

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

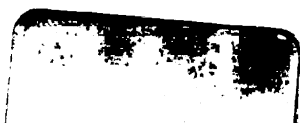
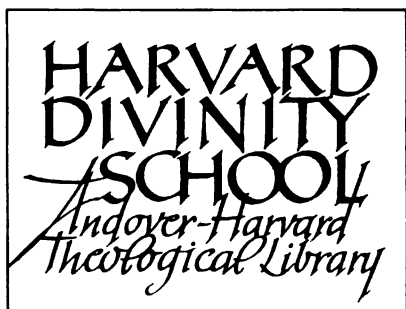
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Migne, Jacques Paul

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM.

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA CONCILII TRIDENTINI (ANNO 1515) PRO LATINIS
ET CONCILII FLORENTINI (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIMA
ECCLESIAE SÆCULA ET AMPLIUS,

ADITA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGEN-
TER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIUM
OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS DETECTIS,
AUCTA; INDICIBUS PARTICULARIARUM ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS, SIVE AUCTORES ALICUIUS MOMENTI
SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGU-
LARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTANQUE MATERIAM SIGNIFICAN-
TIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN
ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS, STATI-
STICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM DOGMATICUM, MORALE, LITUR-
GICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE; SED PRÆSERTIM
DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID
NON SOLOM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM OMIS-
SO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ
SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS
OPERUM SUORUM LOCIS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS, A
PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT.

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS,
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS
TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTAN-
TIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSENTIMQUE ISTA COLLECTIO UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,
SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM,
PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES
ÆTATES, LOCOS, LINGVAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR,

IN QUÆ PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCÆ
AB ÆVO PHOTIANO USQUE AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA:

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ cleri universæ.

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIAE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA.
LATINA, JAM PENITUS EXARATA, QUOAD PRIMAM SERIEM VIGINTI-QUINQUE ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MOLE SUA
STAT, MOXVE POST PERACTOS INDICES STABIT, AC QUINQUE-VIGINTI CENTUM ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA
DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALIS AMPLE-
CTITUR, ET AD NOVEN ET CENTUM VOLUMINA PERVENIT, SED SINE INDICIBUS; POSTERIOR AUTEM HANC VERSIONEM
TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA QUINQUE ET QUINQUAGINTA VOLUMINA RETINETUR. UTRAQUE VIGESIMA QUARTA
DIE DECEMBRIS 1860 OMNINO APPARUERAT. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE NERE
LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUMMODO EMITUR: UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUIUS BENEFICIO FRUATUR EMP-
TOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM, 326 VOLUMINIBUS PRO AMPLIORI EDITIONE ET 272
PRO MINORI ABSQUE INDICIBUS CONSTANTEM, COMPARET NECESSE ERIT; SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLI-
TUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT. ATTAMEN, SI QUIS EMAT INTEGRE ET SEORSIM
COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EANDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO NOVEN VEL
PRO SEX FRANCIS OBTINEBIT. ISTÆ CONDITIONES SERIEBUS PATROLOGIÆ NONDUM EXCUSIS APPLICANTUR.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS CX.

GEORGIUS MONACHUS, COGNOMENTO HAMARTOLUS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE, EDITOREM,
IN VIA DICTA D'ANBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISIENSIA.

BR

60

.M38

6. 110

SÆCULUM X. ANNUS 914.

ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΣΥΝΤΟΜΟΝ

ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΕΞΗΓΗΤΩΝ

ΣΥΛΛΕΓΕΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΕΘΕΝ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΤΟΥ ΕΠΙΚΛΗΝ

ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ.

CHRONICON BREVE

QUOD EX VARIIS CHRONOGRAPHIS ET EXPOSITORIBUS DECERPSIT CONCINNAVITQUE

GEORGIUS MONACHUS

COGNOMINE

HAMARTOLUS.

PRIMUS AD FIDEM CODICIS MOSQUENSIS, ADJECTA PASSIM VARIETATE RELIQUORUM CODICUM, NEC NON LEONIS GRAMMATICI ET CEDRENI, ET ANNOTATIS LOCIS S. SCRIPTURÆ, PATRUM ECCLESIASTICORUM ET CÆTERORUM SCRIPTORUM LAUDATIS, ANNISQUE ANTE ET POST CHRISTUM NATUM IN MARGINE ADSRIPTIS. GRÆCÆ EDIDIT

EDUARDUS DE MURALTO.

EDITIO PARIENSIS JUXTA EDITIONEM PRINCIPEM, ADJECTA LÆTINA INTERPRETATIONE, TYPIS REPERTITA

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J. P. MIGNÈ.

BIBLIOTHÈQUE CLERICALE UNIVERSELLE,

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS, EDITORE.

TOMUS UNICUS.

VENIT 10 FRANCIS GALLICIS.

EXCUEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNÈ EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARIANA.

1863

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CX CONTINENTUR.

GEORGIUS MONACHUS, COGNOMENTO *HAMARTOLUS*.

Prolegomena. 1° De Georgio monacho et de continuatoribus ejus et excerptoribus; 2° de codicibus. col. 9

Chronicum breve, ab orbe condito ad annum post Christum natum 840 et a diversis scriptoribus ad annum usque 1143 continuatum. Ex editione Petropolitana principe quam anno 1859 procuravit vir doctus Eduardus de Muralto, qui, pro sua humanitate, nobis ut in Patrologia nostra locum obtineret potestatem fecit. 41

AMERICAN
LIBRARY

PROLEGOMENA.

CAPUT PRIMUM.

De Georgio monacho dicto Hamartolo et de continuatoribus ejusdem et exscriptoribus.

[I-V*] § 1. Constantinus jam Porphyrogennetus hanc Georgii monachi Chronographiam *excerpsit* in codice Vaticano N. 1418, p. 175; cujus verba de Chosroe p. 565 editionis nostræ inveniuntur conferenda cum illis quæ p. XXIII (col. 26) illo e codice exscriptissimus. Alterum fragmentum a Porphyrogenneto e Vita Leonis Isauri in codice Vaticano 1246 f. 40 laudatum vide p. 629 editionis hujus in qua solum adjectivum Ἀτραμειτῶν desideratur.

Georgii loci a Glyca laudati in nostro libro primo et in secundo c. 14 diserte leguntur; non vero Georgii Syncelli sunt, qui Kaini uxorem p. 14 *Assumam* vocat, non *Azuram* ut Glycas Georgium secutus p. 221; idem p. 223 dicit: Ὁ δὲ Γεώργιος οὐκ ἐπὶ θανάτῳ τελευτήσας τὸν Κάιν φησὶν, Syncellus vero 19: Κάιν ἀπέθανεν ἐμπροσθέντος ἐπ' αὐτὸν οἴκου sed Georgius noster p. 5 et hanc et deteriorem mortem refert, scil. ab ipso filio Kaini illatam. Glycas p. 294 jejunium e Georgio memorat Moysis octoginta dierum continuorum, quod chronographus monasticus primus calculaverat p. 85, cum Syncellus p. 255 duas tantum quadragesimas, sed inter se distinctas habeat.

[VI] § 2. Scriptor ipse se *monachum* pluries significat (cc. CXVIII, CXIX, CLXXV, CLXXX, 3, CXCI, 3, 10, CXCI, 3, CXCIV, 3, CXCIV, 5, CXCVIII, 7, 9, 10, CC, 3, 4, 19, CCV, 9-12, CCVIII, 4-7, CCXXV, 6, CCXXVI, nota, CCXXXII, 9, CCXXXIII, 2, CCLI-CCLIII, 32, CCLIV, 1, CCLVI, 1, CCLIX, 14, CCLXVIII, 3, et quidem *deserti Nitritici* (CXCI, 3).

§ 3. *Alexandrinus* fuit Georgius monachus aut Alexandrinum scriptorem ante omnes consuluit, si mentionem hujus urbis et Ægypti sæpius cæteris omnibus factam consideras (ex. gr. cc. C, CLXXV, CLXXXIII, CXCVIII, CC, CCV, 12, CCXIII, 11, CCXXV, CCXXVI, 5, CCXXX). Certe Constantinopolitanus non fuit, cum contra Constantinopolitanorum Cæsareo-papismum et iconoclasiam consensum orbis Christiani in testimonium afferat c. CCLXII, 26, quamvis urbem regiam ad idolorum et monachorum cultum "reversam c. CCLXIII, 5 Theupolin nominet.

§ 4. In *Præfatione*, cujus formula introductoria, Οἱ ἔξω καὶ. pp. 76, 346 et 469, de scriptoribus sæcularibus a chronographo Christiano repetitur, monachus noster vel, ut ipse e more inter viros ecclesiasticos usitato se nuncupat (4, 8), δ' Ἀμαρτωλός, promittit se opus suum quatuor libris absoluturum, quorum ultimus imperatores Christianos exhibeat inde a primo Constantino usque ad ultimum (τελευταίου, cf. p. 223), quem scriptor noverat Michaellem III, vel potius usque ad *restitutum monachorum ordinem* (p. 2), et *imaginationem cultum* a concilio anni 842 iterum *stabilitum*.

Hic orthodoxiæ restauratæ annus terminus non solum, sed etiam finis conscribendæ historiæ Georgii monacho fuit, sicut apparet e capitibus CCXLII, 13, CCXLVIII, 10-13, 18, CCLXII, 18.

§ 5. Ipse vero *haud diu post hæc tempora scripsit*, quod colligere licet 1° ex eo quod scriptor Græcus *Romanam Ecclesiam* præ Orientali ab Iconoclastis corruptam *extulit*, et quidem talem in modum qui tempore Photiano (inde ab a. 854) vel, Ecclesia Orientali eum Romana dimicante, cogitari amplius nequit. Confer etiam p. 276 traditiones Romanas a Græcis diversas, sed ideo minime [VII] improbatas; 2° quod p. 634 *litterarum studium sub Michaele et Theodora renovatum* esse dicitur, quæ laus jam Michaeli inde ab a. 856 sine matre regnanti amplius non conveniebat. 3° Vindobonensis tantum præfatio, a manu recenti restaurata, cum versionibus Slavonicis τελευτήσαντος πρὸς τελευταίου habet; unde Hodius (in præfatione ad Malelam p. LXXV ed. Bonnensis) aliique conjecerunt, opus quod in a. 842 desierit, non esse ejusdem scriptoris qui usque ad Michaelis mortem, scil. usque ad a. 868 progredi voluisset. Quæ conjectura cum nullo alio quam lectionis Vindobonensis et Slavonicæ fundamento nitatur contra optimorum codicum lectionem, 4° etiam *clausula antiquissimæ Coslunianæ* (134), Palatinæ et Mosquensi repugnat, quæ post relatam synodum anni 842 adnotat: Ἐως δὲ τοῦ Γεωργίου, ἀπὸ τοῦδε τοῦ Λογοθέτου (p. 721). Quod si vero in fine libri quinti (p. 351) legitur, Τετέλεσται καὶ τὰ τοῦ Λογοθέτου, inde sequitur hunc solum librum, non vero IV priores Logothetæ esse, cujus relatio eodem

* Paginae editionis Petropolitaniæ hic numeris Romanis inclusis, at in textu Græco Arabicis grandioribus representantur. Sciat autem Lector, lineas non: b initio columnæ nostræ, sed inde a cifra grandiori computandas esse.

** Verba viri docili et de nobis bene meriti non mutamus, sed nostra non facimus. EDIT. PARISIENSIS.

modo finem habere dicitur, quo Georgii finis indicatur. 5° *Antiquissimus omnium codicum*, Coislinianus 510, sæculi x, sicut et Parisiensis 1705 et 1706, præter quatuor libros in a. 842 desinentes nihil omnino habent, atque solus qui usque Michaelis III ad mortem produci dicitur Oxoniensis, continuatorem cum cæteris codicibus exhibet. — 6° Notandum est in *enarrandis rebus a Leone Armeno* (813-820), *Michaele II* (820-829) et *Theophilo* (829-842) *gestis* scriptorem maxime diffusum esse; in Vita imperatorum præcedentium, quorum æqualis non fuit, multo breviorum. Cf. quidem longam *de originibus monasticis* digressionem (p. 242, 268), tempore Iconomachorum et quidem post Constantinum Copronymum scriptam, qui monachos utpote imaginum acerrimos defensores haud minus impugnasse dicitur quam ipsas imagines; ejus vero ultimos in annos (763-775) plura cadunt quorum traditionem paternam potius quam sui ipsius testimonium scriptor asserit (c. CCXLIII, 34-40). 7° *Theophili* autem æquale fuisse colligi poterit e c. CCXXIV, 16. — 8° Idolorum gentilitium cultum, quem hellenismum vocat, cum sæpius refutasset Georgius (cc. IV-VIII, CXCI, CC, CCXXVII, 18, CCXXXV, 13, 14, CCXLVIII, 10), eo acrius [VIII] imaginum Christianarum cultum defendit (c. CXV, CXCI, CCXXVI, CCXLVIII, CCLIII, CCLXII). Unde efficitur eum hæc scripsisse *qui viz triumphantes imagines viderit earumque alteram eversionem omnibus modis prohibendam sibi proposuerit*.

§ 6. Ipse *se fractatum de Paulicianis* scripsisse profitetur (c. CCXXXVIII, 14, 48), e quo relationem iisdem de sectariis Vitæ Pogonati inseruit. Hæc autem et quæ de Manete retulit Georgius C, CLXII, Petrus Siculus, qui de Paulicianis circa a. 870 scripsit, repetiisse videtur pp. 36-66, 16-18 et 30 editionis Raderianæ Ingolstadii 1604.

§ 7. Præter *libros a Georgio excerptos*, editos et ineditos, quos auctorum tabula recensebit, sed quorum nullus Nicephorum († 829) excedit, chronographus noster usus esse videtur scriptis ab ipso diserte non laudatis, ex. gr. c. XCIV, 3, ubi testis oculatus anni 370 loquitur, c. CXXVIII ubi quingentos tantum annos inde ab Adriano imperatore elapsos enumerat alius scriptor.

§ 8. Quod vero *scriptoris indolem* attinet, in iis, quæ quinto libro et sequentibus leguntur 1° *nulla loca bibliorum, Patrum ecclesiasticorum aliorumque usque ad Nicephorum* († 829) *scriptorum* laudata inveniuntur quæ ubique IV *primis in libris* obvia sunt, sicut jam auctorum index ostendit; neque post a. 843 inveniuntur *paraneses* illæ dogmaticæ, polemicæ et morales, quas ipse Georgius nominat digressiones (p. 51, 131, 150, 206, 253, 285, 327, 329, 332, 336, 357, 362, 369, 415, 420, 430, 436, 482, 485, 541, 548, 572, 581, 591, 597, 598, 604, 640, 643, 677, 686, 689, 692, 694, 708, 710). Deest inde a quinto libro illa *enumerandi methodus* in argumentando a Georgio sæpius adhibita (p. 6, 82, 124, 137, 232, 304, 362, 527, 607). Sunt *alia plura* quæ *scriptorem omnium quatuor priorum librorum eundem* esse evincant; v. c. eadem *de barbarorum virtutibus et moribus* referuntur (p. 26 et 264); *reges Christiani cum Judaicis* vel eorum inimicis [IX] ex. gr. Senacherimo sæpius *conferuntur* (p. 680, 684, 695); *eadem Scripturæ sacræ loca* laudantur (p. 338, 375, 589, 698, 720, 322, 680, 695, 709); idem *denique mos ver jurgia vel lusus verborum argumentandi* (p. 2, 300, 595, 611, 644, 649, 654, 662, 683, 685, 686, 689, 599, 702, 707, 708). — 2° Altera ex parte *notæ chronologicæ Symeonis* (747, 761, 788, etc.) et *etymologicæ* quatuor primis in libris prorsus desiderantur. Omnia quæ Georgii vocari possint chronologica, sunt ea quæ pp. 279, 310, 611, 637, 638, 659, 661, 671, 674, 680, 701 inveniuntur; quin imo res ab ipso relatæ sæpius *contra omnem temporum ordinem dispositæ* sunt (p. 612, 674, 678). Quæ vero in ed. Parisiensi inde ab a. 813 leguntur *notæ chronologicæ*, cum nec in Coislinianis codicibus nec in Mosquensi inveniuntur, e codice Regio recentiore adjunctæ, Georgio non sunt attribuendæ. Præterea *totus sermo tenor* inde a quinto libro alius est, scilicet magis barbarizans et latinizans, quod glossarium in fine adjunctum luculenter ostendit. Sunt et in *rebus discrimina*, ex. gr. Logotheta p. 724 Michaelen II nominat Rangaben, non Curopalaten, ut fecerat Georgius; ad a. 813 Symeon facit *Crummum* in Bulgariam revertentem, non vero tentoria sua ante urbem figentem, ut Georgius de Crumo refert; Logotheta captivos Macedones trans Danubium, et non Danubii in ripis, collocat sicut Hamartolus: de Cordule multa attingit ille quæ narrasse perhibet in Vita Theophili, de quibus in Georgio æque ac in Symeone edito (breviario ejus quod ipse Logotheta scripserat chronici) alium esse silentium; sed inveniuntur hæc in Continuatore (c. 5-9), qui eodem e Symeone sua videtur hausisse. Similiter de Baldimere, patre Symeonis Bulgari et cæteris, quæ monachi non intulerunt, sed ejus qui dynastæ Macedonicæ æqualis fuit et muneribus functus, ut Logotheta, apud illum nulla est mentio. Denique inde a quinto libro, sicut e *sarraginc* variarum lectionum patebit, *discrimen codicum longe majus est* quam in primis [X] quatuor libris qui ejusdem sunt scriptoris, sequentes vero variæ Logothetæ epitomæ.

§ 9. Codicum XXV, qui hucusque innotuerunt hujus chronographi, *variæ lectiones* nec plures nec graviores sunt nec inter sese magis discrepant quam cæteris in scriptoribus sæpius descriptis evenire solet, vel *librariorum incuria* vel eorundem *augendi et emendandi studio*, qui nunc lineas integras ex homoioteleuto omittunt (quod et in typographiis quotidie accidere solet), nunc glossas marginales in textum recipiunt. Hoc vero et in Leone Grammatico et Cedreno, Georgii descriptoribus vel epitomatibus et Coisl. 305 factum sæpius inveniemus, collatis ex. gr. pp. 461, 598, 499 editionis nostræ.

Codicum autem *Coislinianorum* 510 et 305 lectiones variæ ad annos 813-842 notatæ, illorum qui los

codices descripserunt *exornandi studium*, non vero alium chronographum quam qui cæteris in codicibus inveniuntur, arguunt.

Quod si in *vitis trium primorum imperatorum Christianorum* enarrandis majorem in modum quam in cæteris discrepant inter se codices Mosquensis, Vindobonenses duo, Monacensis uterque et Venetianus, neque id alium scriptorem fuisse demonstrat, sed potius *eundem* hæc, quæ ei maximi momenti erant, Christianæ politiæ initia (2,25) *sæpius retractasse*.

Venetianus denique totam primi et secundi libri materiam paginis sex *coarctavit*.

Cæterorum quotquot loca exscripta habere potuimus codicum lectio cum Mosquensi adeo consentit, ut quamvis diversis ascribantur auctoribus, *ejusdem tamen Georgii fuisse* colligendum sit. Quod *ex ipsa lectionis varietate* apparebit, scilicet 1° antiquissimi codicis Coisliniani 310 in *Vitis Copronymi* et sequentium imperatorum usque ad initia Michaelis III; 2° Coisliniani 305 in *Vitis Tiberii, Caligulae, Neronis et Constantini Magni* atque in locis ex omnibus quatuor libris a Montsauconio laudatis, nec non pp. 427-432; 3° Coisliniani 154 et editionis a Combefisio Parisiensibus e codicibus [XI] paratæ in Leone III et seqq. ad quam Hasius lectiones hujus codicis Coisliniani usque ad p. 720 editionis nostræ excurrentis adnotavit; 4° Ambrosiani p. 1-4; 375, 399; 476-496. 5° Vaticani 154 p. 4, 19-27, 6; 6° Vat. 153 a. 842-948; 7° et 8° Parisiensium 1705 et 1706; 9° et 10° Barocciani utriusque; 11° Oxoniensis p. 7, 6-65, 2; 12° et 13° Monacensis utriusque, et 14° et 15° Vindobonensis utriusque in *Vitis Constantini M., Constantii, Juliani, in Heracleo et Heracleona, Stauracio et Michaele III*. Præterea *præfationem* Vaticanam et Coislinianam 305 cum Ambrosiana, Monacensi, Augustana, Vindobonensi utraque et Lipsiensi, quæ eam truncam eodem ex exemplari repetierunt, nec non cum Lipsiensi paginas 564-587 conferre potuimus. Denique ea quæ Glycas e Georgio et quæ *versiones Slavonicæ* variis in locis laudatæ afferunt, et hæc in Mosquensi codice fere omnia reperiuntur.

§ 10. Quod si *rubricæ* in codice Mosquensi haud omnes inveniuntur quæ in tabula codici Monacensi secundo præmissa habentur, hoc e defectu neququam colligi potest scriptorem alium ab hoc codice et alium ab illo repræsentari; sed hoc tantummodo inde sequi videtur, rubricas has quæ *diversæ* etiam Parisiensibus in codicibus et in Vindobonensibus nec non in Vaticanis reperiuntur, non ab ipso scriptore, verum a descriptoribus vel librariis (ut Mediceo et Mosquensi) in margine ascriptas et recentioribus in codicibus tabulæ in formam conscriptas esse.

§ 11. *Quintus* vero liber, qui ab anno 842 ad a. 945 extenditur, sed ab auctore scriptus qui Romano I (917-945) cœtaneus fuit (cf. p. 857 et 847, ὡς οἱ νῦν σοφοί), et certe a. 959 adhuc vivebat, cum Porphyrogeneti annos enumeret, scilicet a Symeone Logotheta inde ab anno 904 noto (p. 785); et *sextus* qui continuationem ulteriorem ad a. 1071 ejusdem Logothetæ operi adjunctam exhibet, magna varietate in diversis quos habemus codicibus, inter se discrepant; videntur igitur *variæ illius chronographi epitomæ* a pluribus factæ *diversis Georgii codicibus adjunctæ* esse; nam nonnulli ex his cum libro qui nunc Symeonis Logothetæ sub nomine fertur, et qui ipse tantummodo epitomen hujus scriptoris [XII] præbet, *sæpius concordant* quam alii Georgii codices. Ex. gr. Vaticanus 133 cum versionibus Slavonicis *contra reliquos codices Græcos consentit*. Confer varias lectiones in capite primo *Vitæ Michaelis III* et p. 849, ubi ipse scriptor ampliora promittit, quæ in solo Continuatore c. 4 *Vitæ Constantini Porphyrogeneti* reperiuntur. Interdum vero continuator Georgii editus, qui et in codice Mosquensi invenitur, cum Symeone *contra Vaticanum consentit*. Cf. in *Vita Basilii* c. 2; in *Leone* ejus filio c. 35 τοῦτο codicis Mosquensis p. 788 a Symeone edito explicatur τὴν τετραγαμίαν, a codice Vaticano τὴν ἑρπυστήν. Sed ubique *idem rerum ordo* observatur, eadem series chronologica, cum *amplitudine* tantum excerpta inter se differant, et Symeon editus plerumque brevior sit verbis, sed notis chronologicis instructior. Symeon editus in Constantino P. c. 8 matrem ejus Zoen memorat ab Alexandro e palatio ejectam, qua de re in *Vita Alexandri* edita nihil legitur. Similiter Symeon editus Romani I in *Vita* c. 50 de mense aliquo loquitur tanquam jam nominato; sed c. 49 de Decembre sermo fuerat, non de Augusto, qui apud cæteros scriptores b. l. invenitur; unde sequitur in Symeone edito plura omissa esse. In c. 58 *epitomator Symeonis* (non vero continuator ejusdem inde ab a. 845 vel 949) ostendit se *multo recentiore* rebus a. 944 narratis (ὡς οἱ νῦν σοφοί), sed historiam suam sicut Leo Grammaticus qui a. 1013 scripsit, haud amplius quam usque ad dynastiam Porphyrogeneti post Lecapeni ejusque filiorum decessum (948) denuo firmiter stabilitam perducere voluerat, cum continuator Theophanis usque ad a. 963 et Symeon continuatus usque ad a. 962 excurrant. Symeonis ætas jam inde colligitur quod p. 747 et 780 ad annos 866 et 867 plures viri a filiis eorum, tempore scriptoris (c. a. 900) notis designantur, et quod p. 755 Theophylactus Abastactus tanquam pater Romani imperatoris (inde ab a. 920) memoratur. Cf. 763 cum 770 de Constantino et Zoe simul regnantibus (913-920).

§ 12. *Sextus liber* inde a p. 858 continuationem exhibet, quæ in codicibus Parisiensi 1708 et Marciano 608 legitur; in hoc [XIII] quidem ab a. 945 ad a. 1078 tantum et quidem inde ab a. 963 brevissimam. *Vitas patriarcharum* potius describentem quam imperatorum. Quam ob rem eam, quamvis antiquior sit, ampliori continuationi codicis Parisiensis, tum e Zonara petita, tum recentiori idioma scriptæ subjiciendam esse duximus.

§ 13. *Septimus liber* de creatione e Symeone et *octavus liber* ad annum 1143 continuatus in nostro

codice inveniuntur solo; sed interpres Slavonicus partem octavi libri nostri, quæ ad a. 842 extenditur, eodem modo operi suo tanquam appendicem adjunxit.

§ 14. Cedrenus, qui usque ad a. 1057 scripsit, et Leo Grammaticus, qui a. 1013 chronographiam suam absolvit usque ad a. 948 perductam, plerumque epitomen tantum Georgii et continuatorum ejus exhibent. Quod vero de Leone dictum est, idem et de Julio Polydeuce et Theodosio Melitino valet. Ex gr. fabula de vulnerato et musca, quam Georgius CXIV, 2, enarrat, ab his scriptoribus nonnisi paucis verbis tangitur. Similiter iidem totum tractatum de rebus post mortem eventuris vitæ Constantini, Heraclii filii, a nostro c. CCXXXII insertum omittunt, nec non quod ille de clade ejusdem Constantis refert CCXXXIII, 4, et plura de Palæstina CCXXXVI, 6, 9. Sed alibi Cedrenus amplior est quam Georgius, ex gr. c. CXV, 2, in epistola Christi ad Abgarum, CLXXVII et CLXXXIX in Actis S. Silvestri, CCXXXIV, 6-10 in morte Constantis f. Heraclii, CCXXXV in vita Mohammedis, ubi tamen § 12 duas integras lineas Cedrenus ex homoioteleuto omisisse deprehenditur; propria eidem sunt præterea quæ ad CCXXXVII, 3, de fratribus Pogonati apposuimus; CCXXXIX, 4, de imaginum cultu; 2, de oppugnatione CP.; 8, de Bulgarorum incursione; CCXL de Mardaitis, CCXLII de Justiniani II reditu usque ad Artemium. Inde a Michaelē in nimium variat Cedrenus a Georgio quam ut cum eo amplius conferri possit; quare varietati illius sub textu adnotandæ exinde locus non erat, ubi alios scriptores præter Georgium nostrum secutus esse videtur. Leo Grammaticus vero, ejusdemque farinae scriptores Julius Polydeuces (P.) et Theodosius (Th.) puri et puri exscriptores Georgii [XIV] esse videntur, cum proprii nihil habeant, sed brevioribus tantum verbis et communibus utantur, ubi chronographus noster longior vel diffusior vel obscurior iisdem videretur. Quare varietatem harum epitomarum paucis in locis, qui corrupti habendi sunt, adnotavimus. Leo corrigendus est e Georgio, cum compendia scripturæ ab editore Leonis sæpius perperam resoluta sint. Cf. in Vita Romani I § 37, p. 846, et in f. 854, *προτελευτῆ* pro *Πρώ(τη)τελευτῆ*.

§ 15. Itacismi errores in codice nostro obvios tacite emendavimus, et quæ sensum turbabant, v. c. p. 142, 151, 160, conjecturis in textum receptis pro viribus sanare studuimus, codicis tamen lectione in margine inferiore annotata; cætera iis qui aliorum codicum ope frui poterunt, emendanda reliquimus. Alias conjecturas quæ ad sensum elicendum minus necessariæ videbantur, in farraginem lectionum relegavimus; similiterque solæcismis, quibus scriptores Byzantini hujus ætatis referti sunt, emendandis, scilicet participio relativo in absolutum mutando (ut p. 8, 23, 45, 117, 118, 120, 151, 154, 448, 478, 489, 502, 507, 518, 541, 551, 556, 562, 571, 589, nota, 590, 500, 613, 635, 638, 645, 697, 719, apparet) supersedimus; nam ætatis jam sunt vitia et scriptoris, non descriptoris aut codicis, ut et formæ *ουγατέραν*, *Ατα*, etc., in scriptoribus quoque ecclesiasticis obviæ. Confer etiam *πλήν* adverbialiter usurpatum p. 109 et 118, appositionem alio casu positam 474, 622, 653, anacolutha 676, 688.

§ 16. Quæ uncis [ ] inclusa sunt, in codice nostro, excidisse videntur librarii incuria, atque e Cedreno, Leone vel aliis e codicibus Georgii suppléta sunt, quotquot nobis præsto erant.

Quæ signis parenthesisum ( ) continentur, a Cedreno omissa sunt.

A. = codex Ambrosianus.

[XV] Ath. = Athanasius.

B. = Basilius Magnus.

Bar. 1, 2 = codices Barocciani

C. = Coislinianus codex 154.

Ced. = Cedrenus.

Chr. = Chrysostomus.

Coisl. 310 et 303 = Coisliniani codices 310 et 303.

Cod. = codex Mosquensis.

Const. Constitutiones apostolorum.

Cont. = Continuator Theobanuis.

Cyr. = Cyrillus.

D. = Dionysius Areopagita.

Ep. = Epiphanius.

Gr. = Gregorius.

Hom. = Homiliae Pseudo-Clementis Romani.

Jos. = Josephus Flavius.

Is. = Isidorus.

L. = Leo Grammaticus.

Lips. = codex Lipsianus.

M. = Maximus Confessor.

M. 1, 2 vel Mon. 1, 2. = codices Monacenses 1 et 2.

O = codex Oxoniensis.

P. = editio Parisiensis, invito, ut Haskus testatur, codice Par. 1705.

Pal. = codex Palatinus.

Par. = codices Parisienses 1704 — 1708, præcipue Regius 1705.

P. et Pol. = Polydeuces, edd. Bianconi et Hardtius.

R. = Regum libri.

Th. = Theodosius Melitinus, cujus lectiones variantes exscripsit doctissimus vir G. L. Fr. Tafel.

V. = 1, 2 codices Viudobonenses 1 et 2.

Vat. = codices Vaticani 154 et 153, præcipue prior.

Ven. = codex Venetus.

[XVI] CAPUT II.

De codicibus.

SÆCULI X.

1. *Coisl.* 310. « Coislinianus 310, olim 302, membranaceus, X S., foliorum 259, quorum sex [septem, secundum E. Millerum] prima et quatuor ultima bombycina, ex libro quodam Officii [ecclesiastici, Miller] excerpta sunt. Fuit olim lauræ S. Athanasii in monte Atho, [f. 8°, ubi] manu recentiore scribitur *Ἱστορία Γεωργίου μοναχοῦ*, sed nomen ejus prima manu exaratum non reperitur; at sive erasum sive nunquam positum fuerit, hoc *chronicon idem ipsum est quod habetur codice* 305. Sed in hoc ms. [initio scilicet deficiente] Prologus — non habetur, in quo dicitur Georgius scripsisse *Chronicon* suum tempore Michaelis — qui imperare cœpit a. 842. Et sane *Chronicon ad usque inchoatum Michaelis et Theodoræ imperatricis continuatur*. Omissio itaque prologo titulus sic se habet f. 8°: *Ἀρχὴ σὺν Θεῷ τῆς γενέσεως. Ἀστὴ ἡ βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων ἢ ἡμέρας ἔπλασαν, κτλ.* [p. 4, 12]. In principio historiæ statim de regnis Assyriorum, Persarum, Ægyptiorum et Græcorum agit, ubi multa de Alexandro Magno fabulis plena [liber primus]. Postea vero resumit a rebus Hebræorum usque ad Christum [liber secundus]. Demum sequitur Augustorum [liber tertius], imperatorumque [Christianorum, liber quartus] historia usque ad Michaelē Theophili filium. Illic scriptor excurrit sæpe multa que admiscet ad rem non pertinentia de astrologia, de magia, de deorum origine et nominibus [scilicet ut discrimen inter idololatriam et imaginum cultum Christianum demonstraret]. Non pauca loca afferit ex Josepho et Chrysostomo et aliis. » — Sic Montfaucon in *Bibliotheca Coisliniāna*, p. 425. Doctissimus vir Em. Miller, qui varias lectiones a textu Bonnensi (p. 763 — 814) 4, nostrum in usum amici-sime notavit, hanc post verbum ἀλάστορος (p. 720, 47) clausulam invenit: *Τέλος ἐνταῦθα τοῦ χρονικοῦ βιβλίου*. Lectiones illæ sub textu codicis Mosquensis a nobis exscriptæ satis superque cuique eas conferenti ostendent *textum* Coislinianum pluribus in locis jam esse *emendatum* et quidem ab illo, qui codicem hunc descripsit; nam melior hæc lectio in deteriorem vulgatam mutata esse non potest, si ab antiquo in Georgio aderat, nec sola incuria librorum lectio vulgata explicari potest c. CCXII, 49—24, ubi argutiæ sermonis et lusus vocabulorum secundam demonstrant redactionem vel potius locorum quorundam variationem exornandi gratiæ susceptam.

SÆCULI XI.

2 *Coisl.* 305. Codex Coislinianus « 305, olim 66, membranaceus, X vel XI S., foliorum 340, iulio [scilicet duobus primis foliis secundum Millerum] et aliis locis recentiore manu restauratus. » 4^b *Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων χρονογράφων τε καὶ ἐξηγητῶν, συλλεγὲν καὶ συνταθὲν ὑπὸ Γεωργίου Ἀμυριτωλοῦ μοναχοῦ. Πρόλογος χρονικῆς ἱστρίας. Πολλοὶ [omisso μὲν] τῶν ἔξω φιλολόγων καὶ χρονογράφοι ἱστορικοὶ τε καὶ ποιηταὶ καὶ χρονογράφοι τὰς — εὐθύς τε Κωνσταντίνων τὸν, a secunda manu; 3^a : εὐσεβίστατον καὶ πρῶτον βασιλεῖα τῶν Χριστιανῶν καὶ τοὺς καθεξῆς [XVII] ἔως τοῦ τελευταίου Μιχαήλ, κ. τ. λ. » prima manu, sicut nostrum in usum annotavit Emmanuel Millerus, vel secundum Montfauconium in *descriptione Bibliothecæ Coisliniæ*: « Tres priores prologi paginæ altera longeque recentiore manu scriptæ sunt. » — « Initium chronici f. 3 [b] sic se habet: Βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων ἢ ἡμέρας ἔπλασαν ὁ Θεὸς τὸν Ἀδάμ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἀδάμ ἐγέννησεν υἱοὺς γ' καὶ θυγατέρας β', τὸν Καὶν, καὶ τὸν Ἀβελ, καὶ τὸν Σηθ, καὶ τὴν Ἀζούραν, καὶ τὴν Ἀσουάμ. Sic persæpe nugatur [p. 4, 22 etc.]. Deorum origines novas comminiscitur [p. 7, 5]: longas Patrum lacrimas Basilii [9 locos], Chrysostomi [26 locos] et aliorum interserit; » — « f. 4^b, ubi de Caini pœna agitur, locus Basilii describitur unius atque dimidiæ paginæ [h, 4-27]; 16^b locus Cæsarii fratris S. Gregorii Nazianzen de variarum gentium legibus, unius paginæ [26, 28]; f. 21 ex Chrysostomo paginæ duæ de Noe et diluvio [35]; f. 24^b ex Athanasio *Contra gentes* paginæ octo, imo plures [44, 42]. Postea agitur de origine deque variis auguriorum et ominum nominibus [42, 53, non ex Athanasio, sed e Theodoro p. 52, nam signa (α) locorum laudatorum præter S. Scripturæ antea in codice Mosquensi non sunt]; f. 39^a ex Cyrillo *Contra Julianum* paginæ quinque [63, 31?; nam signa (α) in textu Mosquensi h. l. desunt]; f. 43^b ex Clemente Romano quædam [66]; f. 44 ex Josepho quædam [66, 25 sine signis]; f. 47 ex Cyrillo circa Melchisedecum [71, 41? sine signis]; f. 47^b ex Marco divino viro et Chrysostomi discipulo circa Melchisedecum [72]; f. 59 ex Eusebio ἐν τοῖς χρονικοῖς κἀνόσι. Locus sic incipit: Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι τὴν τοῦ ἔτους νομοθεσίαν τοῦ πατρ' αὐτοῖς λεγομένου Νισάν. Unius paginæ locus [91], f. 61^b ex S. Basilio Magno pagina cum dimidia [99, 100]; f. 66 ex Chrysostomo circa Josue paginæ duæ [101, 102]; f. 73 ex Chrysostomo multa circa Heli sacerdotem [113, 115]; f. 79 ex Theodoro quædam circa Davidem [127, sine signis]; f. 92^b ex Josepho quædam de Salomone et de regina Saba [133, 141, 142]; f. 94 ait Salomonem mortuum esse quo tempore Homerus et Hesiodus florebant [147 Nota, scholion codicis Mosquensis a Cedreno et Coisliliano 305 huc translatum]; ex Theodoro quædam de Roboamo [145]; f. 95 ex Basilio ad monachos lapsam paginæ tres [147, 148, et sine signis 149]; f. 100 ex apostolicis Constitutionibus pagina una [155, 156]; f. 102^b ex Chrysostomo multa de angelis et archangelis [160, 8, sine signis]; f. 112^b ex Gregorio Magno (f. e., ut pulo, Nazianzeno) de captivitate Babylonica duæ paginæ [177, 179]; f. 115 ex*

Theodoreto paginæ duæ [185, 185]; f. 117 ex Anastasio Antiocheno [186, 187]; f. 127 ex Basilio Magno non pauca [205, vel potius 204]; f. 134 Chrysostomus in Daniele, ex quo afferuntur aliquot paginæ [218]; f. 142^b ex Chrysostomo de resurrectione et de die Dominica tres quatuorve paginæ [230, sine signis]; f. 147^b Josephi testimonia de Jo. B. et de Christo [240]; f. 148 ex Chrysostomo quedam [240, 241]; f. 149 locus Eusehii Pamphili de Therapeutis septem octove paginarum [242, 248, sine signis]; f. 153^b Dionysius Areopagita de monachis [250, 251, sine signis]; f. 154^b Basilius Cæsar. de monachis, longissimus locus [252, 253, sine signis]; f. 168^b V. ex Clemente Romano de Simone mago multa [270, 274]; f. 173^b Visio Jacobi fratris Domini [279, 19?]; f. 182 ex Chrysostomo paginæ fere duæ [299, 300]; f. 184^b ex Chrysostomo paginæ aliquot ex Commentario, ut videtur, in Daniele[m] [303, 304]; f. 200 ex Patricio episcopo Προύσης (sic) responsio ad Judicem [329, 335, sine signis]; f. 204 quedam ex Origene in *Matthæum* [οὕτω δὲ καὶ ὁ πολυμαθὴς Ὁριγίνης ἐν τῇ κατὰ Ματθαῖον ἑρμηνείᾳ διαθεβατοῦται ὡς ὅτι μεμαρτύρηκεν |XVIII| Ἰωάννης ἐκ τῶν διαδόχων — (Παπίας?) ἐν τῷ β' λόγῳ τῶν Κυριακῶν λογίων φάσκει ὅτι ὑπὸ Ἰουδαίων ἀνῆρέθη, πληρώσας δηλοδὴ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τὴν τοῦ Χριστοῦ περὶ αὐτῶν πρῆβῆσιν καὶ τὴν ἐαυτῶν ὁμολογίαν περὶ τοῦτου καὶ συγκατάθεσιν· εἰπὼν γὰρ ὁ Κύριος πρὸς αὐτούς· εἰ δύνασθε πιεῖν, » κ. τ. λ. — et ex Eusebii *Historia ecclesiastica* [336]; f. 204^b ex Cæsario fratre Gregorii Nazianzeni multa [336, 357]; f. 205^b Μάτην — νοοῦντες [338]; f. 207 ex Epiphano de Origene una et dimidia pagina [348, 351, sine signis]; f. 211^b Theodori Raithu de Mane sive Manichæo locus insignis; item de reliquis sequentium temporum hæreticis [363, 368, sine signis]; f. 217^b Eusebii narratio de Maximino [377]; f. 220 Eusebii locus prolixus de Constantino [587, 388, sine signis]; f. 224 *Dialogus* quidam μυθικὸς Sylvestri Papæ [391, 398]; f. 226^b ex Theodoreto *historia Nicænæ synodi* [404 sine signis], et postea multa de Athanasio [412, 2, 425]; f. 231 ex Athanasio de vita Antonii [426, 436, sine signis]; f. 235^b ex Philone Judæo quedam [430, 432, ubi Mosquensis hiat]; f. 240^b ex Theodoreto circa Julianum [444, sine signis: Ἐν Ἰ. μὲν γὰρ καὶ Γ., κ. τ. λ.]; f. 244 ex Basilio multa [455, sine signis: Ἐν ἐπιστολῇ περὶ ἐαυτοῦ φάσκει. Ἐγὼ πολλὸν χρόνον προαναλώσας τῇ ματαιότητι πᾶσαν σχεδὸν τὴν ἐμαυτοῦ νεότητα]; f. 251 ex *vita Gregorii Nazianzeni* [473, 6? Ἐφ' οὗ καὶ Γρ. ὁ θ. τῇ παραίνεσει τοῦ μεγάλου Βασιλείου πρὸς τὸ Βυζαντινὸν ἐλθῶν?]; f. 254 ex Isidoro, ut puto, Pelusiota [483, 484]; f. 255 ex Chrysostomo in *statuas* [479, 480, Περὶ ὧν φη. καὶ ὁ ἱερὸς Χρ. καταπατήσαντες καθέλιον]; f. 256 ex *Theodoreto multa* [481, sine signis: Ἄλλὰ τοῦτον ὁ μισόκαλος δαίμων φθονήσας, ὡς φησι Θεοδόρητος]; f. 260 ex Socrate [489, sine signis: K. Π. ὡς φησι Σωκράτης· Συνδέη]; f. 261^b ex Chrysostomo [491, 492]; f. 265 ex Isidoro Pelusiota [492, 493: Ὑπερβαύμαζεν αἰὲ καὶ πᾶσιν ἀνεκῆρυττεν ἐτι νέφ' τυγχάνοντι καὶ μανθάνοντι (493, 26). Πάλιν δὲ προφάσει τοῦ ἀμπελώνος τῆς χήρας ἐπικαυῆσαι συνέβη τὴν Εὐδοξίαν? f. 266 Innocentii Papæ Romæ *epistola ad Arcadium*. Initium: Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἰωάννου. Ejus pauca afferuntur [495 sine signis: 19, a Coisl. omissa]; f. 267 ex *Palladio de vita Chrysostomi* [Καὶ γοῦν ὁ θαῖος Παλλάδιος; τὰ περὶ αὐτοῦ διεξίων οὕτω φησιν· Οἱ οὖν μετὰγοντες αὐτὸν στρατιῶται ἐπὶ τοσοῦτον κατέπειγον διὰ τῆς ἐδοῦ λέγοντας ἔχειν τοιαύτην παραγγέλιαν]; f. 271 ex *Gregorio Nazianzeno de patre suo* [Καθ' ἃ δὴ καὶ ὁ μέγας ὑπερβαίων Γρηγόριος ἔφη περὶ τοῦ οἰκετοῦ πατρὸς οὕτως· Ὁ γὰρ ἦν αὐτὸν εὐχῆς ἢ κατὰρας προέσθαι ῥῆμα, etc., cum pluribus antecedentibus et consequentibus 500]; f. 281 *Dogmata Manichæorum* [529]; f. 305 ex S. Maximo ad Joannem Cubicularium [583, 584] — Hæc præcipue adnotanda sunt; nec dubito quin alia Patrum scriptorumque ecclesiasticorum loca hinc inde interserantur, quæ scriptor hic usurpat, non allato auctorum nomine. Cæterum codex est in fine mutilus desinitque in Constantii Copronymi imperium. » (Montfaucon, *Bibl. Coisl.*, p. 419-421).

In loco intricatissimo vitæ Constantini, in qua omnes fere codices miro modo variant, hæc sunt, in quibus Coislinianus, ut E. Miller nobis retulit, a Mosquensi differt: p. 427, 2, ὁ γέρων ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ λέγει, 4 παράκλησιν αὐτοῦ καὶ τῶν πατέρων· ὁ δὲ φησιν· Ἐάν μὲν ἀπέλθῃς. 5 Καὶ ὁ γέρων εἶπε· Οὐκοῦν ἐάν διὰ τῆς δόξης ταύτης οὐκέτι λέγομαι. 8 τοῦ γέροντος adjunctum. 9 Ἐφη· Διάφημος οὖν γενόμενος Ἀντωνίος διὰ τὰς θείας αὐτοῦ καὶ διαφόρους ἀρετὰς ἔφθασε. 10 Βασιλείων ἢ φήμη αὐτοῦ· Καὶ γὰρ μαθόντες. 11 Κώνστας, οἱ Καίσαρες καὶ υἱοὶ αὐτοῦ ἔγραφον. 12 ἀντίγραφα. 13 δεχόμενος περὶ πολλοῦ [XIX] τινος ἐποιεῖτο. 14 ὡς οἱ πολλοὶ om. 15 ὅτε γοῦν. 18 λελάκην ἡμῖν. Βουλόμενος οὖν μὴ παρδέχσθαι, εἶτα παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν μοναχῶν πάντων λεγόντων ὅτι. 20 καὶ ἵνα μὴ ὡς ἀπορηθέντες; (ut V.). 21 οὖν om. 24 αἰετὸν τὸν θάνατον καὶ τὴν μέλλουσαν κρίσιν καὶ ἀναπόδοσιν — μόνον τὸν Θεὸν ἢ βασιλεῖα καὶ αἰώνιον.

428. 1 Τῷ Θεῷ om. 2 παραίνεσι τοῦ θεοφόρου. 4 κ' καὶ ἐν Νικομηδείᾳ τελευτήσαντος; ἐτῶν ξε', οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ ἐκράτησαν τῶν Ῥωμαίων ut V¹, omissis reliquis verbis § 3 cum iis quæ sub textu posuimus. Sequitur in Coisliniano p. 429, l. 11, etc. 5 Κωνσταντινῶν ut V¹. 4 ἔτη ις' ut V¹. 6 φάσκοντες αὐτὸν ἐν τῇ τελευτῇ βεβαπτεῖσθαι καὶ μέχρι τότε τὸ βάπτισμα ὑπερτιθέμενον. 8 τὴν εἰ; Χριστὸν πιστῶν. 10 γε — ἄγιοις οἱ συν in συνδιατώμενος om. ἀσπασίως τε καὶ — 13 βαπτίσματος. Καὶ ἔπερ ἄλλοις καταπέγχει δεχέσθαι καὶ τὴν σωτηρίαν καὶ ἀπολύτρωσιν τῶν ἀμαρτημάτων θάττον καρποῦσθαι διὰ τὸ ἀδύλον τοῦ θανάτου καὶ αἰφνίδιον, αὐτὸς ἀμτοχὸς τε καὶ ἀμύητος διεκαρτέρει; μὴ γένοιτο! Γέλως γὰρ τοῦτο καὶ λῆρος καὶ τῆς Ἀρειανικῆς μανίας; τὸ κακούργημα.

430. 1 ὑπαπιστήν αὐτὸν ἀποφῆναι; δὴθεν καὶ ὑπὸ Ἀρειανῶν βαπτισθῆναι. Τοίγαρτοι. 6 τοῦ δουλοδοῦ;

om. 6 τοῦ δυσσεβοῦς om. 9 ἐγκατέσπαρται μυστικῶς ἡ διδασκαλία. 10 Καίτοιγε Ἰουδαίον ὄντα καὶ ζηλωτήν. 11 ἀπολέλοιπε ut Is. ἀπομάχεσθαι φαίνεται. 14 καὶ τὸν Θεὸν λόγον. 17 ὅς κς 20 ἀγίας om.

431. 1 τοῦ ὄντος. 2 φησι. 6 αὐτός om. 8 εἶτα ὅρξ μετ' ἄλλα. 9 ἐμφερης οὐδέν. 16 τῇ ἰδίᾳ θρησκείᾳ. 18 καὶ κακόσχολοι adjunctum. 20 εἰς ταύτην.

432. 2 Ὅτι ἐν σοὶ ὁ Θεός. 4 Σαβαώθ om. 5 πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ. 6 τὴν ἀγίαν ἀνεκφρυττε μυστικῶς Τριάδα. 15 σαφῶς γάρ.

SÆCULI XII.

3. *Mediceus* : XI membranaceus, optimus, chronicon compendiosum e diversis chronographis et historicis collectum concinnatumque a *Georgio monacho* ab orbe condito usque ad obitum Romani imperatoris Constantinopolitani (Montfaucon, *Bibl. bibl.* 1. 577) ἔ Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων χρονογράφων τε καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὸν καὶ συντεθὲν ὑπὸ Γεωργίου μοναχοῦ. — Continet hic præstantissimus Ἀμαρτωλοῦ codex Georgii monachi *et archimandritæ* (?) *cognomento, quod ipse sibi ex modestia sumpsit, Pecatoris*, circa a. Chr. DCCCXLII clari, quem cum Syncello multi perperam confundunt, *Chronicon ab O. C. usque ad Michaelen Theophili imperatoris filium.* — Incipit his verbis : Βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων ἢ ἡμέρα ἐπλασεν ὁ Θεός τὸν Ἀδάμ. Desinit autem in Romano imperatore Constantinopolitano. Ultima verba sunt : Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ α' νηστειῶν τελευτᾷ, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει διακομισθὲν ἐν τῇ αὐτοῦ ἀπείτεθῃ μονῇ. Hujus historię nulla in libros divisio sit, sed capita tantum rerum sive summaria apponuntur in margine ab eadem manu. Codex Græcus membranaceus ms. in-4° majori, sæc. XI. Constat foliis scriptis 270. (Bandini, *cat. codd. Gr. bibl. Laurentianæ, Florentiæ* 1768 f° 41, 671.)

4. *Scorialensis* φ. 1. 1, et 1 θ. 4. VI, γ. 2. 176 in fol. « en parchemin de 176 feuillets écrits sur 2 colonnes et du XIe siècle. Chronique de George Hamartolos (Miller, *catalogue des mss. grecs de la bibliothèque de l'Escurial. Paris* 1848 4°, p. 140 cf. *Cave* 583). Supersunt fragmenta e codicibus integris extracta qualia Cramerus edidit, integer vero codex Scorialensis incendio a. 1671 consumptus est, cum cl. Miller catalogum anteriorem denuo ediderit, non vero ipsum codicem viderit.

[XX] 5. C. Codex *Coislinianus* : 134, olim 301, sæculi circiter XII, membranaceus, a minus perito librario descriptus, constat foliis 311. Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων χρονογράφων τε καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὸν καὶ συντεθὲν παρὰ Γεωργίου μοναχοῦ. Init. Βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων ἢ ἡμέρα ἐπλασεν ὁ Θεός τὸν Ἀδάμ. Hujus chronici extrema pars edita est — inter scriptores post Theophanem — in ms. autem nostro sic sine anni nota f. 300 Μετὰ δὲ Μιχαὴλ ἔβασθευσε Λέων ὁ Ἀρμένης καὶ παραδάτης ὄστρον. In sequentibus item plurima magnaue discrimina reperiuntur. In codice, qui integer est et omnibus suis partibus absolutus, sic historia desinit f. 311 — μήτε μὴν τῇ πολλῇ καὶ κακοδοξίᾳ τοῦ φένακος καὶ ἀλάστορος [p. 720, 17 editionis nostræ]. Postea sequitur anacephalæosis chronici sic : Γίνονται οὖν ἀπὸ μὲν τοῦ Ἀδάμ μέχρι τοῦ κατακλισμοῦ ἕτη βσμβ', etc. » (Montfaucon p. 205, 206). « Nec prologus in eo invenitur nec capitulum index. » (E. Miller.) « Codex quem contulit Hasius ad ed. Parisiensem » (Im. Bekkeri præfatio p. VII). Undolscius alteri Georgio ascribendum duxit hujus codicis textum, quamvis in ipso termino desinat quem scriptor prologi sibi constituerat. Tischendorfius (in *Anecdota, Lipsiæ* 1855, p. 95-103) capita CXIV 4, CXV 4, CXXIII 4 hoc e codice edidit cum Par. 1706 collata.

6. *Synodalis Mosquensis* n. 252 (non 251 ut Matthæi habet) vel 264, foliorum membranaceorum in-4° 209, linearum 57 usque ad annum 6626 = 1118, sed adjuncta notitia XXV annorum Jo. Comneni, igitur usque ad a. 1143 continuatus, et quidem ab eadem manu, unde ipse codex haud multo recentior esse videtur. Inscriptio cum præfatione et initio usque ad p. 44, l. 24 νικιτὴν editionis nostræ periiit atque cæteris e codicibus hæc suppleta sunt, scilicet præfatio e Vaticano 153, initium e Monacensibus, clarissimi Tafelii cura descriptis, foliorum vero primum quaternionis IZ, Slavonicæ inscripti 21, in vita Constantini omissum e Monacensibus et Vindobonensibus quorum lectiones doctissimus præfectus bibliothecæ Vindobonensis Miclosich humanissime nobis transmisit. Aliud folium (quaternionis K = IH) quod in vita Justiniani desideratur, ope codicis Coisliniani 305 ab amicissimo Emanuele Millero nostrum in usum descripti, instauratum est.

Quaterniones exstant Slavicis litteris A — KZ signati XXII, quorum ultimus tribus tantum foliis constat, cæteri octonis, Græci autem fuerant duo plures ab initio; nam p. 88^b legitur IF, Slavice AI, 96^b IA = BI, 104^b IE = FI, 127° IH = LI, 159^b KB = K, 174^b KΔ = KB.

Primus et secundus quaternio, cum XXXII paginas continuissent, quarum singulæ uni et dimidiæ fere editionis nostræ respondent, sequitur iisdem in XVI foliis deperditis XLIV primas paginas nostras, et quidem prologo non excepto, revera fuisse. Ultima folia 205 209 cum misere attrita sint, videtur codicem sine compage diu jacuisse ac eo modo initio suo destitutum esse. In folio chartaceo quod compactor Rossicus in fine alligavit, legitur, Rossico sermone, « In hoc codice 209 sunt folia. Notavit et numeravit Petrus Alexandrov. N. 252, alius annalista; » et verso : τῶ μὲν εὐτιχοῦντι πάντας ἀνθρώποι φλοι, τὸν δὲ διατυχοῦντα οὐδ' αὐτὸς ὁ γεννήτωρ φιλεῖ, in membrana, vero 1^a Rossico idioma e e bibliotheca Synodali et subscriptum jussu sanctissimæ synodi; » 1^a legitur etiam numerus antiquus 15 (XVI) 209^a 1775. Maio mense.

Multa in hunc codicem e margine irrepsisse videntur quæ 1° ex alio libro (ἐξ ἄλλου βιβλίου) annotata erant, cf. p. 68, 3; 81, 6; 180, 1; 544, 8 et 551 sub textu, quæ Eusebii non sunt, sed Procopii 548, 10.

et exegetæ Alexandrini 569, 19; cf. 551 de [XXI] Justino II, cæteris in eodd. desiderantur; 5° e *Logotheta*, τοῦ Λογοθέτου p. 89, 18 (14^a), 721, 4, (182^a) et 851, 21 (305^a). Quæ ultima eum sint Georgio recentiora, a continuatore ejusdem qui Logothetam excerptis, adjuncta sunt, ex. gr. in Vita Theophili § 19-29 quæ Coislinianis in codicibus desunt, sed aliis in codicibus ampliora inventuntur quam in breviario Symeonis edito. Post notas marginales in textum insertas, Georgii ipsius textus resumitur formula Γεωργίου, ut 14^a, adjecta. Quare notæ illæ aliis e libris quibus scriptor usus est, codicis margini ascriptæ neququam argumento inservire possunt ipsum textum Georgii non esse, sicut Undolscius voluit p. 10 et 33 dissertationis suæ de Hamartolo scriptæ, sed potius probant Georgii verba ab iis diserte distingui quæ aliis e fontibus huic codici a librario inserta sunt. Simili modo codici inserta esse videntur et reliqua, quæ *Mosquensis solus* habet, ex. gr. c. CXI, 20-22, de quatuor Herodis filiis, ubi Cedrenus et interpres Slavonicus § 21 tantum noverunt; CXXV, 3, et CXXVII, 1, de Vespasiano, cum Cedrenus secundum locum, non vero utrumque referat, Slavonicus primum; c. CXXXVI, 5, mentio Cerdonis in Adriani Vita facta apud eosdem deest, et ab ipso Georgio in Vita Antonini CXXXVI, 6, reperitur, ubi (§ 4 et 5) Bardesanes bis memoratur, Cedreno et Leone cum § 5 consentientibus. Idem leones occisos cum Georgio (CXL, 8) Commodo, non Marco attribuunt, ut CXXXVIII, 6 legitur; c. CXLVII, 1, nominatur Maximus, qui (§ 3) cum Cedreno et Leone vocatur Maximianus; Cl. Balbinus junior cum Cedreno post Pupinum memoratur, sed CLI, 2, post Gordianum; Leo hunc imperatorem penitus omisit; CLIV, 1, 2, Valerianus bis nominatur; Cedrenus secundum tantum locum repetit; CLXXXVI, 2 et 5, Diocletiani Maximianique finis bis, a Cedreno secundum § 2 memoratur. Cf. CLXXVII, 7, 12, CLXXXI, 7 et CLXXXII, CLXXXI, 1-8 et CLXXXIII, 7, CLXXXVII et CLXXXVIII, 1, CLXXX, 3 et CLXXXIII, 2, CLXXXIII, 6 et CLXXXVI, 7, CC, 1, 3, CCXVII, 3 et CCXXIX, 8, CCXXXIII, 1 et CCXXXVII, 4, præcipue vero CLXXXVII, 3, quæ sub textu edita sunt, quia nullo alio in codice inveniuntur, CCLIII, 7 Anastasii patriarchæ verba et sortem, quæ 27 de Constantino repetuntur, 33 et 40 expeditionem in Bulgaros iisdem verbis relatam, CCXXVI, 6, in fine visionem monasticam, CCXXVI, 6, 7, 22, CCLVIII, 2, 3, 4, CCLXII, 1, 2, 6 et alia plus minus apocrypha, ex. gr. c. CCLXIII, 10, 11, quæ in § 3 ejusdem capituli et CCLXIV, 3, repetuntur.

In *marginibus* vero codicis vel laterali, vel superiori, vel inferiori *inveniuntur* a prima manu ascripta quæ *Cedreni et Leonis in textum transierunt*. Prima ejusmodi nota legitur f. 2° προσκυνοῦμεν καὶ κηρύττομεν τούτον μόνον εἶναι Θεὸν ἀληθινὸν καὶ πάσης κτίσεως (editionis nostræ p. 49), secunda : 4° ad p. 53; Ἐνεσσοκρίαν λέγεται ἐξευρηκέναι Τιλέγονα, tertia ad 53 : Ποιδῶνος σύγγραμμα, quarta et 53 : Τοῦτο συνέγραψε Ἐνοκράτης, quinta ad 53 . Τοῦτο συνέγραψε Πόλις; 8° Καὶ Ἡφαιστος πρὸ Ἀιγυπτίους ἰδύνασταν. = Ced. 35, 12; 47^b ὁ εἰκλος τὸ τέταρτον τῆς οὐγγίας (unciz). Confer editionis nostræ p. 83 cum Leonis et Glycæ locis ibidem laudatis, p. 117 cum Cedreno; nota p. 129 in neutro invenitur; notæ marginales p. 158. 446, 528^a a Cedreno receptæ sunt, 698^a et 699^a, c. CCLXIII, 7, 9 a Par. 1705; f. 98^b in margine legitur notitia de pulvere aureo Aureliani tempore de cælo delapso (p. 361^a), quam ipse scriptor p. 369 se ejus imperatoris in vita retulisse affirmat; similiter p. 371 et 372 iidem martyres in margine enumerantur qui p. 372 in textu sunt; sed p. 390 nota marginalis Vindobonensis a Mosquensi in textum recepta est, cf. notas pp. 279, 392, 399, 401, 402, 409, 413, 414, 415, 426 (cum textu 437), 428, 564, 671. Plures notæ marginales erasæ esse videntur, ex. gr. [XXII] de Origene 94^b, 99^b, 109^a; aliæ cum margine perierunt (96, 104, 107, 108, 110, 123 — 125, 131, 132, 138, 174, 180, 182). Cum notis ibidem deletæ sunt etiam *rubricæ*, quæ tum minores, tum plures sunt numero quam in eodd. Paris. 1706 et Monacensi. Scriptus est hic codex 1° atramento flavescente, quod sæpius evanuit, præcipue in notis marginalibus et in litteris initialibus quæ in marginem internam inter duas lineas stylo exaratas positum productæ sunt; illa marginalia vero inter secundam et tertiam vel extremam sunt notata, interdum vero vel intra lineam superiorem transversalem vel supra duas lineas inferiores sunt exarata. Nigriore atramento et a secunda manu, multum recentiore, scriptæ sunt emendationes nonnullæ vel annotationes, suis locis a nobis relatæ ex. c. ἦν ante ἡμέραν p. 279; 2° litteris minusculis; 3° spiritalibus rotundis, apostrophes signis nullis; 4° nec subscripto nec ascripto; 5° punctis et virgulis distinctis, sed 6° nullis interrogationis signis; loci aliorum scriptorum in margine hoc signo > indicantur; 7° puncta super i et u rara ex. gr. ἐκλιπαρῶν p. 282; 8° compendia plurima, in una pagina 208^a fere L, nec sine periculo erroris resolvenda; 9° v ephelcysticon ante consonas quoque ponitur. 10° Itacismi errores frequentissimi ex. gr. p. 278,7 ἀντιχρήστου, οὐάλις, sicut et 11° alia sphalmata; cf. p. 277,2, ἐταλεῖτω προσυχῶ, 5 ἐκτανῆς, 14 τοῖς — Ναυατινούς, 286,11 καταπατοῦντας a prima manu correctum, superscripto s, 304,14 ὁ θεὸς διχῆ, 305,15 τίνι — μεταβολὴν 12° Multa in margine inveniuntur a prima manu notata ex. gr. Σῆ = Σημῶσαι ad p. 277,24 et 277,2, et sæpissime δρα 281,1, etc. δρα τὸ ἐλασινὸν τὸ μέγα τοῦτο 288,6, ἔρα καὶ φυλάττου ἀπὸ τῶν τοιούτων 334,25, ἔρα φοδεῖρὸν 328,16, nomina prophetarum in textu laudatorum 295, ἐκ σοῦ pro ἐξ οὗ 301, 26.

SÆCULI XIX.

7. *Cod. Parisiensis* 1704 e membranaceus, quo continetur *Georgii monachi* chronicon ab orbe condito ad tempora usque Maxentii imp. Ad calcem occurrit Nicephori philosophi caput, ubi de filiis Dei, de gigantibus de diluvio. Is codex XIII S^o exaratus videtur. e (Catalogus cod. ms. bibl. Reg. II. Paris.

1740 p. 330) Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφ. χρ. τε καὶ — ὑπὸ Γεωργίου ἀμ. μοναχοῦ, sine capitum indice; maximum caput niancum rubricam habet: Ἀρχὴ τῆς βασιλ. διοικήσεως καὶ Μαξίμ. (E. Miller in epistola nobis directa). In præfatione legitur: Ἐως τοῦ τελευταίου Μιχαήλ (E. Miller). 157^b ἀνεῦς μετῆλθε ὡς εἴρηται. (Hase). Cf. p. 381 cum lectionibus cod. Ambrosiani in appendice notatis.

8. c. Vaticanus 154, membranaceus, f. parvo, pp. 215, S. XIII, a Julio Cæsare usque ad Carum, p. 138 Theophanis annales a Diocletiano ad Michaelē, f. 77^a linea a fine quarta. Cf. Georgii Syncelli ed. Paris. 1652, 303^a l. 27 (Reconsio eodd. mss. Lipsiæ 1803 p. 80). » Codices Vaticanos CLIII et CLIV e quibus versionem paravit suam Allatius — *deprehendi* — a chronicis supra memoratis (Celsi. et Scorial.) nihil aut valde parum differre idemque omnino esse ac Coislinianum. Nam præter prologum Pollot mē τῶν ἔξω φιλολόγων — codices Vaticani eisdem etiam præferunt *titulum* idemque de duabus Allabus Adami commentum his verbis Χρ. σ. ἐκ δ. γ. καὶ ἐξ. σ. καὶ σ. ὑπὸ Γ. ἀμ. μ. Βιβλος γεν. [p. 4] — (Foggini, *Appendix corporis historiae Byz. Romæ 1777* f. XXII.) cf. Allatium *De Georgiis* p. 328 et catalogum Vaticanum ms. » N. 154, 1 — 77 usque ad Cæsarem. »

9. Vat. = Vaticanus 153, XIII vel XIV S. (secundum notitiam Roma Petropolin transmissam, sæculi XI; in ch. bomb., 4°, 221 ff., 2 coll.).

[XXIII] 1° Γεωργίου μοναχοῦ ἀμαρτωλοῦ χρονικὴ ἱστορία ·
 Πίναξ ἀκριβῆς τῆς γραφῆς τοῦ βιβλίου
 Πράξεις παριστῶν καὶ χρόνους στεφανόρων,
 Πράξεις παλαιάς, ἔργα καὶ καταστάσεις
 Συμβάντα καὶ πραγθέντα · πᾶς μαθεῖν θέλων
 Ταύτην βιβλον δέλω, τοῖς γεγραμμένοις
 Τὸν νοῦν ἐπιστῶν πᾶσι, μήτε που λάθοι,
 Ὡς ἂν παριστῶν ταῦτα τοῖς οὐκ εἰδῶσι
 Ἐχειν νομίζῃ πραγμάτων ἐμπειρίαν.

Α' Περὶ Ἀδάμ τοῦ πρωτοπλάστου, δε χειρὶ Θεοῦ πλασθεὶς ἐζησε ἐτη ἑνακῶντα τριάκοντα καὶ ἀπεθάνη. Περὶ τοῦ Ἀδελ καὶ τοῦ Κάδιν; sequuntur capita XXVIII.

1^b Β' Ἀρχὴ τοῦ χρονικοῦ βιβλίου Γεωργίου μοναχοῦ. Ἐκπάληψις τῆς ἀρχαιολογίας; sequuntur capita CX.

3° Γ' Ἀρχὴ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας. Ἰουλιὸς Καῖσαρ πρῶτος καὶ ἄλλος.

4° Δ' Χρονικὸν τῆς τῶν Χριστιανῶν βασιλείας.

10° Πρόλογος χρονικῆς ἱστορίας Γεωργίου μοναχοῦ. Πολλοὶ μὲν τῶν ἔξω φιλόλογοι καὶ λογογράφοι ἱστορικοὶ τε καὶ ποιηταὶ καὶ χρονογράφοι, κ. τ. λ.

11° Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων χρονογράφων τε καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὲν καὶ συντεθὲν ὑπὸ Γεωργίου ἀμαρτωλοῦ μοναχοῦ. Βιβλος γενέσεως ἀνθρώπων, κ. τ. λ. 120, 12 οὗτος πρὸ οὗτω — 14 ἐσεῖ πρὸ ἐτι — παρόντα δεδούκασι — 17 εἶδεν αὐτὸν καὶ ὁ Σ. — 18 καὶ οἱ — ἀπετέθη μονῆ. Descriptus est inde a f. 180 usque ad finem 221^a ubi verba extrema ἐν τῇ Πρῶτῃ — μονῆ ab altera posteriorique manu sunt exarata.

f. 204^b et 205^a excerptur Genesis 116, 16 — 126, 2; 208^a Continuator Theophanis (Leonis c. 10). 209^b Etymologia nominum propriorum media in relatione de excidio Thessalonicensi fastidiosa relatæ, non quidem omnes illæ, quas Symeon editus c. 13 cum Russorum prima mentione exhibet, verum ejusdem generis insulsi, quæ græculum ferreæ ætatis arguunt; sed in codice Vaticano itinerario classis adversus Saracenos missæ inseruiunt explicandæ quæ apud Symeonem editum c. 13 mentioni urbis Tripolitane minus commode adjunctæ sunt civitatum notitiæ. Inde a Constantino Porphyrogenneto Vaticanus cum continuatore Georgii edito magis quam cum Symeone concordat, locos vero plures e continuatore Theophanis decerpit, cum quo et sæpius in locutionibus consensit. Versiones Slavica videntur e codice hujus familiae factæ esse. Cf. lectiones variantes in Michaelē III, 1, 7, et de expeditionibus Russorum annorum 864 et 941. Catalogus bibliothecæ Vat. ms. hæc habet: « N. 155 p. 1 et 1553 p. 10 usque ad Alexium Comnenum » [sed ultra a. 948 non extenditur]. N. 153.

SÆCULI XIV.

10. Par. vel P. Codex Parisiensis c. 1705, cod. bombycinus, olim Colbertinus, quo continetur Georgii monachi chronicon, ab orbe condito ad Michaelis imp. et Theodoræ ejus matris tempora perductum. Præmittitur index locupletissimus, e quo constat capita postrema quatuor desiderari. Is codex sæculo XIV exaratus videtur. » (Cat. p. 390) Χρονογρ. Γεωργ. μον. σὺν χῶ εὔ. — in præfatione ἔως τοῦ τελευταίου Μιχαήλ. Deficit in Leone Armeno [p. 686, 7 καὶ πρῶτον μὲν κατὰ τῶν ἱερέως, sic Miller]. Titulus ut in Regio; index initio mutilus capitum 268, sed diversus ab indice codicis 1706 (E. Miller).

[XXIV] SÆCULI XV.

11. Cod. Paris c. 1706, codex chartaceus, olim Favrianus, quo continetur 1° Georgii Hamartoi chronicon. Præditus index capitum, cujus sunt VII partes. Prima capita quædam generalia comprehendit [liber I], secunda ab Adamo ad Samuelem pertingit, tertia a Saula ad Antiochum Eupatorem [liber II], quarta a Jul. Cæsare ad Vespasianum, quinta a Tito ad Constantinum M. [liber III]; sexta a Constantino

M. ad Michaelē, Theophili filium [liber IV], septima a Michaelē ad Romanum I [liber V]. Ea pars desideratur. — 2° Joannis monachi Sinaitæ historia SS. Barlaami et Josaphati. Is codex S^o XV exaratus videtur, idque satis eleganter neque unius librarii manu. Præfatio fragmentaria (E. Miller). 1°, 14°, 28° Syncello ascribitur hoc chronicon initio; Συγκέλλου χρηματίσαντος ἐπὶ τῶν χρόνων Ταρασίου τοῦ ἀγιοτάτου πατριάρχου Κ. Π. Νέας Ῥώμης, sed cf. 369^a ἕως ὧδε τὰ χ. Γεωργίου τοῦ μοναχοῦ καὶ τοῦ λογοθέτου sci. 842, et capitularium usque ad mortem Romani (Hase), quod cum capitulario Monacensi collatum nostra in tabula invenies. « Ex eodem a Dion. Petavio in Appendice ad Nicephori C. P. Breviarium evulgatur Græce longiusculum fragmentum de imperio Heraclii sub falso nomine Georgii Syncelli » (Hodius, de Malela p. LXXIV) et Tischendorfius edidit varias lectiones a nobis ad pp. 268 — 281 in Appendice notatas. Cf. etiam quas Uadolscius e collatione Hasiana edidit.

12. Barroccianus 30. f. 67 ἐκ — Γεωργίου περὶ βασιλείων χρόνων καὶ ἄλλα τινὰ ἀρχή· ὅτι Ἀδὰμ γ' υἱοῦς ἐγ. (4,20).

f. 69 πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι ἀδύνατον χωρῆσαι τὴν κίβωτὸν τσαῦτα ζῶα ἐν τσαύταις πῆχεσι, φησὶν ὁ συγγραφεὺς περὶ τοῦ Μωϋσείως, ὅτι — ἔχει (34,22). Εἶτα τοῦ κακοῦ προβαίνοντος ἀνωτέρω καὶ ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ τὰ ἄστρα, καὶ αἰθέρα, καὶ ἀέρα, καὶ τὰ στοιχεῖα ὡς θεοὺς ἀνύμνησαν (42,26 — 43,4 ; 6 — 44,22 ; 45,22 — 46,24.)

Ἔστι οἱ Ῥ. ἐκ τούτων μ. καὶ τοὺς 54,29 — 55,5, συνέταξαν. f. 73 Ὅτι Εὐπόλεμος.

f. 73 Ὅτι Εὐπόλεμος φησὶ τὸν Μωσέα πρῶτον σοφὸν γενέσθαι καὶ γρ. παραδοῦναι Ἰουδαίοις πρῶτον, π. δὲ Ἰουδαίων Φοίνικας παραλαβεῖν, Ἕλληνας δὲ παρὰ Φοινίκων (29,1 — 8). Νόμους δὲ πρῶτος γράψας Μωϋσῆς τοῖς Ἰουδαίοις· καταλιπὼν δὲ Μωϋσῆς τὰς κατ' Αἴγυπτον διατριβὰς κατὰ τὴν ἔρημον ἐπιλοσφει, διδασκόμενος παρὰ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ τὰ περὶ τῆς γενέσεως τοῦ κόσμου, καὶ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, καὶ τῶν μετ' ἐκείνου, καὶ τοῦ κατακλισμοῦ, καὶ τῆς συγχύσεως τῶν γλωσσῶν, καὶ περὶ τῶν πρώτων ἀνθρώπων καὶ μέχρις αὐτοῦ χρόνων, καὶ περὶ τῆς νομοθεσίας τῆς μελλούσης παρ' αὐτοῦ διδοῦσθαι τῷ Ἰουδαίῳ Ἰθνοί· καὶ τὰς τῶν ἀστέρων θέσεις, καὶ τὰ στοιχεῖα, καὶ ἀριθμητικὴν, καὶ γεωμετρίαν, καὶ πᾶσαν σοφίαν, ὡς ἐν τῇ λαπτῇ γενέσει κείται (?)

f. 74. Τὸ δὲ μάννα ὁ Φίλων ἐρμηνεύων ἔφη τοιαύτην αὐτοῦ εἶναι τὴν πίστην, ὥστε κατὰ τὴν φαντασίαν τοῦ ἐσθιοντος μετακρινᾶσθαι, καὶ εἶναι μὲν καθ' ἑαυτὸν οἰοεὶ κέγγρον ἐψημένον ἐν μέλιτι· παρέχειν δὲ [XXV] νῦν μὲν ἄρτον, νῦν δὲ κρέως· καὶ κρέως τοιοῦδ· ἢ πετεινοῦ ἢ χειρσαίου· νῦν δὲ λαχάνου, τοῦ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκάστου, καὶ ἰχθύος, ὡς τὸ ἰδίωμα τῆς καθ' ἑκάστον γένος πίστεως, ἀκριδῶς δὲ καὶ τῇ γούσει τοῦ ἐσθιοντος διασώζεσθαι.

Hic codex a Francisco Barozzio Venetiano nominatus nunc in bibliotheca Bodleiana Oxoniensi asservatur.

13. Ambrosianus N°. 184, f, chartaceus, 1^a Χρ. σ. ἐκ δ. χρ. καὶ ἐξ. σ. καὶ σ. ὑπὸ Γ. ἀμ. καὶ συγκέλου. Προοίμιον. Πολλοὶ τῶν, κτλ. 2^a inde a verbis τὴν ὑπόθεσιν usque ad γῶσαι eadem lacuna invenitur præfationis, quæ jam in codice eo fuerat, e quo Monacensis quoque et Augustanus descripti sunt; sed etiam in sequentibus plura non leguntur, quæ codex Mosquensis cum cæteris antiquioribus exhibet. De quibus vide Appendicem ad pp. 375,12—390,12 ; 398, 19—401, 11 ; 475,20—479,5 et 717,11—721,4 ἕως ὧδε τὰ χρονικὰ Γεωργίου καὶ λογοθέτου. In his verbis desinit codex cujus lectiones nos primi notavimus.

14. Ven. Venetianus S. Marci n°. 608, chartaceus, 4^a, s. XV. Chronicon usque ad Romanum Diogenem (i. e. usque ad initium regni Michaelis Parapinacæ successoris ipsius a. 1071; cf. Montfauconii *Diarium* p. 438, de mss. Giustiniani, Didaci Hurtado et ecclesiæ SS. Jo. et Pauli) — sub hoc titulo: Συμῶν μαγίστρου καὶ λογοθέτου χρονικὸν ἐφεξῆς συλλεγὲν ἐκ διαφόρων χρονικῶν καὶ ἱστορικῶν.

Βίος τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀδὰμ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ. Ἀδὰμ γενόμενος σ' γεννᾷ τὸν Σῆθ, κτλ. (p. 31,20). Σῆθ ἐκ γεν. (29), etc., usque ad Julium Cæsarem nomina et anni tantum regnorum.

Principes sequentes aliquanto amplius tractantur, sicut e lectionibus variantibus in vita Constantini M. (ff. 29^b—35^a) et Leonis Philosphi (ff. 210^a—223^b) notatis videre licet.

Inde ab a. 813 codex cum Georgio sæpius quam cum Symeone edito concordat; plerumque brevior est utroque, præcipue in vita Romani I, in qua omittit § 19 τὸ δῆριον — ἀνελευτρον, § 26,28 ὃν ἐκ — 36 προαστείη, 38—41, 44—46, 48—56, 58,59; interdum vero etiam amplior.

Folia 273—284 ineditas continent vitas XIII imperatorum a Jo. Zimisco usque ad Michaelē, filium Constantini Ducæ, a doctissimo Joanne Veludo, vicebibliothecario Marciano, nostrum in usum diligentissime transcriptas. Cf. ex. gr. 210^a—211^a notam ad p. 771 adjungendam: Καυλέας δὲ λέγεται διὰ τὸ ὅτι ἐμᾶλλε μετὰ τὸ εἰσοδεῦσαι καὶ εἰσελθεῖν ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ καὶ τῆς λειτουργίας ἀπέρξασθαι, ἐκ δαιμονικῆς συνεργείας ἴστυεν καὶ παρεσθῆ ἐξέδουε τὰ ἀλλαχτὰ αὐτοῦ· καὶ ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας ἔλεγον ὡς αἰρετικὸν αὐτὸν εἶναι. Μετὰ πολλοῦ (sic) δὲ καιροῦ ἀγανακτήσαντος τοῦ πατριάρχου ἀπὸ τῆς τοιαύτης δαιμονιακῆς ἐπιπρείας — ἐν μιᾷ οὖν ἡμέρᾳ μετὰ τὸ εἰσοδεῦσαι καὶ εἰσελθεῖν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, παρεσθῆ ἀπῆλθεν αὐτῷ ἢ κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐπῆρεια· καὶ ὑποστρέψας, εἰσελθὼν ἐν τῷ ἄμβωνι καὶ ἄρας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ ἀνωθεν ἐνώπιον πάντων, εἶδειεν τὴν αἰσχύνην αὐτοῦ εἰπὼν· « Ἀδελφοὶ καὶ Πατέρες, διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην τοσοῦτους καιροὺς οὐκ ἐμυσταγῶγον τὴν θείαν λειτουργίαν. » Καὶ αἰσχυνθεὶς ὁ μισόκαλος ἐξῆλθεν

ἀπὸ τοῦ πατριάρχου. Ὁ δ' αὐτὸς πατριάρχης ἐποίησε μοναστήριον πλησίον τοῦ ἁγίου Μωκίου ἐπισθεῖν καὶ ἐπέλασεν αὐτὸ τοῦ Καυλῶς ἦτοι Καύλων, διαταξάμενος κάκειας ταφῆναι.

[XXVI] SÆCULI XVI.

15. *Cod. Parisiensis* 1707 = *Codex* chartaceus Fonteblandensis, quo continentur: 1° Georgii Hamartoli monachi chronicon auctum et interpolatum. Ibi pars tantum prima exhibetur, a mundo nempe condito ad principatum usque I Cæsaris. Caputum summa CCXCIII, unde deducenda sunt capita XXVIII Symeonis Sethi, a c. nempe XXI ad c. XLIX, item capita XXXIX a c. CCLIV ad c. CCXCIII, quæ non sunt Georgii, sed auctoris incerti; neque ultima sex ad institutum pertinent. Initio occurrit index capitum non primæ solum, sed et secundæ partis. Indicem sequitur brevis epilogus e præfatione Theophanis, qui *chronographiam* suam inde orsus est ubi desiit Syncellus. Ad calcem vero accesserunt excerpta tria: primum de Cæsaris nomine, secundum de Ptolemæi Philadelphii quæstione ad S. Scripturam pertinente, tertium de equo Cæsaris dictatoris fissam unguam habente. 2° Nicephori Choniatae annales, manu diversa eaque minus elegante. Is codex S° XVI exaratus videtur. Titulus idem qui in n° 1704, capitum index diversus a N°. 1705 et 1706 et Mon.

16. *Cod. Parisiensis* 1708 = *codex* chartaceus, Fonteblandensis — secunda pars a I Cæsare ad Alexium usque Comnenum. — Ultimum caput βασιλ. τοῦ Κομνην. Ἀλεξίου.

17. *M. 2. codex Monacensis* secundus N° 159, Boicus vel Bavaricus = usque ad Basilium [Michaellem] imperatorem Hamartolum præfert, postea Logothetam = (Raderus) = usque ad Romanum I (Hardt, *Beitrage* 1807, VI, 295) = usque ad imperium Constantini, Leonis filii = (Bandini, cat. mss.) = eadem qua Augustanus manu, charta firma et lævigata, titulis et initialibus minio distinctis, litteris minutis et cum correctionibus marginalibus, in f°, foliorum 442, scriptus Epidauri a Nicolao Choniata [f. 556^b: Τετραμάτωται ἦν ἀρχῆς, φιλς, δέλτος ἐν τῇ δυστυχεῖ πόλει τῆς Ἐπιδαύρου, πόνω δὲ Νικολάου τε τοῦ Χωνιάτου]; lacunis mutilus, S. XVI, optime conservatus (Hardt) et inscriptus Γεωργίου ἁμαρτωλοῦ ἀπὸ κτίσεως, α [=μοναχοῦ] καὶ συγκέλλου χρηματισθέντος ἐπὶ Ταρασίου, μέχρι τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου υἱοῦ Λέοντος f. 1^a Γεωργίου συγκέλλου Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου χρ. συντ. ἐκ δ. χρ. καὶ ἐξ. συλλ. καὶ συντ. ὑπὸ Γεωργίου ἁμαρτωλοῦ. Πίναξ. ἀρχῆ, etc., tabula quam cura doctissimi Tafelii nostrum in usum descriptam ad calcem hujus præfationis exhibemus. Hoc e codice 1607 Augustæ in 8° ediderat Mt. Raderus *Syntagma* de statu morientium [pp. 578-587] ex mss, codd. Maximiliani et August. depromptum, = postea 1614 Monachii 8° repetit, necnon quod legitur in Annotationibus ad *Viridarium* SS. e Menæis Græcorum fragmentum Latinum de miraculo facto in urbe Carthagine sub imperio Heraclii [575-578]. Lectiones variantes vitarum Constantini M., Constantii et Juliani (p. 389, 1-451, 16) a doctissimo Miklositchio ad textum Vindobonensem exscriptas humanitati ejusdem viri debemus. *Nos vero prologum contulimus et prima textus vocabula* usque ad 5,25 et finem 815,19 ἀπετέθη μονῆ. De quibus Appendicem consule variantes exhibentem ejusdem operis, non vero diversarum chronographiarum lectiones. Cf. etiam 514, 18 ἐπ' ῥ, 20 εἴρηκε, 21 ἐρῶν. Raderus quidem (ad Nicetæ Vitam Ignatii, Ingolstadii 1614 editam) perhibet Hamartolum diversum esse a Georgio Syncello (codicum Palatinæ Boiorum et Augustanæ bibliothecæ); sed falso hi codices eum Syncellum nominant, cum hunc solum noverint chronographum. Præterea jure adnotat Allatius, = Discrimen tamen inter eos nullum adducit. =

18. *Cod. Baroccianus* N° 194, chartaceus, foliorum 55 (?); absque ullo vel nomine auctoris vel operis titulo sic incipit: Πολλοὶ τῶν ἐξω φιλόσοφοι καὶ φιλόλογοι, κ. τ. λ. [XXVII] Excerpta continet e Ge. Hamartoli chronico, edita in Crameri t. IV *Anecdotorum*. Oxoniæ, p. 218-246, scil. a libri primi capite II p. 7, l. 24, usque ad libri secundi caput VIII, p. 69, l. 25. Lectiones optimæ notæ ab iis quas e Mon. et Mosq. codd. edidimus, discrepantes vide in appendice ad p. 8,2—8,14,30—30,14; 44,24-45,1; 52,25-53, 24.

15, 1. Πάλας καὶ καθεξῆς μέχρι τῶν κτισάντων τὴν Πρώμην καὶ βασιλευσάντων ἐν αὐτῇ ἦσαν δὲ οἷται ἐν τοῖς χρόνοις Ἀχάζ τοῦ βασιλέως Ἰουδαίων. Οὕτως καὶ οἱ Ἀσσύριοι βασιλεῖς.

11, 9? Ἀρχὴ τῶν Φαραωνίων βασιλείων. — 30, 15; 44, 24.

19. *Oxonienis* I (F. 6, 26), Humphredo Hodio in prolegomenis ad Malelam (ed. Bonn. LXXIII) usque ad mortem Michaelis III extendi dicitur, sed cf. Fabricium (VI, 154, 353): = Idem est horum (Excerptorum) initium cum initio chronographiæ Georgii Hamartoli quod e codice ms. a L. Allatio in Diatriba *De Georgiis* exhibetur: Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων χρονογράφων τε καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὲν καὶ συντεθὲν ὑπὸ Γεωργίου ἁμαρτωλοῦ μοναχοῦ. Βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων ἥ ἡμέρα ἐπέλασεν ὁ θεὸς τὸν Ἀδάμ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἀδάμ ἐγέννησεν υἱοὺς γ'. Neque solum ex initio apparet, verum etiam e Præfatione, initio in codice ms. [non vero Barocciano N° 194, chartaceo, f. γγ' πολλοὶ τῶν ἐξω φιλοσόφων — τὰ πάντα εἶθησα] unde sua Chilmeadus descripsit, præmissa, quæ eadem est omnino, quam ibidem ponit Allatius ex Georgio Hamartolo. — Ex eodem etiam Excerpta dederunt Leo Allatius in libro de Ecclesiasticum consensione [e codd. Vat.], Jo. Meursius in glossario Græco-barbaro et Dufresnius in glossario mediæ et infimæ Græcitatatis, et, nisi, me fallit memoria, in Notis ad *Annales* Jo. Zonaræ. De eo, qui plura vellet, adeat — Diatribam nostram de scriptoribus Græcis variis, ubi — castigantur Allatiana. De illo hic loci hoc solum subjungam, vixisse eum eodem cum Malela sæculo, i. e.

Christi incarnati nono, et Chronicon suum perduxisse non modo ad initium Michaelis Theophili filii, quod decernunt doctorum nonnulli, sed usque ad ejus mortem, hoc est, usque ad 866, et imo usque ad mortem Romani I, quæ vero jam non Georgii sunt sed Logothetæ; 4, 20 post αὐτοῦ adjungit οὕτω μὲν ὄν ὁ πρῶτος ἐγένετο ἄνθρωπος παρὰ Θεοῦ ᾧ ὄνομα Ἄδὰμ, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ἔβα. Ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς ὁ Θεός. Εἰ, ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ post ἐγέννησεν. 7, 11 Μετὰ τούτων οἱ αὐτοῦ ἀπόγονοι καὶ ὁ Σηθ προμηνυθέντες ἄν, ἔγραφον τὰ μέλλοντα περὶ τοῦ κατακλισμοῦ ἐν λιθίναις καὶ ὀστρακίναϊς πλαξί, σημαίνοντες, ὅτι ἀναλωθῆναι καὶ φθαρῆναι μέλλει τὸ πᾶν, ἢ ὑπὸ πυρὸς ἢ ὑπὸ ὕδατος. Καὶ εἰ μὲν ὑπὸ πυρὸς, σωθῆσονται τὰ γράμματα ἐν ὀστρακίναϊς πλαξί, εἰ δὲ ὑπὸ ὕδατος, ἐν λιθίναϊς. Ἐλθόντος δὲ τοῦ κατακλισμοῦ καὶ ἅπαντα ἀπολέσαντος, μόνος ἐσώθη Νῶε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ αἱ θυγατέρες πρὸς δευτέρου ἀνακαίνισιν κόσμου. Μετὰ δὲ τὴν κατακλισμὸν Κατὰν, ὁ υἱὸς Ἀραξίδ, συνεγράψατο τὴν ἀστρονομίαν εὐρηκῶς τὴν τοῦ Σηθ καὶ τῶν αὐτοῦ τέκνων ὀνομασίαν ὡς ἐφηται τῶν ἀστέρων ἐν πλαξί λιθίνῃ γεγραμμένην, ἥτις l. 20 — Ἰώσηπος; 7, 22.

51, 10 Ἀδὰμ τοῖνον — 33, 28 ἔτη θν'. 33, 24 Ἐπαῖη — 41, 11 κλ'; 64, 23 — 65, 2, 7, 24 — 10, 2. « Atque lucusque habes, lector, excerptorum chronologicorum auctorem anonymum; paginam sequentem ex chronico Alexandrino descripsimus » (Hodius).

20. V. *Vindobonensis* N° 40, olim 39, f^o, cujus præfationem et capita CXXVIII-CXCI (p. 389 451, 15) humanissime, quanquam ipse editionem Georgii [XXVIII] præparavisset, nobiscum communicavit vir doctissimus Miklositch, bibliothecæ L. R. præfectus. In eadem collatione notatæ sunt etiam variæ lectiones codicum Monacensium (N° 1, 404, Augustani et 2, 159, 259). *Prima pars codicis Vind. 40 usque ad f. 49 sicut et finis f. 315-326 in charta Turcica manu recenti scripta est, cætera pars membranacea, antiqua optimaque commatis; olim ab Ang. Busbekio comparatus Constantinopoli (Nessel); usque ad Alexium Comnenum, 1081 (Gretser. De cruce?).* 1^a Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων λογογράφων καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὲν καὶ συνεθεθὲν ὑπὸ Γεωργίου Ἀμαρτωλοῦ μοναχοῦ. Ταύτης δὲ τῆς βίβλου, quod a substantivo Πρόλογος pendere videtur. Ἀρχὴ σὺν Θεῷ τοῦ χρονικοῦ Γεωργίου μοναχοῦ = p. 28, 6, 7 nostræ editionis s. codd. Mon. h. l. paratæ. Capita CXXVI, 4—CXXVIII ex eodem codice edita vide in libro cui titulus est: « Theophanis chronographia. » Probe eiuer neuen — Ausgabe von G. L. F. Tafel. p. 26-54.

21. V. 2. *Cod. Vindobonensis* 2. Inde ab 38^b. Ἀρχὴ τῆς Χριστιανῶν βασιλείας, κ. τ. λ. collatum a viro cl. Miklositch usque ad finem imperii Juliani, « chartaceus, antiquus et bonæ notæ, in 4°, sed mutilus, aqua marina hinc inde misere fœdatus, constatque nunc foliis 83, olimque ad Jo. Sambucum peritavit, quo continetur Georgii Hamartoli fragmenta historica » (Nessel, p. 142.). Vide lectiones variantes ad p. 389, 1-451, 16 notatas, quas cl. Miklositschio debemus.

22. M. 1. *Codex Monacensis* 1, N° 414, *Augustanus*, chartaceus signatus p. 68 N° 37 (81), in assertorio fusco tectus, ære munitus et clausus, in f^o, titulum hunc præfert: Γεωργίου καὶ λογοθέτου Γεωργίου μοναχοῦ καὶ λογοθέτου ἱστορικῶν? συγκέλλου. Πίναξ. Περὶ τῶν πρωτοπλάστων Ἀδὰμ καὶ Ἔβας. — Περὶ Ἐδέσβου τοῦ Παμφίλου ὡς ἐν συνόψει—τῶν αὐτῶν (=c. XXVII, 29, 15). Περὶ τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ καταγομένων (= II, 1 p. 31, 19) — περὶ τῶν κεκοιμημένων (= c. CCXXII, p. 578, 8). Textus extenditur p. 276^b usque ad finem capituli p. 587, 32 ὅταν ὄφελος οὐδέν; scriptus est titulus et initialibus rubricatis, litteris minutis et nitidis cum scholiis in textu (ex. gr. p. 29, 15 σχολίων τῶν ἁγίων Πατέρων quod in Parisiensi 1705 deest, e margine irrepisæ videtur), sæculi XVI (vide cod. M¹), optime conservatus et post indicem inscriptus: Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων [χρ.] καὶ ἐξηγητῶν συλλ. καὶ συντ. ὑπὸ Γεωργίου ἀχ. καὶ συγκέλλου (χρηματίστου ἐπὶ Ταρσίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Κ. Π. νέας Ῥώμης Προοίμιον α' (ἀρχή). Hoc e codice clarissimus Tafel nobis initium in codice Mosquensi deficiens (p. 4, 17-44, 24) benigne transmisit; præterea lectiones variantes Vitarum Constantini M., Constantini et Juliani (p. 389, 1-451, 16) doctissimo et humanissimo viro Miklositsch debemus; Gretserus vero libro II *De cruce* exscripsit jam p. 410, 7-412, 3, Petavius in appendice ad breviarium Nicophori (Par. 1616 p. 339-407) Vitam Heraclii; syntagma de statu morientium (p. 573-587) Latine factum notisque illustratum Matthæus Raderus Augustæ 1607 in 8° ex hoc codice « qui ultra Constantinum Heraclii filium non progreditur. » Cf. præterea lectiones codicis Lipsiensis ex Augustano descripti ad pp. 564-587. *Prologum nos ipsi cum textu M¹ contulimus* quorum varias lectiones cum Ambrosianis et Vindobonensibus plerumque consentientes in Appendice invenies.

SÆCULI XVII.

23. L. Lipsiensis 852 (Rep. I, 4, 49); cf. Naumanni catalogum bibl. Senatus, Grimmæ 1838, p. 215) « Georgii monachi et Syncelli C. P. chronicon usque ad Constantium Heraclii filium descriptum e ms. codice bibliothecæ Augustanæ cum emendationibus J. H. Bosii ex bibl. C. Saggiarrii, post J. A. Schmidii et P. Lyseri junioris. »

[XXIX] 3^a Γεωργίου καὶ λογοθέτου, Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων χρονογράφων καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὲν καὶ συνεθεθὲν ὑπὸ Γεωργίου μοναχοῦ καὶ συγκέλλου. Προοίμιον. Πολλοὶ τῶν, κ. τ. λ. Lectiones p. 1, 1-6, 1 et 571, 21-587, 32 qui est codicis finis. « nobis primam exscriptam vide in Appendice. Cf. Reiskium (*De cæremoniis aulæ Byz. præf.* Lipsiæ 1754 f^o).

SÆCULI INCERTI.

24. *Palatinus*, Vaticanus? Χρ. σ. β κ γρ. καὶ βξ. σ. καὶ σ. παρὰ Ἰωάννου τοῦ Σικελιώτου τοῦ καὶ

χρηματίσαντος ὑστερον πατριάρχου Κ. Π. νέας Ῥώμης (qui et Syncellus et Morocardanianus vocatus, annis 837-842 patriarcha fuit C. P. ?)

Πολλοὶ τῶν ἐξω χρονογράφοι καὶ φιλόλογοι κ. τ. λ.

[A'] Βίβλος γενέσεως, ἡ ἡμέρα ἐπλασεν ὁ Θεὸς, κ. τ. λ.

[B'] Τοῦ αὐτοῦ Ἰω. τοῦ Σικελιώτου περὶ τοῦ Ἀδάμ καὶ Εὐας, καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν καταγομένων. Ἀδὲμ τρέφον κατὰ τὸν σοφώτατον (31, 20). Desinit in Michaelē filio Theophili. Ἔως ὧδε τὰ Χρονικὰ Γεωργίου καὶ ἀπὸ τῶν ὧδε μόνου τοῦ λογοθέτου (Fabricius, *Bibl. gr.* XII, 27).

25. *Citicensis* e Georgii monachi Chronicon a Julio Cæsare ad Diocletianum (Fabricius *Bibl. Gr.* XII, 24).

26. *Schleusingensis* (Ludovicus, notitia bibliothecæ Schleusingensis) qui codex jam Schleusingensi in bibliotheca desideratur, quemadmodum præfectus ejusdem Hartungius V Augusti 1858 nobis respondit. Quo abierit notum non est, forsitan Lipsiam.

26. *Radulphi cardinalis*, in regia Parisiensi N° 37 e Georgii monachi historia ex multis collecta ab Adamo usque ad Constantinum, Severum, Maximinum et Maxentium (ut Par. 1704 in catalogo a 1740 edito). Pergat ultra, sed reliqua desunt (Montfaucon *bibl. Par.* 1739, 11, 772.)

Hæc igitur videtur codicum genealogia esse :

I. *Usque ad annum 842 solius Georgii monachi; sine prologo* : 1 Coisl. 310, X. S. rhetorice exornatus, cæterum cum Coisl. 305 consentiens præter quod hic usque ad a. 311 tantum extenditur; cum *prologo* : 5 Coisl. 134, 301, XII S., 40 Ambrosianus XV S. Georgii hamartoli et syncelli.

II. *Continuatus a Symeone Logotheta usque ad 948; sine prologo* ? 3 Medicus XI; cum *prologo* : 11 Parisiensi 1706, XV; 8 Vaticanus 155 XIII vel XIV S. diversus; 6 *Mosquensis* XII; 19 Oxoniensis; 24 Palatinus.

Usque ad 1071 : 14 Venetianus, XV S.

Usque ad 1081 : 20 et 21 Vindobonensis 1 et 2, XV S.; cum Ambrosiano consentientes usque ad 842; 22 Monacensis 1, XVI. *Syncelli* e Zonara a recentiore Græco suppletus; 16 Parisiensis 1708, XVI S.

Usque ad 1143 : 6 Mosquensis XII S.

III. *Codices manci, ad Casarem* : 9 Vaticanus 155? XIII S. et 45 Paris. 1707 XV S. et 25 Citicensis; a *Cæsare ad Diocletianum* : 8 Vaticanus 153 et 25 Citicensis; ad a. 311 : 2 Coisl. 305 XI, et 7 Paris, 1704 XIII S.; ad a. 641 : *Ge. Syncelli cum Ambrosiano consentientes* : 17 Mon. 2, XVI, et 25 Lips. XVII S.; ad a. 814 : 10 Paris. 1705, XIV S. *Fragmentarii* : Barocriani 50, XIV et 194 XV S.

Nondum collati : 3 Medicus XI S.; 4 Scoriacensis XII S.; 24 Palatinus Jo. Siceliotæ, patriarchæ; 25 Citicensis; 26 Schleusingensis; 27 Radulphi.

ΠΙΝΑΞ.

Numeri paginas representant editionis Petropolitane quarum seriem typis grandioribus in textu expressimus.

ΠΡΟΟΜΙΟΝ.

A'.

1. Ἀρχὴ. Γενεαλογία τοῦ Ἀδάμ, p. 4.
2. Περὶ Νεθρόδ βασιλέως, p. 7.
3. Περὶ Νίνου βασιλέως, p. 9.
4. Περὶ Θουρδ βασιλέως, p. 9.
5. Περὶ Λαμῆ βασιλέως, p. 9.
6. Περὶ Σαρδαναπάλεως βασιλέως, p. 9.
7. Περὶ Περσέως βασιλέως, p. 10.
8. Περὶ Σώστρου βασιλέως, p. 11.
9. Περὶ Φαραῶ βασιλέως, p. 11.
10. Περὶ τῆς κορχύλης εὐρήσεως, p. 12.
11. Περὶ τοῦ Πέλοπος, p. 12.
12. Περὶ Κύρου, p. 13.
13. Περὶ Καμβύσου, p. 14.
14. Περὶ Ῥώμου καὶ Ῥωμύλου, p. 15.
15. Περὶ τῶν Βρουμαίων, p. 16.
16. Περὶ τῆς βασιλείας Φιλίππου τοῦ πατρὸς; Ἀλεξάνδρου, p. 17.
17. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου, p. 18.
18. Περὶ τῆς στολῆς τοῦ ἀρχιερέως, p. 18.
19. Περὶ τῆς βασιλείας Κανδάκης, p. 23.
20. Περὶ τῶν Βραχμάνων, p. 24.
21. Περὶ Σήρων, p. 26.

22. Περὶ Βάκτρων, p. 27.
23. Περὶ Χαλδαίων, p. 27.
24. Περὶ Βρετάννων, p. 27.
25. Περὶ Ἀμαζόνων, p. 28.
26. Περὶ τῶν βασιλείων ἀρχῆς, p. 28.
27. Περὶ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, p. 29.
28. Τοῦ ἁγίου Βασιλείου, p. 30.

B'.

Ἀρχὴ τοῦ χρονικοῦ Γεωργίου Μοναχοῦ καὶ Συγκέλλου.

1. Περὶ γενεαλογίας Ἀδάμ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ τῶν καθ' ἐξῆς καταγομένων, p. 31
2. Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ πύργου, p. 36.
3. Ὅτι ἕποια ἦν ἡ α' γλῶσση, p. 38.
4. Περὶ τοῦ τῆς γῆς διαμερισμοῦ, p. 59.
5. Περὶ τῶν δ' στοιχείων, p. 47.
6. Περὶ μαγείας καὶ γοητείας, p. 50.
7. Περὶ Ῥωμαίων θεοποιησάντων, p. 54.
8. Περὶ Πλάτωνος τοῦ φιλοσόφου, p. 57.
9. Περὶ γενέσεως Ἀδραάμ, p. 64
10. Περὶ τοῦ Μελχισεδέκ, p. 69.
11. Περὶ τῆς κλίσεως (κλήσεως) τοῦ Μελχισεδέκ, p. 71.
12. Περὶ τοῦ Σαλήμ, p. 71.
13. Περὶ τῆς κλίσεως (κλήσεως) Ἱερουσαλήμ, p. 72.

14. Περὶ τοῦ Ἰσαάκ, p. 74.
 15. Περὶ τοῦ Ἠσαῦ καὶ Ἰακώβ, p. 75.
 16. Περὶ τοῦ Ἰακώβ, p. 78.
 17. Περὶ θανάτου Ἠσαῦ, p. 79.
 18. Περὶ τῆς γεννήσεως Μωϋσέως, p. 80.
 19. Ὅτι υἱὸς Ἰσραὴλ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς Αἰγύπτου, p. 81.
 20. Περὶ τῆς δοθείσης πλακῆς Μωϋσῆ, p. 89.
 21. Περὶ τῆς τελευταίας Μωϋσέως, p. 92.
 22. Ἔτι περὶ Μωϋσέως, p. 92.
 23. Περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, p. 101.
 24. Ἀρχὴ τῶν Κριτῶν, p. 103.
 25. Περὶ Ἰούδα, p. 103.
 26. Περὶ Γοθονιῆλ, p. 103.
 27. Περὶ Ἀώδ, p. 103.
 28. Περὶ Σαμεγάρ, p. 104.
 29. Περὶ Βαράκ, p. 104.
 30. Περὶ Γεδών, p. 104.
 31. Περὶ Ἀβιμέλεχ, p. 105.
 32. Περὶ Θολᾶ, 107.
 33. Περὶ Ἰαθρ, p. 107.
 34. Περὶ Ἰεφθά, 107.
 35. Περὶ Σαμψών, 107.
 36. Περὶ τοῦ Ἡλὶ τοῦ ἀρχιερέως, p. 113.
 37. Περὶ τοῦ προφήτου Σαμουὴλ καὶ ἱερέως, p. 117.
 38. Περὶ τῆς βασιλείας Σαούλ, p. 117.
 39. Περὶ τῆς βασιλείας Δαυὶδ, p. 121.
 40. Περὶ τῆς βασιλείας Σολομῶντος, p. 133.
 41. Περὶ τοῦ ἀρίστου Σολομῶντος, p. 139.
 42. Περὶ τῆς βασιλείας (Σολομῶντος), p. 140.
 43. Περὶ τῆς βασιλείας Αἰθίοπων Σιθούλλης, p. 141.
 44. Περὶ τῆς βασιλείας Ῥοβοᾶμ, υἱοῦ Σολομῶντος, p. 150.
 45. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀσάφ τοῦ ἐν ποδαλγία πεσόντος, p. 151.
 46. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀσάφ, p. 151.
 47. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωσαφάτ, p. 151.
 48. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωράμ, p. 152.
 49. Περὶ τῆς βασιλείας Ὀγοζίου, p. 153.
 50. Περὶ τῆς βασιλείας Γοθολίας, p. 153.
 51. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωᾶ, p. 153.
 52. Περὶ ἐλεημοσύνης, p. 154.
 53. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀμισίου, p. 155.
 54. Περὶ τῆς βασιλείας Ὀζίου, p. 156.
 55. Περὶ Ὀζίου λέπρας, p. 157.
 56. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωάθαμ, p. 158.
 57. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀχάζ, p. 157.
 58. Περὶ τῆς βασιλείας Ἐζεκίου, p. 157.
 59. Περὶ τοῦ Γωδίτ, p. 159.
 60. Περὶ τῆς βασιλείας Μανασσῆ, p. 167.
 61. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀμμών, p. 170.
 62. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωσιφ, p. 172.
 63. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀχζ, 174.
 64. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωακείμ, p. 174.
 65. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰεχονίου, p. 175.
 66. Περὶ τῆς βασιλείας Σεδεκίου, p. 176.
 67. Περὶ τῆς α' αἰχμαλωσίας Ἱερουσαλήμ τῆς ἐν Βαβυλωνί, ἧ ἐστὶ β' τῆς παροικίας Αἰγύπτου, p. 177.
 68. Περὶ ἀριθμοῦ ἐτῶν τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ βασιλευσάντων, p. 179.
 69. Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Ἱεροβοᾶμ καὶ τῆς διατρέσεως τῶν ἰσκηπτῶν καὶ περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν Σαμαρείᾳ, p. 181.
 70. Περὶ τῆς βασιλείας Ναβάζ, p. 181.
 71. Περὶ τῆς βασιλείας Βαζά, p. 181.
 72. Περὶ τῆς βασιλείας Ἠλά, p. 182.
 73. Περὶ τῆς βασιλείας Ζαμβρῆ, p. 182.
 74. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀχάβ, p. 182.
 75. Περὶ τῆς Ἰεζαβὴλ καὶ περὶ τοῦ Ἠλίου προφήτου, p. 182.
 76. Περὶ τῆς βασιλείας Ὀγοζίου, p. 185.
 77. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωράμ, p. 185.
 78. Περὶ τῆς βασιλείας Ἡού, p. 187.
 79. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωάχαζ, p. 188.
 80. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰωᾶ, p. 188.
 81. Βασιλεία Ἱεροβοᾶμ, p. 189.
 82. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀζαρίου, p. 189.
 83. Περὶ τῆς βασιλείας Σελοῦμ, p. 189.
 84. Περὶ τῆς βασιλείας Μαναῆμ, p. 189.
 85. Περὶ τῆς βασιλείας Φακεσίου, p. 189.
 86. Περὶ τῆς βασιλείας Φακέ, p. 189.
 87. Περὶ τῆς βασιλείας Ὠσεέ, p. 190.
 88. Περὶ τῆς βασιλείας Ναβουχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλώνας, p. 191.
 89. Περὶ τῆς βασιλείας Οὐλεμαροδάχ, p. 194.
 90. Περὶ τῆς βασιλείας Βαλτάσαρ, p. 195.
 91. Περὶ τῆς βασιλείας Δαρείου τοῦ Μήδου, p. 196.
 92. Περὶ τῆς βασιλείας Κύρου τοῦ Πέρσου, p. 197.
 93. Περὶ τῆς βασιλείας Καμβύσου υἱοῦ Κύρου, p. 198.
 94. Περὶ τῆς βασιλείας Πέρσου, p. 200.
 95. Περὶ τῆς βασιλείας Δαρείου Ἰσάσπου, p. 200.
 96. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀρταξέρξου, p. 205.
 97. Περὶ τῆς βασιλείας ἐτέρου Ἀρταξέρξου, p. 205.
 98. Περὶ βασιλείας τοῦ Ἀντιόγου, p. 207.
 99. Περὶ τῆς β' ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλήμ, p. 208.
 100. Περὶ Ἐλεάζαρ καὶ τῶν ζ' παίδων τῶν Μακκαδαίων καὶ τῆς αὐτῶν μητρὸς, p. 208.
 101. Περὶ τοῦ Ματθίου ἱερέως, p. 210.
 102. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀντιόγου τοῦ Εὐπάτορος, p. 211.
 103. Περὶ Ἰούδα τοῦ Μακκαβίου, p. 212.
 104. Περὶ Ῥωμαίων, p. 212.
- Γ.
105. Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Ἰουλίου Καίσαρος πρώτου βασιλέως Ῥωμαίων, p. 213.
 106. Περὶ τῆς βασιλείας Αὐγούστου Καίσαρος τοῦ Ὀκταβίου, p. 214.
 107. Περὶ τῆς δ' βασιλείας ἦν ὁ Δανιὴλ ἐθέσαστο, p. 215.
 108. Περὶ τῆς ἐν σαρκὶ οἰκονομίας Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, p. 217.
 109. Ἔτι περὶ τῆς Χριστοῦ γενέσεως, p. 217.
 110. Περὶ τῆς καταπαύσεως τῶν ἐνθέσμων ἱερατευσάντων ἐκ τῆς τοῦ Ἰούδα φυλῆς ἀρχιερέων, p. 219.
 111. Ὅταν ὁ Αὐγούστος ἀπέβη εἰς Αἴγυπτον, p. 220.
 112. Περὶ τῆς βασιλείας Τιβερίου, p. 229.
 113. Διὰ τί τὸ Χριστοῦ ἀνάστασις ὀδῶν ὠνόμασται, p. 230.
 114. Περὶ Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου, p. 234.
 115. Περὶ Αὐγάρου τοῦ βασιλέως, p. 236.
 116. Περὶ τῆς βασιλείας Γαίου*** καὶ περὶ τῆς ἀνατρέσεως Τιβερίου, ὅς ἀνηρέθη ὑπὸ Γαίου. Νύσησαντι γὰρ ἱμάτια πολλὰ ἐπίθεις ἀπέπνιξε, p. 238.
 117. Περὶ τῆς βασιλείας Κλαυδίου, p. 241.
 118. Περὶ τοῦ ἀσκητικοῦ βίου, p. 242.
 119. Περὶ μοναδικῆς πολιτείας, p. 248.
 120. Περὶ τῆς βασιλείας Νέρωνος, p. 268.
 121. Περὶ Σιμῶνος τοῦ μάγου, p. 268.
 122. Περὶ Πέτρου τοῦ ἀποστόλου, p. 278.
 123. Περὶ Ἰακώβου ἀδελφοῦ, p. 279.
 124. Περὶ τῆς βασιλείας Γαλβᾶ, p. 284.
 125. Περὶ τῆς βασιλείας Λουκίου, (sic) p. 284.
 126. Περὶ τῆς βασιλείας Βιταλλίου, p. 284.
 127. Περὶ τῆς βασιλείας Οὐεσπασιανοῦ, p. 285.
 128. Περὶ αἰχμαλωσίας Ἱερουσαλήμ, p. 285.
 129. Περὶ ἀριθμῶν χρόνων ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν καθέξης βασιλευσάντων, p. 325.
 130. Περὶ τῶν αὐτοφῶν θερμῶν ὁδῶν, οὐρανίων καὶ πυρῶς, καὶ ἀβύσσου Ταρτάρου, p. 327.
 131. Περὶ τῆς βασιλείας Δομετιανοῦ, p. 353.
 132. Περὶ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως καὶ τῶν αὐτοῦ ἀποτελεσμάτων, p. 353.
 133. Περὶ τοῦ Μανθῶνος μάγου καὶ τῶν μαγικῶν αὐτοῦ ἔργων, p. 354.
 134. Περὶ τῆς βασιλείας Νερβῆ, p. 355.
 135. Περὶ τῆς βασιλείας Τραϊανοῦ, p. 358.
 136. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀδριανοῦ, p. 359.
 137. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀντωνίνου, p. 341.

138. Περὶ τῆς βασιλείας Μάρκου Αὐρελλίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, p. 342.
139. Περὶ τῆς βασιλείας Βήρου, p. 343.
140. Περὶ τῆς βασιλείας Κωμώθου, p. 343.
141. Περὶ τῆς βασιλείας Περτινακος, p. 344.
142. Περὶ τῆς βασιλείας Δαδίου, p. 344.
143. Περὶ τῆς βασιλείας Σεύρου, p. 345.
Περὶ τῆς βίωσης καὶ ἀνατροφῆς Ὀριγίνου τοῦ καὶ Ἀδαμαντίνου, p. 345.
144. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀντωνίνου καὶ Γέτα, p. 351.
145. Περὶ τῆς βασιλείας Μακρίνου, p. 352.
146. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀθήτου, p. 353.
147. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαμαία, p. 353.
148. Περὶ τῆς βασιλείας Μαξίμου, p. 354.
149. Περὶ τῆς βασιλείας Πουπίνου, p. 354.
150. Βασιλεία Βαλθίνου, p. 355.
151. Περὶ τῆς βασιλείας Γορδιανού, p. 355.
Περὶ τῆς βασιλείας Ἰουνορος, p. 355.
152. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰουστειλιανού, p. 357.
153. Περὶ τῆς βασιλείας Φιλίππου, p. 358.
154. Περὶ τῆς βασιλείας Σεδεκίου καὶ Οὐαλεριανού, p. 358.
155. Περὶ τῆς λοιμικῆς νόσου, p. 358.
156. Περὶ τῆς βασιλείας Γάλλου, p. 359.
157. Περὶ τῆς βασιλείας Σεδεκίου, p. 359.
158. Περὶ τῆς βασιλείας Αἰμιλιανού, p. 360.
159. Βασιλεία Οὐαλεριανού καὶ Γαλληνοῦ, p. 360.
160. Περὶ τῆς βασιλείας Κλαυδίου, p. 361.
161. Περὶ τῆς βασιλείας Κωντιλιανού, p. 361.
162. Περὶ τῆς βασιλείας Αὐρηλιανού, p. 361.
Περὶ τοῦ Μανίντος, p. 362.
Περὶ τοῦ Παύλου τοῦ Σαμοσατίως, p. 364.
163. Περὶ τοῦ Ἀπολλιναρίου, p. 364.
164. Περὶ Θεοδώρου τοῦ Μόψουεστίας. Περὶ Νεστορίου, p. 365.
165. Περὶ τοῦ Εὐτυχοῦς. Περὶ Σεούρου, p. 366.
166. Περὶ τῆς βασιλείας Τακῆτου, p. 369.
167. Περὶ τῆς βασιλείας Φλωριανού, p. 369.
168. Περὶ τῆς βασιλείας Πρόδου, p. 369.
169. Περὶ τῆς βασιλείας Κάρου, p. 370.
176. Περὶ τῆς βασιλείας Καρίνου, p. 371.
171. Περὶ τῆς βασιλείας Νουμεριανού, p. 371.
172. Περὶ τῆς βασιλείας Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανού, p. 371.
173. Περὶ τῆς παρθένου καὶ μάρτυρος, p. 373.
174. Περὶ ἑτέρας παρθένου, p. 374.
175. Περὶ τοῦ μονάζοντος, p. 375.
176. Περὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίου, πατρὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, p. 376.
177. Περὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, υἱοῦ Κωνσταντίου, p. 387.
- Δ'.
178. Περὶ τῆς βασιλείας Χριστιανῶν, περὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου βασιλέως, p. 389.
179. Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου, p. 390.
180. Περὶ Κ. Π., p. 398.
181. Περὶ τῆς α' συνόδου. Περὶ τῆς αἰρέσεως Ἀρείου, p. 404.
182. Περὶ τοῦ μὴ κατακρίνεν ἱερέα, p. 408.
183. Περὶ τῆς εὐρήσεως τοῦ σταυροῦ, p. 409.
184. Περὶ πάντων τῶν κριτῶν, p. 415.
185. Περὶ τοῦ πῶς ὀφείλει εἶναι τὸν κριτὴν, p. 416.
186. Περὶ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, p. 420.
187. Περὶ τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, p. 426.
188. Περὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου υἱοῦ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, p. 436.
189. Περὶ τῆς Ἀμασσολιανῶν αἰρέσεως, p. 439.
190. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰουλιανῆς τοῦ παραβάτου, p. 443.
191. Περὶ τῆς αἰμορροῦσης, p. 444.
192. Περὶ τῆς βασιλείας Ὀιδιανῆς, p. 451.
193. Περὶ τῆς βασιλείας Οὐαλεντινιανῆς, p. 453.
194. Περὶ μοναχῶν τῶν ἐν ἡ ἑρήμῳ, p. 455.
195. Περὶ τῆς Μαυτα (ἔξομολογία; ?) p. 457.
196. Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Γρηγορίου καὶ Οὐαλεντινιανῆς τῶν υἱῶν τοῦ μεγάλου Οὐαλεντινιανῆς, περὶ τῶν σεισμῶν, p. 461.
197. Περὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, p. 463.
198. Περὶ τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου καὶ μοναχοῦ, p. 467.
199. Περὶ τῆς β' συνόδου, p. 474.
200. Περὶ τῶν ἀνδριάντων καταστραφέντων ἐν Ἀντιοχείᾳ, p. 479.
201. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀρκαδίου υἱοῦ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, p. 489.
202. Περὶ τοῦ μεγάλου Ἰωαν. τοῦ Χρυσοστόμου, p. 489.
203. Περὶ τῆς ἐπιστολῆς πάππα Ῥώμης πρὸς τὸν Ἀρκαδίον τὸν βασιλέα, 495.
204. Περὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ, p. 498.
205. Περὶ τῆς γ' συνόδου, p. 499.
206. Περὶ τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ Χρυσοστόμου, p. 502.
207. Περὶ τῆς βασιλείας Μαρκιανῆς, p. 504.
208. Περὶ τῆς δ' συνόδου, p. 506.
209. Περὶ τῆς βασιλείας Λεόντος τοῦ Μεγάλου καὶ Μακῆλ, p. 510.
210. Περὶ τῆς βασιλείας Λεόντος τοῦ Μικροῦ, p. 513.
211. Περὶ τῆς βασιλείας Ζήνωνος τοῦ Ἰσαύρου, p. 513.
212. Περὶ Πέτρου τοῦ Κναφῆως, p. 514.
213. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀναστασίου τοῦ δικόρου, p. 516.
214. Περὶ τῆς Κωσῆδου βασιλείας Περσῶν, p. 520.
215. Περὶ τοῦ Εὐφημίου τοῦ πρεσβυτέρου, p. 521.
216. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινίου τοῦ Ἰσραήλ, p. 524.
217. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανῆς τοῦ Μεγάλου, p. 526.
218. Περὶ τῆς ε' συνόδου, p. 528.
219. Περὶ θανατικῶν, σεισμῶν, ἀστέρων καὶ φωτῶν, p. 538.
220. Περὶ κυνός, p. 540.
221. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανῆς τοῦ Νέου, p. 550.
222. Περὶ τινος Ἰουδαίου παιδός, p. 550.
223. Περὶ τῆς βασιλείας Τιβερίου τοῦ Ἰσραήλ, p. 551.
224. Περὶ τῆς βασιλείας Μαυρικίου τοῦ Ἀρμενίου, p. 554.
225. Περὶ τοῦ κροκοδίου, p. 555.
226. Περὶ τῆς βασιλείας Φωκά τοῦ τυράννου, p. 560.
227. Περὶ τῆς βασιλείας Ἡρακλείου, p. 564.
228. Περὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου υἱοῦ Ἡρακλείου, p. 571.
229. Περὶ τοῦ πλουσίου τοῦ ὀσάντος τὴν ἐλεημοσύνην, p. 572.
230. Περὶ Εὐαγρίου τοῦ φιλοσόφου, p. 573.
231. Περὶ στρατιώτου τοῦ ἐμπεσόντος εἰς γεωργοῦ γυναίκα, p. 575.
232. Περὶ τῶν κακοτηγμένων διαφόρων ἁγίων, p. 578.
233. Βασιλεία Ἡρακλιανῆς, p. 588.
234. Περὶ τῆς βασιλείας Κωνστα, p. 588.
235. Περὶ τοῦ Μωαμῆθ, τοῦ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγοῦ καὶ ψευδοπροφήτου, p. 591.
236. Περὶ τῆς Ἀραβιτιδος, p. 598.
237. Περὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πογωνάτου, p. 604.
238. Περὶ Παυλικιανῶν, p. 605.
239. Π. τῆς ζ' συνόδου, p. 611.
240. Π. τῆς βασιλείας Ἰουστινιανῆς ἐσχάτου τοῦ Ῥινομήτου, p. 615.
241. Περὶ τῆς βασιλείας Λεόντιου, p. 619.
242. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀψιμάρου τοῦ Τιβερίου, p. 620.
243. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανῆς πάλιν τοῦ Ῥινομήτου, p. 622.
244. Περὶ τῆς βασιλείας Φιλίππου τοῦ Βάρδα, p. 624.

245. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀρτεμίου, p. 626.
 246. Περὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, p. 628.
 247. Περὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου Ἀδραμυτινοῦ, p. 628.
 248. Περὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου καὶ Κόνωνος, p. 629.
 249. Περὶ τοῦ Μασάλμα, p. 637.
 250. Περὶ τῆς νόσου ἐαρινῆς, p. 637.
 251. Περὶ τοῦ Φιλεντόλου Ὀλύμπου τοῦ πορνούοντος καὶ ποιούντος ἐλεημοσύνην, p. 640.
 252. Περὶ τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ παππᾶ, p. 641.
 253. Περὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Καβαλλίνου καὶ Κοπριωνίμου, p. 653.
 254. Περὶ τῆς βασιλείας Λέοντος υἱοῦ Κωνσταντίνου ἐκ τῆς Χαζάρας, p. 658.
 255. Περὶ τοῦ κυνὸς καὶ τοῦ κυρίου αὐτοῦ, p. 660.
 256. Περὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, p. 661.
 257. Περὶ αὐτοκρατορίας Κωνσταντίνου, p. 666.
 258. Περὶ τῆς βασιλείας Εἰρήνης μητρὸς Κωνσταντίνου, p. 670.
 259. Περὶ τῆς βασιλείας Νικηφόρου, p. 672.
 260. Περὶ τῆς βασιλείας Σταυρακίου, p. 677.
 261. Περὶ τῆς βασιλείας Μιχαήλ, p. 678.
 262. Περὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, p. 679.
 263. Περὶ τῆς βασιλείας Μιχαήλ τοῦ Ἀμορβαίου, p. 694.
 264. Περὶ τῆς βασιλείας Θεοφίλου τοῦ εἰκονομάχου, p. 699.
 265. Περὶ τοῦ ἵππου τοῦ βασιλέως, p. 711.
 266. Περὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, p. 712.
 267. Περὶ Θεοφάνους καὶ Θεοδώρου τῶν ἀγαθῶν, p. 714.
 268. Περὶ τῆς βασιλείας Μιχαήλ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Θεοδώρας, p. 717.
 Ἔως ὧδε τὰ χρονικά Γεωργίου καὶ Λογοθέτου p. 721.

Ε΄.

1. Περὶ τῆς βασιλείας Μιχαήλ καὶ Θεοδώρας τῆς αὐτοῦ μητρὸς, p. 721.
2. Περὶ τῆς Μακεδόνος Βασιλείου ἀνατροφῆς, p. 724.
3. Περὶ τῶν Βουλγάρων καὶ τοῦ Ἀμέρ, p. 728.
4. Περὶ τοῦ πτωχομαγίστρου, p. 734.
5. Περὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, p. 752.
6. Περὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, p. 766.
7. Περὶ Μαρκοῦ μοναχοῦ, p. 781.
8. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου υἱοῦ Βασιλείου, p. 795.
9. Περὶ Κωνσταντίνου βασιλέως υἱοῦ Λέοντος, p. 799.
10. Περὶ Ῥωμανοῦ Καίσαρος, p. 816.
11. Περὶ τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ, p. 816.
12. Βασιλεία Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, p. 848.

- Ἔως ὧδε τὸ πέρας τῶν χρονικῶν συγγραμμάτων, p. 851.
 13. Μονοκρατορία Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, p. 852.
 14. Βασιλεία Ῥωμανοῦ, υἱοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, p. 854.

Γ΄.

1. Βασιλεία Θεοφάνη μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, p. 859.
2. Βασιλεία Νικηφόρου Φωκά, p. 860.
3. Βασιλεία Ἰωάννου τοῦ Τζιμισχῆ, p. 864.
4. Βασιλεία Βασιλείου τοῦ Βουλγροκτόνου, p. 866.
5. Βασιλεία Κωνσταντίνου ἀδελφοῦ Βασιλείου, p. 872.
6. Βασιλεία Ῥωμανοῦ τοῦ Ἀργυροποῦλου, p. 875.
7. Βασιλεία Μιχαήλ τοῦ Παφλαγόνας, p. 876.
8. Βασιλεία Μιχαήλ τοῦ Καλαφάτου, p. 876.
9. Βασιλεία Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, p. 878.
10. Βασιλεία Θεοδώρας τῆς Πορφυρογεννήτου, p. 880.
11. Βασιλεία Μιχαήλ, p. 880.
12. Βασιλεία Ἰσαακίου Κομνηνοῦ, p. 882.
13. Βασιλεία Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα, p. 881.
14. Βασιλεία Εὐδοκίας μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, p. 885.
15. Βασιλεία Ῥωμανοῦ Διογένης, p. 887.
16. Βασιλεία Μιχαήλ τοῦ Παραπινάκη, p. 891.
17. Βασιλεία Νικηφόρου Βοτανιάτου, p. 893.

Ζ΄.

Εἰς τὴν κοσμοποιαν Συμίων Λογοθέτου ἐκ διαφόρων χρονικῶν καὶ ἱστοριῶν:

1. Περὶ τοῦ φωτός, p. 902.
2. Περὶ τοῦ στεριώματος, p. 903.
3. Περὶ τῆς θαλάσσης, p. 903.
4. Περὶ τῶν φωστῆρων, p. 903.
5. Περὶ τῶν ἰχθύων καὶ τῶν πετεινῶν, p. 904.
6. Περὶ τῶν κτηνῶν καὶ τῶν θηρίων, p. 905.
7. Περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου, p. 905.
8. Εἰς τὸ κατ' εἰκόνα, p. 906.
9. Περὶ τοῦ Σαββάτου, p. 906.
10. Περὶ τοῦ παραδείσου, p. 907.
11. Περὶ τῆς τῶν ζῶων ὀνομασίας, p. 907.
12. Περὶ τῆς ποιήσεως τῆς γυναικός, p. 908.
13. Περὶ τοῦ ξύλου γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, p. 909.
14. Περὶ τοῦ διαβόλου καὶ τοῦ ὄφιδος, p. 910.
15. Εἰς τὸ Ἀθινοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ πᾶν ἄνθρωπου, p. 911.
16. Περὶ τῶν φύλλων τῆς συκῆς, p. 911.
17. Περὶ τῆς καταδίκης τοῦ πρωτοπλάστου καὶ τοῦ ὄφιδος, p. 912.
18. Εἰς τὸ Ἰδοὺ Ἀδάμ γέγονεν ὡς Ἰς ἐξ ἡμῶν, p. 913.
19. Περὶ τῶν Χερουβὶμ καὶ τῆς ῥομφαίας, p. 914.

Η΄.

Ἑρμηνεῖα ἐν συντόμῳ ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τοῦ νῦν καιροῦ, p. 914.

ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΣΥΝΤΟΜΟΝ

ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΕΞΗΓΗΤΩΝ ΣΥΛΛΕΓΕΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΕΘΕΝ

ΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.

CHRONICON BREVE

QUOD

RE DIVERSIS ANNALIUM SCRIPTORIBUS ET EXPOSITORIBUS DECERPSIT
CONCINNAVITQUE

GEORGIUS MONACHUS

COGNOMENTO HAMARTOLUS.

PROŒMIUM.

Πολλοὶ μὲν τῶν ἔξω φιλόλογοι καὶ λογογράφοι, ἅ ἱστορικοὶ τε καὶ ποιηταὶ καὶ χρονογράφοι ἃ τὰς τῶν ἀρχαίων βασιλέων καὶ δυναστῶν ἂ καὶ τὰς τῶν ἀνάκαθεν ἂ φιλοσόφων καὶ ῥητόρων τε καὶ τῶν ἐπ' εὐγλωττίᾳ καὶ δεινότητι ἂ λόγων καὶ στομυλίᾳ διαθρυλλουμένων, πράξεις ἂ καὶ ῥήσεις καὶ μὲν τοὶ καὶ τὸν τρόπον ἐνίοτε τῆς τούτων ἀποδιώσεως ἂ δι' ὑψηγορίας καὶ ἐπιτάσεως λόγων συγγεγραφότες, οὐκ εὐλόγητοι; ἂ καὶ εὐκατάληπτοι τε καὶ εὐκρινεῖς τοῖς πολλοῖς τὰς πραγματείας ἂ, ἅτε δι' ἐπιδειξιν καὶ κρότον ἔσθ' ὅτε ἂ καὶ ἀνάρρησιν τοῦτο δεδράκασιν ἂ, ἥκιστα πεφροντικότες τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων καὶ διηγημάτων καὶ ἀνθρώποις ὀφελίμων ἂ. Ἡμεῖς δὲ πᾶμπαν οἱ τῶν ἔνδον ἀνάξιοι, δοῦλοι τῶν δούλων ἂ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀμέτοχοι τῆς ἂ τῶν ἔξω φυσιολογίας καὶ τεχνολογίας ἐξ ἐπιμετροῦ πέν-

Externi, nec sane pauci philologi atque oratores, historici etiam et poetæ, annaliumque scriptores, cum priscorum regum ac principum, veterumque philosophorum, et eorum quibus ornata verborum structura, vis et acumen sententiarum, gloriam haud incelebrem peperit, res gestas, et sæpe diversa excessuum genera sublimi stylo, atque uberi, et in primis copiosa dicendi forma memorassent, obscura illi quidem monumenta posteris, adeoque perplexa reliquere, ut agnoscere plane non possint. Nam qui ad ostentationem plausumque alienas laudes attigerant, ad inconcussam rem in veritatem, et eorum quæ hominibus usui essent, narrationem pertingere non potuerunt. Nos autem Christi Domini nostri servi, et quidem indigni, nulla exterarum scientiarum artiumque ope adjuti,

Varie lectiones et notæ.

ἂ Πολλοὶ τῶν A, L, M¹ — Πολλὰ τῶν V¹. ἔξω φ. καὶ χρονογρ. A. (L M¹)? ἂ καὶ συλλογογράφοι V¹ — καὶ δυναστῶν καὶ κρατίστων V¹. ἂ τὰς ἀνάκαθεν L, M¹², V¹ — φιλοσοφίας A — τε καὶ om. A, V¹ M¹ ἂ εὐγλωττία καὶ δεινότητα — στομύλων V¹. ἂ καὶ πράξεις M² a secunda manu. ἂ ἀποδιώσεως V¹ — δι' ὑψηγορίας A, L, M¹² — τε καὶ ἐπιτάσεως L, M¹², V¹ — (λογ. M¹) λόγῳ L, M¹. ἂ εὐλόγητα A, εὐλόγητά τε L, M¹², εὐλογία τε V¹, καὶ εὐκατάληπτά τε καὶ εὐκρινῆ A, M¹² V¹, καὶ συγκατάληπτα καὶ εὐκρινῆ L. ἂ ἀπέλεπον? ἂ ἔσθ' ὄντες M¹. ἂ τοῦτο δεδράκασιν L, V¹ — τῶν om. A, L, M¹ — τὰ τῆς ἂλ. δόγματα καὶ διηγήματα V¹. ἂ ὀφέλιμα A, L, M¹, V¹ — ἂ τῶν δούλων om. V¹ — ἂ τῆς om. L, M¹.

non ex Græcis, veteribusque solum historiis, sed A ex recentiorum, nec minoris æstimandorum, planeque cordatorum auctorum commentariis, annalibus, historiis, doctrinisque animo proficuis accurato et pro virium studiorumque nostrorum modulo juxta Dei timore, annallumque fidem, hunc qualemcumque, exiguum sane et contemptibilem libellum excerpimus. Itaque paucis ex multis, quæ utilia esse possunt, selectis et laboriose dispositis, nudam æpertamque veritatem, arte nulla fucatam, necessaria et utilia tantum continentem summam, ut arbitror, et quanta fieri perspicuitate potest, asserimus. Siquidem præstat vera vel balbutiendo dicere, quam Platonem referendo insignitor mentiri. Neque fluentem lateque vagantem orationem admiramur, sed quæ multa brevi verborum ambitu complectitur, contractaque necessaria, utiliaque ubertim suppeditando, ab invidia et omni offensa apud posteros libera, multo alacrior est et vividior. Præterea qui tanquam periti admodum, optimique spiritalia juxta spiritum interpretantur, examinant, atque explorant, sermones de divinis rebus non requirunt ab illustri, sinuata, turbinataque dictione, artificiosa compositione, elegantique verborum lepocinio, quibus vehementi dicendi vi, callidi isti, facundiaque præstantes, ut scripta incaute oscitantiaque percurrentes fallant, ad mendacium occultandum sæpenumero abutuntur: sed ab ea cujus est conspicua veritas, tametsi barbarie ac solæcismis plena sit. Habes itaque quisquis hæc concisa minime curiosus, et ab omni fraude ac fallacia alienus, fideliter, prudenterque et incorrupte perlegis, idolorum inventiones, fomentaque eorum callide excogitata, gentilium philosophorum detrahimenta, fabellas, cæremoniasque, discordes insuper, ac portentosas opiniones, diversarum gentium instituta, deorum multiplicitatem, vel, ut verius dicam, impietatem, sententiasque perversas. Habes, ut a lege solitariae vitæ cœperit institutio; quæ deinde ex Christi vita omnium optima ac doctrina eminentior, illustrior, ampliorque multo effecta est. His plura nec unius generis annexa, quæ cordatorum virorum, recteque sententiam

λοντες, οὐ μόνον Ἑλληνικῶν καὶ παλαιῶν ἱστοριῶν¹⁵, ἀλλὰ καὶ νέων καὶ πολλῶν μεταγενεστέρων, καὶ σεμνοπρεπῶν ἀνδρῶν¹⁶ καὶ¹⁷⁻¹⁸ ἐλλογιζῶν ἐξηγήσει καὶ χρονογραφίαις, ἱστορίαις τε καὶ διδασκαλαῖς ψυχωφελῆσιν ἐντετυχηκότας, ἀκριβῶς, κατὰ τὸ ἤμιν ἐφικτὸν καὶ περισκεμμένον¹⁹, ἐν φέβῃ θεοῦ καὶ πίστει χρονικῇ, τοῦτο δὴ τὸ μικρὸν καὶ πανευτελὲς βιβλιδάριον ἐξεθέμεθα, τὰ πρὸς ὄνησιν ἐκ²⁰ πολλῶν ὀλίγα συντείνοντα ποσῶς μετὰ πόνου συλλέξαντες, καὶ συνθέντες, τότε πᾶσαν²¹ μὲν ἀλήθειαν ἀκομψον, καὶ ἀκατάσκευον σφόδρα περιέχον θραυματουργίαν, ἀναγκαῖα²² δὲ πάντα καὶ χρῆσιμα λίαν οἶμαι²³ δι' ἐπιτομῆς καὶ σαφηνείας ἐναργεστάτης ὑφηγοῦμενον ὅτι μάλιστα. Κρεῖσσον γὰρ μετὰ ἀληθείας²⁴ ψελλίζειν ἢ μετὰ ψεύδους²⁵ πλατωνίζειν. Οὐχ ὅταν γὰρ ὁ Β λόγος βεῖ καὶ ἐξω τῶν ἔρων φέρεται, θαυμαστός ἐστιν, ἀλλ' ὅταν βραχύς μὲν ἢ τῷ²⁶ μήκει, πολὺς δὲ τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ ἐν τῷ συντόμῳ τὸ ἀπαράλειπτον καὶ ἀτρεχὲς ἔχων τῶν²⁷ ἀνγκαίων καὶ ὄνησιφόρων, ὑπὸ τοῦ καιροῦ μάλιστα καὶ τῶν βασκανίας καὶ πάσης ἐθλοκακίας ἀππλλαγμένων ψυχωθεῖς ζητικώτερος²⁸ ἀναδειχθῆσεται. Οἱ γὰρ τοὶ πνευματικῶς²⁹ τὰ πνευματικὰ συγκρίνοντες καὶ ἀνακρίνοντες καὶ μεταλλεύοντες, ὡς ἐπιστήμονες; καὶ δόκιμοι³⁰, τὰς ἱερολογίας οὐ λαμπραῖς καὶ γριφοῦσαι καὶ τετορνευμένας λέξεις καὶ συντάξεις ἐντέχνους καὶ καλλιτείας, ἐν ἧ τὸ ψεῦδος πολλάκις διὰ τῆς δεινοτάτης μεθόδου καὶ κατασκευῆς ἐπικρύπτουσιν οἱ δεινοὶ³¹, τοὺς ἀπερισκέπτως καὶ ἀθασανίστως ἀναγινώσκοντας³² ἐκλανθάνοντας, ἐπιζητοῦσιν, ἀλλὰ τὰς ἀληθεῖς³³ λαμπρυνόμενας ῥήσεις, εἰ καὶ διὰ βραβαριστοῦ καὶ σολοικιστοῦ³⁴ ἐκφωνοῦνται γλώσσης. Εὐροὶ τοίνυν, ὅγε πιστῶς, νουνεχῶς³⁵ τε καὶ ἀφθόνως ἅμα καὶ ἀπεριέργως καὶ πάσης διπλῆς καὶ ῥαδιοργίας ἐλευθέρως ἐντυγχάνων ἐνταῦθα, δι' ὀλίγων³⁶ τὰς τῶν εἰδῶν εὐρήσεις καὶ ἀνατροφὰς ἐντέχνως καὶ ἐπιτεταγμένως, τὰς τῶν φιλοσόφων Ἑλλήνων ἔρευσελας καὶ μυθοπλασίας καὶ θρησκείας³⁷ ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀθείας καὶ κακονοίας, πῶς τε³⁸ ἢ τῶν μοναχῶν ἤρξαστο διαγωγῇ καὶ τάξις ἀπὸ τοῦ νόμου, καὶ διὰ τῆς Χριστοῦ³⁹ παναρίστου πολιτείας καὶ διδασκαλαῖς ὑψηλοτέρα καὶ φαιδροτέρα καὶ πλατυτέρα μάλα⁴⁰ εἰκότως ἀναπέφηνε, καὶ

Variae lectiones et notæ.

¹⁵ ἱστορικῶν A, L, M¹ — ¹⁶ ἀνδρῶν τοιμ. V¹. ¹⁷⁻¹⁸ καὶ οἱ. L, M¹ — ἐξηγήσει A, V¹. M. ἐξηγήσει L, M¹ — καὶ χρονογραφίαις A, L, M¹, V¹. ἱστορίας τε καὶ διδασκαλαῖς L, M¹, V¹ — ψυχωφελῆς A, L, M¹, V¹. ¹⁹ περισκεμμένους A, L, M¹, V¹ — Θεοῦ, ἐπίστα χρονικῶν A — χρονικὸν δὴ τούτο μικρὸν A, M¹, V¹ — χ. δὴ τ. τὸ μ. L, M¹. ²⁰ ὄνησιν καὶ ἐκ A, L, M¹, V¹ — π. δ. ε. σ. καὶ π. L, M¹, V¹ — π. δ. ε. σ. καὶ π. A. ²¹ ὅτε πᾶσαν A. ὅγε πᾶσαν L, M¹, V¹ — π. ἀλ. μὲν V¹. ²² θραυματουργίαν (lege δραματουργίαν) ἀναγκάσω V¹ — πάντα οἱ. A, L, M¹, V¹. ²³ χρῆσιμα λόγων οἶμαι A, L, M¹ — χ. λόγια ο. M¹ — ἐνεργιστάτης V¹ — ἐνεργιστάτης A, L, M¹ — ὑφηγοῦμαι A, M¹, V¹ — ὑφηγ. L, ὑφηγοῦμαι M¹. ²⁴ ἐν ἀληθείᾳ V¹. ²⁵ ψεύδους — I. ὁ λόγος βεῖ V¹. ²⁶ μὲν ἐστὶ εἴη τῷ A — μὲν ἐστὶ τῷ L, M¹, μὲν εἴη τῷ V¹. — ²⁷ καὶ ἀληθῆς ἔχων τῶν A, L, M¹, V¹ — ἀναγνόντων V¹ — ὄνησιφόρον ἐστὶ τοῦ L, M¹, V¹. ἀνγκαίων ἐνθυμήματα ἐστὶ τοῦ A. ²⁸ ζητικώτερος A, L, M¹, V¹. ²⁹ πνευματικὸν τὰ M¹, V¹ — συγκρ. καὶ μετ. A. συγκρίνοντες καὶ ἀν. καὶ μετ. L, M¹. ³⁰ ὡς ἐπίσημον καὶ δόκιμον A, L, M¹ — λαμπρὰς καὶ τετορνευμένας λέξεις καὶ συντάξεις ἐντέχνως καὶ καλλιτείας ἐν αἰς L, A, M¹, V¹. ³¹ οἱ δεινοὶ ἐπικρύπτονται καὶ τοὺς A, L, M¹ — ἐπικρύπτονται αἱ δα. καὶ τοὺς M¹, V¹. ³² ἀναγινώσκοντας A — ἐκλανθάνοντας V¹ M¹. ³³ ἀληθείας A, L, M¹, V¹ ἢ ἢ subscr. ³⁴ σολοικιστοῦ A — Εὐροὶ V¹. ³⁵ π. καὶ ν. A, L, M¹ — τε οἱ. V¹. ³⁶ διὸ λέγων A, M¹ — τὰς I. τὰς — εὐρήσεις A, L, M¹ — καὶ ἀνατροφὰς A, M¹, V¹ — ἐπιτεταγμένους A, L, M¹ — μυθοπλασίας A, L, M¹, ὁμοκαλασίας V¹. ³⁷ θρησκείας, εἴη καὶ ἀκομψόνους τετραλογία τὰς [ιδί. οἱ. V¹] ἀπαφῶρων ἰθύνων ὁδὸς καὶ πολυθείας ἢ A, L, M¹, V¹. ³⁸ τε οἱ. M¹. ³⁹ καὶ διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ A, M¹, καὶ τὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ L, M¹ — παν. προνομίας καὶ A, παναρίστον πολιτ. καὶ L, M¹ ὡφ. φαιδ. A. — ὡφ. καὶ σφοδροτέρα, M¹ V¹ — ὑψηλοτέραν καὶ σφοδροτέρα L, M¹. — καὶ πλατυτέρα L. ⁴⁰ ἐναπέφηνε μάλα πλ. L, M¹.

ἄλλα κλείετα καὶ διάφορα σωτηρίαν ³⁶ ψυχῶν εὐ-
γνωμόνων καὶ ὀρθοδόξων ὠδίνοντα ³⁶, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ
καὶ τὴν ἔκφυλον καὶ θεοσυγῆ τε καὶ παρτέθειλον
τῶν ³⁷ Μανιχαίων λύσαν, ἀφ' ἧς ὡσπερ ἐκ τινος
λυσοῦντος κυνὸς τὴν αἰσχίστην τε καὶ κακίστην με-
ελητφύια νόσον ³⁸ ἀνεψύη ἢ τῶν ἀλιτηρίων καὶ κα-
κοσχάλων εἰκονομάχων ἐμβρόντητος ἀίρεσις, καὶ
ἔθεν ³⁹ ἀπήρξατο καὶ ποῦ κατέλιξεν, ἦτις γε τοῦς
προστάτας· αὐτῆς καὶ συνίστορας ἀλλοτρίους ἐκ
περιουσίας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καταστήσασα εἰν
τοῖς ὁμόφροσιν ³ αὐτῶν, ἐκδήλως ⁴⁰ ἅμα καὶ τὰ
τούτων ληρήματα καὶ βληγῆματα τῆς ἀδεκάστου
δικῆς ὑπευθύνους καὶ ἐκδικούς ἀπέδειξεν ⁴¹. Ὡς τῆς
ἀπάτης καὶ παραπληξίας τῶν πεφανακισμένων καὶ
ματαιοφρόνων, οἱ ἐνδοκῶς μάλα τῶν αἰωνίῳ πυρὶ
παρεπέμφθησαν, τὴν τε τῶν ἀτασθάλων καὶ κακο-
φρόνων Σαρακηνῶν κταγέλαστον ὄδεσαν καὶ τὴν
κτηνῆδην ⁴² ζῶην καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ λαοπλάνου
ψευδοπροφήτου αὐτῶν ⁴³ καὶ ἔθεν κκῶς ἀναδέδεικται,
καὶ πρὸς τοῦτοις καὶ τὴν τοῦ γέροντος ⁴⁴ Θωμᾶ
παράνοιαν καὶ τὴν ἀργαλίαν ⁴⁵ καταστροφῆν τοῦ

Τῆς δὲ χρονικῆς πραγματείας τὴν ὑπέθεσιν ⁴⁷ ὡς
ἐν τάξει τμημάτων διὰ τὸ εὐσύνοπτον καὶ εὐμνημό-
νευτον πεποιτήκαμεν. (Α') Ἀπὸ ⁴⁸ μὲν γὰρ τοῦ Ἀδὰμ
ἀρξάμενοι καὶ μέχρι τῆς Ἀλεξάνδρου τελευτῆς ⁴⁹
ἐλθόντες ἐν συντόμῳ, πάλιν (Β') ἀνάπαλιν ἀπὸ τοῦ
Ἀδὰμ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπιχείρησιν ⁵⁰ καὶ ἔνοιαν δι'
ἐπαναλήψεως τοῦ χρόνου τῆς ζωῆς ⁵¹ τῶν ἐφεξῆς
καὶ τὰς πράξεις ὡς ὅλον τε διὰ βραχέων ⁵² ἀπεμνη-
μονεύσαμεν ἕως Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, εἶτα πάλιν διὰ
συντομίας ⁵³ τοῦς κριτὰς μέχρι τοῦ προφήτου Σα-
μουὴλ καὶ εἰθ' οὕτως αὐτίκα τοῦς βασιλεῖς τῶν ⁵⁴
Ἰουδαίων ἀπὸ Σαοὺλ ἕως Σεδεκίου καὶ τῆς ἀλώσεως
Ἱερουσαλήμ, ἐν οἷς καὶ κατὰ Ἰουδαίων ἐκ παρόδου
διὰ βραχυλογίας. (Γ') Ἐπειτα δὲ τοῦς Ῥωμαίων
ἡγεμόνας ⁵⁵ ὡσπερ δὴ καὶ τοῦς πάλαι Περωσῶν καὶ
Μακαδόνων, Σελεύκων τε καὶ Ἀντιόχων ⁵⁶ καὶ Πτο-
λεμαίων ἐν παρεκδόσει διεξήλομεν ὀρχάς ⁵⁷ καὶ
δυναστείας, οὕτω δὲ καὶ τοῦς Ῥωμαίων ἐξ Ἑλλή-
νων ⁵⁸ καταγομῆνους καθολικοὺς βασιλέας, ἅμα καὶ
τὰς ἐργασίας καὶ τοῦς θανάτους ἀπὸ Ἰουλίου Καίσα-

A animis salutaria sint. Habes præterea, ut immanis,
impia, detestabilis, fallaxque Manichæorum rabies
exorta, ut ex ea, tanquam ex rabida cane scelestis-
simorum, otioque turpissime abutentium Iconoma-
chorum hæresis stupida illa quidem, morborumque
omnium perniciosissima eruperit, et quatenus
grassata: ut ipsius auctores, necnon paria sen-
tientes, defensoresque ab orthodoxa fide penitus
avulsos una cum eorum scriptis et concionibus
divina iustitia quæsitissimis subiecit pœnis. O
fraudem, imposturam, ac vecordiam! pro qua
æternis ignibus merito traditi sunt. Irridendam
insuper stultam ac scelerosam Saracenorum, per-
suasionem, belluinumque vivendi modum, et u-
corum falsus propheta, gentiumque seductor do-
ctrinam perperam collegerit. Ad hæc Thomæ senis
puerilem stultitiam, atque amentiam, ipsiusque
omnium infelicissimi tristem, miserumque interitum.
Hucusque satis

νεοτερισθεῖσαν παιδοπρεπῆ ματαιοφροσύνην τε καὶ
παναθλίου καὶ τάλαιπώρου. Καὶ ταῦτα μὲν ἄλις ⁴⁶.

Temporum vero tractatus per sectiones divisi-
mus: ita enim promptiora omnia, et memoriæ
expeditiora erunt. Exorsi ab Adamo ad Alexandri
Magni interitum res summariæ complexi sumus.
Iterum ab Adamo eadem ratione incipientes, eorum
qui post Adamum vixerunt, res gestas, atque ætates
majori, qua potuimus veritate usque ad Jesum
Nave perstrinximus. Sic etiam deinceps per Judices
ad Samuelem prophetam usque decurrimus. Inde
Judæorum reges a Saule ad Sedeciam recensentes,
Hierosolymitanum excidium, ac quæ Judæi
pertulere, quasi aliud agentes compendio sumus
prosecuti. Denique Romanorum principum, necnon
veterum Persarum, Macedonumque, Seleucorum,
Antiochorum ac Ptolemæorum regna obiter tangi-
mus. Eadem ratione Romanorum qui a Græcis
oriuntur, imperatorum res gestas, atque obitus a
Julio Cesare ad Diocletianum et Maximianum im-
pios Christi hostes deducimus. Verti subinde stylum
ad piissimum ac primum Christianorum impera-

Variae lectiones et notæ.

³⁶ δ. αφ. εις σωτ. V'. ³⁶ ὠδ. καὶ διδάσκοντα καὶ φωτίζοντα, οὐ A, L, M ὠδ. καὶ φ. καὶ δ. οὐ
V' — ὠδ. καὶ διδάσκειν χα. καὶ φωτ. M', om. prima manus — δέ om. M¹², V' — ἀλλὰ καὶ
τὴν ἐκφ. om. A, L, M¹² — ἀ. καὶ τὴν ἔκφυτον V'. ³⁷ τῶν καὶ L, M¹ — τε om. A — κακίστ.
M², κακίστην supra os M¹ — μετελητφύϊαν M², V', om. A. ³⁸ νόσου M¹ — ἡ om. A, L, M¹², V' — τῶν
τῶν M¹ — ἐμβρόντητος A, L, M¹² V'. ³⁹ ἔθεν καὶ A. ⁴⁰ καὶ δὴλω; M¹ — βληγ. καὶ ληρ. V' — τοῦ
ἀδεκάστου L, M¹. ⁴¹ ἀπέδειξεν omittunt, sed post ματαιοφρόνων inserunt ex transpositione lineæ ἀπί-
φρην κομιδὴ καὶ τῶν αἰωνίῳ π. παρέπεμψε, τὴν τε A, L, M¹ V', l. παρέπεμψε κομιδὴ, κ. τ. λ. M². ⁴²
κτηνῆδην l. κτηνώδη A, L, M¹, V' — ζῶην καὶ μέντοι καὶ δ. A, L, M¹²? — ζ. καὶ μ. καὶ τὴν δ. V' — τοῦ
λ. καὶ φ. M². ⁴³ αὐτῶν om. A — τούτοις τὴν A, L, M¹, V'. ⁴⁴ γέροντος om. A — γε om. M¹² — νεο-
πρεπῆ A, L, M¹², V'. ⁴⁵ ἀργαλίαν A, ἀργαλίον V'. ⁴⁶ μὲν ἄλλοις. Τοῖς δὲ V'. ⁴⁷ τὴν ἔκθεσιν L, M¹²
V', om. A usque ad γνῶσει sub ὄν. proœmiū. — ὡς; εὐσύνοπτον L, M¹, om. A, om. M¹², V' sine lineæ
in codice ex quo hæc antigrapha descripta sunt, deleto. ⁴⁸ Ἀπὸ L, M¹. ⁴⁹ Ἀλεξάνδρου βασιλείας L, M¹².
⁵⁰ ἀνάπαλιν καὶ ταύτην τὴν ἐπιχ. V, ἀν. καὶ τὴν ἐγγήρησιν L, L, ἐγγ. καὶ ἔνν. δι' ἐπ'. κ. τ. λ. in M² a
manu recenti suppleta sunt — αὐτὴν τὴν ἐγγ. καὶ ἐ. δι' ἐπ. om. M¹ — καὶ ἔνν. δι' ἐπ' om. L, M¹. ⁵¹ τοῦς
χ. τῆς ζ. om. L, M¹ — τῶν ἐφ. καὶ τὰς πρ. ὡς om. M² ⁵² δ. διὰ βρ. om. L, M¹² — τοῦ Ναυῆ om.
L, M¹². ⁵³ Σκοτομίας ed. Allatii apud Fabricium X 644, εἶτα π. διὰ συν. om. M¹ — τοῦς om. L, M¹ —
τοῦ πρ. Σ. εἰ om. L, M¹². ⁵⁴ βασ. τῶν Ἰ. — παρόδου om. M², τῶν Ἰ. — παρόδου om. L, M¹, ἀπὸ
Σαοὺλ — Ἰουδαίων om. M¹. ⁵⁵ βραχυλογίας — ἡγεμόνας om. M², ἔπειτα — ἡγεμόνας om. L, M¹. ⁵⁶ τοῦς
— Ἀντί om. M², πάλαι — Ἀντί om. L, M¹, πάλαι om. ⁵⁷ Πτολεμαίων — ἀρχάς om. L, M¹², sed
δεξελθόντας omisso δὲ V'. ⁵⁸ δυναστείας — Ἑλλήνων om. L, M¹².

torem Constantinum, eosque qui mox subsecuti sunt. Tandem in Michaele Theophili filio, qui rerum puer adhuc potitus orthodoxam fidem in sacra olim synodo promulgatam restituit, consistimus. Verum, ut a Sapiente sapienter prolatum, « Omnia audire finis orationis est; » qui lectionibus libentissime dant operam, ne ad commentariorum ornatum respiciant, sed ad sermonis scopum ac finem cordis oculos dirigant. Varia enim orationis structura, quippe quæ ad ostentationem ac strepitum comparata, quodam modo immutatur, propositam deturpat materiam, sensum illico rapit, ingenique aciem, ne argumentum percipiat, retandit. Quisquis autem Dei ac litterarum amicus hæc lecturus erit, eum ego exoratum velim, ut pro me homunculo, peccatis obnoxio ac rationis experte, Deo preces alleget. Si quid vero utilitatis atque operæ pretii hos exiguos nostros habere viderit conatus, id totum eidem honorum omnium auctori Deo imputet. Sin, ut ab inscientia nostra exspectari par est, inconcinni ac sæde exuberantes illi fuerint, per veram illam atque ineffabilem sapientiam, quæ suos alumnos non minus divina doctrina, quam eloquio instruit, nobis, ut imperitis omnino, et non eloquentia soluta, sed ingenio destitutis venia detur. Jam vero Deo ipso auspicio pro viribus inde exordiar.

ὡς ἰδιώτη ⁹⁰ πάντω; εὐ μόνον τῷ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ τῇ γνώσει. Ἡδὴ δὲ λοιπὸν ⁹¹ σὺν Θεῷ τῆς ὑποθέσεως τὴν ἀρχὴν ἐντεῦθεν κατὰ τὴν ἐμὴν ποιήσομαι δύναμιν ⁹².

ρο; μέχρι Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ τῶν ἀνοσιῶν καὶ χριστομάχων· (Δ') εὐθύς τε Κωνσταντῖνον τὸν εὐσεβέστατον καὶ πρῶτον βασιλέα τῶν Χριστιανῶν καὶ τοὺς καθεξῆς ἕως τελευταίου Μιχαὴλ υἱοῦ Θεοφίλου ⁸⁸, δεσι; μειράκιον βασιλεύσας τὴν ὀρθόδοξον αὐτὸν πάλιν διὰ συνόδου θείας ἀνεκέρυξε καὶ κατώρθωσε πίστιν. « Τέλος δὲ λόγου τὸ πᾶν ἀκούειν ⁸⁹, σαφῶς ⁹⁰ ἡμῖν ὁ Σοφὸς ἐγκελεύεται, ὡς μὴ κάλλει συνταγμάτων προστεθηκέαι ⁹¹ τὸν ἀναγνώσει χαίροντα καὶ θαλγόμενον, ἔξ ἀλλ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ καὶ τῷ τέλει τοῦ λόγου προερεθίζειν ⁹² τὸ τῆς καρδίας ὄμμα. Ἡ γὰρ τοῦ λόγου κατασκευὴ καὶ ποικιλία ταῖ; φιλοκρότοις καὶ φιλοκόμφοις καλλιπεταῖ; οἰνεὶ μεταμορφουμένη λυμαινεταιί που τὴν προκειμένην θεωρίαν, κλέπτουσα λεληθότως τὴν αἰσθησιν καὶ πρὸς τὴν κατανόησιν τῆς ὑποθέσεως ἐπισκοποῦσα τοὺς ἐντυγχάνοντα;· Ἐκλιπαρῶ δέ γε ⁹³ τοὺς ἐντεῦθεν ζομένους φιλοθέτους καὶ φιλολόγους ὑπερεύχεσθαι μου διὰ τὸν Κύριον, τοῦ ταπεινοῦ καὶ ὑπερλίαν ἀμαρτωλοῦ τε καὶ ἀλόγου ⁹⁴. Καὶ εἰ μὲν χρήσιμον καὶ ἀποδοχῆς ἀξιονόφθιτὸν τὸ πανευτελὲς τοῦτ' ἐδραματούργημα, τῷ ⁹⁵ πάντων αἰτίῳ τῶν καλῶν ἀναθετόν. Εἰ δὲ καὶ παρὰ τὸ ⁹⁶ προσῆκον ἀσυνάρτητόν τε καὶ περιττόν, ὡς εἰκόσ, διὰ τὴν ἀλογίαν ἡμῶν εὐρεθείη, συγγνωσθείη μὲν πρὸς τῆς ὕψους καὶ ἀρρήτου σοφίας ⁹⁷· Ἐτι μὴν καὶ παρὰ τῶν τροφιμῶν ταύτης θεοσόφων καὶ ⁹⁸ θεηγῶρων τε καὶ φερσεβίων, ἡδὴ δὲ λοιπὸν ⁹¹ σὺν Θεῷ τῆς ὑποθέσεως

BIBLOS A'.

LIBER PRIMUS.

I. Genealogia Adam.

Liber generationis hominum in die qua plasavit Deus Adam ad suam imaginem et similitudinem. Adam genuit tres filios, Cain, Abel et Seth; et duas filias, Adsouran et Asouam. Juxta Dei præceptum, liberis suis, omnibus quadrupediibus, volucricibus, amphibiiis, reptilibus et piscibus nomina imposuit. Nomen autem suum ac nomen uxoris ab angelo Domini recepit. Cain sororem suam natu majorem, Adsouran, uxorem duxit,

C

A'. Γενεαλογία τοῦ Ἀδάμ.

⁹³ Βίβλος; γενέσεως ἀνθρώπων, ἥ ἡμέρα ⁹⁴ ἐπλασεν ⁹⁵ ὁ Θεὸς ἐ τὸν Ἀδὰμ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ. » (2) Ὁ δὲ Ἀδὰμ ἐγέννησεν υἱοὺς τρεῖς ⁹⁶, τὸν Κάϊν ⁹⁷, τὸν Ἀβελ καὶ τὸν Σῆθ, καὶ θυγατέρας τὴν Ἀζουράν καὶ τὴν Ἀσουάμ. (3) Καὶ ὁ μὲν Ἀδὰμ κατὰ κέλευσιν Θεοῦ ἐπέθηκεν ὀνόματα πᾶσι τοῖς τετραπόδοις καὶ πετεινοῖς; καὶ ἀμφιβίοις; καὶ ἔρπετοῖς; καὶ ἰχθύσι καὶ τοῖς; ἐαυτοῦ τέκνοις; τὸ δὲ ὄνομα ⁹⁸ αὐτοῦ καὶ τῆς γυναίκος; αὐτοῦ ἄγγελος Κυ-

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ ἕως τῆς τελευταῆς Θεοφίλου V¹ ⁸⁹ Eccl. xii, 13. ⁹⁰ ἀκουε σαφῶς, sed ἐγκελεύεται σαφῶς ὡς V¹ ⁹¹ προστεθηκέαι V¹. ⁹² προσερ. A — λ, πῶς τῇ προκειμένη θεωρίᾳ κλ. λεληθότως A. ⁹³ γε om. A. ⁹⁴ μου τοῦ τ. διὰ τὸν Κύριον τοῦ ὑπ. ἀμ. καὶ ἀλ. A. ⁹⁵ Παν. τ. πόνημα τῷ A. ⁹⁶ εἰ δὲ καὶ περιττόν A. ⁹⁷ εὐλογίαν ὡν εὐρ. συγγνωσθείμεν π. τὴν ὁ. ἀ. σοφίας A. ⁹⁸ θεοσόφων καὶ om. L, M¹². ⁹⁹ ἰδιώται ed. A', α'. Clycas 221, 6-253, 17 e Georgio. ¹⁰⁰ Ἡ δὲ λοιπὸν M², Ἡδὴ λ. A, om — δύναμιν I, M¹. ¹⁰¹ δύναμιν ὅπως δὴλα τὰ κατ' ἐμὴν γενήσονται A. ¹⁰² Anno M. 5871. ¹⁰³ πρῶτως Par. ¹⁰⁴ ἔπλασεν P² (1705) Vat¹, ἐποίησαν O. ¹⁰⁵ καὶ θυγατέρας β' Par. ¹⁰⁶ καὶ Par. ¹⁰⁷ καὶ θυγατέρας β' C², L, M¹ P². Vat¹ καὶ C², P², καὶ θ. β' τὴν O — Σῆθ' καὶ τὴν Ἀζ. καὶ τὴν Ἀσ. C², L, M¹, P². Vat¹ Σῆθ καὶ τὴν Ἀζ. Par. ¹⁰⁸ τὸ δὲ ἐ. ὄν. L, M, O, P², Vat¹.

ρίου εἶπεν αὐτοῖς. (4) Καὶ ὁ μὲν Κάιν ἔλαβε γυναῖκα A Seth vero Asouam, natu minorem. Abel autem
τὴν πρώτην ἀδελφὴν αὐτοῦ Ἀζουράν, Σηθ δὲ τὴν
δευτέραν Ἀσουάμ. (5) Καὶ ὁ μὲν Ἀβελ^ο παρθένος
τε καὶ δίκαιος ὑπῆρχε καὶ^ο ποιμὴν προβάτων, ἐξ
ῶν θυσιάς προσενεγκίων^ο τῷ Θεῷ καὶ δεχθεὶς ἀναι-
ρίσται, φθονηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ^ο Κάιν.
Ὁ δὲ Κάιν γεωργὸς τυγχάνων, καὶ μετὰ B τὴν κα-
ταδίκην χειρόνως βιώσας, πρῶτος μέτρα καὶ στάθ-
μα^ο καὶ γῆς ὄρους ἐπενόησεν. [Ἔτα κτίσας ἐν
γῆ Ναῖδ^ο πόλιν, κατέναντι Ἐδέμ, ἐπώνομασεν αὐ-
τὴν^ο εἰς ὄνομα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἐνώξ, > καὶ εἰς ἐν
συναλθεῖν τοὺς οἰκείους αὐτοῦ ἀναγκάσας^ο, εἰς πο-
λέμους ἑαυτὸν ἀπησχόλει^ο.] Μετὰ^ο δὲ ταῦτα, τῆς
οἰκίας ἐπ' αὐτὸν πεσοῦσης, ἀπέθανεν^ο, ὡς ἐνοι-
φασιν, ἑτεροὶ δὲ, ὅτι Λαμέχ αὐτὸν ἀπέκτειναν. (6)
Ἄλλ' ὁ μὲν Κάιν ἐγέννησε τὸν Ἐνώξ, ὁ δὲ Ἐνώξ τὸν
Γαῖδῶδ, ὁ δὲ Γαῖδῶδ τὸν Μαλαεθῆλ, ὁ δὲ Μαλαεθῆλ
τὸν Μαθουσάλα, ὁ δὲ Μαθουσάλα τὸν Λαμέχ, ὃς καὶ
ἄνθρωπος ἀγόμενος, Ἐδὲν^ο καὶ Σελάν, ἐγέν-
νησε τὸν Ἰοθῆλ καὶ τὸν Ἰουβάλ καὶ τὸν Θεβίλ. (7)
Ὁ δὲ μὲν Ἰοθῆλ κατέδειξε κτηνοτροφίαν, ὁ δὲ Ἰου-
βίλ κατέδειξε ψαλτήριον καὶ κιθάραν, ὁ δὲ Θεβίλ
σφυροκοπίαν χαλκοῦ καὶ σιδήρου. Καὶ ὁ μὲν ἐν σκη-
ναῖς κατοικεῖν^ο τε καὶ γεωργεῖν ἠρετίτατο, ὁ δὲ
κιθαροφθῆς καὶ τραγωδίας τοῖς δαιμονικοῖς ἐπιτηδεύ-
μασι προσεπενόησεν, ὁ δὲ ἔξιψε τε καὶ ὄπλα χορηγεῖν
εἰς πολέμους ἐμπροσθέν. Τὸ οὖν γένος Κάιν μέχρι
τούτου ἀξιώθην μνήμης, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πατέρων
ἀποκρίνεται^ο, ἵνα μήτε τοῖς πρώτοις ἢ συντατό-
μενοι, μήτε τῶν ἔξης ἀφηγούμενος. (8) Τὸ τὸν υἱὸν
C Πᾶς ὁ ἀποκτείνας Κάιν ἐπὶ ἐκδικούμενα παραλύ-
σει^ο > τοιαύτην ἔχει τὴν λύσιν Ἐκαστος μὲν τῷ
ἑαυτοῦ ἁμαρτήματι ἀποθάνεται, οὐ δὲ ὁ τοῦ φόνου
κατάρξας καὶ τοὺς ἄλλους ὑψηγῆτης τοῦ ἁμαρτήμα-
τος γενόμενος ἐπὶ ἐκδικούμενα παραλύσει, τούτέ-
στιν ἐπαπλάσιος τιμωρηθῆσθαι καὶ πᾶμπολλα. | Σύν-
ηθες γὰρ τῇ Γραφῇ^ο τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐπὶ πολ-
λαπλασίονα κεργῆσθαι καὶ ἔστιν ἀδιορίστου πλήθους
σημαντικόν, ὡς^ο τὸ ἐ Ἀπόδος τοῖς γείτοσιν ἡμῶν
ἐπαπλάσιονα^ο, > καὶ τὸ ἐ Ἡ στείρα ἔτεκεν ἑπτάς
καὶ > Οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκον-
τάκις ἑπτά. > Τὸ μὲν^ο γὰρ τελευτῆσαι τῶν ἐν τῷ
βίῳ πονηρῶν ἐπάγει τὴν κατάπαυσιν τὸ δὲ ζῆν ἐν
φύσῳ καὶ G λύπῃ μυρίους ἐπάγει τοὺς ἐν συναίσθη-
σει θανάτους. Τρέμων οὖν καὶ στένων ὁ Κάιν, ὡσπερ
δαίμωνι κάτοχος, ἐν ἐπιληψίᾳ πάντα τὸν ἔξης διῆ-
γε^ο χρόνον, τοῦτο πρὸς τὸ μὴ ἀναιρεθῆναι ὑπὸ τι-
νος ἐκ Θεοῦ λαθῶν τὸ σημεῖον. (9) Περὶ οὗ μέντοι καὶ
ὁ μέγας Βασιλεὺς φησι^ο > Ἐκδικούμενα δὲ, εἴτε

Seth vero Asouam, natu minorem. Abel autem
moribus integer atque justus fuit pastor ovium :
ex quibus cum Deo victimas obtulisset, sicque ei
placuisset, invidiam fratris sui Cain in se concitavit,
et ab eo interfectus est. Cain, qui erat agricola,
et post condemnationem pejor evaserat, mensuras et pondera,
atque terræ limites primus excogitavit. Deinde civitatem,
quam nomine filii sui, Henoch vocavit, in terra Naid, contra Edem,
extruxit : omnibusque suis familiaribus ut ibi simul congregarentur,
coactis, in præliis ipse versabatur. Post hæc ruina domus suæ oppressum vitam
finivisse tradunt ; vel, ut alii ferunt, a Lamech occisus est.
Cain genuit Henoch, Henoch autem genuit Irad, Irad genuit Maviael,
Maviael genuit B Mathusael, Mathusael autem genuit Lamech, qui
duas duxit uxores, Adam et Sellam, et genuit Jabel, Jubal et Tubalcain.
Jabel artis pastoralis præcepta tradidit : Jubal psalterium et citharam
invenit ; Tubalcain vero æs et ferrum domandi artem reperit.
Alius in tentoriis habitare ac terram subigere præadamavit ;
alius præter magicas artes, cithararum ludos et tragœdias excogitavit ;
alius denique enses et clypeos ad bella peragenda præcudit.
Progenies itaque Cain non alias ob res memoria digna,
de numero patrum detrahatur, ita ut nec prioribus jungatur
nec posterioribus præsit. Hæc porro verba, > Quicumque occiderit Cain
septuplum punietur, > hanc habent significationem :
C Unusquisque quidem in propria culpæ punitionem morietur ;
tu autem, o Cain, qui primum scelus patravisti, aliisque
sceleris exemplum præbuiti, septuplum punieris, id est,
septuplam, quinimo multo majorem, pœnam lues. Solet enim
Scriptura hunc numerum pro majori usurpare ; et magnus
numerus indeterminatus ita indicatur ; ut, > Vicinis
nostris tribue septuplum, > et > Sterilis septem
filios pariet, > insuper : > Non dico tibi usque septies,
sed usque ad septuagesies. > Mors quidem his qui male
vixerunt, quietem quamdam tribuit ; vita autem in tremore
ac mœstitia traducta mille mortes in conscientia generat.
Cain igitur tremens se gemens, quasi a dæmone obsessus,
totam vitam reliquam, comitiali morbo correptus, signumque hoc
a Deo datum ne interficeretur præferens, traduxit.
De eo tamen magnus Basilius etiam dixit : > Sive peccata,
quæ Cain commisit et ob quæ pœnas solvit, sive supplicia
a justo Judice ei imposita consideres, septem numero esse
invenies, sicque sen-

Variorum lectiones et notæ.

^ο ὁ δὲ Σηθ τὴν δ. Ἀβελ? L, M, P, Val^ο. ^ο καὶ om. L, M^ο — προσαγαγὼν I, M^ο, O, P^ο. ^ο ὦν καὶ
θυσίαν τῷ προσαγαγὼν Par. ^ο αὐτοῦ om. L, M^ο? ^ο Σταθμά Par. Leo. ^ο Ἔτα κτ. ἐν τῇ Ναῖδ om.
L, M^ο, s. d. seqq. πόλιν καν. post I. 26 σημαντικόν leguntur — Nota Nāiv P^ο. ^ο αὐτὴν Ἐνώξ εἰς P^ο
Bulg. αὐτὴν om. L, M^ο. ^ο Ἐνώξ Gen. iv, 16, 17. ^ο τοὺς δ. ἄ. ἄν. om. L, M^ο, αὐτοῦ om. P^ο. ^ο ἀπο-
σχοιλεῖσθαι Leo. ἀπίδαλα Par. — Κατὰ Mon. Aug.? ^ο Μετὰ — ἀφηγούμενος, om. Bulg. — ἔπα
om. L, M^ο — Κατὰ δὲ O. ^ο ἐτελεύτησε Leo. ^ο Ἀδάμ Leo, Ἀδά Gen. iv 19. Σελάν Leo, Σελλά Gen.
^ο κατοικεῖν κτηνοτροφεῖν τε O. ^ο τῶν πρώτων ἀποκατήρυκται Leo, μηδέ his Leo. ^ο Gen. iv, 15. ^ο τῆς
γραφῆς L, M^ο — ἐπὶ om. O. ^ο ὡς σημαντικόν I, M^ο. ^ο ἐπαπλάσιον Ps. lxxviii, 12; I Reg. ii, 5, 28;
Mat. xviii, 22. ^ο Τὸ μὲν — ἔνοφα; om. O. ^ο ἐν om. Lwo. ^ο ἔξης αὐτοῦ δ. L, M^ο τὸν ἔξ αὐτοῦ
δ. βίον τοῦτο μὴ Leo. ^ο Ep. 260 III, 397 A.

sentiam ad effectum adductam habebis. Peccatorum enim, quæ commisit Cain, primum est quod fratri suo Abel, qui in magna laude erat, inviderit; secundum, quod cum fratre dolose egerit, dicendo: « Egre diamur in agrum; » tertium, quod homicidium, summum malum, patriverit; quartum, quod fratrem occiderit; quintum, quod omnium primus homicidium commiserit; sextum, quod parentibus magno dolori fuerit; septimum demique quod Domino mentitus fuerit; interrogatus enim « ubinam esset Abel frater, » respondit: « Nescio. » Hæc itaque sunt septem Cain peccata. Ultiones autem quas in criminum expiationem divina justitia ab eo expetivit, septem etiam numero sunt et his verbis exprimuntur: prima, « Maledicta tibi terra erit; » secunda, « Operaberis eam; » tertia, « Non dabit tibi fructus suos; » quarta et quinta conjunctim, « Gemens et tremens eris super terram; » sexta, quam his verbis, « Ecce, nunc me a te ejicis, et a facie tua abscondar, » ipse indicavit, maxima est omnium pœna his qui sui sunt compotes, scilicet separatio a Deo: septima pœna fuit, quod divina in eum ultio minime abscondita fuerit, sed omnibus signo manifesto, id est, gemitu et tremore, manifestata. Quicumque igitur, inquit, te occidere non dubitabit, a vita simul et ultione te liberabit. Ideo, inquit, « posuit Dominus Deus Cain signum, ut non occideret eum omnis qui invenisset eum. »

Adam, cum esset ducentorum et triginta annorum, genuit Seth. Seth ipse Hebraicas litteras et scientiam exegitavit, signa cœli, annuas commutationes, menses et hebdomadas primus agnovit; sideribus atque quinque planetis nomina dedit ut ab hominibus agnoscerentur. Primum plaustram vocavit Saturnum; secundum, Jovem; tertium, Martem; quartum, Venerem; quintum denique, Mercurium. Duobus autem luminaribus, Soli et Lunæ, Deus nomina dedit. Seth, cum esset ducentorum et quinque annorum, genuit Enos, qui « effecit ut nomen Domini invocaretur. » Post diluvium Cainan filius Arphaxad de geometria, siderum nomenclatura, quam Seth ejusque filii in tabella lapidea conscripserant, reperta, librum scripsit. Nepotes enim Seth moniti a Domino fuerant hominum punitionem minere: duas igitur columnas, unam

A τὰ παρὰ τοῦ Κάιν ἡμαρτημένα λέγεις ¹, εὐρήσεις ἐκτὴ, εἴτε παρὰ τοῦ δικαίου χριτοῦ ἐπ' αὐτῷ ὀρθήντα ², οὕτως οὐκ ἀποτεύξη τῆς ἐνοίας. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς παρὰ τοῦ Κάιν τετολημημένοις πρῶτον ἀμαρτημα φθόνος ἐπὶ τῇ προτιμῆσει ³ Ἄβελ· δεύτερον δόλος, μεθ' οὗ διελέχθη τῷ ἀδελφῷ, εἰπὼν· « Διέλωμεν εἰς τὸ πεδῖον ⁴. » τρίτον φόνος, ἡ προσθήκη τοῦ κακοῦ ⁵. τέταρτον, ὅτι ἀδελφοῦ φόνος ⁶. πέμπτον, ὅτι ⁷ πρῶτος φόνος; ¹¹· ὅτι γονεῦσι πένθος ἐποίησαν, τοῦτο τὸ ἔκτον ¹². ἕβδομον, ὅτι Θεῷ ἐψεύσατο. Ἐρωτηθεὶς γὰρ ἔειπεν· « Πού Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου; » εἶπεν· « Οὐκ οἶδα ¹³. » Καί ¹⁴ ταῦτα μὲν τοῦ Κάιν ¹⁵ τὰ ἐκτὰ ἀμαρτήματα. Αἱ δὲ εἰς κόλασιν αὐτοῦ παρὰ τῆς θείας δίκης ἐπενεχθεῖσαι τιμωρίαι εἰσὶν αὗται. Πρώτη· « Ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἀπὸ σοῦ ¹⁶. » Δευτέρα· « Ἐργάζεθιν γῆν. » Τρίτη· « Οὐ προσθήσει δοῦναί σοι τὴν ἰσχύον αὐτῆς. » Τετάρτη μετὰ τῆς ε' συνεζευγμένη ¹⁷. « Στένων καὶ τρέμων ἐση ἐπὶ τῆς γῆς. » Ἐκτη· ἦν αὐτὸς ἀπεκάλυψεν ὁ Κάιν εἰπὼν· « Εἰ ἐκθάλλεις με νῦν ¹⁸ ἀπὸ σοῦ καὶ προσώπου σου ¹⁹ κρυβήσομαι, » ἡ βαρυτάτη ²⁰ κόλασις, ἦτοι ὁ ἀπὸ Θεοῦ χωρισμὸς τοῖς σωφρονουσίν. — Ἐδδύμη τὸ ἐ μὴ δὲ κρύπτεσθαι τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ σημεῖον προδῆλως πᾶσιν προκεκρῆχθαι ²¹· διὰ τοῦ στεναγμοῦ καὶ τοῦ τρέμου. (10) Πῆς οὖν, φησὶν, ὁ τὸν κατὰ σοῦ φόνον ἀποτολήσας κακώσις; ²² τὰ κατὰ τὸν βίον ἀπαλλάξας, τὴν κατὰ σοῦ παραλύσει τιμωρίαν. Διδ, φησὶν, ἔθετο Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Κάιν σημεῖον τοῦ μὴ ἀνελεῖν αὐτὸν πάντα τὸν εὐρίσκοντα αὐτόν ²³. »

C 7 ²⁴ (11) Ὁ δὲ ²⁵ Ἄδμ σ' ἐτῶν ὦν ²⁶, ἐγέννησε τὸν Σῆθ. Οὗτος ὁ Σῆθ ²⁷ πρῶτος ἐξεύρε γράμματα Ἑβραϊκὰ καὶ σοφίαν καὶ τὰ σημεῖα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰς τροπὰς τῶν ἐνιαυτῶν καὶ τοὺς μῆνας καὶ τὰς ἑβδομάδας, καὶ τοὺς ἀστῆρας ἐπέθηκεν ὀνόματα καὶ τοὺς πέντε πλανήταις, εἰς τὴ γνωρίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ μόνον ²⁸· καὶ τὸν μὲν πρῶτον πλανήτην ²⁹ ἀστέρα ἐκάλεσε Κρόνον, τὸν δὲ β' Δίαν ³⁰, τὸν δὲ τρίτον Ἄρα, τὸν δὲ δ' Ἀφροδίτην, τὸν δὲ ε' Ἐρμῆν. Τοὺς γὰρ δύο φωτιστῆρας, ἥλιον καὶ σελήνην ἐκάλεσεν ὁ Θεός ³¹. (12) ³² Σῆθ δὲ ὦν ἐτῶν τε' ἐγέννησε τὸν Ἐνώ, δς ³³ « ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου ³⁴. » (13) Μετὰ δὲ τὸν κατακλυσμὸν Καϊνῶν ὁ υἱὸς Ἀρφαξᾶδ συνέγραψε ³⁵ τὴν ἀστρονομίαν, εὐρηχῶς τὴν ³⁶ τοῦ Σῆθ καὶ τῶν αὐτοῦ τέκνων τὴν ὀνομασίαν καὶ τῶν ἀστέρων, ἐν πλακί λιθίνῃ γεγραμμένην ³⁷. Ἦσαν γὰρ τοῦ Σῆθ ἔγγονοι ³⁸ προ-

Varie lectiones et notæ.

¹ λέγοις εἴτε τὰ πρ. Bas. ² καί Bas. ³ τοῦ Bas. ἐπὶ τῇ πρ. Ἄ. εἰ μεθ' — πεδῖον om. O. ⁴ Gen. iv, 8. ⁵ ἡ πρ. τοῦ x. εἰ φόνος; om. O. ⁶ ὅτι καὶ ἀδ. φ. μεζῶ ἢ ἐπίτασις Bas. ⁷ πέμπτον κακὸν ὅτι L, M'. ⁸ ὅτι καὶ καὶ πρ. φονεύς ὁ K. πονηρὸν ὀπ'δεῖγμα τῷ βίῳ καταλιπὼν ζ' ἀδίκημα ὅτι γ. π. ἐπ. Bas. ⁹ τοῦτο τὸ ἔκτον om. O. — Ἐρωτηθεὶς. ¹⁰ οὐ γινώσκω Gen. iv, 9. ζ' οὖν τὰ ἐκδε κοῦμενα παρελύτο ἐν τῷ ἀναιρεθῆναι τὸν K. ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν ὁ Κύριος ὅτι ἐπικατάρατος ἡ γῆ, ἡ ἔγανε διέξασθαι τὸ αἶμα τοῦ ἀδελφοῦ σου καὶ στένων Bas. ¹¹ Καὶ om. O. ¹² Τὰ τοῦ K. O. ¹³ Gen. iv, 10, 11. γῆς ὁ K. φησὶν. εἰ Bas. ¹⁴ μετὰ τῆς ε' σ. om. O. ¹⁵ νῦν om. L, M' — καὶ ἀπὸ πρ. σου L, M'. ¹⁶ με σημεῖον ἀπὸ πρ. τῆς γῆς, Gen. iv, 14 με σημ. ἀπὸ πρ. τῆς γῆς καὶ ἀπὸ τοῦ πρ. σου κρ. — προκ. Bas. ¹⁷ ἡ βαρ. — σωφρονουσίν om. O. ¹⁸ πᾶσι δηλοποιεῖσθαι. Ἐθετο γὰρ φησὶν Κύριος O. ¹⁹ κακώσα Mon. Aug. ? ²⁰ Gen. iv, 15. ²¹ 5611 (250). ²² Ὁ δὲ γε P'. ²³ γενόμενος; ἐτῶν σ' Leo. ²⁴ Ὁ δὲ γε Σῆθ Par. τὰ Ἐ. γ. ἐξευρῶν συνέγραψατο Leo cf. Glycain 228,8 — 20 cum 213, 1 ὡς φησὶ Γεώργιος ²⁵ μόνων? ²⁶ πλάνητα P'. — 7 Ἀφροδίτην I. Ἀφροδίτην. ²⁷ Δία Leo Par. ²⁸ ὁ Θεὸς ἐκάλεσεν. Σῆθ O. ²⁹ Ἐνώ; ἔνερον δς O. — ἐπ. τὸν Κύριον O. Κύριον om. Par. ³⁰ 5436 (435). ³¹ Gen. iv, 26. ³² συνεγράψατο Par. ³³ τὴν om. P'. ³⁴ γεγλυμμένην Par. ³⁵ Οἱ γὰρ τοῦ Σῆθ ἔγγονοι P'.

μυηθέντες ἄνωθεν τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι φοβρὰν ἅ ex lapide, alteram ex lateribus factam, creverant, τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ποιήσαντες δύο στήλας, μίαν et in eis omnia sidera ab avo suo Seth explanata μὲν λιθίνην, ἑτέρον δὲ πλινθίνην [ἐνεκόλαψαν αὐ] exculpserant; hac ratione, ut, orbe diluvio per- ταίς τὰ ἐκ τοῦ πάππου αὐτῶν Σηθ ἐκτεθέντα οὐράνια eunte, columna lapidea cum omnibus in ea descri- πάντα ταῦτα, λογισάμενοι, ὅτι, εἰ μὲν δι' ὕδατος ὁ ptis servaretur; aut, terra igne vastata, columna κόσμος καταφθάρη, ἡ λιθίνη στήλη μνεῖ καὶ τὰ ἐν ex lateribus facta, utpote flammæ patientior, in αὐτῇ γεγραμμένα· εἰ δὲ διὰ πυρός, ἡ πλινθίνη intacta permaneret. hæc re ipsa post diluvium in σωθήσεται πυρουμένη πλεῖον, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ γε- monte Siride inventa est, et usque ad præsens γε- γραμμένα, ἥτις στήλη μετὰ τὸν κατακλυσμὸν εἰς τὸ tempus, ut ait Josephus, servatur. Σίριδος ἕρος ἔμεινε, καὶ ἔστιν ἕως ἄρτι, ὡς φησιν Ἰώσηπος ⁵⁰.

B. Περὶ τοῦ Νεβρώδ.

⁵⁰ Μετὰ δὲ ταῦτα γέγονε ⁵¹ τις γίγας, τοῦνομα Νεβρώδ, υἱὸς Χοῦς τοῦ Αἰθίοπος, ἐκ φυλῆς Χάμ· δς κτίσας τὴν Βαβυλῶνα πόλιν καὶ πρῶτος κατα- δειξας κυνηγίαν καὶ μαγείαν, Περσῶν ἐπρώτευσε, B ἔδιδας αὐτοῦς ἀστρονομίαν καὶ ἀστρολογίαν, τῇ οὐρανῶ κινήσει τὰ περὶ τοὺς τιχτομένους πάντα δῆθεν σημαίνοντα. S (2) Ἀφ' ὧν Ἕλληνες τὴν γενεθλιαλογίαν μαθόντες ἤρξαντο τοὺς γενομένους ἐπὶ τὴν τῶν ἄστρων κίνησιν ἀναφέρειν ⁵². (3) Οὐκοῦν ἀστρονομία καὶ ἀστρολογία τε καὶ μαγεία ⁵³ ἀπὸ Μαγουσαίων ἦτοι Περσῶν ἤρξατο. Οἱ γὰρ Πέρσαι Μαγῶν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων προσαγορεύονται, οἱ γε τὸν Νεβρώδ λέγουσιν ἀποθεωθέντα καὶ γενόμενον ἐν τοῖς ἀστροῖς τοῦ οὐρανοῦ, ὃν καλοῦσιν Ὀρίωνα· (4) περὶ οὗ φησι Μωυσῆς, ὅτι· γέγονεν ἡ ἀρχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ Βαβυλῶν καὶ ⁵⁴ Χαλάν ⁵⁵ ἐν γῆ Σενάαρ, ὃ ἐθεν ἐξῆλθον Φιλίστιαι· ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Σημ, τοῦ ἑ Ἀσσούρ ⁵⁶, ἀφ' οὗ Ἀσσυριοί. (5) Καὶ κρατήσας τὴν Συρίαν καὶ τὴν Περσίδα καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς ἀνατολῆς, ἀνεφάνη καὶ ἄλλος υἱὸς τίνος, Οὐρανῶ λεγομένου, καὶ Ἀφροδίτης γυναικὸς αὐτοῦ, γιγανταῖο; ⁵⁷, ὀνόματι Κρόνος, κατὰ τὸ δνομα τοῦ πλανήτου ἀστέρως ⁵⁸. Γενόμενος δὲ καὶ οὗτος δυνατὸς πᾶν, καὶ πολλοὺς ὑποτάξας καὶ κυριεύσας πρῶτος κατέδειξε τὴν βασιλεύειν καὶ κρατεῖν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ⁵⁹, ὃς καὶ βασιλεύσας πρῶτος Συρίας ἔτη 75, ὑπέταξε πᾶσαν τὴν Περσίδα, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Συρίας. Ἐχων ⁶⁰ δὲ γυναῖκα Σεμίραμιν, τὴν ⁶¹ Ἔραν καλουμένην παρὰ Ἀσσυριοῖς, ἔσχεν υἱοῦς ⁶² δύο καὶ θυγατέραν μίαν· καὶ τὸν μὲν προσηγόρευσεν Δίαν καὶ Ζεῦ ⁶³ εἰς δνομα τοῦ πλανήτου ἀστέρως· τὸν δὲ ἐπωνόμασεν Νίνον, καὶ τὴν θυγατέραν ⁶⁴ Ἡραν. ἦν καὶ ἑλαβεν εἰς γυναῖκα Πίκος, ὃ καὶ Ζεὺς, τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν. (6) Μετὰ δὲ Κρόνος ἐβασίλευσε Νίνος, ὃ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη 75, ὃς καὶ τὴν ⁶⁵ ἰδίαν μητέρα Σεμίραμιν λαβὼν εἰς γυναῖκα, νόμος ἐγένετο Πέρσαις λαμβάνειν τὰς ἑαυτῶν μητέρας καὶ ἀδελφάς, διὰ τὸ καὶ ⁶⁶ τὴν ἰδίαν λαβεῖν αὐτοῦ ἀδελφὴν Ἡραν [ἦν καὶ ἑλαβε γυναῖκα Πίκος, ὃ καὶ Ζεὺς, τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν Ἡραν.]

II. De Nemrod.

Post hæc gigas quidam, nomine Nembrod, filius Chus, ex genere Cain, natus est. Civitatem Babylonem condidit, venationem magicamque artem instituit. Persas docuit astronomiam et astrologiam, quæ ex motibus cælestibus omnia quæ pueros spectant, certe indicat, et in hoc Persis prævit. Ab his horoscopicam scientiam accipientes, Græci pueros suos ad astrorum commutationes referre cœperunt. Astronomia igitur, astrologia et magia a Magusæis, id est, a Persis originem ducunt. Persæ supra omnes suos Magog extollunt, qui et cum diis adjunctum fabulantur et inter astra sub Orionis nomine relatum. De eo Moyses dicit: « Fuit autem principium regni ejus Babylon, et Chalan, in terra Sennaar. » De terra illa egressus est Assur ex familia Sem. Ex Assur originem ducunt Assyrii. Philisthim de terra illa etiam egressi sunt. Cum Syria, Perside aliisque Asiæ Minoris partibus potitus esset, apparuit et alius gigas, filius cujusdam Urani et Veneris conjugis ejus, qui nomine planetæ, Saturnus vocatus est. Factus et ipse potentissimus, multisque victis ac superatis, regnum et dominationem in alios homines primus instituit; regnavit primus in Syriam quinquaginta sex annis, et totam Persidem sibi subjecit. Ex uxore Semiramide, quam Assyrii Rheam vocant, duos filios habuit et unam filiam: alium quidem vocavit Jovem ex nomine planetæ, alium vero Ninum appellavit: filia vero Junonis nomen dedit. Picus, qui et Jupiter, propriam sororem in uxorem duxit. Post Saturnum regnavit Ninus filius ejus quinquaginta duobus annis, qui propriam matrem Semiramidem matrimonio sibi junxit, sororemque propriam sibi copulavit. Inde orta est apud Persas consuetudo matrimonium cum matre et sorore inveniendi. (Junonem enim, suam sororem in uxorem etiam duxit Picus, id est, Jupiter.)

⁶⁶ Δία εἰς, B¹. ⁶⁷ θυγατέρα B¹. ⁶⁸ ὃς γε τὴν B¹. O. ⁶⁹ διὰ τὸ καὶ τὸν Δία λ. τὴν ἰ. ἀ. ὃδ. ὃ καὶ II. λεγόμενος B¹, ἰ. — λεγ. ὃ δὲ Νίνος; O. καὶ διὰ λ. τὴν ἰ. ἀ. II. Par. ommissis seqq. e glossæmate illatis.

Varie lectiones et notæ.

⁵⁰ Μένει δὲ ἄχρι τοῦ δεῦρο κατὰ γῆν τὴν Σίριδα Jos. A. J. II. 3. ⁵¹ Gen. x, 8. ⁵² Ἐν δὲ τοῖς προειρη- μένοις χρόνοις γεγ. O. ⁵³ κίνησιν διαφέρειν B¹, O. ⁵⁴ ἀστρονομία τε καὶ ἀστρολογία καὶ μ- αὐτο Μαγου σάλων ἦτοι Π. ἤρξαντο το B¹. ⁵⁵ Ὀρέχ καὶ Ἀρχάδ καὶ Gen. x, 10, 14. ⁵⁶ Χαλάνη ἐξῆλθεν B¹ χαλάνη — ἐξῆλθεν O. ⁵⁷ γιγαντιαῖος B¹ ανος γιγαντιογενῆς, ὀνομασθεῖς ὑπὸ τοῦ προς Κρ. εἰς ἀπωνομαίαν τοῦ Leo. ⁵⁸ τοῦ πλανήτου ἀστέρως B¹. ⁵⁹ κατ. ἀρχαίαν καὶ β. Ἀσσυρίων Leo. ⁶⁰ Ἐσχε Leo. ⁶¹ Σεμῖραμιν τὴν καὶ B¹, O. ⁶² ἐξ ἧς ἰ. υἱὸν δς ἐπικλήθη Ζεὺς ὃ καὶ II. γῆμας τὴν ἰ. ἀ. II. Leo ἔσχε; B¹, ἔσχε καὶ O. ⁶³ Δία εἰς, B¹, O. ⁶⁴ θυγατέρα B¹. ⁶⁵ ὃς γε τὴν B¹, O. ⁶⁶ διὰ τὸ καὶ τὸν Δία λ. τὴν ἰ. ἀ. ὃδ. ὃ καὶ II. λεγόμενος B¹, ἰ. — λεγ. ὃ δὲ Νίνος; O. καὶ διὰ λ. τὴν ἰ. ἀ. II. Par. ommissis seqq. e glossæmate illatis.

III. De rege Nino.

Ninus rex factus Syriæ, urbem condidit maximam, circuitus trium dierum, quam ex nomine suo Ninivem vocavit, primusque in ea regnavit. Ex ejus familia ortus est Zoroaster ille famosus Persarum astronomus, qui morti proximus, optavit ut abigee cœlesti percuteretur, Persis dicens : « Si me ignis interemerit, sumite ex ossibus meis combustis servateque : regnum enim e regione vestra non exibit, quandiu ossa mea servaveritis. » Ab Orione exauditus, fulgure percussus est. Persæ autem ex ossibus ejus in pulverem redactis sumpserunt, eaque servant usque ad præsens tempus.

IV. De rege Thura.

Post Ninum in Assyris regnavit triginta annis quidam nomine Thuras, quem ex nomine planetæ Martem vocaverunt. Marti primam statuam erexerunt Assyrii, eumque ut deum usque adhuc colunt, sub nomine Persico Baal : Baal deus est Mars bellicosus, cujus meminit Daniel, quemque honoratum et adoratum fuisse tradit.

V. De rege Lamæ.

Post Martem regnavit Lames annis viginti.

VI. De rege Sardanapalo.

Post Lamem regnavit Sardanapalus magnus triginta quinque annis, et a Perseo interfectus est. Sardanapali adulatores, ejusque voluptatum, gulæ et ebrietatis socii in ipsius tumultu hæc, quasi ab eo videlicet dictata, inscripserunt : « Nihil habeo moriens præter stupra, comessiones et potationes. Inter amores et delicias regnavi. Nunc ego, quibus semper frui sum, delicias omnes relinquo.

Etenim quamvis magnæ Ninivis rex fuerim, nunc nihil sum nisi cinis. »

At vero falsa inscripserunt scribæ ; nihil enim defuncto superest de comessionationibus et potationibus ; sed hæc omnia in putridam corruptionem soluta sunt : nihilque habet nisi foetidum vitæ perversæ odorem, qui animam inquietam miseramque semper cruciat, prave dissoluteque factorum conscientiam.

VII. De rege Perseo.

Post Sardanapalum autem regnavit Perseus, Pici, id est Jovis filius. Perseus Lycaoniam armis superavit : quo loco sibimet ipsi statuam erexit, urbemque condidit, quam ex sua effigie Ieonium nominavit. Aliis regionibus subactis,

A 9 Γ'. Περὶ Νίνου βασιλέως.

Ἔστω δὲ Νίνος ἐπικρατῆς γενόμενος τῆς Συρίας καὶ κτίσας πόλιν μεγίστην σφῆδρα, πορείας ἡμερῶν γ', ἣν καὶ ἐκάλεσεν εἰς ἑνομα αὐτοῦ Νινευτῆ, καὶ πρῶτος ἐν αὐτῇ βασιλεύει. (2) ἐξ οὗ γένους ἐγένετο καὶ Ἰωροάστρης ὁ περιβόητος καὶ Περσῶν ἀστρονόμος, ὃς μέλλων τελευτῆν ἠύχετο ὑπὸ οὐρανοῦ πυρὸς ἀναφθῆναι, εἰπὼν τοῖς Πέρσαις : « Ἐάν καύσῃ με τὸ πῦρ, ἐκ τῶν καιομένων μου ὀστέων λάβετε καὶ φυλάξατε, καὶ οὐκ ἐκλείψει τὸ βασίλειον ἐκ τῆς χώρας ὑμῶν, ἕως οὗ φυλάτῃτε τὰ ὀστά μου. » Καὶ εὐχάμενος τῷ Ὁρίωνι ὑπὸ πυρὸς ἀνηλώθη. Καὶ λαβόντες οἱ Πέρσαι ἀπὸ τῶν τεφρωθέντων ὀστέων αὐτοῦ ἔχουσι φυλάττοντας ἕως ἄρτι.

Δ'. Περὶ Θούρα βασιλέως.

Μετὰ δὲ Νίνου ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων Θούρας τοῦνομα, ἔτη λ', ὃν καὶ μετωνόμασαν Ἄρα εἰς ἑνομα τοῦ πλανήτου ἀστέρος, ᾧτινι Ἀραῖ πρώτην στήλην ἀναστήσαντες Ἀσσύριοι καὶ ὡς θεὸν μέχρι τοῦ νῦν προσκυνοῦντες καλοῦσι Περσιστί Βάαλ θεὸν, τουτέστι Ἄρης πολεμικὸς, οὗ καὶ Δανιὴλ μύμνηται, ὡς προσκυνούμενον καὶ λατρευόμενον.

Ε'. Περὶ Λάμου βασιλέως.

Μετὰ δὲ Ἄρα ἐβασίλευσεν Λάμης, ἔτη κ'.

Ζ'. Περὶ Σαρδαναπάλου βασιλέως.

Μετὰ δὲ Λάμην ἐβασίλευσεν Σαρδανάπαλος ὁ μέγας, ἔτη λε' καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ Περσέως. (2) Οἱ δὲ γε κόλακες καὶ μύμηται τῆς ἐκείνου φιλοσαρκίας καὶ γαστριμαργίας καὶ οἰσθηλασίας ἐπέγραψαν, ὡς ἐξ αὐτοῦ δῆθεν, τῷ τάφῳ αὐτοῦ τοιαῦτα : « Τόσ' ἔχω, ὅσ' ἐφύδρισα καὶ ἐφαγόν τε καὶ ἐπιον... καὶ μετ' ἔρωτος τερπνοῦ ἐπολιτευσάμην. Παθόντα καὶ πολλὰ καὶ ὄλβια πάντα λείλειπται. »

10 Καὶ γὰρ νῦν σποδὸς εἰμι, Νίνου μεγάλης [βασιλεύσας.]

Ἄλλ' οὖν γε ψευδῶς οἱ γεγραφοῦτες ἐπέγραψαν. Οὐ γὰρ ἔχει ὁ τελευτήσας, ὅπερ ἐφαγε καὶ ἐπιεν, ἀλλ' εἰς τὴν θυώδην (δυσωδῆ) φθορὰν ἔχει τὰ πάντα κικύρηκεν· ἔχει δὲ τὸ παρανόμιον βίου τὴν δυσωδίαν, ἥτις διηνεκῶς τὴν ἐμπαθῆ καὶ ἀθλίαν ψυχὴν ἀλγύνει καὶ ἀνιᾶ, ξυνειδίαν ἐαυτῇ τὰ χείριστα καὶ μύμνημένη, ὧν παρανόμως καὶ ἀκολάστως εἰργάσατο.

Ζ. Περὶ τοῦ Περσέως βασιλέως.

Μετὰ δὲ Σαρδανάπαλον ἐβασίλευσε Περσεὺς ὁ υἱὸς Πίκου, τοῦ καὶ Διός· ὃς γε πολεμήσας καὶ νικήσας τοὺς Λυκάοντας καὶ πόλιν κτίσας ἐκεῖ καὶ τὴν ἐαυτοῦ στήλην στήσας ἐκάλεσεν αὐτὴν Ἰκονίαν ἐκ τοῦ ἰδίου ἀπεικονίσματος ὑποτάξας καὶ τὰς

Variæ lectiones et notæ.

57 2116. 58 τῆς Ἀσσυρίας P¹. 59 ἐν αὐτῇ P^{ar}. 60 ποσ. ὀδοῦ ἡμ. γ' ἐκάλεσεν αὐτὴν B¹, O. 61 καὶ καλέσας εἰς — N. πρ. P^{ar}. 62 Νινευτῆ B¹ — ἐξ οὗ ἐγ. καὶ Z, B¹, O — καὶ om. O. 63 καὶ Z. Π. P^{ar}. 64 ἀνακλωθῆναι B¹ O. 65 οὗ om. P^{ar}. 66 φυλάττεται B¹ O. 67 ἀσπίου B¹, O. 68 Π. ἐκ τῶν P^{ar}. 69 αὐτοῦ om. P^{ar}. 70 Θούρας Leo Θούρος C^{ed}. 71 Α. ὡς πολεμικώτατον καὶ γενναίον θνητὸν, ὃν οἱ Α· Β· θν μετωνόμασαν Leo. 72 πρῶτον B¹. 73 πρ. παρὰ Περσῶν καὶ λατρευόμενον H¹. 74 Ζάμης C^{ed}. 75 Παθόντα δὲ πολλὰ B¹, O. 76 λείλειπται Ath. VIII. 14. 77 Καὶ γὰρ ἐγὼ Ath. 78 ἐμπαθίαν Aug. Mun. P¹ 816 (3854) E^{us}. Chr. II, 119. 79 Ἰκόνιον P^{ar}. 80 οἰκείου P^{ar}.

ἄλλας ἢ χώρας καὶ πρὸς τὴν Ἰσαυρίαν καὶ Κιλικίαν ἔλθων καὶ ἀπὸ τοῦ ἵππου κατελθὼν καὶ πῆξας ἐπὶ τὰς πόλεις ἐν τῇ γῆ, ἢ καὶ πόλιν κτίσας ἐπωνόμασεν αὐτὴν Ταρσὸν ἐκ τοῦ ἰδίου ποδός. (2) Καὶ ὀρμήσας κατ' Ἀσσυρίων καὶ Σαρδανάπαλον φονεύσας ὑπέταξε καὶ ἐδασίλευσεν ἔτη νγ', ὅς καὶ ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ Πέρσας ἐκάλεσεν αὐτούς, ἀφελόμενος ἀπὸ Ἀσσυρίων τὴν τε βασιλείαν καὶ τὴν προσηγορίαν. (3) Ἐδίδαξε δὲ αὐτούς καὶ τὴν μουσαρὰν τέλην καὶ μαγείαν, τὴν λεγομένην Μηδοῦσαν, ἐξ ἧς καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐπωνόμασεν Μηδεῖαν, ἀπὸ τοῦ μιαινοῦ μαθήματος. Ἐφ' οὗ καὶ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατήλθεν ἐν Περσίδι, καὶ θαυμάσας, ἐξ οὗ καὶ ἀνάψας καὶ κτίσας ἱερὸν ἔθηκεν αὐτὸ ἐν αὐτῷ. Καταστήσας δὲ ἄνδρας εὐλαβεῖς διακονεῖν αὐτὸ καὶ φυλάττειν ἄσβεστον, ἐκίλευσε τοὺς μάγους ὁπερ εὖς ἔστι ἐν πολλῇ τιμῇ ἔχοντες οἱ Πέρσαι πυρσολατροῦσι κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ βασιλέως αὐτῶν Περσέως. (4) Οὐκοῦν πρώτη μὲν ἐστὶν ἡ βασιλεία ἡ τῶν Ἀσσυρίων ἣτοι Βαβυλωνίων· δευτέρα δὲ καὶ τῶν Περσῶν, ὁμωνύμως Βαβυλωνίοι καὶ Ἀσσύριοι οὗτοι κληθέντες.

II H. Περὶ Σώστρου.

Ἐπεὶ δὲ Περσία καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν χρόνους καὶ βασιλεῖς ἐδασίλευσεν Αἰγυπτίων Σώστρης ἐκ φυλῆς Χάμ, ἀνθρωπὸς τις πανούργος, ὀνόματι Σέσωστρης, ἔτη κ' (2) καὶ πολεμήσας Ἀσσυρίους ὑπέταξεν αὐτούς καὶ τοὺς Χαλδαίους καὶ Πέρσας ἕως Βαβυλώνας· ὡσαύτως καὶ τὴν Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην καὶ τὴν Σκυθίαν ἐκπολεμήσας ὑπέταξεν. (3) Ἐφ' οὗ ἦν Ἑρμῆς ὁ Τρισημέγιστος, ἀνὴρ Αἰγύπτιος, θαυμαστός παρ' Ἑλλήσιν ἐν σοφίᾳ.

Θ. Περὶ τοῦ Φαραώ.

Ἐπεὶ δὲ Σώστρην ἐδασίλευσε τῆς Αἰγύπτου Φαραώ ὁ καὶ Ναραών καλούμενος, ἔτη ν', ἀφ' οὗ πάντες οἱ Αἰγύπτιοι βασιλεῖς Φαραωνίται προσηγορεύθησαν. (2) Ἐν δὲ τοῖς προειρημένοις τοῦ Πίκου Διὸς χρόνοις ἀναφαινεταί τις ἐπὶ τὰ δυτικὰ μέρη, ἐκ φυλῆς Ἰάφεθ, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀργείων, τὸ ὄνομα Ἰναχος, ὅς ἦν πρῶτος ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ ἐδασίλευσεν ἐν ἧ' πόλιν εἰς ὄνομα τῆς Σιλήνης κτίσας ἐκάλεσεν Ἡλιούπολιν. (3) Λιθύη δὲ ἡ θυγάτηρ τοῦ Πίκου Διὸς συναφθεῖσα τινὶ ὀνόματι Σιδόνι ἔτεκε τὸν Βῆλ καὶ τὸν Ἀγήνωρ. Καὶ ὁ μὲν Βῆλ ἀπελθὼν εἰς Αἴγυπτον, καὶ λαθὼν τὴν γυναῖκα, ὀνόματι Σιδαν, καὶ γεννήσας υἱὸν ἐκάλεσεν αὐτὸν Αἴγυπτον, ἐξ οὗ καὶ ἡ Αἴγυπτος τὴν ἐπωνυμίαν εἴληφεν, ὅς καὶ ἐν αὐτῇ ἐδασίλευσεν. Ὁ δὲ Ἀγήνωρ ἐπὶ Φοινίκην ἔλθων καὶ γυναῖκα λαθὼν, τοῦνομα Τύρον, καὶ κτίσας πόλιν εἰς ὄνομα αὐτῆς, εἰς ἣν καὶ ἐδασίλευσεν, ἐγέννησε δὲ υἱοὺς τρεῖς καὶ θυγα-

venit in Isauriam et Ciliciam: cum ex equo in hac regione cecidisset, pedisque figuram in humo impressisset, urbem condidit, cui nomen Tarsum propterea dedit. Subactis Assyriis, Sardanapaloque interfecto, summum imperium apprehendit ac quinquaginta tribus annis regnavit. Assyrios nomine suo Persas appellavit: sicque ab eis regnum et nomen abstulit. Ritus obscenos, artemque magicam, quæ Medica dicitur, eos docuit: quorum regionem ob hanc turpem scientiam Mediam nominavit. Cum ignis e cælo in eum in Perside descendisset, veneratus est; et flammam ex eo accensam in templo propterea exstructo collocavit. Viros autem religiosos, nomine Magos, instituit, qui illum ignem colerent, inextinctumque servarent. Quem ad hoc tempus magna generatione habent Persæ, sicque, juxta doctrinam Persei regis, ignem adorant.

Primum igitur regnum fuit Assyriorum seu Babyloniorum; secundum vero Persarum. Babylonii et Assyrii eodem nomine vocati sunt.

VIII. De rege Sostro.

Post Perseum, et post tempora et reges qui eum subsecuti sunt, super Ægyptios viginti annis regnavit Soster ex semine Cham, vir astutus, cognomine Sesostris: qui bello Assyrios, Chaldæos ac Persas usque ad Babylonem sibi subiecit; Asiam, Europam et Scythiam armis item superavit. Sub eo erat Hermes Trismegistus, vir Ægyptius, sapientia apud Græcos celebrer.

IX. De rege Pharaone.

Post Sostrum in Ægypto quinquaginta annis regnavit Pharaos, qui et Narson dicitur, a quo omnes Ægypti reges Pharaones cognominati sunt. In temporibus autem Jovis Pici prædictis, apparuit circa occidentales plagas, in Græcorum finibus, vir quidam ex familia Japhet, nomine Inachus, qui primus in hac regione regnavit: urbem ibidem condidit, quam, ex solis nomine, Heliopolim vocavit. Libya Pici Jovis filia cuidam nomine Sidoni nupta, genuit Bel et Agenor. Bel quidem, cum in Ægyptum venisset, et uxorem nomine Sidam duxisset, filium habuit, quem Ægyptum nominavit: inde illa regio Ægyptus vocata est. In Ægypto regnavit Bel. Agenor vero cum in Phœniciam venisset, et uxorem nomine Tyran duxisset, urbem condidit, quam ex nomine conjugis Tyrum vocavit, in eaque etiam regnavit. Tres filios, Phœnicem, Syrum et Cilicem, unam-

Varie lectiones et notæ.

ἢ ὅκ. δὲ καὶ ἄλλας B¹. ἢ ἐν B². ἢ ἐδ. αὐτῶν, P³ — ἔτη λγ' B⁴. ἢ ὡς καὶ. ἢ Μηδοῦσης B⁵ ἢ κτίσας: καὶ ἱερὸν B⁶. ἢ ἐκάλεσε. ἢ Βαβ. βασιλεία, δ. δὲ ἡ τῶν Π. οἱ καὶ ὄμ. B. καὶ Ἀσσύριοι κλ. H⁷. ἢ 2384 Eus. Chr. I, 211. ἢ Μετὰ τοῦτον B⁸ αὐτοῦ Mon. Θ' Eus. Chr. II, 77, 111. ἢ Αἴγ. πρῶτον ἐκ B⁹. ἢ δὲ καὶ πολ. B¹⁰. ἢ Ὑφ' οὗ B¹¹. ἢ 2183 (3345). ἢ Μετὰ δὲ Σωσώστρον ἐδ. τῆς Ἀ. Ναραώ B¹². ἢ Ναραώ — Αἰγυπτίων Par. ἢ Φαραώ Par. ἢ γοι (τοῖ?) Par. ἢ τοῦνομα B¹³. ἢ καὶ Par. bis. ἢ τοῦ Ἡλίου B¹⁴. ἢ ἐκ. αὐτὴν Ἰώπολιν Par. κτίζει π. Ἰώ καὶ Ἰώπολιν. ἐκ ταύτην Cod. ἢ Ἡλιούπολις B¹⁵. ἢ Τυρῶν B¹⁶.

que filiam, Europam habuit. Isdem temporibus, A Taurus, rex Cretensis, Europam, quæ virgo erat et pulchra facie, in bello captam, captivam in Scythiam, propriam regionem, duxit, ac ejus nomine has regiones Europam nominavit. Agenor autem, morti proximus, totam terram quam subegerat, tribus filiis suis dividendam statuit. Phoenix quidem sibi sumpsit Tyrum, ejusque fines, quos Phœniciam vocavit. Syrus vero regionem, quam sorte accepit, Syriam appellavit; unde Syri dicti sunt, qui prius Judæi et Palæstini dicebantur: et Judæa Syria dicta est: Cilix autem portionem sibi concessam Ciliciam nominavit; sicque unusquisque eorum proprium nomen suæ regionis indidit.

X. De conchylii inventione.

Sub temporibus regis Phœnicis fuit Hercules Tyrius, philosophus et conchylii inventor. Cum in ora maritima Tyri ascendisset, vidit canem pastorium conchylium, de quo loquimur, devorantem. Quem ovium custos, ut conchylium evomeret, compressit. Hercules sumptum vellus ex ovibus, ea, quæ e canis stomacho exierat, materia intinxit; sicque non sanguinem, sed coloris causam esse reperit. Quod admiratus, velut magnum munus regi Phœnici obtulit. Phoenix magis adhuc mirans, jussit lanam in conchylio tingi et sibi ex ea vestimentum effici. Pallium igitur ex purpura confectum, omnibus hunc rarissimum habitum mirantibus, primus induit; prohibuitque ne quis subditus indui præsumeret veste purpurea, quam sibi et subsequentibus Phœniciæ regibus vindicavit, ut sic rex ab exercitu et ab omni plebe discernetur. Antea enim noti non erant vestimentorum colores. Unde a subditis rex difficile discernebatur.

γάρ οὐκ ἔγνωσκον οἱ ἄνθρωποι ¹⁷ χροιάς ἱματίων· ὅθεν οὐδὲ βαδίζω ¹⁸ ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ὑπηκόων ἔγνωρίζετο.

XI. De Pelope.

Post hæc tempora et regna, in Græcia regnavit Pelops Lylius, qui urbem condidit, eamque ex Pelope et in aula Peloponæsum vocari jussit. Unde Græci vocati sunt Peloponnesii.

XII. De Cyro.

Regnaverunt itaque in Assyriis Saturnus, Sardanapalus et alii usque ad Utiomarodach: deinde imperium obtinuit Nabuchodonosor; post quem Balthasar et Darius, ejus filius. In Persas regnavit Cyrus Persa triginta duobus annis, et in Perside occisus est. Tempore Cyri regis, Croesus, rex

τέτρα μίαν, τὸν Φοῖνικα, τὸν Σύρον καὶ τὸν Κίλικα καὶ τὴν Εὐρώπην. Ἐφ' ὧν χρόνων καὶ Ταῦρος, ὁ Κρήτης βασιλεὺς, δορυάλτων εὐληθῶς καὶ πρὸς τὴν Θράκην, τὴν Ἰβίαν χώραν, ἀπαγαγὼν τὴν Εὐρώπην παρθενεύουσαν καὶ εὐκρεπῆ, προσηγόρευσεν ἐκεῖνα τὰ μέρη εἰς ὄνομα αὐτῆς Εὐρώπην. Μέλλων δὲ τελευτᾶν Ἀγῆνωρ διατάξατο πᾶσαν, ἣν ὑπέταξεν. **12** γῆν μερίσασθαι τοὺς τρεῖς υἱοὺς αὐτοῦ. Καὶ ὁ μὲν Φοῖνις λαβὼν τὴν Τύρον καὶ τὴν αὐτῆς ἐνορίαν, ἐκάλεσεν αὐτὴν Φοῖνικα ⁹. Ὁ δὲ Σύρος τὴν ἐπιλαχοῦσαν αὐτῷ χώραν ἐκάλεσεν Συρίαν· ἀφ' οὗ Σύροι μετωνομάσθησαν, οἱ πρῶν Ἰουδαῖοι ¹⁰ καὶ Παλαιοστῖνοι καλούμενοι· καὶ Συρία ἢ Ἰουδαία κέκληται. Ὁ δὲ Κίλιξ τὸ ἐπιελθὼν αὐτῷ κτήμα ἐκάλεσεν Κιλικίαν, εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα ἕκαστος τὰς χώρας αὐτῶν προσ-
B αγορεύσαντας.

I. Περὶ τῆς κογχύλης εὑρέσεως.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τῆς βασιλείας τοῦ Φοῖνικος ἦν Ἡρακλῆς ὁ Τύριος καὶ φιλόσοφος ⁸, ὁ καὶ τῆς κογχύλης εὑρευτής. Μετεωρισμένος γὰρ ἐπὶ τὸ παράλιον μέρος τῆς Τύρου, εἶδε ποιμεικὸν κύνα ἐσθλόντα τὴν λεγομένην κογχύλην. Καὶ τοῦ ποιμῆνος νομίζοντος ἐκμάσσειν ⁹ τὸν κύνα, λαβὼν πόκον ἐρίου ἀπὸ τῶν προσβάτων καὶ ἐκμάξας ¹⁰ τὸ καταφερόμενον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ κυνός, καὶ ¹¹ βαφέντος ¹² τοῦ πόκου, προσέειπεν ὁ Ἡρακλῆς, μὴ εἶναι αὐτὸ αἷμα, ἀλλὰ βαφῆς πρόξενον. (2) Ὁ καὶ θαυμάσας, ὡς μέγα δῶρον προσήγαγε τοῦτο τῷ ¹³ βασιλεῖ Φοῖνικι, ὃς καὶ μᾶλλον ἐκπλαγεὶς ἐκέλευσεν ἀπὸ κογχύλης ἔριον βαφῆσαι καὶ γενέσθαι αὐτῷ περιδόλαιον. (3) Καὶ οὗτος ¹⁴ πρῶτος φορέσας ἐκ πορφύρας ἱμάτιον, πάντες ἐθαύμασαν τὴν ξένην αὐτῆν ἐσθῆτα, ἣν καὶ ἐθέσπισεν ὁ Φοῖνις μηδένα τῶν ὑπὸ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τολμᾶν φορεῖν ¹⁵, εἰ μὴ αὐτὸν ¹⁶ καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντας τῆς Φοινίκης, πρὸς τὸ γνωρίζεσθαι τὸν βασιλεῖα τῷ στρατῷ καὶ παντὶ τῷ πλήθει ἐκ τῆς τοιαύτης ἐσθῆτος. Πρῶτον ὅθεν οὐδὲ βαδίζω ¹⁸ ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ὑπηκόων

γάρ οὐκ ἔγνωσκον οἱ ἄνθρωποι ¹⁷ χροιάς ἱματίων· ὅθεν οὐδὲ βαδίζω ¹⁸ ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ὑπηκόων ἔγνωρίζετο.

ΙΑ'. Περὶ τοῦ Πέλοπος.

¹⁹ Μετὰ δὲ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους καὶ βασιλείας ἐθασίλευσε τῆς Ἑλλάδος Πέλοψ ὁ Λυδός ²⁰, ὃς κτίσας πόλιν ἐκεῖσε προσηγόρευσεν **13** αὐτὴν Πελοπόννησον, ἐκ τοῦ Πέλοπος καὶ τῆς νήσου, ἀφ' ἧς καὶ Πελοποννήσιοι κέκληνται οἱ Ἑλλαδικοί.

ΙΒ'. Περὶ Κύρου.

¹ Ἐβασίλευσε τοίνυν Ἀσσυρίων Κρόνος καὶ Νίνο· καὶ Σαρδανάπαλος καὶ καθέξης ἔω· Οὐλεμαροδᾶχ ²²· εἶτα Ναβουχοδονόσορ· μετὰ δὲ τούτους ²³ καὶ Βελτίσαρ καὶ Δαρείος, υἱὸς αὐτοῦ (2). Ἐβασίλευσε Περσῶν Κύρος ὁ Πέρσης ἐτη λβ', καὶ ἐσφάγη ἐν Περσίδι. (3) Ἐφ' οὗ καὶ Κροστος ὁ Λυδῶν ²⁴ βασι-

Variæ lectiones et notæ.

⁸ Φοῖνικῆν B². ⁹ εἰπρ. οἱ Γ. B². ¹⁰ καὶ φιλόσοφος καὶ Μετεωρισμένος Par. ¹¹ ἐκμάσει B² — νομίζοντος αἵμασι τὸν κ. βεβάθθαι, λαβὼν Par. ¹² ἐκμάξαντος Mon. Aug. ? ¹³ καὶ οἰκ. B². p^o. ¹⁴ βάμματος Par. ¹⁵ προσήνεγατῶ Par. et Cedl. ¹⁶ οὕτω: Par. ¹⁷ αὐτοῦ φορεῖν Par. ¹⁸ εἰ μήτε αὐτὸν Πρῶτον P². ¹⁹ βαφῆν B² ²⁰ ὅθεν βαδίζω Par. ²¹ 5709 — Eus. Chr. II. 115. ²² Λυδῶν B² ut infra. ²³ 5427 (4654) — Eus. Chr. II, 199. ²⁴ ἔως οὗ Μαροδάχ B². ²⁵ δὲ τούτου B. καὶ Δαρείων B². ²⁶ Λυδῶν Mon. Aug. ?

λαῖς ἐπαρθεὶς διὰ τὸ ὑποτάξει τὰς πληθύνον αὐτοῦ
 χώρας καὶ τὰς πόρρωθεν ἐπαρχίας, δηλοῖ Κύρω, ἢ
 παραχωρησάσθαι αὐτῷ τὴν βασιλείαν Περσῶν ἢ δέ-
 ξασθαι τὴν παρουσίαν αὐτοῦ ἐν πολέμῳ. (4) Ὁ δὲ
 Κύρος ἀκούσας ταῦτα καὶ πάνυ φοβηθεὶς καὶ τοὺς
 ἀπεσταλμένους ἀποπεισόμενος ἠβουλήθη φυγεῖν
 ἐπὶ τὴν Ἰνδικὴν χώραν. Ὅπερ μαθοῦσα ἡ γυνὴ,²⁵
 αὐτοῦ λέγει πρὸς αὐτόν· « Τί οὖτος· ἀθυμεῖς καὶ
 ἀτοναεῖς καὶ ἀβουλήτως τοῦτο πράξει βοῦλει; » ὁ δὲ
 φησι· « Καὶ τίς μοι ὁ εἰς τοῦτο βουλευσάμενος
 ὠφέλησει ἐταῖρος; » ἢ δὲ λέγει αὐτῷ· « Ἐπὶ Δα-
 ρεῖου, τοῦ πρώτου μου ἀνδρός, ἦν τις Ἑβραῖος
 προφήτης, ὀνόματι Δανιήλ, ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας
 τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ, ὅν
 καὶ ἐν πολλῇ τιμῇ Δαρεῖος ἔχων καὶ βουλευτήν,
 μεγάλω; ἠδδοκίμει, ὅστις γεγραπῶς ἔρτι εἰς τὴν
 Ἰνδικὴν ἰδιάζει χώραν, οὐ καὶ αὐτὸς ὑπακούσας
 τῆς βουλῆς καλῶς ποιήσει. » Τοῦτο Κύρος ἀκούσας
 εὐθὺς ἐπέμφε τοὺς μεγιστάνους²⁶ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν,
 ἵνα μετὰ τιμῆς αὐτὸν ἀγάγῃσι. Φιλεῖ γὰρ ἐν ἀνάγ-
 και; πολλὰκις τὰ γυνατὰ σπουδαιότερον κερῆσθαι
 τῶν ἀνδρῶν τοῖς μηχανήμασι, καὶ ταῖς πρὸς
 θεὸν καταφυγαῖς σπουδαιότερον ἀποθέσθαι καὶ²⁷
 θερμότερον.

(5) Ὁ δὲ Κροῖσος μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν ὑπ'
 αὐτοῦ πρὸς Κύρον ἀποσταλέτων ἐπέμφεν εἰς τὸ
 μαντεῖον ἀνδρα; πιστὸν²⁸, ἐρωτῆσαι διὰ τοῦ ἱε-
 ρεῖου²⁹ τὴν Πυθίαν, εἰ ἐξελεύσεται κατὰ Κύρου νική-
 σει³⁰ τοῦτον· καὶ εἰσελεύσεται ὁ ἱερεὺς³¹ καὶ εὐξάμε-
 νο; εἶλεβε χρησμὸν παρὰ τῆς Πυθίας· « Κροῖσος
 ἄλλοι ποταμὸν διαβάς μεγάλην ὄρχην καταλύσει. »
 Ἐπεὶ οὖν καὶ γράψας ἐν χάρτῃ δέδωκε τοῖς ἀποστα-
 λείοι; πρὸς Κροῖσου³². (6) Τοῦ δὲ θεοῦ Δανιήλ
 ἐλθόντος πρὸς Κύρον, εἶπεν αὐτῷ Κύρος· « Λέγε
 μοι, σοφώτατε, εἰ νικήσω³³ Κροῖσον τὸν ἄρπαγα
 καὶ ὑπερήφανον; » Καὶ φησιν ὁ Δανιήλ³⁴· « Θάρ-
 σει. ὁ; νικήσεις τὸν Κροῖσον καὶ λαμβάνεις αὐτόν
 αἰχμάλωτον. Περὶ σοῦ γὰρ εἶπεν Ἡσαίας ὁ προφή-
 τής· « Οὕτω λέγει Κύριος τῷ χριστῷ³⁵ Κύρω, οὐ
 ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς, ἐπακούσασαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ
 Ἔθνη· καὶ ἰσχύον βασιλείων διαβρήξω. » — Αὐτὸς³⁶
 οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μου καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν
 τοῦ λαοῦ μου ἐπιστρέψει, εἶπε Κύριος Σαβαώθ. »
 Ὁ δὲ Κύρος ἀκούσας ταῦτα ἔπεσε πρὸς τοὺς πόδας
 Δανιήλ, φάσκων· « Ζῆ Κύριος ὁ Θεός σου· ἐγὼ
 ἀπολύσω τὸν Ἰσραὴλ ἐκ τῆς γῆς μου, ἵνα λατρεύ-
 σωσι τῷ Θεῷ αὐτῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. » (7) Καὶ
 ὀλισησάμενος παρετάξατο Κροῖσω. Ὁ οὖν Κροῖσος
 ἐκούσας τοῦ χρησμοῦ τὴν ἀπόκρισιν, ὤρμησε κατὰ
 Κύρου μετὰ πολλῆς δυνάμεως· καὶ διεβὰς τὸν
 ἄλλοι ποταμὸν καὶ συμβαλὼν τῷ Κύρω, χειμῶνος
 ὄντος μεγάλου, ἠτήθη. Ἠβουλήθη οὖν φυγεῖν μετὰ
 τοῦ λαοῦ αὐτοῦ· καὶ τοῦ ποταμοῦ πλημμυροῦντος,

A Lydorum, regiones Persiæ proximas ac multas
 provincias armis obtinuerat, hisque victoriis
 elatus Cyro declaravit vel eum sibi Persarum re-
 gnum cessurum, vel se ipsum illud bello captu-
 rum. Quibus auditis, perterritus Cyrus, fugam
 ad Indicas gentes, remissis militibus, medita-
 batur. Quod cum audisset ejus uxor, dicit ei :
 Quare, fracto demissoque animo, inconside-
 rate sic agere velis ? Qui respondit : Quis enim
 amicus, omnia perpeti paratus, auxilio, in hac
 re, mihi succurret ? at illa : Regnante, inquit,
 Dario, priori marito meo, propheta quidam erat
 Hebræus, nomine Daniel, de captivitate filiorum
 Israel, fortis in opere et in verbo. Quem cum
 magnopere coleret, consiliariumque haberet Darius,
 maximam adipiscebatur gloriam. Hebræus autem
 ille in ea ipsa regione Indica solitariam, jam
 senex, vitam ducit. Cujus si consilia audieris,
 bene facies. Quibus auditis, Cyrus principes suos,
 qui eum cum honore adducerent, statim misit.
 Solent enim persæpe mulieres in extremis ma-
 jorem quam homines astutiam in excogitandis
 stratagematibus exhibere, et majori cum studio
 et fervore ad Denm recursus habere

Croesus autem, cum illos quos ad Cyram mise-
 rat, rediissent, ad oraculum virum fide di-
 gnum misit, qui Pythiam sacerdotem rogaret,
 utrum Cyram aggressus, esset victor evasurus. Sa-
 cerdos cum venisset, atque preces effudisset, hoc a
 Pythia oraculum accepit : « Croesus flumen Halyn
 transgressus, magnum imperium exertet. » Quod
 in charta scriptum legatis Croesi dedit. Di-
 vus igitur Daniel cum ad Cyram venisset, rex
 ei dixit : « Putasne, vir sapientissime, Croesum
 latronem arrogantem a me victum iri ? » Respon-
 dit Daniel : « Macte animo ; vinces enim, et ca-
 ptivum duces Croesum. De te enim dixit Isaias
 propheta : « Sic locutus est Dominus Cyro uncto,
 cujus dextram prehendi, ut coram ipso sisterem
 gentes et vires regum frangerem. » — Ipse ci-
 vilitatem meam ædificabit et captivitate; populū
 mei convertet, dicit Dominus Sabaoth. » Hæc ubi
 Cyrus audivisset, ad pedes Daniel cecidit, dicens :
 Vivit Dominus Deus tuus ; ego Israel e terra
 mea educam, ut Deo suo Hierosolymæ sacra-
 faciant. Et sumptis armis, ad Croesum aggre-
 diendum sese præparavit. Croesus, postquam oraculi
 responsum accepisset, cum magno exercitu contra
 Cyrum profectus, trajecto Halys flumine, ma-
 gna tempestate orta, prælio commisso vinctus est. Vo-
 luit igitur cum suis aufugere, sed propter exun-
 dantem fluvium trajicere non potuit. Hac ex causa
 captus est ipse, et quadraginta millia suorum

Varie lectiones et notæ.

²⁵ μ. ἢ γ. Β². ²⁶ μεγιστάνας Β². ²⁷ σπ. ἀπιστοῦ καὶ Β². ²⁸ εἰ; μ. ἀνδρας; πιστῶς; Παρ. ²⁹ Μιε-
 ρεῖος; Β². ³⁰ νικήσῃ Β². — νικήσει αὐτόν καὶ ἐδόθη χρησμὸς. Κροῖτος Παρ. ³¹ Μιερεῖος; Β². ³² Κροῖτον Β².
³³ νικῶ Παρ. ³⁴ φ. Δ. — νικᾷ; Παρ. ³⁵ μου Isa. xlv, 1. ³⁶ οὕτως Isa. xlv, 13. ³⁷ Ἰσραὴλ Mon. Aug. ? ὁ
 conspiciendo Ἰλημ male l. cto.

perierunt; reliquos Cyrus in captivitate rededit: Cræsum vinculis ligatum exercitui suo in spectaculum dedit, et inde in Persidem abductum interfecit: qui scilicet alienas regiones subigere cupiens, regnum proprium ob pravam cupiditatem amisit. Postea cunctos filios Israel cum Zorobabel Hierosolymam Cyrus remisit. Hoc modo regnum Lydorum a Cyro est deletum post annos 232. διὰ πολλὴν ἀπληστίαν. (8) Τοὺς δὲ υἱοὺς Ἰσραὴλ πάντας ἐλευθερώσας μετὰ Ζοροβάβελ ἀπέλυσεν ἐν Ἱερουσαλὴμ. (9) Καὶ οὕτως τῶν Λυδῶν κατελύθη ἡ βασιλεία ἀπὸ Κύρου⁸⁸, διαρκήσασα ἐτη σλβ'.

XIII. De Cambyse.

Post Cyrum regnavit filius ejus Cambyses per 30 annos. Post hunc pluresque alios Artaxerxes Mnemon annos 30 regno præfuit. Eodem tempore Palas quidam in Italia regnans domum eximie magnitudinis a se ædificatam Palatium nominavit; hinc regia domus palatium appellatur.

XIV. De Romo et Remo.

Post hæc regnavit Romus, conditor Romæ, et Remus frater ejus, qui renovarunt et amplificarunt palatium dictum (scilicet regiam palatii domum), et templo maximo Jovi exstructo, appellaverunt illud Capitolium Romæ, quod Romana lingua caput urbis significat. Inter regnandum vero orta dissensione, Romus Remum interfecit, ac solus imperium tenuit. Deinde urbe munita ornataque Marti templum ædificavit, quod Marti consecratum, Martio quoque mensi nomen dedit, qui antea Primus vocabatur, id est Ares; quod festum Romani celebrantes diem comitiorum Martium in Campo appellant.

Ordinem dein equestrem instituit, ut multitudinem, qui ob fratrem ab ipso necatum agitabatur, disseminaret. Idem etiam ludos circenses Romæ soli et quatuor elementis, terræ, aeri, igni et aquæ consecravit, primum viridem, secundum album, tertium russeum, quartum cæruleum annuncupando, regum Persarum exemplum secutus, qui quatuor illa elementa per emblemata honorantes semper secundo Marte adversus hostes dimicant. Quo factum est ut urbis cives singulis istis coloribus adiecti elementum aliquod tessere instar sequerentur. Tales videlicet curas et æmulationes exercens dissensionibus finem imponere satagebat. Sed urbs ubi hominum discordiæ semina propagavit, ex quo princeps ipse fratricidii reus factus est. In hoc rerum discrimine oraculum adiit, qua de causa discor-

Α οὐκ ἠδυνήθη, παράται. Τοῦτου ἕνεκα ἐλήφθη αἰχμάλωτος, καὶ ἀπώλοντο⁸⁸ τὰ πλήθη αὐτοῦ, χιλιάδες ὕ'. Τοὺς δὲ περιλειφθέντας ἐξ αὐτῶν ἔλαβεν αἰχμάλωτους ὁ Κύρος· τὸν δὲ Κροίσον ἀναρτήσας ἐπὶ ξύλου δεδεμένον καὶ θριαμβεύσας αὐτὸν τῷ στρατῷ αὐτοῦ καταγαγὼν, καὶ ἀπαγαγὼν ἐν Περσίδι θανάτῳ παρέδωκε, τὸν τὰ ἀλλότρια καὶ ὑπὲρ δυνάμιν ἐπιμένον, καὶ αὐτὸν τὰ ὄσια⁸⁹ προσαπολίεσαντα

IV. Περὶ Καμβύσου.

⁸⁸ Μετὰ δὲ Κύρον ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Καμβύσης, ἐτη κ'. (2) Μετὰ δὲ Καμβύσῃ καὶ ἑτέρου; ἐβασίλευσεν Ἀρταξέρξης⁸⁹, ὁ Μνημῶν λεγόμενος, ἐτη κ'. (3) Ἐφ' οὗ ἦν τις⁹⁰ ἐν Ἰταλίᾳ ἰθύνων ἐπαρχίαν, 15 ὀνόματι Πάλας, ὃς κτίσας οἶκον⁹¹ μέγαν πάνυ, οἷον οὐκ εἶχεν ἢ περιχώρος ἐκείνη, ἐκάλεσεν αὐτὸν Παλάτιον· ἐξ οὗ τὸ βασιλικὸν κατοικητήριον Παλάτιον προσαγορεύεται.

IV. Περὶ Ῥώμου καὶ Ῥήμου.

⁸⁹ Μετὰ δὲ ταῦτα ἐβασίλευσεν Ῥώμος, ὁ κτίσας τὴν Ῥώμην, καὶ Ῥήμος⁹⁰, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, οἵτινες ἀνένεωσαν καὶ προσεκοδόμησαν τὸ λεγόμενον Παλάτιον (ἦτοι τὸν βασιλικὸν τοῦ Παλατῆου οἶκον)⁹¹· καὶ ναὸν μέγιστον τῷ Διὶ ἀναγείραντες⁹², ἐπωνόμασαν⁹³ αὐτὸ Καπετώλιον Ῥώμης, ὃ ἐστὶ Ῥωμαῖσι, κεφαλὴ τῆς πόλεως. (2) Ἐν δὲ τῷ βασιλευεῖν εἰς ἐχθρὰν ἐλθόντες, καὶ φονεύσας Ῥώμος τὸν Ῥήμον⁹⁴ ἐβασίλευσε μόνος. (3) Ἐἵτα πληρώσας τὰ τεῖχη καὶ κοσμήσας τὴν πόλιν, καὶ τῷ Ἀρεῖ ναὸν κτίσας, καὶ ἐν τῷ Μαρτίῳ μηνί τοῦτον ἐγκαινίσας, ἐκάλεσε καὶ τὸν μῆνα Μάρτιον, τὸν πρώτον λεγόμενον⁹⁵ Πρίμμον⁹⁶, ὃ ἐστὶν Ἀρεως, ἦν περ Ῥωμαῖσι ἑορτήν⁹⁷ κατ' ἔτος ἐπιτελοῦντες ὀνομάζουσι τὴν ἡμέραν τῆς πανηγύρεως Μάρτιον⁹⁸ ἐν Κάμπῳ.

(4) Ἐκτίσας δὲ καὶ ἵππικὸν, θέλων διασκοδᾶσαι τὸ πλήθος τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων⁹⁹, οἱ στασιάζοντες ἐπήρχοντο αὐτῷ διὰ τὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ· καὶ ἐπέτέλεσε πρώτος ἵπποδρομίαν ἐν Ῥώμῃ εἰς ἑορτήν (φησὶ) τοῦ ἡλίου καὶ εἰς τιμὴν τῶν τεσσάρων στοιχείων, γῆς, ἀέρος, πυρὸς τε καὶ ὕδατος· καὶ προσηγόρευσε, τὸ μὲν πράσινον, τὸ δὲ λευκὸν, [τὸ δὲ] ρόυσιον, τὸ δὲ βένετον, ὀποθέμενος αὐτοῖς, ὡς εὐτυχῶς οἱ τῶν Περσῶν βασιλεῖς φέροντες¹⁰⁰ πρὸς τοὺς πολέμους τιμῶντες τὰ τέσσαρα ταῦτα στοιχεία. Καὶ λοιπὸν οἱ¹⁰¹ τὴν Ῥώμην οἰκοῦντες, εἰς τὰ μέρη ταῦτα διαμερισθέντες καὶ ἀντιποιοῦμενοι¹⁰² ἐκάστου στοιχείου. Καὶ ἐν τούτοις ἀσχολούμενος καὶ ἀμιλλώμενος ἰδοῦκε τὸν στασιασμὸν παύσαι. Ἄλλ' ὁ μὲν¹⁰³, εἰ καὶ ταῦτα Ῥώμος ἐπενόησεν, ἀλλ' οὐκ ἐπαύσατο πάντα ἢ πόλις Ῥω-

Variae lectiones et notæ.

⁸⁸ οὗ ἕνεκα εἰλ. ἀ. καὶ ἀπώλοντο B¹. ⁸⁹ καὶ ἀ. καὶ τὰ I. B¹. ⁹⁰ ὄπ· K. B¹ — ἐτη η' B¹ ⁹¹ 527 (4671). ⁹² 404 (4706). ⁹³ Ἐφ' ὧν χρόνων ἦν τις B¹. ⁹⁴ Π. κτίσας οἶκον Π, καὶ ὁ μὲν Γεώργιος οὕτως Glyc. 266,5. ⁹⁵ 753 (4448) — Fms. II. 175. ⁹⁶ Ῥώμολος Mon. Aug. ⁹⁷ ἦτοι — οἶκον om. Par. ⁹⁸ Δι' κτίσαντες Par. ⁹⁹ ὀνόμασαν P¹ — Καπ. τῆς Ῥ. ἦτοι τῆς π. B¹. ¹⁰⁰ Ῥώμολος Mon. Aug. ¹⁰¹ τὸν πρῶτον γγγ. P¹ ἐκ τὸν μ. τὸν πρῶτον Par. ¹⁰² Πρίμμον Mon. Aug. ¹⁰³ Μάρτιος Par. ¹⁰⁴ τὸν Ῥ. τοῦ δ B¹ ¹⁰⁵ φέρουσα;? ¹⁰⁶ Καὶ λ. οὐκ οἱ B¹. ¹⁰⁷ ἀναποιοῦμενοι B¹. ¹⁰⁸ ἀλλ' ὁ μὲν B¹.

μαίων σεισμένη και οί δήμοι αὐτῶν ¹⁵ καθ' ἑαυτοῦς **A** dix nullus finis esset seiscitaturus; Pythia hæcce
στασιάζειν, ἐξ οὗ **16** τε τὸν ἴδιον ἀδελφὸν ἀνεί-
λεν ¹⁶. Ὅθεν ἀπορήσας και εἰς τὸ μαντεῖον ἀπελ-
θὼν και ἐπαρωτήσας, δι' ἣν αἰτίαν διηνεχῆς γίνεται
σεισμός, ἐβρόβη αὐτῷ παρὰ τῆς Πυθίας ¹⁶ οὕτως·
« Εἰ μὴ συγκαθῆσει σοι ὁ ἀδελφός σου ἐν τῷ βασι-
λικῷ θρόνῳ, οὐ μὴ παύση τοῦ σεῖσθαι ἡ πόλις ἐν
ταῖς ἡμέραις σου, οὐδὲ δῆμος ¹⁷ ἡσύχασται τοῦ
στασιάζειν. » Καὶ ποιήσας χρυσοῦν στηθάριον ἐκτύπωμα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ και θεῖς ὑπὸ τὸν θρόνον,
ἐνθα ἐκάθητο πλησίον ὁ ἀδελφός αὐτοῦ, ἐπαυσεν ὁ σεισμός αὐτίκα, και ἡσύχασεν ἡ δημοτικὴ παραχῆ.
Και οὕτως ἐβασίλευσε, συγκαθημένου αὐτῷ τοῦ χρυσοῦ ἐκτυπώματος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ῥωμύλου ¹⁸. Καὶ
εἰ τι ἂν ἐκέλευσε, θεσπίζων ἔλεγεν ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ· « Ἐκελεύσαμεν, ἐθεσπίσαμεν. »

1E. Περὶ τῶν Βρουμαλίων.

Ὁ αὐτός ¹⁹ Ῥώμος και τὰ λεγόμενα Βρουμάλια
ἐπενόησε διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Φασὶ γὰρ αὐτὸν και **B**
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ διδύμους ἐκ πορνείας τεχθῆναι
και βίβηται ἐν ἀλώδεσι τόπῳ, και ὑπὸ τινος ἀγρο-
κικῆς γυναικὸς πρόβατα νεμούσης εὐρεθέντας ²⁰
ἀνατραφῆναι. Ὅνειδος δὲ ὑπῆρχε παρὰ Ῥωμαίους
τὸ ἐξ ἀλλοτρίων ἐκτρέφεσθαι τινα· διὸ και ἐν ταῖς
συμπόσις ἔκαστος τὸ ἴδιον βρώμα και πόμα κομι-
ζων και εἰς τὸ κοινὸν τὰ πάντα παρατιθέμενοι
ἦσθιον, τὸ βνειδος ἐκφεύγοντες, μὴ ἀκούειν ἄλλο-
τριεπάγοι, οὐ δὲ ²¹ χάριν ἐπενόησε Ῥώμος τὰ
Βρουμάλια, εἰρηκῶς, ἀναγκαῖον εἶναι τρέφειν τὸν
βασίλεια τὴν ἑαυτοῦ σύγκλητον ὡς ἐν ²² τῷ χειμῶνι,
ὅταν ἡρεμοῦσιν ἐκ τοῦ πολέμου· και ἤρξατο καλεῖν
τοὺς ἀπὸ ἄλλα ἔχοντας ὄνομα, και ἀκολούθως ἕως
τοῦ ω· καλέσας και τὴν σύγκλητον καλεῖν τῷ **C**
αὐτῷ σχήματι, και ἐκτρέφειν τὸν ²³ στρατὸν ἅπαντα.
Ὅθεν οἱ στρατιῶται εἰς τοὺς οἴκους ἀπιόντες τῶν
καλεσάντων αὐτοὺς ἐπ' ἀρίστῳ, ἀφ' ἑσπέρας ἡδύλων
και ἔχθρουον πρὸς τὸ γυνῶναι πάντας, ὅτι παρ' αὐτῷ
αὐτὸν τραφῆσονται. Τοῦτο οὖν πεποίηκε Ῥώμος,
ὡς εἰρηται, πρὸς τὸ ἀπαλλαγῆναι τῆς ὕβρεως αὐ-
τοῦ, καλέσας τὸ ὄνομα τοῦ ἀρίστου Βρωμζλιούμ.
ὃ ἐστὶ Ῥωμαίται ἐκ τῶν ἀλλοτρίων τραφῆναι. **(2)**
17 τοῦ ἀδελφοῦ ἀναίρεισιν μετῆλθε. Καὶ αὐτὸς ἀναίρεται μετῆδ' ἂν κατατμηθεὶς ἐν τῷ τῆς Ῥώμης
βουλευτηρίῳ, βασιλεύσας ἔτι λζ'.

(5) Μετὰ δὲ Ῥώμον συνέθη τὴν Ῥώμην ὑπὸ
ὑπάτων διοικεῖσθαι και στρατηγῶν ἔτη υζς'· ἐξ ὧν
γένονέ τις στρατηγός, ὀνόματι Μάλιος· και φθονη-
θεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ ὑπὸ τινος συγκλητικῷ,
ὀνόματι Φεβρουαρίου, παρεσκευάσε τοὺς συγκλητι-
κοὺς ἐκδιώξαι ἐκ τῆς πόλεως τὸν Μάλιον. Ἐἶτα **D**
ἀπελθόντες ²⁴ οἱ Γάλλοι παρέλαβον νυκτὸς τὴν Ῥώ-
μην, και πολλοὺς κατέσφαξαν ἐπὶ εἰκάδι τοῦ λεγομέ-
νου Σεξτίλιου μηνός. Οἱ δὲ συγκλητικοὶ γινόντες τὴν
παράληψιν τῆς πόλεως και φυγόντες προσκαλοῦσι
κάλιν μετὰ παρακλήσεως τὸν στρατηγὸν Μάλιον εἰς
ἐπικουρίαν· και συναγαγόν ²⁵ πλῆθος στρατοῦ, και
παραλαβὼν τοὺς ἄλλους ²⁶ ἀνέλε πάντας. Καὶ κρα-
τῆσας αὐθις τὴν Ῥώμην Μάλιος και λυπηθεὶς διὰ
τὴν παράληψιν αὐτῆς ἐν τῷ Σεξτίλιῳ μηνί, ἐκολό-

XV. — De Brumalibus.

Idem Romus Brumalia, ut vocant, excogitavit ob
hancce causam. Ipse et frater ejus, uti inter omnes
constat, a muliere lupa partu uno editi et loco quo-
dam paludoso expositi, a femina rustica, ovium
custode, inventi ac nutriti sunt. Sed cum apud
Romanos pro infami haberetur quicumque ab alienis
nutriebatur, unusquisque escam potumque ad
convivia apportans cœnæ communione parasiti no-
tam evitabat. Hujus igitur rei gratia Romus regis esse
dixit senatores suos nutrire, præsertim hiemis tem-
pore, quo arma silerent, ideoque omnes ad cœnam
invitavit ab illo cujus nomen ab **A** ad illum cujus
nomen ab **Ω** incipiebat, jussitque senatoribus ut
vicissim eodem modo omnem exercitum invitarent.
Unde milites ad domos eorum a quibus fuerant in-
vitati, venientes, tibiis saltationibusque vespero
ludebant, quo omnes scirent se apud hunc aut
illum postero die cœnatos. Id igitur, ut dixi-
mus, fecit Romus ut opprobrium istud averteret,
Brumalium vocando quod apud Romanos alimen-
tum ex aliis sumptum indicat. Sed tandem vindicta
divina fratricidam attigit; siquidem in medio se-
natus trucidatus post 37 annorum regnum interiit.
(2) Ἡ δὲ θεῖα δίκη τοῦτον μετὰ ταῦτα διὰ τὴν
ἀναίρεται μετῆδ' ἂν κατατμηθεὶς ἐν τῷ τῆς Ῥώμης

Post Romum consules ac duces per 466 annos
Urbi præsuere. Ex his fuit Manlius; cui senator,
Februarius nomine, ob virtutem bellicam invidens,
senatusconsulto Urbe eum expulit. Interjecto deinde
tempore Galli Urbe per noctem capta magnam hominum
cladem, vicesima mensis Sextilis die, eliderunt.
Quo cognito, senatores fugientes, Manlium in
auxilium revocarunt; qui, exercitu coacto, hostes
omnes interemit. Sic Roma recuperata, mensem
Sextilem quo illa foede capta olim fuerat, mutavit,
nefastum Urbi nomen ipsum declarando. Postquam
deinde inimicum Februarium cepisset, bonis om-
nibus ac vestimentis ipsis exutum, querna storea
circumdatum a lictoribus cædi jussit, « Apage sis,
Februari, » clamantibus. Sic Urbe cum ignominia

Variæ lectiones et notæ,

¹⁵ δ. αὐτοὶ — ἐξ ὅτε τὸν B¹. ¹⁶ ἀδελφὸν ἀνέλεξε B¹. ¹⁷ τὴν Πυθίαν B¹. ¹⁸ οὕτω δὲ δῆμος B¹. ¹⁹ ἀδελ-
φοῦ Ῥώμου B¹. ²⁰ Ὁ αὐτὸς οὖν B¹. ²¹ εὐρεθέντες B¹. ²² οὐ δὲ B¹. ²³ ὡς ἐντίμους ἐν B¹. ²⁴ τὸν οὐκ.
B¹. ²⁵ ἐπελθόντες B¹. ²⁶ δὲ και συναγαγόν B¹. ²⁷ τοὺς Γάλλους B¹.

expulsus perlit. Sextilem mensem Februarium, nomine ab infelici illo homine indito, vocari iussit. μηκέτι λέγεσθαι οὕτως. Κατασχών δὲ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ Φεβρουάριον, καὶ ἀφελόμενος αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα καὶ γυμνὸν ἠπαύσας καὶ περιειλήσας ψιθθιον δρύϊνον καὶ σχοινίω περιζώσας, ἐκέλευσε τοὺς ραβδούχους τύπτειν αὐτὸν καὶ λέγειν· «Ἐξέλθε, Φεβρουάριε.» Καὶ οὕτως ἀτίμως ἐκδηθείς τῆς πόλεως Ῥώμης ἀνηρίθη. Τὸν δὲ Σεξτίλιον μῆνα Φεβρουάριον ἐκάλεσαν, ὡς ἀξίου ὄντος τοῦ δυστυχῆος μηνὸς τὸ ὄνομα αὐτοῦ Φεβρουάριον καλεῖσθαι.

XVI. — *De regno Philippi, patris Alexandri.*

Artaxerxi supra memorato successit Ochus filius, qui totam Ægyptum bello subactam devastavit, Nectanebo regnante, qui e pelvi divinabat, Ægypti sortem minime ignorans. Solus idem, veste regia deposita, in Macedonia aufugit; et cum ibi phantasticarum ac magicarum, quas ex Ægypto apportaverat, artium specimina edidisset, a Philippo ejusque uxore Olympiade hospitio excipitur, qui incantamentis ejus copulati Alexandrum procreant.

Philippus 30 annis in Macedonia regnavit, urbem in Illyrico conditam Thessalonicen nominavit; postea Thessaliam quoque dittonis suæ factam rexit. ἐν τῷ ἑλληρικῇ πόλιν κτίσας ἐκάλεσεν αὐτὴν Θεσσαλονικὴν. ἔπειτα καὶ Θετταλίαν ὑποτάξας κατεκράτησεν.

XVII. — *De regno Alexandri.*

Post Philippum Alexander filius in regno successit; quo regnante Darius, Arsami filius Ochi successor, summa rerum est potitus. Quarto deinde regni ipsius anno Deus Assyriis, Persis, Medis Parthisque Alexandrum Macedoniae regem suscitavit. Qui arma contra Darium, Persarum regem, cepit, et Byzantium in Europa reversus locum e regione condidit, quem in honorem militum suorum Strategen nominavit. Ibi postquam multum auri multitudini distibuisse, profectus inde Chrysopolin urbem vocavit. Inde ut animal ferox cum magno exercitu Orientis regiones atque urbes, et Tyrum in potestatem suam redégit, et legatos ad Judæos misit, copias contra Peisas auxiliares petituros. Qui cum metu Darii contra quem bellare ipsis ex pacto interdictum erat, recusarent, Alexander ira excitatus Judæam invasit. Hoc tempore Jaddus, summus pontifex veste sacerdotali cinctus, Deo inspirante, Alexandro obviam iit, ut ex venerabunda admiratione ad reconciliationem eum adduceret. Jaddus τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἐνδυσάμενος κατὰ θεῖαν ἐξήλθεν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ.

XVIII. — *De veste summi sacerdotis.*

Vestis qua pontifex maximus antiquis temporibus induebatur, auro picta erat a capite usque ad pedes. Huic adde zonam e purpura, hyssu, hyacintho et auro affabre confectam. Fimbriam ambiebant corymbi et tintinnabula aurea, itemque subucula.

Variæ lectiones et notæ.

⁷¹ ἡμέρας τῆς Ῥώμης? B¹. ⁷² δυστυχῆος γενομένου B². ⁷³ καὶ Χιμένον B³. ⁷⁴ θρύϊνον καὶ σχοινία B⁴. ⁷⁵ 363 (4830). ⁷⁶ ἐβ. Χοός B⁵. ⁷⁷ Μακεδονίων B⁶. ⁷⁸ 384 (4844). ⁷⁹ καὶ τὴν Θεσσ. B⁷. ⁸⁰ 335 (4859). ⁸¹ μετὰ Χρόν B⁸. ⁸² 352 (4842). ⁸³ δεδ. καὶ B⁹. ⁸⁴ ἱερ. ἐσθῆτα περιθ P. ⁸⁵ ἱερύς Par. ⁸⁶ κεχρυσμένον P¹. ⁸⁷ ζώνη Par.

A ὧστε τὰς ἡμέρας τοῦ μηνὸς ἡ, ὡς δυστυχῆος λεγομένου ἡ τῆ Ῥώμῃ, ἀπογαράξας τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἀφελόμενος αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα καὶ γυμνὸν ἠπαύσας καὶ περιειλήσας ψιθθιον δρύϊνον καὶ σχοινίω περιζώσας, ἐκέλευσε τοὺς ραβδούχους τύπτειν αὐτὸν καὶ λέγειν· «Ἐξέλθε, Φεβρουάριε.» Καὶ οὕτως ἀτίμως ἐκδηθείς τῆς πόλεως Ῥώμης ἀνηρίθη. Τὸν δὲ Σεξτίλιον μῆνα Φεβρουάριον ἐκάλεσαν, ὡς ἀξίου ὄντος τοῦ δυστυχῆος μηνὸς τὸ ὄνομα αὐτοῦ Φεβρουάριον καλεῖσθαι.

IΓ'. *Περὶ τῆς βασιλείας Φιλίππου, τοῦ πατρὸς Ἀλεξάνδρου.*

⁷⁸ Μετὰ δὲ τὸν προειρημένον Ἀρταξέρξην ἐβασίλευσαν Ὀχος ἡ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Ὁς πολεμήσας Ἀγυπτον παρέλαβεν αὐτὴν πᾶσαν καὶ ἀπώλεσε, βασιλεύοντας τῶν Αἰγυπτίων τότε Νεκτεναδῶ, τοῦ ποιήσαντος λεκανομαντεῖαν, καὶ γνόντας τὴν παράληψιν τῆς Αἰγύπτου. (2) Ἐφυγε δὲ μόνος εἰς Μακεδονίαν ἡ ἀλλάξας τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα. Καὶ δὴ καὶ φαντασίας τινὰς καὶ μαγείας Αἰγυπτιακάς ἐνδεικνύμενος **18** καὶ προαγορεύων τὰ μέλλοντα, γνώριμος ἐνετύθεν Φιλίππῳ καὶ Ὀλυμπιάδῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ γίνεται, καὶ εἰσοικίζεται. Καὶ οὕτω διὰ μαγανείας Ὀλυμπιάδῃ μιγνύμενος ἔτεκε τὸν Ἀλέξανδρον. (3) Τῆς δὲ Μακεδονίας βασιλεύσαντος Φιλίππου ἔτη κ', καὶ

ΙΖ. *Περὶ τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου.*

⁸⁸ Μετὰ δὲ Φιλίππον ἐβασίλευσε τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρος ὁ υἱὸς αὐτοῦ· ἐφ' οὗ καὶ Δαρεῖος ὁ Ἀρσάμου μετὰ Ὀχον ἡ βασιλεύσας κατεκυρίευσεν πάντων. (2) Τῷ δὲ τετάρτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐξανέστησεν ὁ θεὸς τοῖς Ἀσσυριοῖς καὶ Πέρσαις καὶ Μήδοις καὶ Πάρθοις Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδονίας βασιλεῖα ἡ (3) ὅς καὶ καθοπλισάμενος κατὰ Δαρείου βασιλέως Περσῶν, καὶ ἔλθων εἰς Βυζούπολιν τῆς Εὐρώπης καὶ κτίσας ἐκείσε τόπον, ἐν ᾧ τὸν λαὸν αὐτοῦ στρατηγήσας ἐκάλεσεν αὐτὴν Στρατήγην. (4) Κίκειθεν ἀπάρας ὄλιγον καὶ ἀντιπεράσας καὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ διανείμας χρυσὸν πολὺν, καὶ τὸν τόπον Χρυσούπολιν ἐκάλεσεν. (5) Ὀρμήσας ὡς πάραλις μετὰ δυνάμεις πολλὰς ἐπὶ τὰς τῆς Ἀνατολῆς χώρας καὶ πόλεις; καὶ τὴν Τύρον παραλαβὼν, πρέσβεις ἀπέστειλε πρὸς Ἰουδαίους αἰτουμένους κατὰ Περσῶν συμμαχίαν. Οἱ δὲ μὴ καταδεξάμενοι Δαρεῖον δεδοικότες ἡ, ὡς ὑπαχείριοι καὶ συνθήκας ἔχοντες μὴ πολεμεῖν αὐτὸν, θυμωθεὶς Ἀλέξανδρος ἐπὶ τῇ Ἰουδαίᾳ, ὤρμησεν κατ' αὐτῆς. (6) Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἰαδδοῦς τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἐνδυσάμενος κατὰ θεῖαν ἀποκάλυψιν πρὸς ἐκπλήξιν καὶ πίστωσιν Ἀλεξάνδρου

ΙΠ'. *Περὶ τῆς στολῆς τοῦ ἀρχιερέως.*

Ἦν γὰρ ὁ ἀρχιερεὺς ἡ ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ τοιαύτη στολὴ κοσμούμενος. Ποδῆρη μὲν ἠμφιέννυτο, τοῦτ' ἔστιν, ἱμάτιον περιχρυσωμένον ἡ ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν· καὶ ζώνην ἡ περιεζώννυτο ἐκ πορφύρας καὶ βύσσου καὶ ὑακινθίνῳ καὶ χρυσῷ πεποικιλμένῳ

περικεκαλλωπισμένην ¹⁹. **19** Περὶ δὲ τὰ κράσπεδα **A** ρεϊσκους εἶχεν ἐβραμμένους, καὶ ἀναμεταξὺ αὐτῶν χρυσοῦς κιδωνας ἐκ χρυσοῦ, καὶ ²⁰ καθαροῦ ἐπέθηκεν αὐτοῦς ἀναμέσον τῶν ῥοίσκων ἐπὶ τὸ λῶμα τοῦ ὑποδύτου ²¹ κύκλω. Ἐπενδύετε ²² δὲ καὶ ἄλλον χιτῶνα, ἐκ βύσσου καὶ ὑακίνθου καὶ πορφύρας καὶ κοκκίνου καὶ χρυσοῦ καὶ παντοίων χρωμάτων περιωραϊσμένον καὶ καθυφασμένον, μέχρι τῶν μηρῶν ²³ καταρχόμενον καὶ ζώνην ὁμοίαν τῇ πρώτῃ κατασφηγόμενον, ἥπερ ²⁴ ἐπωμῆς καὶ ἐφοῦδ προσαγορεύεται. Διδὸ καὶ Ἀκύλας ἐπένδυμα αὐτὸ κέκληκεν, ἐν ᾧ καὶ ἐπεπόρπου ²⁵ σαρδόνυχες καθ' ἑκατέρων τῶν ὤμων, χρυσῷ δοκίμῳ περιεχόμενοι καὶ ἄλλοι ἰβ' λίθοι, μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντες καὶ ἀνθρώποις δυσπίριστοι, οἵτινες ἐπὶ στίχων ²⁶ δ' ἑκατέρωθεν προσκειμένοι καὶ ὡσαύτως χρυσῷ διακρατούμενοι, καὶ τριάδα **B** λίθων τοὺς στίχους ἔχοντας, θαυμάσιόν τι χρῆμα ²⁷ τοῖς ὄρωσιν ἐξεφαίνοντο. Ὁ μὲν γὰρ πρώτος στίχος εἶχε σάρδιον, τοπάζιον ²⁸ καὶ σμάραγδον· ὁ δὲ β' ἄνθρακα, ἱασπιν, σάππειρον· ὁ δὲ γ' λίγυρον, ἀμέθυστον, ἀχάτην ²⁹· ὁ δὲ δ' χρυσόλιθον, ὄνυχιον καὶ βηρύλλιον· καὶ ἐν πᾶσι τούτοις τῶν πατριαρχῶν ἐκεκόλαπτο τὰ ὀνόματα, ἑκάστου τοῦ λίθου ἴδιον ἔχοντος ὄνομα φυλάρχου. Συνῆν δὲ τὸ ³⁰ ἐφοῦδ περιτμημα, σπιθαμῆς μὲν τὸ μήκος καὶ τόσον τὸ εὖρος, τετράγωνον περὶ τὸ στήθος, τοῖς αὐτοῖς δὲ κάλλει διηριθμένον, ὡσπερ δὴ καὶ αὐτὸ Ἑβραϊστὶ μὲν ἐφοῦδ ὀνομάζετο, Ἑλληνιστὶ δὲ λόγιον· καὶ δὴλωσις προσηγορεύετο, δι' οὗ ὁ Θεὸς μέλλουσι πολεμεῖν νίκην πρόδηλον πρόλεγε. Τοσαύτη γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν λίθων ἀπέστιλθεν αὐγῆ, ὡς, εἴποτε τῆς στρατιᾶς κεννημένης, καὶ μάλιστα τοῦ ἀδαμαντίνου λίθου σφμασίαν ποιοῦντο, τῷ πλῆθει τοῦ λαοῦ τυγχάνειν γνώριμον, τὸ παρῆναι τὸν Θεὸν εἰς ἐπικουρίαν αὐτῶν. Ἐν μέσῳ γὰρ εἶχεν ὡσπερ ἀστέρα ὀλόχρυσον, καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ σμαράγδους ἔχοντας ἀνά ἑξ γαγραμμένας τὰς ἰβ' φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τῶν ἰβ' σμαράγδων λίθον ἀδαμάντινον ³¹.

Ἡνίκα οὖν ἐμελλεν ὁ ἱερεὺς ἐπερωτᾶν τὸν Θεὸν, **19** ἐδέσμευε αὐτὸν ἐν τῇ ἐπωμίδι κατὰ μέσον τῶν **20** στήρνων καὶ ὑποτιθῶν τὰς χεῖρας ὑποκάτωθεν εὐρίσκατο ἐξηπλωμένον τὰς καλῆμαις αὐτοῦ, καθάπερ κελῖον. Ὅθεν φησὶν ὁ Σαουλ πρὸς τὴν ἱερέα, βουλόμενος θάπτον εἰς τὸν πόλεμον παρατέξασθαι· **D** «Συνάγαγε τὰς χεῖράς σου, καὶ ἔρον τὸν ἐφοῦδ ³².» Καὶ οὕτως λοιπὸν ἀφορῶν εἰς τὸ ἐφοῦδ ἤρῳτα τὸν Θεὸν, τὸ ἐρώτημα προσέχων ἀκριβῶς τε καὶ μᾶλλον τὴν ἀδάμαντα λίθον, ὡς ἐναλλάττων τὴν χροιάν ἐκ θείας μεταβολῆς καὶ ἀλλοιώσεως ἰδίου προφανῶς τὰ τῷ λαῷ ἰσόμενα. Μάλιστα μὲν γὰρ γενόμενος θάνατον, ἐρυθρὸς δὲ σφαγᾶς, λευκὸς δὲ διαλλαγὴν τῷ Θεῷ προσήμαινε. Καὶ ³³ πρὸς τούτοις ἦσαν καὶ γράμματα ἐκ χαλκοῦ καθαρωτάτου πεποιημένα καὶ ἐκτετυπωμένα· ἑκάστου στοιχείου τοῦ παρ' Ἑβραίοις ἀλφαβήτου, ἄπερ δὴ προσάγων ὁ ἱερεὺς τῷ Κυρίῳ

A Insuper alia indutus erat tunica e bysso, hyacintho, purpura, coeco, auro, opere polymito, texto usque ad femora descendente; item zonam portabat priori astrictam, quæ humerale vel ephod vocatur. Hanc ob causam Aquila superhumerale appellat, ex utroque humero lapi libus onychinis atque sauro puro distinctum, et aliis quoque duodecim lapidibus eximie magnitudinis ac pulchritudinis, in ordinem quadrangularem dispositis. Primus versus habebat sardium, topazium et smaragdum. In secundo erat carbunculus, jaspis et sapphirus; in tertio ligurius, amethystus et achates; in quarto chrysolithus, onychinus et beryllus. In omnibus autem patriarcharum nomina insculpta erant, unoquoque lapide phylarchi alicujus nomen exhibente. Habebat autem ea vestis palmium in longum latumque, et pulchritudine excelebat; ephod Hebraice, Græce rationale appellata; per quam Deus belligerantibus victoriam annuntiabat. Tantus etenim splendor e lapidibus et præsertim ex adamante effulsit ut exercitus incedens Deum auxiliarem videre posset. In medio pectore sicut astrum aureum portabat et utriusque smaragdus sex, duodecim tribuum Israel nomina significantes; in medio autem lapidem adamantinum. Quando igitur pontifex sanctuarium in conspectu Domini ingrediebatur, humerali cingebatur in medio pectore, et submissis manibus in pyxidis formam componebat. Hinc quoque Saul velociter pugnam inchoaturus dixit pontifici: «Compactis manibus tolle ephod.» Et sic oculis in ephod conjectis Deum consulebat, et in adamante Dei præsentia mutato res populo futuras augurabatur. Factus enim niger, mortem; ruber, cædem; albus, pacem cum Deo prænotabat. Præterea signa e purrissimo metallo fusa singulos Hebræorum alphabeti characteres in ephod positos indicantia Dei consulti voluntatem nunc positivam, nunc negativam notificabant. Verbi gratia, si rogatio et propositum ex sententia Dei essent, soli characteres affirmationem significantes erigebantur, contra vero negativi tantum, si res divinæ voluntati adversaretur; sicque in omnibus responsionibus quæ per ephod reddebantur, voluntatem Dei perspicue cognoscebant, si modo Domino placerent. Quando econtra iis succensebat, nihil ipsis nec revelationibus, nec prophetiis communicabat. Unde dicit: «Vidit Saul castra allophylosum, et timuit, et turbatus est ejus animus; et adiit Deum consulturus, et Dominus nihil ei respondit. Et dixit Saul filiis suis: Querite mihi feminam ventriloquam.» Texit quoque caput cidari pontifex, et super eam, contra frontem, posuit laminam auream, in qua nomen Dei inscriptum erat, quale sibi ipsi indidit, dicens Moysi: «Sum qui sum.» Ineffabile autem apud Hebræos nomen divinum ha-

Varis lectiones et notæ.

¹⁹ καὶ ὑακίνθου καὶ χρυσοῦ περικεκαλλωπισμένη καὶ περιεκαλλωπισμένη Parg. ²⁰ κατ om. B². ²¹ ὑποδύς Nom. Aug. 1 sed. cf. Ex. lxxviii, 30. ²² ἐπένδυτο B². ²³ μυρῶν B². ²⁴ ἥπερ B². ²⁵ ἐπεπόρπου B². ²⁶ στοιχῶν B². ²⁷ σχῆμα? ²⁸ πάζιον B². ²⁹ ἱασπιν καὶ σάπφ; ὁ δὲ γ' λίγυρον, ἀμέθυστον καὶ ἀχ. ³⁰ τῷ? ³¹ ἀδάμαντα B². ³² ἰδὸν, ἐδέσμευε B². ³³ I Sam. xiv, 18, 19. ³⁴ Καὶ om. Parg. ³⁵ ἐκτετυπωμένα B².

betur. Scribitur autem per quatuor litteras, unde etiam τετράγραμμον, a Samaritanis quidem IABE, a Judæis autem AEIA nuncupatur. Igitur vestis pontificalis quadricolor symbolum est quatuor elementorum, e quibus omnia consistunt; qua pontifex mystice et symbolice indutus in Sancta sanctorum universi conditorem et Dominum expiandi gratia introit. Byssus enim pro terra; hyacinthus pro aere; purpura pro aqua, et coccum pro igne erat, iis quæ videbantur intelligibilia significantibus. Tabernaculum fœderis intus et extra auro tectum erat, cujus laquear e multicoloribus, purpureis, roseis, coccineis, hyacinthinis constabat texturis; byssus albi coloris erat. Quæ omnia quatuor elementorum emblemata referebant, ut supra diximus. Et quidem hyacinthus aeri similis est; color roseus aut coccineus igni comparandus; caruleus mare refert, quod cochleam gignit bombycinam; et byssus terram, a qua originem ducit. Superimpositæ sunt pelles e pilis factæ ad arceudum pluviam et æstum. Sic Deus ipsos sacerdotes ornatos esse voluit, ut multitudini verecundiam injiceret, illos autem admoneret, quantopere animam virtutibus exornare deberent.

δὲ διὰ τῶν τεσσάρων 21 στοιχείων, ὅθεν καὶ τετράγραμμον αὐτὸ λέγουσιν. Καλοῦσι δὲ αὐτὸ Σαμαριταῖται μὲν IABE, Ἰουδαῖοι δὲ AEIA. Τῆ; οὖν ἱερατικῆς ἐσθῆτος ἡ τετράριθμος χροιά σύμβολον τῶν τεσσάρων 10 ἐτύγχανε στοιχείων, ἐξ ὧν τὰ πάντα συνέστηκεν, ἄπερ ὁ ἀρχιερεὺς μυστικῶς τε καὶ συμβολικῶς περιβαλλόμενος, καὶ εἰς τὰ ἅγια εἰσερχόμενος δι' αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ κόσμου τὸν τοῦ παντὸς Δημιουργὸν τε καὶ Κύριον ἐξίλαουτο. Ἡ μὲν γὰρ βύσσος ἀντὶ τῆς γῆς, ἡ δὲ ὑάκινθος ἀντὶ τοῦ ἀέρος, ἡ δὲ πόρφυρα ἀντὶ τοῦ ὕδατος, τὸ δὲ κόκκινον ἀντὶ τοῦ πυρός. Καὶ ἦσαν ἄλλα μὲν τὰ φαινόμενα, ἄλλα δὲ τὰ νοούμενα. Καὶ μέντοι ἡ 11 σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἐνδοθεν καὶ ἐξωθεν χρυσίῳ περιεκαλυμμένη ὑπῆρχε, τὸν 12 ὄροφον ἔχουσα ἐξ ὄφασμάτων ποικίλων καὶ διαφόρων χρωμάτων κατασκευασμένον. Τὸ μὲν γὰρ ἦν ἀλουργὸν, τὸ δὲ ῥοδοειδὲς ἢ κοκκοθαφές, τὸ δὲ ὑάκινθινον προσοικίδες, ἢ τε βύσσος τὴν λευκὴν εἶχε 13 χροιάν· ἄπερ δὴ τῶν τεσσάρων ἦν στοιχείων, ὡς ἔφην, αἰνίγματα. Ὁ μὲν γὰρ ὑάκινθος τῷ ἀέρι προσοικεῖ, τὸ δὲ ῥοδοειδὲς ἢ κοκκοθαφές τῷ πυρὶ, τὸ δὲ ἀλουργὸν ἐδήλου τὴν θάλασσαν — ἐκείνη γὰρ τρέφει τὴν κόχλον, ἐξ ἧς τὸ τοιοῦτον γίνεταί χρῶμα — ἡ δὲ βύσσος τὴν γῆν· ἐκ ταύτης γὰρ φύεσθαι λέγουσι. Καὶ δέρβεις δὲ εἶχε τριχίνας ἐπιχειμνάς καὶ διφθέρας ποικίλας, ὥστε καὶ τὸν ὑπερὶ ἀπειργεῖν καὶ τὸν 14 φλογμὸν. Ὁ μέντοι Θεὸς καὶ τοῖς ἱερεῦσι παντοδαπὸν περιέθηκε κόσμον, τὸν μὲν λαὸν καταπλήττοντα τῷ διαφόρῳ τοῦ σχήματος, αὐτοὺς δὲ τοὺς ἱερέας διδάσκοντα, ὅπως χρῆ τὴν ψυχὴν ὠραῖσιν, καὶ τὸν τῆς ἀρετῆς αὐτῆς κόσμον περιτιθέναι.

Sic ornatus, et inter cæteros sacerdotes ac multitudine honore et gloriæ resplendescens, summus pontifex Alexandro obviam sit et in loco edito, unde templi majestas maxime tangeret oculos constitit. Alexander multitudinem e longinquo vestibibus albis indutam, sacerdotes bysso tectos cum decore astantes, pontificem ipsum auro fulgentem et cydarium in capite cum lamina, cui Dei nomen inscriptum erat, gestantem conspicatus, miraculo attonitus e curru in terram desiliit, et sponte nomen divinum, ipsumque pontificem exosculatus est; hujus exemplum Judæi omnes et pontifex ipse imitati sunt.

Variæ lectiones et notæ.

¹⁰ ἐπιτιθέων B¹. καὶ ἐπιτιθείς Pat. ¹¹ ἀνωρθ. θεία κινήσει τὰ B¹. ¹² καὶ, εἰ δὲ παρὰ γνώμην αὐτὰ ἐτύγχανεν, ἀνωρθοῦντο μόνα τὰ Pat. ex homoioteleuto omiſſa—Ω. δὲ καὶ ἐπὶ Pat.—τοῦ θύ Pat. γε καὶ ἐπὶ τῶν α. ἀπ. τοῦ κὺ αὐτῶν τῶν δ. B¹. ¹³ γεν. πρ. καὶ δ. εἰ δὲ ὀργισμὸς ἦν Pat. ¹⁴ οὐδὲ ἀ. Pat. ¹⁵ προφητῶν Pat. I Sam. xlviii, 15. ¹⁶ παρεκθ. B¹. ¹⁷ ὁ οἰμ. B¹. ¹⁸ Ex. iii, 14. ¹⁹ ἀπειργεῖται B¹. ²⁰ τῶν τε τισσ. B¹. ²¹ Καὶ μ. καὶ ἡ B¹. ²² ὑπῆρχε ἡ καὶ τὸν B¹. ²³ δέρβεις γε εἶχε B¹. ²⁴ ἀπῆργεῖν τὴν B¹. ²⁵ καὶ B¹. ²⁶ καὶ Pat. ²⁷ τῷ Ἀλεξάνδρῳ B¹. Ἄλ. om. Pat. — τοῦ λαοῦ Mon. Aug. ²⁸ τοῦ; δὲ l. Pat ²⁹ εὐδοξία; P¹. ³⁰ κόσμῳ om. B¹.

ἠ ἐπιτιθεῖ· ἐν τῷ Ἐφοῦδ, καὶ οὕτως διερωτῶν, εὐθύς ἀνωρθοῦντο τὰ ¹⁰ στοιχεῖα δηλοῦντα σαφῶς τὴν ἐπιτιθεῖν τοῦ Θεοῦ ἢ τὴν ἀνάγεσθαι. Οἶον, εἰ μὲν ἦν τὸ ἐρώτημα καὶ τὸ πρῶτον κατὰ γνώμην Θεοῦ, ἀνωρθοῦντο μόνα τὰ σημαίνοντα τὸ ¹¹ οὐ. Ὡσαύτως γε ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀποκρίσεων τοῦ Κυρίου τῶν δι' αὐτῶν δῆλων γινόμενων, προδήλως καὶ διαφόρως συνέβαιεν, εἰ γε πάντως εὐδόκιμοι αὐτῷ ὑπῆρχον ¹²· εἰ δὲ ὠργισμένος ἦν αὐτοῖς, οὐδὲν αὐτοῖς ¹³ διὰ τῶν δῆλων τούτων ἀπεκρίνετο, οὔτε μὴν διὰ θεῶν ἀποκαλύψεων ἢ προφητειῶν ¹⁴. Ὅθεν φησὶ· εἶδε Σαοὺλ τὴν παρεμβολὴν ¹⁵ τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἐφοβήθη, καὶ ἐξέστη ἡ καρδία αὐτοῦ σφόδρα, καὶ ἐπηρώτησεν διὰ Κυρίου, καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ¹⁶ Κύριος· καὶ τότε εἶπε Σαοὺλ τοῖς παισὶν αὐτοῦ· Ζητήσατέ μοι γυναῖκα ἐγγαστριμύθιον. ¹⁷ (4) Ἐπὶ δὲ τὴν κεφαλὴν ἐφόρει τελαμῶνα χρυσάνυμνον ὁ ἀρχιερεὺς ἦτοι μίτραν καὶ κίβριν λεγομένην, ἐν ἣ πέταλον χρυσοῦν ἐπέκειτο πρὸς τὸ μέτωπον αὐτοῦ, ἐν ᾧ γράμμασιν ἱεροῖς τοῦ Θεοῦ τὸ ὄνομα ἐντετύπωτο, Μωυσία λέγων· εἰ γὰρ εἰμι ὁ ὢν ¹⁸. ¹⁹ (5) Τοῦτο δὲ καθὼς αὐτὸς ἐδήλου τὴν ὀνομασίαν ταύτην, πρὸς παρ' Ἐβραίοις ἄραστον ὀνομάζεται· ἀπειργεῖται ²⁰ γὰρ αὐτοῖς; τοῦτο διὰ γλυττέρης προσφέρειν. Γράφεται δὲ οὕτω τοῖν ²¹ μετὰ τῆ; τοιαύτης; στολῆς; τε καὶ δόξης; μετὰ τῶν λοιπῶν ἱερέων καὶ τοῦ πολιτικοῦ πλήθους; ἱεροπρεπῆ ²² διαφέρουσαν τῶν ἄλλων ἔθνων ποιησάμενος; ὁ ἀρχιερεὺς τὴν ὑπάντησιν Ἀλεξάνδρου ²³, εἰς τόπον ἐπίσημον ἔστη, ἐνθα μάλιστα ἡ περικαλλῆ; τοῦ ναοῦ πρόσσω; ἐξεφαίνετο. Καὶ τὸ μὲν πλῆθος πόρρωθεν ἰδὼν ὁ Ἀλεξάνδρος ἐν λευκαῖς στολαῖς, καὶ τοὺς ἱερεῖς ²⁴ πρὸςτώτας ἐν βυσσίναις; μετὰ πολλῆς εὐταξίας ²⁵ καὶ σεμνότητος; τὸν δὲ ἀρχιερέα ἐν ὑάκινθῳ καὶ διαχρῶσῳ κόσμῳ ²⁶ καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὴν κίβριν 22 ἔχοντα καὶ τὸ χρυσοῦν ἐπ' αὐτῆς ἑλασμα, ᾧ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπιτέγρα-

πῶς, κιδῶ; ²⁸ εἰρηται· καὶ ἐπὶ τῇ ξένη θείᾳ καταπλαγαὶς ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ ²⁷ τοῦ ἔργατος εὐθὺς κατα-
 πηδῆτας ²⁸ καὶ προσελθὼν μόνος προσεκύνησε ²⁹ τὸ θεῖον ἄνωμα καὶ τὸν ἀρχιερέα ἠσπάσατο, ὃν πάντες
 οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ φωνῇ σὺν τῷ ἀρχιερεὶ γυνήσιως ἠσπασάντο ³⁰.

Τῶν δὲ γε τῆς Συρίας βασιλέων καὶ τῶν λοιπῶν Α καταπλαγέντων καὶ διεφθάρθαι τὴν διάνοιαν τοῦ βασιλείως Ἀλεξάνδρου ὑπεληφθῶτων καὶ Παρμενίωνος τοῦ στρατηγοῦ μᾶλλον θυμώσαντος καὶ ἀγανακτήσαντος, διότι καθάπερ εἰς τῶν ὑπάρχων προσεκύνησεν, εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος· «Ὁὐ τὸν ἀρχιερέα προσεκύνησα, ἀλλὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ τιμώμενον θεὸν κἀμοὶ τὴν βοήθειαν κατὰ τῶν ὑπεναντίων ὑποσχόμενον. Ἦνίκα γὰρ τὴν κατὰ Περσῶν διανοοῦμένην στρατείαν, καὶ οὐκ ἐτόλμων διὰ τὸ μέγεθος τῆς δυναστείας αὐτῶν, ἠφθῆ μοι κατ' ὄναρ κατὰ τὸ σχῆμα τοῦδε τοῦ ἀρχιερέως ὁ θεός, καὶ θαρραλεῖν μοι παρεκελεύσατο καὶ τῆς προθυμίας σπουδαίως ἔχειν λέγων ³¹. «Εἰς σὲ καταλήξω τὴν Περσῶν βασιλείαν ³². » Διδ, τοῦτον θεασάμενος ἐν τοιαύτῃ στολῇ καὶ τῆς κατὰ ³³ τοὺς ὑπνοὺς ὑπομνησθεὶς ὕψιως, εἰκότως προσεκύνησα. » Καὶ ταῦτα εἰπὼν πρὸς τὴν οἰκειὰν Παρμενίωνα καὶ τὸν ἀρχιερέα δεξάμενος ³⁴, τῶν ἱερέων παρεπομένων, εἰς τὴν πόλιν Ἰερουσαλὴμ παρεγένετο, μετὰ πολλῆς τῆς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων δευθείας εὐπροσύνης. (7) Οἱ δὲ γραμματεῖς βεβίλοι τοῦ Δαυιθὰ προσκομίσαντες, τὴν προφητείαν αὐτοῦ ³⁵ διερμήνευσεν, ἣν ὁ προφήτης περὶ αὐτοῦ προηγόρευσεν, ὡς δεῖν τινὰ τῶν Μακεδόνων τὴν Περσῶν χειρώσασθαι βασιλείαν. Ὅς ἐπὶ τοῦτο μᾶλλον ἠσθεὶς καὶ περιχαρῆς γενόμενος, καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν ἀνελθὼν θύειν μὲν τῷ θεῷ κατὰ τὴν τοῦ ἀρχιερέως ἀφήγησιν ἐκέλευσεν, αὐτὸν δὲ ³⁶ τὸν ἀρχιερέα καὶ πάντας τοὺς ἱερεῖς ἀξιοπρεπῶς τιμήσας, καὶ λαμπροὺς καὶ μεγίστους ἀναθήμασι τὸν ναὸν διακοσμήσας κατὰ Περσῶν ἐκίνησεν. (8) Ἰουδαίους δὲ τινὰς πρὸς συμμαχίαν ἔλαβεν, ἐν οἷς ὑπερέχων ἦν τις ὀνόματι Μοσόμαχος, ἄριστος κατὰ ψυχὴν καὶ ³⁷ τοξότης εὐστοχώτατος, ὃς βαδιζόντων αὐτῶν κατὰ τὴν Βαβυλωνίαν ὁδὸν, καὶ μάντιώς τινος ὀρνευομένου καὶ πάντας ἐπέχοντος, ἠρώτησε τὴν αἰτίαν τῆς παραμονῆς τοῦ λαοῦ. Καὶ ἀκριθεὶς ὁ μάντις δεικνύων τὸ ὄρνεον λέγων· Ἐάν μὲν ἀσάλευτος μένη, προσμένειν συμφέρον ³⁸ πᾶσιν· ἐάν δὲ ἀναστὰς εἰς τὰ ἔμπροσθεν πέτηται, προσέγειν· εἰ δὲ ἐπισθῆν, ἀναχωρεῖν αὐθις. Ταῦτα Μοσόμαχος ³⁹ ἀκούσας; παρὰ τοῦ μάντιως καὶ λάθρα τὸ ὄφιν ἐλκύσας βάλλει τὴν ὄρνιν, ἐφ' οἷς ὁ μάντις χαλιπήνας καὶ οἱ ἐπὶ τῇ πλάνῃ ταύτῃ δεδουλεμένοι, λαθὼν εἰς χεῖρας τὴν ὄρνιν. Μοσόμαχος τοιαῦτα ἔφη· «Τί μοι μέμψεσθε, κακοδαίμονες; πῶς γὰρ οὗτος μὴ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν προγινώσκων, τὸ ὑμέτερον συμφέρον προσηγγεῖται; εἰ γὰρ ἰδύνατο προειδέναι τὸ μέλλον, οὐκ ἂν εἰς τὸν τόπον τοῦτον ἦλθε, φοβούμενος, μὴ τοξέυσας αὐτὸν ἀποκτείνει Μοσόμαχος. » Καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ κατησχύνθησαν σφόδρα. (9) Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀντιπαταξάμενος Δαρείω ἐν Ἰσσοῦ τῇ πόλει Κιλικίας ⁴⁰, καὶ τοῦτον χειρώσάμενος καὶ πολλοὺς σὺν αὐτῷ κατασφάξας ⁴¹ παρέλαθε πᾶσαν τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ⁴² δίχα τῆς

Interea Syriæ reges et multi alii Alexandrum mente captum credidere; Parmenione et exercitu ægre ferente quod pontificem servi instar adoravisset, Alexander: «Non pontificem, dixit, adoravi, sed Deum, quem ille colit, et qui mihi quoque auxilio contra hostes se fore pollicitus est. Cum enim de expeditione contra Persas cogitarem et tantum imperium adoriri hæsitarem, Deus mihi in somniis sub pontificis huius specie apparuit, bonoque me esse animo jussit, hæc addens: In te volo Persarum regnum finire. Ibi, pontifice viso, in somniis visionis illius recordatio in mentem sublit, et jure adoravi eum.» Parmenione ac pontifice et sacerdotibus comitantibus, Jerusalem ingressus a Judæis perquam lætis excipitur. Scribæ Danielis librum apportarunt prædicentis, Maccedonem aliquando Persarum regno finem imposturum esse. Alexander gaudio plenus templum repetiit ac Deo secundum pontificis rituale sacra fieri jussit. Deinde pontificem et sacerdotes summis honoribus affecit, et postquam templum donis splendidissimis ornasset, contra Persas movit, assumptis in militiam aliquibus Judæis, e quibus unus, nomine Mosomachus, magni animi vir et optimus fuit sagittarius. Is, dum iter Babylonem versus facerent et augur aliquis euntes in via teneret, causam roræ sciscitatur. Respondit divinus, avem ostendens. Hæc si immota manet, bonum omnibus est manere; movere autem, si quæ ante sunt, volata petit, sin quæ post, nos quoque retrocedere oportebit. Quod cum audivisset Mosomachus a divino; sagitta ferit volucrum. Mosomachus hæc: «Quid me incusatis, male sani? quomodo avis quæ ne suam quidem salutem præscierat, vestram annuntiare potuisset? Si enim sortem suam futuram præscivisset, huc non advolasset, timens ne a Mosomacho occideretur.» His auditis, omnes erubuerunt. Deinceps Alexander, prælio apud Issum in Cilicia inito, Darium ac multos cum eo occidit, rerumque summa potitur, excepta Candaces regione. Hæc vidua interiorem Indiæ partem gubernabat, eumque æstu decepit, ut sequitur.

Varie lectiones et notæ.

²⁶ τὸ τοῦ Θεοῦ ὁ. ἔγγεγ. ὡς Παρ. ²⁷ ἐκπλ. ὁ Ἀλ. καὶ ἀπὸ Παρ. ²⁸ καταποδῆσας Β³. ²⁹ ἠκούσατο Παρ. ³⁰ ἀντ. αὐτο Παρ. (ἀντιάσαντο?) ³¹ ἔχεισθαι λέγων σπουδαίως Β³. ³² τὴν Π. δυναστείαν Β³. ³³ τῆς κατὰ οἴκ. Β³. ³⁴ δεξωσάμενος Β³.—τῶν πρεσβυτέρων Β³. ³⁵ προφητείαν αὐτῷ Β³. ³⁶ αὐτὸν τε Β³. ³⁷ συμφέρον Β³. ³⁸ Μοσόμαχος; Β³. ³⁹ πόλει τῆς Κ. Β³. ⁴⁰ σφάξας Παρ. ⁴¹ καὶ πᾶσαν τῶν Περσῶν καὶ Μήδων καὶ Πάρθων καὶ τὴν Βαβυλωνίαν χώραν καὶ μόντοι καὶ τὰ Ἰνδικὰ πάντα μέρη καὶ τὰ βασιλεία αὐτῆς Παρ.

βασιλείας Κανδάκης τῆς χήρας, βασιλευούσης τῶν ἐνδοτεμων ὡς Ἰνδῶν, ἤτις καὶ συνέλαβεν αὐτὸν οὕτως.

XIX. *De regina Candace.*

Consueverat Alexander iis quos ad reges adversarios delegabat, sese sub militis specie immiscere, ut singulos illos oculis metiretur. Quo cognito, Candace inquisivit quæ illius esset forma aut signum peculiare; et ubi audivisset eum exiguæ staturæ esse, et dentibus grandibus ac pro eminentibus, item oculorum habere unum cæruleum, alterum nigrum, ipsa sibi notavit. Igitur eum Alexander cum delegatis suis intraret, regina quæ eum ex signis noscibat, comprehenso manibus ei dixit: « Alexander rex, tu orbem terrarum cepisti, nunc a muliere captus. » Ad quæ Alexander: « Propter malitiam et astutiam tuam te filiosque incolumes cum regno servabo; imo te ipsam in matrimonium ducam. » Post nuptias igitur una cum ea in Ægyptum profectus, Alexandriam ibi conditam ex se nominavit. Rursum Babylonem reversus, ibi defunctus est, ætatis anno 32, regni 12.

κτίσας ὄνομα, πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς Βαβυλῶνα ὡς ἐν τῇ β'.

Alexander innumera fidemque superantia tropæa sibi erexit. Quare propheta pardali eum comparat alata, quippe qui universam terram victor summo cum ardore percurrens, improvisis hostes armis aggreditur. Idem philosopho aliquo dicente, innumeros esse mundos, gemebundus: « Et quorum ego ne unum quidem subegi, » dixit. Adeo porro magnanimus ac generosus erat ut ubique propter prudentiam et ingenii acumen sapientiamque in omnium ore atque admiratione versaretur. Aristotele magistro usus, logiæ arti cum summo studio operam dabat. Idem bellum gerendi artis peritissimus cum adolescentem qui idem quod ipse, nomen gerebat, minus fortiter pugnantem vidisset: « Heus, inquit, aut mores aut nomen muta. » Animi generositatem ut alibi ita maxime ubi victor e pugna excesserat, manifestare solebat. Nam postquam Darii filias forma insignes cepisset, ne videre quidem eas voluit; turpe esseiciens a feminis subigi eum qui de viris iisque fortibus triumpharit.

μαστον, οὐδὲ προσιεῖν ἤξιωσεν, αἰσχρὸν καὶ λίαν... ἀποφάνης, τὸν ἀνδρα ὡς ἀνδρείως χειρωσάμενον ὡς γυναικῶν ἀδελῶς ἤτηθῆναι.

XX. *De Brachmanibus.*

Alexander, qui non solum ad Indos remotissimos, sed etiam ad Oceanum qui totam terram ambit, et insulam Brachmanum processerat ut hominum mores et verum falsumque cultum quo Deum omnipotentem prosequerentur, perdisceret,

A 10'. *Περὶ τῆς βασιλείας Κανδάκης.*

Ἔλος εἶχεν Ἀλέξανδρος ὡς μετὰ τῶν πεμπομένων ὅπως αὐτοῦ πρόσθετον πρὸς τοὺς ἐναντίους βασιλεῖς συνείργεσθαι ὡς σχήματι στρατιώτου καὶ ὄφρην, ὁποῖός ἐστιν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος. Ἡ οὖν Κανδάκη τοῦτο μαθοῦσα περιεργάσατο, ὁποίας ἐστὶ θέας, καὶ τί ἔχει σύσημον. Καὶ μαθοῦσα ὡς, ὅτι χαμαλῶς ἐστὶν, ὀδόντας ἔχων μεγάλους καὶ φαινομένους καὶ τὸν ἓνα μὲν ὀφθαλμὸν γλαυκὸν, τὸν δὲ ἕτερον μέλανα, παρσηματώσατο καθ' ἑαυτὴν ταῦτα. Καὶ δὴ ὡς εἰσελθόντος ὡς πρὸς αὐτὴν ἄμα τοῖς περιφθίσει παρ αὐτοῦ ὡς προσβουταῖς, καὶ γνωρίσασα αὐτὸν ἐκ τῶν συσσημῶν, συνέσχευεν αὐτὸν ὡς, λέγουσα: « Ἀλέξανδρε βασιλεῦ, τὸν κόσμον ἔλαβες, καὶ γυνὴ σε παρέλαβεν. » 24 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ: « Διὰ τὸ πανούργον καὶ περιέργον τῆς φύσεώς σου ὡς ἀδελφῆ σε καὶ τοὺς υἱοὺς σου καὶ τὴν βασιλείαν σου διαφυλάξω, καὶ λήψομαι σε καὶ γυναῖκα. » Ἦν καὶ λαθῶν καὶ εἰς Αἴγυπτον ἔλθῶν καὶ τὴν μεγάλην Ἀλεξάνδρειαν εἰς τὸ ἴδιον ἐν ἧ καὶ τελευτᾷ, ὑπάρχων ἐτῶν λβ', βασιλεύσας

(2) Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα μυρία τρόπαια θυσήγητα καὶ λόγον ὑπερβαίνοντα εἰργάσατο. Καὶ διὰ τοῦτο πτηνὴν πάρδαλιν ὁ προφήτης ὡς αὐτὸν προβλέπει, τὸ ταχὺ καὶ σφοδρὸν καὶ τὸ πυρῶδες ὡς καὶ τὸ ἀφῶ διακτῆναι τὴν οἰκουμένην μετὰ τροπαίων καὶ νίκης προὑπέφηνε. (3) Λέγεται δὲ, ὅτι φιλοσόφου τινὸς εἰρηκτός ἤκουσεν, εἰς] κόσμοι ἀπείροι εἰσι. [Ὅς καὶ ἀκούσας] καὶ μέγα στανάξας ἔφη: « Καὶ ἀπείρων ὡς ὄντων, μηδενὸς ἐγὼ κεράτηκα. » Ὑπὸ τῶς ἦν μεγαλόφρων, μεγαλόφυχος καὶ γενναῖος (3) ὅθεν καὶ πάνταχού ἤθετο καὶ θαυμάζετο μάλιστα διὰ σωφροσύνην αὐτοῦ καὶ σύνεσιν καὶ πολλὴν ἀγγινοῖαν τε καὶ σοφίαν). Ἀριστοτέλει γὰρ μαθητευθεὶς πᾶσαν λογικὴν ἐπιστήμην εἰς ἄκρον ἐξέπαιδεύθη ὡς.

(4) Πολεμικώτατος δὲ καὶ τολμηρότατος ὑπάρχων, ἰδὼν ὁμώνυμον αὐτῷ νεανίσκον τινὰ δειλῶς μαχόμενον εἶπε πρὸς αὐτόν: « Νεανίσκα, ἦ τὸν τρόπον ἀλλάξον ἦ τὸ ὄνομα. » (5) Ἐπεὶ οὖν καὶ σωφροσύνη πολλῇ διακόσμητο, ἐκδηλοτέραν ταύτην ἔποιησε μετὰ τὴν νίκην. Καὶ γὰρ αἰχμαλώτους λαθῶν τὰς θυγατέρας Δαρείου μαρτυρομένης ἔχειν κάλλος ἀξιοθαύμαστον, τὸν ἀνδρα ὡς ἀνδρείως χειρωσάμενον ὡς

D K'. *Περὶ τῶν Βραχμάνων.*

Ὅς γὰρ καὶ μέχρι τῶν ἐνδοτάτων Ἰνδῶν καὶ τοῦ ὡς κυκλούντος πᾶσαν τὴν γῆν Ὀκεανοῦ, μεγάλου ποταμοῦ, καὶ τῆς μεγίστης νήσου τῶν Βραχμάνων φθάσας καὶ ὑπὲρ ὡς ἀνθρώπων βίον καὶ τὴν εἰς τὸν πάντων Θεὸν εὐσέβειάν τε καὶ λατρίαν μεμαθηκώς

Variae lectiones et notæ.

ἡ ἐνδοτέρα Β'. ὡς Ἐ. γὰρ ἐ. ὁ Ἄλ. Παρ. ὡς συνέρχεται: Ρ'. ὡς Καὶ ἀκούσασα Παρ. ὡς Καὶ δὲ Β'. ὡς εἰσελθόντα Παρ. ὡς στρατιώταις. ὡς αὐτόν ὀμ. Ρ'. ὡς πανούργον τῆς φρονήσεώς σου Β'. ὡς ὑπέστρεψεν Β'. ὡς 321 (4976). Dan. vii, 6. (3) Ced. 272, 9-13. ὡς ταχὺ δηλονότι καὶ σφοδρῶ καὶ πυρῶδες Β'. ὡς εἰ ἀπείρων Β'. ὡς εἰς ῥός ἐκ. Πολεμικώτερος Β' ἐκ. Mon. Aug. ? ὡς λίαν ἀπ. ἀνδρα Β'. ὡς καὶ τὴν Β'. ὡς φθάσας ὡς καὶ τὸν θαυμάσιον καὶ ὑπὲρ Β'.

ἔξεπλήγη πάλιν **25** καὶ ἠγάσθη ⁶⁰ τῆς τῶν ἀνδρῶν ἀκρίτων ἀκροατῆς φιλοσοφίας. (2) Ἐν ᾧ καὶ τόπω ⁶¹ καὶ στήλην ἔστησεν, ἐπιγράψας· « Ἐγὼ μέγας Ἀλέξανδρος βασιλεὺς ἔφθασα μέχρι τούτου. » (3) Ἐν ἐκείνῃ γὰρ τῇ νήσῳ κατοικοῦσιν οἱ ⁶² Μακρόβιοι. Ζῶσι γὰρ οἱ κλειούς αὐτῶν περὶ τὰ ρύ' ἔτη διὰ τὴν πολλὴν αὐτῶν καθαρότητα καὶ ἐγκράτειαν καὶ εὐκρᾶσιαν ἀέρος — ἀνεξερεύνητον τοῦ Θεοῦ κρέμα ⁶³. — ἐν ἣ ἄλλιν οὐδέποτε ὄψωρα ⁶⁴ λείπει τὸν ὄλον χρόνον· ἐπειδὴ γὰρ ἐν ταυτῇ ἡ μὲν ἀνοεῖ, ἡ δὲ ὀμρακίζει, ἡ δὲ τρυγᾶται· καὶ γὰρ τὰ ⁶⁵ μέγιστα Ἰνδικὰ κάρυα γίνονται, καὶ τὰ δυσπόριστα ⁶⁶ ἡμῖν καὶ παντελέραστα ἀρώματα, καὶ ὁ μαγνήτης λίθος (4).

Οἱ τοίνυν Βραχμᾶνες ἔθνος ἐστὶν εὐσεβέστατον καὶ βίον ἀκτῆμονα σφόδρα κεκτημένοι καὶ τὸν κληῖρον τοῦτον ἐκ τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων χρησάμενοι ⁶⁷, καὶ τὴν τοῦ ποταμοῦ παροικίαν ἐν γυμνότητι φυσικῇ διαζῶσιν ⁶⁸, ἀεὶ τὸν Θεὸν δοξάζουσι. Παρ' οἷς οὐδὲ τετράποδόν ἐστιν, οὐ γεωργία, οὐ σίδηρος, οὐκ οἰκοδομῆ, οὐ πύργος ⁶⁹, οὐ χρυσός, οὐκ ἀργυρός, οὐκ ἄρτος, οὐκ ἄλλο τι τῶν εἰς ἐργασίαν τελούτων ἢ πρὸς ἀπόλαυσιν συντεινόντων ⁷⁰. ἀλλὰ τὸν ὑγρὸν καὶ γλυκὺν καὶ εὐκρατον ἄγαν καὶ κάλλιστον ἀέρα καὶ πάσης ἀρρώστιας τε καὶ φθορᾶς ἀπηλλαγμένον· μικρὰς τε ὄψωρας καὶ διειδέστατα ὕδατα ἀπολαύοντες ⁷¹ εἰδόνται γησίως τὸν Θεὸν καὶ ἀδολαίπτως προσεύχονται. (5) Καὶ οἱ μὲν ἄνδρες εἰς τὰ μέρη τοῦ ἰσχυροῦ ποταμοῦ παροικοῦσιν, αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν ἐνθεν εἰσὶ τοῦ ποταμοῦ Γάγγου ⁷², τοῦ παραρρέοντος εἰς τὸν Ἄξιν ἐπὶ τὸ μέρος τῆς Ἰνδίας. Οἱ ⁷³ οὖν ἄνδρες περῶσι πρὸς τὰς γυναῖκας Ἰούλιον καὶ Ἀύγουστον μῆνα, παρ' αἷς ὀπαρχοῦσι ψυχρότερα ⁷⁴, τοῦ ἡλίου πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς βορρᾶν ὑψοθέντος, ὡς γὰρ καὶ εὐκρατώτεροι γενόμενοι πρὸς οἶστρον αὐτοῦ· κινεῖν λέγουσι. Ὅπερ δὲ καὶ τὸν Νεῖλον ⁷⁵ φασὶν οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τοῖς πολλοῖς πλημμυρεῖν καιρῶν, ἀλλὰ μεσοῦντος τοῦ θέρους ἐπικλύζειν τὴν Αἴγυπτον, ὅς τε γὰρ παντὸς ἡλίου τὴν βορραιοτέρην διαθέντος ζώνην, καὶ ταῖς ἄλλοις μὲν παρενοχλοῦντος πότιστος καὶ σμικρύνοντας, ταύτου δὲ κλειστόν ἀπέχοντος. Ποιοῦντες μετὰ τῶν γυναικῶν ⁷⁶ ἡμέρας μ' πάλιν ἀντιπερῶσι. Τῆς δὲ γυναικὸς δύο παιδῶν ⁷⁷ τεκοῦσης **26** οὐκ ἔτι ὁ ἀνὴρ ἀντιπερᾶ πρὸς αὐτήν, ὅτε μὴ ἐκείνη πλησιάζει πρὸς ἕτερον ἄνδρα παντελεῖς διὰ πολλὴν εὐλάβειαν. Εἰ δὲ συμβῆ στείραν ἐν αὐταῖς εὐρεθῆναι μέχρι πενταετίας, διαπερᾶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· καὶ συγγινόμενος αὐτῇ, ἐὰν μὴ τέκη, οὐκέτι προσεγγίζει αὐτῇ. Καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ πολυάνθρωπος ἐστὶν ἡ χώρα, διὰ γὰρ ⁷⁸ τὴν ὀλιγοθεσίαν καὶ τὴν φυσικὴν ἐγκράτειαν. Καὶ αὕτη μὲν ἡ τῶν Βραχμᾶνων πολιτεία (6).

Τὸν δὲ ποταμὸν φασὶν δυσπεριόριστον εἶναι, καὶ διὰ τὸν λεγόμενον ὀδοντοτύραννον. Ζῶν γὰρ ἐστὶ τοῦτο ἀμφίβιον μέγιστον ⁷⁹, ἐν τῷ ποταμῷ διατείνε-

A profundam Brachmanum philosophiam in admiratione habuit. Has porro regiones quod inviserit, columna ibi posita annuit ita inscripta : « Ego rex Alexander huc usque processi. » Illa in insula Macrobbii habitant, quorum plerique circiter annos 150 vivunt propter magnam qua utuntur temperantiam, morum integritatem, nec minus propter naturam aeris, mirabile numinis divini donum; neque enim ullo tempore ullus ibi fructus deest, sed alio florente alius jam maturescit, alius decerpitur. Nulla regio nuces gignit Indicis magnitudine pares; ibi aromata quæ ad nos difficulter perveniunt ac maximo habentur in pretio, et magnæ lapis.

Brachmanum gens religiosissima paupertatem ut Del donum colit. Vitam prope fluvios lætam nudis corporibus degunt, numen hymnis indelenter celebrantes. Apud eos nec quadrupes, nec agricultura, nec ferrum; non ædificium, non turris, non aurum, non argentum, non panis, nec quidquam eorum quæ ad victum et cultum pertinent; aere autem felicissime temperato gaudent, et qui corpori ac animo æque favet. Fructus simplices edentes et aquam limpidam bibentes, Deum omni tempore honorant. Et viri quidem Oceani ripas inhabitant; mulieres cis Gangem qui Indiam permeans in Oceanum exit, vivere consueverunt. Viri ad uxores Julio et Augusto mensibus accedunt, ibique donec sol occidentem et septentrionem transenderit, rei familiari studentes remanent. Eadem quoque Nilum non eodem quo cæteri fluvii tempore exundare, sed media æstate Ægyptum irrigare asserunt cum sol zonam borealem secat, aliorum quidem fluminum aquas imminuens, hujus autem augens. Post quadraginta dies uxoribus datos revertuntur. Uxor ubi duos in lucem edidit filios, maritus ab ea se abstinet; nec ipsa mulier cum alio viro vivit propter nimiam religionem ac verecundiam. Ubi femina sterilitatis quinquennalis rea est, maritus nihilominus cum ea per tempus vivit. Quod si non concipit, nulla deinceps inter eos communio intercedit. Hanc ob rem, ista regio hominum frequentia non gaudet. Pauca namque sobriis istis hominibus sufficiunt. Hoc igitur est vitæ apud Brachmanos institutum.

D Fluvium trajectu difficilissimum dicunt ob odontotyranum, amphibium prægrande quod ibi degit et elephantum æglutire potest integrum. Hoc animal,

Varie lectiones et notæ.

⁶⁰ ἠγάσθη, Ced. 267, 15. ⁶¹ Ἐν ᾧ τόπω B³ ἐν ᾧ τ. καὶ στ. στήσας ἐπέγραψεν Par. ⁶² λεγόμενοι B⁶. ⁶³ εὐκρᾶσιαν τοῦ ἀέρος — καὶ ἀν. τοῦ Θεοῦ. ⁶⁴ παντοία Par. ⁶⁵ καὶ γὰρ καὶ τὰ B³. ⁶⁶ γ. κ. Par. παντοπόριστα Mon. Aug. ⁶⁷ κληρωσάμενοι B³. ⁶⁸ φυσικῶς διαζῶν, ἵνα τὸν Θεὸν δοξάζει. Ἐν ves Hæp' οἷς B³. ⁶⁹ οὐ πύργος B³ — ἄρτος, οὐκ οἶνος, οὐκ ἰμάτιον, οὐ κρῆσαργία οὐκ ἄλλο B³, Bulg. ? ⁷⁰ συντελ. B³. ⁷¹ μικρὰς ὄψ. καὶ διειδ. ὁ. ἀπολαύοντες B³. ⁷² Γάλλου B³. ⁷³ ψυχρότεροι B³? om. Bulgarus. ⁷⁴ ἔπερ ἐπὶ καὶ τοῦ Νεῖλου B³. ⁷⁵ ἐπερ. Π. οὖν μ. τῶν γ. αὐτῶν B³ Bulg. ⁷⁶ παιδία B³. ⁷⁷ διὰ τὸ B³. ⁷⁸ ἐστὶν ὁ. μ. λίαν Par.

Deo ita volente, per Quadragesimale tempus quod isti connubii ergo transigunt, non apparet. Dracones item in illis desertis maximi, septuaginta ulnas longi et maxime reformidandi occurrunt, Creatoris sapientiam et gloriam mirum in modum annuntiantes. Scorpii deinde unius ulnæ, et formicæ unius palmi ibidem vivunt. Hinc deserta illa loca ob animalia venenata inculta jacent. Elephanti in istis regionibus plurimi gregatim pascunt. Profecto etiam Cæsarius, Gregorii magi Theologi frater, ubi de fentibus, moribus, legibus mentionem facit, hocce dicit: « In qualibet regione, apud universos populos lex scripta aut consuetudo viget. Exlegibus enim consuetudo pro lege est. »

ταί. (8) Ἀμέλει γέ τοι καὶ ὁ μέγας Καισάρειος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, διαφόρων ἔθνων καὶ ἡθῶν καὶ τρόπων καὶ νόμων ἐξήγησιν ποιούμενος! σύντομον, τοιαύδε φησὶν· « Ἐν γὰρ ἐκάστη χώρᾳ καὶ ἔθνεσιν, ἐν τοῖς μὲν ἔγγραφος [νόμος] ἐστίν, ἐν τοῖς δὲ ἡ συνήθεια. Νόμος γὰρ ἀνόμοις [τὰ] πάτρια δοκεῖ. »

XXI. De Seribus.

« Seres, orbem extremum habitantes, consuetudines patrias pro legibus habent; istæ enim adultarium, fornicationem, furtum, calumniam, homicidium et omne maleficii genus interdicit. »

XXII. De Bactrianis.

« Bactrianis vel Brachmanibus (et insularibus) lex a majoribus tradita non permittit carne vesci, vinum bibere, fornicari, injuriis inferre. Magnopere enim Deum venerantur et colunt, et abhorrent a moribus sicariorum et omni genere maleficorum. Ast in interioribus partibus se invicem, canum instar, devorandi consuetudine laborant. »

XXIII. De Chaldæis.

« Lex est Chaldæis ac Babylonis matrem in matrimonio habere, prolem fraternam occidere et omne scelus abominabile in virtutis loco ponere, idque domi forisque. Apud Gelæos usu receptum est ut feminæ architecturam atque agriculturam exerçant, id est faciant quæ alibi a viris fiunt. Sed pari ratione etiam corpora prostituunt, maritis nequam prohibentibus. Bellicosissimæ item sunt, et feras strenue venantur; quin in ipsarum maritos dominantur. »

νον καὶ δυνάμενον ἐλέφαντα καταπιεῖν ὀλόκληρον διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους. Ὅστις ἐν ταῖς μ' ἡμέραις ἡς περαιοῦσθαι τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἀφανῆς γίνεται κατὰ θεῖαν πρόσταξιν. (7) Ὁδὸ μὴν ἄλλὰ καὶ δράκοντες εἰσιν ἐν τοῖς ἐρημοτέροις τόποις ἐκείνοις μέγιστοι σφόδρα, ὡς πηχῶν ὁ τὸ μῆκος, τὸ πᾶχος πολὺ τε καὶ φοικωδέστατον· καὶ τὴν σφίαν τοῦ Δημιουργοῦ καὶ δόξαν φαινομένην προφανῶς ἐκδηλοῦνται. Καὶ σκορπίοι εὐρίσκονται πηχυαῖοι, καὶ μύρμηκες παλαιστιαῖοι. Διὸ καὶ δυσδιόδευτοί εἰσιν οἱ ἐρημικοὶ τόποι ἐκείνοι καὶ ἀοίκητοι διὰ τὰ φοβερώτατα θηρία καὶ ἰσθδία. Ἐλέφαντες δὲ γίνονται κατὰ τὰς χώρας ἐκείνας πλείστοι, ὡς καὶ ἀγελῆδων παραπορευόμενοι βόσκονται.

B

KA'. Περὶ Σηρῶν.

« Ὀνπερ πρῶτοι Ἰσῆρες, οἱ τὸ ἄκρον τῆς γῆς οἰκοῦντες, νόμον ἔχουσι τὸ πατρῶον ἔθος, μὴ πορνεύειν καὶ μοιχεύειν, ἢ κλέπτειν, ἢ λοιδορεῖν, ἢ φονεύειν καὶ κακούργεῖν τὸ σύνολον. »

KB'. Περὶ Βάκτρων.

27 « Νόμος δὲ παρὰ Βακτριανοῖς ἦτοι Βραχμάναις [καὶ νησιώταις] ἢ ἐκ προγόνων παιδεία [τε καὶ εὐσέβεια], μὴ κρεωφαγεῖν καὶ οἰνοποτεῖν, ἢ λαγνεύειν, ἢ παντοῖαν κακίαν διαπράττεσθαι, διὰ πολὺν φόβον Θεοῦ καὶ πίστιν, καὶ τοί γε τῶν παρεκειμένων αὐτοῖς μαιφονούντων καὶ αἰσχροπραγούντων ἔμμανῶς τε καὶ ὑπερφυῶς. (2) Ἐν δὲ τοῖς ἐσωτέροις μέρεσι τούτων ἀνθρωποδοροῦντες μάλιστα καὶ κατεσθίοντες ἀλλήλους ὡς οἱ κύνες. »

C

KΓ'. Περὶ Χαλδαίων.

« Ἐτερος νόμος Χαλδαίοις τε καὶ Βαβυλωνίοις, μητρογαμεῖν καὶ ἀδελφοτεκνοφορεῖν καὶ μαιφνεῖν καὶ πᾶσαν θεομισθὴν πρᾶξιν ὡς ἀρετὴν ἀποτελεῖν, κἂν πόρῳ τῆς χώρας αὐτῶν γένωνται. (2) Ἄλλος παρὰ Γηλαίοις νόμος, γυναῖκα οἰκοδομεῖν καὶ γεωργεῖν καὶ τὰ ἀνδρῶν ἔργα πράττειν, ἀλλὰ καὶ πορνεύειν, ὡς ἂν βούλωνται, μὴ κωλυόμενα παντελῶς ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἢ ζηλούμενα, αἷ ὑπάρχουσαι πολεμικώταται καὶ θηρώσαι τὰ μὴ ἴσχυρότερα τῶν θηρίων. Ἀρχοῦσι δὲ καὶ τῶν ἰδίων ἀνδρῶν καὶ κυριεύουσιν. »

Varie lectiones et notæ.

ἡ ταῖς μὲν ἡμ. Par. ἐκείνο ἀφανῆ Mon. Aug. ὁ δὲ Par. καὶ B. ἡ ἐρήμοις Par. ἡ μῆκος καὶ το B. φαίνόμενοι Par. ἡ οἱ μὲν Par. ἡ πάλιν Par. ἡ πηχ. οἱ δὲ μ. Par. ἡ δυσδιόδευτοι — ἔρημοι Par. ἡ φοβερά Par. ἡ βόσκασθαι Par. ἡ ὁ καὶ ὁμαίμων Γρ. τοῦ μεγίστου καὶ θ. B. ἡ τρ. τε ἐξηγούμενος ἐν ἐπιτομῇ, τοιαύδε Par. Cæsarius c. 27. ἡ φάσκει — ἔθνη (p. 194) B. ἡ ἐν τοῖς δὲ εἰ Νόμος om. B. p. 194. ἡ Ὀν πρ. Par. Cæs — τῆς χέρσου Cæs. Cætera ejusdem a Georgio abbreviata. ἡ πορνεύειν ἢ κακούργεῖν B. ἡ N. δὲ καὶ B. ἦτοι Br. Par. — ἢ νῆσ. Par. om. Cæs. βραχμάναις καὶ νησιώταις B. ἡ ἢ τῶν πρ. Par. — τε καὶ ἔ. om. Cæs. ἡ παιδεία τε καὶ εὐσέβεια μὴ κρ. ἢ ὁ B. ἡ ἰθῶν Cæs. ἡ μ. οἰνοφλογοῦντων ἄ. Par. — μ. καὶ ὁ. ἄ. Cæs. — ἔμμανῶς Par. ἡ ἐνδ. Par. ἔσπεριος Cæs. — ἀνθ. καὶ τοὺς ἐπιξενόμενους ἀνατρούντες μάλιστα κατεσθίουσιν ὡς περ κ. Par. ἡ Ἄλλος δὲ ν. ὄλιος X. B. ἡ μ. ἄδ. Par. ἀδελφοφορεῖν καὶ μαιφνεῖν Cæs. — θεοστύγη Par. ἡ καὶ πόρῳ R. ἡ δὲ Par. Cæs. — Γηλαίος Cæs. Γαλιλαίος Mon. Aug. ἡ γυναῖκα γ. καὶ ὁ. Par. ἡ Ἐτερος δ' αὖ Παρὰ γηλαίοις B. ἡ κωλ. ὑπὸ τῶν ἄ. αὐτῶν π. ἢ ζηλούμενα, ἐν αἷς ὑπ. Par. ἡ καὶ Par. ἡ ἰσχυρότατα Par. ἡ τῶν οἰκείων ἄ. Par.

ΚΔ'. *Περὶ Βρετανῶν.*

εἴ Ἐν δὲ ¹² Βρετανία πλείστοι ἄνδρες μὲν συγκαθεύδουσι γυναῖκι ¹³, καὶ πολλὰ γυναῖκες ¹⁴ ἑταιρίζονται ἄνδρι· καὶ τὸ παράνομον ὡς νόμον καλὸν καὶ πατρῶον πράττουσι, ἀζήλωτον καὶ ἀκώλυτον ¹⁵.

ΚΕ'. *Περὶ Ἀμαζόνων.*

28 Ἀμαζόνες δὲ ἄνδρας οὐκ ἔχουσιν, ἀλλ' ὡς τὰ ἄλλα ζῶα ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ¹⁶ περὶ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερινὴν ὑπερβόριον ¹⁷ γίνονται, καὶ μιγνύμεναι ¹⁸ τοῖς γειτονίωσιν ἀνδράσιν ὡς πανήγυριν τινα καὶ [μεγάλην] ἑορτὴν τὸν καιρὸν ἐκείνον ἡγούνται ¹⁹, εἰς ὧν [καὶ] κατὰ γαστροῦ συλλαβοῦσαι πάλιν θρομοῦσιν οἴκαδε ²⁰ πᾶσαι ²¹. Τῷ δὲ καιρῷ τῆς ἀποκυσσεως τὸ μὲν ἄρβρον φονεύουσι ²², τὸ δὲ θῆλυ ζωογονοῦσι καὶ ²³ ἐπιμελῶς ἐκτρέφουσι ²⁴.

ΚΖ'. *Περὶ τῶν βασιλείων ἀρχῶν.*

(1) Μετὰ δὲ Ἀλεξάνδρου τελευτῆν ²⁵ εἰς πολλὰς ἀρχὰς ἡ βασιλεία αὐτοῦ διηρέθη. Καὶ Ἀριδιᾶτος ²⁶ μὲν ὁ ἀδελφός, ὁ καὶ Φίλιππος, Μακεδονίας ἀφῆγαίτο. Ἀντίπατρος δὲ Εὐρώπης ἐβασίλευσεν, Αἰγύπτου δὲ Πτολεμαῖος ὁ ἄγαν, Φοινίκης δὲ καὶ Κοιλοσυρίας ²⁷ Σέλευκος, Κιλικίας δὲ Φιλῶτας, Ἀσίας δὲ Ἀντίγονος, Καρίας δὲ Κάσανδρος, Ἑλλησπόντου δὲ Δεωνός, Παφλαγονίας δὲ Εὐμένης, Θράκης δὲ Λυσίμαχος. Καὶ [οὔτοι μὲν] οὐ διεκίπων ἀεὶ κατ' ἀλλήλων ἐπανιστάμενοι, ἕως ἢ Ῥωμαίων ἀρχῇ τὰς ὑπαρχίας πάσας κατέλυσεν. (2) Τοῦτων δὲ ²⁸ οὕτως καὶ ἐπὶ τοσοῦτον εἰρημένων, δεῖν φήθημεν ἐπανόληψιν ποιήσασθαι· καὶ ἀπὸ Ἀδάμ πάλιν ἀρχεῖσθαι, καὶ ἐκάστου τῶν ἐπισήμων ²⁹ καὶ ἀναγκαίων ἀνδρῶν ³⁰ τοὺς τῆς ζωῆς χρόνους διὰ βραχείων ἐπισημηθέντες, καὶ μέντοι καὶ τοὺς καθεξῆς ἀρχοντάς τε καὶ βασιλεῖς τοῦ Ἰσραὴλ ἐν ἐπιτομῇ ἀπομνημονεύσαντες, οὕτως αὖθις τὴν ἀκολουθίαν τῆς χρονικῆς πραγματείας ἐπισυνάψαι. (3) Τὴν δὲ γε ἀπαρίθμησιν τῶν χρόνων κατὰ τὸν μέγαν Μωϋσῆν παιησόμεθα, τὸν καὶ προγενέστερον ³¹ καὶ ἀληθέστερον καὶ σοφώτερον παρ' ³² Ἑλλήσιν ἀρχαίων πάντων σοφῶν τε καὶ συγγραφέων εἰκότως ἀναφανέντα.

29 (4) Πρῶτος γὰρ σοφὸς Μωϋσῆς ἀναδέδεικται, ὡς ἱστορεῖ Εὐπλόμιος, καὶ πρῶτος γράμματα ³³ Ἑβραίοις παρέδωκεν, ἅπερ ὁ θεὸς Ἀβραάμ ἀπὸ τῶν Χαλδαίων ἐκόμισε. Αἴγει γὰρ Ἰώσηπος ³⁴, ἔτι πρῶτος Ἀβραάμ δημιουργὸν τὸν Θεὸν ³⁵ ἀνεκήρυξε, καὶ πρῶτος κατελθὼν εἰς Αἴγυπτον ἀριθμητικὴν καὶ ἀστρονομίαν Αἰγυπτίου ³⁶ ἐδίδαξε. Πρῶτοι γὰρ αὖρεται τούτων οἱ Χαλδαῖοι γεγέννηται. (5) Παρὰ δὲ τῶν Ἑβραίων ἔλαβον Φοινίκης, ἀφ' ὧν ὁ μὲν Κάδμος ταῦτα μετέγαγεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὁ δὲ Ἡσιόδος μάλα συντάξας εὐφυῶς Ἕλλησιν. (6) Ὁ δὲ Ἰώσηπος ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ μέγιστος τυφλώτων,

A

XXIV. *De Britannis.*

« In Britannia plures viri cum una femina cocunt, et plures feminæ cum uno eodemque viro rem habent. » Sic pro lege laudanda ac patria habentes, quod facere nequaquam decet, ingenio ingenue indulgent.

XXV. *De Amazonibus.*

Amazones viris quidem non nubunt, sed animalium ritu semel per annum, verno tempore, sinibus egrediuntur, cum viris finitimis coitura. Festivum id tempus inter gaudia peragitur. Gravidæ dein factæ domum omnes revertuntur. Mares quos pariunt, occidunt, femellas cum summa cura educant.

B

XXVI. *De initio regnorum.*

Post Alexandri mortem regnum ejus in plures principatus divisum est. Aridæus frater, alio nomine Philippus, Macedoniam gubernabat; Antipater Europam regebat; Ægyptum Ptolemæus Lagi, Phœnicen ac Cœle-Syriam Seleucus. Ciliciam sub potestate tenebat Philotas, Asiam Antigonus, Cariam Casander, Leonas Hellespontum, Paphlagoniam Eumenes, Thraciam Lysimachus. Qui omnes perpetuis se bellis persequabantur, donec arma Romanorum cunctis istis dominationibus finem imposuerint. Sed hoc loco opportunum erit res memorabiles altius repetere et inde ab Adamo singulos viros qui ætati suæ profuerunt eamve decorarunt, breviter memoriæ tradere. Simul vero Israelitarum judices at reges in medium producemus, sicut rerum gestarum ordo ac ratio postulabunt. In computo temporum Moysen sequemur, qui ut omnibus Græcorum iisque probatissimis scriptoribus longe anteponat ut dignus est.

Moyses primus sapientia innotuit, et Eupolemo teste primus litteras Hebræis tradidit ab Abrahamo a Chaldæis introductas. Josephus quidem dicit Abrahamum primum Dei mundi creatoris cultum professum Ægyptios arithmetica et astronomiam edocuisse, a Chaldæis inventas. Litterarum forma ab Hebræis ad Phœnices transiere, unde Cadmus eas Græcis tradidit, ubi Hesiodus easdem reformavit. Josephus qui fidei Judaicæ nunquam renuntiavit, Clemens, Africanus, Tatianus, una cum Justo Moysen divinum Inachi temporibus floruisse asserunt, ex antiqua historia sua quilibet argumenta

Variæ lectiones et notæ.

¹² τῆ Par. ¹³ ὡσαύτως Cæs. ¹⁴ ἐνί B¹, ο.η. καὶ π. γ. ¹⁵ ἀκ. καὶ ἀζ. Par. ¹⁶ τοῦ ἔτους Par. Cæs. ¹⁷ ὑπερβόριον B¹. ¹⁸ γίνονται μιγ. Cæs. ¹⁹ x. τῆς ἑταιρίας ἡγούμεναι Cæs. — φέρουσαι Cæs. ²⁰ ἄμα Cæs. ²¹ πάσας B¹. ²² τὸν μὲν ἄρβρον φονεύουσι Par. Cæs. ²³ τιθηνούσι Par. Cæs. ²⁴ ἐπ. καὶ ἐκτ. Par. ἐπ. Cæs. ²⁵ M. δὲ τὴν Ἄλ. τ. — ἔτη γὰρ ἰσ' βασιλεύσας — εἰς B¹. ²⁶ Ἀριδι. Mon. Aug. ? ²⁷ Κιλικίας Συρίας B¹. ²⁸ δὲ καὶ Par. ²⁹ ἐπισήμων ἀναγκαίων B¹. ³⁰ ἐπ. ἀν. Mon. Aug. ? — ἀνδρῶν τῶν τε x. ἀρχόντων τε καὶ βασιλείων Par. ³¹ τὸν πρ. Par. ³² σοφ. τῶν παρ' Par. ³³ τοῖς B¹. ³⁴ Ἰ. γὰρ φησιν B¹. ³⁵ Ἀ. τὸν δ. Θεὸν Par. ³⁶ ἀστρ. ἢ ἀρ. ἐδ. τοὺς Ἀ Par. cf. Jos. A. J. VII, 15 : Ἦρ. οὖν τολμᾷ Θεὸν ἀποφήνασθαι δ. τῶν ὄντων ἕνα · IX, 35. Τήν τε ἀρ. αὐτοῦς χαρίζεται καὶ τὰ π. ἀστρονομίας αὐτοῦς ἐδ.

promentes; e quibus Clemens Stromateus, Originista, non Judæus, rem uti alicui Patrum revelata fuerat, narrat.

Ἐκαστος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας παρασχὼν τὴν ἀπίδειξιν, Κλήμης δὲ ὁ Στρωματεὺς, Ὀριγενιαστῆς ὢν, ὡς τὴν τῶν Πατέρων ἀπεκαλύφθη, μὴ ἐν κολάσει Ἰουδαῖος ὢν.

XXVII. Scholion sanctorum Patrum.

Nihil mirum Eusebium Pamphili in plurimis a se scriptis Arianismum professum esse, et ab aliquot ecclesiasticis auctoribus in admiratione ut doctissimum et polyhistorum habitum fuisse, ut et Origenes et alii plures qui extra Ecclesiam degabant. Hic ipse autem Eusebius qui opus chronologicum cum summa cura composuit, divum quidem Jacobum Inachio, Moysen autem Cecropi coætaneum fecit. In canone enim, quem condidit, historico quarumque ætatum reges e regione apposuit, ut Chaldæorum, Lacedæmoniorum, Corinthiorum, Thessalorum, Macedonum (olim Citiensium), Latiorum, qui a Latino rege eorum oriundi postea Romanorum nomine a Romo et Remo appellati sunt. Horum igitur omnium tempora ordinavit regum semper ratione habita, singulos reges cum Assyriorum regibus, Semiramide, denique Abrahamo conglutinavit. Semiramidis enim temporibus Abraham innotuit, Inachi Jacob, Moyses Cecropis, quem Græci primum Atticæ regem fuisse scribunt. Hinc patet Moysen floruisse ante Græcorum antiquissimos sapientes, Homerum dico et Hesiodum; ante bellum Trojanum, Herculeum et Musæum, Linum, Orpheum, Dioscuros; ante Asclepium, Bacchum ac Mercurium, Apollinem; ante mysteria Græcorum, imo Jovis ipsius existentiam. Hinc quoque conjicere licet, plurimos eorum quos memoravimus ex Moysis scriptis sua mutatos esse. Hi omnes quidem post Cecropem venere, Homero certe et Hesiodo longe ætate inferiores.

Ἑλληνικῶν μυστηρίων καὶ τελετῶν, καὶ αὐτῶν τῶν τοῦ Διὸς πράξεων ὅθεν καὶ τινες τῶν παρὰ τῶν προκρίτων φαίνονται ἐκ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων σφετερισάμενοι. Πάντες, μὲν αὐτοὶ μετὰ τὸν Κέκροπα γεγονασιν, ὢν πολὺ Ὀμηρος καὶ Ἡσίοδος τοῖς χρόνοις ὑποδεδήχασιν.

XXVIII. Sancti Basilii.

Moyses itaque, ut vidimus, omnium eruditorum præceptor mysteria revelavit, veritatem detexit. Ægyptiorum enim sapientia contempta, rerum universum exploravit, et facile persuadebis tibi eum divino Spiritu Dei et omnium rerum Conditoris afflatum veritatem perspexisse. Dicit enim: « In principio creavit Deus cælum et terram. » Multi certe gentiles qui his contraria asserere ausi sunt in profundum dementiæ et impietatis barathrum inciderunt, ut æquum est. Quæ e mente humana profecta sunt dogmata, confusa et inconcinna sunt et minime stabilia, siquidem doctrinæ doctrina succedebat, ita ut nos ne refellendi quidem eas necessi-

Κλήμης δὲ καὶ Ἀφρικανὸς καὶ Τατιανὸς, τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ἰώσηπος καὶ Ἰουστὸς κατὰ Ἰναχὸν ἀκριβοῦσι τὴν θεσπέσιον Μωϋσῆν ἱστόρησαν, ἰδίως

KZ. Scholion τῶν ἀγίων Πατέρων.

Περὶ τοῦ Παμφίλου Εὐσεβίου, ὅτι ἐν πολλοῖς αὐτοῦ συγγράμμασι δαίκνυται Ἀρειανὸς γνήσιος· εἰ δὲ καὶ πραινέεται ἑκαστὸν παρὰ τινῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν ὡς πολυμαθὴς καὶ πολυίστωρ, καθάπερ καὶ Ὀριγένης καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἔξω τῆς Ἐκκλησίας ἦντων, [οὐδὲν θαυμαστόν]. (2) Ὁ δὲ πολυμαθὴς καὶ πολυίστωρ Εὐσεβίος, ἀκριβοῦστέην τῶν χρόνων ἀναγραφῆν ποιησάμενος, τοῖς χρόνοις μὲν Ἰναχοῦ ἱερὸν Ἰακώβου εὔρε συνακμάζαντα, Μωσέα δὲ Κέκροπος. (3) Χρονικοῦ γὰρ κανόνο; σύνταξιν ἐπινοήσας, ἐκ παρ- ἀλλήλου ἀντιπαρέθηκε τὸν παρ' ἐκάστῳ ἔτι δυναστεύοντα. Συνήγαγε δὲ χρόνους τῆς βασιλείας Χαλδαίων, Ἀσσυρίων, Κορινθίων, Θετταλῶν, Μακεδόνων (τῶν παλαιοῦν Κεϊτικῶν λεγομένων), Λατίνων τῶν ἀπὸ Λατίνου βασιλέως αὐτῶν καὶ Ἰταλῶν ἐκ τινος ἡγεμονεύσαντος αὐτῶν προσαγορευθέντων καὶ ὑστερον ἐπικληθέντων Ῥωμαίων ἀπὸ Ῥώμου καὶ Ῥήμου· καὶ τούτων τοὺς χρόνους ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναρτήσας, ἐκάστου ἔθνους τῶν βασιλείων συνέκρινε τοὺς χρόνους, ἀντιπαράθετε τὰ ἔτη τῆς βασιλείας τῆ Ἀσσυρίων βασιλείᾳ, τοῦτ' ἐστὶ τῆς Σεμίραμειος τοῖς Ἀβραάμ ἔτεσι. (4) Κατὰ γὰρ τὴν Σεμίραμειν Ἀβραάμ ἐγνωρίζετο, καὶ Ἰακώβ κατὰ Ἰναχὸν, καὶ Μωϋσῆ κατὰ Κέκροπα τὸν διφυῆ, ὃν πρῶτον βασιλεὺς τῆς Ἀττικῆς Ἑλληνες ἱστόρησαν· ὡς εἶναι τῶν παρ' Ἑλλήσιν ἀρχαίων σοφῶν Μωϋσέα πρεσβύτερον, Ὀμήρου λέγω καὶ Ἡσίοδου, καὶ τῶν Τρωϊκῶν, Ἡρακλέους τε καὶ Μουσαίου, Αἴνου τε καὶ Ὀρφέως καὶ Διοσκόρων, Ἀσκληπιοῦ καὶ Διονύσου καὶ Ἐρμοῦ, Ἀπόλλωνός τε καὶ τῶν

KH'. Τοῦ ἀγίου Βασιλίου.

Ὁδοῦ γὰρ τοῦ Μωϋσῆ τῶν σοφῶν πάντων διδάσκαλος πέφηνε, τῶν ἀπορρήτων ἐξηγητῆς γενόμενος, καὶ τῆς ἀληθείας ὑψηλῆς θεϊότητος. Τὴν γὰρ σοφίαν τῶν Αἰγυπτίων διαπύσας ἀριστα, περὶ δὲ τῆς τοῦ κόσμου ἐξήλθε συντάξας, ὅπ' αὐτοῦ δῆλον ἐστὶ ἐπὶ πάντων Θεοῦ καὶ Δημιουργοῦ πάσης κτίσεως ἐμπνευσθεὶς τὴν ἀλήθειαν. (2) Λέγει γὰρ· « Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. » Καὶ πολλοὶ τῶν παρ' Ἑλλήσιν ἐναντία τούτων ἐλαλήσαντες διεξίεναι εἰς βυθὸν ἀγνωσίας καὶ ἀσεβείας κατηνέχθησαν· καὶ εἰκότως. Τὰ ἐξ ἀνθρωπίνης διανοίας προσφερόμενα δόγματα σαθρὰ τυγχάνει καὶ ἀνάρμοστα· διόπερ οὐδεὶς παρ' αὐτοῖς ἔστηκε λόγος

Variæ lectiones et notæ.

²⁷ Κλ. τε Β'. ²⁸ ἐπαινέεται Β'. ²⁹ πολυίστωρ ὡς Ὀρ. Β'. ³⁰ Εὐσεβίος οὗτος ἀπρ. Β'. ³¹ Ἰναχοῦ τὸν Ἰακώβον Β'. ³² δυναστεύων Β'. ³³ χρόνοις Mon. Aug. ³⁴ βασιλείας τῶν Χαλδαίων Β'. ³⁵ συναρτήσας Β'. ³⁶ τὰ ἔθνη Β'. ³⁷ ἦ? ³⁸ τὸν διφυῆ οἰμ. Β'. ³⁹ τὸν τοῦ Δ. Mon. Gen. 1, 1. ⁴⁰ Πάντες γὰρ οὗτοι Β'.

ἀκίνητος, ἀεὶ τοῦ δευτέρου τοῦ πρὸ αὐτοῦ καταβάλλωντο, ὥστε μὴδὲν ἡμῖν ἔργον εἶναι τὰ ἐκείνων ἐλέγχειν. (4) εἰ Ἀρχοῦσι ἡ γὰρ ἀλλήλοισι πρὸς τὴν οὐκείαν ἀνατροπὴν. Οἱ γὰρ θεοὶ ἀγνοήσαντες αἰτίαν ἔμφρονα προστάται τῆς γενέσεως τῶν ὀλωνοῦ συνῆραν, ἀλλ' οὐκ αἰτία ἡ ἐξ ἀρχῆς ἀγνοία τὰ ἐφεξῆς συνεπέριον. Διὰ τοῦτο 31 οἱ μὲν εἰς τὰς ὀλικὰς ὑποθέσεις κατέφυγον τοῖς τοῦ κόσμου στοιχείοις τὴν αἰτίαν καὶ ὄγκους καὶ πόρους συνέχουν τὴν φύσιν τῶν ὀρατῶν ἐφαντάσθησαν. Νῦν μὲν γὰρ καὶ συνόντων ἡ ἀλλήλοισι τῶν ἀμερῶν σωμάτων, τῶν δὲ μετασχηματιζομένων, τὰς γενέσεις καὶ τὰς φθορὰς ἐπιγίγνεσθαι, καὶ (ἐπὶ) τῶν διαρκεστέρων σωμάτων τὴν ἰσχυροτέραν τῶν ἀτόμων ἀντεμπλοκίαν τῆς διαμονῆς τὴν αἰτίαν παρέχειν. Ἄλλ' ὅπως ἰσὺν ἀράχνης ὀφαίνουσιν οἱ ταῦτα γράφοντες, οἱ οὕτω λεπτοὶ καὶ ἀνοποστάτους ἀρχὰς οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάσσης ἀνοήτως ὑποτιθέμενοι. Οὐ γὰρ ἔβουον εἰπεῖν ἡ Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Atatem subeamus. e Ipsi enim scire non potuerunt. Quicunque enim Deum non norunt, mundi creationi causam intelligentem præfuisse negant, illumque de suorum dementia construunt, et ad hypotheses materiales confugientes mundi originem elementis attribuunt; illi naturam visibilem atomis ac poris contineri somniabant, ita ut corpora individua modo separata, modo mista nativitate æque ac mortem subeant; fortiora autem solidiori atomorum complexu coadunari. Sed revera aranæ telam hi texunt qui cœli, terræ ac maris originem tam inutilibus et inanibus causis attribuunt, dicere recusantes: « In principio Deus creavit cœlum et terram. »

B'.

APXH' XPOHUKOY ΓEΩPΓIOY MOHAKOY "

INITIUM CHRONICI GEORGII MONACHI.

I. Ἐπι γερσαλογίας Ἀδάμ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. B

Ἄδამ τοῖνον, κατὰ τὸν ὀρωτάτων καὶ θεῖον ὑποφήτην Μωυσοῦν, γενόμενος ἐτῶν ὀλ' ἐγέννησε ὀν Σηθ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξησεν ὀν ἔτη 31 καὶ ἀπέθανεν. Ὀς καὶ λέγεται ὀν πρῶτος εἰς τὴν γῆν ἐξ ἡς ἐλήφθη, ταφήναι καὶ μνήμα αὐτῶ κατὰ τὴν τῶν ἱεροσολύμων γεγονόνα: γῆν, Ἑβραϊκῆ τῆς ἱστορίας παράδοσις, ὡς φησὶν Ἰώσηπος. Ὀνήσκει δὲ κατὰ τὴν παραδόσεως ἡμέραν χιλιονταετίας τῆς τοῦ θεοῦ ἡμέρας ἐχούσης τὸ διάστημα, 31 ἔτη μόνον ζήσας τελευτῆ. Τοῦτον λέγεται πρῶτον εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἡς ἐλήφθη, ταφήναι. Ἀφανὲς γὰρ φασὶ τὸ τοῦ Ἀδὰμ ὀμα γενέσθαι, τοῖς μετέπειτα δικαίοις ἀγαθὰς ἀποφαίνων ἐλπίδας. (2) Σηθ δὲ γενόμενος ἐτῶν ὀλ' ἐγέννησε Ἐνὼς, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξησεν ἔτη 31 καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη 31. Ἐπι οὗ εἰρήται ἡ εἰσοῦσθον οἱ υἱοὶ τοῦ 32 θεοῦ πρὸς τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ἡτοὶ τὰς ἀπὸ τοῦ Καὶν. θεὸν γὰρ αὐτὸν οἱ τότε ἀνθρώποι προσηγόρευον διὰ τὸ ἐξυρεῖν τὰ Ἰουδαϊκὰ γράμματα καὶ τὰς τῶν ἀστέρων ὀνομασίας, καὶ πρὸς τοῦτοις καὶ τῆν πολλὴν αὐτοῦ εὐσέβειαν θαυμάσαντες ὀς γε

I. Adami et ejus filiorum genealogia.

Adam, secundum Moysen, sapientissimum oraculorum divinorum interpretem, natus ducentos triginta annos genuit Seth et deinde vixit nongentos triginta annos et mortuus est. Is primus quoque in terra, unde formatus erat, depositus est, eique Hebraica traditio, teste Josepho, monumentum prope Jerusalem positum esse dicit. Defunctus est autem die prævaricationis paulo minus mille annos natus, scilicet nongentos triginta quos in terra degerat, ac primus inhumatus in terra e qua formatus erat. Ab eis autem corpus evanuisse tradunt, justis sic bonas spes relinquendo. Seth annos natus centum quinque genuit Enos, et postquam octogentos septem annos vixerat, mortuus est annos natus nongentos duodecim. De eo dicunt: « Introierunt filii Dei ad filias hominum, » id est Caini. Deum enim qui tum vivebant, eum appellare conseruerant quod litteras Judaicas invenisset, astra denominasset et insigni pietate excellisset. Idem quoque primus speravit deus appellari, sicut Moysi dixit Dominus: « Deum te dedi Pharaoni. » De generosis autem, spi-

Variæ lectiones et notæ.

ἡ Hexameron 1, 5 B. ἡ οὐκείως Bas. ἡ ἐπὶ τὰς Bas. ἡ γὰρ συν Bas. ἡ καὶ τῶν Bas. ἡ παρ. ὀρωσ Bas. ἡ τοῦ Par. ἡ καὶ συγκέλλου Mon. Aug. ? ἡ Βίος τοῦ πρὸς ἡμῶν A. καὶ τῶν συν αὐτῶν Sym. ms. Ven. 608. ἡ 5641 (230). ἡ τῶν om. P^a. ἡ γεννῆ. ἡ Καὶ μετὰ — Ἰώσηπος 25 om. sed 27 λέγεται ταφήναι κατὰ τὴν ἱεροσολύμων γῆν, ὡς φησὶ Ἰώσηπος O. ἡ καὶ ἐξ. ὁ αὐτὸς Ἀ. ἡ ψ. Σηθ δὲ ἡ Sym. ἡ ψ καὶ ἀπ. ζήσας τὰ πάντα ἡ. 31 ὀς λ. Par. — ψ καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Ἀ. ἡ; ἐξησεν ἔτη Gen. v, 4, 5. ἡ τὴν ἱερ. Par. ἡ 4041 (535). ἡ ὀνήσκει — ἐλπίδας om. Par. ἡ 5436 (535). ἡ ἐγένοντο τὸν Ἐνὼς O. P^a. ἡ καὶ Par. Gen iv, 26. ἡ τὰς ἀπὸ K. Par. ἡ ol Mon. Aug. ? ἡ ἐξυρεῖναι P^a. ἡ γρ. τὰς τε τῶν Par. ἡ τοῦτοις τὴν Par. ἡ εὐσέβειαν αὐτοῦ P^a.

ritualibus ac iudiciis dixit : « Deos non calumniaberis, et contra populi tui gubernatores non male dices. » Convenienter itaque Seth et Enos et Enoch filii Dei ac deorum nati secundum Symmachum habebantur, qui malis cupiditatibus pellecti ad filias Cain introierunt, atque incestuose gigantes procreaverunt, ob Seth quidem justum fortes et magni, propter injustum autem Cain pravi et perversi. Enos natus centum et nonaginta annos genuit Cainan, post cujus ortum vixit septingentis quindecim annis et mortuus est annos natus nongentos quinque. Maleleel annos natus centum sexaginta quinque genuit Jared, et vixit postea septingentos triginta annos, et mortuus est annos natus octingentos nonaginta quinque. Jared annos natus centum sexaginta duos genuit Enoch, et postea octingentis annis vixit, ut moriens nongentos sexaginta duos annos haberet. Enoch centum sexaginta quinque annorum genuit Mathusalam; postea vixit annos ducentos et abiit ad trecentimum sexagesimum quintum annum. Mathusala autem annorum centum sexaginta quinque genuit Lamech, et vixit adhuc octingentos et duos annos, et facti sunt omnes dies Mathusalæ nongenti sexaginta novem, et mortuus est. Lamech centum octoginta octo annos natus genuit Noe, et post annos quingentos sexaginta quinque mortuus est ætatis anno septingentesimo quinquagesimo tertio. Duo Scriptura sacra Noe memorat, unum a Cain, alterum a Noe oriundum. Noe enim e Lamech oritur, non a Cain fraticida, sed a posteriori et qui idem cum Seth nomen habebat. Ille enim est qui dicit : « Virum occidi mihi in vulnus, et juvenem mihi in ulcerationem. » His itaque duobus occisis eorum uxores ducit, Eldan et Seldan, seipsum autem reprobum et qui septuagies septies puniatur dignum iudicat, quod de Cain, ut dicit, septies, de Lamech autem septuagies vindicatur. Qua de causa autem gravius castigatur? Quis prioris peccatoris exemplo non emendatus est. Viden' ut peccatum anterius punitionem nostram auget? Videlicet iis qui non corriguntur vindicta durior redduntur, qualem Lamech quoque expertus est. Justi namque Enoch fratres interfecerat; qui ipse deprecatus se pari morte interiret, exauditus est et fataliter mortuus. Enoch autem a justo Seth originem ducebat, a quo Christus secundum Lucam deducebatur ex Adam usque ad Seth : « Qui Adam, qui Dei, » partim secundum carnem, partim secundum spiritum. Deus enim spiritus. Impiorum enim semen

Α και πρώτος ⁷⁶ ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι θεὸς και ὀνομάζειν, καθὰ δὴ και τῷ Μωϋσῆ λέγει Κύριος· « Θεὸν δέδωκά σε τῷ Φαραῶ ⁷⁷. » Καὶ περὶ τῶν ἐναρτέων και πνευματικῶν και τῶν κριτῶν ἔφη· « Θεοῦ; οὐ κακολογήσεις, καὶ ἀργώντας τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἔρεις μακρῶς ⁷⁸. » Εἰκότως οἱ τοῦ Σηθ και τοῦ Ἐνῶς και Ἐνῶχ παῖδες υἱοὶ Θεοῦ και υἱοὶ τῶν θεῶν κατὰ τὸν Σύμμαχον νοεῖσθωσαν, οἱ τινες ἀλόγως ἀκολασίᾳ πρὸς τὰς θυγατέρας Καὶν εἰσῆλθον, ἐξ ὧν οἱ τῆς ⁷⁹ κατ' ἀλλήλου μαιγματίας γίνονται γίγαντες, διὰ μὲν τὸν δίκαιον Σηθ ἰσχυροὶ και μέγιστοι, διὰ δὲ τὸν ἀδικον και βέδηλον Καὶν πονηροὶ και κάκιστοι ⁸⁰. (3) Ἐνῶς δὲ γενόμενος ἐτῶν ρι' ⁸¹ ἐγέννησε τὸν Καϊνᾶν, και μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἔτη ψι' και ἀπέθανε ⁸², ζήσας τὰ πάντα ἔτη θι' ⁸³. ⁸⁴ (4) ⁸⁵ Μαλελεὴλ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρξ' ἐγέννησε τὸν Ἰάρεδ, και μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἔτη ψλ', και ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἔτη ωι' ⁸⁶. (5) Ἰάρεδ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρξβ' ἐγέννησε τὸν Ἐνῶχ, και μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἔτη ω', και ἀπέθανε ⁸⁷, ζήσας τὰ πάντα ἔτη θξβ' ⁸⁸. (6) Ἐνῶχ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρξε', ἐγέννησε τὸν Μαθουσάλα, και μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἔτη σ', και μετετίθη ζήσας τὰ πάντα ἔτη ρε' ⁸⁹. (7) Μαθουσάλα δὲ γενόμενος ἐτῶν ρξζ' ἐγέννησε τὸν Λαμὲχ και μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἔτη ⁹⁰ ωβ', και ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἔτη θξθ' ⁹¹. (8) Λαμὲχ δὲ γενόμενος ἐτῶν ⁹² ρπη' ἐγέννησε τὸν Νῶε, και μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἔτη ρφε', και ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἔτη ψν'. Δύο τοίνυν Λαμὲχ ἡ Γραφεὶ μνημονεύει, ἕνα μὲν τὸν ἀπὸ Καὶν, ἐκ δὲ τοῦ πατρὸς Νῶε. Γεγμένηται γὰρ Νῶε διὰ Λαμὲχ, οὐκ ἐκ τοῦ ἀπὸ ⁹³ Καὶν και πεφονευκόςτος ἄνδρα ⁹⁴ και νεανίσκον, ἀλλ' ἐκ μεταγενεστέρου και ἐξ ⁹⁵ ὁμωνύμου τοῦ ἀπὸ Σηθ. Ἐκεῖνος γὰρ λέγει· « Ἄνδρα **33** ἀπέκτεινα εἰς τραῦμα ⁹⁶ ἔμοι και νεανίσκον εἰς μῶλωπα ἔμοι ⁹⁷. » Καὶ ὡς δύο φόνους παποηκῶς και τῶν δύο τὰς γυναίκας εἴληφεν ⁹⁸, Ἐλδᾶν και Σελδᾶν, ἑαυτὸν καταμέμφεται ἔβδομηκοντάκις ἑπτὰ ἄξιον εἶναι κολάσεως, « ὅτι ἔκ Καὶν μὲν, φησὶν, ἐκδικεῖται ἑπτάκις, ἐκ δὲ Λαμὲχ ἔβδομηκοντάκις ἑπτὰ ⁹⁹. » Καὶ διὰ ¹⁰⁰ τί μεζόνως κολάζεται; Διότι τῇ πτώσει τοῦ προφημαρτηκόςτος οὐκ ἔσωφρονίσθη. Ὅρα; πῶς τὸ πρὸ ἡμῶν ἀμαρτάνειν αὐθεὶ και τὴν κόλασιν ἡμῶν; Τοῖς οὐδ' οὕτως σωφρονιζόμενοις και ἀσύγγνωστον ποιεῖ τὴν τιμωρίαν, ὡσπερ οὖν και ὁ Λαμὲχ οὕτω πέπονθεν. Τοῦ δικαίου γὰρ Ἐνῶχ ἀσελοφούς ἀνέλε, τοῦ πίστευε διὰ τοῦτο προσευξαμένου, μὴ ἰδεῖν τοιοῦτον θάνατον, ἀκουσθεὶς μετετίθη. Ἦν δὲ Ἐνῶχ ἐκ τοῦ δικαίου Σηθ, ἐξ οὗ Χριστός καταάγεται γενεαλογούμενος ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ὑπὸ τοῦ

Variae lectiones et notæ.

⁷⁶ ὡστε και πρώτων ἐπ. Θεὸν και ὀνομάζεσθαι καθὰ δὴ και Ο, δὴ om. P³. pr. Par. οὗτος ἡ. ἐπ. τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ Gen. iv, 26. ⁷⁷ Ex. vii, 1. ⁷⁸ Ex. xxii, 28. ⁷⁹ αὶ ἐκ τῆς Ο. ⁸⁰ 5246 (625). ⁸¹ ἐτῶν ρι' Ο. ⁸² ψμ' και ἐγέννησε τὸν Μαλελεὴλ και ἀπ. Ο. ⁸³ ἔτη θ' Ο. ⁸⁴ Καϊνᾶν δὲ γενόμενος; ἐτῶν ρσ' ἐγέννησε τὸν Μαλελεὴλ και μετὰ τοῦτον ἐξῆσεν ἔτη ψμ' και ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἔτη θι' Eus. Chr. I, 122. ⁸⁵ 5911 (960). ⁸⁶ 4749 (1122). ⁸⁷ ἀπέθανε, περὶ οὗ εἰρηται ἡ μετάθεσις, ζήσας Ο. ⁸⁸ 4581 (1287). ⁸⁹ 4235? (1454). ⁹⁰ ἔτη om. Ο ex homoioteleuto. ⁹¹ 4047 (1642). ⁹² ἐτῶν om. Ο. ⁹³ ἐνὸς μὲν τοῦ ἀπὸ Κ. ἐνὸς δὲ τοῦ π. Ἐνῶχ. P² — ἕνα μὲν τῶν ἀπὸ τοῦ Κ. ἕτερον δὲ τὸν πατέρα Νῶε Ο. ⁹⁴ ἀπὸ om. Ο. ⁹⁵ τε Par. ⁹⁶ ἐξ om. Par. ⁹⁷ τρ. και Par. ⁹⁸ Gen. ix, 25. ⁹⁹ εἰληφώς Ο. ¹⁰⁰ ὅτι — ἑπτὰ 5 om. P². ¹ Gen. iv, 24. ² ἑπτὰ. Διὰ τοῦτο μεζόνως κ. ὡσπερ και ὁ Λαμὲχ. Ὅρα; — διὰ τούτων Ο. ³ γεν. κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ και εὐσεβοῦς Α. ἀπόδοσιν ζωῶς.

Λουκά εως τοῦ Σῆθ, καὶ ἐ τοῦ Ἀδάμ καὶ τοῦ Θεοῦ,⁹ τὸ μὲν⁹ κατὰ σάρκα ἐξ αὐτῶν, τὸ δὲ κατὰ πνεῦμα ἐκ τοῦ Θεοῦ. Πνεῦμα γὰρ ὁ Θεός. Ἐσπούδαζε γὰρ τῶν ἀσθεῶν σπέρμα τῶν δικαίων ἐξῆρα τὸ γένος, ἐπειδὴ γὰρ βδελύγμα ἁμαρτωλῶ θεοσέβεια· καὶ γὰρ τὸ γένος καὶ σπέρμα τοῦ Καὶν κατηράθη, τοῦ δὲ Σῆθ εὐλογήθη· καὶ οὐκ ἐβούλετο ὁ Θεός ἐπιμειξίαν γενέσθαι τῶν δικαίων τὸ γένος πρὸς τῶν ἀσθεῶν, ἀλλ' ἐξάλειφθῆναι. Ἐπεὶ οὖν ἐφόνευσον καὶ ἐλάμβανον τὰς γυναῖκας αὐτῶν, ἐξάλια τέρατα ἐτίκτοντο αὐ γίναντες, δι' οὓς καὶ ὁ κατακλυσμός ἐλθὼν πάντας ἀρδὴν ἀπόλλεσεν. Καὶ μόνος εὐρίσκειται ὁ Νῶε δικαίος ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ· διὸ καὶ ἐφυλάχθη.¹⁰ (9) Νῶε δὲ γενόμενος ἐτῶν φ' ἐγέννησεν υἱούς γ', τὸν Σῆμ, τὸν Χάμ, τὸν Ἰάφεθ.¹¹ Μετὰ δὲ ἐτη ρ' τοῦ τεχθῆναι τοὺς υἱούς αὐτοῦ εἰσῆλθε τὴν¹² κιβωτὸν, ὑπέρχων ἐτῶν χ' καὶ γίνεται¹³ ὁ κατακλυσμός. Καὶ ἐν τῷ ἐνὶ καὶ χ' ἐτει· τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς κιβωτοῦ. Καὶ μετὰ τὸν κατακλυσμόν ἐζησαν ἐτη τν'¹⁴, καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἐτη θν'. Τοῦ δὲ¹⁵ κατακλυσμοῦ γενομένου ἐπὶ ἡμέρας μ', πᾶσα μὲν ἡ γῆ ἐκαλύφθη ἐπὶ ἡμέρας ρκ'. Παντὸς δὲ θροῦς ἰφηλοτάτου τὸ ὕδωρ ὑπὲρ ἄνω γέγονε πύχων ιε'. Τῆς δὲ κιβωτοῦ τὰ λεῖψανα ἔως ἄρτι πρὸς ἀπόδειξιν τῶν γεγεννημένων δείκνυται· ἐν τῷ θρει Ἄραρὰν ἀναμίειον τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Παρθικῆς¹⁶ χώρας καὶ 24 τῆς τῶν Διαθηνῶν χώρας¹⁷. Ἐκ γὰρ ξύλων ἀσῆπτων ἢ κεδρίνων¹⁸ ἐστὶ κατασκευασμένη. Φησὶ γάρ· « Καὶ εἶπεν Κύριος ὁ Θεός· Οὐ μὴ καταμείνη τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις· τοῦτοις διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας. Ἔσονται αἱ ἡμέραι αὐτῶν ρκ' ἐτη. » Καὶ ἐπάγει ἡ Γραφή λέγουσα· « Καὶ εἶπεν ὁ Θεός πρὸς Νῶε· Καίριος παντὸς ἀνθρώπου ἦκει ἐναντίον μου, ὅτι ἐκλήσθη ἡ γῆ ἀδικία· ἀπ' αὐτῶν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ καταφθίσω αὐτοὺς καὶ τὴν γῆν¹⁹. » Πλὴν οὐ²⁰ εἶναι τὴν ζωὴν αὐτῶν περῴρισεν ρκ' ἐτη, ἀλλὰ πλημμυρούσαν τὴν ἁμαρτίαν ἰδὼν καὶ αἰξούσαν οὐκ ἀνίμεινε τὴν κυρείαν, ἀλλὰ τὴν προθεσίαν συντεμῶν τῶν ρ' ἐτῶν, πᾶσιν ἐπήγαγε τὸν κατακλυσμόν. Τετραγῶνων ἀσῆπτων²¹ νοσησὶς ποιήσεις²² καὶ ἀσφαλτώσεις αὐτὴν ἔσωθεν²³ τῇ ἀσφάλτῳ, καὶ οὕτω ποιήσεις αὐτὴν ε' πύχων ἐκ μήκος καὶ / τὸ πλάτος καὶ λ' τὸ ὕψος. Ἐπισυναγαγῶν²⁴ ποιήσεις αὐτὴν²⁵, συντέλεις αὐτὴν ἄνωθεν. Τὴν δὲ θύραν ἐκπλαγίου διώροφα, καὶ τριώροφα ποιήσεις;²⁶ αὐτὴν²⁷. »

(10) Ἄλλ' οὖν γέ τινες τῶν Ἑλλήνων ἐπιλαμβανόμενοι τὸ βήτην ἔφρασαν, ὡς ἀδύνατον ἦν χωρῆσαι τοσαῦτα πολυειδῆ καὶ ἀπειρα γένη τῶν ζῶων πύχων τριακοσίας καὶ μόνων. Καὶ οὐκ ἴσασιν οἱ δῆθεν σοφοὶ καὶ ἀπερισκέπτως;²⁸ καὶ ἀμαθῶς τὰ θεῖα λόγια κλυπραγμονοῦντες, ὅτι περὶ οὐ συγγραφῆς, γωμέτρης ὑπάρχων Αἰγύπτου — ἐπειδὴ οὐ γὰρ, φησὶ, Μωυσῆς πάση σοφίᾳ Αἰγυπτίων — ὅτι γεωμετρικὴν πύχων ἔφη, ἥτις ὀργυρῶν μεγίστην ἔχει. Τὴν γὰρ τοῖ γεωμετρίαν Αἰγύπτου, φασὶν, ἐφεῦρον, ἐκ τοῦ ἀπλείτου τῆς γῆς τὴν διαίρεσιν διδαχθέν-

Variae lectiones et notæ.

⁹ Luc. III, 28, om. kal. ¹⁰ τὸ μὲν — ἐφυλάχθη 22 om. O. ¹¹ 3547 (2142). ¹² ρ' τοῦ? ἐαυτοῦ τεχθῆναι ὁ. ἔ. εἰς τὴν O. — καὶ οὕτω γίνεται O. ¹³ τ' Mon. ¹⁴ τοῦ δὲ — δέξει 35, 25 om. O. ¹⁵ Παρθενικῆ; Mon. ¹⁶ Gen. VI, 5. ¹⁷ ἀσῆπτων ἦτοι κεδρίνων I². ¹⁸ Gen. VI, 13. ¹⁹ διὰ τοῦτο? ²⁰ Gen. VI, 13, ἀσῆπτων ἢ κεδρίνων in scholio. ²¹ τὴν κιβωτόν Gen. ²² καὶ ἔσωθεν Gen. ²³ Ἐπισυναγῶν Gen. VI, 16. ²⁴ καὶ εἰς πύχων Gen. ²⁵ O. τῆς κιβωτοῦ ποιήσεις ἐκ πλαγίων κατάγαια Gen. ²⁶ αὐτῇ Aug. ²⁷ ἀπερὶσπέπτως; I. ἀπερὶσκέπτως.

A justorum genus delere studebat; quia pietas peccatori abominatio. Caini enim semen ac genus maledictum, et Sethi benedictum promiscue haberi noluit Deus, imo illud delendum censuit. Postquam deinde occisorum uxores duxissent, gigantes portentosi procreati sunt, propter quos diluvium omnia perdidit. Noe solus in ista generatione justus reperiebatur, ob idque servatus est. Noe annos natus quingentos genuit tres filios, Sem, Cham et Japhet. Post centum deinceps annos, sexcentos natus annos, in arcam ingressus est tempore diluvii et egressus est post annum unum. Vixit autem post diluvium trecentos quinquaginta annos et mortuus est nongentos quinquaginta annos natus. Erat autem diluvium quadraginta dierum super terram quæ tota per centum viginti dies operata erat. Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes altissimos. Arcæ rudera in facti documentum in monte Ararat Armeniæ et Parthiæ et Diabenes regionis ad hunc usque diem ostenduntur; cedri enim ligno imputrescibili confecta erat. « Et Dominus, inquit, Deus dixit: Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est; eruntque dies illius centum et viginti annorum. » Ad quod addit Scriptura: « Finis universæ carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate a facie eorum, et ego disperdam eos cum terra. » Et quamvis ad centum viginti vindictam prolongasset, iniquitatem videns in diem augeri, rescissis centum annis, diluvium super terram misit. Dicit enim Noemo: « Fac tibi arcam, ex lignis quadrangularibus incorruptis; mansiculas facies, et bitumine linies intrinsecus. Et sic facies eam: trecentorum cubitorum erit longitudo, quinquaginta cubitorum latitudo, et triginta cubitorum altitudo arcæ. Fenestram in arca facies, et in cubito consummabis summitatem ejus. Ostium autem arcæ pones in latere, deorsum, cœnacula, et tristega facies in ea. » Ὅθεν φησὶ· « Ποίησον σταυτῷ κιβωτὸν ἐκ ξύλων

Hunc textum Græcorum quidam cribrantes feri posse negarunt ut in trecentorum cubitorum spatio tot genera animalium contineantur. Sed hi scioli qui Deo creatori præcepta dare præsumunt nesciunt scriptorem nostrum geometram esse (eruditus enim est Moyses in omni sapientia Ægyptiorum) et cubitum geometricum iudicare amplissimum. Geometriam etenim Ægyptii invenisse dicuntur eaque usi ad agrimensuram; cæteras deinde gentes mutuam accepisse. Ob hanc igitur scientiam egregiam eus laude cumulavit. Sed aliud quoque diluvii, si Jose-

plio credimus, irrefragabile testimonium habemus. In altissimis siquidem montibus et locis inaccessis terræ non minus quam maris cochlearum et concharum reliquæ reperiuntur, tremendum illud et universale testantes diluuium quod sub Noe justo evenit et quod tantæ miseræ et ærumnarum causa fuit. Audi quæ divus Chrysostomus dicit : «In universali hominum perversitate, ille solus quem Deo placebant, licet plurima mala expertus, fecit. Per totum enim annum carceri insueti, terribili inhæsit, eademque vitæ conditione usus quæ est ad metalla damnatorum. Ut enim de bestiis omnimodis taceam, quas per id tempus socias habebat angustissimo in loco vivens, quis a pluviis ac tempestatibus eum male habitum fuisse negaverit? Aquæ enim cœlestes cum terrestribus mixtæ dum omnia perdituræ videbantur, ipse cum filiis intus se tenuit, metu mortis oppressus ob rerum discrimen ac periculum, quamvis postremo incolumis evaserit. Nos ipsi qui domos commodos et urbes incolimus, si, imbre insolito obstrepente, trepidamus ac solliciti sumus, quo magis ille qui, grassante tempestate, animantium omnis generis perniciem ob oculos habebat! Et revera quidem, si una domus, urbs una uudis obruta animos tenet anxios, quo magis universa terra aquis undiquaque irruentibus! γὰρ ἡμεῖς, οἰκίας ἔχοντες ἡδρασμένως ἐπὶ τῆς ενεχθέντα σφοδρότερον ὄλιγον τοῦ συνήθους ὑέτον, καταπίπτομεν καὶ συσταλόμεθα· τί οὐκ ἂν ἔπαθεν ἐκαίνοσ, ἔνδοσ ὦν καὶ τὴν φρικωδεσάτην ἐκαίνην ἄδυσσοσ ἔνωῶν καὶ τῶν ἀποπιγιγομένων τὰ διάφορα γένη; Ἰκανὸν μὲν ὄν καὶ τὴν πόλιν μίαν ἢ οἰκίαν ἐπικλυσθεῖσασ καλυφθῆναι τοῖς κύμασιν, ἐκπλήξαι τὴν ψυχὴν. Τὸ δὲ τὴν οἰκουμένην ἄπασαν τοῦτο παθεῖν, οὐδὲ ἔστιν εἰπεῖν, πῶσ δέεθηκε τὸν ἐν μέσῳ περιφερόμενον τῷ κλυδωνίῳ.»

Hoc igitur timore per annumangebatur; ubi autem aquæ recesserant, animus eum reliquerat, illud expertus quod Amos propheta dixit : « Quomodo si fegiat vir a facie leonis et occurrat ei ursus, et ingrediatur domum, et innitatur manu sua super parietem, et mordeat eum colaber. » Ubi enim, relicto sustido angustoque carcere, et arca egressus esset, animus non minus affligebatur locorum solitudinis, cum mortem violentam, et cadavera hominum, asinorum et viliorum animalium uua in luto contabescencia in uno quasi sepulcro conglobata et coniecta videret. Plurimum quidem illi peccaverant; sed et Noe, quamvis in commercio cum hominibus perversis et postea aquis diluuii, ac solitudine, quam expertus erat, maxime premebatur. Nec mirum; maximus enim erat deperditorum numerus, tristis finis, et terra perquam

τες καὶ γράφαντας, ἀφ' ὧν ἕτεροι μετέλαθοσ. Ὅθεν σοφοῦσ ἀγχν καὶ φρονίμοσ αὐτοῦσ ἀπικάλεσε διὰ τὴν θαυμαστὴν ἐπιστήμην αὐτὴν καὶ σοφίαν. Καὶ πρὸσ τοῦτοῖσ ἐτι καὶ ἄλλη μαρτυρία εὐαπόδοετοσ περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, ὡσ φησιν Ἰωσήφοσ ἔσ. « Ἐσὼ γὰρ ἐφ' ὀψηλοτάτοῖσ ὄρεσιν καὶ δυσβάτοῖσ γῆσ καὶ θαλάσσοσ λείψανα εὐρίσκεται κοχλίας καὶ ὄστρεῶν κελύφαι » καὶ τὰ 35 τοῦτοῖσ ὄμοια, κηρύττονα τὰ φοβερὴν ἐκαίνο καὶ παγκόσμιον ναυάγιον ἐπὶ τοῦ δικαίου τοῦτοσ γενόμενον, καὶ πολλῆσ ἀθυμίας καὶ λύπησ κόπου τε περιστάσασ αἰτίον τοῦτο πεφηνότα. Περὶ οὗ καὶ θεὸσ Χρυσόστομόσ φησι· « Πάντων διεφθαρμένων μόνοσ εὐηρέσθησ τῷ θεῷ, τῶν ἄλλων πάντων προσκεκρουκότων. Καὶ ἄλλασ μυρίας θλίψεῖσ ὑπέμενε πολλὰσ καὶ κακὰσ. » — Ἐνιαυτὸν γὰρ ὄλον δεσμοωτήριον ξέιον καὶ φοβερὴν φκησεν [οὐδὲν ἔμεινον τῶν ἐν μετάλλοῖσ πιεζομένων διακείμενοσ]. Ἴνα γὰρ τὸ πλήθοσ ἔσσω τῶν θηρίων καὶ τῶν ἐρπετῶν, οἷσ τοσοῦτοσ ἐξῆσε χρόνον, εἰσ τοιαύτην ἀπειλητήριον στενωχωρίαν τί οἷσ πάσχειν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατάγου τῶν βροντῶν καὶ ὑπὸ τοῦ ψόφου τῶν ὑέτῶν; Ἄδυσσοσ γὰρ ἢ μὲν κάτωθεν ἀνεβρήγνυτο, ἢ δὲ ἀνωθεν καταφέρετο· ἔνδοσ ἐκθήτο μετὰ τῶν υἰῶν αὐτοῦ. Εἰ γὰρ καὶ ὑπὲρ τοῦ τέλουσ εἶχε θαρρείν, ἀλλὰ τῆ τῶν γινομένων σφοδρότητι προαποτεθνήκει τῷ θεῷ. Ὅπου γῆσ, καὶ πόλεισ οἰκοῦντεσ, ὄμοσ, ὄταν ἴδομεν καταπίπτομεν καὶ συσταλόμεθα· τί οὐκ ἂν ἔπαθεν ἐκαίνοσ, ἔνδοσ ὦν καὶ τὴν φρικωδεσάτην ἐκαίνην ἄδυσσοσ ἔνωῶν καὶ τῶν ἀποπιγιγομένων τὰ διάφορα γένη; Ἰκανὸν μὲν ὄν καὶ τὴν πόλιν μίαν ἢ οἰκίαν ἐπικλυσθεῖσασ καλυφθῆναι τοῖς κύμασιν, ἐκπλήξαι τὴν ψυχὴν. Τὸ δὲ τὴν οἰκουμένην ἄπασαν τοῦτο παθεῖν, οὐδὲ ἔστιν εἰπεῖν, πῶσ δέεθηκε τὸν ἐν μέσῳ περιφερόμενον τῷ κλυδωνίῳ.»

(11) Τὸν μὲν οὖν ἐνιαυτὸν ἐκαίνον τοσοῦτω συνέχετο θεῖσι. Ἐκαὶθὲ δὲ ποτε ὁ κατακλυσμοσ ἐπαύσατο, ὁ μὲν φόβοσ ἐνεβίδου λοιπὸν, ἐπατεῖνατο δὲ τὰ τῆσ ἀθυμίας αὐτῷ σφόδρα. Καὶ τὸ προφητικὸν ἐπασχεν, ὃ περὶ τῆσ ἡμέρσ Κυρίου φησιν Ἄμωσ· « Ὅν τρόπον ἔαν ἐκφυγὴ ἄνθρωποσ ἀπὸ προσώπου λέοντοσ; καὶ ἐμπέση αὐτῷ ἄρκτοσ καὶ 36 εἰσέλθοι εἰσ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ ἀπερίσση τὰσ χεῖρασ αὐτοῦ εἰσ τὸν τοίχον, καὶ δάχη αὐτὸν ὄφισ. » Καὶ γὰρ τῆσ κίθωτοῦ προκύφαντα [καὶ τῆσ δυσώθοσ καὶ ἐστενωχωρημένησ εἰρκτῆσ ἀπαλλαγέντα] χειμῶν ἕτεροσ διεδέχετο τοῦ κροτέρου οὐχ ἤττωσ ὄρωντα τὴν πολλὴν ἐρημίαν, τὸν βίαιον θάνατον ἐκαίνο καὶ τῶν ἀνατρεθέντων τὰ σώματα τῆ ἰλύι πεφυρμένα καὶ τῷ πλητῷ καὶ πάντεσ ὄμοῦ ἀνθρώπουσ τε καὶ θνοῦσ καὶ τὰ τοῦτων ἀτιμότερα γένη μὲ τῆ ἐλευνοτάτη ταφή κατασχέντασ, μἄλλον δὲ

Variæ lectiones et notæ.

³⁵ Εὐσέβιοσ? Chr. I 129, 30. ³⁷ κάλυφα Mon. Aug.? ³⁸ καί. ³⁹ Π. οὖν Mon. Aug.? ⁴⁰ π. τῶν ἀ. πρ. αὐτῷ, μ. οὖν θ. Chr. I, 186. A. ⁴¹ ἐν. ὁ. οὗτοσ δ. φ. ξ. καὶ φ. Chr. ⁴² πλ. ἀφῷ τῶν Chr. ⁴³ συνέζησιν Chr. Ἐξῆ Par. ⁴⁴ τὸν ὄπὸ P³ ⁴⁵ γὰρ οἰμ. Chr. ⁴⁶ ὁ δὲ Chr. Par. ⁴⁷ μόνοσ Chr. Par. ⁴⁸ αὐτοῦ οἰμ. Chr. — θαρρῶν Par. ⁴⁹ γεν. Par. — προαποτεθνήκει Chr. προαποτεθνήσκει Mon. Aug.? ⁵⁰ ἀοκεία; Mon. Aug.? ⁵¹ τί οὖν ἂν Mon. Aug.? ⁵² ἐκ. ἐπ. μόνοσ ἔνδοσ ὦν Chr. ⁵³ ἀποπιγιγέντων Chr. ⁵⁴ ἐκπλήξαι ψυχὴν Chr. ⁵⁵ ἢ καὶ οἰκίαν μόνην Chr. ⁵⁶ Καὶ τὸ Chr. ⁵⁷ ἂν Chr. ⁵⁸ σφ. — ὄφισ οἰμ. Chr. ⁵⁹ ἐκ πρ. τοῦ λ. — ἀ. ἢ ἄρκτοσ καὶ εἰσπηδῆση εἰ; τὸν οἶκον — ἀπερίσσηται — ἐπὶ Amos. v. 19. ⁶⁰ καὶ ἀπερίσση τὰσ O. ⁶¹ ὄφι; οὕτω συνέβαινε τότε καὶ O. ⁶² γὰρ οἰμ. Chr. ⁶³ καὶ — ἀπ. οἰμ. Chr. ⁶⁴ εἰρκτῆσ ἐκαίνοσ ἀπαλλαγέντα O. ⁶⁵ ἤττωσ τὴν ἀπορίαν καὶ ἀπόλιαν ἐνοήσασ; τοῦ γένουσ, οmissis δεηφ. σημειο α.δ 25 ρβ' ἐτῶν? ⁶⁶ καὶ Chr.

είκατε κατακυβέντα: 57. Εἰ γὰρ 58 καὶ σφόδρα A ὑπὴρχον ἀμαρτωλοὶ εἰ ταῦτα πεπονθότες, ἀλλ' ὄμω; ἀθροσπος ὁ Νῶε καὶ ἔκαστος τι πρὸς τὸ ὀμόφυλον ἰ ἐπὶ μὲν τοῦ κατακλυσμοῦ τῷ πλήθει τῶν 59 ὕδα- των συνεχόμενος τῇ μονώσει καὶ τῇ πρὸς τὸ ὀμό- φυλον συμπάθει, τὸ ἀπειρον τῶν ἀπολωλότων, τῷ τρίτῳ τῆς τελευταῖας, τῇ τῆς γῆς ἔρημια. — Ἐπὶ δὲ τούτων 60 κακίας ἀθύσασθαι πάντοθεν συνείχετο, καὶ τῶν κυμάτων αὐτῷ σφοδρότερων 61 αἰ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ἐπιβουλαὶ προεβήγγυντο. Μόνος γὰρ εἰς τοσοῦτον πλῆθος ἀπολειφθεὶς 62 μοχθηρῶν ἀνθρώ- των καὶ μιαρῶν, 63 πολὺν τὸν γέλωτα, πολλὰ σκώμματα [καὶ τὰς χλευσάσις] ἔφερον ὁ δίκαιος, μάλιστα δὲ ἐπερὶ τῆς κίθωτοῦ καὶ τῆς μελλούσης αὐτοῖς διελέγετο συμφορὰς 64 ἰ καὶ πανωλεθρίας, ἐν ἑτασιν ῥ' τῆς κίθωτοῦ ταπεινομένης; καὶ αὐτοῦ διαβρήθη καθ' ἐκίστην ἡμέραν βοῶντος, οὐδεὶς ἐπίστευεν.

B. *Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Πύργου.*

65 Σὴμ δὲ μετὰ δύο ἔτη τοῦ κατακλυσμοῦ γενο- μενος ἑτῶν ρβ' ἐγέννησε τὸν Ἀρφαξᾶδ 66 καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη φ', καὶ ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἔτη χβ' 67. (2) Ἀρφαξᾶδ δὲ γενόμενος ἑτῶν 68 ρλβ' 67 ἐγέννησε τὸν Καϊνᾶν, καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη υ', καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη φλβ' 69. 68 (3) Καὶ ἄν δὲ γενόμενος ἑτῶν ρλ' ἐγέννησε 69 τὸν Σαλά, καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη λλ' 70, καὶ ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἔτη υζ'. Τὸν δὲ Σαλά ὁ πατὴρ αὐξήθεντα γράμματα 71 ἔξεπαίδευσεν. Καὶ δῆποτε ὁ Σαλά 72 πορεύθεις ἀποι- κίαν κατασκεύασθαι, ἰλθὼν κατὰ τὴν 73 γῆν Χαλ- δαίων, 37 γράμματα ἐπὶ τιῶν 74 διακεχαραγμένα πετρῶν, τὰ δὴ ἦν 75 ἄρα τῶν Ἑλληνόφων παραδόσις; ταῦτα δὲ 76 ἐκγραφέμενος ὁ Σαλά, αὐτὸς τε 77 ἐν αὐτοῖς ἐξημέτρωνε, καὶ τοῖς ἄλλοις 78 τὴν αὐτὴν ἀτοκίαν 79 ἔξεπαίδευσεν 80. (4) Σαλά δὲ 80 γενόμε- νος ἑτῶν ρλ' ἐγέννησε τὸν Ἐβερ, καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη υλ' 81, καὶ ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἔτη φζ' 81. (5) Ἐβερ δὲ γενόμενος ἑτῶν 82 ρδ', ἐγέννησε τὸν Ἰεκτᾶν καὶ τὸν Φαλίε. Ἐπὶ τοῦ 83 Ἐβερ πάλιν οἱ ἀνθρώποι εἰς ἀπειρον πληθυνθέντες 84 καὶ εἰς ἄκρον πονηρία; ἰλάσαντες πύργον 85 ἐνοοῦσι κατα- σκεύασαι οὐρανομήκη, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κατα- κλυσμοῦ 86, ὡς τοῦ Θεοῦ ἐπιβουλεύοντος αὐτοῖς. Ἦσαν δὲ πάντες μία φωνή. Νεβρώδ γὰρ ὁ γίγας, Χουσᾶ 87 τοῦ Αἰθίοπος υἱός, προσέτασσε, καὶ εἰς βρωσὶν ἀγρῶν ἐχορήγει ζῶα. Ὁ δὲ Ἐβερ, ὁ τοῦ Σαλά υἱός, ἐπαίγειν ἐνεκχείριστο 88 τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου καὶ τῆς Βαβυλώνας, ὁ ἴσκι σύγχυσις 89 ὦν 90 τὸ ἔργον 90 κατέρριπτε, ματαίαν τὴν ἀνάδα- σιν 91 ἐπιχειρηκότων. Οἱ γὰρ καὶ τὴν 92 κατασκευὴν

B. *II. De constructione turris.*

Sem biennio post diluivium, centum duos annos na- tus genuit Arphaxal, et postea quingentis vixit annis, et mortuus est duos et sexcentos annos natus. Arphaxad natus centum triginta duos annos genuit Cainan et vixit postea quadringentos annos, et mor- tuus est ætate quingentorum triginta duorum anno- rum. Cainan annos ætatis centum triginta genuit Sale, et vixit trecentos triginta, et mortuus est quadri- gentos sexaginta annos. Eum pater adultum litteras edocendum curavit. Profectus Sale, ut terras exter- nas viseret, in Chaldæam venit ibique litterarum formas rupibus insculptas, Egegorum traditionem, reperiit. Quas dum Sale scribendo imitaretur, et ipse in errorem, incidit et alios in eundem indu- xit. Sale annos natus centum triginta genuit Heber, et postea vixit quadringentis triginta annis, et mor- tuus est annorum quingentorum sexaginta. Heber annum ægens centesimum tricesimum quartum ge- nuit Jectan et Phalec. Quo tempore Heber vixit, homines supra modum aucti, extremum perversita- tis fastigium attingerunt. Inde turrim cujus cul- men ad cælum pertingeret ædificare præsumunt, ut diluvio sese eriperant, quasi Deus ipsos infestaret. Erant autem omnes unius linguæ. Nemrod enim, gigas, Chouse Æthiopsis filius, regnabat et animalia venando capta epulis destinabat. Heber, Sale filius, turris constructionem Babylonicæ curabat; sed, ut confusio adimpleretur, ædificio labante in vanum ascendere conabantur. Clarum est eos qui arcam affabre confecerant, primos navigia construxisse et navigasse in summo mari. Cum autem omnes ad

Varia lectiones et notæ.

57 κατακυβέντα τ. Chr. 58 Οἱ γὰρ Mon. ? 59 Ἐπὶ δὲ τοῦ Νῶε—τοσοῦτοις συνεχόμενος κακοῖς, τῇ μ. τῇ π. ἢ β. σ. τῷ πλήθει τῶν Chr. 60 νούτου Chr. 61 αὐτῶν σφοδρότερον Chr. 62 ἀποληφθεὶς Mon. Aug. ?—ἀνδρῶν πανόμων Chr. 63 εἰ καὶ μηδὲν ἔκασθεν δευτῶν, ἀλλ' ὄμω; Chr.— 18. ἐπ' εἰ καὶ ὡς πρότερον ἀλλ' ὅτε Chr. 64 τῶν μελλουσῶν δ. συμφορῶν Chr. 65 3444 (2244). 66 Ἐν δὲ τῷ β' ἑτε: μ.—τὸν κ. Σὴμ γ. ρ' ε. ἐγ. τὸν Καϊνᾶν Leo. 67 3509 (2379). 68 ἑτῶν om. O. 69 ρλε' Gen. xi, 12. 70 φλε' Mon. Aug. ? 71 3179 (2509). 72 ρβ' ἐγέννησε O. 73 ἔτη εζ' O. 74 γράμμασι Leo. 75 ἐκ τῶν Leo. 76 τὴν om. O. 77 εὐρίσκει: Leo. 78 διακεχαραγμένων π ἐντυχῶν, τὰ δ' ἦν O. 79 αἰ παραδόσις; τὰ δὲ Leo. — ἔγγρ. Mon. Aug. ? 80 αὐ- τὸς δὲ Mon. 81 τοῖς ἄλλοις O. 82 ἀτ. om. Mon. 83 3049 (2509). 84 Ὁ δὲ Σάλα γενόμενος; O. 85 ὡς τριζ — φγ O, φλγ Chelmeadii conjectura. 86 2915 (2645). 87 ἑτῶν om. O. 88 Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐνοοῦσιν οἱ ἀν. πύργον κατ. O. 89 πληθύνονται ἀριθμόν Leo. 90 αὐξήθεντας π. Leo. 91 ἀπ. τῶν ἐπομβρίων ὑδάτων Leo. 92 φ. δὲ αὐτοῖς πᾶσιν ἐνοπήρχε N. δὲ αὐτοῖς ὁ γ. Χουσᾶ Mon. Χους Aug. μᾶ φωνή. N. δὲ ὁ γ. Χουσᾶ O. Χους Ch. 93 ἐκχειρίσσο O. ἐκχειρίσσο Leo. Εἶτα π. ἕως τοῦ οὐνοῦ οἰκοδομεῖν ἐστὲν οἶον καὶ περὶ αὐτὸν πόλιν τὴν Βαβυλώνα, ὁ Par. 94 ὦν — ἐπενοήσατο 23 om. O. 95 ἀτελής Par. 96 μ. ἐν. Par. 97 κατὰ τὴν Mon. Aug. ?

turris et urbis ædificationem animum attenderent duces septuaginta duo habebant. Heber solus stolidi illorum conatus particeps non erat. Sic igitur omnium linguæ confusæ atque in septuaginta duo idiomata secundum ducum numerum abierunt. Hinc factum est ut, dum cæteri post linguarum confusionem in punishmentem disseminarentur, huic uni Deus linguam peculiarem non eripuerit. Qui igitur primariam linguam conservabant ab Heber eam Hebræam nominaverunt, Hebræi et ipsi a generis auctore appellati.

III. Quænam prima lingua fuerit.

Adami posteros lingua Hebraica æque ac cœvi Abrahami ac Noemi usos fuisse jam patet. Sed secundum quoque Adam, i. e. Christum, Hebraice locutum esse, ex : Ephphata, Talitha cumi, et, Lama sabachthani, etc., clare patet. Huc firmum etiam [argumentum accedunt antiquorum nomina qui linguam qua ante confusionem utebantur Hebræam fuisse attestantur. Sæpe enim solius Hebraicæ ope solutio aut interpretatio attingi potest. Sic Adam et alia multa nomina in Hebraico eoque solo idiomate positum est nomen. Quod si aliqui per ignorantiam prætenderint quod non Hebraica, sed Syriaca prima in hominum ore fuerit, Origenis eruditissimi et sapientissimi sententiam perpendant ita in librum Job commentantis : « qui, dicit, sic e libro Syriaco elucidatur. » Syriacam porro Hebraicam dialectum nuncupat quod veteres quoque Syriam Judæam et Syros Palæstinos appellabant. Quadraginta annos in turri extruenda insumpserunt, quæ tamen imperfecta post dispersionem mansit. Deus enim, vento violento misso, humi dejecit, ejusque vestigia inter Assur et Babylonem hodieum visuntur. Thaleg deinde annos natus centum et viginti genuit Ragau, vixitque amplius ducentos ac novem annos et mortuus est annos natus trecentos viginti novem. Impleti sunt inde ab Adamo usque ad diluvium 2242 anni, a diluvio autem usque ad constructionem turris et ad mortem Phalec, i. e. divisio, 868; quam secuta est divisio, imo dispersio filiorum Noe et inde progeni-

A τῆς κιβωτοῦ σαφῶς εἰδότες, πρῶτοι ⁹⁵ ναῦ; ⁹⁶ ..οἰεῖν ἐν τοῖς ὕδασι καὶ πλείν ἐπενοήσαντο ⁹⁷. Τῶν δὲ πάντων ἐπὶ τὴν τοῦ πύργου καὶ τῆς πόλεως ἕρμησαντων οἰκοδομῆν, ἀρχηγούς εἶχον οὐ ⁹⁸. Μόνος δὲ ὁ Ἑβερ οὐ συνέθετο τῇ τούτων ἀλογίστῳ ἐργασίᾳ, ἀλλὰ καὶ πάντων αἱ γλώσσαι συνεχυθῆσαν, τῶν συνεθειμένων εἰς οὐ ⁹⁹ γλώσσας διαιρεθέντων κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρχόντων αὐτῶν. Καὶ εἰς ἀλληλογλωσίαν **38** ὑπὸ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς δικαίας ὀργῆς ἐλαυνόμενων καὶ διασπασθέντων, τοῦτο μόνῃ Θεῷ οὐκ ἐστῆρησε τὴν ἀρχαίαν φωνήν. Ὅθεν οἱ ἀπομεινάντες ἐν τῇ προτέρᾳ γλώσσῃ, Ἑβραῖς αὐτὴν ἐπωνόμασαν ¹⁰⁰ κατὰ τὴν τοῦ κρατήσαντος αὐτὴν ἐπωνυμίαν, Ἑβερ εἰς τὸ γένος τῶν Ἑβραίων, οἵτινες πατρωνυμικῶς καὶ φερωνύμῳ Ἑβραῖοι καλοῦνται.

III. Ὅτι ὅποια ἦν ἡ ἀ γλώσσα.

B Ὅτι τῇ ¹⁰⁰ τῶν Ἑβραίων γλώσσῃ ἐγρῶντο οἱ ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, δῆλον μὲν, καὶ ἀπὸ τούτου ¹⁰¹ καὶ τοὺς ἀμφὶ τὴν Ἀδράμ καὶ τὴν Νῶε καταγομένους καὶ χρωμένους ¹⁰² δῆλον δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ¹⁰³, τὸν δεῦτερον Ἀδὰμ τὸν Χριστὸν τῇ τῶν Ἑβραίων φωνῇ κατὰ τὸν πρῶτον πάντως ¹⁰⁴ Ἀδὰμ χρωμένον, ὡς τὸ « Ἐφφαθᾶ, » καὶ « τάλιθᾶ κοῦμι » καὶ « λαμὰ σαδαχθανί » καὶ τὰ ὅμοια. Καὶ μίντοι πρὸς ¹⁰⁵ τούτοις καὶ τὰ τῶν παλαιῶν ὀνόματα ἵνα γὰρ τεκμήριον ¹⁰⁶ τοῦ ταύτην εἶναι φωνῆν τὴν πρὸ τῆς συγχύσεως. Ἐφ' ὧν ¹⁰⁷ γὰρ κατ' οὐδεμίαν ἐστὶ γλώσσαν τὸ σημαίνόμενον ἐπιλύσασθαι, καὶ ταύτη τὸ ζητούμενον ἐρμηνεύεται. Οἶον τοῦ Ἀδάμ καὶ τῶν λοιπῶν αἱ προσηγορίαι, δι' ἑτέρας οὐδεμιᾶς ἐρμηνεύεται ¹⁰⁸ εἰ μὴ διὰ τῆς Ἑβραϊκῆς καὶ μόνης. Εἰ δὲ τινες ἀμαθῶς ἀντιλέγουσιν, ὅς τὴν Ἑβραϊκὴν, ἀλλὰ τὴν Συριακὴν πρῶτην εἶναι γλώσσαν, ἀκούε- τωσαν τῆς ἐρμηνείας τοῦ σοφωτάτου καὶ πολυμα- θοῦ Ὀριγένους εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰωδ ¹⁰⁹ « ἦ, φησὶν, οὕτως ἐρμηνεύεται ἐκ τῆς Συριακῆς βίβλου » καὶ ἐξ ἧς, Συριακὴν εἶπεν τὴν Ἑβραϊκὴν ¹¹⁰ διάλεκτον, ἐπειδὴ γὰρ Συρίαν τὴν Ἰουδαίαν καὶ Σύρον; οἱ παλαιοὶ τοὺς Παλαιστίνους ὠνόμαζον. (2) Ὁ μὲν οὖν πύργος ὠκοδομήθη ἐν ἔτει τεσσαράκοντα ¹¹¹, ἐμεινεν ἡμιτελής μετὰ τὴν σύγχυσιν. Ὁ δὲ γὰρ Θεὸς ἀνέμψαι βίαιῳ τοῦτον ἀνα- τρέπει ¹¹², καὶ ἐστὶν ¹¹³ ἀναμείσον Ἀσσοῦρ καὶ Βαβυλῶνος εἰσέτι **39** φυλασσόμενα τὰ ἴχνη αὐτοῦ. ¹¹⁴ (3) Φαλὲκ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρα' ἐγέννησε τὸν Ραγαῦ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐζησεν ἐτη σθ' καὶ ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἐτη τλθ'. ¹¹⁵ (4) Γίνονται οὖν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἐτη βσμθ' ¹¹⁶, καὶ ἀπὸ τοῦ

Variae lectiones et notæ.

⁹⁵ πρῶτα Par. ⁹⁶ ναῦ; Mon. Aug. ? ⁹⁷ ἐπενοήσαν Par. ⁹⁸ οὐ ⁹⁹ et δ om. O — ἐχόντων οὐ, μ. Ἐ. Par. ¹⁰⁰ καὶ δὲ μόνον τὸν Ἑ. διατετηρημένα τῆν. ἀ. φ. Leo. ¹⁰¹ Ἑβραῖα δὲ τὴν φωνὴν ἐκάλεσαν Leo, Ἑβραῖς Ἑβραῖον Mon. et Aug. ¹⁰² Διὸ καὶ τῇ O. ¹⁰³ δῆλον μὲν καὶ ἀπὸ τούτου οἰμ. O. ¹⁰⁴ χρωμένους — τοῦ οἰμ. O. ¹⁰⁵ τού; Aug. Mon. ¹⁰⁶ Χριστὸν λέγω τῇ τῶν Ἑβρ. δῆλον κατὰ τὴν πρ. πάντων O. (πάντως B). ¹⁰⁷ Καὶ μίντοι καὶ πρὸς O. ¹⁰⁸ τεκμήρια Mon. Quod ostendit ipsa Scriptura Job dicens : Hoc interpretatus est ex Syrorum libro (Anonymus II. 851). ¹⁰⁹ Ἐφ — ἐπελύσασθαι 15 om. O. ¹¹⁰ ἐρμηνεύεται — μόνης. Ταύτην γὰρ τὴν γλώσσαν καὶ Σ. λέγουσι ὡς ὁ πολυμαθὴς οὕτως μαρτυρεῖ Ὀριγένης ἐρμηνεύων ἐκ O. ¹¹¹ εἰπὼν τὴν Ἑβραίων O — 26 ἀνατρέπει οἰμ. O. ¹¹² ἐφ' ὅλα μγ' οἰκοδομηθεὶς ἐτη ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν σύγ- χυσι; διαφωνίας ἐ. ἦ. Leo. ¹¹³ Ὑστέρῳ δὲ ὁ Θεὸς ἀ. τὸν πύργον ὄλον ἀν. Leo 25. ¹¹⁴ καὶ ἐστὶ κε- γαλκαμένος ἴχνη (κεγαλαγμένος; τὰ B ?) αὐτοῦ φυλ. μόνον ἀν. Ἄ. καὶ B. ἦν δὲ ? O — Nota Ἑβραῖς, Ἑβραῖων. ¹¹⁵ 2785 (2778). ¹¹⁶ 2994 (2982). ¹¹⁷ βςθβ' Mon. Aug. ?

κατακλισμοῦ ἕως τῆς συγχύσεως τῆς πυργοπολεῶν A
 και τῆς τελευταίας Φαλέκ, ὃ ἐστὶ μερισμὸς, ἔτη
 φέρ', ¹⁵ καὶ γίνεται διαμερισμὸς ἦτοι διασπορὰ τῶν
 υἱῶν Νῶε καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν γεννηθέντων. Διὸ
 καὶ ¹⁶ μέροπες ἐκλήθησαν ἀπὸ τε τῆς μεμερισμένης
 φωνῆς, ἀπὸ τε τοῦ μερισμοῦ τῆς γῆς. (3) Ὁ μὲν-
 τοι Σημ ἐγέννησε τὸν Ἑλὰμ καὶ τὸν Ἀσοῦρ καὶ
 τὸν Ἀ. φαζάδ καὶ τὸν Αουδί ¹⁷. ὃ δὲ Χάμ τὸν Χού;
 καὶ τὸν Μεσερέμ καὶ τὸν Καναάν ¹⁸. ὃ δὲ Ἰάφεθ τὸν
 Χάμερ ¹⁹, τὸν Μαζώγ καὶ τὸν Θέραν καὶ τὸν
 Ἰουσίαν ²⁰ καὶ τὸν Ἐλισσάν ²¹ καὶ τὸν Θόδελ καὶ
 τὸν Μοσὸχ καὶ τὸν Μαδαί, ἀφ' οὗ ²² Μῆδοι γενόμε-
 νοι καὶ τὸν Βαβυλωνίων κρατήσαντες, ἡ χώρα
 (6) Μετὰ τῶν γενέσων καὶ τὴν τοῦ πύργου διάλυσιν
 τοὺς ἐξ αὐτῶν γενομένους, καὶ διδοῦσιν αὐτοῖς ἔγγρα-
 φον τῶν τόπων τὴν κατανέμησιν, ὅπερ ²³ ἐκ
 τοῦ πατρὸς Νῶε παρελήφασιν, καὶ λαχάνουσιν ἐκάστῳ
 καὶ ταῖς ἐκάστου φυλαῖς καὶ πατριάς
 τίπον ²⁴ καὶ κλίματα καὶ χώρας καὶ νήσους καὶ ποταμοῦ;
²⁵ κατὰ τὴν ὑποκειμένην ἔχθεσιν.

Δ'. Περὶ τοῦ τῆς γῆς διαμερισμοῦ.

Καὶ κατακληροῦται ²⁶ τῷ μὲν πρωτοτόκῳ υἱῷ ²⁷
 Νῶε Σημ ἀπὸ Περσίδος καὶ Βάκτρων ἕως Ἰνδικῆς
 καὶ Ῥινοκουρούρων τὰ πρὸς ἀνατολήν· τῷ δὲ Χάμ
 ἀπὸ Ῥινοκουρούρων ἕως Γαδείρων τὰ πρὸς νότον·
 τῷ δὲ Ἰάφεθ ἀπὸ Μηδίας ἕως Γαδείρων τὰ πρὸς
 βορρᾶν. (2) Αἱ δὲ λαχοῦσαι χῶραι τῷ μὲν Σημ
 εἰσὶν αὗται· Περσίς, Βακτριανή, Ὑρκανία, Βαβυ-
 λωνία, Κόρθυα ²⁷, Ἀσσυρία, Μεσοποταμία,
 Ἀραβία ἡ ἀρχαία, ²⁸ Ἐλυμαίς, Ἰνδική, Ἀραβία
 ἡ εὐδαίμων, Κοιλησυρία, Κομμαγήνη καὶ Φοινικὴ
 πᾶσα καὶ ποταμὸς Εὐφράτης.

(3) Τῷ δὲ Χάμ Αἴγυπτος, Αἰθιοπία ἡ βλέπουσα
 κατ' Ἰνδοῦς, ἑτέρα Αἰθιοπία ²⁸, ὅθεν ἐκπορεύεται ὁ
 ποταμὸς τῶν Αἰθιοπῶν, Ἐρυθρὰ ²⁹ βλέπουσα κατὰ
 ἀνατολὰς, Θηβαίς, Λιβύη ἡ παρεκτείνουσα μέχρι
 Κυρήνης, Μαρμαρίς, Σύρτις, Λιβύη ³⁰ ἄλλη, Νου-
 ριδία, Μασσυρίς, Μαυριτανία ἡ κατέναντι Γαδεί-
 ρων. Ἐν δὲ τοῖς ³¹ κατὰ βορρᾶν τὰ παραθαλάσσια ³²
 ἔχει, Κιλικίαν, Παμφυλίαν, Πισσιδίαν, Μυσίαν,
 Λυκαονίαν, Φρυγίαν ³³, Καβαλίαν, Λυκίαν, Κιλικίαν,
 Λυδίαν ³⁴, Βιθυνίαν, τὴν ἀρχαίαν Φρυγίαν· καὶ
 νήσους ³⁵ πάλιν ἔχει, Σαρδηνίαν, Κρήτην, Κύπρον
 καὶ ποταμὸν ³⁶ τὸν καὶ Νεῖλον καλούμενον.

(4) Τῷ δὲ Ἰάφεθ Μηδία, Ἀλβανία ³⁷, Ἀρμενία
 μικρὰ ³⁸ καὶ μεγάλη, Καππαδοκία, Παφλαγονία,

torum. Igitur μέροπες a voce articulata et a terra
 divisione appellabantur. Sem porro genuit Elam et
 Assur, et Arphaxad et Ludi; Cham genuit Chus et
 Mesrem et Chanaan; Japhet genuit Chamer, Magog
 et Theran et Junian et Elissan, et Thobel et Mosoch,
 et Madai, unde Medi Babyloniorum domini; Media
 vero regio ipsa proprie appellata est. Post confusio-
 nem et turris dejectionem tres Noe filii posteris
 omnibus convocatis descriptionem topicam quam
 a patre nacti erant, tradiderunt, et unicuique secun-
 dum tribum et patriam regiones, insulas et flumina,
 ex sortilegii canone, cesserunt.

Μηδία προσηγορεύθη κυρίως καὶ φερωνυμῶς.
 Μετὰ τῶν γενέσων καὶ τὴν τοῦ πύργου διάλυσιν
 μεταστέλλονται οἱ γ' υἱοὶ τοῦ Νῶε πάντας
 τῶν τόπων τὴν κατανέμησιν, ὅπερ ²³ ἐκ
 τοῦ πατρὸς Νῶε παρελήφασιν, καὶ λαχάνουσιν ἐκάστῳ
 καὶ ταῖς ἐκάστου φυλαῖς καὶ πατριάς
 τίπον ²⁴ καὶ κλίματα καὶ χώρας καὶ νήσους καὶ ποταμοῦ;
²⁵ κατὰ τὴν ὑποκειμένην ἔχθεσιν.

B

IV. De distributione orbis terræ.

Obtulerunt Sem, primogenito filio Noe, quæ sunt
 contra orientem regiones, a Persia et Bactria usque
 ad Indiam et Rhinocoruram; Cham autem a Rhino-
 corura usque ad Gades regiones quæ sunt meridiem
 versus. Japhet vero a Media usque ad Gades quæ
 Boream spectant. Porro istæ sunt regiones quas
 Sem sortitus est: Persia, Bactriana, Hyrcania, Ba-
 bylonia, Cordyna, Assyria, Mesopotamia, Arabia
 antiqua, Elimais, India, Arabia Felix, Coesysria,
 Comnagena et Phœnice tota, fluviusque Euphrates.

Cham autem Ægyptius, Æthiopia prospiciens
 contra Indos, altera Æthiopia, unde egreditur
 flumen Æthiopicum, Erythra: prospiciens versus Orien-
 tem, Thebais, Libya, pertinens usque Cyrenen-
 tem, Marmaris, Syrtis, Libya altera, Numidia, Massyris,
 Mauritania quæ prospicit Gades. Contra vero se-
 ptentrionem littora maris habet, Ciliciam, Pam-
 phyliam, Pisidiam, Mysiam, Lycaoniam, Phrygiam,
 Cabaliam, Lyciam, Cariam, Lydiam, Bithyniam,
 antiquam Phrygiam; insuper insulas, Sardiniam,
 Cretam, Cyprum, et flumen qui vocatur Nilus.

Japhet autem Media, Armania, Armenia minor et
 Armenia major, Cappadocia, Paphlagonia, Galatia,

Variæ lectiones et notæ.

²⁶ καὶ οὕτω γ. O. — ψμ' Eus. φλο' Mon. Aug.; ἀπὸ Ἀ. ἐπὶ τὴν τοῦ φ. τελευταίην ἔτη γ. Leo.
²⁷ διὰ πρὸ καὶ Μεσίμ O. ²⁸ Δὸς Aug. om. Par. ²⁹ καὶ τὸν Φουδ καὶ τὸν Κανάν. Ὁ δὲ Ἰάφεθ τὸν
 Γάμερ καὶ τὸν Μ. ³⁰ Γάμερ καὶ Par. ³¹ Ἰωϊαν Par. ³² καὶ τὸν Ἑλ. om. O. ³³ ὡν περ Par. — Καὶ
 τυγχ. Par. ³⁴ ἦν περ O. ὅπως P'. ³⁵ τόποι. ³⁶ χῶραι καὶ νῆσοι καὶ ποταμοί Leo. et Par. ³⁷ κατακλη-
 ρούνται. ³⁸ υἱῶν Par. et Iota subscr. ³⁹ Κορθύνα O, Κορθυαία Chilmead. — K. δὴν Leo. ⁴⁰ Ἀ.
 Par. ⁴¹ ἡ Leo et Par., θάλασσα? ⁴² ἡ Par., Ἀ. ἡ ἀπὸ ποταμῶς παρεκτείνουσα μέχρις ἀκρας Σύρ-
 τως, Νουμ. M. M. ἡ παρεκτείνουσα μέχρις Ἑρακλειωτικῶν στηλῶν κ. Γ. ἔχει δὲ ἐν τοῖς κατέναντι β.
 Leo. ⁴³ ταῖς Mon. Aug. ⁴⁴ παρὰ θάλασσαν O — παρὰ θάλασσαν Leo, Par. ⁴⁵ φ. καὶ Μαλίαν Aug. Mon.?
 — Φρυγίαν καὶ Μαλίαν O. φ. Καμαλίαν Chilmead. ⁴⁶ Μυσίαν ἄλλην, Τρωάδα, Αἰολίδα Leo, Par. ⁴⁷ καὶ ν.
 ὁμοίως Σαρδηνίαν O. ⁴⁸ ποταμὸν Γεϊῶν τὸν O — π. Γηῶν τὸν κ. N. Leo, Par. ⁴⁹ Ἀμαζόνις Leo. ⁵⁰ ἡ
 μ. Par. τ. Leo.

Colchis, Bosphorus, Mæotis, Derbis, Sarmatia, A Taurianis, Molossis, Thessalia, Locris, Bœotia, Ætolia, Attica, Achaia, Pellena, qui vocatur Peloponnesus, Arcadia, Epirus, Illyria, Lychnitis, Adriaca, ex qua Adriaticum mare. Habet quoque insulas Britanniam, Siciliam, Eubœam, Rhodum, Chium, Lesbum, Cythera, Zacynthum, Cephaloniam, Ithacam, Coreyam, et partem Asiæ quamdam, dictam Ioniam, et flumen Tigrim, quod dividit Mediam a Babylonia. His ergo regionibus sorte divisus, videns Chanaan, filius Cham, regionem juxta Libanum, quod esset bona et fertilis et valde alia ac sui ipsius terra, vi occupavit eam et hæredes Sem ejecit ex illa, sicque universa terra nomine Chanaan appellata est, sed tandem postea justus Judex filius Sem illam tradidit per Jesum filium Nave, sicut prænuntiaverat Abraham : justus enim Dominus, et justitias dilexit.

ταῦτα τοῖς ἐκ τοῦ Σὴμ υἱοῖς ἀπέδωκεν αὐτὴν διὰ ἐπιγγεῖλατο. Δίκαιος γὰρ ὁ Κύριος καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησεν.

Reu autem centum triginta duo annos natus genuit Sarug, et postea vixit annos ducentos et septem, et mortuus est, cum facti essent omnes dies ejus trecenti et triginta novem anni. Sarug autem cum vixisset annos centum et triginta, genuit Nachor, et postea vixit annos ducentos, et mortuus est, cum facti essent omnes dies ejus trecenti et triginta anni. Idem primus paganorum ritibus originem dedit propter veteres bellatores et duces et quicumque aliquid virtute præclarum et memoria dignum fecerant, quos statuis et columnis decoraverunt, utpote qui egregium aliquid fecerant. Sed posterius, majorum mentem ignorantes, qui illos ut progenitores et bonarum rerum inventores coluerant, memoriæ solius gratia, tanquam deos honoraverunt, et sacrificaverunt illis, non vero pro hominibus mortalibus habuerunt, quorum impietatem Salomon infamat dicens : « Qui paulo ante tanquam homo honoratus fuerat, nunc Deum æstimaverunt. » Clarius autem et fusius istorum amentiam et impietatem arguens magnus Athanasius sic loquitur : « Marcida igitur tali illorum cogitatione visa, necesse fuit veritatem splendescere ecclesiasticæ cognitionis. Non enim malum a Deo,

Γαλατία, Κολχίς, Βόσπορος, Μαυῶτις, Δερβίς, Σαρματίς, Ταυριανίς, Μολοσσὴ, Θεσσαλία, Λοκρίς, Βοιωτία, Αἰτωλία, Ἀττικὴ, Ἀχαΐα, Πελοπόννησος, Ἡπειρώτις, Ἰλλυρίτις, Λυχνίτις, Ἀδριακὴ, ἐξ ἧς τὸ Ἀδριακὸν πέλαγος. Ἐχει καὶ νήσους, Βρετανίαν, Σικελίαν, Εὐβοίαν, Ρόδον, Χίον, Λέσβον, Κυθῆρον, Ζάκυνθον, Κεφαλληνίαν, Ἰθάκην, Κόρυκτον καὶ μέρος τι τῆς Ἀσίας, τὴν καλουμένην Ἰωνίαν, καὶ ποταμὸν Τίγριν, τὸν διορίζοντα μεταξὺ Μεδίας καὶ Βαβυλωνίας. (5) Τούτων οὖν κληροδοτηθέντων, ὁ τοῦ Χάμ υἱὸς Χαναάν ἰδὼν τὴν πρὸς τῷ Λιβάνῳ γῆν, ὅτι ἀγαθὴ τε καὶ εὐφοροῦσα καὶ κατὰ πολὺ τῆς ἐκείνου διαλλάττουσα γῆς, τυραννικῶς καθήρπασεν αὐτὴν καὶ τοὺς ἐκ τοῦ Σὴμ κληρονόμους ἐξήλασεν, καὶ οὕτω πάντα ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Χαναάν προσαγορεύεται. Κάνταυθεν τείνου ὁ δίκαιος κριτὴς μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, καθὼς καὶ τῷ Ἀβραάμ προ-

ῥαγαῦ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρλβ' ἐγέννησε τὸν Σερούχ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐζησεν ἐτη σζ', καὶ ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἐτη τλθ'. (7) Σερούχ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρλ', ἐγέννησε τὸν Ναχώρ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐζησεν ἐτη σ', καὶ ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἐτη τλ', ὁ δὲ πρῶτος ἤρξατο τοῦ Ἑλληνικοῦ δόγματος διὰ τοὺς πάλαι γενομένους πολεμιστὰς καὶ ἡγεμόνας καὶ πράξαντάς τι ἀνδρείον, ἀρετῆς καὶ μνήμης· ἀξίον, οὐδὲ καὶ ἀνδρείου στηλῶν ἐτίμησαν, ὡς ἀγαθὸν τι πεπραχότας. Οἱ δὲ μετὰ ταῦτα ἄνθρωποι ἀνοουνοὶ τας τὴν τῶν προγόνων γνώμην, ὅτι ὡς προπάτορας καὶ ἀγαθῶν πραγμάτων ἐκπονητὰς ἐτίμησαν μνήμης μόνον χάριν, οὕτοι ὡς θεοὺς ἐτίμησαν, καὶ ἔβουον αὐτοῖς, καὶ οὐχ ὡς ἀνθρώπους θνητοῦς γενομένους. ὣν τὴν ἀσέβειαν Σολομῶν στηλιτεύει, φάσκων· « Τὸν πρὸ ὀλίγου τιμηθέντα ἄνθρωπον νῦν εἰς σέβασμα ἐλογίζαντο. » (8) Σαφέστερον δὲ καὶ διεξοδικώτερον τὴν παράνοιαν τούτων καὶ ἀθεϊαν ἐλέγχων ὁ μέγας Ἀθανάσιος τοιάδε φησὶ· « Σαθρὰς τοίνυν τῆς τοιαύτης αὐτῶν διανοίας φαινομένης, ἀνάγκη τὴν ἀλήθειαν διαλάμπειν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διαγνώσεως. Οὐτε γὰρ τὸ κακὸν παρὰ Θεοῦ, οὐτε ἐν τῷ Θεῷ· οὐτε μὴ οὐσία τις· ἔστιν, ἀλλ' ἄνθρωποι κατὰ στήρησιν τῆς τοῦ καλοῦ φαντασίας

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁹ Βοσπόρη Leo, Παρ. ¹⁰⁰ Δίρβη O. ¹⁰¹ Βασταρνίς, Σκυθία, Θρακία, Μακεδονία Leo, Παρ. — Βασταρνίς, Σκυθία, Θρακία, Μακεδονία, Δαλματία O. ¹⁰² Μολοσσὸι Παρ. Μολοσσίς L. ¹⁰³ Πελληνίς δὲ καὶ Π. Παρ. ¹⁰⁴ γὰρ Παρ. ¹⁰⁵ δὲ Leo, Παρ. ¹⁰⁶ Κόρυκτον H. ¹⁰⁷ ἡ καλουμένη Ἰωνία Leo, τῆς καλουμένης Ἰωνίας Aug. Mon. ? ¹⁰⁸ Βαβυλωνίος Leo, Παρ. ¹⁰⁹ T. ἐν τῶν (οὕτω) κλ. O, P. — T. οὕτω κληρωθέντων Παρ. ¹¹⁰ ὡς ἀγαθὴ O. ¹¹¹ τί ἐστι Παρ. Leo. ¹¹² διαλλάττουσης Mon. Aug. ? ¹¹³ κλήρου; O. ¹¹⁴ πάντα γῆ Παρ. ¹¹⁵ προσηγορεύεται O. — προσηγορεύθη Leo, προσηγόρευτο. ¹¹⁶ K. τ. ὁ δ. κρ. μ. τ. τοῖς P. — υἱὸς Γῆλ ἀπ. O. — Καντ. ὁ δ. κρ. τοῖς P. r. ¹¹⁷ Ἑβραῖα Παρ. — Ἑβραῖα P. Ἰσραήλ P. ¹¹⁸ 2653 (2905). ¹¹⁹ 2523 (3235). ¹²⁰ Σ. γ. Παρ. Leo. — π. ἡ ἡγ. ἡ π. Παρ. ἡ π. ἡ ἡγ. καὶ τι προ. Gen. 8t, 13 — τι ἀγαθὸν καὶ μν. Παρ. ¹²¹ ἐτίμησεν Παρ. ¹²² πρόπατρας Mon. Aug. ? ¹²³ γεγενομένους, γεγενημένους. ¹²⁴ νῦν. σ. Sap. xiv, 20. ¹²⁵ Oratio c. gentes I. A. δ. ὅτι τὸ κ. οὐ π. Θεοῦ οὐδὲ ἐν Θεῷ οὐτε ἐξ ἀρχῆς γέγονεν. ὁ. ὁ. τ. ε. αὐτοῦ Ath. ¹²⁶ τῆν Mon. Aug. ? — στ. τοῦ κ. Mon. Aug. ¹²⁷ ταυτοῖς Ath.

ἐπινοεῖν ἤρξαντο, καὶ ἅμα πραττεῖν⁶⁷· τὰ οὐκ ἔντα
καὶ ἄπερ ἐβούλοντο⁶⁸. Ὡςπερ γὰρ⁶⁹ ἄν τις⁷⁰,
ἡλίου φαίνοντος⁷¹, καμμύων τοὺς ὀφθαλμοὺς
σκότος⁷² ἐπινοεῖ, καὶ λοιπὸν⁷³ ἐν σκότει πλανώ-
μενος καὶ περιπατῶν προσκόπτει, **42** πολλὰκις κατὰ
μικρὸν ὑπάγει⁷⁴, νομίζων, μὴ εἶναι σκότος, ἀλλὰ
φῶς, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων καμμύουσα⁷⁵
τὸν νοητὸν ὀφθαλμὸν, δι' οὗ τὸν Θεὸν ὄρᾶν δύναται,
ἐαυτῇ τὰ κακὰ ἐπινοήσει. » — « Γέγονε μὲν γὰρ εἰς
τὸ ὄρᾶν τὸν Θεὸν καὶ ὑπ' αὐτοῦ φωτίζεσθαι· αὐτῇ
δὲ ἀντὶ τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ⁷⁶ φθαρτὰ τὰ τοῦ σκό-
τους ἔργα ἐπεζήτησε, καθὼς γέγραπται, ὅτι⁷⁷
« Ὁ Θεὸς ἐποίησε τὸν ἀνθρώπον εὐθεῖ· αὐτὸς δὲ ἐπι-
ζήτησε λογισμοὺς πολλοῦς. »

(9) Ἐπεὶ οὖν ὡςπερ μανέντες οἱ ἀνθρώποι τὴν
οὐκ οὖσαν κακίαν ἐπενόησαν, οὕτω καὶ τοὺς οὐκ
ἔντας θεοὺς ἐαυτοῖς ἀνεπλάσαντο. Ὡς γὰρ πάλιν εἴ-
τις εἰς βυθὸν καταδύς μηκέτι μὲν βλέπει τὸ φῶς
μητε τὰ ἐν τῷ φωτὶ φαίνόμενα, διὰ τὸ τῶν ὀφθαλ-
μῶν αὐτοῦ πρὸς τὸ κάτω νεῦμα καὶ τὴν τοῦ ὕδατος
ἐπίχρυσιν, μόνον δὲ τὰ ἐν τῷ βυθῷ αἰσθόμενος,
νομίζει μηδὲν εἶναι πλὴν ἐκείνων· οὕτω δὲ καὶ οἱ
πάλαι τῶν ἀνθρώπων καταδύοντες εἰς τὰς τῆς σαρκὸς
ἐπιθυμίας καὶ φαντασίας, κἀντεῦθεν ἐπιλαθόμενοι
τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνοίας τε καὶ δόξης, τὰ φαίνόμενα
θεοῦ ἀνετυπώσαντο, λατρεύοντες τῇ κτίσει παρὰ
τὸν Κτίσαντα. Καὶ ὡςπερ, κατὰ τὸ λεγθὲν παρά-
δειγμα, οἱ εἰς βυθὸν καταδύομενοι, ὅσον ἐπικατα-
βαίνουσι, τοσούτω μᾶλλον τὰ σκοτεινότερα καὶ
βαθύτερα βλέπουσιν, οὕτω καὶ τῶν ἀνθρώπων
πέπονθε γένος. Οὐ γὰρ ἀπλήν ἔσχε⁷⁸ τὴν πλάνην
καὶ τὴν εἰδωλολατρίαν, οὐδὲ ἀφ' ὧν ἤρξαντο, ἐν
τούτοις διέμειναν· ἀλλ' ὅσον τοῖς προτέροις ἐνεχει-
ρίζον, τοσούτων ἐαυτοῖς καινοτέρως ἐφεύρισκον τὰς
θεισιδαίμονιας, μηδὲν ἄκορον τῶν πρώτων κακῶν
λαμβάνοντες. (10) Ἐπικαταβαίνοντες γὰρ λοιπὸν
ταῖς ἐνοίαις καὶ τοῖς λογισμοῖς οἱ ἀνθρώποι,
ὠρανοῦ καὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἀστρῶν τὴν τοῦ
Θεοῦ τιμὴν τε καὶ δόξαν ἀνέθησαν. Εἶτα πάλιν τοῖς
σπεινοῖς λογισμοῖς ἐπικαταβαίνοντες, αἰθέρα καὶ
ἕρα καὶ τὰ ἐν τῷ ἕρει θεοὺς προσηγάρβυσαν. Προ-
βαίνοντες δὲ τοῖς κακοῖς, ἤδη καὶ τὰ στοιχεῖα καὶ
εἰς ἀρχὰς τοῦ σώματος ἡμῶν συστάσας, τὴν θερ-
μὴν καὶ τὴν ὑγρὰν καὶ τὴν ξηρὰν οὐσίαν, θεοὺς
ἀνύμνησαν. (11) Οἱ δὲ γε τελειότεροι⁷⁹ τὴν ἀσί-
θειαν καὶ ἀνθρώπους τοὺς μὲν εἰς **43** ζῶντας,
τοὺς δὲ καὶ μετὰ θάνατον θεοὺς ἐκάλεσαν. (12) Καὶ
ὡ μόνον εἰς ἀνθρώπους καὶ κτήνη καὶ ἔρπετα,
χερσὶά τε καὶ ἐνυδρα, τὴν τοῦ Θεοῦ προσηγορίαν
μετήγαγον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ μηδ' ὄλω; ἔντα ἡ φαι-

A nec in Deo, neque essentia quædam est, sed ho-
mines, boni notionē privati, comminisci cœperunt
et facere simul quæ non sunt et quæcunque vole-
bant. Veluti enim si quis, sole lucente, nictans, cali-
ginem inquirat, et cæterum, in tenebris errans et
obambulans, offendit, sæpe paulatim progreditur,
putans non esse tenebras sed lucem, ita quoque
hominum anima oculum intelligentiæ claudens, per
quem Deum cernere potest, mala sibi inquisivit. »
— « Facta est enim ad videndum Deum et ut illu-
minatur ab ipso; ipsa autem pro immortalī Deo
mortalia opera tenebrarum exquisivit, sicut scri-
ptum est : « Deus fecit hominem rectum, ipse autem
exquisivit quæstiones multas. »

B Quoniam ergo, quasi amentes, homines malitiam,
quæ non est, excogitaverunt, ita et deos qui non
sunt sibimet effinxerunt; sicut enim etiam aliquis
in profundum demersus, amplius non jam lumen
videt, neque ea quæ in lumine apparent, propter
nutum oculorum suorum ad ima et in aqua immer-
sionem, sola autem quæ in gurgite sunt sentiens,
reputat nihil esse præter ea; sic olim homines de-
mersi in carnis concupiscentiis et species, et ideo
cogitatione et opinione de Deo ex illorum mente
sublata, visibilia deos imaginati sunt creaturam
adorantes loco Creatoris. Et quemadmodum, juxta
citatum exemplum, qui in gurgitem demersi sunt,
quo magis descendunt, eo magis tenebrosiora et
profundiora vident, sic etiam hominum genus ex-
pertum est non enim simplicem errorem habue-
runt et idololatriam, neque a quibus inceperant in
his perseveraverunt, sed quo pejores fiebant prioribus,
eo magis novas inveniebant superstitiones,
ex primis malis nihil integrum sumentes. Descen-
dentes enim postea cogitationibus et quæstionibus,
cælo, soli, lunæ et astris Dei honorem et gloriam
homines tribuerunt. Deinde rursus tenebrosius rati-
ocinationibus descendentes æthera et aera et quæ
in aere sunt deos appellaverunt. Procedentes autem
in malis, jam elementa et principia constitutionis
corporis nostri, calorem et humorem et siccitatem
deos celebraverunt. Quorum vero major impietas,
homines quoque, vel vivos adhuc, vel post mortem
deos vocaverunt. Et non solum ad homines et ju-
menta et reptilia, terrestriaque et aquatica, Dei
appellationem transtulerunt, sed etiam ad ea quæ
non erant nec videbantur ipsam impietatem aver-
tentis visi sunt; rationalia enim irrationabilibus
permiscentes et natura dissimilia connectentes deos
opinati sunt. Tales sunt apud Ægyptios cynocephali

Varie lectiones et notæ.

⁶⁷ καὶ ἀναπλάττειν. ⁶⁸ βούλον·αι. ⁶⁹ Ὡς γὰρ Ath. ⁷⁰ ἡ τοῦ Mon. Aug. ? τοῦ ἡ? ⁷¹ καὶ πάσης τῆς γῆς
τῷ φωτὶ τούτου καταλαμπομένη. Ath. ⁷² ἐαυτῷ Ath. — ἐπινοῆ Ath. ⁷³ ὡς Ath. ⁷⁴ περιπατῆ πίπτων καὶ
κατὰ κρημνῶν ὑπάγων v. οὐκ ε. φῶς δ. σκ. δοκῶν γὰρ βλέπειν, οὐδ' ὄλω; ὄρᾶ, οὕτω Ath. ⁷⁵ καμμύουσα τὸν
ε. Ath. ⁷⁶ φθ. καὶ τὸ σκότος εἰς. Ath. ⁷⁷ ὡς που τὸ πνεῦμα ἐγγράζως φησὶν Ath. Eccl. vii, 29. ⁷⁸ ἔσχεον ?
⁷⁹ τελειότεροι Ath. Mon. ?

et ophiocephali et onoccephali, et apud Libes, Acriocephalus, et dicta in fabulis figmenta, Scylla et Charybdis et hippocentaurus et hirco cervus; longius provehentes impietatem, voluptatem quoque et cupidinem pro Deo coluerunt, et Veneris nomine adoraverunt.

πλάσματα, ἡ Σκύλλα καὶ ἡ Χάρυβδις καὶ ἰπποκένταυρος⁷⁹, καὶ τραγάλαρος, ἐπιτείνοντες⁸⁰ τὴν ἀσέβειαν, καὶ τὴν ἡδονὴν τε καὶ ἐπιθυμίαν⁸¹ θεοποιήσαντες, ἦν δὲ καὶ Ἀφροδίτην καλέσαντες⁸² προσεκύνησαν.

Præterea reges suos vel ad honorem antecessentium regum, vel ob imperii ipsorum formidinem tanquam deos honoraverunt, ut in Creta Jupiter cultus est, et in Arcadia Mercurius, et in India Bacchus, et in Egypto Isis et Osiris, et nunc Adriani, Romanorum imperatoris, puer Antinous. Cum enim Adrianus in Ægypto versaretur et defunctum vidisset, libidinis ministrum, Antinoum, jussit ut istum venerarentur, veluti scilicet etiam post mortem amore captus pueri, præ nimia impietate et furore. Etiam qui apud Græcos celebrati sunt dii, Jupiterque et Neptunus et Apollo et Vulcanus et Mercurius, et inter feminas Juno et Ceres et Minerva et Diana per decreta divinis affecti sunt honoribus. Ideo istas superstitiones et inventa convincit Scriptura sacra dicens: « Initium perversitatis exquisitio idolorum, et adinventio illorum corruptio vitæ. Neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum. At vanitas hominum intravit in mundum; et ideo brevis illorum finis est factus, acerbo enim luctu dolens pater, sibi erepti filii fecit imaginem, et illum, qui mortuus fuerat, tanquam viventem coluit, et constituit inter servos suos sacra et sacrificia, deinde tempore convalescens iniqua consuetudo tanquam lex custodita est, et tyrannorum imperiis colebantur sculptilia. » — « Et hoc fuit vitæ tanquam insidiæ, quoniam aut calamitati aut regibus deservientes homines, singulare nomen lapidibus et lignis imposuerunt. »

Deinde istorum falsorum deorum præcones et vates, poetæque et historici non simpliciter esse deos solummodo scripserunt, sed etiam facta eorum ad argumentum impietatis et obscenæ agendi rationis prodiderunt. Enimvero impudicos amores et voluptates Jovis et puerorum stuprationes et aliorum invidiam circa feminas et timores et

νόμωνα τὴν αὐτὴν δυσσέβειαν ἐξωκειλαντες; ἐπιτείνοντες⁸⁰ λογικὰ γὰρ ἀλόγοις ἐπιμύξαντες καὶ ἀνόμοιαι τῆ φύσει ἐνειράντες ὡς θεοὺς ἐδόξαν. Οἱ οἱ εἰσιν οἱ παρ' Αἰγυπτίους κυνοκέφαλοι καὶ οφιοκέφαλοι [καὶ ονοκέφαλοι, καὶ ὁ παρὰ Λίβουσι κριοκέφαλος], καὶ παρὰ τοῖς μύθοις⁷⁹ τὰ λεγόμενα

(13) Καὶ μέντοι καὶ τοὺς παρ' αὐτῶν ἄρχοντας διὰ τιμὴν τῶν ἀρχάντων ἢ διὰ φόβον τῆς αὐτῶν τυραννίδος ὡς θεοὺς ἐτίμησαν· ὡσπερ ὁ ἐν Κρήτῃ Ζεὺς τετίμηται, καὶ ὁ ἐν Ἀρκαδίᾳ Ἑρμῆς, καὶ ὁ ἐν Ἰνδίᾳ Διόνυσος, καὶ ἡ ἐν Ἰσὶ Αἰγύπτῳ Ἴσις καὶ Ὀσίρις, καὶ ὁ νῦν Ἀδριανοῦ τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως παῖς Ἀντίνοος. Ἐπιδημήσας γὰρ [Ἀδριανὸς] ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τελευτήσαντα ἰδὼν τὸν τῆς ἡδονῆς⁸⁰ ὑπὸν ἄνθρωπον, ἐκέλευσε θρησκευθεῖν αὐτὸν, ἅτε δὴ καὶ μετὰ θάνατον ἔρων τοῦ παιδός, δι' ὑπερβάλλουσαν⁸¹ ἀσέβειάν τε καὶ οἰστηρῆσίν. Καὶ γὰρ οἱ παρ' Ἑλλήσι διαθεδοχούμενοι θεοὶ, Ζεὺς τε καὶ Ποσειδῶν καὶ Ἀπόλλων καὶ Ἥφαιστος καὶ Ἑρμῆς, καὶ ἐν θηλείαις Ἥρα καὶ Δήμητρα καὶ Ἀθηνᾶ καὶ Ἄρτεμις⁸² διαταγαῖς ἐκρίθησαν θεοποιεῖσθαι. (14) Διὸ δὴ ταύτας καὶ εἰδωλομανίας καὶ ἐφευρέσεις ἡ θεία Γραφή θριαμβεύουσα οὕτω φάσκει· « Ἀρχὴ πονηρίας⁸³ ἐπίνοια εἰδώλων· εὗρεσις δὲ αὐτῶν φθορὰ ζωῆς. Οὕτε γὰρ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, οὕτε εἰς τὸν αἰῶνα ἔσται. Κενοδοξία⁸⁴ δὲ ἀνθρώπων εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. Διὰ⁸⁵ τοῦτο καὶ σύντομον αὐτῶν ἐπινοήθη τὸ τέλος. Ἄωρον γὰρ πένθει τραχόμενος πατήρ, τοῦ ταχέως ἀφαιρεθέντος τέκνου εἰκόνα ποιήσας τὸν ποτε νεκρὸν ἀνθρώπον νῦν ὡς ζῶντα ἐτίμησε καὶ παρέδωκε τοῖς ὑποχειρίοις μυστήρια καὶ τελετάς. Εἶτα κρόφῳ κρατηθὲν τὸ ἀσέβες ἔθος ὡς νόμος διεφυλάχθη καὶ ἐκ τῶν τυράννων ἐπιταγαῖς ἐθρησκεῦτο τὰ γλυπτὰ. » — « Καὶ τοῦτο γέγονε⁸⁶ τῷ βίῳ ὡς ἐνεδρον, ὅτι ἡ συμφορὰ ἢ τυραννίδι δουλεύσαντες ἀνθρώποι τὸ ἀκοινωνήτον ὄνομα λίθοις καὶ ξύλοις περιέθησαν. »

(15) Εἶτα τοῖνον καὶ οἱ τῶν τοιούτων ψευδοθεῶν κήρυκες καὶ μάντιες ποιηταὶ τε καὶ συγγραφεῖς οὐχ ἀπλῶς εἶναι θεοὺς μόνον ἔγραψαν, ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς πράξεις αὐτῶν πρὸς ἐλεγχὸν τε ἀθεότητος καὶ αἰσχροποιοῦ πολιτείας ἀνέγραψαν. Καὶ γὰρ τοὺς ἀκολάστους ἔρωτας καὶ ἀσελγείας τοῦ Διὸς καὶ παιδοφθορίας καὶ τῶν ἄλλων ζηλοτυπίας πρὸς ἡδο-

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁹ ὅσον Par. — οἱ καὶ ὁ καὶ ὁ π. A. κρ. Par. — Οἱ εἰσι παρ' Αἰγυπτίων κ. καὶ ὄνοκ. καὶ ὁ π. Ἰβου κρ. B. ⁸⁰ μύθοις Par. — καὶ τὰ λ. πλ. π. τ. μύθοις B'. ⁸¹ οἱ ἰπποκένταυροι. Ἐπ. Par. — ἰππ. ὑποτείνοντες B'. ⁸² δὲ Par. ⁸³ θ. ἡδὴ καὶ Par. ⁸⁴ καλοῦντες B'. ⁸⁵ Αἰγ. ἱερὸς Ὑσῆρης καὶ ὁ νῦν Ἀδριανὸς βασιλεὺς P. π. A. Ἐπ. γὰρ Ἀδ. B'. — e Justino M. Ap. l. 29. ⁸⁶ ἡδονῆς αὐτοῦ ὑπὸν ἄνθρωπον B'. ⁸⁷ ὁ ὑπ. ἀσελγείαν τε καὶ ο. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ B'. ⁸⁸ Ἄρτεμις· ὅτι καὶ τὰς αἰσχρὰς πράξεις τῶν αὐτῶν θεῶν καὶ ἀκοντες πρὸς ἐλεγχὸν αὐτῶν ἀνεγράφοντο (Építome 20 lineæ usque ad 44, 11 ἀνθρώπων) B'. ⁸⁹ πονηρίας Sap. xiv, 12. ⁹⁰ K. γὰρ Sap. 14. ⁹¹ K; ὁ δὲ τ. τέλος ἐπ. Sap. ⁹² ἐγένετο τῷ βίῳ εἰς ἐν. Sap. xiv, 21.

ὡν τῶν θηλειῶν, καὶ φόβους καὶ δειλίας καὶ τὰς Ἀ
 ἄλλας κακίας οὐδέτερον, καὶ ἑαυτοὺς ἐλέγχουσιν,
 ὡς οὐ μόνον περὶ θεῶν διηγούνται, ἀλλ' οὐδὲ περὶ
 σεμνῶν ἀνθρώπων. Ἐκ μὲν γὰρ Διὸς ¹ τὴν παι-
 δοφθορίαν καὶ τὴν μοιχείαν, ἐκ δὲ Ἀφροδίτης τὴν
 πορνείαν ²· καὶ ³ ἐκ μὲν Ἑρέας τὴν ἀσίλγειαν
 ἐκ ⁴ δὲ Ἄρεως τοὺς φόβους, ἐκ ⁵ δὲ Διονύσου τὴν
 οἰνοφλυγίαν καὶ ἐξ ἄλλων ἄλλα ⁶ τοιαυτὰ φασὶ τὴν
 ἀρχὴν εἰληφέναι. Ἄλλ' οὐκ ἄθλον ⁷ τοῖς νοῦν ἔχου-
 σιν, ὅτι παρὰ γνώμην εἰρήκασι τὰ τούτων πάθη καὶ
 τὰς ἀλογίστας πράξεις ⁸. Ἐπειδὴ γὰρ τὴν τοῦ
 θεοῦ ἀκοινωνήτων προσηγορίαν καὶ τιμὴν τοῖς οὐκ
 οὔσιν θεοῖς, ἀλλ' ἀνθρώποις θνητοῖς ἐσκοπύδαζον ἀνα-
 θεῖναι, τούτου χάριν καὶ ἀκοντες ἀπὸ τῆς ἀληθείας
 ἠναγκασθήσαν τὰ τούτων παθήματα πρὸς ἔλεγχον
 τοῦ μὴ θεοῦ αὐτοὺς εἶναι, ἀλλ' ἐμπαθεῖς ἀνθρώ-
 πους. Ἀλλὰ φασὶν οἱ τῇ πλάνῃ δεδουλωμένοι· Ἐὰν
 τοῦτο θεοὺς αὐτοὺς ἠγούμεθα, ὅτι τοῖς ἀνθρώποις
 χρήσιμῳ γαγόνασι. Ζεὺς μὲν γὰρ λέγεται πλαστι-
 κὴν τέχνην ἔξευρτικῆναι, Ποσειδῶν δὲ κυβερνητι-
 κὴν ⁹, Ἥφαιστος ¹ μὲν τὴν χαλκευτικὴν, Ἀσκλη-
 πιδὸς δὲ τὴν ἰατρικὴν, καὶ Ἀπόλλων ² τὴν μουσικὴν,
 καὶ Ἀθηναῖ μὲν τὴν ὑφαντικὴν, Ἄρτεμις δὲ τὴν
 κυνηγητικὴν, καὶ Ἥρα μὲν στολισμῶν ³, Δημήτηρ
 δὲ γεωργίαν καὶ ἄλλοι ἄλλας. (15) Οὐκοῦν εἰ διὰ
 τὰς τῶν τεχνῶν εὐρέσεις θεοὺς αὐτοὺς ἄξιον ἀνα-
 γαρτῶσθαι, δεῖον καὶ τοὺς **45** τῶν ἄλλων τεχνῶν
 εὐρετὰς οὕτως ὀνομάζεσθαι; Γράμματα μὲν γὰρ
 θεοῖνικες εὐρον, ποιήσιν δὲ ἠρωϊκὴν Ὀμηρος, καὶ
 ἐπαινετικὴν μὲν Ζήνων ὁ Ἐλατίης ⁴, ῥητορικὴν δὲ **C**
 Κόραξ ὁ Συρακούσιος, καὶ μελισσῶν μὲν καρπῶν ὁ
 Ἀριστοτέλης ⁵, σίτου δὲ σπόρον καὶ κριθῆς Τρι-
 πτόλεμος· καὶ νόμους μὲν Λυκούργος ὁ Σπαρτιάτης καὶ Σόλων ὁ
 Ἀθηναῖος, τῶν δὲ γραμμάτων τὴν
 σύνταξιν καὶ ἀριθμὸν ⁶ καὶ μέτρα καὶ σταθμῖα Παλαμῆδης ἐφεῦρε,
 καὶ ἄλλοι ἄλλα καὶ διάφορα τῶ
 βίῳ τῶν ἀνθρώπων ἐπήγγειλαν χρήσιμα κατὰ τὴν τῶν ἱστορησάντων μαρτυρίαν.

(16) Ἄλλ' εὐθελος ἢ τούτων παράνοια, ὅτι περ
 οὐ μόνον ἀνθρώποις φθαρτοῖς προσῆψαν τὴν τοῦ
 θεοῦ τιμὴν καὶ δόξαν, ἀλλὰ καὶ πετεινοῖς, καὶ
 τετραπόδοις, καὶ ἔρπετοις, καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν
 παθῶν αὐτῶν καὶ μανιώδη λύσαν. (17) Περί τῶν
 φησὶν ὁ Ἀπόστολος· Ἐμπαταιώθησαν ἐν τοῖς διαλο-
 γισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν
 καρδία· φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν, καὶ
 ἠλλάξαντο τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου ἐν ὁμοιώματι
 εἰκόνης φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν, καὶ τετρα-
 πόδων καὶ ἔρπετῶν· διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ

ignaviam et cætera malitiæ genera narrando seipsos
 tantum arguant, quod non solum de diis ista
 narran., sed ne quidem de viris gravibus. A Jove
 enim puerorum stuprationes et adulterium, a Ve-
 nere scortationem, a Rheia lasciviam, a Marte ho-
 micidia, a Baccho vinolentiam, et ab aliis alia simi-
 lia originem cepisse dicunt. Sed haud prudenti-
 bus clarum est invitos illos istorum narrasse
 cupiditates et turpia facta. Quam enim incommu-
 nicabile Dei nomen et honorem divinum non vere
 quidem diis, sed hominibus mortalibus satagerent
 imponere, ideo et inviti a veritate coacti sunt
 istorum libidines exponere ad demonstrandum
 ipsos non esse deos, sed homines affectibus deditos.
 Sed dicunt qui errori addicti sunt : « Idcirco illos
 deos putamus, quia hominibus utiles fuerunt.
 Jupiter enim artem plasticam, Neptunus guber-
 nandi, Vulcanus artem ærariam, Asclepius medicinam,
 Apollo musicen, Minerva artem textoriam,
 Diana venatoriam, Juno ornamentariam, Ceres
 agriculturam, alii alias invenisse traduntur. » Igi-
 tur si ob artium inventiones deos ipsos decet vocari,
 oportetne etiam aliarum artium inventores ita no-
 minari? Litteras enim Phœnices invenerunt, poe-
 sim heroicam Homerus, dialecticam Zeno Eleates,
 rhetoricam Corax Syracusanus, apium fructum
 Aristoteles, Triptolemus frumenti sationem et
 hordei, leges Lycurgus Spartanus et Solon Athe-
 niensis; litterarum autem ordinationem et numerum,
 mensurasque et stateras Palamedes invenit, et alii
 alia vitæ hominum varie utilia indicaverunt, juxta
 historicorum testimonium.

Sed evidens illorum amentia, quia non solum
 mortalibus hominibus Dei nomen et gloriam attri-
 buerunt, sed etiam volucris, quadrupedibus re-
 ptilibusque, et varios effectus suos et insanum fu-
 rorem. De quibus Apostolus ait : « Evanuerunt in
 cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens
 cor eorum : dicentes se esse sapientes, stulti facti
 sunt, et mutaverunt gloriam incorruptibilis in si-
 militudinem imaginis corruptibilis hominis et vo-
 lucrum et quadrupedum et serpentium. Propterea
 tradidit illos Dens in passiones ignominie. » Uno

Varie lectiones et notæ.

¹ γὰρ τοῦ Δ. Β'. ² πορνείαν, ἐκ Π. δὲ τὴν ἀσ. καὶ ἐκ τοῦ Α. τ. φ. καὶ ἐκ Β'. ³ καὶ μὲν Π
 καὶ ἐξ Α. ⁴ καὶ ἐκ Δ. Παρ. ⁵ ἄλλα πρὸς ἔλεγχον Β'. ⁶ ἄθλος Παρ. ⁷ προσκυνῆσαι διὰ τῆ
 κλύουσαν τῆς ἀσθεσίας· καὶ τῆ μὲν ὕδρω τοῦ Νεῖλου ἐπέθεντο ὡς τὴν χώραν αὐτῶν ἀρδαῖον, τὸν δὲ βοῦν
 ἐδειπνοῦντο ὡς τὴν γεωργίαν ἐπιτελοῦντα καὶ τὴν τροφήν πορίζοντα, τὸν δὲ τράγον καὶ τὰ πρόβατα
 δὲ τὴν ἐξ αὐτῶν χρήσιν, κ. τ. λ. Παρ. ⁸ κυβερ. Hucusque e codd. Mon. et Aug. cum Par. 1705 col-
 lectis. Quæ sequuntur sunt e codice Mosquensi, qui incipit νικιχὴ' Ἡφ., κ. τ. λ. cf. Glycam 244, 22-245, 21.
⁹ Ἥφαιστος δὲ τὴν χ. Ἀσκληπιδὸς τὴν Β'. ¹⁰ καὶ Ἀπόλλων Ι. καὶ ὁ Ἀπόλλων cod. ut Β'. ¹¹ μὲν τὸν στολι-
 σμῶν Β'. ¹² Ζ. ὁ Ἐλατίων cod. — Ἐλατίης Β'. ¹³ ὁ Ἀρισταῖ; Β', sed p. 194 ὁ Ἀριστοτέλης — ἀριθμοῦς Β'
 — ἀριθμ. cod. — ὅτι παρ' ἄλλοις Β'—ἄλλων θεῶν γενομένων γίνονται Β'. ¹⁴ τράγον, καὶ τούτους ἄλλοι Β'

verbo, omnium qui in idola insanierunt discrepans est opinio et cultus, nec eadem apud ipsos inveniantur. Et jure quidem; illud enim non parvum argumentum est impietatis eorum. Cum enim varii et multi sint in quacumque regione dii, altero alterius deum tollente, tolluntur omnes. Etenim qui apud alios dii coluntur, iis qui apud alios dicuntur dii immolantur et sacrificantur. Ægyptii Apim vitulum venerantur et Mendesium hircum, quos quidem alii Jovi immolant; Libyi oves adorant, et ab aliis oves ad victimam jugulantur. Indi Bacchum colunt symbolice ipsam vinum appellantes, et alii istud libant; alii vero flamina et fontes, et præcipue Ægyptii aquam pleris fecerunt et deum declaraverunt. Apud eosdem tantum super omnes gentes superabundavit insanus idolorum cultus, ut non solum boves et hircos, canes et simias adorarent, sed et allia et cepas et multa vilia olera deos vocarent et adorarent præ nimia impietate. Et aquam quidem Nili venerantur, utpote quæ regionem ipsorum irrigabat; bovem autem divinis afficiebant honoribus, ut agriculturam exsequentem et alimenta parantem; hircum vero et oves ob earum utilitatem; cæteras abominaciones, canesque et simias, et marinas bestias et alia absurda animalia et olera colebant, eo quod salutem præbebant tempore exitii Pharaonis. Quando enim iste Israelæm persequens submersus est, unusquisque illud propter quod impeditus fuerat ne Pharaonem sequeretur, et cujus occasione salvus evaserat, illud, inquam, divino affectu honore, dicens: « Deus meus factus es hodie præsertim, per quem salvus non perii cum Pharaone, impeditus ista providentia. »

Post tempus igitur, et juxta justam periodum, Ægyptiis nascebatur bos, habens signa quædam super lingua et in cauda, quibus dignoscebatur Apis sive deus esse; unde festum celebrabant, quasi deus inter eos mansurus advenisset, et bovi lautum in præsepi apponebant convivium, ita deum suum epulis celebrantes. Similiter et hircum venerabantur, quem Mendem vocabant, et juxta linguam suam tanquam consecratum siebant genitali virtuti, ejus hirci templum exstabat, in quo statua erat hircinis cruribus, erecta verenda habens.

θεός εις πάθος άτιμίας. (18) Καί όλως τών εν ειδώλοις μαγέντων πάντων διάφορός έστιν ή δόξα και ή θρησκεία, και ώ τά αυτά παρά τοίς αύτοίς εύρίσκεται. Καί εικότως · τούτο γάρ ού μικρός έλεγχός έστι τής αύτών άθεότητος · διαφόρων γάρ έντων και πολλών κατά χώραν θεών, του έτέρου τόν του έτέρου θεόν · άναιρούντος, οι πάντες άναιρούνται · και γάρ οι παρ' άλλοις νομιζόμενοι θεοί των παρ' άλλων λεγομένων θεών γίνονται σπονδαί και θυσίαί. Αιγύπτιοι μόν τόν Άπιν βοϋν μόσχον έντα σέβουσι και τίν Μένδησιον τράγον, τούτους δε άλλοι τῷ Διί θύουσιν. Αίθρας ' δε προβατοθεοποιούντες, και τούτο παρ' έτέρων ' εις θυσίαν σφάττεται '. Ίνδοι δε τόν Διόνυσον θρησκεύουσι, συμβολικώς αύτόν οίνον ' ονομάζοντες. Καί άλλοι τούτον σπένδουσι, έτεροι δε ποταμούς και πηγάς ' και πάντων μάλλον Αιγύπτιοι τῷ ύδωρ προτετιμήκασι και θεόν άνηγόρευσαν. (19) Έν οίς και τοσούτον ύπερπλεόνεωσεν ή ειδωλομανία ' παρά τά έθνη πάντα, ώς ού μόνον βοας τε και τράγους και κύνας και πιθήκους θεραπεύσαι, αλλά 46 και σκόροδα και κρόμια και πολλά των εύτελών ' λαχάνων θεούς ονομάσαι ' και προσκυνήσαι διά τόν πολυτον τής άσθεσίας. Καί τῷ μόν ύδωρ του Νελλου έσέβοντο ώς την χώραν (1b) αύτών άρδεϋον ' τόν δε βοϋν έθεοποιουν ' ώς την γεωργίαν έπιτελούντα και την τροφήν πορίζοντα, τόν δε τράγον και τά πρόβατα διά την εξ αύτών χρῆσιν · τά δε λοιπά βδελύγματα, κύνας τε και πιθήκους και κνώδαλα και την λοιπήν άπρέπειαν των ζώων τε και λαχάνων έθεράπευον ' , καθότι πρόσφαις αύτοίς αι περι ταύτα χρεΐαι γεγόνασι, δῆθεν αίτια ' σωτηρίας εν τῷ καιρῷ τῆς του Φαραϋ πανολεθρίας'. 'Ηνίκα γάρ εκείνος τόν Ίσραήλ διώκων καταποντωθείς, ού σωθείς ού συναπόλμωην τῷ Φαραϋ, κωλυθείς διά τῆς τούτου προνοίας. »

(20) Ίπέρ χρόνον δε τούτων και κατά περίοδόν τινα τοίς Αιγυπτίοις έγενέσθη βοϋς έχων σημαία τινα περι την γλώσσαν και την κέρκον, εξ ών έγνωρίζετο, ότι ' Απίς έστιν ' , ήρου θεός, δθεν και εορτήν έποιοϋν, ώς θεοϋ αύτοίς ένδημήσαντος, και παρατιθίαι τῷ βοί πανδεισίαν ' εν τῇ φάτην πολλήν, ώς αν ει εύαγαϋντες τόν θεόν αύτόν. ' Οσαύτως δε και τόν τράγον σεβόμενοι ' Μένδην λεγόμενον και ' κατά την έαυτών γλώσσαν ώς άνακείμενον έφασκον τῇ γονίμῃ δυνάμει, ούτινες τράγον και λαρόν ύπήρχεν εν τῷ ήν τραγοσκελής ' ερπον τῷ

Variæ lectiones et notæ.

' Αίθρας δε πρόβατον θεοποιούσι ως Θεόν B'. ' έτέροις B'. ' σφάζεται B'. ' οίνον ά. όν. B'. ' π. και κρήνας B'. ' ειδωλομανίαώ B'. ' εύτελών om. B'. ' ονομάζουσιν B'. ' άρδεύων B' et cod. ' έθεοποιούντο et om. τήν B' — βδελλ. ' έθεράπευον om. B'. ' αίτιον. ' πανολεθρίας διά τῷ ένασχολεϊσθαι εις αυτά ότι κ. π. τ. του χρόνου έγένετο τ. ' Α. βοϋς B'. ' έστιν om. B'. ' πανδεισίαν codex. ' δεόμενοι M. λέγουσιν κ. τήν έ. διάλεκτον ώσανει κειμ. B'. ' και dele in codico deficiens. — πανδεισίαν B', ώς αν ei om. B'. ' τραγοσκελής codex, sed cf. Herodotum II, 46 — τραγοσκελής B', τραγοσκελής, sed έχων cod.

αἰδῶσιν ἔχον. Ἐτι μὴν καὶ τοὺς κροκοδείλους, καὶ τοὺς ὄφεις, καὶ τοὺς αἰλούρους, καὶ τοὺς ἰχθύας τιμῶντες, ἐξ ἀλόγου τιμῆς ἀτιμίαν ἑαυτοῖς περιποιῶνται. (21) Ἦδη δὲ τινες εἰς τοσαύτην ἀσθένειαν καὶ παραφροσύνην ἐξήχθησαν, ὡς καὶ ἀνθρώπου τοῖς παρ' αὐτὸν ψευδοθεοῖς κατασφάττειν καὶ εἰς θεοσίαν προσάγειν. (22) Ὅθεν προσοφελιζόμενος ἐνωθεὶν ὁ θεὸς λόγος τὸν ἐκ τοιαύτης πλάνης ἀπαλλαγέντα λαὸν ἔρασκεν. «Ὁδὸ ποιήσης σεαυτῷ εὐωλοὺν οὐδὲ πᾶν ὁμοίωμα ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνα, καὶ ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, καὶ οὐ προσκυνήσης αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσης αὐτοῖς.» Ὡς οὖν διαφορὰς οὐσης μεταξὺ εἰδώλου καὶ ὁμοιώματος, εἰκότως 47 εἶπεν. «Ὁδὸ ποιήσης σεαυτῷ εὐωλοὺν οὐδὲ ὁμοίωμα.» τὸ μὲν γὰρ εἶδωλον οὐδεμίαν ὑπόστασιν ἔχει, τὸ δὲ ὁμοίωμα τινώς ἐστιν ἑνδαλμα καὶ ἀπεικασμα. Ἐπειδὴ τοίνυν Ἕλληνας ἀναπλάττουσι τὰς οὐχ ὑπερσώσας μορφάς, Σφίγγας, καὶ Τρίτωνας, καὶ Κενταύρους, καὶ Αἰγύπτιοις Κυνοπρόσωπον καὶ Βουκέφαλον, εἰδῶλα καλεῖ τὰ τῶν οὐχ ὑπερσώτων μιμήματα, ὁμοιώματα δὲ τὰ τῶν ὑπερσώτων εἰκόσματα, οἷον ἡλίου, σελήνης, ἀστρων, ἀνθρώπων, θηρίων, ἔρπετων καὶ τῶν τοιοῦτοις παραπλησίων. τούτοις δὲ καλεῶν μὴ προσκυνεῖν μηδὲ λατρεύειν, οὐχ ἀπλῶς ἀπαγορεύει (2) ἀμφότερα. ἀλλ' ἐπειδὴ σημαίνει τινὰς προσκυνήσαι μὲν ἀμφοτέρωθεν διὰ φόβον ἀνθρώπινον, οὐ μὴν δὲ λατρεύσαι στυγῆ; καὶ λίαν ἀπόδλητον.

Ε'. Περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων.

Διὰ δὴ τοῦτο πάλιν, ἵνα μὴ τινες ὡς οὔτοι, τῷ κάλλει τῶν κτισμάτων ἀποδιδόντες, οὐχ ὡς ἔργον Θεοῦ, ἀλλ' ὡς θεοὺς τιμῆσωσιν, εἰσάγει προσφύρωσ ἡ Γραφή λέγουσα. «Καὶ μὴ ἀναβλέψης τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ πάντα τὸν κόσμον τοῦ οὐρανοῦ, (καὶ) πλανηθεὶς προσκυνήσης αὐτοῖς, ἃ ἀπέειπε Κύριος ὁ Θεός σου πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν,» ἀπέειπε δὲ οὐχ εἰς τὸ εἶναι θεοὺς αὐτοῖς ταῦτα, ἀλλ' ἵνα τῇ τούτων ἐνεργείᾳ γινώσκωσιν οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τὸν πάντων δημιουργὸν καὶ Κύριον. ἐκ γὰρ μεγέθους καὶ καλλοῦν ἡς κτισμάτων ἀναλόγως ὁ γενεσιουργὸς θεωρεῖται, καὶ ἐὰν ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήματι νοούμενα καθορᾶται, καὶ οἱ οὐρανοὶ διεγούνηται δόξαν Θεοῦ, ποιήσιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγελεῖ τὸ στρεβύωμα, καὶ καθὰ γέγραπται. (2) Ὁ μὲν οὖν κτίστης Θεὸς τέλειός ἐστι καὶ προτέλειος, ἀνευθεῖς κατὰ πάντα τρόπον. τὰ δὲ κτίσματα λαβὼν τις, οἷον ἥλιον καθ' ἑαυτὸν μόνον καὶ σελήνην, γῆν τε αὐτὴν καὶ ἀστρα καὶ τὴν θερμὴν καὶ

Crocodilos quoque et serpentes, et feles, et pisces coeientes ex irrationabili honore dedecus sibi comparant. Jamque quidam ad tantam insipientiam et amentionem adducti sunt ut homines quoque falsis suis nominibus jugulatos sacrificarent. Idcirco praemunens oltm diuinus sermo populum a tali errore liberatum, dicebat: «Non facies tibi idolum, neque omnem similitudinem quae est in caelo desuper, et quae in terra deorsum, nec adoraveris ea, neque colueris ea.» Cum porro sit discrimen inter idolum et similitudinem, jure dixit: «Non facies tibi idolum, neque similitudinem;» Idolum enim nullam personam habet, similitudo autem cujusdam est species et imago. Cum ergo Graeci effingant formas quae in natura non sunt, Sphinges et Tritones et Centauros, et Aegyptii canina facie deum, et Buccephalum, idola vocat fictarum rerum imitamenta, similitudines autem imagines rerum vere existentium, ut solis, lunae, stellarum, hominum, ferarum, serpentium et his similitum. Hujusmodi prohibens ne adorarent aut colerent, non simpliciter utrumque prohibet; sed praevidens quosdam utraque adoraturos esse propter metum hominum, nec tamen intra cor esse culturos, docuit utrumque esse impium, et Deo odiosum, et omnino abominandum.

κατὰ ψυχὴν, ἰδίδασξεν ὡς ἐκάτερον ἀσεβῆ; καὶ θεο-

C

V. De quatuor principiis.

Idcirco rursus, ne quidam, ut illi, ad pulchritudinem creaturarum oculos convertentes, non ut Dei opus, sed tanquam deos venerarentur, convenienter addit Scriptura dicens: «Et ne elevas oculos ut videas solem et lunam et omnia astra caeli, et errore deceptus adores ea quae tribuit Dominus Deus tuus cunctis gentibus;» tribuit autem non ut essent eis dii, sed ut istorum virtute cognoscant genēs universi Creatorem et Dominum, etenim ex magnitudine et pulchritudine creaturarum apte Creator dignoscitur, et invisibilia ipsius a creatura mundi, per ea quae facta sunt, intellecta, conspiciuntur, et caeli enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiat firmamentum, ut scriptum est. Creator ergo Deus perfectus est et aeternus, nullius prorsus rei indigens; creaturas autem si quis sumat, ut solem in se solum, et lunam, terramque et stellas, et calorem et frigus, et siccitatem et humorem, separans a connexiono quam habent ad invicem, et unamquamque harum re-

Variae lectiones et notae.

²¹ περιποιῶντο B¹. ^{22, 23} ἐκ τῆς τοιαύτης cod. ²⁴ Αἰγύπτιοι l. Αἰγύπτιοι cod. ²⁵ μηδὲ l. μήτε cod. ²⁶ εἰσάγει l. ἐπάγει cod. ²⁷ Deut. iv. 19, Καὶ μὴ δ. εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἰδῶν. ^{28, 29} καὶ τοὺς ἀστέρων Deut. — καὶ λατρεύσης αὐτοῖς; Deut. ^{30, 31} αὐτὰ Deut. ³² ἐνεργεία καὶ θεωρίᾳ γινώσκουσιν cod. ³³ Rom. i, 20. ³⁴ Ps. xix, 4. ³⁵ ἀστρα l. ἀστρα cod.

zum assumat in seipsa et singulatim species, prorsus videbit nihil sibi sufficere, sed cuncta aliis invicem indigere, et mutuis auxiliis subsistere. Sol enim toti caelo circumvertitur et continetur in eo, et sine illius circuitu tenebrae nunquam essent; luna autem et stellae testantur splendorem quem a sole accipiunt; terra vero sine pluviis fructus non edit, et pluviae, nisi sint nubes, non descendunt super terram; nihil absque aere gignitur, sed aer non per seipsum, sed per aethera inflammatur, et per solem illustratus clarus efficitur. Fontes item et flumina non absque terra subsistent unquam, terra autem, non super seipsam firmata, sed super aquarum substantiam constabilita est; continetur et ipsa in medio orbis universi et una vincitur; mare, et qui extrinsecus universam terram circumfluit magnus oceanus, ventis agitur et fertur, quocumque ipsum vis ventorum alliserit, venti autem non in seipsis, sed, juxta illos qui de talibus scripserunt, ex odore et colore quibus per aethera accenditur aer, in ipso aere formantur, et per ipsum spirant ubivis terrarum.

καὶ φέρεται ὅπου δ' ἂν αὐτῶν ἡτῶν ἀνέμων προσήρξη κατὰ τοὺς περὶ τούτων εἰπόντας⁴², ἐκ τῆς· πρὸς τὸν ἀέρα τοῦ αἰθέρος διακαύσσει; καὶ θερμότητος, ἐν αὐτῷ τῷ ἀέρι συνίστανται, καὶ δι' αὐτοῦ πανταχοῦ πνέουσιν.

De quatuor autem elementis, quibus consistit corporum natura, calorem dico et frigus et siccitatem et humorem, quis nesciat simul conjuuncta ista consistere, divisa autem et in se resoluta se invicem abolere? Calor enim frigore tollitur, et frigus calore aboletur, et humor siccitate durescit. Quomodo igitur dii essent ista, quibus aliorum auxilio opus est, et qui sibi invicem bellum inferunt, et quomodo deos vocare par sit? Quomodo etiam qui creaturam divino donant numine non vident, dum sol sub terra versatur, lumen ejus, ab ipso concessum, non lucere mortalibus, lunamque per diem solis lumine et splendore abscondi; terrae fructus grandine saepe laedi, et ignem inundante aqua exstingui? Si dii essent, oportebat ipsa non alia ab aliis superari et abscondi, sed semper concordia esse et communes simul operationes exsequi. Ideo nec sol, neque luna, neque alia quaedam pars creationis, multoque minus lapidea vel aurea vel

ἀληθῶς θεοὶ, ὡς ὁ λόγος ἀπέδειξεν, ἀλλὰ τὰ μὲν αὐτῶν μέρη τῆς κτίσεως εἴσι, τὰ δὲ ἄψυχα τυγχάνει, τὰ δὲ μόνον ἀνθρώποι θνητοὶ γεγόνασιν ἢ ὑπάρχουσιν.

τὴν ψυχρὰν καὶ ξηρὰν καὶ ὑγρὰν οὐσίαν, διαειρῶν ἀπὸ τῆς πρὸς 48 ἀλλήλας συναφείας, καὶ ἕκαστον ἐκλάβοι καθ' ἑαυτὸν καὶ ἰδίᾳ θεωρήσειεν, εὐρήσει⁴³ πάντως μὴδὲν ἰκανούμενον ἑαυτῷ, ἀλλὰ τῆς ἀλλήλων χρείας ἐπιτεδόμενα καὶ ταῖς παρ' ἀλλήλων ἐπικουρίαις συνιστάμενα· ἥλιος; μὲν γὰρ τῷ σύμπαντι οὐρανῷ περιστρέφεται καὶ ἐμπεριέχεται, καὶ σκότος ἄνευ τῆς ἐκείνου κυκλοφορίας⁴⁴ οὐκ ἂν ποτε γένοιτο· σελήνη δὲ καὶ ἄστρα μαρτυροῦσι τὴν παρὰ ἡλίου γενομένην αὐτοῖς φωταυγίαν· γῆ δὲ πάλιν οὐκ ἄνευ ὑετῶν τοὺς καρποὺς ἀποδοῦσα φαίνεται· οἱ δὲ ὑετοὶ χωρὶς τῆς τῶν νεφελῶν⁴⁵ χρείας οὐκ ἂν ἐπὶ τῆς καταβαίνουσιν⁴⁶· ἀλλ' οὐδὲν ἔφω⁴⁷ χωρὶς τοῦ αἰέρος, καὶ ὁ ἄηρ οὐχ ὄφ' ἔκλυτοῦ, ἀλλ' ὑπὸ μὲν τοῦ αἰθέρος διακαίεται, ὑπὸ δὲ ἡλίου καταλαμπόμενος λαμπρύνεται. Καὶ πηγὰς μὲν καὶ ποταμοὶ οὐκ ἄνευ τῆς γῆς συστήσονται ποτε· γῆ δὲ οὐχ ὄφ' ἑαυτῆς ἐρήρησεται⁴⁸· ἀλλ'⁴⁹ ἐπὶ μὲν τῆς τῶν ὀδάτων οὐσίας συνέστηκεν, ἐμπεριέχεται δὲ καὶ αὐτὴ κατὰ τὸ μέσον τοῦ παντός συνδεθείσα, ἣ τε θάλασσα καὶ ὁ ἔξωθεν περιβρέτων σύμπασαν τὴν γῆν μέγας Ὀκεανὸς ὑπὸ ἀνέμων κινεῖται

βία. Καὶ αὖ πάλιν οἱ ἀνεμοὶ οὐκ ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ

(3) Περὶ γὰρ τῶν ὀ στοιχείων, ἐξ ὧν καὶ συνέστηκεν ἡτῶν σωματῶν φύσις, τὴν θερμὴν γέω καὶ τὴν ψυχρὰν, ξηρὰν τε καὶ ὑγρὰν οὐσίαν, τίς ἂν⁵⁰ (2) οὐκ οἶδεν, ὡς ὁμοῦ μὲν συνημμένα ταῦτα συνίστανται, διαιρούμενα δὲ καθ' ἑαυτὰ γινόμενα λοιπὸν καὶ ἀλλήλων εἰσὶν ἀναιρετικά; Τὸ γὰρ θερμὸν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ ἀναιρεῖται, καὶ τὸ ψυχρὸν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ἀφανίζεται, καὶ τὸ ὑγρὸν ὑπὸ τοῦ ξηροῦ ξηραίνεται· Πῶς οὖν ταῦτ' ἂν εἶεν θεοὶ, δεδομένα τῆς παρ' ἐτέρων ἐπικουρίας καὶ ἀλλήλοις μαχόμενα, καὶ θεοὺς ἀναγορεύειν ἄξιον; Πῶς δὲ πάλιν οἱ τὴν κτίσιν θεοποι οὐντες; οὐχ ὀρῶσιν ἥλιον μὲν ὑπὸ τὴν γῆν γινόμενον, καὶ τὸ φῶς αὐτοῦ μὴ ὀρᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ⁵¹ συγχωρούμενον; σελήνην δὲ ἥλιος κρύπτει μεθ' ἡμέραν τῆ τοῦ φωτὸς λαμπηδόνι· καὶ γῆς μὲν τοὺς 49 καρποὺς χάλαζα πολλάκις βιάσκει, τὸ δὲ πῦρ, πλημμυρούντος ὕδατος, σβέννυται; εἰπερ ἦσαν θεοὶ, εἶδει τούτους μὴδ' ὄφ' ἀλλήλων ἠετᾶσθαι καὶ ἐπικρύπτεσθαι, ἀλλὰ πάντοτε ἀλλήλοις συνεῖναι καὶ κοινὰ, ἅμα τὰς ἐνεργείας ἐπιτελεῖν. Ὅθεν εἰκότως οὔτε ἥλιος, οὔτε σελήνη, οὔτε μὴν ἄλλο τι μέρος τῆς κτίσεως, πολλῶς δὲ πλέον οὔτε τὰ ἐν λίθοις; καὶ χρυσοῦ καὶ ταῖς ἄλλαις ὕλαις ἀγάλματα, οὐδ' οἱ παρὰ ποιηταῖς μυθολογούμενοι Ζεὺς καὶ Ἀπόλλων, καὶ οἱ λοιποὶ εἰεν

ἀψυχα τυγχάνει, τὰ δὲ μόνον ἀνθρώποι θνητοὶ γεγόνασιν ἢ ὑπάρχουσιν.

Variae lectiones et notae.

⁴¹ καθ' ἑ. καὶ καθ' ἐοδ. ⁴² εὐρήση codex. ⁴³ κυκλοφορίας, διαμνησούσης vel διασωζομένης? ⁴⁴ νεφελῶν ἢ νεφῶν cod. ⁴⁵ καταβαίνουσιν? ⁴⁶ ἔφω codex. ⁴⁷ ἐρείσεται codex. ⁴⁸ ἀλλ' — ἀλλ'. ⁴⁹ εὐπερ codex. ⁵⁰ ἂν om. cod. ⁵¹ ὑπ' αὐτοῦ ἢ ὑπ' αὐτῆς (αὐτ. cod.)

(4) Εἰ τοίνυν τοὺς παρὰ ποιηταῖς λεγόμενους ἄθεοι οὐκ εἶναι θεοὺς ἀποδέδεικται, ἀνάγκη πᾶσα, τούτων ἀναιρουμένων, παρ' ἡμῖν εἶναι λοιπὸν τὴν θεοσέβειαν καὶ τὸν παρ' ἡμῖν [προσκυνούμενον ἢ καὶ κηρυττόμενον, τοῦτον μόνον εἶναι θεὸν ἀληθινὸν καὶ πάσης κτίσεως;] δημιουργόν, τὸν ἐν Τριάδι προσκυνούμενόν τε καὶ λατρευόμενον, ὃς καὶ καθόλου τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς περὶ τὰ εἰδωλα πλάνης καὶ ἀλόγου φαντασίας ἀπάγων, καὶ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ θεῖαν γνῶσιν ἐπανάγων ἔστι. Αὐθις φησι: Ὁὐκ ἔσονται σοὶ θεοὶ ἕτεροὶ πλὴν ἐμοῦ, καὶ, Ἐξοὐς, Ἰσραὴλ· Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστίν· καὶ, Ὁ Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. (5) Οὕτως οὖν τῇ ἑαυτοῦ σοφίᾳ καὶ δυνάμει πάντα συνέχων καὶ τὰς ἀρχὰς διαφυλάττων πάσης αἰσθητῆς οὐσίας, ἅπερ εἰσὶ θερμὰ, καὶ ψυχρὰ, καὶ ξηρὰ, καὶ ὑγρὰ, εἰς ἐν συγκεραννύων σύμφωνα, ἀποτελοῦσιν ἁρμονίαν· καὶ ὅτε τὸ πῦρ τῷ ψυχρῷ μάχεται, ὅτε τὸ ὑγρὸν τῷ ξηρῷ ἀντιτάσσεται, ἀλλ' ὡς φίλα καὶ ἀδελφὰ καθ' ἑαυτὰ ὄντα, τὰ ἐναντία συνελθέντα τε καὶ φαινόμενα ζωογονοῦσι καὶ τοῦ εἶναι τοῖς σώμασιν ἀρχαὶ γίνονται, καὶ οὕτως αὐτῷ πάντα πειθόμενα, τὰ μὲν ἐπὶ γῆς ζωογονεῖται, τὰ δὲ ἐν οὐρανοῖς συνίσταται. Καὶ ἡ μὲν θάλασσα πᾶσα καὶ ὁ μέγας ὠκεανὸς ἕρως ἰδίῳις ἔχουσι τὴν ἑαυτῶν κίνησιν· ἡ δὲ ξηρὰ πᾶσα χλοηφορεῖ καὶ κομᾷ παντοίως καὶ διαφόροις φυτοῖς, ὑπέκκουσα τῷ θεῷ προσάγματοι. (6) Τὴν δὲ γε δημιουργίαν τοῦ κόσμου καὶ τὴν πᾶσαν κτίσιν πολλοὶ διαφόροι ἐξειλήφασι, καὶ ὡς ἕκαστος αὐτῶν ἠθέλησεν, οὕτως αὐτὰ ἐρίσαστο. Οἱ μὲν γὰρ αὐτομάτως καὶ ὡς ἔτυχε τὰ πάντα γεγενῆσθαι λέγουσιν, ἔξ ὧν εἰσιν οἱ Ἐπικούρειοι καὶ τὴν τῶν ὄλων πρῶτον τρεῖς (3) αὐτῶν οὐκ εἶναι μυθολογοῦσιν· οἱ δὲ, ἐν οἷς ἔστι καὶ ὁ περιβόητος οὗτος Πλάτων, ἐκ προϋποκειμένης καὶ ἀγενήτου ὕλης πεποιημένα ἔχειν θεὸν τὰ πάντα διηγῶνται.

Γ: Περὶ μαγείας καὶ γοητείας.

Ὅ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ εἰς ἀδικίαν ἐκτρέπέντες καὶ παρανομίαν πᾶσαν ὑπερβάντες, ἀκέραιοι περὶ τὸ θλαρτάνειν γεγόνασιν. Πόλεις γὰρ κατὰ πόλεων ἐπολέμουν, ἔθνη κατὰ ἔθνῶν ἠγείροντο, καὶ διήρητο πᾶσα ἡ οἰκουμένη εἰς μάχην, ἕκαστος φιλονεικῶντες ἐν τῷ παρανομίᾳ καὶ πράττειν ἄδυσμα πρὸς λύπην Θεοῦ καὶ θεραπείαν τοῦ διαβόλου. Τοσοῦτον γὰρ ἠσέδουν, ὅτι καὶ δαίμονας ἐθρήσκουν καὶ θεοὺς αὐτοὺς ἀνηγόρευον καὶ θυσίας αὐτοῖς διὰ λόγων ζώων καὶ ἀνθρώπων σφαγὰς προσήγαγον, ὡς εἴρηται. (2) Διὸ καὶ μαγίαι παρ' αὐτοῖς ἐδιδάσκοντο, καὶ μαντεῖαι καὶ φαρμακείαι, καὶ μέντοι καὶ τὴν γένεσιν αὐτῶν καὶ τὴν αἰτίαν πάσης κατελείας τε καὶ συμβάσεως τύχῃ καὶ ἀστροῖς ἀνε-

Si ergo illos qui apud poetas dii dicuntur, deos non esse demonstratum est, omnino necessarium, his sublati, apud nos jam esse verum Dei cultum, et eum qui a nobis adoratur et praedicatur, solum esse Deum verum et universae creationis auctorem; quem in Trinitate adoramus et collimus; qui etiam prorsus homines ab errore circa idola et ab irrationali superstitione revocavit et ad divinam sui ipsius cognitionem adduxit. Dicit iterum: «Non erunt tibi dii alii praeter me;» et: «Audi, Israel, Dominus Deus tuus, Dominus unus est;» et: «Dominum Deum tuum adorabis, et ei soli servies.» Ita igitur sua ipsius sapientia et virtute cuncta continens, et principia conservans omnis sensibilis substantiae, quae sunt calidum et frigidum, siccum et humidum, in unum concordia contemperat, ita ut harmoniam praesferant; nec ignis frigidum adversatur principio, neque humidum sicco resistit; sed quasi fraterna juncta concordia, contraria convenientisque et apparentia vivificant et existendi corporibus principia fiunt, sicutque cunctis ipsi obedientibus, quae sunt super terram vivificantur, et quae in caelis constabuntur. Mare autem totum et vastus oceanus in suis ipsorum moventur limitibus, et arida tota virescit, variisque et omnimodis plantis luxuriat, divino obediens praecipio. Conditionem mundi et universam creationem multi varie interpretati sunt, et ut unusquisque voluit, sic desinuerunt. Quidam enim casu et temere cuncta facta esse dicunt, inter quos Epicurei, neque ullam circa res universas esse providentiam fabulantur; alii vero, inter quos celeberrimus Plato, ex praesistente et aeterna materia Deum cuncta fecisse affirmant.

VI: De magia et praestigiiis.

Interea ad injustitiam deflexi, et omni impietate contaminati, insatiabiles ad peccandum facti sumus. Urbes enim adversus urbes praebantur, gentes adversus gentes excitabantur, et ruebant in bella universa terra, dum in facienda injustitia et iniquitate, ad affligendum Deum et serviendum diabolo, cuncti emularentur. Adeo enim impii erant, ut etiam daemones adorarent, et deos ipsos declararent, et sacrificia eis offerrent, bruta animalia et homines mactando, ut dictum est. Ideo magiam edocebantur et divinationes et veneficia; quin imo et nativitatem et causam omnis actionis et transactionis fortunae et astris attribuebant, nihil nisi visibilia considerantes. Uno verbo,

Variae lectiones et notae.

^ἢ προσκ. ^ἢ κτίσεως. ^ἢ ἐπανάγων. Αὐθις ἰ. πλανάγων αὐθις. ^ἢ Ex. xi, 3-18. Deut. vi, 4. ^ἢ Matth. iv, 10. ^ἢ προσκυνήσεις, λατρεύσεις ἰ. προσκυνήσης, λατρεύσης eod. ^ἢ τὸ cod. ^ἢ ὄμηκ. cod. ἰ. πηκούσσα? — ἰ. πακούσσα ἰ. ὕπηκος. ^ἢ ἐδιδάσκοντο ἰ. ἐδιδάσκοντο.

plena erant iniquitas et impietate universa, et fraudes vatum ubique vigebant. Erant enim oracula Delphis, Dodonæ, in Bœotia, in Lycia, in Lybia, in Ægypto et Calauria celebrata; Pythiamque mirabantur vana superstitione seducti homines. Nunc vero ex quo Christus, Dei Verbum, Dei sapientia et virtus prædicatur, cessaverunt ista, et hæc dæmoniaca quæquæ insania, nec jam est in medio ipsorum qui vaticinetur. Et olim quidem homines vanis percelliebantur ludibriis dæmonum, fontes, flumina, ligna, lapides occupantium, sicque præstigiis male sanos terrenium; nunc vero, Dei manifestato Verbo, ablata est horum superstitio.

ἕνθα ἢ λίθους, καὶ ὄντω ταῖς μαγείαις ἐπληττον τοὺς ἄρρονας· οὖν δὲ, τῆς θείας ἐπιφανείας τοῦ Θεοῦ Λόγου γενομένης, ἠφάνισται τούτων ἡ φαντασία.

Et olim quidem dictos apud poetas deos Jovem et Saturnum et Apollinem et herœas, cum vere deos esse opinarentur coherentique homines, errabant vehementer. Imo quosdam ex illis allegorice interpretantes adorabant. Sic Neptunum aquam, Vulcanum ignem, Junonem aerem, Cererem terram et fructus, Jovem pluviam credebant: pro quo ipsi homines mortales agniti sunt. Solus Christus inter homines cognitus est Deus verus, veri Dei divinum Verbum. Poetæ quidem dixerunt Jovem esse imbrem; sed idem illum adulterum, puerorum cognatorum, parricidam, et omnino scelestam dixerunt: at ne imber quidem est; si enim hoc credideris, et illa concedere necesse est; si vero illud negaveris, hoc quoque tibi negandum erit. Si vero, omissis poetis, utpote mendacibus, ad allegoriam confugeris, hoc te interrogabo, quid tandem sit Jupiter, fortens, inquam, substantia, et imber super aerem, dictus æther ea quod fervent et urat. Ergo non est rationalis et discretiva essentia, sed irrationalis; naturam enim aeris esse irrationalem prorsus evidens est. Si enim aer sit Jupiter, irrationalis est et insensibilis, et tunc fabula nullius momenti erit. Non enim aer pater facti alienigenæ, nec ullam peperit substantiam qualem fingunt mythologi et fabularum fectores, qui solem, quem etiam Apollinem vocant, filium ejus esse dicunt. Sol enim nec rationem, nec judicium, nec mentem habet, sed ipse est naturale opus, motum et circumlatum ea lege, quam ab initio ei Deus præscripsit. Itaque non est pleni quidem causa est æther, sed nubes recipientes aquam ex mari, sive desuper fluentia, sive aquæ quæ sunt super coelum, ut ipsa Veritas dixit per Prophetas.

ἢ ἀνοδοὺ φερομένων τῶν καμάτων, ἢ τῶν ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν ὑδάτων, ὡς ἡ δυναξ Ἀλήθεια διὰ τῶν θεῶν προφητῶν ἔφη.

τίθουν, μηδὲν τῶν φαινομένων πλέον λογιζόμενοι. Καὶ ὅλων ἦν πάντα παρανομίας καὶ ἀσεθείας ἐμπλεα, καὶ πανταχοῦ τῆς ἀπάτης τῶν μάντεων ἐτεπλήρωτο. (2) Καὶ γὰρ τὰ ἐν Δελφοῖς καὶ τὰ ἐν Δωδώνῃ, καὶ τὰ ἐν Βουωτίᾳ καὶ Λυκίᾳ, καὶ Λιβύῃ καὶ Αἰγύπτῳ καὶ Καλαυρίοις μαντεύμασιν· ἢ Πυθία ἰθαυμάζοντο μὲν τότε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τῆ φαντασίᾳ, Νῦν δὲ, ἀφ' οὗ Χριστός, ὁ Θεὸς Λόγος, ἢ τοῦ Θεοῦ σοφία καὶ δύναμις καταγγέλλεται, κέπαιται ταῦτα καὶ ἡ τούτων δαιμονιώδης μανία, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι λοιπὸν ἐν αὐτοῖς ὁ μαντεύμενος. Καὶ πάσαι μὲν ἐφαντασιωσκόπου δαίμονας τοὺς ἀνθρώπων, προκαταλαμβάνοντες πηγὰς, ἢ ποταμούς, ἢ

(3) Καὶ πάσαι μὲν τοὺς ἑξὶ παρὰ ποιηταῖς λεγομένους θεοὺς Δία, καὶ Κρόνον, καὶ Ἀπόλλωνα, καὶ Ἥρωα, νομίζοντες οἱ ἄνθρωποι θεοὺς ἀπέρχιν, ἐκλανώντε αἰθῆρας· καὶ μέντοι καὶ ἀλληγορικῶς τινὰς αὐτῶν ἐκλαμβάνοντες προσεκύνουν, εἶον τὸν Ποσειδῶνα ὕδαρ, καὶ τὸν Ἥφαιστον πῦρ, καὶ τὴν Ἥραν ἀέρα, καὶ τὴν Δήμητραν γῆν καὶ καρπούς, καὶ Δία θετόν. Ἀντὶ μὲν ἑκαίνοις ἢ ἐγνωσθησαν ἄνθρωποι θνητοί· μένος δὲ Χριστός ἐν ἀνθρώποις ἐπεγνώσθη Θεὸς ἀληθινός, ἀληθινοῦ Θεοῦ Θεός Λόγος. (4) Οἱ τοίνυν ποιηταὶ εἰρήκασιν, ὅτι Ζεὺς ἐστὶν ὁ θεὸς· ἀλλ' οἱ αὐτοὶ πάλιν εἶπον, ὅτι μοιχός ἐστι, καὶ παιδοφθόρος, καὶ πατραλόφας καὶ ἕτερα τούτων οὐκ ἔλαττον ἐγκλήματα· ἀλλ' οὐκ ἐστὶ, φημι ἢ, ἀληθῶς, οὐκοῦν οὐδὲ τὸ θεῖν. Εἰ γὰρ ταῦτα δέχη, κάκεινά σε ἀνάγκη δέξασθαι· εἰ δὲ ἑκαίνα ἐκβάλλεις, καὶ ταῦτα μετ' ἑκαίνων. (5) Εἰ δὲ ἀφελὲς τοὺς ποιητὰς ὡς πλαστολόγους, καὶ ἐπὶ τὰς ἀλληγορίας δράμοις, ἑκαίνο σε ἐρήσσομαι, τί ποτέ ἐστιν ὁ Ζεὺς, ἢ ζῆουσα, φημι, οὐσία καὶ τὸ ὑπὲρ τὸν ἀέρα ὄμβρος, ὃ αἰθῆρ λέγεται παρὰ τὸ ζέον καὶ καλον. Οὐκοῦν οὐκ ἐστὶ λογικὴ τις καὶ διακριτικὴ, ἀλλὰ ἄλογος· ὅτι γὰρ ἡ τοῦ ἀέρος φύσις ἀλογός ἐστι παντέ που δῆλον. Εἰ γὰρ ἄῆρ ἐστὶν ὁ Ζεὺς ἢ, ἀλογός ἐστι καὶ ἀναίσθητος· κἀντεῦθεν ὁ μῦθος οἰχῆσται· ὃ γὰρ ἄῆρ οὐτε πατήρ ἐγένετό τις, οὔτε τινὰ ἔτεκεν οὐσίαν εἴαν ἀναπλάττουσιν οἱ μυθολόγοι καὶ μυθοπλάσται τὸν Ἥλιον, ὃν καὶ Ἀπόλλωνα καλοῦσιν ἢ, οὐδὲν αὐταῦ λέγουσιν ἢ εἶναι· οὔτε γὰρ ὁ ἥλιος λογισμὸν ἔχει, οὔτε διάνοιαν ἢ νοῦν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ φυσικὸν ἐστὶ τὸ ἔργον, ἀτόμωμον καὶ περιφερόμενον τῷ νόμῳ, ὃ πάσαι τὴν ἀρχὴν αὐτῷ ἔταξεν ὁ Θεός· ἀλλὰ ὥστε οὐδὲ τὸ θεῖν τοῦ αἰθέρος ἐστὶν, ἀλλὰ τῶν κεραιῶν δεχομένων τὸ ὕδωρ ἢ ἐπὶ τῆς θαλάσσης, οὐρανὸν ὑδάτων, ὡς ἡ δυναξ Ἀλήθεια διὰ τῶν θεῶν προφητῶν ἔφη.

Variae lectiones et notæ.

¹ Kalauria μαντεύματα ἢ τε? ² ἑκαίνων? ³ φη codex. ⁴ ἑκαίνα l. κάκεινα cod. ⁵ Ζεὺς, ἀλογός l. Ζεὺς (5b) ἀλογός. ⁶ κελώντες? ⁷ λέγαντες? ⁸ ὕδωρ l. ὕδωρ.

(6) Καὶ ὡς περ οὖν ἡλίω φαίνοντο; ἀπαλύνονται ἅ
σκότος, οὕτως τῆς θείας ἐπιφανείας γενομένης,
ἀκατέληκτο τῆς εἰδωλομανίας τὸ σκότος, καὶ πᾶσα ἡ
τῶν φιλοσόφων πιθανολογία μωρία καὶ φλυαρία
φανερῶς ἀπαδείχθη, καθὼς γέγραπται. Περὶ μὲν
γὰρ τῆς τῶν εἰδώλων ἄρδην καταλύσεως, ἔ⁷⁰ Καὶ
ἔσται, φησὶν, ἐν 52 ἐκείνη κατ' ἡμέραν, λέγει Κύριος
Σαβαώθ, ἐθαλοθρεύσω τὰ εἴδωλα τῶν εἰδώλων ἀπὸ
τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔσται αὐτῶν ἐτι μνηεῖα. » Περὶ δὲ
τῆς τῶν φιλοσόφων ματαιολογίας, ἔ⁷¹ Ὁ θρασυόμομος
τοῖς σοφοῦς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν^{71, 72}, » καὶ, ἔ⁷² Κύριος
γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ
μέταιοι. » (7) Καὶ πάλαι μὲν εἰδωλολατροῦντες
Ἕλληνας καὶ βάρβαροι κατ' ἀλλήλων ἐπολέμουσιν,
ὡς εἴρηται, καὶ ἑμῶι καὶ ἀπηνεῖς πρὸς τοὺς συγ-
γενεῖς ἐτύγχανον· οὐκ ἦν γὰρ τινα τὰ σύνολον
οὕτω τὴν γῆν οὕτω τὴν θάλασσαν ὁμοίαν διαβήκασιν
διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀκατέλληκτον μάχην· καὶ
ἀπὸ τῆς πᾶσα ἡ τούτων ζωῆ καὶ διαγωγῆ δι' ὅπλων
ἐγένετο, καὶ ξίφος ἦν αὐτοῖς διὰ βακτηρίας καὶ
παντός βοηθήματος εἰρησμιζ. Νῦν δὲ, ὅτε εἰς τὴν
τοῦ εἰρηνοποιῦ Χριστοῦ διδασκαλίαν καταθεθήκασι,
οὕτω δὴ παραδόξως τῶν ἐντι κατὰ διάνοιαν κατανα-
γίντες τὴν ἐμύνητα τῶν φόνων ἀπέθοντο, καὶ οὐκέτι
πολέμια φρονοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ δαιμόνων τὸν πόλεμον
διὰ τῶν ἀρίστων τρόπων καὶ τῶν κατ' ἀρετὴν
πράξεων ἐτρέφαντο καὶ προδήλως ἀντιπαρετάξαντο.
Περὶ ὧν καὶ γέγραπται, ὅτι⁷³ ἔ⁷³ Συγκόψουσι τὰς
μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰς ζιθῦνας αὐτῶν
εἰς ὄρεπανα, καὶ οὐ λήψεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχαιραν, » καὶ τὰ ἐξῆς.

(8) Περὶ τούτων μὲν τοι καὶ Θεοδώρητος τάδε
φησὶν·⁷⁴ ἔ⁷⁴ Εἰ τοίνυν Ἕλληνας ἀνεγνώσαν ἀκριδῶς
τὰς Ἑλληνικὰς ἱστορίας, ἔγνωσαν⁷⁵ δὴ ποῦθεν ὡς
καὶ τὰς περιφανεῖς ἐπιστήμας καὶ τῶν τεχνῶν τὰς
κλειστάς παρ' Ἑβραίοις⁷⁶ ἐπαίδευσθησαν Ἕλληνας·
γεωμετρίαν⁷⁷ γὰρ⁷⁷ Αἰγυπτίου εὐρηχένας φασίν,
ἀστρολογία δὲ καὶ γενεθλιαλογία Καλδαίων εὐρημα-
λέγεται, Ἄραβες δὲ καὶ Φρύγες οἰωνοσκοπίαν⁷⁸
ἐπενόησαν εἶναι· καὶ πρῶτοι θύειν θεοῖς, Καλ-
δαῖοι δὲ ἐξεῦρον ἦτοι Κύπριοι⁷⁹, διαφοροῦνται γὰρ
ἔθνος Περσικὸν ὑπάρχοντες (8^a)· τὴν δὲ ἀστρονομίαν
εὐεργηχένας πρῶτοι⁸⁰ Βαβυλώνιοι διὰ Ἠρωάστρου,
ἐξ ὧν δεύτεροι παρελήφασιν Αἰγύπτιοι, τὴν γεωμε-
τρίαν ἐκ τοῦ ἀπλέτου τῆς γῆς καὶ τῆς διαιρέσεως τῶν
χωρῶν προδιαχθέντες· καὶ εἰθ' οὕτω γράψαντες,
ἔτεροι μετέλαβον. (9) Τὴν δὲ 53 μαγείαν καὶ γοη-
τείαν καὶ φαρμακείαν Μῆδοι μὲν ἐφεῦρον καὶ Πέρσαι,
διαφέρουσι δὲ πρὸς ἀλλήλους· ἡ μὲν γὰρ μαγεία
ἐπιχλήσις ἐστὶ δαιμόνων, ἀγαθοποιῶν δὴθεν πρὸς
ἀγαθοῦς ὕστασιν τινα; ὡς περ^{80*} τὰ τοῦ Ἀπολλωνίου

Sicut igitur sole lucente fugantur tenebrae, sic
divina manifestatione facta, dissipatae sunt idolo-
latricae tenebrae, et omnis philosophorum sapientia
insaniae et garrulitatis convincitur, ut scriptum est.
Etenim de idolis penitus destruendis : « Et erit in
die illa, dicit Dominus Sabaoth, disperdam nomina
idolorum de terra, et non memorabuntur ultra. »
De philosophorum autem vaniloquentia : « Qui ap-
prehendit sapientes in astutia eorum; » et : « Dominus
scit cogitationes sapientium, quoniam vanae sunt. »
Et olim quidem idolis servientes Graeci ac Barbari
inter se bellabant, ut dictum est, et crudeles saevi-
que erga consanguineos erant; nec quisquam
prorsus terram aut mare inermis trajicere poterat,
propter bella quae sine spe reconciliationis inter
se agitant; uno verbo, tota illorum vita et con-
versatio in armis consumebatur, gladius illis erat
pro baculo et in omni contentione auxilium. Nunc
vero, pacifici Christi doctrinam amplexi, mitrum in
modum mente compuncti, crudelitate in sanguine
fundendo deposita, hostilia non meditantur, sed
adversus daemones bellum converterunt per artes
optimas et virtutis opera, et perspicue dimicave-
runt. De quibus etiam scriptum est : « Constabunt
gladios suos in vomeres, et lanceas suas in
falces, et non suffiet gens contra gentem gla-
dium, » etc.

De his Theodoretus quoque haec dicit : « Si Graeci
Graecae historiae studiose legisset, novissent sane
et scientias et plerasque artes liberales ab Hebraeis
Graecos didicisse; geometriam enim ab Aegyptiis in-
ventam esse dicunt; astrologia et ars horoscopica
Chaldaeorum inventum dicitur; Arabes et Phryges
auguria excogitarunt; » primi diis sacrificaverunt.
Chaldaei sive Cyprii, qui quidem ex Persia originem
ducunt; astronomiam invenisse primi dicuntur
Babylonii per Zoroastrem, ex quibus postea exce-
perunt Aegyptii. Nam geometriam ob immensam
terram in partes dividendam prius edocti, in
scriptis suis posteris tradiderunt. Magiam et incan-
tationem et veneficium Medii et Persae, vario
tam modo invenerunt. Magia est daemonum invocatio
beneficorum ad bonum aliquod effingendum : sic
Apollonis Tyabensis oracula ad bonum effectum
data sunt. Incantatio invocatio est daemonum male-
ficorum circum sepulcra ad malum aliquod
efficiendum; unde γοητεία nominatur ob gemitus

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁰ Zach. xiii, 2. ^{71, 72} I Cor. ix, ex Job. v, 13, et Ps. xciv, 41. ⁷³ Isa ii, 4. ⁷⁴ ad Graecos 1592 f. 6, 45 ἀνεγνώσαν τὰς. ⁷⁵ ἐν Th. 22, 8. τὰς δὲ π. cod. ⁷⁶ παρὰ βαρβάρων Th. ⁷⁷ μὲν Th. ⁷⁸ καὶ ἀστρο-
νομίαν Th. ⁷⁹ οἰωνοσκοπικὴν ἐπ. πρῶτοι Th. ⁸⁰ X. δὲ ἦτοι Κύπριοι ἐξ. τὸ μαγεῦσιν B¹. ^{80*} πρῶτοι
λέγονται B. διὰ Ζωροάστρου ἐξ ὧν δεύτεροι παρελήφαν B². ^{80*} ὡς περ — ὕστασιν ὅ om. B¹ homoiotele-
κτω.

et lamentationes quæ circa sepulcra flunt; veneficium autem est quando ad amoris illecebram datur alicui lethale poculum. Similiter auguralis scientia complectitur avium inspectionem, alia divinationem ex iis quæ domi, quæ in via, quæ in manibus observantur; augurium quod ducitur ex palpitatione. Fit augurium per avium inspectionem, quando hac vel illa avi volante et vergente coram vel retro, dextra vel læva, dicunt: « Hoc vel illud contingit. » Fit augurium ex palpitatione, quando indicium ex palpitatione ducitur, verbi gratia, quando palpitavit dexter aut sinister oculus, vel humerus, vel femur, vel crus, vel quando pruritus in pede sentitur, aut aures tinniunt, et dicunt: « Hoc vel illud accidit aut accidet. » Divinatio ex iis quæ domi spectanter locum habet, quando quæ domi contingunt indicans aliquis dicit: « Hoc accidit; » verbi gratia, in tecto apparet mustela aut serpens aut mus, vel exhausum est oleum, aut mel, aut vinum, aut cinis, vel stridor sit ligni, vel quidpiam aliud, et additur: « Hoc significat. » Divinatio ex iis quæ in via spectantur fit, quando quæ in via occurrunt aliquis enarrat dicens: « Si tibi obviam occurrat is homo, aut id portans, hoc tibi accidet. » Per inspectionem manuum divinatio fit, quando per extensionem manuum affirmantes dicunt: « Hoc illi fiet. »

Litteras porro a Phœnicibus inventas Græci dicunt, et a Cadmo in Græciam allatas; medicinam autem exercere Ægyptium Apim incepisse et Aesclepium hanc auxisse artem: quibus tamen omnibus Hebræi antiquiores sunt. Similiter alii aliter de dogmatibus disseruerunt. Enim vero alii visibilia creata, alii non creata, sed fortuita dixerunt esse; alii mundum universum animam vivificari, alii mente carere. Anaxagoras enim et Protagoras cum in Ægyptum venissent, et cum sapientibus Ægyptiis et Hebræis ibidem conversati essent, de iis quæ sunt cognitionem nacti sunt, et postea ipse Plato rite initiatus est, ut in suis Parallels dixit Plutarchus. Ægyptii ante alios soli et lunæ indiderunt nomina, solem Osirim vocantes, lunam Isim; quæ astra quod currentia viderent, deos a voce θέειν (quod est currere) appellaverunt, et iis sacrificaverunt. Ignem quoque Vulcanum, terram Cererem, humidam substantiam Oceanum, cupidinem Vesperem et Amorem, iram Martem, ebrietatem

του Τριανίως θεοπίσματα δι' ἀγαθῶν γεγονόσιν· ἢ δὲ γοητεία ἐπίκλησις ἐστὶ δαιμόνων κακοποιῶν περὶ τοὺς τάφους τελουμένη ἐπὶ κακοῦ τινος σύστασιν· ὅθεν καὶ γοητεία κέκληται ἀπὸ τῶν γούων καὶ τῶν θρήνων τῶν περὶ τοὺς τάφους γινομένων· φαρμακεία δὲ ὅταν διὰ τινος σκευασίας θανατοφόρου πρὸς φίλων δοθῇ τινὶ διὰ στόματος¹¹. (10) Ὁμοίως δὲ καὶ τῆς οἰωνικῆς τὸ μὲν ἐστὶ ὀρνεοσκοπικόν, τὸ δὲ οἰκοσκοπικόν, τὸ δὲ ἐνὸδιον, τὸ δὲ χειροσκοπικόν, τὸ δὲ παλματαῖον¹². Καὶ ὀρνεοσκοπικόν μὲν ἐστὶ, ὅταν, πετομένου¹³ τοῦδε ἢ τοῦδε ὀρνιθὸς ἐμπροσθεν ἢ ὀπισθεν, ἢ δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ νεύοντος, εἰπωσι· « Τόδε¹⁴ ἢ τόδε συμβαίνει· » περὶ δὲ ἀλματικόν¹⁵ τὸ διὰ τῆς πάλσεως τοῦ σώματος γνωριζόμενον, οἷον ἐπάλλθῃ ὁ δεξιὸς ἢ ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς, ἢ ὁ ὤμος, ἢ μῆρὸς, ἢ κνήμη, ἢ κνισμὸς ἐν τῷ ποδὶ¹⁶ γέγονεν, ἢ πρὸς τὸ οὖς ἤχος ἐγένετο, « Τόδε δὲ φησι¹⁷, συμβαίνει ἢ τὸδε συμβήσεται· » οἰκοσκοπικόν δὲ, ὅταν τὰ ἐν τῷ οἴκῳ συμβαίνοντα εἴπῃ¹⁸ τις· « Τόδε συμβαίνει· » οἷον ἐν τῇ στέγῃ φανεί γαλῆ¹⁹, ἢ ὄφις, ἢ μῦς, ἢ ἐκκενωθῆ ἔλαιον, ἢ μέλι, ἢ οἶνος, ἢ τέφρα, ἢ τρισμὸς²⁰; γίνηται ξύλου ἢ ἄλλο τι· « Τόδε προμηνύει· » ἐνὸδιον δὲ, ὅταν ἐξηγήσεται τις τὰ ἐν τῇ οἰκῷ ὑπαντῶντα λέγων· « Ἐάν σοι ὑπαντήσῃ τοιοῦτος ἄνθρωπος²¹ ἢ τόδε βαστάζων, τόδε σοι συμβήσεται· » χειροσκοπικόν δὲ, ὅταν διὰ τῆς ἐκτάσεως τῶν χειρῶν διατεινόμενοι²² εἰπωσι· « Τόδε αὐτῷ γενήσεται. »

(11) Καὶ τὰ μὲν γράμματα Φοινίκας ἐρρηκέναι φασὶν Ἕλληνας, καὶ τὸν²³ Κάδμον ταῦτα πρὸς τὴν Ἑλλάδα κομίσαι, ἱατρικῆς δὲ τὸν Αἰγύπτιον Ἀπιν ἐλεξαν ἀρξαι καὶ τὸν Ἀσκληπιὸν²⁴ ἀδῆσαι τὴν τέχνην, ὧν πάντων Ἑβραῖοι προγενέστεροι. (12) Οὕτω καὶ περὶ τῶν δογμάτων διαφερόμενοι^{25, 26} διαφῶρος ἔδογματίσαν. Οἱ μὲν γὰρ τὰ δρώμενα γενητὰ, οἱ δὲ ἀγένητα καὶ ἐκ ταυτομάτων γενέσθαι· καὶ οἱ μὲν ἐμφύχον εἶναι τὸ πᾶν, οἱ δὲ ἀψύχον ἔφασαν. Ἀναξαγόρας γὰρ καὶ Πυθαγόρας, εἰς Αἰγύπτου ἀφικόμενοι καὶ τοῖς Αἰγυπτίων καὶ Ἑβραίων²⁷ αὐτόθι σοφοῖς προσομιλήσαντες, τὴν περὶ τῶν ὄντων γνώσιν ἠκούισθησαν, ὥσπερ δὴ μετὰ ταῦτα καὶ Πλάτων ἐμυθήθη μάλλον, καθὼς ἐν τοῖς Παραλήλοις ἐφη Πλούταρχος. (12) Οὐ μὴν δὲ²⁸ ἀλλὰ καὶ θεοὺς Αἰγύπτιοι πρῶτοι τῶν ἄλλων τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ὠνόμασαν, καλέσαντες τὸν μὲν ἥλιον Ὅσιριν, τὴν δὲ σελήνην Ἴσιν· ἅτε οὖν ὄρωντες αὐτοὺς λόγως δρόμῳ καὶ θέοντες, θεοὺς αὐτοὺς ἐκ τοῦ θέειν ἀνηγόρευσάν τε καὶ εἴθυσαν. Καὶ τὸ μὲν

Variæ lectiones et notæ.

¹¹ στόματος. Ὁρνεοσκοπικόν δὲ λέγεται ἐξερρηκέναι τοῦτο πρῶτος Τηλέγονος (quod codex in margine habet). Ὁμοίως δὲ καὶ τῆς οἰωνιστικῆς B¹. ¹² τὸ δὲ παλματικόν B². ¹³ πετομένου ὀρνιθὸς B³. ¹⁴ τόδε συμβαίνει ἢ τόδε B⁴. ¹⁵ τὸ δὲ παλματικόν? — ἀλματικόν δὲ τό B⁵. ¹⁶ ἐν τῷ ποδὶ κνημῖδ; B⁶. ¹⁷ φησι, συμβήσεται. B⁷. ¹⁸ εἴπῃ I. εἴποι B⁸, εἴπει cod. ¹⁹ φανῆ γαίη B⁹. ²⁰ πρισμὸς ξύλων (ξύλ. cod.) ὑπαντήσῃ B¹⁰. ²¹ βαστάζων ἢ τόδε συμβήσεται σοι τόδε B¹¹. ²² διατεινόμενος B¹². ²³ καὶ τὸν om. B¹³. ²⁴ ἀπὸ ἀναφορῆς B¹⁴. ²⁵ Οὐ μὴν δὲ I. Οὐ μὴν (Ab) δὲ.

πῦρ Ἡραϊστον, Δήμητραν δὲ τὴν γῆν, καὶ τὴν Ἀ
 ὄγαν οὐσίαν Ὀκεανὸν ἐπέθεσαν· καὶ τὴν μὲν
 ἐπιθυμίαν Ἀφροδίτην καὶ Ἔρωτα κακλήμασιν,
 Ἄρεα δὲ τὸν θυμὸν, καὶ τὴν μέθην Διόνυσον, τὴν
 δὲ κλοπὴν Ἑρμῆν, καὶ τὴν φρόνησιν Ἀθηνᾶν, καὶ
 πάλιν Ἡραϊστον τὰς τέχνας, ὡς πυρὶ συνεργὸν ²²
 κτηρημένον· τοσούτον γὰρ τὰς αἰσχραὶς ἐδουλώ-
 θησαν ἡθοναῖς, ὡς καὶ τὸν τράγον διὰ τὴν εἰς τὰς
 μίξεις μανίαν θεὸν ὁμολογῆσαι καὶ θῦσαι. Μενδήσιοι
 δὲ τοῦτον διαφερόντως ἐτίμησαν, ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις
 ζῷοις αἱ ἄλλαι πόλεις θεολογίας τινας ἀπέφερον.
 Ἔσθεον δὲ καὶ Μερμφίται τὸν ταῦρον, καὶ Λυκοπο-
 λῖται τὸν λύκον, καὶ Κυνοπολίται τὸν κύνα, καὶ
 Ἐλλοὶ τὸν αἴλουρον, καὶ ἕτεροι τὸν χροκόδειλον.
 (13) Οὐκ οὖν πρῶτοι θεοὺς ὠνόμαζαν ²³ οἱ Αἰγύπτιοι
 καὶ Φοίνικες, ὅφ' ὧν Ἕλληνες παρελήφασιν ἥλιον ^B
 καὶ σελήνην, ἀστέρας τε καὶ οὐρανὸν, καὶ γῆν, καὶ τὰ
 ἄλλα στοιχεῖα προσκυνήσαντες, ὡς θεοὺς ἐλάτρευ-
 σαν. Χρόνῳ δὲ ἕτερον καὶ τοὺς εἰ τι δεδρακότας
 ἢ ἐν πολέμοις ἀνδραγαθήσαντας ὡς τὸν Ἡρακλέα
 γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν ἐθεοποίησαν Ἕλληνες, καὶ
 τὸν Ἀσκληπιὸν διὰ τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην θεὸν
 τελευτήσαντα ²⁴ προσηγόρευσαν· καὶ οὐ μόνον τοὺς
 μύσαραις πράξιον ἄλόντα; ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας
 ἀγαθὸν τι δράσαντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀσελγείαις καὶ
 ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν.

Z. Περὶ τῶν θεοποιησάντων Ῥωμαίων.

Ἐξ ὧν Ῥωμαῖοι μεμαθηκότας τοὺς ἰδίου βασι-
 λαί; μετὰ θάνατον ἐθεοποίησαν, καὶ οὐ μόνον τοὺς
 ἐνώμους βεβασιλευκότας; ²⁵ καὶ 55 τοῦ δικαίου ^C
 κτηρημένους; ²⁶, ἀλλὰ καὶ τοὺς τυραννικῶς καὶ
 ἀδικίως; τε καὶ παρανόμως τὴν ἀρχὴν ἰθύναντας.
 Καὶ γὰρ Νέρωνα; ²⁷ πᾶσαν ἰδίαν ἀκολασίας καὶ πα-
 ρανομίας κατὰ χρόνον μετεηλυθότα, καὶ Δομιτιανὸν,
 καὶ Κόμοδον καὶ γε ἄλλους μισαιφόνους καὶ λαγνι-
 στάτους; ἀνδρας τῷ τῶν σφετέρων θεῶν καταλόγῳ
 συνέταξαν. (2) Οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ τοὺς παμπο-
 νήρους δαίμονας ἐθεοποίησαν, παρ' ὧν καὶ τὰς
 γοητείας καὶ μαγγανείας μεμαθηκότας, πονηραὶς
 κακοτεχνίαις, θυσίαις καὶ τελεταῖς αὐτοὺς ἐτίμησαν,
 οὐδ' ἡμεῖς ἐκ διαμέτρου βδελυτόμεθα δικαίως;
 ἔγαν ὡς θεομισαί; καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως προξέ-
 νους.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ δαιμόνων ἐμνήσθην, προδρῶν ^D
 εἶμαι καὶ περὶ τοῦτου, ἄγε δὴ δοξαζομένων παρὰ
 τῶν ἑλλεινῶν καὶ τοῦ ἀσέβητου πυρὸς ἀξίῳ διασα-
 φῆσαι. Τὸν γὰρ τοῦτων ἄρχοντα Σατανᾶν τὰ θεία
 προσαγορεύουσι λόγια, δηλοῖ δὲ τοῦνομα τὸν ἀποστά-
 τιν κατὰ τὴν φωνὴν τῶν Ἑβραίων, ὀνομάζει δὲ
 εἰ τὸν Διάβολον ὡς τὸν θεὸν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους;
 συκοφαντοῦντα καὶ αὐτοῖς; δὲ (5^ο) τοῖς ἀνθρώποις;

Variae lectiones et notæ.

²² συνεργῶ? ²³ ὠνόμασαν οἱ Ἀ. I. ὠνόμασαν Αἰγύπτιοι cod. ²⁴ τελευτήσαντα I. τελευτήσαντα.
²⁵ βεβουλευκότας; B². ²⁶ φρονήσαντας; B¹. ²⁷ καὶ ἀδ. τε καὶ π. om. B². ²⁸ Νέρωνα καὶ Δομι-
 τιανῶν?

Bacchum, furtum Mercurium, prudentiam Minire-
 vam et rursus Vulcanum artes nominaverunt,
 quippe qui igne uteretur. Adeo enim turpibus
 servierunt voluptatibus, ut hircum, ob effrenam
 voluptatem, deum profiterentur, eique sacrifi-
 carent. Hunc autem Mendesii præcipue coluerunt;
 nam aliæ urbes aliis animantibus cultum divinum
 exhibebant. Memphitæ quidem taurum, Lycopoli-
 tani Iupum, Cynoopolitani canem, alii selem, alii
 orocodilum venerabantur. Priores igitur deos
 nominaverunt Ægyptii et Phœnices, ex quibus
 Græci acceperunt solem, lunam, stellas, cœlum,
 terram cæteraque principia adorantes, et tanquam
 diis cultum iis exhibentes. Postea vero Græci et
 illos qui se beneficos, aut in præliis strenuos
 præbuerant, verbi gratia, validum et strenuum
 Herculeum, divinis decoraverunt honoribus, et As-
 clepium, ob artis medicæ scientiam, post mortem
 deificaverunt. Et non solum illos qui aliquid boni
 egerant, sed etiam impudicitia et acclerum convictos
 viros et feminas venerati sunt et divino cultu pro-
 secuti.

VII. De apothēsi apud Romanos.

Romani, a Græcis edocti, imperatores suos post
 mortem inter deos retulerunt, et non eos tantum-
 modo qui legitime imperaverant et justitiam col-
 uerant, sed illos quoque qui tyrannice et iniuste
 impieque Imperio præfuerant. Neronem enim, qui
 omnem incontinentiæ et impietatis modum inso-
 lenter excesserat, Domitianum, Commodum, et
 alios homicidas et libidinosissimos homines deorum
 suorum catalogo ascripserunt. Quin imo et sce-
 lestissimos dæmones pro diis habuerunt, a quibus
 incantationes et veneficia edocti, pessimis male-
 ficiis, sacrificiis et mysteriis ipsos coluerunt, quos
 nos e contra tanquam Deo invisos et æternis
 suppliciiis deputatos abominamur.

Quoniam dæmonum mentionem feci, non alienum
 puto de illis disserere, qui a miseris et æterno
 igne dignis glorificati sunt. Horum principem Sa-
 tanam divina nominant oracula, cujus nomen
 apostata Hebraice interpretatur; diabolus etiam di-
 citur utpote qui Deum apud homines calumniatur,
 et inter homines ipsos lites et contentiones seminatur.
 Hos non malos ab initio a Deo universorum creatos

esse dicimus, nec talem sortitos esse statum, sed depravatione mentis a melioribus ad pejora cecidisse sponte et libere; et his non contenti bonis quæ a Creatore acceperant, imo majora appetentes, ¹superbia intumuisse, et ab antiquitus data gloria decidisse: deinde adversus homines, ad imaginem Dei creatos, rabie actos esse, et contra eos bellum suscepisse. Porro Creator, ex una parte, bonorum angelorum custodia servavit hominum genus, ne vi et tyrannica potestate usus et impune invadens, quos præ invidia oderat, temere diabolus perderet; ex altera parte, certaminis discrimen non impedivit, ut optimos lucta ostenderet, et fortitudinis exemplaria florent. Quæ de causa violentum illius impetum tanquam exitium per angelorum custodiam compescuit, cogitationum autem est assensus certamini, ut strenuos dignos coronis ostenderet, neque ipse istum ad æmuli conditionem sorte delegit, sed ad opus suum iustius malitia usus est, quemadmodum medici viperis ad morbos pellendos.

ἀποκληρώσας, ἀλλ' **56** εἰς δὲ τῆς ² ἐκείνου πονηρίας ³ χρησάμενος, ὡς περ οἱ ἰατροὶ ταῖς ἐχθρίαις εἰς ἀπαλλαγὴν νοσημάτων.

Porro quoniam Græci apostolos et nos barbara lingua loqui aiunt, sciunt nobismetipsis Græcos omnes Scythas videri: hoc enim Paulus demonstravit dicens: « Si ergo nesciero virtutem vocis, ⁴erō ei qui loquitur barbarus. » Revera quemadmodum Græcis Hlyrii et Pæones et cæteri barbarice loqui videntur, sic his et similibus quicumque Græcorum artificiosam disputationem et garrulitatem percipere nequeunt, ipsi barbari videntur esse. Eundem sensum omnis lingua habet; eadem enim omnium hominum natura, et experientia magistra. Enimvero invenire est etiam apud Barbaros artes et scientias et in bellis virtutem, et inter ipsos quidam acutiorem Græcorum disciplinam ac loquacitatem sermonis brevitate superant. Quod testificantur Persæ et veteres historici, et si quis nunc legatus, aut dux, aut mercaturam exercens cum eis conversaretur, peritiam eorum et malignitatem utique experiretur. Dicunt enim eos acute percipere sermonum versutias et dolos, et paucis verbis subigere eos qui ante disseruerunt. Magnam etiam ratiocinandi vim habere dicuntur et idonei esse ad facile solvendum ab aliis neta, et proverbis uti et ænigmatibus disortiasimis; non enim philosophicis et rhetoricis imbuti sermonibus, naturam solam habebant magistram. αἰνίγματων - οὐ γὰρ δὴ περ φιλοσοφικῶς ἢ ῥητορικῶς διδάσκων.

Ἐρίν πρὸς ἀλλήλους καὶ μάχην ἐμβάλλοντα. Τούτους ἡμεῖς οὐ πονηροὺς ἐξ ἀρχῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὤλων δημιουργηθῆναι φαμέν, οὐδὲ τοιάνδε ἔξεν λαχεῖν, ἀλλὰ τῇ παρατροπῇ τῆς γνώμης ἀπὸ τῶν ἀμεινόντων εἰς τὰ χεῖρονα πεσεῖν αὐθαιρέτως καὶ ἀτεξευστῶς, καὶ τοὺς παρὰ τοῦ πεποιηκέντος παρασχεθεῖσι οὐκ ἀρκεσθέντας ⁵, ἀλλὰ μειζύτως ὑπερθέοντας, εἰσδέξασθαι μὲν τοῦ τύπου τὸ πάθος, ἐκπεσεῖν δὲ τῆς ἀρχῆθεν δοδαίας τιμῆς. εἴτα κατὰ τῶν ἀνθρώπων ὡς εἰκότι θεῖς τετιμημένων λυτῆσαι καὶ τὸν κατ' αὐτῶν ἀναδέξασθαι πόλεμον. τὸν δὲ ποιητὴν τῇ μὲν τῶν ἀγίων ἀγγέλων ἐπιστασίᾳ φρουρήσας τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος, ὅπως μὴ βίᾳ καὶ τυραννίδι χρώμενος ἀπατάς ἐπιών, οὐκ διὰ φόβου ἐμίσσησεν, ἀδελῶς διαφθεῖρη ⁶. τὴν δὲ ἀγωνιστικὴν οὐκ ἐκώλυε μάχην, ἵνα δείξῃ τοὺς ἀρίστους ἢ πάλῃ καὶ γένωνται ἀνδραγαθῶν ἀρχέτυπα. οὐ δὲ εἵνεκα τὴν βίαιαν ἐκείνου προσβολὴν ὡς ἀλέθριον διακυλύσας τῇ τῶν ἀγγέλων φρουρᾷ, τῇ τῶν λογισμῶν συνεχώρησεν ἀγωνίᾳ, ὅπως τοὺς ἀξιότικους ἀποφήνῃ ἀέλους τῶν στεφάνων, οὐκ αὐτὸς ἐκείνον εἰς ἀντιπάλου τάξιν

ἀποκληρώσας, ἀλλ' **56** εἰς δὲ τῆς ² ἐκείνου πονηρίας ³ χρησάμενος, ὡς περ οἱ ἰατροὶ ταῖς ἐχθρίαις εἰς ἀπαλλαγὴν νοσημάτων.

(3) Ἐπεὶ οὖν βαρβαροφώνους Ἕλληνας τοὺς ἀποστόλους καὶ ἡμᾶς ἀποκαλοῦσιν, ἴστωσαν ὡς καὶ ἡμῖν πάντες Ἕλληνας σκυθίζουσιν. τοῦτο γὰρ ὁ Παῦλος ἐδήλωσε φάσων. « Ἐὰν μὴ γινῶ τὴν δυναμίν τῆς φωνῆς, ἴσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος. » τῷ ὄντι γὰρ ὡς περ τοὺς Ἕλλησιν Ἰλλύριοι, καὶ Παῖνες, καὶ ἄλλοι βαρβαρίζειν δοκοῦσιν, οὕτως ἐκείνους καὶ τοὺς τοιοῦτους ὅσοι τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς τεχνολογίας καὶ στωμυλίας ἱπατεῖν οὐ δύνανται, βάρβαροι δοκοῦσιν εἶναι. Ὅτι δὲ τὴν αὐτὴν ἔχει πᾶσα γλῶσσα διάνοιαν, μία γὰρ ἡ πάντων ἀνθρώπων φύσις, καὶ ἡ πείρα διδάσκαλος. Ἔστι γὰρ εὐρεῖν καὶ παρὰ τοὺς βαρβάρους τέχνας καὶ ἐπιστήμας, καὶ τὰς ἐν πολέμοις ἀνδραγαθίας ἐκ περιουσίας, ἔνιοι δὲ τούτων καὶ σοφώτερον ⁷ τὴν Ἑλλήνων παιδείαν καὶ πολυλογίαν βραχυλογίᾳ νικῶντες. (4) Τοῦτο γὰρ δὴ καὶ ⁸ Πέρσαι μαρτυροῦσι καὶ οἱ παλαιοὶ συγγραφεῖς, καὶ εἰ τις τῶν πρεσβυτέρων ἢ στρατηγῶν ἢ ἐμπορίων τινὰ μετιῶν συνεγένετο, καὶ πεπειρατο καλῶς τῆς ἐκείνων ἀγχινίας καὶ πανουργίας. Φασὶ γὰρ αὐτοὺς ὀξέως νοεῖν τὰς τῶν λόγων πλοκάς τε καὶ κλοκάς καὶ ἐπιπρύψεις, καὶ ὀλίγα φεγγυμένους νικῆν τοὺς προδιαλεγόμενους καὶ γε ξυλλογιστικῶς ἄγαν εἶναι διαθεβατιοῦνται, καὶ διαλύειν ἱκανοὺς τὰ παρ' ἐτέρων πλεκόμενα βρόδῳ, καὶ παροιμαῖς κεχρηθῆσαι σφοδράταις καὶ ἐνερπύθησαν λόγοις, ἀλλὰ τὴν φύσιν μόνην εἶχον

Variæ lectiones et notæ.

¹ ἀρκεσθέντας — ὀρεχθέντας? ² διαφθερεῖ εἰ δείξει cod. ³ τὴν. ⁴ πονηρίαν cod. s. i. subscr. ⁵ I Cor. xiv, 11. ⁶ σοφώτεροι? ⁷ περὶ Περσῶν vel. Πέρσαις?

(5) Τοὺς δὲ Γίνδεις καὶ τούτων πολλῶ σοφωτέρους λέγουσιν εἶναι καὶ ἐντροχειστέρους. (6) Καὶ (5^b) οἱ παρ' ἡμῶν δὲ νομάδες καὶ πρόχωροι, τοὺς Ἰσμαηλίτας φησὶ, τοὺς ἐν ταῖς ἐρήμοις βιοσφύοντας καὶ μηδὲν τῶν Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων ἐπισταμένους, ἀγγιλοῖς πολλῆ, συνέσει τε καὶ πολυκειρία κοσμοῦνται, καὶ διάνοιαν ἔχουσι καὶ πανουργίαν ὀξύτατην, οὗτι μάλιστα ξυνοδεῖν τάληθές δυνάμενοι ¹⁰ καὶ διελίγχειν τὸ ψεῦδος· καὶ διακρίναι τὸ κρεῖττον ἀπὸ τοῦ χείρονος. (7) Περὶ δὲ τῶν Αἰγυπτίων περιττὸν οἷμα λέγειν· καὶ γὰρ αὐτοὶ τῶν φιλοσόφων οἱ πρῶτοι κρείττους εἶναι τοὺτούς εἶπασαν **57** τῶν ὀνομαστοτάτων γεγενημένων παρ' Ἑλλήσιν. (8) Ῥωμαῖοι δὲ καὶ ποιητῆς ἔσχον καὶ συγγραφῆς καὶ ῥήτορας, ὡς φασὶν οἱ ταύτην κάκειν ἡσκημένοι τὴν γλῶτταν· καὶ πυκνότερα καὶ δεινότερα τῶν Ἑλληνικῶν εἶναι ^B τὰ τούτων ἐνθυμήματα καὶ συντομωτέρας ἄμα καὶ βαθεύτερας τὰς γνώμας. (9) Ταῦτα λέγων ¹¹, οὐ τὴν Ἑλλάδα σμικρῶν φωνῆν, οὐδὲ ἐναντία γε αὐτῇ ¹² παραδείγματα παρέχων, ἀλλὰ τῶν ἐπὶ ταύτῃ μεγαλυούτων συστῆλλον τὴν γνάθον ¹³ καὶ τὴν ὄφρυν κατασπῶν, καὶ διδάσκων μὴ κομφοδεῖν γλώσσαν ἀληθείᾳ ¹⁴ λαμπρομένην, μηδὲ βρονθύεσθαι ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ γυμνασμένους.

Η'. Περὶ Πλάτωνος τοῦ φιλοσόφου.

Καὶ γὰρ ἐνετύθεν οἱ μὲν ἀτομά τε καὶ ἀμερῆ σώματα προσηγόρευσαν διὰ τὸ ἀπαθές ἢ σμικρὸν ἔγαν, ἅτε μὴ νῦν ¹⁵ τομῆν καὶ διαίρεσιν δέξασθαι μὴ δυνάμενον. Οὕτω γὰρ καλοῦσιν ἐκεῖνοι τὰ λεπτότατα καὶ σμικροτάτα σώματα, ἃ διὰ τῶν φωταγωγῶν εἰσβάλλων ὁ ἥλιος, δεικνυσὶν ἑαυτὸν ἄνω καὶ κάτω καλλόμενον.

Οἱ δὲ τυχῆν καὶ εἰμαρμένην ἐδόξασαν· καὶ τὴν μὲν εἰμαρμένην ἀναγκαστικὴν δύναμιν εἶπον εἶναι καὶ τῆς ὅλης κινητικῆν, τὴν δὲ τυχῆν ὁ Πλάτων εἰτίαν ἔφη κατὰ συμβεβηκός γινομένην ἢ ξύμπτωμα φύσεως ἢ προαιρέσεως. (2) Καὶ γοῦν Δημόκριτος περὶ τούτου οὕτως εἶπεν· ¹⁶ « Καὶ γὰρ τὰ μὲν ἐκ θεοῦ πάντες ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς εἰμαρμένης καὶ τυχῆς καὶ τῶν σμικροτάτων ἐκείνων σωμάτων, καὶ προδήλως φερομένων, ἄνω καὶ κάτω παλλομένων καὶ περιπλεκομένων τε καὶ διασταμένων καὶ περιφερομένων ἐξ ἀνάγκης, » ἀφ' ὧν οὐ μόνον πλοῦτον καὶ πένιαν, καὶ ὑγίειαν, καὶ νόσον, καὶ δουλείαν, [καὶ] ἐλευθερίαν, καὶ πόλεμον, καὶ εἰρήνην διανέμειν, ἀλλὰ καὶ ἀρετὴν καὶ κακίαν ἀποκληροῦν ἔφη. (3) Καὶ πρὸς ἀλλήλους ἄλλας δοξάζονται ἀντιπαραθέσαντες· ¹⁷ διὰ τὸ ἀσύμφωνον καὶ ἀκατάλληλον **58** τῶν τῆναιαῦτα δογμάτων καὶ πρὸς τὰς ἀλλήλων

Gindes multo etiam sapientiores et solertiores illis esse dicuntur. Et apud nos nomades et rustici populi, Ismaelitas dico, qui in desertis vitam agitant, nihilque ex Græcorum scriptis legerunt, solertia magna et intelligentia et multa ornantur experientia, iudicium tamen habent et calliditatem acutissimam, quippe qui maxime verum percipere et discernere mendacium, et bonum a malo dijudicare possunt. De Ægyptiis loqui superfluum duco; etenim præcipui inter philosophos dixerunt illos celebratissimis Græcorum anteire. Romani quoque poetas habuerunt et historicos et rhetores, ut dicunt ii qui in ipsorum exercitati sunt lingua. Plura et graviora esse horum argumenta quam Græcorum, et breviores magisque reconditas habere sententias asserunt. Hæc dico non Græcam immittens linguam, nec opposita ei documenta tradens, sed ut eorum qui de illa se jactant, buccas et supercilium contraham, altos spiritus reprimam, docendo non deridendam esse linguam veritati inservientem, neque ornatis et variis sermonibus, sed veritati consentaneis gloriæ suæ consulentem. μὲν ἐπὶ λόγοις κομφοτικῆ τέχνη πεποιτικμένοις,

VIII. — De Platone philosopho.

Ideo quidam atomos et individua corpora cognominaverunt, quia minuta nimis sensibus non subjacent, utpote quæ sectionem et divisionem subire nequeunt. Sic enim vocant hi subtilissima et minutissima corpuscula quæ per fenestras sol immittit, sursum et deorsum ægitata.

Alii vero fortunæ et fato confisi sunt: fatum quidem necessitatis vim esse, materiam movendi facultate præditam dicentes, Plato autem fortunam causam fortuitam naturæ aut voluntatis dixit. Et vero Democritus de hoc sic loquitur: « Etenim quedam ex Deo omnes habemus, quedam vero ex fato et fortuna, et minutissimis illis corpusculis, perspicue, sursum et deorsum vibratis, circumplexisque et distinctis, et ex necessitate circumlatis, » quæ non solum divitias et paupertatem, sanitatem et morbum, servitutem et libertatem, bellum et pacem distribuere, sed etiam virtutem aut malitiam unicuique largiri dixit. Et quia alii adversus alios opiniones opposuerunt, et quasi instructa acie dimicaverunt, propter absouantiam et diversitatem doctrinarum, quæ tunc erat, glorificantur; jure vero alii aliorum falsas diremerunt

Varie lectiones et notæ.

¹⁰ δυναμένοις cod. ¹¹ λέγω? ¹² αὐτῇ cod. ¹³ γράθον cod. ¹⁴ ἀληθ. cod. ¹⁵ νῦν οἰν. cod. ¹⁶ Diog. L. ix, 49. ¹⁷ ἀντεπαραταξ. cod.

sententias. Falsum enim non veritatis solius inimicum est, sed etiam sui ipsius ex natura sua; veritas autem sibi ipsi consona est, falsumque solum habet oppositum. Unde alii quidem mentem sui juris esse dixerunt, omninoque posse ex arbitrio malos sanare affectus; alii vero illam necessitati et fato servire declaraverunt, et ex cœli circumdante gravitate et astrorum conjunctione pendere.

Plato contra oppositam illi de anima docuit sententiam; dixit enim liberam illam esse et affectuum dominam, sicut ostendit in *Legibus*: « Vincere seipsum, omnium victoriarum præcipua est et optima; vinci autem a seipso, turpissimum est et pessimum. » — « Novimus enim affectiones illas, tanquam nervos aut funiculos in nobis insitos, nos trahere, obnixasque nos invicem retrahere ad contrarias oppositasque actiones: ubi invicem diversæ distractæque virtus et vitiositas jacent. Sic enim ratio edicit, unam tractionum illarum semper esse sequendam, neque illam relinquendam unquam, sed hac omnibus nervis obnitendum esse: hunc enim esse illius rationis ductum. » Demonstratum est igitur voluntati animæ boni et mali divisionem a Creatore assignatam esse, et uno verbo rerum illarum quæ invicem pugnant. Hæc quidem ille. Hi vero qui illa in honore habuerant oppositam parturierunt sententiam; non enim veritatem discere cupiebant, sed vanæ gloriæ et æmulationi servientes, novarum opinionum inventores dici gestiebant, ideoque magnam substituerunt errorem, dum recentiores antiquorum doctrinam, omni pudore abjecto, pervertunt. Enimvero miser ille Aristoteles vivo adhuc Platoni propalam et impudenter obstitit, et contra Academiam bellum suscepit, neque doctrinam habuit in pretio, qua ambitiose fructum ceperat, neque celebratissimi viri gloriam veneratus est, nec robur in dicendo timuit, sed superbe et impudenter vesanus hic adversus illum stetit, non meliorem sed multo pejorem doctrinam proferens. Ille enim animam dixerat in tres partes divisam et immortalem formaque Deum referentem, hic autem mortalem dixit et temporaneam: ille Deum dixerat cuncta prospicere, hic terram, si traditioni fides, Dei cura privavit. Dixit enim quæ usque ad lunam sunt a Deo dirigi, cætera autem

Α μαχεσάμενοι δόξας, εικότως καταλελύκασιν ὡς ψευδεπιπλάστους· ἐπειδὴ τὸ μὲν ψεῦδος οὐ μόνον τῇ ἀληθείᾳ πολέμιον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ αὐτοῦ πέφυκεν, ἢ δὲ ἀλήθεια ἑξυμφωνον ἑαυτῇ, καὶ μόνον ἔχουσα τὸ ψεῦδος ἀντικείμενον. Ὅθεν οἱ μὲν αὐτοκράτορα τὸν νοῦν εἶπον εἶναι καὶ ἀγὰν δύνασθαι ¹⁸ (β^a) κατ' ἔξουσίαν τὰ πάθη θεραπεύειν, οἱ δὲ ἀνάγκης αὐτὸν καὶ εἰμαρμένης ἀπέφηναν δοῦλον· καὶ [ἐκ] ¹⁹ τῆς τοῦ οὐρανοῦ περιδινήσεως καὶ τῆς τῶν ἀστρων συνόδου τὰ; τούτου πράξεις καὶ ἐνεργεῖα; ἡρτῆσθαι.

²⁰ (4) Ὁ δὲ γε Πλάτων τὴν ἐναντίαν τούτου ²¹ περὶ ψυχῆς ἐξεπαίδευσεν δόξαν, ἐλευθέραν αὐτὴν καὶ δέσποιναν τῶν παθῶν εἶναι φήσας ²², ὡσπερ δηλῶν ἐν τοῖς *Νόμοις* ἔφη· « Τὴ μὲν νικᾷν αὐτὴν ἑαυτὸν πασιῶν νικῶν πρώτη καὶ ἀρίστη, τὸ δὲ ἡττάσθαι αὐτὴν ὑφ' ἑαυτοῦ ἀσχιστόν τε καὶ κάκιστον. » « Ἴσμεν γὰρ ²³, ὅτι τὰ πάθη ταῦτα ²⁴ ἐν ἡμῖν, οἷον νεῦρα ἢ μῆρινθοι ²⁵ τινε; ἐνοῦσαι ²⁶ σπῶσι τε ἡμᾶς καὶ ἀλλήλαι; ἀνθέλκουσιν, ἐναντία; γε εἶσαι ἐπ' ἐναντίας πράξεις, οὗ δὴ διωριζμένη ἀρετὴ καὶ κακία κείται· μίᾳ γὰρ φησὶν ὁ λόγος εἶναι τῶν ἔξωθεν ἐπομένων ²⁷ ἀεὶ καὶ μηδαμῇ ἀπολειπόμενον ²⁸ ἐκείνης ἀνθέλκειν τοῖς ἄλλοις νεύροις ἕκαστον, ταύτην δὲ εἶναι τὴν τοῦ λογισμοῦ ἀγωγὴν. » Ἀποδείχεται οὖν ὡς τῇ βουλῇ τῆς ψυχῆς ἀπέναμειν ὁ ποιητὴς τὴν τῶν κρειττόνων καὶ χειρόνων διαίρεσιν καὶ ἀπλῶς ἔριν καὶ μάχην ἔχοντες ²⁹. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα ³⁰. (3) Οἱ δὲ ἐκεῖνα πρεσβεύοντες ἐναντίαν δόξαν ³¹ ὤδιον· οὐ γὰρ τάληθες μαθεῖν ἐπεθύμησαν, ἀλλὰ κενοδοξία καὶ φιλοτιμία δουλεύσαντες καινῶν εὑρεται κληθῆναι δογμάτων ἐπεπόθησαν, ὅθεν καὶ τὴν πολλὴν ὑπέστησαν πλάνην, τῶν ἕτερον ἐπιγενομένων ἀνατρεπόντων ἀναιδῶς ³² τῶν πρεσβυτέρων τὰς δόξας. Καὶ γὰρ Ἀριστοτέλης ὁ τέλας ἐπιζῶντι Πλάτωνι προφανῶς τε καὶ ἀναισχύντως ἀντιπαρετάξατο καὶ τὸν τῆς Ἀκαδημίας ἀνεδέξατο πόλεμον· καὶ οὕτε τὴν διδασκαλίαν ἐτίμησεν, ἥς φιλοτιμῶς ἀπέλαυσεν, οὕτε τοῦ πολυβρωλλήτου ἀνδρὸς ἠδέσθη τὸ κλέος; οὕτε ³³ τὸ ἐν λόγοις εἶδισι ³⁴ κράτος, ἀλλὰ ὑπερηφάνως καὶ ἀπρηθρισμένως ³⁵ ὁ ἐμβρόντιτος πρὸς αὐτὸν ἀντίστη, οὐκ ἀμείνοσιν ἐκείνῳ, ἀλλὰ πολλῶ ³⁶ χειροσι χρησάμενος δόγμασιν. Καὶ γὰρ δὴ τὴν ψυχὴν ἐκείνου εἰπόντος τριμερῆ καὶ ἀθάνατόν τε καὶ ³⁷ θεοειδῆ, αὐτὸς θνητὴν ἔφη καὶ ἐπίκαιρον· καὶ τὸν θεὸν εἰρηκότος ³⁸ ἐκείνου προμηθεῖσθαι τῶν πάντων, οὗτος τὴν γῆν, ὅσον ἔκειν εἰς λόγους, τῆς θείας κτῆσιν

Variæ lectiones et notæ.

¹⁸ δύνασαι καὶ κατ' B¹. ¹⁹ ἐκ om. B¹. ²⁰ ἡρτῆσθαι cod. — ἡρτῆσθαι B¹. ²¹ τούτοις B¹, τούτ-
cod. ²² φήσας. ²³ τὸς δὲ i. I. 644 E. ²⁴ τ, τὰ π. Pl. ²⁵ σμῖρυνοι cod. ²⁶ ἐνοῦσαι cod. ²⁷ ἐπομέ-
νην cod. συνεπομένων Pl. ²⁸ ἀπολειπόμενην ἐκείνοις — μέτροις cod. ²⁹ ἐχόντων? ³⁰ Καὶ ὁ μὲν οὕτως
Ὁ δὲ οὕτως πρεσβεύων? B¹. ³¹ κενοδοξίαν καὶ φιλοτιμίαν cod. ³² ἀναιδῶν cod. e compendio ἀναιδ-
— ἀναιδῶν B¹, ἀναιδῶν cod. — ζῶν καὶ πλ. B¹. ³³ εἶδισι cod. ³⁴ ἀπρηθρισμένως ὁ ἐμβρόντιτος πρὸς
οὐρανόν B¹. ³⁵ πολλῶ μᾶλλον χειροσι; δόγμασιν ὡς ἀπεφάνθη. Καὶ B¹. ³⁶ τε καὶ φωτοειδῆ καὶ θεοειδῆ
εὔτος θν. B¹. ³⁷ ἢ ῥη ὅτι: μὲν ἐκ. B¹.

νίας ἐστέρησε ³⁰· τὰ γὰρ δὴ μέχρι σελήνης; ἰθιαιρ Δ
 ἔφη τὸν Θεόν, τὰ δὲ γε ἄλλα ὑπὸ τὴν εἰμαρμένην
 τετάχθαι καὶ τύχην καὶ κατὰ τὴν βίαιαν ἀνάγκην
 ἐπίστησιν ἐκἀστω. Καὶ ταύτη παραγνώμη ³¹ ποιῶν
 τοὺς ἀνδροφόνους καὶ τοιχωρῦχους καὶ πύρρους ³², τὰ
 τῆς παρανομίας εἶδη, καὶ ἄλλα δὲ πάμπολλα πρὸς
 ἀνατροπὴν ³³ ὁ δεῖλαιος τοῦ διδασκάλου δυσσεδῶς τε καὶ τολμηρῶς ἑτερολογῆσεν.

(6) Ὁ τοίνυν σοφώτατος Πλάτων θεολογῶν ἔφη·
 « Τί τὸ ὄν (μὲν) ³⁴ αἰεὶ γένεσιν ἐξ οὐκ ἔχον, καὶ ³⁵
 τὸ γινόμενον μὲν αἰεὶ, ὃν δὲ οὐδέποτε; Τὸ μὲν δὴ νοή-
 σει ³⁶ μετὰ λόγου περιληπτόν αἰεὶ, κατὰ τὸ αὐτὸ ὄν, τὸ
 δὲ αἰσθησέαι ἀλόγῳ ³⁷ δοξαστόν ³⁸, (6b) γινόμενον ³⁹ μὲν
 καὶ ἀπογιγνώμενον, ὄντως ⁴⁰ δὲ οὐδέποτε ὄν. » Ταῦτα
 ἐξ πάντα μέρος χρόνου, τὸ ἦν καὶ ἔσται· ἃ δὲ φέ-
 ροντες λαμβάνομεν ἐπὶ τὴν αἰδιον οὐσίαν οὐκ ὀρθῶς·
 λέγομεν γὰρ δὴ· ὃ ἦν, ἔστι ⁴¹ τε καὶ ἔσται, τί δὲ τὸ B
 ἔστι μόνον κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον προσήκει· τὸ δὲ
 ἦν καὶ ἔσται περὶ τὴν ἐν χρόνῳ γένεσιν οὖσαν πρέ-
 πει ⁴² λέγεσθαι, τὸ δὲ αἰεὶ καὶ καθ' αὐτὸν ὄν ἀνακιν-
 ῆτως ⁴³, οὔτε νεώτερον οὔτε πρεσβύτερον προσ-
 ἕκει λέγεσθαι· καὶ γὰρ τὸ αἰεὶ ὄν καὶ πρῶτον γενέ-
 σεώς ἔστιν ἀπάσης ὑπέρτερον, τὸ δὲ γινόμενον ⁴⁴
 καὶ ἀλλοιώσεις πολλὰς δεχόμενον, εἰκότως ἔφησιν
 οὐδέποτε εἶναι ⁴⁵. Καὶ πάλιν ὁ Πλάτων φησὶν ⁴⁶·
 « Ἀγαθὸς μὲν ὁ Θεὸς τῷ ὄντι γε καὶ λεκτέον, αἴτιος
 τῶν ἀγαθῶν, τῶν δὲ κακῶν ἀπάντων ἀναίτιος. »
 Ταῦτα οὖν περὶ ⁴⁷ τοῦ πεποιηκότος Θεοῦ καὶ περὶ
 τῆς ἡμῶν αὐταξουσιότητος ἐδίδαξε καλῶς ὁ Πλάτων
 φρονεῖν καὶ δοξάζειν· καὶ τοὺς κακῶν αἴτιον τὸν
 Θεὸν λέγοντας ἐξελαύνειν ἐκέλευσε, καὶ ἀνόσιον C
 εἶναι τόνδε τὸν λόγον φησὶ καὶ ἀξύμφορον ἡμῖν καὶ
 ἀσύμφωνον ἑαυτῷ. Οὐκοῦν εἰ ἀγαθὸς ὁ Θεός, ὡσπερ
 60 δὴ καὶ ἀγαθός, οὐκ ἂν ἔρα κακῶν αἴτιος γένοιτο·
 ἂν. Εἰ δὲ ἀναίτιος τῶν γενομένων κακῶν, κακὰ δὲ
 κυρίως ὀνομαζόμενα οὐ τὰ παρὰ πολλῶν ὀνομάζειν
 φίλον τισὶν, ἀλλὰ κακίαν, ἀκολασίαν καὶ τὰς ἄλλας
 παρανομίας τὰς ὑφ' ἡμῶν αὐταξουσιῶς τολμημέ-
 να· ἡμεῖς γὰρ τοῦτων ἔρα αἴτιος, καὶ οὐχ ὁ τάναν-
 τια νομοθετῆσας Θεός· ὅπερ δηλοῖ αὐτοῖς ὁ Πλάτων
 ἐν ταῖς Νόμοις, καὶ δεικνύς ἡμῖν τὸν τῶν ὄλων πρῶ-
 ταν, τῶν τοῦ παντός οἰάκων ἐπιλημμένον, φησὶν·
 « Ὁ μὲν δὲ Θεός, ὡς καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχὴν
 καὶ τελευτὴν καὶ μεσότητα ⁴⁸ τῶν ἀπάντων ἔχων,
 εὐθεὶς παρίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενος, τῷ
 δὲ αἰεὶ ξυνέκεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τοῦ ὀρθίου D
 νόμου ⁴⁹ τιμωρός· ἧς ὁ μὲν εὐδαιμονήσασιν μέλλων
 ἔχόμενος ⁵⁰ ξυνέκεται ταπεινῶς· ⁵¹ κεκοσμημένος· ὁ

Porro sapientissimus Plato, de Deo disserens,
 dicit : « Quid est id quod semper est, ortum autem
 non habet, et quid est id quod semper renascitur,
 nunquam vero existit? Unum, quod semper ideum
 est, cogitatione comprehenditur rationabiliter,
 alterum quod, nunquam revera existens, nascitur-
 que et moritur, irrationali sensu percipitur meram-
 que opinionem gignit. » Hæc autem omnia, quod
 erat et quod futurum est, pars temporis; erramus
 autem nec bene dicimus cum hæc ad perpetuam
 existentiam transferimus; dicimus enim, quod
 erat et est et in futurum erit, sed si vera dicere ve-
 limus dicere convenit : Erat et futurum est, de ea
 re que in tempore ortum habet dici convenit : quod
 autem semper et immutabiliter in se est, neque
 recentius neque antiquius dici decet. Quod enim
 semper est et ante est, ultra omnem ortum est ;
 quod autem factum est, et immutationes multas
 recipit, jure dixit nunquam esse. Rursus dicit
 Plato : « Bonus quidem Deus revera est dicendus
 causa bonorum, nullius autem mali auctor. » Hæc
 porro de Deo creatore et de nostro libero arbitrio
 docuit Plato sentienda et laudanda, et eos qui dicunt
 Deum mali auctorem expelli jubet, idque verbum
 iniuriam esse declarat et nobis noxium; et sibi ipsi
 contradictorium. Igitur si bonus Deus est (ut revera
 bonus est), non mali causa esse potest; si vero
 non auctor est malorum que accidunt, non mala
 proprie dicenda sunt que accidunt vniquoque mala
 dicuntur, sed malitia, incontinentia et alia peccata
 que libere audeamus committere; nos enim horum
 profecto causa sumus, non autem qui contraria
 præscripsit Deus. Quod demonstrat iterum Plato
 in *Legibus*, ubi ostendens omnium rerum rectorem,
 universitatique tenentem gubernacula, dicit :
 « Deus quidem, quemadmodum et antiquus sermo
 testatur, omnium rerum et principium et medium
 D et finem in se habens, recta via procedit. Hunc
 semper sequitur iustitia, eorum qui a divina lege
 desciunt ultrix atque vindex : cui quidem iustitiæ

Varie lectiones et notæ.

³⁰ ὀστέρησε B¹. ³¹ παρὰ γνώμην ποιεῖν B² — παραγνώμ. ποι. cod. ³² πόρρους καὶ δσα τὰ τῆς
 ἡθονῆς καὶ π. ε. B³. ³³ ἂν. τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ ἑτέρ. B⁴. ³⁴ μὲν om. Tim. 27 D. ³⁵ τί Pl. ³⁶ νοήσει
 καὶ τὸν τῷδε αἰσθησέαι ἀλόγῳ δόξα τὸ γιν. B⁵. ³⁷ τὸ δ' αὐτὸ δόξη μετ' αἰσθησέαι ἀλόγῳ Pl. ³⁸ δόξη τὸν
 cod. ³⁹ γ. καὶ ἀπολλύμενον, ὄντως Pl. ⁴⁰ ὄντως B⁶. ⁴¹ ἔστι l. ἔστι cod. ⁴² πρέπει οὖσαν λ. τὸ δὲ αἰεὶ
 κατ' B⁷. ⁴³ ἀνακινήτως l. ἀκινήτως B⁸ ut cod. ⁴⁴ γινόμενον l. γινόμενον B⁹ cod. ⁴⁵ εἶναι, καὶ ταῦτα
 μὲν ὁ Pl. B¹⁰. ⁴⁶ Resp. II. 380 R, C, Tim. 42 E? ⁴⁷ οὖν περὶ l. οὖν καὶ περὶ cod. ⁴⁸ μετὰ τῶν ὄντων
 ἀπ. Pl. IV. 716. A. περιπαίει cod. ⁴⁹ τοῦ θεοῦ λόγου Pl. ⁵⁰ ἔχομεν cod. ⁵¹ καὶ Pl. 13. χρημά-
 τ. v cod.

is modesto et composito animo adhæret qui felix est futurus. Qui autem superbia elatus est, qui pecuniarum honorumve confidentia tumet, vel corporis forma una cum juventute et dementia inflammatur animo ad petulantiam, quasi nec magistro, nec duce indigeat, sed aliorum dux ipse idoneus esse possit : ille profecto a Deo deseritur ejus vi et efficacia orbatus. Derelictus autem et hujusmodi alios duces nactus, exultat, et omnia simul perturbat atque permiscet : vulgo tamen aliquis esse videtur, at post tempus divinæ illi justitiæ non culpabiles dat pœnas, et seipsum et familiam et civitatem denique ipsam extremo involvit exitio. » Sic philosophus et Deum ostendit universis rebus consulentem, et ejus longanimitatem erga quosdam, et quod hinc insensatis supervenit detrimentum, et tandem extremam, quam ipsi parat ruinam. In *Gorgia* pœnarum causas ostendit his verbis : « Convenit autem cuilibet qui supplicio addictus est, et recte ab alio punitur, vel ut melior evadat, et cæteris hominibus sit exemplo : ut alii supplicium ejus videntes, formidine eandem pœnarum meliores fiant. Hi videlicet qui ex illis supplicii utilitatem capiunt, et Deo et hominibus dant pœnas, hi sunt qui leviora peccata commiserant : ipsis autem, o doloribus et cruciatibus tum hic tum apud inferos utilitas existit : fieri enim non potest aliter ut a noxa liberentur. Ex illis autem qui gravissimis sceleribus contaminati fuerint, illisque adeo iustis facinoribus insanabiles exstiterint, exempla proponuntur : ipsi vero nullum inde capiunt adjumentum, quippe qui insanabiles sint ; alii vero utilitatem percipiunt, hosce propter sua peccata et maximas et horrendissimas et infinito dolore cumulatas, easque sempiternas pœnas pati videntes. » Hæc videtur sapientissimus Plato ex divinis haussisse Scripturis ; profecto enim audit quæ per Moysen a Deo ad Pharaonem dicta sunt : « Ad hoc excoitavi te, ut ostendam in te fortitudinem meam, et ut annuntietur nomen meum in omni terra. » Cum enim omnino improbus ille factus esset, omnis generis pœnas induxit super eum Dominus, non ut meliorem se exhiberet ille (noverat enim istius mentem contumacem et insanabilem multitiem), sed ut ea quæ de ipso circumferebantur omnibus utilia exempta serent. Quomodo enim civitates carnifices alunt ad puniendos homicidas, effractores, et cæteros legum transgres-

δέ τις ἐξαρθείς, ὑπὸ μεγαλαυχίας ἢ χρήμασιν ἐπαρόμενος ἢ τιμαῖς ἢ καὶ σώματος εὐμορφίᾳ ἐμναστέτητι καὶ ἄνοιά φλέγεται τὴν ψυχὴν μεθ' ὕβρεως, ὡς δὴ οὐτ' ἄρχοντας οὐτ' ἀδ' ἡγεμένους ἄδόμενος, ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἰκανὸς ὢν ἡγεῖσθαι ἄδ, καταλείπεται ἔρημος Θεοῦ, καταλείφθεις δὲ καὶ ἐπι ἄλλους τοιοῦτους προσλαβὼν ἄσικτῆ ταρατῶν πάνθ' ἅμα· καὶ πολλοὺς τισιν ἐδοξεν εἶναι τι, μετὰ δὲ χρόνον ὑποσχῶν τιμωρίαν οὐ μεμπτὴν τῇ δίκῃ, ἐαυτὸν τε [καὶ] οἶκον καὶ πόλιν ἄρθῃν ἀνάστατον ἐποίησεν. » Διὰ τοῦτο ὁ φιλόσοφος καὶ τὸν τοῦ παντός ἐδειξε κηδεμόνα καὶ τὴν ἐπι τινῶν ἐσκόπει μακροθυμίαν καὶ τὴν ἐντεῦθεν τοῖς ἀνοήταις προσγινομένην λύθῃν καὶ τὴν ἐσῦστερον αὐτοῖς ἐπιπερομένην πανολευρίαν. Ἐν δὲ τῷ *Γοργίᾳ* καὶ τῆς τιμωρίας δηλοῖ τὰς αἰτίας λέγων ὧδε : « Προσῆκει δὲ παντὶ τῷ ἐν τιμωρίᾳ ὄντι, ὑπ' ἄλλου ὀρθῶς τιμωρουμένην ἢ βέλτιον γίνεσθαι καὶ ὠνήσασθαι ἢ παράδειγμα ἢ ἄλλοις γίνεσθαι, ἢ ἐκείνοι ὄρωντες πάσχοντα ἢ πάσχειν, φοβούμενοι (7^a) μελτέως γίνωνται. Εἰσὶ δὲ οἱ ὠφελοῦμενοι μὲν καὶ δίκην δίδοντες ὑπὸ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων οὗτοι οἱ ἐν ἰάσιμα ἀμαρτήματα ἀμαρτάνουσι, ὅμως δὲ δι' ἀληθῶν καὶ ὀδυνῶν γίνονται αὐτοῖς ἡ 61 ὠφέλεια, κἀνθάδε καὶ ἐν Ἄδου· οὐ γὰρ οἴοντες ἄλλως ἀπαλλάττεσθαι· οἱ δὲ, ἐὰν τὰ ἔσχατα ἀδικήσωσι καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα ἀδικήματα ἀνάσῃσι πᾶμπαν γένονται, ἐνταῦθα τὰ παραδείγματα γίνονται, καὶ οὗτοι μὲν οὐκέτι ὄνινανται, ἄτε ἀνάσῃσι ὄντες. Ἄλλοι δὲ ὄνινανται οἱ τούτους ὄρωντες διὰ τὰς μέγιστας ἀμαρτίας καὶ ὀδυνηρότερα καὶ φοβερώτερα κᾶθη πάσχοντας τὸν ἀεὶ χρόνον ἀτεχνῶς παραδείγματα. » (7) Ταῦτα δὲ εἰσικεν ὁ σοφώτατος Πλάτων ἐκ τῶν θείων εὐσηληκίαι λόγων· ἤκουσε γὰρ πάντως τὰ διὰ Μωϋσέως ἐπι Θεοῦ πρὸς τὸν Φαραῶ λεχθέντα· τό· « Εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάτῃ τῇ γῆ. » Παρωτήρη γὰρ τοι γεγενημένων ἐκείνῃ παντοδαπὰς καὶ κολάσεις ἐπέγαγεν αὐτῷ ὁ Θεός, οὐχ ὥστε ἀποφῆναι βελτίονα· ἦδει γὰρ αὐτὸν καὶ τὸν νοῦν ἀντίτυπον καὶ τὸ πάθος ἀνηκιστον— ἄλλ' ὅπως τὰ περὶ ἐκείνου διηγήματα πᾶσιν ὠφελείας γίνονται παραδείγματα. Καθάπερ γὰρ αἱ πόλεις σφραῖσαι τοὺς θημίους, ὥστε τοὺς ἀνδροφόνους καὶ τειχωρῶχους καὶ τοὺς ἄλλως παρανομοῦντας κολάζειν, οὐκ ἐπαινοῦσαι μὲν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ λίαν μισοῦσαι τὴν τοῦ βίου προαίρεσιν, ἀνεχόμεναι δὲ τῆς τούτων ὑπερησίας διὰ τὴν χρείαν, οὕτως ὁ τοῦ κόσμου κρύπταντι, οἶα

Variae lectiones et notæ.

ἄγνωσθ μᾶλλον cod. gloss. ὡς οὐτ' Pl. ὁ. τινὸς ἡγ. Pl. ὁ. ηγ. cod. ἁλῶν σκ. cod. οὐ πολὺν Pl. τιμωρουμένου cod. βελτίονι. ὄνινανται Pl. 525B. τοῖς Pl. ἴνα ἄλλοι Pl. ἢ ἀν. πάσχει Pl. μὲν ὡ· τε Pl. θεῶν τε καὶ Pl. ἀμαρτάνουσι cod. ἀμαρτῶσι Pl. ἀδικίας Pl. διὰ τ. Pl. ἀν. γένονται, ἐκ τούτων. γίνονται Pl. αὐτοῖς III. οὐδὲν Pl. ἀνάστα ὄντα cod. διὰ τὰς ἀ. τὰ μέγιστα καὶ ὀδυνηρότατα καὶ φοβερώτατα Pl. πάσχοντες καὶ τὸν cod. παροῦνται cod. ἀνηρημένους Pl. Ex. IV, 16.

θραύει· τινὸς γενέσθαι συγχωρεῖ τοὺς τυράννους, ὥστε διὰ τούτων ποιῆν τοὺς παρανομοῦντας καὶ ἀσεβοῦντας εἰσπράττειν· ὕστερον δὲ καὶ αὐτοὶ παρεδόθησονται τιμωρίαις, ἐπειδὴ περ οὐχ ὡς Θεῷ διακονοῦντες, ἀλλ' οἰκεία πονηρία δουλεύοντες, τὰ θεῖα δεδράκασι ἐκεῖνα. Οὕτως ἡμαρτηπῶτα τὸν Ἰσραὴλ τῇ τῶν Ἀσσυρίων ὀμότητι παρέδωκε, καὶ ἐπειδὴ δὲ τὸν τοιοῦτον οὐκ ἔγνωσαν σκοπεῖν, καὶ τούτων καταλύσας τὴν δυναστείαν, ἑτέροις δουλεύειν ἠνάγκασεν, ὡς διαβρήδην οἱ προφῆται διδάσκουσι, παρ' ὧν ὁ Πλάτων τὰς ἀφορμὰς κεκλωθῶς· τοιαύτη ἐστὶν τοὺς ἀνιάτως διακειμένους· εἰς ὠφέλειαν ἑτέρων παιδεύεσθαι. (8) Καὶ μὲν τοῖς γε καὶ περὶ τῶν λήξεων καὶ ἀποκλήρωστος τῶν ψυχῶν ὁ σοφώτατος ἐν 62 τῷ Φαίδωμῳ κἀλιν φησὶν⁸⁸· «Ὁ μὲν ἐπέλεστος καὶ ἀκάθαρτος εἰς Ἄδην ἀφικόμενος ἐν βορδῶρ κείσεται· ὁ δὲ τετελεσμένος καὶ κεκαθαρμένος· ἐκεῖθ' μεταχωρήσας μετὰ Θεοῦ οἰκίωσι· τὸν μὲν γὰρ θεοκαίως τὸν βίον μεταγλυθότα καὶ δίκως, ἐπειδὴν τελευτήσῃ, εἰς Μακάρων νήσους ἀπιόντα οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ κακῶν ἐκτός, τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθέως εἰς τὸ τῆς κρίσεως τε καὶ δίκης δεσμωτήριον, ὃ δὴ Τάρταρον καλοῦσιν, ἵνα καὶ οὕτω γυμνὸν, ἔπειτα κριτέον ἀπάντων τούτων· τεθνεώτας γὰρ (7^b) φηὶ κρίνεσθαι, ἵνα δικαία ἡ κρίσις τοῦ κριτοῦ γένηται.» Οὕτως ὁ Πλάτων ἀκριβῶς ἐπίστευσεν εἶναι τὰ ἐν Ἄδου κριτήρια. (9) Ἐντυχὼν γὰρ Ἑβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ, τῶν προφητικῶν λογίων ἀσπασίως ἤκουσε καὶ τὸν τοῦ πυρὸς ποταμὸν ἔμαθεν, ὃν ὁ μέγας ἐθεόσατο Δανιὴλ, καὶ τοῦ Ἡσαίου τοῦ θεοστότου μεμύηται λόγους, ἐν οἷς φησὶ περὶ τῶν ἀμαρτανῶν⁸⁹· «Ὁ σκόληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται,» καὶ⁹⁰· «Τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν τὸν αἰώνιον τόπον;» Ἄστε οὖν Πλάτων, ὁ τῶν Ἑλλήνων πάντων σοφώτερος καὶ ὑπέρτερός τε καὶ διαδόχος, ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς τοὺς φρονίμους καὶ σοφοὺς τῶν Αἰγυπτίων ἀφίκετο, πολυπειρίαν καὶ φυσιολογίαν ἀκριβεστέρην μαθησόμενος, ὡς Ἑλληνες ἱστοροῦσιν· ἔμαθε δὲ παρ' Ἑβραίοις καὶ θεολογίαν, εἰ καὶ μὴ σαφεστάτην καὶ ἀκριβοῦσιν, καθὼς παρελήφθη διὰ τὴν προκατέχουσαν αὐτὸν δεινὴν ἀθειαν καὶ χαλεπὴν ἐπιπλάνην ἀκμάζουσαν, ἀλλ' οὖν ἐξηγήσατο· καὶ γὰρ τὰ Μωσαϊκὰ σφραγιστάμενος ἰερὰ κάμπολλα καὶ μεταφράσας λόγια, ταύτην τοὶ πειρᾶται λεληθότως εἰνιγματικῶς ποιῆσαι τὴν ἀφήγησιν· ὅθεν καὶ πρὸς τινὰ τοῦτο δὴ περιπεμφαίνων εὐ μάλᾳ ἐφη· «Φραστῆρον δὴ σοὶ δι' εἰνιγμάτων⁹¹, ἵν' ἂν τι ἡ δέλτος⁹² ἢ κόντου ἡ γῆς ἐν πτυχαῖς πάθῃ⁹³, ὃ ἀγνωστὸς μὴ γυνῶ· ὡς γὰρ ἔχει· Περὶ τῶν πάντων βασιλεῖα πάντα ἐστὶ καὶ ἐκεῖνον⁹⁴ εἶνεκα πάντα, καὶ ἐκεῖνο πάντων τῶν κελῶν ἀτίον, δεύτερον δὲ περὶ τὰ δεύτερα, καὶ τρίτον

A sores, non probantes, sed contra summo cilio prosequentes carnificinam, illorum tamen adhibentes ministerium ob necessitatem, ita mundi Rector, carnificum loco, sinit esse tyrannos, ut per ipsoe pœnam prævaricatores et impii persolvant; et postea tradentur ipsi quoque supplicis, quoniam non quasi Deo ministrantes, sed sæ ipsorum servientes malitia, ea scelera perpetrarunt. Sic cum peccasset Israel, ipsum crudelibus Assyriis tradidit, et cum hanc non agnovissent mentem, everso ipsorum regno, aliis servire coegit, ut aperte prophete docent; a quibus Plato opportune dixit eos qui insanabiles sunt ad utilitatem cæterorum castigari. Præterea de animarum sorte post mortem, sapientissimus ille vir in *Phædone* rursus dicit: Imperfectus et impurus cum ad inferos venerit, in cœno jacebit; perfectus autem et purificatus cum eodem migraverit, cum Deo habitabit. Is enim qui juste et sancte vitam exegit, post interitum ad Fortunatorum insulas transmittitur, ubi malorum immunis omninoque beatus commoratur; ille autem qui injuste et impie vixit, in iudicii et justitiæ carcerem vadit, quem Tartarum vocant, ubi omni re nudatus, de omnibus operibus suis judicatur; oportet enim judicari mortuos omnes, ut justum iudicis iudicium fiat. Sic Plato omnino credidit esse in iafers tribunalia. Cum enim cum Hebræis in Ægypto conversaretur, prophetica oracula libenter audivit, et ignem fluvium esse didicit, quem magnus spectavit Daniel, et sapientissimi Isaïæ initiatus est sermonibus, in quibus dicit de peccatoribus: «Vermis eorum non moritur, et ignis non exstinguetur;» et: «Quis renuntiabit vobis sempiternum locum?» Plato igitur, Græcorum sapientissimus præstantissimusque et fama percelebris, in Ægyptum venit ad prudentes et sapientes inter Ægyptios, ut quam eruditissimus fieret, et perfectissimam de natura rerum scientiam acquireret, ut Græci narrant. Didicit autem ab Hebræis et theologiam, non certissimam sane et puram; susceperat enim eam, grassante adhuc fortiter atheismo, vigentique in ipso pernicioso errore, male simulato. Cum enim sacra Moysis oracula sibi permulta accivisset et interpretatus esset, his furtim usus anigmaticam tentat narrationem; unde ad quemdam, illud sane insinuans, seite dixit: «Loquendum est tibi per ænigmata, ut si pugillares aliquid sive maris sive terræ in flexibus patiantur, qui legerit non intelligat. Ita enim res se habet. Circa universi regem sunt ergo omnia, et illud omnium bonorum causa, secundum autem circa secunda, et tertium circa

Variae lectiones et notæ.

⁸⁸ 108 A. — 144 C, contracta. ⁸⁹ LXVI, 24. ⁹⁰ XXXIII, 14. ⁹¹ εἰνιγμῶν Ep. II, 312 D. ⁹² τι δέλτος — π. cod. ⁹³ μάθη — π. τοῦ κ. βασιλείως ὅτι cod. ⁹⁴ ἐκ. δὲ οὐ cod.

tertia.) Ut autem summam et breviter de ipsis rursus dicam, multæ et omnimodæ fuerunt electorum impiorum turbæ, diversæque tota blasphemix; multiformeque et vario mendacio voluptati fabularum permixto, miscellaneaque tanquam potione condita, polytheismi errore homines quasi ebrii facti sunt. Sophistæ autem trita et alba veste, verba proluxa et coma capitis philosophiam definiētes, poetarum theologiæ ridiculum videntes, alias excogitaverunt semitas erroris quæ ad ipsum deducebant poetarum barathrum. Hi quidem sermonis elegantia et vi sententiarum poetica fœda facinora deorum et turpiloquium absconderunt; illi autem perversis affectibus divinam imposuerunt appellationem, atque voluptatem, ut dixi, Venorem, iram Martem, ebrietatem Bacchum, furtum Mercurium, prudentiam Minervam appellaverunt, taliaque monstra superbo cum supercilio et Attica loquacitate fingentes, plerosque homines in aliam erroris formam adduxerunt; et qui se philosophos dictitabant, et propter habitum ab omnibus honorem carpebant, et a se affectus vinci jactabant, imprudenter suaserunt hominibus ut affectus pravos adorarent, et animum, qui affectus libera potestate dominari et tanquam auriga regere debet, immolarent concupiscentiæ, iræ, furto, ebrietati et cæteris pravis cupiditatibus. Alii quoque nihil præter visibilia cogitare valentes, sed intra sensibilia intelligentiam coercentes, quæ oculis videnda subjacent, deos declaraverunt, et venerabile nomen, sanctum audientibus incutiens horrorem, hi quidem elementis, alii vero horum partibus imposuerunt. Alii casu mundum factum esse dixerunt; fuerunt qui plures deos unius loco imaginarentur. Alii Deum prorsus negaverunt; alii Deum confessi sunt, sed nequaquam universo consulentem; alii Deum mundum quidem curare dixerunt, sed leviter hoc facere, et luna definire providentiam, cæterasque mundi partes temere ferri, fati necessitati haud libere servientes. His et similibus aperte agnovimus illos, non solum invicem, sed eandem de hisdem rebus contrario scripsisse, maximamque discordiam, dum gloriæ studio et malitia se invicem preinunt, effecisse, terram conturbavisse, et cum semetipsis perdidisse multos.

Tantus igitur error olim mundum occupavit, quem omnino dissipavit et expulit palam a nobis adoratus Dominus. Et verbum testantur opera, terraque et mare priori ignorantia et impietate liberata, sublato

A περι τὰ τρίτα. » (10) Καὶ ἀπλῶς⁹⁵, ἕνα συλλήθετον περὶ τῶν αὐτῶν αὐθις κεφαλαιωδῶς εἶπω καὶ περιληπτικῶς, πολλὰ μὲν οὖν καὶ παντοδαπὰ⁹⁶ τῶν δυσσεδῶν αἰρουμένων τὰ στίφη⁹⁷ καὶ διαφορὰ τῆς βλασφημίας τὰ βέλη, πολυσχιδῆς δὲ καὶ ποικίλον τὸ ψεῦδος;⁹⁸ τῷ τερπνῷ τοῦ μυθώδους κεράσσασα καὶ οἶον κυκλῶνα κατασκευάσσασα, τῆς πολυθθείου κλάνης τὴν μέθην τοῖς ἀνθρώποις προσήνεγκεν· ἡ δὲ σφιστικὴ ἐν τρίθωνι λευκῷ καὶ κόγωνι μακρῷ καὶ κόμη κεφαλῆς τὴν φιλοσοφίαν ὀριζομένη, τῆς ποιητικῆς θεολογίας τὸ καταγέλαστον ὄρωσα, ἰτέρως κλάνης ἐνενόησεν ἀτραπούς, εἰς αὐτὸ τὸ ποιητικὸν ἐκεῖνο βάραθρον ἀπαγούσα. Οἱ μὲν γὰρ τῇ⁹⁹ κομῶει τῷ λόγῳ καὶ τῇ τῶν ἐνθυμημάτων δεινότητι τῇ ποιητικῇ τὴν περὶ τῶν θεῶν αἰσχροουργίαν καὶ αἰσχρολογίαν¹⁰⁰ ἐκάλυψαν· οἱ δὲ τοῖς πάθεσι τὴν θεῶν προσηγορίαν ἔθεσαν, καὶ τὴν μὲν ἠδονήν, ὡς ἔφη, Ἀφροδίτην ὠνόμασαν, Ἄρα δὲ τὸν θυμὸν, τὴν δὲ μέθην Δίονυσον, Ἐρμῆν δὲ τὴν κλοπὴν, τὴν δὲ φρόνησιν Ἀθηνᾶν, καὶ τοιαῦτά τινα μετὰ ἀλαζονικῆς ὀφρύος καὶ τῆς Ἀττικῆς στωμυλίας τερατευόμενοι, τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων εἰς ἕτερον εἶδους ἀπάτην μετέγαγον· καὶ οἱ φιλοσοφεῖν ὀπισθοκούμενοι καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ σχήματος τιμὴν παρὰ πάντων δρεπόμενοι (8a) καὶ τῶν παθῶν κρατεῖν ἐπαγγελλόμενοι προσκυνεῖν τὰ πάθη τοὺς ἀνθρώπους ἀνέπεισαν, καὶ τὸν αὐτοκράτορα νοῦν τῶν παθῶν καὶ ἠνίλοχον θύειν ἐπιθυμῆζ, καὶ θυμῷ, καὶ κλοπῇ, καὶ μέθῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις πάθεσιν, ἀνοήτως πεπεικασιν. (11) Ἄλλοι δὲ πάλιν οὐδὲν ὑπὲρ τὰ ὀρώμενα νοῆσαι δυναθόντες, ἀλλὰ τοῖς αἰσθητοῖς τὸν νοῦν ἐγκαθεῖρξαντες, τὰ τοῖς ὀφθαλμοῖς εἰς θέαν προκειμένα, θεοῦ προσηγόρευσαν, καὶ τὸ σεπτὸν ὄνομα καὶ φρίκην ἐμποιοῦν τοῖς ἀκούουσιν οἱ μὲν τοῖς στοιχείοις, οἱ δὲ τοῖς μέρεσι τούτων ἐπέθηκαν· καὶ οἱ μὲν ἀπὸ ταῦτομάτου γεγενῆσθαι τὸν κόσμον, οἱ δὲ πολλοὺς θεοὺς ἀνθ' ἑνὸς ἐφαντάσθησαν· καὶ οἱ μὲν μὴ εἶναι παντελῶς τὸ θεῖον, οἱ δὲ εἶναι μὲν, οὐδενὸς δὲ τῶν ὄντων ἐπιμελεῖσθαι· οἱ δὲ ἐπιμελεῖσθαι μὲν ἔφασαν, σμικρῷ λόγῳ δὲ τοῦτο ποιεῖν καὶ τῇ σελήνῃ περιελθεῖν τὴν γῆν πρόνοιαν, τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ κόσμου μέροσ, ὡς ἔτυχε, φέρεσθαι τῇ τῆς Εἰμαρμένης ἀνάγκῃ δουλεύειν βεβιασμένον. (12) Διὰ δὲ τούτων καὶ τῶν τοιοῦτων σαφῶς ἔγνωμεν, ὡς οὐ μόνον ἀλλήλους,

D ἄλλα¹⁰¹ γε καὶ σφίσι αὐτοῖς περὶ τῶν αὐτῶν ἐναντε καὶ κακουργία πιεζόμενοι πρὸς ἀλλήλους εἰργάζαντο καὶ τὴν οἰκουμένην ἐτάραξαν καὶ σὺν αὐτοῖς πολλοὺς ἀπώλεσαν.

(15) Τοσαύτη γοῦν¹⁰² πάλαι κλάνη κατεῖχε τὸν κόσμον· ἀλλὰ ταύτην ἔρδην ἠφάνισε καὶ κάμπαν ἐξήλασε προδήλως ὁ παρ' ἡμῶν προσκυνούμενος Κύριος. Καὶ μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ τὰ πράγματα, γῆ τε

Variae lectiones et notæ.

⁹⁵ ἄ. ἀπ. τῶν x. Pl. ⁹⁶ στίφη cod. ⁹⁷ ἡ φιλοσοφία? ⁹⁸ τῇ. ⁹⁹ αἰσχροουργία καὶ αἰσχρολογίᾳ cod. ¹⁰⁰ μετρίστην? ¹⁰¹ Τοιαύτη οὖν Par. 2.

καὶ θάλασσα, τῆς προτέρας ἀγνοίας καὶ δυσσεβείας· ἀπληραγμέναι, πεκαυμένης ἑ τῶν εἰδώλων τῆς πλάνης, τῆς ἀγνοίας ὁ ζῶφος ἐληλαμένος, τοῦ φωτός τῆς γνώσεως αἱ ἀκτίνες τὴν οἰκουμένην ἐμπλήσασαι, Ἑλληνικῶς τε καὶ Ῥωμαῖοι καὶ Βάρβαροι τὸν ἐσταυρωμένον θεολογοῦντες καὶ ἀντὶ τῶν πολλῶν καὶ ψευδωνύμων θεῶν τῇ Τριάδι μόνῃ λατρεύοντες, τὴ δὲ τῶν διαιμόνων τεμένην ἄρδην ἀπολλύοντες· οἱ βωμοὶ τῶν εἰδώλων ἐκ βάθρων ἀνεσπασμένοι, ἐκκλησίαι περιφανεῖς πανταχοῦ δεδομημέναι, ἐν πόλεσιν, ἐν κώμαις, ἐν ἐσχατιαῖς μαρτύρων καὶ ἰσίων σηκοὶ ἐξεργασμένοι, ἀσκητῶν καταγωγαὶ τῶν ὄρων κορυφαὶ ἀγιάζουσιν. Ταῦτα καὶ τὰ τοῦτοις ὅμοια τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίας τὸ θεοκρητικῶς ἐπιδεικνύει κατόρθωμα, κινήν ἔπασαν τῶν φιλοσόφων ἐρεσχελίαν ἢ καταλειπόντων τοῖς ἰδίοις διέμεινε τοίνυν ἢ παλαιὰ τῶν εἰδώλων πλάνη ἀπὸ

A idolorum errore; ignorantie discussa caligo, luminis sapientie radii terram universam implentes; Græci, Romani et Barbari crucifixum Deum profitentes, loco multorum et falsorum deorum Trinitatem solam adorantes, demonum templa funditus evertentes, idolorum altaria funditus eversa; ecclesie publice ubique edificatae; in urbibus, in vicis, in remoto iissimis locis, martyrum et sanctorum templa exstructa; ascetorum diversoria cacumina montium sanctificant. Hæc et similia Salvatoris nostri incarnationis divinos demonstrant successus; nam omnes philosophorum inanes discussiones iis relinquimus, qui ambubajarum studiis occupantur. Perduravit igitur antiquus idolorum error a Sarug usque ad tempora Thare patris Abraham.

τῶν ἀλιέων καὶ ἰδιωτῶν ἐντροφῶσι μαθήμασι. Σερούχ ἕως τῶν χρόνων Θάρρα τοῦ πατρὸς Ἀβραάμ.

ἢ Ναχώρ ἢ δὲ γενόμενος ἐτῶν οὐ⁹, ἐγέννησε τὸν Β Nachor autem septuaginta novem annos natus, genuit Thare, et postea vixit centum et viginti duo annos, et mortuus est, cum facti essent omnes dies ejus ducentorum duorum annorum.

Nachor autem septuaginta novem annos natus, genuit Thare, et postea vixit centum et viginti duo annos, et mortuus est, cum facti essent omnes dies ejus ducentorum duorum annorum.

Θ. Περὶ τῆς γεννήσεως Ἀβραάμ.

IX. De nativitate Abraham.

ἢ Θάρρα δὲ γενόμενος ἐτῶν οὐ⁹ ἐγέννησε τὸν Ἀβραμ καὶ τὸν Ναχώρ καὶ τὸν Ἄραν¹⁰, τὸν πατέρα τοῦ Αὐτ, ὃς καὶ ἀπέθανε πρὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Θάρρα, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ὁ Θάρρα¹¹ ἔτη ρλε¹² καὶ 65 ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἔτη σε¹³. ἦν δὲ οὗτος ἀγαματοποιὸς ἀπὸ λίθων καὶ ξύλων θεοὺς πλαστοουργῶν καὶ πικράσκων.¹⁴ Περιέστη μέντοι ὁ αἰὼν εἰς εἰκοστὴν γενεάν ἕως τούτου ἐτῶν γτκ³¹⁵, καὶ οὐδεὶς πώποτε τῶν προγενεστέρων ἀνθρώπων φαίνεται υἱὸς πρὸ πατρὸς τελευτήσας, ἀλλὰ πατέρες πρὸ παιδῶν, τοὺς υἱοὺς διαδόχους τῶν πραγμάτων αὐτῶν καταλειπόντες. Καὶ μή τις λεγέτω περὶ τοῦ Ἄβελ· οὐ γὰρ ἰδίῳ θανάτῳ τέθνηκεν, ἀλλὰ βιαίῳ· ἐξ ὅτε γὰρ Θάρρα ἀντίζηλον τῷ Θεῷ παρεστήσατο διὰ τῆς οἰκειας πλαστοουργίας τεχνασάμενος· εἰδὼλκ, τὰ ὅμοια οἷς ἔπραξεν ἐκ τῆς δίχης ἀπειλήφεν καὶ αὐτὸς παραζηλωθεὶς ἀπὸ τοῦ ἰδίου τέκνου. Ἀπέθανε γὰρ ὁ Ἄραν ἐν τῷ ἐμπυρισμῷ, ὃ ἐνεπύρησεν Ἀβραμ καῦσαι τὰ εἰδῶλα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ἐν γὰρ τῷ εἰσελθεῖν Ἄραν ἐξελεῖσθαι αὐτὰ, συνεπλήθη καὶ ἀπέθανεν· διὸ καὶ θαυμάσασα ἡ θεία Γραφή ἐπεσημῆνατο λέγουσα· «Καὶ ἀπέθανεν Ἄραν ἐνώπιον Θάρρα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ¹⁶. » (4) Ὁ γὰρ Ἀβραμ, ὑπάρχων ἐτῶν ιδ¹⁷ καὶ¹⁸ θεογνωσίας ἀξίω-

Thare cum septuaginta annos natus esset, genuit Abraham et Nachor, et Aran, patrem Lot, qui mortuus est ante Tharepatrem suum, et postea vixit Thare centum triginti quinque annos, et mortuus est, cum facti essent omnes dies ejus ducentorum quinque annorum. Erat autem iste statuarius, ex lapidibus et lignis deos fingens et venditans. Mundi ætas usque ad vigesimam generationem et ad dies ejus fuit circiter trium millium trecentorum viginti duorum annorum, nec ullus unquam hominum ortu præcedentium videtur filius ante patrem mortuus esse, sed patres ante filios, quos hæredes rerum suarum relinquebant. Neque de Abel aliquis loquatur; non enim naturali morte defunctus est, sed violenta neco. Ex quo enim Thare æmulum se Deo constituit sua ipsius arte effingens idola, similia his quæ fecerat jure reportavit, ad æmulationem ipsa quoque provocatus a suo ipsius filio. Interiit enim Aran in igno quem incendit Abram ut combureret idola patris sui. Cum enim ingressus esset Aran ad auferendum ea, combustus cum iis interiit; ideoque mirans divina Scriptura indicavit dicens: « Et mortuus est Aran coram Thare patre suo. » Abram enim, cum quatuordecim esset an-

Variæ lectiones et notæ.

¹ πεκαυμένοις τ. ἐ. ὁ κλάνος Par. 2. ² ἀπόλωντες cod. ³ ματατολογίαν secunda manu. ⁴ 2414 (3114). ⁵ Ὁ δὲ γε N. ὁ υἱὸς Σερούχ (quod indicium est excerptiorum O. ⁶ οὐ⁹ l. ροθ⁹ LXX. ⁷ ρκ⁹ O ut Chr. pasch. et Gen. xi, 25 Hebræus et Græcus, ρκγ⁹? ⁸ οὐ⁹ l. τκα⁹ LXX, σα⁹ cod. σι⁹ O. ⁹ 2373 (3184). — Cod. 47,11. ἐκ γυναίκεος Ἐδνας θυγατρὸς Ἀβραάμ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Leo, Cod. ¹⁰ Ἄραν καὶ τὸν N. Leo, Ἀράμ καὶ τὸν N. Cod. ¹¹ ἔτη ρλε ὁ Θάρρα O. ¹² 2238. ¹³ 3519. ¹⁴ γτκ³ Georg. continens, γτκ³ Eus. Chr. l. 13γ. ¹⁵ Gen. xi, 26. ¹⁶ κδ³ Cod. 48,4, sed Glyc. 246,12 e Georg. id. ¹⁷ τότε Par.

uorum, et in sacra initiatus esset, increpat patrem suum dicens: « Cur homines errare facis ob lucrum noxium? Non alius est Deus nisi qui in caelis est, qui uniuersum mundum creauit, » et sic dicitur Dei cognitione dignus esse habitus. Videns enim cunctos homines creaturis seruietes, et uisibilia sub uariis deorum cognominibus adorantes, circumibat quotidie afflictus et Deum uerum exquirens sincera uiente. Et sic aspiciens caelum modo splendidum, modo tenebrosum, apud se dicebat: « Non est hoc Deus »; similiter et solem et lunam, unum quidem absconditum et obcuratum saepe, alteram deficientem et euanescentem, dicebat: « Nec ista quidem dii sunt »; imo stellarum cursum et motum curiose perscrutans (erat enim astronomiam a patre edoctus), nec in illis nec in aliis uisibilibus inueniens horum auctorem, grauatur valde et despondebat animum. Cujus desiderium et uotum uidens qui finxit corda nostra et intelligit in omnibus operibus suis, apparuit ei, et invitauit ut in terram promissionis iret, dicens: « Egredere de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui, et ueni in terram quam monstrabo tibi. » Confestim idola sua partim frangit, partim incendi seceditque cum patre suo de terra Chaldaeorum, et cum uenisset in Charan, mortuus est pater ejus. Et egressus illinc iterum, iuxta uerbum Domini, uenit cum uxore sua Sara et Lot filio fratris sui et uniuersa ipsorum substantia in terram Chanaan sibi debitam, quam Chananaei tyrannice tenebant ut terram hostilem. De quo Clemens Romanus, philosophus et magni Petri uere discipulus, ita loquitur: « Cum faues facta esset, relicta terra Chanaan, Abram abiit in Ægyptum. Cum autem uxorem ejus Sara rex Abimelech rapuisset, statim hunc Deus examinauit et terrore percussit; simul et membrorum languorem induxit, dixitque ei: « Redde mulierem uiro, quia propheta est, et orabit pro te, et uives: si uero non reddideris, scito quod morieris tu et quaecunque tibi sunt. » Et ita impollutam Sara recepit Abram, et precatus est, et sanatus est Abimelech a languore, et omnes domestici ejus a plaga quam Deus immiserat. Ideo postea tanquam iustum u. Dei seruum coluit eum rex, et animum aduertit iis quæ ab illo dicebantur, et magister pietatis et doctrinæ factus est (Abram) Ægyptiis. » Primus enim, ut ait Iosephus, Abram creatorem Deum prædicauit, et primus cum in Ægyptum descendisset, arithmetiam et astronomiam docuit, amabilisque ita et honoratus factus est, et dignatus est rex ab illo discere astrologiam et magiam, utpote uiro eruditissimo et Chaldaeo; astrologia enim et magia a Magusæis

Λ θεις, ενουθετεϊ τον πατερα αυτου λεγων· « Τι πλανηξ τους ανθρωπους δια κερδος επιζημιον; Ουκ εστιν αλλος θεος ει μη ο εν τοις ουρανις, ο και παντα τον κοσμον ποιησας· » ουτως ¹⁹ λεγεται της θεογνωσιας αξιωθηγαι ¹⁹· ορων γαρ τους ανθρωπους παντας κτισματολατρουντας και διαφορους ²⁰ θεων, τα φαινόμενα προσαγορευοντας και προσκυνουντας ²¹, περιηρχετο καθ' εκαστην ημεραν διαπονουμενος και τον δυναως δυνα θεον εκζητων εκ φιλοθεου καρδιας· και ουτω βλέπων ουρανόν ποτε μὲν λαμπρόν, ποτε δὲ σκοτεινόν, ελεγεν ἐν εαυτῷ· « Ουκ εστιν ουτος θεός· » ομοίως δὲ και ηλιον και σεληνην, τιν μὲν αποκρυπτόμενον η αμαυρούμενον πολλακις, την δὲ φθίνουσαν και απολήγουσαν, εφασκεν· « Ουδ' ουτοι εϊσι θεοί· » και μέντοι την των αστρων φεραν τε και κινήσιν πολυπραγματων — ην γαρ αστρονομία; ακρος εκ του πατρος πεπαιδευμένος — και μητε δια τουτου μητε μην δι' αλλων τινων ερωμένων ευρίσκων τον τουτων δημιουργόν, εδυσχερηνε σφοδρα και ηθύμει, οἷ των πόθον και την επιθυμιαν ιδών ο πλάσας καταμόνας **66** τας καρδιας ημών και συνιει; εις πάντα τα εργα αυτου, ωφθη αυτῷ και προς την γην της επαγγελιας πορειαν παρεκελεύσατο λεγων ²²· « Εξελθε εκ της γης σου και εκ της συγγενιας σου και εκ του οικου του πατρος σου και δευρο ει; γην ην αν σοι δεϊξω. » (5) Και δη παραχρημα λαθών τα ειδωλα και τα μὲν κλάσας, τα δὲ εμπυρησας ανεχώρει; μετὰ του πατρος αυτου εκ της Χαλδαϊων, και (9^a) ελθών εις Χαββάν ετελευτησεν ο πατηρ αυτου. Και εξελθών εκειθεν παλιν εν λογω Κυριου ηλθε συν τη γυναικι αυτου Σάρρα και τῷ ανεφιῶ αυτου Λωτ μετὰ πάσης αυτων της αποσκευης εις την οφειλομένην γην Χανααν, ην οι Χιναναοι τυραννικῶς εψησαν, πολεμικη χρησάμενοι βίη. (6) Περι ου μέντοι και Κλήμη; ο Ρωματος και σωφωτατος και μαθητης Πέτρου του μεγάλου γνήσιος ουτως εφη ²³· « Λιμου δὲ γενομένου καταλιπόν Ἀβραμ την Χανααναν γην, εις Αιγυπτον απηει, ου την γυναικα Σάρραν Ἀβιμελεχ αρπάσας ο βασιλευς, αυτικα τουτον ο θεος, ετάσα; και λιαν εκδειματώσας, δεμα και πάρεσιν των μελων επάξας· » « Ἀπόδος ²⁴, εφη, την γυναικα τῷ ανθρωπῳ, οτι προζητης εστι, και προσεύξεται περι σου και ζήσεις· » ει δὲ μη αποδῷς, γινῶθι οτι αποθανῆ σὺ και τα σα πάντα. » Και ουτως απολαθών ο Ἀβραμ την Σάρραν αμιαντον και προσευξάμενός, Ιάθη της παρεσεως ο τε Ἀβιμελεχ και παντες οι εν τῷ οικῳ αυτου εκ της θεηλατου πληγῆς. » (7) Ὅθεν δη λοιπόν ὡς δικαιον εκτοτε και του Θεου δουλον τιμῶν αυτον ο βασιλευς και προσέχων τοι; ὑπ' αυτου λεγομένοι; διδάσκαλος εισεβείας και πολυπειριας Αιγυπτιοι; εγένετο. » Πρωτος γαρ, ὡς φησι Ἰωση-

Variæ lectiones et notæ.

¹⁹ δὲ Par. 2. ²⁰ π. τ. ἀ. Par. 2. ²¹ διαφορῶς κτίσματα λαμπρουντας και διαφοβόν θ. Par. 2. ²² πρ. κα; λατρουντας Par. ²³ Gen. xii, 1. ²⁴ Clemens, recog. I. 33,34 de his nihil habet nec alibi ubi de Abrahamo agitur. ²⁵ Gen. xii, 10; xx, 2, Ced. 52,11, 53,19-56,8, Glyc. 246,19-22 e Iosepho.

πος ²⁵, Ἄβραμ δημιουργὸν τὸν Θεὸν ἀνεκλήρουξεν, καὶ πρῶτος καταβῶν εἰς Αἴγυπτον ἀριθμητικῆν καὶ ἀστρονομίαν αὐτοὺς ἐδίδαξε, κάντεῦθεν ἐπέρρατος καὶ παγγέρατος γενόμενος, ἤξισεν ὁ βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ γυμνασθῆναι τὰ περὶ ἀστρολογίας καὶ μαγείας ἅτε πολυπαίρω καὶ Καλδαίω τυγχάνοντι ἀστρολογία γάρ καὶ μαγεία ἀπὸ Μαγουσαίων ἦτοι Περσῶν ἤρξατο· οἱ γάρ τοι Πέρσαι Μαγῶν ὑπὸ τῶν ἰγυωρίων ἀνομάζοντο. **67** Καὶ δὴ τῶν ἀστρολόγων καὶ μάγων συναθροισθέντων, ὁ βασιλεὺς ἄμα τῷ Ἄβραμ καὶ τοῖς συνήθεσι ἰκαθίσθη. Καὶ ἡσυχίας γενομένης, ὁ Ἄβραμ ἔφη· «Μαθεῖν βούλομαι παρ' ὑμῶν τῶν σοφῶν, εἰ δύναται γένεσις καὶ μαγεία βλάψαι τινὰ ἢ ὠφελῆσαι κατὰ τὴν ὑμετέραν δόξαν·» ἀφ' ὧν ἀποκριθεὶς Αἰγύπτιος ἀστρολόγος καὶ μάγος εἶπεν· «Μεγάλων ἡμῖν καὶ ἀναγκαίων ζητημάτων ἀγαθὴ πρόφασις, ὡ διδάσκαλε, γίνῃ· καὶ θεῖόν ἐστι μηδὲν ἀποκρύψασθαι σε τῶν παρ' ἡμῖν ἀπορρήτων, πάντας ὁλομένω ἀθρώπους γενέσει καὶ εἰμυρμένη δουλεύειν· ἀδύνατον γάρ ἐστιν ἀνθρώπον φονευθῆναι ἢ τελευτῆσαι παρὰ γένεσιν.» Ὅδὲ Ἄβραμ ἔφη· «Ἥπαθῆς ὄντως εἶπεν τοῦτο, μὴ εἰδὼς ὅτι ἐπὶ κριτοῦ βασιλέως ἔφη, ὃς ἀνθρώπων τὴν ἐξουσίαν ἔχει.» Καὶ ὁ βασιλεὺς ἀγανακτήσας ἔφη πρὸς τὸν ἀστρολόγον· Νῦν οὖν, ἐὰν μεταπειμώμεν τῶν ὑπηκόων ἀνθρώπων ἕνα, καὶ σκεψάμενος ἐφ' ἡμῶν εἴπῃς, ζωῆς αὐτὸν χρόνον ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν, ἐγὼ τούναντιον πρὸς τοῦτον ποιήσω γενέσθαι, ὃ σαφῶς ἐλήλεγξαι φεύστης ὑπάρχειν; Καὶ γὰρ ἐὰν εἴπῃς αὐτὸν ἔτι χρόνον ἔχειν ζωῆς, εὐθὺς κτελεύσω αὐτὸν ἀναιρεθῆναι· εἰ δὲ μὴ, ἔχειν αὐτὸν χρόνον· λειπομένους (9^b) λέξῃς πλὴν τὴν συνεστῶσαν ὥραν, αὐτὸν μὲν τῆς καταδίχης ἀπολύσω, σὲ δὲ παρευθὺ ὡς ψευδολόγον τοῦ ζῆν προεκκίψω, ἵνα λοιπὸν ὁ θάνατός σου πείσῃ πάντας ἀπὸ τῆς μηδεμίαν ἀληθείας ἔμφρασιν ἔχειν τὰ περὶ τῆς ἀστρολογίας σου μυθολογούμενα.» Ταῦτα δὲ τοῦ βασιλέως εἰπόντος, ὁ Αἰγύπιος ἔντρομος γενόμενος ἔπεισε πρηνῆς, δεόμενος ἰλέους τυχεῖν, αὐτὸς τε καὶ οἱ ὀμόφρονες αὐτοῦ. Καὶ ὁ βασιλεὺς τῷ Ἄβραμ χαρίζμενος ὡς διδάσκαλον καὶ τὴν πλάνην ἐναργῶς φανερώσαντι δι' ἐπινοίας καὶ ὑπὲρ τῶν ματαιολόγων συνεκετεύσαντι συνεχώρησεν αὐτοὺς ²⁶, ἐπὶ πλείον κομωθῆσας τὴν ἄλογον αὐτῶν δόξαν ὡς ἀνίσχυρον καὶ λαοπλάνον. Καὶ δὴ κτελεύσας ὡς ἐξ ὑποβολῆς Ἄβραμ ἀχθῆναι τινα προκατασκευάσθαι πυρκαυστον γενέσθαι, προσέταξεν ἐπὶ πάντων εὐρεθῆναι τὴν γέννησιν αὐτοῦ καὶ τὸν θάνατον, καὶ διασκεψάμενος· ²⁷ εἶπεν τὸν τρόπον τοῦ θανάτου. Τῶν δὲ κουνεχῶς ἐπὶ πολὺ διασκεψάμενων καὶ εἰπόντων, ἔτι **68** πυρποληθεὶς ἀποθάνεται, τῆς γενέσεως ἐπαγούσης καὶ διαγορευούσης τοῦτο σαφῶς, ἀλλὰ νῦν ἔτι χρόνον ἔχει ζωῆς, καὶ οὐπω ἐλήλυθεν ὁ χρό-

sive Persæ incepit. Persæ Magog ab indigenis nominabantur. Tum astrologis et magis congregatis, rex cum Abram et familiaribus sedit, et, facto silentio, dixit Abram: «A vobis sapientibus discere cupio an nativitas et magia nocere vel prodesse possunt alicui juxta vestram opinionem.» Respondens Ægyptius, astrologus et magus, dixit: «Magnarum nobis et necessariorum questionum bonæ sis occasio, o magister, et justam est nos nihil te celare ex arcanis nostris: putamus homines omnes nativitati et fato servire; impossibile est enim hominem occidi vel mori præter nativitatem.» Abram dixit: «Errasti vere dicens hoc, nesciens quod coram rege judice locutus es, vitæ hominum domino. Rex indignatus dixit astrologo: «Nunc vero si accersiverim unum ex subditis, et tu deliberans dixeris illum vitæ tempus habere vel non habere, per me vero illi contrarium evenerit, nonne evidenter impostor invenieris? Etenim si dixeris illum adhuc tempus vitæ habere, statim jubebo ipsum occidi; si vero ipsum jam non habere reliqua tempora dixeris præter presentem horam, ipsum quidem pœna liberatum dimittam, te vero confestim ut mendacem morte multabo ut deinceps mors tua omnibus persuadeat actutam nullam fidem dareis quæ de astrologia nugaris.» Quæ cum rex dixisset, tremens Ægyptius pronus cecidit, misericordiam rogans, ipse et socii ejus. Rex gratus esse cupiens Abram ut magistro, et quia errore in aperte demonstraverat prudentia, et pro vaniloquis simul rogaverat, condonavit illis vehementer reprehendas insauam eorum opinionem tanquam vanam et populo infestam. Porro jussit, tanquam Abram instigante adduci quemdam ad ignem damnatum, et præcepit ut in nativitatem ejus et interitum inquireretur, et postquam deliberaverunt, ut dicerent genus mortis. Cum vero isti cordate deliberavissent, et dixissent illum igne periturum esse, nativitate id aperte inducente, et jubente, sed adhuc vivendi tempus habere, neque jam tempus mortis advenisse, dixit rex: «Ego hodie istum liberabo a crematione, jubens aqua ipsum occidi, ut vobis facto manifeste demonstrarem aliquid præter horos copum fieri posse; et ita confutavit optime vaticinium ipsorum de vitæ tempore et genere mortis. Cum omnes conticissent, Abram dicere incepit: «Rex maxime et veritatis summpere amans, quoniam te video propositæ questionis valde studentem, quod verius est ego tibi præbebo compendiose, in omnibus vera loquens; sum enim veritatis vere servus.» Cumque rex dixisset, «Valde mihi gratus eris,» sic locutus est Abram: «Non soli homines sed etiam animalia ratione carentia nativitati subjacent;

Variæ lectiones et notæ.

²⁵ A. I. VII. 1 VIII. 2. ²⁶ αὐτοῖς (αὐτ.) ²⁷ διασκεψάμενοι (αὐτ.).

attamen homines aliqui in seipsis habent liberum
nativitati non subjacens eo quod nativitate, istud anti-
quius sit; et illud est in hominibus libera potestas,
quæ a Deo nobis data est, qua brutis præstantiores
ipsa interficiendi natura licentiam habemus. Nobis
qui nostri juris sumus tu præstantior es, qui in
nos licentiam habes. Quemadmodum igitur nos
brutis, cum meliores simus, imperantur, ita nobis,
tu rex, cum præstantior sis, juxta imperii
rationem licentiam habes, non quasi te præstantior
sit homo, sed Deus invisibilis omnium factor et
Dominus a quo quid expediat petere convenit. »
Cum multa similia dixisset Abram spectantia astro-
logiam, rege approbante, multos ex Ægyptiis at-
traxit ad religionem et falsam eorum scientiam de
astrologia et magia emendavit dicens: « Magnum
discrimen est, o viri, inter veritatem et con-
suetudinem; veritas enim, cum sincere quæritur,
omnino invenitur; consuetudo vero sive secun-
dum veritatem, sive secundum falsitatem, citra
judicium per seipsam confirmatur, et qui il-
lam suscipit ne veritate quidem gaudet, nec
falso indignatur; non enim judicio, sed anticipata
opinione, is assensus est sententiæ eorum qui ante
se fuerunt, incertæ fortunæ sua ipsius spe commissa.
Neque jam facile patrium deponere vestimentum,
licet prorsus ei monstretur stultitiâ hoc esse
risu dignam. Equidem sine mora hanc paganorum
disciplinam et nugacitatem mali læmonis perni-
ciosissimam suggestionem esse dico; quidam enim
ex illis multos deos introduxerunt et hos viles et
omnibus cupiditatibus deditos, ut volens aliquis
similia agere non erubescat, quod hominis pro-
pria est exemplar habens pessimam et inhonestam
vitam falsorum illorum deorum, sublatoque
pudore ne poenitentiae quidem spem ille omnino
præbet. Alii vero fati ficto errore, aliud nativitatis
nomine sine qua nihil pati aut facere aliquis possit
absurde effingunt et hoc ipso errore et impietate
offendunt; si putaverit enim aliquis præter nativi-
tatem, sive fatum, nihil hominem pati aut facere
posse, facile pecudibus similis ad peccata deflectet.
Et post peccata non illum poenitet impietatis, ex-
cusationem absurdam habentem, nativitate se ad
ista faciendâ coactum. Cæterum qui nativitatem
corrige nequit, hunc non pudet peccasse. Alii vero
inconsultum impulsu inducunt, dicentes omnia
temere consistere et ferri nullo juvante domino et
rectore. Idcirco haud facile, ne dicam nunquam, qui
talia sentiunt emendantur et ad sapientiam redu-
cuntur. » Rex magnopere laudavit eum, ab omnibus
siquidem in admiratione haberi videns, et maximis

Ανος τοῦ θανάτου, φησὶν ὁ βασιλεὺς· « Ἐγὼ σήμε-
ρον τοῦτον ἀπαλλάξω τοῦ διὰ πυρὸς θανάτου, καλεῖ-
σας ὑδαὶ αὐτὸν ἀναιρεθῆναι, ἵνα ὑμῖν ἐργῶ πα-
ραστήσω προδῆλως, ὅτι δύναται τι παρὰ γένεσιν
γενέσθαι· » καὶ οὕτως ἤλεγξεν αὐτῶν εὖ μάλᾳ τὴν
περὶ τῶν χρόνων περὶ τῆς ζωῆς πρόβησιν καὶ τῆς
τελευτῆς ἀπόφασιν. Ἦσυχασάντων οὖν πάντων, ὁ
Ἄβραμ τοῦ λέγειν ἤρξατο· « Μέγιστε καὶ φιλαλη-
θέστατε βασιλεῦ, ἐπειδὴ ὄρω σε φροντίζοντα σφόδρα
τῆς προκειμένης ζητήσεως, τὸ ἀληθέστερον ἐγὼ σοὶ
παρέσω δι' ἐπιτομῆς, ἀληθεύον ἐν πᾶσιν, ὡς τῆς
ἀληθείας ὄντως δούλος. » Τοῦ δὲ βασιλέως· εἰπόντος·
« Μεγάλῃ μοι ταύτην ποιήσεις χάριν, » φησὶν ὁ
Ἄβραμ· « Οὐ μόνον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλογα
ζῶα γενέσει ὑποκείνται· οἱ μὲντοι ἄνθρωποι ἔχουσι
τι ἐν ἑαυτοῖς ἐλεύθερον, γενέσει μὴ ὑποκείμενον,
καθότι τῆς γενέσεως· ἐκείνω πρᾶσβύτερον, ὅπερ ἐστὶν
ἐν ἀνθρώποις αὐτεξουσιότης, ἥτις ἐκ Θεοῦ δοθεῖσα
ἡμῖν, ὅθεν τῶν ἀλόγων κρείττους ὄντες καὶ κατ'
ἐξουσίαν ἀναιρεῖν μὲν ἡμεῖς αὐτὰ πεφύκαμεν·
ἡμῶν δὲ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν ἔχόντων, οὐ πάλιν
κρείττων ²⁹ ὑπάρχεις, ἡμῶν ἔχων τὴν ἐξουσίαν. Ὡς
οὖν ἡμεῖς καταλογικώτερον τῶν ἀλόγων ζῶων,
ἄμεινον ὄντες, ἀρχομεν, οὕτως ἡμῶν οὐ, βασιλεῦ,
κρείττων ³⁰ ὑπάρχων, κατὰ τὸν τῆς ἀρχῆς λόγον
τὴν ἐξουσίαν ἔχεις, ὡσπερ δὴ καὶ σοῦ κρείττων ³¹
οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὁ Θεός· ὁ ἀόρατος καὶ ποιητῆς
πάντων καὶ δεσπότης, παρ' οὗ καὶ τὸ συμφέρον αἰ-
τεῖσθαι προσήκει. » Πολλὰ δὲ γε τοιαῦτα λέξας ὁ
Ἄβραμ εἰς τὸν τῆς ἀστρολογίας σκοπὸν τῷ βασιλεῖ
χαριζόμενος, πολλοὺς τῶν Αἰγυπτίων ἐπεσπάσατο
εἰς θεοσέβειαν, καὶ τὴν ἐσφαλμένην (10^α) αὐτῶν
γνώσιν καὶ παιδείαν περὶ ἀστρολογίας καὶ μαγείας
διωρθώσατο φάσκων· « Πολλή τις, ὦ ἄνδρες, ἡ δια-
φορὰ ἐστὶν ἀληθείας καὶ συνηθείας· ἡ μὲν γὰρ ἀλή-
θεια γνησίως ζητούμενη πάντως εὐρίσκειται, τὸ δὲ
εἶδος ὅποιον ἂν παραληφθῆ ἔσται ἀληθῶς, εἴτε ψευδῶς,
ἀκρίτως ὑφ' ἑαυτοῦ κρατύνεται, καὶ οὕτως ἀληθεῖ
αὐτῷ ³¹ ἤδεται ὁ παραλαβὼν, **69** οὕτως ὡς ψευδὴς ³²
ἄρχεται· οὐ γὰρ κρίσει, ἀλλὰ προλήψει ὁ τοιοῦτος
πεπίστευκε γνώμῃ τῶν πρὸ αὐτοῦ, ἐπ' ἀδήλων τύχη
τὴν ἰδίαν ἐπιδεδωκῶς· ἐλπίδα. Καὶ οὐκέτι βράδιως
ἀποδύσασθαι τὴν πάτριον περιβολὴν, κἂν πάνυ αὐτῷ
δείκνυται μωρία καὶ καταγέλαστος οὖσα. Αὐτίκα
οὖν ἐγὼ τὴν παρ' Ἑλλήνων παιδείαν καὶ φληναφίαν
κακοῦ δαίμονος χαλεπω· ἀτὴν ὑπόθεσιν εἶναι λέγω·
οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν πολλοὺς θεοὺς εἰσηγήσαντο καὶ
τούτους φαύλους καὶ παντοπαθεῖς, ἵνα ὁ τὰ ὅμοια
πρόττειν ἐθέλων μὴδὲ αἰδέηται ³³, ὅπερ ἴδιον ἀνθρώ-
που, παράδειγμα τῶν μυθολογουμένων θεῶν ἔχων
τοὺς κακίστους καὶ ἀσέμνους βίους, τῷ ³⁴ δὲ μὴ αἰ-
δεῖσθαι οὐδὲ μετανοεῖα; ἐλπίδα πάντως ὁ τοιοῦτος·

Variæ lectiones et notæ.

²⁹ κρείττων cod. ³⁰ κρείττων cod. ³¹ κρείττων cod. ³² ἀληθ. αὐτόν cod. ³³ ψευδῆ cod. ³⁴ αἰδεῖται cod. ³⁵ τὸ cod.

εμφάνει· οί δὲ, Εἰμαρμένης πλάσαντας ³⁰ πλάνην, ἄπειραν τὴν λεγομένην γένεσιν, ἥς χωρὶς μηδὲν πείσχειν ἢ ποιεῖν τι δύνασθαι τινα τερατελογούσιν· καὶ τῇ αὐτῇ πλάνῃ καὶ δυσσεβεῖς περιπίπτουσι· νομίσας γὰρ τὸ, ὅτι παρὰ γένεσιν ἤγουν ³⁰ Εἰμαρμένην οὐδαίς οὐκε ποιεῖν τι οὔτε πάσχειν ἰξουσὶαν ἔχει, βράδῳς λοιπὸν ὡς κτηνώδης ἐπὶ τὸ ἁμαρτάνειν ἔρχεται. Καὶ ἁμαρτῶν οὐ μεταμελείται παντελῶς ἐφ' οἷς ἠσέθησεν, ἀπολογία ἀλογον φέρων, ὡς ὑπὸ γενέσεως αὐτὰ ποιεῖν ἐξηνάγκαστο. Καὶ ὁ τὴν γένεσιν ἄλλω; κατορθῶσαι μὴ δυνάμενος οὐδὲ τὸν αἰδεῖσθαι ἔχει ἐφ' οἷς ἐξαμαρτάνει. Ἄλλοι δὲ ἀπροκώρτον φορὰν εἰσηγούνται καὶ αὐτόματον τὸ πᾶν συνεστάναι τε καὶ φέρεσθαι, οὐδενὸς ἐφεστηκότος κυρίου καὶ θεοπότου. Διὸ δὴ τοίνυν οὐδὲ βράδῳς ἢ τάχα οὐδ' ὄλωσ οἱ τὰ τοιαῦτα φοροῦντες παντελῶς βελτιοῦνται καὶ σωφρονίζονται. » Ἐφ' οἷς ὁ βασιλεὺς ἄγαν ἐπαινέσας αὐτὸν καὶ ὑπὸ πάντων ἰδῶν θαυμασθέντα πολλοί; δῶροις καὶ μεγάλοις αὐτὸν τιμήσας ἐπὶ πάντων καὶ τῆς διδασκαλίας τὴν ὠφέλειαν ὁμολογήσας, μετὰ παιδῶν καὶ παιδισκῶν ἐπανελεῖν ἄκαδ' σπεύδοντα προὔπεμψεν, ὑπερεκπληττόμενος τὴν ἀκραν σύνεσιν αὐτοῦ καὶ σοφίαν καὶ θεοσίθειαν εἰς πάγια τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐρμηνευθέντα.

Γ. Περὶ Σίδου καὶ Μελχισεδέκ.

Γίνονται οὖν ἀπὸ τοῦ διαμερισμοῦ τῆς συγχύσεως ἕως οὗ ἦλθεν Ἄβραμ ἐκ Μεσοποταμίας, ἐκ πόλεως Χαράν καὶ τοῦ 70 οἴκου τοῦ πατρὸς· αὐτοῦ κατὰ κέλευσιν Θεοῦ εἰς γῆν Χαναάν ἢ ἐπὶ Παλαιστίνην, ἔτη αἰζ' ³⁷· ὅπῃρχε δὲ (10b) ἐτῶν οε'. Διατρίψας ³⁸ δὲ εἰς Χαναάν ἔτη κε', ἐγέννησε τὸν Ἰσαὰκ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξήσεν ἔτη ος' καὶ ἀπέθανε, ζῆσας τὰ πάντα ἔτη ρο'. ³⁹ (2) Ὁς καὶ τῆς εὐλογίας τοῦ θεοπέσιου Μελχισεδέκ βασιλέως Σαλήμ ἠξιώθη μετὰ τὸ ὑποστρέψαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς κοπῆς τοῦ Χοβολαγομῶρ καὶ λυτρωσάμενος τὸν ἀδελφιδουὸν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας. « ⁴⁰ Καὶ Μελχισεδέκ, φησὶν, βασιλεὺς Σαλήμ, ἐξήνεγκεν ἄρτους καὶ οἶνον· ἦν δὲ ἱερεὺς τοῦ Ἰψίστου, καὶ εὐλόγησε τὸν Ἄβραμ, καὶ εἶπεν· « Εὐλογημένος Ἄβραμ τῷ Θεῷ τῷ ὑψίστῳ, ὃς ἔκτισε τὴν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ εὐλογημένος ὁ Θεὸς ὁ ὑψίστος, ὃς παρέδωκε τοὺς ἐχθρούς σου ὑποχειρίους σοι. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δεκάτην Ἄβραμ ἀπὸ πάντων. » (3) Περὶ οὗ καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐφ', « Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδέκ, βασιλεὺς Σαλήμ, ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας Ἄβραμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων, καὶ εὐλογήσας αὐτὸν, ᾧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέριπεν Ἄβραμ, πρῶτον μὲν ἐρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης. Ἐπειτα δὲ βασιλεὺς Σαλήμ, ὃ ἐστὶ βασιλεὺς εἰρήνης, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφομοιωμένος τῷ Ἰψῷ τοῦ Θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. Θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην Ἄβραμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀπροθινῶν, ὁ πατριάρχης. Καὶ οἱ μὲν τῶν υἱῶν Λευὶ τὴν ἱερατεῖαν λαμβάνοντες ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὴν νόμον, τουτέστι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος Ἄβραμ. Ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν διδε-

A donis ipsam decoravit, cumque disciplinae utilitatem professus esset, cum pueris et puellis redire domum festinantem deduxit honoris causa, admodum stupefactus ob summam intelligentiam ejus et sapientiam, et pietatem in omnibus quae interpretatus fuerat.

ἔρχεται. Καὶ ἁμαρτῶν οὐ μεταμελείται παντελῶς ἐφ' οἷς ἠσέθησεν, ἀπολογία ἀλογον φέρων, ὡς ὑπὸ γενέσεως αὐτὰ ποιεῖν ἐξηνάγκαστο. Καὶ ὁ τὴν γένεσιν ἄλλω; κατορθῶσαι μὴ δυνάμενος οὐδὲ τὸν αἰδεῖσθαι ἔχει ἐφ' οἷς ἐξαμαρτάνει. Ἄλλοι δὲ ἀπροκώρτον φορὰν εἰσηγούνται καὶ αὐτόματον τὸ πᾶν συνεστάναι τε καὶ φέρεσθαι, οὐδενὸς ἐφεστηκότος κυρίου καὶ θεοπότου. Διὸ δὴ τοίνυν οὐδὲ βράδῳς ἢ τάχα οὐδ' ὄλωσ οἱ τὰ τοιαῦτα φοροῦντες παντελῶς βελτιοῦνται καὶ σωφρονίζονται. » Ἐφ' οἷς ὁ βασιλεὺς ἄγαν ἐπαινέσας αὐτὸν καὶ ὑπὸ πάντων ἰδῶν θαυμασθέντα πολλοί; δῶροις καὶ μεγάλοις αὐτὸν τιμήσας ἐπὶ πάντων καὶ τῆς διδασκαλίας τὴν ὠφέλειαν ἄκαδ' σπεύδοντα προὔπεμψεν, ὑπερεκπληττόμενος τὴν ἀκραν σύνεσιν αὐτοῦ καὶ σοφίαν καὶ θεοσίθειαν εἰς πάγια τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐρμηνευθέντα.

B.

X. De Sida et Melchisedech.

Sunt igitur a dispersione gentium, usque ad tempus quo venit Abram ex Mesopotomia, ex urbe Charan et de domo patris sui, juxta Dei jussionem, in terram Chanaan, sive Palaestinam, anni mille et septemdecim; quintum autem et septuagesimum annum agebat. Et postquam commoratus esset in Chanaan annos quinque et viginti, genuit Isaac, et postea vixit septuaginta sex annos, et mortuus est, cum facti essent omnes anni ejus centum et septuaginta sex. Hic etiam benedictione magni Melchisedech, regis Salem, dignus est habitus postquam redisset a caede Chodolagomor (Chodorlaomor) et liberasset filium fratris sui a captivitate. « Et Melchisedech, inquit; rex Salem, protulit panes et vinum; erat autem sacerdos Dei altissimi, et benedixit Abraham, et ait: Benedictus Abraham Deo altissimo, qui creavit caelum et terram, et benedictus Deus altissimus qui dedit hostes tuos in manibus tuis. Et dedit ei Abraham decimas ex omnibus. » De quo Apostolus dixit: « Hic enim Melchisedech, rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit Abraham regresso a caede regum, et benedixit ei: cui et decimas omnium divisit Abraham: primum quidem vocatur rex justitiae: deinde rex Salem, quod est, rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque vitae finem habens, assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in aeternum. Intuemini, quaeso, quantus sit hic, cui et decimas dedit de praecipuis patriarcha. Et quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes, mandatum habent decimas sumere a populo secundum legem, id est, a fratribus suis; quanquam et ipsi exierint de lumbis Abraham. Cujus autem generatio non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab Abraham, et hunc, qui habebat repromissiones benedixit.

Variae lectiones et notae.

³⁰ ἰπλ. cod. ἐκπλ. ? ³⁷ ἤτων cod. ³⁷ χιζ' cod. secunda manu, priori erasa, ,αο' Lco. ³⁸ 2273 (3281). ³⁹ Gilyc. 255, 1 258, 6. ⁴⁰ Gen. xiv, 18 20; Hebr. vii. 1-7.

Sine ulla autem contradictione, quod minus est, a melliore beneficitar. Vir enim erat justus et pius, a gentilibus oriundus, sic enim dicitur, et ex alia tribu oriundus fuit; ex genere Sidi filii regis Ægypti, a quo Ægyptus nomen accepit, ut dictum est, qui Sidus cum ex Ægypto egressus esset, et regionem Chananæorum, quæ nunc Palæstina dicitur, habitasset, urbemque ædificasset, vocavit eam Sidonem ex suo ipsius nomine, et deinceps ex genere Sidi descendit Elchi, pater Sedec, qui Sedec, sacerdos factus et rex, vocatus est a paterno nomine Melchisedech.

XI. De urbe ædificata a Melchisedech.

Hic cum esset sacerdos Dei et rex Chananæorum, et ædificasset urbem in monte dicto Sion, vocavit eam Salem, quod est, *civitas pacis*, in qua cum regnasset annos centum tredecim, mortuus est justus et virgo, ut ait Josephus, cui consonant Joannes et Cyrillus. Sine genealogia autem dictus est Melchisedech, eo quod prorsus non sit ex semine Abrahamæ, et a Moyse minime annumeretur in prosapia aliqua, sit vero genere Chananæus et execrabilis ex semine oriundus: ideo ne genealogia quidem dignum habuerunt, non enim decebat eum qui summæ justitiæ inventus erat, summæ injustitiæ generi una permiscere; ideoque sine matre et sine patre dixit, non dignos judicans progenitores virtutis justi hujusce viri et sapientis; hunc autem genere Chananæum fuisse, patet et quia tenebat et regebat regiones Chananæorum, et quia eum pessimis Sodomitis conversatus est.

XII. De Salem.

Præterea Salem cujus rex erat, multum celebrata Jerusalem, ex additamento post Salem syllabam *ιερω* percepit, et per conjunctionem, nomine congruo, nominata est Jerusalem: hanc autem accessionem syllabarum serius accepit, sive ob sacrificium (*ιερουργια*) Melchisedech, sive ob sacri templi (*ιερον*) constructionem.

De quo postea divus ipse Marcus, Chrysostomi discipulus: « Quoniam enim, ait, in genealogia non exhibetur quisnam fuerit pater aut quænam mater ejus, aut quomodo mortuus sit, idcirco nec initium dierum nec vitæ finem habere dictus est; non enim poterat in quadam prosapia annumerari, cum ex prætermissis gentilibus oriundus esset, sicut per

Α κάτωκε τὸν Ἀβραάμ, καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγέλιας ἠὺλόγησεν. Χωρὶς γὰρ πάσης ἀντιλογίας τὸ ἑλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. » (4) Ἄνθρ γὰρ ἦν δίκαιος; καὶ θεοσεβῆς, ἐθνικῶς καταγόμενος· ἐφ' ὅσον γὰρ λέγεται, φυλῆς ἐτέρης μετέσχηκεν, ἐκ τοῦ γένους Σίδου, υἱοῦ ⁴¹ βασιλέως Αἰγύπτου, ἐξ οὗ Αἰγύπτιος ὠνόμασται, ὡς καὶ πρόσθεν εἰρηται. ὅστι; Σίδος ἐξελοῦν ἐξ Αἰγύπτου καὶ τὴν χώραν τῶν **71** Χαναναίων ⁴² παραλαβὼν, τὴν νῦν Παλαιστίνην καλουμένην, εἰς τὴν οἰκήσας καὶ πόλιν κτίσας, ἐκάλεσεν αὐτὴν Σιδόνα εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα, καὶ λοιπὸν ἐκ τοῦ γένους Σίδου κατήλθεν Μελχὶ ὁ πατὴρ τοῦ Σεδέκ, ὅστις, Σεδέκ γενόμενος ἱερεὺς καὶ βασιλεὺς, ἐπεκλήθη Μελχισεδέκ πατρωνυμικῶς.

B IΑ' Περὶ τῆς κτίσεως τοῦ ⁴³ Μελχισεδέκ.

Οὗτος ὑπάρχων ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ καὶ βασιλεὺς τῶν Χαναναίων καὶ κτίσας πόλιν ἐν τῷ ὄρει τῷ λεγομένῳ Σιών, ἐπωνόμασεν αὐτὴν Σαλήμ, ὃ ἐστὶ πόλις εἰρήνης, ἐν ἧ καὶ βρασιλεύσας ἔτη ριγ' ἑτελεύτησε δίκαιος καὶ παρθένος, ὡς φησὶν Ἰωσήπος, ᾧ καὶ συνάδουσι Ἰωάννης καὶ Κύριλλος. (5) Ἄγεναλόγητος δὲ εἰρηται Μελχισεδέκ, παρὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν μὲν ἐκ τοῦ σπέρματος Ἀβραάμ ὅλως, μὴ δὲ ὑπὸ Μωσείως γενεαλογεῖσθαι τοπαράπαν, εἶναι δὲ Χαναναίων τὸ γένος καὶ ἐκ τῆς ἐπ (11) ἀράτου σκορᾶς ὀρμώμενον, ὅθεν οὐδὲ γενεαλογίας ἤξιλωτο· οὐδὲ γὰρ πρεπωδέστερον ἦν, τὸν τῆς ἀκρας δικαιοσύνης ἐπειλημμένον συμπέκειν τῷ τῆς ἀκρας ἀδικίας γένει· (3) διὸ καὶ ἀμήτορα καὶ ἀπάτορα τυγχάνειν, οὐκ ἀξίους ἡγούμενος τοὺς προγόνους τῆς ἀρετῆς τοῦ δικαίου ἀνδρός καὶ σώφρονος· (4) ὅτι γὰρ Χαναανίος ἦν τὸ γένος, εὐδηλον καὶ ἀφ' ὧν ἐκράτει καὶ ἐδασίλευσε κλιμάτων τῶν Χαναανίων καλοῖς ἐπιλησίαζε πονηροτάτοις Σοδόμοις·

IB' Περὶ τῆς ⁴⁴ Σαλήμ.

Καὶ μέντοι καὶ ἡ Σαλήμ ἦς ὑπῆρχε βασιλεὺς, ἡ πολυθρύλλητος Ἰερουσαλήμ, ἐκ προσθήκης δὲ τὴν τοῦ ἱεροῦ μετὰ τῆς ⁴⁵ Σαλήμ συλλαμβάνουσα συλλαβὴν καὶ κατὰ συνάφειαν ὀνομασθεῖσα φερωνύμω; Ἰερουσαλήμ, πῆ μὲν διὰ τὴν ἱερουργίαν τοῦ Μελχισεδέκ, πῆ δὲ διὰ τὴν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ κατασκευὴν, εἰληφε τὴν προσθήκην **72** τῶν συλλαβῶν ὕστερον. (2)

Προῦτον μέντοι καὶ Μάρκος ὁ θεὸς ὕστερον, ὁ καὶ τοῦ Χρυσοστόμου φοιτητῆς, ἔφη. « Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ γενεαλογίᾳ οὐκ ἐκφέρεται τίνος πατρὸς ἢ ποίας μητρὸς ἐστὶν ἢ πότε ἀπέθανε, διὰ τοῦτο μῆτε ἀρχὴν ἡμερῶν μῆτε ζωῆς τέλος ἔχειν εἰρηται· οὐ γὰρ ἠδύνατο γενεαλογηθῆναι ἐκ τῶν παραλειφθέντων ἐθνῶν καταγόμενος, καθὼς ἐκ τῆς κατοικίας αὐτὴν ἡ Γραφὴ παρεδήλωσε,

Variæ lectiones et notæ.

⁴¹ υἱὸς Σ. β. υἱοῦ Leo. ⁴² Καλδαίων col. ⁴³ ΚΑΙΣΕΩΣ Mon. Aug. ? ⁴⁴ ΤΟΥ Mon. Aug. ? ⁴⁵ μετὰ τῆς col.

π-ρ) οὐ καὶ ὁ Ἀπόστολος εἶπεν · Ὁὗτος γὰρ Μελ-
χι εἰδὲκ πρῶτον μὲν ἐρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιο-
σύνης, ἔπειτα δὲ βασιλεὺς Σαλήμ, ὃ ἐστὶ βασιλεὺς
εἰρήνης. »

II" Περὶ τῆς κλήσεως ⁴⁴ Ἱερουσαλήμ.

II μὲν γὰρ νῦν Ἱερουσαλήμ Ἰεβοὺς ἐκαλεῖτο
πρῶτον, ὅθεν μανθάνομεν, ὅτι ἐκ τῶν καθαιρεθέντων
ἐπὶ τὸ ἐθνῶν ὁ Μελχισεδὲκ Ἰεβουσαῖος πρῶτον ἐτύγ-
χανεν · (2) ὕστερον δὲ μετὰ τὴν ἐκβολὴν τῶν ἐθνῶν
καὶ κατοικήσιν τοῦ λαοῦ, ἀπεκλήρωσεν αὐτὴν ὁ Θεὸς
τοῖς ἱερεῦσι τοῦ ἐκεῖ ἀναφέρεσθαι τὰς θυσίας ἐκ
παντὸς τόπου τῶν Ἰουδαίων. (3) Διὸ καὶ μετὰ τὸ
καταπαῦσαι ἀπὸ τῶν πολέμων, μετωνόμασε τὴν
πόλιν Σαλήμ, ὃ ἐστὶν εἰρήνη· Ἱερουσαλήμ γὰρ ἐρμη-
νεύεται, ἕως εἰρήνης, οὐδὲ χάριν ὁ Μελχισεδὲκ βασι-
λεὺς εἰρήνης ἐρμηνεύεται· βασιλεύσας ἐν αὐτῇ πρό-
τερον.

(4) Τὸ δὲ βασιλεὺς δικαιοσύνης· πάλιν τοῦ ἰδίου
ἐστὶ νόμματος ἐρμηνεία, τοῦτ' ἐστὶ Μελχισεδὲκ γλῶσ-
σῃ τῇ Χααταϊτι. (5) Ὅταν οὖν ἀναγινώσκῃ, ὃ οὐ-
τος, καὶ εὐρῆς τι περὶ τοῦ Μελχισεδὲκ γεγραμμένον
ὑπὲρ ἀνθρώπων, ἀναμνήσθητι παρ' αὐτίκα τοῦ Ἀπο-
στόλου φάσκοντος ⁴⁵· « Ἐφ' ὅσον λέγεται ταῦτα, φυλῆς
ἐτέρως μετεσχημάτις », καὶ οὐδέποτε πλανηθῆσῃ.
(6) Ἐματαιώθησαν τοῖνον ἐκ διαμέτρου οἱ ἀπόπλη-
κται καὶ δυσώδεις Μελχισεδεκιανοὶ, θεὸν φύσει τοῦ-
τον πιστεύοντες εἶναι καὶ οὐ θνητὸν ἄνθρωπον· ὅθεν
δικαίως καταδικασθήσονται παρὰ τῆς ἀδικαττου
δικῆς ὡς ἄνθρωπολάτραι· ἐτῆ κτίσει παρὰ τὸν κτί-
σαντα λατρεύσαντες· ⁴⁶· διὰ πολλὴν καὶ ἐσχάτην
ἄνοιαν, μᾶλλον δὲ τάληθότερον εἰπεῖν, διὰ κτηνωδίαν
τε καὶ εὐσεβείαν. (11) (7) Εἰκότως· **73** οὖν περὶ
τῶν τοιούτων ὁ μὲν Ἀπόστολος· ἔλεγεν ⁴⁷· « Ἐμα-
ταιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν· καὶ ἐσκο-
τίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. Φάσκοντες εἶναι
σοφοὶ ἐμωράνησαν. Καὶ ἠλλάξαντο τὴν ὁρᾶν τοῦ
ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιωμάτι· [εἰκότως] φθαρτοῦ ἄν-
θρώπου. Διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν ταῖς
ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀδόκιμον ⁴⁸ νοῦν
— καὶ εἰς πάθη ἀτιμίαις, οἵτινες μετέλλαξαν τὴν
ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ψεῦδει, καὶ ἐσεδάσθησαν
καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν Κτίσαντα,
ὃς ἐστὶν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. »

(8) Ὁ δὲ Σολομῶν ὡσαύτως εἶπεν· « Μάταιοι μὲν
γὰρ πάντες ἄνθρωποι φύσει, οἷς πάρεστιν ἀγνωσία
τοῦ Θεοῦ ⁴⁹, » καὶ, « Σποδὸς ἡ καρδία αὐτῶν ⁵⁰ καὶ
γῆς εὐτελεστέρα ἢ ἐλπὶς αὐτῶν », ἐ· ὅτι· ἠγνόησαν

A habitationem ejus Scriptura indicavit, de quo
Apostolus dixit : « Hic enim Melchisedech primum
quilem ex interpretatione dicitur rex justitiæ,
deinde rex Salem, quod est, rex pacis. »

XIII. De nomine Jerusalem.

Quæ nunc Jerusalem, olim Jebus vocabatur ;
unde discimus quod ex septem populis qui de-
structi sunt Melchisedech Jebusæus primus erat.
Deinceps postquam ejectæ sunt gentes et sedem
fixit populus, attribuit illam Deus sacerdotibus
quo offerrentur etiam victimæ ex omni loco Ju-
dæorum. Idcirco postquam bella composita essent
vocavit urbem, mutato nomine, Salem, quod est,
pax : Jerusalem enim interpretatur *mons pacis* ;
quæ de causa Melchisedech, qui in ipsa primum
regnavit, interpretatur « rex pacis. »

« Rex justitiæ » rursum est ejusdem nominis in-
terpretatio, id est, Melchisedech, in lingua Chana-
næorum. Quando igitur legeris, quisquis es, et
inveneris aliquid circa Melchisedech super homi-
nem scriptum, memineris subito Apostoli dicentis :
« in quo hæc dicuntur, de alia tribu fuisse, » et
nunquam falleris. Erraverunt igitur plane stolidi
et impuri Melchisedeciani qui illum Deum esse
natura crediderunt, non vero mortalem hominem ;
ideo jure condemnabuntur a suprema justitia ut
anthropolatæ, « creaturæ potius quam Creatori ser-
vientes, » præ magna et ultima amentia, aut po-
tius, ut verius loquar, præ stupiditate et impietate.
Jure ergo de talibus Apostolus dicebat : « Eva-
nuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est
insipiens cor eorum. Dicentes esse sapientes, stulti
facti sunt. Et mutaverunt gloriam incorruptibilis
Dei in similitudine imaginis corruptibilis hominis.
Propter quod transfudit illos Deus in desideria cordis
eorum, in reprobum sensum et in passionem ignomi-
niæ ; qui commutaverunt veritatem Dei in men-
dacium, et colerunt, et servierunt creaturæ potius
quam Creatori, qui est benedictus in sæcula. Amen.

Salomon similiter ait : « Vani sunt omnes homi-
nes natura, in quibus non est scientia Dei » et
« Cinis cor ipsorum et terra vilior spes illorum, »
« quoniam ignoraverunt suum Creatorem, et qui

Variorum lectiones et notæ.

⁴⁴ ΚΛΙΣ. Mon. Aug. ? ⁴⁵ ἐφ' ὃν Heb. vii, 13. ⁴⁶ Rom. 1, 25. ⁴⁷ Rom. 1, 21-26. ⁴⁸ ἀ. εἰς ἀκαθαρ-
σίαν 21 — εἰς π. ἀτ. 26. ⁴⁹ παρὴν Θεοῦ ἀγ. Sap. xiii, 1. ⁵⁰ αὐτοῦ bis. XV, 10. — ἠγνόησε τὸν πλάσαντα
αὐτὸν καὶ τὸν ἐ. αὐτῷ ψυχὴν ἐνεργοῦσαν καὶ ἐμψυθίσαντα π. ζ. 11.

insufflavit eis spiritum vitalem. » His temporibus pluit Dominus ignem super Pentapolis urbes, Sodomam et Gomorrham, et consumit omne genus hominum, præter Lot filium fratris Abraham et duas filias ejus; subvertitque omnem substantiam terræ, et adjacentis maris aquas mortificat. Lot genuit filios duo ex duabus filiabus suis, Moab et Ammon, ex quibus Moabitæ et Ammonitæ. Abram autem genuit Ismaelem de Ægyptia ancilla Agar, et Isaac de Sara, ex quibus Ismaelitæ et Israelitæ. Porro cum Agar ex Abram concepisset et vexata a Sara, fugisset, invenit, inquit, eam angelus Domini in solitudine, et dixit ad illam: Unde venis, et quo vadis? Et dixit: A facie dominæ meæ Saræ ego fugio; et dicit angelus Domini: Revertere ad dominam tuam, et humiliare sub manu illius, et multiplicans multiplicabo semen tuum, et non numerabis præ multitudinem. Ecce enim concepisti, et paries filium, vocabisque nomen ejus Ismael, eo quod audierit Dominus afflictionem tuam. Hic erit ferus homine; manus ejus contra omnes, et manus omnium contra eum, et contra faciem fratrum omnium habitabit. Et vocavit Agar nomen Domini qui loquebatur cum ea: Tu Deus qui vidisti me. » Cum natus esset Ismael, dixit Abram ad Deum: » Ismael iste vivat coram te. » Et ait Deus ad Abram: Imo, ecce Sara, uxor tua, pariet tibi filium, vocabisque nomen ejus Isaac, et constituam pactum meum illi in sædus sempiternum et semini ejus post eum. Super Ismael quoque ecce exaudivi te, et benedixi ei, et multiplicabo eum valde, et duodecim gentes generabit, et dabo eum in gentem magnam. Pactum vero meum statuam cum Isaac, quem pariet tibi Sara. » Tum rursus Scriptura de iis qui ab Ismaele geniti sunt: » Primogenitus Ismaelis Nabeoth, et Cedar, et Nabeel et Masisau et Masma et Massa et Chodad et Thema, et Jethur et Naphtis et Cedma. Isti sunt filii Ismaelis, principes duodecim juxta gentem suam. » Habitavit autem Ismael ab Helvila usque Sur, quæ respicit Ægyptum introeuntibus Assyriis: contra faciem fratrum suorum omnium habitavit. »

Χοδὰδ καὶ Θεμὰν καὶ Ἰετούρ⁸⁸ καὶ Ναφὲ; καὶ Κεδμὰ. αὐτῶν. — ε⁸⁸ Κατώκησε δὲ Ἰσμαὴλ ἀπὸ Εἰλάτ ἕως Σούρ, ἧ ἔστι κατὰ πρόσωπον Αἰγύπτου ἕως ἰλθεῖν πρὸς τοὺς Ἀσσυρίους. Κατὰ πρόσωπον τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ πάντων κατώκησεν. »

XIV. Initium Abraham. De Isaac.

Abraham autem cum septuaginta quinque annos haberet, genuit de Sara Isaac. Paulo post relinquit Abraham quercum Mambre et ad puteum juramenti habitat, sibi ipsi privatim et domesticis secundum

τὸν ποιήσαντα αὐτοὺς καὶ τὸν ἐμπνεύσαντα αὐτοῖς πνεῦμα ζωτικόν. » (9) Ἐφ' ὧν χρόνων πῦρ κατὰ τῆς Πενταπόλεως Σοδὼμων καὶ Γομόρρων ὁ Θεὸς ὑπέτρεψε καὶ ἀναλίσκεται μὲν ἅπαν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων παρεκτός Λὼτ ἀνεψίου Ἀβραμ καὶ τῶν δύο θυγατέρων αὐτοῦ, διαφθείρει δὲ καὶ ἅπαν⁸⁸ τῆς γῆς τὸ ἀνάστημα, καὶ τῆς παρακειμένης⁸⁸ θαλάσσης νεκροῦται τὰ ὕδατα. Ὁ μὲν οὖν Λὼτ ἐγέννησεν υἱοῦ; δύο ἐκ τῶν δύο θυγατέρων αὐτοῦ, τὴν Μωὰβ καὶ τὴν Ἀμμα-ὸν, ἐξ ὧν Μωαβίται καὶ Ἀμμανίται. (10) Ὁ δὲ Ἀβραμ ἔτεκε τὸν Ἰσμαὴλ ἐκ τῆς Αἰγυπτίας αὐτοῦ παιδίσκης Ἀγαρ, καὶ τὸν Ἰσαάκ ἐκ τῆς Σάρρας, ἀφ' ὧν Ἰσμαηλίται καὶ Ἰσραηλίται. Τῆς τοίνυν Ἀγαρ ἐκ τοῦ Ἀβραμ συλλαβούσης καὶ κακουμένης ὑπὸ τῆς Σάρρας καὶ ἀποθρασάσης, εἰς Εὐρος, φησὶν⁸⁸ αὐτὴν ἄγγελος Κυρίου ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ εἶπεν αὐτῇ· Πόθεν ἐρχῆ καὶ πῶ κηρεύῃ; » καὶ εἶπεν· « Ἀπὸ προσώπου τῆς κυρίας μου Σάρρας ἀποδιδράσκω » καὶ φησὶν ὁ ἄγγελος Κυρίου· « Ἀποστρέφηθε πρὸς τὴν κυρίαν σου, καὶ ταπεινώθητι ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῆς, καὶ πληθυνῶναι πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, καὶ οὐκ ἀριθμηθήσεται ὑπὸ τοῦ πλήθους· ἰδοὺ γὰρ ἐν γαστρὶ ἔχεις, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ **74** ὄνομα αὐτοῦ Ἰσμαὴλ, ὅτι ἐπήκουσε Κύριος τῆ ταπεινώσεως σου. Οὗτος ἔσται ἀγροικὸς ἀνθρώπος· αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπὶ πάντα, καὶ αἱ χεῖρες πάντων ἐπ' αὐτόν, καὶ κατὰ πρόσωπον τῶν ἀδελφῶν πάντων κατοικήσει. » Καὶ ἐκάλεσεν Ἀγαρ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ λαλοῦντος αὐτῇ⁸⁸· « Σὺ ὁ Θεὸς ἐπιδὼν με. » Τεχθέντος τοῦ Ἰσμαὴλ, φησὶν Ἀβραμ πρὸς τὸν Θεόν· « Ἰσμαὴλ οὗτος ζήτω ἐναντίον σου⁸⁸. » Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραμ· « Ναί, ἰδοὺ Σάρρα, ἡ γυνὴ σου, τέξεται σοι υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσαάκ· καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου πρὸς αὐτόν εἰς διαθήκην αἰώνιον καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν. Περὶ δὲ Ἰσμαὴλ ἰδοὺ ὑπέκουσά σου καὶ εὐλόγησα αὐτόν, καὶ πληθυνῶ αὐτόν σφόδρα, καὶ ἕβ' ἔθνη γεννήσει, καὶ δώσω αὐτόν εἰς ἔθνος μέγα. Τὴν δὲ διαθήκην μου στήσω πρὸς Ἰσαάκ, ὃν τέξεται σοι Σάρρα. » Εἶτα πάλιν ἡ (12^a) Γραφή περὶ τῶν ἐξ Ἰσμαὴλ τεχθέντων· « Πρωτότοκος υἱὸς Ἰσμαὴλ Ναβεὼθ καὶ Κιδάρ καὶ Ναβαὴλ καὶ Μαριστάν καὶ Μισμὰ καὶ⁸⁸ Μασὴ καὶ Οὐτοί εἰσιν υἱοὶ Ἰσμαὴλ, ἄρχοντες ἕβ' κατὰ ἔθνος αὐτοῦ πάντων κατώκησεν. »

D 1Δ' Ἀρχὴ Ἀβραάμ. Περὶ τοῦ Ἰσαακ.

Ἀβραάμ δὲ ὧν ἔτων ος' ἐγέννησεν ἐκ τῆς Σάρρας τὸν Ἰσαάκ. Ὀλίγη δὲ ὑστερον ἀπὸ τῆς κατὰ Μαμβρὴ δρυὸς μεταναστὰς ὁ Ἀβραάμ, ἐπὶ τὸ φρέαρ κατασκηνοῖ τοῦ ὄρκου, ἑαυτῷ τε ἰδία καὶ τοῖς οἰκέ-

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ καὶ ἀπὸ τῆς Leo. ⁸⁸ προκ. Leo cf. Cod. 21, 524? ⁸⁸ Gen. xvi, 7-15. ⁸⁸ πρὸς αὐτὴν Gen. xvi, 15. ⁸⁸ Gen. xvii 18-21. ⁸⁸ Δουμά καὶ Gen. xxv, 14. ⁸⁸ Ἰερούρ. cod. ⁸⁸ Gen. xxv, 18.

ταῖς κατὰ ευγγίνειαν πηξάμενος σκηνήν. Τότε ἄ
 πρώτων Ἀβραάμ τῆς σκηνοπηγίας ἐπὶ ζ' ἡμέρας
 ἐπιτελεῖ τὴν ἑορτήν, ἣν εἰσάει καὶ νῦν ὁ Ἰσραὴλ
 ἑορτάζει σκηνοπηγῶν. (2) Κα' δὲ, φασίν, ἐτῶν ἦν ὁ
 Ἰσαάκ, ὅτε πρὸς θυσίαν ἀνήχθη· εἰς ἑκαίον δὲ τὸν
 τόπον τὸ θυσιαστήριον 75 ὑψοδόμησεν Ἀβραάμ·
 ἐνθα ὑστερον Δαυὶδ τὸ ἱερὸν ἐκτίσατο.

IE. Παρὶ τοῦ Ἡσαῦ καὶ Ἰακώβ.

91 Ὁ δὲ Ἰσαάκ, γεννήσας τὸν Ἡσαῦ καὶ τὸν Ἰα-
 κώβ ἐκ τῆς Ῥεβέκκας, τὸν μὲν Ἰακώβ εὐλόγησεν
 κλέψαντα τὴν εὐλογίαν τοῦ ἀδελφοῦ, λέγων 92· Ἐδώ-
 σει σοι ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ
 τῆς πίστευτος τῆς γῆς καὶ πληθοῦ σίτου καὶ οἴνου,
 καὶ δουλευσάτωσάν σοι ἔθνη, καὶ προσκυνησάτωσάν
 σοι ἄρχοντες· καὶ γίνου κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ
 προσκυνήσουσίν σοι οἱ υἱοὶ τοῦ πατρὸς σου. Ὁ κατα-
 ρώμενός σε ἐπικατάρατος, ὁ δὲ εὐλογῶν σε εὐλο-
 γημένος. » (2) Πρὸς δὲ τὸν Ἡσαῦ φησιν 93· Ἐἶδόν
 ἀπὸ τῆς πίστευτος τῆς γῆς ἔστα· ἡ κατοικία σου καὶ
 ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ἄνωθεν· ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ
 σου ζήσῃ, καὶ τῷ ἀδελφῷ σου δουλεύσεις· ἔσται δὲ
 ἡνίκα ἂν καθέλῃς ἐλκύσαι τὸν ζυγὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ
 τραχήλου σου, » πλημμελήσας πλημμέλιαν θανάτου.
 (3) Ἀλλ' αἱ μὲν εὐλογίαι πρὸς τὸν Ἰακώβ ἐρρήθη-
 σαν, ἐφ' ἑτέρουσ δὲ ἐκακλήρωντο, καθάπερ καὶ τὸ
 ἐπὶ τοῦ Συμεὼν καὶ Δαυὶ παρὰ τοῦ Ἰακώβ εἰρημέ-
 νον ἔστιν ἰδεῖν· 94· Διαμερῶ γάρ, φησὶν, αὐτοὺς
 ἐν Ἰακώβ, καὶ διασπερῶ αὐτοὺς ἐν Ἰσραὴλ, » καί-
 ται γε οὐκ ἐπ' αὐτοῦ τοῦτο γέγονε, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐγ-
 γόνων. Καὶ μέντοι οὐκ ἐπὶ τοῦ Καναάν τὰ ὑπὸ τοῦ
 Νῶε λεγθέντα εἰς τοὺς ἐγγόνους ἐξέβη Ἰαβωνίτας.
 Οὕτω δὲ πάνταυθα οὐκ ἐπὶ τοῦ Ἰακώβ τέλος ἔσχεν—
 πῶς γὰρ τοῦ δεδοικότος καὶ τρέμοντος καὶ μυριάκις
 τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ προσκυνούοντος; — ἀλλ' ἐπὶ τῶν
 ἐγγόνων αὐτοῦ. Τοιγαροῦν ἐκ μὲν τοῦ Ἰσμαὴλ ἀνε-
 φύσαν οἱ Ἰσμαηλίται, οἱ νῦν Ἀγαρηνοὶ τε καὶ Σα-
 ρακηνοὶ λεγόμενοι, διὰ μὲν τῆς Αἰγυπτίας Ἀγαρ,
 ὡς εἴρηται, Ἀγαρηνοὶ, διὰ δὲ τῆς Σαύρας Σαρακη-
 νοί. Ἐκ δὲ Ἰσαάκ Ἡσαῦ ὁ καὶ Ἐδώμ καὶ Ἰακώβ
 ἀνεβλάστησαν διὰ τῆς Ῥεβέκκας· (2^b) καὶ ἐκ μὲν
 τοῦ Ἡσαῦ Ἐδώμ ἐτέχθη υἱὸς ὁμώνυμος τῷ πατρὶ
 καὶ Ἀμαλῆκ, ἐξ ὧν Ἰδουμαῖοι καὶ Ἀμαλῆκται·
 ἐκ δὲ τοῦ Ἰακώβ τοῦ 76 καὶ Ἰσραὴλ Ἰούδας, ἀφ'
 οὗ Ἰουδαῖοι πάντες; καὶ οἱ ἐκ τῶν λοιπῶν γενόμενοι
 προσηγορεύθησαν καὶ Ἰσραηλίται μὲν ἐκ τοῦ πα-
 τρὸς Ἰακώβ τε καὶ Ἰσραὴλ, Ἰουδαῖοι δὲ ἐκ τοῦ ἐπι-
 σημοτέρου τῶν ἀδελφῶν Ἰούδα φερωνύμως κίκλην-
 ται. 95 (4) Ὁ δὲ γε θεὸς Ἀβραάμ ἐγέννησεν πάλιν
 υἱοὺς ἐκ τῆς ἰσχύτης αὐτοῦ γυναικὸς Χεττούρας ε',
 ἀφ' ὧν ἴσται Μαδιὰμ, ἐξ οὗ Μαδιανῆται, καὶ Ἀφαρ,

cognationem ligens tabernacula. Tunc primum
 Abraham tabernaculorum per septem dies peragit
 festivitatem, quam etiam nunc Israel celebrat festsus
 tentoris. Vicesimum quintum, ut tradunt, annum
 agebat Isaac cum ad sacrificium ductus est: in
 isto vero loco altare extruxit Abraham, ubi postea
 David templum construxit.

XV. De Esau et Jacob.

Isaac autem cum genuisset Esau et Jacob ex Re-
 becca, Jacob qui benedictionem fratris subripuerat,
 benedixit dicens: « Dabit tibi Deus de rore cœli et
 de pinguedine terræ, et abundantiam frumenti et
 vini, ut serviant tibi populi, et adorent te principes, et
 esto dominus fratris tui, et incurvabuntur ante te filii
 patristui. Qui maledixerit tibi, maledictus, et qui be-
 nedixerit tibi, benedictus. » Ad Esau vero dixit: « Ecce
 de pinguedine terræ erit habitatio tua, et de rore cœli
 desuper. In gladio tuo vives, et fratri tuo servies:
 tempusque veniet, cum excutias jugum ejus de
 cervicibus tuis, » cum peccaveris peccatum mortis.
 Benedictiones autem dictæ sunt ad Jacob aliis
 vero attributæ sunt, ut videre est etiam in iis quæ
 ad Simeon et Levi a Jacob dicta sunt: « Dividam
 enim, inquit, eos in Jacob, et dispergam eos in
 Israel: » attamen non in ipso hoc factum est, sed
 in nepotibus. Similiter non Chanaan evenerunt
 quæ a Noe dicta sunt in nepotibus illius Gabaonitis;
 hic quoque pariter non in Jacob adimpleta sunt —
 quomodo enim, quoniam ipse timuit et pavit et
 toties ante fratrem suum incurvatus est? — sed in
 nepotibus ejus. Ex Israel igitur nati sunt Ismaelitæ,
 qui nunc Agareni et Saraceni dicuntur, ex
 Ægyptia Agar, ut dictum est, Agareni, ex Sara,
 Sarraceni. Ex Isaac, Esau, qui et Edom dicitur, et
 Jacob nati sunt de Rebecca; ex Esau natus est Edom
 idem ac pater nomen habens, et Amalec, ex qui-
 bus Idumæi et Amaleciti. Ex Jacob, qui et Israel, na-
 tus est Judas, a quo Judæi omnes, etiam qui de cæte-
 ris nati sunt, nuncupati sunt, et Israelitæ quidem a
 patre Jacob sive Israel, Judæi autem a clarissimo fratre
 suo Juda, nomine congruo sunt vocati. Porro divus
 Abraham rursus genuit filios quinque ex ultima
 uxore sua Cethura, de quibus Madian, a quo Ma-
 dianitæ, et Afar, a quo Africa, in qua habitavit, et
 regio cognominata est tanquam paterno nomine, sicut
 et Ausitis locus Esau, in quo natus est beatus et pa-
 tiens et celeberrimus Job, quem laudans divus
 Chrysostomus, sic loquitur: « Vir quidam erat in re-
 gione Ausitide: celebrem, inquit, eum ob naturam
 tum ob regionem, ut cum audieris hominem esse

Varie lectiones et notæ.

91 2215 (3344). 92 Gen. xxvii, 28, 29. 93 39, 40. 94 XLIX, 7. 95 Gen. 26, 19-30, 7; Glyc. 276, 10-278, 7.

hunc, mireris quia supra hominem secessit, et cum A
 noveris regionem in qua fructus hic tantus floruit,
 vere obstupescas videns qualis rosa in medio spi-
 narum nata sit. Erat enim de regione Ausitide, de
 regione Esau, a quo Ausitis nuncupata est, a scor-
 tatore scilicet et profano, ut mireris ex qua patria
 et radice mala natus sit fructus speciosissimus.
 Nepos enim est famosi illius, et Scriptura quintum
 eum ab Abraham nominat : « Abraham, inquit,
 genuit Isaac, Isaac Esau, Esau Ragnel et Zara,
 Zara Job. Habens igitur successionem ab Abraham
 ad illum per Esau discurrentem, ostendit radicem,
 ut fuctum admireris; nam hic quidem scortator
 et profanus, ille vero sapiens et venerabilis,
 qui sic loquitur : « Si secutus est oculus meus mu-
 lierem alienam, » et : « Fœdus pepigi cum oculis
 meis. » Quin imo victimas pro suis filiis quotidie
 adducebat dicens : « Ne forte mala cogitaverint filii
 mei contra Deum. » Jure ergo dixit : « Et erat vir
 ille colens Deum et Inculpabilis, » et sequentia.
 Externi philosophi definitionem hominis ostenden-
 tes, dicunt : Homo est animal rationale morti sub-
 jacens; divina autem Scriptura non sic, sed : Homo
 est « inculpatus, justus, colens Deum, abstinens ab
 omni pravo opere; » is enim de quo hæc non affir-
 mantur jumentum est, nefum homo. Si enim na-
 turæ typum habens contumelia afficiat eum ob
 mallitiam voluntatis, audiat Prophetam : « Homo
 cum in honore esset, non intellexit, comparatus
 est jumentis insipientibus, et similis factus est
 illis. » Quemadmodum igitur, ex communi consue-
 tudine si quis mittat filiam suam aut servum ad
 aliquod negotium, adhortatur dicens : « Ut vir,
 age quod agis, » et commune nomen propriam sit,
 ita quamvis omnes homines dicantur homines,
 solus vere is est homo qui imaginem servat, et
 primitivum pulchritudinis exemplum non aufert.
 Dixit igitur ipsum hominem, ut ob naturam pro-
 positum laudes; deinde quoque ab Ausitide regione
 dixit, ut ob regionem impietate famosam, fructum
 celebres, quem auctor malorum videns et invidia
 motus, petit a Deo ut tentetur justus, ut tu fidu-
 ciam sumas et discas dæmonem non habere pote-
 statem adversus Christianum qui vere Deum colit
 D
 et timet, nisi procratio desursum veniat, sive
 propter castigationem, sive propter indulgentiam.
 Quando enim inducit Deus correctionem, aut pœnas
 pœnitentium, aut virtutem exercet ad divinos
 progressus, tunc tradit eum malo; non enim potuit
 bellare donec licentia data est, et ne mireris; non

ΕΞ οὗ Ἀφρικῆ, ἐν ἣ παρήκτισε, καὶ ἡ χώρα προσω-
 νομάσθη πατριωνύμως, ὡς περ ⁶⁶ καὶ Αὐσίτι; ὁ τό-
 πο; ⁶⁷ τοῦ Ἡσαῦ, ἐν ᾧ ἀνεβλάστησεν ὁ μακάριος καὶ
 πολύτλας καὶ διαδόχτος Ἰώβ, ὃν ἐγκωμιάζων ὁ θεός;
 Χρυσόστομος λέγει ⁶⁸ · « Ἀνθρωπός τις ἦν ἐν τῇ
 χώρᾳ τῇ Αὐσίτιδι · κηρύττει, φησί, αὐτὸν καὶ ἀπὸ ⁶⁹
 τῆς φύσεως καὶ ἀπὸ τῆς χώρας, ἵνα ὡς περ ἀκούσας
 αὐτὸν ἄνθρωπον θαυμάζῃς ⁷⁰, ὅτι ὑπὲρ ἄνθρωπον
 ἐπολιτεύσατο, οὕτω μαθῶν ⁷¹ καὶ τὴν χώραν, ἐξ ἧς
 ὁ τασούτος καρπὸς ἠνθῆσεν, ἐκπλαγῆς ἀληθῶς ὁποῖον
 βόδον ἐν μέσῳ τῶν ἀκνωθῶν ἐβλάστησεν · » ἦν γὰρ
 τῆς Αὐσίτιδος χώρας τοῦ Ἡσαῦ, ἐξ οὗ περ Αὐσίτις
 ἀνόμασται, ἐκ τοῦ πύρρου καὶ βεθήλου, ὅπως θαυ-
 μάζῃς ἐκ ποίας πατρίδος καὶ ρίζης κακῆς ἐβλάστησε
 καρπὸς ὠραϊότητας. Ἀπόγονος γὰρ ἐστὶ τοῦ δια-
 βαλλομένου, καθὼς ἡ Γραφή πέμπτον ἀπὸ τοῦ
 Ἀβραάμ · ὁ Ἀβραάμ γὰρ, φησί, ἐγέννησε τὸν
 Ἰσαάκ, Ἰσαάκ τὸν Ἡσαῦ, Ἡσαῦ τὸν Ραγούηλ ⁷²
 καὶ τὸν Ζαρά, Ζαρά τὸν Ἰώβ. Ἐχων ⁷³ οὖν τὴν δια-
 δοχὴν ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ εἰς αὐτὸν κατερχομένην διὰ
 τοῦ Ἡσαῦ, δείκνυσι ⁷⁴ τὴν ρίζαν, ἵνα τὸν καρπὸν
 θαυμάσῃς · οὗτοι ὁ μὲν πύρρος ἦν ⁷⁵ καὶ βεθήλος, ὁ δὲ
 σάφρων καὶ σεμνός, λέγων οὕτως ⁷⁶ · « Εἰ δὲ ἐπη-
 κολούθησεν ὁ ὀφθαλμὸς μου γυναῖκα ἄλλοτριᾶ · —
 καὶ ⁷⁷ · « Διαθήκην διεθέμην τοῖς ὀφθαλμοῖς μου. »
 Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ θυσίαις ὑπὲρ τῶν ἰδίων τέκνων
 προσήγαγε καθ' ἡμέραν φάσκων · « Μήποτε κακὰ
 ἐνεθήσαν οἱ υἱοὶ μου πρὸς τὸν Θεόν. » Εἰκότως οὖν
 ἐφη ⁷⁸ · « Καὶ ἦν ἄνθρωπος ἐκεῖνος θεοσεβής, ἀμεμ-
 πτος, » καὶ τὰ ἐξῆς · Οἱ μὲν γὰρ ἔξω ⁷⁹ φιλόσοφοι τὸν
 ὄρον τοῦ ἀνθρώπου δηλοῦντές **77** φασιν · Ἀνθρωπός
 ἐστὶ ζῶον λογικὸν θνητὸν · ἡ δὲ θεία Γραφή οὐχ οὕ-
 τως, ἀλλ' · Ἀνθρωπός ἐστιν · « ἀμεμπτος, δίκαιος,
 θεοσεβής, ἀπεχόμενος ἀπὸ πινυτῶν ποτηρίου πράγμα-
 τος » — ὡς ὁ θεὸς τοῦτο ⁸⁰ μὴ μεμαρτυρημένος
 οὐδὲ ἄνθρωπος, ἀλλὰ κτήνος. Ἐὰν γὰρ ἔχη τὸν χα-
 ρακτῆρα τῆς φύσεως, ὑβρίζῃ δὲ αὐτὸν τῇ κακίᾳ τῆς
 προαιρέσεως, ἀκούσατε ⁸¹ παρὰ τοῦ προφήτου ⁸² ·
 « Ἀνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκε, παρασυνεβλήθη
 τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὠμοκώθη αὐτοῖς. » —
 Ὅσπερ τοῖνον ἐπὶ τῆς κοινῆς συνηθείας ἐπειδὴν τις
 τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν ἢ οἰκίτην ἀποστέλλῃ ἐπὶ τινα πρᾶ-
 ξιν, παρακαλεῖται λέγων · « ὡς ἄνθρωπος πρᾶξαι
 τὰ τῆς πράξεως, » καὶ τὸ κοινὸν ὄνομα ἰδιοποιεῖται·
 οὕτως, εἰ καὶ πάντες ἄνθρωποι λέγονται, μόνος ἀλη-
 θῆς ἐκεῖνός ἐστιν ὁ τὴν εἰκόνα σώζων καὶ τὸ πρω-
 τότυπον (13^α) κάλλος μὴ ἀφανίζων. Εἶπεν οὖν αὐτὸν
 ἄνθρωπον, ἵνα ἀπὸ τῆς φύσεως, τὴν πρόθεσιν ἐπαι-
 νέσῃς· εἶτα δὲ αὐτὸν καὶ ἀπὸ τῆς Αὐσίτιδος χώρας,
 ὅπως ἐκ τῆς κομώσεως γῆς τῇ ἀσθεῖᾳ τὸν καρπὸν

Variae lectiones et notæ.

⁶⁶ ὦ. Ἀ. Par. 2. ⁶⁷ ἐκ Par. 2. ⁶⁸ Χρ. ἐξ Par. 2. ⁶⁹ κ. ἀ. Chr. VI. 584 A. ⁷⁰ Οσο-
 μάσθη Chr. ⁷¹ ἐὰν μάθη Chr. ⁷² Ρ. τὸν Ζ. Chr. ⁷³ Εἶχον I. Εἶχον col. ⁷⁴ οὖν Chr.
⁷⁵ τις δὲ ἦν Ἡ. π καὶ β. ὁ δὲ σεμνός καὶ θαυμαστός Chr. ⁷⁶ Job xxxi, 7. Εἰ δὲ καὶ τῷ ὀφθαλμῷ
 ἐπ. ἡ καρδία μου ⁷⁷ xxxi, 4. ⁷⁸ I. 5:29. I. 4. ⁷⁹ οἱ ἔξωθεν ὁ. ἔθεντο ἀ. Chr. ⁸⁰ δικ. ἀληθινός, ἀπ. Chr.
⁸¹ τοῖ. τοιοῦτος Chr. ⁸² ἄκούε Chr. ⁸³ Ps. xlix, 12.

ἀνομήτης, ὃν ὁ ἀρχάκακος ὄρων καὶ φθόνῳ βαλλόμενος, αἰτείται παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν κατὰ τοῦ δικαίου πειρασμὸν, ἵνα σὺ θάρτος λάβῃς καὶ μάθῃς, ὅτι οὐκ ἔχει δαίμων ἐξουσίαν κατὰ θεοσεβοῦς ὄντως Χριστιανῶ καὶ φεβουμένου τὴν Θεόν, ἐὰν μὴ ἐπιτροπῆ γένηται ἀνωθεν ἢ διὰ παιδείαν, ἢ διὰ συγχώρησιν. Ὅταν γὰρ ἐπάγει ὁ Θεὸς παιδευτήρια, ἢ δικὰς ἀπειρεῖ τῶν ἀμαρτημάτων, ἢ τὴν ἀρετὴν γυμνάζει τῶν θείων κατορθωμάτων, τότε παραδίδῃ αὐτὸν τῷ πονηρῷ· οὐ γὰρ ἠδυνήθη πολεμῆσαι ἕως ἐπιτροπῆ· καὶ μὴ θαυμάσης· οὐδὲ γὰρ κατὰ χοίρων ἐξουσίαν ἔχει, καθὼς ἐν τοῖς Εὐαγγελίαις ἤκουσας. Οἱ μὲν οὖν θεοὶ ἀγγελοὶ διακονοῦσι ταῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων σωτηρίαις· « Πάντες γάρ, φησὶ, λειτουργικὰ πνεύματὰ εἰσιν εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν ⁶⁶, » οἱ δὲ πονηροὶ δαίμονες εἰς τὰς κατὰ τῶν ἀμαρτωλῶν τιμωρίας· « Ἐξακρίστειλας γάρ, φησὶν, εἰς αὐτοὺς θυμὸν καὶ ἐρηρὴν καὶ θλίψιν ἀποστελῆ δι' ἀγγέλων πονηρῶν ⁶⁷, » οἱ τοίνυν δαίμονες, καὶ κατὰ ἀφηνίασαν τῇ προθέσει, ἄλλ' ὑπὸ ζυγῶν κείνται τῆς δουλείας ⁷⁸ καὶ κελεύονται πράξει ὡς οἱ δῆμιοι τὰ προσταττόμενα παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων. Καὶ δηλοῖ Παῦλος περὶ τῶν λέγων ⁶⁸· « Οὐδὲ καὶ παρέδωκε τῷ Σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημῆσαι· » ἵνα γὰρ μὴ νομισθῶσιν οἱ δαίμονες, ὅτι πάντα κατ' αὐθεντίαν πράττουσιν, κελεύονται ἀκροῦσαι ποιεῖν τὰ προσταττόμενα. Καὶ τοῖς μὲν ἁγίοις ἀποστέλλει ὁ Θεὸς διακόνους ἀγγέλους ἁγίους εἰς σωτηρίαν, τοῖς δὲ ἀμαρτωλοῖς ἐπιτρέπει δαίμονας εἰς τιμωρίαν· καὶ γὰρ ὅτε κατὰ ^C τοῦ Ἀχαάβ ὁ Θεὸς ἀπεφίνατο λέγων ⁶⁹· « Τίς πορεύεται καὶ ἀπατήσῃ τὸν Ἀχαάβ, καὶ πεσεῖται; » ἀπακρίθη πνεῦμα πονηρὸν· « Ἰδοὺ ἐγώ, » πάντως γινώσκων, ὅτι εἰς τοῦτο τέτακται. Καὶ ἀποστέλλονται μὲν ἰδικῶς εἰσπράξασθαι τιμωρίαν ἐπὶ τῶν πονηρῶν, ἀποστέλλονται δὲ καὶ πρὸς δικαίους, οὐχ ἵνα τιμωρῶσιν, ἀλλ' ἵνα πειράσωσιν· ἐπειδὴ γὰρ ἄγγελος ἄγιος· ὑποργῆσαι τῇ πείρᾳ αὐ κελεύεται· — οὐδὲ γὰρ ὁ Θεὸς κελύσει τὸ ἀπειρεῖς πρῶγμα ἀγγέλῳ θεῷ — διὰ τοῦτο δαίμονες ταύτην ἐπιτρέπονται τὴν πείραν. Καὶ μὴ θαυμάσης εἰ πρὸς δικαίους δαίμονες ἀποστέλλονται· « Ἀνήχηθι » γάρ, φησὶν, ὁ πάντων Δεσπότης ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου· εἰς τὴν ἔρημον πειρασθήσονται ὑπὸ τοῦ διαβόλου ⁶⁶. » Εἰ τοίνυν τὸν τοῦ παντὸς Κύριον ὁ διάβολος ἐπείρασε, τί θαυμάσεις· εἰ καὶ ἐπὶ τοὺς δικαίους εἰς γυμνάσιον ὑπομονῆς δαίμων ἀποστέλλεται; Ἀποστέλλεται δὲ, οὐ Θεοῦ κελεύοντος αὐτὸν, ἀλλὰ παραχωρῶντος· σχηματίζει γὰρ τὸν λόγον ἡ Γραφή ὡς ἐν προσωποποιίᾳ, ὡς θεὸν λέγει, « Τῷ δὲ ἀμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός ⁶⁹. »

ΚΓ'. Περὶ τοῦ Ἰακώβ.

Ἰσαὰκ δὲ γενόμενος ἑτῶν ξ' ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ, καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησε (13^b) ρκ' ἔτη, καὶ ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ρκ' ἔτη. (2) Ἰακώβ δὲ, γενόμενος ἑτῶν πρ', ἐγέννησε τὸν Λεὼν, καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη ξβ', καὶ ἀπέθανεν εἰς Αἴγυπτον, ποιήσας ἑκατ' ἔτη

D

XVI. De Jacob.

Isaac, cum sexaginta annos natus esset, genuit Jacob, et postea vixit centum et viginti annos, et mortuus est, cum facti essent anni ejus centum octoginta. Jacob autem octoginta quinque annos natus, genuit Levi, et postea vixit annos sexaginta

Variae lectiones et notæ.

⁶⁶ Heb. i, 11. ⁶⁷ Ps. LXXVIII, 49. ⁶⁸ I. Tim. i, 20. ⁶⁹ III Reg. xxi, 20, ⁷⁰ Matth. ix. 1. ⁷¹ Ps. i, 16.

novem, et mortuus est in Ægypto, cum annos septemdecim ibi commemoratus esset, et facti essent omnes anni ejus centum quadraginta septem. Qui cum septuagesimum quintum annum ageret, et fugeret ab Esau fratre suo, pervenit Charam Mesopotamiæ ad Laban fratrem matris suæ Rebecæ, cujus ovium cum custos factus esset annis viginti, et duas filias ejus Lia et Rachel uxores duxisset, habuit filios duodecim et filiam unam, sive de liberis, sive de ancillis Bala et Zelpha. Ex Lia enim, uxore sua, genuit Ruben, Simeon, Levi, Judam, Issachar, Zabulon et Dinam; ex Rachel, Joseph, posteaque Benjamin, post reditum; ex Bala, Dan et Nephthali; ex Zelpha, Gad et Aser. Post vero viginti annos, tempus fugæ et servitutis, et post regressum a Mesopotamia in terram Chanaan et luctam cum Deo, in qua visione Israel nominatus est, visionem novam vidit Bethel, et cum decimas dedisset omnium rerum quas possidebat, ultimos subjicit filios, et incipiens a Benjamin, ordineque præpostero ad Levi veniens, decimum hunc inventum Deo offert; sicque omnia sua et filios quoque decimavit, sicut ante fugiens Deo promiserat dicens: «Conctorum quæ dederis mihi, decimas offeram tibi ea.» Confestim cum induisset Levi stola sacerdotali, per ipsum victimas obtulit Deo Bethel, et exinde qui legali sacrificio et ministerio incumbunt, Levitæ vocati sunt, et ii qui divinæ gratiæ incumbunt sacrificio, clerici nominantur, eo quod scriptum sit: «Non jacet Levitis possessio in filiis Israel, Dominus enim pars eorum et possessio.»

17. ζήσας τὰ πάντα ἔτη ριζ': (3) Ὅτι, ἰπάρχω ἐτῶν οε', καὶ φυγῶν Ἡσαῦ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, κτήνησαν εἰς 79. Χαρρῶν τῆς Μεσοποταμίας πρὸς Λάβαν, τὸν ἀδελφὸν τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ῥεβέκκας. οὗ καὶ τῶν προβάτων νομαίς γενόμενος ἔτη κ', καὶ τὰς β' θυγατέρας αὐτοῦ Λίαν καὶ Ῥαχὴλ εἰς γυναῖκας λαβὼν, ἔσχεν υἱούς ιβ' καὶ θυγατέρα μίαν ἀπὸ τε τῶν θεραπευνίδων Βάλλας καὶ Ζελφᾶς· ἐκ μὲν γὰρ Λίας, τῆς γυναίκος αὐτοῦ, ἐγέννησε τὸν Ῥουβὴμ· καὶ Συμεῶνα καὶ τὸν Λευὶ· καὶ τὸν Ἰούδαν, τὸν Ἰσάχαρ καὶ τὸν Ζαβουλὸν καὶ τὴν Δίνα, ἐκ δὲ Ῥαχὴλ τὸν Ἰωσήφ, ὕστερον δὲ καὶ τὸν Βενιαμὴν μετὰ τὴν ἐπάνοδον, ἐκ Βάλλας τὸν Δᾶν καὶ τὸν Νεφθαλίμ, ἐκ δὲ Ζελφᾶς τὸν Γὰδ καὶ τὸν Ἀσήρ. (4) Μετὰ δὲ τὸν κ' χρόνον τῆς ἀποφυγῆς τε καὶ δουλείας, [καὶ μετὰ] τὴν ἐκ Μεσοποταμίας καὶ πρὸς γῆν Χαναάν ὑποστροφήν καὶ τὴν παλαίστραν ὡς μετὰ τοῦ Θεοῦ, δι' ἧς καὶ Ἰσραὴλ ὠνομάσθη δι' ὀπτασίας, εἶδε πάλιν δράμα ἐν Βεθὴλ καὶ πάντα ἀποδεκατώσας ἄπερ ἐκέκτητο, τελευταίους ὑποβάλλει τοὺς παῖδας, καὶ ἀριθμῆσας αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ Βενιαμὴν ἀρξάμενος⁹¹, ἀνάπαλιν καὶ ἐπὶ τὸν Λευὶ ἔλθων, ὃν δέκατον εὐρών, τῷ Θεῷ τοῦτον προσήγαγεν, ἀποδεκατώσας καὶ τέσσα καὶ πάντα ὅσα ἦν αὐτῷ, καθὼς καὶ προῦποσχόμενος εἶπε τῷ Θεῷ ἐν τῷ ἀποδιδράσκειν, ὅτι: «Πάντων, ὅσα ἂν μοι ὄψῃ, δεκάτην ἀποδεκατῶ σοι αὐτά⁹².» Καὶ εὐθύς ἐδώσας τὸν Λευὶ στολὴν ἱερατικὴν, δι' αὐτοῦ θυσίας προσηγήκε τῷ Θεῷ ἐν Βεθὴλ, κἀντιῦθεν οἱ μὴ⁹³ τῇ κατανόμῃ θυσίᾳ τε καὶ λειτουργίᾳ προσεδρεύοντες Λευῖται κέκληνται, οἱ δὲ τὴν κατὰ τῆς θείας χάριτος ἱερουργίαν κληρικοὶ προσαγορεύονται, διὰ τὸ γεγράφθαι: «Οὐ κείται τοῖς Λευῖταις κλῆρος ἐν υἱοῖς Ἰσραὴλ· ὁ γὰρ Κύριος μερὶς αὐτῶν καὶ κλῆρος⁹⁴.»

XVII. De morte Esau.

Isaac et Rebecca, post reditum Jacob, advocatos Jacob et Esau hortati sunt et jurejurando obstrinxerunt ut pacem inter se haberent, et fraternæ amicitiae amplectarentur affectum; quo facto, defuncti sunt, prior quidem Rebecca, non multo vero post ipso Isaac, relictis Jacob primogenituræ præmiis. Post hæc instigatus est Esau ab Amalec, filio suo quem ex pellice habuerat, et collectis gentibus irruit adversus Jacob, ut dicit Josephus. Hic vero, occlusis portis urbis in quam confugerat, de muro Esau hortabatur ut parentum præcepta recordaretur. Cum iste vero non assentiretur, imo magis insoleresceret et conviciaretur, et mortem illi minaretur, Jacob, intenso arcu, dejecit Esau sub mamma dextera vulneratum et percussum occidit.

XVIII. Περὶ θανάτου Ἡσαῦ.

Ὅδε γε Ἰσαὰκ καὶ ἡ Ῥεβέκκα μετὰ τὴν τοῦ Ἰακώβ ἐπάνοδον, προσκαλεσάμενοι τὸν τε Ἰακώβ καὶ τὸν Ἡσαῦ, καὶ παρακαλέσαντες 80 αὐτοὺς ἅμα καὶ ἐνορκισάμενοι εἰρήνην ἄγειν πρὸς ἀλλήλους καὶ τῆς ἀδελφικῆς οικειότητος ἀσπάζεσθαι τὴν διάθεσιν, τελευταῖον, προτέρα μὲν ἡ Ῥεβέκκα, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ Ἰσαὰκ, τῷ Ἰακώβ τῆς πρωτοκυίας καταλιπόντες τὰ γέρα. (2) Μετὰ δὲ ταῦτα παρωξύνθη Ἡσαῦ ὑπὸ Ἀμαλὴκ, τοῦ ἐκ παλλακίδος υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ συναγαγὼν ἔθνη ὤρμησε κατὰ τοῦ Ἰακώβ, ὡς φησὶν Ἰώσηπος⁹⁵· ὁ δὲ, τὰς πύλας ἀποκλείσας τῆς πόλεως εἰς ἣν κατέφυγε, ἐκ τοῦ τείχους παρεκάλει τὸν Ἡσαῦ μνησθῆναι τῶν γονικῶν ἐντολῶν. Τοῦ δὲ μὴ ἀνασχομένου, ἀλλὰ μᾶλλον ὑβρίζοντος καὶ ἀπειθίζοντος (14) καὶ ὀλοθρευσαίν αὐτὸν ἀπειλοῦν-

Variae lectiones et notæ.

⁹⁰ τῆς παλαίστρας cod. ⁹¹ ἀρξάμενον σου. ⁹² Gen. xxviii, 22. ⁹³ οἱ μὲν? ⁹⁴ Deut. x, 9. ⁹⁵ Jos. A. 2. l. 2. de his nihil hab t

τος, ἐντείναι; ὁ Ἰακώβ τὸ τόσον, κατέβαλεν Ἡσαῦ Ἀ
κινὰ τοῦ δεξιοῦ μαστοῦ, καὶ πλήξας ἀνέλιεν. Οἱ δὲ
υἱοὶ Ἰακώβ, αὐτίκα ὑπεξελθόντες, σχεδὸν πάντας ἀνεί-
λον. Καὶ τότε ἐπληρώθη τοῦ Ἰσαὰκ ἡ πρόβησις ἡ
λέγουσα πρὸς τὸν Ἡσαῦ· « Ἐὰν καθέλης τὸν ζυγὸν
σεὶ πλημμύλειαν θανάτου ».

II'. Περὶ τῆς γεννήσεως Μωϋσέως.

Ἔτι δὲ δευτέρῳ ἔτει τῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἐν Αἰ-
γύπτῳ παρρησίας ἱερογραμματεῖα δεινὸν προσηπειῶν,
ὅτι τὸ τιχτόμενον παιδίον ἐν τῷδε τῷ χρόνῳ τοῖς
Ἑβραίοις τὴν Αἰγυπτίων καταλύσει βασιλείαν, καὶ
διὰ τοῦτο Φαραὼ προσέταξε φονεῦσιν τὰ τιχτόμενα
ἄρρενα τῶν Ἑβραίων παιδιά.

(2) Λευὶ δὲ, γενόμενος ἐτῶν μ', ἐγέννησε τὸν Β
Καθθ, καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη ι', καὶ ἀπέθανε,
ζῆσας τὰ πάντα ἔτη ρλ'. Καθθ δὲ, γενόμενος ἐτῶν
ξγ', γεννᾷ τὸν Ἄμραμ. (3) Ἄμραμ δὲ, γενόμενος
ἐτῶν σ', γεννᾷ τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἄαρών. (4)
Τὸν δὲ Ἄμραμ φασὶ τὸν πατέρα Μωϋσέως εὐξασθαι
τῷ Θεῷ μὴ περιεῖν ἀπολλύμενον τὸ γένος τῶν
Ἑβραίων· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ περὶ τῆς
γεννήσεως καὶ δυνάμεως τοῦ ΣΙ παιδίου Μωϋσέως,
ὃς τεχθέντος καὶ ἐκθέτου γενομένου, θερμοῦθις, ἡ
τοῦ Φαραὼ θυγάτηρ, ἀνέλιτο· τοσοῦτον δὲ ἦν
ἀστείον τὸ παιδίον Μωϋσέως, ὡς τοὺς ὀρῶντας αὐτὸ
ἀμταστραπτὶ θαυμάζοντας ἐνορᾶν· ὃς καὶ ἐγενήθη
εἰς υἱὸν τῆς θυγατρὸς τοῦ Φαραὼ.

(5) Λέγεται δὲ ἔτι νήπιον ὄντα εἰσαχθῆναι πρὸς
Φαραὼ τὸν πατέρα αὐτῆς, ἀστείον ὄντα τῆς ἡψαι καὶ
χαριεστιατον, λαβέσθαι τῆς γενειάδος αὐτοῦ, καὶ διὰ
τοῦτο προστάξαντος ἀναιρεθῆναι αὐτὸ, προνοία δὲ
Θεοῦ ἐπισχεθῆναι τὸν Φαραὼ τοῦ μὴ ἀνελεῖν αὐτὸν
τρόπῳ τοῦδε· Ἄνθρακας ἀναφθέντας ἐν τῇ γῆ κατατε-
θῆναι καὶ χρυσοῦ ὄσωρον ὑποθήκη τινῶν τῶν ὑπ' αὐ-
τῶν σοφῶν· καὶ εἰ μὲν ἄψαιτο ὀπαῖς, φοῖο, τοῦ χρυσοῦ
καὶ τούτου λάθοι, κακοήθως· ἐδράξατο τῆς γενειάδος αὐ-
τοῦ, εἰ δὲ θίξοι τῶν καιομένων ἀνθράκων, ἀπανούργως
καὶ ὡς ἀφελὲς παιδίον τοῦτο εἰργάσατο, καὶ οὐ χρῆ μά-
την ἀναιρεθῆναι· ὃ καὶ γενόμενον, ἔστησε τὴν ἀπόφα-
σιν· ἀφόμενος γὰρ τοῦ χρυσοῦ, προσέδραμε τοῖς ἀν-
θραξι, καὶ τούτων ἕνα λαβὼν, κατὰ τὸ ἠθισμένον ὡς
τὴ πολλὰ τοῖς παισὶ, τῷ στόματι προσήνεγκε, καὶ ψαύ-
σαντος αὐτοῦ τῇ γλώσσῃ, βραδύγλωσσο; γέγονε καὶ
δύσηχος τοῦ λαλεῖν.

III'. Ὅτι υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐξῆλθον ἐκ τῆς Αἰγύπτου.

Ἐν δὲ τῷ ὀγδοηκοστῷ ἔτει τοῦ Μωϋσέως; ἐξῆλ-

XVIII. De nativitate Moysis.

Secundo anno cum esset Israel in Ægypto, vates
socer prædixit natum hoc tempore parvulum ex He-
braeis Ægyptiorum eversurum esse imperium, ideo-
que Pharaeo mandavit ut occiderentur recens nati par-
vuli Hebræorum masculini sexus.

Levi autem, cum annum quadragesimum quin-
tum ageret, genuit Caath, et postea vixit annos
nonaginta, et mortuus est, cum facti essent omnes
anni ejus centum et triginta. Caath autem sexa-
ginta tres annos natus, genuit Amram. Amram
autem, septuaginta natus annos, genuit Moysen
et Aaron. Dicitur Amram, pater Moysis, Domi-
num orasse ne perire pateretur genus Hebræo-
rum. Divinitus autem in somnio admonitus est
de nativitate et potestate parvuli Moysis, quem
post nativitatem expositum, Thermutis, Pharaonis
filia, sustulit. Porro adeo venustus erat puer Moyses,
ut videntes eum cum admiratione contemplerentur :
qui factus est tanquam filius filiae Pharaonis.

Cum infans adhuc esset, decorus visu et elegan-
tissimus, adductus est, ut ferunt, ad Pharaonem,
patrem Thermutis. Cum vero barbam illius arri-
pisset, jussit rex illum occidi; sed divina pro-
videntia Pharaonem cohibuit ne infantem isto modo
occideret. Suaserunt ei sapientes quidam ex
subditis ut carbones accensi et auri acervus simul
deponerentur humi, si puer, inquit, aurum tetigerit
et sumpserit, tunc maligne barbam vellit, si vero
tetigerit accensus carbones, absque malitia et ut
simplex puerulus, hoc fecit, nec decet occidi
sine causa; quod cum accidisset, argumento fuit.
Neglecto enim auro, accurrit puer ad prunas,
carbonemque sumptum, ut solent parvuli, ori ad-
movit, tactaque lingua, tardiloquus factus est et
horrisona voce.

XIX. Filii Israel. egrediuntur ex Ægypto.

Octogesimo anno Moysis, egressi sunt filii Israel

Variæ lectiones et notæ.

ἰ 2082 (3474). ἰἰ τοῦ λογοθέτου. Nota codicis marginalis. ἰἰ φησὶν Leo; Glyc. 278,8-280,15 e Jo-
sepho; Ced. 75,19. ἰἰἰ 3082 (3174). ἰἰἰἰ 2020 (3337). ἰἰἰἰἰ 1950 (3607). ἰἰἰἰἰἰ ἔξ ἄλλου βιβλίου cod. ἰἰἰἰἰἰἰ χρυσῶν
cod.

ex Ægypto, in qua commorati sunt ducentis et quindecim annis. Quare igitur dixit Deus ad Abraham : « Peregrinum erit semen tuum annis quadringentis » ? At evidens est, ab ascensu Abrahæ in Chanaan incolatum populi æstimandum esse ; non enim in Ægypto solummodo incolæ fuerunt, sed etiam in terra Chanaan, ut testatur Moyses dicens : « Habitatio autem filiorum Israel in terra Chanaan et in Ægypto quadringentorum triginta annorum. » Sunt porro Abraham ab ascensu in Charran usque ad nativitatem Isaac anni viginti quinque, ab Isaac ad Jacob anni sexaginta, a Jacob usque ad Levi anni octoginta septem, a Levi usque ad Caath anni quadraginta quinque, a Caath ad Amram anni sexaginta tres, ab Amram ad Moysen anni septuaginta, a Moysen usque ad exitum anni octoginta. Itaque, cum exiisset Israel, ossa Joseph asportans, versatus est in deserto quadraginta annis ; sicut enim : « Quinta generatione ascenderunt filii Israel de Ægypto, et sumpsit Moyses ossa Joseph secum ; conjuravit enim Joseph filios Israel dicens : Visitatione visitabit vos Deus, et una asportabilis ossa mea hinc vobiscum. » Qui septemdecim annos natus ob invidiam a fratribus venundatus est, et triginta annorum factus, princeps universæ Ægypti constituitur, in qua cum duos genuisset filios, Ephraim et Manassem, mortuus est, centum et decem annos natus.

Quoniam igitur octogesimum annum agebat Moyses cum adstitit coram Pharaone, mansitque præterea quadraginta annis in deserto, prorsus evidens est, per quadraginta dies integros accidisse plagas contra Ægyptum, quos dies numeramus post annos quadraginta conimorationis in deserto ; legentes enim cum diligentia notavimus quadraginta dies fieri ita : primo die collocatus est Moyses cum Pharaone ; secundo, postridie discucurrit populus ad palcas colligendas (et flagellati sunt scribæ eorum) eo quod non fecissent (Israelitæ) diei opus ; tertio, die sequenti, vociferati sunt filii Israel eo quod denegaretur palem, et ingressus est ad Pharaonem ; quarto, precatus in verbo Domini dixit ad Israel : « Educat vos ex Ægypto Deus, » et non acquieverunt propter multam negligentiam. Quinto, ingressus est ad Pharaonem, et virgam in draconem convertit ; sexto, aquam vertit in sanguinem, deinde collegerunt usque ad tertium decimum diem, et accendit rana. Quarto decimo, mortuæ sunt ranæ ; quinto decimo, facti sunt sciniphes ; sexto decimo, collocatus est Pharaoni, quia postero die debet fieri cynomyia ; septimo decimo,

Θου υιοι Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου, ἐν ἣ παρῴκησον ἔτη σι'. Πῶς οὖν φησιν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ, « Ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἔτη υ' ; » Ἀλλὰ δῆλον, ὅτι ἀπὸ τῆς ἀναβάσεως Ἀβραάμ ἐκ Χαρρᾶν δεῖ τὴν τοῦ λαοῦ παροικίαν ἀριθμεῖν· οὐ γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον γέγονεν ἡ παροικία, ἀλλὰ καὶ ἐν γῆ Χαναάν, καθὼς μαρτυρεῖ Μωϋσῆς λέγων· (14)· Ἡ δὲ παροικησις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν γῆ Χαναάν καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἔτη υ'. » Καὶ ἐστὶ τοῦ μὲν Ἀβραάμ ἀπὸ τῆς ἐν Ἰσραὴλ ἀναβάσεως ; μέχρι τοῦ Ἰσαὰκ γεννήσεως 22 ἔτη κ', ἐκ δὲ Ἰσαὰκ μέχρι Ἰακώβ 5' ἔτη, τοῦ δὲ Ἰακώβ μέχρι Ἀεὺλ 7' ἔτη κ', τοῦ δὲ Ἀεὺλ μέχρι Καθὸ ἔτη μ', τοῦ δὲ Καθὸ μέχρι Ἀμραμ 8' ἔτη ξγ', τοῦ δὲ Ἀμραμ μέχρι Μωϋσῆος 8' ἔτη σ', τοῦ δὲ Μωϋσῆος μέχρι τῆς ἐξόδου 43' ἔτη π'. (2) Καὶ οὕτως ἐξελθὼν Ἰσραὴλ, ἐπιφερόμενος τὰ ὀστά Ἰωσήφ, ἐποίησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη μ'· φησὶ γάρ· « Πέμπτη γενεὰ ἀνέβησαν υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς τὰ ὀστά Ἰωσήφ μετ' αὐτοῦ· ὀρκώσας γὰρ ὄρκισεν ὁ Ἰωσήφ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ λέγων· « Ἐπισκοπῆ ἐπισκέψεται ὑμᾶς ὁ Θεὸς, καὶ συνανοίσει τὰ ὀστά μου ἐντεῦθεν μετ' ὑμῶν. » ὁ δὲ ὑπάρχων ἐτῶν ιζ' φθονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐπράθη, καὶ γενόμενος ἐτῶν λ', ἀρχὼν πάσης Αἰγύπτου καθίσταται, ἐν ἣ γεννήσας υἱοὺς β', τὸν Ἐφραΐμ καὶ τὸν Μανασσῆ, ἀπέθανεν ἐτῶν ρ'.

(3) Ἐπει οὖν, ὅτε παρέστη Μωϋσῆς τῷ Φαραῶ, τὴν ἐτῶν π', ἔμεινε δὲ ἄλλα μ' ἔτη ἐν τῇ ἐρήμῳ, δῆλον οὖν ἔστιν, ὅτι ἐν ἡμέραις μ' ἡμέραις γεγονόσιν αὐτῷ κατ' Αἰγύπτου πλῆγαι, 2· ἡμέρας ἀριθμοῦμεν μετὰ τῶν μ' ἐτῶν τῆς ἐρήμου· ἀναγνοὺς γὰρ μετὰ ἀκριβείας ἐσημειωσάμην τὰς μ' ἡμέρας γενέσθαι οὕτως· α', ἀφ' ἧς ἡμέρας συνέτυχεν τῷ Φαραῶ· δευτέρα δὲ, τῇ ἐπιούσῃ ἐδισπάρη ὁ λαὸς ἀχυρὰ συλλέξαι· 12· « καὶ ἐμαστιγώθησαν 12 οἱ γραμματεῖς αὐτῶν, μὴ ποιήσαντων 12 τὸ τῆς ἡμέρας ἔργον· τρίτη γὰρ, τῇ ἑξῆς καταδοῶντες υἱοὶ Ἰσραὴλ διὰ τὸ ἀπαιτεῖσθαι ἀχυρον, εἰσῆλθε πρὸς Φαραῶ. Τετάρτη δὲ εὐξάμενος ἐν λόγῳ Κυρίου εἶπε τῷ Ἰσραὴλ, ὅτι· Ἐξῆς· ὑμᾶς ἐξ Αἰγύπτου ὁ Θεός· » καὶ οὐ προσέσχον ἐκ πολλῆς ὀλιγωρίας 18. Πέμπτη δὲ, εἰσῆλθε πρὸς Φαραῶ καὶ τὴν ράβδον ὄφιν ἐποίησεν· ἕκτη δὲ τὸ ὕδωρ εἰς αἶμα μετέβαλεν. Ἐπτα ἀνελάθοντο μέχρι τῆς γ', καὶ ἡμέρας, καὶ ἀνέβη ὁ βάτραχος. Τεσσαρσεκαίδεκάτῃ ἀπέθινον οἱ βάτραχοι· 15· σκνίπες γεγονάσι· 15· συνέτυχεν τῷ Φαραῶ, ὅτι αὐρίον μέλλει γίνεσθαι κυνόμυια, 15· ἦλθεν ἡ κυνόμυια· 15· ἀπέστη ἡ κυνόμυια, ἐν ἣ καὶ ἠπειλήθη τῶν κτηνῶν ὁ θάνατος· 23· 15· ἀπέθανον τὰ κτήνη· κ' δὲ φλυκτιδὸς ἀναζέουσαι 16· γεγονά-

Variæ lectiones et notæ.

1867 (3689) — Γεώργιος cod. 6 Ex. xi, 40. 7 Ex X Leo; τῆς Ἰ. Leo. 8 Ὅρκω γὰρ ὦ. τοῦ, Ex. x ii, 18, 19; Gen. i, 25. 9 ἡμᾶς cod. ὑμᾶς κύριος Ex. ὁ Θεός ὁ. Gen. 10 Gen. 65, 6? 11 Ex. v, 12, 14. 12 ἐμαστιγώθησαν cod. 13 ποιήσαντες cod. 14 ἀπὸ τῆς ὀλιγοψυχίας Ex. vi, 9. 15 ix, 9.

οὐ καὶ δὲ ἀπειλή τῆς ἐσομένης· τῆ ἐπαύριον χαλάζης A
ἐξηγήθη· καθ' ἧλθεν ἡ χάλαξα· καὶ δὲ ἡ ἀκρις ἐπέ-
θε, ἐν ἣ καὶ διὰ προσευχῆς ἤρθη· καθ' ἡμέρας καὶ τὸ
τραήμερον ἐγένετο σκοτός¹⁷· καὶ μετὰ τὰς ἡμέρας
διελύθη. Ἐἶτα μεθ' ἡμέρας ἕτερας Κύρια· πρὸς Μωσῆν
καὶ Αάρων διαταξάμενος περὶ τοῦ Πάσχα· Ὁυτός ἐστιν
ἡ πρώτη· μὴν¹⁸, ὁ παρ' Ἑβραίοις μὲν Νισάν λεγόμε-
νος, παρ' ἡμῶν δὲ Μάρτιος, ὡς φησὶν ὁ Κύριος· Ὁ μὴν
οὗτος ἀρχὴ μηνῶν θυμὶν ἐστὶ πρώτη· λάλησον τοῖς
υἱοῖς· Ἰσραὴλ λέγων· Ἐτῆ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τούτου
λαβέτωσαν ἕκαστος πρόβατον, ἧτις ἐστὶ λς' ἡμέρα.
Ἐἶτα μετὰ ὀκτὴς ἡμέρας ἐσφαγήτω τὰ πρόβατα, καὶ πα-
σχάσαντες ἐξῆλθον, ὡς εἶναι τὴν (15) μ' ἡμέραν,
καθ' ἣν ἐθανατώθησαν τὰ πρωτότοκα Αἰγύπτου περὶ
τὸ μεσονύκτιον, ὥστε καὶ τὰ ἄζυμα βαστάσαντες
ἐξῆλθον διὰ τῆς μεσιτείας καὶ ὁδηγίας τοῦ ἀουδίου B
καὶ τερατοουργοῦ Μωυσέως.

die est. Deinde post quatuor dies, occisi sunt agni et celebrata Pascha, egressi sunt, et hæc est
quadragesima dies, qua mortua sunt primogenita Egypti circa mediam noctem, sicque cum azyma
sustinuissent, egressi sunt per mediationem et ductu venerandi Moysis qui tot et tanta prodigi-
a feci.

K'. Περὶ τῆς δοθείσης πλακῆς Μωυσεῖ.

XX. De tabula Moysi data.

Ουτός ἐκεῖνός ἐστιν ὁ μέγας θεοπάτωρ καὶ θεο-
φιλέστατος σημαντήρ, πρὸς ὃν εἶπεν ὁ Θεός· Ὁ
δίδωκά σε θεὸν Φαραὼν, καὶ Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου
ἔσται προφήτης· εὐ δὲ λάλησον πάντα ὅσα ἐνεέλ-
λομαι σοι¹⁹. Ουτός, πατάξας τοὺς Αἰγυπτίους διὰ τῆς
δεκαπληγίας καὶ διὰ τῆς θαλάσσης ὀλοορέσας, ἐξή-
γαγε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ τῆς σιδηρᾶς καμίνου ἐν ση-
μείοις καὶ τέρασι μεγάλοις, ἐν χειρὶ κραταίῃ καὶ ἐν
βραχίονι ὑψηλῷ, καθὼς φησι καὶ 84 Δαυὶδ· Ἐτῆ κα-
ταδιπλόνει τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν εἰς διαιρέσεις²⁰·
καὶ τὰ λοιπά. ²¹ (2) Οὐ γὰρ μία γέγονεν ὁδός, καθὼς
ὁ Ἰρυστόμοσ ὁ θεόσοφος λέγει, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην
φυλὴν τὸ ὕδωρ ἐσχίζετο, ὡς πολλὰς γενέσθαι τὰς
καβάσεις τοῦ λαοῦ, ἵνα μὴ φύσεως ἔργον τοῦτο νο-
μισθῆ, ἀλλὰ Θεοῦ τοῦ πᾶσαν φύσιν δημιουργήσαντος
καὶ κυριεύοντος. Ὅθεν ἐν βραχεῖα καιροῦ ῥοπή τάναν-
τία εἰργάζετο· καὶ οὐ καθ' ἑν ἐτέμνετο μέρος τὸ
ὑδωρ, κορυφουμένων τῶν ὑδάτων, ἀλλὰ κατὰ ἀριθμὸν
τῶν φυλῶν ἀπάντων· καθ' ἕκαστον γὰρ τῶν σημείων
τοῦτο μάλιστα ἦν περισπούδαστον τῷ Θεῷ, ἐπεὶ διὰ
τῶν στοιχείων τὰ θαύματα ἐγένετο, ὅπως μὴ φυσικῆς
τινὸς ἀκολουθίας ἢ συντυχίας εἶναι τὰ γινόμενα νο-
μισθῆ, ἀλλὰ τῆς ἀνωθεν ῥοπῆς τὰ συμβαίνοντα πα-
ραδοξοποιούσης διὰ Μωυσεῶς εἰς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ.

Hic est magnus Dei sacerdos et rector Deo caris-
simus, ad quem dixit Deus : « Ecce dedi te deum
Pharaonis; et Aaron frater tuus erit propheta : tu
vero loquere omnia quæ mando tibi. » Hic cum
percussisset Egyptios decem plagis, et in mare
submersisset, eduxit filios Israel de camino ferreo
in signis et prodigiis magnis, in manu forti et in
brachio excelso, sicut dicit David, « qui divisit mare
C Rubrum in portiones » et reliqua. Non enim unica
facta est via, sicut dicit doctus in divinis Chryso-
stomus, sed uniuersis tribui aqua scindebatur, ita
ut plures fierent transitus populi, ut non nature
opus hoc existimaretur, sed Dei qui naturam uni-
uersam condidit et regit. Itaque brevi temporis
momento hostes, periere, neque in unam partem
aqua secabatur, undis erigentibus se, sed secundum
numerum tribuum universarum. Etenim in uno-
quoque signo, hoc præsertim erat studiose appeti-
tum a Deo, ne, cum per elementa prodigia fierent,
naturali quadam causa aut casu facta crederentur,
sed cuncta quæ evenerant filiis Israel incredibilia,
vi divina per Moysen facta iudicaretur. Quos cum
duxisset in deserto per columnam ignis et colum-

Varie lectiones et notæ.

¹⁷ 1. 22. ¹⁸ 111. 23. Τὸν Νεβλὸν φασι μὴ ἀνελεῖν ἐν ὄλοις ζ' ἔτεσι τοῦ λιμοῦ τῶν Αἰγυπτίων
(cod. in m. et Leu 25, 2). Ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις διέπρεπον ἐν Αἰγύπτῳ πάντων ἐν σοφίᾳ Ἰαννῆ· καὶ οἱ
Ἰαμβρῆς οἱ ἐπαρδοῖ (cod. in m. Glyc. 293, 5). [Κατὰ] τούτου· τοὺς χρόνους Ἰναχος πρώτος· Ἀργούς
ἐβασίλευσεν· ἐπὶ τούτου ὁ λαὸς διέτριβεν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἑτη μ'. Ἐἶτα Φορωνεὺς· Ἀργείων ἐβασίλευσε, καθ'
ὃν χρόνον ὁ ἐπὶ Γύγου κατακλυσμὸς ὑπὸ Ἑλλήνων ἐστόρηται καὶ Ἀσσυρίων μετὰ Πίχον τὸν πρώτων βασι-
λέα, ὃς ἐν Κρήτῃ ἀπέθανεν, ὃς καὶ τῆς τότε καιροῖς Ζεὺς μετωνομασθείς· Σαμίραμις δὲ Νίνου ἐβασί-
λευσε (cod. in m. Leo 26, 10-16). ¹⁹ Ex. vii. 1. ²⁰ Ps. cxxxvi. 13. ²¹ In un'co, qui de hoc miraculo
Christostomi editus est loco (111, 439 B.) nihil est hujus generis.

nam nubis, et pane cœlesti nutritisset, hostes eorum Amalecitas extensis manibus in fugam convertit. Hic audit Dominum dicentem : « Ecce ego venio ad te in columna ignis et nubis, ut audiat in populo loquentem ad te, et credant tibi in æternum. » Et « tertia die, inquit, voces ei fulgura et nubes caliginosa super montem Sinai apparuerunt, clangorque buccinæ sonabat fortiter et obatupefactus est populus. » — « Totus autem mons fumabat, eo quod descendisset Dominus super eum in igne, et ascendit vapor quasi fumus fornacis, et omnis populus turbatus est vehementer, et sonitus buccinæ prolixius tendebatur. » — « Et omnis populus stabat procul, audiens voces, et montem totum fumantem videntes, nec accedere audentes, sed jussi ut adorarent procul : « Et si fera, inquit, tetigerit, lapidibus opprimitur, » et terribile erat quod videbatur. Territus autem universus populus dixit Moysi : « Loquere nobis tu, et non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur. » — « Et vocavit Dominus Moyses in verticem montis, » — « cumque ascendisset operuit nubes montem, et descendit gloria Domini super montem, et operuit illum nubes diebus sex. Species autem gloriæ Domini quasi ignis ardens super vertice montis, in conspectu filiorum Israel. Ingressusque Moyses medium nebule super montem, erat ibi diebus quadraginta, » stans in conspectu Dei ; « panem non comedit, aquam non bibit. » Et alias rursus : « Ascendit Moyses et Aaron et seniores septuaginta, et viderunt locum ubi stabat Deus et quæ erant sub pedibus ejus, quasi opus lapidis sapphirini, et quasi species firmamenti cœli puritate. » Et rursus dicit : « Et locutus est Dominus ad Moysen facie ad faciem quasi si quis loquatur ad amicum suum, et dimittebatur ad castra. Et dixit Moyses ad Dominum : « Si inveni gratiam in conspectu tuo, ostende te mihi ut te agnoscere possim, ut videam te, ut inveniam gratiam in conspectu tuo, et glorificemur ego et populus tuus. » Et dixit Dominus ad Moysen : « Et verbum istud, quod locutus es, faciam : invenisti enim coram me gratiam, et novi te supra omnes, et gratiam habes apud me, sed non poteris videre faciem meam : non enim videbit homo faciem meam et vivet, et ecce locus apud me, et stabis supra petram, et protegam te dextera mea, et tunc videbis posteriora mea ; facies autem mea non videbitur tibi. » Deinceps cum deberet deuteronomium suscipere, rursus ait : « Et ascendit Moyses in montem Sinai, sicut præceperat ei Dominus. Et descendit Dominus in nube. » — « Et adstitit ei ibi quadraginta dies et quadraginta noctes ;

A (3) Οὐς περ καὶ ὁδηγήσα; ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλῃς, καὶ ἄρτων διαθρέψας οὐρανίῳ, τοῦ; ἐχθροῦς αὐτῶν Ἀμαληκίτας χειρῶν ἐκτάσει κατετροπώσατο. Οὐτος ἤκουσε παρὰ Κυρίου λέγοντος : Ἴδού ἐγὼ παρ' ἀγίνομαι πρὸς σε ἐν στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλῃς, ἵνα ἀκούσῃ ὁ λαὸς; λαλοῦντός μου πρὸς σε, καὶ πιστεύσῃ σοι εἰς τὸν αἰῶνα ²². (4) Καὶ ἐτῆ τρίτῃ ἡμέρῃ, φησὶν, ἐγίνοντο φωναὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ νεφέλῃ γνωφώδης ἐπὶ ὄρους Σινά, καὶ φωνὴ σάλπιγγος ἤχει μέγα. Καὶ ἐπτοήθη ὁ λαός; ²³. — Ἐτὸ δὲ ὄρος; ὄλον ἐκαπνίζετο διὰ τὸ καταβεβηκέναι τὸν Θεὸν ἐν αὐτῷ ἐν πυρὶ, καὶ ἀνέβαινεν ἡ ἀτμίς ὡσεὶ καπνός; καμίνου, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐξέστη σφόδρα · ἐγίνοντο δὲ αἱ φωναὶ τῆς σάλπιγγος προβαίνουσαι ἰσχυρῶς σφόδρα ²⁴. » Καὶ πᾶς ὁ λαὸς εἰστήκει B μακρόθεν, ἀκούων τὰς φωνὰς, καὶ τὸ ὄρος ὄλον καπνίζόμενον ὁρώντες ²⁵· καὶ πλησιάζει μὴ τολμῶντες, ἀλλὰ προσκυνήσαι πόρρωθεν κελυσσέντες; · « Κἂν θηρίον, φησὶ, θίγῃ, λιθοβοληθήσεται, ²⁶· καὶ φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον. Φυθιθεὶς δὲ πᾶς ὁ λαὸς εἶπε πρὸς Μωσῆν ²⁷· Ἀάλησον ἡμῖν σὺ, καὶ μὴ λαλεῖτω πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεός; μῆποτε ἀποθάνωμεν. » — ²⁸ Καὶ ἐκάλεσα Κύριος (15) τὸν Μωυσῆν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους · — ²⁹ « Καὶ 35 ἀναβάς ἐκάλυψεν ἡ νεφέλῃ τὸ ὄρος, καὶ κατέβη ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τὸ ὄρος, καὶ ἐκάλυψεν αὐτὸν ἡ νεφέλῃ ἡμέρας 5' · τὸ δὲ εἶδος τῆς δόξης Κυρίου ὡσεὶ πῦρ φλέγον, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ἐναντίον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ · εἰσελθὼν δὲ Μωυσῆς; εἰς τὸ μέσον τῆς νεφέλης ἐπὶ τοῦ ὄρους; ἦν ἐκεῖ ἡμέρας 40' ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐστηκώς; · ἄρτων οὐκ ἔφαγεν, ὕδωρ οὐκ ἔπιεν ³⁰. » Καὶ ἄλλοτε πάλιν · « Ἀνέβη Μωυσῆς; καὶ Ἀαρὼν καὶ πρεσβύτεροι ο', καὶ εἶδον τὸν τόπον οὗ εἰστήκει ὁ Θεός; καὶ τὰ ὑπὸ τοῦς πόδας αὐτοῦ, ὡς ἔργον λίθου σαπφειροῦ καὶ ὡς εἶδος στερεώματος τοῦ οὐρανοῦ τῇ καθαρότητι. » (5) Καὶ αὐθὶς φησὶν ³¹· « Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωυσῆν ἐνώπιον ἐνωπίῳ ὡς εἰ τις λαλήσει πρὸς ἐξυτοῦ φίλον, καὶ ἀπελύετο εἰς τὴν παρεμβολήν. Καὶ εἶπε Μωυσῆς; πρὸς Κύριον · Ἐἰ εὐρηκα χάριν ἐνώπιόν σου, ἐμφάνισόν μοι σαυτὸν γνωστός, ὡς ἴδω σε, ὅπως ἂν ᾧ εὐρηκῶς χάριν ἐνώπιόν σου, καὶ ἐνδοξισθῶσάμεθα ἐγὼ τε καὶ ὁ λαός; σου. » Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωσῆν · « Καὶ τοῦτόν σου τὸν λόγον, δὲ εἶρηκας, ποιήσω · εὐρηκας γὰρ ἐνώπιόν μου χάριν · καὶ οἶδά σε παρὰ πάντας, καὶ χάριν ἔχεις παρ' ἐμοί, ἀλλ' οὐ δύνησαι ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου · οὐ γὰρ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος; τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται · καὶ ἰδοὺ τόπος παρ' ἐμοί, καὶ στήσῃ ἐπὶ τῆς πέτρας καὶ σκεπάσω σε τῇ χειρὶ μου, καὶ τότε ὄψει τὸ ὄπίσω μου · τὸ δὲ πρόσωπόν μου οὐκ ὀφθήσεται σοι. » ³² (6) Εἶτα μέλλων τὸ δευτερονόμιον δεχέσθαι,

Variæ lectiones et notæ.

²² Ex. xix, 9. ²³ xix, 16. ²⁴ xix, 18, 19. ²⁵ ix, 18, 21. ²⁶ xix, 12, 15. ²⁷ ix, 19. ²⁸ ix, 20. ²⁹ xxiv, 15 18. ³⁰ Deut. xix, 9; ³¹ xxxiii, 11-23. ³² Gen. 89, 20-91, 14.

πάλιν φησίν ²². « Καὶ ἀνέβη Μωϋσῆς εἰς τὸ ὄρος; ἅπαντα ἔειπεν αὐτῷ Κύριος. Καὶ κατέβη Κύριος ἐν νεφέλῃ. » — « Καὶ παρέστη αὐτῷ ἐκεῖ ἡμέρας μ' καὶ νύκτας μ'. ἄρτον οὐκ ἔφαγε, καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιε, καὶ ἔγραφεν ἐπὶ τῶν πλακῶν τὰ βήματα τῆς διαθήκης, τοὺς ἑπτὰ λόγους. Καὶ λαβὼν τὰς κλάκας καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ ὄρους; δεδοξασμένος, εἶδεν Ἀαρὼν καὶ πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸ πρόσωπον Μωϋσῆω; καὶ ἦν δεδοξασμένος, καὶ ἐφοβήθησαν αὐτῷ προσεγγίσει. » Καὶ εἰκότως ἠνεύσας γὰρ ἡμέρας π' Κυρίῳ παρεστηκῶς καὶ τὰς θεογράφους κλάκας δεξιόμενος καὶ τὸ θεόδοτον δευτερονόμιον εὐλογοῦν, τοσοῦτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον **86** ἐκ τῆς θεοκτείας ἐδοξάσθη, ὥστε μὴ δύνασθαι τὸν λαὸν ἀτενίσαι πρὸς τὴν ἐκεῖθεν φερομένην θείαν αὐγὴν ²³ τε καὶ δόξαν. Καὶ διὰ τοῦτο « κάλυμμα ἐπετέθη ἡνίκα πρὸς αὐτοὺς ὤμιλε ²⁴. » ἀκτίνας γὰρ ἐκπέμπων σελαφόρους καὶ ἀπαστρέπτων σφῆρα, τὰς ὄψεις ἐπέστρεψε τῶν ὀρώντων, ὥσπερ τις ἡλιακὴ αὐγὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς προσπίπτουσα. (7) Μετὰ γὰρ ἡμέρας μ' κατελθὼν καὶ διὰ τὴν μοσχοκοιλίαν θυμωθεὶς εὐθὺς τὰς πλάκας συντρίψας, εἰς τὸ ὄρος πάλιν ἀνέβραμε, τοσαύτας ἄλλας ἐνδιατρίψας ἐν τῷ ὄρει ἡμέρας προσφιλοσοφῶν τῷ Θεῷ, πάσης (10^α) ἀνθρωπίνης τροφῆς ὡς καὶ ἐν ταῖς προτέροις ἡμέραις γενόμενος ἀγευστος. Οὕτως τὰς δευτέρας πλάκας λαβὼν. πρὸς τὸν λαὸν κατήλθε. (8) Ποῶς οὖν λογισμὸς ἀνθρώπινος τὸ ὑπερογκον τοῦδε τοῦ θαύματος παραστήσει δυνήσεται, πῶς ἡ βρώδης τοῦ σώματος φύσει τοσοῦτον κινουμένη διήρκασεν, οὐδένα ἀνεκπληροῦντος τὸ καθ' ἡμέραν διαπνέον καὶ ἐξωθούμενον τῆς δυνάμεω; Ἄνθρωπος δὲ τὸ ἀπορον τοῦτο πρῶτον καὶ θαυμάσιον ὁ θεὸς λόγος, ὡς ὅταν λέγῃ. « Οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος; ἀλλ' ἐπὶ παντὶ βήματι ἐκπορευομένη ἐκ στόματος Θεοῦ. » Οὐκοῦν εὐδὴ ὄν πασὶν ἐντεῦθεν. ὡς μὴδὲν τὸν ἄγγελον τοῦτον βεβρωκέναι παντελῶς ἐν ἧ καὶ κατήλθεν ἡμέρᾳ, σπεύδων ἐν λόγῳ Κυρίου, καὶ τῇ ἐπαύριον ἐν τῷ ὄρει ἀνῆλθεν, ὥστε δικαίως τῷ δικαίῳ θυμῷ χρησόμενος, τὰς ἐν λίθῳ σαμφείρῳ δακτύλοις Θεοῦ γραφείσας θείας βήσεις, μὴ φέρων τὴν ἐπάρατον ἐργασίαν τε καὶ θεοστογῆν πρῶτον τῶν ἀνοσιῶν ἐκείνων καὶ βεδήλων, συνέτριψεν, τοῦτο μὲν ἀνάξιον πάντων εὐ μάλα κρίνας τοιαύτης θεουργίας καὶ εὐεργεσίας ἀπολαῦσαι τοὺς θεομισεῖς καὶ ἐμβρονητούς, τοῦτο δὲ μᾶλλον εἰδὼς τὴν κατ' αἰτῶν ἐνδοκον τοῦ Θεοῦ ἀγανάκτησιν, καὶ διὰ τοῦτο παντὶ πᾶσι δὴλον κελεύσας, εἰ καὶ μὴ πάντας, ἀλλὰ τοὺς παρατυγχάνοντας ἀναιρεθῆναι. Πῶς οὖν ὁ τοιαύτης καὶ τοσαύτης ἐγκρατείας καὶ νηστείας ἐργάτης καὶ χάριτος θείας ἐμπλεος ἐκ διαμέτρου καὶ θείῳ ζήλῳ πυρπολούμενος ἅμα καὶ λιγιγῶν

panem non comedit, et aquam non bibit, et scripsit in tabulis verba fœderis, decem mandata. Et cum rumpisset tabulas, et descendisset de monte glorificatus, vidit Aaron et omnes filii Israel faciem Moysis, et erat glorificata, et timuerunt ad eum accedere. » Et merito : cum enim jejunasset dies octoginta stans cum Domino, et tabulas a Deo scriptas accepisset, et deuteronomium a Deo datum sumpsisset, adeo ex divino afflatu facies ejus glorificata est, ut non posset populus prospicere divinum ad splendorem et gloriam quæ illinc egrediebantur. Quamobrem « velamen sibi imponebat dum ad eos colloqueretur; » radios enim micantes emittens et fulgurans vehementer, oculos torquenda intuentium, quasi solis splendor in oculos incidens. **B** Post quadraginta autem dies, cum descendisset, et ob vitulum conflatum indignatus esset, subito tabulas contrivit et ad montem rursus accurrit, in qua totidem alios dies commoratus est, philosophans apud Deum, et abstinens se, sicut diebus præcedentibus, ab omni humano cibo. Novis dein sumptis tabulis, descendit ad populum. Quamquam ratione magnificentum hoc miraculum representare homo aliquis possit? Quomodo eximia corporis natura tantum agitata perdidit, cum nihil suppleret quidquid virium quotidie per transpirationem expellebatur? At solvit difficile illud et admirandum divina Scriptura dicens : « Non in solo pane vivet homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore Dei. » Hinc igitur omnibus evidens est nihil prorsus angelum istum manducasse ipsa quoque die qua descendit obediens mandato Domini et postridie in montem rediit, utpote qui juste et ob justam iram egisset; nam contrivit verba divina Dei digitis inscripta in lapide sapphirino, non erens execrabilem et Deo invisam impiorum istorum et profanorum actionem; existimavit enim prorsus indignum esse impios et amentes istos tanto Dei beneficio ac auxilio frui, persuasum habens justam esse contra hos Dei iram, jussit, non omnes quidem, sed obvios quosque occidi. Quomodo igitur eximius temperantiæ et jejunii operator, et gratia Dei plenus, et divino zelo accensus, simulque anxius, fractusque animo, et extra modum afflictus, ob horrendum illud peccatum ingratumque cibum aut potum attingere sustinisset die una, amaritudine et ira plenus, angustiat, inter populum improbum, pessimum, scelestissimum, prius quam pro ipso exorasset per præscriptum jejunium et compunctionem, quo nihil Deo gratius esse optime sanè noverat? Enimvero una interfuit

Varie lectiones et notæ.

²² Ex. cxxiv, 4-26, 28-30. Glyc. 294, 14 'O δὲ Γεώργιος λέγει, ὅτι ὁ Μωϋσῆς π. ἡμέρας νηστείᾳ ἦν. ²³ αἰγὴν εὐδ. ²⁴ Ex. cxxiv, 33-16; Dent. viii, 3.

lies inter descensum ejus de monte et ascensum, qua die tabulas confregit et vitulum destruxit triaque millia turpissimorum et pessimorum hominum perdidit, volens, ut existimant, placare paululum iram Dei et acerbum furorem, qua vix elapsa die postridie eito ascendit in montem ad Dominum exoraturus pro eis. Audi Scripturam expressis verbis dicentem : « Facto autem altero die, locutus est Moyses ad populum : Peccastis peccatum maximum, et nunc studebo Deum placare de peccato vestro. » Deinde statim addidit : « Reversusque est Moyses ad Dominum, et dixit : « Obsecro, peccavit populus iste vehementer, feceruntque sibi deos, et nunc si quidem dimittis eorum peccatum, dimitte, si vero non, dele me quoque de libro quem scripsisti. » Et dixit Dominus ad Moysen : « Si quis peccaverit in conspectu meo, delebo eum de libro meo : nunc autem vale, et duc populum istum in locum quem dixi tibi. Et ecce angelus meus praecedet ante faciem meam; qua autem die visitabo, adducam super eos peccatum eorum. » Et percussit Dominus populum pro reatu vituli quem fecerat Aaron. Vide benignitatem et severitatem Dei juxta Christophorum, et nosce perspicue horrendum vere esse incidere in manus Dei viventis, nec omnino posse qui lapsi sunt fugere vindictam divinam, cujus omnino justum et integrum Deum nunquam poenitet, quamvis non subito hanc iram Deus adduxit, ut evidentiissime et brevissime ostensum est. Citra igitur controversiam est admirabilem virum illum octoginta dies continuos jejunum perseverasse, divino actum Spiritu; corroboratus est enim splendida illa Dei praesentia. Apud quem tandiu commoratus est, deus et Dei sacerdos jam factus, patientiam et firmitatem, humanam excedentia naturam ostendit, sive in corpore, sive extra corpus nescio, Deus scit, qui hunc ita ostentavit et eximie glorificavit. Deinde rursus dicit : « Cum ingrederetur Moyses ad tabernaculum, deseendebat columna nubis et Deus, super tabernaculum. Populus autem videbat columnam nubis, et adorabant unusquisque de tabernaculo suo; et ita locutus est Dominus cum Moysen » « in conspectu populi. Multifariam operam danda ut populum ab ira Dei liberare, adeo pro eis doluit, propriae ipsius salutis oblitus, ut dictus sit a David stetit in confractione coram Deo : « Si dimittis eis peccatum, dimitte, si vero non, dele me quoque de libro quem scripsisti; » dixit enim, inquit, se dispersurum eos : si non Moyses electus ejus, stetisset in confractione in conspectu ejus, ne disperderet eos. Quicumque autem insurrexerunt in eum, alii quidem absorpti sunt ab inferno viventes, alii divini ignis facti sunt haeredes.

καὶ ἀδημονῶν καὶ ἀθυμῶν σφόδρα καὶ λυπούμενος καθ' ὑπερβολὴν ἐπὶ τῇ φοβερῇ τῶν ἀχαριστῶν ἀμαρτίᾳ, τῶν ἀστόργων καὶ 87 ἀσπόνδων, ἠνέσχετο βρώσεως ἢ πόσεως μετασχέιν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, πικρίας καὶ θυμοῦ πεπληρωμένος καὶ στενοχωρίας ἐν λαῷ κακούργῳ καὶ πονηροτάτῳ καὶ μιστροτάτῳ, μὴ πρότερον ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐξέλειψάμενος δι' ἐπιτεταγμένης ἔστι νηστείας καὶ κατανύξεως, ἥ; οὐδὲν φίλον 88 Θεῷ πέφυκεν, εὐ εἰδῶς εἰ καὶ τις ἄλλος; (9) Ὅτι γὰρ μία γέγονεν ἡμέρα μεταξύ τῆς ἀπὸ τοῦ ὄρους καταβάσεως αὐτοῦ καὶ ἀναβάσεως, ἐν ἣ τὰς τε πλάκας συντήρῃσας καὶ τὸν μέσχον ἐξαφανίσας καὶ τοὺς τρισχιλίους αἰσχίστους καὶ κακίστους ἀνδρας ὀλοθρεύσας, βουλόμενος, ὡ; οἴονται, καταπαῦσαι τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ μικρὸν καὶ τὸν ἀκρατοῦ θυμὸν, αὐτίκα τῇ ἐπιούσῃ θάπτον ἀνήλθεν εἰς τὸ ὄρος πρὸς Κύριον, δυσωπήσων ὑπὲρ αὐτῶν, ἀκουσον τί φησὶν ἡ Γραφή διαβρήδην 89. « Καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν αὐριον καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς τὸν λαόν· « Ὑμεῖς ἡμαρτήκατε ἀμαρτίαν μεγάλην, καὶ νῦν ἀνκμνύσονται πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα ἐξελίσσωμαι περὶ τῆς ἀμαρτίας ὑμῶν. » Εἶτα ἐπήγαγεν εὐθέως· « Ἐπέστρεψε δὲ Μωϋσῆς πρὸς τὸν Κύριον καὶ εἶπε· « Δέομαι, ἡμαρτήκαμεν ὀλας οὗτος ἀμαρτίαν μεγάλην καὶ ἐπείρησαν (16b) ἑαυτοῖς θεοῦ, καὶ νῦν, εἰ μὲν ἀφῆς αὐτῶν τὴν ἀμαρτίαν, ἄφες, εἰ δὲ μὴ, ἐξέλειψον καμὲ ἐκ τῆς βίβλου ἥ; ἐγραψα; » καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· « Εἰ τις ἡμαρτεν ἐνώπιόν μου, ἐξαλείψω αὐτὸν ἐκ τῆς βίβλου μου· νῦν δὲ βάδιζε καὶ ὀδήγησον τὸν λαόν τοῦτον εἰ; τὸν τόπον, ὃν εἶρηκά σοι. Καὶ ἴδου ὁ ἄγγελός μου προπορεύσεται πρὸ προσώπου μου, ἥ δ' ἂν ἡμέρᾳ ἐπισκέψωμαι, ἐπάξω ἐπ' αὐτοὺς τὴν ἀμαρτίαν αὐτῶν. » Καὶ ἐπάταξε Κύριος τὸν λαόν περὶ τῆς ποιήσεως τοῦ μέσχου οὗ ἐποίησεν Ἰσραῶν. » (10) Ἴδε τοίνυν χρηστότης καὶ ἀποτομίας Θεοῦ κατὰ τὸν χριστοφόρον· καὶ γνῶθι σαφῶς, ὅτι φοβερὸν ὄντως τὸ ἐμπασεῖν εἰ; χεῖρας Θεοῦ ζῶντος καὶ ἀμήχανον ἐκφυγεῖν τοὺς ἐπταικότας ἀμετανόητα δήπουθεν τὴν ἐνδικὸν καὶ ἀπέκαστον θείαν δίκην, εἰ καὶ παραχρῆμα ταύτην οὐκ ἐπήγαγε, καθῶ; ἐναργεστάτως διὰ βραχυλογίας ἀποδίδεται. (11) Ὅστε λοιπὸν ἀναμφήριστόν ἐστιν, ὡ; π' ἡμέρας ἐφεξῆς ἀπόσιτος ἔμεινε θεοφορούμενος ὁ θεσπέσιος οὗτος ἀνὴρ καὶ ἐνισχυόμενος ἐν ἐκείνῃ τῇ πολλῇ προεδρίᾳ 88 καὶ παραστάσει Θεοῦ, Θεοῦ; καὶ θεοφάντωρ ἤδη γενόμενος καὶ ὑπὲρ φύσιν ἀνθρωπίνην καρτερίαν καὶ εὐτολίαν ἐπίδειξάμενος, εἰτε ἐν σώματι πέλων, εἰτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, ὁ Θεὸς οἶδεν 89 ὁ τοῦτον οὕτως ἀποφῆνας καὶ ὑπερφῶς δοξάσας. (12) Εἶτα πάλιν φησὶν 89· « Ἦνίκα δ' ἂν ἐπορεύετο Μωϋσῆς εἰς τὴν σκηνὴν, κατέβαιναν ὁ στῦλος τῆς νεφέλης καὶ ὁ Θεὸς ἐπὶ τὴν σκηνὴν. Ὁ δὲ λαὸς ἑώρα τὸν στῦλον τῆς νεφέλης,

Variae lectiones et notæ.

88 φίλον? 89 Ἐκ. xxxii, 30-16, 31-35. 88 II Cor. xii, 2. 89 Ἐκ. xxxiii, 9.

καὶ προσπεσόντων ἑκαστος ἐκ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ· καὶ οὕτως ἐλάλει Κύριος μετὰ Μωϋσέως ἢ ἐνώπιον τοῦ λαοῦ. (13) Καὶ τὸν μὲν λαὸν ἐκ τῆς ὀργῆς Κυρίου διαφόρως ἐπαγωνιζόμενος ἐξελέσθαι, τοσοῦτον ὑπερ αὐτῶν ἤγησε τῆς οἰκείας αματηρίας⁴⁰, ὡς καὶ ἐν τῇ θραύσει τοῦ Θεοῦ κατὰ⁴¹ τὸν Δαυὶδ στήναι φάναι· « Εἰ μὲν ἀφῆς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· εἰ δὲ μὴ, ἐξάλειψον καμὲ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ἐγγράφας· » εἶπε γὰρ, φησί, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτοὺς, εἰ μὴ Μωϋσῆς, ὁ ἐκλεκτός αὐτοῦ, ἔστη ἐν τῇ θραύσει ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ μὴ ἐξολοθρεῦσθαι αὐτούς. Ὅσοι δὲ κατεξανέστησαν αὐτῷ, οἱ μὲν κατεπόθησαν εἰς ἄδου ζῶντες, οἱ δὲ θείου πυρός γεγόνασι παρανόλωμα· φησί γάρ⁴²· « Καὶ ἐγένοντο οἱ τεθνηκότες ἐν τῇ θραύσει· χιλιάδες ἰδ' ἠρωρὶς τῶν τεθνηκότων ἔνεκε Κορέ. » (14) Οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ Μαρία ἡ προφήτις καὶ ἀδελφὴ αὐτοῦ, λαλήσασα κατ' αὐτοῦ, δίκην δέδωκε. ⁴³ « Καὶ ἐλάλησεν, φησὶν, Μαρία καὶ Ἀαρὼν κατὰ Μωϋσέως ἔνεκεν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Αἰθιοπίσης, ὅτι γυναῖκα Αἰθιοπίσαν ἔλαβεν· καὶ εἶπαν· « Μὴ Μωϋσεὶ μόνῳ κελάληκεν ὁ Θεός; » Καὶ ἔκρουσε Κύριος. Καὶ ὁ ἄνθρωπος Μωϋσῆς πρὸς σφόδρα παρὰ πάντα· ἀνθρώπους ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ κατέβη Κύριος ἐν στύλῳ νεφέλης ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ εἶπε πρὸς Ἀαρὼν καὶ Μαρίαν. « Ἐὰν γένηται προφήτης ὑμῶν Κυρίῳ, ἐν ὄραματι αὐτῷ γνωσθήσεται καὶ ἐν ὑπνῷ λαλήσας αὐτῷ· οὐχ οὕτως ὁ θεράπων μου Μωϋσῆς, ἐν ὄλῳ τῷ οἴκῳ μου (17) πιστός ἐστιν· στόμα κατὰ στόμα λαλήσας αὐτῷ ἐν εἶδει, καὶ οὐ δι' αἰνιγμάτων, καὶ τὴν δόξαν μου εἶδε· καὶ διὰ τί οὐκ ἐφοβήθητε καταλαῆσαι κατὰ τοῦ θεράποντός μου Μωϋσέως; » καὶ ὀργὴ θυμοῦ Κυρίου⁴⁴, καὶ ἀπῆλθεν. Καὶ ἰδοὺ Μαρία λεπτῶστα ὡσεὶ χιῶν. — Ἄλλ' οὖν γε ⁴⁵ ὕσωπήσας Μωϋσῆς δι' αὐτὴν⁴⁶, καὶ ἀφορισθεῖσα ἐκ τοῦ λαοῦ ἡμέρας ζ', λάθη κατὰ τὸν λόγον Κυρίου. Καὶ μετὰ ταῦτα Μαρία ἐτελεύτησε. ⁴⁷ (15) Καὶ οὐκ ἦν ὕδωρ ἐν τῇ συναγωγῇ, καὶ ἐλοιδορεῖ ὁ λαὸς τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρὼν. ⁴⁸ « Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· Ἄδθε τὴν ράβδον ταύτην, καὶ ἐκκλήσεις αὐτὴν τὴν συναγωγὴν σὺ καὶ Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου, καὶ λαλήσατε⁴⁹ πρὸς τὴν πέτραν ἐναντίον αὐτῶν, καὶ δώσει τὰ ὕδατα αὐτῆς. » Καὶ ἔλαθε Μωϋσῆς τὴν ἀπέναντι Κυρίου ράβδον, καὶ ἐκκλήσεις Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν τὴν συναγωγὴν ἀπέναντι τῆς πέτρας· καὶ εἶπον⁵⁰ πρὸς αὐτούς· « Ἀκούσατε ἡμῶν, οἱ ἀπειθεῖς, μὴ ἐκ τῆς πέτρας ταύτης ἐξέλθῃ ὕδωρ; » Καὶ ἐπάρας Μωϋσῆς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ πατάσας τὴν πέτραν τῇ ράβδῳ, εὐθὺς ἐξῆλθεν ὕδωρ πολὺ, καὶ ἔπιεν ὁ λαὸς τῆς συναγωγῆς καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν. ⁵¹ « Ἀνὸς ὢν οὐκ ἐπιστεύσατε ἀγιδεῖσαι με ἐναντίον τοῦ λαοῦ, διὰ τοῦτο οὐκ εἰσάξατε ὅμαί, τὴν συναγωγὴν ταύτην εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδωκα αὐτοῖς. » Διὸ ἐ προστεθήτω Ἀαρὼν πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ (καὶ ἀποθανεῖτω), ὅτι οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν ἐκείνην, διότι παρωξύνάτε με ἐπὶ τοῦ ὕδα-

Dicit enim : « Et fuerunt qui perierunt in contradictione quatuordecim millia, absque iis qui perierunt propter Core. » Præterea Maria prophetissa et soror ejus, cum adversus eum locuta esset, poenam dedit. « Et locuti sunt; inquit, Maria et Aaron contra Moysen, propter uxorem ejus Æthiopiissam, eo quod uxorem Æthiopiissam sumpsisset, et dixerunt : « Num cum solo Moysse locutus est Dominus ? » Et respondit Dominus. Et erat vic Moyses mitis valde super omnes homines in terra. Et descendit Dominus in columna nubis ad tabernaculum fœderis, et dixit ad Aaron et Mariam : Si fuerit inter vos propheta Domino in visione ei apparebo et in somno loquar ad illum; non ita servus meus Moyses, in tota domo mea fidelis est. Ore alloquar ei in facie, et non per ænigmata, et gloriam meam vidit; et quare non timuistis loqui contra servum meum Moysen ? Et ira indignationis Domini, et abiit. Et ecce Maria leprosa facta quasi nix. » Sed cum exorasset Moyses propter illam, et separata fuisset a populo diebus septem, sanata est juxta verbum Domini. Et postea Maria mortua est. Et non erat aqua in multitudine, et maledicebat populus Moysi et Aaron. « Et dixit Dominus ad Moysen : Tollis virgam istam, et congrega multitudinem, tu et Aaron frater tuus, et loquimini ad Petram coram eis, et dabit aquas suas. » Et tulit Moyses virgam quæ erat in conspectu Domini, et congregavit Moysen et Aaron multitudinem ante petram, et dixerunt eis : Audite nos, increduli : num de petra hac ejiciam vobis aquam ? Cumque elevasset Moyses manum suam et percussisset petram virga, statim proditit aqua multa, et bibit populus et jumenta ipsorum. Et dixit Dominus ad Moysen et Aaron : « Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducetis vos multitudinem hanc in terram, quam dedi i. s. » Quapropter « appouatur Aaron ad populum suum et inorietur, quia non intrabitis in terram istam, eo quod exacerbavistis me apud aquas contradictionis et convitii populi. » Et ascendere fecit Moyses Aaron in montem, et præceperat Dominus, coram omni multitudine. Et exiit eum sacerdotalibus vestibus, et induit eis Eleazarum, filium ejus, et mortuus est Aaron in vertice montis, anno quadragesimo exitus filiorum Israel, postquam vixisset anno centum et viginti tres. « Et vidit omnis populus quia occubuit Aaron, et steterunt eum diebus triginta. »

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁰ ἀμελήσας; ⁴¹ τοῦ λαοῦ; ⁴² Num. xvi, 49. ⁴³ xii, 1-3, 5-16. ⁴⁴ ἐπ' αὐτοῖς LXX. ⁴⁵ αὐτῆς cod. Num. xi, 1, 2. ⁴⁶ Ced. 91, 18-93, 6. ⁴⁷ Num. xx, 7. ⁴⁸ λαλήσαντες cod. ⁴⁹ εἶπε LXX. — Ἄκ. ἡμῶν cod. ἀ. μου LXX. ⁵⁰ Num. xi, 12-16, 24-20, 27-29.

ως τῆς ἀντιλογίας καὶ λοιδορίας τοῦ λαοῦ. Καὶ ἀνεβίθασε Μωϋσῆς τὸν Ἄραρων εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἐπὶ συνέταξε Κύριος, ἐναντίον πάσης συναγωγῆς καὶ ἐξέδυσεν αὐτὸν τὰ ἱερατικά ἱμάτια, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὰ Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν Ἄραρων ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ὡς ἐν τῷ μ' εἴτι τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ζήσας ἔτη, ρκγ'. « Καὶ εἶδε πᾶσα ἡ συναγωγή, ὅτι ἀπελύθη Ἄραρων, καὶ ἐκλαυσαν αὐτὸν ἡμέρας λ' »

XXI. — *De morte Moysis.*

A

ΚΑ'. Περὶ τῆς τελευταίας Μωϋσέως.

Et post hæc locutus est Dominus ad Moysen : « Ascende in montem Nebo, et vide terram quam do filiis Israel, et morere illic, sicuti mortuus est Aaron frater tuus in monte, quia non parvultis verbo meo ad aquam contradictionis Cades, et non sanctificastis me in populo; quia oculis videbis terram illam, sed non ingredieris. » Cumque Moyses exoraret Deum de hac re et diceret : « Transmisso igitur, Domine, Jordane, videbo bonam terram hanc et sanctum montem et Antilibanum. » Et dixit Dominus ad illum : « Sufficiat tibi : vide ne iterum loquaris de hac re; sed ascende in cacumen montis, et vide ad mare, et aquilonem, et africanum, et Orientem bonam terram hanc et sanctum montem, quia oculis tuis videbis eam, et illuc non transibis. » Cumque scripsisset, jussus a Deo, carmen egregium et testamentum, et imposuisset manus suas super Jesum filium Nave, ascendit in montem Abarim, qui est Nebo, et ostendit ei Dominus omnem terram premissionis dixitque ad eum : « Hæc est terra pro qua juravi Abraham et Isaac dicens : Semini tuo dabo eam; ostendi oculis tuis, illuc autem non ingredieris. » Et mortuus est Moyses ibi, juxta verbum Domini, postquam vixisset centum viginti annos. Et cum sepelivisset eum populus, et flevisset diebus quadraginta, nemo vidit sepulcrum ejus. — « Et non surrexit ultra propheta in Israel sicut Moyses, qui nosset eum facie ad faciem in omnibus signis atque portentis. » Post hunc nemo ultra centum et viginti annos vixit.

Quadragesimo deinceps anno exitus filiorum Israel, neomenia, inquit Josephus, primi mensis Nisan, defuncta est Maria, et sepulta in monte Hor; et neomenia quintæ mensis Ab ejusdem anni, defunctus est Aaron, et sepultus ipse quoque in eodem monte Hor. Neomeniaque duodecimi mensis Adar ejusdem anni, defunctus est Moyses in monte Abarim, in quo sepultus est, et referunt quamdam deinceps lucidam nubem factam esse in loco isto

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν ⁸¹· « Ἀνάβηθι εἰς τὸ ὄρος — τὸ Ναβαὺ, καὶ ἴδε τὴν γῆν — ἣν δίδωμι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ τελευτά — ἐκεῖ — ὅν τρόπον ἀπέθανεν Ἄραρων ὁ ἀδελφός ⁹⁰ σου ἐν ⁸² τῷ ὄρει — διότι ἠπειθήσατε τῷ βήματι μου ἐπὶ τοῦ ὕδατος (τῆς) ἀντιλογίας Κάδης, καὶ οὐχ ἠγάσαστέ με ἐν τῷ λαῷ ὅτι ἀπέθανεν ὄψει τὴν γῆν ἐκείνην, καὶ ἐκεῖ οὐκ εἰσελεύση. » (2) Τοῦ δὲ Μωϋσέως πολλὰκις δεηθέντος τοῦ Θεοῦ περὶ τούτου καὶ λέγοντος· « Διαβάς ⁸³ ὅν ὠδέποτε, Κύρια, τὸν Ἰορδάνην, ὄψομαι τὴν ἀγαθὴν γῆν ἐκείνην καὶ τὸ ἅγιον ὄρος καὶ τὸν Ἀντιλίβανον. » Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς αὐτόν· « Ἰκανούσθω ⁸⁴ σοι· ὄρα μὴ προσέβηθαι μοι εἰτι λαλῆσαι περὶ τούτου, ἀλλ' ἀνάβηθι ἐπὶ τὴν κορυφὴν ⁸⁵ τοῦ ὄρους, καὶ ἴδε κατὰ θάλασσαν καὶ βορρῶν καὶ λίβα καὶ ἀνατολὰς τὴν ἀγαθὴν γῆν ἐκείνην καὶ τὸ ἅγιον ὄρος, ὅτι τοῖς ὀφθαλμοῖς σου ὄψει αὐτὴν (17b), καὶ ἐκεῖ οὐκ εἰσελεύσαι. » (3) Καὶ γράψας ἐκ προσταγμάτων Κυρίου τὴν φῶδὴν τὴν μεγάλην καὶ διαθήκην, καὶ ἐπιειὲς τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ ⁸⁶ Ἰησοῦν τὸν τοῦ Ναυῆ ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος τὸ Ἀβαρίμ, ὃ ἐστὶ Ναβαὺ, καὶ εἶδεν αὐτῷ Κύριος πᾶσαν τὴν γῆν ⁸⁷ τῆς ἐπαγγελίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν ⁸⁸· « Αὕτη ἡ γῆ ἦν ὡμοσα πρὸς Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ λέγων· Τῷ σπέρματι σου δώσω αὐτήν· εἶδειξα τοῖς ὀφθαλμοῖς σου· ἐκεῖ δὲ οὐκ εἰσελεύση. » ⁸⁹ Καὶ ἐτελεύτησε Μωϋσῆς ἐκεῖ, διὰ βήματος, Κυρίου, ζήσας ἔτη ρκ'. Καὶ θάψας αὐτὸν ὁ λαὸς, καὶ κλαύσας ἡμέρας μ', οὐδεὶς εἶδε τὴν ταφὴν αὐτοῦ. » (4) ⁹⁰ « Καὶ οὐκ ἀνέστη εἰτι προφήτης ἐν Ἰσραὴλ ὡς Μωϋσῆς, ὃς ἔγνω αὐτὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἐν πᾶσι τέρασιν καὶ σημείοις. » Μεθ' ὃν οὐδεὶς ὑπὲρ τὰ ρκ' ἔτη ἐζήσεν.

(5) Καὶ τῷ μὲν μ' εἴτι τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, τῇ νομηνίᾳ, φησὶν Ἰωσήπος, τοῦ πρώτου μηνὸς Νισάν, ἐτελεύτησε Μαρία, καὶ ἐτάφη ⁹¹ ἐν Ὄρ τῷ ὄρει· καὶ τῇ νομηνίᾳ τοῦ ε' μηνὸς Ἄβ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐτελεύτησεν Ἄραρων, καὶ ἐτάφη καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ τῷ ὄρει Ὄρ. Καὶ τῇ νομηνίᾳ τοῦ εβ' μηνὸς Ἄδαρ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐτελεύτησε Μωϋσῆς ἐν ὄρει τῷ Ἀβαρίμ ⁹², ἐν ᾧ καὶ ἐτάφη, καὶ ⁹³ τινα λοιπὴν φωτεινὴν νεφέλην γεγεννηθεῖσαι **94** κατὰ

Variæ lectiones et notæ.

⁸¹ Num. xxvii, 12; Deut. xxxii, 48-52. ⁸² Ὄρ Deut. ⁸³ Δ. ὅν ὠψ. τὴν γῆν ἀγ. ταύτην, τὴν οὖσαν πέραν τοῦ Ἰορδάνου, τὸ ὄ. τοῦτο τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸν Ἄ. Deut. iii, 55. ⁸⁴ I. σοι, μὴ προσέβηθαι εἰτι λ. τὸν λόγον τούτου, ἀν. ib. 26. ⁸⁵ κορ. τοῦ λελαξευμένου καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς σου κ. θ. ib. 27. ⁸⁶ ἐπὶ Νεὺ cod. — Βαρειμ eod. ⁸⁷ γῆν Γαλαὰδ ἕως Δάν Deut. xxxii, 4. ⁸⁸ Deut. xxxiv, 4 ὄ. ⁸⁹ 1827 (3729)—10, 11. ⁹⁰ ὑπὲρ τίνος ὄρος; ὃ καλοῦσι Σίν Α. 4. IV. 6. ⁹¹ Ἀβαρίμ Jos. A. 4. viii. 48. ⁹² φασί; νέφους αἰφνιδίον ὑπὲρ αὐτὸν στάντος ἀφανίζεται κατὰ τίνος φάρτιγγος Jos.

τὸν τόπον ἐκεῖνον ἀμαυροῦσαν καὶ ἀποσειχίζουσαν ἅς ἔφαις τῶν ὀρώντων, ἵνα μὴ γινώσκαιεν αὐτοῦ τὸν τάφον εἰς τὸν αἰῶνα. (6) Προσεκτέον οὖν ὅπως τὸν Νισάν πρῶτον μῆνα λέγει, ὅνπερ ἡμεῖς ὀνομάζομεν Μάρτιον καὶ οὐχὶ Ἀπρίλιον, ὡς πινὲς οἴονται, ὅτι μὲν πρῶτος μῆν ἔστι παρ' Ἑβραίοις ὁ Νισάν, ὡς καὶ αὐτὴ δηλοῖ τοῦ ὀνόματος ἡ προσηγορία καὶ ἡ ἐρμηνεία, Ἑβραϊστὶ λεγομένη Νισάν, ὅς ἔστι πρῶτος μῆν ὁ παρ' ἡμῶν λεγόμενος Μάρτιος. Καὶ μάρτυς μὲν οὗτος ὁ σοφώτατος καὶ νομοδιδάσκαλος Ἰωσήπος, τὸν Νισάν πρῶτον εἰπὼν μῆνα καὶ τὸν Ἀβὶ πέμπτον καὶ τὸν Ἄδωρ δωδέκατον· μάρτυς δὲ μᾶλλον θεῖος καὶ ἀξιώχρεως ὁ προφήτης Ζαχαρίας περὶ τοῦ θ' καὶ ι' μηνὸς λέγων· « Τῆ δ' καὶ ε' τοῦ θ' μηνός, ὅς ἔστι Σαβᾶτ. » Καὶ γὰρ αὐτός καὶ παρ' ἡμῶν, εἰ πρῶτος ὁ Μάρτιος ἀπειριθμήθη ⁶¹, β' ἡμέρας ὁ Ὀκτώβριος εὐρίσκειται, καὶ δέκατος ὁ Δεκέμβριος. Καὶ μέντοι τὸ ἔαρ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πρωτοκτίστου μηνός ἀρχεται Μαρτίου καὶ ἡ γῆ βλαστᾷ, κατὰ τὴν θείαν πρόστασιν, βοτάνην χόρτον· καὶ οἱ τοῦ ἐνιαυτοῦ καιροὶ τέσσαρες, ἀνὰ τρεῖς ⁶² μῆνας ἔχοντες ἀριθμοῦνται. Καὶ λέγεται ὁ ψῆφος αὐτῶν· ἔαρ, θέρος, φθινόπωρον καὶ χειμῶν.

(7) Οὗ μῆν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ πολυμαθὴς καὶ πολῦστον Εὐσέβιος ἐν τοῖς χρονικοῖς κανόσι φησὶ ⁶³· « Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι τὴν τοῦ ἔτους νομηνίαν ⁶⁴ τοῦ παρ' αὐτοῖς λεγομένου Νισάν, ἦτοι τῆ κα' τοῦ Μαρτίου μηνός, ἔχουσι πάντοτε, ἥτις ἔστι πρωτοκτίστος ἡμέρα, ἐν ἣ τὸδε τὸ πᾶν ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι ⁶⁵ κερήγαγεν ὁ Θεός. Κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ Πατρὸς καὶ συνεργίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐνοικήσας ἐν τῇ ἀγαθῇ Παρθένῳ, τῷ αὐτῷ ἔτει ἐνηνθρώπησε· (18⁶) καὶ κατ' αὐτὴν ἐκ τᾶφου ἀνέστη καὶ γέγονε τὸ λεγόμενον κύριον Πάσχα. » Αὕτη τοίνυν ἡμῶν κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἁγίαν Ἐκκλησίαν ἀρχὴ ἔτους ἐστὶ πάντοτε καθὸ καὶ τὸ ἅγιον Πάσχα εὐρίσκοντες εἰς Κυριακὴν ἐμπίπτου μετὰ τὴν ἰδ' τῆς σελήνης τοῦδε τοῦ μηνός Μαρτίου τοῦ καὶ Νισάν προταγορευομένου, οὐκ Ἰουδαϊκῶς, ἀλλ' ἀποστολικῶς ἐκτελοῦμεν κατὰ φυσικὴν θεοπαράδοτον μέθοδον.

92 KB. Ἔτι περὶ τοῦ Μωϋσέως.

⁶⁶ Οὕτως οὖν ὁ θυμῶσιος οὗτος Μωϋσῆς διαπρέψα· καὶ τερατουργῆς ἀναδειχθεὶς τούναντιον πάλιν μετὰ πολλῆς δόξης καὶ θλίψεως διεπέρανε ⁶⁷ τὸν ἔθνος. Καὶ γὰρ ἀποδουρόμενος τὴν στέρησιν τῆς ἐπηγελάμενης ἀγίας γῆς ἔλεγε πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας· « Κύριος ὁ Θεὸς ἐθυμώθη μοι περὶ τῶν λεγομένων ὑφ' ὑμῶν, καὶ ὤμοσεν, ἵνα μὴ διαβῶ τὸν Ἰορδάνην ⁶⁸, καὶ εἰσελθῶ εἰς τὴν γῆν ἣν Κύριος ὁ Θεός διδώσιν ⁶⁹ ὑμῖν ἐν κλήρῳ. Ἐγὼ γὰρ ἀπαθήσχω ἐν τῇ γῇ ταύτῃ,

obscurantem oculos intuentium, ut ignorerent sepulcrum ejus in æternum. Observandum porro est illum Nisan primum mensem dicere, quem nos nominamus Martium, non vero Aprilem, ut quidam opinantur, quia primus mensis est apud Hebræos Nisan, sicut ipsa declarat nominis appellatio et interpretatio, Hebraice dictus Nisan qui est primus apud nos dictus Martius. Testis quidem est hic sapiens et legis doctor Josephus, qui dicit Nisan primum mensem, Abi quintum et Ador duodecimum; testisque magis divinus propheta Zacharias, omni fide dignus, de nono et decimo mense dicens: « Quarta decima die noni mensis qui est Sabbath. » Etenim hic mensis etiam apud nos, si primus Martius recenseatur, octavus, October invenitur, et decimus December. Ver enim ab illo primum condito, mense Martio incipit, et terra germinat, juxta Dei mandatum, herbam graminis, quatuorque anni tempora enumerantur, quorum unumquodque tribus constat mensibus, et hæc sunt nomina eorum, ver, æstas, autumnus, hiems.

Præterea summe eruditus Eusebius in chronicis regulis dicit: « Porro Judæi anni neomeniam mensis apud eos dicti Nisan, sive vicesima quinta die mensis Martii, semper habent, qua die mundum hunc univversum e nihilo ad esse Deus produxit. Eodem anni tempore Patre sic volente, cooperante Spiritu sancto, in sancto Virginis utero Verbum naturam humanam assumpsit; eademque voluntate e sepulcro surrexit, et dominicæ Paschalis nomen fecit. » Hoc igitur nobis, secundum sanctam Dei Ecclesiam, anni initium semper est, et cum reportum nobis sit sanctum Pascha incidere in Dominicam post quartam decimam diem lunæ hujusce mensis Martii, dicti quoque Nisan, non judaice, sed apostolice hanc diem consecramus, juxta naturalem rationem nobis a Deo traditam.

XXII. — De Moysæ iterum.

Sic igitur admirabilis et egregius Moyses, qui tot miracula perpetravit, nihilominus non sine multo dolore et tribulatione vitam absolvit. Etenim graviter lamentans apud Israelitas quod promissa sancta terra excluderetur, dicebat eis: « Dominus Deus iratus est mihi propter sermones vestros, et juravit ut non transirem Jordanem, nec ingrederer terram quam Dominus Deus dat vobis in sortem. Ego enim morior in terra hac, et non transeo Jor-

Varie lectiones et notæ.

⁶¹ τῆ δ' καὶ κ' τοῦ κα' Zach. 1, 7. ⁶² ἀπειριθμήθ. cod. ⁶³ τριῶν cod. ⁶⁴ Locus ineditus. ⁶⁵ τῆ α' ? ⁶⁶ Hoc caput in margine codicis non indicatum. — διαπέρανας cod. ⁶⁷ Deut. 10, 21. ⁶⁸ 7. τούτων καὶ ἵνα μὴ ἐ. Deut. ⁶⁹ δ. σι ἐν Deut.

danem; vos vero transibitis et possidebitis terram illam. Quodnam porro cor saxeam non contrivit justis ista tribulatio? Quamnam duram et insensibilem animam non placarunt et ad commiserationem non adduxerunt illa verba dicta cum lacrymis? Quem non fregerant, quem non terruerunt, non ad lacrymas et ad solatii expertia lamenta moverunt? Vere quidam multae sunt tribulationes justorum: ecce enim hic vir ab infantia urbanus et Dei gratia plenus, celebris idem et excellentissimus justitia, cum a prima aetate affligi et cruciari et gravissime angi coepisset, omni spe amissa vitam absolvit. Ut enim praetercamus tribulationes ejus multas et graves in Aegypto, quas in deserto passus est attente consideremus, ubi aegre ferens perfidiam, audaciam et crudelitatem populi qui saepe illum contumelia affecerat, ducis dignitatem aversatus est, omnibus rebus desperatis mortem commisit. Audi et nosce ex paucis verbis quantum turbata et quam vehementer agitata fuerit anima ejus; dicit enim: « Aeger animi Moyses dixit ad Dominum: Cur affixisti ita servum tuum, et quare non inveni gratiam coram te, et cur imposuisti mihi onus grave populi hujus? Parum abest quin lapideat me. Numquid ego utero concepì populum hunc? num genui eos, ut dicas mihi: Porta eos in sinu tuo, sicut portat nutrix lactantem, in terram quam cum juramento promisisti patribus eorum? Unde mihi carnes ut dem universo populo hunc, qui cum fletu me persequitur dicens: Da nobis carnes ut manducemus: non possum ego sustinere solus populum hunc, quia molestum mihi est verbum istud. Si ita tu facis, interficias me, si inveni gratiam in oculis tuis, ut non videam ignominiam meam. » Quid tandem his verbis fuerit acerbius; quid hac conditione acerbius?

Et ipse quidem benefaciens illis perseverabat, et periclitans pro eis. Postquam enim saepius dixisset Deus ad eum se illos perditurum esse, dicens: « Dimitte me, et iratus consumam eos semel, et faciam te super gentem magnam. » Ad eum legatione fungens: « Si dimittis, inquit, peccatum eorum, dimitte; sin autem, dele me quoque de libro quem scripsisti. » Illi vero incontinententer ac temere insurgunt in eum, donec ad ultimum adducant periculum et promissione privatum vexent. Hoc etiam ostendens iis iterum, et sinistris verbis infortunium suum exponens, dixit: « Dominus mihi iratus

καὶ οὐ διαβιβῶ τὴν Ἰορδάνην¹⁹. ὁμοίως δὲ διαβίβετε καὶ κληρονομήσετε²⁰ τὴν ἀγαθὴν γῆν ταύτην. » Ποίαν τοίνυν ἄρα λιθίνην καρδίαν οὐ συνέτριψεν ἢ τοῦ δικαίου θλίψις τότε; Ποίαν ψυχὴν ἀμείλικτον καὶ δυσπαράκλητον οὐ κατεμάλαξεν καὶ εἰς εἰκτον ἤγαγεν ταῦτα μετὰ δακρῶν φεθγόμενα; Τίνα οὐκ ἐπληξε καὶ ἐρόδησε, καὶ πρὸς δάκρυα καὶ θρήνον ἀκατάσχετον οὐκ ἐκίνησεν; (2) Ὅντως ἀληθῶς, πολλοὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων· ἰδοὺ γὰρ ὁ ἐκ βρέφους ἀστεῖς; ὀρώμενος; καὶ θεῖος; χάριτος ἔμπλεος, οὗτος ὁ ἀοίδιμος καὶ ἐξοχώτατος δίκαιος ἀπὸ τῆς πρώτης ἡλικίας ἀρξάμενος θλίβεσθαι καὶ ὀδυρᾶσθαι καὶ ἀδημονεῖν, μετὰ τῆς αὐτῆς ἀθυμίας τὸν βίον κατέλυσε. Ἴνα γὰρ τὰς ἐν Αἰγύπτῳ θλίψεις αὐτοῦ πολλὰς καὶ κακὰς παρῶμεν, καὶ τὰς ἐν ἐρήμῳ διασχοπῶμεν, ἐνθα μὴκέτι φέρων τοῦ πολλῆς λιθοβολήσαντος λαοῦ τὴν ἀγνοωσύνην καὶ θρασύτητα τε καὶ ἀγριότητα καὶ παραϊτούμενος τὴν πρόστασιν ἐκ πολλῆς ἀθυμίας καὶ θάνατον αἰτούμενος. Ἄκουσον καὶ γυνῶθι τὸν πολὺν θόρον καὶ φοβερὸν γίγγα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ δι' ὀλίγων ῥημάτων, φησὶ γάρ²¹· Ἐδαρθύμησεν Μωϋσῆς σφόδρα καὶ εἶπε πρὸς Κύριον· Ἴνα τί ἐκένωσας τὸν θεράποντά σου, καὶ διὰ τί οὐκ εὐρηκα χάριν ἐναντίου σου, ἐπιθεῖναι μοι τὴν ὀρμὴν τοῦ λαοῦ τούτου; μικρὸν λιθοβολήσουσί με. Μὴ ἐγὼ ἐν γαστρὶ ἔλαβον²² τὸν λαὸν τούτον; ἢ ἐγὼ ἔτεκον αὐτούς; ὅτι λέγεις μοι· ἄρον²³ 93 αὐτούς εἰς τὸν κόλπον σου, ὡσεὶ²⁴ ἄρα τιθηνός τὸν θηλάζοντα, εἰς τὴν γῆν ἣν ὤμοσας τοῖς πατράσιν αὐτῶν; Πόθεν μοι κρέα δύνουσι παντὶ τῷ λαῷ τούτῳ, ὅτι κλαίουσιν ἐπ' ἐμοὶ²⁵ λέγοντες· Ἄδῃς ἡμῖν κρέα ἵνα ἐσάγωμεν· οὐ δύνησθαί ἐγὼ μόνος φέρειν (18^b) τὸν λαὸν τούτον, ὅτι βαρύτερόν μοι ἐστὶ τὸ ῥῆμα τούτο. Εἰ δὲ οὕτω σὺ ποιεῖς²⁶, ἀπόκτεινόν με ἀναιρέσει, εἰ εὐρηκα χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου²⁷, ἵνα μὴ ἴδω τὴν κἀκωσίν μου. — Τί οὖν λοιπὸν τῶν ῥημάτων τούτων γίνηται ὀδυνηρότερον, καὶ τί τῆς ζωῆς ταύτης δυσαχθέστερον;

(3) Καὶ αὐτὸς μὲν εὐεργετῶν αὐτοὺς διετίλει καὶ προκινδυνεύων αὐτῶν. Ἐπεὶ γὰρ διαφόρων εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτὸν ἐξολοθρεῦσαι τούτους λέγων²⁸· Ἐξασόν με, καὶ θυμωθεὶς; ἐξαναλώσω αὐτοὺς εἰς ἀπαξ, καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος; μέγα. » Καὶ τούτῳ προσθευόμενος ἔλεγεν²⁹· Ἐἰ μὲν ἀρεῖ; τὴν ἀμαρτίαν αὐτοῖς, ἀρεῖς· εἰ δὲ μὴ, ἐξάλειψον κίμα ἐκ τῆς βίβλου ἧς ἔγραψας. » Ἐκεῖνοι δὲ συνεχῶς καὶ ἐπενίσταντο κατ' αὐτοῦ μέχρις ἂν καὶ εἰς ἴσχατον αὐτὸν κίνδυνον ἤγαγον. καὶ τῆς ἐπαγγελλίας ἀπεστέρησαν. Καὶ τούτο δὲ λαὸν πρὸς αὐτοὺς πάλιν καὶ τραγικώτερον τῶν

Variae lectiones et notæ.

¹⁹ τοῦτον Deut. ²⁰ κληρονομήσετε Deut. — γῆν τὴν ἀγ. Deut. ²¹ ἐναντι Μωϋσῆ ἦν ποιηρὸν Num. vi, 10. 11 sine μ. λ. με. ²² πάντα ib. 12. ²³ λάβε αὐτοὺν, ibid. 12. ²⁴ ὡς ἦτις ἀρη cod. — Nota ὡς ἦτις; ἀρη τιθηνός cod. ²⁵ Nota ἐπ' ἐμοὶ cod. ²⁶ μοι Num. 15. ²⁷ παρά σοι Num. ²⁸ Deut. εἰ ἐ. ἔλας; IX, 14; Num. xvi, 21, 45. ²⁹ Ex. xxxii, 52.

ἐκ τούτου συμφορὰν διηγοῦμενος ἐφη⁸³· « Καὶ ἐμοὶ ἡ
 Κύριος ἐθυμώθη δι' ὑμᾶς, καὶ ὑπερέβη με ἕνεκεν
 ὑμῶν, καὶ οὐκ ἤκουσέ⁸⁴ μου τῆς δεήσεως, λέγων·
 Οὐδέ σὺ οὐ μὴ εἰσέλθῃς ἐκεῖ. » Διὸ φησὶν ὁ Δαυὶδ⁸⁵·
 « Καὶ παρώργισαν αὐτὸν ἐφ' ὕδατος ἀπειλογίας, καὶ
 ἐκακώθη Μωϋσῆς δι' αὐτούς, ὅτι παρετίχαναν⁸⁶,
 καὶ διεστειλὲν ἐν τοῖς χεῖλεσιν αὐτοῦ· » ἀθυμοῦντι γὰρ
 οὐκ ἐπὶ τῆς ἀδελφῆς τελευταίην, ἐπέκειντο δίψαι πιε-
 ζόμενοι. (4) Ἀσυγκρατῶν τοίνυν τὴν πολλὴν ἀκρασίαν
 τε καὶ ἀθάδειαν, ἀνθρώπινόν τι πέπονθε, καὶ
 ὡς περ διὰ θεῖον ζῆλον ἐπὶ τῆς μοσχοποιίας αὐτῶν ἐξ
 ἑκπερβολῆς ἀθυμίας ὁ πρῶτος πέπονθε. τοῦτο καὶ
 ἐπὶ τῆς ἀπειλογίας, ὃ δὴ καὶ ὁ πρὸς Δαυὶδ πάσχω
 Ἐλεγε⁸⁷· « Ἀθυμία κατέσχε με ἀπὸ ἀμαρτωλῶν τῶν
 ἐγκαταλιμπανόντων τὸν νόμον σου. » καὶ, « Εἶδὼν ἀσυν-
 ετούντας καὶ ἐξετηκόμην, ὅτι τὸν νόμον σου⁸⁸ οὐκ
 ἐφυλάξαντο. » Οὐ γὰρ ἂν, εἰ μὴ 94 σφόδρα αὐτὸν
 ἐσκότωσαν⁸⁹ ἐκ βάρβρων αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, ἔστρεψεν ὁ
 τῆς ἀθυμίας ἐκείνης τάραχος, τὰς θεογράφους πλά-
 κας ἔρριψεν ἀπὸ τῶν χειρῶν καὶ συνέτριψεν, ἐν αἷς
 ὑπῆρχε γεγραμμένα ταῦτα· α'· « Ἐγὼ εἰμι Κύριος
 ὁ θεός σου, ὃς ἐξήγαγόν σε ἐκ τῆς Αἰγύπτου, οἴκου
 δουλείας· οὐκ ἔσται⁹⁰ σοι θεὸς ἕτερος πλὴν ἐμοῦ. » β'.
 « Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδώλον παντός ἐμοῦώματος⁹¹,
 ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς⁹² κάτω,
 καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς· οὐ προσ-
 κυνήσεις αὐτοῖς. » γ'. « Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου
 τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίᾳ. » δ'. « Μνήσθητι τὴν
 ἡμέραν τῶν τεσσάρων ἀγιάζειν αὐτήν. » ε'. « Τίμα
 τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἕνα⁹³ εὐ σοι
 γένηται, καὶ ἔση μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. »
 ς'. « Οὐ μοιχεύσεις⁹⁴. » ζ'. « Οὐ κλέψεις. » η'. « Οὐ
 φονεύσεις. » θ'. « Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ
 πλησίον μαρτυρίαν ψευδῆ. » ι'. « Οὐκ ἐπιθυμήσεις
 τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου, οὐδὲ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ,
 οὐδὲ τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, οὐδὲ⁹⁵ τὸν παῖδα αὐτοῦ (19 β),
 οὐδὲ τὴν παιδικήν αὐτοῦ, οὐδὲ τὴν βοῦν αὐτοῦ,
 εἰς τὴν⁹⁶. »

est propter vos, et aspernatus est me propter vos, nec
 exaudivit orationem meam, dicens : Non intrabis
 tu illuc. » Propterea dicit David : « Et irritaverunt
 eum ad aquam contradictionis, et male tractatus
 est Moyses propter eos, quia acerbaverunt, et dis-
 tinxit in labiis suis ; cum enim animum despon-
 deret propter sororis interitum, urgebant siti labo-
 rantes. Indigne ferens igitur ipsorum inten peram-
 tiam et pertinaciam, humani aliquid passus est ;
 præ divino enim zelo mitissimus hic homo de-
 spondit animum, propter vitulum ab illis con-
 flatum, sicut etiam propter contradictionem : quod
 idem passus mitis ipse David, dicebat : « Defectio
 tenuit me, pro peccatoribus derelinquentibus legem
 tuam, » et « Vidi prævaricantes et tabescentem,
 quia legem tuam non custodierunt. » Utique enim,
 nisi vehementer obcecatis ejus defecisset turbata
 anima, nec projecisset et contrivisset talibus a
 Deo scriptas, in quibus hæc scripta erant : 1. « Ego
 sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de Ægypto,
 de domo servitutis, non habebis deos alienos
 coram me. » 2. « Non facies tibi sculp'ti'e, neque
 omnem similitudinem quæ est in cælo desuper, et
 quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis
 sub terra : non adorabis ea. » 3. « Non assumes
 nomen Domini Dei tui in vanum. » 4. « Memento ut
 diem sabbati sanctifices. » 5. « Honora patrem
 tuum et matrem tuam, ut bene tibi fiat, et sis lon-
 gævus super terram. » 6. « Non moechaberis. »
 7. « Non furtum facies. » 8. « Non occides. »
 9. « Non loqueris contra proximum tuum falsum
 testimonium. » 10. « Non concupisces uxorem
 proximi tui, neque domum ejus, neque agrum ejus,
 neque servum ejus, neque ancillam ejus, neque
 bovem ejus, neque jumentum ejus, neque omnia
 quæ proximo tuo sunt. »
 οὐδὲ τὸ ὑποζύγιον αὐτοῦ, οὐδὲ ὅσα τῷ πλησίον σου

(5) Ἐνήνησαν δὲ γε πρὸς τοῦτοις οἷον πῦρ τὴν
 ψυχὴν αὐτοῦ ἀνήψεν καὶ ἀκατάπαυστον φλόγα ἤγει-
 ρεν καὶ ἡ τοῦ ἀδελφοῦ τελευταίη, οἷον καυτηρῆρα διη-
 νεκῆ τε καὶ ἀθεράπευτον ὁ ταύτης ἐνέβηκε τρόπος.
 οἷον γὰρ εἰκὸς πάσχειν ὑπὸ τῆς φυσικῆς φιλοστορ-
 γίας. Πρῶτον μὲν γὰρ εἰς τὸ ὄρος αὐτὸν ἀγαγόν,
 ἐκείθε ὄρητις τελευταῖαι· δευτερον δὲ, ἡνίκα τὴν
 ἀρριερατικὴν στολήν ἀμφιάζων καὶ βλέπων αὐτὸν
 κλωθῶνον σφόδρα καὶ συγκεχυμένον καὶ παρσιμέ-
 νον δάκρυσι τε καὶ συνεχόμενον καὶ ἀγωνιῶντα·
 τρίτον δὲ, τὸν ἀπ' ἀλλήλων ἀφιπθίον χωρισμὸν καὶ
 τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀδελφικῆς γλυκυτάτης ὀμιλίας

Cogita autem quo igne anima ejus accensa sit,
 qua inextinguibili flamma cruciata per mortem
 fratris sui ; quod vulnus continuum et insanabile
 hujus mortis genus infixit huic homini generis
 humani amanti. Primo quidem cum in montem
 duxit illum, ut per iram divinum moreretur ;
 secundo cum summi sacerdotis stolam induit, et
 vidit eum afflictum valde et confusum, languidum la-
 crymisque suffocatum et agonizantem ; tertio reputa
 subitam separationem, ac solitudinem carnis
 dulcissima sororis conversatione et consuetudine.
 Etenim si populus luxit cum diebus triginta, quanto

Variae lectiones et notæ.

⁸³ D. ut. iii, 26. ⁸⁴ εἰσήκουσέ μου Deut. sine reliquis. ⁸⁵ Ps. cxi, 52. ⁸⁶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ Ps.
⁸⁷ Ps. ciiii, 53. ⁸⁸ ὅτι τὰ λόγια σου. ih. 158. ⁸⁹ ἐσκότω. cod. ⁹⁰ Ex. xi, 2. ⁹¹ οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ
ἕτεροι ih. 3. ⁹² ε. οὐδὲ ὀμοίωμα ih. 4. ⁹³ ἐν τῇ γῇ ih. ⁹⁴ καὶ ἕνα μ. γέννη ih. 12. ⁹⁵ μοιχεύσης, κ. τ.
ζ. cod. ⁹⁶ οὐκ-α ibid. 17. ⁹⁷ ἐστὶ ibid.

magis Moyses non cessavit a lamentatione super A
populum usque ad vitæ suæ finem, natura ipsa ad
gemitus et desiderium provocante. Terram autem
dulcem, pro qua tot et tantos labores exantlaverat,
vidisse tantum procul, et non obtinuisse quod ap-
petebat, egregie huic et præstantissimo pastori,
propter populi inobedientiam et duritiam, et ingenii
asperitatem, res sane durissima fuit. Ubi sunt
igitur boni pastores? Illi forsân qui populum pa-
scentes incredulum, duræ cervicis, intractabilem et
contradictionis amantem, nihil ex istorum impro-
bitate se esse passuros præ cæcitate existimant.
Si enim in mente semper haberent magnum huic
virum, et justum Heliam summum sacerdotem, et
cogitarent unumquemque eorum, quamvis sancte
viventem et gubernantem, malitia tamen illorum
quorum curam susceperat, esse mortificatum, ge-
mere et tremere merito non cessarent, atque alio-
rum curam vel deprecarentur, vel cum multo
timore suscipientes, assidue lugerent et cogitarent
de ratione reddenda super illis, juxta Apostolicam
exhortationem, utrosque spectantem et dicentem:
« Obedite præpositis vestris, et subjacete eis; ipsi
enim pervigilant quasi rationem pro animabus
vestris reddituri. »
ἤγγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπαίκετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντας. »

Atqui si tales et tanti populorum rectores ob
malitiam subditorum, ut dictum est, periclitati
sunt, quis magnis et vanis sermonibus jactitabit se
extra periculum alios regere, oblitus multos, dum
ult⁷ vires suas, multos inferiores et contumaces
salvare tentaret, seipsos esse perditos, — heu mihi
misero! — aliquando etiam turpissime et pessime
viveres? Vir enim sanctus aliquis dixit: « Non ab
omnibus nobis expetitur ut salvemus alios, sed ab
omnibus ut nosmetipsos; unde discipulo suo
Christophorus tam gravi opere et sermone præ-
cipiens consolabundus dicebat: « Ne communica-
veris peccatis alienis. Te ipsum castum custodi, »
quia pro temetipso rationem Deo reddes. Optimo
jure hæc locutus est et convenienter. Sciebat enim
Scripturam illud ante testatam esse apertissime,
dicentem: « Quantum potes, salva animam tuam, »
unusquisque scilicet, nec aliter est. Vere igitur
justum est nos valde mirari aut potius tremere,
quod propheta et legislator, et Dei familiaris et
cœlestibus mysteriis initiatus, et multis divinis
charismatibus dignus habitus, et in diversis pro-
digiis Dei minister factus, electus præterea, ut
dictum est, ad compatiendum populo Dei tot annos
peccatorum fructus decerpisset; deinde post multas
ærumnas, labores, molestias, certamina, sudores,
tentationes, tribulationes, cum leviter errasset,

τε καὶ συνοουσίας ἰρημῶν καὶ μόνωσιν. Εἰ γὰρ ὁ
λαὸς ἐπέθυθεν αὐτὸν ἡμέρας λ', πόσω μᾶλλον οὗτος
οὐ διέλιπε θρηγῶν αὐτὸν ἀκατασχέτως μέχρι τέλους
ζωῆς αὐτοῦ, φλεγόμενος πᾶνυ καὶ σφαδάζων ὑπὸ
τῆς φυσικῆς τυραννίδος (8) ! Καὶ τὸ δὴ πάντων θαυ-
μαστότερον, ὅτι καὶ τὴν περιπόθητον γῆν, ὑπὲρ ἧς
τε πολλῶν· καὶ φοβεροῦς ἀνέτηλ πόνοις, ἰδὼν μακρό-
θεν καὶ μειζρόνως τρωθαίς, ἀπέπληθε μὴ τυχιῶν, ὁ θαυ-
μάσιος 95 καὶ πανάρτος ποιμὴν, τοῦ σπουδαζομένου
διὰ τὴν ἀπειθειαν καὶ σκληροκαρδίαν καὶ δυστρο-
πίαν τῶν σπουδαζομένων. Ποῦ οὖν εἰσιν οἱ ἐνάρετοι
ποιμένες; Ἴσως καὶ λαὸν ἀπειθῆ καὶ σκληροτράχηλον
καὶ δυστάγων ἅμα καὶ ἀντίλογον ποιμαίνοντες καὶ
μηδὲν ἐκ τῆς ἐκείνων φαυλότητος οὐδένα κινδύ-
νωδες πάσχειν ἐκ παγκράτου λήθης. Εἰ γὰρ εἰς
ἐννοίαν εἶχον αἱ τὸν ἀσείδημον ἄνδρα τοῦτον καὶ τὸν
δικαῖον ἀρχιερέα Ἥλλ, καὶ ὅπως ἐκάτερος αὐτῶν
ὁσίως καὶ ἀμέμπτως βιῶντες καὶ προστατεύοντες
ἐκ τῆς τῶν προστατευομένων ἐκινδύνευσαν κακίας,
οὐκ ἂν ἐπαύσαντο θρηνοῦντες καὶ φρίττοντες εἰκό-
τως καὶ τὴν ἐτέρων προστασίαν ἢ παραιτούμενοι,
ἢ μετὰ πολλοῦ φόβου καὶ τρόμου καθηγεῖσθαι, καὶ
διηγεκῶς πενθεῖν καὶ φροντίζειν περὶ τῆς ἐκείνων
ἀπολογίας κατὰ τὴν περὶ τῶν ἀμφοτέρων ἀποστολι-
κὴν παραίνεσιν τὴν λέγουσαν⁹⁷· « Πείθεσθε τοῖς

(7) Εἰ τοίνυν οἱ τοιοῦτοι καὶ τηλεκοῦτοι καθηγῆ-
ται διὰ τὴν τῶν καθηγουμένων ὑποχειρίων ἐκινδύ-
νευσαν, ὡς προεῖρηται, μοχθηρίαν, τίς ὑπὲρ τοῦ-
του καυχῆσθαι φαναζόμενος ἢ ἀλαζονεύομενος καὶ
ἐκινδύνως τὴν ἡγεμονίαν μεγαλαυχῶν καὶ ματατο-
λογῆσει φανερώς, ἀνημερονήσας, ὅτι πολλοὶ πολλοὺς
ἀφελεστέρους καὶ δυσπειθεῖς διαώσεται πειραθέντες
ὑπὲρ τὴν ἰσχίον αὐτῶν, καὶ ἐαυτοῦς προστακώλεσαν
— ὁμοὶ τῷ ἔλαεινῷ! — ἐστὶ ὅτι καὶ ἀσχίστον καὶ
κάκιστον βίον βιῶντες; Ἄλλος μὲν γὰρ ἐφη τῶν
ὁσίων ἀνδρῶν· « οὐ πάντες ἀπειτούμεθα σώσαι ἐτέ-
ρους, ἐαυτοὺς δὲ πάντας, » ὅθεν οὖν λοιπὸν καὶ τῷ
μαθητῇ αὐτοῦ ὁ Χριστοφόρος τῷ (19^b) τοιοῦτω δυνατῷ
ἔργῳ καὶ λόγῳ παραγγέλλων καὶ ἀσφαλιζόμενος ἔφα-
σκε⁹⁸· « Μὴ κοινῶνε ἀμαρτίας; ἀλλοτριῆς· σεαυτὸν
ἀγνὸν τήρει, » διότι ὑπὲρ ἐαυτοῦ λόγον δῶσαις τῷ Θεῷ.
Καὶ μάλα γε εἰκότως ἐφη τοῦτο καὶ λίαν προσχόριος·
ἤδει γὰρ, ὅτι ἡ Γραφή τοῦτῃ προμεμαρτύρηκε σαφέ-
στατα λέγουσα⁹⁹· « Ζῶζων σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυ-
χήν, » ἕκαστος δὴ ποῦθεν· καὶ ἀλλοίως οὐκ ἔστιν. (8)
Ἄξιον τοίνυν ἀληθῶς, σφόδρα θαυμάσαι καὶ μᾶλλον
φρίξαι, ὅτι καὶ προφήτης καὶ νομοθέτης καὶ θεό-
πτης 96 καὶ κύρανομούσης καὶ πολλῶν θεῶν χαρι-
σμάτων ἀξιώθει; καὶ διαφόρων τεραστειῶν ὑπηρέ-
της γενόμενος καὶ μέντοι καὶ τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ κατὰ
τὸ εἰρημένον ἐλόμενος συγκακοχεῖσθαι τσαῦτα ἔτη
ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἀμαρτίας ἀπόλαυσιν, εἴτα μετὰ

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁷ Hebr. xiii, 17. ⁹⁸ 1 Tim. v, 22; cf. Heb. xiii, 17. ⁹⁹ Gen. xix, 17.

τοὺς πολλοὺς ἐκείνους διαούλους, καὶ πόνοϋς, καὶ ἄποϋς, καὶ ἀγῶνας, καὶ ἰδρωτάς, καὶ πειρασμοὺς καὶ θλίψεις, διὰ μικρὰν πλημμέλειαν διήμαρτε, ὁ πάσης ἀρετῆς ἐνθέου κεκοσμημένος καὶ λαλαμπροσμένος καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ, τῆς ἐπηγγελμένης ἐλπίδος, καὶ τῆς διὰ τῶν τοσοῦτων χρόνων ἀποκαταδοκουμένης καὶ βλεπομένης ἐφέσεως καθέστηκε ἕξου. Βαβαὶ τοῦ θαύματος; καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ τὰ περὶ τῆς τῶν ἁγίων πράξεις καὶ ῥήσεις ἀκριβολογίας καὶ ἐξετίσεως ἀληθῆς γὰρ, ὅτι « Ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι » καὶ « Βαστῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, » καὶ Βασταὶ ἀρπάξουσιν αὐτήν. — ἐπαίπερ οὐδὲ ὕφελον ὅ τῆς προειργασμένης δικαιοσύνης καὶ τῆς προλαβοῦσης πρὸς Θεὸν οἰκειώσεω; τοῦ δικαίου παρρησίας, εἰ μὴ σύμφωνον τῆς ἀρετῆς καὶ κατὰλληλον ἐπαντήσει τὸ τέλος; ὡς ὁ μέγας οὗτος; καὶ ἀξιόγαστος θεράπων καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπων δίκαιος ἐναργῶς ἀπέδειξεν. Κάντεῦθεν, ὡς εἰοικεν, ὁ δίκαιος κριτῆς εἰκότως ἔφη διὰ τοῦ προφήτου. « Ἐν τῷ ἀποστρέφαι ὁ δίκαιον ἐκ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ ποιήσει ἀδικίαν, πᾶσαι αἱ δικαιοσύναι αὐτοῦ, αἱ; ἐποίησεν, οὐ μὴ μνησθῶσιν, ἀλλ' ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθάνεται. » καὶ ὁ δικαιοσύνη δικαίου οὐ μὴ ἐξελεῖται αὐτὸν ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ πλανηθῇ. » Ὅρα γὰρ ὅσα καὶ οὗτε τὰ ἐν τοσοῦτοις ἔτεσι τοῦ Μωυσέως πλείστα καὶ διάφορα καὶ ὑπὲρ λόγον ἀριστεύματα καὶ αἰ συνεχεῖς μετὰ ταῦτα δεήσεις καὶ ἐκτετηραὶ τὸν Θεὸν ἐδυσώπησαν. οὗτε μὴν ἡ προλαβοῦσα τηλικύτη καὶ τοσαύτη δόξα τε καὶ οἰκειώσις καὶ προσεδρὶς εἰς οἴκτον καὶ συγγνώμην τοῦ σφάλματος ἐπισπάσασθαι τὸν Θεὸν τῆνικαῦτα δεδύνηται διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἀξιώματος. Εὐδὴλον ὅτι κατὰ τὸν Σολομῶνα « κρίσις ἀπότομος ἐν τοῖς ὑπερέχουσι γίνεται. » καὶ « τοῖς κραταιοῖς ἰσχυρὰ ἐπίσταται ἔρουν. » (9) Διδάσκει δὲ γε διὰ τούτων ἡμᾶς ὁ Θεὸς ὡς τοὺς ἐν ἀρετῇ τελείους τὴν ἀκρίθειαν ἀπαιτεῖ, 97 καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις μεγάλη παρανομοῦσι μακροθυμῶν, τοῖς ἁγίοις; (20*) ταύτης οὐ μεταδίδωσι τῆς συγγνώμης. * Ὅθεν ὁ μὲν Σολομῶν αὐτῆς φησιν. « Ὁ μὲν γὰρ ἐλάχιστος συγγνωστός ἐστὶν ἐλέους, ἐνατοὶ δὲ δυνατῶς ἐτασθήσονται. » ὁ δὲ Κύριος. « Ἡ μὲν γὰρ ὀλίγον ἐδόθη, φησιν, ὀλίγον ἀπαιτήσουσι παρ' αὐτοῦ. ὧ δὲ πολὺ, πολὺ καὶ ἀπαιτήσουσι παρ' αὐτοῦ. » — Οὐκ οὖν εὐκαιρον εἶπαι. « Ἡ βέβητος πλοῦτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ. ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. » Καὶ 10, « Φοβερὸν τὸ ἐμπροσθεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος. » Καὶ « Φοβερὸν τὸ 11, πρόσωπον Κυρίου ἐπὶ ποιῶντας κακά. » Διότι 12 « Κατὰ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ, οὕτως καὶ πολὺς ὁ ἔλεγχος αὐτοῦ. » 13 « Ἐλεος γὰρ καὶ ὀργὴ παρ' αὐτοῦ 14, » καὶ « Ἐπὶ ἀμαρτωλοῦς καταπαύσει ὁ θυμὸς αὐτοῦ. » Καὶ διὰ τοῦτο πάντως, « Οὐδὲ ἀγγέλων ἀμαρτησάντων ἐφείσατο, » καθὼς γέγραπται 15.

hic vir, omni divina virtute ornatus, clarusque effectus et opere et verbo, annuntiata spe et voto tamdiu attente exspectato caruit. Hoc mirum sane sicut et Dei severa et accurata inquisitio circa facta et dicta sanctorum! Vere enim « pauci qui salvantur » et « vim patitur regnum caelorum et violenti rapiunt illud, » quoniam ne pristina quidem justitia, nec cum Deo familiaritas fiduciam justo dare possunt, nisi finis accesserit virtuti consonus et congruus, ut magnus hic et admirabilis Dei servus, et justior quam homini datur, perspicue demonstravit. Hinc, ut videtur, justus judex recte dixit per prophetam: « Si justus a justitia sua aversus fuerit, et fecerit iniquitatem, omnes justitiæ, quas fecit, non erunt in hominum memoria, sed in peccato suo morietur; » et « justitia justus non liberabit eum in quacunque die peccaverit. » Jam vile quomodo tam inulta et tot annorum Moysis facta plus quam humana, et continuæ orationes et supplicationes Deum placare minime potuerunt, neque antecedens maxima gloria et familiaritas, et apud Deum commemoratio ad misericordiam et veniam peccati attrahere Deum non valuerunt propter facili magnitudinem. Perfecto igitur juxta Salomonem: « Judicium severum his qui dignitate eminent, adhibetur, et fortibus dura imminet inquisitio. » His quoque nos docet Deus se summam postulare diligentiam ab iis qui perfectam virtutem profitentur, et dum ceteros homines graviter peccantes patienter ferat, non eandem sanctis concedere indulgentiam. Ideo Salomon dicit iterum: « Humilibus enim conceditur misericordia, potentes autem severe examinantur. » Dominus ipse: « Omni cui paucum datum est, inquit, paucum petent ab eo; cui vero multum, multum petent ab eo. » Ergo opportune dicit aliquis: « O altitudo divitiarum et sapientiæ et scientiæ Dei: quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! » et « Horrendum est incidere in manus Dei viventis; » et: « Horrendus vultus Domini super facientes mala. » Idcirco « Secundum magnam misericordiam ejus, sic et magna correptio ejus. » « Misericordia enim et ira apud illum, » et « Super peccatores requiescit ira illius; » idcirco etiam « Ne angelis quidem postquam peccaverunt pepercit, » sicut scriptum est.

Variae lectiones et notæ.

διὰ τῆς τῶν cod. 1 Matth. xx, 16. 2 Ὁ. οἱ ἐλάχιστοί, xi, 12. 3 ὕφελον cod. 4 ἀποστρέφειν δ. ἀπὸ τῶν δικαιοσύνην x. π. παράπτωμα Ez. iii, 20. 5 ταῖς ἀμαρτίαις Ez. xxxiii, 12. 6 Sap. vi, 6-9. 7 Vl. 6 — συγγνώμης ἔ. καὶ ἔ cod. 8 Luc. xi, 48. 9 Rom. xi, 35. 10 Hebr. x, 31. 11 I Pet. iii, 12. 12 Sir. xvi, 12, 11. 13 Sir. v, 6, 7. 14 Nota, sic Siracides, αὐτῷ cod. 15 II Petri ii, 4.

Quid igitur nos jam dicemus qui innumeris a- tentes malis, illi postponendi, quantum terra a caelo distat, Deumque quotidie, singulisque diei horis, ad iracundiam provocamus? Nullus ergo virtutibus praeditus, vel praeditum se putans, gloriatur aut securus maneat, quasi jam virtutum labores et mercedem in manibus habeat, aut absque ulla prorsus contradictione coronas sit recepturus; imo semper vigilet et stet humilis usque ad mortem, et seipsum reputet tanquam qui nullum Dei praecipitum servaverit, etiamsi omnes virtutes possideat, et ad ipsum ascenderit apicem bonorum. Nam si Dei amicus ille, qui universum mundum meritis aequabat, imo superabat, quo « non est dignus mundus, » ut dictum est, quocum Deus facie ad faciem conversatus est, sicut solet amicus ad amicum loqui, cui dixit: « Novi te supra omnes » quorum facie ad faciem locutus est, non vero per obscura, aut somnia, aut aenigmata, post tot praeclearorum molem facinorum, post tantam sapientiam et sobrietatem quod paululum dormitasset, non est assecutus veniam; quomodo nos tandem, qui ne vestigium quidem et speciem tantae virtutis possidemus, non continenter vigilaremus, lugeremus, lacrymaremur, nosque etiam servos inutiles aestimaremus? Idcirco praemuniens nos Dominus dixit: « Cum omnia quae praecripita sunt vobis feceritis, tunc dicit, quia inutiles servi sumus: quod debebamus facere, fecimus. » Hoc sciens divus Isaias dicit: « Universa iustitia nostra quasi pannus menstrualis coram te, Domine. » Similiter et sacer psaltes David, virtute excellentissimus: « Dixi Domino: Dominus meus es tu, quoniam honorum meorum non eges. » Idcirco hortatur dicens: « Servite Domino in timore, et exultate ei in tremore, apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, » et reliqua psalmi.

Talia igitur praecipiens Paulus theologus dicit: « Cum metu et tremore vestram salutem operamini, » et « qui se existimat stare, videat ne cadat. » Illud igitur unusquisque eorum verbis suis significavit, neminem scilicet suae ipsius sanctitati confidere debere, etiamsi inter laudatissimos numeretur, neque unquam cessandum a vigilando et humiliando se et timendo nimis usque ad silentium ultimum, quia de levissimo quoque verbo et de cogitatione « ratio a vobis exigitur, » et « ex verbis nostris justificamur et condemnatur, » sicut aperte commonstrat quoque parabola Pharisaei et Publicani, utrumque intra seipsum et in corde loquentem, et alterum quidem condemna-

(10) Τι ὄν ἂν λοιπὸν ἐροῦμεν ἡμεῖς, οἱ μυρῖον γέμοντες κακῶν, καὶ τοσοῦτον ἀποδέοντες τῆς ἐκείνου ἀρετῆς ὅσον γῆ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὸν Θεὸν καθ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν δι' ἔργων καὶ λόγων παραοργίζοντες; Μηδεὶς τοίνυν ἀρετὰς τινὰς ἔχων ἢ δοκῶν ἔχειν, καυχᾶσθω ἢ ἀμεριμνῶ; διακεῖσθω, ὡς ἦδη τοὺς τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ πόρους; καὶ τὰς ἐπικάρπιας ἐν χερσὶν ἔχων ἢ πάντως ἀναντιβῆται τὸς στεφάνου ἀποληψόμενος¹⁵. ἀλλὰ μᾶλλον αἰετὴ νηφέτω καὶ ταπεινούσθω μέχρι θανάτου, καὶ ἐαυτὸν ὡς μηδεμίαν ἐντολὴν Θεοῦ φυλάξαντα λογιζέσθω, καὶ ἅν πάσας τὰς ἀρετὰς συλλήβδην κέκτηται, καὶ ἅν εἰς αὐτὴν ἀναδέσθηκε τὴν τῶν ἀγαθῶν κορωνίδα. Εἰ γὰρ ὁ θεοφιλῆς καὶ ἐσροφάντης ἐκεῖνος καὶ τῆς οἰκουμένης ἀντίβροπος, μᾶλλον δὲ καὶ μείζων, οὐ¹⁶ οὐκ ἔστιν ἀξιος; ὁ κόσμος, » κατὰ τὸ εἰρημένον, ᾧ ὁ Θεὸς ἐνώπιος; ἐνώπιῳ ὤμλει, ὡς εἰ τις λαλήσει¹⁷ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον; ᾧ εἶπεν¹⁸: « Οὐδὲ ἅς παρὰ πάντας », ᾧ κατὰ πρόσωπον ὤμλει, καὶ οὐ δι' ἀδῆλων ἢ ἐνυπνίων ἢ αἰνιγμάτων, μετὰ τοσοῦτων κατορθωμάτων ἔχων καὶ τοιαύτης φιλοσοφίας καὶ νήψεως¹⁹. 98. μικρὰ ἀπονουστάς οὐκ ἔτυχε συγγνώμης, πῶς ἡμεῖς, οὐ μὲν δὲ²⁰ ἔχνος τοιαύτης ἀρετῆς ἐμφασιν κεκτημένοι, μὴ διηνεκῶς γρηγορήσωμεν καὶ πενθήσωμεν καὶ κλαύσωμεν ἑαυτοὺς διαπαντός καὶ δούλους ἀχρεῖους εἶναι ἀναλογισώμεθα; (11) Διὰ δὴ τοῦτο προασφελιζόμενος ἡμᾶς ὁ Κύριος; ἔλεγε²¹: « Ὅταν πάντα τὰ διατεταγμένα ὑμῖν πράξητε, τότε λέγετε, ὅτι Ἀχρεῖοὶ δούλοι ἐσμέν, ὃ ὠφειλομένη ποιῆσαι, πεποιθήκαμεν. » Καὶ τοῦτο εἰπὼς; ὁ θεός; Ἡσαίας φησὶν²²: « Πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν ὡς βῆλος ἀποκαθμένης ἐνώπιον σου, Κύριε; » ὡς πύτω; καὶ ὁ ἐσροφάντωρ καὶ πανάρετος Δαυὶδ²³: « Εἶπα τῷ Κυρίῳ· Κύριός μου εἰ σύ, ὅτι τῶν ἀγαθῶν μου οὐ χρεῖαν ἔχεις, » ὅθεν καὶ παραινεῖ λέγων²⁴: « Δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιάσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ· δράξασθε παιδείαν, μὴποτε ὀργισθῇ Κύριος, » καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ ψαλμοῦ.

Τοιαῦτα (20b) γοῦν καὶ ὁ θεηγόρος Παῦλος παραγγέλλων φησὶ²⁵⁻²⁶: « Μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν καταργήσατε » καὶ²⁶ « ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλεπέτω μὴ πέτη. » (12) Τοῦτο οὖν ἑκαστος ἠνίκατο δι' ὧν εἰρηκεν, ὡς μὴ πεποιθέναι τῇ οἰκείᾳ ἐσότητι, καὶ ἅν πᾶν τῶν εὐδοκίμων ἐπέσχη, μὴ τε μὴν καθυφῆναι πάμπαν τοῦ²⁷ νῆφειν καὶ ταπεινούσθαι καὶ δεδοικέναι λίαν ἄκρι σιωπῆς ὑστάτης, διότι καὶ μέχρι ψιλοῦ βήματος καὶ ἐνθυμήματος²⁸ « λόγον εἰσπραττόμεθα » καὶ « ἐκ τῶν λόγων ἡμῶν δικαιοῦμάθα τε καὶ κατακρινόμεθα, » καθὰ καὶ ἡ κατὰ τὸν Φαρισαῖον καὶ Τελώνην παραβολὴ σαφῶς διαδείκνυσιν, ἐκάτερον καθ' ἑαυτὸν καὶ ἐν καρδίᾳ φεγγόμενον καὶ τὸν μὲν καταδικασμένον ἀποφαί-

Variæ lectiones et notæ.

¹⁵ ἀπολειψ. cod. ex itacismo. ¹⁶ Heb. xi. 58. ¹⁷ λαλήσαι cod. ¹⁸ Ec. xxviii, 12. ¹⁹ νήψιος cod. ²⁰ κατ' ? ²¹ Luc. xvii, 10 ²² Is. lvi. ²³ Ps. xvi, 2. ²⁴ Ps. ii, 11, 12. ²⁵⁻²⁶ Ph. ii, 12. ²⁶ I Cor. x, 12. ²⁷ J. τὸ ν. ²⁸ Matth. xii, 36, 37.

vous, τὸν δὲ μᾶλλον διδικαιωμένον. Ὅτι γὰρ τοῦς λογισμοῦς καὶ τὰς πονηρὰς ἐνθυμήσεις κρινεὶ Κύριος, ἀκουε τί φησιν ὁ Θεὸς διὰ Ἡσαίου ¹⁹· «Κἀγὼ τὰ ἔργα καὶ τοὺς λογισμοῦς αὐτῶν ἐρχομαι συναγαγεῖν.» Καὶ δὲ καὶ ὁ Δαυὶδ ἔλεγεν ²⁰· «Ἐνεκεν τίνος παρώρτισεν ὁ ἀσεβὴς τὸν Θεόν; εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· Ὅχι ἐκζητήσῃ, δῆπουθεν τὰ πλημμελήματά μου· ὥστε πάντως ἔρει πρὸς αὐτὸν εἰκότως ²¹· ἐλέγξω **99** σε καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἀμαρτίας σου.» (13) Καὶ γοῦν πρὸς τοῦτόν ²² φησιν ἡ Γραφή· «Ἰδὼν Κύριος ὁ Θεός, ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶς τις διανοεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐπιμολῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ πάσας τὰς ἡμέρας, καὶ εἶπεν· Ἀπαλείψω τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐποίησα, ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ὅτι ἐνεθυμήθη πειθήσας αὐτόν.» Ἔτα μετὰ τὸν κατακλυσμόν σπλαγχνισθεὶς ²³ ὁ φιλόανθρωπος Θεός, ἐπήγαγεν ἡ Γραφή λέγουσα ²⁴· «Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεός· Διανοηθεὶς εἶμι οὐ μὴ προσθήσω τοῦ καταρῆσθαι τὴν γῆν διὰ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἐγκρατεῖται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμολῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ.» (14) Ὅσπερ οὖν αἱ γυναῖκες ἀπὸ συνουσίας τίκτουσιν, κἂν μὲν ὑγιηνὰ τὰ σώματα· τοιαῦτα καὶ τὰ τικτόμενα· εἰ δὲ διεφθαρμένα, μιμῶνται τὴν τῶν γονέων φύσιν, οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λογισμῶν· ἂν μὲν ἀγαθοῖς συγγίη, τοιαῦτα ἔσται καὶ τὰ ἔργα, ἂν δὲ πονηροῖς, πολλὴν ἐκείθεν λήψῃ τὴν λοίμην, ὧ οὗτος. Καὶ ἀκουσον τί φησιν ὁ προφήτης περὶ τῶν καλὰ διαλογιζομένων ²⁵· «Διὰ τὴν φόβον σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν, καὶ ὠδινῆσαμεν καὶ ἐτέχομεν πνεῦμα σωτηρίας.» Περὶ δὲ τῶν φαύλων ²⁶· «Ὡὰ ἀσπίδων ἐβόησαν, καὶ ἰσθὸν ἀράχνης ὑφαίνουσιν.» Ταῦτ' οὖν ἐνοοῦντες, ἀγαπητοί, γνωσιμαχῶσμεν καὶ περὶ τοῦ τέλους ἡμῶν φροντισώμεν ὅτι μάλιστα, καὶ μὴ παυσώμεθα τὰ περὶ τοῦ αἰδίου ἐκείνου καὶ θεοπεσίου ἀνδρός νονεχῶς ὑπομνημονεύοντες (15) Καὶ γὰρ καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς τοῦτον μᾶλλον ὑπερεκπληρούμενος οὕτω φάσκει· «Ὅταν ἰδῶ Μωϋσεά, τὸν ²⁷ τοῦ Θεοῦ θεράποντα τὸν μέγαν ἐκείνον, τὸν τσοαύτης μὲν καὶ τηλικαύτης; ἀξιωθέντα παρὰ τοῦ Θεοῦ τιμῆς, οὕτω δὲ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ μαρτυρηθέντα ὡς ἀκούσαι ²⁸· «Ἐγὼν σε παρὰ πάντας;» καὶ, «Εὐρυκας χάριν ἐνώπιόν μου·» τοῦτον ὅταν ἰδῶ ἐπὶ τοῦ ὕδατος (21) τῆς ἀντιλογίας οὐδενὸς ἔνεκεν ²⁹ ἄλλο ἵνα μόνον εἶπῃ τῷ λαφ' ὀργίζοντι δι' ἀπορίαν ὕδατος· «μὴ ἐκ τῆς πέτρας ταύτης ἐξάξω ³⁰ ὕμιν ὕδωρ;» τοῦτου μόνου ἔνεκεν εὐθύς ἀπειλὴν δεχόμενον, εἰς τὴν **100** γῆν τῆς ἐπαγγελίας μὴ ³¹ εἰσελεύσεσθαι, ἥτις ἦν τότε τῶν πρὸς Ἰουδαίους ³² ἐπαγγελῶν τὸ κεφάλαιον· ὅταν ἰδῶ τοῦτον παρακαλοῦντα καὶ μὴ συν-

tum, alterum vero magis justificatum ostendens. Perversas enim cogitationes a Deo judicari testatur Isaias, dicens : « Ego autem opera et cogitationes eorum venio examinaturus. » David quoque dicebat : « Propter quid irritavit impius Deum ? Dixit enim in corde suo : « Non requireret, » scilicet peccata mea. Unde jure merito ad eum dicit : « Arguam te, et statuat contra faciem tuam peccata tua. Ideo ad hunc Scriptura dicit : « Videns Dominus Deus quod multiplicata est malitia hominum super terram, et unusquisque in corde suo sollicitè mala cunctis diebus meditatur, et dixit : Delebo hominem, quem feci, a facie terra, quia me pœnitet eum fecisse. » Quum vero post diluvium misericordia motus esset benignus Deus, hæc addit Scriptura : « Et dixit Dominus Deus : Nequaquam ultra maledicam terræ propter opera hominum, quia cogitatio hominis in malum prona est ab adolescentia sua. » Quemadmodum igitur mulieres ex concubitu pariunt, et si sana sint corpora, talis est et proles; si vero morbida, naturam parentum proles imitatur; ita etiam fit de cogitationibus; si bonis quidem adhæreas, tales erunt quoque liberi, si vero malis, magnam hinc sumes perniciem. Audi quid dicat propheta de iis qui bona cogitant. « Per timorem tuum, Domine, concepimus, et parturivimus, et peperimus spiritum salutis. » De vitiosis autem : « Ova aspidum ruperunt, et telam aranæ texunt. » Id igitur meditantès, o amici, mutata sententia nostrarum virium fragilitatem agnoscamus, et finem nostrum ob oculos habentes quam maxime, semper celeberrimam et divinum virum in memoriam revocemus. Etenim magnus quoque Basilius, ejus admirator, sic loquitur : « Cum video Moysen, magnum Dei servum, qui tanto honore a Deo dignus habitus est, qui sæpe de illo loquens dicebat : « Nov te supra omnes, » et, « Invenisti gratiam coram me; » hunc quum video apud aquas contradictionis, nulla alia commissa culpa, nisi quod dixerit populo murmuranti propter inopiam aquæ : « Num de petra hac ejciam vobis aquam ? » Hujusce solius rei causa Deus minatus est in terram promissionis eum non ingressurum, quæ tunc erat interpromissiones factas Judæis præcipua; cum hunc video rogantem nec accipientem veniam; cum video nulla dignum venia judicatum esse post tot egregia facinora, ob illud breve verbum, agnosco « Dei severitatem » de qua Apostolus; omnino vero illud verum esse persuasum habeo : « Si justus vix salvatur, impius et peccator ubi

Variæ lectiones et notæ.

¹⁹ Is. LXVI, 18. ²⁰ Ps. x, 15. παρώρτισεν — ζητήσῃ. ²¹ Ps. i, 21. ²² τοῦτον, Moysen. cf. Hn. 21. Gen. vi, 5 7. ²³ σπλαγχνισθέντα τὸν φιλόανθρωπον Θεόν? ²⁴ Gen. viii, 24, 22. ²⁵ Isa. xxvi, 18. ²⁶ Isa. lxi, 5. ²⁷ τὸν προφήτην Θεοῦ de judicio Dei. l. 263 D. ²⁸ ἀκ. οἶδα Bas. ²⁹ ἐν ἐτέρῳ ἢ Bas. ³⁰ τ. τῆς; .. ἐξάξωμεν Bas. ³¹ οὐκ Bas. ³² Ἰουδαίων cod.

apparebunt ? De quo etiam divus Isidorus ad aliquem dicit : « Dic Iuliano qui adversus te disputavit, nihilque validum nec juvenile quidem, locutus est, sed ventosa vomuit mendacia, contenditque de filio Nave dictum esse istud : « Prophetam vobis suscitabit Deus de fratribus vestris sicut me, » se in multis errare minus recte intelligentem quæ dicta sunt, neque id quod additur : « Ipsum audietis circa omnia quæ præceperit vobis. Et omnis anima quæ non audierit prophetam illum, funditus perdetur de populo suo. » Primum enim post electionem illius, hæc Moyses numine afflatus vaticinatus est ; secundo quia, si filius Nave præstiterit Moysi, probabile quidem quod dictum est, non verum autem ; si vero multo Moysi inferior fuerit, vana ipsa cogitatio videtur ; tertio nihil legi addidit, sed e ejus oraculis ipse se gessit ; quarto oportebat, si de ipso sermo, dicere non : « suscitabit, » sed « suscitavit ; » quinto oportuit dici : « Erit autem omnis anima quæ non audierit prophetam hunc ; » dicendo vero : « illum, » hunc summovit ; sexto, cur ad Joannem post multas generationes missi sunt qui interrogarent an esset ipse propheta ? Quibus dixit : « Non sum ego, » unus enim ex prophetis erat, vero propheta qui venturus erat ; septimo, quomodo postquam advenit Christus, miracula videntes dicebant : « Hic est vere propheta. Eorum igitur quæ ipsum fastidiunt perspicat et futuri præscium regem et creatorem adoret. » « Οὐκ εἰμι ἐγώ » προφήτης ³³ γὰρ ἦν, ὁ προφήτης ³⁴ παραγενομένου ³⁵, οἱ τὰ θαύματα θεώμενοι ἔλεγον ³⁶. οὐκ εἰμι ἐγώ » ἔναντιοῦται καὶ τὸν ἀληθῆ προγόνω τινι τε καὶ βασιλείᾳ (καὶ δημιουργῶν) προσκυνοῦντο ¹.

XXIII. De Josue filio Nave.

Post Moysen suscepit imperium Josue filius Nave, qui cum transisset Jordanem degissetque annos triginta duos in terra promissionis, ejus incolæ debellans ipsamque sorte dividens filiis Israel, mortuus est anno vitæ suæ centesimo decimo. Et ipse Moyses cum percussisset Sehon regem Amorrhæorum et Og regem Basan, qui solus relictus erat de stirpe gigantum habitabatque in Rabbath in Astaroth, ex progenie Rabbath, cujusque lectus ferreus superest novem cubitos habens longitudinis et quatuor latitudinis, cepit totam terram eorum. Josue vero cum subjecisset Chanaanæos,

χωρούμενον ὅταν ἴδω μηδεμίαν συγγνώμην διὰ τὰ τῶν καταστροφῶν ἐπὶ τῶν βραχίονι ἐκείνῳ βήματι καταξιούμενον ³⁷, ὅρῳ « Θεοῦ ἀποτομίαν ³⁸ » κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ὄντως δὲ ἐκεῖνο ἀληθές εἶναι πείθομαι, τὸ, ³⁹ « εἰ ὁ δικαίος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανείται ; » (16) Περὶ οὗ μέντοι καὶ ὁ θεὸς Ἰσίδωρος πρὸς τινὰ φησὶ ⁴⁰ : « Εἰπέ τῷ πρὸς σε διανεχθέντι Ἰουδαίῳ καὶ μηδὲν μὲν γενναίον μηδὲ νεανικὸν φράσαντι, ἀγυρτικὰς δὲ λογοποιίας ⁴¹ ἔμέσαντι καὶ ψήσαντι περὶ τοῦ παιδὸς Ναυῆ εἰρησθαι τό, ⁴² « Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐγώ, » ὅτι κατὰ πολλὰ κλημμελεῖς ⁴³, μὴ νοῶν τὰ λεγόμενα καλῶς, μήτε μὴν τὴ ἐπαγόμενον, « Αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐντέλληται ὑμῖν. Ἔσται δὲ πᾶσα ψυχὴ, ἥτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. » Πρῶτον μὲν γὰρ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐκείνου, ταῦτα Μωϋσῆς ἐνθουςγενόμενος ἔθεσπισεν, β' δὲ, ὅτι ⁴⁴ εἰ μὲν ὁ τοῦ Ναυῆ παῖς ὑπερέβη τὸν Μωϋσέα, πιθανὸν μὲν ⁴⁵ λεγόμενον, οὐκ ἀληθὲς δὲ· εἰ δὲ πολὺ αὐτοῦ καταδεέστερος ἦν, ἀδρανὴς αὐτῆ ἡ ἔνοια φαίνεται· γ' δὲ οὐδὲ ⁴⁶ προσέθηκε τὴν νόμῳ, ἀλλὰ τοῖς ἐκείνου ἐπολιτεύσατο ⁴⁷ θεσμοῖς· δ' δὲ, ἐχρῆν, εἶγε περὶ αὐτοῦ ⁴⁸ ὁ λόγος, εἰπεῖν οὐκ « Ἀναστήσει », ἀλλ' « ἀνάστησι »· ε' δὲ, ἔδει ⁴⁹ φράσαι· « Ἔσται δὲ πᾶσα ψυχὴ, ἥτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου τούτου, τῷ ⁵⁰ δὲ εἰπεῖν ἐνεαίνου, » τοῦτον παρεγράψατο· ζ' δὲ, πῶς πρὸς τὸν Ἰωάννην μετὰ γενεὰς πολλὰς τεχθέντα ἀπέστειλαν πεισομένοι ⁵¹, εἰ αὐτὸς εἶη ὁ προφήτης ; πρὸς οὓς ἔφη ⁵²· δὲ ⁵³, ὁ μέλλων ἐρχεσθαι· ζ' δὲ, πῶς τοῦ Χριστοῦ οὗτος ἐστὶν ἀληθῶς **101** ὁ προφήτης ; Συνοράτω οὖν πᾶσα αὐτῷ ἔναντιοῦται καὶ τὸν ἀληθῆ προγόνω τινι τε καὶ βασιλείᾳ (καὶ δημιουργῶν) προσκυνοῦντο ¹.

ΚΓ. Περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ.

Μετὰ δὲ Μωϋσέα διεδέξατο τὴν ἀρχὴν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ καὶ περάσας τὸν Ἰορδάνην καὶ ποιήσας ἐν τῇ γῆ τῆς ἐπαγγελίας ἔτη λβ', πολεμῶν καὶ κατακληροδοτῶν αὐτὴν τοῖς υἱαῖς Ἰσραὴλ, ἀπέθανε ζήσας ἔτη ρι'. (7) Καὶ ὁ μὲν Μωϋσῆς, πατάξας τὸν Σηὼν βασιλεῖα τῶν Ἀμορραίων καὶ τὸν Ὠγ ² βασιλεῖα τῆς Βασάν, ὃς ὑπελείφθη ἐκ τῶν γιγάντων, κατοικῶν ἐν τῇ Παφαῖν ἐν Ἀσταρῶθ, ὄντα τοῦ Παφαῖν ἀπόγονον, οὗ καὶ ἡ κλίνη σιδηρὰ ὑπῆρχε, τὸ μήκος ἔχουσα πῆχεις ὄ', τὸ πλάτος δ', ἀφείλατο πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν ³. (5) Ὁ δὲ Ἰησοῦς χειρωσάμενος τοὺς Χανααναίους, καὶ Φερεζαίους, καὶ Γεργα-

Variæ lectiones et notæ.

³³ ὄντως μὲν Ἰβασ. ³⁴ Rom xi, 22. ³⁵ I Petr. iv, 18. ³⁶ iii, 94. ³⁷ ἔργον. cod. ³⁸ Deut. xvii, 15, 19, 19. ³⁹ πλ. καὶ v. οὐχ ὄχιως καὶ φεύγων τὸ μαθεῖν καὶ κρύπτειν τὰ μείζονα ἢ κατὰ Μωϋσέα εἰρηται γὰρ αὐτοῦ Ἰβ. ⁴⁰ δεύτερον εἶτι Ἰβ. δεύτερον ὅτι Ἰβ. ⁴¹ ἦν Ἰβ. ⁴² γ'. ὅτι οὐδὲ Ἰβ. ⁴³ ἐπολιτεύετο Ἰβ. ⁴⁴ ἦν Ἰβ. ⁴⁵ ε' ὅτι ἔδει Ἰβ. ⁴⁶ τό cod. ⁴⁷ Jo. i, 21. ⁴⁸ κάκιστος ἔφη· οὐκ ἔ. Ἰβ. ⁴⁹ μὲν Ἰβ. ⁵⁰ ὁ πρ. δὲ οὐκ ἦν Ἰβ. ⁵¹ τοῦ Σωτήρος δευροποτήσαντος Ἰβ. ⁵² Jo. vi, 14. ⁵³ β' πρ. Ἰβ. ¹ Ccd. 93, 7. ² Περὶ Ὠγ. Ccd. 93, 9-15. ³ Ccd. 93; 15 93, 11.

αίους, καὶ Ἰεβουσαίου, καὶ Ἀμορραίου (21 b), καὶ Εὐαίου, καὶ πάντας αὐτῶν τοὺς βασιλεῖς, ὄντας τὴν ἀριθμὸν λβ', πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν δέδωκεν, ὡς εἰρηται, τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. « Ἐν γὰρ τῷ φεύγειν αὐτοὺς, φησὶν, ἀπὸ προσώπου υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ Κύριος ἐπέβριψεν αὐτοῖς λίθους χαλάζης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐγένοντο πλείους οἱ ἀποθανόντες διὰ τοὺς λίθους χαλάζης ἢ οὗς ἀπέκτειναν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ μαχαίρᾳ (ἐν πολέμῳ) ». (4) Στρατηγούντος οὖν Ἰησοῦ, ὃς γε μέγας, καὶ τερατουργῆς, καὶ θεοφιλῆς πάννυ καὶ οὗτος ἀναδειχθεὶς, οὐκ ἄμοιρος λύπης καὶ πειρασμῶν διαφόρων ἐγένετο, περὶ οὗ καὶ ὁ θεορρήμων Χρυσόστομος ἐφη· « Ἐννόησον ὅσον ἐστὶ δίκαιος ἀνθρώπος » εἶπεν Ἰησοῦς (τοῦ Ναυῆ) · « Στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γαβαὼν καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάραγμα Ἐλύμ » καὶ ἐγένετο · φησὶ γὰρ · « Ἐστὶ ὁ ἥλιος κατὰ μέσον τοῦ οὐρανοῦ εἰς τέλος ἡμέρας μίας, καὶ οὐκ ἐγένετο ἡμέρα τοιαύτη πρότερον καὶ ἔμπροσθεν, ὥστε ὑπακούσαι θεὸν ἀνθρώπου, ὅτι συνεπολέμει τῷ Ἰσραὴλ ». Τοῦτο τοῦ Μωϋσέως μεῖζον. (Τί δήποτε; οὐ γὰρ ἐστὶν 102 ἰσον θαλάττῃ ἐπιτάξει καὶ τοῖς κατ' οὐρανόν· μέγα μὲν οὖν κάκεινο καὶ σφόδρα μέγιστον, πλην ἄλλ' οὐδὲν ἰσον.) Εἰ τοίνυν ἐνταῦθα τοιαῦτα ἐργάζονται οἱ ἄγιοι, τί ἔρα ἐκεῖ; πόσην ἔχουσι μετ' ἀλλήλων λαμπρότητα καὶ παρρησίαν ¹⁰¹ (5) « Ἀλλὰ γε καὶ οὗτος δὴ ὁ θαυμαστός καὶ τερατουργῆς διαδεξάμενος τὸν Μωϋσῆν, συναπέλαυσεν αὐτῷ πάντων, ὡς ἔπος εἶπεν, τῶν ἀνιαρῶν (εἰ δὲ τι διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας ἐξέφυγε, τοιοῦτο μετὰ τὴν ἐκείνου τελευταίην ἐξέπληρωσεν ¹⁰²· οὐτε γὰρ μόνον, ὅτε ἐξῆ Μωϋσῆ·, τὰ ἱμάτια διεβρήξε καὶ σποδὸν κατεπάσατο, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντος (πάλιν) ¹⁰³ εἰς (τὴν αὐτὴν πάλιν ¹⁰⁴, μᾶλλον δὲ καί) χεῖρονα κατέστη ταύτης ἀνάγκη, δι' ὅλης ἡμέρας πρηγῆ; κείμενος ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὴν ἁμαρτίαν Ἄχαρ καὶ τὴν τοῦ λαοῦ ἦτταν (μετὰ τὸ στίσαι τὸν Ἰορδάνην, καὶ τὸν λαὸν διαβιβάσαι, καὶ τὴν πόλιν Ἰεριχώ καταστρέφαι. « Καὶ ἀκούσον αὐτοῦ αἱ τῶν ¹⁰⁵ ῥημάτων καὶ τῶν ὀδύρων) » φησὶ γὰρ ¹⁰⁶· « Καὶ διεβρήξεν ὁ Ἰησοῦς τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν ἐνώπιον Κυρίου ἕως ἑσπέρας, αὐτὸς καὶ οἱ πρεσβύτεροι Ἰσραὴλ, καὶ ἐπέβαλον χεῖν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, καὶ εἶπεν Ἰησοῦς· « Δέομαι, Κύριε, ἵνα τί διεβίβασεν ὁ παῖς σου τὸν Ἰσραὴλ τὸν Ἰορδάνην, παραδόναι αὐτὸν τῷ Ἀμορραίῳ, ἀπολέαι ἡμᾶς; Καὶ τί ἔρω, ἐπεὶ μετέβαλεν Ἰσραὴλ ἀχίνα ἀπέθανε τοῦ ἐχθροῦ ¹⁰⁷ αὐτοῦ; Καὶ ἀκούσας ὁ Χαναναῖος; καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν, περιχυκίωσουσιν ἡμᾶς καὶ ἐκτρίψουσιν ἀπὸ τῆς γῆς. » Ὅρξ· ὅπως καὶ οὗτος οὐκ ἦττον Μωσέως ἀδημονεῖ καὶ θορυβεῖται δεδοικῶς τὴν τοῦ λαοῦ πανολεθρίαν;

Pheresaeos, Gergesaeos, Jebusaeos, Amorrhaeos, Hevaeos et omnes eorum reges numero triginta duos, omnem eorum terram dedit, ut dicitur, filiis Israel. « Cum enim fugerent a facie filiorum Israel, Dominus misit super eos lapides grandinis de caelo, et mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percusserant filii israel. Cum exercitui praeset Josue, vir quidem prodigiorum, sane magnus et Deo amicus, statim post electionem suam afflictiones variasque tentationes expertus est. De quo divino sermone Chrysostomus ait : « Cogita quantum sit vir justus ; » dixit Josue filius Nave : « Sol contra Gabaon ne movearis et luna contra vallem Ajalon ; » et factum est ita ; dicit enim Scriptura : « Stetit itaque sol in medio, caeli nec festinavit occumbere spatio unius diei. Nec fuit antea nec postea tam longa dies, obediante Domino voci hominis et pugnantie pro Israel. » Quod factum ex operibus Moysis maximum est. Quomodo ergo? Non videlicet idem est mari imperare ac caeli astris. Grande quidem et grande nimis quod fecit Moyses, sed non aequale est. Quod si tanta hic sancti operantur, quid ergo illic? Quantam habent nunc inter se claritatem et ad Deum confidentiam! Cum ergo successisset Moysi vir ille miraculorum et prodigiorum, particeps fuit (ut dici solet) omnium ejus dolorum; quos si incunio sua aetate declinavit, nortuo Moyse, sustinuit. Non modo enim, vivente Moysse, vestimenta sua dilaceravit et sese pulvere conspersit, sed illo vita functo, in priorem et in majorem etiam necessitatem devenit. Namque tota die humi prostratus jacuit ob peccatum Achar et cladem populi, postquam stare fecisset Jordanem et populum Israel traduxisset, et urbem Jericho evertisset. Ejus audi verba et gemitus; dicit enim : « Josue scidit vestimenta sua et pronus cecidit in terram coram Domino usque ad vesperam, tam ipse quam omnes senes Israel; sparseruntque pulverem super capita sua, et dixit Josue : « Quasso, Domine Deus, cur traduxit puer tuus populum Israel per Jordanem ut traderes eum Amorrhæo, et perderes nos? Et quid dicam videns Israellem hostibus suis terga vertentem? Audient Chananzii et omnes habitatores terræ, et in unum coacti circumdabunt nos et e terra expellent. » Videsne quomodo non minus Moysse anxietur, conturbeturque timens ne totus populus diaperat? Et libenter vitam quoque ipse, ingravescente necessitate et adveniente periculo, dedisset. Varia bella, pugnas et ærummas silentio præteribo et dolum

Variae lectiones et notæ.

¹⁰¹ Jos. x, 11. ¹⁰² ἐκ τῶν λί. τῆς χ. cod. ¹⁰³ Hic locus nullibi in opp. edd. invenitur. ¹⁰⁴ Jos. x, 12. ¹⁰⁵ Jos. x, 13, 14. ¹⁰⁶ 210 E-211 A. ¹⁰⁷ ἀνεπλ. Chr. — οὐ γὰρ ὅτε ἐξῆ μ. M. Chr. ¹⁰⁸ τ. μᾶλλον cod. ¹⁰⁹ εἰ; τὴν ἄ. π. cod. τ. εἰς Cael. δὲ εἰς μεῖζονα. Chr. ¹¹⁰ Ἀκ. δὴ καὶ τῶν β. ἄ. Chr. 211 A. ¹¹¹ Jos. vii, 6, 9. ¹¹² αὐχ. ἄ. ἀπ. τοῦ ἑ. Chr.

Gabaonitarum. Ipsa sortium distributio multum laborem, magnas anxietates, gravesque difficultates ei attulit. Et hoc norunt quicumque fratres et hæredes aliquam substantiam distribuere debuerunt, quam difficilis, quam ardua res sit ex omni parte. Sic utique quicumque Deo placere magno opere studuerunt, per tribulationes et tentationes probati, dilectionem et fiduciam apud Deum inveniunt. Uno verbo, qui omnia pensaret, multa esse tentationum lucra intelligeret. Et nullus est apud Deum auctoritate potens qui fuerit tribulationum expertus, etsi hoc non agnoscamus, et divina de his judicia nos lateant.

πολλὰ ἂν εὗροι τὰ κέρδη τῶν πειρασμῶν. Καὶ οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, ὃ πολλοὺς παρὰ Θεοῦ λόγος, θλίψεως ἐκτός, κἂν ἡμεῖς ἀγνοῶμεν τοῦτο καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτῶν κρίματα.

XXIV. De Judicibus.

Post Josue salvavit Deus per Judices populum a relictis Philistiim oppressum.

XXV. De Juda.

Inter eos omnium primus fuit Judas, et judicavit populum annis septem et sibi subiecit Adonibesech, regem Philistæorum. Cui cum amputasset manuum et pedum summitates, dixit ei Adonibesech: «Septuaginta reges, amputatis manuum ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias; sicut feci, ita reddidit mihi Deus.»

XXVI. De Gothoniel.

Post Judam judex factus est Gothoniel annis quinquaginta, percussitque Ghusan Rasathaim regem Syriæ qui oppresserat populum octo annis.

XXVII. De Aod.

Post Gothoniel judex factus est Aod utraque manu habilis, annis quinquaginta, percussitque in gladio ancipiti unius palmæ manus latitudinem habenti, Eglon regem Moab, cui Israel servierat necem et octo annis. Vocatus est autem Ἀμφοτεροδέξιος; quia sinistra manu in omni re utebatur velut dextra.

XXVIII. De Samegar.

Post Aod judex fuit Samegar annis septem,

καὶ πού τάχα καὶ αὐτὸς ὁμοίως τὴν ζωὴν (22^α) ἐξ ἀπορίας ἀπελύετο καὶ περιστάσει. Ἐὼ δὲ λέγειν τοὺς διαφοροὺς πόλεμους καὶ μάχας καὶ φροντίδας καὶ τῶν Γαβωνιτῶν τὴν ἀπάτην. «Καὶ: ¹⁷ μέντοι καὶ ἡ τῶν κληρῶν διανομή, πολλὸν μὲν τὸν πόνον, πολλὰς δὲ παρεῖχεν αὐτῷ τὰς δυσκολίας καὶ θλίψεις. (Καὶ τοῦτο ἴσασιν, ὅσοι ¹⁸ καὶ τὴν τυχοῦσαν διανεῖμαι προστάχθησαν οὐσίαν ἀδελφοὶ τε καὶ κληρονόμοι,» **103** καὶ τὸ δυσπειθὲς ἐκατέρων καὶ δυσάρεστον.) Οὕτω τοίνυν ἄπαντες, ὅσοι τῷ Θεῷ εὐηρίστησαν μεγάλως, διὰ θλίψεων καὶ πειρασμῶν δοκιμασθέντες, τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καὶ κηρύσσης ἐπέτυχον (καὶ ὅπως, εἰ βούλοισθε τις ἐξαριθμησαὶ ἄπαντα, ἔστιν οὐδεὶς, ὃ πολλοὺς παρὰ Θεοῦ λόγος, θλίψεως ἐκ αὐτῶν κρίματα.

B

ΚΔ'. Περὶ τῶν Κριτῶν.

¹⁹ Μετὰ Ἰησοῦν διὰ τῶν Κριτῶν ἐσωζεν ὁ Θεὸς τὸν λαὸν θλιβόμενον ὑπὸ τῶν καταλειφθέντων ἀλλοφύλων.

ΚΕ'. Περὶ Ἰούδα ²⁰.

Ἐν οἷς ὑπῆρχε πρῶτιστος Ἰούδας καλούμενος, καὶ ἔκρινε τὸν λαὸν ἐτη ζ', χειρῶσάμενος καὶ τὸν Ἀδονιβεζέκ βασιλέα τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἀκρωτηριάσας αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, εἶπεν Ἀδονιβεζέκ ²¹: «Ἐβδομήκοντα βασιλεῖς ἦσαν, τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν ²² καὶ τῶν ποδῶν ἀποκεκομμένα συλλέγοντες; τὰ ὑποκάτω τῆς τραπέζης μου· καθὼς εὖν ἐποίησα, οὕτως ἀναπέδωκέ μοι ὁ Θεός.»

C

ΚΖ'. Περὶ Γοθονιήλ ²³.

²⁴ Μετὰ δὲ Ἰούδαν γέγονε κριτὴς Γοθονιήλ (ἐτη ν', πατάξας καὶ τὸν Χουσαραθέμ ²⁵ βασιλέα Συρίας, θλίψαντα τὸν λαὸν ἐτη γ'.

ΚΗ'. Περὶ Ἀώδ ²⁶.

Μετὰ δὲ Γοθονιήλ γέγονε κριτὴς Ἀώδ ὁ ἀμφοτεροδέξιος ἐτη ν' ²⁷, πατάξας ²⁸ καὶ τὸν Ἐγλώμ βασιλέα Μωάβ ἐν μαχαίρᾳ **104** διστόμῳ, δρακὸς ἐχούσῃ τὸ πλάτος ²⁹, θλίψαντα τὸν Ἰσραὴλ ἐτη ιη'· ἀμφοτεροδέξιος δὲ ἐκλήθη διὰ τὸ ὁμοίως ἐν παντὶ πράγματι καὶ τῇ εὐωνύμῳ χρῆσθαι χειρὶ ὡς περ καὶ τῇ δεξιᾷ.

ΚΘ'. Περὶ Σαμεγάρ ³⁰.

³¹ Μετὰ δὲ Ἀώδ γέγονε κριτὴς Σαμεγάρ ἐτη

Variæ lectiones et notæ.

¹⁷ Chr. 1, 211, C. ¹⁸ οἱ cod. ¹⁹ 1802 (3756) Ced. 95, 11. ²⁰ π. Γ. a secunda manu. ²¹ Jud. 1, 7. ²² χειρῶν καὶ ἰ. χ. αὐτῶν καὶ cod. ²³ π. Γ. a sec. m. ²⁴ 1671 (3757) Ced. 95, 19. ²⁵ Χουσαρσαθαὶ Jud. 11, 8, 11. ²⁶ π. Ἀώδ a sec. m. ²⁷ 1613 (3797) Ced. 95, 11. ²⁸ π. Jud. 11, 30. ²⁹ σπιθαμῆς τὸ μῆκος Jud. 11, 16. ³⁰ π. Σ. a sec. m. ³¹ 1552 (3876) Ced. 95, 20.

ζ' ²². πατάξας; ἐκ τῶν ἀλλοφύλων ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, ἐν A p-reussitque una die de Philistiim sexcentos viros τῷ ἀροτρόποδι ²³ τῶν βοῶν, ἀνδρας χ'.

KΓ'. Περὶ Βαρὰς ²⁴.

²⁵ Μετὰ δὲ Σαμεγάρ γέγονε κριτής Βαρὰχ, μεθ' οὗ καὶ Δεβώρα ἡ προφήτις (καὶ γυνὴ Λαφιδώθ ²⁶ ἔτη μ', πολεμήσας τὸν Ἰαβὲμ καὶ τὸν Σισάρα, θλίψαντα τὸν Ἰσραὴλ ἔτη κ', ὅτε καὶ τὸν Σισάρα ἡ Ἰαὴλ ἀπέκτεινε πασσάλῳ, γυνὴ Χαβὲρ τοῦ Κινέου· διψήσαντος γὰρ τοῦ Σισάρα καὶ προσελθόντος τῇ Ἰαὴλ, πρόσβατα νεμούση, γάλα αὐτῷ ἐκιδούσα, καὶ εἰς κόρον πιὼν καὶ εἰς ὕπνον τραπείς, πασσάλου ²⁷ τῆς σκητῆς λαβομένη καὶ τοῖς ὠσίν αὐτοῦ ἀνδρείως ἐμπήξασα, τῷ θανάτῳ παρέπεμψε, καὶ σωτηρίαν τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων εἰργάσατο). Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις καὶ Προμηθεύς, καὶ Ὀρφεύς ὁ Θράξ, οἱ σοφώτατοι παρ' Ἑλλήσιν, καὶ Ἀσκληπιὸς ὁ ἰατρὸς, καὶ Λυκούργος ὁ Σπαρτιάτης καὶ νομοθέτης τῶν Ἑλλήνων, ἐγνωρίζοντο.

Α'. Περὶ Γεδεών ²⁸.

²⁹ Μετὰ δὲ Βαρὰχ γέγονε κριτής Γεδεών, ὁ καὶ Ἰεροβοάμ ³⁰, ἔτη μ', πατάξας (22b) καὶ τὴν Μαδιάμ μετὰ τ' τῶν λαψάντων ³¹ (τῇ γλώττῃ ἐν τῷ πίνειν, καὶ τὸν Ὀρήθ, καὶ Ζήθ, καὶ Ζεδεὺ, τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν, τὸν δὲ πύργον Φανουήλ κατέστρεψε), καὶ τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν ἠλόγησεν ἐν ταῖς ἀκάνθαις, θλίψαντας; τὸν Ἰσραὴλ ἔτη ζ'.

105 ΑΑ'. Περὶ Ἀβιμέλεχ.

³² Μετὰ δὲ Γεδεών γέγονε κριτής Ἀβιμέλεχ, υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη γ', πατάξας τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ, ἐκ τῶν ἐλευθέρων, ἀνδρας ο' ἐπὶ λίθον ἓνα, ἐξ ὧν οὐ κατελείθη πλὴν Ἰωάθαμ τοῦ νεοῦτοῦ διαδράντος, ὃς καὶ (παραπορευομένου τοῦ Ἀβιμέλεχ μετὰ τοῦ λαοῦ) ἀνῆλθε Ἰωάθαμ ἐπὶ (τὴν κορυφὴν) τοῦ βρους (καὶ ἐπύραξ τὴν φωνὴν αὐτοῦ) φησὶ (πρὸς αὐτὸν) παραβολὴν τοιαύτην· « Ἀκούσατέ μου, ἄνδρες Σικίμων, καὶ ἀκούσατε ὁμῶν ὁ Θεός· πορευόμενα ἐπορεύθη τὰ ξύλα τοῦ χρίσαι βασιλεία ἐφ' ἑαυτῶν ³³· καὶ εἶπον τῇ ἐλαίᾳ· Βασιλεὺς ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ ἐλαία· Μὴ καταλείψασα τὴν πίστητά μου, ἣν ἔδοξαί με ὁ Θεός καὶ οἱ ἄνθρωποι, πορεύσομαι ἄρχειν ξύλων ³⁴; Καὶ εἶπον τῇ συκῇ ³⁵· Βασιλεύσον ἐφ' ἡμῶν ³⁶. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ συκὴ· Μὴ παραίτασα τὴν γλυκύτητά μου, πορεύσομαι ἄρχειν τῶν ξύλων; Καὶ εἶπον τῇ ἄμπέλῳ· Βασιλεύσον ἐφ' ἡμῶν ³⁷. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ ἀμπέλος· Μὴ καταλείψασα ³⁸ τὸν οἶνον μου τὸν εὐφραίνοντα τοὺς ἀνθρώπους, πορεύσομαι ἄρχειν ξύλων; Καὶ εἶπον τὰ ξύλα τῇ ῥάμνῳ· Δεῦρο σύ, βασιλεύσον ἐφ' ἡμῶν. Καὶ εἶπεν ἡ ῥάμνος· Εἰ ἐν ἀληθείᾳ χριτέ με ὑμεῖς βασιλεία ἐφ' ὁμᾶς,

XXIX. De Barac.

Post Samegar judex factus est Barac et cum eo Debbora prophetissa et uxor Lapidoth annis quadraginta; et devicit Jabin et Sisaram, qui oppreserat Israel annis viginti. Occisus est autem Sisara clavo infixo a Jabel uxore Haber Cinei. Sitiienti enim Sisarae venientique ad Jabel pecora pascentem, ipsa lac dedit; qui cum ad saturitatem bibisset, somno oppressus est. Tunc Jabel clavum c tabernaculo sumptum vi in tempora ejus infixit, mortique eum tradens salutem populi Israel operata est. In illis autem temporibus Prometheus et Orpheus Thrac Græcorum sapientissimi, Asclepias medicus, et Lycurgus Spartiates Græcorumque legislator, innotescabant.

XXX. De Gedeone.

Post Barac judex fuit Gedeon, qui et vocatus est Jeroboam annis quadraginta, percussitque Madian annis trecentis viris, qui lingua sua equas lambuerunt, et Oreb et Zeb et Zebei duces eorum, destruxitque turrim Phanuel, et spinis dilaceravit principes eorum qui Israel annis septem oppresserant.

XXXI. De Abimelech.

Post Gedeonem judex fuit Abimelech filius ejus annis tribus. Occidit super lapidem unum fratres suos liberos septuaginta viros, ex quibus nullus relictus est, præter Joatham juniorem qui aufugit in montis cacumen, et sequente populo Abimelech, elevata voce ad populum Joatham dixit parabolam hanc: « Audite me, viri Sichem: ita audiat vos Deus. Ierunt ligna ut ungerent super se regem, dixeruntque olivæ: Impera nobis. » Quæ respondit: « Numquid possum deserere pinguedinem meam, ex qua mihi gloria est apud Deum et homines, et venire ut inter ligna promover? » Dixeruntque ligna ad ficum: « Impera nobis. » Quæ respondit eis: « Numquid possum deserere dulcedinem meam et ire ut inter cætera ligna promover? » Et dixerunt ligna viti: « Impera nobis. » Quæ respondit eis: « Numquid possum deserere vinum meum quod lætificat homines et venire ut inter ligna promover? » Dixeruntque ligna ad rhamnium: « Veni, impera nobis, » et respondit rhamnium: « Si vere me regem constituistis, venite, et sub umbra mea requiescite, si autem non vultis, egredietur ignis

Varie lectiones et notæ.

²² ζ' l. η' col. a secunda manu. ²³ Νότι τῷ ἀρότρῳ ποδί cod. — τῷ τοῦ ἀρότρου ποδί. ²⁴ π. B. a sec. m. ²⁵ 1466 (3877) Cod. 95, 22-26 2. ²⁶ Νότι Ἀφριδῶν cod. et Ἰακείμ cod. ²⁷ πασσάλῳ cod. ²⁸ π. Γ. a sec. m. ²⁹ 1419 (3917) Cod. 96, 2-5. ³⁰ Ἰεροβοάμ Jud. vi, 32. Cod. ³¹ τοῦ; λαψάνου-τας cod. ³² 1378 (3956) Cod. 96, 5-12. Jud. ix, 5-24, 52-57. ³³ ἑαυτὰ Jud. ix, 8. ³⁴ ἐν τῷ δοξάζουσι τὸν Θεὸν ἄνδρες π. κινεῖσθαι ἐπὶ τῶν ξ. 9 ut v. 11. ³⁵ ἡμῶν l. ἡμῖν cod. ³⁶ ἡμῖν cod. ³⁷ ἀπο-λείψασα ἐγὼ 11.

de rhamano et devoret cedros Libani. » Nunc igitur, si recte constituistis super vos regem Abimelech filium concubinæ patris mei, egrediatur ignis de Abimelech et devoret viros Sichem, et egrediatur ignis de viris Sichem et devoret Abimelech. » Quæ cum dixisset Joatham, fugit. Misitque Deus spiritum pessimum inter Abimelech et habitatores Sichem, et cœperunt viri Sichem rejicientes Abimelech conferre iniustitiam et sanguinem septuaginta filiorum Gedeonis in caput Abimelech. Profecto enim Abimelech a l debellandam urbem et jam appropinquante ad portam turris ut eam incenderet, « ecce una mulier fragmen molæ desuper jaciens super caput ejus, confregit cerebrum ejus. » Qui vocat cito armigerum suum, et ait ad eum : « Evagina gladium tuum et percute me, ne forte dicatur quod a semina interfectus sim. Et percussit eum armiger et interfecit. Et reddidit Deus malum quod fecerat Abimelech contra patrem suum, interfectis septuaginta filiis patris sui, fratribus suis; Sichimitis quoque, malum quod operati erant retribuit Deus, » et venit super caput eorum secundum verbum et parabola Joatham filii Jerubaal.

κιμῶν ἐπέτριψεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν ροδάκλ⁹³).

« Sciendum nunc, ait divus Chrysostomus, quam multiplici sensu polleat hæc vox parabola. Est enim parabola sermo, exemplum et exprobratio, sicut cum dicit David : « Posuisti nos in parabola in gentibus, commotionem capitis in populis. » Est quoque parabola ænigmaticus sermo, quod multi quæstionem vocant. Apparet quidem aliquid, non autem est sermo apertus ex omni parte in verbis, sed intus aliquid habet absconditum, sicut quando dixit Samson : « De ore forti egressa est dulcedo, » et Salomon dixit : « Tunc animadvertis parabola et obscurum sermonem. » Dicitur etiam parabola similitudo : « Et aliam parabola proposuit eis dicens : Simile factum est regnum cœlorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo. » Dicitur quoque parabola figurata oratio, sicut ibi : « Fili hominis, dic eis parabola hanc : Aquila grandis magnarum alarum. » Parabola dicitur etiam typus et imago, ut quando Paulus ait : « Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, et unigenitum offerebat qui susceperat repromissiones, unde eum et in parabola accepit, » id est in typo et imagine. Parabola est sermo comparans sensibilibus intellectalia et monstrans ex inferioribus et visibilibus rebus presentibus superiora et invisibilia. Problema est sermo obscurus et ænigmaticus, sicut dictum est : « Inclina in parabola aurem meam; aperiam in psalterio problema meum. »

θευτε, ὑπόστητε ἐν τῇ σκιᾷ μου, καὶ εἰ μὴ, ἐξέλθοι πῦρ ἀπ' ἐμοῦ καὶ καταφάγοι τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Καὶ νῦν εἰ ἐν ἀληθείᾳ ἐβρασιλεύσατε τὸν Ἀβιμέλεχ υἱὸν τῆς παλλακῆς⁹⁴ τοῦ πατρὸς μου, ἐξέλθοι πῦρ ἀπὸ Ἀβιμέλεχ καὶ καταφάγοι τοὺς ἀνδρας Σικιμῶν, καὶ ἐξέλθῃ πῦρ ἀπὸ ἀνδρῶν Σικιμῶν καὶ καταφάγοι τὸν Ἀβιμέλεχ. » Καὶ ταῦτα εἰπὼν Ἰωάθαμ, εὐθὺς ἀπέδρα. Καὶ ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς πνεῦμα πονηρὸν ἀναμέσον Ἀβιμέλεχ καὶ ἀναμέσον ἀνδρῶν Σικιμῶν, καὶ ἠθέτησαν οἱ ἀνδρες Σικιμῶν ἐν τῷ οἴκῳ Ἀβιμέλεχ τοῦ ἐπαγαγεῖν τὴν ἀδικίαν καὶ τὸ αἷμα τῶν ὁ υἱῶν Γεδεὼν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἀβιμέλεχ. Καὶ γὰρ ἀπελθὼν πολεμησάι πόλιν⁹⁵ καὶ προσεγγίσας τῇ θύρᾳ τοῦ πύργου ἐμπρῆσαι αὐτήν, ἐρρίψε γυνὴ κλάσμα 106 μύλου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ συνέτριψε τὸ κρανίον αὐτοῦ, καὶ ἐπιδοῦσας ταχὺ εἶπε πρὸς τὸν ἀφροντα τὰ σκευὴ αὐτοῦ : « Σπάσαι τὴν ῥομφαίαν σου⁹⁶ καὶ θανάτωσόν με, μήποτε εἴπωσι ἡ γυνὴ αὐτὸν ἀπέκτεινε. » Καὶ ἐκέκτευσεν αὐτὸν τὸ παιδάριον αὐτοῦ καὶ ἀνέηλθε καὶ ἐπέτριψεν⁹⁷ ὁ Θεὸς τὴν πονηρίαν Ἀβιμέλεχ, ἣν ἐποίησε τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἀποκτείνας τοὺς ὁ υἱοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀδελφοὺς δὲ ἑαυτοῦ, καὶ πᾶσαν τὴν πονηρίαν τῶν ἀνδρῶν Σικιμῶν κατὰ τὸν λόγον καὶ τὴν παραβολὴν Ἰωάθαμ υἱοῦ Ἰε-

⁹² (2) « Ἰστέον οὖν, φησὶν ὁ ἀσίδιμος Χρυσόστομος, ὡς πολυσήμαντόν ἐστι τὸ ὄνομα τῆς παραβολῆς : (23^a) Ἔστι γὰρ παραβολὴ λάλημα, καὶ ὑπόδειγμα, καὶ ὀνειδισμὸς, ὡς ὅταν λέγῃ Δαυὶδ : « Ἐθου⁹⁴ ἡμᾶς εἰς παραβολὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, κίνησιν κεφαλῆς ἐν τοῖς λαοῖς, » Ἐπὶ⁹⁵ γὰρ παραβολὴ αἰνιγματώδης λόγος, ὃ πολλοὶ λέγουσι ζήτημα, ἐμφαίνοντι⁹⁶, οὐκ αὐτόθεν δὲ δῆλον πάντως ἀπὸ τῶν ῥημάτων, ἀλλ' ἔχον⁹⁷ ἐντὸς ἔγκερυμμένην διάνοιαν, ὡς ὅταν ὁ Σαμψὼν ἔλεγεν⁹⁸ : « Ἐξῆλθε ἀπὸ στόματος ἰσχυροῦ γλυκὺ, » καὶ ὁ Σολομὼν ἔφη : « Τότε νοήσεις παραβολὴν καὶ σκοτεινὸν λόγον⁹⁹. » Λέγεται δὲ παραβολὴ καὶ ὁμοίωσις : « Καὶ ἄλλην γὰρ παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων. Ὅμοιος ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπῆρον¹⁰⁰. » Λέγεται δὲ παραβολὴ καὶ ἡ τροπολογία, ὅσον ἐστὶ τὸ : « Γιὰ ἀνθρώπου, εἶπον αὐτοῖς τὴν παραβολὴν ταύτην : Ὁ ἀετὸς ὁ μεγαλύτερυτος¹⁰¹. » Παραβολὴ λέγεται καὶ ὁ τύπος καὶ ἡ εἰκὼν ὡς ὁ Παῦλος ἔφη¹⁰². « Πίστει προσενήνοχεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ πειραζόμενος, καὶ τὴν μονογενῆ προσέφερεν τὰς¹⁰³ ἐπαγγελίας ἀποδεξάμενος, ὅθεν καὶ ἐν παραβολῇ αὐτὸν ἔκομισατο, » καὶ τοῦτέστιν ἐν τύπῳ καὶ εἰκόνι. — Παραβολὴ ἐστὶ λόγος παραβάλλων τὰ νοητὰ πρὸς τὰ αἰσθητὰ καὶ παριστῶν ἐκ τῶν ἐγκοσμίων καὶ ὁρατῶν τὰ ὑπερκόσμια καὶ ἀόρατα. —¹⁰⁴ « Πρόβλημα δὲ ἐστὶ λόγος συνηκασμένος 107 καὶ αἰνιγματώδης, κατὰ τὸ εἰρημένον, « Κλινῶ εἰς παραβολὴν τὸ οὖς μου,

Variae lectiones et notæ.

⁹⁴ υἱὸν παιδίσκης 18. ⁹⁵ πόλιν cod. ⁹⁶ σπάσων τὴν ρ. μου 84. ⁹⁷ ἐπετρ. l. ἰπεστρ. cod. ⁹⁸ Ἰεροβιάλ l. Ἰεσοβὰμ cod. ⁹⁹ Cod. 96, 13-97, 17. Chrys. v, 206 D. ¹⁰⁰ λ. ἔθου Chr. Pa. xiv, 14. ¹⁰¹ ἐστὶ π. Chr. ¹⁰² ἐμφαίνοντα Gen. ἐμφαίνον μὲν τὶ Chr. πάντα Gen. ¹⁰³ ὃν Chr. ἔχων cod. ¹⁰⁴ οἷα τὰ τοῦ Σ. δ. ἔλ. Chr. Jul. xiv, 14. ¹⁰⁵ Prov. i, 6. ¹⁰⁶ Matth. xiii, 24. ¹⁰⁷ Ez. xvii, 2, 3. ¹⁰⁸ Hebr. xi, 17, 19. ¹⁰⁹ προσέφερον τὰς l. προσέφερον ὁ τὰς cod. ¹¹⁰ Chr. 207 C.

ἀνοίξω ἐν ψαλτηρίῳ τὸ πρόβλημα μου ⁹⁰. » Πρόβλημα ἄ
 ἔστι θεώρημα συντείνον πρὸς θεωρίαν καὶ γνῶσιν.
 Παράδειγμα δὲ ἔστι λόγος ἀπὸ τοῦ καθ' ἕκαστα ἄγων
 ἐπὶ τὸ καθόλου, ἢ δεῖξις πιστουμένη τὴ μερικὴν διὰ
 μερικοῦ καὶ ὁμοίου. Παροιμία δὲ ἔστι λόγος ἀπόκρυ-
 φος δι' ἑτέρου προδήλου σημαίνόμενος.

ΛΒ'. Θωλᾶς.

⁹⁰ Μετὰ δὲ Ἀβιμέλεχ γέγονε κριτὴς Θωλᾶ ἔτη κγ'.

ΛΓ'. Περὶ Ἰαήρ ⁹¹.

⁹⁰ Μετὰ τοῦτον γέγονε κριτὴς Ἰαήρ ἔτη κβ'.

ΛΔ'. Περὶ Ἰεφθάς ⁹².

⁹⁰ Μετὰ Ἰαήρ γέγονε κριτὴς Ἰεφθάς ὁ Γαλααδί-
 τής ἔτη ζ'. πατάξας τοὺς Ἀμμανίτας καὶ τοὺς Β
 Φιλισταίμ, θλίψαντας τὸν Ἰσραὴλ ἔτη ιη'.

⁹¹ (2) Μετὰ δὲ Ἰεφθάς γέγονε κριτὴς Σεβὼν ὁ
 Βηθλεεμίτης ἔτη κ'.

⁹² (3) Μετὰ δὲ Σεβὼν γέγονε κριτὴς Ἐγλὼν Ζα-
 ροῦ ἔτη ιβ'.

⁹³ (4) Μετὰ τοῦτον γέγονε κριτὴς Ἀβδὼν Φαρα-
 θωνίτης ἔτη η'.

ΛΕ'. Περὶ Σαμφῶνος.

⁹⁴ Μετὰ δὲ Ἀβδὼν γέγονε κριτὴς Σαμφῶν ἔτη κ',
 πατάξας καὶ τοὺς Φιλισταίμ ἐν σιαγόνι ὄνου, καὶ ἐν
 βάβδω, καὶ ἐν ἀλώπηξι, καὶ **108** ἐν συμπτώματι
 οἴκου, θλίψαντας τὸν Ἰσραὴλ ἔτη μ', οὗ τὴν ἰσχὴν
 καὶ ἀνδρείαν δεικνύουσι μὲν καὶ ταῦτα, δηλοῦσι δὲ
 καὶ τὰ διάφορα ἰσχυρώτατα δεσμὰ διαλυόμενα β-
 θίως ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ πύλαι πόλεως ἀνα-
 σπώμεναι· φησὶ γάρ ⁹⁵· « Εἰσῆλθε Σαμφῶν εἰς Γά-
 ζαν τὴν πόλιν πρὸς τινὰ πόρνην, καὶ γινόντες οἱ
 Γαζαῖοι ἐνθρυσαν ἀπ' ἐσπέρας κλεισαντες τὴν πό-
 λιν, βουλόμενοι αὐτὸν ἀνελεῖν τῇ ἐπαύριον. Ὁ δὲ
 μεσοῦσης τῆς νυκτὸς ἀναστὰς καὶ ἐπιλαθόμενος τὰς
 πύλας τῆς πόλεως σὺν τοῖς δυοῖν σταθμοῖς, καὶ ἀνα-
 θαστάσας αὐτὴν σὺν τοῖς μοχλοῖς, καὶ ἐπιθεὶς ἐπὶ
 τῶν ὤμων αὐτοῦ ἐξῆλθε, ἔθηκε δὲ αὐτὰς ἐπὶ τὴν
 κορυφὴν τοῦ κατὰ προσώπου ⁹⁶ ὄρους (23^b) τῆς πό-
 λεως ⁹⁷. » Ἐφ' οὗ καὶ Ἡρακλῆς ὁ παρ' Ἑλληνισι δια-
 θόητος ἐγνωρίζετο ὁ τοῦς ιβ' ἄθλος ἀνύσας. Οὗτός
 ἔστι καὶ ὁ τῆς κογχύλης εὐρέτης, καὶ οὐκ ἄλλος. (3)
 Περὶ δὲ Σαμφῶν καλῶς παραίνει ὁ προφήτης λέγων ⁹⁸·
 « Μὴ καταπιστεύετε ἐν φίλοις — καὶ ἀπὸ τῆς συγχό-
 λου σου φύλαξαι τοῦ ἀναθέσθαι αὐτῆς. » Παρενοχλήθη
 γὰρ ὁ δίκαιος οὗτος ὑπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναίκης,
 καὶ ἀναγγελίας αὐτῆς τὸ πρόβλημα, γέγονε αὐτῷ λύ-
 πης μεγίστης ὑπόθεσις· ὡς πῶτος δὲ καὶ ἡ δευτέρα
 Λαβῶς· ἔργοις ἀπατηλοῖς δελεάσασα τὸν ὄσιον, ἐπί-
 χαρμον τοῦτον ἐποίησε τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ, καὶ ὁ ἐξ

Problema fit theorema quando ad visionem et
 cognitionem perducit. Paradigma est argumentum
 de eo quod cuique parti competit ad id quod toti.
 Demonstratio probat partem per partem et ejus si-
 mile. Proverbium est sermo obscurus per alium cla-
 rum significatus.

XXXII. De Thola.

Post Abimelech judex fuit Tholas annis viginti
 tribus.

XXXIII. De Jair.

Post Tholam judicavit Israel Jair annis viginti
 duobus.

XXXIV. De Jephthe.

Post Jair judex factus est Jephthe Galaadites
 annis septem, percussitque Ammonitas et Philistæos
 qui oppresserant Israel annis decem et octo.

Post Jephthe judex fuit Sebon Bethlehemites annis
 viginti.

Huic successit Eglon Zari et judicavit annis
 duodecim.

Quo mortuo, judex fuit Abdon Pharathonites
 annis octo.

XXXV. De Samson.

Abdoni successit Samson, judicavitque populum
 annis viginti, percussitque in asini maxilla, in
 virga, in vulpibus, in eversione domus, Philistæos
 qui Israel annis quadraginta oppresserant. Per
 hæc mira ejus vis et fortitudo innotescit; sed quanta
 fuerit ostendunt præcipue ista validissima vincula
 quæ facile a manibus suis disruptit, et ablatis pos-
 tes urbis; dicit enim Scriptura: « Ingressus est
 Samson Gazam ad quamdam mulierem meretricem.
 Quod cum audissent Gazæ habitatores, ei insidiati
 sunt et sub vespera clauserunt urbem, volentes
 eum, mane factio, occidere. Samson vero media
 nocte surgens apprehendit portæ fores cum duobus
 postibus et seris, impositasque humeris suis re-
 posuit in vertice montis, qui respicit urbem. »
 In his temporibus innotescerebatur celebris apud Græ-
 cos Hercules, qui duodecim labores suos perfecit.
 Hic est qui purpuram invenit, et non alius.
 Optime ad Samson refertur quod dicit propheta:
 « Nolite credere amicis, et ab ea quæ dormit in
 sinu tuo custodi claustra oris tui. » Cum enim
 justus iste a priore muliere vexatus, et denuntias-
 set ænigma, facta est ei causa maximæ ærumnæ.
 Posterior quoque Dalila cum seduxisset justum
 illum, tradidit eum opprobrium inimicis suis, et
 qui ex promissione conceptus fuerat et annis vi-
 ginti judex Israel fuerat et, solis manibus ore leo-

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁰ Ps. xliiv, 4. ⁹¹ 1375 (3960) Ced. 105,8 Jud. x, 2. ⁹² π. I. a sec. m. ⁹³ 1362 (3952) Ced. 105,9
 Jud. x, 3,4. ⁹⁴ KTA. Mon. Aug. ? ⁹⁵ 1313 (4004) Ced. 105,10-19. Jud. xii, 7. ἔτη ζ'. ⁹⁶ 1307 (4010)
 Ced. 105,20. ἔτη ζ' ut Leo et Jud. xii, 9. Εὐσεβίων Leo, Ἀβαιτσαν LXX. ⁹⁷ 1300 (414) Ced. 115,20 et
 Leo ἔτη ι' ut Jud. xii, 11. Αἰγλὼμ ὁ Ζαβουλωνίτης Leo, Ἐγλὼν ὁ Ζαβ. Ced. Αἰλὼμ ὁ Ζαβ. LXX. Nota
 Λαβῶν Μαραθωνίτ. cod. ⁹⁸ 1290 (4017) Ced. 105,21. Λαβῶν Μαραθ. Ced. Λαβῶμ ὁ Μαραθ. Leo.
⁹⁹ 1242 (4025) Ced. 106,1-107,9 ? ¹⁰⁰ Jud. xvi, 1-3. ¹⁰¹ προσώπου I. πρόσωπον cod. ¹⁰² τοῦ δ. τοῦ ἐπι
 κρ. τοῦ Κεθρών 3. ¹⁰³ Mich. vii, 5; καταπιστεύετε cod.

nis discisso, maxilla asini mille Philistæis trucidatis, aqua ex hac maxilla hausta prodigioso robore portas urbis abstulerat, qui, sicut dictum est, a ventre matris suæ sanctificatus fuerat, a vili muliere seductus, non modo hanc gratiam divinam tantamque vim perdidit, sed et oculis effossis factus est ludibrium pueris Philistæorum et cum ipsis ignobilissimo fato periit, sese tradens hostibus quidem causam gaudii, amicis vero tristitiæ et luctus.

Mortuo Samson, viguit anarchia annis quadraginta, et quisque quidquid volebat, id agebat. Unde Scriptura causam iniquitatis declarans ait: « In diebus illis non erat rex in Israel, sed unusquisque quod ipsi rectum videbatur, hoc faciebat. » Tanti fuit origo mali anarchia, ut contra invicem insurgentes sese invicem trucidarent, præsertim cum violata uxore viatoris a viris de tribu Benjamin et nefandissimo facinore iuterempta, decem aliæ tribus unam tribum Benjamin aggressæ sunt. At quando ipsæ decem tribus cum idolis fornicatæ fuerunt, victæ sunt ab una decem tribus semel et iterum. Deinde et ipsi Benjaminitæ destructi sunt, secundum quod dicitur: « Perdidisti omnes qui fornicantur abs te. » Justo enim furore incensi adversus viros Gabaa filia violatores, quadringenta millia hominum contra eos armaverunt. Deus igitur castigaturus eos quod dum similia domi patrarent, alios idem facientes reprehendebant sæpius, in hostium manus dedit et multis millibus eorum necem paravit. Cum autem vidit eos, disciplina suscepta, in justo furore permanere multasque profundere lacrymas, cooperatus est fini quem intendebant, perdiditque totam infidelem tribum, exceptis paucis, duce Phinees Eleazaris filio. Dicit enim Scriptura: « Et interrogaverunt filii Israel Dominum. Eo tempore ibi erat arca fœderis Dei, et stans ante arcem Phinees filius Eleazaris, filii Aaron dixit: Præstatne exire ultra ad pugnam contra filios Benjamin fratris nostri, an quiescere? Et dixit Dominus: Ascende, cras enim tradam eos in manus tuas. » Quod ita factum est. Pugnantes enim contra filios Benjamin interfecerunt ex eis viginti quinque millia et omnem urbem eorum everterunt ferro et igne, stantibus in prima acie præcipuis facinoris auctoribus. Petentibus contribulibus sibi tradi sceleris auctores, non solum non obedivere Benjaminitæ, sed fortiter restitere, quamobrem communem necem obiere. Vocante divinæ justitiæ tempore meritis pœnas dederunt, sicut dicit Deus: « Cum tempus nactus era, recte facta judicabo. » Tempus dicit ex pec-

A επαγγελίας συλληφθείς και τὸν Ἰσραὴλ κρίνας ἐτη κ' και ταῖς παλάμαις ἀνασχίσας τὸ στόμα τοῦ λέοντος, και ἐν σιαγόνι θνοῦ χιλους ἀποκτείνας¹⁹ ἄνδρας, και ὕδωρ ἐκ σιαγόνος πῶν, και δι' ὑπερβολῆς λοχῦος τὰς πύλας τῆς πόλεως ἀνασπάσας, ὡς εἰρηγται, και ἀπλῶς ὁ ἐκ κοιλίας μητρὸς ἁγιασθεὶς, ὑπὸ γυναικὸς, οἴμοι, δελεασθεὶς οὐ μόνον τὴν τοσαύτην θεῖαν χάριν και τηλικαύτην ἰσχὺν ἀπώλεσε, ἀλλὰ γε και τὰ ὄμματα ἐξορυχθεὶς, παγγίνιον τοῖς παιδαρίοις τῶν ἀλλοφύλων γέγονεν και σὺν αὐτοῖς τὸν βλον αἰσχίστω μῶρῳ κατέστρεψε, ἐαυτὸν ἀποφῆνας τοῖς ἐχθροῖς κωμῶδιαν, τοῖς δὲ φίλοις θρηνηδίαν.

(4) Μετὰ δὲ Σαμψὼν ἐγένετο ἀναρχία ἐτη μ', και ἕκαστος ἐπραττεν ὅπερ ἠθέουλετο, ὅθεν²⁰ ἡ Γραφή τὴν αἰτίαν ἐμφαίνουσα 109 τῆς παρανομίας λέγει²¹: « Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις οὐκ ἦν βασιλεὺς ἐν Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἕκαστος τὸ ἀρεστόν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐποίει » — τοσαύτης πρόξενος βλάβης ἡ ἀναρχία — και κατ'²² ἀλλήλων συνανιστάμενοι συνωλοθρεύοντο, μάλιστα δὲ ὁπόταν εἰς τὴν παλλακίδα τοῦ ὀδοιπόρου οἱ τῆς φυλῆς Βενιαμὴν ἐκπορνέυσαντες και ταύτην ἐξ ὑπερβολῆς ἀκολασίας ἀνελόντες, αἱ δέκα²³ φυλαὶ τὴν μίαν φυλὴν ἐπολέμησαν· ἀλλ' ἐπειδὴ και οὗτοι εἰς τὰ εἰδῶλα ἐξεπόρνευσαν, ὑπὸ τῆς μίαις φυλῆς αἱ ἔνδεκα ἐνικήθησαν φυλαὶ και ἅπαξ και δις· ἔπειτα κάκεινοι ἐξωλοθρεύθησαν, κατὰ τὸ εἰρημένον²⁴: « Ἐξωλόθρευσας πάντα τὸν πορνεύοντα ἀπὸ σοῦ. » Δικαίῳ γὰρ χρησάμενοι κατὰ τῶν ἐν Γαθαῖ²⁵ παρανενομηκότων εἰς τὴν κόρην θυμῷ, τετρακοσίας χιλιάδας ἐξώπλισαν. Παιδεῦσαι δὲ ὁ Θεὸς αὐτοὺς βουλήθεις ὡς τὰ ὄμοια δρώντας και ἐν ἄλλοις μὲν τὸ κακὸν θεωροῦντας, ἐν ἑαυτοῖς; δὲ τοῦτο ποιεῖν οὐκ ἐθέλοντας, και ἅπαξ και δις ἠτήθηται συνεχύρησε, και πολλὰς αὐτῶν χιλιάδας ἀναιρεθῆναι. Ἐπειδὴ δὲ εἶδε και τὴν παιδεῖαν δεξαμένους και τῷ δικαίῳ θυμῷ ἐπιμένοντα, ὀλοφυρομένους τε και πολλὰ προχέοντα δάκρυα, συνήγγησε τῷ σκοπῷ αὐτῶν, και τὴν παράνομον φυλὴν ἄρδην ἀπώλεσεν πλην ὀλίγων εὐαριθμήτων, στρατηγούτων Φινεὲς υἱοῦ Ἐλεάζαρ· φησὶ γὰρ²⁶: « Και ἐπερώτησαν υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐν Κυρίῳ· και ἐκεῖ ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης²⁷ ἐν ταῖς ἡμέραις Κυρίου, και Φινεὲς (24*), υἱὸς Ἐλεάζαρ, υἱοῦ Ἀαρῶν, παρεστηκὼς ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ λέγει· Εἰ προσθῶ²⁸ ἔτι ἐξελθὲν εἰς πόλεμον υἱῶν Βενιαμὴν τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν ἢ κοπάσω; Και εἶπεν Κύριος· Ἀνάστηθι, ὅτι αὐριον ἀποδώσω²⁹ αὐτοὺς ἐν τῇ χειρὶ σου· » ὅπερ δὴ και γέγονεν. Πολεμήσαντες γὰρ αὐτοὺς, ἀνέλιον ἐξ αὐτῶν χιλιάδας κ' και πᾶσαν τὴν πόλιν αὐτῶν κατέσφαξαν ἐν στόματι μαχαίρας· και γὰρ τῶν ἀκολάστων χεῖρους οἱ ἐκείνων προκινδυνεύοντες· ἐξαιτούντες γὰρ τῶν ὀμοφύλων τοῦ; τὴν παρανομίαν τετολμηκότας, οὐ μόνον [οὐκ] ἐξέδωκαν, ἀλλὰ και προθύμῳ; ὑπερήσπισαν, οὐ δὲ³⁰ χάριν κοινὸν ὑπέστησαν βλεθρον· και διὰ προφάσεως,

Variæ lectiones et notæ.

¹⁹ ἀποκτείναντα. ²⁰ ἠθέουλετο ὅθεν I. ἡθ. φαῦλον ὅθεν cod. ²¹ Jud. xxi, 25. ²² και κατ' I. και γὰρ κατ' cod. ²³ αἱ ἰα' ? ²⁴ I's. LXXIII, 25. ²⁵ Νότις Γαθαῖ εἰ θυμοῦ cod. ²⁶ Jud. xi, 26-28. ²⁷ κιβωτὸς; τῆς οἰαθ. I. x:δ. διαθ. cod. ²⁸ προσθῶμεν Jul. ²⁹ ἀπόδ. I. πρᾶδ. cod. ³⁰ δῆ?

καιροῦ καλοῦντος, **110** ὑπὸ τῆς θείας δίκης ἐνδίκως ἐπαιδευθήσαν, ἢ φησιν ¹¹. « Ὅταν λάβω καιρὸν, ἐγὼ εὐθύτητας κρινῶ. » Καιρὸν δὲ λέγει τὸν ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀμαρτημάτων συναγόμενον τε καὶ συναριθμούμενον παρὰ Θεοῦ, καὶ προσκαλούμενον τὴν ἐκδίκησιν καὶ τὴν ἀνταπόδοσιν, καθὼς γέγραπται ἐν ψῆλῃ Μωυσέως ¹². (3) « Οὐκ ἰδοὺ ταῦτα συνῆκται παρ' ἐμοὶ καὶ ἐσφράγισται ἐν τοῖς θησαυροῖς μου, ἐν ἡμέρᾳ ἐκδικήσεως καὶ ἀνταποδώσεως; ἐν ¹³ καιρῷ ὅταν σφάλη ὁ πούς αὐτῶν, » καὶ τὰ ἐξῆς. Οὕτως γε μὴν καὶ δεῖ εἶσθαι ἐν τῇ θραύσει αὐτοῦ προσβεινόμενος τοῦ ἐξολοθρευσαί ¹⁴ τὸν ἀγνώμονα λαὸν καὶ φιλαμαρτήμονα, παρακληθεὶς τῶς, ἔφη πρὸς αὐτόν ¹⁵. « Νῦν βιάδιζε πρὸς τὸ παρὸν διὰ τὴν παράκλησίν σου, καὶ ἀδήγησον τὸν λαόν· ἢ δ' ἂν ἡμέρᾳ ἐπισκέπτωμαι, ἐπάξω εἰς αὐτοὺς τὴν ἀμαρτίαν αὐτῶν. » Καὶ ἐπάγει λέγουσα ἡ Γραφή ¹⁶. « Καὶ ἐπάταξε Κύριος τὸν λαὸν περὶ τῆς ποιήσεως τοῦ μόσχου. » ὥστε οὐν ἀμήχανον δυνατός καὶ ἀνέφικτον διαδράναι τὴν θεηλατον δίκην, εἰ καὶ παρὰ πάδας οὐκ ἐπάγει τοῖς ἀμαρτάνουσι ταύτην, μακροθυμῶν, ὡς ἀγαθός, καὶ φιλάνθρωπος, καὶ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκδεχόμενος, ἢ τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρα πρόσασιν τε καὶ δυστροπίαν, ὡς διὰ βραχείων σαφέως; ἀποδέδεικται. (5) Καὶ γοῦν ὁ μέγας ἔφη Κύριλλος. ¹⁷ « Μετροῦνται δὲ τῶν ἀνὰ πάσαν τὴν γῆν ἀνθρώπων τὰ κατὰ καιροὺς πλημμελήματα, ἃ καὶ μέχρι ποσότητός τινος ἐκδήλου τῆς ἀμαρτίας ἡμῶν οὐκ οὐσης· ἐπάγει δὲ τριηκόντα τὰς δίκας λελυμένῃ ὁ νομοθέτης Κύριος· διακαρτερεῖ δὲ ἐξ ἑμψύτου φιλάνθρωπις, ἐσθ' ¹⁸ δεῖ καὶ πλημμελούντων ἀνέχεσθαι, οὐκ εἰς ἅπαν ἀγαπητῶν· καὶ γὰρ ἔφη πρὸς τὸν Ἀβραάμ ¹⁹. Οὕτω ἀναπεπλήρωται αἱ ἀμαρτίαι τῶν Ἀμορραίων ἕως τοῦ νῦν. Πρὸς δὲ γε τοὺς Φαρισαίους; ἀκαθέκτως ἠελυπηκότας φησὶν ²⁰. « Ὑμεῖς ἀναπληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. » Οὐκοῦν εἰ βούλοιτό τις διαβιώναι μὲν ὀρθῶς, εὐδουλεστάτας δὲ καὶ ἐπιεικεστάτας ἐν τῷδε τῷ βίῳ ποιεῖσθαι τὰς διατριβὰς, ὀρθοποδοῖ καὶ ¹ διανύξεται τὰ δεινὰ, γνώμης ἐχόμενος; ὀρθῆς καὶ ἀδίσταρτος, τὸ μὴ ἐναλῶναι μὲν κακοῖς; Ἀτρεκῆς; ὁ λόγος· ἐφ' ἡμῖν **111** γὰρ ἔστι τὸ ἐκ' ἄμφω βλέπειν, πρὸς τὰ γαθὰ, φημι, καὶ τούναντιον. (24b) Καὶ οἱ μὲν ἐν λόγῳ πεποιημένοι τὸ θαυμάζεσθαι πεφυκώς, ἐν καλῷ γενήσονται τῆς ἀρετῆς, οἱ δ' ἀποκλίναντες εἰς τούναντιον καὶ τῶν ἀμεινόνων προθέτες ² τὸ ἀδικοῦν, τὴν οἰκίαν καταφθειραντες ζωὴν, ἀλλοίεν ἂν ³ αὐθένται, καὶ ὀλετήρες; δεινὸν κατὰ τῆς σφῶν αὐτῶν κεφαλῆς ἐξελεγεγμένοι ⁴. » (6) Ταύτη τοίνυν φησὶ καὶ ὁ ἱερὸς Ἰσίδωρος. « Ἡ τῶν ἀμαρτημάτων ἐπίτασις ἀναγκάζει, ὡσπερ τὴν θείαν καὶ ἀβλὸν φύσιν ἐκ τῆς; κατὰ φύσιν ἀγαθότητος; εἰς τὴν παρὰ φύσιν χωρεῖν ὀργήν· ὅθεν καὶ Ἰουδαίους ἔφη Χριστός ⁵. « Πολλάκις θῆέλησα ἐπισυναγαγεῖν

A catorum plenitudinæ inductam, apud Deum determinatum et vocatum vindictam et retributionem, sicut in cantico Moysis scriptum est : « Nonne hæc condita sunt apud me et signata in thesauris meis, in die justitiæ et retributionis, in tempore, quando labitur pes eorum » ? et reliqua. Pariter quando Moyses in contritione sua stetit deprecans Dominum, ne perderet populum peccatorem et scelestum, oratione delectus dixit Deus : « Tu autem vade quo locutus sum tibi secundum deprecationem tuam, et duc populum. Ego autem in die ultionis visitabo et hoc peccatum eorum. » Pergitque Scriptura dicens : « Percussit ergo Dominus populum pro reatu vituli quem fecerat Aaron. » Impossibile est, et vere supra vires cujusque positum divinam vindictam effugere, etsi Deus eam post peccatorum gressus statim non immittat, quia longanimitis, bonus et hominum amicus, potius conversionem in melius, quam in pejus et deterius corruptionem, accipit, quod paucis verbis clare ostendi potest. Dicit enim magnus Cyrillus : « Mensuram habent iniquitates omnium hominum qui in terris degunt : quanta vero et quæ sit peccati plenitudo, non est nobis notum. Prævaricatori penas statim decernit legum conditor Dominus, differt vero eas ex innata erga homines misericordia, et aliquando iniquos sustinet absque ulla omnino indignatione ; dicit enim ipse ad Abraham : — Nondum completæ sunt iniquitates Amorrhæorum usque ad præsens tempus. — Et ad Pharisæos ultra modum mala operantes ait : « Vos quidem adimpletis mensuram patrum vestrorum. — Qui recte vivere vellet et semper in hac vita quidquid optimum et perfectissimum est agere, et mente recta firmiter statueret non declinare ad malum, possetne juste ambulare et fugere mala ? Equidem posset : pœnos nos est enim ad utrumlibet oculos conjicere, aut ad bona scilicet, aut ad mala. Et qui rectæ rationi obsequentes digna laude opera egerunt, virtutis præmiis fruuntur ; qui vero in contrariam partem declinantes iniquitati justitiam postposuerunt, ipsi sibi necem inferent, semetipsorum homicidæ erunt, propriumque caput dira manu decident. » Unde et sacer Isidorus ait : « Ipse peccatorum magnitudo divinam spiritalemque naturam a bonitate quæ ei competit, in iram quæ est contra naturam prorumpere cogit ; unde et Judæis dixit Christus : « Quoties volui congregare vos ; et nolulistis ; ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. » Quoniam, inquit, misericordiam respicistis, vindictæ potestatem experiemini. Videns Deus hominem in summum malum prorsum penitentem, aufert ab eo gratiam suam, qua destitutus

Variæ lectiones et notæ.

¹¹ Ps. lxxv, 2. ¹² Deut. xxxii, 34, 35. ¹³ ἐκδ. ἀνταποδώσω, ἐν 35. ¹⁴ ἐξολ. l. τοῦ μὴ ἐξολ. cod. ¹⁵ Exod. xxxii, 34. ¹⁶ Ex. xxxii, 35. ¹⁷ Gen. 80, 7-81, 18, 20 ἀτε? ¹⁸ Gen. xv, 16. ¹⁹ Matth. xxiii, 32. ἡμῶν cod. ² ὀρθοποδοῖσθαι δὲ καὶ? διανήξεται cod. ³ προσθ. cod. ⁴ ἄλλοι ἀνάν cod. ⁵ ἐξελλεγμ. cod. ⁶ Matth. xiii, 37-38.

homo, ad peiora proruit, a diabolo semper incitante, non a Deo suadente ut a malo recedat, adjutus, iram Dei incurrit. Sic elucet iudicium æquæ inviolabilisque justitiæ Dei paucis verbis expressum : « Videbunt recti, et lætabuntur et omnis iniquitas oppilabit os suum. » Et jure merito : « Dominus enim perversos in perversas vias inducet, » et : « Non frustra enim jactitur rete ante volucres. » — « Pedes enim illorum ad malum currunt et festinant ut effundant sanguinem. » Quapropter dicit Apostolus : « Ignoras quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit ? secundum autem duritiam tuam et impeniens cor thesaurizas tibi iram in die iræ et revelationis justi iudicii Dei. » — « Universa enim, inquit, cum justitia operatus est Dominus, impium autem custodit ad diem malum. » Cum prævaricantibus et Deum irritantibus peccatis suis omnia sæpe prospere eveniant ex Dei longanimitate, cum nihil damni patiantur, sed fortuna favente et rebus feliciter succedentibus, longa beataque vita fruuntur impii, dicunt insipientes : « Sic Deus dominatur et gaudet. » Quamobrem « Faciamus mala ut eveniant bona ; » — « quorum damnatio justa est. » De quibus et David ait : « In labore hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur. Ideo tenuit eos superbia in finem, operiti sunt iniquitate et impietate sua ; » et, « Cogitaverunt et locuti sunt nequitiam ; iniquitatem contra cælum locuti sunt. Posuerunt in cælum os suum, et lingua eorum transiit in terra, et dixerunt : Quomodo scit Deus ; et : Est scientia in Excelso ? » — « Verumtamen propter eorum dolos posuit eis Deus mala, dejecit eos dum elevarentur, et facti sunt in desolationem, subito defecerunt ; perierunt propter iniquitatem suam. » Unde : « Dixi iniquis : Nolite inique agere, et delinquentibus : Nolite exaltare cornu, et nolite loqui adversus Deum iniquitatem, quoniam Deus iudex est ; » et : « Noli æmulari in eo qui prosperatur in via sua, in homine faciente injusta. Quoniam tanquam fenum velociter arescent, et quemadmodum herbarum olera cito decident. Justus enim Dominus et justitias dilexit. » Oportet nunc, si omnino servi sapientes et non hypocritæ sumus, virtutem prosequi, non ex regni cœlestis aut aliorum bonorum expectatione, sed propter universorum Dominum omnia facere. Multi tamen lapsi sunt, multi torpent, quia post mercedem virtutis non anhelant. Deus regnum promittit et non auditur ; gehennam diabolus pollicetur et diligitur. Quid ista insaniam turpius, quid irrationabilius ? Et quid dico gehennam ? ante gehennam superaddit dolorem, opprobrium, irrisionem, sexcentasque pœnas multasque mortes iis qui ipsi crediderunt et obsecuti sunt.

ἄμας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε· ἰδοὺ ἀφίστα· ὁ οἶκος ἡμῶν ἔρημος. Ὑπεῖδὴ γὰρ, φησὶν, οὐ δέχεσθε τὴν φιλανθρωπίαν, ἐπιγνώσεσθε τὴν ἐξουσίαν τῆς τιμωρίας. Ὅταν γὰρ ἴδῃ ὁ Θεὸς εἰς ἄκρην κακίας ἐκκλίναντα τὸν ἄνθρωπον, ἀπαίρει ἡ τὴν ἑαυτοῦ χάριν ἐξ αὐτοῦ, ἧς ὁ ἄνθρωπος στερούμενος, ἐπὶ πλεον τραχύνεται, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐρεθιζόμενος, καὶ μὴ ἔχων τὸν Θεὸν ἐν αὐτῷ συμβούλευτον ἀποσχέσθαι ἀπὸ κακοῦ, καὶ διὰ τοῦτο καταλαμβάνει αὐτὸν ἡ ὀργή. (7) Οὕτω τοίνυν προφανῶς ἡ ψήφος τῆς ἀδεκάστου καὶ θείας κρισεως, διαδειχθεῖσα ἐν ἐπιτόμῳ· « Ὅψονται εὐθεῖς, καὶ εὐφρανθήσονται, καὶ πάντα ἀνομιὰ ἐμφράξει στόμα αὐτῆς. » Καὶ μάλα εἰκότως· « Πρὸς γὰρ τοὺς σκολιούς, σκολιὰς ὁδοὺς ἀποστελεῖ Κύριος, » καὶ ὁ· « Οὐκ ἀδίκως ἐκτείνονται δίκτυα πτερωτοῖς. » — Οἱ γὰρ πόδες αὐτῶν εἰς κακίαν τρέχουσιν καὶ ταχίνοι εἰσι τοῦ ἐκχέειν αἷμα. Ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος· ὁ· « Ἡ ἀγνοεῖς, ὅτι τὸ χρῆσθον τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἀγει; κατὰ δὲ τὴν σκληρότητα καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας Θεοῦ. » — Καὶ γὰρ πάντα, φησὶ ¹⁰, τὰ ἔργα Κυρίου μετὰ δικαιοσύνης, φυλάσσεται δὲ ὁ ἀσεθῆς εἰς ἡμέραν κακῆν. » (8) Οἱ τοίνυν παρανομοῦντες καὶ παραπικραίνοντες, εὐωδούμενοι πολλὰκις τῇ μακροθυμίᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ μηδὲν πάσχοντες δεινόν, ἀλλ' εὐθηνούντες καὶ πάσης εὐπραγίας καὶ εὐημερίας καὶ εὐβρωστίας καὶ πολυζωίας ἀπολαύοντες, **112** Ὡς τῶς, φασὶν ¹¹ οἱ ἀγνώμονες, εὐχριστεῖται ὁ Θεὸς καὶ χαίρει. » Καὶ διὰ τοῦτο ¹² « Ποιήσωμεν τὰ κακὰ ἵνα πλεον ἔλθῃ τὰ ἀγαθὰ, » — ὣν τὸ κρίμα ἐνδικόν ἐστι. » Περὶ ὧν καὶ Δαυὶδ ἔλεγε ¹³· « Ἐν κόποις ἀνθρώπων οὐκ εἶσι, καὶ μετὰ ἀνθρώπων οὐ μαστιγώθησονται· διὰ τοῦτο ἐκράτησεν αὐτοὺς ἡ ὑπερηφάνια εἰς τέλος, καὶ περιεβάλοντο ἀδικίαν καὶ ἀσεβίαν, » καὶ· « Διενοήθησαν καὶ ἐλάλησαν ἐν πονηρίᾳ, ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος ἐλάλησαν· ἔθεντο εἰς οὐρανὸν τὸ στόμα αὐτῶν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν διετλήθη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ εἶπαν· Πῶς ἔγνω ὁ Θεός; καὶ· Εἰ ἐστι γινῶσις ἐν τῷ ὕψις; » — Οἷς διὰ τὰς δολιότητας αὐτῶν ὁ Θεὸς ἔθετο αὐτοῖς κακὰ, κατέβαλεν αὐτοὺς ἐν τῷ ἐπαρθηναί, καὶ ἐγένοντο εἰς ἐρήμωσιν, ἐξάπινα ἐξέλιπον, ἀπώλοντο διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν. » ὅθεν ¹⁴· « Εἶπα τοῖς παρανομοῦσι· Μὴ παρανομεῖτε· καὶ τοῖς ἀμαρτάνουσιν (25)· Μὴ ὑψοῦτε κέρας — καὶ μὴ λαλεῖτε κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν, ὅτι ὁ Θεὸς κριτῆς ἐστι; » καὶ ¹⁵· « Μὴ παραζηλοῦ ἐν τῷ κατεσδομένῳ· ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ, ἐν ἀνθρώπων ποιοῦντι παρανομίαν. » — « Ὅτι, ὡσεὶ χόρτος, ταχὺ ἀποξηρανθήσονται, καὶ ὡσεὶ λάχανα χλόης, ταχὺ ἀποπεσοῦνται· δίκαιος γὰρ Κύριος, καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησεν. » (9) Δεῖ τοίνυν, εἰ πάντως δοῦλοι εὐγνώμονες τυγχάνομεν καὶ ἀνυπόκριτοι, μὴ βασιλεῖα

Variae lectiones et notæ.

⁸ ἐπαίρει cod. ⁷ ἐν ἐπιτόμῳ cod. — Ps. cvii, 42. ⁹ Prov. i, 17. ¹⁰ Rom. ii, 4, εἰ cod. ¹¹ Prov. xvi, 4. ¹² φη. cod. ¹³ Rom. iii, 8. ¹⁴ Ps. lxxiii, 5, 6, 8, 9, 11, 19. ¹⁵ Ps. lxxv, 4-7. ¹⁶ Ps. xxxvii, 7, 2. ¹⁷ Σπράχ· « Μὴ εἶπη· Τίς μου δυναστεύσει κατὰ τὰ ἔργα μου ; ὁ γὰρ Κύριος ἐκδικῶν ἐκδικήσει σου τὴν βλάβην· μηδὲ εἶπη· Ἡμάρτηκα, καὶ τί μοι ἐγένετο ; ὁ γὰρ Κύριος ἐστὶ μακροθύμος (καὶ οὐ μὴ σέ ανεί). v, 34, με δ. ὁ γὰρ Κύριος ἰ. ἔ. σ. μὴ ἔ. μακρ. ceteris omissis.

προδοκίᾳ μηδ' ἄλλῃ τιῇ μελλόντων ἀγαθῶν ἐλπίδι τὴν ἀρετὴν πράττειν, ἀλλὰ δι' αὐτὸν τῶν ἀπίκτων Δεσπότην Θεὸν πάντα ὑπομένειν. Ἄλλ' εἰσὶ ἀναπεπτωκότες πολλοὶ καὶ κωθροὶ, ὅτι οὐδὲ μετὰ μισθοῦ τῆς ἀρετῆς ἐφίενται. Καὶ ὁ μὲν Θεὸς βασιλείαν ἐπαγγελλόμενος οὐκ ἀκούεται, ὁ δὲ διάβολος γένναν προξενῶν, φιλεῖται· καὶ τί τῆς μανίας ταύτης χαλεπώτερον καὶ λυσοσώδεστερον; καὶ τί λέγω γένναν, καὶ πρὸ τῆς γέννης, ὀδύνην ἐνταῦθα, καὶ αἰσχύνην, καὶ γέλωτα προσεπανάγων, καὶ μυρίας κολάσεις, καὶ θανάτου; πολλοὺς ἔχειν τοὺς πειθόμενους καὶ προστρέχοντας αὐτῷ.

ΑΓ'. Περὶ Ἡλίου τοῦ ἀρχιερέως.

A

XXXVI. De Heli summo pontifice.

113 ¹⁷ Μετὰ δὲ τοὺς κριτὰς ἔκρινε τὸν λαὸν ὁ ἀρχιερεὺς Ἡλεὶ ἔτη κ'. Καὶ τῇ παροιμίᾳ τε καὶ ἀταξίᾳ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ὀφνὶ καὶ Φινεὲς ἐπὶ τῶν θυσιαῶν, ἑκατέρους μετήλθε πάλιν ἡ θεία δίκη· οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ πολέμῳ θειῶς ἀνηρέθησαν· ὁ δὲ τῆς θείας ἀκούσας φωνῆς τῆς λεγούσης ¹⁸· « Εἶπα· Ὁ οἶκός σου διαλειύσεται ἐνώπιόν μου ἕως τοῦ αἰῶνος ¹⁹· καὶ νῦν οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἡ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω, καὶ οἱ ἐξουθενούντές με ἀτιμασθήσονται, καὶ ἐξολοθρεύσω τὸ σπέρμα σου ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου μου· » καὶ πάλιν ²⁰· « Ἰδοὺ ἐγὼ, φησὶν, ἐκδικῶ τὸν οἶκον Ἡλεὶ ἕως αἰῶνος ἐν ἀδικίαις υἱῶν αὐτοῦ· » μεθ' ὧν καὶ τὴν παράληψιν τῆς κίβωτοῦ διαγνοὺς μετὰ ταῦτα, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ δίφρου ἐπίσθιος, καὶ συνερίθει· ὁ νῶτος αὐτοῦ, ἀπέθανεν ἐτῶν λ'. (2) Περὶ ἔν φησιν ὁ Χρυσόστομος· « Ἰερεὺς τις ἦν παρὰ ²¹ Ἰουδαίοις, μέτριος ἀνθρωπος καὶ ἐπεικῆς, Ἡλεὶ τούνομα, β; γενόμενος δύο παιδῶν πατὴρ, καὶ ὁρῶν αὐτοὺς ἐπὶ κακίαν ²² βαδίζοντας, οὐ κατεῖχε οὐδὲ διεκώλυε μετὰ σπουδῆς καὶ σφοδρότητος· ²³ τὰ δὲ τῶν παιδῶν ἐγκλήματα, πορνεία τε ἦν καὶ γαστριμαργία· « Ἐκοιμῶντο γὰρ, φησὶ ²⁴, μετὰ τῶν γυναικῶν τῶν παρεστηκότων παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, » καὶ ἤσθιον πρὸ τοῦ ἡγιασθῆναι τὰ κρέα καὶ τὴν θυσίαν ἐνεχθῆναι· ἄπερ ἀκούων ὁ πατὴρ, τιμωρίαν μὲν οὐκ ἐπέθηκεν, λόγους δὲ καὶ παραινέσεις ²⁵ ἐπειρᾶτο τῆς πονηρίας ταύτης αὐτοὺς ἀπαγαγεῖν ²⁶, λέγων· « Μὴ, τέκνα, μὴ ποιεῖτε οὕτως, ὅτι οὐκ ἀγαθὴ ἡ ἀκοή, ἦν ἐγὼ ἀκούω περὶ ὑμῶν τοῦ ποιεῖν τὸν λαὸν τοῦ [τον] μὴ ²⁷ λατρεύειν τῷ Κυρίῳ. Ἐάν γὰρ ἀμαρτῶν ἀνθρώπου ἀμάρτη, προσεύξεται περὶ αὐτοῦ πρὸς Κύριον· ἐάν δὲ τῷ Κυρίῳ ἀμάρτη, τίς προσεύξεται περὶ αὐτοῦ; » Ἐπεὶ οὖν μὴ πῆν ²⁸, ὅσον ἐχρῆν, ἐπεδείξατο ²⁹, καὶ αὐτὸς μετ' ἐκείνων ἀπώλετο· καὶ γὰρ ἀπειλὰς ἔδει προσθεῖναι ³⁰ καὶ **114** μάστιγας ἐπιθεῖναι ³¹ καὶ τῆς βΨεως αὐτοῦ ἐξελάσαι καὶ μὴ παντελῶς ψεῖσασθαι· ἀλλ' ἐπειδὴ ψεῖσάμενος αὐτοῦ τῶν παιδῶν ἀκαίρως, μετὰ τῶν παιδῶν καὶ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν ἀπώλεσε ³². Ἀκούσον γὰρ τί φησιν πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός, μᾶλλον δὲ

B

C

D

Post iudices populum rexit summus sacerdos Heli annos viginti. Cujus filii Ophni et Phinees a divina vindicta ambo e vita sublati sunt, ob ebrietatem et nequitiam circa sacrificia. Uterque enim in bello misere occubuit. Sic ad aures patris vox Dei locuta erat : « Loquens locutus sum; ut dominus tua ministraret in conspectu meo usque in sempiternum. Nunc autem, dicit Dominus, absit hoc a me : sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles, et rejiciam semen tuum ut non ministret mihi. » Et rursus : « Ecce ego in domum Heli usque in sempiternum vindico iniquitates filiorum ejus. » Præterea audito quod capta esset arca, cecidit de sella retrorsum et fractis cervicibus mortuus est, anno vitæ suæ nonagesimo De quibus Chrysostomus ait : « Erat apud Judæam sacerdos quidam, vir rectus et benignus, cujus nomen Heli, qui pater factus duorum puerorum, vidensque eos in viis malis ambulantes, non contigit, nec cum diligentia et severitate corripuit. Crimina autem adolescentium erant fornicatio et ebrietas. « Dormiebant enim, ait Scriptura, cum mulieribus quæ observabant ad ostium tabernaculi, » comedebantque carnes antequam sanctificarentur, et victimas priusquam offerrentur Domino. Quibus auditis, pater eos non castigavit, sed verbis et hortationibus enixus est eos ab illa nequitia retrahere, dixitque eis : « Nolite, filii mei, sic agere; non enim est bona fama quam ego audio, quod populum a Dei cultu amoveatis. Si peccaverit vir in virum, orabunt pro eo Dominum; si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? » Quia vero non satis firmiter omnia eis exprobravit, cum ipsis periiit. Minas enim addere debebat et minis verbera, et eos a conspectu suo expellere et non sic omnino parcere; sed quia pepercit, et filios suos et scipsum perdidit. Audi quid dixerit Deus ad Heli, aut potius non ad Heli; non enim eum dignum habuit cui responderet, ad iram enim

Variae lectiones et notæ.

¹⁷ 1132. (4045). Ced. 107, 12-108, 3. ¹⁸ I Sam. II, 30, 31. ¹⁹ ἕως τοῦ αἰῶνος; I. ἕως αἰῶνος cod. et LXX. ²⁰ I Sam. III, 15. ²¹ τοῖς Chr. I, 79. ²² κακία codex. ²³ διεκ. οὐ μ. σπ. cod. ἐκ. οὐ μ. πάσης δὲ τοῦτο ἐποίησε σπ. Chr. ²⁴ I Sam. II, 22. ²⁵ λόγῳ δὲ καὶ παραινέσει Chr. ²⁶ ἀπάγει αὐτούς Chr. — λέγειν codex I Sam. II, 2, 4, 25, καὶ ταῦτα συνεχῶς πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε ῥήματα. Chr. ²⁷ λαὸν μὴ Chr. — πάνυ cod. ²⁸ τὴν ἀπειλήν cod. ²⁹ πρ. ἐχρῆν Chr. ³⁰ ἐπ. καὶ βεβύστερον πολλῶ γενέσθαι καὶ χαλεπώτερον· ἐπειδὴ οὖν τούτων οὐδὲν ἐποίησε, κ. τ. λ., καὶ φεῖσ. Chr. ³¹ προσάπλωσε σ. Ἀκ. γούν Chr.

provocabat Dominum; per alium ei nuntiat quæ cum apprehendent mala. Ideo per servam suam Samuel dicit: « Novit indigne agere filios suos, et non corripuit eos. » Corripuit quidem, sed ista correctio ei ad bonum non imputatur, caruit enim vehementia et minis. Dicto ergo crimine inducit pœnam Deus, valde iratus dicens: « Idcirco juravi domui Heli quod non expiatur iniquitas domus ejus victimis et muneribus, usque in æternum. » Hic sane apparet ira vehemens pœnaque irremissibilis et absque venia in totum genus et universam domum Heli, pro cujus vita tamen nihil unquam exprobravit Deus, nec usquam conquestus est seni huic. Sed quod mirandus fuerit in cæteris et valde sapiens, tum ex aliis, tum etiam ex ipsis calamitatibus quas pertulit perspicuum est. Cognito enim infelix pater Deum ad extremas iræ et vindictæ metas devenisse, non rebellavit, nec indignatus est adversus Dominum, nec dixit sicut plurimi dicere solent: Numquid aliorum facta mihi imputari possunt? numquid istorum luere me peccata oportet? Æstatem habent, eos solos pœnas dare æquum est. Nihil simile nec dixit, nec cogitavit quidem, sed velut servus sapiens respondit dicens: « Dominus quod bonum est in oculis suis faciat. » Quod si summum sacerdotem, senem gloriosum Heli, qui viginti annos populo præfuerat servieratque absque crimine Deo, nihil ab ira vindictæque divinæ potuit eripere, sed propter aliorum peccata perit vir ille, qui per tot annos tot bona fecerat opera, quæ Deum iratum flectere non potuerant, quomodo nos obtinebimus veniam ab eius virtute tantum remoti, qui peccatores non redarguentes, eis ignoscimus, et cum valeamus eos coercere et a malo revocare, contra, eis cooperamur quæmissa omni objurigatione omnique punitione neglecta? — « Nec quis dicat: Multi magis quam Heli filios suos neglexerunt, et tamen nihil huic simile passi sunt. Passi sunt, et sæpe istis duriora, etsi non animadvertentem nos, quos sæpe nostra nostrorumque infortunia et calamitates non tangunt. Unde enim mortes improvisæ? unde morbi difficiles et diuturni nobis et ipsis pueris? Unde ista damna, res adversæ, calamitates? Unde ista sexcenta et multiplicia mala? Nonne, quia negligentur pueri et sine disciplina relinquuntur? Cujus veritatis testis est et senex ille, testis est et sapiens qui dicit: « Ne jucunderis in filiis impiis; et, si non est timor Dei in illis, non credas vitæ illorum; » et: « Αἰσχροῦ λυγτοῦ dolebis; cito cognosces quia exinde evenient. » Multi ergo, ut dixi, talia passi sunt; quod si quidam effugerunt, non semper effu-

A (25^b) οὐ πρὸς αὐτόν· οὐδὲ γὰρ ²³ ἀποκρίσεως αὐτὸν ἄξιον ἔκρινεν εἶναι λοιπὸν ὡς προσκεκρουκότα, ἀλλὰ δι' ἐτέρου ποιεῖν τι καταληψόμενα αὐτὸν κακά. — Διὸ φησιν διὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Σαμουὴλ ²⁴· « Ἔγνων, ὅτι κακολογοῦνται οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐνουθέτει αὐτούς. » — Καὶ μὴ ἐνουθέτησε, ἀλλ' οὐδὲν νουθεσία ἐκείνη λελογίσταται, μὴ ἔχουσα τὸ σφοδρὸν καὶ ἐπιτεταμένον. — Εἰπὼν δὴ τὸ ἔγκλημα ἐπάγει καὶ τὴν κόλασιν μετὰ πολλῆς τῆς ὀργῆς φάσκων ²⁵· « Ὄμοσα τῷ οἴκῳ Ἡλεὶ, εἰ ἐξελασθήσεται ²⁶ ἁμαρτιατῶ οἴκῳ αὐτοῦ ἢ ἐν θυμιάματι ἢ ἐν θυσιᾷ ἕως τοῦ αἰῶνος. » Εἶδες ἀγανάκτησιν ἐπιτεταμένην καὶ ἀσύγνωστον κόλασιν καὶ ἀσυγχώρητον εἰς ὄλον ²⁷ αὐτοῦ τὴ γένος καὶ τὸν οἶκον, καίτοι τοῦ μὲν Ἰθίου βίου ἕνεκα οὐδὲν ἠτιέθη ποτὲ, οὐδὲ κατεγκαλεῖν εἶχεν ὁ Θεὸς ἑτερόν τι τῷ προσβύτῃ, ἀλλ' ἦν τᾶλλα πάντα θαυμαστὰ; καὶ τὴν φιλοσοφίαν, οὐκ ἐκ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν παρὰ τὴν συμφορὰν ²⁸ συμβάντων ἔστιν ἰδεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ ταῦτα πάντα ἤκουσε καὶ πρὸς ἔσχατον τιμωρίας· εἶδεν αὐτὸν ἐλθόντα, οὐκ ἀπεδυσπέτησε, οὐκ ἐδυσχέρανε, οὐκ εἶπε τι εἶον εἰκὸς τοὺς πολλοὺς λέγειν· Μὴ γὰρ ἐγὼ τῆς ἐτέρων γνώμης κύριός εἰμι; καί· Τῶν ἐκείνων ἁμαρτημάτων ὀφλήσω δίκας; αὐτοὶ ἤλικιαν ἔχουσι, καὶ αὐτοὶ δίκαιόν ²⁹ ἐστὶ κολάζεσθαι μόνον ³⁰· ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν οὐδὲ ἐνόησεν, ἀλλ' ὡσεὶ οἰκείτης εὐγνώμων ἀπεκρίθη λέγων ³¹· « Κύριος τὸ ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ποιέτω. » Εἰ τοῦνυν τὸν ἀρχιερέα τὸν προσβύτην, τὸν ἐνδοξον, τὸν ἐτῆ κ' προστάτην καὶ ἀμέμπτως τῷ Θεῷ δουλεύσαντα, οὐδὲν ἔσχευε τοῦτον ἐξελεσθαι τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπειλῆς, ἀλλὰ διὰ τὰ ἐτέρων ἁμαρτίας **115** ἀπόλετο, καὶ ³² τὸν ἐν τοσοῦτοις ἔτεσι τοσαῦτα κατ' ὀρθωκότα, ἃ τὸν Θεὸν οὐκ ἐδυσώπησαν, ποίαν ἡμεῖς ἔξομεν συγγνώμην, οἱ τῆς ἀρετῆς ἐκείνου τοσοῦτον ἀποδόντες, καὶ ἐτέροις ἁμαρτάνουσιν ἐφησυχάζοντες, καὶ παραχωροῦντες, καὶ προδυνάμενοι ³³ κωλύειν αὐτούς καὶ ἀναστέλλειν, τούναντιον μᾶλλον μετερχόμεθα ἀνεγκλήτους αὐτούς ἕντες καὶ ἀτιμωρήτους; « Καὶ μηδὲς λεγέτω ³⁴, ὅτι πολλοὶ μεις ὄνως τοῦ Ἡλεὶ τὸν ἴδιον ³⁵ ἀμελήσαντες παιδῶν, οὐδὲν ἔπαθον οἶον ἐκεῖνος. » Ἐπαθον οὖν πολλοὶ ³⁶ κολάκις καὶ χαλεπότερα τούτων ³⁷, κὰν ἡμεῖς ἀγνωῶμεν, **D** ἐκ πολλῆς ἀναισθησίας τῶν τε ἡμετέρων συμφορῶν καὶ συμβάσεων, καὶ τὰς τῶν πέλας. Πόθεν γὰρ ἄωροι θάνατοι; Πόθεν αἱ χαλεπαὶ καὶ συνεχεῖς νόσοι καὶ ἡμῖν καὶ τοῖς παισὶν αὐτοῖς; Πόθεν ζημίαι, καὶ περιστάσεις, καὶ ἐπήρσιαι; Πόθεν τὰ μυρία κακά καὶ ποικίλα ³⁸; Οὐκ ἐκ τοῦ μοχθηροῦ ὄντας τοὺς παῖδας περιορῶν; Καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθὲς ἐστὶν ³⁹, μάρτυς μὲν καὶ ὁ προσβύτης οὗτος, μάρτυς δὲ καὶ

Varie lectiones et notæ.

²³ μ. δὲ π. ἀ. οὐκ ἐτι Chr. ²⁴ I Sam. iii, 13. ²⁵ I Sam. iii, 14. ²⁶ ἐξελίσσεται cod. Chr. ²⁷ εἰ ὄλον cod. ²⁸ συμφ. ταύτην ἐπισ. Chr. ²⁹ ἀν εἶεν δίκαιοι Chr. ³⁰ μόνον l. μόνοι cod. ³¹ I Sam. iii, 18. ³² ἀπ. καὶ τῆς διγνώριας ταύτης ἢ ἁμαρτία, καθάπερ κύμα ἄγριον καὶ μέγα, πάντα ὑπερέσχευεν ἐκείνα καὶ τὰ κατορθώματα ἐκρούφεν ἅπαντα, τίς ἠμάρτησεται δίκην Chr. ³³ καὶ προδ. l. καίπερ δ. cod. ³⁴ Καὶ μὴ μοι λ. τις δl. ³⁵ οἰκείων Chr. ³⁶ ὁ Ἡλεὶ· Ἐ. μὲν γὰρ καὶ π. Chr. ³⁷ τούτων καὶ διὰ ταύτην τὴν ἁμαρτίαν· πόθεν Chr. ³⁸ καὶ π. om. Chr. ³⁹ Καὶ ἄτι οὐ στοχασμὸς τ. ἔ. Chr.

ὁ σοφὸς λέγων ¹⁰. « Μὴ εὐφραίνου ἐπὶ υἱοῖς ἀσεβέ- A
σιν, » καί· « Εἰ μὴ ἔσται μετ' αὐτῶν φόβος Θεοῦ,
μὴ ἐμπιστεύσῃς τῇ ζωῇ αὐτῶν, » καί ¹¹. « Στενά-
ξεις πένθει ἀώρῳ· καὶ ἐξάπινα τὴν ἐξ αὐτῶν συν-
τέλειαν γνῶσῃ. » Πολλοὶ μὲν οὖν, ὡς ἔφην ¹², πολλὰ
τοιαῦτα πεπόνθασιν· εἰ δέ τινες καὶ διέφυγον, ἀλλ'
οὐκ (26^a) εἰς τέλος ἐκφεύζονται, ἀλλ' ἐπὶ κακῷ τῆς
ἐαυτῶν κεφαλῆς· ἀπελθόντες δὲ ἐκεῖ πικροτέραν
τίσσοσι δίχην. » Ὅπερ εἰδὼς ὁ Ἀπόστολος παραι-
νεῖ φάσκων ¹³. « Οἱ πατέρες, ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ἐν
παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου. » Καὶ μὴ ἐπισφαλῆς
καὶ λίσαν ἐπικίνδυνον ἐφησυχάζειν τοῖς ἀμαρτάνουσιν,
καθὼς αἱ Γραφαὶ διαγορεύουσιν. Ἴδου γὰρ ὁ μὲν
Ἄχαρ ἦν ἵνα τὴν χρυσὴν γλῶτταν ἐκλεψε καὶ τὴν
ψιλὴν ἐσθῆτα, ἐπὶ πάντα τὸν λαὸν γέγονεν ἡ ὀργὴ
τοῦ Κυρίου ¹⁴, καίτοιγε μὴ εἰδὸτα τὸν ἡμαρτηκότα B
καὶ τὸ ἀμάρτημα μέχρις οὗ ἐφανερώθη ὁ κλέπτης
καὶ τὸν φοβερὸν ἐκείνον ἄμα πᾶσι τοῖς **116** ἰδίοις
θπέστη διεθρον. Ὁ δὲ Ἥλει, καίπερ οὐκ ἐφησυχά-
σας τοῖς ἐαυτοῦ υἱοῖς καὶ « λοιμοῖς », ὡς εἴρη-
ται ¹⁵, ἀλλὰ καὶ λόγῳ πλείονα ¹⁶ κατασκευάσας, τῆς
τε ἀμαρτίας τὸ ἄτοπον καὶ τῆς κρίσεως τὸ ἀφυκτον,
ὅτι μὴ ὄλω; ἐμυθιστερον ἐξεδίχθησεν, τοσοῦτον
παρώξυνε τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ τὸν λαὸν σὺν
τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ μαχαίρᾳ πεσεῖν καὶ τὴν κειωτὸν
ἐκείνην τὴν φοβερὰν καὶ ὀλίγοις ληπτὴν, ὑπὸ χει-
ρῶν ἀλλοφύλων ἀγεσθαι, ὅπου ἂν βούλοιντο· καὶ
αὐτὸν ἐκείνον, τὸν μέγαν ἱερεῖα λέγω, οἰκτρῶ τέλει
τὸν βίον καταστρέψαι. Εἰ δέ τοι κατὰ τοῦ μὴ ἀμαρ-
τήσαντος καὶ κωλύσαντος ¹⁷ καὶ διαμαρτυρομένου C
τοῖς ἀμαρτήσασιν τοιαύτη ὀργὴ ἐξεκκύθη, τί ἂν τις
εἴποι περὶ τῶν γινωσκόντων καὶ ἐφησυχάζοντων;
εἴτινες ἐὰν μὴ δεξωται τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρη-
μένον ¹⁸. « Διὰ τί οὐχὶ μάλλον ἐπειθήσασθε, ἵνα
ἐξαρθῆ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο πράξας; »
ἀνάγκη καὶ αὐτοὺς ἐκείνους ἀπόλλυσθαι· ὥστε κιν-
δυνεύουσι πάντως καὶ νῦν ὁμοῦ πάντες, τὸν αὐτὸν
διεθρον ὑποστῆναι ἢ χειρονα ¹⁹. « Ἐπτάκις μὲν
γὰρ ἐκδικεῖται ἐκ Κάν, ἐκ δὲ Ἀάμεχ (τὰ ὅμοια ὁ
ἀμαρτῶν) ἐδομηκοντάκις ἐπτά. » Διὰ τί δὲ πάλιν
εἰ μὲν τῶν ἀνθρώπων ἀμαρτάνοντες κολάζονται, οἱ
ὡδ οὐ κολάζονται; Πῶς γὰρ τῶν Ἰουδαίων μουχο-
ποιησάντων ἀπάντων, οἱ μὲν ἐκολάζοντο, αἱ δὲ οὐκ
ἐκολάζοντο; Ἡ πάντως οἱ μὲν, εἰδὼν, ὅτι μετανόη-
σαν καὶ τὴν φύσιν αὐτῶν ἠγνόησαν διὰ τὴν εὐλά-
θειαν, οἱ δὲ τῇ κακίᾳ ἐνέμειναν, ὡς τὸ μὲν ἀμαρ-
τημα ἴσον ἦν, τὰ δὲ μετὰ ταῦτα οὐκ ἴσα; Τίνας δὲ
ἔνεκεν καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὔας οὐχὶ αὐτῆ
τιμωρίᾳ, εἰ καὶ αὐτῆ ἡ ἀμαρτία; Ὅτι οὐκ ἦν ἴσον
τὸ ὑπὸ γυναικὸς ἀπατηθῆναι καὶ ὑπὸ ὄφρα· διὸ
οὐδὲ ἀπάτην ἐκείνο Παῦλος ἐκάλεσε, οὕτω λέγων·

Ὁ μὲν Ἀδάμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἐξαπατη-
θεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε. » Τίνας δὲ ἔνεκεν ὁ τὰ
ἕνλα συλλέξας οὐκ ἔτυχεν φιλονομιᾶς ²⁰; Ὅτι

Variae lectiones et notæ.

¹⁰ Eccli. xvi, 1, 2. ¹¹ Sap. xiv, 15. ὁ γὰρ π.
στ. γὰρ Chr. ¹² ἔπερ ἔφην Chr. ¹³ Eph. vi, 4.
cod. ¹⁴ I Sam. ii, 12. ¹⁵ πλείονα 1. πλείονι cod.
¹⁶ I Cor. v, 2. ¹⁷ Gen. iv, 24-26. I Tim. ii, 14.

gient, sed gravius super caput eorum graviora re-
vertentur. Postquam enim a vita migraverint,
duriores pœnas dabunt. » Quod cognoscens Aposto-
lus hortatur dicens : « Et vos, patres, educate
filios in disciplina et correptione Domini. » Fallax
enim et periculosum est valde, peccatores non re-
darguere, sicut in Scriptura narratur. Ecce enim
statim ut Achar regulam auream coceineumque pal-
lium abstulit, exarsit ira Domini super universum po-
pulum, nescientem tamen prævaricationem, et ipsam
prævaricationem, usque dum fur cognosceretur, et
auferretur pestis illa cum omnibus contribulibus
suis. Heli vero etsi non acquieverit filiis suis (pesti-
bus dixerim), sed ostenderit eis quam turpe pec-
catum et quam ineluctabile iudicium, quia tantum
eos non vehementius corripuit, in tantum iram
Dei incendit, ut populus cum ejus filiis occubuerit
gladio, et arcam metuendam paucisque tractabilem
manus Philistæorum ducerent quo vellent, et
ipse (summum pontificem dico) miserabili fato
perierit. Quod si adversus non peccantem, imo
impedientem et improbantem, sic ira cœlestis
accensa est, quomodo ergo adversus eos qui pec-
cata cognoscentes, peccatores silentio approbant?
Qui nisi fecerint quod ab Apostolo dictum est :
« Cur non magis luctum habuistis ut tollatur de
medio vestrum qui hoc opus fecit? » necesse est ut
et ipsi pereant. Mortem subire eis omnino timendum
est, aut aliquid pejus. « Septuplum enim ultio dabitur
de Cain, de Lamech vero qui idem peccavit septuagies
septies. » Cur vero de hominibus qui peccaverunt
alii puniantur, alii autem non? Omnes utique Judæi
peccaverunt in vitulo aureo : cur igitur alii perierunt,
alii vero non? An quia alii penitentia moti peccatum
pietate diluerunt, alii autem in iniquitate perman-
serunt? Attamen peccatum idem erat, exitus non
idem. Quare non eadem pœna Adami et Evæ,
siquidem eadem erat culpa? Quia non idem est
seduci a muliere, et decipi a serpente. Unde Paulus
hoc Adæ peccatum, seductionem non vocat; dicit
enim : « Adam non est seductus, mulier autem se-
ducta in prævaricatione fuit. » Quare qui collegit
ligna nullam invenit misericordiam? Quia multæ
æquitatæ erat factum istud, ab initio mandatum
Dei transgredi, et utilis erat talis pœna ut esset aliis
in exemplum ne præcepta Dei violarent. Hoc etiam
evenit in Anania et Saphira. Nos autem quando
peccavimus, videamus an misericordiæ digni si-
mus, an aliquid unde Deus nostri misereatur fece-
rimus, an veram egerimus penitentiam, an melio-
res effecti fuerimus, an ab oporibus nostris malis
nos averterimus : « Diverte enim a malo, ait Psal-
-mista, et fac bonum. »

πολλῆς παρανομίας ἦν τὸ γινόμενον ἀνάμειστον· ἐκ

τρογόμενος πατήρ τοῦ ταχέως ἀπατραθέντος τέκνου —
¹⁸ Jos. vii, 21 — ὀργὴ τοῦ Κυρίου 1. ὀργὴ Κυρίου
¹⁹ δὲ τὸν τῷ ἀμαρτήσαντι καὶ κατὰ τοῦ κωλ. cod.
²⁰ Num. xv, 32, 36.

προοιμίω αὐτῶν παραβῆναι πρόσταγμα Θεοῦ, καὶ ὅπως τοῖς ἄλλοις γένηται παιδεύμα μὴ καταφρονεῖν Θεοῦ ἐντολῆς. Τοῦτο καὶ ἐπὶ Σαπφείρας καὶ Ἀνανία γέγονεν. Καὶ ἡμεῖς **117** οὖν ὅταν ἀμαρτήσωμεν, σκοπήσωμεν, εἰ ἄξιοι ἐλέους ἐσμὲν καὶ εἰ ἐποιήσαμέν τι ὥστε ἐλεηθῆναι, εἰ μετενοήσαμεν (26b) γνησίως, εἰ βελτίους ἐγενόμεθα, εἰ ἀπέστημεν ἐκ τῶν πονηρῶν ἡμῶν ἔργων · « Ἐκκλινον γὰρ, φησὶν ⁶⁶, ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιήσον ἀγαθόν. »

XXXVII. *De Samuele.*

Post Heli judicavit populum Samuel sacerdos et propheta, annis triginta. Cujus cum filii Joel et Abia non ambularent juxta vias et virtutem patris sui, sed judicium perverterent, congregatus est populus in Ramatha petens regem secundum consuetudinem gentium. De quo valde contristatus est Samuel. Ait autem ei Deus : « Audi vocem populi ; non enim te abjecerunt, sed me, ne regnarem super eos. »

XXXVIII. *Initium regni Saul.*

Et dedit illis Saul filium Cis e tribu Benjamin, quem unxerat regem, virum justum proceraque statura altiore universis populo ab humero et sursum. Ab eo inceperunt reges esse in Israel.

Post Samuel regnavit Saul annis quadraginta ; qui cum ausus esset ante adventum prophetæ Deo offerre sacrificium, et postea transgressus esset mandatum Dei non interficiendo Amalecitas et regem eorum Agag, hæc audivit a propheta : « Stulte egisti nec custodisti mandata quæ præcepit tibi Dominus, qui præparavit tibi regnum tuum super Israel in sempiternum ; sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. Quæsitivus sibi virum secundum cor suum, ut esset dux super populum suum. »

Postea Samuel unxit David regem juxta verbum Domini ; Saul vero senescens et ad finem vitæ deveniens magis addidit ad iram Dominum provocare ; ideo reliquit eum spiritus Domini, et apprehendit eum spiritus malus. Ad eum tunc David adducitur leniendi doloris ejus causa. « Igitur, ait Scriptura, quancumque spiritus malus arripiebat Saul, David citharam manu pulsabat, et recedebat ab illo spiritus malus. » Perensit David Goliath Philistæum virum, « cujus altitudo sex cubitorum et palmi, et cassis aerea super caput ejus, et lorica squamata induebatur, porro pondus lorice ejus quinque millia siclorum æris erat et ferri ; ocreas æreas habebat in pedibus ; hostile autem hastæ ejus erat quasi liciatorium textentium ; ipsum autem ferrum hastæ ejus sexcentos siclos habebat ferri ; clypeus aureus tegebat humeros ejus. » Quamobrem foedere conjunctus David cum Saul factus est ei in insidiam eo quod saltantes

A

ΛΖ'. *Περὶ Σαμουήλ.*

« Μετὰ δὲ Ἡεὶ ἐκρινε τὸν λαὸν Σαμουήλ ὁ ἱερεὺς καὶ προφήτης ἔτη λ' ⁶⁵. Καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ Ἰωὴλ καὶ Ἀβιά, μὴ πορευόμενοι κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ καὶ ἀρετὴν, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἀπεμπολοῦντες, συναθροίζεται πρὸς αὐτὸν ὁ λαὸς εἰς Ἀρμαθέμ αἰτούμενοι βασιλέα κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἐθνῶν. Ὁ δὲ σφόδρα λυπηθεὶς, εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν ⁶⁶ · « Ἄκουσον τῆς φωνῆς τοῦ λαοῦ, ὅτι οὐ σὲ ἐξουθενώκασι, ἀλλ' ἐμὲ, τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐπ' αὐτούς. »

ΑΗ'. *Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Σαούλ.*

« Καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς τὸν Σαούλ υἱὸν Κί ; ἐκ φυλῆς Βενιαμὴν, χριστὸς αὐτὸν εἰς βασιλέα, ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ εὐμαγέθη ὑπερωμίαν καὶ ἐπάνω ὑψηλότερον ὑπὲρ τὴν γῆν πᾶσαν. Καὶ γέγονε λοιπὸν ἐξ ἐκείνου ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἀρχὴ βασιλείων. (2) Μετὰ δὲ Σαμουήλ ἐβασίλευσε Σαούλ ἔτη μ', ὃς ; τολμήσας πρῶτον μὲν θυμιάσαι τῷ Θεῷ. ἔπειτα δὲ παραδὼς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ κατὰ τοὺς Ἀμαλητίτας. ζυγογονήσας Ἄγαγ τὸν βασιλέα αὐτῶν, ἤκουσε παρὰ τοῦ προφήτου ⁶⁶ · « Μεματαίωται σοι, ὅτι οὐκ ἐφύλαξας τὴν ἐντολὴν ἣν ἐνετείλατό σοι Κύριος, καὶ ἤτολμασε τὴν βασιλείαν σου ἕως αἰῶνος ἐπὶ Ἰσραὴλ καὶ νῦν οὐ στήσεται ἡ βασιλεία σου · ἀλλ' ἐξήτησε Κύριος ἄνθρωπον κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ εἰς ἀρχοντα ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ. »

« (3) Μετὰ δὲ ταῦτα χριστὸς τὸν Δαυὶδ ὁ Σαμουήλ ἐν λόγῳ Κυρίου, **118** εἶτα γηράσας καὶ τελευτήσας, προσέθετο μᾶλλον ὁ Σαούλ παροργίζειν τὸν Κύριον, ὅθεν καὶ πνεῦμα Κυρίου ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἐπενιγεν αὐτὸν πνεῦμα πονηρὸν, οὗ ὅθ' ἕνεκα Δαυὶδ ἀγεται πρὸς αὐτὸν εἰς παρηγορίαν τοῦ πάθους. « Καὶ ἐγένετο, φησὶν ⁶⁷, ἐν τῷ εἶναι πνεῦμα πονηρὸν ἐπὶ Σαούλ, καὶ λαμβάνων Δαυὶδ τὴν κινύραν, ἐψάλλεν, καὶ ἀφίστατο ἀπ' αὐτοῦ τὸ πονηρὸν πνεῦμα. » (4) Ἄλλ' οὖν γε πατάξας τὸν ἀλλόφυλον « Γολιάθ, ὃς ἦν τῆ ἡλικία πῆχυνον τὸ ὕψος ὃ καὶ σπιθαμῆς ⁶⁸, καὶ περικεφαλαία χαλκῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἀλυσιδωτὸν θώρακα περιδέβληται χιλιᾶδας ἔχοντα ε' σίκλων χαλκοῦ καὶ σιδήρου, κνημίδες χαλκαὶ ἐπὶ τῶν σκελῶν αὐτοῦ, καὶ τὸ ξύλον τοῦ δόρατος αὐτοῦ ὡς ἀντίον ὑφαινότων · καὶ ἡ ἐπ' αὐτῷ λόγχη, ἐξακοσίων σίκλων σιδήρου, καὶ ἀσπίς χαλκῆ ἀναμείσων τῶν ὤμων αὐτοῦ. » καὶ διὰ τοῦτο ἐπιγαμβρευθεὶς τῷ Σαούλ ὁ Δαυὶδ, ἐφθονήθη

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁵ Psal. xxxiv, 14. ⁶⁶ 1090 (4085). Ced. 108,5. ⁶⁷ λς ἐτη, cf. 110,8-20? 149, 67-1. ⁶⁸ Sam. viii, 7. ⁶⁹ 1070 (4085). Ced. 110-20-114, 14. 149, 16-150,5 τῷ ε' ἔπειτα Σαούλ ἡ κάθοδος Ἡρακλειδῶν γέγονε, καὶ ἡ τῶν Μυκηνηῶν καταλύθη βασιλεία π' ἔπειτα τῆς Ἰλίου ἀλώσεως, ἐφ' οὗ ἦν Ὀμηρος καὶ Ἡσίοδος οἱ σοφοὶ παρ' Ἑλλήσι, καὶ Μέγανδρος, καὶ Θουκυδίδης · σγδλίον 27' ; Ced. 170,21 sub Salomone. ⁷⁰ I Sam. xiii, 13, 14. ⁷¹ Ced. 113,18-114,7-150,5-151,14. Glyc. 327,3-328,8. ⁷² I Sam, xvi, 23. ⁷³ I Sam. xvii, 4-7 ὁ αὐτοῦ δ. π. καὶ σπ. καὶ π. ἐπὶ τῆς κ. ἀ.

προβάσει τῶν χορευτριῶν ἔνεκεν τῆς εὐφημίας ἧς ἄ
ἐπέδον⁹⁹ αὐτῷ λέγουσαι¹⁰⁰· « Ἐνίκησε Σαοὺλ ἐν
χιλιῶσι, καὶ Δαυὶδ ἐν μυριάσιν. » (5) Καὶ ἀποδι-
δράσκει Δαυὶδ ἀπ' αὐτοῦ, ὅτε καὶ τοὺς ἄρτους
ἔφαγε τῆς προθέσεως ἐκ χειρὸς Ἀβιμέλεχ τοῦ
ἀρχιερέως, περὶ οὗ Σαοὺλ θυμωθεὶς καὶ ἀγανακτή-
σας ἀνέτε τὸν Ἀβιμέλεχ, διὰ χειρὸς Δοῆκ τοῦ
Σύρου, καὶ πάντας τοὺς μετ' αὐτοῦ ἱερεῖς Κυρίου
ἄνδρες ὑν¹⁰¹, οὐ μὴν δὲ¹⁰² « καὶ πάντα τὴν πόλιν
τῶν ἱερέων Νομβάν ἐπάταξεν ἐν στόματι βομφαίας
ἀπὸ ἀνδρῶς ἕως γυναικὸς, καὶ νηπίου θηλάζοντος,
καὶ μόσχου, καὶ ὄνου, καὶ προβάτων » οὐ κατ-
ελεῖθη αὐτῶν οὐδὲ εἰς¹⁰³, πλην Ἀβιάθαρ υἱὸς Ἀβι-
μέλεχ φυγὼν πρὸς τὸν Δαυὶδ. (6) Αὕτη τοῦ Σαοὺλ
ἡ μαιφονία πάντων τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων
δυσσεβεστέρα· τοῦ μὲν γὰρ Θεοῦ προστεταχότος^B
(37^α) ἄρδην ἐξολοθρεῦσαι τὸν Ἀμαλήκ, οὐ μόνον
τὸν Ἄγαθ διέσωσαν, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἦν αὐτοῦ ἀξί-
οτητα· τοῦ δὲ θυμοῦ κεκνηκότος, οὐ μόνον τοὺς
ἱερεῖς κατέκτεινε, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν
διέφθειρεν αὐτανδρῶν¹⁰⁴. (7) Καταδιώκων δὲ τὴν
Δαυὶδ, καὶ ἄπαξ καὶ δις, ἐμπέσων εἰς χεῖρας τοῦ
μακαρίου, καὶ μηδὲν ἀποδοῦς αὐτῷ κακὸν ἀντὶ
κακοῦ, ἔφη Δαυὶδ **119** ὁ πραότατος πρὸς Σαοὺλ
τὸν ἀπανθρωπώτατον¹⁰⁵· « Ἴνα τί καταδιώκεις, ὦ
βασιλεῦ, λαβεῖν τὴν ψυχὴν μου; Δικάζει Κύριος
ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, καὶ ἐκδικήσει με ἐκ χειρὸς
σου· ἡ δὲ χεὶρ μου οὐκ ἔστιν ἐπὶ σέ, καθὼς λέγεται
ἐν τῇ ἀρχαίᾳ παραβολῇ, ὅτι ἐξ ἀνόμων ἐξελεύσεται
κλημμία¹⁰⁶. » — « Καὶ ὁ μὲν οἶκος Δαυὶδ ἐπορεύετο
καὶ ἐκραταιούτο, ὁ δὲ οἶκος Σαοὺλ ἐπορεύετο καὶ
ἠσθένει¹⁰⁷. » (8) Εἶτα τῶν ἀλλοφύλων πρὸς Σαοὺλ
ἔστρατοπέδευκόντων, τοῦ δὲ πρὸς τὴν ἐγγαστρίμουθον
ἀπελθόντος καὶ τὴν ἀπόφασιν δεξαμένου, προθύμως
εἰσῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον, καὶ τοξοῦεις εἰς τὰ
ὀποχόνδρια, εἶπε πρὸς τὸν αἰρόντα αὐτοῦ τὰ
σκεῦη¹⁰⁸· « Σπάσει τὴν βομφαίαν σου καὶ ἀπο-
κέντησόν με, μήποτε παίξουσιν εἰς ἐμὲ οἱ ἀπερί-
τμητοι οὔτοι. » Τοῦ δὲ φοβηθέντος καὶ μὴ ὑπακού-
σαντος, ἔλαβε Σαοὺλ τὴν βομφαίαν αὐτοῦ καὶ ἔπεσεν
ἐκ' αὐτὴν, ἐφ' ἣν καὶ ὁ σκευοφόρος ἐπιπέσων ἀναι-
ρεῖται καὶ αὐτὸς διὰ τῆς αὐτῆς βομφαίας. Καὶ
οὕτως ἀπέθανε Σαοὺλ ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτοῦ
(αἷς ἠνόμους τῷ Θεῷ, διότι οὐκ ἐφύλαξε τὸν λόγον
Κυρίου· καὶ ὅτι ἐπεζήτησε τῇ ἐγγαστρίμουθῳ, καὶ
ἀπεκρίθη αὐτῷ Σαμουὴλ ὁ προφήτης, καὶ οὐκ ἐζη-
τήσε Κύριον· καὶ ἀπέκτεινε αὐτόν, καὶ ἀφαιρέθησα
ἡ βασιλεία ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ, μετηνέθη εἰς
Δαυὶδ καὶ τὸ γένος αὐτοῦ). (9) Τί τοίνυν τὸν Σαοὺλ
ᾔσθησε τὸ μέγεθος αὐτοῦ καὶ τὸ ὕψος τοῦ σώματος;
ἢ τί τὸν Δαυὶδ ἔδραψε τὸ μικρὸν καὶ εὐτελὲς τῆς
ἡλικίας; Ὁ μὲν γὰρ ὡσπερ τις δρυς ὑψηλόκομος
καρπῶν κακίας ἔφερε καὶ τροφήν χολῶν· ὁ δὲ,

mulieres hoc carmen ad Davidis laudem cecinere
dicentes : « Percussit Saul mille, et David decem
millia. » Aufugit itaque David a facie Saul et eo
tempore comedit panes propositionis acceptos de
manu Abimelech summi sacerdotis. Quod ægre
ferens Saul, iratus occidit Abimelech per manus
Doeg Syri cum omnibus sacerdotibus Domini,
viris quingentis et quinquaginta; præterea « omnem
Nobe civitatem sacerdotum percussit in ore gladii,
viros et mulieres, et parvulus et lactentes, bovem-
que et asinum et ovem in ore gladii; » nemoque
ex eis relictus est, præter Abiathar filium Abime-
lech qui ad David aufugit. — Hæc cædes impiissi-
mum fuit Saulis peccatum. Etsi enim Deus vehe-
menter mandasset Amalec interfici, non modo Agag
illæsum custodivit, sed universa ejus pretiosa ser-
vavit, incitante vero ira, non modo sacerdotes gla-
dio interfecit, sed urbem eorum disperdidit cum
ejus incolis. Cum persequeretur Davidem, Saul
semel et iterum fataliter incidit in manus David,
qui nedum malum pro malo redderet, cum proximi-
mus esset factus immanissimo Sauli, ait : « Cur
insidiaris animæ meæ ut auferas eam? Judicet Do-
minus inter me et te, et ulciscatur me Dominus ex
te; manus autem mea non sit in te, sicut et in
proverbio antiquo dicitur : Ab impiis egre-
dietur impietas. » — « Domus autem David
proficiscens (erat) et semper seipsa robustior,
domus autem Saul decrescens quotidie. » Postea
congregatis Philisteis contra Sulem, pro-
fectus est ipse ad pythonissam interrogandam,
et responso accepto, forti animo prælium inivit, sed
telo in hypochondriis recepto, dixit ad armigerum
suum : « Evagina gladium tuum et percute me, ne
forte illudant mihi incircumcisi isii. » Renunte
armigero perterrito, arripuit Saul gladium et irruit
super eum; ipse quoque armiger icruens super gla-
dium suum, mortuus est. Sic mortuus est Saul in
peccatis suis (quibus offendit Deum), quia non cu-
stodivit verbum Domini, et quia consuluit pytho-
nissam, et accepit responsum a Samuele pro-
pheta, et non quæsit Dominum, et seipsum
occidit; ablatumque est regnum de domo Saul
et in domum David translatum. Ad quid pro-
fuit Sauli et magnitudo ejus et corporis proce-
ritas, et quomodo obfuit Davidi corporis exigui-
tas et humilitas? Ille velut quercus alta frondo-
saque fructus malos, porcorum alimenta protulit,
hic vero velut luxurians vitis et secunda, suis va-
riis virtutibus dedit vinum quod lætificat cor homi-
nis. « Deficiente enim virtute, ait magnus Isidorus,
ad nihil utilis est constitutio corporis. » Unde ad
Samuelem ait Deus : « Ne respicias vultum primi

Varie lectiones et notæ.

⁹⁹ ἐπέδον cod. ¹⁰⁰ I Sam. xviii, 7-6. Glyc. 329,1-4. ¹⁰¹ I Sam. xxii, 18 πρ'. ¹⁰² I Sam. xxii, 19
¹⁰³ I Sam. xxii, 20. ¹⁰⁴ Glyc. 329,5-9. ¹⁰⁵ I Sam. xxiv, 12-14. ¹⁰⁶ II Sam. iii, 1. ¹⁰⁷ Glyc. 329,10-11.
¹⁰⁸ I Sam. xxxi, 4, 5.

filii Jesse, neque altitudinem staturæ ejus, quoniam abieci eum, nec juxta intutum hominis judicat Deus; homo enim videt ea quæ apparent, Dominus autem intuetur cor. » Non igitur gloriandum et superbiendum in corporis altitudine, sed in solis Dei mandatis: dum et Nemrod qui multos superabat, dum gigantibus Astaroth (et Og regi Basan qui solus remanserat de stirpe gigantum, habitabatque in Rabbath in Astaroth, ex progenie Rabbath, e jusque lectus ferreus novem cubitos habebat longitudinis et quatuor latitudinis), dum Goliath Philistæo, et Sauli, qui universum Israel ab humero et sursum superabat, nihil profuit corporis magnitudo multaque fortitudo, deficiente virtute, et majora cogitante et parante Dei justitia. Quod non vere suscitaverit Samuelem pythouissa, ut aliqui existimant ex eo quod sacra historia verbum *excitare* simpliciter usurpet, inde primo perspicuum fit, quod dæmon congressionem sancti minime sustinere valeat; quos enim adhuc in carne viventes pertimuit, quomodo possent eorum carnis liberatorum aspectum sustinere? Secundo, non suscitavit prophetam ipsum, sed solum ejus unbram: persona enim Samuelis constat ex ejus corpore et anima, sicut et viventem vidit Saul. Tertio, falsa est prædictio dicens: « Cras tu et filii tui moriemini. » Post quatuor enim dies mortuus est Saul, redeunte Davide ex bello cum Amalecitis; dicit enim Scriptura: « Surrexit itaque de nocte David ipse et viri ejus ut proficiscerentur mane et custodirent terram Philistim, Philistim autem ascenderunt in Jesrael. » Ingresso ergo Davide in terram hanc tertia die, et profugatis Amalecitis redeunte parva victoria quarta die, addit Scriptura sacra dicens: « Philistim pugnant adversus Israel, et fugerunt viri Israel ante faciem Philistim, et ceciderunt interfecti in monte Gelboe, totumque pondus prælii versum est in Saul, et vulneratus est in hypochondriis. » Quod si verum dixit pythonissa, ut aliqui putant, non mirum est; Deus enim et ipsum dæmonem in visibili forma apparentem coegit ut verum diceret, sicut etiam Balsam renuentem impulit ad benedicendum Israel; dicit enim Scriptura: « Quandoquidem ad pseudopphetam abieris, ego respondebo tibi. » Defuncto Saule, David relicto Anehus rege Philistim venit in Judæam ad contribules suos et regnavit secundum Dei beneplacitum. At quomodo, ait magnus Basilus, in inscriptione psalmi trigessimii tertii nominatur Abimelech? Dicit enim Scriptura: « Davidi, cum immutavit vultum suum coram Abimelech et dimisit eum et abiit. » Historia

Α οὐδ' ἄρα ἀμπελος εὐκλήματοῦσα καὶ καρποφοροῦσα ταῖς παντοδαπαῖς ἀρεταῖς, οἶνον εὐφραίνοντα καρδίαν ἀνθρώπων ἐδίδαστανεν. « Ἀρετῆς γὰρ, φησὶν ὁ μέγας Ἰσίδωρος ⁷⁹, ἀπούσης, οὐδὲν ὄφελος τῆς τοῦ σώματος κατασκευῆς. » ὅθεν φησὶν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Σαμουὴλ ⁸⁰: « Μὴ βλέψῃς ἐπὶ τὴν ὄψιν τοῦ α' υἱοῦ Ἰεσσαί, μηδὲ τὴν ἔξιν τοῦ μεγέθους αὐτοῦ καταπλαγῆς, οἷόντι ἐξουδένωκα αὐτόν· διότι οὐχ ὡς βλέψῃ ἀνθρώπος, ἔσεται Θεός· ὁ μὲν γὰρ ἀνθρώπος ἔσεται εἰς πρόσωπον, ὁ δὲ Θεὸς εἰς καρδίαν. » Οὐδεὶς τοίνυν οὐδὲ ἐν ⁸¹ « τῷ τοῦ σώματος ὄψει φαντάζεσθαι **120** καὶ μεγαλοφρονεῖν, ἀλλ' ἐν μόνῃ τῇ ἀρετῇ καὶ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ σεμνύνεσθαι. » ἐπεὶ καὶ « Νεθρῶδ ὁ γίγας πολλοὺς ὑπερίπτατο ⁸², καὶ οἱ Ἀσταρῶ γίγαντες (καὶ ὁ Ἄγ βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶν, ὃς ὑπελείφθη ἐκ τῶν γιγάντων καὶ κατοικῶν ἐν τῇ Ῥαφαῖν ἐν Ἀσταρῶ ⁸³, ὧν τε τῶν ⁸⁴ Ῥαφαῖν ἀπόγονος, οὗ καὶ ἡ κλίνη σιδηρᾶ, τὸ μῆκος ἔχουσα πήχεων θ', καὶ τὸ πλάτος θ'), καὶ Γωλιὰθ ὁ ἀλλόφυλος· ὁμοίως ⁸⁵ Σαούλ, ὁ παντὸς ⁸⁶ Ἰσραὴλ ὑπερώμιος· ἀλλ' οὐδὲν αὐτὸν ⁸⁷ ὤνησε τὸ μέγεθος ⁸⁸ (τοῦ σώματος· μετὰ τῆς πολλῆς ἐκείνης ἰσχύος, ἀρετῆς ἐρήμου ⁸⁹ ὑπάρχοντος καὶ) τῆς θείας ἐπιεικειᾶς φρονήσαντος ὑψηλότερα ⁹⁰. » (10) Ὅτι δὲ οὐκ ἀνήγαγεν ἀληθῶς τὸν Σαμουὴλ ἡ ἐγγαστρίμβος, ὡς οἴονται τινες, διὰ τὸ τὴν ἱστορίαν ἐν τούτῳ φάναι, (27^b) οὕτως ⁹¹ ἀδιαφόρως ἀναγαγεῖν ὀνομάσει· πρῶτον μὲν δὴ ὄν, τὸ μὴ φέρειν διζίμονα προσβολὴν ἀγίου· εἰ γὰρ ἔτι ἐν σαρκὶ περιόντι δέδοικε ⁹², πῶς ἄσωμάτους ἰδεῖν καρτερήσαιεν; β' δὲ ὅτι οὐκ αὐτὸν ἀνήγαγεν, ἀλλὰ φάσματος ἰδέαν· ὁ γὰρ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἡρμοσμένος, οὕτός ἐστι Σαμουὴλ, ὡς καὶ ἑλωσώματον εἶδεν αὐτόν ⁹³ καὶ ὁ Σαούλ· γ' δὲ ἡ ⁹⁴ πρόβησις ψευδῆς ἐστὶν ἡ λέγουσα ⁹⁵, ὅτι ⁹⁶ « Ἀβριον σὺ καὶ υἱοὶ σου πεισοῦνται. » μετὰ γὰρ ἡμέρας θ' ἀπέθανε Σαούλ, ὑποστρέψαντος τοῦ Δαυὶδ ἐκ [τοῦ μετὰ] ⁹⁷ τῶν Ἀμαληκῶν πολέμου· φησὶ γὰρ ⁹⁸: « Καὶ ὤρθησε Δαυὶδ τοῦ ἀπελθεῖν πρῶτ' ⁹⁹ καὶ φυλάσσειν τὴν γῆν τῶν ἀλλοφύλων· καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἀνέβησαν ἐπὶ Ἰσραὴλ. » Καὶ ἐλθόντος τοῦ Δαυὶδ εἰς τὴν γῆν ἐκείνην τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ καταδύξαντος τοὺς Ἀμαληκίτας, καὶ μετὰ νίκης ὑποστρέψαντος τῇ δ' ἡμέρᾳ, ἐπάγει λέγουσα ἡ θεία Γραφή ¹⁰⁰: « Καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἐπολέμουν ἐν Ἰσραὴλ, καὶ ἐφυγον ἄνδρες Ἰσραὴλ ἐκ προσώπου τῶν ἀλλοφύλων, καὶ πίπτουσι τραυματαῖι ἐν τῷ ὄρει Γελβοῦ. » — ¹⁰¹ « Καὶ βασιλευσάτω ὁ πόλεμος ἐπὶ Σαούλ καὶ τοξοῦται εἰς τὰ ὑποχόνδρια. » Εἰ δὲ καὶ ἠλήθειυσεν ἡ ἐγγαστρίμβος, ὡς τινες νομίζουσιν, οὐ μέγα τοῦτο· ὁ γὰρ Θεὸς καὶ τὸν δαίμονα ἐν σχήματι φανέντα εἰπεῖν ἄκοντα τὴν ἀλήθειαν κατηνάγκασεν, **121** ὡς περὶ καὶ τὸν Βαλαὰμ εὐλογῆσαι τὸν Ἰσραὴλ

Varim lectiones et notæ.

⁷⁹ Locus nondum editus? ⁸⁰ I Sam. xvi, 7. ⁸¹ Isidorus I, 263. ⁸² πολλῶν σε ὑπ. Is. ⁸³ Ἀσταρῶ I. Ἀσταρῶθιοι cod. ⁸⁴ ἐν τῷ τοῦ codex cf. Deut. iii, 1-11. ⁸⁵ ἀλλ' καὶ Σ. Is. ⁸⁶ τοῦ Is. ⁸⁷ αὐτοῦ Is. ⁸⁸ τὸ μῆκος τῆς Is. ⁸⁹ ἐρήμου codex. ⁹⁰ Glyc. 322, 18-330-14. ⁹¹ Is. τὸ φανὲν οὕτω — ἐκ τοῦ μὴ φέρειν Nat? (Allatius, Critici SS. Angl. VIII, p. 354, Lugd. 1660. ⁹² ἰδοὺ καὶ I. δεδοίκασι Bulg. — πῶς ἂν ἄ. I. καρτερήσαιεν Bulg. ⁹³ αὐτὸν εἶδεν Bulg. ⁹⁴ δὲ καὶ ἡ Bulg. ⁹⁵ ἡ λ. om. Bulg. ⁹⁶ I Sam. xxviii, 19. ⁹⁷ τοῦ κατὰ Bulg. ⁹⁸ I Sam. xxix, 11. ⁹⁹ πρῶτ' I. τὸ πρῶτ' cod. ¹⁰⁰ I Sam. xxxi, 1. ¹⁰¹ I Sam. xxxi, 3.

ἔκοντα κτισοίμεν· ἔφη γὰρ ἡ Κάν ἀπέλιθῃ· ὁ πρὸς Α αὐτὴν ψευδοπροφήτην, ἐγὼ Κύριος ἀπακρεθήσομαι σοι. Ὁ τοῦ δὲ γε Σαουλ ἀναιρεθέντος, καταλιπὼν Δαυὶδ Ἄγγουδς τὸν βασιλεὺς τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἰδὼν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πρὸς τὸν ὁμόφυλον Ἰσραὴλ, βασιλεύει κατὰ θεῖαν εὐδοκίαν. Ἐπὶ οὖν, φησὶν ὁ μέγας Βασιλεὺς, ἐν μὲν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ λγ' ψαλμοῦ Ἄβιμέλεχ ὀνομάζεται· ὁ (Φησὶ γὰρ ὁ Ἐπιγραφεὺς τῷ Δαυὶδ, ὅποτε ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐναντίον Ἄβιμέλεχ, καὶ ἀπέλυσιν αὐτόν.) Ὁ δὲ ἱστορία Ἄγγουδς αὐτὸν προσηγόρευεν. Καί φημεν, ὡς τινα τοιοῦτον λόγον ἠφάσασαντα εἰς ἡμᾶς ἐκ παραδόσεως, ὅτι οἱ βασιλεῖς τῶν ἀλλοφύλων κοινὰ μὲν εἶχον ὀνόματα, τὸ Ἄβιμέλεχ, ἔκαστος δὲ προσηγόρευετο, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς· ἔστιν ἰδεῖν βασιλείας, Καίσαρας μὲν λεγομένους κοινῶς καὶ Ἀυγούστους, ἄλλα δὲ τὰ κύρια αὐτῶν ὀνόματα, ὡς περὶ καὶ παρ' Αἰγυπτίοις τὸ Φαραὼ ἔστιν. Φαίνεται γὰρ καὶ ἐπὶ Ἰωσήφ καὶ ὁ ἐπὶ Μωϋσέως Φαραὼ μετὰ Ἰησοῦ· ὁ ἔγερθεὶς βασιλεὺς Αἰγύπτου καὶ ἐπὶ Σολομῶντος Φαραὼ. Ἐλαβε γὰρ, φησὶ, τὴν θυγατέραν Φαραὼ. Καὶ ὁ ἐπὶ Ἰερμίου πάλιν βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Φαραὼ προσηγόρευετο. Ὁσῶν δὲ καὶ Ἄβιμέλεχ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους ἦν Ἀβραάμ, καὶ ὁ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἰσαάκ· καὶ ὁ νῦν λεγόμενος ἐπὶ τῶν χρόνων Δαυὶδ, Ἄβιμέλεχ εἰρηται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, τὸ κοινὸν μὲν τῆς ἱστορίας· λέλεκται, ὅπερ ἰδίως ἦν αὐτῷ ἐκ γενετῆς ἐπιλαίμενον.

A autem nominavit eum Anchas? Dicendum quod ex traditione didicimus reges Philistinum nomen habere commune Abimelech, unumquemque vero eorum habere proprium quo vocaretur; sicut videre quoque est in imperio Romano: omnes vocabantur Cæsares et Augusti, cuique autem erat proprium cognomen. Sic nomen commune regum apud Ægyptios est Pharao. Vocatur enim Pharao rex Ægypti tempore Josephi et etiam temporibus Moysis, post quatuor generationes; pariter quoque regnante Salomone, dicit enim Scriptura: « Accepit filium Pharaonis in uxorem. » Et qui ætate Jeremiae in Ægypto regnabat vocabatur etiam Pharao. Sic Abimelech appellabatur qui temporibus Abrahamæ rex erat, et qui in diebus Isaac, et ille de quo est sermo temporibus Davidis, Abimelech dictus est in inscriptione psalmi, quod nomen commune in historia sortitus est a nativitate sua.

B est sermo temporibus Davidis, Abimelech dictus est in inscriptione psalmi, quod nomen commune in historia sortitus est a nativitate sua.

Δθ'. Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Δαυὶδ.

Μετὰ δὲ Σαουλ ἔδρασε Δαυὶδ ἐκ φυλῆς Ἰούδα ἔτη μ', ὅς ἐποίησε τὰ θελήματα τοῦ Κυρίου πάντα κατὰ τὸ εἰρημένον. 122 Ἐύρον Δαυὶδ, τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὅς ποιῆσαι πάντα τὰ θελήματά μου. — Ἐύρον Δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου, ἐν ἐλαίῳ ἁγίῳ μου (28^α) ἔχρισά αὐτόν· ἡ γὰρ χεὶρ μου συναντήθηται αὐτῷ, καὶ ὁ βραχίον μου κατισχύσει αὐτόν· οὐκ ὠφελήσει ἐχθρὸς ἐν αὐτῷ, καὶ οὐδὲ ἄνομος οὐ προσθήσει τοῦ κακώσαι αὐτόν· καὶ συγκόψω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ καὶ τοὺς μισούντας αὐτόν τροπώσομαι· καὶ ἡ ἀλήθειά μου καὶ ὁ φόβός μου μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι μου ὑψωθήσεται τὸ κέρασ αὐτοῦ. Διδὸν δὲ τὸ θεῖον περὶ αὐτοῦ καὶ ἐπ' αὐτοῦ φησὶν· Ἐξελέξατο Δαυὶδ τὸν δοῦλον αὐτοῦ καὶ ἀνέλαβεν αὐτόν ἐκ τῶν ποιμνίων τῶν προβάτων, — ποιμαίνει Ἰακώβ τὸν δοῦλον αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ ἦν κληρονομία αὐτοῦ, ὅς καὶ μετ' ἐπιστήμης θείας καὶ εὐσεβείας ἠτοίμασεν αὐτούς, καὶ ἐν ταῖς συνέσεσι τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὠδήγησεν αὐτούς. Ὅθεν ἐπήγαγεν ἡ Γραφή

XXXIX. Initium regni David.

C Post Saul regnavit David de tribu Juda annis quadraginta, fecitque in omnibus voluntatem Domini secundum quod dictum est: « Inveni David filium Jesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnem voluntatem meam. » — Inveni David servum meum, oleo sancto meo unxi eum; manus enim mea auxiliabitur ei, et brachium meum confortabit eum. Nihil proficiet inimicus in eo, et filius iniquitatis non apponet nocere ei, et concidam a facie ipsius inimicos ejus, et odientes eum in fugam convertam. Et veritas mea et misericordia mea cum ipso, et in nomine meo exaltabitur cornu ejus. — Quamobrem de eo et per eum dicit Spiritus sanctus: « Elegit David servum suum, et sustulit eum de gregibus ovium, pascere Jacob servum suum, et Israel hæreditatem suam. Et pavit eos in innocentia sua, et in intellectu manuum suarum deduxit eos. » Unde addit Scriptura dicens: « Et regnavit David super omnem Israel, et faciebat iudicium et justitiam omni populo suo. » — Qui cum dimicasset Molchom regem Syro-

Variae lectiones et notæ.

¹ Κάν ἀπ. π. τ. Κυτιεὶς οὐδὲ ἐκεῖ ἔσται ἀνάπαυσις σοι Isa, xliii, 12? ² l. 212 D. ἡ μὲν ἐπ. — ἀνόμα ζε. ³ Ps. xxiv. ⁴ ἀπέλυσιν l. ἀπέλυσεν cod. ⁵ Ἀγ. παραδίδωσι τὸν βασιλεῖα τῶν Γετθαίων, τοιοῦτον λ. τ. Bas. ⁶ ἔγομεν Bas. ⁷ κοινῶν — ὄνομα Bas. ⁸ ἑαυτῶν κεκτημένους δ. Bas. ⁹ ἐπὶ Ced. — τοιοῦτοι γὰρ π. Ἀ. ἢ τὸ Φ. Bas. ¹⁰ Φαραὼ λεγόμενος Bas. ¹¹ ὁ Bas. ¹² Μ. μετὰ Bas. ¹³ Φ. καὶ ὁ κατὰ τοὺς χρόνους Σ. Bas. ¹⁴ l. Reg. iii, 1. ¹⁵ Καὶ ὁ κατὰ τοὺς χρόνους Ἰερμίου Φ. Bas. ¹⁶ Ο. δὲ καὶ Bas. ¹⁷ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους Ἰσ. Bas. ¹⁸ καιρῶν Bas. B, sed C. χρόν. ¹⁹ μὲν τῆς ἱστορίας l. μὲν τῆς βασιλείας ὄνομα. Ἀγγουδς δὲ ὑπὸ τῆς ἱστορίας cod. (ex homoioteleuto linea a tyrothetis ommissa Ἀ. δὲ παραδίδωτας ὑπὸ τῆς l. Bas. ²⁰ 1030 (4125) Ced. 151, 15-18. ²¹ Κυρίου l. Θεοῦ cod. ²² Act. xiii, 22, ex l. Sam. xii, 14, 11, 35. ²³ Ps. lxxix, 20-24. ²⁴ καὶ ὁ l. καὶ τό cod. ²⁵ Ps. lxxviii, 70, 72. ²⁶ ἠτοίμασεν l. ἐποίησαν cod. et Ps. (ἀνακία Νοῖα καὶ ἐποίησαν α. ἐν τῇ ἀνακίᾳ τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ συνέσει τ. γ. δ. δ. δ. Ps.

rum, tulissetque de capite regis eorum coronam auream magnam ornatam gemmis pretiosissimis, imposuit capiti suo, eratque ornatus pulcherrimus. Ad quod alludens David dixit : « Domine, in virtute tua lætabitur rex ; et super salutare tuum exultabit vehementer. Desiderium cordis ejus tribuisti ei, et voluntate laborum ejus non fraudasti eum. Quoniam prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis ; posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso. Vitam petiit a te, et tribuisti ei. Magna est gloria ejus in salutari tuo ; gloriam et magnum decorem impones super eum. »

κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐκ λίθου τιμίου· ζωὴν ἠτήσατό σε, καὶ ἔδωκας αὐτῷ· μεγάλη ἡ δόξα αὐτοῦ ἐν τῷ σωτηρίῳ σου· δόξαν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐπέθηκες ἐπ' αὐτόν. »

Sic confortatus David factusque feliciter potens B auxilio Omnipotentis, adimplevit prophetiam Isaac et datam Jacob benedictionem, sicut notat Theodoretus : « Esto dominus fratris tui, » Esau. Percussa Idumæa factisque omnibus Idumæis posteris Esau servis a David, effectum sortita est prædictio Davidis canentis : « In Idumæam extendam calcaneum meum ; mihi alienigenæ amici facti sunt. » Idumæi habent enim patrem Esau, ex quo et nomen acceperunt ; nam Edom cognominatus est, quia primogenita pro lentibus concessit. Ab eo non solum nomen, sed et malitiam hæderunt ; et sicut Esau tanto incensus est odio adversus Jacob, ut diceret : « Venient dies luctus patris mei, et occidam Jacob fratrem meum, » sic et ipsi Esau posteri filios Jacob indefesso persæquentes odio sexcentis C machinationibus eis insidiabantur. Et quando ab Ægyptiaca liberati servitute in terram promissionis venire voluerunt, ducente et præeunte Moysæ, non modo non receperunt eos ut amicos, sed ne siverunt quidem eos propriam regionem transire, etsi divus Moyses eos deprecatus esset per legatos, promississetque filios Israel nec ad dexteram nec ad sinistram declinatuos, sed via regia incessuros aquamque snam pecunia esse empturos. Hanc præterea domesticam inimicitiam continuo demonstravere, et quando soli adversus Israel decertabant, et quando eorum hostibus consociabantur. Assyrii et Babyloiiis adversus filios Israel præstantibus, populo Dei multiplices plagas Idumæi imposuerunt, non modo cum ejus hostibus pugnando, sed insidias collocando, fugam tentantes retinendo eosque hostibus tradendo. Quod ipse sacer David futura prævidens prænuntiavit. Loquens enim in Spiritu prophetico de captivitate, personamque populi assumens : « Super flumina Babylonis, inquit, illic sedimus, et flevimus cum recordaremur Sion. » Dicit etiam de adversitate quæ obruet impugnantes Israel : « Memor esto, Domine, filiorum Edom in die Jerusalem ; qui dicunt : Exina-

λέγουσα²⁰· « Καὶ ἔβασιλευσε Δαυὶδ ἐπὶ Ἰσραὴλ καὶ ἦν ποιῶν κρίμα καὶ δικαιοσύνην. » — (2) ²⁰ « Οὗτος τοῖνον κατάξῃ; Μολύβη βασιλεῖα τῶν Σύριων καὶ λαβῶν ἀπὸ²¹ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν μέγαν ἔχοντα λίθου τιμίου· καὶ φορέσας αὐτόν ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ κόσμος· εὐπρεπέης· ὅπερ δηλῶν πάλιν ἔφη²²· « Κύριε, ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφρανθήσεται ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ τοῦ ἀγαλλιασθήσεται σφόδρα· τὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας²³ αὐτοῦ ἔδωκας αὐτῷ, καὶ τὴν θέλησιν τῶν χειλέων αὐτοῦ οὐκ ἐστέρησας αὐτόν, ὅτι προέφθασας αὐτόν ἐν εὐλογίαις χρηστότητος, ἔθηκες ἐπὶ τὴν

(3) Καὶ οὕτως ἐνισχύσας ὁ μακάριος καὶ κραταίωρ θεὸς τῆς συμμαχίας τοῦ κρείττονος πεπλήρωκε καὶ τοῦ Ἰσαὰκ τὴν προσηγορίαν καὶ τὴν πρὸς Ἰακώβ δοθεῖσαν εὐλογίαν²⁴, ὡς φησιν Θεοδώρητος²⁵, ὅτι « Γίνου κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου » Ἡσαῦ, καὶ πατέξῃς 123 τὴν Ἰδουμαίαν, καὶ γενόμενοι πάντες οἱ ἐκ τοῦ Ἡσαῦ Ἰδουμαῖοι δοῦλοι τῷ Δαυὶδ, ἐπέθηκε τῇ προρόβῃ²⁶ τὸ τέλος ψάλλον²⁷· « Ἐπὶ Ἰδουμαίαν ἐπιβαλὼν ὑπόδημά²⁸ μου· ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν· » οἱ γάρ τοι Ἰδουμαῖοι πρόδρογον ἔχοντες τὴν Ἡσαῦ ἐξ οὗ καὶ τὴν προσηγορίαν ἐσχῆκταιν (Ἐδῶμ γὰρ ὠνομάσθη, ὅτι τῶν πρωτοτοκίων τὸν φακὸν προτιμήσας), οὐ τῆς προσηγορίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς μνησικαχίας τοῦ προπάτορος· ἐγένοντο κληρονόμοι· καὶ ὡσπερ ἐκείνος ἐπίμονον ἔσχε κατὰ τοῦ Ἰακώβ τὴν ὀργὴν ἐπὶ πλεῖστον, ὡς καὶ διαβρήδην εἶπεν²⁹· « Ἥγγισάτουσιν αἱ ἡμέραι τοῦ πατρὸς μου, ἵνα ἀποκτείνω Ἰακώβ τὸν ἀδελφόν μου, » οὕτω καὶ οὗτοι τοὺς ἐξ Ἰακώβ διηγεκῶς φθονοῦντες ἐπιβουλαῖς κατ' αὐτῶν ἐχρῶντο μυριάς, καὶ ἤνικα μὲν τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀπαλλαγέντες δουλείας καὶ ἔλθειν εἰς τὴν ἐπηγγελμένην ἡδουλήθησαν γῆν, τοῦ Μωϋσέως ἡγουμένου καὶ προστατούντος, οὐ μόνον οὐχ ὑπεδέξαντο φιλοφρόνως, ἀλλ' οὐδὲ διελθεῖν τὴν ἰδίαν συνχώρησαν χώραν. Καὶ ταῦτα τοῦ θεοῦ Μωϋσέως διὰ (28b) πρεσβευτῶν παρακαλοῦντος καὶ ὑποσχομένου, ὡς οὐκ ἐκκλίνουσι δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ, ἀλλ' ὁδοῦ βασιλικῆ βασιούνται, καὶ αὐτοῦ τοῦ ὕδατος τὴν χρεῖαν ὠνούμενοι. Καὶ μετὰ ταῦτα δὲ συνεχῶς τὴν οἰκίαν δυσμένειαν ἐπεδείκνυντο, ποτὲ μὲν μόνοι κατ' αὐτῶν στρατεύειν ἐπιχειροῦντες, ποτὲ δὲ τοῖς πολέμοισιν αὐτοὺς ἐπαμύνοντες προθύμως. Καὶ μέντοι καὶ ἤνικα πάλιν Ἀσσύριοι καὶ Βαβυλώνιοι ταῖς κατ' αὐτῶν ἐχρήσαντο προσβολαῖς, μυρία ἔδρασσαν εἰς αὐτοὺς δεινὰ, οὐ συμπαρατάττοντες μόνον τοῖς πολέμοις, ἀλλὰ καὶ λόγους καθίζοντες, καὶ τοὺς φεύγειν πειρωμένους θηρεύοντες, τοὺς δὲ τοῖς ἐχθροῖς παραδιδόντες, ὅπερ δὴ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ θεσπέσιος Δαυὶδ προθεωρῶν ἐναργῶς ὑπέφηνεν· εἰπὼν γὰρ προφητικῶς περὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἐκ

Varie lectiones et notæ.

²⁰ II Sam. viii, 15. ²¹ II Sam. xii, 30. ²² λαβῶν ἀπὸ l. λαβῶν τὸν ἀπὸ cod. ²³ Ps. xxi, 1-4. ²⁴ ψυχῆς 2 — δέησιν Ps. ²⁵ δοθ. εὐλ. l. εὐλ. δοθ. cod. ²⁶ Quæstiones in Gen. 81 ; commentarius vero in Ps. de hac origine nihil habet Gen. xxvii, 29. ²⁷ τῇ προρόβῃ Gen. xxvii, 29. ²⁸ ἐπὶ τὴν Ἰδ. ἐπιβαλὼν τὸ ὑπόδημά cod. ²⁹ Gen. xxvii, 41.

προσώπου τοῦ λαοῦ ⁴⁰. « Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλωνος ἐκεῖ ἐκαθίσταμεν καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών » φάσκει καὶ περὶ τῆς καταληφθούσης τοῦς πολεμήσαντας τὸν λαὸν συμφορᾶς · « Μνήσθητι, Κύριε, τῶν υἱῶν Ἐδὼμ τὴν ἡμέραν Ἱερουσαλήμ τῶν λεγόντων · Ἐκκενοῦτε, ἐκκενοῦτε ἕως τῶν θεμελιῶν αὐτῆς · » περὶ ὧν καὶ Ἡσαίας εἶπών · « Ὅρασι; ἦν εἶδεν Ἡσαίας, υἱὸς Ἀμώς, κατὰ Βαβυλῶνος ἐπάγει τὰ ἐλεεινὰ πάθη **124** τῶν ἐξανδραποδιζομένων ⁴¹. « Καὶ οἵτινες συνηγμένοι εἰσὶ, μαχαίρᾳ πεσοῦνται, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν βιάσονται ⁴² ἐνώπιον αὐτῶν. » Τίνες μετὰ ταῦτα ⁴³ ὀράσουσι, πάλιν λέγει ⁴⁴ · « Ἰδοὺ ἐγερῶ ὑμῖν τοὺς Μήδους, — καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν οὐ μὴ ἐλεήσωσιν, οὐδὲ ἐπὶ τοῖς τέκνοις σου φείσονται οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, καὶ ἔσται Βαβυλῶν ἢ καλεῖται· ἔνδοξος ⁴⁵ ἀπὸ βασιλείας Χαλδαίων, ὃν τρόπον κατέστρεψε Κύριος ⁴⁶ Σδόμα καὶ Γόμορρά, λέγει Κύριος. » Ὁσαύτως δὲ καὶ περὶ τῆς ἐρημώσεως Βαβυλῶνος ἐστὶ σχετικαστικῶς · « Πῶς; συνεκλάσθη, καὶ πῶς; συνετριβή (Βαβυλῶν) ἢ σφύρα ⁴⁷ πάσης τῆς γῆς; » Ἡ μὲν οὖν προφητεία αὐτῆ οὐ πρὸ πολλῶν γενεῶν ἔστι τῆς τοῦ Ἰσραὴλ αἰχμαλωσίας· πάλιν δὲ μετὰ πολλοῖς ὑστερον ἔτεσιν, φαίνονται οἱ Μῆδοι ἐπιστρατεύσοντες τοῖς Ἀσσυριοῖς· παραμυθία οὖν τῶν αἰχμαλωτιζομένων ἢ προσδοκία τῆς ἐκδικήσεως τῆς μετὰ πολὺ καταληφθούσης τὸν λαὸν τὸν κακώσαντα τὸν Ἰσραὴλ. Ταύτην γὰρ τοὶ προβλέπων τὴν ἡμέραν τῆς ἀναπαύσεως ὁ Δαυὶδ, καθ' ἣν οἱ ἀπὸ τοῦ Μαδὰθ Μῆδοι κρατήσαντες τῶν Βαβυλωνίων καὶ μὴ δὲ τοῖς νηπίοις αὐτῶν φείσονται ⁴⁸, εἰκότως ἐψάλλει ⁴⁹ · « Μακάριος ὁς κρατήσει καὶ ἐδαφίει τὰ νηπία σου πρὸς τὴν πέτραν ⁵⁰. » ⁵¹ (4) Εἶτα πάλιν φησὶ · « Καὶ ἐπορεύθη ὁ Δαυὶδ ⁵² πορευόμενος καὶ μεγαλυνόμενος, καὶ Κύριος παντοκράτωρ μετ' αὐτοῦ, εἶχε δὲ καὶ δυνατοὺς ἄνδρας λζ' τοιοῦτους ὥστε τὸν μικρὸν αὐτῶν ποιεῖν πρὸς ρ', τὸν δὲ μέγαν πρὸς α, ἐξ ὧν αὐτῶν τὰ ὀνόματα ταῦτα ⁵³ · Σεβοῦδ· οὗτος ἐπάταξε τὸν Σέφ, τὸν τοῦ Ῥαβὰ ἀπόγονον τῶν γιγάντων. ⁵⁴ — Ἐλεανᾶν· οὗτος (29^a) ἀνείλεν ἄνδρα δυνατὸν παμμεγέθη, οὗ ἦν τὸ ξύλον τοῦ δόρατος ὡς ἄντιον ὑφαινοτο;. — Ἰωνᾶθαμ ⁵⁵· οὗτος ἀπέκτεινεν ἄνδρα δυνατὸν Χετταῖον, ἐχοντα ἐν ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς ποσὶ δακτύλους ἀνά ἕξ, τοὺς πάντας κδ'. — Ἀδινῶν· οὗτος ἐσπάσατο τὴν βρομφαίαν αὐτοῦ ἐπὶ στρατιώτας ⁵⁶ εἰς μίαν παρεμβολήν. — Ἰσπεθαδῆ ⁵⁷· οὗτος ἐσπάσατο **125** τὴν μάχαιραν αὐτοῦ ἐν καιρῷ ἐνὶ ἐπὶ στρατιώτας τ'. — Μαρά ⁵⁸· οὗτος τῶν ἀλλοφύλων ἐλθόντων καὶ βουλομένων ἀρπάσαι τὴν μερίδα τοῦ ἀγροῦ, κλίρη οὖσαν φακοῦ ⁵⁹, καὶ

A nite, exinuite usque ad fundamentum in ea. » De quibus Isaias dicens : « Visio quam vidit Isaias, filius Amos contra Babylonem, de miseria afflictionibusque captivorum ait : « Omnis qui inventus fuerit, occidetur gladio; infantes eorum allidentur in oculis eorum. » Quinam hæc facere debeant addit : « Ecce ego suscitabo super eos Medos, et lactantibus non miserebuntur, et super filios non parceret oculus eorum; et erit Babylon illa gloriosa in regnis, incluta superbia Chaldæorum, sicut subvertit Dominus Sodomam et Gomorrhaim, dicit Dominus. » Pariter de vastatione Babylonis quasi dolens dicit : « Quomodo contractus est et contritus malleus universæ terræ, Babylon? » Non multæ ergo generationes a facta prophetia usque ad B captivitatem et a captivitate incepta pauci anni effluxerunt donec apparerent Medi qui debellaturi erant Assyrios et cum ipsis Medis, solamen captivorum et expectatio vindictæ quæ apprehensura erat eos qui mala populo Israel fecerant. Quam prævidens retributionem diem, David, in qua Medi, victis Babyloniis, eorum filiis non parcerent, bene cecinit : « Beatus qui primas tenebit et allidet parvulos tuos ad petram. » Procedendo crevit David et magnificatus est, et Deus erat cum eo habuitque secum viros potentes triginta septem e quibus minimus centum milites sua fortitudine æquabat, maximus vero mille. Hæc sunt eorum nomina : « Sobochai, qui percussit Saph de stirpe Arapha, de genere gigantum; Eelana, qui occidit virum potentem insolitæque magnitudinis, cujus hastiis ligatum erat quasi liciatorum sexcentium. Joatham qui occidit virum potentem Cetæum, qui senos in manibus pedibusque digitos habebat, id est viginti quatuor. Adina qui lancea sua septingentos milites occidit uno ictu. Ispebada qui trecentos milites uno momento gladio suo interemit. Mara qui venientibus Philistæis tentantibusque partem agri occupare, quæ lentibus conserta erat, solus restitit, fugiente populo, persecutusque est Philistæos; et agri partem custodivit. Eleazar qui invadentibus Philistæis partem agri hordeo consitam, fugienteque populo, solus remansit haud secus ac columna, Philistæos fugavit et hordeum servavit, tantamque cædem inter Philistiim fecit ut defessa manus ejus agglutinaretur gladio, et post eum reversus est populus ad diripiendum. Bananias qui multa fecit prodigia; percussit enim filios Ariel de Moab, et cum descendisset in foveam quadam die in hieme, occidit leonem. Interfecit quoque virum Ægyptium cujus

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁰ Ps. cxxviii, 1, 7. τὸν ποταμόν cod. ⁴¹ Isa. xiii, 15, 16. ⁴² Nota ξέουσι cod. ⁴³ μὲν ταῦτα? ⁴⁴ Isa. xiii, 17-19 ἐπεγείρω. ⁴⁵ καλὴ τε καὶ ἐνδ. cod. ⁴⁶ ὁ Θεός Isa. ⁴⁷ Jer. I, 23 ἐκλ. καὶ συν. ἢ σφ. ⁴⁸ ἀνφείσονται I. φείσονται (φείσουτ. cod.) — μακάριος ὁς κρατήσει; I. μακάριος ὁς ἀναπαύωσι σοι τὸ ἀπόδομά σου, ὁ ἀναπαύωσας ἡμῖν, μακάριος; ὁς κρατήσει cod. ⁴⁹ Ps. cxxviii, 9. ⁵⁰ τὴν πέτραν Nota τῆ πέτρα cod. ⁵¹ Περί τῶν δυνατῶν ἀνδρῶν ὧν εἶχε Δαυὶδ I Chr. xi, 10-47? Glys. 536, 10-20. Ced. 115, 11-116, 4; 151, 18-153, 9. ⁵² ἐπορεύθη ὁ Δ. I. ἐπορεύετο Δ. cod. ⁵³ II Sam. cxi, 18. ⁵⁴ II Sam. cxi, 23, 20. ⁵⁵ Ἰωνᾶθαν II Sam. cxi, 20 22. ⁵⁶ ὡ' στρ. εἰσαπαξ. II Sam. cxiii, 8. ⁵⁷ Ἰσπεθαδῆ I. Ἰσσεῖαοα cod. ⁵⁸ Σματὰ 11, 12. ⁵⁹ Nota πλήρης οὖσης φακῆ; cod.

celstudo corporis septeni cubitorum erat, descenditque ad eum cum virga pro lancea, arrepta autem hasta adversarii sui interfecit eum hasta propria. Abessa frater Joab percussit viros sexcentos et Zesbi volentem Davidi mortem inferre. Erat autem Zesbi nepos Arapha qui habebat hastam yonderis trecentorum siclorum. Quando currebat Abessa (Azael) erat quasi damula in montibus. Tres in cæteris potentes, circumdantibus Philistæis Bethleem profecti sunt, aciemque Philistæorum perrumpentes, aquam hauserunt de cisterna tuleruntque David, qui libavit eam Domino dicens : « Propitius sit mihi Dominus, num sanguinem hominum istorum qui profecti sunt et animarum periculum bibam? » Omnes pariter cæteri milites erant viri robustissimi et invicti, adversariis valde terribiles, ingentes clypeos portantes, longasque hastas, leves tamen cursu velut damulæ in montibus. Terribilis armatura eorum et facies eorum quasi facies leonum. Alii bellatores quos habuit David erant numero duodecies centum millia, secundum numerum inventum a Joab duce militiæ; dicit enim Scriptura : « Et addidit furor Domini irasci contra Israel, commovitque David in eis dicens : Vade, numera Israel et Judam. Dixitque rex ad Joab principem exercitus sui : Per frustra omnes tribus Israel, et numera populum ut sciam numerum ejus. Dixitque Joab : Adaugeat Dominus Deus tuus ad populum tuum, sed quid sibi dominus meus rex vult in re hujusmodi? Prævaluit autem sermo regis verbis Joab et principum exercitus, egressusque est Joab ut numeraret populum Israel. » Dedit ergo Joab numerum descriptionis populi regi. « Et inventus est omnis numerus Israel, millo, millia et centum millia virorum evaginantium gladium. Nam Levi et Benjamin non numeravit eo quod Joab invitus exsequeretur regis imperium. Displicuit autem hoc coram Deo. » — « Percussit autem cor Davideum postquam numeratus est populus. « Misitque Dominus Gad prophetam ad David et dixit : « Hæc dicit Dominus : Elige quod volueris ut faciam tibi; aut tribus annis veniet tibi fames in terra tua, aut tribus mensibus fugias adversarios tuos, aut tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Dixit autem David ad Gad : Tria hæc mihi dura nimis, sed melius est ut incidam in manus Domini, multæ enim misericordiæ ejus sunt, quam in manus hominum. » — « Et elegit David pestilentiam, et facti sunt dies messis frumenti, immisitque Dominus pestem in Israel die mane usque ad tempus constitutum, et mortui sunt ex populo septuaginta millia virorum. Exten-

A του λαοῦ φυγόντος, μόνος ἔστη καὶ τοὺς μὲν ἀλλοφύλους ἐδίωξε, τὴν δὲ μερίδα τοῦ ἀγροῦ ἐφύλαξεν. — Ἐλεάζαρ⁶⁶ (οὗτος μερίδος οὐσῆς κριθῆς, τῶν ἀλλοφύλων ἐπελθόντων καὶ τοῦ λαοῦ φυγόντος, μόνος ἔστηλώθη καὶ τοὺς μὲν ἀλλοφύλους ἐτρέψε, τὴν δὲ κριθὴν διέσωσεν· τοσοῦτον γὰρ ἐπάταξε τοὺς ἀλλοφύλους, ἕως ἢ χεῖρ αὐτοῦ κοπιάσασα, προσεκολληθῆ ἤ μαχαίρα καὶ ὁ λαὸς ἐπέτρεψεν ὀπίσω αὐτοῦ εἰς τὸ σκυλεύειν⁶¹. — Βαναίας· οὗτος πολλὰ μὲν ἐποίησεν ἔργα, ἐπάταξε δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς Ἀρήλ τοῦ Μωάβ, καὶ καταβῆς ἐν ἡμέρᾳ χειμῶνος⁶² εἰς λάκκον, ἀπέκτεινε λέοντα, ἀνέλε δὲ καὶ ἄνδρα Αἰγύπτου, ἐπτά πῆχεις ἔχοντα ἑδору ὡς ξύλον διαβάθρας· ἀρκάσα· γὰρ ἀπ' αὐτοῦ τὸ ἑδору, ἐν οὗτῳ ἀπέκτεινεν αὐτόν. — Ἀθεσσα, ὁ ἀδελφὸς Ἰωάβ, ἐπάταξεν ἄνδρας χ' ⁶³ — καὶ τὸν Ἰεσθι θέλοντα φονεῦσαι τὸν Δαυὶδ· ἦν δὲ Ἰεσθι⁶⁴ ἔγγονος τοῦ Ῥαφά ἑδору ἔχοντος σταθμῶν σίκλων τ'. Ἡνίκα δὲ ἐτρέχεν ὁ Ἀθεσσα, ἦν ὡς δορκὰς ἐν τοῖς ὄρεσιν. Τρεῖς δὲ ἀπὸ τῶν λοιπῶν δυνατοὶ, περικυκλωσάντων ποτὲ τῶν ἀλλοφύλων ἐν Βηθλεὲμ. καὶ τοῦ Δαυὶδ ἐπιθυμήσαντος πιεῖν ἐκ τοῦ φρέατος τῆς Βηθλεὲμ, διέδωκαν οἱ γ' καὶ διαβρῆξαντες τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων, ὕδρευσαντο ἐκ τοῦ φρέατος καὶ ἤνεγκαν ὕδωρ τῷ Δαυὶδ· ὁ δὲ θαυμάσας αὐτῶν τὴν δύναμιν καὶ τὴν τόλμην, ἔλαβε τὸ ὕδωρ καὶ ἔσπεισεν αὐτὸ τῷ Κυρίῳ λέγων· « Ἰλέως μοι, Κύριε, εἰ αἶμα ἀνθρώπων⁶⁵ τῶν παρευθέντων ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν πίομαι. » Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ λοιποὶ στρατιῶται ὕπῃρχον ἄνδρες δυνατώτατοι, καὶ ἀκαταγώνιστοι, καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους φοβερώτατοι, θυρεοὺς αἰρόντες καὶ δόρατα μέγιστα, καὶ κοῦφοι τοῖς ποσὶν ὡς δορκάδες ἐπὶ τῶν ὄρειων ὑπάρχοντες, καὶ ἡ κατασκευὴ αὐτῶν πάνυ ἐκπληκτος, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα λέόντων. **126** ⁶⁶ (5) Τοῦ· δὲ γε πολεμιστῆς, οὗς εἶχε πάλιν ὁ Δαυὶδ, ἦν ὁ ἀριθμὸς μυριάδες σδ', καθὼς κηριθήθησαν παρὰ Ἰωάβ τοῦ ἀρχιστρατήγου· φησὶ γάρ ⁶⁷· « Καὶ προσέθετο ὀργῇ Κύριος ἐκκαθῆσαι ἐν Ἰσραὴλ, καὶ ἐπέσεισε τὸν Δαυὶδ ἐν αὐτοῖς λέγων· Πορεύθητι καὶ ἀριθμήσον τὸν Ἰσραὴλ καὶ τὸν Ἰουδα. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς Ἰωάβ τὸν ἄρχοντα τῆς ἰσχύος· τῆς μετ' αὐτοῦ· Διέλιθε τὰς φυλὰς πάσας Ἰσραὴλ, καὶ ἴδε, καὶ ἐπισκεψάμενοι τὸν λαόν, καὶ γνῶσομαι τὸν ἀριθμὸν τοῦ λαοῦ. Καὶ εἶπεν Ἰωάβ· Προσβέη Κύριος ὁ θεὸς ἐπὶ τὸν λαόν σου. Καὶ ἵνα τί ὁ κύριός μου βούλεται ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ; Καὶ ὑπερίσχυσεν ὁ λόγος τοῦ βασιλέως πρὸς Ἰωάβ καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς δυνάμεως, καὶ ἀπῆλθε Ἰωάβ ἐπισκέψασθαι τὸν λαόν. Καὶ δὴ ἐπισκεψάμενος δέδωκε (29^b) τὸν ἀριθμὸν τῆς ἐπισκεψέως τοῦ λαοῦ τοῦ Δαυὶδ. Καὶ ἦν πᾶς Ἰσραὴλ χιλιαί⁶⁸ καὶ ρ' χιλιάδες ἀνδρῶν ἐσπασμένων ῥομ-

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁶ Ἐλεάζαρ 9, 10. ⁶¹ καὶ ὁ λ. ἐκάθισε ὁ ἀ. πλὴν ἐκδιδύσκειν 10. — B. ἀνὴρ αὐτὸς πολλοστὸς ἔργους 20, 21. ⁶² ἢ. τοῦ χιόνος 20. ⁶³ αὐτὸς ἐξήγειρε τὸ ἑδору αὐτοῦ ἐπὶ τ' τραυματίας 18. ⁶⁴ Ἰ. δς ἦν ἐν τοῖς ἐγγόνους τοῦ Ῥ. καὶ ὁ σταθμὸς τοῦ ἑδωτος αὐτοῦ τ'. σ. xxi, 16. — II Sam. xxi, 15-17. ⁶⁵ τῶν ἀνδρῶν 17. ⁶⁶ Ced. 1:3,9-154-19. ⁶⁷ II Sam. xxiv, 1-4. ⁶⁸ χιλιάδες I Par. xxi, 5, χιλιάδες ρ' καὶ κβ' Leo, ω' χιλιάδες II Sam xxiv, 9.

φαίαν · και Ἰούδας χιλιάδας υπ' ⁸⁹ ἀνδρῶν ἐσπα-
σμένων μάχαιραν · τὸν δὲ Λευὶ και τὸν Βενιαμὶν οὐκ
ἤριθμησε, ὅτι προσώχθησαν ὁ λόγος τοῦ βασιλέως ⁹⁰
τῷ Ἰωάβ. Καὶ κωνηρόν ἐφάνη ἐναντίου τοῦ Θεοῦ
τοῦτο. ⁹¹— Καὶ ἐπάταξε καρδία Δαυὶδ αὐτὸν ἐν τῷ
ἀριθμησαὶ τὸν λαόν. — ⁹² (ὅ) Καὶ ἀπέστειλε Κύριος·
Γὰρ τὸν προφήτην πρὸς Δαυὶδ και εἶπε ⁹³ · Τὰδε
λέγει Κύριος· Ἔκλεξαι σεαυτῷ γενέσθαι σοι, ἢ τρία
ἔτη λιμὸν ἐν τῇ γῆ σου, ἢ τρεῖς μῆνας φεύγειν σε ἐκ
προσώπου τῶν ἐχθρῶν σου, ἢ γ' ἡμέρας θάνατον ἐν
τῇ γῆ σου. — Καὶ εἶπε Δαυὶδ πρὸς Γάδ · Στενά μοι
πάντοθεν ἔστι και τὰ τρία, πλην ἔμπεσούμα,
ἔη εἰς χεῖρας Κυρίου, ὅτι πολλοὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ·
εἰς δὲ χεῖρας ἀνθρώπων μὴ ἔμπέσω. Καὶ ἐξελέξατο
Δαυὶδ τὸν θάνατον · και ἡμέραι θέρους ⁹⁴ πυρῶν, και
ἔδωκε Κύριος θάνατον ἐν Ἰσραὴλ ἀπὸ πρῶτιθεν
ἕως ⁹⁵ ἀρίστου · και ἀπέθανον ἐκ τοῦ λαοῦ χιλιάδας
ἴ. Καὶ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὁ ἄγγελος
Κυρίου ἐν Ἱερουσαλήμ τῷ διαφθεῖρα ἐν αὐτῇ. Καὶ εἶπε
Δαυὶδ πρὸς τὸν Θεόν ἐν τῷ ἰδεῖν αὐτὸν τὸν ἄγ-
γελον τύποντα ἐν τῷ λαῷ· Ἰδὼ, ἐγὼ ἡμάρτηκα, και
127 ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ κακοποιήσας· και οὕτοι
τὰ πρόβατα τί ἐποίησαν; γενέσθω δη ἡ χεῖρ σου ἐν ἐμοί,
Κύριε, και ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς μου. » Καὶ
παρακληθεὶς ὁ Κύριος εἶπε πρὸς τὸν ἄγγελον ⁹⁶·
« Ἄνες τὴν χεῖρά σου. » — « Καὶ ἑκοδόμησεν ἕκει
θυσιαστήριον Δαυὶδ και ἀνήνεγκεν εὐθύς δόλοκαυτώσεις·
και ἐπήκουσεν αὐτοῦ ὁ Κύριος και συνεσχέθη
ἐπάνω Ἰσραὴλ ἡ θραῦσις. »

⁹⁷ (7) Ταῦτα δὲ φησι πάλιν Θεοδώρητος οὐκ ἀπεικῶ;
συμβεθεῖναι, ἀλλ' οἰκείας παρανομίας; ἔτισε δίκα;
ὁ λαὸς ἐπὶ προφάσει· καταλιπὼν γὰρ τὸν εὐσεβῆ και
θεῖον βασιλέα, τυράννῳ και πατραλὴν ⁹⁸ παιδί συν-
εστράτευσεν. Οὕτω δὲ και διὰ τὴν τοῦ Σαουλ εἰς
τοῦ; Γαθαωνίτας ἀναίρεισιν ἐπαιδεύθη διὰ λιμοῦ μετα
τὴν ἐκείνου τελευτήν· ὁ μὲν γὰρ λαὸς ἅπας και
Ἰησοῦ; ὁ τοῦ Ναυῆ, πεπιόηκε τὰς πρὸς ἐκείνου
συνθήκας τοῦ; Γαθαωνίτας· ἐκoinώησε δὲ τῶν ὄρ-
κων και Ἐλεάζαρ ὁ ἀρχιερεὺ;· Ἔδει τοίνυν τοῦ;ς
ἀπογόνου; τῶν ὠμωμοκῶτων μὴ παραθῆναι τὸν ὄρκον
και τὰς σπονδὰ;ς, ἀλλὰ πείσαι μᾶλλον τὸν παρανο-
μοῦντα βασιλέα τὰ;ς πρὸς αὐτοῦ;ς φυλάξαι συνθήκας·
πληροῦνται δὲ εἰς αὐτοῦ;ς τὸ παρὰ τοῦ Νῶε πρὸ; τὸν
προπάτορα αὐτῶν Χαναὰν εἰρημένον· ⁹⁹ Ἐπικατά-
ρατος Χαναὰν παῖ;ς, οἰκέτης ἔ;σται τοῖ; ἀδελφοῖ;ς
αὐτοῦ;· Διὸ φησι πρὸ; αὐτοῦ; Ἰησοῦ; μετα τὴν
φανέρωσιν τῆ;ς πανουργίαι;ς αὐτῶν ¹⁰⁰· « Καὶ νῦν
ἐπικατήρατοι ἔ;στε· οὐ μὴ ἐκλείπη ἐξ ὧμῶν δούλο;ς
οὐδὲ φυλοκῶπο;ς και ὕδροφόρο;ς ἐμοί και τῷ Θεῷ
μου, και κατέστησεν αὐτοῦ;ς Ἰησοῦ; ἐν τῇ ἡμέρῃ
ἐκείνῃ φυλοκῶπου;ς και ὕδροφόρου;ς πάση τῇ συναγωγῇ
και τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ Θεοῦ. » — « Διὰ τοῦτο ἐγένοντο
οἱ κατοικοῦντε; Γαθαὼν φυλοκῶποι και ὕδροφόροι τῷ
θυσιαστηρίῳ τοῦ Θεοῦ και πάλιν τῇ συναγωγῇ ἕως
τῆ;ς ἡμέρ;; ταύτη;ς και εἰς (30^a) τὸν τόπον οὗ ἂν
ἐκλέξατο· ¹⁰¹ Κύριος. » ¹⁰² Ἐπει οὖν ταῦτα παρελο-
γίσαντο, και μετα τὴν ἐκείνου τελευτὴν ὑπέστησαν
τὴν διὰ τοῦ λιμοῦ παιδείαν, διδάσκει οὖν ἡμᾶ; ὁ
λόγος μὴ παραβαίνειν τὰ;ς ἐπὶ Θεοῦ γενομένη;ς μεθ'
ὄρκων συνθήκας, κὰν εἰ; ἀλλῶν ὤφέλειαν ἢ παρὰ-
βασί;ς γίνηται ¹⁰³. Ἀγνοῶν δὲ τὴν αἰτίαν **128** τῆ;ς

A ditque manum suam angelus Domini super Jeru-
salem ut disperderet eam. « Tunc videns David
angelum cœdentem viros in populo, dixit ad Deum:
« Ego sum qui peccavi, ego pastor iniique gessi.
Isti qui oves sunt quid fecerunt? vertatur, obsecro,
manus tua contra me et contra domum patris
mei. Et exoratus Dominus, dixit ad angelum: Co-
hibe manum tuam. « Et œdificavit ibi David altare Do-
mino et obtulit holocausta et pacifica, et propitiatus
est Dominus terræ, et cohibita est plaga ab Israel. »

B Hęc mala non incongrue acciderunt, ait Theo-
doretus: propriæ infidelitatis pœnas sane luit popu-
lus: dereliquerat enim regem pium et a Deo da-
tum ad prœliandum cum tyranno et parricida. Pa-
riter ob cœdem quam fecit Saul in Gabaonitis pu-
nitus est populus dira fame, vita functo Saule.
Omnis etenim populus, et ipse Josue filius Nave,
fœdera cum ipsis pepigerant. Et ipse Elcazar sum-
mus sacerdos sese illis juramentis consociatus
fuerat. Oportebat itaque posteris non trans-
gredi jusjurandum et promissiones, sed potius
suadere regem prœvaricatorem ut servaret pacta.
Adimpletum est in eis quod dicitur a Noe ad proto-
parentem eorum Chanaan: « Maledictus Chauaan;
servus servorum erit fratribus suis. » Unde ad eos,
cognito eorum scelere, dixit Josue: « Itaque sub
maledictione eritis, et non deficiet de stirpe vestrâ
ligna cœdens, aquasque comportans mihi et Domino
meo. » — « Decrevitque Josue in illo die eos esse in
ministerio cuncti populi, et altaris Domini. » —
« Ideo facti sunt habitantes Gabaa ligna cœdentes
et aquas comportantes in ministerio cuncti populi
et altaris Domini usque in præsens tempus in loco
quem Dominus elegerat. » Si ergo qui sic eos dece-
perunt fame puniti sunt post Saulis finem, disca-
mus iude non transgredi pacta cum juramento fœ-
dera cum Deo, etsi hęc violatio prodesset videatur
aliis. Nesciens David causam iræ cœlestis et miser-
rinæ famis interrogavit Dominum, auditoque quod
iniustæ cœdis Gabaonitarum pœnas darent, iniique
D læsos testes vocavit dicens: « Quid faciam vobis,
et quod erit vestrum piaculum? » Dixeruntque ei Ga-

Variorum lectiones et notæ.

⁸⁹ τετρακόσια ἑβδομήκοντα I Par. φ' χ. II Sam. ⁹⁰ I Par. xxi, 6 κατέσχευσε. ⁹¹ II Sam. xxiv, 40.
⁹² Gen. 160,6-19. ⁹³ II Sam. xxiv, 12-17. ⁹⁴ θερισμοῦ 15. ⁹⁵ ὥρα;·. ⁹⁶ II Sam. xxiv, 25. ⁹⁷ Gen.
150,19-156,3. ⁹⁸ πατραλύα codex. ⁹⁹ Theodoretii Quæst. in Gen. LVIII Ἡ δὲ τοῦ Χαναὰν δουλεία
ἐν τοῖ; Γαθαωνίται;ς τὸ τέλος ἐδέξατο, in Jos. 12. Gen. ix, 25. ¹⁰⁰ Jos. ix, 25. ¹⁰¹ οὗ ἂν ἔξελ. cod.
¹⁰² Gen. 336,14-336,1. ¹⁰³ Nota γίνεται cod.

baonitæ : « Non est nobis super argento et auro questio cum Saule et domo ejus, neque volumus ut interficiatur homo de Israel, sed virum qui attrivit nos et oppressit inique, ita delere debemus ut ne unus quidem residuus sit de stirpe ejus in cunctis finibus Israel. Dentur nobis septem viri de filiis ejus ut crucifigamus eos Domino in monte Saul. » In ipso loco crucifixi erunt traditos sibi viros, in quo injustam patravat internecionem. Erant autem duo filii illegitimi Saul et quinque ex ejus cæteris filiis. Inflicta porro poena, Dominus propitius factus est, et, ut solebat, terra fructum suum dedit. Nos inde discimus Deum nullum inter genera interponere discrimen, sed omnibus injuriam patientibus, etsi alienigenæ sint, reddere justitiam, quamvis non statim post peccatum. Sic sane cum annos quadraginta poenam patienter distulisset, tempore David illam inflixit. Gravior sit eorum culpa ex hoc quod Saul rejectum destitutumque gratia divina non deseruerunt, antequam moreretur, virum autem qui eistam multa variaque bona attulerat, qui Philistæorum audaciam disolverat, et Amalec internecioni tradiderat, qui Idumæos et Moabitas et Ammonitas et Assyrios sibi subdiderat, in servitum redegerat, coegeratque tributa solvere, qui gratia Dei fruebatur, non modo dereliquerunt, sed repulerunt, impugnaverunt et filium prævaricatoreni et homicidam secuti sunt. Unde juste castigavit eos justus iudex sufficiens Sauli Davidem. In ipsum Dominum peccaverunt Israelitæ ut indicat historia dicens : « Et addidit furor Domini irasci contra Israel. » Ipse præterea David graves dedit pœnas occisionis et adulterii per rebellionem filii sui, secundum prophetiam hanc : « Hæc dicit Dominus : Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, » et reliqua. Quantum prosint tribulatio, adversitas et sollicitudo ex hac historia novimus. Fugiens enim a facie Saulis et Absalom filii sui, divus ille vir, David, inquam, omnem virtutem exhibuit, menteque ejus rebus bellicis plena, secundum sacras leges decertabat, sed bello paululum quiescente in crimen lapsus est.

τοῦ φόνου⁸¹ καὶ τῆς μοιχείας κατὰ τὴν θεϊαν πρόβρῃσιν· φησὶ γάρ⁸²· « Τὰδε λέγει Κύριος· Ἰδοὺ ἐγὼ ἐγερώ κακὰ ἐπὶ σὲ ἐκ τοῦ οἴκου σου, » καὶ τὰ ἐξῆς. Ὅσον τοίνυν ὀνίτησι θλίψις καὶ συμφορὰ καὶ μέριμνα, ἐκ ταύτης τῆς ἱστορίας μανθάνομεν. Διωκόμενος γὰρ ὑπὸ τοῦ Σαούλ καὶ Ἀβσαλώμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ὁ θεῖος οὗτος ἀνὴρ (30b) — τὸν Δαυὶδ λέγω — πᾶσαν κατώρθου φιλοσοφίαν· καὶ ταῖς φροντίσι τῶν πολεμίων ἐνασχολῶν τὴν διάνοιαν, κατὰ τοὺς ἱεροὺς ἐπολιτεύετο νόμους· ἀνακωχῆ· δὲ τυχῶν ὀλίγης, τὸν ἠλιθιον ἐκεῖνον ὑπέμεινεν.

« Accidit ut surgeret David de strato suo post meridiem et deambulare in solarium domus regie, viditque mulierem se lavantem ex adverso super solarium suum; erat autem mulier pulchra valde. »

θεηλάτου ὀργῆς ὁ Δαυὶδ καὶ τῆς πληγῆς· τοῦ λ μου τὸν Θεὸν ἠρώτησε, καὶ μαθὼν ὡς ἔνεκεν τῆς τῶν Γαβαωνιτῶν ἀδικου ἀναίρεσεως εὐθύνας ἐπράττετο, καὶ τοῖς ἐκεῖνοι· ἐχρήσατο κριταῖς τοῖς ἡδικοημένοι· λέγων⁸¹⁻⁸²· « Τί ποιήσω ὑμῖν; καὶ ἐν τίνι ἐξιδάσωμαι; » Καὶ φασιν⁸⁶· « Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀργύριον οὐδὲ χρυσίον μετὰ Σαούλ καὶ τοῦ⁸⁷ οἴκου αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῖν θανατώσει ἄνδρα ἐκ παντὸς Ἰσραὴλ· ἀλλ' ὁ ἀνὴρ ὁ διώξας ἡμᾶς; καὶ συντελέσας, καὶ ὡς παρελογίσαστο⁸⁸⁻⁸⁹ ἡμᾶς ἐξολοθρεῦσαι, ἀφανίσαι ἀφανίσωμεν αὐτὸν, τοῦ μὴ ἀντικαθίστασθαι πνευτὸν ὀρίῳ Ἰσραὴλ, καὶ δοθῆτωσαν ἡμῖν ἄνδρες ζ' ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἐξιδάσωμεθα ἐν αὐτοῖς Κυρίῳ ἐν τῷ βουῶν τοῦ Σαούλ⁹⁰. » — Ἐν ἐκείνῳ οὖν τῷ χωρίῳ τοῦς ἐκδοθέντας αὐτοῖς ἀνεσκολόπισαν ἄνδρας, ἐν ᾧ τὰς παρανομίας ἐκεῖνας· ἐτόλμησε μταιφονίας. Οὗτοι δὲ ἦσαν τοῦ Σαούλ δύο μὲν υἱοὶ νόθοι, πέντε δὲ υἱῶν αὐτοῦ ὑστέρων. Τῆς οὖν τιμωρίας γεγεννημένης. Πλεως ὁ Δεσπότης ἐγένετο, καὶ ἡ γῆ τὸν ἐξ ἔθους καρπὸν ἔδωκεν. (8) Ἥμεῖς δὲ μανθάνομεν διὰ τοῦτου, ὡς γένους ὁ Θεὸς; οὐκ οἶδε διαφορᾶν, ἀλλὰ τοῖς ἡδικοημένοις, καὶ ἄλλογενεῖς ὦν, ἐπαμύνηι δικαίως, εἰ καὶ παρὰ πόδας οὐκ ἀπαιτεῖ δίκην. Ἀμίλει γάρ καὶ τότε μακροθυμήσας ἔτη μ', οὕτω τὰς εὐθύνας εἰσπράττεται νῦν ἐπὶ τοῦ Δαυὶδ· αὐξεῖ⁹¹ δὲ αὐτῶν τὴν κατηγορίαν τὸ τὸν μὲν Σα. ἰλ καταψηφισθέντα καὶ τῆς θείας· χάριτος γυμνωθέντα μὴ καταλιπεῖν μέχρι τέλους ζωῆς αὐτοῦ· τὸν δὲ μυρίων αὐτοῖς ἀγαθῶν γενόμενον πρόξενον καὶ τὸ τῶν ἀλλοφύλων καταλύσαντα θράσος καὶ τὸν Ἀμαλήκ πανολοθρίμ μὲν παραδῶσαντα· Ἰδομαίους δὲ, καὶ Μωαβίτας, καὶ Ἀμμανίτας, καὶ Ἀσσυρίους ἐκατέρους χειρωσάμενον, καὶ δουλωσάμενον, καὶ φόρους ἀναγκάσαντα φέρειν, καὶ προφητικῆς χάριτος ἀπολαύσαντα, οὐ μόνον καταλιπεῖν⁹², ἀλλὰ καὶ ἀντιπαρατάξασθαι καὶ δρᾶσαι τὰ πολεμίων καὶ συμπράξει μταιφόνῳ καὶ παρανόμῳ τέκνῳ⁹³. Ὅθεν ὁ δίκαιος κριτῆς αὐτοῦς δίκας εἰσπράξατο διὰ τῆς ὑποθέσεως Δαυὶδ. Καὶ γὰρ αὐτὸν ἡδίκησαν, καθὼς δηλοῖ καὶ ἡ ἱστορία λέγουσα⁹⁴· « Καὶ προσέθετο ὀργῇ Κύριος ἐκκαῖλαι

129 τὸν Ἰσραὴλ. » (9) Οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ υἱοῦ δίκας ἐναργεῖς ἔτισσε

« (10) » Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς δειλης, καὶ ἀνέστη Δαυὶδ ἀπὸ τῆς κοίτης αὐτοῦ, καὶ περιεπάτει ἐπὶ τοῦ δόματος τοῦ οἴκου τῶν βασιλείων, καὶ εἶδε γυναῖκα λουομένην ἀπὸ τοῦ δόματος, καὶ ἡ γυνὴ

Variorum lectiones et notæ.

⁸¹⁻⁸² II Sam. xxi, 5-6. ⁸³ Nota φη' cod. ⁸⁴ καὶ τοῦ I. καὶ μετὰ τοῦ cod. et LXX. ⁸⁵⁻⁸⁶ ὡς περ ἐλ. cod. 85 παρελ. LXX. ⁸⁷ ἐξηλάσωμεν αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ ἐν τῷ Γαβαὼν Σαούλ LXX. II Sam. xxi, 9. ⁸⁸ αὐξή cod. ⁸⁹ κατέλειπον cod. ⁹⁰ Νοτὰ τέκνῳ ἐτόλμησαν? ⁹¹ II Sam. xxiv, 1 ὀργῆν ἔ. ἐν Ἰηλ. ⁹² Glyc. 532.9-33, 13. 533, 2-7. ⁹³ τοῦ φονοῦ I. τοῦ τε φόνου cod. ⁹⁴ II Sam. xii, 11. ⁹⁵ II Sam. xi, 2. ⁹⁶ Gen. 136, 4-7.

καλή τῆ βίβει σφόδρα. » (Ποῦς ὁ πόλεμος καὶ σφοδρὸς, ἀνεσις, καὶ τρυφή, καὶ βασιλείας ἐξουσία, καὶ σώματος ὥρα¹, καὶ μετὰ χρόνον τρυφῆς ἢ προσβολῆ, οὗτε καὶ τοῖς μὴ βουλομένοις; ὁ σπινθὴρ ὑποτύφεται, ὁ δὲ εἰς συμμαχίαν καὶ ἀνδρείαν τὴν τρυφὴν δεχόμενος. Δῆλος δὲ ἐστίν, ὅτι σφοδρότερον κατὰ φύσιν εἶχε τῆς ἐπιθυμίας τὸ πάθος· οὐ γὰρ ἂν πλείους ἐχρῆσθετο γυναιξίν, εἰ μὴ τῆς φύσεως τοῦτο δρᾶσαι βιασαμένους, ὅθεν φησὶν ὁ μέγας Ἀναστάσιος Θεοουπόλειος²· « Ἰστέον, ὅτι πολλὰ καὶ διάφορα εἰσι παρὰ τῷ δικαιοκρίτῃ Θεῷ τὰ κρίματα καὶ αἱ ἀναποδίσεις, ἃς μέλλει ποιεῖν ἐπὶ τῶν εἰς τὸ σῶμα ἁμαρτανήτων » καὶ ἀκρατῶς τε καὶ ἀφειδῶς ἐξοιστρωμένων καὶ λαγνευόντων· εἰσὶ γὰρ καὶ χῶραι· θερμαίνουσιν, αἷς πεφύκασιν ἐκ θερμότητος ἀέριων, ἢ καὶ ὑδάτων καὶ τροφῶν, τὰ σώματα διεγείρειν πρὸς ἀκρατεῖς μίξεις, καθάπερ Αἴγυπτος, καὶ Αἰθιοπία, καὶ Ἰερικῶ, Γομορρῆτις ἐνορία, καὶ ἡ Περσικὴ χιώρα. Εἰσὶ δὲ πάλιν καὶ γένη πρὸς ἀσέλιγειαν καὶ ἀκολασίαν εὐρίπιστα μᾶλλον, ἢ καὶ ἐκ συνηθείας ἢ καὶ ἐξ ἐτέρων αἰτίας ῥυπαρώτερα καὶ ἀκολαστότερα ὑπάρχουσιν, ὡς τὰ τῶν Περσῶν καὶ Ἀσσυρίων. **130** Ἄλλ' εἰ καὶ οὗτος³ ὁ κατὰ Θεὸν ζῶν ἄνθρωπος ἐφέλκεται καὶ διὰ τοιαύτην αἰτίαν πρὸς ἁμαρτίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν φύσιν ἐκβ. ἀζεσθαι κατὰ πάντα τρόπον· « Βιαστή γάρ ἐστιν ἡ βιαιότης τῶν οὐρανῶν⁴, καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν, » καὶ⁵ χρῆ μέχρις αἵματος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνίζεσθαι· « Οὐδεὶς γάρ, φησὶ⁶, στυφάνουται ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ »⁷. (11) Διὰ τὴν φύσιν τοίνυν ἀποκλιῶς, οὐ περιέργως) καὶ ἰδὼν τὸ γυναικίον λουόμενον, οὐκ ἔφυγε τὴν θεῖαν ὡς ὀλεθρίον, ἀλλὰ καθελθεὶς τῷ τῆς ὥρας· δελεᾶται, τῷ τῆς ἁμαρτίας περιεπεσεν ἀγκίστρον. Ὅμως· οὐκ ἐκ πονηρᾶς γνώμης τε καὶ συνηθείας, ἀλλ' ἐκ περιστάσεως καὶ συναρπαγῆς τὴν ἀγρὰν τε καὶ πλῆγὴν ἰδέξ. το. Καὶ ἐτέρου πάθους χείρονος ἵαμα τάχα γέγονεν, ἐπάρσεως, ὅπερ δὴ καὶ αὐτὸς ὑπεμφαίνων ἔλεγεν⁸· « Ὑψωθεὶς δὲ ἐταπεινώθη καὶ ἐξεπορήθη⁹. » Καὶ¹⁰, « Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μου· Οὐ μὴ σαλευθῶ εἰς τὸν αἰῶνα· — ἀπέστρεψας δὲ τὸ πρόσωπόν σου, καὶ ἐγενήθη τεταραγμένος· — « Ἄλλ' ἀγαθὸν μοι, ὅτι ἐταπεινώσας με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαίωματα¹¹. » (12) Τὰ γὰρ τοῖ σφάλματα καὶ ἐλαττώματα τῶν εὐλαδῶν γίνονται πολλάκις κατ' οἰκονομίαν πρὸς τὸ συμφέρον, τοῦ Θεοῦ συγχωροῦντος ἐν ἰσότητι ὀλισθησῆσαι εἰς θεράπον. ἰαν ἐπάρσεως προλαβούσης· οἷον ἐστὶ τὸ ὑπὸ τοῦ μεγάλου Πέτρου εἰρημένον καὶ ἐπ' αὐτοῦ γεγεννημένον, καὶ ἀπλῆς¹² (31^ο) βραθυμία· ἦν, οὐ κακοθηθείας ἢ ἁμαρτίας, ἦτις αὐτὸν συγγνώμης μετασχέιν παρεσκεύασεν. Οἱ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ κακίστης ἔξεως, καὶ συνηθείας ἁμαρτανόουσιν· οἱ δὲ κατὰ συναρπαγὴν καὶ παρὰ προαίρεσιν, ὡς φησὶν ὁ Σοφός¹³· « Ἐστὶν ὀλισθαίνων, καὶ

Magnum vehemensque bellum, abundantia deliciae regni, potestas, corporis pulchritudo, voluptatis incitatio ex qua incenditur etiam nolentibus flamma, in unum coadunabantur ad eum validius in scelus inclinandum. Patet autem vehementiorem ex parte naturæ cupidinem agitasse virum hunc; non enim nullis usus esset mulieribus, nisi natura ad illud impulisset. Unde magnus ait Anastasius Diospolites: Scendum quod multa et varia sint justii iudicis Dei iudicia et retributiones circa eos qui in corpus suum peccaverunt, quique immoderate, laxatis omnibus frenis, pudicitiam corruerunt. Sunt enim quædam regiones calidæ, quæ profecto ob aeris, aquæ, aut cibi dulcedinem solent corpora ad commercia inhonesta provocare; sic Ægyptus, Æthiopia, Jericho, Gomorrha et Persis. Sunt etiam genera ad libidinem voluptatemque magis prona, quæ ob consuetudinem aut aliam causam sordidiora atque lasciviora sunt, ut Persæ et Assyrii. Quod si ergo vir ille secundum Deum vivens, tali vocante causa, ad peccatum allicitur, oportebat eum omni modo nature suæ obliuctari nec huic cedere; « Regnum enim cælorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. » Usque ad sanguinem peccato resistendum est. « Nemo, enim, ait Apostolus, coronatur, nisi legitime certaverit. » Cum igitur spectasset fortuito et non ex industria, vidissetque mulierem se lavantem, non effugit spectaculum quasi lethiferum, sed illectus formæ venustatis in peccatum lapsus est. Equidem non ex malamente aut ex consuetudine, sed ex occasione et ex quodam cordis raptu vulnus mortemque accepit. Illud autem peccatum peioris vitii curatio fuit, superbiæ scilicet, quod ipso significans dicebat: « Exaltatus autem, humiliatus sum et conturbatus sum. » Et: « Ego autem dixi in abundantia mea: non movebor in æternum; avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus; » sed « bonum est mihi quia humiliasti me ut discam justificationes tuas. » Peccata sapientium et empervertunt sapius secundum Dei providentiam in ipsorum utilitatem, Deo volente, nonnunquam eos delinquere ad remedium superbiæ. Sic a magno Petro dictum est et in eo eventum; ejus enim peccatum negligentis, non vero malis consuetudinis fuit, eique veniæ obtinendæ occasionem præbuit. Inter homines, alii e pessima licentia et consuetudine peccant, alii vero ex rapiente et præoccupante rationem cupidine; sicut dixit Sapiens: « Est delinquens non ex animo, et quis non peccat? » Itaque graves minuat pœnas animarum medicus easque immittit, quæ splen-

Varis lectiones et notæ.

¹ ὅρα cod. ² Χρῆ γινώσκειν ὅτι δύο εἰσὶν Ἀναστάσιοι συγγραμματοποιήσαντες, ὁ τὸ Σιναιτικῆς καὶ ὁ ἡνὼν μνημονοῦμενος Θεοουπόλειος· φησὶ Ἀντιοχεύς· Quaestio VIII. Maxima Bibliotheca IX, 968. B. ³ ὁ- τως? ⁴ Math. xi, 12. ⁵ Heb. xii, 4. ⁶ II Tim. ii, 5. ⁷ Gen. 156, 7-159, 21. ⁸ Ps. lxxxviii, 15. ⁹ ἐξ ἁπορ. l. ἐξηγορ. cod. et I.XX. ¹⁰ Ps. xxx, 6. ¹¹ Ps. cxviii, 71. ¹² σου Ps. ¹³ ἀπλῶς? ἀπλ. cod. ¹⁴ Eccli. xiv, 16.

diliorem ostendunt mirabilis Regis gloriam; celestes enim plagæ morbum propulsant, primamque reddunt sanitatem. Omni namque modo ut sapiens medicus castigans leniter edocet, post peccati confessionem. Cum enim dixisset propheta: « Non morieris » addidit: « Provocans provocasti in inimicis Dominum. » Et primum ex adultera muliere filium percussit Deus; deinde contra Davidem filii Absalom rebellionem significans dixit: « Et nunc non recedet gladius de domo tua. » Merito igitur dicebat: « Castigans castigavit me Dominus, et morti non tradidit me. »

οὐκ ἐξαρθήσεται ῥομφαία ἐκ τοῦ οἴκου σου. » Εἰκότως οὖν ἔλεγε ¹¹. « Παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ Κύριος καὶ τῷ θανάτῳ οὐ παρέδωκέ με. »

Cum igitur videris peccantem qui divitiis, felicitate, valetudine florens, nullam patitur adversitatem, dole cum lacrymis et luge eum quod hæc omnia et graviora adhuc ei in pœnam incumbant. Quemadmodum enim qui multa peccantes, nullam agunt pœnitentiam « thesaurizant sibi iræ thesaurum, » sic qui omnis ærumnæ expertes secunda fruuntur fortuna, graviore damnabuntur supplicio. Et hoc patet ex exemplis non modo a futura vita, sed et a præsenti sumptis. David enim post illud peccatum gravius reprehensus est eo quod tanta prosperitate fruens sic peccasset. Dicit namque Scriptura: Opprobrium ei inferens Deus per Nathan prophetam sic ait: « Ego vixi te in regem super Israel; ego erui te de manu Saul et dedi tibi domum domini tui et domum Israel et Juda, et si parva sunt ista, adjiciam tibi omnia hæc. Et cur non custodisti mandatum meum? » Audient igitur olim qui felicitate nunc florentes, mandata Domini non custodiunt: « Amen, dico vobis: Non novi vos. Discedite in ignem æternum qui præparatus est diabolo et angelis ejus. » Sed hæc satis digressionis causa dicta sunt.

Beatus David cum ante mortem suam vocavisset filium suum Salomonem, dixit ei: « Salomon, fili mi, voluntatis meæ fuit ut ædificarem domum nomini Domini Dei nostri, sed factus est sermo Domini ad me dicens: « Multum sanguinem effudisti et plurima bella bellasti, et non poteris ædificare domum nomini meo. Ecce filius nascitur tibi et faciam eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitum: et ob hanc causam Pacificus vocabitur. Ipse ædificabit domum nomini meo. Nunc ergo, fili mi, confortare et viriliter age. Et ecce ego in paupertate mea præparavi impensas domus Domini, auri talenta centum millia, et argenti mille millia talentorum, æs et ferrum cujus

Α οὐκ ἀπὸ ψυχῆς, καὶ τίς οὐχ ἤμαρτεν; » (13) Διὸ τὰς χαλεπὰς ἀπειλεῖ τιμωρίας ὁ τῶν ψυχῶν ἱατρός καὶ ἐπάγει αὐτάς, αἵτινες λαμπρότερον ἔδειξαν τοῦ θαυμαστοῦ Βασιλέως τὸ κλέος· αἱ γὰρ θεῖοι πληγαὶ τὴν νόσον ἐκείνην ἐξήλασαν καὶ τὴν προτέραν ὑγίειαν ἀπέδωκαν. Καὶ γὰρ πινθοδαπαί; αὐτὸν, οἷα δὴ πάνσοφος ἱατρός, παιδείαι; ἀπέδωκεν μετὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς ἁμαρτίας· εἰρηκῶς γὰρ ὁ προφήτης ¹⁰. « Οὐ μὴ ἀποθάνῃ; » ἐπήγαγε· « Πλὴν περιφύζων παρώργισας **131** ἐν τοῖς ὑπεναντιοῖς τὸν Κύριον. » Καὶ πρῶτον μέντοι τὸ μοιχαλίδος παιδίον ἐπάταξεν ὁ Θεός, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ Ἀβεσαλώμ κατ' αὐτοῦ ἐπανάστασιν παραδηλῶν φησι ¹⁰. « Καὶ νῦν

Θ (14) Ὅταν τοίνυν ἴδῃς ἁμαρτωλὸν τινα πλουτοῦντα καὶ εὐμεροῦντα, ὑγαινοῦντα καὶ μηδὲν κακὸν πάσχοντα, στέναξον, δάκρυσον, πένθησον αὐτὸν, ὡς προσθήκη ¹⁰ εἰς κλάσιν ταῦτα αὐτῷ συμβαίοντα. Ὅσπερ γὰρ οἱ πολλὰ ἁμαρτανόεντες καὶ μὴ μετανοοῦντες ¹⁰ ἐθησαυρίζουσιν ἐκωσῶς ὀργῆς· ἐθησαυρὸν οὕτως οἱ μετὰ τὸ μηδὲν κολάζεσθαι καὶ εὐπραγίας ἀπολαύοντες μείζονα τὴν τιμωρίαν ὑποστήσονται. Καὶ δῆλον, οὐκ ἀπὸ τῶν μελλόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος βίου τὴ ὑπόδειγμα. Ὁ γὰρ τοῦ Δαυὶδ οὗτος μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνην ἐνεκαλεῖτο σφοδρότερον ὡς πολλῆς ἀπολαύσας ἀδείας καὶ τοιοῦτος γενόμενος· φησὶ γὰρ, ²⁰ Ὁνειδίξιν αὐτὸν ὁ Θεός διὰ Νάθαν τοῦ προφήτου λέγει ²⁰ οὕτως· « Ἐγὼ ἔχρισά σε βασιλεῖα ἐπὶ Ἰσραὴλ, καὶ ἐρύσάμην σε ἐκ χειρὸς Σαοὺλ, καὶ ἔδωκά σοι τὸν οἶκον τοῦ κυρίου σου, — καὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα, καὶ εἰ μικρὸν ἐστὶ, προσθήτω σοι καὶ πάντα ταῦτα. Καὶ τί ὅτι οὐκ ἐφύλαξας τὴν ἐντολήν μου; » Τότε γοῦν ἀκούσονται καὶ οἱ εὐμεροῦντες νῦν καὶ τὰς ἐντολάς Κυρίου μὴ φυλάττοντες ²⁰. « Ἀμήν, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. » (Καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον παρεκβατικῶς εἰρηται.)

(15) Ὁ δὲ μακάριος Δαυὶδ πρὸ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ καλέσας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σολομῶντα, εἶπεν αὐτῷ ²⁰. « Σολομῶν, τέκνον μου, ἐμοὶ ἐγένετο ἐπὶ ψυχῆν τοῦ οἰκοδομήσαι οἶκον Κυρίου τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου ἐπ' ἐμὲ λέγων· « Αἶμα εἰς πλῆθος ἐξέχεας καὶ πολέμου; ἐποίησας μεγάλους καὶ οὐκ οἰκοδομήσεις οἶκον τῷ ὀνόματι μου. Ἰδοὺ, νῦν τίξεται! σοι, καὶ ἀναπαύσω αὐτὸν ἐκ πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ τῶν ἐντων **132** κυκλόθεν, ὅτι Σολομῶν ὄνομα αὐτοῦ. Καὶ οὗτος οἰκοδομήσει οἶκον τῷ ὀνόματι μου. » — ²⁰ « Καὶ νῦν ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ κατὰ πτωχείαν ²⁰ μου ἡτοίμασα εἰς οἶκον Κυρίου (31b) χρυσοῦ τάλαντα ²⁰ χιλιάδας ρ', καὶ ἀργυρίου τάλαντα χιλιάδας χιλιάδας, καὶ χαλκὸν καὶ σίδηρον, οὐ οὐκ

Varia lectiones et notæ.

¹⁰ II Sam. xii, 14 πλὴν ὅτι π. π. τοὺς ἐχθροὺς Κυρίου. ¹¹ II Sam. xii, 10. ¹² Ps. cxxviii, 18. ¹³ προσθήκη vel προσθήκη? ¹⁴ Rom. ii, 5. ¹⁵ II Sam. xii, 7. ¹⁶ λέγων codex. ¹⁷ Math. xxv. ¹⁸ I Par. xvii, 7-10. ¹⁹ I Par. xxii, 13.

ἔστιν ἀριθμὸς. Καὶ πρὸς ταῦτα πρόσθετος εἰς οἰκοδομήν ναοῦ Κυρίου. » — ²⁷ « Καὶ ὁ Δαυὶδ πρεσβύτερος καὶ πλήρης ἡμερῶν. Καὶ βασιλεύσας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σολομῶντα » πάλιν εἶπε πρὸς αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ ²⁸ · « Ἰδοὺ ἠτοίμασα εἰς οἶκον τοῦ Θεοῦ χρυσίον ²⁹, ἄργυρον, χαλκὸν, σίδηρον, λίθους πολυτελεῖς· καὶ ποικίλους, καὶ πάντα λίθον τιμίον, καὶ πρὸς τοὺς δέδωκα ἐπέως ὧν ἠτοίμασα εἰς τὸν οἶκον τὸν ἄγιον τάλαντα τρισχίλια τοῦ ἑκ Σουφῆρ ³⁰ καὶ ἑπτὰκις χίλια τάλαντα ἄργυρου ἐξαλειφῆναι ἐν αὐτοῖς τοὺς τοίχους τοῦ ἱεροῦ. » Οἱ δὲ ἄρχοντες τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἔδωκαν εἰς τὰ ἔργα τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ χρυσοῦ τάλαντα ἑπτὰκις χίλια, καὶ ἄργυριον, καὶ λίθους τιμίους, καὶ χαλκὸν ἀπειρὸν. ³¹ Καὶ εὐλογήσας τὸν λαὸν ὁ Δαυὶδ καὶ ἀποστείλας, αἰθίς τὸν υἱὸν αὐτοῦ προσκαλεσάμενος λέγει ³² · « Καὶ νῦν, τέκνον Σολομῶν, γινώθι τὸν Θεὸν τῶν πατέρων σου καὶ θούλευε αὐτῷ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ καὶ ψυχῇ ζεοῦση, ὅτι καρδίας πάσας ἐτάζει Κύριος καὶ πᾶν ἐνδύμημα γινώσκει· καὶ ἐὰν ζητήσῃς αὐτὸν, εὐρεθήσεται σοι, καὶ ἐὰν καταλείψῃς αὐτὸν, εἰς τέλος καταλείψεται σε. » — « Καὶ ἔδωκε Δαυὶδ Σολομῶν, τῷ υἱῷ αὐτοῦ, παράδειγμα τοῦ ναοῦ παντὸς καὶ τῶν Χερουβιμ τῶν διατασμένων ταῖς πτέρυξιν ³³ σκιαζόντων ἐπὶ τῆς κειωτοῦ διαθήκης Κυρίου, πάντα ἐν γραφῇ ³⁴ Κυρίου ἔδωκε Δαυὶδ Σολομῶν, τῷ υἱῷ αὐτοῦ, λέγων ³⁵ « Ἰσχυε καὶ ἀνδρίζου, ὅτι Κύριος ὁ Θεός μου μετὰ σοῦ. » — ³⁷ « Καὶ μετὰ ταῦτα ἐτελεύτησε Δαυὶδ ἐν γῆραι καλῶ καὶ πλήρης ἡμερῶν, πλούτω, καὶ δόξῃ, καὶ εὐσεβείᾳ, ἐτῶν ο΄. Φησὶ γάρ ³⁶ · « Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ ἀποθάνειν τὸν Σαουλ, καὶ ἔρχονται ἄνδρες τῆς Ἰουδαίας ἐν Χεβρών, καὶ χρίουσιν αὐτὸν εἰς βασιλέα ἐπὶ πάντα τὸν Ἰσραὴλ, ὁ δὲ ἦν ἐτῶν λ΄ ³⁷ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτὸν, καὶ ἐβασίλευσεν **133** ἔτη μ΄. Ἀλλὰ τῆς μὲν βασιλικῆς χρίσεως διὰ Σαμουὴλ ἤξιώθη· τὰ δὲ τοῦ λαοῦ, ἀναγόρευσις, καθὼς ἡ ἱστορία χρίσεις διαφόρους ὠνόμασε ³⁸. (17) Τελευτήσας τοίνυν ἐτάφη ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸ μέγιστον μνημεῖον, ὃ κατασκεύασεν ὁ σοφώτατος αὐτοῦ υἱὸς Σολομῶν ³⁹ ἀντρώδες ἔχον τὸ σχῆμα διὰ βάθους ⁴⁰ μεμτχανημένον πρὸς τὸ μὴ φαίνεσθαι, τὴν Σ. λωμῶντιον θελοῦν σοφίαν καὶ καλυπτεῖν, ἐν ᾗ ὅχι καὶ συγκατώρυξε τῷ πατρὶ πολλὰς μυριάδας τάλάντων χρυσοῦ, καθὼς φησι Ἰωσήπος, ὃ καὶ δῆλον ἐκ τῶν εἰς ὑστερον γενομένων. Ὁ γάρ τοι ἀρχιερεὺς Ἰρκανός, πολιορκουμένης ⁴¹ τῆς πόλεως ὑπ’ Ἀντιόχου τοῦ Δημητρίου παιδὸς, ἀνοίξας τὸ μνημεῖον τάλαντα τρισχίλια ἐκείθεν ἐξεφόρθησεν· μεθ’ ὃν Ἡρώδης, γνοὺς ὡς Ἰρκανὸς τοῦτο πεποιθίμενος, ἤνοιξε καὶ αὐτὸς τὸν τάφον καὶ χρῆματα μὲν οὐκ εὗρεν, κόσμον δὲ χρύ-

non est numerus. Et super hæc addas ad ædificationem templi Domini. » David autem senex erat et plenus dierum. Cum constituisset regem filium suum Salomonem dixit iterum ei in conspectu populi : « Ecce præparavi impensas domus Dei, aurum, argentum, æs, ferrum, lapides pretiosos et varios, omnem lapidem pretiosum, et super hæc dedi in templum Domini mei, exceptis his quæ præparavi in ædem sanctam, tria millia talenta auri, de auro Ophir et septem millia talentorum argenti probatissimi, ad exornandos parietes templi. » Principes autem filiorum Israel dederunt in opera domus Dei auri talenta septem millia, et argentum et lapides pretiosos et æs immensum. Et cum benedixisset populo David et dimisisset eum ; iterum filium suum hortatur, dicens ad eum : « Et nunc, fili mi, Salomon, nosce Deum patrum tuorum et servito ei in toto corde et anima ferventi ; omnia enim corda scrutatur Dominus et universas mentium cogitationes intelligit. Si quæsieris eum, invenies ; si autem dereliqueris eum, projiciet te in æternum. » — « Et dedit David Salomoni filio suo exemplar omnis templi, et Cherubim extendentium alas et velantium arcam fœderis Domini. Omnia scripta manu Domini dedit David Salomoni filio suo dicens : « Confortare et viriliter age ; Dominus enim Deus meus tecum erit. » — « Post hæc autem, mortuus est David in senectute bona et plenus dierum, divitiis et gloria » et pietate, annos septuaginta natus. Dicit enim : « Et factum est post mortem Saul, venerunt viri Juda in Hebron et unguunt eum in regem super omnium Israel. » Qui annis erat triginta natus cum cœpisset regnare, et regnavit annos quadraginta. Regia unctione dignum esse eum æstimavit Samuel ; populus autem eum acclamavit unctioni prophete assensum præbens. Mortuus igitur sepultus est in urbe Jerusalem in maximo monumento quod præparavit ei filius ejus sapientissimus Salomon, in altitudine terræ excavatum ut lateret. Quod quidem ostentat Salomonis sapientiam et magnificentiam, in eodem monumento cum patre condidit plurima millia talentorum auri, sicut liquet ex his quæ postea evenerunt, ut ait Josephus. Princeps enim sacerdotum Hyrcanus, obsidente urbem Antiocho Demetrii filio, cum aperuisset monumentum ex eo tria millia talenta abripuit. Post hunc autem cum Herodes novisset ab Hyrcano factum, aperuit et ipse tumulum, et divitias non invenit quidem, sed suppellectilem auream et vasa multa pretiosa eri-

Variorum lectiones et notæ.

²⁶ τάλαντόν ἐστὶ λίτραι ρυαί, Glossa marg. ²⁷ I Par. xxiv, 1. ²⁸ I Par. xxx, 2-4. ²⁹ I Par. xxx, 7. ³⁰ I Par. xxix, 9. ³¹ I Par. xxviii, 1-20. ³² ταῖς cod. ³³ χειροῖ; I Par. ³⁴ I Par. xvix, 20. ³⁵ I Par. xxxix, 28. Ced. 158, 22-159, 7. ³⁶ II Sam. ii, 4. ³⁷ Ced. 116, 6. ³⁸ χρίσις διαφόρους ὀνόμα col. ³⁹ Σολομῶν I. Σολομῶν παρὰ τῷ Σιλῶμα cod. ⁴⁰ ἀ. διὰ β. π. τὸ ὄρασθαι μ. Ced. 173, 5-12 8. Jos. A. 7, XV, 3 πλοῦτον πολὺν καὶ ἄφθονον. ⁴¹ πολιορκούμενος ὑπ’ Jos. 61. μετὰ δὲ τοῦτον ἐτῶν πολλῶν διαγενομένων πάλιν Ἡ. ὁ βασιλεὺς ἕτερον ἀνοίξα· οἶκον ἀνεῖλε χ. πολλά. Ταῖς μέντοι γε θηκῆαι τῶν βασιλέων οὐδεὶς αὐτῶν ἐπίτευχε· ἦσαν γὰρ ὑπὸ τὴν γῆν μηχανικῶς κηρύβυμνα· πρὸς τὸ μὴ φανεραῖ εἶναι Jos.

puit. Cum ipse tentasset interiora penetrare et Davidis Salomonisque corpora attingisset, ignis exiens duos ejus armigeros combussit.

XL. De regno Salomonis.

Post Davidem regnavit Salomo filius ejus annos quadraginta, vir ille admirandus qui a Deo stupendam et supra vires humani ingenii sapientiam acceperat. Et in quadringentesimo quadragesimo anno exitus filiorum Israel, in anno quarto regni sui, in primo mense Nisan, anno vitæ suæ tricesimo tertio, congregavit operariorum octoginta millia, et septuaginta millia qui cæderent lapides, quadraginta millia in monte Libani, præpositosque eorum tria millia sexcentos: quo facto, cœpit Salomon ædificare in monte, qui demonstratus fuerat David patri ejus in area Ornan Jebusei in qua primo Abraham aram ædificaverat. Lapides acutos rudesque durissimos et molis ingentis habentes decem cubitos crassitudinis, in fundamenta injecit et omnium totius templi murorum ædificationem incepit, ædificavitque urbem et templum Domini per annos septem. Ejus longitudo sexaginta cubitorum erat, latitudo viginti et altitudo centum viginti. Et erat domus duorum tabulaturum, ut ait Josephus, et notum est ex libro Paralipomenon. Nemo autem censeat discordare librum Regum cum libro Paralipomenon eo quod hic longitudo dicatur sexaginta cubitorum, illic vero quadraginta; his enim cubitis addendi sunt viginti cubiti loci dicti Dabir, id est Sancti sanctorum. Illic pariter altitudo dicitur viginti, et quinque cubitorum, hic autem centum viginti quod explicatur per Davidem sacrum exemplar templi traientem filio suo, et dicentem: « Et tabulata sursum facies. » Docet enim nos Regum historia, non modo duo esse sursum tabulata sed tria; nam dicit Scriptura: « Per cochleam ascendebant in medium tabernaculum, et a medio in tertium. » Latissimus quippe murus habebat cochleam per quam ascenderent. Et deauravit omne tabulatum, et laquearia omnia. Fecit in muris laminae quinque cubitorum et affixit singulas clavis aureis et Cherubini per totum murum iusculpsit. Cum ergo domum ornasset lapidibus pretiosis, et auro de Ophir eam deaurasset, ut dicitur, et muros et tegumenta et postes et ostia, operuit eam laminis æreis deauratis. « Oraculum autem in medio domus in interiore parte fecerat ut poneret ibi arcam fœderis Domini. Porro oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, et viginti cubitos latitudinis, et viginti

Λσιον ⁴⁴ και κειμήλια πάμπολλα ἀνείλατο. Πειραθέντος δὲ αὐτοῦ ἐνδότερον χωρεῖν, οὐ τὰ σώματα Δαυὶδ καὶ Σολομῶνος ἐτέθησαν, πῦρ ἐξεληθὲν, δύο τῶν δουφῶρων αὐτοῦ διεφθίρειν.

M'. Peri tēs basilias Solomōntos.

⁴⁵ Μετὰ γοῦν Δαυὶδ ἐβασίλευσε Σολομῶν, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη μ', ⁴⁶ ὁ ⁴⁷ τὴν πανθαύμαστον (52^ο) καὶ θεόδοτον σοφίαν τὴν ὑπὲρ ἀνθρώπων ὁ θαυμάσιος οὗτος δεξάμενος. ⁴⁸ (2) Καὶ ἐν τῷ τετρακοσιοστῷ καὶ μ' ἔτει τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἐν τῷ δ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐν τῷ α' μηνὶ Νισάν, ὑπάρχων ἐτῶν λγ' συνήγαγεν ⁴⁹ « ἐργάτας, χιλιάδας π', καὶ λατόμους, χιλιάδας υ' ἐν τῷ Λιβάνῳ θρει, καὶ ἐπιστάτας σχ ⁵⁰ » ποστηράμενος, ἀπήρξατο τῆς οἰκοδομῆς ⁵¹ « ἐν θρει οὐ ὥφθη Κύριος Δαυὶδ, τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἐν ἄλλῃ ⁵² Ὅρνά τοῦ Ἰεθουσαιού, ἐν ζ' καὶ πρότερον Ἀβραάμ θυσιαστήριον ὑποδόμησεν. 134 Καὶ δὴ λίθους ἀκροτόμους καὶ ἀπελεκήτους ἦτοι ἀδαμαντίους καὶ παμμεγέθεις λίαν εἰς τὰ θεμέλια θεμένους, ἔχοντας πήχεις ἰ' τὸ πάχος, καὶ πάσης ὁμοῦ τῆς δομήσεως τοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ ⁵³, ὑποδόμησε τὴν πόλιν καὶ τὸν ναὸν Κυρίου ἐν ἔτεσιν ζ', μήκος πήχεων ζ', εὖρος πήχεων κ', καὶ ὕψος πήχεων ρκ' · διαόρφον ⁵⁴ γὰρ ἦν, ὡς φησὶν Ἰωσήπος, ὅπερ οὖν καὶ ἡ τῶν Παραλειπομένων βίβλος δεδήλωκεν. (3) Μηδεὶς δὲ νομιζέτω τῆνδε τὴν βίβλον πρὸς τὰς Βασιλείας διαφωνεῖν, ⁵⁵ ἐπειδὴ τοῦ ναοῦ τὸ μήκος ἐνταῦθα μὲν εὐρίσκομεν πήχεων ζ', ἐκεῖ δὲ μ' · εὐρήσεις δὲ πρὸς τοὺς μ', ἄλλα; κ' τοῦ καλουμένου Δαβὶρ, τοῦτεστι τοῦ Ἁγίου τῶν ἁγίων· οὕτω πάλιν ἐκεῖ μὲν τὸ ὕψος πήχεων κε', ἐνταῦθα δὲ ρκ', ἀμέλει γε καὶ ἐν τῷ παραδείγματι προὑπέφηνεν ὁ Θεός· Δαυὶδ πρὸς τὸν υἱὸν λέγων· « Καὶ τὰ ὑπερῶα ποιήσεις. » Καὶ γὰρ ἡ ἱστορία διδάσκει τῶν Βασιλείων, οἱ οὐ μόνον διόρροφα, ἀλλὰ καὶ τριόρροφα εἶχεν ὁ οἶκος· ὑπερῶα· Ἐλεκτή γὰρ, φησὶν ⁵⁶, ἡ ἀνάβασις ⁵⁷ ἦν εἰς τὴν μέσσην καὶ ἐπὶ τῆς μέσης· εἰς τὰ τριόρροφα. Εὐρύτατος γὰρ ὑπάρχων ὁ τοίχος, κοχλιοειδῆ τὴν ἀνάβασιν εἶχεν. (4) ⁵⁸ « Καὶ καταχρῶσασθε τὸ ὑπερφῶν ὄλον καὶ τὰν τὸ ἔδαφος, καὶ ⁵⁹ τοὺς τοίχους ποιήσας πλίνθους ⁶⁰ χρυσᾶ· πενταπήχεις, ἐφ' ἑκάστης πλίνθου καθήλωσε τέσσαρας ⁶¹, καὶ Χερουβὶμ ἐπὶ τὸν τοίχον ὄλον ἐγλυψεν. (5) Κατακοσμήσας οὖν λίθοις τιμίαις καὶ χρυσίῳ τῷ ἐκ Σουφῆρ καταχρυσώσας τὸν οἶκον, ὡς εἰρηται, καὶ τοὺς τοίχους, καὶ τὰ ὀροφώματα, καὶ τοὺς πυλώνας, καὶ τὰ θυρώματα, κεραμίσι χαλκαῖς κεχρυσωμέναις τοῦτον ἐσκέπασε. (6) ⁶² Καὶ διαχωρίσας ἐνδοθεν τοῦ ναοῦ μέσον τοποθετῆσαι τὴν κιβωτὴν ἐκεῖ διαθήκης Κυρίου, πήχεων κ' τὸ μήκος, καὶ τὸ πλάτος πήχεων κ', καὶ τὸ ὕψος· αὐτοῦ πήχεων κ', περιέσχευ αὐτὸν καὶ τὴν θύραν αὐτοῦ χρυσίῳ συγκεκλεισμένῳ, δ καὶ Ἅγια ἁγίων καὶ Δαβὶρ ἐκαλεῖτο. (7) ⁶³ Καὶ

Variae lectiones et notæ.

⁴⁴ χρύσιον l. χρύσσον cod. ⁴⁵ 990 (4165) Glyc. 359, 1-340, 19. ⁴⁶ ὅς cod. ⁴⁷ 987 (4168). ⁴⁸ II Par. II, 2. ⁴⁹ γχ? ω? Par. ⁵⁰ II Par. III, 4-40. ⁵¹ Nota ἐν ἄλλοις cod. ⁵² ἀρξάμενος; cf. II Par. III, 2. Καὶ ταῦτα ἤρξατο Σ. τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ ⁵³ ὄριον cod. ⁵⁴ I Reg. VI, 2. — δὲ ζ' Varr. — τὸ δ. π. λ', τὸ ἐξᾶπλοῦν. ⁵⁵ I Reg. VI, 8. ⁵⁶ ἡ ἀνάβασις; cod. ⁵⁷ I Reg. VI, 21 31, 2. — δὲ ζ' Varr. — τὸ πλῆν cod. bis. ⁵⁸ φοίνικας I Reg. VI, 29. ⁵⁹ I Reg. VI, 19, 20. ⁶⁰ I Reg. VI, 23-28.

δὴν Χερουβὶμ κατασκευάσας ἐκ ξύλων ἀσήπτων, ἅνὰ πῆχεων ἑ' τὸ μέγεθος καὶ ἅνὰ πῆχεων ἑ' τὰ πτερυγία ἔχοντας, πτέρυγος πτέρυξ ἦπτετο· καὶ 135 ἀμφοτέρων αἱ λοιπαὶ δύο πτέρυγες, τοῦ τοῦ-
 χου τοῦ οἴκου καὶ αἱ πτέρυγες αὐτῶν διαπετασμέναι πῆχεων ἑ' κ', ἃ καὶ περιχρυσώσας ἔστησεν ἐκατέ-
 ρωθεν, μέσον δὲ τοῦ ἐσωτάτου οἴκου πρὸς τὸ τὴν κίθωντον συγκαλύπτειν, οὗ καὶ κατὰ πρόσωπον ἐποίησε θυσιαστήριον χρυσοῦν ἐσώτερον τοῦ κατα-
 πετάσματος, ἐν ᾧ τῆς προθέσεως ἄρτοι ἔκειντο· τὸ δὲ καταπέτασμα ποιήσας ἐξ ὑακίνθου, καὶ κοκκίνου, καὶ βύσσου, καὶ πορφύρας, ἐξύφανεन αὐτὸ χερου-
 βίμ. (8) Ἐν δὲ ναῷ συνψοδόμησε πλευρὰς ἑ' κυκλόθεν ἔξω ἀπὸ ἑ' πῆχεων, ἃς καὶ μέλαθρα κέκλη-
 κεν, ὥστε τὴν οἰκοδομίαν συνέχειν, καὶ μηδένα τῶν Λευιτῶν (32^b) προσφαύειν τοῖς τοῦ ναοῦ τοίχοις·
 ἑ' Ὅτι διάστημα, φησὶν, δέδωκα τῷ οἴκῳ, ὅπως μὴ ἐπιλαμβάνωνται τῶν τοίχων τοῦ οἴκου· ἄλλ' ἰεροῦσιν εἰσιτῶς ἦν ὁ πρῶτος ναὸς ὁ καλούμενος Ἁγία· εἰς δὲ τὰ Ἁγία τῶν ἁγίων οὐδὲ τούτοις ἐμπεδαινεῖν ἔβην, ἀλλὰ ἄλλοις ἄρχιερεῦσιν ἄπαρ τοῦ ἑνιαυτοῦ. (9) Πάντα μὲν χρυσοῦς συνεκάλυπτεν, καὶ τὰ χερουβίμ ἑ' καὶ τοὺς τοίχους καὶ θύρας, ὥστε μηδεμίαν σχεδὸν ἑτέραν ὕλην ἐνδοθεν ὁρᾶσθαι· ὅτι δὲ καὶ μαρμάρου καλλίστου ὁ ναὸς ἐπεποι-
 κίλτο, δηλοῖ πάλιν ἡ ἱστορία λέγουσα ἑ'· Ὅνυχος καὶ λίθου πληρώσας πολυτελοῦς, λίθους ποικίλους καὶ πάντα λίθων τίμιον εἰς πλήθος. (10) Ἐν δὲ στύλου ἑ' ποιήσας χαλκοῦς ἅνὰ πῆχεων ἑ' τὸ ὕψος καὶ τὰς κεφαλὰς ἔχοντας ἅνὰ πῆχεων ἑ' καὶ σπαρ-
 τίων δεκάπηχων περικυκλῶν, ἐκάστην στυλῶν τὸ πάχος, καὶ χρυσοπέδαλῳ, ἐκ δακτύλων ἑ' τὸ πάχος, περικαλύψας, ἔστησεν ἑ' αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ, ἕνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων, καλέσας τὸ ὄνομα τοῦ μὲν Κατόρθωσις, τοῦ δὲ Ἰσχύς. Ἐπὶ δὲ τῶν κεφαλῶν ἐποίησεν ἑ' ἑργον κρεμαστῶν δεδίκτυωμένων· ἐκ χρυσοῦ ἑ' καὶ κώδωνας χρυσοῦς ἑ' εἰς τὰ β' δίκτυα καὶ δύο γένη βοσκῶν ἑ' ἐν τοῖς δικτύοις, ἃ ἔστιν ἐπάνω τοῦ στύλου. Καὶ ποιήσας χαλκοῦν δίκτυον ἐκ δακτύλων, καὶ κώδωνας ἑ' χαλκοῦς ταλαντιαλοῦς ἐπ' αὐτοῦ ἐξαρτήσας, ἐπέθηκεν αὐτῷ ἐπὶ μηχανημάτων ὑψηλῶν, ἐξεχόντων τοῦ ναοῦ πῆχεις ἑ', ὅπως ἐπισκιάζοι 136 τὸ ἔργον καὶ ἀποσθεῖ τὰ ἥνεκα ἐφιζῶντο καὶ ἐκκρίνοντα, μολύνειν μέλλοντα, τῷ κτύπῳ τῶν κωδῶνων ἀεὶ κινουμένων καὶ ἀναριπιζομένων ἑ'. (11) Ἐν δὲ ἐποίησε θυσιαστήριον χαλκοῦν, πῆχεων ἑ' τὸ μήκος, καὶ πῆχεων ἑ' τὸ πλάτος, καὶ πῆχεων ἑ' τὸ ὕψος ἑ', ὡσαύτως καὶ θάλασσαν ποιήσας χαλκῆν ἑ' χυτὴν στρογγύλην, καὶ τὰ ὑποστηρίγματα αὐτῆς, ἔχου-

cubitos altitudinis, et operuit illud cum ejus porta auro obriso, et vocatum est Sanctum sanctorum et Dabir. Et fecit duos Cherubim de lignis impurescibilibus decem cubitorum altitudinis, habebantque alas quinque cubitorum latitudinis et alæ duæ se invicem contingebant et utriusque alæ parietem tangebant. Extensarum alarum longitudo erat viginti cubitorum. Duos Cherubim auro operuit posuitque in utraque oraculi parte in medio domus interioris ad legendam arcam. Ante eam et intra velum fecit altare aureum, in quo panes propositionis ponebantur; velum autem fecit ex hyacintho, cocco et bysso et purpura, et eo Cherubim obduxit. Cum templo ædificavit quoque latera in gyrum extrinsecus, quæ vocata sunt cubicula; quo factum est ut utrumque ædificium fuerit contingens, nullusque Levitarum tetigerit ipsos parietes templi. Dicitur enim: « Intervallum dedi domui, ut muros templi nemo tangeret. Solis sacerdotibus pervium erat primum templum vocatum Sanctum. Nefas autem erat eosdem intrare in Sanctum sanctorum, quod soli licebat summo pontifici, et semel tantum in anno. Omnia auro tegebantur, et Cherubim, et muri, et altaris, ita ut nulla fere alia materia interius videretur. Distinctum erat templum variis pulcherrimisque marmoribus quod ex historia patet dicente: « Onyx et lapides pretiosi multi erant; varios lapides et omnia marmora magni pretii innumera disposuit. » Finxit et duas columnas æreas triginta quinque cubitorum altitudinis et capitella quinque cubitorum altitudinis. Linea decem cubitorum ambiabat columnam utramque. Circa columnas ex ære solidas circumduxit laminam auream digiti unius crassitudinis, posuitque eas in vestibulo templi, unam a dextris, et unam a sinistris, vocavitque unam Rectitudinem (Jachin), alteram vero Fortitudinem (Booz). In capitellis fecit rete appensum ex auro, malogramata quoque quadringenta pro duobus retiaculis, et binos ordines malogramatorum in retiaculis quæ sunt super columnas. Fecit porro rete aureum ex maculis, suspenditque in eo malogramata octingenta appendentia singula talentum unum, extenditque illud super machinis excelsis e templo prominentibus cubitis viginti, ut a solis ardore opus inferius protegeretur, et sonitu campanularum semper agitarum et motarum figaretur aves ne supersederent, sedarentque sordibus. Fecit quoque altare æneum viginti cubitorum longitudinis, et viginti cubitorum latitu-

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ πηχ. cod.; sed mox habet πηχῶν totis litteris. ⁸⁹ I Reg. vi, 5, 6. ⁹⁰ Πλευρὰ — ἃ cod. ⁹¹ ἑ', ζ', ζ' ? ⁹² συνεκάλυπτεν, καὶ τὰ χερ. I. συνεκάλυπτεν, καὶ τὰ ὀροφώματα καὶ τὸ ἔδαφος καὶ τὰ χερ. cod. ⁹³ II Par. iii, 6 ? ⁹⁴ I Reg. vii, 13. ⁹⁵ δύο δίκτυα I Reg. vii, 17. ⁹⁶ δακτύλων I. δακτύλου ? (δακτύλ. cod. cf. infra δακτύλων. ⁹⁷ ἔστ. τοὺς στύλους τοῦ αἰλᾶμ τοῦ ναοῦ 21. ⁹⁸ II Par. iii, 17; I Reg. vii, 18. ⁹⁹ II Par. iv, 13. ἄ. ἐν τῷ δικτύῳ τῷ ἐνὶ — τοῦ συγκαλύψαι τὰς δύο γωνιάς τῶν χωθαρῶ (στρεπτά κεφαλίδων), ἃ. ¹⁰⁰ κινούμενα καὶ ἀναριπιζόμενα cod. ¹⁰¹ II Par. iv, 16. ¹⁰² εὖρος I. ¹⁰³ θ. ἑ' πῆχεων τῆς διαμέτρους, στρ. κυκλόθεν καὶ ἑ' π. τὸ ὕ. καὶ τὸ κ. λ' π.

dimis, et decem cubitorum altitudinis. Præterea fecit mare æneum rotundum per circuitum. pariter et bases ejus. Ejus autem altitudo quinque cubitorum erat, circuitus triginta trium cubitorum, crassitudo unius palmæ manus, et capiebat tria millia metretas. Posuitque subter illud vitulos duodecim fusiles magnos; porro sacerdotes lavabantur in ea. Fecit basin æneam, et posuit eam in medio basilicæ, habentem quinque cubitos longitudinis, et quinque cubitos latitudinis, et tres cubitos altitudinis. Fecit et mensas æneas decem, conchas decem, et candelabra aurea magna decem, et posuit ea in templo, quinque a dextris et quinque a sinistris. Fecit phialas aureas centum, thuribula, thymasteria et vasa in ingenti multitudine, nec defecit copia auri. Cum ergo completum esset omne opus, intulerunt sacerdotes arcam fœderis Domini in Sancta sanctorum subter alas Cherubim, et incipientibus sacerdotibus confiteri Domino in tubis, cymbalis et organis, nebula impleta est domus Domini et gloria magna, et non poterant sacerdotes stare et ministrare propter nebulam. Rex vero Salomon cum ascendisset super basim æneam, Deumque adorasset, palmis ad cælum extentis, ait: « Domine Deus Israel, non est similis tui Deus in cælo et in terra; » et reliqua orationis verba. « Cumque desilisset Salomon fundere preces, ignis descendit de cælo et devoravit holocausta et victimas, et majestas Domini implevit domum, Et omnes filii Israel videbant descendentem ignem et gloriam Domini super domum, et corruentes proni in terram super pavementum stratum lapide, adoraverunt et laudaverunt Dominum: Quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus. Et tunc Salomon dedicavit templum et mactavit boum viginti duo millia, et arietum centum viginti millia, feritque festivitatem magnam. Et omnis Israel cum eo erat in templo manducans et bibens coram Domino diebus septem, et in die octava benedicens Deum dimisit populum. » Postquam oravisset pro templo et pro populo, visus est ei Dominus dicens: « Exaudivi orationem tuam et deprecationem tuam; sanctificavi domum hanc quam ædificasti, ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum, et erunt oculi mei et cor meum ibi cunctis diebus. Tu quoque si ambulaveris coram me sicut ambulavit pater tuus, in simplicitate cordis et in æquitate, et feceris omnia quæ præcepi tibi, et legitima et judicia mea servaveris, ponam thronum regni tui super Israel in sempiternum, sicut locutus sum David patri tuo dicens: « Non au-

A σαν ἡ τὸ μὲν ὕψος πήχεων εἶ, τὸ δὲ κύκλωμα πήχεων λγ', τὸ πάχος παλαιστῆς ἑ, χωροῦσαν ἑ τρισχιλίους μετρητάς, ἕστησεν ὑποκάτω αὐτῆς ἑ μύσχοις ἑβ' χυτούς μεγάλους, πρὸς τὸ νίπτεσθαι τοὺς ἱερεῖς ἐν αὐτῇ ἑ. (12) ἑ Ποιήσας βάσιν χαλκῆν πήχεων ἑ εἶ τὸ μῆκος, καὶ εἶ τὸ πλάτος, καὶ γ' πήχεων τὸ ὕψος αὐτῆς, καὶ ἕθηκεν αὐτὴν ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς τοῦ ἱεροῦ. (13) ἑ Καὶ ἐποίησε τραπέζας χαλκᾶς ἑ, καὶ λουτήρας ἑ, καὶ λυχνίους χρυσοῦς ἑ μεγάλας, καὶ ἕθηκεν ἀνά εἶ ἐκ δεξιῶν τοῦ ναοῦ καὶ ἀνά εἶ ἐξ ἀριστερῶν. (14) ἑ Ἐποίησε δὲ φιάλας χρυσοῦς ρ', καὶ θυτήκας, καὶ πυρεῖλα, καὶ σκεῦῃ εἰς πλῆθος, ὅτι οὐκ ἐξέλειπεν ἡ ὀλκὴ τοῦ χρυσοῦ ἑ. » (15) ἑ Ἐπεὶ οὖν συνετέλεσθη πᾶν ἔργον, εἰσήγαγον οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης Κυρίου εἰς — τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων ὑποκάτω τῶν πτερύγων τῶν χειροῦσιμ, καὶ ἀρξαμένων ἐξομολογῆσαι τῷ Κυρίῳ ἑ ἐν σάλπιγγι, καὶ ἐν κυμβάλοις, καὶ ἐν ὄργανοις, ἐπληθῆθη ὁ οἶκος Κυρίου καὶ δόξης πολλῆς. Καὶ οὐκ ἠδύνατο οἱ ἱερεῖς; στήναι καὶ λειτουργεῖν ἀπὸ προσώπου τῆς νεφέλης ἑ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομῶν, ἀναβὰς ἐπὶ τὴν χαλκῆν βάσιν καὶ τῷ Θεῷ προσκυνήσας, διεπέτασε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν λέγων· ἑ Κύριε, ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, οὐκ ἔστιν ὁμοίος σοι Θεὸς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, » καὶ τὰ ἐξῆς τῆς εὐχῆς ἑ. ἑ Καὶ ὡς συνετέλεσαν εὐχόμενοι, κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέφαγε (33ᵃ) τὰ ὀλοκαυτώματα καὶ τὰς θυσίας, καὶ δόξα Κυρίου ἐπληρώσατο τὸν οἶκον. » C ἑ Καὶ πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐθέουσαν τὸ πῦρ· καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπὶ 137 τὸν οἶκον, καὶ ἔπεσαν ἐπὶ προσώπων εἰς τὴν γῆν ἐπὶ τὸ λιθόστρωτον προσκυνούντες καὶ αἰνοῦντες Κυρίῳ, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἑ. (16) Καὶ τότε Σολομῶν ἐνεκαίνισεν τὸν ναὸν, θύσας μύσχων χιλιάδας κβ' καὶ προβάτων χιλιάδας ρκ'. ποιήσας ἑορτὴν μεγάλην. Καὶ πᾶς Ἰσραὴλ μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ ἑσθίων καὶ πίνων καὶ εὐφραίνόμενος ἐνώπιον Κυρίου ἡμέρας ζ'. τῆ δὲ ἡμέρα, εὐλογῆσας τὸν ναὸν ἀπέστειλε. » (17) ἑ Καὶ μετὰ τὸ προσεύξασθαι αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ λαοῦ, ἔφη αὐτῷ ὁ Κύριος; λέγων· ἑ Ἦκουσα τῆς φωνῆς τῆς προσευχῆς σου καὶ ἤγγαξα τὸν οἶκον τοῦτον, ὃν ψυχοδόμησας τοῦ θέσθαι τὸ δνομά μου ἐκεῖ εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ἔσονται οἱ ὀφθαλμοί μου ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία μου πάσας τὰς ἡμέρας. Καὶ σὺ, ἐὰν πειρευθῆς ἐνώπιόν μου, καθὼς ἐπορευθῆ Δαυὶδ ὁ πατήρ σου ἐν δσιότητι καρδίας αὐτοῦ καὶ εὐθύτητι, τοῦ ποιεῖν κατὰ πάντα, ἃ ἐνετείλαμην αὐτῷ, καὶ τὰ προσταγμάτά μου καὶ τὰς ἐντολάς μου φυλάξῃς ἑ, ἀναστήσω τὸν θρόνον τῆς βασιλείας σου ἐπὶ Ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα, καθὼς ἐλάλησα τῷ πατρὶ σου λέγων· ἑ Οὐκ ἐξαρθήσεται

Variæ lectiones et notæ.

ἑ ἔχουσα cod. ἑ καὶ τὸ π. αὐτῆς π. 5 χωροῦσαν cod. μ. γ 5. ἑ Nota χωροῦ cod. ἑ καὶ ὁμοίωμα μύσχων ὑπ. ἀ. 3, 4. ἑ καὶ ἡ θάλασσα εἰς τὸν. τ. l. ἐν. ἀ. 6. ἑ II Par. vi, 13 ἑ καὶ πήχ. cod. ἑ II Par. iv, 8. ἑ II Par. iv, 8, 21, 18. ἑ χαλκοῦ 48. ἑ I Reg. viii, 6. ἑ I Reg. viii, 10; II Par. v, 12-14. ἑ II Par. vi, 12-14. ἑ III Par. vii, 4. ἑ II Par. vii, 3-10. ἑ Ged. 163, 15-164, 14; I Reg. vi, 65, 66. ἑ II Par. viii, 12; I Reg. ix, 3-9; Glyc. 338, 17-19. ἑ φυλάξῃς l. φυλάξῃ LXX (φυλάξετε; cod.)

ἀνὴρ ἠγούμενος ἐν Ἰσραὴλ. Ἐάν δὲ ἀποστρα-
φέντες ἀποστραφῆτε ὑμεῖς καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ἀπ’
ἐμοῦ, καὶ μὴ φυλάξετε τὰς ἐντολάς μου, καὶ πο-
ρευθῆτε, καὶ δουλεύσητε θεοῖς ἑτέροις καὶ προσκυ-
νήσητε αὐτοῖς, ἐξαρῶ τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς, ἧς
ἔδωκα αὐτῷ, καὶ τὸν οἶκον τοῦτου, ὃν ἠγάσσα ἐν
ὀνόματι μου, ἀπορρίψω ἀπὸ προσώπου μου. Καὶ
ἔσται Ἰσραὴλ εἰς ἀφανισμόν καὶ εἰς λάλημα εἰς τὰ
ἔθνη πάντα· καὶ ὁ οἶκος αὐτος ὁ ὑψηλὸς καὶ μέ-
γας, ἔσται πᾶς ὁ διαπορευόμενος δι’ αὐτοῦ, ἐκστή-
σεται καὶ συριεῖ, καὶ ἐρούσιν· Ἐ Ἄνθ’ ὧν ἐγκατέ-
λιπον Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν καὶ ἀνετέλεοντο θεῶν
ἄλλοτρῶν, διὰ τοῦτο ἐπήγαγε Κύριος τὴν κακίαν
ταύτην. »

(18) Τὸν μέντοι ναὸν ὁ Σολομῶν μέσον τῆς πό-
λεως δειμάμενος¹⁸ κατὰ νῶτον τετραμμένον καὶ τὰ
ἔκθεθεν πρὸς βορρᾶν ἔχοντα, λιθίνῳ περιδῶλῳ
τοῦτον συνέκτισε¹⁹. (19) Τὴν δὲ πόλιν μεγίστην
καὶ περικαλλῆ καταρτίσας ἐκ λίθων λευκῶν καὶ
ἄλλην καταστρώσας, 138 καὶ τὸ περίμετρον αὐτῆς
ποίησας ἀπὸ τεύχους εἰς τεύχος, μεταξὺ τὸ διάστημα
ἔχουσαν στάδια μ’, μιλία ἕξ ἡμισυ, δυσάλωτον
ταύτην πάντοθεν κατασκεύασε. Περιτειχίσας γὰρ
αὐτὴν τρισὶ τεύχεσι καὶ φάραγξιν ἀπεβόρυσαις²⁰
κατέβρυτον ὕδασι ἄλλην ἐποίησεν, ὥστε ἐκ τῆς
ἀπορροίας τοὺς κήπους αὐτῶν καταρθεύεσθαι·
ἔκειτο γὰρ ἡ πόλις ἐπὶ μετεώρου καὶ τραχέως
τόπου, ἐν ᾧ ὑπῆρχε πηγὴ τις πολύβρυτος ἀενάως
ἐκβρόνσα. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ὕδατα ἔβρυσεν ἐν
αὐτῇ πότιμα [καὶ] ἀδιάλειπτα. (20) Ὁ δὲ γε λαμ-
πρὸς καὶ περιώνυμος ναὸς ἔκεινος, ἀξιάσαστος ὧν
ἀληθῶς καὶ περιδοξὸς πάνυ καὶ τῆς Σολομῶντος
σοφίας ἐνάρετος κήρυξ, μᾶλλον δὲ τοῦ προσητα-
χότος γενεσιουργοῦ πάντων Θεοῦ καὶ συνεργήσαν-
τος. Οὗ γὰρ γέγονε τοιοῦτος ναὸς ἐπὶ τῆς γῆς,
ὅθεν καὶ Ἰουδαῖοι ἐπὶ τῇ μεγαλοργίᾳ τούτου καὶ
πολυλοβίᾳ σεμνυόμενοι ἔλεγον· Ἐ ναὸς Κυρίου,
ναὸς Κυρίου, ναὸς Κυρίου. » Καὶ γὰρ ὁ διαταξάμε-
νος ἐκέλευσεν αὐτὸν μετὰ φιλοτιμίας γενέσθαι πολ-
λῆς, ἐπειδὴ κάκεινος τοῖς σωματικοῖς μᾶλλον ἐφελ-
κοντο καὶ ἐφέποντο. Καὶ οὐκ ἐν τούτοις μόνον
σεμνὸς ἦν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ εἶναι καὶ μόνον ἐν τῷ
κόσμῳ· οἱ γὰρ (33^b) ἀπὸ τῶν περὶ τῆς γῆς
ἔκεισε ἤρχοντο καὶ μάλιστα μετὰ τοὺς μετέπειτα
χρόνους· καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξε-
σιν ἔλεγεν²¹. Ἐ Ἦσαν ἐκεῖ Πάρθοι, καὶ Μῆδοι, καὶ
Ἑλαμίται, καὶ οἱ κατοικοῦντες Μεσοποταμίαν,
Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν
Ἀσίαν, Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτον καὶ
τὰ μέρη τῆς Ἀσίας τῆς κατὰ Κυρήνην. » Οἱ οὖν
πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκεῖ συνήγοντο, καὶ πο-
λυβρόλλητον ἄγαν καὶ διαδόχον ἐτύγγανε τοῦ ναοῦ
τὸ ἄνομα. Κἂν διαφόρως κατελύθη, καὶ πάλιν

A feretur vir de genere tuo de solio Israel. Si autem
obstinate aversi fueritis vos et filii vestri, non
custodientes, mandata mea, sed abieritis et colue-
ritis deos alienos et adoraveritis eos, auferam
Israel de superficie terræ quam dedi eis, et
templum quod sanctificavi nomini meo, projici-
am a conspectu meo eritque Israel in pro-
verbium et in fabulam cunctis populis. Et domus
hæc erit in exemplum; omnis qui transierit per
eam stupebit et sibilabit et dicet: « Quia dereli-
querunt Dominum Deum suum, et secuti sunt deos
alienos, idcirco induxit Dominus super eos omne
malum hoc. »

Ædificatum est templum in medio urbis; dor-
sum et posteriora ejus versus Aquilonem erant,
cinxitque illud Salomon muro lapideo. Urbem
inaximam et pulcherrimam construxit lapidibus
albis, totamque planam effecit. Perimetrum fecit
a niuro ad murum, spatiumque erat quadraginta
stadiorum, et ex omni parte difficilis expugnata
omnino erat civitas. Triplici enim muro circum-
cinxit eam, profundisque foveis excavatis perviam
aquis totam reddidit, ita ut et ipsi horti aquis
fluentibus irrigarentur. Sedebat civitas in loco
excelso adituque difficili, in quo erat fons abundans
semper fluens. Multi alii fontes quorum aquæ po-
tabiles et indeficientes erant, in urbe scatebant.
Templum vero hoc clarum famosumque mirabile
et sane inclytum sapientiæ Salomonis eximius
erat præco, præsertim vero sapientiæ illius, qui
prior illud ordinaverat, universorum scilicet. Crea-
toris qui ædificantes adjuverat. Non enim simile
fuit templum super terram, unde Judæi de ejus
magnificentia et majestate gloriantes dicebant:
« Templum Domini, templum Domini, templum
Domini! » Jusserat Dominus templum hoc fieri
cum magnificentia, quia Judæi plus æquo rebus
temporalibus adhærebant. Non autem in ista sola
magnificentia sita erat ejus gloria, sed inde pro-
veniebat quod solum esset in mundo universo;
ad illud enim veniebant Judæi a finibus terræ, et
præsertim in temporibus novissimis; quod indicat
Lucas in Actibus apostolorum dicens: « Erant ibi
Parthi et Medi et Elamitæ, et qui habitant Me-
sopotamiam, Judæam et Cappadociam, Pontum
et Asiam, Phrygiam et Pamphyliam, Ægyptum et
partes Libyæ quæ est circa Cyrenem. » Viri
igitur ex omni terra huc confluebant, unde cele-
bre multum et famosum factum est nomen tem-
pli, etsi destructum fuerit reædificatum, usque
ad extremam ejus ruinam. Omnia quæ collegit
sapientiæ Salomonis visa sunt sacro Ezechiel post.

Variæ lectiones et notæ.

¹⁸ δημ. cod. ¹⁹ Cod. 161, 15-20. ²⁰ ἀπερογγύες cod. ²¹ Act. II, 9, 10.

eversionem civitatis et templi et post abductionem populi captivi in Babylonem.

τῷ θεσπεσίῳ Ἰεζεκιὴλ ὤπται σαφῶς μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ, τὴν εἰς Βαβυλῶνα τοῦ λαοῦ ἀγματολόγησαν.

Fecit sibi Salomon thronum quoque eburneum ex magna elephantorum dentibus. Sex erant gradus, et a tergo erant capita bouum hinc et inde et duo leones stabant juxta brachiola; alii duodecim leones stabant super sex gradus ex utraque parte. Quod solium vestivit ex omni parte auro purissimo, nec solium fuit tale in universis regis, super quod sedens vestitus veste splendida et pretiosa vir ille mirabilis et sapientissimus Spiritus Dei dona caneat. Inde dicit Dominus: «Nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis, indicans eum quasi maximum et clarissimum regem in divitiis et gloria. «Præterea fecit clypeos ductiles aureos octingentos, lanceas quadringentas, aliaque arma aurea multa. Et omnia vasa domus ejus et piscina erant ex auro; non erat argentum, nec alicujus pretii putabatur in diebus Salomonis, quia classis regis ibat in Tharsis semel per tres annos, deferens inde aurum et argentum et dentes elephantorum et similia. Fecitque Salomon ut tanta esset abundantia argenti in Jerusalem quanta et lapidum et cedrorum collegit multitudinem quasi sycamoras.» (Cedros illas imputrescibiles esse dicit Theodoretus et sicut cypressos et abietes difficile corrumpi, et omnino albas esse, nec nostris similis.)

κέδρους ἐκείνας ἀσηπίτους ἐφη Θεοδώρητος εἶναι, δυσφθάρτους, καὶ λευκοτάτας, καὶ ταῖς παρ' ἡμῶν ἀνομοίας ὑπαρχούσας.)

XLII. De cibis Salomonis.

«Erat autem cibus Salomonis per dies singulos triginta cori similis et sexaginta cori farinæ; decem boves pingues et viginti oves pascuales et centum arietes, excepta venatione cervorum, caprearum atque bubalorum et avium altitium.» Corus autem æquabat triginta modios; omnes vero cori bis mille septingentosque modios æquabant. Qui autem, ea omnia ex Ægypto unoquoque mense devehebant duodecim erant duces.

XLIII. De regno Salomonis.

De multa scientia ac sapientia, quam dedit ei Dominus, audi iterum quid dicat Deus ad eum: «Ecce dedi tibi cor sapiens et intelligens in tantum ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te futurus sit; sed et divitias et gloriam tibi dabo, ut nemo fuerit tui similis in regibus cunctis in retro diebus.» Quod significans ait Scriptura: «Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni et prudentiam multam nimis et latitudinem cordis, quasi arenam quæ est in litore maris, et præcedebat sapientia Sa-

Α ἠκόδομήθη μέχρι τῆς ἐσχάτης αὐτοῦ καταπτώσεως. Καὶ ἀπλῶς ὅσα ἡ Σολομῶντος κατεσκεύασε σοφία, τῷ θεσπεσίῳ Ἰεζεκιὴλ ὤπται σαφῶς μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ, τὴν εἰς Βαβυλῶνα τοῦ λαοῦ ἀγματολόγησαν.

(21) Ὁ τοίνυν Σολομὼν ποιήσας ἐλεφάντινον θρόνον ἐκ μεγάλων ὀδόντων, ἔχοντα σταθμοὺς 6' καὶ προτομὰς μόσχων ἐκ τῶν 139 ὀπίσω αὐτοῦ ἔθεν καὶ ἔθεν καὶ λέοντας 19' παρὰ τὰς χεῖρας ἐστηκότας, καὶ ἄλλους 18' λέοντας ἐστῶτας ἐπὶ τῶν ἐξω ἀναβαθμῶν (ἐκατέρωθεν περιεχρῶσταν αὐτοὺς χρυσίῳ δοκίμῳ, ὅπερ εἰ οὐ γέγονεν οὕτω πάση βασιλείᾳ ἢ πώποτε, ἐφ' ᾧ καλεσζόμενος μετὰ λαμπρᾶς καὶ πολυτελοῦς ἐσθῆτος ἰθαυμάσιος καὶ πάνσοφος ἀνὴρ ἐκείνος, τὰς τοῦ θεοῦ Πνεύματος χάριτας διηγόρευσεν. Διό φησιν ὁ Κύριος: «Οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων, ἢ ὑπερφαινων ὡς ὑπέρτερος; ἢ καὶ περιφανέστερος βασιλείων πάντων ἐν τῷ πλοῦτι καὶ δόξῃ). (22) «Καὶ σὺν τούτοις ἐποίησεν θυροὺς χρυσοῦ; ἐλατοὺς ὡ' μεγάλους 2', καὶ ὀδόντα 1', καὶ ἕτερα ὅπλα χρυσοῦ καὶ ἑξέστα. Καὶ μέντοι καὶ τὰ σκεύη τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ οἱ λουτήρες χρυσοῦ πάντα ὑπῆρχον. Καὶ οὐκ ἦν ἀργύριον λογισζόμενον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ, ὅτι ναὺς αὐτοῦ ἐπορεύετο εἰς Θαρσίς καὶ διὰ χρόνων γ' ἤρχετο φέρουσα χρυσοῦν πολὺ, καὶ ἀργύριον, καὶ λίθους τορνευτοὺς, καὶ ὀδόντας ἐλεφάντων, καὶ πιθήκους.» Καὶ ἔδωκε Σολομὼν τὸ χρυσοῦν καὶ τὸ ἀργύριον ἐν Ἰερουσαλὴμ ὡς λίθον, καὶ τὰς κέδρους ὡς συκαμίνας εἰς πλῆθος. (Τὰς γὰρ ταὶ καθάπερ δὴ καὶ τὰς κυπαρίσσους τὰς 6' πεύκας ἀνομοίας ὑπαρχούσας.)

C MA'. Περὶ τοῦ ἀρίστου Σολομῶντος.

«Τὸ δὲ γὰρ ἀρίστον αὐτοῦ ἦν καθ' ἡμέραν κόροι σμηιδάλεως 1', καὶ κόροι ἀλεύρου κεκοπανισμένου 8', καὶ μόσχοι ἐκλεκτοὶ 1', καὶ πρόβατα 8' ἐκτὸς ἐλάφων καὶ δορκάδων, ὀρνίθων ἐκλεκτῶν καὶ σιτευτῶν.» (Καὶ ὁ μὲν κόρος ἐπὶ τοῖς 8' μοδίοις 1', ὁμοῦ γενόμενα μοδίοις 8'. Οἱ δὲ χορηγοῦντες αὐτὰ ἐξ Αἰγύπτου καθ' ἕκαστον μῆνα ἀρχόντες ἦσαν 18'.)

MB'. Περὶ τῆς βασιλείας 10.

140 Ἦ Περὶ δὲ τῆς πολλῆς φρονήσεως αὐτοῦ καὶ σοφίας ἢ; Ἐλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἀκουσον πάλιν τὴν φησιν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν: «Ἰδοὺ, δέδωκά σοι καρδίαν φρόνιμον καὶ σοφὴν ὡς σὺ οὐ γέγονεν ἐμπροσθεν 10, καὶ μετὰ σὲ οὐκ ἀναστήσεται ὁμοίος σοι καὶ πλοῦτον, καὶ χρήματα καὶ δόξαν δώσω σοι ὡς σὺ οὐκ ἐγεννήθη ὁμοίος σοι ἐν τοῖς βασιλεῦσιν, καὶ μετὰ σὲ οὐκ ἀναστήσεται. Τοῦτο δηλοῦσα ἡ Γραφὴ ἐπάγει λέγουσα: 11 «Καὶ ἔδωκεν ὁ Θεὸς τῷ Σολομῶντι φρόνησιν καὶ σοφίαν πολλὴν σφόδρα, καὶ χύμα σο-

Variae lectiones et notæ.

10 Περὶ τοῦ θρόνου Σολομῶντος. Ced. 116, 11-16; I Reg. x, 18-20. 11 Matth. vi, 29. 12 I Reg. x, 16, 17 τριακόσια Ced. 164, 20-165, 4. 13 Reg. x, 21, 22. 14 ἀργὸν cod. e Glossemate. 15 ὁ βασιλεὺς I Reg. x, 27. 16 κυπαρίσσους τὰς 1. κνπ. καὶ τὰς cod. 17 I Reg. iv, 22-25; Ced. 165, 4 8. 18 δ. ἐκλ. σιτευτὰ 25. 19 Σολομῶντος? Hæc rubrica tota in codice evanuit, forsitan π. τῆς σοφίας. 20 Ced. 145, 8 166, 7. 163, 6 8-3. I Reg. iii, 12-13. 21 ἐμπροσθεν 1. ἐμπροσθεν σου cod. 22 I Reg. iv, 29, 30.

ρίζ ὡσεὶ ἄμμος· ἢ παρὰ τῆν θάλασσαν, καὶ ἐπλη-
 θύνθη (34^a) ἢ φρόνησις αὐτοῦ ὑπὲρ πάντων φρόνησιν
 πάντων ἀνθρώπων καὶ ὑπὲρ πάντας φρονίμους Αἰγύ-
 πτου. » (2) Δαίξει γοῦν βουλόμενος τὴν σοφίαν αὐτοῦ
 εἰκότως ἐκ τῶν παραλλήλων, καὶ τῶν πάλαι γεγενη-
 μένην ἀρίστων σοφῶν ἐμνήσθη· καὶ τοὺς Αἰγυπτίους
 προσέθηκεν ὡς δοκοῦντας παρὰ πάντας εἶναι σοφω-
 τέρους καὶ φρονιμωτέρους. Καὶ γὰρ, ὡς Ἑλλήνας
 Ἰσοροῦσι, καὶ Φερεκύδης ὁ Σύριος, καὶ Πυθαγόρας
 ὁ Σάμιος, καὶ Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος, καὶ Πλά-
 των ὁ Ἀθηναῖος πρὸς τούτους ἐξεδήμησαν, θεολο-
 γίαν καὶ φυσιολογίαν ἀκριβεστέραν μαθήσεσθαι
 παρ' αὐτῶν ἐλπίσαντες. Καὶ δὴ καὶ περὶ τοῦ Μωυ-
 σέως διεξιὼν ὁ θεὸς λόγος ἔφη, ὅτι· Ἐπαίδεῦθη ἐν
 κάτῃ σοφία Αἰγυπτίων. » (3) Τοῦτους, φησιν, ἀπαν-
 τας ὁ Σολομὼν ἀπέκρουεν, ἅτε θεῖθεν τῆς σοφίας τὰ
 δῶρα διεξάμενος, ὅθεν ἐπήγαγεν· « Καὶ ἐσοφίσθη ¹¹
 ὑπὲρ πάντα ἄνθρωπον, καὶ ἐλάλησε τρισχιλίαις πα-
 ραβολαῖς, καὶ ἤσαν αἱ ὄψαί αὐτοῦ ε' ¹², καὶ ἐλάλησε
 περὶ τῶν ξύλων, ἀπὸ τῆς κέδρου τῆς ἐν τῷ Λιβάνῳ
 καὶ ἕως τῆς ὑσσώπου τῆς ἐκπορευομένης διὰ τοῦ
 τῶν ἔρπειτων, καὶ περὶ τῶν πετεινῶν, καὶ περὶ τῶν
 ἰχθύων ¹³. »

(4) (Τὴν δὲ τούτων ἀπόλαυσιν ¹⁷ ὁ πολυτίτωρ
 Εὐσέβιος οὕτως ἔφη· « Τὰς γὰρ τοὶ βίβλους τοῦ
 Σολομῶντος τὰς περὶ τῶν Παραβολῶν **141** καὶ
 ὄψων, ἐν αἷς περὶ τῶν φυτῶν καὶ παντοίων ζώων
 φυσιολογήσας, χρυσαίων, πετεινῶν, καὶ πικτιῶν ¹⁸
 καὶ λαμάτων πάθους παντὸς γραφίσας αὐτῷ) ἀφ'
 ὧν οἱ τῶν Ἑλλήνων ¹⁹ ἱατροσοφισαὶ σφετερισάμε-
 νοι καὶ τὰς ἀφορμὰς εἰληφότες ²⁰ [τὰς οἰκείας
 συνεστήσαντο τέχνας· ταύτας], ἀφανεῖς ἐποίησεν
 Ἔξελίαις ὁ βασιλεὺς· ἐπειδὴ τὰς θεραπείας τῶν
 νοσημάτων ἔθεν κομιζόμενος ὁ λαός, περιῦρα τὰς
 λάσει· αὐτῶν ²¹ παρὰ τοῦ Θεοῦ. » (Καὶ μέντοι καὶ
 Ἰώσηπος τούτων πολλῶν μέμνηται πονημάτων ἐγ-
 γράφως πεποιημένων, ὡς δὲ καὶ ἐπιδόας κατὰ δαι-
 μόνων καὶ ἐξορκισμοὺς ἐπενήσεν, αἷς φησιν δια-
 χρώμενον Ἐλεάζαρον τὸν Ἰουδαῖον ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ
 καὶ Τίτου δακτύλιον τιθεῖς ²² ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ πάσχον-
 τος ἐν σφραγιδί βίβαν ἔχοντα, ἐξ ὧν Σολομὼν ὑπέ-
 δειξε· καὶ ²³ ὁ σφραγιζόμενος τὸ δαιμόνιον εὐθύς ἐξέλεικεσθαι, σημεῖον ὑπὸ τοῦ Ἐλεαζάρου τιθεμένου ποτήριον
 μεστοῦ ὕδατος ἢ ποδοπιτήρος, ὃ καὶ συνέτριβε τὸ δαιμόνιον φεύγον.)

²⁴ (5) Καὶ ἐμεγαλύνθη Σολομὼν ὑπὲρ πάντας τοὺς
 βασιλεῖς τῆς γῆς πλοῦτος καὶ φρονήσις. Καὶ πάντες
 αἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἐζήτησαν ἰδεῖν τὸ πρόσωπον αὐ-
 τοῦ καὶ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς αὐτοῦ. Καὶ παρεγένοντο
 φέροντες ἐκάστοτε ²⁵ κατ' ἐνιαυτὸν τὰ δῶρα αὐτῶν,
 σκεύη χρυσᾶ, καὶ ἱματισμοὺς, καὶ ἡδύσματα καὶ ἱπ-
 πους, καὶ ἡμίονους· καὶ ἤσαν αὐτῷ, ατ' ἄρματα καὶ
 ἱπποὶ α, τοκάδες δὲ χιλιάδες μ', καὶ ἱπποὶ εἰς ἄρ-
 ματα χιλιάδες β'. Καὶ ἦν ἡγούμενος τῶν βασι-
 λέων πάντων τῶν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου ἕως
 τῆς ἀλλοφύλων καὶ ἕως τῶν ὄριων Αἰγύπτου.

lomonis sapientiam omnium mortalium et Ægy-
 ptiorum. » Cum igitur voluisset ostendere sapi-
 entiam suam et aliis comparari, jure merito omnium
 antiquorum sapientium primus habitus est, supe-
 rarique Ægyptios qui apud omnes sapientissimi
 et prudentissimi habebantur. Pherecydes enim
 Syrius, ut Græci memorant, Pythagoras Samius,
 Anaxagoras Clazomenius, Platoque Atheniensis ad
 Ægyptios venerunt, theologiam cognitionemque
 naturæ ex iis melius se comperturos æstimantes.
 Et de Moysæ ait divinus sermo : « Eruditus est
 Moyses omni sapientia Ægyptiorum. » Hos om-
 nes, ait Scriptura, Salomon superavit, cum a Deo
 sapientiæ dona accepisset ; unde etiam dixit :
 « Et erat Salomon [sapientior cunctis hominibus,
 et vulgavit tria millia parabolæ, et fuerunt carmine
 ejus quinque millia. Et disputavit super lignis a
 cedro quæ est in Liban] usque ad hyssopum quæ
 egreditur de pariete. Et disseruit de jumentis et
 reptilibus et volucris et piscibus. »

Hanc multiplicem rerum cognitionem memorans
 Eusebius ait : « Libros Salomonis de Parabolis et Car-
 minibus, in quibus de arbustorum omniumque ani-
 malium terrestrium ac volantium ac natantium dis-
 seruerat natura, omniq[ue] dolori medicamina assigna-
 verat, quæ accipientes Græci medici sua esse dixerunt,
 delevit Ezechias rex, cum ex his libris morborum cu-
 ratione excepta, sanitatem a Deo concessam con-
 temneret populus. » Attamen Josephus hæc multa
 posmata scripta memorat tanquam incantationes
 exorcismusque factos a Salomone contra dæmones,
 quibus usum esse aiunt Eleazarum Judæum qui
 Vespasiano et Tito imperatoribus posuit in naso
 ægrotantis annulum, cujus umbilico inerat radix
 ex iis quas docuit Salomon. Cujus odorem cum
 hausisset, aufugit dæmon. Eleazarus jubente ut bi-
 beret vas aqua plenum aut pellivium, quod dæmo-
 nem fugere coegit.

Et magnificatus est Salomon super omnes reges
 terræ divitiis et sapientia. Et omnes reges terræ
 quærebant videre faciem ejus, et audire vocem
 ejus, et veniebant quotannis undequaque affe-
 rentes ei dona, vasa aurea, vestes, aromata, equos,
 mulas ; et erant ei mille et trecenti currus et equi
 mille, equarum quadraginta millia, et equorum aut
 currus duodecim millia. Et erat princeps omnium
 regum terræ a flumine Euphrate usque ad fines
 Ægypti.

Variæ lectiones et notæ.

¹¹ ἐσοφίσθητο I Reg. iv, 31. ¹² ε' l. & cod. ¹³ πετ. καὶ π. τῶν ε. 33. ¹⁷ ἀπωλ. cod. sed. cf. 141, 10.
¹⁸ πικτιῶν l. νηκτιῶν cod. ¹⁹ Cœd. 166, 8-12. ²⁰ εἰληφότ. ἀφ. cod. linea tota ommissa. ²¹ αὐτῶν l. αὐτῶν
 cod. ²² τ:θῶν cod. τιθέντα? ²³ καὶ om. Leo Nota Σημεῖον cod. ²⁴ Cœd. 167, 12-21. ²⁵ ἐκάστοτε l.
 ἕκαστος cod.

XLIII. De regina Æthiopia Sibylla.

Regina Saba, quæ dicebatur apud Græcos Sibylla, cum audisset nomen Salomonis, venit Jerusalem ut tentaret eum in ænigmate. Et cameli ejus apportabant aromata multa et eximia, et aurum, pretiososque lapides ingenti pondere. Et cum ingressa ad eum dixisset quidquid in suo corde latebat, cumque rex ipse ei omnia expronipsisset in sermone et lingua suavissima, cœpit eum per hoc tentare: Eximios liberos tam mares quam femellas eadem veste et coma ornatos obtulit ei quærens ab eo ut cujus essent generis judicaret. Erat autem illa Sibylla, ob mentis acumen, sapientiam experientiamque et ipsa late celebrata. Rex vero cum eos jussisset suum lavare vultum, eorum naturam novit, pueris acriter et viriliter suum detergentibus vultum, puellis contra segnitè et languide, ita ut regina obstupesceret. Cum autem novisset omnem ejus sapientiam, domumque quam ædificaverat et solium et vestes ejus, necnon ministrorum ejus, tunc mirata exclamavit: « Verus est sermo quem audiveram in regione mea de omnibus istis, et non credebam. Ecce non est dimidia pars eorum quæ mihi fuerunt nuntiata, namque plura vidi quam audivi. Beatæ mulieres, beati pueri tui qui adsunt coram te, quique audiunt sermones sapientiæ tuæ. » Cumque ei dedisset centum et viginti talenta auri et multa aromata, lapides pretiosos, et opobalsami radicem (ex hoc tempore Palæstina hanc fert plantam Josepho teste), reversa est in regionem suam maxime attonita. De qua dixit Dominus: « Regina Austri venit et finibus terræ audire sapientiam Salomonis. » Ad quem Sirach sermone graviore aibat: « Salomon, eruditus es in juventute tua, et impletus es quasi flumen sapientia, et terram repleisti spiritus tuis et replesti parabolis ænigmata. Ad insulas longe divulgatum est nomen tuum, et dilectus es in pace tua per quam fecit te requiescere undique Deus; de cantilenis et proverbis et parabolis te admirantur. Et collegisti quasi anrichalcum aurum, et ut plumbum complesti argentum; sed subjecisti femora tua mulieribus, et potestatem habuisti in corpore tuo, et dedisti maculam gloriæ tuæ, et profanasti semen tuum inducens iracundiam in liberos tuos. » Sed ipse optime de sua sapientia atque suis divitiis prædicat: « Det mihi Dominus ex sententia dicere et digna dictis sentire; quoniam ipse sapientiæ dux est et sapientium emendator. In manu enim illius et nos et sermones nostri; ipse enim dedit

A ΜΓ. Περὶ τῆς βασιλείας Αἰθιοπῶν Σιδύλλης.

Ἡ βασιλισσα Σαβὰ²⁶, ἥτις ἀλέγετο Σιδύλλια παρ' Ἑλλήνων, ἀκούσασα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, πειράσαι αὐτὸν ἐν αἰνίγματι²⁷. Καὶ κάμηλοι ἀφροῦσαι ἡδύσματα πολλὰ τε καὶ ἐξαιρετα, (34^b) καὶ χρυσὸν, καὶ²⁸ λίθους τιμίους, καὶ ἐν δυνάμει βαρεῖα 142 σφόδρα. Καὶ εἰσελθοῦσα πρὸς αὐτὸν καὶ καλῆσασα πρὸς τοῦτον πάντα²⁹ ὅσα ἦν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, καὶ πάντα διαλύσας αὐτῇ ἐν συντάξει λόγων καὶ ἐρμηνείᾳ γλυκυτάτῃ, προσέθετο αὐτὸν πειράσαι καὶ ἐν τούτῳ. Εὐλόπτου; γὰρ παῖδας ἀρρένας τε καὶ θηλείας ὁμοτρόφῳ στολῇ καὶ κου. ᾧ τῇ αὐτῇ περικαλωπίσασα³¹ παρέστρεψεν αὐτῶ, ζητούσα ἑκατέρου γένους αὐτῶν διάκρισιν ποιήσασθαι. Ἦν γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ Σιδύλλα πάντῃ ἐπιγινώσκουσα τε καὶ σοφία καὶ πολυπειρῶ διαβόητος. Ὁ δὲ βασιλεὺς νύφασθαι τούτους προστάξας τὸ πρόσωπον, τὴν φύσιν ἑκατέρων διεγινώσκων, τῶν μὲν γὰρ ἀρρένων εὐτόνως καὶ ἀνδρικῶς τὰς ὄψεις καταψυχόντων, τῶν δὲ θηλειῶν ἀπαλῶς καὶ ἀπειρημένων, ὡς τὴν βασιλισσαν καταπλαγεῖσαν³² πάντῃ καὶ μέντοι καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν τε φρόνησιν καὶ τὸν οἶκον, ὃν ψυχοδόμησεν ἰδοῦσα, καὶ τὴν καθέδραν, καὶ τὴν στολὴν αὐτοῦ τε καὶ τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ³³, καὶ ἐξ ἑαυτῆς γενομένη εἶπεν· « Ἀληθινὸς ὁ λόγος, ὃν ἤκουσα ἐν τῇ γῆ μου περὶ τούτων πάντων, καὶ οὐκ ἐπίστευον. Ἰδοὺ οὐκ ἔστι τὸ ἡμισυ καθὼς ἀπηγγέλη μοι, ὅτι πλείονα ἔώρακα ὢν ἤκουσα. Μακάριαι γούν³⁴ αἱ γυναῖκες καὶ οἱ παῖδές σου οἱ παρστηκότες οὗτοι ἐνώπιόν σου καὶ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς φρονήσεώς σου. Καὶ δοῦσα³⁵ αὐτῷ τέλαντα χρυσοῦ ρα; καὶ ἡδύσματα πολλὰ σφόδρα, καὶ λίθους τιμίους, καὶ τὴν τοῦ ὀποθαλάμου ῥίζαν (ἀφ' οὗ ἡ Παλαιστίνη τοῦτο γώργιον ἔσχε, ὡς φησὶν Ἰώσηφο;)³⁶, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν γῆν αὐτῆς ὑπερεκπληττομένη λίαν. Περὶ τῆς καὶ ὁ Κύριος εἶπη³⁷· « Βασιλισσα Νότου ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, ἵνα ἴδῃ τὴν σοφίαν Σολομῶντος. »³⁸ (2) Πρὸς ὃν μέντοι γε καὶ Σιράχ τραγικώτερον εἶπε³⁹· « Σολομῶν, ἐσοφίσθης ἐν νεότητί σου καὶ ἐνεπλήσθης ὡς ποταμὸς συνείσεως· γῆν ἐπεκάλυψεν ἡ σοφία σου, καὶ ἐνεπλήσας ἐν παραβολῇ αἰνίγματα· εἰς 143 νήσους πόρθω (καὶ μακρὰς χώρας) ἀφίκετό σου τὸ μνημόσυον⁴¹, καὶ ἠγαπήθης ἐν τῇ εἰρήνῃ σου, ἢ κατέπνευσεν ὁ Θεὸς κυκλόθεν ἐν ψδαῖς, καὶ παρομαγας ὡς κασίτηρον τὸ χρυσίον καὶ ὡς μόλιθον ἐπλήθυνας ἄργυρον⁴². Ἀλλὰ παρέκλινας τὰς λαγόννας σου γυναῖξί, καὶ ἐξουσιάσθης⁴³ ἐν τῷ σώματί σου· καὶ ἰδωκας μῶμον ἐν τῇ δόξῃ σου καὶ ἰδεθήλωσα; τὸ σπέρμα σου, ἐπαγαγεῖν ὄργην ἐπὶ τὰ τέκνα

Variæ lectiones et notæ.

²⁶ Ced. 166, 22-267, 23. ²⁷ Σαβὰ l. Σαβὰ coil. ²⁸ αἰνίγματι l. αἰνίγμασι LXX — αἰνίγμα coil. ²⁹ χρυσὸν καὶ l. χρυσὸν πολὺν καὶ coil. ³⁰ πρὸς ταῦτα πάντα coil. ³¹ Nota περικαλωπίσασαι coil. ³² καταπλαγεῖσαι? ³³ πάντῃ ἐκ τε τῶν αὐτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ ἐξ ἑαυτῆς γενομένων εἰπεῖν Coil. ³⁴ καὶ τὸν ἱματισμόν καὶ τὰ βρώματα καὶ πᾶσαν τὴν κατάστασιν τοῦ οἴκου αὐτοῦ a secunda manu. ³⁵ Jus. A. 6 εἰκοσι τ. γ. ἀρωμάτων τε πλῆθος ἀσυλλόγιστον καὶ λίθον πολυτελεῖ· λέγουσι δὲ ὅτι καὶ τὴν τοῦ ὀποθαλάμου ῥίζαν, ἣν ἐστὶ καὶ νῦν ἡμῶν ἡ χώρα φέρει, δοῦσης ταύτης τῆς γυναικὸς ἔχομεν — εἰς τὴν οἰκίαν ὑπ. ³⁶ Matth. xii, 42. ³⁷ Coil. 167, 23 68, 11. ³⁸ Eccli. xlviii, 14-20. ³⁹ τὸ ὄνομά σου Sir. om. ἢ — κυκλῶ ⁴⁰ ἀπεθαμάσαν σε χωρὶ Sir. ⁴¹ ἄργυρον Sir. ⁴² ἐνεξ. Sir.

σου. » ⁴⁴ (3) Οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δι' ἐαυτοῦ Α σαφέστατα περὶ τῆς ἰδίας σοφίας καὶ τοῦ πλοῦτου σαφηνίζει ⁴⁵. « Ἐμοὶ δὲ ὁ Θεὸς κατὰ γνώμην εἰπεῖν καὶ ἐνθυμηθῆναι ἀξίως τῶν λεγομένων ⁴⁶, ὅτι αὐτὸς (ὁ Κύριος) ⁴⁷ καὶ τῆς σοφίας ὁδηγός ἐστι καὶ τῶν σοφῶν διορθωτής. ἐν γὰρ χειρὶ αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν· αὐτὸς γὰρ μοι δίδωκε τῶν ὄντων τὴν γνῶσιν ἀψευδῆ, εἰδέναι σύστασιν κόσμου καὶ ἐνέργειαν στοιχείων, ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ μεσότητά χροῶν (τροπῶν ἀλλαγᾶς καὶ μεταβολᾶς χρόνων), ἐνιαυτῶν κύκλους ⁴⁸, ἀστέρων θέσεις, φύσεις ζῶων καὶ θυμῶν θηρίων, πνευμάτων βίαις, καὶ διαλογισμοὺς ἀνθρώπων, καὶ (35^a) διαφορὰς φυτῶν, θυάμεις ⁴⁹ ῥιζῶν, ὅσα τέ ἐστι κρυπτά ἐμρανῆ, ἔργων. Ἦ γὰρ πάντων τεχνίτης ⁵¹ ἔδιδασκέ με ⁵², ἐκζητῆσαι καὶ τοῦ κατασκεύασθαι ⁵³ ἐν τῇ σοφίᾳ περὶ τῶν γενομένων πάντων ὑπὸ τῶν οὐρανῶν ⁵⁴. » (4) Καὶ εἶδού ἐγὼ ἐμεγαλύνθην καὶ προσέθηκα σοφίαν ἐπὶ πᾶσιν, οἱ ἐγένοντο ἔμπροσθέν μου ἐν Ἱερουσαλὴμ » — « καὶ ἡ καρδία μου εἶδε πολλὴν σοφίαν καὶ γνῶσιν ⁵⁵ (καὶ ἔργων) παραβολᾶς καὶ ἐπιστήμην » καὶ Ἐμεγάλυνα τὰ ποιήματά μου ⁵⁶, ἠκοδόμησά μοι οἴκους, ἐφύτευσά μοι ἀμπελῶνας » καὶ ἐποίησά μοι κήπους καὶ παραδείσους· ἐν αὐτοῖς ἐφύτευσα ξύλον πάγκαρπον ⁵⁷, ἐποίησά μοι καλυμβήθρας ὕδατων τοῦ ποτίσαι ἀπ' αὐτῶν δρυμὸν πλαστῶντα ⁵⁸ ξύλα. Ἐκτησάμην δούλους καὶ παιδίσκας, καὶ οἰκογενεῖς ⁵⁹ 144 ἐγένοντό μοι· καί γε κτήσις ⁶⁰ βουκολίου καὶ ποιμνίου ἐγένετό μοι πολλή ⁶¹ ὑπὲρ πάντας τοὺς γενομένους ἔμπροσθέν μου ἐν Ἱερουσαλὴμ. » Καὶ ἐσυνήγαγον ⁶² καὶ γε ἀργύριον καὶ γε χρυσίον καί γε περιουσιασμοὺς βασιλέων καὶ τῶν χωρῶν. Ἐποίησά μοι ξέδοντας καὶ φεδούσας καὶ ἐντροφήματα υἱῶν (τῶν) ⁶³ ἀνθρώπων, οἰνοχόους ⁶⁴ καὶ οἰνοχόας. Καὶ ἐμεγαλύνθην καὶ προσέθηκα ὑπὲρ ⁶⁵ πάντας τοὺς γενομένους ⁶⁶ ἔμπροσθέν μου ἐν Ἱερουσαλὴμ, καί γε σοφία μου ἐστῆθη μοι. Καὶ πᾶν ὃ (3^v) ⁶⁷ ἤτησαν οἱ ἐφθαλμοί μου, οὐκ ἔβριλον ἀπ' αὐτῶν· καὶ ὁ οὐκ ἐκώλυσα τὴν καρδίαν μου ἀπὸ πάσης εὐφροσύνης· » καὶ γὰρ πολλῆς εἰρήνης καὶ πολυολβίας ἀπήλαυσεν ⁶⁸, ἀδείας ἐς καὶ τρυφῆς. ⁶⁹ (5) Ἄλλ' ὕστερον εἰς πικρίαν ἡ σκατάλη καὶ ἡ ἠδονὴ γέγονεν αὐτῷ καὶ ἀκολασίας ὑπέβησις, ὅθεν φησὶν ⁷⁰· « Ἐμίσησα σύμπασαν τὴν ζωὴν καὶ πάντα τὸν μόχθον, ὅτι πάντα ματαιότης. » (Ἐξ ἧς προφάσεως καὶ παρατροπῆς ὁ γενναῖος ⁷¹ οἶμοι πρὸς τὴν ἀσέβειαν ἐξώκειλεν, ὅπερ καὶ αὐτὸς δηλῶν αὐθις διὰ τοῦ πρὸς γυναῖκας ὀλισθοῦ, ἐπήγαγε φάσκων·) ἐ Ἐύρον ⁷² πικρότερον ὑπὲρ τὸν θάνατον ⁷³

A mihi horum quæ sunt scientiam veram, ut sciam ordinem orbis terrarum et virtutes elementorum, initium et consummationem et medietatem temporum, vicissitudinum permutationes et commutationes temporum, annorum cursus et stellarum positiones, naturas animalium et iras bestiarum, vim ventorum et cogitationes hominum et differentias plantarum et virtutes radicum, et quæcunque absconsa atque improvisa sunt didici. Omnium enim artifex docuit me sapientia, exquirere et considerare in sapientia omnia quæ facta sunt sub cœlis. Et ecce ego magnus effectus sum, et præcessi omnes sapientia, qui inveni ante me in Jerusalem et mens mea contemplata est multa sapienter, et didici parabolas et prudentiam; et magnificavi opera mea, ædificavi mihi domos et plantavi vineas; feci hortos et pomaria et consevi ea cuncti generis arboribus; et extruxi mihi piscinas aquarum ut irrigarem silvam lignorum germinantium. Possedi servos et ancillas et multam familiam. Habui armenta quoque et magnos ovium greges ultra omnes qui fuerunt ante me in Jerusalem. Et concervavi mihi argentum et aurum et substantias regum ac provinciarum. Feci mihi cantores et cantatrices et delicias filiorum hominum, scyphos et urceos. Et supergressus sum opibus omnes qui ante me fuerunt in Jerusalem, et sapientia mea quoque perseverat mecum. Et omnia quæ desideraverunt oculi mei, hæc non negavi eis; nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur. » Nam multa pace et felicitate et securitate et voluptate frui sum. Sed ultimo in amaritudinem luxuries et voluptas versa est ei et ad miseriam ei viam aperuit; unde dicit: « Tæduit me vitæ meæ et omnis laboris, quia omnia vanitas. » Ex illa parabola et similitudine nobilis ille rex eheu! in impietatem delapsus, quod peccatum ipse significans denuo ob inclinationem ad mulieres dicit: « Inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, et sagena cor ejus. » Itaque dicit Scriptura: « Et rex adamabat mulieres; erant ei dominæ septingentæ et concubinæ trecentæ; et accepit uxores Moabitidas et Ammonitas, Syrias, Idumæas, Amorrhæas et Gothæas de gentibus super quibus dixit Dominus filiis Israel. » — Cum jam senex esset, non erat cor ejus perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David patris ejus, averteruntque alienæ mulieres cor ejus a Deo longe. « Tunc ædificavit fanum Chamos,

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁴ Ced. 168, 11-21. ⁴⁵ σαφή cod. — Sap. vii, 15-22. ⁴⁶ λέγ. A. cæteri διδ. ⁴⁷ ὁ Κύριος om. Sap. ⁴⁸ καὶ Sap. vii, 3. ⁴⁹ ἀνῶν διαφ. φ. καὶ δ. Sap. ⁵⁰ Ὁ — τεχνίτης codex. Ced. Eccl. i, 13. ⁵¹ σοφίαν καὶ ἐκκλησιαστικὸς Ced. ⁵² τὴν σοφίαν καὶ cod. — Eccl. i, 16, 17; ii, 4-10, 17, 18. — Ced. 169, 2-15 ⁵³ Νοῖα τῶν οὐνῶν cod. ἰουδαίων προ οὐρανῶν. ⁵⁴ πολλὰ σ. καὶ γ. Eccl. om. καὶ ἔργων. ⁵⁵ ἐμ. ποιήματά μου Eccl. ⁵⁶ καὶ ἐφ. ἐν ἀ. ξ. πᾶν καρπού Eccl. ⁵⁷ πλαστ. i. βλαστ. Νοῖα δρυμῶν cod. ⁵⁸ κτίσις cod. — ἐγένοντο cod. ⁵⁹ πολλὴ ἐγ. μοι Eccl. ⁶⁰ μοι Eccl. καὶ π. Eccl. ⁶¹ τῶν om. Eccl. ⁶² οἰνοχόων Eccl. ⁶³ παρὰ Eccl. ⁶⁴ ἀπὸ Eccl. ⁶⁵ ἄν om. Eccl. — ἀπεκ. Eccl. ἐπεκ. Ced. ⁶⁶ ἀπήλαυσεν i. ἀπήλαυσα cod. — Νοῖα εὐρ. — Eccl. σαγίντ. καρδ. cod. ⁶⁷ Ced. 169, 15-170, 22. ⁶⁸ Eccl. ii, 17, 18. ⁶⁹ γενναῖος; cod. ⁷⁰ Καὶ εὐρίσκω ἐγὼ αὐτὴν καὶ ἐρῶ Eccl. vii, 26. ⁷¹ σὺν Eccl.

idolo Moab et Astartæ abominationi Sidoniorum et in hunc modum fecit universis uxoribus suis alienigenis quæ adolebant thus et immolabant diis suis. » Et fecit Salomon malum in conspectu Domini, et non secutus est Dominum ut David pater ejus. « Et iratus est Dominus Salomoni quod aver-tisset mentem suam a Domino Deo Israel, qui apparuerat ei secundo et præceperat de verbo hoc ne sequeretur deos alienos. Dixit itaque Dominus Salomoni : « Quia non custodisti pactum meum et præcepta mea quæ mandavi tibi, disruptens scindam regnum tuum et dabo illud servo tuo. Verumtamen in diebus tuis non faciam, propter David servum meum et patrem tuum, et propter Jerusalem quam elegi. » Suscitavit autem Dominus adversarium Salomoni Ader Idumæum et Adrazar regem Soba. Et erant Israel adversarii cunctis diebus Salomonis. Mortuus-que est Salomon cum vixisset septuaginta et tres annos, et sepultus est cum patre suo. Unde Theolo-retus dicit : Didicimus quanti valeat avorum pietas, patitur enim malos amator hominum Deus, haud impæior virtutis eorum qui fuerunt et partim impietatis fructus collegit apud Dei justitiam. » Dum cœlesti frueretur sapientia Salomon, in pace et tranquillitate dies agebat omnes habens subjectos potissimumque tributum afferentes. Postquam vero ea fuisset spoliatus prudentia, ab hostibus percussus est ; adeo verum est : « Horren-dum est incidere in manus Dei viventis. » Quemad-modum enim misericordia ejus ineffabilis, sic corre-ptione intolerabilis est. Quia autem idolis inservit, re-licto, qui verus est, Deo patris ejus David, ideo punitus est, quod patet ex his quæ Achias prophe-tans dixit ad Jeroboam : « Hæc dicit Dominus : Ecce ego eripiam regnum de manu Salomonis et dabo tibi decem tribus ; porro duas tribus dabo ei propter David servum meum et Jerusalem civitatem quam elegi ex omnibus tribubus Israel ; eo quod dereliquerit me et adoraverit Astartem deam Sidoniorum et Chamos deum Moab, et Moloch deum filiorum Ammon. » Illa autem Astarte est eadem ac Aphrodite apud Græcos. (Ex astro hoc cognomen deæ huic impositum est, ejus enim filium Lu-ciferum esse tradunt.) Chamos autem deus erat Tyriorum. Moloch « scandalum » idolum erat, et sic scandala, abominationes idola vocare solet Scriptura. Quod verbum significat sacrilegium et nefas. Jure quis miretur quod ut de divino Moysæ, sic de sapientissimo Salomone evenerit, quomodo uterque primum tanta divina gloria pru-

τὴν γυναῖκα, ἥτις ἐστὶ θήρσυμα, καὶ σαγῆναι καρ-
 ζία ⁷⁰. » Ταῦτῃ ⁷¹ τοὶ φησιν ⁷². « Καὶ ὁ βασιλεὺς
 ἦν ⁷³ φιλογύναιος · καὶ ἦσαν αὐτῷ ἄρχουσαι ψ' καὶ
 παλλακαὶ τ'. καὶ ἔλαβη γυναῖκας Μωαβίτιδας ⁷⁴ καὶ
 Ἀμμωνίτιδας, Σύρας, Ἰδουμαίας, Χετταίας καὶ
 Ἀμορραίας ἐκ τῶν ἐθνῶν ὧν ἀπέπειε Κύριος τοῖς-
 υἱοῖς Ἰσραὴλ. » — « Καὶ ἐγένετο ⁷⁵ ἐν καιρῷ γῆρως
 αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ἡ καρδία αὐτοῦ ⁷⁶ μετὰ Κυρίου
 τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ καθὼς ἡ καρδία Δαυὶδ τοῦ πατρὸς
 αὐτοῦ. Καὶ ἐξέκλιναν αἱ ἄλλοτριαι ⁷⁷ γυναῖκες τὴν
 καρδίαν αὐτοῦ ὀπίσω θεῶν αὐτῶν. Καὶ τότε ὠκο-
 δόμησε Σολομῶν ⁷⁸ τῷ Χαμῶς εἰδώλῳ Μωᾶβ — κατ-
 ἤτη Ἀστάρτη βδελύγματι Σιδωνίων, καὶ οὕτως ἐποίησε
 ταῖς ἄλλοτριαῖς γυναῖξιν αὐτοῦ πάσαις ⁷⁹, αἱ (τινες)
 ἐθυμίων καὶ ἔθυσον τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν. Καὶ ἐποίησε
 Β Σολομῶν τὸ πονηρὸν **145** ἐνώπιον Κυρίου (καὶ) οὐκ
 ἐπορεύθη ὀπίσω Κυρίου (καθ)ῶς Δαυὶδ ὁ πατὴρ αὐ-
 τοῦ. Καὶ ὠργίσθη Κύριος ἐπὶ Σολομῶν, ὅτι ἐξέκλινε
 καρδίαν αὐτοῦ ἀπὸ Κυρίου Θεοῦ Ἰσραὴλ τοῦ ὀφθέν-
 τος αὐτῷ δις καὶ ἐντετραμένον αὐτῷ — μὴ πορευέ-
 σθαι ⁸⁰ ὀπίσω θεῶν ἐτέρων » παράπαν. Καὶ εἶπε
 Κύριος πρὸς αὐτόν · « Ἀν' ὧν οὐκ ἐφύλαξας ⁸¹
 τὰς ἐντολάς ⁸² καὶ τὰ προσταγμάτα, ἃ ἐνετείλαιμην·
 σοι, διαβρήσων διαβρήξω τὴν βασιλείαν σου ἐκ τῶν
 χειρῶν σου καὶ δώσω αὐτὴν τῷ δούλῳ σου. Πλὴν
 (35^b) ἐν ταῖς ἡμέραις σου τοῦτο οὐ ποιήσω ⁸³ διὰ
 Δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου καὶ πατέρα σου ⁸⁴; καὶ διὰ Ἰε-
 ρουσαλήμ τὴν πόλιν (μου) ⁸⁵ ἣν ἐξελεξάμην. » Καὶ
 ἤγειρε Κύριος τῶν Σολομῶντι σατάν Ἀδερ τὸν ⁸⁶
 Ἰδουμαῖον, καὶ τὸν Ἀδραζάρ βασιλέα Σοβᾶ. —
 C « καὶ ἦσαν τῷ Ἰσραὴλ σατάν ⁸⁷ πάσαις τῆς ἡμέρας
 Σολομῶντος. » Καὶ ἀπέθανε Σολομῶν ἐτῶν ογ', καὶ
 ἐτάφη μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. (6) Ἐντεῦθεν τοῖσιν
 καὶ Θεοδώρητός φησιν ⁸⁸ · « Ἐδιδάχθημεν ὅσον ὀνι-
 νησιν ἡ τῶν προγόνων εὐσέβεια · ἀνέχεται γὰρ πονη-
 ρῶν ὁ φιλόανθρωπος Κύριος; τῆς τῶν κατοικομένων
 ἀρετῆς μεμνημένος, πλὴν οὖν ἐδρέψατο μερικῶς καὶ
 τοὺς τῆς ἀσεβείας καρποὺς ἐνδοίκως παρὰ τῆς θείας
 δικῆς. » ⁸⁹ (7) Ἔως μὲν τῆς ἀνωθεν ἀφήλυσε προ-
 μηθείας, ἐν εἰρήνῃ καὶ γαλήνῃ διήγχε, πάντας ἔχων
 ὑποκειμένους καὶ δαομὸν κομίζοντας ὅτι μάλιστα.
 Ἐπειδὴ δὲ ταύτης ἐγυμνώθη, τοῖς δυσμενέσιν ἐπι-
 χειρήτος ⁹⁰ γέγονε · ἀληθῶς ὄντως ⁹¹ ἐφοδερὸν τὸ
 ἐμπεισθῆναι εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος. » Ὡσπερ γὰρ
 Δ ἔλεος αὐτοῦ ἀβρῆτος, οὕτω καὶ ἡ κόλασις ἀνυπόστα-
 τος. Ὅτι δὲ τοῖς εἰδώλοις ἐλάτρευσε καταλείψας τὸν
 ὄντως ὄντα Θεὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Δαυὶδ, [εὐδελόν]
 ἐξ ὧν καὶ Ἀχίας ὁ προφήτης φησὶ ⁹² πρὸς τὸν Ἰε-
 ροβοὰμ (οὕτως) · Ἐγὼ λέγει Κύριος · Ἰδοὺ ἐγὼ
 ῥήσω τὴν βασιλείαν ⁹³ Σολομῶντος, καὶ δώσω σοι

Variae lectiones et notæ.

⁷⁰ αὐτῆς Eccl. ⁷¹ Ταῦτα Ced. ⁷² I Reg. xi, 1-14. ⁷³ βασ. ἦν I. βασ. Σολομῶν ἦν cod. et LXX. ⁷⁴ Μωαβίτιδας καὶ Ἀμμων. I. M. Ἀμμων · cod. et LXX. ⁷⁵ ἐγενήθη I Reg. ⁷⁶ τελεία I Reg. ⁷⁷ γ. αἱ ἄλλ. I Reg. ⁷⁸ ὀφθλόν I Reg. ναὸν Ced. ⁷⁹ πάσαις τοῖς γ. ἀ. ταῖς ἄλ. I Reg. ⁸⁰ πορευθῆναι I Reg. ⁸¹ ἐφύλαξας I. ἐφύλαξάς μου cod. ⁸² ἐντολάς μου καὶ τὰ προσταγμάτα μου I Reg. ⁸³ οὐ π. αὐτά I Reg. ⁸⁴ τὸν π. σου. ἐκ χειρὸς υἱοῦ σου λήψομαι αὐτὴν πλὴν ὅλην τὴν βασιλείαν οὐ μὴ λάβοι. σκῆπτρον ἐν δώσω τῷ υἱῷ σου διὰ Δαυὶδ τὸν δ. μου καὶ διὰ I Reg. ⁸⁵ μου om. I Reg. ⁸⁶ σ. τῷ Σολομῶν τὸν I Reg. — Ἐσπῶμ υἱὸν Ἐλιαδὲ τὸν ἐν Ῥααμᾶ Ἀδραζάρ I Reg. ⁸⁷ σ. τῷ ἰ. I Reg. ⁸⁸ Nec in q. 40 in Ex. nec 37 in Reg. hæc sententia invenitur. ⁸⁹ Ced. 171, 18-172, 10. ⁹⁰ εὐεπιχ. Ced. ⁹¹ Heb. x. 31. ⁹² γὰρ ὁ ἐ. ἀρ. Ced. ⁹³ ἐφ. Ce! ⁹⁴ ἐκ χειρὸς I Reg. xi, 31 33 Ced.

τὰ ἑσχάρη· καὶ δύο σκῆπτρα δώσω αὐτῷ διὰ
 Δαυὶδ τὸν δούλον μου καὶ Ἱερουσαλήμ τὴν πό-
 λιν μου, ἣν ἐξέλεξάμην ἐκ πατῶν **146** πό-
 λιν μου, ἣν ἐξέλεξάμην ἐκ πατῶν **99** φυλῶν Ἰσραὴλ,
 ἀνθ' ὧν ἐγκατέλειπέ με καὶ ἐδούλευσε τῇ Ἀστάρτῃ,
 βδελύγματι Σιδωνίων, καὶ τῷ Χαμῶς, εἰδῶλῳ Μωάβ,
 καὶ τῷ Μελχὼμ, προσοχθίσματι υἱῶν Ἀμών. »
(7) Ἡ μὲν οὖν Ἀστάρτη ἐστὶν ἡ παρ' Ἑλλήσιν
 Ἀφροδίτη λεγομένη (ἐκ τοῦ ἄστρου τὴν ἐπωνυμίαν
 πεποιηκόσιν) · αὐτῆς γὰρ εἶναι τὸν Ἑωσφόρον μυ-
 θολογοῦσιν). Ὁ δὲ Χαμῶς θεὸς ἦν Τυρίων. (ἰ Τῷ δὲ
 Μελχὼμ προσοχθίσματι » εἰδῶλον ἦν καὶ τοῦτο·
 προσοχθίσματα γὰρ καὶ βδελύγματα τὰ εἰδῶλα προσ-
 αγορεύειν εἰώθει **8** ἡ Γραφή, ὅπερ δηλοῖ τὸ μῦθος
 καὶ τὸ ἀπόβλητον.) **(8)** Θαυμάσει μὲν τις **9** μάλα
 εἰκότως, ὡσπερ ἐπὶ τοῦ θειοτάτου Μωϋσέως, οὕτως
 καὶ ἐπὶ [τοῦδε] τοῦ σοφωτάτου Σολομώντος, πῶς
 ἐκάτερος αὐτῶν τοσαύτης πάλαι θείας δόξης; καὶ προ-
 μηθείας ἀξιωθείς, ὑστερον ὁ μὲν εἰς ἀγανάκτησιν
 καὶ λύπην τὸν Θεὸν κινήσας, τῆς ἐπαγγελίας ἐξέπε-
 σεν, ὁ δὲ εἰς ὀργὴν καὶ θυμὸν αὐτὸν διεγείρας **6**, τοῦ-
 τε προειργασμένους ἀρίστους πόρους ἀρδρὴν ἐζημίωτο
 καὶ τὴν ψυχὴν προσαπίλωσεν. Πού γάρ ἡ τοιαύτη πρὸς
 Θεὸν οἰκείωσις καὶ παρῆρσία, [καὶ] οἱ τοσοῦτοι καὶ τυ-
 λικουτοὶ πόνοι, καὶ κόποι, καὶ ἀγῶνας τοῦ θεοσεπίου
 Μωϋσέως; οἵτινες [διά] τὴν ἀπὸ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλο-
 γίας ἁμαρτιαν παρωραθέντες **8**, τὴν εἰς τὴν γῆν τῆς
 ἐπαγγελίας εἰσοδὸν ἀθρόως ὁ δίκαιος καὶ ἀσυγχωρή-
 τως ἀπεστέρητο, καθὼς καὶ πρόσθεν **6** εἶρηται. Πού
 δὲ καὶ ἡ πρὸς τὸν Σολομῶντα θεία φιλοστοργία καὶ
 ἡ τοσαύτη χάρις τε καὶ σοφία; καὶ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς
 πολλῆς κλεινῆς φρονήσεως καὶ συνέσεως, καὶ ἡ προ-
 λαβοῦσα τοιαύτη νηφαλευτάτη ἔννοια καὶ (σοφία),
 θεολογία (τε) καὶ φυσιολογία, ἔσχατον ἐκ γυναικο-
 μανίας εἰς εἰδωλομανίαν ἐκπεπτωκότος, ὡς σαφῶς
 δεδηλωται; Τῷ ὅντι γὰρ οὐδὲν ὑπεροχῆ; ἐναρξάμε-
 νον **7** πνεύματι, καὶ σαρκὶ ἐπιτελέσαι. **(9)** Διὸ καὶ
 προσασφαλιζόμενος Ἰωάννης φησὶ **8** · (36) « Βλέπετε
 ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολείπητε τὸ εἰργασασθε, ἀλλὰ μι-
 σθὲν πλήρη ἀπολάβητε. » οὐ γὰρ ὁ καλῶς ἀρχόμενος
 καὶ κακῶς μετερχόμενος, οὗτος τέλειος, ἀλλ' ὁ καλῶς
 ἀποθέμενος καὶ θεαρέτω; διαπεράνας, ἐπέπερ **9** · Ὁ
 ὑπομείνας εἰς τέλος, οὕτως σωθήσεται. » Κάντε ὑ-
 θειν, ὡς ἔοικεν, **147** εἰκότως διαδοχόμεθα μὴ μακα-
 ρίζειν ἀνθρώπων κυρίως· πρὸς τελευτῆς αὐτοῦ, διὰ τὴν
 ἄδελφον τῆς ἐκβάσεως καὶ συμπληρώσεως· τοὺς γὰρ **D**
 ἐκλείνοντας εἰς τὰς στραγγαλιὰς ἀπάξει Κύριος μετὰ
 τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν· πολλοὶ γὰρ εὐδρομοῦν-
 τες ἐνάρατοι καὶ ἐπὶ μεγίστοις κατορθώμασι θαυμάζο-
 μενοι, προσκλόναντες ἐξάπινα πεπτῶκασιν πτώμα
 δεινὸν καὶ ἐξάσιον. **(10)** Οἷος; ἦν καὶ ὁ μοναχὸς
 ἐκεῖνος, πρὸς ὃν ὁ μέγας Βασιλεὺς **10** ἔγραψε λέγων·
 « Οἱμοὶ τί γράψω; ἡ τί λογίσσομαι ἐν τριόδῳ ἀπει-
 λημένος; ἂν γὰρ **11** ἔλθω εἰς μνήμην τῆς προτέρας

dentiaque dignus caelesti aestimatus, postea ille
 cum in indignationem et iracundiam movisset,
 Dei promissionem non sit consecutus; hic vero
 cum in iram furoremque excitasset eum, non ob-
 stantibus quos primo sustinuerat magnis laboribus,
 damnatus fuerit suamque animam perdidit! Ubi
 enim est apud Deum illa familiaritas et libertas, uti
 illi labores, sollicitudines, et praelia divini Moysis?
 Propter peccatum quod apud aquas peccaverat
 ne in terram promissionis intraret prohibitus est,
 statim post peccatum saeva Dei vindicta. Ubi Dei
 in Salomonem amor, istaque gratia et sapientia?
 Quid prodest illa plurima sapientia, scientia, et
 acutissima cogitatio, theologia, physiologia, cum
 postremo per muliebrem cupidinem in idololatriam
 incidit, sicut clare monstratum est? Verum enim-
 vero? nulla utilitas « si spiritu coeperitis, ut carne
 consummemini. » Itaque sese communiens Joannes
 dicit: « Respicite vosmetipsos ne relinquantis quæ
 operati estis, sed mercedem plenam recipiatis. » Nam
 non ille qui bene coeperit et male consummaverit
 perfectus est, sed qui bene incipiens, secundum legem
 Dei consummaverit. « Nam qui perseveraverit
 usque in finem, hic salvus erit. » Unde, ut par est,
 edocemur ne beatum dicamus hominem temere
 ante mortem ejus, eo quod exitus ejus et consummatio
 ejus ignota sunt. Qui enim ad viam iniquitatis
 proni sunt, avertet eos Dominus cum operantibus ini-
 quitatem. Multi sunt qui cum primo ambulaverunt in
 virtutis via, maximisque virtutibus enituerunt, prima
 subito offensione cadunt ruina terribili lethali-
 que. Talis erat monachus ille ad quem magnus Basilius
 hæc scribebat: « Eheu quid scribam, aut quid cogi-
 tabo in trivio receptus? Nam si in mentem venit
 ineam tua prima vana conversio, cum tibi affluerent
 divitiæ vanaque gloria, exhorreo, cum te fovrent
 multitudo assentantium voluptas, felicitasque periculosa;
 cum exercearis, ad mutationem sancti status
 respiciens, tuam abundantiam, recusansque fami-
 liaritatem parentumque familiaritatem, alienus
 et vagabundus videbaris; quippe qui agris patriæ
 que commutatis, recesseris Jerusalem ubi te feci-
 cem existimahas, in athletarum laboribus tempus
 terens, tunc cum hebdomaticis circulis jejunium
 persiceres, Deo vacares, hominum colloquia effu-
 geres, pacem et solitudinem tibi parares; cumque
 civiles tumultus aufugeres et sacco rudi corpus
 tuum affligeres, cingulo duro ventrem cingeres,
 viriliterque attereres ossa tua, latera jejunii exca-
 vares, usque ad humiditas partes tumefaciens, atque
 tibi sermonis mollis omnem usum denegares. Inter-
 rioris corporis partem quæ inter costas est et latera,
 et melonis instar crescit, abstraxisti, totamque carnis

Varie lectiones et notæ.

99 τῶν Cæl. **99** Cæl. 70, 6, 7. **1** πεποιηκότ. cod. **2** εἰώθει l. εἰώθεν ενλ. **3** Θαυμάσει δ' ἂν τις Cæl. 171, 1 18. **4** ἐγ. ἀ. Cæl. **5** ὦν — παρωραθέντων? οἵτινες — παρωραθέντων Cæl. **6** ἐμπρ. Cæl. **7** ἐναρξάμενοι cod. cf. Gal. 1:1, 3. **8** II Joan. viii. **9** Matth. x, 22. **10** Τοῦ ἁγίου Βασιλείου ed. 1618 II 747 B-749 A. **11** γὰρ ουι. B.

abundantiam exhausisti, ventremque ipsum inedia consumpsisti, lateribus sicut domus eminentis umbilici partes adumbrasti et totum corpus tuum oppressisti. Dum totas noctes colloquereris Deo, lacrymarumque fluminibus humidam irrigares barbam. Sed ad quid omnia dicere? Recordare quot ora sanctorum osculo osculatus es; quot sacra corpora amplexus es, quot tuas manus velut intactas foverunt. Quot servi Dei ad tua genua procciderunt. Sed quo omnia illa evanuerunt? Adulteræ vitæ fama calumniæ telo velocior prætervolans aures nostras et cor nostrum vulnerat. Ubi mihi narrationes tuorum laborum? Cessarunt. Fœdasti castitatis honorem; confudisti sapientiæ professionem; facti sumus hostibus ludibrium et amicis nostris luctus. Scidisti monachorum animos; diligentioribus timorem et metum incussisti, nirantibus iterum dæmonis potentiam; indifferentiam in licentiæ amorem vertisti, denegasti quidquid in te inerat honoris Christi dicentis: « Confidite, ego vici mundum, » et hujus principem; calicem blasphemix patriæ miscuisi, et opere verum comprobasti proverbium: « Sicut cervus vulneratus usque ad cor. » Unde nos hortatur alibi dicens: « Oportet nos multas et varias et cœlestes divitias congerere nisi velimus erubescere in ratione reddenda operum nostrorum, et sicut ille qui talentum accepit audire: « Serve male et piger. » Depositus ergo omnibus alienis, hanc vitam intrare secure tentemus. Multi enim cum multa in juventute coegissent, mediamque attigissent vitam, reluctantem tentatione et flante iniquitatis vento, vim tempestatis non sustinuerunt eo quod ad gubernandum impares essent, unde « alii circa fidem naufragaverunt; » itaque omnium harum rerum damna passim sunt; alii autem sapientiam quam a juventute adepti erant, sicut tempestate instante cupidine amisissent. Eheu miserandum spectaculum! Post jejunium, post vitæ rationem difficilem naturæ, post multas lacrymas, post annorum viginti aut triginta temperantiam, per negligentiam, molitiem incuriamve animæ nudum fieri omnibus, et iis similis qui ad mandata sequenda se præparant, huicve mercatori diviti, qui cum mercium multitudine copiosa profectus, periculum maris evasit, sed prope portum ipsum, discissa nave, omnibus nudatus relinquitur! Quod si enim omnia quæ mille laboribus, multo sudore adeptus eras, uno discrimine, et parva dæmonum tentatione perdidideris, sane ejus qui totam circa virtutem naufragavit hæc

A σου καταλας ἀναστροφῆς, ὅτι ¹³ περιβῆβει ἐ πλούτου; καὶ τὸ χαμραπῆ; δοξάριον, φρίττω, ἠνίκα ἤπειτό ¹⁴ σοὶ κολάκων πλῆθος ¹⁵ καὶ τρυφή καὶ ἀπόλαυσις πρόσκαιρος. — Ἠνίκα ἐγυμνάζου πρὸς μεταβολὴν ¹⁶ σεμνοῦ τρόπου, σκυβαλλίζων μὲν σου τὴν ¹⁷ περιουσίαν, οἴκου τε θεραπείαν καὶ συνοίκου θμυλίαν ἀπαρνούμενος, ὅλως δὲ μεταρσιος, ὡσερ ξένο; καὶ ἀλήτη; ἀγροῦ; καὶ τόπου; ἀμείθων, κατέδραμες ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἔνθα σοὶ καὶ αὐτὸ; συνδιατρίβων ἐμακάριζον τῶν ἀθλητικῶν πόνων, ὅτε ἐβδομαδικοὶ κύκλοι; νῆστι; διατελῶν, θεῶ προσεφιλοσόφει; ὁμοῦ καὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων ἀποχεύγων συντυχίας ¹⁷, ἡσυχίαν δὲ καὶ μονοτροπίαν ἐφαρμόσας σεαυτῷ ¹⁸, τοὺς πολιτικοὺς θορυβους ἐξέκλινε; ¹⁹, σάκκω τε τραχεῖ ²⁰ τὸ σῶμά σου διανύττων καὶ ζώνη

B σκληρῆ τὴν ὄσφυν περισφιγγων, καρτερικῶ; τὰ ὅσπ σου διέθλιδες, λαχόνας τε ταῖ; ἐνδείαι; κοιλαιῶν μέχρι τῶν νοτιῶν μερῶν ²¹ ὀπεχαύνωσας; καὶ φασκίας μὲν ἀπαλλῆ; τὴν χρῆσιν ἀπληρήσων· ἐνδοθεν δὲ τὰ; λαπάρας σικύσας ²² ἰκίην ὑφαλύσας, τοῖ; νεφρικοῖ; χωρὶ; ἐβιάζου προσκολλᾶσθαι ²³. ὄλην δὲ τὴν τῆ; σαρκὸ; πιμαλήν ²⁴ ἱκκηνώσας, τοῖ; τῶν ὑπογαστρῶν ὄχετοῦ; γενναίω; ἐξήρανας, γαστέρα τε αὐτὴν ταῖ; ἀσιταῖ; τῆ;σας, τὰ πλευριτικὰ μέρη ὡσερ τινὰ στέγῃ; ἐξοχῆν ²⁵ τοῖ; τοῦ ὀμφαλοῦ μέρεσιν ἐπεσκίαζες καὶ συνεσταλμένῳ ὄλω τῷ σῶματι, τὰ; ²⁶ νυκτερινὰ; ὥρας ἀνομολογοῦμενο; τῷ θεῷ, τοῖ; τῶν δακρῶν ὄχετοῖ; ἐμθρυχον τὴν **148** γενεῖάδα ²⁷ καθωμάλιζες. Καὶ τί δεῖ ²⁸ καταλέγειν ἕκαστα; Μνήσθητι ὅσα ἀγίων στόματα φιλήματι κατησπάσω· ὅσα ἱερὰ σώματα περιεπτύξω· ὅσοι σου ²⁹ τὰ; χεῖρας ὡ; ἀχράντους ³⁰ περιέβαλλον; ὅσοι δοῦλοι τοῦ ³¹ Θεοῦ τοῖ; γόνασι σου περιεπέλεκοντο. Καὶ τί τούτων τὸ τέλος ³²; Μοιχικῆ; φήμη; διαβολῆ; ³³ βέλους ὀξύτερον διυπαμένη τιτρώσκει ἡμῶν τὰ; ἀκοῖ; καὶ τὴν καρδίαν ³⁴. — Ποῦ μοι τὰ διηγῆματα τῶν σῶν πόνων; Οἴχεται. Κατήσχυνας τὸ τῆ; ἀγγελί; καύχημα (36^b)· ἐμωμήσω τῆ; σωφροσύνη; τὸ ἐπάγγελμα· ἐγενόμεθα ἐχθρῶν μὲν τραγῳδία, φίλων δὲ θρηνηδία· — διέτεμες ³⁵ φρόνημα μοναχῶν, τοὺ; ἀκριβεστεροῦ; εἰ; ψόθον καὶ διελίαν ἐνέβαλε; ³⁶, θαυμάζοντας ἔτι ³⁷ τοῦ διαδόλου τὴν δύνανμιν· τοὺ; ἀδιαφόρο; εἰ; ἀκολασίας ζῆλον μετέθηκας· ἠθέτησας ὄσον ³⁸ ἐπὶ σοὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ καύχημα, ἢ θαρσεῖτε, λέγοντες ³⁹, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον· καὶ τὸν τούτου ἄρχοντα ⁴⁰· ἐκέρασας τῇ πατρὶδι κρατῆρα δυσφημίας ⁴¹· ὄντως εἰ; ἔργον ἡγαγες τὴν παροιμίαν ⁴²· ὡ; ἔλαφος τοξευθεῖ; εἰ; τὸ ἦπαρ ⁴³. (41) Ὅθεν ἀλλαχοῦ κοινῶ; παραινεῖ λέγων· εἰ δεῖ οὖν ἡμᾶ; πολὺν καὶ ποικίλον τὸν οὐράνιον

Variæ lectiones et notæ.

¹³ σε B. om δ. ¹⁴ εἰπετό B. ¹⁵ πλῆθος B. — τρυφῆ; ἀπ. B. ¹⁶ μεταβολὴν I. μεταβολά; cod. ¹⁷ πολυκίονον B. ¹⁸ σ. λόγῳ τροπῆ; ὑποφ. B. ¹⁹ ἐαυτῷ ἐφ. B. ²⁰ ἐξέκλινες cod. I. ἐξέκλινας. ²¹ ταχύ cod. ²² νοτιῶν ὀλέων cod. ²³ σικύσας cod. ²⁴ προ. ἐβ. B. ²⁵ πλημμυλήν cod. ²⁶ στέγην εἰ; ἐξ. cod. ²⁷ τῷ ὀργάνῳ κατὰ τὰ; B. ²⁸ τὴν γ. ἐ. H. ²⁹ ὅ; cod. με δεῖ B. ³⁰ ἐπὶ σοῦ cod. ³¹ ἀχράντους cod. ³² τοῦ om. B. ³³ Θεοῦ ὡσερ λάτρει; ὑπέδραμον τοῖ; γ. σου περιπλεκόμενοι καὶ τ. τὸ τ. τί B. ³⁴ φήμη διαβολῆ; cod. ³⁵ ἀκρά; ἀκραιότερῳ τῷ κέντρῳ τὰ; σπλάγνα ἡμῶν διανύττωσα κ. τ. λ. B. ³⁶ ἐγ. αἰχμαλώτων τρ. Ἰουδαίος καὶ Ἑλλῆ;σι δραματοῦργεῖται τὰ; ἡμέτερα διέτ. B. ³⁷ ἡγαγες B. ³⁸ ἐπὶ cod. ? ³⁹ ἐπισας ὄσον I. ⁴⁰ Ἰωαν. xvi. 33. — Nota λέγων cod. ⁴¹ τοῦ κόσμου τούτου ἀ. H. ⁴² δυσθυμίας cod. ⁴³ τὰ; παροιμίας B. ⁴⁴ I 473 C - 474 B.

πιότον συναγαγεῖν⁴⁵, εἰ μὴ μέλλοιμεν κατασιχύνε-
σθαι ἐν τῇ ἐπιδείξει τῶν ἔργων⁴⁶ [ὡς] οἱ λαθόντες
τὸ τάλαντον⁴⁶, μηδὲ ἀκούειν⁴⁷. « Δούλε πονηρὴ καὶ
ὀκηρὴ, ἐνθεμένους δὲ τὰ ἀγωγίμα, ἀσφαλῶς πει-
ρᾶσθαι τὴν ζωὴν ταύτην δι' ἀπερῆν. Πολλοὶ γάρ
πολλὰ συναθροίσαντες ἐκ νεότητος καὶ⁴⁸ παρὶ τὰ
μῆσα⁴⁸ τοῦ βίου γενόμενοι, ἐπαναστάντος αὐτοῖς
πειρασμοῦ⁴⁸ ἐκ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, οὐκ
ἤνεγκαν τοῦ χειμῶνος τὸ βῆρος, διὰ τὸ τὴν⁴⁹ κυβέρ-
ησιν αὐτοῖς, μὴ παρεῖναι· διὸ καὶ πάντων⁵⁰ ἐκεί-
νων ζημίαν⁵⁰ ὑπήνεγκαν⁴⁴, ὅθεν⁵⁰ οἱ μὲν⁵⁰ « παρὶ
τὴν πίστιν ἐναυάγησαν, ἄλλοι δὲ σωφροσύνην, ἣν
συνήγαγον ἐκ νεότητος, ὡσπερ καταγιγῆδος. 149
εἰνὸς τῆς πονηρίας ἡδονῆς, ἐπιδραμούσης, ἀπόλεσαν.
Ἐλεινότερον θέαμα ἰ μετὰ νηστείαν, μετὰ σκληραγω-
γίαν, μετὰ δάκρυον δαψιλῆς, μετὰ ἐγκράτειαν ἐτῶν κ'
ποῦ ἤ λ', διὰ ἀπροσέξαν ψυχῆς καὶ χαύνωσιν⁵⁰ καὶ
ἀμείλειαν, γυμνὸν ἄπάντων, ἀποδειχθῆναι καὶ παρα-
κλήσιον γενέσθαι τῶν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν εὐ-
θνησομένων, ἐμπόρω τι μὴ μεγαλοπλούτῳ, ὅς τῷ
κλήθει τῶν ἀγωγίμων ἐπαγαλλόμενος, ἐξουρίας
αὐτῷ τῆς νηδὸς φερομένης, τὰ φοβερὰ πελάγη δια-
δραμῶν, πρὸς τοῖς λιμέσι· αὐτοῖς⁵⁰ διαβραγέντος
τοῦ πλοίου, πάντων ἀθρώω; ἔρημος ἀπεδείχθη⁵⁰. ἐάν
γάρ⁵¹ καὶ οὗτος τὰ μυρίαὶ πόνους καὶ ἰδρώσι κτι-
σθίντα⁵² μίση ῥοπή καὶ μικρᾶ⁵³ προσβολῇ δαιμόνων
ἀπολέσῃ⁵⁴, καθάπερ⁵⁵ τινὶ ἀγρία λαλιπτι τῇ ἀμαρ-
τίᾳ βυθισθεὶς, πρέπουσα φωνῇ τῷ πᾶσαν ὀμοῦ τὴν
ἀρετὴν ναυαγήσανται⁵⁷. « Ἄλθον εἰς τὰ βῆθη τῆς
θαλάσσης, καὶ καταιγίς κατεκρόνισέ με. »⁵⁸ (12)
Ἐσαύτως καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος φησι· « Καὶ
γάρ ὅταν ὁ διάβολος ἴδῃ πολλὰ συναγοχότας⁵⁹, νη-
στείαν, εὐχὰς⁶⁰, ἐλεημοσύνην⁶¹, παρθενίαν, τὴν
ἄλλην ἔπασαν ἀρετὴν, ὅταν ἴδῃ γέμον τὸ πλοῖον
ἡμῶν τῶν πολυτελῶν⁶² τῆς εὐσεβείας⁶³ ἀριστευ-
μάτων, τότε προσβάλλει, πάντοθεν διορύττων καὶ
ἐπιβολλέων⁶⁴ τὸν θησαυρὸν, ὥστε παρ' αὐτὸ τοῦ
λιμένοιο τὸ στόμα⁶⁵ καταδῦσαι τὸ σκάφος, καὶ γυ-
μνοῦς⁶⁶ καὶ ἐρήμους ἀποφῆναι μηδὲ ῥάδιω; ἀνα-
στῆναι δυναμένους. Καὶ γάρ, μετὰ⁶⁷ τοιαύτην πτώ-
σιν, δυσανάκλητος⁶⁸ ἢ ἀνάστασις⁶⁹ γίνεται· κατα-
φρονεῖ⁶⁹ λοιπὸν ὡς εἰς κακῶν ἐλθῶν βῆθος. Καὶ τῷ
μὲν ἐν ἀρχῇ περόντι συγγινώσκομεν ἄπαντες διὰ
τὴν ἀπειρίαν, τὸν δὲ μετὰ πολλοὺς διαύλους⁷⁰ ὑποσκελισθέντα, οὐκ ἂν⁷¹ ῥάδιω; ἀξιώσειεν συγ-
γνώμης, ὡς ἐξ ἀμελείας τε καὶ ῥαθυμίας καταβληθέντα⁷². Καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ⁷³ (37)· τὸ δεινὸν
ἀλλ' ὅτι καὶ πολλῶν σκανδαλισθέντων καὶ ῥαθυμωτέρων πολλαῖς γινομένων, αὐτοῖς ὑπεύθυνος
150 γίνεται καὶ ἀναπολόγητος. Ταῦτ'⁷⁴ οὖν εἰδότες⁷⁵ « εἰς τὸ τέλος μὴ διαφθειρωμεν » (ὡς παραγ-
γέλλει Δαυὶδ φάσκων⁷⁶· « εἰς τὸ τέλος μὴ διαφθίρεις »).⁷⁷ Ἐν τῷ ἀποστρέψαι, φησὶ, δίκαιον

Variae lectiones et notæ.

⁴⁵ συναγεῖν cod.? ⁴⁶ τὰ τάλαντα B. ⁴⁷ Matth. xv, 26. ⁴⁸ καὶ om. B. ⁴⁹ μετὰ cod.? ⁵⁰ ἐπα-
νοστώντων ἀ. πειρασμῶν B. ⁵¹ πανουργίαν καὶ cod. ⁵² παρ. ἀλλὰ πάντων H. ⁵³ ἐκείτων τὴν ζ.
cod. ⁵⁴ ὑπέμειναν B. ⁵⁵ καὶ B. ⁵⁶ 1 Tim. i, 19. ⁵⁷ μετὰ προσευχῆν ἐκτενή B. ⁵⁸ καὶ χ. om. B.
⁵⁹ ἀ. τοῖς λ. B. ⁶⁰ ἀνεδ. cod. ⁶¹ γάρ om. B. ⁶² κτηθ. B. ⁶³ β. καὶ μ. om. B. ⁶⁴ ἀπολείπει
cod.? ⁶⁵ ὡσπερ B. ⁶⁶ Ps. Lxix, 2. ⁶⁷ VI, 115 C. ⁶⁸ συνειλιγοτ. κατορθώματα οἶον cod. συνηγει-
σόντας Savil. ⁶⁹ εὐχῆν cod. ⁷⁰ ἔλ. σωφροσύνη Chr. ⁷¹ ἢ τὸ π. Chr. ⁷² εὐσε. λίθων Chr. ⁷³ καὶ ἐπ.
om. Chr. ⁷⁴ αὐτά — τὰ στόματα Chr. ⁷⁵ γ. παραπέμψαι πρὸς ἐκείνον τὸν λιμένα λοιπὸν Chr. ⁷⁶ τὴν
Chr. ⁷⁷ δυσανάκλητος cod. ⁷⁸ πάλιν ἢ ἄν. Chr. ⁷⁹ Ὁ γάρ ἐ. εἰς β. x. κατ. Chr. — καταφρονῶν cod.
⁸⁰ τοῦς δρόμους Chr. ⁸¹ τις Chr. ⁸² σ. β. γάρ τότε τὸ πτώμα εἶναι δοκεῖ. ⁸³ τ. μὲν ἐ. cod. ⁸⁴ πολλοὶ
ὅ ἢ σκανδαλισόμενοι τοῖς τῶν τοιούτων πτώμασιν εἴτιν ὥστε καὶ ταύτη πάλιν ἀσύγγνωστον τὸ ἀμάρτημα γίνε-
ται Chr. ⁸⁵ ἀκούωμεν τοῦ προφήτου καὶ Chr. ⁸⁶ Ps. Lxii, 1 ὡς — διαφ. om. Chr. ⁸⁷ Διὰ γάρ τούτου
καὶ ὁ Ἐλεκηὴλ ἐδέξα λέγων (Ezech. iii, 20) om. seq. Chr.

ἐκ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ὡς ἡ ἐποίησεν, οὐ μὴ μνησθῶσι· ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθάνεται· καὶ ἡ δικαιοσύνη δικαίου οὐ μὴ ἐξελείπεται αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ πλανηθῆναι. (12) Ὅπερ οὖν εἰδὼς, ὁ Ἀπόστολος ἔλεγεν· Ἐάν ἀθλή τις, οὐ στεφανούται, ἐάν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. Διὰ τὴν ἀρχομένην σπουδὴν τε καὶ προθυμίαν ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ πίστει μέχρι θανάτου διεῖ καθάπερ τὴν ὑπομονὴν ἐπιδεικνύσθαι, ἵνα μὴ τὸ πᾶν εἰς τὸ τέλος ἀπολέσωμεν. Μηδεὶς οὖν ἐνάρετος νυσταζέτω διὰ τὸ ἀδύνατον τῆς μεταβολῆς. Τίς γὰρ τοῦ Δαυὶδ ὑψηλότερος; ἀλλὰ μικρὸν ἀπονυστάξας, ἔπσεε. Τίς δὲ τοῦ Σολομῶντος μακαριώτερος; ἀλλ' ἐν τῷ γῆρει καὶ τῷ τέλει πεισῶν, ἀπώλετο. Τίς τοῦ Ἰούδα περιφανέστερος; ἀλλὰ προδότης γενόμενος ἀπήγγατο. Τίς τοῦ Πέτρου ζηλωτότερος; ἀλλ' ἐξάπινα πέπτωκε πνεῦμα ἐξαισίων. Πόσας τοιαύτας μεταβολὰς ἔστιν ἰδεῖν πάσαις γεγενημένας; καὶ νῦν γινομένας καθ' ἑκάστην ἡμέραν; Καὶ διὰ τοῦτο, φησὶν, ἄνω καὶ κάτω προδιαμαρτύρεται καὶ προασφαλίζεται καὶ διεγείρει πρὸς νῆψιν ἡ θεία Γραφή λέγουσα· Ὁ δοκῶν ἐστάναι, [βλεπέτω] μὴ πέσῃ. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον παρεκβατικῶς εἰρηται.

XLIV. *Regnum Roboam.*

Post Salomonem regnavit Roboam ex multis multarum ejus uxorum filiis, annos septemdecim. Quo regnante in duas partes divisum est regnum. Cum enim recusasset consilium seniorum, et juxta sententiam juniorum qui cum eo nutriti fuerant et prope eum stabant, dura populo locutus esset, recessit Israel ab eo et abiit. Duæ autem tribus Juda et Benjamin manserunt cum eo in Jerusalem, decem vero aliæ abierunt in Samariam, et sibi constituerunt regem Jeroboam, servum Salomonis. Inde duæ tribus appellatæ sunt Juda propter magnam regiam tribum Judæ, decem vero aliæ Israel et Ephraim eo quod plures essent et Jeroboam esset de tribu Ephraim filii Joseph.

Et fecit Roboam filius Salomonis malum in conspectu Domini sicut pater suus, et mortuus est in peccatis suis. Eodem tempore cum cepisset Saccachim Ægypti rex Jerusalem, abstulit civitates quæ in templo et aula regia reconditæ erant, pariter et aureas lanceas, aureaque scuta, quorum loco facta sunt ærea.

XLV. *Regnum Abia.*

Post Roboam regnavit Abia, filius ejus, et fecit malum coram Domino, et mortuus est postquam regnavisset annos sex. Ipse cum bellavisset adversus Jeroboam et decem tribus Israel, occidit ex his quingenta millia virorum fortium una die propter iracundiam Dei.

XLVI. *Regnum Asaph.*

Mortuo Abia regnavit Asaph, filius ejus, et initio fecit bonum in conspectu Domini. Deinde cum a homo paululum recessisset, pedum morbo afflictus medicisque usus nec Deo optemperans sic mortuus est post regnum annorum septemdecim.

XLVII. *Regnum Josaphat.*

Post Asaph regnavit Josaphat, filius ejus, fecitque bonum coram Domino, et mortuus est cum regnas-

A

MΔ'. *Βασιλεία Ροβοάμ.*

Ἐπεὶ δὲ Σολομῶντα ἐβασίλευσε Ῥοβοάμ ἐκ τοσοῦτων γυναικῶν υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιζ', ἐφ' οὗ διετρήθη ἡ βασιλεία εἰς δύο. Καταλείψας γὰρ τὴν βουλήν τῶν πρεσβυτέρων καὶ κατὰ τὴν συμβουλὴν τῶν συνεκραφέντων καὶ παρεστηκότων αὐτῷ λαλήσας τῷ λαφὸς ἀκλήρᾳ, ἀπέστη ὁ Ἰσραὴλ ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀπῆλθε. Καὶ αἱ μὲν β' φυλαὶ, Ἰούδα; καὶ Βενιαμίν, ἔμειναν μετ' αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ, αἱ δὲ 151 λοιπαὶ δέκα ἀπῆλθον ἐν Σαμάρια καὶ ἐβασίλευσαν ἐπ' αὐτοὺς Ἱεροβοάμ, τὸν δούλον Σολομῶντος. Κάντεθεν αἱ δύο φυλαὶ προσηγορεύθησαν Ἰούδα; διὰ τὴν μεγάλην βασιλικὴν φυλὴν Ἰούδα, αἱ δὲ λοιπαὶ Ἰσραὴλ καὶ Ἐφραΐμ, διὰ τε τὸ πλῆθος; καὶ διὰ τὸν Ἱεροβοάμ ἐκ τῆς φυλῆς Ἐφραΐμ τυγχάνειν, υἱοῦ Ἰωσήφ.

B

(2) Καὶ ἐποίησε Ῥοβοάμ, υἱὸς Σολομῶντος, τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἀπέθανεν ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτοῦ. (3) Ἐφ' οὗ Σακκαίμ ὁ Αἴγυπτίων βασιλεὺς τὴν Ἱερουσαλήμ ἐλὼν, ἀρτίλατο τὰ ἐν τῷ ναφῷ καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις χρήματα, καὶ χρυσὰ ὄρατα, καὶ τοὺς χρυσοὺς ὑπερῶς, ἀνθ' ὧν ἐγένοντο χαλκοί.

MΠ'. *Βασιλεία Ἀβιά.*

Ἐπεὶ δὲ Ῥοβοάμ ἐβασίλευσεν Ἀβιά, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐναντιῶν Κυρίου καὶ ἀπέθανεν βασιλεύσας ἔτη ς'. Ὅς ἡ πολυμήσος Ἱεροβοάμ [καὶ] τὰς ἑφ' οὗ τῆς Ἰσραὴλ, ἀνέλεν ἐξ αὐτῶν ἀνδρας δυνατοὺς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ κατὰ θεῖαν ὀργὴν χιλιάδας φ'.

C

MΓ'. *Βασιλεία Ἀσάφ.*

Ἐπεὶ δὲ Ἀβιά ἐβασίλευσεν Ἀσάφ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ εὐθεὶς ἐνώπιον Κυρίου πρότερον, εἴτα μικρὸν ἀπὸ τῆς εὐθείας; βραθυμήσας, ἠβρώστησε τοὺς πόδας; καὶ τοῖς ἰατροῖς χρησάμενος, τῷ Θεῷ μὴ προσέχων, οὕτως ἀπέθανεν, βασιλεύσας ἔτη ιζ'.

MΖ'. *Βασιλεία Ἰωσαφάτ.*

Ἐπεὶ δὲ Ἀσάφ ἐβασίλευσεν Ἰωσαφάτ, υἱὸς αὐτοῦ, (37^b) καὶ ἐποίησε τὸ εὐθεὶς; ἐνώπιον Κυρίου καὶ

Variae lectiones et notæ.

¹ Nota ἀφανίσαι deest in glossa ad ἐξολοθρευῆσαι. ² Ezech. xxxiii, 42. ³ II Tim. ii, 5. ⁴ I Cor. x, 12. ⁵ 951 (4205). Ced. 173, 13-174, 46? ⁶ καὶ τὰ χρυσὰ κοιλ. ⁷ 934-932 (4220-4222)? ⁸ γ' Leo I Reg. xv, 2; II Par. xiii, 2-18. ⁹ ὡς col. ¹⁰ 951-929 (4224-4226). ¹¹ ις' col. (μ' LXX) — μ' I Reg. xv, 10; μ' II Par. xvi, 13. ¹² 889 833 (4265-4266) I Reg. xvii, 42; II Par. xii, 31.

ἐτελεύτησε βασιλεύσας ἔτη κα'. (2) Ὁς διὰ τὴν πρὸς Ἀ set annos quinque et viginti. Propter ejus amicitiam et foedus cum Achab, ait ad eum propheta Jehu filius Hanani : « Rex Josaphat, si huic quæsi odit Dominus amicitia jungeris, idcirco veniet super te ira Domini; nisi bona opera inventa sunt in te eo quod abstuleris lucos de terra Juda, et præparaveris cor tuum ut requireres Dominum, et inventum est cor tuum perfectum apud Dominum. Itaque pepercit tibi Dominus etsi « percussit opera tua et contrivit naves tuas. » Exinde discimus Deum cum justitia pœnas commetiri peccatis et æquam ferre sententiam. Quæ cum noverimus, nos igitur decet fugere impiorum amicitiam ac familiaritatem, nullum enim commercium lucis cum tenebris, neque virtutem cum nequitia, cum latrone, cum adultero virum justum partem habere oportet. Unde ait Scriptura : « Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, et super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos et inimici facti sunt mihi. Facientes prævaricationes odivi, non adhæsit mihi cor pravum. » Quia servi Dei æstimantur propter virtutes quas primo coluerunt; in divitiis autem bonisque terrenis a divina justitia puniuntur ob peccata sua, sed pœna non tam manifesta est. Maxime autem cum alii peccatores justis cohabitant, propter justitiam misericors Dominus non facere solet quod in Josaphat et Paulo fecit per contritionem et amissionem navis. Unde ad eos qui cum ipso tempestate in mari perturbabantur, Paulus ait : « Oportebat quidem, o viri, audito me; non tollere a Creta, lucrique facere injuriam hanc et jacturam. Et nunc suadeo vobis bono animo esse; amissio enim nullius animæ erit ex vobis præterquam navis. »

MH'. Βασιλεία Ἰωράμ.

Ἔπειτα Ἰωσαφάτ ἐβασίλευσε Ἰωράμ, υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου· πρὸς δὲ καὶ τοὺς ἑξ ἀδελφούς 153 αὐτοῦ ἀποκτείνας ἀπέθανε δυσεντερικῶς, βασιλεύσας ἔτη 7'.

MΘ'. Βασιλεία Ὀχοζίου.

Ἔπειτα τοῦτον ἐβασίλευσεν Ὀχοζίας, υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀπέθανε αὐτὸν Ἰησοῦ, βασιλεύσαντα ἔτος α'.

N'. Βασιλεία Γοθολίας.

Ἔπειτα δὲ Ὀχοζίας ἐβασίλευσε Γοθολία, ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἀποκτείνασα πάντας τοὺς υἱούς Ὀχοζίου ἠρπαστὸς νεκροῦ ἐνδὲ διασωθέντος παραδόξως ὑπὸ τῆς γυναίκας Ἰωδαὶ τοῦ ἱερέως· ἀφηνείδιον τὸ ἀποκαταφυγόμενον παιδίον Ἰωδᾶ ἀναγορεύεται βασι-

XLVIII. Regnum Joram.

Post Josaphat regnavit Joram filius ejus, fecitque malum in conspectu Domini; occidit autem fratres suos sex et mortuus est dysentericus cum regnasset annos octo.

XLIX. Regnum Ochosisæ.

Post hunc regnavit Ochosisæ filius ejus et fecit malum in conspectu Domini, et occisus est a Jehu cum regnavisset annum unum.

L. Regnum Gotholias.

Post Ochosisam regnavit Gotholias, mater ejus, occiditque omnes filios Ochosisæ præter unum natum minimum qui contra spem salvatus est ab uxore Joiadæ magni pontificis. Qui puer Juas nomine diu absconditus rex acclamatus est a sacerdote Joiada omni-

Varie lectiones et notæ.

ἢ Παρ. xix, 2, 3. ἢ Παρ. xx, 37. ἢ μεταθετότα; ἢ Πα. cxxiv, 21, 22. ἢ Πα. ci, 3, 4. ἢ εἰώθει; ἢ ἰδ. διὰ τῆς ced. ἢ Act. xxvii, 21-22. ἢ 863 (4291) II Reg. viii, 17; II Παρ. xvi, 5, 6. ἢ 856-855 (4299-4300) Ced. 179, 15. Reg. viii, 26; II Παρ. xxii, 2. ἢ Ced. 180, 17-20? Glyc. 357, 18-358, 4; II Reg. xi, 3; II Παρ. xxii, 12.

que populo, annos natus septem. Omniaque populus gavisus est et urbs requievit. Occiderunt autem Gothuliam in domo regis cum regnasset annos sex.

LI. Regnum Joas.

Post Gothuliam regnavit Joas Ochosiae filius annos septem natus et initio fecit bonum in conspectu Domini; postea vero conversus ad malum, occisus est in domo sua cum regnasset annos quadraginta. Quandiu enim edocebatur a Joiada sacerdote qui propter multam pietatem suam annos vitae centum triginta complevit, bene et recte regnabat. Post autem obitum divini sacerdotis, cum ad impietatem declinasset, occidit Zachariam prophetam et filium magistri sui. Ait enim Scriptura: « Spiritus itaque Dei induit Zachariam filium Joiadae sacerdotis et stetit in conspectu populi et dixit eis: Haec dicit Dominus: Quare transgredimini praeceptum Domini, quod vobis non proderit et dereliquistis Dominum ut dereliquerit vos? Qui congregati adversus eum miserunt lapides juxta regis imperium in atrio domus Domini. Et non est recordatus Joas rex misericordiae quam fecerat Joiada pater illius secum, sed interfecit filium ejus. Qui cum moreretur ait: « Videat Dominus et requirat. » Et post haec surrexerunt contra eum servi sui in ultionem sanguinis filii Joiadae sacerdotis et occiderunt eum in lectulo suo. Quo tempore Sibylla illa Cumana celebrabatur et Lycurgus leges Lacedaemonibus dabat, Iphitusque Olympicos constituebat Iudes.

LII. De Eleemosyna.

Vir erat in Israel dives et misericors qui, cum adisset quemdam e magistris et aperisset Sapiensiam Salomonis, subito invenit: « Feneratur Domino qui miseretur pauperis. » Itaque in se descendens et compunctus animus aluit et venditis omnibus suis divisit pretium pauperibus, praeter duos nummos. Cum ergo factus esset omnino pauper nullusque ejus miseretur, Deo eum tentare cogitante, tandem in se dicit humiliatus: Ibo Jerusalem et causam meam agam coram Domino eo quod deluserit me, disperdons bona mea. Cum igitur iter faceret, vidit duos viros inter se certantes de possessione inveni lapidis pretiosi. Ad quos ait: Quare certatis, fratres? Date mihi lapidem hunc et duos nummos accipite. Illi autem libentissimum lapidem concesserunt; quanti enim valeret lapis ignorebant. Venit igitur Jerusalem lapidem aurum gestans, cumque eum ostendisset aurifici, vix viso lapide aurifex surrexit et adierat. Atonitum, ubi divinum et sanctum lapidum tantum pretii reperisset, interrogabat. Ecce

λέυς ὄπθ' Ἰωδαὶ τοῦ ἱερέως· καὶ τοῦ λαοῦ παντός, ὄπαρχον ἐτῶν ζ'. Καὶ ὁ μὲν λαὸς ἄπας ἠὲρράνθη καὶ ἡ πόλις ἠσύχασεν· τὴν δὲ Γοθολίαν ἀπέκτειναν ἐν οἴκῳ τοῦ βασιλέως, βασιλεύσασαν ἐτη ζ'.

NA'. Βασιλεία Ἰωᾶ.

¹³ Μετὰ δὲ Γοθολίαν ἔβασίλευσεν Ἰωᾶς Ὀχοζίου ἐπιταγῆς καὶ ἰποίησε τὸ εὐθὺς ἐνώπιον Κυρίου πρότερον· εἶτα παρατραπίε, ἐσφάγη ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, βασιλεύσας ἐτη μ'. ¹⁴ (2) Ἔως μὲν γὰρ ἦν φρωτιζόμενος ὄπθ' Ἰωδαὶ, τοῦ ἱερέως τοῦ καὶ βιῶσαντος διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ (38') εὐσέθειαν ἐτη ρλ', καλῶς ἐπολιτεύετο. (5) Μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν τοῦ θεοῦ ἱερέως πρὸς ἀσέθειαν ἀποκλίνας, ἀπέκτεινε Ζαχαρίαν, τὸν προφήτην καὶ υἱὸν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, φησὶ γάρ· « Καὶ πνεῦμα ¹⁵ Κυρίου ἐνέδυσεν Ζαχαρίαν τὸν τοῦ Ἰωδαὶ τοῦ ἱερέως, καὶ ἀνέστη κατὰ πρόσωπον τοῦ λαοῦ καὶ εἶπε· « Τὰδε λέγει Κύριος· Ἴνα τί παραπορεύεσθε τὰς ἐντολάς Κυρίου ¹⁶ καὶ οὐκ εὐδοθήσεσθε; **154** Ὅτι ἐγκατελείπατε ¹⁷ τὸν Κύριον, καὶ ἐγκαταλείψαι ὑμᾶς· » καὶ ἐπέθεντο αὐτῷ καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτὸν δι' ἐντολῆς· Ἰωᾶς τοῦ βασιλέως ἐν αὐτῇ οἴκῳ Κυρίου. Καὶ οὐκ ἐμνήσθη Ἰωᾶς τοῦ ἐλέους οὗ ἰποίησεν Ἰωδαὶ, ὁ πατὴρ αὐτοῦ, μετ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐθανάτωσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Καὶ ὡς ἀπίθησκεν, εἶπεν· « Ἴδοι Κύριος καὶ κρινάτω. » Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπέθεντο ¹⁸ οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐν αἵματι Ἰωδαὶ τοῦ ἱερέως καὶ ἐθανάτωσαν αὐτὸν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. »

¹⁹ (4) Ἐφ' οὗ καὶ Σίβυλλα ἡ Κυμαία ἐγνωρίζετο, καὶ Λυκούργος Λακεδαιμονίων ἐνομοθῆται, καὶ Ἰφιτος ²⁰ τὰς Ὀλυμπίδας συνέστησεν.

NB'. Περὶ ἐλεημοσύνης.

²¹ Καὶ ἀνθρωπὸς τις ἦν ἐν τῇ Ἰσραὴλ πλοδοτῆς τε καὶ ἐλεήμων, ὃς ἐλθὼν πρὸς τινὰ τῶν διδασκάλων καὶ ἀναπτύξας τὴν Σοφίαν Ἰσλομῶντος εὗρεν εὐθύς ²²· « Ὁ ἐλεῶν πτωχοῦς δαρίζει Θεῶν· » καὶ εἰς ἑαυτὸν γενόμενος καὶ κατανυγῆς, ἀπελθὼν πέπρακε πάντα καὶ διένειμε πτωχοῖς μηδὲν ἑαυτῷ καταλείψας πλὴν νομισμάτων δύο· καὶ πτωχεύσας πάντῃ καὶ ὄπθ' μηδεὸς ἐκ θείας δοκιμασίας ἐλιούμενος, ὕστερον ἐν ἑαυτῷ λέγει μικροφυχίας· Ἄπολεῦσμαι εἰ; Ἰερουσαλήμ καὶ διακρινούμαι τῷ Θεῷ, ὅτι ἐπλάνησέ με, διασκορπίσας; ²³ τὰ ὑπάρχοντά μου. Πορευομένου δὲ αὐτοῦ, εἶδεν ἀνδρα; δύο μαχομένους πρὸς ἀλλήλους, εὐρόντας λίθον τίμιον. Καὶ φησὶ πρὸς αὐτούς· Ἴνα τί, ἀδελφοί, μάχεσθε; ὅσα μοι αὐτὸν καὶ λάβετε νομίσματα β'. Τῶν δὲ μετὰ χαρᾶς τοῦτων παρασπόντων — οὐ γὰρ ἤδρασαν τοῦ λίθου τὸ ὑπερτιμῶν — ἀπῆλθον εὐν εἰς Ἰερουσαλήμ εὐν λίθον ἐπιφερόμενος καὶ δειξας αὐτὸν χρυσοχρῶν, παραχρῆμα τὸν λίθον ἐκείνος ἰδὼν, ἀνασπῶς προσέκτύπησεν. Καὶ ἐκθάμβος γενόμενος ἐκινθάνετο πρὸς

Variae lectiones et notae.

¹³ 849 (4807) I Reg. xii, 1, 2; II Par. xxiv, 1. ¹⁴ II Par. xxiv, 2, 15. ¹⁵ Καὶ πν. Θεοῦ ἐ. τὸν Ἄζαρίαν — τὸν ἱερέα καὶ ἄ. ἐπάνω τοῦ λ. — Κύριος· τί π. II Par. xxiv, 20-22. ¹⁶ ἐντ. τοῦ Κυρίου cod. ¹⁷ ἐγκατελείπατε II Par. ¹⁸ ἀπίθεντο cod., sed cf. II Par. xxix, 25. ¹⁹ Cod. 189, 5, 10, 12. ²⁰ Ἐραστὸς cod. ²¹ Περὶ τοῦ διαδῶσαντος τὰ ἑαυτοῦ Ἰουδαίου ἐν margine codicis. Cod. 195, 3-194, 11. ²² ἐπὶ τούτου (Ἐξελίου) ἄ. τίς ἐγνωρίζετο Cod. ²³ Prov. xix, 17. ²⁴ διασκορπίσαντα? διασκορπίσαι Cod.

τὸν θεὸν λίθον τοῦτον τὸν πολυτίμον **155** καὶ ἄγων εἶπεν. Ἰδοὺ γὰρ ἔτη γ' σήμερον, Ἱερουσαλήμ δυνεῖται καὶ ἀκαταστατὶ διὰ τὸν περιβόητον λίθον τοῦτον· ἀλλ' ἀπλήθουν ἔδς αὐτὸν τῷ ἀρχιερεῖ καὶ σφόδρα πλουτήσας. Τοῦτου δὲ ἀπερχομένου, ἄγγελος Κυρίου εἶπα πρὸς τὸν ἀρχιερέα· Νῦν ἐλεύσεται ἄνθρωπος πρὸς σὲ φέρων ἐν ἀπολεσθέντα πολυθρύλλητον λίθον ἐκ τῆς διπλοῦδος Ἀερῶν τοῦ ἀρχιερέως ἔχων· λαβὼν αὐτὸν ἔδς τῷ ἐνέγκαντι χρυσίον πολὺν καὶ ἀργύριον, ἅμα δὲ καὶ βαπίσας αὐτὸν μετρίως εἰπέ· Μὴ δίσταξες ἐν τῇ καρδίᾳ σου μηδὲ ἀπίσται τῷ Θεῷ σου διὰ τῆς Γραφῆς λέγοντι· Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δακεῖται Θεῷ. Ἰδοὺ γὰρ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι ἐξεπλήρωσά σοι πολλαπλάσιονα ὑπὲρ ὧν ἐδάνεισάς μοι· καὶ εἰ πιστεύσεις, λήψῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πλοῦτον ἀνυπερέβλητον. Καὶ ὁ μὲν ἀρχιερέως πάντα τὰ διαταγαμένα πεποίηκεν πρὸς τὸν ἀνθρώπον καὶ ἐλάλησεν. Ὁ δὲ ἀκούσας καὶ ἐντρομος γενόμενος, πάντα ἔδσας ἐν τῷ ναῷ ἐξῆλθεν εὐχαριστῶν καὶ πιστεύων τῷ Κυρίῳ καὶ τὰ ἐν τῇ θεῖᾳ Γραφῇ πάντα διηγορευμένα.

NT. Βασιλεία Ἀμσίου.

¹⁵⁵ Μετὰ Ἰωῶς ἐβασίλευσεν Ἀμσίας ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐπάταξε μὲν τοὺς φονεύσαντας τὸν πατέρα αὐτοῦ, τοὺς δὲ υἱούς αὐτῶν οὐκ ἐθανάτωσεν διὰ τὸ γεγράφαί· « Ὁὐκ ἀποθάνονται πατέρας ὑπὲρ υἱῶν, οὔτε υἱοὶ ὑπὲρ πατέρων, ἀλλ' ἕκαστος ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθάνεται. » Καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ, βασιλεύσας ἔτη κθ' ¹⁵⁶. (2) Διὸ φησιν ὁ θεὸς λόγος· ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς διατάξεσιν ¹⁵⁷· « Ἐκαστος ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπολογησεται ¹⁵⁸, καὶ οὐ μὴ συναπολέσῃ ὁ Θεὸς τὸν δίκαιον μετὰ ¹⁵⁹ ἀδίκου· ἐπεὶ περ παρ' ¹⁶⁰ αὐτῷ τὸ ἀναμάρτητον ἀτιμώρητον· οὔτε γὰρ τὸν Νῶε κατέβλυσεν, οὔτε τὸν Λῶε κατέφλεξεν, οὔτε μὴν τὴν Ραὰβ συναπόλεσε. Εἰ δὲ βούλεσθε γνῶναι τὰ ἐφ' ἡμῶν γενόμενα, οὐκ ἀποκρύψομεν ¹⁶¹. Ἰούδας σὺν ἡμῖν ὦν, ἔλαβε ¹⁶² τὸν κλῆρον τῆς διακονίας, ὃν καὶ ἡμεῖς ἐλάβομεν, καὶ Σίμων ὁ Μάγος τὴν ἐν Χριστῷ **156** σφραγίδα· ἀλλ' ἕκαστος αὐτῶν ἀναφανείς ¹⁶³ φαῦλος, ὁ μὲν ἀπήγγατο, ὁ δὲ παρὰ φύσιν ἱπτάμενος συνετρίβη· καὶ ἐν τῇ κιβωτῇ Νῶε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ὑπῆρχον· ἀλλὰ πονηρὸς ὁ Χάμ εὐρεθείς, μόνος τὴν τιμιωρίαν ἐδέξατο ¹⁶⁴. Εἰ δὲ ¹⁶⁵ πατέρας ὑπὲρ παίδων οὐ τιμοροῦνται, οὔτε υἱοὶ ὑπὲρ πατέρων, ὅγλον ὡς οὐδὲ γυναῖκες ὑπὲρ ἀνδρῶν, οὐδὲ οἰκίται ὑπὲρ δεσποτῶν, οὔτε συγγενεῖς ὑπὲρ συγγενῶν, οὔτε φίλοι ὑπὲρ φίλων, οὔτε δίκαιοι ὑπὲρ ἀδίκων, ἀλλ' ἕκαστος ὁπρὸς τοῦ ἰδίου ¹⁶⁶ ἔργου τὸν λόγον ἀκαιτηθήσεται. Ὅθεν γὰρ Νῶε ὑπὲρ τοῦ κόσμου καὶ σὺν τῷ κόσμῳ κατεκλύσθη ¹⁶⁷, οὔτε Λῶε ὑπὲρ Σοδόμων ἐκυρπολήθη, οὔτε Ραὰβ ὑπὲρ Ἱερουσαλῶν ἐσφάγη, οὔτε ¹⁶⁸ Ἰσραὴλ ὑπὲρ Αἰγυπτίων

A jam tres anni sunt ex quo Jerusalem turbatur et commovetur super famosum hunc lapidem; abi et da eum sacerdotum principi et subito ditaberis. Dum irret, angelus Domini dixit ad principem sacerdotum: Nunc veniet homo ad te amissum celeberrimum lapidem e veste Aaron sacerdotum principis habens. Quo lapide accepto, ei qui attulerit da multum auri atque argenti et cum virga percusseris eum, pauca hæc adde: Noli dubitare in corde tuo et non considera in Deo tuo, qui per Scripturam dicit: « Feneratur Domino qui miseretur pauperis. » Ecce enim in sæculo dedi tibi multo majora quam quæ mihi feneratus es; et si mihi crederis, accipies in futuro divitias multo majores. Et princeps sacerdotum omnia mandata perfecti circa hominem et cuncta verba ei locutus est. Quibus auditis, obstupuit vir, omnibusque relictis exiit gratias agens et credens Domino quæ ad omnia quæ in divina Scriptura continentur.

LIII. Regnum Amestæ.

Post Joam regnavit Amestias filius ejus fecitque quod placitum erat in conspectu Domini, percutitque interfectores patris sui; filios autem eorum non occidit eo quod dictum fuerit: « Non morientur patres pro filiis, neque filii morientur pro patribus; sed unusquisque in peccato suo morietur. » Occisus est in bello cum regnasset annos quindecim. Dicit itaque divinus sermo in apostolicis Constitutionibus: Unusquisque de se ipso constabitur ac respondebit, et non persequetur Deus justum cum iniquo, quandoquidem apud eum quidquid culpæ non est obnoxium, nec ultioni subjectum est. Neque enim Noe aquis submersit, neque Lot flammis combussit, neque Rahab perdidit. Et si libet nostra quæque cognosce: Judas, socius noster, sortem ministeril nobiscum communem accepit; et Simon ille Magus signaculum in Christo; sed cum uterque pravus exstisset, unus Jæqueo se suspendit, alter autem, præter hominum naturam volitans, contritus est. Et in arca Noe erant filii ejus; sed Cham solus malus inventus est, solus pœnas dedit. Si ergo patres pro filiis pœnas non dant, neque pro patribus filii, patet non puniri mulieres pro viris, neque servos pro dominis, neque consanguineos pro consanguineis, neque amicos pro amicis, neque justos pro injustis, sed unusquisque pro suo facto rationem reddet, Neque enim Noe pro mundo, neque cum mundo submersus est, neque Lot pro Sodomis combustus est, neque Rahab pro Hierichuntinis occisa est, neque Israel pro Ægyptiis submersus est. Contubernium enim justos Injustorum dam-

Variæ lectiones et notæ.

¹⁵⁵ τοῖς — ἡμῶν διηγορευμένοις? ¹⁵⁶ 200 (1547). ¹⁵⁷ Deut. xix, 16. ¹⁵⁸ ἢ || Παρ, xix, f. μ' || Reg. xiv, 17. ¹⁵⁹ ἢ, ἢ, περὶ ἑκ. Anastasius. ¹⁶⁰ ἢ ἑξαμελογ. ed. ¹⁶¹ τοῦ ed. ¹⁶² ἢ ἐπεὶ γὰρ τῷ α. εὐδ. ? ¹⁶³ οὐκ ἄμ. om. ed. ¹⁶⁴ ἢ ἢ. οὐκ. ed. τῷ ed. ¹⁶⁵ ἢ ἀναδειχθείς ed. ¹⁶⁶ μ. εἰς τὸν υἱὸν ἰδ. τ. ed. ex emendatione, μ. ἰδ. τ. Anastasius. ¹⁶⁷ καὶ ed. ¹⁶⁸ οἰκίτου ed. ¹⁶⁹ κόσμου δίκην εἰσπραχθῆ ἄμ. ed. ¹⁷⁰ ὁ ed.

nationi non involvit, sed unanimitas. Non igitur alius pro alio morietur, sed « funibus peccatorum suorum quisque constringitur. » Et : « Ecce homo et opus ejus ante faciem illius » et « iustitia iusti super ipsum erit. » Et : « Unumquemque juxta [vias suas judicabo, domus Israel, dicit Dominus Deus. » Et : « Quid vos dicitis parabolam hanc : « Patres comederunt uvam acerbam et dentes filiorum obstuperunt ? » Vivo ego, dicit Dominus Deus, si erit ultra vobis parabola hæc in proverbium in Israel. Ecce omnes animæ meæ sunt, ut anima patris ita et anima filii mea est, anima quæ peccavit ipsa morietur. »

ὄν τρόπον ἡ ψυχὴ τοῦ πατρὸς, οὕτως ἡ ψυχὴ τοῦ υἱοῦ ἐμὴ ἔστιν ἢ ψυχὴ ἡ ἀμαρτάνουσα, αὐτὴ καὶ ἀποθνήσκειται.

LIV-LV. *Regnum Osia.*

Mortuo Amasia, regnavit Osias, qui et Azarias dicitur, filius ejus, et fecit quod placitum erat coram Domino; cum autem ei bene contigisset, superbiit, cupiitque offerre incensum Deo suo et ipse quoque, quod solis sacerdotibus licet. Cum igitur in templo incensum obtulisset, leprosus factus est et sic mortuus est; ejus regnum quinquaginta et duorum annorum fuit. De quo Chrysostomus ait : « Osias autem cum invaluit, non sustinuit potestatis magnitudinem, sed quemadmodum ex ingluvie nascitur tumor, e tumore calor ardens et inde sæpe sæpius mors; sic ex rerum magnificentia fit insania; quod in corporibus tumor, idem est in anima insania superbiaque. Deinde ex insania cupiditas rerum quæ non decent sequi solet. Cæterum elevatum est cor ejus et non remansit interius insania nec sanata est, sed ad mala opera eum incitavit omnemque virtutem corrumpit; dicit enim Scriptura : « Sed cum roboratus esset, elevatum est cor ejus in interitum suum, et neglexit Dominum Deum, ingressusque templum Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis. Statimque ingressus post eum Zacharias princeps sacerdotum et cum eo sacerdotes Domini octoginta dicentes : Non est tui officii, Osia, ut adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, hoc est filiorum Aaron qui consecrati sunt ad ejusmodi ministerium; egredere de sanctuario, ne contempseris; quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo Israel. » Dumque adoleret incensum coram sacerdotibus teneretque in manu thuribulum, orta est lepra in fronte ejus coram sacerdotibus in domo Domini et expulere eum et ipse perterritus acceleravit egredi eo quod sensisset illico plagam Domini; et leprosus

κατεποντώθη ⁵⁰ — οὐ γὰρ ἡ συνοικησις καταδικάζει ⁵¹, ἀλλ' ἡ τῆς γνώμης ὁμόνοια. — ⁵² Οὐ τοίνυν ἕτερος ὑπὲρ ἑτέρου ἀποθνήσκειται, ἀλλὰ ⁵³ « σειραῖς τῶν ἑαυτοῦ ἀμαρτιῶν ⁵⁴ ἕκαστος σφίγγεται » καὶ ⁵⁵ « Ἰδοὺ ἀνθρώπος καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ πρὸ προσώπου αὐτοῦ. » — καὶ ⁵⁶ « Δικαιοσύνη δικαίου ἐπ' αὐτὸν ἔσται. Ἐκαστον κατὰ τὴν ὁδὸν ὁμῶν κρινῶ ὁμᾶς, οἶκος Ἰσραὴλ, λέγει Κύριος ὁ Θεός. » — καὶ « Τί ὑμεῖς λέγετε ⁵⁷ τὴν παραβολὴν ταύτην; Οἱ πατέρες ἔφαγον τοὺς ὄμφακας ⁵⁸ καὶ οἱ ἄδόντες τῶν τέκνων ἠμωδίασαν; » — ⁵⁹ « Ζῶ ἐγώ, λέγει Ἀδωναί ⁶⁰ Κύριος, εἴ ἔστιν ⁶¹ ἐν ὁμῶν ἐτι λεγομένη ἡ παραβολὴ αὕτη ἐν Ἰσραὴλ, ὅτι πᾶσαι αἱ ψυχὴ καὶ ἐμαὶ εἰσιν ἢ ἐμὴ ἔστιν ἢ ψυχὴ ἡ ἀμαρτάνουσα, αὐτὴ καὶ ἀποθνήσκειται.

B

ΝΔ'-ΝΕ'. *Βασιλεία Ὀζου.*

⁶² Μετὰ δὲ Ἀμεσίαν ἐβασίλευσεν Ὀζίας ὁ καὶ Ἀζαρίας, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου καὶ εὐδοῦμενος ἐπήρθη καὶ ἠθέλησε θυμιάσαι τῷ Θεῷ αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ, ὅπερ μόνος ¹⁵⁷ ἔξεισι τοῖς ἱερεῦσιν· καὶ δὴ θυμιάσας ἐν τῷ ναῷ εὐθὺς ἐλεπερώθη καὶ οὕτως ἐτελεύτησε, βασιλεύσας ἔτη νβ' ⁶³. — ⁶⁴ (2) Περὶ οὗ καὶ ὁ Χρυσόστομος φησιν· « Ὁ οὖν Ὀζίας ἠνίκα ἴσχυσεν, οὐκ ἤνεγκε τῆς δυναστείας τὸ μέγεθος, ἀλλ' ὥσπερ ἐξ ἀδηφάγιας ⁶⁵ μὲν γίνεται φλεγμονὴ, ἐκ δὲ φλεγμονῆς ⁶⁶ τίττεται πυρετός, εἶτα θάνατος ⁶⁷ ἐκείθεν πολλάκις οὕτω κίναται ἀπὸ τῆς τῶν (39^a) πραγμάτων ὑπερβολῆς ⁶⁸, ἀπόνοια γέγονεν ὅπερ γὰρ ἐπὶ τῶν σωμάτων φλεγμονή, τοῦτο ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἀπόνοια ⁶⁹, εἶτα ἐξ ἀπονοίας ἐπιθυμία τῶν οὐ προσηκόντων ⁷⁰, εἶτα ἐξ ἀπονοίας ἐπιθυμία τῶν οὐ προσηκόντων ⁷¹, ἐπακολοθεῖν εἰσθεν. — Οὕτως οὖν λοιπὸν ἐ ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔμενον ἐνδὸν ἡ ἀπόνοια οὐδὲ ἀπεσβέσθη ⁷², ἀλλ' ἐξώκειλεν καὶ πρὸς ἔργον ἐλθοῦσα πονηρὴν, πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν ⁷³ διέφθειρεν. » — φησὶ γάρ ⁷⁴ « Καὶ ὡς κατίσχυσεν ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ καταφθεῖραι καὶ ἠδίκησεν ἐν Κυρίῳ Θεῷ αὐτοῦ, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν Κυρίου θυμιάσαι ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος· εἰσῆλθεν ὀπίσω αὐτοῦ Ζαχαρίας ὁ ἀρχιερεὺς καὶ μετ' αὐτοῦ ἱερεῖς Κυρίου π' λέγοντες· Οὐ σοὶ ἔστιν, Ὀζία ⁷⁵, θυμιάσαι τῷ Θεῷ, ἀλλὰ τοῖς ἱερεῦσι τοῖς υἱοῖς Ἀαρὼν, τοῖς ἡγιασμένοις· ἔξελθε οὖν ἀπὸ τοῦ ἁγιάσματος, ὅτι ἀπίστης ἀπὸ Κυρίου, καὶ οὐκ ἔσται σοι τοῦτο εἰς δόξαν παρὰ Κυρίου Θεοῦ Ἰσραὴλ. Καὶ ἐν τῷ θυμωθῆναι αὐτὸν πρὸς τοὺς ἱερεῖς, καὶ τὸ θυμιατήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐξανέτειλεν ἡ λέπρα ἐν τῷ μετώπῳ αὐτοῦ ἐναντίον τῶν ἱερέων ἐν οἴκῳ Κυρίου. » — καὶ κατέσπασαν αὐτὸν ἐκείθεν, καὶ γὰρ αὐτὸς ἔσπευεν

Variæ lectiones et notæ.

⁵⁰ κατ. om. ed. scd. habet Anastasius. ⁵¹ συν. κατακρίνει τοὺς δικαίους σὺν τοῖς ἀδίκοις, ἀλλ' ed. ⁵² Prov. v, 22. ⁵³ Isa. lxxii, 11. ⁵⁴ ἀμαρτιῶν ed. ⁵⁵ Ez. xviii, 20, 30. ⁵⁶ Jer. xxxi, 29. ⁵⁷ αὐτοῖς ed. ⁵⁸ ὄμφακα ed. ⁵⁹ Ez. xviii, 3, 4 om. Κύριος. ⁶⁰ Ἀδωναί cod. ⁶¹ ἐάν γένηται Ez. ⁶² 780 (4376). Ced. 189, 6-10? Il Reg. xv, 2; Il Par. xxvi, 1, 3. ⁶³ Nota vs' a secunda manu. ⁶⁴ vi, 118. E, 119 B: ⁶⁵ ἀδίαφ. cod. ⁶⁶ φ. δὲ ed; ⁶⁷ ἐκ θ. ed. ⁶⁸ περιθ. ed. adjuncto πολλῆς quod in 3 ms. deest. ⁶⁹ τῶν ψυχῶν ἀπόνοια ed. ⁷⁰ πρ. αὐτῶν πραγμάτων ed. ⁷¹ κατεσθ. ed. — ἐξεπήδησε ed. ⁷² δ. τὴν ἀρ. ed. ⁷³ Il Par. xxi, 16. ⁷⁴ Οὐ σοὶ Ὁ. Il Par.

ἐξελθεῖν, ὅτι ἤλεγξεν αὐτὸν ὁ Κύριος. « Καὶ ἦν ἅπασαν τὴν ἡμέραν καθήμενος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ μέχρι τελευτῆς, ὅτι ἀπεσχίσθη ἀπὸ οἴκου Κυρίου. »

5) Ἐφ' οὗ σεισμὸς μέγας ἐκίσει **, καὶ διαρραγέντος θροῦ μεγίστου, κατεκυλίσθη πρὸς τὴν πεδιάδα σταδίου μ'.

NC'. Βασιλεία Ἰωάθαμ.

158 ** Μετὰ δὲ Ὀζιαν ἑβραίου βασιλεύσαντος Ἰωάθαμ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ εὐθεὶς ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐτελεύτησε βασιλεύσας ἔτη ιε' **.

NZ'. Βασιλεία Ἀχαζ.

** Μετὰ δὲ Ἰωάθαμ ἑβραίου βασιλεύσαντος Ἀχαζ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐτελεύτησε βασιλεύσας ἔτη ιε'. (2) Ὅν καὶ πολέμησας Φακαὶ βασιλεὺς Ἰσραὴλ, ἀνέβλεν ἀνδρας μὲν δυνατοὺς ἐν ἡμέρᾳ μίᾳ χιλιάδας ρ' **, γυναῖκας δὲ καὶ παῖδας ἡχμαλώτευσεν χιλιάδας τ'.

NH'. Βασιλεία Ἐζεκιῶν.

** Μετὰ δὲ Ἀχαζ ἑβραίου βασιλεύσαντος Ἐζεκιῶν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ι' **, καὶ ἐποίησε τὸ εὐθεὶς ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐτελεύτησεν. (2) Ἐφ' οὗ ἦν ὁ Μωσαϊκὸς χαλκοῦς ἕρπης· ἐτι γὰρ αὐτῷ ** οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ τῶν ἄλλων βδελυγμάτων ἰδουμίων, ὃν καὶ ἠφάνισεν Ἐζεκιῶν ὡς περὶ δὴ καὶ τὰς βίβλους τοῦ Σολομῶντος περὶ τῶν παραβολῶν καὶ φθῶν, ἐν αἷς περὶ φυτῶν καὶ παντοίων ζώων φυσιολογίας (ὡς προεξηγήται). (3) Ἐφ' ὧν χρόνων Ῥώμος καὶ Πῆμος ἑβραίου βασιλεύσαντες ἐν Ῥώμῃ, καὶ Σιβύλλα ἡ Ἐρυθραία ἐγνωρίζετο, καὶ Σαλμανάσ, ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς, παραλαβὼν τὴν ἐν Σαμαρείᾳ βασιλείαν Ἰσραὴλ, τὰς ὑπ' αὐτὴν ἰφυλάξας ἡχμαλώτευσεν **. (4) Κατὰ δὲ Ἐζεκιῶν ἀνέβη Σενναχειρίμ, ὁ διάδοχος Σαλμανάσαρ, καὶ πλείστα μεγαλοφρονήσας κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ ἰαοῦ, παρεκλήθη ὁ διασκευάζων 159 βουλὰς ἐθνῶν καὶ ἀθετῶν λογισμοῦ; λαῶν καὶ βουλὰς ἀρχόντων (καὶ φρονήματα ἀποστρέφων εἰς τὰ ὅπλα καὶ τὴν βουλήν αὐτῶν μωσαίων) καὶ ἀποστειλάς ἄγγελον, ἀπέβλεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῶν Ἀσσυρίων ρπ' χιλιάδας· καὶ οὕτως μετ' ἀσχύνης καὶ λύπης ὁ Σενναχειρίμ ἀναστρέψας εἰς Νινευί, δεινῶς ἀνήρει ** τοὺς ἀχμαλωτισθέντας; ὑπὸ Σαλμανάσαρ ἀπὸ Σαμαρείας τοῦ Ἰσραὴλ, ὃν αὐτίκα (ἡ) θεία δίκη μεταλθοῦσα **. (30*) καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων τέκνων ἀνααιρεθεὶς ** ἐπαύθη τῆς αἰχμαλωσίας ἀδικος; ** σφαγὴ διὰ τῆς ἐνδοικου ἀναπείσεως.

NΘ'. Περὶ τοῦ Τωβίτ καὶ Ἀγγέλου.

** Ἐξ ἧς αἰχμαλωσίας ὑπήρχε τις ἐλεήμων ἀνθρώπος τοῦνομα Τωβίτ πολλὴν ἔχων σπουδὴν εἰς τὸ θάπτειν τοὺς ἀποθνήσκοντας τῶν Ἰουδαίων, περὶ ὧν

jacuit in domo sua usque ad diem mortis suae eo quod ejectus erat de domo Domini. »

Quo regnante terrae motus ingens factus est qui disrupto monte maximo, stadia quadraginta plano æquavit.

LVI. Regnum Joatham.

Post Osiam regnavit Joatham filius ejus et fecit quod rectum erat coram Domino, et mortuus est cum regnasset annos septemdecim.

LVII. Regnum Achaz.

Mortuo Joatham regnavit Achaz filius ejus et fecit malum in conspectu Domini et mortuus est cum regnasset annos sexdecim. Cum contra eum bellavisset Phaceus, rex Israel, viros fortes occidit die una centum millia, mulieres autem et pueros duxit in captivitate trecenta millia.

LVIII. Regnum Ezechias.

Post Achaz regnavit Ezechias filius ejus annos quinquaginta et fecit quod placitum erat in oculis Domini et mortuus est. Quo regnante, erat adhuc serpens æneus a Moyse fabricatus, cui Judæi cum aliis idolis sincensum adolebant. Hunc sustulit Ezechias, sicut et libros Salomonis de parabolis et cantilenis, in quibus de arborum et omnium animalium natura, ut supra dictum est, sermo erat. Quo tempore Romulus et Remus Romæ regnaverunt et Sibylla Erythræa celebrabatur; et Salmanassar, rex Assyriorum, cum regnum Israel in Samaria cepisset, decem tribus quibus constabat in captivitate abduxit. Adversus Ezechiam ascendit Sennacherib, Salmanassar successor, qui cum gloriose multa in Dominum et populum ejus deblaterasset, irritatus est qui consilia gentium dissipat et populorum cogitationes irritas facit ac consilia principum eludit; is, misso angelo, de exercitu Assyriorum centum et octoginta quinque millia hominum interfecit. Deducere coopertis tristitiaque consumptus Sennacherib Niniven reversus in captivos a Salmanasare abduetos Israeliticis magna caede desæviit. Quem mox divina ultio insecuta, suorum filiorum manibus occidit, eaque justa nex injustam captivorum occisionem ædavit.

D

LIX. De Tobit et Angelo.

Inter captivos erat vir misericors nomine Tobit qui in sepeliendo interfectos Judæos multum operæ impendebat. Qua de causa apud regem delatus,

Varie lectiones et notæ.

** ἐκίσει cod. ἐκινήθη? ** 748 (4428) Ced. 189, 12? ** ιε' II Reg. xv, 32; II Par. xxviii, 1, Ced. ** 732 (4444) — II Reg. vii, 2; II Par. xxviii, 1 σχολιον. Τῷ Ἀχαζ συνήργησε καὶ Ῥώμος ὁ κτίσας τὴν Ῥώμην ὑπ' αὐτοῦ τῷ ἐγ' ἔτει, τῇ ια' Μαΐου Ἰταμίνου, μεταξὺ δύο ὥρων Cod. 289, 16-18. ** ρκ' II Par. xxviii, 6, 8. ** 726 (4460) — Ced. 189, 20-190, 21. ** κθ' II Reg. xviii, 1 Ced. ** αὐτόν cod. sed. cf. II Reg. xviii, 4, ubi de Salomonis libris nihil nec in Par., sed ex Eusebio petita sunt hæc. ** Ced. 191, 6-14. ** ἀνείρητ. cod. ** ἐπάταξε προσκυνήσας γὰρ ἐν οἴκῳ τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ II Reg. xix, 37; 3 vel 4 vocabula erasa sunt h. l. [μαρτυ]ρίου Ἰθου χάριν a secundâ manu? ** ἀναιρεθέντος Ced. ** 191, 15-193, 2. ** αἰχμ. ἡ ἀδ. cod.

cum sibi fuga consulisset, obdormivit juxta parietem. Et ut solet evenire, jacenti apertosque oculos habenti ex nido hirundinum calida stercora ejus in oculos delapsa sunt; ex quo cæcus factus est. Erat Ecbatanis puella ejus cognata, quæ, cum accepisset septem viros qui omnes a dæmone interempti fuerant priusquam eam cognovissent, orationi vacabat; ei Deus auxiliatorem angelum Raphael immisit. Cum igitur Tobit filio suo Tobie denuntiasset ne sibi uxorem acciperet, nisi in tribu generis sui juxta legem, tradidit ei chirographum decem talentorum aureorum quæ in Media deposuerat, ut abiret et ea reciperet. Cum quæreret filius ille itineris comitem et ducem, quod viam ignoraret, Deo providente, in Raphael incidit sub viri specie in foro stantem; cujus Azariam se nominantis et viæ se gnarum proflentis, opera conducta, iter eo comitatus ingreditur. Cum ad fluvium Tigrin pervenissent, adolescens lavandi causa aquam ingressus est atque ingens ibi piscis eum invasit. Eum jussus est ab angelo capere et, dissecto ventre, jecur, cor et fel eximere ac servare. Interroganti quid utilitatis hæc habeant: Jecur, respondit angelus, et cor incensa expellunt dæmones, fel autem albuginam sanant. Puer igitur accepit e genere suo prædictam puellam in uxorem, opera consilioque angeli dæmone expulso per hunc sufflitum cordis et jecoris piscis. Angelus autem Azarias vocatus abijt in Mediam et, decem talentis acceptis, reversus est cum uxore et adolescente ad patrem Tobit. Cujus oculos cum filius unxisset felle, et Tobit visum recuperasset, declaravit angelus se non hominem sed angelum esse a Deo missum ut eis subveniret et virgini Sara propter pietatem eorum, dixitque illis: « Sacramentum regis abscondere bonum est: opera autem Dei revelare et constiteri honorificum est. » Unde Chrysostomus ait: Ergo angelos laudare oportet, et ii Creatorem semper canentes misericordem et benignum in homines parant. Angelos autem dico vestros commilitones qui adversus eos qui contra nos consistunt, propugnant: inter quos est archangelus Michael qui contra diabolum de corpore Moysis altercatus est et contra Persarum principem propter populi Judaici libertatem pugnavit. Deo enim jubente, regendam omnem creationem angeli sunt sortiti et gentium reges conducunt. Gabrielelem Deus Persis providere voluit, populum autem circumcisionis a Michaelæ custodiri jussit. Gabriel cum prædicaret oportere ut Judæi secundum divinam ineffabilemque sententiam Persis insecvirent, Michael, libertatis pertinax propugnator, continuis precibus Deum deprecabatur dicens: « Domine exercituum, usquequo tu non misereberis Jerusalem et urbium Juda quibus ira-

Α διαβληθείς τῷ βασιλεὶ καὶ φυγὼν ἐκοιμήθη ἐξω τοῦ τείχους· καὶ, ὡς εἰώθεν πολλάκις γίνεσθαι, κοιμώμενος καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνεωγμένους ἔχων, στρουθίων ἀφοδεῦσαν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ λευκόματον πεποίηκεν. (2) Ἦν δὲ καὶ ἐν Ἐκβατάνοις κόρη συγγενῆς αὐτοῦ, ἥτις ἐπὶ ἄνδρας λαβοῦσα καὶ πάντων ὑπὸ δαίμονος ἀναιρουμένων πρὸ τοῦ γυνῶναι ταύτην, ἠύξατο· καὶ ἀπέστειλεν αὐτῇ βοήθην ὁ Θεὸς τὸν ἄγγελον Ῥαφαήλ. (3) Ὁ οὖν Τωβίτι παραγγέλλας τῷ υἱῷ αὐτοῦ Τωβίτῃ μὴ λαβεῖν ἀλλαχόθεν γυναῖκα ἐκ μὴ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ γένους αὐτοῦ, κατὰ τὸν νόμον, δίδωσιν αὐτῷ χειρόγραφον περὶ τάλάντων ἑχούσιου, ἃ καὶ παρέθετο ἐν τῇ Μηδίᾳ, πρὸς τὸ ἀπελθεῖν καὶ λαβεῖν αὐτὰ διὰ τάχους. (4) Τοῦ δὲ παιδίου ζητούντος συνοδοιπρόν ὡς τὴν ὁδὸν ἀγνοούντος ἴ, εὐρίσκει, Θεοῦ προνοίᾳ, τὸν ἄγγελον Ῥαφαήλ ὡς ἄνθρωπον ἰστώτα, ὃν μισθωσάμενος, εἰδέναι τὴν ὁδὸν λέγοντα καὶ Ἀζαρίαν ὀνομαζόμενον, συνοδοεῦσι τοῦτο. (5) Καὶ δὴ ἐλθόντων αὐτῶν εἰς τὸν ποταμὸν Τίγριν καὶ τοῦ παιδὸς εἰσελθόντος λούσασθαι, ἰχθύος αὐτῷ 160 μεγάλου ἐπιπηδήσαντος, εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος ἐπιλαβέσθαι τὸ ἰχθύος, καὶ τεμεῖν αὐτοῦ τὴν γαστέρα ἴ, καὶ λαβεῖν τὸ τε ἦπαρ, καὶ καρδίαν, καὶ τὴν χολήν, καὶ φυλάττειν. Τοῦ δὲ περθηνομένου τὸ χρήσιμον αὐτῶν, ἴ τὸ μὲν ἦπαρ, φησὶ, καὶ ἡ καρδία θυμιώμενα δώκει δαίμονας· ἡ δὲ χολὴ καθαρίζει λευκόμασσιν. (6) Εἶτα ὁ παῖς λαμβάνει τὴν ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ προλεχθεῖσαν κόρην εἰς γυναῖκα, τῇ συμβουλῇ καὶ συνεργίᾳ τοῦ ἀγγέλου διωχθέντος τοῦ ποτηροῦ δαίμονος ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ. (7) Ὁ δὲ ἄγγελος ὁ καὶ Ἀζαρίας ἀπελθὼν εἰς τὴν Μηδίαν καὶ τὰ τάλαντα λαθῶν ὑποστρέφει μετὰ τῆς γυναῖκος καὶ τοῦ παιδὸς πρὸς τὸν πατέρα Τωβίτι, οὗ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ παῖς τῇ χολῇ τοῦ ἰχθύος ἐπιχρίσας, καὶ παρευθὺς ὁ Τωβίτι ἀναβλέψας ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν ὁ ἄγγελος, οἷτις οὐκ ἄνθρωπός ἐστιν, ἀλλὰ παρὰ Θεοῦ ἄγγελος ἀπεστάλη πρὸς βοήθειαν αὐτοῖς τε καὶ τῇ κόρῃ Σάρρα, διὰ τὴν αὐτῶν εὐσέθειαν, λέγων πρὸς αὐτούς ἴ· « Μυστήριον βασιλέως κρύπτειν καλόν, τὰ δὲ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀνυμνεῖν ἐνδοξῶς ἀγαθόν. » (8) Ὅθεν φησὶν ὁ Χρυσόστομος· — Οὐκοῦν ἴ Ἀγγέλου ἐγκομιάζειν χρῆ, καὶ γὰρ αὐτοὶ τὸν Δημιουργὸν ἀείηγον ἴ ὑμνοῦντες ἴ ὡσαν αὐτὸν καὶ εὐμενῆ τοῖς ἀνθρώποις παρασκευάζουσιν ἴ· ἄγγέλους δὲ φημι, τοὺς ὑμετέροισι συμμάχους, τοὺς κατὰ τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων ἴ ἐκστρατεύοντας, ὧν ἴ ἐστὶν ὁ ἀρχάγγελος Μιχαήλ, πρὸς μὲν τὸν διάβολον ὅτι τὸ Μωσῶς σώματος ἀντιτασσόμενος, πρὸς δὲ τὸν ἄρχοντα ἴ Περσῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ λαοῦ ἀνθιστάμενος; ἴ· προστάγματι γὰρ Θεοῦ τὴν πᾶσαν χεῖρα διαλαχόντες καὶ τῶν ἰθῶν τοῖς κρατίστοις ἐπιστατοῦντες (40ᾳ), τὸν μὲν Γαβριήλ τοὺς Πέρσας ἐφορῶν ἐδικαίωσεν, τὸν δὲ Μιχαήλ τὸν ἐκ περτομῆς

Variæ lectiones et notæ.

¹ ἀγνοούντα cod. ² καὶ τὴν καρδίαν cod. ³ Tob. vi, 7. ⁴ Tob. xii, 11. ⁵ viii, 285 A — 286 D. ⁶ ἀείηγον cod. et Volsl. 305. ⁷ ὁ δ. Chr. ⁸ παρέχουσιν Chr. ⁹ δυνάμεως cod. ? ¹⁰ εἰς Chr. ¹¹ τῶ Chr. ¹² λ. ἢ. ἀνθ. om. seq. Chr.

λαὸν φρουρεῖν ἐκέλευσεν ⁹⁰, ἀλλὰ κατὰ θεῖον τινὰ **A** ἀπόβηκεν λέγων, τοῦ μὲν δουλεύειν Ἰουδαίους· Πέροια ἀναγκάζοντας, τοῦ δὲ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἀνθελκοντας· καὶ συνεχῶς τὰς ἰκεσίας τῷ Θεῷ προσέγοντος καὶ λέγοντος· ⁹¹ «Κύριε παντοκράτωρ, ἴως τίνας οὐ μὴ ἐλεήσης τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὰς πόλεις τοῦτα, ἃς παρεῖδες τοῦτο **161** ἑβδομηκοστὸν ἔτος;» Ὅν εἶδεν ἐν τῇ ὁράσει Δανιὴλ πετόμενον, «Καὶ τὸ κρέσσον αὐτοῦ ὡς ὄρασις ἀστραπῆς, φησί, καὶ οἱ ἐφθάλμοι αὐτοῦ ὡσεὶ λαμπάδες πυρὸς, καὶ οἱ βραχίονες αὐτοῦ καὶ τὰ σκέλη ὡς ὄρασις χαλκοῦ στίλβοντος, καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ἤχλου.» Ὅν ἴσιν ⁹² ὁ τὴν ἕνὸν ἀποστρέφων ⁹³ καὶ Βαλαὰμ τῆς ἀποτόμου μαντείας εἰργων. — Ὅν ἴσιν ὁ τὴν μάχαιραν σπασάμενος καὶ τὸν Ἰησοῦν ⁹⁴ τοῦ Ναυῆ συμπλέεσθαι τοῖς πολεμοῖς ⁹⁵ διὰ τοῦ σχήματος προτρεπόμενος· Ὅν ἴσιν ὁ τὰς ῥοπῆς χιλιάδας τῶν Ἀσσυρίων ἐν μιᾷ νυκτὶ πατάξας καὶ τῷ ὕπνῳ τῶν Βαρδάρων συνάψας τὸν θάνατον· Ὅν ἴσιν ὁ τὸν προφήτην ⁹⁶ Ἀμβακοῦμ ἀερίῳ μετακομίας ἐπηδήματι, ἵνα τὸν προφήτην Δανιὴλ μέσον ⁹⁷ τῶν λεόντων διαθρέψῃ. Οὗτοι μὲν οὖν ⁹⁸ οὗτοι καὶ οἱ τοιοῦτοι κατὰ ἐχθρῶν ⁹⁹ ἀριστεύουσιν· ὁποῖος ἦν ὁ θεοπέσιος ¹⁰⁰ Ῥαφαὴλ δι' ἐνὸς ἰχθύος ἀνατομῆς δαιμονιώσαν ἄρην ἰασάμενος· καὶ τυφλὸν γέροντα ¹⁰¹ τὸν ἥλιον βλέπειν τεχνισάμενος. — «Ἄρ' οὖν ¹⁰² μεγίστης ἔξει τιμῆς οἱ τὴν ἡμετέραν ζήτην διαφυλάσσοντες· οὐ γὰρ μόνον φρουροὶ ¹⁰³ ἐτάχθησαν ἄγγελοι ἰθυῶν κατὰ τὸ εἰρημένον· Ὅτε διεμέριζεν ἔθνη ὁ Ὑψίστος, ὡς αἰσπίρειν υἱοῦς Ἀδάμ, ἔστησεν θρία ἔθνων κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν **C** πιστῶν ἀνθρώπων ἑκάστῳ Ἐλαχεν ἄγγελος. Τῆς γὰρ ¹⁰⁴ παιδείας Ῥόδης ἀπαγγελλούσης τοῖς ἀποστόλοις πρὸ (τῶν) θυρῶν ἐστάναι Πέτρον ¹⁰⁵ τὸ (τοῦ) Ἐρώδου δεσποτικῆρον διεδράντα ¹⁰⁶, ἔλεγον ἀπιστοῦντας ¹⁰⁷. «Ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἴσιν.» Ἐπιμαρτυρεῖ δὲ ταῦτοι καὶ ὁ Κύριος ¹⁰⁸ λέγων ¹⁰⁹. «Ὅρατε μὴ καταφρονήσητε ἐνὸς τῶν μικρῶν τούτων, λέγω γὰρ ἔμην ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διὰ παντὸς βλέπουσιν ἐπὶ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.» Καὶ μέντοι καὶ καθ' ἑκάστην ¹¹⁰ Ἐκκλησίαν φύλακας ἀγγέλους ἐπέστησεν ὁ Χριστὸς, καθὼς ἀποκαλύπτων Ἰωάννη φησί ¹¹¹. «Εἰπέ τῷ ἀγγέλῳ τῆς Ἐκκλησίας **162** Σμύρνης· «Ὀιδά σου τὴν πενιαν καὶ τὴν θλιβὴν· ἀλλὰ πλούσιος εἶ.» — «Καλὸν ¹¹² οὖν ἡμῶς θησαυρίζον ἐπὶ οὐράνια, πτωχοῦς τρέφοντας ¹¹³, ξένους ἐνδύοντας, καὶ τῆς καλλίστης εὐχῆς μὴ ἀμελεῖν ποτε,» ἕκαστῳ θεωροῦντας ¹¹⁴ ἄγγελοι ἐπὶ τὸν δίκαιον Κροτήν καὶ Μισαποδοτήν ἀναφέρουσιν ὡς καὶ προ-

tus est iste jam septuagesimus annus est. » Quem archangelum vidit in visione Daniel volantem. «Facies ejus, ait, velut species fulguris, et oculi ejus ut lampas ardens, et brachia ejus et quæ deorsum sunt usque ad pedes, quasi species aris candentis, et vox sermonum ejus ut vox multitudinis. » Idem ille est qui asinum avertit, Balaamque ab audaci maledictione prohibuit; quique districto gladio, ne filius Nave ab hestibus cingere-tur, impedit; qui centum octoginta quinque millia Assyriorum una nocte percussit et a somno in mortem transtulit; qui prophetam Nabacum per aera volatu transmisit, ut prophetam Daniel mediis in leonibus nutrirer. Hi ergo angeli aliique contra hostes nostros pugnant. Talis erat ille Raphael qui **B** a Deo missus dissecto pisce puellam a dæmone occupatam sanavit, cæcumque senem ad solis lumen videndum revocavit. Maximo igitur habendi sunt honore qui nostram vitam custodiunt. Non enim modo gentibus custodes præfecti sunt angeli, sicut dictum est: «Quando dividebat Altissimus gentes, quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum juxta numerum angelorum Dei,» sed etiam fidelium hominum cuique præfectus est angelus. Cum puella quædam nuntiaret apostolis antefores stare Petrum, qui Herodis et carcere aufugisset, dixerunt non credentes: «Angelus ejus est.» Quod testatur quoque Dominus dicens: «Videte ne contemnatis unum de pusillis istis, qui in me credunt; quia angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei qui in cælis est.» Cuique etiam **C** Ecclesiæ custodes angelos constituit Christus, sicut in Apocalypsi Joannes ait: «Dixit angelo Smyrnæ: Scio tribulationem tuam et pauperitatem tuam, sed dives es.» Pulchrum igitur est nobis thesaurizare cœlestia, pauperes enutrire, peregrinis hospitium indulgere, et preces non negligere; quæ omnia videntes angeli apud justum Judicem et reddentem laboris mercedem offerunt, sicut constituit eis Dominus quod, indicans, ad eum qui benefecit, ait: «Orationes tuæ, Corneli, et elemosiarum tuarum ascenderunt in memoriam in conspectu Domini.» Nos igitur jure veneremur amantes nos angelos, Dominum quippe pro nobis deprecantur. **D** Administratorii enim sunt spiritus, ut ait Apostolus, in ministerium missi, propter eos qui hereditatem capient salutis. Nos propugnant et nobiscum certant sicut audisti Danielem, qui scart, archangelum Michaellem omniium custodem pro-

Varie lectiones et notæ.

⁹⁰ ἐκέλευσεν· συστήναι δὲ τοῖς ἐφόροις ἀμφοῦ διαπληκτισμὸν, οὐ κατὰ πάθη ὀργῆς, ἀλλὰ cod. ⁹¹ Zach. 1, 12. ⁹² ἐκεῖνος Chr. ⁹³ καταστ. Chr.—ἀσέπου Chr. ⁹⁴ Ἰησοῦν, (ἐν pro ὄν) Chr. ⁹⁵ πολέμοις πρ. Chr. ⁹⁶ τῷ προφήτῃ cod. ⁹⁷ ἐν μέσῳ τῶν ἀγεύστων λ. γεύση τροφῆς Chr. ⁹⁸ μὲν cod. ⁹⁹ τῶν ἑ. εἰσι οἱ καὶ κατὰ τῶν παθῶν ἀριστεύουσιν Chr. ¹⁰⁰ ἦν καὶ ὁ θαυμάσιος καὶ θ. Chr. ¹⁰¹ ἰσάμενος Chr. ¹⁰² καὶ γέροντες τυφλὸν τὸ πῶς· τεχνισάμενος Chr. τεχνισ. cod. ¹⁰³ οὐ Chr. ¹⁰⁴ διυθύνοντας Chr. ¹⁰⁵ ἰθνηφρουρεῖν ἔτ. ἀγ. καθὼς βοᾷ τὸ λόγον Chr. ¹⁰⁶ Deut. xxvii, 8. ¹⁰⁷ ἑκαστον cod. ¹⁰⁸ ἀ. γὰρ τῶν ἀνθρώπων Chr. ¹⁰⁹ ἐστάναι τὸν Πέτρον cod. ¹¹⁰ διαδράσαντα cod.—δ δεσμ. ἀπ. ἑλ. Chr. ¹¹¹ Act. xii, 15. ¹¹² καὶ ὁ σωτήρ τούτοις Chr. ¹¹³ Math. xxiii, 10. ¹¹⁴ καθ' ἑκ. δὲ ἑ. ἐπ. ἀ. φ. ὁ χς Chr. ¹¹⁵ Apoc. ii, 8. ¹¹⁶ Καλῶν Chr. ¹¹⁷ εἰρῆσειν, ἐθελοῦς ἐπισκέπτεσθαι, x. τ. λ. Chr. ¹¹⁸ Ταῦτα γὰρ ἀ. ἐπὶ τὸν κρ. τῶν θλων ἀν. ὁ δὲ προστάται· λέγω· εἰ τοῖς τῷ ἑ. τὸ ἀγ. Chr.

nostra libertate pugnasse. Unus enim angelus, Gabriel scilicet, oportere ut Persis inseruiat populus Dei dicebat, ut supra notatum est, alter autem captivitatem solvere enitebatur. Et vicit Michael adversarium suum; et Euphratem transferunt Judæi patriasque sedes receperunt, urbem et templum denuo ædificaverunt. Haud aliter magis Epiphanius ait: Cuique genti angelum præfectum esse, divina dicit Scriptura. Angelus enim Daniele alloquens, vocat principem Persarum principemque Græcorum, et Michaellem Judæorum principem esse designat. Et Moyses: « Constituit terminos populorum juxta numerum angelorum Dei. » Qua de causa Joannes in Apocalypsi dicit: « Solve quatuor angelos qui alligati sunt in flumine magno Euphrate. » Ex quo patet angelos esse intentos ad subveniendum gentibus in bello, usque ad tempus longanimitatis Domini; et per eos ordinabit Dominus discrimen sanctorum suorum. Dominantur angeli a Spiritu divino ordinati, nec irruptionis tempus et causam habent, eo quod non illis liceat judicia exercere, omnes dissolvendo gentes ob sanctorum injurias. Solventur enim, ut ait Joannes, et super terram irruent, testantibus aliis etiam prophetiis, moti movebunt gentes in initium judicii.

παιν ἔθνεσιν εἰς πόλεμον ἕως καιροῦ μακροθυμίας Κυρίου· καὶ προστάσει ²⁶ δι' αὐτῶν ἐκδικίαν γίνεσθαι τῶν ἁγίων αὐτῶν ²⁷. Κρατοῦντες ²⁸ γὰρ οἱ ἐπιτεταγμένοι ἄγγελοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ Πνεύματος; ²⁹, μὴ ἔχοντες καιρὸν ἐπιδρομῆς, διὰ τὸ μηδέπω λύειν αὐτοῖς; ³⁰ τὴν δίκην, τοῦ τὰ λοιπὰ **163** ἔθνη λύεσθαι, τῆς εἰς τοὺς ἁγίους ὕβρεως ἕνεκα ³¹. λύνονται γὰρ οἱ τοιοῦτοι καὶ ἐπέρχονται τῇ γῆ, καθὼς φησὶν Ἰωάννης ³² καὶ οἱ προφῆται, καὶ ³³ κινούμενοι; ³⁴ κινούσιν εἰς ὄρμην ἐκδικίας τὰ ἔθνη ³⁵. »

Mirabilis Nicephorus Constantinopolitanus ait: C Novimus credimusque laudes quas Deo emitimus, ei ab angelis offerri; si hoc vere dicitur: « Angeli eorum semper vident faciem Patris mei qui in caelis est. » Quid revera alii curant aut dicunt nisi preces nostras Domini auribus admoventes misericordem eum nobis super his quæ fecimus, efficiunt? Exinde nos haud immerito quidem in eorum honorem templa ædificamus, festaque celebrantes glorificamus Deum qui eos glorificat, et omnes sanctos. Horum ordines, statum, scientiam eminentem divina ex illuminatione nascentem, a Christophoro doctus beatus Dionysius, vir ille apostolicus, sic ostendit: Omnes cœlestes potestates novem singulis nominibus vocavit theologia, eosque in tres divisit hierarchias quarum singulæ tribus constant ordinibus. Primo in loco esse ait illos qui divinæ substantiæ semper astant et ante cæteros angelos Deum appropinquant, sanctissimos scilicet Thronos et multos habentes ocu-

στάτας λέγειν αὐτοὺς τῶ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν (ὡς λέγει πρὸς Κορινθίον ¹⁹): « Αἱ προσευχαὶ σου καὶ αἱ ἐλεημοσύαι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυον ἱμπερσοθεν τοῦ Θεοῦ. » (9) Εἰκότως οὖν τοὺς ἀγαπῶντας ἡμᾶς ἀγγέλους γεραίρομεν ὡς ὑπὲρ ἡμῶν (40^b) τῷ Δεσπότη προσβεύοντας. Καὶ γὰρ ²⁰ « Λειτουργικὰ πνεύματὰ εἰσι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, εἰς διακονίαν ἀποσταλλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομήσαι σωτηρίαν, » οἷ; καὶ ὑπερμαχοῦσι καὶ συμμαχοῦσι, καθὼς ἀρτίως ἤκουσας τοῦ Δανιὴλ, πῶς φέροι τὸν ἀρχάγγελον Μιχαὴλ, τῷ πασῶν ²¹ ἐφόρῳ διαπληκτιζόμενον ὑπὲρ τῆς ἡμῶν ἰλευθρίας. Ὁ μὲν γὰρ τὸν λαὸν δουλεῦει τοῖς Πέρασαι ἡγάγκαζεν, ὡς εἰρηται· ὁ δὲ λύσαι τὴν αἰχμαλωσίαν ἐσπούδαζεν. Καὶ νικᾷ Μιχαὴλ τὸν ἀντίπαλον· καὶ τὸν Εὐφράτην Ἰουδαίαι παράσαντες, τὴν πατρῶαν πάλιν ἐστὶν ἀπίλαβον· καὶ τὴν πόλιν, καὶ τὸν ναὸν φκοδόμησαν. (10) « Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος ἔφη ²²· « Ἐκαστῶ ἔθνε; ἄγγελον ἐφαστάναί φησὶν ἡ θεία Γραφή. Ὁ γὰρ τῷ Δανιὴλ προσλεγόμενος ²³ ἄγγελος καὶ ἀρχοντα Περσῶν εἰρηκεν, καὶ ἀρχοντα Ἑλλήνων, καὶ τὸν Μιχαὴλ ἀρχοντα τῶν Ἰουδαίων λέγει. Καὶ Μωυσοῦς; « Ἐστῆσαν ὄρια ἔθνων κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ. » Διὰ καὶ Ἰωάννης ἐν τῇ Ἀποκαλύψει φάσκει ²⁴· « Λύσον τοὺς ²⁵ ὁ ἀγγέλους τοὺς ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου ἐφισταμένους; » ὁ δὴλον ὅτι καὶ ἐπυχομένους ἐπιτρέπειν ἔθνεσιν εἰς πόλεμον ἕως καιροῦ μακροθυμίας Κυρίου· καὶ προστάσει ²⁶ δι' αὐτῶν ἐκδικίαν γίνεσθαι τῶν ἁγίων αὐτῶν ²⁷. Κρατοῦντες ²⁸ γὰρ οἱ ἐπιτεταγμένοι ἄγγελοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ Πνεύματος; ²⁹, μὴ ἔχοντες καιρὸν ἐπιδρομῆς, διὰ τὸ μηδέπω λύειν αὐτοῖς; ³⁰ τὴν δίκην, τοῦ τὰ λοιπὰ **163** ἔθνη λύεσθαι, τῆς εἰς τοὺς ἁγίους ὕβρεως ἕνεκα ³¹. λύνονται γὰρ οἱ τοιοῦτοι καὶ ἐπέρχονται τῇ γῆ, καθὼς φησὶν Ἰωάννης ³² καὶ οἱ προφῆται, καὶ ³³ κινούμενοι; ³⁴ κινούσιν εἰς ὄρμην ἐκδικίας τὰ ἔθνη ³⁵. »

(11) Καὶ μέντοι γε ὁ θαυμάσιος Νικηφόρος Κωνσταντινουπόλεως ἔφη· « Ἴσμεν δὲ καὶ πιστεύομεν τὰς πρὸς Θεὸν ²⁷ δοξολογίας ἡμῶν διὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων προσάγεσθαι, εἴπερ ἐστὶν ἀληθὲς τὸ· « Οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, » εἰ πράττοντες ἢ εἰ λέγοντες ἢ πάντως γε τὰς αἰτήσεις ἡμῶν εἰς τὰ ὦτα Κυρίου Σαβαώθ εισάγοντες, ἰλεον ἡμῖν αὐτὸν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοι; παρασκευάζουσιν. (12) » Ὅθεν δὴ λοιπὸν εἰς ²⁸ τιμὴν αὐτῶν καὶ ναοὺς ἐγειρομεν καὶ πνευματικῶς ἐορτάζοντες, δοξολογοῦμεν Θεὸν τὸν δοξάζοντα αὐτοὺς τε καὶ τοὺς ἁγίους πάντας, ὧν τὴν τάξιν γέ τοι καὶ στάσιν ἄμα καὶ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ θεοῦ φωτισμοῦ καὶ ὅπως ὑπερεχόντως μεταδίδασιν τοῦ τε φωτισμοῦ καὶ τῆς γνώσεως. Δ παρὰ τοῦ χριστοφόρου μυηθεὶς ὁ ἀποστολικὸς Διονύσιος οὕτως ἔφη ²⁹· « Πάσας ἡ θεολογία τὰς οὐρανίας δυνάμεις ἐνεία κέκληκεν ἐκφαντορικῶς ἐπωνυμίας — καὶ εἰς τρεῖς διαφορίζει ³⁰ τριαδικὰς διακοσμῆσεις. Καὶ πρώτην μὲν εἶναι φησι τὴν περὶ Θεὸν Οὐ-

Variae lectiones et notæ.

¹⁹ Act. x, 4. ²⁰ Heb. i, 14. ²¹ πάντων? ²² Hær. ii, 34, 22. Deut. xxxii, 8. ²³ προσδιαλεγ. cod. ²⁴ Apoc. ix, 14. ²⁵ τοῖς Ep. ²⁶ προστάξει Ep. ²⁷ τῶν ἀγγ. Ep. ²⁸ Κρατηθέντες? Ἐκρατοῦντο Ep. ²⁹ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος Ep. ³⁰ αὐτοῦς cod. ³¹ ἐν τῆς π. τ. ἀ. ὁ. Ep. ³² ὡς Ἰωάννης προφητεύει καὶ οἱ λοιποὶ πρ. Ep. ³³ γὰρ Ep. ³⁴ οἱ ἄγγελοι Ep. ³⁵ x. τ. ἔ. εἰς ὁ. ἔ. Ep. ³⁶ In libro de Cherubinibus Bibl. Max. XIV. 21 hæc inveniuntur. — Exstant in Antirrhethico II adv. Constantinum Copronymum, inter opp. Nicephori nostræ editionis, Patrologiæ tom. C. col. 353 B. EDIT. PATR. ³⁷ Θεοῦ cod. ³⁸ λοιπὸν εἰκότως εἰς cod. ³⁹ vi. 2 ὁ. οὐσίας 6? ⁴⁰ ἀφ' Dion.

σιαν ἀπὸ καὶ προσεχῶς αὐτῶν⁴¹ καὶ πρὸ τῶν ἄλλων Ἀ
 ἀμέσως ἠνωσθαι⁴² παραδεδομένην, [β'] τοὺς τε γὰρ
 ἀγιωτάτους Θρόνους, [γ'] καὶ τὰ πολυόμματα⁴³ καὶ
 τὰ πολύπτερα Χερουβιμ, τῇ Ἑβραίων φωνῇ καὶ Σε-
 ραφίμ ὠνομασμένα. — Καὶ ἀμέσως ἰδρύσθαι φησι,
 παραδεδῆναι τὴν τῶν ἱερῶν λογίων ἱεραντορίαν. Τὸν
 τριαδικὸν οὖν τοῦτον διάκασμον ὡς ἓνα, καὶ ὁμοτα-
 γῆ, καὶ ὄντως πρώτην ἱεραρχίαν, ὁ κλεινὸς ἡμῶν
 ἐφη καθηγεμῶν, ἧς οὐκ ἔστιν ἑτέρα θεοειδιστέρα
 καὶ [τελες] πρωτοουργοὺς τῆς θεαρχίας (41) ἐλλάμψε-
 σιν ἀμέσως προσεχιστέρα. Δευτέραν δὲ εἶναι τὴν
 [ῥοβ] τῶν Ἑξουσιῶν, καὶ Κυριοτήτων, καὶ Δυνάμεων
 συμπληρουμένην, καὶ τρίτην ἐπ' ἐσχάτων τῶν οὐρα-
 νίων ἱεραρχῶν τὴν τῶν⁴⁴ Ἀρχῶν καὶ 164 ἀγγέ-
 λων διακόσμησιν. — (13) Ἰστίον οὖν ὡς οὐκ ἄλλου
 τελες ἀγγέλου προσηγορίαν ἐδήλωσεν ἡ Γραφή παν-
 τελῶς ἢ μόνον τῶν τριῶν τούτων, Μιχαήλ, Γαβριήλ
 καὶ Ῥαφαήλ. Οὐκοῦν ἐματαιώθησαν ἐκ διαμέτρου
 καὶ πεκλάθηνται: λίαν οἱ πλαστοουργοῦντες καὶ παρ-
 εσπέρουντες ἑτέρας ὀνομασίας ἀγγέλων ἐπ' ὀλέθρῳ
 τῆς ἀνοσίτου καὶ πιναθλίου αὐτῶν ψυχῆς καὶ ἐπὶ
 καταστροφῇ τῶν ἀκουσῶν καὶ πειθομένων τῇ θεο-
 στυγεῖ πλάνῃ τῶν δυσωνύμων καὶ πλαστῶν ἁλ-
 ρετικῶν; Ἀμφεῖ γέ τοι καὶ τοιοῦτοί εἰσι καὶ τηλι-
 κύτης: θόξης ἐκ τῆς θείας προσεδρίας ἤξιώθησαν,
 ἀλλ' οὐδὲν τῶν μελλόντων ἴσασι πρὶν ἂν τύχῃσι θείας
 ἀποκαλύψεως, παρὰ τοῦ τὰ πάντα προγινώσκοντος
 φῶσι καὶ προλέγοντος Θεοῦ καὶ διαβρῆδην εὖ μάλα
 φασκοντος⁴⁵. « Οὐκ ἔστιν ὁ ἀναγγέλλων τὰ ἐπερχό-
 μενα πλὴν ἐμοῦ. » Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ ἀρχάγγελος
 ἐφη⁴⁶. « Κύριε παντοκράτωρ, ἕως τίνος οὐ μὴ ἐλε-
 ῆσης τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὰς πόλεις Ἰουδαίας ὡς
 ὑπερέβδεις; » ὡς ἄγνωτον δῆπουθεν τῆς ἐλευθερίας
 τὴν χροῖνον, ἐφασκε ταῦτα · καὶ ἄλλοιως οὐκ ἔστιν⁴⁷.
 Καὶ δὴ περὶ τῆς ἐσχάτης ἡμέρας καὶ συντελείας
 ἐναργῶς ὑπεμφαίνων ὁ Κύριος τὴν τούτων ἄνοιαν⁴⁸.
 « Οὐδὲ οἱ ἄγγελοι γινώσκουσιν »· κανταῦθεν λοιπὸν
 οὐδὲ τὸ μυστήριον τῆς ἐνσάρκου θείας οἰκονομίας
 εἶδσαν τὸ ἀποκεκρυμμένον, ἀλλ' ἢ ἐν τῷ⁴⁹ Θεῷ
 μόνῳ⁵⁰, « ἐν ᾧ οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνῶ-
 σιως ἀπόκρυφοί⁵¹. » — « Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου,
 φησὶ, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; » Μετὰ δὲ
 τῆς σωτηριώδους ἐνανθρωπήσεως⁵² « ἐγνώσθη,
 κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον, ταῖς Ἀρχαῖς καὶ ταῖς
 Ἑξουσίαις διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἢ πολυποικίλος τοῦ
 Θεοῦ σοφία⁵³· μόνος γάρ ἐστι τῇ φύσει σοφός, καὶ
 προγνώστης, καὶ προφήτης, ἅμα καὶ τὸν νοῦν τῶν
 ἀνθρώπων ἀκριβῶς ἐπιστάμενος ὡς καρδιογνώστης.
 Τὰ δὲ αὐτοῦ οὐδεὶς ἔγνω εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ.
 Διὸ φησι⁵⁴. « Σὺ συνῆκας τοὺς διαλογισμούς μου
 ἀπὸ μακρόθεν. » Παρακύψας γὰρ ὁ τὸν Χριστὸν
 ἔχων ἐν αὐτῷ λαλοῦντα Παῦλος εἰς τὸ ἀκατάληπτον
 καὶ ἀχανὲς πέλαιος τῶν ἀδήλων τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπορ-
 ῆτων κριμάτων, καὶ μυστηρίων καὶ ὑπερεκπλαγείας

los multasque alas et dicuntur lingua Hebraica
 Cherubim et Seraphim. Immediate, ait, prope Deum
 sedent ut preces offerant. Tres isti ordines hierar-
 chiam primam constituunt inter se coaptati, ut ait
 doctor ille cujus vestigia sequimur, nec illa hier-
 archia est alia superior Deum videndo, ei serviendo,
 ejusque illustrationibus fruendo. Secunda Potesta-
 tibus, Dominationibus et Virtutibus constat; tertia
 vero, Principatibus, Archangelis et Angelis. Scien-
 dum est, Scripturam nullum nominasse angelum,
 tribus exceptis, Michael scilicet, Raphael et Gab-
 riel. Stulti igitur sunt et longe a veritate alieni,
 qui sua sponte proferunt alia angelorum nomina,
 in perniciem impiæ ac scelestissimæ eorum animæ,
 ad perdendos audientes et credentes errorem Deo
 odibilem, hostium et nefandorum hæreticorum.
 Equidem sunt tales angeli qui maximam sunt
 adepti gloriam eo quod prope Deum adsint; attam-
 en nihil futurorum noverunt priusquam apud
 Deum divinam invenerint eorum apocalypsim; ipse
 enim natura sua omnes eventus novit et prædicere
 potest, sicut sermone simplici declarat: « Non est
 qui annuntiat eventus præter me. » Idem significant
 archangeli verba dicentis: « Domine exercituum,
 usquequo tu non misereris Jerusalem et urbium
 Juda, quibus iratus es? » Ille quidem archangelus,
 temporis libertatis inscius, hæc dicebat. De ultima
 vero die et temporum plenitudine loquens Dominus,
 hanc angelorum inscientiam declarat dicens: « Ne-
 que angeli cælorum noverunt. » Inde igitur conclu-
 dendum est quod œconomiam et mysterium Incar-
 nationis non cognoverunt, secretum illud quod
 inerat in Deo solo: « In quo sunt omnes thesauri
 sapientiæ et scientiæ absconditi. » — « Quis enim
 cognovit sensum Domini, ait Apostolus, aut quis
 consiliarius ejus fuit? » Post autem salutarem In-
 carnationem, « innotuit, ut idem ait Apostolus
 Principatibus et Potestatibus in cælestibus per Ec-
 clesiam multiformis sapientia Dei. » Solus enim Deus
 natura sua sapiens, præciens ac propheta est, qui
 sensum hominum bene cognoscat, cordisque eorum
 sit scrutator. Res autem ipsius nemo novit, nisi
 Spiritus ejus. Itaque dicit propheta: « Intellexisset
 cogitationes meas de longe. » Cum attigisset
 Paulus, qui in se Christum loquentem habebat,
 incomprehensibile secretum et absconditum mare
 Dei, infandorumque judiciorum et mysteriorum
 ejus, attonitus, stupefactusque vehementer, excla-
 mavit dicens: « O altitudo divitiarum sapientiæ et
 scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia
 ejus et investigabiles viæ ejus! » Inenarrabilia et
 incomprehensibilia sunt omnia, quæ a Deo sunt.
 Siquidem quæ ab homine ipso sunt nemo novit nisi
 spiritus hominis. Quod si solus Deus scrutatur

Variæ lectiones et notæ.

⁴¹ αὐτῆ cod. ⁴² ἠνωθεν. cod. ⁴³ καὶ π. τάγματα X. Ἐ. Dion. ⁴⁴ Ἀρχαγγέλων καὶ? inter ἀγγ. et
 ἀρχ. Dion. ⁴⁵ Isa. Lxi, 26? ⁴⁶ Zach. i, 41. ⁴⁷ οὐκ ἔστιν καὶ δὴ καὶ περὶ cod. ⁴⁸ Matth. xxiv, 36.
⁴⁹ ἀλλ' ἢ τῷ? ⁵⁰ Col. ii, 3. ⁵¹ Rom. xi, 34. ⁵² Eph. iii, 10. ⁵³ I Cor. ii, 11; Ps. cxxxix, 2.

cordis et penetrat usque ad divisionem animæ et spiritus, compagem quoque ac medullarum, et discretor est cogitationum et intentionum cordis, patet, sensum, voluntatem et desiderium absconditum hominis, notum non esse ab angelo, neque quodvis Dei mysterium certe, nisi sapienter et provide ipse Deus patefecerit ad utilitatem eorum qui cognoscere debent; ideo abscondit Incarnationem pluribus ob eorum insipientiam et ut diu lateret. Et quid dicit plerisque fugisse hanc mysterii cognitionem? Ipsa enim prægnans Virgo secretum mysterii et ejus inenarrabile arcanum non cognovit ipseque diabolus ignoravit. Quod si prophetas de eo audierat, modum Incarnationis non noverat; si enim novisset, Jesum tanto post tempore non interrogavisset, dicens ei semel, iterum et ter: « Si Filius Dei es. »

γε οὐδὲ αὐτὴ ἡ κομοροῦσα Παρθένος ἤδει τοῦ μυστηρίου τὸ ἀπρόβητον, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν διέβολον ἐλάνθανεν· εἰ γὰρ καὶ τὰς προφητείας τὰς περὶ τούτου ἤκουεν, ἀλλὰ τὸν τρόπον ἠγνοεῖ· οὐδὲ γὰρ, ἔπειρ ἤδει, ἠρώτα αὐτὸν μετὰ τοσοῦτον χρόνον λέγων αὐτῷ· « Ὁ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, » καὶ ἔπαξ, καὶ δις, καὶ τρίτον.

Cum vero Marodach, successor Sennacherim, videntur solis regressum, ob Ezechie valedudinem (omni enim terræ immotuit solis iste regressus) rex ipse Babyloniorum cum fuisset certior de morte illius qui antea rex fuerat, et de his quæ in sole facta fuerant ob Ezechie pietatem, legatos qui pacem lacerent cum muneribus ad eum misit. Quod enim propter solis quindecim gradibus regressum ad eum miserit rex Babyloniorum legatos, ipsa rursus testatur historia: « Prosperè fecit Ezechias in omnibus operibus suis. Attamen in legatione principum Babylonis qui missi fuerant ad eum, ut interrogarent de portento quod acciderat super terram, dereliquit cum Deus, ut tentaretur et nota fierent omnia quæ erant in corde ejus. » Cum enim ostendisset legatis omnem domum suam et thesauros suos, dixit Isaias ad eum, in nomine Domini: « Eo quod ostendisti iis omnia, ecce dies venient et auferentur omnia quæ sunt in domo tua, quæcunque majores tui in hanc usque diem congegesserunt, in Babylonem; non remanebit quidquam, ait Dominus. Sed et de filiis tuis qui egredientur ex te, quos generabis, tollentur, et erunt eunuchi in palatio regis Babylonis. » Oportet igitur cordatum quemque gaudio luctuque superiorum esse et cum prudentia et æquitate animi utriusque sufferre invasionem. Cum enim ipse Ezechias, cognitis Persarum cladibus, a miraculo haud absimilibus, et omnem humanam vim atque spem exsuperantibus vehementer gaudio elatus esset, et magis quam hominem decet animos sustulisset, morbo afflicto est, ut animæ ejus impetus frenarentur, ne contra decorem illum peccare fa-

Α σφόδρα καὶ λίαν λιγγύασα, ἐξέβοησε 165 τὴν ἀσπίδον φωνὴν ἐκαίνην λέγων ἂ· « Ὁ βάθος κλιῶτου, καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. » Ἄνεκφραστα πάντα εἰσι καὶ ἀδιάγνωστα πᾶσι τὰ τοῦ Θεοῦ· οὐδὲ γὰρ τὰ τοῦ ἀνθρώπου· οἷός τις ἔσθ', εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου· εἰ γὰρ μόνος ὁ Θεὸς καρδιογνώστης ἔσθ'· καὶ δικνουόμενος μέχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ σώματος, ἀρμῶν τε καὶ μυελῶν καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐνοιῶν καρδίας, εὐθέλων ὡς οὐδὲ νοῦν ἀνθρώπου καὶ βούλημα καὶ ἐνθύμιον κεκρυμμένον ἀγγελος οἶδεν, μήτι γε Θεοῦ μυστήριον ἔταρον, εἰ ἔσθ' μὴ σαφῶς ὑπ' αὐτοῦ (41b) καὶ ἐξ αὐτοῦ δεδηλωμένον οἰκονομικῶς πρὸς τὸ συμφέρον, ὅθεν τοίνυν ἀδήλων ἐποίησε τὴν ἔνταρξον οἰκονομίαν καὶ τοὺς πολλοὺς κρύπτων διὰ τὴν ἀσάφειαν καὶ λαυθά- νειν μέχρι πολλοῦ. Καὶ τί λέγω τοὺς πολλοὺς; Ὅπου

ἔσθ' (14) Ὁ δὲ γε Μαροδάχ, ὁ καὶ διάδοχος Σενναχει- ρ' μ, θεασάμενος τὴν ἐπιτροφὴν τοῦ ἡλίου ἐπὶ τῇ βώσει Ἐζεκιου (πάση γὰρ τῇ οἰκουμένῃ γέγονεν ἡ ἀναστροφὴ τοῦ ἡλίου γινώριμος), οὐ δὴ χάριν καὶ αὐτοῦ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως καὶ τὸν ἐλεθρον τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως ἔγνωκώς καὶ τὰ κατὰ τὸν ἡλιον παραδόξως γεγεννημένα μεμαθηκώς διὰ τὴν τοῦ Ἐζεκιου εὐσέθειαν, πρέσβεις αὐτῷ εἰρήνης καὶ δῶρα ἀπέστειλεν· οἱ γὰρ διὰ τὸ ἀναστρέψαι τὸν ἡλιον ἀναβαθμοὺς ἑ' πρὸς αὐτὸν ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Βαβυλώνας, φησὶ πάλιν ἡ ἱστορία ἔσθ'· « Καὶ εὐωδῶθη Ἐζεκιὰς ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Καὶ οὕτως (ἐν) τοῖς πρεσβευταῖς — Βαβυλώνας, τοῖς ἀποσταλείσιν πρὸς αὐτὸν πυθέσθαι παρ' αὐτοῦ τὸ πέρας, ὃ γέγονεν ἔσθ' ἐπὶ τῆς γῆς, » καὶ « ἐγκατέλειπεν αὐτὸν Κύριος τοῦ πειράσαι αὐτὸν, εἰδέναι τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. » Δεῖξας γὰρ τοῖς πρεσβευταῖς ὅλον 166 τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τοὺς θησαυροὺς, εἶπεν Ἐσαῖας πρὸς αὐτὸν ἐν λόγῳ Κυρίου ἔσθ' « Ἀνθ' ὧν ἰδεῖξας αὐτοῖς πάντα, ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται καὶ ληφθήσονται τὰ ἐν τῷ οἴκῳ σου πάντα, καὶ ὅσα ἐθησαύρισαν οἱ πατέρες σου ἀπενεχθήσονται εἰς Βαβυλώνα, καὶ ἐκ τῶν υἱῶν σου λήφονται, καὶ ἔσονται ἐπὶδόντες εὐνοῦχοι τοῦ βασιλέως Βαβυλώνας. » Δεῖ τοίνυν τὸν ἐχέφρονα καὶ χαρᾶς καὶ λύπης ὑψηλότερον εἶναι καὶ μετρίως καὶ ἐπιστημόνως τῶν ἐκατέρων φέρειν τὴν ἐφοδον. Καὶ γὰρ αὐτὸς Ἐζεκιὰς, ἠνίκα εἶδε τρόπαιον κατὰ τῶν Περσῶν ἐγειρόμενον καὶ θαύματος κρείττον ἔσθ' καὶ πάσης ἀνθρωπίνης βώμης καὶ ἐπιπέδος ὑπέρτερον, καὶ λίαν ὑπὸ τῆς χαρᾶς φυσιωθεὶς, καὶ μείζον ἢ κατὰ ἀνθρώπον φρονήσας, τότε δὴ, τότε νόσω βάλλεται, ἵνα τὰ σκιρτήματα τῆς ψυχῆς χαλινουῖ ἀξιοθέντα, μὴ ἔξω τοῦ ἔδοντος αὐτὸν ἀναγκάσῃ περιπεσεῖν

Variae lectiones et notæ.

¹⁶⁵ Rom. 11, 33. ¹⁶⁶ I Cor. 11, 11. ¹⁶⁷ Heb. 11, 12. ¹⁶⁸ μυστήριον ἀπόκρυφον ἐνν. cod. ¹⁶⁹ Gen. 18, 20 190, 17? II Reg. 22, 12. ¹⁷⁰ II Par. 31, 31. ¹⁷¹ ἐγένετο II Par. ¹⁷² II Reg. 22, 17, 18. ¹⁷³ χρααίτων?

καὶ τὴν τῆς νίκης ὑπόθεσιν ἀλαζονεῖας διαδέχεται. 60 ἄ κορεντ et victoriae jaetantia bellum nuntiare, quod paulo post expertus est. Multo repletus gaudio, ob receptam contra spem valetudinem, legatorumque praesentiam, ita ut thesauros Domini ingenti cum superbia jaetaret, hanc reprehensionem a Deo meruit; unde ait Scriptura: « Non juxta beneficia quae acceperat retribuit, quia elevatum est cor ejus; » immemor patris sui Davidis qui dicit: « Domine, non est exaltatum cor meum, » sic primo, sed postea addit: « Exaltatus, humiliatus sum et conturbatus; » et: « Bonum mihi quia humiliasti me ut discam justificationes tuas. » Et venit ira Domini super eum, et super Judam, et super Jerusalem et humiliatus est Ezechias ab elevatione cordis sui, et habitatores Jerusalem. Ipse vero Sennacherim postquam humana potestate majora minatus esset Ezechiae, suam agnoscere imbecillitatem coactus est. Cum enim uno impetu primaque aggressionem totam direturus Jerusalem videretur, omni exercitu sine bello pugnaque amisso, se solum esse satis habuit, aufugitque domum, ubi a suis occisus est, ut suam agnosceret imbecillitatem judiciorumque divinum subiret.

καὶ ἐπὶ τῶν προσδουκίων παρουσίᾳ, τοσούτων ὡς καὶ τοὺς θησαυροὺς Κυρίου ἐκ πολλῆς μεγαλοπροσύνης θριαμβεῦσαι, δέχεται τὸ ρηθὲν εἰκτως ἐπιτίμιον, ἔθεν φησὶν 61. « Καὶ οὐ κατὰ τὸ ἀνταπίδομα, ὃ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ Κύριος ὁ Θεός, ἀνταπέδωκεν (12*) Ἐζεκιᾶς, ἀλλ' ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ, » ἐπιλαθόμενος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Δαυὶδ φάσκειντος: 62. « Κύριε, οὐχ ὑψώθη 63 ἡ καρδία μου. » δηλαδὴ πρότερον, ἀλλ' ὕστερον 64 « ὑψώθη: ἐταπεινώθην καὶ ἐξηπορεύθη 65. » καὶ: « Ἀγαθόν μοι, ὅτι ἐταπεινώσας με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου. » — Καὶ ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν ὄργη καὶ ἐπὶ Ἰούδαν, καὶ ἐπὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐταπεινώθη Ἐζεκιᾶς ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ οἱ κάτοικοι Ἱερουσαλήμ. Ἄμελει γὰρ τοι καὶ Σαναχειριμ, ἐπειδὴ μείζονα δυνάμειος ἀνθρωπίνης ἠπειλήσας τῷ Ἐζεκιᾶ, τούτου χάριν ἔγνω τῆς οἰκίας ἀσθενείας τὴν οὐθενότητα. ὁ γὰρ ἐπιδρομῆς 66 καὶ αὐτοθεῆς προσδοκῆσας διην τὴν Ἱερουσαλήμ, πᾶσαν τὴν στρατιάν σχεδὸν διευ πολέμου καὶ μάχης ἀποβαλὼν, ἀγαθὸν ἠγήσατο ἰσασθῆναι μόνος καὶ διαφυγῶν οἰκασθεὶς ὑπὸ τῶν 167 γνοῖη καὶ μὴ διαδράσῃ τὴν δίκην.

Εὐδοκῶντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Δαυὶδ φάσκειντος: 62. « Κύριε, οὐχ ὑψώθη 63 ἡ καρδία μου. » δηλαδὴ πρότερον, ἀλλ' ὕστερον 64 « ὑψώθη: ἐταπεινώθην καὶ ἐξηπορεύθη 65. » καὶ: « Ἀγαθόν μοι, ὅτι ἐταπεινώσας με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου. » — Καὶ ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν ὄργη καὶ ἐπὶ Ἰούδαν, καὶ ἐπὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐταπεινώθη Ἐζεκιᾶς ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ οἱ κάτοικοι Ἱερουσαλήμ. Ἄμελει γὰρ τοι καὶ Σαναχειριμ, ἐπειδὴ μείζονα δυνάμειος ἀνθρωπίνης ἠπειλήσας τῷ Ἐζεκιᾶ, τούτου χάριν ἔγνω τῆς οἰκίας ἀσθενείας τὴν οὐθενότητα. ὁ γὰρ ἐπιδρομῆς 66 καὶ αὐτοθεῆς προσδοκῆσας διην τὴν Ἱερουσαλήμ, πᾶσαν τὴν στρατιάν σχεδὸν διευ πολέμου καὶ μάχης ἀποβαλὼν, ἀγαθὸν ἠγήσατο ἰσασθῆναι μόνος καὶ διαφυγῶν οἰκασθεὶς ὑπὸ τῶν 167 γνοῖη καὶ μὴ διαδράσῃ τὴν δίκην.

Eodem modo Nabuchodonosor, postquam supra humanam naturam infando facinore superbe elatus esset, tum hominum societate tum honoribus spoliatus est, bestiarumque consors atque comes factus est; debita autem Deo gloria reddita, suam propriam recepit gloriam, humanaeque naturae terminos agnovit. Nam calamitatis finis fuit potentioris se confessio. In felicitate animas efferrī testes sunt Judaei; postquam enim e manibus Aegyptiorum liberati mare in tumultum mutatum vidissent, ad idololatriam destinaverunt et, pelago sine periculo trajecto, super terram naufragium passi sunt. Hoc Thebanorum dux Epaminondas optime noverat. Cum enim Lacedaemonios vielisset, postera die amicis suis tristicis incensensque visus est. Quibus percontantibus quid ei doloris evenerit, « Nihil, inquit, sed heri meo magis quam decebat exultasse intellexi; itaque hodie nimiam de parta victoria latitiam sponte corrigo, ne ex ea in tristitiam, ingruente calamitate, invitus et repugnante animo, incidam. » — Qui enim se exaltaverit humiliabitur, qui autem se humiliaverit exaltabitur.

Ὁὕτω γε μὴν καὶ Ναβουχοδονόσωρ, ὁπότεν ἐπέκεινα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ φρονήσας καὶ πράξας ἐφωρόθη, τότε τῆς τῶν ἀνθρώπων μὲν ἐξηλάθη συνουσίας τε καὶ τιμῆς, τοῖς δὲ θηρίοις συνίστιος καὶ σύνοικος γέγονεν. Ἦνικα δὲ τὴν προσήκουσαν ἔσχε περὶ Θεοῦ ὄψαν, τότε τὴν οἰκίαν ὄψαν ἀπέλαβεν καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὰ μέτρα διέγνωκεν τῆς γὰρ συμφορᾶς ἦν ὄρος ἢ τοῦ κρείττενος ἐπίγνωσις. Ὅτι δὲ ἀπὸ χαρᾶς εἰρονται πάντως; αἱ ψυχαι, ἔδειξαν οἱ Ἰουδαῖοι· ὅτε γὰρ ἀπηλλάγησαν τῶν Αἰγυπτίων καὶ εἶδον τὸν βυθὸν τάφον γεγεννημένον, τότε εἰς εἰδωλοατρείαν ἐτράπησαν, καὶ τὴν θάλασσαν διαβάνας ἀκινδύνως, εἰς τὴν γῆν ἐναυάγησαν, ἔθεν ὁ Θεοῦ στρατηγὸς Ἐπαμεινώνδας, ἄριστα τούτο εἰδῶς, Δακεδαίμονιους νικήσας, τῇ ἐξῆς ὥφθη τὰς φίλους κατηφῆς; καὶ στυγνός; τῶν δὲ ἐρωτηθέντων: « Μὴ τι λυπηρὸν συνέβη; » ἀπεκρίντο: « Οὐχί, φησὶ, ἀλλὰ χθὲς ἠτθόμην ἑαυτὸν μείζον ἢ καλῶς ἔχειν φρονήσαντα· διὸ σήμερον τὴν ἀμετρίαν κολάζω 70 τῆς χαρᾶς καὶ νίκης ἐκουσῶς, μήπω; ἐκ τούτης εἰς λύπην καὶ ἤταν ἀκούσιον κατιντίσω. » — « 71 Καὶ γὰρ πᾶς ὁ ὕψων ἑαυτὸν ταπεινώθησεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψώθησεται. »

Σ. Βασιλεία Μανασσῆ.

LX. Regnum Manasses.

72 Μετὰ δὲ Ἐζεκιᾶν ἐβασίλευσε Μανασσῆς, (3) υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἐτη 68. (2) Ὁ; παρανομώτατος ὑπὲρ πάντας τοὺς ἐμπροσθεν βασιλεῖς ὑπάρχων ἐπὶ εἰλωλομανεῖς τε καὶ αἱματεκχυσίαι, καὶ τὸν

Post Ezechiam regnavit Manasses filius ejus et fecit malum eorum Domino et mortuus est anno regni sui quinquagesimo quinto. Is impietate omnes superiores reges superavit, simpliciorum cultu et homicidiis. Magnum illum Isaiam extra dissecuit

Variae lectiones et notae.

60 ἀλαζονεῖας διαδέχεται cod. 61 II Par. xxxii, 25. 62 Ps. cxxx, 1. 63 ἐξεπαρήθη cod. LXX. 64 Ps. lxxviii, 15. 65 Ps. cxviii, xl. 66 ἐπιδρομῆ καὶ αὐτοθεῆ π. λαβεῖν? 67 κολάζων Cod. 71 Matth. xxi, 12. 72 697 (4489) Ccd. 191, 12-195, 3; II Reg. xxi, 1; II Par. xxviii, 1.

et Hierosolymam cruore injuste fuso inundavit et a colendis simulacris nihil Amorrhæis concessit. Adem Dei incestavit, constituens in ea quadrifrontem Jovis imaginem, neque ullam haruspices consulendi, veneficia tractandi, obscena agendi, omnem denique mali speciem tentandi, intercapedinem fecit. Itaque irato Deo Niniven urbem captivitatis captivus abductus est a Marodach, Assyriorum rege. De quo Josephus ait : Illum captum, æreisque catenis constrictum in captivitate abduxit. Manasses autem intellexit in tormentis se justas dare pœnas et vera respiciencia motus est, eumque statim Deus in gratiam recepit et Jerusalem reduxit. Ille autem reversus omnia idolorum sana evertit, templum Dei purificavit, legem custodivit et piam vitam duxit.

ἔξιπαμψεν ὁ δὲ ἐπανελθὼν, πᾶσαν μὲν εἰδωλικὴν καὶ τὴν νόμον ἐφύλαξε, καὶ εὐσεβῶς ἐδίωκεν 17.

In Constitutionibus apostolicis pariter scribitur: « Manasses filius Ezechie fecit malum coram Domino supra omnes reges qui illum præcesserant, ut ait Scriptura : Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum; ceperuntque Manassen et vincitum catenis atque compedibus [duxerunt in Babylonem. » Et erat catenis æreis constrictus in carcere et illi dabatur exiguus panis et aqua parce tantum ut vitam posset sustinere. Valide constrictus multaque patiens « quasi vultum Domini Dei et deprecatus est dicens : Domine omnipotens, Deus patrum nostrorum Abraham et Isaac et Jacob » et cætera, et audivit Deus vocem ejus et vincula dirupit et remisit illum in Jerusalem, in regnum ejus, et servit Manasses Domino Deo soli, ex omni corde suo et computatus est inter justos. » O Dei benignitatem ! non est enim majus idololatria peccatum; hæc siquidem est impietas adversus Deum, et tamen ob sinceram completamque penitentiam condonatur ! Miranda igitur Dei mansuetudo qui talia tantaque patrum, tot per dies, in puncto temporis venia dignam existimaverit. In omne genus iniquitatum ingressus erat; audite enim quid dicat Scriptura : « Et instauravit Manasses excelsa quæ demolitus fuerat Ezechias pater ejus, construxitque aras Baalim et fecit lucos » ut fecit Achab rex Israel « et adoravit omnem militiam cœli et coluit eam. — « Engastrimythos fovit, sectabatur auguria, maledicis artibus inserviebat. » Vocat militiam cœli solem, lunam astraque; augurationem, per sermones inquisitiones; engastrimythiam, e ventre pseudoprophetas extractas; ominationem, ab avibus in-

μέγαν Ἡσαΐαν πρίσας, καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ αἵματι θύων πληρώσας, οὐχ ἤττον εἰδωλοκράτησι τῶν Ἀμορραίων. Καὶ (μέντοι καὶ) τὸν οἶκον Κυρίου καταμολύνας καὶ τετραπρόσωπον εἰδωλον τοῦ Διὸς ἐν αὐτῷ στήσας, οὐ διέλιπεν οἰωνιζόμενος καὶ φαρμακεύων καὶ 168 αἰσχουργῶν (καὶ πᾶν εἶδος κακίας δι' ὑπερβολῆς μανίας (42b) διαπραττόμενος. (3) Διὸ καὶ κατὰ (τὴν) θεῖαν ὄργην συλληφθεὶς ὑπὸ Μαρδοχ, βασιλέως (Ἀσσυρίων), δέσμιος εἰς Νινευὶ (τὴν πόλιν αἰχμάλωτος;) ἀπήχθη 18. (4) (Περὶ οὗ φησι καὶ Ἰώσηπος, ὅτι συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀσσυρίων) καὶ χαλκοῖς δεσμοῖς αὐτὸν ὑποβάλον (αἰχμάλωτον ἀπήγαγον καὶ εἰς συναίς ἐπὶ 19 τοῖς πλημμελήμασιν ἀξίαν εἰληγεῖναι τὴν τιμωρίαν καὶ) δι' εὐκλεινοῦς μετανοίας δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ, (παραχρημα) τὸν βασιλέα (ὁ Θεὸς) ἠγάθηνα 19, εἰς Ἱερουσαλήμ αὐτὸν κατέστρεψε σκηνὴν, τὸ δὲ ἱερὸν 19 τοῦ Θεοῦ ἤγειρε,

18 (5) Ἀσασίως δὲ ἐν ταῖς Διατάξεσι τῶν ἀποστόλων οὕτως γέγραπται : Μανασῆς, υἱὸς Ἐζεκιου, ποιήσας τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου ὑπὲρ πάντας, τοὺς ἐμπροσθεν αὐτοῦ, καθά φησιν ἡ Γραφή, 19 ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτὸν Κύριος, τοὺς ἀρχοντας τῆς δυναμείας τοῦ βασιλέως, καὶ δέσαντες αὐτὸν ἐν πίδαις 20 χαλκαῖς, ἀπήγαγον εἰς Βαβυλώνα. » Καὶ ἦν δεδεμένως καὶ σιδηρωμένος 21 ἐν οἴκῳ φυλακῆς, καὶ εἰδοτο αὐτῷ ἐκ πιτύρων ἄρτος 22 βραχύς καὶ ὕδωρ ὀλίγον σὺν ὄξει ἐν μέτρῳ 23 πρὸς τὸ ζῆν αὐτὸν καὶ μόνον. Συνεχόμενος 24 δὲ σφόδρα καὶ ὀδυνώμενος 25 ἐζήτησε τὸ πρόσωπον Κυρίου τοῦ Θεοῦ — εἰ 26 καὶ προσήξατο ἰλέγων 27 : Κύριε παντοκράτωρ, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν τοῦ Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακώβ, » καὶ τὰ ἐξῆς. « Καὶ ἐπακούσας 28 ὁ Θεὸς τῆς φωνῆς αὐτοῦ, » καὶ διαλύσας τὰ δεσμά αὐτοῦ, « ἀπέστρεψεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. — Καὶ λατρεύσας 29 Κυρίῳ τῷ Θεῷ μόνῳ ἐξ ὅλης καρδίας αὐτοῦ, ἐλογίσθη δίκαιος. » — (6) Ὁ φιλανθρωπίας Θεοῦ, ὅτι μετῶν 169 εἰδωλοκρατίας οὐκ ἔστιν ἀμαρτία· εἰς Θεὸν γὰρ ἔστιν ἡ δυσέθεια, ἀλλ' ὁμῶς καὶ αὐτὴ διὰ γνησίας καὶ ὀλοφύχου μετανοίας συγκεχώρηται. Καὶ γὰρ ἄξιον θαυμάσαι τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, πῶς τὸν τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα πλημμεληκότα χρόνις τοσαούτοις, ἐν μίᾳ καιροῦ ῥοπή συγγνώμης ἤξιωσεν. Ἔτι 30 γὰρ πᾶν εἶδος κακίας μετήλθεν ἀκουσον εἰ φησιν ἡ Γραφή 31 : Καὶ ψυχόδομησε Μανασῆς τὰ ὑψηλά, ἀ κατέστρεψεν Ἐφέσιας, ὁ πατήρ αὐτοῦ, καὶ ἀνέστησε θυσιαστήριον τῇ Βάαλ, καὶ ἐποίησεν ἔλση, καθὼς ἐποίησεν Ἀχαάβ, ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ, καὶ προσεκύνησε πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ καὶ

Variae lectiones et notæ.

17 ὑπὸ Μαρδοχ βασιλέως Ced. 18 σ. ἐν οἷς κακοῖς ἔστιν Jos. A. 10, III, 2. 19 ἀγαθῶνα cod. 20 καὶ τὸν ναὸν ἡγ. καὶ τὴν πόλιν ἐκάθηρε, κ. τ. λ. Jos. 21 Ἐν τοῖς χρόνοις Μανασῆ ἡ βασιλεία τῶν Ἀθηναίων καταλύθη (Σχόλιον). 22 Const. II. 22, 170 D. 23 II Par. xxxiii, 11. 24 π. καὶ ἡγ. εἰς B. II Par. π. χ. καὶ ἡγ. αὐτὸν εἰς B. Const. 25 εσσιδήρ. cod. — κατὰ σερ. δ. οὗς Const. 26 ἐν II σταθμῷ Const. 27 ὡς ζῆν ἄ. καὶ ἦν σ. καὶ ὄξ. σ. καὶ ὡς βιαίως ἐθλίβη Const. 28 σὺν δ. ὄλ. Const. 29 II Par. xxxiii, 12. 30 II Par. xxxiii, 15. 31 Oratio Manassis. Σχόλιον Ἰστορηταὶ παρὰ Ἀφρικανῶν, ὅτι ἐντῷ ζῆν τὴν ὄξην τὸν Μανασῆν, τὰ δεσμά διεβράβησαν σιδηρὰ ὄντα. 32 Καὶ ἐπήκουσε τῆς φ. ἄ. κς καὶ ἐτάκθησαν πάντα τὰ περὶ αὐτὸν εἰδηρὰ καὶ ἐπεστρ. Const. 33 καὶ ἐλάτρευσε μ. κψ τῷ Θεῷ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἄ. καὶ ἐ. δ. Const. 34 Ἐπὶ 2 II Par. 35 xxxiii, 5.

ἰδοῦλευσεν αὐτοῖς, » — ⁹⁹ « καὶ ἐποίησεν ἐγγαστρι-
 μύθους, καὶ γνώστας ἐπλήθυνεν καὶ ἐκλήθονίζετο »
 στρατιάν μὲν λέγει τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἥλιον καὶ τὴν
 σελήην καὶ τοὺς ἀστέρας, κληδονισμὸν δὲ τὰς διὰ
 τῶν λόγων παρατηρήσεις, γαστριμυθίαν δὲ τὰς διὰ
 τῶν πτηνῶν περιεργείας, γνώστας δὲ τοὺς δι' ἡπατος
 ἢ ἄλλως πῶς μαντευομένους καὶ προφητεύοντας
 δαιμονίως, περὶ ὧν εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς Ἰερემίαν ¹⁰⁰ :
 « Ὁράσεις ψευδεῖς, καὶ μαντείας, καὶ οἰωνίσματα,
 καὶ προαιρέσεις καρδίας αὐτῶν (43) αὐτοὶ προφη-
 τεύουσιν. » ¹⁰¹ (7) « Τῶν γὰρ προφητειῶν, ὡς φησὶν
 ὁ μέγας Χρυσόστομος, ἡ μὲν ἐστὶ πνευματικὴ, ἡ δὲ
 διαβολικὴ· λέγονται γὰρ παρ' ἐκείνοις ὁμωνύμως·
 προφητεῖαι· ἡ δὲ μέση τούτων, φυσικὴ τῆς ἡ τεχνικῆς,
 ἡ δὲ κοινὴ καὶ δημώδης. Τῆς μὲν ὄν πνευματικῆς
 κρηγοριμένως· μὲν τοῖς ἁγίοις μέτεστιν, δι' οἰκονο-
 μίας δὲ τοῖς μὴ τοιοῦτοις ὡς τῷ Φαραῶν, καὶ Βα-
 λαάμ, καὶ Ναβουχοδονόσωρ, καὶ Καϊάφα, τῆς δὲ
 διαβολικῆς τοῖς τούτου μόνον θεραπευταῖς· αὐτοῦ
 γὰρ οἱ ἀλευρομάντεις καὶ κριθομάντεις, καὶ ἡ διὰ
 τῶν μυρίων τὰ θεῖα μαντευομένη Πυθία, καὶ ἡ διὰ
 δρυδός, καὶ ἡ Δοδώνης ἰέρεια· καὶ μέντοι καὶ ἡ διὰ
 σκλάβων καὶ πτήσεων ὀρνέων καὶ κλαγγῶν, συμ-
 βόλων τε καὶ πταρμῶν, κληδόνων καὶ βροντῆς, μυῶν
 τε καὶ γαλῆς, καὶ τρισμῶν φύλου, καὶ ὤτων ἤχου,
 καὶ παλμῶν σώματος, καὶ δι' ὀνόματος νεκρῶν, καὶ
 μυρίων τοιούτων· ἡ γὰρ δι' ὀνείρων καὶ παρ' ἡμῶν
 διὰ κατοχῆς **170** μὲν καὶ αὐτῆ, ἡ δὲ πρόγνωσις
 αὐτοῖς, οὐ δι' ἀρετῆς ὡς ἡμῖν, ἀλλὰ διὰ τινος κα-
 κοτεχνίας· καὶ ὁ μὲν Θεὸς προλέγων καὶ λύσιν ¹⁰²
 ὑποτίθεται, καὶ τὸ πέρας μετὰ πάσης ἀκριβείας
 γίνεται· ἐκείνοι δὲ κατὰ συμβεδικῶς ἐν τισὶν ἀλη-
 θεύσαντες, ἐν τοῖς πλείοσι δὴμαρτον. Καὶ τοιαύτη
 μὲν ἡ τε θεῖα καὶ διαβολικὴ προφητεία. Φυσικὴ δὲ
 ἡ τῶν ἀλόγων· χελιδόνες γὰρ καὶ γερανοὶ καὶ μύρ-
 μηκες ἐπίοντος χειμῶνος ἀισθάνονται, ἔχινος τε καὶ
 ἀλεξούνας, φύσαι τοῦτο κτησάμενοι. Ἡ δὲ τεχνικὴ
 προφητεία παρὰ λαοῖς καὶ συμβόλοις καὶ κυβερ-
 νήταις· οἱ μὲν γὰρ ἀβρώστειας καὶ τὰς λύσεις τού-
 των προλέγουσιν· οἱ δὲ πνευμάτων μεταβολῆν, οἱ δὲ
 τοῦ μέλλοντος συνέπαιν ¹⁰³ καταστοχάζοντες ¹⁰⁴. Ἡ δὲ
 κοινὴ καὶ δημώδης τοῦ μέλλοντος γνῶσις, οἷον ὅτι
 μετὰ μῆνας γ' ὁ χειμῶν γίνεται· πάντες γὰρ ἔχουσι
 τὰς περιόδων προτηρήσεις· οὐδὲν γὰρ, εἰ καὶ δαι-
 μονες πρόγνωσιν ἔχουσιν ¹⁰⁵ ὅπου γε καὶ μύρμηκες
 ἔχουσι· καὶ δεῖνοι ἄνθρωποι τοῦ μέλλοντος κατα-
 στοχασταὶ εἰσιν, ἀλλ' οὐχ ὡς πάντως πάντα εἰδέναι,
 ἐπεὶ καὶ ὁ διάβολος προσφήτευσεν εἰπὼν ¹⁰⁶ : « Τοῦ
 γινώσκαι καλὸν καὶ πονηρὸν, » καὶ ἐγένετο. Καὶ
 πάλιν ὁ Βαλαάμ προσέειπεν, ὅτι ἰ Πόρνος εἰσήσεν, καὶ
 προδοθήσεται δι' αὐτῶν Ἰερουσαλήμ ¹⁰⁷, καὶ ἐγένετο
 καὶ οὐδὲν παράδοξον αἰ τοιαῦται προφητεῖαι ἔχουσιν.

A vestigationes; iucantatores, eos qui per viscerum
 inspectionem aut alio medio prophetant et diabo-
 lica ominantur. De quibus Deus ad Jeremiam ait :
 « Visionem mendacem et divinationem et fraudu-
 lentiam et seductionem cordis sui prophetant vo-
 bis. » Prophetiæ enim, ut dicit magnus Chryso-
 tomus duplex genus est; unum divinum, alterum
 diabolicum; eodem autem nomine ab hominibus
 vocantur. Est autem et tertia prophetia quæ est in-
 ter duos media et est a natura vel ab arte et com-
 munitis est hominibus. Divinum prophetiæ genus
 sanctis præsertim datur, et ordinatione divina ali-
 quando viris non sanctis, ut Pharaoni, Balaam,
 Nabuchodonosor et Caiaphæ; diabolicum autem iis
 solis qui huic arti nefandæ sunt dediti. Huic vero
 arti student et vates, et augures, et per plantas di-
 vina portendens Pythia, et per quercum Dodonia
 sacerdos. Illa etiam est diabolica prophetia quæ vi-
 sceribus auspiciis, symbolis, sternutationibus, præ-
 sagis clamoribus, tonitruum fragoribus, musculi-
 mustellis, acutis ligni sonis, aurium tinnitu, corpo-
 ris fremitu, mortuorum evocatione, multisque ejus-
 modi artibus utitur. Ejusdem naturæ sunt nobis
 quoque somniorum interpretationes; præsentia au-
 tem ab iis non sicut apud nos ex virtute, sed e
 maleficio aliquo deducuntur. Deus quando futu-
 ra denuntiat, solutionem promittit, resque den-
 untiate maxima cum diligentia fieri solet. Isti
 vero homines aliquando fortuito veritatem prænu-
 tiant, sæpius autem mendacium. Ea est divina at-
 que diabolica prophetia. Naturalis prophetia ad
 animalia ratione carentia pertinet. Hirundines;
 grues et formicæ præsentunt, pariter et echini et
 alcyones quadam arte, peritia ab ipsa natura iis
 insita. Prophetia vero quæ ab arte fit ad medicos,
 duces et gubernatores pertinet; quorum alii invale-
 tudines mortisque prænuunt, alii ventorum
 mutationes, alii futuri consequentiam vaticinantur.
 Communis autem ac vulgaris futuri scientia hæc
 est, verbi gratia, tribus mensibus elapsis hiems fieri
 solet; omnes enim quæ statuto tempore eveniunt,
 speculantur, quid mirum si ipsi dæmones præ-
 scientiam habeant quam et formicæ possident?
 Periti homines futura vaticinantur, sed omnia non
 omnino certo noverunt. Diabolus de homine pro-
 phetavit dicens: « Scientiam boni et mali » habe-
 bit, et factum est ita. Iterum Balaam prædixit se
 malos concitaturum a quibus Jerusalem vastaretur,
 et factum est ita. Inde conjectura naturalis melior
 est tali prophetia, illæ tamen prophetiæ nihil in-
 credible habent.

οὕτως, ὅπερ στοχασμός ἐστι μᾶλλον ἢ πρόβησις·

Varie lectiones et notæ.

⁹⁹ II Par. xxxiii, 6. ¹⁰⁰ Jer. xiv, 14. ¹⁰¹ vi, 511 A Ὅσαπερ γὰρ τρία εἶδη προφητείας εἰρήκαμεν πάσαι
 ὅτι α' μὲν εἶδος προφητείας τὸ εἶπεναι, β' δὲ τὸ δι' ἔργου, γ' τὸ δι' ἔργου καὶ λόγου? ¹⁰² καὶ τὴν λύσιν cod.
¹⁰³ συνέσαι cod. ¹⁰⁴ καταστοχάζουσιν? ¹⁰⁵ ἔχειν codex. ¹⁰⁶ Gen. iii, 5. ¹⁰⁷ Num. xxiv, 24? Ἰσραήλ (Mar-
 ginalis.) A secunda manu leguntur erasa quædam ἐν τῷ ἀναγινώσκειν τῶν αὐτῶν εἰσθ.

LXI. Regnum Amos.

Post Manassem regnavit Amos filius ejus, et fecit malum in conspectu Domini et occisus est in domo sua, cum regnasset duos annos. Quo tempore Midas ille Phrygius innotescebat. Qui cum ascendisset in currum suum ut ad quemdam locum tenderet, curru subito stante cursui finem imposuit ibique urbem condidit quam Ancyram vocavit (ancyra enim est anchora ferrea, navis fluvialis). Hunc aures asininas habuisse dicunt. Non alienum mihi videtur inquirere qua de causa Deus, cum Nabuchodonosor et Manasseu castigasset, eos in regnum denuo restituerit; Balthasar vero et Amos subito et regno et vita ut venia indignos inglorie spoliaverit. Sane quia hi, patrum suorum facinora et impietatem imitati, non autem eorum poenitentiam et resipiscentiam, ideo justus Judex eos, dicto tempore, spoliavit, nullaque venia dignos aestimavit. Quia Deus omnia dicta prænovit et cognoscit cujusque mores et sententiam scrutans corda et renes, et intelligens omnia facta nostra, et omnium poenitentiam prævicens, sic eos habuit, vidensque eorum impietatem usque ad mortem perseverantiam, facinora ab iis perpetrata et cordis duritiam ultus est. Quod in Constitutionibus apostolicis significans, sermo divinus ait: « Si quis ex industria peccatorem tentans Deum, quasi non sit vindictam a peccatore exacturus, hic veniam non accipiet etsi in corde suo dixerit: Me ipsum sanctificabo, et a perverse corde in conversionem redibo, et poenitentiam agam. Talis fuit Amos Manassis filius; ait enim Scriptura: « Cogitavit Amos Manassis filius cogitationem transgressionis, et dixit: Pater meus a juventute sua multa fecit contra legem et in senectute poenitentiam egit, et ego, nonne sequar desideria animæ meæ et postea ad Dominum redibo? Et cum fecisset malum coram Domino, percussit eum Dominus subito. Unde quam verum est dicere: « Horrendum est incidere in manus Dei viventis. » — « Quis fortis corde Domino restitit, » ait propheta, « Sapiens corde est et fortis robore; quis restitit ei et pacem habuit? » Unde multa cum sapientia exclamat David dicens: « Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione. » Quod bene interpretans ait Apostolus: « Videte, fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis, discedendi a Deo vivo; sed advertamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. »

« Σήμερον, εὖν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ

A

ΣΑ'. Βασιλεία Ἀμώς.

Μετὰ δὲ Μανασσῆν ἐβασίλευσεν Ἀμώς, (δ) υἱὸς αὐτοῦ, (καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ ἀίχμῃ αὐτοῦ, βασιλεύσας) ἔτη β' (2). Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Μίδας ὁ Φρυγίας ἐγνωρίζετο (δοτι; διέλαβέ ποτε τὸ αὐτοῦ ἄρμα καὶ ἐλθὼν εἰς τινα τόπον, καὶ τὸ ἄρμα περαιτέρω μὴ προβαῖνον, ἔστη τοῦ δρόμου, καὶ κτίσας ἐκεῖσε πάλιν, ἐκάλεσεν αὐτὴν Ἀγκυραν, 171 Ἀγκυρα γὰρ, σιδηρῖον κλοῖου ποταμίου, ἐπισχόν (43^b) τὸ ἄρμα, ἔστησε τὸν Μίδαν), ὅτινα ὧτα ἔχειν εἶναι Ελεγον. (3) Ἄξιον τοίνυν ἐπαπορήσαι τί δήποτε τὸν Ναβουχοδονόσωρ καὶ τὸν Μανασσῆν ὁ Θεὸς παιδεύσας, εἰς τὴν βασιλείαν πάλιν αὐτοὺς ἐπανήγαγε, τὸν δὲ Βαλτάσαρ καὶ τὸν Ἀμώς ἀδικὰ τῆς βασιλείας καὶ τῆς ζωῆς αἰσχίστως καὶ ἀσυγγνώστως ἀπέστειλεν. Ἄλλ' εὐδὴλον διὰ τὸ τὴν πατρικὴν ἀσέθειαν καὶ κακουργίαν αὐτοὺς μιμήσασθαι καὶ μὴ σωφρονισθέντας ἐκ τῆς ἐκείνων παιδείας καὶ τιμωρίας, τὴν δὲ μετάνοιαν αὐτῶν καὶ ἐπιστροφὴν μὴ ζηλώσαντας· εἰκότως οὖν ὁ δίκαιος Κριτὴς ἐπ' ἐκείνους μὲν βραχὺ χρόνῳ τὴν βασιλείαν περιώρισεν, τούτους δὲ οὐδεμιᾶς ἤξιωσε συγγνώμης· Ἄλλ' ὥστε δὲ καὶ πάντα προορῶν ὁ Θεὸς τὰ ἐπόμενα, γινώσκει ἐκάστου καὶ τὸν τρόπον καὶ τὴν γνώμην, ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς, καὶ συνιῶν εἰς πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν, διὰ τοῦτο πάντων ἐκείνων μὲν προειδώς τὴν μετὰ μέλειαν, οὕτως τὰ κατ' αὐτοὺς φρονόμησεν, τούτων δὲ προβλέπων τὴν μέχρι τέλους ἀσέθειαν, τῷ θανάτῳ καταλύει τῆς κακουργίας καὶ σκληροκαρδίας καὶ δυστροπίας τὴν αὐξήσιν. (4) Ὅσαρ οὖν καὶ ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς Διατάξεσιν ὑπεμφαινῶν ὁ Θεὸς λόγος, οὕτω πῶς φησὶν: « Ἐὰν δὲ τις ἐκ παρατάξιως ἁμαρτάνων πειράζει τὸν Θεὸν, ὡς μὴ ἐπιξιόντα τοῖς πονηροῖς, ὁ τοιοῦτος ἀρεσιν οὐχ ἔξει· κἄν λέγη παρ' ἑαυτοῦ: Ὅσαί μοι γέροντο, ὅτι πορεύσομαι ἐν τῇ ἀναστροφῇ τῆς πονηρίας μου καρδία; (καὶ τότε μετανόησῃ) τοιοῦτος γὰρ ἔγένετο Ἀμώς, ὁ τοῦ Μανασσῆ υἱός· φησὶ γὰρ ἡ Γραφή: Καὶ παρελογίσατο Ἀμώς (ὁ τοῦ Μανασσῆ υἱός) λογισμῶν παραβάσεως καὶ εἶπεν: Ὁ πατήρ μου πολλὰ ἐκ νεότητος παρενόησεν καὶ ἐν γῆρῳ μετενόησεν· καὶ νῦν ἐγὼ πορεύσομαι καθὼς ἐπιθυμῶ ἢ φυγῆ μου, καὶ ὑστερον ἐπιστρέψω πρὸς Κύριον. Καὶ ποιήσας τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, ἐξωλόθρευσεν αὐτὸν ἐν 172 τάχει. — (5) Αἰὶδὸν δὲ λαοπῶν ὄντως ἀληθῶς εἰπαῖν: « Θεοδρὸν τὸ ἐμπροσθεν εἰς χεῖρας Θεοῦ ἔωπυσε. » — « Τίς γὰρ, φησὶν ὁ προφήτης, σκληρὸς γενόμενος, ἀναντίον Κυρίου ὑπέμεινε; » Ὅθεν ἐπιθεῖς ἀυτῷ ἀσπίστα λόγια: « σκληρύνετε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῇ καρ-

Variae lectiones et notæ.

^a 642 (4556) Ced. 195, 4; II Reg. xi, 18, 19; II Par. xxvii, 21. ^b Περὶ Ἀγκυρας τῆς πόλεως. Ced. 195, 5 ὁ Φρυγίας βασιλεὺς ἐτελεύτησε, ὅτινα ε. ἐ. ὁ. ^c Ἀγκυραν ἥτις ἐστὶ καὶ λέγεται ἄχρι τῆς σήμερον Ἀγκυρα τῆς Φρυγίας Παλαιανῆς ced. ^d ἐπισχόν ced. ^e Ps. vii, 9. ^f Τοῦτο εἰρηται ἐν τῇ β βίβλῳ τῶν Διαταγῶν ἐν κεφαλῇ κ' (κγ'). ^g ἁμαρτάνη πειράζων Const. ^h κ. μου τῆς π. Const. ⁱ τίς Const. ^j καὶ Const. ^k Καὶ οὐκ ἐταπεινώθη ἐναντίον Κυρίου ὡς ἐτ. M. ὁ πατήρ αὐτοῦ, ὅτι υἱὸς αὐτοῦ Ἀμῶν ἐπέθρυσε πλημμέλειαν II Par. xxviii, 25. ^l ἐν γῆρῳ μετέγνω Const. — καθά Const. ^m ἐποίησε Const. ⁿ παρὰ πάντας τοὺς γενόμενους; ἐμπροσθεν αὐτοῦ καὶ Const. ^o κ; ὁ θ; Const. ^p Heb. x, 51. ^q Job. ix, 4. ^r 1^a. xcv, 7, 8.

κακραζῶ, ὁ ἕπερ εὐλόγως ἐρμηνεύων δ' Ἀπόστολός φησιν ²¹· « Βλέπετε, ἀδελφοί, μήποτε ἔσται ἐν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος, ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν μέχρις ἂν τὸ σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκλυνουθῆ τις ἐξ ὑμῶν ἀπ' αὐτῆς τῆς ἁμαρτίας. »
XB'. Βασιλεία Ἰωσίου. A **LXII. Regnum Josiæ.**

²² Μετὰ δὲ Ἀμὼς ἐβασίλευσεν Ἰωσίας, υἱὸς αὐτοῦ, ἐτῶν ὑπάρχων ὀκτώ, καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐτελεύτησε τοξευθεὶς ἐν τῷ πολέμῳ, βασιλεύσας ἔτη λα'. (2) Ὁ γὰρ ²³ Νεχαῶ, βασιλεὺς Αἰγύπτου, κατὰ τῶν Ἀσσυρίων στρατεύσας, ἐπικουρῆσαι τοῖς Ἀσσυρίοις οὗτος ἐσπούδαζεν ²⁴, ὅθην φησὶν Ἐσδρας· « Καὶ εἶπεν (44') βασιλεὺς Αἰγύπτου πρὸς Ἰωσίαν· Τί ἐμοὶ καὶ σοί, βασιλεῦ τῆς Ἰουδαίας; Οὐχὶ ²⁵ πρὸς ²⁶ σὲ ἐξαπίσταλμαὶ τοῦ πηῆσαι πόλεμον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου. Καὶ νῦν Κύριος μετ' ἐμοῦ ἐστιν. Ἀπόστηθι καὶ μὴ ἐναντιοῦ τῷ Κυρίῳ. Καὶ οὐκ ἀπέστρεψεν ἀπ' αὐτοῦ Ἰωσίας, ἀλλὰ ²⁷ (πολεμῆν αὐτὸν ἐπεχείρησεν, οὐ προσέχων βῆματι Ἰερεμίου τοῦ προφήτου λαλοῦντος· ἐκ στόματος Κυρίου· καὶ) συνστήσατο πρὸς αὐτὸν πόλεμον ἐν τῷ πεδίῳ παρὰ γνώμην Θεοῦ, καὶ τοξευθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ· « Ἐξαγάγετέ με, ὅτι ἐπόνεσα σφῶδρα. » Καὶ εὐθὺς ἀποστρέφαντος ²⁸ αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὴν βίον καταλλάξαντος, ἐγένετο πένθος **173** μέγα κατὰ πᾶσαν τὴν Ἰουδαίαν, καὶ μᾶλλον Ἰερεμίας ἐθρήνησεν ὑπὲρ Ἰωσίου. » (3) Ὅς καὶ δικαιοτάτος ὑπὲρ τοὺς ἔμπροσθεν αὐτοῦ βασιλεῖς γέγονεν. Καὶ τοῦ νόμου ²⁹ Κυρίου ἀναγινωσκόμενος ἀκριθῶς, ἀκούσας καὶ λίαν ἀθυμήσας, εἰδὼς τοῦτον ἐν τοσοῦτοις ἔτεσι καταπατούμενον ³⁰· « τὰ ἱμάτια διαβρόχης » καὶ ἐμφοβὸς γινόμενος, ἀπέστειλε ἑπὶ πρὸς Ὀλδαν τὴν προφήτιν· « πικρὰν ἔσθλα, τί βούλεται Κύριος περὶ αὐτοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ. Ἡ δὲ φησὶ ³¹· « Τάδε λέγει Κύριος· Ἄνθ' ὧν [ὅτι] ἠπαλύθη ἡ καρδία [σου] καὶ ἐνετράπη ἀπὸ προσώπου μου ³², ὡς ἤκουσας ὅτι ³³ ἐλάλησα ἐπὶ τὴν τόπον τοῦτον καὶ ἐπὶ τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτὸν, τοῦ εἶναι εἰς ἀφανισμόν καὶ ³⁴ κατάραν, καὶ διέβροχης τὰ ἱμάτιά σου καὶ ἐκλαύσας ἐνώπιόν μου, ἰδοὺ προστίθωμι σε ³⁵ πρὸς τοὺς πατέρας σου ἐν εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ἔσθαι πᾶσι τοῖς κακοῖς οἷς ἐπάξω ἐπὶ τὴν τόπον τοῦτον. »

Ἐξίνδε zelo divino accensus, non modo idola atque abominaciones contrivit e sedibus, sed et cultores eorum alios vivos perdidit, alios mortuos in bustis cremavit. Cumque tumulum conspexisset sub quo vir Dei jacebat, ait : « Quis est titulus isto quem vides? » Responderuntque ei cives urbis illius : « Sepulcrum est hominis Dei quod venit de Juda et prædixit verba hæc super altare Bethel. » Et ait : « Dimittite eum, nemo commoveat ossa ejus. » Sed et pythones et hariolos et pseudoprophetas et

Varie lectiones et notæ.

²¹ Heb. iii, 42, 43. ²² 652 (4556) Cod. 193, 7-197, 10; II Reg. xxi, 1; II Par. xxiv, 21. ²³ Τοῦ γὰρ βασιλέως — στρατεύσαντος? ²⁴ ἐσπούδαζεν cod. ²⁵ οὕτως cod. ²⁶ οὐκ ἐπὶ II Par. ²⁷ ἀλλ' ἢ π. ἀ. ἐκραζῶθη καὶ οὐκ ἤκουσε τῶν λόγων Νεχαῶ διὰ σ. Θεοῦ καὶ ἤλθε τοῦ πολεμῆσαι ἐν τῷ π. Μαγδού καὶ ἐτόξευσαν οἱ τοξόται ἐπὶ βασιλέα Ἰωσίαν· καὶ ἐ. ὁ βασιλεὺς τ. π. ἀ. II Par. ²⁸ ὑποστρ. cod. ²⁹ τὸν νόμον — ἀναγινωσκόμενος cod. ³⁰ II Reg. xxi, 11, 14. ³¹ II Reg. xxi, 18 20. ³² μου οἶμ. ³³ βρα ἐλ. 19. ³⁴ εἰς 19. ³⁵ σου καὶ συναχθήσῃ εἰς τὸν τάφον σου ἐν εἰρήνῃ καὶ οὐκ ὀφθήσεται ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου ἐν π. τ. κ. οἷς ἐγὼ εἶμι ἐπάγων]. ³⁶ Reg. xxiii, 16. ³⁷ II Reg. xxiii, 25.

omnem abominationem et immunditiam quæ in A Jerusalem erant abstulit Josias; et reversus est ad Dominum, in omni corde suo, et in tota anima sua et in universa virtute sua, juxta omnem legem Moysi. Itaque festum Pascha celebravit quod simile in Israel non fuit a diebus Josue filii Nave et Samuelis prophetae: in eo enim obtulit super altari pecora duo millia et sexcenta, bovesque trecentos. Et directa sunt opera Josiae in conspectu Domini sui, in corde pietatis pleno, et et similis non fuit ante eum rex, neque post eum surrexit similis illi. — Verumtamen non est aversus Dominus ab ira furoris sui magni quo iratus est furor ejus contra Judam, propter irritationes quibus provocaverat eum Manasses.

Hæc circa tempora Byzantium a Byzothraciæ B regē conditum est et innotuit Samia Sibylla.

LXIII. Regnum Joachaz.

Post Josiam regnavit Joachaz, filius ejus, et fecit malum in conspectu Domini, et captus a Nechao Ægyptiorum rege ab eo in Ægyptum ductus est, ibique mortuus est cum regnasset mensibus tribus. Quo imperante, ut Josephus narrat, obtinuit ut Israeliticus populus a Juda tribu, quæ cæteris multo præstabat, et habitabat in urbe Jerusalem, Judæi diceretur. Urbs ipsa, quæ et Sion, vocata est Judæa, quæ prius appellabatur Jebus a Jebusais qui hanc regionem incoluerant. David hanc urbem Jerusalem nomine appellavit ex eventu quodam hoc nomen ei imponens; summo enim in monte posita est in qua Dominus apparuit Davidi in area Ernæ Jebusæi, cum ob imprudenter factam populi recensionem populus peste affligeretur. Mons enim Hebraica lingua Ar dicitur, urbs vero Salem. David cum hunc locum ad regiam ædificandam elegisset, Arsaalem appellavit, id est *pacis mons*; in Græcum autem sermonem ea vox tractata ob soni concinnitatem in Hierosolyma deflexit.

LXIV. Regnum Joachim.

Post Joachaz regnavit Joachim et fecit malum in oculis Domini. Cumque venisset Nabuchodonosor, Marodach successor, Judæamque in suam ditionem redegisset, ei tributum imposuerat; recusante autem vectigal Joachim, venit denuo in Jerusalem Nabuchodonosor, cepit regem et e muris projectum torqueri jussit, diuque insepultum reliquit; undecim annos regnaverat Joachim. De quo ait Jeremias: et Hæc dicit Dominus ad Joachim filium Josias regem Juda: Non plangent eum; vae homini isti: non concrepabunt ei: Vae Domine, et vae inclyte. Sepultura asini sepeliatur putrefa-

μηδεις κινήσει αὐτοῦ τὰ ὀστέα. » Καὶ μέντοι καὶ τοὺς ἔγγαστριμύθους, καὶ τοὺς ψευδοπροφήτας, καὶ πᾶν βδύλυγμα καὶ προσόχθισμα ἐν Ἱερουσαλήμ ἐξῆρε· « καὶ ἐπέστρεψε πρὸς Κύριον ἐν ὄλῃ καρδίᾳ καὶ ἰσχύϊ καὶ ἐν ὄλῃ ψυχῇ αὐτοῦ κατὰ τὸν νόμον Μωυσέως· » διὸ δὴ καὶ τὸ Πάσχα τοιοῦτον ἐποίησε ὅσον οὐ γέγονεν ἀπὸ χρόνου Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ Σαμουὴλ· ἐν ᾧ βόας μὲν ἔθυσσε χιλιάδας ἑβ', πρόβατα χιλιάδας λη' ⁶⁰. « Καὶ καταρθώθη, φησὶν, τὰ ἔργα Ἰωσίου ἐνώπιον Κυρίου ἐν καρδίᾳ πλήρει ⁶¹ εὐσεβείας. » — « ⁶² Καὶ γὰρ ὁμοίως αὐτῷ οὐκ ἐγενήθη ἔμπροσθεν αὐτοῦ 174 καὶ οὐκ ἀνέστη ὁμοίως αὐτῷ, πλὴν οὐκ ἀπεστράφη Κύριος ἀπὸ θυμοῦ ὀργῆς αὐτοῦ, οὐ ἐθυμώθη ἐν τῷ Ἰούδα ἐπὶ τοὺς παροργισμοὺς, οὐδὲ παρώργισεν αὐτὸν Μανασσῆς.

(4) Ἐπὶ ⁶³ τούτων τῶν χρόνων καὶ τὸ Βυζάντιον ὑπὸ Βύζου, βασιλέως τῆς Θράκης, ἐκτίσθη καὶ τῶν Μεγαρέων, καὶ Σίβυλλα ἡ Σάμιος ἐγνωρίζετο (44).

ΣΓ. Βασιλεία Ἰωάχαζ.

⁶⁴ Μετὰ δὲ Ἰωσίαν ἐβασίλευσε Ἰωάχαζ, υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ληφθεὶς ὑπὸ Νεχάω, βασιλέως Αἰγύπτου, ἀπήχθη εἰς Αἴγυπτον, ἐν ἧ καὶ ἀπέθανεν βασιλεύσας μῆνας γ' ⁶⁵. (2) ⁶⁶ Ἐφ' οὗ οἱ Ἰσραηλίται, καθὼς φησὶν Ἰώσηπος, ἐκ τοῦ περικρατῆσαι τὴν τοῦ Ἰούδα φυλὴν καὶ κατοικῆσαι τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ, οὗτοι μὲν ἐκλήθησαν Ἰουδαῖοι, ἡ δὲ πόλις, ἡ καὶ Σιών, Ἰουδαία, ἥτις πάλαι μὲν Ἰεβούς ἐλέγετο, διὰ τὸ τὸν Ἰεβουσαὶ κατοικῆσαι τὸν τόπον ἰκεῖνον, Δαυὶδ δὲ Ἱερουσαλήμ προσήγορεύσε διὰ τοῦ συμβεβηκότος ὀνόματος· τεχνασάμενος· ἐν ἔρει γὰρ ἐστὶν ὀψηλοτάτω κατοικοδομουμένη, ἐν ᾧ Κύριος ὤφθη τῷ Δαυὶδ ἐν ἄλων Ἐρνά τοῦ Ἰεβουσαίου ἐν τῇ θραύσει τοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἄλογον ἀπαρτίθμωσιν· καὶ τὸ μὲν ὄρος· τῇ Ἑβραϊκῇ φωνῇ λεγέται Ἄρ, ἡ δὲ πόλις Σαλήμ. Ὁ οὖν Δαυὶδ νέον τόπον εἰς βασιλεῖον κατασκευάζων, Ἀρσαλήμ ὠνόμασε, ὃ ἐστὶν ὄρος εἰρηῆς, Ἱερουσαλήμ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν παρενεγεγμένη διὰ ⁶⁷ τὴν καλλιφωνίαν ⁶⁸.

ΣΔ. Βασιλεία Ἰωακείμ.

⁶⁹ Μετὰ Ἰωάχαζ ἐβασίλευσε Ἰωακείμ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου· καὶ ἐλθὼν Ναβουχοδονόσωρ, ὁ διάδοχος Μαρδάχ, καὶ 175 πολιορκήσας τὴν Ἰουδαίαν, ὑπόφορον αὐτὴν ἐποίησεν. (2) Ἀθετήσαντος δὲ τὴν φορολογίαν Ἰωακείμ, ἦλθε πάλιν εἰς Ἱερουσαλήμ Ναβουχοδονόσωρ καὶ τοῦτον χειρωσάμενός τε, καὶ ἀνελὼν, καὶ ἀπὸ τοῦ τείχους ῥιφῆναι κελεύσας, ἄταφον ἐπὶ πολλὴν κατέλιπε χρόνον, βασιλεύσαντα ἔτη ια'. (3) Περὶ οὗ φησὶν Ἱερεμίας· « Τόδε λέγει Κύριος ἐπὶ Ἰωακείμ, υἱὸν Ἄχαζ ⁷⁰, βασιλεία Ἰούδα· Οὐαὶ ἐπὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον· οὐ μὴ κόψονται αὐτὸν, ὡ ἀδελφε, οὐδὲ μὴ

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁰ II Par. xxiv, 10, 16; III Esdr. i, 21. ⁶¹ πλήρης cod. ⁶² II Reg. xliii, 25, 26. ⁶³ Ὑπὸ cod. ⁶⁴ 608 (4587) Ced. 197, 10-198, 3. ⁶⁵ τριμήνον II Reg. xliii, 31; II Par. xxxvi, 2. ⁶⁶ A. II. V. 7. Ἐκλήθησαν δὲ τὸ ὄνομα ἐξ ἧς ἡμέρας ἀνέβησαν ἐκ Βαβυλώνης ἀπὸ τῆς Ἰούδα φυλῆς, κ. τ. λ. ⁶⁷ παρεκλήθηται διὰ cod. ⁶⁸ Ἐπίδαμος ἐκτίσθη καὶ μετωνομάσθη Δυρράχιον (Σχόλιον). ⁶⁹ 607 (4587) Ced. 198, 4-17; II Reg. xliii, 36; II Par. xxxvi, 5. ⁷⁰ υἱὸν Ἰωσία, Ies. xlii, 18, 19.

κλαύσονται αὐτὸν· οἱμοί, Κύριε, καὶ οἱμοί, ἀδελφεῖ, ἀλλὰ ταφὴν θνοῦ ταφήσεται καὶ συμψήφισθεις ῥιφήσεται ἐπὶ κείναια τῆς πόλεως· Ἱερουσαλήμ. » (4) Τότε καὶ Δανιὴλ ἀπύχθη καὶ οἱ γ' παῖδες, καὶ ἄλλοι τοῦ λαοῦ πλείστοι, καὶ μέρος τῶν σκευῶν Κυρίου, εἰς Βαβυλῶνα.

ΞΕ'. Βασιλεία Ἰεχορίου.

477· Μετὰ Ἰωακαίμ ἐβασίλευσε Ἰεχονίας, υἱὸς αὐτοῦ ὁ καὶ Ἰωακαίμ, διὰ προσταγματος Ναβουχοδονόσωρ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου· καὶ περὶ τοῦς φόρου; ἀγνωμονήσαντος αὐτοῦ, ἦλθε Ναβουχοδονόσωρ εἰς τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐπολιόρκει αὐτήν 48. « Πρὸς δὲ Ἰεχονίας ἐξεβλήθη σὺν μητρὶ, καὶ τέκνοις, καὶ τοῖς ἀρχουσιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον οἱ μεγιστάνες Ναβουχοδονόσωρ εἰς τὴν πόλιν· καὶ ἐξήνεγκαν τοὺς θησαυροὺς Κυρίου καὶ τοῦ βασιλέως, τὰ χρυσαῖα σκευὴ πάντα, ἃ ἐποίησε Σολομὼν ἐν ναῷ Κυρίου. Τὸν δὲ Σεδεκίαν ἀντὶ Ἰεχονίου καταστήσας, ἀπόκτισε Ἰεχονίαν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς ἀρχοντας αὐτοῦ, » βασιλεύσαντα μῆνας γ' 49. (2) Περὶ οὖ πάντων Ἱερεμίας εἶπεν 50· « Ἠτιμώθη Ἰεχονίας ὡς κάλυξ, οὗ οὐκ ἔτι 51 χρεῖα αὐτοῦ, ὅτι ἀπέβλεψεν καὶ ἐξεβλήθη εἰς γῆν, ἣν οὐκ ᾔδει, λέγει· Κύριος. Γῆ, γῆ, ἀκουσον λόγον Κυρίου. Γράψον τὸν ἀνὼρον τοῦτον ἐκκήρυκτον ἀνθρώπων, ὅτι οὗ μὴ ἀξήθη ἔκ τοῦ σπέρματος· αὐτοῦ ἀνὴρ καθήμενος· ἐπὶ θρόνον Δαυὶδ, ἀρχων ἔτι· ἐν τῷ Ἰούδα. »

ΞΖ'. Βασιλεία Σεδεκίου.

176· Μετὰ δὲ Ἰεχονίαν ἐβασίλευσε Σεδεκίας, πατράδελφος (45^a) αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου· καὶ περὶ τὴν φορολογίαν ὡσαύτως περασπονήσαντος αὐτοῦ, ἦλθε πάλιν Ναβουχοδονόσωρ εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ἐπολιόρκει αὐτήν ἔτη β'. (2) Καὶ προφητεύσας Ἱερεμίας τὴν ἀλωσιν τῆς πόλεως, δέσμιοις ἐβλήθη ὑπὸ Σεδεκίου ἐν λάκκῳ. Μετὰ δὲ τὸ θυσιαστήριον 52 καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ τὴν λυχνίαν τοῦ ναοῦ ἐν λόγῳ Κυρίου, μέλλουσας τὴν πόλιν 53 ἤδη παραλαμβάνεσθαι, κατέκρυψεν ἐν ἀθήλῳ τόπῳ καὶ οὐκ εὑρέθη ἔτι. Φησὶ γὰρ ἡ 54 τῶν Μακκαβαίων βίβλος· 55· « Ἐξῆλθεν Ἱερεμίας, χρηματισμοῦ γεννηθέντος αὐτῷ, εἰς τὸ ὄρος οὗ Μωϋσῆς· ἰθεάσατο τὴν τοῦ Θεοῦ κληρονομίαν, καὶ ἐβλήθη εἰς τόπον, καὶ εὐρῶν οἶκον ἀντρώου, εἰσῆνεγκε τὴν κιβωτὸν καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος, καὶ τὴν θύραν ἀνέφραξε· καὶ προσελθόντες τινὲς τῶν συνακολουθούντων αὐτῷ ὥστε τὴν ὁδὸν ἐπισημῆνασθαι, οὐκ ἠδυνήθησαν εὐραῖν. Ὡς δὲ Ἱερεμίας ἔγνω, μεμφόμενος αὐτοὺς εἶπεν· « Ἀγνωστοί, ὁ τόπος· ἔσται ἕως· ἀν συναγάγη ὁ Θεὸς ἐπι-

Variæ lectiones et notæ.

477· 598 (4598) Cvd. 200,7-22. 48· II Reg. xxiv, 12-14. 49· II Reg. xxiv, 8; II Par. xxxvi, 9. τράμνον καὶ ἡμέρας. 50· Jer. xii, 28-30. 51· Icti cod. et LXX. 52· Ced. 200,22 201-24. 53· Μετὰ δὲ τὸ λυθῆναι αὐτὸν τοῦ δεσμοῦ λαθῶν τὴν κιβωτὸν καὶ τὸ θυσιαστήριον cod. 54· μελλούσης τῆς πόλεως; 55· γὰρ καὶ ἡ cod. 56· II Mach. ii, 4-8.

nifestabatur. » Cum autem Nabuchodonosor cepisset urbem, eam omnino evertit, comprehensoque Sodecia, ipso vidente, uxorem et filios ejus occidit; tum ipsi oculos eruit catenisque vinctum Babylonem abduxit, cum annos tres regnasset. De quo iterum ait Jeremias: « Ecce ego tradam eum in manus Nabuchodonosor regis, et percutiet eum, et assumetur ex eis maledictio omni transmigrationi Juda quæ est in Babylone dicentium: Ponat te Dominus sicut Sedeciam et sicut Achab quos frixit rex Babylonis in igne pro eo quod fecerint stultitiam in Israel et mœchati sunt in uxores amicorum suorum, et locuti sunt verbum in nomine meo mendaciter, quod non mandavi eis, dicit Dominus. »

ἐμοίχευον τὰς γυναῖκας· τῶν πολιτῶν αὐτῶν καὶ λόγον ἔταξα αὐτοῖς, φησὶν ὁ Κύριος. ».

LXVII. De prima captivitate Jerusalem in Babylone, quæ est secunda post habitationem in Ægyptio.

Anno a capta urbe tertio Nabuchodonosor principem militiæ Nabuzardan Hierosolymam misit. Is ædem Domini, domum regis et reliquas domos evertit. Jam quadriugenti quadraginta et duo anni ab ædificatione domus Dei cœmulerant. Columnas æreas magnas, et mare æneum, et duodecim vitulos ei suppositos, bases et omne æs quod erat in templo Domini confregit et Babylonem transtulit et levitas et thuribula, et aureas phialas et argenteas et æreas; et ad immensitatem crevit pondus æris vasorum omnium quibus politus est princeps militiæ Nabuzardan. Reliquorum adhuc Judæorum præcipuos ad Nabuchodonosor adduxit, quorum alios occidit, alios autem ut servos ducibus suis tradidit. Sedeciam vero inclusum in carcere ad molam damnavit. Ejus tempore factum est primum et plenum excidium Hierosolymæ, quæ non Judæis postmodo, sed Chaldæis regibus subdita fuit.

κλείσας μολωθρεῖν κατεδίκασε (45^b) ἐφ' οὗ γέγονεν ἡ βασιλευθείης ὑπὸ Ἰουδαίων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Χαλδαίων κρατηθείσης.

Ter igitur Hierosolymam oppugnavit Nabuchodonosor, sicut jam dictum est. Primum cum regnante Joachim ascendit, cum quo ducti sunt in captivitatem Daniel propheta et tres pueri. (Ejusdem regis tempore prophetabant Jeremias, Buzi et Urias filius Samci quem fugientem in Ægyptum Joackim comprehendit et occidit.) Secunda autem oppugnatio tempore Jechoniæ facta est; tertia tempore Sedeciæ, cum templum diripuit Nabuchodonosor, Sedeciæ oculos eruit, filiosque ejus multis cum aliis occidit, et reliquam multitudinem in captivitatem abduxit.

De quibus magnus Gregorius meminit dicens: « Atque ut populos, et urbes, et imperia præter-

Α συναγωγῆν τοῦ λαοῦ καὶ πλεως γένηται· καὶ τότε ὁ Κύριος ἀναδίδει ταῦτα, καὶ ὀρθήσεται ἡ ὄψις Κυρίου καὶ ἡ νεφέλη καθὼς ἐπὶ Μωυσεως ἐδηλοῦτο. » (3) Ὁ δὲ γε Ναβουχοδονόσωρ παραλαβὼν τὴν πόλιν, ἐνέπρυσεν αὐτὴν πᾶσαν, τὸν δὲ Σεδεκίαν χειρωσάμενος, τὴν μὲν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἀνέλεν, αὐτὸν δὲ ἐκτυφλώσας καὶ δεσμοῖς καθείρξας, εἰς Βαβυλῶνα αἰχμάλωτον ἀπήγαγε, βασιλεύσαντα ἔτη γ' ⁴⁶. (4) Περὶ οὗ Ἰερεμίας αὐτὸς φησὶν· « Ἰδοὺ ⁴⁷. Ἰδῶμι αὐτὸν εἰς χεῖρας· βασιλέως Βαβυλῶνος, καὶ πατάξει αὐτόν. Καὶ λήψοντα ⁴⁸ ἐπ' αὐτὸν κατάραν λέγοντας· Ποιῆσαι σε Κύριος ὡς Σεδεκίαν ἐποίησε καὶ ὡς Ἀχιάβ, οὗ; ἀπετηγάνισε βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐν πυρὶ δι' ἣν ἐποίησαν ἀνομίαν ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐχρημάτισαν ἐπὶ τῷ ὀνόματι μου, ὃν οὐ προσ-

B ⁴⁹. Περὶ τῆς α' αἰχμαλωσίας Ἱερουσαλήμ τῆς ἐν Βαβυλῶνι, ἧτις ἐστὶ δευτέρα τῆς παροιουσίας Αἰγύπτου.

177 ⁴⁶ Ἐν δὲ τῷ γ' ἔτει τῆς αἰχμαλωσίας ἀπέστειλε Ναβουχοδονόσωρ τὴν Ναβουζαρδάν ἀρχιμέγαιρον αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ τὸν μὲν οἶκον Κυρίου, καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς περιλειφθέντας ἐν τῇ πόλει ἐνέπρυσεν, διαρκέσαντα τὸν θεῖον οἶκον ἀπὸ τῆς α' οἰκοδομῆς ἔτη υμβ', τοὺς δὲ χαλκοῦς μεγάλους στύλους, καὶ τὴν χαλκὴν θάλασσαν καὶ τοὺς ὑπόκατους αὐτῆς ἐβ' μόσχους, καὶ τὰ ὑποστηρίγματα, καὶ πάντα τὸν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Κυρίου χαλκὸν συντριψάς ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ μέντοι καὶ τοὺς λευτεας, καὶ τὰς θυσιακας, καὶ τὰ πυρεῖα, καὶ τὰς χρυσοῦς φιάλας, καὶ τὰς ἀργυροῦς καὶ τὰς χαλκῆς· οὐκ ἦν γὰρ σταθμὸς τοῦ χαλκοῦ τῶν σκευῶν πάντων ὧν ἔλαβεν ὁ ἀρχιμέγαιρος Ναβουζαρδάν. Τῶν δὲ ἐπιλοιπῶν Ἰουδαίων τοὺς ἐπισήμους ἀπαγαγὼν πρὸς Ναβουχοδονόσωρ, τοὺς μὲν ἐθανάτωσε, τοὺς δὲ δούλους παρέδωκε τοῖς ἀρχουσιν αὐτοῦ. Τὸν δὲ Σεδεκίαν ἐπὶ σκότει κατα-

(2) Τοιγαροῦν τρίτον Ναβουχοδονόσωρ ἐπόρθησε τὴν Ἱερουσαλήμ, ὡς εἴρηται· πρῶτον μὲν ἐπὶ Ἰωακείμ, μεθ' οὗ ἠχμαλωτίσθη καὶ Δανιὴλ ὁ προφήτης καὶ οἱ τρεῖς παῖδες (ὑφ' οὗ προεφήτευσον Ἰερεμίας, καὶ Βουζῆ, καὶ Οὐρίας, ὁ τοῦ Σαμίου, ὃν καὶ φυγόντα εἰς Αἴγυπτον Ἰωακείμ συλλαβόμενος ἀναιρεῖ)· β' δὲ αἰχμαλωσία ἐπὶ Ἰεχονίου· τρίτον δὲ παραγενόμενος ἐπὶ Σεδεκίου, ὅτε καὶ τὸν καλὸν ἐνέπρυσεν, τὸν δὲ Σεδεκίαν ἐξετύφλωσε, τοὺς δὲ υἱοὺς αὐτοῦ σὺν ἑτέροις πολλοῖς κατέσφαξε καὶ τὸ λοιπὸν ἠχμαλώτευσεν πᾶνθός.

(3) Περὶ ὧν καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Θεολόγος μνημονεύσας τὰδε φησὶν· « Καὶ ἰνα παρῶ δήμευς,

Variae lectiones et notæ.

⁴⁶ 1^a II Reg. xxiv, 18; II Par. xxxvi, 11. — Jer. xlix, 21-23. ⁴⁷ φησὶν οὕτως εἶπε Κύριος ἐπὶ Σεδεκίαν. Ἰδοὺ cod. et LXX. ⁴⁸ λήψονται cod. et LXX. ⁴⁹ φησὶ Κύριος cod. et LXX. ⁵⁰ 384 (4611) Ge-1. 202, 1; II Reg. xxv, 8-21. — Oratio 12 (nunc 6) 1, 189-190.

καὶ πόλεις, καὶ βασιλείας, **178** ἔτι δὲ καὶ χώρους ^α καὶ στρατοῦς, καὶ οἴκους, καὶ νηῶν πληρώματα, καὶ συζυγίας καὶ ἑταιρείας, ὑπὸ μὲν εἰρήνης συνεχομένης, ὑπὸ δὲ στάσεως καταλυομένης, ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ εἶμι τῷ λόγῳ καὶ τῶν ἐκείνου παθῶν ὑπομνήσας ὁμᾶς ἐρήσομαι τί ^β τῶν συμφορῶν τούτων αἴτιον, ἵνα παιδευθῶμεν τοῖς τῶν ἄλλων ^γ κακοῖς· τὴν ὁμολοίαν· οὐχ ἔως μὲν εἰρήνην εἶχον ^δ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν Θεόν ^ε, Αἰγύπτῳ, τῇ σιδηρᾷ ^ς κερταίνῳ, πιεζόμενοι καὶ ὑπὸ τῆς κοινῆς θλίψεως συναγόμενοι (Ἔστι γὰρ οὗτος καὶ τοῦτο φάρμακον ἰαγῶν εἰς σωτηρίαν ἢ θλίψις;) « Λαὸς περιούσιος » ἔχουον ^ζ καὶ « Μέρη Κυρίου, » καὶ « Βασίλειον ἱερᾶν ἑμάτια, » καὶ « Ἐθὸς ἔγιον. » Καὶ οὐ τοῖς μὲν ὀνόμασιν οὕτω, τοῖς δὲ ἔργοις ἐτέρως, ἀλλὰ καὶ στρατηγῶν ἔγγοντο ἀγομένοις ὑπὸ Θεοῦ καὶ στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλης ὠδηγοῦντο νυκτὸς καὶ ἡμέρας. Καὶ θάλασσα μὲν αὐτοῖς διέστατο φεύγουσι, πεινῶσι δὲ οὐρανὸς ἐγορῆγει τροφὴν ^η, πολέμοισι δὲ χειρῶν ἕκτασις ἀντὶ μυριάδων ἦν, δι' εὐχῆς ἐγείρουσα τρόπαια καὶ ὀδοποιούσα τὰ ἔμπροσθεν· ποταμοὶ δὲ ὑπεχώρουν τὴν συγγενῆ μιμούμενοι θάλασσαν· καὶ στοιχεῖα ἴστατο· καὶ τελεχὴ σάλπιγγι κατεσείετο. Καὶ τί δὲ ^θ λέγειν Αἰγυπτίων πληγὰς τούτοις χαριζομένας καὶ Θεοῦ φωνὰς ἐξ ὄρους κατακουόμενας καὶ νομοθεσίαν διπλῆν, τὴν μὲν ἐν γράμματι, τὴν δὲ ἐν πνεύματι καὶ τὰλλα οἷς ἐτιμῶντο πάλα παρὰ τὴν ἐκτυτῶν ἀξίαν ^ι; Ἐπει δὲ νοσεῖν ἤρξαντο καὶ κατὰ τοῦ Θεοῦ ^κ καὶ κατ' ἀλλήλων ἐμάνθησαν καὶ διέστησαν εἰς μέρη πολλὰ — τί γίνεται καὶ τί πεπόνθασιν; Ἐρημῆ μὲν τούτους ^λ Ἰερემίας εἰκότως ^μ ἐπὶ τοῖς ἀνηκέστοις πάθεσι ^ν καὶ τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα αἰχμαλωσίαν ὀδύρεται· καὶ γὰρ ἦν ὄντως ἠρῆνων ^ξ ἄξια· πῶς δὲ οὐ; Τῶν μεγίστων τελεχὴ κατεσκαμμένα, πόλις ἡδαφισμένη ^ο, ἀγίασμα καθηρημένον, ἀναθήματα σεσυλημένα, πόλις βέβηλοι καὶ χεῖρες, οἱ μὲν τοῖς ἀβάτοις ἐμβατεύοντες, αἱ δὲ καὶ τῶν ἀψαύστων (46^ς) κατατροφύσαι, προφῆται σιγῶντες, ἱερεῖς ἀγόμιοι, πρεσβύτεροι μὴ ἐλαοῦμενοι, παρθένοι· καθυθριζόμεναί, νεότης πίπτουσα, πῦρ ἀλλότριον **179** καὶ πελέμιον, αἵματος ποταμοὶ ἀντὶ τοῦ ἰσίου πυρὸς; καὶ αἵματος, Ναζιραῖοι καταστροβόμενοι, — καὶ ἵνα ἐξ αὐτῶν εἶπω τι τῶν τοῦ Ἰερემίου ^π ἠρῆνων, υἱοὶ Σιών οἱ τίμιοι ^ρ καὶ ἀντιθέμενοι χρυσίῳ, οἱ τρυφεροὶ καὶ κακῶν ἀπαθείς, ξένην ὄδον ὀδεύοντες· καὶ ὄδοι Σιών πενθοῦσι ^ς πρὸς τὸ μὴ εἶναι τοὺς ἐορτάζοντας. Καὶ μικρὸν πρὸς τοῖς πῶν ^τ· Χεῖρες γυναικῶν οἰκτιρμόνων, οὐ τροφὴν ἐρέγουσαι τέκνοις, τῆς πολιορχίας ἐπικρυστούσης; ἀλλ' ἐπὶ τροφὴν ταῦτα σπαράττουσαι, καὶ λιμοῦ φάρμακον, τὰ ἐξ αὐτῶν ποιούμεναι προσφιλέστατα. Πῶς; οὐ δεῖν ^θ ταῦτα καὶ πέρα δεῖνῶν, οὐ

Variarum lectiones et notæ.

^α ἢ γ. Gr. ^β τὸ Gr. ^γ τοῖς ἄλλοις cod. ^δ καὶ Gr. ^ε πρ. Θεόν Gr. ^ς τῆ κ. τῆ σ. Gr. ^ζ λ. τε ἄγως ἦκ. Gr. om. καὶ ἔ. ἀγ. ^η πέτρα δὲ διψῶσιν ἐπήγαγε Gr. ^θ δὴ cod. ^ι ὁ Ἰσραὴλ Gr. ^κ κατὰ τοῦ Θεοῦ om. Gr. ^λ αὐτούς Gr. ^μ stx. om. Gr. ^ν τ. προτέροις π. Gr. ^ξ καὶ ὀδῶν Gr. ^ο ταχέων κατεσκαμμένων, πόλις ἡδαφισμένης cod. ^π τῶν ἱ. Gr. ^ρ οἱ ἐπηρημένοι ἐν Thren. iv, 2. ἀντίθετοι cod. a prima, ἀντιθετ. a sec. manu. ^ς πενθοῦσαι cod. — ἐρχομένου ἐν ἐορτῇ l. 4. ^τ μικρῶ τ. cod. iv, 10, γυναῖκες πενθοῦσαι cod. a prima manu. ^θ φιλτάτα τ. πῶς οὐδ. Gr.

filii porrigentes, sed potius ad cibum sibi parandum eos lacerantes, atque ex charissimis suis pignoribus medicinam adversus grassantem famem quærentes? Annon hæc gravia et plusquam gravia, non iis solum qui tum ea pertulerunt, sed iis quoque qui nunc audiunt? » Et hæc quidem hætenus.

LXVIII. Numerus annorum regum Jerusalem.

Sunt igitur eorum qui in Jerusalem regnaverunt a David usque ad Sedeciam, anni quadringenti et septem; reges autem numero sunt viginti duo; omnes e genere David orti. Eorum temporibus existierunt prophetæ quorum sequuntur nomina, scilicet: regnante Saul, David et Samuel; regnante David, Gad, Nathan et Assaphat; regnantibus Salomone et ejus successoribus, Achia filius Silonitæ, et Semei filius Addo; regnantibus Josaphat et successoribus ejus, Michæas, Elias, Elisæus, Abdias, Jehu filius Zoel, Eleazar, Azarias; regnantibus Ezechia et successoribus ejus, Osæ, Amos, Isaias, Jonas; regnantibus Josia et successoribus ejus, Jeremias Sophonias, Oлда Baruch; sub Sedecia, Jeremias iterum et Habacuc. Post captivitatem, duce Jesu sacerdotis Josedee filio, prophetant Aggeus et Zacharias, ultimi prophetæ. Daniel vero et Ezechiel prophetaverunt per captivitatem in Babylone.

Sunt autem a primo anno Achaz et a prima olympiade usque ad captivitatem Babyloniam cum Daniel et tres pueri abducti sunt, centum quadraginta et tres anni; a Saule primo Hebræorum rege, quadringenti et septem anni; a morte Josue filii Nave, mille et centum anni; a Noe et a diluvio bis mille et decem anni, ab Adam quater mille octingenti et septuaginta duo anni.

Custodita nobis serie temporum per eos qui ab imperio David regnaverunt, non mihi alienum videtur regum Samaria tempora digressionis modo transcurrere. Mortuo igitur Salomone, Roboam filius ejus ascendit in Sichein; ibi enim populus congregatus erat ut sibi constitueret regem. Cui jam ungendo occurrit populus deprecans ut multitudinem levaret tributis, quæ pater ejus Salomon a populo exigebat. Cum autem tres dies ut consilium caperet, judicaretque quid sibi esset faciendum, accepisset, senioribus ut populum levaret suadentibus, junioribus contra ut gravius exigeret tributum, his idem adhibuit. Tertia igitur die, juxta juniorum consilium alloquitur populum et ii qui ejus imperio primo subdeban-

Α τοῖς πάσχοις τότε μόνον, ἀλλ' ἰ τοῖς νῦν ἀκούουσιν; » Καὶ ταῦτα μὲν ὤδε.

III. Ἀριθμὸς τῶν ἐτῶν τῶν ἐν Ἱερουσαλῦμοις βασιλευσάντων.

Γίνονται οὖν ὁμοῦ τῶν ἐν Ἱερουσαλῦμοις βασιλευσάντων ἀπὸ Δαυὶδ ἕως Σεδεκίου ἐτη υς⁸², οἱ δὲ βασιλεῖς ὑπῆρχον τὸν ἀριθμὸν κβ'· πάντες δὲ ἐξ ἐνὸς ἐγένοντο γένους τοῦ Δαυὶδ (2). Ἐφ' ὧν ὑπῆρχον καὶ προφήται οἶδε· ἐπὶ μὲν Σαοῦλ, Δαυὶδ καὶ Σαμουὴλ· ἐπὶ Δαυὶδ, Γὰδ, Ναθάν, Ἀσοάφατ· ἐπὶ Σολομῶντος καὶ τῶν μετ' αὐτὸν, Ἀχιὰδ Σηλωνίτης⁸³, Σαμαίας ὁ Ἀδδῶ· ἐπὶ δὲ Ἰωσαφάτ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν, Μιχαίας, Ἡλίας, Ἐλισαίος, Ἀβδίας, Ἰησοῦ ὁ Ζωὴλ, Ἐλεάζαρ, Ἀζαρίας· ἐπὶ Ἐζεκίου καὶ τῶν μετ' αὐτὸν⁸⁴ [Ὀσεὶ, Ἀμμῶς, Ἡσαίας, Ἰωνά· ἐπὶ δὲ Ἰωσίου καὶ τῶν μετ' αὐτὸν], Ἱερμίας, Σοφωνίας, Ὀλδα, Βαρούχ· ἐπὶ Σεδεκίου πάλιν, Ἱερμίας καὶ Ἀμβακούμ· μετὰ δὲ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ ἱερέως Ἰωσέδεκ, προφητεύουσιν Ἀγγαῖος, καὶ Ζαχαρίας, καὶ τελευταῖοι προφῆται. Δανιὴλ γὰρ καὶ Ἐζεκιὴλ προσφῆτευσαν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἐν Βαβυλῶνι.

180 (3) Συνάγεται τοίνυν ἀπὸ πρώτου ἔτους Ἀχαζ καὶ πρώτης Ὀλυμπιάδος μέχρι τῆς⁸⁵ μετακείρας τῆς εἰς Βαβυλῶνα, ὅτε καὶ Δανιὴλ καὶ οἱ γ' παῖδες ἀπήχθησαν, ἐτη ρμδ⁸⁶· ἀπὸ δὲ Σαοῦλ, τοῦ πρώτου βασιλευσάντος Ἑβραίων, ἐτη ιζζ'· ἀπὸ δὲ τῆς τελευταίας Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ἐτη ρρ'· ἀπὸ δὲ Νῶε καὶ τοῦ κατακλισμοῦ, ἐτη βχι'· ἀπὸ δὲ Ἀδάμ ἐτη δωβ'.

⁸² (4) Φυλαττομένης δὲ ἡμῖν τῆς τῶν χρόνων ἀκολουθίας διὰ τῆς τῶν ἐκ Δαυὶδ ἡγεμονίας, οὐκ ἄποπον εἶμαι τῶν ἐπὶ Σαμαρίαν ἡγησαμένων ἐν παρεξόδῳ τοῦ χρόνου παραδραμεῖν⁸⁷. Τελευταίαντος γὰρ τοῦ (βασιλέως) Σολομῶντος, Ῥοβοάμ⁸⁸, ὁ τούτου παῖς, ἀνέρχεται εἰς Σίκιμα· ἐκεῖ γὰρ ὁ λαὸς συνηθροῦτο, ὥστε καταστῆναι ὑπ' αὐτῶν βασιλέα. Μέλλοντι δὲ αὐτῷ χρεῖσθαι προσῆλθιν ὁ λαὸς παρακαλῶν ἀπὸ τοῦ πλήθους κουφισθῆναι τῶν τελεσμάτων, ὧν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Σολομὼν ἐφορολόγησε τὸν λαόν. Ὅ δὲ τρεῖς ἡμέρας πρὸς διάσχεψιν δοῦναι⁸⁹ καὶ τὴν τοῦ μέλλοντος ἀπόκρισιν λαθῶν⁹⁰, παρὰ μὲν τῶν πρεσβυτέρων ἀκουσασκουφίσαι⁹¹ τὸν λαόν, παρὰ δὲ τῶν ἑμπλήκων ἐπιφορτίσαι, μᾶλλον τούτοις πεισθεῖς (46^b) κατὰ τὴν γ' ἡμέραν τὴν τῶν

Variae lectiones et notæ.

⁸² Ἱερουσαλήμ cod. ⁸³ υς⁸², codicis lectio a sec. manu, priori erasa, υπε', μῆνες ζ' apud Eusebium in fragmentis chronici græcis, a Cramero editis, vs' μ. ζ' in chr. armeno II, 21, at ubi a quarto Salomonis anno l. 183. ⁸⁴ I Reg. xi, 29. Ἀχιὰς ὁ Σιλ. cod. ⁸⁵ e margine a secunda manu. ⁸⁶ δὲ τῆς Leo, Th. Pollux. ⁸⁷ ρνδ' in margine. ⁸⁸ Hæc desunt in versione bulgarica, cum sint ἐκ τοῦ ἄλλου βιβλίου in textum Georgii a continuatore, Leone antiquiore, illata. ⁸⁹ ἐπιδρ. Leo, P. Th. Ced. 173, 13-174, 9. Ἀποθανόντος δέ. — γὰρ om. Leo, P. Th. ⁹⁰ Ῥ. τὴν βασιλείαν διαδέχεται καὶ αὐτὸς ἀπῆλθεν εἰς Σ. ὅτι ἐ. πᾶς Ἰσραὴλ ἀπήγαγον τοῦ βασιλεύσαι αὐτὸν, κ. τ. λ. Ced. βασιλεύς P. Th. ⁹¹ δοῦναι om. Leo, P. Th. - - δῶντο; Leo, P. Th. ⁹² λαθεῖν? (λαβ. cod.) — καὶ add Leo, P. Th. ⁹³ κουφισθῆναι Leo.

νιστέρων ¹¹ συμβουλήν πρὸς τὸν λαὸν ἀποκρίνεται· Ἄ τερ aufugerunt, et decem tribus sibi conati-
 οι δὲ ἀναχωροῦσιν ἀποταξάμενοι τῇ αὐτοῦ ἀρχῇ ¹². Kai εἰ μὲν ἰ' φυλαὶ καθιστώσιν ἐφ' ἑαυτῶν τὸν
 Ἰεροβοάμ, τὸν τοῦ Ναβάτ καὶ Σαρρίρας, γυναικὸς
 ἰταίρας, υἱὸν, ἐκ φυλῆς ὀρμώμενον τῆς Ἐφραΐμ,
 βασιλεῖα, παραμένονσι δὲ τῷ Ῥοβοάμ ἢ τοῦ Ἰούδα
 καὶ ¹³ Βενιαμίνφυλῆ. Ἐξ ἑκείνου διαιρεθεὶς ὁ λαὸς, **181** ἴδιον ¹⁴ ἕκαστον μέρος καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸν
 τῆς βασιλείας οἶκον ἐπέκτητο. καθὼς; ¹⁵ καὶ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν ¹⁶.

ΕΘ'. Ἀρχὴ τῶν ἐν Σαμαρείᾳ βασιλείων.

Ἄρχὴ τῆς βασιλείας Ἰεροβοάμ. Μετὰ δὲ τὴν
 καιράσιν τῶν ἰ' σκήπτρων, ἔδασίλευσεν Ἰεροβοάμ,
 ὡς εἰρηται, υἱὸς Ναβάτ, ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ, ὁ δοῦλος
 Σολομώντος καὶ ἀποστάτης, ἀποστήσαντος τοῦ
 Ἰσραὴλ ἐν Σαμαρείᾳ· καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐν-
 ὠπιον Κυρίου, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ὁ Θεὸς, καὶ ἀ-
 ἔθανεν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ, βασιλεύσας ἔτη
 μβ' ¹⁷. (2) Ποιήσας γὰρ ἐκμάλεις χρυσᾶς β' καὶ τὴν
 μὲν στήσας ἐν Βαιθὴλ, τὴν δὲ ἐν Δάν, ἐφῆ πρὸς τὸν
 λαὸν ¹⁸· Ἐκτανούσθη ὑμῖν ἀναβαίνειν εἰς Ἱερουσα-
 λὴμ· ἰδοὺ οἱ θεοὶ σου, Ἰσραὴλ, οἱ ἀναγαγόντες σε
 ἐκ γῆς Αἰγύπτου· καὶ ἐξήμαρτεν αὐτοῖς ἁμαρτίαν
 μεγάλην, καὶ ἐπορεύθησαν υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐν πάσῃ
 ἁμαρτίᾳ Ἰεροβοάμ, καὶ ἐλάτρευσαν καὶ προσεκύ-
 νησαν τοῖς ματαίοις ἕως οὐ μετέστησεν αὐτοὺς ὁ
 Κύριος ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς Ἀσσυρίους.

Ο'. Βασιλεία Ναβάτ.

Ἄ Μετὰ δὲ Ἰεροβοάμ ἔδασίλευσε Ναβάτ, ὁ υἱὸς
 οὗτου, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ
 ἐσφάγη ὑπὸ Βαασά ¹⁹, βασιλεύσας ἔτη β'.

ΟΑ'. Βασιλεία Βαασά.

Ἄ Μετὰ δὲ Ναβάτ ἔδασίλευσε Βαασά, καὶ ἐποίησε
 τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πο-
 λέμῳ, βασιλεύσας ἔτη κδ'.

ΟΒ'. Βασιλεία Ἠλά.

182 Ἄ Μετὰ δὲ Βαασά ἔδασίλευσεν Ἠλὰ υἱὸς
 αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ
 ἐσφάγη ὑπὸ Ζαμβρί ²⁰, βασιλεύσας ἔτη β'.

ΟΓ'. Βασιλεία Ζαμβρί.

Ἄ Μετὰ δὲ Ἠλὰ ἔδασίλευσε Ζαμβρί, καὶ ἐποίησε
 τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐκαύθη ἐν οἴκῳ
 προσφυγῶν ὑπὸ τῶν πολεμίων, βασιλεύσας ἔτη ιβ'.

ΟΔ'. Βασιλεία Ἀχαάβ.

²¹ Μετὰ δὲ Ζαμβρί ἔδασίλευσεν Ἀχαάβ υἱὸς αὐ-
 τοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ
 ἀπέθανεν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ, βασιλεύσας
 ἔτη κβ'.

ΟΕ'. Περὶ τῆς Ἰεζάβελ καὶ περὶ τοῦ Ἠλίου
 προφήτου.

Τῆς γὰρ ²² γυναικὸς αὐτοῦ Ἰεζάβελ ἀποκτεινάσης.

LXIX. Initium regum Samarie.

Initium regni Jeroboam. Post electionem decem
 tribuum regnavit Jeroboam, sicut dictum est;
 filius Nabath, e tribu Ephraim, servus Salomonis
 et transfuga, cum Israel aufugisset in Samariam.
 Et fecit malum coram Domino et percussit eum
 Deus et mortuus est in peccatis suis, cum reg-
 nasset viginti et duos annos. Cum fecisset
 duos vitulos aureos et constituisset unum in
 Bethel, alterum in Dan, ait ad populum: « Nolite
 ultra ascendere in Jerusalem. Ecce dii tui, Israel,
 qui te eduxerunt de terra Ægypti; » et peccavit
 illis peccatum grande. Et ambulaverunt illi Israel
 in omni peccato Jeroboam, vanisque inservierunt,
 atque ea adoraverunt donec avertit eos Dominus
 a facie sua in Assyrios.

LXX. Regnum Nabath.

Post Jeroboam regnavit Nabath filius ejus, fo-
 citique malum in conspectu Domini et occisus
 est a Baaza, cum regnavisset annos duos.

LXXI. Regnum Baaza.

Post Nabath regnavit Baaza et fecit malum
 in conspectu Domini et occisus est in bello, post
 regnum viginti et quatuor annorum.

LXXII. Regnum Ela.

Post Baaza regnavit Ela filius ejus et fecit ma-
 lum in conspectu Domini, et occisus est a Zambri,
 cum regnasset annos duos.

LXXIII. Regnum Zambri.

Post autem Ela regnavit Zambri et fecit
 malum coram Domino et succensus est in
 domo sua cum fugeret hostes; annis viginti duo-
 bus regnaverat.

LXXIV. Regnum Achab.

Post Zambri regnavit Achab filius ejus et fo-
 cit malum in conspectu Domini et mortuus est
 in peccatis suis, cum regnavisset annos viginti
 et duos.

LXXV. De Jezabel et Elia propheta.

Ejus regis mulier Jezabel cum occidisset Na-

Varie lectiones et notæ.

¹¹ νολαίων Leo. ¹² τῆς ἀ. ἀρχῆς; cod. τῇ ὑπ' αὐτῷ ἀρχῇ Leo. ¹³ τοῦ add. Leo. P. Th. ¹⁴ ἴδια Leo. P. Th. ¹⁵ καθάπερ ἐν τοῖς Leo. P. Th. ¹⁶ εἰρηται Leo. P. Th. ¹⁷ 951 (4205) Cod. 174. 9-176.4? ¹⁸ κβ' Leo. P. Th. ¹⁹ Reg. xiv, 20 Hebræus et Eus. Chr. II, 21. ²⁰ Reg. xii, 28, 29. ²¹ 928 (4227) I Reg. x, 25. ²² Βασάν cod. ²³ 927 (4229) I Reg. xv, 35. ²⁴ 905 (4253) I Reg. xvi, 8. ²⁵ Ἀμβρί I Reg. xvi, 25. I. eo. P. Th. Ζαμβρί βασιλεύει ἡμέρας ζ' ex I Reg. xvi, 15, sed et in sequenti capite pro ז' legitur ז' ²⁶ 899 (4255). ²⁷ 890 (4267) Cod. 176, 5-179, 12, I Reg. xvi, 29. ²⁸ in codice non legitur hæc rubrica.

hæc ejusque vitam cepisset, audivit ab Elia A
propheta : « Hæc dicit Dominus : Occidisti, insuper
ei possedisti. In loco hoc in quo linxerunt
canes sanguinem Naboth, lambent quoque san-
guinem tuum et Jezabel comedent canes in pro-
pugnaculo ; et destruas Achab et omnem min-
gentem ad parietem. » Cum autem Achab condi-
disset urbes magnas et fortes, et domum eburneam
ædificasset in Samaria, et mirandam valde, deinde-
que cum bellavisset adversus Syros, quorum
percussit die una centum et viginti millia, regem-
que eorum nomine Ader comprehendit, eumque
incolumem dimisit, contra sententiam Domini,
vituperatur a Michæa propheta dicente : « Hæc
dicit Dominus : Dimisisti virum dignum morte
de manu tua ; erit anima tua pro anima ejus,
et populus tuus pro populo ejus. » Quibus au-
dijs, reversus est rex confusus et conturbatus
omnino.

Tertio autem anno cum egressus caset bellatum
contra ingratam sæderisque violatorem Syriæ
regem, cumque Michæas eum reprehendisset,
dixit iratus ad circumstantes : « Comprehendite et
mittite virum istum in carcerem et sustentate
cum pane tribulationis et aqua angustiae donec
revertar in pace. » Dixitque Michæas : Si reversus
fueris in pace, non est locutus in me Dominus. »
Et cum exivisset in bellum et sagitta percussus
esset inter pulmonem et stomachum, cum curru
reversus et mortuus est. Et linxerunt canes san-
guinem ejus in loco in quo sanguinem Naboth,
juxta verbum quod locutus est Dominus in manu
Eliae prophetae.

De quo Theodoretus dicit : « Licet equidem
quæcere qua de causa divinus propheta zelator
ardens, vir ille prodigiorum cum Achab tanta
vocis libertate, tantaque audacia esset allocutus,
mulleri ejus Jezabel nihil gravis sit minatus, et
in necre dierum quadraginta aufugerit. Ratio sane
est quia vir ille etsi miraculis quæ humanas vires
exsuperant fuerit mirabilis, non expers tamen fuit
humanæ infirmitatis, et præterea ex divinæ pro-
videntiæ nutu timebat. Nam ne potestatis prodigia
operandi magnitudinis superbiret spiritus, indidit
grætia naturæ ut trepidaret, quo sentiret huma-
nam infirmitatem. Quamobrem dixit ei Dominus :
« Ne glorieris, Elia : septem millia sunt quæ non
polluta sunt impietate. Præterea illum docuit Deus
mansuete se et longanimiter regere hominæ,

τὸν Ναβουθὲ, καὶ οὕτως αὐτοῦ τὸν ἀμπελῶνα λα-
βούσης ¹², εἶπεν Ἕλιαι δὲ προφήτης πρὸς αὐτόν ¹³.
« Τάδε λέγει Κύριος ὁ Ἄνω ὢν ἐφόνευσας καὶ ἐκλι-
ρονόμησας — ἐν τῷ τόπῳ ¹⁴ ᾧ ἐλείξαν ¹⁵ κύνες τὸ
αἷμα Ναβουθὲ, ἐκεῖ λείξουσι ¹⁶ κύνες τὸ αἷμα σου,
καὶ τὴν Ἰεζάβελ καταπαρῶνται ¹⁷ κύνες ἐν τῷ
προτειχίσματι. Καὶ ἐξολοθρεύσω τὸν Ἀχαὶδ ¹⁸
καὶ πάντα οὐρούντα πρὸς τοίχον. » (2) Ὁ τοίνυν
Ἀχαὶδ κτίσας **183** πόλεις μεγάλας καὶ ἰσχυράς
καὶ οἶκον ἐλεφάντινον ἐν Σαμαρεία θαυμασίον σφίδρα
καὶ μετὰ ταῦτα ποιήσας πόλεμον πρὸς τοὺς Σύρους,
ἀφ' ὧν πατάξας ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μυριάδας ἰβ', ἤτοι
χιλιάδας ρα', καὶ τὸν βασιλεῖα τούτων Ἀδερ συλλα-
βῶν, ὃν καὶ περιποιησάμενος καὶ ἀποστειλάς παρὰ
γνώμην Θεοῦ, ἐλέγχεται σαφῶς ὑπὸ Μιχαίου τοῦ
προφήτου λέγοντος ¹⁹. « Τάδε λέγει Κύριος ὁ Ἐξα-
πίστειλας ἄνθρωπος ὑπερβίον ἐν χειρὸς σου ἢ ψυχῆ σε-
άντι τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ ὁ λαὸς (47^ο) σου ἀντι τοῦ
λαοῦ αὐτοῦ. Τοῦτο ²⁰ ἀκούσας ἀπήλθε συγχεχυμένως
καὶ λελυμένος πάνυ. »

(3) Ἐν τῷ γ' ἔτει πάλιν ἐξελεθῶν εἰς πόλεμον κατὰ
τοῦ ἀγνωμονήσαντος καὶ παρασκευθίσαντος βασι-
λέως Συρίας ²¹, καὶ τοῦ Μιχαίου διακαλούοντος αὐ-
τόν, εἶπεν μετ' ἑργήης πρὸς τοὺς περὶ αὐτόν, συλλα-
βόντας ²² ἐ ἀπολέσθαι τοῦτον οἶκον φυλακῆς, καὶ
ἐσθιέτω ἄρτον ὀδύνης καὶ πινέτω ὕδωρ θλίψεως ἕως
οὗ ἐπιστρέψωμαι μετ' εἰρήνης. » Καὶ φησι Μι-
χαίας ὁ Ἐξὼ ²³ ἐπιστρέφων ἐπιστρέψης μετ' εἰρή-
νης, οὐ λελάληκε Κύριος ἐν ἐμοί. » Καὶ εἰσελθὼν ἐν
τῷ πολέμῳ, καὶ τοξευθεὶς ²⁴ ἀναμίσσον τοῦ θώρακος
καὶ τοῦ πνεύμονος καὶ ὑποστρέψας διὰ τοῦ ἄρμα-
τος, καὶ θανὼν, ἐλείξαν οἱ κύνες τὸ αἷμα αὐτοῦ
ἐκεῖ εἰς τὸν τόπον οὗτου καὶ Ναβουθ, κατὰ τὸ ῥῆμα
δὲ ἐλάλησεν ²⁵ ὁ Κύριος ἐν χειρὶ Ἡλιοῦ τοῦ προ-
φήτου.

(4) Περὶ οὗ καὶ Θεοδώρητός φησιν ὁ Ἄξιον
ὄντως διαπορήσαι τίνο; ἔνεκεν ὁ θεὸς προφήτης καὶ
ζηλωτῆς διάπυρος καὶ τληζουτός τερατοουργὸς τὸν
μὲν Ἀχαὶδ παρήρησιαστικῶς καὶ ἀνευδοιάστως κ.τ.ε.
πρόσωπον διήλεγχεν, τῆς δὲ γυναικὸς αὐτοῦ Ἰεζά-
βελ οὐδὲ ψιλὴν ἀπειλὴν ἐνεγκῶν, ὀδὸν ἀπέβρα μ'
ἡμερῶν ἄλλὰ δῆλον, ὅτι εἰ καὶ τοιοῦτος ἦν ὁ παν-
οίδιμος ἐν ταῖς ὑπὲρ ἀνθρώπων θαυματουργίαις,
ἀλλ' ἀνθρώπος ὁπῆρχεν, οὐκ ἀμοιρος τῆς φυσικῆς
ἀσθενείας, ἀλλως τε δὲ καὶ τῆς θείας οἰκονομίας ἦν
τὸ θεός· ἵνα γὰρ μὴ τῆς θαυματουργίας τὸ μέγεθος
ἐπάρη τὸ φρόνημα, ἐνέδωκεν ἡ χάρις **184** τῇ φύ-
σει τὴν δειλίαν ἐνδείξασθαι, πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἀν-
θρωπίνης ἀσθενείας. Τοῦτου χάριν αὐτῷ καὶ δεδή-
λωκεν ὁ Δεσπότης ὁ Ἕλιαι ἔπειτ' ἡμι-
λιάδας εἰσιν, αἱ οὐκ ἐμείνανθησαν τῇ ἀσθείᾳ. —

Variae lectiones et notæ.

¹² λαβόντας τοῦ Ἀχαὶδ? ¹³ I Reg. xxi. 19.25. Ὡς αὐτὸ ἐφ. ¹⁴ ἐν παντί τ. ¹⁵ καὶ ἕως εἰς ἡμ. ¹⁶ οἱ I Reg. ¹⁷ καταπάρωσι cod. ¹⁸ τοῦ Ἀχ. ὁ. π. τ. I Reg. Οὐρούντας πρὸς τοίχον εἰσὶ κύνων καὶ μετὰ (Ἰχθ-
λιον). ¹⁹ I Reg. xxi. 42.43. Οὐτός ἐστιν ὁ προφήτης ὃ γὰρ ἐκαλεῖται παρακαλούμενος (Ἰχθίον).
²⁰ Ταῦτα cod. ²¹ Ἀσυρίας cod. καὶ. cf. I Reg. xxi. 1. ²² I Reg. xxi. 47.28. ²³ Εἰ cod. ²⁴ I Reg. xxi.
41.38. ²⁵ ἐλείξαν αἱ ἕως καὶ οἱ κ. τὸ δ. καὶ αἱ πόρται ἐλούσαντο ἐν τῷ αἵματι κ. τὸ β. κ. ὁ ἐλ.
²⁶ In quaestiones in libros Regum de hac re nihil legitur nec alibi in editis.

πρὸς δὲ τούτοις ἐδίδαξαν ²⁷ ὡς ἡμερότης και μακρο-
θυμία πρωτανεύειν εὐδόκησεν τὸ τῶν ἀνθρώπων
γίνεσθαι, και ὅτι βράδιον ἦν αὐτῷ και κεραυνοὺς και
σηπτοὺς ἐπιπέμψαι τοῖς θυσαεθείαι, και κλονίσαι
τὴν γῆν, και τάφον αὐτοῖς αὐτοσχέδιον ἐπαφήναι,
και βιαίτοις ἀνέμοις ἀρῶν πάντας διωλέσσαι· διὰ
φησιν ²⁸· « Καὶ πνεῦμα μέγα, κραταῖον, διαλύον
ἔρη και συντριβὸν πέτρας ἐνώπιον Κυρίου· οὐκ ἐν
τῷ πνεύματι Κύριος. Καὶ μετ' αὐτῶ ²⁹ πνεῦμα συ-
σεισμός· και οὐκ ἐν τῷ σεισμοῦ Κυρίου. [Και
μετὰ ³⁰ τὸν σεισμὸν πῦρ· οὐκ ἐν τῷ πυρὶ Κύ-
ριος]. Καὶ μετὰ τὸ πῦρ φωνὴ αὔρας λεπτῆς· και
ἔειπεν Κύριος· « Διὰ γὰρ τούτων ἔδειξεν, ἅτι μακρο-
θυμία και φιλανθρωπία μόνη φίλη Θεῷ· ἕκαστον δὲ
τῶν ἄλλων ἢ πονηρία ³¹ τὴν δικαίαν ἀργίην ἐφάλασ-
ται. Τίνος δὲ χάριν πάλιν διὰ κόρακος τρέφεται,
ἔπαισι· ἐπειδὴ γὰρ ὁ Θεὸς τὴν δικαίαν τοῦ δικαίου
ζηλωτοῦ κατὰ τῶν παρανόμων Ἰουδαίων ἀγανά-
κτησιν ἐκμαλάξει βουλόμενος, παρεσκεύασεν αὐτὸν
διὰ μισοτέκνου ὀρνέου τρέφεσθαι, και τίκτοντος μὲν,
οὐ τρέφοντος δὲ. Ὁμοίως ³² και Ἄαυδῆ, καίτοι πά-
σης τῆς κτίσεως φυσικῷ λόγῳ πρὸς τὸν Δημιουργὸν
ἀπαλαπούσης· « Οἱ ὀφθαλμοὶ ³³ γὰρ πάντων εἰς
ἐμὲ ἐλπίζουσι, και σὺ δίδως τὴν τροφήν αὐτῶν ἐν
εὐκαιρίαι· — (47b) και κοράκιον ἐμνήσθη κατ' ἐξα-
χὴν λέγων ³⁴· « Τῷ διδόντι τοῖς κτήνεσι τροφήν αὐ-
τῶν και τοῖς νεοσσῶν τῶν κοράκιων τοῖς ἐπικαλου-
μένοις αὐτόν. » Μάλιστα μὲν γὰρ πῦρ ἢ ὅτι
Πρόνοια φησὶ τρέφει, διαφερόντως δὲ τοὺς νεοσ-
σοὺς τῶν κοράκιων τοὺς παρὰ τῶν τεχνόντων ἀελω-
μένους· ζωῆρια γὰρ μικρὰ ταῖς καλαῖς ³⁵ περι-
επιμένει, τροφή αὐτοῖς γίνεται. Μόνον οὐκί ταῦτα
εἶας ³⁶ τῷ λαῷ μηδὲ σφοδρωτάτη ἀγκυακτῆσαι χρήσασθαι μηδὲ τῆς τοῦ μισοτέκνου πετεινοῦ φιλαν-
θρωπίας και ὑπερσείας ἀπάνθρωπον ὦφθη ³⁷ και ἀμελιεῖσθαι· τὰ μὲν γὰρ διὰ τὴν ἐμὴν σε πρόστασιν
185 τρέφει, σὺ δὲ τῆς ἀγανακτῆσεως ὄλως γενόμενος τιθήμιος, τὰ τῆς φιλανθρωπίας ὑπερσείας
ἐκείνη.

OC'. Βασιλεία Ὀχοζίου.

²⁸ Μετὰ Ἀχαῖβ ἐθαλίευσεν Ὀχοζίας ὁ υἱὸς αὐ-
τοῦ, και ἐποίησε τὴν πονηρίαν ἐνώπιον Κυρίου, και
παῶν ἐκ τοῦ ἀπειθήσαι τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ἀρξώσθη-
σας ἐπέθανε, βασιλεύσας ἔτη β'.

OZ'. Βασιλεία Ἰωρὰμ.

²⁹ Μετὰ δὲ Ὀχοζίαν ἐθαλίευσεν Ἰωρὰμ ἀδελφὸς
αὐτοῦ, και ἐποίησε τὰ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, και
ἐφῆγγε ὑπὸ Ἰηού, βασιλεύσας ἔτη β', δὲ ὑποτάξας
τὸν Βαβῆ ³⁰ βασιλεία Μωάβ, ἦν λαμβάνων ἐξ αὐτοῦ
φόνους κατ' ἐκατόν ἀνῶν ³¹ χιλιάδας ρ' και κριῶν
χιλιάδας ρ'. (2) Ἐφ' οὗ Ἠλίας ὁ μέγας ἀνελήφθη,
καί τις τὸν Ἐλισσεὲ ἀνετ' αὐτῶ εἰς προφήτην. (3)
Ἄαυρ, βασιλεὺς Συρίας, ἦλθε και παρεκαθίσε εἰς
Σαμάρειαν, γέγονε λιμὸς μέγας, ὥστε προθῆναι
κεφαλὴν ἕκου ἀργυρίων λ'. ³² « Καὶ ἦν Ἰωρὰμ δι-
απερνούμενος ἐπὶ τοῦ τεύχους, και γυνὴ τῆς εἰδοῦσας

quasvis in promptu habes tonitrua et flagella
immittere impiis, et contereare terram, sepererunt
eis subito ostendere, vehementibusque ventis om-
nes perdere. Maqua dicit : « Et spiritus grandis et
fortis subvertens montes et conterens petras ante
Dominum : non in spiritu Dominus ; et post spi-
ritum commotio : non in commotione Dominus.
Et post commotionem ignis ; non in igne Domi-
nus ; et post ignem sibilus auræ tenuis est Hic
Dominus. » Per hæc ostendit longanimitatem et mansuetudinem
solam Deo acceptam esse ; cætera, us-
pote viliosa, justam iram excitare. Et qua de causa
per corvum ustriter audi iterum. Cum enim Deus
justam zelatoria contra noxios Judæos iracundiam
emollire vellet, curavit eum nutriendum per avem
qui quos fœtus aversatus haud alit. Sic David,
quamvis omnis creatura ad Creatorem cum spe re-
spiciat : « Oculi enim, inquit, omnium in te sperant,
et tu das escam illorum in tempore opportuno : »
de corvis tamen expresso loquitur dicens : « Qui
est in montibus escam ipsorum et pullos corvorum in-
vescatibus eum. » Omnia, inquit, divina sibi Provi-
dentia, maxime autem pullos corvorum a pe-
reniibus suis hauri nutritos, parulis enim aviculis
nidus circumvolantibus esca non deficit. Iis perve-
nit Deus ut Elias ad serenitatem populo reddenda
graviori iracundia uteretur, neque imitari
videretur avem hanc immitem quæ suos pullos
quæsiere solet. Illa enim aiebat avis, te nutriti de
meo mandato et tu bene nutriti, iracundia mo-
-

C veris ad humanitatis jura lædenda !

LXXVI. Regnum Ochosias.

Post Achab regnavit Ochosias filius ejus, fecit-
que malum coram Domino ; cumque e domo
sue specula decidisset, debilitato corpore mortuus
est, post regnum annorum quatuor.

LXXVII. Regnum Joram.

Post Ochosiam regnavit Joram frater ejus, fecit-
que malum coram Domino, et viaticatus est a Jelu
cum regnavisset annos duodecim. Item a subrege
Basan rege Moab, singulis annis vectigalis iustæ
agnorum et arictum centum millia accipiebat. Ea
tempore Elias ille magnus in celum subleatus est
cum oleo unxisset Elisæum locum sui in prophetam.
Ader Syriæ rex veniens obsedit Samariam, tanta-
que fauces ingruit ut caput asini triginta nummis
argenteis venderetur. « Et Joram transibat per mu-
rum et mulier quedam ad illum clamavit dicens :

Variae lectiones et notæ.

²⁷ I Reg. xix, 18. ²⁸ I Reg. xiv, 11, 12. ²⁹ μετὰ τό cod. ³⁰ και μετὰ — Κύριος; cod. a soc. manu.
³¹ τῆς πονηρίαι? ³² ὁμοι; cod. ³³ Ps. cxliv, 15. ³⁴ Ps. cxlviii. ³⁵ καλλιαι; cod. ³⁶ εὐδαιας cod.
³⁷ ἀποθῆναι? ³⁸ 868 (1299), Ced. 179, 15-182 5? I Reg. xlii, 52. ³⁹ 867 (1291) Ced. 182, 41-184, 10;
I Reg. i, 18, iii, 1. ⁴⁰ Μωάβ II Reg. iii, 1. ⁴¹ ἀρνῶν; — κριῶν; cod. ⁴² II Reg. vi, 25-51.

« Salva me, domine mi rex. Qui ait : Non te salvat Dominus : unde te possum salvare ; de arca vel de torculari ? Et dixit mulier : Non, rex, sed mulier ista dixit mihi : Da filium tuum ut comedamus eum hodie, et illum meum concedemus cras. Coxi- mus ergo filium meum et comedimus, et ipsa abscondit filium suum. Quod cum audisset rex, scidit vestimenta sua, viditque omnis populus cilicium quo vestitus erat ad carnem intrinsecus. Et ait rex : Hæc mihi faciat Deus et hæc addat si steterit caput Elisæ filii Saphat super ipsum hodie. Cumque misisset illum super cujus manum rex incubebat ait ad illum propheta : Hæc dicit Dominus : In tempore hoc cras modius similæ uno statere erit et duo modii hordei, statere uno in porta Samariæ. Et dixit dux : Si Dominus fecerit etiam cataractas in cælo, numquid poterit esse quod loqueris? Qui ait : Videbis oculis tuis et inde non comedes. Et viri leprosi juxta portam urbis sedentes famisque impatientes statuerunt ad hostes transfugere. Surrexerunt ergo vesperi ut venirent ad castra Syriæ, cumque venissent nullum ibidem repererunt. Et enim Dominus fecerat ut in iis castris sonitus curruum, equorum magnæ exercitus audiretur, quo perterriti Syri, omnibus rebus relictis, in tenebris profugerent. Quæ cum leprosi nar- ravissent misit rex, qui cognoscerent an id indicium verum esset. Qui regis Syri vestigia usque ad Jordanem fluvium secuti, ecce omnis via plena erat vestimentis et vasis quæ trepidantes projecerant Syri. Reversisque iis quos rex miserat, egressus est populus ab urbe et diripuit castra Syriæ : factisque est mollius similæ statere uno et duo modii hordei statere uno juxta verbum Domini. Ille autem a rege tertius, cum eum rex portæ præfecisset, obtritus a populo perii, non gustatis iis alimentis, sicuti et vates affirmaverat. Idem precibus obtinuit ut aquæ Jerichuntinæ essent salubres cum natura essent amaræ, potui acerbæ et fecunditati adversæ. Quod in utilitatem hominum arborumque factum fertilitatis salutisque plurimæ isti regioni causa exstitit. Nam in hunc usque diem exundans fons iste campestem maximam regionem impingat, nutritque pomaria et palmaria mellifera quorum fructus calcati atque pressi magnam mellis vim effundunt. [Est enim apprime mellifera et aromatifera ista regio, citrum producens et myrobalanum et opobalsami plurimum, ut propter raros et homini- bus desiderabiles fructus non absurde paradiso comparari posse videatur. De qua magnus Anastasius Theopolitanus ait : « Diligentes rerum scriptores referunt, paradysum esse regionem maxime orientalem et quasi terræ aram esse, cujus agri ad Indos exteros pertingunt, fructuum odorifero- rum atque aromaticorum feraces. Namque ventorum

πρὸς αὐτόν· Σῴσον, κύριε βασιλεῦ. Καὶ ἀποκρι- θεὶς εἶπε· Μὴ σῶσαι σε Κύριος; πόθεν σῶσαι; μὴ ἀπὸ τῆς ἀλωνος ἢ ἀπὸ τῆς ληνοῦ; Καὶ φησιν ἡ γυνὴ· Οὐχί, βασιλεῦ, ἀλλ' ἡ γυνὴ αὕτη εἶπέ μοι· Ἄδς τὸν υἱόν σου, φαγώμεθα αὐτόν σήμερον, καὶ τὸν υἱόν μου αὔριον, καὶ ἐψήσαντες αὐτόν χθές ἐφαγόμεν, καὶ σήμερον τὸν υἱόν αὐτῆς ἐκρυψεν. Ὅτι ἀποσείας ὁ βασιλεὺς διεβήρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ εἶδεν ὁ λαὸς τὸν σάκκον ἐπὶ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἔσθθεν καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν 43· Τάδε ποιή- σαι μοι ὁ Θεὸς καὶ τάδε προσθεῖη, εἰ στήσεται ἡ κεφαλὴ Ἐλισαίου σήμερον ἐπ' αὐτῶ. Καὶ ἀπο- σείας τὸν τριστάτην ἐπ' ὃν ἐπανεπαύετο εἶπε πρὸς αὐτόν ὁ προφήτης· Τάδε λέγει Κύριος· Αὔριον 186 ὡσεὶ ὥρα αὕτη σεμιδάλεως σίκλου καὶ δίμε- τρον κριθῆς σίκλου ἐν ταῖς πύλαις Σαμαρείας. Καὶ εἶπεν ὁ τριστάτης· Εἰ καταράκτας ποιῆσαι Κύριος, οὐ μὴ ἔσται τοῦτο. Ὁ δὲ Ἐλισαῖός φησι· Ἰδοὺ, ὕψη τοῖς ὀφθαλμοῖς σου καὶ ἐκείθεν οὐ μὴ φάγη. Καὶ ἄνδρες λεπρῶν δ' παρὰ τὴν πύλην τῆς πόλεως καθήμενοι καὶ τὸν λιμὸν οὐ φέροντες, ἐβουλεύσαντο πρὸς τοὺς ἐναντίους αὐτομολῆσαι. Καὶ δὴ ἀναστάν- τες ἐν τῷ σκότει ἦλθον εἰς τὴν παρεμβολὴν Συρίας, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν ἀνήρ ἐκεῖ, ὅτι Κύριος ἀκουσθεὶν ἐποίησε τὴν παρεμβολὴν Συρίας φωνῆν ἀρμάτων καὶ (48) ἵππων καὶ δυνάμιν μεγάλην 44, καὶ ἀπέ- δρασαν ἐν τῷ σκότει πάντες καταλείψαντες ἅπαντα· τῶν δὲ λεπρῶν πάντα διασπρηθέντων ἐν τῇ πόλει, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς γυναικας, εἰ ἀληθῆς ὁ λόγος, καὶ πορευθέντες ἐπίσω τοῦ βασιλέως Συρίας ἕως τοῦ Ἰορδάνου, ἰδοὺ πᾶσα ἡ ὁδὸς πλήρης ἱματίων καὶ σκευῶν, ὧν ἐβρίβη Συρία ἐν τῷ θαμβεῖσθαι αὐτούς. Καὶ ὑποστρεφάντων τῶν ἀπεσταλμένων, ἐξῆλθεν ὁ λαὸς τῆς πόλεως καὶ διήρπασε τὴν παρεμβολὴν Συρίας, καὶ ἐγένετο μέτρον σεμιδάλεως σίκλου καὶ δίμετρον κριθῆς σίκλου κατὰ τὸ βῆμα Κυρίου. Τοῦ δὲ βασιλέως καταστήσαντος τὸν τριστάτην ἐπὶ τῆς πύλης, συνεπάτησεν αὐτόν ὁ λαὸς, καὶ ἀπέθανε μὴ φαγῶν ἐκ τοῦ σίτου κατὰ τὸ βῆμα τοῦ προφήτου 45. » (4) Καὶ μέντοι καὶ τὰ Ἰερικοῦντια ὕδατα διὰ προσ- εύχης ἰάσατο, πικρὸν γὰρ ἦν φύσει, καὶ δύσποτον, καὶ πρὸς τεκνογονίαν ἐμποδίων τε καὶ θανατηφόρον, ἔσθ' ὅτε καὶ πρὸς ἀρδεῖαν 46 ἀνεπιτήδειον, ὅπερ εἰς εὐχρησίαν ἀνθρώποις καὶ κτήνεσι μεταβαλὼν, εὐ- καρπίας μάλιστα πολλῆς καὶ σωτηρίας ὑπῆρξε τῇ χώρᾳ πρόξενον· ἄχρι γὰρ δεῦρο πλημμυρῶν μεγέ- στην παιάνει πεδιάδα καὶ τρέφει παραβέσους καὶ φοινίκων γένη διάφορα μελιτοφόρα, ὧν οἱ πλείστοι πατούμενοι καὶ ἀποθλιβόμενοι μέλι πικρὸν ἐκχέουσιν· ἔστι γὰρ μελιτοφόρος καὶ ἀρωματοφόρος ἡ χώρα πάνυ, φέρουσα κίτρον, καὶ μυροβάλλανον, καὶ ὀπο- βάλαμον ὅτι πλείστον, ἧτις δι' ὀλίγων καρπῶν καὶ ἀνθρώποις ἐπιθυμητῶν εὖ μάλα τῶ παραβέσῳ ποσῶς παρεϊκάζεται 47. (5) Περὶ οὗ φησιν ὁ μέγας Ἀναστάσιος Θεοπολεως· « Καὶ οἱ ἀκριβεὶς τοῦ

Varia lectiones et notæ.

43 Il Reg. vii, 4-17. 44 δυνάμειω μεγάλη; X, δυναμ. μεγάλ. cod. 45 Il Reg. ii, 19. 46 ἀδρῆσιν? 47 ε. f. similia in questione 23.

κόσμου χρονογράφοι 187 ὅτι περ ἀνατολικωτερος Α
 κἀσης τῆς οἰκουμένης καὶ ὡς περ θυσιαστήριον αὐ-
 τῆς ὑπάρχει ὁ περὶ αἰσῶν, οὐ αὖ χῶραι τῶν ἰσω-
 τέρων Ἰνδῶν πλησιάζουσαι, πάντες σχεδὸν οἱ καρ-
 ποὶ εὐωδέστατοί εἰσι καὶ ἀρωματώδεις. Διὰ γὰρ τῆς
 εὐρας τῶν ἀνέμων καταυαζομένης καὶ ἀποδομέ-
 νης αὐτοῖς τῆς εὐωδίας ἐκ τῶν τοῦ παραδείσου
 φυτῶν συλλαμβάνουσιν, καὶ ὡς περ τὰ τῶν ἀλλήλοισ
 πλησιαζόντων φοινίκων καὶ μεταδιδόντων διὰ τῶν
 ἀνέμων ἀλλήλοισ ἐκ τῶν ἀρρένων τὸ σπερμολόγον
 ἄθος. Πᾶσα τοίνυν εὐωδία καὶ μάλιστα ἡ τῶν Ἰν-
 δικῶν ἀρωμάτων χωρὶς τινος ὑγρᾶς ἐλαίου ἢ ἄλλων
 τινῶν σκευαζομένων, ὑγιονοῆς 188 καὶ συγκρατικῆ
 τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἔστιν ὡς περ καὶ τὸ ἐμ-
 πικλα: φθοροποιῆς καὶ λοιμώδης ἢ δυσωδία 189, ὅθεν δὴ
 καὶ τῶν ἰατροσοφιστῶν ἀκριθῆς ἀγαν ἔρη,
 ὅτι εἰ καταλάβοι τὸν τελευτῶντα πρὸ τοῦ παρατραπῆναι
 τὸν νοῦν, δύνασθαι διὰ τινος αὐτὸν κατα-
 σκευῆς ἀρωμάτων ἐπι ὤρην ποιῆσαι νηφαλέον τὸν
 λογισμὸν αὐτοῦ ἔχειν καὶ τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐκλαλῆσαι
 καὶ διαθέσθαι, ὅπερ οὖν καὶ ἡμεῖς εἰς πείραν τοῦτου
 παρειλίφραμεν καὶ αὐτόπτηι γεγόναμεν· μαρ-
 τυροῦσι δὲ (48b) καὶ ἄλλοι πλείστοι μέχρι τῆς δεῦρο
 τοῦτο γενόμενον 190 βλέποντες ὑπὸ τῶν ἀκριθῶν
 καὶ περιεσχεμμένως τὴν ἐπιστήμην ἐξησχημένω.

ΟΗ'. Βασιλεία Ἰηοῦ.

187 Μετὰ δὲ Ἰωρὰμ ἐβασίλευσεν Ἰηοῦ, υἱὸς Σαφάτ
 τοῦ Ναμεσιού· αὐτὸν γὰρ τὸν βασιλεῖα Ἰωρὰμ εὐ-
 ρῶν ἰατρούμενον τὰ τραύματα, κατετόξευσεν Ἰηοῦ,
 καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει Σαμαρείας
 πρὸς τὸν ἱερέα διὰ τῆς θυρίδος περιεκακάλω-
 πισμένη· καὶ προσέταξε 188 τοῖς εὐνοῦχοις αὐτῆς
 κατακρημνίσαι αὐτήν, καὶ καταπατήθη ὑπὸ τῶν
 ἰσπανῶν καὶ ἐδρόθη ὑπὸ τῶν κυνῶν· πατάξας καὶ
 οὐ υἱὸς Ἀχαάβ καὶ τοὺς περιλειφθέντας αὐτοῦ ἐν
 Σαμαρείᾳ, κατὰ τὸ βῆμα Ἡλιοῦ. (2) Συναθροίσας δὲ
 ἅπαν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἔφη πρὸς αὐτοὺς μετὰ
 πινουρίας 189· Ἐχαάβ μὲν ἐδούλευσε τῷ Βάαλ
 ὀλίγον, Ἰηοῦ δὲ πολλὰ δουλεύσει αὐτῷ. Καὶ νῦν
 πάντας καλέσει 188 πρὸς με τοὺς προφήτας· καὶ
 ἱερεῖς τοῦ Βάαλ· πλ. γὰρ ὅς ἂν ἀποκρίψῃται, οὐ ζήσει.
 » Συναθροισθέντες οὖν πάντες καὶ τοῦ εἰδωλίου
 κλησθέντος στόμα πρὸς στόμα, φησὶν ὁ βασιλεὺς
 τοῖς δούλοισ τοῦ Βάαλ· Ἐρευνησατε ἀκριθῶς, εἰ
 ἔστι μὲθ' ὑμῶν τῶν δούλων Κυρίου τις. » Καὶ μη-
 δεὼς εὐρεθέντες, ἐκέλευσε τοῖς ὑπουργοῖς αὐτοῦ,
 καὶ ἐπάταξεν πάντας ἐν στόματι βομφαίας. Καὶ τὸν
 Βάαλ καὶ τὰ αὐτοῦ πάντα ἐνέπρησεν 190. (3) Πλὴν
 οὐκ ἐθύλαξε πορεύεσθαι ἐν νόμῳ Κυρίου, καὶ ἐσφάγη
 ἐν τῷ πολέμῳ βασιλεύσας ἔτη κη'.

ΟΘ'. Βασιλεία Ἰωάχαζ.

189 Μετὰ δὲ Ἰηοῦ ἐβασίλευσε Ἰωάχαζ υἱὸς αὐτοῦ,
 καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀπ-
 ἔθανε βασιλεύσας ἔτη [ε]ζ'.

Π'. Βασιλεία Ἰωάσ.

190 Μετὰ δὲ Ἰωάχαζ ἐβασίλευσε Ἰωάσ υἱὸς αὐτοῦ,
 καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀπ-
 ἔθανε, βασιλεύσας ἔτη ιδ' 191. (2) 192 Ἐφ' οὗ Ἐλισαῖος

plantium beneficio suavem odorem e plantis para-
 disiacis excipiunt; siquidem palmæ hac ratione
 florum semen per ventum propagant. Itaque omnis
 bonus odor, præsertim aromatum Indicorum, ex-
 cepto oleo et aliis quibusdam, corpus hominis fo-
 vet et bene temperat; et econtra odor malus ei-
 dem perniciosus apparet. Unde medicus quidam
 philosophus recte dixit quod, si moribundum ad-
 huc spirantem teneat, ægrotanti se spiritum, me-
 dicamento quodam, per horam prolongare posse
 ita ut et verborum prolatorum conscius sibi sit.
 Quod quidem nos ipsi oculis vidimus; attestantur
 etiam multi alii testes iique vivi artis medicæ pe-
 ritissimi.

B

LXXVIII. Regnum Jehu.

Post Joram regnavit Jehu, filius Saphat Namesii.
 Cum enim Jehu invenisset Joram sua vulnera tu-
 rantem, eum sagitta percussit. Quo (Jehu) Sama-
 riam ingrediente per fenestram prospexit Jezabel
 splendido vestitu ornata. Deditque Jehu servis suis
 negotium ut eam præcipitarent et conculcata est ab
 equis et a canibus devorata. Percussisque septua-
 ginta filiis Achab et iis qui relictii erant de domo
 ejus in Samaria, juxta verbum Elia, congregavit
 omnem multitudinem populi et dixit ad eos insi-
 diose: « Achab coluit Baal parum, ego autem colam
 eum amplius. Nunc igitur omnes prophetas Baal et
 universos servos ejus vocate ad me, quicunque de-
 fuerit non vivet. » Congregatis igitur omnibus, tem-
 ploque Baal ita repleto ut os ejusque os proximi
 contingeret, dixit rex servis Baal: « Perquirite
 et videte ne quis forte vobiscum sit de servis Do-
 mini. » Nulloque invento, mandavit ministris suis,
 et percusserunt omnes in ore gladii et Baal et ejus
 omnia direpta sunt. Porro Jehu non custodivit ut
 ambularet in lege Domini, et occisus est in bello
 cum regnavisset annos viginti et octo.

C

LXXIX. Regnum Joachaz.

Post Jehu regnavit Joachaz, filius ejus, et fecit
 malum in conspectu Domini et mortuus est cum
 regnavisset septemdecim annos.

D

LXXX. Regnum Joas.

Post Joachaz regnavit Joas, filius ejus, et fecit
 malum in conspectu Domini et mortuus est cum
 regnavisset annos tredecim. Eo tempore, Eliseus

Variæ lectiones et notæ.

187 ὑγιονοῆς cod. 188 τῆ δυσωδία? 189 γιν. cod. 190 855 (4305) Cod. 184, 7-185, 6; II Reg. x, 56.
 191 II Reg. x, 1-17. 192 II Reg. x, 18-26. 193 II Reg. x, 51. 194 827 (4331) Cod. 185, 7-9 xζ? 195 II Reg.
 xiii, 10, Leo. P. Th. 196 Cod. 185, 9-17. 197 198 II Reg. xiii, 10; Leo. P. Th. 199 II Reg. xiii, 14-19.

mortem obiit. Cum prophetasset regi Joas priam victoriam ab ejus sociis in Syros latam eique indicisset jaculo terram quinquies percutere tertium jaculum bene misit, quarto autem metu non attingit, tunc prædixit ei propheta ter Assyrios ab eo esse profigandos, ipsum postea fore vincendum; si terram autem quinquies percussisset, Syriam usque ad consumptionem fuisse percussurum. Mirandus ille propheta mortuus est et sepultus in monumento, in quo cum prædones Moabitici mortuum quendam hominem sepelissent, is ut ossibus beati prophetae admotus fuit, redivivus in pedes suos constitit.

LXXXI. Regnum Jeroboam.

Post Joas regnavit Jeroboam, filius ejus fecitque malum coram Domino et mortuus est cum regnasset annos septem et quadraginta.

LXXXII. Regnum Azariae.

Post Jeroboam regnavit Azarias, filius ejus, fecitque malum in conspectu Domini, et occisus est a Sellum, cum menses sex regnavisset.

LXXXIII. Regnum Sellum.

Post Azariam regnavit Sellum fecitque malum coram Domino et occisus est a Manahem, cum regnasset mensem unum.

LXXXIV. Regnum Manahem.

Post Sellum regnavit Manahem et fecit malum in conspectu Domini et occisus est a Phaceia, cum regnavisset decem annis.

LXXXV. Regnum Phaceia.

Post Manahem regnavit Phaceia, filius ejus, et fecit malum in conspectu Domini et occisus est a Phaceo, cum regnasset annis duobus.

LXXXVI. Regnum Phacei.

Post Phaceia regnavit Phaceus, fecitque malum coram Domino et occisus est ab Osee cum regnasset annis viginti. Inde discipulus Deum eos qui in malo vivunt solere per manus suorum percutere, peiorem malo tradens, et eis quasi quibusdam sacrificiis utens.

LXXXVII. Regnum Osee.

Post Phaceum regnavit Osee annos novem, cumque fecisset malum coram Domino, venit Salmanasar rex Assyriorum contra Samariam et transfudit eam ob gravia peccata eorum. « Fecerant enim sibi duos vitulos aureos ad adorandumque eos et servierunt Baal, et consecraverunt filios suos et filias suas per ignem, et divinationibus inserviebant et auguriis, et medicamentis, et repulit eos Dominus a conspectu suo et non remansit nisi

Α ἐπιλείψῃ, προφητεύσας τῷ Ἰωᾶς τὴν προτέραν διὰ συμβούλων ὡς κατὰ Σύρων νίκην, ἐπιτρέψας αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν ταξεύσαι πεντάκις· καὶ τὸ μὲν τρίτον, εὐστόχως ἐβρίμην, τὸ δὲ τέταρτον ἠστούχησεν, καὶ προφητεύει αὐτῷ ἕως τρις συμβαλεῖν καὶ νικῆσαι τοὺς Ἀσσυρίους, τὰς δὲ ἐτέρας ἤτησθηται· εἰ γὰρ ἄχρις τῶν ε' εὐστόχως ἐπὶ τῆς γῆς ἐδαβλήκει, πεντάκις ἂν παραταξάμενος τὴν Σύρων ἐρχὴν κατέλυσεν ὁ. (3) Ὅστις ἀξιάγαστος προφήτης τελευτήσας καὶ ταφείς ἐν τῷ μνήματι, εἰ μονόζωνος ἢ Μωαβιτῶν ἢ νεκρῶν θάψαντας, καὶ τοὺς ὄστροφους τοῦ μακαρίου προφήτου πλησιάζας, ἀνάστη.

ΠΑ'. Βασιλεία Ἰεροβοάμ.

189 ὡς Μετὰ δὲ Ἰωᾶς ἐβασίλευσεν Ἰεροβοάμ, υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη λθ' ὁ.

ΠΒ'. Βασιλεία Ἀζαρίου.

ὡς Μετὰ δὲ Ἰεροβοάμ ἐβασίλευσεν Ἀζαρίας, υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Σελούμ, βασιλεύσας μῆνας 5'.

ΠΓ'. Βασιλεία Σελούμ.

ὡς Μετὰ δὲ Ἀζαρίαν ἐβασίλευσε Σελούμ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Μανασίμ, βασιλεύσας μῆνα ἓνα.

ΠΔ'. Βασιλεία Μανασίμ.

ὡς Μετὰ δὲ Σελούμ ἐβασίλευσε Μανασίμ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Φακεσίου βασιλεύσας ἔτη 1'.

ΠΕ'. Βασιλεία Φακεσίου.

ὡς Μετὰ δὲ Μανασίμ ἐβασίλευσε Φακεσίος, υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Φακεῖ, βασιλεύσας ἔτη β'.

ΠΣΤ'. Βασιλεία Φακεῖ.

ὡς Μετὰ δὲ Φακεσίαν ἐβασίλευσε Φακεῖ, (49^ο) καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Ὡσηῖ, βασιλεύσας ἔτη κ'.

190 (2) Ἐντεῦθεν διδασκόμεθα ὡς τοὺς ἐν πονηρίᾳ συζῶντας δι' ἀλλήλων οὐ θεὸς καλᾶζειν εἴθωεν, καὶ τὴν πονηρότερον τῶν πονηρῶν παραδιδωσιν, οἷόν τισι ἀημίαις ὡς αὐτοῖς κεραιμέναις.

ΠΖ'. Βασιλεία Ὡσηῖ.

ὡς Μετὰ δὲ Φακεῖ ἐβασίλευσεν Ὡσηῖ ἔτη θ', καὶ ποιήσας τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, ἦλθε Σαλμανάσαρ, βασιλεὺς Ἀσσυρίων, ἐπὶ Σαμάρειαν καὶ ἀπέκρινεν αὐτὴν διὰ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν τὰς μεγάλας ὡς. « Καὶ γὰρ ἐποίησαν οὗτα χρυσῶς θαμνάταις καὶ προσεκύνησαν, καὶ ἐλάτρευσαν αὐταῖς καὶ ὡς Βάβαλ, καὶ διῆγον τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας τῶν πυρὶ ὡς καὶ ἐμαντεύοντο, καὶ οἰωνίζοντο, καὶ ἐφαρμακεύοντο, καὶ ἀπόστατο ὡς αὐτοὺς Κύριος

Variae lectiones et notae.

ὡς συμβούλων ἐοῖ. ὡς Ced. 186, 22-187, 5; II Reg. xiii, 20-21. ὡς μονόζωνος ἐοῖ. ὡς 795 (4564) Ced. 187, 4, 5? ὡς μα' II Reg. xiv, 25; Leo. P. Th. ὡς 765 (4405) Ced. 187, 5; II Reg. xv, 8. Ζαχαρίας Leo. P. Th. ὡς 762 (4406) Ced. 187, 6; II Reg. xv, 45. ὡς 761 (4407) Ced. 187, 6; II Reg. xv, 17. ὡς 751 (4417) Ced. 187, 9? II Reg. xv, 25. ὡς 749 (4426) 187, 10; II Reg. xv, 27. ὡς σιδηροίς? ὡς 729 (4426) Ced. 187, 15; II Reg. xvii, 1-θ. ὡς Reg. xvii, 16-20. ὡς ἀ. καὶ om. II Reg. ὡς τ. αὐτῶν ἐν π. II Reg. ὡς καὶ ἀπέστησεν ἀ. ἀπὸ II Reg.

ἀπὸ ἑῶν προσώπου αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὑπελείφθη πλὴν ἑνὴς φυλῆς Ἰουδα μονωτάτης· καί γε Ἰούδα· οὐκ ἐφόβησε τις ἐδούς Κυρίου, ἀλλ' ἐπορεύθη ἐν ταῖς ἀμαρτίαις Ἰσραὴλ. Καὶ ἔδωκεν αὐτοὺς Κύριος εἰς χεῖρας ἀρπαζόντων αὐτούς. (3) Καὶ ἀπώκισθησαν εἰς Ἀσσυρίους· καὶ ἀπέστειλε βασιλεὺς Ἀσσυρίων Ἔθνη δ', τοὺς Κουδιαίους, καὶ Κουθιαίους, καὶ Σαφαρουαίους, καὶ Ἀναγαθαίους, καὶ κατώκηθησαν ἐν ταῖς πόλεσι Σαμαρείας. (5) Καὶ πέμφας Κύριος ἐπ' αὐτοὺς λέοντας, ἀνήλισκον αὐτούς, καὶ ἀνήγγειλαν τῷ βασιλεὶ Ἀσσυρίων, ὅτι. Τὰ ἔθνη, ἃ ἐπέκισαν ἐν πόλεσι Σαμαρείας, οὐκ ἔγνωσαν τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ τῆς γῆς ἐκείνης, καὶ ἀπέστειλεν ἐπ' αὐτοὺς λέοντας, καὶ ὠλοθρεύοντο· καὶ φησὶν ὁ βασιλεὺς· Ἀπαγάγετε ἐκεῖ τινὰς καὶ φωτισοῦσιν αὐτούς τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀποστείλας ἕνα τῶν ἱερέων ὃν ἀπέκισαν ἀπὸ Σαμαρείας, καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς φοβεῖσθαι τὸν Κύριον, καὶ ἐφοβεῦντο τὸν Κύριον, καὶ τοῖς θεοῖς αὐτῶν ἐλάτρευον, καὶ κατώκησαν ἐκεῖ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.

191 (4) Ἐπανελθόντες οὖν οἱ Ἰουδαῖοι ζηλοτύπως ἔχον πρὸς αὐτοὺς, ὅτε ἀλλοφύλους, καὶ οὐ συνεχρόνους αὐτοῖς, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ Σημῆρ, τοῦ ἔρους, ἐκάλουν αὐτοὺς Σαμαρείτας, ὅγε τὰ Μωυσείως μόνον δεχόμενοι· βιβλία, τῶν λοιπῶν Γραφῶν οὐ πολλὴν ἐκποιῶντο λόγον· κἀντεῦθεν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους φιλονεικίως διακείμενοι, πατέρας τὸν Ἀβραὰμ ἐπεγράφοντο, ὅτε ἀπὸ τῆς Χαλδαίας ὀρμώμενον, ἀφ' ἧς καὶ αὐτοὶ γεγόνασι, διδὼν δὴ καὶ ἡ Σαμαρείτις πρὸς τὸν Κύριον ἔλεγεν· Ὅι πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν, τοὺς περὶ τὸν Ἀβραὰμ ὑπεμψάνουσα, ἔνθα τὸν υἱὸν εἰς ὀλοκάρπῳσιν ἀνήνεγκεν. (5) Οἱ δὲ ἐν Σαμαρείᾳ βασιλεύσαντες ὑπῆρχον τὸν ἀριθμὸν ἑπτά ἀπὸ Ἱεροβοὰμ ἕως τοῦ εἰρημένου Ὠσηῆ, ἑφ' οὗ πέπαυται καὶ ἀπώλετο Σαμαρεία, καὶ Ἀσσύριοι κατώκησαν ἐκεῖ, ὡς εἰρηται, ἐξ ὧν οἱ αἰρετικοὶ Σαμαρείται καὶ Σαδδουκαῖοι πεφύμασι. Γίνονται οὖν τὰ πάντα ἔτη σὺν· καὶ ἐκ διαφόρων μὲν ἐγένοντο γενεῶν· ἅπαντες δὲ τὸ πονηρὸν ἐποίησαν ἐνώπιον Κυρίου κατὰ τὴν ἀμαρτίαν Ἱεροβοὰμ.

ΠΗ'. Περὶ τῆς βασιλείας Βαβυλωνος.

Ἄρχη τῆς βασιλείας Ναβουχοδονόσωρ βασιλέως Βαβυλωνος. Μετὰ δὲ τοῦς προειρημένους Ἀσσυρίων βασιλεῖς ἐβασίλευσε Ναβουχοδονόσωρ ἔτη κδ'. Ὁς καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ ἐκράτησεν ἔτη ζ', καὶ ἔδωκεν ὁ Θεὸς ἐν χεὶρὶ τῶν Ἰωακείμ βασιλέα Ἰούδα, καὶ πάντα τὰ σκεῦη οἴκου Θεοῦ εἰσένεγκεν εἰς τὸν οἶκον θεσπουῦ (49b) Θεοῦ αὐτοῦ. (2) Οὗτος πάλιν μετέστην εἰς Βαβυλῶνα χεῖρας ἐξ ὁπτηῆς πλίνθου καὶ

tribus Judas tantummodo. Sed nec ipse Juda custodivit mandata Domini Dei sui : verum ambulavit in erroribus Israel quos operatus fuerat. Et tradidit eos Dominus in manu diripientium eos. Translatusque est Israel de terra sua in Assyrios usque in diem hanc. Adduxit autem rex Assyriorum tres gentes et de Cutha et de Avah et de Emath et de Sepharvaim et collocavit eos in civitatibus Samariæ. Et immisit in eos Dominus leones qui interficiebant eos. Nuntiatumque est regi Assyriorum et dictum : Gentes quas transtulisti et habitare fecisti in civitatibus Samariæ ignorant legitima Dei terræ : et immisit in eos Dominus leones, et ecce interficiunt eos. Et jait rex : Adducite de terra hac quosdam viros et doceant eos legitima Dei. Igitur cum venisset unus de sacerdotibus his qui captivi ducti fuerant de Samaria, docebat eos quomodo colerent Dominum ; et colebant Dominum et diis suis serviebant, et habitaverunt illic usque ad præsentem diem.

Reversi vero Judæi invidiose cum eis egerunt ut alienigenis, nullumque cum illis commercium habuerunt, sed a monte Somer appellabant eos Samaritanos. Hi autem, solis Moysis libris acceptis, cæteras Scripturas parvi faciebant. Exinde Judæis invidentes patrem Abraham sibi adscribebant, eo quod a Chaldæa esset oriundus, de qua et ipsi erant orti. Itaque Samaritana etiam mulier ad Dominum dicebat : Patres nostri in monte hoc adoraverunt, filios Abraham significans qui hic obtulerat in sacrificium Domino filium suum. Qui autem in Samaria regnaverunt, sunt numero octo decim a Jeroboam usque ad Os'e, ejus tempore cessavit interillique Samaria et Assyrii incoluerunt illam, ut dictum est ; de quibus hæretici Samaritani et Sadduceæ orti sunt. Fuerunt igitur ducenti quinquaginta et tres anni, et e variis generibus orti sunt reges Samariæ. Omnes autem ipsalium fecerunt in conspectu Domini juxta peccatum Jeroboam.

LXXXVIII. De imperio Babylonis.

Principium regni Nabuchodonosor, regis Babylonis. Post supradictos Assyriorum reges, regnavit Nabuchodonosor viginti et quatuor annis. Hic Jerusalem septem annos in sua potestate habuit ; et in manus ejus tradidit Deus Joachim regem Judæ ; et omnia vasa domus Dei intulit in domum thesaurorum dei sui, Maximam urbem Babylonem edificavit ex lateribus et lapidibus dolatis, quorum

Variæ lectiones et notæ.

Ἡ τοῦ II Reg. Ἡ τῆς ἐντολῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτῶν καὶ ἐπορεύθησαν ἐν τ. δικαιομασίαν Ἰσραὴλ II Reg. Ἡ ἐν χεὶρὶ διαρπ. II Reg. Ἡ τοῖς Κουδιαίους II Reg. xviii. Ἡ ἐκ Κουθῆ, ἀπὸ Ἀἴθ καὶ ἀπὸ Αἰμάθ καὶ Σαφραουαίμ II Reg. xviii, 24. Ἡ II Reg. xviii, 25-31. Ἡ ἀπ. ἐκείθεν καὶ παρευδούσαν καὶ κατοικεῦσαν ἐκεῖ καὶ φ. II Reg. Ἡ τὸ ἔρος cod. Ἡ Joan. iv, 20. Ἡ πεφύμασι? Ἡ Gen. 205, 3-5. Ἡ καὶ τοῦτοι οἱ ἄγιοι γ' παῖδες ἐδιδόθησαν ἐν τῇ καμύνῃ καὶ ὁ μέγας προφήτης Δανιὴλ ἐγνωρίζετο (Σχόλιον). Ἡ Gen. 205, 5-17.

singuli tres cubitos lati, sexque cubitos longi. Ambitus urbis fuit quadraginta stadia, id est milliaria sex: muri altitudo cubiti octoginta, latitudo triginta, et turres imposuit in portis centum cubitos in altitudine et sexaginta in latitudine habentes; portas fecit æreas quinquaginta cubitorum altitudinis, vigintique latitudinis in introitum exitumque populi ejus. Juxta urbem cisternam fodit, ædificavitque eam murisque mirabilibus circumdedit; cavus ambitus quadraginta stadia, altitudo autem unarum quadraginta. Aliud opus pariter ædificavit mirabile, extruxit enim munimenta altissima, ex saxis variisque materiis, in quibus pomaria plantavit quæ monti densis arboribus obsito similia videbantur; hæc hortos pensiles vocavit. Quos circumambulans uxor ejus gaulebat eo quod ipsa nulli visa totam regionem hanc inspicere posset. Ibi obambulans arroganter ita est fatus: « Nonne hæc est magna urbs Babylon quam mihi regiam ædificavi in robore fortitudinis meæ et in gloria decoris mei? — Cum adhuc in ore ei hæc verba hærerent, vox de cælo edita est talis: Tibi hoc, o Nabuchodonosor rex, dicitur: Regnum tuum transibit a te et ab hominibus ejicient te, et cum bestiis et feris erit habitatio tua, et fenum quasi bos comedes; et septem tempora mutabuntur super te donec scias quod dominetur Excelsus in regno hominum, et cuicumque voluerit det illud. Eadem hora hic sermo completus est super Nabuchodonosor, et ex hominibus abjectus est et fenum ut bos comedit et rore cæli corpus ejus infectum est, donec capilli ejus in similitudinem aquilarum crescerent, et ungues ejus quasi avium. » Deinde idem de sua restitutione ait: « In illo tempore sensus meus reversus est ad me et ad honorem regni mei decoremque perveni, et figura mea reversa est ad me, et optimates mei et magistratus mei requisierunt me et in regno meo restitutus sum, et magnificentia amplior redita est mihi. Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo et magnifico et glorifico Regem cæli: quia omnia opera ejus vera et viæ ejus judicia, et gradientes in superbia potest humiliare. » Hanc a Deo Nabuchodonosor datam abundantiam, robur, splendoremque quasi revelans, ait per os Jeremiæ sermo divinus: « Hæc dicit Dominus: Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosor regis Babylonis servi mei, insuper et bestias agri dedi ei ut serviant illi. Gens autem et regnum quod non curvaverit collum suum sub jugo Babylonis, in gladio, in fame visitabo eam, donec consumam eos in manu ejus; — Et crudelis est et non miserebitur, vox ejus quasi mare sonabit et super

A λίθων λελαξευμένων, ἔχόντων ἀνὰ πῆχεων γ' εὐ πλάτος; τὸ δὲ μῆκος ἀνὰ πῆχεων ς', τὸ μὲν περίμετρον αὐτῆς ἐποίησε στάδια μ', γινόμενα μέλια ς', τὸ ὕψος; τοῦ τείχους πῆχεων π' καὶ τὸ πλάτος πῆχεων λ', καὶ τοὺς πύργους ἐστῆσεν ἐπὶ ταῖς πύλαις ἀνὰ πῆχεων ρ' τὸ ὕψος, τὸ δὲ πλάτος ἀνὰ πῆχεων ς'. καὶ ἐποίησε τὰς 192 πύλας αὐτῆς χαλκῆς καὶ διεγειρομένας εἰ; ὕψος ἀνὰ πῆχεων ν' καὶ τὸ πλάτος πῆχεων κ', εἰς ἐξόδους καὶ εἰσόδους λαοῦ αὐτοῦ· πλησίον δὲ τῆς πόλεως; ὠρυξε κινστέρναν ⁸⁷ καὶ ψκοδόμησε καὶ περιετείχισεν αὐτὴν ἀξιολόγως, τὸ περίμετρον αὐτῆς ἔχον στάδια μ', τὸ βάθος ὀργυιᾶς μ' ὡσαύτως κατεσκευάσατε καὶ ἄλλο ἔργον ἀξιοθαύμαστον· ἐγείρας γὰρ ἀναλήμματα λίθινα ὑψηλότατα σφῆδρα καὶ παντοδαπὰ, καταφυτεύσας ὑπερβεν δένδρα καρποφόρα ὡς ὁμοία δασυτάτοις ὄρεσιν, κρημαστὸν παράδεισον αὐτὸν ἐπωνόμασεν, εἰς δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ περιπολοῦσα καὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἐκαίην ἐποπτεύουσα κατετέρπετο ὑπ' οὐδενὸς ὀρωμένη. ⁸⁸ (3) Αὕτη ἐστὶν ἡ πόλις, περὶ ἧς διαπορευόμενος ἔφη μετ' ἐπαρσεως πολλῆς καὶ ἀλαζωνείας ⁸⁹: « Οὐχ αὕτη ἐστὶ ⁹⁰ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἣν ἐγὼ εἰς οἶκον βασιλείας ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος μου, εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου, ψκοδόμησα; Καὶ ἐτι τοῦ λόγου ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ὄντος, φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐγένετο ⁹¹: « Σοὶ λέγεται, Ναβουχοδονόσωρ, ἡ βασιλεία σου παρῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐκδιώξουσί σε, καὶ μετὰ θηρίων ἡ κατοικήσις σου, καὶ χόρτον ὡς βοῦν φωμιούσι σε, καὶ ς' καιροὶ ἀλλαγῆσονται ἐπὶ σέ, ἕως οὗ γνῶς, ὅτι κυριεύει ὁ Ὑψιστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὃ ἐκ δόξης, δώσει αὐτῇ. Καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὁ λόγος συνετελέσθη ἐπὶ Ναβουχοδονόσωρ, καὶ ἀπὸ ⁹² ἀνθρώπων ἐξεδιώχθη, καὶ ⁹³ χόρτον ὡς βοῦς ἦσθιεν, καὶ ἀπὸ τῆς δόσσου τοῦ οὐρανοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐδάφη ἕως οὗ αἱ τρίχες αὐτοῦ ὡς λέοντος ἐμεγαλύνθησαν καὶ οἱ δονυχες αὐτοῦ ὡς ὄρνέου. » ⁹⁴ (4) Μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν φησὶν ὁ αὐτὸς περὶ τῆς αὐτοῦ ⁹⁵ ἀποκαταστάσεως ⁹⁶. — « Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ αἱ φρένες μου ἐπεστράφησαν ἐπ' ἐμὲ, καὶ εἰς τιμὴν τῆς βασιλείας μου ἦλθον, καὶ ἡ μορφή ἐπέστρεψεν ἐπ' ἐμὲ, καὶ οἱ τύρνανοί μου καὶ οἱ μεγιστάνες μου ἐζήτουν με, καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν μου ἐκραταυόθη, καὶ (ἡ) μεγαλωσύνη μου προσετίθη μοι ⁹⁷ περισσοτέρα. Νῦν οὖν ἐγὼ Ναβουχοδονόσωρ αἰνῶ, 193 καὶ ὑπερυψῶ, καὶ δοξάζω τὸν Βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀληθινὰ καὶ αἱ τρίβοι αὐτοῦ κρῖται καὶ πάντας τοὺς πορευομένους ἐν ὑπερηφανίᾳ δύναται ταπεινοῦν ⁹⁸. » (5) ⁹⁹ Τὴν τοῦτον ἐκ Θεοῦ θεθεῖσαν (αὐτῷ) πολυουλίαν, βώμην τε καὶ περιφάνειαν ὁ θεὸς λόγος ὑπεμφαίνων διὰ Ἱερμίου φάσκει ¹⁰⁰: « Τάδε λέγει Κύριος: Ἰδοὺ

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁷ γνηστέρναν cod. ⁸⁸ Ἐκεῖνος δ. στόματι ὑπερηφάνῳ εἶπεν Οὐχ. Ced. 205, 17 204, 18. ⁸⁹ Dan. 19, 30-33. ⁹⁰ ἡ Ced. ⁹¹ γέγονε Ced. ⁹² Ced. Dan. ⁹³ ἐξ. καὶ ἐν ἐρήμοις ἠλιθίσθη καὶ ὄρεσιν· γέγονε γὰρ τὰ ἐμπροσθεν αὐτοῦ σὺν τῇ κεφαλῇ ὡς βοῦς; καὶ αἱ πόδες σὺν τοῖς ὀπισθίοις ὡς λέων Ced. ⁹⁴ Ced. 201, 18-203, 9. ⁹⁵ αὐτοῦ cod. εἰς αὐτόν Ced. ⁹⁶ Dan. 19, 36, 37. ⁹⁷ ταπεινοῦν cod. ⁹⁸ Ced. 205, 9-22. ⁹⁹ Jer. xxvii, 6, 7.

δίδωκα πᾶσαν τὴν γῆν τῷ Ναβουχοδονόσωρ [βασιλεῖ] Βαβυλώνου· δουλεύειν αὐτῷ καὶ τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ ἐργάζεσθαι αὐτῷ· καὶ τὸ ἔθνος καὶ ἡ βασιλεία, ὅσοι μὴ ἐμβάλωσι τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν αὐτοῦ, ἐν μαχαίρᾳ καὶ (50^a) ἐν λιμῷ ἐπισκέψομαι αὐτούς, ἕως ἂν ἐκλείπωσιν ἐν χειρὶ αὐτοῦ. — ¹ Καὶ ἰταμὸς ἔστι, καὶ οὐκ ἐλέησει· φωνὴ αὐτοῦ, ὡς θάλασσα κυμαίνουσα· ἐφ' ἵπποις πολλοῖς καὶ ἄρμασι παρατάξει· ὡς πῦρ εἰς πόλεμον ἐπὶ σέ, θύγατερ Σιών. — ² Καὶ ἀπὸ φωνῆς ὁρμῆς αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τῶν ὀπλῶν τῶν ποδῶν αὐτοῦ καὶ ἀπὸ αἰσμοῦ τῶν ἀρμάτων καὶ ἤχου τροχῶν αὐτοῦ οὐκ ἐπιστραφήσονται πατέρες ἐπὶ υἱοῦ· αὐτῶν ἀπὸ ἐκλύσεως ³ χειρῶν αὐτῶν· καὶ ⁴· « Ἐξ Ἀνν ἀκουσθήσεται φωνὴ δέξυττος ἵππων αὐτοῦ (καὶ ἀπὸ φωνῆς χρεμετισμοῦ ἵππασίας αὐτοῦ σεισθήσεται πᾶσα ἡ γῆ ἐκείνη· καὶ ἤξει καὶ φάγεται τὴν γῆν καὶ τὸ πλῆρωμα αὐτῆς, πόλεις καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς κατοικοῦντας. » ⁵ (6) Ὁσαύτως καὶ δι' Ἐξεκίτηλ οὕτω λέγει· « Ἴδου ἐπάγω ἐπὶ ⁶ Σὺρ τὸν Ναβουχοδονόσωρ, βασιλέα Βαβυλώνας, ὃς ἔστι βασιλεὺς βασιλέων μεθ' ἵππων καὶ ἀρμάτων καὶ συναγωγῆς ἰθῶν πολλῶν σφόδρα. — Καὶ περιθάλει σοὶ τάφρον καὶ οἰκοδομήσει κύκλῳ χάρακα καὶ περιστάσεις ὀπλῶν· καὶ τὰς λόγκας αὐτῶν ἀπέναντί σου δώσει. Τὰ τεῖχη σου καὶ τοὺς πύργους καθελεῖ ἐν τρεῖς ὅπλοις αὐτοῦ. Ἀπὸ δὲ τοῦ πλήθους τῶν ἵππων αὐτοῦ καλύψει σε κονιορτὸς αὐτῶν. » Καὶ πάλιν· « Τὰδε λέγει Κύριος· Ἄδωνα! ⁷ Ἴδου, ἐγὼ δίδωμι τῷ Ναβουχοδονόσωρ τὴν γῆν Αἰγύπτου, καὶ λήψεται τὸ πλῆθος αὐτῆς, καὶ σκυλεύσει· τὰ κίβδαλα αὐτῆς καὶ προνομήσει τὴν προνομήν αὐτῆς. Ἄντι τῆς λειτουργίας ἧς ἐδούλευσεν ἐπὶ (τὴν) Τύρον, **194** δίδωκα αὐτῷ τὴν γῆν Αἰγύπτου. — ⁸ Καὶ ἀπολώ τὸ κλῆθος τῶν Αἰγυπτίων διὰ χειρὸς Ναβουχοδονόσωρ· ⁹ ἐν μαχαίραις γιγάντων αὐτοῦ, καταθάλῳ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν. » Καὶ μετὰ ταῦτα ¹⁰ « Ἐξελύονται οἱ κατοικοῦντες τὰς πόλεις, καὶ ἐκκαύσουσι, καὶ ἀνάψουσιν ἐν τοῖς ὀπλοῖς, καὶ θυρεοῖς, καὶ πέλιταις, καὶ δόρασι, καὶ τόξοις, καὶ βέλεσι, καὶ βακτηρίαις χειρῶν, καὶ λόγχαις, καὶ καύσουσιν ἐν αὐταῖς πῦρ ἐν ἔτεσι ζ'. Καὶ οὐ μὴ λήψονται ξύλα ἐκ τοῦ ἀγροῦ οὐδὲ μὴ κήψουσιν ἐκ τῶν θρυμῶν ἀλλ', ἢ τὰ ὅπλα καύσουσιν. » ¹¹ (7) Εἰκότως οὖν ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ὁ Δανιήλ ¹²· « Σὺ, βασιλεῦ, βασιλεὺς βασιλέων, ᾧ ὁ θεὸς βασιλείαν ἰσχυράν τε καὶ κραταιάν καὶ ἐντιμον ἔδωκεν ἐν παντὶ τόπῳ, ὅπου κατοικοῦσιν υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, θηρία τε τοῦ ἀγροῦ καὶ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν ἐν τῇ χειρὶ σου καὶ κατέσῃσέ σε κύριον πάντων· σὺ εἴ ἡ χρυσοῦ κεφαλῆ — τῆς εἰκόνας. » Καὶ ¹³· « Τὸ δένδρον, θείδες τὸ μέγα, οὐ τὸ ὄψος ἐφθασεν εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ τὸ κῦτος αὐτοῦ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ τὰ φύλλα αὐτοῦ εὐθαλῆ, καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ πολὺς, καὶ τροφὴ πᾶσα ἐπ' ¹⁴ αὐτῷ, καὶ ὑποκάτω αὐτοῦ κατώκουν τὰ θηρία καὶ ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ κατεσκήνουν πετεινὰ, σὺ βασιλεῦ, ὅτι ἐμεγαλύνθης, καὶ ὑπερίσχυσας, καὶ ἡ μεγਾਲύσθη σου ἐφθασεν εἰς τὸν οὐρανὸν (50^b), καὶ ἡ κυρεία σου εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς. »

Πθ'. Περὶ τῆς βασιλείας Οὐλμεροδάχ.

D

LXXXIX. De regno Evilmerodach.

¹⁵ Μετὰ δὲ Ναβουχοδονόσωρ ἐβασίλευσεν Οὐλ-

Post Nabuchodonosor regnavit Evilmerodach, fi-

Variæ lectiones et notæ.

¹ Jer. vi, 25. ² παρατάξεται LXX, Ced. ³ Jer. xlvii, 3. ⁴ ἐκλήσεως Ced. ⁵ Jer. viii, 16. ⁶ Ced. 205, 22-206, 11. ⁷ Ez. xvi, 7-10. ⁸ σέ Ez. ⁹ Κύριος· Κύριος; Ez. xxix, 19, 20. Ἄδ. Κύριος Ced. ¹⁰ Ez. xxx, 15. ¹¹ xxxii, 12. ¹² Ez. xxxix, 9, 10. ¹³ Ced. 206, 11-20. ¹⁴ Dan. ii, 37, 38. ¹⁵ Dan. iv, 20-22. ¹⁶ πᾶσιν ἐν Γ' Ν' Δ' Dan. iv, 18. ¹⁷ 561. (4629) Ced. 206, 21-23.

A equos multos currusque instruet aciem quasi ignem in bellum adversus te, filia Sion. — A strepitu pompæ armorum ejus et bellatorum ejus, commotione quadrigarum ejus et multitudine rotarum ejus, non respererunt patres filios manibus dissolutis. — A Dan auditus est fremitus equorum ejus; a voce hinnituum equitatus ejus commota est omnis terra, et venerunt et devoraverunt terram et plenitudinem ejus, urbem et habitatores ejus. » Pariter ait quoque Ezechiel: « Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonosor regem Babylonis, cum equis et curribus et cœtu multorum populorum, et circumdabit te munitionibus et cinget te vallo et multitudine armatorum et levabit contra te lanceas suas, et turrets tuas destruet in armatura sua. Inundatione equorum ejus operiet te pulvis eorum. » Et iterum: « Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego dabo Nabuchodonosor terram Ægypti, et accipiet multitudinem ejus et deprædabitur manubias ejus et diripiet spolia ejus. Pro servitudine qua servivit adversus Tyrum dedi ei terram Ægypti. — Et interficiam multitudinem Alexandriæ per manum Nabuchodonosor. In gladiis fortium dejiciam multitudinem tuam; » et deinde « egredientur de civitatibus et succendent et comburent arma, clypeum, hastas, arcum et sagittas et baculos manuum et contos, et succendent ea igni septem annis. Et non portabunt ligna de regionibus, neque succident de salibus, quoniam arma succendent igni. » Recte igitur dixit ei Daniel: « Tu rex magnus es, et Deus cœli regnum et fortitudinem et imperium et gloriam dedit tibi et omnia in quibus habitant filii hominum, et bestias agri et volucres quæ quæ cœli, dedit in manu tua, et sub dititione tua omnia constituit; tu es ergo caput aureum imaginis; » et: « Arbor quam vidisti sublimem » cujus altitudo pertingit ad cœlum et aspectus illius in omnem terram, et rami ejus pulcherrimi, et fructus ejus nimius, et esca omnium in ea et in ramis ejus commemorantes aves cœli; tu es rex qui magnificatus es et invaluisti; et magnitudo tua crevit, et pervenit usque ad cœlum et potestas tua in terminos terræ. »

lius ejus annos quinque. Is Jechoniam vinculis solutum convivio adhibuit. De illo in Regnorum historia scriptum est, et divus Jeremias sic ait : « Et factum est in tricesimo septimo anno transmigrationis Joachim regis Juda, duodecimo mense, vicesima quinta mensis, elevavit Evilmerodach rex Babylonis ipso anno regni sui, caput Joachim regis Juda et eduxit eum de domo carceris, et locutus est cum eo bona et posuit thronum ejus super thronos regum, qui erant post se in Baby'one. Et mutavit vestimenta carceris ejus et comedeat panem coram eo semper cunctis diebus vitæ suæ. » Joachim idem est ac Jechonias. Patrem enim ejus Joachimum, sub quo in captivitate abductus est Daniel, necatum Nabuchodonosor extra mœnia ejecerat.

XC. De Baltasar.

Post Evilmerodach regnavit Baltasar, frater ejus, tres annos. Is optimatibus suis cœna facta, polluit in convivio sacra Domini vasa, quæ Nabuchodonosor pater suus Hierosolymis avexerat; irati Dei jussu interfectus est. Sic enim eum Daniel allocutus est : « Deus altissimus regnum et magnificentiam et gloriam dedit Nabuchodonosor patri tuo. Et propter magnificentiam quam dederat ei, universi populi tribus et lingua tremebant et metuebant eum; quos volebat interficere, et quos volebat exaltabat. Quando autem elevatum est cor ejus et spiritus illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui. Fenum quoque ut bos comedit et rore cœli corpus ejus infectum est, donec cognosceret quod potestatem haberet Altissimus in regno hominum : et quemcunque voluerit suscitabit super illud. Tu quoque filius ejus, Baltasar, non humiliasti cor tuum cum scires hæc omnia : et optimates tui, et uxores tuæ, et concubinae tuæ vinum bibistis in sacris vasis. Eam ob rem summa apparuit ei ex adverso manus quæ scripsit hoc quod exaratum est : MANE, THECEL, PHARES. *Mane* : Enumeravit Deus regnum tuum et complevit illud. *Thecel* : Appensus est in statera et inventus est minus habens. *Phares* : Divisum est regnum tuum et datum est Medis et Persis. Ealem nocte interfectus est Baltasar rex Chaldeus et Varius successit in regnum. » Ne putes, ait, suis propriis viribus usum esse Nabuchodonosor, qui omnem terram debellavit. Deus enim peccatores castigando quibusdam instrumentis utitur utilibus, malisque ad plenitudinem iræ suæ adversus eos exercendam. Inde ait per Isaiam : « Numquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea, aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur? Quo-

A μαρ·δάχ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη ε', ὡς τὸν Ἰεχονίαν λύσας τῶν δεσμῶν ἐποίησε συνεστίατορα αὐτοῦ.¹⁸ (2) Περὶ οὗ καὶ ἡ τῶν Βασιλειῶν ἱστορία καὶ ὁ θεὸς Ἰερμίας εἶπεν¹⁹· « Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τριακοστῷ καὶ ζ' ἡμέρᾳ, ἀποικισθέντος τοῦ Ἰωακείμ βασιλέως Ἰούδα ἐν τῷ ε' μηνί, ἐν τῇ ιδ' τοῦ μηνός, ἔλαθεν Εὐλάδ Οὐλεμαροδάχ, βασιλεὺς Βαβυλωνός, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ οὗ ἔδρασε, τὴν κεφαλὴν Ἰωακείμ βασιλέως Ἰούδα καὶ 195 ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐκ τοῦ οἴκου οὗ ἐφυλάσσετο καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ χρηστὰ καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸν²⁰ δέσπον ἐπάνω τῶν θρόνων τῶν βασιλέων τῶν μετ' αὐτοῦ²¹ ἐν Βαβυλῶνι, καὶ ἠλλοίωσε τὴν στολὴν²² τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἤσθιε διὰ παντός ἄρτον κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας ἡμέρας²³. » (3) Ἰωακείμ δὲ οὗτός ἐστιν (ὁ) καὶ Ἰεχονίας. Ἰωακείμ γάρ τὸν τούτου πατέρα, ἐφ' οὗ καὶ Β Δανιὴλ ἠχμαλωτίσθη. Nabuchodonosor ἀνελθὼν ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐβρίβην ἔξω τοῦ τείχους.

li. Peri Baltasar.

¹⁸ Μετὰ δὲ Οὐλεμαροδάχ ἔδρασε Baltasar, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἔτη γ', ὡς ἐποίησε δεσπὸν τοῖς μεγιστάσιν αὐτοῦ· (μιάνας τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ θεοῦ ἐν τῷ συμποσίῳ, ἅπῃ ἤγαγεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Nabuchodonosor ἐξ Ἱερουσαλήμ ἀνηρέθη κατὰ θέαν ὀργῆν²⁴). (2) φησὶ γάρ τῆνικαῦτα Δανιὴλ πρὸς αὐτόν²⁵· « Ὁ θεὸς ὁ ὑψίστος τὴν βασιλείαν, καὶ τὴν μεγαλωσύνην, καὶ τὴν δόξαν ἔδωκε Nabuchodonosor, τῷ πατρὶ σου· ἀπὸ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ πάντες οἱ λαοὶ καὶ γλώσσαι²⁶ ἦσαν τρέμοντες καὶ φοβούμενοι ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ οὗς ἐβούλετο ἀνῆρει, καὶ οὗς ἤθελεν ἔσωσεν· καὶ ὅτε ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐκραταιώθη τοῦ ὑπερηφανεύεσθαι, κατήχη ἀπὸ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ χόρτον ὡς βούν ἐψώμιζον αὐτόν, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ οὐρανοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐδάφη ἕως οὗ ἔγνωσεν, ὅτι κυριεύει ὁ ὕψιστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὧ ἐν δόξῃ. δώσει αὐτὴν· καὶ σὺ οὖν, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, Baltasar, οὐκ ἐταπείνωσας τὴν καρδίαν σου· καὶ οἱ μεγιστάνες, καὶ οἱ παράκοιτοι, καὶ αἱ παλλακαὶ σου, οἶσον ἐκίνετε ἐν τοῖς ἀγίοις σκεύεσι· διὰ τοῦτο ἀπεστάλη ἀστράγαλος χειρὸς ἐκ προσώπου αὐτοῦ, καὶ τὴν γραφὴν ταύτην²⁷ ἐνέδειξε ὁ· τῶ· MANE, THECEL, PHARES. Τοῦτο Μανὴ· ἐμέτρησεν ὁ θεὸς τὴν βασιλείαν σου, καὶ ἐπλήρωσεν αὐτήν. Θεκέλ· ἐστάθη ἐν ζυγῷ καὶ εὔρεθη ὑστεροῦσα. Φαρές δὲ· διήρηται²⁸ ἡ βασιλεία σου Μήδοις καὶ Πέρσαις. Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ἀνηρέθη Baltasar ὁ Χαλδαῖος, καὶ Δαριεὺς παρέλαβε τὴν βασιλείαν. (2) Μὴ νομίση φησὶν, [ὅτι] οἰκίει βώμῃ χρησάμενος Nabuchodonosor πᾶσαν ὑπέταξε τὴν γῆν· ὁ γὰρ θεὸς ἐπιπέμων ἀνθρώποις ἁμαρτωλοῖς τιμωρίαν, ὡσπερ τισὶν ἄργάνοις κέχρηται, προδίδως ἐπιτηδείους καὶ πονηροὺς εἰς πονηρίαν²⁹ τῆς κατ' αὐτῶν θείας ὀργῆς· ὁ δὲν φησὶν διὰ Ἠσαίου³⁰· « Μὴ δοξασθήσεται

Variae lectiones et notæ.

¹⁸ Cod. 206, 23-207, 8, ἱστοριῶν βασιλείων cod. ¹⁹ Jer. LI, 31-33. ²⁰ τό cod. ²¹ αὐτῶν cod. ²² φωνήν cod. ²³ Cod. 207, 8-11. ²⁴ 557 (4634) Cod. 207, 12-15. ²⁵ Cod. 208, 15-209, 14. ²⁶ Dan. v, 16, 51. ²⁷ λαοὶ, φυλαί, γλ. cod. et LXX. ²⁸ τούτων codex. ²⁹ εἰς ἐπιθείσιν? ³⁰ Isa. x, 15.

ἀξίην ἄνευ τοῦ κόπτοντος ἐν αὐτῇ; ἢ ὑψωθήσεται ἄνευ τοῦ ἔλκοντος αὐτόν; Οὕτως ἴάν τις ἀρηράβδον ἢ ξύλον. » Ὡσπερ γὰρ, φησίν, ἀδύνατον ἀξίην αὐτομάτως ἢ πρόιονα, ἢ ῥάβδον κινήθῃναι, τότε γὰρ τούτων ἕκαστον ἐνεργεῖ, ἡνίκα (51^a) ἂν τις τῇ χειρὶ χρησάμενος κινήσῃ θελήσειεν, οὕτω δὴ καὶ τὰς πονηροὺς κατὰ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων κέχρηται. Ταύτη τοίνυν καὶ Ἰερειμίας φησίν³¹. « Οὕτως εἶπε Κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ. Ἐγὼ ἐποίησα τὴν γῆν τῇ μεγάλῃ ἰσχυρί μου καὶ τῷ βραχίονί μου τῷ ὑψηλῷ, καὶ δώσω αὐτὴν ᾧ ἴάν δόξῃ ἐν ὀφθαλμοῖς μου. Καὶ ἰδοὺ δέδωκα πᾶσαν τὴν γῆν Ναβουχοδονόσωρ, βασιλεῖ Βαβυλῶνος, τῷ δούλῳ μου, δουλεύειν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη, » καὶ τὰ ἔξῃς³². [καὶ τοῦ θεοῦ κρίματος καὶ τῆς ἀρρήτου δικαιοκρισίας καὶ μακροθυμίας καταφρονήσας] ἐπειράθη λοιπὸν ἐνέλι-
κως παρὰ θείας ὀργῆς τὸ ἀδέκαστόν τε καὶ ἀναπόδραστόν.

4A'. Βασιλεία Δαρείου.

³³ Μετὰ δὲ Βαλτάσαρ ἐβασιλευσε Δαρείος ὁ Μῆδο:, ὁ καὶ Ἀστυάγης, ὁ Ἀρταξέρξης λεγόμενος, ἐτη 1^b, ὃς εἶχε γυναῖκα τοῦ³⁴ Μαρδοχαίου Ἑσθήρ, ἐπιλεχθεῖσαν διὰ κάλλος; [ἐκ τῶν] Ἑβραϊκῶν νεανίδων, ἧτις καὶ τὸν ἴσον λαὸν Ἰουδαϊκὸν ἀναιρεῖσθαι βεβλῶντα ἐξ ἐπιβουλῆς Ἀμάν τοῦ ἀρχιστρατήγου λυτρωσαμένη, παρεσκευασεν ἐκεῖνον ἀνασκοποῦσθαι εἰς ὅτι περ ξύλον ἐβουλεύσατο Μαρδοχέον τὸν ἐαυτοῦ ἀνασκοποῦσθαι θεῖον, μὴ τιμῶντα αὐτόν καὶ προσκυνοῦντα.³⁵ (2) ἐν οἷς εἰκότως; πεπληρωται ἡ Γραφή ἢ λέγουσα. « Ὅς **197** δ' ἂν ἐκκαύσῃ κακίαν, ἀπολείπεται ὑπ' αὐτῆς. » καὶ³⁶. « Ὅς παρασκευάζεται δίκτυον ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πηλίσιον, περιβαλεῖ αὐτὸ τοῖς ἑαυτοῦ ποσί. » Καὶ³⁷. « Ὁ ποῖων πονηρὸν, εἰς αὐτὸ ἐγκυλισθῆσεται καὶ οὐ μὴ ἐπιγνῶ πῶθεν ἔχει αὐτῷ. » Καὶ³⁸. « Ὁ δούσων βόθρον τῷ πλησίων, εἰς αὐτόν ἐμπυεῖται. » Καὶ³⁹. « Δι' ὧν τις ἀμαρτάνει, διὰ τούτων καὶ κολάζεται. »⁴⁰ (3) φησὶ γάρ τις τῶν μεγιστάνων.⁴¹. « Ἰδοὺ ξύλον ἴστησεν Ἀμάν τῷ Μαρδοχαῖῳ πηχῶν ὄ. » Καὶ ἐγένετο⁴² οὕτως κατὰ τὴν κέλυσιν βασιλείως Ἀρταξέρξου.⁴³ (4) Ἐφ' οὗ καὶ τῷ Δανιὴλ ὠράθησαν καὶ διὰ⁴⁴ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ ὑπείσασθαι, καὶ ὁ χρόνος ἐδηλώθη τῆς Χριστοῦ παρουσίας, ὅστις καὶ εἴδονθαι ὑπὸ τῶν μεγιστάνων διὰ τὸ μεγάλως τιμᾶσθαι ὑπὸ τοῦ βασιλείως, ἐδλήθη ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λέοντων καὶ διεφυλάχθη ἀσινῆς.

4B'. Βασιλεία Κύρου.

⁴⁵ Μετὰ δὲ Δαρείου ἐβασιλευσε Κύρος ὁ Πέρσης; ἐτη 1^b, ὃς ἀνείων Κροῖσον, πάσης ἐκράτησε τῆς γῆς; (τῆς τε τῶν Καλιδαίων, καὶ Ἀσσυρίων, καὶ Περσῶν, Παλαιστίνης τε καὶ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν, καὶ τὴν Λυδῶν βασιλείαν ὑπέταξε, ἀγέλων Κροῖσον ὡς προείρηται). (2) Ἐφ' οὗ Κύρου Δανιὴλ ἐπιφανέστερος ὑπέρχων, ἔτι καὶ τὸν Βῆλ συντρύφας, καὶ δράκοντα⁴⁶ φονεύσας, καὶ τὰ ἀεδίσματα Παρ-

A modo si elevetur virga contra elevatam se? Sicut enim, inquit, non potest securis vel serra vel baculus a seipso moveri ut operetur, sed si quis vult illis uti, ita ego malis contra malos utor. Talia quoque Jeremias ait : « Hæc dicit Dominus Deus Israel : Ego feci terram et homines et jumenta, in fortitudine mea magna et brachio meo excelsio et dedi eam ei qui placuit in oculis meis. Et nunc itaque, ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosor regis Babylonis servi mei; et serviet ei omnes gentes, » et reliqua. Et postquam Dei justitiam ineffabileque judicium et mansuetudinem despexit, expertus est inflexibilem et ineluctabilem iram Dei.

B

XCI. Regnum Darii.

Post Baltasar regnavit Darius Medus, Astyages Artaxerxesque etiam dictus, septemdecim annos. Uxorem habuit Esther inter virgines Juda ob pulchritudinem electam, quæ populum Judaicum, cui Aman, copiarum regiarum præfectus summus, internecionem erat machinatus, eripuit effecitque ut is Aman in crucem istam tolleretur quam ipse paraverat Mardochæo, Esther avunculo, Aman adorare venerarique recusanti. In quibus recte adimplentur Scripturæ dicentes : « Qui loquitur mendacia peribit, » et : « Qui blandis fictisque sermonibus loquitur, rete expandit gressibus suis, » et : « Facienti nequissimum consilium super ipsum devolvetur et non agnoscat unde adveniat illi; » et : « Qui fodit foveam incidit in ipsam, » et : « Per quæ peccat quis, per hæc et torquetur; » nam dixit unus ex optimatibus : « En lignum quod paraverat Mardochæo habens altitudinis quinquaginta cubitos. » Et sic factum est jussu Artaxerxis. Quo regnante Danieli visæ sunt visiones mediante archangelo Gabriel, et tempus adventus Christi iudicatum est. Idem invidia principum, quod in magno esset apud regem honore, in leonum foveam projectus, incolumis est servatus.

C

XCII. Regnum Cyri.

Post Darium regnavit Cyrus Persæ, triginta et duobus annis, qui devicto ante Cræso dominatus est universam orbem (nam Chaldæorum et Assyriorum et Persarum regna et Palestinam et totam Asiam Lydiorumque imperium sub ditione sua fecit, devicto antea Cræso, ut supra dictum est). Hujus sub regno illustrior adhuc Daniel, Bel confregit draconemque occidit, et sacra Persarum ani-

Varie lectiones et notæ.

³¹ Jer. xxvii, 4-6. ³² in margine, a secunda manu, a slavonico omissum. ³³ 555 (4636) 208, 10-17. ³⁴ γ. τὴν τοῦ cod. ³⁵ Ced. 208, 02-209, 2 — Prov. xix, 9. ³⁶ Prov. xxix, 5. ³⁷ Eccl. xxvii, 27. ³⁸ Eccl. i, 8. ³⁹ Sap. xi, 17. ⁴⁰ Ced. 208, 17-20. ⁴¹ Esther. vii, 9. ⁴² ὄ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς Ἐταυρωθήτω Ἀμάν ἐκεῖ καὶ ἐγένετο cod. ⁴³ Ced. 269, 2-7. ⁴⁴ ὠράθησαν αὐτὸν διὰ cod. ⁴⁵ 559 (4641) Ced. 209, 8, 9. Δαρείου Ced. ⁴⁶ καὶ τὸν δράκοντα cod. — Bel et Dragon 27.

malia; et rursus præcipitatus in foveam leonum. ibi mansit sex diebus, erantque septem leones. Præbebantur autem eis singulis diebus duo corpora ovesque totidem, et tunc nihil datum est eis ut Daniele devorarent. Et erat Habacuc propheta in Israel et coquebat alimenta et frangebatur panes in vase ut ferret ea in agro messoribus. Et angelus Domini dixit illi: « Fer prandium quod habes in Babylonem Danieli, qui est in lacu leonum. Et dixit Habacuc: Domine, Babylonem non vidi et lacum nescio. Et apprehendit eum angelus Domini in vertice ejus et portavit illum capillo capitis sui, posuitque illum in Babylonem supra lacum in impetu spiritus sui. Et clamavit Habacuc dicens: Daniel, Daniel, tolle prandium quod misit tibi Deus. Et ait Daniel: Recordatus es mei, Deus, et non dereliquisti diligentes te. Surgensque Daniel comedit. Porro angelus Domini restituit Habacuc confestim in loco suo. Venit ergo rex die septimo ut lugeret Daniele: et venit ad lacum, et intraspexit, et ecce Daniel sedens in medio leonum. Et exclamavit voce magna rex dicens: Magnus es, Domine Deus Danielis, et extraxit eum de lacu leonum. Porro illos qui perditionis ejus causa fuerant, intromisit in lacum et devorati sunt in momento coram eo. » Primo illius regni anno, remissi sunt Judæi; ipse illis exitum indixit et reditum in Jerusalem concessit; sic completum est tempus septuaginta annorum transmigrationis eorum secundum terminos a Deo statutos. Cum autem Salathiel filius Zorobabel et Jesus Josedec filius in Jerusalem reversi templum juvante et pecuniam ministrante Cyro ædificare cœpissent, impediti sunt ab illis qui in Babylone remanserant et eorum calumniati erant apud regem.

XIII. Regnum Cambysis.

Post Cyrum Cambyses filius ejus, dictus quoque Nabuchodonosor, sex annis regnavit. In bello adversus Arphaxad Medorum regem auxilium petiit ab omnibus gentibus usque ad Ægyptum, quæ non modo negavere sed etiam adversus eum conversæ sunt. Ideo bellum, victo subactoque Arphaxad, gessit adversus eas quæ auxilium negaverant. Reversus igitur, parva victoria, misit imperatorem exercitus sui Holophernum cum ingentibus copiis adversus eas. Holophernes, omni gente devicta, illiusque contractis simulacris, ad Bethuliam urbem cum viginti et centum millibus militum advenit. Et ad bellum filiis Israel in hac urbe gerendum se accinxit. Cui dux Achior suavis ut bellum non gereret adversus Hebræos, quia a Deo suo protege-

A σὼν, ἐβλήθη πάλιν ἐν τῷ λάκκῳ⁴⁷ τῶν λέοντων, καὶ ἦν ἐκεῖ ἡμέρας 6', ἐν ᾧ λέοντες ἦσαν 7'⁴⁸. Ἐδίδοτο αὐτοῖς τὸ καθ' ἡμέραν σώματα β' καὶ πρόβατα β'. Τότε δὲ οὐκ ἐδόθη αὐτοῖς οὐδὲν, ἵνα τὸν Δανιὴλ καταφάγῃσι. Καὶ ἦν Ἀμβρακοῦμ ὁ κοροφῆτης ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ ἤψησεν ἐψήματα, καὶ ἐνέθρυσεν ἄρτους εἰς σκάφην, καὶ ἐπορεύετο εἰς τὸ πεδίον ἀπενέγκαι τοῖς θερισταῖς. Καὶ εἶπεν ὁ ἀγγελος Κυρίου πρὸς αὐτόν· « Ἀπένεγκε τὸ ἄριστον τοῦτο εἰς Βαβυλῶνα τῷ Δανιὴλ ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λέοντων. Ὁ δὲ φησι· Βαβυλῶν οὐχ ἕώρακα καὶ τὸν λάκκον οὐ γινώσκω ποῦ ἐστίν⁴⁹. **198** Καὶ ἐπιλαβόμενος ὁ ἄγγελος τῆς κοροφῆς αὐτοῦ καὶ βαστάσας ἔθηκεν αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα ἐπάνω τοῦ λάκκου ἐν τῷ ροίζῳ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. Καὶ ἐδόθησεν Ἀμβρακοῦμ λέγων· Δανιὴλ, Δανιὴλ, λάβε τὸ ἄριστον ὃ ἀπέστειλέ σοι Κύριος. Καὶ εἶπε Δανιὴλ· Ἐμνήσθη γὰρ μου, ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἔγκατέλιπες τοὺς ἀγαπώντάς σε, Κύριε. Καὶ ἀναστὰς Δανιὴλ ἔφαγε, καὶ πάλιν εὐθύς ὁ ἄγγελος ἀπεκατέστησε τὸν Ἀμβρακοῦμ ἐπὶ τὸν τόπον αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς 6' ἡμέρας ἐλθὼν ἐπὶ τὸν λάκκον καὶ εὐρῶν αὐτὸν μηδὲν ὑπὸ τῶν λέοντων ἀδίκηθέντος, καὶ τὸν σεσωκῆτα Θεὸν δοξάσας, τὸν μὲν Δανιὴλ εὐθύς ἀνήγαγεν ἐκ τοῦ λάκκου, τοὺς δὲ αἰτίους τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ κατήγαγον⁵⁰ εἰς τὸν λάκκον, καὶ παραχρῆμα κατεβρόθησαν ὑπὸ τῶν λέοντων ἐνώπιον αὐτοῦ. » (3) Ὑψ' οὗ τῷ πρώτῳ εἶται τῆς βασιλείας ἀνεκλήθησαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἄρσεν αὐτοῖς προσφωνήσαντος αὐτοῦ καὶ τὴν πρὸς Ἱερουσαλὴμ (51b) ἐπάνοδον ἐπιτρέψαντος, ἐπληρώθη ὁ ἔβδομηκονταετής χρόνος τῆς αἰχμαλωσίας αὐτῶν κατὰ τὸν θεῖον ὄρον. Τοῦ δὲ Υἱοῦ Ζοροβάβελ Σαλαθιὴλ καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδὲκ ἐλθόντων εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομεῖν ὡς ἐξ ἐπιτροπῆς Κυρίου⁵¹ καὶ φιλοτιμίας ἀρξαμένων, ἐκωλύθησαν ὑπὸ τῶν περὶ οὐκὼν διαβεβληκότων αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα.

41'. Βασιλεία Καμβύσου⁵².

⁵² Μετὰ δὲ Κύρον ἐβασιλευσε Καμβύσης, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ καὶ Ναβουχοδονόσωρ κληθεὶς, ἔτη 5'⁵³. (2) Ὁ πόλεμον ἔχων πρὸς Ἀρφαξάδ, βασιλέα Μήδων, καὶ συμμαχίαν αἰτήσας παρὰ τῶν ἐθνῶν πάντων ἕως Αἰγύπτου, καὶ μὴ δεδιωκόμενος αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ἀντιβροχότων, πόλεμον ἔθετο μετὰ τὸ νικῆσαι καὶ περιγενέσθαι τοῦ Ἀρφαξάδ κατὰ τῶν μὴ δεδιωκόμενων. Καὶ δὴ ὑποστρέψας μετὰ νίκης, ἀπέστειλε τὸν αὐτοῦ ἀρχιστράτηγον Ὀλοφέρην μετὰ δυνάμειος πολλῆς κατ' αὐτῶν. Καὶ παντὸς ἔθνους κυριεύσας ὁ Ὀλοφέρνης **199** καὶ τὰ εἰδὼλα τούτων συντρίψας, πρὸς Βετιλοῦαν τὴν πόλιν ἦλθεν ἐν χιλιᾶσιν ὀπλιτῶν ρκ'.⁵⁴ Καὶ ὁ μὲν Ὀλοφέρνης εἰς πόλεμον παρατάσσεται, κατεσφαλισμένων ἐν τῇ πόλει τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. Ὁ δὲ στρατηγὸς αὐτοῦ Ἀχιὼρ συνεβούλευσεν αὐτῷ

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁷ εἰς τὸν λάκκον Bel. 31. ⁴⁸ ἦσαν δὲ ἐν τῷ λ. 5' λ. καὶ ἐδ. ἀ. τὴν. ἡμ. δύο σ. καὶ δύο πρ. Bel 52-42. ⁴⁹ ποῦ ἔ. om. Bel 35. ⁵⁰ ἐνέβαλεν Bel 42. ⁵¹ Κύρου cod. ⁵² Ἀρτασάσθα καὶ Ναβουχοδονόσωρ ὄνομαζομένου a secunda manu. ⁵³ 227 (1671) Ced. 475,77 ⁵⁴ Περὶ Ἰουδῆθ Ced. 243,16-244,11? ⁵⁵ Jud. 11, 13.

μη πολεμεῖν ἐδ ἔθνος τῶν Ἑβραίων διὰ τὸ ὑπερα-
σπίζειν αὐτῶν τὸν Θεόν. Καὶ ὄργισθεὶς ὁ Ὀλοφέρνης,
ἀπέστειλεν αὐτὸν ἐν τῇ πόλει ἀπειλήσας ἀναρεῖν ὅς
αὐτὸν εἰ ταύτης περιγένοιτο. Καὶ ὁ μὲν Ἀχιὼρ ἦν
ἐν τῇ πόλει Βετιλοῦα· ὁ δὲ Ὀλοφέρνης ἐπολιόρκει
τὴν πόλιν, προκαταλαβὼν τὰ ὕδατα. Τοῦ δὲ λαοῦ
ἐκλυθέντος διὰ τὸ δόσος καὶ μέλλοντος ἐκδοῦναι τὴν
πόλιν, Ἰουδοὶ ἀποβαλοῦσα τὰ τῆς χηρέσεως ἱμά-
τια—ἐπένθει γὰρ τὸν ἄνδρα καὶ οἱ ὅλοι ἐμενε νη-
στεύουσα, — ἐκόσμησεν ἑαυτὴν ὡς νύμφην καὶ
πολλὰ τοὺς ἄρχοντας καὶ ὀλιγοψύχους ἐλέγξασα καὶ
νοθετήσασα καὶ παραγγέλλασα μὴ ἐκδοῦναι τὴν
πόλιν μέχρι ἡμερῶν ε', ὑπεξῆλθε πρὸς τὸν Ὀλο-
φέρνην, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ καὶ τῇ ἑαυτῆς σο-
φίᾳ τοῦτον ἀπατήσασα, ἀποκεφαλίσασα τῇ τρίτῃ
ἡμέρᾳ, πρὸς τὴν πόλιν ὑποστρέψασα νυκτὸς, τὴν
κεφαλὴν εἰδείξεν Ὀλοφέρνην. Καὶ μὲν Ἰουδαῖοι ἐφο-
βήθησαν, καὶ σφόδρα θαυμάσαντες, καὶ τῷ συνεργῆ-
σαντι καὶ (52^a) σοφίσαντι Θεῷ τὴν δόξαν ἀναπέμ-
ψαντες, προθυμίαν πολλὴν ἔλαβον. Ὁ δὲ στρατηγὸς
Ἀχιὼρ μᾶλλον ὑπερεκπλαγείς τὴν μεγάλην καὶ
ισχυρὰν κραταιὰν βοήθειαν τοῦ Κυρίου, αὐτίκα
πρωτευθεὶς ἐπίστεισε Κυρίῳ τῷ Θεῷ Ἰσραὴλ,
καὶ οὕτω λοιπὸν οἱ μὲν Ἀσσύριοι πρωτῶς γενομέ-
νης, ἑωρακότες τὴν κεφαλὴν Ὀλοφέρνην κοντευθεῖ-
σαν, θεινῶς κατησχύνθησαν φυγόντες. Οἱ δὲ υἱοὶ
Ἰσραὴλ πανταχόθεν συνδραμόντες καὶ τοὺς πολεμίους
συγκόψαντες, καὶ λαφυραγωγῆσαντες, δέδωκαν τῇ
Ἰουδοίᾳ τὰ τοῦ Ὀλοφέρνην πάντα· ἡ δὲ ἀπελευθεῖσα
εἰς Ἰερουσαλὴμ πάντα τῷ Κυρίῳ ἀναθεμένη, ὑπέ-
στρεψεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς, καὶ τὴν αὐτὴν ἀρετὴν τε
καὶ ἀσκησίαν ἔχουσα, ἐτελεύτησε χήρα ἐτῶν ρε'. (3)
Ταύτην οὖν τὴν ιστορίαν ψήθησαν τινες ἐπὶ τοῦ
Ναβουχοδονόσωρ συμβῆναι, πεπλάνηται δὲ διὰ τὴν
τοῦτο γέγονεν. Ὁ γὰρ πρώτος Ναβουχοδονόσωρ ἐν
καθ' ὃν καιρὸν 206 Ἀναξαγόραν καὶ Πυθαγόραν τὸν Σάμιον φιλόσοφον ἀκμάσαι λόγος.

ἡΔ'. Βασιλεῖα Σμερδίου.

Ἔτος δὲ Καμβύσην βασιλεύει Σμερδίου· ὁ μάγος
(ἔτος ἐν καὶ) ἔτος μῆνας ζ'.

ἡΕ'. Βασιλεῖα Δαρσίου.

Ἔτος δὲ Σμερδίον ἐβασίλευσε Δαρσίος Ἰστιά-
σπου ἔτη μβ' ἔτος, ἐφ' οὗ πάλιν Ζαροβάβελ καὶ Ἰησοῦς
ἐπιτραπέντες ἐτελείωσαν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ πρό-
τερον ἀμεληθεῖσαν ἔτη μ'· ὅθεν Ἰουδαῖοι κατὰ
τοῦτον πρὸς τὸν Κύριον ἔλεγον ἔτος ἑσσαράκοντα
καὶ ζ' ἔτεσις ὁ ναὸς ψυχοδομήθη, καὶ οὗ ἐν τρισὶν
ἡμέραις ἔγερται αὐτός· ὁ Κύριος μὲν γὰρ τοῖς Ἰου-
δαίοις λευθερίαν ἔδωκεν καὶ συγχωρίαν ἔτος οἰ-
κοδομῆς τοῦ ναοῦ καὶ τῆς πόλεως, ὡς εἴρηται.
Ἰπὸ δὲ τῶν Σαμαριτῶν κωλυθέντες, ὡς εἴρηται,
ἔτη μ', καὶ μετὰ τοῦτο ἄλλοθεν εἰς τὸ ζ' ἔτος τῆς
Δαρσίου βασιλείας περιούσης, οὐκοῦν ἢ ἐπάνοδος

Variae lectiones et notæ.

ἢ ἀναίρησιν cod. ἢ Ced. 243,9 ἐπιλοφῆσαι παρ' Ἑλλήσιν Ἀναξίμανδρος — καὶ Πυθαγόρας. ἢ 521 (4679). ἢ ἔτος ἐν καὶ derst in Leone ut in Eusebio et videtur a secunda manu in Ge. esse, cf. Herodotum III, 68. ἢ 520 (4680) Cod. 255,16-254,9 κόσμου ἔται δὲ (4992). ἢ a sec. m., a prima λς', ut apud Leonem cum Eusebio et Herodoto (VI, 4) consentientem. ἢ Joan. II, 20. Κατὰ τοῦτους τοὺς χρόνους Πυθαγόρας ὁ φιλόσοφος ἐτελεύτησε καὶ Ἰπποκράτης ὁ ἰατρός ἐγνωρίζετο (Σχόλιον). ἢ συγχωρή cod. συγχωρίσιν? ἢ κερουσίης cod.

A bantur. De quo iratus Holophernes illum in urbem
misit, minans illi mortem si Bethuliam expugnaret.
Achiour autem erat in Bethulia, Holophernes vero
oppugnabat urbem et ab illa aquam avertibat. Cum
populus siti vexaretur et jam urbs reddenda esset.
Judith viduitatis vestimenta exuens (nam lugebat
maritum, totumque diem jejunans ducebat), sese
exornavit quasi sponsam et multis verbis principes
ignavosque exhortata, eos de suo consilio admo-
nuit, impulitque ne urbem redderet ante quintum
diem; deinde egressa ad Holophernem, illum Dei
auxilio suaque prudentia fecellit, tertia die jugulavit,
et nocte ad urbem reversa, caput Holopherni os-
tendit. Summopere attoniti territique Judæi Deo
gloriam retulere ob auxilium prudentiamque quibus
feminam hanc donaverat, inultumque exinde
animi recepere. Dux autem Achiour quam maxime
miratus hoc maximum potensque Dei auxilium,
statim circumcisus est creditique Domino Deo Is-
rael; et mane facto cum succisum caput Holopherni
viderent Assyrii, pudore perfusi aufugerunt. Filii
autem Israel undique discurrere, hostes jugulare,
spolia detrahare et omnia Holopherni bona Judith
tradere. Hæc autem Jerusalem ingressa omnia Do-
mino obtulit, et reversa in domum suam exornata
sua virtute pietateque, mortua est vidua, centesimo
quinto vitæ suæ anno. Nonnulli hæc evenisse sub
Nabuchodonosor regno putavere; erraverunt autem,
nominis similitudine decepti, nesci hæc post trans-
migrationem contigisse. Prior enim Nabuchodo-
nosor transmigratoris tempore mortuus est. Fama
est tunc Anaxagoram et Pythagoram philosophum
Samiun floruisse.

ἡμωνομίαν, ἀγνωστοντες ὡς μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν
τῷ τῆς αἰχμαλωσίας χρόνῳ προτετελεύκει. ἢ (4)
καθ' ὃν καιρὸν 206 Ἀναξαγόραν καὶ Πυθαγόραν τὸν Σάμιον φιλόσοφον ἀκμάσαι λόγος.

XCIV. Regnum Smerdis.

Post Cambysem regnavit Smerdis, Magus, anno
uno mensibusque septem.

XCv. Regnum Darii.

Post Smerdim quadraginta duobusque annis
regnavit Darius Hystaspis filius, sub cujus regno Zo-
robabel et Jesus quibus hæc facultas iterum fuerat
concessa, templi perfecere ædificationem quæ qua-
draginta per annos neglecta fuerat. Unde Judæi
adversus Jesum dixerunt: « Quadraginta et sex
annis ædificatum est templum hoc, et tu in tribus
diebus excitabis illud? » (In illo tempore Pythagoras
philosophus mortuus est, et inclarescere cœpit me-
dicus Hippocrates.) Cyrus Judæis libertatem dedit
concessitque licentiam templum et urbem ædifi-
candi, ut supra dictum est; a Samaritanis autem,

ut quoque notatum est, impediti sunt quadraginta annis, et jam erat sextus regni Darii annus. Rediere igitur filii Israel e Perside in Jerusalem, primum jubente Cyro, deinde Dario, in manu Jesu Josedech filii et Zorobabel et Nemesii eunuchi Judæi. Occasio autem reditus hæc fuit : Tribus militibus regem custodientibus, quos inter erat Zorobabel, propositum est ænigma, promissione facta victorem quæcunque voluerit a rege petiturum. Ad solvendum ænigma primus ait : Vinum præstat; Rex, ait secundus; Mulieres et imprimis veritas, ait Zorobabel; quibus dictis victoriam retulit et illi quæcunque voluerit petere, est concessum. Petit autem ut remitterentur in Jerusalem captivi et Jerusalem ædificaretur, et sic factum est; et tunc finem acceperunt et transmigratio et septuaginta anni iræ.

A prima igitur ædificatione templi usque ad secundam effluxere undecim et quingenti anni. Forma autem et species ædificationis posterioris templi et urbis Jerusalem hæc erant : Urbs munita triplici muro inexpugnabilis erat, muri turresque quadrata erant, quinquaginta cubitos latitudinis totidemque latitudinis turres habebant, et omnis lapis constructionis viginti cubitorum longus erat. Erant autem magnificæ domus, altissimæque et paratæ ad aquam recipiendam. Erant turres octogonæ, quarum altitudo ducentorum cubitorum; ex illis oriente sole Arabia prospici poterat, tanta earum erat elevatio. Murus externus et cingens urbem erat quinquaginta stadia longus, altusque quadraginta cubitorum; cuncti autem lapides quibus ædificabantur viginti cubitos in latitudine, decem vero in altitudine totidemque in crassitudine, et ita inter se in opere conglutinati erant, ut unius rupis speciem præberent, minimeque appareret ars qua cohererent. Templum in colle firmiter exstructum quatuorque ædibus cinctum ædificatum erat albis politisque lapidibus, quorum longitudo pedes quadraginta. In templum media in urbe situm per gradus duodecim ascendebatur. Frontis templi altitudo erat centum cubitorum, partis vero adversæ quadraginta cubitorum; pars enim prior inclinata erat in urbe, posterior vero exstructa in colle. Prima templi porta septuaginta cubitos altitudinis habebat, latitudinis autem sex et viginti. Corinthio ære erat vestita ita ut portis auro argentoque ornatis pulchritudine præstaret quadraginta cubitos altitudinis habentibus et in crassitudine auro et argenteo

τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐκ Περσίδος εἰς Ἱερουσαλήμ γέγονεν ἐκ προστάγματος Κύρου πρότερον, ἔπειτα Δαρείου κελεύσαντος ἐν χειρὶ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδέχ καὶ Ζοροβάβελ, καὶ Νεμεσίου εὐνοῦχου Ἰουδαίου. (2) Ἡ πρόφασις τῆς ἐπανόδου οὕτω γέγονε. Στρατιωτῶν γ' τὸν βασιλεία φυλαττόντων, ἐν οἷς ἦν Ζοροβάβελ, εἶρσαν ἐν προβλήματι, τεθείσης ἐπαγγελίας αἰτῆσαι τὸν νικῶντα ἕπερ ἂν θελήσειε παρὰ τοῦ βασιλέως. Τοῦ οὖν ἐνός εἰπόντος νικᾶν τὸν ἴσον, τοῦ ἑτέρου φήσαντος νικᾶν τὸν βασιλέα· ὁ Ζοροβάβελ εἶπεν νικᾶν τὰς γυναῖκας· καὶ ὑπὲρ πάντων τὴν ἀληθειαν, καὶ ἐπειδὴ ταῦτα εἰρηκῶς ἐνίκησε καὶ ἐπέτραπτο αἰτήσασθαι ὃ βούλεται, 201 ἤζωσεν ἀφεθῆναι τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ οἰκοδομηθῆναι τὴν Ἱερουσαλήμ· ἕπερ καὶ γέγονεν. Καὶ τότε πεπληρωται εἰς τέλος τὸ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ ὀργῆς ἔτει σ'. (3) Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς καὶ γραμματεὺς Ἐσδρας ἦν διδάσκων τὸν λαὸν τὸν νόμον καὶ διερμηνεύων, ὡς εὐφύστατος πάντων, ὅς καὶ τὰς ἱερὰς βίβλους ἀποκατέστησε διαφθαρείσας ὑπὸ τῶν πολλῶν. Οἱ γάρ τοι Χαλδαῖοι μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ ἐμπήσαντες πάσας, ἐνέπνευσεν ὁ θεὸς τοῦτ' ὥστε αὐτὰ; ἐκθέσθαι.

(4) Ἔγινονται οὖν ἀπὸ τῆς α' οἰκοδομῆς (52^b) τοῦ ναοῦ ἕως τῆς β' ἔτη φια'. (5) Τὸ τοῖνον σχῆμα καὶ εἶδος τῆς β' οἰκοδομῆς καὶ τοῦ ναοῦ καὶ τῆς πόλεως Ἱερουσαλήμ ἦν οὕτως. Ἡ μὲν οὖν πόλις τρισὶ τελεσθῆναι ὄχυρωμένη καὶ δυσάλωτος ὑπῆρχε· τοῦ δὲ τείχους οἱ πύργοι τετράγωνοι ὄντες, εἶχον τὸ πλάτος καὶ τὸ ὕψος ἀνὰ πῆχων ν', ἕκαστος λίθος τῆς δομῆσεως ἦν εἰκοσάπηχος· ἐφ' ὃν ἦσαν οἰκοδομητεὶς, καὶ ὑπερῶα, καὶ δεξάμενα πρὸς ὑποδοχὴν ὀμβριμῶν ὑδάτων. Εἶχε δὲ παράπυργα ὀκτάγωνα καὶ παμμεγέθη ἀνὰ πῆχων σ' τὸ ὕψος ἔχοντα, ὡς τὴν Ἀραβίαν ἐκείθεν ἡλίου ἀνίσχοντος ὀρᾶσθαι. Καὶ τὸ μὲν μέτρον τῆς πόλεως καὶ περιμέτρον ἀπ' ἀκρῶν εἰς ἀκρῶν εἶχε στάδια ν' καὶ τὸ ὕψος πῆχεις μ'· οἱ δὲ λίθοι τῆς οἰκοδομῆς εἶχον ἀνὰ πῆχων κ' τὸ μῆκος, τὸ δὲ πλάτος ἀνὰ ε' ποδῶν, ὡς κάτω, καὶ τὸ πάχος. Καὶ οὕτως ἐν τῇ δομῆσει οἱ λίθοι ἀλλήλοισι ἦν ὡς δοκεῖν μίαν εἶναι πέτραν, μηδαμῶς τῆς συναφείας τῆς ἀρμονίας διαφανομένης. Τὸ δὲ ἱερὸν ἐπὶ λόφου καρτερῶς δεδομημένον καὶ τετράσι περιβόλοις κυκλούμενον, εἶχε λίθους ἢ οἰκοδομῆ αὐτοῦ λευκοὺς καὶ ξεστοὺς ἀνὰ ποδῶν μ' τὸ μέγεθος ἐκάστου λίθου. Μέσον δὲ τῆς πόλεως ἦν ὁ ναὸς· δωδεκάβαθμος ὁ ἀναβάτης ὑπῆρχε. Καὶ τὸ μὲν κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ ὕψος ἦν πῆχων ρ', τὸ δὲ κατόπισθεν μ'· κατὰ ἄρῳπον γὰρ ἐτύχχανεν τὸ ἐν μέρος τῆς πόλεως, τὸ δὲ ἕτερον ὑπόλοπον κατὰ τὸ ὄρος· ἢ δὲ πρώτη πύλη τοῦ ναοῦ, τὸ μὲν ὕψος, εἶχε πῆχων σ', τὸ δὲ εὖρος κς· Κορινθίῳ χαλκῷ κεκαλυμμένη ὡς ὑπεράγειν τῇ καλλονῇ τὰς διαχρύσους καὶ περιαργύρους πύλας, ἀνὰ πῆχων μ' τὸ μέγεθος, ἐπὶ πάχος πάλυ τοῦ χρυσοῦ καὶ

Variæ rectiones et notæ.

“ Josephus A. 11. 11. 2-7. Cod. 254, 10 Ἡ δὲ τοῦ Ζοροβάβελ ὑπόμνησις τοιαύτη ἦν τρεῖς σωματοφύλακες, κ. τ. λ. “ Cod. 244, 22-245, 2? “ Jos. b. 1. V. 5 Γιν.— φια’ om. in versione Bulgar.

τοῦ ἀργύρου κεκοσμημένας, **202** ὥστε καταστρά-
 πτεσθαι ⁶⁶ τὰ πάντα. Ὁ οὖν πρῶτος οἶκος εἶχεν
 ἕντος ὑπερῶα, τὸ μὲν ὕψος ἔχοντα πήχεων 4', τὸ δὲ
 μήκος 5'. Ἡ δὲ πύλη τοῦ οἴκου κεχρυσωμένη οὔσα
 καὶ χρυσαῖς ὑπὲρ αὐτῆς ἀμπέλους ἔχουσα, κατεκρέ-
 ματο βότρυες ἀνδρομήκεις. Μετὰ δὲ τὸ εἰσελθεῖν τὸ
 ἐπίπεδον ⁶⁷ τοῦ ναοῦ, ἄλλος ἦν οἶκος τοῦ ἐνδοτάτου,
 ὡπὲρ τὸ μὲν ὕψος ἦν πήχεων 3', τὸ δὲ πλάτος 4',
 ἐν ᾧ λυχνία, τράπεζα καὶ θυμιατήριον ἔκειντο. Διείρ-
 γετο δὲ καταπετάσματι πρὸς τὸ ⁶⁸ ἔξωθεν, ἐν ᾧ οὐ-
 δὲν ἔκειτο, ἀλλ' ἦν ἀδατόν τε καὶ ἀχραντόν, ὅθεν
 ἀγίων Ἅγια ἐλέγετο· τὸ δὲ ἄνω καὶ ἔξωθεν τοῦ
 ἀχραντοῦ ναοῦ τούτου μεγίστην παρεῖχε τοῖς ὀρώσιν
 ἑκκλησίαν, πλατὶ γὰρ χρυσαῖς στιβαρωτάταις κεκαλ-
 λωπισμένα ὑπὸ τὰς πρώτας ἀνατολάς τοῦ ἡλίου πυ-
 ροδεσάτην αὐγὴν ἀνέπεμψεν καὶ τὰς ὕψεις τῶν **B**
 ὀρώντων ἀπέστρεφεν ⁶⁹, ὡπὲρ τις ἡλιακὴ αὐγὴ
 τοῖς ὀφθαλμοῖς προσπίπτουσα. Διὸ τοῖς ἀφικνουμέ-
 νοις ξίνοις πόρρωθεν ὁ ναὸς ὀρώμενος, ὁμοῖος χιθῶνος
 ἐκ' ὄρους ὕψηλόν κειμένη ἐξεφαίνετο διὰ τὸ ἐκ
 λευκοτάτου ⁷⁰ μαρμάρου συνεστηκέναι καὶ ἐπὶ λόφου
 χρονοῦ καὶ τεθηγμέναις ὀβελούς, ἀνὰ πήχεων 6' τὸ
 ὕψος· καὶ ἀνὰ 3' τὸ πλάτος, πρὸς τὸ κωλύειν ἐπιζά-
 νειν τὰ πεταῖνα καὶ ἐκρεῦσαι τὸν ναὸν μολύνειν. Τῶν
 δὲ κυκλούντων περιδόλων τεσσάρων τὸ ἱερὸν ἰδίας
 ἕκαστον παρατηρήσεως κατὰ τὸν νόμον ἤξιωτο. Εἰς
 μὲν γὰρ τὸ πρῶτον (53') καὶ ἐξῶτατον πᾶσιν ἐγγω-
 ρίοις τε καὶ ἀλλοφύλοις εἰσελθεῖν ἐπιτέτραπτο, εἰς
 δὲ τὸ δεῦτερον Ἰουδαίοις ⁷¹ ἤξιετο εἰσιέναι, εἰς δὲ **C**
 τὸ τρίτον μόνοις τοῖς ἀρχιερεῦσι τῶν Ἰουδαίων κα-
 θαρτοῖς καὶ ἀγνοῖς ὑπάρχουσιν, εἰς δὲ τὸ δ' ἱερῶσι
 μόνοις ἀγγελοῦσιν, εἰς δὲ μετὰ τὸν ναὸν, τοῖς ἀμώ-
 μοις ἱερῶσιν, στολάς ἱερατικὰς ἡμφισμένους, εἰς
 δὲ τὰ ἄδυστα, ἔνθα ἦν ὁ βωμὸς, ἡ τράπεζα καὶ τὸ
 θυμιαστήριον καὶ ἡ ἀσβεστος λυχνία, μόνῃ τῷ
 ἀρχιερεὶ συγκεχώρηται ἅπαξ τοῦ ἔνιαυτοῦ. Εἰκότως
 ἔλεγεν ὁ προφήτης ⁷²· « Καὶ ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου
 τούτου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν πρώτην, λέγει Κύριος ». Καὶ γὰρ ἡ β' οἰκοδομὴ αὕτη τοῦ ναοῦ λαμπροτέρα
 γέγονε τῆς πρώτης εἰς τὴν κάλλος καὶ μέγεθος καὶ τὰ λοιπὰ πάντα. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

203 (6) Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος ἐπι-
 στρατεύσας μετὰ διαφόρων ἔθνων, Συρίαν μὲν καὶ
 Φοινίκην καὶ τὴν παραλλίαν πᾶσαν ἐσκόλευσε. Τῇ δὲ
 Ἱερουσαλήμ ἐπανελθὼν ἱερατικῆ καὶ διόλως παμ-
 κληθεῖ, τοῦ Θεοῦ θεηλάτοις αὐτὸν πληγαῖς καὶ σκη-
 πτοῖς κατάξαντος καὶ τὰς σὺν αὐτῷ μυριάδας. Κάντεῦ-
 θεν μὲν νίκην παράδοξον ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὴν ἐν Ἱερου-
 σαλήμ, ὄπλων καὶ μάχης ἐκτός, πλοῦτου δὲ καὶ λα-
 φύρων ἀπαίρων ἐπλησεν, ἀρχόντος τοῦ Ζοροβάβελ
 τότε, μεθ' ὧν ⁷³ οὐκἔτι ἕτερος ἐκ τοῦ Ἰουδα ἤρξεν,
 ἀλλ' οἱ ἀρχιερεῖς ἡγεμόνουον. Μετὰ γὰρ τὴν ἀπὸ
 Βαβυλωνῶνος ἐπάνοθον οὐκἔτι βασιλεῖς, ἀλλ' ἀρχιερεῖς;
 αὐτῶν ἤρχον. (7) Διὸ φησὶν ὁ μέγας Βασιλεὺς ⁷⁴·
 « Καθαρευθείσης γὰρ τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τοῦ
 Νιβουχοδονόσωρ, ἔλαυτο μὲν τὰ βασίλεια, οὐκἔτι

Variae lectiones et notae.

⁶⁶ κατ. τὰ π. καὶ τῶ ὀρώντι νομίζεσθαι κεχρυσῶσθαι τὰ πάντα. Ὁ cod. ⁶⁷ ἐπίπεδ. cod. ⁶⁸ τῶ ἐξ cod. ⁶⁹ ἀπέστρεφεν? ⁷⁰ λευκοτάτοις cod. ⁷¹ ἀνδράσι? ⁷² Agg. II, 40. ⁷³ ὄν? ⁷⁴ Ep. 236. ὑπὸ Βασιλίῳ cod. Par. 1730. III. 302 E—363 C.

principio enim usque ad transmigrationem regnaverunt filii David; Judæi cum Zorobabel Salathielque reversi populare imperium habuere; potestatem deinde tenere sacerdotes, quia regia sacerdotalisque tribus commistæ erant, inde dominus et rex et pontifex maximus fuit ad sacra Dei. Non defecit regia tribus usque ad adventum Christi, sed in throno David sedit semen Jechoniæ: per thronum intelligitur regia potestas integra. Historia enim teste, David dominatus est in omni Judæa et Idumæa et Moabitarum regione et Syria usque ad Chorun, et longius usque ad Mesopotamiam et in utraque parte usque ad flumen Ægypti. Quoniam post Davidem nullus tantum habuit imperium, recte sic loquitur Jeremias propheta: « Numquid vas fictile atque contritum vir iste Jechonias? » et: « Quare abjectus est ipse et semen ejus: qui sedeat super solium David et potestatem habeat ultra in Juda. » Nullus revera illorum qui nati sunt ex illo tantam dignitatem potestatemque habuit. Non defecit tamen tribus Juda « donec veniat qui mittendus est, » qui ipse non sedit in throno materiali; venerat enim regia potestas in manus Herodis ex patre Ascalonite nati, et in manus filiorum ejus qui Judæam in quatuor provincias distribuere sub imperio Pilati, cum omnem Romanam potestatem teneret Tiberius Cæsar. Propheta enim vocat thronum David in quo sedit Christus, imperium regum, quod nunquam aufertur, sed æternum erit: est enim ipse expectatio gentium, sed omnium gentium, non vero solum exiguæ partis terræ; unde ait Scriptura: « Erit radix Jesse, et qui stat in gubernium populorum, in ipsum gentes sperant. » Et, « Dedi te in fœdus populi, in lucem gentium: » et, « Ponam in sæculum sæculi semen ejus et thronum ejus sicut dies cœli. » Sic rex mansit et accepit sceptrum Judææ, et Deus est rex totius terræ, et benedictio Jacob comprobata est: « Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ. » Omnes enim gentes benedicunt Christum. Ut autem apertius videas quomodo mista sit regia tribus cum sacra, sic dicam: Judas genuit Phares, Phares autem genuit Esron, Esron autem genuit Aram, Aram autem genuit Aminadab; Aminadab autem genuit Naasson, Naasson autem genuit Salmon e Booz; Booz autem genuit Obed, Obed autem Jessai, Jessai autem genuit David regem. Cum igitur Naasson filius esset Aminabab, hujus sororem duxit pontifex maximus Aaron frater Moysis e tribu Levi. Et quoque sa-

A δὲ πατρικαὶ διαδοχαὶ τῶν ἡγεμονιῶν ἦσαν, ὡς περ τὸ πρότερον ἴ, ἀλλὰ τότε ἴ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τῆς αἰχμαλωσίας διήγονοι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Δαυὶδ. Ἐπανελθόντες δὲ οἱ περὶ τὸν Ζοροβάβελ καὶ τὸν Σαλαθιήλ ἴ δημοτικώτερον καθηγούντο τοῦ λαοῦ, τῆς ἀρχῆς λοιπὸν ἐπὶ τὴν ἱερωσύνην μεταπεσοῦσης, διὰ τὸ ἀναμιγῆναι τὴν ἱερατικὴν καὶ τὴν ἴ βασιλικὴν φυλὴν, ὅθεν ὁ κύριος καὶ βασιλεὺς ἴ καὶ ἀρχιερεὺς εἰς τὰ πρὸς ἴ Θεόν. Καὶ οὐκ ἐξέλιπεν ἴ ἡ βασιλικὴ φυλὴ μέχρι τῆς ἴ Χριστοῦ παρουσίας, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ καθῆκεν ἐπὶ ἐπὶ ἴ θρόνου Δαυὶδ τὸ σπέρμα ἴ Ἰεχονίου· θρόνος ἴ γὰρ δηλονότι τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα λέγεται ἴ· πάντως γὰρ ἴ τῆς ἱστορίας μέμνησθε ἴ, ὅτι ὑπόφορος μὲν ἦν τῷ Δαυὶδ πᾶσα ἴουδαία καὶ ἴ Ἰδουμαία χώρα, καὶ ἡ Μωαβίτις, καὶ τῆς Συρίας ὅσα τε πρὸς Χωρὸν ἴ καὶ πορθωτέρω μέχρι τῆς μέσης τῶν ποταμῶν, καὶ καθ' ἑτερον μέρος ἕως ποταμοῦ Αἰγύπτου. Εἰ ἴ οὐδεὶς ἐφάνη ἐπὶ τοσοῦτου ἀξιώματος ἴ τῶν μετ' αὐτὸν ἴ, πῶς οὐκ ἀληθὴς ὁ τοῦ προφήτου Ἰερεμίου ἴ λόγος, ὅτι: « Ἡτιμώθη Ἰεχονίας ὡς σκεῦος οὐ οὐκ ἔστι χρεῖα, » καὶ « Ὅτι ἀπεβρίθη αὐτὸς καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ — καθήμενος ἴ ἐπὶ θρόνου Δαυὶδ, ἄρχων ἐν τῷ 204 ἴουδα; » Οὐδεὶς ἴ γὰρ φαίνεται τῆς ἀξίας ταύτης καὶ τῆς δυναστείας ἴ ἐπειλημμένος τῶν ἐξ αὐτοῦ ἴ. Οὐ μέντοι ἐξέλιπεν ἡ ἴ ἴουδα φυλὴ ἴ ἕως οὗ ἦλθεν ἴ ἀπέκειτο ἴ, ὅς οὐδὲ αὐτὸς ἐκάθισεν ἴ ἐπὶ τοῦ σωματικοῦ θρόνου· μεταπεσοῦσης γὰρ τῆς ἴ ἴουδαϊκῆς (53b) βασιλείας ἐπὶ τὸν ἴ τοῦ Ἀσκαλωνίτου Ἀντιπάτρου Ἡρώδην, καὶ τοὺς ἐκείνου παῖδας, οἱ εἰς ἀρχὰς ἴ κατενεύμαντο τὴν ἴουδαίαν, ἡγεμονεύοντες μὲν Πιλάτου, τὸ ἴ σύμπαν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἴ κράτος ἔχοντος Τιβερίου Καίσαρος. ἴ Ἀλλὰ θρόνον Δαυὶδ λέγει ἴ ἐφ' ὃν ὁ Κύριος ἐκάθισεν, τὴν ἀκαθάρτοτον καὶ αἰώνιον ἴ βασιλείαν· αὐτὸς γὰρ ἐστὶ προσδοκία ἰθῶν, οὐχὶ τοῦ ἐλαχίστου μέρους τῆς οἰκουμένης. ἴ Ἔσται γὰρ, φησὶν ἴ, ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαὶ, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχων ἰθῶν ἐπ' αὐτῷ ἰθῶν ἴλιπτοῦσι ἴ. Καὶ ἴ· ἴ Τίθεικά σε εἰς διαθήκην γένους, εἰς φῶς ἰθῶν. » Καὶ ἴ· ἴ Θήσομαι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος τὸ σπέρμα αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ ὡς τὰς ἡμέρας τοῦ οὐρανοῦ. ἴ Οὕτως ἴ οὖν καὶ βασιλεὺς διέμεινε, [εἰ] καὶ [μὴ] τὰ σκήπτρα τῆς ἴουδαίας παρέλαθε, καὶ βασιλεὺς ἴ πάσης τῆς γῆς ἴ ἐστὶν ὁ ἴ Θεός, καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Ἰακώβ ἐβεβαίωθη ἴ· ἴ Καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. » — ἴ Καὶ πάντα τὰ ἰθῶν μακαριοῦσι τὸν Χριστόν. » (8) ἴ Ἰνα δὲ σαφέστερον γένηται πῶς ἱερατεία ἐμίγη τῇ βασιλείᾳ ἴ, λέ-

Variæ lectiones et notæ.

ἴ ὡ. καὶ πρ. B. ἴ τὸ cod. ἴ δὲ ὑπὲρ Z. καὶ Z. cod. ἴ καὶ βασιλικὴν cod. ἴ ἐστὶ add. B. ἴ τὸν add. B. ἴ μὲν add. B. ἴ τοῦ add. B. ἴ δὲ ἐκάθισεν ἐπὶ B. ἴ τοῦ add. B. ἴ σπέρμα Ἰεχονίου θρόνος (θρόνον cod.) δηλονότι τὸ. ἴ λ. τὸ β. ἴ. B. ἴ π. δὲ B. ἴ μέμνησαι B. ἴ ἡ add. B. ἴ πρόσχωρα B — καὶ τὰ πορθ. B. ἴ εἰ οὖν B. ἴ τοσοῦτων ἀξιωματιῶν αὐτοῦ cod. ἴ μετὰ ταῦτα B. ἴ Ἰερ. om. B — Jer. xlii, 28-30. ἴ καθήμενος cod. ἴ ὅτι οὐκ ἐστὶ καθιεῖται ἐπὶ τοῦ θ. A. ἐκ τοῦ σπέρματος Ἰεχονίου οὐδεὶς B. ἴ καὶ τῆς δ. om. B. ἴ ἐπ. ἐξ ἴ. B. ἴ τοῦ add. B. ἴ ἕως ἰδὼν ἰθῶν τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ Gen. xlix, 10. ἴ ἐκαθέσθη B. ἴ μ. λοιπὸν τῆς B. ἴ οὐδὲν add. B. ἴ δὲ add. B. ἴ ἀρχῆς add. B., om. xp. ἴ Ced. 316, 18-317, 24. ἴ λ. A. B. ἴ καὶ αἰώνιον om. B. ἴ Isa. ix, 10. ἴ ἐπ. τ. γὰρ σε B. ἴ Isa. xlii, 6. ἴ Ps. lxxviii, 29. ἴ ἕως τὰς ἡ. τῶν ἴ. Οὗτος cod. ἴ βασ. ut conject Combefis. pro ἰερῶ; B. ἴ γῆς ὁ B. ἴ Gen. xxvi, 14; xxxiii, 14. ἴ Ps. lxxviii, 18. ἴ ἡ ἱερατικὴ φυλὴ ἴ. τῇ βασιλικῇ Cod. 317, 8-24.

ξομεν οὕτως · Ὁ μὲν Ἰούδας ἐγέννησε τὸν Φαρῆς, ὁ δὲ Φαρῆς Ἑσρώμ, [ὁ δὲ Ἑσρώμ] τὸν Ἀράμ, ὁ δὲ Ἀράμ τὸν Ἀμιναδάμ, ὁ δὲ Ἀμιναδάμ τὸν Ναασσών, ὁ δὲ Ναασσών τὸν Σαλμών, ὁ δὲ Σαλμών τὸν Βοδζ, ὁ δὲ Βοδζ τὸν Ὠθῆδ, ὁ δὲ Ὠθῆδ τὸν Ἰεσσαί, ὁ δὲ Ἰεσσαί Δαυὶδ τὸν βασιλέα. Ἐπεὶ οὖν ὁ Ναασσών υἱὸς ἦν τοῦ Ἀμιναδάμ, τούτου τὴν ἀδελφὴν ἡ γυναῖκα ἠγάγετο ὁ μέγας ἀρχιερεὺς Ἀαρών, ἀδελφὸς ὑπάρχων Μουσαῶς ἐκ φυλῆς Λευί· καὶ μέντοι καὶ ὁ θεσπέσιος ἱεράρχης Ἰωδαὲ, φυλῆς ὧν τῆς Λευιτικῆς, ἠγάγετο γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν Ὀχοζίου, φυλῆς οὖσαν τοῦ Ἰούδα. Κάντεῦθεν λοιπὸν ἡ βασιλικὴ φυλὴ συνμίγη μετὰ τῆς Λευιτικῆς. Μάλα γε εἰκότως ὁ Κύριος ἐκ Μαρίας, τῆς Παρθένου καὶ κατὰ σάρκα μητρὸς αὐτοῦ, γενεαλογούμενος, οὕτω βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς εἰς τὰ πρὸς τὸν Θεόν, ὡς ἐφη, ἀνθρώποις ἀναδεδείχεται καὶ προδήλως κηρύττεται βασιλεὺς αἰώνιος καὶ ἀδιάφθορος (καὶ τὴν γενεάν αὐτοῦ, ὃ δηλαδὴ τὴν ἀκατάληπτον καὶ ὑπερούσιον καὶ ἀναρχον τῆ θεότητι, εἰ τίς διηγῆσεται;)

ΙΖ. Βασιλεία Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος. Β

Ἔτα ἐβασίλευσε, Ἐέρξης, ὁ Δαρείου υἱὸς ὁ μέγας, ἔτος ἐν καὶ μῆνας ζ'. (2) Μετὰ δὲ τούτου ἐβασίλευσε Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ, ἔτη μ'. Εἰκοσιτῶ δὲ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας Νεεμίας ἀνελθὼν τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ ἀνίστασι, καθὼς φησιν Ἑσδρας. (3) Ἐφ' οὗ Σοφοκλῆς, καὶ Ἡράκλειτος, καὶ Διονύσιος, καὶ Εὐσέβιος, καὶ Θουκυδίδης, καὶ Εὐριπίδης, καὶ Ἀρίσταρχος, καὶ Ἰπποκράτης ὁ ἱατρὸς, καὶ Παρμενίδης, καὶ Δημοσθένης ἐγνωρίζοντο, καὶ Δημόκριτος ὁ Ἀδδηρίτης, καὶ Σωκράτης ὁ Ἀθηναῖος ἄμψω φιλόσοφοι. Οὗτος δὲ ὁ σφαλήσα; τοὺς νόμους τῶν Ἑλλήνων θανατοῦται, κίωντων πίων ἐν τῶ δεσμοτηρίῳ.

ΙΖ. Βασιλεία ἑτέρου Ἀρταξέρξου.

Μετὰ δὲ Ἀρταξέρξην ἐβασίλευσεν Ἀρταξέρξης ἄλλος καὶ οἱ καθεξῆς ἕως Δαρείου Ἀρσάμου, ὃν ἀνείλεν Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών, καὶ τὴν Περσῶν βασιλείαν καταλύσας καὶ πάσης τῆς γῆς κρατήσας, διαιροῦνται τὴν βασιλείαν οἱ παῖδες (54) αὐτοῦ, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται.

(2) Οἱ τοίνυν Περσῶν βασιλεῖς μετὰ Ναβουχοδονόσωρ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εἰσιν οὕτως · Δαρείος ὁ Ἀστυάγης, ὁ καὶ Ἀρταξέρξης, 206 ἐβασίλευσεν ἔτη ιζ', Κῦρος λβ', Καμβύσης ζ', Σμερδῖος ὁ μέγας β', Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου ἔτη μβ', Ἐέρξης, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη κα' Ἀρτάβανος μῆνας ζ', Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ μα', Ἀρταξέρξης ὁ Β', ι', Σογδάνης ιγ', Δαρεῖος ὁ Νόθος ἔτη ιθ', Ἀρταξέρξης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Μήμων, ἔτη μ' — ἐπὶ τούτου κατελύθη ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων καὶ διωκεῖτο ὑπὸ ὑπάτων ἕως Ἰουλλίου — Ἀρταξέρξης, ὁ καὶ Ὀχος, ἔτη κζ', Ἀρσης Ὀχου ἔτη θ', Δαρεῖος ὁ Ἀρσάμου ἔτη ζ' ὃν Ἀλέξανδρος ἀνελών, ὡς ἐφη, καθέλιε τὴν βασιλείαν Περσῶν, διαρχήσασαν ἔτεσιν σμζ' (3) Ἐφ'

XCVI. Regnum Artaxerxis Longimani.

Deinde regnavit Xerxes Darii magnus filius uno anno et mensibus septem. Post illum regnavit Artaxerxes Longimanus annos quadraginta. Vicesimo anno regni ejus, Nehemias reversus urbem Jerusalem reedificavit, ut ait Esdras. Sub ejusdem regno Sophocles, Heraclitus, Dionysius, et Eusebius, et Thucydides, Euripides, Aristarchus, Hippocrates medicus, Parmenides, et Demosthenes, et Democritus Abderita, et Socrates Atheniensis, ambo philosophi, innotescere cum gloria coeperunt; hic cum Graecorum leges falsi arguisset, ad mortem est damnatus, eicutamque bibit in carcere.

XCVII. Regnum alterius Artaxerxis.

Post Artaxerxem, de quo supra, regnavit alter Artaxerxes et postea alii usque ad Darium Arsamum, quem dejecit Alexander Macedo, qui destructo Persarum regno, omnis terræ potitus est; et inter pueros ejus divisum est regnum ejus, ut supra dictum est,

Reges Persarum post Nabuchodonosor et filios ejus hi sunt: Darius Astyages, Artaxerxes etiam dictus, regnavit decem et septem annis; Cyrus viginti duobus; Cambyses sex; Smerdes magus, duobus; Darius Hystaspis, quadraginta et duobus; Xerxes filius ejus uno et viginti annis; Artabanus septem mensibus; Artaxerxes Longimanus, quadraginta et uno; Artaxerxes Secundus annis decem; Sogdanes, tredecim; Darius Nothus, undeviginti annis; Artaxerxes Memno, filius ejus, quadraginta. Quo regnante desiit regia potestas apud Romanos et respublica a consulibus administrata est usque ad Julium; Artaxerxes Ochus regnavit septem et viginti annos; Arsēs Ochi filius, quatuor; Darius

Variae lectiones et notæ.

²² ἄδ. Ἐλισάβετ cod. ²³ μετὰ τῆς Λευιτικῆς cod. ²⁴ βασιλεὺς αἰώνιος καὶ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τῶν Μελγισιδέκ ἡ βασιλεία γὰρ αὐτοῦ βασιλεία αἰώνιος καὶ ἄδ. cod. ²⁵ Isa. LIII, 8. ²⁶ 488 (4716) ²⁷ ἔτη κ'. Ἀρτάβανος μῆνας ζ' Cod. 244, 12-253, 4, sed Eus.: Ἀρταβ. μ. ζ'. Ἀρταξ. ὁ μ'. ἔτη μ'. ²⁸ 469 (4737) Cod. 253, 5-20. Deest rubrica in codice; βασιλεία Ἀλεξάνδρου? ²⁹ 409 (4795) Cod. 256, 19-24. ³⁰ Cod. 251, 18; 252, 7; 256, 19. ³¹ τῶν υἱῶν cod. ³² β' a secunda manu cod. ³³ ἔτος σγ' μ'. ζα' cod. a sec. m. priori erasa, sed ἔτη κ' Ἀρταβάνος μῆνας ζ' Eusebius II, 209, Lco 47, 17 et Ced. ³⁴ Σογδιανὸς μῆνας ζ' Eus. Synec. ³⁵ βσε. Ῥωμ. cod. ³⁶ ὁ καὶ Ὀχος, ἔτη κζ', Ἀρσιόχου cod. — κζ. Cod. Eus. κβ' Leo. — β' Cel. — Ναρσῆς ἔτη θ' Leo, Ἀρσιόχου ἔτη θ' Eus. ³⁷ ις' ὃν cod. ³⁸ καθελῶν Eus. ³⁹ a secunda manu; τ' Cod. Leo, σις' Eus.

filius Arsami sex annis, quem devicit Alexander, ut dixi. Idem rex Macedo evertit regnum Persarum quod ducentis septem et quadraginta annis steterat. Alexandro regnante, Plato Aristotelesque philosophi, et Speusippus et Xenocrates et Philistio (Eusebius) florebant. Hæc de regno Persarum. Quæ prius aggressi eramus, nunc jam sermone persequimur.

Imperium divisum est inter filios et optimates Alexandri : Ptolemæus Lagi senior in Ægypto regnavit, et deinde decem Ptolemæi usque ad Cleopatram, Dionysii filiam. Totius Asiæ Antigonus potitus est. In Syria vero et Babylonia et Palæstina regnavit Seleucus Nicænor, qui duas ædificavit urbes in partibus Ciliciæ et in Syria, unam Seleuciam, alteram Antiochiam, tertiamque Laodiceam ex nomine suo, nomineque filii ac filiiæ suæ. Eo imperante Rhodii maris domioli in insula extruxere æream statuam Solis, quæ magnitudinis causa Colossus vocata est, ex quo ipsi Colossenses appellati fuerunt.

Post Seleucum regnavit Antiochus filius ejus et quinque alii. Deinde regnum suscepit Antiochus Epiphanes, Seleuci Philopatoris filius ; cujus sub imperio iterum capta est Jerusalem, Machabæi cruciati sunt et templum pollutum est. De urbe iterum expugnata sic scribitur : « Et factum est postquam percussit Alexander Philippi Macedo Darium regem Persarum et Medorum : regnavit ejus loco, et fecit prælia multa, et expugnavit loca fortissima, et interfecit reges multos, toparchas, duces exercituum, satrapas, tyrannos : et pertransiit usque ad fines terræ : et accepit spolia innumera, nemine resistente. Et congregavit virtutem et exercitum fortem nimis, et exaltatum est cor ejus : et subegit regiones gentium et tyrannos ; et facti sunt illi in tributum. Et post hæc decidit in lectum et cognovit quia moreretur. Et vocavit pueros nobiles qui secum erant nutriti a juventute et distribuit illis regnum suum. Et regnavit Alexander annis duodecim, et mortuus est. Et obtinuerunt filii ejus regnum junusquisque in loco suo : et imposuerunt filii sibi diademata et multiplicata sunt mala in terra. Et exiit ex eis radix peccatrix. »

XCVIII. Regnum Antiochi Philometoris filii.

Antiochus Epiphanes filius Seleuci Philometoria princeps fuit terribilis, prædo, et multis atrocibus rapinisque celebratus, et concessit auri argentique copiam immensam. Præterea vero licentia insolenti, libidinisque impetu raptus, mimis sese miscbat impudenter coram omni populo et in mulieres insaniebat. Cum ruens imperium videret,

οὗ καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης οἱ φιλόσοφοι ἤκμαζον, καὶ Σπεύσιππος, καὶ Ξενοκράτης, καὶ Φιλιστίων (Εὐσεβίου) ⁴¹. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τούτων, τῆς δὲ προτέρας ἀκολουθίας, ὡς ὑπεσχόμεθα, πάλιν ἀφώμεθα.

⁴² (4) Οἱ οὖν παῖδες καὶ οἱ μεγιστάνες Ἀλεξάνδρου τὴν βασιλείαν αὐτοῦ διελόμενοι, τῆς μὲν Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ἐβασίλευσε, ὁ Ἄλγου ὁ πρεσβύτερος, καὶ οἱ καθ' ἑξῆς Πτολεμαῖοι δέκα ἕως Κλεωπάτρας, θυγατρὸς Διονυσίου. ⁴³ (5) Τῆς δὲ Ἀσίας πάσης Ἀντιγονος ἐκράτησε, τῆς δὲ Συρίας καὶ Βαβυλωνίας καὶ Παλαιστίνης Σέλευκος ἐβασίλευσεν ὁ Νικάνωρ, ὃς πόλεις β' ⁴⁴ κτίσας, εἰς τὰ μέρη Κιλικίας καὶ ἄλλην ἐν Συρίᾳ, τὴν μὲν Σελεύκειαν ἐκάλεσε, τὴν δὲ Ἀντιόχειαν, τὴν δὲ Λαοδικεῖαν, εἰς τὸ αὐτοῦ ὄνομα καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Λαοδικεῖας. ⁴⁵ Ἐφ' οὗ Ῥόδιοι θαλασσοκρατήσαντες ἀνέστησαν ἐν τῇ νήσῳ χυλοῦ ἀνδριάντα τοῦ Ἥλιου, ὃν διὰ τὸ μέγεθος ἐκάλεσαν Κολοσσόν, ἀφ' οὗ καὶ αὐτοὶ Κολοσσεῖς ὀνομάσθησαν.

⁴⁶ (6) Μετὰ δὲ Σέλευκον ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἄλλοι ε'· εἶτα ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανῆς, υἱὸς Σελεύκου τοῦ Φιλοπάτορος, ὃφ' οὗ γέγονεν ἡ β' ἀλώσις τῆς Ἱερουσαλήμ· καὶ τὰ κατὰ τῶν Μακκαβαίων ἐπράχθη καὶ τὸ ἱερὸν ἐμολύθη. **207** (7) Περὶ τῆς ἀλώσεως οὕτω πως γέγραπται ⁴⁷· « Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ ὑποτάξαι Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου τὸν Μακεδόνα, Δαρεῖον ⁴⁸ βασιλεῖα τῶν Περσῶν καὶ Μήδων, καὶ βασιλεύσαι ἀντ' αὐτοῦ, καὶ πολλοὺς ποιῆσαι πολέμους, καὶ κρατῆσαι ὄχυράματα μεγάλα, καὶ σφάξαι βασιλεῖς πολλοὺς, τοπάρχας τε καὶ στρατηγούς, καὶ σατράπας, καὶ τυράννους, καὶ φθάσαι ἕως ἄκρων τῆς γῆς, καὶ πλοῦτον ἀπειρον συλλέξαι, μηδενὸς ἀνθεστηκότος, ὑφώθη ἡ καρδία αὐτοῦ σφόδρα, καὶ ἤρξε χωρῶν, ἐθνῶν καὶ τυράννων, καὶ ἐγένοντο αὐτῷ εἰς φόρον. Καὶ μετὰ ταῦτα πεσὼν ἐπὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ καὶ γνοὺς ὅτι ἀποθήσκει, προσεκάλεσάτο τοὺς ἐνδόξους καὶ συνετρόφους αὐτοῦ· καὶ διελὼν αὐτοῖς τὴν βασιλείαν ἀπέθανε, βασιλεύσας ἑτη ιβ'. Καὶ ἐπικράτησαν οἱ παῖδες αὐτοῦ ἕκαστος ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ. Καὶ περιθήμενοι οἱ παῖδες αὐτοῦ ἕκαστος διαδήματα καὶ βασιλεύσαντες ἐπλήθυναν τὰ κακὰ, ἀφ' ὧν (54^b) ἐξήλασε ῥίζα ἁμαρτωλῶν. »

ι. Η'. Βασιλεία Ἀντιόχου τοῦ Φιλομήτορος.

⁴⁹ Ἀντίοχος ⁵⁰ ὁ Ἐπιφανῆς, υἱὸς Σελεύκου τοῦ Φιλομήτορος, ὃς ὑπάρχων δεῖνός ἀνὴρ, καὶ πλεονέκτης, καὶ πολλὰς ἀρπαγὰς καὶ λεηλασίας ποιήσας, συνήγαγεν ἀργύριον καὶ χρυσίον, πλῆθος ἀμύθητον· καὶ πρὸς τοῦτο ἐκ πολλῆς ἀκολασίας καὶ οἰστρηλασίας εἰς τοὺς μίμους αὐτὸν καθεῖς ἐν βίῃ πάντων ἀναιδῶς ταῖς γυναῖξιν ἐπεμαίνετο, ὧ καὶ κατὰ ⁵¹

Variæ lectiones et notæ.

⁴¹ Ἐφ' — Εὐσεβίου om. Slav. ; de Philistione apud Eus. nihil est. ⁴² 321 (4876) — Cod. 272. ⁴³ 284.19 285.1. ⁴⁴ 312 (4889). ⁴⁵ γ' / Cod. 38.1 ; 292.11 ; 359.6-9 ex Eusebio. ⁴⁶ Cod. 755.10-16. ⁴⁷ Cod. 285.1-7. ⁴⁸ I Macc. 1, 1-10. ⁴⁹ Δ. τὸν β. Π. cod. ⁵⁰ 174 (5026) I Macc. 1, 10-24. Cod. 295. 7-13. ⁵¹ Ἀντιόχου I Macc. 1, 10. ⁵² ὃς κατὰ Cod.

πρόσωπον τῆς βασιλείας χωρούσης, κρατῆσαι τῆς Ἀ
 Αἰγύπτου προσώρησεν, ὅπως μίαν βασιλείαν ποιῆ⁸⁸,
 τὴν τε Ἀντιόχειαν καὶ τὴν Αἰγύπτου⁸⁹. (2) Καὶ δὴ
 καταλαβὼν τὴν Αἰγύπτου ἐν ὄχλῳ βαρεῖ, καὶ⁹⁰ ἄρ-
 μασι, καὶ ἐλέφασι, καὶ στίλῳ μεγάλῳ, συνάπτει
 μάχην πρὸς Πτολεμαῖον, βασιλέα Αἰγύπτου, καὶ,
 τρέφας⁹¹ αὐτὸν, κατεκράτησε τὰς Αἰγύπτου πόλεις
 καὶ πάσας ἐσκύλευσε.

48. *Περὶ τῆς β' ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλήμ.*

208⁹² Τῆς δὲ ἁγίας πόλεως κατοικοιμένης μετὰ
 πάσης εἰρήνης, διὰ τὴν τοῦ ἀρχιερέως Ὑνίου μισοπο-
 νηρίαν τε καὶ εὐσεβίαν,⁹³ ἐ συνέβη καθ' ὅλην⁹⁴ τὴν
 πλὴν σχεδὸν ἐφ' ἡμέραις μ' φαίνεσθαι διὰ τοῦ
 αἵρος⁹⁵ ἱππεῖς τρέχοντας ἐν ὄπλοις⁹⁶, (καὶ) διαχρύ-
 σους στολὰς ἔχοντας, καὶ προσβολὰς (ἐξ) ἑκατέρων
 ἐκλάμψεις, παντοίοις εἰδῶσι ἀμφιάσεων τεθωρακι-
 σμένους· διὸ πάντες ἤξισον ἐπ' ἀγαθῶ γενέσθαι τὴν
 ἐπιφάνειαν, ἢ ἥτις καὶ προεδήλου τὴν πονηρὰν ἐφο-
 δὸν Ἀντιόχου. (2) Τέλος δὲ⁹⁷ ἐ ἀναζεύξας μετὰ νί-
 κης πολλῆς καὶ τεθριωμένους τὴν ψυχὴν (ἐξ) ἄκρας
 ἀπονοίας τε καὶ ἀλαζονείας) παρέλαθε τὴν πόλιν
 θεωρούλων. Ἐἶτα προστάξας⁹⁸ τοὺς στρατιώτας
 ἀπειδῶς τύπτειν⁹⁹ τοὺς παρατυγχάνοντας, ἀνθρώ-
 θησαν μυριάδες ἑπ' ἑ¹⁰⁰. Κατατολήσας οὖν καὶ εἰς τὸν
 ἁγίασμον¹⁰¹ εἰσελθὼν ἐν ὑπερηφανίᾳ πολλῇ, καὶ
 στήσας βωμὸν καὶ¹⁰² εἰδωλον, βδέλυγμα ἐρημώσεως,¹⁰³
 καὶ τὸν ναὸν μίανας δι' ἀκαθάρτων θυσιῶν, ἱερὸν
 Διὸς Ὀλυμπίου προσηγόρευεν¹⁰⁴.

F. *Περὶ Ἐλεάζαρ καὶ τῶν ζ' παιδῶν τῶν Μακ-
 καβαίων καὶ τῆς αὐτῶν μητρὸς*¹⁰⁵.

Οὗτος ἐφ' ὕψηλῳ τόπῳ καθίσας (τῶν στρατευ-
 μάτων αὐτῷ παρεστηκότων κύκλοθεν ἐνόπλων) ἐκέ-
 λυσε τοῖς δορυφόροις ἕνα ἕκαστον Ἑβραῖον ἐπιπᾶ-
 σθαι καὶ κρεῶν χοιρείων καὶ εἰδωλοθύτων ἀναγκάζειν
 ἀπογεύεσθαι· εἰ δὲ τινες μὴ θέλοιν (μιαροφαγῆσαι),
 τούτους (τροχισθέντας)¹⁰⁶ ἀναιρεῖσθαι.¹⁰⁷ (2) Πολλῶν
 δὲ συναρπασθέντων, ἐξ ὧν ἐ Ἐλεάζαρ τις, τῶν πρω-
 τευόντων Γραμματέων, ἀνὴρ ἤδη προβεθηκῶς τὴν
 ἡλικίαν, ἠναγκάζετο μιαροφαγῆσαι. Ὅ δὲ τὸν μετ'
209 εὐκλείας θάνατον μᾶλλον ἢ τὸν κατὰ τοῦ μύ-
 σου βίον ἀναδεξάμενος, αὐθαίρετως πρὸς τύμπανον
 ἤγετο¹⁰⁸· καὶ οὕτως μετὰ πολλῶν πρώτων¹⁰⁹ αἰκι-
 σμῶν καὶ ματιγῶν ὑπαλλάξας τὸν βίον, οὐ μόνον
 τοῖς νέοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς προβεθηκῶσι τὸν ἑαυτοῦ
 θάνατον ὑπέδειγμα γενναιότητος, μνημόσυνον ἀρετῆς
 κατέλιπε¹¹⁰ τῷ π. ρ.

¹¹¹ (3) Μεθ' οὗ καὶ ἄλλοι τινὲς ζ' ἀδελφοὶ σὺν τῇ
 μητρὶ ἑαυτῶν διαφόρως¹¹² βατανισθέντες τὸν τοῦ

Ægyptum sibi ditione eam subjiendi causa in-
 vasit, ut unum imperium ex Antiochia et Ægypto
 componeret. Ægyptum igitur magnis cum copiis,
 curribus, elephantis peditibusque innumeris et ma-
 gna classe invasit pugnamque adversus Ptolemaum
 regem Ægypti committit; quo devicto fugatoque,
 Ægypto politus est et cunctas urbes vastavit.

XCIX. *De secundo excidio Jerusalem.*

Postquam urbs sancta multa pace gavisæ esset
 propter odium mali et pietatem Thæ sacerdotum
 principis, et contigit per universam Jerosolyma-
 rum civitatem videri diebus quadraginta per aera
 equites discurrentes, auratas stolas habentes et
 hastis quasi cohortes armatos, et scutorum motus,
 et aureorum armorum splendorem, omnisque generis
 loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum
 monstra converti. Quæ omnia miseram Antiochi
 invasionem præmonstrabant. Postremo, multis ex-
 saltans victoriis, animo iratus ob superbiam ja-
 ciantiamque civitatem expugnavit. Deinde jussit
 militibus interficere, nec parcere occurrentibus.
 Erant autem octodecim millia interfecti. Ausus est
 etiam intrare templum magna cum superbia et
 posuit altare et simulacrum et abominationem de-
 positionis, et templumque impurissimis sacrificiis pollu-
 tum Jovi Olympio sacravit.

C. *De Eleazaro septemque pueris Machabæis et
 eorum matre.*

Rex excelso in loco sedens (circumstantibus ar-
 matis militibus) jussit lancea armatos custodes
 comprehendere unumquemque Hebræorum et co-
 gere ad carnem porcina idolis oblatam man-
 ducandam, et si qui impura hæc edere nega-
 rent, hos rotæ supplicio interficere. Multi sunt
 comprehensi, quos inter erat et Eleazarus unus de
 primoribus scribarum, vir ætate provector.... com-
 pellebatur carnem porcina manducare. Sed ille
 gloriosam mortem magis quam odibilem vitam
 complectens, læto animo ad supplicium processit.
 Et quidem post multos cruciatus plagasque vita
 discessit, non solum juvenibus, sed et universæ
 genti memoriam mortis suæ ad exemplum fortitu-
 dinis et virtutis derelinquens.

Post illum quidam alii septem fratres cum
 matre sua, variis affecti supplicis, martyrii pariter

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ ἐβουλήθη μ. β. ποιῆσαι Ced. ⁸⁹ Ced. 285, 15-17 καὶ δὴ τὴν Ἀ. κ. ⁹⁰ ἐν add. Ced. 26. σ. πόλεμον Ced. ⁹¹ Ἀ. ὄν καὶ τρ. Ced. — ἐν Αἰγύπτῳ Ced. ⁹² 166 (5034) Ced. 285, 18 286. 2. ⁹³ II Macc. v, 2 4. ⁹⁴ καθ' ὅλην cod. II Macc. ⁹⁵ δι' αὐτοῦ μέρος codex. ⁹⁶ ἐνόπλους Ced. ⁹⁷ III Macc. v, 11-15, Ced. 286, 2-7. Ἄν. γὰρ μ. ν. ⁹⁸ προστάξαντος Ced. ⁹⁹ κόπτειν Ced. ¹⁰⁰ ἡ' μ. II Macc. v, 14, χιλιάδας πρ' Ced. ¹⁰¹ τὴν ἁγίασμα Ced. ¹⁰² I Macc. i, 51. ¹⁰³ προσαγορεύσας καὶ ἐφ' Ced. 286, 8-10. ¹⁰⁴ Hæc rubrica in codice de-
 est, sed legitur ad § 3: τὰ κατὰ τῶν Μ. — 23 ἀπ. ἄν. Ced. ¹⁰⁵ τυμπανισθέντας? ¹⁰⁶ Cod. 286, 11-17, 25; II Macc. vi, 18-31. ¹⁰⁷ προσηγ. Ced. ¹⁰⁸ πρότερον Ced. ¹⁰⁹ γ. καὶ ἀ. κατ. Ced. ¹¹⁰ II Macc. vii, Ced. 286, 18. μετὰ μητρὸς διαφ. βατ. τὸν τοῦ μ. στ. ἐνδύξως ἄν. ¹¹¹ γὰρ add. cod.

coronam sunt assecuti. De quibus loquitur sanctus Gregorius. Sic conclusit sacerdotium suum divus Eleazarus qui doctus erat et docuerat caelestia, nec externa aliena aspersione, sed suo sanguine Israel sanctificavit, et morte ultimum mysterium confecit. Ita pueri nedom voluptatibus servierent, libidinibus domitis, corpus purificavere et ad vitam nullo dolori obnoxiam transiere. Sic pereuntes filios multos vidit mater, quæ, ut dixit quidam, illis viventibus gloriabatur, moriens secum in mortem illos induxit et, quos mundo genuerat, Deo obtulit. Attonitus ipse Antiochus in admirationem minas commutavit. Probe sciunt enim mirari virtutem et bellatores quando recedente ira statim rerum examinant ac deinde ab agendo desistunt. His omnibus rex pudore affectus et majore incensus ira sacra vasa cepit, auri argenticque vim immensam congegit, et urbe vastata pecudibusque occisis, omnia cæde complevit et multa minatus Antiochiam reversus est; magno dolore affectos filios Israel relinquens. Duobus annis elapsis, cum Persis bella gessit, præfectumque misit in urbes Judææ, qui vectigalia exigeret. Hic magna cum hominum copia advenit pacemque simulans civitatem Jerusalem dolo ingressus est; et magna clade Judæos affecti, moenia evertit, urbemque totam dejecit, diruitque; templum impuris nefandisque sacrificiis implevit, et negantes simulacra gentium edire prohibitasque carnes edere Judæos indiscriminatum occidit. Innumeros igitur viros, mulieres puerosque magnis sævisque cruciatibus affectos interfecit, et multos captivos secum abduxit, relicto principe qui cæteros Judæos vexaret. ἀπειθῶς κατέκτεινεν. Πολλοὺς οὖν (ἀνδράς καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας μετὰ πολλῶν καὶ χαλεπῶν κολάσεων) ἀνελὼν (καὶ ἄλλους αἰχμαλωτεύσας) ἀπέληθε, δαίους.

Cl. De sacerdote Mathathia.

Mathathias quidam sacerdos cui quinque erant filii, inter quos Judas Maccabæus, zelo raptus adoritur præfectum; quo interfecto, congregat omnes suos et dejecit omnia impura gentium altaria, occiditque legum paternarum desertores. Cum tumultuatim e Persarum regno victus rediret Antiochus, defecit animo atque proceribus dixit: « Necessit somnus ab oculis meis, et concidi, et ægroto præ sollicitudine. Nunc vero reminiscor malorum quæ feci in Jerusalem... cognovi quia propterea invenerunt me mala ista: et ecce pereo in terra aliena. » Et jussit suam aurigam nulla interposita mora cursum accelerare; nam vehementer judicii caelestis poenam sen-

Α μαρτυρίου στέφανον ὡσαύτως ἀναδήσαντο (4). Περὶ ὧν ὁ μέγας Γρηγόριος φησιν· « Οὕτως ἀπέλαυσε τῆς ἱερωσύνης ὁ θεὸς· Ἐλεάζαρ μνηθεὶς καὶ μνήσας τὰ ἐπουράνια καὶ οὐ τοῖς ἐξωθεν βαντισμοῖς τὸν Ἰσραὴλ ἀγιάσας, ἀλλ' οἰκεῖος αἵμασι, καὶ ποιήσας τὴν τελευταίην τελευταὸν μουστήριον. Οὕτω καὶ οἱ νέοι παῖδες οὐχ ἡδοναῖς δουλεύσαντες, ἀλλὰ τῶν παθῶν κωρυεύσαντες καὶ τὸ σῶμα (55^a) καθαρῶσαντες, πρὸς τὴν ἀπαθῆ ζῶην μετέστησαν. » — « Οὕτως ἀπέλαυσε τῆς πολυτεχνίας ἡ μήτηρ, ὡς φησὶ τις, οὕτως καὶ ζῶσιν ἐκαλλωπίσαστο, καὶ ἀπελθούσα συνινεπαύσαστο καὶ οὐ; ἐγέννησε κόσμῳ, Θεῷ παραστήσασα. Ἠγάσθη δὲ καὶ Ἄντιοχος οὕτω μεταβαλὼν εἰς θαῦμα τὴν ἀπειλήν. Ἰσασὶ γὰρ θαυμάζειν ἀρετὴν ἀνδρῶν καὶ πολέμιοι, ὅταν, τοῦ θύμου λήξιντος, ἐφ' ἐαυτῆς ἡ πρᾶξις δοκιμάζηται, ὥστε καὶ ἀπῆλθεν ἀπρακτος ἡ ἀπληροφόρητος. » (5) (5) Ἰφ' ὧν (τοίνυν) ὁ τύραννος καταισχυθεὶς καὶ μᾶλλον ἐκμανεὶς (καὶ) τὰ ἱερὰ σκευὴ πάντα ⁷⁷ λαθῶν, χρυσὸν τε καὶ ἄργυρον ἀπειρον καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν λαφυραγωγῆσας καὶ τὰ κτήνη κραιουργῆσας καὶ πολλὴν φονοκτονίαν ποιήσας καὶ μεγαλοβῆμονήσας, ἀνεχώρησεν εἰς Ἀντιόχειαν (μέγα πένθος καταλείψας τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ). — Καὶ μετὰ β' ἔτη κατὰ Περσῶν ἐπιστρατεύσας, ἀπέστειλεν ἄρχοντα ⁷⁸ φορολογῆσαι τὰς πόλεις Ἰερουσαλήμ, ὅς παραγενόμενος μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ λαλήσας εἰρηνικῶς λόγους, μετὰ δόλου πρὸς τὴν πόλιν Ἰερουσαλήμ ⁷⁹ εἰσελθὼν ἐπάταξεν αὐτοὺς ⁸⁰ πληγῇ μεγάλῃ, καὶ καθελὼν τὰ τεῖχη, πᾶσαν (αὐτὴν) ἐνέπηρσε **210** (καὶ κατέστρεψε), καὶ τὸ μὲν ἱερὸν (ἀσωταίαις καὶ) μιαιραῖς θυσαῖαις ἀνεπλήρωσεν ⁸¹, τοὺς δὲ μὴ προσαιρουμένους τῶν Ἰουδαίων μεταβαίνειν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ⁸² καὶ τῶν ἀθεμίτων ἀπογεύεσθαι, ἄρχοντα καταλιπὼν εἰς τὸ βασιανίζειν τοὺς Ἰου-

PK. Περὶ τοῦ Ματθαθίου ἱερέως ⁸³.

⁸⁴ Ματθίας· δὲ τις ἱερεὺς, ἔχων υἱοὺς ε', ἀφ' ὧν Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖο; ἐτύχχανεν, ζήλου πλησθεὶς καὶ ὀρμήσας· κατὰ τοῦ ἄρχοντος, ἀνείλεν αὐτὸν καὶ συναγαγὼν ἅπαντας τοὺς περὶ αὐτὸν, ἐπέρχεται καὶ κατασκάπτει τοὺς ἀκαθάρτους βωμοὺς τῶν Ἑλλήνων, καὶ τοὺς ἀποστατοῦντας ⁸⁵ τοῦ νόμου ἀναίρει ⁸⁶. (2) Ὁ δὲ γε Ἄντιοχος ἀκόσμως· τε καὶ ἡττημένος ἐκ τῶν ⁸⁷ κατὰ Περσίδος τόπων τὴν ἀνάσειν ποιοῦμενος, (καὶ) ἐκ πολλῆς ἀθυμίας ἀβρωτήσας ἔφη πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ ⁸⁸ μεγιστάνας· « Ἀφίσταται [δ] ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, καὶ συμπέπτωκα ⁸⁹ ἀπὸ τῆς μερίμνης. — νῦν οὖν μνήσκομαι ⁹⁰ τῶν κακῶν ὧν ἐποίησα ἐν Ἰερουσαλήμ. — ἔγνω ⁹¹, ὅτι χάριν τούτων εὔρον ⁹² τὰ κακὰ ταῦτα. Ἰδοὺ ἀπό-

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁶ Ced. 286 20-287, 8. ⁷⁷ π. σκ. Ced. ⁷⁸ ἄρχοντα; cod. a prima m., sed cf. I Macc. i, 20. τὰς πόλεις; cod. ⁷⁹ καὶ add. Ced. ⁸⁰ αὐτοῖς πληγ. μεγαλ. cod. αὐτὴν πλ. μ. Ced. ut I Macc. i, 30. ⁸¹ μιαιρῶν θυσιῶν ἐνέπηρσε Ced. ⁸² ἢ Ἑλληνισαὶ ἀφ'. Ced. ⁸³ Rubrica in codice deest. ⁸⁴ 162 (5035) — Ced. 287, 9-15; I Macc. ii, V. ⁸⁵ ἀποστάντας Ced. ⁸⁶ I Macc. vi, 10-13; Ced. 287, 13-19. ⁸⁷ ἐκ τῆς H. τὴν ὑποστροφὴν. ⁸⁸ οἰκίους ἑαυτοῦ Ced. ⁸⁹ τῇ καρδίᾳ I Macc. ⁹⁰ νῦν δὲ μιμήσκομαι I Macc. ⁹¹ οὖν add. Macc.

λυμαί ἐν γῆ ἀλλοτριᾷ. » (3) Καὶ « συνταξέ τον ἀρματηλάτην αὐτοῦ ἀνευδότης ἐλαύνοντα καταυέειν τὴν πορείαν, ἐπαιθανόμενος ἐναργῶς τῆς ἀνωθεν κρίσεως· τὴν τιμωρίαν· συνέχε γὰρ αὐτὸν ἀνήκεστος ἀλγῆδὼν τὰ σπλάγγνα καὶ πικραὶ τῶν ἐνδον βάσανοι. Συνέθε δὲ καὶ πασειν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἀρματος ραῖζα φερόμενον καὶ δυσχερεῖ πτόματι περιπεσόντα, παντὸς τοῦ σώματος ἀποστρεβλοῦσθαι τὰ μέλη. Ἡ δὲ νόσος τοσοῦτον ἐπέτεινεν, ὥστε καὶ σκώληχας ἐκδρύσαι, καὶ ἐν δόυναις μεγίσταις καταπίπτειν αὐτοῦ τὰς σάρκας, καὶ μέντοι· καὶ ὑπὸ τῆς δυσωδίας τοῦ ἀθλίου αὐτοῦ καὶ δυστήνου σώματος· πᾶν τὸ στράτευμα **211** βαρύνεσθαι μεγάλως, καὶ ὁ πολλὰ μεγαλαυχῆσας καὶ πάνδεινα πράξας, οὕτως αἰσχίστω μὲρῳ τὸν « βίον ἐπὶ ξένης καταστρέψειν. (Καὶ ἐνταῦθα μὲν ἐνδικῶς ὁ ἄδικος κατε[τε]τιμώρητο, θανάτων δὲ οὐκτρῶς· ἐκεῖθεν (55b) μᾶλλον αἰωνίως κολάζεται.)

PB. Βασιλεία Ἀντιόχου τοῦ Εὐπάτορος.

« Μετὰ δὲ Ἀντιόχον ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Εὐπάτωρ, υἱὸς αὐτοῦ, ἐφ' οὗ Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος τοὺς προυράρχους Ἀντιοχείας τροπώσάμενος, ἐπέρχεται. « αὐτῷ Ἀντιόχος μετὰ χιλιάδων ἱππέων κ' καὶ πεζῶν χιλιάδων ρ', ἀρμάτων τ', ἐλεφάντων κ' γεγυμνασμένων « πρὸς πόλεμον τ' καὶ διελὼν τοὺς ἐλέφαντας εἰς φάλαγγας, παρέστησε ἐκάστῳ ἐλέφαντι χίλιους ἀνδρας τεθωρακισμένους ἐν ἀλυσιδωτοῖς, καὶ περικεφαλαῖαι χαλκαὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἱππεῖς ἐκλεκτοὶ φ' διατεταγμένοι· ἐκάστῳ θηρίῳ διὰ μηχανῆς, καὶ ἐφ' ἐκάστῳ ἀνδρες δυνάμειως ἑνοκιοὶ λβ'. « Ὡς δὲ κατέλαμπεν ὁ ἥλιος ἐπὶ τὰς χρυσοῦς ἀσπίδας καὶ ἄρματα, ἔστιλθε τὰ ὄρη ἀπ' αὐτῶν (καὶ κατηύγαζον ὡς λαμπάδες πυρός. Κάν- τεῦθεν ἐσάλευσοντο πάντες οἱ ὀρῶντες καὶ ἀκούοντες τῆν φωνὴν τοῦ πλήθους καὶ τὸν συγκρουσμὸν τῶν ἀρμάτων)· ἦν γὰρ ἡ παρεμβολὴ μεγάλη, ἰσχυρὰ λαν (καὶ ὁ λαὸς ἐπίμικτος, ἀπειρος, ἑνοπλος). » (2) Καὶ ὡς ἐπέτεινεν ἡ μάχη, θεασάμενος Ἐλεάζαρ, ὁ ἀδελφὸς Ἰούδα, πεπυρωμένους τοὺς ἐλέφαντας καὶ τοξότας ἐπ' οὐτῶν φερομένους, ἔνα δὲ ἰδὼν ὑψηλότερον τῶν ἄλλων, βασιλικὸς θώραξι καθωπλισμένον, καὶ νομισας ἐπ' αὐτὸν φέρεσθαι τὸν βασιλέα, ἐκπηδῆσας τῆς κρηρατάξεως, ἐπιπλέκεται τῷ τῶν πολεμίων ἀθροίσματι, καὶ πολλοὺς ἀποκτείνας τῶν περὶ τὸν ἐλέφαντα, ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ὑπέδου· καὶ πατάξας εἰς τὴν γαστέρα τὸν ἐλέφαντα, πέπτωκεν εὐθὺς τὸ θηρίον ἐπάνω αὐτοῦ καὶ τοῦτον συνέτριψεν, ὅπερ Ἰούδας θεασάμενος καὶ κραταιότερον τὸν πόλεμον αἰσθόμενος, εἰς Ἱερουσαλὴμ ἔφυγε.

212 (3) Καὶ ἐπιβιάξας Ἀντιόχος ἐπολιόρκει ταύτην· εἶτα λόγους εἰρηνικούς μεθ' ὄρκων ποιήσάμενος, δέχεται αὐτὸν Ἰούδας ἐνδον τῆς πόλεως. Ὁ δὲ εἰσελθὼν, καὶ τῶν ὄρκων παρασπονδήσας· καὶ τὸ τείχος τέλειον καταστρέψας, καὶ τοὺς οὐκίητορας σκυλεύσας, εἰς Ἀντιόχειαν ὑπέστραψε.

liebat, et tenebatur aerbis viscerum doloribus et interioribus amaris cruciatibus torquebatur. Factum est autem ut e curru velociter ruenti caderet et hoc infelici casu omnia ejus membra contunderentur. Adeo autem invaluit morbus, ut ex ejus interioribus vermes prodirent, et cum maximis doloribus frustra tim deciderent carnes ejus. Præterea odore fœti lo quem hujus infelicis corpus ægrum emittebat, omnis exercitus multa incommoda patiebatur. Sic qui se tam superbum et adeo formidandum ostentaverat, ignominiosissima morte in terra aliena periit. Sic princeps injustus justas pœnas solvit et post indecoram mortem majores etiam in æternum dat.

αἰσχίστω μὲρῳ τὸν « βίον ἐπὶ ξένης καταστρέψειν. θανάτων δὲ οὐκτρῶς· ἐκεῖθεν (55b) μᾶλλον αἰωνίως κολάζεται.)

B

CII. Regnum Antiochi Eupatoris.

Antiocho mortuo, regnavit Antiochus Eupator, filius ejus, sub cujus imperio Judas Maccabæus duces Antiochenos fudit. Tunc adversus eum processit Antiochus cum viginti equitum millibus, centum millibus peditum, trecentis curribus et elephantis quinquaginta quinque doctis ad prælia. « Et per legiones elefantos divisit, et astiterunt singulis elephantis mille viri in loriceis squamatis, et galeæ æræ in capitibus eorum, et quingenti equites, instructi unicuique bestię electi erant, et super singulas fortes viri triginta duo. Et ut refulsit sol in clypeos aureos et currus, resplenduerunt montes ab eis et refulserunt sicut lampades ignis; omnesque, visa copiarum multitudine et curruum audito sonitu obstupuerunt. Erat enim exercitus magnus valde et fortis, et populus commistus, innumerus, armatus. Inito prælio vidit Eleazar, frater Judæ Maccabæi, excitatos elefantos sagittariosque ipsis insidentes, unum autem majorem aliis, « loriceatum loriceis regis, et visum est ei quod super eo esset rex; » tunc ordine exsiliit, audacter ad eam cucurrit in medio legionis, multisque elefantum circumdantibus occisis, ivit sub pedes ejus et in ventre illum percussit; et cecidit in terram super ipsum bellua, et mortuus est illic. Quo viso Judas animadvertens cruentius fieri prælium in Jerusalem aufugit.

θηρίον ἐπάνω αὐτοῦ καὶ τοῦτον συνέτριψεν, ὅπερ Ἰούδας θεασάμενος καὶ κραταιότερον τὸν πόλεμον αἰσθόμενος, εἰς Ἱερουσαλὴμ ἔφυγε.

D

Illum Antiochus persecutus, urbem oppugnavit, et cum pacem pollicitus esset cum juramento, a Juda in urbe receptus est. Ingressus autem, sive fracta, diruit mœnia, incolas spoliavit et Antiochiam reversus est.

Variæ lectiones et notæ.

« Ced. 287,19-288,3. « καὶ ἰ. ἀ. λύπη μεγάλη ἐν γῆ ἀ. ἰ Macc. « τὸν — μεγαλαυχῆσαντα — πράξαντα? « 163 (5036) — Ced. 288,1-10, ἰ Macc. vi, 17-41. « Ἰούδα — τροπώσάμενος? « ἐπελθεῖν καθ' αὐτοῦ Ἀντιόχον παρασκευάσατε Ced. « ἐλέφαντας κ' γεγυμνασμένους cod. λβ' εἰδότες π. ἰ Macc. « διατεταγμένοις cod. « ἐπ' cod. « Ced. 288,16-25; ἰ Macc. vi, 32-47. « 161 (5037) Ced. 289, 1-5; ἰ Macc. vi, 48-62.

CIII. *De Juda Machabæo.*

A

PI'. *Περὶ Ἰούδα τοῦ Μανναβαλου* *.

Postea Judas intra tres annos religionem paternam, neglectam, instauravit et pluribus sociis acceptis e Judæorum regione omnes Antiochi ministros expulit, templumque purificavit; quo facto, ab omni populo Jerusalem ad sacerdotium supremum promotus est. Ipso regnante Jesus filius Sirach sapiens doctusque, qui sapientiam cum virtute conjunctam edocuit, apud Hebræos florebat.

CIV. *De Romanis. Quid sit Cæsar.*

Gesta est res Romana a consulibus, post Romulum et Remum (regesque) trecentis sexaginta et quatuor annis usque ad Julium Cæsarem. Mortuæ ejus matris in nono mense venter excisus est, infansque extractus, et ab ea incisione cognomen Cæsaris habuit, a quo Cæsares Romanorum imperatores nomen habuere, quod Latina lingua *excisio* sonat.

Explicatis lectisque divinis Scripturis tempore Ptolemæi, obstupuit rex et omnes magistratus super pulchritudine verborum Scripturæ. Præsentibus Menedemo philosopho et Demetrio Phalereo mirantibusque vim Scripturæ, ab eis sciscitatus est rex: Cur scripturæ adeo egregiæ nemo historicorum poetarumve mentionem fecit? Respondit Demetrius: Nullus illas tangere ausus est, quia cum eas scrutari Theopemptus voluisset, mens illi subito alienata est et per somnium didicit istud illi accidisse quod rebus sacris manum admovisset. Præterea Theodectus tragicus poeta cum in quadam fabula libros sacros memorasset, excæcatus est; uterque autem, ab incepto desistens, Deoque placato, sanitati restitutus est.

Huic Julio natus est equus cui pro ungulis pedes bisulci et neminem nisi Cæsarem pro sessore patiebatur, sicut Bucephalus Alexandrum.

Cum e vestibulo egrederetur ut in senatum prodiret, statua ejus præ janua stans sponte cecidit; præterea aliquis illi dedit chartam qua patefiebat tota conjuratio adversus eum inchoata. Aliud esse putans Cæsar, chartam non legit, alterique ut servaretur tradita, a Bruto Cassioque in senatu interfectus est.

Julius Cæsar maxima certamina commisit. Ab eo Germani, Galli Britannie domiti cum urbibus quingentis ditioris Romanæ facti sunt.

* Μετὰ δὲ ταῦτα Ἰούδας τρισὶν ἔτεσι τὴν θρησκείαν ὀλιγορρηθείσαν τὴν πατέριον ἀνεκτέησατο, καὶ πολλοὺς ἐπιδειξάμενος καὶ τοὺς τῆς χώρας ἀπαντας ἀπαλάσας τοῦ Ἀντιόχου καὶ τὸν ναὸν ἐκαθάρας, αὐτῷ πᾶς ὁ τῶν Ἰουδαίων λαὸς τὴν ἀρχιερωσύνην παρέδωκεν * (2) Ἐφ' οὗ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Σιράχ, ὁ σοφὸς καὶ πολυμαθὴς, καὶ τὴν πανάρετον σοφίαν συντάξας, παρ' Ἑβραίοις ἐγνωρίζετο.

PD'. *Περὶ Ῥωμαίων* 10. *Τί ἐστι Καῖσαρ.*

11 Τα δὲ Ῥωμαίων πράγματα ἐδιψαίετο πρῶν ὑπὸ ὑπάτων ἀπὸ Ῥώμου καὶ Ῥήμου ἐπὶ ἔτη 755 ἔως Ἰουλίου Καίσαρος 12. Τῆς γὰρ μητρὸς αὐτοῦ θανούσης ἐν τῷ 8 μηνί, ταύτην ἀνασχίζαντες ἐξέδωλον αὐτὸν, ὅθεν καὶ λέγεται Καῖσαρ, ἀφ' οὗ Καίσαρες οἱ Ῥωμαίων βασιλεῖς προσηγορεύθησαν, ὃ ἐστὶν ἀνατομή κατὰ τὴν Ῥωμαίων γλῶσσαν.

13 (2) Τῆς θείας Γραφῆς ἐρμηνευθεῖσης ἐν τοῖς χρόνοις Πτολεμαίου καὶ ἀναγνωσθεῖσης, ἐκπλαγῆναί τε τὸν βασιλέα ἐπὶ τῷ κάλλει τῶν θείων λόγιων καὶ πάντας (56*) τοὺς ἐν τέλει παρόντος οὖν Μενεδήμου φιλοσόφου καὶ Δημητρίου Φαληρέως καὶ θαυμαζόντων τὴν δύναμιν τῶν λόγων, ἠρώτα ὁ βασιλεὺς, εἰ οἱ τοιούτων ὄντων τῶν θείων λόγων 14, 213 πῶς οὐδεὶς ἱστορικῶν ἢ ποιητῶν ἐμνήσθη αὐτῶν; ἢ καὶ ἀπεκρίθη Δημήτριος, ὅτι οὐδεὶς ποτε ἐτόλμησε τοῦτων ἀψασθαι, διὰ τὸ καὶ Θεόπεμπτον 15 θελήσαντα ἱστορῆσαι περὶ αὐτῶν παραφροσύνη κρατηθῆναι καὶ ἄναρ ἰδεῖν, ὅτι τοῦτο αὐτῷ συμβέβηκε περιγρασμένῃ τὰ θεῖα. Καὶ Θεόδεκτον τὸν τῶν τραγῳδῶν ποιητὴν ἐν ἐνὶ δράματι μνησθέντα 16 τῶν ἱερῶν τούτων βιβλίων τυφλωθῆναι· ἐκτέρους 17 δὲ ἀποσχομένους τοῦ τολμήματος καὶ τὸ θεῖον ἐξευμενιζομένους ὕγιεις γενέσθαι.

18 (3) Τοῦτω τῷ Ἰουλίῳ ἐτέχθη ἵππος ἀντὶ ὀπίλης χηλᾶς ἔχων καὶ μηδένα ἕτερον ἀναβάτην δεχόμενος ἢ αὐτὸν, ὡς ὁ Βουκέφαλος τὸν Ἀλέξανδρον.

19 (4) Τοῦτω μέλλοντι (ποτε) τὴν αὐλείον ἐξέναι 20 θύραν ἀπερχομένῃ 21 ἐπὶ τὸ βουλευτήριον, εἰκῶν αὐτοῦ πρὸ τῶν θυρῶν ἐστῶσα 22, αὐτομάτως κατέπεσεν· καὶ πρὸς τοῦτω 23 χάρτην αὐτῷ τις ἐπιδεδωκεν ἔχοντα 24 πᾶσαν τὴν κατ' αὐτοῦ μελετωμένην ἐπιβουλὴν. Καὶ νομίσας ἄλλο τὸ εἶναι, μὴ ἐντυχῶν, 25 ἀλλὰ δεδωκῶς 26 ἐτέρῃ φυλάττειν, ἐσφάγη ὑπὸ Βρούτου καὶ Κασσίου ἐν τῷ βουλευτηρίῳ.

27 (5) Αὐτὸς Ἰούλιος μεγίστους ἀγῶνας ἐνεδείξατο, Γερμανοὺς, καὶ Γάλλους 27, καὶ Βρεττανοὺς χειρωσάμενος, ὑποφόρους τοῖς Ῥωμαίοις ᾧ πόλεις οἰκουμένας κατεστήσατο.

Variæ lectiones et notæ.

* Rubrica in codice deest. * Ced. 289,5-10. 7 ἐπιδειξάμενος πολέμους καὶ τρόπαια μεγάλα στησάμενος καὶ τοῦ. 8 γνώμη παντὸς τοῦ λαοῦ τὴν ἀ. παράλαβε Ced. 9 Ced. 298,13-14. 10 Π. 'P. in tabula cod. Mon. et Aug. τίτ. K. in cod. Mosq. 11 Ced. 289,10-16. 11 μνησθῆναι cod. 12 σλόγιον, rubrica in m. a. scripta Ced. 289,17-290,11, deest in Serb. ut et 3 et 4. 13 λογίων cod. 14 Θεόπεμπτον Ced. Leo, P. Th. 15 μνησθῆναι cod. 16 ἐκτέροι—ἀποσχόμενοι—ἐξευμενιζομένοις cod. 17 Ced. 300,2-4. 18 Ced. 300,13 18. 19 ἐξελθεῖν Ced. 20 ἀπερχομένου cod. 21 τοῦ Καίσαρος ἐφεστῶσα τῷ προθύμῳ Ced. 22 τούτ. codex, τοῦτοις Ced. 23 ἔχοντα post ἐπιβ. Ced. 24 δέδωκων cod. 25 Ced. 300,6-9, ὡς φησι: Πλούταρχος. 26 Γάλλους cod.

BIBLION Γ.

LIBER TERTIUS

ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΡΩΜΑΙΩΝ.
ΡΕ'. Βασιλεία Ιουλίου Καίσαρος.

²⁰ Μετά δὲ ταῦτα βασιλεύσας Ἰούλιος Καίσαρ πρῶτος καὶ μόνος ἐκράτησε τῶν Ῥωμαϊκῶν τιμῶν μετὰ πολλῆς ὑπερηφανίας καὶ **214** ἀλαζονείας, ὅθεν καὶ δικτάτωρ ἐκαλεῖτο, ὃ ἐστὶ μονάρχης· δικτατωρία δὲ ἐστὶν ἀρχὴ ἀνυπέροχτος.

(2) Πάντων δὲ κρατήσας, ἐν ἰταμότητι καὶ τυραννίδι ἐπὶ ἑτη ἑτ', ἀνηρέθη ἐπὶ συγκλήτου ²¹. (3) Ὁς καὶ νόμους Ῥωμαίων ἔδωκεν καὶ τὰς ἰνδίκτους, [καὶ] τὸν βίσεξτον ²² ἐξευρών, καὶ τὸν μῆνα Ἰούλιον ²³ ὀνομάσας, πρότερον Κυνεϊλιον καλούμενον, ὡς ἐν πύτῳ αὐτοῦ μοναρχήσαντος. ²⁴ (4) Ἐφ' οὗ ἦν καὶ Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος, ὃ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων μνημονεύμενος, καὶ Ἀντίπατρος, ὃ Ἡρώδου πατὴρ, βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας κατέστη.

ΡΖ'. Βασιλεία Αὐγούστου.

²⁵ Μετά δὲ Ἰούλιον Καίσαρα ἔδραβεν Αὐγουστος Καίσαρ, ἀνεψιὸς αὐτοῦ ²⁶, Ὀκταβίου υἱός, ὃ καὶ Σεβαστός, ἑτη νϛ' ²⁷, ἀφ' οὗ Σεβαστοὶ καὶ Αὐγουστοὶ προσηγορεύθησαν οἱ Ῥωμαίων βασιλεῖς. ²⁸ (2) Καὶ ὁ μὴν Αὐγουστος· ἐκλήθη, ὃ ἐστὶ Σεβαστός, πρότερον Σεξτίλιος ὀνομαζόμενος.

(3) Οὗτος οὖν Αὐγουστος Κλεοπάτραν τῇ [1] ἔπειτα τῆς βασιλείας αὐτοῦ χειρωσάμενος καὶ πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον ὑποτάξας, καθελὼν τὴν βασιλείαν τῶν Πτολεμαίων διαρκέσασαν ἑτη σ' ²⁹ καὶ πάσης τῆς γῆς κυριεύσας καὶ τὰς τοπαρχίας καταλύσας, ἀνεῖλε τοὺς φονεύσαντας αὐτοῦ τὸν θεῖον Ἰούλιον. (4) ³⁰ Κτίσας δὲ καὶ πόλεις γ', μίαν ἐν τῇ Πόντῳ καὶ ἄλλην ἐν τῇ Ἀρραβίᾳ καὶ ἑτέραν **215** ἐν Κύπρῳ Συρίας, καταπεσοῦσης ὑπὸ θεομητίας ὀνόματι (56 b)

Α ΝΙΤΙΟΝ ΙΜΠΕΡΙΙ ΡΩΜΑΝΟΡΟΜ
CV. Regnum Julii Caesaris.

Postea regnavit Julius Cæsar, qui primus solusque imperio Romanorum magna cum superbia et jactatione potitus est; unde dictus est dictator, id est, monarcha; dictatura enim est summa potestas.

Is postquam rerum summæ potitus crudeliter regnasset octo et decem annis, in senatu occisus est. Romanis Cæsar leges dedit, indictionem bissextumque invenit, et nominavit Julium mensem, antea Quintilem dictum, eo quod hoc mense regnare cœperat. Eo imperante vixit Judas Galilæus, quem Actus apostolorum memorant, et Antipater, Herodis pater, rex super Judæam constitutus est.

CVI. Regnum Augusti.

Post Julium Cæsarem imperavit Augustus Cæsar, nepos ejus, Octavii filius, et Sebastus dictus, annis quinquaginta septem. Ab eo Sebastus Augustique dicti sunt imperatores Romani. Vocatus est mens Augustus, id est Sebastus, cui Sextilis primo nomen erat.

Augustus anno decimo quarto regni sui, devicta Cleopatra, tota Ægypto potitus est, diruitque regnum Ptolæmæorum quod ducentis steterat annis. Universæ terræ dominus, regna omnia evertit interfecitque viros a quibus avunculus ipsius Cæsar occisus fuerat. Tres condidit urbes, unam in Ponto, in Arabia aliam, tertiamque in Cypro quæ ira divina eversa, ab eo Salamina vocata est. Unam Ancyram vocavit quia duo inter maria, Ponticum

Variæ lectiones et notæ.

²⁰ 46 (5183) Ced. 500, 1, 2. ²¹ Ced. 503, 21-23. ²² δίσσεκτον cod. ²³ Αὐγούστου cod., διὰ τὸ αὐτὸν ἐν αὐτῷ γεννησθαι Chr. paseh. ²⁴ Ced. 503, 25-304, 3. ²⁵ 42 (5147) Ced. 500, 21. ²⁶ ἀν. Ἰουλίαν Ced. ²⁷ νϛ' Ced. L. Th., sed annus, quo Augustus mortuus est, 57us est a Cæsare occiso. ²⁸ Ced. 300, 22. ²⁹ σι' a prima manu codicis. — (Σχόλιον) Ced. 302, 15-303, 21. Ἠγαπᾶτο δὲ ὑπ' αὐτοῦ Ἀθηνόδωρος ὁ Ἀλεξανδρεὺς ὁ σφώριτος, ὃς ἐν τοῖς αἰγιόστοις ἔργοις τοῦ Καίσαρος ἐλέγχων αὐτὸν ὑπὲρ ἀμαρτιῶν [ἐπινηρώθου]. Ὁ γοῦν Ἀθηνόδωρος καταγρησάσας, ἤτησεν εἰς τὴν ἴδιαν χώραν πεμφθῆναι· ἔλεγε γὰρ ὡς τέλειος εἴη ὁ Καίσαρ κατὰ πᾶσαν φιλοσοφίαν καὶ γνῶσιν· ὡς δὲ μέλλων ἀπαίρειν, ἠσπάζετο αὐτὸν καὶ ἐπικύψας πρὸς τὸ αὐτοῦ, παρακάλει, εἰ δόσις ὄργισθῆ, μὴ πρότερον κελύσῃ (κίλειον cod.), τί πρακτέον πρὶν ἂν καθ' ἑαυτὸν ἀριθμῆσῃ τὰ κ' στοιχεῖα. Ἦδει γὰρ αὐτὸν δέξθαι καὶ ἀμετάβλητον (εὐμ. Leo) εἶναι. Ὁ δὲ Καίσαρ αἰσθόμενος· ἔφη· Εὐ γε ὑπέμνησάς με ὡς ἀτελής εἶμι. Διὰ τοῦτο οὐ συγχωρήσω σοι τῆς ἐνεγκαμένης ἐπιθῆναι (συνεχωρήσας μοι τῆς αὐτῆς ἑνακαίρως ἐπιθῆναι, codex.) ε Diligebatur a Cæsare Athenodorus. Alexandrinus ille sapientissimus qui de peccatis Cæsarem reprehendebat. Cum igitur senex factus esset, petivit ab eo ut in suam patriam dimitteretur; dicebat enim, Cæsarem perfectum esse juxta omnem philosophiam sapientiamque. Jamjam profecturus complexus est Cæsarem, et ad ejus aurem inclinatus, eum hortatus est ne, si forte irasceretur, prius aliquid faciendum, mandaret quam intra se viginti quatuor litteras numeravisset; sciebat enim eum ad iram propensum esse et in iracundia pertinacem. Quo audito, ε Bene, inquit Cæsar, exprobrasti mihi vitium, ideo in patriam redeundi licentiam tibi non tribuam.)

Asiaticumque sita erat, hæc est Ancyra Galatiæ, A alteram Diospolim appellavit.

CVII. De quarto imperio quod vidit Daniel.

Tunc incipit quartum imperium, quod Daniel in visione quatuor hestiarum, figura usus, quartam bestiam ab aliis diversam vocat; sub quo, qui quatuor prima elementa creavit mundique quatuor partes conjunxit, Jesus Christus, incarnatus est propter nostram salutem. Bene igitur magnus et omnibus superior factus est Augustus subjecitque sibi cætera regna, eo quod in diebus suis rex dominusque universorum nasci debebat secundum verba Isaiaæ prophetæ.

Ait enim: « Et erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes. Et ibunt populi multi et dicent: Venite et ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob, et docebit nos vias suas, et ambulabimus in semitis ejus; quia de Sion exhibit lex et verbum Domini de Jerusalem. Et iudicabit gentes, et arguet populos multos: et conflabunt gladios suos in vomeres, et lanceas suas in falces: non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prælium. »

Contendunt Judæi cum Theodotione errantes hæc dici de reditu Babylonis. Nec mirum; ut enim falluntur in aliis prophetiis, sic etiam in ista.

Quinam enim populi et viciniore et longinquiore legem verbumque a Judæis allatum receperunt et non potius eis restiterunt? Post reditum ex Babylone, confluxere quidem gentes ad templum Judæorum, sed illos impugnaverunt; omnes vicini perpetua bella contra eos moverunt: ex una parte Iunæi et Ammonitæ et Moabitæ; ex altera Philistæi et Samaritani. Nec multo post, irruere bella Macedonica quæ in Machabæorum libris referuntur, attamen tunc prophetica verba altam pacem pollicebantur. Si autem nuntient verba hæc tempus post adventum Christi, optime facta concordant. Ante enim Romanum imperium, multæ erant gentium inter se congressiones, quia divisum erat imperium ad Romanos translato, et singularum nationum ad adventum Christi regno destructo, pax alta floruit in mundo, ita ut jam nulla gens adversus gentem aliam bella moveret ad potestatem eri-

A Σαλαμίνην ἀνεγείρας ἐκάλεσα· καὶ τὴν μὲν Ἄγκυραν ὠνόμασα διὰ τὸ μέσην εἶναι αὐτὴν τῶν β' θαλασσῶν, τῆς τε Ποντικῆς καὶ τῆς Ἀσιανῆς, ἧτις ἐστὶν Ἄγκυρα Γαλατίας, τὴν δὲ Διόσπολιν.

PZ. Περὶ τῆς δ' βασιλείας, ἦν ὁ Δανιὴλ ἐθεόσατο ²¹.

²⁰ Ἐντεῦθεν τοίνυν ἀρχεται ἡ τετάρτη βασιλεία, ἦν ὁ Δανιὴλ ἐν τῇ τῶν δ' θηρίων ὄπτασις τέταρτον θηρίον διαφέρον τῶν ἄλλων τροπικῶς ὀνομάζει· ἐφ' οὗ καὶ ὁ τῶν πρώτων δ' στοιχείων δημιουργὸς καὶ τὸν τετραπέρατον κόσμον συνδήσας, ἐν τούτοις Ἰησοῦς Χριστὸς ἐσαρκώθη διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν· ὅθεν εἰκότως μέγας βασιλεὺς καὶ ἐπίσημος ἐπὶ πάντων ὁ Ἀβγαυστος καὶ δυνατὸς γενόμενος, ὑπέταξε τὰς μερικὰς βασιλείας πάσας διὰ τὸν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ βασιλεῖα τοῦ παντός· καὶ κύριον τεχθέντα κατὰ τὴν Ἡσαίου προφητείαν.

²² (2) Θεοὶ γὰρ ²¹· « Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ²² ἐμφανὲς τὸ ὄρος Κυρίου καὶ ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἄκρων τῶν ὄρεων, καὶ ὕψωθήσεται· ἐπὶ ²³ νῶτον βουνῶν, καὶ ἤξουσιν ἐπ' αὐτὸν πάντα τὰ ἔθνη· καὶ πορεύσονται λαοὶ πολλοὶ καὶ ἑροῦσι· Δεῦτε, ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὴν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ. Ἐκ γὰρ Σιών ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ. Καὶ κρινεῖ ἀναμέσον ἐθνῶν πολλῶν καὶ ἐλέγξει λαὸν πολύν. Καὶ συγκόψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἀροτρα, καὶ τὰς ζιθῦνας αὐτῶν εἰς ὀρέπανα, καὶ οὐ λήψεται ²⁴ ἔθνος ²⁵ μάχαιραν καὶ οὐ μὴ μάθωσιν εἰτι πολεμεῖν. »

(3) Ἰουδαῖοι δὲ φασι, Θεοδωτίωνι ²⁶ πλανώμενοι, περὶ τῆς ἐκ Βαβυλῶνος ἐπανόδου ἐβλήθηαι τοῦτο. Καὶ οὐ θαῦμα· ὡς γὰρ ἐν ταῖς λοιπαῖς διασφάλονται προφητείαις, οὕτω κἀνταῦθα.

(4) Ποῖα γὰρ ἔθνη πλεάζοντα καὶ πῶρρωθεν ἀπωκισμένα νόμον καὶ τὸν ἐκείθεν ἐκπορευόμενον ἠγάπησαντο λόγον καὶ οὐχὶ μᾶλλον **216** αὐτοὺς ἐναντιοῦντο; Μετὰ γὰρ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον συνίδραμον εἰς τὸν Ἰουδαϊὸν ναὸν ²⁷ τῶν ἐκείνων ἀσπατάμενα πλεῖστα τῶν ἐθνῶν, ²⁸ ἐπιστετράτευσαν Ἰουδαίους· οἱ περιόικοι δὲ πάντες αὐτοὺς πολεμοῦντες διετέλεσαν· ἔνθεν μὲν Ἰδουμαῖοι, καὶ Ἀμανίται, καὶ Μωαβίται, ἐκείθεν δὲ ἀλλόφυλοι καὶ Σαρμαῖται· καὶ ὀλίγου δὲ χρόνου διελθόντος, τὰ Μακεδονικὰ αὐτοῦς ἐπέστη κακὰ, ἃ τῶν Μακκαβαίων αἱ συγγραφαὶ περιέχουσι· ἐνταῦθα δὲ ὁ προφητικὸς λόγος εἰρήνην ὑπέσχετο βιβεῖν. (5) Ὅτι δὲ τὸν μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου παρουσίαν προσημαίνει ²⁹ ταῦτα καιρὸν, πάλιν τὰ πράγματα σαφῶς μαρτυροῦσι· πρὸ μὲν γὰρ τῆς Ῥωμαίων βασιλείας συχναὶ τῶν ἐθνῶν κατ' ἀλλήλων ἐπαναστάσεις ἐγίνοντο, ἅτε δὴ καθ' ἕκαστον ἔθνος τῆς βασιλείας μεμερισμένης· πάσης δὲ ἡγεμονίας εἰς Ῥωμαίους μετατεθείσης (καὶ τῆς καθ'

Variae lectiones et notæ.

²⁰ Hæc rubrica in codice evannit. ²¹ Cod. 318, 1-9. ²² Cod. 318, 9-19. ²³ Isa. II, 2-4. ²⁴ ἐσχάταις ἡμέραις cod. et LXX. ²⁵ ὑπέπανω Isa. Cod. ²⁶ Nota λήπει cod. ²⁷ ἔθνος ἐπ' ἔθνος; cod. et LXX. ²⁸ ὀπὸ Θεοδωτίωνος? ²⁹ τὰ? — πλεῖστον ἐθνῶν cod. ³⁰ καθ' — Cod. 318, 20-319, 3. ³¹ προσημαίνονται Cod.

ἑκαστον ἐθνῶν βασιλείας ἐπὶ τῆς Χριστοῦ παρουσίας Ἀ καταλυθείσης), εἰρήνην βαθεῖα κατέσχε τὴν οἰκουμένην, ὡς μὴκέτι ἔθνος κίτ' ἔθνους ἐπιστρατεύειν (καὶ μερικῆς βασιλείας καθαρπάζειν), ἀλλὰ τῇ γεωργίᾳ προσέχειν. Οὐκ οὖν μάλᾳ δεικνύται σαφῶς τὸ τῆς προβήσεως τέλος. (6) Ἡ οὐχ ὄρατε τῆς Ἐκκλησίας τὸ ὕψος καὶ πάντας ὑποκύπτοντας καὶ ταύτῃ ⁶⁶ τὸ αἶθρας προσφέροντας ⁶⁷ (57^a), καὶ τοὺς μὲν πλείστους ἐκόντως καὶ εὐγνωμόνως, τοὺς δὲ παραγνώμως δουλεύοντας καὶ μάτην ἀντιλέγοντας ἐξοστρακίζομένους κακῶς; Οὐχ ὄρατε τῶν ὀρέων τὰς κρυφάς, ὧ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες, τοῦ ὑμετέρου μύσους ἀπὸ πλάγμενας καὶ ταῖς τῶν ἀσκητῶν καταγωγαῖς κοσμουμένας, πάντας; συβρῆοντες καὶ τὸν ἐν τῇ σιγῇ ἐπιφανέντα λόγον θεολογοῦντας καὶ τὸν ἐκεῖθεν προελθόντα νόμον ἀσπαζομένους, τοὺς ^B μὲν πολέμους πεπαυμένους ἀντὶ ⁶⁸ τῶν πολεμικῶν ὄπλων; Ἡ οὐκ ἴστα, ὡς ὄπνηντα ταῦτα ὁ προφήτης εἰθέσπισεν, ἄλλο; μὲν τῆς Ἰερουσαλὴμ ἑδασίλευεν, ἕτερος Μωαβιτῶν, καὶ αὐτὸν ἄλλος Ἀμμαυιτῶν, καὶ ἄλλος Ἀράβων; καὶ Μαδιναῖοι μὲν καὶ Ἀμασκαλῶν, καὶ Ἀζωτοί. Καὶ μέντοι καὶ Σιδῶν, ἰθύνοντο.

piendam, sed agrorum culturæ omnes incumbent. Hæc igitur a prophetia significantur. Nonne eminentem videtis Ecclesiam, omnesque illam venerantes adorantesque, plerosque hanc amantes, eique servientes, aliosque hanc nescientes et ei servire negantes misere expulsos? Nonne videtis summos montes, o Judæi et gentes, vestris abominationibus purgatos, hospitiisque ascetarum ornatos? Videtis ex quo omnes illuc confluentes verbum divinum quod cum silentio prodiit addiscunt, et legem quæ inde venit amplectuntur, bella quievisse et pro armorum strepitu altam pacem stare? Num vos fugit quod cum hæc nuntiasset propheta, alius in Jerusalem, alius in Samaria, in Idumæa et in Moabitudine alius regnaverit, alius in Ammonitide, aliusque in Arabia? Et alii principes dominabantur Madianitas et Amalecitas, Gazam, Ascalonem et Azotum. Præterea Sidon, Tyrus et Damascus a variis regibus regebantur.

ἄλλος δὲ τῆς Σαμαρείας, καὶ ἄλλος Ἰδουμαίων, καὶ ἄλλος Ἀράβων; καὶ Μαδιναῖοι μὲν καὶ Ἀμασκαλῶν, καὶ Ἀζωτοί. Καὶ μέντοι καὶ Σιδῶν, ἰθύνοντο.

217 PH. *Ἐπι τῆς ἐν σαρκὶ οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ⁶⁹.*

CVIII. *De Incarnatione Domini nostri Jesu Christi.*

⁶⁹ Τοῦ δὲ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα γεννηθέντος ⁷⁰, εὐθύς Αὐγουστος Καῖσαρ ἐκράτησε πάντων καὶ τὰς τοπαρχίας ⁷¹ πάσας καὶ μερικῆς βασιλείας καταλύσας (ὡς ἔφη) τοῖς Ῥωμαίοις ⁷² εἰσᾶξαι πάντας ὑπέταξεν. (2) Ὅσπερ καὶ Δαυὶδ προθεωρῶν καὶ προαναφωνῶν ἔψαλλε ⁷³· « Δεῦτε καὶ ^C ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ἃ ἔθετο τέρατα ἐπὶ τῆς γῆς, ἀνταναιρῶν πολέμους μέχρι τῶν παράτων τῆς γῆς, τῶν συντρίψει καὶ συνθλάσει ὄπλων καὶ θυρεοὺς κατακαύσει ἐν πυρὶ. » (3) Ναὶ μὴν αἱ τοπαρχίαι καὶ αἱ μερικαὶ βασιλείαι κατελύθησαν, δι' ἃς οὐδὲ βραχείας εἰρήνης ἀπέλαβον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ πᾶσα χώρα καὶ πόλις ἔνοπλος τὰ ἐξαπίνω; γενομένης ἐπόδου; δειμαίνουσα.

Cum Jesus Christus Dominus noster secundum carnem natus esset, statim Augustus Cæsar cuncta occupavit, dissolutisque, ut dixi, omnibus regnum præfectis et privatis regnis, Romanorum imperio universa subegit. Sicut et David prævidens et prædicens canebat: « Venite et videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram, auferens bella usque ad finem terræ; arcum conteret, et confringet arma, et scuta comburet igni. » Vera regionum principatus et privata regna soluta sunt, per quæ ne brevem quidem pacem suscipiebant homines, sed omnis regio et civitas armata impetus subito formidabat.

(4) Ἐπὶ δὲ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Δαυὶδ πάλιν λέγει ⁷⁴· « Ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη καὶ πλήθος εἰρήνης. »

De Jesu Christo Domino nostro David iterum loquitur: « Orietur in diebus ejus justitia et abundantia pacis. »

⁷⁰ (5) (Τοιγαροῦν ἡ Ῥωμαίων βασιλεία τὰς μερικῆς βασιλείας, ὡς καὶ πολλάκις ἔφη, καταλύσασα καὶ μάχας) εἰρήνην βαθεῖα πανταχοῦ γέγονε (καὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων ἀκοίς εὐτρεπίσας τοῖς κηρύττουσι τὸν τῆς εἰρήνης κρύτανιν, ἀδεῶς λοιπόν, ὡς ἐν μᾶ βασιλείᾳ, διέδραμον καὶ τὴν σωτήριον διδασκαλίαν τοῖς ἀνθρώποις προσήνεγκαν).

Romanorum igitur imperium cum privatis regnis, ut sæpe dixi, et præliis finem fecisset, pax summa ubique fuit, paratisque hominibus ad audiendos proclamantes pacis principem, secure jam, utpote in unico regno, isti discurrerunt, et salutis disciplinam hominibus attulerunt.

(6) Κατὰ μὲν οὖν τὴν ἱστορίαν οὕτως ἐκδόθηκε τὸ « ἀνταναιρῶν πολέμους; » καὶ τὰ ἐξῆς τροπικώτερον ὡς εἰ τις θέλει νοῆσαι, βῆται τοῦ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας πολέμου τὴν παύσαν. Φησὶ γάρ ⁷⁵· « Ἐταράχθησαν ἔθνη, ἐκλίναν βασιλείαι· ἔδωκεν ὠωνὴν αὐτοῦ ὁ Ὑψίστος, ἐσαλεύθη ἡ γῆ. »

Secundum igitur historiam sic adimpletum est istud: « Auferens bella » et sequentia, magis autem figurative si quis intelligere voluerit, videbit belli adversus Ecclesiam cessationem. Dicit enim: « Conturbatæ sunt gentes, inclinata sunt regna; dedit vocem suam Altissimus, mota est terra. »

Varie lectiones et notæ.

⁶⁶ ταύτην cod. ⁶⁷ προσφέροντα cod. ⁶⁸ πεπ. τὰ δὲ εἰς γεωργίας ὄργανα μεταχειροζόμενοι ἀντὶ cod. ⁶⁹ Et hæc rubrica in codice evanuit. ⁷⁰ Ced. 315, 4-7. ⁷¹ τυχθ. Ced. ⁷² ἐνναρχίας Ced. — πάντων cod. ⁷³ Ῥωμαίων Ced. ⁷⁴ Ps. xlii, 8, 9. ⁷⁵ Ps. lxxii, 7. ⁷⁶ Ced. 315, 7. ⁷⁷ Ps. xlii, 6.

Cum enim divinum manifestatum esset auxilium, A terga dederunt hostes, et regna olim adversa et inimica collum demiserunt, et salutis verbum acceperunt. Usus enim veritate, et rerum testimonio, et omnimodis prodigiis, veluti voce quadam, propriam sublimitatem Deus demonstravit, et illorum mentes timore replevit.

Prospiciens igitur propheticus sermo Judæorum circa divinas Scripturas falsam interpretationem, amentiamque et transgressionem, dixit, quasi ex persona illius qui prædicebatur, veluti præmuniens illos: « Vacate et videte quoniam ego sum Deus; exaltabor in gentibus, exaltabor in terra. » Nobis autem indicans quis sit iste, et quasi congaudens, addit: « Dominus virtutum nobiscum, susceptor noster Deus Jacob. » Jacob autem mentionem non absque consilio fecit, sed quoniam primus ille gentium vaticinatus est vocationem. « Non deficiet, inquit, princeps de Juda, donec veniat cui repositum est, et ipse expectatio gentium. » Conversionem gentium hic etiam prædicans sermo propheticus, convenienter Deum Jacob, qui hæc prædixerat, dixit eadem perfecisse. Sic etiam Chrysostomus dixit: Nihil igitur humana feritate pejus erat ante Christi adventum. Omnes, sicut hostes et inimici, alii adversus alios constituti, proprios liberos mactabant; patres et matres in natos insaniebant. Nihil jam stabat, nec naturalis, nec scripta lex, sed omnia subversa fuerant. Adulteria enim continua, et cædes, et furta, et omne malitiae genus peragebatur, et pro virtute putabatur. Hostes continuo inter se per loca, regionem, vicum, domum depugnabant, et ista pro fortitudine et gloria celebrabantur. Interim filios et filias dæmonibus immolantes, et oracula consulentes, et præstigiis utentes, et idolis servientes, Deum se venerari putabant. Cum autem advenisset Dominus noster, hæc omnia desierunt, quippe quæ manifestissime Deo invisæ erant, et pax summa et virtus lata in mundo versantur. »

CIX. De cessatione legitime sacerdotio fungentium ex tribu Juda.

Anno igitur XLI imperii Augusti, anno vero 5500 a creatione mundi, incepit numeris annorum juxta computationem Antiochenam. Cumque Herodes ex gentilibus jam declaratus esset rex Judææ, et Dominus noster Jesus Christus secundum carnem natus esset, et Herodes misere vitam finiisset, adimpletum est istud: « Non deficiet princeps de Juda, donec veniat cui repositum est, et ipse expectatio

(7) Τῆς θείας γὰρ βοηθείας ἐπιφανείσης, ὡς τὰ δέδωκαν οἱ πολέμιοι, καὶ αἱ πάσαι τὰναντία φρονούσαι βασιλεῖαι ὑπέκλιναν τὸν 218 αὐχένα καὶ τὸν σωτήριον λόγον ὑπεδέξαντο. Τῇ γὰρ ἀληθείᾳ καὶ τῇ τῶν πραγμάτων μαρτυρίᾳ (καὶ ταῖς παντοδαπαῖς θαυματουργίαις), οἷόν τινα φωνῆ χρησάμενος ὁ Θεός, τὸ οικεῖον ὕψος ὑπέδειξε (καὶ δέους αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἐπλήρωσεν).

(8) Προειδὼς τοίνυν ὁ προφητικὸς λόγος τὴν Ἰουδαίαν περὶ τὰς θείας Γραφὰς παρερμηθεύειν, ἀπόνοιάν τε καὶ ἀθέτησιν, ἔφη ὡς ἐκ προσώπου τοῦ προφητευομένου, ὥσπερ. προασφαλιζόμενος αὐτοὺς καὶ λέγων: « Σχολάσατε καὶ γινώτε ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός· ὑψωθήσομαι ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὑψωθήσομαι ἐν τῇ γῆ. » Ἡμῖν δὲ παραδηλῶν τίς οὗτός ἐστιν, καὶ ὥσπερ συνευφραίνόμενος, ἐπάγει: « Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ (57b) ἡμῶν ὁ Θεός Ἰακώβ. » Τοῦ δὲ Ἰακώβ τὴν μνήμην οὐχ ἀπλῶς ἐποίησατο, ἀλλ' ἐπειδὴ πρῶτος ἐκεῖνος τὴν τῶν ἔθνῶν προεθέσπισε κλήσιν. « Οὐχ ἐκλείψει γὰρ, φησὶν, ἄρχων ἐξ Ἰούδα ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἔθνῶν, » μεταβολὴν κἀνταῦθα τῶν ἔθνῶν προθεσπίζων, εἰκότως τὸν [τοῦ] Ἰακώβ Θεοῦ, τοῦ ταῦτα προειρηκότος, ἔφη ταῦτα κατορθωκένας. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος φησὶν: « Οὐδὲν οὖν τῆς ἀνθρωπίνης θηριωδείας χεῖρον ἦν πρὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας. Ὡσπερ γὰρ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι πάντες πρὸς ἀλλήλους διακείμενοι, τοὺς ἐκυτῶν παῖδας ἐσφαζον, πατέρες καὶ μητέρες παῖσιν ἐπεμάλινοντο· οὐδὲν ἦν ἐστηκώς, οὐ φυσικὸς, οὐ γραπτὸς νόμος, ἀλλ' ἀνατέτραπτο πάντα μοιχεύει γὰρ διηγεκέεις καὶ φόνοι καὶ κλοπαὶ καὶ πᾶν εἶδος κακίας διεπράττετο καὶ εἰς ἀρετὴν ἐλογίζετο, πόλεμοι δὲ συνεχεῖς ἐπάλληλοι κατὰ τόπους καὶ χώραν, καὶ κώμην, καὶ οἰκίαν ἐγίνοντο, καὶ εἰς ἀνδρείαν καὶ κλέος ἀνεκηρύττεοντο. Καὶ μέντοι καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις θύοντες καὶ μαντευόμενοι, φαρμακεύοντες καὶ εἰδωλοατρεφύοντες θεοσεβεῖν ἐνόμιζον. Τοῦ ἔκ Κυρίου ἡμῶν ἐληλυθότος, ἀπηλέγχθησαν ταῦτα πάντα, ὡς θεοσυγῆ σαφέστατα, καὶ εἰρήνη βαθεῖα καὶ ἀρετὴ πλατεῖα ἐν τῷ κόσμῳ ἐμπολιτεύεσται. »

219 P^o. Περὶ τῆς καταπαύσεως τῶν ἐνθέσμων ἱερατευσάντων τοῦ Ἰούδα φυλῆς.

(9) Τοιγαροῦν ἐν τῷ μα' ἔτει τῆς Αὐγούστου βασιλείας, ἐν τῷ ἐφ' ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἤρχθη ὁ κατὰ Ἀντιόχειαν τῶν ἐτῶν ἀριθμὸς· καὶ Ἡρώδου μὲν ἐξ ἐθνῶν ἤδη βασιλείως τῆς Ἰουδαίας ἀνηγορευμένω, καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα γεννηθέντος, καὶ τοῦ Ἡρώδου κακῶς τὸν βίον μεταλλάξαντος, πεπλήρωται τό· « Οὐχ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπό-

Variae lectiones et notæ.

⁶⁶ Ced. 515,7-12 Τῆς γὰρ θ. ⁶⁷ ἐπιφανείας ced. ⁶⁸ δέδωκασιν Ced. ⁶⁹ ζυγόν Ced. ⁷⁰ Ced. 315,12—ὁ θς τὴν Ced. — Ἰουδαίων ἀπ. ἔφη διὰ τοῦ πρ. Σχ. Ced. ⁷¹ P^o. xi.vi, 40. ⁷² Ps. xlii, 13. ⁷³ Gen. xi.κ. 18. ⁷⁴ τὴν μ. τῶν ἐ. κ. πρ. Ced. ⁷⁵ Locus ineditus? ⁷⁶ Οὐδέεις ced.? ⁷⁷ χεῖρων codex. ⁷⁸ τό-
νον? ⁷⁹ Ced. 515,23 516,17. ⁸⁰ ὁ Ced. ⁸¹ κατὰ χριστιανούς? ⁸² Ἡρώδ. — βασιλ. — ἀνηγορευμ. cod.
Ἡρώδης — βασιλεὺς — ἀνηγορευμένος Ced. ⁸³ δι' ἀλλ. Ced.

κείται (καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν), ὃς ἐστὶν ὁ Χριστός. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς ὁ Ἡρώδης, ἀλλόφυλος ὢν (καὶ) περιτμηθεὶς⁶⁰, ἤρξε τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀρχιερεῖα κατέστησεν ἀλλογενῆ τὸν Ἀνάνιον, εὐθὺς ἐπαύθη, κατὰ τὴν θείαν πρόβησιν, ἣ ἐξ Ἰούδα ἀρχὴ μέχρι τότε κρατήσασα· οἱ γὰρ ἱερεῖς προεστήκασιν⁶¹ τῶν πραγμάτων ἄχρις οὗ Πομπήϊου, ὁ Ῥωμαίων στρατηγός, ἐπιστάς, τὴν μὲν Ἰερουσαλήμ κατὰ κράτος πολιορκεῖ⁶², μιαινεί δὲ τὰ ἅγια (ἄχρι τῶν ἀδύτων εἰσελθῶν τοῦ ἱεροῦ). Τῶν δὲ⁶³ ἐκ τῆς προγόνων διαδοχῆς μέχρις ἐκείνου καιροῦ διαρκεσάντων, βασιλέα τε ἰσχυροῦ καὶ ἀρχιερεῖα Ἀριστόδουλον, δέσιμον εἰς⁶⁴ Ῥώμην ἐκπέμφας⁶⁵, Ὑρκανόν, τὸν Ἀριστοβούλου ἀδελφόν, ἀνέδειξεν ἀρχιερεῖα⁶⁶. (2) Οὗτος δὲ φίλαν εἶχε πρὸς Ἀντίπατρον τινα Ἀσκαλωνίτην, τὸν πατέρα Ἡρώδου, ὃν κατέστησεν ἐπίτροπον τῆς χώρας. Ἦν δὲ Ἡρώδης, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἱκανὸς πρὸς πράγματα, καὶ πολλοὺς ληστάρχας κατέστειλε⁶⁷. (3) Τοῦ δὲ Ὑρκανοῦ ὑπὸ Παρθῶν αἰχμαλωτισθέντος, καὶ Ἀντιπάτρου δολοφονηθέντος, καὶ μηδενὸς ἔντος τοῦ ἀντεχομένου τῶν πραγμάτων, ἐπεβίβησε τῇ ἀρχῇ ὁ Ἡρώδης παῖς, πολλὰ χρήματα δούς τοῖς Ῥωμαίοις ὑπὸ σπονδῶν αὐτῶν⁶⁸ γενόμενος.

220 ΠΡ. Αὐγούστος ὁ βασιλεὺς ἀπάρας εἰς Αἴγυπτον⁶⁹.

⁶⁹ Αὐγούστου γὰρ Καίσαρος ἀπάραντο· εἰς Αἴγυπτον μετὰ στρατιᾶς ὅτι μάλιστα πλείστῃ εἰς τὸν κατὰ Κλεοπάτρας (53^a) πόλεμον, εἰς τὴν περιέστη ἐκ τῆς ἀρχῆς Αἰγύπτου, γένους μὲν οὖσαν τῶν Πτολεμαίων, ὑπήνησεν αὐτῷ Ἡρώδης παρέχων αὐτῷ τὴν τυχούσαν λειτουργίαν ἐν τοῖς⁷⁰ στρατεύμασι καὶ ἀναλώμασι. Χειρωσάμενος δὲ τὴν⁷¹ Κλεοπάτραν ἐφ' ἧς εἶπε τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐπανερχόμενος· ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὡς εὐνοήσαντα τὸν Ἡρώδη μετὰ τῆς ὅλης συγχλήτου ἀναδείκνυσι βασιλέα τῆς Ἰουδαίας, περιθεὶς αὐτῷ τὸ διάδημα. Οὕτως ἐπιθῶς τοῖς Ἰεροσολύμοις, καὶ τῶν Ἰουδαίων μὴ βουλομένων δεῖξασθαι αὐτὸν ὡς ἀλλόφυλον, πολλοὺς ἐξ αὐτῶν κατέσφαξε, λαφυραγωγῆσας τὴν πόλιν καὶ τὰ ἱερῶν, πονηρῶς δὲ χρησάμενος τῇ ἐξουσίᾳ, πάσας τῶν φυλῶν καὶ τῶν γενεῶν ἀναγραφὰς τὰς ἀπὸ τοῦ Ἔσδρα ἀποκειμένας, πυρὶ κατέκαυσε πρὸς τὸ μηκέτι γνωσθῆναι τοὺς Ἰουδαίους ἐκ ποίας πατρίδος εἰσὶν οἱ αὐτόχθονες καὶ τίνες οἱ λεγόμενοι γηγῶρας⁷²· καὶ τὴν ἱερατικὴν δὲ στολὴν ὑπὸ τὴν ἰδίαν σφραγίδα ἀπέθετο. Καὶ λοιπὸν ἀδεῶς ἀσήμερις τισὶν ἐπὶ χρήμασιν ἱκανοῖς τὴν ἀρχιερωσύνην ἐπίπρατο.

⁷² (2) Ἔτους δὲ μβ' Καίσαρος Αὐγούστου ἐξῆλθε παρ' αὐτοῦ δόγμα ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην (αὐτὴν⁷³ δὲ τὴν φορολογίαν, ὡς εὐνοῦστα-

gentium, qui est Christus. Ex quo enim Herodes, alienigena et circumciscus, super Judæos regnavit, et Ananilum alienigenam summum sacerdotem constituit, statim cessavit, secundum divinam prædictionem, dominatus ex Juda qui usque ad id temporis prævaluerat. Sacerdotes enim rerum potiti sunt, donec Pompeius, Romanorum dux, superveniens, Jerusalem vi expugnat, et sancta polluit, usque in sanctuarium templi ingressus. Cum ergo sacerdotes avita successione ad id tempus perseverassent, Pompeius, Aristobulo rege simul et summo sacerdote in vincula coniecto, et Romam misso, Hyrcanum, Aristobuli fratrem, summum sacerdotem declaravit. Hic autem amicitiam habuit cum Antipatro Ascalonite, Herodis patre, quem regionis posuit procuratorem. Herodes autem, filius ejus, rebus gerendis idoneus erat, et multos duces prædonum repressit. Cum vero Hyrcanus a Parthis captus esset, et Antipater occisus, nullusque adesset qui res publicas contineret, Herodes filius invasit imperium, multam datus Romanis pecuniam, subjacens conditionibus ab illis propositis.

CX. Augustus imperator in Ægyptum profectus.

Augustus enim Cæsar, cum profectus esset in Ægyptum cum exercitu quam maximo, Cleopatram debellaturus, cui Ægypti obtigerat imperium, eo quod ex genere esset Ptolemæorum, Herodes illi obviam occurrit, præbens, copiis et impensis, quod non sibi obtigerat ministerium. Augustus autem, anno XIV regni sui, subacta Cleopatra, Romam reversus, Herodem, quia se benevolum præbuerat, Judææ regem cum toto senatu declarat, illi imponens diadema. Ita Herodes, cum ascendisset Jerusalem, et Judæi nollent illum recipere, quia alienigena erat, multos ex illis occidit, spoliatis civitate et templo, improbeque potestate utens, omnes tribuum et familiarum historias, ab Esdra repositas, igne combussit, ut non jam amplius noscere possent Judæi quænam esset unicuique patria, et quinam advenæ vocati. Sacerdotalem etiam vestem sub proprio sigillo reservavit. Deinceps ignobilibus quibusdam, congrua accepta pecunia, summum sacerdotium impune vendidit.

Anno autem XLII Cæsaris Augusti, exiit ab illo edictum ut describeretur universus orbis. Ipsam autem tributū exactionem Cyreno commisit, quia

Varie lectiones et notæ.

⁶⁰ ἀπεριτμητός? ⁶¹ προεστήκα cod. προεστήκεισαν Ced. ⁶² πολιορκεῖ. cod. ⁶³ τὸν δὲ — διαρκέσονται Ced. ⁶⁴ ἐπὶ Ced. ⁶⁵ ἐκπ. τὸ πᾶν ἔθνος· Ῥωμαῖος ὑπόφορον κατέστειλε ex CXI, 2, Ced. ⁶⁶ Versio Scr. hæc habet usque ad CXI, 3, sed desunt in Bulg. ⁶⁷ Ced. 319, 8-10? ⁶⁸ ὑπόσπονδος? αὐτῷ codex. ⁶⁹ Hæc rubrica in codice evanuit. ⁷⁰ 28 (2573). ⁷¹ ἐν τα τοῖς cod. ⁷² δὲ Κλ. cod. ⁷³ cf. Ez. xlii, 22, οἱ προσήλυτοι ἔσονται ὑμῖν ὡς αὐτόχθονες — cf. Isa. xiv, 1 καὶ ὁ γηγῶρας (ῶ) προστεθήσεται πρὸς αὐτούς. ⁷⁴ 6. a. Ch. n. (5195) — Ced. 521, 1-2. ⁷⁵ Ταύτην cod.

maxime benevolus erat et princeps senatus, quem etiam præsidem Syriæ et proinde Judææ præfecit. Hic omnem Judæorum populum tributarium Romanis constituit. Sic primus alienigena Herodes, ut dixi, Judæorum populum commissum in manus suscipit tempore quo evidenter, Christi instante adventu, Judæorum similiter defecerant et summi sacerdotes et duces. Etenim sacerdotes ex Juda oriundi erant per matrem, quoniam magnus Aaron Aminadab filiam uxorem duxerat; atque adeo vere cognati erant ex Juda et ex Levi oriundi, ut Elisabeth, ex Aaron orta, cognata Dei Genitricis Mariæ dicta sit.

Cum ergo defecissent apud Judæos summi sacerdotes, Herodes, alienigena, rex, ut dictum est, Judæorum constituitur, ubi, Christi nativitate appropinquante, avita in summo sacerdotio soluta est successio, et prædictus apud Daniel princeps finem suscipit. Unci enim principes sive sacerdotes erant usque ad Herodem, incipientes a templi renovatione sub Dario, Hyrcani autem temporibus cessantes, per annos 483. Sicut et Daniel vaticinatur dicens: « Nosces et intelliges ab exitu sermonis ad respondendum et ædificandum Jerusalem usque ad Christum ducem, hebdomades septem et hebdomades sexaginta duæ. » Tantum enim septuaginta hebdomades efficiunt tempus, singulo die in annum sumpto. « Et convertet, et ædificabitur platea et ambitus muri, et evacuabuntur tempora. » Hebdomades enim complent annos 483, tandiu quamdiu subsistit dominatio unctorum principum, quorum ultimo Hyrcano a Parthis in servitutem redacto, Herodes ab Augusto regnum accipit, et post illum filii ejus usque ad ultimam Jerusalem obsidionem. « Non jam enim amplius ex successione pontificii generis Judæorum et Assamoneorum sive Machabæorum, ut dicit Josephus, consecrantur Deo ne rursus quidem anni, sed ad breve tempus a Romanis sacerdotium ementes. » Idcirco Da iel vaticinatur dicens. « Et post septem et sexaginta duas dies: exterminabitur unctio, et iudicium non erit, » et reliqua.

Sic autem divisit septuaginta hebdomadas: septem post reditum a captivitate usque ad ædificationem templi, sexaginta duæ, cum septem conjunctæ, tempus affirmantes per quod obtinere uncti principes (et ideo « exterminabitur unctio »); una vero hebdomada, per quam Dominus novum

το; ⁹⁶ και μάλιστα τῆς συγκλήτου ἐνεχείρισε Κυρήνη, ὃν και κατέστησεν ἡγούμενον Συρίας ἦτοι τῆς Ἰουδαίας, τὸ πᾶν Ἰουδαίων ἔθνος Ῥωμαίοις ὑπόφορον κατέστησεν. ⁹⁷ (5) (Και οὕτω ⁹⁷ πρῶτος; ἀλλόφυλος Ἡρώδης, ὡς ἐφη, τὸ τῶν Ἰουδαίων ⁹⁸ ἔθνος ἐγχειρίζεται καθ' [ὃν καιρὸν] ἐναργῶς, τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἐνστάσης, ἐξέλιπον (εἰκότως) οἱ τῶν Ἰουδαίων ⁹⁹ ἀρχιερεῖς (τε) και ἡγούμενοι (κατὰ τὴν ἱερὰν χρησιμολογίαν). (4) Καὶ γὰρ οἱ ἱερεῖς ἐξ Ἰουδαίων ¹⁰⁰ ἦσαν κατὰ μητέρα, ἐπεὶ περὶ ὁ μέγας Ἰακώβ ²²¹ τὴν τοῦ Ἀμιναδάμ θυγατέρα ἡγάγετο γυναῖκα. Καὶ κατὰ τοσοῦτον συγγενεῖς ὑπῆρχον οἱ ἐξ Ἰούδα και Λευὶ (ἔθεν ἐκ τοῦ Ἰακώβ Ἐλισάβετ συγγενῆς εἶρηται, τῆς Θεοτόκου Μαρίας).

(5) Ἐκλειπόντων οὖν τῶν παρὰ Ἰουδαίους ἀρχιερέων, Ἡρώδης ἀλλόφυλος τυγχάνων, βασιλεὺς, ὡς εἴρηται τῶν Ἰουδαίων καθίσταται, καθὼς, τῆς Χριστοῦ γεννήσεως πλητταζούσης, ἡ ἐκ προγόνων τῆς ἀρχιερωσύνης κατελύθη διαδοχῆ, και ὁ προφητευσόμενος παρὰ τῷ Δανιὴλ ἡγούμενος λαμβάνει τέλος. Χριστοῦ γὰρ ἡγούμενοι ἦτοι ἀρχιερεῖς ἦσαν μέχρις Ἡρώδου, ἀρξάμενοι μὲν ἀπὸ τῆς; κατὰ Δαρεῖον ἀνανεώσεως τοῦ ἱεροῦ, λήξαντες δὲ ἐπὶ Ὑρκανὸν ἔτεσε υπγ'. ¹ (6) Ὡς και Δανιὴλ θεσπίζει λέγων « Καὶ γνώση ² και συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγου ³ τοῦ ἀποκριθῆναι και τοῦ οἰκοδομησῆναι τὴν Ἰερουσαλήμ ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου, ἑβδομάδες ζ' και ἑβδομάδες ἔξ' ». ⁴ (7) Τοσοῦτον γὰρ αἱ ὀ ἑβδομάδες ποιῶσι χρόνον, ἡμέρας ἐκάστης εἰς ἑνιαυτὸν λαμβανομένης. — ⁵ « Καὶ ἐπιστρέψει και οἰκοδομηθήσεται πλατεῖα και περίτεχος ⁶, και ἐκκαυθήσονται οἱ καιροί'. » (8) Αἱ (γὰρ ἑβδομάδες) συμπληροῦσιν ἐτη υπγ', ὅσα τὰ τῆς ἀρχῆς ὑπάρχουσιν τῶν χριστῶν ⁹ ἡγουμένων, ὧν τελευταίου ¹⁰ Ὑρκανοῦ ὑπὸ Πάρθων αἰχμαλωτισθέντος, Ἡρώδης ἀπ' Αὐγούστου παραλαμβάνει τὴν βασιλείαν, μεθ' ὃν οἱ τούτου παῖδες μέχρι τῆς ὑστάτης Ἰεροσολύμων πολιτορκίας. ¹¹ « Οὐκέτι γὰρ ἐκ διαδοχῆς (58^b) τοῦ ἀρχιερατικοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων και Ἀσαμωναίων ἦτοι Μακκαβαίων, ὡς φησιν Ἰωσήπος, ἱερῶνται τῷ Θεῷ ¹² οὐδ' αὖ πάλιν οἱ διὰ ¹³ ἑνιαύσιοι, οἱ δὲ ἐπ' ἑλίγη ¹⁴ παρὰ τῶν Ῥωμαίων τὴν ἱερῶσύνην ὠνούμενοι. Διὸ και Δανιὴλ προφητεύει λέγων « Καὶ μετὰ τὰς ζ' και τὰ, ἔξ' ἡμέρας ¹⁵ ἐξολοθρευθήσεται χρισμα, και κρίμα οὐκ ἔσται, » και τὰ ἐξῆς.

¹⁶ (9) Διέλυσε δὲ τὰς ὀ ἑβδομάδας οὕτως: τὰς μὲν ζ' μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς αἰχμαλωσίας ἕως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ, τὰς δὲ 222 ἔξ' συναπτομένης ταῖς ζ' εἰς τὸν χρόνον, ὃν κατέσχον οἱ χριστοὶ ἡγούμενοι. (διὸ και ἐξολοθρευθήσεται χρισμα). Τὴν δὲ μίαν ἑβδομάδα, καθ' ἣν ὁ Κύριος ἐπέφυξε

Variae lectiones et notæ.

⁹⁶ ἐνούστατον codex, ἐνούστατω vel ἐνούσιώτατον? ⁹⁷ Ced. 316, 14-17. ⁹⁸ οὗτος codex. ⁹⁹ Ἰουδαίων Ced. ¹⁰⁰ ἐκ τοῦ Ἰούδα? ¹ Ced. 519, 3-7 Διὸ και Δ. προφητεύει, Can. ix, 25. ² γνώσεις cod. ³ λόγων Ced., sed דַּבְּרָ Dan. 12 ὁ Ἰ. Dan. Ced. ⁴ om. versio Bulg. et Serb. ⁵ Dan. ix, 25. ⁶ τεῖχος Dan. ⁷ Ced. 319, 9-17. ⁸ Χριστιανῶν cod. ⁹ τελευταίων cod. ¹⁰ Jos. A. xx, 10 οὐκέτι τοῖς ἐκγόνοις τῶν Ἀσαμωναίου παίδων τὴν ἀρχιερωσύνην ἐπίστρευσεν cf. 11 — ἀλλ' ἀσημοὶ τινες οἱ μὲν ἐν Ced. ¹¹ Θεῷ. ¹² παντός? ¹³ ἐπὶ λόγῳ Ced. ¹⁴ δομάδας cod. — Dan. ix, 26 Καὶ μετὰ τὰς ἑβδομάδας τὰς ἔξ'. ¹⁵ Ced. 319, 16 Διέλυσε δὲ τὰς ἔξ' — 22 (534 485 et 485. 51?)

τὴν Καινὴν Διαθήκην, ἥς ἑβδομάδος ἐν τῷ ἡμίσει ἦλθεν ἐπι τὸ σωτήριον πάθος καὶ ἦρθη ἐκ μέσου ἡ διὰ Μωυσέως παραθεδομένη διαθήκη. (10) Καὶ ¹⁰ ταῦτα μὲν Εὐσέβιος. Ὁ δὲ Θεοδώρητος· αὐθις ἔφη ἐν τῇ αὐτοῦ ἐρμηνείᾳ τῇ περὶ τοῦ Δανιήλ· Αὐτὴ συνάμωσι διαθήκην πολλοῦς ἑβδομάς μία. ¹⁷ Καὶ ἐν τῷ ἡμίσει τῆς ἑβδομάδος ἀρθήσεται θυσία καὶ σπονδή, καὶ ἐπὶ τὸ ἔρδον βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως. ¹⁸ ἔστιν. ¹⁹ (11) Ἐν γὰρ ταύτῃ ἡ Καινὴ Διαθήκη δίδεται τοῖς πιστεύουσιν, καὶ δυνάμει πάσης αὐτοῦ· ἐπλήρωσε, ἐπέπερ, μεσοῦσης τῆς ἑβδομάδος ταύτης, ἡ κατὰ νόμον ἦρθη θυσία τῆς ἀληθινῆς προσφερομένης (καὶ οὐ μόνον ἡ θυσία ἐκείνη παύθησεται) σημεῖον ²¹ τῆς ἐρημώσεως· ὑπέφηνε (γενέσθαι, εἰκόνας τινὲς ἀπηγερευμένοι τῷ νόμῳ εἰς τοῦτο εἰσχομιζόμενοι. Καὶ γὰρ τοῦτο πεποίηκε Πιλάτος, νόκτω εἰς τὸν ναὸν τὰς βασιλικὰς εἰσκομίσας εἰκόνας· παρὰ τὸν νόμον, ὅπερ δὴ καὶ) ὁ Κύριος εἶπεν· « Ὅταν ἴδῃτε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου Δανιήλ ²² » γινώσκετε ²³ ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. » (Ταῦτα δὲ λέγων ἐσημαίνει τὸ τέλος τῆς καταλειψόμενης αὐτοῦ· ἐρημώσεως τε καὶ πανολεθρίας.) Καὶ ἵνα μὴ νομισῶσιν οἱ Ἰουδαῖοι πάλιν ἀπολήψεσθαι τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν (καὶ τὴν κρεττέραν εὐπρέπειάν τε καὶ δόξαν), ἐπήγαγε ²⁴· « Καὶ ἕως συντελεία· καιροῦ, συντελεία δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν. » Ἔως γὰρ, φησὶ, τῆς τοῦ κόσμου συντελείας, ἡ τῆς ἐρημώσεως συντελεία μένει, μεταβολὴν οὐ δεχομένη. Τοῦτο καὶ Δαυὶδ ἔφη ²⁵· « Ἐν ὀργῇ συντελείας, καὶ οὐ μὴ ὑπάρξουσιν καὶ γνώσκονται, ὅτι (ὁ Θεός) δεσπόζει τοῦ Ἰακώβ καὶ τῶν περάτων τῆς γῆς. » Οἱ γὰρ μάλλον ²⁶ γινώσκονται, ὅταν ἴδωσι· ²⁷ « τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ. » (Τότε γὰρ ὄψονται **223** κατὰ φυλὰς φυλὰς, τότε ὄψονται εἰς ἕν ἐκέντησαν). ²⁸ (12) Ἰστέον δὲ ὡς Ἑβραῖοι κατὰ τὸν τῆς σελήνης δρόμον ἀριθμοῦντες τὸν ἑνιαυτὸν, ἡμέρας α' περισσοτέρας ἀποφαίνουσιν, ἃς ἡμεῖς ἐμβολίμους καλοῦμεν· ὁ γὰρ τῆς σελήνης δρόμος· ἐν ἡμέραις κ' καὶ ὥραις ζ' συμπληροῦται· οὕτω δὲ καὶ οἱ ἀριθμοῦντες ἡμερῶν τὸ ποιῶσι τὸν ἑνιαυτὸν. (Ἐπεὶ οὖν ὁ ἀρχάγγελος· Γαβριήλ πρὸς τὴν μακαρίην Δανιήλ διαλεγόμενος· ἀνδρὶ Ἑβραῖον καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν διδάσκων, τὸν συνήθη πάντως ἀριθμὸν ἔλεγεν, ἀναγκαίως οὖν δεῖ προσθεῖναι τὰ ἀπὸ τῶν ἐμβολίμων ἔτη συναγόμενα. Τούτων γὰρ προστιθεμένων, ὑπὲρ ἔτη εὐρεθήσονται κατὰ τὸν Ἰουδαϊκὸν ἀριθμὸν.) ²⁹ (13) Τσαῦτα δὲ συνάγουσιν αἱ ζ' καὶ ζβ' ἑβδομάδες· διετέλε δὲ αὐτὰς οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ πραγμάτων τιῶν προσηματιῶν μεταβολῆν· οὐκοῦν ἀπὸ μὲν τῆς οἰκοδομῆς Ἱερουσαλὴμ, (59^a) ἦτις ἐγένετο ἐπὶ Νεεμίου (59^a) καὶ Ἐσδρου, μέχρις

promulgavit Testamentum, in cuius dimidio hebdomadæ venit ad salutarem passionem, et e medio sublatum est testamentum per Moysen traditum. Ita Eusebius. Theodoretus autem, in sua Danielis interpretatione, hæc dicit : Ipsa e hebdomada una confirmabit sædus multis. Et in dimidio hebdomadæ auferetur sacrificium et libamen, et in templo abominatio desolationis est. » In hac enim Novum Testamentum datum est credentibus, et omni virtute ipsos replevit, quandoquidem in dimidio hujus hebdomadæ legale sublatum est sacrificium, vero aliato. Et non solum cessabit istud sacrificium. Signum desolationis suborsum est fieri, imagines quædam a lege prohibitæ in templum illatæ; hoc enim fecit Pilatus, in templum noctu ferens imperatoris imagines, lege repugnante, quod ipse Dominus dixit : « Cum videritis abominationem desolationis quæ dicta est a Daniele propheta, — scitote quia appropinquavit desolatio ejus. » Hæc autem dicens significavit consummationem desolationis et destructionis qua derelinquendi erant. Et ut non crederent Judæi se olim recuperaturos esse templum et civitatem pristinumque decorem et gloriam, addidit : « Et usque ad consummationem temporis, consummatio dabitur desolationis. » Usque enim, inquit, mundi consummationem, desolationis perseverat consummatio, mutationem non recipiens. Hoc ipse David dixit : « In ira consummationis, et non erunt, et scient quia Deus dominatur Jacob et finium terræ. » Vel potius isti scient, cum videbunt e signum Filii hominis in cælo. » Tunc enim videbunt tribus et tribus, tunc e videbunt in quem pupugerunt. » Scire autem opus est Hebræos secundum lunæ cursum annum supputantes, undecim dies superfluos declarare, quos intercalares ipsi vocamus; lunæ enim cursus diebus novem et viginti et sex horis completur. Itaque supputantes dierum trecentorum et quinquaginta quatuor annum faciunt. Cum igitur archangelus Gabriel cum beato Daniele, viro Hebræo, colloquens, et illum annorum numerum docens, consuetum prorsus numerum dixerit, necessario addere oportet annos sub intercalarium nomine collectos. His enim additis, quadringenti et octoginta tres anni reperientur, juxta Judæorum computationem. Tot porro annos efficiunt septem et sexaginta duæ hebdomadæ. Divisit autem illas non simpliciter, sed rerum quorundam prænuntians mutationem. Nempe ab ædificatione Jerusalem, quæ facta est sub Nehemia et Esdra, usque ad Hircanum, ultimum summum sacerdotem ex genere Assanionæorum, sive Machabæorum, quem occidit Herodes, sexaginta duarum hebdomadarum com-

Varie lectiones et notæ.

¹⁰ Καὶ τ. μὲν Ἐ. om. Cel. ¹⁷ Cel. 519, 22-520, 3. — Καὶ αὐθις καὶ θυ. cf. Theodoret. p. 588^a Dan. 12, 27. ¹⁸ βδ. τῶν ἐρημώσεων Dan. βδ. ἐρημώσεως δοθήσεται καὶ ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν Ἱερουσαλὴμ Cel. ¹⁹ Cel. 331, 9-24. Ἐν γὰρ τ. τῇ ἑβδομάτῃ διαθ. δ. x. ²⁰ τε add. Cel. ²¹ σημεῖα δὲ Cel. — πρὸς ἐφραε λέγων ὁ κς. Cel. ²² Matth. xxiv, 15. ²³ Luc. xxi, 20 — ἐγγύς Cel. ²⁴ ἐπάγει Cel. Dan. ix, 21. ²⁵ Ps. lxx, 13. ²⁶ καὶ τότε μ. Cel. ²⁷ Matth. xxiv, 50; Joan. xi, 57; Zach. xii, 10. ²⁸ Cel. 343, 18-21 c Theodoret. ed. Col. 1573, p. 587. ²⁹ Theodoretus l. c.

pletur numerus; ex Judæ autem mactatione usque ad Salvatoris nostri manifestationem, et profectionem Magorum ad Herodem, septem reliquæ hebdomadæ finem suscipiunt, quo tempore, post interfectionem Hyrcani dico usque ad Christi adventum, contra legem summi sacerdotes jam facti sunt. Lege enim jubente per totam vitam summos sacerdotes sacerdotio fungi, et post mortem successorum successores, occupat Herodes (summorum electionem sacerdotum) et post illum Romani, quorum qui penes se summa fecerant sacerdotia frequentes in illis successiones efficiebant, et aliquot ne Hebraico quidem ex genere oriundos sacerdotes deligebant. Et hoc ostendens Josephus dixit: « Cum autem Herodes traditum a Romanis regnum accepisset, non jam ex Assamonæorum genere (ipsi autem erant vocati Machabæi) summos sacerdotes constituit, sed ignotis quibusdam, et de genere tantum sacerdotali, summum sacerdotium tribuit.—Et post sexaginta duas hebdomadas, inquit, exterminabitur unctio, et judicium non est in ea. » Perspicuum itaque est, eum sexaginta duas hebdomadas priores posuisse, et postea septem, in quibus « exterminatum iri unctioem » dixit, id est florentem in sacerdotum principibus gratiam. Et cum illi etiam qui contra legem creabantur sacerdotum principes appellarentur, jure addidit: « Et judicium non est in ea. » Licet enim ungerentur, inquit, at contra legem et immerito. Et superius manifestum fecit, quod septem hebdomadas postremas ordinavit: « Usque enim, inquit, Christum ducem hebdomadæ septem et hebdomadæ sexaginta dux. » Christo enim duci et Salvatore septem hebdomadas proximas posuit, ut intelligamus quod si a Christo ad superiora tempora numerare volumus, primo septem hebdomadas inveniemus, et deinde sexaginta duas. Postea dicit, et de futura urbis vastatione, et de summo sacerdotio contra legem loquens: « Et civitatem et sanctuarium dissipabit cum duce veniente. » Ducem enim venientem alienigenenum dixit regnum, et summum sacerdotium contra legem habitum. Ita etiam quidem divus Cyrillus Hierosolymitanus dixit: « Non deficiet princeps de Juda, inquit, nec dux de femoribus ejus, donec veniat cui repositum est. » Signum igitur dedit Christi adventus cessationem dominatus Judæorum. Si enim nunc non sunt sub potestate Romanorum, nondum venit Christus; si quem habent ex genere Juda et Davidis principem, nondum venit qui exspectatur « ligans ad vineam pullum suum, » secundum divum Zachariam. Deficientibus igitur ex Juda principibus, alienigena Herodes imperat. Dicit enim colloquens angelus cum Daniele: « Et nosces et intelliges ab exitu sermonis

Ἰρκανοῦ τοῦ τελευταίου ἀρχιερέως ἐκ τῶν Ἀσσυμωναίων ἡγουν Μακκαβαίων, ὃν Ἡρώδης ἀνείλεν, ὁ τῶν ἔβ' ἑβδομάδων ἀριθμὸς συμπληροῦται· ἀπὸ δὲ τῆς Ἰουδα σφαγῆς μέχρι τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιφανείας καὶ τῆς πρὸς Ἡρώδην τῶν Μάγων ἀφίξεως αἱ λοιπαὶ ἑβδομάδες τὸ τέλος λαμβάνουσιν, ἐν ᾧ χρόνῳ, μετὰ τὴν ἀνάφρασιν Ἰρκανοῦ φημι, μέχρι τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας παρανόμως λοιπὴν εἰ ἀρχιερεῖς ἐγένοντο· τοῦ γὰρ νόμου κελεύοντο; διὰ βίου παντὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἱερατεύειν καὶ μετὰ τελευτὴν διαδόχων τοὺς διαδόχους, λαμβάνει Ἡρώδης καὶ οἱ μετ' ἐκείνου Ῥωμαῖοι²⁹, ὧν οἱ τὰς ἀρχιερωσύνας ποιησάμενοι συχνὰς αὐτῶν ἐπέουσιν τὰς διαδοχὰς; ἐπίου; δὲ οὐδὲ ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ γένους καταγομένους³¹ ἀρχιερεῖς προχειρίζοντο. (14) Καὶ τοῦτο δηλῶν Ἰώσηπος ἐφη³²· « Τὴν δὲ βασιλείαν Ἡρώδης παρὰ Ῥωμαίων ἐγχειρισθεὶς, οὐκέτι τοὺς ἐκ τῶν Ἀσσυμωναίων γένους — οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ καλούμενοι Μακκαβαῖοι — καθίστησιν ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ τισιν ἀσήμε³³ καὶ μόνον ἐξ ἱερῶν οὔσι τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπένειμε. » (15)³⁴ « Καὶ μετὰ τὰς ἔβ' ἑβδομάδας, φησὶν, ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα, καὶ κρῖμα οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. » Ὡς δὴλον εἶναι ὅτι τὰς ἔβ' ἑβδομάδας πρότερον **224** τέταχε, καὶ μετὰ ταῦτα τὰς ζ', ἐν αἷς ἐφησαν· « Ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα, » τούτῳ τὴν ἐπανθοῦσαν χάριν τοῖς ἀρχιερεῦσι· καὶ ἐπειδὴ καὶ οἱ παρανόμως χριόμενοι ἀρχιερεῖς ὀνομάζονται, εἰκότως ἐπήγαγε· « Καὶ κρῖμα οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. » Εἰ γὰρ καὶ ἐχρίοντο, φησὶν, ἀλλὰ παρανόμως καὶ παρ' ἄξιαν·³⁵ (καὶ ἀνωτέρως δὲ δὴλον πεποίηκε, ὡς τὰς ζ' ἑβδομάδας τελευταίας τέταχεν·³⁶ « Ἔως γὰρ, φησὶ, Χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ζ' καὶ ἑβδομάδες ἔβ'. ») Τῷ γὰρ ἡγουμένῳ Χριστῷ καὶ Σωτῆρι τὰς ζ' κολλαπλησιαζούσας ἑβδομάδας τέθεικε, ἵνα γινώμεν ὡς ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπὶ τὰ ἄνω ἀριθμῶν βουλόμενοι, τὰς ζ' πρότερον ἑβδομάδας εὐρήσωμεν καὶ τότε τὰς ἔβ'. Εἶτα λέγει καὶ τὴν μέλλουσαν ἐρήμωσιν τῆς πόλεως καὶ τὴν παράνομον ἀρχιερωσύνην φάσκων³⁷· « Καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἅγιον διασφραεῖ σὺν τῷ ἡγουμένῳ τῷ ἐρχομένῳ· ἡγούμενον γὰρ ἐρχόμενον τὴν ἀλλόφυλον ἐφη βασιλείαν καὶ τὴν παράνομον ἀρχιερωσύνην. » (16) Οὕτω γε μὴν καὶ ὁ θεὸς Κύριλλος Ἱεροσολύμων ἐφη³⁸· « Οὐκ ἐκλείψει ἀρχὼν ἐξ Ἰουδα, φησὶν, οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηνῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται. » — Σημεῖον οὖν ἔδωκε τῆς Χριστοῦ παρουσίας τὸ παύσασθαι τὴν ἀρχὴν τῶν Ἰουδαίων· εἰ γὰρ μὴ³⁹ νῦν ὑπὸ Ῥωμαίων εἰσιν, οὐπω ἦλθεν ὁ Χριστός· εἰ ἔχουσι τὴν ἐκ⁴⁰ γένους Ἰουδα καὶ Δαυὶδ εἰς ἀρχόντα, οὐπω⁴¹ ἦλθεν ὁ προσδοκώμενος⁴², « ὁ δεσμεύων πρὸς ἀμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ » κατὰ τὸν θεῖον Ζαχαρίαν. Ἐκλείπωντων τοίνυν τῶν⁴³ ἐξ Ἰουδα — ὁ ἀλλόφυλος Ἡρώ-

Variae lectiones et notæ.

²⁹ ἀλλοτρίους? ³¹ καταγομένοις cod. ³² Jos. A. XX, 10, Theodoretus. ³³ Ἑβραίοις cod.? πλὴν ἐνδὸς Ἀριστοβούλου τὴν τιμὴν ἀπ. Jos. ³⁴ Dan. ix, 26; Theodoretus. ³⁵ καὶ. — ἔβ om. Bulg. ³⁶ Dan. ix, 25. ³⁷ Dan. ix, 26. ³⁸ XII, 171 B. ³⁹ εἰ μὴ Cyr. ⁴⁰ ἔ. τινὰ ἐκ? ⁴¹ καὶ τοῦ Δαυὶδ οὐπω Cyr. ⁴² Gen. xliix, 11. ⁴³ ἐκλείποντα — τὸν cod.

δης βασιλεύει· λέγει γάρ και ὁ προσδιαλεγόμενος ἄγγελος τῷ Δανιήλ· « Καὶ γνώση και συνήσαι ἀπὸ ἐξέου λόγου τοῦ ἀποκριθῆναι και τοῦ οἰκοδομησαι τὴν Ἱερουσαλήμ ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ζ' και ἑβδομάδες ξβ' »· « ἐξήκοντα τοῖνον και θ' ἑβδομάδες » ἐτῶν συναγούσιν ἐτη υπγ'. Εἶπαν ὁ οὖν ἔβ, μετὰ τὸ οἰκοδομηθῆναι ὁ Ἱερουσαλήμ υπγ' ἐτη διήλου ὁ, και τῶν ἀρχόντων ἐπιπόντων ὁ, ἀρχεται τις ἀλλόφυλος βασιλεύει, (59b) ἐφ' οὗ γεννᾶται Χριστός. Δαρειὸς γοῦν ὁ Μῆδης 225 (59b) ἐκείλευσε τὴν Ἱερουσαλήμ οἰκοδομηθῆναι ἐκτω ἔτει τῆς ἐαυτοῦ βασιλείας ὁ και α' ἔτει τῆς καθ' Ἑλληνας ξς' ὁ Ὀλυμπιάδος. Ὀλυμπιάς δὲ παρ' Ἑλλῆσι καλεῖται ὁ κατὰ δ' ἐτη συντελούμενος ἀγὼν διὰ τῆν κατὰ τετραετίαν τῶν τοῦ Ἥλιου δρόμων ὁ ἐκ τῶν κατ' ἔτο; τριῶν ὥρων συμπληρουμένην ὁ ἡμέραν. Πρώτης δὲ βασιλεύει ἐν τῇ ρπγ' Ὀλυμπιάδι ὁ, τετάρτῃ ἔτει ταύτης. Ἀπὸ οὖν τῆς ὁ ξς' εἰς τὴν ρπγ' ὁ γίνονται μεταξὺ ρκ' Ὀλυμπιάδες και ὀλίγον τι. Συνάγονται τοῖνον τῶν ρκ' Ὀλυμπιάδων ἐτη υπγ'· τὰ γάρ ὁ γ' ἐτη λοιπὸν, ἴσως ἐν τοῖς μεταξὺ τοῦ πρώτου και τοῦ δ' ἀναλαμβάνεται. Αἱ τοῖνον ὁ ἑβδομάδες εἰς τὸν ἐπὶ Χριστοῦ συντελοῦνται χρόνον κατὰ τοὺς Ἰουδαίων ἀριθμούς. ὁ (27) Ἐπίνοι γάρ κατὰ τὸν σεληνιακὸν δρόμον τοὺς ἐνιαυτοὺς ἀριθμοῦσιν, ὡς ἔτι πρόχειρον εἰπεῖν τὸν τελευταῖον μῆνα εἶναι παρ' αὐτοῖς ἡμερῶν κθ' και τοῦ μὲν ἡλιακοῦ κύκλου ὑπάρχοντος τξξ', τοῦ δὲ σεληνιακοῦ τνθ', ὡς τῷ ὁ ἡλιακῷ παραλλάσσειν ἐνιαυτῷ ἡμέρας Ἰουδαίου μῆνας γ' ἐμβολιμιαίους; ἔσταιν ὁκτώ παραβάλλουσιν.

ὁ (18) Καὶ πάλιν ἐφη ὁ μακάριος Κύριλλος· « Εἰ τοῖνον ζητεῖς τὸ αἴτιον τῆς Χριστοῦ ὁ παρουσίας, θανάτῳ ἐπὶ τῷ πρῶτον τῶν Γραφῶν βιβλίον ὁ· Ἐν ἐξ ἡμέραις ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ἀλλ' ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον· τῇ ζ' ἡμέρῃ τὸν ἄνθρωπον· εἶτα ἐθήκεν αὐτὸν ἐν παραδείσῳ· εἶτα τοῦτον ἐξέβαλε φθόνῳ διαβολικῷ. Μὴ τολμήσας ἀσπῶ διὰ τὸ ὁ ἰσχυρὸν προσελθεῖν, προσήλθε τῇ γυναίκα, ὡς ἀθηναστέρῃ, ἐτι παρθένῳ οὖσῃ. Μετὰ γάρ τὴν ἐκ παραδείσου ἀπόπτωσιν ὁ, ἔγνω Ἀδὰμ ἔβαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, και δεύτεροι γεγονᾶσι δάδοχοι τῆς ἀνθρώπων γενεᾶς Κάιν και Ἀβελ· και Κάιν ἀνθρωποκτόνος πρώτος. Καὶ κατακλυσμός ἐπαχύθη ὑστερον 226 διὰ τὴν πολλὴν τῶν ἀνθρώπων πονηρίαν, και πῦρ ὁ οὐρανόνθεν κατήλθεν ἐπὶ ὁ Σοδομῶν αἰσχροουργία ὁ. Ἐξελέξατο μετὰ χρόνου; ὁ Θεὸς τὸν Ἰσραὴλ, ἀλλὰ και οὗτος διεστράφη και ἐτραυματίσθη. » — « Ἀπιστάλησαν προφήται μετὰ

ad respondendum et ædificandum Jerusalem usque ad Christum duces hebdomades septem, et hebdomades sexaginta duæ. » Sexaginta vero novem hebdomades annorum continent annos 483. Dixit ergo : Post ædificatam Jerusalem anni 483 effluxere, et cum defecerint principes, imperat rex quidam alienigena, sub quo natus est Christus. Darius enim Medus jussit Jerusalem ædificari anno sexto regni sui, et primo anno sexagesimæ secundæ Olympiadis secundum Græcos. Olympias vero apud Græcos vocatur quarto quoque anno celebratum certamen per diem quæ coalescit tribus horis unicuique anno superfluis per quatuor annos solares. Porro Herodes regnat in quarto anno 483 Olympiadis. A sexagesima igitur ad centesimam octogesimam tertiam intersunt centum et viginti Olympiades, et aliquid insuper. Atqui 120 Olympiades efficiunt annos 480. Nam tres anni qui desunt, forte inter primum et quartum excipiuntur. Septuaginta igitur hebdomades ad Christi tempus perficiuntur, secundum computationem Judæorum. Isti enim secundum lunæ cursum annos computant, ita ut ultimus apud illos mensis diebus novem et viginti constat. Cum vero sol orbem suum diebus trecentis sexaginta quinque absolvat, luna vero trecentis quinquaginta quatuor, inter solarem annum et lunarem undecim dierum discrimen est. Unde Græci et Judæi tres menses intercalares annis octo adiciunt.

ἰα', τὸν δὲ σεληνιακὸν ἐνιαυτὸν, ὄσων Ἑλληνας και ὁ Et rursus dixit beatus Cyrillus : « Si ergo quæris causam Christi adventus, recurre ad primum Scripturarum librum : Sex diebus fecit Deus mundum, sed mundus propter hominem, sexto die hominem ; deinde posuit illum in paradiso ; postea eiecit illum invidia diabolica ; non ausus (diabolus) ad illum, propter fortitudinem, venire, venit ad mulierem, utpote ad infirmiore. Ipsa autem adhuc virgo erat. Post enim lapsum et ejectionem e paradiso, cognovit Adam Evam uxorem suam, et secundi nati sunt successores hominum generatiois Cain et Abel ; et Cain homicida primus. Et diluvium effusum est postea ob magnam hominum malitiam, et ignis de cælo descendit super Sodomitarum fœda facinora. Selegit postea Deus Israel, sed hic quoque perversus atque vulneratus est. » — « Missi sunt prophætæ post Moysen ad sanandum istud ; sed cum ut mederentur tentassent,

Varie lectiones et notæ.

ὁ λ. τοῖνον ὁ πρὸς τὸν Δ. ὀμιλῶν ἀγγ. Cyr. Dm. ix, 25. ὁ ἐξ. τ. και ὁ ἑβδ. om. Slav. ὁ τῶν Cyr. ὁ Ἐπὶ οὖν cod. ὁ ὅτι add. Cyr. ὁ οἰκοδομησαι cod. ὁ ἐτῶν διεθόντων Cyr. ὁ τότε Cyr. ὁ Δ. τοῖνον ὁ Μ. οἰκοδόμησεν ἔ. μὲν ἔ. τῆς ἔ. β. πρ. δὲ Cyr. ὁ κς' cod., hic et paulo infra ; sed sextus Darii annus (516 ?) Eusebio cedit in Ol. 65, 2. In margine : τί Ὀλυμπιάς ; ὁ τὸν τοῦ ἡλίου δρόμ. cod. ὁ συντελούμενην Cyr. ὁ ἐν τῇ ρπγ' Ὀ. Cyr. ἐν ἔτει ρπγ' τῇ cod. Eusebii est 186, 4. ὁ Ἀπὸ τοῖνον τῆς Cyr. ὁ ρκς' ? ὁ ἕτερα add. Cyr. ὁ Cod. 343, 18-24 ? ὁ ὡς τὸν σ. ἐν. π. ἡμ. ἰα' δ' ? cf. Cod. τὴν κατὰ σελήνην δωδεκάμηνον π. ἡμ. ἰα' δ'. ὁ XII, p. 165 C. ὁ τῆς Χριστοῦ π. τὸ δ. Cyr. Sequentia usque ad οὖσῃ om. Slav. quamvis ad integritatem locutionis necessaria. ὁ Ex xx, 11, Gen. ii, 2. — 23. διὰ τὸ ἔ. πρ. τῷ ἀνδρὶ Cyr. ὁ ὡς ἔ. τῇ γ. Cyr. ὁ ἀπ. ἐκ π. τότε Cyr. ὁ διὰ τὴν τῶν ἔ. π. πῶ Cyr. ὁ ἐπὶ τῇ cod. ὁ Σ. διὰ τὴν παρανομίαν Cyr.

desebant, non vincentes malum, ita ut diceret aliquis ex illis : « Eheu ! periit sanctus de terra, et rectus in hominibus non est. » Et rursus : « Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt ; non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. » Et iterum : « Exsecratio et furtum, et adulterium, et homicidium effusa sunt super terram. » — « Et immolauerunt filios suos et filias suas daemioniis. » — « Sectabantur auguria, maleficis artibus inserviebant. » — « Et prorsus maximum erat vulnus generis humani a pedibus usque ad verticem ; non erat quod superponeretur medicamen, nec oleum, nec ligamenta. Tum prophetae vehementer lugentes, et omnis consilii inopes dicebant : « Quis dabit ex Sion salutare Israel ? » Et iterum : « Domine, inclina caelos, et descende ; » excedunt enim curationem nostram humanitatis vulnera. » — « Prophetas tuos occiderunt, et altaria tua diruerunt ; » insanabile nobis malum ; iam te opus est correctore et salvatore. Audita igitur prece prophetarum, descendit Dominus dicens : « Ecce venio, et habitabo in medio vestrum. » — « Et ero omnium Deus, et ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit ultra vir proximum suum, et vir fratrem suum : Cognosce Dominum : omnes enim cognoscent me a minimo eorum usque ad maximum, quia propitiabor peccatis eorum et injustitiis eorum. »

« Ἐπι πάντας εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως κείας αὐτῶν. »

Primus autem Herodes, Antipatri filius, quatuor filios habuit, Archelaum et Herodem et Philippum et Lysaniam, qui tetrarchæ dicti sunt, eo quod unusquisque illorum propriam regni partem haberet. Herodes autem, tunc temporis, propriam dimiserat uxorem, filiam Aretæ regis Arabiæ, de quo Paulus mentionem fecit in Epistola ad Corinthios, et duxerat Herodiam, uxorem Philippi fratris sui, propter quam et Præcursor occidit, sed non multo post scelestorum facinorum poenam dedit. Nam uxor ejus, ignobiliter expulsa, profecta est ad Aretam, patrem suum, et ob violentiam conquesta est. Ipse vero continuo, contumelia affecta filia sua, congregans universum populum suum, irruit ad illum in prælium, et omnes exercitus ejus concidit, et regionem ejus, igni datam, in servitium redegit. At non ideo Herodes malitiam suam deposuit, sed postremo vincitus, et Romam ductus, cum adultera sua exsul missus est a Tiberio in partes Hispaniæ, ibique vitam misere finivit.

μοιχαλίδος αὐτοῦ ἐξόριστος ἐπέμψθη ὑπὸ Τιβερίου ἐν κατίστρεψεν.

Μωυσῆα θεραπεῦνται τοῦτο, ἀλλ' ἰατροῦσαντες ἀπεθρῆνουν ¹⁶, μὴ περιγεγόμενοι τοῦ πάθους, ὥστε ¹⁷ λέγειν αὐτῶν τινα ¹⁸. « Ὁίμοι, ἀπολώλεν εὐλαθῆς ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐκέτι. » Καὶ πάλιν ¹⁹. « Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρηώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός. » Καὶ πάλιν ²⁰. « Ἀρὰ καὶ κλοπῆ, καὶ μοιχεύει, καὶ φόνοσ ἐκκέχυται ἐπὶ τῆς γῆς. » — ²¹ Τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας ἔθυσαν τοῖς δαιμονίοις. » — ²² « Οἰωνίζοντο καὶ ἐφαρμακεύοντο ²³. » — « Καὶ ἀπλῶς μείγιστον ἦν τὸ θραῦμα τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς. » — οὐκ ἦν μάλαγμα ἐπιθεῖναι, οὔτε ἔλαιον οὔτε καταδέσμιους. » Εἶτα οἱ προφῆται δεινῶς ἀποκλαιόμενοι ²⁴ καὶ ἀποροῦντες ἔλεγον ²⁵. « Τίς δώσει ἐκ Σιών τὸ σωτήριον τοῦ Ἰσραὴλ ; » — Καὶ πάλιν. « Κύριε, κλῖνον οὐρανούς καὶ κατάρθθι. » — « Ὑπερβαίνει γὰρ τὴν ἡμετέραν ἰατροῖαν τὰ τῆς ἀνθρωπότητος τραύματα. » — « Τοὺς προφῆτας σου (60*) ἀπέκτειναν καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν. » ἀδιόρθωτον ἡμῖν τὸ κακόν. Σοῦ λοιπὸν δεῖται τοῦ διορθωτοῦ ²⁶ καὶ σωτήρος. Ἐπακούσας οὖν τῆς δεήσεως τῶν προφητῶν ὁ Κύριος κατήλθε ²⁷ φάσκων. « Ἰδοὺ ἔρχομαι καὶ κατασκευάσω ἐν μέσῳ ὑμῶν ²⁸. » — (19) « Καὶ ἔσομαι πάντων Θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι λαός. Καὶ οὐ μὴ διδάξουσιν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Γινῶθι τὸν Κύριον, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Γινῶθι τὸν Κύριον, καὶ ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Γινῶθι τὸν Κύριον, καὶ ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Γινῶθι τὸν Κύριον, καὶ ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. »

²⁰ (20) Ὁ δὲ γε πρῶτος Ἡρώδης, ὁ υἱὸς Ἀντιπάτρου, ἔσχευ υἱοὺς δ', Ἀρχέλαον, καὶ Ἡρώδη, καὶ Φιλιππον, καὶ Λυσανίαν, οἱ τετράρχαι, διὰ τὸ ἕκαστον αὐτῶν ἔχειν τὴν οἰκίον μέρος τῆς βασιλείας.

²¹ (21) Ἦν δὲ Ἡρώδης κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ἐκβαλὼν τὴν ἰδίαν ²²⁷ γυναῖκα, θυγατέραν οὖσαν Ἀρέτα τοῦ βασιλέως Ἀραβίας, περὶ οὗ ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῇ ²⁸ μνήμην ἐποίησατο, καὶ λαβὼν Ἡρωδιάδα, τὴν γυναῖκα Φιλίππου, τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, δι' ἣν καὶ τὸν Πρόδρομον ἀπέκτεινεν, ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν, τὴν δίκην εἰσεπέραξαστο τῶν τολμηθέντων ²⁶. Ἡ γὰρ γυνὴ αὐτοῦ ἀτίμως διεσχέισα ἔπορεύθη πρὸς Ἀρέταν τὸν πατέρα αὐτῆς, καὶ τὴν βίαν ἀπέδύρατο. Ὁ δὲ ἐξαντῆς, ὡς ὕδρισμένης τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, συναγαγὼν ἅπαντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἐπῆλθε πρὸς αὐτὸν εἰς πόλεμον καὶ κατέκοψε πάντα τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, καὶ τὴν χώραν αὐτοῦ πυρὶ παραδούς ἠχμαλώτευσεν. Ἀλλ' οὐδὲ οὕτω ἐπαύσατο Ἡρώδης τῆς πονηρίας αὐτοῦ, ἀλλ' ὕστερον δέσμιος εἰς Ῥώμην ἀχθεὶς μετὰ τῆς τοῖς μέρεσι τῆς Ἰσπανίας κάκεισε τὸν βίον χαλεπῶς

Variæ lectiones et notæ.

¹⁶ ἀπεκλαίνοντο Cyr. ¹⁷ ὡς Cyr. ¹⁸ Mich. vii, 2. ¹⁹ Ps. lxxxiii, 3. ²⁰ Os. iv, 2. ²¹ Ps. cvi, 37. ²² II Reg. xxxiii, 6. ²³ ἐφαρμακούντο cod. ²⁴ πρ. ἀπ. καὶ κάμωντες ἐλ. Cyr. Ps. xxxiii, 8. ²⁵ Ps. cxliiv, I Reg. xix, 10. ²⁶ σου δ. δ. Ἐπήκουσας τῆς Cyr. ²⁷ ὁ Κύριος εἶρηκα Ἰ. ἐγὼ ἐλ. Cyr. Zach. ii, 10. ²⁸ σου Cyr. Jer. xxxi, 33-36. Hæc jam non Cyrillo sunt, sed a Gregorio laudata. ²⁹ Slavonicus hæc omisit inde ab ἔσχευ, verbis similibus c. 22 prosecutus. ³⁰ Ἐπὶ τούτου ὁ Πρόδρομος ἀπεκεφαλίσθη Glossa Codicis. Ced. 323, 3-21. Totum caput om. Slav. ³¹ Cor. xi, 32. — Ced. 321, 10 22, 322, 5-14. ³² In margine : Ἐπὶ τούτου ὁ Πρόδρομος ἀπεκεφαλίσθη.

(32) Ὁ δὲ γε μέγας Ἡρώδης ὁ τὰ νήπια ἀνελὼν, ἄρχων ἔσχεν υἱοὺς ὁμωνύμους αὐτοῦ καὶ διωνύμους τρεῖς, Ἡρώδην Ἀρχέλαον καὶ Ἡρώδην Φιλιππον, τὸν καὶ τὸν Προδρομον ἀνελότα, ἐφ' οὗ καὶ ὁ Κύριος ἔσταυρώθη, καὶ Ἡρώδην Ἀγρίππαν, τὸν καὶ Ἰάκωβον ἀνελότα τοῦ Ζεβεδαίου, (καὶ Λυσανίαν, πρὸς δὲ Ἡρώδην τοῦ δήμου ἐπιωνοῦντος τότε ὁ Φωνὴν Θεοῦ καὶ οὐκ ἀνθρώπου διέδωκεν αὐτίκα) — ὅταν γὰρ ἐξ ἀργύρου πεποτημένην περιθέμενος καὶ εἰς τὸ θέατρον ἐλθὼν καὶ ἐφ' ὑψηλοῦ βήματος καθίσας ἰδημογῆραι· τῆς δὲ ἡλιακῆς ἀκτίνος προσπεσούσης ἐπ' ἐνδύματι καὶ λαμπρὸν τῆ ἀυγῆς τῆς ἐσθῆτος ἀναβρασθεὶς, τὰς ὕψεις τῶν περισταύτων καθήστραπτε. Καὶ ἀωρηθέντων ἐπὶ τοῦτο καὶ ὡς θεὸν αὐτὸν εὐφημησάντων, ἐπαίρεται πλέον ὁ δειλιαιος, ὃν εὐθὺς ἄγγελος Κυρίου ἐπάταξεν εὐθέως, καὶ ἀνεπήδησε τῆς καθέδρας ἐκ τοῦ σπαράττεισθαι δεινῶς τὴν γαστέρα αὐτοῦ.

(23) Τὸν δὲ θεῖον Ἰάκωβον ἰδὼν ἀπαγόμενον τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ θάνατον ὁ κατηγορος αὐτοῦ καὶ μεταμνηθεὶς προσέειπε τοῖς ποσὶ τοῦ ἀποστόλου λέγων· Συγχώρησόν μοι, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ὅτι **228** μεταμνημαι ἐφ' οἷς ἐλάλησα κατὰ σοῦ. Ὁ δὲ μακάριος παραυτίκα τοῦτον καταφιλήσας εἶπεν αὐτῷ· Ἐιρήνη σοι, τέκνον, εἰρήνη σοι, εἰρήνη σοι καὶ συγχώρησις τοῦ πταίσματος. Ὁ δὲ μετὰ φωνῆς μεγάλης εὐθέως ἑαυτὸν Χριστιανὸν ἐπὶ πάντων ἀνηγόρευσε, καὶ οὕτω συγκαταριθμηθεὶς ἐπ' ὅπ' αὐτοῦ (60b) κατηγορηθέντι, σὺν αὐτῷ καὶ τῷ βραβεῖον τοῦ μαρτυρίου ἀπηνέγκατο).

(24) Ὁ δὲ δειλιαιος Ἡρώδης ἐπὶ τῆμέρας φθειρόμενος καὶ σκώληκας ἐκβράζων, ἐλεινῶς τὸν βίον κατέλυσε, ὥσπερ καὶ ὁ δυσσεβέστατος αὐτοῦ πατήρ. Καὶ γὰρ κάκεινος τὰ ἐπιχειρήματα τῆς κατὰ Χριστοῦ καὶ τῶν ὁμηλικῶν αὐτοῦ τολμήσας, ἔτι περιὼν τῷ βίῳ κομισάμενος, αἰσχιστῶ μέρῳ τὸν βίον κατέστραψε, ὃνπερ ἐνδικῶς ὡς ἄδικον ἢ δίκην μετελθοῦσα, τὰ μετὰ τὴν ἐνθένδε ἀπαλλαγὴν διαδεξόμενα τὸν ταλαίπωρον κολαστήρια διεδείκνυ φανερώς προοίμια· εὐθὺς γὰρ καταλαβοῦσα τοῦτον θεήλατος καὶ ἀλεθρίως μάστιγι, εἰς θάνατον ἀργαλέως συνέλασεν. (25) Ἐνθεν γὰρ, φησὶν Ἰώσηπος, αὐτοῦ τὸ σῶμα ἡ νόσος διαλαβοῦσα ποικίλῳ πάθει ἐμέριζεν· κυρετὸς μὲν γὰρ λάθρος ἦν, κνισμὸς δὲ ἀφόρητος τῆς ἐπιφανείας ὄλης, καὶ σκώληκας, συνεχεῖς ἀλγυθόνες καὶ περὶ τοὺς πόδας οἰδήματα δυσωδίας, τοῦ τε ἥτρου φλεγμονῆ καὶ αἰδοίου σήψις σκώληκας γενῶσα· καὶ πρὸς τοῦτο ὀρθόπνοια καὶ διάπνοια καὶ σπασμοὶ τῶν μελῶν ἀπάντων αὐτοῦ καθεστήκασιν· αἰετὴς δὲ ἀποφορὰ ἐκ τοῦ συνεχοῦς ἄσθματος ἐξεπορεύετο, ὡς τοὺς ἐπιθειάζοντα ποινήν θεήλατον εἶναι λέγειν. Τούτοις δὲ σὺν καὶ τοῖς τοιοῦτοις πάθει ἐπὶ πλείονα χρόνον περιαντλούμενος τοσού-

At quidem magnus Herodes, qui n̄fantes occiderat, tres filios habuit idem ac ipse nomen simul et diversum habentes, Herodem Archelaum, et Herodem Philippum, qui et Præcursorem occidit, et sub quo Dominus crucifixus est; et Herodem Agrippam, qui etiam Jacobum Zebedæi occidit, et Lysaniam; ad quem Herodem populus tunc acclamavit: « Voces Dei, et non hominis, dedit acclutum. » Stola enim argentea indutus ad spectaculum venerat, et sublimi sedens tribunali, concionabatur. Cum autem solis radius in vestem incidisset, et vestitus splendore, scintillæ instar, servefactus esset, oculos circumstantium fulgetra illustravit. Illis autem causam negligentibus, et ut deum illum acclamantibus, majori superbia tumet miser, quem subito percussit angelus Domini, et exsilivit e sede, violentis torminibus ventre ejus affecto.

Divum autem Jacobum, ad necem raptum, videns accusator ejus, et pœnitentia motus, cecidit ad pedes apostoli, dicens: « Ignosce mihi, homo Dei, quia me pœnitet ob ea quæ contra te locutus sum. » Beatus autem comestim osculans eum, dixit illi: « Pax tibi, fili, pax tibi, pax tibi, et pro offensione indulgentia. » Ille vero voce magna subito se Christianum coram omnibus professus est, atque ita cum illo simul annumeratus quem ipse accusaverat, cum illo etiam bravium martyrii tulit.

At infelix Herodes in dies consumptus et vermibus scetens miserè vitam finivit, sicut et impius pater ejus. Etenim iste quoque præmium audaciæ suæ adversus Christum et æquales huic ætate infantes, adhuc vivens, recipiens, turpissima sorte periit: quem juste, ut injustum, justitia insectans, suppliciorumque, post exinde discessum, miserum manerent, commonstrabat manifeste præludia. Nam subito invadens eum morbus, a Deo immissus et exitialis, ad mortem moleste agitabat. Ex hoc enim, inquit Josephus, corpus ejus occupans morbus variis distrahebat doloribus; violenta febris erat, pruritusque intolerabilis in tota corporis superficie; vermes iusuper, continui dolores, tumentes et male olentes pedes; lmi ventris inflammationis, et inguinis putrefactio vermes generans; ad hoc, nonnisi erecta cervice meabilis spiritus, et transpiratio, et omnium membrorum convulsiones; intolerabilis ex continuo anhelitu exibat exhalatio, ita ut contemplantibus omnes divinam ultionem esse dicerent. His igitur et similibus malis diu circumdatus, tantum et adeo intolerabilem dolorem habuit, ut conaretur sibi ipse necem inferre. Cum enim po-

Varie lectiones et notæ.

²² ἢ πρῶτον Ἡρωδῆος συναφθεῖς [α], ὀυγατέρα Σαλιώμην ἔσχε τὴν καὶ ὀρχησαμένην. Glossa codicis. ²³ Act. xii, 22; Jos. A. 19. VIII, 35. ²⁴ καταυγασθεὶς Jos. ²⁵ ἀωρισθέντες com. ἀτενίζοντων? cf. Jos ²⁶ τοῦτο? ²⁷ εὐφημησάντες cod. ²⁸ Frasa sunt 3 vel 4 verba in codice; cf. Cod. 352, 22. — Ἡρ. ὕδρωπι δε:νῶ πιεστῆς σκ. τε ἐκβράσας ἀπὸ τοῦ σώματος; καταστρέφαι τὸν β. ²⁹ A. 17. VI, 5. ³⁰ αἰδίου σιπαιδί codd.

stulasset malum simul et cultrum, quasi videlicet A
cupiens illud gustare per seipsum, eumque accepisset, cultrum in guttur convertit ferire volens, percussissetque, nisi cernens quidam idque difficulter, confestim ex manibus ejus cultrum, vix quidem, evulsisset. Magis autem ac magis doloribus cruciatus, istius sororem Salomen et virum ejus Alexandrum vocatos admonuit ut Judæorum principes in hippodromo concluderent, et, se mortuo, statim hos ab exercitu necari curarent, ut mortis sæ dies non gaudium Judæis, sed luctus causa esset. His ordinatis, cum, valde hydropisi laborans, post magnos cruciatus animam exhalasset, confestim Salome, cuncta peragens, Judæos in magnum luctum et planctum adduxit. Quam multis autem, præter cætera istius scelera, domesticis et congenerinis calamitatibus, conjugum, filiorum, et aliorum, præsertim genere maxime necessariorum et amicissimorum, homicidiis, prosperitates et liberam in regno potestatem ofuscaverit, impossibile est recensere; omnem enim tragicæ operis contextum superat circa istum materia, quam copiose in suis de illo Historiæ Josephus tractavit.

τῶν λοιπῶν τῶν μάλιστα πρὸς γένους ἀναγκαιοτάτων τε καὶ φιλιτάτων μαιφονίας, οὐδὲν οἶόν τε νῦν καταλέγειν, τραγικὴν ἄπασαν δραματούργιαν ἐπισκιαζούσης τῆς περὶ τούτου ὑποθέσεως, ἦν πλάτος ἂ ἐν ταῖς κατ' αὐτὸν Ἱστορίαις Ἰωσήπος διεκλήυθεν.

CXII. Tiberius imperator.

Post Augustum autem imperavit Tiberius Cæsar, filius ejus, qui urbem ædificavit in regione Judæorum, propter paludem, vocavitque eam ex suo nomine Tiberiadem. Quo imperante, magnus terrænotus factus est, tredecimque evertit civitates usque ad fundamenta, Ephesum, Magnesiam, Sardes, Mostinam, Liganam, Hierocæsaream, Philadelphiam, Timoloni, Cumam, Myrinam, Apolloniam, Diam, Hyrcaniam.

Atque quinto decimo anno imperii ejus, Dominus voster, cum baptizatus esset, Evangelii promulgationem incepit.

Et octavo decimo anno imperii ejus, cum crucifixus esset Dominus, resurgit die vigesima nona mensis Phamenot, sive vigesima quinta mensis Martii, qui primus creatus apud Hebræos Nisan dicitur, illucescente Dominica cæna Sabbatorum, die prima et principio et solemnissima dierum, de qua dixit Moyses: « In principio fecit Deus cælum et terram; » et: « Illic est liber generationis cælorum et terræ, quo die fecit ea Deus. » Idcirco dicit David: « Hæc dies quam fecit Dominus,

τον εἶχε τὸν πόνον ἀνύποιστον ὡς καὶ αὐτόχειρα αὐτοῦ γενέσθαι κατατολήσαντα ὅ. (26) Αἰτήσας γὰρ μῆλον ὁμοῦ καὶ μάχαιραν, ὡς δῆθεν ἐπιθυμῶν αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ ἀπογεύσασθαι, καὶ λαθὼν, ἀνέτεινε τὴν μάχαιραν κατὰ τοῦ λαιμοῦ πληξάει βουλόμενος· καὶ ἐπλήξεν ἄν, εἰ μὴ τις τῶν θεραπεύοντων θεασάμενος, ταχέως τὴν μάχαιραν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ μόλις ἀπέσπασεν ὀ. (27) Ἐπὶ πλείον δὲ ταῖς ἐδύναται βασανιζόμενος καὶ τὴν ἀδελφὴν Σαλώμην καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς Ἀλέξανδρον προσκαλεσάμενος, ὑπέθετο 229 αὐτοῖς, ὥστε τοὺς τῶν Ἰουδαίων ἐξάρχους καθείρξαι εἰς τὸν Ἰππόδρομον· καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ, παραχρῆμα τούτους ὑπὸ τοῦ στρατοῦ κακῶς ἀναιρεῖσθαι, ἵνα μὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἡ ἡμέρα χαρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ πένθους πρόξενος γένηται. (28) Καὶ ταῦτα διαταξάμενος, καὶ λίαν ὑδεριάσας, καὶ μετὰ πολλῶν ἀγληθῶνων τὴν ψυχὴν ἀπορρήξας, εὐθύς ἡ Σαλώμη πάντα διαπραξαμένη τοὺς Ἰουδαίους εἰς μέγα πένθος καὶ θρήνον ἐπέδραμεν. (29) Ὅσαις ὁ μὲν οὖν, πρὸς ταῖς λοιπαῖς αὐτοῦ κακοῦργίας, τὰς κατὰ τὴν βασιλείαν αὐτονομισθείσας ἐθπραγία; ὅ, ταῖς κατὰ τὸν οἶκον ἐκαλλήλους ἡμαύρωσε συμφοραῖς γυναικῶν καὶ τέκνων, καὶ

τῶν λοιπῶν τῶν μάλιστα πρὸς γένους ἀναγκαιοτάτων τε καὶ φιλιτάτων μαιφονίας, οὐδὲν οἶόν τε νῦν καταλέγειν, τραγικὴν ἄπασαν δραματούργιαν ἐπισκιαζούσης τῆς περὶ τούτου ὑποθέσεως, ἦν πλάτος ἂ ἐν ταῖς κατ' αὐτὸν Ἱστορίαις Ἰωσήπος διεκλήυθεν.

PIB. Βασιλεια Τιβερίου.

Ἐστὶ δὲ Ἀύγουστον ἐβασίλευσε Τιβέριος Καίσαρ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ κτίσας πόλιν ἐν τῇ Ἰουδαίῳ χώρᾳ (πρὸς τὴν λίμνην, ἐκάλεισε δὲ αὐτὴν εἰς ἑαυτοῦ ὄνομα) Τιβεριάδα. ὁ (2) Ἐφ' οὗ μέγας σεισμὸς γενόμενος, κατήνεγκε πόλεις ἕως ἑδάφους ἰγ', Ἐφεσον, Μαγνησίαν, Σάρδην, Μοστίνην, Λιγάνην, Ἱεροκαισάρειαν, Φιλαδελεῖαν, Τυμόλον, Κύμην, Μύριαν, Ἀπολλωνίαν, Δίαν, Ὑρκανεῖαν ἂ.

(2) Καὶ ἐν μὲν τῷ 15ᾷ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὁ Κύριος ἡμῶν βαπτισθεὶς, τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἀπήρξατο.

(4) Ἐν δὲ τῇ 18ᾷ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ σταυρωθεὶς ὁ Κύριος (81ᾷ) ἀνίσταται (τῇ 20ᾷ ὁ τοῦ Φαμενώθ μηνὸς ἦτοι) Μαρτίου 230 (τοῦ πρωτοκτίστου μηνὸς, Νισάν παρ' Ἑβραίοις λεγομένου) κατ' ἐπιφωσκώσης Κυριακῆς μιᾶς Σαββάτων, τῆς πρώτης καὶ ἀρχῆς καὶ τιμιωτάτης τῶν ἡμερῶν ἡμέρας, περὶ ἧς ἔφη Μωυσῆς ὁ· « Ἐν ἀρχῇ ἐποίησαν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· » καὶ 10· « Αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανῶν ἠ τε καὶ γῆς, ἧ ἡμέρα ἐποίησαν ὁ Θεός. » Διὸ φησιν ὁ Δαυὶδ 12· « Αὕτη ἡ ἡμέρα

Variæ lectiones et notæ.

ἡ A. VII. 15. ὅ A. 17. VI. 10. ὅ Ὅσαι cod. ὅ εὐπραγίας cod. ἡ ἦν εἰς πλάτος cod. ἡ 16 p. CII (5213). ὅ 20 (5217) Ced. 333, 23, 24. Οὗτος ἴσχει Γάϊον ἀνεψιὸν ἀστρολόγον καὶ τοῦ Θερασύλλου γενόμενον φοιτητὴν, ὃς τοσοῦτος ἦν τὴν τέχνην ὡς ἀγανακτῆσεν αὐτὸς Τιβέριον κατ' αὐτοῦ αὐτὸ βουλευθέντα διὰ τοῦ τείχους ἀφῆκε αὐτὸν βίψαι, ἐσκυθρῶπασε. Ἐρωτήσαντο; δὲ Τιβέριον τὴν αἰτίαν, ἀπεκρίθη αἰσθάνεσθαι κλιμακτῆρα ἐγγὺς αὐτοῦ, καὶ τὸν Τιβέριον θαυμάσαντα ἔδρα αὐτόν (Ced. 344-8). ὅ ex Eus. Chr. II ad a. Tiberii quartum. ὅ 31 (5228) Ced. 333, 25-33, 2. ὅ 34 (5231) Ced. 354, 2. ὅ 10 Eus. Chr. II 265, OI. 203, 4. ὅ κατ' M. ἐπιφωσκώσης Κυριακῆς ἦτι; ἐστὶ μία καὶ πρώτη ἡ αὐτὴ καὶ Πέτχα Κυριακῶν· ἐν ταύτῃ γὰρ ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἐδημιούργησε Ced. ὅ Gen. 1, 1. ὅ Gen. 11, 4. ὅ οὐρανῶν cod. ὅ Ps. cxvii, 25.

ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος, ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφραν-
 ὠύμεν ἐν αὐτῇ, ὅστις ἐστὶ τὸ Κυριακὸν Πάσχα,
 Μαρτίου κα', ὡς εἰρηται.

PIΓ. Διὰ τί ἡ τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασις ὀγδόη
 ὠνόμασται ¹².

Περὶ ἧς γέ τοι ὁ μέγας ἐφη Χρυσόστομος· « Εἰ
 εὖν ἐν τῇ γ' ἡμέρᾳ ἀνέστη ὁ Χριστός, ὡς αὐτὸς
 εἶπε ¹³, « Δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν,
 καὶ ἀποδοκιμασθῆναι, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ γ'
 ἡμέρᾳ ἀναστῆναι, » διὰ τί ἡ ὀγδόη ἀνάστασις λέγεται
 τοῦ Κυρίου; Καὶ τρίτη μὲν εἰρηται ὡς ἀπὸ τοῦ
 πάθους καὶ τοῦ σταυροῦ, ὀγδόη δὲ ὡς ἀπὸ τῆς θε-
 μιουργίας καὶ τῆς ἀναστάσεως. Ἐπεὶ οὖν τῇ Κυ-
 ριακῇ ἀνέστη ὁ Χριστός, ἐν ἧ ἡ ἀρχὴ τοῦ φαινομέ-
 νου κόσμου γέγονε, ἥτις ὑπάρχει τὸ φῶς ἀπὸ τοῦ
 κόσμου λάμψαν ἐν αὐτῇ, καὶ τὴ νοητὸν φῶς καὶ
 ἀληθινὸν ὁ Χριστός ἐκ τάφου ἀνέτειλεν ¹⁴. διὸ καὶ
 ἀπὸ τοῦ τάφου καὶ θανάτου ὁ κόσμος ἐγήγερτο.
 Ἀπὸ Κυριακῆς οὖν εἰς Κυριακὴν ἡ ὀγδόη ἀπαντᾷ·
 καὶ δὲ τρίτη καὶ ἡ αὐτῇ, τρίτη ἀφ' οὗ ἔπαθε,
 ὀγδόη ἀφ' οὗ ὁ κόσμος ἐγένετο. (2) Ἔστι δὲ καὶ ἄλλη
 αἰτία τῆς ἡ' καὶ τῆς γ' ¹⁵, διὰ τί ἀνάστασις ἐκάστη
 ὠνόμασται· ἐν γὰρ τῇ ζ' ἡμέρᾳ κατέπαυσεν ὁ Θεὸς
 ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ· καὶ ἐστὶν ἡ κατὰ-
 παυσις τέλος, συντέλεια ἔργων ἀπηρτισμένων ¹⁶.
 τέλος δὲ καὶ κατὰπαυσις ¹⁷ λέγεται καὶ ἡ τοῦ λόγου
 συντέλεια, ὅτε μέλλει παράγειν τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου
 τούτου ὁ Θεός. Ἐπειδὴ οὖν ἀμαρτιῶν ὁ κόσμος
 ἔγεμεν καὶ ἠπειλεῖ τῷ κόσμῳ συντέλειαν, ὁ δὲ
 Χριστός ἐπὶ συντελείας τῶν αἰῶνων εἰς ἀθέτησιν
 ἀμαρτίας ἦλθε, καὶ ἔπαθε, καὶ ἐτάφη, καὶ **231**
 ἀνέστη, καὶ τὸν κόσμον ἀνέστησε, καὶ ἡ πρώτη
 ἐκδημιούργησις ὀγδόη ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ γέγονεν.
 Τῇ ζ' ἐπὶ ξύλου σταυροῦται διὰ τὸν ἐν τῇ ζ' γανό-
 μενον ἄνθρωπον· διὰ τοῦτο οὖν ἐν τῇ ζ' ἐσταύρω-
 ται ἡμέρᾳ, ἵνα πάντες μάθωμεν ὅτι ἐν τῇ ζ'
 δημιουργήσας τὸν ἄνθρωπον, αὐτὸς ἐκεῖνος ἐν τῇ ζ'
 ἐσταυρώθη διὰ τὸν ἄνθρωπον. (3) Καὶ οὐ μόνον ἐν
 ἡμέρᾳ ζ', ἀλλὰ καὶ ἐν ὥρᾳ ζ' ἐπὶ ξύλου ἐκρέμαται,
 ἐπιθεὶς ἀρχὴ ἀμαρτίας ὥρᾳ ζ' ἀπὸ τοῦ ξύλου γέγο-
 νεν, ὅτε Ἀδάμ τὸν θάνατον ἠρίστησε, ὅθεν λοιπὸν
 τότε καὶ λογχευθεὶς ἐξέβλυσεν αἷμα καὶ ὕδωρ, οἱ δύο
 μάρτυρες ¹⁸ τῶν κυριοτόνων, τὸ μὲν αἷμα ἵνα
 Ἰουδαίους ἐλέγη ἐιπόντας ¹⁹· « Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ'
 ἡμῶν καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν· » τὸ δὲ ὕδωρ, ἵνα τοῦ
 Πιλάτου κατηγορήσῃ, ὅτι λαβὼν ὕδωρ καὶ νεφέμενος
 ὡς ἀθῶος, τὸν ἀθῶον καὶ δίκαιον φραγγελώσας
 ἐσταύρωσεν. (4) Ἐπεὶ οὖν, ὡς πολλάκις ἐφη, ἡ
 ὀγδόη καὶ ἡ τῶν νεκρῶν ἔγερσις βοᾷ τὴν τοῦ κό-
 σμου συντέλειαν, ἰστέον, ὅτε πάντως ἡ τοῦ κόσμου
 γένηται συντέλεια, τότε οἱ ὅσιοι καὶ εὐσεβεῖς ἐκλεί-
 ψουσιν ἀπὸ τῆς γῆς. Καὶ τούτου μάρτυς ὁ Χριστός
 εἰπὼν ²⁰· « Ἄρα ἐλθὼν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εὐρήσει
 τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς; » Καὶ ὁ Ἀπόστολος φησιν ²¹

A exsultemus et lætemur in ea, quæ est Domi-
 nicum Pascha vigesima quintæ Martii, ut dictum
 est.

CXIII. Quare Christi resurrectio octava nominata
 sit.

De illa quidem magnus Chrysostomus dixit : « Si
 ergo tertia die resurrexit Christus, sicut ipse dixit :
 « Oportet Filium hominis multa pati, et repro-
 bari, et occidi, et tertia die resurgere, » cur octava
 resurrectio Domini dicitur? Tertia quidem dicta est
 a passione et cruce, octava autem propter crea-
 tionem et resurrectionem. Quoniam igitur Domi-
 nica die surrexit Christus, qua die surgentis mundi
 principium exstitit, qua lux ex mundo illuxit, et lu-
 men intellectuale et verum, Christus, ex sepulcro
 exorsus est, idcirco est sepulcro et morte mundus
 fuerat excitatus. A Dominica ergo ad Dominicam
 octava occurrit; atque tertia et ista, tertia ex quo-
 passus est, octava ex quo mundus factus est. Est
 autem et alia ratio octavæ et tertiæ, cur resurrectio
 utraque dicta sit. Etenim septima die requievit
 Deus ab omnibus operibus suis; atque est requies
 finis, consummatio operum perfectorum; finis au-
 tem et requies dicitur etiam verbi consummatio,
 quando debet deducere figuram hujus mundi
 Deus. Postquam ergo peccatis mundus plenus erat,
 et minabatur mundo consummationem, Christus
 vero in consummatione sæculorum ad abolitionem
 peccati venit, et passus est, et sepultus est et re-
 surrexit, et mundum excitavit, et prima conditio
 octava in regeneratione facta est. Sexta die ligno
 suspenditur ab homine sexta die facta; idcirco
 igitur sexta crucifixus est die, ut omnes noverimus
 illum qui sexta die creaverat hominem, ipsum
 sexta die crucifixum fuisse ob hominem. Et non so-
 lum die sexta, sed etiam hora sexta ligno suspen-
 sus est, quia principium peccati hora sexta ex ligno
 factum est, quando Adam mortem prændit, unde
 deinceps tunc etiam lancea perforatus effudit san-
 guinem et aquam, quæ duo sunt testes Domini iu-
 terfectorum; sanguinem quidem ut Judæos convin-
 ceret qui dixerant : « Sanguis ejus super nos, et
 super filios nostros; » aquam vero ut Pilatum ar-
 gueret, quia, sumpta aqua, cum se lavisset ut inno-
 cens, innocentem et justum flagellatum crucifixit.
 Cum igitur, ut sæpe dixi, octava et mortuorum
 resurrectio clamet mundi consummationem, scire
 expedit, cum omnino mundi advenerit consum-
 matio, tunc sanctos et pios defecturos esse de terra.
 Atque hujus rei testis Christus dicens : « Numquid
 veniens Filius rei hominis inveniet fidem super ter-
 ram? » Et Apostolus dicit : « Nisi venerit discessio
 primum, » — « quando discedent a fide, attendentes
 spiritibus erroris et doctrinis dæmoniorum, » — « et

Variae lectiones et notæ.

¹² Hæc rubrica in cod. evanuit. ¹³ Luc. ix, 22. ¹⁴ καὶ ἐν ταύτῃ τὸ ἀλ. φῶς ὁ Χριστός ἐκ τ. ἀν. Cod.
¹⁵ καὶ τῆς α' ? ¹⁶ ἀπηρτισμένη cod. ¹⁷ I Cor. vii, 31. ¹⁸ τοῦ; δύο μάρτυρες ? ¹⁹ Matth. xxvii, 25.
²⁰ Luc. xviii, 18. ²¹ II Thess. ii, 3.

a veritate enim avertent, ad fabulas autem converterentur; » et sicut gubernatorum interitus navigatorum est naufragium, et pastorum absentia ovium exitium, et agricolarum incuria agrorum perditio, ita etiam sanctorum defectus mundi destructio, sanctitas vero est Deo consecratio, et hic sanctus est qui se per fidem et bona opera consecrat et Deo dedicat, unde ad derelinquentes Deum, et pacta cum illo foedera abnegantes, dicebat Moyses: « Ne dixeris in corde tuo: Sanctitas mihi erit in discedendo a Domino. » Sicut defector a Deo et maleficus impius dicitur, ita Deo per fidem et bona opera inherens, sanctus et justus jure nominatur. Μωϋσῆς ²⁰· Μὴ εἶπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· Ὅσαί μοι τοῦ Θεοῦ ἀποστάτης καὶ κακοῦργος ἀνόσιος λέγεται, οἰκειωθείς, ὅσιος καὶ δίκαιος ἐικότως ὀνομάζεται.

Per lignum igitur mors et per lignum vita. Die B septimo requievit ab operibus; die septimo in sepulcro corpus requievit. Integrum enim diem septimum expectavit, octavo surrexit, et mundum excitavit. Et est dies Domini tertia et octava; tertia quidem propter resurrectionem Domini, octava vero non solum propter Domini, sed etiam propter mundi resurrectionem. Ergo, dilecte, audias mirabile et grande mysterium: Quare Domini resurrectio octava nominatur? Quoniam septies mortuorum resurrectionem invenimus in divina Scriptura, et post septem octavus ex mortuis surrexit Dominus, qui septem excitaverat. Ante enim Christi resurrectionem, septem singulares resurrectiones mortuorum evenerant. Et prima quidem in antiqua Scriptura, filii viduæ quem Elias Sareptæ suscitavit; secunda filii Sunamitidis, quem Elisæus excitavit; tertia vero militis, quem cum juxta Elisæum sepelissent, et ossa prophetæ mortuus contigisset, veluti ab igne exilivit; quarta autem in nova, resurrectio filii antistitis Synagogæ; quinta vero, filii viduæ: sexta, Lazari; septima, cum multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt; octava vero Domini resurrectio, post salutarem passionem: quo tempore Passionis et terræmotus qui factus est, in multis inventum est Græcis monumentis motum terræ magnum accidisse et tenebras, ita ut astra apparerent. Narrat etiam Josephus temporibus istis, die Pentecostes, motum et strepitum sensitse primum sacerdotes, deinde multorum vocem, angelorum scilicet, ab interiore sanctuario audivisse: « Descendamus hinc. » Quin etiam aliud admirabile magis enarratur, oraculum quoddam in scriptis sacris repertum esse sic habens: Tempore isto ab eadem regione aliquem virum terræ universæ imperaturum, quod ipse quidem sub Vespa-

Α « Ἐάν μὴ ἔλθῃ πρῶτον ἡ ἀπόστασις, — ²⁰ ὅτε ἀποστήσονται τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνης καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, — ²⁰ καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοῦς μύθους ἐκτραπήσονται: » καὶ ὡσπερ (61b) κυβερνητῶν ἀπόκλεια τῶν πλοίων ἐστὶ ναυαγία, καὶ ποιμένων ἀπουσία προβάτων ἄεθρος, καὶ γεωργῶν ἀμέλεια χωρίων ἀφανισμὸς, οὕτω καὶ τῶν ὁσίων ἡ ἐκλείψις τοῦ κόσμου κατάλυσις· ὁσιότης δὲ ἐστὶν ἡ πρὸς Θεὸν καθοσίωσις. Καὶ ἐκεῖνος ὅστις ὁ ἑαυτὸν διὰ πίστεως καὶ ἔργων ἀγαθῶν καθοσιώσας καὶ τῷ Θεῷ ἀφιερῶσας, ὅθεν τοὺς Θεὸν καταλιμπίνοντας καὶ ἀρνούμενους τὰς πρὸς αὐτὸν συνθήκας ἔλεγεν ὁ γένηται ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ Κυρίου. Καθάπερ ὁ οὕτως ὁ τῷ Θεῷ διὰ πίστεως καὶ ἀγαθοεργίας

232 ²⁰ (5) Διὰ ζύλου τοίνυν θάνατος καὶ διὰ ζύλου ἡ ζωὴ. Τῇ ἐβδόμῃ κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων· τῇ ζ' ἐν τῷ τάφῳ τὸ σῶμα ἀνέπαυσεν. — Τελεῖται γὰρ ἡμέραν τὴν ἐβδόμην ἔμεινεν· — τῇ η' ἀνίστη καὶ τὸν κόσμον ἡγειρεν. Καὶ ἐστὶν ἡ Κυρίου καὶ τρίτη καὶ η'· τρίτη μὲν διὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀνάστασιν, ὀγδόη δὲ, οὐ μόνον διὰ τὴν τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τοῦ κόσμου ἔγερσιν. Οὐκοῦν, ἀγαπητέ, ἀκουσον, θαυμαστὴν καὶ μέγα μυστήριον· Διὰ τί ἡ τοῦ Κυρίου ἀνάστασις ὀγδόη ὠνόμασται; Ἐπειδὴ ἐπτάκις νεκρῶν ἀνάστασιν εὗρομεν ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ, καὶ μετὰ τοὺς ζ' ὀγδοὺς ἐκ νεκρῶν ἀνίστη ὁ Κύριος ὁ ἑγείρας τοὺς ζ'. Πρὸ γὰρ τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως ἐπτά μὲν ἀνάστασις; νεκρῶν ἐγένοντο ²⁷· (καὶ) α' μὲν ἐν τῇ Παλαιᾷ· ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας ²⁸, ὃν Ἠλίας ἐν Σαράφθοις ἀνίστησι· β' ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς Συναμίτιδος, ὃν Ἐλισσαῖος ἡγειρεν· γ' (δὲ) ἡ τοῦ στρατιώτου, ὃν ἔγγυς Ἐλισσαίου θάψαντες (καὶ τῶν ὀστέων τοῦ προφήτου ὁ νεκρὸς ἀζάμενος) ὡς ἀπὸ πυρὸς ἐξεπέδησεν· δ' δὲ (2) ἐν τῇ Καινῇ, ἡ τοῦ ἀρχισυναγώγου τῆς θυγατρὸς· ε' (δὲ) ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας· ς' (δὲ) ἡ τοῦ Λαζάρου, ζ' (δὲ) ὅτε πολλὰ σῶματα τῶν νεκρομημένων ἁγίων ἀνίστη· η' δὲ ²⁹ ἡ τοῦ Κυρίου Ἀνάστασις μετὰ τὸ σωτήριον πάθος, καθ' ὃν ³⁰ καιρὸν τοῦ πάθους (καὶ τοῦ) γενομένου σεισμοῦ ἐν πολλοῖς (μὲν) εὐρέθη Ἑλληνικοῖς ὑπομνήμασιν, ὅτι σεισμὸς ἐγένετο μέγας καὶ σκότος, ὥστε καὶ ἀστέραις φανῆναι. (6) Κατὰ δὲ τοὺς ³¹ χρόνους τούτους καὶ Ἰωσήπος ³² ἱστορεῖ ἐν ἡμέρᾳ τῆς ν' κινήσεως καὶ κτύπου τοὺς ἱερεῖς ³³ ἀντιλαμβάνεσθαι πρότερον ³⁴, ἔπειτα φωνῆς ἀθρόας, ἀγγελικῆς δηλονότι ³⁵, ἐνδοθεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ³⁶ ἀκούειν ³⁷· « Καταβαίνωμεν ἐνταῦθεν. » ³⁸ (7) Καὶ μέντοι καὶ ἕτερον παραδοξώτερον ἐξηγῆται, χρισμὸν τινα ἐν (τοῖς) ἱεροῖς γράμμασιν εὐρεθῆναι περιέχοντα (οὕτως)· ὡς κατὰ (τὸν) καιρὸν ἐκεῖνον

Variæ lectiones et notæ.

²⁰ I Tim. iv, 1, ²⁰ II Tim. iv, 4. ²⁰ Deut. xxix, 19. ²⁰ Gen. 33124-335,14. ²⁷ ἐγένοντο cod. ²⁸ χ. τῆς Σαράφθιας ὃν ἡγειρον Ἡ. Gen. ²⁹ καὶ ἡ' Gen. ³⁰ καθ' ὃν κ. ἐν ἄλλοις μὲν Ἐ. ὑπ. εὐρομεν ἱστοροῦμενον ὡ, καὶ ἄ. ἐν ὁ. φ. ex Sync. Eus. Chr. II. 265. ³¹ K. τοὺς ἀποτοὺς δὲ Eus. ³² B. J. 6. V, 3. ³³ οἱ ἱερεῖς. Eus. ³⁴ πρῶτον Eus. ³⁵ ἀγ. δ. om. Eus. ³⁶ τοῦ ἐσωτάτου ἱεροῦ cod. ³⁷ ἀκούσαι ἀπὸ τοῦ ἐσωτάτου ἱεροῦ αὐτοῖς βήμασιν εἰπούσης μεταβ. ἐντ. Eus. ³⁸ Gen. 335,14-336,9. Ἰστορεῖ δὲ καὶ Ἰωσήπος χ.

ἀπὸ τῆς αὐτῆς χώρας ἀρξῆ ⁸⁰ τις ἀνθρώπος τῆς οἰκουμένης ἀπάσης, ὃν αὐτὸς μὲν ἐπὶ Οὐλεσπασιανοῦ ἐξήληφε ⁸¹ 233 πεπληρωσθαι, διήμαρτε δὲ τῆς ἐρμηνείας ἐκ διαμέτρου ⁸²· οὐ γὰρ πάσης οὗτος ἤρξεν (ἡ μόνος τῆς Ῥώμης). Λέγεται δὲ ⁸³ οὖν ἐπὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τοῦτο πληρωσθαι, πρὸς ὃν φησιν ὁ Πατήρ ⁸⁴· « Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. » Ὅθεν ⁸⁵ « εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φόβος τῶν ἱερῶν ἀποστόλων, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης· τὰ βήματα αὐτῶν » (διαρρήδην κηρύττων αὐτοῦ τὸν αἰθιον ἀρχὴν τε καὶ βασιλείαν (62^a) αἰώνιον). ⁸⁶ 234 Ἐπεὶ ⁸⁷ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ὁ Θεὸς τὴν κτίσιν ἐδημιούργησεν, καὶ μαρτυρεῖ τῶν δένδρων ἡ βλάστησις (κατὰ τὴν θέαν ἀπόφασιν, μέχρι νῦν ἀρχομένου τοῦ ἔαρος ⁸⁸· « Ἡ γῆ βλαστάνει βοτάνην χρίστου, » καὶ οἱ λειμῶνες ἀνθοῦσι, καὶ τὰ δένδρα φύει καρπὸν)· διὰ τοῦτο καὶ τὸν Ἰσραὴλ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἠλευθέρωσε τῆς Αἰγυπτιακῆς δουλείας· καὶ τὴν Παρθίνον ⁸⁹ Γαβριὴλ ὁ ἀρχάγγελος εὐηγγέλισατο· εἰκότως οὖν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ὁ Χριστὸς ὑπέμεινε τὸ σωτήριον πάθος ⁹⁰.

⁹¹ Ὁ τοίνυν Πιλάτος μετὰ τὴν (τοῦ) Χριστοῦ σταύρωσιν εἰκόνας τοῦ Καίσαρος (προτομάς) εἰς τὸ ἱερὸν νύκτωρ ἀνέθηκεν. Ὅρθρου δὲ γενομένου, οἱ Ἰουδαῖοι θεασάμενοι τοιοῦτον ἐταράχθησαν, ὥστε Πιλάτος ἐκδειματωθεὶς, ἄλλαχθ' αὐτὰ ⁹² (10) μετέθηκεν. Καὶ δὴ καὶ τὸν ἱερὸν θησαυρὸν τὸν καλούμενον Κορθανᾶν διαφθείρας ⁹³, αἷτιος ἀναίρεσεως πολλῆς καὶ συγχύσεως· καὶ τοῖς Ἰουδαίοις μισητὸς ⁹⁴ 234 γέγονε· τὴν γὰρ ἐπανάστασιν αὐτῶν ὑφορώμενος, πρὸ τοῦ βήματος αὐτοῦ στρατιώτας παρέστησεν, ἐνδοθεὶς μὲν ὄπλα φοροῦντας αὐτοῦς, ἐξῶθεν δὲ ἰδιωτῶν ἐσθῆτας πρὸς τὸ ἀνυπονώητον. Ὡς οὖν ἐαρμησαν πρὸς αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι στασιάζοντες, ἐπαφῆκε τοὺς στρατιώτας ἐπ' αὐτῶν, οἱ γὲ ξύλοις καὶ λίθοις αὐτοὺς παίοντες ⁹⁵, τραυματίσαντες ἀπέλυσαν, τινὰς δὲ αὐτῶν καὶ ἀπέκτειναν. Πολλοὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ὑπ' ἀλλήλων ὄψομένουαι, συμπατηθέντες ἀπέλωστον, οὐ· καὶ ἀριθμήσαντες εὐρὸν λαὸν ἄπειρον.

ΠΙΔ'. Περὶ Ἰουδα τοῦ Γαλιλαίου.

⁹⁶ Ἐμίξε δὲ καὶ τινων ⁹⁷ αὐτῶν μετὰ τῶν θυσιῶν ⁹⁸ τὸ αἷμα τρόπῳ τοιούτῳ. Οἱ Γαλιλαῖοι τοῖς θύμασι ἐξακολουθήσαντες Ἰουδα τοῦ Γαλιλαίου, οὐ καὶ Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων μέμνηται, κενόφωνίαν καὶ πλάνην ἔμαθον ἐξ αὐτοῦ, ⁹⁹ D καθὼς φησιν Ἰωσήπος· προφάσει γὰρ εὐσεβείας βῆθον Κύριον μὴδὲ μέχρι στόματος ἔφασκε δεῖν τινα

siano adimpletum fuisse interpretatus est. Peccavit in interpretatione diametro; non enim terræ universæ ille imperavit, sed soli Romæ. Superest igitur ut istud in Domino nostro Jesu Christo adimpletum sit ad quem dixit Pater: « Postula a me, et dabo tibi gentes hæreilitatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ. » Unde, « in universum terram exivit sonus sanctorum apostolorum, et in fines terræ verba eorum, » palam promulgando perpetuum ejus imperium et regnum æternum. Quoniam tempore illo Deus creaturam condidit, et testatur fructuum germinatio in arboribus, cum juxta divinam sententiam usque nunc ver regnaverit: « Terra germinat herbas graminiis, » et prata florent, et arbores gignunt fructum; idcirco etiam tempore illo Israel em ab Ægyptiaca servitute liberavit, et Virgini Gabriel archangelus evangelizavit; recte ergo eodem tempore Christus quoque salutarem subiit passionem.

Pilatus igitur, post Christi crucifixionem, Cæsaris imagines in templo noctu reposit. Mane autem facta, cernentes Judæi adeo conturbati sunt ut Pilatus timore percussus illas alio transferret. Cum etiam sacrum thesaurum Corbonam dictum destruxisset, interitus multorum et confusionis causa fuit, et Judæis invisus factus est. Horum enim rebellionem reformidans, pro tribunali suo milites disposuit, et hos quidem arma celantes, extrinsecus autem privatorum vestitum habentes, no suspecti essent. Ubi igitur irruerunt in eum rebellantes Judæi, adversus illos immisit milites. Hi vero sustibus et lapidibus ferientes, vulneratos dimiserunt, quosdam autem illorum occiderunt. Multi autem ex Judæis, alii ab aliis impuls, conculcati periere; quos qui numeraverunt populum invenere infinitum.

CXIV. De Juda Galilæo.

Miscuit etiam horum quorundam cruorem cum victimis hoc modo. Galilæi instituta Judæ Galilæi æquentes, de quo Lucas in Actibus apostolorum memorat, clamorem de rebus inanibus et errorem ab illo discabant, sicut dicit Josephus. Videlicet sub pietatis specie nōminem dicebat Dominum vocari oportere, no extremis quidem labiis, nec hono-

Varia lectiones et notæ.

⁸⁰ αὐτῶν et ἀρξῆ Ced. ⁸¹ B. J. 6, V. 4. ⁸² B. J. 3, III, 9. ⁸³ δὲ Ced. ⁸⁴ Ps. II, 8 ἐμοῖ ἐπὶ. ⁸⁵ Ps. XI, 4. ⁸⁶ Ced. 336, 2-7. ⁸⁷ οὖν add. Ced. ⁸⁸ Gen. 1, 11. ⁸⁹ τῇ Παρθίνῳ Ced. ⁹⁰ Ἐπὶ Τιβερίου, μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ἐκλέγεται ὑπὸ τῶν ἀποστόλων Ματθίας ἀντὶ Ἰουδα τοῦ προδότη, καὶ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου πρῶτος Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος γέγονεν, καὶ διάκονος ἀριθμὸν ζ', Στέφανος δ' α' μάρτυς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· Φίλιππος δὲ ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν ποιεῖ εἰς Σαμάρειαν τεράστια. Ἀρθεὶς ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐπέστη [ἐννοῦχῳ] Κανθάκ[η·]· οὗτος πρῶτος ἐβαπτίσθη διὰ Φιλίππου ἐξ ἐθνῶν, τῆς προφητείας πληρωθείσης ἔργῳ· « Αἰθιοπία προφάσει χεῖρα αὐτῆς τῷ Θεῷ (Ps. LXVIII, 31). Ἀλλὰ καὶ Μάγιοι Χριστῷ προσκυνήσαντες πρότερον, τὴν τῶν ἰθῶν κλήσιν ἠνέξαντο· καὶ Κορνήλιος πρῶτος ἐξ ἐθνῶν Πέτρον διὰ τῆς πίστεως προσήλυθε (Leo. 59, 20-60, 8). » Ced. 336, 8 11, Jos. 18, III, 1; B. J. 2, XIV, 2, 3. ⁹¹ ταύτας Ced.— Ced. 337, 3-5; Jos. 15, III, 2; B. J. 2, XIV, 4. ⁹² K. διέφθερε καὶ πολυλοῦς ἐξ αὐτῶν cæteris Ced. omisiss. ⁹³ 24? (5225) Ced. 237, 5-21, Jos. B. J. 2, VIII, 1, Act. v, 37.) a. 11. p. (Chr.); Luc. XIII, 1. ⁹⁴ καί? ⁹⁵ 3. ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Καίσαρος τὸ ἄ. τῶν θ. Ced.

ris causa, nec benevolentiae, neque Deo soli competentem honorem et gloriam hominibus tribui. Itaque multi eorum, quia non dicerent Caesarem Dominum, dura sustinuerunt verbera; qui iidem postea docebant nihil aliud praeter jussas in Moysis lege victimas offerre Deo, ideoque prohibebant ne victimae a senatu populi concessae offerrentur pro imperatoris et Romani populi salute. Jure super his iratus in Galilaeos Pilatus, jussit illos occidi prope victimas quas opinabantur juxta legem offerre, ita ut misceretur oblati victimis cruor afferentium.

Πιλᾶτον ⁶⁶ κελεύσαι παρὰ ταῖς θυσίαις, ἃς ἐδόκουν κατὰ τὸν νόμον προσφέρειν, ἀναιρεθῆναι, ὡστε ἀναμιχθῆναι ταῖς προσφερομέναις θυσίαις τὸ αἷμα τῶν προσφερόντων.

At Tiberius, praeter ceteros ipsius successus, illum etiam obtinuit: illos qui in ejus favorem adducti erant celerius non mutabat, sed operam dabat ut vel diu, vel usque ad vitæ terminum imperium servarent. Quondam, cum causam amici ejus ab eo sciscitarentur, dixit: « Qui aliquod munus gerunt, hos semper majora appetere natura insitum est, et si magis ac magis illis imperare datum est, remissius meliori conditione utuntur; si vero ad breve tempus, ad furta magis excitantur, in incerto gubernationem habentes; dicamque vobis clarum exemplum hocce: Vulneratus quidam jacebat, et muscarum multitudo ulcera ejus vellebant; superveniens vero aliquis, cum putaret illum muscas abigere non posse, accedens fugabat; dixit autem qui saucius erat: Obsecro, abigere desine, magis enim mihi nocet, istæ enim cruore saturæ non intolerabilem mihi morsu dolore afferunt; si vero expuleris, supervenientes aliae, ob famem majores mihi dolores afferent, ita ut vitam etiam tollant. Idcirco ego quoque multis furtis duces licet corruptos videam, frequenter non muto. » Admodum quidem de justitia sollicitus, civitatibus sibi subditi semper scripsit: « Si aliquid contra leges fieri praescrispero, nihil curate, ignorantiae me accusantes. » Qua de causa Pilatus illum sciens veritatis et justitiae amantem, de omnibus Christi miraculis et religionis ejus dogmatibus illum certior fecit, sicut narrat Tertullianus, qui in sua *Christianorum Apologia* de Romanis legibus perito disseruit. Dicebat Christum post mortem resurrexisse, et jam ab omnibus Deum reputari. Tiberius attenuis cuncta nuntiavit senatui; hic vero non acquievit, dicens se veteri legi parere, jubenti neminem prius inter deos referri quam ipsorum suffragiis et decreto judicatum.

λέγειν, μήτε κατὰ τιμὴν, μήτε (κατὰ) φιλοφροσύνην, καὶ τὴν Θεῷ μόνῃ πρόπουσαν τιμὴν ⁶⁶ καὶ δόξαν ἀνθρώποις ἀπονέμειν, ὅθεν καὶ πολλοὶ αὐτῶν περὶ τοῦ μὴ εἰπεῖν (τὸν) Καίσαρα κύριον καὶ δεσπότην, χαλεπὰς αἰκίας ὑπέστησαν, οἵτινες λοιπὸν ἐδίδασκον μὴδὲν παρὰ τὰς διατεταγμένας ἐν τῷ Μωϋσεως νόμῳ θυσίας ἀναφέρεισθαι τῷ Θεῷ, κἀνατεῦθεν τοίνυν κωλύοντες τὰς ὑπὸ τῆς γερουσίας τοῦ λαοῦ παραδιδόμενας γίνεσθαι περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ βασιλείως ⁶⁷ καὶ τοῦ Ῥωμαίων ἔθνους θυσίας· εἰκότως ἐπὶ τούτοις ἀγανακτοῦντα ⁶⁸ πρὸς Γαλιλαίους ⁶⁹

⁶¹ (2) Ὁ δὲ γε Τιβέριος πρὸς τοὺς λοιποὺς αὐτοῦ πλεονεκτήμασι καὶ τούτο ἐκείκτιτο· τοὺς εἰς ἀξίαν αὐτοῦ προσαγομένους θάπτον οὐκ **235** ἤμεθεν, ἀλλ' ἢ πολὺν χρόνον ἢ ἕως τέλους τοῦ βίου κατέχειν αὐτοὺς τὴν ἀρχὴν παρασκευάζεν. Ἐρωτηθεὶς ὡς ποτε τὴν αἰτίαν ὑπὸ τῶν φίλων αὐτοῦ ἔφη· « Ἄει πᾶσα ἡγεμονία τοῦ πλεονακτεῖν ἐφίεται φύσει, καὶ εἰ ἐπὶ πλέον κρατοῖεν, ἀμδλυτέρως τῇ πλεονεξίᾳ κέχρηται· (β2b) εἰ δὲ ἐπ' ὀλίγω, μειζόνως ἐπικλοπαλ παροξύνονται, ἐν ἀδύλῳ τὴν διαδοχὴν ἔχοντες· λέξω ⁶² δὲ ὑμῖν καὶ ἑναργὲς ⁶³ παράδειγμα τοῦτο· Τραυματίας τις ἔκειτο, καὶ πλῆθος μυῶν ὄντων, τὰ ἔλκη αὐτοῦ ἐνέμοντο· παριῶν δὲ τίς, νομίσας αὐτὸν μὴ δύνασθαι τὰς μυῖας ἀποσοθεῖν, προσελθὼν ἀπέδιωκεν· ὁ δὲ τραυματίας φησὶν· « Δέομαι, παῦσον καὶ μὴ ἀποσθένει· μειζόνως γὰρ με βλάπτεις· αὐτὸ γὰρ κορροθεῖσαι τοῦ αἵματος οὐ πάντοι μοι τὴν δῆξιν ὀδονηρὰν παρέχουσιν· εἰ δὲ ἀποδιώκονται, ἔσται προσελθοῦσαι, λιμῶ τὰς ὀδύνας μοι παρεξωσι μειζότερας ὡστε καὶ τοῦ ζῆν ἀποστερησαι. » Διὰ δὲ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὑπὸ πολλῶν κλοπῶν τοὺς ἡγεμόνας διεφθαρμένους ἰδὼν, συνεχῶς οὐκ ἀμείδω. » ⁶⁴ (3) Φροντίζων γέ τοι λίαν τοῦ δικαίου ἔγραψεν ⁶⁵ αἰεταῖς ὑπ' αὐτὸν πόλεσι λέγων· « Ἐάν τι γράψω παρὰ τοὺς νόμους προστάσων γίνεσθαι, μὴ προσέχειν ὡς ἡγνοηκότε. » ⁶⁶ (4) Διὸ καὶ Πιλᾶτος εἰδὼς αὐτοῦ τὴ φιλάληθεσ καὶ φιλοδικαιοῦν, τὰ τεραστεία ⁶⁷ Χριστοῦ πάντα καὶ τὰ τῆς εὐσεβείας (αὐτοῦ) δόγματα δι' ἐπιτομῆς διεκονίσαστο ⁶⁸ αὐτῷ, καθὼς ἱστορεῖ Τερτυλιανὸς (ὁ τῶν Ῥωμαϊκῶν νόμων ἐπιστήμων) ἐν τῇ ὑπὲρ ⁶⁹ Χριστιανῶν Ἀπολογία (διεξιῶν) καὶ ὅτι μετὰ θάνατον ἀνεβίωσε καὶ ἤδη παρὰ πᾶσι Θεὸς εἶναι πιστεύεται· καὶ ὅτι Τιβέριος καταπλαγεὶς ἀνηγγεῖλε πάντα ἐπὶ τῆς συγκλήτου ⁷⁰· ἢ δὲ οὐ προσήκατο, πειθαρχεῖν νόμῳ παλαιῷ λέγουσα ⁷¹, μὴ

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁶ τε add. Ced. ⁶⁷ τοῦ β. σ. Ced. ⁶⁸ ἀγανακτεῖ Ced. ἀγανακτοῦντες cod. ⁶⁹ Γαλιλαίας cod. ⁷⁰ Πιλᾶτος καὶ κελεύει Ced. — αἰς cod. ⁷¹ Ced. 344,9-15 epitomen exhibet, ut et Leo 59,3-8, πλεονεκτήματα hic quia justitiæ in seqq. laudatæ repugnant, alium in locum transferentes. ⁷² δειξω? λέξω cod. ⁷³ ἐναργαῖς cod. ⁷⁴ Ced. 356,11-14. ⁷⁵ ἰγ. τοῖς ἀρχουσι τῶν πόλεων Ced. — γράφη Ced. ⁷⁶ Eus. Chr. H. 267; Tib. 22, Pilatus de Christianorum religione Tiberium certiora facit. Ced. 336,14-357,2, cl. 345,10-13, Leo 58,20-25. ⁷⁷ τεράστια Ced. ⁷⁸ ἀνεκονίσαστο Coisl. ⁷⁹ κατὰ cod. — ὑπὲρ τῶν χρ. Coisl. ⁸⁰ ὅτι ὁ Τιβ. cod. τὴν σύγκλητον Coisl. — τῇ συγκλήτῳ Ced. ⁸¹ λέγοντι. cod. — Ap. 5: Tiberius ergo annuntiatum sibi ex Syria Palestina quæ illic veritatem ipsius divinitatis revelarat, detulit ad senatum cum prerogativa suffragii sui. Senatus quia non in se probaverat, respuit. Cæsar in sententia mansit, comminatus periculum accusatoribus Christianorum 21: Ea omnia super Christiano Pilatus, et ipse jam pro sua conscientia Christianus, Cæsari tunc Tiberio nuntiavit (Cod. Petrop.)

πρῶτον θεοποιεῖσθαι⁷³ τινε, εἰ μὴ ζήσῃ καὶ δόγματι καρ'²³⁶ αὐτοὺς κριθεῖν⁷⁴. Ὁ δὲ τὸν νόμον τοῦτον ἐδέξατο· ἐκέλευσε δὲ μηδένα ἐμποδίζειν⁷⁵ τοῦ⁷⁶ Χριστοῦ τῷ κηρύγματι, καὶ μὲν γε θάνατον προσηπειλήσας τοῖς κατηγοροῦν τολμῶσι τοῦ κηρύγματος.

PIE. *Περὶ Ἀνγράφου.*

⁷⁶ Οὕτω γοῦν τῇ θεῖα τοῦ⁷⁷ Χριστοῦ δυνάμει ἀθρόως ἢ σύμπασα οἰκουμένη τῆς ἱερᾶς τοῦ κηρύγματος διὰ τῆς τῶν ἀποστόλων διδασκαλίας πεπληρωται⁷⁸, ἐξ ὧν, Θαδδαίου ἐν Ἐδέσῃ τῇ πόλει κηρύξεντος⁷⁹ λόγον, καὶ ὁ ἐκέλευσε τοπάρχης Ἀβγαρος⁸⁰ τὸ σῶμα δεινῷ πάθει κατεχόμενος καὶ φθειρόμενος, ἀκούσας τὸ ὄνομα Χριστοῦ καὶ τὰς δυνάμεις συμφώνως ὑπὸ πάντων μαρτυρουμένας, ἐκείτης Χριστοῦ διὰ γραμματικῆς φρονείας γίνεται, ἀξίων τῆς νόσου λύσιν εὑρασθαι, γράψας διὰ τινος Ἀνανίου ταχυδρομοῦ τάδε⁸¹: « Ἀβγαρο· τοπάρχης⁸² Ἰησοῦ Σωτῆρι· ἀγαθῷ, ἀναφανέντι ἐν Ἱερουσαλήμ, χαίρειν. Ἦκουσται μοι τὰ⁸³ περὶ σου καὶ τῶν σὺν ἱαμάτων, ὡς ἄνευ φαρμάκων καὶ βοτανῶν ὑπὸ σοῦ γενομένων⁸⁴, ὡς γὰρ λόγῳ τυφλοὺς ἀναβλέπειν ποιεῖς⁸⁵, χλωὺς περιπατεῖν, (καὶ) λεπροὺς καθαρίζεις, καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα ἐκβάλλεις⁸⁶, καὶ τοὺς ἐν μακροσσίξ βρασιζομένους θεραπεύεις, καὶ νεκροὺς ἐγείρεις· ἄπερ⁸⁷ ἀκούσας, κατὰ νοῦν ἐθέμην (τῶν δύο τῶ ἔτερον, ἦ) ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς⁸⁸ ὁ ἀπ' οὐρανοῦ καταβάς, ἢ Ἰῆδς ὑπάρχεις τοῦ Θεοῦ, ποιῶν ταῦτα. Διὰ τοῦτο νῦν⁸⁹ γράψας, ἀξιώθω ἐλθεῖν σε πρὸς με καὶ τὸ συνεχόμενον⁹¹ πάθος θεραπεύσαι· καὶ γὰρ ἤκουσα, ὅτι καταγογγύζουσιν οἱ⁹² Ἰουδαῖοι καὶ βούλονται σε κακῶσαι· πόλις δὲ μοι σμικροτάτη ἐστίν, ἥτι· ἐξαρκίσει²³⁷ ἀμφοτέρους⁹³. »⁹⁴ (2) Ὁ δὲ Κύριος ἀναγνοὺς ταῦτα ἀντιγράφει πρὸς αὐτὸν οὕτως· « Μακάριο; εἰ⁹⁵ πιστεύσας⁹⁶ ἐπ' ἐμὲ, μὴ ἐώρακώς με. (85^a) Περὶ δὲ οὗ ἔγραψας⁹⁷, ἐλθεῖν (με) πρὸς σε, δέον ἐστὶ πληρῶσαι πάντα⁹⁸ δι' ἀπεστάλην (ἐνταῦθα), καὶ⁹⁹ ἀναληφθῆναι πρὸς τὸ ἀποστελεῖσθαι με¹. Καὶ οὕτως ἀποστελεῖ⁹⁹ σοὶ τινα τῶν μαθητῶν μου, καὶ ἰάσεται σου τὸ πάθος καὶ ζωὴν σοὶ καὶ τοῖς ἐν σοὶ παρέξει². » (3) Ταύταις οὖν ταῖς ἐπιστολαῖς ἔτι καὶ ταῦτα συνήπτο τῇ τῶν Σύρων φωνῇ, Θαδδαίου πράξαντος μετὰ τὴν ἀνά-

A Ille legem hanc recepit; sed jussit nullum Christo prædicando impedimento esse, atque mortem minatus est audentibus hanc prædicationem insinulare.

CXV. *De Abgaro.*

Ita igitur, divina Christi potestate, repente universa terra sacra prædicatione repleta est, docentibus apostolis, ex quibus Thaddæus in urbe Edessa verbum annuntiavit. Præfectus loci hujus Abgarus, crudeli morbo detentus et consumptus, audito Christi nomine, et virtutibus ejus una voce ab omnibus confirmatis, Christum per tabellarium precatur orans ut a morbo sanetur, hæc per Ananiam quemdam cursorem scribens: « Abgarus præfectus Jesu Salvatori hono, qui apparuit in Jerusalem, salutem. Audita sunt a me quæ facis et quomodo sanas nullis adhibitis medicaminibus aut herbis, quippe qui verbo cæcos videre facias, claudos obambulare, leprosos mundes et impuros spiritus ejicias et longo morbo ex cruciatos curas et mortuos excites; quibus auditis, e duobus alterutrum in mente reputavi, vel te Deum cælo descendisse, vel esse Dei Filium, qui talia facis. Idcirco nunc scribens, peto ut venias ad me, et quæ me detinet infirmitatem sanes; audivi enim jam obmurmuræ Judæos, et nocere tibi velle; urbs quidem mihi parvula est, sed ambobus nobis sufficet. » Porro Dominus, his lectis, talia ad illum rescribit: « Beatus es qui credidisti in me, cum me non videris. Quod scripsisti ut veniam ad te, oportet me implere omnia pro quibus huc missus sum, et recipi apud eum qui me misit. Igitur mittam tibi aliquem ex meis discipulis, et morbum tuum sanabit, et vitam tibi, et his qui tecum sunt, præstabit. » Illis porro epistolis hæc quoque connexa erant Syro sermone, cum scripsisset Thaddæus post Ascensionem Domini. « Abgarus igitur, comperta epistola Domini, fide et desiderio magis accensus est Christum, in eßgie saltem contemplandi, et pictorem misit qui, descripta divina illa facie, ad se ferret quam ocuis. » Cum isto

Varie lectiones et notæ.

⁷³ θεοποιεῖσθαι Ced. ⁷⁴ αὐτ. ἐκριθεῖν cod. αὐτῆς ἐκριθεῖν Coisl. ⁷⁵ ἐμποδὸν γίνεσθαι Coisl. — γε καὶ θάνατον cod. et Coisl. ⁷⁶ τῷ Χριστοῦ κ. Ced. — μέντοι Cod. ⁷⁷ Ced. 308,9-309,7. Eus. Chr. II, 297. ⁷⁸ τοῦ om. Coisl. ⁷⁹ ἐκπληρωτο cod. ⁸⁰ κηρύσσοντος τὸν λόγον Coisl. ⁸¹ Ἀβγαρος τοῦνομα, δεινῷ Coisl. ⁸² ταχ. εἰς Ἱερουσαλήμ τάδε Coisl. — Ἐπιστολή cod. in margine. ⁸³ πόλεως Ἐδέσσης Ced. Ἐδ. Eus. II. E. I, 13. ⁸⁴ πόλις Ἱεροσολύμων Ced. τόπω Ἱερ. Eus. ⁸⁵ τὰ om. Coisl. ⁸⁶ γιν. Cod. Eus. — λόγος Ced. Eus. ⁸⁷ καὶ χλωὺς cod. et Coisl. ⁸⁸ λόγῳ ἀπελαύνης Ced. π. καὶ θαύματος ἐκβάλλεις Eus. ⁸⁹ Ταῦτα πάντα ἀκ. περὶ σου Ced. Καὶ τ. π. ἀκ. π. σου Eus. (τὸ ε. τῶν δύο Eus.) ⁹⁰ Ὅτι Θεὸς εἶ καὶ x. ἐξ ὁ. τῶντα ποιεῖς ἦ υἱὸς εἶ Ced. ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς καὶ x. ἀ. τοῦ ὁ. π. τ. ἢ Ἰῆδς εἶ Eus. ⁹¹ διὰ τ. οὖν Coisl. — Δ. ταῦτα τοῖνυν γρ. ἐδεήθη τῆς σῆς ἰσχύος καὶ ἀγαθότητος σκυληῖναι καὶ ε. π. με ἵνα τὸ πάθος ὃ ἔχω θεραπεύσῃ; Ced. Δ. τοῦτο. ἐδ. σου σκ. πρὸς με καὶ τὸ π. ὃ ε. θεραπεύσαι Eus. — Ὅτι καὶ (οἱ) Ἰ. κ. σου καὶ β. κ. σε Ced. Eus. — ε. σμ. Ced. σμ. με καὶ σεμῆ Eus. ἐξαρκεῖ Eus. ⁹² συνένομ. με cod. ⁹³ οἱ om. Coisl. Deest σου in utroque. ⁹⁴ ἦμιν ἐβρώσο Ced. ⁹⁵ Ced. 309, 22-310, 6 prolixius cum Eusebio ⁹⁶ Ἀβγαρο add. Ced. Eus. ⁹⁷ Max. ὁ πιστεύσας· ἐν ἐμοὶ κἀν μὴ ἐώρακίην με Coisl. ⁹⁸ μοι Ced. Eus. ⁹⁹ π. πλ. με Ced. π. δι' ἀ. π. ε. πλ. με Eus. ¹ μετὰ τὸ πληρῶσαι add. Ced. μετὰ τὸ π. οὕτως Eus. ² ἀν. (με) π. (τὸν) ἀπ. με (πατέρα)· ἐπειδὴν ἐξ ἀναληφθῶ, ἀποστελεῖ σοι ἵνα τῶν Ced. καὶ ἐπ. Eus. ³ μου ὀνόματι Θαδδαίου ὅστις καὶ τὸ π. σου θεραπεύσει καὶ ζ. αἰώνιον καὶ εὐφροσύνην σοι παρασχῆ. x. τ. λ. Ced. μου ἵνα ἴσθ. Eus. ⁴ σὺν σοὶ παράχρητα: Eus. — T. δι' Eus.

frustra tentasset, ob nimiam vultus gratiam et splendorem, Christus ipse proprio vultu linteam imponens, sui ipsius imaginem exprimit, et quod desiderabat, mittit appetenti. Atque etiam ante istum rursus, ut idem narrat, cum Bethleem Judæ natus esset Dominus, Persarum rex pictorem quemdam habilem misit, qui nati infantis et puerperæ faciem descriptam sibi attulit. Si vero non omnia in evangelica narratione recensentur, non ideo et falsa; dicendum enim esset nec et alia signa, quæ fecit Jesus facta esse, quæ multa sunt, ita ut nec mundus capere possit, si scribantur per singula quoniam et non sunt scripta, ut dicit magnus evangelista Joannes. Porro Tiberius cum ita valde bonus esset in juventute, et sermonibus philosophicis et rhetoricis et optimis factis ingenuus gloriaretur, repente in pejorem mutatus est mentem, ita ut demens factus reputaretur etiam a dæmone impelli ad omnem impietatem et homicidium et furorē; et non solum vitii secundum naturam et contra naturam seipsum supra modum contaminavit, sed etiam omni injustitia et tyrannide. Ita igitur potestate usus, atque ex beneficentia in improbitatem devolutus, cum metuenda crudelitate, tum scelestæ avaritiæ et turpitudine ad vitæ finem pervenit, occisus a Caio. Ægrotantem enim illum, pluribus superpositis vestibis, iste suffocavit. Nihil Tiberio profuit pristina probitas et fortitudo, sed magis etiam omnibus odio habitus est, quippe qui in fine omnino insolenter se extulerat et omnia violaverat et ad æternum supplicium cum similibus impiis præcipitatus erat: «Declinantes enim in laqueos adducet Dominus cum operantibus iniquitatem.» Merito igitur Apostolus dicebat: «Qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet.» Dominus autem dicit: «Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.»

Α ληψιν ἰ τοῦ Κυρίου· ε Ἐ τοίνυν Ἀγαπᾶς ἀκούσας τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κυρίου, μᾶλλον· εἰς πόθον καὶ πίστιν ἐξήφθη μείζονα; καὶ ἐν εἰκόνι τὸν Χριστὸν μόνον θεάσασθαι· καὶ ἀποστέλλει ζωγράφον, ὥστε τὸ θεῖον εἶδος ἐκείνου διαχαράξαντα πρὸς αὐτὸν κομίζειν ὡς τάχιστα. Τοῦ δὲ διαμαρτυρῶντος τοῦ σκοποῦ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν τοῦ προσώπου χάριν τε καὶ λαμπρότητα, αὐτὸς τῷ οἰκίῳ προσώπῳ ὁδὸν ἐπιθεὶς ἐναπομάττει τὸ ἑαυτοῦ ὁμοίωμα καὶ πέμπει τῷ ἔρῳντι τὸ ποθεύμενον. (4) Καὶ μέντοι καὶ πρὸ τούτου πάλλιν, ὡς αὐτὸς ἱστορεῖται, ὅτι παρὰ Κυρίου τεχθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς εὐφυῆ τινα ζωγράφον ἐξεπέμψεν, ὃς τὴν τοῦ τεχθέντος καὶ τῆς τεκούσης εἰκόνα διαγράψας πρὸς αὐτὸν ἤγαγεν. Εἰ δὲ οὐ πάντα κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν ἱστορίαν ἀναγέγραπται, οὐ παρὰ τοῦτο καὶ ἀπίστα· οὐδὲ γὰρ τὰ ἄλλα σημεῖα, ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἀπετετέλεστο, πολλά γε ὄντα, ὡς μὴδὲ χωρεῖν τὸν κόσμον καθ' ἐν γραφόμενα, ὡς ἐπειδὴ εὐκ ἀναγέγραπται, φησὶν ὁ μέγας εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. (5) Ὁ οὖν Τιβερίος τοιοῦτος ὑπάρχων ἄριστος ἐν νεότητι καὶ λόγοις φιλοσόφοις καὶ ῥητορικοῖς 238 καὶ βελτίστοις ἔργοις κομῶν ὁ γεννάδας, ἀφνίδιον εἰς τὴν χεῖρνα μεταβλήθη γνώμην, ὥστε καὶ παραφρονεῖν αὐτὸν νομισθῆναι καὶ ὑπὸ δαίμονος ἐλαύνεσθαι πρὸς πᾶσαν ἀνοσιουργίαν καὶ μαιφονίαν τε καὶ οἰστρηλασίαν· καὶ οὐ μόνον ἐν τοῖς κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν ἑαυτὸν ἐθεθήλωσε καθ' ὑπερβολὴν, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ ἀδικίᾳ καὶ τυραννίδι. Οὕτως οὖν τὴν ἀρχὴν διοικήσας καὶ ἐξ ἀγαθοεργίας εἰς κακουργίαν κατενεχθεὶς, φοβερᾶ μὲν ὠμότητι, μυσταρᾶ [δὲ] πλεονεξίᾳ καὶ αἰσχρουργίᾳ καταστρέψει τὸν βίον, ἀναιρεθεὶς ὑπὸ Γαίου. Νοσοῦντος γὰρ αὐτοῦ, ἱμάτια πολλὰ ἐπιθεὶς, αὐτὸν ἀπέπνιξεν, μηδὲ ἐκ τῆς προλαβοῦσης καλακάγαθις καὶ ἀριστείας ὤφειλεται, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὑπὸ πάντων μισηθεὶς ὡς ἐν τῷ τέλει τὸ πᾶν ἐξυθρίσας καὶ διαφθειρας καὶ εἰς αἰώνιον κόλασιν μετὰ τῶν ὁμοίων ἀσεβῶν κατενεχθεὶς· τοὺς γὰρ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλίᾳς ἀπάξει Κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν. Εἰκότως οὖν ὁ μὲν Ἀπόστολος ἔλεγεν· ε Ὁ ἐναρξάμενος ἐν ἡμῖν ἔργον ἀγαθόν, καὶ ἐπιτελεῖσι. Ὁ δὲ Κύριος φησὶν· ε Ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

CXVI. Regnum Claudii.

ΠΙΓ'. Βασιλεία Γαίου.

Post Tiberium autem, imperavit Caius Cæsar, illius consobrinus, Caligula dictus, annos quatuor, qui primum cum magnanimitate imperii res administrans, cum omnibus subditis convenienter se

Μετὰ δὲ Τιβερίῳ ἐδασλευσε Γαῖος Καῖσαρ, ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ὁ Καλλιγούλας, ἔτη δ', ὃς τὸ μὲν πρῶτον μεγαλοφρονῶς διέπων τῆς βασιλείας τὰ πράγματα, πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν καθήκοντως ἐπέχετο. (2)

Variæ lectiones et notæ.

⁴ Μετὰ δὲ τὸ ἀναληφθῆναι τὸν Ἰησοῦν, ἀπέστειλεν αὐτῷ Ἰουδαῖ, ὁ καὶ Θωμᾶς, Θαδδαῖον τὸν ἀπόστολον, κ. τ. λ. — ἃ καὶ οὐκ εἰς ἀχρηστον πρὸς λέξιν ἐκ τῶν Σύρων μεταβληθέντα φωνῆς ἐναυθᾶ μοι κατὰ καιρὸν κελίσθω Eus. ἠ τοῦ om. Coisl. — καὶ καὶ Coisl. ἠ θεάσασθαι λίαν ἐπιέμενος ἀπ. Coisl. ἠ ἐκείνου Coisl. ἠ ἐκπέμπει Coisl. ἠ πάλιν ἱστῶρηται ὡσαύτως; Coisl. ὅτι παρὰ τοῦ Κυρίου cod. et Coisl. τ. ἐν B. ὁ Coisl. ἠ τὴν τε τοῦ Coisl. ἠ Jo. xx, 50; xxi, 25. ἠ ἀθῆτον cod. ἠ οὐκ ἔστι γεγραμμένα Jo. ἠ Ced. 337, 22-338 16 Ὅρα μεταβολὴν σατανικὴν Τιβερίου καὶ φρίξον, glossa in margine codicis. ἠ ὁ γοῦν — ἐν v. ἀρ. Ced. ἠ τῶ ποίος καὶ Ced. ἠ πρὸς γῆρας ἔλθων Ced. in quodam codice ante λόγους legitur. ἠ ἀφνίδιον; cod. ἠ ὡς add. Ced. ἠ τῷ ad l. Ced. ἠ αὐτοῦ add. Ced. ἠ ἀπεν. Ced. — ἐγκρίνοντα; Ced. ἠ Phil. i, 6. ἠ Matth. xxiv, 13. ἠ βίον μηδὲν ἐκσωθήσεται Ced. Τοῦτον Γαῖος ὁ ἀδελφιδύς ἐν τῇ νόσῳ ἃ. ἠ π. περιθεὶς; ἀπ. 346. 1, 2. ἠ 37 (5337). ἠ Οὗτος ποτε προῖον κατὰ τὴν ἀγοράν καὶ πηλὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἰδὼν, ἤγαγε Φλάδιον Οὐεσπασιανὸν ἀγορανόμον ὄντα, καὶ, ὡς ἀμείψαντα, εἰς τὴν ἐσθῆτα βοηθῆναι ἐκέλευσε, ὅπερ ἐσθῆκεν τὰ κοινὰ τετραρχημένα αὐτὸν παραλήψασθαι. Οὗτο; ἐσφάγη ὁμοκλήσειον.

Ἔτερον δὲ μετὰ β' χρόνους ἐκστὰς τῆς ἀνθρωπί-
νης φρονήσεως, κατὰ μίμησιν τοῦ θεοῦ ἑαυτὸν ἀπε-
θέωσεν καὶ ἀνδριάντα ἑαυτοῦ κατὰ πόλιν ἐν τοῖς
ναοῖς, ναὸν θεσπίσας νέου (63^b) 239 Γαίου Ἰερὸν,
προσέταξεν ὀνομάζεσθαι. (3) Καὶ οὐ μόνον Ἰου-
δαίους ἐτυράννησε ²⁴, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἐν Ῥώμῃ
ἐπισήμους ἀναιρῶν, ἐλάμβανεν αὐτῶν τὰς οὐσίας·
πρὸς τοῦτου δουλοκρατίαν νομοθετήσας ἐπέτραψε
κατηγορεῖν τὴν δεσποτίαν, εἰ τις συνίδῃ ἐν αὐτοῖς
πλημμελίημα· ²⁵· κἀντεῦθεν δεινή συμφορὰ κατε-
λήψε τὴν οἰκουμένην πᾶσαν, τῶν οἰκστῶν ²⁶ μεγά-
λαις τιμωρίαις ὑποβαλλόντων τοὺς δεσπότης· ἕκασ-
τος γὰρ αὐτῶν ἐμύνασθαι τὸν ἴδιον δεσπότην ἐσπού-
δαζεν ὑπὲρ ὧν πρὸς αὐτοῦ βασάνων προέπασχεν. (4)
Ὅτι μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ εἰς μανίαν ἐκτραπίεις ἄθεσμον,
στολὰς γυναικείας ἠμφιέννυτο καὶ τὴν κόμην πλο-
κίμοις ²⁷ καὶ πλοκί τιμι περιστέλλων, καὶ γυναικι-
ζόμενος καὶ πᾶσαν αἰσχροουργίαν διαπραττόμενος,
τελετὰς ἐπενοεῖ καὶ ξένα μυστήρια ἐπετελεῖ. (5)
Καὶ δὴ λαθῶν ποτε τὴν οἰκίαν θυγατέρα καὶ εἰς
τοὺς κόλπους τοῦ ἀγάλματος αὐτὴν ἔμενος οὕτως
ἔφη· «Σὺ ταύτην γεγέννηκας καὶ πατὴρ αὐτῆς ἐν-
νομος ὑπάρχεις.» (6) Ταῦτα τοίνυν στρατιώται
θεωροῦντες αὐτὸν ποιούντα καὶ μὴ ὑποφέροντες,

habuit. Deinde duos post annos a sensu communi
deflexus, ad imitationem divinitatis se coli jussit,
et statuam suam per civitates in templis adorari,
et templo novo Caio dedicato. Et non solum in Judæis
tyrannice sævit, sed cum Romæ illustres quosque
occidisset, bona eorum diripuit. Præterea ser-
vorum dominatu lege sancito permisit iis ut domi-
nos insimularent, si quis in illis peccatum deprehen-
derat; atque hinc dira calamitas orbem invasit uni-
versum; servis magnis supplicitis dominos subjuccien-
tibus; unusquisque enim illorum proprium ulcisci
dominium contendebat, ob illa quæ per inquisitionem
tormenta ab eo antea passus fuerat. Interea in nefa-
riam conversus insaniam, vestes muliebres induebat,
comamque cincinnis et cirris circumornans, et mu-
lierem cultu habituque effingens, et omne fœdum sa-
cinus peragens, initiationes et inaudita exsequatur
mysteria. Et vero apprehensa olim propria filia, et in
gremium statuæ posita, sic locutus est: «Tu hanc
generasti, et legitimus ejus pater es.» Hæc illum
porro milites cum cernerent facientem, nec jam
tolerarent, lavantem in balneo occiderunt.

θεωροῦντες αὐτὸν ποιούντα καὶ μὴ ὑποφέροντες,

θεωροῦντες αὐτὸν ἐν τῷ βαλανεῖφ λουόμενον ²⁸.

²⁹ (7) Ἐφ' οὗ Θεοῦδᾶ; ὁ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀπο-
στόλων μνημονευόμενος πλάνος, ἀναπεισας πολλοὺς,
ἐπηγγείλατο τεμεῖν τὸν Ἰορδάνην καὶ διδοῦν ποιῆσαι
τῷ λαῷ. Καὶ διαμαρτήσας ἀνήρθη καὶ οἱ μετ' αὐ-
τοῦ πάντες. ³⁰ (8) Καὶ ὁ πύργος ἔπεσε, τοῦ Σιλωάμ
ἐπὶ τοῦ; ἐφ' ἀνδρας. ³¹ (9) Καὶ Στέφανος; ὁ πρωτο-
μάρτυς; ἐμαρτυρήθη. 240 (10) Καὶ Παῦλος; ἐπί-
στευσε. ³² (11) Καὶ Φίλων καὶ Ἰώσηπος; οἱ ἐξ
Ἑβραίων σοφοί, ἐγνωρίζοντο, ὅστις Ἰώσηπος; φι-
λαληθῆς ὑπάρχων, μέμνηται Ἰωάννην τὸν πρόδρομον
καὶ τὸν Χριστόν. Καὶ περὶ μὲν Ἰωάννου λέγει τάδε·
«Τιτὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει διολωλέναι τὸν Ἡρώ-
δου στρατὸν ὑπὸ ³³ Θεοῦ, καὶ μάλα δικαίως τινυ-
μένους ³⁴ δίκην διὰ ³⁵ ποινήν Ἰωάννου τοῦ καλου-
μένου ³⁶ Βαπτιστοῦ. Τούτον γὰρ Ἡρώδης κτείνει; ³⁷,
ἀγαθὸν ἄνδρα, τοῖς Ἰουδαίοις ³⁸ καλεῖοντα ἀρετὴν
ἐπασκαῖν καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους δικαιοσύνην, καὶ
πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβεῖα χρωμένους, βαπτισμῷ συν-
είναι.» — Περὶ δὲ τοῦ Χριστοῦ πάλιν ἔφη ³⁹. «Γί-
νεται δὲ κατὰ τὸν χρόνον τούτον ⁴⁰ Ἰησοῦς, ἀνὴρ σο-
φῆς, εἶγε ἄνδρα λέγειν αὐτὸν χρεῖ· ἦν γὰρ παραδόξων
ἔργων ποιητῆς καὶ διδάσκαλος ⁴¹ ἀνθρώπων τῶν ἐν
ἔθνη ⁴²· ἀληθῆ δεχομένων, καὶ πολλοὺς μὲν τῶν

Sub eodem Theodas impostor, in Actibus apostolo-
rum memoratus, cum multos seduxisset, pollicitus
est se Jordanem esse divisurum et transitum factu-
rum populo; et cum rem efficere nequisset, occisus
est, et omnes qui cum illo erant. Turris quoque
Silo cecidit super duodeviginti viros. Et Stephanus
protomartyr martyrio affectus est. Et Paulus credi-
dit. Et Philon et Josephus, inter Hebræos sapientes,
celebrabantur; qui Josephus, cum veritatis sit
amans, mentionem de Joanne præcursore et de
Christo facit. De Joanne talia dicit: «Quibusdam
Judæorum videbatur a Deo Herodis exercitum
perisse, justissimam pœnam dantes pro pœna
Joannis vocati Baptistæ. Istum enim Herodes occi-
dit, bonum virum, Judæos jubentem virtutem
colere et justitiam inter se, et reverentia erga
Deum utentes, baptismo convenire.» Circa Chris-
tum autem rursus dixit: «Eodem tempore fuit
Jesus, vir sapiens, si hominem dicere illum liceat;
mirabilia enim opera faciebat, et homines docebat
illos qui quæ sunt vera cum gaudio accipiant, et
multos cum ex Judæis, tum ex gentibus adduxit.
Christus erat iste; quem, a principibus gentis

Varie lectiones et notæ.

²⁹ Ἐπὶ Γαίου Ἀγρίππης βασιλευσὶ τῆς Ἰουδαίας καὶ Σίμων ὁ μάγος παρὰ Φιλιπποῦ βαπτίζεται, Ced. 346, 4-10). ³⁰ πλημμελίηματα σοῦ. ³¹ ἰκατῶν σοῦ. ³² πλοκῆ σοῦ. ³³ Σχόλιον. Ἐπὶ Γαίου κατέπαυσαν οἱ τῶν Ἰουδαίων ἡγεμονεύοντες τετραρχαί. Τούτῳ διαβληθεὶς ὁ Πιλάτος παραστάσιμος; ἀνήνεχθη εἰς Ῥώμην καὶ εἰς τοσαύτην περιπέτωκε περίστασιν, ὥστε αὐτοφορητὴν [νεύτην σοῦ.] αὐτοῦ γενέσθαι. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι εἰς μείζονας ἀταξίας ἐτρέπησαν, ὥστε πολλοὺς αὐτῶν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀνατρεθῆναι. Ὁ δὲ Καίσαρ Γάιος Ἡρώδην ἄλλον Ἀριστόβουλον, ὃν καὶ Ἀγρίππαν ἔλεγον, βασιλέα τῆς Ἰουδαίας ἀνέδειξεν, παραδοῦς αὐτῷ πᾶσας τὰς τετραρχίας. Οὗτος δεσπότης ἕκακοποίησε τοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ, ἀνέτειλε δὲ Ἰάκωβον, τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου, μαχαίρα· οὐκ ἐπαύσατο δὲ ὁ προσηρημένος Ἡρώδης; ἔω; οὐ τῆς θείας δίκης πείραν ἔλαθε καὶ γενόμενος σκληροκόρως ἐξέψυξε. a. 38 (5238). ³⁴ a. 45-47. Act. v, 36; Jos. A. 20, 1V, 1. ³⁵ Luc. xiii, 4, a. 32? ³⁶ Act. vii, 60, a. 40? ³⁷ Jos. A. 18, V, 2. ὀλωλέναι; Ced. 344, 18-345, 2. ³⁸ τῶν Jos. ³⁹ δ. τινυμένων Jos. δικαίαν τινυμένων Ced. ⁴⁰ κατὰ π. Jos. ⁴¹ ἐπικαλ. Jos. ⁴² κτ. γὰρ τ. Ἡ Jos. ⁴³ καὶ τοὺς Ἰουδαίους, Jos. ⁴⁴ ψησιν σοῦ. — III 3 Ced. 345, 2. ⁴⁵ τούτον τὸν χ. Jos. ⁴⁶ π. δ. Jos. ⁴⁷ τῶν ἡδ. Jos.

nostræ iasimulatum, cruci affixit Pilatus, nec tamen amare destiterunt qui, antequam occideretur, illum amaverant. Apparuit enim illis tertia die rursus vivens, et hoc divini prophetæ et multa alia miraculosa de illo prædixerunt. Nunc etiam Christianorum, ab illo nomen habentium, non defecit genus.) τῶν ταῦτα τε καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτοῦ θαυμαστά ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φύλον. »

Cum ex Judæis scriptor talia dixerit, quam defensionem aut veniam habent desipientes et vesani Judæi? Ideo Chrysostomus dicit: « Multo majorem Christo Joannem existimabant eo quod in solitudine semper vixisset, et filius summi sacerdotis esset, et ejusmodi veste indueretur, et omnes ad baptismum vocaret, et a sterili ortum habuisset; Christum autem et quod ex humili puella natus erat (nam ex Virgine ortus œquaquam omnibus erat manifestus) et quod domi educatus erat, et cum omnibus conversabatur, et communi illa veste induebatur, inferiorem esse ei conjectabant, nihil omnino de mysteriis istis scientes. Accidit autem ut a Joanne baptizaretur, quod magis opinionem istam confirmabat. Considera ergo qualem hic se aspectui præbuerit: vir post triginta annos horridus de deserto descendens, densam habens barbam atque etiam prolixiorē comam, camelii pilis circumdatus, et cui rerum humanarum nequaquam opus esset. » — « Etenim admirabile nimis et incredibile erat tantam in humano corpore esse patientiam; atque sane illud magis Judæos alliciebat, magnum Eliam in ipso cernentes et ad illius memoriam ex his quæ tunc videbant revocatos, imo etiam ad majorem stuporem. Iste quidem enim in civitatibus et domibus communem hunc sæpe comedebat cibum. Hic vero ab ipsis incunabulis desertum habitavit, omni prorsus cibo et potu humano privatus, unde Dominus ait: « Venit Joannes in via justitiæ, neque manducans, neque bibens. »

CXVII. De Claudio imperatore.

Post Caium, imperavit Claudius annos quatuordecim, et cum interfectores Gaii occidisset, perit ipse per venenum a propria conjuge.

Quo tempore Jacobus Zebedæi filium confessus est. Simon quoque Magus resistens Petro, solertia sermonis et magicæ artis fallacia utens, repugnabat validis verbis apostoli simplicibus. Sed resistebat impio Simoni etiam Clemens Romanus, Petri

Ἰουδαίων ⁸⁷, πολλοὺς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ⁸⁸ Ἑλληνισμοῦ ἀπηγάγετο ⁸⁹. Ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν· καὶ αὐτὸν ⁹⁰, ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, σταυρῶ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἱ ⁹¹ πρὸ τοῦ κτείνειν ἀγαπήσαντες. Ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τριτην ἔχων ἡμέραν ⁹² πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητη-προειρηχότων ⁹³. Εἰσέτι καὶ νῦν τῶν Χριστιανῶν

(12) Ταῦτα τοῦ ἐξ Ἑβραίων συγγραφῆως διεξιθέοντος, ποίαν ἀπολογία ν ἢ συγγνώμην ἔχουσιν ἀνοηταίνοντες οἱ ἐμβρόντητοι Ἰουδαῖοι; Τοιγαροῦν ὁ Χρυσόστομος φησι ⁹⁴: « Πολλῶ μείζονα τοῦ Χριστοῦ τὸν Ἰωάννην ἐνόμιζον εἶναι, διὰ τὸ τὸν μὲν ἐρημίᾳ τραφῆναι τὸν ἅπαντα χρόνον, καὶ υἱὸν ἀρχιερέως, καὶ τοιαύτην στολὴν περικεῖσθαι, καὶ πάντας ἐπὶ τὸ βάπτισμα καλεῖν, καὶ ἀπὸ στεῖρας **241** τεχθῆναι, ἐν δὲ Χριστὸν καὶ διὰ τὸ ἐξ εὐτελοῦς (64^a) κόρης εἶναι — ὁ γὰρ ἐκ Παρθένου τόκος οὐδέπω κατὰδῆλος ἦν πᾶσιν — καὶ διὰ τὸ ἐν οἰκίᾳ τραφῆναι, καὶ μετὰ πάντων ἀναστρέφασθαι, καὶ τὴν κοινὴν ταύτην ἐσθῆτα περιβάλλεσθαι, ἔλαττον αὐτοῦ ὑπώπτεον εἶναι, οὐδὲν οὐδέπω τῶν ἀπορρήτων εἰδότες ἐκείνων. Συνέθη δὲ καὶ βαπτισθῆναι αὐτὸν παρὰ Ἰωάννου, ὅπερ μᾶλλον ἐδεδαίου τὴν ὑπόνοιαν ταύτην. Ἐνόησον οὖν ἡλίκων ἦν ἰδεῖν· ἀνθρωπῶν μετὰ ἔτη λ' φοβερὴν ἀπὸ τῆς ἐρήμου καταβαίνοντα, βυβεῖν μὲν τὴν ὑπὴν ἔχοντα, μειζοτέραν δὲ τῆν κόμην καὶ τρίχας καμῆλου ἡμφιεσμένον καὶ τῶν ἀνθρωπίνων μηδέποτε δεθηέντα ⁹⁵. » (15) « Καὶ γὰρ ἦν θαυμαστὸν ἄγαν καὶ παράδοξον, ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι καρτερίαν τοσαύτην ⁹⁶ ἰδεῖν, ὃ δὴ καὶ τοὺς Ἰουδαίους ἐφέλικετο μᾶλλον ⁹⁷, τὸν μέγαν Ἡλίαν ἐν αὐτῷ βλέποντας καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου μνήμην ⁹⁸ παραπεμπομένους ἐκ τῶν ὀρωμένων τότε, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸς ἐκπληξιν μείζονα ⁹⁹. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ¹⁰⁰ ἐν πόλεσι καὶ ἐν οἰκείαις ἐτρέφετο πολλάκις τὴν κοινὴν τροφήν ταύτην. Οὗτος δὲ ¹⁰¹ τὴν ἐρημον ἔκτισεν ἐκ σπαργάνων αὐτῶν, δι' ἔλου τῶν ἀνθρωπίνων βρωμάτων τε καὶ πομάτων ἀπηλλαγμένους, ὅθεν φησὶν ὁ Κύριος ¹⁰²: « Ἦλθεν Ἰωάννης· ἐν ὄψι δικαιοσύνης, μήτε ἐσθίων, μήτε πίνων. »

PIZ'. Περὶ τῆς βασιλείας Κλαυδίου.

Μετὰ δὲ Γάϊον ἐβασίλευσε Κλαύδιος ἔτη ἰδ'· καὶ φωνήσας τοὺς φονεῖς Γαίου, ἀνηρέθη ὑπὸ τῆς ἰδίας ¹⁰³ γυναικῆς φαρμάκῳ.

(2) Ἐφ' ᾧ χρόνῳ Ἰάκωθος ὁ Ζεβεδαίου ἐμαρτύρησε, καὶ Σίμων ὁ μάγος ἀντιτασσόμενος Πέτρῳ δεινότητι λόγου καὶ μαγείας ἀπάτη χρώμενος ἀντεφέρετο γενναίως τοῖς ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου λεγομένοις λόγοις ¹⁰⁴. Ἀντετάσσετο δὲ τῷ ἀσεβεῖ Σίμωνι καὶ

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁷ μὲν Ἰουδαίους Jos. ⁸⁸ καὶ τοῦ Jos. ⁸⁹ ἐπηγ. Jos. — ἑλληνικοῦ Jos. — καὶ πολλοὺς γὰρ καὶ ἀπὸ Ἑλλήνων ἠγάγετο Χριστὸς, ὃν Πιλάτου σταυρώσαντος Ced. ⁹⁰ αὐτοῖς eud. ⁹¹ οἷς πρῶτον αὐτὸν ἀγ. Jos. οἱ πρῶτον κτείνειν οἱ πρῶτον ἀγ. eod. οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγ. Leu, κηρύσσοντες περὶ αὐτοῦ οἱ τῷ πρ. ἀ. ἀγ. Ced. ⁹² ἡμ. ἐχ. Ced. ⁹³ καὶ εἰρηχότων Ced. θ. π. ἀ. εἰρ. ἐ. τε νῦν Jos. ⁹⁴ VIII 90 C—D 1 A. ⁹⁵ VII 145 E. ⁹⁶ τ. κ. Chr. ⁹⁷ μ. ἐφ. Chr. ⁹⁸ τοῦ μακαρίου μν. ἐκ. Chr. ⁹⁹ πλείονα ἐκπ. Chr. ¹⁰⁰ καὶ add. Chr. ¹⁰¹ δι' ἔλου add. Chr. ¹⁰² Matth. xi, 18. — Ced. 346, 14? γ' μῆνας θ'. ¹⁰³ 41 (5240). Ced. 347, 21, 362, 12—364, 3. Ἐπὶ τούτου, κ. τ. λ. ¹⁰⁴ λεγ. θεοῖς λ. eud.— ἐξ καὶ τῷ eud.

Κλήμης ὁ Ῥωμαῖος, Πέτρου μαθητής, λόγῳ πεπαι- A
 δευμένῳ ἄκρῳ ⁶⁶ Ἑλληνικῷ τε καὶ Ῥωμαϊκῷ.

242 ⁶⁶ (3) Περιῆν δὲ ἐπὶ Κλαυδίου καὶ ὁ ἐν ταῖς
 Πράξεσιν ἐμπερόμενος Αἰγύπτιος ληστής, ὁ ἐξαγαγὼν
 τοὺς σικαρίους εἰς τὴν ἔρημον, οὗς καὶ μετῆλθε
 Φῆλιξ· σικαρίους δὲ αὐτοὺς ἐκάλουν διὰ τῶν μα-
 χαίρων ὧν ἔφερον· μακρὰς γὰρ μαχαίρας ἐπιφερύ-
 μοι, σικάρια ταῦτα προσαγορεύσαντες, λαθραίως
 τοὺς παρατυγχάνοντας ἐπληττον.

⁶⁷ (4) Καθ' ἕν χρόνον μεταξύ Θήρας καὶ Θηρασίας
 νήσο; ἀνεφουσιθῆ ἀπὸ σταδίων λ' ⁶⁸. (8) Καὶ λιμὸς
 ἐνέσκηψε μέγας τε καὶ παγκόσμιος; κατὰ τὴν ⁶⁹ προ-
 φητεῖαν Ἀγάβου ⁷⁰.

PIV'. *Περὶ ἀσκητῶν βίου.*

⁷¹ Καὶ Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἐν Αἰγύπτῳ πρῶ- B
 τος Ἐκκλησίαν κηξάμενος ⁷², πολλὰ μοναστήρια συν-
 εστήσατο, ἅπερ σεμνελα τότε προσηγορεύθησαν.
 (Τὰ γὰρ μέχρι δεῦρο ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ μέγιστα
 μοναστήρια τυγχάνοντα, οὗτος καὶ πρῶτος ἐξ ἀρχῆς
 συνεστήσατο), καθὼς καὶ Εὐσεβίος ὁ Παμφίλου δηλῶν
 οὕτω φάσκει ⁷³ (2)· εἰ Μάρκον πρῶτον ⁷⁴ ἴσμεν ἐν
 Αἰγύπτῳ τὸ εὐαγγέλιον συγγεγραφεῖναι καὶ Ἐκκλη-
 σίαν πρῶτον ἐπ' αὐτῆς Ἀλεξανδρείας συστήσασθαι.
 Τοσαύτη δὲ (καὶ) τῶν ⁷⁵ αὐτῶν πεπιστευκτῶν πλη-
 θὺς ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἐκ πρώτης ἐπιβολῆς συν-
 ἔστη δι' ἀσκήσεως φιλοσοφωτάτης τε καὶ σφοδροτά-
 της, ὡς καὶ συγγραφῆς αὐτῶν) ⁷⁶ ἀξιώσεται, τὰς δια-
 τριβὰς τε καὶ ⁷⁷ συνελύσεις ⁷⁸ καὶ πᾶσαν ⁷⁹ ἄλλην
 τοῦ ἀρίστου βίου **243** διαγωγὴν, Φίλωνα ⁸⁰, τὸν
 σοφώτατον καὶ αὐτόπτην Πέτρου τοῦ ἀποστόλου, C
 καὶ αὐτήκων, καὶ συνόμιλον ἐν Ῥώμῃ γενόμενον. —
 Τῶν γὰρ (64^b) παρ' ἡμῖν ἀσκητῶν ⁸¹ ἀποδεχό-
 μενος τὸν βίον, ἐκθειάζει σφόδρα καὶ σεμνύνει τοὺς
 κατ' αὐτὸν ἀποστολικούς ἀνδράς, ἐξ Ἑβραίων, ὧ;
 εἰσε, γεγονότας, καὶ τῶν Ἑσσηίων τὴν ἀσκήσιν
 καὶ πολιτείαν εὖ μάλα προακουσθέντων ⁸², ἦτις γε
 τῶν Φαρισαίων καὶ ⁸³ Γραμματέων τὴν δικαιοσύνην
 ἐξ ἐπιμέτρου διημέτηκε· ⁸⁴ ἀπόγονοι; ⁸⁵ γὰρ ἦσαν
 Ἰωνὰδὰβ υἱοῦ Ῥηχὰβ, καθὼς φησιν· εἰ Ὁ πατὴρ
 ἡμῶν ἐνετεῖλατο ἡμῖν λέγων· Οὐ μὴ πίητε οἶνον ὑμεῖς
 καὶ οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἕως τοῦ αἰῶνος· καὶ οἰκίας οὐ μὴ
 οἰκοδομήσητε καὶ σπέρμα οὐ μὴ σπειρήσητε, καὶ ἀμ-
 πελιῶν οὐκ ἔσται ὑμῖν, ἀλλ' ἐν σκηναῖς κατασκη-
 νώσητε ⁸⁶ πάσας τὰς ἡμέρας ὑμῶν, ὅπως ἂν ζήσητε
 πολλὰς ἡμέρας ἐπὶ τῆς γῆς ἐφ' ἧς διατρέβετε. D
 Καὶ εἰσπούσαμεν τῆς φωνῆς Ἰωνὰδὰβ, τοῦ πατρὸς;

discipulus, Græco Romanoque pariter sermone ap-
 prime instructus.

Vivebat quoque sub Claudio Ægyptius latro,
 de quo in Actibus agitur, qui sicarios in desertum
 abduxerat, quos consecratus est Felix. Sicarios au-
 tem ipsos vocabant ob gladios quos gestabant;
 prælongos enim gladios præferentes, quos sicas
 cognominaverant, clam obvios quosque percute-
 bant.

Eo tempore inter Theram et Therasiam insula
 emersit triginta ab his stadia. Et fames ingruit
 valida in universo orbe, juxta prophetiam Agabi.

CXVIII. *De ratione vivendi ascetarum.*

Marcus quidem evangelista, cum primus in
 Ægypto Ecclesiam ad vitam vocasset, plura mo-
 nasteria constituit, quæ sanctuaria tunc cognomi-
 nabantur. Maxima enim monasteria quæ in regione
 illa usque adhuc inveniuntur, hic primus quidem
 ab initio constituit, sicut et Eusebius Pamphili
 demonstrat, ita dicens: « Scimus Marcum primum
 in Ægypto Evangelium conscripsisse, et Ecclesiam
 primum Alexandria constituisse. Tanta porro
 multitudo virorum et mulierum, quæ ibidem fidem
 acceperant, primo impetu convenit ad exercitan-
 dum se, vehementissimo studio, in altissima sap-
 ientia, ut dignaretur ipse Philo sapientissimus,
 et Petri apostoli testis oculatus atque auditor et
 ejus consors Romæ factus horum vitæ insti-
 tuta conventusque, et reliquam omnem optimæ vi-
 tæ rationem conscribere. Ascetarum enim, qui apud
 nos sunt, vitam approbans, summopere exallat et
 extollit viros apostolicos juxta normam istam vi-
 ventis, et ex Hebraeis, ut apparet, oriundos,
 atque Essæorum exercitationem et regimen, quorum
 fama longe præcærat, et quorum quidem norma
 vivendi justitiam Pharisæorum et Scribarum longe
 superavit. Posteriores enim erant Jonadab, filii Re-
 chab, sicut ait: — Pater noster præcepit nobis,
 dicens: Non bibetis vinum vos, et filii vestri,
 usque in sempiternum: et domos non ædificabitis,
 et sementem non seretis, et vinetum non erit
 vobis: sed in tabernaculis habitabitis cunctis die-
 bus vestris, ut vivatis diebus multis super terram,
 in qua vos peregrinamini. Et oboedimus voci
 Jonadab, patris nostri, custodientes hæc omnia;

Variae lectiones et notæ.

⁶⁶ πεπαιδευμένος ἄκρῳ? ⁶⁶ Περὶ σικαρίων Ced. 347,5-6; Act. 21, 58; Jos. A. 20. VIII, 6; B, J. 2. VIII, 5; Eus. Chr. II, 271: a. Cl. 5. ⁶⁷ 42 (5215) Ced. 347,6-8; Eus. Chr. II, 211. ⁶⁸ 15 (5248) Act. 11, 28, Eus. Chr. II, 271. Cl. 8. ⁶⁹ x. τὴν πρ. Ἀγ. om. versio Bulg. ⁷⁰ Οὗτος; διελθ; ὧν Κλαυδῖος, πάντας τοὺς προσιώντας αὐτῷ ἐποίησεν ἔρευνᾶσθαι μήτι ξυφίλιον ἔχουσι καὶ [ἐν] τοῖς συμποσίοις ὠπλισμένοι εἰς φυλακὴν παρεστήκασιν αὐτῷ, ἐξ οὗ καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς εἰθίστο γενέσθαι. Καὶ τοὺς κατηγορήσαντας τῶν ἰδίων δεσποτῶν δούλους καὶ ἀπελευθέρους μονομαχεῖν ἠνάγκασε καὶ διαφθεῖρσθαι· τινὰς δὲ καὶ τοῖς ἰδίοις παρεδωκε δεσπόταις. Μύκητα δὲ πεπαρηγαμένον φαγῶν ἐτελεύτησε. (Ced. 346,14-18, et Len. ⁷¹ Ced. 347,21-348,3. ⁷² κηξάμενος cod. ⁷³ x. φησιν· Ἐ. ὁ II. ὅτι Ced. — Ced. 348,3-15. ⁷⁴ M. πρ. φασὶ ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου στασιάζοντος τὸ ἐ. ὃ δὴ καὶ συνεγράφατο κηρῶσαι, Ἐκκλησίας τε πρ. ἐπ. ἀ. Ἀ. συστήσασθαι Eus. II, 16. ⁷⁵ T. δ' ἄρα τῶν Eus. ⁷⁶ γρ. αὐτῶν Eus. ⁷⁷ δ. καὶ τὰς συνηλύσεις; Eus. ⁷⁸ τότε συμπόσια add. Eus. ⁷⁹ τὴν add. Eus. ⁸⁰ τοῦ β. ἀγωγὴν τὸν Φ. Eus. ⁸¹ Ἀλλὰ καὶ τὸν βίον τῶν παρ' ἡ. ἀ.—ἀπ. ἐκθειάζων τε καὶ σεμνύων Eus. II, 17. ⁸² προακουσθέν. Ced. ⁸³ γ. καὶ φ. Ced. ⁸⁴ διημέτηκεν. ⁸⁵ προγ. codex. ⁸⁶ οἰκήσητε Jer. xxxv, 6-8, 18, 19.

— ideo dicit Drus : « Pro eo quod obediunt filii Jonadab, filii Rechab, præcepto patris sui, et fecerunt omnia quæ præcepit eis, non deficiet vir e filiis Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus terræ. »

Ab istis ergo justis originem ducentes, hi Essæi majore etiam digni admiratione, adauxerunt et amplificaverunt atque altius provexerunt omnino mirandam et amantiam pauperitatem, piamque et quasi divinam vivendi austeritatem atque summam sanctimoniam, ut ex Josepho, vitam illorum narrante, clare audire fas est : Essæi, inquit, genere Judæi sunt. Invicem se diligentes, et cæteris religiosiores, voluptatem ut vitium aversantur, temperantiam vero et continentiam, et adversus cupiditates fortitudinem, virtutem reputant. Nuptiæ quidem ab illis negliguntur, sed aliorum filios, ætate parvos adhuc, excipientes et docentes, ut consanguineos educunt et ipsorum moribus informant. Legitimas autem et temperantes nuptias, et ab illis successum ionem, probant, sed illegitimos et Deo invisos concubitus et lascivias omnino aversantur et rejiciunt. Spernantur apud illos divitiæ et multarum rerum possessio; pauperitatem autem amplectuntur, quia nihil supervacancum habet, et fortis est. Et ante quidem quam sol oriatur, nihil utiosum loquuntur, sed preces et psalmodiarum cantationes Deo a media nocte usque ad lucem offerunt cum reverentia et gravitate. Deinde ad eam quam unusquisque eorum exercet artem a præside mittitur, et cum usque ad sex horas acriter laboraverint, intenti et de Deo conversantes, ita in cœnaculo conveniunt cum reverentia et silentio magno. Pistor ordine panes proponit, et equus vas unum unius cibi unicuique affert; benedicit autem cibo, qui mundus et purus est, sacerdos; nefas enim reputant aliquid gustare nisi præcedat oratio; et rursus post prandium sacerdos orat; nam, uno verbo, et initio et fine alicujus rei Deum collaudant semper. Et rursus in opere usque ad vesperam perdurantes, assueti silentio et gravi habitu ad preces iterum in eundem locum ingrediuntur, et ut brevissimum et levissimum somnum capiant, cujus causa est perpetua eorum sobrietas, certusque apud eos modus cibi et potus simplicium, vilium, parcorumque.

ἡμῶν⁹⁷, τοῦ φυλάξει ταῦτα πάντα — διό⁹⁸ φησὶν ὁ Θεός· « Ἐπειδὴ ἤκουσαν οἱ υἱοὶ Ἰωναδάβ, υἱοῦ Ῥηχάβ, τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ποιεῖν ὅσα ἐντεταίλατο αὐτοῖς, οὐ μὴ ἐκλείπη ἀνήρ τῶν υἱῶν⁹⁹ Ῥηχάβ παρεστηκώς κατὰ πρόσωπόν μου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς γῆς. »

⁹⁷ (3) Ἐκ τῶν δικαίων οὖν τούτων καταθβέντες (οἱ Ἑσσαῖοι) οὗτοι (καὶ θαυμάσιοι μᾶλλον ἐπηύξησαν καὶ προσέθεσάν τε καὶ) ἐπέτειναν τὴν¹⁰⁰ (τε πανόγαστον καὶ) πινάρεστον ἀκτρημοσύνην καὶ τὴν θεοφιλή καὶ θεοπρεπὴ σκληραγωγίαν καὶ ἀνυπέροβλητον ἀγισσύνην, ὡς ἐστὶν ἀκούσει τὰ περὶ αὐτῶν ἐναργῶς ὧδε¹⁰¹ (4) Ἑσσαῖοι (ὡς φησὶν Ἰώσηπος¹⁰²) Ἰουδαῖοι μὲν εἰσι τὸ γένος, φιλόλληλοι δὲ καὶ τῶν ἄλλων εὐλαβεῖς πλέον· οἱ τὴν μὲν ἡδονὴν¹⁰³ ὡς κακίαν ἀποστρέφονται, τὴν δὲ σωφροσύνην καὶ¹⁰⁴ ἐγκράτειαν καὶ τὸ 245 μὴ τοῖς πάθεσιν ὑποκίπτειν, ἀρετὴν ὑπολαμβάνουσιν. Καὶ γάμος μὲν¹⁰⁵ παρ' αὐτοῖς; ὑπερορᾶται, τοὺς δὲ ἄλλοτριους παῖδας νέους ἐτι¹⁰⁶ προσλαμβάνουσι¹⁰⁷ καὶ διδάσκοντες ὡς¹⁰⁸ συγγενεῖς ἡγούνηται καὶ τοῖς ἡθεσιν ἐαυτῶν ἐντυποῦσιν. Καὶ τὸν μὲν¹⁰⁹ ἔννομον καὶ σώφρονα γάμον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ διαδοχὴν ἀποδέχονται, τὰ δὲ παρανόμους καὶ θεοτυγεῖς μίξει; καὶ ἀτελεῖας τέλειον ἀποστρέφονται καὶ ἀποβάλλονται. Καταφρονηταὶ δὲ¹¹⁰ καὶ παρ' αὐτοῖς πλοῦτος καὶ πολυκτησία, καὶ τὴν ἀκτρημοσύνην ὡς ἀπέριττον καὶ ἐνάρετον ἀσκάζονται. — Καὶ πρὶν¹¹¹ μὲν ἀνίσχειν τὸν ἥλιον οὐδὲν ἀργὸν φθέγγονται, προσευχὰς δὲ καὶ ψαλμῶδεις πρὸς τὸν Θεὸν ἐκ μέσης νυκτὸς μέχρις αὐγῆς ἀναφέρουσι μετ' εὐλαβείας καὶ σεμνότητος; καὶ οὕτως ἔως πρὸς τὸν Θεὸν ἐκ μέσης νυκτὸς μέχρις αὐγῆς ἀναφέρουσι μετ' εὐλαβείας καὶ σεμνότητος; καὶ οὕτως ἀποστέλλεται· καὶ μέχρις ὥρας ἐργασάμενοι συντόμως, μετὰ νήψεως καὶ θεολογίας, οὕτως ἐπι τὸ δεῖπνῆτιριον συναθροίζονται μετὰ εὐλαβείας καὶ ἡσυχίας πολλῆς. Καὶ ὁ μὲν σιτοποιῖ; ἐν τάξει παρατιθησὶν ἄρτους, ὁ δὲ μάγειρος ἐν ἀγγεῖον ἐξ ἐνδὸς εἰδέσματος¹¹² πάντοτε προσάγει· προκατεύχεται δὲ τῆς τροφῆς ἀγνῆς οὐσης καὶ καθαρᾶς ὁ ἱερεὺς¹¹³ ἀθέμιτον γὰρ πρὸς τῆς εὐχῆς ἡγούνηται γεύσασθαι τι. Καὶ πάλιν ἀριστησάντων ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται καὶ ἀπλῶς ἀρχόμενοι τε καὶ παυόμενοι γεραίρουσι τὸν Θεὸν ἀδιαλείπτως. Καὶ αὖθις ἐπ' ἔργα μέχρις ἐσπέρας διακατερήσαντες, μετὰ τῆς συνήθους σιωπῆς καὶ (65^a) σεμνοπρεποῦς καταστάσεως, ἐπι τὰς εὐχὰς πάλιν ἐπι τὸ αὐτὸ εἰσέρχονται, καὶ τοὺς βραχυτάτους

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁷ ἡμῶν πρὸς τὸ μὴ πισῖν, κ. τ. λ. Jer. ⁹⁸ Διὰ τοῦτο οὕτως εἶπε Κύριος Jer. ⁹⁹ Ἰωναδάβ υἱοῦ Jer. ¹⁰⁰ Cod. 348, 15-18 ἀπὸ γὰρ Ἰωναδάβ υἱοῦ Ῥηχάβ καταγόμενοι οὗτοι. ¹⁰¹ τὴν πανάρεστον ἀκτ. καὶ δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην καὶ σκληραγωγίαν ἐπ. καθὼς φησὶ καὶ Ἰώσηπος περὶ αὐτῶν ὅτι Cod. ¹⁰² Cod. 348, 17-550, 31. ¹⁰³ Jos. B. J. 2. VIII, 2. Ἑσσηνοὶ μὲν γ. ὄντες οὐκ. εὐλ. ¹⁰⁴ Οὗτοι οὖν; μὲν ἡδονὰς; Jos. ¹⁰⁵ σ. καὶ οὐκ. Jos. ¹⁰⁶ Καὶ γάμου μὲν ὑπερορᾶται παρ' αὐτοῖς. Jos. ¹⁰⁷ νέους; ἐπει τοῖς. ¹⁰⁸ π. ἐκλαμβάνοντες ἀπαλοὺς ἐτι πρὸς τὰ μαθήματα σ. Jos. ¹⁰⁹ τοῖς. vdd. Jos. ¹¹⁰ ἀγνῆς. εἰς cod. ¹¹¹ ἐπιτ. cod. ¹¹² Τὸν μὲν γ. J. s. ¹¹³ ὁ δ. οὐκ ἀναίρουσιν, τὰς δὲ τῶν γ. σσ. φυλασσόμενοι Jos. ¹¹⁴ Καταφρονηταὶ δὲ πλοῦτος, καὶ θαυμάσιον παρ' αὐτοῖς τὸ κοινωνικόν, κ. τ. λ. Jos. 5. ¹¹⁵ Πρὶν γὰρ ἀνασχεῖν τὴν ἡ. φ. τῶν βεβήλων. πατέρας δὲ τινὰς εἰς αὐτὸν εὐχὰς ὡσπερ ἰκετεύοντας ἀπατεῖλαι Jos. 5. ¹¹⁶ Μετὰ ταῦτα π. δὲ ἕκαστοι τέχνας ὑπὸ τῶν ἐπιμελητῶν διατίθενται Jos. ¹¹⁷ ε' Jos. ¹¹⁸ σ. ἔπειτα πάλιν εἰς ἐν ἀθροίζονται χωρίον — καθαροὶ καθάπερ εἰς ἄγιόν τι τέμενος παραγίνονται τὸ δ. Jos. καὶ οὕτως — π. λ. λ. ἡς οὐκ. Slav. ¹¹⁹ ἐδ. ἐκαστῶν παρατιθησὶν Jos. ¹²⁰ ὁ δ. τῆς τρ. καὶ γ. τινὰ πρὶν τῆς ε. ἀθ. ἀριστοποιησάμενοι; δὲ ἐπ. π. ἀρχ. Jos.

ἵσκους καὶ κουφοτάτους, οὐπερ ¹⁸ ἐστὶν αἰτιον ἢ ἄνηκῆς νῆψις καὶ τὸ μετρεῖσθαι. **245** παρ' αὐτοῦ τροφῆν καὶ πόσιν ¹⁹, λιτήν καὶ ἀπερίεργον καὶ σπανίζουσαν. — Οὐδεὶς γὰρ παρ' αὐτοῖς κόρος καὶ χορτασία κοιλίας, ἀλλ' ἐνδεια πολλή καὶ ὀλιγοδεΐα. Τὸν δὲ προσερχόμενον ²⁰ ζηλώσαι ²¹ τὸν βίον οὐκ εὐθὺς ἀδοκιμάστως καὶ ἀγυμνάστως παραδέχονται, ἀλλ' ²² ἐνιαυτὸν ἔξω μένουσι, τὴν αὐτὴν ὑποτίθενται δίαιταν καὶ κατάστασιν, ἀξινάριόν τε ²³ καὶ ²⁴ περιζώμα ²⁵ δόντες καὶ πενιχρὸν ἱμάτιον, γυμνάζουσιν ἐπ' ἔργοις ἀρίστοις καὶ λόγοις. Ἐἴτα μετὰ τὴν τῆς καρτερίας ἐπίδειξιν, δυσὶν ἄλλοις ἔτεσι τὸ ἦθος καὶ τὸ ἐν πᾶσι ὑπήκουον δοκιμάζεται ²⁶, καὶ φανεῖς ἔξοι ²⁷ καὶ δόκιμοι, οὕτως εἰς τὸν ἑβδὸν ὄμιλον ἐγχερίνεται, καὶ πρὸ γε πάντων ²⁸ ὄρκους φρικώδεις καὶ ἀπαιτοῦσιν, πρῶτος ²⁹ μὲν εὐσεβεῖν ³⁰ καὶ θεραπεύειν ἐξ ὅλης ψυχῆς ³¹, καθαρὰς καρδίας καὶ σώματος τὸ θεῖον, ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια φυλάττειν ἅπαντα καὶ ἀπροσωπόληπτον, μήτε κατὰ γνώμην βλάψειν ³² τινὰ μήτε μὴ συγκοινωνεῖν ἄδικοις, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν τοῦ δικαίου φροντίζειν — καὶ βιάζεσθαι ³³ πάντοτε — καὶ τὸν ἐνήθορον καὶ περιττὸν καὶ ὑγρὸν ἀποστρέφειν βίον μέχρι θανάτου. Πρὸς δὲ τοῦτοις ὀμνύουσι πάλιν μηδὲν μηδὲν ³⁴ τὸ παράπαν μεταδοῦναι τῶν δογμάτων καὶ (τὰ) τῶν ἀγιοπρεπῶν τούτων ἐπιτηδευμάτων ἢ ὡς αὐτὸς ³⁵ ἀκριβῶς παρέλαβεν, ἀπέχεσθαι δὲ πάσης ἐναντίας βδέξῃς καὶ λατρείας καὶ ταύτῃ μόνῃ προσανέχειν τῇ θείῃ μέχρις αἵματος θρησκείᾳ καὶ καταστάσει.

³⁶ (5) Τοσαύτη δὲ ἐστὶν ἡ περὶ τὴν δίαιταν λιτότης καὶ ὀλιγότητος τῶν θαυμαστῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, ὡς ἔλα τῇ ἑβδομάδι μὴ δεῖσθαι κενώσεως, ἐξ ἧς ἀσκήσεως τοσαύτης ³⁷ πεποιήνται σφοδρὰν ³⁸ τὴν καρτερίαν, ὥστε καὶ πόη φαγεῖν ὀλίγα, καὶ μόνον ³⁹ ἀρκεῖσθαι. **246** πολλάκις, κἀντεῦθεν εἰκότως ἐν οὐτοῖς πολλοὺς ⁴⁰ τὰ μέλλοντα προγινώσκουν ἐκ θείας ἐπιπνοίας καὶ χάριτος καὶ ἀκαταπαύστου μελέτης ⁴¹ προφητῶν καὶ [λοιπῶν] ἱερῶν λογίων καὶ προσευχῆς ἐμπαιδοτριβομένουσιν ⁴².

⁴³ (6) Ταύτην οὖν ⁴⁴ Ἰώσηφος ἀκριβῶς ἀσκήσας τὴν φιλοσοφίαν ἐπὶ μεζῶν τι προκόπτειν ⁴⁵ ἔσπευσεν. Ἀκούσας γὰρ τινὰ διαφερόντως ἀσχοῦντα κατὰ τὴν ἔρημον Ἀββῶν ὀνομαζόμενον ⁴⁶, — ἐσθῆτι μὲν ἀπὸ ξένων ἀποκαλυπτόμενον, τροφῇ δὲ ⁴⁷ αὐτομάτως

Nulla enim apud eos ventris saturatio, sed frequens inedia et frugalitas. Si quis autem ad vitam illorum imitandam sese offerat, non statim inexpertum et inexercitatum suscipiunt, sed annum integrum, foris exspectanti idem proponunt vivendi institutum et regimen, dolabellaque et lumbari et paupercula veste datis, in optimis operibus et sermonibus illum exercent. Deinde postquam patientiam suam demonstraverit, duobus annis praeferea et mores ejus et in omni re obedientia probantur, et si dignus et probus visus sit, tunc sacro caetui adjungitur, et coram omnibus quidem horrenda juramenta profert, primo se Deum veneraturum, et illi ex tota anima, pura cum mente et mundo corpore, servitutum, deinde etiam erga homines quae sunt justa servaturum, absque ullo personarum respectu, neque cuiquam ex consulto noxae futurum, neque cum injustis communicaturum, sed pro viribus justitiae consulturum, atque omnimodis conatibus vitam cum voluptate conjunctam et redundantem, mollemque usque ad mortem vitaturum. Insuper jurat iterum se nemini doctrinae hujus harumque sacrarum institutionum quidquam revelaturum, nisi quemadmodum ipse apprime accepit: verum abstenturum ab omni contraria opinione et alieno cultu, atque huic unice adhaesurum divinae religioni et iustitulis usque ad sanguinem.

Adeo vero tenui, et frugali cibo utuntur admirandi isti viri, ut tota hebdomada ventrem levare illis non sit opus. Eo porro temperantiae veniunt per hanc exercitationem, ut plerumque paucis herbis contenti sint. Ex quo fit, opinor, ut multi ex eis futura praenoscant divino afflatu et gratia, assiduo prophetarum et caeterorum sacrarum scriptorum studio, atque oratione edocti.

Cum hanc igitur Josephus philosophiam coluisset summo cum studio, ad aliquid majus procedere affectavit. Audiens enim quod in deserto quidam Abbas nomine diverso se exerceret modo, ab arboribus vestem sumens, alimentisque ultra a terra

Variae lectiones et notae.

¹⁸ Ὅπερ cod. Θεὸν ὡς χορηγὸν τῆς τροφῆς ἔπειτα — πάλιν ἐπ' ἐ. μ. δεῖλης τρέπονται — τὴν κραυγὴν ποτε τὸν οἶκον οὐδὲ θέρουτο; μολύνει — καὶ τοὺς ἐξώθεν ὡς μυστηρίων τι φρικτῶν ἢ τῶν ἐνδον σιωπῆ καταφανέταις. Τούτου δὲ ἀ. Jos. ¹⁹ ποτὸν μέχρι κόρου Jos. ²⁰ Τῷ δὲ προσερχομένῳ cod. ²¹ Τῷ δὲ ζηλοῦντι τὴν αἵρεσιν αὐτῶν οὐκ εὐθὺς ἢ πάροδοις, ἀλλ' Jos. ²² ἐπ. add. Jos. ²³ δ. ἀξ. Jos. ²⁴ Τὸ προειρημένον add. Jos. ²⁵ π. καὶ λευκὴν ἐσθῆτα δόντες — παραλαμβάνεται δὲ εἰς τὰς συμβουλίας οὐδέπω μ. γὰρ τὴν Jos. ²⁶ ἢ. δοκ. Jos. ²⁷ ἀξ. οὕτως εἰς τὸν ὄμ. Jos. ²⁸ Πρὶν δὲ τῆς κοινῆς ἀψαθίας τροφῆς δ. αὐτοῖς ὀμνύσι φ. Jos. ²⁹ ἀπαιτοῦντι πρῶτον cod. ³⁰ εὐσεβήσειν τὸ θεῖον, ἐπ. τὰ π. ἀ.δ. φυλάξαι καὶ μ. κ. γ. β. ε. μ. ἐξ ἐπιτάγματος, μισήσειν δὲ ἀεὶ τοὺς ἀδίκους καὶ συναγωνισθῆναι τοῖς δικαίοις Jos. ³¹ ψυχῆς καὶ cod. ³² βλάψαι cod. ³³ Καὶ μήτε κρύψειν τι τοὺς αἰρετιστάς μήτε ἑτέρους αὐτῶν τι μνησθῆναι κἀν μέχρι θανάτου τὴν βιάζεται πρ. ε. ὄμ. Jos. ³⁴ μηδὲν μετ. τῶν δ. ἑτέρως ἢ ὡς ἀ. μετὰ. ἀφ' ἐξορίας δὲ ληστίας καὶ συντηρήσειν ὁμοίως Jos. ³⁵ ὡς αὐτὰς? ³⁶ Ced. 330,21-332,2. ³⁷ τοσαύτην? ³⁸ σφοδρῶν? ³⁹ μόνους? — ἀρκούνται cod. Εἰσὶ δὲ ἐν αὐτοῖς οἱ καὶ τὰ μ. πρ. ὑπισχνούνται βίβλιας ἱεραῖς καὶ διαφόροις ἀγνείαις καὶ πρ. ἱερ. Jos. 12. ⁴⁰ πολλοὶ cod. Εἰσὶ δὲ. ⁴¹ ἐκ τῆς πολλῆς δὲ ἀσκήσεως καὶ καθαρότητος π. καὶ τὰ μ. προγινώσκουσιν ἐκ θ. ἐπ. καὶ χ. ἀκαταπαύστῳ μελέτῃ cod. ⁴² προσευχῇ ἐμπαιδοτριβοῦμενοι Ced. ⁴³ Ced. 351,3-9. Jos. vita 2. ⁴⁴ ὁ add. Ced. ⁴⁵ ἐπὶ μεζῶν πρ. Ced. εἰς μεγάλην παιδείαν προὐκοπτον ἐπίδοσιν Jos. ⁴⁶ Βηνοῦν ὄνομα Jos. ⁴⁷ δ. χρώμε ον, τροφῆν δὲ τὴν

dati utens, hujus perfectam vivendi normam æmulatus, profectus est ad illum, et cum tribus annis apud eum sapientiæ studuisset; in civitatem regressus est, et Phariseorum adhærebat justitiæ.

At Philon quidem, ut dictum est, ascetas nostros, ex Hebræis ortos memoravit manifeste in tractatu quem inscripsit *De vita contemplativa*, hos therapeutas et mulieres eorum, habitu et moribus ipsis similes, θεραπευτρίδας nominans: « Et therapeutæ quidem, inquit, vocati sunt, sive quod, medicorum instar, curent animas venientium ad se, illas a malitia libidinum liberantes, sive ob purum et sincerum erga Numen famulatum. » Hanc autem appellationem vel ipse a se inventam scripsit, vel a principio ita nominabantur qui primi tale vivendi genus sectati sunt: « Postea, inquit, cum sapientiæ studere incipiunt, facultatibus et quæcunque possident derelictis, omnibus vitæ curis valedicentes, et extra muros egredientes, desertis in agris et hortis, aut in montibus commorantur scientes periculosa atque nociva esse iniquitatum consortia: prophetarum æmulantur, coluntque vitam. » Sic in multis terrarum locis versatur genus (oportebat enim et Græcos et Barbaros perfecti boni esse participes). At maxime in Ægypto frequens est, præsertim circa Alexandriam. Ubicunque hujusmodi tribus adest, sacrum videre est habitaculum, quod sanctuarium et monasterium vocant, in quo solitarii degentes, gravis vitæ mysteria perficiunt; ex eis nemo quidquam curat, nec potum, nec cibum, neque aliud quidquam ex rebus quæ ad corporis necessitatem attinent, sed sermones et leges a prophetis sancitos hymnosque et cætera: in scientiam et pietatem ita simul crescunt et perficiuntur. Totum autem intervallum a Matutino ad Vesperam exercitationi datur; sacris enim incumbentes Scripturis, a Patribus traditam excolunt philosophiam. Temperantia quidem, ut fundamentum quodam in anima jacto, cæteras virtutes superædificant; nam cibum et potum nullus ex illis sumeret ante solem occasum, quoniam studere sapientiæ luce dignum judicant, tenebris autem corporis indulgere necessitatibus. Quidam etiam per tres dies esca abstinent, quibus majus inest scientiæ desiderium. Aliqui autem tantum oblectantur, tantisque replentur deliciis sapientia saginati, copiose et largiter corpori suppeditante ut etiam per duplo majus tempus resistent, vix sexto quoque die degu-

Α φουομένην χρώμενον, καὶ τὴν ἀκραν ἀσκησιν αὐτοῦ ζηλώσας, πρὸς αὐτὸν ἀφίκετο, καὶ τρεῖς παρ' αὐτῷ φιλοσοφῆσας ἐνιαυτοῦς εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεψε καὶ τῆ τῶν Φαρισαίων ἐπολιτεύετο δικαιοσύνη.

¹¹ (7) Ὁ δὲ γε Φίλων, ὡς εἶρηται, περὶ τῶν ἐξ Ἑβραίων ἡμετέρων ἀσκητῶν ἀναφανέντων μένγται σαφῶς; ἐν τῷ λόγῳ, ἐν ᾧ ἐπέγραψε περὶ θεωρητικῶν βίου, οὗς θεραπευτῆς, καὶ τὰς ὁμοιοσχίμους καὶ ὁμοτρόπους γυναικας καὶ θεραπευτρίδας ὠνόμασε. Καὶ θεραπευταὶ μὲν, φησί, κέκληνται: ἢ ¹² παρὰ τὸ [τὰς ψυχὰς] τῶν προσόντων αὐτοῖς ἀπὸ κακίας παθῶν, ἰατρῶν δίκην ἀπαλλάττοντας ¹³ θεραπεύειν, ἢ ¹⁴ τῆς περὶ τὸ θεῖον καθαρᾶς καὶ εἰλικρινοῦς θεραπείας ἕνεκα. Ταύτην γοῦν ¹⁵ τὴν προσηγορίαν εἶπε αὐτὸς (65^b) ἐξερῶν ἐγραψεν, εἶτε κατ' ἀρχὰς οἱ πρῶτοι τῶν οὕτω βιούτων ἐκαλοῦντο. Ἐἴτα, φησί, ¹⁶ ἀρχομένους φιλοσοφεῖν ἐξίστανται ¹⁷ τῶν προσηχόντων καὶ τῶν ὑπαρχόντων, ἔπειτα ἐκ πάσαις ἀποταξάμενοι ταῖς τοῦ βίου φροντίσι καὶ ἐξω τευχῶν προελθόντες ¹⁸ ἐν μοναγείοις καὶ κήποις ἢ ἐν ὄρεσι ¹⁹ τὰς διατριβὰς ποιοῦνται, τὰς ἐκ τῶν ἀνεμιῶν ²⁰ 247 ἀναμιξίας ἀλυσιτελεῖς τε καὶ βλαβεράς ²¹ εἰδότες, τὸν προφητικὸν ζηλοῦσι καὶ ἀκούσι βίον. Οὕτω πολλαχοῦ μὲν τῆς οἰκουμένης ἐστὶ τὸ γένος — ἔδε: γὰρ ἀγαθοῦ τελείου μετασχεῖν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν βάρβαρον — ἐν Αἰγύπτῳ ἐκ πλεονάζει ²², καὶ μάλιστα περὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν — καὶ ἐν ἐκάστῃ συμμορίᾳ ²³ οἰκημὰ ἐστὶν ἱερῶν, ὁ καλοῦσι: ²⁴ σεμνεῖον καὶ μοναστήριον, ἐν ᾧ μονοῦμενοι, τὰ τοῦ σεμνοῦ βίου μυστήρια τελοῦνται, μηδαὶς μὴ ἐν κομιζῶν ²⁵, μὴ πότον, μὴ σίτον, μηδὲ τι τῶν ἄλλων, ὅσα πρὸς τὰς τοῦ σώματος χρεῖας ἀναγκαῖα, ἀλλὰ λόγους καὶ νόμους θεοπισθάντας ²⁶ διὰ προφητῶν καὶ ὕμνων καὶ τᾶλλα εἰς ἐπιστήμην καὶ εὐσέβειαν ²⁷ συναρῶνται καὶ τελειοῦνται. Τὸ δὲ ἐξ ἑωθινοῦ μέχρις ἑσπέρας διάστημα σύμπαν αὐτοῖς ἐστὶν ἀσκησις: ἐντυγχάνοντες γὰρ τοῖς ἱεροῖς γράμμασι, φιλοσοφοῦσι τὴν πάτριον φιλοσοφίαν. — Ἐγκράτειαν δὲ ὡς περὶ τινα θεμέλιον προκαταβαλλόμενοι τῇ ψυχῇ, τὰς ἄλλας ἐπιποδομοῦσιν ἀρετὰς: στίον γὰρ ἢ ποτὸν οὐδαὶς ἀν αὐτῶν ²⁸ προσενέγκοιτο πρὸ ἡλίου δύσεως ²⁹, ἐπειδὴ περὶ τὸ μὲν φιλοσοφεῖν δέξιον φωτὸς εἶναι κρίνουσιν ³⁰, σκότους δὲ τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας. — Ἐνιοὶ δὲ καὶ δι' ἡμερῶν ³¹ τριῶν ³² ὑπομιμησκόονται τροφῆς, οἷς πλείων ³³ ὁ πόθος τῆς ἐπιστήμης ἐνίδρυται. Τινὲς δὲ οὕτως ἐνευφραίνονται ³⁴ καὶ τρυφῶσιν ὑπὸ σοφίας ἐστῶμενοι ³⁵, πλουσίως καὶ ἀφθόνως τῷ σώματι χηριγγοῦ-

Variae lectiones et notæ.

ἀ. φουομένην προσφερόμενον — ζηλωτῆς ἐγενόμην αὐτοῦ καὶ διατριβὰς παρ' αὐτὸν. γ' — εἰς τὴν π. ὑπέστρεψεν — ἠρξάμην δὲ πολιτεύεσθαι τῇ φ. αἰρέσει Jos. ¹¹ Ced. 351, 10-355, 6 — 18. ἐν ᾧ ἐπ. λ. κ. β. θ. τῆ βικτωῶν, θ. αὐτοῦ; καὶ τὰς σὺν αὐτοῖς γ. θ. ἀποκαλεῖσθαι φησί Eus. 11, 17. ¹² ἦτοι Eus. ¹³ ἀκείσθαι καὶ add. Eus. ¹⁴ παρὰ τὸ add. cod. ¹⁵ Εἴτ' οὖν ἐξ ἑαυτοῦ τ. αὐτοῖς ἐπιπέθειται τὴν πρ. — εἶπε καὶ ὅπως τοῦτ' αὐτοῦ ἐκάλουν κατ' ἀ. οἱ πρ. Eus. ¹⁶ πρῶτα μὲν add. Ced. ¹⁷ ἐξίστασθαι τοῖς προσηχοῦσι τῶν ὑπ' Eus. ¹⁸ προσελ. cod. — μοναγείοις Ced. ¹⁹ x. καὶ ὁ. Ced. x. Eus. ²⁰ ἀνομοίων cod. Eus. ²¹ εὐ add. Eus. ²² πλεονάζειν cod. πλεονάζει δ' ἐν Ἀ. Eus. ²³ ἐν ἐκ. δὲ οἰκίᾳ Eus. ²⁴ καλεῖται: Eus. ²⁵ τε λ. μηδὲν εἰσχομιζόντες Eus. ²⁶ v. καὶ λόγια θεοπισθάντα Eus. ²⁷ τ. οἷς ἐπιστήμη καὶ εὐσέβεια Cael. Eus. ²⁸ αὐτῷ cod. ²⁹ δυσμαῖς cod. — ἐπιλ. τὸ Eus. ³⁰ φ. ἀ. κρ. ἰ. Eus. — σκέτους cod. ³¹ δ. ἀ. γ' ἢ. Eus. ³² οὐχ add. Eus. ³³ πλέον Ced. π. ἐπ. Eus. ³⁴ εὐφρονοῦντες καὶ cod. ³⁵ ἐστιώμενα cod.

σης, ὡς ⁶⁷ καὶ πρὸς διπλασίονα χρόνον ἀντέχειν ⁶⁸, μόνις δι' ἡμερῶν ἐξ ἀπογεύεσθαι τροφῆς (ἀναγκασίας) ἐθισθέντας ⁶⁹. — Αἱ δὲ ἐξηγήσεις τῶν ἱερῶν λογίων γίνονται αὐτοῖς δι' ὑπονοιῶν ἐν ἀλληγορίαις· πᾶσα γὰρ ἡ νομοθεσία δοκεῖ τοῖς ἀνδράσι τοῦτοις ζῶν ἰοικεῖναι καὶ σῶμα μὲν ἔχειν τὰς βήτας· διαλέξει, ψυχὴν δὲ τὸν ἐναποκείμενον ⁷⁰ ταῖς λέξεσιν ἀόρατον νοῦν. — Ὡσαύτως δὲ τῆς αὐτῆς εἰσὶν ἱερὰ· πολιτείας καὶ καταστάσεως καὶ γυναῖκες, **248** ὧν αἱ πλείους γηραλέαι τυγχάνουσι· καὶ παρθένοι καὶ τῆν ⁷¹ ἀγναίαν οὐκ ἀνάγκη, καθάπερ ἔστι τῶν παρ' Ἑλλήσιν ἱσραηλῶν ⁷², φυλάττασαι ⁷³ διὰ πρόσκαιρον ὄρασθαι τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ καὶ αἰώνια.

⁷⁴ (8) Ὅτι δὲ τοὺς πρώτους κήρυκας ⁷⁵ τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον διδασκαλίας, τὰ τε ἀρχῆθεν πρὸς τῶν ἀποστόλων ἐθῆ παραδεδομένα ⁷⁶ καταλαβὼν ὁ Φίλων ἔγραψε ταῦτα ⁷⁷, παντὶ που δῆλον. (Πολὺς γε μὴν τῷ λόγῳ καὶ πλατὺς ταῖς διανοαῖς, ὑψηλὸς τε ⁷⁸ ὢν καὶ μετέωρος ἐν ταῖς θεωρίαις τῆς θείας ⁷⁹ Γραφῆς ⁸⁰, ποικίλος ⁸¹ καὶ πολύτετροπος τῶν ἱερῶν λογίων τὴν ὑφήγησιν πεποιήται.) 1) Καὶ ταῦτα μὲν Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ διεξῆλθε, ἐν δὲ τοῖς πρὸς Μαρῖνον τοιαῦτα πάλιν φησὶν ⁸².

ΠΙΘ'. Περὶ μοναδικῆς πολιτείας.

Ἐ καὶ γὰρ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία δύο βίου νομοθετεῖ καὶ τρόπους, τὸν μὲν ὑπερφυῆ καὶ τῆς κοινῆς (ὁβ^α) καὶ ἀνθρωπίνης οὐσίας ἐπέκεινα, οὐ γάμοι, οὐ παιδοποιίας, οὐ περιουσίας ὑπαρξίν παράδεχόμενον, ἀλλ' ὅλον δι' ὅλου τῆς κοινῆς καὶ συνήθους τῶν βιωτικῶν ἀνθρώπων ἀγωγῆς παρηλλαγμένον καθ' ἑαυτὴν τοῦ θεοῦ θεατέλα προσοικειωμένον καθ' ὑπερβολὴν ἔρωτος οὐρανοῦ· οἱ γὰρ τόνδε μετριῶντες τὸν τρόπον, τεθνᾶναι δοκοῦντες τὸν θνητὸν βίον καὶ αὐτὸ μόνον τὸ ⁸³ σῶμα περιφέροντες ἐπὶ γῆς, φρονήματι δὲ τὴν ψυχὴν εἰς οὐρανοὺς μετενενηγμένοι, οἳ τινες οὐράνιοι, τὸν τῶν ἀνθρώπων ὑφορῶσι βίον, ὑπὲρ τοῦ παντὸς γένους ἀφιερωμένοι τῷ ἐπὶ πάντων θεῷ, οὐ βοοῦσαις καὶ αἵμασιν οὐδὲ σπονδαῖς καὶ κνίσσαις, ἀλλὰ δόγμασιν ὄρθοις ἀληθοῦς εὐσεβείας, καὶ ψυχῆς διάθεσιν κεκαθαρμένοι· καὶ προσέτι τοῖς κρτ' ἀρετῆν ἔργοις· τε καὶ λόγοις, οἷς τὸ θεῖον ἐξιλοούμενοι **249** τὴν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τῶν ὁμογενῶν ἀποτελοῦσιν ἱερουργίαν. Καὶ ὁ μὲν ἀτελής καὶ πρῶτος τῆς κατὰ Χριστιανισμὸν πολιτείας τρόπος τοιούτῳ καθέστηκεν. Ὁ δὲ δεύτερος καὶ ὑποθετικῶς ἀνθρωπινώτερος καὶ τοῦ πρώτου λίαν ἀσύγκριτος, ὅς καὶ γάμοις συγκατείναι σὺφροσι καὶ παιδοποιαῖς, οἰκονομίᾳ τε τοῖς κατὰ τὸ δίκαιον ἐπιμελεῖσθαι, στρατεύομενοι τε καὶ τὰ πρακτέα ὑποτίθεσθαι, ἀγρῶν τε καὶ ἐμπορίας καὶ τῆς ἄλλης πολιτικώτεραις ἀγωγῆς μετὰ τοῦ θεοσεβοῦς φροντι-

A stando cibo necessario assuefacti. Sacra autem oracula interpretantur per allegorias; lex enim tota videtur viris his quasi quiddam vita praeditum, cuius corpus quidem sunt prolata verba, anima autem sensus invisibilis verbis subjacens, Eandem vitae normam idemque regimen sectantur et mulieres, e quarum plurimae vetulae sunt et virgines, castitatem non coacte, sicut quaedam apud Graecos sacerdotes, ex temporalem laudem servantes, sed libenter et ob bono proposito futura et aeterna bona appetentes.)

B Omnino porro evidens est Philonem hae scripsisse, quia primos evangelicae disciplinae praecones moresque ab initio ab apostolis traditos deprehenderat. Sermone quidem grandis, egregiis creber sententiis, in Scripturae divinae meditationibus sublimis et varius, sacra enarravit oracula: Haec Eusebius in ecclesiastica Historia disseruit, et in iis quae ad Marinum scripsit, talia iterum dicit.

CXIX. De solitariae vitae statu.

C Etenim Christi Ecclesia duplicem vitae disciplinam sancit; unam quidem insignem, communem humanamque transcendentem naturam, nec nuptias, neque liberorum procreationes, neque divitiarum abundantiam recipientem, sed omnino a communi et consueta saecularium hominum conversatione discrepantem, et unice Dei inharentem servitio propter excessum caelestis desiderii. Qui talem servant vivendi normam, mortem reputantes vitam mortalem istam, et solo corpore in terra versantes, cogitatione autem et quoad animam in caelum translati, caelicolarum instar humanas res despiciunt, pro communi salute Deo se consecrantes, nec boum mactationibus et cruore, neque libaminibus et victimarum adipe, sed legitimis verae religionis ritibus et quoad mentis affectus purificati, atque insuper actibus verbisque piis, quibus Numen placantes, pro seipsis et propinquis persolvunt sacrificium. Talis est perfectus primariusque modus regiminis in Christianismo. Posterior autem et inferior humanior est et a priore valde dissimilis, quippe qui modestis se submittit nuptiis et liberorum procreationi, quae sunt juxta justitiam curat et dispensat, militatque et agenda sibi proponit, agrisque et mercaturae et reliquae civili magis consuetudini dat operam cum religione. Hi caeteroquin homines

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁷ ἀ. τῷ σώματι. χ. ἄς cod. ⁶⁸ ἀνάργειν cod.—καὶ μ. δι' ἑξ ἡ. Eus. ⁶⁹ ἐθισθέντας Ced. Eus. ⁷⁰ ἀποκ. C ⁷¹ τυγχάνουσι π. τὴν Eus. ⁷² ἱσραηλῶν cod. ⁷³ φ. μᾶλλον ἢ κατ' ἐκούσιον γνώμην—οὐ θνητῶν ἐκγόων ἀλλ' ἀθναίων ἄρ. Eus. ⁷⁴ Ced. 537,7-11. ⁷⁵ καὶ add. cod. ⁷⁶ π. 187 Eus. H. E. II 17. ⁷⁷ τ. ἐγ. Eus.—π. τῷ δ. Eus.—⁷⁸ ὑψ. τε καὶ Eus. ⁷⁹ εἰς τὰς θείας Γραφάς Eus. ⁸⁰ γεγεννημένος, add. Eus. ⁸¹ ποικίλην καὶ πολύτετροπον τῶν ἱ. λόγων π. τὴν ὑφ' Eus. ⁸² ὡς καὶ 'E. ἐν τῇ ἐ. ἰ. ταῦτα λέγει· ὁ αὐτὸς δὲ καὶ ἐν τοῖς π. M. ταῦτα φ. Ced.—Hunc Eusebii locum elidit card. Mai Bibl. Nov. tom. IV, e ex Chronicis imperialis Georgii Hamartoli.) Vide Patrologiae tom. XXII, col. 1007. ⁸³ αὐτῷ μόνῳ τῷ σῶμα.

certa habent religiosi cultus et eruditionis tempora, et divinorum eloquiorum auditioni vacant; atque his secundus attributus est pietatis gradus, qui congruam huic vitæ utilitatem præbet.

Similiter et divus Athanasius dixit: «Cum duplex sit via, duplex et regimen in vita; unum quidem moderatius et sæculare, nuptias dico; aliud vero angelicum, apostolicum et summum, virginitas scilicet seu solitaria vita. Si quis mundanum, id est nuptias eligat, reprehensionem quidem non habet, sed tanta non accipiet dona: accipiet autem, quoniam et ipse fert tricesimum fructum. Si quis vero puram et cœlestem vitam amplectatur, quamvis aspera, in principio præsertim et difficilis videatur, habet autem, post legitimum certamen et tolerantiam, dona mirabiliora et gloriosa; perfectum enim et plenissimum fructum, centesimum dico, lætum et sanctum manifeste prorsus germinavit. Quemadmodum igitur lex vetus in duas vitas dividebatur, in Pharisæicam et sublimem atque in humiliores et mundanam, ita quoque nova et Christiana lex in solitaria et excellentem atque in sæcularem dividitur.»

Pharisæi igitur, qui interpretantur *separati* et *divisi*, dicebantur ex eo quod a cæteris omnibus seipsos repararent et dividerent ad purissimam et perfectissimam vitam et ad legis documenta sectanda. Eandem autem vitam consecrabantur et Scribæ, apud quos et regimen idem continentiaque et virginitas, et jejunium bis in Sabbato, sextariorum et paropsidum et calicum purificationes, decimarum exactiones et primitiæ, continuæ orationes et reliqua omnia, rejectis videlicet mirandis Essæis, utpote valde sublimioribus nimisque præstantibus. Quam Pharisæicam, utpote optimam disciplinam, cum Paulus æmulatus esset, summopere extollit dicens: «Israelita sum, de tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis, secundum legem Pharisæus.» Unde merito quoque Dominus noster perfectiorem et evangelicam proponens aperte vitam, dicebat amatoribus cœlestis hæreditatis: «Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum et Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.» Unde sane etiam apostolicus Dionysius (ut videtur) extollens sacrum monachorum ordinem, ita dicit: «At omnibus initiatis sublimior ordo monachorum, est sacrum vitæ regimen in quo, prorsus quidem purificati omni virtute et plena propriarum actionum puritate, totaque, quantum illam contemplari licet, divinæ rei peractione, in intellectuali contemplatione et communionem versantur, et sacerdotium aptis ad perficiendum vir-

ζειν, οἷς καὶ ἀσκήσεων καιροὶ, μαθητείας τε καὶ τῶν θείων λογίων ἀκρόασις ἡμέραι ἀφορίσθησαν· καὶ δεύτερος εὐσεβείας ἀπενεμήθη βαθμὸς κατέλληλον τῷ τοῦδε βίῳ παρέχων τὴν ὠφέλειαν.»

«(2) Ὡσαύτως καὶ ὁ θεὸς Ἀθανάσιος ἔφη· Ἐὐνο γὰρ ὀδῶν καὶ πολιτειῶν οὐσῶν ἐν τῷ βίῳ, μὴδὲ μὲν μετριωτέρας καὶ βιωτικῆς, τοῦ γάμου λέγω, ἑτέρας δὲ ἀγγελικῆς, ἀποστολικῆς τε καὶ ἄνυπερβλήτου, τῆς παρθενίας ἦτοι τῆς μοναδικῆς πολιτείας, εἰ μὲν τις τὴν κοσμικὴν, τούτεστι τὸν γάμον ἐλοιτο, μέμψιν μὲν οὐκ ἔχει, τοσαῦτα δὲ χαρίσματα οὐ λήψεται—λήψεται γὰρ—ἐπειδὴ φέρει καὶ αὐτὸς [καρπὸν] τὸν τριάκοντα⁶⁶· εἰ δὲ τὴν ἀγνήν καὶ ὑπερκόσμιον ἀσπάσοιτο τις, εἰ καὶ τραχεῖα περὶ τὴν ἀρχὴν μάλιστα καὶ δυσκατόρθωτος φαίνεται, ἀλλ' ἔχει, μετὰ τὴν ἔννομον ἀθλήσιν καὶ καρτερίαν, χαρίσματα θαυμασιώτερα καὶ ἔνδοξα⁶⁷· τὸν γὰρ τέλειον καὶ πληρέστατον καρπὸν, τὴν ἑκατοντάδα λέγω, φαίδρον καὶ ἀγοπρεπῆ φανερώς πάντως ἐβλάστησε⁶⁸. Οὐκοῦν ὡς περὶ ὁ παλαιὸς νόμος εἰς δύο βίους ἦν διηρημένος, εἰς τε τὸν Φαρισαϊκὸν καὶ ὑψηλὸν, καὶ εἰς τὸν ἐπιδεέστερον⁶⁹ κοσμικὸν, οὕτω δὴ καὶ ὁ κατὰ Χριστιανισμὸν νέος θεσμὸς εἰς μοναδικὸν ὑπερκαρῆ καὶ βιωτικόν.»

(3) Φαρισαῖοι τοίνυν οἱ ἐρμηνεύμενοι ἀφωρισμένοι καὶ μεμερισμένοι⁷¹, παρὰ τὸ μερίζειν καὶ ἀφορίζειν ἑαυτοὺς τῶν ἄλλων ἀπάντων, ἐλέγοντο εἰς τε τὸ καθαρῶτατον τοῦ βίου καὶ ἀκριδέστατον, **250** καὶ εἰς τὰ τοῦ νόμου⁷² ἐντάλματα. Τὸν δ' αὐτὸν βίον μετήρχοντο⁷³ καὶ οἱ Γραμματεῖς, παρ' οἷς καὶ πολιτεία ἡ αὐτὴ, ἐγκράτειά τε καὶ παρθενία, καὶ νηστεία⁷⁴ δις τοῦ Σαββάτου, ἑσπῶν καὶ πινάκων. καὶ ποτηρίων καθαρισμοί, ἀποδεκατώσεις τε καὶ ἀπαρχαὶ καὶ ἐνδολεχεῖς εὐχαὶ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, ὑπεξαιρουμένων (66b) δηλονότι τῶν θαυμασιῶν Ἑσσαίων ὡς ὑπερέτερον σφόδρα καὶ λίαν ὑπερκειμένον. Ἦν δὲ Φαρισαϊκὴν, ὡς ἄριστον πολιτεῖαν, ὁ Παῦλος ζηλώσας, εὖ μάλα σαμνόνεται φάσκων⁷⁵· Ἰσραηλίτης εἰμι, φυλῆς Βενιαμὴν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος. Ὅθεν εἰκότως καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν τὸν τελειότερον καὶ εὐαγγελικόν⁷⁶ ὑποτιθέμενος ἔναργῶς βίον, ἔφασκε πρὸς τοὺς ἑραστάς τῆς οὐρανόου κληρουχίας⁷⁷· Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεον τῶν Φαρισαίων καὶ Γραμματέων⁷⁸, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. (4) Ἐνθεν γέ τοι καὶ ὁ ἀποστολικὸς Διονύσιος, (ὡς εἰκεν) ἀποσεμνώνων τὴν ἱερὰν τῶν μοναχῶν τάξιν, οὕτω φάσκει⁷⁹· Ἡ δὲ τῶν τελομένων ἀπασιῶν ὑψηλοτέρα τάξις, ἡ τῶν μοναχῶν, ἐστὶν ἱερὰ διακόσμησις, πᾶσαν μὲν ἀποκαθαυμένη⁸⁰ καθάρσιν ὀλικῆς δυνάμει καὶ παντελεῖ τῶν οἰκείων ἐνεργειῶν ἀγνότητι (πάσης δὲ ὄσης θεμετὸν⁸¹ θεωρεῖν αὐτὴν ἱερουργίαν⁸², ἐν νοερᾷ θεωρίᾳ

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁶ Ced. 356, 11-354, 19. — μέγας Ἀθ. Ced. — Locus, ut videtur, ineditus. ⁶⁷ ἀγ. καὶ ἀπ. καὶ Ced. ⁶⁸ τὴν τριάκοντάδα. Conj. Bekkeri ad Ced. e seq. ἑκατοντάδα. ⁶⁹ περὶ. Sic jam coniecerat Bekker ad Ced. pro περὶ ed. ⁷⁰ θ. καὶ ἀξιάγαστα Ced. ⁷¹ ἀγ. π. ἐγκατέστησε Ced. ⁷² ὑπόδ. καὶ π. Ced. ⁷³ Ced. 354, 4-19 — τ. ἐρμ. Ced. ⁷⁴ εἰς τὸν v. cod. ⁷⁵ μετέρχονται Ced. ⁷⁶ π. v. Ced. ⁷⁷ Phil. iii, 5. ⁷⁸ ἀγγέλ. Ced. ⁷⁹ Matth. v, 20. ⁸⁰ Γ. καὶ Φ. Ced. ⁸¹ Ced. 354, 19-355, 2. ⁸² οὕτω φησὶ Ced. Dionysius Hier. V, 5. re. Paris. 1615, p. 153 C. ⁸³ Μηδέ cod. ⁸⁴ κεκαθαυμένη cod. ⁸⁵ δὲ ὁ θεμετὸν cod. ⁸⁶ θεμ. αὐτῆ θ. ἱερουργίας.

καὶ κοιωνίᾳ γεγενημένη ⁶ καὶ ταῖς τῶν ἱεραρχῶν **A** τελειωτικαῖς· δυνάμεσιν ἐγγειριζομένη ⁷ καὶ ταῖς ἐθεοῖς αὐτῶν ἐλλάμψαι καὶ ἱερουργικαῖς παραδόσεσιν ἐκδιδασκομένη ⁸ καὶ τὰς ἱποπτευθείσας τῶν κατ' αὐτὴν ἱερῶν τελειῶν ἱερουργίας, καὶ πρὸς τῆς ἱερᾶς αὐτῶν ἐπιστήμης, ἀναλόγως εἰς τελειοτάτην ἀναγομένη τελειώσιν). Ἐνθεν οἱ θεοὶ καθηγεμόνες ἡμῶν ἐπανουμιῶν αὐτοὺς ⁹ ἱερῶν ἠξίωσαν (καὶ οἱ μὲν θεραπευτᾶς, οἱ δὲ μοναχοὺς ὀνομάσαντες ¹⁰ ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ καθαρᾶς ὑπηρεσίας καὶ θεραπείας (καὶ) τῆς ἀμερίστου καὶ ἑνιαίας ¹¹ ζωῆς ὡς ἐνοποιούσης αὐτοὺς ἐν ταῖς τῶν ἀρετῶν ¹² ἱεραῖς συμπύξεσιν εἰς θεοειδῆ μονάδα καὶ φιλόθεον τελειώσιν· δι' ἃν ¹³ καὶ τελειοτικὴν **251** αὐτὴν ἱερᾶ θεσμοθεσίᾳ ¹⁴ χάριν ἐκάλει καὶ τινος αὐτοὺς ἠξίωσαν ἀφιερωτικῆς ἐπικλησίως, οὐχὶ θεραπευτικῆς ¹⁵· ἐκεῖνη γὰρ ἐπὶ μόναις ἐκείναις γίνεται ταῖς ἱερατικαῖς τάξεσιν, ἀλλ' ἱερουργικῆς ὑπὸ τῶν ὁσίων ἀρχιερέων ¹⁶ τῆ ἱεραρχικῆς τελειουργίᾳ ¹⁷ δευτέρως ἱερουργουμένης.) ¹⁸ (5) Ταῦτα (δὲ) ἐκ πολλῶν ἐρευνησάμενος ¹⁹ ὄλιγα, ἀναγκαίως, οἶμαι, συντίθειαι διὰ τοὺς ἐπαπορῶντας πῶς καὶ ποῦ καὶ πῶθεν ²⁰ ἡ τῶν μοναχῶν ἡρξάτο διαγωγὴ τε καὶ ἀσκησις, καὶ τάξις, ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ τῆν μοναδικὴν ποιτεῖαν μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας θεῶν παραδόσεών τε καὶ θεσμῶν, εἰκονομάχοι δυσσεβῶς καὶ ἀνοήτως ἀποβυλλόμενοι καὶ διαπτύοντες, ἀρτιφανεῖς Ἰουδαῖοι καὶ κατὰ τὸν ἀσεβῆ καὶ θεοσυγῆ μυσταγωγὸν αὐτῶν Κοπρώνυμον, νέον ²¹ καὶ πρόσφατον ²² δογματίζοντες ἐξ ἄκρας ²³ ἀπονοίας τε καὶ ἀμελείας, καὶ ἀβελτηρίας ²⁴, ἐμὴ νοοῦντες ἀ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων δεσβεδαίουνται.) Ἡμεῖς δὲ ταῖς διδασκαλίαις τῶν ἀγίων Πατέρων ἐπόμενοι καὶ ἀρχαίαν ταύτην καὶ παλαιὴν πιστεύομεν ὑπάρχειν. (6) Καὶ οὐ θαυμαστὸν περὶ τῆς μοναδικῆς οὐσίας, ὅτι λέγουσιν πολλῶ μάλλον περὶ τῶν λοιπῶν ἀπάντων· δυσωπεῖτω οὖν αὐτοῦς, εἰ καὶ μὴ ὁ θεοπέσιος καὶ ἀποστολικὸς Διονύσιος, ἀλλὰ γε καὶ οὗτος ὁ μέγας καὶ ἀποστολικὸς Εὐσέβιος μάλα περὶ αὐτῆς δι' ἀκριθείας ἐξηγουμένης· καὶ παυσάσθωσαν οἱ ἀνοηταίνοντες, οἱ ἅμα καὶ ἀλόγιστοι. Ἰδοὺ γὰρ προφανῶς ἐκ περιουσίας διαβιβασαῖται καὶ Φίλωνα προάγει μάρτυρα φιλαληθοῦς τε καὶ ἀξιοχρεόν, ὡς ἀποστολικῆς (67^a) τάξις ὑπάρχει καὶ παράδοσις ἀρχαιοτάτη καὶ θεοφιλεστάτη· ἔγκυρα γὰρ αἱ παρὰ τῶν ἔχθρῶν μαρτυρίαι πεφύκασιν, βεβαιούσαι τὴν παρ' ἡμῶν ἀλήθειαν, μηδαμῶς τε ἀμφήριστον ²⁵ ὑποδέχσθαι· ἀκούετωσαν δὲ γε, πρὸς τοῖς παλαιοῖς τοῦτοῖς ἐξηγηταῖς, οἱ πανάθλιοι καὶ παλαιοὶ τὴν κακίαν, καὶ ἄλλων μεταγενεστέρων θεῶν Πατέρων περὶ τῶν αὐτῶν ἐν ἐπιτόμῳ διεξιόντων καὶ συμφωνούντων ἐκεῖνοις, ἵνα καὶ οὕτως δυνηθῶσι τάχα μικρὸν ἀνεθῆναι τῆς πολλῆς μανίας καὶ λύσεως.

lutibus instruuntur, et divinis eorum illustrationibus sacrisque communicationibus edocentur, sacrarum quoque caeremoniarum inspicientes mysteria, et sancta eorum arte ad summam perfectionem evehuntur. Hinc divini praeceptores nostri sacris cognominibus eos dignati sunt, et hi quidem *therapeutas*, illi vero *monachos* vocaverunt ob purum Dei servitium et famulatum, et ob indivisam et communem vitam quæ eos quasi in unum cogit in sacris virtutum complicationibus ad deiformem unitatem et gratam Deo perfectionem. Ad hæcque mysticam ipsam sacro instituto gratiam vocavit, et eos consecrata dignatus est appellatione, non vero servili (hæc enim solis illis sacerdotalibus sit ordinibus), imo sacerdotali, a sanctis et summis sacerdotibus per hierarchiam initiationem iterum consecrata.) His ergo inter multa paucis indagatis, necessario, ut opinor, exposui ob eos qui nesciunt quomodo et ubi et unde monachorum inceperit vitæ genus et exercitatio et ordo. Ubinam sunt igitur qui solitariorum vitæ regimen cum cæteris apostolicæ Ecclesiæ traditionibus et legibus, imaginum adversarii impie et insane rejicientes et despicientes recentes Judæi, e*o*juxta impium et Dei inimicum initiatorem suum Copronymum, novum et recens dogma introducentes ex summa amentia et negligentia et stoliditate, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant? Nos vero instituta sanctorum Patrum sequentes, illam vivendi normam et antiquam et pristinam esse credimus. Nec mirandum de solitario statu vitæ, quoniam multo magis de omnibus cæteris loquuntur; pudore eos afficiat, si non divinus et apostolicus Dionysius, ad saltem ipso quoque magnus et apostolicus Eusebius multa de illa, accurata cum diligentia enarrans, et sileant desipientes simul et rationis expertes. Ecce enim aperte ex abundantia confirmat, et Philonem producit testem veritatis amantem et fide dignum, apostolicum esse ordinem et traditionem antiquissimam et Deo maxime placentem; fortia enim sunt ex parte adversariorum testimonia, confirmantia eam, quæ apud nos est, veritatem, ita ut prorsus non sit ambigendum; audiant saltem, præter antiquos illos interpretes, miserrimi isti antiquæ malitiæ homines, et alios posteriores et venerandos Patres de iisdem compendiose tractantes et illis consentientes, ut sic possint forte paululum exuere multam insaniam et dissolutionem.

Varie lectiones et notæ.

⁶ γεγενημένοις, etc. cod. ⁷ ἐγγειριζομένην cod. ⁸ ἐκδιδασκομένοις ὑποπτευθείσας τῶν κατ' αὐτῶν — ἀνιγομένοις cod. ⁹ ἐπανουμιῶν εἰς τοὺς Cod. ἐπ. θ. i. η. οἱ D. ¹⁰ ὀνομάζοντες D. ¹¹ αἰωνίου cod. ¹² διατριπῶν D. ¹³ δι' οὗ cod., δι' ἃ D. ¹⁴ αὐτοῖς ἐδωρήσατο χ. ἡ ἱερὰ θεσμοθεσία D. ¹⁵ οὐχ ἱεραρχικῆς D. ¹⁶ ἱερῶν D. ¹⁷ τῆν ἱεραρχικὴν τελειουργίαν cod. ¹⁸ Cod. 555,3-14. ¹⁹ ἐρανισάμενος Cod. ²⁰ ἐπ. πότε καὶ πῶθεν Cod. ²¹ νέον Cod. ²² ταύτην add. Cod. ²³ ἀκ. μανίας τε καὶ ἀπ. καὶ ἀβ. Cod ²⁴ 1 Tim. i, 7. ²⁵ ἀφιριστον cod.

Magnus enim Basilius de renuntiatione et solitariae vitae regimine disserens, ita loquitur : « Idcirco misericors Dominus, nostrae salutis curam habens, in duplicem vitam divisit humana, conubium et virginitatem, ut qui sufferre nequit virginitatis et asceticae vitae certamen, veniat in consortium mulieris, id sciens quia repetetur ratio temperantiae et sanctificationis et similitudinibus cum sanctis qui in conjugii et liberorum educatione versati sunt; qualis erat in Veteri Testamento Abraham, qui, cum pluris Deum faceret, unigenitum placida immolans mente, gloriabatur et tabernaculi sui fores apertas habebat, paratus ad excipiendum eos qui hospitari debebant. Si enim audisset : « Vende quae habes et da pauperibus, » majora illis ostendisset Abraham, et Job, et Samuel, et David et alii multi; in Novo autem Testamento Petrus et caeteri apostoli. Ab unoquoque enim repetetur fructus charitatis erga Deum et proximum, et reddetur ratio desertionis a mandatis istis. Ait enim Dominus : « Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus. » Et : « Qui non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. » Nonne tibi videtur etiam pro conjugatis posita esse Evangelia? En manifestum tibi est quod omnes homines reddere rationem debemus obedientiae erga Evangelium, monachi et conjugati; sufficiens enim ei qui ad nuptias ingressus est indulgentia incontinentiae et erga feminam concupiscentiae et concubitus. Caetera autem praecepta omnibus similiter statuta non extra periculum sunt transgredientibus. Etenim annuntians Christus Patris sui mandata iis qui in mundo erant loquebatur. Si quando autem accidit ipsum privatim interrogatum discipulis suis respondere, etiam atque etiam obtestabatur dicens : « Quod autem vobis dico, omnibus dico, » Ne ergo decideris, o tu qui consortium mulieris praepostasti, quasi licentiam habens mundum amplectendi; majoribus enim laboribus et vigilantia opus tibi est ad felicem salutis tuae successum, quippe qui mediis in laqueis et imperio apostolicarum virtutum habitare elegisti, et incitamentum peccatorum sub oculis habes, et ad illorum concupiscentiam nocte dieque omnes sensus tuos adaperuisti. Scito ergo quod adversus apostatam luctam non effugies, nec in istam victoriam reportabis nisi cum tribulationibus

A 252 ²⁶ (7) Ὁ γάρ τοι μέγας Βασίλειος περὶ τῆς ἀποταγῆς καὶ μοναδικῆς πολιτείας διεξιῶν ²⁷, οὕτως ἔφη· « Διὰ τοῦτο ²⁸ ὁ φιλόθρωπος Κύριος; ²⁹, κτηδόμενος ἡμῶν τῆς σωτηρίας, εἰς δύο βίους διείλε τὰ τῶν ἀνθρώπων, συζυγίαν ³⁰ καὶ παρθενίαν, ἵνα ἂ μὴ δυνάμενος ὑπεναγκεῖν τὴν τῆς παρθενίας καὶ ἀσκήσεως ἄθλον ³¹ Ἐλθῆ εἰς συνοίκησιν γυναικὸς, ἐκείνω εἰδῶς ὡς ἀπαιτηθήσεται λόγον σωφροσύνης καὶ ἀγιασμοῦ καὶ τῆς πρὸς ³² [τούς] ἐν συζυγίαις καὶ τεκνοτροφίαις ἀγίους ὁμοιώσεως· (ὡς ἦν ἐν μὲν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ Ἀβραάμ, ὃς τῇ τοῦ Θεοῦ προτιμήσει τὸν μονογενῆ θυσιάζων ἀπαθῶς ³³, ἐμεγαλαύχει καὶ τὰς τῆς σκηνῆς αὐτοῦ θύρας διαπεπτασμένας εἶχε πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἐπιξενουσῶντα μελλόντων ἑτοιμαζόμενος. Εἰ γὰρ ³⁴ ἤκουσεν· ³⁵ « Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός τοῖς πτωχοῖς, » καὶ τὰ μείζονα τούτων ἐπεδείξατο Ἀβραάμ, καὶ Ἰωβ ³⁶, καὶ Σαμουὴλ, καὶ Δαυὶδ, καὶ ἕτεροι πλείστοι· ἐν δὲ τῇ νέᾳ Διαθήκῃ ³⁷ Πέτρος καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀποστόλων. Ἀπαιτηθήσεται γὰρ πᾶς τοὺς καρπούς τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καὶ τὸν πλησίον καὶ τῆς παρατροπῆς τῶν ἐντολῶν τούτων· — φησὶ γὰρ ὁ Κύριος; ³⁸· « Ὁ ἀγαπῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. » Καὶ ³⁹· « Ὅς οὐ μισεῖ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητῆς. » Ἀρὰ σοὶ οὐ δοκεῖ καὶ ⁴⁰ ὑπογυναίοις τεθῆναι ⁴¹ τὰ εὐαγγέλια; ἰδοὺ σεσαφηνίσται σοὶ ὡς) ἅπαντες ⁴² ἄνθρωποι ἀπαιτηθησόμεθα τὴν πρὸς τὸ εὐαγγέλιον ὑπακοήν, μοναχοὶ τε καὶ οἱ ἐν συζυγίᾳ ⁴³· ἀρκέσει γὰρ τῷ ἐπὶ γάμῳ ἐλθόντι ἢ συγγνώμῃ ⁴⁴ τῆς ἀκρασίας· τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἐντολῶν πᾶσιν ὁμοίως νενομοθετημένα οὐκ ἀκίνδυνα τοῖς παραβαίνουσιν ⁴⁵. (Καὶ γὰρ εὐαγγελιζόμενος ὁ Χριστὸς τὰ τοῦ Πατρὸς ἐντάλματα, τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ διελέγετο·) εἰ δὲ που συνέβη αὐτὸν **253** καὶ κατ' ἰδίαν ἐπερωτηθέντα τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ἀποκριθεῖναι ⁴⁶, διεμαρτύρητο λέγων ⁴⁷· « Ὅ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγων· (Μὴ τοίνυν ἀποπέσης ⁴⁸, ὡς οὗτος, ὁ πρὸς κοινῶν γυναικῶν προσηρημένος, ὡς ὑπ' ἐξουσίας ⁴⁹ ἔχων τὸν κόσμον περιβάλλεσθαι ⁵⁰· πλείονων γὰρ σοὶ πόνων καὶ φυλακῆς χρεῖα πρὸς τὴν τῆς σωτηρίας ἐπιτυχίαν, ἅτε δὴ καὶ ἐν μέσῳ ⁵¹ παγίδων καὶ τοῦ κράτους τῶν ἀποστατικῶν δυνάμεων οἰκεῖν ἐκλεξαμένος καὶ τοὺς ἐρεθισμοὺς τῶν ἁμαρτιῶν ἐπ' ἑψίν ⁵² ἔχοντι καὶ πρὸς τὴν αὐτῶν ἐπιθυμίαν νικτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἐκμεμολεμένῳ πάσας σου τὰς αἰσθήσεις. Γίνωσκε οὖν ὡς ⁵³ οὐκ ἀποδρά-

Variae lectiones et notæ.

²⁶ Βασιλείου τοῦ Μεγάλου de abdicatione rerum II. 253. D. Cael. 353, 45-356, 4. Ἀλλὰ καὶ ὁ μ. Β. π. ὑπερ-
²⁷ ἐξιῶν Cael. ²⁸ καὶ add. Cael. ²⁹ φ. Θεός Β. — κ. τῆς ἡ. σ. Β. — δύο δ. β. Β. ³⁰ λέγω add. Β.
³¹ π. ἄθλον ἔλθοι ἐπὶ σ. Β. ³² καὶ τὴν—ὁμοιωσιν Cael. ³³ ἀσυμπ. Β. ³⁴ Οὐ γὰρ Β. ³⁵ Matth. xiv, 21.
³⁶ ἐπ. Ἰωβ καὶ ἔ. π. τε καὶ Σ. Β. ³⁷ δ. οὗτος Π. ἦν καὶ Β. ³⁸ Matth. x, 37. ³⁹ Luc. xiv, 26. ⁴⁰ τὴς
add. Β. ⁴¹ τεθεῖσθαι Β. ⁴² πάντες γὰρ ἄνθρωποι Cael. ⁴³ συζυγίαι; Β. Cael. ⁴⁴ εἰς συγγνώμην τὸ τῆς
Cael. ⁴⁵ παρ. καθὼς φησιν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς ἑ. μαθητάς Cael. ⁴⁶ σ. καὶ κατ' ἔ. π. ἄ. ἀπ. τ. ἄ. μ. Β.
⁴⁷ Matth. xvii, 27. ⁴⁸ ἀντιπ. Β. ⁴⁹ ἐπ. ἐξ. Β. ⁵⁰ περιβάλλεσθαι Β. ⁵¹ τῶν add. Β. ⁵² ἐν ὄψεσιν Β.
⁵³ Γ. τοίνυν ὡς Β.

σεις τὴν πρὸς τὸν ἀποστάτην παλαίστραν οὐδὲ τῆς Α τούτου νίκης καθάψῃ ἀνευ πόνων πολλῶν τῶν ἐπὶ φυλακῆ τῶν εὐαγγελικῶν διδαγμάτων ⁵³. »

(8) Καὶ ταῦτα μὲν ἐν παραδρόμῳ πρὸς τοὺς ἐν συζυγίᾳ ἀκινδύνως τὴν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ φυλακὴν καταμελοῦντας εἰρήσθω. Σὺ δὲ (67b) ὁ τῶν οὐρανίων πολιτευμάτων ἑραστής, καὶ τῆς ἀγγελικῆς διαγωγῆς πραγματευτής, καὶ τῶν ἀγίων μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ συστρατιώτης γενέσθαι ἐπιθυμῶν, τόνουσον σεαυτὸν πρὸς ὑπομονὴν θλίψεων, καὶ ἀνδρείως προσέλθῃς τῇ συγκλήτῳ τῶν μοναχῶν, ἰδοὺ τοίνυν, καὶ ὁ θεὸς διδάσκαλος εἰς δύο βίους τὸν Χριστὸν διελίσθαι τὰ τῶν ἀνθρώπων φάσκει· καὶ τὸν μὲν κόσμιον καὶ γέωδη, τὸν δὲ οὐράνιον, ἀγγελικόν τε καὶ ἀποστολικόν· ὡς καὶ ἑτερόθεν πάλιν φησὶ· **Μάθε**, διδάχθητι ἀποστολικὴν πολιτείαν, τοῦτέστιν ὀφθαλμῶν ἀκρίβειαν, γλώσσης ἐγκράτειαν, σώματος δουλαγωγίαν, φρόνημα ταπεινὸν, ἐννοίας καθαρότητα, ὀργῆς ἀφανισμόν· ἀγγαρευόμενος πρόσσθητι, ἀποστερούμενος μὴ δικάζου, μισοῦμενος ἀγάπησον, διωκόμενος ἀνάχου, βλαστημούμενος παρακάλει, νεκρώθητι τῇ ἀμαρτίᾳ, συσταυρώθητι τῷ Χριστῷ, ὅλην τὴν ἀγάπην μετέθεες ἐπὶ τὸν Κύριον. Ἄλλὰ χαλεπὰ ταῦτα· τί τῶν ἀγαθῶν εὐκολώτερον; τίς καθεύδων τρόπαιον ἐστηκεν; τίς τρυφῶν καὶ καταυλούμενος τοῖς τῆς καρτερίας κατεκοσμηθῆ στεφάνοις; Οὐδεὶς **254** μὴ δραμῶν ἀνέϊλε τὸ βραβεῖον· ⁵⁴ πόνου γεννώσι δόξαν· κάματοι προξενουσι στέφανον. ⁵⁵ « Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ὑμᾶς ⁵⁶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. » φημὶ γὰρ, ἀλλὰ τὰς μὲν θλίψεις ταύτας ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ μακαριότης ἐκδέχεται, τοὺς δὲ τῆς ἀμαρτίας καμάτους· τὸ τῆς γέννησις ἐπίπονον καὶ σκυθρωπὸν πῦρ ἀσθεστον ἀναμένει.

Ταύτη τοι καὶ ὁ θεηγόρος Νεῖλος ἐφη ⁵⁷. « Φιλοσοφείν ἐπιτέθεισαν μὲν Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων οὐκ ὀλίγοι, μόνου δὲ τὴν ἀληθινήν σοφίαν ἐζηλωσαν οἱ Χριστοῦ μαθηταί, ἐπεὶ καὶ μόνου τὴν οὕτως σοφίαν ἔσχον διδάσκαλον. Οἱ μὲν γὰρ πρότεροι καθάπερ ἐν σκηπῇ δράμα ὑποκρινόμενοι, ἀλλοτρίῳ ἑαυτοὺς κατεκόσμησαν προσωπεῖον, ὄνομα κενὸν ὑποδύντες, ἀληθοῦς φιλοσοφίας ἐστερημένοι· ἐν μὲν τῷ τρίδωνι, καὶ τῇ ὑπῆφῃ, καὶ τῇ βακτηρίᾳ τὸν φιλόσοφον ἐνδεικνύμενοι, περιέποντες καὶ τὸ σῶμα, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ὡς δεσποναῖς ὑπηρετοῦμενοι, γαστρός ὄντες δοῦλοι, καὶ τὰς ὑπογαστρίας ἡδονὰς ὡς φύσεως ἔργον ἀποδεχόμενοι, ταῖς ⁵⁸ λαμπραῖς τραπέζαις κυνιδίων δίχην λέγων ἐφαλλόμενοι, οὐκ εἰδότες ὅτι πρὸ πάντων ἐλεύθερον δεῖ εἶναι τὸν φιλόσοφον καὶ μᾶλλον φεύγειν τὸ δοῦλον εἶναι παθῶν ἢ ἀργυρόνητον καὶ οἰκότριβα ⁵⁹. τὸ γὰρ ἀνθρώπων εἶναι δοῦλον οὐδὲν ἴσως ἔβλαψε τὸν ὀρθῶς βεβιωκότα ⁶⁰, τὸ δὲ πάθεισιν ὡς δεσποναῖς χρωμένον ὑπηρετεῖν ταῖς ἡδοναῖς, αἰσχύρην ἤνεγκεν καὶ γέλωτα πολύν. Εἰσι μὲν οὖν παρ' αὐτοῖς καθόλου τῆς πράξεως ἡμεληκότες, λογικὴν

A multis quæ evangelicorum præceptorum in hærent custodia.

Ei hæc quidem transcurrendo illis qui in conjugio secure præceptorum Christi observantiam negligunt dicta sint. Tu vero cælestis civitatis amator et angelicæ negotiator conversationis et sanctorum discipulorum Christi commilito fieri cupiens, firma teipsum ad tolerantiam tribulationum, et si generose ingressus es in cælum monachorum, en igitur sanctus ipse præceptor in duplicem vitam Christum humana divisisse asserit, et unam quidem mundanam et terrestrem, alteram vero cælestem, angelicam et apostolicam; nam et alibi rursus dicit: Disce, ut docearis apostolicam vitæ normam, id est oculorum circumspeditionem, linguæ temperamentum, corpus in serviutinem redactum, animi humilitatem, cogitationis puritatem, iræ extinctionem; angariatus assentire, læsus non litiga, odio habitus ama, insectatores sustine, si male tibi dixerint ora; mortuus peccato, crucifixus cum Christo, omnem charitatem repone in Domino. Sed dura sunt hæc: Quodnam facilius bonum est? Quis dormiens tropæum erexit? Quis in deliciis vivens et tibia sonora delectatus patientiæ coronis redimitus est? Nemo nisi currens reportavit bravium; labores gloriam gignunt; molestiæ coronam conciliant: « Per multas tribulationes oportet vos intrare in regnum cælorum. » Dico ego quoque, et tribulationes istas regnum cælorum et beatitudo excipit, iniquitatis autem labores gehennæ labor et horror et ignis inextinguibilis manet.

Similiter et theologus Nilus loquitur: « Philosophiæ quidem operam dederunt Græcorum et Judæorum non pauci, veram autem sapientiam æmulati sunt soli Christi discipuli, quoniam soli veram sapientiam habuerunt magistram. Priores enim quasi in scena fabulem agentes, aliena seipsum exornarunt larva, nomine inani induti, vera philosophia carentes; trito quidem pallio et barba et baculo philosophum ostentantes, et corpus colentes et cupiditatibus ut dominabus famulantes, ventris exsistere servi, et comites ventris voluptates velut opus naturæ admiserunt, splendidas mensas gulosorum carnum instar invadentes, nescientes imprimis liberum esse debere philosophum, multoque magis illi fugiendum ne serviat passionibus, quam ne sit argento veniale mancipium et vernarum verna; hominum enim servum esse nihil forte nocuit ei qui recte vixit, cupiditatibus autem ut dominis uti et servire voluptatibus pudorem attulit et risum multum. Sunt ergo apud eos prorsus in agendo negligentes, at rationalem philosophiam, ut videntur, suscipientes, de

Variæ lectiones et notæ.

⁵³ δ. γ. μ. B. ⁵⁴ II Tim. II, 5? ⁵⁵ Act. XIV, 22. ⁵⁶ ἡμᾶς cod. ⁵⁷ Νεῖλου, liber asceticus (Bibl. Maxima VII, 113b). ⁵⁸ ἀποδεχόμενοι, ὀργῆς; ὑπῆφῃ καὶ πρὸς δόξαν ἐπισημένου ταῖς cod. ⁵⁹ οἰκότριβου cod. ⁶⁰ τῶν βεβιωκότων cod.

sublimibus sermonem habentes et eorum quæ demonstrari non possunt interpretes, magnitudinis cæli et solis mensuras et astrorum vim scire se jactantes, aliquandoque etiam de sacris disserere aggredientes ubi et veritas inaccessa et conjectura periculosa, vita autem in cæno volutantibus se porcis ignominiosiores. Si quando quidam ad agendum se convertebant, istis pejores fiebant, pro fama et laudibus molestias tolerantibus; nullius enim rei gratia nisi ostentationis et cupiditatis gloriæ plerique operam dabant miseri; mercedem parvam et vilem pro tali sibi conciliantes miseria; etenim prorsus siluisse, juxta Pythagoricum institutum, et granine vesci, cilicinis vilibusque et detritis panniculis tegi et in dolio inclusum habitasse, et pro tolerata vita nullam post mortem exspectare mercedem, et vita ista definire virtutis præmia, ultra omnem amentiam est. Judæorum autem quicumque istam amplexi sunt vitam, sunt quidam Jonadab posteri; omnesque similiter vivere volentes excipiendo ad suum traducunt institutum; qui in tabernaculis semper habitant, vinoque et omnibus rebus quæ ad mollietatem spectant abstinentes et victus parcam rationem habentes et moderatas corporis necessitates; et valde sane curantes moralem habitum, in contemplatione plerumque perseverant; hinc enimvero Essæi vocantur, istud ostendente nomine; et prorsus est illis undequaque rectus philosophiæ finis, factis nequaquam professioni repugnantibus. At quæ his molestiarum utilitas et laboriosi certaminis, qui certaminis designatorem et instructorem Christum occiderunt? Etenim istis similiter laborum merces periit, qui præmiorum certaminis abnegaverunt dispensatorem; et a vera vita ideoque a philosophia exerrant. Philosophia enim est morum correctio cum opinione veræ de illo qui est cognitionis; hac vero destituti sunt simul et Judæi et Græci, qui sapientiam quæ e cælo descenderat aversati sunt, et sine Christo sapientes esse tentaverunt, qui solus opere et verbo demonstravit philosophiam. Illic enim primus et solus vitæ viam aperuit; hujus regimen demonstrans purum, et sublimiorem semper corporis cupiditatibus attollens animam, ultimo autem et ipsam despiciens, quando a se dispensanda salus hominum mortem postulabat, hinc docens oportere philosophum recte eligentem repudiare quidem quæcumque in vita jucunda sunt, laboribus autem et affectibus prævalere fortiter, corpus despicientem, et ne animam quidem habere in pretio, sed et ipsam alacri animo profundere, cum ad ostendendam virtutem illam deponere oportet. Et hanc acceptam apostoli ejus et discipuli vere vitæ normam imitati sunt. Simul ac enim vocati sunt, renuntiantes quidem vitæ, et negligentes patriam, et genus, et facultates, ad duram et laboriosam vitam transierunt, per omnes incedentes molestias

A δὲ φιλοσοφίαν, ὡς δοκοῦσιν, ἐπανηρημένοι, μετεωρολόσσαι τινὲς ὄντες καὶ τῶν ἀναποδείκτων ἐξηγηταί, μέγεθος οὐρανοῦ καὶ ἡλίου μέτρα καὶ ἀστέρων ἐνέργειαν εἰδέναι κατεπαγγελλόμενοι, ἔστι δ' ἔτε καὶ θεολογεῖν μὲν ἐπιχειροῦντες, ὅπου καὶ ἡ ἀλήθεια ἀνέφικτος καὶ ὁ σοχασμὸς ἐπικίνδυνος, ζῶντες δὲ τῶν ἐν βορβόρῳ κυλινδουμένων χοίρων ἀτιμότεροι. Εἰ δὲ καὶ τινες ἐγένοντο πρακτικοί, τούτων ἐγένοντο χεῖρους, δόξαις τε καὶ ἐπαίνοις τοῦς (68^a) πόνους πεπραγότες· οὐδενὸς γὰρ ἑτέρου χάριν ἢ ἐπιδείξεως καὶ φιλοδοξίας ἐπιτήδευον οἱ θελαιοὶ τὰ πολλὰ· μισθὸν εὐτελεῖ καὶ 255 εὐωνοῦ τῆς τοιαύτης καταλλαττόμενοι ταλαιπωρίας· τὸ γὰρ σιωπῆσαι διὰ παντὸς κατὰ τὴν Πυθαγορικὴν νομοθεσίαν καὶ χόρτῳ τρέφεσθαι, τριχίνοις βρακίοις σκεπάζεσθαι καὶ ἐν πίθῳ κατακεκλεισθαι καὶ διαβιώναι μηδεμίαν ἀμοιβὴν μετὰ θάνατον προσδοκῶν, πάσης ἀνοίας ἐστὶν ἐπέκεινα, τῷ βίῳ τούτῳ συγκαταλύειν τῆς ἀρετῆς τὰ ἐπαθλα. — (10) Ἰουδαῖοι δὲ ὅσοι τοῦτον ἐτίμησαν τὸν βίον, εἰσὶ μὲν τοῦ Ἰωνὰδὰδ ἀπόγονοι· πάντας δὲ τοὺς ὡσαύτως βιοῦν ἐθέλοντας προέμεν εἰς τὴν αὐτὴν ἐνάγουσαν πολιτείαν, ὁτινες ἐν σκηναῖς κατοικοῦσι διαπαντὸς, οἴνου τε καὶ τῶν πρὸς ¹ τὸ ἀβροδύειον πάντων ἀπεχόμενοι καὶ δαιταν ἔχοντες εὐτελεῖ καὶ τὴν χρεῖαν συμμετρημένην τοῦ σώματος· καὶ σφόδρα μὲν οὖν ἐπιμελοῦντες τῆς ἡθικῆς ἕξεως, θεωρεῖ δὲ τὰ πολλὰ προσμένουσιν· ἔνθεν γὰρ καὶ Ἑσσαῖοι καλοῦνται, τοῦτο δηλοῦντες τοῦ ὄνοματος, καὶ ἀπλῶς ἐστὶν αὐτοῖς πάντοθεν κατορθούμενος ὁ τῆς φιλοσοφίας σκοπὸς, οὐδαμῶς τῶν πραγμάτων διαμαχομένων τῷ ἐπαγγέλματι. Ἄλλὰ τί τῶν ἀγῶνων ὄφελος αὐτοῖς καὶ τῆς ἐπιπόνου ἀθλήσεως τὸν ἀγωνοθέτην Χριστὸν ἀνηρηκῶσι ²; καὶ τούτων γὰρ ὁμοίως ὁ τῶν πόνων οἰχεται μισθὸς, ἀρνησαμένων τὸν τῶν ἐπάθλων διανομία· καὶ τῆς ἀληθοῦς ζωῆς καὶ φιλοσοφίας ἀπεσφάλησαν ³. (11) Φιλοσοφία γάρ· ἐστὶν ἡθῶν κατόρθωσις μετὰ δόξης τῆς περὶ τοῦ ὄντος γνώσεως ἀληθοῦς· ταύτης δὲ ἀπεσφάλησαν ἄμφω καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες, τὴν ἀπ' οὐρανοῦ παραγενημένην σοφίαν παραιτησάμενοι καὶ χωρὶς Χριστοῦ φιλοσοφεῖν ἐπιχειρήσαντες, τοῦ μόνου παραδείξαντος ἔργῳ καὶ λόγῳ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν. Οὗτος γὰρ πρῶτος καὶ μόνος ⁴ ἔτεμε τῷ βίῳ, τὴν ταύτης πολιτείαν ἐπιδειξάμενος καθαρὰν, ἀνωτέραν ἀεὶ φέρων τὴν ψυχὴν τῶν παθῶν τοῦ σώματος· ἔσχαιον δὲ καὶ αὐτῆς καταφρονήσας ⁵, ὅτε ἡ ἀπ' αὐτοῦ οικονομουμένη σωτηρία τῶν ἀνθρώπων ἀπέτρε θάνατον, διδόντων δὲ τούτου, ὅτι δεῖ τὸν φιλόσοφον ὀρθῶς προαιρούμενον ἀρνήσασθαι μὲν τὰ ἡδέα πάντα τοῦ βίου, πόνων δὲ καὶ παθῶν εὐ μάλα ἐπικρατεῖν, καταφρονούντα τοῦ σώματος, ἔχειν δὲ μηδὲ τὴν ψυχὴν τιμίαν, ἀλλὰ καὶ ταύτην προθύμως προσέσθαι, ὅταν δι' ἀρετῆς ἀποδείξιν ἀποθέσθαι 256 δέοι. Καὶ ταύτην παραλαβόντες οἱ ἀπόστολοι αὐτοῦ καὶ μαθηταὶ γενήσῳ τὴν διαγωγὴν ἐμιμήσαντο· ὅμα γὰρ τῷ κληθῆναι ἀποταξάμενοι μὲν τῷ βίῳ καὶ ὑπεριδόντες πατριδῶς ⁶

Variæ lectiones et notæ

¹ τὴν πρὸς cod. ² ἀπρηνημένους? ³ ἀποσφάλισεν cod. ⁴ ὁδόν? ⁵ τῆς ζωῆς vel ψυχῆς? ⁶ πατριδα cod.

καὶ γένους καὶ ὑπάρξεως πρὸς τὸν σκληρὸν καὶ ἄπιπον εὐθὺς μετετάξαντο βίον, διὰ πάντων χωρήσαντες τῶν δυσχερῶν καὶ θαλιμμένων, διωκόμενοι, κακουχούμενοι, ὑστερούμενοι, ἐλαυνόμενοι, γυμνητιύοντες, ὀδριζόμενοι, ἐμπυόμενοι, αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων ἐνδεεῖς ὑστερον δὲ καὶ θανάτου κατεφρόνησαν καλῶς διὰ πάντων μιμησάμενοι τὸν διδάσκαλον, τῷ βίῳ καταλιπόντες πολιτείας ἀρίστης εἰκόνα. Ἄλλὰ ἐπειδὴ γράφειν ἀπὸ (68b) τῆς εἰκόνης ταύτης πάντες Χριστιανοὶ τὸν ἑαυτῶν βίον ὀφείλουται, ἢ οὐκ ἠβουλήθησαν, ἢ ἠτόνησαν πρὸς τὴν μίμησιν ὀλίγοι δὲ τινες ἠδυνήθησαν τὰς κοσμικὰς ὑπερκύψαι ταραχὰς καὶ φυγεῖν τὴν ἐν ταῖς πόλεσι ζῆλῆν καὶ τὴν τοῦ ματαίου βίου φροντίδα τε καὶ προσθήκην καὶ οὕτως ἔξω γενόμενοι τῶν κοσμικῶν θορύβων, τὸν μοναδικὸν ἄσπασάμενοι βίον, ἐκμαγεῖον τῆς ἀποστολικῆς ἀρετῆς ἐποιήσαντο, τοῦ μὲν κακτῆσθαι τὴν ἀκτμοσύνην προκρίναντες διὰ τὸ ἀπερίσπαστον, τροφῆς δὲ κεκαρυκευμένης τὴν ἐγχεδασμένην προτιμήσαντες, διὰ τὰς τῶν παθῶν ἐπαναστάσεις τῇ παρατυχούσῃ τροφῇ τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος ἐκπληροῦντες, ἐνδυμάτων τε μαλακῶν καὶ τῆς χρεῖας ἔξω, ὡς ἀνθρωπίνης χλιδῆς ἐπίνοιαν ἀλογήσαντες ὅς, λιτῆ καὶ ἀπεριέργῃ στολῇ δὲ τὴν τοῦ σώματος ἀνάγκην ἐχρήσαντο. (12) Καὶ γὰρ ὁ Κύριος τῷ πλουσίῳ τὴν τελειοτάτην τοῦ κατὰ Θεὸν ἀκροτάτου βίου τούτου σαφέστατα ὑποτιθέμενος ἔειπεν ἰσχυρῶς ἡ ἀνάγκη καὶ διαδοῦναι πτωχοῖς, καὶ οὕτως ἀμερίμνως καὶ ἀπερισπάτως ἀκολουθεῖν τὸν σταυρὸν ἄραντα προσέταξε, καὶ τὸν αὐτοῦ μὴ ποιοῦντα ἀνάξιον ἑαυτοῦ ἔκρινεν ἔειπεν ὅστις γὰρ, φησὶν, οὐκ ἀφήσει πατέρα ἢ μητέρα, ἢ ἀδελφοὺς ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς ἔνεκεν τοῦ ὀνόματός μου καὶ ἀρεῖ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήσει μοι, οὐκ ἔστι μοι ἀξίος. Τοιγαροῦν οὐκ ἔστιν ἄλλως τῆς ἀξίας ταύτης καὶ τῆς τελειότητος ἐπιτυχεῖν εἰ μὴ καθ' ὃν τρόπον ὁ ὑπερτελής καὶ προτελείος εἰδίδαξε 257 Κύριος. Θαυμαστόν τοιγαροῦν ἡμῖν καὶ σφόδρα τιμητέον, τοὺς ἀπαρησαμένους πᾶσαν πρόσκαιρον ἡδονὴν τε καὶ προσπάθειαν κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου καὶ πρὸς τὴν μοναδικὴν πολιτείαν μεταχωρήσαντας καὶ πᾶσαν τὴν γῆν πληρώσαντας — καὶ γὰρ μεμίστωται τούτων Ἀγυπτος, καὶ Λιβύη, καὶ Αἰθιοπία, καὶ Ἰνδία, Μαυριτανία τε καὶ αἱ Θηβαῖδες τούτων Συρία πλη-

(13) Καὶ δὴ Γρηγόριος ὁ πάνσοφος καὶ τῆς Θεολογίας ἐκωνυμίας ἄσπεμνύων αὐτὸς λέγει ἔειπεν ὅτι φάλλοντες, οἱ δοξάζοντες, οἱ μελετῶντες τὸν ὄνομα Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτὸς, οἱ τὰς ὑψώσεις τοῦ

et afflictiones, insectati, male vexati, destituti, agitati, denudati, contumeliis affecti, consputi, ipsis rebus necessariis indigentes; tandem mortem ipsam contempserunt recte per omnia imitantes Magistrum, vita sua relinquentes optimæ vivendi rationis imaginem. Sed postea quam Christiani omnes, qui vitam suam ad exemplum hoc delineare debebant, vel noluerunt vel defecerunt imitantes, quidam autem pauci mundanas sollicitudines valuerunt despicerere, et urbium fugere turbinem et insanæ vitæ curam et affectionem; itaque a mundanis exempti tumultibus, et solitariam amplectentes vitam, formam expresserunt apostolicæ virtutis, possidere inopiam anteponentes ob animi libertatem, esse exquisitæ conditæ extempore et sine arte paratam præferentes, ob cupiditatum rebelliones obvio cibo corporis necessitati satisfaciens; vestitus molles et extra necessitatem ut hominum luxus inventionem aspernantes, vili et sine arte elaborata veste, ob corporis necessitatem, utebantur. Etenim Dominus diviti summa vitæ hujus secundum Deum perfectione præposita, et ut venderet substantiam et daret pauperibus, et ita sine cura et libera mente serviret crucem tollens, mandavit, et non sic facientem seipso indignum judicavit: Quicumque enim non reliquerit patrem, aut matrem, aut fratres, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, et non acceperit crucem suam et secutus me fuerit, non est me dignus. Ideo non aliter meritum hoc et perfectionem assequi fas est nisi juxta modum quem summe et ante sæcula perfectus edocuit Dominus. Mirandi nobis ergo et valde honorandi sunt qui abnegantes omnem temporariam jucunditatem et terrestrem affectum, juxta præceptum Domini ad solitariam vitam accesserunt et universam terram impleverunt: his enim impleta est Ægyptus et Liliba, Æthiopia et India, Mauritaniaque et Thebais; Syria et Cilicia et Galatia, Pontus et Armenia; Mesopotamia et Persis; Palæstina et Arabia et Cyprus, Asiaque et Cyclades insulæ et Græcia tota, imo etiam Roma et Hispania et Gallia usque ad terminos terræ donatæ sunt monasteriis et asceteriis, et universa terra resonat et sanctificatur eorum choris et psalmodiis.

Et Gregorius quidem omni sapientia præditus, Theologi nomen magnificans, ipse dicit: Qui psallunt, qui glorificant, qui meditantur legem Domini die ac nocte, qui exaltationes Dei ferunt

Variae lectiones et notæ.

66. νομαδικὸν cod. ut infra. 67. ἀσπασάσθαι cod. 68. ἀτροφῆς Scholion. 69. ἀναλογήσαντες cod. 70. ἐντολήν? 71. Matth. xix, 21. 72. Matth. x, 21. 73. Matth. xix, 29; x, 38. 74. Γαλλία cod. 75. Τοῦ Θεολόγου, orat. XII, 1, 91. A—D. 76. τῆς θεολογίας ἐπώνυμος ἀπ. αὐτοῦ; cod.

— idcirco dicit Deus : Pro eo quod obediunt filii Jonadab, filii Rechab, præcepto patris sui, et fecerunt omnia quæ præcepit eis, non deficiet vir e filiis Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus terræ.)

Ab istis ergo justis originem ducentes, hi Essæi majore etiam digni admiratione, adauxerunt et amplificaverunt atque altius proxeferunt omnino mirandam et amantiam paupertatem, piamque et quasi divinam vivendi austeritatem atque summam sanctimoniam, ut ex Josepho, vitam illorum narrante, clare audire fas est : Essæi, inquit, genere Judæi sunt. Invicem se diligentes, et cæteris religiosiores, voluptatem ut vitium aversantur, temperantiam vero et continentiam, et adversus cupiditates fortitudinem, virtutem reputant. Nuptiæ quidem ab illis negliguntur, sed aliorum filios, ætate parvos adhuc, excipientes et docentes, ut consanguineos educunt et ipsorum moribus informant. Legitimas autem et temperantes nuptias, et ab illis successum ionem, probant, sed illegitimos et Deo invisos concubitus et lascivias omnino aversantur et rejiciunt. Spernuntur apud illos divitiæ et multarum rerum possessio; paupertatem autem amplectuntur, quia nihil supervacaneum habet, et fortis est. Et ante quidem quam sol oriatur, nihil otiosum loquuntur, sed preces et psalmodiarum cantationes Deo a media nocte usque ad lucem offerunt cum reverentia et gravitate. Deinde ad eam quam unusquisque eorum exerceat artem a præsede mittitur, et cum usque ad sex horas acriter laboraverint, intenti et de Deo conversantes, ita in cœnaculo conveniunt cum reverentia et silentio magno. Pistor ordine panes proponit, et cujus vas unum unius cibi unicuique affert; benedicit autem cibo, qui mundus et purus est, sacerdos; nefas enim reputant aliquid gustare nisi præcedat oratio; et rursus post prandium sacerdos orat; nam, uno verbo, et initio et fine alicujus rei Deum collaudant semper. Et rursus in opere usque ad vesperam perdurantes, assueti silentio et gravi habitu ad preces iterum in eundem locum ingrediuntur, et ut brevissimum et levissimum somnum capiant, cujus causa est perpetua eorum sobrietas, certusque apud eos modus cibi et potus simplicium, vilium, parcorumque.

Α ἡμῶν²⁷, τοῦ φυλάξαι ταῦτα πάντα — διδ²⁸ φησιν ὁ Θεός· ἡ Ἐπιδή ἤκουσαν οἱ υἱοὶ Ἰωναδάβ, υἱοῦ Ῥηχάβ, τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ποιεῖν ὅσα ἐνετείλατο αὐτοῖς, οὐ μὴ ἐκλείπῃ ἀνὴρ τῶν υἱῶν²⁹ Ῥηχάβ παρεστηκώς κατὰ πρόσωπόν μου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς γῆς.)

³⁰ (3) Ἐκ τῶν δικαίων οὖν τούτων καταχθόντες; (οἱ Ἑσσαῖοι) οὗτοι (καὶ θαυμάσιοι μᾶλλον ἐπηύξησαν καὶ προσέθεσαν τε καὶ) ἐπέτειναν τὴν³¹ (τε πανόγαστον καὶ) πανάρεστον ἀκτημοσύνην καὶ τὴν θεοφιλή καὶ θεοπρέπη σκληραγωγίαν καὶ ἀνυπέροβλητον ἀγρωσύνην, ὡς ἔστιν ἀκούσαι τὰ περὶ αὐτῶν ἐναργῶς ὧδε·³² (4) Ἑσσαῖοι (ὡς φησιν Ἰώσηπος;³³) Ἰουδαῖοι μὲν εἰσι τὸ γένος, φιλόκληλοι δὲ καὶ τῶν ἄλλων εὐλαβεῖς πλῆον· οἱ τὴν μὲν ἡδονὴν³⁴ ὡς κακίαν ἀποστρέφονται, τὴν δὲ σωφροσύνην καὶ³⁵ ἐγκράτειαν καὶ τὸ **245** μὴ τοῖς πάθεσιν ὑποκίπτειν, ἀρετὴν ὑπολαμβάνουσιν. Καὶ γάμος μὲν³⁶ παρ' αὐτοῖς ὑπερορᾶται, τοὺς δὲ ἄλλοτριους παῖδας νέους εἶτι³⁷ προσλαμβάνουσιν³⁸ ὡς³⁹ συγγενεῖς· ἡ γοῦνται καὶ τοῖς ἡθεσιν ἐαυτῶν ἐντυποῦσιν⁴⁰. Καὶ τὸν μὲν⁴¹ ἐννομον καὶ σώφρονα γάμον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ διαδοχὴν⁴² ἀποδέχονται, τὰς δὲ παρανόμους καὶ θεοστυγεῖς μίξει; καὶ ἀτελείας τέλειον ἀποστρέφονται καὶ ἀποβάλλονται. Καταφρονεῖται δὲ⁴³ καὶ παρ' αὐτοῖς πλοῦτος καὶ πολυκτησία, καὶ τὴν ἀκτημοσύνην ὡς ἀπίριστον καὶ ἐνάρετον ἀσπάζονται. — Καὶ πρὶν⁴⁴ μὲν ἀνίσχειν τὸν ἥλιον οὐδὲν ἀργὸν φθέγγονται, προσευχὰς δὲ καὶ ψαλμῶδεις πρὸς τὸν Θεὸν ἐκ μέσης νυκτὸς μέχρις αὐγῆς ἀναφέρουσιν μετ' εὐλαβείας καὶ σεμνότητος· καὶ οὕτως⁴⁵ πρὸς τὴν ἔχει ἕκαστος τέχνην ὑπὸ τοῦ προεστῶτος ἀποστέλλεται· καὶ μέχρις⁴⁶ ὥρας ἐργασάμενοι συντόνωσ, μετὰ νήψεως καὶ θεολογίας, οὕτως ἐπὶ τὸ δειπνητήριον συναθροίζονται· μετὰ εὐλαβείας καὶ ἡσυχίας πολλῆς. Καὶ ὁ μὲν σιτοποιῖ; ἐν τάξει παραίτησιν ἄρτους, ὁ δὲ μάγειρος ἐν ἀγγεῖον ἐξ ἐνὸς ἰδέσματος⁴⁷ πάντοτε προσάγει· προκατεῦχεται δὲ τῆς τροφῆς ἀγνῆς οὐσης καὶ καθαρᾶς ὁ ἱερεὺς⁴⁸· ἀθέμιτον γὰρ πρὸς τῆς εὐχῆς ἡγοῦνται γεύσασθαι τι. Καὶ πάλιν ἀριστησάντων ὁ ἱερεὺς ἐπέχεται καὶ ἀπλῶς ἀρχόμενος τε καὶ παυόμενος γεραίρουσι τὸν Θεὸν ἀδιαλείπτως. Καὶ αὖτις ἐπ' ἔργα μέχρις ἑσπέρας διακαρτερήσαντες, μετὰ τῆς συνήθους σιωπῆς καὶ (65⁴⁹) σεμνοπρεπτοῦς καταστάσεως, ἐπὶ τὰς εὐχὰς πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἰσέρχονται, καὶ τοὺς βραχυτάτους

Variæ lectiones et notæ.

²⁷ ἡμῶν πρὸς; τὸ μὴ πισίη, κ. τ. λ. Jer. ²⁸ Διὰ τοῦτο οὕτως εἶπε Κύριος Jer. ²⁹ Ἰωναδάβ υἱοῦ Jer. ³⁰ Cod. 348, 15-18 ἀπὸ γὰρ Ἰωναδάβ υἱοῦ Ῥηχάβ καταγόμενοι οὗτοι. ³¹ τὴν πανάρεστον ἀκτ. καὶ δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην καὶ σκληραγωγίαν ἐπ. καθὼς φησὶ καὶ Ἰώσηπος περὶ αὐτῶν ὅτι Cod. ³² Cod. 348, 17-550, 31. ³³ Jos. B. J. 2. VIII, 2. Ἑσσηνοὶ μὲν γ. ὄντες οὐμ. εὐλ. ³⁴ Οὗτοι τὰ; μὲν ἡδονὰς Jos. ³⁵ σ. καὶ οὐμ. Jos. ³⁶ Καὶ γάμου μὲν ὑπερορᾶται παρ' ἁ. Jos. ³⁷ νέους ἐπέει cod. ³⁸ π. ἐκλαμβάνοντες ἀπαλοὺς εἶτι πρὸς τὰ μαθήματα σ. Jos. ³⁹ τοῖς, add. Jos. ⁴⁰ ἀγειν, εἰς cod. ⁴¹ ἐπιπ. cod. ⁴² Τὸν μὲν γ. J. s. ⁴³ δ. οὐκ ἀναιροῦντες; τὰς δὲ τῶν γ. σσ. φυλασσόμενοι Jos. ⁴⁴ Καταφρονεῖται δὲ πλοῦτος, καὶ θαυμάσιον παρ' αὐτοῖς τὸ κοινωτικόν, κ. τ. λ. Jos. 3. ⁴⁵ Πρὶν γὰρ ἀνασχεῖν τὸν ἥ. ὁ φ. τῶν βεδήλων, πατέριους δὲ τινὰς εἰς αὐτὸν εὐχὰς ὡσπερ ἰκετεύοντας ἀνατεῖλαι Jos. 5. ⁴⁶ Μετὰ ταῦτα π. ἁ; ἕκαστος τέχνας ὑπὸ τῶν ἐπιμελητῶν διατίθεται Jos. ⁴⁷ ε' Jos. ⁴⁸ σ. ἐπειτα πάλιν εἰς ἐν ἀθροίζονται χωρίον — καθαρὸν καθάπερ εἰς ἁγίον τι τέμενος παρχίνονται τὸ δ. Jos. Καὶ οὕτω — π. λ. λ. Jos. Slav. ⁴⁹ εἰδ. ἕκαστος παραίτησιν Jos. ⁵⁰ ὁ. τῆς τρ. καὶ γ. τινὰ πρὶν τῆς ἐ. ἀθ. Ἀριστοποιησάμενος δὲ ἐπ. π. ἀρχ. Jos.

σκους και κουφοτάτους, οὐπερ ¹³ ἐστιν αἰτιον ἢ A
 διηνεκῆς νῆψις και τὸ μετρεῖσθαι. **245** παρ' αὐ-
 τοῖς τροφῆν και πόσιν ¹⁴, λιτήν και ἀπερίεργον και
 σπανίζουσαν. — Οὐδεὶς γὰρ παρ' αὐτοῖς κόρος και
 χορτασία κοιλίας, ἀλλ' ἐνδεία πολλῆ και ὀλιγοδεία.
 Τὸν δὲ προσερχόμενον ¹⁵ ζηλώσαι ¹⁶ τὸν βίον οὐκ
 εὐθὺς ἀδοκιμάστως και ἀγυμνάστως παραδέχονται,
 ἀλλ' ¹⁷ ἐν αὐτὸν ἔξω μένοντι, τὴν αὐτὴν ὑποτίθενται
 δεῖταν και κατάστασιν, ἀξινάριόν τε ¹⁸ και ¹⁹ πε-
 ριζώμα ²⁰ δόντες και πενιχρὸν ἱμάτιον, γυμνάζουσιν
 ἐπ' ἔργοις ἀρίστοις και λόγοις. Ἐἴτα μετὰ τὴν τῆς
 καρτερίας ἐπίδειξιν, δυσὶν ἄλλοις ἔτεσι τὸ ἦθος και
 τὸ ἐν πᾶσι ὑπήκοον δοκιμάζεται ²¹, και φανεῖς
 ἔξιοι ²² και δόκιμοι, οὕτως εἰς τὸν ἱερὸν ὄμιλον ἐγ-
 χρίνεται, και πρὸ γε πάντων ²³ ὄρκους φρικώδεις B
 και ἀπαιτούσιν, πρῶτος ²⁴ μὲν εὐσεβεῖν ²⁵ και θερα-
 πεύειν ἐξ ὅλης ψυχῆς ²⁶, καθαρὰς καρδίας και σώμα-
 τος τὸ θεῖον, ἔπειτα δὲ και πρὸς ἀνθρώπου δικαία
 φυλάττειν ἅπαντα και ἀπροσωπόληπτον, μήτε κατὰ
 γνῶμην βλάψειν ²⁷ τινὰ μήτε μὴν συγκοινωνεῖν
 ἄδικοις, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν τοῦ δικαίου φροντίζειν
 — και βιάζεσθαι ²⁸ πάντοτε — και τὸν ἐνήδονον και
 περιττὸν και ὑγρὸν ἀποστρέφασθαι βίον μέχρι θανάτου.
 Πρὸς δὲ τοῦτοις ὀμνύουσι πάλιν μηδὲν μηδὲν ²⁹ τὸ
 παράπαν μεταδοῦναι τῶν δογμάτων και (τὰ) τῶν
 ἔργοις τούτων ἐπιτηδευμάτων ἢ ὡς αὐτὸς ³⁰
 ἀκριβῶς παρέλαθεν, ἀπέχεσθαι δὲ πάσης ἐναντίας
 δόξης και λατρείας και ταύτη μόνῃ προσανέχειν
 τῇ θεῷ μέχρις αἵματος θρησκείᾳ και καταστάσει.

³¹ (5) Τοσαύτη δὲ ἐστὶν ἡ περὶ τὴν διαίταν λιτότης C
 και ὀλιγότητος τῶν θαυμαστῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, ὡς
 ὅλη τῇ ἔβδομάδι μὴ δεῖσθαι κενώσεως, ἐξ ἧς ἀσκή-
 σεως τοσαύτης ³² πεποίηται σφοδρᾶν ³³ τὴν καρτε-
 ρίαν, ὥστε και πῶς φαγεῖν ὀλίγα, και μόνον ³⁴
 ἀρκεῖσθαι **246** πολλᾶκι, κἀντεῦθεν εἰκότως ἐν
 οὐτοῖς πολλοὺς ³⁵ τὰ μέλλοντα προγινώσκειν ἐκ
 θείας ἐπινοίας και χάριτος και ἀκαταπαύστου με-
 λέτης ³⁶ προφητῶν και [λοιπῶν] ἱερῶν λογίων και
 προσευχῆς ἐμπαιδοτριβομένους ³⁷.

³⁸ (6) Ταύτην οὖν ³⁹ Ἰωσήφοσ ἀκριβῶς ἀσκήσας τὴν
 φιλοσοφίαν ἐπὶ μεῖζόν τι προκόπτειν ⁴⁰ ἔσπευσεν.
 Ἀκούσας γάρ τινα διαφερόντως ἀσκοῦντα κατὰ τὴν
 ἔρημον Ἀβδᾶν ὀνομαζόμενον ⁴¹, — ἐσθῆτι μὲν ἀπὸ
 δένδρων ἀποκαλυπτόμενον, τροφῇ δὲ ⁴² αὐτομάτως

Nulla enim apud eos ventris saturatio, sed frequens
 inedia et frugalitas. Si quis autem ad vitam illorum
 imitandam sese offerat, non statim inexpertum et
 inexercitatum suscipiunt, sed annum integrum
 foris exspectanti idem proponunt vivendi institutum
 et regimen, dolabellaque et lumbari et paupercula
 veste datis, in optimis operibus et sermonibus il-
 lum exercent. Deinde postquam patientiam suam
 demonstraverit, duobus annis praeferea et mores
 ejus et in omni re obedientia probantur, et si di-
 gnus et probus visus sit, tunc sacro caetui adjun-
 gitur, et coram omnibus quidem horrenda jura-
 menta profert, primo se Deum veneraturum, et illi
 ex tota anima, pura cum mente et mundo cor-
 pore, serviturum, deinde etiam erga homines quæ
 sunt justa servaturum, absque ullo personarum
 respectu, neque cuiquam ex consulto noxæ futu-
 rum, neque cum injustis communicaturum, sed
 pro viribus justitiæ consulturum, atque omnimodis
 conatibus vitam cum voluptate conjunctam et
 redundantem, mollemque usque ad mortem vitatu-
 rum. Insuper jurat iterum se nemini doctrinæ
 hujus harumque sacrarum institutionum quidquam
 revelaturum, nisi quemadmodum ipse apprime
 acceperit: verum abstenturum ab omni contraria
 opinione et alieno cultu, atque huic unicæ adhæ-
 surum divinæ religioni et institutis usque ad san-
 guinem.

Aleo vero tenui, et frugali cibo utuntur admi-
 randi isti viri, ut tota hebdomada ventrem levare
 illis non sit opus. Eo porro temperantiæ veniunt per
 hanc exercitationem, ut plerumque paucis herbis
 contenti sint. Ex quo fit, opinor, ut multi ex eis
 futura prænoscant divino afflatu et gratia, assiduo
 prophetarum et cæterorum sacrorum scriptorum
 studio, atque oratione edocti.

Cum hanc igitur Josephus philosophiam coluisset
 summo cum studio, ad aliquid majus procedere
 affectavit. Audiens enim quod in deserto quidam
 Abbas nomine diverso se exerceret modo, ab ar-
 boribus vestem sumens, alimentisque ultro a terra

Varie lectiones et notæ.

¹³ Ὅπερ cod. Θεὸν ὡς χορηγὸν τῆς τροφῆς ἔπειτα — πάλιν ἐπ' ἑ. μ. θεῖλης τρέπονται —
 οὐδὲ κραυγὴ ποτε τὸν οἶκον οὐδὲ θόρυβοις μολύνει — και τοῖς ἔξωθεν ὡς μυστηρίον τι φρικτὸν ἢ
 τῶν ἐνθον σιωπῆ καταφαίνεται. Τούτου δὲ ἄ. Jos. ¹⁴ ποτὸν μέχρι κόρου Jos. ¹⁵ Τῶ δὲ προσερχομένῳ
 cod. ¹⁶ Τῶ δὲ ζηλοῦντι τὴν ἀρετὴν αὐτῶν οὐκ εὐθὺς ἢ πάροδος, ἀλλ' Jos. ¹⁷ ἐπ. add. Jos. ¹⁸ δ. ἀξ.
 Jos. ¹⁹ Τὸ προειρημένον add. Jos. ²⁰ π. και λευκὴν ἐσθῆτα δόντες — παραλαμβάνεται δὲ εἰς τὰς συμβι-
 σεῖς οὐδέπω μ. γὰρ τὴν Jos. ²¹ ἢ. δοκ. Jos. ²² ἀξ. οὕτως εἰς τὸν ὄμ. Jos. ²³ Πρὶν δὲ τῆς κοινῆς ἀφασίας
 τροφῆς δ. αὐτοῖς ἄμνησι φ. Jos. ²⁴ ἀπαιτοῦντι πρῶτον cod. ²⁵ εὐσεβῆσειν τὸ θεῖον, ἐπ. τὰ π. ἀ. δ. φυλά-
 ξειν και μ. κ. γ. β. τ. μ. ἐξ ἐπιτάγματος, μισήσειν δὲ ἀεὶ τοὺς ἀδίκους και συναγωνισθῆαι τοῖς δικαίοις
 Jos. ²⁶ ψυχῆς και cod. ²⁷ βλάψαι cod. ²⁸ Καὶ μήτε κρύψειν τι τοὺς αἰρετιστάς μήτε ἑτέροις αὐτῶν τι
 μαρτυρεῖν κἀν μέχρι θανάτου τις βιάζεται πρ. τ. ὄμ. Jos. ²⁹ μηδὲν μετ. τῶν δ. ἑτέρως ἢ ὡς ἀ. μετλ.
 ἀπέχεσθαι δὲ ληστείας και συντηρήσειν ὁμοίως Jos. ³⁰ ὡς αὐτὰς? ³¹ Cod. 350, 21-352, 2. ³² τοσαύτην?
³³ σφοδρῶς? ³⁴ μόνους? — ἀρκούνται cod. Εἰσὶ δὲ ἐν αὐτοῖς οἱ και τὰ μ. πρ. ὑπισχνούνται βίβλους
 ἱερᾶς και διαφόροις ἀγγελίαις και πρ. ἱερ. Jos. 12. ³⁵ πολλοὶ cod. Εἰσὶ δὲ. ³⁶ ἐκ τῆς πολλῆς δὲ ἀσκή-
 σεως και καθαρότητος π. και τὰ μ. προγινώσκουσιν ἐκ θ. ἐπ. και χ. ἀκαταπαύστῳ μελέτῃ cod. ³⁷ προσ-
 ευχῇ ἐμπαιδοτριβομένου Cod. ³⁸ Cod. 351, 3-θ. Jos. vita 2. ³⁹ ὁ add. Cod. ⁴⁰ ἐπὶ μεῖζοντι πρ.
 Cui. εἰς μεγάλην καὶ δόξαν προσκόποντι ἐπίδοσιν Jos. ⁴¹ Βανὸν ὄνομα Jos. ⁴² δ. χρώμας οὖν, τροφῆν δὲ τὴν

dati utens, hujus perfectam vivendi normam æmulatus, profectus est ad illum, et cum tribus annis apud eum sapientiæ studuisset; in civitatem regressus est, et Phariseorum adhærebat justitiæ.

At Philon quidem, ut dictum est, ascetas nostros, ex Hebræis ortos memoravit manifeste in tractatu quem inscripsit *De vita contemplativa*, hos therapeutas et mulieres eorum, habitu et moribus ipsis similes, θεραπευτρίδας nominans: « Et therapeutæ quidem, inquit, vocati sunt, sive quod, medicorum instar, curent animas venientium ad se, illas a malitia libidinum liberantes, sive ob purum et sincerum erga Numen famulatum. » Hanc autem appellationem vel ipse a se inventam scripsit, vel a principio ita nominabantur qui primi tale vivendi genus sectati sunt: « Postea, inquit, cum sapientiæ studere incipient, facultatibus et quæcunque possident derelictis, omnibus vitæ curis valedicentes, et extra muros egredientes, desertis in agris et hortis, aut in montibus commorantur scientes periculosa atque nociva esse iniquitatum consortia: prophetarum æmulantur, coluntque vitam. » Sic in multis terrarum locis versatur genus (oportebat enim et Græcos et Barbaros perfecti boni esse participes). At maxime in Ægypto frequens est, præsertim circa Alexandriam. Ubicunque hujusmodi tribus adest, sacrum videre est habitaculum, quod sanctuarium et monasterium vocant, in quo solitarii degentes, gravis vitæ mysteria perficiunt; ex eis nemo quidquam curat, nec potum, nec cibum, neque aliud quidquam ex rebus quæ ad corporis necessitatem attinent, sed sermones et leges a prophetis sancitos hymnosque et cætera: in scientiam et pietatem ita simul crescunt et perficiuntur. Totum autem intervallum a Matutino ad Vesperam exercitationi datur; sacris enim incumbentes Scripturis, a Patribus traditam excolunt philosophiam. Temperantia quidem, ut fundamento quodam in anima jacto, cæteras virtutes superædificant; nam cibum et potum nullus ex illis sumeret ante solem occasum, quoniam studere sapientiæ luce dignum judicant, tenebris autem corporis indulgere necessitatibus. Quidam etiam per tres dies esca abstinent, quibus majus inest scientiæ desiderium. Aliqui autem tantum oblectantur, tantisque replentur deliciis sapientiæ saginati, copiose et largiter corpori suppeditante ut etiam per duplo majus tempus resistent, vix sexto quoque die degu-

φρομένη χρώμενον, καὶ τὴν ἀκραν ἀσκησιν αὐτοῦ ζηλώσας, πρὸς αὐτὸν ἀφίκετο, καὶ τρεῖς παρ' αὐτῷ φιλοσοφῆσας ἑνιαυτοὺς εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεψε καὶ τῇ τῶν Φαρισαίων ἐπολιτεύετο δικαιοσύνη.

“(7) Ὁ δὲ γε Φίλων, ὡς εἴρηται, περὶ τῶν ἐξ Ἑβραίων ἡμετέρων ἀσκητῶν ἀναφανέντων μένεται σαφῶς: ἐν τῷ λόγῳ, ἐν ᾧ ἐπέγραψε περὶ θεωρητικοῦ βίου, οὗς θεραπευτῆς, καὶ τὰς ὁμοιοσχίμους καὶ ὁμοτρόπους γυναῖκας καὶ θεραπευτρίδας ὠνόμασε. Καὶ θεραπευταὶ μὲν, φησί, κέκληνται: ἢ παρὰ τὸ [τὰς ψυχὰς] τῶν προσόντων αὐτοῖς ἀπὸ κακίας παθῶν, ἰατρῶν δικὴν ἀπαλλάττοντας. ἢ θεραπεύειν, ἢ τῆς περὶ τὸ θεῖον καθαρὰς καὶ εἰλικρινοῦς θεραπείας ἕνεκα. Ταύτην γοῦν τὴν προσηγορίαν εἶπε αὐτὸς (85^b) ἐξευρῶν ἐγράψεν, εἶτε κατ' ἀρχὰς οἱ πρῶτοι τῶν οὕτω βιούτων ἐκαλοῦντο. ἢ Εἶτα, φησί, ἀρχόμενοι φιλοσοφεῖν ἐξίστανται τῶν προσηκόντων καὶ τῶν ὑπαρχόντων, ἔπειτα δὲ πάσαις ἀποταξάμενοι ταῖς τοῦ βίου φροντίσι καὶ ἐξω τευχῶν προελθόντες ἐν μοναγείοις καὶ κήποις ἢ ἐν ὄρεσι τὰς διατριβὰς ποιοῦνται, τὰς ἐκ τῶν ἀνεμιῶν ἀναμιξίας ἀλυσιτελεῖς τε καὶ βλαβεράς εἰδότες, τὸν προφητικὸν ζηλοῦσι καὶ ἀσχοῦσι βίον. Οὕτω πολλαχοῦ μὲν τῆς οἰκουμένης ἐστὶ τὸ γένος — εἶδε γὰρ ἀγαθὸν τελείου μετασχεῖν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν βάρβαρον — ἐν Αἰγύπτῳ δὲ πλεονάζει, καὶ μάλιστα περὶ τῶν Ἀλεξάνδρειαν — καὶ ἐν ἐκάστῃ συμμορίᾳ οἰκητῆριον ἐστὶν ἱερὸν, ὃ καλοῦσι σημεῖον καὶ μοναστήριον, ἐν ᾧ μονοῦμενοι, τὰ τοῦ σημεῖου βίου μυστήρια τελοῦνται, μηδεὶς μὴ ἐν κομιζῶν, μὴ πότον, μὴ σίτον, μηδὲ τι τῶν ἄλλων, ὅσα πρὸς τὰς τοῦ σώματος χρεῖας ἀναγκαῖα, ἀλλὰ λόγους καὶ νόμους θεσπισθέντας διὰ προφητῶν καὶ ὕμνων καὶ τᾶλλα εἰς ἐπιστήμην καὶ εὐσέβειαν συναυθούνηται καὶ τελειοῦνται. Τὸ δὲ ἐξ ἑωθινοῦ μέχρις ἑσπέρας διάστημα σύμπαν αὐτοῖς ἐστὶν ἀσκησις: ἐντυγχάνοντες γὰρ τοῖς ἱεροῖς γράμμασι, φιλοσοφοῦσι τὴν πάτριον φιλοσοφίαν. Ἐγκράτειαν δὲ ὡς περὶ τινα θεμέλιον προκαταβαλλόμενοι τῇ ψυχῇ, τὰς ἄλλας ποικιλομοῦσιν ἀρεταῖς στίλον γὰρ ἢ ποτὸν οὐδέ τις ἀν' αὐτῶν προσενέγκωται πρὸ ἡλίου δύσεως, ἐπειδή περ τὸ μὲν φιλοσοφεῖν ἀξίον φωτὸς εἶναι κρίνουσιν, σκότους δὲ τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας. — Ἐνιοὶ δὲ καὶ δι' ἡμερῶν ὑπομιμνήσκονται τροφῆς, οἷς πλείων ὁ κόπος τῆς ἐπιστήμης ἐνίδρυται. Τινὲς δὲ οὕτως ἐνευφραίνονται καὶ τρυφῶσιν ὑπὸ σφίσις ἐσσιώμενοι, πλουσίως καὶ ἀφθόνως τῷ σώματι χυριττοῦ-

Variae lectiones et notæ.

ἀ. φρομένην προσφερόμενον — ζηλωτῆς ἐγενόμην αὐτοῦ καὶ διατριβὰς παρ' αὐτοῦ ἐν γ' — εἰς τὴν π. ὑπέστρεψον — ἡρώδη μὲν δὲ πολιτεύεσθαι τῇ φ. αἰρέσει Jos. ¹¹ Ced. 351, 10-353, 6 — 18. ἐν ᾧ ἐπ. λ. π. β. θ. ἢ ἱκετῶν, θ. αὐτοῦ; καὶ τὰς σὺν αὐτοῖς γ. θ. ἀποκαλεῖσθαι φησὶ Eus. II, 17. ¹² ἦτοι Eus. ¹³ ἀκείσθαι καὶ add. Eus. ¹⁴ παρὰ τὸ add. cod. ¹⁵ Εἶτ' οὖν ἐξ ἑαυτοῦ τ. αὐτοῖς ἐπιτίθειται τὴν πρ. — εἶτε καὶ ὄντως τούτ' αὐτοῦ ἐκάλουν κατ' ἀ. οἱ πρ. Eus. ¹⁶ πρῶτα μὲν add. Ced. ¹⁷ ἐξίστασθαι τοῖς προσήκουσι τῶν ὑπ' Eus. ¹⁸ προσελ. cod. — μοναγείοις Ced. ¹⁹ x. καὶ ὁ. Ced. x. Eus. ²⁰ ἀνομοίων cod. Eus. ²¹ εὐ add. Eus. ²² πλεονάζειν cod. πλεονάζει δ' ἐν Ἄ. Eus. ²³ ἐν ἐκ. δὲ οἰκία Eus. ²⁴ καλεῖται Eus. ²⁵ τελ. μηδὲν ἐσκομίζοντες Eus. — στίλον Eus. ²⁶ v. καὶ λόγια θεσπισθέντα Eus. ²⁷ τ. οἷς ἐπιστήμη καὶ εὐσέβεια Ced. Eus. ²⁸ αὐτῷ cod. ²⁹ ὄσμοις cod. — ἐπὶ τὸ Eus. ³⁰ φ. ἀ. κρ. ἰ. Eus. — σκότος cod. ³¹ δ. ἀ γ' ἡ. Eus. ³² οὐχ add. Eus. ³³ πλέον Ced. π. ἐπ. Eus. ³⁴ ἐυφρονοῦντες καὶ cod. ³⁵ ἐσιώμενα cod.

σης, ὡ; 67 καὶ πρὸς διπλασίονα χρόνον ἀντίχειν 68, ἄ μοι; δι' ἡμερῶν ἐξ ἀπογεύσεσθαι τροφῆς (ἀναγκαίης) ἐπιθόντας 69. — Αἱ δὲ ἐξηγήσεις τῶν ἱερῶν λογίων γίνονται αὐτοῖς δι' ὑπονοιῶν ἐν ἀλληγορίαις· πᾶσα γὰρ ἡ νομοθεσία δοκεῖ τοῖς ἀνδράσι τούτοις ζῶψ οἰκίνας καὶ σῶμα μὲν ἔχειν τὰς βητὰς διαλέξει, ψυχὴν δὲ τὸν ἐναποκαίμενον 70 ταῖς λέξεσιν ἀόρατον νοῦν. — Ἐκαστῶς δὲ τῆς αὐτῆς εἰσὶν ἱερὰ; πολιτείας καὶ καταστάσεις καὶ γυναῖκες, 248 ἢ ὡν αἱ κλεισταὶ γηραιαὶ τυγχάνουσι καὶ παρθένοι καὶ τὴν 71 ἀγείαν οὐκ ἀνάγκη, καθάπερ ἔναι τῶν παρ' Ἑλλήνων ἱερῶν 72, φυλάσσαι 73 διὰ πρόσκαιρον ἐπαινον, ἀλλ' ἔκουσίως καὶ ἐκ προαιρέσεως ἀγαθῆς

stando cibo necessario assuefacti. Sacra autem oracula interpretantur per allegorias; lex enim tota videtur viris his quasi quiddam vita præditum, cujus corpus quidem sunt prolata verba, anima autem sensus invisibilis verbis subjacens. Eandem vitæ normam ideomque regimen sectantur et mulieres, et quarum plurimæ vetulæ sunt et virgines, castitatem non coacte, sicut quædam apud Græcos sacerdotes, ob temporalem laudem servantes, sed libenter et ex bono proposito futura et æterna bona appetentes.)

ἐπαινον, ἀλλ' ἔκουσίως καὶ ἐκ προαιρέσεως ἀγαθῆς

70 (8) Ὅτι δὲ τοὺς πρώτους κήρυκας 75 τῆς κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον διδασκαλίας, τὰ τε ἀρχῆθεν πρὸς τῶν ἑποστῶν ἔθνη παραδεδομένα 76 καταλαβὼν ὁ Φίλων ἔγραψε ταῦτα 77, παντὶ που δήλον. (Πολὺς γε μὴν τῷ λόγῳ καὶ πλατῆς ταῖς διανοίαις, ὑψηλὸς τε 78 ὢν καὶ μετέωρος ἐν ταῖς θεωρίαις τῆς θείας 79 Γραφῆς 80, ποιικίλος 81 καὶ πολύτερος τῶν ἱερῶν λογίων τὴν ὑφήγησιν πεποιήται.) Καὶ ταῦτα μὲν Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ διεξήθε, ἐν δὲ τοῖς πρὸς Μαρτίνον τοιάδε πάλιν φησὶν 82.

Omnino porro evidens est Philonem hæc scripsisse, quia primos evangelicæ disciplinæ præcones moresque ab initio ab apostolis traditos deprehenderat. Sermone quidem grandis, egregiis creber sententiis, in Scripturæ divinæ meditationibus sublimis et varius, sacra enarravit oracula: Hæc Eusebius in *ecclesiastica Historia* disseruit, et in iis quæ ad Marinum scripsit, talia iterum dicit.

PIE. Περὶ μοναδικῆς πολιτείας.

Ἐ καὶ γὰρ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία δύο βίους νομοθετεῖ καὶ τρόπους, τὸν μὲν ὑπερφυστὴ καὶ τῆς κοινῆς (66*) καὶ ἀνθρωπίνης οὐσίας ἐπέκεινα, οὐ γάμοις, οὐ παιδοποιίαις, οὐ περιουσίαις ὑπαρξίν παράδεχόμενον, ἀλλ' ὄλον δι' ὄλου τῆς κοινῆς καὶ συνήθους τῶν βιωτικῶν ἀνθρώπων ἀγωγῆς παρηλλαγμένον καὶ μόνον τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ προσοικειωμένον καθ' ὑπερβολὴν ἔρωτος οὐράνιου· οἱ γὰρ τόνδε μετριώντες τὸν τρόπον, θεθῆναι δοκοῦντες· τὸν θνητὸν βίον καὶ αὐτὸ μόνον τὸ 83 σῶμα περιφέροντες ἐπὶ γῆς, φρονήματι δὲ τὴν ψυχὴν εἰς οὐρανούς μετενεγγόμενοι, οἳά τινες οὐράνιοι, τὸν τῶν ἀνθρώπων ὑφορώσι βίον, ὑπὲρ τοῦ παντός τῆς ζωῆς ἀφιερωμένοι τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ, οὐ βροθυαίαις καὶ αἰμασὶν οὐδὲ σπονδαῖς καὶ κνίσσαις, ἀλλὰ δόγμασιν ὀρθοῖς ἀληθοῦς εὐσεβείας, καὶ ψυχῆς διαθέσιν κεκαθαρμένοι· καὶ προσέτι τοῖς κατ' ἀρετὴν ἔργοις; τε καὶ λόγοις, οἷς τὸ Θεῖον ἐξελιούμενοι 249 τὴν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τῶν ὁμογεγῶν ἀποτελοῦσιν ἱεραργίαν. Καὶ ὁ μὲν ἀτελής καὶ πρῶτος τῆς κατὰ Χριστιανισμὸν πολιτείας τρόπος τοιόσδε καθέστηκεν. Ὁ δὲ δεύτερος καὶ ὑποθετικῶς ἀνθρωπινώτερος καὶ τοῦ πρώτου λίαν ἀσυγκρίτος, ὃς καὶ γάμοις συγκατιέναι σώφροσι καὶ παιδοποιίαις, οἰκονομίᾳ τε τοῖς κατὰ τὸ δίκαιον ἐπιμελεῖσθαι, στρατεύομενοι τε καὶ τὰ πρακτέα ὑποτίθεσθαι, ἀγρῶν τε καὶ ἐμπορίας καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀγωγῆς μετὰ τοῦ θεοσεβοῦς φροντι-

CXIX. De solitariæ vitæ statu.

« Etenim Christi Ecclesia duplicem vitæ disciplinam sancit; unam quidem insignem, communem humanamque transcendentem naturam, nec nuptias, neque liberorum procreationes, neque divitiarum abundantiam recipientem, sed omnino a communi et consueta sæcularium hominum conversatione discrepantem, et unice Dei inhærentem servitio propter excessum cœlestis desiderii. Qui talem servant vivendi normam, mortem reputantes vitam mortalem istam, et solo corpore in terra versantes, cogitatione autem et quoad animam in cœlum translati, cœlicolarum instar humanas res despiciunt, pro communi salute Deo se consecrantes, nec bonum mactationibus et cruore, neque libaminibus et victimarum adipe, sed legitimis veræ religionis ritibus et quoad mentis affectus purificati, atque insuper actibus verbisque piis, quibus Numen placantes, pro seipsis et propinquis persolvunt sacrificium. Talis est perfectus primariusque modus regiminis in Christianismo. Posterior autem et inferior humanior est et a priore valde dissimilis, quippe qui modestis se submittit nuptiis et liberorum procreationi, quæ sunt juxta justitiam corat et dispensat, militatque et agenda sibi proponit, agrisque et mercaturæ et reliquæ civili magis consuetudini dat operam cum religione. Hi cæteroquin homines

Variæ lectiones et notæ.

67 ἀ. τῷ σώματι χ. ἄ; cod. 68 ἀνάγκη cod.—καὶ μ. δι' ἐξ ἡ. Eus. 69 ἐπιθόντας Ced. Eus. 70 ἀποκ. C 71 τυγχάνουσι π. τὴν Eus. 72 ἱερῶν cod. 73 φ. μᾶλλον ἢ κατ' ἔκουσίον γνώμην—οὐ θνητῶν ἐκγόων ἀλλ' ἀθανάτων ὀρ. Eus. 74 Ced. 537, 7-11. 75 καὶ add. cod. 76 π. ἔθνη Eus. H. E. II 17. 77 τ. ἐγ. Eus.—π. τῷ δ. Eus.—78 ὑψ. τε καὶ Eus. 79 εἰς τὰς θείας Γραφάς Eus. 80 γεγεννημένος, add. Eus. 81 ποιικίλων καὶ πολύτερον τῶν ἱ. λόγων π. τὴν ὑψ. Eus. 82 ὡς καὶ Ἐ. ἐν τῇ ἔ. I. ταῦτα λέγει ὁ αὐτὸς δὲ καὶ ἐν τοῖς π. M. ταῦτα φ. Ced.—Hunc Eusebii locum edidit card. Mai Bibl. Nov. tom. IV, « ex *Chroniciis imperialis Georgii Hamartuli.* » Vide *Patrologiæ* tom. XXII, col. 1007. 83 αὐτῷ μόνῳ τῷ σώματι.

certa habent religiosi cultus et eruditionis tempora, A et divinorum eloquiorum auditioni vacant; atque his secundum attributus est pietatis gradus, qui congruam huic vitæ utilitatem præbet. »

Similiter et divus Athanasius dixit: « Cum duplex sit via, duplex et regimen in vita; unum quidem moderatius et sæculare, nuptias dico; aliud vero angelicum, apostolicum et summum, virginitas scilicet seu solitaria vita. Si quis mundanum, id est nuptias eligat, reprehensionem quidem non habet, sed tanta non accipiet dona: accipiet autem, quoniam et ipse fert tricesimum fructum. Si quis vero puram et cœlestem vitam amplectatur, quamvis aspera, in principio præsertim et difficilis videatur, habet autem, post legitimum certamen et tolerantiam, dona mirabiliora et gloriosa; perfectum enim et plenissimum fructum, centesimum dico, lætum et sanctum manifeste prorsus germinavit. Quemadmodum igitur lex vetus in duas vitas dividebatur, in Pharisæicam et sublimem atque in humilioram et mundanam, ita quoque nova et Christiana lex in solitariam et excellentem atque in sæcularem dividitur. »

Pharisæi igitur, qui interpretantur *separati et divisi*, dicebantur ex eo quod a cæteris omnibus seipso separarent et dividerent ad purissimam et perfectissimam vitam et ad legis documenta sectanda. Eandem autem vitam consecrabantur et Scribæ, apud quos et regimen idem continentiaque et virginitas, et jejunium bis in Sabbato, sextariorum et paropsidum et calicum purificationes, decimarum exactiones et primitiæ, continuæ orationes et reliqua omnia, rejectis videlicet mirandis Essæis, utpote valde sublimioribus nimisque præstantibus. Quam Pharisæicam, utpote optimam disciplinam, cum Paulus æmulatus esset, summopere extollit dicens: « Israelita sum, de tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis, secundum legem Pharisæus. » Unde merito quoque Dominus noster perfectionem et evangelicam proponens aperte vitam, dicebat amatoribus cœlestis hæreditatis: « Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum et Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. » Unde sane etiam apostolicus Dionysius (ut videtur) extollens sacrum monachorum ordinem, ita dicit: « At omnibus initiatis sublimior ordo monachorum, est sacrum vitæ regimen in quo, prorsus quidem purificati omni virtute et plena propriarum actionum puritate, totaque, quantum illam contemplari licet, divinæ rei peractione, in intellectuali contemplatione et communione versantur, et sacerdotium aptis ad perficiendum vir-

ζην, οἷς καὶ ἀσκήσεων καιροὶ, μαθητείας τε καὶ τῶν θείων λογίων ἀκρόασις ἡμέραι ἀφορίσθησαν· καὶ δεύτερος εὐσεβείας ἀπενεμήθη βαθμὸς κατ' ἄλλον τῷ τοιούτῳ βίῃ παρέχων τὴν ὠφέλειαν. »

« (2) Ὡσαύτως καὶ ὁ θεὸς Ἀθανάσιος ἐφη· « Δύο γὰρ ὁδῶν καὶ πολιτειῶν οὐσῶν ἐν τῷ βίῃ, μὲν μὲν μετριώτερας καὶ βιωτικῆς, τοῦ γάμου λέγω, ἑτέρας δὲ ἀγγελικῆς, ἀποστολικῆς τε καὶ ἄνυπερβλήτου, τῆς παρθενίας ἡτοῦ τῆς μοναδικῆς πολιτείας, εἰ μὲν τις τὴν κοσμικὴν, τοὔτεστι τὸν γάμον ἔλοιτο, μέμψιν μὲν οὐκ ἔχει, τοσαῦτα δὲ χάρισμα οὐ λήφεται—λήφεται γὰρ—ἐπειδὴ φέρε καὶ αὐτὸς [καρπὸν] τὸν τριάκοντα⁶⁶. εἰ δὲ τὴν ἀγνὴν καὶ ὑπερχόσιον ἀσπάσοιτο τις, εἰ καὶ τραχεῖα περὶ⁶⁷ τὴν ἀρχὴν μάλιστα καὶ δυσκατόρθωτος φαίνεται, ἀλλ' ἔχει, μετὰ τὴν ἔνομον ἀθλήσιν καὶ καρτερίαν, χάρισμα θαυμασιώτερον καὶ ἔνδοξα⁶⁸· τὸν γὰρ τέλειον καὶ πληρέστατον καρπὸν, τὴν ἑκατοντάδα λέγω, φαῖδρὸν καὶ ἀγιοπρεπῆ φανερώς πάντως ἐβλάστησε⁶⁹. Οὐκοῦν ὡσπερ ὁ παλαιὸς νόμος εἰς δύο βίους ἦν διηρημένος, εἰς τε τὸν Φαρισαϊκὸν καὶ ὑψηλὸν, καὶ εἰς τὸν ἐπιεικέστερον⁷⁰ κοσμικὸν, οὕτω δὴ καὶ ὁ κατὰ Χριστιανισμὸν νέος θεσμὸς εἰς μοναδικὸν ὑπερφερόν καὶ βιωτικόν. »

(3) Φαρισαῖοι τοίνυν οἱ ἐρμηνευόμενοι ἀφωρισμένοι καὶ μεμερισμένοι⁷¹, παρὰ τὸ μερίζειν καὶ ἀφορίζειν ἑαυτοὺς τῶν ἄλλων ἀπάντων, ἐλέγοντο εἰς τε τὸ καθαρῶτατον τοῦ βίου καὶ ἀκριδέστατον, **250** καὶ εἰς τὰ τοῦ νόμου⁷² ἐντάλματα. Τὸν δ' αὐτὸν βίον μετήρχοντο⁷³ καὶ οἱ Γραμματεῖς, παρ' οἷς καὶ πολιτεία ἡ αὐτή, ἐγκράτειά τε καὶ παρθενία, καὶ νηστεία⁷⁴ δις τοῦ Σαββάτου, ξεστῶν καὶ πινάκων. καὶ ποτηρίων καθαρισμοί, ἀποδεκατώσεις τε καὶ ἀπαρχαὶ καὶ ἐνδελεχεῖς εὐχαὶ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, ὑπεξαιρουμένων (66^b) δηλονότι τῶν θαυμασίων Ἑσσαιῶν ὡς ὑπερτέρων σφόδρα καὶ λίαν ὑπερκειμένων. Ἦν δὲ Φαρισαϊκὴν, ὡς ἄριστον πολιτεῖαν, ὁ Παῦλος ζηλώσας, εὐ μάλᾳ σεμνύνεται φάσκων⁷⁵· « Ἰσραηλίτης εἰμι, Φαρισαῖος, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον, Φαρισαῖος. » Ὅθεν εἰκότως καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν τὸν τελειότερον καὶ εὐαγγελικόν⁷⁶ ὑποτιθέμενος ἔναργῶς βίον, ἐφασκε πρὸς τοὺς ἑραστάς τῆς οὐρανόθεν κληρουχίας⁷⁷· « Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν Φαρισαίων καὶ Γραμματέων⁷⁸, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. »⁷⁹ (4) « Ἐνθεν γέ τοι καὶ ὁ ἀποστολικὸς Διονύσιος, (ὡς εἰκεν) ἀποσεμνύνων τὴν ἱεράν τῶν μοναχῶν τάξιν, οὕτω φάσκει⁸⁰· « Ἡ δὲ τῶν τελομένων ἀπασῶν ὑψηλοτέρα τάξις, ἡ τῶν μοναχῶν, ἐστὶν ἱερά διακόσμησις, πᾶσαν μὲν ἀποκεκαθαρμένην⁸¹ καθαρσιν ὀλικῆ δυνάμει καὶ πανταλεῖ τῶν οἰκείων ἐνεργειῶν ἀγνότητι (πάσης δὲ ὄσης θεμετὸν⁸² θεωρεῖν αὐτὴν ἱερουργίαν⁸³, ἐν νοεῖ⁸⁴ θεωρεῖν

Varisæ lectiones et notæ.

⁶⁶ Ced. 356, 11-354, 19. — μέγας Ἀθ. Ced. — Locus, ut videtur, ineditus. ⁶⁷ ἀγ. καὶ ἀπ. καὶ Ced. ⁶⁸ τὴν τριάκοντάδα Conj. Bekkeri ad Ced. e seq. ἑκατοντάδα. ⁶⁹ περὶ. Sic jam coniecerat Bekker ad Ced. pro περὶ ed. ⁷⁰ θ. καὶ ἀξιάγαστα Ced. ⁷¹ ἀγ. π. ἐγκατέστησε Ced. ⁷² ὁδοὶ καὶ κ. Ced. ⁷³ Ced. 354, 4-19— τ. ἐρμ. Ced. ⁷⁴ εἰς τὸν v. cod. ⁷⁵ μετήρχονται Ced. ⁷⁶ π. v. Ced. ⁷⁷ Phil. iii, 5. ⁷⁸ ἀγγέλ. Ced. ⁷⁹ Matth. v, 20. ⁸⁰ Γ. καὶ Φ. Ced. ⁸¹ Ced. 354, 19-355, 2. ⁸² οὕτω ἡσθὶ Ced. Dionysius Hier. vi, 5. pe. Paris. 1615, p. 133 C. ⁸³ Μηδὲ cod. ⁸⁴ κεκαθαρμένην cod. ⁸⁵ δὲ οὐ θεμιτόν cod. ⁸⁶ θεμ. αὐτῆ θ. ἱερουργίας.

καὶ κοινῶς γεγεννημένη ⁴ καὶ ταῖς τῶν ἱεραρχῶν **A** τελειωτικαῖς δυνάμεσιν ἐγχειριζομένη ⁷ καὶ ταῖς ἐθεοῖς αὐτῶν ἐλλάμψαι καὶ ἱερουργικαῖς παραδόσεσιν ἐκδιδασκομένη ⁸ καὶ τὰς ἐποπτευθείσας τῶν κατ' αὐτὴν ἱερῶν τελειῶν ἱερουργίας, καὶ πρὸς τῆς ἱερᾶς αὐτῶν ἐπιστήμης, ἀναλόγως εἰς τελειοτάτην ἀναγομένη τελειώσιν). Ἐνθὲν οἱ θεοὶ καθηγεμόνες ἡμῶν ἐπανομιῶν αὐτοὺς ⁹ ἱερῶν ἤξίωσαν (καὶ οἱ μὲν θεραπευτᾶς, οἱ δὲ μοναχοὺς ὀνομάσαντες ¹⁰ ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ καθαρᾶς ὑπηρεσίας καὶ θεραπείας (καὶ) τῆς ἀμερίστου καὶ ἐνιαίας ¹¹ ζωῆς ὡς ἐνοποιούσης αὐτοὺς ἐν ταῖς τῶν ἀρετῶν ¹² ἱεραῖς συμπτύξεσιν εἰς θεοειδῆ μονάδα καὶ φιλόθεον τελειώσιν· δι' ὃν ¹³ καὶ τελειωτικὴν **251** αὐτὴν ἱερὰ θεσμοθεσίη ¹⁴ χάριν ἐκάλεσε καὶ τινοὺς αὐτοὺς ἤξίωσεν ἀφιερωτικῆς ἐπι- κλήσεως, οὐχὶ θεραπευτικῆς ¹⁵. ἐκεῖνη γὰρ ἐπὶ **B** μύθαις ἐκείναις γίνεται ταῖς ἱερατικαῖς τάξεσιν, ἀλλ' ἱερουργικῆς ὑπὸ τῶν ὁσίων ἀρχιερέων ¹⁶ τῆ ἱεραρχικῆς τελειουργίας ¹⁷ δευτέρως ἱερουργουμένης.) ¹⁸ (5) Ταῦτα (δὲ) ἐκ πολλῶν ἐρευνησάμενος ¹⁹ ὀλίγα, ἀναγκαίως, οἶμαι, συντέθεικα διὰ τοὺς ἐπαποροῦντας πᾶσιν καὶ ποῦ καὶ πόθεν ²⁰ ἢ τῶν μοναχῶν ἤρξατο διαγωγῆ τε καὶ ἀσκησις, καὶ τάξις, ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ τὴν μοναδικὴν πολιτείαν μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας θεῶν παραδόσειόν τε καὶ θεσμῶν, εἰκονομάχοι δυσσεβῶς καὶ ἀνοήτως ἀποβαλλόμενοι καὶ διαπτύοντες, ἀρτιφανεῖς Ἰουδαῖοι καὶ κατὰ τὸν ἀσεβῆ καὶ θεοσυγῆ μυσταγωγῶν αὐτῶν Κοκρῶνυμον, νέον ²¹ καὶ πρόσφατον ²² δογματίζοντες ἐξ ἄκρας ²³ ἀπονοίας τε καὶ ἀμελείας, καὶ ἀβελ- **C** τηρίας ²⁴, ἐμὴ νοοῦντες ἀ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων δεσβεδαίουσιναι. Ἡμεῖς δὲ ταῖς διδασκαλίαις τῶν ἁγίων Πατέρων ἐπόμμενοι καὶ ἀρχαίαν ταύτην καὶ πλαιεὶν πιστεύομεν ὑπάρχειν. (6) Καὶ οὐ θαυμαστὸν περὶ τῆς μοναδικῆς οὐσίας, ὅτι λέγουσιν πολλῶ μᾶλλον περὶ τῶν λοιπῶν ἀπάντων· δυσωπειτω οὖν αὐτοῖς, εἰ καὶ μὴ ὁ θεσπέσιος καὶ ἀποστολικὸς Διουσίσιος, ἀλλὰ γε κἂν οὗτος ὁ μέγας καὶ ἀποστολικὸς Εὐσεβίος μάλα περὶ αὐτῆς δι' ἀκριβείας ἐξηγούμενος· καὶ παυσάσθωσαν οἱ ἀνοηταίνοντες, οἱ ἅμα καὶ ἀλόγιστοι. Ἰδοὺ γὰρ προφανῶς ἐκ περιουσίας διαθεσβαίουται καὶ Φιλωνα προάγει μάρτυρα φιλαληθῆ τε καὶ ἀξιώχρεον, ὡς ἀποστολικῆ (67^a) τάξις ὑπάρχει καὶ παράδοσις ἀρχαιοτάτη καὶ θεοφιλεστάτη· **D** ἰσχυραὶ γὰρ αἱ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρίαι πεφύκισαι, βεβαιούσαι τὴν παρ' ἡμῶν ἀλήθειαν, μηδαμῶς τε ἀμφήριστον ²⁵ ὑποδέχεται· ἀκούετωσαν δὲ γε, πρὸς τοῖς παλαιοῖς τοῦτοῖς ἐξηγηταῖς, οἱ πανάθλιτοι καὶ παλαιοὶ τὴν κακίαν, καὶ ἄλλων μεταγενεστέρων θεῶν Πατέρων περὶ τῶν αὐτῶν ἐν ἐπιτόμῳ διεξιόντων καὶ συμφωνούντων ἐκείνοις, ἵνα κἂν οὕτως δυνηθῶσι τάχα μικρὸν ἀνεθῆναι τῆς πολλῆς μανίας καὶ λύσεως.

Variae lectiones et notæ.

⁴ γεγεννημένοις. etc. cod. ⁷ ἐγχειριζομένην cod. ⁸ ἐκδιδασκομένοις ὑποπτευθείσας τῶν κατ' αὐτῶν — ἀναγομένοις cod. ⁹ ἐπανομιῶν αὐτοῦ Cod. ἐπ. ὁ. ἰ. ἡ. οἱ D. ¹⁰ ὀνομάζοντες D. ¹¹ αἰωνίου cod. ¹² δαιρετῶν D. ¹³ δι' οὗ cod., δι' ὅ D. ¹⁴ αὐτοῖς ἐδηρῆσατο γ. ἢ ἱερὰ θεσμοθεσία D. ¹⁵ οὐχ ἱεραρχικῆς D. ¹⁶ ἱερῶν D. ¹⁷ τὴν ἱεραρχικὴν τελειουργίαν cod. ¹⁸ Cod. 355,3-14. ¹⁹ ἐρανισάμενος Cod. ²⁰ ἐ π. πότε καὶ πόθεν Cod. ²¹ νέον Cod. ²² ταύτην add. Cod. ²³ ἀκ. μανίας τε καὶ ἀπ. καὶ ἀβ. Cod. ²⁴ I Tim. 1, 7. ²⁵ ἀφίριστον cod.

Magnus enim Basilius de renuntiatione et solitaria vite regimine disserens, ita loquitur : « Idcirco misericors Dominus, nostræ salutis curam habens, in duplicem vitam divisit humana, conubium et virginitatem, ut qui sufferre nequit virginitatis et asceticæ vitæ certamen, veniat in consortium mulieris, id sciens quia repetetur ratio temperantiæ et sanctificationis et similitudinis cum sanctis qui in conjugii et liberorum educatione versati sunt; qualis erat in Veteri Testamento Abraham, qui, cum pluris Deum faceret, unigenitum placida immolans mente, gloriabatur et tabernaculi sui fores apertas habebat, paratus ad excipiendum eos qui hospitari debebant. Si enim audisset : « Vende quæ habes et da pauperibus, » majora illis ostendisset Abraham, et Job, et Samuel, et David et alii multi; in Novo autem Testamento Petrus et cæteri apostoli. Ab unoquoque enim repetentur fructus charitatis erga Deum et proximum, et reidetur ratio desertionis a mandatis istis. At enim Dominus : « Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus. » Et : « Qui non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. » Nonne tibi videtur etiam pro conjugatis posita esse Evangelia? En manifestum tibi est quod omnes homines reddere rationem debemus obedientiæ erga Evangelium, monachi et conjugati; sufficere enim ei qui ad nuptias ingressus est indulgentiæ incontinentiæ et erga feminam concupiscentiæ et concubitus. Cætera autem præcepta omnibus similiter statuta non extra periculum sunt transgredientibus. Etenim annuntians Christus Patris sui mandata iis qui in mundo erant loquebatur. Si quando autem accidit ipsum privatim interrogatum discipulis suis respondere, etiam atque etiam obtestabatur dicens : « Quod autem vobis dico, omnibus dico, » Ne ergo decideris, o tu qui consortium mulieris præoptasti, quasi licentiam habens mundum amplectendi; majoribus enim laboribus et vigilantia opus tibi est ad felicem salutis tuæ successum, quippe qui mediis in laqueis et imperio apostolicarum virtutum habitare elegisti, et incitamenta peccatorum sub oculis habes, et ad illorum concupiscentiam nocte dieque omnes sensus tuos adaperuisti. Scito ergo quod adversus apostatam luctam non effugies, nec in istam victoriam reportabis nisi cum tribulationibus

A 252 (7) Ὁ γάρ τοι μέγας Βασιλεὺς περὶ τῆς ἀποταγῆς καὶ μοναδικῆς πολιτείας διεξίων ²⁷, οὕτω ἔφη· « Διὰ τοῦτο ²⁸ ὁ φιλόανθρωπος Κύριος ²⁹, κηδόμενος ἡμῶν τῆς σωτηρίας, εἰς δύο βίους διείλε τὰ τῶν ἀνθρώπων, συζυγίαν ³⁰ καὶ παρθενίαν, ἵνα ἂ μὴ δυνάμενος ὑπενεγκεῖν τὴν τῆς παρθενίας καὶ ἀσκήσεως ἄθλον ³¹ Ἐθῆ εἰς συνουσίαν γυναικῶς, ἐκεῖνο εἰδὼς ὡς ἀπαιτηθήσεται λόγον σωφροσύνης καὶ ἀγιασμοῦ καὶ τῆς πρὸς ³² [τοὺς] ἐν συζυγίαι καὶ τεκνοτροφίαις ἀγίους ὁμοιώσεως· (οἷος ἦν ἐν μὲν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ Ἀβραάμ, ὃς τῇ τοῦ Θεοῦ προτιμήσει τὸν μονογενῆ θυσιάζων ἀπαθῶς ³³, ἐμγαλαύχει καὶ τὰς τῆς σκηνῆς αὐτοῦ θύρας διαπεπτασμένως εἶχε πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἐπιξενουσῶν μελλόντων ἐτοιμαζόμενος. Εἰ γὰρ ³⁴ ἤκουσεν· ³⁵ « Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός τοῖς πτωχοῖς, » καὶ τὰ μελιζῶνα τούτων ἐπέδειξάτο Ἀβραάμ, καὶ Ἰωβ ³⁶, καὶ Σαμουὴλ, καὶ Δαυὶδ, καὶ ἕτεροι πλείστοι· ἐν δὲ τῇ νέᾳ Διαθήκῃ ³⁷· Πέτρος καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀποστόλων. Ἀπαιτηθήσεται γὰρ πᾶς τοὺς καρποὺς τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καὶ τὸν πλησίον καὶ τῆς παρατροπῆς τῶν ἐντολῶν τούτων· — φησὶ γὰρ ὁ Κύριος ³⁸· « Ὁ ἀγαπῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἀξίος. » Καὶ ³⁹· « Ὁς οὐ μισεῖ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μοι εἶναι μαθητής. » Ἀρὰ σοι οὐ δοκεῖ καὶ ⁴⁰ ὑπογυναίος τεθῆναι ⁴¹ τὰ εὐαγγέλια; ἰδοὺ σεσαφηνίσταί σοι ὡς) ἅπαντες ⁴² ἄνθρωποι ἀπαιτηθῶμεθα τὴν πρὸς τὸ εὐαγγέλιον ὑπακοήν, μοναχοὶ τε καὶ εἰ ἐν συζυγίαι ⁴³· ἀρκέσει γὰρ τῷ ἐπὶ γάμον ἐλθόντι ἡ συγγνώμη ⁴⁴ τῆς ἀκρασίας καὶ τῆς πρὸς τὸ θῆλυ ἐπιθυμίας τε καὶ συνουσίας· τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἐντολῶν πᾶσιν ὁμοίως νενομοθετημένα οὐκ ἀκινδύνα τοῖς παραβαίνουσιν ⁴⁵. (Καὶ γὰρ εὐαγγελιζόμενος ὁ Χριστὸς τὰ τοῦ Πατρὸς ἐντάλματα, τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ διελέγετο·) εἰ δὲ που συνέβη αὐτὸν **253** καὶ κατ' ἰδίαν ἐπρωτηθέντα τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ἀποκρίνεσθαι ⁴⁶, διεμαρτύρητο λέγων ⁴⁷· « Ὁ δὲ ὑμῶν λέγω, πᾶσι λέγων· (Μὴ τοίνυν ἀποπίσης ⁴⁸, ὡ οὐτος, ὁ πρὸς κοινωνίαν γυναικὸς προσηρημένος, ὡς ὑπ' ἐξουσίας ⁴⁹ ἔχων τὸν κόσμον περιβάλλεσθαι ⁵⁰· πλείονων γὰρ σοι πόνων καὶ φυλακῆς χρεῖα πρὸς τὴν τῆς σωτηρίας ἐπιτυχίαν, ἅτε δὴ καὶ ἐν μέσῳ ⁵¹ παγίδων καὶ τοῦ κράτους τῶν ἀποστατικῶν δυνάμεων οἰκεῖν ἐκλεξαμένῳ καὶ τοὺς ἐρεθισμοὺς τῶν ἁμαρτιῶν ἐπ' ὕψιν ⁵² ἔχοντι καὶ πρὸς τὴν αὐτῶν ἐπιθυμίαν νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἐκμεμοχλευμένῳ πάσας σου τὰς αἰσθήσεις. Γίνωσκε οὖν ὡς ⁵³ οὐκ ἀποδρά-

Variae lectiones et notæ.

²⁷ Βασιλεὺς τοῦ Μεγάλου de abdicatione rerum II. 233, D. Cœl. 355, 15-356, 4. Ἀλλὰ καὶ ὁ μ. B. π. ὑποπ. ²⁸ ἐξίων Cœl. ²⁹ καὶ add. Cœl. ³⁰ φ. Θεός B. — κ. τῆς ἡ. σ. B. — δύο δ. β. B. ³¹ λέγω add. B. ³² π. ἄθλον ἔθλον ἐπὶ σ. B. ³³ καὶ τὴν—ὁμοίωσιν Cœl. ³⁴ ἀσμπ. B. ³⁵ Οὐ γὰρ B. ³⁶ Matth. xiv, 21. ³⁷ ἐπ. Ἰωβ καὶ ἐ. π. τε καὶ Σ. B. ³⁸ δ. οἷος Π. ἦν καὶ B. ³⁹ Matth. x, 37. ⁴⁰ Luc. xiv, 26. ⁴¹ τ. ἐξ add. B. ⁴² τεθεῖσθαι B. ⁴³ πάντες γὰρ ἄνθρωποι Cœl. ⁴⁴ συζυγίαι B Cœl. ⁴⁵ εἰς συγγνώμην τὸ τῆς Cœl. ⁴⁶ παρ. καθὼς φησὶν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς ἐ. μαθητάς Cœl. ⁴⁷ σ. καὶ κατ' ἰ. ἐπ. ἁ. ἀπ. τ. ἁ. μ. B. ⁴⁸ Matth. xiii, 27. ⁴⁹ ἀντιπ. B. ⁵⁰ ἐπ. ἐξ. B. ⁵¹ περιβάλλεσθαι B. ⁵² τῶν add. B. ⁵³ ἐν ὄψειν B. ⁵⁴ Γ. τοίνυν ὡς B.

σεις τὴν πρὸς τὸν ἀποστάτην παλαίστραν οὐδὲ τῆς A
αὐτοῦ νίκης καθάψῃ ἀνευ πόνων πολλῶν τῶν ἐπὶ
φυλακῇ τῶν εὐαγγελικῶν διδαγμάτων ²³.

(8) Καὶ ταῦτα μὲν ἐν παραδρομῇ πρὸς τοὺς ἐν
συζυγίᾳ ἀκινδύνως τὴν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ
φυλακὴν καταμελοῦντας εἰρήσθω. Σὺ δὲ (67^b) ὁ τῶν
οὐρανίων πολιτευμάτων ἐραστής, καὶ τῆς ἀγγελικῆς
διαγωγῆς πραγματευτής, καὶ τῶν ἁγίων μαθητῶν
τοῦ Χριστοῦ συστρατιώτης γενέσθαι ἐπιθυμῶν, τό-
νωσον σεαυτὸν πρὸς ὑπομονὴν θλίψεων, κὰν ἀνδρείως
προσέλθῃς τῇ συγκλήτῃ τῶν μοναχῶν, Ἰδοὺ τοίνυν,
καὶ ὁ θεὸς διδάσκαλος εἰς δύο βίους τὸν Χριστὸν διε-
λέσθαι τὰ τῶν ἀνθρώπων φάσκει· καὶ τὸν μὲν κό-
σμιον καὶ γεώδη, τὸν δὲ οὐράνιον, ἀγγελικόν τε καὶ
ἀποστολικόν· ὡς καὶ ἑτερόθεν πάλιν φησί· Μάθε, B
διδάχθητι ἀποστολικὴν πολιτείαν, τοστέστιν ὀφθαλ-
μῶν ἀκρίθειαν, γλώσσης ἑγκράτειαν, σώματος δου-
λαγωγίαν, φρόνημα ταπεινόν, ἐννοίας καθαρό-
τητα, ὀργῆς ἀφανισμόν· ἀγχαρευόμενος πρόσ-
σῆθι, ἀποστερούμενος μὴ δικάζου, μισούμενος
ἀγάπησον, διωκόμενος ἀνέχου, βλασφημούμενος
παρὰ κάλει, νεκρώθητι τῇ ἀμαρτίᾳ, συσταυρώθητι
τῷ Χριστῷ, ἔλθῃ τὴν ἀγάπην μετὰ θεὸς ἐπὶ τὸν Κύ-
ριον. Ἄλλὰ χαλεπὰ ταῦτα· τί τῶν ἀγαθῶν εὐκολώ-
τερον; τίς καθεύδων τρόπαιον ἔστηκεν; τίς τρυφῶν
καὶ καταλούμενος τοῖς τῆς καρτερίας κατεκοσμήθη
στεφάνοις; Οὐδεὶς **254** μὴ δραμῶν ἀνεῖλε τὸ βρα-
δεῖον· ²⁴ πόνου γεννώσι δόξαν· κάματοι προξενούσι
στεφάνον. ²⁵ « Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ὑμᾶς ²⁶
εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. » φημί C
κἀγὼ, ἀλλὰ τὰς μὲν θλίψεις ταύτας ἢ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν καὶ μακαριότης ἐκδέχεται, τοὺς δὲ τῆς
ἀμαρτίας καμάτων τὸ τῆς γέννησης ἐπίπονον καὶ
σκυθρωπὸν πῦρ ἀσβεστον ἀναμένει.

Ταύτη τοι καὶ ὁ θεηγόρος Νεῖλος ἔφη ²⁷· « Φιλοσο-
φεῖν ἐπετήδευσαν μὲν Ἕλληνων καὶ Ἰουδαίων οὐκ ὀλί-
γοι, μόνου δὲ τὴν ἀληθινὴν σοφίαν ἐξήλωσαν οἱ Χρι-
στοῦ μαθηταί, ἐπεὶ καὶ μόνου τὴν ὄντως σοφίαν ἔσχον
διδάσκαλον. Οἱ μὲν γὰρ πρότεροι καθάπερ ἐν σκηνῇ
δρᾶμα ὑποκρινόμενοι, ἀλλοτρίῳ ἑαυτοῦς κατεκόσμη-
σαν προσωπεῖο, βρομα κενὸν ὑποδύντες, ἀληθοῦς
φιλοσοφίας ἐστερημένοι· ἐν μὲν τῷ τρίβωνι, καὶ τῇ
ὑπῆγῃ, καὶ τῇ βακτηρίᾳ τὸν φιλόσοφον ἐνδεικνύμενοι,
περιέποντες καὶ τὸ σῶμα, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ὡς
ἐισποιναις ὑπηρετούμενοι, γαστροὺς ὄντες δοῦλοι, καὶ D
τὰς ὑπογαστρίους ἡδονὰς ὡς φύσεως ἔργον ἀποδε-
χόμενοι, ταῖς ²⁸ λαμπαδαῖς τραπέζαις κυνιδίων δίχη-
λῶνων ἐφαλλόμενοι, οὐκ ἐδότες; ὅτι πρὸ πάντων
ἐλεύθερον δεῖ εἶναι τὸν φιλόσοφον καὶ μᾶλλον φεύ-
γειν τὸ δοῦλον εἶναι παθῶν ἢ ἀργυρόνητον καὶ οἰκό-
τριβα ²⁹· τὸ γὰρ ἀνθρώπων εἶναι δοῦλον οὐδὲν ἴσως
ἐβλαψεν τὸν ὀρθῶς βεβιωκότα ³⁰, τὸ δὲ πάθεισιν ὡς
ἐσποταῖς χρώμενον ὑπηρετεῖν ταῖς ἡδοναῖς, αἰσχύ-
νην ἠνεγκεν καὶ γέλωτα πολύν. Εἰσὶ μὲν οὖν παρ'
αὐταῖς καθόλου τῆς πράξεως ἡμεληχότες, λογικὴν

A multis quæ evangelicorum præceptorum inhaerent
custodiæ.

Et hæc quidem transcurrendo illis qui in conjugio
secure præceptorum Christi observantiam negli-
gunt dicta sint. Tu vero cœlestis civitatis amator
et angelicæ negotiator conversationis et sancto-
rum discipulorum Christi commilito fieri cupiens,
firma teipsum ad tolerantiam tribulationum, et
si genere ingressus es in cœtum monachorum,
en igitur sanctus ipse præceptor in duplicem vitam
Christum humana divisisse asserit, et unam
quidem mundanam et terrestrem, alteram vero cœ-
lestem, angelicam et apostolicam; nam et alibi
rursus dicit: Disco, ut docearis apostolicam vitæ
normam, id est oculorum circumspectionem, linguæ
temperamentum, corpus in servitudinem redactum,
animi humilitatem, cogitationis puritatem, iræ
extinctionem; angariatus assentire, læsus non
litiga, odio habitus ama, insectatores sustine, si
male tibi dixerint ora; mortuus peccato, crucifixus
cum Christo, omnem charitatem reponere in Domi-
num. Sed dura sunt hæc: Quodnam facilius bonum
est? Quis dormiens tropæum erexit? Quis
in deliciis vivens et tibia sonora delectatus patientiæ
coronis redimitus est? Nemo nisi currens repor-
tauit brævium; labores gloriam gignunt; molestiæ
coronam conciliant: « Per multas tribulationes
oportet vos intrare in regnum cœlorum. » Dico
ego quoque, et tribulationes istas regnum cœlorum
et beatitudo excipit, iniquitatis autem labores ge-
hennæ labor et horror et ignis inextinguibilis
manet.

Similiter et theologus Nilus loquitur: « Philo-
sophiæ quidem operam dederunt Græcorum et
Judæorum non pauci, veram autem sapientiam æmu-
lati sunt soli Christi discipuli, quoniam soli veram
sapientiam habuerunt magistram. Priores enim quasi
in scena fabulem agentes, aliena seipsos exorna-
runt larva, nomine inani induti, vera philosophia
carentes; trito quidem pallio et barba et baculo
philosophum ostentantes, et corpus colentes et cu-
piditatibus ut dominabus famulantes, ventris exstiteret
servi, et comites ventris voluptates velut opus na-
turæ admiserunt, splendidas mensas gulosorum ca-
num instar invadentes, uescientes imprimis liberum
esse debere philosophum, multoque magis illi fugien-
dum ne serviat passionibus, quam ne sit argento ve-
nale mancipium et vernarum verna; hominum enim
servum esse nihil forte nocuit ei qui recte vixit,
cupiditatibus autem ut dominis uti et servire volupta-
tibus pudorem attulit et risum multum. Sunt ergo
apud eos prorsus in agendo negligentes, at ratio-
nalem philosophiam, ut videntur, suscipientes, de

Varia lectiones et notæ.

²³ δ. γ. α. B. ²⁴ II Tim. II, 5? ²⁵ Act. XIV, 22. ²⁶ ἡμᾶς cod. ²⁷ Νεῖλου, liber asceticus (Bibl. Maxima
VII, 116). ²⁸ ἀποδεχόμενοι, ὀργῆς; ὑπῆκοοι καὶ πρὸς δόξαν ἐπτοημένοι ταῖς cod. ²⁹ οἰκότριβον col.
τῶν βεβιωκότων. cod.

sublimibus sermonem habentes et eorum quæ demonstrari non possunt interpretes, magnitudinis cæli et solis mensuras et astrorum vim scire se jactantes, aliquandoque etiam de sacris disserere aggredientes ubi et veritas inaccessa et conjectura periculosa, vita autem in cæno volutantibus se porcis ignominiosiores. Si quando quidam ad agendum se convertebant, istis pejores fiebant, pro fama et laudibus molestias tolerantibus; nullius enim rei gratia nisi ostentationis et cupiditatis gloriæ plerique operam dabant miseri; mercedem parvam et vilem pro tali sibi conciliantes miseria; etenim prorsus siluisse, juxta Pythagoricum institutum, et gramine vesci, cilicinis vilibusque et detritis panniculis tegi et in dolio inclusum habitasse, et pro tolerata vita nullam post mortem expectare mercedem, et vita ista definire virtutis præmia, ultra omnem amentiam est. Judæorum autem quicunque istam amplexi sunt vitam, sunt quidam Jonadab posteri; omnesque similiter vivere volentes excipiendi ad suum traducunt institutum; qui in tabernaculis semper habitant, vinoque et omnibus rebus quæ ad molliem spectant abstinentes et victus parcam rationem habentes et moderatas corporis necessitates; et valde sane curantes moralem habitum, in contemplatione plerumque perseverant; hinc enimvero Essæi vocantur, istud ostendente nomine; et prorsus est illis undequaque rectus philosophiæ finis, factis nequaquam professioni repugnantibus. At quæ his molestiasum utilitas et laboriosi certaminis, qui certaminis designatorem et instructorem Christum occiderunt? Etenim istis similiter laborum merces perit, qui præmiorum certaminis abnegaverunt dispensatorem; et a vera vita ideoque a philosophia exerrant. Philosophia enim est morum correctio cum opinione veræ de illo qui est cognitionis; hac vero destituti sunt simul et Judæi et Græci, qui sapientiam quæ e cælo descenderat aversati sunt, et sine Christo sapientes esse tentaverunt, qui solus opere et verbo demonstravit philosophiam. Illic enim primus et solus vitæ viam aperuit; hujus regimen demonstrans purum, et sublimiorem semper corporis cupiditatibus attollens animam, ultimo autem et ipsam despiciens, quando a se dispensanda salus hominum mortem postulabat, hinc docens oportere philosophum recte eligentem repudiare quidem quæcunque in vita jucunda sunt, laboribus autem et affectibus prævalere fortiter, corpus despicientem, et ne animam quidem habere in pretio, sed et ipsam alacri animo profundere, cum ad ostendendam virtutem illam deponere oportet. Et hanc acceptam apostoli ejus et discipuli vere vitæ normam imitati sunt. Simul ac enim vocati sunt, renuntiantes quidem vitæ, et negligentes patriam, et genus, et facultates, ad duram et laboriosam vitam transierunt, per omnes incedentes molestias

A δὲ φιλοσοφίαν, ὡς δοκοῦσιν, ἐπανηρημένοι, μετεωρολέσχαι τινὲς ὄντες καὶ τῶν ἀναποδείκτων ἐξηγηταί, μέγεθος οὐρανοῦ καὶ ἡλίου μέτρα καὶ ἀστέρων ἐνέργειαν εἶδέναι κατεπαγγελόμενοι, ἔστι δ' ἔτε καὶ θεολογεῖν μὲν ἐπιχειροῦντες, ὅπου καὶ ἡ ἀλήθεια ἀνέφικτος καὶ ὁ στοχασμὸς ἐπικίνδυνος, ζῶντες δὲ τῶν ἐν βορβόρῳ κυλινδουμένων χοίρων ἀτιμότεροι. Εἰ δὲ καὶ τινες ἐγένοντο πρακτικοί, τούτων ἐγένοντο χεῖρους, δόξαις τε καὶ ἐπαίνοις τοὺς (68^a) πόνους πεπραχότες· οὐδενὸς γὰρ ἐτέρου χάριν ἢ ἐπιδείξεως καὶ φιλοδοξίας ἐπετήδεον οἱ δεῖλαιοι τὰ πολλὰ· μισθὸν εὐτέλῃ καὶ 255 εὖωνον τῆς τοιαύτης καταλαττόμενοι ταλαιπωρίας· τὸ γὰρ σιωπῆσαι διὰ παντὸς κατὰ τὴν Πυθαγορικὴν νομοθεσίαν καὶ χόρτῳ τρέφεσθαι, τριχίνοις ῥακίοις σκεπάζεσθαι καὶ ἐν πύθῳ κατακεκλεισθαι καὶ διαβῶναι μηδεμίαν ἀμοιβὴν μετὰ θάνατον προσδοκῆν, πάσης ἀνοίας ἐστὶν ἐπέκεινα, τῷ βίῳ τούτῳ συγκαταλίπειν τῆς ἀρετῆς τὰ ἑσπῆλα. — (10) Ἰουδαῖοι δὲ ἔσοι τοῦτον ἐτίμησαν τὸν βίον, εἰσι μὲν τοῦ Ἰωνάδαθ ἀπόγονοι· πάντας δὲ τοὺς ὡσαύτως βιοῦν ἐθέλοντας προλεμεν εἰς τὴν αὐτὴν ἐνάγουσαν πολιτείαν, ολίτινες ἐν σκηναῖς κατοικοῦσι διαπαντὸς, οἴνου τε καὶ τῶν πρὸς ἑὶ τὸ ἀβροδίατον πάντων ἀπεχόμενοι καὶ δίαιταν ἔχοντες εὐτέλῃ καὶ τὴν χρεῖαν συμμαμετρημένην τοῦ σώματος· καὶ σφόδρα μὲν οὖν ἐπιμελοῦντες τῆς ἡθικῆς ἕξεως, θεωρίᾳ δὲ τὰ πολλὰ προσμένουσιν· ἐνθεν γὰρ καὶ Ἑσσαῖοι καλοῦνται, τοῦτο δηλοῦντος τοῦ ὀνόματος, καὶ ἀπλῶς ἐστὶν αὐτοῖς πάντοθεν κατορθούμενος ὁ τῆς φιλοσοφίας σκοπὸς, οὐδαμοῦ τῶν πραγμάτων διαμαχομένων τῷ ἐπαγγέλματι. Ἀλλὰ τί τῶν ἀγώνων ὄφελος αὐτοῖς καὶ τῆς ἐπιπόνου ἀθλήσεως τὸν ἀγωνοθέτην Χριστὸν ἀνηρηκόσι⁶¹; καὶ τούτων γὰρ ὁμοίως ὁ τῶν πόνων οἰχεται μισθὸς, ἀρνησαμένων τὸν τῶν ἐπάθλων διανομέα· καὶ τῆς ἀληθοῦς ζωῆς καὶ φιλοσοφίας ἀπεσφάλησαν⁶². (11) Φιλοσοφία γάρ· ἐστὶν ἡθῶν κατόρθωσις μετὰ δόξης τῆς περὶ τοῦ ὄντος γνώσεως ἀληθοῦς· ταύτης δὲ ἀπεσφάλησαν ἄμφω καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες, τὴν ἀπ' οὐρανοῦ παραγενομένην σοφίαν παραιτησάμενοι καὶ χωρὶς Χριστοῦ φιλοσοφεῖν ἐπιχειρήσαντες, τοῦ μόνου παραδείξαντος ἔργῳ καὶ λόγῳ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν. Οὗτος γὰρ πρῶτος καὶ μόνος⁶³ ἔτεμε τῷ βίῳ, τὴν ταύτης πολιτείαν ἐπιδειξάμενος καθαρὰν, ἀνωτέραν ἀεὶ φέρων τὴν ψυχὴν τῶν παθῶν τοῦ σώματος· ἔσατον δὲ καὶ αὐτῆς καταφρονήσας⁶⁴, ὅτε ἡ παρ' αὐτοῦ οἰκονομουμένη σωτηρία τῶν ἀνθρώπων ἀπῆται θάνατον, διδόνσκων δὲ τούτου, ὅτι δεῖ τὸν φιλόσοφον ὀρθῶς προαιρούμενον ἀρνησασθαι μὲν τὰ ἡδῶνα πάντα τοῦ βίου, πόνων δὲ καὶ παθῶν εὐ μάλα ἐπικρατεῖν, καταφρονούντα τοῦ σώματος, ἔχειν δὲ μηδὲ τὴν ψυχὴν τιμίαν, ἀλλ' ἐκαὶ ταύτην προθύμως προέσθαι, ὅταν δι' ἀρετῆς ἀποδειξιν ἀποδέσθαι 256 δέοι. Καὶ ταύτην παραλαβόντες οἱ ἀπόστολοι αὐτοῦ καὶ μαθηταὶ γνησίως τὴν διαγωγὴν ἐμιμήσαντο· ἅμα γὰρ τῷ κληθῆναι ἀποταξάμενοι μὲν τῷ βίῳ καὶ ὑπεριδόντες πατριδός⁶⁵

Variae lectiones et notæ

⁶¹ τὴν πρὸς cod. ⁶² ἀπρηρημένοις? ⁶³ ἀποσφαλίσειν cod. ⁶⁴ ὀδόν? ⁶⁵ τῆς ζωῆς vel ψυχῆς? ⁶⁶ πατριδα cod.

καὶ γένους καὶ ὑπάρξεως πρὸς τὸν σκληρὸν καὶ ἀπεικονοῦν εὐθὺς μετετάξαντο βίον, διὰ πάντων χωρήσαντες τῶν δυσχερῶν καὶ τεθλιμμένων, διωκόμενοι, κακουχούμενοι, ὑστερούμενοι, ἐλαυνόμενοι, γυμνητεύοντες, ὄβριζόμενοι, ἐμπυόμενοι, αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων ἐνδεεῖς· ὕστερον δὲ καὶ θανάτου καταφρόνησαν καλῶς διὰ πάντων μιμησάμενοι τὸν διδάσκαλον, τῷ βίῳ καταλιπόντες πολιτείας ἀρίστης εἰκόνα. Ἄλλὰ ἐπειδὴ γράφειν ἀπὸ (68b) τῆς εἰκόνης ταύτης πάντες Χριστιανοὶ τὸν ἑαυτῶν βίον ὀφείλονται, ἢ οὐκ ἠδοῦληθήσαν, ἢ ἠτόνησαν πρὸς τὴν μίμησιν· ὀλίγοι δὲ τινες ἠδυνήθησαν τὰς κοσμικὰς ὑπερκύψαι ταραχὰς καὶ φυγεῖν τὴν ἐν ταῖς πόλεσι ζάλην καὶ τὴν τοῦ ματαίου βίου φροντίδα τε καὶ προσπάθειαν· καλοῦτως ἔξω γενόμενοι τῶν κοσμικῶν θορύβων, τὸν μοναδικὸν ἀσπασάμενοι βίον, ἐκμαγεῖον τῆς ἀποστολικῆς ἀρετῆς ἐποίησαντο, τοῦ μὲν κεκτῆσθαι τὴν ἀκτημοσύνην προκρίναντες διὰ τὴν ἀπερίσπαστον, τροφῆς δὲ κεκαρυκευμένης τὴν ἐτχιδιασμένην προτιμήσαντες, διὰ τὰς τῶν παθῶν ἐπαναστάσεις τῆ παρατυχοῦση τροφῇ τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος ἐκπληροῦντες, ἐνδομμάτων τε μαλακῶν καὶ τῆς χρεῖας ἔξω, ὡς ἀνθρωπίνης χλιδῆς ἐπινοίαν ἀλογήσαντες, λιτῇ καὶ ἀπεριέργῳ στολῇ διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀνάγκην ἐχρήσαντο. (12) Καὶ γὰρ ὁ Κύριος τῷ πλουσίῳ τὴν τελειοτάτην τοῦ κατὰ Θεὸν ἀκροτάτου βίου τούτου σαφέστατα ὑποτιθέμενος

« πωλήσαι τὰ ὑπάρχοντα καὶ διαδοῦναι πτωχοῖς, » καὶ οὕτως ἀμερίμνος καὶ ἀπερισπάτως ἀκολουθεῖν « τὸν σταυρὸν ἄραντα » προσέταξε, καὶ τὸν τοῦτο μὴ ποιοῦντα ἀνάξιον ἑαυτοῦ ἔκριεν· « Ὅστις γάρ, φησὶν, οὐκ ἀφήσει πατέρα ἢ μητέρα, ἢ ἀδελφούς ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς ἔνεκεν τοῦ ὀνόματός μου καὶ ἀρᾶί τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήσει μοι, οὐκ ἔστι μου ὄμιλος. » Τοιγαροῦν οὐκ ἔστιν ἄλλως τῆς ἀξίας ταύτης καὶ τῆς τελειότητος ἐπιτυχεῖν εἰ μὴ καθ' ὃν τρόπον ὁ ὑπερτελής καὶ προτέλειος ἐδίδαξε

257 Κύριος. Θαυμαστόν τοιγαροῦν ἡμῖν καὶ σφόδρα τιμητέον, τοὺς ἀπαρνησάμενους πᾶσαν πρόσκαιρον ἡδονὴν τε καὶ προσπάθειαν κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου καὶ πρὸς τὴν μοναδικὴν πολιτείαν μεταχωρήσαντας καὶ πᾶσαν τὴν γῆν πληρώσαντας — καὶ γὰρ μεμείστωται τούτων Αἴγυπτος, καὶ Λιβύη, καὶ Αἰθιοπία, καὶ Ἰνδία, Μαυριτανία τε καὶ αἱ Θηβαῖδες· τούτων Συρία πλη-

et afflictiones, insectati, male vexati, destituti, agitati, denudati. contumeliis affecti, consputi, ipsi rebus necessariis indigentes; tandem mortem ipsam contempserunt recte per omnia imitantes Magistrum, vita sua relinquentes optimæ vivendi rationis imaginem. Sed postea quam Christiani omnes, qui vitam suam ad exemplum hoc delineare debebant, vel noluerunt vel defecerunt imitantes, quidam autem pauci mundanas sollicitudines valuerunt despiciere, et urbium fugere turbinem et insanæ vitæ curam et affectionem; itaque a mundanis exempti tumultibus, et solitariam amplectentes vitam, formam expresserunt apostolicæ virtutis, possidere inopiam antepponentes ob animi libertatem, escæ exquisitæ conditæ extempore et sine arte paratam præferentes, ob cupiditatum rebelliones obvio cibo corporis necessitati satisfacientes; vestitus molles et extra necessitatem ut hominum luxus inventionem aspernantes, villi et sine arte elaborata veste, ob corporis necessitatem, utebantur. Etenim Dominus diviti summa vitæ hujus secundum Deum perfectione præposita, « ut venderet substantiam et daret pauperibus, » et ita sine cura et libera mente serviret « crucem tollens » mandavit, et non sic facientem seipso indignum judicavit: « Quicumque enim non reliquerit patrem, aut matrem, aut fratres, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, et non acceperit crucem suam et secutus me fuerit, non est me dignus. » Ideo non aliter meritum hoc et perfectionem assequi fas est nisi juxta modum quem summe et ante sæcula perfectus edocuit Dominus. Mirandi nobis ergo et valde honorandi sunt qui abnegantes omnem temporariam jucunditatem et terrestrem affectum, juxta præceptum Domini ad solitariam vitam accesserunt et universam terram impleverunt: his enim impleta est Ægyptus et Lilya, Æthiopia et India, Mauritaniaque et Thebais; Syria et Cilicia et Galatia, Pontus et Armenia; Mesopotamia et Persis; Palæstina et Arabia et Cyprus, Asiaque et Cyclades insulæ et Græcia tota, imo etiam Roma et Hispania et Gallia usque ad terminos terræ donatæ sunt monasteriis et asceteriis, et universa terra resonat et sanctificatur eorum choris et psalmodiis.

« (13) Καὶ δὴ Γρηγόριος ὁ πάνσοφος καὶ τῆς Θεολογίου ἐκωνυμίας ἀποσεμνύων αὐτὸς λέγει· « Οἱ ψάλλοντες, οἱ δοξάζοντες, οἱ μελετῶντες τὸν νόμον Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτὸς, οἱ τὰς ὑψώσεις τοῦ

Et Gregorius quidem omni sapientia præditus, Theologi nomen magnificans, ipse dicit: « Qui psallunt, qui glorificant, qui meditantur legem Domini die ac nocte, qui exaltationes Dei ferunt

Variæ lectiones et notæ.

66 ἠομαδικὸν cod. ut infra. 67 ἀσπασάσθαι cod. 68 ἀτροφῆς Scholion. 69 ἀναλογίσαντες cod. 70 ἐντολῆν? 71 Matth. xix, 21. 72 Matth. x, 21. 73 Matth. xix, 29; x, 38. 74 Ἰαλλία cod. 75 Τοῦ Θεολογίου, orat. XII, 1, 91. A—D. 76 τῆς θεολογίας ἐκωνυμίας ἀπ. αὐτοῦ cod.

in gutturibus; et hæc profecto pulchra vitæ secundum Deum signa et indicia, silentes præcones, incompta et squalida coma, pedes nudi et apostolicas vias sequentes, nihil mortuum ferentis, tonsura congruens, amictus fastum reprimens, zona inornato decens, paululum et vix tunicam inhibens, incessus gravis, oculus non vagus, risus benignus, aut potius subrisionis motus quidam cachinni cohibens intemperantiam, sermo a ratione profectus, præstantioris deductio, increpatio magis quam laus optata, inter mœstitiam et relaxationem medium et justum temperamentum. » — Et majora his et sublimiora, in paupertate divitiæ, in transitoria commoratione possessio, in ignobilitate gloria, in infirmitate virtus, in cœlibatu pulchræ proliis educatio, si tamen præstantior sit ea quæ secundum Deum sit progenies illa quæ a carne oritur; in deliciis viventes et delicias contemnescentes, humiles, mundo sublimiores, extra carnem et in carne viventes, quorum pars Dominus, pauperes per regnum et per paupertatem regnantes: hi, divitiæ mexæ et deliciæ mexæ, præsentem me lætum faciunt, absentes affligunt. » Quinam autem sunt isti? « Qui mundum dereliquerunt, et Deo se consecraverunt, atque solitariam amplectentes vitam Deo vivunt magis quam omnes qui versantur in corpore; » dico sane qui inter nos sunt Nazaræos, « quorum quidem alii omnino solitariam et secretam vitam transigentes, cum semetipsis solis et Deo conversantur, alii vero in agapis solummodo communionem gaudentes, solitarii simul et misti sunt; et mundum istum quantum ex eremo noscitur solummodo cognoscunt. Cæteri autem et hominibus et negotiis mortui, quæ quasi in turbine simul versata, in medio percunt, nobis ludum volubilibus vicissitudinibus præbentes: ipsi autem sibi invicem mundus sunt et æmulatione virtutum acuunt. » Et hæc quidem Gregorius. Divina autem loquens Chrysostomus in interpretatione Matthæi sic de monachis Ægypti loquitur: « Non tam splendidum est cælum multifario astrorum choro, quam eremus Ægypti tabernacula monachorum nobis undequaque ostendens, qui, igne Christi suscepto, in cælum conferti irruerunt, cæteris quippe ardentiores effecti, incorporales virtutes affectuum carentia per philosophiam imitantur. Et si quis in regione versatus fuerit, bene scit quæ dico; si quis autem non ascendit ad illa sancta tabernacula, recogitet illum qui usque ad id temporis omnium ore celebratur, quem post apostolos tulit Ægyptus,

Θεοῦ ἐν ταῖς λάρυγγι φέροντες· καὶ ταῦτα δὴ τὰ καλὰ τοῦ κατὰ Θεὸν βίου προγράμματα καὶ μηνύματα, οἱ σιωπῶντες κήρυκες, αὐχμῶσα καὶ πενιρὰ κόμη, πόδες γυμνοὶ καὶ τοῖς ἀποστολικοῖς ἐπόμεινοι, μὴδὲν νεκρὸν φέροντες, κούρα σύμμετρος, περιβολὴ τύφον κολάζουσα, ζῶνῃ τῷ ἀκόσμῳ κοσμία, μικρὸν τι τοῦ χιτῶνος ἀναστέλλουσα καὶ ὅσον μὴ ἀνατέλλειν⁷⁷, βάδισμα εὐσταθές, ὀφθαλμοὶ οὐ πλανώμενοι, μειδίαμα προσηγές, μᾶλλον δὲ ὀρμὴ μειδιάματος, ἀκρᾶσιαν γέλωτος σωφρονίζουσα, λόγος τῷ λόγῳ κινούμενος⁷⁸, ὁδηγίαν⁷⁹ τοῦ κρείττονος, ἐπιπληξίς εὐφημίας ποθεινοτέρα, μέτρα κατηφείας (69^α) καὶ ἀνέσεως καὶ ἡ δι' ἀμφοτέρων μίξις καὶ κράσις. » — « Καὶ ἡ μείζω τούτων ἐστὶ καὶ ὑψηλότερα⁸⁰, ὁ ἐν πενίᾳ πλούτος, ἡ ἐν παροικίᾳ κατάσχισις, ἡ ἐν ἀτιμίας κλιτὴ δόξα, ἡ ἐν ἀσθενείᾳ δύναμις, ἡ ἐν ἀγαμίας ἀμιλιτεχνία, εἴπερ κρείττενα τῶν ἀπὸ σαρκὸς ἐρχομένων⁸¹ τὰ κατὰ Θεὸν γενήματα⁸², οἱ τρυφῶντες τὸ⁸³ μὴ τρυφᾶν, οἱ ταπεινοὶ ὑπὲρ τὸν κόσμον⁸⁴, οἱ σαρκὸς ἔξω καὶ ἐν σαρκί, 258 ὧν μερὶς Κύριος, οἱ πτωχοὶ⁸⁵ διὰ βασιλείαν καὶ διὰ πτωχείαν βασιλεύοντες· οὗτοί με καὶ παρόντες⁸⁶ λαμπρὸν ποιοῦσιν, ἡ ἐμὴ περιουσία, τὸ ἐμὸν⁸⁷ ἐντρούφημα, καὶ ἀπόντες συστέλλουσι⁸⁸. » Τίνες δὲ εἰσιν οὗτοι⁸⁹; « Οἱ κόσμῳ χωρήσαντες ἐκτούς καὶ τῷ Θεῷ τὸν βίον καθιερώσαντες· καὶ τὴν⁹⁰ ἔρημον ἀσπαζόμενοι ζῶσι Θεῷ πάντων μᾶλλον τῶν στρεφομένων ἐν αἰματι· » λέγων δὴ τὸς καὶ τῶν ἡμᾶς Ναζηραίων· « οἱ μὲν τὸν πᾶντη μοναδικὸν⁹¹ καὶ ἀμικτον διαθλοῦντες βίον, ἑαυτοῖς μόνοις προσλαλοῦντες καὶ τῷ Θεῷ — οἱ δὲ ἀγάπαις μόνον τῇ κοινωνίᾳ στέργοντες, ἐρημικοὶ⁹² τε ὁμοῦ καὶ μιγάδες· καὶ τούτον μόνον⁹³ κόσμον εἰδότες ὡς τῇ ἐρήμῳ γνωρίζουσιν, τοῖς μὲν ἄλλοις θεληγκότες ἀνθρώποις καὶ πράγμασιν, ὅσα ἐν μέσῳ περιφθείρεται⁹⁴, στροβοῦντά τε καὶ στροβοῦμενοι καὶ παίζοντα ἡμᾶς ταῖς ἀγχιστρόφοις μεταβολαῖς, ἀλλήλοισιν τε⁹⁵ κόσμος ὄντες καὶ τῇ παραθέσει τῆν ἀρετὴν ἔχοντες. » Καὶ ταῦτα μὲν Γρηγόριος. Ὁ δὲ θεορρήμιος Χρυσόστομος⁹⁶ ἐν τῇ κατὰ Ματθαῖον ἐρμησίᾳ περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ μοναχῶν φησιν· « Οὐχ οὕτως ἐστὶ λαμπρὸς ὁ οὐρανὸς τῷ ποικίλῳ τῶν ἀστρῶν χορῷ, ὡς ἡ ἔρημος Αἰγύπτου τὰς σκηνὰς πάντοθεν⁹⁷ ἡμῖν τῶν μοναχῶν δεικνύουσα⁹⁸, οἵτινες τὸ πῦρ τοῦ Χριστοῦ δεξάμενοι, πρὸς⁹⁹ οὐρανὸν ἀθροοὶ¹ μεθωρμήσαντο καὶ θερμότεροι τῶν ἄλλων ὄντες² πρὸς εὐσέθειαν, τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις τῇ — τῆς φιλοσοφίας ἀπαθείξ μίμουται³. Καὶ εἰ τις ἐν τῇ χώρᾳ γέγονεν, οἶδεν ἂν λέγω· εἰ δὲ τις οὐκ ἐπέθε⁴ τῶν ἀγίων σκηνῶν⁵ ἐκεῖνων, ἐνοεῖτω τὸν μέχρι νῦν ἐν τοῖς ἀπάντων στόμασιν ἄδόμενον, ὃν⁶ μετὰ τοὺς ἀποστόλους ἡ

Varia lectiones et notæ.

⁷⁷ ἀναστέλλει cod. ⁷⁸ σιωπῆ λόγου τιμιωτέρα. ἐπαινος ἄλατι ἠρτυμένος, οὐ πρὸς θωπείαν, ἀλλ' Gr. ⁷⁹ ὁδηγία cod. ⁸⁰ ἡ μείζων—ὑψηλότερον cod. ⁸¹ ἀρχ. Gr. ⁸² γενήματα cod. ⁸³ τῷ Gr. ⁸⁴ τὸν οὐρανὸν, οἱ μὴ ὄντες ἐν κόσμῳ καὶ ὑπὲρ τὸν κόσμον cod. ⁸⁵ cod. πτωχείας? ⁸⁶ οὐ τιμαὶ καὶ παρόντες cod. παρόντων? — λαμπρὸν ἐποίουν Gr. ⁸⁷ ἀγαθὸν Gr. ⁸⁸ συνέσταλλον Gr. ⁸⁹ Or. XXI 384 B, C. κόσμου χωρίζοντας Gr. ⁹⁰ ἔ. καὶ τὴν Gr. ⁹¹ τε adl. Gr. ⁹² ἐρημικοῖς codex. ⁹³ καὶ τοῦτο μ. κ. ἔ. ὅσον ἐν τῇ ἔ. γωνίᾳ. Gr. ⁹⁴ post Θεῷ. ⁹⁵ περιφείρεται Gr. ⁹⁶ ἄλλ. δὲ Gr. ⁹⁷ Τοῦ Χρυσόστομου VII, 127 a. ⁹⁸ πανταχόθεν Chr. ⁹⁹ δ. τῶν μ. Chr. ¹ τὸν Chr. ² ἀθροῦν Chr. ³ ὄντες καὶ πρὸς ὀργὴν καὶ πρὸς ἠδονὴν σωματικῶν προπετεστέροι, τὰς Chr. ⁴ μιμοῦντ. cod. ⁵ οὐδέποτε ἐπ. Chr. ⁶ τῶν σκ. Chr. ⁷ στ. δ.τα ὃν Chr.

Αἴγυπτος; ἤνεγκεν, τὴν μέγαν καὶ μακάριον Ἁν-
 τώνιον, καὶ ὧν ὄψεων θείων ἠξιώθη καὶ βίον
 θεοπροπητὴ καὶ ἀγγελικὴν ἐπέδειξατο. Καὶ τοῦτο
 εἰστά τινες ἀναγνούς 259 αὐτοῦ τὸν βίον μετὰ
 ἀκριθείας, ἐν ᾧ καὶ πολλὰν δεῖται τὴν προφητείαν.
 Καὶ γὰρ τῶν περὶ τὰ Ἀρείου νοσοῦντων, προαν-
 ερῶνσέ τε καὶ εἶπεν τὴν ἐκείνοις μέλλουσαν
 γίνεσθαι βλάβην, τοῦ Θεοῦ δεῖξαντος αὐτῷ καὶ
 πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ μέλλοντα. — Ἀληθείας
 ἐστὶν ἀπόδειξις, τὸ μηδένα τῶν αἰρετικῶν ἄνδρα
 τοιοῦτον εἶναι. (15) « Διὸ δὴ καὶ θαυμάζω σφόδρα
 καὶ τελείαν ἐποιῶ τοὺς τὰς ἐρήμους καταλειφθότας
 μοναχοὺς τῶν τε ἄλλων ἀρετῶν ἕνεκα καὶ τὴν με-
 ταβολὴν τῆς ἐσθῆτος· βούλει γὰρ, σοὶ δεῖξω τοὺς
 δυνατοὺς ἐστολισμένους καὶ τὸ ἐνδύμα τοῦ γάμου
 ἔχοντας, τοῦ γάμου ἐκείνου, καὶ ὡς ἐν οὐρανῷ ἐν γῆ
 διατριβόντας· οὐδὲν γὰρ αὐτῶν τὰ καταγύγια χεί-
 ρον τῶν οὐρανῶν διάκεινται· καὶ γὰρ ἄγγελοι κα-
 τὰγονται πρὸς αὐτοὺς καὶ ὁ τῶν ἀγγέλων Δεσπότης·
 εἰ γὰρ πρὸς τὸν Ἀβραάμ ἦλθον, ἄνδρα γυναῖκα
 ἔχοντα καὶ παιδία διατρέφοντα, ἐπειδὴ φιλόξενον
 εἶδον. ἕταν πολλῶν πλείονα εὐρωσιν ἀρετῆν καὶ ἀν-
 θρωπον σώματος καταφρονούντα καὶ σαρκὶ σαρκὸς
 ὑπερρωῶντα, πολλῶν μᾶλλον ἐνταῦθα διατρίβουσι καὶ
 χορεύουσι τὴν αὐτὴν πρόπουσαν χορείαν· καὶ γὰρ
 τράπεζα (69^α) παρ' ἐκείνοις πέσης πλεονεξίας κα-
 θαρὰ καὶ φιλοσοφίας μεστή· οὐχ αἵματος χεῖμαρδοί
 παρ' αὐτοῖς, οὐδὲ κρέων κατακοπαί, οὐδὲ καρυκαίαι
 καὶ κνίσεις ἀηδέεις, οὐδὲ καπνὸς ἀτερπής, καὶ
 δρόμοι, καὶ θόρυβοι, καὶ ταραχαί, καὶ κραυγαί
 ἐπαχθεῖς, ἀλλ' ἄρτος, καὶ ὕδωρ, τὸ μὲν ἐκ πηγῆς
 καθαρᾶς, τὸ δὲ ἀπὸ δικαίων πόνων. Εἰ δέ που καὶ
 φιλοτιμώτερον ἐπιτάσσει βουλήθειν, ἀκρόδρου ἢ
 φιλοτιμία γίνεται, καὶ μέζον ἐνταῦθα ἢ ἡδονὴ ἢ ἐν-
 ταῖς βασιλικαῖς τραπέζαις. Ταύτην καὶ ἄγγελοι τὴν
 τράπεζαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ θεωροῦντες κατατρέπον-
 ται καὶ ἡθονται· εἰ γὰρ ἐπὶ ἀμαρτωλῶν μετα-
 νοοῦντι χαίρουσιν, ἐπὶ δικαίοις τοσοῦτοις μιμου-
 μένοις αὐτοὺς τί οὐκ ἐργάσσονται; Καὶ ἡμεῖς μὲν
 τῶν θηρίων χεῖρους ἐσμεν καὶ τῶν ἀλόγων, ἐκείνοι
 δὲ τῶν ἀγγέλων ἴσοι, ξένοι καὶ παρεπίδημοι τῶν ἐν-
 ταῦθα ὄντες· καὶ πάντα αὐτοῖς ἐνῆλλακται τὰ πρὸς
 ἡμᾶς, καὶ ἐνδύμα, καὶ τρόπος, καὶ αἰκίμα, καὶ ὑπό-
 δημα, καὶ ὀμίλια· καὶ εἰ τις ἐκείνων ἤκουσε διαλε-
 γομένων 260 καὶ ἡμῶν, τότε ἂν ἔγωγ καλῶς πῶς
 εἰ μὲν οὐρανοπολιταί, ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τῆς γῆς ἄξιοι·
 ἴδωμεν δὲ καὶ τὰς ἐκ τῆς τρυφῆς ἡμῶν ἐπιθυμίας,
 τὰς ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν, τῶν μαγειρῶν, τῶν τραπέζο-
 των, τῶν πλακουντοποιῶν καὶ τὴν περὶ τῶν τοιοῦ-
 των ἀμιλλαν· καὶ ὑπὲρ ποιότητος καὶ ὑπὲρ τάξεως
 καὶ ὑπὲρ πλήθους, ὅπερ οὐδὲν τοιοῦτον παρὰ τοῖς
 ἀγγέλοις ἐκείνοις· οὐ γὰρ εἰς πλησμονὴν καὶ τρυ-
 φῆν, ἀλλ' εἰς χρείαν αὐτοῖς ἢ τροφὴ καὶ μέτρον καὶ

agnatum et beatum Antonium, et quibus Deus vi-
 sionibus eum dignatus sit, et quam caelestem et
 angelicam ostendit vitam. Et hoc sciet quicumque
 vitam ejus cum accurata legerit diligentia, in
 qua multas videbit prophetias. Etenim quodnam
 damnatum futurum esset iis qui Arli doctrinis
 insaniebant dixit et praemonstravit, cum Deus ei
 ostendisset et ante oculos ventura posuisset. »
 Veritatis demonstratio est, nullum inter haereticos
 talem inveniri virum. « Ideoque valde miror et
 summpere laudo qui deserta occupaverunt mo-
 nachos tum ob alias virtutes, tum ob vestis mu-
 tationem. Si vis enim, ostendam stola induetos
 et « vestem nuptiarum » habentes, nuptiarum
 harum dico, et quasi in caelo versantes in terra ;
 ea sunt enim horum diversoria ut nihil caelo in-
 videre debeant. Etenim angeli diversantur apud illos
 et angelorum Dominus ; si enim ad Abraham
 venerunt, uxorem habentem, et filios educantem,
 quoniam hospitalem noverunt, cum multo majorem
 virtutem inveniant, et hominem corpus despicien-
 tem et in carne carnem aspernantem, multo magis
 ibi commorantur et choream suam decentem cele-
 brant. Enimvero mensa illis omni superfluitate vacua
 et philosophia plena ; non cruoris torrentes apud eos,
 nec carniū concisiones, nec cibi exquisitius con-
 diti, nec nidores injucundi, nec fumus ingratus,
 nec cursus, nec tumultus, nec turbationes, nec
 clamores graves, sed panis et aqua, haec quidem do-
 fonte puro, ille vero ex aënis laboribus. Si quando
 autem lautius vesci velint, ex arboreis fructi-
 bus desumitur sumptuositas, et major ibi voluptas
 quam regales ad mensas. Ilanc et angeli mensam o
 caelo spectantes delecantur. Si enim « super pec-
 calatore poenitentiam agente » gaudent, quid non fa-
 cient justis istis qui se imitantur ? Et nos quidem
 feris et brutis pejores sumus, illi vero angelis pa-
 res, in terra hospites et advena ; et his omnia a
 nostris diversa sunt, et indumentum, et mores, et
 habitaculum et calcamentum et conversatio ; et si
 quis eos audierit colloquentes et nos, iste apprime
 noverit quod illi quidem caelorum omnino sunt
 cives, nos vero ne terra quidem digni. Videamus
 quoque quas nobis luxu gignat cupiditates, cup-
 ediariorum, coquorum, menseas instrumentum,
 dulciariorum, et de similibus certamen ; et circa
 qualitatem, dispositionem, numerum, ex quibus
 nihil apud angelos illos. Non enim ad satietatem et
 delicias, sed ad necessitatem cibus, et ad quantita-
 tis temporis regulam exactus ; unica enim prorsus
 comestio apud eos ; nec prandii nomen norunt,
 sed coenam tantum modo, quoniam luctus est vita
 praescens jejuniis et certamini dedita ; in hoc adim-

Variae lectiones et notæ.

¹ μακ. καὶ μ. Chr. καὶ λογιζέσθω ὅτι — θείας ὄψεως κτετξ. καὶ τοιοῦτον ἐπ. β. ὄσον οἱ τοῦ Χριστοῦ
 ὄμοιοι ζητοῦσι Chr. ²—³⁰ τοῦτον col. ³⁷ τις μ. δ. ἐντυχῶν τῷ βιβλίῳ τῷ τῆν ἱστορίαν ἔχοντι τῆς ἐκείνου
 ζωῆς Chr. ³⁸ C π. τῶν Chr. ³⁹ τὴν ἐξ ἐκείνων Chr.—β. γ. Chr. ⁴⁰ τότε add. Chr. ⁴¹ τῶν ἐξωθεν
 εἰσερχομένων Chr. ⁴² Locus in edd. non inveniendus. ⁴³ Matth. xii, 11. ⁴⁴ ἐν ? ⁴⁵ καὶ ἡμεῖς ? ⁴⁶ ἀτεδέξ
 ων. ⁴⁷ κατατερ. ? ⁴⁸ Lic. xii, 7.

plent quod ad Ezechielem prophetam a Deo dictum A est : « Fili hominis, panem tuum in dolore comede, et aquam tuam in tribulatione et mœnore bibe. Cibum tuum in pondere comedes a tempore usque ad tempus; et potum tuum in verecundia bibes die. » Atqui verbo dirumpe ventrem illorum qui illis multis pascuntur cibis, et videbis onus grave et impuram cloacam, et dealbatum ac putre sepulcrum; quæ post ista vel dicere erubescio, turpes et foetidos ructus, vomitus, procellam, obscuracionem animæ, pondus corporis, et a summo et ab imo eruptiones, et insuper vehementiores venerearum voluptatum amores. Et illa quidem mensa ad cœlos angelos mittit; ista vero ad gehennam ignis ventris servos attrahit sicut divitem illum. Illi somnus morti similis succedit; huic distracta B vigilia; uni cruciatus, alteri regnum cœlorum. Etenim post unicam refectioem et gratiarum actionem, compunctio et ferventes lacrymarum copiose effundentes, sic ad somnum progrediuntur, sed ad somnum brevem quo vix requiescant, rursumque noctes dies faciunt, in gratiarum actione et psalmodia tempus omne terentes. Abi ergo ad sanctos istos et disco ab illis aliquid utile, et illuminare; lampades enim vere sunt et lumina, verbum vitæ expectantes, et ubique terrarum versantes, et omnem mundum illustrantes. Ergo perge continenter ad illos, ut eas quæ sunt in te maculas purificans horum orationibus et adhortationibus, meliorem jam ostendas vitam et futura bona obtineas. »

τούτους καὶ μάθε τι παρ' αὐτῶν χρήσιμον καὶ φωτισθῆτι· λύχνοι γὰρ εἰσι ἐντες καὶ φωστῆρες, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, καὶ πανταχοῦ **261** τῆς οἰκουμένης ὄντες καὶ πᾶσιν τὴν γῆν καταλαμπρύνοντες, Οὐκοῦν βιάδιζε συνεχῶς πρὸς αὐτούς, ἵνα τὰς ἐν σοὶ κηλίδας (70^α) ἐκκαθάρας ταῖς ἐκείνων εὐχαῖς καὶ παραίνεσιν, ἀριστον ἀναδείξῃ ^α τοῦ λοιποῦ βίον καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχῃς. »

Similiter et Theodoretus ita loquitur : « Angelo C rum vere imitantur conversationem, quicumque Dei servitium amplexati sunt, qui corporis suserunt requiem et legitimam societatem, utpote a divinis abstrahentem rebus, et a cœlestibus et invisibilibus deliciis avocantem, et qui reliquerunt patriam et genus simul et divitias, ut omnem in divinis curam reponant, nullumque vinculum prohibeat quin ad cœlum mens evolet. His plena sunt et urbes et vici et montium vertices et præcipitia. » Ex quo enim Christus virginitatem honore affecit, ex Virgine uatus, virginitatis prata natura germinavit, et suaves ac immarcescibiles monachorum flores offert Creatori et Domino. Ubique enim monasteria condita sunt, non solum apud nos, sed etiam in Syria tota et Palæstina, et Cilicia et in Mesopotamia; in Ægypto dicuntur quinque etiam millia virorum habere quædam scholæ simul

καὶ αὐτοῖς ἐστὶ πάντοτε, καὶ ἀριστον οὐδέποτε εἴ ἐστιν ἰσασιν, ἀλλὰ δειπνοῦν ^α γινώσκοντες, ὅτι πένθος ὁ παρῶν βίος καὶ νηστείας καὶ ἀγῶνος ^β, πληροῦντες ἐν τούτῳ καὶ τὸ πρὸς τὸν προφήτην Ἰεζεκιὴλ εἰρημένον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ^γ. Ἰὺὶ ἀνθρώπων, τὸν ἄρτον σου μετ' ὀδύνης φάγε καὶ τὸ ὕδωρ σου μετὰ βασάνου καὶ θλίψεως· πῖσι· καὶ τὸ βρῶμά σου ἐν σταθμῶν φάγεσαι ^δ ἀπὸ καιροῦ ἕως καιροῦ ^ε· καὶ τὸ πόμα σου μετὰ ἐντροπῆς ^ς πῖσαι ^ς τῆς ἡμέρας. » Ἀναρρήξον οὖν τῷ λῆγῳ τὴν γαστέρα τῶν ἐκείνα τὰ πολλὰ σιτουμένων καὶ ὕψει τὸν πολὺν φόρτον καὶ τὸν ἀκάθαρτον ὄχετόν καὶ τὸν κακοκλιμένον καὶ σαπρὸν τάρον· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα αἰσχύνουμαι καὶ εἰπεῖν, τὰς αἰδεῖς καὶ δυσώδεις ἐρυγὰς, τοὺς ἐμετούς, τὴν ζάλην, τὴν σκότωσησιν τῆς ψυχῆς καὶ τὸ βάρος τοῦ σώματος, τὰς κάτωθεν τε καὶ ἄνωθεν ἐκρήσεις ^α, καὶ τοὺς ἐπὶ τούτοις σφοδροτέρους τῶν ἀφροδισίων ἐρωτας. Κάκεινῃ μὲν ἡ τράπεζα, εἰς οὐρανοὺς τοῦ ἀγγέλου παραπέμπει· αὐτὴ δὲ εἰς γένενα πυρὸς ἔλκει τοὺς κοιλιδοῦλους, ὡσπερ καὶ τὸν πλοῦσιον ἐκείνον· καὶ τὴν μὲν ^β ὕπνος θανάτι προσοικεῖται ^γ διαδέχεται, τὴν δὲ νῆψις καὶ ἀγρυπνία, καὶ τὴν μὲν κλάσις, τὴν [δὲ] οὐρανῶν βασιλεία ^δ· μετὰ γὰρ τὴν ἀπαξ ἐστίασιν καὶ τὴν εὐχαριστίαν πολλῆς ἐμπλησθέντες ^ε κατανούξουσιν καὶ θερμῶν δακρῶων, οὕτω πρὸς ὕπνον βαδίζουσιν, τοσοῦτον αὐτοῦ μεταλαγχάνονται ὅσον μικρὸν ἀναπαύσασθαι· καὶ πάλιν τὰς νύκτας ἡμέρας ποιοῦσιν, ἐν εὐχαριστίᾳ καὶ ψαλμῳδίᾳ αἰεὶ διαύγοντες. Ἀπαλθε τολύου πρὸς τοὺς ἁγίους τῆς οἰκουμένης· λύχνοι γὰρ εἰσι ἐντες καὶ φωστῆρες, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ὄντες καὶ πᾶσιν τὴν γῆν καταλαμπρύνοντες, Οὐκοῦν βιάδιζε συνεχῶς πρὸς αὐτούς, ἵνα τὰς ἐν σοὶ κηλίδας (70^α) ἐκκαθάρας ταῖς ἐκείνων εὐχαῖς καὶ παραίνεσιν, ἀριστον ἀναδείξῃ ^α τοῦ λοιποῦ βίον καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχῃς. »

(15) Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ Θεοδώρητος οὕτως ἔφη· « Τὴν γὰρ δὴ τῶν ἀγγέλων ἐκμιμῶντες ^α προδήλως πολιτείας ὅσοι τῶν ἀνθρώπων τὴν τοῦ Θεοῦ ὁραπαίαν ἠσπάσαντο, ὅστινες ἔφυγον ^β μὲν τὴν τοῦ σώματος ἀνάπαυσιν καὶ τὴν ^γ ἔνομον κοινωνίαν ὡς τῶν θείων ἀπέλαχουσιν ^δ καὶ τῶν ἐπουρανίων ἀοράτων τρυφημάτων, κατέλιπον δὲ καὶ πατριδα καὶ γένος ἡμᾶ ^ε καὶ πλοῦτον, ἵνα πᾶσαν εἰς τὰ θεῖα μεταδώσιν τὴν μέριμναν, καὶ μηδεὶς τὸν νοῦν ἐπέχῃ δεσμῶς ^ς εἰς οὐρανὸν ἀναπηῆται. Τούτων πλήρεις καὶ πόλεις, καὶ κῶμαι, καὶ αἱ τῶν ὀρέων ἀκρωρία ^α καὶ φάραγγες. » (16) Ἀφ' οὗ γὰρ ὁ Χριστὸς τὴν παρθενίαν ἐτίμησεν, ὑπὸ παρθένου τεχθεὶς, τοὺς τῆς παρθενίας λειμῶνας ἡ φύσις ἐδλάστησε καὶ τὰ εὐώδη τῶν μοναχῶν ἀνθῆ καὶ ἀμάραντα προσφέρει τῷ Ποιητῇ καὶ Δεσπότη. Καὶ γὰρ πανταχοῦ μοναστήρια γεγόνασιν, οὐ παρ' ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν Συρίᾳ πάση, καὶ Παλαιστίνῃ ^α

Variæ lectiones et notæ.

^α πρὸ δειπνοῦν? ^β ἀνάπλω;? ^γ Εζ. xii, 18. φάγεσαι — πῖσαι. ^δ φ. ἐν στ. κ' σίχλους τῆν ἡμέραν Εζ. iv, 2. ^ε ἕως καιροῦ τῆς ἡμέρας cod. ^ς ἀπὸ καιροῦ ἕως καιροῦ in margine. ^α καὶ ὕδωρ ἐν μέτρῳ π. Εζ. iv, 12. ^β ἐκρήσεις vel ἐκρήσεις? ^γ καὶ τῇ μὲν cod. ^δ προσοικεῖται cod. ^ε βασιλείαν cod. ^ς ἐμπληροῦνται? ^α ἐπίδ. cod. ^β Θεοδώρητου, sermo III, pag. 53. ^γ μιμῶμενοι Th. — ἐκμιμῶνται cod. ^δ ἡσπ. ἐφ. Th. ^ε τὴν σωμάτων καὶ τὴν Th. ^ς ἀφ. xct. Th. ^α γένος ἵνα Th. ^β ἐσμῶν cod. ^γ ἀκρωρία: Th. ^δ καὶ ἐν II. cod.

καὶ ἐν Κιλικίᾳ, καὶ ἐν Μεσοποταμίᾳ· ἐν Αἰγύπτῳ ἄ
 δέ φται καὶ ἀνά ε' χιλιάδας ἀνδρῶν ἔχειν ἕνια φρον-
 τισηρία, μεταξὺ τῶν Θεῶν ὀμνούντων ἐν προσευχαῖς
 καὶ ψαλμωδίας ἀγρυπνοῦντες, καὶ μετὰ σκληρα-
 γωγίας πολλῆς ζώντων⁶¹, καὶ τὴν ὄντως Χριστοῦ
 φιλοσοφίαν εἰς ἄκρον ἀναδεικνυμένων⁶². Καὶ οἱ μὲν
 κατὰ συμμορίαν, ὡς ἔφην, οἰκοῦντες, δημιουργοῦσιν
 ἐν ταῖς ψυχαῖς τὰ τῆς φιλοσοφίας ἀγάλματα, οἱ δὲ
 καὶ δύο καὶ τρεῖς διάγοντες, οἱ δὲ καὶ μόνοι καθ-
 ειργμένοι καὶ ἡσυχάζοντες καὶ τὸν ὀφθαλμὸν⁶³ τῷ
 κάλλει τῶν ὀρωμένων ἐπιτέρεσθαι κωλύοντες, σχο-
 λὴν τῷ νῷ παρέχουσι ἐπεντροῦσθαι τῇ θεωρίᾳ τῶν
 νοητῶν μετὰ φρονήσεως καὶ γνώσεως· μέγιστον μὲν
 γὰρ ἀληθῶς καὶ παμμέγεθες ἀγαθὸν τῶν θείων ἢ
 γνῶσις· οὐκ ἀπόχρη δὲ τέλειον ἀποφῆναι τὸν ταύτης
 ἡξωμένον· δεῖ γάρ που τὴν ἀγαθὴν πράξιν συν-
 αφθῆναι τῇ γνώσει· **262** ὅπερ γὰρ ἐστὶ δένδρων
 βίβλα καὶ ὀφθαλμὸς σώματος, τοῦτο ταῖς ψυχαῖς τῆς
 ἀληθείας ἢ γνώσεως, ἐξ ἧς ἢ βεβαία καὶ ὀρθόδοξος
 γίνεται πίστις. Χρὴ τοίνυν οὐ μόνον εἰδέναι τί
 προσήκει περὶ Θεοῦ δοξάζειν, ἀλλὰ γὰρ καὶ κατὰ
 τοὺς ἐκείνου καλῶς καὶ ἀπλῶς πολιτεῦσθαι νόμους·
 δεῖ γὰρ τοὺς τῆς εὐσεβείας ἐκαστά· μὴ μόνον θεολο-
 γίαν καὶ φυσιολογίαν ἐκπαιβεῦσθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς
 τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς ἐκμανθάνειν ἀκριβεῖς νόμους·
 ὥστε οὐδ' ἢ γνώσει· δεῖται τῆς πρακτικῆς, ὡς καὶ ἡ
 πρακτικὴ τῆς γνώσεως. "Ὅθεν φησὶν ὁ Κύριος·"
 "Ὁς ἂν ποιῆσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγα, κληθήσεται
 ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· οὐκ εἶπεν· "Ὁς ἂν
 ποιῆσῃ· μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰ διδάξῃ·" εἰ γὰρ ἤρκει
 πρὸς τελειότητα τὸ⁶⁴ ποιῆσαι μόνον καὶ χωρὶς τοῦ
 διδάξαι, ἢ τὸ διδάξαι μόνον ἀνευ τοῦ ποιῆσαι⁶⁵ μέγαν,
 οὐκ ἂν ἄμφω συνέζευξεν λέγων· "Ὁς ἂν ποιῆσῃ καὶ
 διδάξῃ·" ἄπερ δὴ κατορθώσας αὐτὸς ἀραρότως κἀν
 τούτῳ προσφόρως ἡμῖν ὑπογράμμους καὶ τύπος
 ἄριστος γενόμενος, ἐμαρτύρησεν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ
 λέγων ἐναργῶς⁶⁶· "Ὅν ἤρξατο Ἰησοῦς⁶⁷ ποιεῖν τε
 καὶ διδάσκειν." Ὁ γὰρ δὴ οὕτω ρυθμιζῶν καὶ δια-
 μορφῶν τὴν ψυχὴν οὐ μόνον τῶν θείων νόμων τοὺς
 χαρακτήρας (70^b) ἐκμάττει, ἀλλὰ καὶ τοῦ νομοθέτου
 ζῶσά τις εἰκὼν γίνεται. Κἀνευθεν φησὶν ὁ μὲν Ἀπόστολος⁶⁸·
 "Γίνεσθε μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ
 Κύριος·"⁶⁹ "Γίνεσθε μιμηταὶ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν
 τοῖς οὐρανοῖς·" καὶ⁷⁰· "Ἐάν μὴ περισσεύσῃ ἡ
 δικαιοσύνη ὑμῶν πλεον τῶν Φαρισαίων καὶ Γραμματέων,
 οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐ-
 ρανῶν."

⁷¹ (17) Εἰκότως· οὐν⁷² Πλάτων ὑπερφαινων τῶν
 τελείων τὸ σπάνιον ἔφασκεν· "Ὅς μοι δοκεῖ δυνα-
 τὸν⁷³ ἀνθρώποις μακαρίοις τε καὶ εὐδαίμοσι γε-
 νέσθαι πλὴν ὀλίγων· μέχρι περ ἂν ζῶμεν, τοῦτο
 διορίζομαι·" — εὐνοηκοφόροι⁷⁴ μὲν γὰρ πολλοὶ,
 φιλόσοφοι δὲ σπάνιοι καὶ ὀλίγοι.· Κάλλιον⁷⁵ δὲ
 πιστεῖ· καὶ πράξις τελευτήσαντο·⁷⁶ τυχεῖν **263** πάν-
 των· ὅθεν ἐπήγεγεν⁷⁸ εἰς ἀνδρα ἀπλοῦν καὶ γενναῖον

Deum celebrantium orationibus et psalmodiis .
 vigilantium et asperam nimis vitam agentium,
 et veram Christi philosophiam apprime ostenden-
 tium. Et alii quidem per cœtum, ut dixi, habitan-
 tes, in animabus philosophiæ ornamenta fabrican-
 tur; isti vero duo vel tres simul degentes; hi vero
 soli inclusi, et quiescentes, et oculos cohíbentes
 ne pulchritudine visibillum delectentur, menti
 otium præbent ut delicias sibi faciat in contem-
 platione intellectualium rerum cum intelligentia
 et sapientia. Vere enim maximum et summum
 bonum est divinarum rerum cognitio; sed non
 statim perfectus censendus est ille qui ipsam sus-
 cipit; oportet enim profecto bona agendi ratione
 cognitionem coalescere. Quod enim est arboribus
 radix et oculus corpori, illud animabus veritatis
 cognitio, ex qua firma et orthodoxa sit fides. Scire
 igitur opus est non solum quid de Deo sentire con-
 veniat, sed etiam juxta leges ejus bene et simplici-
 ter actus dirigere. Oportet enim pietatis amatores
 non solum de Deo et natura erudiri, sed etiam
 practicæ virtutis perfectas discere leges; itaque co-
 gnitioni practica opus est, sicut et practicæ cog-
 nitione. Unde dicit Dominus: « Qui fecerit et docuerit,
 hic magnus vocabitur in regno cœlorum; » non dixit
 qui fecerit » solummodo, sed et « qui docuerit » si
 satis enim esset ad perfectionem solummodo facere
 non docentem, vel docere solum non facientem
 non utrumque conjunxisset dicens: « Qui fecerit et
 docuerit, quæ sane ipse firmiter et constanter egit,
 in hoc quoque factus nobis exemplar et typus opti-
 mus, sicut testatur discipulus ejus aperte dicens:
 « Quæ cœpit Jesus facere et docere. » Ille enim qui
 animam sic concinnat et deformat, non solum divi-
 narum legum characteres exprimit, sed legislatoris
 quoque vivens quædam imago efficitur. Hinc Aposto-
 lus dicit: « Estote imitatores Dei; » et Dominus: « Es-
 tote imitatores Patris vestri qui in cœlis est; » et: « Nisi
 abundaverit justitia vestra plus quam Phariseorum
 et Scribarum, non intrabitis in regnum cœlorum.
 et Scribarum, non intrabitis in regnum cœlorum.

D jure ergo Plato perfectorum paucitatem subin-
 dicans dicebat: « Haud possibile mihi videtur ho-
 mines, nisi paucos, felicesque et beatos esse:
 Donec vivimus, hoc definitio. » — « Enimvero feru-
 ligeri quidem multi sunt, philosophi vero raris-
 simi. » — « Fides autem et actus defunctio magis
 prosunt quam si cuncta lucrifecisset. » Unde ad-
 junxit, « virum simplicem et ingenuum, juxta

Variæ lectiones et notæ.

⁶¹ ζώντες cod. ⁶² ἀναδεικνύμενοι cod. — ἐπιθ. cod. ⁶³ τῷ ὀφθαλμῷ cod. e. i. subscripto. ⁶⁴ Matth. v, 19. ⁶⁵ τοῦ cod. ⁶⁶ πρὸς τὸ κληθῆναι? ⁶⁷ Act. i, 1. ⁶⁸ ὁ Ἰησοῦς cod. ⁶⁹ Eph. v, 1. ⁷⁰ Matth. v, 48. ⁷¹ v, 20. ⁷² Cod. 356, 9-358, 10. ⁷³ ὁ add. Cod. ⁷⁴ Ὁς φημι εἶναι δ. Epinomis 975, C. — et statim, μακαρίους· τε καὶ εὐδαίμονας γίνεσθαι· cod. paulo post. διορίζομεν Cod. ⁷⁵ ναρθ. μὲν π. βάρχοι δὲ τε παῦροι Platon, Phædon, 69 C. ⁷⁶ καλὴ δὲ πρ. καὶ π. Cod. — καλὴ δὲ ἐπιθ. Epinomis. ⁷⁷ τελευτήσαντι Pl. τελευτήσαντες Cod. ⁷⁸ ὡν ἐπ. cod. — Resp. II, 561 B.

Aischylum, non videri velle sed velle reipsa, videri vero tollendum esse; si enim justus esse aliquis videbitur, erunt ei honores et munera quia videtur esse talis. Atqui in incerto est an ob justitiam, vel munerum et honorum gratia talis sit. Nudandus igitur omnibus est, itaque redigendus ut sit ejus quem prius descripsimus contrarius. Nulla enim re praeditus opinionem habeat summæ injustitiæ, ut ita exploratum sit enim esse justum, cum non cedat sinistrae famæ, neque ambitione aut iis quæ inde oriuntur agatur, sed sit mutabilis, toto vitæ spatio cum putetur esse injustus. Quin etiam Socrates, magister ejus, ad ipsum dicit: Numquid vulgi opinioni nos credere oportet et hanc reformidare, vel potius, spreto omnibus aliis, ejus judicium revereri qui ei quod rectum est obtemperet, cui nisi pareamus ingens simus damnum percepturi? Non sane, o bone, curandum nobis est quid de nobis plebs dicat, sed quid veritas probet quæ justum ab injusto discernit, quod veritatis est. »

Hæc autem perspicue magis conveniunt nostris sacris et apostolicis sermonibus, in quibus dicit Christophorus: « Per arma justitiæ a dextris et a sinistris; per gloriam et ignobilitatem; per infamiam et bonam famam; ut impostores, et veraces; tanquam ignoti, cum simus noti; quasi morientes, et ecce vivimus: ut castigati, et non mortificati; ut tristes, semper autem gaudentes; sicut egenæ, multos autem locupletantes; tanquam nihil habentes, et omnia possidentes. » Talem igitur de justitia et Deo grata norma vivendi omnino Socrates et Plato doctrinam docuerunt vere mirandam, et dignam laudibus, et naturæ rationali hominum consentientem; morales enim disciplinas omnes natura edocuit. Cum enim genus hominum creasset Deus, naturæ indidit bonorum et contrariorum discretionem, qui erudit populos et docet hominem scientiam. Idcirco non solum Socrates et Plato et quidam alii inter Græcos injustam abominati sunt vitam, sed etiam multi alii inter Barbaros: enimvero narrant Hyperboreos, super Riphæi cacuminibus habitantes, seipsos ad justitiam exercere, non vescentes carnibus, sed fructibus arboreis et aqua utentes, et Brachmanas in silvis vitam degere, foliis corpus velantes, et super hominum naturam se exercentes. Anacharsin quoque Seythiam philosophum factum esse dicunt; et ita hunc philosophiæ accendit amor, ut per magnum studium et temperantiam celeberrimus evaserit; non solum enim vigilans adversus animæ luctaba-

κατ' Αἰσχύλου ὃ δοκεῖν ἀλλ' εἶναι ἀγαθὸν ἐθι-
λοντα· ἀφαιρετέον δὲ ὃ τὸ δοκεῖν. Εἰ γὰρ δόξει
δίκαιος εἶναι) ἔσονται ὁ τιμὰ αὐτῶ καὶ ὄρωρα
δοκοῦντι τοιοῦτον ἔσονται ἄδηλον οὖν, εἴτε τοῦ δι-
καίου, εἴτε [τῶν] ὄρωρων καὶ τιμῶν εἵνεκα τοιοῦτος
εἴη ὡς γυμνωτός· δὴ πάντων πλὴν δικαιοσύνης καὶ
ποιητέος ἐναντίας διακείμενος ὡς τῷ προτέρῳ· μὴ γὰρ
ἔχων δόξαν ἔχεται μεγίστης ἀδικίας, ἵνα βε-
βασανισμένος ἦ εἰς δικαιοσύνην, τὸ μὴ τέγγεσθαι ὅ-
πὸ κακοδοξίας ἢ εἰς φιλοδοξίας καὶ ὅπ' αὐτῆς θανα-
μένων, ἀλλ' ἔστω ἄμετάστατος μέχρι θανάτου
δοκῶν ἀδικος εἶναι διὰ βίου. » Καὶ δὴ καὶ Σωκράτης,
ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, πρὸς αὐτὸν ἔφη· « Πότερ' ἂν
τῆ τῶν πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς πείθεσθαι καὶ φο-
βεῖσθαι ταύτην ἢ τὴν τοῦ ἐνδὸς, εἴ τις ἔστιν
ἐπαίων ὢν δεῖ καὶ φοβεῖσθαι καὶ αἰτχύνεσθαι
μᾶλλον ἢ εὐμπαντας τοὺς ἄλλους; ἢ εἰ μὴ ἀκολου-
θήσομεν, δεινῶς λωθησόμεθα· οὐκ ἄραγε, ὦ βέλτιστε,
φροντιστέον ἡμῖν τί ἐρῶσιν ἡμᾶς οἱ πολλοὶ, ἀλλὰ
τί τὸ ἐπαίων τῷ δικαίῳ καὶ ἀδίκῳ, ἥτις ἐστὶν ἡ
ἀλήθεια. »

Ταῦτα δὲ φανερώς ἐοικασιν τοῖς ἡμετέροις μᾶλ-
λον ἱεροῖς καὶ ἀποστολικῶς λόγοις, ἐν οἷς φησὶν ὁ
Χριστοφόρος· « Διὰ τῶν ὀπλων τῆς δικαιοσύνης
τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας,
διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας, ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς,
ὡς ἀγνοοῦμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι, ὡς ἀποθησκο-
ντες, καὶ ἰθὺ ζῶμεν, ὡς παιδευόμενοι καὶ μὴ θανα-
τούμενοι, ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες, ὡς
πτωχοὶ, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες, ὡς μηδὲν ἔχοντες
καὶ πάντα κατέχοντες. » — Τοιαύτην μὲν οὖν περὶ
δικαιοσύνης καὶ θεαρέστου πολιτείας πάνυ Σωκράτης
καὶ Πλάτων διδασκαλίαν ἐποίησαντο, θαυμαστὴν ὄν-
τως καὶ ἀξίεπαῖνον τῆ φύσει τῆ λογικῆ τῶν ἀνθρώ-
πων συμβαίνουσαν· τὰ γὰρ ἠθικὰ μαθήματα πάντας
ἀνθρώπους ἡ φύσις ἐπαιδεύει· διαπλάσσει γὰρ ὁ
ἀνθρώπων γένος 264 ὁ θεὸς ἐνέθιχε τῆ φύσει
τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντιῶν τὴν διάγνωσιν, ὁ καὶ
παιδεύειν ἔθνη καὶ διδάσκειν ἀνθρώπων γινώσκειν. Δι-
περ οὐ μόνον Σωκράτης καὶ Πλάτων καὶ ἄλλοι τινὲς
τῶν Ἑλλήνων τὸν ἀδικὸν ἐβδελύξαντο βίον, ἀλλὰ
καὶ (ἄλλοι) πολλοὶ τῶν βαρβάρων· καὶ γὰρ τοὺς
Ἵπερβορέους οἰκεῖν μὲν ἐπὶ τὰ Ῥίπαια ὄρη φασὶν,
ἀσκεῖν δὲ δικαιοσύνην μὴ κρεωφαγούνας, ἀλλὰ
ἀκροδρόους καὶ ὑδατὶ χρωμένους, καὶ τοὺς Βραχ-
μᾶνας ἐν ταῖς ὑλαῖς διάγειν, φύλλοις τὸ σῶμα
καλύπτοντας καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπων ἀσκούοντας. Καὶ
Ἀνάχαρσιν δὲ τὸν Σκύθην, φιλόσοφον (71) γεγε-
νησθαι λέγουσιν, καὶ οὕτως αὐτὸν ὁ τῆς φιλοσοφίας
ἐνεπύρωσεν ἔρωσ', ὡς ὀνομαστότερον ἢ διὰ πολλῆς
ἀσκησιν καὶ σωφροσύνην γενέσθαι· οὐ γὰρ μόνον

Variæ lectiones et notæ.

ἢ κατ' Αἰσχύλου ὃ δοκεῖ cod. ἢ ἀφ. δὴ Plato. ἢ ἔσται cod. ἢ ἀ. τ. Ced. ἢ τοιοῦτο Plato Ced.
ἢ τ. ἔσται Ced. τοιοῦτον εἶναι cod. — γυμνητέος cod. ἢ διακείμενου cod. ἢ γὰρ ἀδικῶν δ. Plato.
ἢ τίτρεσθαι Ced. τίθ. codex. ἢ ἔτω Plato. — μετ. Ced. ἢ οὕτως add. Ced. ἢ τὴν — δόξαν Ced. Lucius
Platonis? ἢ φ. ἢ Ced. ἢ ἥτις cod. ἢ οὐ Ced. ἢ δὴ cod. ἢ Ταῦτα δὲ ταῦτα φ. cod. cf. 267 post
med. Ταῦτα φ. cod., qui δὲ post μᾶλλον habet. Locus Platonis? ἢ Cor. vi, 7-10. ἢ τοι τῶν add. Ced.
ἢ τό, add. Ced. et cod. ἢ ἐνέθιχε Ced. ἢ μὲν ὁ ὑπὲρ τὰ Ced. ἢ ὑδατὶ Ced. ἢ ἐ. ἐπύρωσεν Ced.
ἢ ὀνομαστότατον Ced.

γρηγορῶν πρὸς τὰ τῆς ψυχῆς ἠγωνίζετο πάθη σιω-
πῶν καὶ ἡσυχάζων, ἀλλὰ καὶ καθεύδων τὰ τῆς ἔγκρα-
τειας καὶ σωφροσύνης ἠδῆλου σημεῖα· εἰώθει γὰρ
τῇ μὲν λαίψῃ χειρὶ τὰ αἰδοῖα κατέχειν, τῇ δεξιᾷ δὲ
τὰ χεῖλη συνέχειν, ὑπεμφαίνων ὡς πολλῶν μελίζων ὁ
ἔστιν ἢ ἀγωνία τῆς γλώττης καὶ πλείονος· ἑπικου-
ρία; εἰς ἀσφάλειαν δέεται. ὁ (18) Καὶ τὸν Χείρωνα ὁ
δὲ κένταυρον ἱστοροῦσιν Ἕλληνας δικαιοσύνης καὶ
ἀρείας γενέσθαι διδάσκαλον, ὡς καὶ Ὅμηρος μαρ-
τυρεῖ τοῦτον δικαιοτάτον πεφηνέναι κενταύρων, διὰ
πολλὴν δῆπουθεν καρτερίαν καὶ ἔγκράτειαν, καὶ
σώματος δουλαγωγίαν, καὶ σύμμετρον ἐπιμέλειαν·
ὄθεν δὴ Πλάτων αὖθις ἐναργῶς, ὁ διδάσκων ψῆσιν·
« Ἐπιμελεῖσθαι σῶμα δεῖ ἡ ψυχῆς εἰνεκεν ἁρμο-
νίας, » δι' οὗ βιοῦν τε ἔστιν καὶ ἁρῶς βιοῦν καὶ
καταγγέλλειν τῆς ἀληθείας τὸ κήρυγμα. Τοῦτο δὲ ὁ θεὸς
ἔφη Παῦλος ἑξῆς· Ἐπιμελίζω μου τὸ σῶμα καὶ
δουλαγαῶ· ἡ τούτῳ πρὸς ἀσκήσιν καὶ σύστα-
σιν αὐτὸ μετ' ἐπιστήμης καὶ φρονήσεως γυμνάζω πρὸς
τὴν τῶν κρείττωνων συνερίαν, οὐ πρὸς ἀσέλ-
γειαν προνοοῦμαι. (Ταύτη τοίνυν καὶ παραινέ-
φάσκων ἑξῆς· Ἐνδύσασθε τὸν Κύριον Ἰησοῦν καὶ
τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖτε εἰς ἐπιθυμίαν·
οὐ τὴν σύμμετρον καὶ ἀναγκαίαν ἐπιμέλειαν τὴν
πρὸς σύστασιν ἀπηγόρευσεν, ἀλλὰ τὴν ἀκολασίας
μητέρα γαστριμαργίαν ἡ ἐπήγαγεν εἰς ἐπιθυμίας·
δηλαδὴ βλαβεράς καὶ ἀνοήτους· οὐ γὰρ τοσαύτην
αὐτῷ προσφέρει ἡ θεραπεία ὡς κατασκιρτᾶν τῆς
ἁρίστοις ἐπιτηδεύμασιν.)

Συμπεφώνηκε τοίνυν κἀν τούτοις ὁ Πλάτων εὐ-
μάλα τοῖς ἀμετέροις, τὴν ἀναγκαίαν καὶ εἰδουσαν
ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι παρεγγυήσας τοῦ σώματος·
ὑπέδειξε πάλιν καὶ διεσάφησεν (καὶ) ὅπως ἄρ-
χεται καὶ αὐξεται τῆς φαύλης ἐπιθυμίας καὶ κα-
κίστης συνηθείας τὸ πάθος, φάσκων οὕτως· Ἐρχή
μὲν ἔρωτος ἔρασις, αὐξεί δὲ τὸ πάθος ἐλπίς, τρέφει
δὲ μνήμη, τηρεῖ δὲ συνήθεια· διὰ καὶ Σωκράτης
τὰ βλέμματα καὶ τὰ φιλήματα τῶν εὐμόρφων ὡς
χαλεπώτερον σκορπίων [καὶ ὕψων] ἰδὼν ἐνιέναι ἀπο-
φεύγειν ἐδίδασκεν. Ὅθεν ἰδῶν τινα φιλήσαντα
νέην εὐπτόν· Ὅτως ἔφη, βῆδωσ ἀν καὶ εἰς
μαχαίρας κυβιστήσσειν καὶ εἰς πῦρ ἐμπέσειν, ὅ
τοσαύτην δηλονότι πυρὴν ἐν αὐτῷ κατατολήσας
ἀνάψαι. Διογένης δὲ θεασάμενος μειράκιον ἀσελ-
γέστερον ἢ κατὰ ἀνδρα κεκοσμημένον, εἶπεν· Ἐμὲ
μὲν πρὸς ἀνδρας, ἀτυχεῖς, εἰ δὲ πρὸς γυναῖκας,
ἀδικεῖς. Ἐθρῶσι δὲ διὰ τοῦ καλλωπισμοῦ οἱ μὲν
ἀνδρας τὰς γυναῖκας καὶ οἱ ἀνδρόγυνοι τοὺς ἀνδρας
καὶ μέντοι καὶ Ἀρκεσίλαος εὐμόρφου ἦρα παιδὸς
καὶ βουλόμενος αὐτὸν φιλήσαι, διεκώλυεν ἑαυτὸν
φεύγων τὴν βλάβην. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος οὐδὲ ἰδεῖν

tur affectus, tacens et quiescens, sed etiam dormiens
continentiæ et temperantiæ signa ostendebat; so-
lebat enim sinistra quidem manu pudenda conti-
nere, dextra autem constringere labia, subindicans
multo majus esse adversus linguam certamen et
majori auxilio ad securitatem ei opus esse. Cen-
taurum autem Chironem narrat Græci justitiæ et
castitatis fuisse præceptorem, et hunc Homerus
justissimum centaurorum visum fuisse testatur,
ob magnam scilicet patientiam et continentiam, et
corporis servitium et moderatam curam; unde
Plato rursus aperte docens dicit: « Curare corpus
oportet propter harmoniam animæ, » quo vivimus
et recte vivimus et veritatem prædicamus. Hoc au-
tem divus Paulus dixit: « Castigo corpus meum et
in servitum redigo, » id est ad disciplinam et tole-
rantiam illud cum arte et prudentia exerceo, ad
meliorum operum societatem, non ad lasciviam,
ejus curam ago. Ideo similiter adhortatur dicens:
« Induimini Dominium Jesum, et carnis curam non
feceritis in desideriiis, » non moderatam et necessa-
riam curam, quæ sit ad sustentationem, prohibuit,
sed incontinentiæ matrem ingluviem; addidit in de-
sideriis, nocivis scilicet et irrationalibus; non
enim tantum ei affert famula tum ut insultet ani-
mæ, sed ut cooperetur et subserviat illis optimis
studiis.

ψυχῆς, ἀλλ' ἵνα συνεργῇ καὶ καθυπουργῇ τοῖς ἐκεί-
νοις ἀρίστοις ἐπιτηδεύμασιν.)
His nostris valde consonat Plato, adhortans ut
necessaria et ea qua eget corpori cura præbeatur;
rursus ostendit et planum fecit quomodo incipiatur et
augeatur pravorum desideriorum et pessimæ con-
suetudinis affectus, dicens ita: « Initium quiescentis
amoris aspectus, auget autem affectum spes, alit
memoria, servat consuetudo. Ideo Socrates docebat
in formosus aspectus et oscula, ut terribiliorem
scorpionibus et serpentibus sagittam, cavere ne
collaberentur. Unde videns aliquem formoso ju-
veni dantem oscula: « Hic, inquit, facile super
gladios capite demisso se conjiceret, et in ignem
præcipitaret se, » qui scilicet tantum in se ignem
ausus est accendere. Diogenes, conspecto adole-
scente luxuriosius quam viro deceat ornato,
dixit: « Si viris quidem, infelix es; si vero mulie-
ribus, injustus es. » Cultu viri mulieres venantur,
et semiviri viros. Arcesilaus formosum amabat pue-
rum; quem cum cuperet osculari, obnixè prohibebat
se ab hoc, noxam fugiens. Alexander ne videre qui-
dem voluit Darii filias, speciosas nimis et virgines,
turpe esse dicens et valde incongruum eum qui

Varie lectiones et notæ.

ἡ σ. καὶ ἔ. Ced. ὁ μελίζων Ced. ἡ πλείων cod. ὁ Περὶ τοῦ Χείρωνος κενταύρου Ced. 358, 10 360, 7.
ἡ Χειρώνιος cod. ἡ ἐν ἄ. Ced. Resp. IX. 591 D. ἡ σῶμα δὲ cod., δὲ σώματος Ced. ἡ δὲ οὖν βιοῦντα
cod. ἡ T. καὶ Ced. ἡ I Cor. ix, 17. ἡ καὶ add. Ced. ἡ προνοοῦμαι Ced. ἡ Rom. xiii, 4. ἡ εἰ-
τι? ἡ προσφέρει a secunda manu, διὰ a prima. ἡ καὶ τ. Ced. ἡ τς add. Ced. ἡ καὶ ὁ. a sec. iii
ἡ κεφυκότα add. Ced. ἡ Ὅτως cod. sed cf. Xen. Mem. 1. III., 9. οὕτως κἀν εἰς πῦρ ἄλλοιτο. ἡ μάχα-
ρον cod. — κυβιστήση — ἐμπέση Ced. sed cf. Xen. ἡ θηρῶσι γάρ cod. ἡ Ἀγασίλαος Ced. ἡ αὐτὸ
cod.

viro cepere et a feminis vinci. Et Cyrus, Persarum rex, ne commisit quidem ut contemplaretur puellam quamdam eximiam, destinatam sibi et cuius pulchritudini resisti non posse testarentur, nedum recepit; quin etiam hanc assidue videntem et dicentem nihil ex hoc se experiri mali, hortabatur ut illud nec diceret, nec ageret: « Ignis enim, inquit, urit eos qui prope sunt, pulchritudo vero remotos quoque. « Quoniam igitur ex aspectu amor gignitur, et ex amore consensio fit, et ex consensione actus consummatur, propterea Christus intemperanter pascentem oculos adulterum iudicavit, non actum solummodo, sed ipsam cogitationem inhibens, quod Habacuc obscure significabat, dicens: « Mundus est oculus tuus ne videat malum et respiciat ad labores doloris. » Rursusque Socrates, fortiter et diligenter vitandam esse docens intemperantiam, dixit: « Ne esurientes nimis comedant, nec sitientes multum bibant. » Enimvero Dominus tales beatos prædicavit dicens: « Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei; beati qui nunc esuritis et sititis, quia saturabimini, et beati qui nunc fletis, quia ridebitis. »

« Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ὅτι χορτασθήσεσθε· καὶ μακάριοι οἱ κλαίοντες

Ubinam ergo sunt qui mollem et delicatam et voluptuariam vitam sectantur, et qui, quasi cum licentia et securitate totum mundum habeant, eo ad saturitatem utuntur cum voluptate et risu et turpiloquio et effusa lætitia, et absque ullo Dei timore; quibus omnis dies in deliciis teritur? appetitum enim tempus definiunt. Si enim summo mane fames invadat, confestim cibum apponunt; nam non hæc ad comestionem, illa ad orationem definita sunt eis tempora, sed omnibus intemperanter et indistincte et inconsiderate fruuntur, ut mensæ adoratores et ventris servi, quæ quidem mensa jure ac proprie vocaretur cathedra pestilentiae et præsepe brutorum. Nisi enim ex multa insania et bestialitate oblitus fuissent eum qui cuncta nostra perspicit opera, et de levissimo verbo quoque et de cogitatione pænans exacturus est, num sane cum vaniloquio et malevolentia et risu et blasphemia a Deo datum cibum sumerent, non recordantes dicentis: Utique et « de otioso verbo rationem reddemus in die iudicii et justificationis, et ex verbis nostris pravis condemnabimur » et « de ore tuo te iudico, serve nequam. »

Ergo summopere insaniverunt quidam ex simplicioribus sæcularibus dicentes, ad ruinam audientium et sibi fidem adhibentium, quoniam inquit, Solis monarchis molestius et gravius jugum impositum

τὰς Δαρσίου θυγατέρας ἠνέσχετο²⁹ εὐεΐδεῖς ἄγαν καὶ παρθένους οὐσας, αἰσχρὸν εἶπὼν εἶναι καὶ λιαν ἄτοπον τὸν ἄνδρα ἐλόντα ὑπὸ γυναικῶν ἡτηθηναί. ³⁰ Καὶ Κῦρος, ὁ Περσῶν βασιλεὺς, οὐδέθεσασθαι κόρην τινὰ θαυμασίαν ἀφορισθεῖσαν αὐτῷ καὶ ἀμήχανον κάλλος (71b) ἔχειν μαρτυρουμένην κατεδέξατο, ἀλλὰ γε καὶ τῷ ὄρῳτι συνεχῶς καὶ μὴδὲν ἐκ τούτου πάσχειν δεῖνόν³¹ λέγοντι παρήνει μῆτε λέγειν τοῦτο μῆτε πράττειν. « Τὸ μὲν γὰρ πῦρ φησὶν τοὺς πλησίον³² ὄντας καίειν, τὸ **266** δὲ κάλλος καὶ τοὺς πόρρωθεν ἐστῶτα. Ἐπι οὖν ἐκ τοῦ ὄρῳν τὸ ἐρῳν εἰκτεται, καὶ ἐκ τοῦ ἐρῳν³³ ἡ συγκατάθεσις γίνεται, καὶ ἐκ τῆς συγκαταθέσεως ἡ πρῶξις τελεῖται³⁴, διὰ τοῦτο³⁵ ὁ Χριστὸς τὸν ἀκολάτως ἐστιῳντα τὰς ὄψεις μοιχὸν ἔκρινεν, οὗ τῆν πρῶξιν μόνον, ἀλλὰ καὶ³⁶ ἔννοιαν ἀναστῆλων³⁷. (Ὅπερ οὖν Ἀμβακούμ αἰνιτιτόμενος ἔλεγε³⁸: « Καθαρός ὁ ὀφθαλμός σου τοῦ μὴ ὄρῳν πονηρὰ καὶ ἐπιβλέπειν ἐπὶ πόνους ὀδύνης³⁹. ») Ἐτι δὲ πάλιν Σωκράτης⁴⁰ φυλάττεσθαι σφόδρα καὶ παρατηρεῖσθαι τὴν ἀκρασίαν διδάσκων ἔφη, μὴ πεινῳντας λιαν⁴¹ ἐσθίειν καὶ μὴ⁴² διψῳντας πολλὰ πίνειν. Καὶ γὰρ ὁ Κύριος ἐμακάρισε τοὺς τοιούτους (φάσκων⁴³ τῶν οὐρανῶν· μακάριοι οἱ πεινῳντες νῦν καὶ διψῳν- νῦν, ὅτι γελάσετε »).

(19) Ποῦ τοῖνον εἶσιν οἱ τὸν ἀβροδῳαιτον καὶ τρυφίλόν τε καὶ ἀνειμένον μεταδιῳκοντες βίον, καὶ ὡςπερ ἐπ' ἐξουσίας τὸν κόσμον ἔχοντες ἀδεῳς πάντα, λοιπὸν μεθ' ἡδονῆς, καὶ γέλωτος, καὶ αἰσχρολογίας, καὶ διαχύσεως, καὶ ἀφοβίας Θεοῦ χρῳνται πρὸς κόρον, καὶ τρυφῆς αὐτοῖς καιρὸς ἄπας, τῆ γὰρ ὀρέξει τὸν καιρὸν ὀρίζονται· κἂν ἔωθεν ἡ πείνα προσβάλλῃ, παραυτίκα τὴν τροφήν προσφέρουσιν· οὐ γὰρ ὠρισταί τοῦτο μὲν ἐσθίειν, ἐκεῖνο δὲ παραιτεῖσθαι, ἀλλὰ πάντων ἀκρατῶς καὶ ἀδιαφόρως καὶ ἀπερὶσκεπτῶς ἀπολαύουσιν ὡς τραπεζολάτραι καὶ κοιλιόδουλοι, ἤτις γε τράπεζα εἰκότως ἂν κληθεῖη κυρίως καθέδρα λοιμῳν καὶ ἀλόγων φάνῃ. Εἰ γὰρ μὴ ἐκ πολλῆς ἀλογίας καὶ ἀπροσεξίας ἀπεκτηνῳθήσαν, ἐπιλαθόμενοι τὸν συνίοντα εἰς πάντα τὰ ἔργα ἡμῳν καὶ μῆχρι ψιλῳ ῥήματος καὶ ἐνθυμῳματος δίκας εἰσπράττειν, οὐκ ἂν δῆπουθεν μετὰ φλυαριῳν, καὶ κακονοίας, καὶ γέλωτος, καὶ βλασφημίας τὴν θεόδοτον τροφήν μεταλάμβανον, ἀμνημονῳσαντες τοῦ λέγοντος⁴⁴, ὅτι καὶ « ὑπὲρ ἀργῳῦ λόγου λόγον δῳσομεν ἐν ἡμέρῃ κρίσεως καὶ ἀπολογίας, καὶ ἐκ τῶν λόγων ἡμῳν τῶν φαύλων κατακριθῳμεθα⁴⁵ » καὶ⁴⁶ « Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῳ σε, πονηρὸ δούλε. »

267 (20) Οὐκοῦν ἐματαιῳθησαν ἐξ ἐπιμέτροσ σφόδρα τινὲς τῶν ἀφελεστέρων κοσμικῳν, φάσκοντες ἐπὶ καταστροφῆ τῶν ἀκούοντων καὶ πειθομένων αὐτοῖς, ὅτι φησὶ⁴⁷, Μοναχοί· μόνους ὁ ἀπεχθέστερος

Variæ lectiones et notæ.

²⁹ O. l. d. καὶ π. d. ἦν. παντελῶς d. νομίσας τόν Ced. ³⁰ Οὕτω δὲ add. Ced. ³¹ d. π. Ced. ³² πλ. πάντῃ ἐστῳνας καίει Ced. Cyrop. b. l. 10 τὸ πῦρ πάντας ὁμοίως καίει. ³³ τὸ ἐρῳν ἐκ τοῦ ὀ. Ced. ³⁴ ἐπιτ. Ced. ³⁵ καὶ add. Ced. ³⁶ τῆν add. Ced. et eod. ³⁷ κρῳν. Ced. ³⁸ Hab. i, 13. ³⁹ ὀδύνησει cod. ⁴⁰ Καὶ ὁ Σ. δὲ π. Ced. ⁴¹ μὴ Ced. bis. ⁴² μὴδὲ Ced. ⁴³ Luc. vi, 20. ⁴⁴ Matth. xii, 36, 37. ⁴⁵ Luc. xix, 22. ⁴⁶ φασὶ ?

καὶ βαρύτερος μὲν δίδεται ζυγός, κοσμικοῖς δὲ ὁ ἀλαφρότατος καὶ ἀνειμένος· ἔδει γὰρ τοὺς ἀσυνέτους συνίεναι ἄπερ καὶ ὁ παλαιὸς νόμος τοῖς παλαιοῖς Ἰουδαίοις ἀδιασπῶτως ἐνομοθέτησεν, μικροῖς τε καὶ μέγιστοις, καὶ ἡ παράβασις ἐπικίνδυνος ἄγαν καὶ ὀλέθριος· διὸ φησὶν ὁ Δαυὶδ 47· Ἐπικατάρτατοι οἱ ἐκκλίνοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου, Κύριε. Καὶ ὁ τῆς χάριτος ὁμοίως ἐξ Ἰησοῦ τεθέσπισται καὶ ἄρχουσι καὶ ἰδιώταις, πλουσίοις καὶ πένησι, καὶ ἀπλῶς κοσμικοῖς τε πλοῦσι καὶ μοναχοῖς, τοῦ οὖν Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν λέγοντος 48· Μακάριοι οἱ πεινῶντες, ὅτι χορτασθήσεσθε, καὶ· Μακάριοι οἱ κλαίοντες, ὅτι γελάσονται, καὶ 49· Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν (72^a) ὑμῶν, καὶ 50· Οὐαὶ οἱ ἐμπειρησμένοι, ὅτι πεινάσετε, καὶ 51· Ἐἴ τις ἄρχεται πρὸς με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐκ ἔστι μου ἀξίος· καὶ· Πᾶς δὲ 52 οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι ταῖς ὑπάρχουσιν 53 αὐτοῦ, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητῆς· καὶ 54· Ἐσπουδάσατε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ διαρχόμενοι δι' αὐτῆς· καὶ· Τὴν στενὴν ἡ 55 ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν. Ταῦτα δὲ, ταῦτα καὶ τὰ τούτους παραπλήσια πάντα οὐ πρὸς μοναχοῦς εἰρησται, ἀλλὰ καὶ πρὸς κοσμικοὺς, καὶ βιωτικοὺς, καὶ τὸν πρόσουλόν καὶ γεώδη βίον ἐπανηρημένους· ἐπεὶ ἂν ἄρα πρὸς μοναχοῦς καὶ μόνον ἐρρήθη, ἔλει-
 γότεροι πάντων ἀνθρώπων εἰσὶν οἱ κοσμικοὶ, τοιούτων μακαρισμῶν καὶ θείων ἐντολῶν ἀπεστερημένοι· εἰ δὲ γε καινὸς ὁ νόμος καὶ ὁ ζυγός, καινὸς καὶ ὁ μακαρισμὸς, καὶ ὁ ταλαινωμὸς, καὶ ὁ βασανισμὸς, εὐδελθὸν ὅτι οἱ καὶ ἀναγινώσκοντες οὐκ ἐπιγινώσκουσιν τὸ παράπαν, ἐπεὶ οὐκ ἂν τοὺς 268 ἀναίτιους καὶ θεοφιλεῖς μοναχοῦς καταδείκασον ἐπ' ὀλίβρω τῆς καὶ γνώμης ἀγνώμονος 56.

57 (21) Ἐπὶ Κλαυδίου Ἀγρίππας ὁ καὶ 58 Ἡρώδης ἀνεῖλε Ἰακωβὸν τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρα, καὶ Πέτρον ἐέθετο ἐν φυλακῇ 59 ὡς ἀναίρησων αὐτόν.

60 (22) Σίμων δὲ ὁ μάγος τὸν Χριστιανισμὸν ἀποβαλλόμενος καὶ μάγους προσομιλήσας, ἐν Ῥώμῃ κατελθὼν ὡς θεὸς ἐτιμάτο καὶ ἐσέβετο διὰ τὰς ὑπ' αὐτοῦ γοητείας. 61 (23) Πέτρον δὲ διὰ ταῦτα ἐπιδημήσαντος τῇ Ῥώμῃ, ἡ μὲν τοῦ Σίμωνος κατελύθη καὶ ἀπίσθη καὶ παραχρῆμα σὺν αὐτῷ καταλέλυται δύναμις· παρακλήσει δὲ ἀπάντων Μάρκον προετρέψατο Πέτρος [ix] τῆς διὰ λόγου διδασχῆς 62 Ῥωμαίοις τὸ εὐαγγέλιον γράψαι· ὁ δὲ Μάρκος καὶ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ σταείλας, πρῶτος ἐπίσκοπος καὶ κήρυξ Ἀλεξανδρείας καθίσταται.

Variae lectiones et notæ.

47 Ps. cxxviii, 21. 48 Luc. vi, 21. 49 Ibid., 24. 50 Ibid., 25. 51 Luc. xv, 35. 52 ἂν ἀδ. cod. 53 πάντα τὰ ὑπάρχοντα cod. 54 Matth. vii, 13. Εἰσελθεῖτε cf. Luc. xiii, 24. Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν. 55 Matth. vi, 14, πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ. 56 Τέλος τὰ περὶ τῶν μοναχῶν. 57 43 (5243). 58 Act. xii, 1, 2. 59 εἰς φυλακῆν Act. xii, 6. 60 Gen. 62, 12-371, 16? 61 Gen. 513, 22? 62 γραφῆς cod. e seq. γράψαι.

est, sæcularibus vero levius et remissum; oportebat enim desipientes hos intelligere quod ipsa lex vetus antiquis Judæis indistincte sancivit, parvisque et majoribus; et transgressio periculosa nimis erat et pernicioza; ideo dicit David: « Maledicti qui declinant a mandatis tuis, Domine. » Lex gratiæ pariter et ex æquo instituta est et principibus et privatis, divitibus et pauperibus, et uno verbo sæcularibus quibuscunque et monachis, Domino nempe et Deo nostro dicente: « Beati qui esuritis, quia saturabimini; » et, « Beati qui lugent, quia ridebunt; » et: « Væ vobis divitibus quia habetis consolationem vestram; » et: « Væ qui saturati estis, quia esurietis; » et: « Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem suam, et uxorem, et filios, et fratres, adhuc autem et animam suam, non est me dignus; » et: « Omnis qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus; » et: « Contendite intrare per angustam portam, quia lata porta et spatiosa via quæ ducit ad perditionem, et multi sunt qui pertranseunt per eam; » et: « Quam angusta via quæ ducit ad vitam, et pauci sunt qui inveniunt eam! » Hæc et omnia his similia non ad monachos dicta sunt, sed etiam ad sæculares et mundanos et omnes qui materialem et terrestrem vitam elegerunt. Nam [si ad monachos et solos dicta sint, wiserrimi inter omnes homines sunt sæculares, talibus beatitudinibus et divinis mandatis defraudati; si vero communis lex est et jugum, communis quoque beatitudo et miseria et tentatio, prorsus evidens est quod et legentes minime intelligunt; non enim insontes et Deo gratos monachos condemnassent, ad ruinam indiscretæ ipsorum animæ, et intemperantis linguæ, et imprudentis sententiæ.

ἑαυτῶν ἀδιακρίτου ψυχῆς καὶ γλώσσης ἀκολάστου
 Sub Claudio, Agrippa, qui etiam « Herodes, dicitur occidit Jacobum, fratrem Joannis gladio, » et Petrum « custodiendum tradidit, » postea illum occisurus.

Simon autem Magus, cum Christianismum abjurasset, et cum magis communicasset, et Romanus venisset, ut deus honorabatur et colebatur propter præstigias suas. Sed cum Petrus propterea Romanus advenisset, Simonis quidem dissoluta est et extincta virtus, et subito cum illo defecit. Ab omnibus provocatus Marcum adhortatus est Petrus ut, præter doctrinam ore traditam, Romanis Evangelium scriberet. Porro Marcus in Ægyptum missus, primus episcopus et præco Alexandriæ constituitur.

viros ceperunt a feminis vinci. Et Cyrus, Persarum rex, ne commisit quidem ut contemplaretur puellam quamdam eximiam, destinatam sibi et cuius pulchritudini resisti non posse testarentur, nedum recepit; quin etiam hanc assidue videntem et dicentem nihil ex hoc se experiri mali, hortabatur ut illud nec diceret, nec ageret: « Ignis enim, inquit, urit eos qui prope sunt, pulchritudo vero remotos quoque. « Quoniam igitur ex aspectu amor gignitur, et ex amore consensio fit, et ex consensione actus consummatur, propterea Christus intemperanter pascentem oculos adulterum iudicavit, non actum solummodo, sed ipsam cogitationem inhibens, quod Habacuc obscure significabat, dicens: « Mundus est oculus tuus ne videat malum et respiciat ad labores doloris. » Rursusque Socrates, fortiter et diligenter vitandam esse docens intemperantiam, dixit: « Ne esurientes nimis comedant, nec sitientes multum bibant. » Enimvero Dominus tales beatos prædicavit dicens: « Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei; beati qui nunc esuritis et sititis, quia saturabimini, et beati qui nunc fletis, quia ridebitis. »

« Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ὅτι χορτασθήσεσθε· καὶ μακάριοι οἱ κλιόντες

Ubinam ergo sunt qui mollem et delicatam et voluptuariam vitam sectantur, et qui, quasi cum licentia et securitate totum mundum habeant, eo ad saturitatem utuntur cum voluptate et risu et turpiloquio et effusa lætitia, et absque ullo Dei timore; quibus omnis dies in deliciis teritur? appetitum enim tempus definiunt. Si enim summo mane fames invadat, festinum cibum apponunt; nam non hæc ad comestionem, illa ad orationem definita sunt eis tempora, sed omnibus intemperanter et indistincte et inconsiderate fruuntur, ut mensæ adoratores et ventris servi, quæ quidem mensa jure ac proprie vocaretur cathedra pestilentiae et præsepe brutorum. Nisi enim ex multa insaniam et bestialitate oblitus fuisset eum qui cuncta nostra perspicit opera, et de levissimo verbo quoque et de cogitatione poenas exacturus est, num sane cum vaniloquio et malevolentia et risu et blasphemia a Deo datum cibum sumerent, non recordantes dicentis: Utique et « de otioso verbo rationem reddemus in die iudicii et justificationis, et ex verbis nostris pravus condemnabimur » et « de ore tuo te iudico, serve nequam. »

Ergo summo opere insaniverunt quidam ex simplicioribus sæcularibus dicentes, ad ruinam audientium et sibi fidem adhibentium, quoniam inquam, Solis monachis molestius et gravius jugum impositum

τὰς Δαρσίου θυγατέρας ἠνέσχετο²⁰ εὐεΐδεις ἄγαν καὶ παρθένους οὐσας, αἰσχρὸν εἰπὼν εἶναι καὶ λίαν ἄτοπον τὸν ἄνδρα ἐλθόντα ὑπὸ γυναικῶν ἡτηθηναί. ²⁰ Καὶ Κύρος, ὁ Περσῶν βασιλεὺς, οὐδὲ θεάσασθαι κόρην τινὰ θαυμασίαν ἀφορίσθεισαν αὐτῷ καὶ ἀμήχανον κάλλος (71^b) ἔχειν μαρτυρομένην κατεδέξατο, ἀλλὰ γε καὶ τῷ ὄρῳ συνεχῶς καὶ μὴδὲν ἐκ τούτου πάσχειν δεινὸν ²¹ λέγοντι παρήγει μήτε λέγειν τοῦτο μήτε πράττειν. « Τὸ μὲν γὰρ πῦρ φησὶν τοὺς πλησίον ²² ὄντας καίειν, τὸ **266** δὲ κάλλος καὶ τοὺς πόρρωθεν ἐστῶτα. Ἐπεὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄρῳ τὸ ἐρῶν εἴκεται, καὶ ἐκ τοῦ ἐρῶν ²³ ἡ συγκατάθεσις γίνεται, καὶ ἐκ τῆς συγκαταθέσεως ἡ πρᾶξις τελεῖται ²⁴, διὰ τοῦτο ²⁵ ὁ Χριστὸς τὸν ἀκολάτως ἐστιῶντα τὰς θῆεις μοιχὸν ἔκρινεν, οὐ τὴν πρᾶξιν μόνον, ἀλλὰ καὶ ²⁶ ἔνοιαν ἀναστέλλων ²⁷. (Ὅπερ οὖν Ἀμβακούμ αἰνιτιτόμενος ἔλεγε ²⁸: « Καθαρὸς ὁ ὀφθαλμὸς σου τοῦ μὴ ὄρῳ πονηρὰ καὶ ἐπιβλέπειν ἐπὶ πόνους ὀδύνης ²⁹. ») Ἐτι δὲ πάλιν Σακράτης ³⁰ φυλάττεσθαι σφόδρα καὶ παρατηρεῖσθαι τὴν ἀκρασίαν διδάσκων ἔφη, μὴ πεινώντας λίαν ³¹ ἐσθίειν καὶ μὴ ³² διψῶντας πολλὰ πίνειν. Καὶ γὰρ ὁ Κύριος ἐμακάρισε τοὺς τοιοῦτους (φάσκων ³³: τῶν οὐρανῶν· μακάριοι οἱ πεινώντες νῦν καὶ διψῶντες νῦν, ὅτι γελᾶσετε »).

(19) Ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ τὸν ἀβροδλαιτον καὶ τρυφλόν τε καὶ ἀνειμένον μεταδιώκοντες βίον, καὶ ὡς περ ἐπ' ἐξουσίας τὸν κόσμον ἔχοντες ἀδειῶς πάντα, λοιπὸν μεθ' ἠδονῆς, καὶ γέλωτος, καὶ αἰσχρολογίας, καὶ διαχύσεως, καὶ ἀφοβίας Θεοῦ χρῶνται πρὸς κόρον, καὶ τρυφῆς αὐτοῖς καιρὸς ἄπας, τῇ γὰρ ὀρέξει τὸν καιρὸν ὀρίζονται· ἂν ἕωθεν ἡ πείνα προσβάλλῃ, παραυτίκα τὴν τροφὴν προσφέρουσιν· οὐ γὰρ ὠρίσται τοῦτο μὲν ἐσθίειν, ἐκείνο δὲ παραιτεῖσθαι, ἀλλὰ πάντων ἀκρατῶς καὶ ἀδιαφόρως καὶ ἀπερισκίπτως ἀπολαύουσιν ὡς τραπεζολᾶτραί καὶ κοιλιόδουλοι, ἦτις γε τράπεζα εἰκότως ἂν κληθεῖη κυρίως καθέδρα λοιμῶν καὶ ἀλόγων φάνη. Εἰ γὰρ μὴ ἐκ πολλῆς ἀλογίας καὶ ἀπροσεξίας ἀπεκτηνώθησαν, ἐπιλαθόμενοι τὸν συνιόντα εἰς πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν καὶ μέχρι ψιλοῦ ῥήματος καὶ ἐνουμήματος δικῆς εἰσπράττειν, οὐκ ἂν δῆπουθεν μετὰ φλυαριῶν, καὶ κακονοίας, καὶ γέλωτος, καὶ βλασφημίας τὴν θεόδοτον τροφὴν μετελάμβανον, ἀμνημονήσαντες τοῦ λέγοντος ³⁴, ὅτι καὶ « ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου λόγον δώσομεν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως καὶ ἀπολογίας, καὶ ἐκ τῶν λόγων ἡμῶν τῶν φάουλων κατακριθήσμεθα· » καὶ ³⁵: « Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὰ δούλε. »

267 (20) Οὐκοῦν ἐματαιώθησαν ἐξ ἐπιμέτρου σφόδρα τινὲς τῶν ἀφελεστέρων κοσμικῶν, φάσκοντες ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκούοντων καὶ πειθομένων αὐτοῖς, ὅτι φησὶ ³⁶, Μοναχοί· μόνους ὁ ἀπεχθέστερος

Variæ lectiones et notæ.

²⁰ Ὁ. ἰ. ἀ. καὶ π. δ. ἦν. πανταλῶς ἀ. νομίσας τὸν Ced. ²¹ Οὕτω δὲ add. Ced. ²² δ. π. Ced. ²³ πλ. πάντῃ ἐστῶσας καίει Ced. Cyrop. B. I. 10 τὸ πῦρ πάντα ὁμοίως καίει. ²⁴ τὸ ἐρῶν ἐκ τοῦ ὁ. Ced. ²⁵ ἐπιτ. Ced. ²⁶ καὶ add. Ced. ²⁷ τὴν add. Ced. et eod. ²⁸ προαν. Ced. ²⁹ Hab. 1, 13. ³⁰ ὀδύνησιν cod. ³¹ Καὶ ὁ Σ. δὲ π. Ced. ³² μὴ Ced. bis. ³³ μὴδὲ Ced. ³⁴ Luc. vi, 20. ³⁵ Matth. xii, 36, 37. ³⁶ Luc. xix, 22. ³⁷ φησὶ?

καὶ βαρύτερος μὲν δέδοται ζυγός, κοσμικοὶς δὲ ὁ
 ἐλαφρότερος καὶ ἀνειμένος· ἔδει γὰρ τοὺς ἀσυνέ-
 τους συνιδεῖν ὅπερ καὶ ὁ παλαιὸς νόμος τοῖς πάλαι
 Ἰουδαίοις ἀδιαστέλλως ἰνομοθέτησεν, μικροῖς τε καὶ
 μέγιστον, καὶ ἡ παράβασις ἐπικίνδυνος ἔγαν καὶ
 ὀλέθριος· διὸ φησὶν ὁ Δαυὶδ 47· Ἔπικατάρατοι οἱ
 ἐκκλίοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου, Κύριε, ἢ καὶ ὁ
 τῆς χάριτος ὁμοίως ἐξ Ἰσοῦ τεθέσπισται καὶ ἄρχουσι
 καὶ ἰδύονται, πλουτοῖσι καὶ πένησι, καὶ ἀπλῶς κο-
 σμικοὶς τε πᾶσι καὶ μοναχοῖς, τοῦ οὖν Κυρίου καὶ
 Θεοῦ ἡμῶν λέγοντος 48· Μακάριοι οἱ πεινῶντες,
 ὅτι χορτασθήσεσθε, ἢ καὶ· Μακάριοι οἱ κλαίοντες,
 ὅτι γελᾶσονται, ἢ καὶ 49· Οὐαὶ ὅμιν τοῖς πλουτοῖσι,
 ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν (72^a) ὁμῶν, ἢ καὶ 50·
 Οὐαὶ οἱ ἐμπειλησμένοι, ὅτι πεινᾶτετε, ἢ καὶ 51·
 Ἐὶ τις ἔρχεται πρὸς με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα
 αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ
 τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφούς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυ-
 χὴν, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· ἢ καὶ· Πᾶς δὲ 52 οὐκ
 ἀποτάσσεται πᾶσι ταῖς ὑπάρχουσιν 53 αὐτοῦ, οὐ δύ-
 ναταί μου εἶναι μαθητῆς· ἢ καὶ 54· Σπουδάσατε
 εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεία ἡ πύλη
 καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν,
 καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ διερχόμενοι δι' αὐτῆς· ἢ καὶ· Ἐὶ
 στενὴ ἡ 55 ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλί-
 γοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν, ἢ Ταῦτα δὲ, ταῦτα
 καὶ τὰ τοῦτοις παραπλήσια πάντα οὐ πρὸς μοναχοὺς
 εἰρηται, ἀλλὰ καὶ πρὸς κοσμικοὺς, καὶ βιωτικοὺς,
 καὶ τοῦ πρόσβλον καὶ γεωθῆ βλον ἑπανηρημένους·
 ἔπει ἂν ἴρα πρὸς μοναχοὺς καὶ μόνον ἐβρέθη, ἐλει-
 νότεροι πάντων ἀνθρώπων εἰσὶν οἱ κοσμικοὶ, τοιού-
 των μακαρισμῶν καὶ θεῶν ἐντολῶν ἀπεστερημένοι·
 εἰ δὲ γε κοινὸς ὁ νόμος καὶ ὁ ζυγός, κοινὸς καὶ ὁ
 μακαρισμὸς, καὶ ὁ ταλανισμὸς, καὶ ὁ βασανισμὸς,
 εὐδὴλον ὅτι οἱ καὶ ἀναγιγνώσκοντες οὐκ ἐπιγινώσκου-
 σιν τὸ παράπαν, ἔπει οὐκ ἂν τοὺς 268 ἀναιτίους
 καὶ θεοφιλεῖς μοναχοὺς κατεδίκαζον ἐπ' ὀλέθρου τῆς
 καὶ γνώμης ἀγνώμονος 56.

57 (21) Ἐπὶ Κλαυδίου Ἀγρίππας ὁ καὶ 58 ἢ Ἡρώ-
 δης ἀνεῖλε Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρα, ἢ
 καὶ Πέτρον ἢ ἔθετο ἐν φυλακῇ 59 ἢ ὡς ἀναιρήσων
 αὐτόν.

60 (22) Σίμων δὲ ὁ μάγος τὸν Χριστιανισμὸν ἀπο-
 βαλλόμενος καὶ μάγοις προσομιλήσας, ἐν Ῥώμῃ κατε-
 λθὼν ὡς θεὸς ἐτιμᾶτο καὶ ἐσέβητο διὰ τὰς ὑπ' αὐ-
 τοῦ γοητείας. 61 (23) Πέτρον δὲ διὰ ταῦτα ἐπιδημῆ-
 σαντος τῆ Ῥώμῃ, ἢ μὲν τοῦ Σίμωνος κατελύθη καὶ
 ἀπέσθη καὶ παραχρῆμα σὺν αὐτῷ καταλέλυται δύ-
 ναμις· παρακλήσει δὲ ἀπάντων Μάρκον προετρέψατο
 Πέτρος [ἐκ] τῆς διὰ λόγου διδαχῆς 62 Ῥωμαίοις τὸ
 εὐαγγέλιον γράψαι· ὁ δὲ Μάρκος καὶ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ
 στείλας, πρῶτος ἐπίσκοπος καὶ κήρυξ Ἀλεξανδρείας
 καθίσταται.

Variæ lectiones et notæ.

47 Ps. cxviii, 21. 48 Luc. vi, 21. 49 Ibid., 24. 50 Ibid., 25. 51 Luc. xiv, 33. 52 ἢν add. cod. 53 πάντα τὰ ὑπάρχοντα cod. 54 Matth. vii, 13. Εἰσελθετε cf. Luc. xiii, 24. Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν. 55 Matth. vi, 14, πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ. 56 Τέλος τὰ περὶ τῶν μοναχῶν. 57 43 (5243). 58 Act. xii, 1, 2. 59 εἰς φυλακῆν Act. xii, 6. 60 Ced. 62, 12-371, 16? 61 Ced. 513, 22? 62 γραφῆς cod. e seq. γράψαι.

est, sæcularibus vero levius et remissum; oportebat enim desipientes hos intelligere quod ipsa lex vetus antiquis Judæis indistincte sancivit, parvisque et majoribus; et transgressio periculosa nimis erat et pernicioiosa; ideo dicit David: « Maledicti qui declinant a mandatis tuis, Domine. » Lex gratiæ pariter et ex æquo instituta est et principibus et privatis, divitibus et pauperibus, et uno verbo sæcularibus quibuscunque et monachis, Domino nempe et Deo nostro dicente: « Beati qui esuritis, quia saturabimini; » et, « Beati qui lugent, quia ridebunt; » et: « Væ vobis divitibus quia habetis consolationem vestram; » et: « Væ qui saturati estis, quia esurietis; » et: « Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem suam, et uxorem, et filios, et fratres, adhuc autem et animam suam, non est me dignus; » et: « Omnis qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus; » et: « Contendite intrare per angustam portam, quia lata porta et spatiosa via quæ ducit ad perditionem, et multi sunt qui pertranseunt per eam; » et: « Quam angusta via quæ ducit ad vitam, et pauci sunt qui inveniunt eam! » Hæc et omnia his similia non ad monachos dicta sunt, sed etiam ad sæculares et mundanos et omnes qui materialem et terrestrem vitam elegerunt. Nam si ad monachos et solos dicta sint, wiserrimi inter omnes homines sunt sæculares, talibus beatitudinibus et divinis mandatis defraudati; si vero communis lex est et jugum, communis quoque beatitudo et miseria et tentatio, prorsus evidens est quod et legentes minime intelligunt; non enim insontes et Deo gratos monachos condemnassent, ad ruinam indiscretæ ipsorum animæ, et intemperantis linguæ, et imprudentis sententiæ.

αὐτῶν ἀδιακρίτου ψυχῆς καὶ γλώσσης ἀκολάστου

Sub Claudio, Agrippa, qui etiam « Herodes, dicitur occidit Jacobum, fratrem Joannis gladio, » et Petrum « custodientium tradidit, » postea illum occisurus.

Simon autem Magus, cum Christianismum abjurasset, et cum magis communicasset, et Romanenisset, ut deus honorabatur et colebatur propter præstigias suas. Sed cum Petrus propterea Romam advenisset, Simonis quidem dissoluta est et extincta virtus, et subito cum illo defecit. Ab omnibus provocatus Marcus adhortatus est Petrus ut præter doctrinam ore traditam, Romanis Evangelium scriberet. Porro Marcus in Ægyptum missus, primus episcopus et præco Alexandriæ constituitur.

Agrippa autem, splendida auroque intexta veste circumdatus, et ad Judæos orationem habens, cum hi dixissent: « Dei vox et non hominis, » gravisus de hoc, statim ab angelo rhombæa percussus, ad finem perducitur.

CXX. *Regnum Neronis.*

Post Claudium autem imperavit Nero, filius ejus, annos quatuordecim, qui, interfectis matre et uxore, eunuchum pro uxore duxit. Hic occidit sanctos apostolos Petrum et Paulum, pluresque ex genere, multosque alios, qui principes erant in senatu, perdidit.

CXXI. *De Simonis cane.*

Sub eo Simon Magus multa signa per incantationem et vanam speciem faciebat, et se deum dicebat. Cum vero magnus apostolus Petrus Romam descendisset, invenit canem immanem catenis vincitum in atrio, quem Simon alligaverat, ut prohiberet eos quibus minus favebat, ne ad se ingrederentur. Et hoc primum fuit Petri miraculum, antequam ad Simonem ingrederetur. Nam vilens Petrus canem tantum tanque esseratum, audiensque illum multos interemisisse qui ingredi tentaverant, non obtenta prius a Simone licentia, permulsum illum solvit, dicens: « Ingredere ad Simonem et dic ei humana voce: Petrus, servus Christi ingredi vult ad te. » Cum canis velociter intrasset, et sic locutus esset, obstupefacti sunt qui cum Simone erant, dicentes: « Quis est Petrus, et quæ est tanta virtus ejus? » Ad quos dicit Simon: « Istud animos vestros ne turbet, siquidem, et ego idem faciam. » Et advocato cane jussit ut diceret humana voce Petro ut ingrederetur, et cum rursus hoc fecisset canis, ingressus est Petrus ad Simonem. Et certante cum illo Simone præstigiis, vicit Petrus, sanationes faciens, et multi crediderunt et baptizati sunt. Et erat Romæ turbatio multa et confusio Petri et Simonis gratia, eo quod certarint inter se, facientes miracula. Quæ cum audisset Agrippa propretor, rem significavit imperatori Neroni, dicens: « Duo quidam sunt viri in urbe prodigia facientes ex adverso alter contra alterum. Et hic quidem dicit se esse Christum, ille autem alium esse Jesum crucifixum, cujus etiam se discipulum esse asseverat. » Quos cum jussisset Nero adduci coram se, dicit Simoni: « Tunc es quem Christum dicunt? » Hic autem dicit: « Ego

(21) Ἀγρίππας δὲ λαμπρὰν καὶ χρυσοῦρῃ ἐσθῆτα περιβαλλόμενος· καὶ δημηγορήσας Ἰουδαίους, τῶν δὲ φησάντων· « Θεοῦ φωνὴ καὶ οὐκ ἀνθρώπου, » ἤσθεις ἐπὶ τούτῳ, αὐτίκα παρ' ἀγγέλου ρομφαίᾳ πληγῆι· τελειοῦται.

PK'. *Βασιλεία Νέρωνος.*

(1) Μετὰ δὲ Κλαύδιον ἐβασίλευσε Νέρων, υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη ἰδ', ὃς τὴν μητέρα καὶ τὴν μηστὴν ἀνελών, εὐνούχον ἐγγημεν. Οὗτος ἄνελε τοὺς ἁγίους ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον, πολλοὺς δὲ τῶν πρὸς γένους καὶ ἐτέρουσιν πολλοὺς τῶν 269 πρώτων τῆς συγχλήτου ἀπέλωσε.

PKA'. *Περὶ τοῦ κυνὸς Σίμωνος.*

(2) Ἐφ' οὗ Σίμων ὁ μάγος ἐν Ῥώμῃ πολλὰ σημεῖα διὰ γοητείας (καὶ φαντασίας τινὸς· 67) ἐκτελών καὶ ἑαυτὸν ὅθεν ὀνομαζόμενος, καὶ τοῦ μεγάλου ἀποστόλου Πέτρον τῆν Ῥώμην καταλαβόντος, εὔρε κύναν παμμεγέθη δεδεμένον ἀλύσειν ἐν τῷ πυλῶνι, ὃν ὁ Σίμων δεσμεύσας, ἐκώλυε πάντας οὓς οὐκ ἤθελε, πρὸς αὐτὸν εἰσεῖναι. Καὶ τοῦτο ἦν πρῶτον θαῦμα Πέτρον ἐν τῷ μέλλειν πρὸς Σίμωνα εἰσερχέσθαι. Ὁ γὰρ Πέτρος ἰδὼν τὴν κύναν οὕτω μέγαν καὶ ἀπηγγιωμένον, καὶ μαθὼν ὅτι πολλοὺς ἀνέλεν ἐπιχειρήσαντας εἰσελθεῖν πρὸς τῆς ἐπιτροπῆς Σίμωνος, κρατήσας ἔλυσε αὐτὸν λέγων· « Εἰσελθε πρὸς Σίμωνα καὶ εἰπέ αὐτῷ ἀνθρωπίνῃ φωνῇ· Πέτρος, ὁ δούλος Χριστοῦ, εἰσελθεῖν πρὸς σὲ θέλει. » Καὶ τοῦ κυνὸς δρομαίως (72b) ἐσελθόντος καὶ οὕτως λαλήσαντος κατεπλάγησαν· οἱ μετὰ Σίμωνος λέγοντες· « Τίς ἐστὶ Πέτρος, καὶ τίς ἡ τσαυτῆ δύναμις αὐτοῦ; » Πρὸς οὓς φησιν ὁ Σίμων· « Τοῦτο ὄμᾳ· μὴ ξενίζέτω, ὅπερ καγὼ ποιήσω. » Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κύναν καὶ ὡσαύτως προστάξας εἰπεῖν ἀνθρωπίνῃ φωνῇ τῷ Πέτρῳ εἰσελθεῖν, καὶ τοῦτο ποιήσας πάλιν ὁ κύνων, εἰσηλθε Πέτρος πρὸς Σίμωνα. Καὶ συμβαλὼν μετ' αὐτοῦ Σίμων εἰς θαυματουργίαν, ἐνίκησε Πέτρος ἰάσεις ποίων· καὶ πολλοὶ πιστεύσαντες ἐβαπτίσθησαν. Καὶ ἦν ἐν τῇ Ῥώμῃ ταραχὴ πολλὴ καὶ σύγχυσις ἕνεκα Πέτρον καὶ Σίμωνος, ὅτι κατέναντι ἀλλήλων ἐποιοῦν θαύματα. Ἄπερ (μαθὼν Ἀγρίππας)· ὁ ὑπαρχος ἀνήγαγε τῷ βασιλεῖ Νέρωνι λέγων· « Δύο τινὲς εἰσιν ἄνδρες ἐν τῇ πόλει θαυμαστοποιοῦντες ἀπέναντι ἀλλήλων. Καὶ ὁ μὲν λέγει ἑαυτὸν εἶναι τὸν Χριστὸν, ὁ δὲ ἄλλον εἶναι, τὸν ἐσταυρωμένον Ἰησοῦν, οὗ καὶ μαθητὴν εἶναι ἑαυτὸν διεσχυρίζεται. » Οὗς καλεύσας ὁ Νέρων ἀχθῆναι κατενώπιον αὐτοῦ,

Variæ lectiones et notæ.

66 46 (5246) Act. xii, 23. 67 54 (5254) 22. Ced. 360, 12-20-25. Ced. 360, 20-22. Ὁ ἀν. τ. κορυφαίους ἀπ. Π. καὶ Π. καὶ π. ἑ. μάρτυρας, 18 καὶ ἄλλους τῷ γένει προσήκοντας; cf. Eus. Chr. II, 275. 68 67 (5267) Ced. 362, 12-364, 2 ὃς πονηρίτατος καὶ λόγιος ὢν τὴν μητέρα P³, — ὃς — ἀπέλωσε οἰμ. C². 69 μάγος ἐλθὼν P καὶ C², P². 70 τινὰς eod. C² P². 71 ἐπιτελών ἑ. θεὸν ὀνομαζέ, τοῦ μ. δὲ Ced. 72 ἀπ. οἰμ. C², P². 73 τότε add. Ced. 74 Ῥώμην τότε κ. καὶ πρὸς τὸν μάγον ἀπελθόντος Coisl. et Par. — καὶ πρὸς τὸν μάγον ἀπελθόντος Ced. 75 ἀλύσει Ced. — δεσμεύσας Ced. 76 ἐκώλυσε C. 77 θαῦμα τῷ μέλλοντι πρὸς C. — ὃ. τῷ Πέτρῳ τῷ μ. π. P. — ὁ δὲ C. P. 78 εἰσελθεῖν σε C. P. 79 κ. εὐθύς ὄρμῳ ε. Ced. 80 Matth. i, 27; Luc. v, 21. 81 Καὶ προσέταξεν τῷ κυνὶ ἀ. φ. ἑ. τῷ Ced. 82 ποιήσαντος π. τοῦ κυνὸς Ced. 83 μετὰ τοῦ Σίμωνος Ced. 84 ταραχῇ μεγάλῃ P². 85 ἐναντι. Π. Ced. 86 θαύματα C. eod. (τὰ θ. P.) 87 ἀπερ ἀνήγαγεν ὁ ὑπαρχος τῷ N. 88 ὑπαρχος C. P. 89 θαύματα ποιῶντες, C. P. 90 Καὶ οἰμ. C. P. 91 τὸν καὶ C. — οἰμ. P². — ἑαυτὸν εἶναι C. P. 92 ἐνώπιον Ced.

λέγει πρὸς Σίμωνα· « Σὺ εἶ ὃν λέγουσι Χριστόν; » Ἄ
 Ὁ δὲ φησιν· « Ἐγὼ εἰμι. » Ὁμοίως δὲ καὶ τὸν Πέ-
 τρον ἐπερωτήσαντος, εἰ **270** ἀληθῶς⁹⁰ ἔστιν ὁ Χρι-
 στός· « Οὐκ ἔστιν⁹¹ οὗτος· μὴ γένοιτο, » ἀπεκρίθη
 Πέτρος· « ἐγὼ⁹² γὰρ εἰμι ἐκείνου μαθητῆς τοῦ σταυ-
 ρωθέντος καὶ ἀναστάντος, καὶ εἰς⁹³ οὐρανοὺς⁹⁴
 ἀναληφθέντος. » Ὁ δὲ Νέρων ὡς τερατολόγους⁹⁵
 ἀμφοτέρους εὐθύς ἀτίμως αὐτοὺς⁹⁶ ἐκ προσώπου
 αὐτοῦ θάπτον ἐξέλασεν, οἳ καὶ διάγοντες· ἐν⁹⁷ Ῥώμῃ
 ἐποίουν θαύματα κατέναντι ἀλλήλων. Μῆδ' γοῦν⁹⁸
 τῶν ἡμερῶν προστάξας τοῦ Σίμωνος ἀγθῆναι αὐ-
 τῷ ταῦρον παμμεγέθη, ἐλάλησεν εἰς τὸ οὖς αὐτοῦ,
 καὶ παραυθὶ⁹⁹ τέθνηκεν ὁ ταῦρος. Ὁ δὲ Πέτρος εὐ-
 ξάμενος ἀνέστησεν¹ αὐτόν. Οἱ δὲ λαοὶ ἰδόντες ἐθαύ-
 μασαν λέγοντες· « Ἀληθῶς τὸ ζωογονῆσαι ὑπὲρ τὸ
 θανατώσαι· μεῖζόν ἐστι θαῦμα². » Καὶ μέντοι καὶ
 ἄλλα σημεῖα πολλὰ ἐποίησαν³ (καὶ λόγους δογματι-
 κ. ὡς ἐλάλησαν ἀπέναντι ἀλλήλων) οὐ μόνον ἐν Ῥώμῃ,
 ἀλλὰ καὶ ἐν Συρίᾳ πρότερον, ἅτινα Κλήμης ὁ Ῥω-
 μαῖος καὶ πάνσοφος⁴ μαθητῆς Πέτρου καὶ συνέκδη-
 μος (ἐπαξεργαστικότερος)⁵ διηγῆσατο⁶ οὕτως λέ-
 γων· ⁷ (3) ἐ τοῦ μακαρίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου
 διδάσκοντος τὸν λαὸν σέβασθαι καὶ προσκυνεῖν τὸν
 ἐπὶ πάντων μόνον Θεὸν ἀληθινόν⁸, « Ὁ Σίμων ἔξω
 τοῦ ὄχλου ἔστω; ἐξεβόησεν¹⁰. « Τί ψευδόμενος ἀπατᾷν θέ-
 λεις; (τοὺς ἀνθρώπους καὶ) ¹¹ τὸν παραστῶτά σοι
 ἰδῶτην ὄχλον, πειθῶν αὐτόν¹², θεοὺς μῆτε νομίζειν
 μῆτε εἶναι, καίπερ τῶν παρ' Ἑβραίοις βιβλίων λε-
 γουσῶν¹³ πολλοὺς θεοὺς εἶναι; Πλὴν οὖν περὶ οὗ¹⁴
 ἔφησθε Θεοῦ δειξάς ἐγὼ μὴ¹⁵ αὐτὸν εἶναι τὸν ἀνωτάτω
 καὶ παντοδύναμον¹⁶ Θεόν, καθὼ ἀπρόγνωστός ἐστι,
 καὶ ἀτελής καὶ ἐνδεής¹⁷, καὶ οὐκ ἀγαθός καὶ πολλοῖς
 — ὑποκαίμενος· πάθει¹⁸, κατὰ τὴν ὑμετέραν Γρα-
 φὴν, ἕτερος πάντως περιλείπεται προγνωστικῶς, τέ-
 λειος, ἀνευδεής, ἀγαθός καὶ παντός πάθους ἀπηλ-
 λωγμένος¹⁹, ὃν δὲ σὺ φῆς **271** δημιουργὸν καὶ ὑπέρ-
 θεον, τοῖς²⁰ ἐναντίοις ἀντικείμενος εὐρίσκειται. ²¹
 Αὐτίκα γοῦν ὁ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ γενόμενος²²
 Ἀδάμ καὶ τυφλὸς κτίζεται, καὶ γινώσκει ἀγαθοῦ ἢ κα-
 κῆς μὴ ἔχων, παραβάτης εὐρίσκειται, καὶ ²³ τοῦ πα-
 ραδείσου ἐκβάλλεται, καὶ θανάτῳ καταδικάζεται²⁴,
 ὁμοίως τε ²⁵ ὁ πλάσας αὐτὸν ἐπεὶ μὴ πανταχοῦ
 παρῆ²⁶, ἐπὶ τῇ τῶν Σοδόμων καταστροφῇ λέγει²⁷.
 « Καταβάς ὁμοίως εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν

sum. » Cum similiter et Petrum interrogasset utrum
 vere Christus esset : « Non est iste : absit ! »
 respondit Petrus, « ego enim sum discipulus illius
 qui crucifixus est, et resurrexit, et in caelos as-
 sumptus est. » At Nero utrumque, veluti de mon-
 stris loquentem, cito a conspectu suo ignominiose
 removit, qui Romæ versantes prodigia ex adverso
 unus contra alterum faciebant. Quadam porro die
 cum jussisset Simon adduci sibi taurum immanem,
 locutus est ad aurem ejus, et confestim taurus in-
 teriit. Sed Petrus, orationes facta, cum suscitavit.
 Populi autem cum viderent mirati sunt, dicentes :
 « Revera vivificare majus est miraculum quam
 occidere. » Et multa quidem alia signa fecerunt,
 et sermones dogmaticos habuere ex adverso cer-
 tantes, non solum Romæ, sed etiam in Syria pri-
 mum, quæ Clemens Romanus et discipulus Petri,
 omni sapientia imbutus, et consocius peregrinatio-
 num ejus, modo politiore exposuit, ita dicens :
 « Cum beatus Petrus apostolus doceret populum
 ut revererentur et adorarent unicum inter omnes
 Deum verum, » Simon extra turbam stans exclamavit :
 « Cur mentiens fallere vis homines et assi-
 stentem tibi imperitam turbam, persuadens illis
 deos nec cogitare nec esse, quanvis dicant libri
 Hebræorum plures deos esse ? Attamen quoad illum
 quem Deum dixisti, si ego monstravero ipsum non
 esse excelsissimum et omnipotentem Deum, quippe
 qui sit futuri improvidus, et imperfectus, et indi-
 gens, et bonitate carens, et multis subjacens malis,
 secundum vestram Scripturam, alius prorsus su-
 perest futura sciens, perfectus, non indigus, bonus,
 et omnis expertus mali; quem vero dicis mundi
 artificem et supra omnes deos excelsum, contrariis
 adversarius invenitur. Principio igitur ad similitu-
 dinem ejus factus Adam, et cæcus creator, et cog-
 nitionem boni aut mali non habens, transgressor
 invenitur, et paradiso expellitur et morte condem-
 natur; similiterque plasmator ejus quoniam non
 ubique adest, ad subversionem Sodomæ dicit :
 « Descendam et videbo utrum clamorem qui venit
 ad me opere compleverint : si minus est ita, ut
 sciam, » et seipsum ignorantem ostendit : et quod
 dicit de Adam : « Ejiciamus eum, ne forte extendens

Varie lectiones et notæ.

⁹⁰ οὗτος add. Ced. et C. P. ⁹¹ ἀπ. Π. οὐκ ἔ. ὁ. Ced. — ἔφη Π. μὴ γ. ἐγὼ γὰρ ἐκ. μ. ἔ. C. P. ⁹² ἐκ. ἔ. Ced. ⁹³ τοὺς Ced. ⁹⁴ οὐρανόν C. P. ⁹⁵ τ. καὶ ἄ. ἐκ Ced. ⁹⁶ αὐτοὺς om. C. P. ⁹⁷ θάπτον — οἳ δὲ διαγ. ἐν Ῥ. ἐπ. ἐτι C. P. ⁹⁸ Μῆδ' οὖν cod. — ἀλλ. Καὶ ὁ μὲν Σίμων προστάξας καὶ ἀγθῆντος μεγάλου ταύρου, εἰπεν λόγον εἰς τὸ ὄριον αὐτοῦ C. — οὖν P². ⁹⁹ παραρῆμα C. — εὐξ. καὶ ἀναστήσας ἄ. πάντες μάλλον θαύμαζον λέγοντες τὸ C. P. ¹ ἤγειρεν Ced. ² θ. ε. Ced. — τὸ θαῦμα P². ³ ἐπ. π. Ced. ⁴ πάνσοφος τε καὶ C. ⁵ ἐξεργαστικότερον cod. C., ἐπεργαστικότερον P². ⁶ διηγῆσάμενος C. διηγούμενος P. οὕτως ἔφη C. P. ⁷ Περὶ τῆς διαλέξεως Πέτρου καὶ Σίμωνος Hom. III, 38, 39, 42-45, 53-57. Ceil. 361, 3-369, 12. ⁸ Τοῦ γὰρ Π. ποτὲ δ. ἐπὶ λαοῦ περὶ τοῦ μόνου Θεοῦ ὁ Σίμων C. ⁹ ἀληθινὸν Θεὸν P². ¹⁰ ὁ. βοῆ μεγάλη ἔφη Hom. — ὄχλου βοῆ μεγάλη χρησάμενος; πρὸς τὸν Πέτρον εἶπε C¹, ἐβόησε P². ¹¹ τοῦς ἄ. καὶ om. C. P. ¹² αὐτοῦ Ced. ¹³ λεγόντων Ced. — μ. λέγειν ἔξω εἶναι, τῶν π. Ἰουδαίος δημοσίω β. π. θ. ἔ. λ. Hom. ¹⁴ Πρότερον π. οὐ Hom. ¹⁵ δ. μὴ Hom. εἰ δεῖξω ἐγὼ μὴ Ced. — πάντα δυναμένῃ Hom. ¹⁶ ἀνωτάτων καὶ παντοδύναμον cod. C. P. ¹⁷ ἀπ. ἀτ. ἐνδ. Hom. ¹⁸ πάθεισι ὄσων τούτου δειχθέντος ἐπὶ τῶν Γραφῶν, ὡς ἐγὼ λέγω, ἐτ. ἀγρίως π. εἶναι πρ. Hom. ¹⁹ πάντων χαλεπῶν ἀπ. Hom. ²⁰ ὁ. πῆς Hom. ²¹ ἄ. τυγᾶνε; Hom., ἄ. ὑπάρχει Ced. ²² γερονῶς Hom. Ced. ²³ κ. οὐκ ἔ. παραδέδοται καὶ π. Hom. ²⁴ θ. τιμωρεῖται Hom. ²⁵ καὶ Hom. statim, ἐπειδὴ μὴ π. βλέπει, ἐπὶ Ced. ἐπεὶ μὴ πανταχοῦ ἐν β. ἐπὶ Hom. ²⁶ πανταχοῦ βλέπει. P. C. ²⁷ Gen. xviii, 21 τῇ Σ. Hom. — Δεῦτε καὶ καταβάτης; Ἰουδαίω Hom.

manum suam, tangat lignum vitæ, et comedat, et vivat in æternum, » ignorantis et invidentis indicium est; sicut et istud: « Mentis agitavit Deus quod fecisset hominem, » pœnitentiæ et futurorum inscientiæ signum est. Et hoc: « Odoratus est Dominus odorem suavitatis, » iudigi nota est, sicut et tentare Abraham et alios malitiæ argumentum est, et finem tentationis non præscientis. » At Petrus dixit Simoni: « Si cæcus formatus est Adam, ut dicis, quomodo mandans ei Deus, ostendit ei dicens: « De ligno autem scientiæ boni et mali ne comedatis. » At Simo dicit: « Cæca erat mens ejus. » Et Petrus: « Quomodo mens cæcus erat qui, priusquam gustasset de arbore, convenienter omnibus animalibus imposuerat nomina? » Quod enim et animæ et corporis oculos apertos haberent, et videntes essent et Adam et Eva, manifestum est. « Cum vidisset igitur, inquit, mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile, tulit de fructu illius, comedit, deliquit etiam viro suo. » Ergo si, speciosam contemplati arborem, fructum quoque comederunt, manifestum est quod, etiam antequam fructu vescerentur, boni et mali notitiam habuerint, et visum acutissimum cuncta videre valentem. Non igitur quasi post cibum et transgressionem visam receperint, dictum est: « Aperti sunt eorum oculi; » ostenduntur enim etiam ante cibum videntes, ut dixi; sed quod malorum inexperiencem deposuissent per transgressionem, quod etiam scientiam indifferentem eis præbuit, dictum est: « Aperti sunt eorum oculi; » sua enim natura habet oculus ut per cogitationem excitetur ad ea quæ considerat, quoniam intelligentiam ipse per seipsam non habet. Unde fit ut sæpe, dum ad alia cogitatio occupatur, cæci instar etiam apprimè nota prætereamus, et quando arguimur, in mentis occupationem causam transferentes, nosmetipsos excusamus: ita quoque Adam et Eva sensu mentis ad visum excitati sunt. Hæc enim: « Aperti sunt eorum oculi, et cognoverunt se esse nudos, » revelationem ostendunt intus cogitatione factam, non visus ocalorum recuperationem; sed sensum post peccatum expertum sic appellavit Scriptura; statim enim post peccatum conscientia percillitur. Et Simon dicit: « Si præscientiam habuit Adam, cur non previdit fraudem per serpentem et per mulierem inferendam? » Et Petrus: Si præscientiam non habuit, quomodo filijs suis secundum sequentes actiones, simul ac parerentur, imposuerit nomina? Primogenitum

ἐρχομένην πρὸς με συντελοῦνται, εἰ δὲ μὴ, ἵνα γινῶ· καὶ αὐτὸν ἀγνοοῦντα ²⁰ δείκνυσιν. Καὶ τὸ εἰπεῖν περὶ τοῦ Ἀδάμ· « Ἐκβάλωμεν αὐτὸν, μήπως εκτείνας (73^a) τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀφήται τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ φαγῶν ζήσεται ²¹ εἰς τὸν αἰῶνα· » ἀγνοοῦτος καὶ φθονοῦντός ἐστι σύμβολον, ὡσπερ καὶ τὸ ²²· « Ἐνεθυμήθη ὁ Θεός, ὅτι ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, » μεταμελείας ἐστὶ καὶ ἀγνοίας τεκμήριον τῶν μελλόντων. Καὶ τὸ ²³· « Ὄσφράνθη Κύριος ὁσμὴν εὐωδίας, » ἔνδοσός ἐστι σημεῖον, ὡς καὶ τὸ πειράζειν τὸν Ἀβραάμ καὶ ἄλλους, οὐκ ἀγαθὸς ἐστὶν ἀπόδειξις καὶ τὸ τέλος τῆς ὑπομονῆς (μὴ) προσιδότης. — Ὁ δὲ Πέτρος· ἔφη πρὸς τὸν ²⁴ Σίμωνα· « Εἰ τυφλὸς ἐπέλασθη ὁ Ἀδάμ, ὡς λέγεις, πῶς ἐντελλόμενος αὐτῷ ²⁵ ὁ Θεὸς ἔδεικνυεν αὐτῷ λέγων ²⁶· Ἀπὸ δὲ τοῦ [ξύλου τοῦ] γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν οὐ φάγεσθε. » — Καὶ ὁ Σίμων φησί· « Τυφλὸς ἦν ὁ νοῦς αὐτοῦ. » Καὶ ὁ Πέτρος ²⁷· « Πῶς τὸν νοῦν τυφλὸς ἦν ὁ, πρὸ τοῦ γεῦσασθαι τοῦ φυτοῦ, προσφόρως πᾶσι τοῖς ζώοις ἐπιθεῖς ὀνόματα; » — ὅτι γὰρ καὶ τοὺς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ὀφθαλμοὺς εἶχαν ἀνεψήγμενους ²⁸, καὶ βλέποντες ἦσαν ὅτε Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐα, ὄηλον ²⁹. « Ἰδοῦσα γὰρ ³⁰, φησὶν, ἡ γυνὴ, ἦτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρωσὴν καὶ ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὠραῖον ³¹ (ἐστὶ) τοῦ κατανοῆσαι ³², λαβοῦσα τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ³³ ἀνδρὶ αὐτῆς (μετ' αὐτῆς) ³⁴. » Εἰ οὖν ³⁵ καλὸν θεασάμενοι τὸ δένδρον καὶ τὸν ³⁶ καρπὸν ἔφαγον, εὐθὺς ὅτι καὶ πρὸ τῆς τοῦ καρποῦ βρώσεως, γινώσκον ³⁷ μὲν εἶχον καλοῦ τε καὶ κακοῦ, καὶ ἔβην ὀφθαλμοῦσιν ³⁸ ὁρᾶν ἕκαστα ³⁹ δυναμένην. Οὐκοῦν ⁴⁰ ὡς μετὰ τὴν βρωσὴν καὶ τὴν παράδρασιν ἀναβλεψάντων, εἰρηται τὸ ⁴¹· « Διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί· » δείκνυνται γὰρ καὶ πρὸ τῆς βρώσεως ὄφροντες, ὡς· ἔφη· ἄλλ', ὡς τὸ ἀπειρόκακον ἀποθεμέμων διὰ τῆς παραβάσεως, ὁ καὶ τὴν γινώσκιν ἀδιάφορον ⁴² παρέσχεν, ἐβρέθη, ὅτι « Διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί· » πέφυκε γὰρ ὁ ὀφθαλμὸς ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ διεγείρεσθαι πρὸς τὰ βλέπει, διότι συνέσειν αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν οὐκ ἔχει· κεντεῦθεν πολλάκις πρὸς ἕτερα, τῆς διανοίας ἀσχαλουμένης, τυφλοῦ δίκην ⁴³ ἐσθ' ὅτε παρεργόμεθα καὶ ἐκ πᾶν γινώριμα ⁴⁴, καὶ ἐπειδὴν ἐγκληθῶμεν, τῆ ἀσχολίᾳ τοῦ λογισμοῦ ἐκ αἰτίων ἀνατιθέμενοι ἀπολογούμεθα· οὕτω ⁴⁵ καὶ ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐα τῆ αἰσθήσει τοῦ νοῦ πρὸς τὴν ἔβην διηγήθησαν· τὸ γὰρ, « Διηνοίχθησαν (αὐτῶν) οἱ ὀφθαλμοί καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν », ἀποκάλυψιν διλοῖ τὴν ἐγγενομένην ⁴⁶ τῷ λογισμῷ, οὐκ ἀνάβλεψιν ὀφθαλμοῦ, ὥστε τὴν μετὰ τὴν ἁμαρτίαν αἰσθησὶν οὕτω κέκληκεν ἡ Γραφή· παρεῦθ' ὅ γὰρ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν τὸ συνειδὸς πλήττεται. — Καὶ ὁ Σίμων φησὶν· « Εἰ πρόγνωσιν εἶχεν ὁ Ἀδάμ,

Variæ lectiones et notæ.

²⁰ καὶ ἄγ. ἁ. Hom. — Τῆ δὲ ἁ. Hom. ²¹ Gen. iii, 22, φάγη καὶ ζ. Hom. ²² Gen. vii, 6. ²³ Gen. viii, 21. ²⁴ πρὸς αὐτὸν C. ²⁵ αὐτῷ om. C. P. ²⁶ ἔλεγε δεικνύων ἀπὸ Ced. Gen. ii, 17. ²⁷ εἶπε Ced. ²⁸ ἀνεψήγστα; P. C. ²⁹ ὄηλον ἐνεῦθεν C. ³⁰ ἔϊδε γὰρ Ced. Gen. iii, 6. ³¹ ἰδεῖν ὠραῖον P^a. ³² καὶ αἰσθ. Ced. ³³ ἔδωκε τῷ C. ³⁴ μετ' αὐτῆς om. P^a. ³⁵ γινῶν Ced. ³⁶ μὲν om. C. P. — κακοῦ, ἔβην δὲ C. καὶ ὅτι ἔβην P^a. ³⁷ x. ὁ. τε ὄξ. Ced. ³⁸ ἕκαστον C. ³⁹ οὐχ Ced. ⁴⁰ Gen. iii, 7. ⁴¹ ἀδιάφορον C. P. ⁴² ὅξην τυφλοῦ P^a. ⁴³ τὸν π. γινώριμον Ced. ⁴⁴ οὕτω; οὖν καὶ C. P. ⁴⁵ ἔγγιν. P^a.

διὰ τὸ οὐ πρόγνω ⁵¹ τὴν διὰ τοῦ ὄψεως καὶ τῆς γυ-
 ναϊκῆς ἀπάτην; » — Καὶ ὁ Πέτρος ⁵² · « Εἰ πρόγνω-
 σιν οὐκ εἶχεν, πῶς τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ πρὸς τὰς ἐπο-
 μένας πράξεις, ἅμα τῷ γεννηθῆναι ⁵³, ἐπέθηκεν
 ὀνόματα; Τὸν γὰρ πρωτότοκον ὠνόμασε Κάιν, ὃ ἐστὶ
 ζῆλος, ὃς [καὶ] ζηλώσας ἀνέκλε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ
 "Αβ-λ. ὃ ἐρμηνεύεται πένθος · ἐπ' αὐτῷ γὰρ πρώτῳ
 φρονεῖται ἐπέθηκεσαν οἱ γονεῖς. Εἰ δὲ Ἄδάμ, ἔργον
 Θεοῦ ⁵⁴ καὶ ποίημα, πρόγνωσιν εἶχεν, πολλῶ μᾶλλον
 ὃ δημιουργήσας αὐτὸν Θεός · — ἔτι γὰρ δυτικῶς προ-
 γινώσκει ὁ Θεός, φησὶ πρὸς ⁵⁵ τὸν Ἀβραάμ · « Γι-
 νώσκων γίνωσκε, ἔτι ⁵⁶ πάροικον ἔσται τὸ σπέρ-
 μα σου ἐν γῆ ⁵⁷ ἄλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ ⁵⁸
 ἔτη ὕ', τὸ δὲ ἔθνος, ᾧ ἐάν (73b) δουλεύουσι, κρινῶ
 ἐγώ. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελεύσονται ὧδε μετὰ
273 ἀποσκευῆς πολλῆς · οὐ δὲ ἀπελεύσῃ πρὸς
 τοὺς πατέρας σου μετ' εἰρήνης, ταφεις ἐν γῆραι
 καλῶ · τετάρτη δὲ γενεᾶ ἀποστραφήσονται ὧδε ·
 οὐπω ⁵⁹ γὰρ ἀναπαπλήρωται αἱ ἁμαρτίαι τῶν
 Ἀμορραίων ἕως τοῦ νῦν ⁶⁰. » Τί δὲ ⁶¹; οὐχὶ Μωϋσῆς
 καὶ οἱ λοιποὶ προφῆται τὰ ἁμαρτήματα τοῦ Ἰσραὴλ
 καὶ τὴν ἀπειθειαν αὐτοῦ (τῆν) πρὸς τὸν Χριστὸν
 καὶ εἰς τὰ ἔθνη πάντα διασπορᾶν αὐτοῦ προεδήλω-
 σαν; Εἰ δὲ Μωϋσῆς καὶ οἱ ⁶² ἄλλοι προφῆται ἐκ τῆς
 τοῦ Θεοῦ χάριτος τὰ μέλλοντα προεγίνωσκον ⁶³, πῶς
 αὐτοὺς ὃ ἐν αὐτοῖς λαλήσας Θεός οὐ προεγίνωσκε τὰ
 μέλλοντα ⁶⁴; Ὅσα οὖν οἰκονομικῶς εἰρηται ⁶⁵, « Ἐν-
 εθυμήθη, » τοῦτέστιν μετεμελήθη, κατὰ τὸ, « Καταβάς
 ἔβγαλε, » καὶ μὲν γε ⁶⁶ καὶ τὸ, « Ἐπείραζε τὸν Ἀβρα-
 ἄμ, » καὶ, « Ὀσφράνθη ⁶⁷, » καὶ ὅσα τοιαῦτα, συγκα-
 ταβατικῶς ⁶⁸ διὰ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν ⁶⁹ λέλεκται,
 ἔτι ἔτι γε θυσῶν οὐκ ὀρέγεται, διὰ τοῦ προφήτου
 Δαυὶδ ὑπεμφάνει λέγων ⁷⁰ · « Μὴ φάγομαι κρέατα
 ταύρων, ἢ αἶμα τράγων πίομαι; » Ὅθεν ὃ ἐξ αὐτοῦ ⁷¹
 πρὸ τῶν αἰώνων γεννηθεὶς καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐκ τῆς
 Παρθένου διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν τεχθεὶς ταῦτα
 καὶ τὰ τοιαῦτα ὡς περ διερμηνεύων τοῖς ἀγνωστοῖς
 ἔτι ὁ Θεός καὶ Πατὴρ πάντων προεγίνωσκε, ἔλεγεν ⁷² ·
 « Οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ὁμῶν ⁷³ ὃ οὐράνιος, ἔτι χρῆζετε
 εὐσέβειαν ἁπάντων ⁷⁴, πρὶν αὐτὸν αἰτήσασθαι. » Καὶ
 τοῖς νομιζουσιν ⁷⁵ ὅτι μὴ πάντα βλεπεῖ, ἔρασκε ·
 « Προσεύχεσθε ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ Πατὴρ ὁμῶν ὃ
 βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει ἐν τῷ φανερῷ. »
 Καὶ τοῖς ⁷⁶ οἰομένοις αὐτὸν μὴ ἀγαθὸν εἶναι, ἐπέ-

A enim vocavit Cain, quod est *zelus*, qui etiam in-
 vidia motus occidit fratrem suum Abel, quod inter-
 pretantur *luctum*; super hunc enim primo occisum
 luxerunt parentes. Si autem Adam, a Deo factus
 et plasmatus, præsentialiam habuit, multo magis
 Deus qui illum creaverat. Ita vere prænoscit Deus,
 ut dicat ad Abraham: « Scito prænoscens quod
 peregrinam futurum sit semen tuum in terra aliena,
 et subficient eos servituti quadringentis annis.
 Verumtamen gentem, eorum servituri sunt, ego judi-
 cabo. Et post hæc egredientur huc cum magna
 substantia. Tu autem ibis ad patres tuos in pace,
 sepultus in senectute bona. Generatione autem
 quarta revertentur huc; necdum enim completæ sunt
 iniquitates Amorrhæorum usque ad præsens tem-
 pus. » Quid autem? Nonne Moyses et cæteri pro-
 phetæ peccata Israel et contumaciam ejus erga
 Christum, et in cunctas gentes dispersionem ejus
 prænonstrarunt? Si autem Moyses et alii prophetæ
 Dei beneficio futura prænoscabant, quomodo ipse,
 qui per illos locutus est, Deus futura non præn-
 oseat? Providenter igitur dictum est: « Mente agi-
 tavit, » id est, illum pœnituit, et, « Descendam et
 videbo; » atque hæc quoque, « Tentavit Abraham, »
 et, « Odoratus est » et omnia similia, a demittente
 se ex sua dignitate ob infirmitatem nostram dicta
 sunt; quippe se victimas non appetere, per prophe-
 tam David subostendit, dicens: « Numquid man-
 ducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum
 C potabo? » Unde ille qui ex ipso ante sæcula genitus
 est, et ultimis hisce temporibus ex Virgine, propter
 salutem nostram natus est, hæc et similia veluti
 interpretans nescientibus quod Deus et Pater
 omnium cuncta prænoscit, dicebat: « Scit enim
 Pater vester cœlestis, quia his omnibus indigetis,
 priusquam illum rogaveritis. » Et putantibus illum
 non omnia videre, dicebat: « Orate in abscondito;
 et Pater vester qui videt in abscondito, reddet in
 aperto. » Et opinantes illum non esse bonum in-
 crepabat, dicens: « Si ergo vos, cum snis mali,
 nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis
 Pater vester, qui in cœlis est, dabit bona petenti-
 bus se? » Et his qui existimabant illum victimas ap-
 petere, publicavit Deus: « Misericordiam volo, et

Varia lectiones et notæ.

⁵¹ πρ. τὸ τὴν γυναῖκα ἀ. ἀπατῆν ὄφιν Hom. ⁵² Καὶ ὁ Π. εἶπεν P². ⁵³ γ. τὰ ὄν. τὸν μὲν πρώτων καλέ-
 σας K. ὃ ἐρμηνεύεται ζ. ὃς καὶ ζ. Hom. ⁵⁴ Θεοῦ ὑπάρχων πρ. Hom. ⁵⁵ φησὶ τῷ Ἀβ. P². ⁵⁶ ἔτι δὲ
 ὃ. πρ. λέγει τῷ Ἀ. Hom. — Gen. xv, 13-16 — γνώση Hom. ⁵⁷ γῆ οὐκ ἰδίᾳ Hom. ⁵⁸ αὐτῷ pro αὐτὸ
 cod. C. P. — ἔτη γ' C, ἔτη γ' P. ⁵⁹ νῦν. Οὕτω δὲ καὶ πρὸς Μωυσῆα φησὶν · « Ἰδοὺ σὺ κοιμάσαι
 μετὰ τῶν πατέρων σου καὶ ἀναστὰς ὁ λαὸς οὗτος ἐκπορευέσει ὀπίσω θεῶν ἄλλοτριων τῆς γῆς εἰς τὴν
 εἰσπορευέσασθαι ἔκει, καὶ ἐγκαταλείψουσί με, καὶ διασκεδάσουσι τὴν διαθήκην μου ἣν διεθέμην αὐτοῖς, καὶ
 ὀργισθήσομαι θυμῷ καὶ καταλείψω αὐτοὺς, καὶ ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἔσται
 κατὰ δρόμον · καὶ εὐρήσουσιν αὐτὸν κατὰ πολλὰ · οἶδα γὰρ τὴν πονηρίαν αὐτῶν ὅσα ποιούσιν ὧδε σήμερον
 πρὸ τοῦ εἰσαγαγεῖν με αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν δοῦναι, γῆν ῥέουσαν γάλα
 καὶ μέλι. Καὶ φαγόντες καὶ ἐμπλησθέντες ἐγκαταλείψουσί με C. ⁶⁰ Τί δὲ ὃ. καὶ M. τὰ ἀμ. τοῦ λαοῦ προ-
 σημαίνει καὶ τὴν ὃ. τὴν εἰς τὰ ε. προδηλοῖ Hom. ⁶¹ ὡ om. P². ⁶² προφῆταισαν Ced. ⁶³ τὰ ἐσόμενα Ced.
 — περισσόν ἐστι τὸ γεγραμμένον Ἐ. καὶ μετ' Hom. ⁶⁴ μέντοι P². ⁶⁵ Κύριος add. Ced. — καὶ τὸ ὡς φρ.
 C. P. — καὶ ὡς φρ. cod. ⁶⁶ σωματικῶς P². ⁶⁷ ἡμετέραν ἀ. Ced. ⁶⁸ Ps. l, 30 φαγόμενοι — πίωμαι.
⁶⁹ ἔξ αὐτοῦ ὃ P². — Τοῖς δὲ ὀπολαμβάνουσιν ὅτι ὁ Θεός οὐ πρ. ἔφη Hom. 55. ⁷⁰ Matth. vi, 32. ⁷¹ ἡμῶν
 Ced. — ἀ. αἰτήσαι ὁμᾶς Ced. ⁷² πάντων — αἰτήσεσθε C. ⁷³ Τοῖς δὲ πιστεύουσιν ὡς καὶ αἱ Γραφαὶ λέγου-
 σιν, ἔτι μὴ π. Hom. καὶ τοῖς μὴ ν. ὅτι οὐ π. cod. Matth. vi, 6. ⁷⁴ Τοῖς δὲ Hom. 56.

non sacrificium. » Et his qui autumabant illum A malum esse, suadens clamabat : « Estote misericordes, sicut Pater vester cœlestis. » Ob autem errantes et opinantes plures deos esse, dixit : « Ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum ; » et, « Confiteor tibi, Pater, Domine cœli et terræ. » Et scribæ quidem qui illum interrogaverat, « Quodnam est primum omnium mandatorum ? » respondit : « Audi, Israel, Dominus Deus tuus, Dominus unus est. » Simon autem cum vidisset se a Petro coarctari in Scripturis, et de Deo sermonem et inquisitionem amplius fieri noluisse, recessit victus multoque pudore suffusus ; erat enim iste scelestissimus inagnopere versatus in spiritalibus doctrinis ; etenim ita exercitatus erat in arte magica et in fraudibus Satanæ, sicut nullus ante ipsum, fere celebratus ob diabolicas excogitationes et improbitates ; « statuas enim obambulare jubebat, et in igne voluntatus non urebatur, per aerem volabat, et ex lapidibus panes effecit ; draco fiebat, aliarum bestiarum formas induebat ; bifrons apparebat et in aurum convertibat se ; oclusas et oppressulatas fores aperiebat, et ferreas compedes solvebat ; in cœnis idola omnimodis formis apponebat ; vasa quæ in domo erant sponte moveri efficiebat ad ministerium, iis qui ferebant non videntibus, » et multas species ante se cedere, quas defunctorum animas esse dicebat. Multos autem impostorem et seductorem illum convincere conantes, reconcillabat sibi, deinde convivii nomine bovem mactatum apponebat eis, et diversis et vix sanabilibus morbis dæmonibusque subjiciebat ; aliaque multa operatus est, adjuvantibus illum dæmonibus ; et ab his quidem adjutus, non solum seipsum in alias hominum et irrationabilium formas transfiguravit, ut dixi, sed quibus volebat, ita faciebat. Ab imperatore quondam indagatus ut impostor, aufugiebat, specie sua Fausto Petri discipulo circumdata. Hic cum ad Petrum venisset, expellebatur ab omnibus propter scelestam, quam præferebat, speciem. Intuens autem illum Petrus, et afflictum videns et jam lacrymantem, dixit : « A Simone Mago, Fauste, immutatio vultus tui facta est ; » ab imperatore enim indagatus pavens aufugit, forma sua tibi circumdata, ut D

πληττε λέγων ⁷⁶. « Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, ὀδᾶτε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν ; » — « Καὶ τοῖς δοκοῦσιν αὐτὸν θυσῶν ὀρέγεσθαι ⁷⁹, διηγήρουσεν ὁ Θεός ⁸⁰. ⁸¹ Ἐλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν. Καὶ τοῖς ⁸² ὀπολαμβάνουσι κακὸν αὐτὸν εἶναι παραινῶν ἐβόα· **274** ἘΓίνεσθε οἰκτιρμονες ⁸³, ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. » — Διὰ δὲ τοὺς ἀπατωμένους καὶ ὀπολαμβάνοντας ⁸⁴ πολλοὺς θεοὺς ὑπάρχειν ἔφη· ἰ « Ἴνα γινώσκωσιν ⁸⁵ σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν· καὶ ⁸⁷. « Ἐξομολογοῦμαι σοι, Πάτερ, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. » Καὶ μέντοι πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα ⁸⁸ Γραμματεῖα· ⁸⁹ « Ποία ἐστὶ πρώτη πάντων ἐντολῶν ⁹⁰ ; » ἀπεκρίθη· « Ἄκουε, Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστιν. » ⁹¹ (4) Ὁ δὲ Σίμων συνιδῶν, ὅτι Πέτρος αὐτὸν ⁹² συνάγει (ἐν) ταῖς Γραφαῖς — εἰς τὸν περὶ Θεοῦ λόγον ἐξετασάμεν ⁹³ γενέσθαι μὴ θελήσας, ἀνεχώρησε μετὰ πολλῆς αἰσχύνῃς καὶ ἤττης· ἦν γὰρ ὁ ἐξάγιτος ⁹⁴ πολυπείρους μὲν ἐν ταῖς πνευματικαῖς διδασκαλίαις ⁹⁵, καὶ γὰρ οὕτως ἦν ἐξησκημένος ἐν ταῖς μαγείαις καὶ μεθοδεῖαις τοῦ Σατᾶν, ὡς οὐκ ἄλλος τις τῶν πρὸ αὐτοῦ, σχεδὸν ἐπὶ ⁹⁶ ταῖς διαβολικαῖς ἐπινοαῖς καὶ κακουργίαις διαβεβημένος ⁹⁷ — ἀνδριάντας γὰρ ἐποίησε περιπατεῖν, (καὶ) εἰς πῦρ κυλιόμενος οὐκ ἔκαίετο, εἰς ἀέρα ἵπτατο, καὶ ἐκ λίθων ἄρτους ἐποίησε ⁹⁸· δράκων ἐγένετο, καὶ εἰς ἕτερα ζῶα μετεμορφώτο, διπρόσωπος ἐγένετο, (καὶ) εἰς γρυσὸν μετεβάλετο ⁹⁹, θύρας κεκλεισμένας καὶ μεμοχλευμένας· ἤνοιγε ¹ (καὶ) σιδηρᾶ ² δεσμὰ διέλυεν· ἐν δειπνοῖς ἐβόαια παντοδαπῶν εἰδῶν ³ παρῆστα· τὰ ἐν ἐκίᾳ σκευῇ αὐτομάτως ⁴ φέρεσθαι πρὸς ὕψηλους ⁵, τῶν φερόντων ⁶ μὴ ἔρωμένων· σκιάς πολλὰς προηγεῖσθαι (74*) αὐτοῦ παρεσκεύαζεν, ὥσπερ ψυχὰς τῶν τεθνεώτων ⁷ ἐφασκεν ⁸ εἶναι. Πολλοὺς δὲ γόητα καὶ πλάνον αὐτὸν ἐλέγχειν πειρωμένους ⁹, διαλλάξας πρὸς αὐτόν, ἔπειτα προφάσει ¹⁰ εὐωχίας βοῦν θύσας καὶ ἐστιάσας ; αὐτοῖς, διαφόροις ¹¹ καὶ δυσιαίτοις νόσοις καὶ δαιμοσιν ὑπέβαλεν ¹²· καὶ ἄλλα πλεῖστα εἰργάσατο ¹³, καθυπουργούντων αὐτῷ ¹⁴ τῶν δαιμόνων. (Κάντεῦθεν οὐ μόνον αὐτόν εἰς ἕτερας μορφὰς ἀνθρώπων ¹⁵ καὶ ἀλόγων, ὡς **275** ἔφη, μετεσημάτιζεν, ἀλλὰ καὶ οὗς ἤθελεν οὕτως· ἐποίησιν.) Καὶ γοῦν ποτε ζητούμενος ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ὡς πλάνος, ἀπέδρα, τῆν

Variae lectiones et notæ.

⁷⁶ εἶναι ὡς αἱ Γραφαὶ λέγουσιν, ἔφη Luc. xi, 13; Matth. vii, 11. ⁷⁹ Τοῖς δὲ προλαβοῦσιν ὅτι θ. ὀρέγεται Hom. Hom. 57. ⁸⁰ τέλειοι Matth. v, 48?—Τοῖς δὲ ἠπατημένοις π. θ. ὑπονοεῖν, ὡς αἱ Γραφαὶ λέγουσιν, ἔφη Jo. xvii, 3. Hom. ⁸¹ ὑμῶν οὐράνιος C. P. ⁸² καὶ ὁ π. om. ⁸³ γινώσκουσι P. ⁸⁴ Matth. xi, 25. ⁸⁵ ἐπερωτήσαντα C. ⁸⁶ Matth. xii, 28. ⁸⁷ ἐντολή C. P. — Πρώτη πάντων ἐντολή ἐστίν. Ἄκουε C. P., Πρ. ε. ἔφη Ἄκ. P. ⁸⁸ Ced. 368, 12-369, 19. — Ὁμῶς ὁ Σ. Hom. 58. ⁸⁹ αὐτῷ cod. — αὐτόν P. — ἐν om. C. ⁹⁰ ἐξέτασιν γ. οὐκ ἠθέλησεν Hom. ⁹¹ ἔξ. ἦν Ced. ⁹² ταῖς πνευματικαῖς C. P. I. ταῖς διαβολικαῖς ἀνεργείαις, ἀπείρους δὲ ἐν ταῖς πνευματικαῖς cod. cf. P. qui ἐν τ. δ. ἐν. καὶ μαγ. ante καὶ μεθ. ponit. ⁹³ σχ. περί Ced. ⁹⁴ διαβεβημένων Ced. Hom. II 53 — ἐπί Hom. ⁹⁵ ἐποίησιν Ced. ⁹⁶ καὶ εἰς ὄψεις καὶ ἕτερα ζῶα add. Ced. ⁹⁷ θ. κ. ἀνοίγει Hom. ⁹⁸ σιδήρων P. ⁹⁹ ἰδεῶν Ced. — παρῆσθησιν Hom. ¹⁰⁰ ὡς αὐτόματα φερόμενα Hom. ¹⁰¹ ἐποίησιν Ced. — ἐποίησιν βλεπέσθαι. ¹⁰² φ. οὐ βλεπομένων Hom. φ. οὐχ ὄρ. Ced. ¹⁰³ τεθνηκότων C. P. ¹⁰⁴ ε. λέγει Hom. IV, 4. ¹⁰⁵ Πολλῶν — πειρωμένων Ced. ¹⁰⁶ εὐθύστερον πρ. Hom. ¹⁰⁷ διαφ. v. περιέβαλε καὶ δ. Hom. διαφόροις δ. καὶ δ. Ced. ¹⁰⁸ ὑπέβαλεν cod. ¹⁰⁹ εἰργάσατο om. sed εἰργάζετο post δαιμόνων C. — αὐτ. cod. αὐτῷ C. αὐτῶν P. ¹¹⁰ κ. αὐτῶν δ. cod. ¹¹¹ ἀνθρώπων τε καὶ C. P.

μορφήν αὐτοῦ περιθεὶς Φαῦστῳ μαθητῇ ¹⁶ Πέτρου. A te apprehenso et sublato, afflictionis magnæ et anxietatis nobis auctor esset; at Deus auferens a te formam seductoris populorum et inimici veritatis Simonis, tuam priorem speciem cito citius restituet, quod quidem, dum adhuc loqueretur, factum est, nobis omnibus spectantibus. Hæc porro et alia similia scripsit, ut dixi, Clemens dicta et facta esse in Syria. Romæ autem, postquam illos, ut dictum est, a conspectu suo Nero eiecisset, dixit Simon Petro: « Dixisti Christum et Deum tuum in cælum ascendisse; en ego quoque ascendo. » Et videns illum Petrus sublevatum per magicam artem in aera, media in urbe Roma, oravit, et subito delapsus Simon, et contritus, mortuus est. Ex hoc autem locus qui receperat omnino profanum et B impurum corpus ejus, vocatus est Σιμώνιον. De Simone in apostolicis Constitutionibus magnus apostolus Petrus sic loquitur: « Principium quidem hæreseon recentium a Simone Mago orsum est, qui et in Syria multa improba fecit, et in Romæ versans, multum Ecclesiam agitavit per artem magicam, et diabolicam operationem atque peritiam. Cum enim simul ac ego Petrus Cæsareæ Stratonis versaretur, conabatur pervertere verbum Dei; mecum una erant sancti filii, Zacchæus olim publicanus, et Barnabas, et Nicetas, et Aquila, frater Clementis episcopi et concivis Romanorum, et a Paulo coapostolo nostro et cooperante nobis in Evangelio institutus. Cum tertio coram eis cum illo disseruissem sermonibus de prophetis et de unius Dei dominatu, vici illum virtute Domini nostri Jesu Christi et ad silentium redegi, et in Italiam fugavi. Degens autem Romæ, ut dixi, valde conturbavit Ecclesiam, multos seducens et sibi concilians, turbasque obstupesciens arte magica et dæmonum operatione. Quadam die, media diei parte, ingressus ad spectaculum » — « nuntiavit se in aera ascensurum. Cum autem omnes mirarentur super hoc, ego Petrus adversus illum oravi. Porro sublatus a dæmonibus, sublimis volabat in aera, dicens se in cælos ascendere, et exinde populis bona subministraturum. Turbis autem illum Deum acclamantibus, extendens ego manus in cælum, Deum obsecravi ut perditorem D præcipitem daret, et potentiam dæmonum immi-

Varia lectiones et notæ.

¹⁶ τῷ μ. Π. Φ. C. R. ¹⁷ καὶ add. Ced. ¹⁸ τὸν add. Ced. ¹⁹ Πέτρον ἐνώπιον ἡμῶν ἔχων τὴν μορφήν Σίμωνος καὶ ὑπὸ π. ἀποσειούμενος καὶ μισοῦμενος διὰ τὴν ἀ. ἔ. τοῦ Σίμωνος· ἐμβ. ὁ Π. C. ²⁰ ἰδέαν Ced. ²¹ δακρύοντα ἔφη. ὑπὸ Σ. ὦ. φ. τοῦ μ. Ced. ²² ὑπαλλαγή P. — γέγονε διὰ κακομηχανίας καὶ σατανικῆς ἐπινοίας τοῦ γόητος ὑπὸ C. ²³ ζ. γὰρ ὁ. K. φ. Ced. ²⁴ σοι μ. Ced. ²⁵ σου post ἀνατρ. C ἵνα τοῦ σ. C. ²⁶ x. θ. ἡ πρ. Ced. — καὶ ἔ. τῆς ἀλ. om. C. — καὶ ἔ. τῆς ἀλ. om. C. ²⁷ μορφήν cod. ²⁸ καὶ ἰδέαν cod. P. καὶ ἰδέαν σου C. — παρέξει σοι P. ²⁹ σὺν τῷ λ. et π. ἡ θ. om. Ced. ³⁰ Ced. 369, 20-371, 12. ³¹ Καὶ ταῦτα C. P. ³² ἐν Συρίᾳ post Κλήμης C. ³³ διαπραχθῆναι C. P. ³⁴ αὐτούς add. Ced. ³⁵ προετρ. Ced. ³⁶ Σὺ ἔφησ. C. H. ³⁷ Χριστὸς ὁ Θεός Ced. ³⁸ ὁ om. C. P. ³⁹ ἀπέθανεν· τοῦ δὲ μαροῦ αὐτοῦ σώματος τιθέντος ἔνθα καὶ πέπτωκεν, ἐκλ. ὁ τ. ἐκτ. Σιμώνιον C. ⁴⁰ βεβ. Ced. ⁴¹ οὐ καὶ ἐν C. P. ⁴² ὁ αὐτὸς Π. C. ⁴³ ἐκ τοῦ ζ' βιβλίου τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων cod. in margine scl. c. 7. ⁴⁴ τῶν ν. ἀ. Const. Ced. ⁴⁵ γ. δὲ ἐν P. Const. VI, 9 — ἐπυλε Const. Ced. ⁴⁶ ἐσκύλευσε C. P. ⁴⁷ ἐμπ. καὶ ἐν C. P. ⁴⁸ K. τῆς cod. scd. Const. VI, 8. ⁴⁹ Ὁ μόνος Σ. ἐμοί Π. ἐν K. τῆ Στ. ⁵⁰ τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ P. — μοι om. C. ⁵¹ καὶ Νικήτ. cod. καὶ Νικήτ. P. om. C. ⁵² ἀδελφῶν Const. ⁵³ Κλ τοῦ Ῥωμαίου, μαθητεύσαντι Ced. μαθητεύσαντι col. ⁵⁴ εἰς τῷ cod. — διὰ τῶν πρ. Ced. π. προφήτου Const. ⁵⁵ ἡτέρας Const. δ. Κυρίου Const. ⁵⁶ κατέβαλον Ced. ⁵⁷ φ. x. εἰς τὴν I. Const. ⁵⁸ ὡς ἔ. om. Const. ⁵⁹ ἐσκύλευσε Const. — πολλά Ced.

nueret. » — « Intuens ergo Simonem, dixi : « Si apostolus Jesu Christi sum ego, non vero impostor sicut tu, impero malis virtutibus ut tibi succurrere desistant. » — « Et cum hæc dixissem, continuo delapsus est cum magno strepitu et contritus est, turba exclamante : « Unus Deus, quem Petrus prædicat. » Sic prima soluta est Simoniorum hæresis Romæ, et postremo exstincta est : idcirco diem hujus Sabbati insignem agunt Romani. In Sabbato enim observabatur oratio et jejunium a fidelibus. Mos enim erat Ecclesiam orare pro docentibus, ut in Actibus apostolorum scriptum est : « Oratio fiebat sine intermissione ad Ecclesia ad Deum pro Petro. » Quoniam autem hac die Sabbati evenerat Christi victoria et casus Antichristi Simonis propalam, Sabbati memoriam observantes Romani jejunant et conventus solemnes agunt, usque ad hanc diem traditionem istam servantes. Etenim aliæ quædam Ecclesiæ diversas observant consuetudines, sicut tradunt qui historias texerunt. Enimvero apud Scythas, inquit, civitates episcopum habent unum et solum; apud Cyprios autem et Arabes etiam in vicis sunt episcopi, sicut in Phrygia apud Novatianos et Montanistas. Et in Romana quidem Ecclesia septem solummodo sunt diaconi, dum ubivis alibi indifferens est numerus eorum. Romæ rursus semel tantum in anno Alleluia dicitur, prima tantum die Paschæ; et nullus Ecclesiam unquam docet, ne episcopus quidem; Alexandriæ vero episcopus coram Ecclesia prædicat; » — et dum Evangelia recitantur, non assurgit solum. Et quoad Quadragesimam jejuniorum, alii quidem sex hebdomadas jejunant, ut in Illyria et Lilya, et Ægypto et in omnibus Occidentis partibus et in Palæstina; Constantinopoli vero, et circumcirca usque ad Phœnicem, hebdomadis septem jejunant; alii quidem tres solum dies per sex aut septem hebdomadas passim jejunant; alii e contra tres hebdomadas ex ordine conjungunt, alii vero duas ut qui Montanum sectantur. In quibusdam autem Ægypti urbibus, postquam sub vesperam pranderunt, mysteria recipiunt. Hæc quidem Socrates narravit, sicut decebat servari omnia. Nunc vero plurimum et paulatim prædictæ consuetudines immutatae sunt.

A πολλοὺς ἀνατρέπων καὶ ἑαυτῷ περιποιούμενος, τὰ δὲ ἔθνη ἐξιστάνων⁹⁰, μαγικῆ τέχῃ καὶ δαιμόνων ἐνεργείᾳ⁹¹. ὃς⁹² ποτε, μεσοῦσης ἡμέρας, προσελθὼν⁹³ εἰς τὸ θέατρον ἐπηγγέλατο⁹⁴ δι' ἄερος ἀναπτῆναι. Πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ τούτῳ⁹⁵, ἐγὼ Πέτρος καθ' ἑαυτὸν ἠρόχημην⁹⁶. Καὶ δὴ μετεωρισθεὶς ὑπὸ δαιμόνων ἵπτατο μετάρσιος (74b) εἰς τὸν⁹⁷ ἄερα, λέγων, εἰς τοὺς⁹⁸ οὐρανοὺς⁹⁹ ἀνιέναι, κἀκεῖθεν τοῖς λαοῖς τὰ ἀγαθὰ ἐπιχορηγεῖν¹⁰⁰. Τῶν δὲ δῆμων ἐπευφημούντων αὐτὸν ὡς¹⁰¹ θεὸν, ἐκτείννας ἐγὼ τὰς χεῖρας εἰς ὕψος, ἔκτενυσα¹⁰² τὸν θεὸν καταβράξαι τὸν λυμεῶνα (καὶ τὴν ἰσχὴν τῶν δαιμόνων περικόψαι). Ἐτείννας¹⁰³ οὖν εἶπον τῷ Σίμωνι· εἰ¹⁰⁴ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰμι¹⁰⁵ καὶ οὐχὶ πλάνος ὡσπερ σὺ, Σίμων, προστάσω ταῖς¹⁰⁶ πονηραῖς δυνάμεσιν — ἀφεῖναι σε τῆς¹⁰⁷ κρατήσεως. » — « Καὶ ταῦτα εἰπόντος¹⁰⁸ μου, (παρὰ χρῆμα) κατηγήχθη μετὰ ἤχου πολλοῦ καὶ συνετρίβη, τοῦ¹⁰⁹ δὲ χλοῦ βοήσαντος· « Εἰς θεὸς¹¹⁰, ὃν (δ) Πέτρος¹¹¹ καταγγέλλει. » Οὕτως ἡ πρώτη κατελύθη τῶν Σιμωνιανῶν αἵρεσις ἐν Ῥώμῃ καὶ τέλειον ἀπεσέσθη¹¹². (6) Διὸ 277 δὴ καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνου¹¹³ τοῦ Σαββάτου, ἐπίσημον ἄγουσιν οἱ Ῥωμαῖοι. Σάββατον γὰρ ἦν ἐν ᾧ ἐτελείτο προσευχὴ καὶ νηστεία τοῖς πιστοῖς· ἔθος γὰρ τὸ προσεύχεσθαι τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὲρ τῶν διδασκάλων¹¹⁴, ὡς καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων γέγραπται· ὅτι¹¹⁵ « Προσευχὴ ἦν ἐκτενῆς γινομένη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν¹¹⁶ ὑπὲρ τοῦ Πέτρου. » Ὡς οὖν ἐν¹¹⁷ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου γενομένης τῆς Χριστοῦ νίκης καὶ τῆς παρθένου τοῦ ἀντιχρίστου Σίμωνος ἐπὶ φανεροῖς¹¹⁸, Σάββασι τὸ μνημόσυνον ἐκτελοῦντες Ῥωμαῖοι νηστεύουσι καὶ συναξεῖς φαειδρὰς ποιοῦσι, μέχρι νῦν τὴν παράδοσιν ἐκείνην φυλάττοντες· καὶ γὰρ καὶ ἄλλαι τινὲς Ἐκκλησίαι διάφορα παραφυλάττουσιν ἔθνη, καθὼς οἱ τὰς ἱστορίας¹¹⁹ ἀνεγράφαντο¹²⁰. Ἰ Παρὰ Σκύθαις μὲν γὰρ, φησὶν, αἱ πόλεις¹²¹ ἐπίσκοπον ἔχουσιν ἓνα καὶ μόνον¹²²· παρὰ δὲ Κυπρίοις καὶ Ἀραβί, καὶ ἐν ταῖς κώμασι εἰσὶν ἐπίσκοποι, ὡσπερ οὖν καὶ παρὰ τοῖς ἐν Φρυγίαις¹²³ Ναυατιανοῖς καὶ Μοντανισταῖς. Καὶ παρὰ μὲν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ῥώμης ἐπὶ τὰ μόνον¹²⁴ διάκονοι γίνονται, παρὰ δὲ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἀδιάφορος¹²⁵ ὁ τοῦτων ἀριθμὸς· ἔστιν. Καὶ¹²⁶ ἐν Ῥώμῃ πάλιν ἀπαξ τοῦ¹²⁷ ἐνιαυτοῦ λέγεται τὸ Ἀλληλούϊα ἐν τῇ α' ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα¹²⁸ μόνον· καὶ οὐδαὶ εἰς Ἐκκλησίαν

Variae lectiones et notæ.

⁹⁰ τὰ τε C. P. ⁹¹ ἐξιστάνων C. — ἐξιστῶν Const. ⁹² ἐνεργείᾳ C. ἐνεργείαις P. ⁹³ καὶ Ced. — μ. ἐμπειρία ὡς καὶ π. μέσης Const. ⁹⁴ προσελθὼν Ced. ⁹⁵ ἐπηγγέλατο πτῆναι δι' ἄερος Const. — δὲ post Πέτρος Ced. ⁹⁶ τούτῳ I. τούτῳ cod. ⁹⁷ Π. δὲ ἐπὶ τ. μετεώρων τυγχανόντων, ἐγὼ προσηροχόμημην x. ἔ. Const. ⁹⁸ εἰς δ. Const. ⁹⁹ τοὺς om. P. ¹⁰⁰ εἰς δ. Const. ¹⁰¹ ἐπιχορηγήσειν Const. Ced. τῶν δὲ δαιμόνων Ced. ¹⁰² ἐπ. ὡς Const. — εἰς οὐρανὸν σὺν αὐτῇ τῇ Ced. ¹⁰³ διανόη C. Const. — ἔκτενυσα Const. — τὸν θεὸν διὰ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου βῆξαι Const. ¹⁰⁴ Καὶ ἀτείννας τῷ Σ. ἔ. C. Ἄτ. οὖν τῷ Σ. ἔ. P. ¹⁰⁵ εἰ θεοῦ ἀνθρώπος ἐγὼ, ἀπ. δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀληθῆς καὶ διδασκαλὸς εὐσεβείας, ἀλλ' οὐ πλάνης οἶος; σὺ Const. ¹⁰⁶ ἐγὼ Ced. ¹⁰⁷ ἀφ. τῆς Const. ¹⁰⁸ Καὶ εἶπ. μου τ. περικοπίεις τῶν δυνάμεων ὁ Σ. κατ. μ. μεγάλου ἢ καὶ βαγεῖς ἐξάστισον συνετρίβεται — καὶ φωνῆ τῶν δὲ χλοῦν λέγουσα Const. ¹⁰⁹ καὶ τοῦ C. ¹¹⁰ εἰς δ θεὸς; ὃν Π. x. Const. ¹¹¹ ὁ Πέτρος om. C. ¹¹² ἀπέσθη Ced. ¹¹³ ἐκείνην C. P. — ἐν ᾧ καὶ πρ. καὶ ν. τοῖς π. ἔ. γὰρ ἦν τὸ C. P. ¹¹⁴ διδασκάλων ἀγωνιζομένων ἢ θλιβομένων ὡς ἐν ταῖς C. P. paulo post γεν. C. ¹¹⁵ Act. xii, 5. ¹¹⁶ πρὸς τὸν θεὸν om. C. P. ¹¹⁷ ἐν om. P. ¹¹⁸ ἐπιφανῶς? — ἐπιφανερῶς P. ¹¹⁹ τὰς Ἐκκλησιαστικὰς ἱστορίας C. P. ¹²⁰ ἀναγράφαντες μαρτυροῦσι? Sozom. vii, 19. ¹²¹ αἱ πόλεις πᾶσαι cod. ut C. P. ¹²² καὶ μ. om. Soz. ¹²³ Φρυγία. cod. Φρυγία C. P. ¹²⁴ μόνον C. P. ¹²⁵ ἀρ. Π. οὖν ἐκάστου ἔτους δ. ἐν Ῥ. τ. Ἄ. φάλλεται κατὰ τὴν α' ἡμέραν τῆς πασχαλίου ἑορτῆς Soz. ¹²⁶ ἀπαξ μὲν τοῦ C. ¹²⁷ τοῦ π. ἡμ. καὶ δ. C. P. ἐπ. Ἐκκλησίας δ. cod. ut C. P. ut et l. 20.

διδάσκει ποτέ, οὐδ' αὐτὸς ὁ ἐπίσκοπος, ἐν δὲ Ἀλεξανδρείᾳ διδάσκει μὲν ὁ ἐπίσκοπος ἐπ' ἐκκλησιαστικῶν τῶν δὲ Ἐδαγγελίων ἀναγιγνωσκομένων, οὐκ ἀνίσταται τοῦ θρόνου. Καὶ τὴν μ' ὅτων νηστεϊῶν αἰ μὲν ἐβδομάδας ζ' νηστεύουσιν ὡς ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ, καὶ Λιβύῃ καὶ Αἰγύπτῳ, καὶ πάσῃ τῇ Δύσει, καὶ Παλαιστίνῃ, ἐν δὲ ΚΠ. καὶ περίεξ ἄχρι Φοινίκης, ἐβδομάδας ζ' νηστεύουσι, ἄλλοι δὲ τρεῖς μόνους ἡμέρας ἐν ταῖς ἐξ ἧ ἐπέτ' σπαράθην νηστεύουσι. Ἔτεροι δὲ τρεῖς ἐβδομάδας ἐφεξῆς πρὸ τοῦ Πάσχα συνάπτουσι, ἄλλοι δὲ δύο ὡς οἱ 278 τὰ Μοντανοῦ φρονούντες. Ἐν τισὶ δὲ πόλεσι τῆς Αἰγύπτου, πρὸς ἐσπέραν ἡρισθηκότες, τῶν μυστηρίων καταλαμβάνουσι. Ταῦτα μὲν Σωκράτης ἱστορήσεν ὡς εἰκὴς φυλαττόμενα πάντα· νῦν δὲ πλείστως καὶ κατὰ μέρος ἐναλλαγῇ γέγονεν ἐν τοῖς εἰρημένους ἦθουσιν 16.

PKB'. Περὶ τοῦ ἁγίου Πέτρου 11.

A

CXXII. De sancto Petro.

12 Ὁ μέντοι Νέρων, ἀκούσας ὅτι παρόντα ὑπὸ Πέτρου καὶ ἀγαπητῆσας, ἐκέλευσεν αὐτὸν σταυρωθῆναι. Ὁ δὲ Πέτρος παρακαλέσας τὸν ὑπαρχον 13, ἵνα μὴ ὀρθιος σταυρωθῇ ὡς ὁ Κύριος (αὐτοῦ) 14, κατὰ κεφαλῆς ἐσταυρώθη (καθὼς ἤξίωσεν ἐκ πολλῆς μετριοφροσύνης). Μετὰ δὲ γε τὴν Πέτρου τελευτήν, ὡς 15 φησιν Εὐσέβιος, Παῦλος ὁ ἀπόστολος κατὰ μὲν τὴν ἀ' ἀπολογία ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας δέσμιος (καὶ) ἀπολογησάμενος Νέρωνι, ἐπὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ κηρύγματος ἐστάλη 16. (75a) Κάντευσεν, ὡς εἶκει, τὰς 17 τῶν ἀποστόλων Πράξεις ἐπ' ἐκείνων τὸν χρόνον Κοιναῖς 18 περιέγραψε μέχρις ὅτι 19 συνῆν τῷ Παύλῳ· καθ' οὗ δὲ καιρὸν ἐμαρτύρησαν, οὐ συμπάρῃν αὐτῷ, τὸ Ἀποστόλου σαφὲς 20 λέγοντος, ὅτι 21 « οὐδεὶς μοι ἐν τῇ πρώτῃ ἀπολογία συμπαραγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον 22· μὴ αὐτοῖς λογισθεῖν » ἦν δὲ 23 πρὸς Τιμόθεον δευτέραν ἐπιστολὴν (δεσμοῖς) κατεχόμενος ἔγραψεν ἡ ὁμοῦ σημαίνων τὴν τε προτέραν 24 αὐτῷ γενομένην ἀπολογία ἡ πρὸς Νέρωνα, ὅν καὶ λέοντα διὰ τὸ ἀπάνθρωπον καὶ θηριῶδες τοῦ τρόπου καλῶς ὠνόμασε, ἡ καὶ τὴν παρὰ πόδας τελείωσιν, ἡ ἐπάγει φάσκων 25· « Ἐρβύστην ἐκ στόματος λέοντος, ἀλλὰ καὶ (ἐτι) 26 ῥύσεται ἢ Κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ ὡσαύτως ἐπὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἰπουράνιον, ἡ ὑπεμφαίνων 27 τὸ παρατυπικὰ μαρτύριον, ὃ καὶ σαφέστερον ἐν τῇ αὐτῇ προσαγορεύει Γραφῇ 28 λέγων· « Ἐγὼ γὰρ ἦδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς 279 τῆς 29 ἀναλύσεως μου ἐφέστηκεν. » C Ἀπολογησάμενος 31 τοῖνον τὴν πρώτῃν 32 ἀπολογία καὶ αὐθις ἐπὶ τὴν τοῦ κηρύγματος διακονίαν σταλάμενος, εἶτα πάλιν τὸ δεύτερον ἐπιβάς τῇ Ῥώμῃ ἡ δέσμιος 33 καὶ ὡσαύτως Νέρωνι παραδοθεὶς τὸν διὰ βίβλους τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀνεδή-

Interea Nero audiens illam per Petrum periisse, indignatus est, et jussit hunc crucifigi. Petrus autem, cum rogasset praepositorem ne in altum tendens ut Dominus suus, crucifigeretur, demisso capite crucifixus est, sicut ex magna humilitate rogavit. Post Petri autem exitum, ut dicit Eusebius, Paulus apostolus cum quidem ob primam defensionem vincetus e Judaea venisset, et coram Nerone se defendisset, ad ministerium praedicationis profectus est. Atque hiinc, ut videtur, Actus apostolorum sub hoc tempus Lucas descripsit, donec cum Paulo erat; sed tempore quo fidem confessus est, non erat cum eo, Apostolo aperte dicente : « In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt : non illis imputetur : » quam quidem ad Timotheum secundam epistolam in vinculis retentus scripsit, simul indicans primam defensionem quam dixerat apud Neronem, quem etiam leonem, ob inhumanum et ferum ingenium, recte vocavit, in qua « et jam appropinquantem consummationem » addit dicens : « Liberatus sum de ore leonis, sed etiam liberabit Dominus ab omni opere malo, et salvam introducet in regnum suum caeleste, et subostendens jamjam futurum [martyrium, quod et potius in eadem salutatur Scriptura, dicens : « Ego enim jam delibor, et tempus liberationis meae instat. » Facta igitur prima defensione, iterum ad ministerium praedicationis profectus est; deinceps cum iterum venisset Romam, vincetus ita atque Neroni traditus, gladio corona martyrii redimitus est, die vicesima nona Junii, qua die et Petrus crucifixus est, sicut et Marcus et Lucas evangelistae, et Jacobus, frater Domini. Lucas quidem frugiferae oete affixus est, quia non inveniretur li-

Variae lectiones et notae.

12 Ὁυτε δὲ ὁ ἐπ. οὔτε ἄλλοι τις ἐνθάδε ἐπ' ἑ. δ. παρὰ δὲ Ἀλεξανδρεῦσι μόνος ὁ τῆς πόλεως ἐπ. Soz. 13 ἄν. γὰρ τῶν ἑ. οὐκ ἔπαν. ὁ ἐπίσκοπος Soz. om. τοῦ θ. 14 Καὶ τὴν — μ' ἐν ἡ νηστεύει τὸ πλῆθος, οἱ μὲν εἰς ἐξ ἑ. ἡμερῶν λογίζονται ὡς Ἰλλυριοὶ καὶ οἱ πρὸς ὄσιν, λ. τε πάσα καὶ Ἀ. σὺν τοῖς Παλαιστίνοις, οἱ δὲ ζ', ὡς ἐν ΚΠ. καὶ τοῖς π. ἔθνεσι μέχρι Φοινίκων, ἄλ. δὲ γ' σπ. ἐν ταῖς ζ' ἡ ζ' Soz. ἡ ὡς οἱ ἐν C. ἢ ἐν δὲ τῇ ΚΠ. P2. 15 οἱ δὲ ἅμα γ' πρὸ τῆς ἑορτῆς σ. Soz. ἡ ἄλλοι — φρονούντες om. C. ὡς οἱ P. ὅσοι cod. 16 οἱ δὲ ὅ ὅσοι τὰ καὶ. 17 Παρὰ δὲ Αἰγυπτίοις ἐν πολλοῖς π. — πρ. ἐ. τῷ Σάββατῳ συνιόντες ἡ. ἡδὴ μ. μετόχου Soz. 18 Καὶ ταῦτα μὲν Σ. C. P. 19 πλείστ. cod. ἐν om. P2. 20 ἔθουσιν C. P. 21 παρόντα Σίμων ὑπό cod. ut C. P. Ced. 22 67 (5267). — Ced. 371.13 373.8. 23 ὑπαρχον C. P. 24 αὐτοῦ om. C. P. 25 τελευτήν ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτι ὡς C. — καθὼς C. P. 26 ἀπεστάλη P2. 27 ὅθεν εἰκότως ἴδς Eus. II, 22. 28 ἐκ ὁ Α. π. τὸν γ. τὸν μ. Eus. 29 ὅτου P2. 30 σαφῶς καὶ τούτου C. καὶ τῷ σ. P. — α' μου ἀπολογία cod. ut C. P. 31 II Tim. iv, 16. 32 ἐγκατέλειπ. cod. ἐγκατέλειπον C. ἐγκατέλιπον P. 33 τὴν δὲ Ced. 34 πρ. αὐτοῦ ἄπ. Ced.; Eus. om. προσωνόμασε. 35 II Tim. iv, 17, 18. 36 ἔτι om. C. P. ut II Tim. iv, 18. 37 με ὁ αὐτὸ. Cel. 38 σημαίνων Eus. 39 ἐπιστολῇ πρ. λ. Ced. προλέγει γρ. φάσκων Eus. II Tim. iv, 6. 40 τῆς ἐμῆς ἄν. ἐφ. C. P. 41 Τότε μὲν οὖν ἀπολογησάμενος αὐθις Eus. 42 διχ. λόγος ἔχει σταλασθαι τὸν ἀπόστολον, δεύτ. ἐπιβάντα τῇ αὐτῇ πόλει τῷ κατ' αὐτὸν τελειωθῆναι μαρτυρίῳ Eus. 43 δέσμιος cod. a. sec. m.

guum aridum ad crucem faciendam, in loco illo. Cujus quidam corpus tollens, et inter multa inonumenta sepeliens, sepulcrum ejus incertum effecit. Discipulis autem requirantibus postea, et non reperientibus ejus sepulcrum propter multitudinem monumentorum, dum nocte ista orarent, collyria medicabilia pluit Deus supra sepulcrum, symbola artis illius; et hoc signo revelatum est sepulcrum, cujus pretiosas et sanctas reliquias deinceps cum eruisset Constantius, Constantini Magni filius, in templo Sanctorum Apostolorum reposuit.

τριχὰ ἐπάνω τοῦ τάφου⁴², σύμβολα τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ⁴³. καὶ ἐκ τούτου τοῦ σημείου ἐγένετο γνῶριμος ὁ τάφος, οὗ τὸ τίμιον καὶ ἄγιον λείψανον⁴⁴ (ὕστερον) ἀνακομίσας⁴⁵ Κωνσταντῖος, ὁ υἱὸς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, κατέθηκεν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων⁴⁷.

CXXIII. De Jacobo, fratre Domini.

Magnus autem Jacobus, frater Domini, cum sanctus esset ex utero matris suæ, vinum et siceram non bibit, nec animatum quidquam comedit, nec unquam balneo usus est; genua autem obdurata, camelorum instar, fuerunt, eo quod semper genua flecteret, ut Deum adoraret; unde, ob magnam justitiam suam et admirandam vitæ rationem, vocabatur Justus et ὠβλίαν, quod est *præsidium populi et justitia*. Cum igitur venerandus et valde celebris esset angelicus Jacobus, die festi Paschæ, pluribus myriadibus hominum in templum Judæorum ingressis, hunc assumpserunt Scribæ, et statuerunt super pinnaculum templi, dissipare cupientes prædicationem Christi, et illi voce magna dixerunt: « Oramus te, vir juste, ut dicas populo ne vagentur post vestigia illius qui dicitur Christus; tibi enim omnes paremus, agnoscentes te esse justum et nullius personam accipientem. » Ille vero respondens dixit: « Cur me interrogatis de Christo, dum

αστο μηνὶ Ἰουνίῳ κθ', καθ' ἣν ἡμέραν καὶ Πέτρος ἐσταυρώθη⁴⁶, καθάπερ καὶ Μάρκος καὶ Λουκᾶς οἱ εὐαγγελισταί, καὶ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφός;⁴⁸. Οὗν⁴⁹ Λουκᾶς ἐπὶ ἐλαίας καρποφόρου σταυρωθεὶς⁵⁰, μὴ εὐρισκομένου ξύλου ξηροῦ πρὸς τὸ γενέσθαι σταυρὸν ἐν⁵¹ τῷ τόπῳ, λαβὼν τις τὸ σῶμα⁵² καὶ μεταξὺ πολλῶν μνημείων θάψας, ἄδηλον ἐποίησε τὸν τάφον. Τῶν δὲ μαθητῶν ἀναζητούντων μετέπειτα καὶ μὴ εὐρισκόντων αὐτοῦ τὸν τάφον διὰ τὸ πλῆθος τῶν μνημάτων, προσευξαμένων⁵³ αὐτῶν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ⁵⁴, κολλούρια⁵⁵ ἔδραξεν ὁ Θεὸς ἰατρικὰ ἐπάνω τοῦ τάφου⁵⁶, σύμβολα τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ⁵⁷. καὶ ἐκ τούτου τοῦ σημείου ἐγένετο γνῶριμος ὁ τάφος, οὗ τὸ τίμιον καὶ ἄγιον λείψανον⁵⁸ (ὕστερον) ἀνακομίσας⁵⁹ Κωνσταντῖος, ὁ υἱὸς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, κατέθηκεν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων⁶⁰.

B PKΓ'. Περὶ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ Θεοῦ.

Ὁ δὲ μέγας Ἰάκωβος⁶¹ ὁ ἀδελφός⁶², ἀγνὸς ὑπάρχων ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, οἶνον καὶ σίκερα οὐκ ἐπιεν, οὐδὲ ἐμψυχον ἔφαγεν, οὔτε⁶³ βλανεῖψ ἐχρήσατο· τὰ δὲ γόνατα ἀπεσκληρότα δίκην καμήλων⁶⁴ γεγόνασιν ἐκ τοῦ ἀεὶ κάμπτεν ἐπὶ γονάτων⁶⁵ καὶ τῷ Θεῷ προσκυκεῖν, 280 ὅθεν διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ θαυμαστῆς πολιτείας ἐκαλεῖτο δίκαιος καὶ ὠβλίαν⁶⁶, ὃ ἐστὶ παριοχὴ τοῦ λαοῦ καὶ δικαιοσύνη⁶⁷. 2) Ἐπεὶ οὖν αἰδέσιμος καὶ σεβάσιμος⁶⁸ ἦν, καὶ σφόδρα περιβόητος ὁ ἰσάγγελος Ἰάκωβος, ἰορτῆς γενομένης τοῦ Πάσχα καὶ πολλῶν μυριάδων συναλθόντων (ἐν τῷ ναῷ) τῶν Ἰουδαίων, (καὶ) τοῦτον ἀνεγέκταντες οἱ Γραμματεῖς⁶⁹ ἐπὶ τὸ πτέρυγιον τοῦ ἱεροῦ, διασκεδάσαι βουλόμενοι τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ, εἶπον μεγάλη τῇ φωνῇ· « Ἀξιοῦμέν σε, δίκαιε, εἰπεῖν τῷ λαῷ, ἵνα μὴ πλανῶνται ὀπίσω τοῦ λεγομένου Χριστοῦ· σοὶ γὰρ πάντες κειθόμεθα γινώσκοντές σε (εἶνα) δίκαιον⁷⁰ καὶ ἀπροσωπώλητον⁷¹. » Ὁ δὲ

Variae lectiones et notæ.

⁴¹ μετὰ περίσθον χρόνον ἐνός Ccd. ⁴² ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται Ccd. ⁴³ μακάριος; Ccd. ⁴⁴ ἐσταυρώθη Ccd. ⁴⁵ στ. καὶ λ. Ccd. ⁴⁶ αὐτοῦ Ccd. ⁴⁷ προσευξάμ. coi. προσευξάμενοι C. om. αὐτῶν, προσευξαμένων P. ⁴⁸ ἐκείνη om. C. ⁴⁹ κολλούρια coi. P. κολούρια C. I. κολλύρια βρέξας C. ⁵⁰ τοῦ ἀποστόλου add. Ccd. ⁵¹ αὐτοῦ, δηλὸν ἐποίησε τὸν τάφον οὗ C. ⁵² τὸ λ. K. ἰδὲ K. ἄνακ. ἐν K. Π. κατ' ἐν τῷ ν. τῶν ἀπ. ὃ περὶ ἀποδόμησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Μέγας Κωνσταντῖνος C. P. ⁵³ ἀνακομισθὲν ἐπὶ Κωνσταντίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ μ. K. διὰ τοῦ ἁγίου Ἀρτεμίου ἐτέθη Ccd. ⁵⁴ ὑποκάτω τῆς τραπέζης, μετ' Ἀνδρέου καὶ Τιμοθέου τῶν ἁγίων ἀποστόλων Ccd. a. (550). ⁵⁵ Ccd. 360, 22 361, 7. Ἐπὶ Νέρωνος Ἀγρίππα τελευτήσας, Φησίος καθίσταται διάδοχος αὐτοῦ ὑπὸ Νέρωνος, καὶ Παῦλος κηρύσσει τὸ εὐαγγέλιον δικαιολογησάμενος ἐπὶ φήστου, πέμπεται πρὸς τὸν Νέρωνα. Καὶ τότε μὲν ἀπολογεῖται, δεύτερον δὲ ἐν Ῥώμῃ ἐλθὼν, τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνεται παρὰ Νέρωνος, ὡσαύτως καὶ Πέτρος ὁ κορυφαῖος ἀνασκοπιέσεται. ⁵⁶ Ὁ δὲ γὰρ Ἰάκωβος C. ⁵⁷ ὁ ἀδελφός om. C. P. ⁵⁸ οἶκον μὲν καὶ C. P. οἶνον καὶ Hegesippus. ⁵⁹ ἔφαγεν οὐδὲ C. P. — καὶ β. οὐκ Hegesippus. ⁶⁰ καμήλ. cod. καμήλου C. P. ut Hegesippus. ⁶¹ γόνου C. P. Hegesippus. ⁶² ὄβλ. cod. ὄβλ. P. ὄβλιαν C, ὄβλιαν Hegesippus. ⁶³ δικαιοσύνη· ὃς γὰρ μεγάλων καὶ θεῶν ὁράσεων ἀξιοῦμενος ἐώρακέν ποτε προφανῶς τὸν διάβολον τὴν κατ' αὐτοῦ γεννησμένην μαρίαν καὶ μιαιφονίαν τῶν Ἰουδαίων ἀπειλῶντα (cod. ἀπειλῶν) [ἐν ἐξίστῳ καὶ φοβερωτάτῳ σχήματι, περὶ οὗ φησιν πρὸς τὸν Ἰῶδ ὁ Θεός· « Ἰδοὺ (Lx, 16) — πλευραὶ αὐτοῦ χάλκειαι — σιδηρόφυτος. Τοῦτό ἐστι — 19, 23 πέπονθεν δὲ ὁ: προσχρούσει Ἰ. — ἐν δὲ τῷ — αὐτὸν 24 πᾶν δὲ xli, 7, 13, πύλας δὲ 14 τὰ δὲ 15 — χαλκαί, 18, 19, om. ὦ., 20 καιομένης καὶ πυρὶ ἀ. 21 ἡ ψ. ἀ. φλόξ — ἐξέρχεται. 22 ἐν δὲ τῷ τρ. αὐλ. — ἀπώλεια ἔσθηκε ἰδὲ ὦ. ὁ. ἀν. 24 ἐάν 26 — οὐδὲν οὐ μὴ π. 27, ἤγηται — ἄχυρον, γ. — 28 καὶ οὐ — 29 λογισθεῖσαν — καταγέλασθαι μὲν σ. π. 30 ἡ δὲ — ὄξει. 31 ἤγηται. μὲν — αἰχμάλωτον 32. Οὐκ 33 — αὐτῷ. Οἱ γὰρ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ ἄγγελοι πολλαὶς ὀνομάζονται ὑπὸ τῆς θείας Γραφῆς διὰ τὸ ἀκούειν αὐτῶς λόγους παρὰ Θεοῦ καὶ ἀπαγγέλλειν τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις· φησὶ γὰρ Ἐσδρας· Ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτοὺς τοὺς δούλους αὐτοῦ τοὺς προφήτας· αὐτοὶ δὲ ἐξεμμιτήριζον τοὺς ἄγγελους αὐτοῦ » (III E. 1, 50, 51). Ὡσαύτως καὶ περὶ τοῦ Προδρόμου λέγει Κύριος· « Οὐτός ἐστιν [περὶ οὗ γέγραπται· Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου μου] » (Matth. 1, 2). Καὶ οὐ μόνον ἄγγελοι λέγονται οἱ δίκαιοι, ἀλλὰ καὶ θεοὶ κατὰ τὴν λέγοντα· Ἐγὼ εἶπα· Θεοὶ ἐστε καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες (Ps. lxxx, 6) propter vocem inisάγγελος adjuncta in C. ⁶⁴ Ccd. 361, 8-362, 7, Eus. H. E. II, 25 ex Hegesippo. ⁶⁵ σεβ. καὶ σφ. π. ὑπέρχεν C. P. ⁶⁶ καὶ ἱερῆς add. Ccd. — οἱ ἱερῆς ἐπὶ C. P.; sed in margine Γραμματεῖς, ex Hegesippo scilicet. ⁶⁷ δίκαιος δὲ C. P. ὅτι δίκαιος εἶ Hegesippus. ⁶⁸ εἰπέ ἡμῖν, τίς ἐστὶν ἡ θύρα τοῦ Ἰησοῦ; Ccd.

ἀποκριθεὶς εἶπεν ⁶⁸· « Τί με ἐπερωτᾶτε περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ αὐτὸς καθίσταται ⁶⁹ ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ ⁷⁰· » Οἱ ⁷¹ δὲ παράνομοι ⁷²· ἄρχιερεῖς καὶ Φαρισαῖοι ἐκραζαν· « Ὁ! ὦ! καὶ δίκαιος ⁷³ πεπλάνηται ⁷⁴· » Καὶ (εἶπον πρὸς ἀλλήλους· « Κακῶς ἐποίησαμεν τοῖς αὐτοῦ μαρτυροῖς ⁷⁵ καθ' ἑαυτῶν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ⁷⁶ παρασχόντες, πολλοὺς ποιήσαντες πιστεύσαι εἰς αὐτόν· » καὶ δὴ) μανέντες ⁷⁷ οἱ ἐξάγιστοι (75b); καὶ τοῦτον κατακρημνίσαντες, κίνας τὰ γόνατα ὑπὲρ αὐτῶν προσήυχετο· καὶ προσεγγίσας τις τῶν υἱῶν Πηγάδ καὶ ἀκούσας αὐτοῦ, λέγει ⁷⁸ αὐτοῖς· « Τί ποιεῖτε; ὁ δίκαιος μᾶλλον ὑπὲρ ἡμῶν ⁷⁹ εὐχεται· » καὶ δραμῶν τις γναφεὺς ἔδωκεν εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μετὰ τοῦ ξύλου ⁸⁰ ἐν ᾧ τὰ ἱμάτια ἐκπιέζειν ⁸¹ εἰώθασιν· καὶ παραχρῆμα ἐτελεύτησεν ὁ δίκαιος. Θάψαντες δὲ αὐτόν ⁸² ἐν ⁸³ τῷ ναῷ, ἀνήγειραν αὐτῷ στήλην ⁸⁴ (3) Μετὰ δὲ (τὸ) μαρτύριον ⁸⁵ αὐτοῦ παρὰ πόδας Ἱερουσαλήμ πολιορκεῖται ⁸⁶· φησὶ γὰρ Ἰωσήπος ⁸⁷ ταῦτα ⁸⁸ συμβεβηκέναι· τοῖς Ἰουδαίοις κατ' ἐκδίκησιν Ἰακώβου τοῦ δικαίου, ὃς ἐστὶν ⁸⁹ ἀδελφὸς (τοῦ) Ἰησοῦ, τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ἵ ἐπειδὴ περ δικαιοτάτος **281** (αὐτόν) ὄντα Ἰουδαῖοι ἀπέκτειναν. ⁹⁰ (4) Οἱ τοίνυν Ἰουδαῖοι μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου ⁹¹ ἀνάληψιν ἀπολέμητοι ἔτη μ' ⁹² διέμειναν (τοῦ Χριστοῦ μακροθυμοῦντος ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ καὶ θεομαχίᾳ αὐτῶν), ὅπως γνωσιμαχῆσαντες ⁹³ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ αὐτῶν πλημμελείᾳ ἰσχυρὰ ποιήσονται τὴν μετάνοιαν, ὅθεν αὐτοῖς φοβερὰ σημεῖα ⁹⁴ ἐπεδείκνυντο, τὴν μέλλουσαν καταλαμβάνειν αὐτοὺς ἄλωσιν προμηνύοντα. Ἐν γὰρ τῇ τῶν Ἀζύμων ἑορτῇ περὶ ὥραν θ' τῆς νυκτὸς τοσοῦτον φῶς τὴν ναὸν ⁹⁵ καὶ τὸν βωμὸν περιέλαμψεν ἐπὶ ὥραν μίαν, ὡς δοκεῖν ἡμέραν γενέσθαι. Μετὰ ⁹⁶ τοῦτο ἐφάνη ἄστρον ὑπὲρ τὴν πόλιν, ῥομφαία παραπλήσιον· καὶ ἄλλοτε ἡ ἀνατολικὴ χαλκῆ πύλη τῆς πόλεως, σιδηροδέτοις κλειομένη μοχλοῖς καὶ μόλις ὑπὸ ἀνδρῶν λ' ἀνοικομένη, ὤφθη περὶ ὥραν η' τῆς νυκτὸς ἀνεψυγμένη· (καὶ) ἄλιν (ἄλλοτε) ὠράθησαν πρὸ ἡλίου δύσεως ὡσεὶ ἄρματα μετέωρα καὶ στραπέδα ἔνοπλα διατρέχοντα περὶ τὸν ἀέρα ⁹⁷ καὶ τὰς πόλεις ⁹⁸ περιτοχιζόντα. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς Σκηνοπηγίας ἑορτῆς πρὸ δ' ἔτων ⁹⁹ τοῦ πολέμου, εἰρηνεύσεως καὶ εὐνομούσεως τῆς πόλεως, ἀνθρωπὸς τις Ἰησοῦς τοῦνομα, ἔλθων ¹⁰⁰ ἐν τῇ ἑορτῇ,

ille sedet ad dexteram Dei in caelo? At impii summi sacerdotes et Pharisei exclamaverunt: Oh, oh! justus ipse aberravit. Et dixerunt intra se: Male egimus praebentes illi occasionem pro Christo testimonium reddendi; multos enim adduximus ut in eum credant; ac insanientes sceleratissimi ipsum praecipitarunt; at ille flexis genibus pro eis orabat; et cum accessisset unus filium Rechab, et audiisset illum, dicit eis: Qui facitis? Justus amplius pro nobis orat, et accurrens fullo quidam percussit caput ejus ligno in quo vestes deprimere solent, et statim mortuus est justus. Cum autem illum in templo sepelissent, erexerunt ibi columnam. Post vero martyrium ejus cito Jerusalem obsidetur; ait enim Josephus ista evenisse Judaeis in ultionem Jacobi justici qui est frater Jesu, qui vocatur Christus, quoniam justissimum Judaei occiderunt. Porro Judaei, post Ascensionem Domini, in pace quadraginta annis permanserunt, Christo iram differente contra impietatem eorum et hostilitatem erga Deum, ut super tantum ipsorum peccatum resipiscentes, vehementer poenitentiam agerent; ideo horrenda signa demonstrabantur eis, jamjam casuram super ipsos praenuntiantes ruinam. Festo enim Azymorum, circa nonam noctis horam, lux tanta templum collustravit et altare per horam integram, ut dies illuxisse videretur. Post hoc apparuit astrum super civitatem romphaeae simile, et alias aerea porta orientalis civitatis, ferreis clausa pessulis, et quae vix a triginta viris aperiri posset, circa octavam noctis horam aperta visa est. Atque iterum alias ante solis occasum visi sunt quasi currus sublimes et armati exercitus discursantes per aera et civitates undequaque cingentes. Post haec etiam, diebus festi Tabernaculorum, quarto ante bellum anno, in pace composita et bene morata civitate, vir quidam nomine Jesus, cum ad festivitatem venisset, repente exclamavit in templo dicens: Vox ab occidente, vox ab oriente, vox a quatuor versibus, vox super Jerusalem et universum populum. Atque haec pluribus diebus noctibusque animose et indesinenter in civitate clamabat, ideoque quidam ex popularibus indignantes flagris illum verberabant; at ille magis clamabat lacrymans,

Variae lectiones et notae.

⁶⁸ Ezer Ced. ⁶⁹ κάθηται Hegesippus. ⁷⁰ καὶ αὐτὸς μέλλει ἔρχεσθαι κ. τ. λ. Ced. ⁷¹ Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Ced. ⁷² παράνομοι; cod. ⁷³ καὶ ὀβριχοῦς cod. C. P. Hegesippus. ⁷⁴ πεπλάνηται Ced. ⁷⁵ τοῖς αὐτοῦ μαρτυροῖς J. τοιαύτην μαρτυρίαν cod. C. P. Heseippus. ⁷⁶ Ἰησοῦ cod. C. P. Heseippus — παρασχ. καὶ πολλοὶ ἐκ τοῦ λαοῦ ἀκούσαντες ἐπίστευσαν· καὶ δὴ C. P. deest in Hegesippo. ⁷⁷ μ. ἔρριψαν αὐτὸν κάτω· πιστῶν δὲ οὐκ ἀπέθανε· καὶ ἤρξατο λιθάζειν αὐτόν. Ὁ δὲ θεὸς τὰ γόνατα πρ. παρακλώσας, Θεὲ Πάτερ, ἄφες τούτου· οὐ γὰρ οἶδας τί ποιούσι. Εἰς δὲ τῶν δ. Ced. ⁷⁸ P. ἐκραξε λέγων, παύσασθε τί Ced. ⁷⁹ ὡμῶν C. deest in Hegesippo. ⁸⁰ μ. ξ. γναφικοῦ καὶ ἰθανάτωσεν αὐτόν Ced. ⁸¹ ἐκπιέζειν C. ἐκπιέζειν εἰσὼθε P. ἀκπιέζει Hegesippus. ⁸² παρὰ τῷ ναῷ C. P. Hegesippus. ⁸³ αὐτοῦ τὴν στήλην C. C. deest in Hegesippo totum. ⁸⁴ Ced. 362, 7-11. ⁸⁵ τὴν μαρτυρίαν C. P. ⁸⁶ π. Ἰερ. Ced. ⁸⁷ Arch. xx. 9. ⁸⁸ Ταῦτα δὲ συμβεβηκεν J. C. P. ⁸⁹ δὲ ἦν C. P. ⁹⁰ Ced. 373, 8-374, 12. ⁹¹ Κυρίου ἡμῶν C. P. ⁹² δ. ἔτη μ' Ced. ⁹³ ἴνα γν. τὴν ἴδιαν ἀνακαλέσονται πλημμελείαν· οἱ δὲ μᾶλλον εἰς τὰ χεῖρον νεύσαντες τῷ φθόνῳ καὶ τοὺς ἀγίους ἀνθρώπων, Στέφανον, Ἰακώβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου, Ἰακώβον τὸν ἀδελφοφθῆον καὶ λοιποὺς· διὸ καὶ ἀξίως ἐφ' ἑαυτοὺς τὴν θεήλατον ἐπεπάσαντο πανωλεθρίαν, ὅθεν Ced. ⁹⁴ καὶ ἐναργῆ add. Ced. ⁹⁵ ἐπεδείκνυτο. C. P. ⁹⁶ ν. π. καὶ τὸν β. περὶ Ced. ⁹⁷ Μετὰ δὲ τοῦτο C. P. — Ἐπειτα ἀστήρ ὑπερβην τῆς πόλεως ῥομφαία παρόμοιος ὠπτάνετο ἀλ. ἡ. ἀν. π. χ. Ced. ⁹⁸ π. τ. ἀ. δ. Ced. ⁹⁹ τῆς Ἰουδαίας φοβερώς add. Ced. ¹⁰⁰ Πρὸ ἐ. δ. τῆς ἀλώσεως, ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς σκ. ἔτι τῆς π. ἐ. Ced. ¹⁰¹ ὄνοματι· ἐξ. ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ παρελθὼν ἐβόα φ. ἀπὸ ἀ. φ. ἀπὸ δ. Ced.

et ad singulas plagas dicebat : « Vae, vae, Jerusalem. » A Eodem festo, bos ad immolationem adducta, præter opinionem agnum medio in templo peperit, quæ, ut opinor, per partum contra naturam manifestavit miram magnitudinem et potentiam civitatis, per agnum autem, negationem Judæorum erga Agnum Dei Christum aperte suboscendit, et eventuram ipsis funditus gravissimam ruinam et desolationem,

πρὸς θυσίαν ἀχθεῖσα ², παραδόξως ἔτεκεν ἄρνα ἐν μέσῳ τοῦ ἱεροῦ, ἧτις, οἶμαι (παρὰ **282** μὲν τοῦ παρὰ φύσιν τοκετοῦ, προεδήλωσε τὴν τε ὑπερφύλαν καὶ βοήν τῆς πόλεως, διὰ δὲ τοῦ ἄρνου τὴν πρὸς τὸν ἀμὸν τοῦ Θεοῦ τὸν Χριστὸν ἀρνησίαν τῶν Ἰουδαίων), ἐναργῶς ὑπέφηνε καὶ τὴν ἄγεννησομένην αὐτοῖς ³ ἔρδην (καὶ ἀργαλεωτάτην ἀναίρεσίν τε καὶ) πανολεθρίαν.

Judæi ergo cum Romanis subjici et eis tributum solvere nolissent, et Agrippa Romam fugisset, iratus et indignatus Nero scripsit prefecto Orientis (is erat tunc Vespasianus), jubens ei ut omnem cui præerat, moveret exercitum, et obtineret terram Judæorum, et omnino perderet eam. Porro diebus solemnitatis Paschæ, cum omnes ex Judæa Hierosolymam advenissent, a Romanis in metropoli conclusi sunt soli, egressis antea per divinam revelationem qui in Christum credebant, et remanentibus ut in custodia impiis et scelestis, sicuti olim acciderat nefandissimis Sodomitis, istorum similibus. Etenim pro Sodomis olim quasi legatione fungens sanctus Abraham dicit : « Num perdes justum cum impio, et erit justus sicut impius? » ideoque benignus erga homines Deus pollicitus est : « Si ⁴inventi fuerint Sodomis decem justii. » Non inventi sunt, idcirco omnino perierunt. Pro Jerusalem autem cum exoraret divinus Jeremias, ipsi quoque Dominus dixit : « Circuite vias Jerusalem, aspiciete et videte, et quærite in plateis ejus, an inveniatis virum, et sit faciens judicium, quærens fidem; propitius ero ei, dicit Dominus. » Sed age ipsa quoque illis carens, divini furoris fructum adeptæ est, nec alio tempore, sed diebus solemnitatis, et justissime quidem : oportebat enim eos quibus diebus in Dominum peccaverunt, ipsis quoque præmium occisi Christi subire.

ἀλλ' ἐν **283** ταῖς τῆς ἑορτῆς ἡμέραις· καὶ μάλᾳ γε ⁵Κύριον ἐξήμαρτον, ἐν αὐταῖς καὶ τὰ ἐπιχειρα τῆς ⁶χριστοκτονίας ὑποστήναι).

Nero autem cum sibi confirmasset imperium, in ⁷impuras impegit actiones, et extraneis imperio rebus dedit operam, cithara ludens, tragœdias agens et saltans in theatris, et præter ista et omnia sua iniqua facta, odium insuper et luctum adversus Deum addidit, primus persecutor verbî Dei factus. Post hæc, cum insidiæ adversus eum significatæ essent,

Variae lectiones et notæ.

²⁷ νόκταις codex. ²⁸ π. ὅλην τὴν πόλιν ἀν. Ced. ²⁹ ἤκλιοντό οὐ δὲ πρ. ἐ. τῶν πλ. ἐκραξεν Ced. ³⁰ οὐαί Ced. ³¹ Κατ' ἄ. δὲ τὴν Ced. ³² ἄ. π. θ. Ced. ³³ σαφῶς ἐνεφαίνε τὴν Ced. ³⁴ αὐτῷ cod. ³⁵ Ced. 374, 12-22. Τῶν οὖν Ἰ. τὴν. π. τοὺς Ἰ. ὑπ. ἠθετηκότων, ἀπέστειλε Ν. Οὐεσπασιανὸν, τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ Τίτον τὸν ἔκγονον αὐτοῦ, οἱ καὶ ἐπόρθησαν αὐτήν, πάντων τῶν Χριστιανῶν δι' ἄ. τῶν Ἱεροσολύμων ἐξ. μόνον δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐκ πάσης τῆς χώρας ἐν τῇ τοῦ π. ἑορτῇ ὡς. ἐν εἰ. τοῖς Ἱεροσολύμοις συγκλητισθέντων, ὡς ἀμφὶ τὰς τ' μυριάδας τὸ πλῆθος ἀριθμῆσθαι· καὶ πάντες τὸν ἐπηρητημένον αὐτοῖς διαθρονὸν πρὸς Θεοῦ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν τολμηθεῖσαν αὐτοῖς θεομαχίαν καὶ μισαιφονίαν ἐνδίκως καταδέξαντο. ³⁶ ἔρημον φύλων καὶ ἀγίων καὶ δούλων Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ cod. ³⁷ beneplacitum post πιστευόντων. ³⁸ Gen. xviii, 25. ³⁹ Jer. v, 1. ⁴⁰ Ced. 377, 19-378, 6 ὁ ἄλλοτος ὁ Νέρων μανίας ἀλόγου πηλοῦς ἄν. μὲν τὴν αὐτοῦ μ. 10. ἀνέλατο a sec. manu cod.

(5) Τῶν Ἰουδαίων τοῖνον τὴν πρὸς Ῥωμαίους ὑποταγὴν τε καὶ φορολογίαν ἀθετησάντων (καὶ τοῦ Ἀγρίππα φυγόντος ἐν Ῥώμῃ, ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ) ἔγραψε Νέρων (τῷ τῆς ἐξῆς στρατηγῷ— Οὐεσπασιανῶς δὲ τῷ τρηκαῦτα ἦν— κελεύων αὐτῷ συνεργεῖν· πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν στρατιάν καὶ καταλαμβάνειν τὴν Ἰουδαίαν γῆν καὶ ἔρδην) ἀπολέσαι αὐτήν. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα πάντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς Ἱεροσόλυμα περγέγοντο καὶ ὑπὸ Ῥωμαίων ἐν τῇ μητροπόλει καταβλήθησαν μόνοι, προὔπεξελθόντων (76^ο) διὰ θέλας ἀποκαλύψεως τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, καὶ ἀπομεινάντων ὡσπερ ἐν εἰρηκτῇ (τῶν δυσσεβῶν καὶ ἀλιτηρίων· κατὰ τοὺς πάλαι ὁμοτρόπους αὐτῶν τρισκαταράτους Σοδομίτας. Καὶ γὰρ περὶ τῶν πάλαι Σοδόμων προσεβῶν ὁ θεὸς Ἀβραάμ φησὶ ³· « Μὴ ἀπολέση; δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς, καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβῆς; » διὸ καὶ ὁ φιλόκθρωπος Θεὸς ἐπηγγέλιατο· « Εἰ εὐρεθῶσιν ἐν Σοδόμοις δέκα δίκαιοι, » τὴν ἐπ' αὐτοῖς ὀργὴν καταλήγειν, ἀλλ' οὐχ εὐρηγται, θθεν καὶ ἔρδην ἀπώλοντο. (6) Περὶ δὲ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐκλιπαρῶν ὁ θεοπέσιος Ἱερεμίας, ἔφη πρὸς αὐτὸν πάλιν ὁ Θεός· « Περιδράματε ἐν ταῖς ἔδοξίς Ἱερουσαλήμ, ἴδετε, καὶ γνώτε, καὶ ζητήσατε ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς· ἐὰν εὕρητε ἄνδρα καὶ ἔσται ποιῶν κρίμα, ζητῶν πίστιν, ὡς εἶσομαι αὐτῇ, λέγει Κύριος. » Ἄλλ' ἔγε καὶ αὐτὴ τοῦτων σπανίζουσα, τῆς θεομηνίας ἀπήλαυσε, καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ χρόνῳ, δικαίως· ἐχρῆν γὰρ αὐτοῖς ἐν αἷς ἡμέραις εἰς τὸν χριστοκτονίας ὑποστήναι).

(7) Ὁ δὲ γε Νέρων κραταιουμένης αὐτῷ τῆς ἔρηχῆς, εἰς ἀνοσίους πράξεις ἐξώκειλε καὶ ἀλλότρια τῆς βασιλείας ἐπετίδουσε πράγματα, κωθαρίζων, καὶ τραγωδῶν, καὶ ὀρχοῦμενος ἐπὶ τῶν θεάτρων· καὶ πρὸς τοῦτοις καὶ πάσαις αὐτοῦ ταῖς ἀθεμετουργίαις καὶ τὸ τῆς θεομαχίας μῖσος προσέθηκε, διώκτης πρῶτος γενόμενος τοῦ Θεοῦ λόγου. ¹⁰ (8) Μετὰ δὲ

ταῦτα ἐπιβουλῆς κατ' αὐτοῦ μηχανήσεως αὐτῷ καὶ ἄλλοις ἐκ τῆς ἀφροδίτης ἡμετέρας, καὶ τὴν ἀδελφὴν, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἄλλους· ¹¹ μυρίους τῶν γένει αὐτῷ προσήκόντων, καὶ μέντοι καὶ τοὺς ἐν Ῥώμῃ ἐπισήμους (τὴν ἐξ αὐτῶν ἐπανάστασιν ὑφορώμενος· καὶ οὕτως ἐκ τῆς ἄγαν μανίας ἀποκτηνωθεὶς, εἰς προάστειον ἐξεβλήθη, ἐαυτὸν διεχειρίσατο· ἄλλοι δὲ φασιν, ὅτι) ἐπέθεντο αὐτῷ τινες· ¹² ἀναιρήσοντες· ὁ δὲ παρεκάλει τοὺς συνόντας αὐτῷ ἀνελεῖν αὐτόν· ὡς δὲ οὐδεὶς τοῦτο ἠθέλησε· ¹³ πρῶτον· ἔφη, οὐτε φίλον ἔχω τὸν σώζοντα, οὐτε ἐχθρὸν τὸν ἀναιροῦντά με· ἀποθανεῖν θέλει ἢ ψυχῇ, καὶ ἡ χεὶρ οὐχ ὑπηρετεῖ.· Τελευταῖον δὲ εἰπὼν· ¹⁴· Ὁ Ζεῦ, οἷός τεχνίτης κιθαριδῶδὸς ἀπόλλυται, ἐαυτὸν ἀνελεῖν· ¹⁵. (9) Ἄλλοι φασιν, ὅτι ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀνηρέθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ἰστοροῦσι δὲ ταῦτα Ἕλληνας οἱ τὰς Ὀλυμπιάδας ἅμα τοῖς κατὰ χρόνους πεπραγμένοις ἀναγράφαντες.

284 PKΔ'. Βασιλεία Γάλθῶ.

¹⁶ Μετὰ δὲ Νέρωνα ἐβασίλευσε Γάλθα· ¹⁷ τῶν εὐκατριδῶν γεγονὼς μῆνας θ', εἶχε δὲ παραδυναστεύοντα τὸν Ὦθωνα, ὃς ¹⁸ ἰδὼν τὸν Γάλθῶν Λουκίον εἰς υἱοθεσίαν παραλαβόντα, φθονήσας καὶ τὸ στρατεύμα κατ' αὐτοῦ κινήσας, ἀπέκτεινε αὐτόν· ἀπαιτούμενος δὲ ¹⁹ Ὦθων χρήματα παρὰ τῶν στρατιωτῶν· ²⁰, ἔφη· Ὁὐ δεῖ αὐτοκράτορα ἀναγκάζεσθαι.

PKΕ'. Βασιλεία Ὦθωνος.

²¹ Ὦθων ἐβασίλευσε μῆνας γ', ἡμέρας η' (εἶτα Λουκίον αὐτῷ ἐπαναστάνας, μανελς, ἐαυτὸν ἀπέκτεινε). ²² (2) Ἦν δὲ γένους ἀσήμε· Ὦθων δὲ ποτε ἐν τῷ ἱερῷ, τὰ τῆς Ἀφροδίτης ἱεράματα τοῖς ἱεροῖς παρέμειβε· καὶ διὰ τοῦτο Βιτελίου αὐτῷ ἐπαναστάνας, ἐπιβίβῳ ἐαυτὸν διεχειρίσατο εἰπὼν· Ἐγὼ γὰρ με εἶμι μακροῖς αὐλαῖς· ²³ αἰεῖν;· (3) Γάλθῶς δὲ, (76²) καὶ Ὦθων, καὶ Βιτέλιος, ἐν πολέμοις ὄντες, ὑπὸ στρατιωτῶν ἀνηρέθησαν, Ὀύεσπασιανῶν δὲ τὰ ἱεροσόλυμα ἐκπορθούντα ἢ τῶν Ῥωμαίων σύγχλητος ἀνηγόρευσε βασιλεία.

PKΖ'. Βασιλεία Βιτελλίου.

²⁴ Βιτέλιος ἐβασίλευσε ἐτος α', γένους περιφανοῦς· ²⁵ ὦν. Οὗτος ἀστρολόγος καὶ ἀστρονόμος καὶ γήτας· ²⁶ (ἀθροίσας, προσιπὼν αὐτοῦ τὴν σφαγὴν· καὶ) πάντας ἀναχωρήσας εἰς Ἰταλίαν προσέταξε, οἱ καὶ ²⁷ προγράμματα ἐβύβαν· ²⁸ ἐντὸς ἡμέρας ῥητῆς ἀπαλλαγῆσθαι αὐτόν· ²⁹ τοῦ βίου, ὃ δὲ καὶ γέγονε, καὶ ἐσφάγη· ³⁰ ὑπὸ στρατιωτῶν.

Variae lectiones et notæ.

¹¹ καὶ τοὺς ἐκ γένους ἀ. προσήκοντας πάντας καὶ τῶν ἐπισημοτάτων Ῥωμαίων πλείστους· τῷ καὶ διὰ τὸν αἰσχροὺν καὶ ἀσελεῖ βίον αὐτοῦ τῆς τραπέζης κεραυνοῦ ἐπιπίπτει καὶ εὐθὺς ἐπιτίθενται αὐτῷ Ced. ¹² τῶν ἐν τῷ εἰσφ. Ced. ¹³ ἢν. τ. Ced. ¹⁴ Καὶ τ. ἐπειπὼν Ced. ¹⁵ Ἀποθανόντος Νέρωνος τινὲς πάλαι ὡς ἐλευθερούμενοι ἠφρόσαν, παρ' οὗ καὶ Εὐλάβιος περὶ τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεως, ὡς οἰκείος αὐτοῦ ὦν ἐρωτηθεὶς ἔφη· Ἐβλήθησά σε πάντων μᾶλλον καὶ ἐμίσησα· ἔβληθησά ἐπίσημα ἀγαθὸν αὐτοκράτορα σε ἐκασθαι, μισὸν (μαθῶν cod. perperam) δὲ δὲ ταῦτα ποιεῖς· οὐτε γὰρ ἀρματηλάτῃ, οὐτε κυνηγῷ, οὐτε κιθαριδῷ δουλεύειν δύναμαι. (Ced. 398, 6-12 Βλάβιος, Leo Ἀδελβιος). ¹⁶ 69 (5268) Ced. 379, 10-15, om. Bulg. 483, b. ¹⁷ Γ. ἐδ. μ. θ' ἡμέρας γ' ἢν δὲ τῶν ἐ. ὃς εἶχε παρ. Ced. ¹⁸ καὶ add. Ced. ¹⁹ ὁ add. Ced. ²⁰ ὁπέσχετο αὐτοῖς Ced. ²¹ Ced. 379, 16, om. Bulg. — μ. γ' cod. ²² 70 (5268) Ced. 379, 17-20. ²³ ἴδειν καὶ εἶδ. Ced. ²⁴ Ced. 379, 21-380, 3 om. Bulg. ²⁵ ἐπιφ. Ced. Leo. ²⁶ γ. ἐντὸς ῥητῆς ἡμέρας π. ἐκχ. Ced. Leo. ²⁷ ὦ καὶ Leo — πρόγραμμα Ced. Leo. — ἐβύβαν cod. ²⁸ προγράλλοντες add. Ced. Leo. ²⁹ αὐτοῦ τὸν βίον cod. ³⁰ ἐσφ. γὰρ Ced. ἐ. δὲ Leo.

ille, ad extremum furorē adductus, suam ipsius matrem occidit, et sororem uxoremque, et sexcentos alios ex necessariis suis, et eos qui Romæ insignes erant, ab illis rebellionem reformidans; atque ita maximo furore percitus, in suburbium egressus, seipsum violentis manibus interfecit; alii autem dicunt quosdam illum occidendum aggressos fuisse; at ille rogabat eos qui cum ipso erant ut se interficerent, cum vero nullus agere id auderet: « Ego solus, inquit, nec amicum qui me salvet, nec inimicum qui occidat habeo; mori vult anima, et manus non ministrat. Tandem, cum dixisset: O Jupiter, qualis artifex citharædus pereoi!» seipsum interemit. Alii dicunt Romæ a populo illum interemptum esse. Narrant ista Græci qui Olympiadas simul eum rebus per tempora gestis recensauerunt.

CXXIV. Regnum Galbæ.

Post Neronem deinde imperavit Galba, militibus avis ortus, novem menses, simulque regnantem habuit Othonem, qui videns a Galba Lucium in adoptionem acceptum, invidia motus, exercitum adversus eum excitavit et occidit. Cum vero milites pecunias Othonem rogarent, dixit: « Non oportet cogi imperatorem.»

CXXV. Regnum Othonis.

Imperavit Otho menses tres, dies octo. Deinde eum Lucius adversus eum insurrexisset, insaniens seipsum interfecit. Erat porro obscuro genere. Quadam die cum sacrificaret in templo, Veneris castrensis sacris hymnis permiscuit, et Vitellius adversus illum insurgente, pugione se ipsum interemit dicens: « Quid tandem oportebat me longis tibi canere?» Galba autem et Otho et Vitellius, bella gerentes, a militibus interfecti sunt, et Vespasianum Hierosolimam depopulatum senatus Romanus imperatorem declaravit.

CXXVI. Regnum Vitellii.

Vitellius deim regnavit anno uno, illustri genero ortus. Multo astrologi et astronomi et incantatores ab illo congregati necem praxiderunt, quos omnes ex Italia cedere iussit; at hi scripta emisserunt intra dictam diem filium vita orbandum esse, quod revera accidit; a militibus enim interfectus est.

CXXVII. *Regnum Vespasiani.*

Post Vitellium autem imperavit Vespasianus annos decem, dies octo; erat autem ignotis editus parentibus, et imperator factus est in Palæstina, dum adhuc urbes Judæorum obsideret; ipse Josephum quoque historicum mancipavit. Reversus est autem Romam, ab exercitu imperator renuntiatus, reliquitque Titum, filium suum, Palæstinam obsidentem.

Reversus autem Romam, filios suos Titum et Domitianum Cæsaris nomine decorans, Titum quidem obsidentem Hierosolimam reliquit, Domitianum vero misit in expeditionem adversus Barbaros. Cum autem Romam appropinquaret, exercitus qui hic degebat simul et senatus, occiso ejus adversario, illi obviam processerunt, convivia multa

CXXVIII. *De expugnatione Jerusalem.*

Titus autem, constructa Jerusalem quinquaginta cubitos sublimi turri, cum et juxta machinas multas et varias expugnatrices posuisset, et duplici ex parte ut concuterentur mœnia parasset, Judæos catapultis et cæteris bellorum tormentis e primo muro propulsi, qui e secundo quoque, quo confugerant, detrusi ad tertium, hinc forti animo dimicaverunt. Atque facto congressu fortiter, ex utraque acie multi ceciderunt. Pessimi autem inter Judæos, seditiosi quoque vocati, formidandi per totam currere civitatem; si quas clausas invenissent januas, his contractis irrumperere, et ex faucibus buccellam extorquentes rapere; seniores cibi tenaces tormentis tradere, mulieres trahere crinibus, infantes ad terram allidere. Pudendorum vias ervis illis obturantes, virgis acutis anum miserorum trajicientes, cogebant ut absconditum farinæ pugillum indicarent. Tanta enim fames omnes invasit, ut alii quidem nondum confectum panem manducarent, alii vero paululum ad ignem admotum fermentum statim inde retraherent: alii autem, majori premente inopia, fenum minutatim concisum manducabant; mulieres autem infantulis in sinu tabescentibus non parcebant, propter nimiam vim et necessitatem famis. Senes et adulescentes et infantes tanquam spectra progredientes, fame absumente, in humum cadebant; quorum alios conculcantes seditiosi interimiebant, alios respirantes et prostratos ense trucidabant. Interea Titus, cum circa fossas deprehendisset Judæos qui agrestes herbas in cibum colligebant, alios

A 285 PKZ'. *Βασιλεία Ούεσπασιανού.*

Μετὰ δὲ Βιτέλιον ἐβασίλευσεν Ούεσπασιανὸς ἔτη ἑ, ἡμέρας ἧ' (ἦν δὲ γονέων ἀσήμων)· αὐτοκράτωρ τε γεγονὼς ἐν Παλαιστίνῃ, ἔτι (τε) τὰς πόλεις τῶν Ἰουδαίων πολιορκῶν, ὅστις καὶ Ἰώσηπον τὸν συγγραφεὴ ὑποχείριον ἐποίησεν· ἀνήχθη δὲ ἐν Ῥώμῃ ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ βασιλεὺς, καταλιπὼν Τίτον, τὸν υἱὸν αὐτοῦ, πολιορκεῖν τὴν Παλαιστίνην²¹.

(2) Ἐπανεβλῶν δὲ εἰς Ῥώμην τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Τίτον καὶ Δομετιανὸν Καίσαρας ἀναδείξας, τὸν μὲν Τίτον πολιορκεῖν τὰ Ἱερουσόλυμα κατέλιπεν, Δομετιανὸν δὲ ἀπέστειλεν εἰς ἑκστρατεῖαν ἐπὶ τοὺς Βαρβάρους. Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἐν τῇ Ῥώμῃ, ὃ ἐκέισε στρατὸς μετὰ τῆς συγκλήτου ἀνελὼν τὸν ἀντάρτην, σὺν εὐωχίᾳ πολλῇ καὶ κρότοις ὑπήντησεν αὐτῷ.

B PKH'. *Περὶ τῆς ἀλώσεως Ἱερουσαλήμ.*

Ὁ δὲ Τίτος πύργον κατασκευάσας ἀνά πηχων ἑνὸς ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ πολλοὺς καὶ διαφόρους ἐλεπόλεις²² παραστήσας καὶ διχόθεν τύπτεσθαι τὸ τεῖχος παρασκευάσας, τοὺς Ἰουδαίους ἐκ τοῦ α' τεύχους τοῖς λιθοβόλοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἐξήλασε μηχανήμασιν. Καὶ πρὸς τὸ δεῦτερον τεῖχος καταφυγόντες κἀκείθεν πάλιν ὁμοίως ἐξελασθέντες μέχρι τοῦ γ' τεύχους, ἐπολέμησαν ἰσχυρῶς ἐκείθεν. Καὶ γενομένης καρτερᾶς μάχης ἐπιπτεν ἐξ ἑκατέρας παρατάξεως πλῆθος ἀπειρον.²³ (2) Οἱ δὲ πονηρότεροι τῶν Ἰουδαίων, οἱ καὶ στασιασταὶ κληθέντες, δεινῶς τὴν πόλιν ἄπαντα κατέτρεχον· εἰ ποῦ γὰρ κεκλεισμένας θύρας²⁴ εὔρον, ταύτας συνερῖψαντες εἰσεπήδων καὶ ἐκ τῶν φαρούγγων τὸν ψωμὸν ἀναθλιθόντες ἤρπαζον· καὶ γέροντας μὲν²⁵ ἐβασάνιζον (ἀντεχομένους τροφῆς), γυναῖκας δὲ (ἀπὸ τῆς κόμης) ἐσπάραττον, τὰ νήπια ἐπὶ γῆς ἤρασσαν²⁶, ὀρόβοις²⁷ δὲ τοὺς πόρους τῶν αἰδίων (αὐτῶν) ἐμφράττοντες,²⁸ βάρβοις ὀξείαις τὰς ἔδρας τῶν ἀθλίων διαπερῶντες²⁹, ἠνάγκαζον, (πρὸς τὴν) δράκα μίαν ἀλφίτου³⁰ καταμηνῦσαι κεκρυμμένην³¹. (Ὅτι γὰρ δεινὸς πάντων κατεκράτησε λιμὸς, ὥστε οἱ μὲν ἀκατέργαστον ἦσθιον τὸν ἄρτον, οἱ δὲ ζύμην ἐπιπλέγοντες ὀλίγῳ τῷ πυρὶ, θάττον ἀνῆρπαζον.) Οἱ δὲ ἀπορώτεροι χόρτου σπαράγματα διεμασσῶντο, αἱ δὲ γυναῖκες ἐν χερσὶ μαραινόμενα αὐτῶν τὰ βρέφη παρελογίζοντο αὐτὰ διὰ τὴν υπερβάλλουσαν βίαν τε καὶ ἀνάγκην τοῦ λιμοῦ. (3) Γέροντες δὲ, καὶ νέοι, καὶ νήπιοι, ὥσπερ εἰδῶλα παρερχόμενοι, καὶ λιμῷ τηκόμενοι, καὶ καταπίπτοντες, τοὺς μὲν καταπατοῦντες³² οἱ στασιασταὶ ἐφόνευον, τοὺς δὲ ἔτι

Variæ lectiones et notæ.

²¹ Ced. 380,5-9 om. Bulg. — Ὁ υἱὸς Νέρωνος ἐβ. Ced. ²² ἀ. δὲ γέγονεν Ced. Leo. ²³ τὴν Π. π. Ced. Leo. ²⁴ Ced. 375,4-7. ²⁵ ἐλαιπόλεις codex. ²⁶ Ced. 375,7-18. Λιμοῦ δὲ τότε τὴν πόλιν ἀφορήτου κατακρατοῦντος, ἦν ἰδεῖν πολλῶν χερῶν τῶν πολεμίων τοὺς ἔνθον δρώντας στασιαστὰς Ced. ²⁷ θύραν εἶδον κεκλεισμένην, κατακλῶντες ἐ. Ced. ²⁸ φ. διηρπάζοντο τὸν ψ. τούτου δὲ ἕνεκα καὶ γ. ἐβ. καὶ γυναῖκα ἐσπ. καὶ ν. ἦ. (ἔρασσαν cod.) εἰς γῆν Ced. ²⁹ ὀρόβοις codex. ³⁰ καὶ auld. Ced. ³¹ διαπερῶντες οὕτως Ced. — ἀλφίτων cod. ³² ἀλφίτων cod. ³³ μηνῦσαι κεκρ. καὶ χ. μὲν σπ. διεμασσῶντο· μητέρες δὲ τῶν νηπίων ταῖς ἑαυτῶν χ. τῷ λιμῷ μαραινομένων ὑπερῶρων καὶ τῶν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν θητηκόντων καὶ τῇ ἐνδοῖα καταφθοιρομένων παρ. Ced. ³⁴ καταπατοῦντας codex.

ἐμπνέοντας καὶ ἐρρίμμένους διὰ ξίφους ἀπέκτεινον. Ἄ quidem prope murum suspendi jussit, alios vero
 Ὁ δὲ Τίτος περὶ τὰς φάραγγας τοὺς Ἰουδαίους manibus abscisis in urbem dimisit, ut metu seditiosos
 ἀγρίαν πόναν εἰς τροφήν συλλέγοντας; συλλαβόμενος, concuteret. Omnis porro domus ob inediaм cada-
 τοὺς μὲν πλησίον τοῦ τείχους ἐκρέμασεν, τοὺς δὲ veribus referta pessime olebat, et dura pestis
 χειροκοπήσας εἰς τὴν πόλιν ἀπέστειλε, καταπλήξαι urbem invasit; seditiosi, foetorem non ferentes, illos e
 τοὺς στασιαστάς βουλόμενος. ⁴⁴ (4) Πᾶσα δὲ οἰκία muro in fossas, spiritum multis superstite, eiciebant.
 (ἐκ τῆς ἐνδείας) νεκρῶν ἐπληροῦτο ⁴⁵ ἀπόζουσα, καὶ Ipsi autem, fame male vexati, clam ad montem
 λοιμοῦ; ⁴⁶ τῇ πόλει χαλεπὸς ἐπεκράτησε (ὄθεν οἱ Olivarum cucurrerunt, et a Romanis persequen-
 στασιασταὶ τὴν ὕσσωδιαν μὴ φέροντες, ἐρρίπτον tibus in fugam versi sunt. Romanis autem quidam,
 ἀπὸ τοῦ τείχους αὐτοῦ ἐπὶ τὰς φάραγγας, ἔτι πολ- inter equites probatissimus, ut Judæos in fossas
 λούς αὐτῶν ἐμπνέοντας) (77^ο). (5) Οἱ τοίνυν στα- præcipites actos vidit, ex obliquo agitans equum,
 σιασταὶ ὑπὸ λιμοῦ πιεζόμενοι λάθρα πρὸς τὸ ὄρος adolescentem quemdam, robusto corpore et arma-
 τῶν Ἑλαιῶν ἐξώρμησαν, οὗς οἱ Ῥωμαῖοι καταδιώ- tum, seditiosis fugientibus, apprehendit; cumque
 ξαντας εἰς φυγὴν ἔτρεψαν. Ῥωμαῖος δὲ τις τῶν Ἰπ- malleolo pedis eum teneret, seipsum inclinat, equo
 πίων ὁ δοκιμώτατος τοὺς Ἰουδαίους ὠθομένους κατὰ corrente et Judæum equitem persequente; et cum
 τῆς φάραγγος θεασάμενος, ἐκ πλαγίου παρελαύνων B tantam dexteræ firmitatem et totius corporis robur
 τὸν Ἰππον, ἀρπάξει τινὰ νεανίαν, τῶν στασιαστῶν ostendisset et artis equestris virtutem, ad Cæsarem
 φευγόντων, στιβαρὸν κατὰ τὸ σῶμα καὶ ὠπλισμέ- perrexit, captivum suum, ut pretiosum quiddam
 νον, ἐκ τοῦ σφυροῦ δραξάμενος, ἑαυτὸν ἐπικλίνει, afferens. Quem valde ob robur et invictum ani-
 τοῦ Ἰππου τρέχοντος καὶ τὸν Ἰουδαῖον ἔτριππον mum demiratus Titus cumulavit donis, captivum
 287 καταδιώκοντος· καὶ τοσοῦτον τῆς δεξιᾶς τό- vero jussit necari. Vehementer autem Romanis va-
 νον καὶ τοῦ λοιποῦ σώματος ἐπιδειξάμενος, καὶ τῆς stantibus civitatem, fames in urbe degentes plures
 Ἰπικτῆς τέχνης τὴν ἀρετὴν, ὥσπερ τι κειμήλιον quam bellum consumpsit; idcirco fratres adversus
 ἦχε τῷ Καίσαρι κομιζῶν τὸν αἰχμάλωτον. Ὁ δὲ fratres, et cognati adversus cognatos, sicis armati,
 Τίτος ὑπερβαυμάσας τοῦτου τὴν ἰσχὺν καὶ τῆς cibos vi rapturi domos petebant. Quin imo conjuges
 θυνάμειω; τὸ ἀήτητον, δῶροις αὐτὸν ἀμείβει, τὴν vires virorum, nati patrum, et quod mirabilis est, ma-
 δὲ ληφθέντα προσέταξεν ἀναيرهθῆναι. (6) Τῆς δὲ tres infantium ex ore cibos extorquebant, nec ullo
 γε πόλει ὑπὸ Ῥωμαίων σφοδρῶς πορθουμένης, ὁ modo parcebant charissimis. Et alii quidem in-
 λιμοῦ τοὺς κατὰ τὴν πόλιν πλείους τοῦ πολέμου hiantes ut canes rabidi insiliebant, et circumitant
 διεφθεῖρην, διὸ δὴ καὶ ἀδελφοὶ κατὰ ἀδελφῶν, καὶ ebriorum instar, quasi per viscera et medullas
 συγγενεῖς κατὰ συγγενῶν, ξιφῆρεις εἰς τοὺς οἴκους fame penetrante et ad mortem violentam rapiente.
 ἐχθροῦν, τὰς ἀλλήλων τροφὰς ἀρπάζοντες· καὶ μὲν C Alii vero ad inusitata ita ruebant, ut ne a excrementis
 γε γυναῖκες ἀνδρῶν καὶ παῖδες πατέρων· καὶ — τὸ quidem brutorum abstinerent. Postremo cingula
 ἐλεεινότερον — μητέρες νηπίων ἤρπαζον ἐξ αὐτῶν manducabant, et calceamenta et coria scutorum ede-
 τῶν στομάτων τὰς τροφὰς. Καὶ παντελῶς τῶν bant detracta.
 φιλότατων οὐκ ἐφείδοντο. Καὶ ἄλλοι μὲν ὑπ' ἐνδείας κεχρηνοῦσες ὥσπερ κύνες λυττῶντες ἐφάλλοντο καὶ
 περιεφέροντο μεθυόντων δίχην, ὡς ⁴⁸ διὰ σπλάγγνων καὶ μυελῶν τοῦ λιμοῦ χιωροῦντος καὶ πρὸς θάνατον
 βίασιν τὴν ψυχὴν ἐλαύνοντος· ἄλλοι δὲ τῶν ἀθεμιτῶν ἐφήπτοντο, ὡς οὐδὲ τὰ ῥυπαρὰ τῶν ἀλόγων
 ἐφείδοντο· τελευταῖον δὲ ζωστήρας διεμασσῶντο, καὶ ὑποδήματα, καὶ δέρματα τῶν θυρεῶν ἤσθιον
 ἀπεκδέροντες.

⁴⁹ (7) Γυνὴ δὲ ⁵⁰ τις Μαρία τοῦνομα, γένει καὶ
 πλοῦτῳ περιφανῆς καὶ περιδλεπτος, ἐκ τῆς χώρας
 πρὸς τὴν πόλιν καταφυγοῦσα, πᾶσαν αὐτῆς τὴν
 ὑπερξεν καὶ τὰς διατροφὰς οἱ στασιασταὶ καθ' ἡμέ-
 ραν εἰσπηδῶντες διήρπαζον καὶ λοιπὸν τροφῆς ἀπο-
 ρύουσα καὶ παιδίον ὑπομάζιον ἔχουσα, τοῦτο καταθύει
 καὶ ὀπτήσασα τὸ μὲν ἤμισον ⁵¹ βέθρωνκεν, τὸ δὲ λοι-
 πὸν καλύψασα διετήρει. Οἱ δὲ (στασιασταὶ, καθὼς
 εἰώθασιν, εἰσέλθοντες καὶ) τῆς κνίσσης αἰσθόμενοι ⁵²
 ἠπειλοῦν ἀναιρήσειν ⁵³ αὐτήν, εἰ μὴ ὅπερ ἔκρυψεν,
 ἐπιδείξει ⁵⁴ ἢ δὲ τὰ λείψανα τοῦ παιδαρίου προαγα-

Mulier autem quædam, Maria nomine, genere et
 divitiis insignis et conspicua, ab agris in urbem
 confugerat; quæ, ubi substantiam ipsius rapuerunt
 irruentes seditiosi, anonamque eadem die ciba-
 riam, omni alimento destituta, lactentem filium
 jugulavit, dimidiamque partem assi corpusculi co-
 medit, reliquamque servabat. At seditiosi de more
 introgressi et adipem odorantes, ei mortem mina-
 bantur, nisi quod absconderat retegeret; hæc
 autem reliquias exhibens infantuli: « Ex hoc,
 inquit, vere olim filio meo, nunc vero omnino mi-

Varie lectiones et notæ.

⁴⁴ Ced. 375.18-20. ⁴⁵ πληρουμένη καὶ ἐπόζουσα ἀργαλέον ἐνέσκηψε λοιμόν. Καὶ πλείους ὁ λιμός η ἢ
 πόλεμος ἀνάλωσε· τί γὰρ παρελείφθη μὴ βρωθέν; Ced. ⁴⁷ λιμός; cod. ⁴⁸ ὦν cod. ⁴⁹ Ced. 375.21-376.9.
⁵⁰ Τότε καὶ γυνὴ τις εὐγενῆς καὶ πλουσία τοῦνομα Μαρία ἐκ τῆς χ. κ. πρ. τὴν π. ἐπειδὴ π. ἀ. ὑπὸ τῶν
 στασιαστῶν ἀφηρέθη τὴν περιουσίαν, ὕπ. ἢ. τέκνον. ⁵¹ τὸ ἡ. μὲν ἔφαγε, τὸ ἤμισον δὲ καταλείψασα ἐτήρει
 Ced. ⁵² καὶ εἰσπηδῶσαντες αἰδ. Ced. ⁵³ ἀνελεῖν ἢ π. εἰ μὴ ἐπ. τὸ μέρος Ced. — τοῦ π. τὰ λ. Ced. ⁵⁴
 ἐπιδείξει cod.

serabili, comedite et vos, siquidem et ipsa mandu-
cavi, et si vos comedat, et reliquum mihi dimittite. »
Isti autem cum sufficienter oculos visu satiassent
attonitos, tremorem inter et stuporem abierunt.
Sic quæ ex ventre hanc exierat progenies, rursus
miserum in ventrem male introiit, Quo audito,
omnes in civitate ut cito morerentur precabantur.
Hæc quidem in civitate, et similia, et graviora,
et execranda huic temporis acciderunt. Insuper
subito et vehementer in circuitu per bellum
exortus est ventorum turbo, qui in Judæos quidem
a Romanis immissa tela directe ferebat, et ea quæ
ipsi in illos mittebant statim transversa trahebat.
Romani interea Judæorum oculos turbæ cernentes
offuscatos, impetu facto, improvisos crudeliter
trucidabant. Hinc multi senserunt esse a Domino
plagam, et se ob Dei iram talia pati. Sic biennio
Jerusalem captam Titus everit funditus, et una
cum templo, juxta Domini prædictum et propheta-
tiam, igne consumpsit. Dicentibus enim discipulis
de templo; quod « bonis lapidibus et domis orna-
tum esset, » dixit: « Hæc quæ videtis omnia, veni-
dent dies in quibus non reliquetur lapis super
lapidem, qui non destruat. » — « Cum autem
videritis circumdari civitatem ab exercitu, tunc scito-
te quia appropinquavit desolatio ejus. » — « Væ
autem in ventre habentibus et nutrientibus in illis
diebus. Erit enim tribulatio magna et ira populo
huic, et cadent in ore gladii, et captivi ducentur in
omnes gentes, et Jerusalem conculcabitur a genti-
bus, donec impleantur tempora nationum, » et:
« Erit pressura talis (qualis non fuit unquam
neque erit. »

πισσούνται ἐν στόματι βομφαίας καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἔσται Ἰερουσαλήμ ²⁸⁹
²⁸⁹ πατουμένη ὑπὸ ἔθνων ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἔθνων. » Καὶ ²⁹ « Ἔσται θλίψις τοιαύτη, ὅσα οὐ γέγο· ε
πόποτε οὐδὲ μὴ ⁷⁸ γενήσεται ⁷⁸. »

Hæc omnia passi sunt Judæi suæ ipsorum vitæ
inimici, et in servitute a Romanis reducti sunt,
quia Christum universorum Regem abjecerunt, et
Romanorum imperatorem sibi impie attraxere, cla-
mantes: « Non habemus regem nisi Cæsarem; »
et: « Sanguis ejus super nos et super filios no-
stros, » propter quod usque in finem per omnes
gentes dispergentur et miseriam patientur eorum
filii, tanquam fugitivi, et mastigæ et vecordes, qui
nihil ex legalibus implere queant. Illos enim sub

Α γούσα ⁸⁸ «Τούτο δὴ ⁸⁸, φεῖν, τὸ ἐμὸν ποτε γνήσιον
τέκνον καὶ νῦν πανθήλιον, φάγετε καὶ ὑμεῖς, καὶ γὰρ
κάγω βέβρωκα ⁸⁸, εἰ δὲ ἀποστρέψομαι, (καὶ) τὸ λοιπὸν
ἐμοὶ καταλείψατε. » Οἱ δὲ ⁸⁹ τὰς ὄψεις ²⁸⁸ ταυτῶν
ικανῶς τύψαντες ὑπέξηλθον τοῦ δοματίου καταπε-
πληγμένοι καὶ τρέμοντες ⁸⁸. Καὶ οὕτως τὴ καλῶς ἐκ
κοιλίας ἐξελθὼν βρέφος εἰς τὴν αὐτὴν κλίην κακῶς
ὑπέστρεψε (ἰθλίαν) γαστέραν (ὅπερ ἀκούσαντες εἰ
ἐν τῇ πόλει πάντες ἀποθαυμάζον ἐν τάχει προσήχοντο).
⁸¹ (8) Μενούγγε καὶ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ χεῖρονα, καὶ
δυσδιήγητα γέγονασιν ἐν τῇ πόλει τότε· ἐν δὲ τῇ
περιχώρῳ καὶ ἐπὶ πολέμῳ γίνονται τοῖς Ἰουδαίοις
θύελλα ἐξαίφνης σφοδρότατη, ἥτις τὰ μὲν εἰς αὐτοὺς
παρὰ τῶν Ῥωμαίων πεμπομένα βέλη ἐυστόχως
ἔφεραν, τὰ δὲ παρ' αὐτῶν εἰς ἐκείνους κλάγια πα-
B ραχρημα συνέσπυεν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι θεατάμενοι τὰς
ὄψεις τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς θυέλλης ἀμαυρωθείσας,
λαθραῖως αὐτοῖς ἐπαναβαλίνοντες εὐτόνωσ αὐτοὺς
κατέκτεινον· κἀνεπύθη (77^b) ἤρθοντο πολλοὶ, οἱ
θεήλατός ἐστιν ἡ πληγὴ, καὶ κατὰ θεομηρίαν ταῦτα
πάσχουσιν. ⁸² (9) Καὶ οὕτως ἐν δυσί ⁸² ἔτασιν πα-
ραλαθῶν ὁ ἴτιος τὴν Ἰερουσαλήμ, πᾶσαν ⁸⁴ κατέλωσε
καὶ ἐνέπρησε μετὰ τοῦ αὐτῆς ναοῦ, κατὰ τὴν τοῦ
Κυρίου προγγόρευσιν (καὶ προφητείαν) ⁸⁵. Εἰπόντων
γὰρ τῶν μαθητῶν περὶ τοῦ ἱεροῦ, οἱ ⁸⁶ « Λίθοις κα-
λοῖς καὶ ἀναθήμασιν κεκόσμηται: », ἐφη· « Ταῦτα,
ἂ θεωρεῖτε πάντα ⁸⁷, ἐλεύσονται ἡμέρας, ἐν αἷς οὐ
ἀφαιθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ ⁸⁸, ὃς οὐ καταλυθήσεται. »
— « Ὅταν δὲ ἴδῃτε κυκλουμένην τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν
στρατοπέδων ⁸⁹, τότε γινώτε οἱ ἡγγικεν ἡ ἀφῆμωσις
C αὐτῆς. » — ⁹⁰ « Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἔχουσαις καὶ
ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται
γὰρ ἀνάγκη μεγάλη καὶ ὄργη ἐπὶ λαῷ τούτῳ, καὶ
πισσούνται ἐν στόματι βομφαίας καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἔσται Ἰερουσαλήμ ⁷⁴
πατουμένη ὑπὸ ἔθνων ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἔθνων. » Καὶ ⁷⁸ « Ἔσται θλίψις τοιαύτη, ὅσα οὐ γέγο· ε
πόποτε οὐδὲ μὴ ⁷⁸ γενήσεται ⁷⁸. »

Ταῦτα δὲ πάντα πεπόνθασιν οἱ ἔχθροὶ τῆς ζωῆς
αὐτῶν Ἰουδαῖοι, κυριευθέντες ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων
ὡς ἀπωσάμενοι Χριστὸν, τὸν Βασιλέα τοῦ παντός,
καὶ τὸν τῶν Ῥωμαίων βασιλέα ⁷⁸ δυσσεβῶς ἐπισπα-
σάμενοι, κράζοντες ⁷⁹: « Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ
Καίσαρα, » καὶ ⁸⁰ « Τὸ αἷμα αὐτοῦ ⁸⁰ ἐπ' ἡμᾶς καὶ
ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν, » διδ ⁸¹ μέχρι τῆς συντελείας τῆν
εἰς τὰ ἔθνη πάντα διασπορᾶν καὶ καταστροφᾶν ἔξου-
D σιν αὐτῶν τὰ τέκνα, καθάπερ τινὲς δραπέται (καὶ)
μαστιγῆται (τε καὶ παράπληγες) μηδὲν τῶν νομίμων

Variae lectiones et notæ.

⁸⁸ προσαγ. cod. ⁸⁹ T. ἐφῆ Ced. ⁸⁷ ε. νῦν δὲ Ced. ⁸⁸ καὶ μὴ γέννησθε ἐμοῦ τῆς αὐτῆς γεννη-
σαμένης συμπαθέστεροι add. Ced. ⁸⁹ οὕτως ἰδόντες καὶ ἀκούσαντες add. Ced. ⁸⁰ τὰς ἀ. δ. τ. τρ.
ἐξήλθον οὕτω Ced. ⁸¹ Ced. 376,9-16. Καὶ τοῦτο δὲ τῆς θεηλάτου ὄργης σημεῖον ἱστορηται. Καὶ γὰρ πολέ-
μου ἐπὶ τῇ περιοχῇ σφοδρῶς συβήγγυμένου ἐξάπινα θ. σφόδρα μεταξὺ τῶν δύο μερῶν παρεμπεσοῦσα,
τὰ π. τῶν Ῥ. μὲν ἀφιόμενα β. ἐ. ἴθυεν ἐπ' αὐτοὺς, τὰ π. Ἰουδαίων δὲ πρὸς αὐτοὺς πεμπ. πλ. παρεσ.
ἔθεν τὰς δ. αὐτῶν οἱ Ῥ. ἐκ τῆς θ. ἀμαυρωμένας θ. λ. τε ἐκινεθῆσαν καὶ ἐκτ. ἀπ. ἀ. ⁸² Ced. 376,16,
17, 381,22-383,11. ⁸³ Ἐπὶ δ. δὲ ἐ. ὁ T. τὴν Ἰ. π. sed et ὕτος ὁ T. ἐν δ. ἐ. π. τὴν Ἰ. Ced. ⁸⁴ πᾶσαν
αὐτὴν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν κατηθάλωσαν ἐν πυρὶ, x. ε. λ. vel π. ἐν. καὶ ἠφάνισεν, καθὼς εἰρηται καὶ τὸν
ναὸν ἐν. Ced. ⁸⁵ Κρὴ γινώσκουσιν ὅτι ὅτις ἡχμαλώτευσεν Ἰῆτος τὴν Ἰερουσαλήμ, ἀπέκτεινε μυριάδας ρί' καὶ
ἦρεν αἰχμαλώτους μυριάδας ος'. ⁸⁶ Luc. xxi, 5, 6. ⁸⁷ πάντα? om. Lucis, ante ἂ Ced. ⁸⁸ λίθον Ced.
Luc. 20. ⁸⁹ τὴν Ἰερουσαλήμ ὁ στρ. Ced. ⁹⁰ Luc. 23, 24. ⁹¹ Ἰ. ἐ. Ced. ⁹² Matth. xxiv, 21. ⁹³ οὐδ'
οὐ μὴ Matth. Ced. ⁹⁴ γέννηται Matth., ἔσται Ced. ⁹⁵ τὴν τῶν Ῥ. βασιλείαν Ced. ⁹⁶ Joan. iiv, 15.
⁹⁷ Matth. xxvii, 25. ⁹⁸ Χριστοῦ Ced. (sic). ⁹⁹ καὶ Ced.

ἐπιτελεῖν δυνάμενοι· ὑποπόρους γὰρ ἔχοντες αὐτούς Α (οἱ Ῥωμαῖοι οὐκ ἔωσι τοῖς ἰδίους χρᾶσθαι⁸⁰ δικαιομασίην, ἐπειθήπερ ἔκουσιως ἐπεσπᾶσαντο τὴν δουλείαν εἰπόντες⁸¹· Ἐάν μὴ ἀποκτείνωμεν τὸν Χριστὸν, πάντες εἰς αὐτὸν πιττεύουσιν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν τὸν τόπον ἡμῶν⁸² καὶ τὸ ἔθνος, οἳ γε καὶ ἀκοντες προσφῆτευσαν· καὶ γὰρ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τὰ ἔθνη, καὶ αὐτοὶ τὴν ἐξουσίαν⁸³ ὑπὸ Ῥωμαίων ἀφηρέθησαν, καὶ τῆς νομικῆς λατρείας⁸⁴ κικωλυμένοι εἰσι καὶ ἀναίρειν οὐ συγχωροῦνται καὶ θύειν ὅτε βούλονται· διὸ καὶ ἐπικατάρατοί εἰσι, μὴ δυνάμενοι ποιεῖν τὰ διατεταγμένα⁸⁵· Ἐπικατάρατος γὰρ, φησὶν, πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τοῦ ποιῆσαι αὐτά.) Ἄδύνατον δὲ ἐστίν, ἐν διασπορᾷ μεταξὺ τῶν ἔθνῶν ὄντας, πάντα⁸⁶ αὐτοὺς ἐπιτελεῖν⁸⁷ τὰ τοῦ νόμου καὶ τὴν λατρείαν ἐν ἐνὶ τόπῳ περιγεγραμμένην, ὡς ἐν λόγῳ Κυρίου Μωϋσῆς διατάξατο.⁸⁸ (10) Τί οὖν πρὸς ταῦτα φατε, ὦ Ἰουδαῖοι; καὶ τί τὸ αἴτιον τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ὑμᾶς καταλιγηφῶτων κακῶν; Ἄρα γε συνήκατε, ὅτι οὐκ εἰς ὁμόδουλον, ἀλλ' εἰς θεὸν προσκεκρουκότες [εἰκότως ταῦτα πεπόνθατε καὶ ἀσύγνωστα πάσχετε; εἰς αὐτὸν γὰρ ὄντως ἐκείνον] 290 τὸν ποιητὴν καὶ εὐεργέτην ἐξῆμάρτετε, ὃ ἐμβρόντητος⁸⁹ καὶ παράνομος, καθὼς αὐτὸς διὰ Ἡσαίου⁹⁰ ἀναφωνῶν λέγει· Ὁ Θεὸς ἐγέννησας καὶ ἔφησας, αὐτὸ δὲ με ἠθέτησας, καὶ⁹¹· Ἐπίστανται τῷ ἀμπελώνι μου καὶ οὐκ ἐποίησα αὐτῷ; διότι ἔμεινα, ἵνα ποιῆσῃ σταφυλήν, ἐποίησας δὲ ἀκάνθια· καὶ⁹²· Ἐμείνα τοῦ ποιῆσαι⁹³ κρίσιον, ἐποίησας δὲ ἀνομίαν, καὶ οὐ δικαιοσύνην, ἀλλὰ κραυγὴν. Ποίας δὲ ἀκάνθας λέγει καὶ ποίαν ἀνομίαν καὶ κραυγὴν; ἡ δὴλον, ὅτι αἵσπερ⁹⁴ ἔστεφανώσατε αὐτὸν ἐπὶ τοῦ πάθους⁹⁵ ἀνόμως κράζοντες· (78a)⁹⁶· Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτὸν, ὡς καὶ οἱ Ἰερουσαλίμοι (περὶ τῆς θεομαχίας καὶ μιαιφονίας τῆς συναγωγῆς πάλιν φησὶν)· Ἐγένετο ἡ κληρονομία μου ἐμοὶ ὡς λέων ἐν δρυμῷ· ἔδωκεν ἐπ' ἐμὲ τὴν φωνὴν αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἐμίσησα αὐτήν. (Ἦν δὲ ἡ βέβηλος συναγωγὴ καὶ θεήλατος ὡς τοῦτο δρᾶσασαν) καὶ Σολομῶν (θριαμβεύων) φάσκει⁹⁷· Ἐξέλθετε, θυγατέρες Σιών, καὶ ἴδετε ἐν τῷ στεφάνῳ, ὃ ἔστεφανώσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ νυμφεύσεως οὗτου.) Μητέρα μὲν οὖν λέγει κατὰ σάρκα⁹⁸ τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν· ἡ δὲ Σάρξ μου γὰρ, φησὶν, ἐξ αὐτῶν· ἡμέραν δὲ νυμφεύσεως αὐτοῦ (θηλοῖ) καθ' ἣν (ὁ μὲν) τὴν ἐξ ἔθνῶν Ἐκκλησίαν ἐνομφεύσατο· ἡ δὲ (πεφανακισμένη καὶ) μεταίφρων ἐκείνη συναγωγὴ στέφανον ἐξ ἀκονθῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ θέισα (καὶ ὡς ἐπυφραίνον-

tributo habentes Romani non sinunt suis cæremoniis uti, quandoquidem voluntarie asciverunt sibi servitutem, dicentes : « Non habemus regem nisi Cæsarem ; » et : « Si non occidimus Christum, omnes credent in eum, et venient Romani, et tollent nostrum locum et gentem, » qui sponte non sua prophetaverunt, si quidem crediderunt in eum gentes, et ipsi a Romanis libertate spoliati, et a cultu legali prohibiti, nec sacrificandi et immolandi licentiam habent cum volunt ; et ideo maledicti sunt, cum præcepta legis implere nequeant : « Maledictus enim, inquit, omnis qui non permanet in omnibus quæ scripta sunt in libro legis facere ea. » Nec enim valent, inter gentes dispersi, omnia legalia adimplere, nec cultum in uno loco circumscriptum, ut in lege Domini Moyses præscripsit. Quid ad hæc, o Judæi? Unde talia et tanta vos comprehenderunt mala? Non intelligitis quod in Deum, non in consimilem vobis, offenderitis, vos ideo jure ac merito illa passos fuisse et inaudita pati? In illum enim, o vesani et impii, qui et vero Creator et benefactor est, peccastis, sicut ipse per Isaiam extollens vocem dicit : « Filios genui et exaltavi, ipsi autem spreverunt me. » Et : « Quid debui facere vincæ meæ et non feci ei? quia exspectavi ut faceret uvam, fecit autem spinas. » — Et : « Exspectavi ut faceret iudicium, fecit autem iniquitatem, et non iustitiam, sed clamorem. » De quibus autem spinis est sermo? de qua iniquitate, de quo clamore? Patet : De quibus spinis eum coronavistis in Passione, inique clamantes : « Tolle, tolle, crucifige eum. » Sicut et per Jeremiam de lucta impia vestra et de iniqua Synagoga loquitur : « Facta est hæreditas mea mihi, quasi leo in silva : dedit super me vocem, et propter hoc odivi eam. » Quam Synagogam, inquinatam et sacram, utpote quæ hæc fecerit, et Salomon triumphans dicit : « Egredimini, filie Sion, et videte in diademate quo coronavit eum mater sua in die desponsationis illius. » Matrem igitur dicit secundum carnem Judæorum Synagoga : « Caro mea, inquit enim, ex illis. » Diem autem desponsationis ostendit, in qua ipse quidem sibi gentium Ecclesiam desponsavit, illa vero decepta et insana Synagoga coronam e spinis in caput ejus posuit, et quasi lætabunda et illudens ei dicebat : « Ave, rex Judæorum. » Quos intendens, Isaias fortius verberat dicens : « De quo lusiatis? super quem ejecistis linguam vestram, filii perditionis, semen mendax? » Unde Dominus ipse per Osee lamentabiliter dixit : « Vos illis quia recesso-

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁰ κεχρησθαι Ced. ⁸¹ Joan. xi, 48. ⁸² ἡ καὶ τὸν τ. Ced. ⁸³ τῆς ἐξουσίας cod. ⁸⁴ καὶ τὴν λατρείαν, x. δὲ ἐ. Ced. — ἀν. οὐς θέλουσι καὶ Ced. ⁸⁵ Deut. xxvii, 26. ⁸⁶ πάντ. cod. πάντως Ced. ⁸⁷ ἐπ. δ. Ced. ⁸⁸ Ἐλεγχος τῶν παρανόμων Ἰουδαίων, Ced. 383, 12-386, 20. — s. ix. — ἐκείνον α prima manu omiſsa, a secunda in margine posita sunt. ⁸⁹ ἐμβρόντιστος cod. ⁹⁰ πάσχετε. Ἡσαίας γὰρ περὶ ὁμῶν ἐκ προσώπου Θεοῦ φησὶν Ced. Isa. i, 2. ⁹¹ v, 4 : τί ποιῆσω ἐτι ; τί π. τῷ Ced. ⁹² v, 7. ⁹³ ἵνα ποιῆσῃ Ced. ⁹⁴ ἄσπερ cod. ⁹⁵ ἀν. ἐπὶ τοῦ π. Ced. ⁹⁶ Joan. xix, 6. ⁹⁷ Jer. xii, 8. ⁹⁸ λέγει Ced. — Cant. iii, 11. ⁹⁹ μὲν αὐτοῦ x. σ. λ. Ced. ¹ Gen. xxviii, 26? ² ἐν. ἐκ. Ced.

runt a me; miserabiles sunt quia impie egerunt in me, et mala in me cogitaverunt. — Quare devoratus est Israel, et ad nihilum redactus, et tanquam vas inutile in nationibus. Similiter et per Jeremiam ait: « Instruet te aversio tua, et malitia tua increpabit te, et scies quia amarum tibi dereliquisse te me, et non placuit mihi in te. » Divus et David quasi frendens super vos, pro Domino ludibriis affecto sic imprecatur dicens: « Obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum eorum semper incurva: effunde super eos iram tuam, et zelus iræ tuæ comprehendat eos: et pone iniquitatem super iniquitatem eorum, et non intrent in justitiam tuam: deleantur de libro viventium, et cum justis non scribantur. » Et, « Disperge eos in justitia tua, et depone eos, protector meus, Domine. « Et comprehendantur in superbia sua, in ira consummationis, et non erunt, et scient quia Deus dominator Jacob et finium terræ. » In quibus scilicet merito dispersi plane cognoscent quia Deus est Christus patris eorum Jacob et dominatur in omnes et dat unicuique secundum opera sua. Sic Dei manifestator Moyses, ante perstringens et notans vos ut abominabiles et insipientes et ingratos, dixit: « Filii nequam, generatio prava et perversa, hæcne Domino reddent? Iste populus stultus et insipiens; non ipse hic Pater tuus possedit te et fecit et plasmavit te? » Unde juste loquitur Deus: « Dixi, Dispergam eos, cessare faciam ab hominibus memoriam eorum. » Verumtamen inclytus Jeremias clarius indicans quis a vobis hæc passus sit, exclamat dicens: « Spiritus ante faciem vestram, Christus Dominus captus est in peccatis vestris, de quo diximus: In umbra ejus vivemus. » Talia quidem Salomon rursus personam vestram, qui in Deum luctamini, assumens distincte vaticinatur, dicens: « Insidiamur justo, quoniam molestus est nobis, et contradicit operibus nostris, et impropere nobis peccata legis: promittit se scientiam Dei habere, et filium Dei se nominat: factus est nobis in vituperationem cogitationum nostrarum: gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius: et immutata viæ ejus; in fallaciam æstimati sumus ab illo, et abstinet se a viis nostris tanquam ab immunditiis: beatificat autem novissima justorum, et gloriatur Patrem se habere Deum; videamus si sermones illius veri sint, et tentemus quæ ventura sunt illi. Si enim est justus et Filius Dei, suscipiet illam, et liberabit eam de manu adversariorum. Contumelia et tormento interrogemus eum, ut sciamus reverentiam ejus, et probemus patientiam

A μένη και) ἐπαίξουσα αὐτῶ * Ἐλεγεν * · « Χαίρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, » πρὸς οὓς ἀποτεινόμενος: Ἦσαίς πληρετικώτερον * ἔφη * · « Ἐν τίνι ἐτροφῆσατε και) ἐπὶ τίνα ἐγαλάσατε τὴν γλῶσσαν ὑμῶν, τέκνα ἀπωλείας και) σπέρμα ἄνομον; » Ὅθεν αὐτὸς ὁ Κύριος δι' Ὠσηῆ τοῦ προφήτου σχετλιαστικῶς εἶπεν· « Οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ, διελαιώ εἰσιν, ὅτι ἠσέθησαν εἰς ἐμέ — και) πονηρὰ εἰς ἐμὲ ἐλογίσαντο. » * Διὰ τοῦτο κατεπόθη Ἰσραὴλ, * και) εἰς οὐδὲν ἐγένετο, και) ἔστιν ὡσπερ ¹⁶ σκεῦος ἀρηστον ἐν **291** τοῖς ἔθνεσιν. » (Ὁμοίως δὲ) και) ἐκ Ἰερριμίου ¹¹ φησὶν ¹⁴ · « Παιδεύσει σε ἡ ἀποστασία σου, και) ἡ κακία σου ἐπέλξει σε, και) γνώσῃ, ὅτι πικρὸν σοὶ [τὸ ἐγ] καταλιπεῖ σε ἐμὲ (και) οὐκ ἠυδύκησα ἐν σοὶ). » Ὁ δὲ γε θεὸς Δαυὶδ, ὡσπερ δια- ^B κριόμενος καθ' ὑμῶν, ἐπαρτάι πρὸς τὸν παροινηθέντα Κύριον λέγων ¹³ · « Σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, και) τὸν νῶτον αὐτῶν διὰ παντὸς σύγκαμψον· ἔκχεον ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὀργήν σου, και) ὁ θυμὸς τῆς ὀργῆς σου καταλάβοι ¹⁴ αὐτούς· (και) πρόσθε ἀνομίαν ἐπὶ τὴν ἀνομίαν ¹⁵ αὐτῶν, και) μὴ εἰσελθέτωσαν ἐν δικαιοσύνῃ σου· ἐξαιριθήτωσαν ἐκ βίβλου ζώντων, και) μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν. » και) ¹⁶ · « Δισκορπίσον αὐτούς ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου και) κατάβαλε αὐτούς, ὁ ὑπερασπιστὴς μου, Κύριε. » — « Καὶ συλλεφθήτωσαν ἐν τῇ ὑπερφανίᾳ αὐτῶν — ἐν ὀργῇ συντελείας, και) οὐ μὴ ὑπάρξουσιν, και) γνώσονται, ὅτι ὁ θεὸς δεσπόζει τοῦ Ἰακώβ και) τῶν περάτων τῆς γῆς· » ἔφ' ἡ δὴ πούθεν ^C (και) διασπαρέντες ἐνδίκως ἐπιγνώσονται πάντως, ὅτι (ὁ) θεὸς ἔστι Χριστὸς τοῦ πατρὸς αὐτῶν Ἰακώβ (και) κυριεύει τὰ σύμπαντα, και) ἀποδίδωσιν ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ). Οὕτω γε μὴν και) ὁ θεοφάντωρ ¹⁷ Μωυσῆς (προκαθαπτόμενος και) στηλιτεύων ὑμᾶς ὡς βδελυροὺς και) ἀφρονας και) ἀγνώμονας ἔφη ¹⁸ · « Τέκνα μωμητὰ, γενεὰ σχολία και) διεστραμμένη, ταῦτα Κυρὸν ἀναποδίδωσιν ¹⁹; οὐτος λαὸς μωρῶς και) οὐχὶ σοφός· οὐκ αὐτὸς οὐτός σου Πατὴρ ἐκτήσατό σε και) ἐποίησε και) ἐπλασέ σε; » Κάντεῦθεν εἰκότως φησὶν ὁ θεός ²⁰ · « Εἶπον, Διασπερῶ αὐτούς, παύσω δὲ ἐξ ἀνθρώπων τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. » Και) μέντοι και) ὁ κλεινὸς Ἰερριμίας μᾶλλον ²¹ σαφηνίζων τίς οὗτός ἐστιν ὁ ταῦτα πεπονηὼς ἀπ' ὑμῶν, ἐκδοῖ λέγων ²² · « Πνεῦμα πρὸ προσώπου ὑμῶν, Χριστὸς (ὁ) Κύριος, συνελήφθη ἐν ταῖς διαφθοραῖς ὑμῶν, περὶ οὗ εἶπαμεν ²³· Ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ζήσάμεθα. » Τοιαῦτα γοῦν και) ²⁴ Σολομών αὖθις ἐκ (78 ^b) προσώπου ὑμῶν τῶν θεομάχων διαρρήδην προσαγορεύει, φάσκων ²⁵ · « Ἐνεδρεύσωμεν **292** τὸν δίκαιον ὅτι δύσχερατος ἡμῖν ἔστι και) ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις ἡμῶν και) ἀνειδίξει ἡμῖν ²⁶ ἀμαρτήματα νόμου και) ἐπαγγέλλεται γνώσιν ἔχειν Θεοῦ και) παιδίον Κυρίου ἐαυτὸν

Variae lectiones et notæ.

* αὐτόν cod. * Joan. xix, 3. * ἐπιπλ. Ced. * Isa. lviij, 4. * Os. viij, 13, 15 * και) add. Ced. Ἐλήμ Slav. sed ἡκω. * Os. viij, 8. ¹⁶ και) ὅτι ὡ. Ced. ¹⁷ πάλιν add. Ced. ¹⁸ Jer. ii, 19. ¹⁹ Ps. lxiij, 23, 24, 27, 28. ²⁰ καταλάβῃ Ced. ²¹ τῇ ἀνομίᾳ cod. ²² Ps. lxxij, 11-13. ²³ θεόπτης Ced. ²⁴ Deut. xxxij, 5, 6. ²⁵ ἀναποδίδοτε Deut. Ced. ²⁶ Deut. xxxij, 26. ²⁷ μάλα σαφ. Ced. ²⁸ ὡ. λέγει Ced. Thr. iv, 20 Πνεῦμα προσώπου ἡμῶν Χριστὸς Κύριος — αὐτῶν. ²⁹ οὐκ εἶπωμεν cod. ³⁰ ὁ add. Ced. ³¹ Sap. ix, 12-20. ³² ἡμᾶς Ced. — ἀμαρτί cod. ἀμαρτίας Ced. — νόμῳ Ced.

ὀνομάζει· ἐγένετο ἡμῖν εἰς ἐλεγχον ἐνοιῶν [ἡμῶν] A καὶ βαρὺς ἐστὶν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος, ὅτι ἀνόμοιος τὰς ἄλλοις ἐστὶν ²⁷ ὁ βίος αὐτοῦ καὶ ἐξηλλαγμένοι αὐτῷ εἰς τριβλίον αὐτοῦ· εἰς κίβδηλον ²⁸ ἐλογίσθημεν αὐτῷ, καὶ ἀπέχεται τῶν ὁδῶν ἡμῶν ὡς ἀπὸ ἀκαθαρσιῶν· μακαρίζει δὲ ἔσχατα δικαίων καὶ ἀλαζονεύεται Πατέρα Θεοῦ. Ἴδωμεν εἰ οἱ λόγοι αὐτοῦ εἰσὶν ἀληθεῖς καὶ κειράσωμεν τὰ ἐκδόσια ²⁹ αὐτοῦ. Εἰ γὰρ ἐστὶ δίκαιος καὶ Υἱὸς Θεοῦ, ἀντιλήφεται αὐτοῦ καὶ ῥύσεται αὐτὸν ἐκ χειρὸς ἀνθεστηκότων. Ὑθρεὶ καὶ βασάνῳ ἐτάσωμεν ³⁰ αὐτὸν, ἵνα γνῶμεν τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ καὶ δοκιμάσωμεν τὴν ἀνεξικακίαν αὐτοῦ· θανάτῳ ἀσχήμονι καταδικάσωμεν αὐτὸν καὶ ἴδωμεν εἰ ἔσται αὐτῷ ἐπισκοπὴ ἐκ λόγων αὐτοῦ. — Ὡν τὴν παράνοϊαν ³¹ καὶ δυσμένειαν εὐ μάλα κατακερτομῶν ἐπήγαγε ³²· Ἐ ταῦτα ἐλογίσαντο καὶ ἐπληνθήσαν, ἀπετύφλωσε γὰρ αὐτοὺς ἡ κακία αὐτῶν· καὶ οὐκ ἔγνωσαν μυστήρια Θεοῦ. Ὁδὺ δὴ καὶ ὁ θεοπέσιος Ἦσαϊα θρηγῶν συναβδόντως λέγει ³³· Ἐ οὐαὶ τῇ ψυχῇ αὐτῶν, διότι ἐβουλεύσαντο βουλήν πονηρὰν κατ' ἑαυτῶν, εἰπόντας· Ἀήσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δὲσχηρστος ἡμῖν ἐστὶν. Ἀδέδεικται τὸνινυ ἐναργέστατα (ὧ θεομάχοι), ἡ αἰτία τῆς ὑμῶν ἀπὸ Θεοῦ ἀλλοτριώσεως καὶ ἐγκαταλείψεως καὶ τῆς διηγεοῦς καὶ ἀπεράντου τλαιπιωρίας, εἰπερ βούλεσθε ³⁴ ἀκούοντες· ἐπιγῶναι. ³⁵ (11) Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλωσίας ὑμῶν ὠρισμένους χροῖνους εἶπον οἱ προφήται, καὶ μὲν γε ³⁶ τὴν ἐπάνοδον καὶ τὴν οἰκοδομὴν τῆς πόλεως καθήγγειλαν. Ἀκούσατε γὰρ Ἰερμιίου πρὸς ὑμᾶς λέγοντος· ³⁷ Ἐ Διὰ τὰς ἁμαρτίας, ἃς ἡμαρτήκατε ἐναντίον ³⁸ τοῦ Θεοῦ, ἀγθῆσαθε εἰς Βαβυλῶνα αἰχμάλωτοι ὑπὸ Ναβουχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλωνῶνος. Εἰσελθόντες οὖν εἰς Βαβυλῶνα, ἔσεσθε ἐκεῖ ἔτη ὄ. Μετὰ δὲ τούτου ἐξάξω ὑμᾶς ἐκείθεν μετ' εἰρήνης, λέγει Κύριος· Ἐ Καὶ πάλιν ³⁹· Ἐ Δουλεύουσιν ἐν τοῖς **293** ἔθνεσιν ἔτη ὄ καὶ ἐν τῷ πληρωθῆναι τὰ ὄ ἔτη ⁴⁰, ἀποκαταστήσω τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ, λέγει Κύριος· Ἐ Καὶ περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς πόλεως Ἦσαϊα· ἔφη ⁴¹· Ἐ Οὕτω λέγει Κύριος τῷ χριστῷ μου Κύρω, οὗ ἐπράτησα τῆς δεξιᾶς ἐπακούσαι ἐμπροσθεν αὐτοῦ ἔθνη· ⁴² Ἀὐτὸς οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μου καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ ἐπιστρέψει. Ἐ Περὶ τῆς οἰκοδομῆς καὶ Ἀγγαῖος φάσκει ⁴³· Ἐ Τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐπὶ Δαρείου—ἐλάλησε Κύριος—πρὸς με λέγων· Εἶπὸν δὴ πρὸς Ζοροβάβελ ⁴⁴, καὶ πρὸς Ἰησοῦν τὸν ⁴⁵ ἐς ἔα ⁴⁶, καὶ πρὸς πάντας τοὺς καταλοίπους τοῦ λαοῦ λέγων· Τίς ἐξ ὑμῶν, ὃς εἶδε τὸν οἶκον τούτον ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ τῇ ἐμπροσθεν; καὶ πῶς νῦν βλέπετε ⁴⁷ αὐτὸν ὡς οὐχ ὑπάρχοντα ⁴⁸ ἐνώπιον ὑμῶν; Καὶ νῦν κατίσχυε, Ζοροβάβελ, καὶ Ἰησοῦ, καὶ πᾶς ὁ λαὸς, καὶ

illius : morte turpi condemnemus cum, et videamus si erit ei respectus ex sermonibus illius. » Quorum stultitiam et odium valde deridens adjungit : « Hæc cogitaverunt et erraverunt : excæcavit enim illos malitia eorum, et nescierunt mysteria Dei. » Quos et sanctus Isaias lamentans similiter dicit : « Væ animæ eorum, quoniam conceperunt consilium pravum in semeptis, dicentes : « Ligemus justum, quia inutilis nobis est. » Manifesta est ergo, o qui Deo resististis, causa abalienationis vestræ a Deo et desertionis, necnon et absque fine et intermissione miseræ, si volueritis audientes intelligere. Et de vestra Babylonica captivitate præfinitum tempus dixerunt propheta, et regressum et reædificandam civitatem auuntiauerunt. Audite enim Jeremiam vobis dicentem : « Propter peccata quæ peccastis coram Deo, ducemini Babylonem captivi a Nabuchodonosor, rege Babylonis; ingressi ergo Babylonem, eritis ibi septuaginta annis. Post hoc reducam vos inde in pace, dicit Dominus. » Et iterum : « Servient in gentibus septuaginta annis, et cum impleti fuerint septuaginta anni, reponam Israel in loco suo, dicit Dominus. » Et de iterum ædificanda urbe Isaias dixit : « Sic dicit Dominus christo meo Cyro, cujus apprehendi dexteram ut subjiciam ante faciem ejus gentes : Ipse ædificabit urbem meam, et captivatem populi dimittet. » De qua ædificatione Aggæus quoque loquitur : « In anno secundo sub Dario, locutus est Dominus ad me dicens : « Loquere ad Zorobabel et ad Jesum sacerdotem et ad omnes reliquos populi dicens : « Quis ex vobis qui vidit domum istam in gloria sua prima, et quomodo nunc videtis eam quasi non sit in oculis vestris? Et nunc confortare, Zorobabel et Jesu, et omnis populus, et ædificate domum, et placebit mihi in illa : et erit gloria domus istius novissima super primam, dicit Dominus. » Sicut igitur Salomon prioris templi ædificationis fuit auctor, ita et « Zorobabel fundavit domum istam, et manus illius perdicent illam. » Si ergo destructa domus iterum ædificanda esset, dixisset propheta : « Erit gloria domus istius novissima super domum quæ ante fuit. » Quia dixit super primam, et non super domum quæ ante fuit, secundam novissimam esse ostendit et ultimam. Sicut enim non est magis prima quam prima, sic et non magis nova quam novissima. Unde igitur, si dixisset : secunda super primam, rationabile esset tertiam ædificationem exspectare. Cum vero secundam nuncupaverit novissimam, hanc ultimam

Varie lectiones et notæ.

²⁷ ἐστὶν ante τοῖς ἄ. Ced. om. Sap. ²⁸ ὡς κίβδ. Ced. ²⁹ τὰ ἐν ἐκδόσια Ced. Sap. ³⁰ ἐτοιμάσωμεν cod. ³¹ τα εἰδ. Ced. ³² S. p. II, 21, 22. ³³ Isa. III, 8, 9. ³⁴ βούλονται cod. ³⁵ Ced. 386, 20-388, 6. ³⁶ μέντοι γε καὶ τὴν Ced. ³⁷ Jer. XXXI, 10, 11, ad sensum, non verbotenus. ³⁸ κατεν. Ced. ³⁹ xxv, 11, 12 ἐκδικήσω τὸ ἔθνος ἐκεῖνο. ⁴⁰ τῷ ὄ ἔτη cod. ⁴¹ Isa. XLV, 1. ⁴² οὗτος Isa. XLV, 1. ⁴³ Agg. I, 15; II, 4. ⁴⁴ τὸν τοῦ Σαλαθιήλ ἐκ φυλῆς Ἰουδα Arg. ⁴⁵ Ἰωσέδτκ τὸν Agg. ⁴⁶ μέγαν. ⁴⁷ πῶς ὑμεῖς β. ἄ. νῦν καθὼς Agg. ⁴⁸ αὐτὸν cod.

esse ædificationem urbis et templi manifeste significavit.

ὑπὲρ τὴν πρώτην, λέγει Κύριος. Ὡςπερ τοίνυν Σολομὼν τῆς πρώτης τοῦ ναοῦ οἰκοδομῆς ἔγινον ἀρμῆτωρ, οὕτω καὶ ἡ Ζοροβάβελ ἰθαμειλίως τὸν οἶκον τοῦτον· καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπιτελεῖσθαι αὐτόν. Ἐἰ μὲν οὖν ἐμελλε πάλιν ἀναστήσεσθαι, εἶπεν ἂν ὁ προφήτης· Καὶ ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τοῦτου (79^a) ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν ἔμπροσθεν ἔσται. Τῷ δὲ εἰπεῖν ἡ ὑπὲρ τὴν πρώτην, τὴν δευτέραν ἐσχάτην ὑπέφηνε καὶ τελευταίαν. Ὡς γὰρ οὐκ ἔστι τῆς πρώτης προτέρα, οὕτως οὐδὲ τῆς ἐσχάτης ἐσχατωτέρα· ὥστε οὖν, εἰ μὲν εἶπεν· Ἡ δευτέρα ὑπὲρ τὴν πρώτην, εἰκὸς ἦν ἡ τρίτην οἰκοδομὴν προσδοκᾶν· εἰ δὲ τὴν δευτέραν ἐσχάτην ἐκάλεσε, (τὴν) τελευταίαν ἐκείνην οἰκοδομὴν προφανῶς τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ παρεδήλωσε.

Et frustra erratis, o Judæi, horum restauratio nem post Vespasiani et Titi destructionem sollicite expectantes; sed et sacer psaltes David ante hæc captivorum personam præferens dixit: « Super flumina Babylonis illic sedimus, et flevimus cum recordaremur Sion: quia illic interrogaverunt nos qui captivos duxerunt nos, verba cantionum, et qui abduxerunt nos, hymnos. » Et alibi adjungit de civitate loquens: « Ædificans Jerusalem Dominus, dispersiones Israel congregabit. » Et rursus populi nomine dicit: « Cum averterit Dominus captivitatem plebis suæ, exsultabit Jacob et lætabitur Israel. » Ergo « vos multum erratis, nescientes Scripturas » neque mysteria, neque inspirata a Deo doctrinam et vaticinia quæ reposita sunt in eis.

ἴδωθε, μὴ εἰδότες τὰς Γραφὰς· μηδὲ τὴν ἀποκειμένην μυστικὴν καὶ θεόπνευστον (διδασκαλίαν καὶ) προφῆσιν ἐν αὐταῖς.

De illa autem novissima captivitate neque tempus præfinivit Deus, neque restitutionem ostenderunt prophetæ, sed tantum captivitatem et regni vestri cessationem et civitatis desolationem prænuntiaverunt omnes, regressum autem et novam urbis restorationem minime, nec quidquam præter illius plenam destructionem, et exterminationem vestram et perpetuam penam et dispersionem in omnes gentes. Dicit enim archangelus ad Daniele: « Exterminabitur chrisma, et judicium non erit, et civitatem et sanctuarium dissipabit cum duce venturo, et excidentur ut in cataclysmo. — Et auferetur hostia et libatio, et in templo abominatio desolationum, et usque ad consummationem temporis consummatio dabitur super desolationem. » Enimvero chrismate ostendit sacerdotium, judicio autem regnum publicamque constitutionem et cæterarum rerum abolitionem subiudicavit, per cataclysmum autem, et excisionem, et consummationem, significavit quæ funditus futura erat ruinam et desolationem.

Cum ergo audieris, o Judæe obsecrate, consummationem, quid præterea expectas? Si vero legendo non intelligis, sicut revera non intelligis,

Varie lectiones et notæ.

⁴⁰ Agg. II, 9. ⁴¹ ὁ τοῦ v. Ced. ⁴² ὁ Zor. τῆς β' καὶ ἐσχάτης· φησὶ γὰρ Ζαχαρίας (IV, 9)· αἱ χεῖρες Ζ. ἰθαμειλίωσαν Ced. ⁴³ ὁ. τὰ ἐ. Ced. ⁴⁴ καὶ add. Ced. ⁴⁵ τὸ add. Ced. ⁴⁶ Ced. 388, 6-18-26. τοῦτ. cod. ⁴⁷ Pn. cxxxvii, 13. ⁴⁸ τὸν ποταμόν cod. ⁴⁹ καὶ add. Ced. ⁵⁰ ὕμνον Ps. ⁵¹ ἐπ. τῆς Ced. ⁵² P. cclviii, 2. ⁵³ Pn. xiv, 7. ⁵⁴ Matth. xlii, 20. ⁵⁵ μήτε τὴν ἐν αὐταῖς μ. Ced. ⁵⁶ Ced. 388, 18-389, 20. ⁵⁷ ἐδήλωσαν ὁ προφήτης Ced. ⁵⁸ τὴν Ced. bis. ⁵⁹ π. τὰ ἐ. Ced. ⁶⁰ Dan. ix, 26. ⁶¹ ἐπερχ. Ced. ⁶² Dan. ix, 27. ⁶³ μου. ⁶⁴ β. δ. ἐρημώσεως σ. δ. Ced. ⁶⁵ τῆς Dan. ⁶⁶ ἀκούεις Ced. 389, 10-390, 12.

⁶⁷ (12) Καὶ μάτην ἀπατάσθε, ὦ Ἰουδαῖοι, τὴν παλιγγενεσίαν τούτων, μετὰ τὴν Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου καθάρσειν, ἀποκαθαροκούντες· ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ ἱεροφάντης Δαυὶδ πρὸ τούτων ἐκ προσώπου τῆς αἰχμαλωσίας· φησὶν ἔτι· Ἐπὶ τῶν ποταμῶν ⁶⁸ 294 Βαβυλῶνος, ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τὴν Σιών ἔτι, — ὅτι ἐκεῖ ἐπηρώτησαν ἡμᾶς οἱ αἰχμαλωτίσαντες ἡμᾶς (λόγους ψδῶν καὶ οἱ ἀπαγαγόντες ἡμᾶς) ὕμνους ἔτι. Καὶ ἐπάγει ἐτέρωθι περὶ τῆς πόλεως λέγων· Οἰκοδομῶν Ἰερουσαλὴμ ὁ Κύριος, τὰς διασπορὰς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπισυνάξει. Καὶ πάλιν ἐκ προσώπου τοῦ λαοῦ φάσκει· Ἐν τῷ ἐπιστρέφει Κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ἀγαλλιάσεται Ἰακώβ καὶ εὐφρανθήσεται Ἰσραὴλ. — Οὐκ οὖν ὑμεῖς πολὺ ⁶⁹ ἐπλα-

⁷⁰ (13) Περὶ δὲ τῆς ἐσχάτης αἰχμαλωσίας ταύτης οὔτε χρόνον ὥρισεν ὁ θεός, οὔτε ἀποκατάστασιν ἐδήλωσαν οἱ προφῆται, ἀλλὰ τὴν μὲν αἰχμαλωσίαν, καὶ τῆς βασιλείας ὑμῶν κατάπτωσιν, καὶ τῆς πόλεως ἐρήμωσιν πάντες οἱ προφῆται προανήγγειλαν, τὴν δὲ ἐπάνοδον καὶ τὴν τῆς πόλεως ἀνόρθωσιν οὐδαμῶς, πληρὴ μόνον τὸν παντελῆ ταύτης ἀφανισμὸν καὶ τὸν διεθρον ὑμῶν, καὶ τὴν διηνεχῆ τιμωρίαν καὶ διασπορὰν εἰς τὰ ἔθνη πάντα. Φησὶ γὰρ ὁ ἀρχάγγελος πρὸς τὸν Δανιὴλ· Ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα, καὶ κρίμα οὐκ ἔσται, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ Ἅγιον διαφθερεῖ ὡς ἐν κατακλισμῷ. — Καὶ ἀρθήσεται ἡ θυσία καὶ σπονδή, ἐπὶ τὸ ἱερὸν βέλγυμα ἐρημώσεων, καὶ ἕως συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν. Διὰ μὲν γὰρ τοῦ χρίσματος [τὴν ἱερουσόνην ἐδήλωσε, διὰ δὲ τοῦ κρίματος] τὴν βασιλικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν κατάστασιν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τὴν ἀναίρεισιν ὑπέφηνε, διὰ δὲ τοῦ κατακλισμοῦ καὶ τῆς ἐκκοπῆς καὶ τῆς συντελείας τὴν ἀρθῆν ἐκπτώσιν καὶ πανωλεθρίαν ἐδήμανεν.

(14) Ὅταν οὖν ἀκούσῃς, ὦ Ἰουδαῖε τυρλὲ, συντέλειαν, εἰ λοιπὸν ἕτερον προσδοκᾷ; Ἐἰ δὲ ἀναγινώσκων οὐκ ἐπιγινώσκεις, ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἐπιγι-

νώσκεις ὄντως, περὶ τῆς ἀπροσδοκίτου σου **295** ἀνακλήσεως καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀπομαχόμενος, οὐ νοεῖς. — ἄκουσον (οὖν) ἐν παρεκβάσει τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν, καὶ παῦσαι τοῦ λοιποῦ φιλονεικῶν καὶ ἀνοηταίνων. Ὁ προφήτης Ὡση οὕτως λέγει ⁷⁶. « Καὶ καταπαύσω βασιλείαν οἴκου Ἰσραὴλ καὶ συντρίψω τόξον Ἰσραὴλ » καὶ « Οὐ μὴ προσθῶ ἔτι ⁷⁸ ἐλεῆσαι τὸν οἶκον Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἢ ἀντιπασσόμενος ἀντιτάξομαι ⁷⁹ αὐτοῖς ⁸⁰, λέγει Κύριος » καὶ ⁸¹. « Ἐμίσησα αὐτοὺς διὰ τὰς κακίας τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν καὶ ἐκ τοῦ οἴκου μου ἐκβαλῶ αὐτούς, καὶ οὐ προσθήσω τοῦ ἀγαπήσαι αὐτούς, λέγει Κύριος· ἐπόνεσον Ἐφραῖμ τὰς ⁸² ρίζας αὐτοῦ καὶ ἐξηράνθη καὶ καρπὸν οὐκ ἔτι· οὐ μὴ ἐνέγκη καὶ ἀπώσεται αὐτούς ὁ Θεός, ὅτι οὐκ (79b) εἰσήκουσαν αὐτοῦ, καὶ ἔσονται πλανηταί· ἐν τοῖς ἔθνεσιν. » **B** « Ἐφη γοῦν καὶ Μαλαχίας ⁸³. « Οὐκ ἔστι μοι θέλημα ἐν ὑμῖν ⁸⁴, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ θυσίαν οὐ προσδέξομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν, διότι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου ἕως δυσμῶν τὸ θνομά [μου] δεδῶξισται ἐν τοῖς ἔθνεσιν· καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσάγεται τῷ ὀνόματί μου καὶ θυσία καθαρὰ, διότι μέγα τὸ θνομά [μου] ἐν τοῖς ἔθνεσιν, λέγει Κύριος παντοκράτωρ· ὑμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτό. » — ⁸⁵ « Διὰ τοῦτο δώσω ὑμᾶς ἐξουθενημένους ⁸⁶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐφυλάξατε τὰς ἐντολάς μου. » Διὸ φησι (καὶ) Ἰερემίας ⁸⁷. « Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ· Ἰδοὺ ὠμοσα τῷ ὀνόματί μου τῷ μεγάλῳ· εἰ ἔσται τοῦ λοιποῦ ὀνομαζόμενον [τὸ θνομά μου] ἐν παντὶ στόματι Ἰουδα ⁸⁸. » Εἰ δὲ τὸ θνομα αὐτοῦ ἔφη περιαιρήσειν ἀπὸ Ἰουδαίων, εὐδελον, **C** ὅτι καὶ τὸν νόμον καὶ τὰς θυσίας. — ⁸⁹ (15) Οὐ τοίνυν προηγουμένως κατὰ (τὴν) θέλαν γνώμην ἢ περὶ τῶν θυσιῶν ἐδόθη νομοθεσία; Κάντες ὅθεν μετὰ ⁹⁰ ταῦτα διὰ τῶν προφητῶν ἔφη ⁹¹. « Τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν ⁹²; » καὶ ⁹³. « Μὴ εὐχαὶ καὶ κρέα ⁹⁴ ἀφαιροῦσι τὰς ἀμαρτίας σου; » καὶ ⁹⁵. « Μὴ σφάγια ⁹⁶ καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη μ'; » καὶ ⁹⁷. « Ἴνα τί μοι ἔδανον **296** ἐκ Σαβὰ φέρετε ⁹⁸ καὶ κινάμμων ἐκ γῆς μακρόθεν; » Διὸ φησιν ⁹⁹. « Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἐθέλησας· » καὶ ¹. « Μὴ ὀλοκαυτώματα καὶ θυσίας θέλει ὁ Θεός, ἢ τὸ ὑπακούειν αὐτοῦ; » καὶ· « Ἀκοή ἀγαθὴ ὑπὲρ θυσίαν· » καὶ ². « Εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν. » Καὶ δὴ καὶ τὰς ἑορτὰς ἐκβάλλων ἐπάγει λέγων ³. « Μεμίσηκα ⁴, ἀπώσμαι τὰς ἑορτὰς ὑμῶν, ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ψῶν σου, καὶ ψαλμῶν ὀργάνων (σου) οὐκ εἰσακούσομαι· » καὶ ⁵. « Ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι ⁶, νηστείαν καὶ ἀργίαν — μισεῖ ἢ ψυχὴ μου· » καὶ ⁷. « Οὐ τοι αὐτὴν νηστείαν. (ἐγὼ) ἐξελεξάμην· » καὶ ⁸. « Δώσω ὑμῖν προστάγματα οὐ καλὰ, ἐν οἷς οὐ ζήσεσθε δι·

de inexpectata tui revocatione, et propter hoc adversus veritatem repugnans non sanus es; audi ergo ex digressione voces prophetarum, et jam contendere et insanire desinas. Propheta Osee sic loquitur: « Et quiescere faciam regnum domus Israel; » et: « Conteram arcum Israel; » et: « Non addam ultra misereri domui Israel, sed luctans luctabor adversus eos; » dicit Dominus; » et: « Odiosos habui eos propter malitiam adinventionum eorum, et de domo mea ejiciam eos, et non addam ut diligam eos, dicit Dominus. Percussus Ephraim, radix eorum, et fructum nequaquam facient: et abjiciet eos Deus, quia non audierunt eum, et erunt vagi in nationibus. » Dixit quidem et Malachias: « Non est voluntas mea in vobis, dicit Dominus omnipotens, et sacrificium non suscipiam de manibus vestris, quoniam ab ortu solis usque ad occasum nomen meum glorificatur in gentibus, et in omni loco incensum offertur nomini meo, et hostia munda, quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus omnipotens. Et vos polluistis illud: propter quod dabo vos contemptibiles in omnes nationes, quia non servastis leges meas. » Ideo dicit et Jeremias: « Hæc dicit Dominus omnipotens: Ecce juravi in nomine meo magno: si ultra vocabitur nomen meum ex ore omnis Juda. » Quoniam dixit se nomen suum ablatum esse de Juda, manifeste et legem quoque et sacrificia. Non igitur præcipue secundum Dei mentem de sacrificiis lex data est; unde post hæc per prophetas dixit: « Quis enim hoc exquisivit de manibus vestris? » et: « Numquid preces et carnes auferent malitias tuas? » et: « Numquid victimas et sacrificia obtulistis mihi in deserto quadraginta annis? » et: « Ut quid mihi thus de Saba affertis et cinnamomum de terra longinqua? » Ideo dicit: « Victimam et oblationes noluisti. » Et: « Numquid holocaustata et victimas vult Deus, potius quam ut obediat ei? » Et: « Obedientia melior est super victimam. » Et: « Si voluisses, sacrificium dedissem utique. » Et dies festos rejiciens addit dicens: « Odivi, projeci festivitates vestras; carminum et hymnorum tuorum sonus ab auribus meis absit » Et: « Diem magnam non sustineo, jejunia et Sabbata odit anima mea. » Et: « Non tale jejunium elegi. » Et: « Dabo vobis præcepta non bona, in quibus non vivetis per ea. » Unde ergo propter duritiam cordis vestri, non propter bonitatem suam dedit vobis præcepta omnia hæc, nec immutatio est.

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁶ Os. i, 4, 6. ⁷⁷ οἴκου βραβ. cod. ⁷⁸ τοῦ add. Ccd. ⁷⁹ ἀντιτάξεται cod. ⁸⁰ αὐτῷ Cod. ⁸¹ Os. ix, 15-17. ⁸² Ἐφ. τὰς β. ἀ. ἐξ. Os. ⁸³ Mal. i, 10-12. ⁸⁴ ἐν ἐμοί cod. ⁸⁵ Mal. ii, 9. Κάγω δέδωκα ὁ. ⁸⁶ καὶ ἀπεβρίμηνους Mal. καὶ παρειμένους Ccd. ⁸⁷ Jer. xliiv, 26. ⁸⁸ μεγ. εἶπε Κύριος ἐάν γένηται: ἔτι θνομά μου ἐν τῷ στ. παντὸς Ἰ. Jer. μεγ. εἰ δ. τοίνυν τοῦ λ. ὁ. τὸ δ. μου ἐν π. στ. Ἰ. Ccd. ⁸⁹ Ccd. 390, 12-391, 8. ⁹⁰ μὲν τ. Ccd. ⁹¹ Jer. i, 12. ⁹² σου Ccd. ⁹³ Jer. xi, 15. ⁹⁴ κρέατα Ccd. ⁹⁵ Amos. v, 25. ⁹⁶ σφάγιον Ccd. ⁹⁷ Jer. vi, 20. ⁹⁸ φέρεις Ccd. ⁹⁹ Ps. xl, 6. Ἰ Sam. xv, 22. ὁ μετὰ θ. cod. ¹ Ps. li, 16. ἐκβαλῶν Ccd. ² Amos. v, 21. ³ καὶ add. Ccd. ⁴ Isa. i, 13, 14. ⁵ καὶ add. Ccd. ⁶ Isa. lviii, 5. Οὐ ταύτην τὴν ν. ἐξ. ¹⁰ Ez. xx, 25.

αὐτῶν. » Ὡστε οὖν κατὰ τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, καὶ οὐ κατὰ τὴν ἀγαθότητα (αὐτοῦ), ἔδωκεν ¹¹ ὑμῖν τὰ προστάγματα αὐτοῦ ἐκείνα πάντως, καὶ ἀλλοίωσις οὐκ ἔστιν.

Postquam jamdudum insipienti vade et ingratis- A
simo corde factus esset Israel, et dereliquisset illum qui vere est et fuit eorum Deus, qui plasmavit eos, et « multifarie multisque modis » benefecit eis, et omnino a Deo Salvatore suo deficiens, « immolasset filios suos et filias suas dæmonibus, » et creaturæ serviisset eum adorans præter Creatorem « dicens ligno et lapidi : Deus meus es, et tu me generasti, » non horruit miser et stupidus abnegare qui eum genuerat Deum vivum et verum, et oblivisci nutrientem se Deum. Idcirco in posterum ut inutili et insanabili iratus est illi Deus et aversus est omnino ab eo, per magnum Davidem dicens : « Et non audit populus meus vocem meam, et Israel non intendit mihi, et dimisit eos secundum adinventiones cordis eorum ambulare. » Similiter et Zacharias ait : « Dixi, Non pascam eos; sed quod moritur, moriatur, et quod perit, pereat, et reliqui devorent unusquisque carnes proximi sui. » Et cum ita se invisum et corruptum et prorsus pollutum per turpissimas et impias adinventiones præbuisset, jure prorsus ac merito derelictus est et abjectus, sicut et divus ipse Malachias ait ; « Cecidit Israel, et non adjiciet ut resurgat. » Sic et Isaias : « Quis parceret tibi? Jerusalem, aut quis reflectet te in pacem tibi, dicit Dominus. Retrorsum ambulabis, et extendam manum meam, et interficiam te, et non amplius dimittam te. — « Ecce ego tollo et frango vos, et civitatem quam dedi vobis, et dabo vos opprobrium sempiternum et ignominiam sempiternam, quæ nunquam oblivioni delebitur. » Istius novissimæ et ultimæ destructionis terribilia quæque narrantes et formidanda divini eloquii scientissimus Moyses, et post eum cælestium vates Jeremias et Ezechiel hæc omnibus, idiotis quoque, clara admodumque manifesta effecerunt. Moyses nempe in Deuteronomio dicit : « Et adducet Dominus gentem super te a longinquo de extremis terræ, ut impetum aquilæ, gentem facie procacissimam; et conteret te in omnibus urbibus tuis, donec destruantur muri tui sublimes atque firmi, in quibus habebas fiduciam in eis. — « Et comedes fructus uteri tui, carnes filiorum tuorum et filiarum tuarum. — « eo quod non sit quod relictum fuerit vobis in obsidione et angustia, qua premet te inimicus tuus in omnibus urbibus tuis. Et tenera in vobis et delicata mulier quod egressum est ex femoribus suis, et

(16) Ἐπεὶ οὖν ἀγνώμων (σφόδρα) καὶ λην ἀχάριστος ὁ Ἰσραὴλ ἔκπαλαι γενόμενος καὶ καταλείψας τὸν ὄντως ὄντα καὶ προϊόντα Θεόν, τὸν ποιήσαντα καὶ εὐεργετήσαντα αὐτὸν ¹² πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως, « καὶ τέλειον ¹³ ἀποστάς ἀπὸ Θεοῦ Σωτῆρος αὐτοῦ, « ἔθυσεν ¹⁴ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς θυγατέρας [αὐτοῦ] τοῖς δαιμονίοις· « καὶ ἐλάτρευσαν προσκυνήσαντες ¹⁵ τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα ¹⁶. « λέγων τῷ ξύλῳ καὶ τῷ λίθῳ· Θεὸς μου εἶ, καὶ σὺ με ἐγέννησας· » οὐκ ἔφριξεν ὁ τάλας καὶ ἀπόπληκτος ἀρνήσασθαι ¹⁷ τὸν γεννήσαντα αὐτὸν Θεὸν ζῶντα καὶ ἀληθινόν, καὶ ἐπιλαθέσθαι τοῦ τρέφοντος αὐτὸν Θεοῦ. Διὸ δὴ λοιπὸν ὡς ἀχρηστῶ (καὶ ἀνηκέστῳ) προσώχθισεν ¹⁸ αὐτῷ ὁ Θεὸς καὶ ἀπεστράφη (αὐτὸν) παντελῶς, διὰ τοῦ μεγάλου ¹⁹ Δαυιδ φάσκων ²⁰. « Καὶ οὐκ ἤκουσεν ὁ λαὸς μου τῆς φωνῆς μου, καὶ Ἰσραὴλ οὐ προσέσχε μοι, [καὶ] ἐξέπεσται αὐτοὺς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν πορεύεσθαι. » Ὡσαύτως καὶ Ζαχαρίας ²¹ φησὶν· « εἶπον· Οὐ ποιμανῶ αὐτοὺς, ἀλλὰ τὸ ἀπεκνεύσκον **297** ἀποθησκόντων, καὶ τὸ ἀπολλύμενον ἀπολλύεσθω, καὶ τὰ κατάλοιπα ²² κατεσθιέσθω ²³ ἕναστος τὰς σάρκας τοῦ πλησίον αὐτοῦ. » Καὶ ὅτω μισητὸν καὶ διαφθαρμένον καὶ (80^ο) εἰς ἄπαν ἐδδελλυγμένον διὰ τῶν αἰσχίστων καὶ θεοστυγῶν ἐπιτηδεύματων ἑαυτὸν ἀποφήνας, εἰκότως εὐ μάλα (καὶ πάνυ δικαίως) εἰς τέλος κατελείφθη καὶ ἀπεβλήθη ²⁴, καθὼς πάλιν ὁ θεὸς Μαλαχίας φησὶν ²⁵. « Ἐπεσεν Ἰσραὴλ καὶ (οὐκέτι) οὐ μὴ προσθήσει τοῦ ἀναστῆναι. » Ὄτω καὶ ²⁶ Ἡσαίας φησὶν ²⁷. « Τίς φεῖσεται ἐπὶ σοὶ ²⁸, Ἰερουσαλήμ, ἣ τίς ἀνακάμψει ²⁹ σε εἰς εἰρήνην σοι; λέγει Κύριος. Ὅπισθω πορεύεσθι· [καὶ] ἐκτενω τὴν χεῖρά μου, καὶ διαφερω σε, καὶ διασπερῶ σε, καὶ οὐκέτι ἀνήσω σε ³⁰. — ³¹ « Ἰδοὺ, ἐγὼ λαμβάνω καὶ βάσω ὑμᾶς καὶ τὴν πόλιν; ἦν ἔδωκα ³² ὑμῖν, καὶ δώσω ὑμᾶς ὀνειδισμὸν αἰώνιον καὶ ἀτιμίαν αἰώνιον, ἥτις οὐκ ἐπιλησθήσεται. » ³³ (17) Τῆς τοίνυν ἐσχάτης ἀλώσεως ταύτης καὶ τελευταίας τὰ δεινὰ καὶ φοβερὰ διαγορευόντες, ὅ τε μέγας ³⁴ θεορῆμῶν πάλιν Μωϋσῆς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν θεηγόροι Ἰσραὴλ [καὶ] Ἰερουσαλήμ, εὐκρινῆ λην καὶ σφόδρα δῆλα τοῖς πᾶσι καὶ τοῖς ἄγαν ἰδιώταις αὐτὰ πεποίηται ³⁵. Ὅ μὲν γὰρ Μωϋσῆς ἐν τῷ Δευτερονομίῳ φησὶ ³⁶. « Καὶ ἐπάξει Κύριος ἔθνος ³⁷ ἐπὶ σὲ μακρόθεν ³⁸ ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, ὡσαύτ' ὄρημα αὐτοῦ, ἔθνος ἀναίδες προσώπων. — « Καὶ ³⁹ ἐκθλίψει ⁴⁰ σὲ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσίν σου ἕως ἂν καθαιρεθῶσι τὰ τεῖχη σου τὰ ὑψηλὰ καὶ

Varie lectiones et notæ.

¹¹ δεδ. ὁ. ἐκεῖ. τὰ πρ. π. Ced. ¹² Ced. 391,8-392,11. ¹³ Hebr. 1, 1. ¹⁴ τέλειον cod. τέλειον Ced. ¹⁵ ἔθυσαν — αὐτῶν Ps. cvi, 37. ¹⁶ καὶ λατρεύσας καὶ προσκυνήσας Ced. ¹⁷ Jer. 11, 27. ¹⁸ ἀπαρν. Ced. ¹⁹ ἀχρηστον καὶ ἀνηκέστον πρ. αὐτὸν cod. ἀχρηστον πρ. αὐτοῦ Ced. ²⁰ τοῦ μὲν Δ. Ced. ²¹ Ps. lxxxi, 11, 12. ²² δεὶ Ζαχαρίου φ. Καὶ εἶπον Ced. Zach. xi, 9. Καὶ εἶπα. ²³ λοιπά Ced. ²⁴ κατεσθιέσθωσαν Zach. ²⁵ καταβλ. καὶ ἀπελ. Ced. ²⁶ Amos. v, 2. ἐπ. ὁ. οὐ μὴ. ²⁷ ὁ Ced. ²⁸ φάσκει Ced. Jer. xv, 5, 6. ²⁹ σε Ἰσραὴλ cod. σοι Ἰσραὴλ Ced. σοι Ἰερουσαλήμ Jer. ³⁰ ἀν. εἰς ἔ. σοι Jer. ἀν. σε εἰς ἔ. Ced. ³¹ ἀν. αὐτοῦ Jer. ³² Jer. xxiii, 39, 40. ³³ δεδ. cod. — δ. ὁ μὲν Ced. δ. ἐφ. ὑμᾶς Jer. ³⁴ Ced. 392,11-394,12. ³⁵ καὶ Ced. ³⁶ πεποίηται Ced. ³⁷ Deut. xxviii, 49. 50,52,53,56,57. ³⁸ ἔθνη Ced. ³⁹ καὶ add. Ced. ⁴⁰ ὄρημα αὐτοῦ cod. ⁴¹ ἐκθλίψει LXX, ἐκθλίψει Ced.

ὄχυρά, ἐν οἷς σὺ πέποιθας ἐν αὐτοῖς. » — « Καὶ φάγῃ τὰ ἔχονα ὅς τῆς κοιλίας σου, κρέα υἰῶν καὶ θυγατέρων σου, » — « διὰ τὸ μὴ καταλειφθῆναι ὁμῖν μηδὲν ἐν τῇ στενωχωρίᾳ καὶ θλίψει, ἢ θλίψει· σε ὁ ἔχθρος σου ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι σου· καὶ ἡ ἀπᾶλῃ ἐν ὁμῖν καὶ [ῆ] τρυφερᾷ » — « γυνὴ τὸ ἐξεληθὲν ἐκ τῶν μηρῶν αὐτῆς; καὶ τὸ τέκνον, ὃ ἐὰν τέκνη, καταφάγεται » — « κρυφῆ διὰ τὴν ἔνδειαν πάντων ἐν τῇ στενωχωρίᾳ καὶ θλίψει. » — « Καὶ ἔση ἐν ἀνίγματι, καὶ ἐν 298 παραβολῇ, καὶ ἐν διηγήματι πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν εἰς οὓς ἂν ἀπαγάγῃ ὡς Κύριος ἔχει » — « ἕως ἂν ἐξολοθρεύσῃ σε » — « καὶ καταλειφθήσῃς ἐν ἀριθμῷ βραχεῖ ἀνθρώπων, ὅτι ἦτε ὡσαύτῃ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ οὐκ εἰσηκούσατε τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ υἰῶν. Καὶ ἔσται ὃν τρόπον εὐφράνθη Κύριος ἐφ' ὁμῖν εὖ ποιήσας· καὶ πληθύναι ὑμᾶς, οὕτως εὐφρανθήσεται Κύριος ἐφ' ὁμῖν ἐξολοθρεύσας ὑμᾶς. Καὶ ἐξαρθήσῃς ἐκ τῆς ἀγαθῆς γῆς ἐκείνης, καὶ διασπαρεί σε Κύριος· ὁ Θεός σου εἰς πάντα τὰ ἔθνη ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς ἕως ἄκρων αὐτῆς. » — « ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἔθνεσιν ἐκείνοις οὐκ ἀναπαύσεται, οὐδὲ μὴ γίνηται στάσις τῷ ἔχει τῶν ποδῶν ὑμῶν· καὶ δώσει σοι Κύριος ἔχει καρδίαν ἀθυμοῦσαν, καὶ ἐκλείποντας ὀφθαλμούς, καὶ τηχομένην ψυχὴν — καὶ φοβηθήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός. » — « Καὶ ἔρεῖς τὸ πρῶτ' ἀπὸ τοῦ φόβου τῆς καρδίας σου· Πῶς ἂν γένοιτο ἔσπερα; καὶ τὸ ἐσπερας ἔρεῖς· Πῶς ἂν γένοιτο πρῶτ'; Ὁ δὲ γε Ἐζεκιὴλ ἔφη· « Τάδε λέγει Ἄδωναι Κύριος· Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σέ, Ἰερουσαλήμ, [καὶ] ποιήσω ἐν μέσῳ σου κριμὰ ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν, καὶ ποιήσω ἐν σὲ ἅ οὐ ποιεῖται καὶ οὐ μὴ ποιήσω αὐτοῖς ὁμοία ἔτι διὰ τὰ βδελύγματα [σου] πάντα. Διὰ τοῦτο πατέρες φάγονται τέκνα αὐτῶν ἐν μέσῳ σου, καὶ τέκνα φάγονται πατέρας αὐτῶν· καὶ ποιήσω ἐν σοὶ κρίματα, καὶ διασπερῶ πάντας τοὺς καταλοίπους (σου) εἰς πάντα ἄνεμον, » — « ἀνθρώπων τὰ ἁγία μου ἐμῆνας ἐν πᾶσι τοῖς προσοχθίσμασι σου· κἀγὼ ἀπόσωμαί σε καὶ οὐ (80b) μὴ ἐλεήσω ἔτι· τὸ τέταρτόν σου ἐν θανάτῳ ἀναλωθήσεται, καὶ τὸ τέταρτόν σου ἐν λιμῷ συντελεσθήσεται ἐν μέσῳ σου, καὶ τὸ τέταρτόν σου ἐν ῥομφαίᾳ πεσοῦνται κύκλῳ σου, καὶ τὸ τέταρτόν σου εἰς πάντα ἄνεμον διασκορπιῶ. » — « Καὶ ὁ μὲν πόλεμος καὶ ἡ ῥομφαία ἐξωθεν, ὁ δὲ λιμὸς καὶ ὁ θάνατος ἐσωθεν ὀλοθρεύσει (καὶ ὁ μὲν ἐν τῷ πεδίῳ ῥομφαίᾳ τελευτήσῃ, τοὺς δὲ ἐν τῇ πόλει λιμῶς καὶ θάνατος συντελέσει)· οἱ δὲ ἐξ αὐτῶν ἀνασωζόμενοι ἀναλωθήσονται. » — « Καὶ ὑπολείψομαι ἐξ αὐτῶν ἐκ ῥομφαίας καὶ λιμοῦ καὶ θανάτου, ὅπως ἂν ἐκδιηγῶνται τὰς ἀνομίας αὐτῶν πάσας ἐν τοῖς ἔθνεσι· καὶ γινώσκονται, ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ τύπων. » — « Διὰ δὲ τοῦτο φησὶν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος· Ὁὐκ ἀναιρεῖ πάντας ἄρδην, ἀλλὰ σκορπίζει· τοῦτο γὰρ προὑπεμφαίνων ὁ θεὸς Δαυὶδ ἔφη πρὸς αὐτὸν· « Μήπως ἀποκτείνῃ; αὐτοὺς ἦτοι πάντας, ἀλλὰ διασκορπίσον ἐξ αὐτῶν δὴ πουθεν ἐν τῇ δυνάμει σου. »

Ulium quem peperit, comedet clam propter rerum omnium penuriam in ærumna et angustia. » — « Et eris in proverbium et in parabolam et in fabulam omnibus populis, ad quos te introduxerit Dominus illuc. » — « Donec exterminet te, » et remanebitis pauci numero, qui prius eratis sicut asira cæli præ multitudine, quoniam non audistis vocem Domini Dei vestri, et erit : Sicut lætatus est Dominus super vos benefaciens et multiplicans vos, sic lætabitur Dominus super vos exterminans vos : et auferemini de terra ista bona, et disperget te Dominus Deus tuus in omnes populos a summitate terræ usque ad terminos ejus : sed et in gentibus requies non dabitur tibi, nec erit requies vestigio pedum vestrorum, et dabit tibi Dominus cor pavidum ibi, et deficientes oculos, et consumptam animam; et timebis nocte ac die; et mane dicet formidine cordis tui : Quomodo fiat vespere? Et vespere dices : Quomodo fiat mane? » Ezechiel autem dicit : « Hæc dicit Adonai Dominus, Ecce ego super te, Jerusalem, et faciam in medio tui iudicium in oculis gentium, et faciam in te quæ non feci, et non faciam illis similia ultra propter omnes abominationes tuas. Propter hoc patres comedent filios suos in medio tui, et filii comedent patres suos : et faciam in te iudicia, et dispergam universas reliquias tuas in omnem ventum : » quia sancta mea violasti in omnibus offensionibus tuis; ego quoque projiciam te, et non miserebor tui ultra. Quarta pars tui in morte disperibit, et quarta pars tui in fame consumetur in medio tui, et quarta pars tui in gladio cadet in circuitu tuo, et quartam partem tui in omnem ventum dissipabo. » « Et quidem bellum in gladiis extrinsecus, fames et pestis intrinsecus exterminabit; et quidem qui in agro, gladio consumetur, et qui in civitate, pestis et fames consumet; et qui salvati fuerint ex ipsis, peribunt. Et relinquam ex eis a gladio et a peste et a morte, ut narrent prævaricationes suas omnes in gentibus et sciant quia ego Dominus percutiens. » Propter quod dicit divus Chrysostomus : Non omnes omnino tollit, sed dispergit; illud enim prænuntians vates David dicit ad illum : « Ne igitur occidas eos omnes, sed disperge ex eis utique in virtute tua. »

Varie lectiones et notæ.

¹⁰ ἔγγ. Ced. et cod. ¹¹ καταλειφθῆναι αὐτῷ μ. LXX. ¹² ἐκείνη Ced. ¹³ Deut. xxviii, 37. ¹⁴ ἐπαγ. cod. ¹⁵ Deut. xxviii, 45. ¹⁶ Deut. xxviii, 62 67. ¹⁷ βραχεῖς ἀνθρώπων ὅτι cod. ¹⁸ ἀναπαύσει σε Deut. ἀναπαύσῃτε. cod. (ἀναπαύσῃτε ἢ ὕπνῳ ἀναπαύσῃς. ¹⁹ ὁ θεός Ced. ²⁰ θυμοῦσαι codex, ἀπειθοῦσαν LXX, sed alii legunt ἀθυμοῦσαν ut Ced. ²¹ γίνηται cod. ²² τό add. Ced. ²³ Ez. v, 8-12. ²⁴ ὁ δ. Ez. ὁ αὐτῶν Ced. ²⁵ κατὰ π. τ. β. σου Ez. ²⁶ τε ἐν Ez. ²⁷ καὶ π. φ. τ. Ced. ²⁸ διασκορπιῶ Ez. ²⁹ ἐνώπιόν σου Ced. ³⁰ πεσοῦνται Ced. ³¹ Ez. vii, 15.16. ³² ὁ ἐν Ez. καὶ τοὺς μὲν ἐν cod. ³³ ἐν add. Ez. ³⁴ καὶ add. Ced. ³⁵ Ps. lxx, 11; cf. Chr. VIII. 172 A? secundum indices, quibus textus non respondet.

De secundo adventu et manifestatione illius, de magna et inconsolabili contritione eorum, dicit Zacharias: « Tunc veniet Dominus Deus noster, et erit plauctus magnus in Jerusalem; » — « aspicient enim in quem transfixerunt, » hoc est, in quibus clavis perforarunt. Non dixit: quem confixerunt, sed: in quem confixerunt. Quid sibi vult, in quem? Crux erat, in quam confixerunt. Ante enim terrificum adventum Domini, quasi vexillum regium de more præfulget illud supradictum signum adventus Christi, ab angelis glorificatum et prænuntiatum; et apparebit signum crucis super terram, solem obscurans et lunam obnubilans, ut dicit Dominus: « Tunc parebit signum Filii hominis in cælo. » Et ut impleretur verbum Zachariæ, dictum idem assumens Christus, traduxit ad veritatem, dicens: « Videbunt in quem transfixerunt. » Item dicit Jeremias: « Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego adduco super locum istum mala, ita ut omnis audientis hæc tinniant ambæ aures ejus, eo quod dereliquerint me, et alienum fecerint locum istum. Destruam consilium Jerusalem in loco isto, et subvertam cor in gladio in conspectu inimicorum suorum, et dabo mortuos eorum in escam volatilibus cæli et bestiis terræ; et ponam civitatem hanc in exterminationem et in sibilum sempiternum, ut omnes prætereuntes per eam obstupescant, et animo afflicti moveant capita sua super universa plaga ejus. » Et: « Sicut ventum et æstum dispergam eos ante faciem inimicorum, et ostendam eis diem perditionis. » Et edent carnes filiorum suorum et filiarum suarum, et unusquisque comedet carnes proximi sui in castris et obsidione, qua arcebunt eos inimici eorum; et conteram populum istum et civitatem istam, sicut conteritur vas testaceum, quod non potest ultra instaurari: sic faciam, dicit Dominus, loco huic, et habitantibus in eo, ut detur civitas ista tanquam corruens, et dabo eos in vastationem omnibus regibus terræ, et erunt in opprobrium, et in parabolum, et in maledictionem, et in odium in omni loco, quo ejiclam illos ibi.

τόπω τούτῳ καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐν αὐτῇ⁹¹, τοῦ —⁹² « Καὶ δώσω αὐτοὺς⁹³ εἰς διασκορπισμὸν πάσαις δισμοῖν, καὶ εἰς παραβολὴν, καὶ εἰς μῖσος (S1^a), καὶ ἐκεῖ. »

Quid aliud in divino eloquio et clarius esse potest et sensu graviori? Videas, o stulte Judæe et insipiens, impletum fuerit annon, et adamussim, quid-

⁹⁰ (8) Περὶ δὲ⁹⁰ τῆς β' ἐλεύσεως αὐτοῦ, καὶ φανερώσεως, καὶ πολλῆς καὶ ἀπαραμυθῆτου θλίψεως αὐτῶν εἶπε Ζαχαρίας⁹⁰. « Τότε ἤξει Κύριος· ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἔσται κοπετὸς μέγας ἐν Ἱερουσαλήμ. » —⁹¹ « Ὁφονται γὰρ εἰς ὃν ἐξεκέντησαν » (τούτῃσιν ἐν οἷς ἤλεις προσήλωσαν· οὐκ εἶπεν, ὃν ἐξεκέντησαν, ἀλλ', εἰς ὃν ἐξεκέντησαν). Τί δὲ ἐστὶν τὸ « εἰς ὃν; » Σταυρὸς ἦν εἰς ὃν ἐξεκέντησαν· πρὸ γὰρ τῆς φοβερᾶς παρουσίας τοῦ Κυρίου καθάπερ βασιλικὸν σημεῖον τὸ λεγόμενον σίγνον κατὰ κοινήν συνήθειαν προτρέχει τῆς Χριστοῦ παρουσίας ὑπὸ τῶν ἀγγέλων δοξαζόμενον καὶ προσευαγγelizόμενον· καὶ φανήσεται ὁ σταυρὸς ἐπὶ τῆς⁹² γῆς ἀποκρούπων τὸν ἥλιον καὶ ἀμβλύων [τὴν] σαλήνην, ὡς φησὶν ὁ Κύριος⁹³. « Τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου⁹⁴ ἐν τῷ οὐρανῷ. » Καὶ ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥῆμα Ζαχαρίου, τὴν λέξιν αὐτὴν λαβὼν ὁ Χριστὸς⁹⁵ μετέγαγεν εἰς ἀληθῆ⁹⁶ λέγων· « Ὁφονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. »⁹⁷ (19) Ὁ δὲ γε Ἱερουσαλήμ ὁμοίως φάσκει· « Τάδε λέγει Κύριος, ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ· Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω⁹⁸ ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον κακὰ, ὥστε παντὸς ἀκούοντος αὐτὰ ἡχῆσει ἀμφοτέρα τὰ ὦτα αὐτοῦ, ἀνθ' ὧν ἐγκατελείπον με καὶ ἀπηλλοτριώσαν τὸν τόπον τοῦτον· καὶ σφάξω τὴν φυλὴν⁹⁹ Ἱερουσαλήμ¹⁰⁰ ἐν 300 τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ καταβάλω αὐτοὺς ἐν¹⁰¹ μαχαίρᾳ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ δώσω τοὺς νεκροὺς αὐτῶν εἰς βρῶσιν τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς· καὶ τάξω¹⁰² τὴν πόλιν ταύτην εἰς ἀφανισμόν καὶ εἰς συρισμὸν¹⁰³ αἰώνιον, ἵνα πάντες οἱ διαπορευόμενοι δι' αὐτῆς ἐκστήσωνται, καὶ σκυθρωπάσωσι¹⁰⁴, καὶ κινήσωσι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐπὶ πάσης τῆς πληγῆς αὐτῆς· » καὶ¹⁰⁵· « Ὡς ἀνεμὸν καὶ καύσωνα διασπερῶ αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον τῶν ἐχθρῶν, καὶ δείξω αὐτοῖς ἡμέραν ἀπωλείας. » —¹⁰⁶ « Καὶ ἔδονται τὰς σάρκας τῶν υἰῶν [αὐτῶν] καὶ¹⁰⁷ τῶν θυγατέρων (αὐτῶν), [καὶ] ἐκστος τὰς σάρκας τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἔδεται¹⁰⁸ ἐν τῇ περιοχῇ καὶ ἐν τῇ πολιορκίᾳ, ἢ πολιορκήσουσιν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν· » καὶ¹⁰⁹· « Συντριψὼ τὸν λαὸν τοῦτον καὶ τὴν πόλιν ταύτην καθὼς συντριβεται ἄγρος ὀστράκινων, ὃ οὐ δύναται¹¹⁰ ἰαθῆναι ἐτι· οὕτω ποιήσω, λέγει Κύριος, τῷ δοθῆναι τὴν πόλιν ταύτην ὡς τὴν διαπίπτουσαν. »

¹⁰⁰ (20) Τί οὖν λοιπὸν τῶν θείων τούτων ῥημάτων¹¹¹ ἐμφαντικώτερον ἢ ἀληθιέστερον γένοιτ' ἂν; Ὅρα¹¹² γὰρ, ὦ ἀνόητε καὶ ἀλόγιστε Ἰουδαῖε, εἰ

Varia lectiones et notæ

⁹⁰ Τί τὸ εἰς ὃν ἐξεκέντησαν; Ced. 394, 12 395, 1. ⁹¹ γε Ced. ⁹² Zach. xxii, 11. ⁹³ Zach. xii, 10 γὰρ ἀνθ' ὧν κατωρχήσαντο, meionymia verbi יָקָר in plerisque cod.; sed 10 habent cum Jo. xix, 37, Justino Ap. I. 52, c. Tryph. 14, 32 et Hieronymo (de optimo genere interpretandi) interpretationem propriam a Judæis rejectam. ⁹⁴ ἀπὸ τῆς Ced. ⁹⁵ Math. xxiv, 30. ⁹⁶ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ Ced. ⁹⁷ μ. Χριστὸς λ. Ced. ⁹⁸ ἀλήθειαν Ced. ⁹⁹ Ἱερουσαλήμ, Jer. xix, 3-8. Ced. 395, 1 23. ¹⁰⁰ ἐπ. ἐγὼ Ced. ¹⁰¹ βουλήν bis Jer. Ced. ¹⁰² Ἱερουσαλήμ Ced. pro Ἱερουσαλήμ Jer. ¹⁰³ τῇ Ced. ¹⁰⁴ τάξω codd. nonnulli LXX, cæteri: πατάξω. ¹⁰⁵ συρισμὸν Ced. ¹⁰⁶ σκ. καὶ συριεῖ ὑπὲρ π. LXX. ¹⁰⁷ Jer. xviii, 17. ¹⁰⁸ Jer. xix, 9. ¹⁰⁹ τὰς σάρκας; add. Jer. ¹¹⁰ δ. ἔδονται LXX. ¹¹¹ Jer. xix, 11, 12. ¹¹² δυνήσεται Jer. Ced. ¹¹³ αὐτῇ Ced. ¹¹⁴ Jer. xxiv, 9. ¹¹⁵ αὐτὴν Ced. ¹¹⁶ Ced. 395, 23-396, 22. ¹¹⁷ ρ. τ. Ced. ¹¹⁸ Ὁ οὖν ἂν. Ced.

οὐ ⁹⁷ πεπλήρωται ταῦτα ⁹⁸ ἀπαρλείπτως κατὰ τὰς Ἀ
 λέρας προφῆσεις εἰς ὑμᾶς· καὶ μέντοι καὶ τὰ ὑπὸ
 Χριστοῦ προκατηγγελλμένα καὶ προηπειλημένα·
 φησὶ γὰρ περὶ τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ
 ναοῦ, ὅτι ⁹⁹ Ὁὐ μὴ μεῖνῃ λίθος ἐπὶ λίθον. ὁ Ἄρα
 μεμένηκεν; Οὐδαμῶς. — Καὶ ¹· Ἰδοῦ, ἀφίεται ὁ
 οἶκος ὑμῶν ἔρημος. ὁ Ἄρα οὐκ ἐρήμωται; Καὶ
 σφόδρα γε. — Καὶ ²· Ἔσται θλίψις οἷα οὐ γέγο-
 νεν. ὁ Ἄρα οὐκ ἐγένετο; Ἀνάγνωθι τὴν ἱστορίαν
 Ἰωσήπου ἀνδρὸς (ὁμητέρου) Ἰουδαίου καὶ φιλαλή-
 θους· καὶ οὐδὲ ἀναπνεῦσαι λοισπὸν δυνήση, **301**
 μόνον ἀκούων οἷα ὁ ἔπαθον οἱ ἄθλιοι τὸ τότε Ἰουδαίαι
 διὰ τὴν [κατὰ] τοῦ Κυρίου ἁμανίαν καὶ λύσσαν.
 Ἰνα γὰρ μηδεὶς τῶν Ἰουδαίων ἀπιστήσῃ, οὐκ ἀλλό-
 φυλὸν τινα, ἀλλ' ὁμοφυλον, καὶ ὁμοπίστον, καὶ ζη-
 λωτὴν παρεσκευάσεν ἡ ἀλήθεια τὰ ἐλεεινὰ ἐκείνα
 καὶ δυσεξήγητα ἐτραγωδησάσαι πάθῃ· τοιαύτην γὰρ
 θεήλατον ὑπέστησαν ἄλωσιν, οἷαν οὐδὲ ὁ σύμπας
 οὐδε χρόνος, ἀφ' οὗ γέγονεν ἐπὶ τῆς γῆς ἀνθρωπος,
 καὶ εἰκότως· ἔως μὲν γὰρ εἰς τοὺς ὁμοδόλους
 ἡμέραντων, συγγνώμης ἐτύγγανον· ἤνικα δὲ εἰς τὸν
 κοινὸν Δεσπότην ἐξήμαρτον, ἀσυγγνώστως ἐκολά-
 σθησαν. Ὅτι δὲ ὁ Χριστὸς πεποίηκεν αὐτοῖς ³ ταῦτα,
 αἰουσον αὐτοῦ πάλιν καὶ διὰ παραβολῆς φάσκοντες·
 ὁ Τὸς δὲ μὴ βουληθέντας με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐ-
 τοὺς, ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάξατε. ὁ Διὸ καὶ πρὸς
 αὐτοὺς ἔλεγεν ⁴· Ἄρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία
 καὶ δοθήσεται ἔθνεσι ποιούντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς. ὁ
 Καὶ πρὸς μὲν τὴν Ἱερουσαλήμ φησιν ⁵· Ἔξουσιν
 ἐπὶ σε ἡμέραι, καὶ περιβαλοῦσί σοι οἱ ἐχθροὶ σου
 χάρακα, καὶ κυκλώσουσί σε, καὶ συνέξουσὶ [σε]
 πάντοθεν, καὶ ἐδαφιοῦσί τὰ τέκνα σου ἐν σοί. ὁ Πρὸς
 δὲ τοὺς ἀπειθεῖς Ἰουδαίους ἐπάγει λέγων ⁶· Ἰδοῦ
 ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος, ὁ ὅπερ οὖν καὶ ὁ
 θεὸς Δαυιδὴν προηλὼν ἔφη ⁷· Ἐτὴν πόλιν καὶ τὸ
 ἄγιον διασφραγεῖ σὺν τῷ ἡγουμένῳ τῷ ἐρχομένῳ,
 τούτεστιν ὁ θεὸς καὶ Πατὴρ πάντων Ἰουδαίων τὰ
 σεμνὰ καὶ περιδλεπτα ἀνατρέψει, ἀλλὰ καὶ ὁ Υἱὸς
 καὶ Χριστὸς ⁸, ὁ παρ' αὐτῶν ὡς λυτρωτῆς προσδο-
 κώμενος καὶ σωτῆρ. Οὐ γὰρ εἶπε, Διασφραθήσεται ἡ
 πόλις καὶ ὁ ναὸς σὺν τῷ ἡγουμένῳ, καθὼς ἀλόγως
 εἶπονται τινες, ἀλλὰ ⁹, ὁ Διασφραγεῖ ὁ Πατὴρ τὸν
 ναὸν καὶ τὴν πόλιν, ὁ συμπράττοντος; δηλονότι καὶ
 τοῦ παροικηθέντος ὑπ' αὐτῶν ἡγουμένου, περὶ οὗ
 φησιν ¹⁰ Ἰακώβ πρὸς τὴν Βηθλεὲμ ¹¹· Ἐκ σοῦ **D**
 ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὁ καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ μέντοι
 καὶ πρὸς τοὺς ἀποστόλους (ὁ Κύριος) οὕτως διεγγέ-
 ρασεν ¹²· Ὅταν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώ-
 σεως (τὸ ρηθὲν διὰ Δαυιδὴν τοῦ προφήτου) ἐστὼς ἐν
 τόπῳ ἁγίῳ — ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω, ὁ δὲ ὁ δὴ καὶ
 πεπλήρωτο, πρῶτον μὲν κατὰ (τὸν) καιρὸν τῆς ἀλώ-
 σεως καὶ ἐρημώσεως, εἰς τε τὸ Ῥωμαϊκὸν **302**
 στρατοπέδον ἐπισσελθὸν ἐν τῷ ναῷ ¹³ καὶ τὴν πόλιν ἑλθὼν κατὰ τὴν ἐρήμωσιν, ὡς τινες τὸ ρηθὲν βδέλυγμα

quid prænuntiaverunt in vos sermones propheta-
 rum, et quæ ipse prophetavit Christus et minatus
 est. Dixit enim de Jerusalem et de templo ejus,
 quia « non remanebit lapis super lapidem. » Re-
 mansitne? Neutiquam. Et : « Relinquetur domus
 vestra deserta. » Nonne deserta est? Et quidem
 prorsus. Et : « Erit pressura qualis non fuit. » Fuit-
 ne pressura? Lege historiam Josephi qui fuit ex
 vobis et veritatis amans, et non jam respirare po-
 teris audiens quanta tunc miseri passi sint Ju-
 dæi ob furorem et rabiem adversus Dominum. Ne
 enim quisquam Judæorum disliceret, non alienum
 veritas sibi comparavit præconem, sed ejusdem
 gentis et fidelis virum, necnon et zelo accensum, qui
 miseranda hæc et infanda narrando lamentaretur.
 Eam enim a Deo Judæi subiere expugnationem
 quam nulli unquam viderunt ex quo homo vivit in
 terra, et quidem merito. Dum in servos sibi con-
 similes peccaverunt, condonatum est illis; cum
 vero in universorum Dominum, poenas tulerunt irre-
 missibiles. Quod Christus hæc illis fecerit, audias
 per parabolam loquentem : « Illos qui noluerunt
 me regnare super se, adducite huc et jugulate. »
 Propterea illis dicebat : « Auferetur a vobis regnum
 et dabitur genti facienti fructus ejus. » Et quidem
 ad Jerusalem dicit : « Venient in te dies, et cir-
 cumdabunt te inimici tui vallo, et circumstant
 te undique, et prosternent ad terram filios tuos in
 te. » Et ad infidos Judæos loquens addit : « Ecco
 relinquetur domus vestra deserta. » Quod et divus
 Daniel prænuntians dixit : « Urbem et sanctua-
 rium destruet cum duce venturo; » id est, Deus et
 Pater omnium solemniter et illustri quoque Judæo-
 rum destruet, sed et Christus Filius una, quem
 redemptorem expectaverunt et salvatorem. Non
 enim dixit : Destruetur civitas et templum cum duce,
 sicut existimant nonnulli errantes, sed, Destruet
 Pater templum et civitatem comparticipante nimi-
 rum, quem contumeliosi saturaverunt duce, de quo
 Jacob ad Bethleem : « Ex te egredietur dux, » et
 reliqua. Quinimo apostolis Dominus dixit : « Cum
 videritis abominationem desolationis, dictam a
 Daniele propheta, stantem in loco sancto, qui legit,
 intelligat. » Quod certe adimpletum est, primum,
 in tempore expugnationis et vastitatis, cum Romani
 milites in templum ingressi sunt, et urbem deje-
 cerunt ad desolationem, quam quidam esse arbi-
 trantur desolationem prædictam, quandoquidem ab-
 alienati et secundum legem coinquinati, juste dicti
 sunt abominatio desolationis; deinde, cum et postea
 Adrianus statuum suam erexit, et reliquias civitatis
 penitus vastavit.

Varie lectiones et notæ.

⁹⁷ εἰ μὴ Ced. ⁹⁸ πάντα cod. ⁹⁹ Matth. xxiv. 2, λίθου Ced. ¹ Matth. xxviii, 38. ² Matth. xiv, 20.
³ ἀ. μ. ὅπερ Ced. — ἀ. τηνικαῦτα Ἰ. Ced. ⁴ κατὰ Χριστοῦ Ced. ⁵ ἀ. π. Ced. ⁶ Luc. xix, 27. ⁷ Matth.
 xxi, 43. ⁸ Luc. xix, 43, 44. ⁹ Luc. xiii, 35. ¹⁰ λέγει καὶ Ced. Dan. ix, 26. ¹¹ Ὑἱὸς ὁ Χριστός Ced.
¹² ὁ αἰὶδ. Ced. ¹³ Gen. xlix, 10. ¹⁴ διεγγέριεν Ced. — Matth. xxiv, 15. ¹⁵ εἶσ. ἐν τῷ ἱερῷ. — καὶ εἰς
 τὸν τῆν π. ἐλόντα cod.

οὕτως ἐξειλήφασιν· ἀποτρόπαιοι γὰρ καὶ βδελυκοὶ κατὰ τὸν νόμον ὑπάρχοντες, εἰκότως προσήρτηοι βδελύγμα ἐρημώσεως· ἔπειτα δὲ καὶ εἰς ὄπισθον (ὑστερον) ἔστησεν Ἀδριανὸς ὁ βασιλεὺς εἰδῶλον αὐτοῦ καὶ τὴν πόλιν τέλειον ἠρήμωσεν.

De illa igitur novissima captivitate miserandorum A
Judæorum disserit theologica lingua, irremediabilem desolationem eorum ob Christum crudeliter tractatum. Dicit enim : Cruce eos ad ultima impellente amentia consilia quæ in Deum et Salvatorem nostrum meditati sunt, Deum in homine non agnoscentes, virgam ferream a longe sibi impendentem, in semetipsos attraxere, dominatum dico et imperium quibus subjacent. — Et ultimam eorum abductionem, et migrationem, et jugum servitutis nunc impositum, et famosam sub ditione Romana servitum, et dispersionem quam patiuntur, quamque magis ac magis patientur. Namque vincor de populo isto vaticiniis : Quis digne lamentabitur ex illis qui valent ad scribendum lamentationes et sermones doloribus adæquandum? Qui libri capient? Una illis columna cladis, universa terra per quam dispersi sunt et cultus qui cessavit, et solum Jerusalem quod vix agnoscitur, in qua tantum incedere possunt, et ejus antiqua frui gloria, quantum una dies sinit ad illam visitandam et ad lugendam desolationem concessa.

Scripsit ergo Josephus qui fuerat Jerusalem belli tempore, trecentas virorum myriades interiisse, alios fame consumptos, alios ab aliis per obsidionem necatos, alios a Romanis interemptos, aut devoratos igitur; illos autem ad pugnam bestiarum servatos, quos flos ætatis et venustas corporis et statura œminens commendabat, efflicibatque triumpho idoneos; de reliqua vero multitudine, alios qui decimam septimam ætatem superaverant, in Ægyptiam constrictis manibus abductos esse, plures autem in provincias dimissos qui in theatris gladio aut a bestiis mortem accepturi essent; at alios, infra supra dictam ætatem, captivos abductos esse et venumdatos, quorum numerus ad novem myriades. Hæc de subversione Jerusalem enarravit. Excidium autem templi et urbis juxta prophetiam Danielis ab annis quadringentis et octo factam, accidit, et ita alioquin tertia expugnatio facta est et expleta strages sub Vespasiano et Tito, quadraginta annis post Domini Ascensionem. Quæ divus Chrysostomus luculentius explicans, sic loquitur et redarguit :
D « Si de sine contendas, Judæe, a præteritis disce præsentia, scrutare : descendisti in Ægyptum, et ubi captivi sunt anni quadringenti, ecce a servitute te li-

¹⁰ (21) Περὶ ἧς οὖν αἰχμαλωτίας ἐσχάτης τῶν ταιπιώρων Ἰουδαίων καὶ ἡ^ο θεολόγος· ἐφη γλῶττα (στηλιτεύουσα τὴν ἀνήκεστον ἐρήμωσιν αὐτῶν διὰ τὴν κατὰ τοῦ (81^b) Χριστοῦ τὸλμαν)· φησι γάρ ¹⁷· « Τοῦ σταυροῦ πρὸς τὴν ἐσχάτην αὐτοὺς συνελθόντος ἀπόνοϊαν, ἦν κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ¹⁸ ἡμῶν ὑπενοήθησαν, τὸν ἐν ἀνθρώπῳ θεὸν ἀγνοήσαντες καὶ τὴν ῥάβδον τὴν σιδηρὰν πόρρωθεν ἀπειλούμενην αὐτοῖς, ἐπ' αὐτοὺς ἐβλάκυσαν, τὴν νῦν ἐπικρατοῦσαν ἀρχὴν λέγω καὶ βασιλείαν » — « καὶ τὴν τελευταίαν αὐτῶν ἀπαγωγὴν ¹⁹ καὶ μετανάστασιν καὶ τὸν νῦν ἐπικρατοῦσαν αὐτοῖς τῆς δουλείας ζυγὸν καὶ τὴν περιθήτον ὑπὸ Ῥωμαίοις ταπεινώσιν ²⁰ » καὶ διασκορὰν, ἦν τε νῦν ἔχουσι καὶ ἦν ἐπὶ πλείστον ἔχουσι· κείθῃμαι γὰρ ταῖς περὶ αὐτῶν προρρήσεσιν·
B « Τίς θρηνησεῖ πρὸς ἀξίαν τῶν θρηνοῦς γράφειν εἰδῶτων καὶ λόγον ²¹ ἐξισοῦν πάθει ²²; ποταὶ βίβλοι ταῦτα χωροῦσι ²³; Μία στήλη τοῦτοις τῆς συμφορᾶς ἢ οἰκουμένη πᾶσα, καθ' ἣν διεσπάρησαν ²⁴, καὶ ἡ λατρεία πεπαυμένη καὶ αὐτῆς τῆς Ἱερουσαλήμ τὸ ἔδαφος μόλις ²⁵ γινωσκόμενον (ἧς τοσοῦτον αὐτοῖς ἐπίδατόν ἐστι μόνον, καὶ τοσοῦτον ἀπολαύουσι τῆς ποτε δόξης αὐτῶν ²⁶, ὅσον ἐν ἡμέρᾳ φανέντες θρηνησαὶ τὴν ἐρημίαν). »

²⁷ (22) Ὁ οὖν Ἰώσηπος ἐν Ἱερουσαλήμ παρὸν τῷ πολέμῳ συνέγραψε μυριάδας τ' ἀνδρῶν ἀπολέσθαι τότε ²⁸ (τοὺς μὲν λιμῷ διαφθαρίντας, τοὺς δὲ ὑπ' ἀλλήλων ἐν τῷ συγκλεισμένῳ ἀποσφαγέντας καὶ τοὺς μὲν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀναιραθέντας, τοὺς δὲ ὑπὸ πυρὸς τεφρωθέντας, τοὺς δὲ ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας
C **303** ὑψηλοτάτους καὶ κάλλει σώματος διαφέροντας τῷ θριάμβῳ ἐν Ῥώμῃ πεμφθῆναι πρὸς θηριομαχίαν τοῦ δὲ λοιποῦ πλήθους τοὺς ὑπὲρ ἰζ' ἔτη, τοὺς μὲν δεσμίους εἰς τὰ κατ' Αἴγυπτον ἔργα παραπεμφθῆναι, τοὺς δὲ πλείους εἰς τὰς ἐπαρχίας διανεμηθῆναι διαφθαρσομένους ἐν τοῖς θεάτροις σιδηροῖς καὶ θηριοῖς, τοὺς δὲ ἐνδὸς τῶν ἰζ' ἔτων, αἰχμαλώτους ἀχθέντας διαπικρασκεσθαι· τούτων δὲ μόνον τὸν ἀριθμὸν εἰς μυριάδας ἀνδρῶν θ' συναχθῆναι. Καὶ δὴ καὶ περὶ τῆς καταστροφῆς Ἱερουσαλήμ ἐφη. Τὴν δὲ ἐρήμωσιν τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ νεοῦ σύνεθι γενέσθαι κατὰ τὴν Δανιὴλ προφητείαν πρὸς ἡ' γενεμῆν ἐτῶν. Καὶ οὕτω λοιπὸν ἡ γ' ἄλωσις γέγονε τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ παντελῆς ἐρήμωσις ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου μετὰ μ' ἔτη τῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἀναλήψεως;) ²⁹ (23) Ἄπισθ δὴ καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἐπιξεργαστικώτερον ἀναπτύσσων, διελέγχων τοῦτους εὖ μάλα φάσκει· « Εἰ δὲ φιλονεικεῖς, ὅ

Variæ lectiones et notæ.

¹⁰ Γρηγορίου.—Π. ταύτης γὰρ τῆς ἐ. ἀ. Ced. 398, 10-24. ¹⁷ 201 C. ed. Colon. 1690.—ἐλ. Ced.— συν. καὶ τῆς ἀπονοίας Gr. ¹⁸ Σ. καὶ Θεοῦ ὁμῶν Ced. — ἐπεν. Ceil. ἀπεν. Gr. ¹⁹ πληγὴν τε Gr. 202 B. ²⁰ ταπ. ἧς οὐδὲν οὕτως ὡς ἡ στάσις οἰκτιον Gr. ²¹ λόγων codex, λόγου; Ced. ²² πάθει Gr. ²³ χωρήσουσι Gr. ²⁴ ἧς ἐσκ. Gr. ἦν? ἐσκ. Ced. ²⁵ μόγις Gr. — ἐπ. ἀ. Gr. ²⁶ ἀ. δ. Gr. ²⁷ Ced. 379, 1-3, 6. l. θ IX. 3 μυριάδας εἰ. ²⁸ τ. ἀπολεσθῆναι Ἰουδαίων, περὶ δὲ τούτων ἐν τῇ τοῦ Νέρωνος βασιλείᾳ ἐξηγησάμεθα Cui. ²⁹ Τοῦ Χρυσόστομου. — Ced. 394, 1-400, 9. Ὁ δὲ γε θ. Χρ. τὴν τούτων ἀνοίαν δ. πρὸς πλείοσιν ἀλλοῖς καὶ τοῦτο φ. (I 325?)

Ἰουδαίαι, περὶ τοῦ τέλους, ἀπὸ τῶν φρασάντων
 μάνθανε καὶ τὰ παρύνα. Σ-ἰπαι γάρ · Κατέβης εἰς
 Αἴγυπτον, ἀλλ' ἐγένοντο ἔτη υ', καὶ ταχέως ὁ Θεὸς
 τῆς δουλείας ²⁸ ἐκαίνης ἀπῆλλαξε, καίπερ ἀσεβοῦντα
 καὶ πορνεύοντα πορνείαν τὴν χαλεπωτάτην. Ἀπηλά-
 λῆγης Αἰγύπτου καὶ προσεκύνησας μόσχῳ, ἔθυσας
 τοὺς υἱοὺς σου καὶ τὰς θυγατέρας σου ²¹ τοῖς δαι-
 μονίοις, τὸν ναὸν ἐμόλυνας, τὴν φύσιν ἠγνόησας,
 τὰ ὄρη, τὰς νάπας, τοὺς βουνούς, τὰς πηγὰς, τοὺς
 ποταμούς, τοὺς κήπους τῶν μουσαρῶν θυσιῶν ἐπλή-
 ρωσας, προφήτας ἐσφαξας, θυσιαστήρια κατέστρε-
 φας ²⁹, πᾶν εἶδος κακίας ἐπῆλθες καὶ πᾶσαν ὑπερ-
 βολὴν ἐπαδείξως πονηρίας καὶ ἀσεθείας · ἀλλ' ὅμως, ὁ
 ἔτη σε παραδοὺς (τοῖς) Βαβυλωνίοις, πάλιν ἐπὶ τὴν
 προτέραν ἐπανήγαγεν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν πατρίδα
 καὶ τὸν ναὸν (82^ο) ἀπέβωκε, καὶ τὸ παλαιὸν ³⁰ τῆς
 προφητείας χάρισμα, καὶ πάλιν προφήται καὶ Πνεύ-
 ματος ἁγίου χάρις · μάλλον δὲ ³¹ ἐν τῷ καιρῷ τῆς
 αἰχμαλωσίας οὐκ ἐγκατελείφθη, ἀλλὰ καὶ Δανιὴλ
 ἐκαί ³² καὶ Ἰεζεκιήλ, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ Ἰερεμίας, καὶ
 μέντοι καὶ πρὸ τούτων Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐν τῇ
 ἐρήμῳ. Καὶ μετ' ἐκεῖνα πάλιν ἐπὶ τὴν προτέραν
 ἐπανήλθες κακίαν **304** καὶ ἐξεδραχεύθη, καὶ
 πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν μετετέταξε πολιτείαν ἐπὶ τοῦ
 ἀτεβοῦς Ἀντιόχου · ἀλλὰ γε ³³ τότε παραδοθέντες
 Ἀντιόχῳ ἔτη γ' ³⁷, τὰ λαμπρὰ διὰ τῶν Μακκα-
 δαίων αὐθι· ἐστήσατε τρόπαια. Ἀλλὰ ³⁸ καὶ τοιοῦτον οὐδὲν,
 ἀλλὰ τοῦναντίον ἅπαν γέγονεν, ὃ καὶ μάλιστα
 ἐστὶ θαυμάσιον, ὅτι τὰ μὲν τῆς κακίας ἐληξε, τὰ δὲ τῆς
 τιμωρίας ἐπιτέταται καὶ οὐδὲ ἐλπίδα τινὰ με-
 ταβολῆς ἔχει · οὐ γάρ ὁ ἔτη μόνον παρήλας ³⁹, ἀλλὰ καὶ
 πολλῶν πλείονα · καὶ οὐδὲ σκιά ἐλπίδος ἐστὶν
 εἶρειν, καὶ ταῦτα οὐδὲ εἰδωλοατρούντων ⁴⁰ ὁμῶν (νῦν
 ὡς τότε) οὔτε ⁴¹ ἄλλο τι ποιοῦντων, ἅπερ ἔμ-
 προσθεν ἐτολμάτε.)

²⁸ (24) Ἴνα δὲ σαφέστερον καὶ διεξοδικώτερον [τὰ] C
 περὶ τούτων εἴπωμεν, ἀνοθεν πάλιν ἀρξώμεθα.
 Τρεῖς οὖν δουλείαις ὑπέστησαν οἱ Ἰουδαῖοι χαλεπω-
 τάτας καὶ οὐδεμίαν χωρὶς προβόρῃσεως αὐτοῖς ἐπι-
 γαγεν ἢ θεῖα δίκη, ἀλλὰ προλεχθῆναι παρεσκευάσεν
 αὐτοῖς καὶ τόπον, καὶ χρόνον, καὶ κάκωσιν, καὶ τὴν
 ἐκόντοδον, καὶ τὰλλα πάντα μετὰ πολλῆς (τῆς) ἀκρι-
 θείας. Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ α' διαλεγόμε-
 νος ὁ Θεὸς οὕτως ἔφη πρὸς τὸν Ἀβραάμ ⁴² · « Γι-
 νώσκων γινῶθι, ὅτι πάροικον ἐσθαί το ὑπέρμα σου
 ἐν γῆ ἄλλοτριᾷ, καὶ δουλώσουσιν αὐτοῦς ⁴³ καὶ κα-
 κήσουσιν ἔτη υ' (τὸ δὲ ἔθνος, ᾧ ἐάν δουλεύσωσι,
 πρηνῶ ἔγω· εἶπεν ὁ Θεός) · τετάρτη δὲ γενεᾶ
 ἐλεύσονται ὧδε (μετὰ ἀποσκευῆς πολλῆς). » ⁴⁴ (25)
 Περὶ δὲ τῆς β' εἶπεν Ἰερεμίας ⁴⁵ · « Οὕτως εἶπε
 Κύριος · Ὅταν μέλλῃ πληροῦσθαι τῇ Βαβυλῶνι ὁ
 ἔτη, ἐπισκέψομαι ὑμᾶς καὶ ἐπιστήσω ἐφ' ὑμᾶς τοὺς
 ἀγαθοὺς λόγους μου τοῦ ἀποστρέψαι εἰς τὸν τόπον
 τούτων. » — ⁴⁷ « Καὶ ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν
 ἡμῶν [καὶ] ἀθροίσω ὑμᾶς ἐκ τῶν ἐθνῶν πάντων
 καὶ ἐκ τῶν τόπων πάντων ⁴⁸ ὧν εἰσέπειρα ὑμᾶς· ἐκεῖ,
 φησὶ Κύριος· καὶ ἐπιστρέψω ὑμᾶς εἰς τὸν τό-
 πον ἔθεν ἀπῆρξισα ὑμᾶς ἐκεῖθεν. »

beravit Dominus, quamvis impius valde ad fornicationem declinasses pessimam. De Ægypto egressus ante vitulum procubuisti, immolasti filios tuos et filias tuas dæmonibus, templum polluisti, naturam violasti; montes et saltus, colles et fontes, flumina et hortos ignominiosis sacrificiorum replesti; prophetas occidisti, altaria evertisti, omnem malitiarum speciem et omnis pravitatis et impietatis excessum ostendisti. Attamen septuaginta annis Babylonis traditum, in pristinam denuo revocavit libertatem, et patriam templamque reddidit, et antiquum prophetiarum donum, et prophetas iterum et Spiritus sancti gratiam. Quin etiam et in tempore captivitatis non derelictus es, sed una tecum ibi Daniel et Ezechiel, et in Ægypto Jeremias, et antea Moyses et Aaron in deserto; et postea ad pristinam reversus es malitiam, et bacchatus es, et ad paganorum mores sub Antiocho impio conversus; tribus annis Antiocho servientes, per Macchabeos iterum inclitas obtinuisti victorias. Sed tale non factum est ultra, imo contrarium prorsus, et, quod est mirabilius, cessavit iniquitas et increverunt amaritudines pœnarum, nec spes immutationis ulla: non enim septuaginta effluerunt anni, sed multo plures, nec licet umbram spei minimam invenire, et tamen idola non colitis, ut ante, nec aliud nefas audetis ut prius.

Ut tamen clarius et evidentius de iis disseramus, alius nobis repetendum. Tres servitutes subierunt Judæi pessimas, quorum nullam immisit ira divina, quin prævia fuerit monitio, quin et prænuntiandum curaverit locum, et tempus, et acerbiter, et reversionem, et omnia ejusmodi diligenter. De prima in Ægypto, cum Abraham colloquens, sic dixit Deus: « Sciens scito quod peregrinum erit semen tuum in terra aliena, et subjicient eos, et affligent quadringentis annis: verumtamen gentem cui servierint, ego judicabo, dicit Dominus. Quarta generatione huc venient cum multa substantia. » De secunda sic Jeremias: « Hæc dicit Dominus: (Cum cœperint impleri in Babelone septuaginta anni, visitabo vos et suscitabo super vos verba mea bona, ut reducam vos in locum istum. » Et reducam captivitatem vestram, et congregabo vos de universis gentibus, et de cunctis locis, in quæ expuli vos, dicit Dominus: et reducam vos in locum a quo vos transmigrare feci. »

Variæ lectiones et notæ.

²⁸ σε δ. ἔ. ὁ Θεός Ced. ²¹ τῷ Βεαφργιῶρ καὶ Ced. ³⁰ κατέκαψας Ced. ³¹ πάλαι Ced. ³² με-
 ἐ οὐδ' ἐν τῷ κ. τῆς α. ἐγκ. Ced. ³³ ἐ. Δ. Ced. ³⁴ καὶ Ced. ³⁷ ἔτη υ' end. ³⁸ ἀλλὰ νῦν Ced. ³⁹ π. μ.
 Ced. ⁴⁰ ἐ. σκιά Ced. ⁴¹ οὐδέ cod. ⁴² Ced. 400, 10 401, 1. ⁴³ Ἀβραάμ Ced. Gen. xv. 13. ⁴⁴ αὐτῶ Ced.
⁴⁵ Ced. 400, 19-401, 7. ⁴⁶ Jer. xxix. 10. ⁴⁷ τ. ὁμῶν Ced. — Jer. xxix, 11; in LXX deest. ⁴⁸ πᾶσα
 ὁμῶν π. col. τῶν τ. ὕ. π. Ced. — οὐ Ced. π. π.

Hæcæ duas servitutés sermo breviter demon-
stravit evenisse illis post prophetias, nec simpli-
citer et ex improviso. Restat ut de tertia dicamus;
deinde et de quarta quæ illos nunc tenet dissera-
mus aperteque ostendamus nullum prophetam finem
unalorum quæ supervenerunt illis annuntiasse, aut
cujuslibet modi liberationem.

Quæ est ergo tertia? Quæ sub Antiocho Epiphane
accidit. Cum enim Alexander, rex Macedonum,
regno evertisset Darium Persarum regem, et sibi
ascivisset imperium, et mortuus esset, quatuor
facti sunt reges, quorum ex uno ortus Antiochus
longo post tempore templum combussit, Sancia
sanctorum spoliavit, sacrificium abstulit, subjecit
Judæos, eorumque civilem statum omnino dissolvit.
Hæc omnia et adamussim, et ad diem a Daniele
prænuntiata sunt, et quando futura essent, et quo-
modo, et ubi, et quis terminus, et quæ immutatio
tandem. Sciatis clarius audientes quam nobis pro-
pheta per parabolam tradiderit visionem, Arietem
vocans Persarum regem Darium, Hircum vero Græ-
corum regem Alexandrum Macedonem; post quem
qui surrexerunt quatuor cornua nominat, ex quibus
cornu postea ipse fuit Antiochus. Dicit enim: « Vidi
in visione, et ecce aries unus stans, et illi cornua
excelsa, et unum excelsius altero; et excelsius
ascendit super ultima; et vidi arietem cornibus
ventilantem contra mare, et aquilonem et notum,
et omnes bestiæ non stabunt coram eo; et non erat
qui erueret de manu ejus, et fecit juxta voluntatem
suam, et magnificatus est. » Potentiam dicit Per-
sicam, quæ per omnem terram percubuit. Deinde
de Macedone Alexandro disserens, ait: « Et
ecce hircus caprarum veniebat ab occidente super
faciem totius terræ, et non tangebatur terram, et
hircus huic videbantur cornua in medio oculo-
rum ejus. » Et de ejus in Darium impetu et de
potenti victoria: « Venit, inquit, hircus usque ad
arietem, cornua habentem; et elseratus est et
percussit arietem et comminuit duo cornua ejus,
et non erat qui erueret de manus ejus. » Inde de fine
Alexandri loquens, et de quatuor regum successione,
addit hæc: « Cumque crevisset, fractum est cornu
magnum, et orta sunt quatuor cornua subter eum per
quatuor ventos cœli. » Deinde ad Antiochi regnum
veniens, et ostendens quod ex uno quatuor illorum
sit, iterum dicit: « Et egressum est ex uno forte,
et magnificatum est valde contra meridiem et con-
tra orientem. » Et indicans quia Judæorum regnum
subvertet, sic fatetur: « Et per ipsum sacrificium

(26) Δύο μὲν τοιαύτας δουλείας ὁ λόγος ἀπέ-
δειξεν συντόμως ὡς μετὰ προφητείας ἐπαλθοῦσας αὐ-
τοῖς, καὶ οὐχ ἀπλῶς οὐδὲ ἀπροσδοκῆτως; 304*
λείπεται οὖν ὅτι τὴν γ' ἐπαγαγὲν· εἶτα καὶ περὶ τῆς
νῦν τετάρτης καταχούσης αὐτοὺς εἰπεῖν ὡς, καὶ δεῖξαι
σαφῶς, ὅπως οὐδὲ εἰς προφήτης ἐπηγγεῖλατο λύσιν
ἔσεσθαι ὅτι τῶν κατεχόντων αὐτοὺς κακῶν οὐτε μὴν
ἀπαλλαγὴν τὸ σύνολον.

(27) Τίς οὖν ἐστὶν ἡ τρίτη; Ἡ ἐπὶ Ἀντιόχου
τοῦ Ἐπιφανοῦς. Ἐπειδὴ γὰρ Ἀλέξανδρος, ὁ Μα-
κεδόνων βασιλεὺς, Δαρσίον, τὸν βασιλεῖα Περσῶν,
καθελὼν, εἰς αὐτὸν περιέστησε τὴν ἀρχὴν, τελευ-
τήσαντος τούτου ὅτι, ὅ μετ' ἐκείνων ἐγένοντο βασιλεῖς,
εἶτα ἐξ ἐνὸς τῶν ὁ τούτων γενόμενος ὁ Ἀντιόχος
μετὰ πολὺν ὑστερον χρόνον τὸ τε ἱερὸν ἐνέπρησε,
τά τε Ἁγία τῶν ἁγίων ἠρήμωσε, τὰς τε θυσίας;
καθάρσας, τοὺς τε Ἰουδαίους ὑπέταξε καὶ τὴν πολι-
τείαν αὐτῶν κατέλυσε πᾶσαν. Καὶ ταῦτα πάντα
μετὰ ἀκριθείας ἀπάσης καὶ μέχρι μιᾶς ἡμέρας προ-
ηγορεύετο παρὰ τοῦ Δανιὴλ, καὶ τότε ἔσται, καὶ πῶς,
καὶ παρὰ τίνι, καὶ τίνι τρόπῳ, καὶ ποῦ τελευτήσει,
καὶ τίνα λήψεται μεταβολὴν. Εἴσαθε ὁ σαφέστε-
ρον (82b) ἀκούσαντας αὐτῆς ὅτι τῆς ὁράσεως, ἣν διὰ
παραβολῆς ἡμῖν ὁ προφήτης ἀνήγγειλε, κριδὸν μὲν
καλῶν ὅτι τῶν Περσῶν βασιλεῖα Δαρσίον, τράγον
τε [τὸν] τῶν Ἑλλήνων ὁ Ἀλέξανδρον βασιλεῖα, τὸν
Μακεδόνα· τέσσαρα δὲ ὅτι κέρατα λέγει τοὺς μετ'
ἐκείνων ἀναστάντας, ἀφ' ὧν ὑστερον κέρας αὐτῶς ὁ
ἐφυ· φησὶ γὰρ ὁ εἶδον ἐν ὁράματι, καὶ ἰδοὺ
κριδὸς (εἶς) ἐστηκώς καὶ αὐτῷ κέρατα ὁ ὕψηλά ὅτι
καὶ τὸ ἐν ὕψηλότερον τοῦ ἐτέρου· καὶ τὸ ὕψηλότε-
ρον ὁ ἀνέβαινε ἐπ' ἐσχάτων· καὶ εἶδον τὸν κριδὸν
κερατίζοντα κατὰ θάλασσαν, καὶ βορρᾶν, καὶ νότον,
καὶ τὰ θηρία πάντα οὐ στήσεται ἐνώπιον αὐτοῦ·
καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος ἐκ χειρὸς αὐτοῦ· καὶ
ἐποίησε κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἐμεγαλύνθη·
τὴν δύναμιν λέγει τὴν Περσικὴν, ἣ πᾶσαν ἐπέδραμε
τὴν γῆν. Εἶτα περὶ τοῦ Μακεδόνα ὁ Ἀλεξάνδρου
διαλεγόμενος φησὶ ὅτι: [Καὶ] ἰδοὺ τράγος αἰγῶν ἤρ-
χετο ἀπὸ λιβάδος ὅτι ἐπὶ 305 πρόσωπον πάσης
τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἦν ἀπτόμενος τῆς γῆς, καὶ τῷ τράγῳ
ἐκείνῳ κέρατα ὁ θεωρεῖτο ἀναμέσον τῶν ὀφθαλμῶν
αὐτοῦ. » Εἶτα λέγων τὴν πρὸς Δαρσίον ὁ συμβολὴν
αὐτοῦ γεγεννημένην ὁ καὶ τὴν κατὰ κράτος νίκην·
ὁ ἦλθε, φησὶν ὁ τράγος ἕως τοῦ κριτοῦ τοῦ τὰ
κέρατα ἔχοντος. — « Καὶ ἠγριώθη ὁ καὶ ἐπαῖσε τὸν
κριδὸν, καὶ συνέτριψεν ἀμφότερα τὰ κέρατα αὐτοῦ·
καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος ἐκ χειρὸς αὐτοῦ. » Ἐ-
πειτα διηγούμενος τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν καὶ
τὴν τῶν ὁ βασιλέων διαδοχὴν ἐπιτίγει λέγων ὁ·
« Καὶ ἐν τῷ ἰσχύσαι αὐτὸν, συνετρίθη τὸ κέρας τὸ

Varie lectiones et notæ.

ἰδ. Ced. 401, 1-8. ὁ ἀπέδειξεν διὰ συντόμου cod. — διὰ συντόμου ἀπ. Ced. ὁ δὴ λοιπὸν add. Ced.
ἰδ. add. Ced. ὁ τῶν add. Ced. ὁ Ced. 401, 8-404-8. ὁ τῶν add. Ced. ὁ τούτου πολλοὶ μετ' ἐκ.
ἐγ. β. ἀφ' ὧν εἰς καὶ οὗτος ὁ Ἁ. Ced. ὁ Ἰσραὴλ cod. ὁ ἀ. ἀκ. τῆς ὁ. ὁ διὰ Ced. ὁ ὅμιν Ced.
ὁ καλεῖ Ced. ὁ τῶν Μακεδόνων Ced. ὁ δὴ Ced. ὁ ὁ Ἀντιόχος add. Ced. ὁ Dan. viii, 3, 4, om. ἐν
ἰδ. ὁ καὶ τὰ κέρατα cod. ex. ὁ πρὸ τοῦ οὐβάλ. Dan. κατὰ ἀνατολὰς Eudoxius. ὁ ὕψηλόν Dan. Ced.
ὁ Μακεδόνων cod. ὁ Dan. viii, 5. ὁ καὶ add. Ced. ὁ τρ. κέρας μ. LXX, sed: ἰβ. ἰβ. ἰβ. ἰβ. ἰβ. ἰβ.
τρ. ἐκ. κέρας ἐθ. ἀνὰ μέσον Ced. ὁ πρὸς τὸν καὶ Ced. ὁ γενομένην Ced. ὁ Dan. viii, 6, 7,
ὁ ἐξηγγεῖσθαι Dan. ὁ Dan. viii, 8.

μέγα· καὶ ἀνέβη κέρατα δ' ὑποκίτῳθεν αὐτοῦ εἰς ἅ
 τοὺς δ' ἀνέμους τοῦ οὐρανοῦ. » Ἐντεῦθεν λοιπὸν
 ἐπὶ τὴν Ἀντιόχου βασιλείαν ἐλθὼν, καὶ δεικνύς, ὅτι
 ἐξ ἐνδὸς ἐκείνων τῶν δ' ἐστίν, πάλιν φησὶ ⁷⁷. « Καὶ
 ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἐνδὸς ἰσχυρὸν, καὶ ἐμεγαλύνθη περισ-
 σῶς πρὸς νότον καὶ [πρὸς] ⁷⁸ ἀνατολήν. » Καὶ ση-
 μαίων, ὅτι τὴν Ἰουδαϊκὴν πολιτείαν καθελεί, φά-
 σκει ⁷⁹. « Καὶ δι' αὐτὸν θυσία ἐταράχθη παραπτώ-
 ματι καὶ ⁸⁰ ἐγενήθη καὶ κατεωδῶθη αὐτῷ, καὶ τὸ
 ἅγιον ἐρημωθήσεται, καὶ δοθήσεται ἐπὶ τὴν θυσίαν
 ἁμαρτία. » Τοῦ γὰρ βωμοῦ καθαιρεθέντος καὶ τῶν
 ἁγίων καταπατηθέντων, εἰδὼλον ἔσθησεν ἔθνος καὶ
 θυσίας ⁸¹ ἐπέτελει τοῖς δαίμοσι παρανόμως· ὄθεν
 φησὶν ⁸². « (Καὶ) ἐβρίφη χαμαὶ ἡ δικαιοσύνη, καὶ
 ἔποιησε, καὶ εὐδῶθη. » Εἶτα πάλιν ἐκ δευτέρου τὴν
 αὐτὴν βασιλείαν Ἀντιόχου (τοῦ) Ἐπιφανοῦς λέγων ^B
 καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν, καὶ τὴν ἄλωσιν, καὶ τὴν ἐρή-
 μωσιν τοῦ ἱεροῦ, προστίθησι καὶ τὸν χρόνον. Ἄρ-
 ξάμενος ⁸³ γὰρ ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρου τελευταῖας,
 αἴθεις πρὸς τῷ τέλει τοῦ βιβλίου καὶ [τὰ] μεταξὺ
 πάντα διηγησάμενος ὅσα οἱ Πτολεμαῖοι καὶ οἱ Σέ-
 λευκοὶ συβραγίντες ἀλλήλοις ἔποιησαν, καὶ οἱ στρα-
 τηγοὶ τούτων ἐργάσαντο, τοὺς δόλους, τὰς **306** νίκας,
 τὰς στρατείας ⁸⁴, τὰς ναυμαχίας, τὰς πεζομαχίας
 προῶν, εἰς Ἀντιόχον τελευταῖα πάλιν καὶ φησιν·
 « Βραχίονες ἐξ ⁸⁵ αὐτοῦ στήσονται καὶ βεθλωσούσι
 τὸ ἅγισμα καὶ μεταστήσονται τὸν ἐνδὲλεχισμὸν, » τὰς
 συνήθεις λέγων θυσίας καὶ καθημερινάς, « καὶ δώ-
 σουσιν εἰς αὐτὸν ⁸⁶ βδέλυγμα (ἠφανισμένον)· καὶ
 τοὺς ἀνομοῦντας ⁸⁷ διαθήκη, » τούτεστι τοὺς παρα-
 βαίνοντας τῶν Ἰουδαίων ⁸⁸, « ἀπάξουσιν ἐν ὀλισθή-
 μασι » μεθ' ἑαυτῶν καὶ μεταστήσονται· « καὶ λαὸς
 γινώσκων ⁸⁹ τὸν θεὸν αὐτοῦ κατισχύσουσι, » τὰ ἐπὶ
 τῶν Μακκαβαίων λέγων καὶ τὰ ἐπὶ Ἰούδα καὶ Σίμω-
 νος καὶ Ἰωάννου. ⁹⁰ « Καὶ οἱ συνετοὶ (τοῦ) λαοῦ
 συνήσουςιν εἰς πολλὰ· καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν βρομφαῖα
 καὶ ἐν φλογί, » (83^a) τὸν ἐμπρησμὸν τῆς πόλεως
 ἐτηγούμενος πάλιν. « Καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ καὶ ἐν
 ἀρπαγῇ ⁹¹ ἡμερῶν, καὶ ἐν τῷ ἀσθενῆσαι αὐτοῦς,
 βοηθήσονται βοήθειαν μικρὰν, » ἐμφανίον, ὅτι με-
 ταξὺ τῶν κακῶν ἐκείνων δυνήσονται ἀναπνεῦσαι· καὶ
 ἀνενεγκεῖν ἐκ τῶν κατελιφθῶτων αὐτοῦς κακῶν ⁹².
 « Καὶ προστεθήσονται πρὸς αὐτοὺς πολλοὶ ἐν ὀλι-
 σθήμασι. Καὶ ἀπὸ τῶν συνιέντων ⁹³ ἀσθενήσουσι, »
 δεικνύς ὅτι πολλοὶ καὶ τῶν ἐστῶτων πεσοῦνται. ^D
 Εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν συνεχώρησεν αὐτοὺς ὁ
 Θεὸς ἐν τοσοῦτοις κακοῖς γενέσθαι ⁹⁴. Τίς δὲ αὕτη;
 « Τοῦ πυρῶσαι, φησὶν, ἐν αὐτοῖς, καὶ τοῦ ἐκλέξασθαι,
 καὶ τοῦ λευκᾶναι ⁹⁵ ἕως καιροῦ πύραξ. » Ταῦτα γὰρ,
 φησὶν, ὁ Θεὸς συνεχώρησεν ὥστε αὐτοὺς ἐκκαθᾶραι

dissipatum est clade, et factum est, et prosperatum
 est ei; et sanctum vastabitur, et dabitur super sa-
 crificium peccatum. » Etenim, cum altare sublatum
 fuisset, et sancta conculcata, statua intus posita,
 dæmonii sacrificari nefarie imperavit. Unde dicit :
 « Prostrata est in terram iustitia, et fecit et prospere-
 ratus est. » Deinde rursus idem Antiochi Epipha-
 nis regnum referens, et servitutem, et exedimium
 et desolationem templi, adjicit et tempus. Ab
 Alexandri enim morte incipiens, et ad finem libri
 omnia quæque intermedia enarrans, quæ Ptolemaidæ
 et Seleucidæ, se invicem confringentes, gesserunt,
 et operati sunt eorum duces, fraudes et victorias,
 et agmina, et terra marique pugnas, in Antiocho
 tandem desinit et dicit : « Brachia ex eo stabent,
 et polluent sanctuarium, et auferent iuge sacrifici-
 um, et dabunt in illud abominationem in deso-
 lationem, et impios in testamentum, » hoc est præ-
 varicatores Judæorum. « In lubrica abducent, »
 cum semetipsis, et transferent; « populus autem
 sciens Dominum suum, roborabitur, » indicans
 quæ facta sunt per Macchabæum et Judam, et Si-
 monem, et Joannem. « Et docti in populo intelli-
 gent in multa, et infirmabuntur in gladio et in
 flamma, » incendium civitatis iterum significans.
 « Et in captivitate et in rapina dierum, et in infir-
 mitate cum fuerint, sublevabuntur auxilio par-
 vulo, » ostendens quia in medio contritionum
 illarum respirare fas erit, et ex malis surgere quæ
 eos apprehenderunt. « Et applicabuntur eis plurimi
 in fraudibus; et de intelligentibus infirmabuntur, »
 subindicans scilicet, quia multi ex eis stantes cor-
 ruent. Deinde ad causam, quare Deus eos permisit
 in deteriora cadere : quæ est ista? « Ut purificentur,
 ait, et eligantur, et dealbentur, usque ad temporum
 finem. » Hæc enim permisit Deus, inquit, ut et pu-
 rificaret eos et ostenderet qui justii essent inter eos.
 Illius deinde virtutem narrans, dicit : « Et faciet
 secundum voluntatem suam, et elevabitur, et mag-
 nificabitur, » addidit et illius mentem blasphemam,
 quia « Et adversus Deum deorum loquetur
 magna, et diriget, donec compleatur iracundia, »
 ostendens quia non ex sui ipsius animo, sed ex
 Dei in Judæos ira dominans confortatus est. Ubi igitur
 per plura docuit, quanta facturus sit mala in
 Ægypto, et in Palæstina, et qua de re rediturus, et
 quomodo, et quo vocante, de omnium denique re-
 rum istarum mutatione loquitur, et de auxilio quod
 Judæi, angelo misso, probati satis accipient : « In
 tempore hoc, dicit enim, consurget Michael, prin-

Varis lectiones et notæ.

⁷⁷ Dan. viii, 9. ⁷⁸ καὶ πρὸς τὴν δύναμιν LXX. ed. contra orientem et contra fortitudinem Hebr. et Vulg. ⁷⁹ Dan. viii, 11. תפסתו pro פלגה — תפסתו vel תפסתו et תפסתו (Hitzig). ⁸⁰ π. καὶ ἐγ. καὶ ἀ. om. Dan. π. καὶ ἐγ. om. LXX. αὐτό Ced. — Καὶ ἐδόθη LXX תנתו כבדו. Καὶ θλίψις ἐδ. ? Καὶ γενήσεται Ced. — περί Ced. γγ. ⁸¹ θυσίαν Ced. ⁸² Dan. viii, 12. ⁸³ Ἀ. βασιλείας Ced. ⁸⁴ τὰς μάχας Ced. ⁸⁵ Καὶ σπέρματα ἐξ Dan. ed. XI 51, sed in aliis codd. Καὶ β. ἐργῶν. ⁸⁶ εἰ; ἀ. om. Dan. ⁸⁷ καὶ οἱ ἀνομοῦντες Dan. ⁸⁸ τ. τ. π. τ. ἱ. om. Dan. ⁸⁹ γινώσκοντες Dan. ⁹⁰ Dan. xi, 33-35. ⁹¹ διαρπαγῇ Dan. Ced. ⁹² δεινῶν Ced. ⁹³ συνιέντων Ced. ⁹⁴ γίνεσθαι Ced. ⁹⁵ ἐκλευκᾶναι Ced. et codd. LXX, ἀποκαλυφθῆναι cæteri. תלית

ceps magnus, qui stat pro illis populi sui, et erit in terra usque ad tempus illud. Et in tempore illo salvabitur omnis scriptus in libro, id est qui sunt salvatione digni.

Θεὸν τῶν θεῶν λαλήσει ὑπέρογκα καὶ κατευθυεῖ ἀπὸ τῆς οικίας γνῶμης, ἀλλὰ διὰ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ τὴν κατὰ τῶν Ἰουδαίων οὕτως ἐκράται καὶ ἴσχυεν. Εἰπὼν οὖν δι' ἑτέρων **307** πλείων, ὅσα κακὰ ἐργάζεται τὴν Αἴγυπτον [καὶ] τὴν Παλαιστίνην, καὶ πῶς ἐπαρήξει καὶ τίνος κάλυπτος καὶ ποίας αἰτίας καταναγκαζούσης, λέγει λοιπὸν καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων τούτων, καὶ ὅτι δίκην δόντες οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τούτων ἀπάντων, τεύξονται τινος ἀντιλήψεως, ἀγγέλου πεμφθέντος εἰς τὴν ἐκείνων βοήθειαν ⁹⁰. « Ἐν τῷ καιρῷ γάρ, φησὶν, ἐκείνῳ ἀναστήσεται Μιχαὴλ, ὁ μέγας ἀρχων, ὁ ἐφεστῆκώς ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ λαοῦ σου καὶ ἔσται καιρὸς ὀλίγω; ὅς οὐ γέγονεν ἀφ' οὗ γεγένηται ἔθνος ἐπὶ τῆς γῆς ἕως τοῦ καιροῦ ἐκείνου καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σωθήσεται πᾶς ὁ γεγραμμένος ἐν τῇ βίβλῳ, καὶ τούτεστιν οἱ (τῆς) σωτηρίας ὄντες ἄξιοι ⁹¹.

Verumtamen quod quaeritur non adhuc est inventum. Quid hoc? quia tempora praefinit in malis istis, ut illic quadragentos annos, et postea septuaginta. Videmus ergo an etiam nunc tempus praesignaverit. Sed ubi est invenire? In his quae dicenda sunt; cum enim magna et multa mala audiit, incendium civitatis, legis subversionem, servitutem, optat finem illorum discere, et, si qua futura sit ex calamitatibus liberatio. Et interrogans, sic dicebat: « Domine, quis finis eorum? et ait: Vade, Daniel, quia clausi sunt signatique sermones usque ad temporis finem. » Sic obscuritate sermonis responsum obnubilans, et etiam causam permissionis malorum, « donec elegantur et dealbentur, et impie agent impii, neque intelligant omnes impii, et docti intelligant. » Deinde praenuntians per quale tempus malis vexandi sint, declarat: « A tempore immutationis perpetuo. » Perpetuum vero illud est: quod frequens et continuum. Judaeis enim mos est et mane et vespere et omni die Deo immolare, et ideo hostia illa dicitur perpetuum. Cum veniens Antiochus abtulisset gentem istam et immutasset, idcirco dicit angelus: « A tempore immutationis perpetui hoc est a destructione sacrificii, « sunt dies mille ducenti nonaginta, » qui sunt anni tres et dimidium (hoc est sub Antichristo). Deinde indicans quod futura sit solutio malorum et liberatio, addidit (et haec similiter de Antichristo intelligendum, siquidem mille ducentos nonaginta dies non contigit sub Antiocho concordare, optime vero bis mille trecentos dies, quos dixit idem propheta Daniel in nona visione, qui supputati de more Hebraeorum sex annos et sex menses efficiunt): « Beatus exspectans et praeveniens usque ad dies mille trecentas triginta quinque, » dictis nempe mille ducentis nonaginta diebus dies quadraginta quinque adiciens quia in mense et

καὶ δεῖξαι τοὺς ἐν αὐτοῖς δοκίμους. (28) Εἶτα διηγοῦμενος αὐτοῦ ἐκείνου τὴν δύναμιν ἐφη ⁹². « Καὶ ποιήσει κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ὀφωθήσεται, καὶ μεγαλυθήσεται. » Καὶ μέντοι καὶ τὴν βλάσφημον αὐτοῦ γνώμην ⁹³ προσέθηκεν, ὅτι « Ἐπὶ τὸν μέγρι συντελεσθῆναι τὴν ὀργὴν, » δεικνύς, ὅτι οὐκ ἐπὶ τὴν κατὰ τῶν Ἰουδαίων οὕτως ἐκείνῳ ἐκράται καὶ ἴσχυεν. Εἰπὼν οὖν δι' ἑτέρων **307** πλείων, ὅσα κακὰ ἐργάζεται τὴν Αἴγυπτον [καὶ] τὴν Παλαιστίνην, καὶ πῶς ἐπαρήξει καὶ τίνος κάλυπτος καὶ ποίας αἰτίας καταναγκαζούσης, λέγει λοιπὸν καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων τούτων, καὶ ὅτι δίκην δόντες οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τούτων ἀπάντων, τεύξονται τινος ἀντιλήψεως, ἀγγέλου πεμφθέντος εἰς τὴν ἐκείνων βοήθειαν ⁹⁰. « Ἐν τῷ καιρῷ γάρ, φησὶν, ἐκείνῳ ἀναστήσεται Μιχαὴλ, ὁ μέγας ἀρχων, ὁ ἐφεστῆκώς ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ λαοῦ σου καὶ ἔσται καιρὸς ὀλίγω; ὅς οὐ γέγονεν ἀφ' οὗ γεγένηται ἔθνος ἐπὶ τῆς γῆς ἕως τοῦ καιροῦ ἐκείνου καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σωθήσεται πᾶς ὁ γεγραμμένος ἐν τῇ βίβλῳ, καὶ τούτεστιν οἱ (τῆς) σωτηρίας ὄντες ἄξιοι ⁹¹.

(29) Ἄλλὰ τὸ ζητούμενον οὕτω καὶ νῦν ἀποδείκνυται· τί δὲ ⁹⁴ τοῦτο ἔστιν; Ὅτι καὶ χρόνους ὥρισεν ἐν τοῖς κακοῖς τούτοις ὡςπερ ἐκεῖ ⁹⁵ ὅ καὶ μετὰ ταῦτα σ'. Ἴδωμεν τοίνυν καὶ ἐνταῦθα, εἰ τίνα χρόνον ὀρίζει. (Καὶ) ποῦ δὴ τοῦτο ἔστιν εὐρεῖν; Ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα λεχθησομένοις· ἐπειδὴ γὰρ τὰ πολλὰ καὶ μέγιστα ἤκουσε κακὰ, τὸν ἐμπρησμὸν τῆς πόλεως, τὴν ἀνατροπὴν τοῦ νόμου, τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐπιθυμεῖ γὰρ καὶ τὸ τέλος αὐτῶν μαθεῖν καὶ εἰ τις ἔσται τῶν συμφορῶν τούτων μεταβολή· καὶ διερωτῶν εἶπεν οὕτως· « Κύριε, τί τὰ ἔσχατα τούτων; Καὶ εἶπε· Δεῦρο, Δανιήλ, ὅτι ἐμπροσφαγμένοι (καὶ ἐσφραγισμένοι) εἰσὶν οἱ λόγοι· ἕως καιροῦ πέρασ, ⁹⁶ καὶ τὸ ἀσαφές τῶν εἰρημένων αἰνιτιτόμενος, εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν τῆς συγχωρήσεως τῶν κακῶν, ἕως ἂν ⁹⁷ ἐκλεγῶσι καὶ κληυκανθῶσι καὶ πυρωθῶσι πολλοί, καὶ ἀνομήσουσιν ἄνομοι, καὶ [οὗ] συνήσουσι πάντες (οἱ) ἀσεβεῖς καὶ (οἱ) νοήμονες συνήσουσιν ⁹⁸. » Εἶτα τὸν καιρὸν προλέγων, ὅσον μέλλει κατέχειν αὐτοὺς τὰ δεινὰ, φησὶν· « Ἀπὸ καιροῦ παραλλάξω; ἐνδελεχῆς ⁹⁹· τὸ δὲ ἐνδελεχῆς ¹⁰⁰ τὸ πυκνὸν καὶ συνεχές ἔστιν. Τοῖς γὰρ Ἰουδαίοις ¹⁰¹ ἔθος ἔστιν καὶ ἐν πρῶτῳ καὶ ἐν ἑσπέρῳ καὶ καθ' ἑκάστην **308** ἡμέραν τῷ Θεῷ θύειν· καὶ διὰ τοῦτο ἡ θυσία ἐκείνη ἐνδελεχισμὸς ἐλέγετο. (Ἐπεὶ οὖν ἐλθὼν ὁ Ἄντιοχος κατέλυσε τὸ ἔθος τοῦτο) καὶ ἤλλαξε, διὰ τοῦτο φησὶν ὁ ἀγγελος, ὅτι « Ἀπὸ καιροῦ ¹⁰² ἀλλάξω ¹⁰³ τοῦ ἐνδελεχισμού, » (83^b) τούτεστιν ἀπὸ τῆς καταλύσεως; τῆς θυσίας, εἰσὶ δὲ ἡμέρας α καὶ $\sigma\delta'$, ὡςπερ ἔστιν ἐτη γ' ἡμῖν (τοῦτο ἐπὶ τοῦ ¹⁰⁴ Ἄντιχρίστου). Εἶτα δηλῶν ὅτι ¹⁰⁵ λύσις τῶν κακῶν τούτων ἔσται καὶ ἀπαλλαγὴ, ἐπήγαγεν (ὁμοίως καὶ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ὑπὸ Ἄντιχρίστου ληπτέον· τὰς γὰρ α καὶ $\sigma\delta'$ ἡμέρας οὐκ ἀρμόττει τάττειν ἐπὶ τοῦ Ἄντιόχου, ἀλλ' ἢ τὰς δισχιλίους ϵ' , ἃς εἰρκεν ὁ αὐτὸς προφήτης Δανιήλ ἐν τῇ ¹⁰⁶ ὁράσει, αἵτινες ψηφίζονται ποιοῦσιν $\xi\xi$ ἐτῶν ἀριθμὸν καὶ

Variae lectiones et notæ.

⁹⁰ Ἐθεν — ἀντιχρίστον codicis rubrica. — Ἐθεν μεταβαίνει ἀπὸ τοῦ Ἄντιόχου εἰς τὸν Ἄντιχρίστον Ced. 404, 8-405, 1. ⁹¹ Dan. xi, 36. ⁹² λέγων add. Ced. ⁹³ Dan. xii, 1. Καὶ τοῦτο τινος τῶν ἐρμηνευτῶν εἰς τὸν Ἄντιχρίστον καιρὸν ἐξεληφρασι τοῦ ἀγγέλου τὴν παράστασιν. ⁹⁴ ἐν τῇ γῆ Dan. non est in Hebr. ⁹⁵ καὶ ἕως Ced. ⁹⁶ ὁ λαός σου πᾶς Dan. λ. πολὺς Ced. ⁹⁷ Ced. 405, 1-406, 11. ⁹⁸ τί δὲ Ced. ⁹⁹ ἔτι add. Ced. Bulg. ¹⁰⁰ ἐπ. λοιπὸν τὸ Ced. ¹⁰¹ Dan. xii, 8, 9. ¹⁰² Dan. xii, 10. ¹⁰³ νοήσωσι Ced. ¹⁰⁴ ἐνδελεχισμὸς δὲ ἐπισημαίνεται ἡ καθημερινὴ θυσία. — τὸ γὰρ ἐνδ. Ced. ¹⁰⁵ ἐνδελεχισμοῦ Dan. xii, 11. Ced. et cod. a prima manu ψωρη. ¹⁰⁶ Ἐ. γὰρ ἦν ϵ' . I. Ced. ¹⁰⁷ τῆς add. Ced. ¹⁰⁸ παραλλ. Dan. ¹⁰⁹ ϵ' ἐ. τοῦ α . εἰ ὁμοίως — ψωρη deest in Bulg. ut in Cedreno ¹¹⁰ καὶ Ced.

εξ μηνῶν κατὰ τὴν τῶν Ἑβραίων ψῆφον)· ¹⁷ « Μακάριος ¹⁸ ὁ ὑπομείνας ¹⁹ καὶ φθάσας εἰς ἡμέρας φιλίε ²⁰, » ταῖς χιλίαις σὲ μὲ προσθεῖς, ἐπειδὴ ²¹ ἐν μηνὶ καὶ ἡμισυ μηνὸς τὴν συμβολὴν συνέβη γενέσθαι, ἐν ἧ γέγονε καθαρὰ ἡ νίκη καὶ ²² παντελῆς τῶν ἐπικειμένων κακῶν ἀπαλλαγὴ. — Εἰπὼν γάρ· « Μακάριος ὁ ὑπομείνας καὶ φθάσας εἰς ἡμέρας φιλίε, » τὴν ἀπαλλαγὴν ἐδήλωσε. — καὶ οὐχ ἀπλῶς εἶπεν, « ὁ φθάσας, » ἐπεὶ ²³ γὰρ πολλοὶ τῶν ἀσεβησάντων εἶδον τὴν μεταβολὴν· (ἀλλ') οὐκ ἐκείνους μακαρίζει, ἀλλὰ τοὺς ἐν ²⁴ καιροῖς τῶν κακῶν ὑπομείναντας καὶ μὴ προδόντας τὴν εὐσέβειαν καὶ τῆς ἀνέσεως τυχόντας· Ἄρα τί τοῦτον σαφέστερον γένοιτ' ἂν;

²⁵ (30) Ὡρα ²⁶ δὴ λοιπὸν ἐπὶ τὸ ζητούμενον ἐλθεῖν καὶ τὴν παρούσαν αἰχμαλωσίαν καὶ δουλείαν, δι' ἣν καὶ πάντα κεκινήκαμεν, ἀπαντᾶν. Ὅτι ²⁷ μὲν οὐν αἱ τρεῖς προσηγορεύθησαν αἰχμαλωσίαι, ἡ μὲν ἐπὶ ἔχουσα υ', ἡ δὲ ο', ἡ δὲ εἰς ἡμισυ ²⁸, ἰκανῶς ἐνταῦθεν ἡμιῶς οἶόν τε ἀποδέδεκται· φέρε δὴ λοιπὸν καὶ περὶ ταύτης εἰπωμεν. Ὅτι δὲ ²⁹ καὶ περὶ τῆς ὁ αἰχμαλωσίας τῆς ἐσχάτης ³⁰ καὶ τελευταίας προαναφώνησεν ὁ προφήτης οὗτος, αὐτὸν παρέξομεν μάρτυρα Ἰώσηπον ³¹, τὸν τὰ ἐκείνων φρονούντα. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε τὰ περὶ τῆς Ἀντιόχου αἰχμαλωσίας καὶ μάρτυρα τὸν προφήτην παρήγαγεν, **309** ἐπάγει καὶ περὶ ταύτης καὶ φησι· « Τὸν αὐτόν γε ³² τρόπον Δανιὴλ καὶ περὶ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀνέγραψε, καὶ ὅτι ὑπ' αὐτῶν ἐρημωθήσεται, » τὰ Ἱερουσόλυμα καὶ ὁ ναὸς καταλυθήσεται. Σὺ δὲ μοι σκόπει τὸ φιλόληθες τοῦ ἀνδρός, ὅς, εἰ καὶ Ἰουδαῖός ³³ ἐστί, ἀλλ' οὐκ ἠνέσχετο ζηλῶσαι τὴν Ἰουδαϊκὴν φιλονεικίαν τε καὶ ψευδογορίαν· εἰπὼν γάρ, ὅτι ἐρημωθήσεται τὰ Ἱερουσόλυμα καὶ ὁ ναὸς ³⁴, ἔγραψεν· « ὅτι δὲ στήσεται πού τὰ τῆς ἐρημώσεως, οὐκέτι προσέβηκεν, ἐπειδὴ οὐδὲ ³⁵ τὸν προφήτην εἶρε τοιοῦτόν τι προστεθέντα ³⁶. Πού τοίνυν εἶπεν (ὁ) Δανιὴλ, ὅτι ὁ ναὸς ἐρημωθήσεται, ἀκουσον. Ἐπειδὴ ³⁷ τὴν προσευχὴν ἐκείνην ³⁸ τὴν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ ἐποίησας, ἦλθε Γαβριὴλ πρὸς αὐτόν καὶ φησιν ³⁹. « Ὁ ἑβδομάδες συνετμήθησαν ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν. » Ἰδοὺ καὶ ἐνταῦθα χρόνος εἴρηται, οὐ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀλλὰ μεθ' ὅσον χρόνον ἡμελλεν ἡ αἰχμαλωσία ἀπαντησέσθαι. Εἶτα πάλιν φησὶν ἀκριβέστερον ⁴⁰. « Καὶ γινώσῃ καὶ συνήσει; ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλήμ ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ζ' καὶ ἑβδομάδες εἴβ'. » Ἐνταῦθ' αὖ μοι βουνεχῶς πρόσθε· τὸ γὰρ πᾶν ἐνταῦθ' αὖ ἐστὶ τὸ ζητούμενον· **D** ἑβδομάδες οὖν ζ' καὶ ἑβδομάδες εἴβ' ὑπ' ἑτὴ εἰσίν. Ἐβδομάδα; γὰρ οὐχ ἡμερῶν ἐνταῦθα λέγει οὐδὲ μηνῶν, ἀλλ' ἑβδομάδας ἐνιαυτῶν· ἀπὸ δὲ (34^a) Κύρου ἐπὶ Ἀντιόχου τὸν Ἐπιφανῆ καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐκείνου ⁴¹ ἑτὴ εἰσίν τεττάρ'. Εἶτα διδάσκει ⁴² ἡμᾶς πόθεν ἀριθμεῖν δεῖ, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐπανόδου, ἀλλ'· « ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι

dimidio contigit impetum fieri, quo clara facta est victoria, et omnium prementium malorum immutatio. Dicens enim: Beatus exspectans et praeveniens ad dies 1535, liberationem significavit, et non absque ratione dixit: « praeveniens, » siquidem multi impiorum viderunt mutationem; hos vero non beatificat, sed illos qui in temporibus malorum exspectabant, et qui, nec pietate derelicta, remissionis compotes effecti sunt. Quid his esse possit evidentius?

Tempus jam ad quaesitum venisse, et ipsam praesentem captivitatem et servitutem propter quam omnia agitavimus citare. Praenuntiatas fuisse tres captivitates, unam 400 annorum, secundam 70, et tertiam sex annorum et dimidii, quantum fieri potuit, jam demonstratum est. De hac igitur ultima nunc disputemus. Quod eam novissimam et ultimam captivitatem praecederit idem propheta, testem adhibebimus Josephum, pro rebus Judaicis sollicitissimum. Dictis enim quae dicenda de captivitate sub Antiocho, et adducto in testimonium propheta, adjicit et de novissima: « Tali modo Daniel scripsit de Romanorum imperio, praedixitque quod ab eis Jerusalem vastabitur et templum destruetur. Quam veritatis amans sit iste vir perspicias, qui Judaeus licet Judaicam tamen contentionem et mendacitatem aemulari non sustinet. Fore ut vastaretur Jerusalem et templum scripsit, non autem ut repararentur ruinae, siquidem nullum reperivit prophetam qui hoc diceret. Ubi porro dixerit Daniel, quia templum vastabitur, audi. Cum orasset propheta in sacco et cinere, venit Gabriel ad eum et dixit: « Septuaginta hebdomades abbreviate sunt super populum tuum, et super urbem sanctam. » Ecce hic de tempore dictum est, non vero quandiu sit oppressura captivitas, sed post quod tempus sit adventura. Deinde diligentius dicit: « Et scies et animadvertes, ab exitu sermonum ad respondendum et aedificandum Jerusalem usque ad Christum ducem hebdomades septem, et hebdomades sexaginta duae. » Aurem, sodes, praebae attentam; quaestio qua de agitur gravis est. Hebdomades igitur septem et sexaginta duae sunt quadringenti octoginta tres anni. Non dicit enim ibi hebdomades dierum nec mensium, sed annorum: a Cyro ad Antiochum Epiphanem et captivitatem sub isto trecenti nonaginta quatuor. Docet nos praeterea unde supputandum, quia non a die reditus, sed ab exitu sermonum ad respondendum et aedificandum Jerusalem. Non autem reaedificata est sub Cyro, sed sub Artaxerxe Longimano dicto. Post enim reditum Cyro successit Cambyses, cui Magi; deinde

Variae lectiones et notae.

¹⁷ Dan. xii, 12. ¹⁸ οὖν add. cod. ¹⁹ ὁ ὑπομένων Dan. ²⁰ ἀσλ' Ced. ? ²¹ γάραιδ. cod. ²² ἡ ἀκλ. Ced. ²³ δὴ add. Ced. ²⁴ τοῖς add. Ced. ²⁵ Ced. 406, 11-408, 8. ²⁶ Ὡρα cod. ²⁷ κακ. ταῦτα ὅτι Ced. ²⁸ τρία ἡμισυ Ced. ²⁹ ὅτι γάρ Ced. ³⁰ π. τῆς ε. δ. καὶ τ. Ced. ³¹ τὸν ἰ. μ. Ced. ³² γέτοι Ced. δὲ Jus. A. 10, li, 7. ³³ ἰ. ἦν Ced. ³⁴ καταλυθήσεται Ced. ³⁵ μηδὲ Ced. ³⁶ προσθέντα Ced. ³⁷ ἠνίκα codex, gloss. ma. ³⁸ ἐκ ἦν codex. ³⁹ Dan. ix, 24. ⁴⁰ Dan. ix, 25. ⁴¹ ἐκείνην Ced. ⁴² διδάσκ. cod. διδάσκων Ced.

Varius Hystaspis, post quem regnavit Xerxes Darii filius, qui et Artabanes, et tandem dictus Artaxerxes. Anno vicesimo hujus regni, reversus Nchemias, civitatem reedificavit, sicut nobis Esdras diligentissime enarravit. Si hinc quadringentos octoginta tres annos ponamus, ad destructionem ipsam deveniemus, ut testificatur Josephus iterum dicens: Civitatis vastationem et templi factam esse juxta prophetiam Danielis a sexcentis octo annis editam. Ileo dicit: « Aedificabitur platea et murus. » A tempore ergo, quo iterum reedificata est et propria sui ipsius figuram recuperavit, supputa 70 hebdomades, et videbis captivitatem nullum finem habentem; quod clare ostendens, quia non auferretur pressura malorum, sic dicit: « Post 70 hebdomades exterminabitur chrisma, et iudicium non erit in eo: et civitatem et sanctuarium destruet cum duce venturo, et allidentur quasi in cataclysmo, et usque ad finem belli concisi ordine desolationibus. » Et iterum de eadem captivitate loquens, dicit: « Auferetur victima et libamen, et super templum abominatio desolationis, plenitudo labitur super vastitatem. » Abominationem desolationis dicit statuum quam erexit Adrianus imperator in templo, qui et urbem solo æquavit. Post excidium enim sub Vespasiano et Tito, Adriano imperante, surrexerunt Judæi, et ad pristinum statum redire conatisunt, incassum Deo resistentem, nec prophetam audientes, cum dicit: « Quæ Deus sanctus decrevit, quis infirmabit, et manum ejus sublimem quis evertet? » Rebelantes igitur iterum ad finem desolationis sua sponte venerunt; deinceps, his subjectis, et funditus eversa civitate, et reliquiis exterminatis, ut non sine opprobrio forent statuum suam propriam posuit. Deinde cum intelligeret hanc olim ruituram esse, ut illis plagam irremediabilem inureret, opprobrii cladique notam suum nomen civitati imposuit. Cum enim Ælius Adrianus nominaretur, sic decrevit de suo nomine urbem nuncupari; quæ re ipsa hodieque Ælia vocatur de illius nomine, qui potitus diruit. Unde Christus, qui post Antiochum Epiphanem venit, cum futuram captivitatem proclamaret ostenderetque quod de ea Daniel locutus est, dicit: « Cum videritis abominationem desolationis stantem in loco sancto, qui legit intelligat. » Cum statua quæque aut sculpura hominis abominatio Judæis haberetur, subobscura statuum ostendens illam, quando simul futura sit captivitas et a quo prænuntiavit. Quod de Romanis hæc dicta sunt Josephus testificatur, ut jam diximus.

περὶ αὐτῆς ὁ Δανιὴλ προείπεν, φησὶν · « Ὅταν ἴδῃτε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ — ὁ ἀναγινώσκων νοείτω. — Ἐπεὶ ἄρα ἀπανεβδύλων καὶ πᾶν ἐκτύπωμα ἀνθρώπου βδέλυγμα παρὰ

Variæ lectiones et notæ.

⁴³ Κύριον Ced. ⁴⁴ θῶμεν ἔτη Ced. ⁴⁵ ταύτης Ced. ταύτ. cod. ⁴⁶ καὶ τοῦ ν. ἰ. Ced. Apud Josephum hæc verba non invenimus. ⁴⁷ τεύχος Dan. ix, 25. ⁴⁸ Ced. 408, 8-489, 22. ⁴⁹ ἔβ' Dan. ix, 26, om. Ced. ⁵⁰ καθὼς προσέφηται Ced. seqq. omissis. ⁵¹ Dan. ix, 27. ⁵² μου Dan. grævus. ⁵³ συστάτε; Ced. ⁵⁴ Ι. α. xiv, 27. ⁵⁵ χ. δὴ Ced. ⁵⁶ πρ. καὶ μετὰ ταῦτα αὐτὴν ἀνεγείρας, Αἰλίαν αὐτὴν προσηγόρευσε κ. τὴν αὐτοῦ ἐπ. Ced. ⁵⁷ τὴν ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου Ced. ut Matthi. xxiv, 15. ⁵⁸ δὴ add. Ced.

Ἰερουσαλήμ · οὐκ ἐπὶ Κύρου ἡ δὲ οἰκοδομήθη, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος. Μετὰ γὰρ τὴν κάθοδον ἐπανήλθε Καμύσσης, εἶτα οἱ Μάγοι καὶ μετ' ἐκείνους Δαρεῖος Ὑστάσπου, μεθ' ὃν Ἐρέξης ὁ Δαρείου καὶ Ἀρταδάνης · εἶτα Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ ἐβασίλευσε τῆς Περσίδος. Ἐν (δὲ) τῷ κ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Νεεμίας ἀνελθὼν, τὴν πόλιν ἀνέστησεν, ἅπερ ὁ Ἐσδρας ἀκριβῶς ἡμῖν διηγήσατο. Ἄν τοῖνον ἐντεῦθεν υπ[γ] ἔτη **310** θῶμεν ⁴⁴, ἤξομεν πάντως ἐπὶ τὴν κατασκαφὴν ταύτην ⁴⁵, ὡς καὶ Ἰωσήπος αὐθις μαρτυρεῖ λέγων · Ἐν δὲ τῆς πόλεως ἐρήμωσιν καὶ τοῦ ναοῦ ⁴⁶ συνέβη γενέσθαι κατὰ τὴν Δανιὴλ προφητείαν πρὸς ὁ [καί] ὅκτω γονομένην ἐτῶν. Διὰ τοῦτο φησὶν · Οἰκοδομηθήσεται πλατεῖα καὶ περίτειχος ⁴⁷. » ⁴⁸ (31) Ἐπειδὴν οὖν ἀναστῆ καὶ τὸ οἶκετον ἀπολάβῃ σχῆμα, ἀπ' ἐκείνου τὰς ὁ ἐβδομάδας ἀριθμοὶ (καὶ ὀψὴ τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν οὐκέτι τέλος; ἔχουσεν, ὅπερ δηλῶν σαφέστερον, ὅτι οὐκ ἔξει τινὰ λύσιν τὰ κατέχοντα αὐτοὺς κακὰ, οὕτω φησὶν) · Μετὰ δὲ τὰς ὁ ⁴⁹ ἐβδομάδας ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα, καὶ κρῖμα οὐκ ἔσται ἐν αὐτῷ ⁵⁰ (καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἅγιον διαφθερεῖ σὺν τῷ ἡγούμενῳ τῷ ἐρχομένῳ, καὶ συκοπήσονται ὡς ἐν κατακλισμῷ, καὶ ἕως τέλους πάλῃμου συντετημημένοι τάξει ἀφανισμοῖς. » Καὶ πάλιν τὴν αἰχμαλωσίαν ταύτην λέγων φησὶν ⁵¹ · Ἀρθήσεται θυσία καὶ σπονδή, καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν. » Βδέλυγμα δὲ λέγει ἐρημώσεως τὸν ἀνδριάντα, ὃν ἔστησεν Ἀδριανὸς ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ναῷ, ὃς καὶ τὴν πόλιν καθείλεν ἄρδην). Μετὰ γὰρ τὴν Οὔεσπασιανοῦ καὶ Τίτου γονομένην ἐρήμωσιν ἐπὶ Ἀδριανοῦ συστάσαντες ⁵² οἱ Ἰουδαῖοι, ἐσπούδαζον ἐπὶ τὴν προτέραν πολιτείαν ἐπανελθεῖν οἱ μάταιοι θεομαχοῦντες (καὶ μὴ ἀκούοντες τοῦ προφήτου λέγοντος ⁵³ · Ἄ ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος βεδοῦλεται, τίς διασκεδάσει, καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν ὀψήλην τίς ἀποστήσει; » Στασιάζαντες οὖν πάλιν ἐαυτοὺς εἰς τέλος ἐρημώσεως κατέστησαν) · χειρωσάμενος γὰρ ⁵⁴ αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν καταστρέψας καὶ τὰ λείψανα ἀφανίσας πάντα (ἵνα μηδὲ ἀναισχύντως ἔχωσι λοιπὸν, ἔστησε τὸν αὐτοῦ ἀνδριάντα. Εἶτα συνιδὼν, ὅτι συμβαίνει χρόνον ποτὲ καταπαεῖν τοῦτον, ὥστε αὐτοῖς ἐνθεῖναι καυτήρα καὶ πληγὴν ἀνίατον τῆς ἀναισχυντίας ἐκείνης; καὶ ἤτης ἐλεγχον) τὸ αὐτοῦ δνομα τῇ πόλει ἐπέθηκεν. Ἐπειδὴ γὰρ Ἄγιος Ἀδριανὸς ἐχρημάτιζε, οὕτω καὶ τὴν **311** πόλιν ἐνομοθέτησε καλεῖσθαι, διὸ καὶ μέχρι νῦν Δίλια προσαγορεύεται ⁵⁵ (κατὰ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ κρατήσαντος αὐτῆν καὶ καθελόντος;) · ὅθεν ὁ Χριστὸς μετὰ Ἀντίχον τὸν Ἐπιφανῆ παραγενόμενος καὶ προαναφωνῶν τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι αἰχμαλωσίαν καὶ δεικνύς, ὅτι

τοῖς Ἰουδαίοις ἐκαλεῖτο, αἰνιγματωδῶς ἐμφάνων τὸν ἀνδριάντα ἐκείνον, ὁμοῦ [x.λ.] (81^b) πότε καὶ ἦν τίνος ἢ αἰχμαλωσία ἔσται⁶⁰, προανήγγειλεν. Ὅτι δὲ περὶ τῶν Ῥωμαίων εἴρηται ταῦτα, καὶ Ἰωσηφὸς μαρτυρεῖ, καθὼς προέφημεν.

⁶⁰ (32) Τίς οὖν αὐτοῖς ὑπολείπεται λοιπὸν λόγος; Ἄ Ὅταν τὰς μὲν (ἄλλας) αἰχμαλωσίας οἱ προφήται φαίνονται μετὰ διωρισμένων χρόνων εἰπόντες⁶⁰, οἱ⁶¹ « Μέχρι συντελείας ἔσται ἡ ἐρήμωσις. »

Ὅτι μὲν (οὖν), εἰ τέλος ἐμελλὲν ἡ παρούσα δουλεία λήσασθαι, καὶ ταύτην ἂν προείπον οἱ προφῆται καὶ οὐκ εἰρήσαν, ἰκανῶς ἀπεδείξαμεν, τὰς αἰχμαλωσίας πάσας μετὰ προβήσεως δείξαντες αὐτοῖς ἐπενεχθείσας⁶² (τὴν ἐν Αἰγύπτῳ, τὴν ἐν Βαβυλῶνι, τὴν ἐπ' Ἀντιόχου)· ἐκάστης γὰρ τούτων καὶ τόπου καὶ χρόνου προανακηρυχθέντας διὰ τῶν θεῶν Γραφῶν ἀπεδείξαμεν· ἣ ἡ παρούση δὲ οὐδεὶς προφήτης ὥρισε χρόνον, ἀλλ' ὅτι μὲν ἤξει καὶ ἐρήμωσι πάντα καὶ μεταστήσει τὴν πολιτείαν καὶ μετὰ πόρον χρόνον, τῆς ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδοσιν συμβήσεται, προείπεν ὁ Δαυιδ⁶³· ὅτι δὲ τέλος ἔξει καὶ στήσεται πού τὰ κακὰ ταῦτα, οὐτε ἐκείνος; ἐδήλωσε, οὐτε ἄλλο; τίς προφήτης, ἀλλὰ καὶ τὸναντίον, ὡς εἴρηται, προείπεν⁶⁴. « Ἔως συντελείας » καθέξει⁶⁵ αὐτοῖς ἡ ταλαιπωρία αὐτῆ. Καὶ μάλα εἰκότως. Καὶ γὰρ μαρτυρεῖ τοῖς εἰρημένοις ὁ τοσοῦτος γενόμενος⁶⁶ χρόνος· καὶ οὐτε ἴχνος, οὐτε προοίμιον χρηστῆς ἐπαγγελίας ἐνδείξιμενος⁶⁶, καὶ ταῦτα πολλάκις ἐπιχειρησάντων αὐτῶν ἀναστήναι **312** τὸν ναὸν ἐπὶ Ἀδριανοῦ, καὶ Κωνσταντίου; καὶ Ἰουλιανοῦ⁶⁷, καὶ κωλυθέντων⁶⁸, πρῶτον μὲν ὑπὸ στρατιωτῶν, ὕστερον δὲ ἐπὶ τοῦ παραβάτου, πυρὸς τῶν θεμελιῶν φιλονεικίας⁶⁹ καὶ παραβάσεως.

Ὅθεν τοίνυν λεγέτωσαν ἡμῖν· Τίνος ἕνεκα ἐν Αἰγύπτῳ μὲν τοσοῦτον διατρέψαντες χρόνον ἐν κακούριᾳ, ἐλέου; ἐτύχετε⁷⁰, καὶ εἰς Βαβυλῶνα πάλιν ἀπανηθέντες⁷¹, αὐτοῖς πρὸς τὸ πρότερον ἐπανάθητε (σχημὰ τε καὶ ἀξίωμα⁷², νῦν δὲ οὐδὲν τοιοῦτον γεγένηται, ἀλλὰ φ' ἐτῶν⁷³ ἐξ ἐκείνου διεθόντων, οὐδὲ αἰνιγμα τοιαύτης μεταβολῆς ὄρωμεν ὅσον τὸ πρότερον; ⁷⁴ (33) Εἰ δὲ τὰς ἀμαρτίας; αὐτῶν προβάλλοιεν⁷⁵ καὶ λέγοιεν, ὅτι, Ἐπειὶ ἡμάρτομεν τῷ Θεῷ (καὶ) διὰ τοῦτο οὐκ ἀπολαμβάνομεν τὴν ἰδίαν χώραν⁷⁶, πάλιν δ' ἐν εἰκότως αὐτοῖς⁷⁷ εἰρήσομαι⁷⁸. Διὰ τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν, ὦ Ἰουδαίοι, τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐξω⁷⁹ διατρέβετε χρόνον τοσοῦτον; καὶ τί τὸ κρινὸν καὶ παράδοξον; Μὴ γὰρ νῦν ἐν ἀμαρτίας; ζῆτε μόνον, παρὰ δὲ τὴν ἀρχὴν ἐν δικαιοσύνῃ καὶ κατορθώμασιν; οὐκ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς (μύριαις) συνετρέφητε⁸⁰ παρανομίαις; Οὐχί, τῆς θάλασσης σχιζομένης καὶ τῶν πετρῶν βήγγυμένων, καὶ τοσοῦτων θαυμάτων γενομένων⁸¹, ἐπὶ τῆς ἐρήμου προσ-

Quæ igitur iis relinquitur responsio? Cum propheta, temporibus circa alias captivitates definitis, dicant, quod « Usque ad finem perseverabit desolatio. »

Si quis servituti præsentī finis dandus esset, utique, sicut monstravimus, prædixissent propheta, nec tacuissent, siquidem omnes servitutes, quibus gemere, prædixerunt, seu in Ægypto, seu in Babylone, seu regnante Antiocho. Uniuscujusquæ loca et tempora in Scripturis præsignata esse monstravimus; præsentī vero hulliūs propheta ullum tempus assignavit; quod veniet, et quod vastabit omnia, et immutabit constituta, et post tale tempus a reditu ex Babylone sæviet, prophetavit Daniel; quod vero finem sint habitura mala hæc, nec dictus propheta, nec ullus alius ostendit; et contra, ut dictum est, prædicti quia « usque ad finem » eos opprimet ista calamitas; et juste quidem. Dictis enim testimōnium perhibent qui lapsi sunt anni, quique nec vestigiū, nec initium spei bonæ referunt, cum tamen sæpius templum sub Adriano et Constantio et Juliano instaurare tentaverint, inhibiti primum a militibus, et deinde, sub Apostata flammis e fundamento erumpentibus, et contentionem intempestivam eorum transgressionelique reprimentibus.

ἐκπεδήσαντος; καὶ κατάσχοντος αὐτοῦς τῆς ἀκαίρου

Respondent igitur nobis: Quare in Ægypto tantu dure habiti, misericordiam tandem consecuti estis, et postea Babylonem translati, iterum ad pristinam dignitatis speciem reversi estis, et nunc nihil tale factum est, sed, cum ab illo tempore quingenti effluxere anni, ne ænigma quidem talis commutationis, ut antea perspicimus? Si peccata prætendunt et dicant: Quia Deo peccavimus, ideo propriam non recipimus regionem, rursus eos merito interrogabo: Extra Jerusalem tam longum tempus vivitis, quia peccatores; sed quid ita novum et mirabile? Nunc tempōris solummodo in peccatis vivitis, et antea in iustitia et recto corde? Nonne longe prius et a principio in præmultis obvoluti estis prævaricationibus? Nonne, cum mare divideretur, petrae scinderentur, et mirabilia ejusmodi fierent, in deserto coram vitulo procubuistis? Nonne Moysem lapidibus obruere, aliisque modis occidere tentastis et iram Dei exilastis blasphemantes?

Varia lectiones et notæ.

⁶⁰ ἔσται ἡ ἀ. Ced. ⁶¹ Ced. 409,2-440,7. ⁶² ταύτην δὲ μηδένα χρόνον ὀρίσαντες, ἀλλὰ τὸναντίον εἰπόντες Ced. a Ge. propter homoioteleuton omitta. ⁶³ Dan. ix, 27. ⁶⁴ ἐπ. ἀ. Ced. ⁶⁵ προείπεν ὅτι ἕως Ced. καθέξειν cod. ⁶⁶ διαγ. Ced. ⁶⁷ χ. μεταβολῆς; ἐνδ. Ced. ⁶⁸ ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ καὶ κατασκάφαντος τὴν πόλιν αὐτῶν, ἐπὶ Ἰουλιανοῦ ἦτοι ἐπὶ Κωνσταντίου; a secunda manu. Κωνσταντίνου Ced. ⁶⁹ διακωλ. Ced. ⁷⁰ τε Ced. ⁷¹ ἔτυγον Ced. ⁷² ἐπανάθηον εἰς τὰ ἴδια καὶ ἐπὶ Ἀντιόχου τοσαῦτα κακὰ παθόντες; Ced. ⁷³ ἐπ. ἀντήλων ἀξίωμα Ced. ⁷⁴ νῦν δὲ γιλιών ad. Ced. ⁷⁵ Ced. 410,7-413,4. ⁷⁶ προβάλλοιεν καὶ εἴπειεν ⁷⁷ οἰκίαν χ. Ced. ⁷⁸ αὐτοῖς; cod. ⁷⁹ ἐρήσωρ. cod. ⁸⁰ ἔξω τῆς Ἰ. δ. Ced. ⁸¹ συνάνετρέφητε Ced. ⁸² γινετρεπὶ τῆς Ced. Slav. ?

Nonne Beelphegor sacrificastis? Nonne filios vestros et filias vestras dæmouiis immolastis, et diis serviistis alienorum? Nonne omne peccati et iniquitatis genus ostendistis? Quare igitur vos non tunc destruxit Dominus? Quare vobis, inter filiorum necesse, et minimum cultus et insanias, misit Dominus plures propetas, signaque mirabilia et incredibilia operatus est? Cujus rei gratia tum per impietatem et nefanda multa viventes, tanta a Deo obtinuistis auxilia et providentiam, hodie vero, qui nec numina colitis, nec interficitis filios, in servitute perpetua et in miseris versamini? Nunc alius erat Deus, nunc alius est? Nonne idem Deus qui illa olim disposuit, hæc hodie operatur? Quare, cum majora essent peccata, major vobis fuit ex Deo gloria, et cum minora, vos penitus evertit, et sine honore in perpetuum derelinquit? Sed etsi tacueritis, lapides clamabunt. Quia in Dominum manus extendistis, non est vobis emendatio, neque venia deinceps, neque justificatio; quæ enim tunc temporis in servos audebatis, nunc in Deum, et antiqua facinora furore in Dominum superastis, unde a vobis duriores pœnæ expetuntur. Et a patria clementia et rabie ne ita quidem recessistis, cum seductorem vocantes et impium. Si impostor Christus, ut dicitis, vos magis exaltari oportebat, cum nunc interfeceritis; si enim Phinees, uno peccatore sublato, omnem in gentem iracundiam compescuit: « Stetit enim (dicit) Phinees et deprecatus est et plaga cessavit, et imputatum est illi in justitiam: multo magis et vobis imputandum, si tamen impius qui a vobis crucifixus est. » Et unde manifestum, inquit, novissima ruina nos a Deo destructos esse? Ab omnibus rebus vestris quæ clamant et tuba clariorum vocem edunt per civitatis ruinam, per templi desolationem, per cætera. Sed homines, inquit, non Deus hæc nobis immisit. Si ergo fuerint opera hominum hæc, non iræ Dei, oportuit usque ad captam civitatem stare tamen vestra, nec ultra vobis produci opprobrium et vexationem. Esto tamen, juxta sententiam vestram, homines eruerint muros, et civitatem demoliti fuerint, et altare ejecerint, numquid etiam prophetis silentium imposuerunt? Numquid et gratiam Spiritus et reverenda quæque abstulerunt? voces in propitiatorio latas, et chrismatis virtutem, et in lapillis sacerdotis significationem? Non enim Judaicæ rei constituta deorsum erant, sed plura et venerabiliora desursum. Quid in exemplum? si victimas adduxeris immolandas, altare quidem de terris, et ligna, et gladius, et ipse sacerdos, ignis autem qui in penetralibus, victimas consumpturus erat, originem e cælo ducebat. Non

Α εκυνήσατε μόσχω; Οὐ τὴν Μαυρίαν λίθοις βαλλόντες καὶ ἑτέροις μυρίοις τρόποις ἀνελεῖν ἐπεχειρήσατε πολλάκις, καὶ τὸν Θεὸν παρωροῖζετε βλασφημοῦντες; Οὐ τῷ Βεελζεβῶρ ἐτελέσθητε; Οὐ τοὺς υἱοὺς ὑμῶν καὶ τὰς θυγατέρας ἐθύσατε δαιμονίαις, καὶ τοὺς ἄλλοτρίοις θεοῦς ἐθεραπεύσατε; Οὐ πᾶν εἶδος ἀμαρτίας καὶ κακίας ἐπέδειξασθε; Πῶς οὖν ὑμεῖς οὐκ ἀπεστράφη τίτε ὁ Θεός, ἀλλὰ μετὰ τὰς παιδοκτονίας, μετὰ τὰς ἰδωλολατρίας, μετὰ τὴν πολλὴν ἀγνωμοσύνην ἠποφῆτες ἀφῆκεν ἐν ὑμῖν εἶναι διαφόρους, σημεῖα ἐργάσατο καὶ θαῦματα παράδοξα; Τίνος οὖν ἕνεκεν τότε μὲν ἀπεθούντες; **313** καὶ (85^a) δεινὰ μυρία διαπραττόμενοι τοσαύτης εὐνοίας; ἀπηλαύσατε παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ προστασίας καὶ προμηθείας, νῦν δὲ οὕτως ἰδωλολατροῦντες ὅτε παιδοκτονοῦντες, ἐν αἰχμαλωσίᾳ (δὴννεκεῖ) καὶ ταλαιπωρίᾳ τυγχάνετε; Μὴ γὰρ ἕτερος ὁ Θεός ἦν τότε καὶ ἕτερος νῦν; Οὐκ αὐτός ἐστιν ὁ καὶ ἔκεινα οἰκονομῶν καὶ τὰ νῦν ἐργαζόμενος; Διατί, ὅτε μείζονα μὲν ἦν τὰ ἀμαρτήματα, πολλὴ ὄψα ὑμῖν ἦν παρὰ Θεοῦ, ὅτε δὲ ἐλάττωνα πλημμελεῖτε νῦν, παντελῶς ὑμᾶς ἀπεστράφη καὶ ἀτιμὰ παρίδωκεν ἀπερᾶντι; Ἀλλὰ ἐὰν ὑμεῖς σιγήσητε, οἱ λίθοι κεκράζονται. Ἐπειδὴ γὰρ κατὰ τοῦ Δεσπότη τοὺς χεῖρας ἐξετείνετε, διὰ τοῦτο οὐκ ἐστὶν ὑμῖν διόρθωσις οὐδὲ συγγνώμη λοιπὸν οὐδὲ ἀπολογία· τότε μὲν γὰρ εἰς δούλους ἦν τὸ τολμώμενον, νῦν δὲ πάντα ἐκεῖνα τὰ παλαιὰ σαρωῶς ἀπεκρύψατε διὰ τῆς εἰς τὸν κοινὸν Δεσπότην ἰμηνίας, ὅθεν καὶ μείζονος κολάσεσθε. Καὶ οὐδὲ οὕτως ἀπέχεσθε τῆς πατρικῆς ἐμβροντησίας; τε καὶ λύσσης, πλάνου αὐτὸν καὶ παράνομον ἀποκαλοῦντες. Εἰ οὖν πλάνος ἦν ὁ Χριστός, ὡς φατε, καὶ παράνομος, ἐγρῆν μᾶλλον ὑμᾶς εὐδοκιμῆσαι, ὅτι αὐτὸν ἀπεκτείνετε· εἰ γὰρ (ὁ) Φινεὺς ἕνα τινὰ παρανομοῦντα ἀνελών, ὀλόκληρον τὴν κατὰ τοῦ ἔθνους ὄργην ἔπαυσεν — ἔστι γὰρ (φησὶν) Φινεὺς καὶ ἐξιλιάσατο, καὶ ἐκόπασεν ἡ θραῦσις; καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην — πολλῷ μᾶλλον ἐφ' ὑμῶν εἶδει οὗτο γενέσθαι, εἰ γε παράνομος ἦν ὁ ὑφ' ὑμῶν σταυρωθεὶς. Καὶ πόθεν δῆλον, φησὶν, ὅτι τέλειον ἀπεστράφη ὑμᾶς ὁ Θεός; (Ἀπὸ) τῶν πραγμάτων ὑμῶν βούντων καὶ σάλπιγγος λαμπροτέρων ἀφ' ἑνὸς φωνῆν, διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως, διὰ τῆς ἐρημώσεως τοῦ ναοῦ, διὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων. Ἀλλ' ἀνθρώποι, φησὶν, ἐπήγαγον (ἡμῖν ταῦτα καὶ) οὐχ ὁ Θεός. Εἰ οὖν ἀνθρώπων (ἦν ἔργα ταῦτα καὶ) οὐ τῆς ὄργης τοῦ Θεοῦ, εἶδει μέχρι τῆς ἀλώσεως τὰ ὑμέτερα στήναι καὶ μὴ πόρροτέρω προσελθεῖν ὑμῖν τὴν ἀτιμίαν τε καὶ (τὴν) κάκωσιν· πλὴν, ἔστω κατὰ τὸν ὑμέτερον λόγον, **314** ὅτι τὰ τεῖχη κατέστρεψαν (οἱ) ἀνθρώποι, καὶ τὴν πόλιν καθείλον, καὶ τὸν βωμὸν

Varie lectiones et notæ.

¹ π. καὶ τὰς Ced. Slav. ? ² καὶ add. Ced. bis. ³ παρ' ὑμῖν Ced. Slav. ⁴ ἐργάζοντο Cod. ⁵ πάλαι μὲν Ced. Slav. ⁶ ἀπεθούντες cod. ⁷ τ. διάγετε Ced. Slav. ? ⁸ ἦν Θεός Ced. Slav. ? ⁹ καὶ ὁ Ced. Slav. ? ¹⁰ καὶ ταῦτα νῦν Ced. ¹¹ διότι cod. Slav. ¹² μείζω Ced. Slav. ? ¹³ Luc. xiv. 40. ¹⁴ ἔσται Ced. Slav. ? ¹⁵ τὰ τολμώμενα Ced. Slav. ? ¹⁶ Χριστόν add. Ced. ¹⁷ γούν Ced. Slav. ? ¹⁸ κατέπαυσεν Ced. ¹⁹ Num. xv. 8, 15. ²⁰ φα. cod. ²¹ τέλειον Ced. ²² πρ. αὐτῶν β. Ced. ²³ γούν Ced. ²⁴ οὐχί Ced. ²⁵ παραιτέρω Ced. Slav. ? ²⁶ τ. ἀνθρώπων Ced., sed cf. 30 Slav. ?

ἀνέστρεψαν, μὴ καὶ τοὺς προφήτας ἀνθρώποι κατ-
 ἰκασάν; μὴ τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν καὶ τᾶλλα
 τὰ σμνὰ αὐτοὶ κατέλυσαν⁹, τὸ φωνὴν ἐκ τοῦ ἱε-
 ροῦ φέρεσθαι, τὴν ἐπὶ τῷ χρίσματι γενομένην
 ἐνέργειαν, τὴν ἐπὶ τῶν λίθων¹⁰ τοῦ ἱερέως δῆλωσιν;
 καὶ γὰρ ἡ Ἰουδαϊκὴ πολιτεία οὐχὶ κάτωθεν εἶχε τὰς
 ἀρχὰς ἀπάσας, ἀλλὰ τὰς πλεοῦς; καὶ σεμνοτέρας
 οὐρανῶθεν· ὅσον¹¹ εἰ λέγω; θυσία; γενέσθαι συγχώ-
 ρησας, ὁ μὲν βωμὸς ἦν κάτω, καὶ τὰ ξύλα, καὶ ἡ
 μάκαιρα, καὶ ὁ ἱερεὺς, τὸ δὲ πῦρ τὸ μέλλον ἐν τοῖς
 ἀδύτοις¹² ἐκείνοις εἶναι καὶ δαπανᾶν τὰς θυσίας,
 ἀνωθεν τὴν ἀρχὴν εἶχεν. Οὐ γὰρ ἀνὴρ ἄνθρωπος· εἰς τὸν
 ναὸν εἰσέγαγε¹³ πῦρ, ἀλλὰ φλόξ ἀνωθεν κατενεχθεῖσα
 τὴν ἐπὶ τῆς διακονίας; ἐπλήρου θυσίαν. Πάλιν εἰ ποτε
 ἔδει τι μαθεῖν, ἀναμέσον τῶν Χερουβίμ ἐκ τοῦ¹⁴
 ἱερατοῦ φωνή τις ἐφέρετο καὶ τὰ μέλλοντα προέλεγε.
 Ὡσαύτως ἐπὶ τῶν λίθων¹⁵ τῶν ἐπὶ τοῦ στήθους
 τοῦ ἀρχιερέως, ὅπερ ἐκάλουν δῆλωσιν, ἐγινετό τι;
 Ἐλλαμψίς, καὶ τὰ μέλλοντα πρόσεσμαινεν.
 Ὅμοιος (καὶ) ἡνικὰ χρίεσθαι ἔδει τινὰ, Πνεύματος ἐφέπειτο
 χάρις καὶ τὸ ἔλαιον ἀνεπέδα, καὶ προφήται
 διεκλύοντο τοῖς πράγμασι τούτοις. καὶ νέφη
 πολλάκι; καὶ καπνὸς τὰ ἄδύτα κατελάμβανεν.

¹⁶ (85^b) (34) Ἰνα τοῖνον μὴ ἀναισχυθῆτε μετὰ
 ἀνθρώποις λογίζεσθε τὴν ἐρήμωσιν αὐτῶν¹⁷, οὐχὶ
 τὴν πόλιν μόνον¹⁸ ἀφῆκε πεσεῖν καὶ τὸν ναὸν
 ἐρημωθῆναι, ἀλλὰ καὶ τὰ πράγματα ἐκείνα (ἅπαντα);
 ἀπὸ ἐκ τῶν οὐρανῶν εἶχον τὰς ἀρχὰς¹⁹; ἐκποδῶν
 γενέσθαι πεποθήκε. Τίνας ὅν ἐνεκεν οὐκ ἔχετε
 νῦν προφήτας; οὐδὲ τι τῶν λοιπῶν ἐκείνων (καὶ) θεῶν;
 οὐκ εὐδὴλιν, ὅτι τοῦ Θεοῦ τὰ καθ' ὁμὰς ἀποστρα-
 φίντες; Καὶ πῶθεν²⁰ τοῦτο δῆλον; Ἄφ' ὧν πρὸ
 τούτου μὲν ἀσθενῶντες ἐπετυγχάνετε²¹ πάντως²²,
 νῦν δὲ δοκοῦντες ἐπιεικίστερον ζῆν μετὰ τὸν σταυ-
 ρόν, μείζονα τιμωρίαν ὑπομένετε; καὶ οὐδενὸς ἀπο-
 λαύετε τῶν προτέρων, οὐτε μὴν ἀπολήψεσθε, καθὼς
 αἱ θεαὶ προβήσεις 315 ἀναργῶς δηλοῦσιν. Εἰ δὲ βού-
 λεσθε, καὶ ἐτέρου; προφήτας ἐφοπλισομένον λέγοντας
 φανερώς, ὅτι τὰ μὲν ὁμότερα τέλος λήψεται, τὰ δὲ
 ἡμῶν ἀνθήσει, καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκ-
 ταθήσεται τὸ κήρυγμα, καὶ θυσίας ἐτέρας; εἰσενεχθή-
 σεται²³ τρώπος, ἐκείνων, τῶν παρ' ὑμῖν²⁴, κατα-
 λυθειῶν· οὐδὲ γὰρ Ἰσραὴλ παράγω τέως μάρτυρα,
 ὡς Ἰερουσαλὴμ, ὡς τοὺς ἄλλους (τούς) πρὸ τῆς αἰχμα-
 λωσίας, ἵνα μὴ λέγηται, ὅτι τὰ δεινὰ ἐκείνη, ἃ ἔλεγον,
 περὶ²⁵ τῆς αἰχμαλωσίας; ἐξέβη, ἀλλὰ Μαλαχίαν, τὸν
 μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλώνας ἐπίνοσον καὶ τὴν τῆς πό-
 λεως ἀποκατάστασιν σαφῶς περὶ τῶν πραγμάτων
 ὑμῶν προφητεύσαντα. Ἐπειθὴ γὰρ ἱκανῶς ἔλθον, καὶ
 τὴν πόλιν ἀπέλαθον, καὶ τὸν ναὸν ὑποδόμου, καὶ
 τὰς θυσίας ἐπετέλουν, τὴν μέλλουσαν παντελῆ
 ταύτην καὶ τελευταίαν ἐρήμωσιν καὶ τὴν ἀναίρεσιν
 τῶν θεσιῶν προλέγων φησὶν· εἰ λήψομαι ἐκ τῶν
 θυσιῶν ὑμῶν²⁶; λέγει· Κύριος παντοκράτωρ· εἰ
 εἰ δὲ ἀπὸ ἀνατολῶν²⁷ μέχρι· δυσμῶν τὸ ὄνομα μου
 δοξάσεται ἐν τοῖς ἔθνεσι; καὶ ἐν παντὶ τόπῳ
 θυρία²⁸ προσείγεται τῷ ὀνόματι μου καὶ θυσία

homoignem in templum portabat, sed flamma cœclo
 delapsa in vicem ministerii sacrificium peragebat. Si
 quid olim esset consultandum, de medio Cherubim
 in propitiatorio vox audiebatur, quæ ventura prædi-
 cebat. Similiter de lapillis qui nitebant in pectore
 summi sacerdotis, quod rationale vocabant, egre-
 diebatur illuminatio quæ futura prædicabat.
 Similiter, si quis inungendus, Spiritus gratia de-
 super volitabat, et ebulliebat oleum, et rebus his
 ministerium præbebat prophetæ, et nebule et fu-
 mus replebant sæpe penetralia.

B Ne igitur hominibus impudenter vastitatem tri-
 buatis; non solum permisit Deus urbem cadere et
 templum desolari, sed etiam illa omnia quæ de
 cœlis originem habebant, ex oculis evanescere
 fecit. Qua de causa hæc prophetas nunc habetis;
 nec quidquam cæterarum et divinarum illa-
 rum rerum? Nonne patet Deum omnia vestra
 destruxisse? Et unde patet? Ex eo quod, qui antea
 profusus impil eratis, et post crucem vitam æquior-
 rem videmini agentes, vindictam tamen majorem
 sustinetis, et nihil ex antiquis amplius habetis, nec
 habebitis, sicut divina evidenter monstraverunt
 testimonia: Si volueritis, et alios prophetas exhibe-
 bimus dicentes, quia rebus vestris afflictis finis
 non erit, nostra vero floreunt; et quocumque
 terrarum extendetur prædicatio, et alius hostia
 proferetur ritus, sacrificiis vestris sublati. Non
 jam amplius adduco Isaiam huc usque testem, ne-
 que Jeremiai neque alios ante captivitatem, ne
 dicatis dura ista accidisse in captivitate, at
 Malachiam qui post reditum e Babylone et resti-
 tutionem civitatis aperte de rebus vestris prophe-
 tavit. Cum enim revertissent, et recepissent urbem,
 et templum ædificarent, et sacrificia peragerent,
 futuram hanc plenam novissimamque desolationem,
 et sacrificiorum destructionem prædicens ait:
 εἰ Si suscipiam de sacrificiis vestris, dicit Dominus;
 quia ab ortu solis ad occasum hominem meum glori-
 ficatum est in gentibus, et in omni loco incensum
 offertur nomini meo, et hostia munda, vos autem
 polluistis illud. εἰ Quando hæc, o Judæe, impleta sunt?
 Quando in omni loco oblatum est incensum Deo et
 hostia munda? Non habes aliud tempus dicendum a
 tempus post Christi adventum. Si non predicat tempus

Varie lectiones et notæ.

⁹ ε. τὰ παρ' ὑμῖν αὐτὰ κατ. ὅσον Ced. Slav. ? ¹⁰ τὸν λίθον Ced. Slav. ? ¹¹ ἀνωθεν ἐκ τῶν οὐρανῶν ὅσον
 Ced. Slav. ? ¹² ἀδ. τοῖς ἐκ. ἵνα Ced. ¹³ εἰσέγαγε Ced. Slav. ? ¹⁴ X. καὶ τοῦ Ced. Slav. ¹⁵ τὸν λίθον
 τὸν Ced. Slav. ? ¹⁶ Ced. 513, 4-415, 5. ¹⁷ τούτων cod. Slav. ? ¹⁸ μόνον Ced. ¹⁹ τὰς ἀ. εἶχε Ced. ²⁰ φησὶ
 αἰ. Ced. ²¹ ἐτ. Ced. Slav. ? ²² πάντων cod. ²³ προσεν. Ced. Slav. ? ²⁴ ὑμῶν cod. ²⁵ πρὸ τοῦ
²⁶ ἐκ τῶν χειρῶν ὁ θυσία Ced. θ. ἐκ τῶν χ. ὁ Malach. i, 9, 10, Slav. ? ²⁷ ἡλίου καὶ add. Malach. i, 11,
 Ced. ²⁸ θυρία cod. Slav.

hoc prophetia, nec hostiam nostram, sed Judaicam, vana est. Si enim, jubente Moysse, nullum in locum offerri hostiam, nisi in quem sibi elegerit Dominus Deus, et in unum locum Jerusalem victimas concludente, propheta dicit : « In omni loco debet censum offerri et hostia munda, » contradicit Moysi et repugnat. Sed absit; de alia enim hostia hic, de alia ille loquitur. Audialis et Sophoniam eadem conclamantem et dicentem: « Illustrabitur Dominus super omnes nationes, et exterminabit omnes deos gentium, et adorabunt cum unusquisque de loco suo. » Verumtamen hoc non est licitum, et in uno loco praescripsit adorare Moyses. Cum audferitis ergo prophetas, proclamantes et praedicentes quia nimis in urbem unam aut in unum locum homines undequaque congregari cogentur, sed domi sedentes unusquisque Deum adorabunt : quod aliud tempus ac nostrum dicere potestis, quo nostra per universam terram splendent, dum vestra extincta sunt et vos in tenebris pertransitis?

Καίτοι γε τοῦτο οὐκ ἔφειτο, ἀλλ' εἰς ἓνα τόπον τῶν προφητῶν προλεγόντων καὶ προαναφωνούντων, ὅτι οὐκέτι εἰς μίαν πόλιν οὐδὲ εἰς ἓνα τόπον ἀναγκασθήσονται (οἱ) ἄνθρωποι πάντοθεν ἵνα συναγῶνται, ἀλλ' ὅσχοι καθήμενοι ἕκαστος θεραπεύσει, τὸ θεῖον, τίνα ἂν ἔχοιτε εἰπεῖν ἕτερον καιρὸν ἀλλ' ἢ τὸν παρόντα τοῦτον, καθ' ὃν τὰ μὲν ἡμέτερα διαλάμπουσιν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, τὰ δὲ ἡμέτερα κατεσθίσθησαν, καὶ ἐν σκότει διαπορεύεσθε ;

Praeterea re principio quidem tales vobis victimas concedere volebat; audite enim quod dicit Isaias : « Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum? dicit Dominus. » Et : « Quis exquisivit haec de manibus vestris? » Si hoc enim a principio quæsisset, illos sane qui inter vos enituerent antiquissimi, ad haec instituta adduxisset. Sed qua de re permisit? inquit. Vestrae indulgendo infirmitati. Quemadmodum medicus, ubi ardentem febre hominem videt, qui impotens animi et omnibus gravis, ni detur, quam postulat, aqua frigida, ipse sibi mortem illaturum minatur, minus concedit, ultimae vitandae violentiae causa, ut majus impediat malum; sic et Deus cum Hebraeos impetu quodam et furore, et sacrificorum desiderio incensus minari desertionem ad idola et jam re desertentes vultisset, sacra facere eis permisit. Haec est causa, et exinde patet: post enim detestandum festum quod, vitulo sibi confato, daemones peregerunt, permisit victimas, quasi dixisset: Bacchamini, vultis sacrificare? ergo mihi sacrificiate. Attamen permissa non a. l. unem concessit, sed sapientissimam per viam rursus illos adduxit. Ut medicus ille aegrotanti indulgens, permittit, sed desola frigidorum phiala quam de ipsius domo attulit, mandat hauriendum, sedatoque aegro, clam jubet a necessariis phialam con-

A καθαρά, ὑμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτό. ἢ Πότε οὖν ταῦτα πεπλήρωται, ὧ Ἰουδαίαι, καὶ τότε ἐν παντί τόπω θυμίαμα προσηνήχθη τῷ θεῷ καὶ θυσία καθαρά; Οὐκ ἂν ἔχεις εἰπεῖν ἕτερον καιρὸν ἀλλ' ἢ τοῦτον (δὴ) τὸν μετὰ τὴν Χριστοῦ παρουσίαν. ὡς εἰ μὴ τοῦτον προλέγει τὸν καιρὸν, μηδὲ τὴν ἡμετέραν θυσίαν, ἀλλὰ τὴν Ἰουδαϊκὴν, παρὰ νόμος ἢ προφητεία. Εἰ γὰρ, τοῦ Μωϋσῆως κελεύοντος εἰς μηδένα τόπον ἀνάγεσθαι θυσίαν, ἀλλ' ἢ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξεται Κύριος ὁ θεός, καὶ εἰς ἐν χωρίον ἐν Ἱερουσαλὴμ συγκλείοντος τὰς θυσίας ἐκείνας, ὁ προφήτης λέγων. « Ἐν παντί τόπω θυμίαμα μέλλει προσάγεσθαι καὶ θυσία καθαρά, » ἐναντιοῦται καὶ μάχεται τῷ Μωϋσεῖ. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο. περὶ γὰρ ἑτέρας ἐκείνος εἶπε θυσίας, ἢ περὶ ἑτέρας οὗτος. Ἀκούσατε δὴ (καὶ) Σοφωνίου (συμ)φωνούντος; τὰ αὐτὰ καὶ λέγοντος. « Ἐπιφανήσεται Κύριος ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη » καὶ ἐφοβήσεται πάντας τοὺς θεοὺς τῶν ἐθνῶν, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος; ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν. ἢ. ἢ

ἐθέσπισε Μωϋσῆς λατρεύειν. Ὅταν οὖν ἀκουσῆτε ἐθέσπισε Μωϋσῆς λατρεύειν. Ὅταν οὖν ἀκουσῆτε

(35) Ὅτι δὲ πάλιν οὐδὲ παρὰ τὴν ἀρχὴν ὑμῖν (86) δοῦναι τὰς τοιαύτας ἠβούλετο θυσίας, ἀκούσατε τί φησιν Ἡσαίας. « Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; λέγει Κύριος; » καὶ. « Τίς ἐξέζητησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; » Εἰ γὰρ ταῦτα παρὰ τὴν ἀρχὴν ἐζήτηι, καὶ τοὺς παλαιούς πάντας, τοὺς παρ' ὑμῖν λάμψαντας, πρώτους ἂν εἰς τὴν πολιτείαν εἰσήγαγε ταύτην. Πῶς οὖν ταῦτα ἐπέτρεψε; φησὶ. Τῇ ἡμέτερᾷ συγκαταβαίοντων ἀσθενείᾳ καὶ καθάπερ ἰατρὸς πυρέττοντα ὄρων ἄνθρωπον, δυσάρρωστον καὶ ἀκαρτέρητον, ἐπιθυμούντα ψυχροποσίας καὶ ἀπειλοῦντα, εἰ μὴ λάθοι, ἑαυτὸν ἀναιρήσειν, βουλόμενος μείζον κωλύσαι κακόν, τὸ ἕλαττον δίδωσι πρὸς ἀπαλλαγὴν τελευταία; βίας, οὕτω δὴ καὶ ὁ θεὸς ἐποίησε. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδε μαινομένους, ἀγχομένους, ἐπιθυμούντας θυσιῶν καὶ παρεσκευασμένους, εἰ μὴ λάθοιεν, αὐτομολήσειν πρὸς τὰ εἰδωλα, μᾶλλον δὲ οὐ παρεσκευασμένους, ἀλλὰ καὶ αὐτομολήσαντας ἤδη, ἐπέτρεψε τὰς θυσίας. Καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία, δὴλον ἐντεῦθεν. μετὰ γὰρ τὴν μουσικὴν ἐφορτὴν, ἣν ἀπέτελεσαν τοῖς δαιμονίοις μοσχοποιήσαντες, τότε τὰς θυσίας ἐπέτρεψε, μόνον οὐχὶ λέγων. « Μαινέσθε, βούλεσθε θύειν; οὐκοῦν ἐμοὶ θύετε. » ἢ Ἄλλ' ὁμως καὶ τοῦτο ἐπέτρεψας, οὐ μέχρι τέλους ἀφήκειν, ἀλλὰ διὰ σοφωτάτης μεθόδου πάλιν ἐπήγαγεν.

Variæ lectiones et notæ.

¹⁰ αὐτῆν Ced., sed cf. Malach. 1, 12 Slav. ? ¹¹ Ἰουδαίαι Ced. Slav. ? ¹² ἔχεις? ἔχοιτε Ced. Slav. ? ¹³ τοῦ add. Ced. ¹⁴ ἐστὶν add. Ced. ¹⁵ ἀνάγεσθε Ced. Slav. ? ¹⁶ ὃν ἐκλέξατο Ced. Slav. ? ¹⁷ λέγει cod. Slav. ? ¹⁸ μέλλειν πρ. καὶ θυσίαν καθαρὰν Ced. Slav. ? ¹⁹ αὐτοῦ Soph. 11, 11, Ced. ²⁰ πάντοτε Ced. ²¹ καθήμενος Ced. Slav. ? ²² κατεσθίσθη Ced. Slav. ? ²³ Ced. 415,5-417,3. ²⁴ οὐ Ced. ²⁵ Isa. 1, 11. ²⁶ Isa. 1, 12. ²⁷ Εἰ δὲ Ced. ²⁸ ὀργασίαν ? ²⁹ ὅπως cod. Slav. ? ³⁰ φησὶν, ἐπέτρεψε; Ced. ³¹ ἰδὼν Ced. Slav. ?—δυσάρρωστον τε Ced. e sequenti ἢ δυσάρρωστος ὄντος. ³² τὸ add. Ced. ³³ ἀλλ. τελευταίας βιαίας Ced. Slav. ? ³⁴ καὶ add. Ced. ³⁵ κἄν ἢ. θύεται cod. Slav. ? ³⁶ ἀνήγαγε Ced. ἀπήγαγε ? cf. infra ἀπάγαγη.

καί, ὡς περὶ ὁ ἱατρὸς ἐκεῖνος, συγχωρήσας τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ κάμνοντος, εἶτα φιάλην οἰκοθεν κομίσας κελύσειεν ⁵⁶ (ἐν) ταύτῃ μὲν τῆς ψυχροποσίας μεταλαμβάνειν ⁵⁷ καὶ τοῦ κάμνοντος πεισθέντος, λάθρα τοῖς ἐπιτηδείοις ἐπιτάξειε συνερπῆσαι τὴν φιάλην αὐτήν, ἵνα λαθρανόντως καὶ ἀνυπόπτως αὐτὸν ἀπαγάγῃ τῆς ἐπιθυμίας ⁵⁸ ἐκεῖνης, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησε· θύειν ἐπιτρέψας, ἐν οὐδενὶ τόπῳ τῆς οἰκουμένης εἰσαε τοῦτο γενέσθαι, ἀλλ' ἢ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ⁵⁹ μόνον. Ὅθεν φησὶν ὁ Δαυὶδ· « Σοὶ πρέπει, ὁ Θεὸς, ὕμνος ἐν Σιών, καὶ σοὶ ἀποδοθήσεται εὐχὴ ἐν Ἱερουσαλήμ. » Εἶτα ἐπειδὴ χρόνους τινὰς ἔθυσαν, καθελε τὴν πόλιν, καὶ ὡς περ διὰ ⁶⁰ τῆς τοῦ σκεύους συντριβῆς, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς διὰ τῆς κατὰ τὴν πόλιν καταστροφῆς ⁶¹ καὶ ἄκοντας αὐτοὺς ἀπήγαγε τῷ πράγματι· ἐπειδὴ ⁶² γὰρ, εἰ φανερώς εἶπεν· Ἀπόστητε, οὐκ ἂν ἠνέσχογοντο ῥαδίως, διὰ τῆς κατὰ τὸν τόπον ἀνάγκης λαθρανόντως αὐτοὺς ἀπήγαγεν τῆς περὶ τὸ πρᾶγμα μανίας. Ἔστω τοίνυν ὁ μὲν ἱατρὸς ὁ Θεὸς, ἢ δὲ φιάλη ἡ πόλις, ὁ δὲ νοσῶν ὁ δυσάρεστος δῆμος τῶν Ἰουδαίων, ἢ δὲ ψυχροποσία, ἢ τῶν θυσῶν ἐπιτροπὴ καὶ ἐξουσία· εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἠβούλετο κατασκευάσαι, τίνος ἔγχευεν εἰς τόπον ἕνα συνέκλεισε τὴν τοιαύτην θυσίαν ὁ πανταχοῦ παρῶν καὶ τὰ πάντα πληρῶν; τίνος χάριν τὴν μὲν λατρείαν εἰς θυσίας, τὰς δὲ θυσίας εἰς τόπον, τὸν δὲ τόπον εἰς καιρὸν, τὸν δὲ καιρὸν εἰς μίαν πόλιν συναγαγῶν, αὐτὴν πάλιν κατέστρεψε τὴν πόλιν; Καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον, ὅτι πᾶσα μὲν ἡ οἰκουμένη τοῖς Ἰουδαίοις ἀνελεῖται, ⁶³ ἔσθια οὐκ ἔστι ⁶⁴ θύειν, μόνη δὲ ⁶⁵ Ἱερουσαλήμ, ἐν ᾗ καὶ μόνη (θύειν) ἔζην, ἄβατος καὶ ἔρημος (αὐτοὺς μόνους) ⁶⁶ γέγονεν. ⁶⁷ (36) Περὶ ὧν μέντοι γε ἐν ταῖς ⁶⁸ ἀποστολικαῖς Διατάξεσι φησὶν ὁ θεὸς λόγος· « Ἦδὴ δὲ καὶ πρὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἐναργῶς ὁ Θεὸς εὐ μάλα παρητήτετο τὰς τῶν Ἰουδαίων θυσίας ⁶⁹ ἔξαμαρτούντων ⁷⁰ εἰς 318 αὐτὸν πολλακις καὶ οἰομένῳ ⁷¹ διὰ θυσίας ⁷² καὶ οὐ ⁷³ διὰ (86^b) μετανοίας αὐτὸν ἐξευμενίζεσθαι· φησὶ γὰρ διὰ τῶν προφητῶν ⁷⁴. « Ἴνα τί μοι φέρετε λίθον ἐκ Σαβὰ ⁷⁵ καὶ κιννάμωνον ἐκ γῆς μακρόθεν; τὰ ὀλοκαυτώματα ὁμῶν οὐκ εἰσὶ ⁷⁶ δεκτὰ, καὶ αἱ θυσίαι ὁμῶν οὐχ ἤθουνάν μοι. » — ⁷⁷ « Συναγάγετε τὰ ὀλοκαυτώματα ὁμῶν μετὰ τῶν θυσῶν ὁμῶν καὶ φάγετε ⁷⁸ κρέα, ὅτι οὐκ ἐντεταίλην ὁμῖν, ἤνικα ἐξήγαγον ὁμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, περὶ θυσῶν καὶ ὀλοκαυτωμάτων· » καὶ ⁷⁹. « Τί μοι πλῆθος τῶν θυσῶν ὁμῶν ⁸⁰; πληρῆς εἰμι ὀλοκαυτωμάτων κριῶν, καὶ στέαρ ἀρνῶν καὶ αἷμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι· οὐδ' ἂν ἔρχοσθε ⁸¹ φθῆναι μοι· τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα

fringi ut sensum et tacite illum a cupidine deterreat, sic et Deus fecit. Permisit sacrificia, sed nullo alio loco terrarum orbis ac Jerusalem modo. Unde dicit David : « Te decet, Deus, hymnus in Sion, et tibi preces dedicantur in Jerusalem. » Deinde, cum per tempora sacrificassent, destruxit civitatem, et sicut per destructionem vasis, ita per urbis exitium invitos a re deterruit. Si dixisset aperte, Abstineatis, non facile sustinuissent; at per loci necessitatem deterruit tacite eos ab insana rei cupidine. Sit igitur medicus, Deus; phiala, civitas; ægrotus, impatiens populus Judæorum; gelida potio, victimarum permissio et facultas. Quare enim, si non reipsa illud voluisset obtinere, in uno loco sacrificium circumscripsisset, qui ubique et omnia replet? Quare cultum in victimas, victimas in locum, locum in tempus, tempus in unam civitatem resumens, civitatem ipsam diruit? Hoc mirandum et stupendum nimis, quod omnis terra, ubi non licet sacrificare, permittitur Judæis; Jerusalem vero sola, in qua sola fas erat sacrificare, illis solis in via et deserta facta est. De quibus in Constitutionibus apostolicis sic loquitur divinus sermo : Jam ante incarnationis œconomiam valde abhorrebat Dominus a Judæorum victimis, quibus, sæpe sæpius in eum peccantes, non vero conversione, existimabant propitium fieri. Dicit enim per prophetas : « Ut quid mihi afferitis thus de Saba, et cinnamomum de terra longinqua? holocausta vestra non sunt accepta, et victimæ vestræ non placuerunt mihi. Addeite holocausta vestra victimis vestris et comedite carnes, quia non præcepi vobis, cum eduxi vos de terra Ægypti, de victimis et holocaustibus. » Et : « Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum? plenus sum holocaustibus arietum; et adipem agnorum, et sanguinem taurorum et hircorum non volo; ne si veniatis quidem ut videamini mihi; quis enim exquisivit hæc de manibus vestris? non concubabitis aulam meam post hoc; si afferatis simillam, vanum. Incensum abominatio est mihi; neomenias vestras et Sabbata et diem magnam non fero; jejunium et solemnitatem et festivitates vestras odit anima mea; facti estis mihi in societatem. » Et alibi : « Aufer a me tumultum carminum tuorum, et psalmum organorum tuorum non audiam. » Et iterum : « Non suscipiam de domo tua vitulos, nec de ovilibus tuis hircos : mea est enim terra, et plenitudo ejus. Numquid manducaho carnem taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?

Variae lectiones et notæ.

⁵⁶ κελύσει Cod. ⁵⁷ μεταλαβεῖν Cod. Slav. ? ⁵⁸ ἐπ. αὐτῆς Cod. ⁵⁹ καὶ add. Cod. — ὁ. ὁ Θεός Pa. Liv. 1 Cod. Slav. ⁶⁰ π. ὁ. ὁ ἱατρὸς διὰ Cod. Slav. ? ⁶¹ τῆς κ. τῆς πόλεως Cod. Slav. ? ⁶² ἐπεὶ Cod. Slav. ? ⁶³ ἔστι Cod. Slav. ? ⁶⁴ ἢ add. Cod. ⁶⁵ μόνον Cod. Slav. ? ⁶⁶ Cod. 417, 3-418, 17. ⁶⁷ μ. ἀπὸ π. τοῦ λαοῦ θ. Slav. ? ⁶⁸ ἔξαμαρτούντων Cod. Slav. ? ⁶⁹ πολλακις εἰς ἄ. ἔξαμαρτόντος καὶ οἰομένου Const. ⁷⁰ οἰομένους Cod. ⁷¹ θυσῶν Const. ⁷² ἀλλ' οὐ Const. Cod. ⁷³ λέγει γὰρ οὕτως Const. Jer. vi, 20. ⁷⁴ λ. ἐκ. Σ. φέρετε Const. Cod. ⁷⁵ ἔστι Const. Cod. ⁷⁶ Jer. vii, 21, 22 καὶ ἔξης. Τὰ ὁ. ὁ. σ. Const. καὶ Σ, τὰ ὁ. ὁ. Cod. Slav. ? ⁷⁷ τὰ add. Cod. — ὁλ. καὶ θ. Const. ⁷⁸ διὰ Ἠσαίου λέγει Const. Isa, i, 11-12. ⁷⁹ λέγει Κύριος add. Const. ⁸⁰ ἔοχεσθε Cod. Slav. ?

hoc prophetia, nec hostiam nostram, sed Judaicam, vana est. Si enim, jubente Moyses, nullum in locum offerri hostiam, nisi in quem sibi elegerit Dominus Deus, et in unum locum Jerusalem vicimas concludente, propheta dicit: « In omni loco debet incensum offerri et hostia munda, » contradicit Moysi et repugnat. Sed absit; de alia enim hostia hic, de alia ille loquitur. Audialis et Sophoniam eadem conclamantem et dicentem: « Illustrabitur Dominus super omnes nationes, et exterminabit omnes deos gentium, et adorabunt eum unusquisque de loco suo. » Verumtamen hoc non est licitum, et in uno loco præscripsit adorare Moyses. Cum auderitis ergo prophetas, proclamantes et prædicentes quia minime in urbem unam aut in unum locum homines undequaque congregari cogentur, sed domi sedentes unusquisque Deum adorabunt: quod aliud tempus ac nostrum dicere potestis, quo nostra per universam terram splendent, dum vestra extincta sunt et vos in tenebris pertransitis?

Καίτοι γε τοῦτο οὐκ ἐφείτο, ἀλλ' εἰς ἓνα τόπον τῶν προφητῶν προλεγόντων καὶ προαναφωνούντων, ὅτι οὐκέτι εἰς μίαν πόλιν οὐδὲ εἰς ἓνα τόπον ἀναγκασθήσονται (οἱ) ἄνθρωποι πάντοθεν ³⁵ συνάγεσθαι, ἀλλ' οἰκοὶ καθήμενοι ³⁶ ἕκαστος θεραπεύσει, τὸ θεῖον, τίνα ἂν ἔχετε εἰπεῖν ἕτερον καιρὸν ἄλλ' ἢ τὸν παρόντα τοῦτον, καθ' ὃν τὰ μὲν ἡμέτερα διαλάμπουσιν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, τὰ δὲ ὑμέτερα κατεσθίθησαν ³⁷, καὶ ἐν σκότει διαπορεύεσθε;

Præterea re principio quidem tales vobis victimas concedere volebat; audite enim quod dicit Isaias: « Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum? dicit Dominus. » Et: « Quis exquisivit hæc de manibus vestris? » Si hoc enim a principio quæsiisset, illos sane qui inter vos enituere antiquissimi, ad hæc instituta adduxisset. Sed qua de re permisit? inquit. Vestræ indulgendo infirmitati. Quemadmodum medicus, ubi ardentem febris hominem videt, qui impotens animi et omnibus gravis, ni detur, quam postulat, aqua frigida, ipse sibi mortem illaturum minatur, minus concedit, ultimæ vitæ violentiæ causa, ut majus impediat malum; sic et Deus cum Hebræos impetu quodam et furore, et sacrificorum desiderio incensus minari desertionem ad idola et jam re deserentes villisset, sacra facere iis permisit. Hæc est causa, et exinde patet: post enim detestandum festum quod, vitulo sibi confiato, dæmonii peregerunt, permisit victimas, quasi dixisset: Bacchamini, vultis sacrificare? ergo mihi sacrificiate. Attamen permissa non a. l. unem concessit, sed sapientissimam perviam rursus illos adduxit. Ut medicus ille ægrotanti indulgens, permittit, sed de sola frigidorum phiala quam de ipsius domo attulit, mandat hauriendum, sedatoque ægro, clam jubet a necessariis phialam con-

Α καθαρὰ, ὑμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτό ³⁸. » Πότε οὖν ταῦτα πεπλήρωται, ὡς Ἰουδαῖα ³⁹, καὶ πότε ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσνήθηται τῷ Θεῷ καὶ θυσία καθαρά; Οὐκ ἂν ἔχεις ⁴⁰ εἰπεῖν ἕτερον καιρὸν ἄλλ' ἢ τοῦτον (δὴ) τὸν μετὰ τὴν ⁴¹ Χριστοῦ παρουσίαν· ὡς εἰ μὴ τοῦτον προλέγει τὸν καιρὸν, μὴδὲ τὴν ἡμετέραν θυσίαν, ἀλλὰ τὴν Ἰουδαϊκὴν, παρὰ νόμος ⁴² ἢ προφητεία. Εἰ γὰρ, τοῦ Μωϋσέως κελεύοντος εἰς μηδένα τόπον ἀνάγεσθαι ⁴³ θυσίαν, ἀλλ' ἢ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξηται ⁴⁴ Κύριος ὁ Θεός, καὶ εἰς ἐν χωρίον ἐν Ἱερουσαλὴμ συγκλεινόντος τὰς θυσίας· ἐκεῖνας, ὁ προφήτης λέγων ⁴⁵: « Ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα μέλλει προσάγεσθαι καὶ θυσία ⁴⁶ καθαρά, » ἐναντιοῦται καὶ μάχεται τῷ Μωϋσεῖ. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο· περὶ γὰρ ἐτέρας ἐκεῖνος εἶπε θυσίας, καὶ περὶ ἐτέρας οὗτος. Ἀκούσατε δὴ (καὶ) Σοφωνίου (συμφωνοῦντος; τὰ αὐτὰ καὶ λέγοντος: « Ἐπιφανήσεται Κύριος ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη ³¹⁶ καὶ ἐξολοθρεύσει πάντας τοὺς θεοὺς τῶν ἐθνῶν, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος; ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν ⁴⁷. »

ἰδέσπισε Μωϋσῆς λατρεύειν. Ὅταν οὖν ἀκούσῃτε ἐθέσπισε Μωϋσῆς λατρεύειν. Ὅταν οὖν ἀκούσῃτε

³⁸ (35) Ὅτι δὲ πάλιν οὐδὲ ³⁸ παρὰ τὴν ἀρχὴν ὑμῖν (86^a) δοῦναι τὰς τοιαύτας ἠθούλετο θυσίας, ἀκούσατε τί φησιν Ἡσαίας ³⁹: « Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; λέγει Κύριος; » καὶ ⁴⁰: « Τίς ἐζητήσῃ ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; » Εἰ γὰρ ⁴¹ ταῦτα παρὰ τὴν ἀρχὴν ἐξήτει, καὶ τοὺς παλαιοὺς πάντας, τοὺς παρ' ὑμῖν λάμψαντας, πρῶτους ἂν εἰς τὴν πολιτείαν ⁴² εἰσήγαγε ταύτην. Πῶς ⁴³ οὖν ταῦτα ἐπέτρεψε; φησὶ ⁴⁴. Τῇ ὑμέτερα συγκαταβαίνων ἀσθενεῖα· καὶ καθάπερ ἰατρὸς πυρέττοντα ὀρεῖν ⁴⁵ ἄνθρωπον; δυσάρρωστον καὶ ἀκαρτέρητον, ἐπιθυμῶντα ψυχροποσίας καὶ ἀπειλοῦντα, εἰ μὴ λάβοι, ἑαυτὸν ἀναιρήσειν, βουλόμενος ⁴⁶ μείζον κωλύσαι κακόν, τὸ ἕλαττον δίδωσι πρὸς ἀπαλλαγὴν τελευταία; βίας ⁴⁷, οὕτω δὴ καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησε. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδε μαινιμένους, ἀγχομένους; ἐπιθυμῶντας θυσιῶν καὶ παρσκευασμένους, εἰ μὴ λάβοιεν, αὐτομολήσειν πρὸς τὰ εἰδωλα, μᾶλλον δὲ οὐ παρσκευασμένους, ἀλλὰ καὶ αὐτομολήσαντας ἦδη, ἐπέτρεψε τὰς θυσίας. Καὶ οἱ αὕτη ἐστὶν ἡ εἰτία, δῆλον ἐντεῦθεν· μετὰ γὰρ τὴν μουσαρὴν ἰορτήν, ἣν ἐπέτρεψαν τοῖς δαιμονίοις μουσαροποιήσαντες, τότε τὰς θυσίας ἐπέτρεψε, μόνον οὐχὶ λέγων· « Μαίνεσθε ⁴⁸, βούλεσθε θύειν; οὐκοῦν ἐμοὶ θύετε ⁴⁹. » Ἄλλ' ὁμως καὶ τοῦτο ἐπέτρεψας, οὐ μέχρι τέλους ἀφήκεν, ἀλλὰ διὰ σοφωτάτης ³¹⁷ μεθόδου πάλιν ἐπήγαγεν ⁵⁰.

Variæ lectiones et notæ.

³⁸ αὐτὴν Ced., sed cf. Malach. 1, 12 Slav. ? ³⁹ Ἰουδαῖοι Ced. Slav. ? ⁴⁰ ἔχεις? ἔχετε Ced. Slav. ? ⁴¹ τοῦ add. Ced. ⁴² ἐστὶν add. Ced. ⁴³ ἀνάγεσθε Ced. Slav. ? ⁴⁴ ὃν ἐκλέξατο Ced. Slav. ? ⁴⁵ λέγει cod. Slav. ? ⁴⁶ μέλλειν pr. καὶ θυσίαν καθαρὰν Ced. Slav. ? ⁴⁷ αὐτοῦ Soph. 11, 11, Ced. ⁴⁸ πάντοτε Ced. ⁴⁹ καθήμενος Ced. Slav. ? ⁵⁰ κατεσθίθη Ced. Slav. ? ⁵¹ Ceil. 413,5-417,3. ⁵² οὐ Ced. ⁵³ Isa. 1, 11. ⁵⁴ Isa. 1, 12. ⁵⁵ Εἰ δὲ Ceil. ⁵⁶ ὁρησκέλιον ? ⁵⁷ ὅπως cod. Slav. ? ⁵⁸ φησὶν, ἐπέτρεψε; Ced. ⁵⁹ ἰδὼν Ced. Slav. ?—δυσάριστόν τε Ced. e sequenti ἐδυσάριστος ὄρηος. ⁶⁰ τὸ add. Ceil. ⁶¹ ἀλλ. τελευταῖα βιαία Ced. Slav. ? ⁶² καὶ add. Ced. ⁶³ κἄν ἢ. θύεται cod. Slav. ? ⁶⁴ ἀνήγαγε Ced. ἀπήγαγε ? cf. infra ἀπαγάγη.

καί, ὡς περὶ ὁ ἱατρὸς ἐκαίνοσ, συγχωρήσας τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ κάμνοντοσ, εἶτα φιάλην οἰκοθεν κομισάσ καλεύσειεν ⁸⁶ (ἐν) ταύτῃ μόνῃ τῆσ ψυχροποσίασ μεταλαμβάνειν ⁸⁷ καὶ τοῦ κάμνοντοσ πεισθέντοσ, λάθρα τοῖσ ἐπιτηδείοισ ἐπιτάξειε συνερῖψαι τὴν φιάλην αὐτήν, ἵνα λανθανόντωσ καὶ ἀνυπόπτωσ αὐτόν ἀπαγάγῃ τῆσ ἐπιθυμίασ ⁸⁸ ἐκαίνοσ, οὕτω καὶ ὁ Θεὸσ ἐποίησε· θύειν ἐπιτρέψασ, ἐν οὐδενὶ τόπω τῆσ οἰκουμένησ εἶασε τοῦτο γενέσθαι, ἀλλ' ἦ ἐν τοῖσ Ἱεροσολύμοισ ⁸⁹ μόνον. Ὅθεν φησὶν ὁ Δαυὶδ· « Σοὶ κρείπει, ὁ Θεὸσ, ὕμνοσ ἐν Σιών, καὶ σοὶ ἀποδοθήσεται εὐχὴ ἐν Ἱερουσαλήμ. » Εἶτα ἐπειδὴ χρόνουσ τινάσ ἐθύσαν, καθέλιε τὴν πόλιν, καὶ ὡσπερ διὰ ⁹⁰ τῆσ τοῦ σκεύουσ συντριβῆσ, οὕτω καὶ ὁ Θεὸσ διὰ τῆσ κατὰ τὴν πόλιν καταστροφῆσ ⁹¹ καὶ ἄκοντασ αὐτοῦσ ἀπήγαγε τῷ πράγματοσ· ἐπειδὴ ⁹² γάρ, εἰ φανερώσ εἶπεν· Ἀπόστητε, οὐκ ἂν ἠνέσχοντο ραδίωσ, διὰ τῆσ κατὰ τὸν τόπον ἀνάγκησ λανθανόντωσ αὐτοῦσ ἀπήγαγεν τῆσ περὶ τὸ πρᾶγμα μανίασ. Ἔστω τοίνυν ὁ μὲν ἱατρὸσ ὁ Θεὸσ, ἡ δὲ φιάλη ἡ πόλισ, ὁ δὲ νοσῶν ὁ δυσάρετοσ δῆμοσ τῶν Ἰουδαίων, ἡ δὲ ψυχροποσία, ἡ τῶν θυσιῶν ἐπιτροπή καὶ ἐξουσία· εἰ γάρ μὴ τοῦτο ἠβούλετο κατασκευάσαι, τίνοσ ἐνεκεν εἰσ τόπον ἕνα συνέκλεισε τὴν τοιαύτην θυσίαν ὁ πανταχοῦ παρῶν καὶ τὰ πάντα πληρῶν· τίνοσ χάριν τὴν μὲν λατρείαν εἰσ θυσίασ, τὰσ δὲ θυσίασ εἰσ τόπον, τὸν δὲ τόπον εἰσ καιρὸν, τὸν δὲ καιρὸν εἰσ μίαν πόλιν συναγαγῶν, αὐτὴν πάλιν κατέστρεψε τὴν πόλιν; Καὶ τὸ δὴ θαυμαστον καὶ παράδοξον, οὗτι μᾶσ μὲν ἡ οἰκουμένη τοῖσ Ἰουδαίοισ ἀνεῖται, ⁹³ ἐνθα οὐκ ἔστι ⁹⁴ θύειν, μόνῃ δὲ ⁹⁵ Ἱερουσαλήμ, ἐν ἧ καὶ μόνῃ (θύειν) ἐξῆν, ἄδατοσ καὶ ἐρημοσ (αὐτοῖσ μόνοισ; ⁹⁶) γέγονεν. ⁹⁷ (36) Περὶ ὧν μέντοι γε ἐν ταῖσ ⁹⁸ ἀποστολικαῖσ Διατάξεισ φησὶν ὁ θεῖοσ λόγοσ· « Ἦδη δὲ καὶ πρὸ τῆσ ἐνοσάρκου οἰκονομίασ ἐναργῶσ ὁ Θεὸσ εὐ μάλισ παρητητο τὰσ τῶν Ἰουδαίων θυσίασ ⁹⁹ ἐξαμαρτούντων ¹⁰⁰ εἰσ 318 αὐτόν πολλάκι; καὶ οἰομένων ¹⁰¹ διὰ θυσίασ ¹⁰² καὶ οὐ ¹⁰³ διὰ (86b) μετανοίασ αὐτόν ἐξευμενίζεσθαι· φησὶ γάρ διὰ τῶν προφητῶν ¹⁰⁴. « Ἰνα τί μοι φέρετε λίθων ἐκ Σαβὰ ¹⁰⁵ καὶ κιννάμωνον ἐκ γῆσ μακρόθεν; τὰ δλοκαυτώματα ὑμῶν οὐκ εἰσὶ ¹⁰⁶ δεκτά, καὶ αἱ θυσίαι ὑμῶν οὐχ ἤθουνάν μοι. » — ¹⁰⁷ « Συνάγαγετε τὰ δλοκαυτώματα ὑμῶν μετὰ τῶν θυσιῶν ὑμῶν καὶ φάγετε ¹⁰⁸ κρέα, οὗτι οὐκ ἐνετείλαμην ὑμῖν, ἠνίκα ἐξήγαγον ὑμὰσ ἐκ γῆσ Αἰγύπτου, περὶ θυσιῶν καὶ δλοκαυτωμάτων. » καὶ ¹⁰⁹. « Τί μοι πλῆθοσ τῶν θυσιῶν ὑμῶν ¹¹⁰; πλήρησ εἰμὶ δλοκαυτωμάτων κριῶν, καὶ στέαρ ἀρνῶν καὶ εἶμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι· οὐδ' ἂν ἐρχῆσθε ¹¹¹ ὀφθῆναι μοι· τίσ γάρ ἐξεζήτησε ταῦτα

A fringi ut sensim et tacite illum a cupidine deterreat, sic. et Deus fecit. Permisit sacrificia, sed nullo alio loco terrarum orbis ac Jerusalem modo. Unde dicit David : « Te decet, Deus, hymnus in Sion, et tibi preces dedicantur in Jerusalem. » Deinde, cum per tempora sacrificassent, destruxit civitatem, et sicut per destructionem vasis, ita per urbis exitium invitos a re deterruit. Si dixisset aperte, Abstineatis, non facile sustinuissent; at per loci necessitatem deterruit tacite eos ab insana rei cupidine. Sit igitur medicus, Deus; phiala, civitas; ægrotus, impatiens populus Judæorum; gelida potio, victimarum permissio et facultas. Quare enim, si non reipsa illud voluisset obtinere, in uno loco sacrificium circumscripsisset, qui ubique et omnia replet? Quare cultum in victimas, victimas in locum, locum in tempus, tempus in unam civitatem resumens, civitatem ipsam diruit? Hoc mirandum et stupendum nimis, quod omnis terra, ubi non licet sacrificare, permittitur Judæis; Jerusalem vero sola, in qua sola fas erat sacrificare, illis solis in via et deserta facta est. De quibus in Constitutionibus apostolicis sic loquitur divinus sermo : Jam ante incarnationis œconomiam valde abhorrebat Dominus a Judæorum victimis, quibus, sæpe sæpius in eum peccantes, non vero conversione, existimabant propitium fieri. Dicit enim per prophetas : « Utquid mihi afferitis thub de Saba, et cinnamomum de terra longinqua? holocausta vestra non sunt accepta, et victimas vestras non placuerunt mihi. Adde holocaustomata vestra victimis vestris et comedite carnes, quia non præcepi vobis, cum eduxi vos de terra Ægypti, de victimis et holocaustomatibus. » Et : « Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum? plenus sum holocaustomatibus arietum; et adipem agnorum, et sanguinem taurorum et hircorum non volo; ac si veniatis quidem ut videamini mihi; quia enim exquisivit hæc de manibus vestris? non concubabitis aulam meam post hoc; si afferatis simillam, vanum. Incensum abominatio est mihi; neomenias vestras et Sabbathata et diem magnam non fero; jejunium et solemnitatem et festivitates vestras odivit anima mea; facti estis mihi in satietatem. » Et alibi : « Aufer a me tumultum carminum tuorum, et psalmum organorum tuorum non audiam. » Et iterum : Non suscipiam de domo tua vitulos, nec de ovilibus tuis hircos : mea est enim terra, et plenitudo ejus. Numquid manducaha carnem taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?

Varie lectiones et notæ.

⁸⁶ καλεύσει Ced. ⁸⁷ μεταλαβεῖν Ced. Slav. ? ⁸⁸ ἐπ. αὐτῆσ Ced. ⁸⁹ καὶ add. Ced. — ὁ δ. ὁ Θεὸσ Ps. lxxv, 1 Ced. Slav. ⁹⁰ π. ὁ. ὁ ἱατρὸσ διὰ Ced. Slav. ? ⁹¹ τῆσ κ. τῆσ πόλεωσ Ced. Slav. ? ⁹² ἐκαί Ced. Slav. ? ⁹³ ἐξῆσ Ced. Slav. ? ⁹⁴ ἡ add. Ced. ⁹⁵ μόνον Ced. Slav. ? ⁹⁶ οἰομένουσ Ced. Slav. ? ⁹⁷ ἀποστολικαῖσ Ced. Slav. ? ⁹⁸ ἀποστολικαῖσ Ced. Slav. ? ⁹⁹ ἐξαμαρτούντων Ced. Slav. ? ¹⁰⁰ ἐξαμαρτούντων Ced. Slav. ? ¹⁰¹ ἐξαμαρτούντων Ced. Slav. ? ¹⁰² ἀλλ' οὐ Ced. Slav. ? ¹⁰³ ἀλλ' οὐ Ced. Slav. ? ¹⁰⁴ ἀλλ' οὐ Ced. Slav. ? ¹⁰⁵ ἀλλ' οὐ Ced. Slav. ? ¹⁰⁶ ἀλλ' οὐ Ced. Slav. ? ¹⁰⁷ ἀλλ' οὐ Ced. Slav. ? ¹⁰⁸ ἀλλ' οὐ Ced. Slav. ? ¹⁰⁹ ἀλλ' οὐ Ced. Slav. ? ¹¹⁰ ἀλλ' οὐ Ced. Slav. ? ¹¹¹ ἀλλ' οὐ Ced. Slav. ?

Sacrificia Deo sacrificium laudis, et tolde Altis-
 ziaro vota tua. » Et : « Sacrificium Deo spiritus
 contributus. » Et similiter in omnibus Scripturis
 victimas abnuit, quia ex nequitia longa, et inobe-
 dientia, et duritia cordis in eum peccaverunt :
 « Hostiæ enim impiorum, abominatio Deo, quia
 scelerate offerunt illas. » Et : « Victimæ eorum
 tanquam panis afflictionis illis. » Et : « Omnes co-
 medentes illas inquinabuntur. » Propterea Sauli
 divus Samuel dicebat : « Bonum obedientia super
 sacrificium, et auscultatio super adipem arietum.
 Ecce minus vult Dominus victimas quam obedien-
 tiam. » Si ergo etiam ante adventum suam victi-
 mis cor purum et spiritum contritum præponit,
 quanto magis adventu suo cruentas victimas cessare
 fecit ! Quibus non indigebat, ut dictum est, sed
 cum vellent, concedebat de corda recte afferri.
 Unde dicit : « Si sacrificare vis, non indigenti
 mihi sacrificia » Cum vere hujusce rei immemores,
 vitulum deum pro Deo appellaverunt, et illi exitum
 de Ægypto tribuerunt prolegenti, et dixe-
 runt : « Isti sunt dii tui, Israel, qui te eduxerunt
 de terra Ægypti, » eum Deum negantes, qui per
 Moysen illos visitaverat in tribulatione eorum, qui
 signa in manu et virga operatus erat, qui decem-
 plici plaga percusserat Ægyptum, qui mare Ru-
 brum diviserat, et eos inter aquas transvererat
 quasi per siccum ; qui hostes eorum demerserat,
 qui in Mara fontem amarum effecerat dulcem, qui
 de petra dura aquam ad satietatem scaturire fecerat,
 qui columna nubis et columna ignis eos, per quas
 vias transirent nescientes, duxerat, ab æstu im-
 moderato defendens et illuminans ; qui dederat
 eis de cælo manna, et de mari carnes coturnicum,
 qui in monte legem proclamaverat ; cujus vocem
 de cælo tonantem audire dignati sunt ; hunc Deum
 ausi sunt abnuere, dicentes Aaron : « Fac nobis
 deos, qui nos præcedant, » et vitulum confarunt,
 et idolo sacrificarunt. Idcirco iratus longanimitis
 Deus, utpote sane ab iis debitam gratiam non ac-
 cipiens, indissolubilibus eos vinculis ligavit et du-
 rissimo freno colla eorum constrinxit ; et non jam
 dixit : « Si feceris, » ut ante confatum vitu-
 lum, sed : « Fac altare, et immola assidue (obli-
 viosus enim es et ingratus), ut semper mei memo-
 riam habeas. »

νεφέλης και στύλω πυρός σκιάζοντα αυτούς δια θάλαττος ἀμετρον και φωτίζοντα και ὡδηγοῦντα τοὺς

Varie lectiones et notæ

¹ pr. ἐάν Jes. προσθήσεται ἔτι. ἐάν Ced. Slav. ? ² μοι add. Const. Ced. ³ ἀμῶν add. Const. ⁴ Καὶ δι' ἐτέρου λέγει Const. Καὶ Ced. Slav. ? ⁵ ψαλμὸν Const. Slav. ? ⁶ ὁκ. Amos v, 23, Ced. Slav. ? ⁷ Καὶ διὰ τοῦ Ἀβυλὸ λέγει Const. post I Reg. xv, 12 Slav. ? Ps. l, 9. ⁸ Ps. xlix, 12-14. ⁹ φάγωμαι κρέατα Ced. Slav. ? ¹⁰ πίνωμαι Ced. Slav. ? ¹¹ Ps. li, 17 om. Const. ¹² Καὶ ἐν π. δὲ ταῖς Const. Slav. ? ¹³ αὐτῶν add. Const. ¹⁴ ἐξαμαρτῆν Const., om. ἐξ — σκλ. Slav. ? ¹⁵ κ. τε και ἀπ. και Ced. Slav. ? ¹⁶ β. παρὰ Κυρίου Const. β. Κυρίου Ced. Prov. xxi, 27. ¹⁷ πάλιν Αἰ Const. Os. ix. ¹⁸ και om. Const. ¹⁹ αὐτὰ μινθ. — om. Const. quæ hunc locum inler Amos v, 25 et Psal. i, 9 ponunt. Slav. ? ²⁰ ὁ θ. Σ. λέγει Const. Slav. ? ²¹ Ἄκ. ἀγαθὴ Ced. Ἄκ. ὁ θ. ἀγαθὴ I Sam. xv, 22. ²² θυσίαν Const. Slav. ? et Ced. bis. ²³ και ἡ ἐπακρόσας I Sam. ²⁴ εἰσαχ. Const. Ced. ²⁵ θ. ὡς τὸ ἀκοῦσαι φωνῆς Κυρίου. I Sam. ²⁶ Ἐὶ θελητὸν τῷ Κυρίῳ. ²⁷ Εἰ οὖν Const. Slav. ? ²⁸ θυσίαν Ced. Slav. ? θυσί. cod. ²⁹ ἐπιζητεῖ cod. ³⁰ ἐπ. ταύτης φαρὲν τὰς Const. Slav. ? ³¹ κἀσαι Ced. ³² Ced. 418, 17-419, 16. ³³ Ex. xxxii, 9. ³⁴ περὶ χ. Ced. ³⁵ τὴν add. Ced. ³⁶ π. τὴν πικράν Ced.

ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν ; πατεῖν τὴν ἀβλήν μου οὐ προ-
 υήσεσθε ἔτι · ἐάν ¹ φέρητε ² σεμίδαλιν, μάταιον·
 θυμίαμα βέβλυγμά μοι ἔστι· τὰς νεομηνας ὑμῶν
 και τὰ Σάββατα ³, και ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχο-
 μαί· νηστεῖαν, και ἀργίαν, και τὰς ἑορτὰς ὑμῶν
 μισεῖ ἡ ψυχή μου· ἐγενήθητέ μοι εἰς πλησμονίην·
 και (ἀλλαχού) ⁴· « Ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ ἤχον φ-
 δῶν σου, και ψαλμὸν ⁵ ὀργάνων σου οὐκ εἰσακού-
 σομαι ⁶· » — και ⁷ (κάλιν)· « Οὐ δέξομαι ἐκ τοῦ
 οἴκου σου μόσχος οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμά-
 ρου· » — ⁸ « Ἐμὴ γὰρ ἔστιν ἡ εἰκουμένη και τὸ
 πλήρωμα αὐτῆς· μὴ φάγομαι κρέα ⁹ ταύρων ἢ αἷμα
 τράγων πίνομαι ¹⁰ ; θύσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως
 (και ἀπέδος τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχὰς σου). » Καί· ¹¹
 « Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον. » Καὶ
 ἀπλῶς ἐν πάσαις ¹² ταῖς Γραφαῖς ὁμοίως ¹³ τὰς θυ-
 σίας ἀπαναίνεται διὰ τὸ ἐξαμαρτάνειν ¹⁴ αὐτοὺς εἰς
 αὐτὸν ἐξ ἄκρας κακίας, ἀπειθείας τε και ¹⁵ σκληροκαρ-
 δίας· « Θυσία γὰρ ἀσεβῶν βέβλυγμα τῷ **319** Θεῷ ¹⁶·
 και γὰρ παρανόμως προσφέρουσιν αὐτάς· » και ¹⁷·
 « Θυσία αὐτῶν ὡς ἄρτος πένθους αὐτοῖς· » και ¹⁸·
 « Πάντες οἱ ἐσθλόντες αὐτάς μολυνθήσονται ¹⁹. »
 Διὸ δὴ και τῷ Σαούλ ὁ θεῖος Σαμουὴλ ἔλεγεν ²⁰·
 « Ἀγαθὸν ἀκοῆ ²¹ ὑπὲρ θυσίας ²², και ἀκρόσμα ²³
 ὑπὲρ στέαρ κριῶν. » — Ἰδοὺ γὰρ οὐ θέλει Κύριος
 θυσίας ὡς τὸ ἀκοῦειν ²⁴ αὐτοῦ ²⁵. » — Εἰ ²⁶ τοῖνον ²⁷
 και πρὸ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ὑπὲρ θυσίας ²⁸ καρ-
 δίαν καθάραν ἐπέζητει ²⁹ και πνεῦμα συντετριμμέ-
 νον, πολλῶ μᾶλλον ἐλθὼν ἔπαυσε τὰς ³⁰ δι' αἰμάτων
 θυσίας· οὐδὲ πάλιν ³¹ δεόμενος αὐτῶν, ὡς εἰρηται,
 ἀλλ' εἰ βουληθῶσι συγχωρῶν και εἰ ἀπὸ γνώμης
 ὀρθῆς προσοίσουσιν (ὅθεν φησι)· « Εἰ θύειν ἐπιθυ-
 μεῖς, οὐ δεομένης μοι θύε. » ³² (37) Ὅποτε δὲ τοῦ-
 του ἀμνήμονος ἐγένοντο και μόσχον ἀντὶ Θεοῦ θεῶν
 ἐπεκαλέσαντο και τοῦτω τὴν αἰτίαν τῆς ἐξ Αἰγύ-
 πτου πορείας ἐπεγράψαντο λέγοντες· « Ὅτι οἱ αἱ
 θεοὶ σου, Ἰσραὴλ, οἱ ἐξαγαγόντες· σε ἐκ γῆς Αἰγύ-
 πτου, » και ἀπαρησάμενοι θεῶν, τὸν διὰ Μωυσείως ³³
 ἐπισκεψάμενον αὐτοὺς ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, τὸν τὰ
 σημεῖα ἐπὶ χεῖρὸς ³⁴ και θάβδου ποιησάμενον, τὸν
 Αἰγυπτίους δεκαπλήγῃ πατάξαντα, τὸν ³⁵ Ἐρυθρῶν
 θάλασσαν εἰς διαιρέσεις διελόντα και διαγαγόντα
 αὐτοὺς ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος ὡς διὰ ξηρᾶς, τὸν τοῖς
 ἐχθροῦς αὐτῶν βυθίσαντα, τὸν (εἰς) Μερρᾶν τὴν
 πικράν πηγὴν ³⁶ γλυκάναντα, τὸν ἐκ πέτρας ἀκρο-
 τήμου ὕδωρ εἰς πλῆσμονην ἀναβλύσαντα, τὸν στύλω

οὐκ εἶδότες· ὅθεν ¹⁸ παρευθῆσι, τὸν ἐξ οὐρανοῦ μαννοδοτήσαντα αὐτοὺς ¹⁹ καὶ ἐκ θαλάσσης κρεωδοτήσαντα ὄρυγομήτηραν, τὸν ἐν τῷ ὄρει νομοθετήσαντα αὐτοῖς, οὐ τῆς θείας καὶ βροντοφόρου ²⁰ φωνῆς ἠξιώθησαν ἀκοῦσαι· τοῦτον ἀπρηθήσαντο εἰπόντες τῷ Ἄαρῶν ²¹· « Ποίησον ἡμῖν θεοὺς, ὡς **320-321** προκορεύονται ἡμῶν· » καὶ ἔμοσχοποίησαν ²² χωνευτὸν, καὶ ἔθυσαν τῷ εἰδῶλῳ· κἀντεῦθεν οὖν (87^a) ὄργισθεις ὁ μακροθύμος Κύριος ²³, ἅτε δὴ ἀχαρισθηθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἔδησεν αὐτοὺς δεσμοῖς ἀλύτοις, σιδήσει ²⁴ φορτισμοῦ καὶ σκληρότητι κλοιοῦ· καὶ οὐκ ἐτί· εἶπεν· « Ἐάν (δὲ) ποιήσης, ὡς πρὸ τῆς μοσχοποιίας ²⁵, ἀλλά· » Ποίησον θυσιαστήριον καὶ θῦε διηνεκῶς· ἐπιλήσμων γὰρ ὑπάρχεις καὶ ἀχάριστος; ἵνα συνεχῶς ὑπομνήσκη μου. »

²⁶ (38) Ἐπεὶ οὖν τῇ ἐξουσίᾳ κακῶς ὑπεχρήσαντο ²⁷ A Cum igitur licentia male abuterentur miseri et ei τάλανες καὶ ἀγνώμονες, ἀνάγκην ἐπέθηκε λοιπὸν θύειν καὶ βρωμάτων ἀπέχεσθαι τιῶν, καὶ ζῶων διαφορᾶς, καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων, διέστειλε, καί-τοι παντὸς ζῶου καθαρῶν τυγχάνοντες· πάντα γὰρ ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς καθαρὰ ²⁸ λίαν. Καὶ δὴ ²⁹ ἀφορισμοὺς προσέταξε, καὶ καθαρμῶς ³⁰ καὶ ξαντισμοὺς, καὶ ἀγνείας, καὶ ἀργίας διαφόρους, ὧν παρεκούοντι ³¹ τιμωθῆναι ὠρίσαστο, ἵνα πιεζόμενοι ὑπὸ τοῦ κλοιοῦ καὶ ἀγχόμενοι ³², τῆς πολυθείου κλένης ἐκστήσωνται. Οὐκοῦν διὰ τὴν σκληροκαρδίαν αὐτῶν ἐπέδησεν αὐτοὺς, ὅπως διὰ τοῦ θύειν, καὶ ἀργεῖν, καὶ ἀγνίσεσθαι, [καὶ] τὰ τοιαῦτα περατηρεῖσθαι, εἰς ἔννοιαν ἔρχονται Θεοῦ τοῦ ταῦτα διαταξαμένου αὐτοῖς καὶ νομοθετήσαντος, οἷγε μοχθηρὰ ³³ ἐρίπου καὶ γνώμης ἀγνώμονος οὐ διελίμπανον ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐπιλαθόμενοι ³⁴ τοῦ Θεοῦ, καὶ παρατρεπόμενοι προσεκύνουν ἀντὶ τοῦ Κτιστοῦ τὴν κτίσιν, καὶ ποτὲ μὲν, ὡς εἴρηται, μοσχοποιήσαντες, ποτὲ δὲ τῷ Βεελφεγὼρ προσκυνήσαντες, ἄλλοτε δὲ τὸν ³⁵ Βααλ, καὶ τὸν Θαμούζ, καὶ τὴν Σιδωνίαν Ἀστάρτην, καὶ τὸν Μολόχ, καὶ τὸν ³⁶ Χαμῶς, ποτὲ μὲν τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην, καὶ τοὺς ἀστέρους, ἃ ὁ Θεὸς εἰς φαῦσιν ἀνθρώπων πεποίηκεν ³⁷ καὶ οὐκ εἰς προσκύνησιν, ποτὲ δὲ καὶ τὰ ἄλογα ζῶα ³⁸, ὡς παρ' Αἰγυπτίους τὴν Ἄπιν βούν, καὶ τὸν Μενθήσιον τράγον, καὶ **322** θεοὺς ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς ³⁹ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. Ταύτη τοι προδήλως ἀπειλῶν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἔλεγε διὰ τοῦ προφήτου ⁴⁰· « Μὴ μικρὸν ταῦτο τῷ οἴκῳ Ἰούδα, ⁴¹ **C** κεινὸν τὰ βδελύγματα ταῦτα, ἃ ἐποίησαν; » — ⁴² Ὅτι ἐπέκλησαν ⁴³ τὴν γῆν ἀνομίας τοῦ παροργίσει με. » Διὸ τοίνυν εἰς τὴν ἐξωλοθρευθῆσαν ὡς τὸν Θεὸν παροργίσαντες ⁴⁴, καὶ τὴν ἁγίαν γῆν ἐκαίτην καταμαίναντες ⁴⁵ ἀπ' ἀρχῆς ἕως τῆς ἑσθάτης καὶ καὶ Τίτου.

⁴⁶ (39) Καὶ γὰρ διαφορῶν ταύτην ἐλόντων ⁴⁷, φησὶν Θεοδώρητος, πάλιν εἰς τὸ ἀρχαῖον ὁ Θεὸς ἀπεκατέστησεν ⁴⁸ ἄβλωμα ⁴⁹ καὶ σχῆμα· ἀλλὰ νῦν οὐκέτι. Πρῶτος μὲν γὰρ Θειλαφαλάσαρ ⁵⁰ δουράλωτον

Cum igitur licentia male abuterentur miseri et ingrati, necessitatem imposuit deinceps sacrificandi, et alimentum quibusdam abstinendi, differentiasque animalium purorum et impurorum constituit, quamvis purum sit quodlibet animal; quæcunque enim fecit Deus erant valde pura. Separationes præscripsit, et purificationes, et aspersiones, et continentiarum tempora, et cessationes ab operibus, quarum rerum omnium transgressoribus pœnas instituit, ut vinculo quodam constricti et doniti, ab idololatriæ semitis longe incederent. Quapropter ob duritiam cordis eorum eos alligavit, ut sacrificia faciendo et ab operibus cessando et se purificando et alia similia observando revocarentur ad memoriam Dei talia ipsis instituentis et imperantis: hi vero malitia cordis et mente ingrata, non desinebant a principio ad finem Deum suum oblivisci, et a recta via recedentes, pro Creatore creaturam adorabant, et modo, ut dictum est, vitulum constantes, modo Beelphegor adorantes, nunc Baal et Thammuz, et Sidoniam Astartem, et Moloch, et Cham, nunc solem, et lunam, et stellas, quæ a Deo ad lucem hominum facta sunt, non vero ad eorum adorationem, aliquando etiam muta animalia, ut apud Ægyptios bovem Apim et Mendesium hircum, et deos argenteos aureosque in Judæa. Hiccirco aperte illis militans Deus dicebat per prophetam: « Numquid parvum istud domui Judææ abominationes illas facere quæ fecerunt; » « Cum terram impleverint iniquitatibus quæ me ad iracundiam provocant? » Merito igitur funditus interemti sunt, utpote qui Deum ad iracundiam provocaverant, et terram sanctam hanc polluerant ab initio usque ad ultimam destructionem sub Vespasiano et Tito.

τελευταίως ἀλώσεως ταύτης ἐπὶ ⁴⁴ Οὐεσπασιανοῦ, Etenim non semel expugnatam civitatem. inquit Theodoretus, rursus in pristinam dignitatem et formam Deus restituit; sed nunc aliter actum est. Nam Teglathphalasar in captivitatem primus redegit

Varie lectiones et notæ.

¹⁸ ὄρου Ced. Slav. ? ¹⁹ αὐτοῖς Ced. Slav. ? ²⁰ βροντοφώνου Ced. ²¹ Ex. xxxii, 1. ²² ἔμοσχοποίη. cod. καὶ ἐποίησεν αὐτὰ ἔμοσχον Ex. ²³ μ. Θεός; Ceil. Slav. ? ²⁴ στυθῶσι cod. Slav. ? ²⁵ εἴρηκεν add. Ced. ²⁶ Ced. 419, 16-420, 21. ²⁷ ἔχρ. Ced. ²⁸ καλὰ Ced. Slav. ²⁹ καὶ add. Ced. ³⁰ καθαρμ. cod. καθαρμῶς καὶ βαπτισμῶς καὶ δεκατισμῶς; καὶ ἀγ. Ced Slav. ? ³¹ παρεκούοντες; cod. ³² π. καὶ ὑπὸ τοῦ κ. ἀ. Ced. Slav. ? ³³ ἐπιλανθανόμενοι Ced. ³⁴ τῷ, etc. Ced. sed cf. τὰ ἄλογα ζῶα propter ἐτίμων quod in codice deest. ³⁵ τῷ Χαμῶς καὶ τῇ Σιδωνίᾳ Ἀστάρτη, καὶ τῷ Μολχώμ, καὶ ποτε τῷ ἥλιῳ, καὶ τῇ σελήνῃ, καὶ τοῖς ἀστροῖς Ced. ³⁶ ἀνθρώποις ἐποίησε Ced. Slav. ? ³⁷ ἐτίμων add. Ced. ³⁸ ὡς Ced. ³⁹ Isa. xlii, 17 ? ⁴⁰ Isa. ii, 8 ? ⁴¹ ἐπὶ. Ced. ⁴² παροργίζοντες Ced. ⁴³ καταμαίνοντες Ced. ⁴⁴ ταύτης ἀλ. ἐπὶ Ced. ⁴⁵ Ced. 420, 21-422, 22. — διάφοροι — ἐλόντες codex. ⁴⁶ καὶ καθελόντων add. Ced. ⁴⁷ ἀ. ἀποκατέστησεν Ced. ⁴⁸ τε add. Ced. ⁴⁹ Θελαφαλάσαρ Ced.

decem tribuum majorem partem. Post illum vero Salmanazar Samariam et urbes circa illam positas mancipavit. Tertius Sennacherib cæteras Judææ civitates expugnavit, et plurimos captivos migrare fecit, expeditioneque contra Hierosolimam suscepta, insolenter et impie, impletatis quæ præmium meritis recepit, plaga divina destructo exercitu ipsius, et turpiter regressus, a filiis suis interfectus est. Postea Nabuchodonosor tertio regis Joachim, Josue filii, anno, cum in Judæam venisset, multaque aurea et argentea talenta cepisset, et multos regii generis captivos fecisset, atque partem sacrarum vasorum abstulisset, regressus est, tributo imposuit. Paulo post, Joachim tributum abolevit, Nabuchodonosor vero, decimo illius et octavo sui ipsius dominatus anno, novam expeditionem adversus Hierosolimam suscipit, et cum captum Joachim e summo muro dejici imperasset, insepultum per multum tempus relinquit. Quapropter dicit Jeremias : « Hæc dicit Dominus de Joachim, filio Josiæ, regis Judæ : Væ huic viro ! Non plangent eum, o frater, nec lugebunt eum. Væ ! domine, væ ! frater, sed in sepulcro non sepelletur et diu licatus proicietur extra portam Jerusalem. » Denique cunctos captivos ducens, atque civibus qui relicti erant rege imposito Jechonia, filio Eliacim, Babylonem regressus est. Deinde cum hunc quoque rebellare audivisset, post tres menses rursus supervenit, atque eum pedicis vinctum et multos simul juvenes captivos abducit, regem super eos qui relinquebantur constituens pro eo Sedeciam, ejus patruum, quem jurejurando per Deum nunquam se rebellem fore perstrinxit. Sed cum hic quoque jurjurandum quod juraverat transgressus esset, et tributum solvere non posset, neque benevolentiam servaret, atque ad Ægyptios confugeret, rursus advenit. Captum Sedeciam oculis orbat, et urbe cum omnibus simul civibus occupata, fundamentis et sacro templo evertisque domibus combustis, eos abducit captivos quibus pepercerat famem et bellum, atque pretiosissima vasa templi Domini aufert. Multas igitur illorum calamitates commemorans Joel dicit : Primam superventuram esse erucam ; quæ vero ab hac non consumpta fuerit a locusta esse comendanda, quæ autem istam effugerint, bruchum esurum esse, ultimamque rubiginem inductam nihil omnino residui relicturam. Dicit enim : « Residuum locustæ comedit bruchus, et residuum bruchi comedit rubigo. » Hæc enim figurate Assyriam et Babyloniam indicabant ; erucam nominat Theglathphasar, locustam Salmanazar, bruchum Sennacherib, rubiginem vero Nabuchodonosor, qui ultimus aggressus

ἔλαβε τῶν ἐφ' αὐτῶν τὸ πλεῖστον. Δεύτερος, δὲ Σαλμανασάρ (καὶ) τὴν Σαμάρειαν καὶ τὰς περὶ αὐτὴν ἐξηθραπόδοιαι πόλεις. Τρίτος δὲ ὁ Σενναχηρίμ τὰς μὲν ἄλλας τῆς Ἰουδαίας ἐπολιόρκει πόλεις καὶ πολλοὺς μετῴκισεν αἰχμαλώτους· ἐπιστρατεύσας δὲ τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀλαζονικῶς τε καὶ δυσσεβῶς, ἐκομίσατο δικαίως τῆς βλασφημίας τὰ ἐπιχειρήματα, θεηλάτου ὡς πληγῆς τὴν στρατιάν ἀπολεσάσης ὡς καὶ μετ' αἰσχύνῃς ἀναζεύξας ὑπὸ τῶν ἰδίων τέκνων ἀναίρεται. Μετὰ δὲ τοῦτον Ναβουχοδονόσορ ἐν τῷ γ' ἔτει τῆς βασιλείας Ἰωακείμ ὁ υἱοῦ Ἰωσίου, μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀφικόμενος, καὶ πολλὰ τάλαντα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου ὡς λαθῶν, καὶ ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους αἰχμαλώτους πολλοὺς καὶ μέρος ἐκ τῶν ἱερῶν σκευῶν, ὑπέστρεψε δασμὸν ὡς ἐπιθεις (τῷ λαῷ)· καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ μὲν Ἰωακείμ τὸν φόρον ἠθέτησεν (87^b), ὁ δὲ Ναβουχοδονόσορ τῷ ἰ' ὡς ἔτει τῆς αὐτοῦ ὡς βασιλείας, ὄψεσθε δὲ τῆς οἰκίας ἡγεμονίας, πάλιν ἐπιστρατεύει ὡς τοῖς Ἱεροσολύμοις καὶ τὸν μὲν Ἰωακείμ ἀνελὼν καὶ ἀπὸ τοῦ τείχους βίβηται κελύεσας, ἀταφον ἐπὶ πολλὸν κατέλιπε χρόνον ὡς περὶ οὗ φησὶν Ἱερεμίας ὡς· Ἐτὸς λέγει Κύριος· ἐπὶ Ἰωακείμ, 323 υἱὸν Ἰωσίου, βασιλέως Ἰούδα· οὐαὶ ἐπὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον ! οὐ μὴ κόψονται αὐτὸν, ὡς ἀδελφεὶ, οὐδὲ μὴ ὡς κλαύσονται αὐτὸν οἱμοί, Κύριε ὡς, οἱμοι, ἀδελφεὶ ὡς· ἀλλὰ τάφον οὐ ὡς ταφῆσεται καὶ συμψήφισθαι βίβησεται· ἐπέκεινα τῆς πύλης Ἱερουσαλήμ. » Τοὺς δὲ ἐν τέλει πάντας αἰχμαλώτους λαθῶν καὶ τοῖς ὑπόλοιποις χειροτονήσας βασιλεῖα Ἰερωνίαν, υἱὸν Ἐλιακείμ, ἀπήρην εἰς Βαβυλῶνα. Ἐτα καὶ τοῦτον μαθὼν στασιάζοντα, μετὰ μήνα· γ' πάλιν ἐπέρχεται ὡς, καὶ τοῦτον πεθήσας μετὰ πολλῶν ὡς νεωτέρων δορυφάτων ἀπάγει ὡς, καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ βασιλεύειν τῶν ὑπολοίπων Σεδεκίαν πετράδιλον αὐτοῦ, ὄρκους κατὰ ὡς Θεοῦ περὶ τοῦ μὴ ἀναστῆναι ὡς καταδουλώσας. Ἀλλὰ καὶ τούτου παραβάντος τοὺς ὄρκους καὶ μήτε τὸν δασμὸν ἀποδοῦναι θελήσαντος· μήτε μὴ εὐνοίαν φυλάξαντος, ἀλλ' Αἰγυπτίους προφυγόντος, αὐθις παρεγένετο· καὶ τὸν ὡς Σεδεκίαν χείρωσάμενος ὡς ἐκτυφλοὶ καὶ τὴν πόλιν αὐτανδρον εἰληφῶς, τὰ τε θεμέλια ὡς καὶ τὸν θεῖον ναδὸν καὶ πᾶσαν ἐμπήρσας οἰκίαν, αἰχμαλώτους ἀπήγαγε τοὺς διασωθέντας· ἐκ (τε) τοῦ λιμοῦ καὶ τοῦ πολέμου, καὶ τὰ διαφέροντα σκευὴ τοῦ ναοῦ Κυρίου. Τὸ πλῆθος τοίνυν τῶν εὐμενοῦν αὐτῶν καὶ Ἰωὴλ ὡς διηγούμενος πρώτῃν ὡς μὲν ἐπελευθεσθαι κάμπην λέγει, τὰ δὲ ὑπ' αὐτῆς μὴ διαφωρέντα ὑπὸ ἀκρίδος ἀναλωθήσασθαι ὡς, ὅσα δὲ ταύτην διαφύεται, ἀπανήσειν τὸν βροῦχον, ἐσχάτην ὡς δὲ τὴν ἐργασίην ἐπαχθεῖσαν μηδὲν παντελῶς καταλείψειν ἀλώθητον. Φησὶ γάρ ὡς· Ἐτὰ κατέλιπε

Variae lectiones et notæ.

¹ θεηλάτου πληγῆ. ² ἀπολέσας Ced. ³ τοῦ add. Ced. ⁴ ἀργύρου Ced. ⁵ φόρους, τέλος Scholion, e. v. r. is ejusdem Scholii verbis erasis, ⁶ ἰα' Ced. ⁷ τούτου Ced. ⁸ ἐκστρ. Ced. ⁹ ἐπὶ τινι χ. κ. Ced. ¹⁰ ὡς καὶ ἰ. φ. Ced. Jer. xvii, 18, 19. ¹¹ οὐδ' οὐ μὴ Ced. ¹² καὶ add. Ced. ¹³ add. om. Jer. ¹⁴ ταφῆς θυο. Jer. Ced. ¹⁵ ἐργ. Ced. Slav.? ¹⁶ πολλοὺς· ἐτέρους colex Ced. Slav.? ¹⁷ ἀγει Ced. ¹⁸ τοῦ add. Ced. ¹⁹ ἀποστ. Ced. Slav.? ²⁰ μὲν add. Ced. ²¹ χ. καὶ ἐκτυφλώσας καὶ Ced. ²² βασιλεῖα Ced. ²³ Joel, 1, 4. ²⁴ πρώτῃ Ced. ²⁵ ἀναλωθέντα Ced. ²⁶ ἐσχάτων Ced. ²⁷ Theodoretus quæst. in Joel.

της κάμπης καταφάγεται ἀκρις, καὶ τὰ κατάλοιπα Ἀ est et funditus vastavit Judæam, atque eos qui
της ἀκριδος καταφάγεται ὁ βρούχος, καὶ τὰ κατά-
λοιπα τοῦ βρούχου ὁ καταφάγεται ἡ ἐρυσίθη. ὡ ταῦτα γὰρ τροπικῶς εἰς (τε) τὸν Ἀσσύριον καὶ
Βαβυλωνίων ἐκλήπτειον· κάμπην μὲν τὸν Θεϊγλαφαλάστρ ὀνομάζων ὡ, ἀκριδα δὲ τὸν Ἐαλμανασάρ,
βρούχον ἐκ τὸν Σαναχρειμ, ἐρυσίθη δὲ τὸν Ναβουχοδονόσορ τελευταῖον ἐπιστρατεύσαντα καὶ τὴν
Ἰουδαίαν ἀρῆην δρώσαντα καὶ τοὺς τὸν θάνατον διαφυγόντας αἰχμαλωτεύσαντα, καθὼς εἴρηται. ὡ
325 ὡ (40) Πλειστακίς μὲν οὖν ὡ συμβέβηκεν
ἀλώσει τὴν Ἰουδαίαν, ὡς φησι πάλιν ὁ μέγας Κύ-
ριλλος ὡ, ὅπο τε Ἀσσυρίων καὶ Αἰγυπτίων, Σύρων
τε καὶ Μωαβιτῶν, Ἰδουμαίων ὡ (δὲ) καὶ τῶν λεγο-
μένων Φυλισ-αἰμ, ὡ τούτεστι Παλαιστίνων· ἀλλ'
εἰς παθοῦσαν καὶ συμμέτροις ὡ εἶθ' ὡτε περι-
πεσούσαν συμφοραῖς, πάλιν ἀνήκεν, ἐπαμύναντος
Θεοῦ τοῦ καὶ παιδεύσαντος. Ἀπόλωλε δὲ νῦν ὀλο-
σχερῶς μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου σταύρωσιν. ὡ (41) Β
ὡσπερ τοίνυν ἡ μὲν τῶν Ἀσσυρίων βασιλεία
κατελύθη ὑπὸ Βαβυλωνίων, ἡ δὲ τῶν Βαβυλωνίων
ὑπὸ Περσῶν, ἡ δὲ τῶν Περσῶν ὑπὸ Μακεδόνων, ἡ
δὲ Μακεδόνων ὑπὸ Ῥωμαίων, οὕτω; ἡ ὡ Ῥωμαίων
ὑπὸ ὡ Ἀντιχρίστου καταλυθήσεται; καὶ ἡ τοῦ Ἀν-
τιχρίστου ὑπὸ Χριστοῦ διαφθαρήσεται· διὰ μὲν οὖν
τῶν ὡ ἀνέμων τὰς μεγάλας ὡ βασιλείας ὁ μέγας
διδάσκει Ζαχαρίας ὡ, τῶν Χαλδαίων ὡ, καὶ τὴν
Περσῶν καὶ τὴν Μακεδόνων καὶ τὴν Ῥωμαίων,
ὡ τὰ δὲ δύο ὡρη τὰ β' κλίματα τῆς οἰκουμένης (88^α)
φησὶν· εἰς δύο γὰρ τέμνεται, εἰς Ἀσίαν ὡ τε καὶ
Εὐρώπην· καὶ οἱ μὲν πυρροὶ Ἰσποὶ τὸ μαιφόνον
τῶν Χαλδαίων δηλοῦσι ὡ, οἱ δὲ μέλανες τὸν ἐπενε-
χθέντα παρὰ Περσῶν καὶ Μήδων τοῖς Βαβυλωνίοις
θάνατον, οἱ δὲ λευκοὶ τὸ σαφὲς τῆς δόξης τῶν Μα-
κεδόνων. Ὁ γὰρ ὡσπερ αἱ ἄλλαι ὡ βασιλείαι, καὶ
αὕτη ὡ οἱ δὲ φαρὸι καὶ ποικίλοι τὸ ἰσχυρὸν καὶ εὐ-
τονον τῆς Ῥωμαίων βασιλείας δηλοῦσιν. Ἐπειδὴ
δὲ κατεστρατεύοντο Πέρσαι καὶ Μῆδοι ὡ κατὰ
Βαβυλωνίων, τούτου χάριν πορευόμενοι καὶ διανα-
παύσει ὡ λίγονται ὡ τὸν θυμὸν Κυρίου· ἐπεὶ ὡ γὰρ
σκληροὶ γέγοναι κατὰ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, διὰ τούτου
παρεδόθησαν εἰς χεῖρας Κύρου τοῦ Πέρσου. Τὸ δὲ
καὶ τοὺς λευκοὺς Ἰσποὺς, τούτεστι τοὺς Μακεδόνας ὡ
εἰ κατόπισθεν τῶν μελάνων πορεύεσθαι ὡ σημαίνει, ὡς καὶ οἱ Μακεδόνας τὴν Περσῶν βασιλείαν χειρώ-
σονται· τὸ δὲ τοὺς φαρὸὺς ἐπὶ νότον ἐρχεσθαι, δηλοῖ ὡς ἐμελλον οἱ Ῥωμαῖοι στρατεύειν κατὰ τῆς Ἰε-
ρουσαλήμ· ἐν γὰρ τῷ νότῳ ἡ πόλις ὡ κείται, τὸ δὲ προσταχθέντας **325** αὐτοὺς ὡ εἰ περιδεῦσαι τὴν
γῆν, ὡ διδάσκει πάλιν ὡς διὰ τοῦ Θεοῦ πᾶσα βασιλεία συνίσταται.

PKΘ. *Peri αριθμῶν χρόνων ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι
Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν καθέξης βασιλευσάν-
των* ὡ.

ὡ Γίνονται οὖν ἀπὸ (μὲν) τοῦ Ἀδὰμ ἕως τῆς
ἐσχάτης ἀλώσεως Ἰερουσαλήμ ἔτη εἴκοσι ὡ, ἀπὸ δὲ
τῆς ὡ οἰκοδομῆς τοῦ Σολομονίου ναοῦ καὶ τῆς
ὡδεως ἔτη ὡ, ἀπὸ δὲ τῆς β' οἰκοδομῆς ἔτη

Sæpiissime ergo accidit ut expugnaretur Judæa, ut
dicit iterum magnus Cyrillus, ab Assyriis et Ægy-
ptiis, a Syris et Moabitibus, ab Idumæis et qui Phil-
listiim dicuntur, i. e. Palæstinis; sed pauca passam et
moderatas expertam aliquando calamitates, necnon
et morigeratam, iterum Deus, post ultionem, libera-
vit. Prorsus vero nunc perit post Christi crucifixionem.
Quemadmodum ergo imperium Assyriorum et
Babyloniis, Babyloniorum vero a Persis, Persarum
vero a Macædonibus, Macædonum autem a Romanis
eversum est, sic Romanorum ab Antichristo everte-
tur, et Antichristi a Christo deturbabitur. Per ventos
igitur quatuor, magna quatuor imperia magnus docet
Zacharias, Chaldæorum nempe, et Persarum, et Mac-
ædonum et Romanorum; duos vero montes, duas di-
cit inclinationes terrarum orbis, quibus in Asiam et
Europam scinditur: rufi autem equi sanguinaria et
Chaldæorum indolem ostendunt, nigri autem mortem
Babyloniis a Persis et Medis illatam, albi autem
manifestam Macedonum gloriam (hoc enim impe-
rium non sicut cætera); fortes iterum et varii
fortitudinem virtutemque Romanorum ostendunt.
Cum Persæ et Medi in Babylonios processerunt,
iram Dei propter quam venerant compescuisse
dicuntur. Quia enim populum Dei dure habuerunt,
ideo in manus Cylri Persæ traditi sunt. Albus
equus, hoc est Macedones, post nigros venire,
significat Macedones Persarum regnum occupatu-
ros esse; varios autem in notum venire, ostendit
Romanos esse contra Jerusalem dimicaturus: in noto
enim stat civitas; eos autem qui acie instructi sunt
omnem percurrisse terram, docet quod per Deum
omne regnum consistit.

D CXXIX. *De chronologia ab Adam ad Alexandrum,
et de successione regum.*

Sunt ergo ab Adam ad ultimam expugnationem
Jerusalem quinque millia quingenti septuaginta
quinque anni; a prima vero ædificatione templi
Salomonis et civitatis, mille octoginta octo; a se-

Varie lectiones et notæ

ὡ β. καὶ ἐξῆς. T. Ced. ὡ ὀνομαζόντας; Ced. ὡ Ced. 422, 22-428, 5. ὡ πάλιν add. Ced. ὡ Cyrill.
Al. in Isa. II, 2. C. 13. ὡ Ἰουδαίων codex. ὡ συμμέτροις cod. ὡ Ced. 423, 6-424, 6. ὡ τῶν add. Ced.
ὡ τοῦ add. Ced. ὡ Zach. VI, 5. ὡ τὴν X. Ced. ὡ Zach. I, 10, VI, 1. ὡ εἰς τε Ἀ. Ced. — Zach.
I, 8. ὡ σημαίνουσι Ced. ὡ αὐται; Ced. ὡ M. καὶ Π. Ced. ὡ καὶ δὴ καὶ ἀναπ. Ced. ὡ λέγοντες cod.
ὡ δὴ add. Ced. ὡ Zach. VI, 6. ὡ x. ἡ π. Ced. ὡ Zach. VI, 7. ὡ Rubrica in cod. evanuit. ὡ Ced.
421, 7 12. ὡ εἰς; Ced. εἰς; Eus. Slav. ? ὡ ἀπ' Eus. Slav. ?

cunda autem ædificatione quingenti nonaginta duo; a) obsidente Antiocho, ducenti quadraginta octo; a) ascensione Christi, quadraginta duo.

Doctissimus ergo Eusebius in Chronicis canonicis, de Antiochiis et de Seleucis et de Ptolemaicis discurrens, necnon et de summis sacerdotibus, qui post regressum Babylone ministrarunt, sic dicit resumens: « Alexander vero, Macedonum rex, sexto regni sui anno, Dario Arsani devicto et capto imperium Persarum abstulit, quod a Cyro ad Darium ducentis quinquaginta duobus annis steterat. Macedonum imperii, quod a Carano duravit ad Alexandrum, anni sunt quingenti decem et octo, quo mortuo Babylone, summam occupavit in Macedonia Philippus, in Asia Antigonus, in Ægypto Ptolemæus Lagi, in Syria Seleucus. Qui in Syria post Alexandrum regnaverunt, hi sunt: Seleucus Nicanor, Antiochus cognomine Soter, Antiochus Nothus, Seleucus Callinicus, Seleucus Alexander, Antiochus Epiphanes, Ceraunus, Antiochus Magnus, Seleucus Philopator, Antiochus qui, Onia summo sacerdote Judæorum a sacris remoto, omnem gentem a cultu patrio deterrens aggressus est, et sanctuario polluto, templum Olympii nomine nuncupavit, populumque pœnis acerbissimis affectum a gentilium cogebat cultum migrare; sub quo et Machabæi fidem confessi sunt; templum vero tribus annis profanatum Judas, qui et Machabæus dicitur, expurgata impiis regione, instauravit. Deinde regnaverunt Antiochus Eupator, Demetrius Seleucus, Alexander a Bala, Demetrius Nicanor, Antiochus Tryphon, Ptolemæus, Antiochus Sidetes, Antiochus Grypus, Antiochus Cyzicenus, Seleucus Grypi, sub quo, Antiochia a Romanis subacta, Syriæ destructum est imperium, quod ducentorum quinquaginta annorum fuit.

Illi vero, qui in Ægypto post Alexandrum rerum potiti sunt: Ptolemæus Lagi, quo regnante Menander comicus celebrabatur et Theophrastes philosophus; deinde Ptolemæus Philadelphus, sub quo Hebræorum sapientes legem interpretati sunt; Ptolemæus Evergetes, sub quo illustrabatur Jesus Siracides, qui Hebræis pleuræ virtute Sophiam composuit; post autem Ptolemæus Philopator, filius ejus, sub quo Hebræorum populo in Ægyptum per captivitatem ducto hæc evenerunt; suis namque rex arvirgeris mandaverat, ut paratos quingentos elephantes vino cum incenso medicato adaquarent, qui inebriati Judæos interficerent; sed cum orasset hi, in ipsius e contra milites et populos ele-

α φιλ' ², ἀπὸ δὲ τῆς κατὰ Ἀντίοχον πολιορκίας σμη' ⁴, ἀπὸ δὲ τῆς ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ μβ'.

(2) Ὁ τοίνυν πολυμαθὴς Ἐυσέβιος ἐν τοῖς χρονικοῖς κανόσι περὶ τῶν Ἀντιόχων καὶ Σελεύων καὶ Πτολεμαίων καὶ τῶν μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλώνας ἐπάνοδον καθηγησαμένων ἀρχιερέων διεξιὼν ἐν ἐπιτομῇ τοιαύτη φησὶν· « Ὁ οὖν Ἀλέξανδρος, ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, ἔκτον ἄγων ἔτος τῆς βασιλείας ¹⁰, Δαρεινὸν τὸν Ἀραάμου χειρωσάμενος, καθέλιπε τὴν Περσῶν βασιλείαν διαρκέσασαν ἀπὸ Κύρου μέχρι Δαρείου ἔτη σβ' ¹¹. Τῆς δὲ τῶν Μακεδόνων βασιλείας κατασχούσης ἀπὸ Κρναοῦ ¹² ἕως Ἀλεξάνδρου ἔτη φη' ¹³ καὶ τούτου τελευτήσαντος ἐν Βαβυλώνι, διαδέχεται τὴν ἀρχὴν τῆς Μακεδονίας Φίλιππος, τῆς δὲ Ἀσίας Ἀντίγονος, τῆς δὲ Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, τῆς δὲ Συρίας Σέλευκος ¹⁴. » ¹⁵ (3) Καὶ οἱ μὲν τῆς Συρίας βασιλεύσαντες μετὰ Ἀλεξάνδρον εἰσὶν οὗτοι· Σέλευκος ὁ Νικάνωρ, Ἀντίοχος ὁ ἐπικληθεὶς Σωτήρ, Ἀντίοχος ὁ Νόθος ¹⁶, Σέλευκος ὁ Καλλίνικος, Σέλευκος Ἀλέξανδρος, Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανής, ὁ Κεραυνός, Ἀντίοχος ὁ Μέγας, Σέλευκος ¹⁷ ὁ Φιλοπάτωρ, Ἀντίοχος, ὃς Ὀνίαν τὸν ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων **326** παύσας τῆς Ἰερουσάλης ὠρμήθη μεταστῆσαι τὸ πᾶν ἔθνος τῆς πατρῴου θρησκείας, καὶ τὸ μὲν ἱερὸν μίνας, Ὀλυμπίου ^{18, 19} ναὸν προσηγάγευσε, τῷ δὲ ἔθνει κολάσεις ἀνηκέστους ἐπαγαγῶν ²¹, ἑλληνίζειν ἠνάγκασεν· ἐφ' οὗ καὶ οἱ Μακκαβαῖοι ἐμαρτύρησαν· τὸ δὲ ἱερὸν ἔτεσε τρισὶ μολυνθὲν Ἰούδας ὁ ἐπικληθεὶς Μακκαβαῖος, καθάρας τῶν ἀσεβειῶν τὴν χώραν, ἀνευώσατο. Ἔβλα ἐδασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Εὐπάτωρ, Δημήτριος Σέλευκος ²², Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Βαλᾶ ²³, Δημήτριος ὁ Νικάνωρ, Ἀντίοχος ²⁴ καὶ Τρύφων, Πτολεμαῖος, Ἀγχιόχος ὁ Σιδήτης ²⁵, Ἀντίοχος ὁ Γρυπός, Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνός, Σέλευκος ²⁶ ὁ τοῦ Γρυποῦ, ἐφ' οὗ Ἀντιόχεια ὑπὸ Ῥωμαίων ἤλω καὶ ἡ Συρίας ἀρχὴ κατελύθη διαρκέσασα ἔτη σφ. ^{27, 28} (4) Οἱ δὲ τῆς Αἰγύπτου βασιλεύσαντες μετὰ Ἀλεξάνδρον εἰσὶν οἷδε· Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, ἐφ' οὗ Μένανδρος ὁ κωμωποῖδης ἐγνωρίζετο καὶ Θεόφραστος ὁ φιλόσοφος (88^b), Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος, ἐφ' οὗ οἱ Ἑβραίων σοφοὶ τὸν νόμον ἠρμήνευσαν ²⁹, Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης, ἐφ' οὗ τὴν πανάρετον Σοφίαν συντάξας Ἑβραῖοις Ἰησοῦς ὁ τοῦ Σιράχ ἐγνωρίζετο, Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ (ὁ υἱὸς αὐτοῦ), ἐφ' οὗ ὁ τῶν Ἑβραίων λαὸς αἰχμάλωτος ἀχθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ τοιοῦτόν τι πέπονθε· προστάξας ³⁰ γὰρ οὗτος τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάσπισται· ἐλέφαντας φ'

Variae lectiones et notæ.

² φιλ' Eus. Slav. ? ³ σφ' Eus. Slav. ? ⁴ Ced. 338, 17-339, 5. ⁵ καὶ πολυτίτωρ add. Ced. ⁶ τῆς add. Ced. ⁷ γούν Ced. Slav. ? ⁸ σ' ε. δ. Ced. ζ'. δ. ε. Eus. II, 35, Slav. ? ⁹ δυναστείαν cod. Slav. ? ¹⁰ σιη' Eus. I, 105, σλε' II, 33, σλ' Ced. Slav. ? — Nota σβ' a secunda manu codicis. ¹¹ Καράνου Eus. I, 324. ¹² σγγ' Eus. Slav. ? ¹³ μὲν add. Ced. ¹⁴ ὁ Νικάνωρ, x. τ. λ. Ced. ¹⁵ Περὶ τῶν βασιλέων Συρίας Eus. I, 344, 357, Ced. 309, 9-24. ¹⁶ Ἀ. ὁ Θεός Eus. ¹⁷ Σ. ὁ καὶ Ἀλέξανδρος ? Slav. ? — καλλ. Ἀλέξανδρος Ἀντ. Σελ. ὁ Φιλοπ. Ἀντ. ὁ Ἐπιφανής δς Ced. Slav. ? ^{18, 19} Διός add. Ced. ²⁰ ἐπάγων Ced. ²¹ Δ. Σελεύκου ? σωτήρ Eus. Slav. ²² Βαλῆ Ced. — Δ. ὁ Δημήτριος Eus. I, 358, οὐλος Eus. II, 35, Slav. ? ²³ ὁ Ced. — Ἀ. Ἀντιόχου Eus. I, 358, Slav. ? ²⁴ Δημήτριος Ced. Δ. αἰθίς Eus. I, 358, οὐλος, II, 35. ²⁵ Φίλιππος Eus. I, 358; II, 35. ^{26, 27} Περὶ τῶν βασιλέων Αἰγύπτου. Ced. 340, 1. ²⁸ ἡρ. καὶ ὁ cod. Slav. ? ²⁹ προ-
στάξας Ced.

εὐφρασίαι, καὶ τούτου; ποτίσαι οἶνον λιθινωτῶν, ἵνα μεθυσθέντες ³¹ τοὺς Ἰουδαίους ἀποκτείνωσιν, τῶν δὲ προσευξαμένων, οἱ ἐλέφαντες εἰς τοὺς ταυροὺς στρατώτα; ³² καὶ δήμευς ἐξορμησάντες, πολλὴν ³³ ὄχλον ἐν τῇ περιχώρῃ μανίᾳ διέφθειραν· καὶ οὕτω παραδίξω; οἱ Ἰουδαῖοι περισωθέντες, ἀδιαβαί; ἀπελίθησαν εἰς τὰ ἴδια, τῷ εὐεργέτῃ ἐσφ' εὐχριστοῦντες. Εἶτα βασιλεύει Πτολεμαῖος; ὁ Ἐπιφανῆς, υἱὸς αὐτοῦ, Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ, υἱὸς αὐτοῦ, Πτολεμαῖος ὁ β' Εὐεργέτης, ἀδελφὸς αὐτοῦ ³⁴, Πτολεμαῖος; ³⁵ ὁ Φύσκων, Πτολεμαῖος; ὁ (καὶ) Ἀλέξανδρος, Πτολεμαῖος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, Πτολεμαῖος; **327** ὁ Διονύσιος, Κλεοπάτρα, ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ³⁶, ἣν Ἀγούστος ἀνελὼν ἐν ἔτει ἰδ' ³⁷ αὐτοῦ βασιλείας, ἐκράτησεν τῆς Αἰγύπτου, καθελὼν τὴν βασιλείαν τῶν Πτολεμαίων, διαρκέσασαν ἔτη ³⁸ σζ'.

³⁹ (δ) Οἱ δὲ μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον καθηγγησάμενοι ἄρχιερεῖς; εἰσιν οὗτοι: Ἰησοῦς (ὁ υἱὸς) Ἰωζεφὸς ἅμα Ζοροβάβελ, Ἰάκιμος ⁴⁰ υἱὸς Ἰησοῦ, Ἐλιάσιμος; ⁴¹ Ἰακίμου, Ἰωδαὲ Ἰακίμου ⁴², Ἰωάννης; ὁ τοῦ Ἰωδαὲ, Ἰαδδοῦ; ἐφ' οὗ Ἀλέξανδρος εἰς; ⁴³ Ἱερουσαλὴμ τῷ Θεῷ προσεκύνησεν ⁴⁴ (καὶ τῆν Ἀλεξάνδρειαν ἔκτισεν), Ἰωνίας; Ἰαδδοῦ ⁴⁵, Ἐλεάζαρος, Ἰωίας, Σίμων, Ἰωφνὰς, Σίμων, Ἰαννῆς ὁ καὶ Ἰρκανὸς, Ἀριστόβουλος, δ; ⁴⁶ πρῶτος; ἐπέθετο διάδημα βασιλικὸν πρὸς τῇ ἀρχιερωσύνῃ, Ἰανναῖος; ὁ καὶ Ἀλέξανδρος, βασιλεὺς ἅμα καὶ ἀρχιερεὺς; μέχρι τούτου οἱ ἀπὸ Κύρου χριστοὶ ἡγουμένοι, διαρκέσαντες; ἔτη υπγ', εἰσιν ἐβδομάδες ἑτῶν ξβ', καθῶς; ἔφη Δαυιδῆλ· εἰ Καὶ ⁴⁷ γνῶσθαι καὶ συνήσεις; ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομησθαι Ἱερουσαλὴμ ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου ἐβδομάδες ζ' καὶ ἐξομάδες ξβ'.

PΛ'. Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Τίτου.

⁴⁸ Μετὰ (δὲ) Οὐεσπασιανὸν ἐβασιλευσε Τίτος, υἱὸς αὐτοῦ ⁴⁹, ἔτη γ'. ⁵⁰ (2) Καὶ ὡρα θερινῇ ⁵¹ πανήμερον ὁδοπορήσας καὶ αἰμορραγήσας διὰ τῶν μυκτηρῶν, ὑπὸ (τοῦ) ἡλίου συμφλεχθεὶς ⁵² καὶ πάνυ λεπυρωμένος, εἰς ἐμπνέοντα ⁵³ αὐτὸν ἐνέβαλεν ⁵⁴ εἰς τὴν τάφον Δομητιανῶς, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ (κατ' ἐπιτροπὴν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ). ⁵⁵ (3) Ὁ οὖν ⁵⁶ θαυμάσιος (οὗτος) Τίτος; φιλοσοφώτατος καὶ εὐγλωττότατος (τε) καὶ πολεμικώτατος (ἅμα) καὶ μέτριος ἔγαν ὑπάρχων καὶ ἀγαθοεργία πολλῇ καὶ σωρησύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ φρονήσει κοσμούμενος; **328** ἐκδηλωτέραν ἔπαισι παοίηκε τὴν αὐτοῦ συμπαθείαν ἐν τῇ ἀλώσει τῆς Ἱερουσαλὴμ· σφόδρα γὰρ ἐπίνθησε τοὺς θεηλάτους Ἰουδαίους τότε, καὶ μᾶλλον τὸν θεῶν κἀν ὀρῶν ⁵⁷ πυρπολούμενον ἰδᾶκρυσεν καὶ τὸν θεὸν ἰδυσώπηκε τυχεῖν ἑλέους καὶ συγγνώμης, ὡς οὐ ⁵⁸ κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν

phantas irruerunt, immensamque multitudinem, furore abripiente, destruxerunt; unde mirabiliter salvati Julci, incolumes in propria remissi sunt, benefactoi Deo gratias exsolventes. Deinde cognovit Ptolemæus Epiphanes illius filius, et Ptolemæus Philometor ejus filius, et Ptolemæus Secundus Evergetes frater ejus, et Ptolemæus Dionysius, et Cleopatra soror ejus, quam anno sui imperii decimo quarto Augustus auferens in Ægyptu dominatus est, et regnum Ptolemæorum everit, quod ducentis et nonaginta annis perstiterat.

Qui post reditum e Babylone administrarunt summi sacerdotes, hi sunt: Jesus filius Josedech simul cum Zorobabel, Joacim filius Jesu, Eliachim filius Joacim, Joiada Sasim, Joannes Joiadae, Jaddus, sub quo Alexander Jerusalem Deum adoravit et Alexandriam ædificavit, Jonias Jaddi, Eleazarus, Jonias, Simon, Jonathas, Simon, Joannes qui et Hyrcanus, Aristobulus, qui primus diadema regium sacerdotali dignitati conjunxit, Joannes qui et Alexander, rex simul et summus sacerdos: qui a Cyro usque huc uncti principes per quadringentos octoginta tres annos, quæ sunt hebdomades annorum sexaginta novem, sicut dixit Daniel: « Et scies et intelliges ab exitu sermonum ad respondendum et ædificandum Jerusalem usque ad Christum ducem hebdomades septem, hebdomades et sexaginta duæ.

CXXX. Initium regni Tituli.

Post Vespasianum imperavit Titus ejus filius tres annos. Ille, cum æstate totam diem olim in via egisset, et sanguis e naribus profluisset, et sole exustus omnino exanimatus esset, in sepulcro a Domitiano, fratre suo, sua ipsius uxore mandante, adhuc spirans conditus est. Mirabilis ergo Titus ille, prudentia et dimicandi dicendique simul virtute perillustris, qui et clementia multa, et sapientia, et justitia, et consilio ornatissimus, evidentijs compatiens animi sensum manifestavit in expugnatione Jerusalem: valde etenim super Judæos a Deo maledictos genuit, et præsertim templum videns igne consumptum deflevit, a Deo misericordiam precatus et veniam, quasi præter voluntatem ipsius acciderint ista, sed propter abominabilem Deo ipsorum duritiam; unde cum expugnata urbe, victorem illum et triumphatorem

Varie lectiones et notæ.

³¹ μεθύσαι ὄνω λιθινωτῶ ἵνα ἀπ. τ. ἰ. δὲ εὐξ. Ced. Slav. ? ³² τα add. Ced. ³³ αὐτῶν add. Ced. ³⁴ π. δ. β. ἰ. in codice repetitum sicut ὁ σωτήρ quod sequitur. ³⁵ ὁ ἐπικληθεὶς Σωτήρ Ht. Πτ. Ced. sed Cf. Eus. 1, 251. ³⁶ ἡ τούτου θ. Ced. ³⁷ ἐν τῷ ἰδ' ἔτει Ced. ³⁸ ἐν ἔτεσι Ced. ³⁹ περὶ τῶν ἀργυρῶν Ἱερουσαλὴμ. Ced. 340, 30-341, 1; 342, 3-11. ⁴⁰ Ἰάκωβος Ced. ⁴¹ Ἰλιάς. Ced. Slav. ? ⁴² Ἰωζεφίδου Ced. ⁴³ ἐν Ced. ⁴⁴ καταπλαγείς γὰρ, κ. τ. λ. J. xviii, θ. ⁴⁵ Ἰαδδοῦν Ced. ⁴⁶ καὶ add. Ced. ⁴⁷ Ἰανίας Ced. ⁴⁸ ἔτη καὶ Δ. τό. Καὶ Ced. Dan. ix, 25. ⁴⁹ Ced. 380, 22. ⁵⁰ T. ὁ υἱὸς ἀ. ἐβ. Ced. ⁵¹ Ced. 380, 22 361, 2. ⁵² θέρους Ced. ⁵³ ἡ. τε φλ. Ced. ⁵⁴ ἐμπνέοντος αὐτοῦ Ced. ⁵⁵ ἐν. ὁ ἀδ. ἀ. Δ. εἰς; λόρνακα ξυλίτην γένος γέμασαν ὡς δὴθεν θεραπεύσων καὶ ἀπέκτανεν Ced. ⁵⁶ Ced. 381, 2 14. ⁵⁷ γούν Ced. ⁵⁸ π. δ. Ced. ⁵⁹ σ. δ: οὐ οὐ Ced.

prædicarent, ipse laudes abnuebat; sese talia operatum esse manifeste negans, dicensque fatali ira Dei inservisse et manus suppeditasse. Ob virtutem igitur et modestiam valde commendatus et omnino spectatus obiit. Tanta in hujus sine Romæ lamentatio, ut diu cum commemorantes, et virtutes ejus publice et privatim celebrantes, illacrymant, quasi domestico luctu unusquisque teneretur. γενόμενος, οὕτως ἐτελεύτησε. (89*) Τοσοῦτον ** δὲ ὡς ἐν χρόνῳ πολλῷ τούτου ἀπομνημονεύοντες καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ διαλογιζόμενοι ** δημοσίᾳ καὶ κατ' ὄκλους κατέκλειον ** ὡς περ οἰκείῳ πάθει κατεχόμενοι ἔξαπτος **.

Juxta finem dominatus illius, Vesuvius mons ad occidentem, rupto cacumine, tantum flammarum evomuit exæstuans, ut ovinis circa regio una cum urbibus igne consumeretur. Quo viso, gentiles summopere percussi quosdam ex præclaris Christianis interrogaverunt, quomodo et qua de causa ex inferioribus terræ ignis eruperit. Qui dixerunt eum, ex illa quæ diabolo parata est et angelis ejus, et cunctis peccatoribus et impiis gehenna, exiisse, ad correctionem et manifestationem prævaricantium; et hoc (inquirebant) apparet ex iis quæ dicit percelebris præceptor vester Plato disserens in Phædone de quiete et perfectione animarum, eos nempe qui male vixerunt in Coccyo castigari, et in Phlegetonte, et in Tartaro, quæ sunt in imis visceribus terræ; et hæc illi ad gentiles tunc temporis sollicitos dixerunt.

D. autem Patricius, Prusiæ urbis episcopus et martyr, cum apud judicem proconsulem coram populo et plebe interrogatus fuisset de calidis et sponse scaturientibus aquis, unde assurgant, ita respondit: Qui ex iis quæ non erant creavit Deus ignem et aquam, ex igne uno verbo fecit comparavitque solem et alia luminaria, præcepitque ut noctes et dies lucerent: ea enim illius potestas, quæ voluntas. Ex aqua vero firmamento cæli fundato, et terra supra aquas stabilita, omnia quæque ibi providenti virtute perfecit, ut, quem plasmaturus erat, homini nullius necessariorum et ad usum utilium indigentia foret; in quibus item duo loca paravit æterna, quorum unum lumine perfundi et bonis infinitis cumulari voluit, alterum autem caligine igneque castigante simul et sempiterno, ut hi qui bene vixerunt, nec ad diaboli mendacia declinaverunt, in locum splendidium honorum post resurrectionem introducti, in æternam æquæ con-

A ταῦτα γεγόνασιν, ἀλλὰ θιά τὴν ἐκείνων θεοστυγῆ δυστροπία, θθεν δὴ μετὰ τὴν ἄλωσιν πρὸς τοὺς ἀνακηρύττοντας αὐτὸν νικητὴν καὶ τροπαιοῦχον διωθεῖτο τὰς ἀναβήσεις, ὡς οὐκ αὐτὸς εἰργασθαι ** τοῦτο σαφῆσας **, ἀλλὰ θεηλάτῳ καὶ θεῖα ὀργῇ καθυπουργῆσαι ** καὶ τὰς χεῖρας ἐπιθεωκίνας. ** (4) Κάντεῦθεν τοῖνον διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ ταπεινοφροσύνην παγγέραςτος καὶ πανεπέραςτος θρήνος ἐν τῇ τελευτῇ αὐτοῦ κατέσχε τὴν Ῥώμην, ὡς ἐν χρόνῳ πολλῷ τούτου ἀπομνημονεύοντες καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ διαλογιζόμενοι ** δημοσίᾳ καὶ κατ' ὄκλους κατέκλειον ** ὡς περ οἰκείῳ πάθει κατεχόμενοι ἔξαπτος **.

B (5) Ἐφ' οὗ τὸ Βέσβιον ὄρος ἐν τῇ δύσει, κατὰ κορυφῆς βαγῆν, πῦρ ἀνέβλυσεν ** τοσοῦτον, ὡς καταφλέξει τὴν παρακειμένην χώραν σὺν ** ταῖς πόλεσιν ὅπερ θεασάμενοι οἱ Ἕλληνας καὶ σφόδρα καταπλαγέντες ἠρώτησάν τινος [τῶν] ἰλλογίμων Χριστιανῶν πῶς καὶ πῶθεν ἐξῆλθε τὸ πῦρ ἐκ τῶν μυχαιτάτων ** τῆς γῆς. Οἱ δὲ φασιν Ἐξ ἐτοιμασμένης τῷ διαβόλῳ καὶ ταῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς ἁμαρτωλοῖς καὶ ἀσεβέσιν ἀνθρώποις (ἐκ) τῆς γένεως ἀνεδόθη πρὸς σωφρονισμὸν καὶ ἐπίγνωσιν τῶν ἁμαρτανόντων καὶ δῆλον ἐξ ὧν ** ὁ περιβόητος ὁμῶν διδάσκαλος Πλάτων ἐφη, διεξερχόμενος ἐν τῷ Φαίδωνι ** περὶ τὴν λήξεω καὶ ἀποπληρώσεων τῶν ψυχῶν, ὅτι οἱ 329 κακῶς βεβιωκότες κολάζονται ἐν τῷ Κωκυτῷ, καὶ ἐν Πυριφλεγέθοντι, καὶ ἐν τῷ Ταρτάρῳ, ἅτινά εἰσιν ἐν τῷ τῆς γῆς βάθει ** καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι πρὸς τοὺς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ** διαπορούντας Ἕλληνας.

C (6) Ὁ δὲ (γε) θεὸς Πατρίκιος, ὁ Προύσης ** τῆς πόλεως ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς, πρὸς τὸν δικαστὴν ἀνθύπατον ἐρωτηθεὶς ἐπὶ θήμου καὶ λαοῦ ** περὶ τῶν αὐτορυῶν (θερμῶν ὑδάτων) πῶθεν ἀνάγονται **, οὕτως ἀπεκρίθη ὁ ὁ κτίσας θεὸς πῦρ καὶ ὕδωρ ἐξ οὐκ ὄντων οὐσιῶν **, ἐκ μὲν τοῦ πυρὸς φῶς, ἥλιον καὶ λοιποὺς φωστῆρας **, ἐποίησας καὶ κατασκεύασας λόγῳ (μῶν καὶ) προστάξεν αὐτοὺς ἡμέρας καὶ νύκτας ** δαδουχεῖν ἑαυτῆ γὰρ αὐτοῦ ἡ δύναμις ὅσον καὶ τὸ ὀέλημα. Ἐκ δὲ τοῦ ὕδατος τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ συμπήξας καὶ (τὴν) γῆν ἐπάνω τῶν ὑδάτων ἰδράσας ἐποίησας τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα προγνωστικῇ ἐνεργείᾳ, ἵνα ὁ μέλλων δι' αὐτοῦ ἀναπλάττεσθαι ** ἀνθρώπος μηδεὶς τῶν ἀναγκαίων καὶ συμφερόντων εἰς χρῆσιν ἐπιδέχεται ** ἐν οἷς δύο τόπους εὐτρεπίσας πάλιν ** ἀτίδους, τὸν μὲν φωτὴ καταλάμπεισθαι καὶ ἀπεράντων ἀγαθῶν ἐμπλεῖον ** κατασκεύασας, τὸ δὲ σκότους καὶ κολαστικοῦ ** πρὸς αἰωνίου τιποτήκεν, ὅπως οἱ μὲν εὐαρεστήσαντες

Variæ lectiones et notæ.

** εἰργασθαι cod. * ταῦτα φήσας Ced. ** καθυπουργῆσιν cod. ** Ced. 381, 14. * Τοσοῦτος δὲ θ. ἐπὶ Ced. ** ἀναλ. Ced. ** κλαίειν Ced. * Τίτος ἀπειλαῖς ἐφόβει μόνον τοὺς ὑπαυθύνους καὶ οὐ τιμωρίας. Βασιλεύοντος οὖν αὐτοῦ οὐ παρήλθεν ἡμέρα ἐν ἣ δῶρόν (τι τῶν ὑπηκόων Ced.) τινὴ ἢ εὐεργεσίαν παρέσχε· βασιλεύειν γὰρ ἐστὶν (ἔλεγε γὰρ βασιλεύς εἶναι γνωμὴν Ced.) τὸ εὐεργετεῖν καὶ ἀληθεύειν (καὶ ἐν ταῖς αἰτήσεσιν εὐεπίκοον εἶναι Ced. 380, 14-22 omissis reliquis) ἔλεγε δὲ ὅτι τὸν βλέποντα βασιλεῖα οὐδαὶ ἐξέρχεται λυπούμενον. ** Ced. 424, 13-425, 2. — τῷ γ' ἔται τῆς βασιλείας Τίτου Ced. τῷ α' Εὐσ. II, 277 ** ἐξαφύσσεως πῦρ τ. Ced. * γ. καὶ τὰς πόλεις Ced. * μυχάτων Ced. * 111 C—120 C. * β. τῆς γῆς Ced. * ἐκεῖνων κατ' ὄκλους. * Περὶ τῶν θερμῶν ὑδάτων Ced. 425, 3-429, 12. * Π. καὶ τῆς Πρ. ἐπ. Ced. * λ. καὶ δ. Ced. * ἐξέρχεται Ced. * καὶ add. Ced. * φῶς καὶ ἡ. καὶ τοὺς λ. ἀστέρας κατασκεύασας λόγῳ πρ. Ced. * αὐτοῖς ἡμέραν καὶ νύκτα Ced. * παρ' α. πλασθήσεσθαι Ced. * ἐνδέχεται Ced. * πάλι cod. πάλι? * ἐμπλεῖον Ced. * κολαστηρίου Ced.

αὐτῶν καὶ πρὸς τὴν τοῦ διαβόλου μὴ κατολισθήσαντες ἀπάτην τὸν τῶν φωσφόρων ἀγαθῶν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀπολαύοντες ⁸⁸ τόπων, αἰωνίως ⁸⁹ συμβασιλεύουσιν, οἱ δὲ παρρηγισαυτες αὐτῶν καὶ τῷ κοινῷ ἐθρῶν ἐξακολουθήσαντες; σὺν αὐτῶν ⁹⁰ τὸν σκοτεινοφόρον κολαστηρίου χώρον ἀπειληφθας (αἰωνίως καὶ) ἀτελευτητως ἀπολαύσῃσι ⁹¹. Διαχωρίσας δὲ (γε) τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ ὡσπερ τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος; κτεκερμάτισε ταῦτα κατὰ πάσης αὐτοῦ τῆς κτίσεως· καὶ ἔστιν ὕδωρ (καὶ πῦρ) ὑπεράνω τοῦ στερεώματος, ὃ ἐστὶν αἰθήρ· καὶ ἔστιν ὕδωρ καὶ πῦρ ὑποκάτω τῆς γῆς· καὶ τὴ μὲν ἐπάνω τῆς γῆς ὕδωρ συναχθὲν εἰς συνχωγῆν μίαν **330** θάλασσα προσηγορεύθη· τὸ δὲ ὑποκάτω τῆς γῆς ἀπομαίναν ἀδυσσο; ἐκλήθη, ἐξ οὗ καθάπερ αἰώνως τινες ἀναπέμκονται πρὸς ζωὴν ἡμῶν αἰ πηγαί ⁹² καὶ πανάδες ζώου, ἀρ' οὐ καὶ τὰ θερμὰ (ὑδατα) ἀνάγονται· καὶ τὰ μὲν πορρωτέρω τοῦ κάτω πυρὸς ἀπέχοντα, προοία Θεοῦ ἐκείθεν ἐκπυρούμενα; (89^b) ζέοντα λίαν ἀναφέρονται· ῥά ⁹³ ἐν τισι τόποις ἐξάλλονται.

Καὶ τὸ μὲν ὑποκάτω τῆς γῆς πῦρ κολαστήριόν ἐστι δαιμόνων καὶ ἀμαρτωλῶν ἀνθρώπων· τὸ δὲ κατώτατον ⁹⁴ ὕδωρ, ψυχρότατον ⁹⁵ ὃν καὶ εἰς βάλους χρυστάλλου πεπηγὸς, ὃ καὶ Τάρταρος λέγεται; βασιανιστήριόν ἐστὶν ὡσαύτως καὶ τοῦτο τῶν μὴ φυλαξάντων τὰς ἐντολάς Κυρίου. Ὅτι δὲ πῦρ ἐστὶν ὑποκάτω τῆς γῆς, πειθέτω σε τὸ ἐν Σικελίᾳ πῦρ, καὶ ἐν Λυκίᾳ προφανῶς ἀναδιδόμενον, καὶ μέντοι καὶ ἄλλοι τόποι διάφοροι ⁹⁶ ὁμοίως παραδεικνύμενοι πῦρ; εἰς τὴν φοβεράν γενεῖαν προδήλως πάντας κατακαίον ὄσοι τὰ τοῦ πυρὸς ἔργα πεπράχασιν, περὶ οὗ καὶ ὁ μέγας Μωυσῆς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ φησιν ὅτι, « Πῦρ ἐκκέαυται ἐκ τοῦ θυμοῦ μου καὶ κτυθήσεται. ⁹⁷ ἔω; ἔβου κατώτατου· καταφάγεται γῆν καὶ τὰ γεννήματα αὐτῆς· φλέξει θεμέλια ὄρειων. » Ὅθεν δὲ καὶ Ἡσαίας προφαίνων διαβρήθην ⁹⁸ τοῖς ἀμαρτωλοῖς; τὴν ἰσομένην καὶ ἡτοιμασμένην αὐτοῖς; ἐκ τοῦ πυρὸς κόλασιν ἐκδοῖ· « Τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν, ὅτι πῦρ καίεται, καὶ τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν τόπον αἰώνιον; » — « Πορεύεσθε ἐπ' ὤφει τοῦ πυρὸς ὑμῶν καὶ τῆ φλογὶ ἢ ἐξεκαύσατε. » Καὶ ἐξελέσθησαν καὶ ὄφοντα τὰ κῆλα τῶν ἀνθρώπων τῶν παραδεηκότων ἐν ἐμοί, λέγει Κύριος· ὁ γὰρ σκόληξ αὐτῶν οὐ τελευτῆσει, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται, καὶ ἔσονται εἰς ὄρασιν πάση σάρκι. » Καὶ δὴ καὶ ὁ θεηγόρος Χρυσόστομὸς φησίν· « Ὅρα παράδοξον ἕτερον αὐδῆς, ἐναντίας φύσει; συνιούσας· ὅτε γὰρ ἀστραπῆ; τι πυρῶδέστερον ὅτε ὕδατος· ψυχρότερον, ἀλλ' ὁμῶς ἀναμίγνυνται, καὶ οὐ συγχέεται οὐδὲ κεράννυται. ⁹⁹, **331** ἀλλὰ τοὺς οἰκίους ἕκαστον ¹⁰⁰ διατηρεῖ ὄρους; τὸ πῦρ ἐν τῷ ὕδατι καὶ τὸ ὕδωρ ἐν τῷ πυρὶ· καὶ οὕτως ¹⁰¹

A regnent; qui vero ipsum irritaverunt, et hostem communem secuti sunt, una cum isto in tenebroram poenarum regionem rejecti, in æternum et absque fine luceant. Ignem et aquam separans, sicut lumen et tenebras, in singulas partes sue creationis minutatim distribuit: et aqua est et ignis supra cœli firmamentum, quod est æther; et aqua est et ignis infra terram deorsum; aqua autem super terram in unum congregata, vocata est mare; quæ vero subter terram remansit, dicta est abyssus, unde quasi canales ad vitam nostram et animantis eujushbet scaturiunt fontes, unde etiam calentes aquæ. Quæ longius ab igne qui infra, providentiâ Dei aquæ suppeditantur frigidiores; quæ vero proximiores igni, exinde fervent et prosiliunt exæstuantibus; quæ autem remotiores sunt ab igne in quibusdam locis egrediuntur tepidæ.

Β ἀναδίδονται ψυχρότερα, τὰ δὲ πλησίον τοῦ πυρὸς, ὄσα δὲ οὐ ⁹² πλησιάζουσι (τῷ πυρὶ ὕδατα;) χλιαρὰ ⁹³. Et qui est infra terram ignis, ad supplicium est dæmonum et peccatorum; quæ quam maxime in imis est aqua, frigidissima quidem et in crystalli formas concreta, quod dicitur Tartarus similiter est ad eorum cruciatum qui mandata Domini non servaverunt. Illud te certum faciat ignis qui in Sicilia, et in Lycia manifestatur, imo et in multis aliis locis, esse scilicet subter terram ignem, in tremenda gelienâ omnes quotquoti opera ignis operati sunt comburentem, de quo magnus Moyses ex persona Dei dicit quia « Ignis succensus est in furore meo, et ardebit usque ad inferni fundamenta; devorabit terram et germina illius; comburet fundamenta montium. » Sic Isaias præcise manifestans quæ futura sit peccatoribus et præparata per ignem poena, exclamat: « Quis annuntiabit vobis quia ignis ardet? et quis annuntiabit vobis locum sempiternum? — « Ambulate in lumine ignis vestri, et in flammis quas succendistis. » — « Et egredientur, et videbunt membra virorum qui prævaricati sunt in me, dicit Dominus. Vermis enim eorum non morietur, et ignis non exstinguetur, et erunt in visionem omni carni. » Et etiam divinus eloquio Chrysostomus dicit: « Vide aliud mirabile rursus, uniri nempe naturas sibi invicem pugnantes; nihil enim fulgure ferventius, nihil aqua frigidius, et tamen copulantur, nec ideo miscentur et confunduntur, sed unaquæque res proprios servat limites, ignis in aqua, et aqua in igne; nec ignis aquam exsiccat, nec aqua ignem exstinxit; et tamen est fulgur igne solari acris, et

Variae lectiones et notæ.

⁸⁸ ἀπολαύ. Ced. ⁸⁹ αὐτῶν add. Ced. ⁹⁰ ἀ. καὶ τὸν τῶν σκοτεινοφόρων, κ. π. λ. ἀπ γ. Ced. ⁹¹ ἀπολαύσουσιν cod. ⁹² καὶ π. ζ. αἰ π. Ced. ⁹³ πολὺ add. Ced. ⁹⁴ γ. ἀναδίδονται Ced. ⁹⁵ κατώτατω Ced. ⁹⁶ ψυχρότερον Ced. ⁹⁷ ἐν ἄλλοις διαφόροις τόποις ὁμ. παραδεικνύμενον πῦρ Ced. ⁹⁸ μου. καθ. Deut. xxxvii. 22; Jer. xv. 14, Ced. ⁹⁹ ὁ. πρ. Ced. ¹⁰⁰ ἀσβέστου add. ¹⁰¹ τὸν τ. τῶν Ced. Isa. xxxvii. 14. ¹⁰² Isa. l. 11. ¹⁰³ Isa. lxxvi. 24. ¹⁰⁴ αὐτῶν Ced. Is. ¹⁰⁵ ἀ. ἐτ. Ced. — V. 386 387 E. ἐτ. πάλιν καὶ ἐν. ¹⁰⁶ ὕδατων Chr. ¹⁰⁷ ἀναμίγνυνται αὐτὰ καὶ συγχέονται; ὁ. κεράννυται Chr. ¹⁰⁸ ἐκάστη Chr. ¹⁰⁹ π. οὕτως Chr.

splendidiūs et penetrabilius. Et testificantur oculi, assidue radiis solis illuminati, fulguris autem vim hic ferre nec sustinere valentes. Sol equidem per diem totam cœlum percurrit, fulgur autem momento universam terram, ut et Christus testificatur, dicens: « Sicut fulgur ab oriente surgit et apparet usque ad occidentem. » Deinde dicit: « Qui producit ventos de thesauris suis, » et hæc est alia natura, quæ nobis non parvæ utilitatē est, sed tantæ, ut in multis vitæ nostræ inserviat, deficientia reparat corpora. Ventis enim nobis opus est et al excitandum aera, ne immotus corrumpatur, et ad maturandos fructus, et ad nutrienda corpora. Quis dicat in navigando utilitates eorum et opportunitates, prout ordine exsurgunt et cedunt alii aliis. per mare volantes, et navigatores transferentes? deduxit ille, hic recepit, et contrarias vias currunt, et deserviunt, et eorum pugna iterum vitæ valde utilis. Et sexcenta alia dicat quis ventorum opera. Hæc vero omnia pertransiens propheta, relictaque audientī colligendi cura, ipse solam operationis facilitatem exhibuit. Dicere enim « de suis thesauris » non est ostendentis nonnullos esse thesauros venturam, sed quem facile imperet Deus et quam omnia volenti parata et in promptu sint. Sicut enim qui habet thesaurum, cuncta liberè profert, et; ubi vult, denuo recondit, sic universorum Conditor facile cuncta fecit et naturæ tradidit. Vidisti quæ in aere discrimina, sicut et in aqua, et in igne quam multæ commutationes. Etenim pars aquæ aqua fontium, pars aqua marium, pars alia aeris, alia in nubibus, alia super cœlos, alia infra terras, nuda et aquæ calentes in quibusdam locis scaturiunt, quas infernus ignis mirabiliter calefacit. Ignis autem pars in sole, pars in luna, alia in fulguribus, alia in aere, alia ex lignis, alia circa nos ex lampadibus, alia e terra, siquidem sæpe sæpius e terris erumpit, sicut et aquarum fontes; alia in lapidibus confriatis, alia in cæsarie arborum si forte rami confriantur, alia ex fulminibus, alia ex aere, alia ex aquis et ex vitris pellucidissimis et purissimis emicat. Et de aere rursus, alius crassior est qui circa nos et lethalis et variorum morborum causa; alius subtilior, virtutem corporibus adducens et sanitatem; alius sublimior et calidior. Sunt et ventorum multa discrimina: alius est enim subtilior, alius crassior, alius frigidior, alius fervidior, alius madidior, alius aridior. Unde propheta in abyssum lapsus talium

A τούτο ἐκείνο ἀνεξήρουν¹², ὥστε ἐκείνο τούτο κατέσβεσεν¹³, καίτοι ἡ ἀστραπή τοῦ ἡλιακοῦ πυρὸς δξύτερον καὶ φανώτερον¹⁴ (καὶ τομώτερον). Καὶ μαρτυροῦσιν αἱ θύραι αἱ ταῖς ἀκτίσι¹⁵ διηνεκῶς καταλαμβάνομεναι, ἐκείνης δὲ τὴν φορὰν οὐδὲ πρὸς βραχὺ δυνάμεναι ὑπομένειν ἢ ὑπενεγκεῖν¹⁶. Καὶ ὁ μὲν ἥλιος; διὰ πάσης ἡμέρας διατρέχει τὸν οὐρανόν, αὐτὴ δὲ¹⁷ μιᾶ καιροῦ ῥοπῇ τὴν οἰκουμένην ἄπασαν, ὡς καὶ (ὁ) Χριστὸς μαρτυρεῖ λέγων· « Ὅσπερ ἡ ἀστραπή ἐξ ἀνατολῶν πορεύεται¹⁸ καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν. » Εἰτά φησιν· « Ὁ ἐξίγων¹⁹ ἀνέμους ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ²⁰. » Αὐτὴ πάλιν ἑτέρα φύσις, οὐ μικρὰν ἡμῖν παρέχουσα χρεῖαν²¹, ἀλλὰ τοσαύτην ὥστε εἰς τὸ πᾶν τῆς ζωῆς ἡμῶν²² συντελεῖν²³ κεκμηκότας ἀνακτᾶσθαι τὰ σώματα²⁴. τούτο γὰρ ἔργον ἀνέμων, ἀναρῆπιζειν τὴν ἀέρα, ὥστε μὴ ἀκίνητον ὄντα φεθίρεσθαι²⁵, πεπαινεῖν τε τοὺς²⁶ ἀκροῦς; καὶ τρέφειν²⁷ τὰ σώματα. Τί ἂν τις εἴποι τὰς ἐν ναυτιλίᾳ χρεῖας αὐτῶν καὶ τοὺς²⁸ καιροὺς, καθὼς²⁹ τεταγμένως ἐπίστανται καὶ παραχωροῦνται ἀλλήλοις, χόρευόντες ἐν τῷ πέλῳ καὶ τοὺς πλωτῆρας διαβιδάζοντες; [καὶ] ὁ μὲν παρέπεμψεν, ὁ δὲ διεδέξατο, καὶ ἐναντίας αὐτῶν οὐκ ἔδοξεν, καὶ διακονοῦνται, καὶ ἡ μάχη αὐτῶν πάλιν τῷ βίῳ³¹ γίνεται χρήσιμος. Καὶ μυρία (ἑτρα) ἂν τις εἴποι τῶν (904) ἀνέμων ἔργα. Ἄλλ' ὁμοῦ ταῦτα πάντα³² παραδραμῶν ὁ προφήτης καὶ καταλιπὼν (τὸν ἀκροατὴν³³) ἀνέλεγεσθαι, αὐτὸς³⁴ μόνον τὴν εὐκόλῃ τῆς δημιουργίας περίστησεν· τὸ γὰρ εἶπεῖν, « ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ³⁵, » οὐ τούτο δηλοῦντός ἐστιν, ὅτι θησαυροὶ τινὲς εἰσιν ἀνέμων, ἀλλὰ τὸ εὐκόλον³⁶ τῷ ἐπιτάττοντος καὶ 332 ἔτοιμον τῆς βουλῆς καὶ παρεσκευασμένον³⁷. Ὅσπερ γὰρ ὁ ἔχων θησαυρὸν μετὰ ἀδείας ἐξάγει· πάντα καὶ, ὅτε βούλεται³⁸, πάλιν εἰσάγει, οὕτω (καὶ) ὁ τοῦ παντὸς δημιουργὸς πάντα εὐκόλως ἐποίησε καὶ [τῆ] φύσει παρέδωκε. Εἶδες πίσση καὶ³⁹ ἐν ἀέρι διαφορά, καθάπερ καὶ ἐν ὕδατι⁴¹, καὶ ἐν πυρὶ πολλὰ⁴² (αἱ) ἐναλλαγὰί. Καὶ γὰρ τοῦ ὕδατος τὸ μὲν ἐστὶ πηγαῖο, τὸ δὲ θαλάττειον, τὸ δὲ ἀέριον, τὸ δὲ ἐν νεφέλαις, τὸ δὲ ὑπερουράνιον⁴³, τὸ δὲ ὑπόγειον, ἀφ' οὗ καὶ τὰ θερμὰ ὕδατα [ἐν] διαφόροις τόποις ἀνάγονται, διὰ τοῦ ὑπογείου πυρὸς θερμανθέντα παραδόξως. Καὶ τοῦ πυρὸς τὸ μὲν ἐστὶν ἐν ἡλίῳ, τὸ δὲ⁴⁴ ἐν σελήνῃ, τὸ δὲ ἐν ἀστραπαῖς, τὸ δὲ ἐν ἐρεί⁴⁵, τὸ δὲ ἀπὸ ξύλων, τὸ περὶ ἡμᾶς⁴⁶ τὸ λυχνιαῖον⁴⁷, τὸ δὲ ἀπὸ γῆς — καὶ γὰρ ἐστὶ πολλὰχοῦ⁴⁸ τοιοῦτο ἀπὸ γῆς ἀναβιδόμενον ὡσπερ αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων⁴⁹ — καὶ τὸ μὲν ἐν λίθοις παρατριβο-

Variae lectiones et notæ.

¹² τ. ἐξ. ἐκ. Ced. ¹³ κατ. τ. Ced. ¹⁴ ὄξ. φ. τ. Chr. ¹⁵ αὐταῖς; ἀ. Chr. ¹⁶ δ. ἐνεγκεῖν Chr. Ced. — αὐτῇ Ced. ¹⁷ ἐν a. d. Ced. Chr. ¹⁸ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀν. Matth. xxiv 27. ἐξ. ἐξ. ἀν. Ced. π. ἐξ ἀν. Chr. ¹⁹ δ. ὁ ἐξ. Chr. Ps. cxxxv, 7. ²⁰ αὐτῶν Ced. at cf. ἸΠΗΓΗΝΩ. ²¹ χ. οὐ μ. ἢ. π. Chr. ²² ἡμῶν Chr. ²³ καὶ add. Chr. ²⁴ καὶ καταφύγειν καὶ τὴν ἀέρα κουφότερον ποιεῖν Chr. ²⁵ διαφθ. Ced. ²⁶ π. δὲ τοῦς Ced. ²⁷ κ. τρ. Chr. ²⁸ α. τοῦς Chr. ²⁹ κ. οἷς Chr. καθ' οὗς Chr. ³⁰ ἐδεδόντο; ὁ. καὶ διακονοῦντες καὶ ἡ cod. ἰδεούντων ὁ. καὶ διακονοῦντων, ἡ Ced. ³¹ τῷ β. π. Chr. ³² π. τ. Ced. Slav. ? ³³ τῷ ἀκροατῇ Chr. ³⁴ αὐτὸ Ced. ³⁵ αὐτῶν Ced. ³⁶ τὴν εὐκόλλαν Ced. ³⁷ ἐπιστατούμενος τὸ ἐτ. τῆς κρίσεως, τὸ π. Chr. Slav. ? ³⁸ ἐ. ἐν θησαυρῷ Ced. ἐν θ. ἐ. Chr. ³⁹ β. οὕτω καὶ Chr. ⁴⁰ Ἐ. καὶ πίσση Ced. ⁴¹ π. καὶ ἐν ὕ. Ced. ⁴² π. ἐν. Chr. ⁴³ ὕπερ. τὸ δὲ ὑπεράνω τῶν ἀνθρώπων ἀφ' Ced. e compendio male lecto, οὐρ. τὸ ὕ. τῶν οὐρανῶν, τὸ δὲ ὑπόγειον. Καὶ ἐν τῷ πυρὶ τὸ μὲν Chr. Slav. ? ⁴⁴ ἐστὶν add. Chr. ⁴⁵ ἐναερίον Ced. ⁴⁶ καὶ a. d. Ced. Chr. ⁴⁷ λυχνιαῖον Ced. ⁴⁸ τὸ αὐτῶν Ced. ⁴⁹ ὁ. τὸ δ. ἐν Ced. Chr.

μίνοι, τὸ δὲ ἐν κόμισι δένδρων καὶ αὐτῶν παρατρι-
 βομίων, τὸ δὲ ἐν κεραυνοῖς, (τὸ δὲ) ἐκ τοῦ ἀέρος⁵⁹,
 τὸ δὲ ἐξ ὀδάτων καὶ ὕλων⁶⁰ διαυγεσάτων καὶ
 καθαρωτάτων ἐξάλλεσθαι πέφυκεν⁶¹. Καὶ ἐν ἀέρι
 πᾶν ὁ μὲν ἐστὶ παχύτερος ὁ περὶ ἡμᾶς⁶² καὶ
 φ' ὀροποιῶν καὶ νοσημάτων ποικίλων γενητικῶς, [ὁ δὲ λεπτότερος] καὶ σωμάτων εὐκράσιος καὶ εὐρω-
 σίας πρόξενος, ὁ δὲ ἀνώτερος, πυρωδέστερος⁶³. ὡς περ καὶ τῶν ἀνέμων πολλὰ⁶⁴ διαφοραί. Ὁ μὲν
 γὰρ ἐστὶ λεπτότερος⁶⁵, ὁ δὲ παχύτερος, (καὶ) ὁ μὲν ψυχρότερος⁶⁶, ὁ δὲ θερμότερος, ὁ μὲν ὑγρότερος, ὁ
 δὲ ξηρότερος⁶⁷. — Ὅθεν οὖν ὁ προφήτης ἐμπιστῶν εἰς τὴν ἀδυσσον τῶν τοιοῦτων⁶⁸ εὐεργετημάτων,
 ἐν αἷς ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις καὶ σοφία δεικνύεται, καὶ ἰδὼν τὸ ἀγανὲς⁶⁹ πέλαιος, ἀπεπήδησε μέγα βοήσας⁷⁰
 ὁ Ὁς ἰμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας ἰ καὶ ἐνέπλησας σοφίας τὰ ἄψυχα καὶ
 τὰ ἐμψυχα.

ΡΑΑ'. Περὶ τῆς βασιλείας Δομετιανοῦ.

CXXXI. De Domitiano imperatore.

333⁷¹ Μετὰ δὲ Τίτον ἐβασίλευσε Δομετιανὸς ὁ Β
 ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη ιε'⁷², καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ ναῷ Ῥώ-
 μης, κατ' ἐπιβουλὴν τῆς ἐαυτοῦ γυναικὸς. Οὗτος
 γὰρ⁷³ διὰδοχος τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ γενόμενος, οὐ τὴν
 πατρικὴν⁷⁴ καὶ ἀδελφικὴν ἐξήλωσεν ἀρίστην πολι-
 τείαν⁷⁵, ἀλλὰ τὴν τοῦ Τιβερίου καὶ Νέρωνος ἀνο-
 σουργίαν ἐκ διαμέτρου. Καὶ δὴ πᾶν εἶδος κακίας
 ἐπέβη, μαιφονίας τε καὶ γυναικομανίας ἅμα καὶ
 ἀνδρομανίας ἀνάπλωος γενόμενος, ἐαυτὸν ὁ ἄδελφος⁷⁶
 τελευταῖον ἀπέθεωσεν· κἀντεῦθεν (οἶν) ἔχθιστον
 ἄπαισι καὶ ἀπόδλητον, διὰ τὸν φρονικὸν τε καὶ Θηριώ-
 δεσ τῆς μιαιφῶν γνώμης, ἐαυτὸν ὁ τάλας ἀποφῆνας,
 εἰκότως μάλιστ' ἐπέχειρα τῆς οἰκείας δυσμενείας
 κομισάμενος, αἰσχίστω μὲν τὸν μισαρὸν καὶ βέ-
 θηλον κατέστρεψε⁷⁷ βίον, ὡς εἴρηται⁷⁸.

⁷⁹ (2) Ἐφ' οὗ Τιμόθεος ὁ ἀπόστολος καὶ Ὑψησί-
 μος ἐμαρτύρησαν, καὶ⁸⁰ Ἰωάννης ὁ (Θεολόγος;
 καὶ) εὐαγγελιστῆς ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ⁸¹ ἐξορι-
 ζεται.

ΡΑΒ'. Περὶ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως.

Post Titum imperavit Domitianus ipsius frater
 quindecim annos, et in templo Romæ, uxore insidias
 si. urnte, necatus est. Ille enim, cum fratri suc-
 cisset, nec patris nec fratris optimam æmulavit viven-
 dirationem, sed Tiberii Neronisque nequitiam ex
 diametro. Omnem sectatus malitiæ speciem, plenus
 homicidiis, ac insana in feminas et masculos quo-
 quo libidine, seipsum tandem scelestus iste deum
 proclamavit, et ideo summo omnibus odio misera-
 biliter effectus et contemptui, quia mente fera et
 eadem spirante, merito nimis sua ipsius malitiæ
 præmio recepto, turpissima sorte vitam pollutam
 et infamem finivit, ut dictum est.

C Eo tenente imperium; Timotheus apostolus et
 Onesimus martyrium consummarunt, et Joannes
 (Theologus et) evangelista in insulam Patmum rele-
 gatus est.

CXXXII. De Apollonio Tyanensi.

⁸² Καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς (ἐγνωρίζετο περι-
 πλῶν (90^b) καὶ πανταχοῦ ποιῶν εἰς τὰς πόλεις
 καὶ χώρας δαιμονικά ἀποτελέσματα) ἀπὸ Ῥώμης
 (ὅ) ἐλθὼν πρὸς τὸ Βυζάντιον⁸³ καὶ παρακληθεὶς
 ὑπὸ τῶν ἀντοπίων, ἐποίησε ταῦτα, φυγαδεύσας τὸ
 κληθὸς τῶν **334** ἔφρων καὶ σκορπίων ἐκ τῆς πόλεως,
 ὥστε μὴ ἀδικεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν τοὺς ἀνθρώπους,
 καὶ τῶν ἵππων τὴν ἀταξίαν χαλινώσας⁸⁴ ἐν ταῖς
 συναλεύσεσι τῶν ἀρχόντων.⁸⁵ (2) Ὀσαύτως (ὅ) καὶ
 εἰς Ἀντιόχειαν παραγενόμενος⁸⁶ ἐποίησε· — τυ-
 ραννοῦμενος γὰρ οἱ Ἀντιοχεῖς⁸⁷ ὑπὸ τῶν σκορπίων

Apollonius Tyanensis celebrabatur circumiens
 et ubique per urbes et regiones diabolicas artes
 exerecns. Qui cum Roma Byzantium venisset, et ab
 incolis sollicitatus esset, eadem operatus est mul-
 titudinem serpentium fugans et scorpionum civi-
 tate; ne ultra nocerent hominibus, et furorem
 equorum frenans in conventu magistratum. Si-
 milliter, cum venisset Antiochiam, fecit, ejus in-
 colæ scorpionibus et culicibus vexabantur. Scor-
 pione ergo ex ære facto, et terra super eum con-
 gesta, parvoque super columnam posito, mandavit

Variæ lectiones et notæ.

⁵⁹ ἐκ τοῦ ἀϊόερος Ced. x. οὕτω δὴ καὶ ἐν ἀέρι Chr. ⁶⁰ ὕλων codex, alii ὕλη? ⁶¹ π. Οὕτως
 δὲ καὶ Ced. ⁶² ἡμ. ὁ δὲ λ. ὁ δὲ ἀν. Chr. ἡμ. καὶ φθ. καὶ ν. π. ἐπικινδύνων αἴτιος, ὁ δὲ λ.
 καὶ σωμ. ἔ. καὶ ἔ. πρ. ὁ δὲ αὐτέρεος καὶ Ced. ⁶³ π. καὶ Chr. ⁶⁴ αἰ add. Chr. ⁶⁵ γὰρ λ. Chr. ⁶⁶ π.
 ὁ μὲν ψ. Chr. ⁶⁷ ὁ δὲ ξ. ὁ μὲν υ. ὁ δὲ θ. Ced. Chr. ⁶⁸ τῶν ἑ. τούτων Ced. ⁶⁹ τὸ π. ἀχ. Ced. ⁷⁰ Ps.
 xcii, 5. ⁷¹ 81 (5279) Ced. 429, 13-430, 1. ⁷² μῆνας; ια' Ced. ⁷³ Διαδ. γὰρ γ. τοῦ ἀδ. οὗ Ced. ⁷⁴ τε add.
 Ced. ⁷⁵ ἀριστοπολιτείαν Ced. ⁷⁶ ἀθεος Ced. ⁷⁷ καταστρέφει Ced. ⁷⁸ Οὗτος ὁ Δομετιανὸς Νερούαν
 ἐκίλευσε ζῶντα βληθῆναι εἰς πῦρ, τῶν ἀστρονόμων εἰπόντων ὑπὸ κυνῶν τοῦτον ἀναλωθῆσεσθαι· ὅτε δὲ
 κατενεχθεὶς πολὺς τὴν πυρὰν κατέσβεσε καὶ δεδεμένον εἶπεν τῷ χεῖρε ἀφε[θ]έ[ν]τες κύνας κατέφαγον. Ἀδρ-
 γιος δὲ ἀστρονόμος εἶπεν εἰς ἕψιν τῷ Δομετιανῷ τεθνήξεσθαι ἡμέρᾳ τῇ ν' (τῆ δὲ Ced.). Ὁ δὲ καλεῖσας
 αὐτὸν φυλάττεσθαι ἐν δεσμοῖς, ὡς ἀν. τῆς ἡμέρας διελεύσεως τῆ ἐπαύριον ἀναρῆσειν αὐτόν· ἀλλὰ θανάτῳ;
 Δομετιανὸν ἀπελύθη ἀβλαβῆς (Ced. 430, 16-431, 2). ⁷⁹ Ced. 451, 10-13. ⁸⁰ Κλήμης; ὑπὲρ Χριστοῦ ἀναρῆσει
 ται καὶ Ced. ⁸¹ ὡς ὑπεύθυνος; add. Ced. Ced. 451, 2. Οὗτος Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα ἀπέκειρε καὶ
 εἰς διακαστήριον ἤγαγεν. Ὁ δὲ Ἀπ. ἀπὸ Ῥ. Ced. ⁸² εἰς τὸ B. Ced. ἐν τῷ B. Leo. ⁸³ γαλιγνώσις τοῦ;
⁸⁴ Ced. 431, 18-432, 5. ⁸⁵ δυσωπηθεῖς add. cod. ⁸⁶ τυραννοῦμενος γὰρ τῶν Ἀντιοχέων Ced.

populo, ut celsiores portans columnam circumirent, eosdemque agitant clamaret, Ne culices urbi; et sic evanuerunt e civitate scorpiones et culices. Interrogatus quoque de motibus civitati imminentibus, ingemuit et in diptychis scripsit hæc: Væ tibi, civitas infelix, quæ motibus multis et facibus corrues; lugebit super te et qui te alligit Orontes. De quo quidem magnus Anastasius Theopolitanus dicit: Apollonii usque nunc, in quibusdam locis, pollutum adhibent artes, aliæ ad expulsionem animalium quadrupedum atque volantium, quæ lædere possunt homines, aliæ ad coercendos impetus fluminum exspatiantium; aliæ autem quasi tutela adversus damna et flagella hominibus inserviens adhibentur. Et non solummodo quidem in vita ejus hæc et similia operati sunt dæmones per ipsum; sed ad defuncti monumentum perseverantes, signa quædam in nomine ejus perfecerunt ad decipiendos miseros homines, quippe qui a diabolo in talibus facile falluntur.

σαντο ⁶⁶ οἱ δαίμονες δι' αὐτοῦ, ἀλλὰ γε καὶ μετὰ τὴν ἑλευθερῆν αὐτοῦ παραμένοντες τῷ μῆματι αὐτοῦ, σημεῖα τινα ἐπέτελεσαν ἐξ ὀνόματος ⁶⁷ αὐτοῦ πρὸς ὑποκλιπτομένων ⁶⁸ εἰς τὰ τοιαῦτα ὑπὸ τοῦ διαβόλου.

CXXXIII. De Mæthone Mago, et magicis ejus operibus.

Quid quis dicat circa mægica Neronis opera? qui hoc usque magici mendacii processerat, ut semper Apollonium palam irrideret, quasi perfecte ipsorum philosophicam non habuisset peritiam. Opportuit enim, inquit, illum, quemadmodum egomet, verbo solo operati, quæcumque vellet, non autem facienda artibus committere. Hæc omnia permittent. e Deo et demonum virtute sunt, ut per talia prohibetur nostræ orthodoxæ fides, si firmæ in Christo et stabills permaneat, nec ab inimico subducta per inania signa et Satanica opera quæ a servis et ministris iniquitatis producuntur. Verumtamen nomen Domini prophetaverunt quidam, ut Balaam, Saul et Caiphæ, et dæmonia quidam ejecerunt, ut Judas et filii Scovæ. Ergo et in indignos sæpe viget gratia, ut aliis beneficiat: siquidem Balaam alienus ab utroque, et optima vita et fide, sed nihilominus gratia in ipsum viguit propter aliorum infirmitatem. Talis erat quoque Pharaon, et ei venturæ Deus manifestavit. Nabuchodonosor etiam pejor, et rursus ipsi revelavit quæ multo post futura essent et post multas generationes. Unde manifestum est multos, cum mente contraria sint, specie Christi tamen prodigia facere, sed re ipsa arte aliena quædam, ad ineptiorum deceptionem. Talis fuit Simeon et Menander post ipsam, et alii hujusmodi,

καὶ (τῶν) κωνώπων — τειχίσας χαλκοῦν σκορπίον καὶ χύσας αὐτὸν ἐν τῇ γῆ καὶ μικρὸν ἐπιστήσας; ἐπάνω κίονα, προσέταξε κἀλάμους βασιτάζειν ⁶¹ τὴν λαὸν καὶ περιερχομένου; ⁶² κρᾶζειν τοὺς κἀλάμους; ἐπισείοντας· ἢ Ἀκίωνωπα τῇ πόλει· καὶ ὅπως ἐξηφανίσθησαν ἐκ τῆς πόλεως οἱ τε σκορπίοι καὶ οἱ κωνώπες. Αἰτηθεὶς δὲ καὶ περὶ τῶν σεισμῶν τῶν ἐπικειμένων ⁶³ τῇ πόλει καὶ στενάξας ἔγραψεν ἐν διπτύχῳ ταῦτα· Ἡὐαὶ σοὶ, τάλαινα πόλις, ὅτι σεισμοῖς πολλοῖς καὶ πυρροῖς κατενεχθείης ⁶⁴· κλαύσεται δὲ σε καὶ ὁ παρ' αἰγιαλίδος Ἐθρόνης. (3) ⁶⁵ Περὶ οὗ μάντοι καὶ ὁ μέγας Ἀναστάσιος Θεουπόλεως φησιν· Ἐπολλωνίου ⁶⁶ μέχρι νῦν ἐν τισι τόποις ἐνεργοῦσι τὰ ἀποτελέσματα ἰσάμενα, τὰ μὲν εἰς ἀποτροπὴν ζῶων τετραπόδων καὶ πετεινῶν βλάπτειν δυναμένων ἀνθρώπων, τὰ δὲ εἰς ἐποχὴν βεμάτων ποταμῶν ἀτάκτως φερόμενῶν ⁶⁷, καὶ ἄλλὰ εἰς ἕτερα (τινα) ἐπὶ φθορᾷ καὶ βλάβῃ ἀνθρώπων ὑπάρχοντα ἀποτρόπαια ἴστανται. Καὶ (γούν) ὅς μόνον ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ ταῦτα καὶ τὰ ὅμοια εἰργάσαντο ⁶⁸ οἱ δαίμονες δι' αὐτοῦ, ἀλλὰ γε καὶ μετὰ τὴν ἑλευθερῆν αὐτοῦ παραμένοντες τῷ μῆματι αὐτοῦ, ἀπάτην τῶν ἑλεεινῶν ἀνθρώπων τῶν εὐκόλως

ΠΑΓ'. Περὶ τοῦ Μανῆθωνος Μάγου καὶ τῶν μαγικῶν αὐτοῦ ἔργων.

⁶¹ Τί ἐν τις εἶποι περὶ τῶν κατὰ Νέρωνα μαγικῶν ἔργων; ὁ τοιοῦτος ἄρκος γέγονε τῇ μαγικῇ ἀπάτῃ, ὅτι αἱ ⁶² ἰσχωπτε προδήλως, 335 τὸν Ἀπολλώνιον ὡς μὴ ἀκριθῆ τὴν κατ' αὐτοῦ φιλοσοφικὴν ἐμπειρίαν ἰσχυρότα· ἔδει γὰρ αὐτὸν, φησὶν, ὡσπερ ἐγὼ ⁶³, λόγῳ μόνῳ ποιεῖν ἄπει ἐβούλετο, καὶ μὴ ἀποτελέμασιν ἐπιτρέπειν τὰ παρ' αὐτοῦ πραττόμενα. ⁶⁴ (2) Ταῦτα δὲ πάντα συγχορήσει τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνεργεῖα (τῶν) δαίμονων γίνονται πρὸς τὸ διὰ τῶν τοιούτων πραγμάτων δοκιμάζεσθαι τὴν ἡμετέραν ὀρθόδοξον πίστιν, εἰ ἔδραία ἐστὶ καὶ παγία προσμένουσα τῷ Κυρίῳ ⁶⁵, μὴ ὑποσυρομένη διὰ τοῦ ἰχθροῦ ὑπὸ τῶν ⁶⁶ φαντασιωδῶν τεράτων καὶ σατανικῶν ἔργων τῶν πραττομένων ὑπὸ τῶν δούλων καὶ ὑπηρετῶν τῆς κακίας. Οὐ μὲν δὲ ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα ⁶⁷ Κυρίου προσφῆτευθάν ἔνεός, ὡς Βαλαάμ, Σαούλ ⁶⁸ καὶ Κατάφας, καὶ δαιμόνια πάλιν ἐξέβαλον ⁶⁹; ὡς ὁ Ἰούδας καὶ οἱ υἱοὶ Σαύα. (5) Οὐκ οὐκ καὶ εἰς ἀναξίτους ἡ χάρις ἐνεργεῖ πολλὰκις, ἵνα ἐτέρους εὐεργετήσῃ· καὶ γὰρ Βαλαάμ ἀμφοτέρων ἀλόγητος ἦν, βίου ἀρίστου καὶ πιστεύου· ἀλλ' ὁμοίως ἐνήργησεν εἰς αὐτὸν ἡ χάρις διὰ τὴν ἐτέρων οικονομίαν. Καὶ Φαραὼ τοιοῦτος ἦν· ἀλλὰ κἀκείνῳ τὰ μέλλοντα προείδει. Καὶ ὁ Ναβουχοδονόσορ παράνομώτερος· ἀλλὰ γε καὶ τούτῳ (πάλιν) τὰ (μέλλοντα πολλῶ) ὕστερον μετὰ πολλὰς ⁷⁰ γενεὰς γενήσεσθαι.

Variae lectiones et notæ.

⁶¹ κίονα β. πρ. κ. τῷ λαῷ Ced. ⁶² ἐν τῇ πόλει add. Ced. ⁶³ ἐπ. αὐτῆς σεισμῶν, στ. Ced. ⁶⁴ κατενεχθήσῃ Ced. ; apud Philostratum 275 de his nihil neque apud Anastasium editum. ⁶⁵ Ced. 432, 5-16. ⁶⁶ δὲ add. Ced. ⁶⁷ ποταμοῦ ἢ φερόμενου Ced. ⁶⁸ τ. καὶ τὰ τοιαῦτα εἰ. οἱ Ced. δ. ταυτοῦ cod. ⁶⁹ εἰς ὁ. ἢ. ἐπ. Ced. ⁷⁰ τῶν βασιλῶν; ὅ. Ced. ⁷¹ Ced. 452, 16 21 — κατὰ Μανῆθωνα Ced. et ms. synodale Slavonicum; cæteri codices Slavonici nomen omittunt, ut et Nestoris cod. Laur. ⁷² ὡσπερ ἀεὶ. ⁷³ ὡ. ἔργω cod. ⁷⁴ Ced. 452, 21-433, 4. ⁷⁵ καὶ add. Ced. ⁷⁶ ὑπὸ τοῦ εἰ. διὰ Ced. ⁷⁷ τῷ ὀνόματι Ced. ⁷⁸ Β. Σαυλός Ced. ⁷⁹ ἐξέβαλον. cod. ⁸⁰ Ced. 335, 4 18. ⁸¹ παρανομώτατος Ced. ⁸² τούτῳ τὰ μ. π. ὅ. ἐτόμενα γενεὰ; ἢ π. Ced.

ἀπεκάλυψεν ὅθεν δῆλον, ὅτι πολλοὶ ἔξω ἐναντίον ἄρχοντων φρόνημα, ἐπὶ τῷ προσήματι τοῦ Χριστοῦ τεράστια (91^ο) ποιοῦσιν ἐτέρᾳ τέχνῃ τινὶ πρὸς ἀπάτην ἀνθρώπων ἀπειροκάλων ὅπως ἐγένετο Σίμων ὁ Μάγος, καὶ Μένανδρος μετ' ἐκείνων, καὶ ἄλλοι τοιούτοι, δι' οὓς εἰκότως ἔφη μὴ θαύμασιν ἀπατάσθαι προσήκειν⁹, μήτε μὲν ἐπαγγελίᾳ ψυλῆ, δοκιμαζέειν δὲ τῶν λεγομένων τὴν ἀλήθειαν⁹.

ΡΛΔ'. Βασιλεία Νερβά.

Ἐπεὶ Δομετιανὸν ἐβασίλευσε Νερβάς ἔτος ἐν Σώφρων (δὲ) ὧν καὶ ἐπεικῆς ἀνακαλεσάμενος Ἰωάννην τὸν Θεολόγον 336 ἐκ τῆς νήσου ἧς ἦν ἔξοριστος, ἀπέλευσε αὐτὸν ἐν Ἐφέσῳ ὁ μόνος πατρῶν ἐν τῷ βίῳ ἐκ τῶν ἱερατικῶν καὶ συγγραφέων τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον, ἐν εἰρήνῃ ἀνεπαύσατο⁹. (2) Περὶ οὗ⁹, ὁ πολυτίτωρ Εὐσέβιος¹⁰ ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ φησὶ ἑθωμάς¹¹ μὲν¹² τὴν Παρθίαν εἰληχεν¹³, Ἰωάννης δὲ τὴν Ἀσίαν, πρὸς ἣν καὶ διατρέψας ἐτελεύτησεν ἐν Ἐφέσῳ¹⁴. (3)¹⁵ Πάλιν ἔχει¹⁶ ἐπὶ τούτοις ὧν¹⁷ καὶ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς ἐν Ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας τελευτᾷ καὶ θάπτεται πρὸς τῶν αὐτόθι κειμένων. Ὁμοίως δὲ καὶ Φίλιππος, ὁ ἐκ τῶν ἑπτὰ διακόνων, ἐν Ἱεραπόλει τελειοῦται καὶ θάπτεται μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ. Περὶ ὧν καὶ Πολύκαρπος¹⁸, ὁ τῆς ἐν Σμύρνῃ Ἐκκλησίας ἐπίσκοπος, Οὐίκτηρι¹⁹, τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης, γράφων οὕτως φάσκει²⁰. Ἐκ δὲ γὰρ²¹ κατὰ τὴν Ἀσίαν μεγάλα στοιχεῖα κεκοίμηται, ἅτινα ἀναστήσονται τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ²² τῆς παρουσίας²³ Κυρίου. — Ἰωάννης ὁ ἐπιστήθιος²⁴ Χριστοῦ, ὃς καὶ τὸ πέταλον πεφορηκὸς καὶ διδάσκαλος ἐν Ἐφέσῳ γενόμενος κεκοίμηται. — καὶ Φίλιππος²⁵, ὁ ἐκ τῶν ἑπτὰ διακόνων, ἐν Ἱεραπόλει τελειοῦται. οὗτός ἐστιν ὁ καὶ τὸν εὐνοῦχον βαπτίσας καὶ τὸν Σίμωνα κατηχήσας²⁶. (4) Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ θεὸς Ἰππόλυτος Ῥώμης περὶ τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς τελειώσεως τῶν ἀποστόλων διεξίωκεν ἔφη. Ἰωάννης²⁷ (δὲ), ὁ ἀδελφὸς Ἰακώβου, κηρύσσων ἐν τῇ Ἀσίᾳ τὸν λόγον (τοῦ Εὐαγγελίου), ἐξωρίσθη ἐν Πάτρῳ τῇ νήσῳ ὑπὸ Δομετιανοῦ βασιλέως²⁸ Ῥώμης, κάκειθεν πάλιν εἰς Ἐφεσον ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνακληθεὶς ὑπὸ Νερβά, καὶ τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον συγγραφέμενος, ἐθα καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν θεασάμενος, ἐτελεύτησε²⁹, οὗ τὸ λείψανον ζητηθὲν οὐχ εὑρέθη³⁰. (5) Ὁ δὲ τοῦ μεγάλου Γρηγορίου ἀδελφὸς 337 Καίσαρος ἐπὶ σκεπτόν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐρωτηθεὶς περὶ τούτου ἀπεκρίνατο λέγων³¹. Αὐτὸς Ἰωάννης ἐν τῷ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιῳ πρὸς τῷ τε-

A quorum progridiis captari nos non debere jure dixit nec affirmatione vacua, sed explorare dictorum veritatem.

CXXXIV. Regnum Nervæ.

Post Domitianum Nerva imperavit annum unum. Sapiens et æquus, Joannem Theologum ab insula in qua exsulabat, dimisit Ephesum; qui solus superstes ex duodecim discipulis, scripto a suo nomine Evangelio, in pace quievit. De quo doctissimus Eusebius in *Ecclesiastica Historia* dicit: « Thomas quidem Parthiam sortitus est, Joannes vero Asiam in qua cum degisset, mortuus est Ephesi. » Iterum: « Interea cum esset Joannes evangelista Ephesi in Asia, moritur et a fidelibus ibidem sepelitur. » Item et Philippus unus e septem diaconis, Hierapoli e vita decedit, et una cum filiabus inhumatur. De quibus et Polycarpus, Smyrnenensis Ecclesiæ episcopus, Victori Romæ episcopo scribens sic loquitur: « Et enim in Asia magna fundamenta dormierunt, quæ surgent in ultima die adventus Domini: Joannes, qui et in sinu recubuit Christi, et laminam auream gestavit et magister Ephesi factus est, dormivit; et Philippus, unus e septem diaconis, Hierapoli vita fungitur. Hic cumuchum baptizavit et Simeonem docuit. Attamen divus Hippolytus Romanus, de prædicatione et de sine apostolorum disserens, dicit: « Joannes, frater Jacobi, prædicans in Asia verbum Evangelii, in exilium Patmon a Domitiano imperatore missus est, et inde rursus Ephesum revocatur a Nerva; scripto secundum ipsum Evangelio, visa quoque ibi Apocalypsi, obiit, cujus reliquiæ quæsitæ, non reperitæ. » Magni Gregorii frater Cæsarius in secreto Constantinopoli interrogatus de illo, respondit dicens: « Joannes ipse in suo Evangelio de fine sic illustrat, dicens: « Et hoc cum dixisset, dicit ei » id est Petro, « Sequere me. Conversus Petrus videt discipulam quem diligebat Jesus, sequentem — et dicit: Domine, hic autem quid? Dicit ei Jesus: Si eum volo manere, donec veniam, quid ad te? — exiit ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur... sed, si eum volo manere, donec veniam, quid ad te? » Cum ergo piscantes eos

Varie lectiones et notæ.

⁹ καὶ add. Ced. ¹⁰ προσήκει cod. ¹¹ ἐκ τῶν κερπῶν γὰρ, φησὶν ὁ Κύριος, αὐτῶν ἐπιγνώσασθε αὐτοὺς Ced. ¹² 96 (3297) Ced. 433, 19, 20. N. ἐδ. ἐ. ἐν, μῆνας δ', ἡμέρας θ', κ. τ. λ. — 434, 3 οὗτος; ὁ Ν. ἀνεκαλέσατο τὸν θ. ¹³ Ἰω. ἐκ τῆς ἐξορίας καὶ ἀπ. οἰκίῃ ἐν Ἐ. μόνον τότε περιόνητα τῷ β. ἐκ τῶν ἱερ. μ. δς σ. κ. τ. λ. ¹⁴ Ced. 434, 6, 9. ¹⁵ καὶ Ced. ¹⁶ Eus. III, 1. ¹⁷ Θ. δὲ Ced. ¹⁸ ὡς ἡ παράδοσις περιέχει. ¹⁹ Ἀνδρέας δὲ τὴν Σαυθίαν Eus. ²⁰ Ἰω. τὴν Ἀ. πρ. οὐ; καὶ δὲ ἐν Ἐ. τελευτᾷ. ²¹ Ced. 434, 9-20. ²² καὶ add. Ced. ²³ τ. οὖν Ced. ²⁴ Πολυκάρτης Eus. III, 24 Ced. ²⁵ Ἐφέσῳ Ced. ²⁶ ἰουκτορίῳ σοί. ²⁷ φησὶ Ced. ²⁸ καὶ Pol. ²⁹ τῇ ἡμ. Pol. ³⁰ τοῦ add. Pol. Ced. ³¹ ὁ ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ Κυρίου ἀναπεσὼν, δς ἐγεννήθη ἰσραὴς τὸ Pol. ³² π. καὶ μάρτυς καὶ δ. οὗτος ἐν Ἐ. κ. Pol. τελευτᾷ Ced. ³³ Φίλιππον τὸν τῶν ἑπτὰ ἀποστόλων ὃς κεκοίμηται ἐν Ἰ. Pol. ³⁴ Ced. 434, 21-435, 4. ³⁵ θεσῶ add. Ced. ³⁶ Ἰω. δὲ ἐν Ἀ. ὑπὸ Δ. τοῦ β. ἐξωρίσθη ἐν ἧ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον συγγραφέατο καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν ἐθέασατο ἐπὶ Τραϊνοῦ ἐκοιμήθη ἐν Ἐφέσῳ, οὐ. κ. τ. λ. Hipp. apud Combessium, Auct. p. 831. ³⁷ Δ. τοῦ β. Ῥωμαίων Ced. ³⁸ ἐτῶν ρς' add. Ced. ³⁹ Ced. 435, 4-435, 16. ubi jam Goar conjecit ἐπὶ σκεπτόν pro ἐπὶ σενάτου. ⁴⁰ οὕτως add. Ced. ⁴¹ in fine dialogi III.

invenisset, Petro soli præcepit ut ipsum sequeretur; qui volens ut et Joannes simul sequeretur, dixit: Domine, hic autem quid? quem prædicens Jesus ad piscationem permansurum, dicit: Si volo eum manere ibi et piscari, donec reversus veniam iterum, hoc quid ad te? Unde optime errantem illorum mentem ad rectum reflectens, jure dixit: « Et non dixit ei Jesus, quia non moritur. » In multis enim sæpius errabant circa quæsitâ Christi, et responsa, quasi ad audiendum « stulti, et tardi corde » donec veniens Spiritus sanctus docuit eos, et « introduxit in omnem veritatem, » juxta verbum Domini. Si vero quidam contentiose et temerarie sacras has voces refellentes et testimonia, intempestive sane computantes dicant: Ad annuntiandum posteriorem Christi adventum relictus est vivens in carne cum Enoch et Helia, audiant ipsum ex persona Dei loquentem, duosque solummodo, ex revelatione, duos dicentes testes futuros esse Enoch et Heliam; hæc verba sunt: « Et dabo duobus testibus meis, et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis. Hi sunt duæ olivæ, et duo candelabra in conspectu Domini universæ terræ stantes. Et si quis voluerit eos lædere, ignis exit de ore eorum et devorat inimicos eorum... Et cum finierint testimonium suum, faciet ascendens bestia de abyssu bellum adversus eos, et vincet et occidet illos. Et corpora eorum in plateis magnæ civitatis erunt insepulta per tres dies, ubi Dominus eorum crucifixus est. » Ergo frustra quidam delirant dicentes illum adhuc in carne vivere « non intelligentes neque quæ loquuntur revera, neque de quibus affirmant, » de semetipsis, non de sacris allis interpretibus audacius omnino et temere illud hallucinantes.

ἀδικῆσαι), πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ κατεσθίει τοὺς ἔχθρους αὐτῶν. — Καὶ ὅταν τελώσω τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, ποιήσει τὸ ἀναβαῖνον θηρίον ἕκ τῆς ἀβύσσου πόλεμον μετ' αὐτῶν, καὶ νικήσει ἑ, καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς. Καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς μεγάλης πόλεως ἔσονται ἄταφα γ' ἡμέρας ὅπου ὁ Κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη. » Μάτην οὖν παραληροῦσι τινες φασκόντες αὐτὸν εἶναι ζῆν ἐν σαρκί, « μὴ νοοῦντες μήτε & λέγουσι τῷ ὄντι μήτε περὶ τίνων διαθεταῖσινται, » οὐκ ὄντων τοῦτο καὶ οὐκ ἔκ τινων ἱερῶν ἐξηγητῶν βραβονιδύως τε καὶ τολμηρῶς ὄντως τερατευόμενοι.

Nerva ille, cum a Trajano ex Pæonia celebratas D victorias audiaset, ascendit Capitolium, thus adlevit, deinde stans in suggestu, alta voce clamans, senatu populoque Romano astantibus, dixit: Bonæ fortunæ! Marcus ego Nerva Trajanum adopto.

λεὶ διεσάφηος τοῦτο φάσκων. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ, τουτέστι τῷ Πέτρῳ ἑ. « Ἀκολουθε μοι. » Ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν, ὃν ἤγαπα ὁ Ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα — καὶ φησὶ· Κύριε, οὗτος δὲ τί; Ἄγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐάν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχωμαι, τί πρὸς σέ; — (ἔξῃλθεν οὖν ὁ λόγος· οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος· οὐκ ἀποβήσκει — ἀλλ' ἐάν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχωμαι, τί πρὸς σε;) ἑ. Ἐπεὶ οὖν ἀλειούοντας αὐτοὺς κατεῖληψε, τῷ Πέτρῳ μόνῳ προσέταξεν ἔπεσθαι αὐτῷ· ὁ δὲ καὶ τὸν Ἰωάννην συμπερεύεσθαι βουλόμενος ἔφη· Κύριε, οὗτος δὲ τί; Ὁν θεσπίσας ὁ Ἰησοῦς προσμένειν ἐπὶ τῆς ἀλείψης φησὶν· Ἐάν θέλω αὐτὸν ἑ μένειν ἐνταῦθα καὶ ἀλειύειν ἕως ἂν ὑποστρέψωμαι ἔρχωμαι πάλιν ἔδε, τί πρὸς σέ ἑ; (6) Ὡστε οὖν ἀριστα διορθούμενος τὴν ἐσφαλμένην αὐτῶν ὀνόμοιαν, εἰκότως ἔφη· Καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποβήσκει. Καὶ γὰρ ἐν πολλοῖς πολλάκις διεσφάλλοντο ἑ πρὸς τὰς πύσεις Χριστοῦ καὶ ἑ ἀποκρίσει; ἑ, ὡς καὶ (91ᵇ) ἀκούειν « ἀσυνέτους καὶ βραβεὶς τῇ καρδίᾳ, ἕως ἐλθὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐδίδαξεν ἑ αὐτούς καὶ ἑ ὠδήγησεν εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, » κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου ἑ. Εἰ δὲ τινες ἐριστικῶς (τε) καὶ προπετῶς ἀποκρουόμενοι ἑ τὰς ἱερὰς ταύτας φωνὰς καὶ μαρτυρίας ἀκαίρως δῆθεν συλλογιζόμενοι εἴπωσι πρὸς τὸ καταγγεῖλαι τὴν δευτέραν Χριστοῦ παρουσίαν· Κατελείφθη ζῶν ἐν σαρκί μετὰ Ἐνώχ καὶ Ἡλία, ἀκούετωσαν, ὅτι περ μόνους (τοὺς δύο) διὰ τῆς ἀποκαλύψεως αὐτὸς οὕτως ἑ φησὶν, ἐκ προσώπου Κυρίου λέγων, τοὺς δύο μάρτυρας γενήσεσθαι Ἐνώχ καὶ Ἡλίαν, τοὶδὲ φάσκων ἑ. Καὶ δώσω τοῖς δυοῖς μάρτυσι μου, καὶ προφητεῦσουσιν ἡμέρας αἰετῆς, περιβεβλημένοι; ἑ 338 σάκκους. Οὗτοι εἰσὶν αἱ δύο ἐλαφαὶ, καὶ αἱ δύο λυχναὶ (αἱ ἐνώπιον Κυρίου πάσης τῆς γῆς ἐστῶτες. Καὶ εἰ τις θέλει αὐτούς ἐπινηκίων ἀκούσας παρὰ Τραϊανοῦ, ἀνελθὼν ἐν τῷ Καπετωλίῳ καὶ λιθωνωτὸν θύσας ἑ, στὰς ἐπὶ βήματος, μεγάλη βοῶν, τῆς τε βουλῆς καὶ τοῦ δήμου ἑ Ῥωμαίων παρόντων ἔφη· ἑ Ἀγαθὴ τυχή (Μάρκος) Νερβᾶς Τραϊανὸν υἱοποιῶμαι. »

Variæ lectiones et notæ.

ἑ Joan. xxi, 19-25. ἑ καὶ add. Ced. ἑ Hæc propter homœoteleuton omisit Ced. ἑ ἀ. θ. Ced. At piscatio jam finita erat cum CLIII pisces maximos cepissent. ἑ Ced. 435, 16-436, 16 — περὶ Ἐνώχ καὶ Ἡλία. ἑ ἔσφ. Ced. ἑ τὰς add. Ced. ἑ ἀπ. καὶ ἔχουον ἀσύνετοι καὶ Ced. Luc. xxi, 25. ἑ ἀγ. ὡ. ἀ. εἰς Ced. ἑ Joan. xxi, 13. ἑ τοῦ Κυρίου λ. Ced. ἑ τις — ἀποκρινόμενος — εἶπη. ἑ οὗτος ἐκαίνους ἐκ πρ. λέγει Κυρίου. ἑ Apoc. xi, 3-5. ἑ περιβεβλημένοι Ced. ἑ τὸ θ. τὸ ἀν. ἐκ τῆς ἀβ. ποιήσει π. Ap. 7. ἑ αὐτούς; add. Ap. ἑ ἡ γ' ἡμισυ ἀτ. Ced. ex Ap. 9. ἑ π. τῆς ἡ. ἡ τις καλεῖται πνευματικῶς Σάδδμα καὶ Αἰγύπτως ὅπου καὶ Ap. 8. ἑ καὶ add. Ced. Ap. 8. ἑ ζῆν ἐτι Ced. ἑ καὶ add. Ced. — I Tim. i, 7. ἑ Ced. 433, 20-434, 2. ἑ ἐκ Π. δὲ ἀγγεῖλα ἐπ. ἐλθούσα π. T. Ced. Leo. ἑ ἐπιθ. Ced. Leo. ἑ τῶν add. Ced. Leo

“ (8) Οὗτος ἀπηγόρευσε τοῦ ἐκτέμνειν [τινῶν] Ἀ τὰ αἰβοῖα ἐν Ῥώμῃ, καὶ νόσφ τελευτᾷ ”

Prohibuit ille ne pudenda ullius Romani se-
carentur, et morbo interit.

ΡΑΕ'. Βασιλεία Τραϊανῶ

CXXXV. Regnum Trajani.

“ Μετὰ δὲ Νερβᾶν ἔδρασε Τραϊανὸς ἔτη κ', καὶ ὑδερίαςας ἀπέθανεν. (Οὗτος διωγμὸν ἐπὶ πολὺ κατὰ Χριστιανῶν κινήσας μάρτυρας πολλοὺς ἐφόβησε, ἀλλ' ὕστερον ἔπαυσε τὸν διωγμὸν. “ (2) Ὅστις ἀγαθὸς, καὶ μισοπόνηρος, καὶ φιλοδίκαιος τοσοῦτος ὑπῆρχε, ὥστε γυμνώσας ποτὲ “ ρομφαίαν ἐν-ώπιον “ τῶν μεγιστάνων ἐπέδωκε τῷ ἐπάρχῳ 339 λέγων “ Δέξαι τὸ ξίφος τοῦτο, καὶ εἰ μὲν καλῶς πράττω “, ὑπὲρ ἐμοῦ, εἰ δὲ μὴ καλῶς “, κατ' ἐμοῦ αὐτῷ χρῆσαι.

Post Nervam, imperavit Trajanus annos viginti, et hydropisi mortuus est. Hic, persecutione diu contra Christianos agitata, martyres multos occidit, sed tandem a persequendo destitit. Hic ita bonus fuit, et mali inimicus, et ita justitiæ amans, ut evaginatam gladium coram proceribus olim præfecto traderet, dicens : Accipe gladium hunc, et si bene quidem egero, pro me, si vero male, contra me eo utere.

“ (3) Προχειρίσθη δὲ ὑπὸ Νερβᾶ διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ ὡς πολεμικώτατος, καὶ πολλὰ κατορθώματα Β ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ πανταχοῦ “ πεποικηκώς.

Delectus est a Nerva propter virtutem suam, quia bellicosissimus erat, et multa præclara facinora Romæ et ubique fecerat.

“ (4) Φίλου δὲ τινος αὐτῷ “ ποτε διαβληθέντος ὡς ἐπιβούλου καὶ τούτῃ τὸ ὄφθαλμοῦ (αὐτοῦ) ἐκκεντηθέντος “ καὶ τὸ γένειον ἀποκειραμμένου, ἐπέλ τυφλὸς πρὸς Τραϊανὸν εἰσήχθη, πολλὰ λυπηθεὶς ἐπὶ τούτῳ “ Τραϊανὸς, πόλιν “ κτίσας “ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τὴν νῦν Τραϊανούπολιν (ὀνομαζομένην καὶ) τοῦτον “ κατοικίσας ἐν αὐτῇ ὡς δεσπότην ταύτης “, ἐκεῖσε ἀπέστειλεν “ ἕως τῆς τελευτῆς αὐτοῦ “.

Cum unus ex amicis suis ut insidiator apud ipsum olim falso crimine accusatus esset, et oculis effossis, et detonsa barba, cæcus ad Trajanum adductus esset, valde mœrens super hoc Trajanus, ædificata urbe nomine suo etiam nunc Trajanopoli appellata, illum huc missum usque ad terminum vitæ ejus in hac veluti dominum constituit.

(5) Θνήσκει δὲ “ Ἀδριανὸν “ προχειρισάμενος “ βασιλεῖα.

Moritur tandem, designato in imperium successore Adriano.

“ (6) Ἐπὶ αὐτοῦ Συμεὼν ὁ τοῦ Κλεόπα ὁ ἐν Ἱε-ροσαλύμοις ἐπίσκοπος καὶ Ἰγνάτιος ὁ θεοφόρος ἐμαρτύρησαν “ (7) Καὶ Βασιλείδης, καὶ Μένανδρος, καὶ Κῆρινθος, καὶ “ (92) Νικόλαος “, εἰς τῶν ζ' διακόνων, οἱ αἰρεσιάρχαι “, ἔχθροί “ τῆς ἰσθμίας ἑγνωνίζοντο. (Ὁ ῥηθεὶς Νικόλαος ὁ εἰς τῶν ζ' διακόνων καὶ Ἐβιωνάτος.)

Illo regente imperium, Simeon Cleophæ, Hierosolymorum episcopus, et sanctus Ignatius fidei confessi sunt. Tunc quoque Basilides, Menander, Cerinthus et Nicolaus, unus ex septem diaconis, hæresiarchæ, adversarii veritatis innotuerunt. Dicitur Nicolaus unus ex septem diaconis et Ebionæus.

ΡΑΓ'. Βασιλεία Ἀδριανῶ.

CXXXVI. Regnum Adriani.

“ Μετὰ δὲ Τραϊανὸν ἔδρασε Ἀδριανὸς (γαμβρὸς αὐτοῦ) ἔτη κ' ἦν δὲ [Ἄφρος τῷ γένει] φιλολόγος, ἐπιτήδειος ἐν [τῇ] 340 τῷ περὶ λόγῳ καὶ τῷ συμμέτρῳ “, συγγενὴς καὶ υἱοποιημένος “ Τραϊανῷ (καὶ ὑδερίαςας ἀπέθανεν) “.

Post Trajanum imperavit Adrianus, gener ejus, annos viginti. Erat autem hic genere Afer, litterarum studiosus, soluto pariter sermoni et versibus idoneus, Trajano consanguineus et ab illo adoptatus; hydropisi mortuus est.

“ (2) Οὗτος ἐν Μυσίᾳ, ἐνθα ἐθήρασεν, ψυχοδόμησε πόλιν καὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν Ἀδριανούπολιν “, καὶ ἐτέραν ἐν (τῇ) Θράκη καὶ ἐπώνομασε καὶ αὐτὴν Ἀδριανούπολιν “.

Hic in Mysia, ubi venabatur, ædificavit urbem quam Adrianopolim appellavit, aliamque in Thracia, quam Adrianopolim pariter appellavit.

D

Varia lectiones et notæ.

“ Ced. 434,2,3. “ Ἡ νόσφ δὲ τ. Ced. τελευτᾷν cod paulo post: ἰθ', μῆνας ζ, ἡμέρας ιε' Ced. 436,17, ἰθ', μ. ζ' Leo. “ 98 (5298). “ Ced. 436,18. “ Οὗτος ἦν μ. καὶ φ. γ. γὰρ ποτε; δς ἦν μ. καὶ φ. γ. γὰρ π. Leo. “ ἐνώπιον τῶν ἐν τάλει πάντων ἐδ. Ced. τῶν ἐν τ. π. ἐπιδ. Leo. “ εἰπὼν δ. τοῦτο Ced. γο. “ ἀργῶ Ced. Leo. “ καλῶς om. Ced. Leo. “ Ced. 436,21-23. “ γῆς add. Ced. “ Ced. 436,23-437,6. “ αὐτοῦ Ced. “ ὑπὸ τῶν ἰδίων χειρῶν add. Ced. “ τοῦτο cod. “ ἐπὶ τῷ αὐτοῦ φιλῶ, π. Ced. ἐπὶ τ. π. τε Leo. “ ἔκτισεν Ced. “ τ. κατοικητέρας ὡς Ced. Leo. “ τῆς πόλεως Ced. Leo. “ εἶναι add. Ced. “ ἀ. τ. Leo. ἀ. τ. θεραπεῖαν αὐτοῦ πᾶσαν ποιησάμενος Ced. — Ced. 437,12,13. “ Τραϊανός. “ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Ced. “ ὡς Leo. “ Ced. 437,11,12. “ ἐμαρτύρη cod. Ἐπὶ τούτου ἔ. ὁ ἅγιος Ἰ. θ. καὶ Σ. ὁ τοῦ Κλ. Leo, Ced. “ Ced. 437,7-11. “ Ἐπὶ ἀ. Σίμωνα τὸν μάγον Μ. διεδέξατο, γῆς καὶ ἀπατεῶν, Σαμαρεὺς τὸ γένος ἐαυτὸν Κύριον ὀνομάζων ἦν δὲ καὶ Κ. αἰρεσιάρχης τότε καὶ Ν. Ced. Leo. “ καὶ αἰρ. cod. “ ἀ. καὶ ἔ. Ced. “ 116 (5316) Ced. 437,14-16. Ἀδ. Αἰλιος ἐδ. ἔ. κδ'; κ', μῆνας ιε' καὶ “ ἀμέτρῳ cod. ἐμ. Ced. “ τῷ add. Ced. “ Ἐπὶ Ἀδριανῶ ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος Ἐλευθέριος καὶ Ἀντίοχος καὶ Παυσολύπων καὶ ἅγιος Εὐστάθιος μετὰ τῆς συμβίου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ. “ Ced. 437,17 Ὁ. ἐν Μ. θηράσας ὡ. π. καὶ μετωνόμασεν ἀ. Ἀδριανῶ θήρας ἐν τοῖς μιτάτοις Leo, Ced. “ ὡσαύτως Ced. 5. θ. προσγορεύσας ἀ. Α. Ced. θ. ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ Leo. “ καὶ ναὸν ἐν Κυζίκῳ Ced.

Quo regente imperium, rebellati sunt Judæi, et A Hierosolymis templum reedificare voluerunt : adversus illo valde irascitur Trajanus. (Hoc mirum signum apparuit ante captivitatem eorum : sepulcrum Salomonis sponte apertum est.) Interea vero bello agitato, una die centum et octoginta millia ex eis occidit, captosque acriter, omnes qui supererant, deduxit ad solemnitatem Hebron celebratam, et vendidit eos quaternos modio hordei. Eversis autem quod antiquæ supererat civitatis et templo, sanctam iterum ædificat civitatem, quam, mutato nomine, Æliam vocavit) ex proprio nomine, quia leprosus erat, ut commiserationem inveniret), et posita imagine sua in templo, Græcos in civitate habitare jussit.

Ædificavitque templum Cyzici, et urbem in Thracia, quam vocavit Adrianopolim.

Et imperante, Cerdon et Valentinus et Marcion et Montianus, et Saturnilus et Carpocrates, hæresiarchæ, et Aquila innotuerunt.

Sub illo Plutarchus Chæronensis et Phlegon animalium scriptor noti erant.

Moritur Adrianus, designato successore Antonino.

Hic Adrianus virum quemdam habuit nomine Similum, prudentia, fortitudine, æquitate multisque virtutibus ornatum, et hunc plane colebat, et in magna dignitate constituit; at iste non diu potestatem habuit; rogatus ab illa discessit, et in agro septem annos degit; postea defunctus est, hanc ædem cum jussisset tumulo imponi inscriptionem : « Similus hic jacet, qui multos quidem annos egit, septem autem annos vixit. »

Adrianus violento interiit morbo, clamans : « O Jupiter, quantum malum est optare mortem et non invenire! »

CXXXVII. Regnum Antonini.

Post Adrianum, Antoninus Pius imperavit, annos duo et viginti; adoptatus fuerat ab Adriano, primusque imperatorum Pius cognominatus est.

Moritur designato ad imperium Marco Antonino, proprio genero.

(3) Ἐφ' οὗ στασιάζοντες Ἰουδαῖοι καὶ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν οἰκοδομήσαι βουλευθέντες, ὀργίζεται κατ' αὐτῶν σφόδρα (σημεῖον δὲ γέγονε πρὸ τῆς ἀλώσεως αὐτῶν ὡς τὸ τοῦ Σολομῶντος μνημεῖον αὐτόματον διανοιγθῆναι)· πολέμου δὲ γενομένου μεταξὺ, ἀνείλεν ἐξ αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ μίϛ μυριάδας ἑπ' (καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς μετὰ θυμοῦ τοὺς ὑπολειφθέντας πάντας, καὶ καταγαγὼν αὐτοὺς ἐν τῇ πανηγύρει τῇ ἐν Χερῶν γενομένη, ἐπώλησεν αὐτοὺς ἀνά δ' εἰς μόδιον κριθῆς). Καὶ τὰ μὲν παλαιὰ λείψανα τῆς πόλεως καὶ τὸν ναὸν κατερειπώσας, κτίζει τὸ δεύτερον τὴν ἄγλιαν πόλιν, ἣν θὴ καὶ μετωνόμασεν Ἀίλιαν (εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν καὶ λωδῶν, ὅπως εὖρη ἔλεον)· καὶ στήσας τὸ ἑαυτοῦ εἰδῶλον ἐν τῷ ναῷ, οἰκεῖν Ἑλληνας ἐν τῇ πόλει προσέταξε.

(4) Κτίσας δὲ ναὸν ἐν Κυζίκῳ καὶ πόλιν ἐν τῇ Θράκῃ προσηγόρευσε αὐτὴν Ἀδριανούπολιν.

(5) Ἐφ' οὗ (Κέρρων, καὶ Οὐαλεντίνος, καὶ Μαρκίων, καὶ Μοντανός, καὶ Σατορνίλος, καὶ Καρποκράτης, οἱ αἱρεσιάρχαι (καὶ Ἀκύλας) ἐγνωρίζοντο.

341 (6) Ἐπὶ τούτου Πλούταρχος ὁ Χαιρονεύς καὶ Φλέγων ὁ χρονογράφος ἐγνωρίζοντο.

(7) Θνήσκει δὲ Ἀδριανὸς Ἀντωνίνον προχειρισάμενος.

(8) Οὗτος Ἀδριανὸς εἶχεν ἄνδρα τινὰ ὀνόματι Σίμιλον, ἐν τε φρονήσει, καὶ ἀνδρείᾳ, καὶ ἐπιεικειᾳ, καὶ ἀρεταῖς πολλαῖς κεκοσμημένον, καὶ πένυ αὐτὸν ἐτίμα καὶ ἐν μεγάλῃ ἀρχῇ κατέστησεν· ἄλλ' ἐπ' ὀλίγον τῆς ἀρχῆς κρατήσας, δεηθεὶς ἐξέστη αὐτῆς καὶ ἐν ἀγρῷ ἐπὶ ἔτη διατρίψας, ἐτελεύτησεν, ἐπιγραφὴν προστάξας ἐν τῷ μνηματι αὐτοῦ περιέχουσαν οὕτως· « Σίμιλος ἐνταῦθα κατέκειται, βιώσας μὲν ἔτη πολλά, ζήσας δὲ ἔτη ἑπτὰ.

(9) Ὁ δὲ Ἀδριανὸς βίᾳ ἀπέθανεν (ὅπῃ) τῆς νόσου κράζων· « Ὁ Ζεῦ, πόσον κακὸν ἔστιν ἐπιθυμοῦντά τινά ἀποθανεῖν καὶ μὴ τυγχάνοντα. »

PAZ'. Βασιλεία Ἀντωνίνου.

Μετὰ Ἀδριανὸν ἐβασίλευσεν Ἀντωνίνος ὁ Εὐσεβῆς ἔτη κβ'· υἱοποιηθεὶς τῷ Ἀδριανῷ, καὶ πρῶτος τῶν αὐτοκρατόρων Εὐσεβῆς ἐπικλήθη.

(2) Θνήσκει δὲ προβάλων εἰς βασιλεὺς Μάρκον Ἀντωνίνον, τὸν ἴδιον γαμβρὸν.

Variæ lectiones et notæ.

¹ Ced. 457,19-458,5. ² στασιάζοντων τῶν Ἰουδαίων — βουλευθέντων Ced. ³ αὐτόματη ced. ⁴ διαλυθῆνα: Leo. ⁵ σφ. καὶ π. γ. Ced. ⁶ νη' Leo, Ced. Glycas; de captivis divenditis cf. eadem apud Glycam 448,13-15. ⁷ καὶ τοῦ ναοῦ Ced. ⁸ καταρυπώσας ced. ⁹ κτ. νῆαν Ἱεροσολίμην ἣν θὴ καὶ Ἀ. προσηγόρευσε Ced. ¹⁰ κίλεπον ced., λωδῶν Leo. ¹¹ Ced. 437,18,19 Ἀδριανούπολιν αὐτὴν ἐπιπέφυκτον ὀνομάσας. ¹² Ced. 438,13-15. ¹³ Σατορνίλος Leo, Ced. Valentinus, Cerdo et Marcion sub Antonino secundum Scholia Leonis et Cedrenum 428,1,2 et ipsum Georgium. ¹⁴ De Aquila confer Glycam 448,16. ¹⁵ Adr. a. 3° Pl. Chæronæus Eus. II, 283. De XIV libris Phlegontis libertini Cæsaris (Adriani) quibus in compendium rediit Olympiadas CCXIX (usque ad a. 140 p. Chr.) cf. Eus. I, 539. ¹⁶ 458, 17 : Τελευτῶν δὲ προχειρίζεται Ἀντωνίνον. ¹⁷ Ced. 438,4,9. ¹⁸ Σίμιλον δὲ τινά. ἐν τε — κκ. π. ἔτ. Ced. ¹⁹ αὐτοῦ ἀδελφ. Ced. ²⁰ κρ. ἀπέστη Ced. ²¹ ἐπιγραφῆναι Ced., Leo. ²² μνημεῖον Ced. ²³ ἄ. Σ. Leo, ἄ. περιέχουσαν Σ. Ced. ²⁴ ἔτη ὅσα Leo, e Xiphilino, deest in Cedreno, sed jam Xylander conjecit πολλά. ²⁵ Ced. 438,15-17. ²⁶ Θνήσκει δὲ Ἀ. βίᾳ τῆς ν. Ced. ²⁷ τυγχάνει Leo, Ced. ²⁸ 458. (5538) Ced. 438,24,22. ²⁹ κβ' Leo, Ced. ³⁰ αὐτοκράτωρ Ced. ³¹ πᾶσαν γὰρ ἀρετὴν ἐπακτήσαστο Leo, Ced. ³² Ced. 439,10,11. ³³ Ἀντωνίνος Ced. ³⁴ προβάλ. ced. προβαλόμενος Ced., Leo.

³³ (5) Ἐφ' οὗ Πολύκαρπος, ὁ μαθητὴς Τυμῖνου τοῦ Θεολόγου ³⁴ καὶ Ἰουστίνος ³⁵ ὁ φιλόσοφος, καὶ Διονύσιος [ὁ] ἐπίσκοπος Κορίνθου, ἐμαρτύρησαν.

342 ³⁶ (4) Καὶ Τατιανὸς καὶ Βαρδισάνης ³⁷ (οἱ αἰρετικοί), καὶ Πρισκίλλα καὶ Μαξιμίνα ³⁸ αἱ ψευδοπροφήτιδες τῶν κατὰ Φρύγας ἔγνωρίζοντο.

³⁹ (5) Ἐπὶ τούτου Γαλένης ὁ ἱατρὸς ἐθαυμάζετο καὶ Βαρδισάνης τις Σύρος διαλεκτικώτατος καὶ σοφὸς ἦν ⁴⁰.

(6) ⁴¹ Ἐπὶ αὐτοῦ Οὐαλεντίνος, καὶ Κέρδων, καὶ Μαρκίων ἐπὶ τῆς Ῥώμης ⁴² αἰρεσιάρχαι ἔγνωρίζοντο.

⁴³ (7) Πολύκαρπος δὲ, (ὁ) ἐπίσκοπος Σμύρνης, εἰς ἔξιν ἰλθὼν Μαρκίῳ, πρὸς αὐτὸν φησιν ὁ (92^b) Μαρκίων ⁴⁴ · εἰ Ἐπιγινώσκεις ἡμᾶς, ὦ καλὲ Πολύκαρπε; · Ὁ δὲ · Ἐπιγινώσκω σέ, ἔφη, τὸν πρωτότοκον υἱὸν τοῦ Σατανᾶ. ⁴⁵

PLH. Βασιλεία Μάρκου.

⁴⁶ Μετὰ δὲ Ἀντωνίνου ἐβασίλευσε Μάρκος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιθ'.

(2) Διωγμοῦ δὲ κινήθεντος πολλοὶ γέγονασι μάρτυρες.

⁴⁷ (3) Αὐρηλιανὸς ὁ Βῆρος ὁ καὶ Ἀντωνίνος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, σὺν καὶ Λουκίῳ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

⁴⁸ (4) Ἐφ' ὧν πῦρ ἀπ' οὐρανοῦ ἀπὸ δυσμῶν ἐπὶ ἀνατολᾶς φερόμενον ὤρθη.

⁴⁹ (5) Ἐπὶ τούτου ⁵⁰ Ὀπιανὸς ⁵¹ ὁ τὴν Ἀλιευτικὴν συγγεγραφὸς (καὶ Σέκστος ἠκμαζόν).

343 ⁵² (6) Τοῦτόν φασὶ πεφονευκέναι λέοντας ⁵³ ἐν μὲν ἡμέραις.

⁵⁴ (7) Οὗτος ὁ Μάρκος σοφὸς ἦν καὶ ἐνάρετος, καὶ τὴν Ῥώμην ἐκ πολλῶν πολέμων διασωσάμενος ⁵⁵ καὶ ἀγαπηθεὶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν σφόδρα, ἀπέθανε ⁵⁶ φαρμακευθεὶς ὑπὸ Κομόδου τοῦ ἰδίου υἱοῦ ⁵⁷. Τὴν δὲ μνήμην τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ ἡ βουλὴ ἔχουσα μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν χρυσῷ ἀνδριάντι αὐτὸν ἐτίμησεν.

⁵⁸ (8) Πολεμοῦντος (αὐτοῦ ποτε) Γερμανοῦς ἰκὰλ Σαυρομάτας, δίδει τῆς στρατιᾶς πιεζομένης καὶ διὰ τοῦτο κινδυνευούσης, τοὺς ἐπὶ [τῆς] Μελιτινῆς οὕτω καλουμένης λεγεῶνος Χριστιανοὺς ὄντας, δι' εὐχῆς ἔκτενοῦς πρὸς ⁵⁹ Θεὸν γενομένης ⁶⁰, τοὺς μὲν πολεμικοὺς κεραυνῷ βαλεῖν ⁶¹, ὁμοῦ δὲ τοὺς Ῥωμαίους ⁶²

Sub eò Polycarpus, discipulus Joannis Theologi, et Justinus philosophus, et Dionysius, episcopus Corinthi, fidem confessi sunt.

Tunc Tatianus et Bardisanes hæretici, et Priscilla et Maximina pseudoprophetissæ inter Phryges innotuerunt.

Sub illo Galenum medicum mirabantur, et Bardisanes Syrus quidam, peritissimus dialecticus et philosophus vigeat.

Sub illo Valentinus et Cerdon et Marcion Romæ hæresiarchæ reputabantur.

Polycarpo autem, Smyrnæ episcopo, cum in Marcionem incidisset, dicit Marcion : « Anne cognoscis nos, optime Polycarpe? » Hic autem : « Agnoscò te, inquit, primogenitum filium Satanæ. »

CXXXVIII. Regnum Marci.

Post Antoninum deinde imperavit Marcus, filius ejus, annos undeviginti.

Ei persecutione mota, multi fuerunt martyres.

Aurelianus Verus et Antoninus, filius ejus, cum Lucio quoque fratre ejus.

Sub iis ignis ire visus est de cælo ab occidente ad orientem.

Sub eo Opianus, qui *De arte piscatoria* scripsit, et Sextus florebat.

Eum occidisse dicunt leones duodecim uno die.

Marcus iste sapiens erat et virtute præditus; Romam multis bellis liberaverat, et charus civibus valde, a Commodò, proprio filio, per venenum sublatus est. Memoriam autem virtutis ejus conservavit senatus, et post mortem ejus illum statua aurea decoravit.

Is cum adversus Germanos et Sarmatas bellum gereret exercitusque siti pressus periclitaretur, Melitenæ legionis milites, qui Christiani erant, a Deo contentis precibus impetraverunt ut fulmine hostium exercitus feriretur, imberque Romanas copias recrearet. Quod, ut ferunt, valde admiratus

Variæ lectiones et notæ.

³³ Ced. 439,11-13. ³⁴ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ced. M. Aurelii a. 7° (168) Eus. II, 289. ³⁵ Justinus † Antonini a. 14 (152) II. 287,389. ³⁶ Ced. 439,3,4. ³⁷ Βαρδισιάνης cod. cf. Eus. v. 16. ³⁸ Μαξιμίλλα Ced. ³⁹ Ced. 439,4-6. Καὶ Γ. ὁ ἰ. τότε ἐθ. καὶ Β. δὲ τις. ⁴⁰ ὥστε θαυμάζεσθαι αὐτοῦ πρὸς τοῦ Ἀντωνίνου τὸν κατὰ εἰμαρμένης λόγον Leo, Ced. ⁴¹ ὡς φησὶ δὲ Κλήμης στὶ Ced. 439,1,2. ⁴² ἐν Ῥώμῃ Ced. ⁴³ Ced. 349,7-10. ⁴⁴ M. ἤκουσεν Ced. Antonini a. 15 Anicetus Romanæ Ecclesiæ episcopatum suscepit, annis 14 (153-163), sub quo Polycarpus Romam veniens, multos ex hæreticis convertit Eus. II, 289. ⁴⁵ 163 (15360) Ced. 439,14. M. Ἀντωνίνος ἐθ. ἔτη ιθ'· μ. μὲν Σεθῆρου (Ὁθήρου Leo) τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ ἔτη ι' καὶ μῆνας θ'. ⁴⁶ 3 ad. c. 1 pertinet, 2 videtur transponendum inter 4 et 5; nam c. 4 apud Glycam quodque mentionem Marci Antonini cum genero Severo imperantis sequitur. A. ὁ ἦρας cod. ⁴⁷ M. Aurelianus qui et Verus. Lucius Aurelius Commodus an. XIX a. 1 Lucio Cæsare Athenis templum ædificante ignis de cælo ab Occidente in Orientem ferri visus Eus. II, 289. ⁴⁸ Ced. 440,19,20. ⁴⁹ καὶ add. Ced. ⁵⁰ Ὁ τὴν ἄ. συνεγράφατο Ced. M. Aurelii a. 10 Eus. II, 291. ⁵¹ de Commodò Ced. 441,8, Leo et ipse Georgius CXL, 7. ⁵² Ced. 440,20-441,2. — πανο. Ced. ⁵³ δ. ἠγαπήθη σφ. ὑπὸ τῶν π. Ced. ⁵⁴ δὲ add. Ced. ⁵⁵ M. Aur. 18°. Antoninus cum filiis — triumphum peregit, dona distribuerant — pecuniam indulerunt — Antoninus febri laborans decessit Eus. II, 291. ⁵⁶ Ced. 459,15-22. II. 82 Γ. καὶ Σαρμάτας. M. Aur. 8° Bellum contra Germanos, Dacos, Sarmatas et Quados Eus. II, 291. ⁵⁷ τὸν Ced. ⁵⁸ ἰσορεῖται add. Leo. ⁵⁹ βληθῆναι Ced.

Marcus, edicto Christianis honores detulit legioni-
que Fulminatricis cognomentum indidit.

CXXXIX. *Regnum Veri.*

Post Marcum deinde imperavit Verus, filius ejus,
annos octo, et occisus est in processione.

CXL. *Regnum Commodi.*

Post Verum imperavit Commodus, frater ejus,
annos duodecim.

Factusque est podagricus, et aggravatus, et eje-
ctione sanguinis et bilis misere interiiit.

Narcissus autem, unus ex domesticis ejus, eum
in balneo suffocavit.

Sub eo Theodotus, qui primus principia posuit
erroris Pauli Samosatani et Nestorii, et Theodo-
tion, hæresiarchæ, claruerunt.

Et Clemens, *Stromatæων* auctor, Alexandriæ
vivebat.

Clementis discipulus Origenes fuit.

Montanus quoque, hæresiarcha, id temporis erat,
qui seipsum Paraclitum esse dicebat.

Erat porro Commodus promptus et alacer; quem
dicunt (non vero Marcum, ut jam scriptum est) una
die duodecim interemisse leones.

CXLI. *Regnum Pertinacis.*

Post Commodum imperavit Pertinax Helvidius
mensibus sex; non uxorem neque filios adduxit in
palatium, sed apud avum vitam degentes reliquit.
Et occisus est a militibus.

Sub illo vigeabant Symmachus, Hebræus, unus
ex interpretibus, et Porphyrius philosophus qui
adversus Christianos scripsit.

CXLII. *Regnum Didii.*

Post Pertinacem imperavit Didius menses qua-
tuor. Et interfectus est a cubiculariis ad fontem
palatii, decreto senatus, dum pisces contemplare-
tur, et alta voce exclamaret: « Quidnam mali
feci? » Iste erat vilissimus operibus et moribus, et
seclæstus, et divitiarum amator.

Sub illo fidei confessi sunt Eugenius et Maca-

D Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ καταπλήξει cod. ⁸⁹ τιμῶν Leo, Ced. ⁹⁰ Cum vero Pertinax — apud Quados siti laborarent — litteræ exstanti Marci — exercitum Christianorum precibus servatum esse Eus. II, 291. ⁹¹ Leo et Ced. cum M. Aurelio. ⁹² M. Aur. 10°. Eus. ⁹³ 180 (5580). ⁹⁴ μήνας ε' Leo, μήνας θ' Ced. 441,3. ⁹⁵ καὶ Ced. 441,6. ⁹⁶ κατωδ. Ced. ⁹⁷ ἀθρόας? ⁹⁸ Ced. 441,13. Τούτων Ν. τις τῶν δ. ἀ. ἀπ. ἐν λ. Strangulatus in ædibus Vestiliani Eus. ⁹⁹ Ced. 441,8-10. Ἀφρικανὸς δὲ φησὶν ὁ χρονολόγος ὅτι ἐπὶ τούτου Κλ. Ced. ἐπὶ Κομόδου Leo. ¹⁰⁰ ἐγνωρίζετο Leo, Ced.; Severi 1° et 11° Eus. ¹⁰¹ Ced. 441,10; a. Severi 12° Origenes mirabilis Alexandriæ puerili ætate agnoscebatur Eus. ¹⁰² Ced. 441,11,12. — Severi 11° Musianus (?) noster scriptor gnoscebatur Eus. ¹⁰³ Ced. 441,4,5. ¹⁰⁴ καὶ μαχικώτατος πάνυ Ced.; μ. π. καὶ φ. Leo. ¹⁰⁵ ὅν καὶ φ. Ced. ὅν φ. Leo. ¹⁰⁶ φονεῖσαι Leo, Ced. cf. Eus. Commodi a. 12°. ¹⁰⁷ 195 (5393) μ. β' Gl. c. Chr. Pasc. ἡμέρας πς' (Jan. 1—Mart. 28) Leo, Ced. 431,15-17. Capitolinus 15: m. II. d. xxv; Hier. et Cassiodorus: menses vi. ¹⁰⁸ εἰς τὸ π. ἔ. Ced. εἰς τὸ π. ἀγαγών Leo. ¹⁰⁹ Ced. 441,21 οὗτος Περτιναξ Ced. ὁ Leo. ¹¹⁰ Ced. 441,17-20. Ἐπὶ τούτου, ὡς φησὶν Εὐσέβιος, ἦν ὁ Σ. Ced. ἐπὶ Περτιναξος Leo. ¹¹¹ τῆς τῶν Ἑβραίων γραφῆς Ced. ¹¹² Ἐδωιωτοὺς τὴν αἵρεσιν (ἦν) ἀλλὰ καὶ Leo Ced. ¹¹³ ὁ add. Ced. ¹¹⁴ Ἰουλιανὸς add. Leo, Ced. 442,1 ἡμέρας ξς' Leo, Ced. (Mart. 28 — Junii 1). ¹¹⁵ Ced. 442,4,5 ὅς διὰ τὸ αἰσχροῦς βιοῦν καὶ ἀπανθρώπως ὑπὸ τῆς βουλῆς θανάτω καταψηφισθεὶς ἔ. Ced. Οὗτος; διὰ ταῦτα ἔ. ψ. τῆς β. κ. τ. λ. Leo. ¹¹⁶ φ. δὲ ἦν τ. τρόποις καὶ τ. ἔ. ἀν. κ. τ. λ. Ced. 442,2 — φ. τ. τρ. καὶ τ. ἔ. ἀν. κ. τ. λ. Leo. ¹¹⁷ Ὁμοίως δὲ καὶ δύο πρεσβύτεροι Ἐ. καὶ M. Ced. 537,7 sub Juliano passii.

Α παραμυθήσασθαι. Ὅπερ (ὡς φάσι) σφοδρῶς κατα-
πλήξαν ⁸⁸ τὸν Μάρκον, γράφει τιμᾶσθαι ⁸⁹ Χρῆστια-
νοῦς, τὴν δὲ λεγεῶνα Κεραυνοβόλον προσαγορεύσαι ⁹⁰.

ΠΑΘ'. *Βασιλεία Βήρον.*

⁹¹ Μετὰ δὲ Μάρκον ἐβασίλευσε Βήρος, ὁ υἱὸς αὐ-
τοῦ, ἔτη η' ⁹², καὶ ἐσφάγη ἐν προκίεσσι.

PM'. *Βασιλεία Κομόδου.*

⁹³ Μετὰ Βήρον ἐβασίλευσε Κόμοδος (ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ) ἔτη [ι]β' ⁹⁴.

(2) Γέγονε δὲ ⁹⁵ ποδαλγὸς καὶ καταβαρῆς ⁹⁶ (καὶ
ὕπὸ ἀναγωγῆς αἵματος καὶ χολῆς ἀθρόως ⁹⁷ ἀπ-
έθνηκε).

344 ⁹⁸ (3) Νάρκισσος δὲ τις τῶν οἰκειῶν αὐτοῦ
ἀπέπνιξεν αὐτὸν ἐν τῷ λουτρῷ.

B ⁹⁹ (4) Ἐφ' οὗ Θεόδοτος, ὁ καὶ πρῶτος τῆς κατὰ
Παῦλον τὸν Σαμοσατία καὶ Νεστορίου πλάνης ὀρξά-
μενος, καὶ Θεοδοτίων, οἱ αἰρεσιάρχαι, ἐγνωρίζοντο ¹⁰⁰.

¹⁰¹ (5) Καὶ Κλήμης ὁ Στροματεύς ἐν Ἀλεξαν-
δρείᾳ ἦν.

(6) Κλήμεντος δὲ φοιτητῆς Ὀριγένης ἐγένετο.

¹⁰² (7) Ἀλλὰ καὶ Μοντανὸς αἰρεσιάρχης τότε ἦν,
ὅς ἑαυτὸν Παράκλητον ἔλεγεν εἶναι.

¹⁰³ (8) Ἦν δὲ (Κόμοδος) φιλοκόνητος ¹⁰⁴. τούτων ¹⁰⁵
φασὶν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ (τούς) ιβ' λόντας πεφονευκέ-
ναι ¹⁰⁶ (καὶ οὐχὶ Μάρκον, ὡς προσγράφη).

PMA'. *Βασιλεία Περτιναξος.*

¹⁰⁷ Μετὰ Κόμοδον ἐβασίλευσε Περτιναξ (Ἐλώιος)
μήνας ε', μήτε τὴν γυναῖκα μήτε τὰ τέκνα εἰσαγα-
γῶν εἰς τὸ ¹⁰⁸ παλάτιον, ἀλλ' ἐάσας παρὰ τῷ πάππῳ
δαιτῆσθαι. ¹⁰⁹ (2) Καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν.

¹¹⁰ (3) Ἐπὶ αὐτοῦ Σύμμαχος, εἰς τῶν ἐρμηνευ-
τῶν ¹¹¹, ἦν Ἑβραῖος ¹¹², καὶ Πορφύριος ¹¹³ φιλόσοφος.
ὁ κατὰ Χριστιανῶν γράψας.

PMB'. *Βασιλεία Διδίου.*

Μετὰ δὲ Περτιναξα ἐβασίλευσε ¹¹⁴ Δίδιος μήνας ¹¹⁵
δ'. (2) Καὶ ἐσφάγη ὑπὸ κουβικουλαρίων εἰς τὴν πη-
γὴν τοῦ παλατίου, **345** θεωρῶν τοὺς ἰχθύας, φήψῃ
τῆς βουλῆς, μεγάλη ἐπιθώμενος: « Τί γὰρ δεινὸν
ἐποίησα; » (3) Οὗτος ἦν φαυλότατος; ¹¹⁶ τοῖς ἔργοις
καὶ τρόποις, καὶ ἀνοσιουργῶς, καὶ χρημάτων ἐρα-
στής.

¹¹⁷ (4) Ἐπὶ τούτου ἐμαρτύρησαν Εὐγένιος καὶ

Μακάριος. (5) Καὶ Σαβέλλιος ὁ Λιβυκὸς ὁ καὶ ἀθεώ- A
τατος αἰρετικὸς ἦν.

PMΓ. Βασιλεῖα Σεβήρου.

Ἔπειτα τοῦτον ἐβασίλευσε Σευήρος (ὁ Σεπτίμιος)
ἑτη ιζ' ὅτι. (2) Ὅς τὸν ἐν Βρεταννίᾳ νικήσας πό-
λεμον, ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης ὁ περιτείχισε
τὴν νῆσον σταδίοις α' καὶ τὸ Βυζάντιον παραλα-
βὼν, τὰ τεῖχη αὐτοῦ καθέλεν· εἶχε δὲ πύργους ζ',
ἐκ τῶν Θρακικῶν πυλῶν ἀρχομένους καὶ ἐπὶ τὴν
ἀρκυῶν θάλασσαν καθήκουσας, ὧν (93) εἰ τις ἐν
ἐνὶ τῶν πύργων προσῆλθεν, οὐδεμίᾳ αἰσθησὶς
τοῖς ἄλλοις ἐγίνετο· εἰ δὲ ἐν τῷ πρώτῳ πύργῳ
ἐνεβόησεν ἢ λίθον ἐσάλευσεν, αὐτὸς τε ἤχει καὶ
τις λοιποὶς ἅπασι μετεδίδου τῆς ἡχῆς.

(3) Οὗτος καὶ τὸ Ζευξίππον λουτρὸν ἐκτίσσε Βυ- B
ζαντίοις, καὶ τὸ πρῶτον κτίσμα τῷ ἵπποδρόμῳ
παρέδωκε, καὶ κυνήγιον καὶ θέατρον αὐτοῖς κα-
τεσκεύασεν.

(4) Ἐπὶ τούτου Λεωνίδης, ὁ πατὴρ Ὀριγένους,
ἐμπερτύρησεν (ἐπίσκοπος ὢν). (5) Καὶ Ὀριγένης
ἐγνωρίζετο, ὅστις 346 (Ὀριγένης) εἰς Ἀλεξάν-
δρειαν ἀκμάζων μεγίστην εἰς τὸν θεῖον λόγον σπου-
δῆν καταβαλλόμενος, οὐ μόνον τοῖς πιστοῖς ὁ
πρόξενος ὠφελείας ἐγίνετο μεγάλης, ἀλλὰ καὶ τῶν
αἰρετικῶν οὐκ ὀλίγοις ὅπ' αὐτοῦ γὰρ τὰ ὑγιῆ τῆς
πίστεως παραλαβόντες ὁ δόγματα, ζηλωταὶ τῆς ἀλη-
θείας ἐγίνοντο· ἐξ ὧν ὑπήρχε διαφερόντως Ἀμβρό-
σιος, ἀνὴρ ἐπισήμων καὶ φιλόλογος, ὃς εἰς γυνῶσιν
τοῦ ἀνδρός ἀφικέσθαι σπουδάσας, ἀπίστη τῆς Οὐα-
λεντίνου καὶ Μαρκίωνος αἰρέσεως, πείραν τῆς ἐνθού C
παιδείας αὐτοῦ ἀρκοῦσαν κτησάμενος. Πλείστοι
δὲ τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων πρὸς αὐτὸν φοιτῶντες,
μεγίστην καὶ αὐτοὶ πρὸς τὰ οἰκεία μαθήματα τὴν
ὠφέλειαν ἐκαρπούσαντο, — μέγας γὰρ παρ' αὐτοῖς
ἐγνωρίζετο — παραδίδους γεωμετρίαν καὶ ἀριθμη-
τικὴν, καὶ ἄλλα προπαιδεύματα· διόπερ οὐκ ὀλίγοι
τῶν παρ' Ἑλλήσι σοφῶν μαρτυροῦσιν αὐτῷ μνήμην
ἐν τοῖς ἰδίῳ ποιούμενοι συγγράμμασιν ὡς
διδασκάλου· καὶ γὰρ εὐφυῆς παιδὸθεν ὑπήρχε σφό-
δρα καὶ ζητητικὸς ἀγαν, οὗ ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ
τὸ τῆς θείας Γραφῆς βούλημα πυνθανομένου, ὡς
βαθύτερα διανοομένου, ἐπέπληττεν ὁ πατὴρ (αὐ-
τοῦ), μηδὲν ὑπὲρ ἡλικίαν παρ' ἐτέρων ζητεῖν·
(νύκτωρ δὲ ἐπιστάς, εὐδοντος τὰ στέρνα ὡς θεοῦ
Πνεύματος ἐνδὸν ἐν αὐτοῖς ἱερωμένου, κατεφίλει) καὶ
τῆς εὐτεχνίας ἑαυτὸν ἐμακάριζεν. Ἀγνεῖαν δὲ

rius. Et Sabellius Libyus, et valde impius hæreticus
exstabat.

CXLIII. Regnum Severi.

Post illum imperavit Severus Septimius annos
septemdecim. Illic cum in Britannia victor fuisset, a
mari usque ad mare circumvallavit insulam ad mille
stadia; capti deinde Byzantii muros delevit. Hæbe-
bat autem turres septem ex pylis Thraciis inci-
pientes et ad septentrionale mare pertinentes. Qua-
rum turrium si quis in unam intraret, nemo in
aliis sentiebat; si vero in prima turri clamaret,
vel lapidem jaceret, et ipsa sonabat, et reliquis om-
nibus communicabat sonum.

Hic et Zeuxippum balneum ædificavit Byzantiis,
et primam structuram hippodromo concessit, et
locum venationi et theatrum eis ædificavit.

Sub eo Leonides, pater Origenis, episcopus,
confessus est fidem. Et Origenes ipse celebraba-
tur, qui Alexandriæ vigens, sanctissimum divini
verbi cultum instituens, non solum fideibus mag-
nam utilitatem præbebat, sed etiam hæreticis
non paucis: ab illo enim sanis fidei appre-
hensis dogmatibus zelo veritatis accendebantur.
Inter quos eminenti Ambrosius, vir insignis et
litterarum studiosus, qui cupidus talem virum
cognoscendi profectus est, et defecit ab hæresi
Valentini et Marcionis, experientia divinæ institu-
tionis illius parta sufficienter. Plerique etiam ex-
traneorum philosophorum ad illum ventitantes,
maximam et ipsi in propriis scientiis perceperunt
utilitatem; magnus enim apud illos habebatur,
docens geometriam, arithmetica cæterasque
prævias scientias; idcirco non pauci apud Græcos
sapientis testimonium dant ei, mentionem ejus in
scriptis suis, ut magistri, facientes. Enimvero
valde ingeniosus ab infantia fuit, et nimio ingenio
valens ad inquirendum. Eum, cum in puerili ætate
divinæ Scripturæ quæreret sensum, veluti ni-
mis profunda mente agitantem, increpavit pater
ejus, monens ne nihil supra ætatem ab aliis inqui-
reret; at noctu surgens, dormientis pectus, quasi
illud divinus Spiritus intus sacraret, osculabatur,
et sibi ipsi sobolem felix congratulabatur. Castita-
tem et a voluptatibus abstinentiam tantam a puero

Varie lectiones et notæ.

ἡ λοιμικὸς; ? sub Gordiano apud Ced. 451, 14 ἐφ' οὗ Σ. ὁ αἰρεσιάρχης ἐγνωρίζετο. ὁ 195 (5395). ὁ
μῆνας ἡ'. Σέβ. δὲ ὁ αἰρετικὸς λέγεται Ced. 442, 6, 7; μ. ἡ' Leo. ὁ 442, 7-15. — Οὗτος; Ced. Leo.
εἰς θάλασσαν Leo, Ced. ὁ 442, 7-15. — Οὗτος τὸ Β. Leo, Ced. ὁ 442, 7-15. — καὶ τούτων Leo,
Ced. ὁ 442, 7-15. — ἐν ἐτέρῳ πύργῳ Leo, Ced. ὁ 442, 7-15. — καὶ σιωπήσας τῷ δευτέρῳ μ. τῆς ἡ. καὶ οὗτος τῷ τρίτῳ καὶ
ἑξῆς ὁμοίως; Ced. ἡ. καὶ τῷ δ. καὶ τ. λ. πᾶσιν ἐφεξῆς μ. τῆς ἡ. Leo. ὁ 442, 15-17. ἡ' Περὶ Ὀριγέν-
ου; CXLIII tabula codicis Monacensis 2, quæ Pertinacem prætermiserat. Sev. a. 7 (200) Eus. 11,
295 Ced. 441, 20, 21 ὁ τοῦ κακὸφρονος; Ὡ. π. ἐμ. sub Pertinace; ἐμ. δὲ x. καὶ Λ. ὁ π. Ὡ. Leo. ὁ 442,
442, 21-443, 7. ἡ' Ἐπὶ τούτου ἠμαρτάνετο Ὡ. ὃς τις εἰς Ἀ. ὦν Ced. ἐπὶ τ. ἡ. καὶ Ὡ. ὃς ἐνέσπειραν ἐπὶ τῆς
ἡ' γῆς πονηρὰ ζιζάνια καὶ πᾶσαν ἀκαθάρσιαν ἐπεδείξατο Leo. ὁ 442, 21-443, 7. ὁ 442, 21-443, 7. ὁ 442,
τῆς πίστεως cod. e seqq. ὁ 442, 21-443, 7. ὁ 442, 21-443, 7. ὁ 442, 21-443, 7. ὁ 442, 21-443, 7. ὁ 442,
ἡ' ἐκαρποῦντο Ced. — καὶ γὰρ παρ' ἄ. μ. ἐνομιζέτο Ced. ὁ 442, 21-443, 7. ὁ 442, 21-443, 7. ὁ 442,
ἀγαν ὡς ἐν cod. ὁ 442, 21-443, 7. ὁ 442, 21-443, 7. ὁ 442, 21-443, 7. ὁ 442, 21-443, 7. ὁ 442, 21-443, 7.
ἡ. παραιτέρω ζ. Ced. ὁ 442, 21-443, 7. ὁ 442, 21-443, 7. ὁ 442, 21-443, 7. ὁ 442, 21-443, 7. ὁ 442, 21-443, 7.

coluit, ut quatuor tantum obolis ad victum quoti-
die contentus esset: et licet etiam provectus an-
nis perseveranter ita vivebat, et super pavimento
et storeola dormiebat, et cum parumper requievis-
set, noctis partem maximam semper in meditatione
sacrorum oraculorum transiebat. In his contem-
dens, et seipsam inedia et vigiliis et nuditate do-
mans, ita contrivit rigorem corporis, ut omnino
ossæus videretur. Vino enim et oleo et cæteris
talibus abstinens, maxime frangi pectus tolerabat;
idcirco valde celebris factus est, utpote eximius
opere et verbo, et qui multos Græcos ad insani
idolorum cultus odium adduxisset. Magna igitur
fama de eo vulgata, multisque ad eum procul
convenientibus, non solum Græcos philosophos et
hæreticos celebres ad religionem attraxit, sed
etiam Christianos confirmavit, strenue eos ele-
menta docens religionis. Quem prædictus Ambro-
sius cum multum rogasset et ei vim attulisset
Cæsareæ, et septem quidem apud eum constituisset
quæ celeriter, plures vero qui eleganter scriberent,
adduxit eum ut divinas interpretaretur Scripturas.
Et hic quidem convenienter subministrabat neces-
sitatibus ejus, ille vero, otia ducens, dictabat cele-
riter scribentibus, et eleganter scribentes cum
mulieribus scribebant, ad calligraphiam exercitati,
sicque totam divinam Scripturam intra duodevigi-
ginti annos interpretatus est. Dicitur autem sex
millia librorum composuisse. Tantum enim zelum
ad exponenda sacra oracula Ambrosius ostendebat,
et magnam ejus diligentiam iestatus Origenes ad
aliquem scribat dicens: « Sanctus Ambrosius, vir
Deo vere consecratus, multum te salutat, qui
existimans me industrium esse, et divinum sitire
verbum, arguit propria industria et sacrarum
Litterarum amore; unde tantum me præterit, ut
in periculo sim ad ejus quæstiones desciendi; non
enim cœnare licet, nisi simul conferamus, nec
postquam cœnaverò, deambulare et corpusculum
recreare fas est; sed in his etiam momentis disse-
rere et exemplaria inquirere cogimur; nec sane
totam noctem ad reficiendum corpus dormire nobis
licet, magnam vespere partem in disserendo per-
durantes. Mitto dicere quid agamus a prima luce
usque ad nonam, aliquando usque ad decimam
horam. Quicumque enim studiis incumbere cu-
piunt, hæc enarrationi divinorum oraculorum et
lectionibus tribuunt tempora. » Postquam igitur
totam interpretatus esset Scripturam, mortuus est
sexaginta novem annos natus.

καὶ ἐγκράτειαν τοσαύτην ἤσκησεν ἐκ νέου ²¹ τοῦ
σώματος, ὡς ὀβολοῖς δ' ἴσχυον ^{22, 23} πρὸς διατροφήν ²⁴
καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀρκοῦμενος· καὶ μέντοι καὶ
ἐν πολλοῖς ἔτεσι τοῦτο ποιῶν διετέλει· καὶ ἐπὶ ἐδά-
φους καὶ ψιαθίου ²⁵ ἐκάθευδεν, καὶ ὀλίγον καιρὸν τῆς
νυκτὸς ἀναπαυόμενος, τὸ πλεῖον ²⁶ αἰεὶ μελέτην τῶν
ἱερῶν λογίων διήγειρεν· (καὶ) ἐν τοῖς ἐπιεικτέροις
ἐκείνους, ἐπὶ τε αἰσία, καὶ ἀγρουπνία, καὶ γυμνότητι
ἐαυτὸν ὑπωπιάζων ²⁷ τοσοῦτον **347** κατεδάμασε
τὴν ἀκμὴν τοῦ σώματος ὡς ὀρθῶσαι παντελῶς αὐτὸν
ἀπεσκληρότα ²⁸. Οἴνου γὰρ καὶ ἐλαίου καὶ τῶν λοι-
πῶν ἀπεχόμενος, ἀνατροφήν τοῦ θώρακος μεγίστην
ὑπέμεινεν· ἔνθεν τοῖ γε ²⁹ διαδόχτος γενόμενος ὡς
διαπρέπων ἔργῳ καὶ λόγῳ, (καὶ) πολλοὺς Ἕλληνας
τὴν εἰδωλομανίαν βδελύττεσθαι ³⁰ παρασκευάσα-
B Πολλῆς οὖν φήμης περὶ αὐτοῦ τρεχούσης καὶ πῶ-
λῶν μακρόθεν πρὸς αὐτὸν συρρέοντων ³¹, οὐ μόνον
Ἕλληνας φιλοσόφους καὶ αἰρετικούς ἐλλογιμοὺς πρὸς
(τὴν) εὐσέβειαν εἰλκυσε ³², ἀλλὰ καὶ τοὺς ὄντας
Χριστιανοὺς μάλλον στοιχειώσας ἐπεδεδάισεν. «Ὁν
ὁ προλεχθεὶς Ἀμβρόσιος ἱκετεύσας πολλὰ καὶ πρ-
ραβιασάμενος ἐν Καισαρείᾳ, καὶ ταχυγράφους μὲν
παραστήσας αὐτῷ ³³ ζ', πλείους δὲ καλλιγράφους,
ἐρμηνεύσαι τὰς θείας Γραφὰς αὐτὸν πεποίηκε· καὶ
ὁ μὲν τὴν δέουσαν χρεῖαν ³⁴ παρεῖχεν· ὁ δὲ ἐπὶ
σχολῆς γενόμενος, ὑπηγόρευε ³⁵ τοῖς ταχυγράφοις·
καὶ οἱ καλλιγράφοι· ³⁶ σὺν γυναιξίν ἔγραφον, (οἱ ἐπὶ
ἐμ) καλλιγραφεῖν ἐξήσκημένοι, πᾶσαν τε θείαν (93^b)
Γραφὴν ἐρμήνευσεν ἐπὶ ἑτῆ ἰγ'. Αἰγεται δὲ ὅτι ἐξά-
C κισ χιλίας βιβλίου συνέταξεν. Τοσοῦτον γὰρ ζῆλον
εἰς τὴν ἐξηγήσιν τῶν θείων Βιβλίων ³⁷ ὁ Ἀμβρόσιος
ἐπεδείκνυτο, ὥστε τὴν πολλὴν αὐτοῦ σπουδὴν Ὀρι-
γένους μαρτυρῶν γράφει πρὸς τινα λέγων· «Ὁ
ἱερὸς Ἀμβρόσιος ὁ τῷ Θεῷ ³⁸ γνησίως ἀνακαίμενος
πολλὰ προσαγορεύει σε, ὅτις νομίζω ³⁹ με φιλό-
κονον εἶναι καὶ πάντο διψῶν τοῦ θείου λόγου, ἤλαξε
τῇ ἰδίᾳ φιλοπονίᾳ τῷ πρὸς τὰ ἅγια μαθήματα ἔρωτι,
ὅθεν ἐπὶ τοσοῦτον με παρελήλυθεν, ὥστε κινδυνεύειν
ἀπαυθῆν ⁴⁰ πρὸς τὰς αὐτοῦ προτάσεις· οὐτε γὰρ
δειπνήσαι ἔστιν εἰ μὴ ἀντιβάλλοντας ⁴¹, οὐτε δεῖπνί-
σαντι ⁴² ἐξίστι περιπατῆσαι καὶ διαναπαῦσαι τὸ
σώματιον ⁴³· ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις φιλο-
λογεῖν καὶ ἀκριβοῦν τὰ ἀντίγραφα ἀναγκαζόμεθα·
οὐτε μὴ ὀλην ἐπὶ θεραπείᾳ τοῦ σώματος τὴν νύκτα
D ἔξιστιν ἡμῖν κοιμᾶσθαι, ἐπὶ πολὺ τῆς ἑσπέρας φι-
λολογίαις ⁴⁴ παρασκίοντες. Ἐὼ δὲ λέγειν καὶ τὰ
ἔωθεν μέχρι τῆς θ', ἔσθ' ὅτε **348** καὶ δεκάτης
ῥας· πάντες γὰρ οἱ θέλοντες φιλοπονεῖν τοὺς και-
ροὺς ἐκείνους τῇ ἐξέτασει τῶν θείων λογίων καὶ ταῖς
ἀναγνώσεσιν ἀνατιθέσκειν. » Πᾶσαν τοίνυν ἐρμηνεύ-
σας τὴν θείαν Γραφὴν, ἐτελεύτησεν ἐτῶν ξθ'.

Variae lectiones et notæ.

²¹ ἐκ ν. τοῦ σ. η. Ced. ^{22, 23} δ' καὶ μόνος Ced. scl. ne sexta quidem pars thaleri vel rubli argenti.
²⁴ δ. ἐκάστης ἡμέρας ἀρκεῖσθαι Ced. ²⁵ ψιᾶθψ καθεύδων καὶ Ced. ²⁶ τὸν πλεῖονα εἰς τὴν μ. Ced. ²⁷ πει-
ζων Ced. ²⁸ ἀπεσκληρόμενος Ced. ²⁹ γέ τοι Ced. ³⁰ βδ. παραπεισας καὶ μαρτυροῦν στέφανον, ἀνάδειξε
nota marginalis a secunda manu β. πείσας; μ. στ. ἀναδῆσασθαι παρεσκευάσεν Ced. ³¹ συρρέοντων Ced.
³² ἐλκύσας; cod. ³³ α. π. Ced. ³⁴ αὐτῷ Ced. ³⁵ ὑπηγόρευσε Ced. ³⁶ βιβλιογράφοι Ced. ³⁷ λόγων
Ced. ³⁸ ἰ. καὶ Θεῷ γν. ἀν. ἀν. Ἀ. Ced. ³⁹ νομίζουσα cod. ⁴⁰ κινδ. ἄπαν cod. ⁴¹ ἰ. ἡμῖν ἀντιβά-
λοισιν Ced. ⁴² δεῖπνήσασσι Ced. ⁴³ τὰ σώματα Ced. ⁴⁴ φιλολόγοις π. cod. φιλολογίας κραταινοῦσης Ced.

⁴⁴ (6) Περὶ οὗ καὶ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος ἐν τοῖς Ἀ Παπαρίοις λέγει· «Τοῦ μὲν Ἀμβροσίου τὰ πρὸς τροφὰς ⁴⁵ αὐτῶν τε καὶ τοῖς δευτεροῦσι καὶ τοῖς ὑπερπετοῦσιν ἐπαρκούντος ⁴⁶, χάριτας ⁴⁷ τε καὶ ἄλλα ἀναλώματα ⁴⁸, τοῦ δὲ Ὀριγένης ἐν τε ἀγρουπνίαις καὶ πολιτείᾳ ὑπερβαλλούσῃ ⁴⁹ καὶ σχολῇ μεγίστη τὸν περὶ τῆς Γραφῆς διανύοντος ⁵⁰ κάματος, » καὶ « πᾶσαν τὴν καλουμένην τῶν Ἐξαικῶν πραγματείαν. ⁵¹ καὶ τῶν λοιπῶν ὁ ἀνὴρ μετὰ καμάτου πεφιλοτίμητο. » Οὐ μόνον γὰρ τὰς ἐπισήμους (δ') ἐκδόσεις κατ' αὐτὸν ⁵² συνήγαγεν, ἀλλὰ ε' καὶ ἐξ, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦτους ἐν Ἱερικῶν περιτυχῶν ⁵³ ἐν τινι πύθῳ, ταῦτα ⁵⁴ συνέταξεν. Ἐπὶ ταῦτ' οὖν πᾶσαν ⁵⁵ συναγαγὼν, δειλῶν δὲ καὶ ἀντιπαραθεὶς ἀλλήλαις ⁵⁶ μετὰ (καὶ) αὐτῆς τῆς Ἑβραίων σημειώσεως, τὰ τῶν λεγομένων Ἐξαικῶν ἀντίγραφα ⁵⁷, εὐφυῶς μάλα καὶ ἐπιστημόνως ἐκ πολυπειρίας κατασκευάσεν.

« Ἄλλ' οὐκ εἰς τέλος ἀσβεστον αὐτοῦ τὸ κλέος; ⁵⁸ δειμίειν· συμβέβηκε γὰρ αὐτῷ τὸ τῆς πολυπειρίας δραστήριον ⁵⁹· καὶ μέντοι σκάνδαλον πολλοῖς καὶ ἀπωλείας πρόξενος γέγονεν. Βουλόμενος γὰρ μηδὲν ⁶⁰ τῆς θείας Γραφῆς εἶσαι ἀνερμήνευτον ⁶¹, εἰς ἐπαγωγὴν ἑαυτὸν περιέβαλεν ἀμαρτίας, καὶ θανάσιμα ῥήματα ἐξηγήσατο. » — Ἐξ αὐτοῦ γὰρ Ἄρειος τὰς ἀφορμὰς εἰληγεν καὶ οἱ καθ' ἐξῆς ἀνόμοιοι ⁶² τε καὶ ἀνόσιοι, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες. « Φάσκει γὰρ οὗτος τολμήσας ⁶³ κατὰ τὴν ἀρχὴν ⁶⁴, ὅτι ὁ μονογενὴς Υἱὸς ⁶⁵ ὄρξην τὸν Πατέρα οὐ δύναται ⁶⁶, **349** οὐτε τὸ Πνεῦμα ⁶⁷ τὸ ἅγιον (τὸν Υἱὸν) ⁶⁸, οὔτε οἱ ἄγγελοι τὸ Πνεῦμα, οὔτε οἱ ἄνθρωποι ⁶⁹ τοὺς ἀγγέλους. » — « Καὶ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς οὐ θέλει εἶναι τὸν Υἱὸν, ἀλλὰ κτίσις, καὶ κατὰ χάριν λέγεσθαι Υἱὸν ⁷⁰, τὴν δὲ ἀνθρωπίνην ψυχὴν προὑπάρχειν, » ⁷¹ καὶ τὰ ἐξῆς τῶν βλασφημιῶν αὐτοῦ.

Πολλὴν γοῦν πεποίηκε σύνταξιν εἰς ἐκάστην Γραφὴν καὶ ὅσα μὲν ἐν προσομιλαίαις καὶ διὰ προομιλιῶν εἰς ἦθη τε ⁷² καὶ φύσεις ζῶων τε καὶ ἀλόγων εἴρηκε μέσος ⁷³ φερόμενος, πολλὰκις χαρίεντα τὰ (94^a) διηγήματα ⁷⁴· ὅσα δὲ περὶ πίστει εἰδογμάτισα, τῶν πάντων ἀτοπώτερος εὐρίσκειται.

« Ἐδοξε δὲ ⁷⁵ (αὐτῷ) ἀσκητικὸν βίον ἐπανηρῆσθαι (τοιούτου, διὸ ⁷⁶) τὸν θώρακα αὐτοῦ δι' ὑπερβολῆς ⁷⁷ ἀειτίας τε καὶ σκληραγωγίας ἀνατραπή-

De quo etiam magister Epiphanius in *Pasario* dicit : « Ambrosio quæ ad victum ei et actuaris et famulis necessaria erant subministrante, chartarumque et alias impensas, Origene autem in vigiliis et excellenti vivendi norma et vacatione maxima laborem suum circa Scripturas perscicente, et totum quod dicitur *Hexaplorum* opus et cæterorum vir iste cum defatigatione et sudore absolverat. Non enim quatuor insignes editiones solum uno collegit opere, sed quintam et sextam, quas his temporibus Jericho forte repererat in quodam dolio, simul ordinavit. In unum igitur omnes editiones colligens, dividensque et unam ad aliam conferens cum ipsa Hebræorum notatione, operis quod dicitur *Hexapla* exemplaria ingeniose et perite cum magna eruditione construxit.

« At non usque ad finem incontaminata laus ejus perseveravit; sed ut summæ doctrinæ viris accidit, promptissimus fuit, et scandalum quidem multis et ruinæ auctor factus est. Nihil enim in sacra Scriptura relinquere volens non interpretatum, seipsum in peccati laqueis involvit et mortifera verba enarravit. » Ex illis enim occasiones Arius obtinuit, et deinceps *dissimiles* et non sancti et reliqui omnes. « Ausus est enim hic dicere de principio Patrem ab unigenito Filio videri non posse, neque Filium a Spiritu sancto, neque Spiritum sanctum ab angelis, neque angelos ab hominibus, » — « Et ex substantia Patris non vult esse Filium, sed creaturam, et secundum gratiam dici Filium; animam autem humanam ante existere, » et reliquas blasphemias ejus.

Multum ergo ordini ad singulas Scripturas consuluit, et quæcunque quidem sive in hominibus, sive in præmiis circa mores et naturas animaliumque et irrationabilium, in medium adductus, enarravit, sæpe jucunda sunt; ubi vero de fide aliquod dogma introduxit, omnium absurdissimus inventus est.

« Visum est illi tam exercitatum eligere vitam, ut pectus ejus per excessum inediae et duræ tractationis frangeretur; » — « et aliquid amplius contra

Variae lectiones et notæ.

⁴⁴ Cod. 445, 7-447, 16; Hæg. II, 1, 64. ⁴⁵ τροφήν cod. ⁴⁶ ἔφαρκ. Ced. ⁴⁷ χάριτην Ep. ⁴⁸ τῶν ἀναλωμάτων καὶ τοῦ Ὁ. Ep. Ced. ⁴⁹ καὶ πολιτείαις ὑπερβαλλούσαις Ced. om., Ep. ⁵⁰ τὸν κ. τὸν π. τῆς γ. δ. Ep. ⁵¹ Ταύτην ὁμοῦ π. τὴν πρ. ὁ ἀ. μ. κ. π. Ep. πεφιλοτίμητο. cod. πεφιλοτίμηται Ced. ⁵² κατὰ ταῦτ' ἐν Ced. — ἀ. καὶ πέμπτην καὶ ἕκτην Ced. ⁵³ παρατυχῶν Ced. ⁵⁴ ταῦτα; Ced. — ταῦτόν Ced. ⁵⁵ πάσας Ced. ⁵⁶ ἀλλήλων Ced. ⁵⁷ ἀντίγραφ. cod. ἀντιγράφων Ced. ⁵⁸ τ. τὸ κλ. ἀσ. διήνησας Ep. ⁵⁹ π. δρ. πτώμων ἐξαικῶν καὶ μέντοι: κ. τ. λ. Ced. π. εἰς μέγα πτώμα ἐξ αὐτοῦ γὰρ τοῦ σκοποῦ β. μ. Ep. ⁶⁰ μ. ἐ. Ced. τῶν θείων Γραφῶν Ep. Ced. ⁶¹ ἀνεξήγητον Ced. ⁶² ἐξ. β. Ep. Ced. ⁶³ Glyc. 451, 18; ἀνομοούσιος Xylander. ⁶⁴ δῆθεν aid. Ep. ⁶⁵ λέγειν πρῶτον μὲν aid. Ep. ⁶⁶ ὁ υἱὸς ὁ μ. Ep. ⁶⁷ ἀλλ' Ep. ⁶⁸ Πνεῦμα τὸν Υἱὸν Ep. ὁ. τὸν Υἱὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγ. Ced. ⁶⁹ δύναται θεάσασθαι Ep. ⁷⁰ δ. μὴ ἀ. Ep. ⁷¹ πρὸς τοῦτον εἰσηγείται, κτιστὸν δὲ ἅμα βούλεται δὲ ὡς κ. χ. τὸν υἱὸν αὐτὸν κλεισθαι λέγειν Ep. Υἱὸν λ. Ced. ⁷² καὶ τῶν θαιμῶνων τὴν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασιν καὶ τέλος τῆς κολάσεως Ced., Glyc, ἀγγέλους δὲ ταύτας εἶναι, κ. τ. λ. Ep. ⁷³ εἰς aid. Ced. ⁷⁴ μέσης codex. ⁷⁵ χαρίεντως διηγήσατο Ced. ⁷⁶ Ἐδ. δ. καὶ ἀ. Ced. Ἐδ. γὰρ καὶ ἀσκητῶν Ep. ⁷⁷ διὸ ἀ πρῖνα πᾶσιu codicis pro ὡς τε cf. ἐπ. διὸ καὶ τὸν Ep. ⁷⁸ ἀ. φασὶν τινες ἀπὸ ὑπ. πολιτείας, ἀσ. τε καὶ ἀποχῆς ἐμφύχων πεπωκέναι Ep.

corpusculum meditata est; alii enim dicunt nervum abacidisse, ut non jam voluptate obturbaretur; alii vero veneno virilia infecisse et ea exsicasse: alii autem alia de eo narrant; sic ferunt medicalem eum herbam reperisse memorie causa. » Hic « multa dicitur passus fuisse pro Christo: » cum valde facundus esset, et in Ecclesia educatus. « Invidia autem, persecutionis tempore, calumniatus apud eos qui potestatem habebant, mala arte diabolicæ cogitationis in vilissimum hominem, in hunc, inquit, excogitatus est ab iniquitatis operariis. Æthiopem enim ad illum adduxerunt, qui corpore ejus abuteretur. Ille autem tam impuram non ferens machinationem, clamores edidit, utque sibi re proposita. » — « Postquam vero adolere annuisset, injecerunt thus in manus ejus, quod in altaris focum posuit; sicutque martyrio privatus dimissus est et ex Ecclesia expulsus. » Relicta autem Alexandria propter dedecus in Judæam abiit. « Cum porro Hierosolymam ascendisset, facundus interpres sacerdotale munus coram Ecclesia loquendi (nam sacerdos erat) refugiebat, sed valde oppressus est a sacerdotibus. Surgens itaque et aperiens librum, hoc solum invenit: « Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas, et assumis testamentum in eum per os tuum? » Plicatum librum e manibus amisit cum gemitu et lacrymis, cunctis pariter cum eo flentibus.

ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου¹²; » πτύξας τὸ βιβλίον¹¹ ἐκάθισε μετὰ κλυθμοῦ καὶ δακρύων, πάντων ὁμοῦ συγκλαίοντων αὐτῷ¹⁰.

Sunt quoque multa alia de illo dicta et celebrata ob summam ejus scientiam et librorum compositionem. At non audivit, ut videtur, sapientissimum Salomonem dicentem: « Fili, parce a faciendis libris multis. » Et, « Ne temere quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonem a conspectu Dei, quia Deus in cælo sursum, et tu super terram deorsum: idcirco sint sermones tui pauci. » — « Sermones enim multi multiplicent stultitiam; » et « ne fas justus multum. » — « Justus perlit in justitia sua. » — « Ne plus sapias quam necesse est, nequando impie agas. » Has ergo rejiciens et repudians sacras admonitiones, ne Christophori quidem cavet intelligentiam et prudentiam

Α ναί), » — « ἐπινενοχῆναι δὲ καὶ κατὰ¹⁰ τὸ σωματιον, οἱ μὲν¹¹ ὅτι νεῦρον ἀποτετεμηχῆναι διὰ τὸ μὴ τῇ ἥδονῃ παρενοχλεῖσθαι¹², οἱ δὲ φάρμακον ἐπιτεθῆναι¹³ τοῖς μορίοις εἶπον¹⁴ καὶ ἀποξηρῆναι. ἄλλοι δὲ ἄλλα¹⁵ εἰς αὐτὸν ἀναφέρουσιν, ὡς ὅτι [καὶ¹⁶] βοτάνην¹⁷ ἱατρικὴν εὔρε μνήμης ἕνεκα. » Ὑψος ἔ πολλὰ λέγεται πεπονηθῆναι ὑπὲρ (τοῦ) Χριστοῦ, » λόγιος ὢν σφόδρα καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀνατεθραμμένος. « Φθὼν δὲ διαβληθείς (ὑπὸ τοῦ διωγμοῦ) πρὸς τοὺς τῆς ἐξουσίας ἀρχοντας, κακομηχανίᾳ διαβολικῆς¹⁸ ἐπινοίας¹⁹ εἰς αἰσχροτάτον²⁰ ἄνδρα, φησὶν, ἐπινοηθῆναι παρὰ τῶν τῆς κακίας ἐργατῶν²¹. Αἰθιοπα γὰρ αὐτῷ παρασκευάσαν εἰς παράχρησιν τοῦ σώματος αὐτοῦ. Ὁ 350 ἀμφοτέρων προτεθέντων²² αὐτῷ πραγμάτων. » — « Ἐπεὶ δὲ²³ τοῦτο καθωμολόγησε²⁴ ὁ ὄντας, βαλόντες²⁵ ἐπὶ χεῖρας²⁶ αὐτοῦ λιθάνων²⁷, εἰς τὴν τοῦ βωμοῦ πυρὰν καθῆκε²⁸. καὶ οὕτω τοῦ μαρτυρίου ἀποκριθεὶς ἀπελύθη²⁹ καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐξέωσθη³⁰. » — Τὴν δὲ Ἀλεξάνδρειαν καταλείπων διὰ τὸ ὄνειδος, τὴν Ἰουδαίαν κατέλαθεν. « Ἀναλθῶν δὲ³¹ εἰς³² Ἱεροσόλυμα, ὡς³³ ἐξηγητῆς καὶ λόγιος προετρέπετο ἀπὸ τῆς ἱερατείας³⁴. » — « ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας εἰπεῖν³⁵ πρεσβύτερος γὰρ ἦν³⁶. καὶ πολλὰ καταναγκασθεὶς ὑπὸ τῶν ἱερέων, ἀναστάς (καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον) καὶ μόνον³⁷ τοῦτο εὐρών³⁸: « Ἐγὼ δὲ ἁμαρτωλῶς εἶπεν ὁ Θεός· Ἴνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαίωματά μου καὶ

πτύξας τὸ βιβλίον¹¹ ἐκάθισε μετὰ κλυθμοῦ καὶ δακρύων, πάντων ὁμοῦ συγκλαίοντων αὐτῷ¹⁰.
C¹⁶ (7) Εἶσι δὲ¹⁷ πολλὰ καὶ ἕτερα περὶ αὐτοῦ λεγόμενά τε καὶ ἄδοξά τε διὰ τὸ πλῆθος; τῆς γνώσεως αὐτοῦ καὶ συντάξεως τῶν βιβλίων, ¹⁸ μὴ ἀκούων, ὡς εἶπκε, τοῦ σφωτάτου Σολομώντος φάσκοντος¹⁹. « Ἰὺ, φύλαξον²⁰ τοῦ ποιῆσαι βιβλία πολλὰ, » καὶ, « Μὴ σπεῦδε ἐπὶ στόματι²¹ σου, καὶ (ἡ) ²² καρδία σου μὴ ταχυνάτω τοῦ ²³ ἐξενέγκαι, ²⁴ λόγον ἀπὸ ²⁵ προσώπου τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐν (τῷ) οὐρανῷ ἄνω καὶ σὺ ἐπὶ [τῆς] γῆς κάτω· διὰ τοῦτο ἔστρωσαν οἱ λόγοι σου ὀλίγοι. » — « Εἶσι, γὰρ λόγοι πολλοὶ πληθύνοντες ματαιότητά ²⁶. » καὶ ²⁷: « Μὴ γίνου δικαίος πολὺ. » — « Ἔστι δικαίος ἀπολλύμενος ἐν δικαίῳ ²⁸ αὐτοῦ. » καὶ: « Μὴ σοφίζου περισσὰ, μήποτε ἀσεβήσης. » Ταύτας 351 τοίνυν παραγρα-

Variae lectiones et notæ.

¹⁰ ἐπ. ἐπιτῶν κατὰ Ep. καὶ κ. τὸ σ. ἐπ. τι Ced. ¹¹ λέγουσι add. Ep. ¹² μὴ ἡ. ὄχλ. Ep. ¹³ ἐπιθεῖναι. Ep. ¹⁴ παρ' αὐτοῦ add. Ced. ¹⁵ ἕτεροι δὲ καὶ ἄ. Ep. ἀναφέρειν τολμῶσιν Ep. ¹⁶ καὶ Ep. Ced. ¹⁷ τινὰ εὐρηκεν l. Ep. ¹⁸ Ἐπὶ πλείστον φθόνον διεβέβητο, καὶ ἄλλων τοῦτο παρῶσινε τοὺς κατὰ καιρὸν τότε τὴν ἐξουσιαστικὴν διέποντας; κ. δὲ διαβολικῆ Ep. ¹⁹ ἐπινοήσαν οἱ τῆς κακίας ἐργάται; αἰσχροτήτα τῷ ἄνδρὶ ἐπινοῆσαι εἰς π. δὴ τοῦ ἄ. σ. Ἄ. ἄ. παρασκευάσαι Ep. ²⁰ αἰσχροτέρον ἄνδρα φασὶν Ced. ²¹ τοῦτον ὀπολασεῖν add. Ced. ²² τος. Ced. ²³ τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας ἐπ. Ep. ²⁴ τῶν add. Ep. ²⁵ ἄ. πρ. Ced. ²⁶ ἄλλ' ἐπειθὶ ὄλος. ²⁷ τοῦτο πρᾶξι: Ep. ²⁸ βαλὼν τε cod. ²⁹ χεῖρα Ced. Ep. ³⁰ λίθων Ced. Ep. ³¹ καθῆκαν Ep. ³² μ. ἀπὸ τῶν κρινάντων ἀπεβλήθη Ced. μ. ἀπὸ τ. κρ. ὁμολογητῶν τε καὶ μαρτύρων ἀπεβλήθη τότε Ep. ³³ ἀπό add. Ep. ³⁴ ἐξῶθ. cod. — τοιούτος ἐξ. Ep. ³⁵ Ἄ. δὲ λιπὼν Ced. — Ἄν. γούν Ep. ³⁶ τὰ add. Ep. ³⁷ καὶ ὡς. ³⁸ τοῦ ἱσρατιῶν Ced. Ep. ³⁹ προὔπηρχε Ced.; φασὶ γὰρ αὐτὸν καὶ πρεσβυτερίου καταξιοθῆναι Ep. sed cf. Eus. H. E. vi, 19. ⁴⁰ ἀναστάς ἐπὶ πόδας; τὸ ρ. μ. Ep. ἄν. καὶ τ. μ. τὸ ῥήτων εἰπὼν Ced. Ps. l, 16. ⁴¹ καὶ add. cod. ⁴² ἐπέδωκε καὶ add. Ep. ⁴³ σύν ἄ. κλ. Ep. ⁴⁴ Ced. 447, 16-19. ⁴⁵ Ἐ. δὲ καὶ ἔ. τὰ π. Ced. ⁴⁶ ὄθεν καὶ συντακτικῆς ὀνομάσθη διὰ τὰ πολλὰ ποιηθῆναι βιβλία Ced. ⁴⁷ λέγοντος Ced. Ecclesiastes xii, 12. ⁴⁸ φύλαξαι: cod. — φύλασσε τοῦ μὴ ποιεῖν Ced. ⁴⁹ V. 2 ἡ. om. ut Ced. ⁵⁰ μὴ add. cod. ⁵¹ ἐξενέγκειν Ced. ⁵² πρὸ πρ. LXX. ⁵³ Eccl. vi, 11. ⁵⁴ ματιότι. cod. ματαιότητος Ced. ⁵⁵ Eccl. vii, 15 17. ⁵⁶ δικαιοσύνη Ced.

φάρμο; τὰ; ἱερὰ; παραινέσεις καὶ παραγκωνσά-
 μανος οὐδὲ τοῦ χριστοφόρου ²⁹ προσέειπε τῇ ἑνοίᾳ ³⁰
 εἰ καὶ συνέει ἐν τοῖς συντάγμασιν · ὁ γὰρ θεοπέ-
 σιος ³¹ Παῦλος ἐν παρασκευῇ λόγων παντοίων (δυ-
 νατώτατος ὢν, νοήμασι τε ἰκανώτατος γεγώνως, δε)
 οὐ πλείον τῶν βραχυτάτων ³² ἐπιστολῶν γραφῇ πα-
 ραδίδωκεν, καίτοι μυρία ἀπόρρητα λέγειν ἔχων,
 ἄχρις τῶν μέγιστος οὐρανοῦ ³³ τρίτου φθάσας θεω-
 ρήματα, ἐπ' αὐτὸν δὲ τὸν θεοπρεπῆ παράδεισον
 ἀρπασθεὶς ³⁴ καὶ τῶν ἑκαταε βημάτων ἀνεκφράστῶν ³⁵
 ἀξιώθεὶς ἀκοῦσαι ³⁶. Καὶ μίντοι οὐδ' οἱ λοιποὶ τοῦ
 Χριστοῦ φοιτηταί, ἐβ' μὲν ἀπόστολοι, ο' δὲ ³⁷ μαθη-
 ταί, καὶ ἄλλοι πρὸ τούτων ³⁸ μυριοί, οὐκ ἄπειροι (94^b)
 λόγων ἐτύγγανον · καὶ ὁμοῦς οὖν ἐξ ἀπάντων τού-
 των ³⁹ τοῦ Κυρίου διατριβῶν ⁴⁰ ὑπομνήματα Ματ-
 θαῖος ἡμῖν καὶ Ἰωάννης μόνοι καταλειπίσασιν, οὗς
 καὶ ἰπάνασχε; ἐπὶ τῷ γράφειν ἔλαθιν ἔχει ⁴¹ λόγος,
 ὡσπερ (δὴ) καὶ Μάρκος καὶ Λουκᾶν ὕστερον. Διὸ ⁴²
 φησιν ὁμέγιστος Μάξιμος · Ὁ λόγος συγγραφόμενος
 ἢ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ὑπόμνησιν συγγράφεται, ἢ πρὸς
 τινῶν, ἢ ⁴³ ἐπίδειξιν, ἢ ἐξ ἀνάγκης. »

⁴⁴ (8) Νοσηλευθεὶς δὲ Σευήρος ἐτελεύτησεν ⁴⁵.

⁴⁶ (9) Ἐπὶ Σευήρου Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς τὴν
 Ἀρτέμιονος αἵρεσιν ἀνεκώσατο.

PMΔ'. Βασίλεια Καρακαλλᾶ.

⁴⁷ Μετὰ ⁴⁸ Σευήρον (τὸν Σεπτίμιον) ἐβασίλευσε
 Ἄντωνίνος, ὁ υἱὸς ⁴⁹ αὐτοῦ, ὁ Καρακαλλᾶς, καὶ Γέ-
 τας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ⁵⁰.

⁵¹ (2) Καὶ σφάξας (τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν
 μητριαν λαβὼν εἰς γυναῖκα, καὶ κρατήσας ἔτη ζ',
 ἀνταναιρεῖται ὑπὸ τῶν ἰδίων, **352** αὐτὸς) τὸν ἴδιον
 ἀδελφὸν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς μητρὸς ⁵² κατέσφαξεν.

⁵³ (3) Σαραπίων δὲ τις μαθηματικὸς ἔλεγεν, ὡς
 τεθνήξαντα ⁵⁴ Ἄντωνίνον καὶ Μακρίνον αὐτὸν δια-
 δέχισθαι, καὶ εἶδεν αὐτὸν ⁵⁵ σακτύλῳ παρεστῶτα
 μετὰ τῆς συγκλήτου. Ὁ δὲ ὑπὸ θυμοῦ, μᾶλλον δὲ
 ὑπὸ τῆς τύχης, οὐ συνῆκε τῷ προσώπῳ ⁵⁶ Μακρίνον,
 ἀλλ' ἕτερον τὸν πλησίον ἐκέλευσεν ἀποκτανθῆναι. Ὁ
 δὲ Μακρίνος ἐσπούδαζε ⁵⁷ τὸν Ἄντωνίνον προκατα-
 λιθεῖν, καὶ τοῦ Ἄντωνίνου ἀπὸ τοῦ ἵππου ⁵⁸ κατελ-
 θόντος ἐν κυνηγίῳ εἰς ἀπόπατον, ἐκατόνταρχον
 ἀποστείλας, τοῦτον τῷ ξίφει ἀνελεν, εἰπὼν πρὸς
 αὐτόν · Ὁ; σὺ τὸν ἀδελφὸν ἀπέσφαξας, οὕτως
 κάτῳ σε. »

(4) Ἐπὶ αὐτοῦ Ὀριγένης διάφορα συγγράμματα
 καταλίπει μετὰ καὶ τῆς τῶν Ἑβραίων σημει-
 ὡσεως, τὰ λεγόμενα Ἐξαπλά.

in libris componendis; divus enim Paulus cum
 sermones omnimodos componere potuisset, valde-
 que huic operi intelligentia sua par esset, brevissimas
 tantum epistolas litteris mandavit; attamen arcana
 sexcenta dicenda habebat, quippe qui ante tempus
 usque ad tertium cœlum contemplanandum ascende-
 rat, et in ipsum magnificum raptus paradisum, ibi
 verba ineffabilia audire meruerat. Enimvero nec
 cæteri Christi discipuli, duodecim scilicet apostoli,
 septuaginta discipuli, et præter eos sexcenti alii,
 imperiti non erant ad dicendum; attamen ex omnibus
 his Domini conversationis Matthæus et Joannes soli
 monumenta nobis reliquerunt, quos quidem neces-
 sitas cogit ut ad scribendum accingerentur, sicut
 etiam Marcum et Lucam deinceps. Idcirco magnus
 Maximus ait: « Qui scribit aliquid, vel ad sui
 ipsius memoriam scribit, vel ad utilitatem aliorum,
 vel ad utrumque, vel etiam ut quibusdam noceat,
 vel ad ostentationem, vel ex necessitate. »

ὡφέλειαν ἐτέρων, ἢ καὶ ἄμφω, ἢ (καὶ) πρὸς βλάβην

Cum autem in morbum incidisset Severus mor-
 tuus est.

Sub Severo Paulus Samosatensis Artemonis re-
 novavit hæresim.

CXLIV. Regnum Caracallæ.

Post Severum Septimium imperavit Antoninus,
 filius ejus, dictus Caracalla, et Geta frater ejus.

Et cum occidisset fratrem suum, et novercam
 uxorem duxisset, et imperasset annos septem,
 vicissim a suis occi-
 us est. Ipse proprium ipsius
 fratrem in sinu matris jugulavit.

Quidam Sarapion mathematicus dicebat mortuo
 Antonino Macrinum ipsum illi successurum, et
 ostendit illum digito astantem cum senatu. Antoni-
 nus vero ob iram, vel potius fortuito in faciem
 Macrini non incidit, sed alium qui proximus erat
 jussit interfici. At Macrinus sedulo egit ut Antoni-
 num præverteret, et cum in venatione Antonium
 ex equo desiliisset, ad scessus, ventris levand
 causa, petendum, centurionem mittens, illum gla-
 dio occidit Macrinus dicens: « Sicut tu fratrem
 jugulasti, ita et ego te. »

Sub eo Origenes varia scripta reliquit signis
 Hebræorum instructa et dicta Hexapla.

Variae lectiones et notæ.

²⁹ θεοπεσίῳ πρ. Παύλου τῇ Ced. ³⁰ τὴν ἑνοίαν τε καὶ σύνεσιν cod. ³¹ τρισμακάριος Π. Ced. ³² παντοδαπῶν βραχυτάτα; ἐπιστολάς τῇ γ. Ced. ³³ ἰ. ἄτε τὰ μ. ὁ τ. ὁμορήματα ἐπιφθ. Ced. ³⁴ ἀναρπ. Ced. ³⁵ ἀν. β. Ced. ³⁶ ἀκ. ἀξ. Ced. ³⁷ οἱ δὲ Ced. ³⁸ πρὸς τούτους Ced. ³⁹ ἀπ. τῶν τοῦ Ced. ⁴⁰ τὰ καθ. Ced. ⁴¹ κατέχει Ced. ⁴² δὴ καθ. Ced. ⁴³ πρὸς καθ. Ced. ⁴⁴ Ced. 448, 18-20. ⁴⁵ ἐν πολέμῳ Leo. Οὗτος ὁ Σ. ἐν πολέμοις σχολάζων νόσῳ τελευτᾷ καταλιπὼν παῖδας τρεῖς. Ced. ⁴⁶ Ced. 442, 17. ⁴⁷ 210 (5412) Ced. 448, 20. ⁴⁸ δὲ καθ. Ced. ⁴⁹ Ἄ. υἱὸς Σεβήρου καὶ Ced. ⁵⁰ μῆνας β' Ced. ἔτη ζ', μ. β' Leo. cf. Spart. 9: imperavit a. VI. ⁵¹ Ced. 448, 21, 22. ⁵² μητρὸς ἐμονάρχησεν ἔτη ζ' Ced. Οὗτος τὸν ἴδιον ἀδ. ἐν τῷ κ. τῆς μ. ἀπεσφ. Leo. ⁵³ Ced. 448, 22-449, 8 Serp. ⁵⁴ τεθνήσκειται οὐκ εἰς μακρᾶν Ἄντωνίνον; καὶ Μακρίνον ἀ. διαδέχεται Leo. Ced. ⁵⁵ αὐτῷ L. ο. - τῷ καθ. Ced. ⁵⁶ τὸ πρόσωπον Ced. ⁵⁷ ἐσπούδασε Ced. ⁵⁸ ὃν ἀπὸ τοῦ ἰ. κατελθόντα Ced.

CXLV. Regnum Macrini.

Post Antoninum imperavit Macrinus anno uno, mensibus duobus.

Assumpto Avito, ut Antonini adulterino filio, coronam imposuit et eum imperatorem renuntiavit, datoque militibus auro, cum Macrino bellum iniit; victusque Macrinus fugiit, et cum filio suo jugulatus est.

CXLVI. Regnum Aviti.

Post Macrinum imperavit Avitus, dictus Helio-gabalus, annos tres, menses novem.

Hic ita effeminatus erat, ut Hieroclem legitimum sui ipsius virum faceret.

Jugulatus tandem est propter facinora, et regnum suscepit Alexander, consobrinus ejus.

Avitus medicum rogavit ut eum, per anteriorem incisionem, duplicis sexus participem efficeret.

CXLVII. Regnum Alexandri.

Post vero Antoninum Avitum, imperavit Alexander Mammæus annos tredecim, menses octo, et occisus est cum Mammæa matre sua per insidias Maximii ducis.

Sub eo fames Romæ facta est, ita ut humanam comederent carnem.

Hic cum adversus Persas movisset exercitum, victus est affatim, et ignominiose jugulatus, et milites Maximinum designaverunt.

Mammæa Alexandri mater, religiosa erat; et cum Antiochiæ versaretur, vocavit ad se Origenem, ut mysterium Christi edoceretur; idcirco pace profunda usæ sunt sanctæ Ecclesiæ per ipsam.

Sub eo Narcissus Hierosolymarum episcopus, cum baptizaret, et oleum chrismatis deficeret, jus-sit aquam in craterem fundi, quod orans in oleum convertit.

CXLVIII. Regnum Maximini.

Post Alexandrum imperavit Maximinus annos sex. Hic cum, primo pastor, postea factus esset miles, a populo et senatu imperator creatus est.

Post hæc dolose necatus est a Pupieno Maximo et Balbino.

Hic crudeliter adversus Alexandri familiam sævit, D

A

PMF. Βασιλεία Μακρίνου.

⁵⁰ Μετὰ Ἀντωνίνον ἐβασίλευσε Μακρίνος ἔτος α', μῆνας β'.

⁵¹ (2) Εὐτυχανὸς δὲ τις προλαβὼν τὸν Ἀδίτον ὡς Ἀντωνίνου υἱὸν μοίχειον, περιέθηκε διάδημα καὶ αὐτοκράτορα ἀνηγόρευσεν· καὶ δοῦς χρυσίον τοῖς στρατιώταις συνέβαλε πῶλεμον μετὰ Μακρίνου· καὶ ἤττηθεις Μακρίνος ἔφυγε καὶ ἀπεσφάγη μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

353 PMG. Βασιλεία Ἀδίτου.

⁵⁷ Μετὰ Μακρίνον ἐβασίλευσεν Ἀδίτος ὁ Ἡλιογάβαλος ἔτη γ', μῆνας θ'.

⁵⁸ (2) Οὗτος γυναικώδης ἦν, ὥστε Ἱεροκλία ἐνομορον αὐτοῦ ἀνδρα ποιῆσαι.

⁵⁹ (3) Ἐσφάγη δὲ διὰ τὰς ἀκαθαρσίας αὐτοῦ, καὶ ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ἐξάδελφος αὐτοῦ.

⁶⁰ (4) Ἀδίτος τὸν Ιατρὸν παρεκάλεσε διφυῆ αὐτὸν δι' ἀνατομῆς ποιεῖν ἐμπροσθίου.

PMZ. Βασιλεία Ἀλεξάνδρου.

⁷⁸ Μετὰ δὲ Ἀντωνίνον τὸν καὶ Ἀδίτον ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ὁ Μάμαϊας ἔτη [ιγ]', μῆνας η', καὶ ἐσφάγη σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ (Μαμαίᾳ ἐξ ἐπιβουλῆς Μαξιμίμου στρατηγού).

⁷⁹ (2) Ἐπὶ αὐτοῦ γέγονε λιμὸς ἐν Ρώμῃ, ὥστε κρεῶν ἀνθρωπίνων αὐτοὺς βίβασθαι.

⁸⁰ (3) Οὗτος στρατεύσας κατὰ Περσῶν ἤττηθη κατὰ κράτος καὶ καταφρονηθεὶς ἐσφάγη (καὶ προσέβαλον οἱ στρατιῶται Μαξιμίνον).

⁸¹ (4) Μαμαίᾳ, ἡ Ἀλεξάνδρου μήτηρ, θεοσεβῆς ἐτύγχανε, καὶ τὸν Ὀριγένην ἐν Ἀντιοχείᾳ διατρέβουσα μετεπέμψατο πρὸς αὐτὴν, τοῦ διδαχθῆναι τὸ κατὰ Χριστὸν μυστήριον. (Διὸ καὶ εἰρήνη πολλὴ ὑπῆρχε ταῖς ἀγίαις Ἐκκλησίαις δι' αὐτῆς.)

⁸² (5) Ἐφ' οὗ Νάρκισσος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, ἐν τῷ βαπτίζειν, ἐλαίου τοῦ χρισματος λείψαντος, ἐκλείουσε ὕδωρ ἐν τῷ κρατῆρι βληθῆναι, καὶ εὐξάμενος ἐλαίον πεποίηκεν.

PMF. Βασιλεία Μαξιμίνου.

⁸³ Μετὰ Ἀλεξάνδρον ἐβασίλευσε Μαξιμίνος ἔτη ς'. Οὗτος ποιμὴν ὢν καὶ μετὰ ταῦτα στρατιώτης γεγονώς, ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς (95') προσεβλήθη βασιλεύς.

⁸⁴ (2) Μετὰ δὲ ταῦτα ἐσφάγη δολίως παρὰ (Πουπίνου) Μαξιμίμου καὶ Βαλθίνου.

⁸⁵ (3) Οὗτος κακῶς τῷ Ἀλεξάνδρου οἴκῳ χρησά-

Variae lectiones et notæ.

⁵⁰ 217 (5419) Ced. 449,11. ⁵¹ δς ἦν τὸ γένος Μαῦρος Καππαδόκης ἔτη η' Ced. sed cf. Victorem, Eutropium, Lampridium: xiv menses (217 Ap. 11—218 Junii 8). ⁵² Ced. 449,12. ⁵³ παραλ. Leo Ced. ⁵⁴ ὄντα add. Ced. ⁵⁵ συνέβαλλε cod. ⁵⁶ ἤττηθ. (ἤττηθη) M. καὶ γε καὶ ἀπ. cod. ⁵⁷ υἱὸν Leo. ⁵⁸ 218 (5420) Ced. 449,17-19. ⁵⁹ Ἀδίτων ὁ Γαλαλός cod. ⁶⁰ ἡμέρας δ', sed potius subtrahendi sunt dies iv ab 8° Junii 218 ad quartum Martii 222. ⁶¹ Ced. 449,20-22 γ. δὲ ὢν τοσοῦτος ἦν πρὸς τὸ τῆς ἀσελείας πάθος διακείμενος ὥστε καὶ τὸν Ἰσρ. ⁶² Ced. 450,1. ⁶³ Ced. 449,22 e Dione 79 XXIV. 16. ⁶⁴ ἠντιβόλιε Leo, Ced. ⁶⁵ ἐνομορη; Ced. τομῆς Leo, sed Dio: ἀνατομῆς. ⁶⁶ ἐμπροσθίας Ced. om. Dio. ⁶⁷ 222 (5424) Ced. 450,3, 6,7? ⁶⁸ υἱός add. Ced. ⁶⁹ Ced. 450,4,5. ⁷⁰ καὶ add. Ced. ⁷¹ ἀ. ἀν. Ced. Leo. ⁷² Ced. 450,5-7. ⁷³ ἐκστρ. Ced. Leo. ⁷⁴ καὶ σφάττεται μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ced. ⁷⁵ Ced. 450,7-9 ἦτις καὶ χριστιανῆ ἔτ. Ced. ⁷⁶ διατρέβοντα Ced. Leo. ⁷⁷ ἔ. δ. τδ. κ. γν μ. θέλουσα Ceil. ⁷⁸ Ced. 450,9-12. ⁷⁹ καὶ οὕτως προσευξάμενος εἰς ἔ. μετέβαλε Ced. ⁸⁰ 237 (5437) Ced. 450,15-16. M. 16. ἔτη ς' ut Leo. ⁸¹ ὢν πρῶτερον εἶθ' οὕτως στ. Ced. ⁸² καὶ μετὰ ταῦτα στρατηγὸς Ἀλεξάνδρου δι' ἀνδρίαν σώματος καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν Ced. Leo. ⁸³ προσχειρίσθη Ced. ⁸⁴ Ced. 450,18-20 ἐπάξων δὲ τῆς αὐτοῦ ἀνοσιούργου γνώμης τὸ τέλος εἴρατο σφαγεὶς π. M. καὶ B. ⁸⁵ δς ἔχθει τῷ πρὸς Ἀλεξάνδρον πολλοὺς Χριστιανούς ἔχοντα καὶ τιμῶντα δ. ἡ. μ. κ. C. Ced. 450,16-18.

μενος, διὰ τὸ τοὺς Χριστιανούς τιμᾶν ὁ Ἀλέξανδρος, διωγμὸν μέγαν κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἤγειρεν.

²² (4) Ἐφ' οὗ Λαυρέντιος καὶ Κυπριανός, Βαλδίνος, Εὐλάμπιος καὶ Εὐλαμπία, καὶ ὁ ἅγιος Σώζων, ἱμαρτύρησαν.

PMΘ'. Βασιλεία Πουπίου.

Μετὰ Μαξιμίον ²³⁻²⁴ ἔδρασε Πουπίος Πουπλιανός μῆνας γ'.

²⁵ (2) Τῷ αὐτῷ δὲ τρόπῳ ἀπεσφάγησαν καὶ οὗτοι ὅπῃ τῶν στρατιωτῶν.

²⁷ (3) Ὁμοίως καὶ Γορδιανός, ὁ γεγωνὸς Καίσαρ παρὰ Μαξιμίον, καὶ αὐτὸς βασιλεύσας ἀνῆρέθη, ὡς κωλύσαντος Φιλίππου τοῦ ἐπαρχοῦ ²⁸ τὸν αἶτον διακομισθῆναι τῷ στρατῷ. **355** Οὗτος δὲ (ὁ Φίλιππος) ἦν (ὁ) πατὴρ τῆς ἁγίας ²⁹ Εὐγενίας.

¹ (4) Ἐπὶ Μαξιμίον καὶ Γορδιανοῦ Ἀφρικανός ὁ συγγραφεὺς ἐγνωρίζετο.

PN'. Βασιλεία Βαλδίνου.

² Μετὰ δὲ Πούπλιον ³ ἔδρασε Βαλδίνος Ἰουνίωρ ⁴ μῆνας γ', ὃς πρῶτος ἐποίησε κανδιδάτους καὶ προτήκτορας ⁵ καὶ τὸ τέγμα τῶν σχολαρίων συστησάμενος ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἰουνίωρων ⁶ εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα.

PNΑ. Βασιλεία Γορδιανοῦ.

⁷ Μετὰ δὲ Βαλδίνον ἔδρασε Γορδιανός ⁸, υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη ε' ⁹, καὶ ἐν (τῷ) πολέμῳ συμπεσὼν τῷ ἱππῷ καὶ μηροκλασθεὶς ¹⁰ ἀπέθανεν.

(2) Μετὰ Γορδιανὸν ἔδρασε Ἰουνίωρ ¹¹, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη β', καὶ υδεριάσας ἀπέθανεν.

¹² (3) Ἐφ' οὗ Ἑβραῖός τις Χριστιανός συνοδοιπορῶν ¹³ ἐν ἐρήμῳ ¹⁴ τόπῳ (ἐν Συρίᾳ) καὶ ἀβρωστήσας, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτὸν κινεῖσθαι παντελῶς, συνβουλευσάντο οἱ σὺν αὐτῷ Χριστιανοὶ μετὰ πολλῶν δακρῶν καταλεῖψαι αὐτὸν, ὑφορώμενοι μὴ καὶ αὐτοὶ συνδιαφθαρῶσιν ἐκ τῆς ἀνυδρίας τοῦ τόπου καὶ ἐρημίας. Οὗς ἰδὼν ἀπιέναι μέλλοντας ὁ Ἰουδαῖος ἤρξτε μετὰ κλαυθμοῦ πρὸς αὐτοὺς λέγειν· « Ὁρκίς » ὑμᾶς τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ καταλθόντα ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων, καὶ μέλλοντα κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς, μὴ ἐάσητέ με ἀποθανεῖν Ἑβραῖον, ἀλλὰ βαπτισατέ με, **356** καὶ οὕτως ἀπέλαθε. » Οἱ δὲ φασιν· « Οὐκ ἐξεστὶν ἡμῖν τοῦτο ποιῆσαι κοσμικοὶ οὖσι καὶ χειροτονίαν μὴ ἔχουσιν ¹⁵, ἀλλ' οὐδὲ πάλιν ὕδωρ ἔστιν ἐνταῦθα, καθὼς ὄρας. » Ὁ δὲ μᾶλλον ἐπέμενε τοῖς αὐτοῖς ἔρκοι· ἐκδιαζόμενος αὐτοὺς καὶ κατακρίνων. Ἐν

eo quod Christianis Alexander favisset, et persecutionem magnam contra Christianos excitavit.

Sub eo Laurentius et Cyprianus, Balbinus, Eulampius et Eulampia et sanctus Sozon fidem confessi sunt.

CXLIX. Regnum Pupieni.

Post Maximinum imperavit Pupienus Publianus tribus mensibus.

Eodem autem modo et isti a militibus interfecti sunt.

Similiter et Gordianus, qui a Maximino Caesar factus est et imperavit ipse, occisus est, quia Philippus praefectus prohibuerat ne frumentum transveheretur ad milites. Philippus vero iste pater erat sanctae Eugeniae.

Sub Maximo et Gordiano Africanus scriptor clarus evasit.

CL. Regnum Balbini.

Post Publum imperavit Balbinus Junior menses tres, qui primus fecit candidatos et protectores; cum ordinem scholasticorum constituisset, vocavit eum Juniorem a proprio suo nomine.

CLI. Regnum Gordiani.

Post Balbinum imperavit Gordianus, filius ejus, annos sex; cum in bello una cum equo corruisset femore fracto, interiiit.

Post Gordianum, imperavit Junior, filius ejus, annis duobus, et hydropicus mortuus est.

Sub illo Hebraeus quidam cum Christianis unum iter faciens per desertum locum in Syria, infirmatus est, ita ut omnino moveri non posset; Christiani qui cum eo erant simul statuerunt multis cum lacrymis ut illum dereliquerent, reformidantes ne ipsi quoque perirent ob ariditatem loci et solitudinem. Quos videns Judaeus mox discessuros, inceptit cum gemitibus illis dicere: « Adjuro vos per illum qui fecit caelum et terram, et qui descendit ad salvandos homines, et iudicaturus est vivos et mortuos, ne sinatis me mori Hebraeum, sed baptizate me, et postea discedite. » Hi vero dicunt: « Nobis non licet hoc facere, cum simus saeculares et impositionem manuum non habeamus, et insuper non est hic aqua, ut vides. » Ille autem magis perseverabat iisdem juramentis compellens eos et condemnans. Cum ergo valde inopes essent consilii, dixit

Variae lectiones et notae.

²² Ced. 451,9,3. sub Gordiano: Βαθύλας, Α. Κ. καὶ Εὐγένιος γέγονεν ἐπίσκοπος Βυζαντίου ἔτη κα'.
²³⁻²⁴ M. Βαλδίνον ἐβ. Πουπλιανός μ. β' καὶ ἐσφάγη ἐν πολέμῳ Ced. 451,5,6. ²⁵ De Balbino et Gordiano Leo, Ced. ²⁷ Ced. 450,22-451,2 ὁ δὲ Γ. προγεγόνει Κ. π. Μ. Φίλιππος δὲ ὁ ἐπαρχὸς τὸν σ. δ. τῷ στ. ἐκώλυσεν.
²⁸ ἐπαρχοῦ cod. ²⁹ μάρτυρος Ced. Leo. ¹ Μάξιμος Β. καὶ Γορδιανός; μῆνας β' καὶ ἀπεσφάγη ὑπὸ στρατιωτῶν Ced. 450,21-22. ² 238. Mart. ³ Ποπλίον? — M. δὲ τούτον (Βαλδίνον) ἐβ. Ced. 451,7-10.
⁴ Ἰουνίωρος; et Ἰουνίωρων cod. ⁵ 238 Mart. (5440) Ced. 451,11,12. ⁶ ὁ add. Ced. ⁷ δ Ced. sed A. Victor. XXVIII, 1. Gordianus nepos Gordiani annos sex. ⁸ ὁλασθεὶς τὸν μῆρον Ced. ⁹ βασιλεία Ἰουνίωρος Ced. 451,13,14. — Βαλδίνον cod. — Ἰουνίωρ. cod. Οὐνίωρος Ced. ¹⁰ Περὶ τοῦ βαπτισθέντος Ἰουδαίου μετὰ τῆς ψάμμου, rubrica cod. Ced. 459,21-440,19 de Veri tempore, in quod propter distinctionem inter laicos et ordinibus sacris insignitus haec minus quadrant; accedit, quod ep. Alexandriae Dionysius non nisi in annos 249-245 cadit; Glyc. sub Philippo refert. ¹¹ σ. χρ. Ced. ¹² κατὰ τὴν ἐρημὴν καὶ ἀβρωστήσας συσχεταί; Ced. caetera breviora exhibens. ¹³ ἔχοντας cod.

innuex eis cæteris : « Excitate illum et exulte, » et cum illum ægre erexissent. et exuissent, iste manus suas sabulo implens effundebat super caput Judæi, ter dicens : « Baptizatur Theodorus in nomine Patris et Filii et sancti Spiritus, » respondentibus cunctis ad singulum nomen Amen. Et confestim ita corroboratus est, ut magno cum animo et firmitate cum eis incederet. Cum autem venissent Alexandriam, et hæc enarrassent archiepiscopo Dionysio, et ipsius admirationem movissent, statim omnem clerum congregat et rem eis proponit, an scilicet reputata sit Judæo in baptisma arenæ infusio an non? Et alii quidem dicebant : « Reputata est, testante repentina ejus sanitate. » Alii vero non admittebant, eo quod Ecclesia istam traditionem non haberet, præsertim cum Dominus Nicodemo dixisset : « Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu, non intrabit in regnum cælorum. » His ergo et aliis diotlis, visum est sancto Dionysio illum baptizandum esse, et missum eum ad flumen Jordanem baptizavit; illum autem qui ipsum sabulo ante baptizaverat, cum dignus esset, diaconum impositione manuum consecravit. Jure ergo magnus Gregorius enumerans omnia baptismata dicit : « Baptizavit Moyses, sed in aqua, et antea in nebula et in mari. — « Baptizavit et Joannes, non jam quidem Judaice; non enim in aqua sola, sed etiam ad pœnitentiam. » — « Baptizat et Jesus, sed in Spiritu : hæc est perfectio. » — « Scio etiam quartum baptisma, quod sit per martyrium et sanguinem. » — « Scio quintum etiam, lacrymarum. » Merito igitur et convenientissime hoc baptisma non admittebant. Quis enim tunc baptizavit, ut gratum et divinum baptisma sanciretur? Ubinam sunt nunc dicentes sæculares quosdam et mulieres aliquando baptizasse, necessitate cogente, nullo præsentate sacerdote, et de baptismo divino et perfecto cum præbyteris ipsis contententes, aut potius insanientes et blasphemantes ob magnam ignorantiam et pertinaciam, sacram apostolorum disciplinam et præceptum non audientes dicentia : « Non permittimus laico aliquod sacerdotale munus exercere, ut sacrificia, aut baptisma, aut manuum impositionem, aut benedictionem sive parvam, sive magnam; » et, « Nemo assumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo; etenim per impositionem manuum episcopi datur hæc dignitas. Is autem cui ipsa non commissa fuerit, sed qui rapuerit et sibi eam subjecerit, peccatum et pœnam Saulis et Oziæ incurret. » Nequaquam sane, « sed ne cæteris quidem clericis baptizare permittimus, diaconis scilicet aut lectoribus, aut cantoribus, aut ministris, sed solis episcopis et presbyteris, ministrantibus cis diaconis.

Α πολλῆ οὖν ἀπορία γενόμενοι ¹⁴, εἶπεν εἰς ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς λοιποὺς · « Ἐγείρατε αὐτὸν καὶ ἐκδύσατε. » Καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου τούτου ὀρθώσαντες καὶ ἀποδύσαντες, ἐκείνους τὰς χεῖρας αὐτοῦ ψάμμου πλήσας, κατέχευεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰουδαίου λέγων ἐκ τρίτου ¹⁵ · « Βαπτίζεται Θεόδωρος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος » (ἀποκρινομένων τῶν ἄλλων καθ' ἕκαστον ὄνομα τὸ Ἀμήν). Καὶ παραχρῆμα τοσοῦτον ἐνίσχυσεν ὥστε ¹⁶ σὺν πολλῇ προθυμίᾳ καὶ εὐφροσίνᾳ βαδίζειν μετ' αὐτῶν. Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ ταῦτα διηγησάντων τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Διονυσίῳ ¹⁷ καὶ τούτου ἐκθαμβησάντων, εὐθὺς πάντα τὸν κληρὸν συναθροίζει καὶ ἀνατίθεται αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα, εἴτε ἄρα ἐλογίσθη τῷ Ἰουδαίῳ εἰς βάπτισμα ἢ τῆς ψάμμου ἐπίχυσις, εἴτε οὐ. Καὶ οἱ μὲν εἶλεγον · « Ἐλογίσθη, μαρτυρούσης τῆς ἀθρόας αὐτοῦ ὑγίειας. » Οἱ δὲ οὐ παρεδέχοντο διὰ τὸ μὴ τοιαύτην ἔχειν τὴν Ἐκκλησίαν παράδοσιν, καὶ μάλιστα γὰρ τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Νικόδημον εἰρηκότος ¹⁸ · « Ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, (95^b) οὐ μὴ εἰσελθῆ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. » Τούτων τοίνυν καὶ ἐτέρων λαληθέντων, ἔδοξε τῷ ἁγίῳ Διονυσίῳ βαπτισθῆναι αὐτὸν, καὶ ἀποστειλάς αὐτὸν εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἐβάπτισεν · τὸν δὲ προβαπτίσαντα αὐτὸν διὰ τῆς ψάμμου, ἄξιον αὐτὸν ὑπάρχοντα, διάκονον ἐχειροτόνησεν. Εἰκότως οὖν καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος ἀπαριθμήσας τὰ βαπτίσματα πάντα φησὶν ¹⁹ · « Ἐβάπτισε Μωϋσῆς (ἀλλ') ἐν ὕδατι, καὶ πρὸ τούτου ἐν νεφέλῃ καὶ (ἐν) ²⁰ θαλάσσῃ. » — « Ἐβάπτισεν καὶ Ἰωάννης, οὐκέτι μὲν Ἰουδαϊκῶς · οὐ γὰρ ἐν ὕδατι μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς μετάνοιαν. » — « Βαπτίζει καὶ Ἰησοῦς, ἀλλ' ἐν Πνεύματι · τοῦτο ἢ τελειότης. » — « Οἶδα δὲ καὶ τέταρτον βάπτισμα, τὸ διὰ μαρτυρίου καὶ αἵματος. » — « οἶδα καὶ ε' (ἔτι), τὸ διὰ δαυρῶν ²¹. » — Οὐκοῦν **357** δικαίως οὐ παρεδέξαντο καὶ λίαν ἀρμοδίως ἐκεῖνο τὸ βάπτισμα. (Ποῖον γὰρ ἐνταῦθα ἐβάπτισατο, ἵνα ὡς βέβαιον καὶ θεῖον κυρωθῆ; Πού νῦν εἰσιν οἱ κοσμικοὺς τινὰς καὶ γυναῖκας λέγοντες βαπτίσει ποτὲ κατὰ περίστασιν, μὴ παρόντος ἱερέως, καὶ εἰς βάπτισμα θεῖον καὶ τέλειον αὐτοῖς φιλονεικούντες, μᾶλλον δὲ τερατολογούντες καὶ βλασφημοῦντες ἐκ πολλῆς ἀγνοίας καὶ αὐθαδείας, μὴδὲ τῆς ἱερᾶς τῶν ἀποστόλων διδασκαλίας καὶ παραγγελίας ἀκούοντες τῆς λέγουσης ²² · « Οὐκ ἐπιτρέπομεν λαϊκὸν ποιεῖν τι τῶν ἱερατικῶν, ὅσον θυσίας, ἢ βάπτισμα, ἢ χειροθεσίαν, ἢ εὐλογίαν μικρὰν ἢ μεγάλην. » καὶ · « Οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ Θεοῦ · διὰ γὰρ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ ἐπισκόπου δίδεται ἡ τοιαύτη ἀξία. Ὁ δὲ μὴ ἐγχειρισθεὶς ταύτην, ἀλλ' ἀρπάσας καὶ τυραννήσας αὐτὴν ἑαυτῷ,

Variæ lectiones et notæ.

¹⁴ γενόμενων? ¹⁵ ἐπέχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τρίτον λέγων Ced. ¹⁶ αὐ? ¹⁷ συζητήσεως; παρὰ τ. ὡ πάπα Διονυσίου γενομένης περὶ τούτου Ced. — διηγησάμενοι — ἐκθαμβησαντες cod. ¹⁸ Joan. iii, 5. ¹⁹ Or. 59, 634 C. ²⁰ τῆ add. eod. ²¹ Ὁ. καὶ Gr. Ὁ. δὲ eod. ε' ἔτι τῶν ὀ. Gr. ε' τὸ τῶν δ. Ced. ²² Τούτου εἶρηται ἐν τῷ γ' βιβλίῳ τῶν ἀποστολικῶν Διατάξεων. C. 10 et 11.

τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν τιμωρίαν τοῦ Σαουλ καὶ Ἰσραὴλ ὅτι οὐκ ἔβουλητο ἀποδοῦναι τὴν δίκην· οὐδὲ τοῖς λοιποῖς κληρικοῖς ἐπιτρέπομεν βαπτίζεσθαι, ὅσον διακόνους, ἢ ἀναγνώστους, ἢ ψάλλοντας, ἢ ὑπηρέτας, ἀλλ' ἢ μόνοι; ἐπισκόποι καὶ πρεσβυτέρους, ἐξυπηρετούμενων αὐτοῖς τῶν διακόνων.—οἱ δὲ τολμώντες τοῦτο, τῶν Κορητῶν ὑποίπσουσι τὴν δίκην· — καὶ μέντοι οὐδὲ πρεσβυτέρους χειροτονεῖν διάκονον, ἢ διακόνισσαν, ἢ ἀναγνώστου, ἢ ὑπηρέτου, ἢ ψαλλοῦ, ἀλλ' ἢ μόνοι; τοῖς ἐπισκόποις. Ἄσκη γὰρ ἴσθις ἢ τάξις ἢ ἐνομοσ ἐκκλησιαστικῆ καὶ θεάριος ἀρμονία καὶ κατάστασις. Ἄσκη οὖν ἐρεσχελοῦσιν ἢ, τότε ἀληθέστερον εἰπεῖν, θεομαχοῦσιν²⁰ οἱ τὰ τῆς ἱερωσύνης χρίσματα καὶ ἐνεργήματα κατὰ τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἀκούοντων καὶ παιθόμενοι τῇ ματασιολογίᾳ καὶ φλυαρίᾳ τῶν μηδὲ ὄτι ποτὲ ἐτιμωρήθησαν καὶ διαφορά κοσμικοῦ τε καὶ ἱερέως πάμπαν εἰδότες.)

PNB. *Βασιλεία Ἰουστιλιανου.*

²⁰ Μετὰ Ἰούλιον ἐβασίλευσε Ἰουστιλιανὸς ἔτη β', καὶ φλεβοτομηθεὶς ἐξεχύθη τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐν τῷ καθέδρῳ καὶ λειποθυμήσας ἀπέθανε.

PNΓ. *Βασιλεία Φιλίππου.*

358 ²⁰ Μετὰ Ἰουστιλιανὸν ἐβασίλευσε Φίλιππος (σὺν υἱῷ αὐτοῦ) ἔτη ε' ²¹. Οὗτος ²² γνησίως ἐπίστρευσεν εἰς τὸν Χριστὸν, συνέσει καὶ ἐπιεικείᾳ κεκοσμημένος· ὤρμητο δὲ ἀπὸ Βόστρων ²³.

²⁴ (2) Κτίσας δὲ πόλιν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἐκάλεσεν αὐτὴν ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ὀνόματι Φιλιππούπολιν.

²⁵ (3) Οὗτος σπονδὰς εἰρηνικὰς (96^a) ἐποίησε μετὰ Σαπώρου, τοῦ Περσῶν βασιλέως ²⁶, [δὲ ἐθαυμάζετο ἐπὶ] μεγέθει σώματος· μέχρι γὰρ ἐκείνου οὐκ ἦν ἄνθρωπος τοιοῦτος ²⁷ φ[ανερωθεὶς] ²⁸.

²⁹ (4) Ἀνηρέθη δὲ ἅμα τῷ υἱῷ (ὁ Φίλιππος) ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ Χριστιανῶν ὑπὸ Δε[κίου], [δὲ καὶ κατέσχε τὴν βασιλείαν ἔτη β'].

(5) Ἐπὶ τούτου διαγωμὸν μεγάλου [γεγονότος], πολλοὶ ἁμαρτήσαν.

³⁰ (6) Τοῦτον διαδέχεται Γάλλος καὶ Βολυστιανὸς ἔτη β'.

PNΔ. *Βασιλεία Οὐαλεριανου.*

³¹ Τούτου; Οὐαλεριανὸς καὶ Γαλιανὸς διαδέχονται ἔτη ιε'.

³² Μετὰ δὲ Φίλιππον ἐβασίλευσε Οὐαλεριανὸς ἔτος α' καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ λαοῦ ³³.

PNE. *Περὶ τῆς λοιμικῆς νόσου.*

³⁴ Ἐφ' οὗ ἐπὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοῦ θεοῦ ὄργην μεγάλην ἐκπέμφαντος, λοιμώδους νόσου τὸ ἀνθρώπινον γένος διέφθειρεν (εἰς **359** ἐξάλειψιν)· ἀπὸ γὰρ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης ἀτμοὶ τινες

Qui vero id ausi fuerint, Core et sociorum ejus poenam sustinebunt, et sane nec presbyteris quidem permittimus consecrare diaconum, aut diaconissam, aut lectores, aut ministros, aut Janitores, sed solis episcopis. Hic enim est ordo, hæc est legitima, ecclesiastica et Deo placens dispositio et institutio. Frustra igitur cavillantur, aut, quod dictu quidem verius est, adversus Deum luctantur, qui sacerdotii dona et facultates sæcularibus viris et mulieribus tribuunt ad subversionem audientium, persuasi vaniloquentia et garrullitate eorum qui omnino nesciunt esse revera sacerdotium et inter sæcularem sacerdotemque discrimen.

κοσμικοῖς ἀνδράσι καὶ γυναιξίν ἀπομένοντες ἐπὶ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἀκούοντων καὶ παιθόμενοι τῇ ματασιολογίᾳ καὶ φλυαρίᾳ τῶν μηδὲ ὄτι ποτὲ ἐτιμωρήθησαν καὶ διαφορά κοσμικοῦ τε καὶ ἱερέως πάμπαν εἰδότες.)

B

CLII. *Regnum Justilliani.*

Post Juniores imperavit Justillianus annos duo, et rupta vena effusus est, dum dormiret, sanguis ejus, et exanimatus mortuus est.

CLIII. *Regnum Philippi.*

Post Justillianum imperavit Philippus cum filio suo annos quinque. Hic Bostra oriundus, vere in Christum credidit, intelligentia et æquitate ornatus.

Ædificavit urbem in Europa, quam suo ipsius nomine Philippopolim nominavit.

Hic inducias fecit cum Sapore, rege Persarum, quem demirabantur ob magnitudinem corporis; aute enim hunc nunquam visus erat vir hujus staturæ.

Et occisus est, simul cum filio suo, Philippus, certans pro Christianis, a Decio, qui tenuit quoque imperium annis duobus.

Sub eo, valida persecutione facta, multi fidem confessi sunt.

Succedunt ei Gallus et Volusianus annos duo.

C

CLIV. *Regnum Valeriani.*

His succedunt Valerianus et Galianus annos quindecim.

Post Philippum vero imperavit Valerianus anno uno, et occisus est a populo.

CLV. *De pestilente morbo.*

Sub eo super universam terram Deo iram magnam immittente, pestilens morbus hominum genus ad internecionem delevit; a terra enim et mari vapores peculiare ascendebant, et insuper venti et

Variæ lectiones et notæ.

²⁰ 2 Chr. XXVI. ²¹ ὁ. ἀν. ἢ ψ. ἢ ψαλλοῦς ἢ ὑπ. C. ²² ἐξυπηρετοῦμ. ἀ. τοῖς διακόνους cod. ²³ ἀσκήν cod. ²⁴ ἢ ψόδους add. C. ²⁵ ἀλλὰ μ. C. ²⁶ ἀρεσιολογοῦσι? ²⁷ Ced. 451,17-19. Marci (Philippi) annos III huic Hostiliano præmittens. ²⁸ ἐν τῷ κ. ἐξ. τὸ ἀ. Ced. ²⁹ 244 (5445) Ced. 451,20-22. ³⁰ ε' Eus. Ced. ³¹ δὲ ὄργη τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως σπουδαστήσων. Ced. ³² Βόστρων cod. — Βόστρα; Leo, Ced. cum seqq. conjungentes, sed Βόστρων Zon. ³³ Ced. 451,22,23 τῆς Εὐρώπης; ἐνθα καὶ π. ὠ. ὀνομάσας ἀ. Φ. ³⁴ Ced. 451,25-452,2. ³⁵ ἐπολεῖ Ced. ³⁶ Σ. β. II. Ced. ³⁷ τοῦ χρόνου ἔνθα καὶ π. ὠ. ὀνομάσας ἀ. Φ. ³⁸ τηλικούτος; ἀν. οὐκ ὤφθη Ced., Leo Glyc. ³⁹ φ. codex mutilus in angulo hujus folii superiori. ⁴⁰ 251 (5452) Ced 452,2,3. ⁴¹ υἱῷ ὁ. γ. κατὰ Δ. ἀγ. Ced. ⁴² 253 (5454). ⁴³ 255 (5456). ⁴⁴ Ced. 452,4-12. ⁴⁵ Δέκιος add. cod. ⁴⁶ αὐτοῦ add. Ced. ⁴⁷ Ced. 452,4-12 cum pestis fuerit sub Gallo et Volusiano a. 255 (Ced. 452,19-23), sub Decio (Eus. II, 209).

auræ fluviorum et paludum evaporationes effla-
bant, ita ut credidisses mortuorum saniem pro-
rore stillare. Confestim igitur per hanc pestem
graves et insanabiles morbi terram obtinuerunt,
ita ut infinita et innumerabilis fieret multitu-
do intereuntium; lamentationesque et gemitus,
propter numerum pereuntium, ubique exaudie-
bantur, nihilque desolationis in nece primoge-
nitorum Ægypti relictum; nulla enim erat do-
mus in qua male olens non esset cadaver. Equi-
dem crudeles ex gentibus homines, morbi noxam
declinantes et mortis communicationem, insepul-
tos et semineces projiciebant homines, nec consan-
guineis, neque amicis neque aliis quibusdam affi-
nioribus parentes, nec tamen iram et interitum effu-
giebant. E contra maxima pars timentium Domi-
num, sine cautela ægrotos curantes et mali parti-
cipes facti, vita privabantur; alii vero postquam
ægrus curavissent et a morbo relevassent, ad se
ipsos mortem illorum atrahebant.

CLVI. Regnum Galli.

Post Valerianum autem imperavit Gallus, filius
ejus, mensem unum, et dormiens a propria ipsius
conjugæ jugulatus est.

CLVII. Regnum Decii.

Post Gallum autem imperavit Decius annos duo,
et periit in bello cum filiis suis: a Scythiis, consi-
liantibus Gallo et Volusiano, in palude suffocati,
justam crudelitatis suæ pœnam invenerunt, ita ut
ne pars quidem corporum eorum reperta sit.

Sub illo degebant Clemens, Stromatum auctor,
Africanus, et Gregorius Thaumaturgus, et Novatus,
presbyter, qui non recipiebant eos qui postquam idolis
sacrificassent ad poenitentiam redibant.

Sub Decio sanctus Cyprianus fidem confessus est,
et septem pueri Ephesi, et quatuor in Creta, Baby-
las Antiochiæ, et Flavianus Romæ, et Alexander
Hierosolymæ, et Dionysius Alexandriæ, et aliorum
prope infinitus numerus martyrio coronati sunt; et
Elcesæus hæresiarcha innotuit.

Decius prohibuit ne Romæ Christianæ mu-
lieres caput velarent, putans eas, ut vitarent quod
æstimabat infamiam, ad idololatriam esse transituras;
at istæ potius alacri animo non velatæ procedebant;
unde unque ad id temporis perfectæ quidem Chri-

ἀνήσαν· καὶ πρὸς τοῦτοις ἀνεμοὶ καὶ αὖραι τῶν
ποταμῶν καὶ λιμνῶν ἀνιμήσεις ^α ἀνέπνεον ^β, ὡς
νομίζεῖν νεκρῶν ἰχθύων εἶναι τὰς δρόσους. Συν-
εχῶς ^γ οὖν ἐκ τοῦ τοιοῦτου λοιμοῦ ^δ τὴν γῆν συν-
εἶχε ^ε βαρῆα καὶ ἀνίατα νοσήματα ^ς, ὡς ἀπειρον
καὶ ἀναριθμητὸν γενέσθαι τῶν ἀνθρώπων τὸν θλα-
θρον ^ζ. Ἐρῆνὸν τε καὶ οἰμωγαὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν
ἀλλυμένων ἐγένετο πανταχοῦ καὶ, οὐδὲν τῶν ἐπι-
θανάτου τῶν πρωτοτόκων Αἰγύπτου ἀπολειπόμενον·
οὐ γὰρ ἦν ^η οἰκία, ἐν ἣ οὐκ ἦν τεθνηκώς ἀπόζων·
καὶ οἱ μὲν ^θ τῶν ἐθνῶν ἀπηνεῖς ἄνθρωποι τὴν τοῦ
νοσήματος ἐκτραπέμενοι βλάβῃν καὶ τὴν τοῦ θανάτου
μετάδουσιν, ἀτάφους καὶ ἡμιθανεῖς ἐβρίπτουν τοὺς
ἀνθρώπους, οὐ συγγενῶν, οὐ φίλων, οὐκ ἄλλων
τινῶν ἐγγυτέρων φειδόμενοι, εἰ καὶ τὴν ὀργὴν καὶ
τὸν θλαθρον οὐκ ἐξέφυγον. Οἱ δὲ πλείστοι τῶν φο-
βουμένων τὸν Κύριον, ἀπαρφυλάκτως τοὺς νοσοῦν-
τας θεραπεύοντες (καὶ τοῦ πάθους μεταλαμβάνοντες,
τοῦ βίου ἀπηλλάττοντο· ἄλλοι δὲ ἐτέροισ νοσοκο-
μίσαντες καὶ ἀνεθῆναι τῆς νόσου ποιήσαντες, ἀπι-
γέροντο) εἰς αὐτοὺς τὸν ἐκείνων θάνατον ἐπισπασά-
μενοι ^α.

PNQ'. Βασιλεία Γάλλου.

^α Μετὰ δὲ Οὐαλεριανὸν ἐβασίλευσε Γάλλος ^β
υἱὸς αὐτοῦ, μῆνα ἕνα ^γ. (2) καὶ ἐσφάγη καθέδων
ὕπὸ τῆς ἰδίας γυναϊκός.

PNZ'. Βασιλεία Δεκίου.

^α Μετὰ δὲ Γάλλον ἐβασίλευσε Δέκιος ἔτη β', καὶ
ἐσφάγη ^β (ἐν τῷ πολέμῳ σὺν τοῖς αὐτοῦ παισίν)
ὕπὸ Σκυθῶν ὑποθήκαις 360 Γάλλου (καὶ Βολοσια-
νοῦ) ἐν τέλματι ^γ ἀποπνιγένης ^δ, ἀξίαν τιμωρίαν
τῆς ἑαυτῶν θηριωδίας εὐρόντες, ὡς μηδὲ μέρος τι
τῶν σωμάτων αὐτῶν εὐρεθῆναι.

^ε (2) Ἐπὶ τοῦτου ἦν Κλήμης ὁ Στρωματεύς,
Ἀφρικανός, καὶ Γρηγόριος ὁ Θαυματουργός καὶ
Ναυάτος πρεσβύτερος, ὃς τοὺς ἐπιθύσαντας ^β καὶ
μετανοοῦντας οὐκ ἐδέχετο.

^γ (3) Ἐπὶ Δεκίου ὁ ἅγιος Κυπριανός ^α ἐμαρτύ-
ρησε, καὶ οἱ ζ' παῖδες οἱ ἐν Ἐφέσῳ, καὶ (οἱ δ' ἐν
Κρήτῃ), Βαδύλας Ἀντιοχείας, καὶ Φλαυιανός Πώ-
μης, καὶ Ἀλέξανδρος Τερσολύμων, καὶ Διονύσιος
Ἀλεξανδρείας, ἐμαρτύρησαν (καὶ ἄλλοι ἀναριθμη-
τοι)· καὶ Ἐλκεσαῖος ^β ὁ αἰρεσιάρχης ἐγνωρίζετο.

^γ (4) Οὗτος (ὁ Δέκιος) ἐθέσπισεν ἐν Ρώμῃ τὰς
Χριστιανὰς γυναϊκὰς μὴ ἐξίνα κατακαλύπτεσθαι
τὴν κεφαλὴν, οἴμενος διὰ τῆς νομιζομένης αἰσχύ-
νης ταύτης εἰς εἰδωλολατρίαν (αὐτάς) ἐκλύσαι·
αἱ δὲ μᾶλλον (προθύμως) ἐκατακάλυπτοι προση-

Variae lectiones et notæ.

^α ἀνημαίσεις cod. ^β ἀπέπνεον Cod. ^γ συνεχεῖς Cod. ^δ ἐκ τοῦτου λοιμοῖ Cod. ^ε συσείχον καὶ
Cod. ^ς ν. καὶ ἀπ. Cod. ^ζ ὄλ. ὡστε τοὺς πλείονας τῶν τεθνηκῶν ἀτάφους ἀπολιμπάνεσθαι — μω-
δίδοτο δὲ ἡ νόσος αὐτὴ ἀπὸ τε εἰμάτων καὶ ψιλῆς θεάς· οὐ γὰρ Cod. ^η τ. οὐκ ἦν Cod. ^θ καὶ οἱ μὲν
φρόνῳ τοῦ μὴ μεταλαθεῖν τῆς νόσου, ἀτάφους εἶναι τοὺς τεθνηκῶτας, αἱ εὐσεβέστεροι δὲ ἀπ. Cod. ^ι τὴν νόσον
ἐπεσπῶντο καὶ σὺν ἐκείνοις ἢ μετ' ἐκείνους τὸν βίον μετήλλαττον Cod. ^κ 253. (5454) Cod. 452, 13. ^λ Γ.
καὶ Βουλουσιανός ἔτη β', μ. η'. Cod. Kus. ^μ Cod. 455, 3. ^ν 251 (5452) Cod. 453, 6, 20-24, Α Σλαβ.
^ξ ἀνηρένη δὲ Δ. ὑπὸ Cod. ^ο ἐν τέλματι cod. ^π ἀποπνιγέτης μετὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ ὡς μ. τὰ σώματα α. ε.
ἀξίον τῆς θ. α. θάνατον ἐδράμενοι Cod. ^ρ Cod. 453, 17-19. ^σ ἐπ. ἐν διωγμῷ μ. οὐκ ἐδ. Cod. ^τ Cod.
453, 7, 15-20. ^ζ Κ. καὶ ἡ ἁγία Ἰουστίνα ἐμαρτύρησαν καὶ οἱ ἐν Ἐ. ζ' π. καὶ πλῆθος ἄγίων πολὺ. ^η Κελ-
σαῖος cod. ^θ Cod. 453, 9-15. ^ι ἐκλύσειν cod.

σαν ⁷⁰ (96^b) ὄθεν ⁷⁰ ἄχρι τοῦ νῦν αἱ [μὲν ἀκριβεῖς; Ἀ Χριστιανῶν γυναῖκες ἀκατάλυτοι προέρχονται, αἱ δὲ] Ἰουδαῖαι καὶ ἄπιστοι κατακαλύπτονται.

PNH'. Βασιλεία Διμιλιανῶ.

⁷⁷ Μετὰ δὲ Δέκιον ἐβασίλευσεν [Διμιλιανὸς ἔτος α' ⁷⁷], καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ ⁷⁹.

PNΘ'. Βασιλεία Γαλλιανοῦ καὶ Οὐαλεριανοῦ.

⁸⁰ Μετὰ Διμιλιανὸν ἐβασίλευσε [Γαλλιανὸς ἔτη ιε'], καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ ⁸¹.

361 ⁸² (2) Ἐφ' οὗ Ἀρτέμιον καὶ Συνέπων οἱ αἰρεσι[άρχαι ἐγνωρίζ]οντο, καὶ Γρηγόριος ὁ Θαυματουργὸς (καὶ μαθητῆς Ὀριγένης) διέπρεπεν ⁸².

PE'. Βασιλεία Κλαυδίου.

⁸³ [Μετὰ Οὐαλεριανὸν ἐβασίλευσε Κλαύδιος ἔτη β'. Οὗτος πάππος γέγονε Κωνσταντίου, [τοῦ] πατρὸς Κωνσταντίνου τοῦ ⁸⁴ Μεγάλου.

(2) Ἐπὶ αὐτοῦ οἱ Σκύθοι πέρασαντες καὶ τὰς πόλεις πορθήσαντες, [ἀπειλόντες εἰς Ἀθήνας παρέλαβον ⁸⁷ αὐτάς, καὶ συναγαγόντες πάντα τὰ βιβλία ἐβούλοντο καῦσαι· ὡς φρονῶν δὲ τις ἐξ αὐτῶν ἐκώλυσεν αὐτούς, εἰπὼν, ὅτι περὶ ταῦτα οἱ Ῥωμαῖοι σχολάζοντες τῶν πολέμων ἀμελοῦσιν.

⁸⁸ (3) Οὗτος Αὐρηλιανὸν εἰς τὴν βασιλείαν προαγαγὼν (νόσω) ταλευτῆ.

(4) Ἐπὶ Κλαυδίου ἐμαρτύρησαν οἱ ἄγιοι ⁸⁹ Μάμας, Ἀειθαλής, καὶ Ἰουλία, καὶ Φίλιππος.

EA'. Βασιλεία Κυντυλιανῶ.

⁹⁰ Μετὰ Κλαυδίον ἐβασίλευσε Κυντυλιανὸς ⁹¹ ἡμέρας ζ'.

PEB'. Βασιλεία Αὐρηλιανοῦ.

⁹² (Μετὰ τούτου) ἐβασίλευσεν Αὐρηλιανὸς ἔτη ζ', ἀνηρέθη δὲ ὑπὸ στρατιωτῶν μεταξὺ Ἡρακλείας καὶ Βυζαντίου ἐν τῷ καλουμένῳ Καινῷ Φρουρίῳ, καὶ ἐκεῖ ἐτάφη. ⁹³ Αὐρηλιανὸς **362** γὰρ ὡτακουσὴν ἔσχεν ἀναφέροντα αὐτῷ πάντα τὰ γενόμενα ⁹⁴ καὶ λεγόμενα, ὃς ἀπειληθεὶς ⁹⁵ ποτε παρ' αὐτοῦ διὰ τινὰ αἰτίαν καὶ φοβηθεὶς, ἐμμήσατο τὴν χεῖρα τοῦ βασιλέως καὶ ἐν γραφῇ ποιησάμενος ⁹⁶ ὀνομασίας δυναστῶν ὡς ἐπὶ θανάτου ἀχθησομένων ⁹⁷, οἱ φοβηθέντες ⁹⁸ ἀνέβλον αὐτόν.

⁹⁹ (2) Ἐπὶ τούτου ὁ ἅγιος Χαρίτων ὠμολόγησε ¹, καὶ Μάνης ὁ μαρὸς καὶ τρισκατάρατος ἀνεψύχ, Χριστὸν ἐαυτὸν καὶ Πνεῦμα ἅγιον (ὁ δαίμονι ὄδης) ^D μορφαζόμενος, (διὸ καὶ μαθητὰς ἰβ' ὡς ὁ Χριστὸς ἐπαγόμενος), καὶ ἐκ πάσης αἰρέσεως εἴ τι κακὸν

stianorum mulieres non operto procedunt capite; Judææ vero et infideles velantur.

CLVIII. Regnum Æmiliani.

Post Decium autem imperavit Æmilianus anno uno, et in bello occisus est.

CLIX. Regnum Gallieni et Valeriani.

Post Æmilianum imperavit Gallienus annos quindecim, et in bello occisus est.

Sub eo Artemon et Symeon hæresiarchæ famosi erant, et Gregorius Thaumaturgus, discipulus Originis, clarus erat.

CLX. Regnum Claudii.

Post Valerianum imperavit Claudius annos duo. Hic avus fuit Constantii, patris Constantini Magni.

Sub eo irruentes Scythæ, depopulatis urbibus, invaserunt Athenas et ceperunt eas, collectosque libros omnes igni dare volebant; sapienter autem quidam ex illis prohibuit eos dicens, his rebus occupatos Romanos bella non curaturos.

Hic, cum Aurelianum ad imperium provexisset, morbo interit.

Sub Claudio martyrio coronati sunt sancti Mamas, Vitalis et Julia et Philippus.

CLXI. Regnum Quintiliani.

Post Claudium imperavit Quintilianus dies septem.

CLXII. Regnum Aureliani.

Post illum imperavit Aurelianus annos sex, occisusque est a militibus inter Heracleam et Byzantium, in loco vocato Novo Præsidio, et hic sepultus est. Aurelianus enim delatorem habuit quæcumque fiebant et dicebantur ad se afferentem; isti cum ob quamdam causam Aurelianus olim militatus esset, et ille timuisset, manum imperatoris imitatus est, et scripsit nomina potentium videlicet ad mortem ducendorum; qui timentes ipsum occiderunt imperatorem.

Sub isto sanctus Chariton fidem confessus est, et Manes, impurus et scelestissimus homo, surrexit; qui Christum seipsum et Spiritum sanctum, homo dæmoniacus esse dixit; quare discipulos duodecim, ad exemplum Christi, adductos, et ex omnis

Varia lectioes et notæ.

⁷⁰ προλασιν cod. ⁷⁰ ὄξαν ηγούμεναι τὴν ὑπὲρ Χριστοῦ δοκούσαν ἀτιμίαν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις cum verbis ὄθεν ἄχρι τοῦ νῦν αἱ ἱ. καὶ δ. solis locus sit in angulo folii decarpto. ⁷⁷ 253 (5476) [AB Slav.] Ἁ. 86. Ced. 456, 1. ⁷⁷ Μηνῶς δ' Leo cum Victore. ⁷⁷ ἐν τῷ παλατίῳ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν Ced. ⁸⁰ 25; (5476) Ced. 454, 9. Οὐαλεριανὸς καὶ Γαλλιανὸς Leo, Ced. ⁸¹ ὑπὸ στρατιωτῶν πλησίων Μεδιολάων Ced. ⁸² Ced. 454, 9, 10. ⁸² ἡκμασε Ced. ⁸² 269 (5471) Ced. 454, 11, 12. ⁸² ἁγίου ἄδδ. Leo. ἄγ. καὶ μ. Ced. ⁸² Ced. 454, 12-17 Ἐ. τούτου. ⁸⁷ π. παραλαβόντες καὶ τὰς Ἁ. συνήγαγον π. τὰ β. καὶ ἡδ. κ. εἰ μή τις ἐξ ἁ. κρείττον τῶν ἄλλων κατὰ πολλὸν φ. ἐκ Ced. ⁸⁸ Ced. 455, 17, 18. ⁸⁸ ἀχθησομένων cod. ⁹² 27 1 (5472) Ced. 454, 19. ⁹² ἀδελφὸς Κλαυδίου add. Ced. AE Slav. ⁹² Ced. 455, 1-8. AL' Slav. — 22. φρ. ὅπερ ἐγχωρίως κενοφθῶριον λέγεται· εἶχε γὰρ ὡ. Ἁ. τινα, δ; ἀνέφρεν ἁ. Ced. ⁹³ Ἐπὶ Αὐρηλιανοῦ ψεκάδας φασὶ κατενεχθῆναι ἀργυρὰς (Scholion.) ⁹³ γιν. Ced. ⁹³ λ. ἀπ. οὐν π. Ced. ⁹³ ποιησαμένου Ced. ⁹⁷ ἀχθησομένου cod. ⁹⁸ οὗτοι φ. Ced. ⁹⁹ Περὶ τοῦ Μανέντος. Taciti a 6°. Eus. Ced. 455, 8-457, 1. ¹ καὶ Πάπλος ὁ Σαμοσατεύς τοῦ θρόνου Ἀντοχεῖας καθιαιεῖται, ἐφ' οὗ Ced. ἐπὶ Αὐσολιανῶ Λεο.

hæres iquidquid malum erat collectum, ex Perside in Romanorum terram, Deo permittente, introduxit.

Iste igitur insaniens Manes, qui et Scythianus dicitur, ex Brachmanarum genere, magistrum habuit Budan, antehac dictum Terebinthum, qui ipse instructus a Scythiano, Græcorum opiniones celebrante, Empedoclis adhaerit errori, dicentis duo esse principia invicem opposita. Ingressus autem in Persidem, se natum ex virgine aiebat et in montibus nutritum fuisse; et quatuor cum scripsisset libros, unum cognominavit *Mysterium*, alterum, *Evangelium*, tertium *Thesaurum*, quartum vero *Caput*.

Et Budas iste quidem, qui et Terebinthus, ab immundo spiritu contritus perierit; at mulier quædam, apud quam diversatus erat et mortuus, eam divitias et profanos scelestissimosque libros finus hereditate obtinisset, puerulum septem annorum emit, nomine Carbicon, quem litteras docens et libertate donans, heredem omnium bonorum suorum constituit. Iste autem sumptus libris Budæ et divitiis, peragrabat Persidem, Manen seipsum nominans, juxta linguam Persarum, id est dialecticum; et erroris Budæ particeps factus, libros quoque ejus propria sui ipsius dicebat esse opera.

Hunc rex Persarum vivum excoxit, veluti auctorem mortis filii sui. Cum enim regius infirmaretur puer, et medicorum cura multa vana esset, nuntiavit Manes se absque medicamentis illum sanaturum esse; itaque, medicos amovens, occidit puerum negligentia et præstigiis, propterque hoc mercedem dignam merito reportavit excoctionem miserum corporis sui.

Hiis discipuli tres fuerunt, Thomas et Buddas et Hermas, ex quibus Thomas iste librum edidit dictum Evangelium secundum Thomam; nullas ergo legat secundum Thomam Evangelium; non enim est alienus ex duodecim, sed alienus ex tribus perversis Manis discipulis.

Iste igitur vesanus Manes rejicit Vetus Testamentum et omnem creationem et hominis conditionem, impie dicens ab aliquo Deo bono eam non procedere, quippe quæ sit corruptioni et mutationi obnoxia, novam ut a bono videlicet Deo procedentem admittit, et per speciem et visum Christum apparatus contendit. Insuper his, execrabilibus urpibusque recessibus et nocturnis orgiis et impiis saepe concubitiis, nefanda facinora, et fatum, et ex corporibus aliis in alia corpora animarum migrationes, et plura alia garriens et faciens et docens, impius iste et sceleratus

Ἰρανισάμενος³, ἐκ Περσίδος; εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν κατά Θεοῦ συγχώρησιν εἰσεφέρσεν.

Οὗτος οὖν ὁ μεμηνῶς⁴; Μάνης, ὁ καὶ Σκυθιανὸς λεγόμενος, Βραχμάνης ὢν τὸ γένος, διδάσκαλος δὲ ἔσχε Βουδᾶν τῶν πρώην καλούμενον Τερέβινθον, ὃς (καὶ) παιδευθεὶς ὑπὸ Σκυθιανῶν τὰ Ἑλλήνων δοξάζοντος, τὴν Ἐμπεδοκλέους ἠγάπησεν αἰρεῖσαι, δύο ἀρχὰς λέγοντος ἀντικειμένας ἀλλήλοις. Εἰσελθὼν δὲ ἐν Περσίδι ἐκ παρθένου ἑαυτὸν ἔφασκε γεγενῆσθαι καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἀνατραφῆναι· καὶ συγγραψάμενος βιβλία δ', τὸ μὲν ἐπωνόμασε *Μυστήριον*⁵, τὸ δὲ⁶ *Εὐαγγέλιον*, τὸ δὲ Θησαυρὸν,⁷ τὸ δὲ *Κεφαλήν*⁸.

Καὶ ὁ μὲν Βουδᾶν οὗτος ὁ⁹ καὶ Τερέβινθος ὑπὸ πικύματος ἀκαθάρτου συντριβεί; ἀπέλωτο· γυνὴ δέ τις, παρ' ἧ (καὶ) κατέλυσε καὶ καταλύθη¹⁰, τὰ χεῖματα καὶ τὰς βεβήλους βίβλους (αὐτοῦ ἐξαγίστως) κληρονομήσασα, ὠνεῖται παιδάριον ἑτῶν ζ', τοῦνομα Κούρβικον¹¹, ὃν καὶ διδάξασα γράμματα καὶ ἐλευθέρωσασα κληρονομῶν τῶν ἑαυτῆς πάντων καθίστησιν. Ὁ δὲ λαβὼν τὰ βιβλία τοῦ Βουδᾶ καὶ τὰ χεῖματα, φήρησεν τὴν Περσίδα Μάνην ἑαυτὸν ὀνομάζων (κατὰ τὴν τῶν Περσῶν γλῶσσαν, οἰκεί τινα διαλεκτικόν)· καὶ τῆς πλάνης τοῦ Βουδᾶ συνίστατο γενόμενος¹², καὶ τὰ βιβλία ποιήματα ἴδια ἔλεγεν εἶναι.

363 Ὅν ὁ βασιλεὺς Περσῶν ἐξείδερε ζῶντα ὡς θανάτῳ γενόμενον¹³ αἴτιον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Τοῦ γὰρ βασιλικοῦ παιδὸς νοσοῦντος καὶ πολλῆς ἰατρικῆς ἐπιμελείας ἀπολαβόντος, ἐπηγγελάτο Μάνης χωρὶς ἰα (97^a) τρεῖς ἀναστῆσαι τοῦτον¹⁴· καὶ οὕτω τοὺς ἰατροὺς ἀποστήσας ἰθανάτωσε τὸ παιδίον¹⁵ (τῆ) ἀμειλίχῃ καὶ¹⁶ τερατολογίᾳ· ὑπερ δὲ τούτου μισθὸν ἐπάξιον εἰκότως κομίζεσθαι τὴν ἀκδορὰν τοῦ παναθλίου αὐτοῦ σώματος.

(Ταῦτα οὖν δὲ μαθηταὶ γεγόνασι τρεῖς· Θωμᾶς, καὶ Βουδᾶς, καὶ Ἑρμᾶς, ἐξ ὧν οὗτος ὁ Θωμᾶς βίβλον ἐξέταξε λεγομένην Εὐαγγέλιον κατὰ Θωμᾶν· μηδεὶς τοίνυν ἀναγινωσκέτω τὸ κατὰ Θωμᾶν Εὐαγγέλιον. Οὐ γὰρ ἔστιν ἐνὸς τῶν ἑβ', ἀλλ' ἐνὸς τῶν τριῶν κακῶν τοῦ Μάνη μαθητῶν).

Ὁ τοίνυν ἐμβρόντητος¹⁷ οὗτος Μάνης ἀποβαλλόμενος τὴν Παλαιὰν Διαθήκην καὶ τὴν κρίσιν πᾶσαν καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου κατασκευήν, οὐκ ἀγαθοῦ τινος γεγόν[ε]ναι Θεοῦ¹⁸] βλασφημῶν ὑπὸ φόβῳ καὶ ἀλλοτρίῳ οὐσαν, τὴν νέαν ὡς ἀγαθοῦ δῆθεν προσίεται¹⁹ Θεοῦ, καὶ κατὰ φαντασίαν καὶ δόκησιν τὸν Χριστὸν πεφηνέται²⁰ τερατεύεται· καὶ πρὸς τοῦτοις καταδύσεις τινὰς ἐναγεῖς, καὶ νυκτερινὰς τελευτὰς, καὶ παρανόμους ἐπιτηδεύσας μίξεις, καὶ ἀβρήτομοίας, καὶ εἰμαρμένην²¹, καὶ μετανοσημᾶτώσεις, καὶ ἄλλα πλεῖστα²² φλυαρήσας (καὶ δράσας,) καὶ διδάξας, τὰ τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν²³ καὶ

Variae lectiones et notæ.

³ Ἰρανισάμενος Ced. ⁴ μεμηνῶς cod. ⁵ τῶν μυστηρίων Ced. ⁶ τό add. Ced. ⁷ τῶν θησαυρῶν Ced. ⁸ τῶν κεφαλῶν Ced. ⁹ Βουδᾶς ὁ Ced. ¹⁰ καὶ κατετίθη Ced. ¹¹ Κουάρικον Ced. ¹² γενόμενον cod. ¹³ γ. τῆ ὑπὸ ἄ. πρόξενον Ced. ¹⁴ ἀν. τοῦτο cod. ¹⁵ τὸν παῖδα Ced. ¹⁶ καὶ ὁ. τ. Ced. ¹⁷ ἐμβρόντητος cod. ¹⁸ γ. Θεοῦ Ced. ¹⁹ προσίεται cod. ²⁰ πεφηνέται Ced. ²¹ εἰμαρμένης Ced. ²² πλεῖστα Ced. ²³ καὶ μάταια δ. Ced.

ἀθεα ὀγκματα κρατύνειν ἐσπούδαζεν ὁ θεομισθῆς Ἀ καὶ θεήλατος.

(3) Περὶ οὗ φησι καὶ Θεόδωρος πρεσβύτερος ὁ τῆς Ραββῶ· ἡ Μάνης ὁ τοῦ ἀντιθέτου σκότους ἐφευρέτης, μᾶλλον δὲ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους ἀνάπλασμα, φαντασία ἢ ψυχή καὶ σχήματι διακίνησάσματος ἀνθρωπίου περὶ ἀνερωσθαι τὸν Κύριον ἐφαντάσθη καὶ ὠνεύραξεν ὥστε, φησὶ ἄ, πάσχειν μὲν δοκεῖν αὐτὸν καὶ πράττειν ἄπερ ἰδρὰ καὶ πέπονθε καθ' ἡμᾶς, μηδὲν ἂν δὲ τούτων ἀληθεία καὶ πράγματι 364 ὑπάρξει, ἀλλὰ δοκῆσει μόνον καὶ ἄπατη ἀποδοῦκολεῖν τοὺς ἀνθρώπους, οἷς καὶ συνανετράφθαι ἢ νινόμεισται. Διὰ τοῦτο καὶ φῶσις δύο παραιτεῖται λέγειν περὶ τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ μίαν ἢ τῆς θεότητος. »

(4) ἡ Παῦλος δὲ τις τῶ Μάνει τούτῳ σύγχρονος γεροντός, τὸ γένος μὲν Σαμοσατεύς, Ἀντιοχείας δὲ τῆς μεγάλης πρόεδρος, ψιλὸν εἶναι ἀνθρώπων τὸν Κύριον ἢ ἐδυσφήμησεν ὥσπερ δὲ εἰς ἑκάστον τῶν προφητῶν, οὕτως καὶ ἐν αὐτῷ γεγενῆσθαι τοῦ Θεοῦ Λόγου τὴν εἰκηνον ἔνθεον ἢ καὶ δύο φύσεις διηρημένως ἔχουσας καὶ ἀποιωνήτους πρὸς ἑαυτὰς εἶναι παντάπασιν ἐν Χριστῷ, ὡς ἄλλου ὄντος ἢ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἄλλου τοῦ ἐν αὐτῷ ἢ κατοικούντος Θεοῦ Λόγου. Αὗται μὲν οὖν αἱ πρῶται φωναὶ ἢ τοῦ μίαν φύσιν καὶ τὰς δύο κακῶς καὶ δυσφήμως ἐπὶ Χριστοῦ ἢ λέγεσθαι, τὸ μὲν ἐπ' ἀναίρεσσει τῆς θεότητος, τὸ δὲ ἢ ἀνθρωπότητος. »

ΡΕΓ'. Περὶ Ἀπολλιναρίου.

ἢ Ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς χρόνοις Ἀπολλινάριος τις ἢ ἀνεφύη ἢ, πρόεδρος Λαοδικείας τῆς Συρίας, ματαιοφροσύνης ἑτέρας; ἠγρησάμενος ἢ τῶν γὰρ Ἀρειανῶν ἄψυχον πάντη λεγόντων τὴν τοῦ Κυρίου σάρκα, αὐτὸς ἔφη, δεῖ σάρκα μὲν ἐμψυχωμένην ἢ ψυχῆ ζωτικῆ ἀνάλαβεν ὁ Κύριος, νοῦν δὲ τὸν ἡμέτερον οὐ προσήκατο, μηδὲ γὰρ δεηθῆναι ἢ φησιν ἢ ἐκείνην ἀνθρωπίου νοῦς, ἠγεμονευομένην ὑπὸ τοῦ αὐτῆν ἐνεδουκότος Θεοῦ Λόγου, ἀλλὰ μηδὲ χωρεῖν αὐτὴν ἄλλην νοεράν δύναμιν παρὰ τὴν ἑαυτοῦ. Ταῦτα ὀποθέμενος διατείνεται μίαν φύσιν ἢ εἶναι τοῦ Λόγου [καὶ] τῆς σαρκὸς ἢ, ὡς ἄτε τῆς σαρκὸς ἀτελοῦς ὄψεως εἰς τὸν ἀνθρώπων ἢ, καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἀξίαν ἢ φύσιν ὀνομάζεσθαι. »

ΡΕΔ'. Περὶ Θεοδώρου Μόψουστίας.

365 ἢ Μεθ' ὃν ἀναφαίνεται τις Θεόδωρος, τῆς Μόψου ἢ εστίας, πόλεως ἐν τῇ Κιλικίᾳ, τὴν ἠγεμονίαν λαχῶν (97^b) καὶ ἐκ διαμέτρου τῷ Ἀπολλιναρίῳ φερόμενος ἕδρεις οὐ τὰς τυχοῦσας τολμηρᾶ ψυχῆ καὶ ἀφρόν καρδίᾳ καταχέει τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ, ἀν

malas et impias Græcorum doctrinas cōnfirmare satagebat.

De eo loquitur et Theodorus presbyter RHEM: « Manes, oppositarum tenebrarum inventor, quoniam potestatis tenebrarum plasma, forma tertiæ et specie inani humani corporis apparuisse Christum finxit et somnavit. Ita dicit pati quidem videri Numm et agere quæ fecit et passus est juxta nos, nihil vero horum revera factum esse, sed opinionis solam et fallacia seduxisse homines quibuscumque contraversatus esse credebatur; ideoque duas de Christo naturas dicere renuit, sed solam divinam agnoscit. »

« Paulus autem quidam; isti contemporaneus Mani, genere quidem Samosatensis, Antiochiæ autem magnæ antistes, Dominum merum esse hominem imple asseruit; sicuti autem in quolibet prophetarum, ita et in illo Verbum Dei habitasse; inde duas naturas distinctas et incommunicabiles inter se esse omnino in Christo, quasi unus esset ipse Christus, atque in ipso habitans Dei Verbum. Hæc igitur primæ voces vel unicam naturam, vel duas, sed sensu malo et impio, de Christo dixerunt, aliud quidem ad tollendam divinitatem, aliud vero ad tollendam humanitatem. »

CLXIII. De Apollinario.

« In sequentibus autem temporibus, Apollinarius quidam surrexit, antistes Laodiceæ Syriæ, qui aliam excogitavit insipientiam. Arrianis enim dicentibus sine anima Christi carnem præteritus esse, dixit iste Dominum assumpsisse quidem animatam vitali carnem anima, mentem vero nostram non recepisse. Hinc enim, inquit, animæ Christi humana intelligentia nequaquam opus est, quippe quæ dirigatur Dei Verbo ipsam penetrante, nec aliam intellectualem vim recipit nisi divinam. His positis, affirmat unam esse naturam Verbi et carnis, quippe cum caro imperfecta sit ad constituendum hominem, et ideo non digna reputetur naturæ nomine. »

CLXIV. De Theodoro Mopsuestiæ.

Post illum apparet quidam Theodorus Mopsuestiam, Ciliciæ civitatem, regendam sortitus. Hic ex diametro cum Apollinario se habens, injurias quæ non congruunt cum confidenti anima et corde impavido, effundit in Christum Dominum, hominem

Varie lectiones et notæ.

ἢ ἐσπούδαζεν Ced. 457, 1-40 cf. Bibliothecam Maximam VIII, 335 D, E. ἢ φαντασίαν ψυχὴν ὀβδ. ἢ adscriptum pro v legens. ἢ καὶ add. Ced. ἢ μηδὲν τὸν ἀληθεία π. cod. ἢ δὲ μᾶλλον καὶ Ced. ἢ συνειράφθαι Ced. — λέγων ἐπὶ τοῦ Ced. ἢ Τὴν add. Ced. ἢ 261 (5492) — Περὶ Παύλου τοῦ Σαμοσατεύος Ced. 457, 11-20 e Theodoro 335 F, Valeriani et Gallinæi a. 7°. ἢ ἀνθρώπων ἢ τὸν Χριστὸν Ced. ἢ δὲ αὐτὸ Ced. ἢ αὐτοῦ ὁ Ced. ἢ κ. ἐν ἢ Ced. ἢ φωναι Ced. cf. infra ἀνεφύη et p. 362, 7. ἢ Χριστῷ Ced. ἢ τῆς add. Ced. ἢ 370 Ced. 457, 21. 458, 8 e Theodoro 335 F. G. ἢ ἐφύη Ced. ἢ εἰρηγ. Ced. ἢ ἐψυχ. Ced. ἢ τὴν σάρκα add. Ced. ἢ φα. cod. ἢ ε. τὴν φ. Ced. ἢ σαρκώσεως Ced. ἢ εἰς τὸ εἶναι ἀνθρώπων Ced. ἢ ἄξιον φύ. cod. ἢ ἄξιον φησὶν Ced. ἢ 393. — e Theodoro 335 H. Μεθ' ὃν Ced. 458, 9-23. ἢ Μόψου Ced.

unum ex nobis et communem appellans, qui dum ex profectu gratiam Dei consecutus est, Deus nominatur, qui ex baptisate in Jordani Spiritus sancti dono dignatus est, inter primos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti baptizatus, cui Verbum Dei, ob excellentem ipsius virtutem benevolentem in eo habitans, divinam largitus est dignitatem et adorationem in posterum usque ad consummationem. Ista et alia multa similia impie locutus, duas naturas restrictiori sensu de Christo prædicavit, relatione quadam solum inter se conciliatas. Hæc est posterior origo unicam naturam et duas naturas in Christo non secundum rectum sensum confitendi. »

Post hos autem fuit quidam Nestorius nomine, e Germanicia Syriæ, qui sedem Constantinopolitanam occupaverat. Iste similiter voce duarum in Christo naturarum perverso sensu usus est, Paulum et Theodorum, majores suos, sectatus; filius enim erat Cilicis, et nepos Samosatensis; ideoque implacabile adversus sanctam Virginem inchoabat bellum, abnegans suum ipsius Dominum et contumelia afficiens suam Domini, servus malus et impudens. Iste igitur improbus Nestorius tertius auctor fuit Judaicæ istius hæreseos; alium enim esse apud eundem, Christum, alium vero Verbum Deum juxta patrium errorem prædicavit.

CLXV. De Eutyche.

Fati oppositi, juxta Mavem et Apollinarium, rursus tertius propugnator visus est Eutyches, Constantinopolitani monasterii præses, qui confiteri nolens consimilem nobis et ejusdem naturæ carnem Domini, negabat, subsistere dicens in Christo duas naturas cum ipsarum unione et conjunctione; quinimo aliam quoque insaniam et monstrum excogitavit, de cælo dicens descendisse corpus Domini, et quasi per canalem Virginis Verbum Deum transcurrisse, in eum de cælo penetrans, ut videretur ex muliere natum esse, quamvis ex ea non natus sit. Manichæus iste sermo et multo magis illo unicam excogitans naturam, et ipse perversa mente Christum honoravit. »

Deinde Severus quidam nomine, sede Antiochensi vi occupata, hæresim Manis, Apollinarii et Eutycheis rursus tueri tentavit, perturbans, quantum in se erat, Ecclesiæ pacem. Expulsus autem Antiochia ut seditiosus et turbulentus, in Alexandrinorum mobilitatem, ut turbo et procella irruit; ibi alia

Α θρωπον ένα τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ κοινὸν ἀποκαλῶν⁵⁵, ἐκ προκοπῆς λαβόντα τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, Θεὸν ὀνομάζεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτίσματος ἀξιοθῆναι τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος δωρεᾶς, ἐν πρώτοις ἐκ ὀνόμα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος βαπτισθέντα, τὸν δὲ Θεὸν Λόγον διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν αὐτοῦ κατ' εὐδοκίαν [ἐαυτοῦ κατοικήσαντα μεταδόναι τῆς θεϊκῆς ἀξίας] αὐτῷ καὶ προσκυνήσεως εἰς ὕστερον μετὰ τὴν τελείωσιν. Ταῦτα καὶ ἕτερα⁵⁶ πολλὰ τοιαῦτα δυσφημήσας, δύο φύσεις ἰδιοπεριορίστας⁵⁷ ἰδογματίσεν ἐπὶ Χριστοῦ, σχέσει τινὶ καὶ μόνον⁵⁸ ἀλλήλαις οἰκωμένας⁵⁹· δευτέρα καὶ αὕτη βλάστησις τοῦ μίαν φύσιν καὶ δύο φύσεις ἐν Χριστῷ μὴ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ὁμολογεῖσθαι. »

Β (2) Μετὰ δὲ τούτους γέγονε τις Νεστόριος ὀνόματι⁶⁰, ἀπὸ Γερμαν[ικ]ίας τῆς Συρίας, τοῦ θρόνου⁶¹ Κωνσταντινουπόλεως δραξάμενος· ὁμοίως τῇ φωνῇ τῶν ἐν Χριστῷ δύο φύσεων κακοφρόνως ἀπεχρήσατο, Παῦλον καὶ Θεοδώρον, ταῖς ἐαυτοῦ προγόνοις, ἐπόμενος· υἱὸς μὲν γὰρ ἦν τοῦ Κιλικίου, ἀπόγονος δὲ τοῦ Σαμασατίως· καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἁγίαν Παρθένον ἀσπονδὸν ἤρατο πόλεμον, ἐξερνούμενος τὸν ἐαυτοῦ Κύριον καὶ ἀτιμάζων τὴν ἐαυτοῦ Δέσποιναν, ὁ δέλιαιος δοῦλος καὶ ἀναίσχυντος. Οὗτος οὖν ὁ δεινὸς Νεστόριος⁶² (τρίτος) πρωτοστάτης γέγονε τῆς Ἰουδαϊκῆς ταύτης αἵρέσεως, ἄλλον εἶναι παρ' ἐαυτῷ τὸν Χριστὸν καὶ ἄλλον τὸν Θεὸν⁶³ Λόγον κατὰ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ πλάνην ἰδογματίσει. »

ΠΞΕ'. Περὶ Εὐτυχοῦς.

Γ 366⁶⁴ « Τῆς δὲ κατὰ Μάνην⁶⁵ καὶ Ἀπολλινάριον ἀντιθέτου μοίρας τρίτος κἀκὶν ὑπασπιστῆς Εὐτυχῆς, ἡγούμενος μοναστηρίου Κωνσταντινουπόλεως, ἀνεδείχθη, ὃς μὴ ἀνεχώμενος ὁμοούσιον ἡμῖν καὶ ὁμοφυῆ τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου ὁμολογεῖν, ἀπρηνήσατο, σώζεσθαι λέγων⁶⁶ ἐν τῷ Χριστῷ δύο φύσεις μετὰ τῆς τούτων ἐνώσεως⁶⁷ καὶ συμφυΐας· οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ τερατώδη τινα καὶ ἀλλόκοτα παρ' ἐπλαττεν, ἐξ οὐρανοῦ λέγων κατεῖναι⁶⁸ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, καὶ, ὡς διὰ σωλήνος τῆς Παρθένου, παραδραμεῖν τὸν Θεὸν Λόγον, οὐρανῶθεν τοῦτο ἐνδεδυμένον, ἵνα δόξῃ γεγενῆσθαι ἐκ γυναικὸς, καίπερ μὴ γεγεννημένος. Μανιχαῖος οὗτος ὁ λόγος καὶ πειφαντασμένος πολλῷ μᾶλλον ἐκείνου μίαν φύσιν καὶ οὗτος διστραμμένη καρδίᾳ τὸν Χριστὸν ἐπρέσβευσεν. »

Δ (2) Εἶτα Σευήρος τις λεγόμενος, ἀρπάσας τὸν θρόνον Ἀντιοχείας, τὴν κατὰ Μάνην⁶⁹ αὐθις, Ἀπολλινάριόν τε καὶ Εὐτυχεῖα διεκδικεῖν αἵρεσιν ἐπειράτο, κυκῶν, δετὴ δύναμις αὐτῷ, τὴν τῆς Ἐκκλησίας εἰρήνην. Ἐξελαιεὶς δὲ τῆς Ἀντιοχείων ὡς στασιώδης⁷⁰ καὶ ταραξία⁷¹, τὴν Ἀλεξανδρέων κουφοτά-

Variae lectiones et notæ.

⁵⁵ καὶ add. Ced. ⁵⁶ ἄλλα add. Ced. ⁵⁷ ἰδιοπεριοριστ. cod. ⁵⁸ καὶ add. cod. ⁵⁹ οἰκωμ. Ced. ⁶⁰ 428 — Περὶ Νεστορίου e Theodoro 355 H — 336 B, Ced. 459, 1-11. ⁶¹ ὀνόματι N. Ced. ⁶² τὸν θρόνον cod. ⁶³ Νεστόριος; πρωτοστάτης γεγονώς Ced. ⁶⁴ Θεοῦ Ced. ⁶⁵ 447. — e Theodoro 336 BC, Ced. 459, 12-24. ⁶⁶ Μάνηντα Ced. ⁶⁷ λέγειν codet. ⁶⁸ γε add. Ced. ⁶⁹ κατινεγθῆναι Ced. ⁷⁰ 510-512 — Περὶ Σευήρου, e Theodoro 358 C? Ced. 460, 1-7. ⁷¹ Μάνηντα Ced. ⁷² Ἀντιοχείας ὁ στ. Ced. ⁷³ ταραξία; τῇ Ἀλεξανδρέων κουφοτέρῃ Ced.

την, λαίλαπος· καὶ θεάλλης δίκην, ἐνίσκηψεν· Ἰνθα Α καὶ ἑτέρας καταϊγδὸς ἀντιπνευσάσης αὐτῷ τε καὶ ἐφ' λαφ̄, συνέχευε πάντας καὶ ἐθροθύησε.

Ἔ" (3) Διεσκέδασε γὰρ αὐτοὺς Ἰουλιανὸς τις κα-
λούμενος, Ἀλικαρνασσοῦ μὲν τῆς Ἀσίας ἐπίσκοπος,
τῆς δὲ Εὐτυχανῆς κακοδοξίας προστάτης εὐθυμότα-
τος. Ξευήρω γὰρ μίαν φύσιν λέγοντος εἶναι τὸν
Χριστὸν καὶ τὴν ἐν Χριστῷ διαφορὰν δεχομένου,
Ἰουλιανοῦ δὲ μίαν μὲν κατὰ ἔ" Ξευήρον φάσκοντος
φύσιν, ἀναιρούντος δὲ τὴν διαφορὰν, αἵτιοι πάσης
επιραχῆς (98^a) καὶ ζήλης γεγονάσιν οἱ ἄνθρωποι, ἔ"
ε μὴ νοούντες, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, μήτε ἔ λέ-
γουσι, μήτε περὶ τίνων διαθεβαιοῦνται, [οἷτινες πρὸς
ἡμᾶς διαμάχονται] 307 λαμβάνοντας ἔ" εἰς παρὰ-
δειγμα τῆς θείας ἐνώσεως τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώμα-
τος ἄνθρωπον, καὶ φασιν· Ὁ οὐκ οὐν τρεῖς ὁμολογεῖτε
φύσεις; ἔ" (4) Ἄλλ' ἴστωσαν οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀπαί-
δευτοι, ὅτι δύο ἔ" φύσεις ἡμεῖς λέγομεν, οὐ θεοῦ καὶ
σαρκός, οὐτε μὴν θεοῦ καὶ ψυχῆς, ἀλλὰ θεοῦ καὶ
ἀνθρώπου· οὐδὲ γὰρ ἔστι κυρίως ἀνθρώπου φύσις
ἢ τοῦ μέρους φύσις· μέρος μὲν γὰρ ἀνθρώπου,
ψυχὴ καὶ σῶμα, μέρη δὲ τῶν μερῶν αἱ περὶ αὐτῶν
ἔ" διαιρέσεις τε καὶ ὑποδιαίρέσεις· καὶ μέρη μὲν
Χριστοῦ ἀσύγγωτα θεότης καὶ ἀνθρωπότης ἔ", ψυχὴ
δὲ καὶ σῶμα (οὐ μέρη Χριστοῦ), ἀλλὰ μέρη τοῦ
μέρους· μέρη μὲν τῶν μερῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ
μὲν ψυχῆς, οὐσα λογικὴ καὶ ποιότης ἀσώματος, ὧν
τὸ μὲν ἡγεμονικόν, τὸ δὲ θυμικόν, τὸ δὲ ἐπιθυμη-
τικόν· (καὶ) τούτων τὸ μὲν ἐννοηματικόν (καὶ) δια-
νοητικόν, μνημονευτικόν τε καὶ βουλευτικόν, τὸ δὲ
φρετικόν καὶ ἔλκτικόν, τὸ δὲ ἀμυντικόν· καὶ πολλὰ
ἕτερα τούτοις· ὑποδιαίρουνται. Ἀφείσθω (δὲ) τὰ νῦν
ζητεῖν πότερον ὡς μέρος ταῦτα εἶσιν ἐν τῇ ψυχῇ ἢ
ὡς(εἰ) δυνάμεις· ἐπὶ δὲ ἔ" τοῦ σώματος πάλιν διαι-
ρέσεις ἔ" γίνονται ἰσομοιρῆ, καὶ τούτων ἔστι εἰς κε-
φαλὴν καὶ χεῖρα, καὶ πόδας καὶ ταῦτα εἰς ὀστέα
καὶ σάρκα καὶ νεῦρα ἔ", καὶ ταῦτα εἰς ὀστοχεῖλα,
καὶ ταῦτα εἰς ὕλην καὶ εἶδος. Πολλὰ δὲ [καὶ] ἕτερα
φ:λοσοφοῦσιν ἔ" ἰατρῶν παιδῆς περὶ δυνάμεων φυσικῶν,
ὧν τὴν μὲν ἔλκτικὴν (τὴν δὲ καθεκτικὴν), τὴν
δὲ ἀλλοιωτικὴν, τὴν δὲ ἀποκριτικὴν ὀνομάζουσι,
πολλὰ δὲ ἔ" περὶ αἰσθησεως καὶ φαντασίας καὶ τοῦ
συνέχοντος τὸ ζῶον ζωτικῷ καὶ ὀργανικῷ πνεύμα-
τος ἑτέρου παρὰ τὸ λογικόν, ὡς φασιν, ὑπέρχοντος.
Ἄσπερ ἔ" τοῖνον ἀπόχρη πρὸς τὸ παραστήσαι ταῦτα
πάντα διὰ τὸ ἔ" σάρκα εἶπεῖν ἢ σῶμα ἀνθρώπου·
καὶ ἀπόχρη πάλιν διὰ τῆς λογικῆς ψυχῆς τὸ, εἰς ἃ
διαίρεται μέρη, δηλῶσαι· (οὐτως ἀπόχρη ἀνθρώπου
ἢ φύσιν ἀνθρώπου εἰρηκότα, πάντα δηλῶσαι) τε καὶ
παραστήσαι τὰ ἐξ ὧν συνέστηκε (καὶ) ἐν οἷς γνωρί-
ζεται. Οἱ δὲ οὐχ ἵνα τὸν ἀνθρώπου τέλειον ἀποφή-
νωσιν, ἀλλ' ἵνα τὸν Κύριον συκοφαντήσουσι καὶ τῆς
ἡμετέρας αὐτὸν ἀλλοτριώσωσι φύσεως, καὶ ἢ 368

quoque adversus illum et populum spiras procella,
omnes miscuit et turbavit.

Dissipavit enim eos Julianus quidam nominatus,
Halicarnassi civitatis Asiae episcopus, et Euty-
chianae impietatis propugnator acerrimus. Severo
enim unicum de Christo asserente naturam, et in
Christo differentiam accipiente, Juliano autem uni-
cam quidem juxta Severum asserente naturam,
differentiam vero tollente, causa omnis tumultus
et procellae fuerunt impii isti et non intelligentes,
sicut dictum est, neque quae loquuntur, neque da-
quibus affirmant, qui contra nos dimicant, su-
mentes in exemplum divinae unionis hominem ex
anima et corpore constantem, et dicunt: « Num-
quid tres confitemini naturas? » At sciant indocti
et imperiti nos duas naturas dicere, non Dei et
carnis, neque sane Dei et animae, sed Dei et ho-
minis; non enim est proprie hominis natura partis
natura. Enimvero partes hominis anima et cor-
pus, et partes partium sunt circa illas divisio-
nes et subdivisiones; et Christi quidem partes
distinctae divinitas, humanitas; anima autem et
corpus non partes Christi, sed partes partis; partes
quidem partium hominis, quoad animam, essentia
rationalis et qualitas incorporea, quarum alia vis
directiva, alia irascibilis, alia concupiscibilis, et
ex his facultas concipiendi et facultas percipiendi,
memoria et voluntas, facultas appetendi, vis attra-
ctiva, visque repulsiva; et multae aliae facultates
his subjacent. Nec nunc inquiras an istae partes
sicut in anima, vel facultates: Quoad corpus autem
rursus divisiones sunt aequales, et haec in caput,
in manus, in pedes, et ista in ossa et carnem et
nervos, et haec in quatuor elementa, et haec do-
mum in materiam et formam dividuntur. Multa
quoque alia disserunt medicorum filii de facul-
tibus physicis, quarum unam attractivam, aliam
continentem, aliam mutandi vim habentem, aliam
vero excretivam nominant, multa quoque de sensu
et phantasia, ac vitali et organico spiritu alio,
praeter animam rationalem, ut aiunt, existente, et
animali conservante. Quemadmodum igitur sufficit,
ut omnia haec designentur, nominare carnem aut
corpus hominis, et sufficit iterum per rationalem
animam, in quas partes ipsa dividatur, ostendisse;
ita sufficit ut quis dixerit hominem aut naturam
hominis, ut cuncta ostenderit, et designaverit qui-
bus constat et in quibus cognoscitur. Illi vero non
ut integrum hominem ostenderent, sed ut Dominum
calumnientur et eum nostrae naturae alienum re-
putent, qui vel quod nostrum erat ab initio non
ceperit, vel non integrum servaverit quod habuit

Variæ lectiones et notæ.

ἔ" περὶ Ἰουλιανοῦ, e Theodoro 358 A? Cod. 460,7. ἔ" τὸν add. Ced. ἔ" I Tim. 1, 7. ἔ" λαμβάνοντας
cod. ἔ" Ced. 460,17-562,3. ἔ" ὅταν δύο φ. λ. ἢ Ced. ἔ" π. αὐτά Ced. ἔ" θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος
ε. κλ. ἔ" ἢ δὲ Ced. ἔ" διαιρέσεις γίνονται εἰς ὁμοιομερῆ cod. ἔ" καὶ v. καὶ σ. Ced. ἔ" φ. δ. Ced. ἔ" καὶ
add. Ced. ἔ" ὡς: e Ced. ἔ" τοῦ σώματος cod.

ex nobis. Iste et alia similia subtilius disserentes, et præter exemplum male agentes, in inevitabiles et inextricabiles lapsi sunt labyrinthos.

Sane quidem et Theodoretus de istis et talibus impiis ita loquitur : « Sunt quidem aliqui Christianorum appellationem habentes, aperte autem veritatis doctrinæ adversantes ; 1° hi enim incretam in tria secant, et hoc quidem vocant bonum, illud vero malum, aliud autem justum ; 2° alii duo principia ingenita sermone depingunt ex diametro invicem opposita ; 3° alii impiis istis se ipsos bellum indicere doctrinis profitentes, alteram impietatis excogitant viam ; Dei enim unigenitum Verbum consuetas Filium, ut creaturam creationi adscribunt, et 4° Creatorem collocant cum creatione, et 5° Spiritum sanctum blasphemantes ex natura divina exterminant. Alii autem diverso modo viam divinam corrumpentes, a veritate sane longe abierunt ; 6° alii nostri gratia factam incarnationem omnino abnegaverunt ; 7° alii concedunt Verbum Deum hominem factum esse, sed solum corpus sumpsisse ; 8° alii animatam quidem vocant assumptam carnem, non vero concedunt rationalem et intellectualem animam in illa fuisse, propriam forte amentiam hujus rei argumentum habentes : at nostram humanam animam non aliam esse solum ac rationalem et immortalam. 9° Et alii rursus in duo Christum unicum dividunt, alium esse coeternum ex Virgine partum hominem integrum, aliud vero ex Deo Patre Verbum, et aliam quidem ut hominem, privatum ponentes et vicissim, aliam vero ut Deum natura et veritate Filium nominant. 10° Alii vero dicunt Dei Patris Verbum in osulum et nervorum et carnis naturam deflexisse. »

CLXVI. Regnum Taciti.

Post Aurelianum imperavit Tacitus annos duo. Hic Maximianum, cognatum suum, præfecit Assyriæ ; quæ ob iniustus suas cum occidissent milites, reformidantes ne vindictam de eo sumeret Tacitus, ipsum quoque interfecerunt, et duo fuerunt imperatores, Probus et Florianus.

CLXVII. Regnum Floriani.

Post Tacitum imperaverunt Probus et Florianus annis duobus, mensibus duobus.

Hic igitur Probus, demens factus, occidit Florianum.

Α μη ελληφότα ^α την αρχήν τὸ ἡμέτερον ἢ μη ὧν φυλάξαντα ^β ἔπερ ἔσχε παρ' ἡμῶν. Ταῦτα καὶ ἐὰ τοιαῦτα σοφίζόμενοι καὶ παρὰ ^γ τὸ παρὰβεγμα κακουργαῦντας, εἰς ἀφύκτους καὶ ἀβυσσοειδῆ κατακαπέτωσαι λαθουρίθους.

^α Ἀμίλει γὰρ τοι καὶ Θεοδώρητος ἔφη περὶ τούτων καὶ τῶν τοιοῦτων ἀνοσιῶν οὕτως · « Εἰσὶ μέντοι γὰρ τινες οἱ καὶ Χριστιανῶν μὲν προσηγορίαν ἔχοντες ^β, ἀντικρὺς δὲ τοῖς τῆς ἀληθείας δόγμασι πολεμοῦσιν · (α') οἱ μὲν γὰρ τὸ ἀγέννητον εἰς τρία τέμνουσι, καὶ τὸ μὲν καλοῦσιν ἀγαθόν, τὸ δὲ κακόν, τὸ δὲ δίκαιον · (β') οἱ δὲ δύο ἀρχὰς ἀγεννήτους ζωγραφοῦσι τῷ λόγῳ ἀλλήλαις ἐναντίας ἐκ διαμέτρου · (γ') ἄλλοι μὲν τοῖς ^γ ἀσέβεισι τούτοις πολεμῶν ἐπαγγέλλονται δόγμασιν, ἑτέραν ^δ (98b) δὲ δυσσεβείας ἐπινοοῦσιν ὁδόν · τὸν γὰρ τοῦ Θεοῦ Μονογενῆ, Λόγον ὁμολογοῦντες Υἱόν, ὡς ποιήμα τῆ κτίσει συναριθμοῦσι, καὶ (δ') τὸν Κτίστην ἰστώσι μετὰ τῆς κτίσεως, καὶ (ε') τὸ ἅγιον Πνεῦμα τῷ δυσσεβεῖ λόγῳ τῆς θείας ἐξορίζουσι φύσεως. — Ἄλλοι δὲ ἄλλως τὴν θεϊαν ^ε ὁδὸν ἀπολείπουντες ^{στ}, πόρρω που τῆς ἀληθείας ἐγένοντο · (ς') καὶ οἱ μὲν τὴν ὄπερ ἡμῶν ^ζ γεγεννημένῃ νοικονομίαν παντελῶς ἀπήρνησαντο · (ς') οἱ δὲ ὁμολογοῦσι μὲν ἐνανθρωπήσαι τὸν Θεὸν Λόγον, σῶμα δὲ μόνον ἀσεικλήφαι. (η') Οἱ δὲ ἐμφυχον μὲν καλοῦσι τὴν ληφθεῖσαν σάρκα, οὐ τὴν λογικὴν τε καὶ ^θ νοεράν ἐν ταύτῃ γεγενῆσθαι ψυχὴν, ἴσως τὴν εἰκελὸν ἄνοιαν ταύτου τεκμήριον ἔχοντας · ἡμετέραν ^θ δὲ ἀνθρώπου ψυχὴν εὐδελίαν ἴσμεν ἑτέραν ἢ τὴν λογικὴν καὶ ἀθάνατον. (θ') Καὶ ἄλλοι δὲ ^ι πάλιν εἰς δύο τὸν ἕνα Χριστὸν διατέμνουσιν, ^κ ἑτερον ^κ εἶναι διατεινόμενοι τὸν ἐκ Παρθένου τεχθέντα τέλειον ἄνθρωπον, ἑτερον δὲ τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρὸς Λόγον · καὶ τὸν μὲν ὡς ἄνθρωπον, ἰδίᾳ τιθέντες καὶ ἀνὰ μέρος, τὸν δὲ ὡς Θεὸν φύσει τε καὶ ἀληθεῖα Υἱόν ^λ ὀνομάζουσιν. (ι') 369 Ἄλλοι δὲ παρατετακῶν καὶ νεύρων καὶ σαρκὸς φύσιν ^λ. »

PEQ'. Βασιλεία Τακίτου.

^α Μετὰ Αὐρηλιανῶν ἰδασθεύσε Τακίτας ἔτη β' ^α. Οὗτος Μαξιμίονο συγγενῆ αὐτοῦ (ὄντα) ἐπέστησε τῇ Ἀσσυρίῳ ^β · (3) ὃν ἐπὶ τὰς ὕπ' αὐτοῦ γενομένας ^γ ἀδικίας ἀνελόντες οἱ στρατιῶται ^δ, φοβηθέντες μὴ ἐκδικῆσθαι αὐτὸν ὁ Τακίτος, ἀπέκταναν ^ε αὐτόν · καὶ γεγόνασι δύο βασιλεῖς, Πρόδος καὶ Φλωριανός.

PEZ'. Βασιλεία Φλωριανῶν.

^α Μετὰ Τακίτον ἰδασθεύσαν ^β Πρόδος καὶ Φλωριανός ἔτη β', μῆνας β'.

(2) Οὗτος (ὄν) ὁ Πρόδος παράφρονος ταυτὸν ποιήσας ἀνεῖλε τὸν Φλωριανόν.

Variæ lectiones et notæ.

^α προσελ. Ced. ^β φ. ὧν Ced. ^γ παρὰ Ced. ^δ Ced. 462,3-463,6. Neo in tribus libris Eranistæ nec in quinque Epitomes inveniuntur hæc apud Theodoretum. ^ε ἔχουσιν Ced. ^{στ} μὲν Ced. ^ζ ἑτεροῖ cod. ^η εὐθείαν Ced. ^θ καὶ τοῖς τῶν προωδευκῶτων ἔχουσιν παρακολουθήσαντες; in margine a secunia manu, παρακολουθῆσαι μὴ βουληθέντες Ced. ^ι ὁμῶν Ced. ^κ οὐ μὴ λ. δὲ καὶ Ced. ^λ ἡμεῖς δὲ Ced. ^μ Καὶ ἄ. μὲν π. ^ν καὶ add. Ced. ^ξ μὲν add. Ced. ^ο Θεὸν προ Υἱόν Ced. ^π ταῦτα πάντα δυσσεβῶς δογματίζοντες Ced. ^ρ 277 (5478) Ced. 463,7-10 (AH Slav.) ^σ μῆνας ζ' Eus. Eutrop. ^ς Ἀσσυρία Leo. Ced. ^τ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης Ced. ^θ εἰτα add. Ced. Leo. ^ι καὶ add. Ced. Leo. ^κ 277 (5478) Ced. 463,11,12 (AH Slav.) ^λ δ. β', μ. δ' Leo, Ced., sed dies LX Eus. Vict., LXXX Eutr., Florianus Probus annos sex, menses IV regnavit secundum Eus. Eutr. Hist. misc.; a. VI, Victor.

ΡΕΗ' Βασιλεία Πρόβου.

Α

CLXVIII. Regnum Probi.

Ἐπὶ αὐτοῦ βροχῆς γενομένης, σφοδρῶς κατηνέχθη πολὺς ἰσχυρῶς, ὃν (καὶ) συναγαγόντες σωρούς μεγάλους ἐποίησαν· ὡσαύτως καὶ (ἐπὶ Δουλιανῶν, ὡς εἰρηται, ἀνοθεῖν) ψευδάς ἀργυρᾶς ἡ κατανεχθῆναι φασί.

Ἔπειτα Βικτωρίνος δὲ φίλος τοῦ Πρόβου ἤτησε φίλον αὐτοῦ γενέσθαι ἀρχόντα εἰς Βρετανίαν· ὃ δὲ ἀπελθὼν ἀντήρην. 370 Ὀνειδίζόμενος οὖν ὁ Βικτωρίνος ἀπεστάλη παῦσαι τὴν ἀνταρσίαν. Προσποιηθέντος οὖν (ὡς) ἀπὸ προούπου φαύλου τοῦ βασιλέως (ὁ Βικτωρίνος), φίλος ὢν τοῦ ἀντάρτου, ἀπεδέχθη (ὑπὸ αὐτοῦ, ὅς) καὶ ἀνέλεν αὐτόν. Ἐποστρέψας δὲ, ὡς ἐξῆε τοῦ πλοίου, λύσας τὴν ζώνην ἐβρίσκειν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ εἰσῆλθε λυσίου πρὸς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ ὠργίσθη, νομίζων ὅτι ἐτέρου αὐτὸν τοῦτο πεποιθέναι. Βικτωρίνος δὲ ἐφη, ὑπὸ αὐτοῦ τοῦτο γενέσθαι, δεηθείς μάλιστα ἀρξαι πράγματος· ἀρχὴ γὰρ πᾶσα μετὰ κινδύνων καὶ κλιμακίτρων. Ὁ δὲ καὶ ἡσυχίαν αὐτῷ ἐχαρίσατο καὶ δωρεὰς πολλὰς παρέσχεν.

Ἐπειτα δὲ πάντας τοὺς ἀποκτείνοντας Τάκτον καὶ Δουλιανόν, ἐν τῇ Περίοντι ἐπὶ ἀριστον αὐτοῦς κατέσχευε.

Ἐπειτα δὲ καὶ αὐτὸς (ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ βασιλευσέ Κάρου, Καρίνου καὶ Νουμμεριανῶς).

ΡΕΘ' Βασιλεία Κάρου.

Μετὰ δὲ τούτου; ἐβασίλευσαν Κάρου, καὶ Καρίνου, καὶ Νουμμεριανῶς ἔτη β'.

Ἐπειτα ὁ Κάρου τὴν Περσίδα Κτησιφώντα παρλίθε, τούτων ἡδὴ τέταρτον ἀλωθέντων ὑπὸ Τραϊανῶν (καὶ) ὑπὸ [Οὐθῆρου], Σεύρου καὶ Κάρου.

Ἐπειτα δὲ Τελευτήσαντες δὲ Κάρου ὑπὸ λοιμικῆς καὶ Νουμμεριανῶν τυφλοθέντος, ἀνέλεν αὐτὸν Ἄπρος καὶ ἐβασίλευσε Κάρου.

371 ΡΟ' Βασιλεία Κυρίνου.

Ἐπὶ Καρίνου (99) ἐμαρτύρησαν Χρύσανθος καὶ Δαρεία, Θαλλέλαιος, Ίουλιανὸς καὶ οἱ ἐν Ῥώμῃ ἔργου ἀνάργυροι.

ΡΟΑ' Βασιλεία Νουμμεριανῶν.

Μετὰ τούτον ἐβασίλευσε Νουμμεριανῶς, ἀδελφὸς Καρίνου, ἔτος α', καὶ πολεμήσας Πέρσας καὶ ἡττηθεὶς, τούτων χειρωσάμενος ἐξέδειραν ζῶντα.

ΡΟΒ' Βασιλεία Διοκλητιανῶν.

Μετὰ δὲ Νουμμεριανὸν ἐβασίλευσεν (ὁ υἱὸς τοῦ Σατανῆ) Διοκλητιανὸς ἔτη α' x'.

Sub Probo cum vehementes decidissent pluviae, frumentum abundans factum est, quo collecto, ingentes acervos fecerunt. Similiter et sub Aureliano, ut dictum est supra, particulas argentreas delapsas esse ferunt.

Victorinus autem, petiit ut amicus suus dux iret in Britanniam; iste vero profectus rebellavit. Conviciis igitur laceratus Victorinus, missus est ad protinus sedandam seditionem. Porro simulans se a facie imperatoris fugientem, cum rebellis amicus esset, acceptus est ab eo, ita ut occideret eum. Regressus autem, cum exiret de navi, solvit zonam, et projecit in mare, ingressusque est ita absque zona ad imperatorem. Ille vero iratus est, putans ab alio ipsum hoc passum esse. Victorinus autem dixit a seipso hoc factum esse, deprecans ne jam unquam ulli praesiceretur rei; omne enim imperium cum periculo et tentationibus esse. Ille vero quietis ei beneficium contulit, et dona multa praebuit.

Occidit autem omnes qui Tacitum et Aurelianium interemerant, in Porintho ad prandium invitatos.

Occisus est ipse a familiaribus suis, et imperaverunt Carus, Carinus et Numerianus.

CLXIX. Regnum Carii.

Post illos imperaverunt Carus et Carinus et Numerianus annos duo.

Carus hic Persidis Ctesiphonta urbem cepit, jam antea captam quater a Traiano, et a Vero, Severo et Caro.

Defuncto autem peste Caro, Numerianum luminibus orbata occidit Apor; et imperavit Carinus.

CLXX. Regnum Carini.

Sub Carino, Chrysanthus et Daria, Thallelaeus, Julianus, et Romae sancti Anargyri martyrio coronati sunt.

CLXXI. Regnum Numeriani.

Post illum imperavit Numerianus, frater Carini, anno uno, et dum contra Persas bellum gereret, victus est. Et captum eum vivum excoiaverunt.

CLXXII. Regnum Diocletiani.

Post Numerianum autem imperavit filius Satae Diocletianus annos viginti.

Variæ lectiones et notæ.

* Ced. 463, 13-15. * μεμιγμένος τῷ ὕδατι Leo Ced. 10 π. x. Ced. 11 ἀργύρου Ced. 12 Ced. 463, 13-464, 3. 13 ἀρχ. γ. Ced. Leo. 14 Ὀν. δὲ Ced. δι' αὐτόν Ced. Leo. 15 παύσων Leo, Ced. 16 πρ. δὲ Ced. πρ. Leo. 17 ὡς φ. τοῦ Leo, Ced. 18 ἀντάρτου Ced. 19 αὐτοῦ add. Ced. 20 εἰς Leo, Ced. 21 ὀργισθείς codex. 22 δακτύλων Leo, Ced. 23 γ. αἰτησάμενος μ. Leo, Ced. 24 ἐφη add. Ced. 25 Ced. 264, 3 5. 26 καὶ add. Leo. 27 ἐστίασιν Leo, Ced. 28 αὐτόν Ced. 29 Ced. 464, 5. 30 284 (5485). — Ced. 464, 6. K. καὶ K. καὶ N. 16. ΑΘ. Slav. 31 Ced. 464, 7-9. Περσίδ. cod. 32 Περσίδα καὶ Leo, Ced. 33 τοῦτο cod. Leo, Ced. 34 ε. τ. πεποθῆναι cod. Ced. Leo; ἀναλωθέντων cod. 35 καὶ add. Ced. 36 Ced. 464, 9-11. 37 ὁ αὐτοῦ πενθερὸς add. Ced. 38 16. Νουμμεριανῶς cod. add. Leo, 16. Ν. δοῦξ τυγχάνων Μυσίας, κ. τ. λ. Ced. sed verba >αὶ Νουμ. — Ἄπρος glossema esse videntur capitulis CLXXI. 39 285 (3386) — Ced. 464, 14. M. Slav. 40 x3 Ced. 41 τῷ γένει Δαλματῆ; Leo, Ced.

Rebus autem impar, creat imperatorem Maximianum Herculium, generum et amicum suum.

Sub his magna et horridissima persecutio contra Christianos mota est. Jusserunt enim in omni civitate et regione ecclesias Christianorum subverti, et divinas eorum Scripturas comburi, Christianos autem cogi ut demonibus sacrificarent.

Hoc edicto in publicum promulgato, Diocletianus quidem ab Italia in Ægyptum profectus est; vocabat enim eum factio quæ tunc vigebat in urbe Alexandriæ Ægypti; Maximianum autem ad transalpinos populos mittit, tumultus illic sedaturum.

Majori etiam cura res indigere judicans, Cæsares duo proclamant, Maximianum cognomento Galerium, et Constantium, Magni Constantini patrem, qui a Claudii filia natus erat.

Despondet Constantio quidem Theodoram, Herculii Maximiani uxoris filiam, Maximiano autem, Galerio quoque dicto, Valeriam filiam suam, dimissis propriis ipsorum uxoribus.

Ex his compositis, adversus Persas mittit Maximianum Galerium; ipse autem, viribus suis collectis, in Ægyptum pervenit, et Achille rebeli devicto, omnes qui cum eo erant occidit, et abolevit tyrannidem.

Ideo multi quoque certaminis corona redimiti sunt, ex quibus sunt Petrus Alexandrinus, et Antihimus Nicomedienais, Procopius et Georgius celebres martyres.

Et tria millia Nicomediæ, Sabianus et Alexander, Dionysius et Artemius, Athenodorus et Diodorus, Rhodianus, Aquilius, Felrouia, Onesimus, Athenognotus, Marinus senex, Photius, Anicetus, Diomedes, Philonides, Clemens et Agathangelus, Menas, Callistratus, Gregorius ex Armenia, Rhipsimia, Gaiana sub rege Armeniæ Tiridate.

Mulier quædam et genere et divitiis et corporis pulchritudine insignis, cum duabus filiis suis virginibus post multa refugia deprehensæ, metu ne violaretur ipsarum virginitas, in fluentem fluminis

³⁷² (2) (Μη) περιγεγόμενος δὲ τῶν πραγμάτων προβάλλεται (Βασιλέα) Μαξιμιανὸν Ἐρμούλιον, γαμβρὸν καὶ φίλον αὐτοῦ ὄντα.

³⁷³ (3) Ὑφ' ὧν μέγα; διωγμὸς κατὰ Χριστιανῶν ἐκινήθη (καὶ φρικωδέστατος) ³⁷⁴ προσέταξαν γὰρ κατὰ πόλιν καὶ ³⁷⁵ χώραν τὰς μὲν ἐκκλησίας ³⁷⁶ τῶν Χριστιανῶν καταστρέφειν καὶ τὰς θείας αὐτῶν Γραφὰς κατακαίειν, τοὺς δὲ Χριστιανούς; ³⁷⁷ ἀναγκάζειν θύειν τοῖς δαίμοσι.

(4) Τὸ τοιοῦτον συνιδόντας διάταγμα Διοκλητιανὸς μὲν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας τὴν ἐκ Ἀγυπτου πορείαν ἐποίησεν· ἐκέλευε γὰρ αὐτὸν ἢ τότε συμβῆσαι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ πρὸς Ἀγυπτου σέσις· Μαξιμιανὸν δὲ εἰς τὰ ἐπίκεινα τῶν Ἄλπειων ἔθνη ἐκπέμψαι παύσοντες τοὺς ἐκεῖσε θορόδους.

372 (5) Δεῖσθαι ἐπὶ ³⁷⁸ μαίζονος προνοίας τὰ πρόγματα κρῖναι, Καίσαρας ἀναδείκνυσσι β', Μαξιμιανὸν τὸν ἐπίκλην Γαλέριον ³⁷⁹ καὶ Κωνσταντῖον, τὸν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου πατέρα, ὃς ἀπὸ τῆς Κλαυδίου θυγατρὸς ἐτύγχανεν.

(6) Κατεγγυῶται Κωνσταντεῖν μὲν Θεοδώραν τῆς τοῦ Ἐρμούλιου Μαξιμιανῶ γαμετῆς θυγατέρα, Μαξιμιανῶ δὲ, τῆ καὶ Γαλερίου καλωμένην, Βαλερίαν τὴν αὐτοῦ θυγατέρα, ἀπωσαμένους τὰς προτέρας αὐτῶν γαμετάς.

(7) Καὶ ταῦτα διαθεῖς κατὰ Περσῶν μὲν ἐκπέμπει Μαξιμιανὸν τὸν Γαλέριον, αὐτὸς δὲ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἀναλαβὼν πρὸς Ἀγυπτου παραγίνεται καὶ Ἀχιλλεῖ τροπικῶσάμενος τὴν ἀντάρτην καὶ τοὺς αὐτοῦ πάντας ἀπέκτεινε καὶ τὴν τυραννίδα δέδωκεν.

(8) Διὸ καὶ πολλοὶ τὸν τῆς ἀθλήσεως ἀνεδήσαντο στέφανον, ἐξ ὧν εἰσι Πέτρος Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀνθιμος Νικομηδείας ³⁸⁰, Προκόπιος καὶ Γεώργιος οἱ ἀσίδιμοι μάρτυρες ³⁸¹.

(9) Καὶ οἱ τρεῖς χλιεὶ ἐν Νικομηδείᾳ, Φαβιανὸς καὶ Ἀλέξανδρος, Διονύσιος καὶ Ἀρτέμιος, Ἀθηνῶδωρος, Διδώδωρος, Ρωδιανὸς, Ἀκυλῆνος, Φεδρωνία, Ὀνήσιμος, Ἀθηνῶντος, Μαρτίνος ὁ γέμων, Φώτιος, Ἀνίκητος, Διομήδης, Φιλονίδης, Κλήμης καὶ Ἀγαθάγγελος, Μηνᾶς, Καλλίστρατος, Γρηγόριος Ἀρμενίας, Ριψιμία, Γαϊάνης ὑπὸ τοῦ βασιλέως Τιριδάτου τοῦ Ἀρμενίας ³⁸².

(10) Καὶ γυνὴ τις γένει, καὶ πλούτῳ, καὶ κάλλει σώματος, σὺν δυοῖ θυγατέρας παρθένους μετὰ πολλὰς καταφυγὰς καταγεθείσαι, φόβῳ τοῦ μὴ διαφθῆναι τὴν παρθενίαν αὐτῶν, εἰς βέθρον **373** τοῦ

Variae lectiones et notæ.

³⁷² Ced. 454, 15. ³⁷³ Ced. 464, 16-20. ³⁷⁴ Ἐπὶ Μαξιμιανῶ ἐμαρτύρησαν ὁ ἅγιος Δημήτριος, Πανταλεῖμων, Προκόπιος, Ἐρμούγιος, Ἀνθιμος, Πλάκιος, Ρωμανός, Κλήμης Ῥωμαῖος (sic) pro Ἀγκύρας (Jan. 23), Θεόδωρος ὁ Τήρων, ἡ ἅγια Βαρβάρα, Εὐτρόπιος, Κλεόνικος, Βασιλίσκος, Ἀγαπητὸς, Εἰρήναρχος, Χωνία, Σολογάνης, Πρίσκος, Μάρκος καὶ Μουκιανός. ³⁷⁵ κατὰ Χ. Ced. ³⁷⁶ τὰς μὲν Χριστοῦ ἱ. Ced. ³⁷⁷ εὐρισχομένους Ced. ³⁷⁸ Δ. εἶ? ³⁷⁹ Γάλλων cod. ³⁸⁰ Ced. 462, 20-470, 2 τῷ δὲ θ' καὶ ἰ' εἶται τῆς βασιλείας αὐτοῦ Κωνσταντίνου τὸν λεγόμενον Χλωρῶν — καὶ Μαξιμιανῶν Γαλέριον Καίσαρας ἐποίησε, κ. τ. λ. ³⁸¹ 271 (5496-5498) — Ced. 470, 3-5 τῷ ἰ' αὐτοῦ εἶται τῆς Ἀλεξανδρείας — ὑπὸ Ἀχιλλεῖος ἀποστατησάσης, τῇ προσβολῇ τῶν Ῥωμαίων πλείστοι ἀνηρέθησαν. ³⁸² Ced. 464, 20-23. ³⁸³ καὶ Ced. ³⁸⁴ μ. καὶ Σαββάτιος ὁ τῆς αἵρεσιν τῶν Τεσσαρακαιδεκάτων κρατῦνας ἔγνωρίζετο Ced. ³⁸⁵ Ἐπὶ Διοκλητιανῶ ἦν ὁ ἅγιος Βαβύλας ἐν Ἀντιοχείᾳ· τοῦτον ἀνελε Διοκλητιανὸς (δοῦξ τυγχάνων Μυσίας. Ἐπὶ τούτου καὶ ὁ ἅγιος Εὐστράτιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐμαρτύρησαν καὶ Κήρυκος καὶ Ἰουλίττα (?), Αὐτονόμος, Ἐπιφάνης, Ἀλέξανδρος, Ζώσιμος, Ἀλφῶν, Νίκων, Ἡλιόδωρος, Μάρκος, Πελαγία ἡ μάρτυρ, Τάραχος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, Στέφανος, Ἀγαπητὸς, Νάρκος, Εἰρήναρχος, Ἀκάκιος σὺν ζ' γυναίξῃ), Scholion. cf. Ced. 464, 11-13.

ποταμοῦ ἐαυτὰς ἔρριψαν, περὶ ὧν ζητητέον εἰ ἀριθ- A
μοῦνται εἰς μάρτυρας.

POΓ'. *Ἐπεὶ τῆς σὺζυγος γυναικός.*

Καὶ ἑτέρα ἐκ πάλιν ἐρᾷ τις γυνὴ καὶ θαυμαστία
τον βίον αἰετὴ παρθένος καὶ ὠραία πάνυ, κατασχέ-
θεῖσα ⁸⁰, καὶ πολλαῖς μηχαναῖς θῦσαι τῶν τυράν-
νων ⁸⁰ ἀναγκαζόντων, μὴ ἡττηθεῖσα, προσέταξαν
δοθῆναι ⁸⁰ στρατιώτῃ πρὸς αἰσχρὰν μίξιν, καὶ μηδ'
οὕτως, παρθομένην ὑποβαλεῖσθαι κεφαλικῇ τιμωρίᾳ,
(ἧ) καὶ περισταθθεῖσα λίαν, εἶδαι τοῦ (ἀγίου) Ἀν-
θίμου Νικομηδείας μήπω τελειωθέντος διὰ μαρτυ-
ρίου, συμβουλευσαὶ αὐτῇ τί ἂν αἰρήσοιτο. Ὁ δὲ χρη-
στὸς ἦντως ⁸¹ ἀνὴρ καὶ οἰκονόμος πιστὸς ἐν κρίσει
τὰ λόγια Κυρίου ταμιευόμενός φησι· « Καλὸν μὲν,
ὦ τέκνον, καὶ θεοπρεπὲς τὸ ⁸² κατόρθωμα τῆς ἀ- B
γίας, μέλιον δὲ ἢ τῆς (99b) πίστεως ἐντολή, κρηπίς
ὑπάρχουσα ⁸² τῶν καλῶν τῆς εὐσεβείας. Μὴ οὖν
-ρο(99b)κρίνης τῶν κρειττόνων τὰ δευτέρα· ὡς περ
-ᾶρ ἐν περιστάσει τινὰ γενόμενον αἰρετώτερόν ἐστιν
ὑπὲρ τοῦ σώματος διαρπαγῆναι τὸ ἱμάτιον, οὕτως
ἐστὶ μάλλον ἐν ⁸³ τοῖς πειρασμοῖς ἀσπίλον τηρήσαντα
τὴν ψυχὴν, προδοῦναι τὴν σάρκα τοῖς παντοίως ἐνυ-
θρίσαι ⁸³ ἐθλοῦσιν ἢ ἀπολεῖσθαι τῆς ψυχῆς τὴν εὐγέ-
ναιαν. » Ἡ δὲ τοῦτο ἀκούσασα ἀπήει ταλαντευομένη
τὸν νοῦν, ὡς δύο καλῶν ἀντιποιοῦμένη· ἀλλ' ἡ θεία
χάρις ⁸⁴ (ἧ) ἐν τοῖς ἀμυχήνοισι πρόφασιν ἐπικουρίας
παρέχουσα ἐφεῦρεν αὐτῇ σωτηρίαν· καὶ πῶς, ἀκουε
διὰ ποίας ἐπινοίας σοφώτατον ἄστυλον) τὴν σωφο-
σύνην ἐφύλαξε. Ὡς γὰρ ὕψ' ἐνὸς οἴκου συνεκλει-
σθη ⁸⁵, κατασφίγγεται τὸν στρατιώτην λέγουσα· C
« Μὴδὲν ἀποπον εἰς ἐμὲ πράξει; ⁸⁵, ἀνθρώπε, καὶ
παρέξω σοι μισθὸν (τῆς εὐεργεσίας ταύτης) ἐπάξιον·
δώσω γὰρ σοι φάρμακον, οὕσα φαρμακίς, ἀθανασίας
374 πρόξενον ⁸⁶, ὅπερ ὄλον τὸ σῶμα χροῖόμενος ἐν
τοῖς πολεμίοις ὑπάρξεις ἀτρωτός. Εἰ δὲ θέλεις ἀρι-
στειραν λαβεῖν, ἐπίτρεψόν με τοῦτο κατασκευάσαι.
Τοῦ δὲ μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἐπιτρέψαντος, λαβοῦσα ⁸⁶
ἡ γυνὴ κηρὸν καὶ ἐλαίω συμμίξασα καὶ ἐπὶ πολὺ
ταῖς χερσὶ διαμαλάξασα καὶ τὸν ἑαυτῆς αὐχένα πε-
ριχοῦσα ⁸⁷· « Πάταξον, ὡς δύνῃ (καὶ ἔψει τὴν
δύναμιν τῆς ἀλοιφῆς, » φησὶ τῷ στρατιώτῃ, « καὶ
ὅτι οὕτως κλήσεις οὕτως θανατώσεις με. » Ὁ δὲ ⁸⁸ εἰς
ἔσθον ἐπάρας τὸ ξίφος καὶ κατ' αὐτῆς ἐπενεγκῶν D
ἀπέτεμεν εὐθέως τὴν τιμὴν αὐτῆς κεφαλῆν· καὶ
οὕτω νικήσασα τῶν δυσμενῶν τὴν κακουργίαν διελούσιν τὸν στέφανον ⁸⁸ τοῦ (τε) μαρτυρίου καὶ τῆς
ἀγνείας ἀνεδήσατο.

POΔ'. *Περὶ ἑτέρας παρθένου.*

⁸⁹ Ὁσούτως δὲ καὶ ἄλλη τις εὐπρεπεστάτη κόρη ⁸⁹
παρθενίαν ἀσχοῦσα, διεβλήθη ὡς ⁹⁰ βλασφημοῦσα
τοὺς βασιλεῖς καὶ τὰ εἰδωλα, ἦν (καὶ) συλλαβόμενοι
καὶ (πολλὰ) μαστιγώσαντες, μὴ ὑπακούσαν ⁹¹ τῇ

CLXXIII. *De casta muliere.*

Rursus alia quædam sacra mulier, moribus castis,
quæ, perquam speciosa, semper virgo perman-
serat, deprehensa, mille modis a tyrannis ut sa-
crificaret cogebatur. Cum vinci non posset. Jusse-
runt ut militi traderetur ad turpem concubitum,
et si ne sic quidem corrupta esset, capitali poena
plecteretur. Quæ circumventa nimis, rogabat sanctum
Anthemium, qui nondum martyrio perierat,
ut suaderet sibi quid eligeret. Illic autem vere bonus
vir et dispensator fidelis, in judicio oracula Do-
mini conservans, dicit : « Bonum quidem, o filia,
et Deo gratum officium castitatis, majus autem fidei
præceptum, quod fundamentum est bonorum reli-
gionis. Non igitur anteponas melioribus inferiora;
sicut enim cum quis in vitæ discrimine versatur ma-
gis eligendum est diripi vestimentum quam occidi
corpus, ita melius est in tentationibus, sine macula
servata anima, carnem tradere iis qui cum om-
nino contumelia accipere volunt, quam animæ per-
dere nobilitatem. » Illa autem, his auditis, abiit
mente dubia, quippe quæ duo bona affectabat; at
divina gratia, quæ in difficilibus occasionibus
auxilia præbet, invenit ei salutis viam, et quo-
modo? Audi quibus artibus tutissimum casti-
tatis asylum servavit. Ubi enim in una domo con-
clusa est, militem decipit dicens : « Nihil inso-
lenter in me facias, o vir, et præbebo tibi merce-
dem bono opere dignam; dabo enim tibi ve-
nenum (nam venefica sum) immortalitatis cau-
sam; quo si totum corpus unxeris, inter hos-
es invulneratus versaberis. Si vero nunc velis expe-
riri, permittite mihi illud præparare; isto autem cum
magno gaudio permittente, sumens mulier ceram,
et oleo immiscens, et in manibus multum emolliens,
et collum suum circumungens : « Feri, quantum
poteris, et videbis virtutem unguenti, inquit mi-
liti, et quod neque lædies neque occides me. »
Iste vero in altum erectum gladium in ipsam in-
ferens, statim pretiosum caput amputavit; itaque,
D devicta infestorum inimicorum malitia, duplici
corona martyrii et castitatis redimita est.

CLXXIV. *De alia virgine.*

Similiter et alia, decore eximia, puella, virgi-
nitatem servans, falso crimine accusata est ut
blasphemans imperatores et idola; quam compre-
hensam et diu flagellatam, nec tamen impietati

Varie lectiones et notæ.

⁸⁷ Ced. 465, 1-466, 6. Καὶ γ. τις ἰ. καὶ θ. ⁸⁸ συσχ. Ced. ⁸⁹ αὐτὴν Ced. ⁹⁰ ἐκδ. Ced. ⁹¹ δ. καὶ
πιστῶς Ced. ⁹² τὸ κ. τῆς ἀ. καὶ θ. Ced. ⁹³ οὐσα Ced. ⁹⁴ μ. ἰ. ἐν Ced. ⁹⁵ ἐνυθρίζειν Ced.
⁹⁶ χ. ταύτης διεφυλάξατο τὴν παρθενίαν τρόπω τοιῶδε Ced. ⁹⁷ συν. λέγει τῷ στρατιώτῃ M. Ced. ⁹⁸ πρ.
ρ. εἰς ἰ. Ced. ⁹⁹ πρ. φερρ χρ. ἀτρ. μναῖς ἐν τ. πολ. καὶ εἰ βούλει τούτου λ. π. ἐπ. με σκευάσαι αὐτό
Ced. ¹⁰⁰ λ. κ. ἡ μακαρία καὶ Ced. ¹⁰¹ λέγει αὐτῷ add. Ced. ¹⁰² Ὁ δὲ μετὰ δυνάμειως κατενέγκας; τὸ ξ.
ἀπ. Ced. ¹⁰³ στ. τὸν τοῦ μ. Ced. ¹⁰⁴ Ced. 466, 7-24. Ὁ δὲ τις καὶ ἀ. γυνὴ ἰ. ¹⁰⁵ οὐσα καὶ add. Ced. ¹⁰⁶
ὡς ταῦς θεοὺς ἐνυθρίζουσα Ced. ¹⁰⁷ ὑπέκτισαν Ced.

istorum concessissent, protruderunt in lupanar, A præcipientes ei qui illi præcesset, ut reciperet eam, et tres nummos quotidie pro ea referret. Iste autem, quia nummi a se exigebantur ipsam exposuit volentibus; quod scientes viri mulierum amore insani assidui erant ad officinam iniquitatis, in virginem erumpentes et pecuniam retribucentes; quos prorogans dicebat: « Ulcus habeo foetidum in secreto loco, et timeo ne vobis quoque morbum communicem; at expectate paucos dies donec sana sim et mei copia integram habetote. » Cum sic igitur eos sefellisset, orans Deum supplicabat ut a tali liberaretur scelere, et immaculatam virginitatem suam servaret. Audita autem a Deo precatione ejus, venit juvenis quidam conspicuus et valde pius ad prostibuli curatorem, cadente jam die, et dat ei nummos quinque dicens: « Concede mihi hanc puellam usque ad mane. » Et ingressus in absconditum locum, dicit virgini: « Exsurge et vade in pace; » et seipsam induens vestimentis ejus, et obvolvens caput suum, egressa est impolluta et intacta mulier, et salva remansit a turpi scelere. Die autem facta, et cognito dramate, judicatus est adolescens, et capite damnatus; et hoc peracto, adimplevit Dominicum sermonem dicentem: « Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. »

CLXXV. De solitario.

Similiter et alius quidam solitariam vitam agens, comprehensus ab impiis istis et sceleratis, multas poenas et flagella sustinuit. Tandem improbam excogitaverunt machinationem ut perderent castitatem justi hujus. Cum enim lectum in hortu quodam stravissent, et sanctum intra ipsum ligavissent, immiserunt in eum inhonestam mulierculam, ut sive loci jucunditate et solitudine, sive ex impotentia vitandi aggressionem impudicæ mulierculæ, undique et invitus ad nefandam detraheretur actionem. At divinus hic vir, muliercula jam blanditiis et turpibus verbis et gestibus eum circumligante, et sceleratis manibus verenda ejus tractante et voluptates accedente, non habens unde retruderet sceleratam et impudentem mulierem istam, lingua sua dentibus præcisa, inspuat in faciem illius, et sibi quidem dolores et cruciatus pro voluptatibus contulit, ipsam vero vehementer percussit, et molestia implevit per cruoris fluxum.

Variae lectiones et notæ.

⁷⁸ ἄ. ἡμερησίον v. γ', δε ἐκδ. Ced. ⁷⁹ βουλ. καὶ πολλῶν πρὸς αὐτὴν εἰσηγόντων, πάντας ἀπεκρούσεν ὡς προφασισμένη ἔλκος ἔχειν ἐπὶ κρυπτοῦ τόπου καὶ τοῦτου τὴν ἀπαλλαγὴν ἐκδέξασθαι οὕτως Ced. ⁸⁰ ἀποδουκολούσα Ced. ⁸¹ διαφ. Ced. ⁸² ὑπέκρουσεν ἄ. ὁ θεὸς καὶ ἔ. τις v. Ced. ⁸³ ἔ. β. πρὸς τὸν π. Ced. ⁸⁴ ἐξέπεψεν αὐτὴν ἀφθορον καὶ ἀνέπαρον Ced. ⁸⁵ Joan. xv, 13. ⁸⁶ Τοῦτο ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἑβδαίου. Ced. 467, 1-14. ⁸⁷ Ὁμ. καὶ ἐτέρου μονάζοντος κατασχθέντος. ⁸⁸ Ὁμοίως δὲ Ἄ. ⁸⁹ ποιῶν οὐκ Ἄ. — πολλὰς ποινὰς καὶ μάστιγας Ced. ⁹⁰ πονηρὰν οὐκ Ἄ. — π. ἐπ. ἐπινοίαν Ced. ⁹¹ ἐν τινὶ γὰρ κ. κλ. στρ. Ced. ⁹² ἂν μὴ δυνάμενος τὰς ἐκ ταύτης μηχανὰς δ. καὶ ἄ. εἰς τὴν πονηρὰν καθελκυσθῆναι πρ. τῆς δὲ τοῦ περὶ περιπλεκομένης καὶ καταφιλοῦσης αὐτῶν, τὴν Ced. ⁹³ ἐκ τῆς ε. ἡ. καὶ μονίας Ἄ. ⁹⁴ καὶ ἄκων εἰς τὴν Ἄ. ⁹⁵ π. καὶ τὰς ἡθονὰς ἀνάπτουσα; τὴν ἑαυτοῦ γλ. ἀποτεμῶν δῆγματι πρ. Ἄ. ⁹⁶ ἀναφλέγουσα Ced. ⁹⁷ ἄ. τοῖς δ. Ced. ⁹⁸ ἐκ τοῦτου add. Ced.

τούτων δοσσεθεῖα, παρῖδωκαν εἰς κορνεῖον, ἐντελέ-
μενοι τῷ ταύτην νέμοντι (δέξασθαι αὐτὴν καὶ) κο-
μίξειν ὑπὲρ αὐτῆς ⁷⁸ καὶ ἡμέραν νομίματα γ'. Ὁ
δὲ (ὡς μέλλων εἰσπράττεσθαι τὸ χρυσίον) ἐκδοτον
αὐτὴν ἔστησε τοῖς βουλομένοις ⁷⁹. (ὅπερ γινώσκεις οἱ
γυναικομανεῖς παρῖδρευον τῷ ἐργαστηρίῳ τῆς ἀνο-
μίας) πρὸς αὐτὴν εἰσηγῶντες (καὶ τὸ ἀργύριον
ἀποδιδόντες)· οὗς παρακαλοῦσα ἔλεγεν· εἰ ἔλκος
ἔχω (δυσῶδες) εἰς τὸν κεκρυμμένον τόπον καὶ δέ-
δοικα μὴ καὶ ὑμεῖς τῆς νόσου μεταδώσω· ἀλλὰ ἀνα-
μεῖναιτε ὀλίγα; ἡμέρας ἕως ὑγιάνω καὶ ἔξουσιαν μου
ἔχετε πάντοτε. — Οὕτως οὖν τούτους ἀποδουκο-
λήσασα ⁸⁰, δεῖξει τὸν θεὸν ἰκέτευεν (ἀπαλλαγῆναι
τοῦ τοιοῦτου μύσου καὶ) ἀσπίλον τὴν παρθενίαν
αὐτῆς φυλάξαι ⁸¹. Καὶ **375** δὴ ὑπακούσας ⁸² ὁ θεὸς
τῆς δεήσεως αὐτῆς, ἔρχεται νεανίσκος τις περιφα-
νῆ; καὶ λίαν εὐσεβῆς πρὸς τὸν πορνοδοσκὸν ἐσπέρας
βαθείας ⁸³ καὶ δίδωσιν αὐτῷ νομίματα εἰ λέγων·
« Ἐσχόν μοι ταύτην τὴν κόρην (ἕως πρωῆ. » Καὶ εἰσ-
ελθὼν εἰς τὸν ἀπόκρυφον τόπον λέγει πρὸς αὐτὴν·
« Ἀνάστα καὶ πορεύου εἰς εἰρήνην. » Καὶ ἐνδύσας
αὐτὴν) τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ περικαλύψας τὴν κεφα-
λὴν αὐτῆς, ἐξῆλθεν ἀφθορος καὶ ἀνέπαρος; ⁸⁴ ἡ γυνὴ
καὶ διεσώθη ἐκ τοῦ αἰχμοῦ μύσου. Ἡμέρας δὲ γε-
νομένης (100^α) καὶ τοῦ δράματος γνωσθέντος, ἐκρίθη
ὁ νεανίας ἀναιρεθῆναι· καὶ τοῦτου γενομένου ἐπλή-
ρωσε τὸ Κυριακὸν λόγιον τὸ φάσκον ⁸⁵. « Μάλιστα
ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. »

C POE'. Παρὶ τοῦ μονάζοντος.

⁸⁶ Ὁμοίως ⁸⁷ καὶ ἄλλος τις μονάζων κατασχθεῖς
ὑπὸ τῶν (ἀνοσίων ἐκείνων καὶ) ἀσέβων, μετὰ πολ-
λῶν ποινῶν ⁸⁸ καὶ μαστιγῶν, τελευταῖον ἐπειθήσασα
πονηρὰν ⁸⁹ ἐπινοίαν εἰς φθορὰν τῆς σωφροσύνης τοῦ
δικαίου (τοιάνδε)· Κλίνην γὰρ ἐν τινὶ ⁹⁰ κήπεστρί-
σαντες καὶ τὴν ἄγιον ἐν αὐτῇ δεσμήσαντες ἐκπέψ-
καν αὐτῷ γυναῖον ἀσεμνον, ὡς ἂν ⁹¹ (ἐκ τῆς ⁹² τοῦ
τόπου ἡδύτητος καὶ μονότητος) ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι
τὴν ἐπιχείρησιν (τοῦ ἀκολάστου γυναῖου) διαφυγεῖν
(πανταχόθεν) καὶ ἄκων πρὸς ⁹³ τὴν παράνομον καθ-
ελκυσθεῖα πρᾶξιν. ('Ἄλλ' ὄγε θεῖος ἀνὴρ) τοῦ γυ-
ναίου διὰ φιλημάτων (ἤδη καὶ βημάτων αἰσχροῶν
καὶ ἐπιτηδευμάτων) περιπλεκομένου ⁹⁴ (καὶ τὴν αἰδῶ
τοῦ ἁγίου μιαραὶ χερσὶν ἀποτρίβων καὶ τὰς ἡθονὰς
ἀναφλέγον ⁹⁵, μὴ ἔχων ὁ ἅγιος πῶς ἀμύνηται τὰ
κατάρτατον καὶ ἀναιδῆς ἐκεῖνο γυναῖον), τὴν ἑαυτοῦ
γλώσσαν τοῖς ὀδοῦσιν ⁹⁶ ἀποτεμῶν, προσέπτυσεν εἰς
τὸ πρόσωπον **376** αὐτῆς, καὶ ⁹⁷ ἑαυτῷ μὲν πίνους
καὶ ἀλγηθόνας ἀντὶ ἡθονῶν ἐπεισήγαγεν, ἐκείνην

δὲ ὡς σφόδρα κατέκρινεν καὶ ἀγέρας ἐνέπληξε τῶν Ἀ
 ρεῦμαι τοῦ αἵματος. Οἱ δὲ ὡς Ἕλληνας ταῦτα μα-
 μαθηκότες ἐθαύμασαν τῶν μοναζόντων τὴν σωφρο-
 σύνην ὁ

Gentiles porro, his auditis, castitatem solitariorum
 mirati sunt.

ΡΟΓ'. Βασιλεία Κωνσταντίου.

CLXXVI. Regnum Constantii.

Ἡ ττηθέντες οὖν οἱ δυσσεβεῖς τύραννοι Διοκλη-
 τειανὸς καὶ Μαξιμιανὸς τῶν πλῆθει τῶν ἀνατροπυμένων
 (Χριστιανῶν), ἐξέθεντο δόγμα ὡς, ὥστε τοὺς εὐρισκο-
 μένους Χριστιανούς ἐξορύττεσθαι τὸν δεξιὸν ὀφθαλ-
 μόν ὡς, οὐ μόνον διὰ τὸ ὀδυνηρὸν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ
 ἀτιμὸν (τε) καὶ πρόσβλητον καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων
 πολιτείας ἀλλότριον.

Victi igitur impij tyranni Diocletianus et Maxi-
 mianus numero occisorum Christianorum, decre-
 tum emiserunt, ut omnes qui inventi forent Chri-
 stiani effossam dexteram haberent oculum, non
 solum ob cruciatum, sed etiam ut ita dehonestati
 tanquam populo Romano indigni conspicerentur.

(2) Οὗς ἡ θεία δίκη ἐνδικῶς μεταλθοῦσα δικαίως
 ἐξέκοψε. Καὶ ὁ μὲν ὑπὸ ὡς δεινῆ περιπεσιῶν καὶ
 ὀγκωθεὶς ἀπέθανεν ὡς δὲ ἀπήγατο ὡς. Τὸν γὰρ Διο-
 κλητιανόν, φασίν, ἐν Δαλματία διάγοντα κατέλαβε
 θεήλατος ὀργή, καὶ ὀγκωθεὶς τὸ σῶμα εἰς πολλὰ
 διακρήχυντο ὡς δὲ βλασφημίου αὐτοῦ γλώσσης
 σκαπίσης ἐν τῶν λάρυγγι αὐτοῦ καὶ πλῆθος σκαλῆ-
 κων ἀναδρασάσης, (οὕτως) ἀπέβηξε τὸ πνεῦμα. Ὁ
 δὲ Ἐρμούλιος Μαξιμιανὸς ἐν Ἐφορῶ τῆς Κιλικίας
 κατέστρεψε τὸν βίον.

Hos divina justitia merito consecrata juste casti-
 gavit. Unus enim cum in morbum dirum incluis-
 set, membrorum tumore interfuit; alter vero se
 laqueo suspendit. Diocletianum deinde, inqumunt,
 in Dalmatia versantem cepit furor a Deo immis-
 sus, et tumefactum corpus ejus multis in partibus
 dirumpabatur; lingua autem ejus sacrilega in gut-
 ture ejus putrefacta multitudinem vermium emi-
 sit et sic vir misere exstinctus est. Herculius
 autem Maximianus Tarsi Ciliciz vitam deposuit.

(3) Ὁ δὲ Κωνσταντίνος, ὁ υἱὸς Κωνσταντίου,
 ἐστὶ καὶ ὀπάρων παρὰ τῶν τῆς Ἐφῶς τυράννων ἐτρέ-
 φετο τῶν Διοκλητιανῶν (ἀποστειλαντι ὡς παρὰ τοῦ πα-
 τρός αὐτοῦ διὰ τὴν αὐτόθι, διὰ τὸ μὴ δολοφονηθῆναι
 παρὰ τῆς μητρειᾶς, παιδευομένου ὡς τὴν Ἑλληνικὴν
 σοφίαν ὡς δὲ ἐν Παλαιστίνῃ ὄντι καὶ ὄρωντι ὡς
 ὄσα πάσχουσιν οἱ τοῦ Χριστοῦ δοῦλοι, ἐδάκνυτο τὴν
 φυχήν ὡς γὰρ μισοπόνηρος ἐκ παιδῶν). 377
 Βλέπων δὲ ὡς τὸν παῖδα Κωνσταντίνον ὁ Διοκλητιαν-
 νὸς εἰς μέγαθος ἡλικίας καὶ συνέσει κεκοσμημένον
 καὶ ὑποπεύσας, μάλλον δὲ μαντευσάμενος κατα-
 λῶν (μάλλειν) ἐσεσσι τῆς τυραννίδος ὡς αὐτοῦ,
 ἔβλη αὐτὸν θανατώσας ὡς δεινοῦτο ὡς ἀλλὰ θεῶν προ-
 ρηταῖς (μαθὼν ὡς νέος τὸν ὄβλον, ὡς ὁ Δαυὶδ) φυγῆ
 τὴν σωτηρίαν ἐπορίσαστο, διασωθεὶς πρὸς τὸν πατέρα
 τοῦ πατέρα.

Constantinus autem, Constantii filius, cum ad-
 huc puer esset, apud Orientis imperatorem Dio-
 cletianum educabatur, qui præceperat ei nomine
 patris sui ut ibidem degeret, ne per dolum et insi-
 dias a noverca occideretur; Græcam ibi ediscebat
 sapientiam. Unde ipsi in Palæstina versanti et vi-
 denti quanta Christi servi paterentur, affligebatur
 anima. Injustitiam enim a puero oderat. Consid-
 rans autem juvenem Constantinum Diocletianus
 in vigore ætatis et prudentia ornatum, et reformi-
 dans, imo augurans quod tyrannidis suæ futu-
 rus esset eversor, dolo illum interficere medita-
 batur; at divina Providentia adjutus cum dolum
 adolescens cognovisset, sicut David fuga salutem
 invenit, ad patremque suum pervenit incolumis.

(4) Ὁ γὰρ πατήρ αὐτοῦ ἐστάλη πρὸς Πέρσας
 πολεμήσων αὐτούς, ὄς καὶ νικήσας ὡς πρὸς Διο-
 κλητιανόν εἰσήλαθε, βαλλάντια (1000) πεπληρωμένα
 φέροντες λίθων τιμῶν καὶ μαργαριτῶν, ὡς ὡν πρῶ-
 τος Διοκλητιανὸς ἐσθῆτι καὶ ὑποδημασι λίθοις τι-
 μίοις καὶ χρυσῶν κεκοσμημένοις ἐχρήσαστο, προσκυ-
 κλισθῆναι τε αὐτὸν παρὰ τῶν ὄβων ἐκέλευσε καὶ

Pater enim illius missus est adversus Persas
 eos debellaturus; quos cum vicisset, ad Diocle-
 tianum reversus est, sacculos ferens plenos pre-
 tiosis lapillis et margaritis; unde Diocletianus
 vestem et calceamenta pretiosis lapillis et auro
 ornata primus induit, adorarique se præter mo-
 rem jussit, et triumphum celebravit; nominatus

Variæ lectiones et notæ.

ὡς ἐκείνων τε Α. ὡς ἄπειρ ἀκούσαντες οἱ Ἐ. ἐθαύμαζον τὴν τῶν μ.σ. καὶ ἀκριβείαν Ced. ὡς τῆς σωφροσύ-
 νης ἀκριβείαν Α. ὡς Ced. 467,14-18. ὡς δ. ἐξ. Ced. ὡς τῶν ὀφθαλμῶν Ced. ὡς 304 (5507)—Ced. 472,1 9. Τῶν ὡς
 ἐστὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας Δ. καὶ Μ. τὴν βασιλείαν ἀπέθεντο — καὶ ὁ μὲν Δ. ἰδιωτεύσας ἐτη 18 τῆς γλ. ἀ. σ.
 μετὰ τοῦ φάρυγγος καὶ πλ. σκ. ἀν. τὸ πνεῦμα ἀ. Ὁ δὲ Ἐ. Μ. τὴν βασιλείαν ἀναλαβέσθαι βουληθεὶς καὶ μὴ ἐπι-
 τυχὼν ἀπήγατο ὡς γὰρ Γαλλέριος σκαληκόδρωτος ἐξέψυξεν cf. § 5. ὡς ὑπό om. Α. ὡς ἀπήγατο ὡς συμφώνου
 γὰρ παρεβήσαντο τὴν βασιλείαν αὐτῶν ὡς τε Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς πρὸς θεοποίας mediis omnis Α.
 Ced. 741,5-12. — μετὰ τοῦ Γαλερίου Ced. ὡς ἀποσταλέντι; ἀποσταλέντος; ὡς παιδευομένου; ὡς ὄρων
 codex. ὡς αὐτὸν ὁ Γαλλέριος ἔκρυψε τῶν χριστιανῶν φρονούντων, σ. τε φυγῆς καὶ ῥύμης σώματος καὶ τῆ
 περὶ τὴν παιδείαν εὐφυίᾳ προκάπτοντα. μ. τ. τοῦτον κ. ἐ. τῆς τ. Ced. ὡς καὶ τῶν δογμάτων add. Ced.
 ὡς τοῦτον ἐσκέφατο θ. δὲ πρ. φ. τῆς σ. πορίζεται καὶ πρὸς τὸν βίον π. διασώζεται, πολλὰ σὺν αὐτῶ
 τῶν ὡσαντι εὐχαριστῶν τῶ Ced. ὡς de Galerio Leo et Ced. 470,18-471 : τῶν ὡς (ἐστὶ) ὁ Γαλλέριος Μαξιμια-
 νὸς κατὰ Ναρούεας, τῶ τῶν Περσῶν βασιλέως, ἐκδραμῶν τοῦτον μὲν ἐδίωξε — ὑπέστρεψε κ. Δ. καὶ β. π.
 ἐξων Ced. ὡς νικήσας καὶ παραλαβὼν τῶ βασιλεία καὶ τὴν γυναῖκα Σαπώρου μετὰ μεγάλης νίκης cod
 ὡς ἐξ ἀρχῆς add. Ced.

est autem triumphus ob dictam a poetis θρῆσιν, id est *furorem divinum*, vel eo quod sicut folia θρῆα nominantur.

Vicesimo autem anno regni sui, Diocletianus et Maximianus eadem die deposuerunt imperium, quasi inter deos referendi; ut vero narrat Eusebius, Diocletianus, amens factus, et Hercules cum illo, imperio deposito, privatam resumpserunt vitam, et hic quidem laqueo vitam terminavit, Diocletianus vero, immisum a Deo furorem expertus, et ipse vitam sibi abstulit.

Gelasius Caesariensis dicit eos, poenitentia motos, et rursus imperium capere conatos, decreto senatus interfectos esse.

Theotecnus autem quidam, instigante Maximiano, cuncta quae in Christum videlicet a Pilato facta erant, blasphemias plena simulate comminiscens, per civitates et vicos circumtulit, Maximiano iubente litterarum magistros ista pueros edocere, ut nostrum riderent mysterium.

Post Diocletianum et Maximianum Herculium, imperavit iisdem temporibus Romanis et Graecis Constantius Chlorus, Magni Constantini pater, qui ex Helena ei natus est juxta Daciae civitatem.

Imperaverunt autem cum eo Severus et Maximianus, dictus Galerius, cum Maximino filio, et Maxentius, Herculii filius, frater autem Theodora, uxoris Constantii, patris Constantini Magni, et istius avunculus.

Constantinus et Severus Galliam et Britanniam tenuerunt, Maxentius autem et Maximinus Romam, Maximianus Galerius vero Orientem, qui multa scelerata et improba fecit extra modum. Cum mulierum insano amore captus esset, qui imperio ejus subditi erant certatim querebant ubi absconderent proprias ipsorum uxores et filias suas a facie tyranni, non solum ob impietatem ejus, sed etiam eo quod bona ipsorum raperet; et praeterea persecutionem saevam et inhumanam

Α θρίαμβον ἀπέτελεσεν ὠνομάσθη δὲ θρίαμβος διὰ τὴν (παρὰ) τῶν ποιητῶν λεγομένην θρῆσιν¹⁰, ἔχουσαν θρίαμβον, ἢ ἀπὸ τοῦ θρῆα¹¹ τὰ φύλλα τῆς συκῆς ὀνομάζεσθαι.

¹⁰ (5) Τῷ δὲ κ' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὴν βασιλείαν ἀπέθεντο¹², προφάσει θεοπειρίας· ὡς δὲ ἱστορεῖ ὁ Εὐσέβιος¹³, Διοκλητιανὸς παράφρων γενόμενος καὶ σὺν αὐτῷ Ἐρκοῦλιος τὴν βασιλείαν ἀποθέμενοι, ἰδιωτικῶν ἀνίλαθον βίον· καὶ ὁ μὲν ἀγγλὸν τὸν βίον κατέστρεψε, Διοκλητιανὸς δὲ θεσπλάτου ὀργῆς πειραθεὶς καὶ αὐτὸς τὸν βίον κατέλυσε.

378 (6) Γαλάσιοι δὲ ὁ Καισαρείας φησὶ, ὅτι μεταμεληθέντες καὶ πάλιν λαβεῖν τὴν βασιλείαν βουληθέντες ψήφῳ τῆς συγκλήτου ἀναιροῦνται.

¹² (7) Θεότεχνος δὲ τις ὑποθήκη Μαξιμιανοῦ τὰ ἐπὶ Χριστοῦ δῆθεν παρὰ Πιλάτου πραχθέντα πλασάμενος ὑπομνήματα πάσης βλασφημίας ἀνάπλασα, κατὰ πόλιν καὶ κώμην ἑστάλην, Μαξιμιανοῦ προστάξαντος τοῖς γραμματοδιδασκάλοις ταῦτα τοῖς παιδῶν ἐκδιδάσκειν, ὡς ἂν διαγαλῶσι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον.

¹³ (8) Μετὰ δὲ Διοκλητιανὸν καὶ Μαξιμιανὸν τὸν Ἐρκοῦλιον ἐβασίλευσε κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων Κωνσταντῖος ὁ Χλωρὸς ὁ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου πατὴρ, ὃς ἐξ Ἑλένης αὐτῷ ἐγεννήθη περὶ τὴν τῆς Δακίας πόλιν.

¹⁴ (9) Συνεβασίλευον δὲ αὐτῷ Σευήρος καὶ Μαξιμιανὸς ὁ λεγόμενος Γαλέριος σὺν τῷ υἱῷ Μαξιμίνῳ καὶ Μαξέντιος, ὁ υἱὸς Ἐρκοῦλιου, ἀδελφὸς δὲ Θεοδώρας γαμητῆς Κωνσταντίνου τοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, τούτου δὲ θεῖος.

¹⁵ (10) Καὶ ὁ μὲν Κωνσταντῖνος καὶ Σευήρος τὴν Γαλίαν καὶ Βρεττανίαν ἐκράτησαν, ὁ δὲ Μαξέντιος καὶ Μαξιμίνος τὴν Ῥώμην, ὁ δὲ Μαξιμιανὸς ὁ Γαλέριος τὴν Ἐφῶν, ὃς πολλὰ μισὰρὰ τε καὶ ἄτοκα καθ' ὑπερβολὴν διαπραξάμενος, γυναικομανοῦς γενομένου αὐτοῦ, ἀγῶνα ἔσχον οἱ ὑπ' αὐτὸν τελούντες τοῦ κρύψωσι τὰς ἰδίας γαμητάς καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν ἀπὸ προσώπου τοῦ τυράννου, σὸ μόνον διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀρπάζειν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν· καὶ πρὸς τοῦτους

Variae lectiones et notae.

¹⁰ διὰ τὸ — μαρίαν cod. ¹¹ θρ. ἀπὸ τῶν ἐπῶν τῶν εἰς τὸν Διόνυσον, θρ. γὰρ τὴν τῶν π. μ. λέγουσιν Ced. ¹² τρία? — συκῆς ἀνακειμένης τῷ Διονύσῳ Ced. ¹³ Ced. 742, 1, 2. ¹⁴ αὐτοῦ αὐτῶν cod. ¹⁵ ὁ Ἐρκοῦλιος ἐξ ἀπονοίας add. Ced. ¹⁶ ἀπ. καταστήσας ἀνε'· αὐτὸν βασιλεῖς τῆς μὲν ἐφῶς Γαλέριον Μαξιμιανὸν τὸν Διοκλητιανοῦ γαμητὸν τῶν ἐπιπέλων δὲ Κωνσταντῖνον τὸν Ἐρκοῦλιου γαμητὸν Ced. — Reliqua vide § 2. ¹⁷ Eus. H. E. VIII, 13. ¹⁸ δὲ post Διοκλητιανὸς A. ¹⁹ καὶ σὺν τῷ Ἐρ. A. ²⁰ καὶ ἰδ. ἀναλαβόμενοι β — κατέλυσε A. ²¹ παρρηθῆς ἀπεπνίγη A. ²² Gelasius 381-394, cuius fragmenta consulas in Theodoretii Opp. ed. Schulz. T. IV, p. 46, 251, Hal. 172, 8. ²³ ὁ Καισαρείας καὶ βασιλεύσαι θελήσαντες ψήφῳ, om. A. ²⁴ Περὶ τῶν λεγομένων ὑπομνημάτων τοῦ Χριστοῦ. Ced. 471, 1, 2-19. Τῷ ἡ' ἔτει Διοκλητιανὸς Θεοτέκνῳ γόητι πειθόμενος ὁ Γαλέριος διωγμὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἤγειρεν οὗτος ὁ θ' ὑπ. Ced. ²⁵ βασιλεία Κωνσταντίνου καὶ Σευήρου. Ced. 1472, 14. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος; — τελευτῆ ἐν Βρεττανίαις βασιλεύσας ἐ-η β', Καίσαρ δὲ ἦν ἐτη ἡ γ'. ὃς ἐγέννησεν ἐξ. Ἑλ. τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν καὶ ἅγιον περὶ τὴν τῆς Δ. π. Ced. ²⁶ Μετὰ δὲ γε Δ. καὶ Μ. τὸν καλούμενον Ἐρ. A. ²⁷ τ. αὐτοῦ γ. A. ²⁸ ὁ λεγόμενος γλ. A. om. ὃς — πόλιν. ²⁹ Δεικῆς cod. ³⁰ Ced. 473, 15-21? ³¹ Σ. δὲ α. καὶ Σ. Καίσαρ καὶ Α. ³² υἱὸς αὐτοῦ Μ. Α. ³³ Κωνσταντῖνος A. ³⁴ τοῦ μεγάλου om. A. ³⁵ θεοῦ codex. ³⁶ Ced. 473, 15, 16 cf. de Maxentio 474, 6, 9. ³⁷ Κωνσταντῖνος; A. ³⁸ γυν — αὐτῶν om. Slav. Μαξέντιος — τὰς οὐσίας αὐτῶν καὶ γυναικῶν καὶ θ. ἤρπαξε καὶ αὐτοὺς πολυτρόπως ἀνήγει καὶ ἄμετρα τοῖς δαίμοσιν ἐξακολουθῶν ἐπέτελε Ced. Μαξιμίνου ἐν τῇ ἀνατολῇ πολλὰ ἐργασάμενος κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ὡσαύτως καὶ Μαξέντιου ἐν Ῥώμῃ Sym. ms. 29b. ³⁹ γ. διαγεγομένου A. ⁴⁰ αὐτοῦ om. A. οὐ. — αὐτῶν lost ἀναρξάμενος A.

διωγμὸν ἀπηνῆ⁴⁹ καὶ ἀπάνθρωπον **379** κατὰ π.ε. **A** in toto Oriente adversus Christianos excitavit
σαν τὴν ἀνατολὴν εἰς τοὺς Χριστιανούς ἐνδειξάμε-
νος⁵⁰, καθ' ὃν⁵¹ καὶ πλείστοι τῶν εὐδοκίμων ἐμαρ-
τύρησαν.

⁵² (11) Ἄξια δὲ τῆς δυσσεβείας⁵³ αὐτοῦ καὶ
προέμια τῆς μελλούσης αὐτὸν διαδέχουσαι κολάσεως
εἰκότως πέπονθε⁵⁴. νόσῳ γὰρ δεινοτάτῃ⁵⁵ περι-
πεσὼν⁵⁶, (καὶ ἔλκος αὐτῷ χαλεπὸν κατὰ τῶν τῆς
ἀκολασίας αὐτοῦ κρυπτῶν μορίων ἀναφυῆν, κρείτ-
τονα⁵⁷ πάσης τέχνης σῆψιν⁵⁸ ἐπήγαγε· σκωλήκων
γὰρ πλῆθος ἀναδιδόμενον — ἦν γὰρ καὶ πολύσαρκος
ὁ δειλιος) — ἀλγηδύνας ἰσχυράς⁵⁹ τὴν σάρκα πᾶ-
σαν ἐλυμαίνοντο⁶⁰. Καὶ τὰ μὲν ἔγκρατα διεφθείροντο
ὑπὸ τῆς (ἐνδομυχοῦσης) σφοδροτάτης φλογός·⁶¹ ἢ
δὲ σὰρξ πᾶσα κηροῦ δίκην ἐξετήχαστο· λαθροτέρως
δὲ φλογιζόμενος καὶ τηγανιζόμενος, καὶ αὐτὰ συνε-
φρῦγῃ⁶² τὰ ὀστέα, ὥστε ἐξαιεῖσθαι τὸν χαρακτήρα
τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς· κἀντεῦθεν ἔλεινῶς δια-
φθειρόμενος καὶ δεινῶς κατασηπόμενος⁶³ τοσαύτην⁶⁴
δυσωδίαν ἐξέπεμπεν ὥς οὐδὲν τῶν ἐν (τοῖς) τάφοις
διελθόντων⁶⁵ νεκρῶν διαφέρειν. (101^α) Ὁ δὲ⁶⁶ ἐν
τούτοις ἐμπνέων⁶⁷, βαθύ στενάξας⁶⁸ θάνατον ἐπι-
εκαλεῖτο· καὶ πρὸς τῷ τέλει ἐγγίζοντα αὐτὸν ὁ ἀλι-
τήριος γνούς τοιάδε φησί· Ὁἱμοὶ τῷ ἔλεινῳ καὶ
θρῆνων ἀξίῳ, ὅποιαν εἰς τοὺς Χριστιανούς⁶⁹ μοι
τετολημμένων ἀσεβειῶν ἀξίαν ὑπέχω⁷⁰ τὴν τιμω-
ρίαν! »

(12) Καὶ ταῦτα⁷¹ μετὰ πολλῆς ὀδύνης εἰπὼν, εὐ-
θέως· κατέπεμψε προστάγματα κατὰ πᾶσαν πόλιν
ἀπολύεσθαι τοὺς Χριστιανούς, παρακαλεῖν τε αὐ-
τούς εὐχεσθαι ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος. Καὶ εὐθέως⁷²
ἡ θεία φιλάνθρωπία ἐδείκνυτο, καὶ ὁ ἐν ἐσχάταις
ἀναπνοαῖς γεγωνῶς αὐθις ὑγιής καὶ ῥωμαλέος⁷³
ὑπῆρχε, τοῦ χαλεπωτάτου ἐκείνου ἔλκος⁷⁴ τῇ εὐχῇ
τῶν Χριστιανῶν παραδόξως· ὀγιασθέντος. Ἀλλὰ μήπω
τοῦ τραύματος καλῶς συνουλώσαντος, εἰς μειζοτέ-
ραν μανίαν **380** κινήθει, προστάγματα ἔγραψεν
ἀπάνθρωπα, ἐν οἷς ἐκέλευσε μὴ εἶναι Χριστιανούς
μήτε οἰκεῖν ἐν πόσῃ τῇ οἰκουμένῃ. Ἄλλ' ὁ ἀγαθός⁷⁵
θεὸς οὐδέπω ἐπελάθετο τῶν δοῦλων αὐτοῦ· ἦν γὰρ
ἰδεῖν ἀγαλῆδὸν συρομένους Χριστιανούς πάντας
πανδημῆσιν σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις· ἐπὶ τὸν θάνατον·
ἀλλ' ἡ θεία δίκη ἐπελοῦσα τὰς βουλὰς τῶν ἀνόμων
διεσκέδασεν⁷⁶.

⁷⁷ (13) Διὰ γὰρ τὴν ἀπειρον κακουργίαν⁷⁸ αὐτοῦ, **D**

in qua multi illustres fide palmam reportarunt.

Digna autem impietate sua, et praeludia illius, quæ ipsum mavebat, pœnæ, merito passus est; in morbum enim valde durum incidit, et ulcus ei grave in secretis incontinentiæ suæ partibus patum, insanabilem omni arte induxit putrellinens; nam magnus scatus numerus vermium (erat enim corpulentus perditus iste homo) diros cruciatus in tota carne exacuebant. Et intestina quidem corrumpiebantur miseri vehementissimo aestu intus latente; caro autem tota, ceræ instar, liquefacta exprimebatur, ardentissique exusta ea et fricta ipsa quoque ossa simul torrescebant, ita ut delatetur signum humanæ formæ, et exinde misere consumptus, et atrociter putrefactus, talem emittebat fœtorem, ut nihil a dissolutis in sepulcris cadaveribus differret. Inter hos tamen cruciatus respirans, alto gemens mortem invocabat, atque se fini proximum intelligens, talia scelestus homo loquitur: « Væ mihi misero et lamentationibus digno, quam dignam impiorum adversus Christianos ausorum meorum sustineo pœnam! »

Et cum hæc magno cum dolore dixisset, statim edictum misit in omnes civitates, ut Christiani vinculis solverentur, et invitarentur ad oraculum pro imperatore. Et celeriter divina se ostendit misericordia; etenim Imperator ultimos jam trahens spiritus, subito sanus et robustus factus est, gravissimo illo ulcere oratione Christianorum, præter opinionem, sanato. Sed nondum omnino conglutinato vulnere, in majorem furorem motus, mandata scripsit inhumana, quibus præcipiebat ut Christiani per universam terram internecioni darentur. At bonus Deus servorum suorum non est oblitus; videre enim erat gregatim tractos Christianos omnes cum omni gentis totius frequentia, cum mulieribus et liberis, ad necem; sed divina superveniens justitia impiorum consilia destruxit.

Propter enim immensam improbitatem ejus,

Varie lectiones et notæ.

⁴⁹ ἀπηνῆ καὶ ἀπεικῆ καὶ ἀπάνθρωπότητος **A**. ⁵⁰ χρ. ἐναρξάμενος, εὐ — αὐτῶν καθ' ὃν πείσθησι **A**. ⁵¹ καθῶ· καὶ **cod.** ⁵² **Ced.** 469, 5-19 de Diocletiano cf. **A**. τῆς δ. αὐτῶν τὰ ἐπιχειρᾶ ἐκομίσαντο οἰονεὶ ἀρραβῶνα τῶν μελλόντων αὐτοῦς μετὰ θάνατον διαδέξασθαι τιμωρίων ἐντεῦθεν κομιζόμενοι. ⁵³ ἀσεβεία; **A**. ⁵⁴ πεπονθῶ; **A**. ⁵⁵ ὁ Διοκλητιανὸς μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῆς βασιλείας **Ced.** — δεινοτά-
τη (sic) π. ἐ. γὰρ χ. καὶ αὐτὸ τὸ τῆς **A**. ⁵⁶ περιπ. — ἰσχυρά; **om.** **Bulg.** ⁵⁷ κρείττον. **A**. κρείττον **cod.** ⁵⁸ σῆψιν εἰργάτατο **sc.** δὲ πλήθους ἀναδιδομένων **A**. ⁵⁹ ἀλγηδύνας ἰσχυράς; **Ced.** — ἀλγηδύνας ἰσχυράς **A**. ⁶⁰ διελυμαίνοντο **A**. — διελυμαίνετο **Ced.**, λυμαιν. ? ⁶¹ φλογώσεω; **Ced.** — διετ. καὶ σὺν τούτοις ἐκ-
τυφλοῦται καὶ πυρὸς ὁ δειλιος ἀποκαθίσταται κἀντ. **Ced.** — φλογώσεω; — ἐξετήχαστο καὶ σὺν τούτοις ἐκ-
τυφλοῦται λαθρ. **A**. ⁶² συνεφρῦγῃ πάντα τὰ ὀστέα, ὡ. ἀφανισθῆναι τὸν **A**. ⁶³ σκωλήκων πλήθος; **ex** τοῦ
ζάριγγος ἀνέφερε σὺν τῇ γλώσσῃ **Ced.** ⁶⁴ σὺν **add.** **Ced.** ⁶⁵ διελθόντων **om.** **A**. ⁶⁶ τύραννος; **add.** **Ced.** ⁶⁷ ἐμπνέων **βραχὺ** **A**. ⁶⁸ ἐ. στενάξας **θ.** **Ced.** — καὶ τὰ τελευταία πνέων ἐψη **Ced.** ⁶⁹ ὅπ. τῶν εἰς χ. **Ced.** ⁷⁰ ὑπέσχω **A**. ⁷¹⁻⁷³ Καὶ τ. μὲν ὑστερον συμβέβηκε τῷ ἀλιτηρίῳ **Ced.** 469, 19. ⁷² ῥωμαλείτης **A**. ⁷³ ἔλκος ἐκείνου—ἀγιασθέντος **A**. ⁷⁴ Ὁ δὲ ἀγ. θεὸς οὐδὲ τότε ἐπελάθετο **A**. ⁷⁵ διεκώλυσεν. ⁷⁶ **Ced.** 468, 1-469, 4. Διὸ καὶ λ. καὶ λ. καὶ αὐτῶς καὶ πᾶν ὅτι οὖν οὖν ἐστι κακὸν εἰπεῖν τοὺς ἀνθρώπους μετῆλθε καὶ τινος — προσεπ. **Ced.** ⁷⁸ κακουργίαν λ μὲν αὐτοῦ τὴν χώραν δ. ἐπισκῆπτει **A**.

fames dira ingruit in regnum ejus, et pestis, et alterius morbi labes; ulcus porro erat nomine f-rvili carbonis dictum, per totum corpus serpens et gravia iis qui experti erant pericula suscitabat. Quin imo in oculos præcipue et sæpissime veniens, infinitum numerum virorum et mulierum et puerorum cæcos effecit. Ad hæc excitatur tyrannus bellum adversus Armenios; quæ cuncta, consertim in unum et idem tempus confluenta, audaciam impii hujus et adversus Deum jactantiam redarguerunt. Etenim gloriabundus jactabat, propter zelum suum erga idola necnon et adversus nos persecutionem, neque bellum unquam, se vivente imperium amittitura. Ista igitur simul in illum irruerunt, et ruinæ ejus complexa erant præludia; cæteros autem qui civitates et regiones dominationis ejus habitabant, crudelissima fames simul et pestis exhaurebat; et magnus quidem erat numerus per urbes morientium, et major adhuc per agros et vicos, omnibus fere alimentorum indigentia et pestilenti morbo percontibus. Etenim alii quidem gramen commendantantes et corporis habitum corrumpentes, peribant; alii vero exsiccati ut simulacra mortua, hic et illic animam agentes, trementesque et circumquaque prolabentes, procumbebant in plateis, unde mortua et nuda corpora per plures dies inseputa passim jacentia spectaculum triste et miserabile præbebant spectantibus, jamque canum aſſiqui esca liebant. Non minus autem pestis omnes domos vastabat.

Hæc igitur Maximiani superbie merces, et talis ejus unis miserabilis; verbis enim contumeliosis usus, contra nos scripsit, Christianis omnibus interemptis (ut opinabatur), omni successu prospero et felicitate Romanorum rempublicam plenam futuram esse.

Hic quoque ista contigerunt, fames et pestis et sciccitates; et cætera mala deprehenderunt homines, fulmina enim et terribilia mittebantur, ita ut unusquisque de suis solum sollicitus esset; et ita infecta remanserunt mandata tyranni.

Constantinus autem, Chlorus vocatus ob vultus palliditatem (erat autem religiosus et filium suum Constantinum religiose educavit, et persecutionis contra nos agitatae minime particeps fuit,

λιμός αὐτοῦ τῆ χώρα δεινὸς ἐνέσκηπτε καὶ λοιμὸς, καὶ τινος ἐτέρου [νο]τήματος μοῖρα· ἔλκος δὲ ἦν φερωνύμως τοῦ πυρῶδους ἀνθρακὸς λεγόμενον, καθ' ὅλον μὲν ἔρπον ὃ τὸ σῶμα, σαλεροῦς δὲ τοῖς πικρονόσοι ἐπόνει κινδύνους· οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐξαιρέτως ἐπὶ πλείστον γενόμενον μύριους ὄσους ἀνδρας ἅμα γυναῖξι καὶ παισὶ πηροῦς ἀπειργάτα· καὶ σὺν τούτοις ἐπανίσταται ὁ τῦράννῃς ὁ πρὸς Ἀρμενίους πόλεμος· ἄθροως ὅψ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν συβρέυσαντα καιρὸν τοῦ δυσσεβοῦς θρασυτήτος τὴν κατὰ τοῦ Θεοῦ μεγαλαυχίαν (διήλεγξεν), ὅτι δὴ τῆς περὶ τὰ εἰδωλα σπουδῆς αὐτοῦ καὶ τῆς καθ' ἡμῶν ἕνεκα πολιορκίας, μὴ λιμὸν μῆδὲ λοιμὸν, μήτε μὴν πόλεμον ἐπὶ τῶν αὐτοῦ συμβῆναι καιρῶν ἐναμβρόντο. Ταῦτα ὁ οὖν ἅμα κατ' αὐτὸν ἐπῆλθε καὶ τῆς κατ' αὐτὸν καταστροφῆς περιελήφει τὰ προόμια τοῦς δὲ λοιποῦς τῶν τας ὕπ' αὐτὸν πόλεως καὶ χώρας οἰκούντων δεινῶς ὁ λιμός (τε) ἅμα καὶ ὁ λοιμός κίτ' ἔτρυχε· καὶ μύριοι μὲν ὀπήρχον οἱ κατὰ πόλεις θνήσκοντες, πλείστοι δὲ οἱ κατὰ ἀγροὺς καὶ κώμας, ἀπάντων σχεδὸν τροφῆς ἐνδείξ καὶ λοιμῶδες νόσῳ διεφθαρμένων. Καὶ γὰρ οἱ μὲν χέρστον διαμασσωμένοι καὶ τὴν ἕξιν λυμαινόμενοι διώλλυντο· οἱ δὲ ἀπεσκληρότεροι ὡσπερ εἰδωλα νεκρὰ, ὧδε κάκιετα ψυχορραγούντες, ἐνσιόιμενοι τε καὶ περιουλοσθαίνοντες· κατέπιπτον ἐν τας; πλαταιαῖς, εἶθεν νεκρὰ καὶ γυμνὰ σώματα ἑφ' ἡμέρας πλείονας ἔταφα διεβριμμένα, 381 ἑάν οικτρὰν (τε) καὶ ἔλαειν τὸς ὄρωσι παρῆχον· ἤδη δὲ τοὶ καὶ κυνῶν τινες γένοντο βρώμα· ὄχθ' ἤκιστα δὲ ὁ λοιμός πάντας οἴκους ἐπενέμετο.

(14) Ταῦτα τοῖσιν τῆς Μιξιμιανοῦ μεγαλαυχίας τὰ ἐπέχειρα, καὶ τοιοῦτον αὐτοῦ τὸ δύσμορον τέλος· ἐν στήλῃ γὰρ καθ' ἡμῶν ἀνέγραψεν, ὡς Χριστιανῶν πάντων ἀναιρεθέντων (ὡς φετο), πάσης εὐθηνίας (τε) καὶ εὐκρασίας ἢ Ἰσραηλίων πολιτεία πλησθήσεται.

(15) Διὸ καὶ (ταῦτα συνέθη, ὃ τε) ὁ λιμός καὶ αὐχμοὶ καὶ τὰ λοιπὰ κακὰ κατέληψε τοὺς ἀνθρώπους, (κεραυνοὶ τε καὶ φόδητρα ἐπέμποντο, ὥστε ἕκαστον τὰ ἑαυτοῦ μόνον μεριμνῶν· (101b) καὶ οὕτως ἀπρακτα ἐμειναν τὰ προτάγματα τοῦ τυράννου).

(16) Κωνσταντῖος δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Χλωρός διὰ τὴν ὠχρότητα τοῦ προσώπου— ἦν γὰρ εὐσεβὴς καὶ τὸν υἱὸν Κωνσταντῖνον ὁμοίως ἐπαίδευσε καὶ τῷ καθ' ἡμῶν διαγγμῷ οὐδεμῶς ἰκοινῶναι, ἀλλὰ καὶ τοῖς

Variae lectiones et notæ

¹³ κατὰ ἔρπον—ἐνεποίησεν Ἀ. ¹⁴ γινόμενον μύριοις; (sic) ὁ. ἀ. καὶ γυναῖξι Ἀ. ¹⁵ προσεπανίσταται Ἀ. ¹⁶ ἀ? ὅψ' ἕνα κατὰ τὸν cod. ¹⁷ x. σ. Ced. ¹⁸ τῆς δὲ δ. cod. τῆς τε τοῦ Ἀ., τῆς δὲ τοῦ cod. κατὰ Θεοῦ Ἀ. ¹⁹ ἐπὶ τὸν (sic) αὐτοῦ Ἀ.— τὸν ἀ. σ. καιρὸν ἐναμβρόντο Ced. ²⁰ T. δὴ Ced. ²¹ ἅμα καὶ κατὰ ταῦτόν Ced. ²² ἐπῆλθον Ced. ²³ αὐτὸς μὲν οὖν τὸν πρὸς Ἀρμενίους πόλεμον ἅμα τῆς αὐτοῦ στρατοπέδοις καταπονείτο C. vii. ²⁴ ἐτύγγαλον Ced. ²⁵ πλείους Ced. ²⁶ ἐνσημειούμενοι Ἀ. ²⁷ v. σ. καὶ γ. Ced. ²⁸ ἑφ' ἡμέρας πλείους C. vii. ²⁹ παρῆχον τοῖς δ. Ced. ³⁰ ἤδη γέ τοι Ced. ³¹ ἐγίνοντο βορὰ Ἀ. ³² xii add. Ced. ³³ ἐπανέμετο οἴκους Ἀ. ³⁴ Ced. 467,21—468,1 de Diocletiano et Herculis· Τῷ ὅσ' ἔτα: ὡς ἐν στ. ἐνέγραψαν οἱ δυσσεβεῖς καθ' ἡ. ὡς π. ἀν. χρ. π. ³⁵ καθὼς ὕπελάμβανον οἱ ἀλάστορες Ced. ³⁶ Διὸ καὶ λιμός καὶ αὐχμός Ced. 468,1 cf. § 13. ³⁷ τ. σ. ὅτε om. Ἀ. ³⁸ αὐχμός Ἀ. ³⁹ καὶ πᾶν ὅτι οὖν ἔπειτα κακῶν εἰσαῖν, τοὺς ἀνθρώπους μετῆλθον ὡς εἰρηται Ἀ. ⁴⁰ Ced. 469,21; 472,10. ⁴¹ Κωνσταντείου δὲ τοῦ ἐπικληθέντος Χλωροῦ cod. ⁴² ἰκοινῶντος Ced.

ὅπ' ἀφ' ἑνὸς χριστιανίζειν (βουλομένους) ἀδεῶς καὶ ἀκαλώτως ἐπέτρεπαν, — (Κωνσταντίνον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σεβαστὸν καὶ βασιλεῖα ζῶν ἀνέδειξαν, ὃν ἐκ πορνείας γεγενῆσθαι τινες τοῦτον εἶπον, οἱ καὶ ἐλέγχονται ἡ σαφῶς ὑπὸ διαφόρων ἐξηγητῶν ὡς ψευδολόγοι καὶ ματαιόφρονες:).

¹⁰ (17) Ὁπαύτως οὖν καὶ Σευήρου τεθνηκότος Λικίνιος ὁ γαμβρὸς Κωνσταντίνου ἠντιεστέγεται, μέγιστον λαβὼν αὐτὴν, καὶ στέφεται Καίσαρ ὑπὸ τῆς συγκλήτου, οἷα δὴ μέλλοντος ἠγενοῦσθαι γαμβροῦ, τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ, ὑποκρινόμενος δόλιφ' ἔτι καθ' ἡμᾶς ἐδοξείσθαι.

382 ΡΟΖ'. Περὶ τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου.

¹⁰ Τὸν δὲ ἑξ ἑκείνου μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτήν καὶ κατάλυσιν ἠμαξεντίου καὶ εἰσέλευσιν τῆς πόλεως Ῥώμης συνέβη νοσήσαι, ὥστε μήτε μάγῳ πρόγνωσις καὶ μυθολογία μήτε ἰατρῶν ἐπιστήμη ἢ σκευασαίαι βοηθημάτων δύνασθαι τὸ πάθος αὐτοῦ θεραπεῦσαι ἢ πρὸς ὃν οἱ τῶν εἰδώλων ἱερεῖς ἐλθόντες, ὑπέθεντο κολυμβήθραν τινὰ πλησθεῖσαν αἵματος παιδίων ἀφθόρων καὶ θερμῶ τῷ αἵματι καὶ ἀφρίζοντι βαπτισθέντα αὐτὸν γαίαναι. Συναχθέντων οὖν τῶν παιδίων ἐκ πάσης ἐπαρχίας διὰ βασιλικῶν προστειγμάτων καὶ τοῦ βασιλέως ἕξω παραπορευόμενον, προαυπήνησαν αὐτῷ πᾶσαι τῶν πόλεων ἐκείνων τῶν παιδίων αἱ μητέρες διαλελυμένων τῶν πλοκάμων καὶ τῶν μαζῶν γεγυμνωμένων μετὰ πολλῶν ὀδύρμων καὶ δακρύων, περὶ ὧν ὁ βασιλεὺς διερωτήσας καὶ μαθὼν, ὅτι αἱ μητέρες εἶσι τῶν μελλόντων ἀναιρεῖσθαι παιδίων, δακρύσας εἶπε ἡ Καλὸν μοι μᾶλλον ἔστιν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀναιτιῶν ἀποθανεῖν παιδίων ἢ ἐκ τῆς ἐκείνων ὠμοτάτης σφαγῆς ὠμοτάτην καὶ ἀπάνθρωπον ζωὴν ἐπιλέξασθαι, καὶ μάλιστα τῆς ἐκ τούτων ὕψιζας ἀμφιβαλλομένης. Καὶ ταῦτα πρὸς τὴν σύγκλητον εἰρηκῶς εἰσήλθεν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ οὐ μόνον τοὺς παῖδας ταῖς οικείαις ἡ μητρῶσι ἐκλευσεν ἀποδοῦναι, ἀλλὰ καὶ ὄχηματα καὶ ἀναλώματα προσέταξε δοθῆναι αὐταῖς ἐν τῷ ὑποστρέφειν.

²⁰ (2) Τούτου δὲ γενομένου, ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ εὐνῆ ἐθεάσατο ὁ βασιλεὺς, ἐν ᾧ ὡφθησαν αὐτῷ οἱ τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολοι λέγοντες ἡ Ἡμεῖς ἴσμεν Πέτρος καὶ Παῦλος ἀποσταλθέντες παρὰ τοῦ Θεοῦ

sed eos qui sub illo Christiano more vivere volebant, tute et sine obstaculo id agere permisit), Constantinum filium suum Augustum et imperatorem vivens creavit, quom ex meretrice natum esse quidam dixerunt; sed hi manifeste redarguuntur a variis interpretibus ut falliloqui et temeritati indulgentes.

Severo quoque similiter mortuo, Licinius, sororis Constantini maritus substituitur, nondum ducta ipsa, et coronatur Caesar a senatu, utpote qui sororem magis Constantini ducturus esset dolo simulans se nostrae religioni addictum.

CLXXVII. De sancto Constantino.

Constantinus ipse post patris interitum, et destructionem Maxentii, et ingressum in urbem Romam, morbo correptus est, ita ut nec magorum praesentia et formulae, nec medicorum artes et medicamentorum apparatus malum ejus plane sanare possent. Ad quem idolorum sacerdotes ingressi, proposuerunt ut piscina quaedam cruore puerulorum impubium impleretur, et in calido et spumanti sanguine lotus convalesceret. Collectis igitur per mandata Imperialis parvulis ex tota provincia, et Imperatore foras transeunte, obtulerunt ei omnes urbium istarum parvulorum matres, solutis crinibus, mammisque nudatis, multis cum ejaculibus et lacrymis; de quibus imperator cum sciscitatus diligenter, audisset matres esse parvulorum qui occidendi essent, lacrymans dixit: « Pulchrum mihi magis est pro salute innocentium mori infantium, quam ex tali crudelissima mactatione crudelem et inhumanam vitam elegisse, cum maxime de sanitate ex istis recuperanda dubitetur. » Nisque ad senatum pronuntialis, ingressus est in palatium, et non solum filios suis matribus reddi jussit, sed etiam curtus et sumptus dari mandavit ipsis ut regrederentur.

His ista gestis, eadem nocte somnium vidit imperator, in quo apparuerunt ipsi Christi apostoli dicentes: « Nos sumus Petrus et Paulus, missi a Deo ad praebendum tibi sanitatem, et sa-

Variae lectiones et notae.

¹⁰ εἰπόντες ἠλεγχ. Α ²⁰ Ced. 474,3.—6. Τοῦ δὲ Σ. τελευτήσαντος Λικίνιον ὁ Ῥωμαῖοι Καίσαρα ἀνηγόρευσαν, Κωνσταντίνῳ χαρίζομενοι Ced. ¹⁰ Κωνσταντίου Α. ἠ μέλλοντι (?) γεν. τῷ γαμβρῷ Α. — 23. γαμβρῷ cod. propter τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ μέλλον — γαμβρῷ? γαμβρῷ αὐτοῦ ὄντι εἰς ἀδελφὴν Κωνσταντίαν καὶ ὑποκρινόμενον ψευδῶς τὴν Ced. Λικίνιον δὲ γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφῇ ποιησάμενος, βασιλεῖα κατέστησεν Sym. Ms. 29^a. ¹⁰ ὑποκρινόμενον ψευδῶς τὴν Α. ¹⁰ 312 (5514) ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἀγίου Σιλδέστρου cod. Ced. 475,5-17: Εἰς Ῥώμην εἰσελθὼν μετὰ τὴν κατὰ Μ. νίκην ζητεῖ ἰατροῦς θεραπευθῆναι τῆς νόσου, καὶ δὲ Ἰουδαῖοι τινες ἔρχονται λέγοντες, ὅτι κ. χρῆ ποιῆσαι ἀφ' αὐτομαζίων βρεφῶν καὶ ἐν αὐτῇ λουσάμενον καθαρισθῆναι. Συνάγονται οὖν τὰ βρέφη μετὰ τῶν μητέρων, καὶ τί δεῖ λέγειν τοὺς τῶν μητέρων ὀδυρμούς καὶ τὰς τῶν τριχῶν ἔκκοπας, κτλ. Ced. ¹⁰ Τὸν δὲ γε Κ. Α. ²⁰ καὶ κατ.—Ῥώμης οὐμ. Bulg. ¹⁰ ἐπιστήμαι καὶ σκευασαίαι Α. ²⁰ τῶν οὐμ. Α. ¹⁰ βασιλικῷ προστειγμάτων Α. ²⁰ τῶν πολλῶν ἐκείνων Α. ²⁰ αἰ οὐμ. Α. ¹⁰ ἔγγεγυμνωμ. Α. ²⁰ Ταῦτα ἰδῶν ἐκρίνε; καὶ σύνδακρυς γενόμενος εἶπε. Κ. ε. μ. ἐμὲ μόνον κακῶ μόρω ἀπ. ἢ ταῦτα τὰ βρέφη, ἀλλὰ καὶ τίς οἶδε τὸ τέλος ὁποῖον; Ταῦτα εἰπὼν καὶ τὰς μητέρας δούρας φιλοφρονησάμενος ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ Ced. ¹⁰ ὠμοτάτης οὐμ Α. ²⁰ εἰρηκῶς Α. ²⁰ τὰς ἰδίας μ. ²⁰ ἀποδοθῆναι Α. ²⁰ Ced. 475,17-476,2. Ταῦτη τοι καὶ κατ' ὁ. ὁρᾷ τοῦς δύο μεγάλους ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον προτραπομένους αὐτὸν Σιλδέστρου ζητῆσαι τὸν ἐπίσκοπον τῆς πόλεως καὶ αὐτὸς ὡς. ¹⁰ Καὶ τ. γεν. ἐν α. τῆ ν. ὄρασις ἐθ. Α. ²⁰ ἐν ἡ. Α. ²⁰ παρὰ τοῦ Θεοῦ Α.

litem ob misericordiam et commiserationem erga A parvulos. Mitem ergo, voca Silvestrum ex monte Mrapio, et ostendet tibi vere divinum et salutarem fontem in quo lotus non solum corporis habebis sanitatem, sed animæ præsertim; Dio autem factio, cum misisset ad divinum Silvestrum, cum multo honore introduxit eum in palatium, et assurgens imperator adoravit eum dicens: « Bene venisti, Silvester. » Et episcopus dixit: « Pax tibi et sanitas præstetur tibi a Deo. » Et dixit imperator: « Rogo te ut dicas an habeatis quosdam deos Petrum et Paulum vocatos. » Et episcopus dixit: « Nos unum Deum habemus conditorem cæli et terræ, ejus Petrus et Paulus servi veri sunt. » Imperator autem dixit: « Potestne, o episcope, ostendere mihi facies eorum per aliquam picturam, ut agnoscam clarius an ipsi sint qui missi sunt a Deo ad me? » Et statim cum jussisset episcopus suo diacono afferre imagines in tabulis, allatæ sunt, et cum contemplatus esset imperator, exclamavit voce magna dicens: « Illi vere sunt per somnium visi mihi et hortati ut te advocarem, o Silvester. Et nunc ostende mihi fontem quem dixerunt, per quem quoad animam et corpus salvus evadam. » Et episcopus statim jubens piscinam aquæ fieri baptizavit imperatorem. Et statim exivit e piscina totus sanus, relictis corporis ulceribus in aqua tanquam squamis piscium.

τὸν βασιλέα. Καὶ αὐτίκα ἔξῆλθεν ἐκ τῆς κολυμβήθρας ὄλος ὕγιης, καταλιπὼν τὰ τοῦ σώματος ἔλκη ἐν τῷ ὕδατι καθάπερ λεπιδὰς ἰχθύων.

Quem cum vidissent senatus et omnis populus recuperasse sanitatem, certatim exclamaverunt dicentes: « Unus Deus Christianorum, magnus et terribilis; et omnes jam nunc credimus et baptizamur, quia vidimus hodie magna miracula. » Quibus dixit imperator: « Humana quidem coacta, divina vero eligenda sunt. Deus sane bona voluntate et affectu colitur; ideo non ex necessitate, sed libero judicio volumus Christianos fieri qui petunt, non vero humano timore ad Dei cultum adduci. » Et hæc cum omnes audissent, fidei amplectendæ desiderio accensi sunt, satis jam experti imperatoris moderationem et doctrinæ puritatem. Extemplo ergo cum illo baptizatus est et Crispus, primogenitus ejus filius, quem dicunt, postea falso crimine accusatum a noverca, interfectum esse a patre, D

πρὸς τοὺς παῖδας ἐλεημοσύνην τε καὶ συμπόθειαν. Πέμφον οὖν ἄ, μετακάλεσαι Σιλβαστρον ἐκ τοῦ Σαραπίου ἄ ἄρους, καὶ ὑποδείξει σοι ἄ τὴν δευτικὴν καὶ σωτήριον πηγὴν, ἐν ἣ λουσάμενος οὐ μόνον σωματικὴν ἔξεις ὑγίαν, ἀλλὰ ἄ ψυχικὴν οὐ μάλιστα. ἄ Ἡμέρας δὲ ἄ γενομένης ἀποστείλας πρὸς τὸν θεῖον Σιλβαστρον, μετὰ πολλῆς τιμῆς ἤγαγεν αὐτὸν ἐν τῷ παλατίῳ ἄ· καὶ ἀναστὰς ὁ βασιλεὺς προσεκύνησεν αὐτὸν λέγων ἄ Καλῶς ἤλθες ἄ, Σιλβαστρε. ἄ Καὶ ὁ ἐπίσκοπος εἶπε ἄ Εἰρήνη σοι καὶ σωτηρία παρασχεθεῖ ὑπὸ θεοῦ. ἄ Καὶ φησιν ὁ βασιλεὺς ἄ Παρακαλῶ σε εἰπεῖν μοι εἰ ἔχετε τινα θεοῦ ἄ Πέτρον καὶ Παῦλον καλουμένους. ἄ Καὶ ὁ ἐπίσκοπος ἔφη ἄ Ἡμεῖς ἕνα θεὸν ἔχομεν ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, οὗ Πέτρος καὶ Παῦλος δοῦλοι γνήσιοι τυγχάνουσιν. ἄ Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔφη ἄ Δύνασαι, ὦ ἐπίσκοπε, φανερώσαι μοι τὰς εἰσεις αὐτῶν διὰ τίνος ζωγραφίας (102), ὅπως ἐπιγῶ σαφέστερον εἰ αὐτοὶ εἰσιν οἱ ἀποσταλέντες ἀπὸ θεοῦ πρὸς με; ἄ Καὶ παραχρῆμα κελύσας ὁ ἐπίσκοπος τῷ ἰδίῳ διακόνῳ ἐπενεγκεῖν τὰ στηθάρια τῶν ὁμοιωμάτων ἐν σάνισιν ἄ, ἠνέχθη ἄ καὶ θασάμενος ὁ βασιλεὺς ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ λέγων ἄ Οὗτοι εἰσιν ἀληθῶς οἱ κατ' ὄναρ ὀφθέντες μοι καὶ παρακελευσάμενοί με ἀνακαλέσασθαι ἄ σε, ὦ Σιλβαστρε. Καὶ νῦν δείξόν μοι τὴν πηγὴν, ἣν ἔφησαν, δι' ἣς ψυχῇ καὶ σώματι σωθῆσμαι. ἄ Καὶ ὁ ἐπίσκοπος αὐτίκα προστάξας κολυμβήθραν ὕδατος γενέσθαι, ἐδάπτισε

ἄ (3) Ὅν ἡ σύγκλητος ἰδοῦσα καὶ πᾶς ὁ δῆμος (ἀπολαβόντα τὴν ὑγίαν) ἐξέθῃσαν (λέγοντες) ἄ Εἰς θεὸν, ὁ τῶν Χριστιανῶν, μέγας καὶ φοβερός· καὶ πάντες ἀπὸ τοῦ νῦν πιστεύουσιν ἄ καὶ βαπτίζομεθα, 384 ἄ εἰς ἔθρονον σήμερον μεγάλη θαυμάσια. ἄ Πρὸς οὓς φησιν ὁ βασιλεὺς ἄ Τὰ μὲν ἀνθρώπινα ἀναγκαστὰ, τὰ δὲ θεῖα προαιρετικὰ τυγχάνει. Ὁ μέντοι θεὸς ἀγαθῇ προαιρέσει καὶ διαθέσει θρησκυεῖται· ὁθεν οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ κρῖσει ἐλευθερίας βουλόμεθα γίνεσθαι Χριστιανούς τοὺς θέλοντας καὶ μὴ φόβῳ ἀνθρωπίνῳ προσάγεσθαι τῇ τοῦ θεοῦ λατρείᾳ. ἄ Καὶ ταῦτα πάντες ἄ ἀκούσαντες πρὸς τὴν πίστιν πόθῳ ἄ ἐξήφθησαν, μᾶλλον ἄ ἀποδεξάμενοι τὴν τοῦ βασιλέως ἄ ἐπιείκειαν καὶ τὴν τοῦ δόγματος καθαρότητα. Αὐτίκα γοῦν σὺν αὐτῷ ἐδαπίσθη καὶ Κρίσπος ὁ (πρῶτος) αὐτοῦ

Variae lectiones et notæ.

ἄ οὖν καὶ μετακάλεσον Α. ἄ Σαραπίου? ἄ σοι κολυμβήθραν δι' ἣς τῆς τε ψυχῆς τὰς νόσους καὶ τοῦ σώματος θεραπευθήσῃ. Ἐργεῖται οὖν ὁ Σιλβαστρος διὰ τοὺς ἐπιεικτεμένους διωγμῶδες ἐν φυλακῇ τελῶν καὶ βαπτίζει κατηγήσας αὐτὸν Cæd. ἄ ἀλλὰ καὶ ψ. Α. ἄ ἡμ. οὖν γεν. Α. ἄ παλατίῳ ὅν ἰδὼν ὁ Α. ἄ εἰσῆλθες Σ. καὶ ὁ ἔ. Ε. καὶ ὑγίεια ἀπὸ θεοῦ καὶ σ. παρασχεθῆ Α. ἄ θεοῦ τινος Α. ἄ ἐκ τούτων? σάνισιν, ἠνέχθησαν Α. ἄ διακλέσασθαι Α. ἄ Εὐθύς οὖν ἀπὸ τῆς θείας κ. ἀνερχομένου τοῦ Κ. ἐξέπεσον ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ ὡσεὶ λεπιδες καὶ ἐκαθάρισθη καὶ γέγονεν ὄλον ὕγιης ὡς παιδαρίου μικροῦ Cæd. ἄ ὄλος οἰν. Α. ἄ Cæd. 476,3,4? Georgii verba magis biblica quam Romana omisit, sed et historiam de Crispo Hippolyteam; de donatione apud Græcos altum silentium. Τοῦτο ἰδόντες οἱ λαοὶ ἐδαπίσθησαν ἄπειροι, καὶ Κρίσπος ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου Cæd. ἄ π. εἰς αὐτὸν καὶ β. Α. ἄ πάντα Α. ἄ τῶν πόθων Α. pro τῷ πόθῳ, v. pro i. subscr. πόθῳ cod. a secunda manu, πόθων a prima? ἄ μ. δι' ἀποδ. Α. ἄ βασιλέως καὶ τοῦ θαύματος ἐπιείκειαν. Αὐτίκα δὲ καὶ ἡ μήτηρ Ἐλένη βαπτίζεται καὶ οἱ τοῦτου συγγενεῖς τ. καὶ ψ.λοτ. ἔδ. δὲ ὁσαύτως καὶ Κρίσκητος ὁ πρ. ἀ. υἱὸς δ. (ὡς?) φ. ὁ. Α.

υλῆς (ὅν καὶ φασὶ ὑστερον κατηγορηθέντα ψευδῶς ὑπὸ ἡς τῆς μητρειδῆς, ἀποκτανθῆναι ἢ παρὰ τοῦ πατρὸς ὡς βουλευσάμενον ἢ κοιμηθῆναι μετ' αὐτῆς ὑστερον δὲ μαθὼν ὁ βασιλεὺς ψεῦδος ἢ εἶναι τοῦτο, καὶ αὐτὴν ἀπέκτεινεν ὡς συκοφαντήσασαν τὸν ἀναίτιον. Ἐβριπίσθη δὲ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ

ἑλῆν καὶ οἱ τοῦ βασιλέως συγγενεῖς τε καὶ φίλοι).

(4) Ἐν τῷ Καπετωλίῳ Ῥώμης ἐφάνη δράκων παμμεγέθης· εἶτα Σιλβέστρος τοῦτον ἀπέκτεινεν.

(5) Συνήθροισε δὲ ὁ βασιλεὺς ἱερεῖς καὶ Γραμματεῖς τῶν Ἰουδαίων διαλεχθῆναι τῷ ἁγίῳ Σιλβέστρῳ περὶ τοῦ Χριστοῦ, οὓς καὶ εἰς τέλος ἐνίκησεν ὁ ἅγιος, δυνάμει Χριστοῦ ἀπελέγξας αὐτούς, εἶτε τῶν προφητῶν καὶ λοιπῶν ἀποδείξεων τῆς

ἐκείνων Γραφῆς.

(6) Ὁ δὲ Μαξέντιος, πονηρότατος πάντων τῶν πρὸ αὐτοῦ, γεγονός τούτῃ τὴν Ῥώμην οἰκούντας ἐπίτριβε καὶ μάλιστα τοὺς Χριστιανούς· πολλοὺς γοῦν τῶν πρώτων ἐφόνευσεν καὶ ἄλλους· ἐξορίσας τὰς οὐσίας αὐτῶν διήρπαξεν ἢ τῆ δὲ τοῦ Γαλερίου χρώμενος ἀκολασίᾳ πολλὰς τῶν ἐλευθέρων γυναικῶν ἐμίανεν, ἑτέρας τε μυρίας ἀνοσιουργίας καὶ ἀρρητοποιίας ἐπιτηδεύων, ἀφόρητος τοῖς πᾶσιν ὑπῆρχε γοητικαῖς κακομαγαγανείαις χρώμενος.

(7) Τοῦ δὲ Μεγάλου Κωνσταντίνου τὰ βόρεια καὶ δυτικὰ μέρη ἔως τοῦ Ὠκεανοῦ ὑποτάξαντος ἐν εἰρήνῃ πολλῇ καὶ εὐμενίᾳ καὶ καταστάσει ἐν ὅλῃ τῇ κατ' αὐτὸν οἰκουμένῃ, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι οὐκ ἐλάττωσαν 385 δέησιν πρὸς αὐτὸν ἐστειλαντο μὴ ἀπειθεῖν τὴν μητέρα τῶν βασιλείων ὑπὸ ἀπεινούς τυράννου, μᾶλλον δὲ σαρκοδόρου θηρίου ἀπολλυμένην. Ταῦτα ἀκούσας ὁ μέγιστος Κωνσταντίνος ἐφρόντισεν τοῦ ἐλευθερώσει αὐτούς ἐκ τῆς τούτου δουλείας· ἔδειξε δὲ τοῦτο διὰ τὰς γοητικὰς αὐτοῦ κακογνωμίας· ἦδη γὰρ πολλοὺς ἀνέτεμε παῖδας προφάσει τῆς ἀθεμίτου γοητείας. Ἐν πολλῇ οὖν σκέψει καὶ φροντίδι ὑπάρχοντι ὤφθη αὐτῷ (102^b) ἐν Κάρμπῳ διάγοντι μετὰ τῶν στρατιωτῶν περὶ μεσημέριαν στυλοειδῆς σταυρὸς ἐκ φωτὸς κατασκευασμένος, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο· Ἐν τούτῳ νίκα. (Ἐμφοβος δὲ γενόμενος ὁ βασιλεὺς ἤρρωτησεν τοὺς σὺν αὐτῷ, εἰ καὶ αὐτοὶ τι θεάσαντο. Οἱ δὲ ὠμολόγησαν τὴν αὐτὴν αὐτῷ ἑωρακέναι ὅπως εἶσαν. Τότε ὁ βασιλεὺς ἀναβρώσθεις τῷ φρονήματι καὶ θάρρους καὶ προθυμίας ἀνάπλωσεν

utpote qui voluisset dormire cum illa; deinceps vero cum mendacium illud esse rex comperisset, ipsam quoque interemit ut insontis calumniatricem. Baptizata quoque est mater ejus Helena, et imperatoris cognati et amici.

In Capitolio Romæ visus est draco immani magnitudine, quem postea Silvester interemit.

Congregavit autem imperator sacerdotes et scribas Judæorum ut dissererent cum sancto Silvestro de Christo, quos tandem vicit sanctus, virtute Christi redarguens illos prophetis ipsis et aliis demonstrationibus ex Scriptura ipsorum.

Maxentius autem, pessimus omnium factus qui ante se fuerant, Romæ incolæ conterebat et præsertim Christianos; quorum multos quidem eosque primarios occidit et aliorum in exilium missorum bona rapiebat; et Galerii sectatus incontinentiam, multas mulieres liberas polluit, sextantasque cum stuprasset alias, et obscenitatibus operam daret. intolerabilis omnibus effectus est, incantatoriis dolis utens.

Magnus autem Constantinus boreales et occidentales partes usque ad Oceanum subjecerat in pace profunda, et benevolentia et quiete, in universis quæ illi parebant mundi partibus. Romæ autem incolæ delegatos ad illum miserunt ne negligeret matrem imperatorum ab immiti tyranno, aut potius a carnivora bellua perditam rogantes. Cum hæc audisset maximus Constantinus, ipsos a servitute istius liberare cogitabat: at istud reformidabat ob incantatorias artes ejus: jam enim multos pueros dissecaverat prætextu nefariæ incantationis. Cum ergo in magna anxietate et sollicitudine esset, visa est ei, in campo cum militibus versanti, circa meridiem, crux, columnæ speciem habens, luce efformata, in qua inscriptum erat: « In hoc vince. » Perterritus autem imperator interrogat illos qui secum sunt num et ipsi aliquid viderent. Qui omnes confessi sunt eandem ac ipsum vidisse visionem. Tunc imperator animo recreatus, fiducia et alacritate plenus erat. Nocte autem sequenti, superveniens Domi-

Varie lectiones et notæ.

ὑπὸ I. πρὸς col., παρὰ A. ἡ ἰσὶα ἀπεκτανθῆ cod. ἢ βουλευόμενον A. ἢ μαθῶν— φίλοι om. A. ἢ ψευδεῖς col. Ced. 476,18-477,2. Ἐν δὲ τῷ A. ἢ βαθμούς ἔχοντι τῆς, κτλ. Ced. ἢ ἀποκτείνων καὶ συναθεροῦσας Κωνσταντίνος ἱερεῖς καὶ γρ. πρὸς τὴν τῶν Ἰ. διάλεξιν, καὶ τούτους κατὰ κράτος Σιλβέστρος νικήσας διὰ τὰ γραφῶν προφητικῶν καὶ διὰ θαύματος ὡς νεκρώσαντος τὸν ταῦρον Ἐβραίου μέγιστος (Ἐβραίου μάγου) καὶ μὴ δυνάμενος (δυναμένου) τοῦτον ἀναστήναι, ὅς (ὅν) Σιλβέστρος προσευξάμενος ἤγειρε. Ced. οὕτως τὰ περὶ Μαξιμιανῶ· τοῦ γὰρ Σβρίου (?) παρόδου ἐποίησαστο. Ὁ δὲ Μαξέντιος πάντων A. Ced. 478,15-495,11. Τῷ δ' εἶται τῆς βασιλείας—διάλεξις γέγονεν ἐν Ῥώμῃ Χριστιανῶν καὶ Ἰ. κτλ. Ced. ἢ εἶτε I. ἐκ τὰ cod. Ced. 475,6-9? ἢ αὐτοῦ πονηρότατος γεγονώς A. ἢ φονεύσας καὶ πολλούς ἐξορίσας A. ἢ τοῖς om. A. ἢ γοητ. καὶ κακ. A. Ced. 474,9-475,2. ἢ ἔως αὐτοῦ τοῦ A. ἢ καὶ εὐμυθία καὶ καταστάσεις δ. τῆ ὑπ' αὐτὸν δ. A. ἢ Ὅθεν καὶ προσέειπεν οἱ Ῥ. π. Κωνσταντίνον ποιησάμενοι κατὰ τοῦ δυσσεβοῦς Μαξεντίου, τοῦτον διήγειραν Ced. 474,9-11. ἢ Ὁ δὲ διδιώξ τὰς τοῦ Μαξεντίου γοητείας ἐν π. ἀγωνίᾳ ἦν· φαίνεται οὖν αὐτῷ ἐν ἑκτῇ ὥρῃ τῆς ἡμέρας ὁ τίμιος στ. Ced. 474,13,14. ἢ ἐφρόντισεν A. ἢ τούτων A. ἢ τῆς ἀσιγνίτου? γ. A. ἢ κατ. ἔχων ἐπιγραφὴν ὡς ἀστέρων ἐν Ced. ἢ νίκα. Καὶ ὁ β. A. ἢ τὴν αὐτῶν? ἑωρακέναι A.

nus dixit ei : « Utere ostenso tibi signo ad auxilium, et vinces omnes inimicos tuos. » Die autem facta, ineleganter et prope crucem fabricatam quæ usque ad hunc diem in regis aulis asservatur, jussit præferri in bellum. Impius autem tyrannus in diis suis confidens, in præterfluentem fluvium pluribus navibus ponte imposito, egressus est ad instruendam aciem. Congressione autem facta, contriti sunt Christi ab exercitu adversarii, et plerisque concisis, cæteri cum tyranno ad urbem fugiebant. At ponte iniquo pondere disrupto, submersus est in flumen cum toto exercitu, ut Phraao tyrannus. Et videre erat fluvium plenum omnino equis cum ascensoribus. Cives autem urbis, coronis urbe ornata, introduxerunt illum cum lætitia magna et laudibus, et victoriæ auctorem crucem et victorem imperatorem salutem suam vocabant.

χαρᾶς μεγάλης καὶ εὐφημιῶν, τὸν τε νικοποῖον σταυρὸν καὶ τὸν νικηφόρον βασιλεῖα σωτήρα ἐπικαλοῦντο ⁹⁰.

Tunc imperator mandavit ut colligerentur reliquiæ sanctorum martyrum, et sancto committerentur sepulcro, et iis qui injustitias passi erant substantia sua redderetur. Et per septem dies pro victoria festum celebrabant, Christi crucem venerantes. Hic septimus annus erat imperii Constantini ; tumque etiam leprosus factus, baptizatus est a Silvestro Romæ.

Quibus auditis, Galerius Maximianus egressus fuerat (expectabat enim et ipse eodem sortem), et paulum continuit adversus Christianos mi-

max. Maximus autem Constantinus, confidens in invicto crucis instrumento, prorupit in illum, habebatque Licinium quoque Cæsarem tum secum commilitantem contra tyrannos, qui Christianorum doctrinis se gaudentem simulabat. Tyrannus autem incantationibus et divinationibus et fraudibus nitens, exivit ut adversus religiosum imperium acie dimicaret, infinito copiarum in castris numero sese ostentans. Congressione autem facta, et pretiosa cruce antelata, tyranni satellites impetum non

ἦν.) Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ⁸⁹ ἐπιστᾶς ὁ Κύριος εἶπεν αὐτῷ· « Χρῆσαι τῷ δειχθέντι ⁹⁰ σοι σημεῖον εἰς βοήθειαν, καὶ ἔσῃ νικῶν πάντας τοὺς ἐχθροὺς σου. » Ἡμέρας δὲ γενομένης, (ἀμελλητί) σχεδιάσας σταυρὸν, ὅστις μέχρι τῆς σήμερον ἐν τοῖς βασιλείοις φυλάσσεται, ἐκέλευσε προάγεσθαι αὐτὸν εἰς τὸν πόλεμον. Ὁ δὲ ⁹¹ δυσοσεθὴς τύραννος, θαρβύσας τοῖς δαίμοσιν ⁹² αὐτοῦ καὶ γεφυρώσας τὸν παραρρέοντα ποταμὸν, (πολλὰς) ναυσὶν ἐξῆλθεν εἰς παράταξιν τοῦ πολέμου. Συμβολῆς δὲ ⁹³ γενομένης, συνετριβήσαν ὑπὸ τῆς ⁹⁴ τοῦ σταυροῦ δυνάμει· οἱ ὑπερναντιοὶ καὶ κατακοπίντες οἱ πλεῖστοι, οἱ λοιποὶ σὺν τῷ τυράνῳ ἐπὶ τὴν πόλιν ἔφρουρον. Τῆς δὲ γεφυράς κρείττονι δυνάμει διαβραγαγίσθη, καταποντίσθη ἐν τῷ ποταμῷ (κατὰ τὸν Φαραῶν ⁹⁵, πανστρατιᾶ ⁹⁶ ὁ τύραννος. Καὶ ⁹⁷ ἦν ἰδεῖν τὸν ποταμὸν ὄλον ⁹⁸ πεπληρωμένον ἱππων σὺν ἀναβάταις). Οἱ δὲ πολλοὶ ⁹⁹ τῆς πόλεως **386** στεφανώσαντες τὴν πόλιν εἰσεδέξαντο αὐτὸν ¹⁰⁰ μετὰ σταυρὸν καὶ τὸν νικηφόρον βασιλεῖα σωτήρα ἐπικαλοῦντο ⁹⁰.

⁸⁹ (8) Τότε ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε συναχθῆναι τὰ λείψανα τῶν ἀγίων μαρτύρων καὶ ὁσίᾳ ⁹⁰ ταφῇ παραδοθῆναι, καὶ τὰς οὐσίας τοῖς ἀδικηθεῖσι ἀποδοθῆναι. (Καὶ ἦσαν ἄγοντες ἐπινίκιον ⁹¹ ἑορτὴν ζ' ἡμέρας, γεραίροντες τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ.) Τοῦτο ἦν ἔβδομος ἐνιαυτὸς τῆς ⁹² βασιλείας Κωνσταντίνου· τότε δὲ καὶ λεπρωθεὶς ἑδραπίσθη ὑπὸ Σιλδέστρου ἐν Ῥώμῃ.

⁹³ (9) Ταῦτα ⁹⁴ ἀκούσας ὁ Γαλέριος Μαξιμιανὸς ἐξεληλύθει — ἐξεδέχετο γὰρ καὶ αὐτὸς τὸν αὐτὸν μόρον — καὶ μικρὸν ⁹⁵ ἀπέστη τῆς κατὰ Χριστιανῶν ἀπειλῆς.

⁹⁶ (10) Ὁ δὲ μέγιστος Κωνσταντίνος ⁹⁷ θαρβῶν τῷ ἀνικητῷ ὄπλῳ τοῦ σταυροῦ ὤρμησεν ἐπ' αὐτὸν, εἶπε δὲ καὶ Δικινίῳ Καίσαρα τῆνικαυτὰ συμπολεμοῦντα αὐτῷ (κατὰ τῶν τυράννων ⁹⁸), προσποιούμενον χαίρεσθαι τοῖς Χριστιανῶν δόγμασιν. Ὁ δὲ τύραννος ⁹⁹ ταῖς γοητείαις καὶ μαντείαις ¹⁰⁰ καὶ ἀπάταις ἐπερειδόμενος παρατάξασθαι τὴν εὐσεβῆ ¹⁰¹ βασιλείαν ἐξεληλύθει, τῷ ἀναριθμητῷ πλήθει τῶν στρατοπέδων φανταζόμενος. Γενομένης δὲ συμβολῆς, κατὰ τοῦ τιμίου σταυροῦ φανέντος, οἱ τοῦ τυράννου

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁹ Ἐν ὄραματι δὲ τῆς νυκτὸς ἐπίσταται ἁ. ὁ Κύριος λέγων· Χρ. Ced. 474, 16. ⁹⁰ τῷ δειχθέντι σοι σημεῖον διὰ χρυσοῦ ποιῆσαι καὶ ἐπινικίων π. τ. νεκροῦς (sic) σου. ἡμ. δὲ γενομένης Α. σημ. καὶ νίκᾳ. Τότε στ. χρυσοῦν σχ. δς ἔστι μ. καὶ νῦν, ἐκ. προάγειν ἐν Ced. 474, 17. ⁹¹ Ὁ δὲ Μαξιμιανὸς τὸν πατρ. τῆ πόλεως π. ν. γ. κατὰ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἀντιπαρετάξαστο Ced. 474, 11, 12. ⁹² τοῖς συνδαίμοσιν Α. ⁹³ Καὶ σ. γ. ἠτήθησαν οἱ περὶ Μαξιμιανὸν καὶ τοῦ πλήθους ἀναιρουμένου, Μαξιμιανὸς σὺν τοῖς λοιποῖς τῇ γεφυρᾷ ἐπέθη φεύγων, ἤτις θεῖα δυνάμει διαβραγαγίσθη ἐν τῷ π. πάντας καταπόντισεν Ced. 474, 19-22. ⁹⁴ τῆς δ. τοῦ στ. Α. ⁹⁵ Ex. xv, 1. ἱππων καὶ ἀναβάτην ἐβρίψαν εἰς θάλασσαν, καταπόντισεν. ⁹⁶ πανστρατιᾶ Α. ⁹⁷ ὄλον om. Α. σὺν ἀναβάτων πεπηγμένων Α. ⁹⁸ Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι λυτρωθέντες τῆς τοῦ πονηροῦ Μαξιμιανίου τυραννίδος, τὴν πόλιν στ. ε. μ. γ. τὸν νικητὴν Κωνσταντίνον σὺν τῷ νικοποίῳ σταυρῷ σ. αὐτὸν ἀνευφημοῦντες Ced. τὸν Μαξιμιανὸν πολέμῳ τροπωσάμενος ἀναιρεῖ Sym. 50. ⁹⁹ αὐτὸν om. Α. ¹⁰⁰ ἀποκαλοῦντες. ¹⁰¹ 812 (5514) Ced. 475, 2-7: Τῷ ζ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ Μέγας Κωνσταντίνος τῆς Ῥώμης κρατήσας πρὸ πάντων τὰ λ. τῶν ἀγ. μ. τῆ δ. τ. παρέδωκε καὶ τοὺς ἐν ἔσορταίς ἀνεκαλέσαστο· καὶ ὑπὸ Σ. τοῦ ὁσιωτάτου πάπα Ῥώμης βαπτίζεται καὶ τῆς λῶδης ἐξελευθεροῦται τῷ εὐσεβῶς. ¹⁰² ὁσιωτάτη τ. δοθῆναι Α. ¹⁰³ ἐπινίκιον ἑορτάζοντες; ζ' Α. ¹⁰⁴ τῆς et καὶ om. Α. ¹⁰⁵ 514 (5516) Ced. 477, 3. Τῷ θ' ἔτει τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου — τ. τείνου ὁ τῆς ἐφ᾽ αὐτὸν Μ. ὁ Γ. ἀκ. τὸν κ. Χρ. ἀνίκησε τὸν πόλεμον. ¹⁰⁶ Τοῦτο Α. ¹⁰⁷ μικρὸν ὑποχωρήσας τῆς Α. ¹⁰⁸ 515 (5517) Ced. 477, 6 — 11 Ἐν τῷ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ Μέγας Κωνσταντίνος σὺν Δικινίῳ Καίσαρι κατὰ τοῦ Γαλερίου ἀθροίζει πᾶσαν τὴν ¹⁰⁹ Κωνσταντίνος om. Α. ¹¹⁰ ἐξώρμησεν Α. ¹¹¹ τυράννων καὶ πρ. Α. ¹¹² τύραννος om. Α. ¹¹³ μαντικαίς ἀπάταις Α. ¹¹⁴ τῷ εὐσεβῶς βασιλεῖ Α.

ὕπασπισται τὴν προσβολὴν μὴ ὑπενεγκόντες ἅ A
 ἐτρέπησαν (εἰς φυγὴν· καὶ οἱ μὲν ἔφυγον ἑκάτῃ
 τάχος, οἱ δὲ ἀκρατῶς ἐδίωκον)· πολλῶν δὲ χιλιάδων
 καταπέσόντων (οἱ λοιποὶ καταλιπόντες τὸν τύραννον
 προσεχώρησαν τῷ αὐτοκράτορι). Ὁ δὲ (δυσσεβῆς)
 ῥίψας τὸ βασιλεῖον (ὡς ἂν μὴ ἐπιγνωσθῆ, εἰς τὴν
 τοῦ στρατοῦ), περιερχόμενος δὲ ἀπὸ κώμης εἰς χώ-
 ραν ὅ (καὶ κρυπταζόμενος) μετὰ ὀλίγων τῶν εὐνου-
 στάτων διεσώθη (γυμνός). (Συναγαγὼν **387** δὲ)
 τοὺς ἱερεῖς τῶν λεγομένων θεῶν ¹⁰, καὶ προφῆτας,
 καὶ τοὺς μάντις· (καὶ τοὺς ἐπὶ μαντεῖα βεβοημέ-
 νους ¹¹, οὓς πρῶτην ἀγαπῶν ἐτίμα), ὡς ἀπατεῶνας
 (καὶ πλάνους καὶ ἐπιβούλους τῆς αὐτοῦ βασιλείας)
 κατέσφαξε.

¹² (11) Μέλλων δὲ εἰς τὰς χεῖρας τῶν τοῦ αὐτοκρά-
 τορος ἐμπσεῖν (ἐπέκειτο γὰρ αὐτῷ ἔτι ὁ πόλεμος),
 προλαβούσα θεήλατος ὄργη (οὕτως) αὐτὸν εἰδήθηεν
 (ὡς κείσθαι αὐτὸν κρηνῇ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους δεόμενον
 ἐπικουρίαι καὶ μὴ τυγχάνοντα)· φλῆξ ¹³ δὲ ἐκ βάθους
 σπλάγχων καὶ μυελῶν αὐτοῦ ἀναφθεῖσα ¹⁴ (ἀν-
 υποίστους αὐτῷ τὰς ὀδύνας ἀσθμαίνοντι, καὶ ὤδε
 ἀκείσσει περιστροφῆ(103^a)μένῃ ¹⁵, ὥστε καὶ) ἀμφό-
 τερα τὰ ὅμματα αὐτοῦ ἐκπηδήσῃ (ἐπὶ τὴν γῆν καὶ
 καταλιπεῖν αὐτὸν τυφλόν· τῇ ¹⁷ δὲ ἐνδον φλογὶ εἰς
 ἀπειρον ¹⁸ ἐξαπτόμεναι) αἱ σάρκες αὐτοῦ συνεσά-
 πτησαν καὶ τῶν ὀστέων ¹⁹ διεχωρίζοντο (ὥστε αὐτὴν
 ἐφ' ἐαυτὴν ἐπικαλεῖσθαι τὸν θάνατον)· οὕτως δὲ
 κατασαπέσθης ²⁰ δι' ὄλου, ἐπέβηξε τὴν ψυχὴν.

²¹ (12) Ταῦτα ἀκούσας· καὶ τὰ περὶ Μαξεντίου
 γενόμενα ἐν Ῥώμῃ χαλεπά τε καὶ ἄτοπα, περὶ οὗ C
 καὶ πρὸς εἰς διεξάμενος ἐστράτευσε κατ' αὐτόν
 καὶ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐν οὐρανῷ φωτισθεῖς· ²²
 θεασάμενος· ἐπιγράφοντος· « Ἐν τούτῳ νίκα, »
 παρεθῆν χρυσοκολλήτοις ἐκτυπώσας λίθοι· καὶ ἐπὶ
 ὄβρατος ἀναρτήσας καθηγεῖσθαι τῇ ἑαυτοῦ στρατιᾷ
 προσέταξεν, δι' οὗ καὶ τροπωσάμενος Μαξέντιον ἐν
 τῷ ποταμῷ, οὕτως εἰσῆλθε καὶ τῆς Ῥώμης ἐκρά-
 τισεν, ἀποπνιγέντος Μαξεντίου ἐν τῷ ποταμῷ, περὶ
 οὗ καὶ ὁ πολυτίτωρ Εὐσεβίος ²³ ἔφη ²⁴· « Εὐθύς
 αὐθις καὶ πεπληρωταὶ σαφῶς τὸ ῥητόν· « Ἄρματα
 Φαραῶ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔρριψεν εἰς θάλασσαν·
 ἐπιλέκτους ἀναβάτας, τριετάτας κατεπόντισεν ἐν
 Ἐρυθρῇ θαλάσῃ, πόντω ἐκάλυψεν αὐτούς. » Οὕ-
 τως ²⁵ γὰρ καὶ Μαξέντιος· καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὄπλιται
388 καὶ ὄρουφορος κατέδυσαν ²⁶ εἰς βυθὸν ὡσεὶ
 λίθος, ὀπνήσας, δούς νῶτα ²⁷ τῇ ἐκ Θεοῦ μετὰ Κων-
 σταντίνου δυνάμει ²⁸ καὶ πρὸς τὸν ποταμὸν, ὃν

Cum autem in eo esset ut in manus imperatoris
 B vivens incideret (urgebat enim bellum), furor a
 Deo immisus ita illum vexavit ut pronus super
 pavimento orans auxilium non inveniret. Flamma
 autem ex intimis visceribus et medullis accensa
 intolerabiles illi dolores præbebat anhelanti et huc
 atque illum circumversanti, ita ut ambo oculi ejus
 in terram exsiliirent et cæcum illum relinquere-
 nt; interiore autem flamma mirum in modum exustæ
 carnes ejus maceratæ ab ossibus disjungebantur,
 ita ut ipse mortem invocaret. Cum sic autem tota
 caro emarcuisset, animam efflavit.

His auditis, et iis quæ a Maxentio Romæ
 facta erant gravibus et incongruis, de quo etiam
 deputationem acceperat, militavit adversus eum,
 et cum signum crucis in celo lucidum vidisset
 cum inscriptione : « In hoc vince, » confestim auro
 agglutinatis effectum lapillis, et ad lanceam sus-
 pensum, protinus agmen suum præcedere jussit, per
 quod Maxentio in fugam converso et in flumen
 demerso, sic ingressus est et Romam occupavit,
 Maxentio in flumine suffocato, de quo etiam
 Eusebius, qui multa novit et memorat, dixit :
 « Subito iterum quoque egregie adimpletum est
 verbum : « Currus Pharaonis et exercitum ejus
 projecit in mare, electos ascensores, principes
 demersit in Rubrum mare, abisso operuit eos. »
 Sic enim et Maxentius et circa ipsum armati et
 satellites descenderunt in profundum quasi lapis,
 tum cum terga dedit exercitui cui præerat Deus
 cum Constantino, et ad flumen, quod solerter

Varie lectiones et notæ.

⁶ ὑπενέγκαντες — κατὰ τὸ τάχος, οἱ δὲ κατὰ κράτος ἰδ. A. ἑ καὶ τοῦτον τρεψάμενος πάντα·
 κατασφάττει. Αὐτὸς δὲ ὁ Γαλέριος, τὸ διάστημα ῥίψας καὶ μετ' ὄλ. ἑ. διαβράς ἀπὸ κ. εἰς κώμην
 ἔρχεται καὶ τοὺς Ced. Μαξιμίνος — ἐν τῇ ἀνατολῇ ἠτήθητε φεύγει Sym. 30^a. ὡς οὐκ μὴ ἐπιγνωσθῆ
 φεύγων εἰς A. ὅ εἰς κώμην καὶ κρ. πόλις μ. ὁ αὐτῶν (αὐτῶ) σύν. A. ¹⁰ τῶν εἰδῶλων καὶ μύστας
 καὶ κρ. καὶ μ. Ced. ¹¹ μαγεῖα διαβεβοημένους A. ¹² 316 (5318) (ed. 477, 41-47 · Ἐν δὲ τῷ ἰσ'
 ἔτι μέλλοντος κρατηθῆναι τοῦ Μαξιμιανῶ ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κρ. θεία ὁ. κατέλαβεν ἄ.
¹³ κρηνῆς — δεόμενος — τυγχάνων cod. ? ¹⁴ φλ. γὰρ ἀπὸ τῶν σπλ. ἄ. καὶ μυελῶν Ced. ¹⁵ ἄν. ἀμφο-
 τέρους τοὺς ὀφθαλμούς· ἄ. ἑ. πεποίηκεν, αἱ δὲ σ. Ced. ¹⁶ περιστροφόμενῃ οὕτως A. om. καί. ¹⁷ τῆς δὲ
 ἐνδον φλογὸς εἰς ἄπ. ἐξαπτόσθης. ¹⁸ εἰς ἄ. σαρκίαι τῶν ὀ. ἐξέπεσον καὶ ὁ. διατεθείς τὴν θεομέγαν αὐτοῦ
 ἀκ. φ. Ced. ¹⁹ ὅστίων ἀπεχωρίζοντο ὑπ' ἀλλήλων ἐπικαλεῖσθαι A. ²⁰ κ. τῆς σαρκὸς vel κατασαπέσθης ?
 νῶτα τελευταῖα Sym. 30^a. ²¹ Varians § 7. ²² φωτισθεῖς cod. ²³ Εὐσεβίος ἐφ' οἷς αὐθις ἔφη πεπλ. σαφῶς
 ἄρμ. C^o. ²⁴ Eus. H. E. IX. 9 ὡς περὶ οὐκ ἐπ' αὐτοῦ Μωυσέως καὶ τοῦ πάλα θεοσεβοῦς Ἐβραίων γένους
 ἄρμ. E. x. 4. ²⁵ Κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ M. οἱ τε ἀμφ' ἄ. Eus. ²⁶ ἰδ. Eus. ²⁷ ν. δ. Eus. ²⁸ συν. τὸν πρὸ
 τῆς παρείας διήκει π. Eus.

ante Junxerat, exitiale machinam sibi paravit, et in foveam quam fodit incidit, et conversus est dolor ejus in caput ejus, et in verticem ipsius Iniquitas ejus descendit. — « Et ita quidem impius et similes ejus submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementer. » Divus autem Constantinus, Deo pro factis celebrato, in hymnis triumphalibus Romam ingreditur, omnibus confertim ipsum, cum mulieribus et liberis plurimis, et cum omni populo Romanorum, radiantibus oculis, ut redemptorem et salvatorem et bene meritum, cum laudibus et inexplebili lætitia excipientibus. Ille autem, quasi insitam erga Deum pietatem possidens, nec prorsus clamoribus motus, neque laudibus erectus, affatim auxilii divini conscius, statim mandat ut salutaris passionis tropæum manu sua in columnam erigeretur, et Parasceven et Dominicam honorari præcipit, illam quidem ob crucem, hanc vero ob resurrectionem, et velat ne quis in posterum ad crucem condemnetur homo.

Α αὐτὸς ἡ μηχανικῶς ζεύξας καὶ γεφυρώσας, μηχανὴν δλέθριον ἑαυτοῦ συνεστήσατο ἡ, καὶ εἰς λάκκον ἡ, ὃν ὤρυξεν εἰσπίπτωσκιν, καὶ Ἐπίστρωψεν ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ κορυφὴν αὐτοῦ ἡ ἀδικίαι αὐτοῦ κατήλαθ. — « Καὶ οὕτως ἡ μὲν ὁ δυσσεβῆς καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτοῦ ἔβυσαν ὡσεὶ μόλυβδος ἐν ὕδατι σφοδρῶς ἡ. — ἡ ὁ δὲ θεὸς Κωνσταντίνος Θεὸν τοῖς ἔργοις ἀνυμνήσαι, ἐπὶ Ῥώμην μετ' ἐπινικίων εἰσελαύνει ἡ, πάντων ἀθρόως αὐτὸν ἅμα ἡ γυναῖξὶ καὶ κομῶδῃ νηπίων καὶ σὺν παντὶ δῆμῳ Ῥωμαίων φαίδροῖς ἡμμοσιν ἡ εἰς λυτρωτὴν καὶ σωτῆρὰ τε καὶ εὐεργέτην μετ' ἐφημιῶν καὶ ἀπλήστου χαρᾶς ὑποδεχομένων ἡ. Ὁ δὲ ὡσπερ ἐμφυτον τὴν εἰς Θεὸν εὐσέβειαν κεκτημένος μὴδ' ὄλων ἡ ἐπὶ ταῖς βοαῖς ὑποσκαυόμενος ἡ μὴδὲ τοῖς ἐπαίνοις ἐπαιρόμενος, εὖ μάλα τῆς ἐκ Θεοῦ συναισθόμενος βοηθείας, αὐτίκα τοῦ σωτηρίου ἡ πάθους τὸ τρόπαιον ὑπὸ χειρὸς ἰδίας ἐπὶ κίονος ἀνατεθῆναι προστάττει, ἡ καὶ τὴν Παρασκευὴν καὶ τὴν Κυριακὴν τιμᾶσθαι προστάττει, τὴν μὲν διὰ τὸν σταυρὸν, τὴν δὲ διὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ σταυρῷ μὴκέτι καταδικάζεσθαι ἀνθρώπων.

BIBΛΟΣ Δ'.

ΑΡΧΗ ΣΥΝ ΘΕῶ ΤΗΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ.

LIBER QUARTUS.

INITIUM CUM DEO CHRISTIANORUM REGNI

ET DE CONSTANTINO MAGNO.

CLXXVIII. *Regnum Constantini Magni.*

C 389 ΡΟΗ'. *Βασιλεία Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου.*

Post Maxentium regnavit Constantinus Magnus unum et triginta annos; qui prompte per universum orbem edicta misit ut degentes in exilio Christiani cum honore in propria regrederentur, idolorum templa evertentur, ædificarentur eccle-

ἡ Μετὰ ἡ Μαξέντιον ἐβασίλευσε Κωνσταντίνος ὁ Μέγας ἔτη ἡ λα' ἡ, ὃς εὐθέως διατάγματα ἡ εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐξέπεμψε τοὺς ἐν ἐξορίῃ ἡ Χριστιανούς μετὰ τιμῆς ἐπανέρχεσθαι εἰς ἡ τὰ ἰδία (καὶ) τοὺς μὲν ναοὺς τῶν εἰδώλων καταστρέ-

Variae lectiones et notæ.

ἡ ὃν ἡ. σκάψαι ζ. Eus. ἡ εὖ μάλα add. Eus. ἡ δλέθρου καθ' ἑαυτοῦ Eus. ἡ συν. ἐφ' ἡ ἦν ἀν εἰπεῖν λ. ὡ. καὶ ἀνίσκαψεν ἡ. καὶ ἐμπροσθεῖται Eus. e Ps. vii, 15. ἡ λάκκον εἰς eod. cf. Eccl. i, 6, Prov. xxvi, 27: Ὁ ὄρυσσων βόθρον εἰς αὐτὸν ἐμπροσθεῖται. — ἐμπ. εἰς βόθρον ὃν εἰργάσατο ἐπιστρέφει Eus. ut Ps. vii, 15, 16. ἡ καταβήσεται Ps. Eus. ἡ Ταύτη δὲ — αὐτὸς γε πρῶτος ὁ δυσσεβέστατος, εἴτα δὲ καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ὑπασισταὶ ἡ ἰδ. ὡ. μ. ἐν. ὡ. σφοδρῶ Eus. ἡ Ταῦτά γε καὶ ὅσα τούτοις ὄδαλφά τε καὶ ἐμπερῆ Κ. τῶ καθηγερμένοι καὶ τῆς νίκης Θεῷ αὐτοῖς ἡ. ἀν. Eus. ἡ εἰσηλάουσε Eus. ἡ ἡ. ἡμα κ. ν. καὶ γ. τῆς δὲ ἀπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς καὶ τῶν ἄλλων διασημοτάτων σὺν Eus. ἡ αὐταῖς ψυχαῖς add. Eus. ἡ ὑποδεχόμενοι eod. ἡ μὴδ' ἐπ. τοῖς ἐπ. Eus. ἡ σωτηρίου τρόπαιον π. ὡ. χεῖρα ἰδίας εἰκόνας. Eus. Ὁ δὲ θεὸς οὗτος Κωνσταντίνος εἰς τὴν τῶν τυράννων τούτων διανίστη κατάλυσιν καὶ τὸν Μαξ. — ἀναίρει, ὡστε καὶ τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον Θεὸς εἰς συμμαχίαν αὐτῷ παρέσχετο. Sym. 30. ἡ 319 (5521) Cod. 478, 3—6. Τῷ ἰδ' ἔται, κτλ. ἡ Μετὰ δὲ Μ. Α. ἡ ἔτη λγ' Leo, sed λα' P, ἔτη λβ' V. 2, M. 1, 2, om. V. 1. ἡ ζήσας ἔτη ες' L. P. ἡ δ. πανταχοῦ ἐξ. V. ἡ ἐξορία: V. 1. ἡ πρό: V. 1.

φροσθαί⁹⁰, τὰς δὲ τοῦ⁹¹ Χριστοῦ ἐκκλησίας οἰκοδο-
μαῖσθαί καὶ⁹² τοὺς ἐπι εἰδωλοατρούοντας κεφαλι-
καῖς ὑποκεῖσθαι τιμωρίας.

(2) (Καὶ πρὸς τούτοις ἐξέθετο [καὶ] νόμους καθο-
λικούς, ὥστε) ἀποδίδοσθαί τοὺς τῶν εἰδώλων ναοὺς
καὶ τὰς⁹³ τούτων προσόδους τοῖς⁹⁴ τῷ Χριστῷ ἱε-
ρωμένοις⁹⁵, καὶ Χριστιανούς μόνους ἀρχειν καὶ στρα-
τεύεσθαι (καὶ τετράδα καὶ παρασκευὴν πάντας νη-
σεύειν καὶ τὴν Κυριακὴν⁹⁶ ἀργεῖν καὶ τιμᾶν,
ἐς μὲν διὰ τὸ πάθος, τὴν δὲ διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ
Κυρίου) καὶ⁹⁷ ἀπράκτους εἶναι⁹⁸ τὰς δύο (τῆς)
πασχαλίας ἐβδομάδας, μίαν πρὸ τῆς ἑορτῆς καὶ
ἄλλην μετὰ τὴν ἑορτῆν, (103b) τὴν μὲν διὰ τοῦ Κυ-
ρίου⁹⁹ τὸ πάθος καὶ τὸν σταυρὸν¹⁰⁰, τὴν δὲ διὰ τῆν
ἀνάστασιν¹⁰¹, 390 καὶ Ἰουδαίους οἰκέτας μὴ ὠνά-
σθαι¹⁰² μήτε θυσίας προδήλους ποιεῖσθαι, καὶ
σταυροῦ¹⁰³ μηκέτι καταδικάζεσθαι τινα¹⁰⁴ διὰ τὸν
σταυρὸν τοῦ Κυρίου, τοῖς τε νομίμασιν αὐτοῦ
συνεκτυποῦσθαι¹⁰⁵ πάντοτε.

(3) Γυναίκα δὲ¹⁰⁶ εἶχε Μαξιμίαν θυγατέρα Διοκλη-
τιανοῦ, ἐξ ἧς ἐγέννησεν υἱοὺς γ', Κωνσταντῖον, καὶ
Κωνσταντὰ¹⁰⁷, καὶ Κωνσταντῖον [ἰδελφοὺς δὲ¹⁰⁸ δύο,
Δαλμάτιον καὶ Κωνσταντῖον¹⁰⁹], καὶ μίαν¹¹⁰ ἀδελφὴν
Κωνσταντίαν, τὴν γυναῖκα Λικινίου, γεννηθέντας¹¹¹ ἐκ
(τῆς πρώτης γαμετῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Κωνσταντίου,
τῆς Θεοδώρας, θυγατρὸς (γεγονυίας Μαξιμιανοῦ¹¹²
τοῦ) Ἐρκουλίου.

(4) Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος μόνος γεννᾶται ἐξ Ἐλέ-
νης, οἱ¹¹³ δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἔσχον υἱοὺς, Δαλμάτιος
μὲν ἄλλον Δαλμάτιον, Κωνσταντὸς δὲ Γάλλον καὶ Ἰου-
λιανόν.

ΡΟΘ'. Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου¹¹⁴.

Ἐν δὲ¹¹⁵ τῷ Καπετωλίῳ Ῥώμης ἐν τινι κατα-
δύσει βαθμοὺς ἔχουσῃ τρεῖς¹¹⁶ δράκων ἦν παμμεγέθης,
ὃς ἐξαίφνης πολλὰκις (παρακλύπτων¹¹⁷ 391 τῆς
καταδύσεως) ἐλυμαίνετο¹¹⁸ σφόδρα τοὺς ἐν τῇ πόλει
(τῷ φυσήματι καὶ μάλιστα τοὺς παῖδας, περὶ οὓς
τῶν ἑλληνιζόντων ἀξιώσαντες τὸν θεῖον Σιλ-
βέστρον εἶπον· εἰ Κάτελθε, ὡ ἐπίσκοπε, πρὸς τὸν
δράκοντα καὶ ποιήσον εἰς τὸ θῆμα τοῦ θεοῦ σου

Variae lectiones et notæ.

⁹⁰ ἀποδίδοσθαί, κτλ. Cael. ἀπ. τοῖς Χριστιανῶν ἱερῶσι καὶ μ. χρ. Leo, P. καταστράψεσθαί V. 1, καταστρά. cod. ⁹¹ τοῦ om. V. 1,2 ⁹² καὶ — ὑπ. om. V. 1,2 ex homoioteleuto. ⁹³ καὶ τὰς τ. πρ. om. Cael. V. 1. ⁹⁴ τοῖς ἐν Χριστῷ A. ⁹⁵ ἱερ. ναοῖς, δεύτερον χρ. μ. στρ. ἰθῶν τε καὶ στρατο-πέδων ἂ. τοὺς δὲ ἐπιμένοντας τῇ εἰδωλοατρεία κεφαλικῶς τιμωρεῖσθαι, τρίτον τὰς π. δύο ἔ. ἀπρ. τελείν, τὴν τε πρὸ τοῦ Πάσχα καὶ τὴν μετ' αὐτὴν, κτλ. Cael. 478, 6 11. ⁹⁶ πάντας V. 2, M. 1,2 ⁹⁷ καὶ ἀπρ. κτλ. om. V. 1. ⁹⁸ ἔ. τῆς π. δύο ἔ. V. 2, M. 1,2? ⁹⁹ τοῦ Κυρίου om. A. ¹⁰⁰ διὰ τὸν στ. τοῦ χυ M. 2. cf. Sym. 314, b. ¹⁰¹ Φασί (δὲ om. V. 2.) αὐτὸν πρῶτον πάντων τῶν βασιλέων διαδιδματι χρῆσασθαι καὶ μαργαρίταις καὶ ἄλλοις λίθοις περιεργότερως (περιεργότερως cod. περιεργότεροις V. 2) κοσμηθῆναι· ἀλλὰ καὶ πύχας Εὐαγγελίων χρυσοῦς διὰ μαργαρίτων καὶ λίθων κατασκευάσας ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ προήγαγε θαύματος ἄξια (ἄξιον V. 2) Σχόλιον nigro colore in margine codicis V. 2, non in textu ut in cod. Mosq. ¹⁰² ὠνεῖσθαι V. 1. ¹⁰³ εἶναι om. M. 2. ¹⁰⁴ διὰ τὸ πρὸς τὸν σταυρὸν τοῦ Χυ] σέδας V. 1,2 διὰ τὸ π. τ. σ. τοῦ Χυ M. 1,2. ¹⁰⁵ ἂ. καὶ εἰκόσι σ. π. V. 1. ¹⁰⁶ τ. ἐγγαράττεσθαι L. P. ¹⁰⁷ Καὶ γ. μὲν ἔ. V. 1,2, (M. 1,2?) — Γ. μὲν εἶχε A. ¹⁰⁸ Κωνσταν cod. et A. ¹⁰⁹ Ἔσχον οὖν καὶ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος; ἂδ. δύο Δ. καὶ Κωνσταντὰ cod. Ἐ. οὖν ὁ μ. K. καὶ ἂδ. δύο Δ. καὶ K. A. ¹¹⁰ οἵτινες ἔσχον υἱοὺς, Δαλμάτιος μὲν ἄλλον Δαλμάτιον, Κωνσταντῖνος δὲ Γάλλον καὶ Ἰουλιανόν V. 1, omisissis reliquis huius capituli. ¹¹¹ Καὶ θ. ἔ. K. τὴν A. γαμετῆν, ἐκ θ. τῆς θυγατρὸς Ἐ γενν. Cael. 472, 19-21. ¹¹² γεννηθέντας; A. ¹¹³ M. καὶ E. V. 2. ¹¹⁴ O; (Κωνσταντῖνο;) ἐγέννησεν ἐξ Ἐ. τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς Κωνσταντῖνον τὸν Μέγαν καὶ ἁγίον περὶ τὴν τῆς Δακίας πόλιν — περιόντων τῶν λοιπῶν αὐτοῦ παίδων, Κωνσταντίου τοῦ πατρὸς Ἰουλιανοῦ καὶ Γάλλου τοῦ καὶ Δαλματίου Cael. 472, 14. ¹¹⁵ οἵτινες; ἂδ. ἂ. ἔσχον A. ¹¹⁶ α'. Περὶ τοῦ ἐν Καπετωλίῳ οἰκούντος δράκοντος V. 1. ¹¹⁷ Cael. 476, 18-477, 2: Ἐν τῷ K. 'P. β. ἔγονε; τρεῖς, ἐν τῇ τῶν βαθμῶν καὶ τῶν θεμελιῶν ἐλ. δ. φκει π. φ ἰθυσίαςον καθ' ἡμέρας Ἐλληνες· εἰ δ' οὐ, ἀλλὰ ἐξ ἐπιπύτων π. ἐλ. Ἐκαίτε Σ. καταβῆς καὶ δ. μ. ἔ. πύλας χαλκῆς ἔ. οὐ ἦν ὁ δρ. κλ. τὰς θύρας τῇ ἐπιπύτῃσιν Ἰὺ Χυ τούτων ἀπικτίταις. ¹¹⁸ γε V. 1. (2?). ¹¹⁹ προκ. V. 1,2. ¹²⁰ ἐλυμπ. V. 1.

A sive Christi, et idola colentes poenæ capitant subji-
cerentur.

Insuper idolorum templa eorumque reditos honi-
nibus Christo dicatis tradi sancivit legibus promul-
gatis; Christianis solis imperia militiamque tenen-
da; cunctis quartam sextamque jejunio, et Domini-
cam otio cultu honorifico, illas quidem propter Pas-
sionem, hanc autem propter Resurrectionem Christi
colendam; duas Paschæ hebdomades, unam ante
festum, et alteram post festivitatem, idque propter
Passionem et crucem, tum propter resurrectionem
pro scriatis esse habendas; Judæos servos non esse
emendos, nec sacrificia manifesta facienda; propter
crucem Christi, crucis supplicium nulli amplius
B inidigendum, numismatibusque suis imaginem Chri-
sti ac crucis typum ubique esse imprimenda.

¹⁰⁶ τῆν τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα καὶ τὸν τοῦ σταυροῦ τύπον

Uxorem autem habuit Maximinam, Diocletiani
filiam, ex qua tres suscepit filios, Constantinum
Constantem et Constantium, duos vero fratres Dal-
matium et Constantium, atque unam sororem
Constantiam, Licinii uxorem, ex prima patris sui
Constantii genitos uxore, Theodora, Maximiani Her-
culis filia.

Constantinus autem solus ex Helena genitus erat,
ipsiusque fratres habebant filios, Dalmatius quidem
alterum Dalmatium, Constans autem Gallum et Ju-
lianum.

CLXXIX. E vita sancti Silvestri.

In Capitolio Romano, in quodam recessu trecen-
tis sexaginta quinque gradibus alto, inmanis erat
draco, qui sæpe subito ex latibulo prospiciens,
inhabitantes urbem maximeque pueros flamine
multum lædebat; et idcirco quidam ex Græcis ve-
neranter aduentes sanctum Silvestrum, dixerunt:
Egredere, o episcopo, contra draconem, et in no-
mine Dei tui illum a pernicie hominum cessare

compelle ad unum anuum; et credimus omnes et baptizamur. » Silvester autem egressus parvum cum area janua habitaculum, ubi erat draco, invenit, et postquam, in nomine Christi clausa janua, rediisset, non amplius draco exivit. Labentibus autem duobus annis, omnes qui pridie sacrificiis draconem colebant et alii multi ad sanctum Silvestrum accedentes baptizabantur.

Cum autem divinus Constantinus convocasset Judæos, sacerdotesque et scribas numero centum et viginti, ut disputarent cum Silvestro, ad perfectam veritatis demonstrationem et Judaicæ impudentiæ ac ineptiarum repulsionem, tota fere civitas ante regem convenit ad audiendam utriusque partis collationem circa Christi fidem. Judæi sic ad Silvestrum dicere cœperunt: « Quænam Scriptura de Filio Mariæ vaticinata est, et quisnam propheta ipsum Deum ex Maria nascendum prænuntiavit? » Silvester autem respondens: « Plane erratis, sit, æscientes Scripturas, nec mysticam in eis jacentem doctrinam. De quo enim ait magnus Isaias: « Ecce Virgo concipiet et pariet filium, et vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum *moabicum Deus*; » et: « Antequam sciat puer vocare patrem aut matrem, accipiet Damasci potentiam et Samariæ spolia coram rege Assyriorum? » Et alius: « Orietur stella ex Jacob et surget homo ex Israel, et conteret principes Moab. » Et: « Exsurget homo ex semine ejus et dominabitur gentibus multis. » Quod quidem homo videbitur, ab his prænuntiatur; quod autem omnium erit Dominus, rursus significant dicentes: « Ecce Dominus ascendet super nubem levem et ingredietur Ægyptum, et commovebuntur simulacra Ægypti. » Et: « Ecce Deus noster veniet et salvabit nos, et tunc aperientur oculi cæcorum, et aures surdorum audient, et saliet sicut cervus claudus, et soluta erit lingua balborum. » Prophetia ergo Deum ad futurum prædicit; signa autem et tempus adventus significat. Tunc enim hæc impleta sunt quæ nunquam prius evenerant sub aliquo in Israel. Circa autem Passionem ejus rursus ait: « Vir dolorum sciens infirmitatem ferre; despectus est nec reputatus. Ipse iniquitates nostras portat et pro nobis patitur. Et nos reputavimus eum esse in labore,

Α σχολάσαι αὐτὸν ὡς ἐπὶ χρόνον ἕνα τῆς φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων, καὶ πιστεύομεν πάντες καὶ βαπτίζομεθα. » Ὁ δὲ ὁ Σιλβέστρος καταλῶν καὶ οἰκίσκου μικρὸν εὐρῶν ἔχοντα θύραν χαλκῆν, ἐνθα ὁ δράκων ὑπῆρχε, καὶ ταύτην ὡς ἐπὶ τῷ ὀνόματι ὁ Χριστοῦ κλείσας καὶ ἀπελθὼν, οὐκέτι ἐξῆλθεν ὁ δράκων. Διελθόντων δὲ χρόνων β', πάντες οἱ πρώην διὰ θυσῶν τὸν δράκοντα θεραπεύοντες καὶ ἄλλοι πολλοὶ προσελθόντες τῷ ἁγίῳ Σιλβέστρῳ ἐβαπτίζοντο.

Ἔ (2) Τοῦ δὲ θεοῦ Κωνσταντίνου συναθροισάντος Ἰουδαίους, ἱερεῖς τε καὶ γραμματεῖς ρκ' πρὸς τὸ διαλεχθῆναι μετὰ Σιλβέστρου εἰς τελείαν φανέρωσιν τῆς ἀληθείας καὶ ἀνατροπῆν τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀνασχυντίας καὶ φλυαρίας, συνήλθε πᾶσα σχεδὸν ἡ πόλις ἔμπροσθεν τοῦ βασιλείως, ἀκούσαι τῆς διαλέξεως ἀμφοτέρων περὶ τῆς Χριστοῦ πίστεως. Καὶ οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἀπήρξαντο πρὸς Σιλβέστρον λέγειν οὕτως: « Ποία Γραφή περὶ τοῦ Υἱοῦ τῆς Μαρίας προεῖπε, καὶ ποιοὶ αὐτὸν προφήτης ὅθεν ἐκ Μαρίας γεννησόμενον προανήγγειλε; » Ὁ δὲ Σιλβέστρος ἀποκριθεὶς εἶπε: « Πάνυ πλανᾶσθε μὴ εἰδότες ἀληθῶς τὰς Γραφὰς μήτε τὴν ἐν αὐταῖς ἔγκαιμένην μυστικὴν διδασκαλίαν. » περὶ γὰρ τίνος εἶπεν ὁ μέγας Ἡσαΐας: « Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουςι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουὴ — ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός; — καὶ ἄλλοι ἄλλοι. « Πρὶν ἢ γυνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, λήψεται δύναμιν Δαμασκού καὶ τὰ σκύλα Σαμαρείας; ἐναντὶ βασιλείως Ἀσσυρίων; » Καὶ ἄλλοι ἄλλοι. « Ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ, καὶ ἀναστήσεται ἄνθρωπος ἐξ Ἰσραὴλ ὡς καὶ συνερῆσει τοὺς ἀρχοντας Μωάβ. » καὶ ἄλλοι. « Ἐξελεύσεται ἄνθρωπος ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ καὶ κυριεύσει ἐθνῶν πολλῶν. » (104) Ὅτι μὲν οὖν ἄνθρωπος φανήσεται, διὰ τούτων προκαταγγέλλεται, ὅτι δὲ Κύριος πάντων, προσημαίνουσι πάλιν φάσκοντες. Ἰδοὺ Κύριος κάθηται ἐπὶ νεφέλης κόρυμφος καὶ ἔξει εἰς Αἴγυπτον [καὶ σεισθήσονται τὰ χειροποίητα Αἰγύπτου.] καὶ Ἰδοὺ Κύριος, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἔξει καὶ σώσει ἡμᾶς, καὶ τότε ἀνοιγήσονται ὀφθαλμοὶ τυφλῶν, καὶ ὕτα κωφῶν ἀκούσονται, καὶ ἀλείεται ὡς ἔλαφος ὁ χωλὸς, καὶ τρανὴ ἔσται γλῶσσα μογιάλων. Ἡ μὲν οὖν προφητεία Θεοῦ ἐπιδημαῖν (προ)λέγει· τὰ δὲ σημεῖα καὶ τὸν χρόνον τῆς παρουσίας γνωρίζει. Τότε γὰρ ταῦτα πεπλήρωνται, ἅπερ οὐδέποτε γεγό-

Variae lectiones et notæ.

ἡ κἀν add. V. 1. ἡ γε add. V. 1. ἡ ταῦτα V. 1. ἡ ἐπὶ ὄν. Χριστοῦ V. 1. ἡ ἀνελθὼν V. 1. (2, M. 1, 2?). ἡ θυσίαν V. 1. ἡ β' περὶ τῆς διαλέξεως Σιλβέστρου καὶ τῶν Ἰουδαίων V. 1, Ced. 478, 15-188, 10. Τῷ δ' (ιδ') ἔπει τῆς βασιλείας; τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ μεγάλου Κ. διάλεξις γέγονεν ἐν Ρώμῃ Χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων καὶ τῶν μὲν Χρ. ὁ μέγας ἠγείτο Σ. πάππας ὡν τῆς Ρώμης, κτλ. ἡ τοῦ add. V. 1. ἡ Καὶ ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· Οὐ μόνον περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ ὑμετέρου Χυ — ἐρωτηθεὶς περὶ μόνης τῆς γεννήσεως εἰδόμενος ἄλλα τινα, κτλ. Ced. — ὁ λ. V. 1, 2 M. 1, 2? ἡ πρ. ἐκ. M. γεννηθῆναι V. 1, ἐκ M. om. M. 1, 2. ἡ Ὁ ἅγιος Σ. ἔφη π. τ. ὁ μ. Ἡ. ἔφη Ced. ἡ τὴν ἀ. M. 1, 2. ἡ π. τ. ὁ μέγας; Ἡ. ἐ. Ced. π. τ. γὰρ ὁ μ. Ἡ. ἐ. V. 1. π. γὰρ τ. Ἡ. ἐ. V. 2, M. 1, 2. ἡ Isa. vii, 14; Matth. 1, 23. ἡ καθέρου. V. 2, om. Ced. V. 1. ἡ Isa. viii, 4. ἡ Ὁ δὲ θεόπτης Μωυσῆς V. 1, ὁ δὲ Βαλαάμ V. 2, Καὶ ὁ Βαλαάμ Ced. Num. xxiv, 17. ἡ φησὶν add. V. 1, post Ἰακώβ M. 2. ἡ Ἰλημ V. 1, 2. pro Ἰηλ. ἡ καὶ θραύσει τοὺς ἀρχηγούς M. καὶ προνομεύεται τοὺς υἱοὺς Σηθ καὶ κατακυριεύσει ἡ π. Ced. ἡ Μωάβ καὶ om. Slav. ἀναστ. om. V. 1, 2, M. 1, 2? ἡ οἱ προφηταὶ add. Ced. ἡ Isa. xix, 1. ἡ καθήσεται V. 1. ἡ Isa. xxiv, 46. ἡ ἀνοίγησ. V. 2, M. 1, 2.

ναι πρότερον (ὡς τίνος) ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἱ. Περὶ δὲ A
 τοῦ πάθους αὐτοῦ πάλιν φησὶν ὁ· « Ἄνθρωπος ἐν
 πληγῇ ὢν καὶ εἰδὼς φέρει μαλακίαν — ἤτιμάσθη
 καὶ οὐκ ἔλογισθη. Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει
 καὶ περὶ ἡμῶν ἔδυνάται· καὶ ἡμεῖς ἔλογισάμεθα
 αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ, καὶ ἐν πληγῇ, καὶ ἐν κακώσει·
 αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν·
 παθεῖα εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτῷ· τῷ μῶλωπι αὐτοῦ
 ἡμεῖς ἰάθημεν· » καὶ ἱ· « Ὅτι ἀφρατα ἀπὸ τῆς
 γῆς ἢ ζωῆ αὐτοῦ· τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσε-
 ται; » Καὶ Μωσῆς ἱ· « Ὄψεσθε ἱ τὴν ζωὴν ἡμῶν
 κρεμαμένην ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν, καὶ οὐ
 μὴ πιστεύσητε. » Καὶ Δαυὶδ λέγει ἐκ προσώπου ἱ
 τοῦ Χριστοῦ· « Ὄρυσαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου·
 καὶ ἱ· « Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, »
 καὶ τὰ ἔξῃς. — 393 Ὅτι δὲ καὶ τῶν ἔθνῶν ἐλπίς B
 ἦν, ὁ μὲν Ἰακώβ (προ)είπεν ἱ· « Οὐκ ἐκλείψει
 ἄρχων ἐξ Ἰούδα καὶ ἱ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν
 αὐτοῦ ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ ἱ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσ-
 δοκία ἔθνων· » [ὁ δὲ Ἡσαίας ἐφη ἱ· « Καὶ Ἰστα: ἱ
 ἢ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαὶ καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχων ἐθνῶν.]
 ἔπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. » Καὶ ταῦτα μὲν ἱ ἔλιγα
 πρὸς ἀπόδειξιν τῶν γενομένων· πᾶσα δὲ ἱ ῥοφή
 πίπλησται διαλέγουσα τὴν ὀμνίαν ἀπιστίαν. Τίς
 γὰρ (πῶ)ποτε τῶν ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς ἱστορηθέν-
 των ἱ δικαίων καὶ προφητῶν ἁγίων ἐκ παρθένου
 μῆνης; ἔσχε τὴν τοῦ σώματος σύστασιν; Τίνος δὲ
 τῆς γεννήσεως ἱ προέδραμεν ἀστὴρ ἐν οὐρανοῖς
 καὶ τὸν γεννηθέντα διεσήμανε τῇ οἰκουμένῃ; Τίς
 πάλιν ἱ βασιλεὺς πρὶν ἱσχύσαι ἱ καλεῖν πατέρα ἢ C
 μητέρα ἱ, ἐβασίλευσε καὶ τρόπαια κατὰ τῶν ἐχθρῶν
 εἴληψε ἱ; Τίς ἱ ἄρα γέγονε βασιλεὺς ἱ Ἰσραὴλ ἱ,
 ἐπ' ὃν τὰ ἔθνη πάντα τὴν ἐλπίδα ἱ τέθεινται καὶ
 οὐκ ἱ μᾶλλον αὐτοῦ ἱ ἠναντιοῦντο πανταχόθεν; ἕως
 γὰρ συνίστατο ἱ Ἰερουσαλήμ, πόλεμος ἱ ἀσπονδὸς ἦν ἱ
 αὐτοῖς, καὶ διεμάχοντο πρὸς τὸν ἱ Ἰσραὴλ ἱ, ἱ Ἀσύ-
 ροι ἱ μὲν θλίβοντες, ἱ Αἰγύπτιοι δὲ δυνάοντες, (Βα-
 βυλώνιοι ἱ κατατρώγοντες, Σύροι δὲ ἱ ἀντι)πολε-
 μούντες. ἱ ὁὐχ ὁ μὲν Δαυὶδ τοὺς ἱ Μωαβίτας (καὶ
 τοὺς Σύρους ἱ) ἐπολέμει καὶ ἐπολεμεῖτο, ὁ δὲ ἱ Ἰω-
 σίας τοὺς πλησίον παρεφύλαττετο; Καὶ μένει καὶ
 ἱ Ἐζεκίας ἱ δειλία ἱ τὴν ἀλαζονείαν τοῦ Σαναχειρίμ·
 καὶ τῷ μὲν ἱ Ἰησοῦ οἱ Καναανοὶ ἱ ἠναντιοῦντο, τῷ
 δὲ Μωσῆϊ ἱ Ἀμαλὴκ κατεστρατεύετο ἱ. Καὶ ἱ ὄλω; ἱ
 ἀσπονδὸν ἦν τοῖς ἱ ἔθνεσι πρὸς τὸν ἱ Ἰσραὴλ τὰ ἱ τῆς
 φιλίας, ὡς μέχρι ἱ ὡν μαρτυροῦσι τὰ πράγματα ἱ.

A in plaga, et in tormentis. Ipse autem vulneratus est
 propter delicta nostra : disciplina pacis nostræ
 super eum : livore ejus nos sanati sumus. » Et :
 « Aufertur e terra vita ejus : generationem autem
 illius quis enarrabit ? » Et Moyses : « Videbitis
 vitam vestram suspensam ante oculos vestros et
 non credetis. » David quoque dicit in persona
 Christi : « Foderunt manus meas et pedes meos ; »
 et : « Diviserunt sibi vestimenta mea » et reliqua.
 Quod autem et gentium spes esset, Jacob quidem
 prædixit : « Non deficiet dux e Juda, nec princeps
 femoribus ejus, donec veniat qui exspectatur, et
 ipse erit exspectatio gentium. » Isaias autem ait :
 « Et erit radix Jesse et exsurgens regere gentes :
 in ipso gentes sperabunt. » Hæc quidem pauca
 sint ad demonstrationem eorum quæ facta sunt :
 omnis autem Scriptura repletur verbis infi-
 delitatem vestram confutantibus. Quis enim ua-
 quam ex justis in sacris Scripturis memoratis et
 sanctis prophetis de Virgine sola corporis substan-
 tia tenuit ? Cujus natalitatem præcedebat stella
 in cælo, et natum mundo annuntiavit. Quisnam
 rex antequam posset vocare patrem aut matrem
 regnavit, et tropæa inimicis eripuit ? Quis autem rex
 Israel fuit, in quo cunctæ gentes speraverint et non
 potius occasionem sibi undique collectandi repere-
 rint ? Dum enim staret Jerusalem, ipsis erat impla-
 cabile bellum, et pugnant contra Israel Assyrii qui-
 dem opprimentes, Ægyptii vero persequentes, Baby-
 lonii conterentes, Syrii autem reluctantes. Nonne
 David Moabitas et Syrios oppugnabat et oppugnabatur
 ab eis, et Josias vicinos observabat ? Ezechias autem
 jactantiam Sennacherib pertimescibat ; Josue Chana-
 nauzi reluctabantur et Moyse Amalec præliabatur.
 Prorsus implacabiles erant gentes contra Israel
 in iis quæ respiciunt amicitiam, ut usque nunc
 acta testantur. » Tunc respondentem Scribæ di-
 xerunt : « Non negamus hæc esse scripta : exspec-
 tamus autem qui nondum adventit, Deum Verbum. »
 Silvester ait : « Quomodo non audistis Daniel aperte
 prædicentem et tempus et adventum Salvatoris ? Di-
 cit enim angelus conferens cum illo : « Septuaginta
 hebdomades concisæ sunt super populum tuum
 et super civitatem sanctam, ut finem accipiat pec-
 catum, et expietur iniquitas, et expungatur deli-
 ctum, et deleatur injustitia, et adducatur justitia

Variae lectiones et notæ.

ἱ Ἰλημ V. 2. ἱ Isa. LIII, 3 5. ἱ καὶ μεμαλάχεται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν Ced. V. 1, ex I-a.
 Zachariae verba XII, 10 : « Ὄφονται εἰς ὃν ἐξέκλυθησαν e glossemate in textum codicis M. irrepse-
 runt. ἱ πάντες add. V. 2, M. 1, 2. ἱ Isa. LIII, 8. ἱ Deut. XXVIII, 66. ἱ φησὶ add. V. 1 (2, M. 1, 2?)
 ἱ ἐκ πρ. τοῦ Χϋ λ. V. 1. ἱ Ps. XXII, 6, 18. ἱ Gen. XLIX, 10. ἱ οὕτε ἡγ. V. 1, 2. ἱ ὡς ἱ π.
 V. 1, 2, M. 1, 2, τὰ ἀποκαίμενα αὐτῷ Gen. ἱ Isa. XI, 10. ἱ φησὶν add. V. 1, 2, M. 1, 2. ἱ ὄν add.
 V. 1, 2, M. 1, 2. ἱ ἱστορουμένων Ced. ἱ τὴν γέννησιν Ced. ἱ τίς δὲ β. Ced. τίς π. βασιλ. cod. τίς
 π. βασιλῶν V. 1, 2, M. 1, 2. ἱ ἱσχυοσ M. 1, 2. ἱ καὶ add. M. 1, 2. ἱ εἴληφέναι M. 1, 2. ἱ ὄν add.
 Ced. V. 1, 2, M. 1, 2. ἱ ἐν add. Ced. V. 1. ἱ Ἰλημ V. 1, 2. ἱ τῇ ἐλπίδι τέθηται cod. ἱ αὐ-
 τῷ Ced. ἱ ἐν add. M. 2. ἱ Ἰλημ V. 1, 2, M. 1, 2. ἱ ὡς Σύροι V. I. ἱ δὲ V. 1, 2, M. 1, 2.
 ἱ τοῖς, κτλ. Ced. ἱ Ἀσσυρίους cod. ἱ δειλίασ M. 1, 2. ἱ Ἀμμορραῖοι Ced. V. 1. ἱ M. ὁ ἱ Ἀμ.
 Ced. V. 1. M. τῷ ἱ Ἀ. V. 2, M. 1, 2. ἱ ἀντεστρ. Ced. V. 1, 2, M. 1, 2. ἱ Καὶ ὄντως ἱ ἦν τῷ ἱ πρ. τὰ
 ἱ ἔθνη Ced. Καὶ ὄντως ἱ ἦν τοῖς ἱ π. τὸν ἱ Ἰλημ V. 1. καὶ ὁ λαὸς ἱ ἀσπονδὸς ἦν ἐν τ. ἱ π. τὴν
 ἱ Ἰσραὴλ V. 2, M. 1, 2. ἱ τό? ἱ καὶ add. cod. ἱ γράμματα Ced.

sempiterna, et compleatur visio, et ungetur Sanctus sanctorum. Scies igitur et intelliges: ab exitu responsi ut ædificetur Jerusalem usque ad Christum lucem, hebdomades septem et sexaginta duæ erunt. De cæteris forsan vana prætexentes ad futurum tempus scripta remouebis. Quid autem aduersus ista dicere vel opponere potestis, ubi monstratur ungens et unctus non homo, sed Sanctus sanctorum esse nuntiatur, et usque ad præsentiam ejus Jerusalem stetit, post præsentiam autem ejus eversa est, et aliunde omnis propheta omnique visio cessavit in Israel? Equidem olim David et Salomon et Ezechias uncti sunt; sed Jerusalem et locus stabant et prophetæ prophetizabant: aliunde vero hi uncti sancti homines, non autem sancti sanctorum vocati sunt. Quando etiam propheta et visio ex Israel cessauerunt, n' si nunc cum prophetatus et Sanctus sanctorum Christus advenerit? Signum igitur vere magnum et manifestum Dei Verbi et illius adventus est quod Jerusalem jam non amplius existat, nec propheta suscitetur, nec illis visio reveletur. Et quidem merito: postquam enim advenit qui significatus et prophetatus erat, quid opus significantibus atque prophetantibus? Ad hoc enim prophetabant, usquedum veniret prophetatus a quo peccata nostra diluenda erant. Quis ergo dux « e Bethleem exivit, » et « Israel pavit, » cujus « exortus a principio ex diebus æternitatis. » Et: « Ante solem permanet nomen ejus. » Et: « Ineffabilis generatio, » sicut scriptum est? « Omnium enim sanctorum scimus generationem ex historiis, quæ ducum Israel et originem et mortem ostendunt. »

395 καὶ Ἅγιος ἦ τῶν ἁγίων Χριστὸς παρεγένετο; Σημεῖον οὖν οὕτως μέγα πρόδηλον ἔτις τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ τῆς αὐτοῦ παρουσίας τὸ μηκέτι τὴν Ἱερουσαλήμ ἐστάναι μήτε προφήτην ἐγεροῦναι ἢ μήτε δρασιν ἢ ἀποκαλύπτεσθαι ταῦτοις· εἰκότως. Ἐλθόντος γὰρ τοῦ σημαινόμενου καὶ προφητευομένου, τίς ἡ χρεία τῶν σημαινόντων καὶ προφητευόντων; Διὰ γὰρ τοῦτο προεφῆτευσεν ἕως οὗ ἐλθῆναι ὁ προφητευόμενος καὶ λυτρούμενος τὰς ἁμαρτίας πάντων. Ποῖος τοίνυν ἡγούμενος; — « ἐξῆλθεν ἐκ Βηθλεὲμ » — « καὶ τὸν Ἰσραὴλ ἐποίησαν, » — « οὗ ἡ ἕξοδος ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος »· καὶ « Πρὸ τοῦ ἡλίου διεμνεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ »· καὶ « Ἐνεκδιήγητος ἡ γενεὰ, » καθὼς γέγραπται: « Τὸν γὰρ ἁγίων πάντων Ἰσραὴν τὴν γενεὰν ἱστορουμένην καὶ τῶν ἀρξάντων τοῦ Ἰσραὴλ παρτετώσαν τὴν γένεσιν καὶ τὸν θάνατον. »

Cum igitur per plures horas collatio facta est et Silvester cum multa sedulitate ex divinis Scripturis

Τότε ἀποκριθέντες οἱ ἑβραῖοι εἶπον· « Οὐκ ἀρνούμεθα ὡς **394** ταῦτα γέγραπται· προσδοκῶμεν δὲ τὸν μηδέπω παραγενόμενον Θεὸν Λόγον. » Ὁ δὲ Σιλβέστρος ἔφη· « Καὶ πῶς οὐκ ἠκούσατε τοῦ Δανιὴλ προλέγοντος φανερώς καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὴν θεῖαν τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίαν; φησὶ γὰρ ὁ προσδιαλεγόμενος· αὐτῷ ἄγγελος· « Ὁ ἔδδομάδας συνετηθήσαν ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν τοῦ συντελεσθῆναι ἁμαρτίαν, » — « καὶ τοῦ ἐξιλιάσασθαι ἀδικίαν, » καὶ τοῦ σφραγίσαι [ἁμαρτίας καὶ ἀπαλεῖψαι ἀδικίας, καὶ τοῦ ἀγαγεῖν δικαιοσύνην αἰώνιον καὶ τοῦ σφραγίσαι] δρασιν καὶ τοῦ χρίσαι [Ἅγιον] ἁγίων. (104b) Καὶ γνώση καὶ συνήσεις, ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομηθῆναι Ἱερουσαλήμ ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου ἔδδομάδας ζ' καὶ ἔδδομάδας ξβ'. » Καὶ πρὸς μὲν τοῖς ἄλλοις ἴσως προφασίζόμενοι εἰς μέλλοντα χρόνον ἀναβάλλεσθε τὰ γεγραμμένα. Τί δὲ πρὸς ταῦτα λέγειν ἢ οὐτως ἀντωπῆσαι δύνασθε, ὅπου γὰρ καὶ ὁ χρίων δηλοῦται καὶ ὁ χρίμενος οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλὰ Ἅγιος ἁγίων εἶναι καταγγέλλεται, καὶ ἕως τῆς παρουσίας αὐτοῦ Ἱερουσαλήμ συνίστατο, (ἀπὸ δὲ τῆς παρουσίας Χριστοῦ κατελύθη) καὶ λοιπὸν ἅπας προφήτης πέπαιται καὶ ὄρασις ἐν τῇ Ἰσραὴλ; Ἐχρίσθησαν μέντοι πάλαι Δαυὶδ, καὶ Σολομῶν, καὶ Ἐζεκίας; ἀλλ' Ἱερουσαλήμ καὶ ὁ τόπος συνεστήκει, καὶ οἱ προφῆται προεφῆτευσον· ἄλλως δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ χρισθέντες ἅγιοι ἄνθρωποι, καὶ οὐκ ἅγιοι ἁγίων ἐκλήθησαν. Πότε δὲ καὶ προφήτης ἐπαύσατο καὶ ὄρασις ἀπὸ τοῦ Ἰσραὴλ, εἰ μὴ νῦν, ὅτε ὁ προφητευόμενος ἔτις τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ τῆς αὐτοῦ παρουσίας τὸ μηκέτι τὴν Ἱερουσαλήμ ἐστάναι μήτε προφήτην ἐγεροῦναι ἢ μήτε δρασιν ἢ ἀποκαλύπτεσθαι ταῦτοις· εἰκότως. Ἐλθόντος γὰρ τοῦ σημαινόμενου καὶ προφητευομένου, τίς ἡ χρεία τῶν σημαινόντων καὶ προφητευόντων; Διὰ γὰρ τοῦτο προεφῆτευσεν ἕως οὗ ἐλθῆναι ὁ προφητευόμενος καὶ λυτρούμενος τὰς ἁμαρτίας πάντων. Ποῖος τοίνυν ἡγούμενος; — « ἐξῆλθεν ἐκ Βηθλεὲμ » — « καὶ τὸν Ἰσραὴλ ἐποίησαν, » — « οὗ ἡ ἕξοδος ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος »· καὶ « Πρὸ τοῦ ἡλίου διεμνεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ »· καὶ « Ἐνεκδιήγητος ἡ γενεὰ, » καθὼς γέγραπται: « Τὸν γὰρ ἁγίων πάντων Ἰσραὴν τὴν γενεὰν ἱστορουμένην καὶ τῶν ἀρξάντων τοῦ Ἰσραὴλ παρτετώσαν τὴν γένεσιν καὶ τὸν θάνατον. »

(3) Διαλεχθέντες οὖν ἐπὶ πολλὰς ὥρας, καὶ τοῦ Σιλβέστρου μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἐκ τῶν θεῶν

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁷ Καὶ οἱ Γρ. ἀπ. ἰ. Ced. V. 1, 2. M. 1, 2. ⁴⁸ ταῦτα — ταῦτα πάντα παραγενόμενος cod. ⁴⁹ οὐκ om. V. 1, 2. M. 1, 2. ⁵⁰ σταυροῦ V. 1. ⁵¹ Dan. ix, 24, 25. ⁵² ἐπὶ—ἀμ. om. V. 2. ⁵³ καὶ ἐξ. V. 1. ⁵⁴ ἀδικίας Dan. Lxx. sed in textu originali deest καὶ τοῦ ἐξ. ἀδ. ⁵⁵ ἁμαρτίαν Ced. sed cf. ΓΡΗΚΩΝ ⁵⁶ τοῦ add. Ced. ⁵⁷ τὰς ἀδ. LXX. V. 2, M. 1, 2. ἀδικίαν Ced. ΓΥ. ⁵⁸ λόγου LXX. ΓΠ V. 2, M. 1, 2. ⁵⁹ οἰκοδομηθῆσαι V. 1. ⁶⁰ ὅλων Ced. V. 1, 2. ⁶¹ ἀντειπῆσθαι? cod. ἀντειπισθαι V. 2, M. 1, 2. ⁶² χριστός cod. V. 1, 2, M. 1, 2. ⁶³ εἶναι om. V. 1, 2. ⁶⁴ ἕως π. M. 1, 2. ⁶⁵ συνίσταται καὶ V. 1, ἐπίστατο ἢ τῆς π. κατ. καὶ ἅπας; M. 2. συνιστ. ⁶⁶ Ἰλημ om. M. 1, ex homoioteleato. ⁶⁷ παύεται V. 1, 2, M. 1, 2. ⁶⁸ Ἰλημ V. 1, 2, (M. 2 ὄρ. Ἰηλ ἔχει μ. π. καὶ Σ.). ⁶⁹ καὶ add. cod. ⁷⁰ οἱ om. V. 1, 2. ⁷¹ χρ. ὅτι ἀνθ. M. 1, 2? ⁷² Καὶ πότε δὲ πρ. M. 2. ⁷³ Ἰλημ V. 1, 2. ⁷⁴ ὅτι ὁ πρ. V. 1, 2, ὅτε πρ. M. 1. ⁷⁵ καὶ ὁ Ἄ. ἀ. ὁ Χ; Ced. ἀ. τῶν ἀ. Χριστός V. 1, 2, M. 1, 2. ⁷⁶ πρ. μ. καὶ γνώρισμα τοῦ Ced. μ. καὶ πρ. καὶ γ. τῆς τοῦ V. 1, M. 1, καὶ πρ. καὶ πρῶρισμα τῆς τοῦ V. 2, καὶ πρ. καὶ γ. τῆς τοῦ M. 2. ⁷⁷ ἐνεγ. Ced. ⁷⁸ ὄρ. ἀποκαλεῖσθαι. Καὶ V. 2, M. 1, 2. ⁷⁹ σημαινόμενων cod. V. 1. ⁸⁰ προφητευομένων cod. ⁸¹ ἕως ἰ. V. 1. ⁸² πρ. λ. M. 1. ⁸³ Mich. v, 2, 4. ⁸⁴ Ἰλημ V. 1, 2. ⁸⁵ οὐ ἀ. ἐξ M. 2. — οὐ ἀ. ἀφ' V. 1, 2. — Ps. LXXII, 17, V. 1, 2, M. 1, 2, sed. ⁸⁶ αὐτοῦ om. V. 1, 2, M. 1, 2, sed Ὡς ΓΥ. ⁸⁷ Isa. LIII, 8. ⁸⁸ Τῶν γὰρ ἀ π. om. V. 1. γὰρ om. V. 2, M. 1, 2, γὰρ. om. M. 1, 2. ⁸⁹ Ἰλημ V. 1, 2. ⁹⁰ τὴν ἡγεμονίαν καὶ M. 1, 2. ⁹¹ γ'. Περὶ Ζαυδρῆ τοῦ μάγου καὶ τοῦ ταύρου V. 1, M. 1, 2. Rubrica in cod. cum margine perit; Ced. 491, 6-495, 6: Ἐπὶ πολὺ οὖν διαλεχθέντες τοῦ ἁγίου Σ. καὶ οὖν πολλῆ ἀκριβείᾳ ἀποδεικνύοντος ἐκ τῶν θ. γρ. τὰ.

Γραιῶν ἀποδείξαντος τὰ περὶ ⁹⁹ Χριστοῦ, καὶ τῶν Ἀ
 Ἰουδαίων μεγάλῳ; ἡττηθέντων, ἔφη τις ἐξ αὐτῶν
 ὄνοματι Ζαμβρῆς ¹⁰⁰ πρὸς τοὺς λοιποὺς Ἰουδαίους·
 « Εἰ Σιλβέστρου λόγοις προσέχετε ¹⁰¹, ἀνάγκη τοὺς
 πατέρας νόμους καταλιπεῖν καὶ ἀκολουθεῖν ἀν-
 θρώπων ματαίῳ, ὃν οἱ πατέρες ἡμῶν κατεδίκασαν.
 Ἄλλ' ἀκουσάτω μου ὁ βασιλεὺς καὶ ἐνεχθήτω ταῦρος
 ἄγριος, ὥστε με ¹⁰² δεῖξαι σήμερον ἐνώπιον αὐτοῦ
 τὴν δύναμιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· οὐ θέλω
 γὰρ ¹⁰³ διὰ ῥημάτων, ἀλλὰ διὰ πραγμάτων **396** δεῖ-
 ξαι τὴν ἀλήθειαν. » Ὁ δὲ Σιλβέστρος παρακαλέσας
 (τὸν βασιλέα) τοιοῦτον ἐνεχθῆναι ταῦρον, ἠρώτησε
 μεταξὺ τῶν Ζαμβρῆ· « Τίνος ἐνεκεν ἐπιζητεῖς ¹⁰⁴ τὸν
 ταῦρον; » Καὶ φησιν· « Ἐπειδὴ τὸ ὄνομα τοῦ ἡμε-
 τέρου Θεοῦ οὐδέμια κτιστῆ φύσει; ἀκούσασα ζήση-
 ται, βούλομαι διὰ τοῦ ταύρου τὴν ἰσχὺν (τούτου) **B**
 σαφῶς; ¹⁰⁵ ἀποδείξαι. » Πρὸς δὲ ὁ Σιλβέστρος ἔφη·
 « Καὶ σὺ πάλῳ τρόπῳ τὸ ὄνομα τοῦτο ¹⁰⁶ μεμάθη-
 κας; ἄρα παρὰ τίνος ἀκούσας ἢ ἀναγνοῦς; » Ὁ δὲ
 εἶπεν· « Οὐτε χάριτος, οὐτε ξύλον, οὐτε λίθος ὑπο-
 δέξασθαι τὸ ὄνομα ¹⁰⁷ τοῦτο δύναται· ἐγὼ γὰρ ¹⁰⁸ νη-
 στεύσας καὶ εἰς ¹⁰⁹ λεκάνῃ ¹¹⁰ ὕδωρ βαλὼν, ἔκειτόυτο
 μεμάθηκα. » Καὶ τούτων ¹¹¹ λεγομένων, ἰκοῦν καὶ ὁ
 ταῦρος ἦλθεν ¹¹² ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων ¹¹³ ἐλκόμενος,
 σχοινοῖς πάντοθεν ¹¹⁴ δεδεμένος καὶ ἀγριώτατος καὶ
 μέγας ὑπάρχων. Καὶ ὁ Ζαμβρῆς ἐπιγαυρῶν ¹¹⁵ τῷ
 Σιλβέστρω εἶπε ¹¹⁶· « Νῦν τὰ ῥήματα ¹¹⁷ καὶ αἱ ὑπο-
 θέσεις ¹¹⁸ τῶν λόγων σου πέρας ἔξουσιν· εἰ μὴ οὖν
 θαρβέεις εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ σου, εἰπὲ τούτο κατὰ
 τὴν ἀκοὴν τοῦ ταύρου καὶ δειχθήσῃ Παντοκράτορι
 πιστευῶν ¹¹⁹· εἰ δὲ μήγε ¹²⁰, λέξω ἐγὼ, καὶ πάντες
 τῇ ἐμῇ πίστει συνδραμοῦσιν ¹²¹. » Τῶν δὲ Ἰουδαίων
 (105^α) καὶ τῶν ἄλλων παρορμησάντων εἰπεῖν τὸν
 Ζαμβρῆ ¹²² τὸ ὄνομα ὑπὸ τὴν ἀκοὴν τοῦ ταύρου, καὶ
 τούτου εἰπόντος, εὐθύς ὁ ταῦρος μυκηθῶν ¹²³ ἀπο-
 τελέσας μέγαν ¹²⁴ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐξεθρόνι-
 των ¹²⁵ ἀπέθανεν. Ἀνασκιρτώντων οὖν τῶν Ἰουδαίων
 καὶ μεγαλαυχούντων ¹²⁶ κατὰ Σιλβέστρου, καὶ τῶν
 Χριστιανῶν λυπομένων σφόδρα ¹²⁷, παρακαλεῖ τὸν
 βασιλέα ὁ Σιλβέστρος κελύσαι ¹²⁸ τῷ λαῷ ἡσυχάσαι.
 Καὶ τοῦτο γενομένου ¹²⁹, ἐφ' ὀψηλοῦ τόπου ἀνελ-
 θόντος **397** τοῦ Σιλβέστρου ¹³⁰, εἶπε φωνῇ μεγάλῃ·

quæ Christum spectant demonstravit, et Judæi
 egregie devicti sunt, unus ex illis nomine Zambres
 ad cæteros Judæos : « Si, inquit, Silvestri sermo-
 nibus adhaeretis, necesse erit paternas leges derelin-
 quere hominemque vanum sequi, quem patres
 nostri condemnaverunt. Sed audiat rex : Addu-
 catur silvestris taurus, ut ego coram illo nominis
 Dei nostri potentiam hodie manifestem : non enim
 verbis, sed factis veritatem ostendere volo. » Sil-
 vester autem, regem exhortatus ad taurum addu-
 cendum, inter ea Zambrem interrogavit : « Ad quid
 taurum requiris ? » Et ait : « Cum Dei nostri no-
 men nulla creatura, postquam audiverit, vivet, volo
 per hunc taurum illius virtutem manifeste demon-
 strare. » Ad quem Silvester : « Tu vero, inquit,
 quomodo nomen istud didicisti? Numquid ab aliquo
 audisti vel legisti? » Ille vero dixit : « Neque
 charta, neque lignum, neque lapis nomen istud
 suscipere valet. Ego enim cum jejunassem et in
 pelvim aquam misissem, ibi illud didici. » Dum hæc
 dicerent, ecce taurus venit a multis hominibus ad-
 ductus, funibus undique vinctus, feritate magnitu-
 dineque valde conspicuus. Et Zambres insultans
 Silvestro dixit : « Nunc verba sermonumque tuor-
 um hypotheses finem habebunt : si ergo confidis
 in nomine Dei tui, dic illud ut audiat taurus, et
 Omnipotenti credere demonstraberis : si non,
 ego dicam, et omnes fidei mee accedent. » Cum
 autem Judæi cæterique Zambren ut ad aures tauri
 diceret nomen urgerent, ille dixit, et subito taurus,
 edito magno mugitu, oculis ejus egredientibus,
 interiit. Exsultantibus ergo Judæis et contra Silve-
 strum superbientibus, et Christianis valde lugenti-
 bus, hortatur regem Silvester ut populum silere
 jubeat. Et hoc facto, locum in excelsum ascendens
 Silvester, magna voce dixit : « Audite me, magistrates,
 et vos omnes, Christiani, qui nunc interitum tauri
 miramini. Ego Dominum meum Christum, quem
 vobis evangelizatus sum, fecisse cæcos videre, surdos
 audire, mutos loqui, mortuos in ipsius nomine
 resurgere, novi : exinde ergo omnibus manifestum
 est diaboli nomen hunc occidisse taurum, quem

Variae lectiones et notæ.

⁹⁹ τοῦ add. Ced. V. 1. Διαλεχθέντας V. 2. Διαλεχθέντ. cod. Διαλεχθέντων? ¹⁰⁰ Ζαμβρῆ V. 1, 2, M. 1, 2.
¹⁰¹ προσέχετε cod. ¹⁰² μοι M. 1, 2, μή V. 2, ¹⁰³ οὐδὲ γὰρ διὰ ῥ. ἀ. διὰ πρ. βούλομαι δείκνυσθαι τὴν ἀλ.
 Ced. ¹⁰⁴ ἐπιζητεῖ V. 1. ¹⁰⁵ ἀπ. σ. Ced. ¹⁰⁶ τούτου V. 1, τὸ M. 1. ¹⁰⁷ λ. δ. ξ. Ced. ¹⁰⁸ τὸ δ. τ. ὁ. δ. V.
 2 M. 1, 2. ¹⁰⁹ ἐγὼ δὲ Ced. V. 1, ἐγὼ V. 2, (M. 1, 21). ¹¹⁰ ἀργυρᾶν add. Ced. ¹¹¹ καινὴν add. Ced.
¹¹² ἐμβ. Ced. ¹¹³ Τ. οὖν λ. ἤχθη καὶ δ. τ. Ced. ¹¹⁴ ἠνέχθη V. 1. ¹¹⁵ ἀνθρώπων om. V. 2, M. 1, 2. ¹¹⁶ δ. π. σχ.
 ἀγγ. Ced. σχ. Πανταχόθεν δ. ἀγγ. V. 1, M. 2. ¹¹⁷ ἐπιτωθάζων. Ced. ¹¹⁸ ἔφη Ced. V. 1. ¹¹⁹ τῶν ῥημά-
 των σου Ced. τῶν λ. M. 1, 2. ¹²⁰ ἢ ὑπόθεσις V. 1, 2, M. 1, 2. ¹²¹ θρησκευῶν Ced. V. 1. ¹²² εἰ δ' οὖν (?)
 λ. Ced. εἰ δὲ καὶ μή λ. V. 1, εἰ δὲ μή λ. V. 2, M. 1, 2. ¹²³ προσδ. ¹²⁴ τῷ Ζαμβρῆ cod. ¹²⁵ μυκησόμενος
 μέγα τῶν δ. ἀ. ἐ. ἐξέψυξεν Ced. μυκηθῶν V. 1, μυκηθῶν cod. M. 2. ¹²⁶ μέγα V. 1, 2. 1, μγ. cod.
¹²⁷ ἐξεληλυθῶτων V. 1. ¹²⁸ μεγαλαυχούντο V. 2. ¹²⁹ σφ. κελ. τῷ λ. ἡ. π. ὁ Σ. τὸν β. Ced. ¹³⁰ κελύσου
 τὸν λαόν M. 1, 2. ¹³¹ γιν. καὶ ἐφ' ὁ. τ. στάς ὁ μακάριος Σιλβέστρος ἔφη. Ἄκ. μου, ἀρχοντας καὶ δυ-
 νάσται καὶ ἐνωτίσασθε λαοὶ ἅπαντες τὰ ῥήματά μου. Ἐγὼ τὸν δ. καὶ Κν παντὸς τοῦ κόσμου Ἰν Χν
 κηρύττω, τὸν παρασχόντα τυφλοῖς ἀνάβλεψιν καὶ κωφοῖς ἀκούειν, ἀλλάοις χαρισόμενον λαλεῖν, χεῖρας
 ἑπράς λασάμενον, κωλοῖς ἱασιν δωρησάμενον, λεπρούς καθαρῖσαντα, παραλύτους σφίγγαντα καὶ ν. ἰγεί-
 ραντα, ὅθεν φανερώς ἀποδείκνυται, ὅτι τοῦτο τὸ ὄνομα, δ' ἐπεκαλέσατο ὁ Ζ. τοῦ ἀποχθάναι τὸν ταῦρον
 τοῦ διαβόλου ἐστίν· εἰ γὰρ θανόντα ἀ. οὐ δ. ἐστίν ἄρα ζωῆς καὶ σωτηρίας ἔχθρος, κτλ. Τόσε ὁ Ζ. δ. τὸν
 ἑαυτοῦ χιτῶνα ἔφη· Ἀ. ἐπεικείσαστε, βασιλεῦ αἰώνις, Σιλβέστρον ὃν λέγετε νικήσαι οὐδέλς ἰδουθήθ, ἐγὼ
 ἐν τῷ παντοκράτορι Θεῷ ἐνίκησα. Ced. ¹³² Σιλβέστρου ἀνελθόντος V. 1, 2, M. 1, 2, μεγάλη τῇ φωνῇ
 M. 1, 2.

suscitare non valet. » Hæc audiens Zambres A scidit vestimenta sua dixitque regi : « Ego, domine, in nomine Dei omnipotentis taurum occidi, et iste blasphemans solis gloriatur sermonibus : ideo convenit ut non amplius ipsi concedatur dicendi facultas. » Silvester autem ait : « Audi, Judæe, Scripturas tuas, et ex illis os tibi rursum obseretur. Scriptum est : « Dominus mortificat et vivificat. » Et : « Ego occidam et vivere faciam. » Rursus igitur nomen istud ad aures bovis invoca, et si revererit, in hoc nomine confidendum scietur : si non, ego Dominum meum Christum invocabo et illum suscitabo. » Et Zambres dixit : « Hoc si feceris, per caput regis, omnes Judæi legem derelinquentes, Christianorum religioni adhærebimus. » Tunc Silvester, manibus in cælum expansis preceque cum lacrymis facta, ad taurum abiit dixitque magna voce : « Ego nomen tuum, Domine Christe, cum clamore præsertim invoco, ut discat omnis populus iste diaboli nomine taurum fuisse trucidatum, et sancti illustrissimique nominis tui invocatione vivificandum fore. » Et cum tauro propinquasset, magna voce dixit : « In nomine Jesu Christi quem Judæi scelesti crucifixerunt, surge cum gravitate. » Et statim taurum se moventem et evigilantem vinculis solvit ac liberum dimisit Silvester, dicens : « Vade unde venisti, et in via neminem lædas. » Hoc insigne miraculum Judæi mirati valdeque stupefacti, extemplo ceciderunt omnes ad pedes divini Silvestri, sanctum baptismum poscentes. Et factum est gaudium magnum regi et omni populo; duas que per horas clamaverunt : « Magnus Christianorum Deus. » Tῆ δὲ τοῦ ἁγίου καὶ φανερωτάτου σου ὀνόματος ἑπιπέσει μετὰ κραυγῆς μεγάλης · ἔ· Ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν οἱ [παράνομοι] Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν ἄναστηθὶ μετὰ σεμνότητος. » Καὶ εὐθύς ἑαυτὸν ὁ ταῦρος κινήσας καὶ ἔγερθεὶς, ἔλυσε αὐτοῦ τὰ δεσμὰ Σιλβέστρου καὶ ἀπέλυσε λέγων · « Πορεύου θένε· ἔξηλας, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀδικήσης. » Ὅπερ μέγα θαῦμα οἱ Ἰουδαῖοι θεασάμενοι ἑπιπέσει μετὰ κραυγῆς μεγάλης ἑαυτοῦ καὶ σφόδρα καταπλαγέντες, αὐτίκα προσέπεσον εἰς τοὺς πόδας τοῦ θαύματος Σιλβέστρου πάντες, αἰτούμενοι τὸ ἅγιον βάπτισμα. Καὶ γέγονε χαρὰ μεγάλη τῷ βασιλεῖ καὶ παντὶ τῷ λαῷ, ἐπὶ ὥρας β' κραζόντων · Ἐμέγας ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν. »

« Ακούσατέ μου, οἱ μεγιστάνες καὶ πάντες οἱ νῦν θαυμάσαντες Χριστιανοὶ τὸν θάνατον τοῦ ταύρου. Ἐγὼ τὸν Δεσπότην μου Χριστὸν, ὃν ὑμῖν εὐηγγελισάμην, ἔργων τυφλοῦς ἀναβλέψαι ποιήσαντα, κωφοῦς ἀκοῦσαι, ἀλλόλους λαλήσαι, νεκροῦς ἐγείραι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ · κἀνεῦθεν οὖν φανερόν ἐστι πᾶσιν ὡς διαδόλου ἐστὶν ὄνομα τὸ θανατῶσαι τὸν ταῦρον, ὅνπερ ἀναστήσαι οὐ δύναται. » Καὶ τοῦτο ἀκούσας ὁ Ζαμβρῆς καὶ τὰ ἱμάτια διαβρῆξας, ἔφη πρὸς τὸν βασιλέα · Ἐγὼ, δέσποτα, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ ταύρον ἐθανάτωσα, καὶ οὗτος βλασφημῶν ἐν λόγοις μόνον κομπάζει · διὸ δὴ πρότερον ἐστὶ μηκέτι δίδωσθαι αὐτῷ χώραν τοῦ λέγειν. » Ὁ δὲ Σιλβέστρος εἶπεν · Ἄκουσον, ὦ Ἰουδαῖε, τῶν σῶν Γραφῶν (καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπιστομίζου πάλιν) γέγραπται ὁ Κύριος θανατοῖ καὶ ζωογονεῖ · καὶ Ἐγὼ ἀποκτανῶ καὶ ζῆν ποιῆσω. » Τοῖνον ἐπικάλεισαι πάλιν εἰς τὴν ἀκοήν τοῦ βοῦς ἐκεῖνο τὸ ὄνομα, καὶ εἰ ζήσεται, γνωσόμεθα πάντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦτο πιστεύουσι · εἰ δὲ μή, ἐγὼ τὸν Δεσπότην μου Χριστὸν ἐπικαλέσομαι, καὶ ἀναστήσω αὐτόν. » Καὶ ὁ Ζαμβρῆς φησὶν · Εἰ τοῦτο ποιήσεις, μὴ τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως, 398 ἅπαντες οἱ Ἰουδαῖοι καταλείψαντες τὸν νόμον τῆ τῶν Χριστιανῶν θρησκείας προσδραμούμεθα. » Τότε δὲ ὁ Σιλβέστρος ἔκτεινας εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας καὶ μετὰ θαυμάτων εὐχὴν ποιήσας καὶ πρὸς τὸν ταῦρον ἀπελθὼν, εἶπε μετὰ φωνῆς μεγάλης · Ἐγὼ τὸ ὄνομα σου ἐπὶ πάντων ἐπικαλούμαι, Δέσποτα Χριστέ, (μετὰ κραυγῆς) ἵνα μάθῃ (πᾶς) ὁ λαὸς ὅτι, ὅτι διαδόλου μὲν ὄνομα ἐφόνευσε τὸν ταῦρον, ἐπικλήσει ἐζωοποιήθη. » Καὶ πλησθεὶς τῷ ταύρῳ ἑσταύρωσαν Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν ἄναστηθὶ μετὰ σεμνότητος. » Καὶ εὐθύς ἑαυτὸν ὁ ταῦρος κινήσας καὶ ἔγερθεὶς, ἔλυσε αὐτοῦ τὰ δεσμὰ Σιλβέστρου καὶ ἀπέλυσε λέγων · « Πορεύου θένε· ἔξηλας, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀδικήσης. » Ὅπερ μέγα θαῦμα οἱ Ἰουδαῖοι θεασάμενοι ἑπιπέσει μετὰ κραυγῆς μεγάλης ἑαυτοῦ καὶ σφόδρα καταπλαγέντες, αὐτίκα προσέπεσον εἰς τοὺς πόδας τοῦ θαύματος Σιλβέστρου πάντες, αἰτούμενοι τὸ ἅγιον βάπτισμα. Καὶ γέγονε χαρὰ μεγάλη τῷ βασιλεῖ καὶ παντὶ τῷ λαῷ, ἐπὶ ὥρας β' κραζόντων · Ἐμέγας ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν. »

Variae lectiones et notæ.

ἢ δὲ adl. M. 2. ἢ δ. Xv V. 1, θάνατον τοῦ Χϋ V. 2, M. 1,2. ἢ x. ὁμῖν φ. M. 1,2. ἢ δ. τοῦ θανατῶσαι V. 2, M. 1,2. ἢ θανατῶσαν cod. ἢ βούν V. 1,2. ἢ δ. τὸ ὄνομα V. 2. ἢ κομπάζειν V. 2. ἢ Δίκαιον οὖν ἐστὶ μὴ ἐπὶ πολὺ δοθῆναι ἄ. ἔξουσίαν τοῦ λαλεῖν, κτλ. Ced. ἢ δ. χ. M. 1,2. ἢ Ced. 495,11 — 18 : Πρὸς ὃν καλὸ ἅγιος Σ. ἔφη. Ἄκουε, ὦ Ἰ. ἀπὸ τῶν σῶν Γρ. τὴν ἀλήθειαν · ἐν τῷ Δευτερονομίῳ αὐτὸς ὁ Θεὸς λέγει · Ἰδετε, Ἰδετε ὅτι ἐγὼ εἰμι καὶ οὐκ ἐστὶ Θεὸς πλὴν ἐμοῦ· ἐγὼ ἄπ., κτλ. ἢ ἔξαυτοῦ M. 2. ἢ ὡς add. M. 1,2. ἢ I Reg. II, 6. ἢ Deut. xxxii, 39, γὰγ V. 2, M. 1,2. ἢ Ἐπ. οὖν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἄλλην ἄ. τοῦ ταύρου καὶ ἐάν αὐτὸν ἐγείρῃς, πιστεύσομεν π. καθὼς σὺ φῆς Ced. ἢ τὸ om. V. 2, εἰ ζ. om. πάντως — μῆγε τὸν M. 1,2. ἢ μου om. V. 1,3, M. 1,2, τὸν ἐμὸν Θεὸν ἐπ. M. 1,2. ἢ ἐπικαλούμαι V. 2. ἢ Ced. 495,18—22. Τότε ὁ Ζ. λέγει, οὐκ εἶπόν σοι, ἐπικεῖσάτε βασιλεῦ κτλ. ἐάν Σιλβέστρος τὸν νεκρὸν ταῦρον ἀναστήσῃ, πάντες τὸν Ἰουδαϊκὸν κ. ν. πρὸς τὴν τῶν Χ. αὐτομολήσομεν πιστῶν. Ὁ δὲ μακάριος Σ. ἔκτ. ἐπὶ πολὺ τὰς χ. εἰς τὸν ὁ. ἢ μὴ τὴν κ. τοῦ β. om. V. 1. ἢ Καὶ V. 1, M. 1,2. ἢ τείνας V. 2. ἢ χ. καὶ προσευξάμενος ἕμα τὴν M. 1,2. ἢ φωνῆ μεγάλη ε. δ. Ἰϋ Χε, τὸ πανάγιον ὁ. σου ἐπ. ἐπὶ π. ἵνα μ. ὁ. λ. ὁ. Ced. μεγ. πρὸς τὸν Θεὸν Σκ ἐπ. M. 1,2. ἢ σου ἐπὶ π. om. V. 2, ὅτι διάβολος ἐφ. M. 1,2. ἢ τ. τοῦ δὲ ζωοποιῦ καὶ φ. Ced. ἢ ὄν σου V. 2. ἢ ζωοποιηθεῖ V. 2, ἀναζωοποιήθη M. 1,2. ἢ τὸ add. Ced. ὄν τοῦ Κυ Ἰϋ Χϋ M. 1,2. ἢ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου add. Ced. ἐστ. Ἰ. M. 1,2. ἢ καὶ στήθι add. V. 1. ἢ παρευθὸς ὁ τ. ὄλον ε. κ. Ced. V. 1,2. ἢ ἀνέστη καὶ λύσας ἄ. τὰ δ. ὁ ἅγιος Σ. ἄπ. αὐτὸν λ. Ced. ἢ θ. θαῦμα οἱ Ἰ. V. 2. ἢ τοῦ ἁγίου Σ. Ced. τοῦ Σ. V. 2, τὸ θ. β. M. 2. ἢ Ced. 495,1—4 : Καὶ τούτου γενομένου ἐχάρη μεγάλως ὁ τε φιλόχριστος βασιλεὺς καὶ ἡ μακαριωτάτη Δεῦροῦστα καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ὥστε ἐπὶ ὦ. β' κρᾶζειν ἅπαντας · M. Θεὸς τῶν Χ. ἢ τοῦ τε βασιλέως καὶ τοῦ λαοῦ παντὸς V. 1, τοῦ β. καὶ τοῦ λ. π. V. 2. ἢ ὡς add. M. 1,2. ἢ δύο ὦ. V. 2. ἢ ὄντως add. cod. V. 1, post χρ. M. 1,2, om. Ced. V. 2. ἢ καὶ ἡ τούτων πίστις cod. V. 2, M. 1,2, καὶ μεγάλη ἡ δύναμις αὐτοῦ V. 1, om. Ced.

ΠΓ'. Περὶ Κωνσταντινουπόλεως ⁹⁹.

A

CLXXX. De Constantinopoli.

¹⁰ Μετὰ ταῦτα βουλόμενος ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος; κτίσαι ¹¹ εἰς ἴδιον ὄνομα ἐν τῷ πρὸ τοῦ Ἰλίου πεδίῳ ὑπὲρ τὸν Αἶαντος **399** τάφον, ἐνθα φασι τὸν ναύσταθμον ¹² τοὺς ἐπὶ Τροίαν στρατεύσαντας Ἑλληνας; κατ' ὄναρ ὁ Θεὸς [αὐτῷ] ἐπέτρεψεν ἐν τῷ Βυζαντίῳ ¹³ κτίσαι. Καὶ ¹⁴ τῷ ἰβ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν Ῥώμῃ ποιήσας Κωνσταντῖνον ¹⁵ καὶ Κωνσταντῖνον μὲν τὸν πρεσβύτατον ¹⁶ ἄρχιν ἐθέσπισε ¹⁷ πρὸς δούμνον ἦλιον, τὸν δὲ Κωνσταντῖνον ἐν Ῥώμῃ, καὶ Δαλμάτιον, ἀνεψῖον αὐτοῦ, ἐν Βρεταννίᾳ, καταλείψας αὐτοῖς τὰ δουτικά μέρη, ἀνήλθεν ¹⁸ εἰς Βυζάντιον σὺν τῇ ¹⁹ μητρὶ Ἑλένῃ, καὶ υἱῷ Κωνσταντῖνῳ, καὶ Αἰκινίῳ, γαμβρῷ ²⁰, ἐπὶ ἀδελφῇ αὐτοῦ. (103^b) Καὶ ἀνανεύσας τὸ πρῶτον ὑπὸ ²¹ Βυζαντίου, ²² τοῦ βασιλέως τῆς Θράκης, τελεος κτισθὲν καὶ προσθεὶς ἄλλο ²³ διάστημα, προσηγόρευσεν αὐτὴν ²⁴ εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα Κωνσταντινουπόλιν ²⁵. ²⁶ Ὀλίγους δὲ τοὺς οἰκητορας πρὸς τὸ μέγεθος πόλεως ὄρων ²⁷, ἀπὸ τε Ῥώμης τοὺς ἀξιολογωτέρους ²⁸ ἐκλεξάμενος, ἀπὸ τε τόπων ἑτέρων συναθροίσας καὶ οἰκου; μεγίστους οἰκοδομήσας αὐτοῖς καὶ χαρισάμενος οἰκίαν τὴν πόλιν ἐποίησεν ²⁹.

400 ³⁰ (2) Κτίσας δὲ ³¹ παλάτιον καὶ ἵππικὸν ³² καὶ τοὺς β' μεγάλους ἐμβόλους καὶ τὸν φόρον ἐν τῷ τόπῳ ³³ τὴν κρήνην αὐτοῦ ἴστησεν ³⁴ ἐπανελθὼν ἀπὸ Ῥώμης, ἐν ᾧ καὶ ³⁵ κίονα μνησίθιον καὶ ἑλοπέρφυρον ³⁶ στήσας, ὃν ἀπὸ Ῥώμης ἐκόμισε ἀξιολογαστον σφόδρα, Ἰβρυσεν ³⁷ ἐπάνω αὐτοῦ ἀνδριάντα, ὃν ἤνεγκεν ἀπὸ Ἠλιουπόλεως τῆς Φρυγίης ἔχοντα ἐπὶ τῇ ³⁸

Postea cum vellet Magnus Constantinus sui nominis urbem fundare in agro qui respicit Ilium, ad Ajacis tumulum, ubi dicunt esse portum, quem tenuerunt Græci contra Trojam certantes, in somno Deus ipsi in Byzantio fundare suasit. Anno duodecimo ex quo Romæ regnabat, Constantio et Constanti, filiis suis, creatis Cæsaribus, Constantinum natu maximum statuit imperare ad solis occasum, Constantem vero Romæ, et Dalmatium, consobrinum suum, Britannia, et relinquens illis occidentales partes, Byzantium cum matre Helena, filioque Constantio, et Licinio, suæ sororis conjugæ, abiit. Tum renovato, quem ante Byzantium, Thraciæ rex, ædificaverat, muro, adjectoque novo intervallo, eam suo nomine Constantinopolim appellavit. Cum autem videret paucos esse pro magnitudine urbis habitatores, cives Romæ illustriores elegit atque ex aliis locis advocavit; domosque maximas ipsis ædificans nihilominus in urbe habitandi facultatem concessit.

Exstruxit autem palatium et hippodromum et duo magna rostra, et forum, ubi Roma deveniens tabernaculum suum posuit: ibidemque monolitham et omnino porphyreicam columnam, quam valde mirabiliter e Roma deportaverat, statuit, atque super illa imposuit statuam, quam adduxit ex Heliopoli Phrygiæ, septem in capite radios habentem.

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁹ Ipsa rubrica in codice evanuit, sed cf. rubricam § 5; δ'. ὅπως ὤκησε τὸ Βυζάντιον ὁ μέγας βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, καὶ ἀνοικοδόμησας, καὶ εἰρηνεύσας ἐκάλεσεν αὐτὸ Κ. Π. ἀξιολόγους ἀνδρας πολλαχόθεν ἐπισυναγαγὼν καὶ κατασκευάσας ἐν αὐτῇ V. 1, ac si hæc quoque Silvestriani ex Actis peiita essent, quainvis de hoc papa nihil h. l. referatur. ¹⁰ Ced. 496,7—21. Τῷ ἰθ', ἴται, Leo, P. κε', σολζ', Glyc. 462,4 463,10. Καὶ μ. V. 1,2. M. δ. τ. M. 2. ¹¹ πόλιν add. V. 1,2, M. 1,2. —20. ὃν ἐπὶ τὰ ἑσπέρια κατ' V. 1. ¹² ἐσχηκίνας add. V. 2, M. 1,2. ¹³ ἐν B. V. 2. ¹⁴ κτίσαι καὶ οὐκ. A. ¹⁵ Κωνσταντῖνον cod. et A. ¹⁶ Κωνσταντῖνον καὶ Κωνσταντῖνον V. 1. ¹⁷ τοὺς om. V. 1,2, ἀ. σω. M. 2, καὶ Κωνσταντῖνον—Ῥώμῃ om. V. 1. ¹⁸ αὐτοῦ υἱοῦ V. 2, M. 2. ¹⁹ ἦλθεν εἰς τὸ B. V. 1,2. ²⁰ σὺν μ. V. 1. ²¹ θεσπίσας V. 2. π. δύο μέρη ἡλίου V. 2, M. 2. ²² ἦλθεν εἰς τὸ B. V. 1,2. ²³ σὺν μ. V. 1. ²⁴ γαμβρῷ αὐτοῦ ἀδελφῇ αὐτοῦ A. ²⁵ ὑπὸ τοῦ B. β. M. 1,2, ὑπὸ Βύζου τιῶς β. V. 1, Βυζάντιον θ. V. 2. ²⁶ ἐν add. V. 1. ²⁷ ἀ. Κ. Π. V. 1. ²⁸ Κωνσταντῖνου πρὸς Ῥώμης A. ²⁹ Glyc. 463,11—16; M. 1. om. usque ad Ῥώμης § 2. ³⁰ τί ποιεῖ; add. V. 1. ³¹ ἐξολόγους V. 2, ἀξιολόγους V. 1, M. 1,2. ³² Περὶ τῶν εὐαγῶν οἰκῶν cod. (cf. ε'· περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ παλατίου καὶ τῶν μεγάλων ἐμβόλων καὶ τοῦ πορφυροκίονος V. 1 ad § 2, et Ced. 496,21—497,1 cum Glyca 436,16—464,4). Φασι δὲ αὐτὸν καὶ τοιοῦτόν τε δρᾶσι ἀξιοθαύμαστον. Ἀποστελλας γὰρ τοὺς μεγάλους αὐτοῦ ἄρχοντας ἐν Περισί, οἱ καὶ διὰ μηνῶν ἰσ'· μεγάλην νίκην ποιήσαντες καὶ πάντα τῆς κεντηνάρια ἀναλαθόμενοι, ὑπέστρεψαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸ τοῦ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ἀποστελλας εἰς Ῥώμην, ἀναλθίσαστο (ἀνελατ. cod. ἀνελάβετο;) τὰς φαμίλιας αὐτῶν, ὧρας δὲ καὶ κτίστας μηχανικούς, ἵνα θεάσωνται τοὺς οἰκους αὐτῶν καὶ τοὺς τόπους ἐνδὸς ἐλάστου ποῦ κίταις καὶ ὅπως ἰδεῖν αὐτάς, ἐτέρας ἐπὶ τοῦ αἰγαίου τῆς θαλάσσης, ἄλλας δὲ ἐπὶ τὰς ἡπείρους, καὶ τὰ σχήματα τῶν κτιμάτων καὶ τὰς ἀνάδοξας, οἷαι ἦσαν κοχλιώδεις. Καὶ λαβόντες τὰς φαμίλιας τῶν συγκατηκίων ἀνήλθον ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ ἀνόμοια ἐκτίσαν ἅπαντα. Καὶ ἐκάθισαν ἐκεῖ τὰς φαμίλιας αὐτῶν. Ἐλθόντας οὖν μετὰ νίκης ἐκ τῆς Περισίης, ὡς εἰρηται, ἐδέξατο αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς μετὰ χαρᾶς μεγάλης καὶ ποιήσας εὐωχίαν εἶπεν αὐτοῖς· εὐχέστε ἀπελθεῖν εἰς Ῥώμην; εὐδοκίμαζον αὐτοῦς. Οἱ δὲ ἔφησαν μὴ καταλθεῖν ἄχρι μηνῶν ἰβ'. εὐχέσασθε (ἀπόψε cod.) ἔχω θμῖν δοῦναι τοὺς οἰκους ὑμῶν. εὐχέσασθε δὲ τὸν παρακοιμώμενον αὐτοῦ ἐνὶ ἐκίστω (ἵνα ἔκαστον cod.) ἀποδοῦναι τὸν ἑαυτοῦ οἶκον· οὗτοι δὲ ὡς εἶδον τοὺς κυλῶνας καὶ τὰς αὐλάς; καὶ τὰς ἀνάδοξας καὶ πάντα ὅμοια τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ, μέτρα τε καὶ σχήματα καὶ τὰ ὕψη καὶ τὴν ἀπόλειψιν τῶν θυρίδων, ἔδοξεν εἶναι ἐν φαντασίᾳ εἰς τὴν Ῥώμην. Ἐδρόντες δὲ καὶ τὰς φαμίλιας αὐτῶν ἐξεπλάγησαν· ἐρωτήσαντες δὲ αὐτοὺς καὶ μαθόντες ἀκριβῶς τότε ἐπίστευσαν ὡς οὐκέτι φάντασμα, ἀλλὰ φρόνησις τοῦ βασιλέως, ὅτι ἀκοντας καὶ μὴ βουλομένους αὐτοὺς ἐνώκησαν ἐνταῦθα. Ἐκ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν εἰλήφασιν καὶ οἱ τόποι τὰς προσηγορίας. ³³ Glyc. 464,9—15. Ἦν δὲ οἰκοδομήσας Leo et Sym. 51^b. ³⁴ καὶ τὸ V. 1, καὶ V. 2, M. 1,2.—τερπνοὺς ἐ. Sym. ³⁵ ἵππικὸν καὶ παλάτιον A. ³⁶ ἐν ᾧ τόπῳ—Ῥώμης om. V. 1,2, Sym. propter homoioteleuton. ³⁷ ἔστησας. ³⁸ ἐν ᾧ x. V. 1,2, M. 1,2. Sym. (τερπνὸν καὶ ἄλ. μ. ἔστησεν ἐκ Ῥ. ἀγαγῶν, ἀδρίσας ἐπάνω αὐτοῦ ἀδριάντα ἐκ' ὀνόματι αὐτοῦ, κτλ.) ³⁹ ἑλοπέρφυρον V. 2. ⁴⁰ Ἰβρυσεν codice Ἰβρυσσαστο Leo. ⁴¹ τὴν om. A.

Columnam autem ob magnitudinem et pondus per tres annos in mari devexit, et a mari usque ad forum illa per annum venit, licet rex continuo hinc illuc vagaretur et aurum inusitatum multitudini distribueret. Deinde postquam in fundamenta pro fulcramento custodiae duodecim cophinos, quibus Christus benedixit, lignaque pretiosa, ac sacras reliquias, posuit, vir ille mirabilis prorsus mirabilem hanc ipsam monolithum columnam cum multa arte industriaque ac intelligentia deduxit. Quosdam autem inscios et ignaros vel, ut melius dicam, stolidos, in errorem adduxerunt, ut non esse monolithum crederent, æneæ zonæ lorique multi ad ornatum convenienter aptati.

Præterea ædificavit templa Sanctorum Apostolorum, Sanctæ Irenes, Sancti Mocii, ac in Anaplo archangeli Michaelis. Insuper construit Sanctam Sophiam (prope Sanctam Irenen), ecclesiam perpulchram, sed non juxta formam pulchritudinemque ac magnitudinem, quæ nunc in usu. Hujus dedicationem facit sub Eudoxio patriarcha Eunomii discipulo, mensis Maii die undecima, celebratam a prima synodo, ubi sedebant trecenti decem et octo sancti Patres.

Postea creatis Cæsaribus Constantio, filio suo, Constantinopoli, et Licinio, ejus genero, Nicomediæ Bithyniæ, contra Persas arma tulit, et ab ipsis rogatus, illos tributarios fecit, et reversus est.

Et cum Nicomediæ cognovisset, quod Licinius vindictam exercens Christianos morti tradebat, incærore perfusus ad illum scripsit ut a furore contra Christi ecclesias abstineret exhortans. Sed ille

κεφαλὴν ἀκτίνας ζ' τὸν δὲ κίονα τρισὶν ἔτεσι πλωζόμενον ἤγαγε διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ βάρους· ἀπὸ δὲ τῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ φόρου δι' ἐνιαυτοῦ ἦλθε, καίπερ τοῦ βασιλέως συνεχῶς φοιτῶντος· καὶ χρυσίον ἀπειρον τῷ πλήθει διανέμοντος. Εἶτα θέμενος εἰς τὰ θεμέλια τοὺς εἴβ' κοφίνους, οὗς ὁ Χριστὸς ἠλόγησε, καὶ ζύλα τίμια καὶ ἅγια λείψανα πρὸς· στηριγμὸν καὶ φυλακὴν, ἐστήσεν· αὐτὸν δ' ἀδιὰ πολλῆς τέχνης, δυνάμεώς τε καὶ σοφίας ὁ θαυμάσιος ἔδεικνεν· ἀνήρ τὸν πανθαύμαστον μονόλιθον κίονα· ἐξεπάτησαν δὲ τινες τῶν ἀφελεστέρων καὶ ἰδιωτῶν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τῶν ἀλογωτέρων, μὴ εἶναι· τοῦτον μονόλιθον αἱ πρὸς διακόσμησιν καὶ εὐπρέπειαν αὐτοῦ χαλκαὶ ζῶναι καὶ οἱ πλείστοι λῶροι¹¹.

Καὶ πρὸς τοῦτοις ἔκτισε ναοὺς τῶν τε Ἀγίων Ἀποστόλων, 401 καὶ τῆς ἁγίας Εἰρήνης¹², καὶ τοῦ ἁγίου Μωκίλου¹³, καὶ τοῦ ἀρχαγγέλου¹⁴ Μιχαὴλ ἐν τῷ Ἀνάπλι¹⁵. Πρὸς¹⁷ τοῦτοις κτίζει καὶ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν (106*) (πλησίον¹⁸ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης, ἐκκλησίαν περικαλλῆ, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ νῦν ἑρώμενον σχῆμα, καὶ κάλλος, καὶ μέγεθος. Καὶ ταύτης τὰ ἔγκαϊνια ποιεῖ ἐπὶ Εὐδοξίου πατριάρχου, μαθητοῦ Εὐνομίου, μηνὶ Μαΐου¹⁹ ἔγκαινισθεῖσα παρὰ τῆς α' συνόδου τῶν τιῆ ἁγίων θεοφόρων²⁰ Πατέρων.

Ἔτε ποιήσας Καίσαρα Κωνσταντίνον²¹, υἱὸν αὐτοῦ, ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ Λικίνιον²², [τὸν] γαμβρὸν αὐτοῦ, ἐν Νικομηδίᾳ τῆς Βιθυνίας, κατὰ Περσῶν ἐστράτευσεν²³, ὅφ' ὧν παρακληθεὶς²⁴ ὁ πόρορος αὐτοῦς ἐποίησεν²⁵ καὶ ὑπέστρεψε.

Καὶ μαθὼν ἐν Νικομηδίᾳ, ὅτι Λικίνιος τιμωρῶν ἐφόνησε τοὺς Χριστιανούς, συγχυθεὶς²⁷ τῇ λύπῃ ἔγραψεν αὐτῷ παρακελεύων 402 ἀποστῆναι αὐτὸν τῆς κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ μανίας.

Variae lectiones et notæ.

¹ προσφ. V. 1,2, M. 1,2. ² ἔστ. — πανθ. om. Slav. ³ αὐτὸν μετὰ πολλῆς τ. ἀγίων δ. καὶ ὁ θαυμάσιος Α. ⁴ μετὰ π. V. 1. M. 1,2. ⁵ θαυμαστός M. 1,2. ⁶ ἐξεπάτηθ. δὲ τινες cod. V. 2, M. 1,2. ⁷ καὶ ἰδ. ἢ μ. ἔ. τῶν ἀλ. om. V. 2, M. 1,2, ex homoioteleuto. ⁸ καὶ πλ. M. 1,2. ⁹ Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου βιβλίους ἱερῶς Κωνσταντίνου κατασκευάσαι προστάξαι λόγῳ τῶν ἐκκλησιῶν Κωνσταντινουπόλεως, περισσώμενος αὐτῷ δημόσια χρήματα, ὡς ἄτερ τῶν λοιπῶν βιβλίων, εἴ βιβλίους ἐκ δορκάδων μεμβράνων ἔγραψαι (Scholion cod. Leo. 88,22-89,2, Sym. 52*). ¹⁰ Ced. 493,2-6, ναὸν Leo, Ced. ¹¹ E. τοῦ V. 1,2. ¹² καὶ τοῦ ἁγίου Ἀγαθόνικου Leo, Ced. ¹³ ἀρχιστρατήγου Ced. ¹⁴ καὶ Σωσθενίῳ add. Leo, Ced. ¹⁵ Πρὸς — πρ. om. V. 1, M. 1,2. ¹⁶ πλ. E. V. 2, μηνὶ om. M. 1,2. ¹⁷ θεοφ. om. V. 2. ¹⁸ Ced. 497, 1. ¹⁹ Ὁ δὲ βασιλεὺς πάλιν ἐπὶ Πέρσας ἐστράτευσεν καὶ τοῦτους τροπωσάμενος πάλιν ὑπέστρεψε. ²⁰ μὲν τὸν add. V. 1. ²¹ K. Π. Α. δὲ V. 1. ²² ἐπεστρ. V. 1,2, ὅφ' ὧν om. M. 1,2. ²³ καὶ add. M. 1,2. ²⁴ ποιήσας ὁ εὐσεβέστατος post CLXXXIII, 6; T. μ. K. ὁ ἔ. ὅτι ἐν Ν. Α. τιμωρεῖ τοὺς χριστιανούς ὀργίζεται κατ' αὐτοῦ μεγάλως cod. — Τῷ δὲ Λικινίῳ ὡς (Α. καὶ M. 1,2) συμμαχῆσαντι αὐτῷ εἰς τὴν τῶν τυράνων κατάλυσιν ἐξέδοτο Κωνσταντίνου αὐτῷ τὴν ἰδίαν (K. τὴν ἐαυτοῦ M. 1,2) ἀδελφὴν εἰς γυναῖκα. Καὶ ἀφορίσας αὐτῷ μοῖραν ἱκανὴν τῶν (ix. τῆς M. 1,2) Ῥωμαίων γῆς, ἀνέδειξε βασιλεῖα, ἀπαίτησας αὐτῷ συνθήκας μῆδεν παρὰ τῶν Χριστιανῶν δογμάτων (κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ δόγματος M. 1,2) πράττειν. Ὁ δὲ Λικίνιος κρατήσας τὴν ἀρχὴν (οὐκ ἤνευκα τὴν εὐτυχίαν, ἀλλ' ὡσπερ) λήθην λαβὼν τῶν συμβεβηκότων τοῖς πρὸ αὐτοῦ τυράννοις, εἰς εἰδωλομανίαν ἐξώκειλεν καὶ ὧν τῆς πικρᾶς καταστροφῆς θεατῆς γεγένηται, τούτων τὸν βίον ἐξηλώκει (καὶ M. 2) γυναικομανῶν (καὶ M. 1,2), ἀδικῶν καὶ φονεῶν τῶν Χριστιανῶν (cod. in textu M. 1,2 post CLXXXIII, 6). Ced. 477,21-25 τῷ εἴβ' ἔτει (= 517; 495,12-15 τῷ ἰδ' καὶ εἴβ' ἔτει ἤρξατο — διωγμὸν κινεῖν. Ἐπὶ Λικινίου ἐπιτύρησεν ἡ ἁγία Εὐφημία, Γουρίας, Σαμωνᾶς καὶ Ἀβίδος, Μακρόθιος, Γορδιανός, Οὐαλεριανός, Ζωτικὸς, βασιλεὺς Ἀμασίας, Ἀβίδος διάκονος καὶ οἱ ἐν Νικομηδίᾳ με', καὶ οἱ ἐν Σεβαστείᾳ μ' ἐπὶ Λυσίου ἠγεμῶνης καὶ Βλάσιος, καὶ ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ στρατηλάτης (Σχόλιον cod.). — In Nota codex legit παρὰ τὰ τῶν — γυναικομανῶν καὶ ἀδικῶν — Γορδιός ἐπὶ Νικοπόλει. ²⁷ μᾶλλον δὲ συγχ. cod. καὶ συγχ. M. 1,2, ὧν (καὶ V. 2, M. 1,2) μεταξὺ πολέμου γινομένου, συνεσχέθη Α. (ῶν om. M. 2), ἐν Χρυσοπόλει καὶ τοῦτον ἐθ. περιώρισεν V. 1,2, (περιώρισας M. 1,2). Ὁ δὲ Α. κατὰ Χριστιανῶν μανίας, πολλὰ δεινὰ εἰργάζετο, κ. τ. λ. Sym. 30*.

“ Ὁ δὲ καταφρονήσας μανικώτερόν τῳ διωγμῷ ἤ
ἐχρήσατο καὶ (λοιπὸν ἢ κρυπτῶς) κατὰ τοῦ εὐεργέ-
του ἐπιβουλὰς ἐπένοει· ὕστερον δὲ καὶ δημόσιον
πόλεμον ἐπεκρότει· κατὰ τοῦ ὑπὲρ θείας δυνάμεως
φρουρουμένου²¹. Καὶ συμβολῆς γενομένης κατὰ τὰ
μέρη τῆς Βιθυνίας (καὶ τοῦ ἐνδόξου σταυροῦ προά-
γοντος), Κωνσταντίνῳ ὑποχείριος γέγονεν ὁ δειλαίος·
ζῶν²² συλληφθεὶς. (Φιλανθρωπία δὲ χρησάμενος ὁ
κατὰ πάντας πραότατος²³ βασιλεὺς τῷ²⁴ δυσμενεῖ),
ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐν Θεσσαλονικῇ²⁵ διαγεῖν ἡσυχά-
ζοντα. Ὁ δὲ μικρὸν ἐφησυχάσας²⁶, ἐφωράθη βρ-
εάρους τινὰς μισθωσάμενος πρὸς τὸ αὐθις ἀναμα-
χῆσθαι. Καὶ μαθὼν τοῦτο ὁ Κωνσταντίνος ἐκέ-
λευσε κεφαλικὴν αὐτὸν ὑποστῆναι²⁷ τιμωρίαν.

“ (3) Ἡ δὲ μακαρία Ἐλένη εἰς²⁸ Ἱερουσαλήμ
ἀπελθοῦσα πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ τιμίου σταυροῦ, καὶ
τοῦτον εὐρούσα, ἐκτίσεν²⁹ ἐκκλησίας θαυμασίας,
καταλύσασα τὸν ἐπὶ τῷ Δεσποτικῷ τάφῳ κτισθέντα
ναὸν³¹ ὑπὲρ³² τῶν ἀθίων³³ τῇ³⁴ Ἄφροδίτῃ. Καὶ³⁵
ὑποστρέψασα καὶ πολλὰ τῷ υἱῷ περὶ³⁶ τῆς εἰς
Χριστὸν πίστεως ἐντειλαμένη, ἐτελεύτησεν ἐτῶν
403 π', ἢν ἔθαψαν³⁷ ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστό-
λων³⁸. Πάσαις τοίνυν ἀρεταῖς³⁹ ἡ μακαρία⁴⁰ κρι-
κοσμημένη εἶχε⁴¹ καὶ τὴν χριστομιμητον ταπεινοφρο-
σύνην πρὸς πάντας· μὲν, διαφερόντως δὲ⁴² πρὸς τὸ
ἱερὸν τῶν μοναχῶν σχῆμα. Τὰς γὰρ τοὶ διὰ βίου⁴³
τὴν παρθενίαν ἀσχοῦσας⁴⁴ συναγείρουσα πολλάκις⁴⁵
καὶ ἐπὶ στιβάδων κατακλίνουσα, αὐτῇ δι' ἐαυτῆς
καθυποῦργει, ἕφα παρατιθείσα, καὶ κύλικας ὀρέ-
γουσα καὶ ὕδωρ ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἐπιχέουσα, θερα-
πείνης⁴⁶ ἔργον ἐπλήρου. Οὕτω δὲ καὶ τὸν ἀειμνη-
στον υἱὸν⁴⁷ αὐτῆς ἐξεπαίδευσεν⁴⁸, ἄτυφον ἔχειν⁴⁹
φρόνημα, ἀρετῆς⁵⁰ καὶ⁵¹ πολιτείας ἀκριβοῦς ἐπι-
μελεῖσθαι, δουλεύειν⁵² τῷ Θεῷ, κατὰ τὴν Γραφήν,
εἰ μετὰ φόβου, εἰ (106^b) δὲ⁵³ (καὶ αὐτὸς) φυλάττων ἀκριβῶς τὰς αὐτῆς ἐντολὰς ἐκαρποφόρει⁵⁴
ἐκατοντακλασίως.

“ Ἐπὶ τοῦτου γὰρ τοῦ μακαρίου⁵⁵ οἱ ἐνδότεροι

Sub hoc namque beato interiores Iudi et Iberi ad

Variae lectiones et notæ.

“ Ced. 497, 1-13. Τῷ 19' ἔστι ὁ Μῆγας Κ. θεωρῶν Λικίνιον μανικώτερον κατὰ τῶν Χριστιανῶν τῷ δ.
χρῶμενον καὶ ἐπιβουλήν κ. τοῦ ε. μελετώντα ὀπλίζεται, κ. τ. λ. ἢ ὁ κρυπτός cod. λ. κρυπτός?
“ ἕστερον M. 1, 2. ἢ αὐτοκράτορος add. M. 1, 2-5. 1α' δὲ καὶ ἡ μῆσι τοῦ πολέμου μεταξὺ Κ. καὶ λ. ἰσα-
μένου, ὡς πόλεμος κατὰ τὴν Β. ἐκροτήθη Ced. — κ. τοῖς μέρεσι τῆς Β. cod. ἐν τοῖς τῆς Β. μ. M. 1, 2
“ ζῶν ὁ ἀλιτήριος συλλαμβάνεται ἐν Χρυσοπόλει καὶ εἰς Θεσσαλονικῆν ἐκπέμπεται φρουρεῖσθαι Ced.
“ δ. τῷ αὐτοκράτορι σ. M. 1, 2. ἢ ὁ καταπραότατος M. 1, 2. ἢ ὡς δὲ ἐν Θ. ἐπέμψθη καὶ πάλιν
ἐκείσε νεωτερίζειν ἔμελλε β. μισθούμενος, τοῦτον διὰ ξίφους ἀποσηθῆναι ὁ βασιλεὺς κελεύει Ced.
Πάλιν δὲ νεωτερίζοντος (νεωτερίζαντος κατ' M. 2) αὐτοῦ καὶ ὀπλων ἀπτομένου (ἀπτόμενος M. 1, 2),
προσάξαντος (τοῦ M. 1, 2) Κωνσταντίνου ἀνηρέθη V. 1, 2, M. 1, 2 (ὁ δειλαίος V. 1). ἢ ἐφησυχάσεν·
ἔρ. δὲ β. M. 1, 2. ἢ κ. ὑπ. M. 1, 2. ἢ 325 (5527) — γ'. Ὅπως ἡ μακαρία Ἐλένη εἰς Ἱερουσαλήμ
ἀνήλθε καὶ τὸν βίον καλῶς ἀμείψασα μακαρίως τελευτᾷ V. 1. Rubrica in codice evanuit;
Ced. 497, 23-499, 20. Καὶ Ἐ. ἡ μήτηρ τοῦ βασιλέως στεφθεῖσα δι' ὀπτασίας εἰς τὰ Ἰ. ἀπέρχεται καὶ
τοὺς ἁγίους ἑτόπους φανερώσασα καὶ τὸν τίμιον σταυρὸν εὐρούσα πάντα ἀνέστησε καὶ ναοὺς οἰκοδο-
μήσασα ἐν αὐτοῖς, περιφανῶς τοῦτους ἐκαλλώπισας (τῷ κ' ἔστι). ἢ ἐν Ἰ. M. 1, 2. ἢ ε. θ. ἔκτ. V. 2,
ε. θαυμαστάς ἔκτ. M. 1, 2. ἢ βωμόν M. 1, 2. ἢ ἀπὸ V. 2, M. 2. ἢ Ἑλλήνων add. cod. ἢ τῆς Ἄφρο-
δίτης M. 1. ἢ Ἡ δὲ μακαρία Ἐ. ἐξ Ἱερουσαλὺμ ἐπανελθοῦσα καὶ π. τῷ υἱῷ αὐτῆς καὶ β. — π'. καὶ
ἐτάφη ἐν Ced. ἢ ὑπὲρ τῆς M. 1, 2. ἢ καὶ ἔθαψεν ὁ υἱὸς αὐτῆς V. 1. — ἐν Κ. Π. ἐν τῷ V. 2, M. 1, 2.
— Πάσης τ. ἀρετῆς; V. 2, M. 1, 2, cod. πάσης τ. ἀρετῆς V. 1. ἢ ἀκ. ἐν Κ. Π. cod. ἢ μ. ἀρ. Ced.
“ αὐτῇ add. V. 1. ἢ γὰρ add. V. 1. ἢ ἐξαιρέτως δὲ π. τοὺς μονάζοντας· συνάγουσα γὰρ παρθένους
καὶ Ced. ἢ παντοῖου add. M. 1, 2. ἢ ἀκούσασα συνεγείρουσα πολλῶν π. V. 2, M. 1, 2. ἢ δὲ add. V. 1.
“ θεραπεινίδος V. 1. ἢ τὸν νιδὸν M. 1, 2. ἢ ἐξεπαίδευσεν V. 1. ἢ τὸ add. cod. ἢ τε add. V. 1. ἢ πάσης
add. M. 1, 2. ἢ δὲ τῷ Κω μ. Ced. cf. Philipp. II, 1, 2. ἢ ὡς καὶ V. 2. ἢ ἐκαρποφόρησεν M. 1, 2.
“ Ced. 498, 9-17. Ἐπὶ τ. τοῦ βασιλέως πολλὰ τῶν ἐθνῶν τὸν Χριστιανισμὸν προστέξασαν ἀπὸ τῆς Κελτικῆς
καὶ Γαλιταίων τῶν ἱεπερλων ἀλλὰ καὶ Ἰ. οἱ ἐνδοτέρω, 16. τ. καὶ Ἄ. ἀρχὴν ἐκ Τ. λαβόντας· τότε γὰρ ὁ
μῆγας Γρηγόριος ὁ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας ἐκ τοῦ φοβεροῦ λάκκου ἐκείνου ἐκδιέβληται — καὶ Πέρσαι ὁμοίως
ἐπὶ Σαμεῶν ἐπισκόπου· ἀλλὰ καὶ Οὐαθαβὰδ εὐνοῦχο; παιδαγωγὸς Σαπῶρου ἐμαρτύρησεν. ἢ καὶ add. V. 1,

Columnnam autem ob magnitudinem et pondus per tres annos in mari devexit, et a mari usque ad forum illa per annum venit, licet rex continuo line illuc vagaretur et aurum inusitatum multitudini distribueret. Deinde postquam in fundamenta pro fulcimento custodiaque duodecim cophinos, quibus Christus benedixit, lignaque pretiosa, ac sacras reliquias, posuit, vir ille mirabilis prorsus mirabilem hanc ipsam monolithum columnam cum multa arte industriaque ac intelligentia defixit. Quosdam autem inscios et ignaros vel, ut melius dicam, stolidos, in errorem adduxerunt, ut non esse monolithum crederent, æneæ zonæ lorique multi ad ornatum convenienter aptati.

Præterea ædificavit templa Sanctorum Apostolorum, Sanctæ Irenes, Sancti Mocii, ac in Anaplo archangeli Michaelis. Insuper construit Sanctam Sophiam (prope Sanctam Irenen), ecclesiam perpulchram, sed non juxta formam pulchritudinemque ac magnitudinem, quæ nunc in usu. Hujus dedicationem facit sub Eudoxio patriarcha Eunonii discipulo, mensis Maii die undecima, celebratam a prima synodo, ubi sedebant trecenti decem et octo sancti Patres.

Postea creatis Cæsaribus Constantio, filio suo, Constantinopoli, et Licinio, ejus genero, Nicomediæ Bithyniæ, contra Persas arma tulit, et ab ipsis rogatus, illos tributarios fecit, et reversus est.

Et cum Nicomediæ cognovisset, quod Licinius vindictam exercens Christianos morti tradebat, mœrore perfusus ad illum scripsit ut a furore contra Christi ecclesias abstineret exhortans. Sed ille

κεφαλὴν ἀκτίνας ζ' τὸν δὲ κίονα τρισὶν ἔτεσι πλωζόμενον ἤγαγε διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ βάρους· ἀπὸ δὲ τῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ φόρου δι' ἐνιαυτοῦ ἦλθε, καίπερ τοῦ βασιλέως συνεχῶς φοιτῶντος³ καὶ χρυσίον ἀπειρον τῷ πληθει διανεμόντος. Εἶτα θέμενος εἰς τὰ θεμέλια τοὺς ἑβ' κοφίνοισι, οὗς ὁ Χριστὸς ἠλόγησεν, καὶ ξύλα τίμια καὶ ἅγια λείψανα πρὸς στηριγμὸν καὶ φυλακὴν, ἐστήσαν αὐτὸν⁴ διὰ⁵ πολλῆς τέχνης, δυνάμειώς τε καὶ σοφίας ὁ θαυμασιός⁷ ἐκεῖνος ἀνὴρ τὸν πανθαύμαστον μονόλιθον κίονα· ἐξεπάτησαν⁸ δὲ τινες τῶν ἀφελεστέρων καὶ ἰδιωτῶν ἢ ἄλλων⁹ εἰπεῖν τῶν ἀλογωτέρων, μὴ εἶναι τοῦτον μονόλιθον αἱ πρὸς διακόσμησιν καὶ εὐπρέπειαν αὐτοῦ χαλκαὶ ζῶναι καὶ οἱ¹⁰ πλεῖστοι λῶροι¹¹.

¹² Καὶ πρὸς τοῦτους ἔκτισε ναοὺς τῶν τε Ἀγίων Ἀποστόλων, 401 καὶ τῆς ἁγίας Εἰρήνης¹³, καὶ τοῦ ἁγίου Μωκίω¹⁴, καὶ τοῦ ἀρχαγγέλου¹⁵ Μιχαὴλ ἐν τῷ Ἀνάπλω¹⁶. Πρὸς¹⁷ τοῦτοις κτίζει καὶ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν (106*) (πλησίον¹⁸ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ἐκκλησίαν περικαλλῆ, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ νῦν ἑρωμένον σχῆμα, καὶ κάλλος, καὶ μέγεθος. Καὶ ταύτης τὰ ἔγκαϊνα ποιεῖ ἐπὶ Εὐδοξίου πατριάρχου, μαθητοῦ Εὐνομίου, μηνὶ Μαΐω¹⁹ τὰ ἔγκαϊναθεῖσα παρὰ τῆς α' συνόδου τῶν τιῆ ἁγίων θεοφόρων²⁰ Πατέρων.

²¹ Εἶτα ποιήσας Καίσαρα Κωνσταντίνον²¹, υἱὸν αὐτοῦ, ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ Λικίνιον²², [τὸν] γαμβρὸν αὐτοῦ, ἐν Νικομηδείᾳ τῆς Βιθυνίας, κατὰ Πέρσων ἐστράτευσεν²³, ὅψ' ὦν παρακληθεὶς²⁴ ὑποφόρους αὐτοὺς ἐποίησεν²⁵ καὶ ὑπέστρεψε.

²⁶ Καὶ μαθὼν ἐν Νικομηδείᾳ, ὅτι Λικίνιος τιμωρῶν ἐφόνευσεν τοὺς Χριστιανούς, συγχυθεὶς²⁷ τῇ λύπῃ ἔγραψεν αὐτῷ παρακελεύων 402 ἀποστῆναι αὐτὸν τῆς κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ μάχης.

Variae lectiones et notæ.

³ προσφ. V. 1,2, M. 1,2. ⁴ ἴστ. — πανθ. om. Slav. ⁵ αὐτὸν μετὰ πολλῆς τ. ἁγίων δ. καὶ ὁ θαυμαστός A. ⁶ μετὰ π. V. 1, M. 1,2. ⁷ θαυμαστός M. 1,2. ⁸ ἐξεπάτηθ. δέ τινες cod. V. 2, M. 1,2. ⁹ καὶ ἰδ. ἢ μ. ἰ. τῶν ἄλ. om. V. 2, M. 1,2, ex homoioteleuto. ¹⁰ καὶ πλ. M. 1,2. ¹¹ Εὐσεβίω τῷ Πανφίλου βιβλίου ἱερῶς Κωνσταντίνου κατασκευάσαι προστάξει λόγῳ τῶν ἐκκλησιῶν Κωνσταντινουπόλεως, κτηρασφύμενος αὐτῷ δημόσια χρήματα, ὅς ἀπερ τῶν λοιπῶν βιβλίων, ἔβιβλους ἐκ δορκάδων μεμβράνων ἔγραψεν (Scholion cod. Leo. 88,22-89,2, Sym. 32*). ¹² Ced. 493,2-6. νῶν Leo, Ced. ¹³ E. τοῦ V. 1,2. ¹⁴ καὶ τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίου Leo, Cod. ¹⁵ ἀρχιστρατήγου Ced. ¹⁶ καὶ Σωσθενίου add. Leo, Ced. ¹⁷ Πρὸς — πρὸν. om. V. 1, M. 1,2. ¹⁸ πλ. E. V. 2. μηνὶ om. M. 1,2. ¹⁹ θεοφ. om. V. 2. ²⁰ Ced. 497, 1. ²¹ Ὁ δὲ βασιλεὺς πάλιν ἐπὶ Πέρσας ἐστράτευσεν καὶ τοὺς τροποσάμενος πάλιν ὑπέστρεψε. ²² μὲν τῶν add. V. 1. ²³ K. Π. A. δὲ V. 1. ²⁴ ἐπεστρ. V. 1,2, ὅψ. ὦν om. M. 1,2. ²⁵ καὶ add. M. 1,2. ²⁶ ποιήσας ὅψ. V. 1,2, M. 1,2. ²⁷ Sic V. 1,2. Καὶ μ. δτι A. ἐν N. τ. ἰφ. M. 1,2, sed et : Ταῦτα μ. Κωνσταντίνου ὁ εὐσεβείστατος post CLXXXIII, 6 ; T. μ. K. ὁ ἰ. δτι ἐν N. A. τιμωρῶν τοὺς χριστιανούς ὀργίζεται κατ' αὐτοῦ μεγάλως cod. — Τῷ δὲ Λικίνιῳ ὡς (A. καὶ M. 1,2) συμμαχῆσαν αὐτῷ εἰς τὴν τῶν τυράνων κατάλυσιν ἐξέδωτο Κωνσταντίνον αὐτῷ τὴν ἰδίαν (K. τὴν ἐαυτοῦ M. 1,2) ἀδελφὴν εἰς γυναῖκα. Καὶ ἀφορίσας αὐτῷ μοῖραν ἱκανὴν τῶν (ix. τῆς M. 1,2) Ῥωμαίων γῆς, ἀνέδειξε βασιλεῖα, ἀπαίτησας αὐτῷ συνθήκας μὴδὲν παρὰ τῶν Χριστιανῶν δογμάτων (κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ δόγματος M. 1,2) πράττειν. Ὁ δὲ Λικίνιος κρατήσας τὴν ἀρχὴν (οὐκ ἤνευχε τὴν εὐτυχίαν, ἀλλ' ὡσπερ) λήθην λαβῶν τῶν συμβεβηκότων τοῖς πρὸ αὐτοῦ τυράνοις, εἰς εἰδωλομανίαν ἐξώκειλεν καὶ ὦν τῆς πικρᾶς καταστροφῆς θεατῆς γένηται, τοῦτον τὸν βίον ἐζηλώκει (καὶ M. 2) γυναικομανῶν (καὶ M. 1,2), ἀδικῶν καὶ φονεῶν τῶν Χριστιανῶν (cod. in textu M. 1,2 post CLXXXIII, 6). Ced. 477,21-25 τῷ ἑβ' ἔτει (= 317 ; 495,12-15 τῷ ἰδ' καὶ ἰε' ἔτει ἤρξατο - - διαγωνὸν κινεῖν. Ἐπὶ Λικίνιου ἐμπροσθήσαν ἡ ἀγία Εὐφροσύνη, Γουρίας, Σαμωνῆς καὶ Ἄβιδος, Μακρόδοτος, Γορδιανός, Οὐαλεριανός, Ζωιτικός, βασιλεὺς Ἀμασίας, Ἄβιδος διάκονος καὶ οἱ ἐν Νικομηδείᾳ μὲν, καὶ οἱ ἐν Σαδαστείᾳ μὲν ἐπὶ Λυσίου ἡγεμῶνός καὶ Βλάσιος, καὶ ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ στρατηλάτης (Σχόλιον cod.) — In Nota codex legit παρὰ τὰ τῶν — γυναικομανῶν καὶ ἀδικῶν — Γόρδιος et Νικοπόλεως. ²⁸ μᾶλλον δὲ συγχ. cod. καὶ συγχ. M. 1,2, ὦν (καὶ V. 2, M. 1,2) μεταξὺ πολέμου γινομένου, συνεσχέθη A. (ζῶν om. M. 2), ἐν Χρυσόπολει καὶ τοῦτον ἐθ. περιώρισεν V. 1,2, (περιώρισεν M. 1,2). Ὁ δὲ A. κατὰ Χριστιανῶν μάχης, πολλὰ δεινὰ εἰργάζετο, x. τ. λ. Sym. 30*.

ἡ δὲ καταφρονήσας μανικώτερον τῷ διωγμῷ ἐχρήσατο καὶ (λοιπὸν κρυπτῶς) κατὰ τοῦ εὐεργέτου ἐπιβουλὰς ἐπενόει· ὕστερον δὲ καὶ δημόσιον πόλεμον ἐπεκρότει· κατὰ τοῦ ὑπὲρ θείας δυνάμεως φρουρούμενον. Καὶ συμβολῆς γενομένης κατὰ τὰ μέρη τῆς Βιθυνίας (καὶ τοῦ ἐνδόξου σταυροῦ προσηγόντος), Κωνσταντίνῳ ὑποχείριος γέγονεν ὁ δειλαῖος· ζῶν συλληφθεὶς. (Φιλανθρωπία δὲ χρυσάμενος ὁ κατὰ πάντας πράοτατος βασιλεὺς τῷ δυσμενεῖ), ἐκέλευσε αὐτὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ διαγεῖν ἡσυχάζοντα. Ὁ δὲ μικρὸν ἐφησυχάσας, ἐφωράθη βρβάρους τινὰς μισθωσάμενος πρὸς τὸ αὐθις ἀναμαχῆσθαι. Καὶ μαθὼν τοῦτο ὁ Κωνσταντίνος ἐκέλευσε κεφαλικὴν αὐτὸν ὑποστῆναι τιμωρίαν.

(5) Ἡ δὲ μακαρία Ἑλένη εἰς Ἱερουσαλήμ ἀκλιθούσα πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ τιμίου σταυροῦ, καὶ τούτων εὐρούσα, ἐκτίσεν ἐκκλησίας θαυμασίας, καταλύσασα τὸν ἐπὶ τῷ Δεσποτικῷ τάφῳ κτισθέντα ναὸν ὑπὲρ τῶν ἀθίων τῆ Ἀφροδίτη. Καὶ ὑποστρέψασα καὶ πολλὰ τῷ υἱῷ περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἐντεταλαμένη, ἐτελευτήσεν ἐτῶν 403 π', ἣν εἶθαψαν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Πάσαις τοῖνον ἀρεταῖς ἡ μακαρία κεκοσμημένη εἶχε καὶ τὴν χριστομιμητον ταπεινοφροσύνην πρὸς πάντας μὲν, διαφερόντως δὲ πρὸς τὸν ἑρὸν τῶν μοναχῶν οὐχ ἴμα. Τὰς γὰρ τοὶ διὰ βίου τὴν παρθενίαν ἀσκούσας συναγείρουσα πολλάκις καὶ ἐπὶ σιδέδων κατακλίνουσα, αὐτὴ δι' ἐαυτῆς καθυπόργει, ἔφα παρατιθείσα, καὶ κύλικας ὀρέγουσα καὶ ὕδωρ ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἐπιχέουσα, θεραπειῶν ἔργον ἐπλήρου. Οὕτω δὲ καὶ τὸν ἀείμνηστον υἱὸν αὐτῆς ἐξεπαίδευσεν, ἄτυφον ἔχειν φρόνημα, ἀρετῆς καὶ πολιτείας ἀκριβοῦς ἐπιμελεῖσθαι, δουλεύειν τῷ Θεῷ, κατὰ τὴν Γραφήν, «μετὰ φόβου καὶ τρόμου» (106^b) ὅς (καὶ αὐτὸς) ἐκατοντακλασίως.

Ἐπι τοῦτου γὰρ τοῦ μακαρίου οἱ ἐνδότεροι

monitum contemnens, majori etiam cum crudelitate in illos saeviebat, et licet occulte, contra benefactorem insidiabatur. Postremo publicum bellum contra quem divina potestas tuebatur, conclamat. Congressuque facto ad partes Bithyniae illustrique cruce praelata, vivens ac tremens captus in potestate Constantini venit. Clementia vero erga inimicum usus rex erga omnes mitissimus, ipsum Thessalonicae pacifice degere jussit. Postquam autem paulisper quieverat, barbaros aliquot mercedo concludos ad denuo praeliandum ascivit. Hoc vero audito Constantinus jussit illum capitali poena plecti.

Cum interim beata Helena, Jerusalem ad inveniendam pretiosam crucem profecta, eam reperisset, egregias ecclesias, templo quod impii Aphroditae super Dominico tumulo construxerant destructo, aedificavit. Deinde postquam reversa est multaque de fide Christi filio suo mandavit, octoginta annos nata mortua est et in Sanctorum Apostolorum templo sepulta. Omnibus exornata virtutibus, ad omnes quidem, praecipue vero ad sacrum monacharum habitum, humilitatem imitatione Christi servabat. Illas enim quae vitae virginitatem colabant, saepe congregans, et super lectulos accumbere jubens, ipsa perse ministrabat, cibos enim apponens, pocula porrigens, et manibus earum aquam infundens, opus famulae praestabat. Sic et suum memorabilem filium edocuit, non alie sapere, virtutem justaque agendi rationem curare, Deo juxta Scripturam cum metu ac tremore servire; qui etiam ipse fideliter ejus mandata servans omnimode fructus faciebat.

φυλάττων ἀκριβῶς τὰς αὐτῆς ἐντολὰς ἐκαρποφόρει

Sub hoc namque beato interiores Indi et Iberi ad

Variae lectiones et notae.

Ced. 497, 1-13. Τῷ 1° εἶται ὁ Μέγας Κ. θεωρῶν Λικίνιον μανικώτερον κατὰ τῶν Χριστιανῶν τῷ δ. χρώμενον καὶ ἐπιβουλὴν κ. τοῦ ε. μελετῶντα ὀπλίκεται, κ. τ. λ. ὁ δ. κρυπτός cod. λ. κρυπτός? ἔπειρον M. 1, 2. αὐτοκράτορος add. M. 1, 2-5. 1^a δὲ καὶ ἡ μῆσι τοῦ πολέμου μεταξὺ Κ. καὶ λ. ἱσταμένου, ὡς πόλεμος κατὰ τὴν Β. ἐκροτήθη Ced. — κ. τοῖς μέρεσι τῆς Β. cod. ἐν τοῖς τῆς Β. μ. M. 1, 2 ζῶν ὁ ἀλιτήριος συλλαμβάνεται ἐν Χρυσόπολει καὶ εἰς Θεσσαλονίκην ἐκπέμπεται φρουρεῖσθαι Ced. δ. τῷ αὐτοκράτορι σ. M. 1, 2. ὁ καταπραΰνατος M. 1, 2. Ὡς δὲ ἐν Θ. ἐπέμψθη καὶ πάλιν ἐκέλευε νεωτερίζειν ἔμελλε β. μισθοῦμενος, τούτον διὰ ξίφους ἀποτηθῆναι ὁ βασιλεὺς κελεύει Ced. Πάλιν δὲ νεωτερίζοντος (νεωτερίζοντος κατ' M. 2) αὐτοῦ καὶ ὄπλων ἀποτιμίου (ἀποτιμίου M. 1, 2), προστάξαντος (τοῦ M. 1, 2) Κωνσταντίνου ἀνηρέθη V. 1, 2, M. 1, 2 (ὁ δειλαῖος V. 1). ἐφησυχάσεν· ἐρ. δὲ β. M. 1, 2. π. ὑπ. M. 1, 2. 325 (5527) — ζ'. Ὅπως ἡ μακαρία Ἑλένη εἰς Ἱερουσαλήμ ἀνήλθε καὶ τὸν βίον καλῶς ἀμείψασα μακαρίως τελευτᾷ V. 1. Rubrica in codice evanuit; Ced. 497, 23-499, 20. Καὶ Ἑ. ἡ μήτηρ τοῦ βασιλέως σφεθεῖσα δι' ὀπτασίας εἰς τὰ Ἱ. ἀπέρχεται καὶ τοὺς ἁγίους ἴσπου φανερώσασα καὶ τὸν τίμιον σταυρὸν εὐρούσα πάντα ἀνέστησε καὶ ναοὺς οἰκοδομήσασα ἐν αὐτοῖς, περιφανῶς· τούτους ἐκαλλώπισε (τῷ κ' εἶται). ἐν Ἱ. M. 1, 2. ἔ. θ. ἐκτ. V. 2, ε. θαυμαστάς ἐκτ. M. 1, 2. βωμόν M. 1, 2. ἀπό V. 2, M. 2. Ἑλλήνων add. cod. τῆς Ἀφροδίτης M. 1. Ἡ δὲ μακαρία Ἑ. ἐξ Ἱεροσολύμων ἐπανελθούσα καὶ π. τῷ υἱῷ αὐτῆς καὶ π. — π. καὶ ἐτάφη ἐν Ced. ὄπερ τῆς M. 1, 2. εἶθαψεν ὁ υἱὸς αὐτῆς V. 1. — ἐν Κ. Π. ἐν τῷ V. 2, M. 1, 2. — Πάσης τ. ἀρετῆς; V. 2, M. 1, 2, cod. πάσης τ. ἀρετῆς V. 1. ἀκ. ἐν Κ. Π. cod. ἡ μ. ἀρ. Ced. αὐτῆ add. V. 1. γὰρ add. V. 1. ἐξαιρέτως δὲ π. τοὺς μονάζοντας· συνάγουσα γὰρ παρθένους καὶ Ced. παντοῖα add. M. 1, 2. ἀκούσασα συνεγείρουσα πολλῶ π. V. 2, M. 1, 2. δὲ add. V. 1. Θερακαίνιδος V. 1. τὸν νιδὸν M. 1, 2. ἐξεπαίδευσεν V. 1. τό add. cod. τε add. V. 1. πάσης add. M. 1, 2. δὲ τῷ Κφ μ. Ced. cf. Philipp. II, 1, 3. ὡς καὶ V. 2. ἐκαρποφόρησεν M. 1, 2. Ced. 498, 9-17. Ἐπι τ. τοῦ βασιλέως πολλὰ τῶν ἐθνῶν τὸν Χριστιανισμὸν προσεδέξαντο ἀπὸ τε Κελτῶν καὶ Γαλιατῶν τῶν ἑσπερίων ἀλλὰ καὶ Ἱ. οἱ ἐνδοτέρω, 16. τ. καὶ Ἀ. ἀρχὴν ἐκ Τ. λαβόντες· τότε γὰρ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας ἐκ τοῦ φοβεροῦ λάχκου ἐκείνου ἐκδέδλωται — καὶ Πέρσαι ὁμοίως ἐπὶ Σιμεὼν ἐπισκόπου· ἀλλὰ καὶ Οὐαδαξὸς εὐνοῦχος· παιδαγωγὸς Σαπύρου ἐμαρτύρησεν. καὶ add. V. 1,

sacrum baptisma accesserunt; et Armenii cum A suo rege Tiridate per beatissimum martyrum et magnum Gregorium, suum archiepiscopum, perfecte crediderunt.

Accidit autem in Campania terræ motus, cecideruntque tredecim urbes: et solis defectus hora diei tertia factus est ut stellæ cælo parerent.

Prope Melitensem regionem fait omninodum serpentium genus, internodiis quinque separatorum; certamenque ingressi alii alios occiderunt, ita ut regio corporibus eorum feteret.

Judæi quoque turmatim proficisciebantur ad templum in Jerusalem ædificandum: multos divinus Constantinus punitis dispersit, et quorundam auribus amputatis, et turbamenti signu eorum corpori impresso, quocumque circumduxit, ad instruendum alios omnes, ne iisdem inceptis manum admove- rent.

CLXXXI. De prima synodo.

Nicæna synodus trecentorum decem et octo sanctorum Patrum, hac de causa acta est. Cum videret magnus ille rex Constantinus Ecclesiam ab Ario conturbatam, synodum œcumenicam indixit.

Episcopus ubique publicis equis et mulis ad synodum proficiscentes uti jussit, ipseque Nicæam adiit, videndi cupidus pontificum multitudinem et unanimitatem eorum promovendi.

Cum igitur omnes advenissent, sedem maximam in regia parari jussit et thronos in ea poni; et sic illos ingredi permisit. Ipse vero postremus omnium cum paucis ingressus et stans in medio, cunctos ut sederent invitavit. Deinde, parvo throno posito, ab ipsis jussus, sedit et ipse postremus omnium: tanta pietas et veneratio virorum illorum regem occupabat! Illi quidem floribus laudum caput ejus coronantes, ipsius zelum erga divina benedictionibus cumulabant. Ipse vero circa concordiam una-

Α Ἴνδοι καὶ Ἰθῆρες προσῆλθον τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι· καὶ οἱ Ἀρμένιοι ἐπίστευσαν τελείως ὡς μετὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Τηριδάτου διὰ τοῦ πολυάθλου μάρτυρος καὶ μεγάλου Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου αὐτῶν.

Ἔγένετο δὲ καὶ σεισμός ἐν Καμπανίᾳ, καὶ κατέπεσαν πόλεις ἑπτὰ καὶ ἔκλειψις ἡλίου γέγονεν ὥρα γ' τῆς ἡμέρας, ὥστε καὶ ἀστέρας ἐν οὐρανῷ φανῆναι.

404 (5) Καὶ περὶ τὴν Μελιτινὴν χώραν ἑβραίων παντοῖον γένος, ἐκτεινάντες ἐπὶ διαστήματα ε' καὶ μαχησάμενοι κατέκτειναν ἀλλήλους ὡς καὶ τὴν χώραν (ἐκ τῶν σωμάτων αὐτῶν) ἀποζέσαι.

(6) Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι στασιάζοντες πρὸς τὸ οἰκοδομῆσαι τὸν ἐν Ἱερουσαλῦμοις ναὸν, πολλοὺς ὁ θεὸς Κωνσταντῖνος τιμωρησάμενος διεσκόπησεν (ἐν οἷς καὶ τὰ ὄψα αὐτῶν ἀποτεμῶν καὶ τὸ τῆς προπετείας ἐνθεὶς αὐτοῖς τῷ σώματι σύμβολον, περιήγηε πανταχοῦ σωφρονίζων καὶ τοὺς ἄλλους πάντας μὴκίτι τοῖς αὐτοῖς ἐπιχειρεῖν πράγματι).

ΠΙΛΑΪΟΥ. Περὶ τῆς α' συνόδου.

Καὶ ἡ ἐν Νικαίᾳ σύνοδος [τῶν τιῆ ἁγίων Πατέρων] ἐγένετο διὰ προζάσεως τοιαύτης. Ὁρῶν ὁ μέγας οὗτος βασιλεὺς [Κωνσταντῖνος] τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ Ἀρείου ταρτατομένην, σύνοδον οἰκουμένην συνεκρότησεν.

(2) Καὶ τοὺς μὲν ἐπισκόπους πανταχόθεν δημοσίοις ἵπποις καὶ ἡμίνοις εἰς τὴν Ἐλευσιν τῆς συνόδου χρῆσασθαι ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ εἰς τὴν Νικαίαν ἀφίκετο, ἰδεῖν ἐπιέμενος τὴν πληθύν τῶν ἀρχιερέων (καὶ τὴν ὁμόνοιαν αὐτοῖς πρυτανεῦσαι).

405 (3) Συνελθυσθῶτων οὖν πάντων, οἶκον μεγίστον ἐν τοῖς βασιλείοις ἐκέλευσεν εὔτρεπισθῆναι, καὶ θρόνους ἐν αὐτῷ τεθῆναι, καὶ οὕτως εἰσελθεῖν αὐτοῦ; ἐπέτρεψεν εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ ἔσχατον οὖν ὀλίγους καὶ ἔστωτος ἐν τῷ μέσῳ, προετρέψατο πάντας καθῆσαι. Εἶτα θρόνου μικροῦ τεθέντος, κελευσθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἐκάθισα (καὶ αὐτὸς) ἔσχατον πάντων τσαυτῆς τις εὐλάβεια καὶ αἰδῶς τῶν ἀνδρῶν καταίχε τὸν βασιλεῖα. Καὶ οἱ μὲν τοῖς ἀνθεσι τῶν ἐγκωμίων τὴν κεφαλὴν αὐ-

Variæ lectiones et notæ.

ἢ τ. ἐπ. V. 1,2, M. 1,2. ἢ ἀρχ. τῆς μεγάλης Ἀρμενίας ἐφ' οὗ γέγονε σεισμός M. 2. ἢ 324 Aug. 6 — 7. ἢ ὅτι ἐν Καμπανίᾳ κατέπεσαν ἄρην ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ V. 1, in codice evanuit. Ced. 499,2-5. Τότε (τῷ κ' ἔτει) γέγονε σ. τηλικούτος; ἐν Κ. ὡς ἑπ' π. πεσεῖν καὶ ἡ. ἐ. τοιαύτη ὡς ἄ. φ. ἐν ἡμέρᾳ τότε καὶ δ. κ. γ. ἐπὶ τὴν M. φ. οἱ καὶ μ. x. ἐαυτοῦ ὡς καὶ τὴν χ. ἐποχ. Ἐγ. δὲ σ. V. 1. ἢ ὤραν γ. V. 2, περὶ γ' ὥρα; M. 2. ἢ η'. ἢ ὅτι περὶ τὴν Μελιτινῶν χώραν παντοῖον γένος ἑβραίων ἀθροισθῆν ἐπὶ διαστήματα ε' καὶ μαχησάμενοι κατέκτειναν ἀλλήλους, ὥστε καὶ πᾶσαν χώραν ἀποζέσαι V. 1 evanuit in cod. ἢ χ. ἐφάνη M. 2, ἐφ. χ. M. ἢ παντοῖων V. 2. ἢ ἐκτ. ἐαυτοῦ V. 1,2, εἰστέιναντες M. 1,2. ἢ ἐν οἷς μ. M. 1,2, καὶ μαχησάμενος V. 2. ἢ ἐποζέται V. 1,2, M. 1,2. ἢ Videtur esse c. θ' V. 1. Καὶ ἢ V. 1,2, Ced. 489,6-7. Καὶ ἢ Ἰουδαίους περὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ πάλιν στασιάζοντας Κ. ὁ μέγας τ. δ. ἢ V. βουλόμενοι M. 2. β. M. 1. ἢ βασιλεύς add. V. 1,2, M. 1,2. ἢ παρακοῆς καὶ add. V. 1,2. ἢ τὸ add. cod. ἢ γ'. Σύνοδος — κατὰ Ἀρείου τῶν τιῆ ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ V. 1, sed M. 1,2, ut cod. deest rubrica in V. 2 — ἢ Cel. 499,21-500,7. Τῷ κ' ἔτει γέγονεν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμένη α' συν. ἐν Ν. συνελθόντων α. τιῆ κ — ἢ ἡ γούνο Σιλδέστρου πάπα τοποτηρηταί, κ. τ. λ. ἢ δὲ V. 2, M. 1. ἢ τῶν τιῆ ἁγ. πρὸν cod. ἢ Μάρ — ἢ α. Καὶ δὴ ὁ. μ. ἐν τ. β. κατασκευάσας θρ. πολλοῦ; ἐν α. τ. προσέταξεν καὶ ὁ. ἐ. τοὺς ἀρχιερεῖς ἐπ — ἢ ἔσχατος; δὲ σὺν ὁ. εἰσελθῶν καὶ αὐτὸς καὶ στάς ἐν τῷ μ. Ced. 500,8-22. ἢ εἰσαλ. V. 1. ἢ ἰδ. — πρὸ — ἢ οπ. Slav. ἢ αὐτῶν M. 1,2. Τῷ κ' ἔ. τῆς αὐτοῦ βασιλείας γέγονεν ἡ ἐν Ν. σ. κατὰ Ἀ. Sym. 516. ἢ μ — ἢ γαν M. 1,2. ἢ ἐ. κελεύσαντος V. 1,2 M. 1,2 om. καὶ αὐτοῦ. ἢ καὶ add. V. 1. ἢ ἔσχατος Ced. ἢ τσ — ἢ αὐτῆ V. 1. ἢ Τσαυτῆς τῆς εὐλαβίας καὶ αἰδῶ cod. ἢ Καὶ οἱ μὲν — ἀπαθῶς deest in V. 2, folio in- — ἢ γου deperditto.

τοῦ στεφανώσαντες, τὴν περὶ τὰ θεῖα σπουδὴν ἄ
εὐλογίαις ἠμαίψαντο ⁹⁷. Ὁ δὲ τοὺς περὶ τὴν ὁμό-
νοιαν ⁹⁸ καὶ συμφωνίαν προσαγαγῶν λόγους, πολλοὺς
μὲν ἰσωφρονήσατο ⁹⁹ καὶ λόγοις καὶ δώροις· πολλὰς
[δὲ] στιβάδας εὐτρεπισθῆναι ¹ προστάξας, ἐπὶ τὸ
αὐτὸ πάντα ἐστίασε ²· τοὺς μὲν ἀξιωτέρους ³
ὁμοτραπέζους λαβῶν, τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς τὰς ἄλλας
τραπέζας διείλεν.

(4) Θεασάμενος δὲ τινὰς τοὺς δεξιούς ὀφθαλμοὺς
ἐκγεκομμένους ⁴ καὶ μαθῶν ὡς ὅπῃ ⁵ Μαξιμιανοῦ
καὶ Διοκλητιανοῦ ⁶ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ⁷ πίστιν
καὶ ὁμολογίαν τοῦτο πεπόνθασι, τὰ χεῖλη τοῖς
τραύμασι προσεσήνεχε κατασπαζόμενος, ἐκχύσειν
ἐκείθεν εὐλογίαν τῷ φιλήματι πιστευόν. Οὕτως ⁸ ἦν
ὁ θαυμάσιος ἐκείνος ἀνὴρ εὐλαβεῖα καὶ πίστει καὶ
ματριοφροσύνῃ λελαμπρυσμένος.

(5) Τῇ δὲ ἐπαύριον οἱ ἐπίσκοποι καὶ ὁ βασιλεὺς
εἰς ἓνα τόπον συναλθόντες καλοῦσι τὸν Ἄρειον σὺν
τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ εἰς τὴν σύνοδον, ἐπιτρέποντες
αὐτῷ συστήναι τοὺς οἰκείους δόγμασιν. Ἦν δὲ τὰ
δόγματα τοῦ ἀσθεοῦς ¹⁰ καὶ τρισκατάρτου ¹¹
τοιαῦτα· «Ὁὐκ ἀεὶ ὁ Θεὸς Πατὴρ ἦν, ἀλλ' ἦν ὅτε ὁ
Θεός· Πατὴρ οὐκ ἦν· οὐκ ἀεὶ δὲ ¹² ἦν ὁ τοῦ Θεοῦ
Λόγος, ἀλλ' ἐξ οὐκ (107°) ὄντων γέγονεν· ὁ γὰρ
ὢν Θεὸς τὸν μὴ ὄντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πεποίηκε· διὸ
ἦν ποτὲ, ὅτε οὐκ **406** ἦν· κτίσμα γὰρ ἐστὶ καὶ
ποίημα ὁ Υἱός· οὔτε δὲ ὁμοῖός ἐστιν ὁ Υἱὸς κατ'
οδοσίαν τῷ ¹³ Πατρὶ, οὔτε δὴ ¹⁴ [ἀληθινὸς καὶ φύσει
τοῦ Πατρὸς· Λόγος ἐστὶν, οὔτε] ¹⁵ ἀληθινὴ σοφία
αὐτοῦ ἐστὶν· ἀλλ' εἰς μὲν τῶν ποιημάτων καὶ γεν-
νητός· ¹⁶ ἐστὶ, καταχρηστικῶς δὲ λέγεται· Λόγος καὶ
Σοφία [γενόμενος· καὶ αὐτὸς τῷ ἴδιῳ τοῦ Θεοῦ Λόγῳ
καὶ ἐν τῷ Θεῷ σοφία], ἐν ᾧ καὶ τὰ πάντα καὶ αὐτὸν
πεποίηκεν ὁ Θεός· διὸ καὶ τρεπτὸς ἐστὶ καὶ ἀλ-
λουωτός τὴν φύσιν ¹⁷, ὡς καὶ πάντα τὰ λογικά· ἔξ-
ενος τε καὶ ἀλλότριος καὶ ἀπεσογιτισμένος ἐστὶν ὁ
Λόγος τῆς (τοῦ) Θεοῦ οὐσίας, καὶ ἀόρατός (ἐστὶν)
ὁ Πατὴρ τῷ Υἱῷ· οὔτε γὰρ τελείως καὶ ἀκριδῶς
γινώσκει ὁ Λόγος τὸν Πατέρα, οὔτε τελείως ἔρῃ ¹⁸
αὐτὸν δύναται· καὶ γὰρ ἐαυτοῦ τὴν οὐσίαν οὐκ
εἶδε ¹⁹· δι' ἡμᾶς γὰρ πεποιήται, ἵνα ²⁰ ἡμᾶς δι'
αὐτοῦ ὡς δι' ὄργανου κτίσῃ ὁ Θεός· καὶ οὐκ ἂν
ὕπεστη, εἰ μὴ ἡμᾶς ἠθέλησεν ὁ Θεὸς ποιῆσαι.
Ἠρώτησεν οὖν τις αὐτοὺς, εἰ δύναται ὁ τοῦ Θεοῦ
Λόγος τραπήναι ὡς ἐπάπη ὁ διάβολος; καὶ οὐκ **D**
ἐφοβήθησαν εἰπεῖν, οἷ· Ναί, δύναται τραπήναι· τρεπτῆς γὰρ ἐστὶ φύσεως, γεννητός ²¹ καὶ κτιστός ²²
ὁπάργων.

²³ (6) Ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν σύνοδον γεγονός θαῦμα
οὐ δίκαιον ²⁴ σιωπῇ παραπέμψασθαι ²⁵· πρὸς γὰρ

nimitatemque sermones habens, multos et verbis et
donis ad sapientiae normam. Multosque lectuloa
cum aeterni praescripisset, ibidem omnes epulo
recreavit: digniores quidem suae participes mensae
sumpsit; caeteros autem ad alias mensas disper-
titus est.

Videns autem quosdam dexteris oculis orbatos et
cognito illos a Maximiano et Diocletiano propter
fidem in Christum et confessionem hoc esse passos,
ex animo complectens labia cicatricibus admovit,
exinde benedictionem osculo elicere credens. Sic
ille mirabilis vir pietate, fide ac modestia mire pro-
lucebat.

Postridie episcopi cum rege in unum conve-
nientes, Arium cum sequacibus ejus in synodum
vocant, ei facultatem tribuentes sua producendi
dogmata. Erant autem hujus impii terque exso-
crandi talia dogmata: «Deus haud semper fuit
Pater, sed tempus fuit, cum Deus non esset Pater.
Verbum autem Dei non semper fuit, sed ex nihilo
factum est. Deus enim qui erat, illum qui non
erat ex eo quod non erat fecit. Ideo fuit tempus,
quo non erat: creatura namque resque facta Filius
est. Nec similis in substantia Patri Filius, nec ve-
rum Patris natura Verbum, nec vera illius Sapien-
tia est. Est autem rerum creaturarum una resque
facta: per catachresin vero dicitur Verbum et Sa-
pientia, siquidem et ipse factus est proprio Dei
verbo sapientiaque divina, in qua cuncta illumque
ipsum Deus fecit. Ideo variabilis est et mutabilis
natura, sicut omnia logica: extraneus alienusque
ac differens est Verbum a substantia Dei, et Filio
Pater invisibilis est: non enim perfecte nec exacte
Verbum cognovit Patrem, neque perfecte eum videre
potest: neque enim sui ipsius substantiam cogno-
vit. Propter nos autem est factus; ut nos per
ipsum velut per instrumentum crearet Deus; et
non subsisteret, nisi nos Deus creare voluisset.»
Interrogavit igitur quis eos an perverti possit Dei
Verbum, sicut perversus est diabolus; et non dicere
haesitarunt illud certe posse perverti; siquidem, ui-
pole genitum et creatum, est naturae variabilis.

Attamen quod in synodo factum est miraculum non
aequam est silentio praetermittere: praeter enim ex-

Variarum lectiones et notae.

⁹⁷ εὐλογίαις ἠμαίψατο cod. ⁹⁸ τῆς ὁμονοίας καὶ συμφωνίας Ced. V. 1, M. 1,2. ⁹⁹ ἐπιλοφρονήσατο
Ced. V. 1, M. 1,2. ¹ πρ. εὐτρ. Ced. ² ἐστιδῶσαι cod. ³ ἐκγεκομμένους Ced. ⁴ ἐκγεκομμένους cod. —
ἐκποκίντους M. 1,2. ⁵ ἐπὶ M. 1,2. ⁶ Δ. καὶ M. Ced. 500,22-501,5, V. 1, M. 1,2. ⁷ Χν ὁμ.
Ced. V. 1. Χν π. καὶ τὴν ὁμ. M. 1,2. ⁸ οὕτως V. 1, (M. 1,2?) ⁹ περὶ τῆς αἰρέσεως Ἀρείου Ced.
501,5-502,5. Τῇ δὲ ἐπ. ἐπ. πάντες καὶ; τῇ δὲ ἐπ. οἱ ἐπ. π. καὶ V. 1, M. 1,2. ¹⁰ δυσσ. V. 1. ¹¹ τρ.
Ἀρείου ταῦτα Ced. ¹² δέ om. Ced. V. 1. ¹³ τῷ π. κατ' ὁ. Ced. ¹⁴ οὔτε δὲ M. 1,2, ὅτε V. 1. ¹⁵ δέ add.
V. 1. ¹⁶ γεννητικός M. 2. ¹⁷ φ. καὶ τὰ π. λ. V. 1, φ. ὡς καὶ τὰ π. λ. M. 1,2. ¹⁸ ἀ. ὁ. Ced. 1,2. ¹⁹ εἶδε
ὡς υἱός ἐστιν Ced. V. 1. ²⁰ δι' add. M. 1,2. ²¹ τε add. V. 1. ²² ἀκτ. M. 1,2? ²³ Ced. 502,6-503,22.
²⁴ ἐστὶ add. V. 1. ²⁵ παραπέμψαι Ced. V. 1.

spectationem regis dispositionis aderant in synodo philosophi rhetoresque dialecticæ periti, quibuscum erat quidam Græcuse et ipse apud omnes venerandus, ita ut ex conventionē concurrente multitudine, magna audientia fieret. Porro sufficientes non erant episcopi ad philosophum rhetoremque semper disputantem prohibendum, quia cunctis controversiis facillime resistebat belle subjecta explicans, et labilis ut anguilla nec capi nec ullo sermone reprimi poterat: in his enim quibus videbatur comprimendus, elabens, cogitationum vigore sermonamque facilitate et garrulitate potentior apparebat. Sed ut Deus ostenderet non in verbis stare regnum colorum, sed in potentia, homo quidam ex sanctis, genere Cyprius et urbis Trimithontis episcopus, nomine Spyridion, natura simplicissimus, et sermone valde rudis, disputandi cum philosopho sibi veniam dari quæsit. Patres autem hujus viri simplicitatem ac rusticitatem notam habentes, illum retinebant, non apud perversos derisui essent. Ille vero non contentus hominem alloquitur et dicit: « In nomine Jesu Christi, audi, philosopho, veritatis dogmata. » Hic autem ad eum: « Quidquid dicturus es, inquit, audio. » Et ille ait: « Nosce Deum unum esse qui cœlum et terram creavit; hominemque de terra plasmavit, et omnia visibilia atque invisibilia Verbo et Spiritu suo disposuit. Illum igitur nos Dei Filium scientes adoramus, credentes propter nostram salutem novissimis temporibus ex Virgine natum esse, ipsiusque cruce, morte ac resurrectione genus hominum esse liberatum. Hunc etiam speramus venturum ad omnes in justitia judicandos. Credis hoc, philosopho? » Ille vero tanquam qui nunquam dicendi peritiam ad respondendum habuisset, obstupuit, et velut cæcus et mutus silens, hoc solum pronuntiavit: « Hæc et mihi sic esse videntur. » Et senior addit: « Igitur surgens in ecclesiam sequere me, et istius fidei signaculum recipies. » Philosophus autem conversus discipulis suis ait: « Audite me, viri: quandiu eloquentiæ studui sermones sermonibus opponebam et prolata dicendi arte refutabam; cum autem pro sermonibus potentia quadam ex ore senioris illius exivit, non jam adversus hanc potentiam opponi sermones valebant: non potest enim homo resistere Deo. Propterea, si quis ex vobis comprehendere valet sicut et ego intellexi, in Christum fidem habebit; et tunc mecum comitetur seniore hunc per quem Deus locutus est. » Hoc igitur modo Christianus factus

τὸ παράδοξον τοῦ βασιλικῆς διατάγματος καὶ φιλόσοφοι καὶ ῥήτορες ἐν τῇ συνόδῳ παρήσαν διαλεκτικῆς ἐμπειρότατοι, ἐν οἷς ὀπῆρχέ ²⁶ τις Ἑλληγ ²⁷, καὶ αὐτὸς παρὰ πάντων θαυμαζόμενος ²⁸, ὥστε μεγάλην ἀκρόασιν ἐκ τῆς συμβολῆς ²⁹ γενέσθαι, πλήθους ἐπισυντρέχοντος ³⁰. Οὐδὲ γὰρ εἶοί τε ἦσαν οἱ ἐπίσκοποι τὸν φιλόσοφον τε καὶ ῥήτορα περιτρέψαι ³¹ τῶς διαλεγόμενον, ὅτι πᾶσι τοῖς ἐπαγομένοις ῥῆσιν προσεφέρετο ἐπιλύων εὐφυῶς τὰ προτεινόμενα καὶ δίκην ἐγγέλους ἀκατάσχετος εὐρισκόμενος (καὶ μηδὲν λόγῳ κριτούμενος)· ἐν οἷς γὰρ ἰδοὺ συνέχεσθαι, διολισθαίνων **407** ἐπικρατέσσερος ³² ἀνεφάνετο τῇ τῶν νοημάτων δευότητι καὶ ῥημάτων εὐγλωττίᾳ τε καὶ στωμιλίᾳ. ³³ Ἄλλ' ἵνα διέξη ὁ Θεὸς, ὅτι οὐκ ἐν λόγοις ³⁴ ἡ βασιλεία ³⁵ τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ἐν δυνάμει, ἀνθρωπὸς τις ἐκ τῶν ἁγίων (Κύπριος μὲν τῷ γένει καὶ τῆς πόλεως Τριμιθούτων ³⁶ ἐπίσκοπος) ὀνόματι Σπυριδίων ³⁷, ἀπλούστατος ³⁸ δὲ τὴν φύσιν καὶ ἰδιότης τὸν λόγον ³⁹ (σφόδρα), αἰεταίει χῶραν αὐτῷ διαλέξτως ἐπιδοθῆναι ⁴⁰ πρὸς τὸν φιλόσοφον. Οἱ δὲ Πατέρες τὸ ἀπλοῦν τε καὶ ἰδιωτικὸν τοῦ ἀνδρὸς εἰδότες ἐκώλυον ⁴¹ αὐτὸν (μηποτε παρὰ τοῖς μοχθηροῖς καταγλασθῶσι). Τοῦ δὲ μὴ ἀνεχομένου, πρόσκεισι τῷ ἀνδρὶ καὶ φησιν· « Ἐν ὀνόματι ⁴² Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀκουσον, ὦ φιλόσοφε, τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα. » (Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐφη· « Ὁ ἐάν εἰπῃς ἀκούω. » Κάκεινος εἶπε· « Γίνωσκε ὅτι) ⁴³ Θεὸς εἷς ἐστὶν ὁ ⁴⁴ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆνδημιουργήσας ὁ ⁴⁵ καὶ (τὸν) ἀνθρώπον ἐκ γῆς διαπλάσας καὶ τὰ ὁρατὰ πάντα καὶ ⁴⁶ ἀόρατα τῷ Λόγῳ αὐτοῦ καὶ τῷ Πνεύματι συστησάμενος. Τοῦτον (οὖν) τὸν Λόγον ἡμεῖς Ἰῶν ⁴⁷ Θεοῦ εἰδότες προσκυνούμεν ⁴⁸, πιστεύοντες διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐπ' ἐσχάτων ἐκ τῆς Παρθένου τεχθῆναι καὶ διὰ σταυροῦ, καὶ θανάτου, καὶ ἀναστάσεως (αὐτοῦ) ἑλευθερωμένοι τὸ γένος τῶν ⁴⁹ ἀνθρώπων, ὃν καὶ ⁵⁰ ἐλπίζομεν ἑλθόντα ⁵¹ κρίναι πάντας ἐν δικαιοσύνῃ. Πιστεύεις τοῦτο ⁵², φιλόσοφε; » Ὁ δὲ ὡς ἂν τις πείραν ⁵³ λόγων μηδέποτε ἔχων εἰς ἀντίθεσιν ⁵⁴, ἀπηνεώθη καὶ ὡς κωφὸς καὶ ἀλαλὸς ἀποσιωπήσας, τοῦτο μόνον ἐφθέγγετο, ὅτι Ταῦτα κάμολ ⁵⁵ οὕτως ἔχειν δοκεῖ. Καὶ ὁ γέρον (107b) φησιν ⁵⁶· « Οὐκοῦν ἀναστὰς ἀκολουθεῖ μοι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ λήψῃ τὸ σημεῖον [τῆς πίστεως] ταύτης. » Ὁ δὲ φιλόσοφος ἐπιστραφεὶς λέγει τοῖς μαθηταῖς· αὐτοῦ· « Ἀκούσατέ μου, ὦ ἄνδρες· ἕως ὅτε λόγων ἐποιήσάμην ⁵⁷ σπουδῆν, λόγους **408** λόγοις ἀντιτίθων καὶ τὰ προσφερόμενα ⁵⁸ τέχνη τοῦ λέγειν ἀνέστρεπον. Ὅτε δὲ ἀντὶ λόγων δυνάμεις

Varia lectiones et notæ.

²⁶ καὶ add. cod. ²⁷ Ἐ. π. π. ἀ. Ced. ²⁸ καὶ τοῖς ἐπισκόποις ὑπὲρ Ἀρείου πάμπολλα διαπληκτιζόμενος V. 1, M. 1,2. ²⁹ συμβουλ. V. 1, (M. 1, 2?) ³⁰ ἐπιτρ. V. 1. ³¹ φ. διατρέψαι M. 1,2. ³² ἐπικρατέσσερος ἀνεφάνετο Ced. V. 1, M. 1,2. ³³ ἢ περὶ τοῦ ἁγίου Σπυριδίου V. 1, (M. 1,2?) ³⁴ λόγῳ Ced. V. 1, M. 1,2. ³⁵ β. τοῦ Θεοῦ M. 1,2. ³⁶ Τριμιθούτων M. 1,2, Τριμηθόντων V. 1,2, sed τριμιθος = τέρμιθος, τερβίνθος. ³⁷ Σπυριδίων Ced. V. 1, M. 1,2. ³⁸ ἀπλ. μὲν M. 1,2. ³⁹ τῷ λόγῳ V. 1 M. 1,2. ⁴⁰ δοθῆναι Ced. ⁴¹ διεκ. V. 1, M. 1,2. ⁴² τοῦ add. Ced. ⁴³ ὁ add. V. 1, M. 1,2. ⁴⁴ καὶ V. 1. ⁴⁵ ποιήσας add. Ced. ⁴⁶ τὰ add. V. 1. ⁴⁷ Θεὸν Ἰῶν M. 2. ⁴⁸ προσκυνούντες πιστεύομεν M. 1,2. ⁴⁹ ἑλ. τὸν ἀνθρώπον M. 1,2. ⁵⁰ ὃν ἑλπ. M. 1,2. ⁵¹ πάλιν. ⁵² τοῦτοις Ced. V. 1. ⁵³ μ. π. λ. Ced. ⁵⁴ ἀντιθέσιν M. 1,2. ⁵⁵ κ. τ. ὁ. ἑ. Ced. V. 1, τ. ὁ. ἑ. κ. M. 1,2. ⁵⁶ ἐφη V. 1. ⁵⁷ ἐποιούμην Ced. V. 1, M. 1,2. ⁵⁸ τὰ πρ. καὶ cod. V. 1, M. 1,2, καὶ τὰ προτεινόμενα Ced.

τις ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματος τοῦδε τοῦ γέροντος, A iste philosophus, quod ab isto seniore devictus fuisset, latatus est. οὐκ ἴσχυσαν οἱ λόγοι⁸⁸ τὴν δύναμιν⁸⁹ ἀντιτάξασθαι· οὐδὲ γὰρ οἷός τε ἐστὶν ἄνθρωπος ἀντιστῆναι Θεῷ. Διὰ τοι τοῦτο, εἴ τις ὁμῶν δύναται συνίναί, ὡς καὶ γὰρ κενόηκα, πιστεύσει·⁹⁰ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἀκολουθεῖτω σὺν ἐμοὶ τῷ γέροντι τούτῳ, [ἐν] ᾧ ἐλάλησεν ὁ Θεός. Ὁ τούτῳ οὖν τῷ τρώπῳ γενόμενος, ὁ φιλόσοφος Χριστιανός, ἔχαιρεν ἡτηθησίς ὑπὸ τοῦ γέροντος.

⁹¹ (7) Παρῆν δὲ τῆνικαῦτα καὶ ὁ θεῖος Παφνούτιος; (ἄηρ Αἰγύπτιος) καὶ θαυματουργός⁹² καὶ ὁμολογητής, οὗ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν Μαξιμιανὸς ἐξώρυξεν, δ᾽⁹³ (καὶ), τῆς συνόδου κανονίσει θελούσης, ὥστε κληρικὸν μὴ συνέρχεσθαι⁹⁴ (τῆ) πρὸς γάμον (αὐτοῦ) γυναίκι, ὡς βαρὺν τὸν λόγον ἀνέτρεψε [καὶ μόνοις⁹⁵ ἐπισκόποις ἐτύπωσε τοῦτο παραφυλάττεσθαι].

⁹⁶ (8) Μετὰ γοῦν πολλὴν (τὴν) τῆς σκέψεως ἀκρίβειαν, εἶδοξε πᾶσιν ὁμοῦ δεῖν ὀρίσασθαι τὸ ὁμοουσίον ἐπὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τουτέστι τῆς αὐτῆς [ῥώσεως καὶ⁹⁷] φύσεως; τῷ Πατρὶ καὶ τὸν Υἱὸν ὁμολογεῖν, ἦν δὴ⁹⁸ καὶ κατὰ κρίτον; καὶ συμφώνως ἰεθεδαίωσαν παρεκτός⁹⁹ Ἄρσίου τοῦ ἀσεβοῦς καὶ ἄλλων¹⁰⁰ ἐξ ὁμοφρόνων αὐτῶν¹⁰¹, οὓς ἀναθεματίσαστας¹⁰² οἱ θεοὶ¹⁰³ Πατέρες οἱ τῆς, ὁ βασιλεὺς ἐξώρισεν.

PPB. Περὶ τοῦ μὴ κατακρίνειν ἱερέα¹⁰⁴.

¹⁰⁵ Μετὰ δὲ ταῦτα φιλαπεχθῆμονες ἄνδρες κατὰ τιῶν¹⁰⁶ ἐπισκόπων ἐγγράφους ἐπέδωκαν τῷ βασιλεῖ κατηγορίας. Ὁ δὲ ταύτας 409 δεξάμενος καὶ δεσμήσας καὶ τῷ δακτυλίῳ σημηνάμενος¹⁰⁷, ἐκέλευσε φυλάττεσθαι. Εἶτα πρὸς εἰρήνην αὐτοὺς καὶ ὁμόνοιαν συμβιβάσας¹⁰⁸, ταύτας (κομισας), ἐνώπιον πάντων κατέκρουσεν, ὄρκῳ πληροφορήσας αὐτοὺς¹⁰⁹ μὴδὲν ἀναγνῶναι τῶν ἐν αὐτοῖς γεγραμμένων· οὐδὲ γὰρ ἐφη χρῆναι τὰ πλημμελήματα τῶν ἱερέων δῆλα γενέσθαι τοῖς πολλοῖς, ἵνα μὴ σκανδάλου πρόφασιν ἐντεῦθεν¹¹⁰ λαμβάνοντας, ἀδεῶς ἀμαρτάνωσιν· ἐγὼ δὲ¹¹¹, εἰ αὐτόπτης ἐγενόμην ἐπισκόπου γάμον ἀλλότριον διορύττωτος, συνεκάλυφα¹¹² ἂν τῆ πορφυρίῃ μου ταύτη¹¹³ τὸ παρανόμως γινόμενον, ὡς ἂν μὴ βλάβῃς¹¹⁴ τοὺς θεωμένους τῶν δρωμένων ἡ ὄψις. Οὕτω τοῖνον τοὺς μὲν εὖ¹¹⁵ λέγοντα; ἀνακηρύττων, τοὺς δὲ ἀντιλέγοντας παρακλητικῶς εἰς ὁμόνοιαν ἐλαύνων, τοὺς¹¹⁶ πάντας ὁμογνώμονας¹¹⁷ ἐποίησε καὶ ὁμοδόξους (ἐπὶ) τοῖς ἀμφισθητομένοις ἅπασιν¹¹⁸. Καὶ οὕτω παραίνεσας ἅπαντας καὶ πολλῆς τιμῆς τε καὶ δωρεᾶς¹¹⁹ ἀξιώσας, ἕκαστον πασηγγύησε καταλαβεῖν τὴν ἰδίαν κοίμην¹²⁰.

Variae lectiones et notæ.

⁸⁸ μου add. cod. ⁸⁹ τῆ δυνάμει Ced. V. 1, M. 1,2. ⁹⁰ πιστεύσάτω M. 1,2. ⁹¹ ἰβ. Περὶ τοῦ ἁγίου Παφνουτίου V. 1, M. 1,2, Ced. 503,23-504,3. ⁹² καὶ τερατ. Ced. V. 1, M. 1,2. ⁹³ σ. γ. πρ. γ. Ced. V. 1, σ. τῆ πρ. γ. ἀ. γ. M. 2, (in M. 1. lacuna). ⁹⁴ τοῖς add. Ced. ⁹⁵ Ced. 504,4-9. ⁹⁶ οὐσία; καὶ forsam etiam legebatur in scholio marginali, sed simul cum toto margine rescissum est. ⁹⁷ δι cod. ⁹⁸ πάρεξ Ced. ⁹⁹ ἐτέρων Ced. ¹⁰⁰ αὐτοί; V. 1, αὐτοῦ M. 1,2. ¹⁰¹ ἀναθεμαθέντας ὑπὸ τῶν θεῶν Πατέρων Ced. ¹⁰² ὁ ἦ. τῆ π. V. 1, εἰ θεοφόροι π. M. 1,2. ¹⁰³ Hæc rubrica M. 2 cum margine colicis periit, deest in V. 1, M. 1. ¹⁰⁴ Ced. 501,1005, 52 — τινὲς ἀ. V. 1, ἄνθρωποι M. 1,2. ¹⁰⁵ τῶν add. V. 1, M. 1,2. ¹⁰⁶ σημηναμένου M. 1,2. ¹⁰⁷ καὶ V. 1. ¹⁰⁸ αὐτοῖς; V. 1. ¹⁰⁹ ἐνταῦθα M. 1,2. ¹¹⁰ φησὶν add. V. 1. ¹¹¹ συνεσκέπασα M. 1,2. ¹¹² ταῦτα M. 1,2. ¹¹³ βλάβαι cod. V. 1, M. 1,2. ¹¹⁴ μὲν λ. M. 1,2. ¹¹⁵ δι add. V. 1, M. 1,2. ¹¹⁶ ὁμογ. καὶ ὁμ. τ. ἀ. ἀ. κατέστης Ced. ὁμογ. καὶ ὁμ. ἐπὶ τ. ἀ. ἀ. x. V. 1, M. 1,2. ¹¹⁷ πᾶσι V. 1. ¹¹⁸ τοὺς ἱερεῖς add. V. 1, M. 1,2. ¹¹⁹ Ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους, διακόνους τε καὶ ὑποδιακόνους ἔδοξεν ὀρίσαι τῆ συνόδῳ (τὴν σύνοδον cod.) μὴ συγκαθεύειν ταῖς ἰδίαις γαμεταῖς, ἃς πρὶν ἱερᾶσθαι ἤγαγοντο. Στάς δὲ ἐν μέσῳ αὐτῶν ὁ ἅγιος Παφνούτιος φησὶ· Ἐτίμιον τὸν γάμον ἀποκαλῶν (ἀποκαλεῖ ἡ Γραφή Heb. xiii, 4?) ἀσφροσύνην δὲ τὴν πρὸς τὰς ἰδίας γαμετάς συνοουσίαν· κατὰ δὲ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τοὺς μὲν ἀγάμους τοῦ ἱεροῦ τάγματος κοινωνήσαντας μηκέτι γαμεῖν, τοὺς δὲ μετὰ γάμον ὧν ἔχουσι γαμετῶν μὴ χωρίζεσθαι (δεῖ vel βουλεύομαι). Καὶ ταῦτα μὲν ὁ

Postquam igitur synodus Nicææ congregata fuisset, et, omnibus sanctis episcopis in unum congressis, res contra Arium definitæ sunt, jussit rex Æliæ episcopum, Macarium, in synodo præsentem et apostolicorum dogmatum propugnatorem, salutiferam crucem sepulcrumque Domini et alia sacra loca perquirere. Erat autem nonus et decimus annus ipsius regni, cum Nicææ synodus facta est.

Postea rex misit suam matrem Helenam in Jerusalem cum litteris pecuniisque multis ad legitime vocatum Macarium, Æliæ episcopum, ut quæreret salutiferum illustris crucis lignum et loca sancta edificare. Hoc ipsa regina poposcerat, dicens visionem divinam apparuisse sibi jubentem adire Jerusalem et ad lucem producere loca sancta quæ, ab impiis recondita, tamdiu latentia manebant. Cum autem reginam venientem audiisset episcopus, episcopis provinciæ convocatis, ei cum honore debito obviam ivit. Continuo vero jussit episcopos pretiosi ligni perquisitionem facere. De hoc hærentibus omnibus et aliud alio temere narrante, civitatis episcopus omnes otium agere ferventioresque preces super hoc ad Deum offerre invitavit. Hoc facto, statim episcopo divinitus monstratus est locus, quo ædificatum erat impuræ deitatis Aphroditæ templum et statua. Tunc regina regia auctoritate utens, magna multitudine artificum operariorumque convocata, funditus everti immundum ædificium, et terræ congeriem longe quopiam projici mandavit. Hoc autem facto, apparuit divinum monumentum et Calvariæ locus, et non procul tres cruces infossæ. Sedulo confodientes et clavos invenierunt. Exinde cæterum molestia multa tristitiaque corripuit reginam quænam tandem esset crux Dominica quærentem. Episcopus autem cum lide quæstionem solvit. Mulieri namque nobili ægrotanti et ab omnibus desperatæ, ac ultima spiranti unamquaque crucem admovens, quæsitam invenit. Vix enim infirmæ Salvatoris crucis umbra propinquavit, cum illa quæ sine flatu sineque motu videbatur, divina potentia confestim exsultavit, magna voce clamans et Deum glorificans. Regina vero Helena cum lætitia multa ac timore crucem assumens, par-

Μετὰ γοῦν * τὸ συναθροισθῆναι τὴν ἐν Νικαίᾳ σύνοδον καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἐπισκόπων εἰς ἓν δεδρμηκότων ** καὶ τὰ κατὰ Ἄρειον 410 ἐπράχθη. παρεκλεύσατο ὁ βασιλεὺς τῷ * τῆς Αἰλίας ἐπισκόπῳ Μακαρίῳ παρόντι· ἐν τῇ συνόδῳ καὶ τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ὑπερμαχοῦντι ἀναζητῆσαι καὶ τὸν * ζωοποιῶν σταυρὸν καὶ τὸ θεοδόχον μνήμα καὶ πάντα τοὺς ἁγίους τόπους· ἦν δὲ ἕννατος ** καὶ δέκατος ἕναυτῆς τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ὅτε ἐγένετο ἡ ἐν Νικαίᾳ σύνοδος.

(2) Μετὰ δὲ ταῦτα ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὴν ἑαυτοῦ μητέρα Ἑλένην εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ * γραμμάτων καὶ χρημάτων ἀρθονίας * πρὸς τὸν φερώνυμον Μακάριον, τὸν τῆς Αἰλίας ἐπίσκοπον, ἐπὶ ἀναζητῆσαι τοῦ ζωοποιοῦ ξύλου τοῦ ἐνδόξου σταυροῦ καὶ οἰκοδομῆ τῶν ἁγίων τόπων αὐτῆς, τοῦτο αἰτησαμένης * τῆς βασιλίδος, φασκούσης * ὅπτασιαν τινὰ θεῖαν ἔωρακέναι, κελεύουσαν αὐτὴν τὰ Ἱεροσόλυμα καταλαβεῖν καὶ τοὺς ἁγίους τόπους εἰς φῶς ἀγαγεῖν χωσθέντας * ὑπὸ τῶν ἀνόμων καὶ ἀφανεῖς * γενομένους ἐπὶ τοσούτου χρόνου. Μαθῶν δὲ ὁ ἐπίσκοπος ἀφικουμένην τὴν βασιλίδα, συναγαγὼν τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, μετὰ τῆς θεούσης τιμῆς ὑπήντησεν αὐτῇ. Εὐθὺς δὲ παρεκλεύσατο * τοὺς ἐπισκόπους τὴν ζήτησιν τοῦ ποθεινοῦ ξύλου ποιῆσασθαι. Ἀποροῦντων * δὲ πάντων περὶ τούτου καὶ ἄλλου ἄλλα ἐξ ὑπόφλιας διηγουμένου, ὁ τῆς πόλεως ἐπίσκοπος, πάντας παρεκάλει * ἡσυχίαν ἄγειν καὶ σπουδαιοτέραν εὐχὴν ὑπὲρ τούτου τῷ Θεῷ προσφέρειν. Τούτου δὲ γενομένου *, εὐθὺς εἰδείχθη ὁ τόπος θεοθεν τῷ ἐπισκόπῳ, ἐν ᾧ ἴδρυτο τῆς ἀκαθάρτου δαίμονος Ἀφροδίτης * ὁ ναὸς καὶ τὸ ἀγαλμα. Τότε ἡ βασίλισσα τῇ βασιλικῇ αὐθεντίᾳ χρωμένη, συναγαγοῦσα πλῆθος πολὺ τεχνιτῶν καὶ ἔργατῶν, ἐκέλευσεν ἐκ * βάρων ἀνατραπῆναι τὸ μυστῶδες οἰκοδόμημα καὶ τὸν χοῦν πύρρον που ἀποβρίφηναι. Τούτου δὲ γενομένου **, ἀνεφάνη τὸ θεῖον μνήμα καὶ ὁ τόπος τοῦ κρανίου καὶ οὐ μακρόθεν 411 τρεῖς σταυροὶ ἰχωσμένοι. Ἐπιμελώσας δὲ ** διερευνησάντες, εὗρον καὶ τοὺς ἦλους. Ἐκείθεν λοιπὸν ἀμχανία πολλὴ καὶ θλίψις κατέλαβε τὴν βασίλισσαν ἐπιζητοῦσαν πλοῦ· ἀρα εἰς ὁ δεσποτικῆς σταυροῦ. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος μετὰ * πίστεως τὴν διάκρισιν εἴδουσαν· γυναίκα· γὰρ ἀρρώστουσα * τῶν ἐπιφανῶν καὶ ἀπεγνωσμένη ὑπὸ πάντων, καὶ τὰ * τελευταῖα

Variae lectiones et notæ.

ἄγιος Παφνούτιος· ἐπήνεσε δὲ (108*) ἡ σύνοδος τὴν βουλὴν καὶ περὶ τούτου οὐδὲν ἐνομοθέτησε, ἀλλὰ τῇ ἐκάστου γνώμῃ τὸ πρᾶγμα ἔθεντο· τοὺς δὲ ἐπισκόπους ὤριταν μόνους τοῦτο παραφυλάττεσθαι. Hæc varians capituli CXC 7 deest in Ced. V. 1, M. 1, 2). * Et hæc rubrica M. 2, in codice cum margine est abscissa. Totum c. deest in V. 1. ** οὖν M. 1, 2. * συνδ. M. 1, 2. * τὸν — ἐπίσκοπον Μακάριον ἐν τῇ συνόδῳ καὶ — ὑπερμαχοῦντι M. 1, 2. * καὶ ζ. M. 1. * ἦν δὲ ἐτῶν θ' καὶ δ. ἐν. M. 1, 2. * Varians capituli CLXXX, 2. * καὶ M. 1, 2. * ἀφθονίαν codex, ἀρθονών; ἰντετραμένης M. 1, 2. * φάσκουσα M. 1, 2. * χωσθέν cod. χωσθέντος οὖν αὐτοῦ ὑπὸ M. 1, 2. * ἀφανοῦς γενομένου ἐπὶ τοσούτου χρόνου M. 1, 2, ἀφανεῖς γενομέν. ἐπὶ τοσούτ. χρόν. cod. * παρεκλεύσατο τὴν ζ. τοῦ ποθεινομένου ξ. M. 1 — δὲ — ξύλου om. M. 1, 2. * Ἄπ. οὖν π. π. τοῦ τόπου καὶ ἄλλως ἄλλου ἐξ M. 1, 2. * ἐπίσκοπος παρακαλεῖ M. 1. ἐπ. π. παρεκάλει cod. * Τούτων δὲ γενομένων M. 1. * Ἄρ. v. M. 1, 2. * ἀπὸ β. M. 2, ἀπὸ βαρδάρων M. 1. * γενομ. 1, 2, τὴν δὲ μητέρα αὐτοῦ πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀπέστειλε Sym. 31*. * ἐ. τ. M. 1, 2. * δὲ π. M. 1, 2. * ἀρρώστουσα — ἀπεγνωσμένης M. 1, 2. * τὰ om. M. 1.

πνιούση ¹⁶ προσαγαγῶν ἐκάτερον ¹⁷ τῶν σταυρῶν, ἅ τε μὲν εὖρε· μόνον γὰρ ¹⁸ ἤγγισεν ἡ σκιὰ τοῦ σωτηρίου σταυροῦ τῇ ἀσθενοῦσιν, εὐθύς ἡ ἀπνοῦς καὶ ἀκίνητος θεῖα δύναμις παραχρῆμα ἀνεπέδησε μεγάλη φωνὴ βοῶσα καὶ δοξάζουσα τὸν Θεόν. Ἡ δὲ βασίλισσα Ἐλένη μετὰ χαρᾶς μεγάλης καὶ φόβου ἀνελομένη τὸν ¹⁹ σταυρὸν, μέρος μέντοι σὺν τοῖς ἡλοῖς, ἀνεκομίσαστο ²⁰ πρὸς τὸν παῖδα· τὸ ²¹ δὲ λοιπὸν, γλωσσόκομον ἀργυροῦν ποιήσασα, παρέδωκε τῷ ²² ἐπισκόπῳ τῆς πόλεως ²³ εἰς μνημόσυνον πάσαις γενεαῖς καὶ θεσπίσασα ²⁴ ἐκκλησίας γενέσθαι ἐν τῷ ζωοποιῷ μνήματι καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ Γολγοθᾶ καὶ ἐν τῇ Βηθλεὲμ ²⁵ ἐν τῷ σπηλαίῳ, ἐνθα ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν κατὰ σάρκα γέννησεν ὑπέμεινε, καὶ ἐν τῷ ὄρει τῶν ἱλαίων, (103^b) ἐνθα ²⁶ εὐλογήσας τοὺς μαθητὰς ἀνελήφθη. Καὶ ἄλλα κατὰ καὶ ἀξίει πάντα ποιήσασα ²⁷ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀνέστρεψε πρὸς τὸν παῖδα.

(3) Ὁ δὲ μετὰ χαρᾶς αὐτὴν ὑποδεξάμενος τὴν ²⁸ μὲν τοῦ τιμίου σταυροῦ μερίδα ²⁹ χρυσοῦ θήκη ἀποθέμενος, παρέδωκε τῷ ἐπισκόπῳ εἰς τήρησιν, ἐνιαυσιαῖς ³⁰ μνήμασι ἐφορτάζειν τὴν ἀνάθειν τοῦ σταυροῦ προστάξας. Τῶν δὲ ἦλων τούδ' ἐν εἰς τὴν ἴδιαν περιεφευχθῆσαν ³¹ ἐχάλευσε, τοὺς δὲ ἀνέμιξε τῷ σαλδαρίῳ ³² τοῦ Ἰησοῦ αὐτοῦ, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ ³³ τοῦ προφήτου ³⁴ Ζαχαρίου διὰ τοῦ Κυρίου λέγοντος, ³⁵ « Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖ ἡ ἔσται τὸ ³⁶ ἐπὶ τῷ χαλινῷ τοῦ Ἰησοῦ ³⁷ τοῦ βασιλέως ἄγιον τῷ Κυρίῳ παντοκράτορι. »

412 ³⁸ (4) Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκέλευσε τῷ ἐπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως καταλαβεῖν τὴν Αἴλιαν καὶ συγκροτῆσαι σύνοδον πλείων ἐπισκόπων καὶ ἐγκαθίστασι τοὺς ἁγίους τόπους. Οὗτος δὲ ἦν ³⁹ Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας ὁ πῶν Ἀρειανικῶν δογματῶν γενόμενος πρόμαχος· οὗτος ἀναθεματισθεὶς ἐν τῇ Νικαίῳ μετὰ τῶν συμφρόνων αὐτοῦ καὶ ἐξορισθεὶς, ⁴⁰ μετὰ χρόνον τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ βασιλέως εἰς ἔφεδον ἐξ ἀπάτης λαθόντας, χαρίῳν δεητικῶν ⁴¹ ἀνήνεγκαν τῷ βασιλεὶ δυνύοντες, οὗτι περ ⁴² « Ὑπὸ γράφομεν τῇ ἐκθέσει τῆς πίστεως καὶ ἐν πλείοις ἀκολουθοῦμεν τοῖς ἁγίοις Πατέρισι. » Πεισθεὶς δὲ ⁴³ τούτοις ὁ βασιλεὺς ἀνεκάλεσαστο αὐτοὺς ἐκ τῆς ἐξορίας καὶ τιμῆς μάλιστα πλείστης ⁴⁴ ἤξιωσε. Σχολάζοντος δὲ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως θρόνου, ταῖς σικεῖαις κακομηχαναῖς γρῶμενος τυραννικῶς κατέσχε τὸν θρόνον τῆς βασιλευσύνης ⁴⁵ πόλεως ὁ Εὐσέβιος. Ἐπιλαθόμενος δὲ τῆς μεζῶνος· ἐξουσίας τοῦ συμφρονος αὐτοῦ κατέστησε ταῖς οἰκειαῖς παροικιαῖς, ἐξέωσας τοὺς χαιροτονηθέντας ἀντ' αὐτῶν.

⁴⁶ (5) Τοῦτου δὲ γεναμένου ⁴⁷ κατὰ Ἀθανασίου ⁴⁸ λοιπὸν τοῦ Ἀλεξανδρείας ἐσχόλαζον πολλὰς κατ' αὐτοῦ σκαιωρίας ἐπινοούντες. Ὁ δὲ βασιλεὺς δίκαιον ἤγγισαστο καὶ Ἀθανάσιον καλεῖσαι εἰς τὰ ἐγκαθίστα

A Item cum clavis ad filium asportandam reservavit, deinde, facta argentea capsula, episcopo civitatis in memoriam omnibus generationibus tradidit. Præcepit etiam ecclesias fieri in vivifico monumento, in sacro Golgotha, in Bethleem spelunca in qua Dominus noster Jesus Christus secundum carnem nasci dignatus est, et in monte Olivarum, ubi, benedictis discipulis, assumptus est. Alii deinde pulchra laudeque dignissima cum in Jerusalem fecisset, ad filium reversa est.

B Ille vero cum gaudio eam suscipiens, pretiosæ crucis portionem in aurea theca deposuit et episcopo custodiendam tradidit; annuaque memoria crucis receptionem statuit celebrandam. Ex clavis autem alios sææ galcæ ornamentum fecit, aliosque ipsius equi freno destinavit, ut impleretur quod dictum est a Zacharia propheta de Domino dicente: « In die illa erit super freno equi regis omnipotentis Domino sac. u. n. »

C Rex autem Constantinopolitano jussit episcopo Ailian petere ac plurimorum episcoporum synodum congregare locaque sancta dedicare. Hic erat Nicomediensis Eusebius, qui dogmatum Ariariorum factus erat propugnator. Anathematizatus in Nicæna synodo cum assentientibus sibi ac in exilium missus, ipse sibi que concordem, post tempus, regis clementiam pro ratione callide sumentes, supplicem epistolam ad regem detulerunt juramento spondentes « se fidei expositioni subscribere, et in omnibus sanctis Patribus adhaerere. » His persuasus rex illos ex exilio revocavit et honore maximo dignatus est. Vacante vero Constantinopolitana sede, suis machinationibus usus urbis regis sedem Eusebius tyrannice occupavit. Potius autem majore potestate, sibi consentientes, illis qui eorum loco successi erant expulsis, propriis parochiis restituit.

D Hoc autem facto, adversus Athanasium Alexandriæ egerunt, multa prava consilia contra illum meditantes. Rex autem justum exisimavit ad sacerdotum locorum dedicationem ipsum Athanasium

Variæ lectiones et notæ.

¹⁶ πνιούσαν cod. ¹⁷ ἐκάτερα τὸν σταυρὸν τὸν ζ. M. 1, 2. ¹⁸ ὡς αἰδ. M. 1, 2. ¹⁹ ζωοποιῶν add. M. 1, 2. ²⁰ ἀνεκόμιστο M. 1, 2. μ. τοῦ τιμίου ξύλου καὶ τοὺς ἡλοῦς τῷ υἱῷ ἀπέσταλε Sym. 51^a. ²¹ τὸν M. 1, 2. ²² τοῖς ἐπισκόποις M. 1, 2. ²³ τῆς π. ταῖς γ. M. 2. τῆς π. π. τ. γενεαῖς. ²⁴ θ. καλῶς γ. M. 1, 2. ²⁵ ἐκκλησίαν γ. M. 2, θ. ἐκκλη. γ. cod. ²⁶ καὶ add. M. 1, 2. ²⁷ ὁ Κύριος add. M. 1, 2. ²⁸ ποιήσας M. 1, 2. ²⁹ ἐν χρυσοῦ cod. M. 1. ³⁰ ἐνιαυσιαῖς μνημ. cod. ἐνιαυσιαῖον μνημόσυνον? ³¹ κεφαλαιῶν cod. ³² σαλίθ. cod. ³³ σ. ἀ. M. 1, 2. ³⁴ ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ πρ. λέγοντος M. 1. ³⁵ πρ. διὰ M. 1, 2. ³⁶ Ζιχ. xiv. 20. ³⁷ ἔσται τῷ χ. M. 2, ε. τῷ ἐπὶ χ. M. 1. ³⁸ i. ἀγ. M. 1, 2, καὶ τὸν μὲν εἰς π. σωτηρίου, τὸν δὲ εἰς π. ἐσπερον ἐν τῷ Ἰησοῦ καὶ τῷ κηρόσμηκον Sym. 51^a. ³⁹ 340-342 (Theodoret. l. 18). Cod. 523, 1-9 anno Const 9^a (544); sed synodus Tyri habita est a. 336. (Epp. Athanasii) et h. l. ut § 6. Eusebius Nicomediæ non C.P. episcopus nominatur. ⁴⁰ ὁ add. M. 2. ⁴¹ ἀ. ἐξ. M. 1, 2. ⁴² δεξτ. M. 1, 2. ⁴³ H. τοῦτο ὁ M. 1, 2. ⁴⁴ πλείστοις M. 1. ⁴⁵ τῆς βασιλείας; ὁ M. 1, 2. ⁴⁶ Cod. 525, 9-12? ⁴⁷ γενοῦ. M. 1, 2.

vocare. Jabet igitur primum in Tyro convenire synodum, ut ea quæ contra Athanasium erant allegata, examini subicerentur, et sic omni controversia remota, cuncti ad festum accederent. Misit autem nepotem suum Dalmatium ad inspectandam congregatæ synodi stationem.

Congregatis autem in urbe Tyri episcopis, aderat etiam cum eis episcopus Æliæ Maximus, quæ contra Athanasium struebantur prorsus ignorans. Cum vero Athanasius in cœtum ingressus est, obsederunt eum criminatores, graves ac magnas adversus eum accusationes deferentes, quas suggerebant eis astantes iudices, Eusebius Nicomediæ, et qui circumdabant eum; sed nihil potuerunt demonstrare, Athanasio se justificante et delationes eorum sicut araneas dilacerante. In furorem vero conversi accusatores, omnem miscuerunt cœtum, clamantes: « Tollite prestigitorem: quadam enim incantatione cunctos ad silentium coegit. » Et interfectus esset Athanasius, nisi regis nepos cum militibus ex illorum manibus eum oripuisse.

Constans autem est sermo, quod Athanasius exinde fugiens in sanctam civitatem se contulit, et facta prece, inunctisque sancto oleo ante ceterorum episcoporum adventum, precatoris locis, adiit regem, quem omnia contra se allegata docuit. Hic autem postquam eum audivit, adversariorum ejus malitiam admirans, ipsum honore maximo dignatus est et cum benevolis literis in Alexandriam remisit. Erat autem tricesimus annus regni Constantini.

Venerandam igitur diem dedicationis sacrorum lecorum et exaltationis pretiosæ crucis, post regiam dispositionem, statuerunt Patres celebrari quotannis decima quarta die mensis Septembris.

Prima vero synodus trecentorum decem et octo sanctorum ac inspiratorum Patrum in metropoli Nicæna congregatorum, anno regni Constantini vicesimo facta est. Huic præfuerunt Silvestri, senioris Romæ episcopi, legati, Biton et Bientius, presbyteri, Metrophanes Byzanticus, Alexander Alexandriensis, Eustathius Antiochensis, Macarius Jeroso-

των ἁγίων τόπων. Κελεύει οὖν πρῶτον ἐν Τύρῳ συναλθεῖν τὴν σύνοδον καὶ τὰ κατὰ Ἀθανάσιον διασκέψασθαι: καὶ οὕτως: διχα πάσης διχονοίας ὀρμήσασθαι πάντας εἰς τὴν ἑορτὴν. Ἀπέστειλε δὲ καὶ τὸν ἀδελφιδεὸν αὐτοῦ Ἰαλμάτιον ἐπόπτην γενέσθαι τῆς συναθροισζομένης συνόδου τὴν κατάστασιν.

(6) Συνελθόντων δὲ τῶν ἐπισκόπων ἐν Τύρῳ, παρῆν σὺν αὐτοῖς καὶ ὁ Ἄλλιας ἐπίσκοπος Μαξιμόν: ἀγνοῶν παντάπασιν τὰ κατὰ Ἀθανασίου τυρρευόμενα. Ὡς δὲ εἰσηλθεν Ἀθανάσιος εἰς τὴν συνέδριον, περιέστησαν αὐτῷ οἱ κατήγοροι, μ. γίλα καὶ βαρέα ἐγκλήματα 413 φέροντες κατ' αὐτοῦ, ἅπερ ὑπέδεικτο αὐτοῖς ὁ παρώντος διακασταί, Εὐσέβιος: Νικομηδείας, καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, ἀλλ' οὐκ ἴσχυσαν ἀποδείξει, Ἀθανασίου ἀπολογουμένου καὶ ἀράχνης δίκην διασπῶντος: τὰς συκοφαντίας αὐτῶν. Εἰς μανίαν δὲ τραπέντες οἱ κατήγοροι, συνέχον ἅπαν τὸ συνέδριον βωῶντες: Ἐρατε τὸν γόητα γοητεῖν γάρ τινι χρησάμενος πάντας ἐφίμωσε. Καὶ ἐφρονεῖθη ἂν Ἀθανάσιος, εἰ μὴ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ βασιλέως ἐξήγαγεν αὐτὸν διὰ στρατιωτῶν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν.

(7) Λόγος δὲ κρατεῖ, ὅτι Ἀθανάσιος ἐκείθεν φυγὼν ἀνήλθεν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ποιήσας εὐχὴν καὶ τῷ ἁγίῳ μύρῳ χρίσας τοὺς εὐκτηρίου τόπους: πρὸ τῆς τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων παρουσίας, οὕτω κατέλαβε τὸν βασιλέα καὶ πάντα τὰ κατ' αὐτὸν ἀνεδίδαξεν αὐτόν. Ὁ δὲ ἀκούσας καὶ θαυμάσας τῶν ἀντιδίκων αὐτοῦ τὴν πονηρίαν καὶ μεγίστης (109^a) τιμῆς ἀξιώσας αὐτόν, μετὰ γραμμάτων εὐμενῶν ἀπέστειλεν ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἦν δὲ τριακοστὸν ἔτος τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου.

(6) Τὴν γοῦν σεβάσιμον ἡμέραν τῶν ἑκατηνείων τῶν ἁγίων τόπων καὶ τῆς ὑψώσεως τοῦ τιμίου σταυροῦ ὥρισαντο οἱ Πατέρες μετὰ βασιλικῆς προσταγματος γίνεσθαι ἀνὰ ἕκαστον ἔτος τῆ ἰδ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός.

(7) Ἡ δὲ α' σύνοδος γέγονεν ἐν Νικαίᾳ τῆ μητροπόλει συναλθόντων τῶν ἁγίων (θεοφόρων) Πατέρων, ἔτει τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου 414 κ'. Ταύτης ἡγοῦντο Σιλδέστρου τοῦ τῆς πρεσβυτέρου Ρώμης τοποτηρηταί Βίτων καὶ Βικέντιος πρεσβύτεροι, Μητροφάνης τοῦ Βυζαντίου, Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας, Εὐστάθιος Ἀντιοχείας, Μακάριος

Variae lectiones et notæ.

¹² ἐπισκ. M. 2. ¹³ καὶ ὡς οὐ δ. M. 1,2. ¹⁴ δδ. Δ. M. 2. ¹⁵ Σ οὖν M. 1,2. ¹⁶ τῆς adl. M. 1,2. ¹⁷ Μάξιμος 356-348? ¹⁸ ὁ adl. M. 1,2. ¹⁹ αὐτῷ sic cod. cf. Schæfer. app. in Demosth. 1, p. 859. αὐτόν M. 1,2. ²⁰ ἐγκλ. x. α. M. 2. ²¹ ἅπαν ὅπ. M. 1,2. ²² ὁ adl. M. 1,2. ²³ αὐτῶν om. M. 1,2. ²⁴ δδ adl. M. 1,2. ²⁵ στρατευμάτων ἐκ χειρὸς α. M. 1,2. ²⁶ ὁ adl. M. 1,2. ²⁷ ἐμφ. M. 1,2. ²⁸ ἰ. οἴκου πρὸ M. 1,2. ²⁹ λ. π. 1,2. ³⁰ κατέλα. cod. κατέλαβον M. 1,2. ³¹ ἀντὸν βασιλέα M. 1,2. ³² μεγίστην τιμῆν cod. et M. 1,2, h. l. sed paulo supra § 4 genitivo usi sunt. ³³ ἀπ. εἰς M. 1,2. ³⁴ Indicatione IX, cuss. Nepotiano et Facundo, Athanasius Tyro C. P. p. venit unie a Constantino expulsus ad Constantem Cæsarem perrexit (Ep. festivalis VIII. ἦν δὲ τοῦτο ἐν τῷ λ' ἔτει τῆς β. Κ. M. 1,2. ³⁵ Τὴν δὲ M. 1,2. ³⁶ προσκυνητοῦ στ. M. 1,2; M. 1, h. l. habet lemma π. τῆς ὑψώσεως τοῦ σταυροῦ καὶ Λικινίου cf. CLXXX, 2. ³⁷ 325 — [1γ.] Σύνοδος; α'. Ἀπὸ γοῦν τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ Κυρίου (M. 1,2) ἕως τῆς α' συνόδου γίνονται ἑτη τῆς, lemma V. 1, a codd. Mosq. et M. 1,2 in textum receptum, deest in Ced. 499, 21 507, 7, qui τῆς Patres hujus synodi, non annos post Chr. n. h. l. habet: Τῷ κ' ἔτει γ. ἡ ἁγία καὶ οἰκουμένη α' ο. ἐν Ν. σ. τῶν α. τῆς π. ἧς ἡγ. Σ. πάπα Π. τ. Β. καὶ Βικεντίου πρεσβύτεροι: Μητρ. Περὶ τῆς α' συνόδου M. 1, Σύνοδος α' M. 2. ³⁸ Ν. μ. εἰθυσία; M. 1,2, τὸ πρῶτον Ν. V. Ced. ³⁹ σ. τῆς π. V. ⁴⁰ ἔτος; cod. ⁴¹ τῆς Κ. τοῦ μεγάλου β. κ' V. ⁴² Βίτος M. 1,2. ⁴³ Βικεντίας V.

Ἱεροσολύμων, κατὰ Ἀρείου πρεσβυτέρου γεγνό-
τος· Ἀλεξανδρείας, βλασφημοῦντος (δὲ) τὸν Θεὸν
λόγον κτίσμα καὶ ἑτεροούσιον⁸¹ τοῦ Πατρὸς·⁸² [καὶ]
ἴτις ἦν ποτε, δεῖ οὐκ ἦν, δοξάζοντος. Ὅν καθελοῦσα⁸³
ἀνεθιμάτισε σὺν τοῖς ὁμοφροσιν αὐτοῦ, τὸν δὲ Ἰὼν
ὁμοούσιον⁸⁴ καὶ συνάναρχον τῷ Πατρὶ καὶ Θεῶν ἀλη-
θινὸν καὶ κτίστην πάντων (ὀρθοδόξως) ἐξυγάτισε
(κατὰ τὸν Προφήτην τὸν λέγοντα⁸⁵· εἴ· Ἐκ γαστρὸς
πρὸς ἑωσφῆρου ἐγέννησά σε·).

⁸⁶(8) Ἐτίκωψε δὲ καὶ τὸ ἅγιον Πάσχα ἑορτάζειν
ἡμῶς κατὰ τὴν⁸⁷ κρατούσαν συνήθειαν· τινὲς γὰρ
τῶν πρώτων κατὰ τὴν ἰδ' τῆς σελήνης· ἐώραζον⁸⁸.

⁸⁹(9) Μετὰ δὲ τινα χρόνον παρακληθεὶς ὁ Κων-
σταντῖνος ὑπὸ⁹⁰ τῆς ἀδελφῆς Κωνσταντίας, ἀνῆκε
τὸν Ἀρείον ἐκ⁹¹ τῆς ἑξορίας, δὲ ὄψην μετανοή-
σαντα· οὐ παραχρηνομένου καὶ ἐρωτηθέντος ὑπὸ τοῦ
βασιλέως εἰ στοιχεῖ τοῖς ὅροις⁹² καὶ τῇ ἐκθέσει τῆς
ἐν Νικαίᾳ συνόδου, παρευθὲ κατέθετο πιστεύειν οὐ-
τως. Ὁ δὲ θαυμάσας⁹³ καὶ ὄρκον ἀπήτησε⁹⁴. Καὶ ὁ
Ἀρειος τοῦτον⁹⁵ σοφίζόμενος, ὡς ἐνόμιζε, καὶ τὸν
ὄρκον ἀποκρούμενος⁹⁶ ἔφη· εἰ· Οὕτω φρονῶ ὡς καὶ
ἐγγράφι⁹⁷·⁹⁸· Ἦν γὰρ ὁ ἄθλιος καταγράφας τὴν⁹⁹
ἐπιτοὴν αἴρειν ἐν χάριτι, καὶ **415** ἐν κόλπῳ φέ-
ρων¹⁰⁰ ὤμνυεν ἀληθῶς οὕτω φρονεῖν ὡς καὶ ἐγγράφως
εἶη δηλαδὴ πεποιηκώς. Ὁμολοῦντα δὲ μὴ φρονεῖν
ἐναντία τῇ συνόδῳ ἀπέλυσε αὐτὸν¹⁰¹ ὁ βασιλεὺς· εἰ-
ρηκῶς· εἰ μὲν ὀρθῆ σὺ ἐστὶν ἡ πίστις, καλῶς
ἠμώσας, εἰ δὲ ἄσεβός· καὶ διεστραμμένη, κρινεῖ¹⁰²
Κύριος ὁ Θεὸς τὰ κατὰ σὲ θάττον.¹⁰³

ΡΠΔ'. Περὶ πάντων τῶν κριτῶν.

¹⁰⁴(Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος, ὡς εἴρηται, πει-
σθεὶς τῇ ὑποκρίσει αὐτοῦ καὶ τῷ ὄρκῳ προσέταξε
δεχθῆναι αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον
ἀξασθαι αὐτὸν εἰς κοινωνίαν ἐκέλευσε ὡς ἄτε με-
τανοήσαντα. Τοῦ δὲ μὴ καταδεχομένου, γινώσκον-
τος ἀκριδῶς τὴν Ἀρείου δυστροπίαν, ἐξορίζει (τοῦ
θρόνου) τὸν ἅγιον¹⁰⁵, πιστεύσας καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ
γενομένας ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν λοιδορίας.

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁰ γηγ. κτίσμα M. 1,2. ⁸¹ ἑτεροούσιον V. ⁸² λέγοντος add. V. ὁ Θεὸς Ἄγιος· M. 1,2. ⁸³ ἡ ἅγια σύνοδος
add. cod. ⁸⁴ ὁμοούσιον V. ⁸⁵ Ps. cix. 4. ⁸⁶ C. d. 505,2-4. ⁸⁷ νῦν add. Cod. ⁸⁸ Ἐκλονίσαν δὲ καὶ
ἕτερα πολλὰ καὶ διάφορα καὶ ψυχραπὴ κεφάλαια· καὶ ὑπέγραψαν ἅπαντες οἱ τε πατριάρχαι, μητροπολίται
καὶ ἐπίσκοποι καὶ αὐτοὶ ὁ βασιλεὺς. Δύο δὲ ἐπισκόπων τελειωθέντων, μὴπω φθασάντων ὑπογράψαι καὶ ἐν
τοῖς τόποις αὐτῶν τὸν τόμον ἀποσθέντες ἀφ' ἐσπέρας, τῷ πρώτῳ εὗρον τὰς ἐκείνου ἰδιοχειροῦς ὑπογραφάς,
ὅπερ καὶ πάντα; ἐξέπληξε cod. in textu. Desunt hæc in V. (M. 1,2?) Bulg. et Cod. αἰμαῖς temporibus poste-
riora redolent. ⁸⁹ Cod. 505,5-13. ⁹⁰ ὁ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ K. π. Cod. π. τῆς ἀδ. ἁ. K. V. (M. 1,2?).
⁹¹ ἀπὸ τῆς Cod. V. (M. 1,2?) ⁹² τὸν ὄρον M. 1,2. ⁹³ ὁ δ. ἐπήνεγκε· C. d. V. M. 1,2). ⁹⁴ μὴ φρονεῖν
ἐναντία τῇ συνόδῳ καὶ τοῦτο ποιήσας ἀπέλυσε αὐτὸν εἰρηκῶς αὐτῷ εἰ μὲν Cod. ⁹⁵ τοῦτο ψ. φ. ζ. M. 1,2.
⁹⁶ ἀνακρ. V. ⁹⁷ ὡς καὶ ἐγραψα· M. 1,2. ⁹⁸ τὴν ἑ. δόξην V. (M. 1,2?) ⁹⁹ καὶ add. cod. ¹⁰⁰ ἄπ. ὁ β. M.
2. ¹⁰¹ κρινεῖ Cod. V. (M. 1,2). ¹⁰² Ἡμέρας γὰρ τυπωθεῖσης ἐν ἧ ἔμελλε δεχθῆναι εἰς κοινωνίαν ἐν τῇ
ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ καὶ τινος ἁγίου, Ἀλεξάνδρου τῷ ὀνόματι τοῦ Νισίθης, δέσπιν ὑπὲρ τοῦτου πρὸς τὸν Θεὸν
ποιουμένου, εἰ ἀξίος· ἐστὶν ἀξιωθῆναι τῆς κοινωνίας, κληθέντος· δὲ τοῦ Ἀρείου καὶ τοῦ οἰκίσκου ἐν ᾧ ἔμενε
ἐξελθόντος καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀπόντος, ὁ τῶν θαυμασίων Θεὸς θαυμα-
τουργεῖ τι καὶ περὶ αὐτὸν τοιοῦτον· ἐν τινὶ γὰρ τόπῳ ἀποκρούσῃ νυχθεὶς τὴν γαστέρα εἰσελθὼν καὶ τῶν
ἐγκάτων αὐτοῦ κάτωθεν ἐκκευθέντων τῇ αἰωνίᾳ κολάσει· παρεπέμθη cf. Cod. 518,15-519,7 anno Const.
28· (333). Ἐν ᾧ δὲ τόπῳ τοῦτο γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ¹⁰³ καλαστάς ἀπέγων τοῦ φόρου. Θεοδόσιος
ὁ ὀρθόδοξος· βασιλεὺς προσέταξεν ἐν μαρμάρῳ γλυφῆναι τὸ ὁμοίωμα Ἀρείου, Μακεδονίου τε καὶ Σαβελίου,
καὶ (101b) Εὐνομίου, καὶ τεθῆναι ἐν τῇ γῆ πρὸς αἰσχύνην αὐτῶν, ὡς ἂν οἱ παρερχόμενοι κίπρον καὶ οὐρον
καὶ πτόσματα ἐπιρρίπτωσιν αὐτοῖς. Omnia hæc desunt in V. (et M. 1,2?) ¹⁰⁴ Cod. 505,13-17 (ut M. 1,2).
Ταύτη τοι καὶ τὸν μ. Ἀ. εἰς κ. ἁ. δ. παρεκελεύσασθαι ὡς [ἰδ']. Περὶ τοῦ μὴ ὡς ἐτυχῆται; διαβολαῖς πι-
στεύσειν. Ταῦτό τοι καὶ τὴν μ. Ἀ. Ἀλεξανδρείας εἰς κ. ἁ. δ. π. V. M. 1,2 Rubrica in codice deest, in M.
2 ad ὄθεν. ¹⁰⁵ ὁ βασιλεὺς εἰ; Τριβερῖν add. co. l. καὶ εἰς Trp. M. 1,2, ὁ β. Slav. Cod. om., V. Inde a 2 ad
10 Athyr C. P. fuerat Athanasius et exinde Treveros relegat est (Summarium epistolorum festalium VIII et IX).

A Ilymitanus, adversus Arium, qui fuit presbyter
Alexandriæ, sed Deum Verbum blasphemavit, do-
cens illum esse creaturam, Patri non consubstantia-
lem, et fuisse tempore quo non erat. Quem repri-
mens sancta synodus anathematizavit cum suis
concordibus, Filium autem consubstantialem et
coæternum Patri, Deum verum et omnium creato-
rem, orthodoxe prædicavit juxta Prophetam dicen-
tem : « Ex utero ante luciferum genui te. »

Ordinavit etiam sacrum Pascha a nobis juxta
morem qui prævaluerat celebrandum : quidam enim
recenter decima quarta lunæ illud celebrabant.

Post aliquod tempus rogatus a sorore sua Con-
stantia Constantinus ex exsilio tanquam rite con-
versum Arium revocavit. Cum advenisset et a rege
fuisset interrogatus an regulis et expositioni Nicænæ
synodi adhæreret, statim se ita credere testatus
est. Illi vero miratus et jusjurandum requisivit.
Arius autem illum sicut existimabat deludens et
jusjurandum declinans, ait : Sic opinor sicut et
scripsi. Scripserat enim ille miser in charta suam
hæresim, et in sinu ferens juravit vere sic credere
sicut et scripto sane fecerat. Cum autem juravisset
se contraria synodo non tenere, dimisit eum rex
dicens : Si quidem orthodoxa tua fides est, recto
jurasti, si vero impia et detorta, brevi judicabit
Dominus ea quæ sunt in te.

CLXXXIV. De cunctis iudiciis.

Magnus autem Constantinus, credens, ut dixit,
ejus responsioni ac juramento, illum statuit reci-
piendum, atque etiam magnum Athanasium in
communione utpote conversum illum recipere
jussit. Cum autem, Arii perversitate bene cognita,
cum non reciperet, a sede dejecit sanctum, ra-
tas quoque tenens ab Arianis allatas adversus eum
calumnias.

Nec mirum : saepe enim divini viri contra quos-
dam pios absque judicio calumnias admittentes, a
veritate declinaverunt, sanctosque vexaverunt ac
contristaverunt, sicut divinus David a domestico
Siba deceptus adversus dominum Misphiboset, quasi
cum Absalom rebelli consensisset, hunc vexavit,
et bonis propriis eum expoliens, ista servo tradi-
dit.

Oportet igitur cum multa diligentia et attentione
accusationes inquirere, neque temerario delato-
ribus, etiamsi multa fide fruantur, credere.
Ideoque Nicodemus injustis Judæis cum magna
vi ad eorum confusionem dixit : « Numquid lex
nostra non judicat hominem, postquam eum audi-
vit, et quid fecerit, cognovit? »

Certe et ipsi extant philosophi istud manifeste
significantes, aiunt : « Omnis ambiguitas judicia
suspendat ; iudicium argumenta examinet ; examen
quod justum est definiat ; definitio scribatur ; scri-
pta sanciantur ; sancta confirmentur operibus ;
omnis contentio extinguatur, et amicitia denno
reviviscat »

CLXXXV. *Judex qualis esse debeat.*

Non igitur debet inconsulte et inconsiderate
loqui vel judicare, nec temerarie contra reos pro-
ferre sententias, sed post plurimam scutationem et
inquisitionem diligentissimam.

Sic in Constitutionibus apostolicis legitur : « Sit
autem iudex non acceptionem personarum faciens,
nec divitiis attendens aut blandiens propter id quod
convenit, nec pauperem despiciens. « Non enim,
inquit, accipies potentis vultum, et egenum non
misereberis in iudicio ; » nam Domini est iudicium ;
et : « Juste quod justum est persequetur, » et :
« Non probabitur justo quod injustum est. »
Non igitur oportet accusatoribus absque iudicio et
examine, ut accidit, credere ; fieri namque potest
ut quidam odio vel invidia contra quemdam fratrem
calumnias dirigant, sicut duo senes contra Susannam,
et Ægyptia contra Jos:ph. En ergo, sicut homo
Dei, talia non temere a limittas, nec condemnas
innocentem occidasque justum. « Nam innocentem
et justum non interficies, » neque permittas dona

(100b) (2) Καὶ οὐ θαῦμα ἰ, πολλάκις γὰρ καὶ θεῖοι
ἄνδρες κατὰ τινῶν εὐσεβῶν διαβολὰς ἀκρίτως πα-
ραβεβῆμενοι παρερράπησαν τῆς ἀληθείας καὶ τοῖς
εὐσεβεῖς παρέδωκαν τε καὶ [παρ] ελύπησαν, ὡς παρ
[οὖν] καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυὶδ ὁ ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ
οἰκέτου Σιδᾶ 416 κατὰ τοῦ δεσπότου Μεμφισοῦ ὡς
συμφωνήσαντος ἰ, μετὰ τοῦ Ἀβεσαλὼμ τοῦ
ἀντάρτου, τοῦτον παρέδωκε καὶ τῶν ἰδίων ἀποστε-
ρήσας τῷ οἰκέτῃ ἰ, προσεκλήρωσεν ἰ.

(3) Ὅθεν χρῆ μετὰ πολλῆς ἀκριθείας ἰ καὶ
σκέψεως ἐρευνᾶν τὰς κατηγορίας καὶ μὴ ὡς ἔτυχε
τοῖς ἰ κατηγοροῦσι πιστεύειν, κἂν ἄγαν ὧσιν ἀξιό-
χραιο ἰ, διὸ δὴ καὶ Νικόδημος πρὸς τοὺς παρα-
νόμους ἰ Ἰουδαίους καταφορικῶς ἰ τε καὶ ἐντε-
ρατικῶς ἔφη ἰ, « Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄν-
θρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ ἰ, παρ' αὐτοῦ ἰ καὶ γὰρ
τί ποιεῖ ; »

(4) Ἀμέλει γέ τοι καὶ οἱ τῶν ἔξω σοφοὶ τοῦτο ἰ
προβῆλως ὑπεμφαίνοντες οὕτω φασίν ἰ « Ἡ ἰ μὲν
ἀμφισβήτησις κρίσει ἰ ἀναρτάσθω ἰ ἢ ἰ δὲ κρίσις
τοὺς ἐλέγχους βασανίζετω ἰ ἢ δὲ βάσανος τὸ δέον
θερίζετω ἰ ὁ δὲ θρος γεγράφθω ἰ τὰ δὲ γεγραμ-
μένα ἰ κυρούσθω ἰ τὰ δὲ κυρωθέντα βεβαιούσθω
τοῖς ἔργοις, καὶ πᾶσα ἀψιμαχία ἰ οὐχέσθω, καὶ
πάλιν φιλία χρευέτω. »

ΠΠΕ. *Περὶ τοῦ πῶς δεῖ εἶναι τὸν κριτὴν ἰ.*

Οὐκοῦν οὐ δεῖ ἀπερισκέπτως καὶ ἀδυσανίστως λέ-
γειν ἢ καταψηφίζεσθαι καὶ ρυφικινδύνω; ἐκφέρειν
τὰς ἀποφάσεις κατὰ τῶν κατηγορουμένων, ἀλλὰ μετὰ
πλειστής ἰ ἐρεῦνης, ἰ καὶ ζητήσεως, ἰ ἀκριβοστάτης.

(2) Ὡς ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς Διατάξεσι φησὶν
ὁ λόγος ἰ « Ἔστω δὲ ὁ ἰ κριτὴς ἀπροσωπώλητος,
μητε ἰ πλούσιον ἐντερεπόμενος ἢ κολακεῖον 417
παρὰ τὸ προσῆκον, μητε πένητος ἰ φειδόμενος ἰ.
« Οὐ λήψῃ γὰρ, φησί, πρόσωπον δυνάτου, » —
« καὶ πένητα οὐκ ἐλεήσεις ἐν κρίσει. » — ὅτι
τοῦ Κυρίου ἢ κρίσις, καὶ ἰ δικαίως τὸ δίκαιον
εὐώξεται, » καὶ ἰ. « Οὐκ ἀρέσει τῷ δικαίῳ οὐδὲν
ἄδικον. » Ὅθεν οὐ δεῖ πιστεύειν, ὡς ἔτυχε, τοῖς
κατηγοροῦσιν ἀκρίτως καὶ ἀδυσανίστως ἰ ἐγχερεῖ ἰ
γὰρ τινος καὶ διὰ ζῆλον ἢ φθόνον κατὰ τινος ἀδελφοῦ
ἐπιστήσασθαι κατηγορίαν ἰ, ὡς οἱ δύο πρεσβύτεροι ἰ
κατὰ Σωσάννης καὶ ἡ Αἰγυπτία ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ. Σὺ
οὖν, ὡς Θεοῦ ἄνθρωπος, τὰ ἰ τοιαῦτα μὴ προχειρῶς
παραδέχου, ἵνα ἰ μὴ ἀνέλθῃ τὸν ἀθῶον καὶ ἰ ἀπο-
κτείνῃ; τὸν δίκαιον. (ἰ « Ἀθῶον γὰρ καὶ ἰ δίκαιον

Variæ lectiones et notæ.

* Cod. 505, 17-24. 7 Θαυμαστόν M. 1,2. 8 καὶ προφήτης ὡ, cod. 9 υἱοῦ Ἰωνάθαν add. cod.
υἱοῦ Σαούλ M. 1,2. 10 M. ψευδοπροφῆτος ὡς ὅτι τὰ τοῦ τυράννου Ἄ. φρονεῖν τοῦτον Ced. M. φ. 561
τὰ τοῦ τ. Ἄ. καὶ ἄ. φ. ut M. 1,2,2. τοῦτον V. 11 τὸν οἰκέτην M. 1,2. 12 προσπακλ. V. 13 Cod. 505,
24-106,5. 14 τε Ced. V. 15 π. τοῖς κ. Cod. 16 ἀξιόλογοι V. ἀξιόπιστοι Ced. 17 παρενομοῦντας M. 1,2.
18 καταφορικῶς V. 19 Joan. vii. 51. 20 τι add. cod. M. 1,2. 21 πρῶτον add. V. Ced. e Joan. 22 C
e. l. 506,5 11. 23 τούτω M. 1,2. 24 Εἰ μὲν Ced. V. M. 1,2. 25 κρίνει cod. Ced. M. 1,2, κρίσει V. 26 εἰ
δὲ Ced. bis sed cf. ὁ δὲ, τὰ δὲ. 27 ἔγγεγ. V. 28 ἀρτομαχία M. 1,2. 29 Rubrica nonnisi in M. 2 invenitur.
30 πολλῆ; τῆ; ε. M. 1,2. 31 τε add. V. 1. 32 ἐκχ. V. 1. 33 Ced. 506,11-507,10. καὶ ἐν ταῖς ἀπ. δ. ὁ
θεῖο; λ. οὕτως φ. — ὁ λ. om. M. 1,2. Τοῦτο εἰρηται ἐν τῷ β' βιβλίῳ τῶν Διατάξεων (cod. M. 2), c. 41.
34 ὁ δὲ V. 1. 35 μητε κ. M. 1,2. 36 πνήτων M. 1,2. 37 Lev. xix. 15. Sir. iv. 30. 38 Ex. xxxii. 5.
39 Dent. xvi. 20. δίκαιος cod. 40 Prov. xii. 22. 41 ἐκχ. V. 1. 42 ψευδῆ; Ced. 43 οἱ V. 1, M. 1,2. 44 μὴ
πρ. τὰ τ. V. 1. 45 π. καὶ μὴ Ced. 46 Ex. xxxii. 7,8. Const. II, 42. 47 γὰρ φησι δ. V. 1.

οὐκ ἀποκτενεῖ;) οὐδὲ λήψῃ δῶρα ψυχὴν πατάξει· τὰ ἄ
 γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῦσιν ὀφθαλμοὺς σοφῶν καὶ λυ-
 μαίνονται ῥήματα δίκαια. » Εἰ οὖν ἀπροσωπολήπτως
 κρίνετε, ἐπιγνώσεσθε ⁵⁹ τὴν κατηγοροῦντα κατὰ τοῦ
 κλησίον αὐτοῦ μαρτυρίαν ψευδῆ· καὶ ἀποδείξαντες
 αὐτὸν συκοφάντην (καὶ ψευδολόγον) ποιήσατε ⁶⁰
 εὐτῷ καθ' ὃν τρόπον ἐπονηρεύσατο ⁶¹ τῷ πλησίον,
 καὶ ⁶² « Ἐξαρεῖτε τὸν ⁶³ πονηρὸν ἐξ ⁶⁴ ὁμῶν αὐ-
 τῶν » (κατὰ (110^ο) τὴν θεῖον νόμον Κυρίου)· ὅσον
 γὰρ ἐπ' αὐτῷ, ἐφονεύσατο ⁶⁵ τὸν ἀδελφὸν προλαβὼν
 τὰ ὕδατα τοῦ κριτοῦ· γέγραπται γάρ ⁶⁶· « Ὁ ἐκχέων
 αἷμα ἀνθρώπου, ἀντὶ τοῦ αἵματος ἐκείνου ἐκχυθῆ-
 σεται ⁶⁷ τὸ αἷμα αὐτοῦ » (καὶ ⁶⁸· « Ἐξαρεῖτε τὸ
 ἀνάξιτον ἀπὸ σοῦ αἷμα. » — Οὐκοῦν ἐρευνᾶτε
 μετὰ πολλῆς ἀκριβείας περὶ τῶν ἐνοχόμενων ⁶⁹,
 καὶ πρῶτον περὶ τοῦ κατηγοροῦντος ὅποια τίς ἐστιν ⁷⁰
 ἢ ἀναστροφὴ αὐτοῦ), καὶ ἐὰν εὐσυνειδήτος καὶ
 ἀξιόπιστος εὐρεθῇ, μὴ πιστεῦσθε ⁷¹ μόνους· (πα-
 ράνομον γὰρ τὸ τοιοῦτον· ἀλλ' ἐχέτω καὶ ἑτέρους
 μάρτυρας εὐλαβεῖς καὶ ὁμοτρόπους, ἵνα) ⁷² « ἐπὶ
 ταῦθ' ἵσταται ⁷³ πᾶν ῥήμα. »

418 (3) Διὰ τί δὲ εἶπομεν τὸν τρόπον αὐτῶν
 ζητεῖσθαι ⁷⁴; Διότι πολλάκις ἐγχωρεῖ ⁷⁵ καὶ τοὺς
 δύο καὶ τοὺς πλείονας ἐπὶ κακῷ μαρτυρῆσαι καὶ ⁷⁶
 συμφώνως ψευδηγοῦσθαι ὡς τοὺς δύο πρεσβυτέρους
 κατὰ Σωτάννης ἐν Βαβυλῶνι, καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν πα-
 ρανόμων κατὰ Ναβουθὲ ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ τὸ πλῆθος
 τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Κυρίου ἐν Ἱερουσαλήμ
 καὶ κατὰ Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος αὐτοῦ.
 Ἔστωσαν οὖν οἱ μάρτυρες πραεῖς, ἀόργητοι, ἐπιει-
 κεῖς, ἀγαπητικοί, σώφρονες, ἐγκρατεῖς, ἀπεριεργοί,
 θεοσεβεῖς· ἡ γὰρ τῶν τοιούτων μαρτυρία βεβαία
 πάντως ὑπάρχει· τῶν δὲ μὴ τοιούτων μὴ παραδέ-
 χεσθε τὰς μαρτυρίας ⁷⁷, κἂν συμφωνεῖν δοκῶσιν ἐπὶ
 τῇ μαρτυρίᾳ· προστέταχται γὰρ ἐν τοῖς νόμοις ⁷⁸·
 « Οὐκ ἔση μετὰ πολλῶν ⁷⁹ ἐν ⁸⁰ κακίᾳ· οὐ παραδέξῃ
 ἀκοήν ματαίαν· οὐ συγκαταθήσῃ ⁸¹ μετὰ πλῆθους
 ἐκκλίνας ⁸² τὸ δίκαιον. » Ἐν μέρει δὲ καὶ τὸν κρι-
 νόμενον εἰδέναι ὀφείλετε ὅποῖός ἐστι τῇ τοῦ βίου ⁸³
 συνθειᾶ καὶ ἀναστροφῇ, εἰ μεμαρτυρημένος τὸν
 βίον, εἰ ἀνέγκλητος καὶ ἀδιάβλητος ⁸⁴, εἰ ὁσιος καὶ
 φιλόθεος καὶ φιλόπρωτος, εἰ σώφρων καὶ ψεύδους
 καθαρὸς, εἰ ἀπεχόμενος παντὸς πονηροῦ πράγμα-
 τος. » — Μακίριος γὰρ ὁ τοιοῦτος; ἐν πειρασθῇ,
 καὶ δοκιμὸς φανεῖ ⁸⁵. Ἀνήρ γὰρ, φησὶν, ἀπειραστος,
 ἀδόκιμος; παρὰ ⁸⁶ Θεῷ· καὶ οὕτω δοκιμασθεῖς ἐπὶ ⁸⁷
 ψεύσματι λέγει ⁸⁸ καὶ αὐτὸς εἰκότως ⁸⁹· « Εἶδες,
 εἰν μοι μάρτυρες ἀδικοί, καὶ ἐψεύσατο ἡ ἀδικία αὐτῆ ⁹⁰. »

corrumperе animam: namque «dona sapientum ocu-
 los excæcant, et verba justa lædunt.» Si ergo absque
 personarum acceptatione judicatis, ferentem adversus
 proximum suum falsum testimonium dignoscetis;
 et cum demonstraveritis illum mendacem et calum-
 niatorem, facite illi sicut et ipse maligne voluerat
 facere proximo, et « auferetis malum ex vobis ipsis, »
 juxta divinam legem Domini. Quantum enim erat
 in illo, interfecit fratrem, aures judicis præcipiens.
 Scriptum est enim: « Qui sanguinem hominis fu-
 derit, ipsius sanguis pro sanguine illius fundetur; »
 et: « Avertes a te sanguinem innoxium. » Inquirete
 ergo cum multa sedulitate de iis qui accusantur,
 et primo de accusatore qualis sit ejus con-
 ditio, et etiamsi bonæ conscientiæ fideque di-
 gnus inveniatur, ipsi soli ne credatur; hoc enim
 illegitimum est: sed habeat secum alios testes pios
 et bene moratos, ut « in ore duorum vel trium
 testium fide dignorum stet omne verbum. »

στόματος δύο καὶ τριῶν μαρτύρων » ἀξιόχρεων ⁹¹

Cur autem dicimus eorum mores esse requiren-
 dos? Quia sæpe fit ut duo vel plures maligne testen-
 tur et falsa criminari consentiant, sicut duo senes
 contra Susannam in Babylone, et filii iniquorum
 contra Naboth in Samaria, et turba Judæorum
 contra Dominum in Jerusalem et contra Stephanum
 ipsius protomartyrem. Sint igitur testes mitēs, pa-
 cifici, justī, amici, prudentes, inodesti, simplices,
 timentes Deum. Talium enim testimonium omnino
 firmum est. Eorum autem qui tales non sunt, ne
 testimonia accipiatis, etiamsi testimonio consen-
 tire videantur: hoc enim in legibus præscribitur:
 « Non eris cum multis in malitia: non admittes
 auditionem vanam: non assenties cum multitudine
 ut a justo declines. » Ex alia parte vero eum qui
 judicatur noscere debetis, qualis sit vitæ consuetu-
 dine et habitu, an victus habeat testimonium, an
 irreprehensibilis et inculpabilis, an religiosus, ho-
 spes et misericors, an prudens et a mendacio pu-
 rus, an ab omni re mala abstineat: Beatus enim est
 hujusmodi si tentetur et probatus appareat: « Vir
 enim, inquit, intentatus, inglorius apud Deum: »
 et a mendacio tentatus ipse merito dicit: « Vidiisti,
 Domine, ne sileas, quoniam insurrexerunt in
 me testes iniqui, et mentita est iniquitas sibi. »

Κύριε, μὴ παοασιωπήσης, » — ⁹² « ὅτι ἐπανάστη-
 σεν μοι μάρτυρες ἀδικοί, καὶ ἐψεύσατο ἡ ἀδικία αὐτῆ ⁹³. »

Varie lectiones et notæ.

⁵⁹ ἐπιγνώσεσθαι V. 1. ἐπονηρεύσατε αὐτὸν πονηρὸν M. 1. ⁶⁰ ποιῆσαι add. M. 1. ⁶¹ Deut. xvii, 7. ⁶² τὸ π. M. 2. ⁶³ ἐκμέσου ὁ. ὅσον Ged. ⁶⁴ ἐφόνευσε V. 1. M. 1,2. ⁶⁵ Gen. ix, 6. ⁶⁶ αὐτοῦ ἐκχ. Gen. ⁶⁷ Deut. xxi, 9 ἐξάρης cod. — Const. II, 49. Ἀλλὰ μὴδὲ εἰς παραδεχέσθω μαρτυρῶν κατὰ τινος, κἂν λίαν ἦ ἀξ. ἐπὶ Cod. ⁶⁸ ἀνεχ. M. 1,2. ⁶⁹ πιστεῦσθαι: M. 1,2. ⁷⁰ Deut. xix, 15: στόματος; γὰρ δ. ἡ τρ. Cod. — μ. στήσεται πᾶν ῥ. Deut. μ. πᾶν ῥ. βεβαιωθήσεται: εἶπεν ὁ Κύριος; Cod. ⁷¹ ὀφείλοντι add. V. 1. M. 1,2. ⁷² στ. τὸ ῥ. M. 2. ⁷³ ἐπις. V. 1. ⁷⁴ ἐκχ. V. 1. ⁷⁵ καὶ σ. ψ. om. M. 1,2. ⁷⁶ καταρ. V. 1. ⁷⁷ ἐν νόμῳ cod. ⁷⁸ πλείονων Ex. xviii, 1,2. ⁷⁹ ἐπὶ Ex. et Const. II, 47. ⁸⁰ συγκαταθήσῃ V. 1, συγκαθί-
 σῃ M. 1,2. ⁸¹ ἐκκλίνοντες M. 1,2. — ἐκκλίνον cod. ⁸² ἀν. μ. τῷ βίῳ V. 1. ⁸³ ἀδιάβλητος; V. 1. ⁸⁴ φανεῖ
 M. 1, cod. ἀναφανῆ V. 1. ⁸⁵ τῷ add. M. 2. ⁸⁶ λέξει V. 1, M. 1,2. ⁸⁷ Ps. xxv, 22. ⁸⁸ Ps. xxvii, 12.
⁸⁹ αὐτῆ cod.

Videte ipsa mundana tribunalia, quorum iurisdictioni videmus subjectos homicidas, adulteros, veneficos, tumorum violatores, raptores; interrogationesque eorum a ducentibus factas; præsides dicunt malefactori : « An ista se sic habeant? Hoc acquiescente ac consistente, non statim eum ad poenam ducunt, sed examen ejus per plures dies institunt cum deliberatione et attentione ac multa inquisitione. Et sic finale decretum et mortis sententiam ille qui proferre debet, manibus ad solem elevatis, coram omnibus testatur se purum a sanguine hominis. Isti tamen erant infideles et impii, solamque naturam magistram habebant.

Vos autem cognoscentes Deum qui renes et corda scrutatur et cuncta opera nostra pernoscit, quanto magis cum multa inquisitione justum iudicium iudicare debetis? Domini enim est iudicium, qui redditurus est unicuique secundum opera ejus. Ideoque præclare monet et contestatur Salomon dicens : « Audite et intelligite, qui multitudinem gubernatis; » — « quoniam a Domino vobis data est potestas, et potentia venit ab Altissimo, qui discutit opera vestra vestraque consilia perquirere; quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte iudicastis, nec custodistis legem, neque secundum voluntatem Dei ambulastis, horrende et cito imminet vobis » examen, « quoniam iudicium clarissimum his qui præsunt, fiet. Exiguo enim conceditur misericordia; potentes autem potenter tormenta patientur. » Et Dominus dicit : « Cui parum datum est, parum requiretur ab eo; cui vero multum, multum etiam ab eo requiretur. »

Magnus etiam Isidorus ait : « Oportet negotiorum iudices acutissimos et circumspectissimos esse ad intelligendum, examinandum et discernendum; » Domini enim est iudicium, » ut oratorum peritiam et orationum persuasionem prætermittentes, in ipsam consiliorum altitudinem penetrare valeant, exindeque cum multa inquisitione multoque circuitu, non impetu præcipiti, sed et cum multa longanimitate et patientia venantes, exhaustire veritatem. »

A ¹¹ (4) Ἴδτε καὶ τὰ κοσμικὰ δικαστήρια, ὧν τῆ ἐξουσίᾳ ὄρωμεν ¹² ἀγομένου; φονεῖς, μοιχοὺς, φαρμακοὺς, τυμβωρύχους, ληστὰς καὶ τὰς ἀνακρίσεις αὐτῶν λαμβάνοντες ¹³ ὑπὲρ τῶν προσαγομένων ¹⁴ οἱ ἡγούμενοι λέγουσι τῷ κακούργῳ · « Εἰ ταῦτα ὄντως ἔχει ¹⁵; » ἢ Κἀκείνου συγκατατιθεμένου ¹⁶ καὶ ὁμολογούντος, οὐκ εὐθέως ἐπι τὴν κόλασιν αὐτὸν ¹⁷ ἐκπέμπουσιν, ἀλλὰ πλείοσιν ἡμέραις τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ **419** ποιοῦνται μετὰ συμβουλίας καὶ σκέψεως καὶ ¹⁸ πολλῆς ζητήσεως. Καὶ οὕτω τελευταῖον ὄρον καὶ ψῆφον θανάτου ὁ μέλλον ἐκφέρειν κατ' αὐτοῦ, πρὸς τὸν ἥλιον ἐπάρας τὰς χεῖρας ἐπὶ πάντων διαμμετρεῖται, ἀθῶος ὑπάρχειν τοῦ αἵματος τοῦ ἀνθρώπου ¹⁹· καίτοι ὄντες ἔθνικοι ²⁰ καὶ ἄθιοι, καὶ μόνον ἔχοντες τὴν ²¹ φύσιν διδάτκαλον

B ²² (5) « Ὑμεῖς δὲ γινώσκοντες Θεὸν ²³ τὸν ἐτάζοντα καρδίαις καὶ νεφροῦς καὶ συνιόντα εἰς πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν, πῶς μᾶλλον ὀφείλετε μετὰ πολλῆς ἐρευνῆς τὴν δικαίαν κρίσιν ²⁴ κρίνειν; ὅτι τοῦ Κυρίου ἡ κρίσις τοῦ μέλλοντος ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. » — Διὰ δὲ τοῦτο (110^b) παραινῆ καὶ προμμετρεῖται διαρρήθῳν Σολομῶν λέγων ²⁵· « Ἀκούσατε καὶ ἐκουσίασθε ²⁶, οἱ κρατοῦντες πλείθους, » — « ὅτι παρὰ τοῦ ²⁷ Κυρίου ἐδόθη ²⁸ ἡ κράτησις ὁμῶν, καὶ ἡ δύναμις ²⁹ παρὰ Ὑψίστου, ὃς ἐξετάσει ὁμῶν τὰ ἔργα καὶ τὰς βουλάς διερευνήσει· ὅτι ὑπηρεταί ὄντες τῆς αὐτοῦ βασιλείας, οὐκ ἐκρίνατε ὀρθῶς, οὐδὲ ἐφυλάξατε νόμον, οὐδὲ κατὰ τὴν βουλήν τοῦ Θεοῦ ἐπορεύθητε, φρικτῶς καὶ ταχέως ἐπιστήσεται ὑμῖν ³⁰ » ἔρευνα, « ὅτι κρίσις ἀπότομος ³¹ ἐν τοῖς ὑπερέχουσιν γίνεται. Ὁ γὰρ ἐλαχιστος ³², σύγγωστος ἐστι· ἐλέους· δυνατοὶ δὲ δυνατῶς ἐτασθήσονται. » Καὶ ὁ Κύριός φησιν ³³· Ὁ μὲν γὰρ ὀλίγον δοθήσεται, ὀλίγον ἀπαιτήσουσι· παρ' αὐτοῦ, ὧ δὲ πολὺ, πολὺ καὶ ἀπαιτήσουσι παρ' αὐτοῦ. »

³⁴ (6) Καὶ μέντοι ὁ μέγας Ἰσίδωρος φησὶ· « Χρὴ τοὺς τῶν πραγμάτων κριτὰς ὀξυτότους εἶναι ³⁵ καὶ περισχεμμένους [ἀγαν περὶ τὸ νοεῖν καὶ ἀνακρίνειν καὶ διακρίνειν ἀπαθῶς καὶ ἀπροσωπολήπτως ³⁶]. — τοῦ γὰρ Κυρίου ³⁷ ἡ κρίσις· — ἵνα καὶ τὴν ³⁸ τῶν λεγόντων δεινότητα καὶ τὴν τῶν λόγων ³⁹ πιθανότητα **420** παρέντες, εἰς αὐτὸ τὸ βάθος τῶν νοημάτων χωρήσαι ⁴⁰ δυναθεῖν κάκειθεν μετὰ πολλῆς ἐξέτασεως καὶ περιόδου καὶ μὴ θάπτον κατὰ συναρπαγὴν, ἀλλὰ μετὰ πλείστης μακροθυμίας καὶ ἀνεξικακίας θηρεύσαντες ⁴¹ ἀνιμήσασθαι ⁴² τὴν ἀλήθειαν. »

Variæ lectiones et notæ.

¹¹ Const. II, 52. ¹² ἀγ. ἔρ. M. 1, 2. ¹³ λαμβάνοντας? ¹⁴ προαγ. M. 1, 2. ¹⁵ ἔχοι V. 1. ¹⁶ συγκαταθεμένου M. 1, 2. ¹⁷ κ. ἐκπ. M. 1, 2. ¹⁸ σκ. π. καὶ ζ. V. 1, M. 1, 2. ¹⁹ ἀν. ἀλλ' οὗτοι ὁ. V. 1. — ἰ. ἀ. M. 1, ἰ. M. 2. ²⁰ τὴν φ. ἰ. V. 1, M. 1, 2. ²¹ Const. II, 53: Ὑμεῖς δὲ γ. τίς ὁ Θεός; ἡμῶν καὶ ὁποῖα τὰ κρίματα αὐτοῦ πῶς ἂν κατ' ἐπήρειαν δυσήσοσθαι τινὶ ἀπόρασιν δοῦναι. ²² τὴν Θεόν V. 1, τὸν M. 1, 2. ²³ κρίνειν κρίσιν M. 1, 2. ²⁴ Sap. VI, 26. ²⁵ πάντες add. V. 1, M. 1, 2. ²⁶ π. Κυρίου V. 1. ²⁷ ἰδ. κρ. M. 1, 2. ²⁸ ὁμῶν Sap. V, 1, M. 1, 2. ²⁹ δυναστεία Sap. V, M. 1, 2. ³⁰ π. Ὑψίστου M. 1, 2. ³¹ ὁ. ἔλεγχος V. 1, ὁ. Sap. — ἡμῶν cod. ³² ἀπ. ἔστα: καὶ τοῖ; V. 1. ³³ Ὁ γὰρ ἀδύνατος V. 1. ³⁴ καὶ αἰδ. cod. ³⁵ Luc. XII, 48. Ὁ μὲν ὁλ. V. 1. ³⁶ ἀπαιτηθήσεται M. 1, 2? ³⁷ III, 9. ³⁸ καὶ add. cod. ³⁹ εἶναι περὶ τὸ νοεῖν ἵνα καὶ ἰς. ⁴⁰ καὶ διακ. Hic iterum incidit V. 2. ⁴¹ τοῦ γὰρ κρίσις M. 1, 2. ⁴² τῆ τῶν λ. πιθανότητι παρέσσι V. 2. (M. 1?) καὶ — πιθαν. om. M. 2. ⁴³ λεγομένων ἰς. ⁴⁴ χωρήσασθαι V. 1. ⁴⁵ κ. φηρ. ἀν. τὴν ἀλ. ἰς. κ. μ. πλείστης V. 2, propter simile initium omittens quæ intercedunt, Isidori verba Georgii adiuncta. ⁴⁶ ἀνιμήσασθαι V. 1.

¹⁰ (7) Ο. μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων διὰ βραδύτητα ἂ νόου τοῦ ¹¹ δικαίου καλῶς οὐκ ἐφικνοῦνται · οἱ δὲ ¹² δι' ὀξύτητα μὲν ἐφικνοῦνται, διὰ δὲ φιλοχρηματίαν κτηλεῖσιν χρυσῷ προπίνοντες ¹³ τὴν ψῆφον καὶ τὴν τῆς δικαιοσύνης ζυγὸν λήμματι παρασαλεύοντες. Εἰσὶ δὲ ¹⁴ ἕτεροι ¹⁵, οἱ καὶ αἰδοῖ καὶ κολακεία καὶ φόβος ¹⁶ καὶ φιλία ἢ ἐχθρα διαφθειρόντες τοῦτο ¹⁷. Διὰ δὲ ¹⁸ ταῦτα χρῆ ¹⁹ τὸν κριτὴν συνετὸν εἶναι καὶ ἀδίκαστον καὶ χρημάτων καὶ αἰδοῦς καὶ κολακείας καὶ φόβου καὶ φιλίας καὶ ἐχθρας κρείττονα · εἰ γὰρ ὁποτέρω ²⁰ τῶν τοιούτων παθῶν χειρωθεῖη, τὰ πάντα ²¹ διαφθείρει καὶ ἀπόλλυσιν. ²² — Εἰ τοίνυν τὸ μὲν εὖρεῖν τὸ δίκαιον, ἔργον, τὸ δὲ μὴ διαφθεῖρειν ²³ εὐρόντας ²⁴ ἐργωδέστερον, οὐ δεῖ ²⁵ ἐπιβρίπτειν τινὰ ἑαυτὸν τῷ κρῖναι ²⁶.

(8) Τότε γοῦν ὁ ²⁷ ὀρθὸς ὄρος τῆς δικαιοσύνης βόσζεται, ὅταν τῇ μὲν αἰτίᾳ ἢ κρίσει, τῇ δὲ κρίσει ὁ ἔλεγχος, τῷ δὲ ἐλέγχῳ ἢ ψήφος ἢ πρὸς (τὴν) ποιότητα τοῦ ἀμαρτήματος [τὴν] τιμωρίαν ὀρίζουσα ²⁸.

ΠΠΓ. Περὶ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ²⁹.

³⁰ Ὁ τοίνυν μέγας Ἀθανάσιος οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου διὰ τὰς τῶν ³¹ Ἀρειανῶν κακουργίας ἐξωρίσθη, ἀλλὰ γὰρ ³² 421 καὶ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου ³³ καὶ διαδόχου τῆς βασιλείας αὐτοῦ φησὶ γὰρ ὁ μέγας ³⁴ Ἀθανάσιος, γνοὺς πάλιν καὶ τὸν βασιλεῖα Κωνσταντίνου τὰ τῶν Ἀρειανῶν κρατύνειν βουλομένου, καὶ τοὺς Ἀρειανοὺς συσκευαζομένους ἐβίβηται αὐτοῦ ³⁵ κατηγορεῖν ἐπὶ διεσφαρμένου δικαστηρίου, μηδενὶ θαρβύξας, αἰφνίδιον ἐν μεσαιάτῃ ³⁶ [νυκτὶ] ζητούμενος ³⁷, κατέφυγε πρὸς τινα παρθένον ἁγίαν, ἣτις ἐπὶ τῷ πράγματι ἐνεσθεῖσα ὁ ἠέροι τὴν ἀφιξιν. Ὁ δὲ μακάριος ³⁸ λέγει πρὸς αὐτὴν · « Ἐπιζητοῦμαι ³⁹ παρὰ τῶν Ἀρειανῶν καὶ ἀθέμιτα λουδοροῦμαι · ἵνα δὲ μὴ κἀγὼ δόξαν ⁴⁰ ἀπενεγκόμενος ⁴¹ εἰς τιμωρίαν ἐμβάλω τοὺς τιμωρήσασθαι με βουλομένους, φυγεῖν ἐνεθυμήθην ⁴² ἀπεκάλυψεν οὖν μοι ὁ Θεὸς ταύτη τῇ νυκτὶ λέγων · « Παρ' οὐδενὶ σωθῆναι μέλλεις εἰ μὴ παρ' ἐκείνῃ ⁴³ τῇ παρθένῳ. » Καὶ γὰρ αἱ τὰς κατ' αὐτοῦ γινώσκων ἐπιβουλὰς ἐκ θαλάσσης ἀποκαλύψως ὁ Θεοφύρος οὗτος ἀπεδίδρασκεν, ὅθεν ὡς γόητα καὶ φαρμακὸν αὐτὸν οἱ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ διέβαλλον ⁴⁴. Ἦ ⁴⁵ οὐκ παρθένος ἀπώσαμένη πάντι (111) λογισμὸν ⁴⁶ ὧς ἐκ Θεοῦ πεμφθέντα κατέκρυψεν αὐτὴν ἔτη ⁴⁷.

Nam ex hominibus alii propter tarditatem mentis justum non attingunt; alii vero per acumen attingunt, sed per cupiditatem negotiantur auro prodentes et justitiæ libram munere inflectentes. Sunt alii qui verecundia, blandimento, metu, amicitia vel inimicitia illud corrumpunt. Propterea judicem oportet esse prudentem, integrum, thesaurisque, reverentia, blandimento, timore, amicitia et inimicitia superiorem: si enim illarum passionum alicui submitatur, omnia corrumpit et perdit. Si ergo justum invenire difficile est, non autem corrumpi ab his qui inveniuntur difficilius, non oportet aliquem a judicandum velocius se accingere.

Tunc igitur recta justitiæ regula servabitur, cum fiet causa judicium, judicio vero demonstratio, demonstratione autem sententia pœnam adversus auctorem delicti determinans.

CLXXXVI. De sancto Athanasio.

Magnus autem Athanasius, non tantum sub rege Constantino, sed et sub ipsius filio et successore in regno, Constantio, propter Arianorum calumnias exsulavit. Sciens enim iterum magnus Athanasius, Constantium regem res Arianorum confirmare velle, et Arianos ad tribunal corruptum inique contra ipsum calumniatores, nemini confidens, subito media nocte conquisitus, ad quamdam virginem sanctam confugit, quæ de re conturbata adventus ipsius causam ignorabat. Beatus autem ait illi: Ab Arianis quaeror, et in qua vexor: ne vero gloriam ferens ex supplicio in manusvolentium me perdere curram, fugere mente concepi. Revelavit autem mihi Deus hac nocte dicens: A nemine salvandus es nisi ab ista virgine. Et enim continuas adversus semetipsum noscens insidias, ex divina revelatione, sanctus noster fugit, unde tanquam incantatorem et veneficum veritatis hostes eum calumniabantur. Hæc igitur virgo, nullius rei ratione habita, tanquam ex Deo missum illum abscondit sex annis quandiu vixit Constantius. Ipsa sola pedes ejus lavare, diligenter ministrare, necessaria procurare, libros commodare ac præstare perseverabat. Et totius

Variae lectiones et notæ.

¹⁰ Is. III, 175: Τῶν ἀ. οἱ μὲν διὰ β. νόου οὐκ ἐφικνοῦνται τοῦ δ. οἱ δὲ δι' ὀξύτητα μὲν ἐφ. διὰ. ¹¹ τοῦ δ. οὐκ M. 2. ¹² οἱ δὲ — ἐφ. om. V. 2, M. 1, 2 cod. ¹³ προσπ. cod. προτεινόντες M. 1, 2. ¹⁴ καὶ add. cod. ¹⁵ ἐτ. om. I. ¹⁶ καὶ φ. ἢ ἐ. om. Is. bis, καὶ κολ. καὶ φόβος om. V. 1. ¹⁷ τοῦτον (τὴν ζυγόν;) ¹⁸ τοι cod. ¹⁹ Χρῆ τοιγαροῦν τὴν χρ. καὶ Is. Διὰ τοῦ τ. χρῆ τὴν χρ. καὶ V. 1, 2, M. 1, 2. ²⁰ ὅπ. τῶν π. τούτων χ. Is. ²¹ τὸ πᾶν διαφθερεῖ· εἰ Is. ²² Cod. 507, 10-15 qui inde a § 3 pro: ora omiserat. ²³ διαφθεῖραι Is. ²⁴ εὐρόντες cod. εὐρόντας Is. V. 1, 2, M. 1, 2 ἐπιστὴν εὐρεθῆ C. al. ²⁵ οὐ χρῆ Is. ²⁶ ἐ. τὸ κτ. V. 1, 2, ἐ. κρ. M. 1, 2. ²⁷ γοῦν ὁ. M. 1, 2. ²⁸ ἔπειται? ²⁹ Leuina M. 2, qui od in codice cum margine periit. ³⁰ 556 Gl. c. 466, 4-6 cf. summarium opp. festivalium XXVIII. et historiam acephalam, februarit 8 vel 9. ³¹ τὰς Ἀρ. M. 1, 2. ³² K. καὶ διαδ. V. 1, K. δ. V. 2, K. δ. γεγωνός ἀ. M. 1, 2. ³³ ὁ δὲ ἅγιος Ἀθ. V. 1, 2 (M. 1, 2?) ³⁴ αὐτῷ V. 1, 2. ³⁵ μεσση. V. 1, 2, M. 1, 2. ³⁶ ζητούμενος V. 1. ³⁷ πατριάρχης ἀ. M. 1, 2, M. 1, 2. ³⁸ Ἐπὶ ζ. cod. ³⁹ ἀλογον V. 1, ἀλόγου V. 2, M. 1, 2. ⁴⁰ ἀπενέγκωμ. εἰς τιμωρ. ἐμβάλω cod. ἀπενέγκωμαι καὶ εἰς τ. ἐμβάλω V. 2, M. 1, 2, ἀπ. καὶ εἰς; ἀμαρτίαν ἐμβάλω V. 1. ⁴¹ ἀνθ. V. 2. ⁴² παρ' ἐκείνῃ καὶ V. 2. ⁴³ διέβαλον V. 2. ⁴⁴ ἢ om. V. 1.

Alexandria nullus homo per sex annos novit ubi A patriarcha egeret.

ματτα διακονούσα καὶ τὰς χρεῖας αὐτῆ πᾶσας οἰκονομοῦσα καὶ βιβλία κίχρωμένη καὶ παρέχοντα δ:τέλειας. Καὶ οὐδεὶς ἀνθρώπων Ἀλεξανδρείας πάσης ἐν τοῖς ἐξ ἔτεσιν ἔγνω ποῦ ἔστιν ὁ πατριάρχης.

Cum autem Julianus potestatem induisset, et ea quae Constantius egerat, evertere conaretur, cunctos exsules revocavit. Hoc cognito, magnus Athanasius et ipse de domo virginis egrediens, rursum nocte venit ad ecclesiam, ubi Alexandrini mirantes et Deum laudantes, tanquam ex mortuis vivum eum receperunt. Et apud veros amici sese excusavit dicens: Ideo a vos non confugi, ut firmiter et jurejurando meum discessum affirmare posses. Itaque ad illam abiit, de qua nemo suspicionis locum haberet, duo recordatus, illius salutem, — ipsi namque sui utilis valde, — et meam famam.

Julianus vero latatus idolis, denuo conturbavit Ecclesiam, idolorum templa reserans, et incensum Fortunae, Constantinopoli, publice offerri praescribens in basilica, ubi ejusdem male Fortunae simulacrum stabat. Exhinc qui idolorum errore captivabantur, consilium Juliano suggererunt, quasi non aliter possent Christiani superari, nisi liberarentur Athanasio, utpote illorum agitationis fundamento. Hinc ergo rursum judicium agitationis, rursus populi, rursus milites, rursus consilia et multitudines cum furore ac tumultu Athanasium requirentes. Propterea denuo nocte fugiens, ad Nilum venit; jamque navem conscendere paratum astantes veri amici cum lacrymis eum sic alloquebantur: « Quo rursus discedis, o bone pastor, et cui relinquis nos, sicut oves non habentes pastorem? » Quibus ait ille magnus: « Nolite flere, filii, nolite flere: nubes autumnalis est haec turba: paulisper apparet; cito vero dissipabitur. Ne torpatis, filii; breviter, Deo valente, ad vos redibo. » Quod etiam advenit. Post modicum enim tempus, cum Graeci vidissent cornices super templum Serapidis Alexandriae circumvolitantes crocitantisque valde, dixerunt ironice ad sanctum: « Dic nobis, nequam senex, quid crocitant illae cornices? » Sanctus autem ad eos: « Cornices clamant *cras, cras*; hoc autem verbum (*cras*) in Ausonica lingua diem posterum significat: unde *cras* videbitis Dei providentiam et nostram gloriam. » Et postero nuntiatus est Apostatae Juliani decessus. Rediit

μέχρι τῆς Κωνσταντίας ζωῆς ἡ, ἤτις καὶ μόνη περιπέτουσα τὸς πόδας αὐτοῦ καὶ τὰ περιττώματα αὐτοῦ.

(2) Ἰουλιανὸς δὲ τὸ κράτος περιθιμῆναι καὶ σπουδαζόντος τὰ παρὰ Κωνσταντίου διαπραχθέντα ἀνατρέψιν, τοὺς ἐξορισθέντας ἄπαντας ἀνεκαλίσατο, ὅπερ γνοῦς ὁ μέγας Ἀθανάσιος καὶ ἐξελθὼν ἐκ τοῦ οἴκου τῆς παρθένου πάλιν ἐν ὕμνῳ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν παρεγένετο ἡ, ὅν οἱ Ἀλεξανδρεῖς θεασάμενοι καὶ τὸν Θεὸν δοξάζοντες, ὡς ἐκ νεκρῶν ἐδίδξαντο ζῶντα. Καλῶς τοῖς γνησίοις αὐτοῦ φίλοις 422 ἀπελογήσατο ἡ λέγων ἡ Τοῦτου χάριν πρὸς ὑμᾶς οὐ κατέφυγον, ἥπως εὐορχον ἡ ὑμῶν ἡ καὶ ἀτάραχον ποιήσω τὴν ὑποχώρησιν μου· διὰ πρὸς ἐκείνην ἀπήλθον, πρὸς τὴν ὑποφίλις ἀφορμὴν οὐδεὶς ἐλάμβανε, δὺο ἡ μνηστεισάμενος, τὴν σωτηρίαν ἐκείνης, — ὠφέλισα γὰρ αὐτὴν σφόδρα, — καὶ τὴν ἐμὴν δόξαν. ἡ

(3) Ὁ δὲ γε Ἰουλιανὸς ἐπιτερόμενος τοῖς εἰδωλοῖς αὐτοῖς τὴν Ἐκκλησίαν ἐτάραττε, τὰ τῶν εἰδωλῶν ἀνοίγων ἱερὰ καὶ θυσίας ἐπιτελῶν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει Τύχη δημοσίᾳ ἐν τῇ βασιλικῇ. Ἐνθα τῆς αὐτῆς κακῆς Τύχης ἐδ ἄγαλμα ἴστατο ἡ. κάντεῦθεν οἱ τῇ πλάνῃ τῶν εἰδωλῶν δεδουλωμένοι βουλήν εἰσηγήσαντο πρὸς τὸν Ἰουλιανὸν ὡς οὐκ ἄλλως περιέζεσθαι τῶν Χριστιανῶν, εἰ μὴ Ἀθανασίου ἀπαλλαγεῖν ἡ, ἅτε δὴ θεμελίου ὄντος τῆς κατ' αὐτῶν Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο γοῦν πάλιν δικαστῶν κινήσεις, πάλιν λαοὶ, πάλιν στρατιῶται, πάλιν βουλαὶ καὶ δῆλοι ἐκμαινόμενοι καὶ παρασώμενοι ἡ Ἀθανάσιον ἀπαιτούμενοι. Διὸ δὴ πάλιν νύκτωρ ἀποδράσας ἡ καὶ περὶ τὸν Νεῖλον γενόμενος, μέλλοντα ἡ εἰς πλοῖον εἰσέρχεσθαι παραστάντες ἡ οἱ γνησιοὶ φίλοι μετὰ θαυρῶν πρὸς αὐτὸν ἔλεγον ἡ Ποῦ πάλιν ἀναχωρεῖς ἡ, ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς, καὶ [τίνι] καταλιμπάνεις ἡμᾶς, ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα ἡ; ἡ Πρὸς οὓς φησιν ὁ μέγας ἡ Μὴ κλαίετε, τέκνα, μὴ κλαίετε· νεφίδιον ἡ ἐστὶ φθινοπωρινὸν οὗτος ὁ τέρας, πρὸς ὀλίγον μὲν φαινόμενος, ὀξείως δὲ διαλυόμενος· μὴ βραθυμεῖτε, τέκνα· τάχιον ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς, Θεοῦ θέλοντος ἡ. ἡ Ὅπερ δὴ καὶ γέγονε. Μετὰ γὰρ ὀλίγον χρόνον, τῶν Ἑλλήνων ὀρώντων κορώνας ἡ περιπταμένας ἐπὶ τὸν ναῦν τοῦ Σεράπιδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ κρωζούσας ἡ σφοδρῶς, ἔλεγον ἡ οἱ Ἕλληνας ἐμπαικτικῶς πρὸς τὸν ἅγιον ἡ Εἰπέ ἡμῖν, κακόγηρε, τί κρωζούσιν αἱ κορώναι; ἡ 423 Ὁ δὲ ἅγιος πρὸς αὐτοῦς ἡ Αἰ κρωῶναι φωνοῦσι κρᾶ, κρᾶ· τὸ δὲ κρᾶ τῇ ἡ Αἰ-

Variae lectiones et notae.

¹⁰ τελευταῖη; 361. ¹¹ περιενίπτουσα V. 1. περὶ αὐτὸν νίπτουσα? ¹² κεχρ. V. 1, 2, M. 1, 2. ¹³ ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος V. 1. ¹⁴ τῇ add. V. 1, 2, M. 1, 2. ¹⁵ παραγίνεται M. 1, 2. ¹⁶ ἀπελογεῖται V. 1, 2, M. 1, 2. ¹⁷ ἄορχον V. 1, 2. ¹⁸ ὑμῖν? ¹⁹ διὰ cod. ²⁰ 362 Cod. 456, 4-8? Glyc. 466, 6-12. Expulsus est Athanasius a philosopho Pythodoro octo menses ante Juliani mortem (26 Junii 363) cf. summarium XXXV et historiam acrophalam. ²¹ τῇ K. π. V. 1, τῇ Κωνσταντινουπόλει V. 2, M. 1, 2. ²² καθίδρυται V. 1, 2. καθίδρυτο M. 1, 2. ²³ ὡς καλῶς V. 2, M. 1, 2. ²⁴ ἀπαλλαγεῖν V. 2, M. 1, 2. ²⁵ γὰρ αὐτὸν V. 1, κατ' αὐτὸν V. 2, κατ' αὐτοῦ M. 1, 2 sed subjectum sunt οἱ — δεδουλωμένοι. ²⁶ καὶ ad I. V. 1, 2. ²⁷ ἀποδράντος αὐτοῦ — γενομένου V. 1, 2 (γενομένου M. 1, 2.) ²⁸ μέλλοντ. cod. μέλλοντες V. 1, 2, M. 1, 2. ²⁹ περιεστάντες V. 1. ³⁰ ἀναχωρεῖ — καταλιμπάνει V. 2. ³¹ ὁ καλὸς ποιμὴν V. 1, ὁ π. ὁ κ. V. 2, M. 1, 2. ³² νεφίδιον? cf. νεφίδιον V. 1, νεφίδιον V. 2. ³³ κλειύοντος V. 1, 2, M. 1, 2. ³⁴ π. κ. V. 1, 2, M. 1, 2. ³⁵ κρᾶς. V. 1, 2, M. 1, 2 bis. ³⁶ ἑλ. π. αὐτὸν ἑμ. π. V. 1, 2, M. 1, 2.

συνώνων ἢ φωνῆ αὐρίου ἐστίν, ὅθεν αὐρίου ὄψεσθε ἅ
 τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν καὶ τὴν ἡμετέραν δέξαν. Ἔ
 Καὶ τῆ ἐπαύριον ἠγγέλθη ὁ θάνατος τοῦ ἀποστάτου
 Ἰουλιανοῦ· ἐπανήθη γὰρ ἐκ Περιοῦ νεκρὸς ἐδέξ-
 λυγμένος⁸¹, μήτε ἐλευόμενος, μήτε οἰκτειρόμενος,
 ὃς ἐκ πολλοῖς διαβρήθη ἢ φήμη, μήτε τῷ τάφῳ
 ἔπιπλεσε τοὺς Ἕλληνας.

⁸⁴ (4) Τὸν μέντοι μέγαν Ἀθανάσιον οὐκ ἔλιπε ἐξ-
 ορία, καὶ φυγὴ⁸² καὶ βάσανος· μικρὸν γοῦν ἄνα-
 πνεύσας ἐκ τούτου (111b) ἄλιν⁸³ ὁ τοῦ Οὐάλεντος
 ἐπέστη αὐτῷ πόλεμος, ὅθεν καὶ τοῦτον τροπώσαμε-
 νος· διὰ τῆς καλῆς φυγῆς, ὡς πληρωθῆναι⁸⁵ μῆνας
 8 τὴν φυγὴν αὐτῷ⁸⁶, τοῦ βίου ὑπεξέρχεται, διαρ-
 κείσας ἐπὶ τῆς ἱερωπύνης ἔτη μς⁸⁷,⁸⁸, πολλὰ πρὸ⁸⁹ θα-
 νάτου⁹⁰ εἰρηκῶς⁹¹, μᾶλλον δὲ προγνωστικῶς προ-
 αγορεύσας Παύλῳ⁹², τῷ μετ' αὐτὸν ἐπισκόπῳ, οἷα
 καὶ ὅσα παρὰ τῶν Ἀρειανῶν ὑποστήσεται.

(5) Περὶ δὲ τῶν ἑαυτοῦ ποικίλων καὶ διαφόρων
 ἀγώνων⁹³, φυγῶν τε καὶ ἀποκρυφῶν ἀναριθμήτων
 ἀπολογούμενος, ἀκούσον οἷα γράφει⁹⁴ ὁ μακάριος⁹⁵
 εἰ γὰρ λοιδοροῦσι τοὺς κρυπτομένους· ἀπὸ⁹⁶ τῶν
 ζητούντων ἀναλεῖν καὶ διαβάλλουσι τοὺς φεύγοντας
 ἀπὸ τῶν διωκόντων, τί ποιήσωσιν ὄρωντες· τὸν μὲν
 Ἰακώβ φεύγοντα π.ν. ἀδελφόν, τὸν δὲ Μωϋσῆν ἐν
 Μαδίμ ὑποκρήσαντα⁹⁷ διὰ τὴν Φαραῶ· τί δὲ
 τοιαῦτα φλυαροῦντες ἀπολογησονται τῷ Δαυὶδ ἀπο-
 διδάσκοντι τῷ⁹⁸ Σαούλ καὶ κρυπτομένῳ τοῦτον ἐν
 τῷ⁹⁹ σπηλαίῳ, ἀλλοιοῦντι δὲ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ
 ἕως ἂν παρέλθῃ τὸν Ἀγγούς¹⁰⁰ καὶ τὴν 424 ἐπι-
 βουλήν ἐκκλίνη· τί δ' ἂν εἰποιεν οἱ πάντα¹⁰¹ λέγοντες
 εὐχερῶς καὶ πάντα λίθον, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον,
 κινούντες, τὸν Ἕλληνα¹⁰² τὸν μέγαν κρυπτόμενον¹⁰³
 τὸν Ἀχάθ καὶ φεύγοντα διὰ τὰς ἀπειλὰς τῆς Ἰεζά-
 βελ· καὶ μέντοι καὶ οἱ¹⁰⁴ υἱοὶ τῶν προφητῶν ζητού-
 μενοι· τίτε ἐκρύπτοντο¹⁰⁵ λαυθάνοντες ἐν τῷ σπη-
 λαίῳ περὶ τῷ Ἀβδίου¹⁰⁶. — Ποίαν οὖν καὶ πρὸς
 Ἠσαΐαν ἐπινοῦσιν¹⁰⁷ ἀντίθεσιν παρακλεούμενοι
 ἕκαστον ὑπὲρ εὐσεβείας διωκόμενον κατὰ Θεοῦ συγ-
 χώρησιν λέγοντα¹⁰⁸· « Ἐποκρύβηθι· μικρὸν ἔσου
 ἔσον ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ ὀργὴ¹⁰⁹ Κυρίου. » Καὶ γὰρ οἱ
 μὲν εὐσεβῶς ζῶντες ἐν Χριστῷ, διωχθήσονται, ἀδίκως
 δηλονότι· οἱ δὲ ἄνομοι, δικαίως¹¹⁰ ἐκ προσώπου Κυ-
 ρίου ἐκδιωχθήσονται¹¹¹, «¹¹² καὶ σπέρμα ἀσεβῶν
 ἐξολοθρευθήσεται. » — Οὕτω δὲ καὶ οἱ τῆς χάριτος
 τρέφομενοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων ὑπανεχώρου
 κρυπτόμενοι¹¹³ καὶ ὁ μὲν Πέτρος ἐκ τῆς φυλακῆς ἀπο-

enim ex Perside mortuus, horrorem, non autem
 miserationem nec questum excitans, et, sicut apud
 multos clara fama est, absque sepulcro manens.
 Hoc magno timore multaque confusione gentiles re-
 plevit.

Magnum tamen Athanasium non defecit exsi-
 lium, nec fuga, nec persecutio. Vix enim ex illo
 respiravit, cum denuo Valentis bellum ipsi exsur-
 rexerit. Exinde coactus ad illustrem fugam, quæ non
 minus quatuor mensibus duravit, e vita migravit,
 postquam in sacerdotio sex et quadraginta vixisset
 annos. Multa dixit ante mortem, aut potius proph-
 etizans prædixit Paulo, episcopo successori,
 quæ et quanta ab Arianis passurus esset.

De variis autem ipsius et diversis certaminibus,
 de fugis et latitationibus innumeris se justificans,
 audi quæ beatus scripsit : « Si enim infamant eos
 qui se abscondunt a querentibus ipsos ad per-
 dendum, calumnianturque eos qui persecutores
 fugiunt, quid agent videntes Jacob fugientem
 fratrem, et Moysen propter Pharaonem in Madian
 secedentem? Quid talia delirantes excusationis
 invenient David fugienti Saul, et illum in spelunca
 latenti, ac mutanti suum vultum, usque dum Achis
 præterivisset et insidias evasisset? Quid dicent illi
 qui cuncta facile loquuntur et omnem lapidem,
 uti dicitur, movent, cum magnus Elias pro-
 pter Achab latuerit et ob minas Jesabel fugerit?
 Intereaque illi prophetarum conquistati apud
 Abdiam in spelunca latitabant. Qualem porro
 responsionem excogitabunt adversus Isaiam, quem-
 que propter pietatem afflictum ante Deum recedere
 sic monentem : « Abscondere mollicum ad mo-
 mentum donec pertranseat indignatio Domini. »
 Etenim qui pie vivunt in Christo, persecutionem
 et ipsi, sane immerito, patiuntur; iniusti autem
 merito a facie Domini expellentur, et semen im-
 piorum exterminabitur. Similiter et gratiæ discipuli
 propter metum Judæorum secedebant absconsi.
 Ipse Petrus e custodia fugiens manus Herodis et
 expectationem Judæorum evasit. Paulus autem ab
 ethnarcha quæsitus, e muro in sporta demissus est
 et aufugit quærentis furorem. Cum ergo Scriptura

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁰ Σύρων Glyc. Ἀσσυρίων V. 1. ⁸¹ ἐκδελ. V. 1, ἐκδελ. V. 2. ⁸² διὸ add. V. 1. ⁸³ καὶ add. V. 1
⁸⁴ 365 cf. summarium XXXVII et historiam acephalam. Τῷ ἀγίῳ καὶ μακαρίῳ Ἀθανασίῳ V. 2, M. 1, 2.
⁸⁵ Ὀμιος οὖν τὸν μακάριον καὶ ἅγιον Ἀθ. οὐδ' οὕτως V. 1. ⁸⁶ καὶ φήμη V. 1. ⁸⁷ μ. γὰρ V. 1, μ. οὖν
 V. 2, M. 1, 2, θεορπέσας M. 2? ⁸⁸ π. om. V. 2, M. 1, 2. ⁸⁹ πληρωθείσης μῆσι 8 τῆς φυγῆς? a δ.
 (Or. ad 31 Jan. 566 (Historia acephala); defunctus est 2 Maii 573 (summarium XLV). ⁹⁰ φ. αὐτοῦ
 V. 1, 2, M. 1, 2. — τὸν βίον M. 2. — ὑπεξέρχεται V. 1. ⁹¹ μῆ' V. 1, M. 1, 2. ⁹² τοῦ add. V. 1, 2,
 M. 1, 2. ⁹³ αὐτοῦ add. V. 1, 2, M. 1, 2. ⁹⁴ προφητεύσας V. 1, 2, M. 1, 2. ⁹⁵ Πέτρον V. 1, 2, M. 1. ⁹⁶ καὶ
 διαγωγῶν add. V. 1. ⁹⁷ φάσκει V. 1, 2, M. 1, 2. ⁹⁸ Apologia ad Const. 1. 707 B ed. Col. 1686. ⁹⁹ ὑπὸ
 V. 2, M. 1, 2. ¹⁰⁰ μεταξ. V. 2, M. 1, 2. ¹⁰¹ τὸν Σ. V. 1, 2, M. 1, 2. κρυπτόμενον V. 1, M. 1, 2. ¹⁰² ἐν σπ.
 V. 1. ¹⁰³ τὸν Ἀδριανὸν Ath. sed cf. 1 Sam. XXVII, 2. ¹⁰⁴ πάντες V. 2, M. 1, 2. ¹⁰⁵ x. H. V. 1. ¹⁰⁶ ἀκούον-
 τας διὰ add. V. 1. ¹⁰⁷ Καὶ υἱοὶ V. 2, M. 1, 2. ¹⁰⁸ κατακρ. V. 1. ¹⁰⁹ Ἀββία V. 1, 2, M. 1, 2. ¹¹⁰ ἐπινοήσουσιν
 V. 1, 2, M. 1, 2. ¹¹¹ λέγοντε. cod. καὶ λέγοντι M. 1, 2, λέγοντι V. 2, καὶ λέγοντες V. 1. ¹¹² Isa. xxvi, 20.
¹¹³ ἢ ὁ Κυρίου παρέλθῃ V. 1, παρέλθοι V. 2, M. 1, 2. ¹¹⁴ ἢ πρ. Κυρίου δ. V. 1, M. 1, 2. ¹¹⁵ ἐκδιωθή-
 σεται. ¹¹⁶ Ps. XXXVII, 28.

de sanctis talia loquitur, qualem excusationem A suæ temeritatis et Scripturarum ignorantiae cavillatores isti reperire poterunt? In lege enim præscriptum fuerat reservari refugii civitates in gratiam eorum qui requirebantur ad mortem, ut ibi salutem invenire valerent. Novissime vero veniens qui olim hæc Moysi dictitaret Deus Verbum rursus præscriptum dedit dicens: « Cum persecutus vos in una civitate, fugite in aliam. » Et: « Tunc qui in Judæa, fugiant ad montes, et qui super domum, non descendat tollere aliquid de domo sua; et qui in agro, non revertatur tollere vestimenta sua. » Illeque Deus Verbum, homo factus, circumspexit quæsitus, ut nos, latebras; et rursus persecutionem passus, fugiendum et insidias devitandum sibi esse inimicorum existimavit, moneans nos ne in pericula temere nos conjiciamus. Propterea divini martyres in persecutionibus quærsiti fugiebant, sed reperti martyrium patiebantur. »

— « Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς Λόγος ἄνθρωπος γενόμενος κατηξίωσε ζητούμενος, ὡς ἡμεῖς, κρυβῆναι ὁ καὶ πάλιν διωκόμενος; [φεύγειν] καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ἐκκλίνας ὁ τῶν ἐναντίων, ἡμᾶς διδάσκων μὴ ἐπιβρίπτειν ἑαυτοὺς εἰς κινδύνους. « Διὰ δὴ τοῦτο καὶ οἱ θεῖοι μάρτυρες ἐν τοῖς διωγμοῖς διωκόμενοι μὲν ἐφευγον, εὐρί(112)σκόμενοι δὲ ἐμαρτύρουν. »

Verum aliquis dicat: Magnis et apostolicis Dionysius ait: « Non æquum est sanctos homines auxilio destitutos ab iniquis opprimi. » Ad quem dicendum: Quicumque, ex eis qui sancti dicuntur, diligunt ea quæ super terram a carnalibus quærentur, ex amore divino prorsus defecerunt. Nescio quomodo sancti dicerentur qui injuste se habent ad ea quæ vere amabilia et divina sunt, cum hæc ab ipsis non viriliter rebus abjectis et contemptis præponuntur. Si vero quæ substantialia sunt ament, lætandum est ipsis quærentibus, si res desideratas obtineant: nisi in hoc magis propinquant evangelicis virtutibus, cum, quantum possibile, divinorum desiderio, carnalium amore liberantur, ad hoc valde viriliter in omnibus quæ honum respiciunt, sese exercentes. Unde verum est dicere, quod illud divinæ justitiæ magis proprium est, nec mulcere nec remittere optimorum virtutem carnalium donis, neque, quis hoc facere tentet, relinquere destitutos auxilio, sed eos in

δράσας ἡ ἐξέφυγε τὰς χεῖρας Ἡρώδου καὶ τὰς προσδοκίας τῶν Ἰουδαίων. Ὁ δὲ Παῦλος ἐν Δαμασκῷ παρὰ τοῦ ἑθνάρχου ζητούμενος, ἀπὸ τοῦ τείχους ἐν σαργάνῃ κεχάλασται καὶ διέφυγε τοῦ ζητοῦντος τὴν μανίαν. Τῆς τοίνυν Γραφῆς τοιαῦτα λεγούσης περὶ τῶν ἁγίων, ποίαν ἄρα πρόφασιν τῆς ἑαυτῶν προπετείας καὶ περὶ τῆς Γραφῶν ἀγνοίας ἐξευρεῖν οἱ φιλοσκώπηται δυνήσονται; — « Ἐν μὲν γὰρ τῷ νόμῳ πρόσταξις ἦν ἀφορισθῆναι πόλεις φυγαδευτηρίους ὑπὲρ τούτων ζητούμενους εἰς θάνατον, ὅπως δὴποτε δύνασθαι διασωθῆσθαι ἐπ' ἐσχάτων δὲ παραγενόμενος ὁ πάλαι τῷ Μωσῆι χρηματίσας ἑκεῖνα Θεὸς Λόγος αὐθι; ἐντολὴν διδῶσι λέγων ὅτι ὅταν διώκῃσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, φεύγετε εἰς ἐτέραν καὶ — « Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβῆτω ἄρα! τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστραφέτω ἄρα! τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. »

(6) Ἄλλ' εἶποι ὁ ἄν τις Ὁ μέγας καὶ ἀποστολικὸς Διονύσιος φησὶν ὅτι Οὐκ ἔστι δίκαιον ὁσίου ἀνδρα; ἔξ ἀποδοθῆναι ὑπὸ τῶν φαύλων ἐκτροχομένους; ἢ πρὸς δὴ βῆτον Ὅσοι μὲν ἀγαπῶσιν, οὗς φησὶν ἁγίους, τὰ ἐπὶ γῆ; ὑπὸ τῶν προσύλων ζηλούμενα, τοῦ θεοῦ πάντως ἐκπεπτώχασιν ἔρωτος οὐκ οἷδ' ὅπως ὅτιοι κληθήσονται ἀδικούντες τὰ ὄντως ἔραστὰ καὶ θεῖα τοῖς ἀζηλώτοις καὶ ἀνεράστοις ὑπ' αὐτῶν οὐκ εὐαγῶς [παρευδοκίμουμένα· εἰ δὲ τῶν ὄντως ὄντων ἔρωσιν, εὐφραίνεσθαι χρὴ τοὺς τινῶν] ἐπιμένους, ἡνίκα τῶν ἐφετῶν τυγχάνουσιν ἢ οὐκ ἐν τούτῳ μᾶλλον πλησιάζουσιν ταῖς εὐαγγελικαῖς ἀρεταῖς, ὅταν, ὡς δυνατόν, ἀφῆται τῶν θεῶν ἀναχωροῦσι τῆς τῶν ὕλικῶν προσπαθείας, ἐγυμνασμένοι πρὸς τοῦτο λίαν ἀνδρικῶς ἐν ταῖς ὑπὲρ τοῦ καλοῦ περιστάσεσιν ὥστε οὐκ ἀληθῆ; εἰπεῖν, ὅτι τοῦτο μᾶλλον ἔστι τῆς θεῖας δικαιοσύνης ἴδιον τὸ μὴ θέλγειν καὶ ἀπολλύειν τῶν ἀρίστων τὴν ἀριστότητα ταῖς τῶν ὕλικῶν δόξαι, μὴδὲ, εἰ τις ἐπιχειροῖ τούτο ποιεῖν, ἔξ ἀποδο-

Variae lectiones et notæ.

¹⁶ ἀποδράς V. 1,2, M. 1,2. ¹⁷ τῆς cod. ¹⁸ καὶ ὁ P. Ath. 717 D. ¹⁹ σαργάνῃ V. 1. ²⁰ κεχάλασθ. cod. ²¹ ἐξέφ. τοῦ ζ. τὰς χεῖρας Ath. ²² γρ. τοῖς πᾶσι καταλ. V. 2, M. 1,2. ²³ προσ. ἐξ. δυν. Ath. ²⁴ τῶν add. V. 1,2, M. 1,2. ²⁵ καὶ add. V. 1. ²⁶ ἦν ἐκταγῆναι καὶ π. φυγαδευτηρίων Ath. τοῦ ὁ. τ. ζ. Ath. ὁ. τῶν ζητουμένων V. 1, M. 1,2, ὁ. τῶν ζητουμένων V. 2. ²⁷ ἐπὶ δὲ συνταλαί τῶν αἰώνων παρ. αὐτῆ; ὁ τῷ M. ἀλλήσα; λ. τοῦ πρατοῦ; πάλιν ἔ. ταύτην δ. λ. δ. δὲ δ. Ath. ὁ. ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Ath. ²⁸ ἐκεῖνος V. 2, ἐκεῖνα post λ. V. 1, M. 1,2. ²⁹ Matth. x, 23. ³⁰ τὴν add. Ath. V. 1. ³¹ Matth. xxiv, 16 18. ³² ἐπὶ Ath. ³³ καὶ om. Ath. ³⁴ ἐκ cod. V. 1,2, M. 1,2. ³⁵ καταβάτω V. 1,2, M. 1,2. ³⁶ ἀ. τὰ Ath. ³⁷ ἐπιστραφέτω Ath. V. 1,2, M. 1,2. — ὁπίσω add. Ath. ³⁸ αὐτό; add. Ath. V. 1, ὁ θεῖος? cod. ὁ λ. δι' ἡμᾶς γ. ἀ. κατ. Ath. ³⁹ ἐκρύθη V. 2, M. 1,2. cod. ⁴⁰ ἐκκλίνας Ath. ἐκκλίνας cod. ⁴¹ 716 A: Ταῦτα καὶ οἱ μακάριοι μ. ἐν τ. κατὰ καιροὺς δ. ἐφύλαττον καὶ δ. μὲν ἐφ. κτλ. — δὴ om. V. 1. ⁴² εἶπε V. 2. ⁴³ φησὶν add. cod. a prima manu V. 1,2, M. 1,2, e quibus V. 2, φ. post Διον. repetit. ⁴⁴ οὐκ ἔ. δικαιοσύνη M. 1,2. ⁴⁵ ἀ. ὁ V. 1,2, M. 1,2. ⁴⁶ ὁ. ὡς εἰ μὲν V. 1,2, M. 1,2. ⁴⁷ προσήλων V. 2, M. 1,2. ⁴⁸ ἔο. καὶ οὐκ οἷδ' V. 1, ἔο. καὶ οἷδ' V. 2. ⁴⁹ ὁσιώτατα M. 1,2, κληθεῖεν ἄν V. 1,2, M. 1,2. ⁵⁰ εἰ cod., ὁ M. 1,2. ⁵¹ ἀναχωροῦσι τοῖς τῶν ὁ. δόξαι V. 2, sed. cf. Olyss. XXII, 270. ⁵² ἐγγυμαζόμενοι V. 2, M. 1,2. ⁵³ ἀληθῶς V. 1, ἀληθ. cod. ⁵⁴ ἀπολλύειν V. 2, M. 1,2. ⁵⁵ μὴ τῶν δὲ εἰ τι; M. 1,2. ⁵⁶ ποιεῖν ἀναδοθῆναι M. 1,2.

Οήτους, ἀλλ' ἐνδρῶν αὐτοῦς ἔν τῇ καλῇ καὶ ἁ pulchro solidoque statu stabilire, ipsisque sic se habentibus ea quæ justa sunt tribuere.

426⁶⁶ (7) Κωνσταντίνου δὲ τοῦ Μεγάλου ὑπὸ Ἑλλήνων φιλοσόφων ὀνειδισθέντος εἰς τὸ Βυζάντιον, ὡς οὐ πρᾶττοι⁶⁷ καλῶς παρὰ τὴν ἔθνη⁶⁸ τῶν παρὰ Ῥωμαίοις βασιλευσάντων διαγενόμενος⁶⁹, ἀλλὰ νεωτερίζων⁷⁰ τὴν ὀρθοσκειαν μεταθέμενος, ἔδοξεν⁷¹ ἕνα τῶν φιλοσόφων διαλεχθῆναι Ἀλεξάνδρῳ τῷ⁷² Βυζαντίου περὶ τῆς πίστεως⁷³. Λόγων δὲ ἄπειρος ὢν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ θεῖος ὢν⁷⁴, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς διαλέξεως· εἶπε τῷ διαλεκτικῷ φιλοσόφῳ· « Ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μου ἐπιτάττω σοι σιωπᾶν καὶ μὴ φθέγγεσθαι. » Ἄμα δὲ τῷ λόγῳ ἐπ' αὐτῷ καὶ διέμεινεν ἄλαλος⁷⁵.

PNZ'. *Περὶ τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου*⁶⁶.

Ἐν⁶⁶ τοῖς χρόνοις αὐτοῦ Ἀντώνιος ὁ μέγας ἦν ἐν πολλαῖς⁷⁶ ἀρεταῖς καὶ⁷⁷ μεγάλας διαπρέπων⁷⁸ καὶ ἀκουστός⁷⁹ ἐγένετο τῷ βασιλεῖ, καὶ γράφει αὐτῷ παρακλητικὴν ἐπιστολήν, [τοῦ] σκυλλῆναι⁸⁰ 427 αὐτὸν⁸¹ ἕως Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως τῶν εὐχῶν αὐτοῦ ἀπολαύσῃ. Ὁ δὲ ἅγιος⁸² γενόμενος ἐν πολλῇ φροντίδι λέγει τῷ μαθητῇ αὐτοῦ Παύλῳ· « Τί λέγεις, τέκνον, ἀπερχομαι πρὸς τὸν βασιλέα κατὰ τὴν παράκλησιν αὐτοῦ; » Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· « Ἐάν ἀπέλθῃς, Ἀντώνιος ὑπάρχεις· ἐάν δὲ μὴ ἀπέλθῃς, ἀββάς Ἀντώνιος. » Καὶ ὁ ἅγιος ἔφη· « Οὐκοῦν διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης, ἐάν μὴ λέγωμαι ἀββάς⁸³, ὄντως οὐκ ἀπερχομαι. » Καὶ⁸⁴ τοῦτο μαθὼν ὁ διακριτικώτατος βασιλεὺς, ὠφελήθη μὲν⁸⁵ ἄλλον εἰς τὸ μέτριον καὶ ἀφιλόδοξον⁸⁶.

⁸⁰ (2) Περὶ οὗ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἔφη· « Ἐφθασε καὶ μέχρι βασιλείων ἡ ἐνάρατος⁸¹ πολιτεία Ἀντωνίου· καὶ⁸² μαθόντες Κωνσταντίνος ὁ μέγας, καὶ Κωνσταντίνος καὶ Κωνσταντίνος Ἰβηροστοί, ἔγραψον αὐτῷ ὡς πατρὶ καὶ ἤξουν ἀντιγραφάς⁸³ (112b) παρ' αὐτοῦ δέχεσθαι⁸⁴. ἀλλ' οὔτε γράμματα δεχόμενος⁸⁵ λόγον τιδὸς ἢ φροντίδα ἐποιεῖτο· οὔτε μὴν, ὡς οἱ πολλοί, ἐπὶ ταῖς ἐπιστολαῖς ἐγεγῆθει. Ὅτε

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁶ αὐτοῦς V. 2, M. 1, 2. ⁶⁷ Ceil. 498, 18-499, 1 : Οὗτος ὁ μέγας βασιλεὺς ὑπὸ φ. Ἐ. ὀνειδισθόμενος ὡς νεωτερίζων (ut cod.) τὴν θ. ἕνα τῶν φ. αὐτῶν παρέστησε δ. Ἀ. τῷ ἐπισκόπῳ. Ὁ δὲ Ἀ. θεῖος μὲν ἦν ἀνήρ, λ. δὲ ἀπ. ὡς οὖν εἶδε τὸν φιλόσοφον γλωσσαλοῦντα ἔφη· ἐπ. σοι ἐν δ. Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θ. ἡμῶν σ. καὶ μὴ φ. καὶ ἅμα τῷ λ. ἐφ. καὶ γέγονεν ἀλ. ⁶⁸ πρᾶττει cod. et V. 2, M. 1, 2. ⁶⁹ ἔθνη V. 1, M. 1. ⁷⁰ διαγιν. V. 1, 2, διάγων? ⁷¹ νεωτερίζοι? ⁷² ἔδοξεν V. 1. ⁷³ ἐπισκόπῳ add. V. 1. ⁷⁴ Οὗτος ὁ Ἀλέξανδρος περιερίρη; ἦν πρὸς τὸ τέλος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου Leo : 326-340. cf. Syn. Ms. Ven. 33b. ἔφ' οὗ ἦν ἐπίσκοπος Ἀ. ὃς πειρασθεὶς τινὶ τῶν φιλοσόφων εἶπεν ἐν δ. Ἰησοῦ Χριστοῦ φημῶθητι καὶ ἅμα τῷ λόγῳ διεμ. ἀλ. ⁷⁵ τὰ δὲ ἄλλα θ. ἐν Leo P. V. 1. ⁷⁶ Λέγεται δὲ καὶ τοῦτο περὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅτι μέλλων αὐτοῦ πῆξαι καὶ φρεῖλων (ὀφείλ. cod.) πῆξαι τὰ θεμέλια καὶ καταμετρηῆσαι, πεζὸς ἐξῆλθε μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ· καὶ ἰλιθῶν εἰς τὸν φόρον, εἶπον αὐτῷ οἱ ἄρχοντες· « Ποίησον τέλος τοῦ τείχους. » Ἐκεῖνος δὲ ἔφη· « Οὐκ, ἦς· οὐ στή ὁ προαγωγός μου ἐκείσε πληρώσω. » Ἀγγελον γὰρ ἔωρα προαγαγόντα. Ἀπελθὼν δὲ μέχρι τοῦ Ἰσακιοῦ πεζὸς μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου, ἐκείσε ὄρα τὸν ἀγγελον τὸν ῥομφαίαν αὐτοῦ πῆξαντα, δηλοῦντα (δηλοῦντος cod.) ἔω; ἐκείσε στήσαι αὐτόν. Καὶ δὴ τοῦτο πεποίηκεν. Hæc in textu codicis sunt, sed cum in nullo alio inveniantur, e margine irrepsisse videntur. ⁷⁶ Rubrica hæc M. 2, in codice evanuit. ⁷⁷ Ἐφ' ὧν χρόνων καὶ ὁ ἅγιος· Ἀ. ἐν V. 1. Ἐφ' ὧν χρόνον καὶ Ἀ. ἐν V. 2, M. 1, 2. ⁷⁸ π. καὶ μ. δ. V. 2, M. 1, 2, μεγάλ. cod. ⁷⁹ καὶ om. V. 1, 2, M. 1, 2. ⁸⁰ κατορθώμασιν add. cod. ⁸¹ ἀκουστόν? (ἀκουστο. cod.) ⁸² σκυλλῆναι cod. V. 1. cf. Luc. vii, 6 μὴ σκύλλου. ⁸³ αὐτόν V. 2. ⁸⁴ Ὁ δὲ μακάριος V. 1. ⁸⁵ ἀββά V. 2, M. 1, 2. ⁸⁶ διὰ adf. V. 2, M. 1, 2. ⁸⁷ τοῦ ἁγίου γέροντος add. V. 1, 2, M. 1, 2. Vita 497, A : Ἐ. δὲ μ. V. 2, Ἐ. δὲ καὶ μ. M. 1, 2. ⁸⁸ ἡ τ. Ἀ. φήμη Ath. ⁸⁹ γὰρ add. V. 1. ἀντίγραφ. cod. ἀντίγραφα V. 1, 2, M. 1, 2. ⁹⁰ δέχεσθαι M. 1, 2. ⁹¹ δ. περὶ πολλοῦ τ. λόγου ἐπ. V. 1, 2, M. 1, 2, ὡς π. M. 2.

B CLXXXVII. *De sancto Antonio.*

Regnante Constantino Antonius magnus multis magnisque virtutibus elucebat. Ejus fama pervenit ad regem, qui scripsit ei litteras, quibus ipsum exhortaretur ut Constantinopolim veniret ubi precibus ejus frui cupiebat. Sanctus autem multa cura sollicitus discipulo suo Paulo ait : « Quid dicis, filii, numquid adibo regem cum obsequio? » Ille vero respondens : « Si abeas, inquit, Antonius es; si autem non abeas, abbas Antonius. » Dixitque sanctus : « Ergo si propter hanc gloriam non dicerer abbas, vere non egrediar. » Cum hoc audisset rex sagacissimus, modestior ac moderatior evasit.

De eo quoque magnus Athanasius ait : « Pervenit ad reges usque præstantissima Antonii conversatio. Cum audivissent enim Constantinus Magnus, et Constantius et Constans Augusti, scripserunt ad eum et ab eo responsa exposularunt. Sed litterarum ista acceperant minimam rationem aut curam habebat : neque, sicut multi, de talibus epistolis gaudebat. Cum igitur litteras acciperet,

vocabat monachos et dicebat : « Ne miremini si rex A ad nos scribit : homo enim et ipse est ; miremini autem quod Deus legem scripsit, et per proprium Filium nobis locutus est. » Cum igitur nollet epistolae recipere, impeditus est a monachis qui dixerant ei reges esse Christinnos et recusatione non esse scandalizandos. Permisit ergo praefigi litteras, et in rescripto laudabat eos quod Christum adorarent ; hortabatur autem ut quae salutem spectant et non praesentia magni facerent, semperque mortis, futuri iudicii et remunerationis meminissent, atque unum esse Deum verum Regem aeternum, bene scirent. Monebat autem illos ut essent clementes et iusti pauperumque curam haberent, quasi de sua gubernatione Deo rationem reddituri. Quae cum Augusti acciperent, de exhortatione viri iusti valde letabantur.

Postquam igitur divinus Constantinus regnavisset Romae duodecim annos, et Constantinopoli viginti annos, et in quodam regio Nicomediae suburbio aliquod tempus aegrotavisset, mortuus est, relinquens sui regni haeredes tres filios, Constantem, Constantium et Constantinum ; relinquebat etiam unam filiam nomine Helenam, Juliani Apostatae uxorem, quam habuerat ex consobrina Faustae, Heraclii filia.

οὐν ἐκοιμίζετο αὐτῷ ἡ γράμματα, ἐκάλεσε τὸν μοναχούς καὶ ἔλεγε· « Μὴ θαυμάζετε, εἰ βασιλεὺς γράφει πρὸς ὑμᾶς· ἄνθρωπος γὰρ ἐστὶ καὶ αὐτός, ἀλλὰ θαυμάζετε, ἔτι ὁ Θεὸς τὸν νόμον ἔγραψε καὶ διὰ τοῦ ἱσίου Υἱοῦ ἐλάλησεν ἡμῖν. » Βουλομένου οὖν αὐτοῦ μὴ δεχέσθαι τὰς ἐπιστολάς, ἐκωλύθη πρὸς τῶν μοναχῶν λεγόντων αὐτῷ, ὅτι Χριστιανοὶ εἰσὶν οἱ βασιλεῖς, καὶ μὴ ὡς ἀπορριφέντες· σκανδαλισθῶσιν. Ἐπέτρεπεν οὖν ἀναγινώσκειν τὰς ἐπιστολάς καὶ ἀντέγραψεν ἀποδεχόμενος αὐτοὺς, ὅτι τὸν Χριστὸν προσκυνοῦσι, συνεβούλευε δὲ τὰ πρὸς σωτηρίαν καὶ μὴ μεγίλα τὰ παρόντα ἡγεῖσθαι, ἀλλὰ μνημονεύειν αἰεὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως· καὶ ἀναποδόσσεως καὶ εἰδέναι μόνον Θεὸν ἀληθινόν, βασιλεία αἰώνιον· φιλανθρώπους τε εἶναι [αὐτοῦ] ἡεῖου καὶ τοῦ δικαίου φροντίζειν καὶ τῶν πτωχῶν ὡς μέλλοντος περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν

428 δοῦναι λόγον τῷ Θεῷ· ἅπερ εἰ βασιλεῖ· δεχόμενοι λίαν ἔχαιρον· ἐπὶ τῇ παραίνεσει τοῦ δικαίου.

« (3) Τοῦ οὖν θεοῦ Κωνσταντίνου βασιλεύσαντος ἐν Ῥώμῃ ἔτη 19^α καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔτη 4^α καὶ ἐν προστείῳ τινὶ βασιλικῇ Νικομηδείας διόγον χρόνον ἀβρωσθήσας ἐτελεύτησε, καταλιπὼν κληρονόμους τῆς βασιλείας αὐτοῦ τοὺς γ' παῖδας αὐτοῦ, Κώνσταντ, Κωνσταντίνον καὶ Κωνσταντίνον τὸν νεώτερον, καταλείψας καὶ μίαν θυγατέρα ὀνόματι Ἑλένην, γαμετὴν γαμαμένην Ἰουλιανῷ τοῦ Παραδάτου, ἣν ἔσχεν ἐκ Φαύστη; ἀνεψιδος, θυγατρὸς Ἐρχουλίου. »

Variae lectiones et notae.

« τὰ Ath. ἡ ἐκάλ. cod. ἐκάλεσε Ath. ἡ ὅτι Θεὸς V. 1, 2. ἡ ἰδ. αὐτοῦ Υἱοῦ M. 1, 2. ἡ παραβ. V. 1. ἡ ἐκωλύθησαν M. 1, 2? ἡ ἀπορριφέντες V. 2. ἀπορριφέντες V. 1. ἡ δὲ π. V. 2. ἡ μεγάλως? μεγάλ. cod. ἡ μ. τὸν Θεὸν ἀλ. V. 1, μ. ἀλ. Θεὸν V. 2. M. 1, 2. ἡ Glyc. 466, 13 : Ὁ μοναχὸς Ἀλέξανδρος ἐν τῇ διὰ τὴν τοῦ τιμίου σταυροῦ εὐρεσιν ἱστορίᾳ λέγει μὲν ἐν Νικομηδείᾳ τελευτήσας· — τῆνικαῦτα δὲ καὶ βαπτισθῆναι. ἡ καὶ ἐν Νικομηδείᾳ τελευτήσαντος ἔσ', οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ ἐκράτησαν τῶν Ῥωμαίων V. 1. ἡ ἀβρωσθήσας? (ἀβρωσθή cod.) ἡ καὶ add. V. M. 1, 2. Κωνσταντ. καὶ Κωνσταντίνον cod. ἡ καὶ add. M. 1, 2 ἡ τὴν καὶ Κωνσταντίνον add. V. 2. ἡ γονομ. M. 1, 2. ἡ ἄν. ἡ E. V. 2, M. 1, 2. ἡ Ἠρώδης καὶ Ἰππίλυτος χρονογράφου ἱστοροῦσιν, ὅτι αὐτὴ ἡ Φαύστα ἔτεκεν υἱὸν ὀνόματι Κρισθέντιον (Κριστὸν Glyc. 461, 12-15), ὃν αὐτὴ ἡ μήτηρ διέβδλεν ὡς ἐρασθέντα αὐτῆς, δ καὶ ματῶν ὁ μέγας Κωνσταντίνος ἀπεκεφάλισεν αὐτόν· ὕστερον δὲ ματῶν συκοφαντίαςαν τὸν παῖδα αὐτῆς, βαλάνισον ἐκπύρσας, ἔσωθεν αὐτὴν κατέκασεν. Τὸν δὲ υἱὸν αὐτῆς ἀκρίτως ἀπομαρθέντα διὰ τὴν ὑπόψιν ἣν εἶπαμεν, ἡ μήτηρ τοῦ μεγάλου βασιλέως, Ἑλένη, μὴ φέρουσα τὴν τοῦ νέου ἀναρεσιν ἤδη τῇ, τοῦ Καίσαρος ἀξιοθέντα (ἀξιοθέντος cod.) τιμῆς, ἡδοίσατο ἐπὶ τῇ ἀκρίτῳ ἀποφάσει. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντίνος μεγάλως λυπηθεὶς καὶ μετανοήσας ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτὸν ἡμέρας μ' καὶ νύκτας, μὴ λυσσόμενος τῷ σώματι μὴδ' ἀνακλιθεὶς ἐπὶ κοίτης· ἐποίησε δὲ στήλην αὐτοῦ ἐξ ἀργύρου καθαροῦ, βαψας αὐτὴν ἐκ χρυσοῦ πλείστου, τὴν δὲ κεφαλὴν μόνην ἐκ χρυσοῦ, γράφουσαν ἐν τῷ μετώπῳ· « Ἠδικημένος υἱὸς μου ταύτην στήλην μετανοήσας λαβεῖν (λαβὼν cod.) ἐλίπαρει τὸν Θεὸν ὑπὲρ ὧν ἐπλημμελήσα. » (Heracles et Hippolytus, exempli similibus facinoris, in scriptores mutati? In Parasitibus p. 5, 4, notantur Heronotus et Hippolytus, chronographi in eodem regno; cf. Cod. 497, 22 : Τοῦτω τῷ ἔτει (κ') καὶ Κρίσπος, ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου Χριστιανὸς ἐκοιμήθη ἐτ 519, 22 : ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ἑ. πρὸ 19^α ἐτῶν τῆς αὐτοῦ τελευτῆς ἀποθανοῦσα καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Φ.) Ἐτελεύτησε δὲ ἐν Νικομηδείᾳ ἐτῶν 36, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν Ἄρνακι χρυσεῖ (πορφυρῆ) Leo, Cod. 519, 16-520, 4) οἱ στρατιῶται ἐνθέντες ἐποίησαν κηπετὸν μέγαν. Καταλαβὼν δὲ Κωνσταντίνος, ὁ τῆς Ἑφῶς βασιλεὺς καὶ ἀνακομιστὰς τὸ τίμιον λείψανον καὶ βασιλικῶς κηδεύσας τὸν πατέρα, ἐπ' ὀφιλῆ ἀπέθετο τῇ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐκκλησίᾳ, ἐνθα ἀπέτεθη καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ἑλένη. Ἐπὶ τοῦτο γὰρ καὶ Κωνσταντίνος ἐκδοξάσθη ἐκεί τὴν ἐκκλησίαν εἰς τὸ θάπτεσθαι τοὺς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, ἔπως μὴ ἔσονται μακρὴν τῶν ἀποστολικῶν λειψάνων. Ἐγένετο δὲ ἡ ἡμέρα τῆς κοιμήσεως αὐτοῦ Μαΐου κα' (cf. Syn. Ms. Ven. 3. : Οὗτος καὶ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων ἀποστόλων κατέθηκεν. Εἶτα κατὰ Περσῶν κινήσας ἀπὸ Νικομηδείας, πεδίοις θερμοῖς παραγίνεται καὶ κακωθεὶς ἐκείθεν ἐτ 519. Ἐλενοπέλευεν ἐν τῷ λ. ἐλθὼν, πυρετοῦ λάθρου κατασχόντος αὐτόν, ἐτ. οὐ τὸ λείψανον ἀπεκομισθὲν εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους καὶ ἐτέθη εἰς τὸ παρ' αὐτοῦ κτισθὲν ἱερίον. Λέγουσι δὲ τὸν μέγαν Κωνσταντίνον δολοφονηθῆναι ὑπὸ Σαλαματιῶν ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τοῦ καὶ Ἀναδόλιανου ἐκ Θεοδώρας γεννηθέντος, φάρμακον αὐτῷ δηλητηρὸν ἐκχεάμενον, διὰ τὸ κρατεῖσθαι αὐτόν τῆς βασιλείας, ἀλλὰ τῆς ἀπίστου; [εἰσερτήθη, κτλ. Deest h. l. integra plagiata excisa, cum quatermo sequens septem tantum plagiata ei quidem tres in prima medietate continet; in hac plagiata inveniebatur disquisitio de Trinitate, quae Cod. 507, 16-510, 16 diēporon ἰστίον. Caput vero 5 abruptum vix mediam sequentis paginae implebat; cf. Cod. 520, 4 : Δόξα δὲ κατέσχε τελευτήσας μὲν τὸν μέγαν Κ. φαρμάκῳ δηλητηρῶ ἐπιβουλή τῶν ἀδελφῶν, δὲ καὶ αὐτὸν δι' αὐτογράφου ἐκασκήψαι τῷ παιδὶ ἐνείκησά τε καὶ φυλάξασθαι τοὺς ἀνελόντας αὐτόν θεῖους.

429 * (4) [Οὗτοι οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ ἐκράτησαν ἅ τῶν βασιλικῶν σκήπτρων], τῆς μὲν ἀνατολῆς Κωνσταντίνος, τῆς δὲ δύσεως; Κωνσταντίνος καὶ Κωνσταντῖνος, ὅς ᾽ καὶ φρονέουσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον * καὶ βασιλεύσας μόνος * ἕτη κ' ¹⁰ ἐσφάγη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ δήμου.

" (5) Ἐματαιώθησαν τοίνυν οἱ καταψευδόμενοι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ ¹¹ φάσκοντες, ὅτι ἐν τῇ τελευτῇ ἐβαπτίσθη καὶ μέχρι τότε ἀβάπτιστος ὑπῆρχε. Πῶς γὰρ ἂν ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ, θεοσεβῆς, καὶ φιλόχριστος, καὶ περὶ τὴν πίστιν θερμώτατος, ἡνέσχετο χρόνους τοσοῦτους κεχωρισθαι ¹² τῆς θείας μεταλήψεως τῶν μυστηρίων, καὶ μάλιστα γε τοιούτους ¹³ Πατρᾶσιν ἀγίοις συνδιατεύμενος καὶ τῆς κερᾶς αὐτῶν διδασκαλίας καὶ νοουθεσίας ἐπόμειος ¹⁴ ἀσπασίως καὶ γνησίως; Πῶς δὲ καὶ τοῖς ἀπίστοις ἐφαίνετο Χριστιανὸς; τέλειος; μήπω τελειωθείς διὰ τοῦ βαπτίσματος; Πῶς δὲ καὶ ὁ κατεπίγων καὶ ἀναγκάζων τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἀπίστους, δηλονότι πιστεῦσαι, καὶ βαπτισθῆναι, καὶ τὴν ἁγίαν Τριάδα ὁμολογῆσαι καθαρότερον τε καὶ τηλαυγέστερον, αὐτὸς ἐν τοσοῦτῳ σκότῳ ἐτύγχανεν ¹⁵; Ἀληθῶς ψεῦδος ¹⁶ τοῦτο ὑπάρχει καὶ ἀνάπλασμα τῆς Ἀρειανικῆς καὶ ἀθέου αἰρέσεως; καὶ τῆς αὐτῶν ἀπιστίας καὶ ἀσεβείας κακούργημα βουλομένων 430 τῆς οικείας αἰρέσεως ὑπασπιστήν ἀποδείξαι. ¹⁷ τὸν μέγαν πισθῆναι ἀναπλαττόντων ¹⁸.

(6) Καὶ γὰρ τοὶ ¹⁹ καὶ ὁ μέγας Ἰσίδωρος; τοιαύτα φησί· « Δεῖ τοίνυν ἀκολουθεῖν καὶ πειθαρχεῖν τῇ συγκροτηθείσῃ μεγάλῃ καὶ ἁγίᾳ συνόδῳ ἐν Νικαίᾳ κατὰ Ἀρείου τοῦ ²⁰ δυσσεβοῦς τῶν τιμῶν ἁγίων Πατέρων· ἐκαίη γὰρ θεόθεν ἐμπνευθεῖσα τάληθες ἐλογμάτισεν. »

" (7) Ἰστέον τοίνυν ὡς ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου ²¹ Τριάδος; μυστικῶς ἢ διδασκαλία ἐγκατέσπυρται, ὡς καὶ Φίλων, καίτοι· ²² Ἰουδαῖον ἀνδρα ὑπάρχοντα καὶ ζῆλον ἔχον, δι' ὧν καταλείπει ²³ συγγραμμάτων, ἀπομάχουσιν τῇ οἰκείᾳ θρησκείᾳ ²⁴. Βασιλῆων γὰρ τὸ εἰρημένον ²⁵· ²⁶ « Ἐν εἰκόνι Θεοῦ ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον, » ἡνυχκάσθη ὑπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐξ-εβιάσθη καὶ τὸν ²⁷ τοῦ Θεοῦ Λόγον θεολογῆσαι. Τί γὰρ; Εἰ καὶ δευτέρων τὸν συναΐδιον ²⁸ τῷ Πατρὶ καὶ ἀρ-θμοῦ καὶ χρο-

Illi tres ipsius filii regis sceptris potiti sunt : Orientem habuit Constantius; Occidentem vero Constantinus et Constans, qui, cum interfecisset fratrem suum Constantium et solus regnavisset viginti annos, a populo et ipse jugulatus est.

Frustra mentiti sunt adversus Magnum Constantinum, qui dicunt eum prope mortem fuisse baptizatum et hucusque sine baptismate mansisse. Quomodo enim hujusmodi vir, timens Deum, Christum amans, ferventerque credens, sustinuisset tamdiu participatione divinorum mysteriorum arceri, praesertim cum hujusmodi sanctis Patribus conviveret et sacris ipsorum doctrinis et monitis prompte sincereque pareret? Quomodo infidelibus videbatur Christianus perfectus, si nondum baptismate perficeretur? Quomodo qui compellebat urgebatque cunctos alios infideles ut crederent et baptizarentur, sinceriusque ac manifestius sanctam Trinitatem confiterentur, ipse tantis in tenebris esse potuerit? Hoc vere mendacium est et Arianam impiamque haeresis signum : hoc est ipsorum infidelitatis et impietatis flagitium, ut suae haeresis famulum ostenderent Magnum Constantinum et ab Arianis baptizatum esse sane fingerent.

Porro magnus Isidorus haec quoque dicit : « Oportet ergo parere et obedire magnae et sanctae trecentorum decem et octo sanctorum Patrum synodo, adversus impium Arium in Nicæa congregatae : haec enim divinitus inspirata verum defini- vit. »

Sciendum est quod in Veteri Testamento de sancta et consubstantiali Trinitate mystice doctrina sparsa est, ita ut Philo, licet Judaeus et zelator propriae religioni pugnet. Examinans enim dictum : « Ad imaginem Dei feci hominem, ut Verbum Dei confiteatur Deum veritate, » cogitur et compellitur. Quid enim? si nempe secundum quod coaeternus est Patri, numeroque et temporibus superiorem vocat, etsi veritatem non consecutus, secundum tamen personae ideam habuit. Non hic au-

Variae lectiones et notæ.

* Περί τῶν παίδων τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου (M. 2.) Οὗτοι — σκήπτρων Desunt hæc in cod. et V. 1, sed et sequentia in codice perierunt. V. 2 adiungit in margine : Ὁ μὲν Κωνσταντίνος ἦν ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κατὰ γέννησιν, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ὁ δευτέρος, ὁ δὲ τρίτος Κωνσταντῖνος ὁ φρονέουσας τὸν ἴδιον ἀδελφόν· cf. Syn. Ms. Ven. 52* : καταλείψας γ' υἱού·, Κωνσταντῖνον, Κωνσταντῖνον καὶ Κωνσταντῖνα, διορισάμενος δὲ Κωνσταντῖνον τὰ τῆς Θράκης καὶ Ἐφέας κρατεῖν μέρη, Κωνσταντῖνον μὲν τὰ πρὸς ἠπειρὸν ἐσπέρια, Κωνσταντῖνα δὲ Κρήτην, Ἀφρικὴν καὶ τὸ Ἰλλυρικόν. ὡς V. 1. * Κωνσταντῖνον V. 1. * β. ε. M. 1. ¹⁰ ἕς V. 1. ¹¹ Cod. 476.5—11. ¹² K. φ. V. 2. ¹³ κεχωρισθαι V. 1. χωρὶς V. 2, M. 1, 2. ¹⁴ γέ τοι ὁ τοῖς π. καὶ ἁγίοις V. 2, M. 1, 2. ¹⁵ δόγματι add. V. 2, M. 1, 2. ¹⁶ τυγχάνων M. 1, 2. ¹⁷ τοῦτο ψ. V. 2, M. 1, 2. ¹⁸ ὑποδ. M. 1, 2. ¹⁹ ὅθεν δέδεικται ὑπὸ τοῦ μακαρίου Σιλδέστρου βαπτισθῆναι ἐν Ῥώμῃ· λέγεται γὰρ καὶ τοῦτο, ὅτι περ ὅσοι κατὰ τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην οἰκοῦσι μέχρι τῆς σήμερον τὴν βαπτιστήρα (τὸ βαπτιστήριον;) ἔχουσιν εἰς μαρτυρίαν V. 2. ²⁰ Τοῖς γάρτοι M. 2. ²¹ τοῦτον δ. V. 2? ²² β. ε. M. 1. ²³ κατὰ τὴν ἁγίαν Τριάδα V. 1, quod ad § 6 potius pertinet quam ad § 7, sed locus Isidori laudatus M. 1, 2 inde a § 7 incipit ad καὶ ἐν τῇ π. δ. ἐγκ. ἡ. δ. ²⁴ καὶ ζωοποιῶ add. C. d. ²⁵ γε add. Cod. 1. ²⁶ ὅσα καὶ ζ. Is. ²⁷ καταλείπειται V. 2, καταλείπεται M. 1, 2, ἀπολείπει Is. ²⁸ καὶ add. V. 2, M. 1, 2. ²⁹ παρὰ τοῦ Θεοῦ Is. ³⁰ Gen. ix, 6. cf. Κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν Gen. 1, 27 cum Is. M. 1, 2 ἐποίησε. ³¹ τῇ τοῦ Θεοῦ θ. M. 1, τῇ τοῦ Θεοῦ θεολογία θ. M. 2, τὸν Θεοῦ λ. θ. Is. (cod. B.) ³² λόγον add. C. d.

tem solum hoc sensit : sed adhuc Verbum « Deus » et Verbum « Dominus » interpretari tentans, regalissimæ Trinitatis ideam tenuit. Dicens enim unum esse Deum, non ad unitatis numerum recurrit, sed ad sanctæ Trinitatis mysterium, quod omnino discrepantibus singularius est, et vere unicus amplius est. Et ita vi suam animam adducit ad necessarium confitendum et in scriptis relinquendum istud effatum : « Duæ namque, ait, ipsius qui vere est potentie quarum una, agens et benefica natura, vocatur Deus ; alia vero regalis et honorabilis Dominus ; » fere quasi diceret : Christus Dei potentia et sapientia ; potentia non sine substantia, sed subsistens et omnipotens, et substantiæ creatrix et æqualis illi, cujus est potentia. Rursus idem Philo, de visione quam tuitus est Moyses scribens, ait : « Tremendam visionem aspicit ; » cinde paulo post, mediam inter flammam, formam quamdam pulcherrimam, nulli visibilium similem, imaginem Numini parissimam, lumen igne superius emittentem, quam si quis, illius qui est, imaginem putaret, recte opinaretur. » Si quis autem de hac imagine justam cognitionem acquirere velit, audiat Paulum loquentem de Filio, « Qui est imago Dei invisibilis. » Nonne orthodoxam theologiam tangit ? Sed non perfectionem quærit ab Omnipotente per conscientiam puram ad videndam veritatem et propriæ religioni obsidendam. Hoc tamen significat, quod non, velut ignari Judæorum præceptores quodam præjudicio impediti, dogmatizant, ad unam personam reducat theologiam. Non autem solum ex illis valde conspicuis, in hoc cogitatum ut mihi videtur, adductus est, sed etiam ex illo : « Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram ; » et ex isto : « Pluit Dominus iguem a Domino ; » et ex hoc : « Vocavit Dominus in nomine Domini ; » et ex eo : « Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis ; » et ex hoc : « In te Deus, et tu es Deus. » Hos porro dicentes, quod millies est sanctus Deus ; et hoc : Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Sabaoth, interpretari audentes, clare convincit : Exquisivi vultum tuum, Domine, requiram ; ne avertas faciem a me. Nisi enim sanctam Trinitatem prædicasset, de redundantia verborum suorum me-

των ἡ ἀνώτερον ὄντα καλεῖ, τῆς ἀληθείας μὴ ἐπιφικνούμενος, ὅμως ἔννοιαν ἔσχε καὶ ἑτέρου προσώπου. Οὐκ ἔνταῦθα δὲ μόνον ἔπαθε τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὸ « Θεός » καὶ τὸ « Κύριος, » ἡρμηνεύσαι πειρώμενος, τῆς βασιλικότητος Τριάδος ἔννοιαν ἔσχε. Φάσκων γὰρ, ὅτι εἶ: ἔστιν ὁ Θεός, οὐ πρὸς τὴν ἀριθμὸν κατέδραμε τῆς μονίας, ἀλλὰ πρὸς τὸ μυστήριον τῆς ἁγίας Τριάδος, τὸ τῶν μὲν πάντη διαιρητῶν ἐνικώτερον, τῶν δὲ ὄντως μονοδικῶν ἀφρονώτερον· καὶ οὕτω κατὰ κράτος εἶπεν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, ὡς ἀναγκασθῆναι διαβρῆθην τοῦτο (καὶ) φάναι καὶ ἐν γράμμασι **431** καταλεῖψαι. Δύο μὲν γὰρ (εἶπεν) εἶναι τὰς τοῦ ὄντως ὄντος δυνάμεις, ὧν ἡ μὲν ποιητικὴ καὶ εὐεργητικὴ φύσει καλεῖται Θεός, ἡ δὲ βασιλικὴ καὶ τιμωρητικὴ Κύριος, ὡς πόρρω βαίνων τοῦ φησαντος ἡ Χριστὸς Θεοῦ δυνάμεις καὶ Θεοῦ σοφία, δυνάμεις οὐκ ἀνυπόστατος, ἀλλ' ἐνυπόστατος, καὶ παντοδύναμος, καὶ ὑποστάσεως δημιουργός, καὶ ἰσοθεοῦνης ἑκαίνου, οὐ δυνάμις ἐστίν. Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς Φίλων περὶ τοῦ θεάματος, ὅς εἶδε Μωϋσῆς, ἐκράδων ἔφη ἡ θεάμα ἐκκλητικώτατον ὄρα· εἶτα μετ' ὀλίγων κατὰ μέσσην τὴν φλόγα μορφὴν τινα περικαλλεστάτην ἐμπερῆ οὐδέν τῶν ὄρατων, θεοειδέστατον ἄγαλμα, φῶς αὐγοειδέστατον τοῦ πυρὸς ἀπαστρέπτουσαν, ἣν ἑάν τις ὑπέστησεν εἰκόνα τοῦ ὄντως εἶναι, καλῶς ὑπέστησεν. Εἰ δὲ τις περὶ τῆς εἰκόνης ἀκριβῶς μαθεῖν βούλεται, ἀκούετω Παύλου φράζοντος περὶ τοῦ Υἱοῦ ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου. Οὐκ ἔστιν κίχνης θεολογίας ὀρθοδόξου ἄπεται; μὴ γὰρ τὴν ἀκριβείαν ζητεῖ παρά τοῦ ὄντως ὄντος ὅλος διὰ συνέστιν εἰλικρινῶς κατοπτεῦσαι τὴν ἀλήθειαν καὶ τῆ οἰκείᾳ θρησκείᾳ ἀπομάχεσθαι· ἀλλ' ἑκαίνο ἐννοεῖ, ὅτι εἰς ἐν πρόσωπον οὐ συνέκλεισε τὴν θεολογίαν ὡς οἱ ἀπαίδευτοι τῶν Ἰουδαίων καθηγηταί, προλήψει τινα κατεχόμενοι, δογματίζουσιν. Οὐκ ἐξ τούτων δὲ [μόνον πληκτικωτάτων] ὄντων, εἰς τοσαύτην προήχθη, ὡς γε ἡγοῦμαι, τὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ « Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ' ὁμοίωσιν » καὶ ἐκ τοῦ « Ἐβρεξε Κύριος [πῦρ] παρά Κυρίου » καὶ ἐκ τοῦ « Ἐκάλεσε Κύριος ἐν ὀνόματι Κυρίου » καὶ **432** ἐκ τοῦ « Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου » καὶ ἐκ τοῦ « Ἐν οἴ-

Variæ lectiones et notæ.

¹ χρόνον V. 2. χ. ὄντα ἄν. Is. χρόνου Is. B. ² ἀλ. καὶ ἐφ. V. 1. ³ Καὶ οὐκ ἐντ. μ. τ. ἐπ. ⁴ καὶ τὸ Κύριος; om. V. 2. Is. — καὶ Κύριος Is. ⁵ ὀλίγων γὰρ Is. ⁶ Τρ. τῶν M. 1. — ἀγ. om. Is. ⁷ εἶδεν ἄ. V. 1. ἐ. V. 2. ἄ. ἐ. M. 1,2. δ. καὶ ἐπιπὶν καὶ ἐν συγγ. Is. (δ. τ. καὶ ἐ. κ. ἐν σ. Is. B.) ⁸ ἔφη Is. ἔφησεν B, om. Ced. ⁹ τοῦ ὄντως δ. V. 1,2. M. 1,2. Is. τοῦ ὄντος δ. B, Ced. sed cf. l. 11. ¹⁰ ἐ. φησὶν V. 1,2. M. 1,2. Is. ¹¹ καὶ τ. om. V. 2. ¹² εἰπόντος Is. ¹³ καὶ Θεοῦ σ. δ. om. V. 1, propter homoioteleuton, sed cf. I Cor. 1. 24. ¹⁴ ὑποστάσει V. 2, M. 1,2. ὑποστάσεων Is. ¹⁵ Καὶ π. ὁμειλίων π. V. 1,2, M. 1,2. Is. Ced. ¹⁶ τοῦ θ. om. V. 2, M. 1,2. Θεοῦ θ. Ced. ¹⁷ ἐν τῇ βίτῳ add. Ced. ¹⁸ ἐκφράται V. 1, φησὶ Is. ¹⁹ πληκτικωτάτη τῶν ὄ. ἐμπερῆς ὄ. ἀπαστρέπτουσα Is. ²⁰ οὐδέν V. 1,2, M. 1,2. ²¹ ὑπετόπησεν V. 1,2, M. 1,2. Ced., ὑπετόπησεν Is. B. ²² ὄντως κ. ὑπ. om. Is. ²³ β. μ. ἄ. φρ. Π. π. τοῦ Χριστοῦ Is., sed Π. φρ. B. ²⁴ λέγοντο; Ced. ²⁵ Colos. 1, 15. ²⁶ δὴ add. Is. ²⁷ V. 2, ζητεῖ ἡ παρά M. 1,2? ²⁸ καὶ I. καὶ τῆ οἰκείᾳ Ced. ²⁹ ἐννοεῖτω V. 2, M. 1,2. ³⁰ καὶ κακόσχολοι V. 1,2, M. 1,2, Ced. — 19. μόνον V. 1,2, M. 1,2, πλειοστάτων M. 1,2. ³¹ ταύτην V. 1,2, M. 1,2, Ced. ³² προήχθη V. 1,2. ³³ Gen. 1, 26. ³⁴ καὶ τοῦ M. 1, 2, Gen. xiv, 24. ³⁵ θεῶν καὶ Gen. πῦρ om. codd. Is. ³⁶ καὶ — Κυρίου om. propter homoioteleuton V. 1,2, M. 1,2, Ced Ex. XXXIV. 5 ἐκ. (Μωϋσῆς), τῷ ὄ. Κυρίου. ³⁷ Ps. cx, 1. ³⁸ ὄντι add. V. 1,2, M. 1,2. Ced.

[6] Θεός, καὶ οὐ εἶ ἴσθαι Θεός. Ἐπισημαίνουσι τοὺς γὰρ λέγοντας, ὅτι μυριάκις ἐστὶν ἅγιος ὁ Θεός, καὶ τὸ ἄγιος, ἄγιος, ἄγιος, Κύριος Σαβαώθ, παρερμηνεύσαι τολμῶντας λαμπρῶς ἐλέγχει τὸ ἔξεζητησα τὸ πρόσωπόν σου Κύριε, ζητήσω μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ. Εἰ μὴ γὰρ τὴν ἅγιαν Τριάδα ἀνεκήρυττεν, ὅ φράσας περιτολογίας δίκαιος ἂν εἴη ἀπαιτηθῆναι δίκας· οὐ μόνον δὲ ἐν τούτῳ, — χρῆναι γὰρ οἶμαι ἐπὶ σαφέστερον ὁρμηταί βητόν. — ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἑοῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἀπόδος τῷ ὕψιστῳ τὰς εὐχάς σου· καὶ ἐπικάλῃσαι μὲν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, καὶ ἐξελοῦμαι σε, καὶ δοξάσεις με. Εἰ μὴ γὰρ ἡ Τριάς ἐνταῦθα σαφῶς ἐκηρύττετο, ἐχρῆν βηθῆναι ἑοῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως καὶ ἀπόδος αὐτῷ τὰς εὐχάς σου, καὶ ἐπικάλῃσαι αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως σου. [καὶ] ἐξελεῖται σε, καὶ δοξάσεις αὐτόν. Ἄλλ' ὅτω μὲν οὐκ ἐβρέθη εἰρηται δὲ ὡς εἰρηται. Σαρῶς διὰ τούτων καὶ δι' ἄλλων πολλῶν (ἅπερ, ἵνα μὴ μικρὸν ποιῆσαι τὸν λόγον, νῦν παραλείψω τοὺς ἀκούειν δυναμένους) κηρύττει ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, ὅτι οὐχ ἐνὸς προσώπου σημαίνει δεσποτείαν, ἀλλὰ τριῶν ὑποστάσεων, μιᾶς δὲ οὐσίας, ἵνα καὶ Ἰουδαίων στήλι· εὐση τὴν ὡς ἐπ' ἐνὸς προσώπου οὐχ ὀγιῆ ἔνοιαν, οἷς καὶ Σαβέλλιος ἠκολούθησεν, ἵσως ἐκ τῆς ἄγαν τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα ἰσότητος, εἰς τὸ μίαν ὑπόστασιν δογματίσαι νευρωθεὶς καὶ Ἑλλήνων ἐξοστράκισαι τὴν πολυθεϊαν, ὧν Ἄρειος καὶ Εὐνόμιος ἐάλωσαν εἶναι φοιτηται, τὴν τῶν ὑποστάσεων διαφορὰν εἰς τὴν οὐσίαν παραλόγως ἔκλυσαντες. Εἰ δὲ τις φάη· Διὰ τί γὰρ μὴ σαφῶς καὶ διαβρόθῃ 433 ἐξ ἀρχῆς ταῦτα κεκτρυκαται; φαίην ὅτι μάλιστα μὲν τοῖς συνετώς ἀκούουσιν λαμπρὰ ἐστὶν αὐτὴ καὶ ἀπόδειξις καὶ διδασκαλία, ὡς καὶ τῷ σοφῷ ἔδοξε Φίλωνι. Εἰ δὲ καὶ συνεσκιασμένως ἐβρέθη, ἐκεῖνο λογίζεσθαι χρῆ, ὅτι Ἰουδαίους τοὺς εἰς πολυθεϊαν βέπουσι νομοθετῶν οὐκ ἰδοκίμασε διαφορὰν προσώπων εἰσαγαγεῖν, ἵνα καὶ μὴ διάφορον (113) φύσιν ἐν ταῖς ὑποστάσεσιν εἶναι δογματίσαντες, εἰς εἰδωλολατρίαν ἔκλυσθῶσιν, ἀλλὰ τῆς μοναρχίας ἐξ ἀρχῆς μαθόντες μάθημα, κατὰ μικρὸν [τὸ τῶν ὑποστάσεων ἀναδιδαχθῶσι] δόγμα, τὸ πάλιν εἰς ἐνόητα φύσεως ἀνατρέχον, ὡς εἶναι τὰ μὲν ἐνικῶς λεγόμενα τῆς ταυτότητος τῆς φύσεως παραστατικά, τὰ δὲ ὑπερβαίνοντα τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν], τῆς τῶν

rito ratio requireretur. Non autem tantum in hoc, oportet enim, ut puto, ad clarius aliquod venire verbum; sed in hoc: Immola Deo sacrificium laudis, et redde Altissimo vota tua; et invoca me in die afflictionis tuæ; et eruam te, et honorificabis eum. Si enim Trinitas hic non manifeste prædicaretur, oportebat dicere: Immola Deo sacrificium laudis, et redde illi vota tua, et invoca eum in die tribulationis tuæ, et eruet te, et honorificabis eum. Sed ita non est dictum: dictum autem est sicut dictum est. Evidenter ex his et aliis multis (quæ, ne longius sermonem producã, nunc relinquo valentibus audire), prædicat Vetus Testamentum non unius personæ doninatum significare, sed trium personarum uniusque substantiæ, ut stigmata imponat de una persona Judæorum non sanæ opinioni, quibus et Sabellius adhæsit, ex nimia Filii cum Patre æqualitate, unam personam sustinere, nitens et Græcorum proscribere polytheismum, quorum Arius et Eunomius convicti sunt esse sequaces, eo quod personarum differentiam ad substantiam irrationaliter traduxerunt. Si quis autem dicat: Cur non evidenter et aperte hæc ab initio prædicata sunt? responderem hanc expositionem et doctrinam maxime eis, qui intelligenter audiunt, clarã esse: sicut et sapienti Philoni visa est. Si verum etiam subobscurè declarata est, hoc quoque notandum, quod Judæis ad polytheismum inclinantibus, legislator non judicavit distinctionem personarum inducendam, ne quod in personis differrebat natura differre opinantes, in idololatram adducerentur; maluit autem Judæos, doctrina monarchiæ ex initio accepta, paulatim personarum dogmati intiantos, quod denuo ad unitatem naturæ revertitur, ita ut secundum unitatem dicta ejusdem uniusque naturæ demonstrativa essent, et super unitatem arithmetica excellentia, personarum proprietatem, in unam substantiam coactam, ostenderent. Distinctas enim supponere substantias, Græcum est; unam personam existimare unam substantiam, Judaicum; extendere autem ad sanctam et consubstantialem Trinitatem personas et eas in unam substantiam colligere, rectissimum est et verum dogma.

Varis lectiones et notæ.

ἴσθαι om. Ced. ἴσα. vi, 3. ἴσα. om. Ced. τὸ πρόσωπόν σου Ps. lxxvii, 8, 9, V. 1, 2, M. 1, 2, Ced. σου add. iidem. Ps. l, 14, 15. ἐξελοῦ, καὶ σε Is. ἐξελεύσεται σε V. 2. καὶ δ. αὐτόν V. 2, omissis seq. univ. ad. αὐτόν· καὶ δ. σε M. 1, 2. ἄπ. τῷ ὕψιστῳ V. 1, M. 1, 2, Ced. ἐξελοῦμαι σε M. 1, 2, σ. τρ. ἐκ. V. 2, M. 1, 2, ὧν. μυστικῶς τρ. Ced. Paulo ante ὀμνησαι V. 1, ἐρμηνεύσαι τὸ M. 1, 2. Καὶ ὅτω V. 1, 2, M. 1, 4. καὶ add. Is. γὰρ καὶ. ἄλλων om. V. 1, 2, M. 1, 2, Ced. qui adjungit ἐτέρων. — π. ἢ π. κ. V. 1, 2, M. 1, 2, π. ἢ π. δ. κ. Ced. κηρύττει Is. οὐ add. V. 2, M. 1, 2, ex οὐσαι. Ἰουδαν V. 2, M. 1, 2. ὡς om. V. 2, M. 1, 2. ἡκ. ἄς ἐκ V. 2, M. 1, 2. ἡκ. ἴσως δὲ ἐκ. V. 1, Ced. ἴσθαι; V. 2. ὡς ἢ π. τῶν Ἐξοστράκισαν V. 1, 2, ὡς τὴν π. Ἐξοστράκισαν M. 1, 2, Ced. οὐ οἱ φοιτηται Ἀ. καὶ Ἐ. ἐ. τὴν ὑπόστασιν δ. V. 2, M. 1, 2. Διὰ τί γὰρ om. Ced. ἂν add. V. 2, M. 1, 2. μαλ. τ. σ. Ced. μαλ. μὲν τ. συνετώς V. 2, M. 1, 2, μαλ. μὲντοι συνετώς V. 1. ἂ. ἢ. ἄπ. V. 2, M. 1, 2. νομοθετοῦντες οὐκ ἰδοκίμασαν V. 1, Ced. νομοθετοῦσα ἡ θεία Γραφή οὐκ εὐδοκίμασε M. 1, 2, sed subintelligendus est Deus vel Moses, διαφορῶν Is. sed cf. infra διαφορῶν φύσεως. — φύσιν, κτλ. iterum incipit cod. ἐκκλυσθῶσιν Is. τὸ add. Is. V. 1, 2, M. 1, 2. ἀναδιδαχθῶσι V. 2, M. 1, 2. ἴσα. διὸ π. V. 1, δ. π. M. 1, 2. τῆς ταυτότητος V. 2. τὰς τῶν ὑπ. ἴσα. codex post omissionem ex simili initio patân; sed genitivus a

ὑποστάσεων ἰδιότητος τῆς εἰς μίαν [οὐσίαν] συναγομένης· τὸ μὲν γὰρ διαφέρου· φύσεις ὑποτίθεσθαι, Ἑλληνικόν· τὸ δὲ ἐν πρόσωπον ἔχουν μίαν ὑπόστασιν, Ἰουδαϊκόν· τὸ δὲ πλατύνοντα· εἰς τὴν ἀγίαν· καὶ ὁμοούσιον Τριᾶδα ὑποστάσεις εἰς μίαν οὐσίαν συνάγειν, ὀρθότατόν ἐστι καὶ ἀληθινόν· τὸ δόγμα.

Capitulum super ea quæ dicta sunt, quod naturali demonstratione non in omnibus utendum est ad declarandum ea quæ sunt supra naturam. Si enim vera caro Verbum factum est, at non purus homo factus est Christus homo factus, sed potius Deus ex utraque natura unus Filius Dei, Deus substantialis, licet falsi arguantur qui majus et minus de Patre et Filio dijudicant, Filiumque non consubstantialiæ Patri nec similem docent: non enim sciunt, ut patet, quod majus et minus de substantiis similibus queritur et æstimatur, sicut homo dicitur hominis major, bos bove, equus equo; denique discretio similibus convenit. Qui ergo quæ Dei sunt temere perscrutatur et majorem Filio dicit Patrem, discretionem ut consubstantialiæ admittit, etsi non velit: quæ enim natura diversa sunt non conferri possunt, nec dicitur homo bove major, aut equus major camelo, aut pisce major asinus. Quæ ergo unitatem arithmeticam excedunt in Scriptura divina, distinctionem personarum demonstrant: quæ autem generatim, naturæ identitatem. Hæc porro dicuntur ut Sabellio et Judæis obstruatur; illa vero ut Arius et Eunomius et Græci stigmatè notentur. Qui enim ad sanctam Trinitatem proprietatum numerum extendunt, sed in unam restringunt substantiam, recta docent, celestiumque oraculorum documenta sequuntur, nec in polytheismum naturæ discretionem calentes, nec in Judaismum unius personæ coactione labentes. Quomodo vero non erubescunt qui creaturas adorant et propriis sententiis pugnant? Prohibentes enim, ut gentilem actum, creaturæ adorationem, hoc ipsi facientes, sese obliviscuntur. Scire autem etiam oportet eadem nomina non easdem res omnino significare, nec homonymia synonymiam ex omni modo exhiberi; quoad Filium enim generatio proprie dicitur, quoad creaturas autem per catachresim: erga illum quidem, ob veritatem et consubstantialitatem, erga istas autem ob gratiam et adoptionem: « Voluntarie enim genuit nos Verbo veritatis. » Non igitur homonymia similitudinem tunc pariat honoris, nec per catachresim dicta proprie dici repentur, siquidem et animum et iram et alia cuncta, quæ divinæ naturæ non competunt, per catachresim dicta, nemo sapiens proprie adhiberi

(8) Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, οὗτοι οὐκ ἐστὶ φυσικῆ ἀποδείξει κατὰ πάντα κεραιήσαι τῶν ὑπὲρ φύσιν πραγμάτων. Εἰ γὰρ καὶ σὰρξ ἀληθῆς ὁ Λόγος ἐγένετο, ἀλλ' οὐ φύδις ἄνθρωπος. Χριστὸς δ' ἐνανθρωπήσας, μᾶλλον δὲ θεὸς ἐξ ἐκατέρων τῶν φύσεων εἰς ὑπάρχων Υἱὸς Θεοῦ, Θεὸς ὑπερούσιος, εἰ καὶ διαβόγγυνται ὅτι ὁ μείζων καὶ ἑλάττω ἐπὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ συγκρίνοντες, ἑτεροῦσιον τοῦ Πατρὸς τὸν Υἱὸν καὶ ἀνόμοιον δογματίζοντες. 435 οὐ γὰρ ἴσασιν, ὡς ἔοικεν, ὅτι μείζων καὶ ἑλάττω ἐπὶ τῶν ὁμογενῶν ζητεῖται καὶ κρίνεται, ὡς ἄνθρωπος ἀνθρώπου μείζων, καὶ βοῦς βοῦς, καὶ ἵππος ἵππου, καὶ ἄπαξ ἀπλῶς ὁ κανὼν τῆς συγκρίσεως, τοῖς ὁμογενέσιν ἀρμόζει. Ὁ τοίνυν τὰ τοῦ Θεοῦ τολμῶρως περιεργαζόμενος καὶ μείζονα λέγων τοῦ Υἱοῦ τὴν Πατέρα, τὴν σύγκρισιν ὡς ὁμοούσιον προσιέται, κἂν μὴ βούληται ἑτεροῦσια γὰρ ἀλλήλοις συγκρίνεσθαι οὐ δύναται, οὔτε λέγεται μείζων ἄνθρωπος βοῦς, ἢ μείζων ἵππος καμήλου, ἢ μείζων σὸς ἰχθύος. Τὰ μέντοι γε τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν ὑπερβαίνοντα ἐν τῇ θεῖᾳ Γραφῇ τῆς τῶν ὑποστάσεων εἰσι διαφορᾶς παραστατικὰ τὰ δὲ γενικῶς ἐξηγητέμενα τῆς ταυτότητος τῆς φύσεως. Τὰ μὲν γὰρ εἰρηται, ἵνα Σαβέλλιος καὶ Ἰουδαῖοι ἐπιστομισθῶσι, τὰ δὲ, ἵνα Ἀρειοὶ καὶ Εὐνόμιοι καὶ Ἕλληνας στυλιτευθῶσιν. Οἱ γὰρ πλατύνοντες μὲν εἰς τὴν ἀγίαν Τριᾶδα τὸν τῶν ἰδιότητων ἀριθμὸν, συστέλλοντες δὲ εἰς μίαν οὐσίαν, ὀρθότητα δογματίζουσιν καὶ ταῖς τῶν οὐρανίων χρησμῶν ἔπονται δ.δασκαλίαις, μήτε εἰς πολυθεῖαν διὰ τὴν τῆς φύσεως διαφορὰν ἐκπίπτοντες, μήτε εἰς Ἰουδαϊσμὸν διὰ τὴν τοῦ ἐνὸς προσώπου σύστασιν ὀλισθαίνοντες. Πῶς δὲ οὐκ ἐρυθριῶσιν οἱ κτισματὶ προσκυνοῦντες καὶ ταῖς ἑαυτῶν μαχόμενοι ψήφοις; Ἀπαγορευόντες γὰρ τὸ μὴ τῇ κτίσει προσκυθεῖν ὡς Ἑλληνικόν, αὐτοὶ τοῦτο δρώντες ἑαυτοὺς λαμβάνουσι. Χρὴ δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι, ὡς οὐ τὰ αὐτὰ ὀνόματα πάντως καὶ τὰ αὐτὰ μνηθεῖ πράγματα, οὔτε ἡ ὁμωνυμία συνωνυμίαν ἐκ παντὸς τρόπου ἐμφανθεῖ· ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ Υἱοῦ κυρίως λέγεται ἡ γέννησις, ἐπὶ δὲ τῶν κτισμάτων καταχρηστικῶς· ἐπ' ἐκείνου μὲν, τῆς ἀληθείας ἕνεκεν καὶ τῆς ὁμοουσιότητος, ἐπὶ δὲ τούτων, τιμῆς χάριν καὶ αὐτοθεσίας· εὐβουληθεῖς γὰρ ἀπσκήσαν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας· Μὴ τοίνυν

Variae lectiones et notæ.

Vocabulo παραστατικὰ subintelligendo pendet. δ. ὑπ. V. 2, διαφερούσας ὑπ. M. 1,2. πλατύνοντα Is., sed πλατύνειν τὰς B. ἄγ. Ἦρ. Is. εἰς add. cod., καὶ Is. B, τὰς V. 2, M. 1,2, Ced. Is. ἄλιθέστατον δ. Is. K. δι' ἐστὶ V. 1,2, M. 1,2. ὅτι om. V. 2, Ced. φυσικῆς ἀποδείξει; Ced. V. 1,2, M. 1,2. Χριστὸς ἐν. V. 1,2, M. 1,2. ὁ add. V. 2, M. 2,2. τὸν φ. εἰς ὑπ. Υἱὸς V. 2, M. 1,2 e præcedentibus repetunt. καὶ Υἱὸς V. 2. ἑτεροῦσιον M. 1,2, Ced. τὸν Υἱὸν τοῦ Πατρὸς V. 1,2, M. 1,2, Ced. τὸ add. V. 1. ὁμοούσιον V. 1, Ced. ἀπλῶς ἄπαξ V. 2, ἀπλῶς, ἀπρ M. 1,2. συγκρίσεως V. 2, M. 1,2. ὁμοούσιον V. 1. δ. ἰ. V. 1,2, M. 1,2, Ced. γενικῶς ἐν. ἐνικῶς; Ced. M. 2. ἐναν. V. 1. ὡς add. M. 1,2? συστέλλοντι. cod. συστέλλοντα V. 1, M. 1,2. ὀρθότατα V. 1,2, Ced. μ. εἰς π. διὰ τὴν τοῦ ε. πρ. σ. ὁλ. τῆς φ. δ. ἐκπ. V. 2. repetitum. Πῶς δὲ καὶ ἑρ. αὐτὸς. α. π. V. 2, M. 1,2. γὰρ τῆ V. 2. μνηθεῖ cod. et V. 1,2, M. 1,2. συνωνυμία V. 2, M. 1,2. χάριτος M. 1,2. Jac, 1, 18. ἡτοι ἡ M. 1,2.

[4] ὁμωνυμία τὴν ὁμοτιμίαν ἐνταῦθα τικτέτω, μηδὲ A pronuntiaret; manifestam est enim quod unicuique τὰ καταχρηστικῶς εἰρημένα κυρίως λελέχθαι 435 loco et unicuique dictioni conveniens et accommodata expositio veritatem edidit.

τομίζεσθω, ἐπεὶ καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ὄργην καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ τῆ θείᾳ μὴ πρέποντα φύσει καταχρηστικῶς λελεγμένα, οὐκ ἂν τις εὖ φρονῶν κυρίως περιπεφράσθαι 57 φαίη· ὁ δὲ ἄλλος γὰρ ἔστιν, ὅτι ἐκάστῳ (213^b) χωρὶς καὶ 58 ἐκάστη λέξει ἢ πρὸς ἕκουσα καὶ ἀρμόζουσα διασάφῃσι; προσαγομένη τὴν ἀλήθειαν ὠδίνει 59.

60 (9) Εἰπίτωσαν δὲ γε καὶ οἱ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα blasphēmountes καὶ τῆς θείας οὐσίας· αὐτὸ χωρίζοντες, πῶς ὁ Θεὸς καὶ Σωτὴρ ἡμῶν ἐνανθρωπήσας παρέδωκε συμπληρωτικὸν εἶναι τῆς ἁγίας Τριάδος τὸ πανάγιον Πνεῦμα, καὶ [ἐν] τῇ ἐπικλησίᾳ τοῦ θείου βαπτίσματος σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ ὡς ἐλευθεροῦν 61 τῶν ἀμαρτημάτων τοῦς ἀνθρώπους ἀριθμούμενον, καὶ ἐπὶ τῆς μυστικῆς τραπέζης τὸ σῶμα [δικὸν τῆς] τοῦ Υἱοῦ σαρκώσεως ἀποφαίνον 62. πῶς 63 ἂν εἴη ποιητὴν ἢ κτιστὴν ἢ τῆς δουλικῆς φύσεως, ἀλλ' οὐ τῆς Δεσποτικῆς καὶ δημιουργοῦ καὶ βασιλέως οὐσίας συγγενὲς καὶ ὁμοούσιον τὸ ἅγιον Πνεῦμα; Εἰ γὰρ δούλον, μὴ συναριθμείσθω (μετὰ τοῦ Δεσπότη 64· εἰ δὲ κτίσμα, μὴ συναριθμείσθω) τῷ Κτίστῃ· ἡνωταὶ γὰρ καὶ συνηριθμηταὶ, ἐπειδὴ 65 τῷ ἀκριθεῖ τῶν τοιούτων δογματιστῇ Χριστῷ πεθεσθαι προσήκει βεβαίως καὶ ἀσφαλῶς; τὰ περὶ τῆς οὐσίας οὐσίας διδάσκοντι 66· εἰ καὶ τοῖς πνευματομάχοις δοκεῖ σοφωτέροις εἶναι, καὶ τὰ οὐρίνια πλέον εἰδέναι· Θεοῦ, κομπάζοντας ἢ μάλλον τολμηρῶς τε καὶ δυσσεβῶς ῥητορεύοντας. Εἰ σὺν ὁ θεὸς Δανιὴλ ἄγγελον θεασάμενος καὶ θαυμάσας τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ὀφθέντος πρηνῆς ἔπεσεν, ἐκπλαγῆς τὸ παράδοξον τῆς θείας, πῶς ἔξουσιν ἀπολογία ὁ Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι μεσιτεύειν τολμῶντες καὶ τὴν ἀρρήτην φύσιν λόγοις ζυγοστατεῖν 67 ἐπιχειροῦντες; καὶ φυσιολογοῦντες; Τὴν τοίνυν ἀχρονον καὶ αἰδιον καὶ ἀμεσίτευτον καὶ παντὸς λόγου καὶ νοῦ κρείττονα πρόδοξον τοῦ Υἱοῦ ἀπὸ τοῦ Πατρὸς γέννησιν καλοῦσιν 68 αἱ Γραφαί, οὐχ ἵνα πάθος ὑπογράψωσιν, ἀλλ' ἵνα τὸ ὁμοούσιον ὑποδείξωσιν· ὁμοούσια γὰρ 69 τῷ ὄντι τὰ τικτόμενα 436 τοῖς τίπτουσι. Ἴνα δὲ μὴ φαντασίαν πάθους ἐπιχομίση, Δόξον προσαγορεύουσι, καὶ ἵνα μὴ νεώτερος ἐπινοηθῇ· « Ἐν ἀρχῇ ἦ ὁ Λόγος; » φησὶ· εἴτα καὶ τὴν πρός τὸν Πατέρα σχέσιν κηρύττουσαι 70· « Καὶ ὁ Λόγος ἦν πρός τὸν Θεόν· » εἴτα καὶ τὴν ἀξίαν· « [Καὶ] Θεὸς ἦν ὁ Λόγος· » ἐκ μὲν τοῦ Υἱοῦ τὸ ὁμοούσιον, ἐκ δὲ τοῦ Λόγου τὸ ἀπαθὲς, καὶ ἐκ μὲν τοῦ ἐν ἀρχῇ εἶναι τὸ συναίδιον, ἐκ δὲ τοῦ πρός τὸν Πατέρα εἶναι τὴν πρός αὐτὸν οικειότητα, διὰ δὲ τοῦ Θεοῦ εἶναι τὴν ἀξίαν αὐτοῦ καταμαθόντες, καὶ ἐξ ἐκάστου ὀνόματος τὸ μὴ ἐφορμοῦν καὶ ἀπρεπὲς ἀποπεμφάμενοι 71, εἶον ἀπὸ μὲν τοῦ Υἱοῦ τὸ 72 νεώτερον, ἀπὸ δὲ τοῦ Λόγου τὸ 73 ἀνυπόστατον 74 Θεόν 75 αἰδιον, ὁμοούσιον ἐπαθῶς καὶ ἀχρόνως ἐκ τοῦ Πατρὸς προελθόντα, εἰδείμεν 76 τε καὶ προσκυνήσαιμεν 77.

Variae lectiones et notæ.

57 πεφράσθαι Ced. περιφ. cod. M. 1,2. 58 γ. ἐκάστη λέξει; cod. 59 ὁδηγεῖ cod. 60 Ced. 513,3-514,16. 72 δὲ τε M. 1,2. 61 ἐλευθεροῦντων V. 2, M. 1,2. 62 ἀποφαίνων V. 2, M. 1,2. 63 δ' adl. V. 1. 64 δ. καὶ: εἰ V. 2, δ. εἰ δὲ V. 2, M. 1,2. 65 ἐπεὶ δὲ V. 1, ἐπὶ M. 1. 66 διδάσκων M. 1,2. 67 ζευγ. V. 1,2. 68 καλοῦσαι V. 2, M. 1,2. 69 ὁμ. καὶ τῷ M. 1,2. 70 κηρύττοντες Ced. V. 1. κηρύττουσα V. 2. 71 ἀποκαμπόμενοι M. 1,2. 72 τὸν V. 2. 73 τὸ ἔνυκ. M. 1, καὶ τὸ ἐν. M. 2. 74 ἀπὸ δὲ τοῦ adl. cod. 75 Θεόν τὸ ε. τὸ ὁμ. cod. ὁμ. αἰδιον ἀπ. V. 1. Θεόν αἰδ. ὁμ. καὶ ἀγαθὸν ἀπ. Ced. 76 ἴδοι' ἢ μὲν M. 1,2. 77 τέλο; τὰ περὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου Scholion codicis.

CLXXXVIII. — De regno Constantii Magni
Constantini filii.

A ΡΠΗ'. Περὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίου υἱοῦ
τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ^α.

Post Constantinum Magnum, Constantius, ejus filius Constantinopoli, unum et viginti annos regnavit: qui, mortuo patre, cum ab Eusebio Pamphili edoctus, ad Arianam doctrinam illectus esset, divinum Alexandrum, Constantinopolitanum episcopum, ut Ariam in communionem reciperet, adigebat. Cum autem minime reciperet hic diceretque: « Ego, rex, eum quem trecenti decem et octo Patres condemnaverunt et anathemate percusserunt recipere non possum: » rex ait: « Vide, episcope, ne etiam invitus recipias eum: ecce enim synodum fieri præcepi, ut uniuscujusque vestrum vita et doctrina ad amissum examinearetur. » Sanctus autem Alexander episcopus cito struxit et a facie regis exiit dicens: « Voluntas Domini fiat. » Et cum in ecclesiam venisset et ante sacrum altare procubisset, tota nocte clamavit ad Dominum cum multis lacrymis dicens: « Domine Deus, ne permittas impudentem rapacemque lupum in Ecclesiam tuam ingredi, sed illico injustum juste judica. » Postera autem die, synodo in ecclesiam congregata, Arius cum mediis inter omnes sibi consentientes venisset, quasi propter ventris necessitatem in domum ejusdaim post forum egressus est, ubi cum juxta famam sese incurvavisset, rupto corpore diffusa sunt omnia viscera ejus, et ab utraque, communionem et vita præsentem, frustratus est. Et quidem Arius sic vitam finivit: consocii autem ejus valde erubuerunt et dispersi sunt. Bonus vero pastor, beatus Alexander, Ecclesia letante, sacram synaxim celebravit. et de ὁμόφρονος αὐτοῦ μεγάλως ἠσχύνθησαν καὶ τῆς Ἀλέξανδρος, τῆς Ἐκκλησίας χαίρουσας, τὴν

Magni Constantini nepotes, Gallus et Julianus facti sunt Antiochiæ lectores. Cum autem ecclesiam sancto martyri Manuæ cupiebant ædificare, in ea parte qua Julianus contigerat ædificatio, hoc terra non ferebat: nam diurna constructio, postera die violenter eversa reperiebatur, et miseræ sententiæ ruinam inanissimum elementum præmonstrabat.

Idem cum abscisæ fulsset comæ, ubi monasticam vitam fluxisset, Athenas venit regni cupiens et Græciam pererrans, vates et astrologos an voti potiturus esset consulabat. Incidit autem in hominem impium hæc ipsi prædicere pollicentem: qui, cum in

Μετὰ δὲ ὁ Κωνσταντῖνον ὁ τὸν Μέγαν ἑβασίλευσε Κωνσταντῖος ^α, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔτη κα', ὅς μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευταίην εἰς τὸ Ἀρειανικὸν φρόνημα παρσυρεῖς ^α, ὑπὸ Εὐσεβίου ^α τοῦ Παμφίλου διδασκῶν, κατεβιάζετο τὸν θεῖον Ἀλέξανδρον Κωνσταντινουπόλεως δέξασθαι τὸν Ἀρειὸν εἰς κοινωλίαν. Τοῦ δὲ μηδὲ ὄλωσ ^α ἀνεχομένου, ἀλλὰ φάσκοντος: « Ἐγὼ, βασιλεῦ, τὸν ὑπὸ τῶν τῆς Πατέρων κατακριθέντα καὶ ἀναθεματισθέντα δέξασθαι οὐ δύναμαι, » ἔφη ὁ βασιλεὺς: « Ὅρα, ὦ ἐπίσκοπε, μή [καὶ] ἀκὼν δέξῃ αὐτόν. » (114^α) ἰδοὺ γὰρ καὶ σύνοδος ἐκέλευσα γενέσθαι πρὸς τὸ γυμνασθῆναι τὰ παρ' ἑκατέρων ὑμῶν ἀκριβέστερον ^β.

Ἔπειτα ὁ ἅγιος ^α 437 Ἀλέξανδρος ὁ ἐπίσκοπος ἀνέστη εὐθύς καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ προσώπου τοῦ βασιλέως, λέγων: « Τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γενέσθω. » Καὶ ἔλθων εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐπικισῶν ^α τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ δι' ὅλης τῆς ^α νυκτὸς ἔδωκε πρὸς τὸν θεὸν μετὰ δακρύων ^α λέγων: « Κύριε ὁ θεός, μὴ συγχωρήσῃς τῷ ἀναθεὶ λύκῳ καὶ ἀρπαγεῖ εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν σου, ἀλλὰ δίκασσον ἐνδίκως τὸν ἀδικὸν ἐν τάχει. » Τῇ δὲ ἐπαύριον τῆς συνόδου συγκατηθείσης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὁ Ἀρειὸς ἐρχόμενος μετὰ πάντων τῶν ^α ὁμοφρόνων αὐτοῦ, εἰσῆλθεν ὡς διὰ χρείαν τῆς γαστρὸς εἰς οἶκόν τινας δπισθεν τοῦ φόρου, ἐν ᾧ δὴ ^α τόπω, κατὰ τὸ φερόμενον ^α, πρηγῆς γενόμενος ^α, ἐξέλακχε καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ, καὶ ἀμφοτέρων διήμαρτεν ὁ δειλαίος, τῆς τε κοινωλίας καὶ τῆς παρουσίας ζωῆς. Καὶ ὁ μὲν Ἀρειὸς οὕτω κατέστρεψε τὸν βίον δισκορπίσθησαν. Ὁ δὲ ποιμὴν ὁ καλὸς, ὁ μακαρῆ-
ἀγίαν σύναξιν ἐπέτελεσεν.

(2) Οἱ δὲ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἀνεψιοί, Γάλλος καὶ Ἰουλιανός, ἀνεγνώσται γεγονάσιν ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησίαν δὲ τῷ μάρτυρι Μάμαντι κτίσασαι προθυμηθέντων, ἐν ᾧ μέρει κτίσιν Ἰουλιανὸς ἔλαχεν ^α, ἡ γῆ τοῦτο ^α οὐκ ἔδχετο ^α πανημέριος ^α γὰρ οἰκοδομὴ ἑδαφισμένη ^α τῇ ἐπιούσῃ ἠδρίσκατο, καὶ τὴν διαστροφὴν τῆς γνώμης τοῦ ταλαιπώρου ἡ ψυχῆς ὅλη προεδήλου.

(3) Ὁς καὶ τὴν κόμην ἀποκειράμενος καὶ μοναδικὴν ἄσκησιν ὑποκρινάμενος εἰς Ἀθήνας κατῆλθε, τῆς βασιλείας ἐπιέμενος καὶ τὴν Ἑλλάδα περιερχόμενος, μάντις ἐπεζήτει καὶ χρησμολόγους εἰ τεύξεται ^α τοῦ ποθομένου ^α. Καὶ δὴ περιτυγχάνει ἀν-

Variæ lectiones et notæ.

^α ΜΓ'. Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου V. 1, βασιλεία K. V. 2, π. τῆς β. K. M. 1, Ἀρχὴ τῆς — Κωνσταντίνου M. 1. ^β 338. Glyc. 468, 16—20. ^γ γε add. V. 1. ^δ K. 16. K. V. 1, 2. ^ε K. υἱὸς ἀ. ἔ. α'. V. 1. ἔτος cod. ^ς παρ. κατεβ. V. 1. Slav. ^ζ [ὑπὸ E. τοῦ Π. δ] I. ὑπὸ E. τοῦ Π. δ. cod. ^η δὲ μὴ ἀν. παντελῶς V. 1, 2, M. 1, 2. ^θ ὑπὸ τῆς V. 1, 2, M. 1, 2. ^ι ἀκριβέστερα M. 2. ^κ ἀγ. ἐπ. Ἀλ. V. 1, 2, M. 1, 2. ^λ προσπεσιῶν V. 1. ^μ ὄλ. ν. V. 1. ^ν λ. μ. δ. V. 1. ^ξ τῶν—γαστρὸς οὐκ. V. 2, M. 1, 2. ^ο ᾧ τ. V. 1. ^π κ. τὸ λεγόμενον V. 1, 2, M. 1, 2. ^ρ γ. ἐξάφνης ἢ. μέσος καὶ ἐξ. V. 1, 2. ^σ 339. Ced. 521, 12—522, 2 τῷ β' ἔσει, Glyc. 469, 1—4, Greg. III 48 D. ^τ ἔλαχεν M. 2, ἔλαχεν M. 1. ^θ τοῦτον M. 1, 2. ^ι πανημέρι. γὰρ οἰκοδομ. cod. πανημέριον γὰρ οἰκοδομῶν V. 1, 2. M. 1, 2. ^κ ἑδαφισμένον V. 2, M. 1, 2, ἑδαφισμένον V. 1, ἑδαφισ. cod. ^λ Ced. 524, 19—525, 10: Τὸν δὲ τοῦτου ἀδελφὸν Ἰουλιανὸν ἐν φρουρᾷ κατέσχευον (τῷ τῆς ἔσει). Εὐσεβία δὲ ἡ γαμετὴ τοῦ βασιλέως τοῦτον ἐξαιτησάμενη ἐν Ἀθήναις πέμπει τὴν Ἑλ. δ. π.; cf. Greg. III, 74, C. ^μ εἰ τεύξασθαι M. 2 (ἐντελεξ.), ἐντεύξεται M. 1. ^ν ἐπιπ. V. 2, M. 1, 2.

θρώπων δυσσεβεί 438 ταῦτα προλέγειν ὑπὸ σκηνῶν ἄνθρωπων, ὅς τοῦτον ἄς εἰς τινὰ τῶν εἰδωλικῶν καταδύσεων καταγαγὼν, τοὺς ἀπατάωνας ἐκάλεσε δαίμονας· ἐκείνων δὲ μετὰ τῆς συνήθους φαντασίας ἐπιφανέντων, ἠνάγκασε τοῦτον ὁ φόβος ἐπιθελίαι τῶ μετώπῳ ἵσ τὸ τοῦ σταυροῦ ἵσ σημειῶν, ὅσπερ ἰδόντες ἵσ ἀφανεῖς ἵσ ἐγένοντο. Συνεὶς οὖν ὁ γόης ἵσ ἐκείνος τῆς φυγῆς αὐτῶν τὴν αἰτίαν ἐπαμέμψατο ἵσ τούτῳ ἵσ λέγων· «Ὁδ φοβηθέντες, ὡς σὺ νομίζεις, ἀλλὰ βδελυξάμενοι τὸ παρὰ σοῦ γενόμενον ἀνεχώρησαν.» Οὕτω βουκολήσας τὸν αἰχμάλωτον ἐμύθησέ τε καὶ τοῦ μύθους ἐνέπληξε, ἵσ· αἱμασι γάρ μυσταροῖς ἀπολουσάμενον ἵσ τὸ θεῖον βάπτισμα καὶ ἵσ ἡ τῆς βασιλείας ἐπιθυμία τῆς εὐσεβείας ἐγύμνωσε τὸν ἄθλιον.

ἵσ (4) Εἶτα Κωνσταντίος τοῦτον μετασταλαμένους καὶ ἀναγορεύσας τοῦτον ἵσ Καίσαρα τὸν αὐτῶν κατὰ Περσῶν ἐξώρμησε· ὅσπερ ἐρέων ἵσ τοῦτον αὐτοκράτορα καταλέψας, ἀπέθανεν ἐν Κιλικίᾳ.

(5) Ἐφ' οὗ Εὐνόμιος καὶ Φωτεινὸς καὶ Μαχεδάμος καὶ Ἀπολλινάριος, οἱ αἰρεσιάρχαι, ἰγνωρίζοντο.

ἵσ (6) Καὶ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων ἀποστόλων Ἀνδρέου, καὶ Λουκᾶ, καὶ Τιμοθέου ἀνεκομισθῆσαν ἵσ ἐν Κωνσταντινουπόλει.

ἵσ (7) Καὶ Φλαβιανὸς Ἀντιοχείας διχῆ τούς τῶν ψαλλόντων χοροῦς διελὼν, ἐκ διαδοχῆς τὴν Δαυιδικήν ἐδίδαξε πρῶτος φθεῖν μελωδίαν (ὅσπερ ἐν Ἀντιοχείᾳ πρῶτον ἀρξάμενος ἵσ παντοῖς ἵσ διέδραμα τῆς οἰκουμένης τὰ πάρατα ἵσ).

ἵσ (8) Καὶ ἡ ἐν Σαρδικῇ καὶ ἡ ἐν Γάγγραις ἐγένοντο σύνοδοι ἵσ, ἡ μὲν κατὰ Μαρκελλοῦ καὶ Φωτεινοῦ, ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν Χριστὸν βλασφημοῦντος, ἡ δὲ κατὰ τῶν μαθητῶν Εὐστάθιου τοῦ Σεβαστείας, οἱ καὶ Μα (114b) σαλιανοὶ ἵσ λεγόμενοι.

439 ἵσ (9) Καὶ ὁ μέγας Ἐφραίμ Ἐργῶ καὶ λόγῳ διέπρεπε ἵσ, ὅς καὶ πολλὰ συγγράμματα καταλέλοιπε, ἐν οἷς, φασὶ, καὶ τριακοσίας μυριάδας ἐκδέδωκε σιζικῶν ἵσ εἰς τὸ ψάλλειν Συριστῆ καὶ τοὺς ἐκ τῆς πλάνης τοῦ Βαρδαισιανοῦ προσηπισάσασθαι διὰ τοῦ μέλους καὶ τῆς ἡδυστάτης συμφωνίας· ἐκδιδασθεῖ, δὲ [καὶ] πρῆσθιτερος ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου Βασιλεῖου, ὅς καὶ ἐποίησεν αὐτὸν δι' αἰτήσεως λαλῆσαι τὴν Ἑλληνίδα γλῶτταν ἀκωλύτως.

ἵσ (10) Καὶ τὸ σημειῶν τοῦ ἵσ σταυροῦ ἐφάνη ἐν τῷ οὐρανῷ, ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου Κρανίου μέχρι τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν διήκων, περὶ οὗ καὶ φέρεται πρὸς Κωνσταντίον ὑπὸ Κυρβίλλου Ἰεροσολύμων ἀναφορά.

ΡΠΘ. Περὶ τῆς τῶν Μασσαλιανῶν αἰρέσεως ἵσ.

ἵσ Οἱ τοίνυν Μασσαλιανοὶ, τουτέστιν Εὐχῆται καὶ

Variae lectiones et notæ.

ἵσ τούτων V. 1. ἵσ τόπω a prima, μετώπω a secunda manu codicis. ἵσ τοῦ στ. τὸ σ. V. 1,2. M. 1,2. Ced. ἵσ οἱ δαίμονες add. cod. ἵσ ἀφ. αὐτίκα γεγόνασιν V. 1,3. Ced. M. 1, ἀφ. γ. ἀ. M. 2. ἵσ γ. τῆς V. 2. M. 1,2. ἵσ ἐπέμψατο V. 2, ἐπέμψ. M. 2, ἐπέμψω ὁ M. 1. ἵσ τοῦτον V. 1,2, M. 1,2, conl. ἵσ ἀνεπλ. V. 2, M. 1,2. ἵσ ἀπολουσάμ. cod. ἀπολουσάμενον V. 1,2, M. 1,2. ἵσ β. ἡ τῆς Ced. β. τῆ τῆς V. 1, β. καὶ τῆς V. 2, M. 1,2. ἵσ 356. ἵσ ἀν. Κ. V. 1,2, M. 1,2, cf. CXC. 1. quatuor annos et sex menses ante Constantii mortem. ἵσ δὲ add. V. 1,2, M. 1,2. ἵσ Ced. 518,8 — 10 in Constantino. ἵσ εἰσῆλθεν V. 1,2, M. 1,2; εἰσῆγαγε Ced. ἵσ Ced. 530,20—22, Glyc. 469,4—7. ἵσ ἀρξάμ. cod. ἀρξάμενοι M. 1,2. ἵσ παρὰ γόης V. 1, πιντός V. 1,2. ἵσ τέρατα 1,2 ἵσ 345. Ced. 514,19 ἵσ 47,28 ? ἵσ σύνοδοι V. 2 ἵσ Μεσ. cod. V. 1,2, M. 1,2, h. l. sed c. seq. Mas. ἵσ περὶ τοῦ ἁγίου Ἐφραίμ· Ced. 530,18,19. ἵσ διέτρεψεν V. 1, ἵσ πρ. M. 1,2. ἵσ στοιγῶν V. 2, M. 1, στοιχειῶν M. 2. ἵσ Σύροι cod. Σύρους V. 1,2, M. 1,2. ἵσ Ced. 528,4-10; Glyc. 469,14-22. ἵσ ἀπὸ τοῦ ἀγ. χρ. τ. Γ ἵσ. ἵσ Lemma V. 1; Ἀδτη ἐστὶν ἡ τῶν Βογομύλων αἰρέσις cod. in margine; Π. τῶν Μασ. αἰρέσις V. 2; Π. Mas. (M. 1,2?) ἵσ Ced. 514,18 516,11

unum ex idolis antris eum duxisset, fallaces invocavit dæmones. Illis autem sub assueta figura comparentibus, compulit eum metus imprimere fronti crucis signum, quod videntes invisibiles facti sunt. Ille ergo vates, intellecta fugæ illorum causâ exprobravit illi dicens : « Non perterriti, sicut tu putas, sed quod a te factum est detestantes, loco cesserunt. » Sic illusionem captivitatum initiavit et abominatione replevit : sanguinibus enim abominandis expurgatum divinum baptismum, regniq̄ue desiderium religione miserum denudaverunt.

Postea Constantius enim accersitum proclamavit Cæsarem, et cum ipso contra Persas irrupit : regrediens, illo rerum omnium domino relicto, in Cilicia mortuus est.

Sub illo Eunomius, Photinus, Macedonius, et Apollinarius hæresiarchæ nomen habuerunt.

Et reliquæ sanctorum apostolorum Andræ et Lucæ ac Timothei Constantinopolim translatae sunt.

Et Flavianus Antiochensis, duobus psallentium choris seorsum distinctis, Davidicam melodiam primus canere docuit ; quod Antiochiæ primum interceptum usquequaque terrarum fines attingit.

Sardicæ et Gangris habitæ sunt synodi, quarum una contra Marcellum et Photinum, merum hominem Christum blasphemantem prædicantem, et altera contra Eustathii Sebastensis discipulos, qui et Massaliani dicuntur.

Magnus etiam Ephraim verbo et opere floruit, qui multa scripta reliquit, ubi dicitur trecentis dessem millia versuum ad Syriacæ canendum dedisse, ut symphonizæ melodizque suavitate ex errore Bardesiani Syri recedantur. Coactus autem presbyter ordinatus est a magno Basilio, qui etiam ex rogatu linguæ Græcæ cognitionem ei suppeditavit.

Apparuitque in cælo crucis signum a loco sacri Calvarii usque ad montem Olivarum decurrens : de quo relatio ad Constantium a Cyrillo Jerosolymitano fertur.

CLXXXIX. — De Massalianorum hæresi.

Porro Massaliani, id est, Euchytæ et Enthusiastæ

(Orantes et Enthet) ab Adelphio, Dádœ; Saba, Sy A
 inone et Herma hærestarchis perversam mortiferam-
 que suam acceperunt hæresim. Ex quibus magnus
 Flavianus, Antiochensis episcopus, multos monachos
 suam negantes hæresim, in unum congregatos, sic
 convicit. Conspicuum enim apud illos seniorem,
 nomine Adelphiun, seorsum assumens, illi cum
 sagacitate dixit : « Nos quidem, senior, qui lon-
 gius vivimus, melius etiam humanam didicimus
 naturam, et inimicorum dæmonum stratagemata
 perfecte novimus; sed et experientia gratiæ dis-
 pensationem elocti sumus. Isti vero juvenes, qui
 nec illis rebus exacte sunt initiati, spiritualiorem
 audire sermonem non patiuntur. Dic ergo mihi,
 quomodo dicitis per vestram precationem et vi-
 vendi genus, adversarium spiritum discedere san-
 ctique Spiritus gratiam communicari? » Ille vero
 talibus dictis demulsus, absconditum mortiferum-
 que venenum prorsus eructavit et dixit : « Nullam
 quidem ex baptismate scimus utilitatem baptizatis
 conferri, sed solam orationem assiduam domesti-
 cum familiaremque dæmonem ejicere. Trahit enim
 unusquisque naturam ex protoparente, ait, sicut
 naturam, sic et dæmonum servitutum, quibus ora-
 tione sedula pulsus, tandem Spiritus sanctus visi-
 biliter et sensibiliter supervenit ac suam præsen-
 tiam clarissimis signis manifestat. Corpus quidem
 passionum motu statim liberatur; anima vero ab
 omni inclinatione ad malum sit inmundis, ita ut
 jam non opus sit nec jejuniis corpus affligente,
 nec doctrinâ animam et mentem refrenante caute-
 que fugere omnem operationem pravam malamque
 cogitationem erudiente. Non solum autem ille qui
 hujuscemodi est, corporis et animæ passionibus
 probrosisque motibus liberatur, sed etiam futura
 clare prævidet et sanctam Trinitatem nitidis oculis
 tuetur, theologiaque ac divinis mysteriis imbuitur. »
 Cum divinus Flavianus sic turpissimam ac diaboli-
 cam hæresim detexisset ac denudasset, ad impiissi-
 mum seniorem ait : « Inveterate dierum malorum,
 convicit te tuum os impurissimum, et non ego;
 tuaque corrupta ac immunda labia adversum te
 iustificantur. » Manifestata autem illa diabolica et
 abominabili fallacia et hæresi, ex Syria expulsi, in
 Pamphyliam cesserunt eamque hac labe impleverunt.

Ενθουσιασταὶ λεγόμενοι ἀπὸ Ἀδελφίου, καὶ Δαδῆου
 καὶ Σάβα¹⁶ καὶ Συμεῶνος¹⁷ καὶ Ἑρμῆ, τῶν αἰρε-
 σιαρχῶν (τὴν πονηρὰν καὶ ψυχῶλεθρον αἵρεσιν ταύ-
 τὴν μετέλαθον)· ἀρ' ὧν ὁ μέγας Φλαβιανὸς Ἀντιο-
 χείας ἐπίσκοπος; (ἐπὶ τὸ αὐτὸ) μοναχοὺς συνῆλθε-
 σαι;¹⁸ πολλοὺς¹⁹ τὴν αἵρεσιν ἐξαρνούμενους²⁰, τὸνδε
 τρόπον διηλεγθε. Ἐπίσημον γὰρ τινα παρ' αὐτοῖς
 γέροντα²¹, ὀνόματι Ἀδελφίον παραλαβὼν κατ' ἴδιαν,
 ἔφη πρὸς αὐτὸν μετὰ πανουργίας· « Ἡμεῖς μὲν, ὦ
 πρεσβύτε²², τὸν²³ πλεθὸν βεδιωκότες βίον, ἀκριδέ-
 στερον²⁴ καὶ τὴν ἀνθρωπειαν ἐμάθομεν φύσιν. καὶ
 τὰ τῶν ἀντιπάλων δαιμόνων ἔγνωμεν εὖ μάλα μηχαν-
 νήματα· πείρα δὲ καὶ τὴν τῆς χάριτος ἰδιόαχθημεν
 χορηγίαν· οὗτοι δὲ νέοι **440** ὄντες καὶ τοῦτων²⁵
 ἀκριδῶς οὐδὲν ἐπιστάμενοι πνευματικώτερον ἐπα-
 κούσαι²⁶ λόγον οὐ φέρουσιν· οὐκοῦν εἰπέ μοι, πῶς;²⁷
 φάτε καὶ τὸ ἐναντίου πνεῦμα ὑποχωρεῖν καὶ τοῦ
 παναγίου Πνεύματος τὴν χάριν ἐπιφοιτῶν διὰ τῆς
 ὑμετέρας²⁸ εὐχῆς καὶ ἐπιτηδεύσεως; » Ὁ δὲ τὰς
 λόγους τοῦτοις καταβληθεὶς ἐξήμεσεν ἅπαντα τὸν
 κεκρυμμένον ἰδὼν καὶ ψυχροθρόνον; καὶ φησιν· « Οὐδέ-
 μίαν μὲν ἐκ τοῦ βαπτίσματος ἴσμεν ὠφέλειαν τοῖς
 ἀξιουμένοις ἐγγίνεσθαι, μόνην δὲ τὴν σπουδαίαν
 εὐχὴν τὴν ἐνοικίον καὶ συνουσιωμένον δαίμονα ἐξε-
 λαύειν· ἔλκει²⁹ γὰρ ἕκαστος³⁰ τῶν τικτομένων ἐκ
 τοῦ πρωτότοκου; (ἔλεγεν)³¹, ὥσπερ τὴν φύσιν, οὕτω
 δὴ καὶ τὴν τῶν δαιμόνων δουλείαν, ὧν ὑπὸ τῆς σπου-
 δαίας εὐχῆς ἐλευνομένου³² ἐπιφοιτῶν λοιπὸν τὸ ἅγιον
 Πνεῦμα ὁρατὸς καὶ αἰσθητῶς καὶ τὴν οἰκείαν παροι-
 σίαν φανερώτατα σημαίνει. Καὶ τὸ μὲν σῶμα τῆς ἐμ-
 παθοῦς κινήσεως εὐθὺς ἐλευθεροῦται παντελῶς· ἡ δὲ
 ψυχὴ τῆς ἐπὶ τὸ³³ χεῖρω τροπῆς τέλειον ἀπαλλάττεται,
 ὡς μηκέτι δεῖσθαι λοιπὸν μήτε νηστείας; πειζούσης
 τὸ σῶμα μήτε διδασκαλίας χαλινούσης τὴν ψυχὴν καὶ
 τὸν νοῦν (καὶ βαίνειν εὐτακτα παιδευούσης³⁴ ἀπὸ
 πάσης ἐνεργείας πονηρᾶς καὶ ἐνθυμήσεως· οὐ μόνον³⁵
 δὲ ὁ τῶν τοιοῦτων τετυχηκὼς³⁶, τῶν τοῦ σώματος
 καὶ τῆς ψυχῆς [ὁ τοιοῦτος] ἀπαλλάττεται παθῶν καὶ
 ἀσχηστων³⁷ σκιρτημάτων, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα
 σαφῶς προβλέπει καὶ τὴν³⁸ ἁγίαν Τριάδα ὀφθαλμο-
 φανῶς θεωρεῖ καὶ θεολογίας καὶ θεῶν μυστηρίων
 ἀξιούται³⁹. » Οὕτως ὁ θεὸς Φλαβιανὸς τὴν (μυστα-
 ροτάτην καὶ) δαιμονιώδη αἵρεσιν ἀνορύξας (καὶ γυ-
 μνώσας); ἔφη πρὸς τὸν δυσσεβέστατον γέροντα·
 D « Πεπαλαιωμένε (115^ο) κακῶν ἡμερῶν, ἤλεγξέ σε
 τὸ εἶν⁴⁰ μιαιφύλακτον στόμα, καὶ οὐκ ἐγὼ, καὶ τὰ σὰ διεφθαρμένα καὶ ἀκάθαρτα χεῖλη καταμαρτυροῦσι
 σου. » Φανερωθεὶς δὲ τῆς σατανικῆς καὶ βδελυρᾶς ἀπάτης καὶ αἰρέσεως⁴¹ ταύτης, τῆς μὲν Συρίας⁴²
 ἐξηλάθησαν⁴³; εἰς δὲ τὴν Παμφυλίαν ἐχώρησαν, καὶ ταύτην⁴⁴ τῆς λῶδης ἐπλήρωσαν⁴⁵

Variarum lectiones et notæ.

¹⁶ Δαδῆ V. 1, Δαδῶν V. 2. ¹⁷ Σάββα V. 1; ¹⁸ καὶ Συμεῶν τῶν V. 1, Ced. ¹⁹ ἔσθον adl. V. 1. ²⁰ καὶ adl. V. 1. ἔξαρνούμενος V. 1, ἔξαρνούμενοι V. 2, M. 1.2. ²¹ ἔξαιρουμ. cod. in m. ὅρα πῶς σοφώτατα ὁ μέγας Φλαβιανὸς τὸν αἰρετικὸν ἐμχανήσατο ἐξεπεῖν τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ· ὅρα αἰρετικόν. ²² γερ. π.ρ. V. 1. Ced. Slav. ²³ πρεσβύτε. cod. πρεσβύτατα M. 1.2. ²⁴ τὸν om. V. 1. ²⁵ ἀ ριδέστατον V. 2, M. 1.2. ²⁶ ὁ. ἀρ. V. 1. ²⁷ ἀκ. V. 1. ²⁸ ὅπως V. 2, M. 1.2. ²⁹ ἡμετ. V. 1,2, M. 1. ³⁰ ἔλκειν V. 2, M. 1.2. ³¹ ἕκαστον V. 1,2, M. 1,2, cod. C. d. ³² ἔλεγεν om. V. 1. Ced. ³³ ἐλευνομένου M. 1.2. ³⁴ τὰ V. 1,2, M. 1,2, Ced. ³⁵ καὶ β. ἔ. π. om. V. 1, Ced. ³⁶ μόνοι; M. 1.2. ³⁷ ὁ τῶν τ. τ. om. T. 1, Ced. ὁ τοῦτων τ. τ. V. 2, M. 1,2. ³⁸ ἀ. π. καὶ σκ. Ced. π. ἀ. καὶ σκ. V. 1,2, M. 1,2. ³⁹ καὶ τὴν om. V. 2. ⁴⁰ ἀξιούται. οὕτω; V. 2. ⁴¹ εἶν om. V. 2, M. 1,2. ⁴² καὶ νόσου τ. cod. et V. 1,2, M. 1,2. ⁴³ Συρίας om. V. 2, M. 1,2. ⁴⁴ ἐξηλάθη — ἐχώρη ἐπλήρω cod. ⁴⁵ ταύτης V. 2, M. 1,2. ⁴⁶ οὐν δὲ σχεδὸν εἰπεῖν καὶ τὴν κλεισμένην εἶν cod.

441 (2) Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Κωνσταντίου ἦν ἄταχος οὐκ ὀλίγος ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ διὰ τὸ βουληθῆναι περιαιρεῖν τὸ Ὁμοούσιον ἐκ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως. Κατ' ἐκείνον δὲ τὸν καιρὸν θάυμα γέγονεν ἐν Ἱεροσολύμοις πάντα λόγον ὑπερβαίνον. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ τῶν δογμάτων διαφωνίᾳ ἐκκοπή γέγονε τῶν προσερχομένων ἐπὶ τῆς πίστεως σκανδαλιζομένων ἐπὶ τῇ τῶν ἱερῶν διαφωνίᾳ καὶ φιλονεικίᾳ, ὑβρανθέντες ἔδειξεν ὁ τῶν θαυμασίων Θεός, ὅτι οὐκ ὁ λόγος τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως αἰτιὸς τῶν σκανδάλων, ἀλλὰ τῶν ἀδοκίμων ἱερῶν ἢ σκαίτης καὶ τῆς κακίας τῆς αὐτῶν γνώμης ἢ ἀδιακρισίας τοιγαροῦν φαίνεται ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ, ἡμέρας μὲν ὄψεως [καὶ τῆς Πεντηκοστῆς περὶ τρίτην ὥραν], παμμεγέστατος σταυρὸς ἐκ φωτὸς κατασκευασμένος, καλύπτων τὴν τοῦ ἡλίου λαμπρότητα τῇ ὑπερβολῇ τοῦ φωτός, ἐν ὀφθαλμοῖς πάντων τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων, μικρῶν τε καὶ μεγάλων, πιστῶν τε καὶ ἀπίστων. Κύριλλος δὲ ἦν ὁ σωφύλακός τῆς ἐκείνης ἐπισκοπῆς, τὸν ὁμολογητὴν Μάξιμον διαδεξάμενος. Τοῦτου σώζονται κατηχήσεις ἡ εὐδοκίμως συγγεγραμμένη, ἐν αἷς τὸ σύμβολον τῶν ἁγίων Πατέρων κατὰ λέξιν συνειρημένως ἐρμηνεύσας, μνήμην τῆς τοῦ ὁμοουσίου λέξεως οὐκ ἐποίησατο, τῶν παραδυναστευόντων τότε τὰς ἀφορμάς ὑφορώμενος. ἔμεινε δὲ ὁμοῦ ἐκ τῶν ἀγράφων συνηγορῶν τῇ ὀρθοδόξῃ. Οὗτος ἔγραψε τῷ βασιλεῖ Κωνσταντῷ περὶ τοῦ γενομένου σημείου. Ἄμεινον δὲ τὰ περὶ τοῦτου βιβιάζει αὐτὰ τὸ ἐπισκόπου τὰ γράμματα ἔχοντα ἔαδε. Ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ θεωρησεστάτου — Κωνσταντίνου, τοῦ σοῦ πατρὸς, τὸ σωτήριον τοῦ σταυροῦ ξύλον ἐν Ἱεροσολύμοις ἠὴρῃται — ἐπὶ δὲ σοῦ, βίαποτα πανευσεβέστατε, — οὐκ ἐκ γῆς λοιπὸν, ἀλλ' ἐξ οὐρανοῦ τὰ θαυματουργήματα καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τὸ κατὰ τὸ θάνατον τρόπαιον, ὁ μακάριος, λέγω, σταυρὸς, φωτὸς μαρμαρυγᾶς, ἀπαστράπτων ἐν Ἱεροσολύμοις ὥφθη. Ἐν γὰρ ταῖς ἁγίαις ἡμέραις ταύταις τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς, νόναις Μαΐαις, περὶ τρίτην ὥραν παμμεγέστατος σταυρὸς ἐκ φωτὸς κατασκευασμένος ἐν ὑβρανῷ ὑπερᾶνω τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ μέχρι τοῦ ἁγίου ὄρους τῶν ἑλαίων ἐκτεινόμενος ἐφαίνετο, οὐκ ἐνὶ καὶ δευτέρῳ βόθῳ φανερός, ἀλλὰ παντὶ τῷ τῆς πόλεως πληθεὶ φανερότατος, δεχθείς, οὐδ' ὡς ἐν τῇ νομισίᾳ ὄξῳ, κατὰ φαντασίαν παραδραμῶν, ἀλλ' ἐπὶ πλειοσύνῳ ὡραῖς ὑπὲρ γῆν ὀφθαλμοφανῶς θεωρούμενος καὶ ταῖς ἀπαστραπτούσαις μαρμα-

In diebus autem Constantii tumultus magnus fuit in universa terra eo quod ex symbolo fidei vocem Consubstantialiam auferri volebant. In eodem tempore prodigium omnem sermonem superans in Hierosolymis evenit. Postquam enim in hac dogmatum discrepantia, abscisio facta est, accidentibus ad fidem de sacerdotum dissonantia ac emulatione scandalizatis, de caelo miraculorum Deus ostendit non sermonem de fide in ipsum scandalorum esse causam, sed falsorum sacerdotum imperitiam et pravæ eorum doctrinæ confusionem. Apparet ergo super sacrum Golgotham, in die Pentecostes, ad tertiam horam, grandissima crux lumine formata, solis claritatem luminis visu recondens, in oculis omnium civitatum habitantium, parvorum ac magnorum, fidelium atque infidelium. Cyrillus autem erat tunc sapientissimus Aëliæ episcopus, qui confessori Maximo successerat. Illius servantur catecheses decem egregie scriptæ, quibus sanctorum Patrum symbolum ad verbum interpretatus, consubstantialis Verbi non meminuit, tunc temporis regnantium devotans repugnantiam. Remansit tamen præter scripta orthodoxiæ defensor. Hic regi Constantio de viso prodigio scripsit. Melius autem quæ de illo sunt, docebunt ipsæ episcopi litteræ quæ sic habent: « Sub religiosissimo Constantino, patri tuo, salutiferum crucis lignum in Hierosolymis inventum est: sub te autem, piissime domine, non jam de terra, sed de caelo prodigia videntur; et Domini nostri Jesu Christi, unigeniti Filii Dei de morte victa tropæum, id est, beata crux, lucis splendoribus irradians apparuit. In his enim sacris diebus sanctæ Pentecostes, nonis Maii, ad tertiam horam, amplissima crux, ex lumine efformata, in caelo desuper monte Golgotha usque ad sacrum montem Olivarum extensa apparuit, non uni, nec duobus tantum visa, sed omnium civitatis multitudini clarissima monstrata, nec, ut quis opinari posset, cito per imaginationem transiens, sed pluribus horis super terram aspecta, cum micantibus radiis radios solis vincentibus. Non enim ab illa vinceretur sol, nisi valentiores sole spectantibus præberet fulgores, ita ut omnes urbem inhabitantes, visionis metu, confestim in sacram ecclesiam concurrerent, juvenes cum senioribus, viri ac mulieres omnis ætatis, usque ad puellas remotissimas, indigenæ ac extranei, Christiani et Græci, et undique congregati gentiles, cuncti unanimiter quasi ex uno ore Jesum Chri-

Variæ lectiones et notæ

¹⁷ Ἐν ταῖς V. 2, qui hanc variantem relationem c. LXXXVIII, 10 eidem subjungit c. 88, M. 1,2? ¹⁸ Κωνσταντῖον περιελθὼν V. 2, M. 1,2. ¹⁹ ἐκ τὸν V. 2. ²⁰ ἱερῶν φ. V. 2, M. 1,2. ²¹ καὶ ἐκ τῆς κακίης τῆς αὐτῶν ἢ V. 2, M. 1,2. ²² φαίνει V. 2, M. 1,2. ²³ ἡ μεσοῦσης cod. ἡ. δ. V. 2, M. 1,2. ²⁴ ἀναλεξ. M. 1,2. ²⁵ μνήμης V. 2. ²⁶ συσκαυάς cod. et V. 2, M. 1,2. ²⁷ Epistola ad C. 3,4. Ἐπὶ μὲν τοῦ V. 2. ²⁸ ὥφθη V. 2. ²⁹ ἀπὸ τῆς Cyr. ³⁰ καὶ Σωτήρος Cyr. ³¹ Ἰησοῦ τοῦ V. 2. ³² τοῦ Θεοῦ om. V. 2, M. 1,2. ³³ τῆς Cyr. ³⁴ νίκης add. Cyr. ³⁵ μαρμαρυγῆ cod. μαρμαρυγᾶς V. 2, M. 1,2. ³⁶ ὦ. ἐν V. 1, V. 2, M. 1,2. ³⁷ τ. ἢ. Cyr. ἢ. ταύτης V. 2, M. 1,2. ³⁸ 7° Maii, in quem festum Pentecostes nunquam cadere potuit, cum inter X Maii et XIII Junii tantum locum habeat. Anno vero 351 vel sub initium episcopatus Cyrilli, quo hæc epistola scripta est, Pentecoste fuit 10° Maii; notatur igitur quinquaginta dierum inter Pascham et Pentecosten unns. ³⁹ παμμεγέθης Cyr. ⁴⁰ καὶ V. 2, M. 1,2 Cyr. ⁴¹ ὦ. ἐλ. M. 1,2. ⁴² μόνον Cyr. ⁴³ φανερότατα Cyr. ⁴⁴ νομισίαν Cyr.

stum Dominum constantes, Filium Dei unigenitum, miraculorum auctorem, opere et experientia comprehendentes, quod Christianorum dogma, non est in persuasibilibus sapientiae verbis, sed in ostensione virtutis et potentiae, non ab hominibus solis praedicatum, sed caelo divinitus attestatione confirmatum. » Haec dicit episcopus. Ex illo autem prodigio plura millia hominum verbo fidei adjuncti sunt.

χόλον ἐπιδημούντων ἐθνικῶν, ὁμοθυμαδὸν τε⁶⁶ πάντων ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος Ἰησοῦν Χριστὸν⁶⁷ τὸν Κύριον⁶⁸ ἀνυμνούντων⁶⁹, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν θαυματοποιὸν, ἔργῳ τε καὶ πείρῃ παραλαβίντες⁷⁰, οἱ τε Χριστιανῶν λόγμα⁷¹ εὐχὴ ἐν κειθίς σοφίας ἐστὶ λόγους, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει⁷² Πνεύματος; καὶ δυνάμει; ἢ, οὐχ ὅπ' ἀνθρώπων **ἔλεγε** μόνον καταγγελλόμενον, ἀλλ' ἐξ οὐρανοῦ⁷³ θεόθεν μαρτυρούμενον. » — Καὶ⁷⁴ ταῦτα μὲν ὁ ἐπίσκοπος· ἐκ δὲ ταύτης τῆς παραδοξοποιίας; πολλὰ χιλιάδες προσετέθησαν τῷ λόγῳ τῆς πίστεως.

CXC. Regnum Juliani Apostatae.

Post Constantium Julianus regnavit annos duo, Caesar vero fuit annos quatuor et menses sex; consobrinus Constantii, ab episcopo Nicomediensi Eusebio educatus erat. Statura brevis, somno, alimentis et voluptatibus erat quam maxime continens; caeteris autem moribus ambiguus et plane impiis. Et enim Christianorum mysteriis initiatus, mox ea desepit, gentiliumque ritus praetulit, et sacrum baptismum victimarum sanguine diluit. Ex permissione Dei regnum adeptus, quaeque faciebat ad daemonum cultum spectabat. Unde idolorum satellites, recepta fiducia, speruerunt idolorum templa, ritus abominandos celebraverunt, divina diruerunt templa, et Christianos terribiliter flagellaverunt.

Sub his temporibus Porphyrius, Tyri gubernator, multum contra fidem nostram furens debacchatus est. Christianus enim factus et a quodam Christiano in Palaestina pugna caesus, vindicabundus ad gentilitatem rediit, et contra fidem dogmatizavit.

Qualia quantaque tunc temporis ausi sint et fecerint hujus impij satellites et doctrinae socii,

Α ρυγαί; τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας κινήσας⁷⁵. οὐ γὰρ⁷⁶ ἐν ὕπ' αὐτοῦ⁷⁷ νικῶμενος ἐκαλύπτετο, εἰ μὴ δυνατὸς ἔρας ἡλίου⁷⁸ τοῖς ὀρώσιν παρείχε τὰς λαμπηθόνας, ὡς ἅπαντας⁷⁹ μὲν⁸⁰ ἐξαυτῆς εἰς τὴν ἀγίαν ἐκκλησίαν συνδραμεῖν τὴν πόλιν τῷ τῆς θεοπτίας⁸¹ φέβῳ⁸², νέων τε ἅμα καὶ πρεσβυτέρων, ἀνδρῶν (115^b) τε καὶ γυναικῶν ἐκ πάσης ἡλικίας καὶ μέχρις αὐτῶν⁸³ ἤδη τῶν θαλαμνομένων νεανίδων⁸⁴, ἐντοπίων τε καὶ ξένων, Χριστιανῶν τε⁸⁵ καὶ Ἑλλήνων καὶ ἀλλο-

B Ρη'. Βασιλεία Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου⁸⁶.

⁸⁶ Μετὰ δὲ Κωνσταντίνου ἐβασίλευσεν Ἰουλιανὸς⁸⁷ ἔτη β'⁸⁸, Καίσαρ⁸⁹ δὲ γέγονεν ἔτη δ' καὶ μῆνας ζ', ἐξάδελφος ὢν Κωνσταντίου, ὃς ἐτράφη ὑπὸ Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας ἐπισκόπου. Ἦν⁹⁰ δὲ ἄβραχὺς⁹¹ τὸ σῶμα⁹², καὶ ὑπνου μὲν, καὶ τροφῆς, καὶ ἀφροδισίων ὅτι μάλιστα ἐγκρατῆς⁹³, τῷ δὲ ἄλλῳ τρώει [σκαίδς] καὶ πρὸς εὐσέθειαν πονηρὸς· (τοῖς γὰρ Χριστιανῶν⁹⁴ μνηθεῖς μυστηρίοις, ὕστερον αὐτὰ⁹⁵ παριδῶν) τὸ τῶν Ἑλλήνων προεῖλετο καὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα αἵματι θυσιῶν ἀπέπλυνετο (ὃς κατὰ συγχώρησιν⁹⁶ Θεοῦ παραλαβὼν τὴν βασιλείαν) ἐπέειε καὶ⁹⁷ τὰ λοιπὰ ἕσα οἱ (τοῦτον⁹⁸ κτείνοντες) θαίματος ἑθεραπεύοντο⁹⁹ (ὅθεν οἱ τῶν εἰδώλων ὑπάσπισται ἀναθαρσύναντες¹⁰⁰, ἀνέμειξαν μὲν τοὺς εἰδώλων ναοὺς¹⁰¹ καὶ τὰς μυσσάρὰς ἐπετέλεσαν¹⁰² τελετὰς, τοὺς δὲ θεοὺς ναοὺς κατέστρεψαν¹⁰³ καὶ τοὺς Χριστιανοὺς δεικῶς ἐμάστιζον¹⁰⁴).

(2) Ἐφ' ὧν χρόνων καὶ Πορφύριος ὁ Τύριος ὑπάρχων πολλὰ κατὰ τῆς πίστεως ἡμῶν ἐμμανεῖς¹⁰⁵, ἐλύττησε¹⁰⁶. Χριστιανὸς γὰρ γενόμενος **ἔλεγε** καὶ τυφθεῖς¹⁰⁷ ὑπὸ τινος Χριστιανοῦ ἐν Παλαιστίνῃ¹⁰⁸, θυμωθεὶς ἀπῆλθε¹⁰⁹ πάλιν εἰς τὸν Ἑλληνησμέν, ὃ τάλας¹¹⁰, καὶ κατὰ τῆς¹¹¹ πίστεως ἔδογματίσειεν.

(3) Ὅποσα τοῖνον καὶ ὅσα κατ' ἐκεῖνον ἐτολμήθη¹¹² τὸν καιρὸν καὶ ἐπράχθη ὑπὸ τῶν τοῦ ἀσεβοῦς ὑπη-

Variarum lectiones et notae.

⁷⁵ κινήσας V. 2. ⁷⁶ ἢ πῶς γὰρ V. 2, M. 1,2. ⁷⁷ αὐτῶν Cyr. ⁷⁸ δ. τοῖς V. 2, M. 1,2. ⁷⁹ ἅπαν cod. Cyr. qui vero habet ἐπιδραμεῖν τὸ τῆς πόλεως πληθος; ἅπαντας ὁμοῦ M. 1,2; ἅπαντα? nisi tñν π. in τῆς πόλεως; cmv V. 2, M. 1,2. mutare vis. ⁸⁰ ἀόρθως add. (Cyr. ⁸¹ θεοπστίας V. 2, M. 1,2. ⁸² μετ' εὐφροσύνης κατασχθέν νέων ἅμα γ. καὶ π. Cyr. ⁸³ αὐτῆς M. 1. ⁸⁴ θ. κορῶν V. 2, M. 1,2. κατ' οἴκους θ. x. Cyr. ⁸⁵ χ. τε ἅμα καὶ ἀλ V. 2, M. 1,2. χ. τε ἅμα καὶ τῶν ἀλ. Cyr. ⁸⁶ ὁμ. δι V. 2, M. 1,2. Cyr. ⁸⁷ Χριστόν om. M. 1,2. ante Ἰησοῦν Cyr. ⁸⁸ ἡμῶν add. Cyr. ⁸⁹ ὁμν. M. 1,2. ἀνομν. post θαυμ. ⁹⁰ παραλαβόντων δ: χ. τὸ δ. τὸ πανουσεβῆς Cyr. ⁹¹ I Cor. 11, 13. ⁹² ἀπ. λόγων καὶ V. 2, M. 1,2. ⁹³ οὐρανῶν Cyr. ⁹⁴ καὶ διὰ τ. V. 2, M. 1,2. ⁹⁵ Sic lemma V. 2, MA. Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Ἰ. τοῦ π. V. 1, M. 2, περι τῆς β. Ἰ. M. 1. evanuit in codice. ⁹⁶ 361. ⁹⁷ ο παραβάτης add. V. 1. ⁹⁸ ἡμισυ, sed a 3 Nov. ad 28 Junii a. 363 sunt anni duo dempto dimidio, non addito. ⁹⁹ Καίς. — ἀνεπλ. om. V. 1. Slav. ¹⁰⁰ ἔγαγονε V. 2, M. 1,2. ¹⁰¹ ἐξ. δὲ K. δς V. 2. ¹⁰² ἦν γὰρ V. 2, M. 1,2. ¹⁰³ Ἰουλιανὸς add. Cod. 531,22. ¹⁰⁴ τὸ σ. βρ. Cod. ¹⁰⁵ εὐπύγων. τετανόθριξ I. eo. ἔ. μελανόθριξ Cod. ¹⁰⁶ ἐγ. φιλοδοξοτάτος τε καὶ τῷ κατ' ἔ. π. Cod. ¹⁰⁷ Χρ στ:ανοῖς V. 2, M. 1,2. ¹⁰⁸ αὐτόν col. ¹⁰⁹ τοῦ add. V. 2. ¹¹⁰ καὶ πάντα ποιῶν οἷς οἱ δ. Cod. ¹¹¹ τοκ-αῦτον M. 1,2. ¹¹² ἰθ. δ. V. 1,2, M. 1,2. ¹¹³ ἀναθαρσισ. cod. ¹¹⁴ σηκῶν V. 1,2, M. 1,2. ¹¹⁵ ἐπέτελε cod. ἐπετέλου V. 1,2, M. 1,2. ¹¹⁶ κατέστρε. col. κατέστρεφον V. 1,2, M. 1,2. ¹¹⁷ ἐμάστιζαν? Ἐπὶ τούτῳ ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος Εὐσέβιος καὶ Ἰω. ὁ στρατιώτης, Ἀντίγονος καὶ Μελάσιππος; ὁ πατήρ αὐτοῦ, καὶ Κλευσίνα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ Ἀρτέμιος ὁ μέγας, καὶ ἄλλοι πολλοί. Σχόλιον. ¹¹⁸ ἐκμ. V. 1,2, M. 1,2. ¹¹⁹ ἐξωλιθίσθη V. 2, M. 1,2. ¹²⁰ τυπτηθεῖς codices. ¹²¹ καὶ add. V. 2. ¹²² ἐπανήλθε V. 1. ¹²³ ταλαίπωρος V. 1,2, M. 1,2. ¹²⁴ καὶ τὰ τῆς V. 2. ¹²⁵ ἐτόλμησαν τὸν x. οἱ τοῦ ἀσεβοῦς ὁμόφρονες, πικρ. V. 1,2, M. 1,2.

ρετών και ὁμοφρόνων, κάμπολλά μὲν ἐστὶ ²⁰ καὶ Ἀ συγγραφῆς ²¹ ἰδίας ἐπιδαόμενα · ἡμεῖς δὲ ἐκ πολλῶν ὀλίγα διηγησόμεθα. ²² Ἐν Ἀσκαλῶνι μὲν καὶ Γαζῆ ἀνδρῶν ἱερῶν καὶ γυναικῶν ἄγιων ²³ διὰ βίου τὴν παρθένιαν ²⁴ ἐπιειημμένων ²⁵ ἀναβρόχξαντες τὰς γαστέρας καὶ κριθῶν ἐμπλήσαντες προῦθησαν χοίροις βροδν (ὡς ²⁶ καὶ τῶν ἡπάτων καὶ τῶν αἱμάτων ἀπεγύσαντο ²⁷ παράνομοι).

²⁸ (4) Ἐν δὲ τῇ Σεβαστείᾳ ²⁹ πόλει τοῦ Προδρόμου τὴν ³⁰ θήκην ἀνοίξαντες πυρὶ ³¹ παρέδωκαν ³² τὰ ³³ λείψανα, καὶ τὴν κόνιν ³⁴ εἰς ἀέρα ἐλάκησαν.

ΡιΑ'. Περὶ τῆς αἱμορροούσης ³⁵.

³⁶ Ἐν δὲ Καισαρείᾳ τῆς Φιλίππου τῆ νῦν Πανεάδι ἀνδριάς ἦν τοῦ Κυρίου, ὃν ἡ αἱμόρρους εὐχαριστήριον πρὸ τοῦ οἴκου αὐτῆς ἔσθησαν · βοτάνη δὲ τις ³⁷ ἐφύετο ἐν ³⁸ τῇ βράσει, ἐν ᾗ πρότερον ὁ χαλκοῦς ἀνδριάς ἔστατο τοῦ Χριστοῦ, πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ἀγνωστος πέλουσα, παντὸς δὲ πάθους ἀλεξητήριος τυγγάνουσα, ὅπερ ἀνδριάντα Ἰουλιανὸς ὁ ἄσεβης ³⁹ κσταγαλὲν ⁴⁰ πρὸς ἐμπαιγμὸν δῆθεν καὶ συρῆναι προστάξας, ἴδιον ἀντ' ἐκαίνον ξόανον Ἰδρουσ · πῦρ δὲ ⁴¹ 445 κατελθὸν οὐρανὸθεν τοῦτο κατέκαυσε. (Τὸν δὲ ⁴² τοῦ Κυρίου ἀνδριάντα ὑφ' Ἑλλήνων τότε συντριβέντα οἱ Χριστιανοὶ συλλέξαντες ἐπιμελῶς εἰς ἐκκλησίαν ἀπέθεντο.)

⁴³ (3) Ὁ δὲ ἐμβρόντητος ⁴⁴ Ἰουλιανὸς προφανῶς λοιπὸν καὶ ἀναιδῶς κατὰ (116^ο) τῆς εὐσεβείας ὠπλιζέτο · καὶ πρῶτον μὲν τὰς ἐν ⁴⁵ τῇ πόλει καὶ τὰς ἐν Δίφῃ ⁴⁶ πηγὰς ταῖς μυσταραῖς θυσίαις ἐμύλωνεν, ὅπως ἕκαστος μεταλαμβάνων τοῦ νάματος, μεταλαγγάνη ⁴⁷ καὶ τοῦ μύσουσ · ἔπειτα δὲ ⁴⁸ τὰ ⁴⁹ κατὰ τὴν ἀγορὰν προκαίμενα τοῦ μιάσματος ἐμπύλησι ⁵⁰ περιβραίνοντο γὰρ αρτοί, καὶ κρέα, καὶ ὀπῦραι, καὶ λάχανα, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐδώδιμα. Ταῦτ' οὖν ὄρωντες οἱ Χριστιανοὶ ἔστηνον μὲν καὶ ὠλόλυζον ἐπὶ τοῖς γενομένοις ⁵¹, μετελάμβανον δ' ὅμως, ἀποστολικῶ νόμῳ παιθόμενοι τῷ φάσκοντι ⁵² · Πάν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν. ⁵³

⁵⁴ (3) Ἐτι μὴν καὶ ἕτερον ἐξεῦρε ⁵⁵ κατὰ τῆς εὐσεβείας μηχανήμα ⁵⁶ · τοῖς γὰρ στρατιωτικαῖς καταλόγους χρυσίον διανέμων κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος καθιστάμενος ⁵⁷ αὐτὸς ἐπὶ θρόνου βασιλικοῦ, προῦθηξεν δὲ ⁵⁸ παρὶ ⁵⁹ τὸ ἔθος βωμῶν ἀνθρώπων πλήρη ⁶⁰ καὶ λιβανωτῶν ἐπὶ τῆς κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ τρα-

A multa quidem sunt et peculiarem librum requirerent : nos vero ex multis pauca narrabimus. Ascalone et Gazæ, sacrorum hominum sanctarumque mulierum virginitatem amplexatorum ventres dissectos et hordeo repletos prædam offerebant porcis, postquam de sanguinibus et hepatis gustaverant infideles.

In urbe vero Sebasteia Præcursoris sepulcrum aperientes igni tradiderunt reliquias, et cineres in aera ventilaverunt.

CXCI. De hæmorrhœissa.

Cæsareæ Philippi, quæ nunc Pancas est, Domini erat statua, quam hæmorrhœissa eucharisticon ante domum suam posuit. Herba autem creverat in basi, qua primum ænea Christi statua consistebat, cunctis hominibus ignota, et cuiuslibet passionis antidotum. Sed Julianus impius, cum statuam per irrisionem demoliri dejicereque præcepisset, ejus loco proprium ex ligno simulacrum substituit. Ignis autem de celo prolapsus illum combussit; statuam vero Domini quam tunc Græci contriverant, Christiani sedulo colligentes in ecclesia reposuerunt.

Interea insaniens Julianus, jam aperte et impudenter contra religionem arma acuebat : et primum urbis et Daphnæ fontes abominandis sœdavit victimis, ut unusquisque fluente communicans abominationem quoque participaret; postea vero quæcunque macello exponerentur, inquinamento replevit. Circumsperegebantur enim panes, et carnes, et fructus, et legumina, et alia quæcunque comedenda. Hæc ergo videntes Christiani genuerunt et ululaverunt super his quæ fiebant; sed tamen participaverunt res illas, apostolicæ legi parentes quæ dicit : Omne quod in macello venit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. ⁶¹

Aliud etiam contra religionem adinvenit stratagemata : militariibus enim censibus aurum distribuens juxta veterem consuetudinem, ipse sedens in regio solio, proposuit præter consuetudinem in mensa coram se posita incensum et aram prunis cooperatam, et præscriptis numquamque aurum acceptu-

Variæ lectiones et notæ.

²⁰ εἰς V. 2, M 1,2. ²¹ καὶ γραφῆς M. 1,2. ²² Ced. 553,6-16 Καὶ γὰρ ἐν Γ. καὶ Ἀ. πρεσβυτέρους, κ. τ. λ. ²³ γ. διὰ V. 1,2, M. 1,2. ²⁴ ἀειπαρθ. Ced. ²⁵ ἐπιλημ. cod. V. 2, ἐπηγγελμένων V. 1. ²⁶ ὦν V. 1,2, M. 1,2. ²⁷ ἀπ. οἱ δυσώνυμοι V. 1,2, M. 1,2. ²⁸ Ced. 553,1,2. Οὗτος ὁ μικρὸς τὴν τοῦ πρ. θ. ἀνοίξας π. τὰ λ. παραδίδωκε καὶ τὴν κ. διελιχμῆς. ²⁹ Σιδίστη V. 1,2. ³⁰ πρ. θ. V. 1,2, Ced. ³¹ τὸ add. V. 1,2, M. 1,2. ³² παρέδωκαν V. V. 1,2, M. 1,2. ³³ δὲ add. V. 1,2, M. 1,2. ³⁴ διεσκέδασαν V. 1,2, M. 1,2. ³⁵ Lemnia M. 2, in codice evanuit. ³⁶ Ced. 553,8-15. ³⁷ ἐφ. τῆ V. 1, ἐφ. ὑπὸ τὴν βίβιν τοῦ ἀνδριάντος Ced. ³⁸ εὐστα. V. 1, δεσπαιο; Ced. ³⁹ καταγαῖναι Leo, καταγῆν M. 2, καταγῆν ὦν M. 1, κατάγαι Ced. ⁴⁰ γὰ add. V. 1,2, M. 1,2. ⁴¹ Ced. 553,11-21. ⁴² ἐμβρόντητος cod. ⁴³ ἐκ τῆς πόλεως V. 1. ⁴⁴ καὶ τὰς ἐξῆθεν π. Ced. ⁴⁵ μεταλαγγάνει cod. μεταλαμβάνη V. 1. ⁴⁶ καὶ adl. V. 1, Ced. ⁴⁷ τὰ οὐν. V. 1,2, M. 1,2. ⁴⁸ ἐνεπίμπλει V. 1,2, M. 1,2, ἐνεπίμπλη Ced. ⁴⁹ γὰν. V. 2, M. 1,2. ⁵⁰ I Cor. x, 25. ⁵¹ Ced. 553,6. Greg. III, 75 A. ⁵² ἐξευρών V. 1, M. 1,2, ἀνεξευρών V. 2. ⁵³ μ. καὶ τοῖς V. 1. ⁵⁴ καθῆστο μὲν ἔ. V. 1, ἐκάθητο μὲν ἔ. V. 2, M. 1,2. ⁵⁵ καὶ adl. M. 2. ⁵⁶ παρὶ οὐν. V. 2, M. 1,2. ⁵⁷ πλήρης λ. cod. — τῆ — τραπέζῃ cod.

rum, prius in aram incensum projicere, deinde accedere et aurum de manu sua suscipere.

Posthæc quoque mandavit ut abominabilis ejus simulacris aufererentur Jovis et Martis effigies, et sic ille scelestus cunctos contaminare conabatur.

Prohibuit etiam ne Christiani obirent militiam, aut poeticas aut rhetoricas sive philosophicas ediscere scientias permitterentur: « Nam, inquit, nostris litteris instructi, bellum adversum nos suscipiunt. »

Quem Gregorius cognomento Theologus pulcherrime notans ait: « Numquid tua græcitas? die mihi. Nonne Phœnicum sunt litteræ? aut ut tenent quidam Ægyptiorum aut sapientiorum ipsis Hebræorum, qui tabulis digito Dei scriptis inscriptam a Deo fuisse legem credunt. Numquid tuum est atticissare, numerare vel digitis supputare mensuras ac pondera? Nonne Eubæorum est, siquidem Eubæus Palamedes, multorum inventor, propterea quoque invidiam sensit? Numquid tua poemata? Annon potius illius anus, quæ contente humerum a quodam excussa, ut sermo est, deinde valide convicians, impetu verbum pronuntiabat, et hoc multum juveni placens, et laboriose mensum, admirabilem hanc tuam effecit poesim? Item unde tibi initiari et initiare et more Thracum religiose agere (thracissare)? Numen ipsum te persuasum habebat. Sacrificare vero nonne a Chaldeis et Cypriis? Tricometria nonne ab Ægyptiis? Magia nonne Perbica? Somniorum autem divinationem a quibus nisi Telmeecibus audis? augurium vero a quibus? Non ab aliis ac Phrygibus, qui primum avium volatum ac motus observaverunt. Et ne sermonem longius producam, unde tibi singula? Nonne ex quoque unum, quibus omnibus in unum coalescentibus, unum substitutionis mysterium efformatur? Quid ergo? obtinebimus, cunctis ad primos inventores abeuntibus, nihil aliud habere quam malitiam et circa divina novitatem? Nam verbi potentia bonis scutum est, perversis autem malitiæ munimentum. »

Attamen Judæos adversus Christianos armis instruens interrogabat eos: « Quare, cum lex sacrificare jubet, non sacrificatis? » Illis autem in Hic-

πίσης⁶⁴, προσέταξε δὲ τὸν τὸ χρυσεῖον κομιζόμενον⁶⁵ ἕκαστον πρότερον ἐπιβάλλειν⁶⁶ τῷ βωμῷ τὸν ἑλιθανωτὸν, εἶτα προσέρχεσθαι καὶ τὸ χρυσεῖον παρὰ τῆς χειρὸς αὐτοῦ διχεσθαι.

⁶⁴ (4) Καὶ πρὸς τοὺς ἐκλέυσε καὶ ταῖς μυσταρταῖς εἰκόσιν αὐτοῦ συγγράφεσθαι Δία καὶ Ἄρεια (καὶ οὕτως ὁ ἀνόσιος Ἰσπανοὺς καταμιάνειν πάντας).

⁶⁵ (5) Ἐξέθετο δὲ⁶⁶ κανόνα· ὡστε Χριστιανούς μὴ στρατεύεσθαι μήτε ποιητικῶν, ἢ βῆτορικῶν, ἢ φιλοσοφικῶν⁷¹ ἀπέσθαι μαθημάτων. 446 Ἐκ γὰρ τῶν ἡμετέρων, φησιν, ἐπιζυζόμενοι γραμμάτων, τὸν καθ' ἡμῶν ἀνοδέχονται πόλεμον⁷².

(6) Ὁν Γρηγόριος οἰ τῆς θεολογίας ἐπόνυμο; εἰ μάλα στηλιτεύων φάσκει⁷⁰. « Ἐν τῷ ἑλληνίζειν; εἰπέ μοι· τί δέ⁷⁶; οὐ Φοινίκων τὰ γράμματα; ὡς δὲ τινες⁷⁵, Αἰγυπτίων ἢ τῶν ἐπὶ τούτων σοφωτέρων Ἑβραίων, οἱ καὶ πλαξί θεοχαράτοις ἐγγραφήναι τὸν νόμον παρὰ Θεοῦ πιστεύουσιν. Ἐν τῷ ἀττικίζειν, τὸ⁷⁷ ἀριθμεῖν ἢ⁷⁷ καὶ λογιζέσθαι δακτύλοις, μέτρα τε καὶ στάθμα⁷⁸; οὐκ Εὐβοίων, εἴπερ Εὐβοίους ὁ Παλαμῆδης ὁ πολλῶν εὐρετής [καὶ] δὲ τούτου ἐπιφθονος; » — « Σὺ τὰ ποιήματα; τί δέ; οὐ τῆς γραφῆς μάλλον ἐκείνης, ἢ τὸν ὄμιον σεισθεῖσα παρὰ τινος συντόμως, ὡς⁷⁹ λόγος, εἶτα ἐνυβρίζουσιν τῷ⁸⁰ σφοδρῷ τῆς ὀρθῆς ἔκδο; ἐφθέγγετο, καὶ τούτου ἀρέσαν τῷ νεανίᾳ λίαν⁸¹ καὶ φιλοπόνητον μετρηθῆν τὴν θαυμασίαν σου ταύτην ἐδουμοσύργη ποιήσιν; » — « Αὐτὸ δὲ πόθεν σοι⁸² τὸ μνεῖσθαι, καὶ μνεῖν, καὶ⁸³ θρησκείν; οὐ παρὰ Θρακῶν⁸⁴; [κατ'] ἢ κλῆς πειθίτω σε. Τὸ δὲ θύειν⁸⁵ οὐ παρὰ Καλδαιῶν ἢ τῶν⁸⁶ Κυπρίων⁸⁷; τὸ δὲ γεωμετρεῖν οὐκ Αἰγυπτίων; τὸ δὲ μάγευειν οὐ Περσικῶν⁸⁸; Τὴν δὲ ὀνειρων⁸⁹ μαντικὴν τίνων ἢ Τελμητῶν ἀκούεις; τὴν οἰωνοτικὴν δὲ πείων; οὐκ ἄλλων ἢ Φρυγῶν τῶν πρώτων⁹¹ περιεργασαμένων ὀρνίθων πτῆσιν τε καὶ κινήματα. Καὶ ἔνα μὴ μακρολογῶ, πόθεν σοι τὸ καθ' ἕκαστον; οὐχ⁹² ἐν ἐξ ἐκάστου, ὡς ἀπάντων εἰς αὐτὸ⁹³ συνελθόντων ἐν λεισιδαίμονιας μυστηρίων συνέστη; Τί οὖν; δεξιόμεθα, πάντων ἀποχωρησάντων εἰς τοὺς πρώτους εὐραμένους, μηδὲν ἕτερον⁹⁴ ἔχειν πλὴν 447 τῆς κακίας καὶ τῆς περὶ τὸ θεῖον ταύτης καινοτομίας; ἢ γὰρ τοῦ λόγου δύναμις τοῖς μὲν ἐπισκίσειν ὄπλον, τοῖς δὲ μοχθηροῖς πέντρον⁹⁵ κακίας γίνεται. »

⁶⁶ (7) Καὶ μέντοι καὶ τοὺς Ἰουδαίους κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐξοπλίζων ἤρετο τοὺς· « Διὰ τί, θύειν τοῦ νόμου κελεύοντος, οὐ θύετε; » Τῶν δὲ τὸν

Variae lectiones et notæ.

⁶⁴ τρ. καὶ πρ. V. 1. ⁶⁵ περὶ τῶν — κομιζόμενον V. 1,2. ⁶⁶ ἐπιβάλλειν cod. ⁶⁷ γ. Α. ε. 1. ⁶⁸ Ced. 534,3-6. ⁶⁹ Ced. 533,20,21. τῷ β' ἔπει. ⁷⁰ δὲ καὶ νόμιον ὡ. V. 1,2, M. 1,2. ⁷¹ ἢ φιλοσοφῶν μ. ἐκπαιδεύεσθαι V. 1,2, M. 1,2. ⁷² Ἀπολιναρίου; δὲ τῆ μὲν θείᾳ Γράφῃ ὡς ἡ χρησάμενος, πάντων δὲ ποιητῶν τοὺς χαρακτῆρας μιμησάμενος. Ἐγραψε [τοῦ δ'] αὐτῶν παιδεύεσθαι Χριστιανούς· ὁὗτος δὲ ὁ Ἀπολιναρίου ὀρθόδοξος καὶ ἐλλόγιμος; ἢν (Schullion culicis). ⁷³ Κατὰ Ἰουλιανῶν στηλιτευτικῶς add. Gr. ⁷⁴ ἢ οἱ. Gr., — τὸ ἄ, δὲ καὶ V. 1,2, M. 1,2. ⁷⁵ καὶ ἔτι πρὸ τούτων τὰ τακτικὰ καὶ πολιμικά τῶν; Gr. ⁷⁶ ἀντιπαριόντος ὡ; Gr. ⁷⁷ τὰ σφοδρᾷ V. 2. ⁷⁸ λίαν οἱ. Gr. ⁷⁹ σοι οἱ. V. 2. ⁸⁰ τὸ add. Gr. ⁸¹ οὐ π. Θρ, οἱ. V. 2. ⁸² τὸ θ. δὲ V. 1,2, M. 1,2. ⁸³ εἴτ' οὖν K. Gr. V. 1,2, M. 1,2. ⁸⁴ τὸ ἀστρνομεῖν οὐ Βαβυλωνίων Gr. ⁸⁵ Περσῶν V. 2, M. 1,2. ⁸⁶ ὀνειρωμαντικὴν οὐ T. M. 2. ⁸⁷ τὴν δὲ ὁ. π. E. 3, M. 1,2. — τίνων Gr. ⁸⁸ πρώτων cod. πρώτων V. 1. ⁸⁹ ἐξ ἐκίστων; cod. ἐνθ; ἐξ V. 2. ⁹⁰ εἰς ταύτην Gr. ⁹¹ ἡμέτερον Gr. ὁμᾶς ἔτ. vel ὁμᾶς. ? ⁹² μέτρον; V. 2. ⁹³ Ced. 525,21-526,11,357,9-11 τῷ γ' ἔπει.

ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν καὶ τὴν ἐκείσε περιγεγραμμένην αὐτῶν λατρείαν προβαλλομένων, αὐτίκα προσ(116b)έταξεν ὁ Θεομάχος ἀνεγείραι τὸν κατ' ὄργην καὶ γνώμην Θεοῦ ναὸν καταλυθέντα καὶ τοῦτο μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἀκούσαντες ἄπιστοι τὰ προστατάμενα τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην ὁμοφύλοις ἐδύλωσαν. Καὶ οἱ μὲν πανταχόθεν συνέρχον καὶ χρήματα καὶ προθυμίαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ προσισφέροντες ¹⁰· ὁ δὲ Παραβάτης ¹¹ συναπέστειλεν αὐτοῖς καὶ ἄρχοντας ¹² καὶ πολλὴν πᾶρρησίαν ¹³ καὶ συνδρομὴν· σκαπάνας γὰρ καὶ ἄμματος ἀργυρᾶς κατασκευάσας συνέπεμψε τοῖς ἀθέοις ¹⁴ Ἰουδαίοις ¹⁵. Καὶ ἐπεὶ ὄρυττειν κατέβησαν ¹⁶ (καὶ τὸν χυτὸν ἐκφορεῖν ¹⁷· πολλὰι μυριάδες), ἐξαπίνης ἄνεμοι (ζαχθαῖοι) βίαιοι (καὶ στρόβιλοι) πνεύσαντες ἀθρόως ἅπαντας διεσκέδασαν ¹⁸. ('Ἐκεῖ· ὡν δὲ μνημονίων ἐστὶ ¹⁹ καὶ τῆ θείᾳ μακροθυμίᾳ μὴ σωφρονιζομένων, ἀλλὰ τοῦ ἔργου κάλιν ἀποτομίνων, πρῶτον μὲν σεισμὸς γέγονε ²⁰ μέγιστος καὶ φοβερώτατος, ἔπειτα δὲ πῦρ ἐκ τῶν ὄρυττομένων θεμελίων ἀναθραμὸν κατέκαυσε ²¹ πλείστους.

²² Κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν νύκτα (καὶ τὴν μετ' αὐτὴν) ὤρθη ἐν τῷ οὐρανῷ τοῦ σταυροῦ ²³ τὸ σχῆμα πᾶσαν φωτεινῶς καταυγάζον τὴν γῆν ἐκείνην· (ὅπερ ²⁴ οἱ ματαιόφρονες θεασάμενοι καὶ τὴν κατ' αὐτῶν θεομηρίαν ἐναργέστερον ἐπαισθημένοι, πρὸς τὰ ἴδια μετ' αἰσχύνης ἀπέδρασαν.)

448 ²⁵ (8) Ὁ δὲ βαρυσκόπιος Ἰουλιανὸς ταῦτα μεμαθηκὼς παραπλησίως καὶ αὐτὸς τῷ Φαραὼ τὴν καρδίαν ἐσκήρυξε ²⁶. Μετὰ δὲ ταῦτα Πέρσαι ²⁷ κατὰ τὴν Ῥωμαίων ἐξεληθότες γῆν, ἔδοξαν αὐτῷ τοῦτο· παρατάξασθαι· καὶ ²⁸ τοὺς μάντις ἐπερωτήσας ²⁹, ἐκέλευον ³⁰ αὐτῷ καὶ ὑπισχυνοῦντο τὴν νίκην, ὡς παρὰ τῶν δαιμόνων εἰληφότες, ὅθεν καὶ χρησμὸν τῷ δυσσεβεῖ ἐπανεγίνωσκον ἔχοντα ³¹ τάδε· «Νῦν ³² πάντες ὀρμώμεθα ³³ θεοὶ νίκης τρόπαια κομίσασθαι παρὰ ³⁴ θηρὶ ποταμῷ. Τῶν δ' ἐγὼ ἡγεμονεῦς ³⁵ θούρος ³⁶ πολεμόκλονος Ἄρης.»

Τούτοις πεισθεὶς ὁ πεφανατισμένος, καὶ πολλὰ, καὶ μεγάλα, καὶ δυσδιήγητα κατὰ Χριστιανῶν ποιήσας, καὶ ἄλλα πλείονα ποιεῖν μετὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν νίκην ἐπαγγεῖλαμένος, κατὰ Περσῶν ἐκίνησε, καὶ διαβᾶς τὸν ὀρίζοντα ποταμὸν ἀπὸ τῆς Περσῶν τῆν ³⁷ Ῥωμαίων χώραν, καὶ ὑπό τινος ἀπατηθεὶς Περσικοῦ λέγοντος ὡς ἐν τρισὶν ἡμέραις παραδώσειν αὐτῷ ³⁸ τὴν Βαβυλῶνα καὶ μὴ χρῆζειν πολλῶν ἀναλωμάτων, ἰθύς τὰς μὲν τὴν τροπὴν ³⁹ κομιζούσας ναῦς ἐνέκρησεν ⁴⁰, αὐτὸς δὲ διὰ γῆς ἀπίε· δυσβάτου ποδη-

A rosolymis templum et ibi praescriptam ipsis adorationem, elegantibus, statim praecipit impius ut resuscitarent templum, secundum iram et voluntatem Dei destructum; quod hi cum multa laetitia audientes, omnibus contribulibus per universam terram praescripta denuntiaverunt. Hi quidem undique concurrerunt opes et pecunia ad aedificationem templi asportantes; apostata vero misit ad eos duces cum magna libertate multoque auxilio; fossoria enim et instrumenta, argentumque simul ad aethiops Iudaeos misit. Ubi vero fodere terramque deferre coepissent illi sexcenti, extemplo venti vehementes ac violenti necnon turbines fortiter sanctos cunctos disperserunt. Illis autem adhuc conantibus et divina longanimitate non respicientibus, et opus denuo repetentibus, primum terrae motus factus est magnus et horribilis, deinde ignis ex fundaminibus effossis exurgens, plurimos combussit.

Per noctem autem huius diei diemque sequentem apparuit in caelo crucis signum totum refulgens et regionem illuminans; quod cum stulti vidissent, iramque Dei contra se manifestam intellexissent, in propria cum rubore refulgerunt.

Sed propositi tenax Julianus, his additis, non secus ac Pharao cor suum induravit. Postea vero, cum Persae in terram Romanorum essent egressi, sibi dimicandum adversus eos existimavit. Vates ab eo consulti, exhortati sunt eum, et, quasi a demonibus hoc tenentes, polliciti sunt ei victoriam; unde quocumque responsum impio denuntiaverunt haec habens: «Nunc omnes dii properamus victoriae tropaea mereri prope ferum fluvium. Ego autem ductor eorum ad bella movens terribilis Mars.»

His dictis illusum, multa magnaque ac narratū difficilia contra Christianos postquam egisset, et alia majora se post bellum ac victoriam reservare nuntiasset, adversus Persas profectus est. Cum transisset fluvium, Romanorum terram a terra Persarum separantem, a quodam Persa dicente se post tres dies traditurum esse regi Babylonem, nec magnis sumptibus opus esse, deceptus, cito naves quae alimenta detulerant, exussit, et ipse per semitas accessu difficiles a deceptore Persa pedibus

Variæ lectiones et notæ.

¹⁰ ἅπαντα τὰ π. 7, 2, M. 1, 2. ¹¹ συνεισφέροντες Cael. ¹² ὁ δὲ συν. N. 1, 2, M. 1, 2. Cael. ¹³ ἄρχοντα V. 1, 2, M. 1, 2. ¹⁴ π. ὀπρησάν Cael. V. 1, 2, M. 1, 2. ¹⁵ ἀντιθέοις Cael. V. 1, 2, M. 1, 2. ¹⁶ Ἰουδ. οἰκ. V. 2, 1, 2. ¹⁷ ἄρσ. V. 1, Cael. ¹⁸ ἐκφέρειν V. 1, 2, M. 1, 2. ¹⁹ ἅπαντα διεσκόπισαν Cael. ²⁰ μ. καὶ σ. V. 1. ²¹ ἐγένετο σ. V. 1, σ. ἔγ. V. 2, M. 1, 2. ²² τοὺς ἀλλ. V. 1. ²³ Cael. 537, 20-538, 5? ²⁴ τοῦ Χριστοῦ τὸ σγ. V. 2, M. 1, 2. ²⁵ ἄπερ V. 1, 2, M. 1, 2. ²⁶ Cael. 538, 6-23 ὡς φησὶν Ἀγαθίας, qui de hac re nihil habet. ²⁷ ἐσκήρυξε V. 1, Cael. ²⁸ Περσῶν ἐξεληθόντων? τῆς Ῥ. ἐξήλασαν γῆς· διὰ καὶ ἔδ. V. 1, ἀντιπρ. V. 1, 2. ²⁹ δὴ ἀλλ. V. 1. ³⁰ ἐπερωτήσαντι? ³¹ ἔκ. καὶ ὀπ. V. 1, sed αὐτῷ post νίκην V. 1, 2. ³² ἔγ. οὕτως V. 1, 2, M. 1, 2. ³³ δὲ ἀλλ. V. 1. ³⁴ ὀρμήθημεν, Leo, P. Th. Cael. V. 1, 2, M. 1, 2. ³⁵ περὶ Leo. ³⁶ ἡγεμονεῦσω Cael., Leo, P. Th. Cael. V. 1, 2, M. 1, 2, Cael. V. 1, 2, M. 1, 2. ³⁷ τῆ Ῥ. χώρα V. 1, i. subscr. pro v. ³⁸ τῷ λαβῶ V. 1. ³⁹ ἐνέκρησεν. Cael. ἐνεπύριον V. 1, 2, M. 1, 2, cf. Greg. IV. 115 D.

ductus, abiit. Hic autem subito fugiens inconstantem levissimumque regem dereliquit cum populo errantem, atque solitudine victusque penuria viribus exhaustum. Talem enim egestatem persenserunt ut equos et mulos edere coacti sint. Cum igitur populus erravisset et valde consumptus esset, invenerunt subito mortuum flagellum a Deo missum; nam ex improvise jaculum fertur in ipsum, et per brachium ad latus decurrens intus penetrat. Ex hoc vulnere vitam sinitit manu interroguiti ipsius occisoris. Hunc quidem qui justam illam intulerat plagam nemo usque ad hodiernam diem scivit: verum tamen, sive homo, sive angelus hoc fecit, divini numinis minister fuit. Illum autem ferunt, cum plagam accepisset, cruore manum implevisse, et ad cælum projecisse, dicentem: « Vicisti, Galilæe; contentus esto, Nazarenæ. »

Ablatum ipsius impurum corpus et Tarsi sepulchrum rejectit et evomit terra, sicut ait denuo Gregorius cognomine Theologus: « Parum est quod in medio. Sed cum Persis justitia scelestum dederit, adhuc ibi jus urget, et mortuum absque misericordia prosequitur: a quodam enim audiivi non illum tumulo recipi, sed terra propter illum agitata projici, et eructari, præludium, puto, supplicii quod illic manet. » Post hæc autem deprehensæ sunt illius magiæ, fraudes et artes.

Cum enim esset in Perside, miserat ad occasum demona, qui exinde sibi responsum citissime referret: hic autem a quadam monacho prohibitus a progressu, per dies decem iter prosequi non valuit. Regressus ad Apostatam et interrogatus de mora respondit: « Moratus sum et absque opere redivi: expectabam enim Puplium monachum, an forte cessaret a proccatione; sed cum per dies decem non cessavit, ne jussum tuum exsequerem impedivit. » Cum autem istud Julianus audisset, violenterque iratus esset, minatus est sese post reditum monachorum genus exterminaturum esse. Quod cum audivisset et demiratus esset unus ex magnatibus ejus, post reditum, distribuit omnem substantiam suam pauperibus, et ad seniores se contulit. Illustris monachus factus, monachorum virtutem, quam adversus tenebrosos spiritus acceperunt, omnibus enarrabat.

γούμενος²⁰ ὑπὸ τοῦ ἀπαταιῶνος Πέρσου, ὃς ἐξείληγε ἀποδράσας κατέλιπε τὸν εὐρίπριστον καὶ κουφότατον, πλανώμενον μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ τρυχόμενον ὑπὸ τῆς ἐρημίας καὶ τῆς τῶν τροφῶν ἀπορίας· τοσαύτη γὰρ ἔνδεια περιέσχεν αὐτοὺς ὡς καὶ ἴππων καὶ ἡμῶνων ἀπογεύσασθαι. Πλανώμενος οὖν ὁ λαὸς καὶ σφόδρα διασφειρόμενος εὗρον ἐξήπινα κείμενον τὸν θεηλατον²¹· ἐξ ἀφανοῦς γὰρ ἀκόντιον φέρεται κατ' αὐτοῦ, καὶ διὰ²² τοῦ βραχίονος εἰς τὴν πῦσιν διαδραμὸν εἰσέδω, ἐξ ἧς κληγῆς τὸν βίον κατέστρεψεν. ἀδὴλον τοῦ ἀνελόντος αὐτὸν γενομένου. Καὶ τὸν μὲν τὴν δικαίαν ἐκείνην ἐπινεγκόντα κληγῆν οὐδείς²³ 449 ἔγνω μέχρι καὶ τήμερον· ὅμως δὲ, εἴτε ἀνθρώπος, εἴτε ἀγγελος²⁴ τοῦτο δέδρακε, τοῦ θεοῦ νεύματος ὑπηρέτης· γέγονεν· ἐκεῖνον²⁵ δὲ φασὶ ἐξάμενον τὴν πληγὴν, εὐθὺς πληῖσαι τὴν χεῖρα τοῦ αἵματος καὶ βίψαι εἰς τὴν ἀ(117^ο)έρα καὶ φάναι· « Ἐνίκησας²⁶, Γαλιλαε· ἀρκέσθητι, Ναζαρητέ. »

²⁰ (9) ²¹ Καὶ ἀνακομισθὲν²⁷ τὸ μισθὸν αὐτοῦ σῶμα ἐν Ταρσῶ καὶ ταφὴν ἀναδράσθη ἀπὸ²⁸ τῆς γῆς καὶ ἀπαρτίρη. καθὼς²⁹ ἔφη πάλιν Γρηγόριος ὁ τῆς θεολογίας ἐπιπόνητος· ³⁰ « Μισθὸν³¹ τὸ ἐν μίση· καὶ Πέρσαις μὲν ἡ δίκη δοῦσα³² τὸν ἀλιτῆρον, ἐκεῖ δὲ κάζει καὶ — νεκρὸν ἐπανάγει μὴ ἐλευόμενον, ὡς δὲ ἐγὼ τινος³³ ἤκουσα. μηδὲ³⁴ τῷ τάφῳ προσδεχόμενον³⁵, ἀλλ' ὑπὸ τῆς σεισθεΐσης δι' αὐτὴν γῆς ἀποσειόμενον³⁶ καὶ ἀναθραυσόμενον, προσιμιον οἶμαι τῆς ἐκείσε κολάσεως. » Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφωρῶθησαν αὐτῆς ἐκεῖνου γοητείας³⁷ μαγγανείαι.

³⁸ (10) Ἐν μὲν γὰρ τῇ Περσίδι· τυγχάνων, πέμψας δαίμονα πρὸς τὴν δύσιν πρὸς τὸ ἐνεργεῖν³⁹ ἐκεῖθεν ἀπέκρισιν διὰ τάχους, ἐκωλύθη τῆς πρόσω πορείας· ὑπὸ τινος μονάζοντος, ἐπιλέμενος⁴⁰ ἡ μὴ δυνατόντος προδοῖναι· ὑποστρέψας δὲ⁴¹ πρὸς τὸν ἀποστάτην καὶ τὴν αἰτίαν τῆς βραδύτητος ἐρωτηθεὶς ἀπεκρίνατο· « Καὶ ἐβρόδυνα καὶ ἀπρακτος ἐπανήλθεν· ἐκδιχόμενος⁴² γὰρ Πούπλιον μονάζοντα, εἰπως παύσεται τῆς προσευχῆς, καὶ μὴ παυσαμένου αὐτοῦ⁴³ ἡμέρας ἑ', διεκώλυσέ με ποιῆσαι τὸ θέλημά σου. » Καὶ τοῦτο ἀκούσας Ἰουλιανὸς 450 καὶ ἀγανακτήσας σφόδρα, προσηκειλησε μετὰ τὴν ἐπιστροφήν⁴⁴ ἐξολοθρεῦσαι τὸ τῶν μοναχῶν⁴⁵ γένος, ὅπερ μεθ' αὐτοῦ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ καὶ θαυμάσας, ἐπανελθὼν, δίδειναι τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ⁴⁶ πένησι καὶ ἀπῆλθε πρὸς τὸν γέροντα, καὶ γενόμενος δόκιμος μοναχῶν πᾶσιν ἔλεγε τὴν ἰσχὺν τῶν μοναζόντων, ἣν ἔλαβον κατὰ τῶν σκοτεινομόρφων δαιμόνων.

Variæ lectiones et notæ.

²⁰ διηγ. M. 2. ²¹ νεκρὸν add. cod. ²² καὶ τοῦ βρ. V. 1.2. ²³ εἴτε ἀνος V. 2. ²⁴ ἐκεῖ δὲ V. 2, M. 1.2. ²⁵ Ἐν. Γ. ἐν. V. 1.2, M. 1.2, νεκρὸν καὶ Χριστὸν, κορέσθητι, Ναζωραε Λεο, Ced. x. N. ²⁶ Glyc. 472.6.9. ²⁷ Ἐτα add. V. 1.2. ²⁸ φασὶ V. 1. ²⁹ ὑπὸ M. 2. ³⁰ καὶ add. V. 2, M. 1.2. ³¹ Greg. XV. 393 D. ³² μὲν γὰρ add. V. 1.2, γὰρ M. 1.2, cod. ³³ Ἐπὶ τοῦτου ἐν Ἀθήναις Βασίλειος καὶ Γρηγόριος ἡκμαζόν παιδεύοντο παρὰ Ἱμερίου καὶ Προκροτίου εὐδοκίμοις σοφισταῖς· ἐμυθῆτευσον δὲ καὶ παρὰ Λιβανίου τῷ ἐν Ἀντιοχείᾳ σοφιστῇ (Schollion; Leo. in Valentiniano). ³⁴ δικάσας M. 2. ³⁵ μηδὲ Gr. ὡς προσ. om. V. 2, M. 1.2. — προσλαμβανόμενον V. 1. Gr. ³⁶ ἀποσειόμεν. καὶ ἀναθραυσόμεν. cod. ἀποσειόμενος· καὶ ἀναθραυσόμενος V. 2, M. 1.2. ³⁷ κακίας γοητείας καὶ μαγγανίας V. 2, x. αὐτῆς καὶ μ. M. 1.2. ³⁸ Ced. 526.12-527.2 Glyc. 472.9-15. ³⁹ αὐτῷ add. V. 1, Ced. ⁴⁰ ἑ', καὶ μὴ ὁ ὁ δ. πρ. πᾶσιν πρ. τὸν Ἰουλιανὸν ὑπέστρεψε V. 1.2 (M. 1.2 ἐπιστρ.) ⁴¹ Ὁ δὲ τὴν ἀ. τῆς β. ἐρωτήσας ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ δαίμων V. 1.2, (M. 1.2 om. αὐτῷ). ⁴² ἐκδ. Π. V. 2, M. 1.2. ⁴³ ἐπὶ add. V. 1.2, M. 1.2. ⁴⁴ ὑποστρέψ. V. 1.2. ⁴⁵ τῶν μ. τῶ γ. V. 1.2, M. 1.2. ⁴⁶ πάντας add. V. 1, π. τοῖ; V. 2, M. 1.2.

⁵⁰ (11) Ἐν δὲ Κάραις, τῇ παρὰ ⁵¹ Κάρου ⁵² βασι- A
λέως κτισθεῖση πόλει, τὴν πρὸς Πέρσας ποιούμενος
πορείαν, ἐξεληθὼν ⁵³ καὶ ἐν τινι καταδύσει θυσίας
ἀκαθάρτους ποιῶν ⁵⁴, κλεῖθρα καὶ σήμαντρα ταῖς
θύραις ἐπέθηκε καὶ φύλακας ἐπέστησε, μηδένα ⁵⁵
ἔσω τῶν θυρῶν κελυθεῖν γενέσθαι μέχρι τῆς αὐτοῦ ⁵⁶
ἐπανόδου, ἥντιν ἀνοξάντες μετὰ τὴν ἐκεῖνου πτώ-
σιν, εὗρον γύναιον ἐκ τῶν τριχῶν κρεμάμενον καὶ
ἐκτεταμένως ἔχον τὰς χεῖρας, ἧς ἀνασχίσας ὁ
ἀσπλαγχνός τὴν γαστέρα τὴν κατὰ Περσῶν δῆπου-
θεν ⁵⁷ ἔγνω διὰ τοῦ ἥπατος νίκην.

⁵⁸ (12) Ἐν δὲ Ἀντιοχείᾳ πολλὰς μὲν κιβωτοὺς ἐν
τοῖς βασιλείοις κεφαλῶν ἀνθρώπων πεπληρωμένας,
πολλὰ δὲ φρέατα νεκρῶν σωμάτων εὗρον πεπληρω-
μένα ⁵⁹· καὶ γὰρ ⁶⁰ μυρίας [μὲν] γυναῖκας, ἐν γαστρὶ B
ἔχουσας ἀναιεμένων καὶ ἐν τοῖς ἐμβρύοις ἥπατοσκο-
πῶν ⁶¹ καὶ πολλοὺς παῖδας ⁶² κατασφάζας ὑπὸ τὰ
εἰδωλα κατώρυξεν ὁ φιλιδῶλος ⁶³ εἰδωλιανός. Πολ-
λὴν δὲ καὶ ἄλλην λογικὴν ἀγέλην ἐκ ποικίλων ἡλι-
κίων διαφόροις ὑπέβαλε θανάτοις ἐπ' ὄνοματι Ηο-
σειδῶνος καὶ τῶν λοιπῶν δαιμόνων ὁ δαιμονιώδης
καὶ θεομίσητος ⁶⁴· οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ Ἰηπου; λευ-
κοὺς τε καὶ πυρροὺς ἔθηκε, τοὺς μὲν τῷ ἥλιῳ, τοὺς
δὲ τῷ πυρὶ καὶ τοῖς ἀνέμοις· καὶ πρὸς τοῦτοις κύ-
νας, καὶ πιθήκους, καὶ κόρακας, καὶ πᾶν σχεδὸν
ἔρπετων ⁶⁵ εἶδος καὶ τετραπόδων, θηρίων τε καὶ
τῶν ἄλλων πτηνῶν καὶ νηκτῶν οὐ διέλειπε κατα-
σφάττειν καὶ τελετὰς παντοίας ἐπινοῶν, κλείους καὶ
χείρους τῶν 451 παρ' Ἑλλήσι; ⁶⁶ νονομισμένων,
πρὸς τὸ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ (117^b) Ἑλλήνας C
ὀπρακοντίσαι, διὰ τῶν τοιούτων οἰόμενος ὁ ἄθεος
ἀποθεωθῆναι καὶ θεὸς νομισθῆναι.

(13) Τοιαῦτα τῶν δυσωνύμων θεῶν καὶ ἀκαθάρτων
δαιμόνων ⁶⁷ τὰ ἐπιτάγματα καὶ μαντεύματα, καὶ
τοιαῦτα τοῦ ματαιόφρονος καὶ ἀπιστάτου καὶ θεηλά-
του ⁶⁸ τὰ ἀποτελέσματα. Καὶ τοῦτον μὲν ἡ ψευδο-
μαντεία τε καὶ ἀπάτη πεφώρταται· ἐκεῖνος δὲ τῇ
ἐκείνων πλάνῃ δεδουλωμένος ἀπώλετο ⁶⁹ ψυχὴ καὶ
σώματι, ἐτῶν ὑπάρχων λ', καὶ ἐξέλιπον ἐν ματαιό-
τητι αἱ ἡμέραι αὐτοῦ καὶ τὰ ἔτη αὐτοῦ μετὰ σπου-
δῆς, καὶ ἀπώλετο διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ· πολλὴν
γὰρ ⁷⁰ εἰ ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος ⁷¹ ἐλάλησεν καὶ ἔθετο
εἰς οὐρανὸν τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ
διῆλθεν ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς γέγραπται. Καὶ πάνδεινα
καὶ δυσεξήγητα πράξας, καὶ μεγάλα ⁷² μεγαλαυχῆ- D
σας, τὴν ἑαυτοῦ προτέραν πίστιν ⁷³ καὶ τάξιν μὴ
τηρήσας, πέπτωκε πτώμα ἐξαισιῶν καὶ δυσεξήγη-
τον, ⁷⁴ ὡσπερ καὶ ὁ τοῦτον ἀπατήσας καὶ ἀπολέσας
παγκάκιστος διάβολος.

Caris, in urbe a Caro rege ædificata, iter adver-
sus Persas faciens, cum egressus esset et in quo-
dam antro sacrificaciones impuras egisset, serus
ac sigilla januis apposuit et custodes constituit,
ne quisquam intus fores ante suum reditum in-
grederetur prohibens. Hanc autem domum, post-
quam, illo mortuo, reclusissent, mulierculam in-
venerunt criuibis suspensam resectisque manibus;
illi ventrem immitis aliquis aperuerat, et sane illius
hepate victoriam de Persis cognoverat.

Antiochiæ vero multas capsas, in regis ælibus,
capitibus hominum plenas, multosque puteos ca-
daveribus refertos invenerunt. Mille enim mulieres
uterum gestantes dissecans, et in fœtibus earum
aruspicia quærens, multosque infantes sub idola
jugulatos infodit idolorum amans idolicola. Pluri-
mum autem et alium gregem rationabilem ex diver-
sis ætatibus in nomine Neptuni cæterorumque dæ-
monum dæmoniacus et Deo odiosus variis lethi
generibus subiecit. Quinimo equos albos et rufos
immolabat, illos quidem soli, hos autem igni et
ventis. Insuper canes et simios et corvos et omne
fere genus reptillum, quadrupedum, ferarum, vo-
lucrum et natantium, non cessabat immolans et
omnimoda excogitans sacrificia, plura pejoraque
sacrificiis apud Græcos usitatis, ad omnes Græcos
ante se degentes superandos, talibus atheus spe-
rans se apothecosi donandum et deum esse repu-
tandum.

Qualia sunt male nominatorum deorum impu-
rorumque dæmonum præcepta et oracula, talia quo-
que fuerunt miseri Apostatæ flagellique divinitus
missi opera. Illorum vana oracula fallaciaque de-
tegentur: hic vero postquam illorum errori deditus
fuisset, anima et corpore periit, annos triginta
natus, atque in vanitate dies ejus et cum festina-
tione anni ejus evanuerunt, consumptusque est
perversitate ejus; multam enim in injustitiam locu-
tus est in auram, et posuit cælum contra os suum, et
lingua ejus transivit in terra, sicut scriptum est.
Et postquam horrenda narratuque difficilia fecit,
multumque superbivit, priore fide et ordine non
servatis, cecidit infanda mirandaque ruina, sicut
ille qui deceperat eum ac perdidit pessimus
diabolus.

Variæ lectiones et notæ.

⁵⁰ Ced. 527,3-10; Glyc. 472,15,16. ⁵¹ τοῦ V. 1,2, M. 1,2. ⁵² τοῦ add. Ced. ⁵³ εἰσεληθὼν V. 1,
Ced. ⁵⁴ ἐπιτελέσας; V. 1,2, M. 1,2. ⁵⁵ μτδ. — ἐπανόδου om. Slav. ⁵⁶ αὐτοῦ om. V. 2. ⁵⁷ ε. δ. M.
1,2. ⁵⁸ Ced. 527,10 b28 2,540,4-15. ⁵⁹ πεπληρωμένα V. 1. ⁶⁰ καὶ μυρίας V. 1,2. ⁶¹ ἥπατοσκοπού-
μενος V. 1,2, M. 1,2, Ced. ⁶² πολλὰ παῖδια V. 1,2, M. 1,2, Ced. ⁶³ φιλιδῶνος; V. 2, M. 1,2 ⁶⁴ Ἰου-
λιανός, βρβη-τμισσῶ λusu verborum Ced. V. 1. ⁶⁵ ε. γένος; καὶ V. 1. ⁶⁶ ἑλληνισαντας V. 1,2, M. 1,2, Ced.
⁶⁷ ε. δ. α. V. 2, M. M. 1,2. ⁶⁸ θ. καὶ α. π. M. 1,2, θ. α. π. V. 2. ⁶⁹ τέθνηκε ψ. V. 1,2. ⁷⁰ Ps. LXXIII, 8,9.
⁷¹ ε. καὶ ἀνομίαν εοῦ. καὶ α. V. 1,2, M. 1,2. ⁷² δυτὸς add. V. 1. ⁷³ καὶ πάνυ μεγαλαυχ. V. 1. ⁷⁴ τ.
καὶ π. τ. V. 1, π. καὶ τ. μυκτηρίσας V. 2. ⁷⁵ δυσεξήγητον V. 1,2, M. 1,2.

CXCII. *Regnum Joviani.*

A

P. B. *Βασιλεία Ἰουλιανῶ* 11.

Post illum regnavit Jovianus mensibus octo. Post Juliani trucidationem vix tunc facile nobis regnum Joviani instauratum est. Illic enim uno eodemque tempore rex et confessor et terroris perverse propagati impulsator apparuit. Cum miles in armis esset et Barbarus instaret, duces nostri, de rebus summis concilio facto, suffragium Joviano dederunt : sed ille impeditus ne regni insignia acciperet, ad exercitum sacrilegis Juliani spoliationibus foedatum dixisse fertur se non posse super illos regnare, quia Christianus esset. Tunc omnes unanimi voce responderunt : « Nos quoque Christiani sumus. » Pius autem quam hanc vocem audisset, læta conscientia regnum accipere non sustinebat.

Idcirco adfuit illi quædam divina benignitas : nam, præter omnem spem, nostrorum phalange undique ab hostibus circumventa, nulla expectatione suffugiendi remanente, subito legati a Barbaris missi superveniunt, et pacem rogant, et exercitus jam fame exhausto victus necessariaque ac cætera se vicissim ministraturos promittunt, et omni benignitate nostram præcipationem relevant.

Inita autem novem et viginti annorum pace, in Romanorum terram rediit cum exercitibus : sed coactus est Nisibem, urbem maximam, Persis cedere.

Hic multam curam multamque studium Ecclesiarum exercens, cunctos episcopos in exsilio argentes revocavit. Ad magnum autem Athanasium misit, ipsi scribens, ut irreprehensibilis fidei excellentiam significaret. Quod fecit Athanasius in litteris orthodoxia plenis, quas Joviano scripsit.

Sed iste tam pius et mirabilis post octo menses a quo regnare cœpisset, in Cilicia cuius venenosum agaricum comædisset, in loco Galatiæ nomine Padasiane interiit, multum relinquens matrem Ecclesiam necnon omnibus populis.

Hic enim Juliano cum notes esset, in exercitu se Christianum confitebatur : quadam autem die, cum post Julianum ingrederetur, ipsius chlamydem

11. Μετὰ δὲ τούτων 11 ἑβασίλευσε Ἰουλιανὸς μήνας ἡ' 11. (Μετὰ τὴν Ἰουλιανοῦ σφαγὴν μόλις ποτὲ πρὸς ἡμῖν τὸ βασίλειον τὸ Ἰουλιανοῦ ἀνενεώθη· οὕτως γὰρ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ καιρῷ βασιλεὺς καὶ ὁμολογητὴς καὶ τῆς κακῶς ἐπινεχθείσης πλάνης ὠθητῆς ἀπεφάνθη· ἐπειδὴ γὰρ ἐν τοῖς ὄπλοις ὁ στρατὸς ἐτύγχανε καὶ ὁ βάρβαρος ἐπέκειτο, οἱ ἡμέτεροι στρατιῶται περὶ τὴν ψήφον δεδιώκασιν)· ἐκεῖνος δὲ (κατασχεθεὶς εἰς τὸ ὑποδέξασθαι τὰ τῆς βασιλείας σύμβολα, πρὸς τὸ στρατόπεδον τὸ μολυνθὲν ταῖς Ἰουλιανοῦ ἱεροσυλίαις) λέγεται εἰρηκέναι, μὴ δύνασθαι αὐτὸν βασιλεύειν τούτων, ἐπειδὴ Χριστιανὸς αὐτὸς ἦν· 452 τότε πάντας 11 ἔμου τῇ αὐτῇ φωνῇ ἀποκριθῆναι λέγοντας (ὅτι «Καὶ ἡμεῖς») Χριστιανοὶ ἴσμεν 11· (πρὶν δὲ ἀκούσαι τὴν φωνὴν ταύτην, οὐκ ἔγνεστο ἐψηυχάσαι τοῦ δεῖξασθαι τὴν βασιλείαν).

(2) Τοιγαροῦν αὐτῷ θεῖα τις φιλανθρωπία παρεγένετο, καὶ, παρ' ἐλπίδα πάναν, συγκειμένης 11 τῶν ἡμετέρων πινταχθῆναι παρὰ τῶν πολεμίων τῆς φάλαγγος, καὶ μηδεμιᾶς προσδοκίας οὕτης τοῦ διαφυγεῖν, ἄφνω πρὸςθευτὰ πεμφθέντες, παρὰ τῶν βαρβάρων παραγίνονται καὶ ἐξαιτοῦσιν εἰρήνην, καὶ τῷ στρατοπέδῳ ἤδη ὑπὸ τοῦ λιμοῦ καταναλωθέντι τροφῆς 11 καὶ τὰ ἀναγκαῖα καὶ τὰ λοιπὰ συναλλάττει ἐπαγγέλλονται, καὶ πάσῃ φιλανθρωπίᾳ τὴν ἡμέτεραν διορθοῦσι προπέτταν.

(3) Κθ' δὲ ἐτη συνθέμενος εἰρήνην εἰς τὴν Ῥωμαίων ἐπανήλασε γῆν σὺν τοῖς στρατεύμασιν· ἠναγκάσθη δὲ καὶ τὴν Νίσιβιν πάλιν μεγίστην οὖσαν Πέρσαις παραχωρῆσαι.

(4) Οὗτος πολλὴν φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν τῶν ἐκκλησιῶν ποιούμενος τοῦ ἐν ἐξορίας ἐπισκόπου πάντας ἀνεκάλεεστο· τῷ δὲ μεγάλῳ Ἀθανασίῳ ἀπέστειλε τῆς ἀμνηστίας 11 πίστεως αὐτῷ ἐγγράφως σημεῖναι τὴν ἀκριβείαν, ὅπερ καὶ πέπραχεν Ἀθανάσιος — καὶ γέγραφεν Ἰουλιανῷ ἐπιστολὴν πλήρη 11 ὀρθοδοξίας.

(5) Ἄλλ' ὁ οὕτως εὐσεβὴς καὶ θαυμάσιος μετὰ ἡ' μήνας τῆς αὐτοῦ βασιλείας (ἐν τῇ Κιλικίᾳ) μύκτη πεφρμαγμένον φαγῶν, ἐτελεύτησεν ἐν χωρίῳ Δαδαστα[ν] τῆς Γαλατίας, μέγα πένθος καταλεψάς τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ λαοῖς πᾶσιν.

(6) Οὗτος γὰρ γνωστὸς ὢν τῷ Ἰουλιανῷ καὶ ἐν τῷ στρατῷ Χριστιανὸν ἑαυτὸν ὁμολογεῖ· ποτὲ δὲ ὀπισθεν Ἰουλιανοῦ 453 περιπατῶν, τὴν χλαμύδα

Variæ lectiones et notæ.

11 Ἰουβ. a prima manu codicis propter Ἰουλ. — Rubrica codicis et V. 2. 11 363. 11 Μετὰ δὲ Ἰουλιανῶν A. 11 ἔτος ἐν Leo, μ. θ', ἡμέρας 11 Ced. 539, 15-24, cum sint 7 menses, 22 dies usque ad 17 Febr. 364. 11 πάντες ὁμοίᾳ τῇ — λέγοντ. cod. 11 αὐτοκράτωρ τρισαύγουστε Ced. 11 συγκειμ. τὴν φάλαγγα cod. 11 παρέχουσι? 12. X' Ced. 539, 21. 11 Ced. 559, 24-540, 4 : Ὅθεν νόμος· ἐξέπεμψεν εἰς πᾶσαν τὴν ὑπὸ Ῥωμαίων γῆν εἰς περιποίησιν τῶν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ ἐν ἐξορίᾳ Χριστιανούς ἀν. γράφας καὶ τῷ ἱερῷ Ἀθ. 11 σ. ἀ. ἐ. τῆς ἀμ. π. σὴν ἀ. οὗ γενομένου, βεβαίως εἰς ὀρθοδοξίαν γέγονε Ced. 11 πλήρη, cod. 11 Ced. 540, 10 21. Ἐπὶ Κ. II. ὁρμώμενος ἐλθὼν ἐν Ἀγκυρᾷ τῆς γ. ἵπκτος προήλασε· φθάσας δὲ ἐν προστείῳ Δ. ἐκοιμήθη ἐν οἰκίᾳ νεωστὶ κακοντιμῶν· τῆς δὲ ἀσθέτου βαρῶν ἀμὸν ἀναδιδούσης, ἀφνίδιον ἐτ. ἀποκινῆσιν ἀπὸ τῆς καύσεως, ὡς δὲ τινες γράφουσι, μ. π. φ. ἀπέθανεν. 11 Ced. 539, 10-14 : Τοῦ δὲ μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντος Ἰουλιανῶ τὴν ἀλουργίαν ὁ περιπατῶντος ἀκ. πατήσαντος ἐν τῷ ἐπικλινῇ τινὰ κατεῖνα· τόπον, ἐπ. I. καὶ τὸ συμβῆναι κρίνας· αὐτὸν μετ' ἐκεῖνον τῆς βασιλείας κρατήσαν, ἐφῆ· εἴθε κἀν γ. ἀ.

αὐτοῦ πεπᾶτι, κῆ, πρὸς ὄνπερ ἐπιστραφεὶς Ἰουλιανὸς καὶ ἰδὼν οὐκ ἄλλον, ἀλλὰ αὐτὸν, εἶπε τὴν βασιλείαν διαδέξασθαι, ἔειπε γοῦν ἄνθρωπος· ἦν δὲ (118*) εὐσεβῆς, καὶ πραδῆς, καὶ ἐπιεικῆς.

A pede tetigit : ad quem conversus Julianus et nullum alium nisi illum videns, ait sibi in regnum hunc successurum : « Utinam igitur homo ! » Erat autem pius ac mitis et clemens.

ΡΗΓ. Βασιλεία Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Οὐάλεντος.

CXCIII. Regnum Valentiniani Valentisque.

88 Μετὰ δὲ Ἰοβιανὸν ἐβασίλευσεν Οὐαλεντινιανὸς ἔτη ις', ἀναγορευθεὶς ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας, ὅστις ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πίστεως παρὰ Ἰουλιανὸν ἐτύγχανε τῆς στρατιᾶς ἐκδιληθείς· (ἀλλ' ἐπλήρωσεν ἐν αὐτῷ ὁ θεὸς, ὅπερ ὑπέσχετο, ὑπὲρ τὰ ἔκατονταπλασίονα ἐν τῷ παρόντι αἰώνι) ἀποδεδοκῶς αὐτῷ· ἐπειδὴ γὰρ ὑπὲρ τῆς πίστεως τὴν στρατιὰν καταλέλοιπε, καὶ τὴν βασιλείαν ἐδέξατο.

Post Jovianum regnavit Valentinianus sex et decem annos; qui pronuntiatum est Nicææ Bithyniæ. Illic pro fide nostra a Juliano de exercitu ejectus erat : sed Deus adimplevit in eo quod promiserat, ultra centuplum in hoc sæculo reitens ei. Postquam enim pro fide militiam dereliquisset, regnum etiam accepit.

89 (2) Οὗτος, εἰς τὴν βασιλείαν κοινωνὸν προσβάλετο μετὰ ἧμέρας 88 τῆς ἑαυτοῦ ἀναγορεύσεως τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν Οὐάλεντα· εἰσελθὼν γὰρ ἐν Κωνσταντινουπόλει, μεταπεμφάμενος αὐτὸν ἐκ Παιωνίας 89 πόλεως Κιβαλῆς — ἐκεῖθεν γὰρ ὤρμητο — κοινωνὸν αὐτὸν τῆς βασιλείας προσελάβετο, καὶ ἑαυτῷ ἂν μὲν τὰ τῆς δύσεως ἐπελείξατο μέρη, ἐκείνῳ δὲ τὰ τῆς ἀνατολῆς, κατέλιπε.

B Hic in participationem regni triginta dies post suam electionem, fratrem suum Valentem designavit. Et vero cum Constantinopolim venisset, accersitum eum ex urbe Pæoniæ, Cibale (exinde enim ortus erat), in regni participationem admisit, sibi quidem reservavit Orientis partes, illi vero partes Occidentis reliquit.

90 Οὐάλης δὲ συγκροτῶν τοὺς αἱρετικούς, εἰς τὴν ὅλν τῶν ἰδίων πατέρων ἐπορεύετο· καὶ γὰρ ἐπισκόπου, εἰς ἔξοριαν ἐπεμψεν, καὶ πρεσβυτέρου, καὶ μοναχοῦς, Τατιανοῦ τότε ἀρχόντος τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ τινὰς εἰς βράνους ἀγαγεῖν καὶ τῷ πυρὶ παραδοῦναι καὶ πλείστα ἀθμίματα καὶ ὀμόματα κατὰ τῆς τοῦ θεοῦ Ἐκκλησίας μηχανήσασθαι. Ταῦτα πάντα μετὰ τελευτὴν Ἀθανασίου ἐπεπράττετο· ὡσπερ γὰρ θεὸς τῇ αὐτοῦ 454 C κολυθαὶ ἀρετῆ, καίτοι κατὰ τῶν ἄλλων βραχυῶν, οὐδὲν κατ' ἐκείνου λυπηρὸν ἐτόλμησεν.

Valens autem hæreticorum fautor in via patrum suorum ambulabat. Et enim in exsilium misit episcopos, presbyteros, diaconos et monachos, Tatiano tunc Alexandriam gubernante, unde fiebat ut aliquot in supplicia conjiceret et igni traderet, pluraque alia nefanda et crudelissima adversus Dei Ecclesias moliretur. Hæc omnia post mortem Athanasii fecit : quasi enim ipsius divine virtute retentus, licet adversus alios deb. ceharetur, nihil tamen iniit contra illum ausus est.

91 (4) Οἱ δὲ (ἐν Κωνσταντινουπόλει) ὀρθόδοξοι (ἐλισσῶσθαι νομιζαντες ὑπὸ Οὐάλεντος) πρεσβείαν ἐστειλαν πρὸς αὐτὸν (ἐν Νικομηθεῖα πέμφαντες) ὀγδοήκοντα Ἰσραητικούς ἀνδράς (ὧν ἠγοῦντο Θεόδωρος καὶ Οὐρβανὸς καὶ Βενέδικτος), οὓς ἅπαντας σὺν αὐτῷ τῷ πλοίῳ ὑφαφθῆναι προστάξας, πάντες σὺν τῇ νηὶ κατεφλίχθησαν, μέχρι Δακιβύζων ἡ πλοίου διαρκέσαντος· κάκιστε διαλυθέντος.)

D Qui autem Constantinopoli erant orthodoxi sperantes a Valente misericordiam obtinere, miserant ad illum Nicomediæ octoginta clericorum legationem, cui præerant Theodorus, Urbanus et Benedemus; hos omnes cum ipsorum navi iussit incendi; reipsaque cum sua navi consumpti sunt, navigio usque Dacibisum perdurante.

92 (5) Οὐάλης δὲ πᾶσαν Ἐκκλησίαν πορθήσας καὶ εἰς Καισάρειαν ἀπὸ ἀνατολῆς κατὰ Βασιλείου τοῦ μεγάλου κινούμενος, τότε καὶ τὰ κατὰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐγένετο, καθὼς φησὶν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος.

E Valens autem omnem Ecclesiam deprædabatur, et Cæsaream ab Oriente contra Basilium Magnum ferebatur, cum ea quæ spectant ejus filium evenerunt, sicut ait Gregorius Theologus.

93 (8) Δημοσθένους, ἐνὸς τῶν ὀφισκοῶν τοῦ Οὐάλεντος, ἐν τῇ πρὸς Ὀὐάλεντα συντυχίᾳ καταδρα-

F Demosthenes quidam, unus ex coquis Valentis in comitatu regis ad eum Basilium criminans, bar-

Variaſ lectiones et notæ.

88 362 Ced. 540.25-541.3 : O. ἀνηγορευθῆ ἐν Ν. τῆς Β. παρὰ τοῦ στρατοῦ ἔς ιβ. ἔτη ἐγ' ὡς Len P. Th. vol 547.1, 2a; nam. a 24 febr. 364 ad 17 Nov. 375 sunt anni XI, mensis VIII et dies XXIV. — 9. M. X. 30. 89 Ced. 541.11-17 89 Kal. Martiis. 90 Πλοῖων: ἕνος, τινέ, φασί τούς νῦν καλουμένους Πανογιούς, ἕτεροι δὲ Μακεδονίου; (Scholion). 1 ἐτυτόν cod. 2 375, Maii 2 (summarium epistoliarum Athanasii festinatum). 3 Ced. 544.16-19 : Καὶ τ. 5' ἔπει πρ. ἀπ. οἱ ὄρθ. π. Ο. α. ι. κ, οδ; π. σὺν τῷ π. ὁ. Ο. ἐκέλευσε x. πάντες. 4 Δακιζών cod 5 Ced. 541.22-448.3. 6 πᾶσας τὰς ἐκκλησίας; πορθῶν ἦκεν εἰς; K. κ. τοῦ μ. B. μαίνόμενος Ced. 7 ἔπραξε δι' οἶα καὶ ὁ μέγας Γρ. εἰς τὸν ἐπιτάξιον τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἔλεξε ὅτι καὶ Ἰαλάτης υἱὸς Οὐάλεντος καὶ ἡ σύμβιος Δομνίκα νόσφ' ἠλάσθη ἐχειμάσθη Ced. 8 Oratio 20.352 A — D. 9 Πρὸς τοσοῦτος Δ. τινὸς τῶν ὀφ. Ο. ἐν τῇ ἡμερᾷ τῇ 2. 10. μισθόμενος Βασιλείου καὶ β. εἰπέιν τὸν διδασκαλὸν 1. 20. καὶ Δ. ἀγ. Ced. 548.3 6-17. Ced. 546, 2-23 τῷ ἔτι.

harismum fecit; subridens sanctus: «Vidimus A inquit, et Demosthenem ignarum.»

Tunc temporis Gothi male Valentem habebant. Hic divinum Valentinianum, fratrem suum rogat, ut mittat sibi exercitum in auxilium: ipse vero non dedit ei, sed exprobravit illi tanquam hæretico et malevolo, dicens, Auxilium homini contra Deum pugnanti, non esse præstandum.

In hoc autem tempore, post sex et quadraginta sacerdotii annos, post multos agones multasque patientiæ coronas, magnus Athanasius obdormivit, prædicto quod Petrus ille, qui suas persecutiones participaverat, sibi succederet. Lucius autem Arianae sectæ episcopus extemplo sicut lupus in oves proruit. Petrus confestim Romam fugit; sed Lucius in cruorem hominum sic ferebatur, ut nullam religionis formam servasse videretur.

CXIV. De monachis deserti.

In principio dominatus ejus, tot et talia fecit ille probrosa contra virgines Ecclesiæ continentiamque servantes, qualia non in paganorum persecutionibus facta memorantur.

Quinimo prædatus eremum illis qui tranquille vivebant, intulit bellum. Tria namque millia simul in eremum contra monachos pugnatura misit. Qui autem venerant, novum belli genus videbant: ubi enim inimici procederent, sancti colla ferro præbebant, et nihil aliud audiebant illi præter id: «Amice, ad quid venisti.»

In eodem tempore monachorum Patres vivendi genere et antiquitatis dignitate, Macarius, Isidorus, alter Macarius, Heraclides, et Pammos, Antonii discipuli, in Ægypto florebant. Præsertim autem in desertis Nitriæ locis vivebant homines, qui vitæ et laborum communionem teuebant, et in cæterorum hominum more non confisi, cum cælestibus angelis conversabantur. Hæc ego jam præsens vidi; hæc actiones memoro; illorum etiam passionum esse participes promerui.

Illi privatis ædibus jacentes et orantes, suos occisores excipiebant. Allatus est autem eis homo jam a multo tempore totius corporis artus et præsertim pedes habens aridos. Ungentes autem eum oleo dixerunt: «In nomine Jesu Christi, quem Lucius persequitur, surge, pedibusque ambula.»

μάντος Βασιλείῳ καὶ βροβαρίσαντος, μικρὸν μεδιάσας ὁ ἅγιος ἔφη· «Ἴδοὺ, ἐθεασάμεθα καὶ Δημοσθένην ἀγράμματον.»

(7) Οἱ δὲ Γόθοι τότε κακῶς ἐχρῶντο Οὐάλεντι· ὁ δὲ αἰτεῖ τὸν θεῖον Οὐαλεντινιανὸν, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, πέμψαι αὐτῷ στρατιὰν εἰς βοήθειαν· αὐτὸς δὲ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ἐπικωλύεισεν ὡς αἰρετικὸν καὶ κακόχρονα, εἰπὼν, ὅτι οὐ χρὴ ἱπαιμύνειν ἀνδρὶ πολεμοῦντι Θεῷ.

«(8) Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ χρόνῳ μετὰ μς' ἔτη τῆς ἱερωσύνης Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου, μετὰ πολλοῦς ἀγῶνας καὶ πολλοῦς τῆς ἐγκρατείας στεφάνους Ἀθανάσιος ἐκοιμήθη, Πέτρον αὐτὸν διαδέξασθαι προεπιπῶν τὸν κοινωνήσαντα αὐτῷ τῶν θλίψεων. (Δούκιος; δὲ ἐπίσκοπος ὢν τῆς τῶν Ἀρειανῶν αἰρέσεως παραχῆμα ὡς λύκος 455 ἐπὶ πρόβατα ὤρμησε. Καὶ ὁ μὲν Πέτρος εὐθέως, εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέφυγε, Δούκιος; δὲ οὕτως εἰς τὸ αἶμα τῶν ἀνθρώπων ἐπορεύετο, ὡς μηδὲ σχῆμα τῆς θρησκείας δοκεῖν φυλάττειν.)

Πι.δ'. Περὶ μοναχῶν τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἰ.

«Ἐν τῇ ἀρχῇ δὲ τῆς ἐπιδάσεως αὐτοῦ, τοσαῦτα καὶ οὕτως αἰσχρὰ κατὰ τὴν παρθένω τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐγκρατευσόμενων ἐποίησεν, ὅσα οὐδὲ ἐν τοῖς διωγμοῖς τῶν Ἑλλήνων γενέσθαι μνημονεύεται ἰ.

(2) Οὐ μόνον δὲ (118b), ἀλλὰ καὶ τὴν ἔρημον ἐπέβη καὶ πόλεμον τοῖς ἡσυχάζουσιν ἐπήγαγεν· τρεῖς γὰρ χιλιάδας ὁμοῦ κατὰ τὴν ἔρημον ἀπέστειλε τοὺς μοναχοὺς πολεμεῖν. Οἱ δὲ ἰ ἐρχόμενοι καινὸν εἶδος πολέμου ἐύρων· οἱ γὰρ ἀντίπαλοι καθὼς ἐπέβαινον, οἱ ἅγιοι τοὺς αὐχένας αὐτῶν τοῖς ἕρισι προέτεινον καὶ οὐδὲν ἄλλο ἤκουον εἰ μὴ τοῦτο ἰ· «Ὁ φίλε, δι' ὃ παριγένου;»

(3) Κατ' αὐτὸν γὰρ τὸν καιρὸν οἱ τῶν μοναχῶν Πατέρες τῷ βίῳ καὶ τῇ ἀξίᾳ τῆς ἀρχαιότητος Μακάριος, καὶ Ἰσιδώρος, καὶ Μακάριος ἕτερος, καὶ Ἡρακλείδης, καὶ Παμμῶ, Ἀντωνίου μαθηταὶ, κατὰ τὴν Ἀίγυπτον ἤκαζον· καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ἐρήμοις τόποις τῆς Νιτρίας ὑπῆρχον ἄνδρες, οἵτινες τὴν κοινωνίαν εἶχον ἰ τῆς ζωῆς καὶ τῆς πράξεως; ἰ, οὐδ' εἰς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων [τὸν τρόπον], ἀλλὰ μετὰ τῶν οὐρανίων ἀγγέλων πιστεύοντες, ἅπαντες ὡς ἕνωρακα ἦδη ἐγώ, καὶ ταύτας τὰς πράξεις ἀνεύρω, ὢν καὶ τοῖς πάθεσι κοινωνὸς εἶναι κατηξιώθη.

(4) Οὗτοι ἐν τοῖς ἰδιοῖς οἰκήμασι καίμενοι καὶ εὐχόμενοι ἐξεδέχοντο τοὺς ἑαυτῶν φονευτάς. Ἐπινέχθη δὲ αὐτοῖς ἄνθρωπος ἰκ πολλοῦ τὰ μέλη παντὸς τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τοὺς πόδας ἔρριπύς· ἔχων· ἰλαίῳ δὲ χριστῶντες αὐτὸν εἶπον· «Ἐν ὀφθαλμοῖς Ἰησοῦ 456 Χριστοῦ, ὃν διώκει Λούκιος,

Variae lectiones et notæ.

ἰ οὐ θέμερις ἰκ. ἀ. Θεομάχῳ Cod. ἄνδρα πολεμοῦντ. εὐν. ἰ Κοιμησις Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου. Cod. 545, 14 17 τῷ θ' ἔτσι. ἰ Rubrica in codice doest ut in Par. 1706. ἰ Cod. 544, 13-15 de Valente τῷ ε' ἔτσι. ἰ Πολλοὺς Οὐάλης ἀνελάν ὑπονοηθέντας βασιλεύειν ἀπὸ τοῦ θῆτα γράμματος (Scholion) c. Cod. 548, 13-23 τῷ γ' ἔτσι Valentinus = 378. ἰ οἱ δὲ ἐπέβ. οὐ. Slav. ἰ Mathi. κxvi, 50. Ἐταίρι, ἐγ' ὁ πάρις; ἰ ἔχει cod. ἰ τῶν πράξεων cod.

ἀνάστα καὶ περιπάτει τοῖς ποσίν, ὡς παραχρῆμα Ἀ
ἀναστάς, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ ἀπέβη εἰς τὸν οἶκον
αὐτοῦ.

(5) Πρὸ ὀλίγου δὲ χρόνου τυφλὸς ἤξλωσεν ἀπενα-
χθῆναι εἰς τὸ οἰκίδιον Μακαρίου, ὅπερ ἦν ἐν τῇ
ἐρήμῳ ἀπὸ ἡμερῶν τῶν. Ἐλθὼν δὲ ἐκεῖσε ὁ τυ-
φλὸς; πολλῶν καμάτων τῶν ἀγόντων αὐτὸν, καὶ τὸν
Μακάριον μὴ εὐρίων ἐν τῇ οἰκίᾳ, πάνυ ἀθυμήσας
ἐλυκεῖτο· τῆς πίστεως δὲ τῆ ὑπερβολῆ ἐκθερμαν-
θεις ἔφη τοῖς ἀγούσιν· « Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀγάγετέ
με ἐν τῷ μέρει τῆς κέλλης τοῦ τοίχου ἐν ᾧ εἰώθει
καθεύδειν ὁ γέρον. » Ὅτε δὲ προσηνέχθη, μικρὸν
ἐκ τοῦ ξηροῦ πηλοῦ λαθὼν, ὅθεν ὁ τοίχος ἐκείριστο,
ταῖς ἰδίαις ἐπέθηκε χερεσὶ, καὶ παρεκάλεσε ὥστε
καὶ ὕδωρ ἀντληθῆναι ἐκ τοῦ φρεάτος, ἀφ' οὗπερ
ἔπεν ὁ πρεσβύτερος. Ἐκείνῳ δὲ τῷ ὕδατι τὸν πηλὸν
ἀναλύσας καὶ κύτῳ ἐπιχρίσας τοὺς ὀφθαλμούς καὶ
ἀποπλύνων ἐκ τοῦ ἀντληθέντος ὕδατος, ἐξαίφνης
τὴν θέαν ἀπέλαβεν οὕτως, ὥστε μηδὲν χρῆζειν
ὑπηρετοῦ, καὶ εἰς τὰ ἴδια ἐπανήλθε χαίρων, ὃς
μετὰ ταῦτα σὺν πάσῃ τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ἐπανελθὼν
πρὸς τὸν γέροντα ὦ; ἐγένετο ἀπεμνημόνευεν.

10 (6) Ὁ αὐτὸς δὲ οὗτος Μακάριος σπηλαιὸν εἶχε
πλησίον θαλάσσης. Ἐν τινι δὲ ἡμέρᾳ τοὺς σκύλακας
αὐτῆς τυφλοὺς ὑπάρχοντας ἀπήνεγκε τὸ θηρίον καὶ
πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔθηκε. Νοήσας δὲ ἐκεῖνος,
ὅτι περὶ τῆς τυφλώσεως τῶν σκυλάκων τὸ θηρίον
παρεκάλει, ἤξλωσε τὸν Δεσπότην Θεὸν, ἵνα τὸ βλέ-
πειν αὐτοῖς ἀποδῷ· ἀποδοθεὶς δὲ αὐτοῖς 20, ἐπ-
ανηλθὼν ἀκολουθοῦντες ἐπὶ τὸ σπηλαιὸν τῆ μητρὶ·
καὶ μετ' ὀλίγον αὐτῇ μετὰ τῶν ἰδίων σκυλάκων ὑπο-
στρέφουσα δορὰς προβάτων τὸ θῆριον ἐχούσας ὡσανεὶ
ἑώρα ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτοὺς χάριτος ἀπήγαγε τῷ γέ-
ροντι, τοῖς ὀδοῦσι τὰς δορὰς βασιτάζουσα καὶ ταῦτα
πρὸ τῶν θυρῶν θεμένη ἀνεχώρησεν.

(7) Τούτους τοὺς θείους Πατέρας Λούκιος εἰς νῆ-
σον τῶν τῆς Αἰγύπτου λιμνῶν ἐξώρισεν, ἔθα οὐ-
δεὶς Χριστιανῶν κατοικεῖ. Τοῦ δὲ πλοίου τῆ νήσου
μετὰ τῶν μοναχῶν (119^ο) προσεγγίσαντος, ἡ θυγά-
τηρ τοῦ ἱερέως τῶν εἰδώλων τῆς χώρας ἐκείνης
ὕπναιμονο; 457 ἐλαυρομένη, δι' ἀνεμίον ἀρπαζο-
μένη ἔρχεται ἕως τοῦ πλοίου κράζουσα βοαῖς ἀτά-
κτοις οἷα ζαιμωνῶσα. Ἐπιτιμήσαντες δὲ τῷ πνεύ-
ματι τῷ ἀκαθάρτῳ τὴν μὲν παιδα ὑγιῆ τοῖς γονεῦ-
σιν ἀπέδωκαν, τοὺς δὲ τὸν τόπον οἰκοῦντας Χριστια-
νοὺς πάντας θερμούς καὶ διαπύρους ἐποίησαν.
Τούτο μαθὼν Λούκιος καὶ φοβηθεὶς μὴ πάντα;
ὀρθοδόξους ποιήσωσιν, λάθρα αὐτοὺς ἐπανελθεῖν
πρὸς τὰ οἰκία ἐν ταῖς ἰδίαις σκηναῖς; ἐν τῇ ἐρήμῳ
ἐποίησεν.

PL'E. Περὶ τοῦ Μαβία καὶ τῶν ὀρθοδόξων 21.

(1) Μετὰ ταῦτα Μαβίας; 22, ὁ τῶν Σαρακηνῶν βα-
σιλεὺς, Χριστιανὸς ἦν ἐκ γένους Ἑωμαίων, καὶ λη-
φθεὶς αἰχμάλωτος; ἤρρεσε διὰ κάλλος; τῷ βασιλεῖ τῶν

Qui statim consurgens et gratias agens Deo, rediit
in domum suam.

Paulo ante cæcus expostulavit ut duceretur in
Macarii domunculam, quæ trium dierum itinere
in eremo sita erat. Cum huc cæcus multo di-
ctorum labore venisset, et Macarium in domo non
invenisset, plane desolatus lugebat : sed fidei ma-
gnitudine fervens, ait ductoribus : « Ducite me,
precor, ad partem cellæ muri, ubi dormire solet
senior. » Quo cum adductus esset, parum ex
arido luto, quo murus linebatur, assumens, ma-
nibus suis tenuit rogavitque aquam afferri ex pu-
teo, unde liberet senior. Hac igitur aqua lutum
dissolvens, et suos oculos liniens, et ex hausta
aqua lavans, subito sic visum recepit, ut nullo
egeret ductore, et in propria rediret exultans.
Qui postea cum omni familia rediens ad senem,
Deo gratias agebat et rem, ut venerat, memo-
rabat.

πρὸς τὸν γέροντα καὶ τῷ Θεῷ χάριν ὡμολόγει καὶ

Idem hic Macarius speluncam hyemæ proxi-
mam habebat. Quadam vero die catulos suos cæcos
attulit fera, et antepedes ejus posuit. Reputans
autem ille, quod propter cæcitatē catulorum fera
deprecaretur, Dominam Deum rogavit ut visum
iis donaret. Qui cum eis fuisset redditus, in spe-
luncam subsequentes matrem redierunt. Paulo
post, cum suis catulis rediens, ovium pelles lanam
habentes veluti dona propter beneficium in ipsos
collatum, ad senem asportavit; dentibus autem
pelles sustentans et ante januas deponens, re-
gressa est.

Illos divinos Patres Lucius exsules misit in in-
sulam paludosam Ægypti, ubi nullus Christianus
habitabat. Cum autem navis cum monachis insulæ
propinquasset, sacerdotis idolorum hujus regionis
filia, a dæmone impulsæ, ventis attracta usque ad
navim venit, inordinatos edens clamores, sicut
dæmoniaca. Illi pœnas impuro spiritu infligentes,
puellam sanam parentibus reddiderunt, omnesque
insulam inhabitantes ferventes ardentibus Chris-
tianos fecerunt. Hoc cum audisset Lucius, veritus
ne cunctos orthodoxos faceret, clam eos in pro-
pria redire suasque domunculas in eremo repe-
tere suavit.

CXCV. De Mavia et orthodoxis.
Postea Mavias, Saracenorum rex, ex genere Ro-
manorum Christianus erat. Captivus relictus,
propter formam Saracenorum regi placuerat,

Variae lectiones et notæ.

20 Glyc. 473,16-19. 21 τῆς Οἴας? 22 Π. τῆς Μαυίας καὶ ἀποστόλου Θωμᾶ Μ. 2, quæ rubrica in
codice non legitur, nec in Par. 1706. 23 Moavia filius Thaur filii Morti Cenditæ ejus abnepos Hareth
Al Macsur invenavit a. 488-531; ipse igitur Moavia c. a. 360. (Hamza IX de Cenditis Hiræ pinci-
patus.)

et decursu temporis ita factus est. Tunc multa mala Romanis fecit, exercitum feruentissimo bello contrivit et multas urbes Palaestinae et Arabiae expugnavit. Rogatus igitur ut iniret pacem, « Non aliter, inquit, hoc fiet, nisi quidam nomine Moyses, ex familia monachorum, gentis suae ordinetur episcopus. » Ille Romae, vicinis in partibus, degens, virtutibus et miraculis innotuerat. Illius petitio clementer est Romanorum regi, qui ducibus id cum multa celeritate facere praecipit. Cum autem illum Alexandriam duxissent, ut ei manus a Lucio imponerentur, ipse non assensus est, dicens: « Lucius manus suas in me non imponet: sunt enim sanctorum cruore laedatæ. » Licet pudore suffunderetur impius Lucius, urgente voto publico, coactus est invite consentire ut ab episcopis, quos in exilium miserat, Moyses impositionem manuum acciperet: quod etiam factum est. Sic illi, manuum impositione recepta, Mariae datus est, et multos in eius tribu Christianos fecit. Multa de gente narrat, unde originem haberet, unde nomen accepisset, et quomodo tres et decem annos circumcidantur Edessæ in Mesopotamia, ubi Thomas apostolus docuit.

Postquam autem venisset Valens imperator et vidisset turbas orthodoxorum proscriptas in agro synaxim agere, in tantam iram efferebuit, ut propriis manibus praefectum in vultum percusserit, eo quod non exinde depulsæ sint multitudines, sicut ipse jusserrat. Ille vero, licet gentilis et ab imperatore probro cooperatus, humanitate tamen motus, cum postera die deberet ad perniciem Christianorum incumbere, hoc ipse manifestum fecit civibus per occulta indicia, ut non in synaxim abirent. Ex aurora, maximum metum incussit super gentem ex illius jussione astantem, et omnia sic faciebat ut nullus ex populo periclitaretur. Videbat tamen populi turba « quam ex more numerosiorem ad locum illum incidere ac concurrere et multos festinare quasi timentes ne quis ex mortis metu dereliqueretur. In medio autem concursu, quamdam conspicit mulierem tanta celeritate e domo excurrentem, ut omitteret januas obserare, imo vestimento, quod honestam mulierem decet, neglecto in publicum protinet. Portabat autem secum illa mulier infantem et cursu citatissimo consulis ordinem rumpens contendebat. Ille tandem non terrens: « Retinete mulierem hanc, inquit, et huc adducite. » Quæ cum comprehensa ad praefectum ducta esset, « Quo, mulier infelix, inquit, festinamer contendis? Illa vero: « Ad agrum, inquit, quo catholicorum cætus congregatur. — Nonne audis, inquit, quod legatus huc venit, ut omnes quotquot invenerit perdat? Illi respondit: « Audivi, et

Σαρακηνῶν· καὶ τῷ χρόνῳ εἰς βασιλεία προκλή; πολλὰ κακὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἔδρασε, ὥστε καὶ τὴν στρατὸν ἐκτριψαί σφοδροτάτῳ πολέμῳ, καὶ πόλεις πολλὰς ἐν Παλαιστίνῃ καὶ Ἀραβίᾳ περιθῆσαι. Παρακληθεὶς οὖν εἰρήνην ποιήσασθαι· « Οὐκ ἄλλως, ἔφη, τοῦτο γενήσεται εἰ μὴ Μωϋσῆς τις τῷ ὄνομαι μοναχὸς τῷ ἔθνει αὐτοῦ χειροτονηθῆ ἐπίσκοπος, ἰδὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ ²³ τοῖς ²⁴ γεινιάζουσιν τοῖς μέμειν αὐτῆς διάγων, ταῖς ἀρεταῖς καὶ τοῖς θαύμασιν ἐξήστραψεν. Τούτου ἡ αἰτήσις ἐμνηύθη τῷ βασιλεὶ τῶν Ῥωμαίων, ὃς κελεύει τοῖς στρατηγοῖς μετὰ πολλοῦ τοῦ τάχους τοῦτο ποιῆσαι. Ἀγαθόντες δὲ αὐτὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ χειροτονῆσαι ²⁵ ὑπὸ Λουκίου, αὐτὸς οὐ κατεδέξατο εἰπὼν, ὅτι « Λουκίος τὰς χεῖρας αὐτοῦ οὐκ ἐπιβαλεῖ μοι· πεφυρμέναι γάρ εἰσι τοῖς τῶν ἁγίων αἵμασι. » Κατασχυνθέντος δὲ τοῦ ἀσθενοῦς Λουκίου, τῆς δημοσίας χρείας ἐπιχειρήσας, ἠναγκάσθη ἡσυχάσαι, ἵνα παρὰ τῶν ἐπισκόπων τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐφορισθέντων Μωϋσῆς τὴν χειροτονίαν διέξῃται, ὅπερ καὶ γέγονε· καὶ οὕτως χειροτονηθεὶς ἐδόθη Μαυρὰ καὶ πολλοὺς τοῦ φύλου Χριστιανοὺς πεποίηκε· ἱστορεῖ δὲ πολλὰ περὶ τοῦ **458** ἔθνους ὅθεν τε ἤρξατο καὶ ὅθεν ἐκονομάζεται καὶ ὅτι ἰγῆ τῶν περιτρίμονται ἐν Ἐδέσῃ τῆς Μεσοποταμίας, ἔνθα Θωμᾶς ὁ ἀπόστολος εἰδίδασεν.

(2) Ἐλθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς Οὐάλης καὶ ἰδὼν τοὺς ἔχλους τῶν ὀρθοδόξων τοὺς ἐκδιηγθέντας καὶ ἐν τῷ πεδίῳ ποιουμένους τὴν σύναξιν, εἰς τοσαύτην ὀργὴν ἀνήφθη, ὥστε οικείαις χερσὶ τυπῆσαι τὸν ἑπαρχὸν κατὰ τοῦ προσώπου, ἐπειδὴ περ οὐκ ἐδιώχθησαν κακῶθεν οἱ ἔχλοι, καθάπερ αὐτὸς προσέταξεν. Ἐκεῖνος δὲ, καίπερ Ἕλληνας καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ὕβρισθεὶς, ὅμως σκοπῶ φιλανθρωπίας τῇ ἐξῆς μὲλλων ἐπὶ πόρθῃσιν τῶν Χριστιανῶν ἐξίναί, τοῦτο αὐτῆς δῆλον τοῖς πολίταις πεποίηκε διὰ λαθραίων μηνυμάτων, ὥστε μὴ ἀπειθεῖν εἰς τὴν σύναξιν. Ἔωθεν δὲ προῖων μεγίστῳ φόβῳ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ²⁶ διὰ τῆς αὐτοῦ τάξεως ἐσωτός ²⁷, καὶ πάντα ἐποίησε ὥστε μηδὲνα κινδυνεῦσαι τοῦ λαοῦ· ἔωρα δὲ ὅμως τοῦ πληθοῦς τοῦ λαοῦ πλείον ²⁸ τῆς συνθείας ἐπὶ τὸν τόπον ἐκείνον πορεύεσθαι καὶ συντρέχειν καὶ πολλοὺς ἐπιταχύνειν ὥσαντι φοβουμένους μήτις ἐκ τῆς ἀπειλῆς τοῦ θανάτου ἀπολειφθεῖν· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ καὶ τὶ γύναιον ὄρα ὡτως ἐπιταχύνον καὶ σπεύδον ὡς μηδὲ, ἐξιδὼν τῆς οικίας, προσκλείσαι τὰς θύρας μήτε περιμῆναι εὐπρεπῶς τὸ σχῆμα τῶν γυναικῶν περιβαλέσθαι, καθάπερ ἔχρην (119^b) ἐπιμελῶς. Ἔφερε ²⁹ καὶ μεθ' αὐτῆς ἡ γυνὴ καὶ παιδίον νήπιον ³⁰ σφοδροτάτῳ δρόμῳ τὴν τάξιν τοῦ ὑπάτου διεπρόήξασα ἐσπευδέν. Ἐκεῖνος δὲ λοιπὸν οὐ φέρον· « Κατάσχετε, ἔφη, τὸ γύναιον καὶ ἐνταῦθα ἀγάγετε. » Ὡς δὲ κατασεθείσα ἠνέχθη πρὸς τὸν ἑπαρχον· « Ποῦ, φησὶν, ὧ δυστυχῆς γύναιον, ἐπιταχύνουσα σπεύδεις; » Ἡ δὲ· « Εἰς τὸ πῆδιον, ἔφη, ἔνθα ὁ τῶν καθολικῶν ἔχλος συνίγεται. » — « Οὐκ ἀκού-

Variæ lectiones et notæ.

²³ καὶ? ²⁴ αὐτοῖς cod. ²⁵ χειροτονηθῆναι? ²⁶ τὸ ἔθνος — ἐσθῆ: cod. ²⁷ συνίγεται? ²⁸ πλείονα cod. ²⁹ εἰς? ³⁰ καὶ?

εις, ἔφη, οὗτος ὁ ὑπαρχος ἔχεις πορεύεται, ἵνα πάντας ἀνελεῖ, οὓς ἀνεύρη; ἢ δὲ εἶπεν· Ἐκκλήσια καὶ διὰ τοῦτο σπεύδω, ἵνα ἐκεῖ εὐρεθῶ. — «Τουτί δὲ τὸ παιδίον ποῦ ἔλκει;» ἔειπεν ἔφη. ἢ δὲ ἀπακρίνατο· Ἔνα καὶ αὐτὸ μαρτυρίου ἀξιώθη. Ταῦτα δὲ οὕτως ἀκούσας ἐπανελθεῖν ἐκέλευσε τὴν τάξιν καὶ τὸ δῆγμα εἰς τὸ παλάτιον ὑποστρέψαι.

459 εἰσελθὼν δὲ πρὸς τὴν βασιλέα εἶπεν· Ὁ βασιλεῦ, ἀποθανεῖν μὲν, εἰ προστάτεις, ἔτοιμός ἐμι· τὸ δὲ ἔργον ὑπερ ἐκέλευσας, οὐ δύναμαι ἐκπληρῶσαι. Διδάξας δὲ πάντα καὶ τὰ περὶ τῆς

(3) Κατ' ἐκείνον δὲ τὸν καιρὸν οἱ πόλεμοι τοῦ ἀρεθοῦ βασιλέως Οὐάλεντος, οὓς κατὰ τῶν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν ἐπήγαγε, κατὰ τῶν πολεμίων ἐστράφησαν. Τῶν γὰρ Γότθων ἐκ τῶν ἰθίων τόπων ἐξεληθόντων, διὰ πάσης ὁμοῦ τῆς Θράκης ἐξέχεαν ἑαυτοὺς καὶ τοῖς ὄπλοις τὰς πόλεις καὶ τοὺς ἀγρούς πορθεῖν ἀγρίως ἤρξαντο.

(4) Τότε κατὰ τοῦ Οὐάλεντος, ῥήμασιν αἰσχροῖς οἱ πολῖται ἐχρώντο καὶ ὕβρσι· χαλεπαῖς μὴ ἐξιδόντος εἰς πόλεμον.

(5) Ἐξερχομένου δὲ αὐτοῦ Ἰσαάκιος ὁ ἱερὸς κρατήσας τοῦ χελινοῦ τοῦ Ἰππου αὐτοῦ ἔφη πρὸς αὐτόν· Πού βαδίζεις, ὦ βασιλεῦ, κατὰ Θεοῦ στρατεύμενος καὶ Θεὸν ἔχων ἀντίπαλον; Πρὸς δὲ ὀργισθεὶς Οὐάλης φρουρεῖσθαι προσέταξεν ἀπειλήσας (αὐτῷ) θάνατον, εἰ ἐπανέλθοι (καθὰπερ Ἀχαὴ τῷ Μιχαῖ). Ὁ δὲ τῆς αὐτῆς προφητικῆς χάριτος πλησθεὶς ὁμοίως ἐκείνῳ τὴν ἀντίφρασιν ἐπιπαντὸς τοῦ λαοῦ δέδωκεν εἰπὼν· Ὅτι ἐπιστρέψων ἐπιστρέψεις, οὐ λελάληκεν ἐν ἐμοὶ ὁ Θεός.

(6) Εἶτα συμβολῆς γενομένης ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ ἡττηθεὶς κατὰ κράτος φεύγει σὺν ὀλίγοις εἰς οἴκημα, ὅπερ αἰσθημένοι οἱ πολέμοι κατέκαυσαν αὐτὸν σὺν τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ σὺν αὐτῷ τῷ οἰκῆματι (βασιλεύσαντος ἀνοσίως ἔτη 18).

(7) Οὐαλεντινιανὸς δὲ ὁ μέγας τῇ πίστει καὶ τῇ εὐσεβείᾳ τέλειος καὶ ἀκέραιος, τῇ παλαιᾷ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας αὐθεντικῆν πολιτείαν ἐκυβέρνα καλῶς· σύνδοον γὰρ ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ ἐκέλευσε γενέσθαι, ἥτις τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἐβεβαίωσεν· ἰνδικτον δὲ γράφας τοῖς ἐν Ἀσίᾳ καὶ Καρίᾳ ἐπισκόποις ἐμμένειν τοῖς δόξαι παρεγγύτῃσι, κοινωνῶν ἐν τῷ ἰνδικτῷ προσλαβόμενος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Οὐάλεντα καὶ Γρατιανὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ.

(8) Ἐγραψε δὲ καὶ τὰ ὅμοια καὶ ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ. Συνελθόντων οὖν ἐπισκόπων ἐν Ἰταλίᾳ, ἀπο-

idcirco propero, ut ibi inveniar. — «Istum tu cum puerulum quo trahis?» ait. Illa vero retulit: «Ut et ipse martyrii gloriam adipiscatur.» His auditis, cohortem jussit et plaustrum ad palatium reverti. Adiens autem regem ait: «O rex, si me mori jubes, sum paratus: opus autem quod jussisti a me implere non valco.» Et sic loquendo imperatoris contra mulierem odium compescuit.

Isto tempore bella quæ impius rex Valens adversus Dei Ecclesias direxerat, adversus inimicos conversa sunt. Tunc enim Gotthi sinibus suis egressi per totam Thraciam diffundebantur et arvis urbes agrisque depredari crudeliter cõperant.

Tum Valentem probrosis verbis malevolisque conviciis lacescebant cives, eo quod ad bellum non proficisceretur.

Cum autem egredieretur, Isaacius venerabilis apprehendens ejus equi frenum, ait: «Quo vadis, rex, qui contra Deum pugnasti et Deum habes adversarium?» Tum valde iratus Valens eum custodiri jussit, minitans ei mortem, si revertoretur, velut Achab Michææ. Ille autem eadem prophætica gratia repletus similiter illi coram omni populo dedit hanc responsionem: «Quod revertens revertaris, in me Deus non locutus est.»

Deinde Adrianopoli congressione facta, victus, cum paucis in urbem pedes cito refert. Hoc autem cognito, inimici eum et omnes qui cum ipso erant in domo concremaverunt, postquam quatuor et decem annos impie regnaverat.

Valentinianus autem magnis fide pietateque excellentis pravis Romanorum in regnando exemplis validicens, rerum summæ cum laude præfuit. Synodum in Illyrico jussit haberi, quæ Nicænam fidem confirmavit: edictum autem mittens Asiæ et Cariepi scopis, definitis dogmatibus stare hortabatur, sibi adjungens in eodem edicto fratrem suum Valentem et filium ejus Gratianum.

Similia quoque scripsit in Illyricum. Cum igitur in Italiam convenissent episcopi, mortuus Mediolani

Varia lectioes et notæ.

³⁰ ἔπαρχος? ³¹ ἐκέλευσε cod. repetit. ³² Cod. 547,12-548,9? ἐπὶ αὐτοῦ. ³³ 10. Cod. 548,1-549,5 τῷ γ' ἔτει. Μαθῶν δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ Οὐάλης περὶ τῶν Γότθων ἦλθεν εἰς ΚΠ. Ἐβρεζον δὲ αὐτὸν οἱ Βυζάντιοι ὡς ἀναδρον καὶ φυγοπόλεμον. ³⁴ ἐξίνοντι cod. ³⁵ Cod. 549,3-7. ³⁶ πρὸς τὸν τῶν Γότθων πόλεμον Cod. ³⁷ ἢ. τις μοναχὸς τῶν μεγάλων κρ. Cod. ³⁸ ἢ. Οὐάλεντος Cod. ³⁹ Πού ἐξέρχη β. Cod. ⁴⁰ Τούτῳ δ. Ὁ φρουρὰ παρέδωκεν ἀπ. ὁ. Cod. ⁴¹ Ἐν ἐπ. ἐν εἰρήνῃ οὐ λ. ἐν ἐ. I Reg. xxii, 28. om. Slav. ⁴² Cod. 549,17 — 22. καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς καὶ ἦτ. ⁴³ φ. ἐν τινι χωρίῳ καὶ εἰσελθὼν ἐν ἀχυρῶνι μετὰ τῶν συνόντων ἐκρύπτετα, κ. τ. λ. Cod. ⁴⁴ Cod. 546,6 13. (τῷ γ' ἔτει) τῆς δὲ δόξεως πάσης τριάδα ὁμοούσιον προσθενοῦσης ἡτήσαντο Οὐαλεντινιανὸν καὶ ἐποίησε σ. ἐν τῷ Ἰ. καὶ τὴν ἐν Ν. π. ἐκύρωσε. ⁴⁵ Ἐγραψεν Οὐαλεντινιανός Cod. — καὶ Φρυγίᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐπ. Cod. — τ. ὀρισμένοι, κτὰ τῆς συνόδου παρεγγυώμενος, κοινωνῶν αὐτοῦ καὶ Ὁ. τὸν ἀδ. καὶ Γρ. τὸν υἱὸν πρ. ἐν τῷ ἰ. Cod. ⁴⁶ Ἰτικτον cod. etaso v. ⁴⁷ Cod. 548,21 546,2: Τῷ γ' ἔτει Ἀμβρόσιος μετὰ Εὐδόξιον τῆς ἐκκλησίας Μεδιολανῶν ἡγήσατο, Οὐαλεντινιανὸς τοῦ βασιλέως ἐκέλευε διάγοντο; καὶ γὰρ τὸν Ἀμβ. ἐπὶ τῷ διαλύσει τῶν ἀμφοτεροκυμένων αἰρετικῶν τὰς ἐριδὰς ἀποσταλέντα, ἐτι κ. ὁ. ἐπιστηφόμενος, ὁ λαὸς ἐθάπτις καὶ ἐπίσκοπον Μ. ἐκείρισεν.

Anxentio, hæreticorum episcopo, utriusque partis A turbæ dissensu studium agebant. Erat autem eis maxima dissensio periculosusque status : utraque pars aliquid funesti suæ parabat urbi, nisi prævaleret ejus opinio et ad opus duceretur consilium, in diversis eorum sententiis. Tunc autem hujus præfecturæ regimen tenebat quidam Ambrosius, vir laudabilis qui plurimis virtutibus in senatu Romano fulserat cuique concredita fuerat totius Italiae moderatio, non solum ab impiis imperatoribus Constantio et Constante, magni Constantini filii, sed et ab imperatore pio Valentiniano : qui statim in ecclesiam ad comprimendam seditionem intravit. Populus autem, deposita mutua contentione, Ambrosium una voce postulaverunt, licet adhuc catechumenus esset : alta voce se dicebant unniendos esse unamque fidem utrique parti futuram, si Ambrosius ipsis daretur episcopus.

ως λέγοντες; ἐνωθήσονται καὶ μίαν ἀμφοτέροις τοῖς ποσ αὐτοῖς δ. 61η

Hoc cognito, pius Valentinianus, multa de ejus virtute attestans, Ambrosium initiari consecrarique manu impositione jussit. Cum autem manu impositionem accepisset, hunc hymnum imperator Deo protulit : Gratias tibi, Dominator omnipotens et Salvator noster, quod illi viro, cui corpora ego credideram, tu animas tradidisti, meaque suffragia justa manifestasti. »

Ferunt etiam Ambrosium, cum magistratus in- C justitiam agerent, eos ante regem fortiter reclarguisse.

Interea vero, cum ad bella Sarmatica Valentinianus magnus ex Gallia finibus in Illyricum venire et belli ductum assumere vellet, subito morbo correptus mortuus est. Legatos enim miserant Sauromata pacem rogantes : quos cum Valentinianus vidisset, interrogavit an omnes Sauromata corpore tales essent. His respondentibus optimos ex illis esse missos, magna voce clamavit terribilia Romanorum regnum manere, si tales Sauromatarum optimi bellum adversus Romanos gerere tentarent. Verum ex animi contentione disrupta vena et sanguine multum defluente, in quodam castro Gallia vitam sibi vixit.

CXCVI. Regnum Gratiani et Valentiniani, Magni Valentiniani filiorum.

Hic princeps orthodoxissimus et Dei servus, sui regni reliquit hæredes Gratianum, filium suum, cui Augustus erat, et Valentinianum, qui valde ju-

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁶ ἐπὶ δ. vel δ. ? ⁶⁷ Cod. 456, 3-6. Ὁ ἀκούσας Ο. ὁ βασιλεὺς χ. σοι, ἐφη, ὦ δ. ⁶⁸ χειροτονηθῆναι — ἀναπέμψαι σοί. ⁶⁹ ἀνθρώπων add. Cod. ⁷⁰ ταύτη add. Cod. ⁷¹ 374-375. — Cod. 517, 1-10. Τῷ ἰα' ἔπει Ο. ὁ μ. ἔτ. βασιλεύσας ἔτη ἰα' τρίτην τοῦδε · οἱ Σ. ὑπ' αὐτοῦ ἠττηθέντες πρ. πρὸς αὐτὸν ἐπιμψαν αἰτούντες ἔ. αὐτοῦ δὲ τούτους ἐρωτῶντος, εἰ. ⁷² οἱ add. Cod. ⁷³ τ. εἰσιν ἀκρότατοι καὶ αὐτῶν ἔ. δ. ὅτι τ. κρείττους πάντων ὡς ἔχεις καὶ ἀρξ. ἀν. βιαίως ἐφη δ. Ἰ. ἡ βασιλεία ὑπομένει εἰς Οὐαλεντινιανὸν λήξασα, εἰ Σαυρομάται τ. ὄντες οἰκτρότατοι Ῥωμαίους καταξάνιστανται Cod. ⁷⁴ τάσεως καὶ τοῦ χ. ὅτου των χειρῶν φ. β. καὶ πλείστου αναδοθέντος ἄ. ἐν τ. φ. Γ. θήσας Cod. ⁷⁵ Deest rubrica in M. 2 et Par. 1706. ⁷⁶ 375. ⁷⁷ κατέλιπε ?

θανόντος ἐν Μισιδιᾶνῳ Αὐξεντίου, τοῦ τῶν αἰρατικών ἐπισκόπου, οἱ ἐκατέρου μέρους δχλοὶ ὑπὸ ⁶⁶ διαφορῶν σπουδῶν ἐποιοῦντο· καὶ ἦν τις αὐτοῖς; μεγίστη διχόνοια καὶ ἐπικίνδυνος στάσις· καὶ ἐκατέρων μέρος εὐλαβρον τῇ ἰδίᾳ παρασκευάζε πολεῖ, εἰ μὴ γε ἡ αὐτοῦ κρατήσεσι γνώμη καὶ εἰς ἔργον ἀγάγοι τὸ βούλημα, καίτοι ἐναντιῶν τῶν προθέσεων αὐτοῖς οὐσῶν. Τότε δὲ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης Ἰαμβρόσιος τις τὴν ἀρχὴν διέθουεν, ἀνὴρ ἀξίεπαίνοσ ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων (120^α) συγκλήτῳ ἐν πλείστοις ἀξιώματι διαπρέφας, δ; καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἐκπίστευτο πάσης τῆς Ἰταλίας παρὰ τῶν ἀσθεῶν βασιλέων Κωνσταντίου καὶ Κωνσταντος, υἱῶν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Οὐαλεντινιανοῦ, δ; καὶ παραχρημα εἰς τὴν ⁶⁷ ἐκκλησίαν εἰσῆλθε κωλύων τὴν στάσιν. Ὁ δὲ δῆμος τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀφέμενος ἔριδος μῆ φωνῇ τὴν Ἰαμβρόσιον ἐπεξήτησαν, κατηχοῦμενον ὄντα, μεγά- ⁶⁸ μέρσει τὴν πίστιν ἑστῆσαι, εἰ Ἰαμβρόσιος ἐπίσκο-

⁶⁹ (9) Ὅπερ γυνὸς ὁ θεοσεβῆς Οὐαλεντινιανὸς ἐκέλευσε μνηθῆναι καὶ χειροτονηθῆναι Ἰαμβρόσιον, πολλὰ περὶ ἀρετῆς μαρτυρήσας αὐτόν. Χειροτονηθέντος ⁷⁰ δὲ αὐτοῦ, τοῦτον τὸν ὕμνον ὁ βασιλεὺς τῷ θεῷ ἀναπέμψαι· ε Χάρις σοι, Δέσποτα παντοκράτορ καὶ Σῴτερ ἡμέτερε, **461** ὅτι τῷδε τῷ ἀνδρὶ ἐγὼ μὲν σώματα, σὺ δὲ ψυχὰς ⁷¹ ἐνεχείρισας καὶ ⁷² τὰς ἐμάς φήσους δικαίως ἀπίψνας. »

⁷³ (10) Φασὶ δὲ, ὅτι τοὺς ἀρχοντα; ἀδικούντας γυναικῶσ Ἰαμβρόσιος ἐπὶ τοῦ βασιλέως διηλεγεν.

⁷⁴ (11) Ἐν δὲ τῷ μεταξῷ, ἐπὶ τῶν πολέμων τῶν Σαυρομάτων, Οὐαλεντινιανὸς ὁ μέγας ἐκ τῶν μερῶν τῆς Γαλλίας εἰς τὸ Ἰλλυρικὸν ἐλθεῖν βουλόμενος; καὶ τοῦ πολέμου ἀρχὴν λαβόντος, ἀρρώστῳ αἰφνιδίῳ συσχεθῆς ἐτελεύτησε. Πρέσβεις γὰρ Σαυρομάται ἐξαπέστειλαν ἐξαιτούμενοι εἰρήνην· οὐ; Οὐαλεντινιανὸς θεασάμενος ἤρατο εἰ πάντας ⁷⁵ Σαυρομάται τοιοῦτοι τυγχάνουσιν ὄντες ⁷⁶ τὰ σώματα· τῶν δὲ εἰπόντων, ὅτι τοὺς παρ' αὐτοῖς ἀρίστους ἀπέστειλαν, ἀνακράξας μέγα, δεῖνὰ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων ὑπομένειν, εἰ Σαυρομάτων ὁ ἀριστος τοιοῦτος Ῥωμαίους τολμάσθαι πολεμεῖν. Ἐκ δὲ τῆ; διατάσεως ⁷⁷ τοῦ θυμοῦ φλεβῶσ βαγείσθης καὶ αἵματος πολλοῦ ἐκχυθέντος, τελευτῆσαι αὐτὸν ἐν τινὶ φρουρίῳ Γαλλίας.

Γη. Βασιλεία Γρατιανοῦ καὶ Οὐαλεντινιανοῦ τῶν υἱῶν τοῦ Μεγάλου Οὐαλεντινιανοῦ ⁷⁸.

⁷⁹ (1) Ὁρθοδοξότατος ὢν καὶ δούλος Κυρίου κληρονόμος καταλείπει ⁸⁰ τῆς βασιλείας αὐτοῦ Γρατιανὸν, τὸν υἱὸν αὐτοῦ, Αὐγουστον ὄντα, καὶ Οὐαλεντινιανὸν,

νεον κομιδῇ τυγχάνοντα καὶ μήπω τῶν βασιλικῶν συμβόλων καταξιωθέντα, ὃν ἡ ἀνάγκη τῶν ἐπιχειρουμένων τὸν τόπον τῆς βασιλείας ἀφαρπάξειν, ὡς σχολάζοντα, παρεγκύβασεν αὐτὸν καὶ, ἀπόντος τοῦ ἀδελφοῦ, τὴν πορφύραν ἐνδύσασθαι, Πρόβου τῷ τινικῶτα πιττῶς τὸ πρῶγμα μεταχειρισμένου⁶⁰.

462 (2) Ὅστις ἐβασίλευσεν ἐτη γ' καὶ μετὰ Θεοδοσίου ἐτη γ'. οὗτος γὰρ τὸν μέγαν Θεοδοσίον προχειρίσατο βασιλεῖα ἐν Βυζαντίῳ, ἀγαγὼν ἐξ Ἰσπανίας πρὸς τὸ πολεμεῖν τοὺς Σκύθας· αὐτὸς δὲ ἐν Ῥώμῃ διέτριβεν.

(3) Μάξιμος δὲ τις Βρετανὸς δυστανασχετῶν, ἔτι Θεοδοσίος ὑπὸ Γρατιανοῦ βασιλείας ἤξιώται, ὡς⁶¹ μηδεμιὰς τυχῶν⁶² τιμῆς, διέφηγε τοὺς ἐν Βρετανίᾳ ἀνδράσι Γρατιανῷ, ὄντινα καὶ ἀνέλε. Μτετέθη δὲ ὑπὸ Θεοδοσίου Γρατιανὸς εἰς τοὺς βασιλικοὺς τάχους, ὅστις⁶³ τοσοῦτον εὐστόχως ἐπὶ πολὺ ἐτόξευεν, ὡς λέγειν τινὰς τὰ Γρατιανοῦ βέλη φρένας ἔχειν.

(4) Κατ' ἐκείνους δὲ τοὺς καιροὺς σεισμὸς (μέγας καὶ φοβερώτατος) γέγονεν, ὡς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑποχωρῆσαι (μὲν) τὴν θάλασσαν ἐπὶ πολὺ, τὰ δὲ πλοῖα ὡς ἐπὶ ξηρᾶς εὐρεθῆναι κείμενα. Πλήθους⁶⁴ δὲ λαοῦ συνδραμόντος εἰς θείαν τοῦ παραδόξου θαύματος καὶ τοῦ ὕδατος πάλιν ὑποστρέψαντος (120^b) καὶ ἐκβεληκτότος μακρότερον τοῦ συνήθους τόπου, κατεποντίσθησαν ἀνθρώπων μυριάδες ε'. (καὶ τὰς μὲν ἐκείθεν προσορμιζούσας ναῦς τὴν ὕδωρ κατεκάλυψεν, τὰς δὲ ἐν τῷ ποταμῷ Νείλῳ εὐραθείσας ἀπέρριψεν ὁ ποταμὸς εἰς ξηρὰν μετὰ πολλῆς τῆς βύτης μέχρι σταδίων ρπ'. ἀλλὰ μὴν) καὶ τῆς Κρήτης⁶⁵ καὶ τῆς Ἀχαΐας καὶ τῆς Βουωτίας καὶ τῆς Ἠπείρου καὶ Σικελίας τὰ πλείστα μέρη (συνέθη τότε) ἀπολεσθῆναι, τῆς θαλάσσης ἀνελοῦσης· καὶ πολλὰ πλοῖα⁶⁶, ὑψωθέντος τοῦ ὕδατος, ἐπὶ ὄρειον ἐρρίφη ἀχρι σταδίων ρ' (τάς τε Βρετανικὰς νήσους καὶ τῆς Ἀφρικῆς τὰ αὐτὰ καὶ χείρονα ὑποπίπτει· καὶ σχεδὸν πάσης **463** τῆς οἰκουμένης τὰ πρὸς τῇ θαλάττῃ τὰ μὲν ὑπὸ τῶν σεισμῶν, τὰ δὲ ὑπὸ τῆς θαλάσσης κατεποντίσθη· καὶ μέντοι ἐν τοῖς βυθοῖς καὶ ἐν τοῖς μεγάλοις πελάγεσι τὰ ἀμφὶ τὸ Ἀδρίαν⁶⁷ καὶ Αἰγαῖον πέλαγος καὶ ἄλλα πλείστα ὑπεχώρησε καὶ δειστή ὡσεὶ τεῖχος· ἐνθεν καὶ ἐνθεν τὰ ὕδατα, καὶ ἐφάνη ἡ ξηρὰ· καὶ πολλὰ τότε πλοῖα εὐρέθησαν πλόντα καὶ εἰς τὸν πυθμένα καθίσταντα καὶ πάλιν ἀνήχθησαν τῇ τοῦ ὕδατος καταστάσει. Συνεχῶν δὲ καὶ ἐκπαλλήλων τῶν σεισμῶν γενομένων, ἡ μὲν Νίκαια τῆς Βιθυνίας πόλις πᾶσα συνέπεσε καὶ τὰ κίχλι⁶⁸ τῶν προαστείων ἀγροὶ καὶ ἔργα πλείστα. Ἢ δὲ Γέρμη καλουμένη πόλις τοῦ Ἑλλησπόντου πᾶσα ἐκ θεμελίων κατεποντίσθη· καὶ πρὸς τοῦτοι;

venis nondum regis insignibus condecoratus erot, et necessitate eorum qui regni locum, ut vacantem, occupare tentabant, adductus est, ut ipse, absente fratre suo, purpura indueretur, Probo tunc strenue rem administrante.

Qui regnavit tres annos et cum Theodosio tres annos. Hic enim magnum Theodosium, ex Hispania accersitum ut contra Scythas pugnaret, in regem advocavit, et Byzantii constituit: ipse vero Roma degebat.

Maximus autem quidam Britannus agre ferens Theodosium, utpote nulla dignitate donatum, a Gratiano regnum obtinuisse, Britones excitavit ad rebellandum contra Gratianum, et eum occidit. Gratianus in regia sepulcra translatus est a Theodosio, qui tam dextere diu sagittavit, ut quidam dicerent, Gratiani tela mentem habere.

Isdem temporibus terræ motus factus est magnus et terribilis, adeo ut Alexandriæ longe recesserit mare et navigia reapse in sicco reperta sint jacentia. Cum autem multus populus ad hoc inauditum prodigium concurrisset videndum, et aqua regrediens consueto loco longius projiceretur, quinquaginta millia hominum submersi sunt. Naves autem hic appulsas aqua contextit, et quæ super Nilum inveniebantur, fluvius in siccum cum multa vi ad centum octoginta stadia eas projecit. Imo Cretes, et Achaïæ, et Bœotiæ, et Epiri et Siciliae pleræque partes accidit ut, aqua redeunte, perderentur. Multa navigia, superantibus aquis, in montes ad centum stadia ejecta sunt; insulae Britannicæ et Africae plagæ magna ex parte substratæ sunt. Totius fere terræ partes, quæ ad mare erant, aliæ terra motu, aliæ maris excessu submersæ sunt. In profundis et altis, quæ circumdant Adriacum et Ægeum mare et alia plurima superaverunt aquæ steteruntque velut murus, et apparuit arida. Tum etiam plures inventæ sunt naves quæ per æquora late ad immum abyssum devenerunt et iterum aquarum furore reelevatæ sunt. Continuo sibi succedentibus istis motibus, Nicæa Bithyniæ tota subversa est cum suburbiis in circuitu, agrisque et ædificiis multis. Urbs Hellepontii, nomine Germe, tota ex fundamentis submersa est. Insuper in diversis locis hiatus multi facti sunt, ita ut metu super montes remanerent homines. Ex inopia vero multa animalia multi que homines perierunt.

Varie lectiones et notæ.

⁶⁰ Ἐπὶ Γρατιανοῦ Μελέτιος Ἀντιοχείας ἐν Κωνσταντινουπόλει γενόμενος καὶ Δημόφιλον εὐρῶν τὰς ἐκκλησίας κατέχοντα, Γρηγόριον τὸν θεολ. ἐκ Ναζιανζοῦ ἤγαγε πρὸς τὴν τῆς Ἀρριανικῆς πλάνης καθάρσει καὶ κατάλυσιν (Scholion). ⁶¹ 319 Jan. 19 — Ced. 550, 12-17? de Gratiano ut Leo. ⁶² 593, Jul. 25 — Ced. 551, 1-13: Μαξιμιανὸς δὲ τις Βα. ὅτι τὸν Θεοδοσίον ὁ Γρ. βασιλεῖα ἐκοίτησεν. ⁶³ ὡς τὸν αὐτοῦ. ⁶⁴ τυχόντος Leo, Ced. ⁶⁵ ὁ; ἐπὶ τ. εὐστ. ἐτ. Ced. ⁶⁶ Περὶ τῶν σεισμῶν (Ilyc. 473, 21-171, 10; Ced. 550, 17-551, 10: Ἐπὶ Γρατιανοῦ σ. ἐν Ἀλ. γ. ἐπὶ τοσοῦτον ὡς ἐπὶ π. ὕπ. τὴν θ. καὶ τὰ πλ. ἐπὶ ξ. ἐστάναι. ⁶⁷ Π. δὲ πολλοὺ ἐπὶ τῷ παραδόξῳ θαύματι συνδραμηκτότος, τῶν ὕδατων ἀθρόως ἐνδραμόντων ε. μ. ἀνθρ. x Ced. ⁶⁸ Κρ. δὲ καὶ Ἀγ. καὶ Β. Ἡ. τ. καὶ Σ. πλ. Ced. ⁶⁹ καὶ ἐκτελευτήσθη σὺτὰ ὦ, καὶ ἐπὶ ὁ. ἀπορρίφθαι πλοῖα α. σ. ρ' Ced. ⁷⁰ τὸν Ἀδρίαν cod. ⁷¹ κίχλι cod. κικλῶθεν προαστείμ.

γίνεσθαι πολλά κατὰ διαφόρους τόπους ἐγένοντο, ὡς ἐκ τοῦ φόβου ἢ ἐν τοῖς ὕδασι μένειν τοῦ ἀνθρώπου· ἐκ δὲ τῆς ἀθροῦσας πολλὰ ζώα τε καὶ ἄνθρωποι διαφάρησαν).

Præfatus autem Gratianus sex annos regnavit : A (5) Ὁ δὲ προειρημένος Γρατιανὸς ἐβασίλευσεν ἔτη 5'· ὁ δὲ Οὐαλεντινιανὸς ἐβασίλευσεν ἔτη γ' καὶ ἀπέθανε.

CXCVII. Regnum Theodosii Magni.

Post hunc regnavit Theodosius Magnus sex et decem annos. Tunc Theodosii pater, et ipse Theodosius dictus, magnorum tropæa circumducens, expulsione barbararum gentium, fines Romanorum aditu faciliores fecit. Videns autem filium suum spe magnum, ætate autem parvum — vix enim limina adolescentiæ erat ingressus — senatori cuidam curuli, doctrinæ laborumque suorum socio, eum tradidit educandum : qui curulis adolescentem sibi creditum dulcissima disciplina severioreque blanditiæ ad illustrem vitæ exercitationem firmavit. Porro dum hic moraretur Theodosius, seipsum regia chlamyde purpuraque exornatum in somno vidisse dicitur. Valentiniano autem veteri mortuo, plebcus Maximus Galliarum præfecturam ad insaniam in mente volvit, et, quam conjuratione facta, Theodosium veterem tropæis onustum iuzulari præcepit ; qui, priusquam moreretur, divino baptismate suscepto, ad immortalitatem renatus decessit. In eo lem tempore junior Theodosius ad ducis favorem pervenerat : sed inde eodem invidiæ telo, quo pater, per Maximum similiter injuste decidit. Attamen Deus servavit eum et remanente dignitate redditaque substantia, in patriam Hispaniarum terram, in qua natus erat, iter dispositione regia fecit, ibi tranquillam et facilem vitam agens. Placillam autem, Augustam factam, tunc uxorem duxit, et regis ex ea procreavit : hæc vero naturam ratione famamque laudibus vivebat.

τὴν γενομένην Αὐγούσταν ἠγάγετο τότε, καὶ βασιλέας ἐξ αὐτῆς ποιήσας, ἤ τις τὴν φύσιν τῷ λογισμῷ καὶ τὴν φήμην τοῖς ἄλλοις ἐπέτα.

Interea Valens ad regem Gratianum scripsit litteras, præscribens Theodosium ad se mitti. Theodosius autem, itinere incepto, cognitaque Valentis morte, ad urbem Sirmium dictam venit. Gothis autem curiam urbem et regionem crudeliter vastantibus, et Romanis exercitibus ab illius facie fugientibus, tum Theodosium Sirmii degentem consilio senatus Romanorum ei invidentis advocat Gratianus. Studebant regi Theodosium, ducis munere decoratum ad hanc periculosa expeditionem, cum principis militibus in hoc immane bellum mittere : rex paruit. Hic quidem consilium et invidiam

P. Ζ'. Βασιλεία Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου.

(1) Μετὰ δὲ τοῦτον ἐβασίλευσε Θεοδόσιος ὁ Μέγας ἔτη 15'. Τότε ὁ πατὴρ Θεοδοσίου, καὶ αὐτὸς Θεοδόσιος καλούμενος, τοῖς τῶν μεγάλων ἢ τροπαιοῖς ἢ περιπνέων, τῇ ἐκκοπῇ τῶν βαρβαρικῶν ἔθνων, τοὺς Ῥωμαίων ὄρους εὐπορωτέροισι ἐποίησεν. Ὁρῶν δὲ τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν τῇ μὲν ἐλπίδι μέγαν, τῷ δὲ γρόφῳ μικρὸν, — μόλις γάρ ἦν τοῦ βαθμοῦ τῆς νεότητος ἐπιθετικῶς, — συγκλητικῷ τινι ἀμαξοβίῳ ἢ, κοινῶν αὐτοῦ τυγχάνοντι τῆς γνώμης καὶ τῶν πόνων, παρέδωκεν ἐκπαιδεῖσθαι, ὅστις ἀμαξοβίος ἢ ἔρχι-
B ρισθέντα αὐτῷ τὸν νέον πραυτάτη διδασκαλίᾳ καὶ ἀσθηροτέρᾳ ἢ κίλακαίᾳ εἰς λαμπρὰν ἀσκήσιν τῆς ζωῆς ἐστερέωσεν ἢ. Ἐκείσε τοίνυν ὄντος Θεοδοσίου, καθ' ὅπνους ἑαυτὸν εἰδέναι λέγεται βασιλικῇ χλαμύδι καὶ πορφύρᾳ κεκοσμημένον. 464 Οὐαλεντινιανὸς δὲ τοῦ γέροντος τελευτήσαντος, Μάξιμος ὁ δῆμιος ἢ τὴν ὑπαρχότητα τῶν Γαλλίων εἰς μανίαν ἐτρέψε καὶ τινα σοικεὺν πεποικηῶς Θεοδόσιον τὸν πρεσβύτερον τροπαιοῖς κεκοροεσμένον σφαγῆναι προσέταξε, δὲ πρὶν τελευτήσῃαι τὸ θεῖον βάπτισμα δεξιμένος καὶ εἰς τὴν ἀθανασίαν ἀναγεννηθεὶς ἐτελεύτησε. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ νεώτερος Θεοδόσιος ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἀξίᾳ ἐτύγχανε· τῷ δὲ αὐτῷ βέβαιος τοῦ φόβου, διπρῶ ἢ καὶ ὁ πατὴρ, διὰ Μάξιμον ἢ ὁμοίως ἀδικῶς ὑπέπειπεν· (121*) ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸν διεσώσατο, μεινάζσης παρ' αὐτῷ τῆς ἀξίας καὶ τῆς οὐσίας ἀναδοθείσης, εἰς τὴν πατρῶν γῆν τῶν Σπανίων, ἐν ἣ ἔγεννηθῆ, ἐφοίτησε προστάγματι βασιλικῷ, ἐκείσε ἡσύχω· καὶ πῶπως τὸν βίον διέβη. Πλακίλλαν δὲ
C ἡμεῖς παρ' αὐτῷ τῆς ἀξίας καὶ τῆς οὐσίας ἀναδοθείσης, εἰς τὴν πατρῶν γῆν τῶν Σπανίων, ἐν ἣ ἔγεννηθῆ, ἐφοίτησε προστάγματι βασιλικῷ, ἐκείσε ἡσύχω· καὶ πῶπως τὸν βίον διέβη. Πλακίλλαν δὲ

(2) Ἐν δὲ τῷ μεταξύ Οὐάλης γράμματα ἐπέμπει πρὸς τὸν βασιλέα Γρατιανὸν προστάξει Θεοδόσιον ἀποσταλῆναι πρὸς αὐτόν. Ἀρξάμενος δὲ τῆς βδομητοῦσας Θεοδόσιος, καὶ γνοὺς τὴν Οὐάλεντος τελευτήν, ἔρχεται εἰς πόλιν καλουμένην Σέρμιον. Τῶν δὲ Γόθων πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ἀπειθῶς λυμαίνοντων καὶ τῶν Ῥωμαίων στρατοπέδῳ φευγόντων ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, τότε Θεοδόσιον ἐν τῷ Σερμίῳ διέγοντα Γρατιανὸς προσκαλεῖται βουλῇ τῆς συγκλήτου Ῥωμαίων φρονούσης αὐτῷ, ἢ ἢ ὅσιν ὀλίγοις στρατιώταις εἰς τοσοῦτον ὠμὸν πόλεμον ἀποσταλῆναι Θεοδόσιον πεθεῖαι, ἐπικινδύνῳ ἀξιώματι

Varie lectiones et notæ.

⁷⁵ τὸν φόβον ἐο'. ⁷⁶ Ῥωμαίων? ⁷⁷ τρέπει cod. ⁷⁸⁻⁸⁰ Ἀμαξ. ? ⁷⁹ καὶ οὐ? sed cf. Historiam miscellaneam : Theodosius — in Hispania morabatur, ubi et ortus fuerat et nutritus. ⁷⁷ Hist. misc. Inter hæc (viciniam de Alanis, Hunnis, Gothis reportatam) divinam visionem vidit — Gratianus Theodosium purpura induit — consulatu Ansovii et Olybrii (379). ⁷⁸ ὁ δὲ δειλίος? tyrannus (Marcellinus Hist. misc.)? ⁷⁹ ὅπως? ⁸⁰ Μάξιμου? cf. Hist. misc. · En tempestate Theodosius tam propter parentum nobilitatem quam pro virtutidine propria nominatissimus habebatur et ob hanc causam invidia similitum iudicium fatigatus. ⁸¹ Glyc. 474, 28—21 cf. Historiam miscellaneam. Cumque imperator quid faceret hesitaret, quippe cum bar' ori elui victoria inexplugnabiles esse viderentur — ascivit ex Hispania Theodosium et — magistrum militum esse denuntians, cum exercitu ad barbaros destinavit. ⁸² καὶ οὐ? cod.

τιμηθέντα στρατηλάτου ἀξίᾳ, τὴν βασιλεία παρέπεισε. **A** Ignorabat. Sed cum Theodosius brevi vicisset Gothos qui armis credebantur invincibiles, et opatus onustus, regem aliens, divino suffragio, regium diadema circum tempora induit. A Gratiano electus, nova quadam et mirabili purpura, sicut rex antiquus, indutus est. Cum autem, qua erat plus quam virili statura, humeri ipsius plurimum purpurarum proportionibus haud se accommodarent, omnes enim magnitudine superabat, et propter altitudinem quilibet habitus brevis appareret, tandem Constantini, piissimi imperatoris purpura exornatus refulsit, ex qua leato ipsi adaptata.

τιμηθέντα στρατηλάτου ἀξίᾳ, τὴν βασιλεία παρέπεισε. **K**αι ὁ μὲν βασιλεὺς τῶν ἐπιβουλῶν⁸⁸ καὶ τοῦ φόβου οὐδὲν ἔγνω· κατὰ κράτος δὲ τοὺς νομιζομένους ἀπείρητους εἶναι Γότθους, νικῆσας Θεοδοσίους σὺν τᾷ χειρὶ πολλῷ, τῷ βασιλεὶ τροπαιοφόρος παραστῆς θείᾳ ψήφῳ **465** τὴ βασιλικὴν διαδήματα περιβάλλεται. Γρατιανὸν χειροτονοῦντος αὐτὸν, καινῇ τιμῇ καὶ θαυμαστῇ περιεβλήθη πορφύρᾳ ὡς ἀρχαῖος βασιλεὺς· καὶ ἐπέσθη τοῖς ἔμοις αὐτοῦ ὑπὲρ ἄνθρωπων ὑψηλοῦς ὄντας διαφοροῖς⁸⁹ βασιλικῶς γλαυμοῖν ἐνδύειν οὐκ ἔδύνατο. — πάντας γὰρ ὑπερέχει τῷ μεγέθει· πᾶσαν ἐσθῆτα διὰ τὸ ὕψος· μικρὰν⁹⁰ ἀπέφηνεν. — τέλος Κωνσταντινίου τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλείῳ; τῇ πορφύρᾳ κοσμηθεὶς ἐξέλαμψεν, ἐκ τετραγώνου ἀρμοσάσης αὐτῷ.

⁸⁸ (3) Οὗτος Γρατιανὸς τὰ τῆς Δύσεως μέρη ἐπ' **B** αὐτῷ καὶ τῷ ἀδελφῷ διεφύλαξεν, Θεοδοσίῳ δὲ τὴν τῆς Ἀνατολῆς φροντίδα ἐπέτρεψεν. Πολλὰ δὲ εὐσεβῶς καὶ γενναίως κατορθώσας ὁ Γρατιανὸς παρὰ Μαξιμίμου τοῦ τυράννου [ἐν] ταῖς Βρετανίαις ἐπαναστάνας, δι' Ἀνδραγαθίου τοῦ δουκὸς ἐν Λουγδούνῳ παρὰ τῶν ἰδίων προδοθεὶς, μάλλον δὲ βίᾳ τῶν πολεμίων συσχεθεὶς, ἀνηρέθη.

⁸⁹ (4) Οὐαλεντινιανὸς δὲ ὁ νεώτερος⁹¹ τούτου ἀδελφὸς ἐν Ἰταλίᾳ διάγων ὑπὸ τῆς σφαγῆς τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τοῦ φόβου πολέμου ποιεῖσθαι, εἰρήνης αὐτῷ καθ' ὑπόκρισιν προταθείσης παρὰ Μαξιμίμου, καὶ αὐτὸς ὑποκρινάμενος ἤδῳ ἐδέξατο.

(5) Ἰουστίνα δὲ τότε ἡ μήτηρ αὐτοῦ τῆς Ἀρειανῶν αἰρέσεως τὰ φάρμακα τῆς ἀσεθείας, ἃ περιέχοντος τοῦ ἀνθρώπου ἐκρυπτεν, εὐμαρῶς ἀπατηθέντι τῷ υἱῷ μετὰ θάρρους ἀπεκόλυψε καὶ τείθει αὐτὸν διὰ στρατιωτικῆς χειρὸς τὸν μὲν Ἀμβρόσιον ἀνθιστάμενον αὐτῷ τῷ ὀρθῷ λόγῳ τῆς ἐκκλησίας Μεδιολάνων ἐξώσαι καὶ εἰς ἐξορίαν πέμψαι, τὴν ἐκκλησίαν δὲ διαβρῆξαι καὶ πολεμεῖν τὰ ἄγια. Βενεδικτὸς δὲ τότε ἐν ἀξιώματι ταῖς ὑποσχέσεσι τῆς βασιλίδος μὴ εἶσας, τῆς στρατιωτικῆς ζώνης καὶ τῶν ἀξιωματῶν τὴν ὀρθολογίαν πίστιν προκρίνας τοῖς πολεμίων βασιλείων τὴν (121b) αὐτοῦ ζώνην ἀπέβραμψεν.

(6) Μάξιμος δὲ ὁ τυράννος θέλων τὸ τοῦ τυράννου ἄτιμον ὄνομα ἐκδύσασθαι καὶ νόμιμον ἐπιδείξασθαι αὐτὴν βασιλεία, γράμματα **466** ἐπέμψας τῷ ἀσεβῶς ἐπὶ τῆς Ἰουστίνης ἀπεφάυλιζε καὶ τὸ πολεμεῖν^D εἶναι τὴν πίστιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν κατάστασιν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀνατρέπεσθαι ἀπηγόρευσεν· καὶ οὕτω πλησιάζειν τῆς Ἰταλίας ἤρξατο.

(7) Τοῦτο δὲ Ἰουστίνα μαθούσα, τοῦ τε πολεμίου καὶ τῆς συνειδήσεως τῆς ἀσεβοῦς ἐπιχειρῶντος αὐτῆς, εἰς φυγὴν τραπέισα, πρώτη τὴν ἐξορίαν ἐκλήρυσσεν, ἣν τοῖς ἱερῶσιν αὐτῆς ἠτολμασεν. Τοι-

Hic Grmianus Occidentis partes sibi fratrique suo reservavit, Theodosio autem Orientis curam credidit. Multis autem pie nobiliterque gestis adversus Maximum tyrannum apud Britannos insurgentem, Gratianus per Andragathium Lugduni duce[m] a suis proditus, vel potius inimicorum vi oppressus, occisus est.

Valentinianus autem junior, illius frater, in Italia degebat. Fratris occisione bellique metu stupefactus, pacem sibi simulanter a Maximo oblata[m] et ipse simulate libenter accepit.

Tum autem Justina, mater ejus, haeresis Arianorum impia venena, quae vivente viro absconderat, filio facile deluso fidenter revelavit, et ei persuasit, ut per militarem manum Ambrosium, ipsi orthodoxo sermone resistentem, ex Mediolani Ecclesia pelleret mitteretque in exsilium, ac Ecclesia posthabita in sancta pugnaret. Benevolus autem qui tunc in dignitate erat, reginae promissis non annuens, militari halteo dignitatibusque orthodoxam fidem praepone[n]s, ante pedes regum proprium balteum projecit.

Maximum vero tyrannus odiosum tyranni nomen exnere volens, legitimumque se praestare regem, litteras misit, quibus Justinæ impietatem despiciebat, et quod Dei fidem persequeretur constitutionemque catholicæ Ecclesiæ everteret, redarguebat. et sic Italiae appropinquare coepit.

Huc audito, Justina, inimico simul et impia conscientia vexata, in fugam conversa, primi exsilium sorte obtinuit, quod sacerdotibus ipsa paraverat. Igitur cum impia matre fugiens rix

Variae lectiones et notæ.

⁸⁸ τὸν τῶν ἐπιβουλ. καὶ τοῦ φ. τοῦ κατὰ φύ. ἐσπίπτει. cod. sed Hist. misc. Gratianus — cunctis faventibus etc. ⁸⁹ παφορ. βδ. γλαυμῶ. cod. ⁹⁰ μικροῦ κοίτη. ⁹¹ Cod. 551, 5 — 10: Καὶ ἀποστέλλει Ἀνδογαθίον, ὃν παραυτὰ διὰ στρατιωτῶν παρσκευασμένων ὄντων ἐπὶ τούτου, Γρατιανὸν διεχειρίσατο. Marc-Blancus: Ind. XI. Merobaudes II et Saturninus cons. Gratianus imp. Maximi tyranni dolo apud Lugdunum occisus VIII K. Sept. ⁹² Cod. 551, 14—17: Ἀδ. δὲ Γρατιανὸς, ὁμώνυμος τῷ πατρὶ Οὐαλεντινιανῷ, ἔτι περὶ τὸν ἐν ἐξορίᾳ ἐπισκόπου; ἀνεκαλέσατο καὶ τὰς ἰδίας ἐκκλησίας ἀπέδωκεν αὐτοῖς, ἐκδιώξας τοὺς Ἀρειανούς Δαμάσου τοῦ πάπα Ρώμης αὐτῇ συμπράττοντος. ⁹³ νεώτερος om. cod.

Valentinianus junior Italia et proprio regno de-
jectus est.

Cum igitur in Orientem venisset, sic a pio rege Theodosio receptus est, ut in his regionibus regnare potius quam in exilio degere videretur. Confestim autem per Theodosium a vitis mundatus, impuræ sectæ venenum evomuit, quod imprudens mater ipsi infuderat, et fidelissimo Theodosii horatu Christum recepit. Sæpe enim a Theodosio in spem fidei educatus, regios exercitus non armis sed justis causis stare didicit. Sermo autem Theodosii ad Valentinianum talis erat: « Scio, inquit, Valentiniane, sæpe piissimos reges, exercitu quiescente, victoriam obtinuisse, subjectosque inimicos, periculi metu, factos esse tributarios: sic divinus Constantinus, cœlestibus auxiliis fretus, Licinium, Dei inimicum, in navali pugna perdidit; sic illustris Valentinianus, pater tuus, facilius regnum ab hostibus integrum gubernans mortuus est, postquam, Deo vindicante, multa prælia multasque victorias, innumeris diversisque barbaris devictis, reportaverat. Tuus autem avunculus Valens, cum Deo pugnas, Ecclesiam occisione sanctorum et exilio sacerdotum polluit profanus, qui Dei voluntate a Gothis expugnatus et devictus crematus est. Tunc ergo ad bellum exiens hæretici nomen sumere sustinebis? Re vera Christum veneratur qui te injuste expulit. Infidelitas tua opportunitatem Maximiano contulit. Ille tantummodo regnando tyrannus est; tu vero Dei inimicus esse primo cœpisti. Tibi dabo exercitum, et auxilium tibi præbebo: sed, si Christum lædimus, quem pugnantes invocabimus? »

Hæc et his plura monendo Theodosius Valentinianam ad orthodoxam fidem conduxit.
τοῦ Θεοῦ καθεστάναι· δώσω σοι στρατὸν καὶ παρέξω σοὶ βοήθειαν· ἄλλ' εἰ τὸν Χριστὸν βιάσσομαι, τίνα παρακλέσωμαι μαχόμενοι; » Ταῦτα καὶ τὰ τούτων πλείονα νοουθετήσας Θεοδόσιος Οὐαλεντινιανῶν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν μετήγαγεν.

Interea vero, mortua illius matre, propter fidem bonitatemque regis Gratiani, cujus benefacta meminerat, Theodosius, in auxilium cunctas Orientis vires educens, vindicavit sanguinem justum, et, ejecto tyranno, Valentinianum in regnum restituit.

Ipsa vero postea Romam veniens de victoria triumphavit et ad reginam urbium reversus est.

CXCVIII. De sancto Arsenio.

In his diebus, quibus optimus Deus suscitavit Theodosium regem magnum thronumque Romanorum regni ipsi concedidit, prædecessoris sui

A γαρὸν μετὰ τῆς ἀθεμίτου μητρὸς πεπτωγὸς ὁ βασιλεὺς Οὐαλεντινιανὸς ὁ νέος τῆς Ἰταλίας ἐστερήθη καὶ τῆς οἰκίας; ἐξεβλήθη βασιλείας.

(8) Ἐλθὼν οὖν ἐν τῇ Ἀνατολῇ οὕτω; ἐπεδέχη παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Θεοδοσίου, ὥστε δοκεῖν αὐτὸν μᾶλλον τῶν μερῶν ἐκείνων βασιλεύειν ἢ ἐξορίαν διάγειν. Παραχρῆμα δὲ διὰ Θεοδοσίου καθαρθεὶς ἀπὸ τῆς φαυλότητος τῆς αἰρέσεως; τῆς ἀκαθάρτου τὸν ἴον ἐξέχευ, ἐν ᾧ περ⁹¹ αὐτὸν ἡ ἀνόητος ἔβλαψε μήτηρ, καὶ τὸν Χριστὸν ἀνεδέξτετο πιστοτάτη προτροπῇ Θεοδοσίου. Πολλάκι; γὰρ εἰς τὴν ἰλιθία τῆς πίστεως διὰ Θεοδοσίου ἐκπαίδευθεὶς; ἔμαθε τὴν βασιλικὴν παράταξιν οὐ δι' ὀπλῶν ἐστάναι, ἀλλ' ἐξ ἀγαθῶν προφάσεων. Τοιοῦτος; δὲ ἦν ὁ λόγος ὁ παρὰ Θεοδοσίου πρὸς τὸν Οὐαλεντινιανόν· « Οἶδα, φησὶν, πολλάκι; Οὐαλεντινιανῆ, παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων, ἠσυχάζοντος τοῦ στρατοπέδου, τὴν νίκην κατορθωθείσαν καὶ τοὺς πολεμίους ὑποταγέντας ὑποταγεῖς γενέσθαι τοῦ προλαβόντος κινδύνου· οὕτως ὁ ἔνθεος Κωνσταντῖνος ταί; βοηθείαις τοῦ Θεοῦ ἀνορθωθείς καὶ Λικίνιον τὸν τοῦ Θεοῦ τύραννον ἐν ναυαγίῳ διέφθειρεν· οὕτως; ὁ ἔνθεος Οὐαλεντιανὸς ὁ σὸς πατὴρ εὐτυχέστερον τὴν βασιλείαν ἀβλαβῆ παρὰ τῶν πολεμίων ἰθύων ἐτελεύτησε, τοῦ Θεοῦ ἐδικουῦντο; αὐτὸν καὶ μάχα; ἀναριθμήτους καὶ νίκαι; ἀνεδείξατο, πολλοὺς βαρβάρους καὶ διεφθόρους ἀελλῶν. Οὐάλη; δὲ ὁ θεῖος; ὁ σὸς τῷ Θεῷ ἀντιπαρτεῖτων ἐμίανε τὴν Ἐκκλησίαν ὁ βέβηλος διὰ τῆς σφραγῆς τῶν ἀγίων καὶ τῆς ἐξορίας τῶν ἱερῶν, ἃ; τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῆσει ὑπὸ τῶν Γότθων πολιορκηθεὶς καὶ ἡττηθεὶς ἔκαυθη. Σὺ οὖν αἰρετικοῦ ὄνομα λαβεῖν ἀνέξη ἀπίων εἰς πόλεμον; ὀρθῶς; τὸν Χριστὸν σέβεται; ὁ ἀδίκως σε ἐκβαλῶν· ἡ σὴ ἀπίστεια εὐκαιρίαν Μαξίμου συνειστήνηγεν· ἐκεῖνος μόνον⁹² τοῦ βασιλεύειν⁹³ ἐστὶ τύραννος, σὺ δὲ πολέμιος ἦρξαι σοὶ βοήθειαν· ἀλλ' εἰ τὸν Χριστὸν βιάσσομαι, τίνα σοὶ βοήθεια; νοουθετήσας Θεοδόσιος Οὐαλεντινιανῶν

⁹¹ (9) Ἐν δὲ τῷ μέσῳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ τελευτήσασθαι. Θεοδόσιος διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν χρηστότητα τοῦ βασιλέως Γρατιανοῦ, καὶ τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ μεμνημένος εἰς ἄμυναν πάσας τὰς τῆς Ἀνατολικῆς δυνάμεις; ἐξάξας, ἐξεδίκησας τὸ δικαίον αἶμα καὶ τὸν Οὐαλεντινιανὸν κατέστησεν ἐπὶ τὴν βασιλείαν, ἐκβαλὼν τὴν τυραννίδα (122*).

⁹² (10) Αὐτὸς δὲ μετὰ ταῦτα εἰσελθὼν εἰς τὴν Ῥώμην καὶ θριαμβεύσας τὴν νίκην εἰς τὴν βασιλίδα ἐπανῆλθε τῶν πόλεων.

Ρ. Η'. Περὶ τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου⁹⁴.

⁹⁴ (1) Ἐν ταῖς ἡμέραις οὖν, ἐν αἷς ὁ ἀγαθὸς Θεὸς; ἐξήγησε Θεοδόσιον βασιλεῖα τὸν Μέγαν καὶ ἐνεπίστευσεν αὐτῷ τὸν θρόνον τῆς βασιλείας Ῥωμαίων.

Variæ lectiones et notæ.

⁹¹ ἐν ᾧ περ cod. ⁹² βασιλ. cod. ⁹³ Ind. I. Theodosio A. II. et Cynegio cons. Valentinianus — et Theodosius Maximus — apud Aquilejam rebellantem vicerunt (Marcellinus). ⁹⁴ Ind. II Timasio et Proximo cons. Theodosius Imp — Romam mense Junio introivit — urbeque egressus est K. Sept. (Marc.) ⁹⁵ καὶ μετὰ τοῦ Μ. 2. ⁹⁶ Glyc. 475, 1 476, 9, Cœl. 573, 11 — 17.

ἤγάγετο εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ πρὸ αὐτοῦ ὁ A regis Uliam duxit uxorem, et ex ea duos filios βασιλέως, Πλακίλλαν ὄνοματι, καὶ Ἐτεκαν ἐξ αὐτῆς Arcadium et Honorium suscepit. δύο υἱούς Ἀρχάδιον καὶ Ὀνώριον.

(2) Αὐξήσαντων δὲ τῶν παίδων, ἤλθον εἰς ἡλικίαν τοῦ ἐκμανθάνειν γράμματα· καὶ ἐξαπέστειλεν εἰς πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν βασιλείαν ζητῆσαι ἄνδρα ἐλλόγιμον καὶ ἀσκητὴν, κεκοσμημένον ἐν ἀληθείᾳ τὴν φρόνησιν τοῦ Θεοῦ, ἔχοντα θεογνωσίαν εἰς ἄκρον, ὡς ὀφείλων παραδοῦναι αὐτῷ τοὺς υἱούς αὐτοῦ. Οὐκ ἠδούλετο γὰρ εἰς σχολαίον αὐτοὺς ἐμβαλεῖν ἢ ὑπὸ ἀτάκτων διδασκάλων παιδεύθῃναι, ἵνα μὴ μάθωσιν ἔπι ἄλλων παιδείων, ἀ ὀφθαδὸς οὐ θέλει, καὶ τυπώωσιν ἐν λόγοις ἀνωφελεῖσιν. Ταῦτα ὁ βασιλεὺς λογιζάμενος σπουδὴν πᾶσαν 468 ἐποίητο τοῦ εὑρεῖν ἄνδρα τοιοῦτον· καὶ τῶν διαταγμάτων ἐκπεμφθέντων κατὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν βασιλείαν οὐκ ἔδυνήθησαν εὑρεῖν τινα τοιοῦτον κατὰ τὸν ἐπιστάμενον αὐτῷ λογισμόν, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἄνδρα φιλόσοφον, ἀλλ' οὐ φιλόθεον, ποτὲ δὲ πάλιν φιλόθεον, ἀλλ' οὐ φιλόσοφον· ἠύξησαν δὲ οἱ παῖδες· καὶ οὐκ ἔνέσχετο εἰς σχολαίον ἐκδοῦναι αὐτοὺς δι' ὃν εἴρηται τρόπον.

(3) Καὶ μὴ εὐρών καθὼς ἐζήτει, ἀπέστειλεν ἐν τῇ Ῥώμῃ πρὸς τὸν ἐν αὐτῇ βασιλέα τοῦ εὑρεῖν παρ' αὐτοῦ τοιοῦτον ἄνδρα, γράψας αὐτῷ, ὅτι « Μεγάλως μοι χαρὶξῆ τοῦτο ποιῶν. » Ὁ οὖν βασιλεὺς προσκαλεσάμενος τὸν πᾶπαν δεικνύσιν αὐτῷ τὰ γράμματα Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως· εἰπὼν, ὅτι « Ἀνένδεκτόν ἐστι μὴ ποιῆσαι τῷ συμβασιλεύοντι ἡμῖν τὴν αἰτησίαν ταύτην· αἰσχρὴ γὰρ ἐστὶ τοῦ ἡμετέρου κράτους· μὴ εὐρεθῆναι ἐν τῇ μεγίστῃ Ῥώμῃ ἄνθρωπον τοιοῦτον. » Καὶ ἐρευνησάντες καὶ ἐπιζητήσαντες οὐκ εὑρον. Ἐπὶ πολὺ οὖν διερευνώντων αὐτῶν, καὶ διαλεγισομένων, καὶ ἀδολεσχοῦντων περὶ τούτου, εἶπεν ὁ πᾶπας τῷ βασιλεῖ· « Ἔστι παρ' ἡμῖν διάκονός τις παρθένος μετὰ τῆς ἰδίας ἀδελφῆς ὄνοματι Ἀρσένιος· ὁμοίος γὰρ αὐτῷ ἄλλος οὐκ ἐστὶν ὁ ὀφείλων ὁ, καθὼς ἐπιθυμεῖ ὁ βασιλεὺς· Θεοδοσίος, παιδεύσας τε τὰ τέκνα αὐτοῦ πίστη γνῶσις θεῶν τε καὶ ἀνθρωπίνῃ· ἀλλ' οὐκ οἶδα εἰ καταδέξῃται, διότι ἔχει καιρὸν ἀποταξάμενος τῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως· ἀλλ' ἴσως, ἐὰν κελύσῃ τὸ ὑμέτερον κράτος, καλέσομεν αὐτὸν καὶ πληροποροῦμεν αὐτὸν περὶ τούτου. » Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐχάρη λίαν· καὶ πέμφαντες μετεστείλαντο τὸν Ἀρσένιον. Εἰς τελευτόντος δὲ αὐτοῦ λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς· « Οὐ λέληθε τὸ ἡμέτερον κράτος ἢ κατὰ Θεόν σου πολιτεία καὶ ὁ ἐνάρετός σου βίος· ἀλλὰ διηνεκῶς ἀκούοντες τὴν καλὴν σου ἀναστροφῆν, πάνυ εὐφραίνόμεθα ἐπὶ τούτοις. » ἐπεὶ δὲ ὁ συμβασιλεὺς ἡμῶν Θεοδοσίος ἀπέστειλεν ἡμῖν πρεσβείαν αἰτούμενος στεῖλαι αὐτῷ ἄνθρωπον τοιοῦτον δυνάμενον παιδεύσαι τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πάσῃ θεοσεβείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ. τούτου χάριν μετεστειλάμεθά σε ὡς κατὰ Θεὸν ἔντα, ἵνα ἀπέλθῃς πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν χάριν τὴν ἐδεδείξάν σοι ἐκ Θεοῦ παιδείης αὐτοῦ. (122^b) οὐ

Crescentes autem pueri, ad aetatem ediscendi litteras venerunt. Tunc misit in omne sub ditione sua regnum ad quaerendum hominem doctum et religiosum, timore Dei vere exornatum, divinam scientiam subactam habentem, ut ipsi filios suos traderet. Non enim volebat eos in scholam mittere vel ab indisciplinatis magistris educari, ne ab aliis pueris discerent quae Deus non vult, et nocivis sermonibus informarentur. Haec reputans imperator, omnem diligentiam ad talem virum inveniendam adhibuit. Missis autem in omne sub ipsius ditione imperium mandatis, hominem cum characteribus requisitis invenire non poterant: sed modo virum inveniebant philothemum at non philotheum, modo philothemum, at non philosophum. Creverunt autem pueri; et eos in scholam, propter praedictam rationem tradere haesitabat.

Non inveniens id quod quaerebat, Romam ad regem misit, ut ab ipso talem acciperet virum, illi scribens: « Hoc agens mihi valde gratus eris. » Rex ergo papam advocans ostendit ei Theodosii litteras, dicens: « Impossibile est hanc petitionem illi qui conregnat nobiscum non adimplere: opprobrium enim nostrae potestatis est in maxima Roma talem hominem non inventi. » Et quaerentes et perscrutantes non invenerunt. Cum igitur diu perquisiverunt, confabulati sunt et garriverunt, papa regi dixit: « Est apud nos quidam diaconus caelebs cum sua sorore, nomine Arsenius. Similis illi non est alius qui sit juxta Theodosii regis placitum et qui filios ejus omni scientia divina et humana instruat. Sed nescio an assensusus sit, quia tempus educationis normalis sibi praeservavit. Nihilominus si jusserit vestra potestas, eum advocabimus et de re ista disseremus. » Illis auditis, rex valde laetatus est. Et mittentes Arsenium accessiverunt. Cum advenisset, rex ei dixit: « Haud potestatem nostram latet tua ad Deum conversatio tuaque virtute dives vita. Immo saepe pulchram tuam agendi rationem audientes, valde laetati sumus. Cum autem qui nobiscum regnat Theodosius, nobis legationem miserit rogans talem sibi hominem mitti qui possit filios ipsius in omni pietate et philosophia educare, propterea te qui secundum Deum ea accessivimus, ut et filios illius secundum gratiam quae tibi a Deo data est, edoceas. Non enim hanc rem cuiquam incaute et temere credendam, nisi tuae religioni decrevimus. » Arsenius autem regi dixit: « Non ignorat, religiosissime rex, sanctissimus pater noster Papa vilitatem meam, siquidem non adhuc inveni tempus exteriori philosophiae studendi, praesertim cum ab ista sacra manuum impo-

Variarum lectiones et notae.

⁶⁶ αὐτοῦ codex, sed infra αὐτόν. ⁶⁷ δεῖτε. cod. ⁶⁸ τοῦτο cod.

sitione quam insignis accepi, non in harum scientiarum librum oculos demisi. » Interpellans autem Papa dixit ad eum : « Vera quidem sunt ea quæ a te dicuntur ; scimus res ita se habere : multum etenim in hoc tuam honestam vitam laudavimus. Sed quia divina regiaque jussio est, et placitum Dei in eo quod factum est relucet, obsecramus te ut in huiusmodi bonum inceptum te ipsum impendas. Potes enim per gratiam Dei quæ tibi data est pie Deoque gratiose illos edocere, quinimo de philosophia multum eis proficere, ostendens eis turpes impiorum idolorum apparatus, quæ deos infandi Græci vocant, non credendum eis qui apud ipsos initiati sunt, sed vocandum eos demones, nec eorum abominaciones et monstra colendum. »

καὶ θαρρῆτως αὐτοὺς παιδεῦσαι· οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ αὐτοῖς τὰς πομπὰς καὶ αἰσχρότητας τῶν δυσσεβῶν ληγνές, καὶ τοῦ μὴ πιστεύειν, τοῖς παρ' αὐτῶν μυθουμένοις, ἀλλὰ δαίμονας αὐτοὺς ἀποκαλεῖν, καὶ ὀρησκεῦσιν τὰ μιάσματα αὐτῶν καὶ φαντάσματα. »

His talibusque verbis monentes Arsenium, illum ad regem cum omni laude et honore miserunt, cum rex, tum Papa scribebant ei : « Juxta placitum vestrum misimus vobis hominem, qui cum gratia Dei valebit charissimos serenitatis vestrae filios in omni sapientia et virtute educare. » Arsenius igitur, sorore in virginum ædem immissa, Constantinopolim adiit. Theodosius autem rex, litteris acceptis et lectis, Arsenium ad se vocavit. Miratus eum habitu moribusque spectabilem, venerabilem habitu, colore flavum, aspectu facilem, sensu humilem, sermone moderatum, in divinis et humanis sapientissimum, uno verbo, omni secundum Deum virtute exornatum, gavisus est gaudio magno, dixitque ad eum rex : « Ostendis quidem habitu, moribus et loquela, te virtute predictum esse Deumque timere ; et sicut scripserunt nobis rex collega noster et sanctissimus Romanorum Papi, sic vidimus : vera enim scripserunt. Nunc non omnino causam ignoras, propter quam ad nos te miserunt. Sed et ipsa nostra potestas tibi declarabit hoc esse factum propter filios nostros, ut omni pietate timoreque Dei illos instruas, et omnem philosophiam ad amussim eos doceas. Ne timeas neque dubites apud eos conjiciens eos nostros esse filios ; neque iterum ipsis tanquam regibus attendas aut reverearis, sed tanquam filios et discipulos eos habeto, et cum deliquerint, corrige eos. » Postquam imperator Theodosius hæc dixisset, adductos Arcadium et Honorium in manus ejus commendavit, dicens : « Ecce, ab hac die iste est meus ac vester pater et magister. Aurem illi sicut patri docilem præbete, nec leves sitis auditores nec inobsequentes : illi enim denunciavi quod si quis ex vobis non audiat eum aut delinquat, hunc velut discipulum habeat corrigendum. »

A γὰρ ἐκρίναμεν ἀπλῶς· καὶ ὡς ἔτυχεν ἐγχειρίσας τοῦτο τὸ πρῶτόν τι εἰ 469 μὴ τῇ σῆ εὐλαβείᾳ. Ὁ δὲ Ἀρσένιος εἶπε τῷ βασιλεῖ· « Οὐκ ἄγνοαί, Θεοσεβέστατε βασιλεῦ, ὁ ἀγιώτατος Πατήρ ἡμῶν πάπας τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν, ὅτι ἔχω καιρὸν μὴ παρελθόν διὰ τῆς ἔξω φιλοσοφίας, ἐξαιρέτως δὲ ἀφ' οὗ τὴν χειροτονίαν ταύτην ὁ ἀνάξιος ἐδεξάμην, οὐτ' εἰς βιβλίον ἐνέκυφα τῶν τοιοῦτων ἐπιστημῶν. » Ὑπολαβὼν δὲ ὁ πάπας εἶπε πρὸς αὐτὸν, ὅτι μὴν ἂν Ἀληθῆ εἰσι τὰ παρὰ σοῦ λεγόμενα, ἐπιστάμεθα ταῦτα οὕτως ἔχειν· πάνν γὰρ ἐπηγάσαμεν τὴν ἐνάρετόν σου ποιησίαν ἐν τούτῳ· ἀλλ' ἐπειδὴ θεία καὶ βασιλικὴ κέλευσις ἐστὶ, καὶ θεαρετόν ἐστὶ τὸ πραγματευόμενον, ἐκλιπαροῦμέν σε ἐπιδοῦναι ἐαυτὸν εἰς τὸ τοιοῦτον ἀγαθὸν ἐπιχειρήματα. Δύνη γὰρ B διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τῆς δοθείσης σοι εὐσεβῶς ἐπὶ τῇ φιλοσοφίᾳ μεγάλως αὐτοὺς ὠφελῆσαι δεικνύων εἰδῶλων, οὓς Θεοῦ ἀποκαλοῦσιν οἱ ἀλιτῆριοι Ἑλμυθουμένοις, ἀλλὰ δαίμονας αὐτοὺς ἀποκαλεῖν,

(4) Τούτοις καὶ τοῖς τοιοῦτοις λόγοις πείσαντες Ἀρσένιον ἀπέστειλαν πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ πάσης δόξης καὶ τιμῆς, γράψαντες αὐτῷ, ὅ τε βασιλεὺς καὶ ὁ πάπας, ὅτι Ἐκατὰ τὴν κέλευσιν ὑμῶν ἀπεστέλλαμεν ὑμῖν ἄνθρωπον, ὃς δυνήσεται μετὰ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἀνάξια τὰ φιλίτατα τέκνα τῆς ὑμῶν γαληνότητος· ἐν πίστῃ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ. Ὁ οὖν Ἀρσένιος, παραδοὺς τὴν ἀδελφὴν εἰς παρθενῶνα, ἀπήλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Δεξάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος τὰ γράμματα καὶ ἀναγνοὺς, προσκαλεσάμενός τε τὸν Ἀρσένιον, σχῆμά τε καὶ ἦθος εὐλαβῆς θασάμενος ἐν αὐτῷ, σεμνὸν μὲν ἔχοντα τὸ σχῆμα, ὠχρὸν τὸ χρῶμα, εὐτακτὸν τὸ βλέμμα, ταπεινὸν τὸ φρόνημα, τὴν λαλίαν σύμμετρον καὶ περὶ τὰ θεία καὶ ἀνθρώπινα σοφώτατον καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν πάση τῇ κατὰ Θεὸν ἀρετῇ κεκοσμημένον, ἐχάρη χαρὴν μεγάλην καὶ δὴ πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς· « Ἀηλοῖς, μὲν διὰ τοῦ σχήματος, ἦθους τε καὶ ἀπολογίας, ἐνάρετόν σε καὶ θεοσεβῆ εἶναι, καὶ, καθὼς γεγραφήκεται ἡμῖν ὅ τε 470 συμβασιλεὺς ἡμῶν καὶ ὁ τῆς Ῥωμαίων ἀγιώτατος πάπας, οὕτω καὶ εἰδόμεν' ἀληθῆ γὰρ ἔγραψαν. Νῦν οὖν πάντως οὐκ ἄγνοεῖς δι' ἣν αἰτίαν ἐστείλαν σε πρὸς ἡμᾶς· ἀλλὰ καὶ τὸ ἡμέτερον κράτος αὐτοῦ διαλεχθήσεται σοι, ὅτι χάρις D τῶν ἡμετέρων τέκνων, ἵνα πάση θεοσεβείᾳ καὶ φόβῳ Θεοῦ τούτους ἐκπαιδεύσης, ἐτι μὴν καὶ τὴν φιλοσοφίαν πᾶσαν εἰς ἄκρον αὐτοῦ διδάξης. Ἀλλὰ μὴ ὑποσταλῆς μηδὲ διακροῆς πρὸς αὐτοὺς ὑπονοῶν, ὅτι τέκνα ἡμῶν ὑπάρχουσιν, μήτε πάλιν ὡς βασιλεῦσιν αὐτοῖς προσχῆς ἢ τιμήσεις, ἀλλ' ὡς τέκνα καὶ μαθητὰς ἔχει αὐτοὺς καὶ ὅτε παραπέσωσιν, ἐπέξελθε αὐτοῖς. » Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος καὶ ἐνέγκας τὸν τε Ἀρχάδιον καὶ Ὀνύριον παραδίδωσιν αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, (125) λέγων· « Ἰδοὺ, ἀπὸ τῆς σήμερον, οὗτός ἐστιν ἐμὸς τε καὶ ὑμῶν πατήρ καὶ διδάσκαλος. Ὑπακούετε»

Variae lectiones et notæ.

ἄ οὐδέ? ἄ μὴ? ἄ εἶπε? ἄ Ἀηλοῖ cod.

αὐτῷ ὡς πατὴρ καὶ μὴ παρακούσῃτε οὐτοῦ μίττε ἀντιτάξῃθε· παρῆγγεῖλα γὰρ αὐτῷ, ἵνα ἐὰν παρακούσῃτε αὐτῷ ἢ παραπέσειε τίς ἐξ ὑμῶν, ἐπεξέλη αὐτῷ ὡς μαθητῆ· »

(5) Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀφορίζεται αὐτοῖς πλησίον τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος· τρικλινιον μέγα καὶ ἐν αὐτῷ διαγεῖν παρακελεύεται. Τοῦτο δὲ ἐπενόησεν ὁ βασιλεὺς, ἵνα συχνότερον ἐπισκέπτηται αὐτούς· μεγάλως δὲ τιμῆσας τὸν Ἀρσένιον ἐποίησεν αὐτὸν μείζον πάντων τῶν ἐν τῷ παλατίῳ, ὥστε μὴ εἶναι τίνα τῶν ἔχεισε λαμπροτέραν αὐτοῦ ἐσθῆτα περικεῖμενον· καὶ, ἀπλῶς εἰπεῖν, ἦν πατὴρ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ.

(6) Ὁ οὖν Ἀρσένιος παραλαβὼν τοὺς υἱοὺς τοῦ βασιλέως τὸν τε Ὀνώριον καὶ Ἀρκάδιον ἀνῆγεν αὐτούς θεοσεβῶς, διδάσκων πᾶσαν σοφίαν θείαν τε καὶ ἀνθρωπίνην. Ταπεινόφρων δὲ ὑπάρχων ὁ ἐν ἀγίοις Ἀρσένιος οὐκ ἐχρᾶτο αὐτοῖς· ὡς μαθηταίς, ἀλλ' ὡς βασιλεῦσι· καθίζων γὰρ αὐτούς ἐπὶ δύο ὀρόνων, αὐτὸς παριστάμενος ἐδίδασκεν αὐτούς. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν εἰσελθόντος τοῦ βασιλέως ἄφω πρὸς αὐτούς, ὁρᾷ Ἀρσένιον μὲν ἰστάμενον, τὰ δὲ τέκνα αὐτοῦ καθέζομενα· καὶ ἐλυπήθη σφίδρα κατὰ Ἀρσένιου καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· « Οὕτως παρῆγγεῖλα ὑμῖν, ἵνα βασιλικῶς καὶ μὴ μᾶλλον ὡς μαθηταίς χρῆση τοῖς παιδίοις· καὶ τί τοῦτο πεποίηκας; πάνυ γὰρ 471 ἐλύπησας τὴ ἡμέτερον κράτος ἐν τούτῳ. Ὁ δὲ Ἀρσένιος πρὸς τὸν βασιλέα φησὶν· « Οὐχ ἡγησάμην πρέπον εἶναι, θεοστίριχτα βασιλεῦ, ἐμὲ καθέζεσθαι, βασιλεῖ; δὲ παραστήκειν μοι. » Ὁ δὲ βασιλεὺς ὀργισθεὶς ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ ἀπεκρίθη βλοσυρῶ τῷ βλέμματι πρὸς Ἀρσένιον λέγων· « Σὺ καθιστᾷς αὐτοὺς βασιλεῖς· οὐχ ὡς δούλους παρέδωκά σοι αὐτούς; ἵνα τί ταῦτα φθέγγῃ; » Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ βασιλεὺς παραχρῆμα ἐπάρας ἂ τὰ διαδήματα, ἅπερ εἶχον ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ βίβλας αὐτὰ εἰς τὴν γῆν, ποιεῖ αὐτούς εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ προσκυνῆσαι, καὶ καθίσας τὸν Ἀρσένιον ἐπὶ θρόνου, ἐκείνους· παρίστασθαι αὐτῷ ἐκείλευσαν, εἰπὼν, ὅτι· « Εἰ μὲν φοβηθῶσι τὸν Θεὸν καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ θελήσωσι πορεύεσθαι καὶ φυλάσσειν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, δυνατός ἐστιν ὁ παμβασιλεὺς τῶν αἰώνων, εἴπερ θέλημα αὐτοῦ ἐστιν, παρασχεῖν αὐτοῖς τὴν ἀξίαν ταύτην· εἰ δὲ μὴ ἔχωσι τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, εὐχομαι αὐτῷ, μᾶλλον ἐκριζωθῆναι αὐτοὺς νηπιόθεν· κρείσσον ἡγοῦμαι τεθνᾶναι αὐτούς· εὐσεβῶς ἢ βασιλεύειν ἀσεβῶς. » Ταῦτα εἰπὼν ὁ βασιλεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα αὐτοῦ.

(7) Ἐκ τότε οὖν ὁ Ἀρσένιος δεδιὼς τὸν βασιλέα οὐκέτι ἐποίησε αὐτοὺς καθισθῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον παρίστασθαι αὐτῷ καὶ ἐκμανθάνειν. Ἐν τούτοις οὖν διάγων ὁ ἡγιασμένος Ἀρσένιος πάνυ ἰδυσφόρει καὶ ἐλυπέτο· — ἦν γὰρ μισόδοξος καὶ φιλόθεος — καὶ ἐπιθύμησε μᾶλλον τὸν μονήρη βίον καὶ ἡσύχιον μεταλείν, ὥστε παρακαλεῖν τὸν Θεὸν συχνῶς ὑπὲρ τούτου μετὰ δακρύων, ποιῆσαι τρόπον τοῦ ἰδιάσαι αὐτὸν ἐκ τοῦ κόσμου.

(8) Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν εὐρῶν ὁ ἅγιος Ἀρσένιος τὸν Ἀρκάδιον περιπεσόντα εἰς παι (123b) δίκην παῖσμα, ἐνέγκας καὶ ἐμβριμησάμενος ἐπι-

A His dictis, assignavit eis prope cubiculum regium, ingens triclinium, et in hoc degere jussit. Hoc excogitavit rex, ut frequentius eos inspiceret. Valde autem honorans Arseninum majorem omnibus qui in palatio erant, constituit, et nemo ex habitantibus illic splendidiorem ac ille veste inducitur. Ut uno verbo dicam, regis et filiorum ejus erat pater.

B Arsenius igitur susceptos filios regis Honorium et Arcadium in timore Dei educavit, docens omnem sapientiam, divinam atque humanam. Humilitate vero plenus sanctus Arsenius eos non quasi discipulos, sed quasi reges habebat; super duobus aliquidem thronis eos positos stans ipse docebat. Quodam ergo die, rex ad eos subito intrans, aspexit Arsenium stantem et filios suos sedentes; ægro animo valde ad Arsenium coaversus: « Siccine, inquit, denuntiavi vobis, ut regios potius quam discipulos habeas pueros? Cur hoc fecisti? Valde enim potestatem nostram in hoc conuristasti. » Arsenius autem ad regem: « Non ducebam esse decens, religiosissime imperator, me sedere, dum reges apud me starent. » Ad hoc autem verbum rex iratus et terribiles ad Arsenium oculos volvens, respondit: « Tu constituis eos reges: nonne ut servos eos tradidi tibi? Ad quid ista loqueris? » His dictis, rex statim eripiens diademata quæ super caput habebant, et in terram ea projiciens, eos ad pedes ejus procumbere jussit, et Arsenium in thronum sistens, eos apud illum stare præcepit, dicens: « Si Deum timeant, et in lege ejus ambulare, et ipsius mandata custodire velint, potens est summus Rex sæculorum, si talis est ipsius voluntas, ipsis dignitatem hanc præstare: si autem Dei timorem non habent, illum precor ut potius a pueritia eos eradicet: mallet eos pie mori quam impie regnare. » His dictis, rex in cubiculum suum reversus est.

Ex hoc ergo tempore regem veritus Arsenius eos jam non sedere, sed potius apud semetipsum stare et audire curabat. In his igitur vexatus Arsenius multum dolebat et contristabatur. Erat enim gloriæ inimicus et amore Dei captus; maluisset monasticam et tranquillam agere vitam. Itaque Deum super hoc præsertim cum lacrymis orabat, ut ipsi e mundo discedere et solitarie vivere concederet.

D Ex hoc ergo tempore regem veritus Arsenius eos jam non sedere, sed potius apud semetipsum stare et audire curabat. In his igitur vexatus Arsenius multum dolebat et contristabatur. Erat enim gloriæ inimicus et amore Dei captus; maluisset monasticam et tranquillam agere vitam. Itaque Deum super hoc præsertim cum lacrymis orabat, ut ipsi e mundo discedere et solitarie vivere concederet.

Igitur in una dierum istarum, sanctus Arsenius, cum Arcadium in puerile delictum cecidisse reperisset, ægre ferens et fremens inflixit ei terribilem

Variæ lectiones et notæ.

* αὐτούς — βασιλεῖς codex, sed infra dativum habet ipse. ἂ ἀπάρας?

plazam, ita ut vulnereum signata fere usque ad mortem in corpore ferret. Ab hac ergo de Arcadius, maximopere laesus, adversus Arsenium multam malignitatem nutrit, et advocato scutario suo confidens secreto dixit: « Quocumque modo poteris, occide mihi Arsenium, nomine conscio. » Scutarius autem, cum hanc lugendam audivisset propositionem et in corde timorem Dei haberet, homicidam Arcadii sententiam Arsenio aperuit. Arsenius autem mœrore metuque corruptus Deum invocabat dicens: « Domine, viam salutis indica mihi. » Et illum poenitit plagæ quam intulerat Arcadio. Deinde cum aliquot dies præterissent, et Arsenius urgeret scutarium quocumque modo ipsum servare, et ipse indesinenter oraret, venit vox ei dicens: « Arseni, homines fuge, et salvus eris. »

Hæc igitur audita voce, nihil cuiquam dixit, sed vilem induens vestem ad portum se contulit: ibi per divinam providentiam navigium invenit, et in illud ascendens Alexandriam venit: statimque currens advenit in desertum Scetis, et ibi multis virtutibus refulsit. Rursum autem audit vocem dicentem ipsi: « Arseni, fuge, sile, pacifice vive: illæ enim sunt innocentie radices. »

Rex autem Theodosius valde contristatus de Arsenii absentia, omnibus et undiquaque scripsit ut illum quærent; nec potuerunt illum invenire usque ad obitum ejus. Regnantibus autem Arcadio et Honorio notum factum est Arsenium in Ægypto monasticam ducere vitam mireque conversari; tunc illi plurimas scripserunt epistolas, eum adhortantes ut pro suis discipulis et filiis deprecaretur. Scripsit autem ei rursum Arcadius, suppliciter rogans ut ignoscere ipsi delictum quod in Arsenium admiserat, eum occidere velens, et, ad persuadendum eum, in rescripto mandavit ei ut ab Alexandria præfecto redditus Ægypti acciperet et juxta placitum distribueret, modo ipsi ignoscere, oraretque pro regno ipsius et Honorii fratris, et ipsis semel saltem scriberet. Sanctus autem Pater noster Arsenius ipsis scribere recusavit et hanc ipsis declarationem fecit: « Deus, illi, omnibus vobis ignoscet et sua divina placita perficere dignabitur. De quibus autem muneribus mihi scripsistis, ego jam mundo mortuus sum: nolite prorsus inter vivos me reputare. »

των, ἐγὼ ἤδη τῷ κόσμῳ ἀπέθανον· μηδὲν λογιστέ με
In his autem diebus Theodosius Magnus imperator Demophilo significavit vel ut ab Ariano errore recederet, vel ab ecclesiis exiret. Exiit igitur postquam Ariani quadraginta annos ecclesias tenuissent. Synodus igitur et imperator Gregorio

Variae lectiones et notæ.

* μετεμάρτη. codex. * ἐκδ.? * ἀποθροῦ.? * ἐν ὁμῶν. codex, ἔνομα? * Cod. 552, 18-553, 3. Ἐλθὼν δὲ καὶ αὐτὸς ἐν ΚΠ Δ. ἐδ. ἢ ἀπ. τῆς 'Α. πλ. ἢ τάχως τῆς ἐκκλησίας ἐξελεῖν, κτλ.

τὴν αὐτῶν δεινὴν πληγὴν, ὥστε σχεδὸν ἐκείνου τοὺς τύπους τῶν πληγῶν φέρειν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ. Ὁ οὖν Ἀρκάδιος ἐπ' ἥς ἡμέρας ἰδὼν, ἔμεινεν ἔχων κατὰ Ἀρσενίου κοκίαν πολλὴν καὶ προσκαλεσάμενος τὸν σπαθᾶριον αὐτοῦ ἐπιτρέπει αὐτῷ κατ' ἰδίαν λέγων· « Ὅποιον τρόπον δυνηθῆς ἀποκτείνόν μοι τὸν Ἀρσένιον, μηδενὸς γινώσκοντος. » Ὁ δὲ σπαθᾶριος ἀκούσας τὴν ἐλευθερίαν 472 ἀπόφασιν ταύτην καὶ φόβον τοῦ Θεοῦ ἐν καρδίᾳ ἔχων, θαρρεί τῷ Ἀρσένιῳ τὴν μισαιφόνον τοῦ Ἀρκადίου ἐπιτροπήν. Ὁ δὲ Ἀρσένιος λύπη τε καὶ φόβῳ συσχεθεὶς παρεκάλει τὸν Θεὸν λέγων· « Κύρια, ἐδήγησόν με πῶς σωθῶ. » καὶ μετεμάρτησεν * ἐπὶ τῇ πληγῇ ἣ ἦν τύφας τὸν Ἀρκάδιον. Εἶτα ὀλίγων ἡμερῶν διαλθουσῶν καὶ τοῦ Ἀρσενίου κατεπιγόντος τὸν σπαθᾶριον τοῦ δι' οἴου δῆποτε τρόπου οὕτως αὐτὸν καὶ τούτου ἀδίαλειπτως εὐχομένου, ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα· « Ἀρσένιε, φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σώζῃ. »

(9) Ταύτης οὖν τῆς φωνῆς ἀκούσας μηδὲν μὴδὲν εἰρηκῶς, ἀλλ' ἐσθῆτα εὐτελεῖ ἀνδυσάμενος* κατήλθεν εἰς τὸν λιμένα καὶ κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ, εὐρῶν ἔκεισε πλοῖον, ἐμβὰς ἐν αὐτῷ ἦλθεν ἐν Ἀλεξανδρίᾳ καὶ ἀποθροῦξάμενος· ὠμωρτησεν εἰς τὴν ἔρημον τῆς σκήτης καὶ ἐκεῖ διεπραξεν ἐν διαφόροις κατορθώμασιν· ἤκουσε δὲ πάλιν φωνῆν λέγουσαν αὐτῷ· « Ἀρσένιε, φεῦγε, σιωπά, ἡσύχαζε, αὐτὰ γὰρ εἰσιν αἱ ῥίζαι τῆς ἀναμαρτυρίας. »

(10) Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδοῦσιος πᾶντο λυπηθεὶς ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει Ἀρσενίου ἔγραψε παντὶ καὶ παντοχοῦ ἀναζητησάμενος αὐτὸν, καὶ οὐκ ἠδυνήθησεν αὐτὸν εὐρεῖν ἄχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ. Βασιλευσάντων δὲ Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου, ἐγνωσθη αὐτοῖς, ὅτι Ἀρσένιος ἐν Αἰγύπτῳ διάγει τὸν μονῆσιν βίον καλῶς πολιτευόμενος· καὶ ἔγραψαν αὐτῷ κλειστάς ἐπιστολάς παρακαλοῦντες αὐτὸν ὥστε εὐχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἰδίων μαθητῶν καὶ τέκνων. Ἐγράφη δὲ αὐτῷ πάλιν Ἀρκάδιος δυσωπῶν αὐτὸν ὥστε συγχωρῆσαι αὐτῷ τὸ πταίσμα, ὃ ἤμαρτην εἰς Ἀρσένιον ἀνελεῖν αὐτὸν βουληθεὶς, ὡς τε θέλων αὐτὸν πληροφωρῆσαι γράφει αὐτῷ ἐν ὁμότητι * λαβεῖν παρὰ τοῦ ὑπάρχου Ἀλεξανδρείας ἀγούσταλου τὰ δημόσια τῆς Αἰγύπτου καὶ ταῦτα διανεῖμαι ὅπου ἀν' ἐκείνῃ, καὶ μόνον συγχωρήσῃ αὐτῷ καὶ εὐξέται ὑπὲρ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τε καὶ Ὀνωρίου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀντιγράφαί αὐτοῖς κἂν ἅπαξ. Ὁ δὲ ἐν ἀγίοις Πατρὶ ἡμῶν Ἀρσένιος γράφει αὐτοῖς οὐκ ἠθέσθητο. δηλοῖ δὲ αὐτοῖς οὕτως· « Ὁ Θεὸς, τέκνα, πᾶντο ὑμῖν συγχωρήσει καὶ ἀξιώσει ποιεῖν τὰ θεῖα αὐτοῦ. 473 ἀλλήματα· περὶ δὲ ὧν γερραφήματα χρημά-

(11) Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις Θεοδοῦσιος μέγας βασιλεὺς ἐδήλωσε Δημοφίλῳ ἢ τῆς Ἀρείου πλάνης ἀποστῆναι ἢ τῶν ἐκκλησιῶν ἐκστῆναι· ἐβλήθη οὖν, μ' ἔτη τῶν Ἀρειανῶν κατασχόντων τῆς ἐκκλησίας. Ἡ σύνοδος οὖν καὶ ὁ βασιλεὺς Γρηγορίου

τῷ Θεολόγῳ τὴν ἐπισκοπὴν ἀκύρωσαν Κωνσταντινου-
πόλεως καὶ μὴ θέλοντα τοῦτον τῷ θρόνῳ ἐνδύρωσαν
βιασάμενοι ὡς πολλὰ καμόντα καὶ τῆς πλάνης τῶν
αἱρέσεων τὴν πόλιν ἐλευθέρωσαντα.

¹⁰ (12) Εὐρὼν γὰρ μόνην τὴν ἁγίαν Ἀναστασίαν
σμικροτάτην οὖσαν καὶ ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων κρατου-
μένην, (124) ἐκείσε τὰς συνάξεις ποιῶν καὶ τὴν
ὀρθόδοξον πίστιν διδάσκων, πάντας μετέστρεψεν ἀπὸ
τῆς αἱρέσεως ὕστερον δὲ ὑπὸ Μαρκιανοῦ οἰκονόμου
τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς δ' οὖν ὄρται μέγιστος
ἀνεδομήθη καὶ Ἁγία Ἀναστασία μετωνομάσθη ἢ διὰ
τὴ γυναικῆ (ἔγγονον) ¹¹ ἐκ τῶν ἀνωθεν καταπεσοῦ-
σαν καὶ ἀποθανεῖν, κοινῆς δὲ γενομένης ὑπὸ τῶν
ὀρθοδόξων εὐχῆς (καὶ) ταύτην ἀναστῆναι, μήτε τοῦ
ἀμβρόσιου θανάτου — ἢ καὶ διὰ τῆς ὀρθοδοξίας τὴν
ἀνάστασιν ἐν αὐτῇ γενέσθαι.

¹⁰ (13) Μετὰ δὲ τὸ ἐνδύθηναί τιν Θεολόγον ἐπὶ
τοῦ θρόνου, ὡς εἴρηται, Κωνσταντινουπόλεως, με-
θῶν παρ' Αἰγυπτίων ¹² τῷ λόγῳ φθονηθῆναι, τὴν
συντακτήριον ¹³ λόγον σχεδιάσας καὶ ἀναγνούς, ἐκου-
σιως τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ θρόνου ἀποταξάμενος,
ὕπεχώρησε.

474 (14) Νεκτάριον δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνοδος
προχειρίζεται πατριάρχην, Ταρσία μὲν τῷ γένει,
τὴν τοῦ πραιτορος ἀρχὴν τότε διέποντα ¹⁴, ἀβάπτισ-
τον δὲ μέχρι τότε ὑπάρχοντα, σεμνὸς ¹⁵ δὲ καὶ εὐ-
λαβῆς καὶ περὶ τὸν βίον θαυμάσιος.

(15) Ὁ δὲ μέγας Γρηγόριος πρὸς Ναζιανζὸν ¹⁷ τὸ
χωρίον Καππαδοκίας ἐπανελθὼν, ὅπερ ἐπέκτειτο ἐκ
πατρικοῦ κλήρου, ἠρεμήσας ἐν αὐτῷ καὶ ἡσυχάσας
τινὰ χρόνον καὶ ἐν θεωρίᾳ μειζόνων γενόμενος τὸν
βίον μεταλλάττει πρεσβύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν
καὶ πάσης ἀρετῆς ἔμπλεως γενόμενος.

Ριθ'. Περὶ τῆς β' συνόδου ¹⁶.

¹⁰ (1) Ἡ δὲ δευτέρη σύνοδος γέγονεν ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει τὸ α' τῶν ρν' ἁγίων Πατέρων (ἐπὶ Θεοδο-
σίῳ τοῦ Μεγάλου), ἐπὶ Δαμάσου πάπα Ῥώμης, ἢ
ἡγοῦντο Τιμόθειος Ὁλοβίου, Ζηλαξανδρείας, Μελέτιος Ἀντιο-
χείας, Κύριλλο; Ἱεροσολύμων ¹⁸, Γρηγόριος ὁ Θεο-
λόγος, κατὰ Μακεδονίου γεγονότος ἐπισκόπου Κων-
σταντινουπόλεως, ὃς ἔτι περιὼν ὠσαύτως ¹⁹ τῷ Ἀρείῳ
ἐβλασφήμει, ὁμοίως δὲ ²¹ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, μὴ
εἶναι Θεὸν ἀληθινόν, ἀλλὰ κτίσμα καὶ αὐτὸ ὑπε-
λάμβανεν.

¹⁰ (2) Αὕτη συνελθοῦσα χειροτονεῖ μὲν ἐν Κων-
σταντινουπόλει τὸν συγκλητικὸν Νεκτάριον, Μακεδό-
νιον δὲ ἀναθεματίζει καὶ σὺν αὐτῷ Σαβέλλιον τὸν
Λίβυον, ἐν πρόσωπον ἐπὶ τῆς ἁγίας Τριάδος δοξάζοντα,

Variae lectiones et notæ.

¹⁰ Ced. 551,17-558,6. Τότε καὶ ὁ Θεολόγος Γρ. παρρησιαστικώτερον τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ἐδίδασκεν
ἐν ΚΠ. εἰς τὸ εὐκτήριον τῆς ἁγίας Ἀναστασίας ἔτι μικρὸν τυγχάνον, α' χρόνος καὶ μικρὸν τι πρὸς ἐκείσε
πικροτικῶς — ὁ ἐπὶ τοῦ θύτου Μ. ἀνοικολομηθῆναι καθὼς ἔρ. ¹¹ ἔγκύμωνα Len. cf. Ced. ἀνάστασις μὲν
δὲ τὸ τὸν τῆς; ὁ λόγον ἐν ταύτῃ ἀναστῆναι, Ἀν. δὲ διὰ τὴ συμβῆν ἐν αὐτῇ θαυματουργήμα ἴλεγεται γὰρ γ.
τινα ἀν. πεσ. ἀπ. γ. δὲ κ. ἐ. ὁ. τ. ὁ. τ. ἀν. ¹² Ced. 555,1 — 7 τῷ ζ' ἔπει — μ. ὁ θεός; Γρ. τινὰς τῶν ἐξ
Αἰγύπτου τῷ λόγῳ αὐτοῦ φθονήσαντας. ¹³ Ἀ. τοῦτο φθονήσαντας cod. τοὺς Αἰγυπτίους μ. ὁ Γρ. τῷ λ.
φ. οὖν φθ. Leo. ¹⁴ τὸν σ. ἐπιειξάμενος λ. τῆς ἐπισκοπικῆς διοικήσεως ὑπανεχ. Ced. τὸν σ. λ. ἐπ. ἐκ. τῆς
ἐκ. ὑπεχ. Leo. ¹⁵ διέπνοτος cod. ¹⁶ σεμνὸν — εὐλαβῆ — θαυμάσιον? ¹⁷ Ἀριάζον cod. ¹⁸ Rubrica
M. 2, in codice cum margine est abscissa. ¹⁹ Ced. 554,16-23 : Τῷ ζ' ἔπει τῆς βασιλείας τοῦ μ. Θ. γ.
ἢ ἐν ΚΠ. ἁγία καὶ οἰκουμένη ἢ σ. τῶν ρν' ἀγ. π. κτλ. ²⁰ καὶ add. Ced. ²¹ ὡς αὐτῷ τῷ cod. ²² καὶ
add. Ced. ²³ Ced. 555,7-14 : Ἡ δὲ ἁγία σύνοδος Μ. ἀν. σὺν ἁ. καὶ Σ.

A Theologo Constantinopolis episcopatum decreve-
runt, et cum in throno sedere recusaret ipsum
coegerunt, utpote qui multum laboraverat et urbem
hæreticis erroribus liberaverat.

Eninvero cum solam sanctam Anastasiam, quæ
valde parvula erat, ab orthodoxis occupatam inve-
nisset, ibi synaxes faciens et orthodoxam fidem
docens, omnes ab hæresi revocavi. Postmodum
autem a Marciano Magnæ ecclesiæ œconomō ad
magnitudinem quam nunc habet extracta est et
sanctæ Anastasiæ cognomen accepit, vel quia mul-
lier gravida, ex alto lapsa, mortua erat et facta
communi orthodoxorum oratione, salvo fœtu,
surrexerat, vel quia in ea orthodoxiæ resurre-
ctio facta fuerat.

B Postquam autem in Constantinopolitanam sedem,
ut dictum est, Theologus evectus esset, audito quod
Ægyptii verbo inviderent, valedictorium sermonem
festinanter compositum pronuntiavit, et voluntarie
ecclesiæ et sedi renuntians, recessit.

Nectarium autem rex et synodus elegerunt pa-
triarcham. Tarsensis genere, prætoris officium tunc
exercebat et hucusque non erat baptizatus. Erat
autem venerabilis et pius et integer vitæ.

Magnus autem Gregorius in vicum Cappadociæ
Nazianzum rediens, de substantia quam hæreditate
paterna obtinuerat, aliquandiu tranquillus et quietus
vixit. Spe melioris vitæ fretus vitam finivit
senior, plenus dierum, omniq. virtute cumu-
latus.

CXCIX. De secunda synodo.

Secunda synodus centum quinquaginta Patrum
Constantinopoli, anno trecentesimo septuagesimo
primo, sub Theodosio Magno, et Damaso Romæ
Papa facta est : cui præfuerunt Timotheus Alexan-
driæ, Meletius Antiochiæ, Cyrillus Hierosolymæ,
Gregorius Theologus. Habita est adversus Mac-
cedonium, Constantinopolis episcopum, qui adhuc
vivens non secus ac Arius blasphemabat, simili-
terque Spiritum sanctum non esse Deum verum,
sed meram creaturam affirmabat.

D Hæc synodus Constantinopoli senatorium con-
secrat Nectarium, Macedonium autem anathematiz-
at cum Sabellio Libyco, unam in sancta Trinitate
personam docente, et Apollinario Laodiceno, di-

cente Verbum incarnatum absque mente esse, Verbum autem in animis pro mente stare, Spiritum sanctum esse Deum vivificantem et Filio consubstantiali proclama-nt, addens Symbolo a Nicænis Patribus declarato verba Dominum, et vivificantem, et sequentia.

Tunc magnus Amphilo-chius regem hortatur ut ex omnibus urbibus arceatur Ariani. Hic vero severiorem æstimans petitionem, non exaudivit eum: et tunc quidem Amphilo-chius prudenter tacuit; sed postea propositionem memorabilem adinvenit. Cum enim in palatium ingressus esset et prope regem filium ejus Arcadum sedentem con-spexisset, patrem studiose salutavit et filium præte-riit insalutatum. Imperator putans oblivisci Am-philochium de salutando filio monuit. Sed ille dixit honorem ipsi exhibitum sufficere, nec aliud pro filio separatim requirendum. Contra quem rex ira-tur propriam vocabat injuriam illi de-pectum. Tunc Amphilo-chius clamavit ad regem dicens: « Vides, imperator, quomodo filii injuriam non feras: crede ergo Deum ipsum eos qui Filium ipsius blasphemant respuere et detestari. » Id cum audisset rex et valde miratus esset, statim legem hæreticorum cæus prohibentem decrevit. ἀκούσας (121b) ὁ βασιλεὺς καὶ σφόδρα θαυμάσας νόμον αὐθῶς ἔγραψε τοὺς τῶν αἰρετικῶν συλλό-γους καλύοντα.

Huic bono inimicus boni invidens diabolus sævum quid et inhumanum fieri parabat. Egressus enim Constantinopoli rex iter Romam faciebat. Cum au-tem Thessalonicam per transgrederetur, et milites ejus civitatem lascivia turbassent, moti sunt Thes-salonicenses, et regem contumelia affecerunt, et quosdam duces lapidibus trucidarunt. Ille vero nuntialis exasperatus et iræ motum non continens, ejus urbis præfecto sententiam ultionis sumendæ protulit: qui tali utens facultate, sicut dominator et tyrannus, iniquos enses adversus omnes denu-davit et innocentes cum reis septem millia trucidavit.

Hanc calamitatem cum audivisset Ambrosius

ἔτι δὲ καὶ Ἀπολλινάριον τὸν Λαοδικεῖας ἔει-ποντα τὸν ἐνανθρωπήσαντα Λόγον ἄνου εἶναι, ἀντι δὲ νοῦ τὸν λόγον ἐν τῇ ψυχῇ γεγενῆσθαι. Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἄγιον Θεὸν εἶναι ζωοποιὸν καὶ ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ ἐκήρυξε προσεθετικῶς [εις] τὸ 475 ἐκτεθὲν παρὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ ἁγίων Πατέρων Σύμβολον τὸ Κύριον καὶ τὸ ζωοποιὸν καὶ τὰ ἐξῆς.

(3) Τότε (δὲ) ὁ μέγας Ἀμφιλόχιος παρακλιεὶ τὸν βασιλέα τοὺς Ἀρσιανούς ἐκ πασῶν τῶν πόλεων ἐξελεθεῖν ὁ δὲ ἀπήνεστέραν ὑπολαβὼν τὴν αἰτησίαν οὐχ ὑπήκουσεν αὐτῷ καὶ ὁ σοφώτατος Ἀμφιλόχιος τότε μὲν εἰσέγησε, ἐξέυρε δὲ ὕστερον ὑπόθεσιν ἀξιωμαθήμενον τὸν μὲν πατέρα Ἀρχάδιον θεασάμενος τὸν μὲν πατέρα ἠπάσατο, τὸν δὲ υἱὸν κατέλειπεν ἀπροσκύνητον καὶ ὁ βασιλεὺς νομισίας ἐπιλησθῆναι τὸν Ἀμφιλόχιον ἀσπάσασθαι τὸν υἱὸν προσέταξεν. Ὁ δὲ ἀπο-χρῆν ἔφη τὴν αὐτῷ προσενεχθεῖσαν τιμὴν (καὶ μὴ ἐπιζητεῖν καὶ τοῦ υἱοῦ ὡς ἐν διαιρέσει πρὸς) ὃν ὁ βασιλεὺς χαλεπήνας οἰκείαν ἐκάλει παροινίαν τὴν τοῦ υἱοῦ ἀτιμίαν. Καὶ ὁ Ἀμφιλόχιος ἐξέδησε (πρὸς τὸν βασιλέα λέγων) « Ὁρᾷς, ὦ βασιλεῦ, πῶς οὐ φέρεις τὴν τοῦ παιδὸς ἀτιμίαν πιστεύουσιν (δὴ) οὖν καὶ τὸν Θεὸν τοὺς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ βλασφημού-ντας βδελύττεσθαι καὶ ἀποστρέφεσθαι. Τοῦτο νόμον αὐθῶς ἔγραψε τοὺς τῶν αἰρετικῶν συλλό-γους καλύοντα.

(4) Τοῦτῳ τῷ ἀγαθῷ φθονήσας ὁ μισόκλιος δαίμων ὡμὸν τι καὶ ἀπάνθρωπον παρεσκύασε γενέσθαι ἄπο γὰρ Κωνσταντινουπόλεως ἐξελεθὼν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Ῥώμην τὴν ἑδοικοπορίαν ἐποικεῖτο ἐν δὲ τῇ Θεσσαλονικῇ γνόμενος κατὰ πάροδον καὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ παραταξάντων τῇ πόλει διὰ μιτάτα ἕστασάσσαν οἱ Θεσσαλονικεῖς καὶ τὸν βασιλέα μὲν ὕβρισαν, τινὰς δὲ τῶν ἀρχόν-των αὐτοῦ ἐλιθοβόλησαν. Ἡ δὲ ὑπὸ τῶν ἀγγελ-θέντων ἐξαφθεῖς καὶ μὴ ἐνεγκῶν τοῦ θυμοῦ τὴν Ῥώμην, τῷ ὑπάρχῳ τῆς πόλεως ἐκαίνης τὴν ψῆρον τῆς τιμωρίας (ἐξενεγκεῖν) ἐπέτρεψεν, ὃς τοιαύτην ἐξουσίαν λαβὼν, οἷα δὴ ἀτόνομος (καὶ) τύραννος ἀδικὰ ζῆψη κατὰ πάντων ἐγύμνωσε καὶ τοὺς ἀθῶους μετὰ τῶν ὑπευθύνων κατέκτεινε χιλιάδας ζ'.

(5) Ταύτην τὴν συμφορὰν μαθὼν ὁ μέγας Ἀμ-

Variae lectiones et notæ.

ἔτι δὲ Ced. Ἄοδικεῖα Ced. ἄνθρωπον Ced. λ. ἀρκεῖν τῇ ψυχῇ ἐκ. δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἁ. ἱ. ζ. καὶ ὁμ. τῷ π. καὶ τῷ Υἱῷ, πρ. εἰς τὸ ἁ. σ. περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸ ζ. καὶ τὰ ἑ. Ced. 555,15-556,6. — ἐδυσώπει Ced. ἐξελθῆναι τοὺς Ἀ. ἐκ π. τῶν π. Ced. ὕπ. καὶ τότε μὲν ὁ σ. Ἀ. ἔδ. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐντὸς τῶν β. Ced. βασιλεῖα Ced. ὡς εἰκός add. Ced. υἱὸν αὐτοῦ σὺν αὐτῷ ἐστῶτα βασιλικῶς ἀγέραστον κ. Ced. καὶ add. Ced. βασιλικῶς add. Ced. τὴν παρ' αὐτοῦ πρ. ἁ. ἰδιωτικῶς τ. ὃν Ced. ὁ. ἔλεγεν εἶναι τὴν Ced. εἰ. ἱ. τὰς τῶν ἁ. συνάξεις κ. Ced. Ced. 556,6-17,571,2 — 7: τῷ ιε' καὶ ις' ἔπει. Thessalonica: fuit Theodosius XV K. Julii 579, XVIII — IV Non. Febr. XVI K. Apr. — XVI K. Dec. 580 et III. Idus Mart. 588 — pridie K. Maii 388; sed Mediolani natalem diem non transegit nisi a. 386, 387, 388, 389 et 590, lex vero est a. 380 Dat. III K. Jan. (Cod. Theod. IX. T. II. 3). Τοῦτο τὸ ἀγαθὸν φθονήσας cod. et A. ἀπάνθρωπον αὐτῷ παρεσκύασε A. K.H. ἐπὶ Ῥ. ὁ β. τὴν ὁδ. ποιούμενος ἐν θ. κατὰ π. γέγονε, τῶν δὲ σ. ἁ. παραξάντων τὴν πόλιν Ced. τῇ om. A. παραξάντων τὴν πόλιν A. μιτάτ. cod.—δι' αἰτίας τινός Zonaras. μὲν β. Ced. αὐτοῦ om. A. Ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα μαθὼν καὶ τὴν β. τοῦ θ. μὴ ἐν τῷ ἑ. Ced. ἐπάρχῳ A. τὴν add. Ced. τοῦ θυμοῦ e linea superiori repetit cod. Ced. 556,17 557,14. ὁ μέγας Ἀ. ἀπκῶς; M. ἐπ. π. δὲ Ἱ. ἁ. Ced.

Ὁρόσιος ὁ ἐπίσκοπος Μεδιολάνων· — πόλις δὲ αὕτη τῆς Ἰταλίας· — εἰς ἣν ἀφικομένου τοῦ βασιλείου· καὶ συνήθως εἰς τὸν ναὸν βουλευθέντος· εἰσελθεῖν, ὑπαντήσας ἔξω⁶¹ τῶν θυρῶν διακώλυσε αὐτὸν μετὰ παρρησίας βοῶν· Ὁὐκ ὄσθα, ὡς ἔοικεν, ὦ βασιλεῦ, τῆς γενομένης μαιφονίας τὸ⁶² μέγεθος· οὐκ ἐὰν γάρ σε τῆς βασιλείας⁶³ ἢ δυναστεία τὴν ἀμαρτίαν ἐπιγινώσκεις⁶⁴· ὑπὸ τῆς ἀλουργίδος ἀπατῶμενος ἄγνοεῖς τοῦ καλυπτομένου σώματος τὴν ἀσθίνεαν· ἄλλ' ἴσθι, ὡς φαρτὸς ὦν καὶ βευστὴς⁶⁵, φαρτὸν σου καὶ βευστὸν ὑπάρχεις τὸ κράτος καὶ ἡ δυναστεία, περὶ ἧς μικρὸν ὕστερον λόγον ἀποδώσεις τῷ βασιλεῖ τῶν βασιλευόντων. Ποίους⁶⁶ τοίνυν ὀφθαλμοῖς εἶπὲς τὸν τοῦ κινουῦ Δεσπότητος ναόν; ποίους δὲ ποσὶ τὸ δάπεδον ἔκαίνο πατήσεις τὸ ἅγιον; πῶς δὲ τὰς χεῖρας ἔκτενεις ἀποσταζούσας ἔτι τοῦ ἀδίκου⁶⁷ φόνου τὸ αἷμα; [πῶς δὲ καὶ τοιαύταις ὑποδέξῃ χερσὶ τὸ ἀχραντὸν⁶⁸ τοῦ Δεσπότητος σῶμα; πῶς δὲ καὶ τῷ στόματι παροίσεις⁶⁹ τὸ τιμιόν αἷμα] τοσούτον διὰ⁷⁰ τοῦ θυμοῦ⁷¹ ἔχκεάντι παράνομον αἷμα; λοιπὸν ἀπιεὶ καὶ μὴ⁷² πειρῶταίς δευτέροις τὴν προτέραν⁷³ αὖθις παρανομίαν⁷⁴, καὶ δέχου τὸν δεσμὸν⁷⁵, οὗ ὁ **477** βασιλεὺς⁷⁶ τοῖς λόγοις ὑπέστρεψεν⁷⁷ εἰς τὰ **70** βασιλεία διακρούων⁷⁸ καὶ στένων.

⁷⁹ (6) Διελθόντων δὲ μηνῶν ἧ' καὶ τοῦ βασιλείου μὴ ἐξεληθόντος, ἀλλὰ σφοδρῶς μετανοούντος, κατέλαθεν ἡ τοῦ Κυρίου ⁸⁰ γενέθλιος ἑορτή· καὶ θεασάμενος Ῥουφίνος ὁ μάγιστρος, ὅτι οὐδὲ τὴν συνήθη προβλευσιν ποιῆσαι βούλεται ⁸¹ ὁ βασιλεὺς, λέγει πρὸς ⁸² αὐτόν· « Δραμοῦμαι, δέσποτα, καὶ τὸν ἀρχιεπίσκοπον ⁸³ πείσω λύσαι σε τοῦ δεσμοῦ, εἰ ⁸⁴ καλεύεις. » Ὁ δὲ φησὶν ⁸⁵· « Οἶδα ἐγὼ τὴν Ἀμβροσίου ἀκρίβειαν (ὅτι οὐ πεισθήσεται). » Ἐπεὶ δὲ κλείουσι λόγοις χρυσάμενος ὁ Ῥουφίνος πείθειν ὑπέσχετο (τὸν Ἀμβρόσιον), ἀπελθεῖν (αὐτὸν) ἐκέλευσαν ὑπὸ δὲ τῆς ἐλπίδος ⁸⁶ παρρησίας ἠκολούθησεν αὐτὸς μετ' ὀλίγον. Ἀυτίκα δὲ ⁸⁷ τὸν Ῥουφίνον ἰδὼν ὁ Ἀμβρόσιος· « Τὴν κυνῶν, εἶπεν, ἀναίδειαν, ὦ Ῥουφίνε, ζηλοῖς, τοσαύτης μαιφονίας γενόμενος μέτοχος τε καὶ σύμβουλος ⁸⁸· ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἔασω αὐτὸν τῶν ἱερῶν ἐπιθῆναι προθύρων. » Ταῦτα ἀκούσας; (ὁ) Ῥουφίνος ἐμήνυσε ⁸⁹ διὰ ταχυδρόμου τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς κατὰ μέσην ⁹⁰ μαθὼν τὴν ὁδὸν· « Ἀπέλω, » φησὶ, « καὶ τὰς δικαίας ⁹¹ δέξομαι παροίνας. » Ἐἶτα παραγενομένος εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐδυσώπει τὸν ἀρχιερέα τοῦ δεσμοῦ ⁹² λυθῆναι. Καὶ ὁ μὲν τυραννικὴν ἀπεκάλει τὴν προυσίαν (ἐκείνην) καὶ κατὰ Θεοῦ ⁹³ μεμνηναί ⁹⁴.

A Mediolani episcopus, quæ uerbs est Italia, regem pro more templum intrare parantem, a limine repulit, exclamans, Non sentis, ut videtur, rex, factæ cædis enormitatem: non te sinit regalis superbia culpam agnoscere. Sub purpura deceptus, ignoras latentis corporis infirmitatem: verumtamen scito, tu fragilis cum sis et corruptibilis, labilis et corruptibilis est potestas et ditio tua, de qua brevi dominantium Dominatori rationem reddes. Quibus igitur oculis communis Domini templum aspicias? quibus autem pedibus solum id sacrum calcabis? quomodo manus extendes iniquæ cædis adhuc cruore stillantes? quomodo quoque manibus istis immaculatum Domini corpus accipies? quomodo similiter hoc ore venerandum sanguinem trajicies, qui iratus tantum sanguinis insontis sudisti? Tandem abi: ne tentes alteris priorem culpam aggravare; recipe vinculum, quod Deus ex alto ratum habet. » Talibus ergo rex parens sermonibus in regiam flens et gemens reversus est.

Θεὸς ἄνωθεν γίνεται σύμψηφος. Ὁ τούτοις οὖν εἶξας τὰ ⁷⁰ βασιλεία διακρούων καὶ στένων.

Elapsis autem octo mensibus, quibus rex non egrediebatur, sed valde de culpa dolebat, Natalis Domini festivitas advenit. Videns igitur Rufinus, palatii magister, regem assuetum egressum facere non parare, dicit ad eum: « Properabo, domine, si jusseris, et archiepiscopum permovebo ut vinculo te solvat. » Ille vero: « Ego scio, inquit, Ambrosii justitiam: precibus tuis non obtemperabit. » Cum autem multis sermonibus usus Ambrosium ad suasionem adducere polliceretur Rufinus, eum egredi jussit. In spem autem adductus, paulo post ipse secutus est. Statim vero ac Rufinum vidisset Ambrosius, « Canum, inquit, impudentiam imitaris, Rufine, tu tantæ cædis particeps et consiliarius: ast ego non sinam eum in atria sacra pedem ferre. » His auditis, festinavit Rufinus regi nuntiare; rex autem media discens via: « Ibo, inquit, et justas accipiam contumelias. » Deinde, cum ad ecclesiam venisset, pontificem rogabat ut vinculo solveretur. Ille vero tyrannicam esse præsentiam hanc et contra Deum insaniam pronuntiabat. Ille autem cum tristitia et contritione multa: « Nihil ausurus, inquit, contra sacros canones, sed a vinculo me solvi rogaturus veni. » — « Et quamnam, inquit, præui-

Variæ lectioes et notæ.

⁶¹ ἔξωθεν τῶν προθύρων διακώλυεν Α.— ἔξωθεν τῶν προθύρων συν. ὁ ἅγιος; ἐκωλ. τὴν εἴσοδον λέγων αὐτῷ μ. π. Οὐκ οἶδας, ὡς ἔ. β. τῆς ἐργασμένης παρανομίας τὸ μ. οὐδὲ γὰρ ἐὰν σε Ced. ⁶² τῆς ἐργασμένης μαιφονίας Α. ⁶³ ἴσως add. Ced. ⁶⁴ ἐπιγινώσκεις Ced.—ἐπιγινώσκαι καὶ ὑπὸ Α. ⁶⁵ βευστὸς τοιοῦτόν σοι ὑπ. καὶ τὸ τῆς δυναστείας; χρ. δὲ. ὁ. Ced. ⁶⁶ Π. οὖν Ced. ⁶⁷ τῶν ἀδίκων Ced. ⁶⁸ τοῦ δεσπότητος ἀχραντὸν Α. ⁶⁹ περιόσεις? προσόσεις Α. ⁷⁰ τὸν add. Ced. ⁷¹ λόγον add. Ced. ⁷² πρώτην Ced. ⁷³ μὴ οἴμ. Α. ⁷⁴ παρανομίαν οἴμ. Α. ⁷⁵ δεσμὸν ὡς (ὁ?) ὁ Α. ⁷⁶ ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἐκάστη β. Α. ⁷⁷ ἐπανῆλθεν εἰς Ced. ⁷⁸ ἐκείσε add. Ced. ⁷⁹ στ. καὶ ὁ. Ced. ⁸⁰ Ced. 537, 14-539, 11, Μ. δὲ δ. η'. ⁸¹ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Cui. ἡ. Hist. m. ⁸² β. π. Ced. ⁸³ λ. αὐτῶν εἰ καλεύεις ὁ δρ. Rufinus, curro, inquit si, tibi placet Hist. misc. ⁸⁴ ἀρχιερέα Α. ⁸⁵ Ὁ δὲ Ὁ. ἐ. φ. Ced. ⁸⁶ τῇ ἐλπίδι δὲ βουκοληθεῖς ἡ. καὶ ἄ. Ced. ⁸⁷ Α. τοίνυν ἐ. τὸν Ρ. Α. ἐφη· τὴν κ. ἀν. ⁸⁸ συνόμιλος, ἀλλ' ἐγὼ προλήγω ὡς καὶ πάλιν αὐτὸν κωλύσω τῶν Α. ⁸⁹ ἐδήλωσε τῷ β. ταχέως Ced. ⁹⁰ κ. μ. τοῦτο μ. ἀπ. Ced. ⁹¹ δικαίου; Α. ⁹² λ. τοῦ δ. Ced. ⁹³ Θεόν Α. ⁹⁴ μεμνηναίε cod.

Σ. Περὶ τῶν ἀνδριάντων καταστροφέντων ἐν Ἀ
Ἀντιοχείᾳ ²⁰.

CC. De statuis Antiochiæ destructis.

¹¹ Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις ἐν Ἀντιοχείᾳ κα-
τεσφῆρ ἢ τῆς γυναικὸς τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου Πλα-
κῶλης εἰκὼν φόρων ἕνεκα πλείστων· δι' ἣν ὀργι-
σθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐλεθρον ἄρδην ἠπειλήσε τῇ πόλει·
ἐκικώλυτο δὲ διὰ τὸν τοῦ θυμοῦ νόμον, ὃν Ἀμβρό-
σιος γράφει πεποιήκε τοῦτον.

²² (2) Τότε καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος πρεσβύ-
τερος ²³ ἐν Ἀντιοχείᾳ ὦν τοὺς ἀνδριάντας ἔγραψε.

²⁴ (3) Ἐν δὲ ταύταις ταῖς ἡμέραις παράνομοι
τινες ἄνδρες ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς βασιλικούς ἀνδριάν-
τας καταστρεφάμενοι εἰς μεγάλην ὀργὴν ἐκίνησαν
τὸν βασιλέα· καὶ θυμωθεὶς ἀπέστειλεν ἄρχοντας
πρὸς τὸ τιμωρῆσασθαι τοὺς ἐν τῇ πόλει, ὧν τὴν
ἐφοδον οἱ ²⁵ τῆς πόλεως αἰσθόμενοι καὶ φυγῆ χρη-
σάμενοι, κατήλθον ἐκ τῶν (125^b) ὄρεων οἱ μοναχοὶ
καὶ τὸν θυμὸν εἰς οἶκτον μετέβηλον.

²⁶ (4) Περὶ ὧν καὶ ὁ Χρυσόστομος ταῦτα φάσκει·
« Ἐπειδὴ τινες μιαιοὶ καὶ παμμίλιοι τοὺς νόμους
κατεπατήσαντο, τὸ ἔσχατον καθεῖλον τοὺς ἀνδριάντας
καὶ πᾶσαν πόλιν ἐπεκρότησαν κινδύνου. — Ὅτε
(καὶ) οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντες ἐπὶ τῇ ²⁷
τῶν γεγενημένων ἐξετάσαι τὸ φοβερὸν ἐκείνο συν-
εκρότησαν δικαστήριον καὶ πάντας ἐπὶ τὰς εὐθύνας
τῶν τεταλημένων ἐκάλουν, καὶ θανάτων διαφόρων
προδοκία πᾶσιν ἦν, τότε οἱ τὰς ἐκρωρείας τῶν
ὑψῶν κατοικοῦντες; **480** μοναχοὶ τὴν οικίαν (ἐαυ-
τῶν) ἐπαδείξαντο φιλοσοφίαν. Τοσοῦτοι γὰρ ἔστιν
ἐν ταῖς ἐαυτῶν συγκεκλεισμένοι καλύθαις, οὐδενὸς
παρακαλούσαντος ἢ συμβουλεύσαντος, ἐπειδὴ τοσοῦ-
τον νέφος εἶδον τὴν πόλιν περιεστώμενον, καὶ λοιπὸν
λιπόντες ²⁸ αὐτῶν τὰ σπήλαια καὶ τὰς σπηλᾶς,
πάντοθεν συνέρρουσαν, ὡς ἐξ οὐρανοῦ τινες ἀγγελοὶ
παραγγελλόμενοι· καὶ ἦν ἰδεῖν τὴν πόλιν οἰκίαν
οὐρανῶ, τότε πανταχοῦ τῶν ἀγίων φαινομένων
ἐκείνων καὶ ἀπὸ τῆς ὕψους μόνον ²⁹ παρακαλοῦντας ³⁰
τοὺς ὀδυνωμένους, καὶ πρὸς πᾶσαν ὑπεροφίαν συμ-
φορᾶς ἀγόντων. Τίς γὰρ ἰδὼν ἐκείνους οὐκ ἂν εὐθὺς
κατεσφῆρῃσι θανάτου καὶ τῆς ζωῆς ὑπερεῖδεν; —
« Οἱ καὶ τοῖς ἀρχοῦσι μετὰ παύσεως διελέθησαν
ὑπὲρ τῶν ὑπευθύνων τὸ ἐαυτῶν αἷμα παρασκευα-
σθέντες; ἐχέειν, ὥστε τοὺς ἄλλοτας ἐξαρπάσαι τῶν
προδοκωμένων δεινῶν, » ὅπερ καὶ γέγονε. « Ποῦ
(τοῖ) νῦν εἰσὶν οἱ τοὺς τριβῶνας ἀναθεβλημένοι καὶ
(τὸ) βῆθῦ γένειον δεικνύντες καὶ ῥόπαλον τῇ δεξιᾷ
φέροντες ψευδῶν μοι φιλόσοφοι ³¹, τὰ κυνικά καθ-
άρματα, οἱ τῶν ἐπιτραπέζιων κυνῶν ἀθλιώτερον
διακείμενοι καὶ γαστέρας ἕνεκα πάντα ποιοῦντες; »
« Οἱ ³² γὰρ τῆς πόλεως ἄπαντες εἰς τὰς ἐρήμους
ἵποφυγόντες καὶ κατακρυβέντες, « οὗτοι μόνον διὰ

In his diebus uxoris Theodosii regis imago,
propter nimia tributa, Antiochiæ eversa est: con-
tra quam iratus imperator integram urbi minatus
est ruinam. Sed impeditus est hac de ira lege,
quam Ambrosius ipsum scribere jusserat.

Tunc et Joannes Chrysostomus qui presbyter erat
Antiochiæ de statuis homilias habuit.

In his diebus quidam homines iniqui, regalibus
statuis Antiochiæ eversis, in maximam iram pro-
vocaverunt imperatorem. Iratus, magistratus misit
ad puniendos urbis habitatores. Istorum adventum
urbem inhabitantes cum timescerent et fugæ se
darent, ex montibus monachi descenderunt et
iram in misericordiam mutaverunt.

De his autem Chrysostomus hæc habet: « Cum
quidam homines scelesti nefarique leges conculca-
vissent, postremo status everterunt et urbem imple-
verunt periculo. — Cum autem venissent a rege
judices ad ea quæ facta fuerant inquirenda, et
hoc tremendum tribunal instituisent, omnes ut
de ausis rationem redderent vocantes, et variarum
mortium esset omnibus expectatio, tunc qui mon-
tium cacumina inhabitabant monachi suam osten-
derunt philosophiam. A tot enim annis in suis in-
clusi casulis, nemine hortante nec consulente, post-
quam tanta nube viderunt urbem circumdatam, duas
speluncas suaque tabernacula relinquentes, hinc il-
linc accurrerunt, velut cælo quidam supervenientes
angeli. Et videndum erat urbem cælo similem dum hi
sancti passim apparerent, et aspectu solo lugentes
adhortarentur et juxta calamitatis despectum fortiter
agerent. Quis enim illos videns non brevi contempserit
mortem et vitam despexerit? — Qui et magis-
tratus quoque cum magna libertate pro rebus alloque-
bantur, proprium sanguinem fundere parati, ut cap-
tos abexpectatis suppliciis eriperent; quod etiam
factum est. « Ubi nunc sunt illi pallio circumamicti,
gravem barbam ostentantes, et baculum dextera fe-
rentes, mentiti philosophi, cynica peripsemata, para-
sitis canibus miserabiliores, cuncta propter ventrem
D facientes? » Cum enim urbis habitatores in deserta
fugerent et absconderentur, « isti soli vere philo-
sophiam operibus ostenderunt, et cunctis paventi-
bus et perterritis, in medio stantes non multis
diebus periculum solverunt; — sed uno die de-
scendentes et defendentes et periculum solventes,
rursum in proprios ascenderunt soccessus. Ecce

· Variæ lectiones et notæ.

²⁰ Rubrica M. 2, in codice cum margine periii. ²¹ 393-394. Ced. 570,18 571,1 : τῶν τᾶ' καὶ τς' ἔτει.
²² Ced 570,22. ²³ πρ. ὧν Ἀντιοχείας λόγους περὶ τούτου θαυμαστοῦ ἐξέθετο οὗς ἄ. ἐπεγ. Ced. ²⁴ Va-
rians § 1, Ced. 559,18-562,15 : Εἶχε δὲ καὶ ἄλλην ἀφορμὴν ὁ βασιλεὺς ὠφελείας, κτλ. ²⁵ τῶν τῆς —
αἰσθόμενων καὶ φ. χρησαμένων? ²⁶ Varians ex homilia ad populum Ant. X VII T. H. 172 A, C, et 175
li. D, E. ²⁷ ἐπὶ τῆν—ἐξετάσιν Chr. ²⁸ καταλιπόντες Chr. ²⁹ μόνως cod. ³⁰ παρακαλοῦντων? παρ-
καλοῦντα cod. ³¹ φ. οἱ τῶν ἐξωθεν Chr. ³² Τῶν γὰρ τῆς π. ἀπάντων — ἀποφυγόντων καὶ κατακρυβέν-
των? Πάντες κατέλιπον, κτλ. μόνον δὲ οἱ διὰ — ἐπι:δεικνύμενοι Chr.

quantum est a Christo philosophiam hominibus concessum.

στάντες τὸ θεῖον ἔλυσαν οὐκ ἐν πολλαῖς ἡμέραις — ἄλλ' ἐν μιᾷ καταβάντες καὶ διαλεχθέντες καὶ τὴν συμφωνίαν λάσαντες πρὸς τὰ ἴδια (πέλιν) ἀνέβησαν καταγωγία. Τοσοῦτον ἐστὶν ἡ παρά του Χρ. τοῦ τοῖς ἀνθρώποις δευχθεῖσα ὡς φιλοσοφία.

Sub Theodosio Pauli confessoris corpus in urbem allatum est et in ecclesia Pauli nomine designata repositum: hanc infestus Paulo Macedonius edificaverat.

Sub illo Heliodorus, qui res Æthiopicæ scripsit, Trices erat epi-copus: scripsit etiam versibus ambicis aureum poema de eodem Theodosio.

Reliquæ quoque sanctorum martyrum Terentii et Africani translate et in Sanctam Euphromiam delate, in petra repositæ sunt.

Venerabile Joannis Baptistæ caput Constantinopoli depositum est. Hoc prius invenerant quidam Macedonii sectæ monachi, qui de Jerusalem in Ciliciam impulsi vixerunt. Cum autem Mardonius canuchus hoc scivisset et Valenti nuntiasset, ex ipsius jussu Constantinopolim hoc transferebat. Qui vero ad hoc missi fuerant, cum curru delati venissent ad diversorium, et nondum transissent locum quæ currum trahebant mulæ, hæ, licet multum flagellate, steterunt. Tunc sacrum caput in Kosilai vico, Deo non judicante Arianum Valentem tanto munere dignum, repositum est. Theodosii vero pietatem Deus remunerans illud regi permisit transferre; et hoc in Hebdomo, perpulchrum et maximum Præcursori cum edificasset templum, repositum.

Quod autem Alexandriæ surgebat gentilium templum Theophilus archiepiscopus Theodosium deprecatus expiavit et in ecclesiam transmavit. Gentilium etiam orgia, phallos, et si quid istis impurius et immundius, divulgavit: quo stupentes Græcorum multitudines mille cædes fecerunt. Hoc audito, Theodosius beatos declaravit Christianos qui occisi fuerant, utpote pro religione mortui; Græcis autem ignoscere prænisiit, si Christiani fierent. Sacra tamen gentilia destrui præcepit, deosque fundi et in eleemosynam pauperibus dari.

Templo Serapidis soluto, hieroglyphicæ figuræ formam crucis habentes inventæ sunt; quas mirati

τῶν ἔργων ἀληθῶς τὴν φιλοσοφίαν ἀπεδείξαντο καὶ πάντων δεδεικτότων καὶ κατετηγότων, εἰς τὸ μέσον πάντων καταβάντες καὶ διαλεχθέντες καὶ τὴν συμφωνίαν λάσαντες πρὸς τὰ ἴδια (πέλιν) ἀνέβησαν καταγωγία. Τοσοῦτον ἐστὶν ἡ παρά του Χρ. τοῦ τοῖς ἀνθρώποις δευχθεῖσα ὡς φιλοσοφία.

(5) Ἐπὶ Θεοδοσίου τὸ σῶμα Παύλου τοῦ ὁμολογητοῦ εἰς τὴν πόλιν εἰσήχθη καὶ ἐν τῇ Παύλου ὀνομαζομένῃ ἐκκλησίᾳ ἀπετέθη, ἣν ὀκοδόμησε Μακεδόνιος Παῦλος ἐπιβουλεύων.

(6) Ἐπὶ τούτου Ἡλιόδωρος ὁ γράψας τὰ Αἰθιοπικὰ 481 ἐπίσκοπος ἦν Τρίκκης· γράφει δὲ καὶ διὰ στίχων ἰάμβων τὴν τοῦ χρυσοῦ ποιήσιν πρὸς τὸν αὐτὸν Θεοδοσίον.

(7) Καὶ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων μαρτύρων Τερентίου [καὶ] Ἀφρικανοῦ διακομιθῆσαν καὶ ἀπετέθησαν εἰς τὴν ἁγίαν Εὐφημίαν ἐν τῇ πέτρᾳ.

(8) Καὶ ἡ τιμία κεφαλὴ τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἐν Κωνσταντινουπόλει διακομιθῆ, εὐρεθεῖσα μὲν πρότερον παρά τισι μοναχοῖς τῆς Μακεδονίου αἰρέσεως, οἵτινες ἐξ Ἱεροσολύμων ἐλθόντες εἰς Κιλικίαν διέτριψαν. Μαρδονίου δὲ τοῦ εὐνοῦχοιο τούτου μαθόντος καὶ μηνύσαντος Οὐάλεντι, μετακομίζετο ἐκ προστάξεως αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὡς δὲ οἱ εἰς τούτο σταλθέντες ἐπιθέοντες ὄχηματι ἦλθον εἰς πανδοχεῖον, καὶ οὐκ ἔτι μετήλθον τὴν τόπον αἰ τὸ ὄχημα ἔλκουσαι ἡμίονοι, καίπερ πολλὰ μαστιγούμενοι (126*). Καὶ τότε μὲν οὖν ἀπετέθη ἡ ἁγία κεφαλὴ ἐν Κοσιλάου κώμῃ, μὴ κρίναντος τοῦ Θεοῦ ταυτοῦτο δῶρον ἀξιωθῆναι τὸν Ἀρειανὸν Οὐάλεντα· Θεοδοσίον δὲ τῆς εὐσεβείας ὁ Θεὸς ἀμειβόμενος μεταγαγὼν ἀπέτην τῷ βασιλεῖ συνεχώρησεν καὶ ἐν τῷ Ἐβδόμῳ αὐτὴν ἀπέθετο, ναὸν περικαλλῆ καὶ μέγιστον τῷ Προδρόμῳ οἰκοδομήσας.

(9) Τὸ δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἱερὸν τῶν Ἑλλήνων Θεόφιλο; ὁ ἀρχιεπίσκοπος αἰτήσας Θεοδοσίον ἐξεκάθηρε (καὶ εἰς ἐκκλησίαν μετασκευάσε καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἔδημοσιεύσεν ἔργα, φάλλους καὶ εἰς τὸ τούτων ἀσελγέστερόν τε καὶ βέβηλον, ὅπερ κατακλεγέντες τὸ πλῆθος τῶν Ἑλλήνων μυρίους φόνους εἰργάσαντο. Τούτο δὲ μαθὼν ὁ Θεοδόσιος τοὺς μὲν ἀναιρεθέντας Χριστιανούς ἐμακάρισεν ὡς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀναιρεθέντας, τοὺς δὲ Ἑλλησι παραχωρεῖν ἐπηγγέλατο, εἰ Χριστιανοὶ γένωνται)· τὰ μὲντοι ἱερὰ τὰ Ἑλληνικὰ καθαιρεθῆναι 482 προέταξε καὶ τοὺς θεοὺς χωνευθῆναι καὶ εἰς δαπάνην δοθῆναι πένησιν.

(10) Καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Σεράπιδος λυομένου, γράμματα ἱερογλυφικὰ εὐρέθη σταυροῦ ἔχοντα

Variæ lectiones et notæ.

ἡ εἰσανευχθεῖσα Chr. 384. Ced. 554, 3, 4: Τότε (τῷ 5' εἴτι) ἦχθη καὶ τὸ σ. τοῦ ἁγίου Π. ποῦ. ὁμ. Ced. 554, 2: Τότε καὶ ἡ κ. τοῦ Προδρόμου ἐν ΚΠ. ἦχθη. 562, 16-563, 4. Ἐπὶ τούτου τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου καὶ ἡ τ. κ. τοῦ τιμίου πρ. καὶ β. Ἰω. ἦ ἐν ΚΠ. εἰς Κ. ἔ. διέτριβον Ced. ὡς δὲ κατέλαβον ἐν κώμῃ Κοσιλάου οὐκίτι μ. τὸν τ. κ. πολλὰς μαστιγούμενων· τότε Ced. ἐν τῇ προδρόμῳ τῆς κ. κρίνοντος τοῦ θ. μὴ τ. δ. Ced. ἄμ. ὁ Θεὸς Ced. συν. ἦν καὶ ἐν τῷ τὸ πρ. α. ναφ Ced. 391. Ced. 689, 2-4: Τῷ 1α' εἴτι sed cf. legem XV. K. Jul. 391 de paganis Romano com. Ægypti, Th. 13. Καὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου αἰτησάμενον τὰ ἰ. πάντα τῶν Ἑλλήνων καθαιρεθῆσαν καὶ τὰ εἰδωλα ἔχωνεύθησαν καὶ εἰς χρεῖας πηνήτων ἐδόθη Ced. Τοῦ δὲ ν. Ced. 569, 6-10. ἐν Ἀλεξανδρείᾳ add. Ced. ἰ. γρ. Ced. σ. τύπον ἐπαχ. Ced. οἱ ἐξ Ἐ. θ. ἐπίστεισαν λέγοντες σ. τ. σ. κατὰ τὴν τῶν ἱερογλυφικῶν γραμμάτων ἔνοιαν, ζ. ἐπ. Ced.

τύπους, ἀπὸ θεοσάμειοι οἱ ἐξ Ἑλλήνων χριστιανῶσαντες ἐφασαν σημαίνει τὸν σταυρὸν παρὰ τοῖς ἱερογλυφικὰ γινώσκουσιν γράμματα ζῶν ἐπερχομένην.

⁴⁷ (11) Περὶ δὲ τοῦ ναοῦ Σεράπιδος (οὗ καθάπερ Θεόφιλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος σὺν τῷ ξοάνῳ αὐτοῦ) τοῦτο οἱ μὲν ⁴⁸ Δία ἐφασκον εἶναι ⁴⁹, οἱ δὲ τὸν Νεῖλον διὰ τὸ ⁵⁰ μῆδιον ἔχειν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ ⁵¹ πῆχυν ⁵² (ἐν τῇ χειρὶ ἦτοι τὸ τοῦ ὕδατος μέτρον, ἄλλοι δὲ τὸν ἡμέτερον Ἰωσήφ), ἕτεροι δὲ Ἄπιν τινα γεγενῆσθαι ἀνθρώπων ἔμπορον ⁵³ ἦγον βασιλείᾳ ἐν Μεμφίτι πόλει τῆς Αἰγύπτου. Λιμοῦ γὰρ γενομένου τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι πολίταις ἐκ τῶν ἰδίων τροφήν παρεῖχε· τελευτηκῶτι δὲ αὐτῷ ναὸν ἀνέστησαν, ἐν ᾧ ναφ̄ βοῦ; ἐτέρετο σύμβολον φέρων τοῦ γεωργοῦ ⁵⁴ (καὶ τινα ἔχων ἐν τῇ χροιά ἐπίσημα)· ὅστις ἐκ τῆς Β προσηγορίας αὐτοῦ καὶ αὐτὸς Ἄπιδις ἐκαλεῖτο. (Τὴν δὲ σωρὸν τοῦτου τοῦ Ἄπιδος, ἐν ἣ τὸ σῶμα ἔκειτο αὐτοῦ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μετήνεγκαν καὶ ἀπὸ τῆς σωροῦ καὶ τοῦ Ἄπιδος σύνθετον ὄνομα πεποιηκότες) ἐκάλουν αὐτὸν (Σάραπιν, οἱ δὲ μετὰ ταῦτα) Σέραπιν.

⁵⁵ (12) (Τούτου ναὸς ἦν ὑπὸ Ἀλεξανδρείᾳ κτισθεὶς καμμεγέθης καὶ ὑπὸ κίωνων πολυτεμήτων καὶ μαρμάρου ⁵⁶ ἔσθθεν καὶ ἐξῶθεν πάνυ λαμπρῶς κεκαλλωπισμένος). Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ ναοῦ τὸ **463** ἄγαλμα αὐτοῦ ὑπῆρχε μέγα καὶ φοβερόν, ὥστε τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ τὸν ἕνα τοῖχον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ τὸν ἕτερον συνέχειν, ὅπερ τέρας ἀπὸ παντὸς γένους καὶ ὕλης, ἀπὸ χρυσῶν πετάλων καὶ ἀργυρῶν ὑπῆρχεν ⁵⁷ ἐνδεδυμένον, ἐν ᾧ ⁵⁸ (πλάνης ἕτερον εἶδος ἐτύγχανεν κακουργηθὲν ⁵⁹ τοιοῦτον· λίθος τις ἐστὶ μαγνήτης λεγόμενος, ὃς ἔχει φυσικὴν ἐνέργειαν ἔλκειν πρὸς ἑαυτὸν τὸν σίδηρον)· ξῶνον (δὲ) κατασκευάσαντες ἐκ χαλκοῦ [οὔ] μέγα καὶ ἐν τῇ ⁶⁰ κεφαλῇ σίδηρον ἐνδοθεν καθιλάσαντες τὸν λίθον τοῦτον ἐν τοῖς φανώμασιν ἀνωθεν τῆς στέγης ἐπέκειν ἀπὸ διαμέτρου· τὸ δὲ ὑπὸ τῆς φυσικῆς βίας ἀνεκχώμενον τοῦ λίθου — μετέωρον γὰρ ἐκρέματο δὲ πολλὴν τέχνην — καὶ ἐκρατεῖτο μέσον ἐδάφους καὶ ὀρόφου θαυμαζόμενον καὶ μὴ παντελῶς κατασπώμενον.

⁶¹ (13) Τούτου καταλυθέντος (126^b) καὶ ἰδαφισθέντος καὶ τοῦ Νεῖλου κατὰ τὸ εἰωθὸς μὴ ἀνελθόντος, ἔλαττον Ἑλλήνες λέγοντες διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν μὴ ἀναβαίνειν τὸν ποταμόν. Ὅπερ μαθὼν ὁ βα- D

A qui de gentilibus erant, Christiani dixerunt crucem apud eos qui hieroglyphica signa cognoscunt vitam futuram significare.

De templo Serapidis, quod Theophilus archiepiscopus evertit cum illius idolo, hoc alii dicunt esse Jovem, alii vero Nilum, ob modium quem in capite et cubitum quem in manu, velut aquæ mensuram, gerebat; alii nostrum Joseph; alii tandem Apim quemdam qui mercator sive rex Memphi, in Ægypto, fuerat. Fame enim grassante civibus Alexandria de suis alimenta præbuit: huic autem mortuo templum extruxerunt, in quo bos agricolæ symbolum ferens et in pelle certa habens indicia, nutriebatur: qui ex illius nomine et ipse Apis vocabatur. sepulcrum autem Apidis, in quo iacebat illius corpus, Alexandria vocabulo metaphorico designaverunt, et ex urna et Apide compositum efformaverunt nomen, appellaveruntque illum Sorapim, et qui postea venerunt, Serapim.

Hujus templum ab Alexandrinis exstructum amplissimum erat, et pretiosissimis columnis et marmore intus et extrinsecus magnificentissime exornatum. In medio templi statua illius exsurgebat magna ac tremenda, quippe quæ dextera unum parietem et sinistra alium simul tangeret: quod signum omni elementorum genere, aureis et argenteis laminis, erat indutum; in quo etiam aliud fraudis genus sic maligne construebatur: est quidam lapis magnes dictus, qui naturalem attrahendi ferrum virtutem habet. Cum ergo statuam ex ære non magnam paravissent et intus in capite ferrum infixissent, istum lapidem ad tugurii laquearia ex diametro applicuerunt. Hæc autem naturali lapidis virtute attracta, visibilis namque multa arte suspendebatur, inter solum et fastigium retinebatur miranda et semper incolumis.

Postquam autem hoc templum solutum et eversum fuisset, Nilo contra morem non assurgente, lætabantur Græci dicentes illa de causa fluvium non ascendere. Quod cum audisset rex religiose

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁷ Cod. 569,10 — 18: Τούτου τὸν Σάραπιν οἱ. ⁴⁸ τὸν add. Ced. ⁴⁹ ἐ. λέγουσιν Ced. ⁵⁰ τὸν add. Ced. ⁵¹ τὸν add. Ced. ⁵² π. οἱ δὲ Ἄπιν Ced. ⁵³ ἀ. ἔμπορον ἐν Αἰγύπτῳ γ. ὃς ἐν καιρῷ λ. ἐκ τῶν ἰ. ἐπήρκασεν Ἄλ. φ̄ καὶ τελευτῶντι ν. καὶ στήλην ἀν; καὶ β. αὐτοῦ ἐτ. ὃν καὶ Ἄπιν ἐκάλουν ὁμωνύμω; τῷ θεσπῆ· σ. οὗτος ἦν τοῦ γ. Ced. ⁵⁴ γεωργ. cod. γεωργεῖν?—Μετωνόμασαν δὲ τὸν ἀνθρώπον ἑκατέρω καὶ Γόρασιν καὶ Σαρ. τὴν στήλην Ced. ⁵⁵ Περὶ τοῦ μαγνήτου. Ced. 569,18-570,2: ἐν τῷ ναφ̄ γοῦν τούτου ἀγ. μ. καὶ φ. οἶον ἐκ διαφόρου κατασκευασμένον ὕλης ἴστατο ὡς ἑκατέραις χερσὶν ἑκατέρων ἔχεσθαι τῶν τοίχων Ced. ⁵⁶ μαρμάρων? μαρμαρ. cod. Cedrenus imaginem minorem magnete tractam intra majorem perhibet fuisse, ut a magnete lecti in laquearibus fixo illa tum trahi non potuisset, ἐν ᾧ igitur ad templum referendum est. ⁵⁷ ὑπῆρχον ἐνδεδυμένοι cod. ⁵⁸ ἐνδον δὲ τούτου τοῦ μεγίστου ἀγάλματος ἄλλος ναὸς καὶ εἰδωλον καὶ ξῶνον ἀπηρῳήρητο χ. οὐ μ. δὲ Ced. ⁵⁹ κακουργ. cod. ⁶⁰ τούτου τῇ κ. σ. ἐνείραντες, τ. φ. δὲ τῆς σ. ἀν. μαγνήτιν λ. κατὰ κἀθετον ἐνθέμενοι μετ. τούτου τοῦ ἀέρος ἀφήκαν ὀρθῶσαι κρεμάμενον καὶ οὕτε γῆς οὕτε αὐτῆς τῆς στέγης ἐφαπτόμενον Ced. ⁶¹ 593-394. Ced. 571,8-15: Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει (15 καὶ 15') τοῦ ποταμοῦ Ν. κ. τὸ ἔθος; μὴ ἀναβάνας ἐχ. οἱ Ἑλ. αἴτιον εἶναι τούτου τὸ κωλυθῆναι θῆειν τὴς θεοῖς αὐτῶν.

ait : « Absit ut fluvius dæmonum templis et sacrificiis gaudeat et in terram tam aquam infundat ! » Deus autem illius fidei testimonium redditurus, supra quod erat necesse jussit illum inundare ; quod in metum coniecit haud levein Ægyptum, ne ipsam Alexandriam aqua submergeret.

Quod et de Artemide ad quosdam ait magnus Isidorus : « Quoniam hoc ediscere voluisti : « Quis nascit Ephesiorum urbem cultricem esse Artemidis ac Jovis prolis ? » Scito, hoc non esse Scripturæ verbum, sed Ephesiorum dictorum relationem. Superfluum igitur existimo fabulas inanes interpretari : de quibus etiam puto psalmistam Davidem esse locutum : « Narraverunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua, Domine. »

« Quoniam igitur, studiosus cum sis, eruditus esse vis, hoc tibi dicam : qui apud Græcos simulacrorum inventores erant, timorem videntibus incutere volentes aiebant, statuam cœlitus a Jove fuisse dimissam atque delapsam esse, superiorem omni humanæ manu ac intactam ; unde idolum a Jove missum et cœleste vocarent ; et simulacrum propter mortalis simulamen. Quod vere non ita erat, sicut de simulacris ferebat inanis fama, delusorum fama. Sed, simulacrorum factoribus occisis vel in exilium jactis, ne quis diceret opus manuum esse simulacrum, hanc fugientes famam ad aures delusorum hominum dicebant, et sic erravit Ephesorum civitas. » — « Quod verum sit occisos esse simulacrorum fabricatores, testatur quod heri et nudlustertius Alexandriæ in Ægypto factum est. Ptolemæus, artificibus ad Artemidis statuam efficiendam congregatis, postquam opus perfectum est magna effossa fovea et occultato dolo, jussit ibi artifices cœnare ; qui cum cœnarent, ibi tumultati, mortui sunt, digna nefandi operis mercede accepta : cæterum, si voluit evanescere artifices, nonnisi ut non manufactus crederetur qui vocabatur Deus, quemque non manu tactum appellabat, hoc fecit. Sed Dominus ac Deus noster secretissimum ejus homicidium brevi declaravit : fulmine enim ac magno terræ motu facto, templum simul eversum est ac fossa relecta ; et sic apparuerunt fraudis adinventiones. »

Κανὼνι vera magis quam tota Ægyptus repleti

α ἰαλεῦς ὁ Θεοδόσιος εὐσεβῶς ἀπεκρίνατο· Ἐπιπέρι ποταμῶν (ναοῖς δαιμόνων καὶ) θεοῖσιν χαίροντα καὶ ἐπὶ τὴν γῆν ποτὲ ὕδαρ ἀνάγειν. ὁ Θεὸς δὲ τοῦτου τὴν πίστιν ἀποδείξάμενος ὑπὲρ τὸ θεῖον ἐκλευσεν πλημμυρῆσαι, ὅπως εἰς φόβον ἤγαγεν οὐ τὸν τυχόντα τὴν Αἴγυπτον, μὴ καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν αὐτὴν κατακλύσῃ τὸ ὕδωρ.

(14) Ὅπερ δὴ καὶ περὶ τῆς Ἀρτέμιδος πρὸς τινὰς φησὶν ὁ μέγας Ἰσίδωρος· Ἐπειδὴ περὶ ἡθελήσας μαθεῖν τὸ ὅτι· Ἐ τίς οὐκ οἶδεν τὴν Ἐφεσίων πόλιν νεωκρόρον οὕσαν τῆς μεγάλης Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ Διοσκετοῦς ; Ἰσθι, ὅτι οὐκ ἔστι τῆς Γραφῆς ὁ λόγος, ἀλλὰ τοῦ γραμματέως τῆς Ἐφεσίων· περιτὸν οὖν ἡγοῦμαι λογοποιῆσαι ἀγυρτικὰς 484 ἔρμηνεύειν· περὶ ὧν οἶμαι καὶ τὸν ἱεροψάλτην ὁ Δαυὶδ εἰρηκέναι ὅτι· Ἐ διηγῆσαντό μοι παράνομοι ἀδολοσχίας, ἀλλ' οὐχ ὡς ὁ νόμος σου, Κύριε. »

(15) Ἐπεὶ οὖν φιλομαθῆς ὢν, πολυμαθῆς ἰδέλαις εἶναι, καὶ τοῦτο ὡς φράσω σοι· οἱ παρ' Ἑλλησι τὰ ξόανα κατασκευάσαντες (καὶ) φόβον βουδόμενοι ποιῆσαι τοῖς ἔρῳσιν ἐφασκον, ὅτι (τὸ ἀγαλμα) ἐξ οὐρανοῦ παρὰ τοῦ Διὸς ἐπέμψθη καὶ κατέπη κρείττον ὅτι ὑπάρχον πάσης ἀνθρωπίνης χειρὸς καὶ ἀνάλωτον, ὅθεν καὶ Διοσκετῆς καὶ οὐράνιον βρέτας ἐκάλου· βρέτας δὲ παρὰ τὸ βροτῶν εἰκέναι· ὅπως οὐχ οὕτως ἦν [ὡς] ἡ 72 περὶ τῶν ἀγαλμάτων ματαίως δόξα πεπλανημένων δόξα· ἀλλὰ τοῦς ἀγαλματοποιοῦς ἢ ἀποκτείνοντες ἢ φυγαδεύοντες, ἵνα μηδεὶς εἰπεῖν ἔχοι, ὅτι χειροποίητόν ἐστι τὸ ξόανον ἢ ἢν δὴ φῆμην πλάσαντες ἐν ταῖς ἀκοαῖς τῶν (παφανικαμένων) ἀνθρώπων ἠφίσαν, ἦτις καὶ τὴν Ἐφεσίων ἐπλάνα πόλιν. » — Ὅτι ἀληθές ἐστίν, ὅτι ἀπικτεῖνον τοῦς ἀγαλματοποιοῦς, μαρτυρεῖ τὸ χθές καὶ πρῶην ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ πρὸς Αἴγυπτον γεγενημένον. Πτολεμαῖος γὰρ συναγαγὼν τεχνίτας ὡς τὸν τῆς Ἀρτέμιδος ἀνδράντα ποιῆσαι, μετὰ τὸ ἔργον βόθρον μέγαν ὀρύξας καὶ τὸν ὄθρον κρύψας ἐκέλευσε τοῦς τεχνίτας ἐν αὐτῷ δεῖπνῆσαι, οἰκτιρῶς δεῖπνούντες ἐκείσε κατεχώσθησαν καὶ ἀπέθονον, ἀξίον μισθὸν τῆς κακουργίας κομισάμενοι· πλὴν οὐδὲ ἐκεῖνος βουλόμενος ἀφανισαί τεχνίτας, ἵνα δόξη ἀχιροποίητος [ἰδομαζόμενος Θεός, ὃν καὶ ἀχειρομιάτων] κέκληκε, τοῦτο δέδρακεν. Ἀλλ' ὁ ἡμέτερος Δεσπότης καὶ Θεός ἐν τάξει ἐφανέρωσε τὴν παρὰ δέδηλον αὐτοῦ μταιφονίαν· σκηπτοῦ γὰρ καὶ οἰσμοῦ γεγονότος μεγάλου, καὶ τοῦ ναοῦ καταπεσόντος ἅμα καὶ τοῦ βόθρου ἀναδοθρευθέντος, ἐφοράθη τὸ τῆς ἀπάτης κατασκευάσματα.

485 (16) Ἐν δὲ τῷ Κανῶνι μᾶλλον τῆς αἰῆς

Variæ lectiones et notæ.

Ἐ ὁ εὐσεβῆς β. θ. εἶπε· Μὴ γ. ποτὲ π. θ. χ. ἐπὶ τὴν γῆν πλημμυρῆσαι. Ὁ δὲ Θεὸς τοῦτο ἀπ. εὐλόγησε τὴν ἀνάβασιν τοῦ ποταμοῦ, ὥστε ἅπαν τὰς τοὺς κατ' Ἀ. φοβηθῆναι μὴ καὶ αὐτὴν Ἀ. κ. ἢ πλημμύρα τοῦ ὕδατος Cod. Ἰσίδωρος Pelusiota, cp. IV, 206. Ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων κείμενον Act. xix, 35 τίς οὐ γινώσκει, κτλ. Ἐ μελῶδον εἶρ. Is. Ἐ Ps. cxix, 85. Ἐ Isidorus IV, 207 Ἐ τ. φράσας ἵνα μὴ δόξαιμι σε λυπεῖν· οἱ Is. Ἐ π. ἢ κ. Is. Ἐ κρ. π. ἀ. γ. ὅθεν Is. Ἐ π. τῷ σοφ. Ἐ τὸ δὲ οὐ τοιοῦτον ἦν ed. omissis ἢ — δόξα, quæ a chronographo adjuncta sunt, et conjunctione aliqua, ὡς vel καθῶς, junctenda. Ἐ ἔχοιεν cod. Ἐ τ. ταύτην τὴν φ. πλανᾶσθαι Is. Ἐ ἀλλ' οὐκ ἔλαθον προῦπτα γὰρ γενομένου τοῦ δράματος κατ' ἐνῆυτὴν ὑρῆνοις τοῦς οὕτω τῆς ἐνῆυτῆς ἡμεῖς θεοί Is. Ἐ Cod. 570,9—16 : Ἰσθιόν ὅτι X. τὸ πῦρ ὡς π. ἀνααιρετικὸν ἀδόνται καὶ πάντας τοῦς Ἑλλήνων θεοῦς κατέβησαν· προσήλθον δὲ καὶ τῷ K. λερεῖ καὶ αὐτὸς μηχανάται τι τ.

Αἰγύπτου κατειδῶλω ὄντι φασὶ τεράστειόν τι εἶναι τοιοῦτον· Ποιῶν Χαλδαῖοι τὸν Ἰδίου θεόν, ὅπερ ἐστὶ τὸ πῦρ ἀποσεμνύοντες, πανταχοῦ περιέφερον, ὥστε αἰεὶ θεοῖς πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν συμβεβληκέναι καὶ τὸν νικῶντα ἐκείνον παρὰ πάντων νομίζεσθαι θεόν. Τῶν οὖν ἄλλων ἐπαρχιῶν οἱ θεοί, ἢ ἀπὸ χαλκοῦ, ἢ ἀπὸ χρυσοῦ, ἢ ἀργύρου, ἢ ξύλου, ἢ λίθου, ἢ ἄλλης τοιαύτης ὕλης [ἀν]αμφιδόλως εὐχερῶς διὰ τοῦ πυρὸς ἐφθείρετο, ὥστε πανταχοῦ τὸ πῦρ ἀναγκαίως νικᾷ. Τοῦτο ἀκηκοῦς ὁ τοῦ Κανώπου ἱερεὺς (127*) παντοῦργόν ᾧ τι τοιοῦτον ἐνεθυμήθη· Ὑδρία ἐν τοῖς μέρεσιν Αἰγύπτου εἰσῆσθαι γίνεσθαι ὀστράκιναι, τρήσεις ἔχουσαι λεπτάς καὶ συνεχεῖς, ὥστε διὰ τῶν τρήσεων ἐκείνων τὸ θεβλωμένον ὕδωρ διυλιζόμενον ἀποδίδεσθαι καθαρώτερον. Ἐκ τούτων τῶν ὑδριῶν μία λαθὼν ὁ ἱερεὺς τοῦ Κανώπου καὶ τὰς τρήσεις ἐκείνας ἀναφράξας κηρῶ καὶ διαφόροις ζωγραφίσας χρώμασι, πληρώσας τε ὕδατος, ἔστησεν ὡς θεόν· καὶ ἀποτεμὼν παλαιῦ ἀγάλματος τὴν κεφαλὴν, ὅπερ ἐλέγετο Ἐλάου τινὸς κυβερνήτου γεγενῆσθαι, ἐπιμελῶς ἐπιθεὶς εἰρμωσεν αὐτὴν τῷ ἀγάλματι. Παρεγένοντο δὲ μετὰ ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι, καὶ ἀνήφθη παρὰ τὴν ὑδρίαν τὸ πῦρ, καὶ ὁ κηρὸς, δι' οὗ αἱ τρήσεις ἐτύγχανόν πεπραγμέναι, διελύετο· τῆς δὲ ὑδρίας ἰδρούσης καὶ τὸ ὕδωρ διὰ τῶν τρήσεων ἐκβάλλουσης, ἐσθένυτο τὸ πῦρ· οὕτω τε τῇ πονουργίᾳ τοῦ ἱερέως ὁ Κανώπος τῶν Χαλδαίων νικητῆς ἀποδείχθη καὶ ἀπὸ τότε λοιπὸν ἐτιμάτο ὡς θεὸς πάντων νικητῆς ὁ Κανώπος.

(17) Νῦν δὲ παραγενομένου Θεοφίλου τοῦ ἀρχιερέως τοῦ πάντων Θεοῦ, οὐδὲ εἰς ὠφέλησεν ἰδρῶς, οὐδὲ ἢ ἀπὸ κηροῦ κατασκευασθεῖσα πανουργία συνεβάλετό τι αὐτῷ· ἀλλὰ πάντα τὰ αὐτῶν ἐπορθήθη καὶ εἰς ἔδαφος κατηνέχθη. Ὅτε δὲ ταῦτα οὕτως γενέσθαι ἀπηγγέλη τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ, ὅτι τὰ εἰδῶλα τῆς Αἰγύπτου κατηνέχθη 486 καὶ ἐκκλησίασι ἀντ' αὐτῶν ἔκοδομήθησαν, ἐκτείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· « Εὐχαριστῶ, Δέσποτα Χριστέ, ὁ Θεός μου, ὅτι, χωρὶς ἀπωλείας τῆς πόλεως ἐκείνης τῆς μεγάλης, ἢ οὕτως παλαιὰ κατεσθίεθη πλάνη. »

(18) Ἐν δὲ τῷ μεταξύ Οὐαλεντινιανὸς ἐν τοῖς τῆς Δύσεως μέρεσι τὴν πολιτείαν διοικῶν, βρόχῳ ᾧ χρησάμενος τὸ τέλος ἐπλήρωσε τοῦ βίου, δι' ἣν αἰτίαν, μέχρι τοῦ παρόντος οὐκ ἴσμεν. Τινὲς μὲν γὰρ ἔλεγον ἐπιβουλῇ τοῦ στρατηγοῦ Ἀρβογάστου γεγενῆσθαι τοῦτο· καὶ τοιαύτη παρὰ πᾶσιν ἐκράτει ὑπόληψις· ἄλλοι μὲν [τοῖ] ἀθῶν εἶναι τὸν στρατηγὸν ἀπὸ τοῦ τοιοῦτου μύθου· ἔλεγον, αἰτίαν δὲ παρεσχέκηναι τούτου νεανίαν ἀγανακτήσαντα εἰς τοῦτο πραχθῆναι, ἐπειπερ, φασίν, οὐ συνεχωρεῖτο παρ' αὐτοῦ ὡς νεώτερος, εἰ μηδέπω βεβηκῶς κατ' ἔξουσίαν διὰ πάντων τὴν βασιλείαν διοικεῖν.

A idolis, aliquid prodigiosum sic esse ferunt : Olim Chaldæi proprium deum, qui ignis est, celebrantes, passim circumtulērunt, ut cum cæterarum provinciarum diis concertaret, et qui victor evaderet, illi ab omnibus haberetur deus. Aliarum igitur provinciarum dii ex ære, vel auro, vel argento, vel ligno, vel lapide, vel alia tali materia facti, facile sane igne consumebantur. Hoc cum audivisset Canopi sacerdos, artificiosum quid tale mente concepit : In partibus Ægypti solent hydræ haberi testacæ, tenuissima continuaque habentes foramina, ita ut aqua turbida, per hæc foramina stillans, limpidior reddatur. Unam ex his hydris accipiens Canopi sacerdos et foramina illa cera obstruens, hanc variis coloribus depictam, replevit aqua et sicut deum constituit : et abcidens veteris idoli caput, quod cujusdam Elai rectoris esse dicebatur, sedulo apposuit et adaptavit illud novo simulacro. Postea vero supervenerunt Chaldæi, et ad aquam ignis accensus est, et cera, qua foramina obstruebantur, soluta est. Hydræ autem desudante, et aqua per foramina diffuente, ignis extinctus est. Sic astutia sacerdotis Canopæus deus, Chaldaicorum victor habitus est, et amodo tanquam omnium victor deus Canopæus æstimatus est.

Nunc autem cum Theophilus esset summus Dei sacerdos, nec ullus sudor auxiliabatur, nec astutia cera præparata ei proderat : immo ipsorum simulacra cuncta peribant et in terram dejiciebantur. Cum vero sic fieri nuntiatum est piissimo regi, nempe Ægypti idola destructa esse atque ecclesias illorum loco ædificatas, manus ad cœlum extendens ait : « Gratias tibi, Domine Christe, Deus meus, quod absque illius magnæ urbis destructione, iam inveteratus error extinctus est. »

Interca vero Valentinianus, in Occidentis partibus gubernaculum tenens, laqueo vitæ finem fecit, quam ob causam usque ad hanc diem nescimus. Quidam etenim dicebant hoc ducis Arbogasti dolo esse factum; et apud omnes ista conjectura invaluit. Alii tamen a tanto scelere ducem esse purum dicebant, et causam hujus fuisse juvenis indignationem; siquidem, aiunt, non sui regimen habere permittebatur velut junior, utpote qui nondum obtinuerat libertatem in omnibus regnum administrandi.

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁷ Εἰς τύπον ἀγάλματος ὑδρίαν ὀστράκινην κατασκευάσας, τρ. ὑπέθηκε λ. ἄ. κ. φραξάμενος καὶ χρώματι καλλύνας π. ἀγ. ἀπ. κ. αὐτὰ ἐφαρμόσας· τῷ σκεύει εὐφυῶς καὶ τῷ πυρὶ προσπαγῶν ἤλαξεν αὐτῷ τὴν ἰσχύον, κατὰ μικρὸν διὰ τοῦ ὕδατος ἀποτρεσθέντος. ⁷⁸ 292. Ced. 568,8—11. ⁷⁹ ἀγγλὼν Ced. (aqmeo (Prosper.) Arcadio II et Rufino coss. Th. 14, conf. Orosium VII. 35 : dolo A. comitis sui, ut ferunt strangulatus, atque ut voluntariam sibi conscivisse mortem putaretur, laqueo suspensus, cf. Theophaneus et Miscell.

Theodosius nihilominus indignatione succensus adversus Eugenium in illius locum constitutum in vindictam arma corripuit, hac sententia a Joanne monacho Ægypti solitario accepta. Iste enim divinus vir nonagenarius ad tantam pervenerat ætatem solus permanens, neque de cellula egrediens, neque alium intus recipiens; per fenestrellam enim tantum benedicebat et accipiebat eos qui apud ipsum deveniebant; non autem omni die, sed bis in hebdomada, Sabbato et Dominica: cæteris autem diebus non se videri sinebat ulli homini, sed jejuniis, vigiliis ac orationibus vacabat. Et videre erat beatum totum corpore propter severam disciplinam extenuatum: nihil enim aliud quam legumina pancosque fructus post solis occasum manducabat: nam de pane, vino, oleo, et cæteris quæ in foco ardente coquuntur loqui supersedemus. Illis et talibus divinis exercitiis noctem diemque consumens sanctus celebrer evadebat et prophetiæ dono replebatur, prænuntians tum futura, tum unicuique abscondite facta vel cogitata. De Nilo vero et de fertilitatis ejus aut sterilitatis tempore minas aut aliam a Deo superventuram punitionem prædicebat et peccatores libere redarguebat. Sed quid multa? impossibile enim est os aut mentem hominum numerare mirabilium ejus ac virtutum oceanum. Ad hunc igitur misit rex Theodosius ad adducendum eum, deprecans et obsecrans, ut orationibus ejus munitus pugnam cum adversariis inciperet. Ille vero præsentiam ob religionem recusavit, sed prece facta, super baculo quo nitebatur et amictu quo collum circumdabat, hæc ad ipsum misit, denuntians, ut amictum pro galea super caput indueret, et baculo pro lancea dextera manu uteretur et primus ante exercitum procederet. Rex autem Theodosius, his a sancto missis pie fideliterque acceptis, ad bellum se parabat, non tam armorum, jaculorum et militum multitudine, quam sancti jejuniis ac orationibus confusus. Iste enim novam ipsi prænuntiabat victoriam, non cruentum pro ipso fore certamen, sed ex utraque parte multum cruorem esse fundendum. Circuibat autem cum episcopis et populis omnes orationis locos, prosternebatque se in cilicio ante januas martyrum et sanctorum apostolorum, sese aperte demonstrans sanctorum intercessione fidelissimum sibi a Deo auxilium quærebat. Græci vero Romæ sacrificare studebant et victimarum viscera scrutari, victoriam imprudenter promittentes Eugenio, Flaviano tum præfecto ardentius aliis hæc agente; hic, multum prudentiæ suæ fidens, omnibus suadebat Eugenium victorem fore fulgendum. Cum autem Theodosius pietatis

A ⁸⁰ (19) Θεοδοσίος δὲ οὐδὲν ἤττον ἀναφθεῖς ἐπὶ κατὰ Εὐγενίου τοῦ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ καταστάντος εἰς ἐκδίκησιν ἤρπασε, τὴν τούτου γνώμην διὰ Ἰωάννου μοναχοῦ ἡσυχαστοῦ Αἰγυπτίου μεμαθημένος. Ὁ γὰρ τοι θεῖος οὗτος ἀνὴρ ἐνενηκονταετῆς ἐπλεον τὴν ἡλικίαν ἐν σπηλαίῳ κατέμενε μόνος, μήτε αὐτὸς ἐξερχόμενος τῆς κείλης, μήτε ἄλλον εἰσδεχόμενος; ἔνδον ἠὲ ἰδούγει γὰρ μόνον διὰ θυρίδος καὶ ἡσπάετο τοὺς πρὸς αὐτὸν παραβάλλοντας· καὶ τούτους οὐ διαπαντός, ἀλλὰ δις ⁸¹ τῆς ἑβδομάδος, Σαββάτῳ καὶ Κυριακῇ· τὰς δὲ λοιπὰς ἡμέρας ἀπρόσιτος ὑπῆρχε παντὶ ἀνθρώπῳ, νηστειῆς καὶ ἀγρυπνιαῖς καὶ προσευχαῖς σχολάζων. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν μακάριον ὄντων εἶναι ἐκτετηγμένον τῷ σώματι δι' ἄκραν σκληρογυλίαν· καὶ γὰρ ἦσθιεν οὐδὲν ἕτερον ἢ λάχανα καὶ ὀλίγας ὀπώρας (127^b) μετὰ δύσιν ἡλίου· περὶ γὰρ ἄρτου οἴνου τε καὶ ἐλαίου καὶ τῶν λοιπῶν ὅσα διὰ πυρὸς ἔχει τὴν χρῆσιν, περιττόν ἐστι καὶ λέγειν. Τούτοις καὶ τοῖς τοιοῦτοις θεοῖς κατορθώμασι ἐκινουκτερεύων καὶ διημερεύων **487** ὁ οὖτος ἐκπῆλος ἐγένετο καὶ προφητικῶν χαρισμάτων ἔμπλεως, προσημαίνων ἔσθ' ὅτε τὰ μέλλοντα καὶ τὰ κρυφίως ἐκαστῶν πεπραγμένα καὶ διανοούμενα. Καὶ μέντοι καὶ περὶ τοῦ Νείλου καὶ τῆς εὐφορίας αὐτοῦ, ἣ καὶ ἀφορίας τοῦ χρόνου, ἣ ἀπειλήν, ἣ ἕτέραν ἐπέεργεσθαι μέλλουσαν παρὰ Θεοῦ ⁸² προηγόρευε καὶ τοὺς ἀμαρτένοντας παρῆρησις διήλεγχεν. Καὶ τί δὴ ⁸³ πολλὰ λέγειν; ἀδυνατεῖ γὰρ στόμα καὶ νοῦς ἀνθρώπων ἐριθμεῖν τῶν θαυμάτων αὐτοῦ ἢ τῶν ἀρετῶν τὸ πάλλαος. Πρὸς τοῦτον οὖν τὸν θεοφόρον ἀπίστευτον ὁ βασιλεὺς Θεοδοσίος σκυλῆναι αὐτὸν παρακαλῶν καὶ ἐκδυσωπῶν ἔω; αὐτοῦ, ὅπως ταῖς ἐκείνου προσευχαῖς ἐφοδιαζόμενος τῆς πρὸς τοὺς ἀντιπάλους κατάρξει μάχης. Ὁ δὲ τὴν παρουσίαν μὲν ὑπὲρ εὐλαθείας ἀνεβάλετο, εὐχὴν δὲ ἐπὶ τῇ βακτηρίᾳ ἐφ' ἣ ἐπιστήρικτο καὶ τῷ περιβολαίῳ, ὃ περιπαυχίνιον ἔφερε, ποιησάμενος, ταῦτα πρὸς αὐτὸν ἐκπέμπει, παραγγείλας, ἵνα τὸ μὲν περιβόλαιον ἀντὶ κόρυθος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν περιβαλεῖται, τῇ δὲ βακτηρίᾳ ἀντὶ δόρατος τῇ δεξιᾷ χειρὶ χρῆσθαι ⁸⁴ καὶ πρῶτος τοῦ στρατιωτικοῦ αὐτοῦ προπορευέσθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδοσίος πιστῶς καὶ εὐλαδῶς τὰ παρὰ τοῦ ἁγίου σταλέντα δεξάμενος εἰς τὸν πόλεμον παρασκευάζεται, οὐχ ὀτως; τῇ τῶν ὀπλων καὶ τῶν βελῶν καὶ τοῦ **D** λαοῦ τῷ πλήθει ὅσον τῇ τῶν νηστειῶν καὶ τῇ τῶν εὐχῶν τοῦ ἁγίου πεποιθῶς; ⁸⁵ οὗτος γὰρ καινῆ ἐπηγγελματο αὐτῶν τὴν νίκην, ἀναίμακτον προδήσειθαι εἰς τὸ κατ' αὐτὸν, καὶ ἀπὸ ἐκατέρου μέρους πλείστον ἐκχίσθαι μέλλειν ⁸⁶ αἴμα. Περιήρχετο δὲ μετὰ ἐπισκόπων ⁸⁷ καὶ μετὰ πλήθους πάντας τοὺς τῶν εὐχῶν τόπους καὶ ἐβρίπτεν ἑαυτὸν πρὸ τῶν θυρῶν τῶν Μαρτύρων καὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐπὶ κλικίου, ἐξαπλῶν ἑαυτὸν, καὶ τῇ κρισεῖ τῶν

Variae lectiones et notæ.

⁸⁰ Περὶ Ἰωάννου μοναχοῦ. Ced. 568, 11—20: "Ἐσπασε δὲ ὁ μέγας Θ. εἰς ἐκδ. αὐτοῦ· ἐξῶν δὲ κατὰ τοῦ τυράννου Εὐγενίου οὐκ ἰδίᾳ ἰσχύϊ ἐθάρρῃσεν ἰ. δὲ τ. Ἀ. μ. μεγάλου τὴν βάρβρον α. δ. τὴν ἐπωμίδα δὲ ἀντὶ κρᾶνους ὀπλισάμενος. ⁸¹ δεύτερον codex e compendio β' male soluto. ⁸² τιμῶν? ⁸³ δει? ⁸⁴ χρῆσθαι cod. ⁸⁵ βοηθεία? cf. infra. ⁸⁶ ἐμμελλεν cod. ⁸⁷ ἐπισκόπ. cod.

ἀγίων πιστοτάτην αὐτῷ παρὰ Θεοῦ βοήθειαν ἐζη-
τεί. Οἱ δὲ Ἕλληνας κατὰ τὴν Ῥώμην θύειν ἤρ-
ξαντο καὶ σπλαγχνοκροίας ἀπὸ θερμμάτων ποιή-
σθαι, κίβην ἀφρονεῖ ἀπαγγέλλοντες Εὐγένιῳ, Φλα-
βιανοῦ τότε τοῦ ὑπάρχου σπουδαιότερον τῶν ἄλλων
ταῦτα πράττοντος, καὶ πάντας ἐπειθεν Εὐγένιον νι-
κητὴν ἀποφανεῖσθαι, πολλὴν ἔχων φρονήσεως 488
οἴησιν. Ὅτε δὲ Θεοδόσιος ὁ ἀληθῶς τῇ ἀληθείᾳ τῆς
εὐσεβείας πεπειθῶς τὰ στόμια τῶν Ἄλπεων κατ-
έλαβεν, πρῶτοι ἐκείνοι οἱ δαίμονες εἰς φυγὴν ἐτρά-
πησαν ὑπὸ φαύλου συνειδέτος πτοηθέντες· στὰς
γὰρ ἐφ' ὕψηλῆς ὀρέτρως Θεοδόσιος, ὄσων καὶ ὄρα
καὶ ὄρασθαι παρ' ἐκατέρου στρατοπέδου ἡδύνατο,
ἐπὶ τὴν ἐξ ἔθους ἐπέτρεψεν αὐτὸν ὡς βοήθειαν καὶ
ἀπλώσας αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· «Θεὸς παντο-
κράτωρ, ἔφη, σὺ οἶδας, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χρι-
στοῦ καὶ Υἱοῦ σου ἐκδικησῶς ὡς μου ἕνεκα δι-
καίας ὅν πόλεμον τοῦτον ἀνεθεξάμην· καὶ εἰ μὲν
ψεύδῃμαι, τιμώρησόν με· εἰ δὲ μετὰ δικαίας αἰτίας
καὶ σοὶ πεπειθῶς ἦλθον ἐνταῦθα, ἔκτεινον τὴν
δεξιάν σου τοῖς ποῖς, μήποτε (123^a) εἰπωσι τὰ ἔθνη·
Ποῦ ἔστιν ὁ Θεὸς αὐτῶν; ἢ Ἦντινα εὐχὴν τοῦ πιστο-
τάτου βασιλέως πιστευθέντες ὡς οἱ στρατηγοὶ παρὰ

Θεοῦ προσεδέχθαι ὡς, εἰς τὸν πόλεμον ἀνεψυχώθησάν, ἐξαίρετως δὲ Βακούριος, ἀνὴρ τῇ πίστει, καὶ
τῇ εὐσεβείᾳ, καὶ τῇ ἀρετῇ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἔνδοξος παρὰ πάντας τοὺς πλησίον τυγχάνοντας.
τούτῳ μὲν τῷ κόντῳ, τούτῳ δὲ τοῖς βέλεσιν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τῷ ξίφει ἐστρώνητος ὡς καὶ τὰ τάγματα τῶν
πολεμίων συνεζευγμένα καὶ συγκεκροτημένα διεβήρηξε καὶ διὰ μέσου τοῦ πληθους τῶν πεπτωκότων τὰς
εἴξεις διασχίσας καὶ τοὺς σωροὺς τῶν νεκρῶν παρὶν πρὸς αὐτὸν ἐπαρῆετο τὸν τύραννον· καὶ τοῦ
πολέμου ὡς σφοδροῦ γενομένου, Εὐγένιος πρὸς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως ὀπίσω δεδεμένων αὐτοῦ τῶν
χειρῶν ἤχθη· κάκιστος τῆς αὐτοῦ ζωῆς καὶ τοῦ πολέμου τὸ τέλος ἐγένετο.

20) Τότε τοίνυν ὡς τὰ μέλλοντα προειδῶς ὁ
βασιλεὺς καὶ φροντίζων, ὥστε τὴν πολιτείαν διατυ-
πῶσαι, εἰ τὰ τῆς Ἐψας μέρης παραχρῆμα ἀπέστει-
λεν, ὅπου τὰ αὐτοῦ παρέθετο τέκμα φυλακῆ ἀσφα-
λεστάτη μέλλων ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐξίεναι· καὶ ἐν
μὲν τῇ Ἀνατολῇ τὸν βασιλέα Ἀρκάδιον προσέταξε
τὴν πάλαι παραδοθεῖσαν αὐτῷ βασιλείαν φυλάττειν·
Ὀνώριον δὲ τῇ αὐτῇ τιμῆσας ἀξίᾳ ἐπὶ τὴν τῆς Δύ-
σεως βασιλείαν κατελεθεῖν ταχέως προσέταξε. Ἐλ-
θόντα δὲ αὐτὸν περιπτυσάμενος καὶ φιλήσας, παρ-
έδωκεν αὐτῷ τὰ σκήπτρα 489 τῆς βασιλείας τῆς
Δύσεως, αὐτὸς ἐπὶ δέκα καὶ ζ' καιροὺς διυθύνας τὴν
βασιλείαν εὐτυχῶς εἰς τὸν βελτίονα μετῆλθε βίον
μετὰ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων ἀποληψόμενος τὰ γέρα
τῶν ἀθλων, ἐν Μεδιολάνῳ τελευτήσαντος καὶ τοῦ
κόλαϊ ἀποκομισθέντος.

ΣΑ'. Βασιλεία Ἀρκαδίου.

Μετὰ δὲ Θεοδοσίον ἐβασίλευσεν Ἀρκάδιος, ὁ
οὖς αὐτοῦ, ἔτη ιγ', βασιλεύσας ὡς ἐν τῇ Ῥώμῃ
Ὀνώριος.

(2) Ὅς τὸν κίονα τοῦ Σηρολόφου στήσας, αὐτὸς
ἑαυτοῦ καθίστησεν ἀνδριάντα.

(3) Καὶ πόλιν ἐν τῇ Θράκῃ κτίσας ἐκάλεσεν αὐτὴν
Ἀρκαδιούπολιν.

Variæ lectiones et notæ.

ὕψηλ. Ced. ὡς αὐτοῦ? ὡς ἐκδικήσ. μ. cod. ὡς δικαί cod. ὡς πτωθέντες cod. ὡς προσεδείχθαι
cod. Barbarius Misc. ὡς ἐστρώνητος cod. ὡς ἀνέμου cod. Ced. 563,5 — 13. ὡς τὸ σῶμα cod.
395. id. Ced. 574,5. ὡς ἰάσας Ὀνώριον Mon. βασιλεύσαντος. — Ὀνώριου? 1403. ὡς αὐτῷ τὸν αὐτοῦ.
Mon.

veritati vere confidens, Alpium ora occupasset, primi illi beati, mala conscientia perterriti, in fugam se dederunt. Stans enim super excelsa rupe Theodosius, unde videre viderique ab utroque exercitu posset, in consuetum auxilium oculos vertit, et sese pascens in conspectu Dei : « Deus omnipotens, inquit, tu scis quia in nomine Christi Filii tui, ad juste me vindicandum hoc suscepi bellum; quod si mentior, pœnas a me reposes; si vero justa de causa et in te confidens huc veni, dexteram tuam super tuos extende, nequando dicant gentes : Ulī est Deus eorum? » Quam orationem fidelissimi regis fidentes duces a Deo accipiendam, ad pugnam inflammati sunt; præsertim Bacurius, vir fide ac pietate, animæque et corporis fortitudine illustris apud omnes qui ipsi propinquabant, tum lancea, tum jaculis, tum ense multam exercebat eadem, hostium que ordines stipatas ac densissimas per rumpebat, et per mediam occisorum multitudinem acies insrum-pens et mortuorum aggeres pertransiens; ad ipsius tyrannum terebatur : et cum pugna acrior devenerat, Eugenius, manibus post tergum devinctis ad pedes regis adductus est. Hic illius vitæ bellique finis fuit.

Tum quasi futura prævidens et de gubernatione stabilienda meditans imperator, in Orientis partes continuo misit, ubi suos filios, ad bellum exiturus, sub fidiissima custodia collocarat. Arcadium in Orientis regiam olim sibi concreditam servare disposuit; Honorium autem eadem honorans dignitate ad Occidentis regiam potestatem statim venire jussit. Cum autem advenisset, eum amplexatus et osculatus, ei tradidit Occidentalis regni sceptrum. Ipse postquam septem et decem annos regnum prospere direxisset, ad meliorem vitam, cum piis regibus fortium mercedem accepturus, transivit. Mediolani vita decessit, et corpus ejus ab Arcadio filio in urbe honorifice sepultum est.

αὐτοῦ ὡς αὐτοῦ παρὰ Ἀρκαδίου υἱοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ

CCl. Regnum Arcadii.

Post Theodosium, Arcadius, ejus filius, tres et decem annos regnavit Honorio Romæ regnante.

ut cum Xystici columnam erectisset, ipse suam statuam superimposuit.

Urbem in Thracia condidit et vocavit eam Arcadiopolim.

cente Verbum incarnatum absque mente esse, Verbum autem in anima pro mente stare, Spirituum sanctum esse Deum vivificantem et Filio consubstantialem proclamavit, addens Symbolo a Nicænis Patribus declarato verba Dominum, et vivificantem, et sequentia.

Tunc magnus Amphilocheus regem hortatur ut ex omnibus urbibus arceantur Ariani. Hic vero severiorem æstimans petitionem, non exaudivit eum: et tunc quidem Amphilocheus prudenter tacuit; sed postea propositionem memorabilem adinvenit. Cum enim in palatium ingressus esset et prope regem filium ejus Arcadum unum sedentem conspexisset, patrem studiose salutavit et filium præteritit insalutatam. Imperator putans oblivisci Amphilocheum de salutando filio monuit. Sed ille dixit honorem ipsi exhibitum sufficere, nec alium pro filio separatim requirendum. Contra quem rex iratur propriam vocabat injuriam filii depectum. Tunc Amphilocheus clamavit ad regem dicens: « Vides, imperator, quomodo filii injuriam non feras: crede ergo Deum ipsum eos qui Filium ipsius blasphemant respuere et detestari. » Id cum audisset rex et valde miratus esset, statim legem hæreticorum castus prohibentem decrevit.

ἀκούσας (121^b) ὁ βασιλεὺς καὶ σφόδρα θαυμάσας γοὺς κωλύοντα.

Huic bono inimicus boni invidens diabolus sævum quid et inhumanum fieri parabat. Egressus enim Constantinopoli rex iter Romam faciebat. Cum autem Thessalonicam per transgrederetur, et milites ejus civitatem lascivia turbassent, moti sunt Thessalonicenses, et regem contumelia affecerunt, et quosdam duces lapidibus trucidarunt. Ille vero nuntiatu exasperatus et iræ motum non continens, ejus urbis præfecto sententiam ultionis sumendæ protulit: qui tali utens facultate, sicut dominator et tyrannus, iniquos enses adversus omnes denudivit et innocentes cum reis septem millia trucidavit.

Hanc calamitatem cum audivisset Ambrosius

Variae lectiones et notæ.

²⁰ ἔτι δὴ Ced. ²¹ Λαοδικεῖα Ced. ²² ἄνθρωπον Ced. ²³ λ. ἀρκεῖν τῇ ψυχῇ ἐκ. δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἁ. ἔ. ζ. καὶ ὁμ. τῷ π. καὶ τῷ Υἱῷ, πρ. εἰς τὸ ἁ. σ. περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸ ζ. καὶ τὰ ἔ. Ced. ²⁴ Ced. 555, 15-556, 6. — ἔδυσώπει Ced. ²⁵ ἐξελασθῆναι τοὺς Ἀ. ἐκ π. τῶν π. Ced. ²⁶ ὅπ. καὶ τότε μὲν ὁ σ. Ἀ. ἔβ. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐντός τῶν β. Ced. ²⁷ βασιλέα Ced. ²⁸ ὡς εἰκόσ; add. Ced. ²⁹ υἱὸν αὐτοῦ σὺν αὐτῷ ἑστώτα βασιλικῶς ἀγάραστον x. Ced. ³⁰ καὶ add. Ced. ³¹ βασιλικῶς; add. Ced. ³² τὴν παρ' αὐτοῦ πρ. ἁ. ἰδιωτικῶς τ. δὲ Ced. ³³ ὁ. ἔλεγεν εἶναι τὴν Ced. ³⁴ εἰ. ἔ. τὰς τῶν ἁ. συναξεῖς x. Ced. ³⁵ Ced. 556, 6-17, 571, 2 — 7: τῷ ιε' καὶ ις' ἔπει. Thessalonicæ: fuit Theodosius XV K. Julii 579, XVIII — IV Non. Febr. XVI K. Apr. — XVI K. Dec. 580 et III. Idus Mart. 588 — pridie K. Maii 588; sed Mediolani natalem diem non transegit nisi a. 586, 587, 588, 589 et 590, lex vero est a. 580 Dat. III K. Jan. (Cod. Theod. IX. T. II. 3). ³⁶ Τοῦτο τὸ ἀγαθὸν φρονήσας; cod. et A. ³⁷ ἀπάνθρωπον αὐτῷ παρεσκεύασε Ced. ³⁸ KII. ἐπὶ 'P. ὁ β. τὴν ὁδ. ποιούμενος ἐν θ. κατὰ π. γέγονε, τῶν δὲ σ. ἁ. παραξάντων τὴν πόλιν Ced. ³⁹ τῇ om. A. ⁴⁰ παραξάντων τὴν πόλιν A. ⁴¹ μιτάτ. cod.—δι' αἰτίας τινὲς Ζωναρας. ⁴² μὲν β. Ced. ⁴³ αὐτοῦ om. A. ⁴⁴ Ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα μαθὼν καὶ τὴν β. τοῦ θ. μὴ ἐν τῷ ἐπ. Ced. ⁴⁵ ἐπάρχω A. ⁴⁶ τὴν add. Ced. ⁴⁷ τοῦ θυμοῦ e linea superiori repetit cod. ⁴⁸ Ced. 556, 17 557, 14. ⁴⁹ ὁ μέγας Ἀ. ἀπρκῶς; M. ἐπ. π. δὲ I. ἁ. Ced.

ἔτι δὲ ²⁰ καὶ Ἀπολλινάριον τὸν Λαοδικεῖας ²¹, ἰγόντα τὸν ἐνανθρωπήσαντα Λόγον ἄνουν ²² εἶναι, ἀντὶ δὲ τοῦ τὸν λόγον ²³ ἐν τῇ ψυχῇ γεγενῆσθαι. Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Θεὸν εἶναι ζωοποιὸν καὶ ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ ἐκήρυξε προσεθηκυῖα [εἰς] τὸ **475** ἐκτεθὲν παρὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ ἁγίων Πατέρων Σύμβολον τὸ Κύριον καὶ τὸ ζωοποιὸν καὶ τὰ ἔξης.

²⁴ (3) Τότε (δὲ) ὁ μέγας Ἀμφιλόχιος παρακαλεῖ τὸν βασιλέα τοὺς Ἀρειανούς ἐκ πασῶν τῶν πόλεων ἐξελεῖν ²⁵. ὁ δὲ ἀπνησέστραν ὑπολαβὼν τὴν αἰτησιν οὐχ ὑπήκουσεν ²⁶ αὐτῷ· καὶ ὁ σοφώτατος Ἀμφιλόχιος· τότε μὲν εἰσῆγχε, ἐξέυρε δὲ ὕστερον ὑπόθεσιν ἀξιομνημόνευτον· Ἐντός γὰρ πάλιν τῶν βασιλευσῶν γενόμενος (καὶ τῷ βασιλεῖ συγκαθήμενον τὸν υἱὸν Ἀρχάδιον θεασάμενος) τὸν μὲν πατέρα ²⁷ ἠσπάσατο ²⁸, τὸν δὲ υἱὸν ²⁹ κατέλιπεν ἀπροσκήνητον· καὶ ὁ βασιλεὺς νομίσας ἐπιλησθῆναι τὸν Ἀμφιλόχιον ἀσπάτασθαι ³⁰ τὸν υἱὸν ³¹ προσέταξεν. Ὁ δὲ ἀποχρῆν ἔφη τὴν ³² αὐτῷ προσενεχθεῖσαν τιμὴν (καὶ μὴ ἐπιζητεῖν καὶ τοῦ υἱοῦ ὡς ἐν διαιρέσει· πρὸς) δὲ ὁ βασιλεὺς χαλεπήνας οικεῖαν ³³ ἐκάλεσε παροινίαν τὴν τοῦ υἱοῦ ἀτιμίαν. Καὶ ὁ Ἀμφιλόχιος ἐξεθόση (πρὸς τὸν βασιλέα λέγων)· « Ὅρξ, ὦ βασιλεῦ, πῶς οὐ φέρεις τὴν τοῦ παιδὸς ἀτιμίαν· πιστεύουσιν (δὴ) οὖν καὶ τὸν Θεὸν τοὺς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ βλασφημοῦντας βδελύττεσθαι καὶ ἀποστρέφεσθαι. » Τοῦτο ἴδων εὐθέως ἔγραψε ³⁴ τοὺς τῶν αἰρητικῶν συλλό-

³⁵⁻³⁶ (4) Τοῦτ' ³⁷ τῷ ἀγαθῷ φρονήσας ὁ μισόκαλος δαίμων ὡμὸν τι καὶ ἀπάνθρωπον ³⁸ παρεσκεύασε γενέσθαι· ἀπὸ γὰρ Κωνσταντινουπόλεως ³⁹ ἐξελεθὼν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Ῥώμην τὴν ἑδοικτορίαν ἐποιεῖτο· ἐν δὲ τῇ ⁴⁰ Θεσσαλονικῇ γενόμενος κατὰ πάροδον καὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ παραταξάντων ⁴¹ τῇ πόλει διὰ μιτάτα ⁴², ἑστασίασαν οἱ Θεσσαλονικεῖς **476** καὶ τὸν βασιλέα ⁴³ μὲν ὕβρισαν, τινὰς δὲ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ ⁴⁴ ἐλιθοβόλησαν. (9) δὲ ⁴⁵ ὑπὸ τῶν ἀγγελοθέντων ἐξαφείχῃ· καὶ μὴ ἐνεγκῶν τοῦ θυμοῦ τὴν Ῥώμην, τῷ ὑπάρχει ⁴⁶ τῆς πόλεως ἐκέλευσεν τὴν ψῆρον τῆς τιμωρίας (ἐξενεγκῆν) ἐπέτρεψεν, ὅς ⁴⁷ τοιαύτην ἐξουσίαν λαθὼν ⁴⁸, οἶα δὴ αὐτόνομος (καὶ) τύραννος, ἄδικα ἔζη κατὰ πάντων ἐγύμνωσε καὶ τοὺς ἀθώους μετὰ τῶν ὑπευθύνων κατέκτεινε χιλιάδας ζ'.

⁴⁹ (5) Ταύτην (οὖν) τὴν συμφορὰν μαθὼν ⁵⁰ Ἀμ-

Ὁρσῖος ὁ ἐπίσκοπος Μεδιολάνων — πόλις δὲ αὕτη Ἰταλίας — εἰς τὴν ἀρχικόμενον τοῦ βασιλέως· καὶ συνήθως εἰς τὸν ναὸν βουληθέντος· εἰσελθεῖν, ὑπαντήσας ἔξω τῶν θυρῶν διακώλυεν αὐτὸν μετὰ παρρησίας βοῶν· Ὁὐκ οἶσθα, ὡς ἔοικεν, ὦ βασιλεῦ, τῆς γενομένης μαιφονίας τὸ μέγεθος· οὐκ ἔξ γὰρ σε τῆς βασιλείας ἢ δυναστεία τὴν ἀμαρτίαν ἐπιγινώσκειν· ὑπὸ τῆς ἀλουργίδος ἀπατώμενος ἀγνοεῖς τοῦ καλυπτομένου σώματος τὴν ἀσθένειαν· ἀλλ' ἴσθι, ὡς φθαρτὸς ὢν καὶ βευστὴς, φθαρτὸν σου καὶ βευστὸν ὑπάρχει τὸ κράτος καὶ ἡ δυναστεία, περὶ ἧς μικρὸν ὑστερον λόγον ἀποδώσεις τῷ βασιλεῖ τῶν βασιλευόντων. Ποίους τοίνυν ὀφθαλμοῖς ὄψῃ τὸν τοῦ κυνοῦ Δεσπότη τοῦ ναοῦ; ποίους δὲ ποσὶ τὸ δάπεδον ἐκεῖνο πατήσεις; τὸ ἅγιον; πῶς δὲ τὰς χεῖρας ἐκτενεῖς ἀποσταζούσας ἐπὶ τοῦ ἀδίκου φόνου τὸ αἷμα; [πῶς δὲ καὶ τοιαύταις ὑποδέξῃ χερσὶ τὸ ἄχραντον τοῦ Δεσπότη σώμα; πῶς δὲ καὶ τῷ στόματι προλαίσεις τὸ τίμιον αἷμα] τοσαῦτον διὰ τοῦ θυμοῦ ἐκχέαντι παράνομον αἷμα; λοιπὸν ἀπιθὶ καὶ μὴ περὶ τῶν δευτέρου τὴν προτέραν αἰθεῖν παρανομίαν, καὶ δέχου τὸν δεσμὸν, οὗ ὁ βασιλεὺς τοῖς λόγοις ὑπέστρεψεν εἰς τὰ βασιλεία δακρύων καὶ στένων.

(6) Διελλόντων δὲ μηνῶν ἢ καὶ τοῦ βασιλέως μὴ ἐξελλόντος, ἀλλὰ σφοδρῶς μετανοούντος, κατέλαθεν ἡ τοῦ Κυρίου γενέθλιος ἑορτὴ· καὶ θεασάμενος Ρουφῖνος ὁ μάγιστρος, ὅτι οὐδὲ τὴν συνήθη προέλευσιν ποιῆσαι βούλεται ὁ βασιλεὺς, λέγει πρὸς αὐτόν· Δραμοῦμαι, δέσποτα, καὶ τὸν ἀρχιεπίσκοπον πείσω λύσαι σε τοῦ δεσμοῦ, εἰ καλεῖσαι. Ὁ δὲ φησὶν· Οἶδα ἐγὼ τὴν Ἀμβροσίου ἀκρίβειαν (ὅτι οὐ πειθήσεται). Ἐπεὶ δὲ πλείοσι λόγοις χρησάμενος ὁ Ρουφῖνος πείθειν ὑπέσχετο (τὸν Ἀμβρόσιον), ἀπέλθειν (αὐτὸν) ἐκέλευσεν· ὑπὸ δὲ τῆς ἐλπίδος θαρρήσας ἠκολούθησεν αὐτὸς μετ' ὀλίγον. Αὐτίκα δὲ τὸν Ρουφῖνον ἰδὼν ὁ Ἀμβρόσιος· Τὴν κυνῶν, εἶπεν, ἀναίδειαν, ὦ Ρουφῖνε, ζῆλοῖς, τοσαύτης μαιφονίας γενομένης μέτοχος τε καὶ σύμβουλος· ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἔασω αὐτὸν τῶν ἱερῶν ἐπιθεῖναι προθύρων. Ταῦτα ἀκούσας (ὁ) Ρουφῖνος ἐμήνυσεν διὰ ταχυδρόμου τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς κατὰ μέσσην μαθὼν τὴν ὁδὸν· Ἀπίθω, φησὶ, καὶ τὰς δικαίας δέξομαι παροινίας. Εἶτα παραγενόμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐδυσώπει τὸν ἀρχιερέα τοῦ δεσμοῦ λυθῆναι. Καὶ ὁ μὲν τυραννικὴν ἀπεκάλει τὴν παρουσίαν (ἐκείνην) καὶ κατὰ Θεοῦ μεμηνέναι.

Mediolani episcopus, quæ urbs est Italia, regem pro more templum intrare parantem, a limine repulit, exclamans, Non sentis, ut videtur, rex, factæ cædis enormitatem: non te sinit regalis superbia culpam agnoscere. Sub purpura deceptus, ignoras latentis corporis infirmitatem: verumtamen scito, tu fragilis cum sis et corruptibilis, labilis et corruptibilis est potestas et ditio tua, de qua brevi dominantium Dominatori rationem reddes. Quibus igitur oculis communis Domini templum aspicias? quibus autem pedibus solum id sacrum calcabis? quomodo manus extends iniquæ cædis adhuc cruore stillantes? quomodo quoque manibus istis immaculatum Domini corpus accipies? quomodo similiter hoc ore venerandum sanguinem trajicies, qui iratus tantum sanguinis insontis sudisti? Tandem abi: ne tentes alteris priorem culpam aggravare; recipe vinculum, quod Deus ex alto ratum habet. Talibus ergo rex parens sermonibus in regiam flens et gemens reversus est.

Θεὸς ἄνωθεν γίνεται σύμφηρος. Τούτοις οὖν εἴξας

E lapsis autem octo mensibus, quibus rex non egrediebatur, sed valde de culpa dolebat, Natalis Domini festivitas advenit. Videns igitur Rufinus, palatii magister, regem assuetum egressum facere non parare, dicit ad eum: « Properabo, domine, si jusseris, et archiepiscopum permovebo ut vinculo te solvat. » Ille vero: « Ego scio, inquit, Ambrosii justitiam: precibus tuis non obtemperabit. » Cum autem multis sermonibus usus Ambrosium ad suasionem adducere polliceretur Rufinus, eum egredi jussit. In spem autem adductus, paulo post ipse secutus est. Statim vero ac Rufinum vidisset Ambrosius, « Canum, inquit, impudentiam imitaris, Rufine, tu tantæ cædis particeps et consiliarius: ast ego non sinam eum in atria sacra pedem ferre. » His auditis, festinavit Rufinus regi nuntiare; rex autem media discens via: « Ibo, inquit, et justias accipiam contumelias. » Deinde, cum ad ecclesiam venisset, pontificem rogabat ut vinculo solveretur. Ille vero tyrannicam esse præsentiam hanc et contra Deum insaniam pronuntiabat. Illic autem cum tristitia et contritione multa: « Nihil ausurus, inquit, contra sacros canones, sed a vinculo me solvi rogaturus veni. » — « Et quamquam, inquit, pœni-

Variæ lectiones et notæ.

⁶¹ ἔξωθεν τῶν προθύρων διακώλυεν A.— ἔξωθεν τῶν προθύρων συν. ὁ ἅγιος; ἐκωλ. τὴν εἴσοδον λέγων αὐτῷ μ. π. Οὐκ οἶσθα, ὡς ἔ. β. τῆς εἰργασμένης παρανομίας τὸ μ. οὐδὲ γὰρ ἔξ σε Ced. ⁶² τῆς εἰργασμένης μαιφονίας A. ⁶³ ἴσως add. Ced. ⁶⁴ ἐπιγινώσκει Ced.— ἐπιγινώσκει καὶ ὑπὸ A. ⁶⁵ βευστὸς τοιοῦτόν σοι ὄπ. καὶ τὸ τῆς δυναστείας; χρ. δέ. ὁ. Ced. ⁶⁶ Π. οὖν Ced. ⁶⁷ τῶν ἀδίκων Ced. ⁶⁸ τοῦ δεσπότη τοῦ ἄχραντου A. ⁶⁹ περιόσεις? προσλαίσεις A. ⁷⁰ τὸν add. Ced. ⁷¹ λόγον add. Ced. ⁷² πρώτην Ced. ⁷³ μὴ οἶμ. A? ⁷⁴ παρανομίαν οἶμ. A. ⁷⁵ δεσμὸν ὡς (ῶ?) ὁ A. ⁷⁶ ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἐκείτω β. A. ⁷⁷ ἐπανῆλθεν εἰς Ced. ⁷⁸ ἀκρίβειαν add. Ced. ⁷⁹ στ. καὶ ὁ. Ced. ⁸⁰ Ced. 557, 14—559, 14, M. δὲ δ. η'. ⁸¹ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Cui. η. Hist. m. ⁸² β. π. Ced. ⁸³ λ. αὐτῷ εἰ καλεῖσαι δ. Dr. Rufinus, curro, inquit ei, tibi placet Hist. misc. ⁸⁴ ἀρχιερέα A. ⁸⁵ Ὁ δὲ ὁ. φ. Ced. ⁸⁶ τῇ ἐλπίδι δὲ βουκόληται; ἢ. καὶ ἄ. Ced. ⁸⁷ Ἄ. τοίνυν ἔ. τὸν P. A. ἔφη· τὴν κ. ἄν. ⁸⁸ συνόμιλος, ἀλλ' ἐγὼ προλάγω ὡς καὶ πάλιν αὐτὸν κωλύσω τῶν A. ⁸⁹ εἰδῶσθε τῷ β. ταχέως Ced. ⁹⁰ κ. μ. τοῦτο μ. ἀπ. Ced. ⁹¹ δικαίου; A. ⁹² λ. τοῦ δ. Ced. ⁹³ Θεὸς ἄ. ⁹⁴ μεμηνέναι ced.

γίματα πολλά κατὰ διαφόρους τόπους ἐγένοντο, ὡς ἐκ τοῦ φόβου ἢ ἐν τοῖς ἕρεσι μένειν τοὺς ἀνθρώπους· καὶ δὲ τῆς ἀβροχίας πολλά ζῶα τε καὶ ἄνθρωποι διαφθάρσαν).

Præfatus autem Gratianus sex annos regnavit : A (5) Ὁ δὲ προειρημένος Γρατιανὸς ἐβασίλευσεν Valentinianus vero regnavit annos tres, et mortuus ἔτη 5· ὁ δὲ Οὐαλεντινιανὸς ἐβασίλευσεν ἔτη γ' καὶ ἀπέθανε.

CXCVII. Regnum Theodosii Magni.

Post hunc regnavit Theodosius Magnus sex et decem annos. Tunc Theodosii pater, et ipse Theodosius dictus, magnorum tropæa circumducens, expulsione barbararum gentium, fines Romanorum aditu faciliores fecit. Videns autem filium suum spe magnum, ætate autem parvum — vix enim limina adolescentiæ erat ingressus — senatori cuidam curuli, doctrinæ laborumque suorum socio, eum tradidit educandam : qui curulis adolescentem sibi creditum dulcissima disciplina severioreque blanditie ad illustrem vitæ exercitationem firmavit. Porro dum hic moraretur Theodosius, seipsum regia chlamyde purpuraque exornatum in somno vidisse dicitur. Valentiniano autem veteri mortuo, plebeius Maximus Galliarum præfecturam ad insaniam in mente volvit, et, quædam conjuratione facta, Theodosium veterem tropæis onustum juczulari præcepit ; qui, priusquam moreretur, divino baptismate suscepto, ad immortalitatem renatus decessit. In eo lem tempore junior Theodosius ad ducis favorem pervenerat : sed inde eodem invidia telo, quo pater, per Maximum similiter injuste decidit. Attamen Deus servavit eum et remanente dignitate redditaque substantia, in patriam Hispaniarum terram, in qua natus erat, iter dispositione regia fecit, ibi tranquillam et facilem vitam agens. Placillam autem, Augustam factam, tunc uxorem duxit, et reges ex ea procreavit : hæc vero naturam ratione famamque laudibus vincebat.

τὴν γενομένην Αὐγούστην ἔγάγετο τότε, καὶ βασιλέας ἐξ αὐτῆς ποιήσας, ἧς τὴν φύσιν τῷ λογισμῷ καὶ τὴν φήμῃ τοῖς ἔγκοιμοις ἐπέτα.

Interea Valens ad regem Gratianum scripsit litteras, præscribens Theodosium ad se mitti. Theodosius autem, itinere incepto, cognitaque Valentis morte, ad urbem Sirmium dictam venit. Gothis autem circumstantem urbem et regionem crudeliter vastantibus, et Romanis exercitibus ab illius facie fugientibus, tum Theodosium Sirmii degentem consilio senatus Romanorum ei invidentis advocat Gratianus. Studebant regi Theodosium, ducis munere decoratum ad hanc periculosam expeditionem, cum paucis militibus in hoc immane bellum mittere : rex paruit. Hic quidem consilium et invidiam

Ριζ'. Βασιλεία Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου.

(1) Μετὰ δὲ τοῦτον ἐβασίλευσε Θεόδωσιος ὁ Μέγας ἔτη 15'. Τότε ὁ πατὴρ Θεοδοσίου, καὶ αὐτὸς Θεόδωσιος καλούμενος, τοῖς τῶν μεγάλων ἢ τροπαίοις ἢ περιπνέων, τῇ ἔκκοπῃ τῶν βαρβαρικῶν ἐθνῶν, τοὺς Ῥωμαίων ὄρους εὐπορωτέρας ἐποίησεν. Ὀρῶν δὲ τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν τῇ μὲν ἐλπιδί μεγαν, τῷ δὲ χρόνῳ μικρῶν, — μόλις γάρ ἦν τοῦ βαθμοῦ τῆς νεότητος ἐπιβεβηκώς, — συγκλητικῷ τινι ἀμαξοδίῳ ἢ, κοινῶ αὐτοῦ τυγχάνοντι τῆς γνώμης, καὶ τῶν πόνων, παρέδωκεν ἐκπαιδεῖσιν, ὅστις ἀμαξόδιος ἢ ἔχγειρισθέντα αὐτῷ τὸν νέον πρᾶυτάτῃ διδασκαλίᾳ καὶ αὐστηροτέρᾳ ἢ κίλακείᾳ εἰς λαμπρὰν ἀσκησιν τῆς ζωῆς ἐστερέωσεν ἢ. Ἐκείσε τοίνυν θντος Θεοδοσίου, καὶ ὕπνου ἑαυτὸν εἰδέναι λέγεται βασιλικῇ γλαμῦδι καὶ πορφύρα κεκοσμημένον. 464 Οὐαλεντινιανοῦ δὲ τοῦ γέροντος τελευτήσαντος, Μάξιμος ὁ δῆμιος ἢ τὴν ὑπαρχότητα τῶν Γαλλῶν εἰς μανίαν ἔτρεψε καὶ τινα συσκευὴν πεποικῶς Θεοδοσίον τὸν πρεσβύτερον τροπαίους κεκορεσμένον σφαγῆναι προσέταξε, ὃς πρὶν τελευτῆσαι τὸ θεῖον βάπτισμα δεξιμένος καὶ εἰς τὴν ἀθανασίαν ἀναγεννηθεὶς ἐτελεύτησε. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ νεώτερος Θεόδωσιος ἐν τῇ τοῦ δουκὸς ἀξίᾳ ἐτύγχανε· τῷ δὲ αὐτῷ βλάει τοῦ φόβου, ὅπερ ἢ καὶ ὁ πατὴρ, διὰ Μάξιμου ἢ ὁμοίως ἀδίκως ὑπέπιπτεν· (121ᵃ) ἀλλ' ὁ Θεὸς αὐτὸν διεσώσατο, C μεινάζης παρ' αὐτῷ τῆς ἀξίας καὶ τῆς οὐσίας ἀναδουθεύσας, εἰς τὴν πατρῶαν γῆν τῶν Σπανίων, ἐν ἣ ἐγεννήθη, ἐφοίτησε προστάγματι βασιλικῷ, ἐκεῖσε ἡσύχως, καὶ πρῶτως τὸν βίον διάγων. Πλακίλλαν δὲ

(2) Ἐν δὲ τῷ μεταξύ Οὐάλης γράμματα ἐπέμπει πρὸς τὸν βασιλέα Γρατιανὸν προστάξει Θεοδοσίον ἀποσταλῆναι πρὸς αὐτόν. Ἀρξάμενος δὲ τῆς ἰδοιορίας Θεοδοσίος, καὶ γνοὺς τὴν Οὐάλετος τελευτήν ἔρχεται εἰς πόλιν καλουμένην Σέρμιον. Τῶν δὲ Γόθων πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ἀπειθῶς λυμαίνοντων καὶ τῶν Ῥωμαίων στρατοπέδων φευγόντων ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, τότε Θεοδοσίον ἐν τῷ Σερμῶν διάγοντα Γρατιανὸς προσκαλεῖται βουλῇ τῆς συγκλήτου Ῥωμαίων φθονούσης αὐτῷ, ἣ ἢ σὺν ὀλίγοις στρατιώταις εἰς τοσοῦτον ὤμην πόλεμον ἀποσταλῆναι Θεοδοσίον πείθει, ἐπικινδύνῳ ἀξίωματι

Variae lectiones et notæ.

ἢ τὸν φόβον το'. ἢ Ῥωμαίων? ἢ τροπαί cod. ἢ ἢ Ἀμαξ? ἢ καὶ οὐ? sed cf. Historiam miscellam : Theodosius — in Hispania morabatur, ubi et ortus fuerat et nutritus. ἢ Hist. misc. Inter hæc (victoriam de Alanis, Hunnis, Gothis reportatam) divinam visionem vidit — Gratianus Theodosium purpura induit — consulum Ausonii et Olybrii (379). ἢ ὁ δεξιτικός? tyrannus (Marcellinus Hist. misc.)? ἢ ὅπερ? ἢ Μάξιμου? cf. Hist. misc. — Ea tempestate Theodosius tam propter parentum nobilitatem quam pro virtutis propria nominatissimus habebatur et ob hanc causam invidia similitum iudicium fatigatus. ἢ Glyc. 474, 28 — 21 cf. Historiam miscellam. Cumque imperator quid faceret hæsitaret, quippe cum bar' ori eliti victoria inexpugnabiles esse viderentur — uscevit ex Hispania Theodosium et — magistrum militum esse denuntiatis, cum exercitu ad barbaros destinavit. ἢ καὶ σὺν cod.

τιμηθέντα στρατηλάτου ἀξία, ἢν βασιλεία παρέπεισε. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς τῶν ἐπιβουλῶν⁸⁸ καὶ τοῦ φόβου οὐδὲν ἔγνω· κατὰ κράτος δὲ τοὺς νομιζομένους ἀπείρητους εἶναι Γότθους, νικῆσας Θεοδοσίους σὺν τάχει πολλῶ, τῷ βασιλεὶ τροπαιοφόρος παραστάς θεία φήσῃ 465 τὸ βασιλικὸν διαδήμα περιβάλλεται. Γρατιανὸς χειροτονοῦντος αὐτὸν, καινῇ τιμῇ καὶ θαυμαστῇ περιεβλήθη πορφύρῳ ὡς ἀρχαῖος βασιλεὺς· καὶ ἐπειδὴ τοὺς ἄλλους αὐτοῦ ὑπερἄνωρον ὕψους ὄντας διαφοροῖς⁸⁹ βασιλικοῖς χλαμύσιν ἐνδύειν οὐκ ἤδυνάτο, — πάντας γὰρ ὑπερέτερε τῷ μεγέθει· πᾶσαν ἐσθῆτα διὰ τὸ ὕψος μικρὰν⁹⁰ ἀπέφηνεν. — τίλος Κωνσταντίνου τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως· τῇ πορφύρῃ κοσμηθεὶς ἐξέλαμψεν, ἐκ τετραγώνου ἀρμοσθείς αὐτῷ.

⁸⁸ (3) Οὗτος Γρατιανὸς τὰ τῆς Δύσεως μέρη ἐπ' Β αὐτῷ καὶ τῷ ἀδελφῷ διεφύλαξεν, Θεοδοσίῳ δὲ τὴν τῆς Ἀνατολῆς φροντίδα ἐπέτερε. Πολλὰ δὲ εὐσεβῶς καὶ γενναίως κατορθώσας ὁ Γρατιανὸς παρὰ Μαξίμου τοῦ τυράννου [ἐν] ταῖς Βρεττανίαις ἐπαναστάσας, εἰ Ἀνδραγαθίου τοῦ δουκὸς ἐν Λουγδούνῳ παρὰ τῶν ἰδίων προδοθεὶς, μάλλον δὲ βίβ. τῶν πολεμίων συσχεθεὶς, ἀνηρέθη.

⁸⁹ (4) Οὐαλεντιανὸς δὲ ὁ νεώτερος⁹¹ τούτου ἀδελφὸς ἐν Ἰταλίᾳ διάγων ὑπὲρ τῆς σφαγῆς τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τοῦ φόβου πολέμου ποιεθεὶς, εἰρήνης αὐτῷ καθ' ὑπόκρισιν προταθείσης παρὰ Μαξίμου, καὶ αὐτὸς ὑποκρινάμενος ἤδῳ ἐδέξατο.

(5) Ἰουστίνα δὲ τότε ἡ μήτηρ αὐτοῦ τῆς Ἀρειανῶν αἵρέσεως τὰ φάρμακα τῆς ἀσεθείας, ἃ περιέχοντος τοῦ ἀνδρὸς ἐκρυπτεν, εὐμαρῶς ἀπατηθέντι τῷ υἱῷ μετὰ θάρσους ἀπεκάλυψε καὶ τείθει αὐτὸν διὰ στρατιωτικῆς χειρὸς τὸν μὲν Ἀμβρόσιον ἀντιτάμενον αὐτῷ τῷ ὀρθῷ λόγῳ τῆς ἐκκλησίας Μεδιολάνων ἐξῶται καὶ εἰς ἐξορίαν πέμφει, τὴν ἐκκλησίαν δὲ διαβρῆξαι καὶ πολεμεῖν τὰ ἄγια. Βενέδικτος δὲ τότε ἐν ἀξιώματι ταῖς ὑποσχέσεσι τῆς βασιλίδος, μὴ εἰσας, τῆς στρατιωτικῆς ζώνης καὶ τῶν ἀξιωματῶν τὴν ὀρθολογὸν πίστιν προκρίνας τοῖς πολεμίων βασιλέων τὴν (121b) αὐτοῦ ζώνην ἀπέρριψε.

(6) Μάξιμος δὲ ὁ τυράννος θέλων τὸ τοῦ τυράννου ἄτιμον ὄνομα ἐκδύσασθαι καὶ νόμιμον ἐπιδείξασθαι αὐτὸν βασιλεῖα, γράμματα 466 ἐκπέμφας τῷ ἀσεβῶς ἐπὶ τῆς Ἰουστίνης ἀπεφάσκει καὶ τὸ πολεμεῖν τῷ θεῷ καὶ τὴν κατάστασιν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀνατρέπεισθαι ἀπηγόρευσε· καὶ οὕτω πλησιάζειν τῆς Ἰταλίας ἤρξατο.

(7) Τοῦτο δὲ Ἰουστίνα μαθοῦσα, τοῦ τε πολεμίου καὶ τῆς συνεδήσεως τῆς ἀσεβοῦς ἐπιχειρῶντων αὐτῇ, εἰς φυγὴν τραπέισα, πρώτη τὴν ἐξορίαν ἐκλήρυστο, ἣν τοῖς ἱερεῦσιν αὐτῇ ἠτοίμασεν. Τοι-

A ignorabat. Sed eum Theodosius brevis vicisset Gōthos qui armis credebantur invincibiles, et opate onustus, regem aliens, divino suffragio, regium diadema circum tempora induit. A Gratiano electus, nova quadam et mirabili purpura, sicut rex antiquus, indutus est. Cum autem, quia erat plus quam virili statura, humeri ipsius plurimum purpurarum proportionibus haud se accommodarent, omnes enim magnitudine superabat, et propter altitudinem quilibet habitus brevis apparebat, tandem Constantini, piissimi imperatoris purpura exornatus refulsit, ex qua Irato ipsi adaptata.

Hic Gratianus Occidentis partes sibi fratrique suo reservavit, Theodosio autem Orientis curam credit. Multis autem pie nobiliterque gestis adversus Maximum tyrannum apud Britannos insurgentem, Gratianus per Andragathium Lugduni ducem a suis proditus, vel potius inimicorum vi oppressus, occisus est.

Valentinianus autem Junior, illius frater, in Italia degebat. Fratris occisione bellique metu stupefactus, pacem sibi simulanter a Maximo oblatam et ipse simulate libenter accepit.

Tum autem Justina, mater ejus, haeresis Arianorum impia venena, quae vivente viro absconderat, filio facile deluso fidenter revelavit, et ei persuasit, ut per militarem manum Ambrosium, ipsi orthodoxo sermone resistentem, ex Mediolani Ecclesia pelleret mitteretque in exsilium. ac Ecclesia posthabita in sancta pugnaret. Benevolus autem qui tunc in dignitate erat, reginae promissis non annuens, militari balteo dignitatibusque orthodoxam fidem praeponeus, ante pedes regum proprium balteum projecit.

Maximum vero tyrannus odiosum tyranni nomen exnere volens, legitimumque se praestare regem, literas misit, quibus Justinæ impietatem despiciebat, et quod Dei fidem persequeretur constitutionemque catholicæ Ecclesiae everteret, redarguebat. et sic Italiae appropinquare coepit.

Hoc audito, Justina, inimico simul et impia conscientia vexata, in fugam conversæ, primi exsilium sorte obtinuit, quod sacerdotibus ipsa paraverat. Igitur cum impia matre fugiens rex

Variae lectiones et notæ.

⁸⁸ τὸν τῶν ἐπιβουλ. καὶ τοῦ φ. τοῦ κατὰ φ. ἐσπότη. cod. sed Hist. misc. *Gratianus — cunctis faventibus* etc. ⁸⁹ παφορ. βδ. χλαμύδ. cod. ⁹⁰ μικροῦ codex. ⁹¹ Cod. 551, 5 — 10: Καὶ ἀποστέλλει Ἀνδογαθίον, ὃν παραυτὰ διὰ στρατιωτικῶν παρσκευασμένων ὄντων ἐπὶ τούτου, Γρατιανὸν διεχειρίσατο. *Maner-Ilunus: Ind. XI. Merobaudes II et Saturnino cons. Gratianus imp. Maximi tyranni dolo apud Lugdunum occisus VIII K. Sept.* ⁹² Cui. 551, 14—17: Ἀδ. δὲ Γρατιανῷ, ὁμώνυμος τῷ πατρὶ Οὐαλεντιανῷ, ἔτι παριῶν τοὺς ἐν ἐξορίᾳ ἐπιτοκῶπιος ἀνεκάλεσσο καὶ τὰς ἰδίαις ἐκκλησίαις ἀπέδωκεν αὐτοῖς, ἐκδιώξας τοὺς Ἀρειανούς Δαμάσου τοῦ πάπα Ρώμης αὐτῷ συμπράττοντος. ⁹³ νεώτερος om. cod.

Valentinianus junior Italia et proprio regno dejectus est.

Cum igitur in Orientem venisset, sic a pio rege Theodosio receptus est, ut in his regionibus regnare potius quam in exsilio degere videretur. Confestim autem per Theodosium a vitis mundatus, impurae sectae venenum evomuit, quod imprudens mater ipsi infuderat, et fidelissimo Theodosii hortatu Christum recepit. Saepe enim a Theodosio in spem fidei educatus, regios exercitus non armis sed justis causis stare didicit. Sermo autem Theodosii ad Valentinianum talis erat: « Scio, inquit, Valentiniane, saepe piissimos reges, exercitu quiescente, victoriam obtinuisse, subjectosque inimicos, periculi metu, factos esse tributarios: sic divinus Constantianus, caelestibus auxiliis fretus, Licinium, Dei inimicum, in navali pugna perdidit; sic illustris Valentinianus, pater tuus, facilius regnum ab hostibus integrum gubernans mortuus est, postquam, Deo vindicante, multa praelia multasque victorias, innumeris diversisque barbaris devictis, reportaverat. Tuus autem avunculus Valens, cum Deo pugnas, Ecclesiam occisione sanctorum et exsilio sacerdotum polluit profanus, qui Dei voluntate a Gothicis expugnatus et devictus crematus est. Tunc ergo ad bellum exiens haeretici nomen sumere sustinebis? Re vera Christum veneratur qui te injuste expulit. Infidelitas tua opportunitatem Maximo contulit. Ille tantummodo regnando tyrannus est; tu vero Dei inimicus esse primo coepisti. Tibi deo exercitum, et auxilium tibi praebere: sed, si Christum laedimus, quem pugnantem invocabimus? »

Haec et his plura monendo Theodosius Valentinianum ad orthodoxam fidem conduxit.

του Θεοῦ καθίσταται· δώσω σοι στρατὸν καὶ παρέξω σοὶ παρακαλέσωμεν μαχόμενοι; » Ταῦτα καὶ τὰ τούτων πλείονα νοουθετήσας Θεοδόσιος Οὐαλεντινιανὸν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν μετέγαγεν.

Interea vero, mortua illius matre, propter fidem bonitatemque regis Gratiani, cujus benefacta meminerat, Theodosius, in auxilium cunctas Orientis vires educens, vindicavit sanguinem justum, et, eiecito tyranno, Valentinianum in regnum restituit.

Ipsa vero postea Romam veniens de victoria triumphavit et ad reginam urbium reversus est.

CXCVIII. De sancto Arsenio.

In his diebus, quibus optimus Deus suscitavit Theodosium regem magnum thronumque Romanorum regni ipsi concedidit, praedecessoris sui

Α γαρὸν μετὰ τῆς ἀθελίου μητρὸς παφυγῶς ὁ βασιλεὺς Οὐαλεντινιανὸς ὁ υἱὸς τῆς Ἰταλίας ἐστερήθη καὶ τῆς οἰκείας ἐξεδήληθη βασιλείας.

(8) Ἐλθὼν οὖν ἐν τῇ Ἀνατολῇ οὕτω· ἐπεδέχθη παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Θεοδοσίου, ὥστε δοκεῖν αὐτὸν μᾶλλον τῶν μερῶν ἐκείνων βασιλεύειν ἢ ἐν ἔξορᾷ διάγειν. Παραχρῆμα δὲ διὰ Θεοδοσίου καθάρθεις ἀπὸ τῆς φαυλότητος τῆς αἰρέσεως· τῆς ἀκαθάρτου τὸν ἴον ἐξέχευεν, ἐν ᾧ περ⁹¹ αὐτὸν ἡ ἀνόητος ἔδραψε μῆτηρ, καὶ τὸν Χριστὸν ἀνεδέξατο πιστοτάτη προτροπῇ Θεοδοσίου. Πολλάκι· γὰρ εἰς τὴν ἐλπίδα τῆς πίστεως διὰ Θεοδοσίου ἐκπαιδευθεὶς, ἔμαθε τὴν βασιλικὴν παράταξιν οὐ δι' ὀπλῶν ἐστάναι, ἀλλ' ἐξ ἀγαθῶν προφάσεων. Τοιοῦτος δὲ ἦν ὁ λόγος ὁ παρὰ Θεοδοσίου πρὸς τὸν Οὐαλεντινιανόν· « Οἶδα, φησὶν, πολλάκις, Οὐαλεντινιανὲ, παρὰ τῶν εὐσεβοστάτων βασιλέων, ἡσυχάζοντος τοῦ στρατοπέδου, τὴν νίκην κατορθωθείσαν καὶ τοὺς πολεμίους ὑποταγέντας ὑποτελεῖς γενέσθαι τοῦ προλαβόντος κινδύνου· οὕτως ὁ ἔνθεος Κωνσταντῖνος· ταί· βοήθειαι τοῦ Θεοῦ ἀνορθώθεις καὶ Λικίνιον τὸν τοῦ Θεοῦ τύραννον ἐν ναυαγίῳ διέφθειρεν· οὕτως ὁ ἔνθεος Οὐαλεντινιανὸς ὁ σὸς πατὴρ εὐτυχέστερον τὴν βασιλείαν ἀδελφῆ παρὰ τῶν πολεμίων ἰθύνων ἐτελεύτησε, τοῦ Θεοῦ ἐκδικούντος αὐτὸν καὶ μάχα· ἀναριθμήτους καὶ νίκαι· ἀνεδέξατο, πολλοὺς βαρβάρους καὶ διαφόρους ἀελλῶν. Οὐάλλης δὲ ὁ θεός· ὁ σὸς τῷ Θεῷ ἀντιπαρτάτων ἐμίμνη τὴν Ἐκκλησίαν ὁ βέβηλος διὰ τῆς σφαγῆς τῶν ἀγίων καὶ τῆς ἔξορας τῶν ἱερῶν, ὃς τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῆσει ὑπὸ τῶν Γότθων πολιορκηθεὶς καὶ ἠττηθεὶς ἐκαύθη. Σὺ οὖν αἰρετικῶν δνομαλαβεῖν ἀνέξη ἀπίων εἰς πόλεμον· ὀρθῶς τὸν Χριστὸν εἰσέεται ὁ ἀδίκιος σε ἐκβαλῶν· ἡ σὴ ἀπίστια εὐκαίριαν Μαξιμίῳ συνεσήνεγκεν· ἐκαίνος μόνον 467 τοῦ βασιλεύειν⁹² ἐστὶ τύραννος, σὺ δὲ πολέμιος ἤρξω σοὶ βοηθῆσαι· ἀλλ' εἰ τὸν Χριστὸν βλάπτομεν, τίνα

91 (9) Ἐν δὲ τῷ μέρει τῆς μητρὸς αὐτοῦ τελευτήσας. Θεοδόσιος διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν χρηστότητα τοῦ βασιλέως Γρατιανοῦ, καὶ τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ μενημένος εἰς ἄμυναν πάσας τὰς τῆς Ἀνατολικῆς δυνάμεις ἐξέβη, ἐξεδήλησε τὸ δίκιον αἷμα καὶ τὸν Οὐαλεντινιανὸν κατέστησεν ἐπὶ τὴν βασιλείαν, ἐκβαλὼν τὴν τυραννίδα (122°).

92 (10) Αὐτὸς δὲ μετὰ ταῦτα εἰσελθὼν εἰς τὴν Ῥώμην καὶ θριαμβεύσας τὴν νίκην εἰς τὴν βασιλίδα ἐπανῆλθε τῶν πόλεων.

Pl. H. Περὶ τοῦ ἀγίου Ἀρσενίου⁹³.

93 (1) Ἐν ταῖς ἡμέραις οὖν, ἐν αἷς ὁ ἀγαθὸς Θεὸς ἐξήγγειλε Θεοδόσιον βασιλίαν τὸν Μέγαν καὶ ἐνεπίστευσεν αὐτῷ τὸν θρόνον τῆς βασιλείας Ῥωμαίων.

Variæ lectiones et notæ.

⁹¹ ἐν ᾧ περ cod. ⁹² βασίλ. cod. ⁹³ Ind. I. Theodosio A. II. et Cynegio cons. Valentinianus — et Theodosius Maximus — apud Aquileiam rebellantem vicerunt (Marcellinus). ⁹⁴ Ind. II Timasio et Promio cons. Theodosius Imp. — Romam mense Junio introiit — utbeque egressus est K. Sept. (Marc.) ⁹⁵ καὶ μενσχοῦ M. 2. ⁹⁶ Glyc. 475, 476, 9, Ced. 573, 11—17.

ηγάγετο εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς βασιλέως, Πλακίλλαν ὀνόματι, καὶ ἔτεκεν ἐξ αὐτῆς δύο υἱούς Ἀρκάδιον καὶ Ὀνώριον.

(2) Αὐξεσάντων δὲ τῶν παίδων, ἤλθον εἰς ἡλικίαν τοῦ ἐκμανθάνειν γράμματα· καὶ ἐξαπέστειλεν εἰς πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν βασιλείαν ζητῆσαι ἄνδρα ἑλλόγιμον καὶ ἀσκητὴν, κεκοσμημένον ἐν ἀληθείᾳ τὴν φύσιν τοῦ Θεοῦ, ἔχοντα θεογνωσίαν εἰς ἄκρον, ὡς ἄριστον παρεθῆναι αὐτῷ τοὺς υἱούς αὐτοῦ. Οὐκ ἠδούλετο γὰρ εἰς σχολαίον αὐτοὺς ἐμβαλεῖν ἢ ὑπὸ ἀτάκτων διδασκάλων παιδευθῆναι, ἵνα μὴ μάθωσιν ἐκ ἄλλων παιδῶν, ἃ ἠθελοῦσθαι, καὶ τυπωθῶσιν ἐν λόγοις ἀνωφελέσιν. Ταῦτα ὁ βασιλεὺς λογιζάμενος σπουδὴν πᾶσαν ἐποίητο τοῦ εὐρεῖν ἄνδρα τοιοῦτον· καὶ τῶν διαταγμάτων ἐκπεμφθέντων κατὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν βασιλείαν οὐκ ἔδυσθηθησαν εὐρεῖν τινα τοιοῦτον κατὰ τὸν ἐπιτάκμενον αὐτῷ λογισμὸν, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἄνδρα φιλόσοφον, ἀλλ' οὐ φιλόθεον, ποτὲ δὲ πάλιν φιλόθεον, ἀλλ' οὐ φιλόσοφον· ἠύξησαν δὲ οἱ παῖδες· καὶ οὐκ ἔνδεχοτο εἰς σχολαίον ἐκθῆναι αὐτοὺς δι' ὃν εἴρηται τρόπον.

(3) Καὶ μὴ εὐρών καθὼς ἐζήτει, ἀπέστειλεν ἐν τῇ Ῥώμῃ πρὸς τὸν ἐν αὐτῇ βασιλέα τοῦ εὐρεῖν παρ' αὐτοῦ τοιοῦτον ἄνδρα, γράψας αὐτῷ, ὅτι ἑ Μεγάλως μοι χαρίζῃ τοῦτο ποιῶν. Ὁ οὖν βασιλεὺς προσκαλεσάμενος τὸν πάπαν δέκινυσεν αὐτῷ τὰ γράμματα Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως· εἰπὼν, ὅτι ἑ Ἀνένδεκτόν ἐστι μὴ ποιῆσαι τῷ συμβασιλεύοντι ἡμῖν τὴν αἰτησίαν ταύτην· ἀσχύνη γὰρ ἐστὶ τοῦ ἡμετέρου κράτους· μὴ εὐρεθῆναι ἐν τῇ μεγίστῃ Ῥώμῃ ἄνθρωπον τοιοῦτον. ἑ Καὶ ἔρηνυσαντες καὶ ἐπιζητήσαντες οὐχ εὐρον. Ἐπὶ πολὺ οὖν διερευνῶντων αὐτῶν, καὶ διαλογιζομένων, καὶ ἀδολεσχούντων περὶ τούτου, εἶπεν ὁ πάπας τῷ βασιλεῖ· ἑ Ἔστι παρ' ἡμῖν διάκονός τις παρθένος μετὰ τῆς ἰδίας ἀδελφῆς ὀνόματι Ἀρσένιος· ὁμοίος γὰρ αὐτῷ ἄλλος οὐκ ἐστὶν ὁ σφέλων ὡς, καθὼς ἐπιθυμῶ ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος, παιδεύσαι τε τὰ τέκνα αὐτοῦ πάσῃ γνώσει θεῶν τε καὶ ἀνθρωπίνῃ· ἀλλ' οὐκ οἶδα εἰ καταδέξῃται, διότι ἔχει καιρὸν ἀποταξάμενος τῆς ἐγκυκλίου παιδείσεως· ἀλλ' ἴσως, ἐὰν κελύσῃ τὸ ὑμέτερον κράτος, καλέσομεν αὐτὸν καὶ πληροφοροῦμεν αὐτὸν περὶ τούτου. ἑ Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐχάρη λίαν· καὶ πέμψαντες μεταστειλαντο τὸν Ἀρσένιον. Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς· ἑ Οὐ λέληθε τὸ ἡμέτερον κράτος ἢ κατὰ Θεὸν σου πολιτεία καὶ ὁ ἐνάρετός σου βίος· ἀλλὰ διηνεκῶς ἀκούοντες τὴν καλὴν σου ἀναστροφὴν, πάνυ εὐφραίνομεθα ἐπὶ τούτοις ὡς· ἐπεὶ δὲ ὁ συμβασιλεὺς ἡμῶν Θεοδόσιος ἀπέστειλεν ἡμῖν πρεσβείαν αἰτούμενος σε εἶλαι αὐτῷ ἄνθρωπον τοιοῦτον δυνάμενον παιδεύσαι τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πάσῃ θεοσεβείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ, τούτου χάριν μεταστειλάμεθά σε ὡς κατὰ Θεὸν ἔντα. ἵνα ἀπέλθῃς πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν χάριν τὴν ἐπιδοσάν σοι ἐκ Θεοῦ παιδείσεως αὐτοῦ· (122^b) οὐ

A regia filiam duxit uxorem, et ex ea duos filios Arcadium et Honorium suscepit.

Crescentes autem pueri, ad aetatem ediscendi litteras venerunt. Tunc misit in omne sub ditione sua regnum ad quaerendum hominem doctum et religiosum, timore Dei vere exornatum, divinam scientiam subactam habentem, ut ipsi filios suos traderet. Non enim volebat eos in scholam mittere vel ab indisciplinatis magistris educari, ne ab aliis pueris discerent quae Deus non vult, et nocivis sermonibus informarentur. Haec reputans imperator, omnem diligentiam ad talem virum inveniendam adhibuit. Missis autem in omne sub ipsius ditione imperium mandatis, hominem cum characteribus requisitis invenire non poterant: sed modo virum inveniebant philosophum at non philotheum, modo philotheum, at non philosophum. Creverunt autem pueri; et eos in scholam, propter praedictam rationem tradere haesitabat.

Non inveniens id quod quaerebat, Romam ad regem misit, ut ab ipso talem acciperet virum, illi scribens: «Hoc agens mihi valde gratus eris.» Rex ergo papam advocans ostendit ei Theodosii litteras, dicens: «Impossibile est hanc petitionem illi qui conregnat nobiscum non adimplere: opprobrium enim nostrae potestatis est in maxima Roma talem hominem non inveniri.» Et quaerentes et perscrutantes non invenerunt. Cum igitur diu perquisiverunt, confabulati sunt et garriverunt, papa regi dixit: «Est apud nos quidam diaconus caelebs cum sua sorore, nomine Arsenius. Similis illi non est alius qui sit juxta Theodosii regis placitum et qui filios ejus omni scientia divina et humana instruat. Sed nescio an assensurus sit, quia tempus educationis normalis sibi praefinit. Nihilominus si jusserit vestra potestas, eum advocabimus et de re ista disseremus.» Illis auditis, rex valde laetatus est. Et mittentes Arsenium accessiverunt. Cum advenisset, rex ei dixit: «Haud potestatem nostram latet tua ad Deum conversatio tuaque virtute dives vita. Immo saepe pulchram tuam agendi rationem audientes, valde laetati sumus. Cum autem qui nobiscum regnat Theodosius, nobis legationem miserit rogans talem sibi hominem mitti qui possit filios ipsius in omni pietate et philosophia educare, propterea te qui secundum Deum ex accessivimus, ut et filios illius secundum gratiam quae tibi a Deo data est, edoceas. Non enim hanc rem cuiquam incaute et temere credendam, nisi tuae religioni decrevimus.» Arsenius autem regi dixit: «Non ignorat, religiosissime rex, sanctissimus pater noster Papa vilitatem meam, siquidem non adhuc inveni tempus exteriori philosophiae studendi, praesertim cum ab ista sacra manuum impo-

Variae lectiones et notae.

ἡ αὐτοῦ codex, sed infra αὐτόν. ὡς δὲ ἐστὶν. cod. ὡς τοῦτο cod.

sitione quam incognitus accepi, non in harum scientiarum librum oculos demisi. » Interpellans autem Papa dixit ad eum : « Vera quidem sunt ea quae a te dicuntur; scimus res ita se habere : multum etenim in hoc tuam honestam vitam laudavimus. Sed quia divina regiaque jussio est, et placitum Dei in eo quod factum est relucet, obsecramus te ut in huiusmodi bonum inceptum te ipsum impendas. Potes enim per gratiam Dei quae tibi data est pie Deoque gratiose illos edocere, quinimo de philosophia multum eis prodesse, ostendens eis turpes impiorum idolorum apparatus, quae deos infandi Graeci vocant, non credendum eis qui apud ipsos initiati sunt, sed vocandum eos daemones, nec eorum abominaciones et monstra colendum. »

καὶ θεαρέτως αὐτοὺς παιδεύσαι· οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ φιλοσοφίᾳ μεγάλως αὐτοὺς ὠφελήσασθαι δεικνύον αὐτοῖς τὰς πομπὰς καὶ αἰσχρότητα· τῶν δυσσεβῶν εἰδώλων, οὓς θεοὺς ἀποκαλοῦσιν οἱ ἀλιτῆριοι Ἑλληνας, καὶ τοῦ μὴ πιστεύειν, τοῖς παρ' αὐτῶν μυθευομένοις, ἀλλὰ δαίμονας αὐτοὺς ἀποκαλεῖν, καὶ ὀρηκεύειν τὰ μύσματα αὐτῶν καὶ φαντάσματα. »

His talibusque verbis monentes Arsenium, illum ad regem cum omni laude et honore miserunt; cum rex, tum Papa scribebant ei : « Juxta placitum vestrum misimus vobis hominem, qui cum gratia Dei valebit charissimos serenitatis vestrae filios in omni sapientia et virtute educare. » Arsenius igitur, sorore in virginum aedem immissa, Constantinopolim adiit. Theodosius autem rex, litteris acceptis et lectis, Arsenium ad se vocavit. Miratus eum habitu moribusque spectabilem, venerabilem habitu, colore flavum, aspectu facilem, sensu humilem, sermone moderatum, in divinis et humanis sapientissimum, uno verbo, omni secundum Deum virtute exornatum, gavisus est gaudio magno, dixitque ad eum rex : « Ostendis quidem habitu, moribus et loquela, te virtute praeditum esse Deumque timere; et sicut scripserunt nobis rex collega noster et sanctissimus Romanorum Papa, sic vidimus : vera enim scripserunt. Nunc non omnino causam ignoras, propter quam ad nos te miserunt. Sed et ipsa nostra potestas tibi declarabit hoc esse factum propter filios nostros, ut omni pietate timoreque Dei illos instruas, et omnem philosophiam ad amussim eos doceas. Ne timeas neque dubites apud eos conjiciens eos nostros esse filios; neque iterum ipsis tanquam regibus attendas aut reverearis, sed tanquam filios et discipulos eos habeto, et cum deliquerint, corrige eos. » Postquam imperator Theodosius haec dixisset, adductos Arcadium et Honorium in manus ejus commouit, dicens : « Ecce, ab hac die iste est meus ac vester pater et magister. Aurem illi sicut patri docilem praebete, nec leves sitis auditores nec inobsequentes : illi enim denuntiavi quod si quis ex vobis non audiat eum aut delinquat, hunc velut discipulum habeat corrigendum. »

Ἄ γὰρ ἐκρίναμεν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐγχειρίσασθαι τοῦτο τὸ πρῶγμα· τινὲς εἰ 469 μὴ τῇ σῆ εὐλαλείᾳ. » Ὁ δὲ Ἀρσένιος εἶπε τῷ βασιλεῖ· « Οὐκ ἀγνοεῖ, θεοσεβέστετε βασιλεῦ, ὁ ἀγιώτατος Πατὴρ ἡμῶν πάπας τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν, ὅτι ἔχω καιρὸν μὴ παρελθόν διὰ τῆς ἕξω φιλοσοφίας, ἐξαιρέτως δὲ ἀφ' οὗ τὴν χειροτονίαν ταύτην ὁ ἀνάξιος ἐδεξάμην, οὗτε » εἰς βιβλίον ἐνέκυψα τῶν τοιοῦτων ἐπιστημῶν. » Ὑπολαβὼν δὲ ὁ πάπας εἶπε πρὸς αὐτὸν, ὅτι μὲν « Ἀληθῆ εἰσι τὰ παρὰ σοῦ λεγόμενα, ἐπιστάμεθα ταῦτα οὕτως ἔχειν· πάνυ γὰρ ἐπηγάσαμεν τὴν ἐνάρετόν σου πολιτείαν ἐν τούτῳ· ἀλλ' ἐπειδὴ θεία καὶ βασιλικὴ κέλευσις ἐστίν, καὶ θεαρέτων ἐστὶ τὸ πραγματευόμενον, ἐκλιπαροῦμέν σε ἐπιδοῦναι αὐτὴν εἰς τὸ τοιοῦτον ἀγαθὸν ἐπιχείρημα. Δύνη γὰρ

διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τῆς δοθείσης σοὶ εὐσεβῶς

(4) Τούτοις καὶ τοῖς τοιοῦτοις λόγοις πείσαντες Ἀρσένιον ἀπέστειλαν πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ πάσης δόξης καὶ τιμῆς, γράψαντες αὐτῷ, ὅ τε βασιλεὺς καὶ ὁ πάπας, ὅτι· Κατὰ τὴν κέλευσιν ὑμῶν ἀπεστάλαμεν ὑμῖν ἄνθρωπον, ὃς δυνήσεται μετὰ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἀνάξει τὰ φίλιτατα τέκνα τῆς ὑμῶν γαληνότητος; ἐν πίστῃ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ. » Ὁ οὖν Ἀρσένιος, παραδοὺς τὴν ἀδελφὴν εἰς παρθενῶνα, ἀπῆλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Δεξάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος τὰ γράμματα καὶ ἀναγνοὺς, προσκαλεσάμενός τε τὸν Ἀρσένιον, σχῆμά τε καὶ ἦθος εὐλαβῆς θεασάμενος ἐν αὐτῷ, σεμνὸν μὲν ἔχοντα τὸ σχῆμα, ὠχρὸν τὸ χρῶμα, εὐτακτὸν τὸ βλέμμα, ταπεινὸν τὸ φρόνημα, τὴν λαλίαν σύμμετρον καὶ περὶ τὰ θεῖα κατὰ θεὸν ἀρετῇ κεκοσμημένον, ἐχάρη χερῶν μεγάλῃ καὶ δὴ πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς· « Διηλοῖς μὲν διὰ τοῦ σχήματος, ἦθος τε καὶ ἀπολογίας, ἐνάρετόν σε καὶ θεοσεβῆ εἶναι, καὶ, καθὼς γεγραφήκεν ἡμῖν ὅ τε 470 συμβασιλεὺς ἡμῶν καὶ ὁ τῆς Ῥωμαίων ἀγιώτατος πάπας, οὕτω καὶ εἰδόμεν· ἀληθῆ γὰρ ἔγραψαν. Νῦν οὖν πάντως οὐκ ἀγνοεῖς δι' ἣν αἰτίαν ἐστείλαν σε πρὸς ἡμᾶς· ἀλλὰ καὶ τὸ ἡμέτερον κράτος αὐτοφθάλμως διαλεχθήσεται σοὶ, ὅτι χάριν τῶν ἡμετέρων τέκνων, ἵνα πάτῃ θεοσεβεῖς καὶ φόβῳ Θεοῦ τούτους ἐκπαιδεύσῃς, εἰ μὴν καὶ τὴν φιλοσοφίαν πᾶσαν εἰς ἄκρον αὐτοῦ διδάξῃς. Ἀλλὰ μὴ ὑποσταλῆς μηδὲ διακροῖς πρὸς αὐτοὺς ὑπονοῶν, ὅτι τέκνα ἡμῶν ὑπάρχουσιν, μήτε πάλιν ὡς βασιλεῦσιν αὐτοῖς προσχῆς ἢ τιμήσεις. ἀλλ' ὡς τέκνα καὶ μαθητὰς ἔχει αὐτοὺς καὶ ὅτε παραπέσωσιν, ἐπέξευθε αὐτοῖς. » Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος καὶ ἐνέγκας τὸν τε Ἀρχάδιον καὶ Ὀνύριον παραδίδωσιν αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, (125) λέγων· « Ἰδοὺ, ἀπὸ τῆς σήμερον, οὗτός ἐστιν ἑμὸς τε καὶ ὑμῶν πατήρ καὶ διδάσκαλος. Ὑπακούετε

Variae lectiones et notæ.

« οὐδέ? » μὴ? ἢ εἶπε? ἢ Διηλοῖ cod.

αὐτῷ ὡς πατρὶ καὶ μὴ παρακούσῃτε αὐτοῦ μίτε
κούσῃτε αὐτῷ ἢ παραπέσειε τι; ἐξ ὑμῶν, ἐπεξέλοθῃ

(5) Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀφορίζει αὐτοῖς πλῆθειν τοῦ
βασιλικοῦ κοιτῶνος· τρικλίσιον μέγα καὶ ἐν αὐτῷ δι-
γυνεῖν παρακελεύεται. Τοῦτο δὲ ἐπενόησεν ὁ βασιλεὺς,
ἵνα συχνότερον ἐπισκέπτηται αὐτούς· μεγάλως δὲ
τιμῆσας τὴν Ἀρσένιον ἐποίησεν αὐτὸν μείζον πάντων
τῶν ἐν τῷ παλατίῳ, ὥστε μὴ εἶναι τινα τῶν ἐκεῖσε
λαμπροτέραν αὐτοῦ ἐσθῆτα περικεῖμενον· καὶ ἀπλῶς
εἶπεν, ἦν πατὴρ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ.

(6) Ὁ οὖν Ἀρσένιος παραλαβὼν τοὺς υἱοὺς τοῦ
βασιλέως τὸν τε Ὀνούριον καὶ Ἀρχάδιον ἀντήγεν
αὐτούς θεοσεβῶς, ἐιδάσκων πᾶσαν σοφίαν θείαν τε
καὶ ἀνθρωπίνην. Ταπεινῶρων δὲ ὑπάρχων ὁ ἐν
ἀγίοις Ἀρσένιος οὐκ ἐχρᾶτο αὐτοῖς· ὡς μαθηταῖς,
ἀλλ' ὡς βασιλεῦσι· καθίζων γὰρ αὐτούς ἐπὶ δύο
Ὀρόνων, αὐτὸς παριστάμενος ἐδίδασκεν αὐτούς. Ἐν
μὲν οὖν τῶν ἡμερῶν εἰσελθόντος τοῦ βασιλέως
ἄφνω πρὸς αὐτούς, ὁρᾷ Ἀρσένιον μὲν ἰστάμενον, τὰ
δὲ τέκνα αὐτοῦ καθεζόμενα· καὶ ἐλυπήθη σφόδρα
κατὰ Ἀρσενίου καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· « Οὕτως παρ-
ήγγελα ὑμῖν, ἵνα βασιλικῶς καὶ μὴ μᾶλλον ὡς μα-
θηταῖς χρήσῃ τοῖς παιδίοις; καὶ τί τοῦτο πεποίη-
κας; πᾶν γὰρ 471 ἐλύπησας τὴν ἡμέτερον κράτος
ἐν τούτῳ. » Ὁ δὲ Ἀρσένιος πρὸς τὸν βασιλέα φησὶν·
« Οὐχ ἡγησάμην πρέπον εἶναι, θεοστήρικτε βασιλεῦ,
ἐμὲ καθέζεσθαι, βασιλεῖ; δὲ παραστήκειν μοι. » Ὁ
δὲ βασιλεὺς ὀργισθεὶς ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ ἀπεκρίθη
βλοσυρῶ τῷ βλέμματι πρὸς Ἀρσένιον λέγων· « Σὺ
καθιστᾷς αὐτούς βασιλεῖς· οὐχ ὡς δούλους παρέ-
δωκά σοι αὐτούς; ἵνα τί ταῦτα φθέγγῃ; » Καὶ ταῦτα
εἰπὼν ὁ βασιλεὺς παραχρῆμα ἐπάρας· τὰ διαδή-
ματα, ἃ περ εἶχον ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ βί-
ψας αὐτὰ εἰς τὴν γῆν, ποιεῖ αὐτούς εἰς τοὺς πόδας
αὐτοῦ προσκυνῆσαι, καὶ καθίσας τὸν Ἀρσένιον ἐπὶ
Ὀρόνου, ἐκείνου; παρίστασθαι αὐτῷ ἐκέλευσεν, εἰ-
πῶν, ὅτι· « Εἰ μὲν φοβηθῶσι τὸν Θεὸν καὶ ἐν τῷ νόμῳ
αὐτοῦ θελήσωσι πορεύεσθαι καὶ φυλάσσειν τὰς ἐν-
τολάς αὐτοῦ, δυνατός ἐστιν ὁ παμβασιλεὺς τῶν
αἰώνων, εἴπερ θέλημα αὐτοῦ ἐστιν, παρασχεῖν αὐτοῖς τὴν ἀξίαν ταύτην· εἰ δὲ μὴ ἔγωγε τὸν φόβον
τοῦ Θεοῦ, εὐχομαι αὐτῷ, μᾶλλον ἐκκριθῆναι αὐτούς νηπιόθεν· κρείσσον ἡγοῦμαι τεθνᾶναι αὐτούς; εὐ-
σεβῶς ἢ βασιλεύειν ἀσεβῶς. » Ταῦτα εἰπὼν ὁ βασιλεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα αὐτοῦ.

(7) Ἐκ τότε οὖν ὁ Ἀρσένιος δεδιὼς τὴν βασιλεία
οὐκέτι ἐποίησε αὐτούς καθεσθῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον παρ-
ίστασθαι αὐτῷ καὶ ἐκμανθάνειν. Ἐν τούτοις οὖν
διάγων ὁ ἡγιασμένος Ἀρσένιος πᾶν ἰδυσφόρει καὶ
ἐλυπεῖτο· — ἦν γὰρ μισόδοξος καὶ φιλόθεος — καὶ
ἐπιθύμησε μᾶλλον τὴν μονήρη βίον καὶ ἡσύχιον
μετελθεῖν, ὥστε παρακαλεῖν τὸν Θεὸν συχνῶς ὑπὲρ
τούτου μετὰ δακρύων, ποιῆσαι τρόπον τοῦ ἰδιώτου
αὐτῶν ἐκ τοῦ κόσμου.

(8) Ἐν μὲν οὖν τῶν ἡμερῶν εὐρῶν ὁ ἄγιος Ἀρ-
σένιος τὴν Ἀρχάδιον περιπεσόντα εἰς παι (125b)
ἐκὼν πταίσμα, ἐνέγκας καὶ ἐμθρομησάμενος ἐπι-

ἀντιτάξῃσθε· παρήγγελα γὰρ αὐτῷ, ἵνα ἐὰν παρα-
αὐτῷ ὡς μαθητῆ· »

A His dictis, assignavit eis prope cubiculum re-
gium, ingens triclinium, et in hoc degere jussit.
Hoc excoxitavit rex, ut frequentius eos inspiceret.
Valde autem honorans Arsenium majorem omnibus
qui in palatio erant, constituit, et nemo ex habi-
tantibus illic splendidiorem ac ille veste induc-
batur. Ut uno verbo dicam, regis et filiorum
ejus erat pater.

Arsenius igitur susceptos filios regis Honorium
et Arcadium in timore Dei educavit, docens omnem
sapientiam, divinam atque humanam. Humilitate
vero plenus sanctus Arsenius eos non quasi disci-
pulos, sed quasi reges habebat; super duobus siqui-
dem thronis eos positos stans ipse docebat. Quendam
ergo die, rex ad eos subito intrans, aspexit Arse-
nium stantem et filios suos sedentes; ægro animo
valde ad Arsenium conversus: « Siccine, inquit, de-
nuntiavi vobis, ut regios potius quam discipulos ha-
beas pueros? Cur hoc fecisti? Valde enim potestatem
nostram in hoc contristasti. » Arsenius autem ad
regem: « Non ducebam esse decens, religiosissime
imperator, me sedere, dum reges apud me starent. »
Ad hoc autem verbum rex iratus et terribiles ad Ar-
senium oculos volvens, respondit: « Tu constituis
eos reges: nonne ut servos eos tradidi tibi? Ad
quid ista loqueris? » His dictis, rex statim eripiens
diademata quæ super caput habebant, et in terram
ea projiciens, eos ad pedes ejus procumbere jussit,
et Arsenium in thronum sistens, eos apud illum
stare præcepit, dicens: « Si Deum timeant, et in lege
ejus ambulare, et ipsius mandata custodire velint,
potens est summus Rex sæculorum, si talis est
ipsius voluntas, ipsis dignitatem hanc præstare:
si autem Dei timorem non habent, illum precor ut
potius a pueritia eos eradicet: mallet eos pie mori
quam impie regnare. » His dictis, rex in cubicu-
lum suum reversus est.

Ex hoc ergo tempore regem veritus Arsenius eos
jam non sedere, sed potius apud semetipsum stare
et audire curabat. In his igitur vexatus Arsenius
multum dolebat et contristabatur. Erat enim glo-
rie inimicus et amore Dei captus; maluisset mo-
nasticam et tranquillam agere vitam. Itaque Deum
super hoc præsertim cum lacrymis orabat, ut ipsi
e mundo discedere et solitarie vivere concederet.

Igitur in una dierum istarum, sanctus Arsenius,
cum Arcadium in puerile delictum cecidisse repe-
risset, ægre ferens et fremens inflixit ei terribilium

Varie lectiones et notæ.

¹ αὐτούς — βασιλεῖς; codex, sed infra dativum habet ipse. ² ἀπάραξ;

plazam, ita ut vulnereum stigmata fere usque ad mortem in corpore ferret. Ab hac ergo de Arcadio, maximopere læsus, adversus Arsenium multam malignitatem nutrit, et advocato scutario suo confidens secreto dixit: « Quocumque modo poteris, occide mihi Arsenium, nemine conscio. » Scutarius autem, cum hanc lugendam audivisset propositionem et in corde timorem Dei haberet, homicidam Arcadii sententiam Arsenio aperuit. Arsenius autem mærore metuque corruptus Deum invocabat dicens: « Domine, viam salutis indica mihi. » Et illum poenituit plagæ quam intulerat Arcadio. Deinde cum aliquot dies præterfissent, et Arsenius urgeret scutarium quocumque modo ipsum servare, et ipse indesinenter oraret, venit vox ei dicens: « Arseni, homines fuge, et salvus eris. »

Hæc igitur audita voce, nihil cuiquam dixit, sed vilem induens vestem ad portum se contulit: ibi per divinam providentiam navigium invenit, et in illud ascendens Alexandriam venit: statimque currens advenit in desertum Scetis, et ibi multis virtutibus refalsit. Rursum autem audivit vocem dicentem ipsi: « Arseni, fuge, sile, pacifice vive: illæ enim sunt innocentie radices. »

Rex autem Theodosius valde contristatus de Arsenii absentia, omnibus et undique scripsit ut illum quærerent; nec potuerunt illum invenire usque ad obitum ejus. Regnantibus autem Arcadio et Honorio notum factum est Arsenium in Ægypto monasticam ducere vitam mireque conversari; tunc illi plurimas scripserunt epistolas, cum adhortantes ut pro suis discipulis et illis deprecaretur. Scripsit autem ei rursum Arcadius, suppliciter rogans ut ignosceret ipsi delictum quod in Arsenium admiserat, eum occidere volens, et, ad persuadendum eum, in rescripto mandavit ei ut ab Alexandria præfecto reditus Ægypti acciperet et juxta placitum distribueret, modo ipsi ignosceret, oraretque pro regno ipsius et Honorii fratris, et ipsis semel saltem scriberet. Sanctus autem Pater noster Arsenius ipsis scribere recusavit et hanc ipsis declarationem fecit: « Deus, illi, omnibus vobis ignosceat et sua divina placita perficere dignabitur. De quibus autem muneribus mihi scripsistis, ego jam in mundo mortuus sum: nolite prorsus inter vivos me reputare. »

των, ἐγὼ ἤδη τῷ κόσμῳ ἀπέθανον· μηδὲν λογιστέ με

In his autem diebus Theodosius Magnus imperator Demophilo significavit vel ut ab Ariano errore recederet, vel ab ecclesiis exiret. Exiit igitur postquam Ariani quadraginta annos ecclesias tenuissent. Synodus igitur et imperator Gregorio

Α τῶσιν αὐτῷ δεινὴν πληγὴν, ὥστε σχεδὸν ἐκείνου τοὺς τύπους· τῶν πληγῶν φέρειν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ. Ὁ οὖν Ἀρκάδιος ἀπ' ἧς ἡμέρας ἰδάρη, ἔμεινεν ἔχων κατὰ Ἀρσενίου κοκίαν πολλὴν καὶ προσκαλεσάμενος τὸν σπαθάριον αὐτοῦ ἐπιτρέπει αὐτῷ κατ' ἰδίαν λέγων· « Ὁποῦν τρόπον δυναθῆ; ἀπόκτεινόν μοι τὸν Ἀρσένιον, μηδενὸς γινώσκοντος. » Ὁ δὲ σπαθάριος ἀκούσας τὴν ἐλευθερὴν 472 ἀπόφασιν ταύτην καὶ φόβον τοῦ Θεοῦ ἐν καρδίᾳ ἔχων, θαρρῆει τῷ Ἀρσενίῳ τὴν μαιφρόνον τοῦ Ἀρκადίου ἐπιτροπήν. Ὁ δὲ Ἀρσένιος λύπη τε καὶ φόβῳ συσχεθεὶς παρεκάλει τὸν Θεὸν λέγων· « Κύρια, ἐδήγησόν με πῶς σωθῶ· » καὶ μετεμελήσατο ἔπι τῇ πληγῇ ἣ ἦν τύφας· Ἐἶτα ὀλίγων ἡμερῶν διαλοουσῶν καὶ τοῦ Ἀρσενίου κατεπειγόντος τὸν σπαθάριον τοῦ δι' οἴου δῆποτε τρόπου οὔσαι αὐτὸν καὶ τούτου ἀδιαλείπτως εὐχομένου, ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα· « Ἀρσένιε, φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σώσῃ. »

(9) Ταύτης οὖν τῆς φωνῆς ἀκούσας μηδὲν μὴδὲν εἰρηκῶς, ἀλλ' ἐσθῆτα εὐτελῆ ἐνδυσάμενος κατέβη εἰς τὸν λιμένα καὶ κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ, εἰρῶν ἐκείσε πλοῖον, ἐμβὰς ἐν αὐτῷ ἦλθεν ἐν Ἀλεξανδρίᾳ καὶ ἀποθρηξάμενος ὠρμησεν εἰς τὴν ἔρημον τῆς σκήτους καὶ ἐκεῖ διεπράπει ἐν διαφόροις κατορθώμασιν· ἤκουσε δὲ πάλιν φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ· « Ἀρσένιε, φεῦγε, σιωπά, ἡσύχαζε, αὐτὰ γὰρ εἰσιν αἱ ῥίζαι τῆς ἀνιμαρτησίας. »

(10) Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος πᾶνυ λυπηθεὶς ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει Ἀρσενίου ἔγραψε πανεὶ καὶ πανταχοῦ ἀναζητῆσαι αὐτὸν, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν εὑρεῖν ἄχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ. Βασιλευσάντων δὲ Ἀρκადίου καὶ Ὀνωρίου, ἐγνώσθη αὐτοῖς, ὅτι Ἀρσένιος ἐν Αἰγύπτῳ διάγει τὸν μονήρη βίον καλῶς πολιτευόμενος· καὶ ἔγραψαν αὐτῷ κλειστάς ἐπιστολάς παρακαλοῦντας αὐτὸν ὥστε εὐχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἰδίων μαθητῶν καὶ τέκνων. Ἐγραψε δὲ αὐτῷ πάλιν Ἀρκάδιος θυσαπῶν αὐτὸν ὥστε συγχωρῆσαι αὐτῷ τὸ πταίσμα, ὃ ἤμαρτεν εἰς Ἀρσένιον ἀνελεῖν αὐτὸν βουληθεὶς, ὡς τε θάλων αὐτὸν πληροφορησαι γράφει αὐτῷ ἐν ὠμότητι ὁ λαβεῖν παρὰ τοῦ ὑπάρχου Ἀλεξανδρείας ἀγουσταλίου τὰ δημόσια τῆς Αἰγύπτου καὶ ταῦτα διανεῖμαι ὅπου ἀν' κελύῃ, καὶ μόνον συγχωρῆσαι αὐτῷ καὶ εὐξητῆαι ὑπὲρ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τε καὶ Ὀνωρίου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀντιγράψαι αὐτοῖς κἂν ἅπασι. Ὁ δὲ ἐν ἀγίοις Πατρὶ ἡμῶν Ἀρσένιος γράφει αὐτοῖς οὐκ ἠνέχετο. θελοῖ δὲ αὐτοῖς οὕτως· « Ὁ Θεός, τέκνα, πᾶν ὑμῶν συγχωρῆσαι καὶ ἀξιώσαι ποιεῖν τὰ θεῖα αὐτοῦ 473 θελήματα· περὶ δὲ ὧν γεγραφήκατε χρημάτως εἶναι εἰς τοὺς ζῶντας. »

(11) Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις Θεοδόσιος μέγα βασιλεὺς ἐδήλωσε Δημοφίλῳ ἢ τῆς Ἀρείου πλάνης ἀποστήναι ἢ τῶν ἐκκλησιῶν ἐκστῆναι· ἐξηλθεν οὖν, μ' ἔτη τῶν Ἀρειανῶν κατασχόντων τῆς ἐκκλησίας. Ἡ σύνοδος· οὖν καὶ ὁ βασιλεὺς Γρηγορίου

Variæ lectiones et notæ.

* μετεμελήτ. codex. * ἐκδ.? * ἀποθρηξ.? * ἐν ὠμότη. codex, ἔννομα? * Cod. 552, 18-553, 3. Ἐλθὼν δὲ καὶ αὐτὸς ἐν ΚΠ Δ. ἐδ. ἢ ἀπ. τῆς Ἀ. πλ. ἢ τάχως τῆς ἐκκλησίας ἐξελθεῖν, καλ.

τῷ Θεολόγῳ τὴν ἐπισκοπὴν ἐκύρωσαν Κωνσταντινουπόλειως καὶ μὴ θέλοντα τοῦτον τῷ θρόνῳ ἐνέβρυσαν βιασάμενοι ὡς κοιλὰ καμόντα καὶ τῆς πλάνης τῶν αἱρέσεων τὴν πόλιν ἐλευθερώσαντα.

¹⁰ (12) Εὐρών γὰρ μόνην τὴν ἁγίαν Ἀναστασίαν ἀμικροτάτην οὖσαν καὶ ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων κρατουμένην, (124^α) ἐκείσε τὰς συνάξεις· ποιῶν καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν διδάσκων, πάντας μετέστρεψεν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως· ὕστερον δὲ ὑπὸ Μαρκιανῷ οἰκονόμου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς ὃ νῦν ὄραται μέγεθος ἀνεδομήθη καὶ Ἁγία Ἀναστασία μετωνομάσθη ἢ διὰ τὴ γυναῖκα (ἔγγονον) ¹¹ ἐκ τῶν ἀνωθεν καταπεσοῦσαν καὶ ἀποθανεῖν, κοινῆς δὲ γενομένης ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων εὐχῆς (καὶ) ταύτην ἀναστήναι, μήτε τοῦ ἐμβροῦ θανέντος — ἢ καὶ διὰ τῆς ὀρθοδοξίας τὴν ἀνάστασιν ἐν αὐτῇ γενέσθαι.

¹² (13) Μετὰ δὲ τὸ ἐνέδρυθῆναι τὸν Θεολόγον ἐπὶ τοῦ θρόνου, ὡς εἴρηται, Κωνσταντινουπόλειως, μισθὸν παρ' Αἰγυπτίων ¹³ τῷ λόγῳ φθονηθῆναι, τὴν συντακτικῆριον ¹⁴ λόγον σχεδιάσας καὶ ἀναγνοῦς, ἐκουσίως τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ θρόνου ἀποταξάμενος, ὑπεχώρησε.

474 (14) Νεκτάριον δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνοδος προχειρίζεται πατριάρχην, Ταρσεία μὲν τῷ γένει, τὴν τοῦ πραιτορος ἀρχὴν τότε διέποντα ¹⁵, ἀβάπτιστον δὲ μέχρι τότε ὑπάρχοντα, σεμνὸς ¹⁶ δὲ καὶ εὐλαθῆς καὶ περὶ τὸν βίον θαυμάσιος.

(15) Ὁ δὲ μέγας Γρηγόριος πρὸς Ναζιανζῶν ¹⁷ τὴ χωρίον Καππαδοκίας ἐπανελθὼν, ὅπερ ἐκέκτητο ἐκ πατρικοῦ κλήρου, ἠρμηψα· ἐν αὐτῷ καὶ ἡσυχάτας τινὰς χρόνον καὶ ἐν θεωρίᾳ μειζρόνων γενόμενος τὸν βίον μεταλλάττει περισότερη καὶ πλήρης ἡμερῶν καὶ πίσης ἀρετῆς ἐμπλεως γενόμενος.

Ρι.θ. Περὶ τῆς β' συνόδου ¹⁸.

¹⁹ (1) Ἡ δὲ δευτέρη σύνοδος γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει· τὸ α' τῶν ρν' ἁγίων Πατέρων (ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου), ἐπὶ Δαμάσου πάπα Ῥώμης, ἢ· ἔγγοντο Τιμόθεος· Ἀλεξανδρείας, Μελέτιος· Ἀντιοχείας, Κύριλλος· Ἱεροσολύμων ²⁰, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, κατὰ Μακεδονίου γεγονότος ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλειως, ὃς ἔτι περιῶν ὡσαύτως ²¹ τῷ Ἀρείῳ ἔδλασφήμει, ὁμοίως δὲ ²² τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, μὴ εἶναι θεὸν ἀληθινόν, ἀλλὰ κτίσμα καὶ αὐτὸ ὑπελάμβανεν.

²³ (2) Αὕτη συνελθούσα χειροτονεῖ μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν συγκαθηλικὸν Νεκτάριον, Μακεδόνιον δὲ ἀναθεματίζει καὶ σὺν αὐτῷ Σαβέλλιον τὸν Αἰθῶν, ἐν πρόσωπον ἐπὶ τῆς ἁγίας Τριάδος δοξάζοντα,

Variae lectiones et notæ.

¹⁰ Ced. 551,17-558,6. Τότε καὶ ὁ Θεολόγος Γρ. παρῆρησιαστικώτερον τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ἐδίδασκεν ἐν ΚΠ. εἰς τὸ εὐκλήριον τῆς ἁγίας Ἀναστασίας· ἔτι μικρὸν τυγχάνον, α' χρόνους καὶ μικρὸν τι πρὸς ἐκείσε παποιηκώς — ὃ. ἐπὶ τοῦ ὅσιου Μ. ἀνοικοδομηθῆναι καθὼς ὅρ. ¹¹ ἔγκυμωνα Len. cf. Ced. ἀνάστασις μὲν διὰ τὸ τὸν τῆς· ὃ. λόγον ἐν ταύτῃ ἀναστήναι, Ἀν. δὲ διὰ τὸ συμθάν ἐν αὐτῇ θαυματοῦργημα· λέγεται γὰρ γ. τινὰς ἀν. πεσ. ἀπ. γ. δὲ κ. ἐ. ὃ. τ. ὃ. τ. ἀν. ¹² Ced. 555,1-7 τῷ ζ' ἔπει — μ. ὁ θεός· Γρ. τινὰς τῶν ἐξ Αἰγύπτου τῷ λόγῳ αὐτοῦ φθονήσαντας. ¹³ Ἀ. τοῦτο φθονήσαντας cod. τοὺς Αἰγυπτίους μ. ὁ Γρ. τῷ λ. τ. οὗτο φθ. Leo. ¹⁴ τὸν σ. ἐπιειξάμενος λ. τῆς ἐπισκοπικῆς διοικήσεως ὑπενεχ. Ced. τὸν σ. λ. ἐπ. ἐκ. τῆς ἐκ. ὑπεχ. Leo. ¹⁵ διέποντος cod. ¹⁶ σεμνὸν — εὐλαθῆ — θαυμάσιον? ¹⁷ Ἀριαζόν cod. ¹⁸ Rubrica M. 2, in collicae cum margine est abscissa. ¹⁹ Ced. 554,16-25 : Τῷ ζ' ἔπει τῆς βασιλείας τοῦ μ. Θ. γ. ἢ ἐν ΚΠ. ἁγία καὶ οἰκουμένη ἢ σ. τῶν ρν' ἁγ. π. κτλ. ²⁰ καὶ add. Ced. ²¹ ὡς αὐτῷ τῷ cod. ²² καὶ add. Ced. ²³ Ced. 555,7-14 : Ἡ δὲ ἁγία σύνοδος Μ. ἀν. σὺν ἀ. καὶ Σ.

A Theologo Constantinopolis episcopatum decreverunt, et cum in throno sedere recusaret ipsum coegerunt, utpote qui multum laboraverat et urbem hæreticis erroribus liberaverat.

Enimvero cum solam sanctam Anastasiam, quæ valde parvula erat, ab orthodoxis occupatam invenisset, ibi synaxes faciens et orthodoxam fidem docens, omnes ab hæresi revocavi. Postmodum autem a Marciano Magnæ ecclesiæ œconomio ad magnitudinem quam nunc habet exstructa est et sanctæ Anastasiæ cognomen accepit, vel quia mulier gravida, ex alto lapsa, mortua erat et facta communi orthodoxorum oratione, salvo sætu, surrexerat, vel quia in ea orthodoxiæ resurrectione facta fuerat.

Postquam autem in Constantinopolitanam sedem, ut dictum est, Theologus evectus esset, auditio quod Ægyptii verbo inviderent, valedictorium sermonem festinanter compositum pronuntiavit, et voluntario ecclesiæ et sedi renuntians, secessit.

Nectarium autem rex et synodus elegerunt patriarcham. Tarsensis genere, prætoris officium tunc exercebat et hucusque non erat baptizatus. Erat autem venerabilis et pius et integer vitæ.

Magnus autem Gregorius in vicum Cappadociæ Nazianzum rediens, de substantia quam hæreticis paterna obtinuerat, aliquandiu tranquillus et quietus vixit. Spe melioris vitæ fretus vitam finivit senior, plenus dierum, omnique virtute cumulatus.

CXCIX. De secunda synodo.

Secunda synodus centum quinquaginta Patrum Constantinopoli, anno trecentesimo septuagesimo primo, sub Theodosio Magno, et Damaso Romæ Papa facta est : cui præfuerunt Timotheus Alexandriæ, Meletius Antiochiæ, Cyrillus Hierosolymæ, Gregorius Theologus. Habita est adversus Macedonium, Constantinopolis episcopum, qui adhuc vivens non secus ac Arius blasphemabat, similiterque Spiritum sanctum non esse Deum verum, sed meram creaturam affirmabat.

Hæc synodus Constantinopoli senatorium consecrat Nectarium, Macedonium autem anathematizat cum Sabellio Libyco, unam in sancta Trinitate personam docente, et Apollinario Laodiceno, di-

cente Verbum incarnatum absque mente esse, Verbum autem in animis pro mente stare, Spirituum sanctum esse Deum vivificantem et Filio consubstantiali proclamavit, addens Symbolo a Nicænis Patribus declarato verba Dominum, et vivificantem, et sequentia.

Tunc magnus Amphilocheus regem hortatur ut ex omnibus urbibus arceantur Ariani. Hic vero severiorem æstimans petitionem, non exaudivit eum: et tunc quidem Amphilocheus prudenter tacuit; sed postea propositionem memorabilem adinvenit. Cum enim in palatium ingressus esset et prope regem filium ejus Arcadum sedentem conspexisset, patrem studiosè salutavit et filium præteritè insalutatam. Imperator putans oblivisci Amphilocheum de salutando filio monuit. Sed ille dixit honorem ipsi exhibitum sufficere, nec aliud pro filio separatim requirendum. Contra quem rex iratur propriam vocabat injuriam filii depectum. Tunc Amphilocheus clamavit ad regem dicens: « Vides, imperator, quomodo filii injuriam non feris: crede ergo Deum ipsum eos qui Filium ipsius blasphemant respicere et detestari. » Id cum audisset rex et valde miratus esset, statim legem hæreticorum cœcis prohibentem decrevit. ἀκούσας (121^b) ὁ βασιλεὺς καὶ σφόδρα θαυμάσας γούσας καλύοντα.

Huic bono inimicus boni invidens diabolus sævum quid et inhumanum fieri parabat. Egressus enim Constantinopoli rex iter Romam faciebat. Cum autem Thessalonicam per transgrederetur, et milites ejus civitatem lascivia turbassent, moti sunt Thessalonicenses, et regem contumelia affecerunt, et quosdam duces lapidibus trucidarunt. Ille vero nuntiatius exasperatus et iræ motum non continens, ejus urbis præfecto sententiam ultionis sumendæ protulit: qui tali utens facultate, sicut dominator et tyrannus, iniquos enses adversus omnes denucavit et innocentes cum reis septem millia trucidavit.

Hanc calamitatem cum audivisset Ambrosius

ἔτι δὲ καὶ Ἀπολιναρίου τὸν Λαοδικεῖας, ἰγόντα τὸν ἐνανθρωπήσαντα Λόγον ἄνουν εἶναι, ἀντὶ δὲ τοῦ τὸν λόγον ἐν τῇ ψυχῇ γεγενῆσθαι. Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Θεὸν εἶναι ζωοποιὸν καὶ ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ ἐκλήρουε προσεθηκυῖα [εἰς] τὸ 475 ἐκτεθὲν παρὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ ἁγίων Πατέρων Σύμβολον τὸ Κύριον καὶ τὸ ζωοποιὸν καὶ τὰ ἐξῆς.

(3) Τότε (δὲ) ὁ μέγας Ἀμφιλόχιος παρακαλεῖ τὸν βασιλέα τοὺς Ἀρσιανούς ἐκ πασῶν τῶν πόλεων ἐξελεῖν ὁ δὲ ἀπηνυστέραν ὑπολαβὼν τὴν αἰτησὶν οὐχ ὑπήκουσεν αὐτῷ καὶ ὁ σοφώτατος Ἀμφιλόχιος τότε μὲν ἐσίγησε, ἐξέυρε δὲ ὑστερον ὑπόθεσιν ἀξιομνημόνευτον. Ἐντὺς γὰρ πάλιν τῶν βασιλείων γενόμενος (καὶ τῷ βασιλεῖ συγκαθήμενον τὸν υἱὸν Ἀρχάδιον θεασάμενος) τὸν μὲν πατέρα ἠπάσατο, τὸν δὲ υἱὸν κατέλειπεν ἀπροσκήνητον καὶ ὁ βασιλεὺς νομίσας ἐπιλησθῆναι τὸν Ἀμφιλόχιον ἀσπασασθαι τὸν υἱὸν προσέταξεν. Ὁ δὲ ἀποχρῆν ἔφη τὴν αὐτῷ προσενχεθεῖσαν τιμὴν (καὶ μὴ ἐπιζητεῖν καὶ τοῦ υἱοῦ ὡς ἐν διαιρέσει: πρὸς) ὃν ὁ βασιλεὺς χυλεπήνας οἰκείαν ἐκάλει παροινίαν τῆν τοῦ υἱοῦ ἀτιμίαν. Καὶ ὁ Ἀμφιλόχιος ἐξεβόησε (πρὸς τὸν βασιλέα λέγων) ἔ Ὁρῶ, ὦ βασιλεῦ, πῶς οὐ φέρεῖς τὴν τοῦ παιδὸς ἀτιμίαν πιστεύουσιν (δὴ) οὐ καὶ τὸν Θεὸν τοὺς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ βλασφημοῦντας βδελύττεσθαι καὶ ἀποστρέφεσθαι. Τοῦτο νόμον εὐθέως ἔγραψε τοὺς τῶν αἰρετικῶν συλλό-

(4) Τοῦτῳ τῷ ἀγαθῷ φρονήσας ὁ μισόκαλος δαίμων ὡμὸν τι καὶ ἀπάνθρωπον παρεσκευάσε γενέσθαι ἀπὸ γὰρ Κωνσταντινουπόλεως ἐξελεθὼν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Ῥώμην τὴν ἑδοικοῦσαν ἐποικίετο ἐν δὲ τῇ Θεσσαλονικῇ γενόμενος κατὰ πάροδον καὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ παραταξάντων τῇ πόλει διὰ μιτάτα ἐστασίασαν οἱ Θεσσαλονικεῖς καὶ τὸν βασιλέα μὲν ὕβρισαν, τινὰς δὲ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ ἐλιθοβόλησαν. Ἐ δὲ ὑπὸ τῶν ἀγγελοθέντων ἐξαφθείς καὶ μὴ ἐνεγκῶν τοῦ θυμοῦ τῆν Ῥώμην, τῷ ὑπάρχῳ τῆς πόλεως ἐκεῖνης τὴν ψῆφον τῆς τιμωρίας (ἐξενεγκεῖν) ἐπέτρεψεν, ὃς τοιαύτην ἐξουσίαν λαβὼν, οἷα δὴ αὐτόνομος καὶ τύραννος, ἀδίκῃ ξίφει κατὰ πάντων ἐγύμνωσε καὶ τοὺς ἀθώους μετὰ τῶν ὑπευθύνων κατέκτεινε χιλιάδας.

(5) Ταύτην (οὖν) τὴν συμφορὰν μαθὼν ὁ Ἀμ-

Variae lectiones et notæ.

ἔτι δὲ Ced. Ἄοδικεῖα Ced. ἄνθρωπον Ced. λ. ἀρκεῖν τῇ ψυχῇ ἐκ. δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅ. ἔ. ζ. καὶ ὁμ. τῷ π. καὶ τῷ Υἱῷ, πρ. εἰς τὸ ἅ. σ. περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος: τὸ ζ. καὶ τὰ ἔ. Ced. Ced. 555,15-556,6. — ἐδυσώπει Ced. ἐξελαθῆναι τοὺς Ἀ. ἐκ π. τῶν π. Ced. ὑπ. καὶ τότε μὲν ὁ σ. Ἀ. ἔδ. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐντὸς τῶν β. Ced. βασιλέα Ced. ὡς εἰκόσ: add. Ced. υἱὸν αὐτοῦ σὺν αὐτῷ ἐστῶτα βασιλικῶς ἀγέραςτον χ. Ced. καὶ add. Ced. βασιλικῶς: add. Ced. τὴν παρ' αὐτοῦ πρ. ἅ. ἰδιωτικῶς τ. ὃν Ced. ὁ. ἔλεγεν εἶναι τὴν Ced. ἐγ. ἔ. τὰς τῶν ἅ. συνάξεις χ. Ced. Ced. 556,6-17,571,2 — 7: τῷ ἰε' καὶ ἰς' ἔτει. Thessalonicæ: fuit Theodosius, XV K. Julii 579, XVIII — IV Non. Febr. XVI K. Apr. — XVI K. Dec. 580 et III. Idus Mart. 588 — pridie K. Maii 588; sed Mediolani natalem diem non transegit nisi a. 386, 387, 388, 389 et 590, lex vero est a. 380 Dat. III K. Jan. (Cod. Theod. IX. T. II. 3). Τοῦτο τὸ ἀγαθὸν φρονήσας cod. et A. ἀπάνθρωπον αὐτῷ παρεσκευάσε A. KII. ἐπὶ Ῥ. ὁ β. τὴν ὁδ. ποιούμενος ἐν θ. κατὰ π. γέγονε, τῶν δὲ στ. ἅ. τραξάντων τὴν πόλιν Ced. τῇ om. A. παραξάντων τὴν πόλιν A. μιτάτ. cod.—δι' αἰτίας τινὸς Zonaræ. μὲν β. Ced. αὐτοῦ om. A. Ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα μαθὼν καὶ τὴν ρ. τοῦ θ. μὴ ἐν τῷ π. Ced. ἐπάρχω A. τὴν add. Ced. τοῦ θυμοῦ e linea superiori repetit cod. Ced. 556,17 557,14. ὁ μέγας Ἀ. ἀπκῶς: M. ἐπ. π. δὲ Ἰ. ἅ. Ced.

ὁρῶσις ὁ ἐπίσκοπος Μεθολάνων· — πόλις δὲ αὕτη Ἰταλίας· — εἰς τὴν ἀρχικόμενον τοῦ βασιλείου; καὶ συνήθως εἰς τὸν ναὸν βουληθέντος; εἰσελθεῖν, ὑπαντήσας ἔξω⁶⁴ τῶν θυρῶν διεκώλυεν αὐτὸν μετὰ παρρησίας βῶων· « οὐκ οἶδα, ὡς ἔοικεν, ὦ βασιλεῦ, τῆς γενομένης μαιφονίας τὸ⁶⁵ μέγεθος· οὐκ ἔβ' γὰρ σε τῆς βασιλείας; » ἢ δυναστεία τὴν ἀμαρτίαν ἐπιγινώσκειν⁶⁶· ὑπὸ τῆς ἀλουργίδος ἀπατώμενος ἀγνοεῖς τοῦ καλυπτομένου σώματος; τὴν ἀσθένειαν· ἀλλ' ἴσθι, ὡς φθαρτὸς ὢν καὶ βευστὸς⁶⁷, φθαρτὸν σου καὶ βευστὸν ὑπάρχει τὸ κράτος καὶ ἡ δυναστεία, περὶ τῆς μικρῆν ὑστερον λόγον ἀποδώσεις τῷ βασιλεῖ τῶν βασιλευόντων. Ποίους⁶⁸ τοίνυν ὀφθαλμοῖς εἶπεν τὸν τοῦ κοινοῦ Δεσπότη τοῦ ναοῦ; ποίους δὲ ποσὶ τὸ δάπεδον ἐκείνο πατήσεις τὸ ἅγιον; πῶς δὲ τὰς χεῖρας; ἐκτενεῖς ἀποσταζούσας ἔτι τοῦ ἀδίκου⁶⁹ φόνου τὸ αἷμα; [πῶς δὲ καὶ τοιαύταις ὑποδέξῃ χερσὶ τὸ ἄχραντον⁷⁰ τοῦ Δεσπότη τοῦ σώμα; πῶς δὲ καὶ τῷ στόματι παροίσεις⁷¹ τὸ τίμιον αἷμα] τοσοῦτον διὰ⁷² τὸ θυμοῦ⁷³ ἐκχέαντι παράνομον αἷμα; λοιπὸν ἀπιθὶ καὶ μὴ⁷⁴ περὶ τοὺς δευτέροισι τὴν προτέραν⁷⁵ αὔξειν παρανομίαν⁷⁶, καὶ δέχου τὸν δεσμὸν⁷⁷, οὐ δὲ **477** βασιλεὺς⁷⁸ τοῖς λόγοις ὑπέστρεψεν⁷⁹ εἰς

⁷² (6) Διελλόντων δὲ μηνῶν ἧ' καὶ τοῦ βασιλείου μὴ ἐξελλόντος, ἀλλὰ σφοδρῶς μετανοοῦντος, κατέλαθεν ἢ τοῦ Κυρίου⁷³ γενέθλιος ἑορτῆ· καὶ θεασάμενος Ῥουφίνος ὁ μάγιστρος, ὅτι οὐδὲ τὴν συνήθη προφλευσιν ποιῆσαι βούλεται⁷⁴ ὁ βασιλεὺς, λέγει πρὸς⁷⁵ αὐτόν· « Δραμοῦμαι, δέσποτα, καὶ τὸν ἀρχιεπίσκοπον⁷⁶ πείσω λύσαι σε τοῦ δεσμοῦ, εἰ καλεῖσαι. » Ὁ δὲ φησὶν⁷⁷· « Οἶδα ἐγὼ τὴν Ἀμβροσίου ἀκρίθειαν (ὅτι οὐ περὶθήσεται). » Ἐπει δὲ ἀπέσχετο λόγους χρησάμενος ὁ Ῥουφίνος πειθεῖν ὑπέσχετο (τὸν Ἀμβρόσιον), ἀπελθεῖν (αὐτὸν) ἐκέλευσεν· ὑπὸ δὲ τῆς ἐλπίδος⁷⁸ θαρρῆσας ἠκολούθησεν αὐτὸς μετ' ὀλίγον. Αὐτίκα δὲ⁷⁹ τὸν Ῥουφίνον ἰδὼν ὁ Ἀμβρόσιος· « Τὴν κυνῶν, εἶπεν, ἀναίδειαν, ὦ Ῥουφίνε, ζηλοῖς, τοσαύτης μαιφονίας γενομένου μέτροχος τε καὶ σύμβουλος⁸⁰· ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἔασω αὐτὸν τῶν ἱερῶν ἐπιβῆναι προθύρων. » Ταῦτα ἀκούσας; (6) Ῥουφίνος ἐμήνυσε⁸¹ διὰ ταχυδρόμου τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς κατὰ μέσην⁸² μαθὼν τὴν ὁδὸν· « Ἀπέλιθω, » φησὶ, « καὶ τὰς δικαίας⁸³ δέξομαι παροινίας. » Εἶτα παραγενομένου εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἰδυσάπει τὸν ἀρχιερέα τοῦ δεσμοῦ⁸⁴ λυθῆναι. Καὶ ὁ μὲν τυραννικὴν ἀπεκάλει τὴν παρουσίαν (ἐκείνην) καὶ κατὰ Θεοῦ⁸⁵ μεμηνέναι⁸⁶.

Mediolani episcopus, quæ urbs est Italia, regem pro more templum intrare parantem, a limine repulit, exclamans, Non sentis, ut videtur, rex, factæ cordis enormitatem : non te sinit regalis superbia culpam agnoscere. Sub purpura deceptus, ignoras latentis corporis infirmitatem : verumtamen scito, tu fragilis cum sis et corruptibilis, labilis et corruptibilis est potestas et ditio tua, de qua brevi dominantium Dominatorum rationem reddes. Quibus igitur oculis communis Domini templum aspicias? quibus autem pedibus solum id sacrum calcabis? quomodo manus extendes iniquæ cædis adhuc cruore stillantes? quomodo quoque manibus istis immaculatum Domini corpus accipies? quomodo similiter hoc ore venerandum sanguinem trajicies, qui iratus tantum sanguinis insontis fudisti? Tandem abi: ne tentes alteris priorem culpam aggravare; recipe vinculum, quod Deus ex alto ratum habet. Talibus ergo rex parens sermonibus in regiam flens et gemens reversus est.

Θεὸς ἄνωθεν γίνεται σύμφηρος. » Τοῦτοις οὖν εἰξας τὰ⁷⁰ βασίλεια διακρύων⁷¹ καὶ στενῶν.

E lapsis autem octo mensibus, quibus rex non egrediebatur, sed valde de culpa dolebat, Natalis Domini festivitas advenit. Videns igitur Rufinus, palatii magister, regem assuetum egressum facere non parare, dicit ad eum : « Properabo, domine, si jusseris, et archiepiscopum permoverebo ut vinculo te solvat. » Ille vero : « Ego scio, inquit. Ambrosii justitiam : precibus tuis non obtemperabit. » Cum autem multis sermonibus usus Ambrosium ad suasionem adducere polliceretur Rufinus, eum egredi jussit. In spem autem adductus, paulo post ipse secutus est. Statim vero ac Rufinum vidisset Ambrosius, « Canum, inquit, impudentiam imitaris, Rufine, tu tantæ cædis particeps et consiliarius : ast ego non sinam eum in atria sacra pedem ferre. » His auditis, festinavit Rufinus regi nuntiare ; rex autem media discens via : « Ibo, inquit, et justas accipiam contumelias. » Deinde, cum ad ecclesiam venisset, pontificem rogabat ut vinculo solveretur. Ille vero tyrannicam esse præsentiam hanc et contra Deum insaniam pronuntiabat. Ille autem cum tristitia et contritione multa : « Nihil ausurus, inquit, contra sacros canones, sed a vinculo me solvi rogaturus veni. » — « Et quamnam, inquit, pœni-

Variæ lectioes et notæ.

⁶⁴ ἔξωθεν τῶν προθύρων διεκώλυεν Α. — ἔξωθεν τῶν προθύρων συν. ὁ ἅγιος; ἐκωλ. τὴν εἰσοδὸν λέγων αὐτῷ μ. π. οὐκ οἶδας, ὡς ἔ. β. τῆς εἰργασμένης παρανομίας τὸ μ. οὐδὲ γὰρ ἔβ' σε Ced. ⁶⁵ τῆς εἰργασμένης μαιφονίας Α. ⁶⁶ ἴσως add. Ced. ⁶⁷ ἐπιγινώσκει Ced. — ἐπιγινώσκει καὶ ὑπὸ Α. ⁶⁸ βευστὸς τοιοῦτόν σοι ὑπ. καὶ τὸ τῆς δυναστείας; χρ. δέ. ὁ. Ced. ⁶⁹ Π. οὖν Ced. ⁷⁰ τῶν ἀδίκων Ced. ⁷¹ τοῦ δεσπότη τοῦ ἄχραντον Α. ⁷² παροίσεις; προσοίσεις Α. ⁷³ τὸν add. Ced. ⁷⁴ λόγον add. Ced. ⁷⁵ πρώτων Ced. ⁷⁶ μὴ οἶμ. Α? ⁷⁷ παρανομίαν οἶμ. Α. ⁷⁸ δεσμὸν ὡς (ὧ?) ὁ Α. ⁷⁹ ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἐκείσε β. Α. ⁸⁰ ἐπανῆλθεν εἰς Ced. ⁸¹ ἐκείσε add. Ced. ⁸² στ. καὶ δ. Ced. ⁸³ Ced. 557, 14-559, 11, M. δὲ δ. η'. ⁸⁴ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ C. m. η. Hist. m. ⁸⁵ β. π. Ced. ⁸⁶ λ. αὐτῷ εἰ καλεῖσαι δ. dr. Rufinus, curro, inquit ei, tibi placeat Hist. misc. ⁸⁷ ἀρχιερέα Α. ⁸⁸ Ὁ δὲ Ὁ. ε. φ. Ced. ⁸⁹ τῇ ἐλπίδι δὲ βουκοληθεῖς ἢ καὶ ἄ. Ced. ⁹⁰ Α. τοίνυν ε. τὸν P. Α. ἐφη' Ἰὴν κ. ἄν. ⁹¹ συνόμελος, ἀλλ' ἐγὼ προλέγω ὡς καὶ πάλιν αὐτὸν κωλύσω τῶν Α. ⁹² ἐδήλωσε τῷ β. ταχέως Ced. ⁹³ κ. μ. τοῦτο μ. π. Ced. ⁹⁴ δικαίου; Α. ⁹⁵ λ. τοῦ δ. Ced. ⁹⁶ Θεὸν Α. ⁹⁷ μεμηνέναι Ced.

tentiam post tantum delictum ostendisti? vel quibus remediis digne lethalia vulnera curasti? Et rex respondit: « Tuum est quidem ostendere præstareque remedia: meum autem oblata recipere. » Tunc Ambrosius ait: « Siquidem justum iræ remedium recipis, subscribe legem, qua iræ suffragia nulla sint et per dies triginta capitales sententiæ scripto maneat, sanæ rationis iudicium expectantes. » Hanc legem statim rex scribi iussit et propria manu obfirmavit; et tum Ambrosius vinculum solvit, et ipsi in ecclesiam ingressum permisit. Ingressus autem nondum stans neque genua flectens Deum orabat, sed pronus in limine jacens, cum gemitu clamabat: « Adhæsit pavimento anima mea; vivifica me, Domine, secundum verbum tuum. » Et manibus vellens comæ barbæque crines vultumque percutiens, ac lacrymis terram irrigans ita ut spectantes multum ædificarentur et ipsi compaterentur, non cessavit ita suppliciter deprecari Deum usque ad communionis horam. Et tunc surgens et ad claustra propinquans, cum intrare vellet, ab Ambrosio prohibitus est monente: « Seito, rex, solis sacerdotibus intus intrandi jus competere, penetraliaque aliis omnibus esse invia atque inaccessa. Egredere igitur et sta velut cæteri: purpura namque reges, non sacerdotes facere consuevit. » Hic autem et istud lubenter accipiens, retulit: « Non hoc præsumptione feci, sed id Constantinopoli moris esse didici: gratias et de hoc remedio debeo. » Talis ergo tantaque virtute et rex et pontifex reverserunt.

ἄλλοις ἀπασι⁹⁷ ἄβηκτά τε καὶ ἀφανστα⁹⁸ ἔξῃσι τοίνυν καὶ τοῖς ἄλλοις κοινώνει τῆς στασίας· ἄλουργίς γὰρ βασιλεῖς, οὐχ ἱερεῖς ποιεῖν εἴθων. Ὁ δὲ⁹⁹ « Ὁκ αὐθαδεῖς χρώμενος τοῦτο πεποίηκα, ἀλλ' ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ ἔθος εἶναι τοῦτο μεμαθήκα· χάριν δὲ¹⁰⁰ ὀφείλω καὶ τῆσδε τῆς ἰατρείας. » Τοσαύτη γοῦν¹⁰¹ καὶ τηλικαύτη διέλαμπον ἀρετῆ ὅ τε βασιλεὺς¹⁰² καὶ ὁ ἀρχιερεὺς.

Cum autem rex Constantinopolim fuisset reversus et festivitas celebraretur, ipse autem in sanctuarium non intraret, Nectarius patriarcha causam ediscere rogavit. « Modo, dixit rex, regis et sacerdotis differentiam edoctus sum: Ambrosium enim solum scio vocari episcopum. » Mos sic ab eo Constantinopolim regresso venit, ut, cum antea reges in sanctuario haberent sedem, jam non huc ingrederentur.

(12^α) Ὁ δὲ μετὰ σκυθρωπότητος καὶ πολλῆς κατανύξεως· Ὁ θρασυνόμενος, ἔφη, ἐκατὰ τῶν ἁγίων κανόνων, ἀλλὰ λύσαι με τῶν δεσμῶν⁹⁷ δεηθῆναι ἐλήλυθα. — « Καὶ ποῖαν, ἔφησι, ἐμετάνοιαν⁹⁸ ἀνέδειξας μετὰ παρανομίαν τοσαύτην; ἢ τοῖσι ἀξίως φαρμακοῖς⁹⁹ ἐθεράπευσας τὰ δυσίατα τραύματα; » Καὶ ὁ βασιλεὺς (ἀπεκρίνατο)¹⁰⁰· « Σὺν ἔργον¹⁰¹ τὸ δεῖξαι μὲν καὶ κεράσαι τὰ φάρμακα· ἔμὸν δὲ τὸ δεῖξασθαι (προσφερέμενα). » Τότε¹⁰² Ἀμβρόσιος λέγει· « Ἐπειδὴ τῷ θυμῷ¹⁰³ δικάζειν ἐπιτρέπεις, 478 γράψον νόμον τοῦ θυμοῦ τὰς ψήφους ἀργὰς¹⁰⁴ εἶναι, καὶ ἐν ἡμέραις ἅαι φρονικαὶ τε καὶ δημευτικαὶ μενέτωσαν γνώσεις ἐν γράμματι¹⁰⁵, τὴν τοῦ ὀρθοῦ λογισμοῦ προσδεχόμενα¹⁰⁶ κρίσειν. » Ὡς¹⁰⁷ εὐθύς ὁ βασιλεὺς γραφήναι¹⁰⁸ κελεύσας καὶ διὰ τῆς οικίας χαιρὸς βεβαιώσας, διέλυσε τὸν δεσμὸν Ἀμβρόσιος καὶ εἰπελθεῖν αὐτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπέτρεψεν¹⁰⁹. Ὁ δὲ εἰσελθὼν (οὐκ εἰστώσ ἰδέετο¹¹⁰ τοῦ Θεοῦ οὐδὲ τὰ γόνατα κλίνει, ἀλλὰ) προηθῆς ἐπ' ἰδάρους κείμενος ἰδὼς μετὰ¹¹¹ κραυγῆς¹¹²· « Ἐκολλήθη τῷ ἰδάρει ἡ ψυχὴ μου, ζῆσόν με κατὰ τὸν λόγον σου, Κύριε· » καὶ ταῖς¹¹³ χερσὶ τῶν τριῶν τῆς κεφαλῆς (καὶ τοῦ πώγωνος), καὶ τὸ μέτωπον τύπτων, καὶ δάκρυσι τὴν γῆν βρέχων (ὡς τοὺς ὀρνύτας μεγάλως ὠφελείσθαι καὶ συμπεθεῖν¹¹⁴ αὐτῷ), καὶ οὐ διεῖλεπεν οὕτως δυσωπεῖν¹¹⁵ τὴν Θεὸν μέχρις ὥρας τῆς κοινωσίας. Καὶ τότε διαναστάς καὶ πλησίον τῶν κιχλίδων ἐλθὼν, βουλόμενος εἰσελθεῖν ἐκωλύθη¹¹⁶ παρὰ Ἀμβρόσιος δηλώσαντος αὐτῷ· « Ἴσθι, βασιλεῦ, ὡς μόνος¹¹⁷ τοῖς ἱερεῦσιν ὑπάρχουσι τὰ ἔθνη [εἰσιετῆτά], τοῖς¹¹⁸

ἄλλοις ἀπασι⁹⁷ ἄβηκτά τε καὶ ἀφανστα⁹⁸ ἔξῃσι τοίνυν καὶ τοῖς ἄλλοις κοινώνει τῆς στασίας· ἄλουργίς γὰρ βασιλεῖς, οὐχ ἱερεῖς ποιεῖν εἴθων. Ὁ δὲ⁹⁹ « Ὁκ αὐθαδεῖς χρώμενος τοῦτο πεποίηκα, ἀλλ' ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ ἔθος εἶναι τοῦτο μεμαθήκα· χάριν δὲ¹⁰⁰ ὀφείλω καὶ τῆσδε τῆς ἰατρείας. » Τοσαύτη γοῦν¹⁰¹ καὶ τηλικαύτη διέλαμπον ἀρετῆ ὅ τε βασιλεὺς¹⁰² καὶ ὁ ἀρχιερεὺς.

¹⁰⁷ (7) Ἀπελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἑορτῆς γενομένης καὶ εἰς τὸ θυσιαστήριον μὴ εἰσελθόντος αὐτοῦ¹⁰⁸, Νεκταρίου 479 τοῦ πατριάρχου δεδηλωκότος μαθεῖν τὴν αἰτίαν· « Μόγι; » ἔφη, « βασιλέως καὶ ἱερέως διαφορὰν ἐδιδάχθη· Ἀμβρόσιον γὰρ μόνον οἶδα¹⁰⁹ ἐπίσκοπον καλούμενον. » (Ἐν¹¹⁰ Κωνσταντινουπόλει ἐλθὼν ἐτύπωσε τοῦτο¹¹¹, πρὸ τούτου τῶν βασιλέων ἐν ὀθεν τοῦ θυσιαστηρίου ἱσταμένων, μὴ ἱστασθαι.)

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁷ δ. ἀξιώσων ἑλ. Ced. ⁹⁸ μ. ἑδ. Ced. ⁹⁹ φ. ἀξ. Ced. ¹⁰⁰ Καὶ ὁ β. εἶπε A. ¹⁰¹ ἐστὶ add. Ced. ¹⁰² λοιπὸν Ced. ¹⁰³ τό Ced. — τοῦ A. ¹⁰⁴ ἀ. ποιούοντα καὶ ἡμ. Ced. ¹⁰⁵ γράμμασι Ced. ¹⁰⁶ ἐκδ. Ced. ¹⁰⁷ ὃν ἔ. τοῦ βασιλέως κελεύσαντος γ. καὶ διὰ τῆς ὁ. γ. βεβαιώσαντος Ced. In pp. Gratianus, Valentinianus et Theodosius A. A. A. Eutropio Pr. P. Nullus in carcerem prius quam concineatur — *præsentem coram loci iudice* — *diurnum XXX tribuatur*, etc. — infra ἑδ. περὶ τῶν ἰδῶν Ced. ¹⁰⁸ ἐκέλευσεν. ¹⁰⁹ ἰστώσ ἰδέετο τὸν Θεὸν A. ¹¹⁰ δακρύων καὶ κραυγῆς; A. ¹¹¹ Ps. cxix, 25. ¹¹² χ. τὰς τρ. τῆς κ. ἑταίλα, τὰς ὄψεις; ἔτυπτε καὶ τὴν γῆν τοῖς δ. ἔβριχε καὶ τὸν θ. ἰδυσώπει σὺρι τῆς ὠ. τῆς μεταλήψεως. τ. δὲ δ. Ced. ¹¹³ συμπεθεῖν A. ¹¹⁴ δυσωπεῖν A. ¹¹⁵ ἐκώλυσε αὐτὸν Ἀμβρόσιος; ἰστώσας A. ¹¹⁶ τοῦ add. Ced. ¹¹⁷ ὡ add. Ced. ¹¹⁸ πᾶσιν ἄβητά τα Ced. — ἄπασιν ἄβητά τα A. ¹¹⁹ Ὁ ἑλ. om. A. ¹²⁰ ὡς add. Ced. ¹²¹ σοι add. Ced. ¹²² T. δὴ καὶ τ. Ced. ¹²³ ἀ. καὶ ὁ β. Ced. ¹²⁴ Ced. 559, 11-17: Ἐπανελθὼν—καὶ ἐν τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ τὰ ὄρθρα προσενηγῶν εὐθύς ἐξελήλυθα. N. δὲ τὸ τητικαύτα κ.—δ. μ. ἀξίως; ἔπ. κ. τοσοῦτον ὀνήνησιν ἐλεγχος παρὰ ἀνδρὸς; ἀρετῆ λάμπωντος προσφερόμενος. ¹²⁵ αὐτοῦ καὶ Νεκταρίου A. ¹²⁶ οἶδα μόνον ἐπ. ἀξίως κ. ὅς ἐν A. ¹²⁷ ὅς ἐν KII. ¹²⁸ τοῦτο, τῶν βασιλέων πρὸ τ. ἐνδ. A. δ.

Σ. Περὶ τῶν ἀνδριάντων καταστραφέντων ἐν Ἀ
Ἀντιοχείᾳ²⁰.

CC. De statuis Antiochiæ destructis.

¹¹ Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις ἐν Ἀντιοχείᾳ κα-
τεσφῆρ ἢ τῆς γυναικὸς τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου Πλα-
κίλλης εἰκῶν φόρων ἕνεκα πλείστων· δι' ἣν ὀργι-
σθεὶς ὁ βασιλεὺς βλεθρον ἀρῶν ἠπειλήσῃ τῇ πόλει·
ἐκκώλυτο δὲ διὰ τὸν τοῦ θυμοῦ νόμον, ὃν Ἀμβρό-
σιος γράφει πεποίηκε τοῦτον.

²² (2) Τότε καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος πρεσβύ-
τερος²² ἐν Ἀντιοχείᾳ ὦν τοὺς ἀνδριάντας ἔγραψε.

²³ (3) Ἐν δὲ ταύταις ταῖς ἡμέραις παράνομοί
τινες ἄνδρες ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς βασιλικούς ἀνδριάν-
τας καταστρεφάμενοι εἰς μεγάλην ὀργὴν ἐκίνησαν
τὸν βασιλέα· καὶ θυμωθεὶς ἀπέστειλεν ἄρχοντας
πρὸς τὸ τιμωρῆσασθαι τοὺς ἐν τῇ πόλει, ὧν τὴν
ἐφοδον οἱ²³ τῆς πόλεως αἰσθόμενοι καὶ φυγῆ χρη-
σάμενοι, κατήλθον ἐκ τῶν (125b) ὄρεων οἱ μοναχοὶ
καὶ τὸν θυμὸν εἰς οἶκτον μετέβαλον.

²⁴ (4) Περὶ ὧν καὶ ὁ Χρυσόστομος ταῦτα φάσκει·
« Ἐπειδὴ τινες μιᾶροι καὶ παμμίᾶροι τοὺς νόμους
κατεπατήσαντο, τὸ ἔσχατον καθείλον τοὺς ἀνδριάντας
καὶ πᾶσαν πόλιν ἐπεκρότησαν κινδύνου. » — « Ὅτε
(καὶ) οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποσταλάντες ἐπὶ τῇ²⁴
τῶν γεγενημένων ἐξετάσει τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο συν-
εκρότησαν δικαστήριον καὶ πάντα ἐπὶ τὰς εὐθύναις
τῶν τεταλμημένων ἐκάλουν, καὶ θανάτων διαφόρων
προδοκία πᾶσιν ἦν, τότε οἱ τὰς ἔκρωφείας τῶν
ὄρων κατοικοῦντες, 480 μοναχοὶ τὴν οἰκίαν (ἐαυ-
τῶν) ἐπαδείξαντο φιλοσοφίαν. Τσοῦτοι γὰρ ἔτεσιν
ἐν ταῖς ἐαυτῶν συγκαλεισμένοι καλούμεται, οὐδενὸς
παρακαλεῦσαντος ἢ συμβουλεύσαντος, ἐπειδὴ τσοῦ-
τον νέφος εἶδον τὴν πόλιν περιεσάμανον, καὶ λοιπὸν
λιπόντες²⁵ αὐτῶν τὰ σπήλαια καὶ τὰς σπηλῆς,
πάντοθεν συνέρβυσαν, ὡς ἐξ οὐρανοῦ τινες ἄγγελοι
παραγενόμενοι· καὶ ἦν ἰδεῖν τὴν πόλιν οἰκίαν
οὐρανῷ, τότε πανταχοῦ τῶν ἁγίων φαινομένων
ἐκείνων καὶ ἀπὸ τῆς οὐρανοῦ μόνον²⁶ παρακαλοῦντας²⁶
τοὺς ὄδυνωμένους, καὶ πρὸς πᾶσαν ὑπεροψίαν συμ-
φορᾶς ἀγόντων. Τίς γὰρ ἰδὼν ἐκεῖνους οὐκ ἂν εὐθὺς
κατεφρόνησε θανάτου καὶ τῆς ζωῆς ὑπερεἶδεν; » —
« Οἱ καὶ τοῖς ἄρχουσι μετὰ παρήρησις διελέχθησαν
ὑπὲρ τῶν ὑπευθύνων τὸ ἐαυτῶν αἶμα παρασκευα-
σθέντες; ἐκχέειν, ὥστε τοὺς ἄλλοις ἐξαπατάσαι τῶν
προδοκωμένων δεινῶν, » ὅπερ καὶ γέγονε. « Ποῦ
(τοῖ) νῦν εἰσὶν οἱ τοὺς τρίδυνας ἀναθεβλημένοι καὶ
τὸ βιβλίον γένειον δεικνύντες καὶ ῥόπαλον τῇ δεξιᾷ
φέροντες ψευδώνυμοι φιλόσοφοι²⁷, τὰ κυνικά καθ-
άρματα, οἱ τῶν ἐπιτραπέζιων κυνῶν ἀθλιώτερον
διακείμενοι καὶ γαστρὸς ἕνεκα πάντα ποιοῦντες; »
« Οἱ²⁸ γὰρ τῆς πόλεως ἅπαντες εἰς τὰς ἐρήμους
ἀποφυγόντες καὶ κατακρυβέντες, « οὗτοι μόνοι διὰ

In his diebus uxoris Theodosii regis imago,
propter nimia tributa, Antiochiæ eversa est: con-
tra quam iratus imperator integram urbi minatus
est ruinam. Sed impeditus est hac de ira lege,
quam Ambrosius ipsum scribere iusserat.

Tunc et Joannes Chrysostomus qui presbyter erat
Antiochiæ de statuis homilias habuit.

In his diebus quidam homines iniqui, regalibus
statuis Antiochiæ eversis, in maximam iram pro-
vocaverunt imperatorem. Iratus, magistratus misit
ad puniendos urbis habitatores. Istorum adventum
urbem inhabitantes cum timescerent et fugæ se
B darent, ex montibus monachi descenderunt et
iram in misericordiam mutaverunt.

De his autem Chrysostomus hæc habet: « Cum
quidam homines scelesti nefarique leges conculca-
vissent, postremo statuas everterunt et urbem imple-
verunt periculo. » — « Cum autem venissent a rege
judices ad ea quæ facta fuerant inquirenda, et
hoc tremendum tribunal instituisent, omnes ut
de aasis rationem redderent vocantes, et variarum
mortium esset omnibus expectatio, tunc qui mon-
tium cacumina inhabitabant monachi suam osten-
derunt philosophiam. A tot enim annis in suis in-
clusi casulis, nemine hortante nec consulente, post-
quam tanta nube viderunt urbem circumdatam, duas
speluncas suaque tabernacula relinquentes, hinc il-
linc accurrerunt, velut cælo quidam supervenientes
angeli. Et videndum erat urbem cælo similem dum hi
sancti passim apparerent, et aspectu solo lugentes
adhortarentur et juxta calamitatis despectum fortiter
agerent. Quis enim illos videns non brevi contempse-
rit mortem et vitam despexerit? » — « Qui et magis-
tratus quoque cum magna libertate pro reis alloque-
bantur, proprium sanguinem fundere parati, ut cap-
tos abexpectatis suppliciis eriperent; » quod etiam
factum est. « Ubi nunc sunt illi pallio circumamicti,
gravem barbam ostentantes, et baculum dextera fe-
rentes, mentitil philosophi, cynica peripsemata, para-
sitis canibus miserabiliores, cuncta propter ventrem
facientes? » Cum enim urbis habitatores in deserta
fugerent et absconderentur, « isti soli vere philo-
sophiam operibus ostenderunt, et cunctis paventi-
bus et perterritis, in medio stantes non multis
diebus periculum solverunt; » — « sed uno die de-
scendentes et defendentes et periculum solventes,
rursum in proprios ascenderunt recessus. Ecce

Varia lectiones et notæ.

²⁰ Rubrica H. 2, in codice cum margine perit. ²¹ 393-394. Ced. 570, 18 571, 1: τῶν ἐ' καὶ ἐς' ἔτεσ.
²² Ced 570, 22. ²³ πρ. ὧν Ἀντιοχείας λόγους περὶ τούτου θυμωστοῦ; ἐξέτασε οὐδ' ἄ. ἐπεγ. Ced. ²⁴ Va-
rians § 1, Ced. 559, 18-562, 15: Εἶχε δὲ καὶ ἄλλην ἀφορμὴν ὁ βασιλεὺς ὠφελείας, κτλ. ²⁵ τῶν τῆς —
αἰσθόμενων καὶ φ. χρησασμένων? ²⁶ Varians ex homilia ad populum Ant. XVII T. H. 172 A, C, et 175
B, D, E. ²⁷ ἐπὶ τῆν—ἐξέτασιν Chr. ²⁸ κατακρυβέντες Chr. ²⁹ μόνος end. ³⁰ παρακαλοῦντων? παρα-
καλοῦντα end. ³¹ φ. οἱ τῶν ἐξουθεν Chr. ³² Τῶν γὰρ τῆς π. ἀπάντων — ἀποφυγόντων καὶ κατακρυβέν-
των? Πάντες κατέλιπον, κτλ. μόνοι δὲ οἱ διὰ — ἐπιδεικνύμενοι Chr.

quantum est a Christo philosophiæ hominibus concessum. »

στάντες τὸ δεινὸν ἔλυσαν οὐκ ἐν πολλαῖς ἡμέραις · — ἢ ἀλλ' ἐν μιᾷ καταβάντες καὶ διαλεχθέντες καὶ τὴν συμφορὰν λύσαντες πρὸς τὰ ἴδια (πάλιν) ἀνέδησαν καταγῶγια. Τοσοῦτόν ἐστιν ἡ παρὰ τοῦ Χριστοῦ τοῖς ἀνθρώποις δευθεῖσα ἡ φιλοσοφία. »

Sub Theodosio Pauli confessoris corpus in urbem allatum est et in ecclesia Pauli nomine designata repositum : hanc infestus Paulo Macedonius ædificaverat.

Sub illo Heliodorus, qui res Æthiopicæ scripsit, Trices erat episcopus : scripsit etiam versibus iambicis aureum poema de eodem Theodosio.

Reliquiæ quoque sanctorum martyrum Terentii et Africani translate et in Sanctam Euphemiam delatæ, in petra repositæ sunt.

Venerabile Joannis Baptistæ caput Constantinopoli depositum est. Hoc prius invenerant quidam Macedonii sectæ monachi, qui de Jerusalem in Ciliciam impulsus vixerunt. Cum autem Mardonius eunuchus hoc scivisset et Valentii nuntiasset, ex ipsius jussu Constantinopolim hoc transferebat. Qui vero ad hoc missi fuerant, cum curru delati venissent ad diversorium, et nondum transissent locum quæ currum trahebant mulæ, hæ, licet multum flagellatæ, steterunt. Tunc sacrum caput in Kosilai vico, Deo non judicante Arianum Valentium tanto munere dignum, repositum est. Theodosii vero pietatem Deus remunerans illud regi permisit transferre; et hoc in Hebdomo, perpulchrum et maximum Præcursori cum ædificasset templum, reposuit.

Quod autem Alexandriæ surgebat gentiliū templum Theophilus archiepiscopus Theodosium deprecatus expiavit et in ecclesiam transmavit. Gentiliū etiam orgia, phallos, et si quid istis impurius et immundius, divulgavit : quo stupentes Græcorum multitudines mille cædes fecerunt. Hoc audito, Theodosius beatos declaravit Christianos qui occisi fuerant, utpote pro religione mortui; Græcis autem ignoscere promisit, si Christiani fierent. Sacra tamen gentilia destrui præcepit, deosque fundi et in elemosynam pauperibus dari.

Templo Serapidis soluto, hieroglyphicæ figuræ formam crucis habentes inventæ sunt; quas mirati

πάντων δεδεικῶτων καὶ κατεπιτηγῶτων, εἰς τὸ μέσον — ἢ ἀλλ' ἐν μιᾷ καταβάντες καὶ διαλεχθέντες καὶ τὴν συμφορὰν λύσαντες πρὸς τὰ ἴδια (πάλιν) ἀνέδησαν καταγῶγια. Τοσοῦτόν ἐστιν ἡ παρὰ τοῦ Χριστοῦ τοῖς ἀνθρώποις δευθεῖσα ἡ φιλοσοφία. »

⁵¹ (5) Ἐπὶ Θεοδοσίου τὸ σῶμα Παύλου τοῦ ὁμολογητοῦ εἰς τὴν πόλιν εἰσῆχθη καὶ ἐν τῇ Παύλου ὀνομαζομένῃ ἐκκλησίᾳ ἀπετέθη, ἣν ἠκοδόμησε Μακεδόνιος Παῦλον ἐπιβουλεύων.

(6) Ἐπὶ τούτου Ἡλιόδωρος ὁ γράψας τὰ Αἰθιοπικὰ **481** ἐπίσκοπος ἦν Τρίκκης · γράφει δὲ καὶ διὰ στίχων λάμβων τὴν τοῦ χρυσοῦ ποιήσιν πρὸς τὸν αὐτὸν Θεοδόσιον.

(7) Καὶ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων μαρτύρων Τερεντίου [καὶ] Ἀφρικανοῦ διεκομισθησαν καὶ ἀπετέθησαν εἰς τὴν ἁγίαν Εὐφημίαν ἐν τῇ πέτρᾳ.

⁵² (8) Καὶ ἡ τιμία κεφαλὴ τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἐν Κωνσταντινουπόλει διεκομισθη, εὐρεθεῖσα μὲν πρότερον παρὰ τισὶ μοναχίσι τῆς Μακεδονίου αἰρέσεως, οἵτινες ἐξ Ἱερουζολύμων ἐλθόντες εἰς Κιλικίαν ⁵³ διέτριψαν. Μαρδονίου δὲ τοῦ εὐνοῦχοιο τοῦτο μαθόντος καὶ μηνύσαντος Οὐάλεντι, μετεκομιζέτο ἐκ προστάξεως αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὡς δὲ ⁵⁴ οἱ εἰς τοῦτο σταλέντες ἐπιθέντες ὀχλήματι ἦλθον εἰς πανδοχεῖον, καὶ οὐκ ἔτι μετήλθον τὸν τόπον αἰ τὸ ὄχημα ἐλκουσαι ἡμίονοι. καίπαρ πολλαῖς μαστιγούμενοι (126^ο). Καὶ τότε μὲν οὖν ἀπετέθη ἡ ἁγία κεφαλὴ ἐν Κοσιλάου κόμῃ, μὴ κρίναντος ⁵⁵ τοῦ Θεοῦ ταυτοῦτο δώρου ἀξιοθῆναι τὸν Ἀρειανὸν Οὐάλεντα · Θεοδόσιον δὲ τῆς εὐσεβείας ὁ Θεὸς ⁵⁶ ἀμειβόμενος μεταγαγὼν αὐτὴν τῷ βασιλεῖ συνεχώρησεν ⁵⁷ καὶ ἐν τῷ Ἐβδόμῳ αὐτὴν ἀπέθετο, ναὸν περικαλλῆ καὶ μέγιστον τῷ Προδρόμῳ οἰκοδομήσας.

⁵⁸ (9) Τὸ δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἱερὸν τῶν Ἑλλήνων Θεόφιλο; ὁ ἀρχιεπίσκοπος αἰτήσας Θεοδόσιον ἐξεκάθηρε (καὶ εἰς ἐκκλησίαν μετεκομίσας καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἱεροποιήσας) ἡγία, φαλλοὺς καὶ εἰς τοῦτων ἀσελεγέστερόν τε καὶ βίβληον, ὅπερ καταπλαγέντες τὸ πλῆθος τῶν Ἑλλήνων μυρίους φόνους εἰργάσαντο. Τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ Θεοδόσιος τοῖς μὲν ἀναιρεθέντας Χριστιανοὺς ἐμακάρισεν ὡς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀναιρεθέντας, τοῖς δὲ Ἑλλήσι ⁵⁹ παραχωρεῖν ἐπηγγελάτω, εἰ Χριστιανοὶ γίνωνται) · τὰ μόντοι ἱερά τὰ Ἑλληνικά καθαιρεθῆναι **482** προσέταξε καὶ τοὺς θεοὺς χωνευθῆναι καὶ εἰς δαπάνην δοθῆναι πένησιν.

⁶⁰ (10) Καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Σεράπιδος ⁶¹ λυόμενου, γράμματα ἱερογλυφικά ⁶² εὐρέθη σταυροῦ ⁶³ ἔχοντα

Variæ lectiones et notæ.

⁵¹ εἰσανευχεῖσθαι Chr. ⁵² 384. Ced. 554, 3, 4 : Τότε (τῷ 5' ἔται) ἤχθη καὶ τὸ σ. τοῦ ἁγίου Π. πῶ. ὁμ. Ced. 554, 2 : Τότε καὶ ἡ κ. τοῦ Προδρόμου ἐν ΚΠ. ἤχθη. 562, 16—563, 4. Ἐπὶ τούτου τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου καὶ ἡ τ. κ. τοῦ τιμίου πρ. καὶ β. Ἰω. ἡ ἐν ΚΠ. ⁵³ εἰς Κ. ἔ. διέτριβον Ced. ⁵⁴ ὡς δὲ κατέλαβον ἐν κόμῃ Κοσιλαοῦ οὐκείτι μ. τὸν τ. κ. πολλὰς μαστιγούμενων · τότε Ced. ⁵⁵ ἐν τῇ προβήθεισιν κ. κρίνοντος τοῦ θ. μὴ τ. δ. Ced. ⁵⁶ ἄμ. ὁ Θεός Ced. ⁵⁷ συν. ἦν καὶ ἐν τῷ πρ. ἀ. ναφ Ced. ⁵⁸ 391. Ced. 689, 2—4 : Τῷ 1' ἔται sed cf. legem XV. K. Jul. 391 de paganis Romano com. Egypti, Th. 13. ⁵⁹ Καὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου αἰτησάμενον τὰ ἱ. πάντα τῶν Ἑλλήνων καθήρησαν καὶ τὰ εἰδωλα ἐχωνεύθησαν καὶ εἰς χρείας πνήτων ἐδόθη Ced. ⁶⁰ Τοῦ δὲ ν. Ced. 569, 6—10. ⁶¹ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ add. Ced. ⁶² ἱ. γρ. Ced. ⁶³ στ. τύπον ἐπεχ. Ced. οἱ ἐξ Ἐ. θ. ἐπίστευσαν λέγοντες σ. τ. σ. κατὰ τὴν τῶν ἱερογλυφικῶν γραμμάτων ἔνοιαν, ζ. ἔπ. Ced.

τύπους, ἄπ:ρ θεασάμενοι οἱ ἐξ Ἑλλήνων χριστιανῶν ἠσπασαν σημαίνειν τὸν σταυρὸν παρὰ τοῖς ἱερογλυφικὰ γινώσκουσιν γράμματα ζωὴν ἑπερχομένην.

⁴¹ (11) Περὶ δὲ τοῦ ναοῦ Σεράπιδος (οὗ καθελθε θεόφιλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος σὺν τῷ ξοάνῳ αὐτοῦ) τοῦτο οἱ μὲν ⁴² Δία ἔφασκον εἶναι ⁴³, οἱ δὲ τὸν Νεῖλον διὰ τὸ ⁴⁴ μέδιον ἔχειν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ ⁴⁵ πῆλιν ⁴⁶ (ἐν τῇ χειρὶ ἦτοι τὸ τοῦ ὕδατος μέτρον, ἄλλοι δὲ τὸν ἡμέτερον Ἰωσήφ), ἕτεροι δὲ Ἄπιν τινα γεγενῆσθαι ἀνθρώπων ἔμπορον ⁴⁷ ἦγον βασιλεῖα ἐν Μεμφίτιδι πόλει τῆς Αἰγύπτου. Λιμοῦ γὰρ γενομένου τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι πολίταις ἐκ τῶν ἰδίων τροφὴν παρσίχε· τελευταῖοι δὲ αὐτῷ ναῦν ἀνέστησαν, ἐν ᾧ ναῦ βουῦ; ἑτέρετο σύμβολον φέρων τοῦ γεωργοῦ ⁴⁸ (καὶ τινα ἔχον ἐν τῇ χροιά ἐπίσημα)· ὅστις ἐκ τῆς προσηγορίας αὐτοῦ καὶ αὐτὸς Ἄπις ἔκαλεῖτο. (Τῆν δὲ σωρὸν τοῦτοῦ τοῦ Ἄπιδος, ἐν ᾗ τὸ σῶμα ἔκειτο αὐτοῦ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μετῆνεγκαν καὶ ἀπὸ τῆς σωροῦ καὶ τοῦ Ἄπιδος σύνθετον ὄνομα πεποιηκότες) ἔκάλουν αὐτὸν (Σώραπιν, οἱ δὲ μετὰ ταῦτα) Σέραπιν.

⁴⁹ (12) (Τοῦτου ναοῦ; ἢ ὑπὸ Ἀλεξανδρέων κτισθεῖς περμεγέθης καὶ ὑπὸ κίωνων πολυτεμετήτων καὶ μαρμάρου ⁵⁰ ἔσωθεν καὶ ἐξωθεν πάνυ λαμπρῶς κακαλωπισμένος). Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ ναοῦ τὸ **483** ἀγαλμα αὐτοῦ ὑπῆρχε μέγα καὶ φοβερόν, ὥστε τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ τὸν ἕνα τοίχον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ τὸν ἕτερον συνέχειν, ὅπερ τέρας ἀπὸ παντὸς γένους καὶ ὕλης, ἀπὸ χρυσῶν πετάλων καὶ ἀργυρῶν ὑπῆρχεν ⁵¹ ἐνδεδυμένον, ἐν ᾧ ⁵² (πλάνης ἕτερον εἶδος ἐτύγχανεν κακουρηθὲν ⁵³ τοιοῦτον· λίθος τίς ἐστι μαγνήτης λεγόμενος, ὃς ἔχει φυσικὴν ἐνεργεῖαν ἔλκειν πρὸς ἑαυτὸν τὸν σίδηρον)· ξόανον (δὲ) κατασκευάσαντες ἐκ χαλκοῦ [οὐ] μέγα καὶ ἐν τῇ ⁵⁴ κεφαλῇ σίδηρον ἐνδοθεν καθήλωσαντες τὸν λίθον τοῦτον ἐν τοῖς φανώμασιν ἀνωθεν τῆς στέγης ἔπηξαν ἀπὸ διαμέτρου· τὸ δὲ ὑπὸ τῆς φυσικῆς βίας ἀνεκκόμενον τοῦ λίθου — μετέωρον γὰρ ἐκρέματο διὰ πολλὴν τέχνην — καὶ ἐκρατεῖτο μέσον ἐδάφους καὶ ὀρόφου θαυμαζόμενον καὶ μὴ παντελῶς κατασπώμενον.

⁵⁵ (13) Τοῦτου καταλυθέντος (126b) καὶ ἰδαφισθέντος καὶ τοῦ Νεῖλου κατὰ τὸ εἰωθὸς μὴ ἀνεκκόμενος, ἔγαιρον Ἕλληνας λέγοντες διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν μὴ ἀναβαίνειν τὸν ποταμὸν. Ὅπερ μαθὼν ὁ βα-

A qui de gentilibus erant, Christiani dixerunt crucem apud eos qui hieroglyphica signa cognoscunt vitam futuram significare.

De templo Serapidis, quod Theophilus archiepiscopus evertit cum illius idolo, hoc alii dicunt esse Jovem, alii vero Nilum, ob modium quem in capite et cubitum quem in manu, velut aquæ mensuram, gerebat; alii nostrum Joseph; alii tandem Apim quemdam qui mercator sive rex Memphi, in Ægypto, fuerat. Fame enim grassante civibus Alexandriae de suis alimenta præbuit: huic autem mortuo templum extruxerunt, in quo bos agricolæ symbolum ferens et in pelle certa habens indicia, nutriebatur: qui ex illius nomine et ipse Apis vocabatur. sepulcrum autem Apidis, in quo jacebat illius corpus, Alexandriae vocabulo metaphorico designaverunt, et ex urna et Apide compositum efformaverunt nomen, appellaveruntque illum Sorapim, et qui postea venerunt, Serapim.

Hujus templum ab Alexandrinis exstructum amplissimum erat, et pretiosissimis columnis et marmore intus et extrinsecus magnificentissimo exornatum. In medio templi statua illius exsurgebat magna ac tremenda, quippe quæ dextera unum parietem et sinistra alium simul tangeret: quod signum omni elementorum genere, aureis et argenteis laminis, erat indutum; in quo etiam aliud fraudis genus sic maligæ construebatur: est quidam lapis magnes dictus, qui naturalem aurahendi ferrum virtutem habet. Cum ergo statuan ex ære non magnam paravissent et intus in capite ferrum indixissent, istum lapidem ad tugurii laquearia ex diametro applicuerunt. Hæc autem naturali lapidis virtute attracta, visibilis namque multa arte suspendebatur, inter solum et fastigium retinebatur miranda et semper incolumis.

Postquam autem hoc templum solum et eversum fuisset, Nilo contra morem non assurgente, lætabantur Græci dicentes illa de causa fluvium non ascendere. Quod cum audisset rex religiose

Varie lectiones et notæ.

⁴⁷ Cod. 569,10 — 18: Τοῦτον πλὴν Σάραπιν οἱ. ⁴⁸ τὸν add. Ced. ⁴⁹ ἔ. λέγουσιν Ced. ⁵⁰ τὸν add. Ced. ⁵¹ π. οἱ δὲ Ἄπιν Ced. ⁵² ἀ. εὔπορον ἐν Αἰγύπτῳ γ. ὃς ἐν καιρῷ λ. ἐκ τῶν ἰ. ἐπήρκεσεν Ἄλ. φ. καὶ τελευταῖοντι ν. καὶ στήλην ἀν. καὶ β. αὐτοῦ ἔτ. δν καὶ Ἄπιν ἐκάλουν ὁμωνύμως τῷ δεσπότῃ· σ. οὗτος ἦν τοῦ γ. Ced. ⁵³ γεωργ. cod. γεωργεῖν?—Μετωνόμασαν δὲ τὸν ἀνθρώπον ἔκεινον καὶ Γόρασιν καὶ Σαρ. τὴν στήλην Ced. ⁵⁴ Περὶ τοῦ μαγνήτου. Ced. 569,18-570,2: ἐν τῷ ναῦν γούν τοῦτου ἀγ. μ. καὶ φ. ὅλον ἐκ διαφόρου κατασκευασμένον ὕλης ἴστατο ὡς ἐκατέραις χερσὶν ἐκατέρων ἔχσθαι τῶν τοίχων Ced. ⁵⁵ μαρμάρων? μαρμαρ. cod. Cedronus imaginem minorem magnete tractam intra majorem perhibet fuisse, ut a magnete lecti in laquearibus fixo illa tum trahi non potuissent, ἐν ᾧ igitur ad templum referendum est. ⁵⁶ ὀπῆρχον ἐνδεδυμένοι cod. ⁵⁷ ἐνδον δὲ τοῦτου τοῦ μεγίστου ἀγάλματος ἄλλος ναὸς καὶ εἰδωλον καὶ ξόανον ἀπρωσῆρητο γ. οὐ μ. δὲ Ced. ⁵⁸ κακουρηθ. cod. ⁵⁹ τοῦτου τῆ κ. σ. ἐνεῖραντες, τ. φ. δὲ τῆς σ. ἀν. μαγνήτιν λ. κατὰ κάθετον ἐνθήμενοι μετ. τοῦτον τοῦ ἀέρος ἀφῆκαν ὀρθοῖσθαι κρεμάμενον καὶ οὕτε γῆ; οὕτε αὐτῆς τῆς στέγης ἐφαπτόμενον Ced. ⁶⁰ 593-594. Ced 571,8-15: Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτι (ἔ' καὶ ἔς') τοῦ ποταμοῦ N. x. τὸ ἔθος; μὴ ἀναδάντος ἐχ. οἱ Ἑλ. αἰτιον εἶναι τοῦτου τὸ κωλυθῆναι θύειν τῆς θεοῦ αὐτῶν.

ait : « Absit ut fluvius daemonum templis et sacrificiis gaudeat et in terram tuam aquam infundat ! » Deus autem illius fidei testimonium redditurus, supra quod erat necesse jussit illum inundare ; quod in metam conjecit haud levein Ægyptum, ne ipsam Alexandriam aqua submergeret.

Quod et de Artemide ad quosdam ait magnus Isidorus : « Quoniam hoc ediscere voluisti : « Quis nescit Ephesiorum urbem cultricem esse Artemidis ac Jovis prolis ? » Scito, hoc non esse Scripturæ verbum, sed Ephesiorum dictorum relationem. Superfluum igitur existimo fabulas inanes interpretari : de quibus etiam puto psalmistam Davidem esse locutum : « Narraverunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua, Domine. »

« Quoniam igitur, studiosus cum sis, eruditus esse vis, hoc tibi dicam : qui apud Græcos simulacrorum inventores erant, timorem videntibus incutere volentes aiebant, statuam cœlitus a Jove fuisse dimissam atque delapsam esse, superiorem omni humanæ manu ac intactam ; unde idolum a Jove missum et cœleste vocarent ; et simulacrum propter mortalis simulamen. Quod vere non ita erat, sicut de simulacris ferebat inanis fama, delusorum fama. Sed, simulacrorum factoribus occisis vel in exilium jactis, ne quis diceret opus manuum esse simulacrum, hanc fugientes famam ad aures delusorum hominum dicebant, et sic erravit Ephesiorum civitas. » — « Quod verum sit occisos esse simulacrorum fabricatores, testatur quod heri et nudius tertius Alexandriæ in Ægypto factum est. Ptolemæus, artificibus ad Artemidis statuam efficiendam congregatis, postquam opus perfectum est magna effossa fovea et occultato dolo, jussit ibi artifices cœnare ; qui cum cœnarent, ibi tumulati, mortui sunt, digna nefandi operis mercede accepta : cæterum, si voluit evanescere artifices, non nisi ut non manufactus crederetur qui vocabatur Deus, quemque non manu tactum appellabat, hoc fecit. Sed Dominus ac Deus noster sceleratissimum ejus homicidium brevi declaravit : fulmine enim ac magno terræ motu facto, templum simul eversum est ac fossa relecta ; et sic apparuerunt fraudis adinventiones. »

Canoopi vero magis quam tota Ægyptus repleti

α σιλεύς ⁶² Θεοδόσιος εὐσεβῶς ἀπεκρίνατο· Ἐπι γ. νοικο ποταμῶν (ναοὶς δαιμόνων καὶ) θυσίαις χαίροντα καὶ ἐπὶ τὴν γῆν ποτὰ ὕδαρ ἀνάγειν. ὁ Θεὸς δὲ τοῦτου τὴν πίστιν ἀποδεξάμενος ὑπὲρ τὸ δέον ἐκάλεισε πλημμυρῆσαι, ὅπως εἰς φόβον ἤγαγε οὐ τὸν τυχόντα τὴν Αἴγυπτον, μὴ καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν αὐτὴν κατακλύσῃ τὸ ὕδωρ.

⁶³ (14) Ὅπως δὴ καὶ περὶ τῆς Ἀρτέμιδος πρὸς τινὰς φησὶν ὁ μέγας Ἰσίδωρος· Ἐπειδὴ περ ἠθέλησας μαθεῖν τό ⁶⁴· Ἐ τίς οὐκ οἶδε τὴν Ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης Ἀρτέμιδος· καὶ τοῦ Διοσκοτοῦς ; Ἐ γὰρ, ὅτι οὐκ ἔστι τῆς Γραφῆς ὁ λόγος, ἀλλὰ τοῦ γραμματικῶς τῆς Ἐφεσίων περιετὸν οὖν ἡγοῦμαι λογοποιίας ἀγυρτικῆς **484** ἔρρηκεύς· περὶ ὧν οἶμαι καὶ τὸν ἱεροψάλτην ⁶⁵ Δαυὶδ Β εἰρηχέναι ⁶⁶· Ἐπι γήσαντό μοι παράνομοι ἄδολοσχίας, ἀλλ' οὐκ ὡς ὁ νόμος σου, Κύριε. »

⁶⁷ (15) Ἐπεὶ οὖν φιλομαθῆς ὢν, πολυμαθῆς ἰδέλεις εἶναι, καὶ τοῦτο ⁶⁸ φράσω σοι· οἱ παρ' Ἐλλήνων τὰ ξόανα κατασκευάσαντες (καὶ) φόβον βουδόμενοι ποιῆσαι τοῖς ἐρῶσιν ἐφασκον, ὅτι (τὸ ἀγαλμα) ἐξ οὐρανοῦ παρὰ τοῦ Διὸς ἐπέμψθη καὶ ⁶⁹ κατέπη κρείττον ⁷⁰ ὑπάρχον πάσης ἀνθρωπίνης χειρὸς καὶ ἀνάλωτον, ὅθεν καὶ Διοπετέξ ; καὶ οὐράνιον βρέτας ἐκάλουν· βρέτας δὲ παρὰ τὸ ⁷¹ βροτῶ ἐοικέναι· ὅπως οὐκ οὕτως ἦν [ὡς] ἢ ⁷² περὶ τῶν ἀγαλμάτων ματαίως δόξα πεπλανημένων δόξα· ἀλλὰ τοῦς ἀγαλματοποιούς ἢ ἀποκτείνοντες ἢ φυγαδεύοντες, ἵνα μηδεὶ εἰπεῖν ἔχοι ⁷³, ὅτι χειροποίητόν ἐστι τὸ ξόανον ⁷⁴ ἢν δὴ φήμην πλάσαντες ἐν ταῖς ἀκοαῖς τῶν (παφανασμένων) ἀνθρώπων ἠγείσαν, ἦτις καὶ τὴν Ἐφεσίων ἐπλάνα πόλιν. » — Ὅτι ἀληθές ἐστίν, ὅτι ἀποκτείνοντο τοῦς ἀγαλματοποιούς, μαρτυρεῖ τὸ χθές καὶ πρῶην ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ τῇ πρὸς Αἴγυπτον γεγενημένον. Πτολεμαῖος γὰρ συναγωγῶν τεχνίτας ὡπετὸν τῆς Ἀρτέμιδος ἀνδριάντα ποιῆσαι, μετὰ τὸ ἐργον βόθρον μέγαν ὀρύξας καὶ τὸν δόλον κρύψας ἐκέλευσε τοῦς τεχνίτας ἐν αὐτῷ δειπνῆσαι, οἷσιν δειπνοῦντες ἐκείσε κατεχώσθησαν καὶ ἀπέθανον, ἄξιον μισθὸν τῆς κακούργιας κομισάμενοι· πλὴν εὐ· ἐκείνοις βουδόμενος ἀφανίσαι τεχνίτας, ἵνα δόξῃ χειροποίητος [ὀνομαζόμενος Θεός, ὃν καὶ ἀχειρομάντων] κέκληκε, τοῦτο δὲ δόρακεν. Ἀλλ' ὁ ⁷⁵ ἡμέτερος Δεσπότης καὶ Θεός ἐν τάξει ἐφανέρωσε τὴν παμδεδήλον αὐτοῦ μαιφονίαν· σκηπτῶ γὰρ καὶ αἰσμοῦ γεγονότος μεγάλου, καὶ τοῦ ναοῦ καταπεσόντος ἅμα καὶ τοῦ βόθρου ἀναδοθρευθέντος, ἐφοράθη τὴ τῆς ἀπάτης κατασκευάσματα.

485 ⁷⁶ (16) Ἐν δὲ τῷ Κανώπει μᾶλλον τῆς ὄλης

Variæ lectiones et notæ.

⁶² ὁ εὐσεβῶς β. θ. εἰπε· Μή γ. ποτὲ π. θ. χ. ἐπὶ τὴν γῆν πλημμυρῆσαι. Ὁ δὲ Θεός τοῦτο ἀπ. εὐλόγησε τὴν ἀνάβασιν τοῦ ποταμοῦ, ὥστε ἅπαν τὰς τοὺς κατ' Ἀ. φοβηθῆναι μὴ καὶ αὐτὴν Ἀ. κ. ἢ πλημμυρᾶ τοῦ ὕδατος Cod. ⁶³ Isidorus Pelusiota, cp. IV, 206. ⁶⁴ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων κείμενον Act. xix, 35 τί; οὐ γινώσκει, κτλ. ⁶⁵ μελωδὸν εἰρ. Is. ⁶⁶ Ps. cxix, 85. ⁶⁷ Isidorus IV, 207 ⁶⁸ τ. φράσας ἵνα μὴ δόξαιμι ὅς λυπεῖν· οἱ Is. ⁶⁹ ἐπ. ἢ κ. Is. ⁷⁰ κρ. π. ἀ. γ. ὅθεν Is. ⁷¹ π. τῷ cod. ⁷² τὸ δὲ οὐ τοιοῦτον ἦν ed. omissis ἢ — δόξα, quæ a chronographo adjuncta sunt, et conjunctione aliana, ὡς vel καθῶς, junctenda. ⁷³ ἔχοιεν cod. ⁷⁴ ἔ. ταύτην τὴν φ. πλανᾶσθαι Is. ⁷⁵ ἀλλ' οὐκ ἔλαθς προῦπτα γὰρ γενομένου τοῦ δράματος κατ' ἐνῆαυτὴν ὑρήνοισ τοῦς οὕτω τῆς ἐξῆς ἡμετέρο Is. ⁷⁶ Cod. 570, 9—16 : Ἰσίδωρον ὅτι X. τὸ πῦρ ὡς π. ἀναρετικὸν σβένονται καὶ πάντας τοῦς Ἑλλήνων Θεοῦς κατέδραμεν· προσήλθον δὲ καὶ τῷ K. ἱερεὶ καὶ αὐτὸς μηχανάται τι τ.

Αἰγύπτου κατειδώλω ὄντι φασὶ τεράστειόν τι εἶναι τοιοῦτον. Ποτὲ Χαλδαῖοι τὸν ἰδίον θεόν, ὅπερ ἐστὶ τὸ πῦρ ἀποσεμνύνοντες, πανταχοῦ περιέφερον, ὥστε τὰς θεοὺς πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν συμβεβληκέναι καὶ τὸν νικῶντα ἐκείνον παρὰ πάντων νομιζέσθαι θεόν. Τῶν οὖν ἄλλων ἐπαρχιῶν αἱ θεοὶ, ἢ ἀπὸ χαλκοῦ, ἢ ἀπὸ χρυσοῦ, ἢ ἀργύρου, ἢ ξύλου, ἢ λίθου, ἢ ἄλλης τῆς αὐτῆς ὕλης [ἀν]αμφιδόλως εὐχερῶς διὰ τοῦ πυρὸς ἐφθείρετο, ὥστε πανταχοῦ τὸ πῦρ ἀναγκαίως νικᾶν. Τοῦτο ἀκηκῶς ὁ τοῦ Κανώπου ἱερεὺς (127^ο) πανσυργόν ⁷⁷ τι τοιοῦτον ἐνεθύμηθη· Ὑδρίαί ἐν τοῖς μέρεσιν Αἰγύπτου εἰώθει γίνεσθαι ὀστράκινα, τρήσεις ἔχουσαι λεπτὰς καὶ συνεχεῖς, ὥστε διὰ τῶν τρήσεων ἐκείνων τὸ θεθλωμένον ὕδωρ διυλιζόμενον ἀποδίδεσθαι καθαρώτερον. Ἐκ τούτων τῶν ὑδριῶν μίαν λαθῶν ὁ ἱερεὺς τοῦ Κάνωπος καὶ τὰς τρήσεις ἐκείνας ἀναφράξας κηρῶ καὶ διαφόροις ζωγραφήσας χρώμασι, πληρώσας τε ὕδατος, ἔστησεν ὡς θεόν· καὶ ἀποτεμὼν παλαιῦ ἀγάλματος τὴν κεφαλὴν, ὅπερ ἔλεγτο Ἐλάου τινὸς κυβερνήτου γεγενῆσθαι, ἐπιμελῶς ἐπιθεὶς εἰρμώσεν αὐτὴν τῷ ἀγάλματι. Παραγίνοντο δὲ μετὰ ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι, καὶ ἀνηψθὴ παρὰ τὴν ὕδριαν τὸ πῦρ, καὶ ὁ κηρὸς, δι' οὗ αἱ τρήσεις ἐτύχχανον περραγμέναι, διελύετο· τῆς δὲ ὕδριας ἰδρούσης καὶ τὸ ὕδωρ διὰ τῶν τρήσεων ἐκβαλλούσης, ἐσθένυτο τὸ πῦρ· οὕτω τε τῇ πονουργίᾳ τοῦ ἱερέως ὁ Κάνωπος τῶν Χαλδαίων νικητῆς ἀπεδείχθη καὶ ἀπὸ τότε λοιπὸν ἐτιμάτο ὡς θεὸς πάντων νικητῆς ὁ Κάνωπος.

(17) Nūn δὲ παραγενομένου Θεοφίλου τοῦ ἀρχιερέως τοῦ πάντων Θεοῦ, οὐδὲ εἰς ὠφέλησεν ἰδρῶς, οὐδὲ ἢ ἀπὸ κηροῦ κατασκευασθεῖσα πονουργία συνεβάλετό τι αὐτῷ· ἀλλὰ πάντα τὰ αὐτῶν ἐπορθήθη καὶ εἰς ἔδαφος κατηνέχθη. Ὅτε δὲ ταῦτα οὕτως γενέσθαι ἀπηγγέλη τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ, ὅτι τὰ εἰδῶλα τῆς Αἰγύπτου κατηνέχθη 486 καὶ ἐκκλησίαι ἀντ' αὐτῶν ψκοδομήθησαν, ἐκτείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· « Εὐχαριστῶ, Δέσποτα Χριστέ, ὁ Θεός μου, ὅτι, χωρὶς ἀπωλείας τῆς πόλεως ἐκείνης, τῆς μεγάλης, ἢ οὕτως παλαιὰ κατεσθῆθη γλάνη. »

⁷⁸ (18) Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Οὐαλεντινιανὸς ἐν τοῖς τῆς Δύσεως μέρεσι τὴν πολιτείαν διοικῶν, βρόχῳ ⁷⁹ χρησάμενος τὸ τέλος ἐπλήρωσε τοῦ βίου, δι' ἣν αἰτίαν, μέχρι τοῦ παρόντος οὐκ ἴσμεν. Τινὲς μὲν γὰρ ἔλεγον ἐπιβουλῇ τοῦ στρατηγοῦ Ἀρβογαστοῦ γεγενῆσθαι τοῦτο· καὶ τοιαύτη παρὰ πᾶσιν ἐκράτει ὑπόληψις· ἄλλοι μὲν[τοῖ] ἀθῶον εἶναι τὸν στρατηγὸν ἀπὸ τοῦ τοιοῦτου μύσου· ἔλεγον, αἰτίαν δὲ παρεσχῆκεναι τούτου νεανίαν ἀγανακτήσαντα εἰς τοῦτο πραχθῆναι, ἐπειπερ, φασίν, οὐ συνεχωρεῖτο παρ' αὐτοῦ ὡς νεώτερος, εἰ μὴδέπω βεβηκῶς κατ' ἐξουσίαν διὰ πάντων τὴν βασιλείαν διοικεῖν.

A idolis, aliquid prodigiosum sic esse ferunt: Olim Chaldæi proprium deum, qui ignis est, celebrantes, passim circumtulērunt, ut cum cæterarum provinciarum diis concertaret, et qui victor evaderet, illi ab omnibus haberetur deus. Aliarum igitur provinciarum dii ex ære, vel auro, vel argento, vel ligno, vel lapide, vel alia tali materia facti, facile sane igne consumebantur. Hoc cum audivisset Canopi sacerdos, artificiosum quid tale mente concepit: In partibus Ægypti solent hydræ haberi testacæ, tenuissima continuacæ habentes foramina, ita ut aqua turbida, per hæc foramina stillans, limpidior reddatur. Unam ex his hydræ accipiens Canopi sacerdos et foramina illa cera obstruens, hanc variis coloribus depictam, replevit aqua et sicut deum constituit: et abcidens veteris idoli caput, quod cujusdam Elal rectoris esse dicebatur, sedulo apposuit et adaptavit illud novo simulacro. Postea vero supervenerunt Chaldæi, et ad aquam ignis accensus est, et cera, qua foramina obstruebantur, soluta est. Hydria autem desudante, et aqua per foramina diffuente, ignis extinctus est. Sic astutia sacerdotis Canopæus deus, Chaldaicorum victor habitus est, et amodo tanquam omnium victor deus Canopæus æstimatus est.

Nunc autem cum Theophilus esset summus Dei sacerdos, nec ullus sudor auxiliabatur, nec astutia cera præparata ei proderat: immo ipsorum simulacra cuncta peribant et in terram dejiciebantur. Cum vero sic fieri nuntiatum est piissimo regi, nempe Ægypti idola destructa esse atque ecclesias illorum loco ædificatas, manus ad cælum extendens ait: « Gratias tibi, Domine Christe, Deus meus, quod absque illius magnæ urbis destructione, tam inveteratus error extinctus est. »

Interca vero Valentinianus, in Occidentis partibus gubernaculum tenens, laqueo vitæ finem fecit, quam ob causam usque ad hanc diem nescimus. Quidam etenim dicebant hoc ducis Arbogasti dolo esse factum; et apud omnes ista conjectura invaluit. Alii tamen a tanto scelere ducem esse purum dicebant, et causam hujus fuisse juvenis indignationem; siquidem, aiunt, non sui regimen habere permittebatur velut junior, utpote qui nondum obtinuerat libertatem in omnibus regnum administrandi.

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁷ Εἰς τύπον ἀγάλματος ὕδριαν ὀστρακίνην κατασκευάσας, τρ. ὑπέθηκε λ. δ; κ. φραξάμενος καὶ χρώματι καλλύνας π. ἀγ. ἀπ. κ. καὶ ἐφαρμόσας; τῷ σκευῆ εὐφυῶς καὶ τῷ πυρὶ προσαγαγῶν ἠλεγεῖν αὐτῷ τὴν ἰσχύν, κατὰ μικρὸν διὰ τοῦ ὕδατος ἀποσθεσθέντος. ⁷⁸ 292. Ced. 568,8—11. ⁷⁹ ἀρχόνῃ Ced. (laqueo (Prosper.) Arcadio II et Rufino coss. Th. 14, conf. Orosium VII. 35: dolo A. comitis sui, ut ferunt strangulatus, atque ut voluntariam sibi conscivisse mortem putaretur, laqueo suspensus, cf. Theophaneus et Miscell.

Theodosius nihilominus indignatione succensus A adversus Eugenium in illius locum constitutum in vindictam arma corripuit, hac sententia a Joanne monacho Ægypti solitario accepta. Iste enim divinus vir nonagenarius ad tantam pervenerat ætatem solus permanens, neque de cellula egrediens, neque alium intus recipiens; per fenestrellam enim tantum benedicebat et accipiebat eos qui apud ipsum deveniebant; non autem omni die, sed bis in hebdomada, Sabbato et Dominica: cæteris autem diebus non se videri sinebat ulli homini, sed jejuniis, vigiliis ac orationibus vacabat. Et videre erat beatum totum corpore propter severam disciplinam extenuatum: nihil enim aliud quam legumina panicosque fructus post solis occasum manducabat: nam de pane, vino, oleo, et cæteris quæ in foco ardente coquantur loqui supersedemus. Illis et talibus divinis exercitiis noctem diemque consumens sanctus celebrer evadebat et prophetiæ dono replebatur, prænuntians tum futura, tum unicuique abscondite facta vel cogitata. De Nilo vero et de fertilitatis ejus aut sterilitatis tempore minas aut aliam a Deo superventuram punitionem prædicebat et peccatores libere redarguebat. Sed quid multa? impossibile enim est os aut mentem hominum numerare mirabilium ejus ac virtutum oceanum. Ad hunc igitur misit rex Theodosius ad adducendum eum, deprecans et obsecrans, ut orationibus ejus munitus pugnam cum adversariis inciperet. Ille vero præsentiam ob religionem recusavit, sed prece facta, super baculo quo nitebatur et amictu quo collum circumdabat, hæc ad ipsum misit, denuntians, ut amictum pro galea super caput indueret, et baculo pro lancea dextera manu uteretur et primus ante exercitum procederet. Rex autem Theodosius, his a sancto missis pie fideliterque acceptis, ad bellum se parabat, non tam armorum, jaculorum et militum multitudine, quam sancti jejuniis ac orationibus confusus. Iste enim novam ipsi prænuntiabat victoriam, non cruentum pro ipso fore certamen, sed ex utraque parte multum cruorem esse fundendum. Circuibat autem cum episcopis et populis omnes orationis locos, prosternebatque se in cilicio ante januas martyrum et sanctorum apostolorum, sese aperte demonstrans sanctorum intercessionem fidelissimum sibi a Deo auxilium quærebat. Græci vero Romæ sacrificare studebant et victimarum viscera scrutari, victoriam imprudenti promittentes Eugenio, Flaviano tum præfecto ardentius aliis hæc agente; hic, multum prudentiæ suæ fidens, omnibus suadebat Eugenium victorem fore fulgeundum. Cum autem Theodosius pietatis

κατὰ Εὐγενίου τοῦ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ καταστά-
τος εἰς ἐκδίκησιν ἤρπασε, τὴν τούτου γνῶμην ὑπὸ
Ἰωάννου μοναχοῦ ἡσυχαστοῦ Αἰγυπτίου μαθητῆς.
Ὁ γὰρ τοι θεῖος οὗτος ἀνὴρ ἐνενηκονταετής εἶπεν
τὴν ἡλικίαν ἐν σπηλαίῳ κατέμενε μόνος, μήτε αὐτῶς
ἐξερχόμενος τῆς κείλης, μήτε ἄλλον εἰσερχόμενος.
Ἔνδον ἠὲ λόγει γὰρ μόνον διὰ θυρίδος καὶ ἠσκάετο
τοὺς πρὸς αὐτὸν παραβάλλοντας· καὶ τούτους οὐ δια-
παντός, ἀλλὰ δις ⁸¹ τῆς ἑβδομάδος, Σαββάτῳ καὶ
Κυριακῇ· τὰς δὲ λοιπὰς ἡμέρας ἀπόροτος ὑπῆρχε
παντὶ ἀνθρώπῳ, νηστείας καὶ ἀγρυπνίας καὶ προσ-
ευχαίς σχολάζων. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν μακάριον ὄλον
εἶναι ἐκτετηγμένον τῷ σώματι δι' ἄκραν σκληραγω-
γίαν· καὶ γὰρ ἦσθιεν οὐδὲν ἕτερον ἢ λάχανα καὶ
ὀλίγας ὀπώρας (127b) μετὰ δύσιν ἡλίου· περὶ γὰρ
ἄρτου οἴνου τε καὶ ἐλαίου καὶ τῶν λοιπῶν οὐα διὰ
πυρὸς ἔχει τὴν χρῆσιν, περιτόν ἐστι καὶ λέγειν.
Τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις θεῖοις κατορθώμασι ἐπι-
νυκτερεύων καὶ διημερεύων **487** ὁ ὅσιος ἐκπῆλος
ἐγένετο καὶ προφητικῶν χρισμάτων ἔμπλεως, προ-
σημαίνων ἔσθ' ὅτε τὰ μέλλοντα καὶ τὰ κρυφίως ἐκεί-
νου πεπραγμένα καὶ διανοούμενα. Καὶ μέντοι καὶ περὶ
τοῦ Νείλου καὶ τῆς εὐφορίας αὐτοῦ, ἣ καὶ ἀφορίας
τοῦ χρόνου, ἣ ἀπειλήν, ἣ ἕτεραν ἐπέρχεσθαι μιλ-
λουσαν παρὰ Θεοῦ ⁸² προηγόρευε καὶ τοὺς ἀμαρτέ-
νοντας παρῆρησά διήλεγχεν. Καὶ τί δὴ ⁸³ πολλὰ λέ-
γειν; ἀδυνατεῖ γὰρ στόμα καὶ νοῦς ἀνθρώπων ἀρι-
θμεῖν τῶν θαυμάτων αὐτοῦ ἢ τῶν ἀρετῶν τὸ πύ-
λατος. Πρὸς τοῦτον οὖν τὸν θεοφόρον ἀπίστευτον ὁ
βασιλεὺς Θεοδοσίος σκυλῆναι αὐτὸν παρακαλῶν καὶ
ἐκδυσωπῶν ἔω; αὐτοῦ, ὅπως ταῖς ἐκεῖνου προσευ-
χαῖς ἐφοδιαζόμενος τῆς πρὸς τοὺς ἀντιπάλους κα-
τ' ἄρξει μάχης. Ὁ δὲ τὴν παρουσίαν μὲν ὑπὲρ εὐ-
λαβείας ἀνεδέλετο, εὐχὴν δὲ ἐπὶ τῇ βακτηρίᾳ ἐφ' ἣ
ἐπιστήρικτο καὶ τῷ περιθολαίῳ, ὃ περισαυθέντων
ἔφερε, ποιησάμενος, ταῦτα πρὸς αὐτὸν ἐκπέμπει,
παραγγείλας, ἵνα τὸ μὲν περιθόλαιον ἀντὶ κόρυθος
ἐπὶ τὴν κεφαλὴν περιβαλεῖται, τῇ δὲ βακτηρίᾳ ἀντὶ
δόρατος τῇ δεξιᾷ χειρὶ χρήσεται ⁸⁴ καὶ πρῶτος τοῦ
στρατιωτικοῦ αὐτοῦ προπορεύσεται. Ὁ δὲ βασιλεὺς
Θεοδοσίος πιστῶς καὶ εὐλαδῶς τὰ παρὰ τοῦ ἁγίου
σταλέντα δεξάμενος εἰς τὸν πόλεμον παρασκευάζεται,
οὐχ οὕτως τῇ τῶν ὄπλων καὶ τῶν βελῶν καὶ τοῦ
λαοῦ τῷ πλήθει ὅσον τῇ τῶν νηστειῶν καὶ τῇ τῶν
εὐχῶν τοῦ ἁγίου πεποιθῶς; ⁸⁵ οὗτος γὰρ καινῇ
ἐπιγγεῖλατο αὐτῷ τὴν νίκην, ἀναίμακτον προδη-
σέσθαι εἰς τὸ κατ' αὐτὸν, καὶ ἀπὸ ἑκατέρου μέρους
πλείστον ἐκχεῖσθαι μέλλειν ⁸⁶ αἷμα. Περιήρηχο δὲ
μετὰ ἐπισκόπων ⁸⁷ καὶ μετὰ πλήθους πάντας τοὺς
τῶν εὐχῶν τόπους καὶ ἐρρίπτεν ἑαυτὸν πρὸ τῶν
θυρῶν τῶν Μαρτύρων καὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων
ἐπὶ κλικίου, ἐξαπλῶν ἑαυτὸν, καὶ τῇ προσβίῃ τῶν

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁰ Περὶ Ἰωάννου μοναχοῦ. Ced. 568, 11—20: "Ἐσπευσε δὲ ὁ μέγας Θ. εἰς ἐκδ. αὐτοῦ· ἐξίτων δὲ κατὰ τοῦ τυράννου Εὐγενίου οὐκ ἰδίᾳ ἰσχύϊ ἐθάρρησεν ἱ. δὲ τ. Ἁ. μ. μεγάλου τὴν βάρβρον α. δ. τὴν ἐπινομίδα δὲ ἀντὶ κρῆνους ὀπλισάμενος. ⁸¹ δεύτερον codex e compendio β' male soluto. ⁸² τιμίαν? ⁸³ δεῖ? ⁸⁴ χρῆσα-σθαι cod. ⁸⁵ βοηθία? cf. infra. ⁸⁶ ἐμῆλλεν cod. ⁸⁷ ἐπισκόπ. cod.

ἀγίων πιστοτάτην αὐτῷ παρὰ Θεοῦ βοήθειαν ἐζη-
ται. Οἱ δὲ Ἕλληνας κατὰ τὴν Ῥώμην θύειν ἤρ-
ξαντο καὶ σπλαγχνοκοφίας ἀπὸ θρημάτων ποιεί-
σθαι, κίβην ἀφρονεῖ ἀπαγγέλλοντες Εὐγενίῳ, Φλα-
διανοῦ τότε τοῦ ὑπάργου σπουδαιότερον τῶν ἄλλων
ταῦτα πράττοντος, καὶ πάντας ἐπειθεν Εὐγένιον νι-
κητὴν ἀποφανεῖσθαι, πολλὴν ἔχων φρονήσεως **488**
εἶησιν. Ὅτε δὲ Θεοδοσίος ὁ ἀληθῶς τῇ ἀληθείᾳ τῆς
εὐσεβείας πεπειθῶς τὰ στόμια τῶν Ἄλπειων κατέ-
ελαθεν, πρῶτοι ἐκεῖνοι οἱ δαίμονες εἰς φυγὴν ἐτρέ-
πησαν ὑπὸ φαύλου συνειδότος πτοηθέντες· στὰς
γὰρ ἐφ' ὀψήλησιν ⁸⁸ πέτρας Θεοδοσίος, ὄθεν καὶ ὄρξαν
καὶ ὀρᾶσθαι παρ' ἐκατέρου στρατοπέδου ἠθέησαν,
ἐπὶ τὴν ἐξ ἔθους ἐπέτριψεν ἑαυτὸν ⁸⁹ βοήθειαν καὶ
ἐκλώσας ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· «Θεὲ παντο-
κράτωρ, ἔρη, σὺ οἶδας, ὅτι ἐν τῷ ἰνόματι τοῦ Χρι-
στοῦ καὶ Υἱοῦ σου ἐκδικήσεώς ⁹⁰ μου ἕνεκα δι-
καίας ⁹¹ τὸν πόλεμον τοῦτον ἀνεδεξάμην· καὶ εἰ μὲν
ψεύδομαι, τιμώρησόν με· εἰ δὲ μετὰ δικαίας αἰτίας
καὶ σοὶ πεποιθῶς ἤλθον ἐνταῦθα, ἔκτεινον τὴν
δεξιάν σου τοῖς σοῖς, μήποτε (123^a) εἰπωσι τὰ ἔθνη·
Ποῦ ἐστὶν ὁ Θεὸς αὐτῶν; » Ἦντινα εὐχὴν τοῦ πιστο-
τάτου βασιλέως πιστευθέντες ⁹² οἱ στρατηγοὶ παρὰ

veritati vere confidens, Alpium ora occupasset,
primi illi beati, mala conscientia porterriti, in fugam
se dederunt. Stans enim super excelsa rupe Theo-
dosius, unde videre viderique ab utroque exercitu
posset, in consuetum auxilium oculos vertit, et sese
pandens in conspectu Dei : « Deus omnipotens,
inquit, tu scis quia in nomine Christi Filii tui, ad
juste me vindicandum hoc suscepi bellum; quod si
mentior, pœnas a me reposece; si vero justa de
causa et in te confidens huc veni, dexteram tuam
super tuos extende, nequando dicant gentes : Ubi
est Deus eorum? » Quam orationem fidelissimi reg-
is fidentes duces a Deo accipiendam, ad pugnam
inflammati sunt; præsertim Bacurius, vir fide ac pie-
tate, animæque et corporis fortitudine illustris apud
omnes qui ipsi propinquabant, tum lancea, tum
jaculis, tum ense multam exercebat cadem, hostium
que ordines stipatas ac densissimas perrumpebat, et
per mediam occisorum multitudinem acies disrum-
pens et mortuorum aggeres pertransiens; ad ipsam
tyrannum ferebatur : et cum pugna acrior devenerat,
Eugenius, manibus post tergum devinctis ad pedes
regis adductus est. Hic illius vitæ bellique finis fuit.

Θεοῦ προσεδέχθαι ⁹³, εἰς τὸν πόλεμον ἀνεψυχώθησαν, ἐξαιρέτως δὲ Βακούριος, ἀνὴρ τῇ πίστει, καὶ
τῇ εὐσεβείᾳ, καὶ τῇ ἀρετῇ τῆς φυγῆς καὶ τοῦ σώματος ἔνδοξος παρὰ πάντας τοὺς πλησίον τυγχάνοντας.
τοῦτω μὲν τῷ κόντω, τοῦτω δὲ τοῖς βέλεσιν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τῷ ξίφει ἐστρώννυε ⁹⁴ καὶ τὰ τάγματα τῶν
πολεμίων συναγευγμένα καὶ συγκεροτημένα διέρρηξε καὶ διὰ μέσου τοῦ πληθους τῶν πεπτωκότων τὰς
εἴξεις διασχίσας καὶ τοὺς σωρούς τῶν νεκρῶν παρὶν πρὸς αὐτὸν ἐπαρεύετο τὸν τύραννον· καὶ τοῦ
πολέμου ⁹⁵ σφοδρῶ γενομένου, Εὐγένιος πρὸς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως ὀπίω δεδεμένων αὐτοῦ τῶν
χειρῶν ἤχθη· κάκειος τῆς αὐτοῦ ζωῆς καὶ τοῦ πολέμου τὸ τέλος ἐγένετο.

⁹⁶ (20) Τότε τοίνυν ὡς τὰ μέλλοντα προειδῶς ὁ **C**
βασιλεύς καὶ φροντίζων, ὥστε τὴν πολιτείαν διατυ-
πῶσαι, εἰ τὰ τῆς Ἐφίας μέρη παραχρηῖμα ἀπέστει-
λεν, ὅπου τὰ ἑαυτοῦ παρέθετο τέκνα φυλακῆ ἀσφα-
λεστάτη μέλλων ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐξίναί· καὶ ἐν
μὲν τῇ Ἀνατολῇ τὸν βασιλεῖα Ἀρκαδίον προσέταξε
τὴν πάλαι παραδοθεῖσαν αὐτῷ βασιλείαν φυλάττειν·
Ἄνωριον δὲ τῇ αὐτῇ τιμήσας ἀξία ἐπὶ τὴν τῆς Δύ-
σεως βασιλείαν κατελεῖν ταχέως προσέταξε. Ἐλ-
θόντα δὲ αὐτὸν περιπτυσάμενος καὶ φιλήσας, παρ-
έδωκεν αὐτῷ τὰ σκήπτρα **489** τῆς βασιλείας τῆς
Δύσεως, αὐτὸς ἐπὶ δέκα καὶ ζ' καιροὺς διειθύνας τὴν
βασιλείαν εὐτυχῶς εἰς τὸν βελτίονα μετέλθε βίον
μετὰ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων ἀποληψόμενος τὰ γέρα
τῶν ἁθλῶν, ἐν Μεδιολάνῳ τελευτήσας καὶ τοῦ
κόλβου ἀποκοιμηθέντος.

ΣΔ'. Βασιλεία Ἀρκαδίου.

⁹⁷ Μετὰ δὲ Θεοδοσίον ἐβασίλευσεν Ἀρκαδίος, ὁ
υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη ιγ', βασιλεύσας ⁹⁸ ἐν τῇ Ῥώμῃ
Ἄνωριος.

⁹⁹ (2) Ὅς τὸν κίονα τοῦ Σηρολόφου στήσας, αὐτὸς
ἑαυτοῦ ¹⁰⁰ καθέδρυσεν ἀνδριάντα.

(3) Καὶ πόλιν ἐν τῇ Θράκῃ κτίσας ἐκάλεσεν αὐτὴν
Ἀρκαδιούπολιν.

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ ὀψήλ. Ced. ⁸⁹ ἑαυτοῦ? ⁹⁰ ἐκδικήσ. μ. cod. ⁹¹ δικαί cod. ⁹² πισθόντες cod. ⁹³ προσεδεδείχθαι
cod. ⁹⁴ Barbarius Misc. ⁹⁵ ἐστρώννυσι cod. ⁹⁶ ἀνεμῶν cod. ⁹⁷ Ced. 563,5 — 13. ⁹⁸ τὸ σῶμα cod.
⁹⁹ 395. id Ced. 374,5. ¹⁰⁰ ἐάσας Ἄνωριον Ἰστορ. βασιλεύσαντος. — Ὀνωρίου? ¹⁰¹ 403. ¹⁰² ἑαυτῷ τὸν ἑαυτοῦ.
Μον.

Tum quasi futura prævidens et de gubernatione
stabilienda meditans imperator, in Orientis partes
continuo misit, ubi suos filios, ad bellum exiturus,
sub fidissima custodia collocarat. Arcadium in
Oriente regiam olim sibi concreditam servare dis-
posuit; Honorium autem eadem honorans dignitate
ad Occidentis regiam potestatem statim venire
jussit. Cum autem advenisset, eum amplexatus
et osculatus, ei tradidit Occidentalis regni sce-
ptrum. Ipse postquam septem et decem annos re-
gnum prospere direxisset, ad meliorem vitam, cum
piis regibus fortium mercedem accepturus, trans-
ivit. Mediolani vita decessit, et corpus ejus ab Ar-
cadio filio in urbe honorifice sepultum est.

σώματος ⁹⁷ αὐτοῦ παρὰ Ἀρκαδίου υἱοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ

CCI. Regnum Arcadii.

D Post Theodosium, Arcadius, ejus filius, tres et
decem annos regnavit Honorio Romæ regnante.

sic cum Xystici columnam erexisset, ipse suam
statuam superimposuit.

Urbem in Thracia condidit et vocavit eam Ar-
cadiopolim.

Sob ipso terra vehementer dies septem est con-

(4) 'Εφ' οὗ ἡ γῆ ἐμυκτήσατο σφόδρα ἐκί τρι-
ρας ζ', καὶ σεισμός ἐγένετο ἡ μέγας· καὶ παρὰ-
σμιος.

CCH. De magno Joanne Chrysostome.

ΣΒ. Περὶ τοῦ μεγάλου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστό-
μου'.

Nectario Constantinopolis archiepiscopo de-

Ἐκταρίου δὲ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ΚΠ. τεταύτη-
κτός, κοινῇ ψήφῳ Ἀρχιδίος ἐκ τῆς Ἀντιοχίης
πόλεως; Ἰωάννην τὸν Χρυσοστόμον μετασταλάμνος
χειροτονηθῆναι παρεσκευάσεν ἐπίσκοπον ΚΠ.

Occurrit autem etiam ut Theophilus Alexandria

(2) Συνέβη δὲ καὶ Θεόφιλον Ἀλεξανδρείας ἐπι-
μαίν, ὃς ἦν βαθυνοήμων καὶ δευνὸς πάνυ, καὶ δυνά-
μενος ἐκ τῆς φανεραῆς θείως τὸ ἀφανὲς ἀνθρώπων
βούλημά τε καὶ βίωμα συνιθεῖν ὅτι μέγιστα.

Joannis quidem ordinationem impedire conatus

(3) Καὶ τὴν μὲν Ἰωάννου χειροτονίαν καλύσαι
ἐσπούδαζεν, Ἰσιδώρον τινα πρεσβύτερον ἑαυτοῦ καὶ
ξενόδοχον Ἀλεξανδρείας θέλων προβαλεῖσθαι, Ἰσι-
δώρον δὲ, οὗ τὸν ἀσκητὴν καὶ Πηλουσιώτην, 490
μαθητὴν γεγονότα ποτὲ τοῦ Χρυσοστόμου, καθὼς
οἴονται τινες, ἀλλὰ τὸν προσηρημένον ξενόδοχον.

Joannes ex Antiochia oriundus erat, Secundi ducis

(4) Ὁ οὖν Ἰωάννης τῶν εὐγενῶν Ἀντιοχίης ἵ-
πῆρχεν, υἱὸς Σεκούνδου στρατηλάτου καὶ μητρὸς
Ἀνθούσης, ἀλλογίμης τε ἦν ἄγαν καὶ πάλως περὶ
τὸ λέγειν, ᾧ καὶ Λιδάμιος ὁ σοφιστῆς καὶ διδάσκα-
λος αὐτοῦ προσεμαρτύρησε· ἐρωτηθεὶς γὰρ παρὰ
τῶν προσηκόντων, τίνα ἀνὸς ἑαυτοῦ προβάλλεται·
διδάσκαλον· ἡ Ἰωάννην, ἔλεγεν, εἰ μὴ τοῦτον οἱ
Χριστιανοὶ ἡμῶν ἀπεσύλησαν.

Decimum octavum ætatis suæ annum agens, ju-

(5) Ὀκτωκαιδέκατον ἔτος ἄγων τῆν ἡλικίαν
ἀφηνίασεν ἀπ' αὐτοῦ (128β) καὶ ὑπὸ Μελετίου, πα-
τριάρχου Ἀντιοχείας, βαπτισθεὶς, χειροτονηθεὶς (β) ἡ
ἀναγνώστης καὶ παραμείνας τῇ ἐκκλησίᾳ ἔτη γ' ἡ
καὶ ἀναχωρήσας ἀπῆλθε πρὸς τινα μοναχὸν καὶ ἡγού-
μενον τοῦνομα Καρτέριον ἡ, καὶ προσμείνας αὐτῷ ἡ
ἔτη δ', γίνεται ὅπ' αὐτοῦ μοναχός.

Divinas Scripturas et monasticæ disciplinæ per-

(6) Καὶ τὰς θείας Γραφὰς ὅπ' αὐτοῦ παιδεί-
θεις καὶ τῆς μοναχικῆς πολιτείας τὴν ἀκριβείαν,
χρόνον τινὰ ἀνεχώρησεν ἐν σπηλαίῳ μόνος ἔτη δύο,
πόθῳ ἡ τῆς ἡσυχίας· μὴ ἀναπεσῶν δὲ τὸν ἡ τῆς
ἡσυχίας χρόνον, μήτε νύκτωρ, μήτε μεθ' ἡμερίαν ἡ,
νεκροῦται τὰ ὑπόγαστρια, πληγείς ὑπὸ ἡ του κρύου,
καὶ τὰς περὶ τοὺς νεφροὺς δυνάμεις.

Non vltens sibi providere, ecclesiam divina Pro-

(7) Οὐκ ἐπαρκῶν δὲ ἑαυτῷ χρησιμεύειν, πάλιν
καταλαμβάνει τὴν ἐκκλησίαν ἐκ θείας προμηθείας
εἰς πολλῶν σωτηρίαν· ἐντεῦθεν χειροτονεῖται διά-
κονος διὰ Μελετίου, ὑπηρετήσας τῷ θυσιαστηρίῳ ἡ
ἔτη ε' ἡ.

Jamque sua docendi virtute clarus, a Flaviano

(8) Ἦδη δὲ τῆς διδασκαλικῆς αὐτοῦ ἀρετῆς
διαλαμπούσης, πρεσβύτερος χειροτονεῖται διὰ Φλα-
βιανοῦ τοῦ ἐπισκόπου· καὶ ἡ διατρέψας 491 δ

Variae lectiones et notæ.

ἡ Ced. 586,3 : Τῷ ἰδ' ἔπει ἐμυκτήθη ἡ γῆ ἐπὶ ἡ. ζ. ἡ καὶ add. Mon. ἡ γέγονε Mon. ἡ τε add.
Mon. ἡ Ἀρχὴ τοῦ Χρυσοστόμου cod. ἡ 398, Feb. 26. Ced. 574,14 : Τῷ ζ' τοῦτου ἑνεαυτῷ χει-
ροτονεῖται ὁ Χρ. ἐν Κ. Π. ἡ Ἀντιόχ. cod. Ἀντιοχείας? ἡ Ced. 577,15 — 17 : ᾧ καὶ Δ. ἐμ. πυ-
θομένων γὰρ τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν τίνα ἀντ' ἡ. προτίθηται τῷ διδασκαλείῳ, ἡ ἔφη, εἰ μὴ ἐσυλήθη
ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν (Γαλιλαίων Leo.) ἡ φη add. cod. ἡ Ced. 577,4—9.—ἀγ. τῆς ἡλικίας ἔτος· καταλι-
πῶν τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ Λιδάμιον, ὑπὸ τοῦ ἀγιωτάτου ἡ. Α. Μ. Ced. ἡ γ' ἀνεχώρησε καὶ ἀπ. Ced.
ἡ Κ. τ. Ced. ἡ ἀ. πρ. Ced. ἡ Ced. 577,10—14. ἡ πόθῳ. cod. ποθῶν Ced. ἡ τὸν διετήχ. μὴ ν. μὴ
καθ' ἡμ. Ced. ἡ μεθ' ἡμερ. cod. μεθ' ἡμέραν? ἡ ἀπὸ Ced. ἡ Ced. 577,14—18 : Μὴ ἡ. ἡ θ. ὑπὸ
τοῦ θεοῦ M. Ced. ἡ τρία ἡ. Ced. ἡ Ced. 577,18—21. ἡ δ' ἡ. δ. ἐν τῇ ἡ. Ἀντιοχείας Ced.

ἔτη ἐν τῇ Ἀντιοχείῳ ἀκκλησίᾳ ἀποτεμνόμενος τὸ ἄσκησεν ἐν τῇ ἱερατείῳ τῆ βίῃ τῆς ἀκριθείας.

²⁷ (9) Ἦν δὲ ἀσκητὴς εἰς ἄκρον καὶ πολυάγρου-
πνος καὶ φιλήσυχος; λίαν, καὶ διὰ ζῆλον σωφροσύνης
εὐπαρήσιαστος καὶ ἀκρόβολος καὶ θυμῷ μᾶλλον ἢ
αἰδοῖ ἐχθρίζετο ²⁸ καὶ ἐλευθεροστομίᾳ πρὸς τοὺς
ἐντυγχάνοντας ἀμέτρον ²⁹ ἐκέχητο. Καὶ ἐν μὲν τῷ ³⁰
δοῦσκειν πολὺς ἦν πρὸς ὀφείλειαν, ἐν δὲ ταῖς συν-
τυχταῖς ἀλαζονικός; τις καὶ ὑπερδότης ἐνομιζέτο
τοῖς (αὐτὸν) ἀγνοοῦσιν.

³¹ (10) Δὲ [καὶ ἐπὶ] τὴν ἐπισκοπὴν προβληθείς,
μειζόνι ὄφρῦ κατα τῶν ὑπηκόων ἐκέχητο πρὸς
διόρθωσιν ἐκάστου καὶ σωτηρίαν· καὶ τοὺς τρόπους
καὶ τοὺς λόγους μεταλλάττων, οὐ τοίνυν, εἰ μὴ τις
ἔειη κόλαξ, τοῦτον ἀλαζόνα εἶναι νομίζει, οὐδ' αὖ
πάλιν εἰ] κόλαξ ³² ἢ ³³ ἀγεννῆς, τοῦτον μετρίφρονα
λεκτέον ³⁴, ἀλλὰ τὸν ἐν (τῇ) προσηκούσῃ τάξει τῇ ³⁵
ἐλευθέρῳι κρεπούσῃ ἑαυτὸν φυλάττοντα· μεγαλύ-
ψυχον γὰρ εἶναι; προσήκει τὸν διδύσκαλον, οὐχ ὑπε-
ρήφανον, ἀνδρείον, οὐ θρασύν, ἐπεικῆ, οὐ δουλο-
πρεπῆ, μετρίφρονα, οὐ ταπεινοφροσύνην ὑποκρι-
νόμενον, ἐλεύθερον ³⁶, οὐκ ἀνδράποδον, ὡσπερ δὴ
καὶ αὐτὸς οὕτως ὁ χρυσοῦς ³⁷ τὴν γλώτταν λέγει
οὕτως.

³⁸ (11) Διὰ τοῦτο ποικίλον εἶναι δεῖ τὸν διδά-
σκαλον καὶ ποιμένα· [ποικίλον δὲ] λέγω, οὐχ ὅπου-
λον ³⁹ οὐδὲ κόλακα καὶ ὀβριστην, ἀλλὰ πολλῆς ⁴⁰
ἐλευθερίας καὶ παρήσιας ἀνάμεστον, εἰδὸτα ⁴¹ καὶ
συγκατείναι χρησίμως, ὅταν ἡ τῶν πραγμάτων ὑπό-
θεσις ἀπαιτῇ τοῦτο, καὶ χρηστὸν εἶναι ⁴² ὁμοῦ καὶ
αὐστηρόν· οὐ γὰρ ⁴³ ἐνὶ τρώπῳ χρῆσασθαι τοῖς
ἀρχομένοις ἅπασιν δέον· ἐπεὶ ⁴⁴ μὴδὲ ἱατρῶν παισὶν
ἐνὶ μόνῳ φαρμάκῳ πᾶσι τοῖς ⁴⁵ κάμνουσι προσφέ-
ρεσθαι καλὸν μὴδὲ κυβερνήτῃ μίαν ὁδὸν εἰδέναι ⁴⁶
τῆς πρὸς τὰ πνεύματα μάχης· Ἐννόησον τοίνυν
ὁποῖόν τινα εἶναι χρὴ τὸν μέλλοντα χειμῶνα τοσοῦ-
τον ἀνέξειν καὶ τοιαύτην ζάλην καὶ τοσαῦτα κύ-
ματα ⁴⁷ πρὸς τὸ ἐγενέσθαι τοῖς πᾶσι τὰ πάντα,
ἵνα πάντα; ⁴⁸ κερδήσῃ. Καὶ γὰρ σεμνὸν εἶναι
τὸν τοιούτον καὶ ἄτυφον καὶ φοβερὸν καὶ προσηγῆ
καὶ ἀρχικόν [καὶ κοινωτικόν καὶ ἀδέκαστον καὶ θε-
ραπευτικόν] καὶ ταπεινὸν καὶ ἀδούλωτον καὶ φαι-
δρὸν καὶ ἡμερῶν, ἵνα [πρὸς] ταῦτα εὐκόλως [μά-
χεσθαι] δύνῃται ⁴⁹. Οὐκοῦν δεῖ τὸν ἐνάρετον καὶ
ἐχέφρονα φεύγειν τὸ κολακεύειν καὶ κολακεύεσθαι,
καὶ μῆτε ἀλαζονικὸν (129^ο) εἶναι μῆτε κόλακα, ἀλλ'
ἀμφοτέρων τῶν κακῶν τούτων κολάζειν τὴν ἀμετρίαν
καὶ ἐλεύθερον εἶναι, μῆτε εἰς δουλοπρέπειαν κατα-
πίπτοντα. Πρὸς μὲν γὰρ χρηστοὺς ταπεινὸν ὑπάρ-
χειν χρὴ, πρὸς δὲ θρασεῖς ὑψηλόν· ἐπειπερ οἱ μὲν
ἀρετὴν εἶναι τὴν ἐπεικίαν ἡγοῦνται, οἱ δὲ ἀδοξίαν

est, sacerdotium hujus loci vitæ perfectione deco-
ravit.

Erst autem religiosus perfectus, vigiliis multis
vitæque tranquillitate valde gaudens, et propter
sapientiae studium liber et ardens, animo potius
quam modestiae indolgebat, magnaue dicendi li-
bertate erga quoscunque amplissime utebatur. In
docendo audientium utilitatem observabat, sed
in conversatione jactator et superbus ignoran-
tibus eum videbatur.

Itaque etiam ad episcopatum proventus majori
auctoritate ad uniuscujusque correctionem et salu-
tem contra subditos utebatur; et modos verbaque
componendo, ita tamen ut non adulator ne cum
jactatore, ignobilis ne cum modesto confundatur,
atque ita ut modus liberalis semper conserve-
tur: convenit enim eum qui docet magnanimum
esse, non superbum, fortem, non au!accin, mode-
ratum, non servilem, modestum, non humilitatis si-
mulatorem, liberum, non servum, sicut ille ipse
cujus nomen auream linguam sonat.

Idemque varium oportet esse doctorem et pasto-
rem: varium autem dico, non dissimulatorem,
nec adulatorem, nec contumeliosum, sed valde li-
berum et apertum, scientem utiliter condescendere,
cum rerum adjuncta id requirant, ac bonum esse
simul et austerum. Non enim uno tantum modo
cuncti subjecti tractandi sunt; siquidem et medici
non omnibus ægrotantibus uno tantum medicamine
opitulari debent, nec gubernator unam scire tantam
viam contra ventos luctandi. Meditare igitur qualem
esse oportet eum qui contra talem tempestatem,
alemque procellam ac tales fluctus stare debet, ut
sit omnibus omnia et omnes lucrifaciat. Hujusmodi
virum enim oportet esse gravem et modestum,
terribilem et mitem, imperiosumque ac sociabilem,
integrum et officiosum, humilem et non servi-
lem, jucundum et dulcem, ut adversus ista facili-
us colluctari queat. Debet igitur virtute præditus et
prudens adulationem in utramque partem vitare; ne-
que jactator neque blanditor esse, sed utriusque
mali reprimere excessum, agere libere, nec in ser-
vorum vilitatem delabi. Etenim erga bonos esse mo-
destum oportet, sed erga audaces excelsum; quan-
doquidem alii mansuetudinem existimant esse virtu-
tem, et alii audaciam virilitatem, illis quidem oportet
humilitatem præbere, his vero virilitatem quæ
dissipet ipsorum de audacia opinionem, ut illos

Variaë lectiones et notæ.

²⁷ ἐκείσε I. τῇ τοῦ βίου ἀρετῇ Ced. ²⁸ Ced. 577,21-578,4: ἦν γὰρ ἁ. ἄκρω;. ²⁹ ἐχ. ἱλ. τζ Ced. ³⁰ ἀμέ-
τρον; Ced. ³¹ τὸ δ. cod. ³² Ced. 578,4-13,3 ³³ εἰη add. Ced. ³⁴ καὶ ἀγενῆς Ced. ³⁵ λεκταῖον cod.
καλίσει Ced. ³⁶ τ. τὰ; ἱλ. Ced. ³⁷ ἐλευθέρῳι, οὐκ ἀνδραπόδῃ Ced. ³⁸ ὁ χρυσοστόμος λ. Ced. 578,13-
579,13. ³⁹ De sacerdotio VI, 4,423 B. ⁴⁰ οὐχ ὑποκριτὴν Chr. ⁴¹ μὲν akl. Chr. ⁴² δὲ akl. Chr. ⁴³ ε.
κα! Chr. ⁴⁴ ἰστίη add. Chr. ⁴⁵ δὴ add. Chr. ⁴⁶ νόμῳ τοῖ; Chr. ⁴⁷ τὴν cod. ? ⁴⁸ πάντως; τινὰς τῶσω
I Cor. 13, 22, sed πάντας DEFE, κερδήσω Æth. Erg. Clem. Or. Mac. Naz. Tert. ⁴⁹ δύνῃται; cod.

quidem adjuvet, horum autem humiliet cogitatum. »

Quod etiam magnus Basilius aperte dixit : « Dicit enim sapientissimus Salomon : Omni rei tempus ; sciendum est humilitatis et potestatis et exprobrationis et exhortamenti et parcitatis et libertatis, et bonitatis et severitatis, unoque verbo cujuslibet rei tempus esse proprium, ut tum ea quæ sunt humilitatis ostendenda sint et juxta Dominicum verbum puerorum humilitas imitanda ; tum vero potestate utendum, quam dedit Deus in ædificationem et non in destructionem, cum necessitas agendi libertatem requirit. Similiter exhortationis tempore bonitas est ostendenda, sicut exprobrationis tempore zelus manifestandus ; et in aliorum unoquoque pariter rationabilis et justus adhibendus est modus : nam rationes justorum judicia. »

Divus quoque Isidorus beati discipulus, sua voce dicit : « Eum qui præest oportet esse bonum ac tremendum, ut qui bene vivunt fiduciam habeant, et qui peccatores sunt metu contineantur : unum enim absque altero absentia potius quam usus auctoritatis est. Etenim si cuncti dociles et virtutis amantes essent, sola bonitate esset opus ; si vero cuncti ad peccatum prompti, metu : cum autem bonos et malos in subjectis esse oportet, utrumque manu ponderandum est ei qui præest et dominatur, ut bonitas confirmet bonos et sapientes, et metus pravorum delicta præveniat. »

Hæc igitur, ut mihi videtur, et similia nescientes aut male discernentes divi Joannis inimici, eum irrationabiliter et insulse veluti quemdam asperum et iracundum, oderant et calumniabantur. Iseo quoque sermonem quem beatus Joannes in ecclesia contra mulieres habuerat, malevoli garrientes adversus Eudoxiam esse dictum, illi sermonem detulerunt. Quæ quidem se valde læsam apud Arcadium querens, illum contra Joannem exasperavit. Caravit autem mandari Theophilum ut manifestum Joannis inimicum. Qui cum advenisset ad Quercum in ædibus Rustinianis concilium adversus Joannem congregavit et illum in exsilium judicavit ejiciendum : quo cognito populus illum ex urbe depelli non ferens magnam seditionem fecit.

Inflexa populi conquestibus Eudoxia Arcadium pro Joanne deprecata est, et Brissonem eunuchum mittens a Preneto Joannem reduxit, ita ut Theophilus et sui cum ipso perterriti fugæ se dederint.

τὴν θρασύτητα, ἐκείνοις μὲν τὴν ταπεινοφροσύνην διόν προσφέρειν, τοῦτοις δὲ τὴν ἀνδρείαν σβενύουσιν αὐτῶν τὴν ἀπὸ θρασύτητος δόξαν, ἵνα τοὺς μὲν ὠφελήσῃ, τῶν δὲ ταπεινώσῃ τὸ φρόνημα. »

« (12) Ὅπερ οὖν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος δηλῶν εἶλε· « Τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος· φήσαντος· « Καίρῳ τῷ παντὶ πράγματι, » εἶδέναι χρῆ, ὅτι καὶ ταπεινότητος, καὶ ἐξουσίας, καὶ ἐλέγχου, καὶ παρακλήσεως, καὶ φειδοῦς, καὶ παρρησίας, καὶ χρηστότητος, καὶ ἀποτομίας, καὶ ἀπαξ ἀπλῶς παντὸς πράγματος καιρὸς ἐστὶν ἴδιος, ὥστε ποτὲ μὲν τὰ τῆς ταπεινότητος δεικνύειν καὶ μιμῆσθαι τῇ ταπεινώσει τὰ παιδία κατὰ τὴν Κυριακὴν φωνήν⁵¹, ποτὲ δὲ τῇ ἐξουσίᾳ κεχρησθαι⁵²· « ἢ ἴδωκεν ὁ θεὸς εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν, » ὅταν ἡ χρῆσις ἐπιζητῆ τὴν παρρησίαν· καὶ ἐν καιρῷ μὲν παρακλήσεως τὸ χρηστὸν ἐνδείκνυσθαι, ἐν καιρῷ δὲ ἀποτομίας τὸν ζῆλον ἐμφανίζειν καὶ ἐφ' ἐκάστου τῶν ἄλλων ὁμοίως τὸν ἔγκριστον⁵³ καὶ δίκαιον λογισμὸν ἀποφέρεισθαι· λογισμοὶ γὰρ δικαίων κριμὰτα. »

« (13) Καὶ δὴ καὶ ὁ θεοφόρος Ἰσιδώρος καὶ τοῦ μακαρίου φοιτητῆς ποτε λέγει· « Τὸν ἀρχοντα εὖ καὶ ἀγαθὸν εἶναι δεῖ καὶ φοβερόν, ἵν' οἱ μὲν εὖ βιῶντες θαρρόσιν, οἱ δ' ἀμαρτάνοντες ὀκνοῖεν· θάτερον γὰρ θατέρον χωρὶς, ἀναρχίας μᾶλλον ἐστὶν ἢ ἀρχῆς. Εἰ 493 μὲν γὰρ πάντες ἦσαν εὐπειθεῖς καὶ φιλάρετοι, ἀγαθότητος ἔδει μόνῃς, εἰ δὲ φιλαμαρτήμονες, φόβου· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀγαθοὺς καὶ πονηροὺς ἀνάγκη ἐν τοῖς ἀρχομένοις εἶναι, ἀμφοτέρω μεταχειριστέον τῷ ἀρχοντι καὶ προϊσταμένῳ, ἵνα ἡ μὲν ἀγαθότης στηρίξῃ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ σώφρονες, ὁ δὲ φόβος προαναπέλλῃ τῶν κακίστων τὰ πταίσματα. »

« (14) Ταῦτα τοίνυν, ὡς εἴκειν, ἀγνοοῦντες καὶ τὰ τούτων ὁμοία μὴ καλῶς ἐπιστάμενοι διακρίνειν καὶ συγκρίνειν οἱ ἔχθροὶ τοῦ θεσπεσίου Ἰωάννου ἀλόγως καὶ ἀνοήτως ἐμίσουν αὐτὸν καὶ διέβαλλον ὡς τραχύν τινα καὶ ὀργίλον. Διὸ δὴ καὶ κατὰ γυναικῶν ὁ μακάριος Ἰωάννης ἐπ' ἐκκλησίας λόγον ἐπέδειξατο, ὃν οἱ δυσμενεῖς κατ' Εὐδοξίας εἰρηθεῖαι θρυλήσαντες, ταύτην τὸν λόγον εἰσήγαγον. Ἡ δὲ πρὸς Ἀρχάδιον δεινῶς πεπονθέναι λέγουσα κατὰ Ἰωάννου τούτου παρώτρυνεν· παρασκευάζει δὲ μετασταλῆναι Θεόφιλον ὡς πρόδηλον ἔχθρον τοῦ Ἰωάννου ὁπάρχοντα. Ὅς παραγενόμενος ἐν τῇ Ἀρῦ τῇ⁵⁴ ἐν Ρουφινιταναῖς τὴν κατὰ Ἰωάννου ἐπιβουλήν κατεργάσατο (καὶ τοῦτον κατέκρινεν ἐν ἐξορίᾳ στελεῖν), ὅπερ γνοῦς ὁ λαὸς στάσειν μεγάλην ἐποίησε μὴ συγκωρῶν αὐτῷ ἐκδηληθῆναι τῆς πέλειως.

« (15) Ἐπικαμφθεῖσα⁵⁵ Εὐδοξία τοῖς ὀδυρμοῖς τοῦ λαοῦ (παρεκάλεσεν ὑπὲρ Ἰωάννου τὸν Ἀρχάδιον, καὶ) πέμψασα Βρίσσωνα⁵⁶ τὸν εὐνοῦχον ἀπὸ Πραιῶτου τὸν Ἰωάννην εἰσήγαγεν, ὥστε Θεόφιλον καὶ τοὺς

Variæ lectiones et notæ.

⁵¹ Cod. 579, 14-580, 2, Serb. 261-263. ⁵² Eccl. iii, 1. ⁵³ Matth. xviii, 3. ⁵⁴ H. Cor. xiii, 10. ⁵⁵ ἐκχορὸν Cod. ⁵⁶ Cod. 580, 2-12? ⁵⁷ 403 — Cel. 580, 12 581, 1. ⁵⁸ τὴν ἐν cod. τῇ οὖν Cod. ⁵⁹ Cel. 531, 1-6. ⁶⁰ δὲ add. Cod. ⁶¹ Βρίσσωνα Cod. Βρυσσ. cod. sed § 16 Βρυσσ. — 21. ὡς Cod. — 22. φ. τῆς σωτηρίας παρρησιασθαι Cod.

ὄν αὐτῷ φοβηθέντας φυγῆ χρήσασθαι· ἐξήκοντα δὲ ἐπίσκοποι εὐρεθέντες συνῆλθον καὶ ἄκυρα (129^b) τὰ ἐν τῇ Δρυϊ πραχθέντα ἅπαντα ψηφισάμενοι, Ἰωάννη τὴν ἐπισκοπὴν δικαίως ἐκύρωσαν.

⁶⁶ (16) Ἐπισυνέθη δὲ αὐθις τὰ κατὰ τὴν ἀργυρᾶν στήλην τῆς Εὐδοξίας ⁶¹ τὸν τε ἀμπελῶνα τῆς χήρας· πάλιν μίσος καὶ πάλιν ὀργή, πάλιν ἐχθρα καὶ λόγου ⁶² ἐπίδειξις, οὗ ἡ ἀρχή· « Πάλιν Ἡρωδιάς μαινεται. » Κάντευθεν οἱ τοῦ μέρους αὐτοῦ ἐπίσκοποι τὴν ἐξορίαν **494** αὐτοῦ μέλλειν ἐσεσθαι βλέποντες, συναθροίζονται ⁶³ πρὸς αὐτὸν μετὰ πολλῶν ἁκαρῶν λέγοντες· « Ἐπάναγκες ἡμῖν, ὦ δέσποτα ⁶⁴, τὰς ἐκκλησίας κατέγοντας ⁶⁵ ἀναγκασθῆναι, καὶ κοινωῆσθαι, καὶ ὑπογράψαι. » Ὁ δὲ μακάριος πρὸς αὐτούς· « Κοινωνήσατε μὲν, ἵνα μὴ σχίσσητε τὴν Ἐκκλησίαν· μὴ ὑπογράψητε δὲ· οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ ⁶⁷ σύννοθα ἄξιον καθαιρέσεως. »

⁶⁸ (17) Ἐἶχε δὲ μαθητὰς ἐπισκόπους μὲν Πρόκλον, καὶ Παλλάδιον, καὶ Βρίσσωνα, καὶ Θεοδώρητον, ἀσκητὰς δὲ Μάρκον, καὶ Νεῖλον, καὶ Ἰσιῶρον τὸν Πηλουσιώτην.

⁶⁹ (18) Ὁ δὲ μέγας Ἐπιφάνιος Κύπρου ἐν τῷ Ἐδδόμῳ ἰλιθῶν, χειροτονίας καὶ συνάξεως παρὰ τὴν Ἰωάννου ἐποίησε γνάμην ⁷⁰. Καὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦτο ⁷¹ συγχωρῆσαι θελήσαντος καὶ προτρεψαμένου αὐτὸν συμβῆναι ⁷² αὐτῷ ἐν τῷ ἐπισκοπικῷ ⁷³ καταγωγῆ, οὐχ εἰλατο ⁷⁴ τοῦτο ποιῆσαι Ἐπιφάνιος· ταῖς [γὰρ] τοῦ Θεοφίλου διαβολαῖς προκατεβλήπτο.

⁷⁵ (19) Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐπισκοποῦντος, ἀνὴρ τις [ἦν] Μακεδονιανὸς γυναῖκα ἔχων ὁμόφρονα ⁷⁶ αὐτοῦ· καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ πεισθεὶς τῇ διδασκαλίᾳ Ἰωάννου, τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ προσελθὼν ἐκοινωνήσεν· ὁμοίως δὲ καὶ τῇ γυναικὶ κοινωῆσαι κάρηται ⁷⁷· ἡ δὲ ὑποκριθεῖσα πειθεσθαι τῷ ἀνδρὶ, ἦλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· παιδίσκη δὲ αὐτῆς γνησία κοινωῖαν ἐκ τῆς Μακεδονίου φέρουσα ⁷⁸ αἰρέσεως δίδωκεν αὐτῇ· δεξιμῆν δὲ ⁷⁹ ὑπὸ Ἰωάννου τὴν κοινωῖαν, ὑποκριθεῖσα (συγκύπτειν καὶ) ταύτης μεταλαμβάνειν, (ἦν μὲν εἶχε) δίδωκε τῇ παιδίσκῃ (αὐτῆς), ἔλαθε δὲ ἐξ αὐτῆς ἦν ἐφερεν ἡ παιδίσκη τῆς τῶν Μακεδονιανῶν, ἦν καὶ προσαγαοῦσα τῷ στόματι ⁸⁰, εὗρεν αὐτὴν λίθον γεγεννημένην· (καὶ τούτου φανερωθέντος) ὑπότρομος ⁸¹ προσελθοῦσα **495** τοῖς Ἰωάννου ποσί, τὸ γεγονός· ἐξήγγειλε καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ προσῆλθε κατὰ ἀλήθειαν· (ὁ δὲ λίθος ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ ἐτέθη φυλάττεσθαι).

⁸² (19) Ὁ οὖν ἀοιδίμος Ἰωάννης ἐπισκοπεύσας

Sexaginta dein episcopi qui inventi sunt, convenientes, omnia quæ in Quercu facta fuerant irrita declaraverunt et Joannem in episcopatu juste confirmaverunt.

Supervenerunt autem denuo sermones contra statuam Eudoxiæ argenteam et viduæ vineam : rursus odium et rursus ira, rursus inimicitia sermonisque prolatio, cujus initium : « Rursum furit Herodias. » Exinde ipsius partem sequentes episcopi futurum ejus exsilium prævidentes, ad eum cum multis lacrymis convenerunt dicentes : « Necessè nobis est, præceptor, eos qui præsent Ecclesiis argere, communionem tenere et subscribere. » Quibus beatus dixit : « Communionem quidem aduenimini, ne dividatis Ecclesiam; sed nolite subscribere; nihil enim mihi conscius sum propter quod exitium merear. »

Habuit autem discipulos in episcopatu Proclum, Palladium, Brissonem et Theodoretum, et in ascetica vita Marcum, Nilum et Isidorum Pelusiotam.

Magnus vero Epiphanius Cypri episcopus, in Hebdomonem cum venisset, ordinationes et synaxes præter Joannis cognitionem faciebat. Cum autem Joannes huic assentire vellet et illum inducere conaretur ut secum in episcopali munere concordaret, renuit Epiphanius : nam Theophili criminationibus præceptus erat.

Dum Joannes Chrysostomus munus episcopale perageret, vir quidam Macedonianus uxorem habebat non aliter ac ipse credentem. Illic quidem homo Joannis instructione persuasus, in communionem cum Ecclesia catholica rediit. Hortabatur autem et ipsam mulierem ad communionem redire : quæ cum respondisset se viro persuasione cessurum, in ecclesiam venit. Ipsius autem ancilla communionem ex Macedonii hæresi delatam ferens, ipsi dedit. Cum igitur a Joanne communionem accepisset, simulans inclinare se atque illam participare, quam quidem habebat, ancillæ suæ dedit, hanc autem quam ex hæresi Macedoniana ferebat ancilla, ex ipsius manibus accepit, et cum ad os admove-ret eam in lapidem conversam iuvenit. Hoc perterrita miraculo venit ad pedes Joannis, et renuntiato quod erat factum Ecclesiæ juxta veritatem adhæsit. Lapis autem in utensilium ærario repositus est.

Illustis igitur Joannes cum in episcopatu quin-

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁶ 404 — Ced. 581,6-16 : Ἐπαι δὲ ἄ. συνέθη τὰ. ⁶¹ Ἐ. καὶ τὸν τῆς χ. ἄ. Ced. ⁶² λόγων cod. ⁶³ συναθροισθέντες — ἔλεγον Ced. ⁶⁴ ἐστὶ add. Ced. ⁶⁵ κατέχουσι? ⁶⁶ Ced. 581,16-18. ⁶⁷ Ced. 581,18-24. ⁶⁸ γν. ἐπ. Ced. ⁶⁹ τούτῳ Ced. ⁷⁰ συμμείναι cod. ⁷¹ εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν καταγωγὴν Ced. ⁷² εἰ-λετο Ced. ⁷³ Ced. 575,5-15 : Τοῦ δὲ Χ. τὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἰθύνοντος, προσῆλθεν αὐτῷ τις τῆς τῶν Μακεδονιανῶν αἰρέσεως μετανοήσας. ⁷⁴ παραινέσας δὲ καὶ τῇ ἰδίᾳ γαμῆτῃ ἐπιστρέψαι καὶ μετανοῆσαι καὶ κ. μόλις ὡς δῆθεν ἐπίσειεν· ἡ δὲ δοῦσα τῇ παιδίσκῃ κ. τῶν Μακεδονιανῶν ἐκέλευσεν ἔχειν μεθ' αὐτῆς Ced. ⁷⁵ φέρων cod. ⁷⁶ καὶ δὴ προσελθοῦσα τῷ Χρυσοστόμῳ καὶ δ. τὴν ἀγίαν κ. ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ Ced. ⁷⁷ καὶ τὴν τῶν Μ. λαθοῦσα προσάγει τῷ στ. καὶ εὐρίσκει ἄ. λ. γενοῦσαν Ced. ⁷⁸ φρίξουσα οὖν προσπίπτει τῷ ἀγίῳ ὑπ. ἐξαγορεύουσα τὸ τὸλμημα καὶ ἐλικρινῶς προσερχομένη τῇ ἐ. Ced. ⁷⁹ Ced. 581,24-28,2,4 : Ὁ γούν cf. 576,21-24.

que transeisset annos, Cucusan in exilium missus est, et inde post annos tres et menses duos Pityontem translatus. Cum in transitu Comanis erat, mortuus est præ afflictione et tribulatione multa, annos natos quinquaginta duos.

CCIII. De epistola papæ Romæ ad Arcadium Imperatorem.

Papa vero Romæ Innocentius, auditis Joannis exilio et ipsius morte, ad Arcadium hæc scripsit : « Vox sanguinis fratris mei Joannis ad Deum adversum te clamat, rex, ut olim Abelis justi contra fratricidam Cain. Et certe omnimodo a te requiretur quod injustam persecutionem adversus Ecclesiam Dei ipsiusque sacerdotes suscitaveris, et magnum Ecclesiæ lumen et magistrum ex episcopali throno ejus expuleris, et cum ipso inique et injuste Christum persecutus fueris. »

Mortuo Joanne, Arsacius ordinatur patriarcha.

Nova autem Dalila Eudoxia paulatim novacula fraudis usa maledictionem in se justam et indelebilem adduxit, cum onus peccatorum difficile portare colligasset, et veteribus peccatis, immanibus et multis addidisset.

Magnus autem Isidorus ad quemdam scribens, sic ait : « Circa venerabilem Joannem tragœdiant cognoscere cupis : sed eam referre dubito : vincit enim mentem rei atrocitas. Pauca vero discite, quæ ignoravit Ægyptus, Moysen rejiciens, et Pharaonem sibi concilians, humiles castigans et obrutos laboribus affligens, urbes ædificans et mercedem subtrahens, et usque adhuc his operibus intenta ; idololatram et amantem auri Theophilum sibi proponens adiutorem et quatuor auxiliariis et apostasiæ sociis circummunitum, virum Dei amantem et theologum oppugnavit, cui odium et inimicitia propter meum homonymum incentivum fuit propriæ severitatis : sed « domus quidem David erat proficiens et semper florentissima, domus autem Saul decrescens et erubescens et impedita, sicut vides, siquidem e tempestate coronatus et triumphans homo Dei exivit, et ad cœlestem serenitatem migravit. »

Cum autem Epiphanius in Cyprum regressus esset, finem suum esse proximum a Deo eductus,

Α ἔτη ε' ⁶⁰, ἐξωρίσθη εἰς Κουκουσὸν, κάκειθεν μετὰ ἑτη γ' καὶ μῆνας β' μετηνέχθη ⁶¹ εἰς Πιτυόντα. ⁶² Καὶ γενόμενος κατὰ πάροδον ἐν Κομάνοις ἐτελεύτησεν ἐν πολλῇ θλίψει ⁶³ καὶ κενώσει ὑπάρχων, ἑτῶν νβ'.

ΣΓ. Περὶ τῆς ἐπιστολῆς πάπα Ῥώμης πρὸς τὸν Ἀρκάδιον τὸν βασιλέα ⁶⁴.

⁶⁵ Ὁ τοίνυν πάπας Ῥώμης Ἰννοκέντιος, ἀκούσας τὴν ἐν ἔξορᾳ τελευτὴν αὐτοῦ, γράφει πρὸς Ἀρκάδιον τοιάδε : « Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἰωάννου βοᾷ πρὸς τὸν Θεὸν κατὰ σοῦ, βασιλεῦ, ὡς ποτε Ἄβελ τοῦ δικαίου κατὰ τοῦ ἀδελφοκτόνου Καὶν. Καὶ πάντως ⁶⁶ ἐκδικηθήσεται παντοιοτρόπως, ὅτι διωγμὸν ἀδικῶν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἱερῶν αὐτοῦ συνεστήσω ἐξέωσας τὸν μέγαν τῆς Ἐκκλησίας ⁶⁷ φωστῆρᾶ τε καὶ διδάσκαλον ἐκ τοῦ θρόνου τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ παράνομως τε καὶ ἀκρίτως συνεκδιώξας ⁶⁸ αὐτῷ καὶ τὸν Χριστόν. »

(2) Τελευτήσαντος δὲ Ἰωάννου ⁶⁹, χειροτονεῖται πατριάρχης Ἀρσάκιος.

⁷⁰ (3) Ἡ δὲ νέα Δαλιλά : Ἐυδοξία κατὰ μικρὸν ἐφ' ἑσπῶ τῆς ἀπάτης (130^α) ξυρτήσασα ⁷¹, κατάραν ἐπήγαγεν ἑαυτῇ ⁷² ἔνδικόν τε καὶ ἀνεξάλειπτον, δεσμεύσασα φορτίον ἀμαρτημάτων δυσβάστακτον, **496** καὶ προσθεῖσα τοῖς πρώην αὐτῆς θείοις καὶ πολλοῖς ἀμαρτήμασιν.

⁷³ (4) Ὁ δὲ (γα) μέγας Ἰσίδωρος πρὸς τινα γράφων, οὕτως φησὶν : « Ἐρωτᾷς τὴν περὶ τὸν θεοφιλοῦσιν Ἰωάννην τραγῳδίαν · ἀλλὰ φράσαι ταύτην ἀπορῶ · νικᾷ γὰρ ⁷⁴ τὸν νῦν ἢ μέθη τοῦ ⁷⁵ πράγματος. Μικρὰ δὲ μάνθανε, ἄπαιρ ⁷⁶ ἢ Αἴγυπτος ἠγγόνησε. Μωσῆα μὲν παρατουμένην, τὸν δὲ Φαραὼ οἰκειομένην, τοὺς ταπεινοὺς μαστίζουσα καὶ τοὺς κομπομένους θλίβουσα, πόλεις οἰκοδομοῦσα καὶ τοὺς μισθοῦς ἀποστεροῦσα καὶ μέχρι (τοῦ) νῦν τοῦτοις ἐμμελετώσα, τὸν λιθομανῆ καὶ χρυσολάτριν ⁷⁷ προβαλλομένη θεοφιλον, ἑσσαραισιν συνεργοῖς ⁷⁸ καὶ συναποστάταις ὀχυρωθέντα, τὸν ⁷⁹ θεοφιλῆ καὶ θεολόγον κατεπολέμησεν ἀνθρώπων, τὴν περὶ τὸν ἔμοι ⁸⁰ ὁμῶνυμον ἀπέχθειαν καὶ δυσμίθειαν ὀρηκτήριον τῆς οἰκείας ; εὐρηκότα σκληρότητος · ἀλλ' ⁸¹ ὁ μὲν οἶκος Δαυὶδ κραταιοῦται ⁸² καὶ πορεύεται · ὁ δὲ οἶκος Σαουλ ἀσθενεῖ, καὶ καταισχύνεται, καὶ συμποδίζεται, ⁸³ καθὼς ὄφεις, εἰ καὶ τῆς ζάλης ὑπεξῆλθεν ὁ ἀνθρώπος τοῦ Θεοῦ στεφανίτης καὶ νικηθόρος, καὶ πρὸς ⁸⁴ τὴν ἄνω γαλήνην μετεχώρησεν ⁸⁵. »

(5) Ἰπποστρέφοντι δὲ Ἐπιφανίῳ ἐν Κύπρῳ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν παρὰ Θεοῦ μεμαθηκῶς πλησιάζου-

Variae lectiones et notæ.

⁶⁰ καὶ ἡμισυ, Ced. sed sunt VI anni et IV m. usque ad 26 Junii 404 quo nominatus est Arsacius Chrysostomi in locum (Chr. pasch.). ⁶¹ μετανεχθεὶς Ced. ⁶² 407, Sept. 1, ⁶³ τε (add. Ced. et Coisl. 505. ⁶⁴ Deest hoc lemma M. 2, in cod. et Par. 1706. ⁶⁵ Ced. 582, 4-10. Ὁ δὲ γ. κ. Ἰ. Ἰνν. ἀκ. τὴν ἐν ἔξορᾳ κ. γ. cf. Palladii vitam Chr. 31 et responsum Arcadii in cod. Vatic. 1485. ⁶⁶ παντοίῳ τρόπῳ Ced. ⁶⁷ τῆς οἰκουμένης Ced. ⁶⁸ συδ. Ced. ⁶⁹ ἐν τῇ ἔξορᾳ add. Leo ἐν ἐξ. M. 2? ⁷⁰ Ced. 582, 12-16. ⁷¹ Δαλιλάς cod. ⁷² αα add. Ced. qui omisso § 21 (forsitan e margine coëcis in textum illato) hæc tanquam Innocentii verba exhibet. ⁷³ καὶ μέσος add. Ced. ⁷⁴ Ced. 582, 16-583, 9 — Ep. 152. ⁷⁵ γὰρ. om. Is. ⁷⁶ ν. τὸ τοῦ Is. ⁷⁷ μ. ἄρτα · ἢ γαίτων Ἀ. συνήθως ἠγήθησε M. π. Is. ἐὼν Φ. ἄ. Is. ⁷⁸ Χρυσομανῆ Ced. X. γὰρ Is. ⁷⁹ σ. ἢ μάλλον σ. Is. ⁸⁰ ἔντως add. Ced., οὕτω cod. ⁸¹ μόν Ced. ⁸² II Sam. in. 1 ; ὁ οἶκ. Is. ⁸³ κρ. ἄ. δὲ ὁ τοῦ Σ. κ. ὁ Is. ⁸⁴ βίου καὶ πρ. Is. ⁸⁵ μετετέθη Is. ⁸⁶ Ced. 583, 9-584, 3 : Ἰπποστρέφοντος δὲ Ἐπιφανίου ἐν Κ. καὶ τὴν ἐ. τ. π. Θεοῦ μεμαθηκῶς.

σαν, λέγεται ειρηκέναι τοῖς αὐτὸν παραπέμπουσιν. Ἄ dixisse fertur ipsam comitantibus : « Festino ego ; Ἰσπεύω ἐγώ » ἀφιήμι δὲ ὑμῖν τὴ βασιλεία, καὶ τὴν πόλιν, καὶ τὴν ὑπόκρισιν. » Ὁ γὰρ καὶ Ἰωάννου τὴν ἐν ἐξορίᾳ τελευτὴν καὶ νίκην ἐδήλωσε, καὶ Ἰωάννης ὁμοίως Ἐπιφάνιῳ τὴν ἐν τῷ πλοίῳ κοίμησιν· ἐκ θείας ἐπινοίας ταῦτα προμυήθησαν ὅτι μακάριοι, ἵνα μὴ τις ἐχθραν [ἔχειν] αὐτοὺς ὑποπτεύσειε κατ' ἀλλήλων ¹⁰. οὐ γὰρ ἂν οἱ τοιοῦτοι θεηγόροι καὶ θεοφιλεῖς ¹¹ διδάσκαλοι, καὶ τοῦ εἰρηνοποιῦ Χριστοῦ μαθηταὶ γνήσιοι, τοῦ φάσκοντος ¹². « Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ ¹³ 497 μαθηταὶ ἐστέ, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ¹⁴ ἀλλήλοις, » ἐχθραν ¹⁵ ἔχοντες ἐτελεύτησαν· ἀπαγε! Εἰ γὰρ καὶ μικρὸν σκάνδαλον τὸ προρόθηθὲν γέγονε μεταξὺ, τὴν ἀνθρωπίνην ¹⁶ ἀσθενείαν ἐλέγχον πρὸς ὄλιγον, ἀλλ' οὖν γε θάττον εἰς τὴν κορυφὴν τῶν ἀρετῶν (αὐθις) ἀνήχθησαν ¹⁷, τὴν ἀγάπην, περὶ ἧς λέγει Παῦλος ὁ ἀπόστολος ¹⁸. « Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, » καὶ ὅτι ¹⁹ ἐν τῷ Θεῷ μένει. »

²⁰ (6) Μετὰ δὲ τὴν Ἰωάννου τελευτὴν ἐπίσκοπός τις ἄγιος, Ἀδελφίδος τοῖνομα ²¹, ἔλεγεν, ὅτι Ἄλυπν εἶχον ²² ἀπόρητον, διδοίε ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ, ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, ὁ τοῖς λόγοις εὐφράνας τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἔξω τοῦ θρόνου ἐκοιμήθη. Ἐδεόμεν οὖν τοῦ Θεοῦ μετὰ πολλῶν δακρύων, ἵνα δεῖξῃ μοι αὐτὸν ἐν ποίᾳ καταστάσει ἐστὶ καὶ εἰ μετὰ τῶν πατριαρχῶν ἐτάγη. Ἐπὶ πολὺν οὖν χρόνον τοῦτο εὐχόμενος, ἐν μᾶ ἴνωμαι ἐν ἐκστάσει, καὶ θεωρῶ ἄνδρα ²³ πάνυ εὐεῖδῃ κρατήσαντά με τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ὃς ἀπαγαγὼν με εἰς τόπον λαμπρὸν καὶ ὑπερένδοξον, εἰδείκνυ μοι τοὺς τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλους. Ἐγὼ δὲ, φησὶ, περιεσκόπων ἰδεῖν ἂν καταθυμῶς εἶχον, τὸν μέγαν Ἰωάννην, τὸν ἐμὸν ἀγαπητόν· ὡς οὖν εἰδείξῃ μοι πάντας καὶ ἐκάστου ἰδνομα ἐγνώρισε ²⁴, κρατήσας με πάλιν τῆς χειρὸς, ἐξήγαγέ με ἔξω. Ἐγὼ δὲ λελυπημένος ἠκολούθουν αὐτῷ (150^b) μὴ εὐρακῶς μετὰ τῶν Πατέρων τὸν ἐν ἁγίοις Ἰωάννην (τὸν Χρυσόστομον). Ὡς οὖν ἐξηρχόμην, ὃ ἐψεύσω; τῇ θύρᾳ κατασχών ²⁵ με λέγει μοι· (« Τί ἔχεις ²⁶; τί λελύπησαι; » Ἐμοῦ δὲ μὴ ἀποκριθέντος, πάλιν λέγει μοι·) « Οὐδεὶς [εἰς] εἰρηόμνος ὦδε, λυπούμενος ἐθεὶν ἐξέρχεται. » Τότε λέγω αὐτῷ· « Δεῖτε ²⁷ μοὶ ἐστὶν (ἡ) λύπη, ὅτι ἐν ἐμῷ ²⁸ προσφιλέστατον Ἰωάννην τὸν ἐπίσκοπον ΚΠ. οὐχ ²⁹ εὐρακα μετὰ τῶν ἄλλων τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων. » Ὁ δὲ πάλιν λέγει μοι ³⁰. « Ἀνθρωπος 498 ἐκεῖνον ἐν σαρκὶ ὧν ἰδεῖν οὐ δύναται· ἐκεῖ γὰρ παρίσταται ὅπου ὁ θρόνος ὁ Δεσποτικός ³¹. »

Idem et Joannis exitum in exilio victoriamque manifestavit, sicut Joannes Epiphanio dormitionem in navigatione significavit. Ex divina inspiratione præcognoverunt ista beati, ne quis inimicitiam inter eos existere suspicaretur. Tales enim magistri Deum amantes et prædicantes et Dei pacis Christi veri discipuli dicentis : « In hoc cognoscat omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem, » nunquam odium habentes decessissent, absit ! Si enim parvum scandalum fuit inter illos a longinquo, humanam fragilitatem paulisper probaverunt, sed brevi tamen ad cacumen virtutum rursus exsurrexerunt, charitatem, de qua Paulus apostolus ait : « Charitas patiens est, benigna est, non irritatur, non cogitat malum. » Et : « Deus charitas est, et qui manet in charitate, in Deo manet. » Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ

Post mortem autem Joannis quidam episcopus sanctus, nomine Adelphius, dicebat : « Mœstitiam habebam intolerabilem, quod talis vir, universæ terræ magister, qui sermonibus Ecclesiam Dei lætificavit, extra sedem decessisset. Rogabam ergo Deum cum multis lacrymis, ut mihi ostenderet in quo statu esset et an ordinem inter patriarchas haberet. A multo igitur tempore cum hoc rogarem, quadam die in exstasi fui, vidique hominem forma valde decorum, qui me dextera manu tenuit et duxit in locum splendidum et illustrissimum, ubi doctores Ecclesiæ mihi ostendit. Ego, inquit, circumspiciebam ut viderem quem desiderabam, magnum Joannem, dilectum meum. Postquam igitur omnes ostendisset mihi nomenque ejusque aperuisset, me rursus manu corripiens foras eduxit. Ego vero tristis subsequebar illum non viso cum Patribus qui sanctis connumeratur Joanne Chrysostomo. Cum igitur egrediebar, qui stabat in limine me retinens dixit mihi : « Quid habes ? cur mœres ? » « Mihi non respondentem iterum dixit : Nemo huc ingressus, exinde mœrens egreditur. » Tum ille dico : « Ille est meus mœror quod meum dilectissimum Joannem Constantinopolis episcopum cum aliis Ecclesiæ doctoribus non viderim. » Ille vero rursus dixit mihi : « Homo in carne subsistens eum videre nequit : ibi enim sedet, ubi thronus Dominicus est. »

Variæ lectiones et notæ.

² σπεύδω add. Ced. ³ προμυήθη. cod. προμυηθέντας Ced. ⁴ κατ' ἄ. ὑποποτάσσειν Ced. ⁵ Ἀνθρωπος καὶ add. Ced. ⁶ Joan. xiii, 35. ⁷ μ. μου Ced. ⁸ μετ' ἀλλήλων Ced. ⁹ καὶ κακίαν add. Ced. ¹⁰ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας cod. ¹¹ ἤχθησαν Ced. ἀνήχθη cod. ¹² I Cor. xiii, 4. ¹³ I Joan. iv, 16. ¹⁴ Cel. 584, 4 — 585, 2. π. τοῦ ἐπισκόπου δεηθέντος τοῦ Θεοῦ ἐν ποίᾳ καταστάσει ἐστὶν ὁ Χρ. Par. 1706. ¹⁵ Ἀ. ἰνομα αὐτῷ Ced. ¹⁶ ἔχων cod. ¹⁷ τινά add. Ced. ¹⁸ ὁ. εἶπε Ced. ¹⁹ ἀπασχών Ced. ²⁰ ἔχης τί λυπησάεισ. ²¹ ταύτη cod. ²² τὸν πρ. μοι Ced. ²³ Ἰωάννην τὸν τῆς μετανοίας λέγεις; ; λέγω αὐτῷ· « Ναί· » ὃ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει μοι Ced. in codice forsitan ex homoioteleuto omissum. ²⁴ ἐστὶν add. Ced. Γαῖνδης Ἀρχαδίου ἀντάρας πολλὰ δεινὰ τῇ πόλει εἰργάσατο· πολέμου δὲ [πολλοῦ] συμβαγέντος κατὰ τε γῆν καὶ θάλατταν, αὐτὸς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἀπόλωντο cod. in textu cf. Ced. 574, 21-575, 4 : Τῷ ἡ' ἔτι Γ. τυραννὶ κατὰ Ἀρχαδίου· καὶ π. κακὰ τῷ Βυζαντίῳ ἐπεβέβητο ἀπ. σὺν τοῖς αὐτοῦ στρατεύμασι.

Adversus Arcadium insurrexerunt Isauri deprudentes usque ad Cappadociam.

Sub ipso advenerunt reliquiae sancti prophetae Samuelis, et depositae sunt in ejus templo prope Heblomum.

Aegrotavit autem imperator et decessit.

CIV. Regnum Theodosii Minoris.

Post Arcadium regnavit Theodosius, filius ejus, annos quadraginta duos; et egressus ad equitandum in Campo, decidens cum equo mortuus est.

Hic Chalcoopratis Deiparæ Virginis templum aedificavit, quod antea synagoga Judæorum fuerat.

Murum e parte solidæ terræ destruxit et adjectis duobus aliis intervallis alium murum sexaginta diebus aedificavit.

Sub illo septem pueri qui Ephesi martyrium, Decio regnante, subierant, post annos trecentos septuaginta duos surrexerunt.

Magis etiam terræmotus et tremendissimus Constantinopoli accidit, ita ut muri civitatis caderent et pleraque pars ejus diversis in locis destrueretur: quo tempore vicos et plateas Thraciæ, Ponti, Bithyniæ, Phrygiæ ac Galatiæ terræmotus per tres menses agitavit. Ideoque imperator cum patriarcha Proclo totaque civitatis multitudine, nudis pedibus, per dies multos litanias ibant canentes.

In his diebus supplicationum, accidit ut puer ex populo in aerem sustolleretur et quadam angelica doctus institutione Trisagion sacrum intonaret. Statim autem ac puer absolvisset et quod fuerat e locis annuntiavisset, et cum eo turbæ eandem melodiam edidissent, cessavit terræmotus calamitas (ut puer mortuus est).

Sub Theodosio Aspar et Ardaburius Orientis et Occidentis domestici electi sunt.

Atticus autem patriarcha, cum quemdam Judæum paralyticum catechizasset, et deinde baptizavisset, sanum præter expectationem ex baptisterio reduxit.

CCV. De tertia synodo.

Habita fuit Ephesi ducentorum Patrum tertia synodus, anno decimo tertio regni Theodosii Minoris, Arcadii filii.

(7) 'Επὶ Ἀρκαδίου ἀντήρην οἱ Ἰσαυροὶ πρῶτοντες ζω; Καππαδοκίας.

(8) 'Επὶ αὐτοῦ εἰσῆλθε καὶ τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου προφήτου Σαμουὴλ καὶ ἀπετέθη ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ πλησίον τοῦ Ἐβδόμου.

(9) Ἀρβῶσθησας δὲ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τελευτῆ.

ΣΔ'. Βασιλεία Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ.

²¹ Μετὰ δὲ Ἀρκαδίον ἐβασίλευσε Θεοδόσιος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη μβ' ²². Καὶ ἐξελθὼν Ἰππαοῦθηναι (ἐν τῷ Κάμπῳ), συμπεσὼν τῷ Ἰππῳ ἐτελεύτησεν ²³.

²⁴ (2) Οὗτος ἐν τοῖς Χαλκοπρατοῖς ναὸν ἔκτισε τῆς Θεοτόκου, πρότερον ὄντα συναγωγὴν Ἰουδαίων.

²⁵ (3) Καὶ τὸ χερσαῖον τείχος τῆς πόλεως, καταλύει καὶ προσθεῖς ἄλλα δύο διαστήματα, ψωδόμησεν ἕτερον τείχος δι' ἡμερῶν ζ'.

B ²⁶ (4) 'Επὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἐν Ἐφέσῳ μαρτυρησάντες παῖδες ζ' ἐπὶ Δεκίου, ἀνέστησαν μετὰ ἔτη τοβ' ²⁷.

²⁸ (5) Καὶ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν ΚΠ. καὶ φοβερώτατος, ὥστε πεσεῖν τὰ τείχη τῆς πόλεως; καὶ τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῆς 499 ἐν διαφοροῖς τόποις; καὶ μέντοι καὶ κόμας καὶ χώρας τῆς τε Θράκης καὶ Πόντου, Β:θυνίας, καὶ Φρυγίας, καὶ Γαλατίας, καὶ ἐπεκράτησεν ὁ σεισμὸς ἐπὶ μῆνας; γ' διὰ καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ πατριάρχῃ Πρόκλῳ καὶ παντὶ τῷ πλήθει τῆς πόλεως; ἀνυπόδητος; ἐλιπάνευεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

C ²⁹ (6) Ἐν αἷς, λιτανευόντων αὐτῶν, συνέθη παιδίον ἀρπαγῆναι ἐκ τοῦ λαοῦ εἰς τὸν ἄβρα καὶ μυθῆναι ὑπὸ ἁγγελικῆς τινοῦ διδασκαλίας; τὸν τρισάγιον ὕμνον. Τοῦ δὲ παιδὸς ἀπολυθέντος καὶ τὸ μυθῆν ἀπαγγελλαντος, καὶ τοῦτο μετ' αὐτοῦ μελωδησάντων τῶν δχλων, παρατυχία ἐκόπασεν ἡ τοῦ σεισμοῦ ἀπώλεια (καὶ τὸ παιδίον ἀπέθανεν).

³⁰ (7) 'Επὶ Θεοδοσίου Ἀσπαρ καὶ Ἀρδαβούριος προχειρίζονται δομέστικοι; Ἀνατολῆς; τε καὶ Δύσεως.

³¹ (8) Ἀττικῶν δὲ πατριαρχούντος; Ἰουδαίων τινα παράλυτον νοσητέας ³², εἶτα βαπτίσας, ὕγι (παρὰδόξως); ἐκ τῆς κολουμβήθρας ἀνήγαγε ³³.

ΣΕ'. Περὶ τῆς γ' Συνόδου ³⁴.

³⁵ Καὶ ἡ γ' γέγονε σύνοδος; τῶν ἐν Ἐφέσῳ Ὁ Πατέρων, συναλθούσα τὸ πρότερον ἐν ἔτει ιγ' τῆς **D** Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ βασιλείας, υἱοῦ Ἀρκαδίου.

Variæ lectiones et notæ.

³¹ 408 Maii 2. — Ced. 602,8-10: Μετὰ δὲ τινα χρόνον ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς Ἰπ. καὶ συμπεσόντος αὐτῷ τοῦ Ἰππου, κ. τ. λ. ³² μῆνας β', Ced. 586,21, ἔτη λγ' Leo I ³³ 450 Junii 20. ³⁴ 450 — Ced. 602,5,6: Τότε (τῷ μβ' ἔτει) καὶ τὴν τῶν Χαλκοπρατιῶν ἐκκλησίαν τῇ Θεοτόκῳ ἀνήγειρε, σ. Γ. πρ. οὐσαν. ³⁵ 446' — Ced. 598,19-599,1: Τῷ κς' ἔτει — Κύρος — καταλύσας τ. χ. τ. ΚΠ. καὶ πρ. ἀ. δ. β', οἰκοδομῆ ἐ. τ. δι' ἡ. ζ. ³⁶ 412. ³⁷ ρμ' inde a Decio 251-253, ρσ' Ced. ρπα' Anastasius, ρσθ' Theophanes. ³⁸ 438 Ced. 599,19-21: 'Επὶ τούτου (τῷ κη' ἔτει) σεισμοὶ μεγάλοι γεγονάσιν ἐν ΚΠ. ἐν μηνί δ', ὥστε φοβηθέντας τοὺς ἐν Βυζαντίῳ ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ λεγομένῳ Κάμπῳ διατρίβειν. ³⁹ Ced. 599,21-600,8: Τοῦ γούν εἰρημένου πατριάρχου μετὰ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ταῖς λιταῖς ἐκείσε προτκαρτεροῦντος, περὶ ὧραν γ', ἄνω πάντων ὁρώντων ἠρπάγη νεανίας εἰς τὸν ἄ. καὶ ἤκουσε θείας φωνῆς παρρηγγυώσης αὐτῷ ἀναγγεῖλαι τῷ ἱεροσκόπῳ καὶ τῷ λαῷ λιτανεύειν οὕτως, κ. τ. λ. ⁴⁰ 425? — Ced. 589,6-14: Τῷ κς' ἔτει. ⁴¹ Ced. 587,16-18: Τῷ β' ἔτει Ἀττικὸς ἐπ. ΚΠ. Γ. ⁴² ν. πείσας τε καὶ β. Ced. ⁴³ ἐξήγαγε Ced. ⁴⁴ Σύνοδος; γ' ἐν Ἐφέσῳ; εἰσὶν ἀπὸ τῆς β' εἰς τὴν γ' ἔτη μδ' (μα' cod.)? Scholion a secunda manu. ⁴⁵ 431 — Ced. 594 9 12: Τῷ κς' τοίνυν ἐνιαυτῷ τῆς θ. β. ἢ ἐν Ἐ. ἁγία καὶ οἰκουμένηκῃ √ σ. τῶν σλ' π. συνηθροίσθη χρόνον ἄγους ἀπὸ μὲν τῆς β' μα', ἀπὸ δὲ κτισσεως κόσμου εθι'.

“ (2) Ἦ; ἡγοῦντο Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, Ἀδελφὸν καὶ τὸν τόπον Κελεστίνου τοῦ Ῥώμης, Ἰουδηνάτιος Ἱεροσολύμων (Ἰωάννης Ἀντιοχείας, κατὰ Νεστορίου ἐπισκόπου ΚΠ. παρόντος καὶ αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ), λέγοντος “ μὴ λέγειν “ Θεοτόκον τὴν (ἀγίαν) 500 Θεοτόκον (Μαρίαν), ἀλλὰ Χριστοτόκον (καὶ Κυριοτόκον), καὶ δύο υἱοὺς ἐπὶ “ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μυθολογούντος καὶ δύο ὑποστάσεις, καὶ ἄλλον μὲν εἶναι τὸν Λόγον τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα, ὑπερὸν δὲ τὸν ἐκ Μαρίας τεχθέντα ἄνθρωπον, κατὰ σχέσιν δὲ ἐνωθέντα τῷ Θεοῦ Λόγῳ “, καὶ ὁμωνύμως “ αὐτῷ Ἰὼν λεγόμενον.

“ (3) Τοῦτον προσκληθέντα παρὰ τῆς συνόδου καὶ μὴ ἀπαντήσαντα ἐκκλησιαστικῶς καθελούσα ὡς μὴ θελήσαντα τοῖς ὁρθοῖς δόγμασι· συνθέσθαι, ἀνεθεμάτισαι “, μίαν δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν καθ’ (131) “ ἔωσιν ὑπόστασιν καὶ δύο φύσει· σαφῶς ἰδογμάτισαι, τὸν αὐτὸν εἶναι (καὶ) Θεὸν καὶ ἄνθρωπον καὶ τὴν ἀγίαν Μαρίαν κυρίως καὶ ἀληθῶς Θεοτόκον.

“ (4) Ἰωάννης δὲ Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος μετὰ τὴν Νεστορίου καθάρεισιν καταλαμβάνει· καὶ λυπηθεὶς ὅτι χωρὶς αὐτοῦ καθήρηθη Νεστόριος, παραλαβὼν τοὺς συνελθόντας αὐτῷ ἐπισκόπους, ἐν οἷς ἦν καὶ Θεοδώρητος ὁ Κύρου “ ἐπίσκοπος καὶ Ἰβας Ἐδέσσης, καθάρεισιν ὑπαγορεύει τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου καὶ Μέμνονος τοῦ Ἐφεσίων ἐπισκόπου ὡς παρὰ τὸν κανόνα τῆς Ἐκκλησίας ποιησάντων τὴν σύνοδον. Οἱ δὲ περὶ Κύριλλον μέμφονται ὡς ἄθεσμα καὶ ἄτοπα τὰ παρ’ αὐτῶν γενόμενα. Καὶ οὕτως ἀπὸ τῆς Ἐφεσίων διαφερόμενοι ἀλλήλοισι διέστησαν, οἱ τε Ἀνατολικοὶ καὶ [οἱ] Αἰγύπτιοι.

“ (5) Μετὰ δὲ ταῦτα σπουδῆ τοῦ βασιλέως ἠνώθησαν, συμφρονήσαντες καὶ οἱ Ἀνατολικοὶ τῇ ἐκτεθείσῃ ἐν Ἐφέσῳ ὀρθοδόξῳ πίστει καὶ τῇ κατὰ Νεστορίου καθάρεισι· ἐγγραφὸν ἐπιστολὴν τοῖς Ἀλεξανδρείαι διὰ Παύλου τοῦ ἐπισκόπου Ἐμέσης “ ἀποστείλαντες.

“ (6) Νεστόριος δὲ ἐξωρίσθη εἰς Ὀασιν “.

“ (7) Ἀττικῷ δὲ τελευτήσαντος, Σισίνιος πατριάρχης προχειρίζεται· τοῦτου δὲ τελευτήσαντος “, ὁ Νεστόριος “· τοῦτου δὲ καθαιρεθέντος, Πρόκλος ἀνεῖ· αὐτοῦ χειροτονεῖται, 501 ὅτε καὶ τὸ λείψανον τοῦ Χρυσοστόμου ἐν τῇ πόλει μετακομίσθη. Ὀσαύτως καὶ τὰ λείψανα Στεφάνου καὶ Λαυρεντίου.

“ (8) Ὁ δὲ τῶν Περσῶν φύλαρχος ἦλθε πολεμεῖν· σαι Θεοδοσίῳ· ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπέστειλε κατ’ αὐτοῦ πατρίκιον καὶ στρατὸν ἐνοπλον. Τοῦ δὲ παραταξαμένου εἰς πόλεμον, δηλοῖ αὐτῷ ὁ φύλαρχος λέγων “· εἰ ἔτι ἔχεις ἕνα δυνατὸν ἐκ τοῦ λαοῦ σου ἰσχύοντα μονομαχεῖσαι καὶ νικῆσαι ἕνα Πέρσῃν μονομάχον, εὐ-

Synodo praesuerunt Cyrillus Alexandriae, locum Caesertini papae Romae tenens, Iuvenalis Hierosolymae, Joannes Antiochiae, contra Nestorium, Constantinopolis episcopum, qui et ipse Ephesi aderat : huc docebat non dicendam Deiparam sacram Deiparam Mariam, sed Christiparam et Dominiparam. Fabulabatur etiam in Christo Dei duos filios et duas personas, aliam quidem esse Verbum ex Patre genitum, postreum autem hominem ex Maria natum, accidenti statu Verbo Dei unitum et cum ipso per homonymiam Filium appellatum.

Hunc, cum advocatus a synodo, non paruisset, synodus canonice deposuit ut orthodoxis dogmatibus subscribere recusantem, et anathematizavit. Unam autem Christi et Dei nostri per unionem personam duasque naturas aperte docuit, necnon illum esse Deum et hominem, sanctamque Mariam vere et proprie Deiparam.

Joannes autem Antiochiae episcopus post Nestorii depositionem advenit; moleste ferens quod, ipso absente, depositus esset Nestorius, igitur episcopi qui cum ipso venerant et inter quos erant Theodoretus, Cyri episcopus, et Ibas Edessae, suavit depositionem sancti Cyrilli et Memnonis Ephesiorum episcopi, utpote qui contra canonem Ecclesiae synodum tenuerint. Erga Cyrillum autem criminantur quod iniqua et injusta sunt ea quae ab ipso facta sunt. Et sic ab Ephesiorum urbe discedentes alii alio, Orientales et Aegyptii, dispersi sunt.

Postea vero studio imperatoris adunati sunt, et Orientales orthodoxae fidei Ephesi definitae Nestorionumque depositioni consentientes, epistolam scripserunt, quam ad Alexandrinos per Paulum Emesae episcopum miserunt.

Nestorius autem exsulatum in Oasim missus est.

Attico vero defuncto, Sisinius eligitur patriarcha; hoc autem mortuo, Nestorius; quo deposito, Proclus in ipsius locum ordinatur, et tunc Chrysostomi reliquiae in urbem transferuntur. Similiter autem reliquiae Stephani et Laurentii.

Princeps autem Persarum cum Theodosio pugnaturus venit; sed imperator adversus illum misit Patricium et validum exercitum. Cui in praelium procedenti, dux Persarum dixit : « Si quemquam habes ex populo tuo qui possit singulari certamine pugnare vincereque singularem pugnantem unum Persarum, libens cou-

Variae lectiones et notae.

“ Ced. 594,12-19. Ἦ ἦρχον Κ. Ἄ. δς Κ. πάπα Ῥ. τὸν τόπον διεῖπε καὶ Ἰ. “ τοῦ καταράτου Νεστορίου add. Ced. “ μὴ εἶναι Ced. “ τοῦ ἐνός add. Ced. “ τὸν Θεὸν Λόγον Ced. “ ὁμ. καὶ αὐτὸν λ. Ἰὼν Ced. “ Ced. 594,19-595,2. “ καὶ χειροτονήθη Μαξιμιανὸς πρεσβύτερος τῆς αὐτῆς Μεγάλης ἐκκλησίας Ced. “ Ced. 505,5-12. “ Θ. Τύρου Ced. “ Ced. 595,12-15. “ Ἐδέσσης cod. “ Ced. 595,16. “ Ἄλλοι δὲ γράφουσιν ἐν τῇ Θάσση, κ. τ. λ. Ced. “ 426, Oct. 10 — Ced. 595,1-4. Τῷ Ἰῷ ἔπει τοῦ προφήτου Ζαχαρίου τὰ λ. καὶ τοῦ ἀγίου πρωτομάρτυρος Στ. καὶ Λ. ἀπετέθησαν· τότε πρῶτως καὶ ἡ μνήμη τοῦ μεγάλου. “ 428. “ ἐπετέθη. “ 422 434 — Ced. 599,5-14. Κατὰ Περσῶν στρατηγούτων Προκοπίου (ἔπει κζ’) δηλοῦται αὐτῷ παρὰ τοῦ Πέρσου. “ ὅτι θῶσωμεν μονομάχους, καὶ οἷος ἂν ἔτ ἐτῆθῃ, διδότω τὸ μέρος αὐτοῦ π. ἐπιχ. γ. Ced.

ventioscem pacis ad annos quinquaginta faciam; si autem victus fuerit, accipiam quinquaginta centenaria. » Et ita alius Persam loricaatum, et alter Gothum comatum et instructum inter duos exercitus produxerunt. Persa vero prior lanceam vibrans irruit; sed Gothus ietum dexteram declinans vulneravit illum juxta Gothicum morcm, et ex equo dejiciens statim occidit. Hoc autem facto, dux Persarum conventionem pacis juxta promissionem suam fecit.

Rex aliquando ad venandum egressus, omnibus qui cum ipso erant ignorantibus, itinere longo venit ad quemdam monachum in cella sedentem prope Constantinopolitana suburbia.

Quem quidem cognovit senior, sed illum tanquam gregarium militem recepit. Cum autem rex a via et aestu esset defatigatus, miscuit panes senior et infundens acetum et oleum, manducavit rex et bibit aquam.

Et dixit ad monachum : « Scis quis ego sim, Pater? » Monachus autem dixit : « Deus te cognoscit. » Et rex ait : « Ego sum Theodosius imperator. » Et surgens monachus profunde salutavit eum. Dixit igitur rex : « Beati certe vos estis, monachi, quibus non est cura de mundo. Vere enim dico illi, Pater : in palatio natus sum et nunquam tanta cum voluptate cibum ac potum sumpsi. »

Adveniente autem populo, eorum omnibus senectem digne honoravit rex, et cum jussisset eum pro cunctis orare, cum pace summa iter repedit. Ab hac die multum honorabat eum rex : sed exurgens senior fugit et in Aegyptum reversus est.

CCVI. De translatione Chrysostomi.

Idem rex mittens Chrysostomi reliquias transtulit ex Comanis, ubi decesserat in exsilio pulsus ab Eudoxia, ipsius matre. Multum enim rogaverat regem Proclus qui tunc erat in Constantinopolitana sede, ut hanc translationem faceret; et tum facta est. Honorifice deposuit illum in templo Sanctorum Apostolorum.

Uxor autem Theodosii imperatoris Eudoxia hoc accidit. Philosophus ex Athenis in Graecia, tres habens filios et filiam unam, moriens filiis reliquit hereditatem et omnem ipsius substantiam; filia

Θείας ποιῶ τὰ πικρα τῆς εἰρήνης; ἐπὶ χρόνους· εἰ δὲ ἤττηθει, λαμβάνειν μα καντηνάρια γ' ἄ. Καὶ οὕτως ἔ μὴν Πέρση; κατάρρακτον, ὁ δὲ Γόθος κήμητα ἐνοπλον μεταξὺ τοῦ πλῆθους παραστήσαντες εἰς μονομαχίαν, πρῶτος ὁ Πέρσης ὀρμήσας ὀρυφύρος· ὁ δὲ Γόθος δεξιῶν πλαγιάσας ἐκούκισεν αὐτὸν κατὰ τὸ Γοθικὸν ἔθος, καὶ τοῦτον ἐκ τοῦ ἵππου καταγαγὼν, αὐτίκα ἀνέβλεν ἄ. Καὶ τοῦτου γεγονότος, ἐποίησεν ὁ Περσῶν φύλαρχος εἰρήνης πάκτα κατὰ τὴν ὁπότερασιν αὐτοῦ.

(9) Τοῦ δὲ βασιλέως κνηγήσασιν ἐξεληθόντος, τοῦ σὺν αὐτῷ πάντας διαλαθῶν, ἤλθε διὰ μακρῆς ὁδοῦ πρὸς τενα μοναχὸν ἐν κελίῳ καθεζόμενον πλησίον τῶν προσεστιαίων ΚΠ.

(10) Ὃν ὁ γέρον ἐπέγνω μὲν, ἰδέξατο δὲ ὡς ἓνα τῶν στρατιωτῶν. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐκ τῆς ὁδοῦ καὶ τοῦ καύσωκος ὀλιγωρήσαντος, ἔβραξεν ἄρτους ὁ γέρον καὶ βελῶν ἕξος καὶ ἑλατον, ἔφαγεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἔπιεν ὕδωρ.

(11) Καὶ φησὶ πρὸς τὸν μοναχόν· « Ὁδὸς τίς εἰμι, Πάτερ; » Ὁ δὲ μοναχὸς εἶπεν· « Ὁ Θεὸς οἶδὲ σε. » Καὶ ὁ βασιλεὺς εἶπεν· « Ἐγὼ εἰμι Θεοδοσίος ὁ βασιλεὺς. » Καὶ ἀναστάς ὁ γέρον προσεκύνησεν αὐτόν ἄ. Εἶπεν οὖν ὁ βασιλεὺς· « Μακάριοι ἔσσι δυνάως ὕμεις ὁ 502 μοναχοὶ καὶ ἀμέριμνοι τοῦ κόσμου· ἐπ' ἀληθείας γὰρ λέγω σοι, Πάτερ ἄ, ἐν τῷ κελίῳ ἐγεννήθην καὶ οὐδέποτε μεθ' ἡδονῆς ἄπῆλασα βρωτέως (τοσαύτης) καὶ πόσσω; καθὼς σήμερον. »

(12) Τοῦ δὲ λαοῦ φθάσαντος, καὶ ἐνώπιον πάντων ἀξιοπρεπῶς τιμήσαντος τὸν γέροντα καὶ πάντας ἀξιώθηναι τῆς εὐχῆς αὐτοῦ τοῦ βασιλέως προστάξαντο; ἄ, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ μετ' εἰρήνης; ἄ. Καὶ ἀπὸ ἐστέ (1318) ἔτιμα αὐτὸν ὁ βασιλεὺς (μεγάλως). Ὁ δὲ γέρον ἀναστάς ἔφυγε καὶ κάλιν ἤλθεν ἄ εἰς Αἴγυπτον.

ΣΤ. Περὶ τῆς Ἀνακομιδῆς τοῦ Χρυσοστόμου.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἀποστείλας ἀνεκώμισαι ἐν λείψανον τοῦ Χρυσοστόμου ἐκ Κομάνης ὅπου ἦν τελευτήσας ἐξορισθεὶς ὑπὸ Εὐδοξία; τῆς μητρὸς αὐτοῦ, πολλὰ δεηθεὶς τοῦ βασιλέως ὁ Πρίγκλος ὁ τότε τὸν τῆς ΚΠ. ἰθάνων ὄρονον, τοῦ ἀνακομίσαι αὐτὸ, ὁ δὲ καὶ γέγονε· καὶ ἀπέθετο αὐτὸν ἐντίμως ἐν τῷ νηῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.

(2) Περὶ δὲ τῆς γυναικὸς Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως; Εὐδοξία; οὕτω συμβέβηκε· Φιλόσοφος ἐν ταῖς ἐν Ἑλλάδι Ἀθήναις, ἔχων υἱοὺς γ' καὶ θυγατέραν τελευτῶν, τοῖς μὲν υἱοῖς κατέλειπε κληρονο-

Variae lictiones et notæ.

ἄ Δίδωσιν οὖν ὁ στρατηγὸς Προκόπιος; Ἀρεθίνδον κ. τῶν φοιδεράτων, ὃς σὺκίστρον κατέχων τὸν Πέρσην ἐκ. καὶ κατενεγκῶν ἐκ τοῦ ἰ. ἀπέκτεινε Ced. ἄ Καὶ γέγονε π. ἐ. μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Π. εἰσελθόντων ἐκ Ἀρ. ἐν τῇ πόλει — προήχθη ἡμῶν Ced. (436.) ἄ Ced. 595, 24-24. Ὁ βασιλεὺς δὲ κ. ἐξεληθὼν τοῖς, κ. π. λ. ἄ Ced. 595, 24-596, 4. ἄ Ced. 496, 4 11. Καὶ φ. ὁ βασιλεὺς οἶδας. ἄ εὐθὺς add. Ced. ἄ αὐτῷ Ced. ἄ καὶ τρισμακάριος Ced. ἄ ὅτι add. Ced. ἄ ἡδονῶν Ced. ἄ Ced. 596, 12-16. ἄ κελεῖσαντος τοῦ β. Ced. ἄ Καὶ ἤρξατο ἀπὸ τ. τιμῶν ἄ. ὁ β. Ced. ἄ ἀπῆλθεν Ced. ἄ 438 Jan. 27. — Ced. 599, 11. ἄ τῷ κη' ἔτει — Πρίγκλος — ἐπ. ΚΠ. προγεγράφεται, ὃς τὸ τοῦ Χ. λ. ἀνακομίζει τῷ λ. ἔτει καὶ εἰς τὸν τῶν ἀπκ. ἀποτίθηται ναόν. ἄ Ced. 590, 8-12. ἄ τῷ ἰθ' ἔτει ἐτελεύτησεν ἐν Ἀ. Λεόντιος; ὁ φιλόσοφος, ὁ; ἔγραψεν ἐν τῇ δ. αὐτοῦ· ἄ Τὴν μὲν αὐσίαν μου π. κατὰ κλημῶν τ. ὡ. μόν. Ἀ. δὲ τῇ ἐμῇ θ. ἀφῆκε δ. χρυσίου ν. ρ'. ἄ γὰρ ἄ. ἡ τ. αὐτῆς; ἄ

μῖαν καὶ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ πῆσαν· τῇ δὲ θυγα-
 τρι νομίματα ρ', οὕτως εἰρηκῶς ἐν τῇ διαθήκῃ·
 « Ἀθηναῖδι τῇ ποθεινοτάτῃ θυγατρὶ θέλω δοθῆναι
 νομίματα ρ', καὶ μόνον. Ἀρκεῖ γὰρ αὐτῇ ἢ αὐτῆς
 τύχη. »

¹¹ (3) Ἦτις μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευταίην μηδὲν
 λαβοῦσα παρὰ τῶν ἀδελφῶν, ἦλθε πρὸς τὴν Πουλ-
 χειρίαν τὴν ἀδελφὴν Θεοδοσίου, **503** κατεγκαλοῦσα
 τοὺς ἀδελφοὺς. Ἡ δὲ θεασαμένη τὸ εὐπρεπὲς καὶ
 ἐλλόγιμον αὐτῆς, καὶ μαθοῦσα παρὰ τῆς θείας αὐ-
 τῆς, ὅτι παρθένος ἐστίν, βαπτίζει αὐτήν· ἦν γὰρ
 Ἑλληνίς, καὶ Εὐδοκίαν μετωνόμασε.

¹² (4) Καὶ συνῆψεν αὐτὴν τῷ ἰδῷ ἀδελφῷ πρὸς
 γάμον (συνευδοκοῦντος καὶ τοῦ προσφιλεστάτου
 Παυλίνου, ὃς γενόμενος μάγιστρος ἐτιμῆθη μειζόνως
 ὡς συνεργὸς καὶ παράνυμφος. Καὶ μέντοι καὶ τοὺς
 ἀδελφοὺς αὐτῆς— μεταστειλάμενος, ἀξιωματικοὺς
 ἐποίησε).

¹³ (5) Μετὰ ταῦτα συνέδῃ προελθεῖν τὸν βασιλεῖα
 κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανίων καὶ Παυλῖνον ἀη-
 δισθέντα μὴ εὐρεθῆναι μετὰ τοῦ βασιλέως· καὶ ἐπέ-
 δωκε τις πένη· τῷ βασιλεῖ μῆλον φρυγιατικὸν μέγα
 σφόδρα, ὅπερ δεξάμενος ὁ βασιλεὺς καὶ θαυμάσας
 καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος, ἔδωκε τῷ πένητι νομίματα
 ρ', ἐδὲ μῆλον ἀπέστειλε τῇ βασιλίῳ, ἢ δὲ τῷ
 Παυλίνῳ, ὃ δὲ τῷ βασιλεῖ εἰσερχομένῳ ἐν τῷ παλα-
 τῷ. Ὁ δὲ βασιλεὺς λαβὼν τοῦτο καὶ ἐπιγνοὺς ἐζή-
 τει αὐτὸ παρὰ τῆς βασιλίσσης· ἢ δὲ εἶπεν ὅτι
 « Ἐφαγον αὐτό; » καὶ ὀρκίσας αὐτὴν κατὰ τῆς ἑαυ-
 τοῦ σωτηρίας, ἠρνήσατο ἐμμενῶτερον. Τότε ὑπέδειξεν
 αὐτῇ τὸ μῆλον. Ἡ δὲ ἰδοῦσα αὐτὸ κατησχύνθη καὶ
 ἐμεινεν ἄφωνος. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὀργισθεὶς κατ' αὐτῆς
 καὶ ὅτι ἐρώσα τοῦ Παυλίνου τὸ μῆλον ἐπεμψεν αὐτῷ
 καὶ διὰ τοῦτο ἠρνήσατο. Καὶ παρατυχεῖα τὸν Παυλί-
 νον ἀνεῖλε.

¹⁴ (6) Ἡ δὲ βασίλισσα Εὐδοκία ἐπὶ τοῦτο λυπη-
 θεῖσα, τὸν βασιλεῖα παρεκάλεε εἰς Ἱεροσόλυμα αὐτὴν
 ἀποσταλῆναι εὐχῆς χάριν. Ὁ δὲ εἰσας τῇ αὐτῆς
 αἰτήσῃ, τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς ἐξεπλήρωσεν.

504 ¹⁵ (7) Τῆς δὲ παραγενομένης, πολλὰ καὶ
 μεγάλα κατορθώματα πεποίηκεν, ἀνανεώσασα τὰ
 τεῖχη Ἱερουσαλήμ.

(8) Εἰς λόγους δὲ τινὰς ἐρχομένης αὐτῆς πρὸς
 τινὰς, τοῦτο ἔλεγεν, ὅτι « Περὶ ἐμοῦ Δαυὶδ εἶρηκεν »
 Ἀγάθων, Κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών· καὶ
 εἰκοδομηθήτω τὰ τεῖχη Ἱερουσαλήμ. »

autem nummos centum, in testamento declarans :
 « Athenaidi clarissimæ filię volo dari centum
 nummos nec amplius : sufficit enim illi fortuna
 ipsius. »

Hæc post mortem patris cum nihil a fratribus
 accepisset, venit ad Pulcheriam, Theodosii sororem,
 de fratribus conquestura. Ipsa vero, mirans illius
 decorem ac nobilitatem, a matertera ejus discens
 illam esse virginem, baptizavit eam, erat enim gen-
 tilis, et cognominavit eam Eudoxiam.

Et proprio fratri dedit eam uxorem, consentiente
 dilectissimo Paulino, qui, magister effectus, valde
 honoratus est, ut auxiliator et paranymphus. Fra-
 tres autem illius accessitos ad honores evexit.

Accidit postea ut rex in publicum prodiret in die
 Eriphanix, et Paulinus vexatus non inveniretur cum
 rege; deditque quidam pauper regi malum phrygium
 miræ magnitudinis, quod rex accepit et miratus
 est cum omni cœtu. Tunc pauperi datis centum
 nomismatibus, malum imperatrici misit; hæc autem
 Paulino; qui item imperatori in palatium regresso.
 Rex autem, isto accepto et recognito, postea repetiit
 illud a regina. Quæ dixit : « Nil manducavi; » et
 cum urgeret eam ut per salutem suam juraret, con-
 stanter recusavit. Tunc ostendit ei malum. Hæc
 autem, illo viso, erubuit et absque voce remansit.
 Rex iratus est adversus eam, eo quod amore Pau-
 lini malum ad eam misisset, et denegavisset. Et
 Paulinum extemplo interfecit.

Imperatrix Eudoxia de hoc contristata regem ro-
 gavit ut ipsam Jerusalem, orandi gratia, dimitte-
 ret. Qui petitioni ejus acquiescens, ipsius deside-
 rium implevit.

Quæ cum illuc advenisset, multa magnaue vir-
 tutis opera, muros Jerusalem renovans, fecit.

Sermonibus quondam habitis cum quibusdam,
 dixit : « De me David locutus est : Benigne fac,
 Domine, in bona voluntate tua Sion; et ædificentur
 muri Jerusalem. »

Variæ lectiones et notæ.

¹¹ Ced. 590,12-17. Ταύτην τὴν Ἀθηναῖδα ἐξ Ἀθηνῶν εἰσαγάγεισαν θ. ἢ Πουλχερία κάλλι· σώματος διαπρέ-
 πουσαν καὶ συνέσει ψυχῆς καλλυνομένην καὶ λόγῳ κεκοσμημένην πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον ΚΠ. Ἀττικόν (405,
 526) ἀποστείλασα ἐδάπτισεν Ε. μετονομάσασα. ¹² Ced. 590,17,18 : Ἦντινα καὶ τῷ αὐτῆς ἀδ. καὶ βασιλεῖ
 συνέλευεν εἰς γυναῖκα. ¹³ 440—Ced. 591,2-15 : Τῇ οὖν ἡμέρᾳ τῶν ἁγίων θ. ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἀπόντος
 τοῦ βασιλέως, προσήγαγέ τις αὐτῷ ἐξ Ἀσίας π. μ. μ. καὶ ὑπερφύς, ὃ. ἀπ. τῇ Αὐγούστῃ δωδωκῶς τῷ π.
 ν. γ', αὐτῇ δὲ νοσοῦντι τότε Π. ἀπ. ἀρραβῶνα τῆς αὐτοῦ τελευταίης· ὃ δὲ Παυλῖνος ἀγνοῶν μετὰ β' ἡμέρας
 ἀπ. αὐτὸ τῷ β. ὃ δὲ β. τ. γνωρίσας ἐκρυψε καὶ λέγει τῇ Αὐγούστῃ· « Πού ἐστι τὸ μῆλον, ὅπερ σοι ἀπέστειλα; »
 ἢ δὲ εἶπε· Ἐφ. ἀ. Καὶ πάλιν ὤρκωσεν ἂ τὴν σ. αὐτοῦ λ. μὴ τινι τοῦτο πίμπομας. — « Ἡ δὲ πάλιν
 εἶπε φαγεῖν αὐτὸ, προσθείσα τὴν σωτηρίαν τοῦ βασιλέως. Τ. εἰς ὄργην κινήσας ὁ βασιλεὺς κελεύει τὸ μ.
 εἰσενεχθῆναι, τὸν δὲ Π. ἀποστείλας τῇ νυκτὶ ἐκαίειν ἀπεκεφάλισεν. ¹⁴ 444—Ced. 591,15-17 cf. 601,15-
 502,2 : Ἐκτοτε δὲ γέγονε μεταξύ αὐτῶν λύπη καὶ ἀπομερισμός· γνοῦσα δὲ τοῦτο ἡ Αὐγούστα, καὶ
 εὐχρησθεῖσα ὡς ὑβρισθῆ, ἐξώρμησεν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους. τοῦτ. cod. ¹⁵ Ced. 591,20-24. ¹⁶ Ps. 11, 18.

Cum jam moritura esset, nihil sibi consciam esse a
de Paulini crimine confessa est.

Proelio defuncto, Flavianus, vir sanctissimus,
Ecclesiae præpositus est.

Ex Gothis provenerunt gentes quatuor, quæ sunt
Hypogothi, Gepides et Vandali, ex quibus Arabes; et
cœperunt incursare Romanorum terram.

CCVII. Regnum Marciani.

Post Theodosium Marcianus, gener ejus, regnavit
sex annos. Cum enim Theodosius defunctus esset et
hoc ulli nondum innotuisset, Pulcheria imperatoris
soror postquam accessisset illum et senem et milita-
rem, prudentia honestateque vitæ commendabilem,
dixit ad eum: « Quoniam imperator defunctus est
et ex omni cœtu elegi te virum virtute præclarum, da
mihi fidem, quod virginitatem meam, quam vovi
Domino, custodies integram, et te imperatorem
proclamo. Cum igitur istud jurejurando promi-
sisset, advocavit illa patriarcham Anatolium et
senatum, et imperatorem eum proclamavit.

Quæ postquam egregia fecisset opera, multas-
que domos oratorias erexisset cum pauperum
asylis, et hospitiiis et monasteriis, inter quæ Sancti
Laurentii templum, virgo decessit, Marcianum re-
gni successorem relinquens.

Erat autem cunctis exornata virtutibus. Ipsa nam-
que fratrem Theodosium in omnibus instruxerat,
qualia sunt mores et sermones, et incessus, et ris-
us et vestium indumentum, sessio, et statio. In
primis autem erga Deum pietatem sedulo docuerat
eum.

Ipse vero natura piger et incautus erat ad omnia,
præsertim ad eos qui præsentabant illi chartas:
quibus non lectis subscribat. Quod cum pruden-
tissima soror advertisset, solerter venit ad eum, pe-
titionem præsentans ut inter servas secederet ipsius
utor Eudoxia: huic, quin legisset, subscripsit, et
ideo postea graves exprobrationes a sorore sua
Pulcheria passus est.

⁹⁷ (9) Ἐν δὲ τῷ μέλλειν αὐτὴν⁹⁸ τελευτῆν, ἐξο-
μολογήσατο μὴ συνειδέναι τι κατὰ τῆς Παυλίνου
κατηγορίας.

⁹⁹ (10) Πρόκλου δὲ τελευτήσαντος, Φλαβιανῆς
ἀνὴρ ἱερώτατος τῆς Ἐκκλησίας προέστη.

¹⁰⁰ (11) Καὶ ἐκ τῶν Γότθων ἔθνη γεγόνασι ἡ, αἶε:
Ἵπογόθοι, Γήπεδες καὶ Οὐάνδαλοι, ἐξ ὧν Ἄραβες,
καὶ ἤρξαντο διαπερῆν ἐν τῇ Ῥωμαίων γῆ.

ΣΖ. Βασιλεία Μαρκιανοῦ.

¹⁰¹ Μετὰ δὲ Θεοδοσίον ἐβασίλευσε Μαρκιανός, ὁ
γαμβρὸς αὐτοῦ, ἔτη ζ'. (132^a) Τοῦ γὰρ Θεοδοσίου
τελευτήσαντος καὶ μήπω τοῦτο γνωσθέντος ἐντὶ
μεταστειλαμένη τούτου Πουλχερία ἡ τοῦ βασιλέως
ἀδελφὴ στρατιωτῶν ἄντα καὶ γέροντα καὶ ἐν σωφρο-
σύνῃ καὶ σεμνότητι βίου διαπρέποντα, φησὶ πρὸς
αὐτόν: « Ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἐτελευτήσεν, ἐγὼ δὲ
ἐξελεξάμην¹⁰² σε ἐκ πάσης τῆς συγκλήτου ὡς ἐνάρε-
τον, ὅς μοι λόγον, ὅτι φυλάσῃ (μου) τὴν παρθενίαν
(ἄσυλον) ἦν τῷ Θεῷ ἀνεθέμην, καὶ ἀναγορεύω σε
βασιλεῖα. » Τοῦ¹⁰³ δὲ συνθεμένου τούτου μεθ' ὄρκου,
προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην Ἀνατόλιον καὶ τὴν
σύγκλητον, καὶ ἀναγορεύει αὐτὸν βασιλεῖα.

¹⁰⁴ (2) Πολλὰ οὖν ποιήσασα κατορθώματα καὶ
πολλοὺς εὐκτηρίους 505 οἴκους ἀνεγείρασα, καὶ
πτωχοτροφεία, καὶ ξενῶνας, καὶ ξενοτάφια, καὶ
μοναστήρια, ἐν οἷς καὶ τὸν τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου
ναὸν ἐψοδόμησεν, καὶ ἐτελευτήσῃ παρθένος καταλεί-
πουσα Μαρκιανὸν βασιλεύειν.

¹⁰⁵ (3) Καὶ γὰρ ἦν αὕτη πάσι¹⁰⁶ ἀρετῇ κεκοσμη-
μένη· αὕτη γὰρ καὶ τὸν ἀδελφὸν Θεοδοσίον ἐξεπέ-
δευσεν εἰς πάντα, ὅσον ἡθὸς τε καὶ λόγον, βάσιμά
τε καὶ γέλωτα καὶ ἐνδυμάτων περιβολὴν καὶ σχῆμα
καθέδρας καὶ στάσιον· προηγουμένως δὲ τὴν εἰς τὸ
θεῖον εὐσέβειαν ἐπιμελῶς αὐτὸν ἐδίδαξεν.

¹⁰⁷ (4) Ὁ δὲ φύσει νυθρὸς τις καὶ ἀπερίσκοπος
ὑπῆρχεν εἰς πάντα, μάλιστα εἰς τοὺς ὑποβάλλοντας
αὐτῷ χάριτας¹⁰⁸, ἀπραναγνώστως ὑπέγραφεν, ὅπερ
ἡ σοφωτάτη ποτὲ γνοῦσα, τοφῶς ἐπῆλθεν αὐτῷ, δω-
ρεὰν ὑποβάλλουσα δῆθεν πρὸς δουλείαν ὑποχωροῦσαν
τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν τὴν Εὐδοκίαν, ἣν καὶ καθυπο-
γράφας μὴ πρότερον ἀναγνοῦς, ὕστερον πικρῶς
ὀνειδίζεται παρὰ τῆς ἰδίας ἀδελφῆς Πουλχερίας.

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁷ 455 — Ced. 591,18-20. ⁹⁸ Ἐτ δὲ τῷ τ. ἀ. ἐπαμύσατο μὴ σ. τῆ κ. αὐτῆς κατηγορίᾳ ἕνεκα Π. ⁹⁹ αὐ-
τόν cod. ¹⁰⁰ 447 — Ced. 601,4 : Τῷ λθ' ἔτει — τὸν μὲν Πρόκλον Φλ. πρεσβύτερος σκευοφύλαξ τῆς Μεγά-
λης ἐκκλησίας διεδέξατο. ¹⁰¹ Ced. 601,1-3 . Ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλέως ἐν τῶν Γ. γ. ἐ. δ'. Γότθοι, Ἵ. Γ.
καὶ Οὐάνδοι, ἐξ ὧν Ἄ. ἡ. δ. ἐν τῇ Ρ. γῆ. ¹⁰² 450 — Ced. 602,18-603, 3. Ἡ δὲ σοφὴ καὶ ἀγαθὴ Π. μ.
τῆς τοῦ ἀδελφοῦ τελευτῆς γνωσθεῖσης μ. τὸν Μαρκιανὸν, ἄνδρα ἐν σ. καὶ σ. διαπρέποντα, γ. δ. καὶ ἱκανώ-
τατον, λέγει π. ἀ., κ. τ. λ. ¹⁰³ σε ἐξ. ἐξ ὅλης τῆς Ced. ¹⁰⁴ Αὐτοῦ δὲ σ. τ. μεταστῆλλεται Ced. ¹⁰⁵ 450 —
Ced. 605,13-15. Τῷ γ' ἔτει ἡ μακαρία καὶ εὐσεβὴς Π. ἐκοιμήθη ἐν Χριστῷ π. καὶ μὴ διαφθαρεῖσα, πάντα
τὰ ἑαυτῆς πτωχοῖς διανεμάσα. ¹⁰⁶ Ced. 586,22-24. Π. ἡ τούτου ἀδελφὴ παρθένος ἰθ' ἐτῶν οὖσα, τὴν βασι-
λείαν καλῶς διέκει, ἥτις Θ. τὸν ἀδ. εἰ: τὴν κατὰ θεὸν εὐσέβειαν ἐξ. καὶ εἰς ἄλλα ἄπαντα — ἀρετῆς
cod. ¹⁰⁷ πκ. ἀρετῆς cod. ¹⁰⁸ Ced. 600,15-101,1 : Οὗτος ὁ Θ. εὐμετάγωγος ἦν σφόδρα, παιθόμενος τοῖς
ὑποβάλλουσιν α. οἰκείοις, ὡς πολλάκις καὶ χάριτους μὴ ἀναγινώσκων ὑπ. δ. μαθούσα Π. ἡ αὐτοῦ ἀδελφὴ
καὶ πολλάκις νοθετήσασα, ἔπει οὐκ ἐπαίθε σ. ὀ. ἀ. καὶ δ. δ. αἰτεῖ· ἡ δὲ ἦν π. δ. ἐκχωροῦσα Ἐ. τὴν
ἀ. γ. προσήνεκε τοίνυν ὁ τούτου διατεκνόμενος χάριτης καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ὑπέστημαίνετο· μετὰ δὲ
τούτου ἀναγινωσθέντος αὐτοῦ, θειῶς ὑπὸ τῆς Π. ὀνειδίσθη καὶ ἔκτοτε ἀκρίβειαν τῶν τοιοῦτων ἐποίη-
⁹⁸ ἄς γ' ⁹⁹ Deest in Slav. sed habet Ced. 603,11-604,6 : Στ. τοίνυν λιτὸς ὢν πρὸ τούτου Μ. μετὰ τῷ
Ἰσίδου νομῆρον ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος· κατὰ Περσῶν ἀπῆλθε καὶ γενόμενος ἐν Λυκίᾳ, ἀβήρωσι τῆς περιείπεας· καὶ
καταλειψθεὶς ἐν πόλει Συδημῶν κάκεισε χρονοτριβήσας προσκολλάτα: δύο τισὶν ἀδ. Ἰουλίῳ καὶ Τατιανῷ,
ὄντινες εἰς τὸν ἴδιον οἶκον λαμβάνοντες αὐτὸν διανέπασσαν.

99. (5) Ὁ δὲ γε Μαρκιανὸς εὐσεβὴς ἄγαν καὶ δικαιοκρίτης ὑπάρχων, ταῦτα περὶ αὐτοῦ γέγραπται, ὅτι ἔτε στρατιωτικῆς ὤν, στυφθεὶς τοὺς πόδας καὶ νοσήσας καταλείφθη ἐν πόλει Σιδίμα. Ἀναρρώσθεὶς οὖν φκειώθη δυσὶν εὐπόροις ἀδελφοῖς. 506 Ἄμα δὲ αὐτοῖς ἐπὶ θήραν ἐξίων μεσημβρίαν ἀναπαυσάμενος ὑκνωσαν· ἐξυπνοὶ δὲ γενόμενοι¹ οἱ αὐτᾶδελφοὶ ὄρωσιν ὄπνουτα αὐτὸν ἐν ἡλίῳ, ὑπὸ ἀετοῦ ἢ περισκεπόμενον. Ἐκπλαγέντες οὖν, διυπνισθέντι λέγουσιν αὐτῷ·² « Εἰ³ βασιλεύσεις⁴, τί ἡμῖν χάριεις⁵; » Ὁ δὲ διαπετῶν ὄμω; ἔφη, « ἀντὶ πατρὸς ἔχειν ὄμω; ». Δόντες οὖν αὐτῷ νομίσματα σ' ἀπέστειλαν ἐν τῇ πόλει, φήσαντες·⁶ « Μέννησθ' ἡμῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. »

100 (10) Ὁ δὲ εἰσελθὼν προσεκολλήθη Ἄσπαρι καὶ Ἀρδαβουρίῳ· εἶθ' οὕτως (μετὰ Ἄσπαρος) εἰς Ἀφρικὴν ἐλθὼν ἐζωγρήθη. Ἰγνούντος δὲ ἐν τῇ αὐλῇ Γίζερχ, ἀετὸς αὐθις καταλθὼν ἐπισκέπ[α]σεν αὐτόν. Ὁραθεὶς δὲ παρὰ Γίζερχ, τοῦτον ἀνελεῖν ἐψήθη ὡς βασιλεύειν μέλλοντα⁷. Λογισάμενος δὲ ὡς τῆρ τοῦ Θεοῦ βουλὴν κωλύειν οὐ δύναται, σπονδὰς εἰρηνικὰς μετ' αὐτοῦ ποιήσας ἀπέλυσεν αὐτόν.

101 (11) Φλαβιανοῦ τελευτήσαντος, Ἀνατόλιος χειροτονεῖται πατριάρχης.

102 (12) Ὁ οὖν Μαρκιανὸς τῆς βασιλείας αὐτοκράτωρ καὶ μόνος καταλειφθεὶς ἐκέλευσεν ἄρχοντα ἐπὶ δόσει χρημάτων μὴ γίνεσθαι· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ πολλῆς ἐλεημοσύνης ἀνάπλεος ἦν.

103 (13) Ἐν δὲ ταῖς γινομέναις ἐν τῷ Κάμπῳ λιταῖς πεζὸς ἐξήρχετο σὺν τῷ πατριάρχῃ Ἀνατολίῳ, πολλὰς δωρεὰς τοῖς πένησι παρεχόμενος.

104 (14) Ἐφ' οὗ ἔπασον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λίθοι τρεῖς ἐν τῇ Θράκῃ παμμεγέθεις.

ΣΗ'. Περὶ τῆς δ' Συνόδου.

105 Καὶ ἡ δ' γέγονε σύνοδος· τῶν χλ' Πατέρων ἐν Καλχηδόνι ἔτει τῆς Μαρκιανοῦ (132 b) βασιλείας πρώτῳ, ἧς ἠγοῦντο Λέοντος 507 μὲν τοῦ ἁγιοτάτου πάπα Ῥώμης, [τοποτηρηταὶ] Πασχάσιος καὶ Λουκίνσιος ἐπίσκοποι, καὶ Βονεφάτιος πρεσβύτερος, Ἀνατόλιος ΚΠ., Ἰουδανάλιος Ἱεροσολύμων, (Μάξιμος¹² Ἀντιοχείας, ἔχοντες συναθροῦσαν καὶ Εὐφημίαν τὴν μάρτυρα, τὴν μέχρι τῆς σήμερον ὑπερμαχοῦσαν τῇ πίστει, οἱ καὶ συνήχθησαν) κατὰ Εὐτυχοῦς (τοῦ¹⁴ δυστυχοῦς, πρεσβυτέρου γεγονότος καὶ ἀρχιμανδρίτου) καὶ Διοσκόρου (γεγονότος¹⁵ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, τότε ὑπ' αὐτῆς; καθαιρεθέντων ὡς ἀνευρεθέντων τοῖς ὀρθῶ; παρ' αὐτῶν ἐκφωνομένων) καὶ λεγόντων, μὴ εἶναι τὴν¹⁶ σάρκα τοῦ

Marcianus autem erat valde pius et justus iudex : de quo scriptum est quod adhuc miles, contractus pedes et ægrotans in urbe Sidymi derelictus est. Dum igitur ægrotaret, in domum duorum fratrum divitum exceptus est. Una cum ipsis ad venationem egressus, post meridiem quieturus obdormivit. Expergefacti autem illi fratres vident illum in sole dormientem, et sub alis aquilæ obumbratum. Obstupefacti, dicunt expergefacto : « Si regnaturus es, quid nobis gratiæ concedes? » Qui nullam adhibens fidem, tamen dixit : « Habebo vos patris loco. » Datis igitur illi ducentis nominatibus, in urbem dimiserunt illum, dicentes : « Memento nostri in tuo regno. »

Qui cum ingressus esset, adhæsit Aspari et Ardaburio. Postea cum Aspare venit in Africam et vivus captus est. Cum autem dormiret in aula Genserici, aquila rursus deveniens obtexit eum. Visus est a Genserico, cui visum est istud præaugurium quod regnare deberet. Reputans autem Dei voluntatem impediri non posse, sponsiones pacis cum ipso fecit et liberavit eum.

Defuncto Flaviano, Anatolius ordinatur patriarcha.

Marcianus ergo, regni dominus et solus relictus, ne dignitates pretio acquirere. tur edicto cavuit. Cæterum plenus misericordia erat.

Dum litaniz fierent in Campo, cum Anatolio patriarcha pedester anteibat, largitiones multas pauperibus distribuens.

Sub ipso ceciderunt e cælo in Thracia tres miræ magnitudinis lapides.

CCVIII. De quarta synodo.

Habita est Chalcedone, anno regni Marciani primo, sextentorum triginta Patrum synodus quarta, cui præfuerunt Leonis sanctissimi papæ Romæ legati Paschasius et Lucentius episcopi, et Bonifacius presbyter, Anatolius Constantinopolit., Juvenalis Hierosol., Maximus Antiochensis, propugnantem habentes Euphemiam martyrem, quæ usque ad hodiernam diem pro fide certat. Convenerunt adversus infelicem Eutychem, presbyterum et archimandritam, et Dioscorum episcopum Alexandriæ; sed tunc ab ea divulsos utpote contrarios iis quæ orthodoxe docuerant, et dicentes Domini carnem non esse nobis consubstantialiam, sed ex duabus naturis unionem fieri, postque unionem unam œccle-

Variz lectiones et notæ.

99. * Εἰς θ. δὲ ἐξεληθόντες ἔλαβον αὐτὸν μεθ' ἑαυτῶν· κοπιᾶσαντες δὲ περὶ μ. ἐκοιμήθησαν· προεξυπνισθεὶς δὲ ὁ Τατιανὸς θεωρεῖ τὸν Μαρκιανὸν εἰς τὸν ἥλιον κοιμώμενον καὶ ἀετὸν παμμεγέστατον ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντα καὶ τὰ; ἑαυτοῦ πτέρυγας διαπετάσαντα σκιάν ἐπ' αὐτὸν περιποησάμενον Ced. * γενόμενοι Ced. * Καὶ τοῦτο θεασάμενος ἐγείρει τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν καὶ τὸ θεαθὲν ὑποδεικνύει· καὶ ἐπὶ πολὺ θαυμάζοντες ἐξυπνίζουσι τὸν Μαρκιανὸν καὶ λ. α. Ced. * Ἐάν Ced. * βασιλεύσης ced. * χαρίζῃ; ὃ δὲ· * Τίς εἰμι ἐγὼ, ἵνα τοῦτο γένηται εἰς ἐμέ; * οἱ δὲ ἐκ δευτέρου τὸν αὐτὸν λόγον εἶπον· λέγει ὁ Μαρκανός· * Ἐάν τοῦτο ἐκ Θεοῦ γένηται, πατέρας ὑμᾶς ἀνακηρύξω· τότε διδάσιν α. σ' v. λέγοντες· * Πορεύου ἐν τῇ π. καὶ μ. ἡ ἴδι· ὁ Θεὸς ὑψώσει σε Ced. * Luc. xxii. 43. * Ced. 604,5-12 v. gians om. Slav. * μέλλοντος ced. * 449 — om. Slav. * 455 — Ced. 607,1,2. * 445. * 451. — Ced. 604,16-605,3 : Τῷ β' αὐτοῦ ἔτει ἐν Χ. ἀγία δ' σ. γ. ὑπὸ π. χλ. ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῆς πανευφήμου Εὐφημίας, κ. τ. λ. * Μαξ — συνήχθησαν om. Ced. et Slav. * τοῦ ἀρχ. om. Ced. et Slav. * γ. ε. * Α. — ἐκφ. om. Ced. et Slav. * μήτε τὴν σ. τοῦ Κυρίου δ. ἡ. εἶναι ἀλλ' ἐκ δύο μὲν φ. τὴν ἐ. λέγεσθαι Ced.

naturam. eadem nungantes de carne Domini, divinitati A
passionem tribuunt.

Hos deponentes ut blasphemus anathematiza-
verunt, atque professi sunt perfectum Deum et per-
fectum hominem eundem in duabus naturis absque
confusione et mistura, Dominum nostrum ac Deum
Jesum Christum; duasque dixerunt naturas distin-
ctionis, non separationis Verbo, et epistolam papæ
Romæ Leonis ad Flavianum scriptam, ut columnam
orthodoxiæ receperunt.

Approbaverunt etiam Nestorii excommunicationem
et receperunt Theodoretum et Ibas, quia B
Nestorium anathematizaverant.

Eodem tempore mirabilis Simeon super colum-
næ stans vivebat. Vituperans eum, synodus (siqui-
dem primus hoc vivendi genus excogitaverat)
communicare eum ipso noluit. Deinde cum di-
dicissent Patres hujus viri vitam ac simplicitatem,
rursus cum eo communicaverunt. Ad eum postquam
habitu privato rex Marcianus venisset, ejus preci-
bus sacris et conspectu dignus habitus est.

De Simeone Theodoretus ait: « Cum qui ve-
niebant ad eum numerum justum excederent, et
omnes tangere eum cupiebant, et ex vestimentis
ejus pelliceis aliquam benedictionem attingere
conarentur, primo quidem hujus honoris excessum
inconvenientem esse reputans, deinde rei molestiam
ægre ferens, mansionem excogitavit super colum-
na, quam primum fieri jussit ad sex cubitos,
deinde ad duodecim, postea ad viginti duos, nunc
autem ad triginta sex. Ego vero non absque divina
dispositione hanc accipio mansionem; et ideo
impios id moneo, linguas ut compescant a proter-
vitate, memores, quod Deus incredulorum utilitati
æpius ita prospexerit. Sic enim jussit Isaiam
nudum discalceatisque pedibus ambulare; Jeremiam
zona renes cingi et ita incredulis proferre prophe-
tiam, posteaque collaria lignea et ferrea circa col-
lum gestare; Osee mulierem fornicariam accipere
rursumque mulierem adulteram adamare; Ezechie-
lem super dexteram latus cubare diebus quadra-
ginta et super sinistrum reclinare diebus centum
quingenta, rursus fodere murum, ac fugientem
exire, servitutemque sibi ascribere, et alibi, gla-
dium acuere, eoque radere caput, et in quatuor

Κυρίου ὁμοούσιον ἡμῖν, ἀλλ' ἐκ δύο μὲν φύσεων τῆ
ἑνωσιν γενέσθαι, μίαν δὲ ἴ ἀποτελεσθῆναι μετὰ τῆ
ἑνωσιν, καὶ ὡς ἐν φαντασίᾳ τὴν σάρκα φορεῖσαι τὸν
Κύριον μυθολογούντων καὶ τῆ θεότητι πάθος προσ-
νεμόντων ἴ.

ἴ (2) Οὐδ' καθελόντες ὡς βλασφήμου; ἀνεθεμάτι-
σαν, ἐξεφώνησάν τε τέλειον Θεὸν καὶ τέλειον ἄνθρω-
πον τὸν αὐτὸν ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως (καὶ) ἀδι-
αιρέτως τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστόν·
δύο δὲ εἰρήχασαι φύσεις τῷ λόγῳ τῆς διαφορᾶς ἴ οὐ
τῷ λόγῳ τῆς διαιρέσεως, τὴν τε τοῦ Ῥώμης ἐπι-
στολὴν πάπα Λέοντος ἴ πρὸς Φλαβιανὸν γραφείσαν
ὡς στηλὴν ὀρθοδοξίας ἐδέξαντο.

ἴ (3) Ἐπικυροῦσι δὲ καὶ [τῆ] Νεστορίου καθαί-
ρῃσιν, ἐδέξαντο δὲ] Θεοδώρητον καὶ Ἰβαν ὡς ἀνα-
θεματίσαντα; Νεστόριον.

ἴ (4) Ἐπὶ τούτου Συμεὼν ὁ θαυμασίος ἐπιβὰς
τῷ στύλῳ (ἡ σύνοδος ἐπιμεμφαμένη, — πρῶτος γὰρ
τοῦτο ἐπενόησεν, — ἀκοινωνήσαν αὐτῷ ἐπιμύην.
Ἐἶτα μαθόντες οἱ θεοὶ Πατέρες τὸν βίον καὶ τὸ ἔτυ-
πον τοῦ ἀνδρός, πάλιν αὐτῷ ἐκοινωνήσαν. Πρὸς δὲ
ὁ βασιλεὺς Μαρκιανὸς ἐν ἰδιωτικῷ σχήματι παρα-
γενόμενος, τῆς ἱερᾶς εὐχῆς αὐτοῦ καὶ θέας κατη-
ξίωται).

508 ἴ (5) Περὶ οὗ καὶ Θεοδώρητος φησὶν·
« Ἐπειδὴ τοίνυν ἀριθμῷ κρείττονος ἴ οἱ ἀπικνωί-
μοι, προσφάσειν δὲ πάντας ἐπαθύμου καὶ τινα
εὐλόγησαν ἐπεχείρουν τρυφῆν ἀπὸ τῶν δερματίνων
ἐκείνων ἱματίων· (πρῶτον μὲν τῆς τιμῆς τὸ ὑπερ-
βάλλον ἄποπον εἶναι νομίζων, ἔπειτα καὶ τοῦ κρέ-
γματος τὸ ἐπίπονον δυσχεραίνω, τὴν ἐπὶ τοῦ κίονος
ἐμμηχανήσατο στάσιν, δν) πρῶτον ἴ μὲν ἐκίλευσεν
γενέσθαι πῆχυν σ', εἶτα β' (καὶ) μετὰ ταῦτα κβ'',
νῦν δὲ λς'. — Ἐγὼ δὲ οὐδὲ ἴ τῆς θείας οἰκονομίας
ἄνευ ταύτης λαμβάνω ἴ τὴν στάσιν (οὐκ ἔνεκα
τοῦ; μεμφέμοιρους παρακαλῶ χαλινῶσαι τὴν γλώσ-
σαν καὶ ῥιψοκινδύνως μὴ φέρεσθαι ἴ καὶ σκοπεῖν
ὡς πολλάκις τὰ τοιαῦτα ὁ Θεὸς) τῶν βαθυμοτέρων
ἔνεκα ὠφελείας ἴ (ἐμμηχανήσατο)· καὶ γὰρ τὸν ἴ
Ἦσατον γυμνὸν καὶ ἀνυπόδητον βαδίσει προσέταξεν
καὶ τὸν Ἰερεμίαν περιζώμα τῆ ὀσφύς ἴ περιθῆναι
καὶ ἴ οὕτω τοῖς ἀπειθοῦσι προσφέρειν τὴν προφη-
τείαν, καὶ ἄλλοτε (δὲ) κλοιοὺς ξυλίνους καὶ σιδηροῦς
μετὰ ταῦτα ἴ περιβαλεῖν τῷ τραχήλῳ, καὶ τῷ
D Ὠστὴ γυναῖκα πόρνην λαβεῖν καὶ πάλιν ἀγαπήσαι ἴ
γυναῖκα μοιχαλίδα, καὶ τῷ ἴ Ἰεζεκιὴλ ἐπὶ τοῦ δε-
ξιοῦ πλευροῦ (καίσεθ) ἡμέρας μ' καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρι-
στεροῦ (ἡμέρας) ρν' κατακλιθῆναι καὶ αὐθις διορῆσαι

Variae lectiones et notæ.

ἴ φύσιν add. Ced. ἴ ἀπονεμ. ἡγ. δὲ τῆς σ. Α. π. Ρ. — Ρ. — Ἱεροτολῶμων Ced. ἴ Ced. 605, 3-10: Καθαίρονται τοίνυν οἱ αἰρετικοὶ καὶ ἐξορίζονται ἐν. Γάγγρα· χειροτονεῖται δὲ Προτέρια; ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ἀντὶ Διοσκόρου· ἡ δὲ ἀγία σ. ἐξεφώνησε τ. Θεόν. ἴ τὰς διαφορὰς ced. ἴ π. Α. ἐ. Ced. ἴ Ced. 605, 10-12. ἴ Ced. 596, 17-598, 18: ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις; (τῷ κα' ἔτει Θεοδοσίου) καὶ Ced. ἴ μέγας Σ. ὁ στυλίτης ἐπέβη τῷ κίονι, x. τ. λ. Συμεὼν: τοῦ θαυμασίου ἐπιβάντος? ἴ Ced. 596, 18-596, 21. ἴ κρείττον ced. innumerabiles Th. ed. Col. 1573 II, p. 465. Πολλοὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἀγ. ἡ. π. ψάσειν τῶν δ. ἐκείνων ἄνδρατῶν Ced. ἴ Καὶ πρ. μὲν ξξ π. ἐκ. γ. τὸν κίονα Ced. ἴ κδ? sed XIII Th. ἴ ἢ οὐκ ἄ. τῆ; θ. ὁ. Ced. ἴ ὑπολαμβάνω γενέσθαι Ced. existimo hunc factam fuisse Th. ἴ ἐν? permittant Th. — sed potius, ἀλλὰ μᾶλλον? Th. ἴ ὡ. ἐ. τὸν β. Ced. ἴ ὡσπερ καὶ τὸν Ced. ἴ τὴν ὀσφύς ced. ἴ καὶ ὁ. προφητεύειν Ced. ἴ μ. τ. οὐμ. Th. et Ced. ἴ ἀγ. πονηρὴν γ. καὶ Ced. ἴ τὸν ἴς. Ced.

τὸν τοῖχον καὶ φυγόντα⁸⁰ ἐξελεῖν καὶ ἀγχιμαλώσαν ἑαυτῷ διαγράψαι, καὶ ἄλλοτε⁸¹ ξίφος εἰς ἀκμήν παραθῆξαι καὶ ὑψῶσθαι τούτῳ τὴν κεφαλὴν καὶ τετραχῆ τὰς τρίχας διαλεῖν καὶ (ἵπνοειμαι (153⁴), τὰ μὲν εἰς τόδε, τὰ δὲ εἰς τόδε), ὡς⁸² ἂν μὴ πάντα λέγω· — γίνεσθαι τούτων ἕκαστον προσέταξεν⁸³ ὁ τῶν ὄλων Πρύτανις, τοὺς λόγῳ⁸⁴ μὴ πειθομένου (μηδὲ προφητείας ἐπαλεῖν ἀνεχομένους), τῷ τῆς θεωρίας παραδόξῳ συλλέγων (καὶ τῶν θεσπισμάτων ἀκούειν παρασκευάζων. Τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐξεπλάγη θεῖον ἄνθρωπον γυμνὸν βαδίζοντα ὁρῶν; τίς δὲ οὐκ ἂν ἤρετο τὸ 509 δὴ ποτε συνοικεῖν ὁ προφήτης πόρνη γυναικὶ ἀνέχεται; Ὡσπερ οὖν ἐκείνων ἕκαστον ὁ θεὸς γενέσθαι προέταξεν τῆς τῶν ἀμελῶς συζώντων διορθοῦμενος ὠφέλειαν, οὕτω δὴ καὶ τὸν καινὸν τούτων καὶ παράδοξον τρόπον ἐπρωτάνευσε θέσμαι τῷ παραδόξῳ καὶ ξένῳ πάντας ἔλκων εἰς θεωρίαν καὶ κειθανάγκην⁸⁵ τοῖς ἀφικνουμένοις παρασκευάζων τὴν προσφερομένην παραίτησιν.) Τὸ γὰρ καινὸν τοῦ θεάματος ἐνέχυρον ἀξιόχρεια γίνεται τοῦ διδάγματος (καὶ ὁ εἰς θεωρίαν ἀφικνουμένος τὰ θεῖα παιδευθεὶς ἐπανερχεται).) — Καθάπερ γὰρ ἐπὶ⁸⁶ (τινος λυχνίας τεθείς ὁ φανότατος οὗτος λύχνος⁸⁷, ἡλίου δίκην πάντοθεν τὰς ἀκτῖνας ἐξέπεμψεν, καὶ ἐστὶν⁸⁸ ἰδεῖν (καὶ) Ἰσραῆλ, καὶ Ἀρμενίους, καὶ Πέρσας⁸⁹ ἀφικνουμένους καὶ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος ἀπολαύοντας (Ἰσραηλίται δὲ κατὰ συμμορίαν παραγιγόμενοι διακόσιοι κατ' αὐτὸ καὶ τριακόσιοι, ἐστὶ δ' ὅτε καὶ χίλιοι)· καὶ ἀρνοῦντες⁹⁰ μὲν τὴν πατρῶν ἐξαπάτην μετὰ φωνῆς καὶ τὰ ὑπ' ἐκείνων σκευασθέντα αἰθῶλα, πρὸ τοῦ θεοῦ κίονος ἐκείνου συντρίβουσι (καὶ τοὺς ὄργιους Ἀφροδίτης ἀποταττόμενοι· — τούτων γὰρ ἀνέκαθεν τοῦ δαίμονος κατεδέξαντο τὴν λατρείαν). — τῶν θεῶν ἀπολαύουσι μυστηρίων, νόμους δὲ⁹¹ παρὰ τῆς Ἰερᾶς ἐκείνης γλώττης, (τοῖς πατρῷσις ἦθεσι χαίρειν φράζουσι καὶ τῶν ἀγρίων δυνῶν καὶ καμῆλων τὴν βρῦσιν ἀποτασσόμενοι. Καὶ τούτων αὐτόπτης ἐγενόμην ἐγὼ καὶ ἀκήκοα αὐτῶν τὴν πάτριον ἀσέβειαν ἀρνοῦμένων καὶ τῆ εὐαγγελικῆ διδασκαλίᾳ συνταθεμένων. — Ἐποσάτην⁹² οὖν ὑπὸ τῶν φιλοσόφων ὁ κίων ψεγόμενος ὠφέλειαν ἀνέδρασε καὶ ποσάτην ἀκτίνα θεογνωσίας εἰς τὰς Βαρβάρων διανοίας κατέλαμψεν).)

⁸¹ (6) Εἰκότως οὖν ἔλεγεν ὁ Κύριος· «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, κάκεινος ποιήσει»⁹³ (ἧς ἐπαγγελίας τὸ τέλος ἐναργῶς 510 ἐθεασάμεθα. Τῆς γὰρ τοῦ Κυρίου σκιάς εὐδαμοῦ θαῦμα ἐργασαμένης, ἡ τοῦ μεγάλου Πέτρου σκιά θάνατον ἔλυσε, καὶ νόσους ἐξήλασε, καὶ δαίμονας ἐφυγάδευσε· ἀλλ' ὁ ἐκείνα καὶ τὰ τοιαῦτα διὰ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ δράσας τέρατα τότε), καὶ νῦν ὁ αὐτὸς διὰ τοῦ θεράποντος Συμεῶν ἐνεργεῖ θαύματα τῆ τοῦ⁹⁴ ἁγίου Πνεύματος ἀγγεῖα καταλαμπόμενος καὶ πανταχοῦ τὰς τῆς χάριτος ἀκτῖνας ἐκπέμπων, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον

Variæ lectiones et notæ

⁸⁰ φυγεῖν καὶ Ced. ⁸¹ δὲ add. Ced. ⁸² ἴνα Ced. ne Th. ⁸³ προσέτατταν Ced. ⁸⁴ λόγῳ Ced. ⁸⁵ κειθανήν, εἰ δὲ διὰ, Ib. venientes et P. et A. Th. ⁸⁶ καὶ Ἰσραηλίτας δσημέραι Ced., turmatim Th. ⁸⁷ Ποσάτην οὖν τὴν χάριν ὁ θαυμάσιος· εἰς πάντα τὰ ἔθνη ἐξέπεμψεν, ὥστε τὰ τῶν πατρῶν θεῶν ἔ. πρὸ τοῦ κ. ἔ. τοῦ θ. ἀγοντος συντρίβειν, τὴν δὲ καθαράν καὶ ἀμώμητον ἡμῶν Χριστιανῶν πίστιν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Σ. ἐκπαίδευσσασθαι, διὰ πολλῶν θαυμάτων καὶ μεγίστων τεραστίων τούτους ἐνάγων εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ πολιτείαν Ced. ⁸⁸ leges accipientes Th. v. δεχόμενοι? ⁸⁹ Eosque Th. Καὶ τούτ. ⁹⁰ Ced. 597, 32-598 2. ⁹¹ καὶ μερίζονα τούτων ποιήσει Jo. xiv, 12, Ced. ⁹² δ; τῆ τοῦ Ced.

A partes dividere crines et dispergere, hæc ad illud, ista vero ad istud, ne cuncta dicam. Illorum autem unumquodque mandavit cunctorum moderator, eos qui verbo non obediunt nec prophetiis instrui patiuntur, extraordinario spectaculo congregans et oraculis aurem dare exhortans. Quis enim non moveatur divinum hominem nudum ambulantiem videns? Quis non quærat cur propheta mulieri fornicariæ cohabitare audeat? Quemadmodum igitur horum unumquodque Deus fieri præcepit ad utilitatem eorum qui incuriose vivunt, ita novum illum et extraordinarium vivendi modum providit spectaculum, novitate miraculoque cunctos alliciens ad videndum, et ineluctabilem persuasionem propinquantibus præparans adhibitam exhortationem. Novitas enim spectaculi pignus sit utilis documenti, et qui venit ad videndum divina doctus revertitur. Sicut enim ardentissima lucerna super candelabrum posita, solis instar undique radios emittit, ita videre poterat Iberos et Armenios, et Persas advenientes et divino baptisate gaudentes: Ismaelitæ vero turmatim veniebant ducenti simul vel trecenti, vel etiam mille, et repudiantes paternum errorem verbatim, simul idola a patribus fabricata, ante divinam hanc columnam confringunt, et orgiis Aphrodites valedicentes. Hujus enim dæmonis a longe receperant cultum, divinis mysteriis fruuntur, legesque ab hac sacra lingua accipientes. paternis moribus valedicunt, ferorum asinorum et camelorum alimenta abjicientes. Et istorum testis oculatus ego fui, et audiavi eos paternam impietatem repudiantes, et evangelicæ doctrinæ obediētes. — «Tantam a detractoribus columna detrectata protulit utilitatem, tantamque diviniæ notitiæ radium in Barbarorum mentes injecit!»

δυνῶν καὶ καμῆλων τὴν βρῦσιν ἀποτασσόμενοι. Καὶ τούτων αὐτόπτης ἐγενόμην ἐγὼ καὶ ἀκήκοα αὐτῶν τὴν πάτριον ἀσέβειαν ἀρνοῦμένων καὶ τῆ εὐαγγελικῆ διδασκαλίᾳ συνταθεμένων. — Ἐποσάτην⁹² οὖν ὑπὸ τῶν φιλοσόφων ὁ κίων ψεγόμενος ὠφέλειαν ἀνέδρασε καὶ ποσάτην ἀκτίνα θεογνωσίας εἰς τὰς Βαρβάρων διανοίας κατέλαμψεν).

Rectissime igitur dixit Dominus: «Qui credit in me, opera quæ ego facio, et ipse faciet;» cujus promissi exitum clare vidimus. Cum enim umbra Christi nullibi miraculum operata sit, magni Petri umbra mortem dissolvit, morbos expulit, et dæmones fugavit. Qui vero illa taliaque per suos apostolos olim operatus est, ipse quoque nunc per suum servum Simeonem, Spiritus sancti splendore illuminans et juxta magnum Basilium, ubique gratiæ radios emittens, operatur miracula.

Dicit enim Basilus : « Quemadmodum lucida nitidaque corpora, radio super illa cadente, et ipsa sunt pellucida, aliamque lucem a se demittunt, ita Spiritu repletæ mentes, a Spiritu illuminatæ, et ipsæ sunt spirituales et in alios gratiam immittunt. Hinc futurorum prævisiones, mysteriorum intelligentia, absconditorum revelatio, charismatum distributio, cælestis agendi norma, cum angelis exultatio, perennis lætitia, in Deo permansio, similitudo ad Deum, et rerum optatarum præstantissima, fieri Deum. »

Sub Marciano reliquiæ Isaïæ a Paneade allatæ advennerunt, et in Sancto Laurentio sunt depositæ.

Tertio autem anno regni illius Pulcheria pia virgo decessit. Extruxerat templum sanctissimæ Beiparæ, Chalcostrateiam ecclesiam, et templum Blachernicum.

Marcianus rex, pedibus contractis, quinque mensibus ægrotavit, et mortuus est.

CCIX. Leonis regnum.

Post Marcianum Leo Magnus vel Macellus regnavit annos decem et octo, et mortuus est dysenteria. Hunc senatus propter ejus orthodoxiam regem designaverat, Aspare Ardaburioque regia potiri volentibus; quos ut Arianos senatus non recepit. Illos etiam cum rex vidisset non recte secum agere, occidit, et ex eo tempore dictus est Macellus, quod Latine est occisor.

Sub ipso apparuit signum in cælo: per dies quadraginta visa est nubes formam tubæ gerens, et Constantiopolim pluit pulverem pugilli volumine: nubibus enim velut ignis apparentibus, ignis cadere visusest. Propterea, cunctis orantibus, Dei benignitate exstinctus est et in pulverem mutatus.

Quodam olim pictore Christum sub forma Jovis pingere auso, ex templo manus ejus exaruit. Senuit autem illum Gennadius patriarcha. Dicunt quidam historici pro Christo crispam parumque crinitam comam, propriam esse formam.

Divus Gennadius Eleutheria martyri propter

Variorum lectiones et notæ.

⁶⁴ Ced. 598,2-11. cf. epistolam XLVI. 2? et de Sp. S. XVI. 38. ⁶⁵ ἐφ' αὐτὰ codex. ⁶⁶ τε add. Cæl. ⁶⁷ κατάληψις Ced. ⁶⁸ κατὰ χάριν add. Ced. ⁶⁹ 448. ⁷⁰ τῷ λα' (θεοδοσίου) ἠνέχθη ἀπὸ Π. τὸ λείψανον τοῦ προφήτου Ἡ. καὶ ἐτίθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀγ. Α. Ced. 600,9,10. ⁷¹ 453. Ced. 605,13?—26. Δ. ὁ. μ. ὀρθόδοξος ἔ. ιζ. — μ. δὲ ἐλέγετο διὰ τὸ ἀποκτείναι Ἀσπαρα καὶ Ἀδαβούριον ὡς Ἀρειανούς ὄντας· μάκελ γὰρ Ῥωμαῖστί ὀφθαλμοὺς λέγεσθαι Ced. 607,11—15. ⁷² 456-457. ⁷³ 457. ⁷⁴ προσβαλλ. σοι. ⁷⁵ Ἀσπαρ δὲ ἠτήσατο τὸν βασιλεῖα ἐγκαταστήσθαι τῇ πόλει ἐπαρχον ὀρθόδοξον, κτλ. Ced. 607,16-608,2. ⁷⁶ ὅπερ cod. οὗς Leo. ⁷⁷ ἔκτοτε cod. ⁷⁸ Ced. 612,18—20: τῷ θ' ἔτει ἐφ. ἐν τῷ δ. ν. ὡς περ σάλπιγγος ἐκτυπωμα ἐχουσα ἐπὶ ἡ. μ' καθ' ἐσπέραν. ⁷⁹ ἀφ' οὗ vel ὄφ' (τοῦ ἐμπρησμοῦ) καὶ κόνις ἐξ αὐτοῦ κατηνέχθη ὡς τε κείσθαι εἰς τοὺς κεράμους ἕως στ. απ. Leo. σπιθαμῆ πρὸς π. Μ. σπηθμ. cod. ⁸⁰ 452. Ced. 611,5—8: τῷ ζ' ἔτει. ⁸¹ τὸν Σωτήρα γ. τ. κ. ὁ τοῦ Δ. ἐξ. ἡ χ. ὄν ἐξαγορεύσαντα δι' εὐχῆς ἰ. Γ. Ced. ⁸² σγ. ἐπὶ τοῦ Σωτήρος Ced. ⁸³ Οὗτος ὁ Γ. κληρικῶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου ἀτάκτω ὄντι παλλίκις ἐνουθέτει· ἐπεὶ δὲ αὐτὸν πέμψαι οὐκ ἴσχυσεν, δηλοῖ τῷ ἁγίῳ Ἐ. ἐ. τῷ ναῷ εἰπὼν διὰ τινος τῶν ὑπηρετουμένων αὐτῷ· Ἄ. μάρτυρ Ἐ. ἡ δόρυθται τὸν κληρικὸν σου ἡ ἐ αὐτὸν· καὶ ἔ. ἐτ. ὁ κληρικὸς Ced. 611,12—17.

(7) Φησὶ γὰρ· « Ὅσπερ τὰ λαμπρὰ καὶ διαφανῆ τῶν σωμάτων, ἀκτίνας αὐτοῖς ἐμπροσθοῦσας, αὐτὰ τε γίνεται περιλαμπῆ καὶ ἐτίραν αὐγὴν (ἀφ' αὐτῶν⁶⁴) ἀποστίλδει, οὕτως αἱ πνευματοφόροι ψυχὰι ἐλλαμφθεῖσαι παρὰ τοῦ Πνεύματος, αὐταὶ⁶⁵ ἀποτελοῦνται πνευματικαὶ καὶ εἰς ἑτέρους τὴν χάριν ἐξαποστέλλουσιν. Ἐντεῦθεν μετ' αὐτῶν προηγουμένων, μυστηρίων σύνεσις, κεκρυμμένων ἀποκαλύψις⁶⁶, (133b) χρυσομάτων διανομή, τὸ οὐράνιον πολιτεύμα, ἡ μετ' ἀγγέλων χορεία, ἡ ἀτελεύτητος εὐφροσύνη, ἡ [ἐν Θεῷ διαμονή, ἡ] πρὸς Θεὸν ὁμοίωσις, τὸ ἀκρότατον τῶν ὀρεκτῶν, Θεὸν γενέσθαι⁶⁷. »

(8) Ἐπὶ⁶⁸ Μαρκιανοῦ εἰσηγήθη τὰ λείψανα Ἡσαίου ἐνεχθέντα ἀπὸ Παναδέδος καὶ κατατέθη ἐς τὸν ἅγιον Λαυρέντιον.

(9) Τῷ δὲ τρίτῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας Πουλχερία ἡ εὐσεβῆς ἐτελεύτησε περθῆνος, ἧτις ἔκτισε τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοδοκου, τὰ Χαλκοκράτεια, καὶ τὸν ἐν Βλαχέρναις.

(10) Στυφθεὶς δὲ τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἀφροστήσας ἐπὶ μῆνας ε' ὁ βασιλεὺς Μαρκιανὸς ἐτελεύτησεν.

ΣΘ'. Βασιλεία Λεόντος.

Μετὰ Μαρκιανὸν ἐβασίλευσε Λεὼν ὁ Μέγας ὁ Μακέλλης ἔτη ιη'· καὶ ἀπέθανε δυσεντεριάσας, ὃν ἡ σύγκλητος προσέβαλετο⁶⁹ 511 διὰ τὸ αὐτοῦ ὀρθόδοξον, Ἀσπαρος⁷⁰ καὶ Ἀδαβουρίου βουλευθέντων κρατῆσαι τῆς βασιλείας, Ἀρειανούς ὄντας ἡ σύγκλητος οὐκ ἐδέξατο· οὐσπερ⁷¹ καὶ ὁ βασιλεὺς ὄρων μὴ ὀρθῶς ἔχειν πρὸς αὐτὸν, ἀνέβλεν αὐτούς· καὶ ἐκ τότε⁷² ἐκλήθη Μάκελ, ὅ ἐστι Ῥωμαῖστί ὁ σφαγεὺς.

(2) Ἐφ' οὗ⁷³ (σημεῖον) ἐφάνη ἐν τῷ οὐρανῷ νεφέλη σαλπιγγοειδῆς ἐπὶ ἡμέρας μ', καὶ σποδὸν ἐβρεξε ἐν ΚΠ. σπιθαμῆς τὸ πάχος· τῶν γὰρ νεφῶν ὡς πῦρ ὀρωμένον, ἰδοῦσαι πῦρ ῥέειν. Διὰ τοῦτο πάντων λιτανευόντων, τῇ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐσθέσθη καὶ εἰς κόνιν μεταβλήθη.

(3) Ζωγράφου δὲ τινος γράφασι τὸν Χριστὸν⁷⁴ καθ' ὁμοίότητα τοῦ Διὸς τομήσαντος, παρατεῖκα ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐξηράνθη. Ἰάσατο δὲ αὐτὸν Γεννάδιος ὁ πατριάρχης. Φασὶ δὲ τινες τῶν ἱστορικῶν, ὅτι τὸ εὖλον καὶ ὀλιγοτέριον ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ σχῆμα⁷⁵ οἰκειότερόν ἐστιν.

(4) Ὁ δὲ⁷⁶ γε θεὸς Γεννάδιος Ἐλευθερίῳ τῷ

μάρτυρι δι' ἓνα κληρικῶν τοῦ ναοῦ μή καλῶς δια-
γοντα ἐδήλωσε τάδε · ἰ Ἀγιε τοῦ Θεοῦ Ἐλευθέριε ·
ὁ στρατιώτης σου ἀτακτεῖ · καὶ ἡ διδρῶσση τοῦτον
ἡ ἔκκοφον. ἰ Ὁ δὲ εὐθύς ἐτελεύτησεν.

(5) Ὁ αὐτὸς ἦν Γεννάδιος νυκτὸς ἐλθὼν εἰς τὸ
ἅγιον θυσιαστήριον εὐχασθαι, εἶδὲ τι φάσμα δαιμό-
νιον, ᾧ ἦ ἑπιτιμησῆς ἤκουσε ἦ κράζοντος · ἰ Ἐν-
διδωμί ἦ σοι, ὕστερον δὲ κρατήσας πάντως τῆς
'Ἐκκλησίας, (ὄπερ δεῖσας Γεννάδιος, πολλὰ τὸν
Θεὸν ἱκετεύσας μετὰ μικρὸν ἐτελεύτησεν).

512 (6) Ἐπὶ Δεόντος, Ἀνατολίου τελευτήσαντος,
Γεννάδιος προχειρίσθη πατριάρχης · προβάλετο ἦ
δὲ Μαρκιανὸν οἰκονόμον, τῆς τῶν Καθαρῶν ὄντα
θρησκείας, εἰς δὲ τὴν ἐκκλησίαν μετελθόντα, ὁ
ἔκτισε ἦ τὴν Ἄγιαν Ἀναστασίαν, ἣν καὶ ἀπὸ τοῦ
ἐμπρησμοῦ ἐβρύσατο δι' εὐχῆς · γέγονε γάρ ἦ τότε
μέγας ἐμπρησμός ἀπὸ τοῦ Νεωρίου λιμένας ἔως
τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ ἠ κατελθὼν. Εἰς τοὺς κεράμους
οὖν ἀνελθὼν τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας ἔχων τὸ Εὐαγ-
γέλιον ἐπὶ χεῖρας, ἀβλαβῆ τὸν ναὸν διασώσατο.

(7) Ἐπὶ τούτου Στουδῆς ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦ
ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἦ καὶ μοναχοῦς
ἐκ ἦ τῶν Ἀκοιμητῶν ἐγκατέστησε ἠ.

(8) Καὶ τὸ ἦ τοῦ προφήτου Ἐλισσαίου σῶμα
μετετέθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐν τῇ μονῇ Παύλου τοῦ
λεπροῦ · λεπρὸν γάρ ἴασατο ἠ, λεπρὸν ἐποίησε
καὶ εἰς (τὸ) τοῦ λεπροῦ ἐτέθη.

(9) Καὶ τὰ λείψανα ἠ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας
κατετέθη ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς.

(10) Καὶ Δανιὴλ ἠ ὁ θαυμασίος (ἐκ τῆς μάνδρας)
ἐλθὼν τοῦ Ἁγίου Συμεῶν) ἐν τῷ Ἀνάπλῳ ἐπέθη
τῷ στύλῳ.

(11) Καὶ τῆς ἠ ὑπεραγίας Θεοτόκου ἡ ἐσθῆς
εὐρεθεῖσα ἐν Ἱεροσολύμοις παρά τινι εὐλαβεστάτῃ
γυναικὶ Ἰουδαίᾳ καὶ παρθένῳ (ιερώς διαφυλαττο-
μένη · καὶ ἐν ΚΠ. ἀποκομισθεῖσα ἐν Βλαχέρναις
(134^α) ἀπετέθη, ἐνθα ὁ βασιλεὺς ναὸν ψυχοδόμησε
τῇ Θεομήτορι καὶ σωρὸν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου
κατασκευάσας κατέθητο **513** ταύτην, ἥτις ἐξ ἐρίων
ἀφθάρτους ἐξυφασμένη, καὶ ὁ στήμων, καὶ ἡ κόρη,
καὶ ὁμοειδής, καὶ ὀλόχροος ἠ, ἀδιάφθορος ἔστι καὶ
ἀλώδηντος, μέχρι νῦν τὸ θαῦμα τῆς Ἀειπαρθένου
κηρύττουσα).

(12) Ἐπὶ αὐτοῦ Ἰσοκάσιος κομιστῶρ ἦ Ἴλλην

A unum Ecclesiae clericum non recte agentem ista
significavit : « Sancte Dei Eleutheri, tuus miles
disciplinam laedit : vel illum corripge, vel abscide. »
Ille vero statim mortuus est.

Idem Gennadius cum nocte venisset ad sacrum
altare deprecaturus, quoddam aspexit phantasma
diabolicum, cui cum exprobravisset, audivit illud
vociferans : « Cessi tibi, sed ultimo prorsus Ecclē-
sia potitus es : » quod ipsum timens Gennadius,
multis ad Deum adhibitibus precibus, brevi mortuus
est.

Sub Leone, Anatolio defuncto, Gennadius ordi-
natus est patriarcha. Ōeconomum autem elegit
Marcianum, qui de secta Purorum fuerat, sed ad
ecclesiam erat reversus. Hic aedificavit Sanctam
Anastasiam, quam postea precibus suis flammis eki-
puit. Accidit enim magnum incendium a portu quo
naves servantur usque ad Sanctum Thomam. Cum
igitur in tugurium Sanctae Anastasiae, sacrum Evan-
gelium habens in manibus, ascendisset, integrum
servavit templum.

Sub idem tempus Studes Sancti Joannis prae-
cursoris templum exstruxit, et monachos ex Ace-
metis ibi constituit.

Tunc et Elisaei prophetae corpus Alexandriam
in monasterium Pauli leprosi translatum est : le-
prosum enim sanaverat, leprosum fecerat : in
templum quoque leprosi depositum est.

Reliquiae sanctae Anastasiae etiam in ejus templo
depositae sunt.

Mirabilis Daniel, ex mandra Sancti Simeonis ve-
niens, in Anaplo super columnam ascendit.

Sanctissimae Deiparae indumentum Jerosolymis
inventum et a quadam piissima muliere Judaica
et virgine sancte custoditum, Constantinopolini
translatum est et in Blachernis depositum, ubi rex
templum Matri Dei aedificaverat ; capsaeque ex auro
et argento praeparatae illud inclusum est vestimen-
tum, quod ex incorruptibilibus lanis contextum
est. Catena texturaeque forma coloreque similes
sunt ; et totum purum et integrum, semper Virgi-
nis miraculum ad hunc diem praedicae.

Sub eodem Isocasius quæstor venit Græcus

Varia lectiones et notæ.

ἦ ὁ αὐτὸς ὁ Γ. τῆ νυκτὶ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ἠ φάντασμα δαιμονίου Ced. 611,9,10. ἦ καὶ add. Ced. ἦ αὐ-
τοῦ add. Ced. ἦ ὡς αὐτοῦ μὲν ζῶντος ἐνδίδωσι μετὰ δὲ θάνατον αὐτοῦ κρατήσῃ π. τῆς ἐκ. Ced. ἐνδίδω σοι
δὲ κρατήσῃ cod. ἦ προβαλλ. cod. ἦ Μαρκιανός δὲ ὁ οἰκονόμος τῆς Μεγάλῃς ἐκκλησίας τὸν ναὸν κτίσας
τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας, ἔτι νέον ὄντα τούτον τοῦ ἠ διασώσατο Ced. 610,2,3. ἦ Τῷ ε᾽ ἔπει γ. ἠ ἐν
ΚΠ. ἀρξάμενος; ἀπὸ τοῦ ν. φθάσας ἔως τοῦ ἠ. ἠ τῶν Ἀμάντων Ced. 609,21-610,2. — 7. ἠν. εἰς τὸ κερά-
μιον μετὰ εὐαγγελίου καὶ θυμιατοῦ καὶ τὸν Θεὸν δάκρυσιν ἐξιλιασάμενος, κτλ. Ced. 610,4-611,4. ἦ τὸν
ἅγιον Θωμᾶν cod. ἠ 463. Ced. 611,17-19. Τῷ δ᾽ αὐτῷ ἔπει (ς᾽) Στουδῆος τὸν ν. ἠ. ἠ τοῦ βαπτιστοῦ
Ced. ἠ τῆς μονῆς add. Ced. ἠ ἐν αὐτῷ κατ. Ced. ἠ 464. ἠ Τῷ δ᾽ αὐτῷ ἔπει (ς᾽) μ. ὁ προφήτης
Ἐλισσαίος ἐν ἠ. Ced. 612,12. ἠ καὶ add. Ced. ἠ 458. ἠ Τούτῳ τῷ ἔπει (ς᾽) ἠ ἡνέχθη τὸ λείψανον
τῆς ἠ. μάρτυρος ἠ. ἀπὸ τοῦ Σιρμίτου καὶ κ. ἐν τῷ ν. ἠ ἐν τοῖς Δομνίου ἐμβόλοις Ced. 608,21-23. ἠ 465.
ἠ Τῷ η᾽ ἔπει ἠ. ὁ στυλῆς ἐν τῷ ἠ. τῷ στ. ἐπ. Ced. 612,15,16. ἠ 469. ἠ Τότε (τῷ ε᾽) ἔπει καὶ
ἠ ἠ. τῆς ὀ. θ. ἐξ Ἱεροσολύμων ἤχθη. ἠ. π. τ. ἠ. γ. ἠ Ἐβραῖοι π. Ced. 614,5-7. ἠ ὀμόχρος; cod. ἠ 467.
Περὶ Ἰσοκασίου. rubrica codicis. Τῷ ε᾽ ἔπει ἠ. δ. κ. ἠ Ἀντιοχείας ὁ καὶ φιλόσοφος διεβλήθη τῷ βασιλεὶ ὡς
ἠ. καὶ ἐκέλευσε ἐξετασθῆναι αὐτὴν παρὰ τῷ ἐπάρχῳ ΚΠ. Ἀχθέντος; δὲ αὐτοῦ διεδεμένου ὁ. ἐφη πρὸς αὐτὸν
Π. ὁ ἠ. Ced. 612,21-613,3.

accusatus e-1, et, manibus post tergum ligatis, ad præfectum urbis adductus. Dixit igitur ad eum Posseus præfectus : « Videane, Isocasi, in quo statu te constituisti? Qui ait : « Video, nec miror : homo enim cum sim, humanis implicatus sum calamitatibus. Atamen judica de me sicut iudicabas mecum. » Hæc cum didicisset imperator, motus misericordia liberum eum dimisit.

CCX. Regnum Leonis Minoris.

Leo Minor, ejus nepos, regnavit annum unum.

CCXI. Zenonis regnum.

Post hunc regnavit Zenon, Leonis Magni gener, et Leonis Minoris pater, septem ac decem annos, et dysenteria mortuus est.

Cum brevi, postquam ad regnum pervenisset, insidiæ ipsi paratæ fuissent a Verine, ipsius uxoris matre, Leonis Magni uxore, tanquam absque illius placito regnasset, in propriam patriam cum sua uxore Ariadne fugit. Verine vero Basiliscum, suum fratrem, coronavit, et ipse regnavit duos annos, qui temporibus Zenonis additi sunt. Creavit Constantinopoli palatium, cui nomen suum Basiliscum imposuit.

Postea Zenon reversus Constantinopolim ingressus est et illis in ecclesiam confugientibus potitus, in exsilium eos misit cum mulieribus et filiis in Cappadociæ castellum, ubi Basiliscus in turri reclusus, porta obserata, interit.

Sub eodem accidit terræ motus horribilis Constantinopoli, cecideruntque ecclesiæ multæ, domus et rostra usque ad fundamentum. Idem quoque Nicomedia passa est.

Item Verinam, uxoris suæ matrem, Illi magistri consilio, in exsilium misit. Uxor autem Zenonis, Verinæ filia, Ariadne Urbicio illum occidere jussit. Hujus, cum in circum venisset, Urbicius ense dexteram auriculam amputavit. Ex hoc in œcephalum Zenonem conspirare studuit.

CCXII. De Petro Fullone.

Sub Zenone Martyrius Antiochiæ, propter Zenonis erga filiam orthodoxam depravationem, episcopatu cedens, in ecclesia dixit : « Indisciplinato

διαβληθείς, εισήχθη πρὸς τὸν ὕπαρχον ἡ τῆς πόλεως δεδεμένους ὀπισθάγκωνα. Ἐφη οὖν αὐτῷ Ποσειδῶς ὁ ὕπαρχος : « Ὁρᾷς (ἐαυτὸν), Ἰσοκάσιε, ἐν ποίῳ σχήματι καθέστηκας; » Ὁ δὲ εἶπεν : « Ὁρῶ καὶ οὐ ξενίζομαι. [ἄνθρωπος γὰρ ὢν] ἀνθρωπίναις περιέπεσον συμφοραῖς· ἀλλὰ δίκασον ἐπ' ἐμοὶ ὡς ἐδίκασες σὺν ἐμοί. Ταῦτα ἡ μαθῶν ὁ βασιλεὺς, σπλαγχνισθεὶς ἐπὶ τούτῳ, ἐλευθέρων εἶπεν ἡ.

ΣΓ. Βασιλείῳ Λέοντος τοῦ Μικροῦ ἡ.

ἡ Λέων ὁ Μικρὸς, ὁ ἐγγονὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ἔτος α'.

ΣΙΑ. Βασιλεῖα Ζήνωνος.

ἡ Μετὰ τούτων ἐβασίλευσε Ζήνων, ὁ γαμβρὸς Λέοντος τοῦ Μεγάλου, πατὴρ δὲ Λέοντος τοῦ Μικροῦ, ἔτη εζ' ἡ καὶ ἀπέθανε δυσεντερικῶς.

ἡ (2) Ὁς εὐθὺς ἡ μετὰ τὸ βασιλεῦσαι ὑποβουλεύθεις ὑπὸ Βηρίνης ἡ, πενθερᾶς αὐτοῦ, γυναικὸς Λέοντος τοῦ Μεγάλου, ὡς παρὰ γνώμην αὐτῆς βασιλεύσα; ἡ, ἐφυγε πρὸς τὴν ἰδίαν πατρίδα μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἀριάδνης ἡ. ἡ ἡ δὲ Βηρίνα στείφασα Βασιλίσκον ἡ τὸν ἀδελφὸν 514 αὐτῆς, ἐβασίλευσεν ἔτη β', ἀπερ' ἐτάγησαν εἰς τοὺς χρόνους Ζήνωνος. Καὶ κτίσασα καλῶν ἐν ΚΠ., καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸ ἡ ἰδίον ὄνομα τὸ Βασιλίσκου.

ἡ (3) Μετὰ ταῦτα ἡ Ζήνων ὑποστρέψασα καὶ εἰσελθὼν ἐν ΚΠ., καὶ τούτων χειρωσάμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσφυγόντων ἐξώρισεν ἅμα γυναῖκα καὶ τέκνον εἰς τὸ φρούριον Καππαδοκίας, ἐν ᾧ βληθέντος ἐν πύργῳ καὶ τῆς θύρας ἀναφραγέλιος ἐτελεύτησε.

ἡ (4) Ἐπὶ τούτου ἡ γέρονε σεισμὸς φοβερὸς ἐν ΚΠ. καὶ ἐπεσον ἐκκλησίαι πολλαί, καὶ οὐκ εἶσι καὶ ἐμβολαὶ ἔως ἐδάφους· (τὸ αὐτὸ ἐπαθε καὶ ἡ Νικομηδεία.)

ἡ (5) Ὁ αὐτὸς Βηρίνην τὴν ἰδίαν πενθερὰν ἐξώρισε βουλῇ Ἰλλου μαγίστρου· ἡ δὲ γυνὴ Ζήνωνος, θυγάτηρ Βηρίνης, Ἀριάδνη παρεγγύησεν Οὐρβικίῳ τῷ ἀνελεῖν τὸν Ἰλλον. Καὶ ἀνερχομένου ἐν τῷ Ἰπικίῳ, μετὰ τοῦ ξίφους λαθῶν ἀπετραμήθη τὸ δεξιὸν οὐδὲν. Ἐκ τούτου ἀνταρσίαν ἐμελέτησε κατὰ Ζήνωνος τὸν ἀπεφάλο.

ΣΙΒ. Περὶ Πέτρου τοῦ Κραζέως ἡ.

ἡ ἡ Ἐπὶ Ζήνωνος Μαρτύριος ἡ Ἀντιοχείας, διὰ τὴν τοῦ Ζήνωνος περὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν διαστρεφὴν, ἀποταξάμενος τῆς ἐπισκοπίας, ἐπ' ἐκκλησίᾳ

Variae lectiones et notæ.

ἡ Ὑπατον εἰ α. Ὑπατος? ἡ ἀκούσας ὁ δῆμος εὐφύμησε τὸν βασιλέα καὶ Ced. ἡ καὶ add. Ion. ἡ ἐχάρη καὶ ἀπέλευσεν αὐτὸν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν Ced. ἡ Rubrica, quæ in cod., ut videtur, evanuit, nec in M. nec in P. 1706 invenitur. ἡ 474. ἡ Α. ὁ Ζήνωνος υἱὸς καὶ Ἀριάδνης, κτλ. Ced. 615,4-7. ἡ 474. ἡ ἔτη κζ', μῆνας δ' Ced. 615,18. ἡ 476. ἡ Βασιλίσκος Βηρίνης ἀδελφὸς ἐν Ἡρακλείᾳ διατρίβων, ἐστασίας κατὰ Ζήνωνος, ἐν φοβηθείς ὁ Ζήνων σὺν Ἀριάδνῃ τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ καὶ χρήματιν ἰκασὸς φεύγει εἰς Ἰσαυρίαν Ced. 615,17-20. ἡ Βηρίνης cod. sed in hoc Βηρίνα, et infra Βηρίνα. ἡ βασιλευσαντος cod. ἡ Ἀριάδνης et p. 514 et 521, Ἀριάδνη cod. sed eadem pag. Ἀριάδνης. ἡ Βασιλίσκος δὲ ἐν τῷ Κάμπῳ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς, Μάρκον τε τὸν υἱὸν Καταρα ἐποίησε καὶ Ζηνωδῖαν — ἐστρεψα. κτλ. Ced. 615,21-616,20. ἡ κτλ'? ἡ 477. ἡ Γράφει τούτων ἡ σύγκλητος πρὸς Ζήνωνα, καὶ προσλαθῶν ἐκεῖνος Ἰλλον τε καὶ Ἰσαύρους — ἐπάνεισιν πρὸς τὸ Βυζάντιον — καὶ τὸν Βασιλίσκον ἐξαργύων τῆς ἐκκλησίας ἡ πρὸ τούτου προπέφευγε ἐξορίζει ἐν Κουκουσῶ τῆς Κ. ἀποκλείσας δὲ εἰς ἕνα πύργον σὺν γυναικὶ καὶ τῷ λιμῷ διαφθείρει Ced. 616,20-617,4. ἡ Τῷ δ' ἔτει ἐγένετο σ. φ. ἐν ΚΠ. μηνὶ Σεπτεμβρίῳ κς', κτλ. Ced. 618,16-22. ἡ Rubrica M. 2, in cod. evanuit. ἡ 471. ἡ Τῷ ζ' ἔτει Λέων — Μαρτύριος δὲ τοῦ Ἀντιοχείας τῷ θρόνῳ ἀποταξάμενος καὶ λέγοντος· Κλ. Ced. 612,5-6.

ἔφη· Ἐκλήρω ἀνοποτάκτω καὶ λαῶ ἀπειθεὶ καὶ Ἀ
ἐκκλησίᾳ βερυπωμένη ἀποτίσσομαι, φυλάττων
ἐμαυτῶν τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα. »

(2) Ὁ πρῶτος ἐπενόησε τὸ μύρον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ
ἐπὶ παντός τοῦ λαοῦ ἀγιάζεσθαι καὶ τὴν ἐπὶ τῶν
ὕδατων ἐν τοῖς Θεοφανοῖς ἐπέκλησιν ἐσπέρας γίνε-
σθαι, καὶ ἐν ἑκάστῃ εὐχῇ τὴν Θεοτόκον ὀνομάζε-
σθαι, καὶ ἐν πάτῃ συνάξει τὸ σύμβολον τῆς **515**
πίστεως λέγεσθαι, πρὸ τούτου ¹⁹ μὴ λεγόμενον εἰ
μὴ ἅπαξ τοῦ ἵναυτοῦ τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ.

²⁰ (3) Τούτου, ὡς· εἰρηταί, τοῦ θρόνου ἀναχωρή-
σαντος, Πέτρος, ὁ Κναφεὺς τῶν θρόνων τυραννικῶς
ἐπεδήμησε, ὡς τὸ Εὐτυχίου φρονῶν.

(4) Καὶ τῶν θρόνων Ἀντιοχείας ἐκ δευτέρου τυραν-
νικῶ τρόπῳ κρατήσαντος καὶ ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστι-
κοῦ θεσμοῦ ἐκβληθέντος καὶ πάλιν ἐκ τρίτου μετὰ **B**
τὴν ἐν Ἰσαυρίᾳ γεγενημένην ²¹ τοῦ Βασιλίσκου τυ-
ραννίδα, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ζήνωνος, Βασιλίσκου
αὐθεντία τοῦ αὐτοῦ θρόνου κρατήσαντος ἀθέσμως,
μὴ λυθέντων τῶν κατ' αὐτοῦ γεγονότων ἀναθεμάτων
καὶ πᾶσιν τὴν Ἀνατολὴν ἐκταράξαντος, ὑπὸ τοῦ
πάπα Ῥώμης (434b) Φήλικος ἀναθεματίζεται διὰ
τὴν ἑτεροδοξίαν καὶ τὴν ἐν τῷ Τρισαγίῳ προσ-
θήκην.

²² (5) Ἐπὶ τῆς ²³ αὐτῆς βασιλείας Ζήνωνος, Βαρ-
νάβα τοῦ ἀποστόλου τὸ λείψανον εὐρεθὲν ἐξ ἀποκα-
λύψεως ἐν Κύπρῳ (ἐν πόλει Κωνσταντίᾳ) ὑπὸ δέν-
δρον κερατέαν ²⁴, ἔχον ἐπὶ ²⁵ στήθους τὸ κατὰ Ματ-
θαῖον Εὐαγγέλιον ἰδιόγραφον ²⁶ τοῦ Βαρνάβα.

²⁷ (6) Ἐξ ἧς προφάσεως τῇ ἀποκαλύψει καὶ εἰσ- **C**
ηγήσει τοῦ ἀποστόλου περιγεγόνασι Κύπριοι τῶν
Κναφεῖ Πέτρῳ φιλονεικοῦντι, ὑπὸ Ἀντιόχειαν τε-
λεῖν τὰς κατὰ τὴν Κύπρον ἐκκλησίας, καὶ αὐτοκέ-
φαλον εἶναι τὴν κατὰ Κύπρον μητρόπολιν.

²⁸ (7) Ὑπερ Εὐαγγέλιον τὸ εὐρεθὲν ἀποθέμενος
Ζήνων ἐν τῷ παλατίῳ ἐν τῷ ναῶ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου,
(κατ' ἑναυτὸν ἀναγινώσκειται τῇ ἀγίᾳ καὶ με-
γάλῃ ε').

²⁹ (8) Μαρηνὸς δὲ τις ³⁰ προείπε τῶν βασιλεί, ὅτι
καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν γυναῖκά σου διαδέχεται ἀπὸ
σιλεντιαρίων ³¹. **516** Πελάγιον δὲ τινα ὑπὸ σιλεν-
τιαρίων, ὄντα πατριχίον, ἀνδρα σοφώτατον, ἐκέ-
λευσε φυλάττεσθαι ἐν εἰρητῇ, ὃν οἱ φυλάσσοντες
νωκτεῖ ἀπέπνιξαν κατὰ κέλυσιν Ζήνωνος.

(9) Ἐπὶ αὐτοῦ ³² Περόζης ὁ Πέρσης ἤτηθεῖς ἐν
πολέμῳ ὑπὸ Οὐννων τὸν, μάργαρον ³³, ὃν ἐφόρει
λευκώτατον καὶ μέγαν καθ' ὑπεροβλήν, ἐξ ὧτός τοῦ

A clerico inobedientique populo ac ecclesiae coedatæ
valedico, mihi conservans sacerdotii dignitatem. »

Hic primus excoxitavit sacrum oleum in eccle-
sia coram omni populo sanctificari, invocatio-
nemque super aquas in Theophaniis vespere fieri,
et in omni synaxi legi fidei symbolum, quod antea
non dicebatur nisi semel in anno in magna
Parasceve.

Hic cum, sicut dictum est, a sede discessisset,
Petrus Fullo, qui Eutychemis doctrinae favebat, se-
dem vi recuperavit.

Postquam autem Antiochena sede pravis artibus
modo rursus potitus esset, et a cœtu ecclesia-
stico pulsus tertio post Basilisci factam in Isauria
contra Zenonis regnum rebellionem, Basilisci
auctoritate eandem sedem illegitime occupasset,
non ruptis adversus illum lati anathematis vin-
culis, postquam totum Orientem conturbasset, a
Felice papa Romæ, tum propter heterodoxiam cum
propter additionem in Trisagio, anathemati-
zatur.

Eodem Zenone regnante, Barnabæ apostoli reli-
quiae in Cypro in urbe Constantia, sub arbore
ceratia, ex revelatione inventæ sunt: in pectore
sancti jacebat Evangelium secundum Matthæum,
ipsius Barnabæ autographum.

Ex hac occasione, per revelationem et docu-
mentum apostoli, Cyprii superaverunt Fullonem
Petrum qui Cypri Ecclesias Antiochiæ subjacere
volebat, et Cypriam ecclesiam ipsam esse me-
tropolim ostenderunt.

Evangelium quod fuerat inventum a Zenone
et depositum in palatio, in templo Sancti Stephani,
quotannis in sacra magnaue festivitate palam le-
gebatur.

Marianus quidam regi prælixit ipsius regnum
et uxorem a quodam ex silentiariis obtentum
iri. Pelagium vero quemdam ex silentiariis, pa-
tricum, virum sapientissimum, in ergastulo cu-
stodiri jussit et custodes, ex jussu Zenonis, eum
nocte suffocaverunt.

Eodem tempore Perozes Persa, ab Hunnis bello
devictus, margaritam quam serebat candidissimam
et ultra modum magnam, ex aure dextera de-

Variae lectiones et notæ.

¹⁹ πρῶτερον cod. — ὅς cod. ²⁰ Π. ὁ κν. τῶν θρ. ἐπιτηδῆ Cod. 612,6. ²¹ τοῦ Ἰλου add. cod. ²² 485.
²³ Τούτῳ τῶν θρόνων (τῶν δ' ἔπει) τὸ τοῦ ἁγίου ἀπ. Β. λ. εὐρέθη ἐν Κ. Cod. 618,22. ²⁴ κεραταῖον Leo, cod.
κερατέαν ἰσάμενον Cod. ²⁵ τοῦ αἰθ. Cod. ²⁶ αὐτοῦ τοῦ Cod. — ἐξ ἧς· πρ. ἔκτετε γέγονε μητρόπολις
ἡ Κ. καὶ τοῦ μὴ τ. ν. Ἀ. ἀλλ' ὑπὸ ΚΠ. ²⁷ Cod. 619,2—4, Leo. ²⁸ Τὸ δὲ τριούτου ἐ. Ζ. ἀπέθετο ἐν τῷ
κ. ἐν τῷ ν. τοῦ ἁ. Σ. ἐν τῇ Δάφνῃ Cod. 619,4 — 6. Τὸ δὲ τ. ἐ. Ζ. ἀπ. εἰ; τὸ παλάτιον ἐν τῷ ἁγίῳ Στε-
φάνῳ Leo. ²⁹ 490. ³⁰ Τῶν ἰζ' ἔπει Ζήνων ἤρετο Μαρηνὸν τὸν σοφώτατον κόμητα ἦν γὰρ μυστικὰ τινα
εἰδώς, ὃ καὶ προσέειπεν αὐτῷ· φησὶ γάρ· « Τίς μετ' ἐμὲ βασιλεύσει; » Ὅ δὲ εἶπεν, ὅτι καὶ τῆς γ. σου
ἐκπόμεται τις ἀπὸ σ. ἐμὲ δὲ ἀδίκως ἀποκτανεῖς· καὶ ἀμφότερα ἐν καιροῖς τοῖς γεγῶνασι Cod. 620,20—621,2
cf. 621,8—22. ³¹ σιλεντ. cod. ut et p. 521. ³² Ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς χρόνοις Π. ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς— τὸν
μ. ἐν εἰχε λ. καὶ μ. εἰς ὃ. ὑπέρτιμον Cod. 625,1—12. ³³ τὸν σκολάριον ὃν cod. in margine a prima manū.

trahens projecit, ne quis in posterum ea ornaretur.

In terræ motu qui tunc temporis accidit cecidit caput statuæ Fori et columen magni Theodosii in columnam Tauri.

Zenon autem dysenteria captus in Acephalorum hæresi decessit.

CCXIII. Regnum Anastasii Dyrrhachini.

Post Zenonem Anastasius Dicorus aut Dyrrachinus, regnavit annos viginti septem. Fertur autem de eo quod cum Dyrrachenus esset, presbyteri filius, et hic centum libras auri commodo accepisset propter naufragia facta, dux militum, qui Dyrrachii erat, propter nomismata volens accipere presbyteri uxorem, sed ne cum illa commercium haberet, divina visione impeditus est. Prohendit autem presbyteri filium, et in palatium r-diit.

Post mortem Zenonis, ipsius uxor Ariadne Anastasium imperatorem creavit.

Dicitur autem ecclesiam Dyrrachii sanctis Egentibus ædificasse et animalia quæ sunt in tñ πόρτη.

Primum orthodoxus, ultimo declinavit ad monarchiam, et fulmine mortuus est, postquam Hierosolymitanam patriarcham, orthodoxum et sanctum, in exilium misisset.

Sub eodem Vitalianus Thrax cum insurrexisset Thraciamque cepisset, cum Scythia et Mysis venit usque ad Anaplum depradando: sed cum illo navali certamine congressus Marinus legatus igne medico nativoque sulfure quod præparaverat Proclus philosophus, naves Barbarorum consumpsit. Submersis autem fere cunctis in flumine, Hunnis, Gothis, Bulgaris et reliquo exercitu, cum paucis qui supererant fugit Vitalianus.

Ignis etiam in cælo apparuit, et pro orthodoxo dogmate popularis seditio Constantinopoli facta est quasi imperator voluerit Trisagio addi: « Qui crucifixus es pro nobis, miserere nobis. » Cum enim cancellarius et legatus in ambonem Magnæ ecclesiæ ascendissent et minister ex rege proficiscentem hæresim prædicasset, populus et omnis urbis multitudo surrexit adversus illos; et vix effugerunt. Talis enim facta est seditio turbæ que vocitantur: Alium regem volumus; ut rex et magistratus lugerent vitæque populi tumultum. Convenientes autem seditiosi, in domum cancellarii et legati irruerunt et omnia diripuerunt; domosque flammis tradentes, quos

Α δεξιού ἀφελόμενος ἐβρίψεν ὅπως μήτις αἰὼν ὀπίσω φορέσει.

³⁵ (10) Ἐπὶ δὲ τοῦ γεγονότος σεισμοῦ, ἔπεσε καὶ ἡ σφίρα τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Φόρου καὶ ἡ στήλη τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ³⁶ εἰς τὸν κίονα τοῦ Ταύρου.

³⁷ (11) Ζήνων δὲ δυσεντεριάσας ἐτελεύτησε ἐν τῶν Ἀκεφάλων αἰρέσει.

ΣΙΓ'. Βασιλεῖα Ἀναστασίου τοῦ Δυρραχίου.

³⁸ Μετὰ δὲ Ζήωνα ἐβασίλευσεν Ἀναστάσιος ὁ δίκωρος ὁ Δυρραχίτης ἔτη κζ' ³⁹. Λέγεται ⁴⁰ δὲ περὶ αὐτοῦ, ὅτι Δυρραχίτης ὢν, υἱὸς πρεσβυτέρου, καὶ χρεώτας λίτρας χρυσοῦ ρ' διὰ τὸ ναυαγήσαι αὐτὸν γ', ὁ δὲ στρατηγὸς ὁ ὢν ἐν τῷ Δυρραχίῳ διὰ τὰ νομίματα βουλούμενος λαβεῖν τὴν γυναῖκα τοῦ πρεσβυτέρου, τοῦ συγγενέσθαι μετ' αὐτῆς, διεκωλύθη παρὰ θείας ὀπτασίας· ἔλαβε δὲ τὸ παιδίον τοῦ πρεσβυτέρου, καὶ ἀνήλθεν ἐν τῷ παλατίῳ.

(2) Καὶ μετὰ τελευτῆν Ζήωνος Ἀριάδνη ἡ γυνὴ αὐτοῦ προχειρίζεται Ἀνάστασιον βασιλεῖα.

(3) Λέγεται δὲ ἐκκλησίαν κτίσαι ἐν τῷ Δυρραχίῳ τοῖς ἁγίοις Ἀναργύροις καὶ τὰ ζώδια, ἅπερ εἶσιν ἐν τῇ πόρτῃ.

(4) Τὸ πρῶτον μὲν ὀρθόδοξος ὢν, ὕστερον ἐξέκλινεν εἰς μοναρχίαν, καὶ ἀπέθανεν ἀπὸ ἀστραπῆς, ἐφοριάσας καὶ τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων, ὄντα ὀρθόδοξον καὶ ἅγιον.

517 ⁴¹ (5) Ἐπὶ αὐτοῦ ⁴² Βιταλιανὸς ὁ Θράξ ἀπ' ἄρας καὶ παραλαβὼν τὴν Θράκην ἅμα Σκύθαις καὶ Μυσίοις ἦλθεν ἕως τοῦ Ἀναπλίου πραιδεῶν· ἀλλὰ ναυμαχήσαντος αὐτῷ Μαρίνου τοῦ ἐπάρχου μετὰ τοῦ Μηδικοῦ πυρὸς καὶ θείου ἀπύρου, ὃ κατεσκεύασε Πρόκλος· ὁ φιλόσοφος, κατέφλεξε τὰς ναῦς τῶν βαρβάρων. Βυθισθέντων δὲ πάντων σχεδόν, Οὐνῶν, καὶ Γόθων, καὶ Βουλγάρων, καὶ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ ἐν τῷ ρέματι, Βιταλιανὸς ἔφυγε μετὰ τῶν ὑπολειφθέντων ὀλίγων.

(6) Καὶ πῦρ ἐν τῷ οὐρανῷ ἐφάνη, καὶ γέγονε δημοτικὴ ἐπανάστασις περὶ τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος ἐν ΚΠ. ὡς βουληθέντος τοῦ βασιλέως προσθεῖναι εἰς Τρισάγιον τὸ· « Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ἔλεησον ἡμᾶς. » Τοῦ γὰρ λογοθέτου καὶ τοῦ ἐπάρχου ἀνιθόντων ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας καὶ τὴν αἵρεσιν ἀρξαμένων ἐκ βασιλικῆς ἐπιτροπῆς κηρύττειν, ἐπῆλθεν ὁ δῆμος καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τῆς πόλεως κατ' (155^α) αὐτῶν· καὶ μάλιστα ἐξέφυγον. Καὶ γέγονε τοιαύτη στάσις καὶ ταραχὴ κραζόντων· « Ἄλλον βασιλεῖα θελομεν, » ὡς καὶ τὸν βασιλεῖα καὶ τοὺς ἄρχοντας φεύγειν καὶ ἀποκρύπτεσθαι τὴν ὁρμὴν τοῦ λαοῦ. Συναθροισθέντες δὲ οἱ στασιασταὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ λογοθέτου καὶ τοῦ ἐπάρχου κατε-

Variae lectiones et notæ.

³⁵ Ἴνα ὁ αὐτοῦ τοῦτον φοροῖται Ced. ³⁶ Ced. 618,19—20. ³⁷ ἡ αἰθ. Ced. ³⁸ Ced. 622,6—23? ³⁹ 491. ⁴⁰ μήνας δ' add. Ced. 626,9. ⁴¹ Λέγεται — ἄγιον § 4 om. Slav. ⁴² 513-515. ⁴³ τῷ κδ' ἔται ὁ Β. ἀγανακτήσας κατὰ Ἀναστασίου διὰ τὴν ἐπιτορχίαν πολλὰ κακὰ τοῖς στρατοπέδοις Ἀναστασίου καὶ τῆς λοιπῆς πολιτείας ἐπεδείκνυτο ἀρπάξων καὶ ἀφοπλιζῶν καὶ τέλος πρὸς ὕβριν ἐκκιστον στρατιωτικὴν μίαν φιλίως πιπράσκων Ced. 622,22 625,2.

δραμόντες και πάντα διαρπάσαντες, ἐνέπηρσαν ⁴² α τούς οίκους αὐτῶν και τοὺς εὐρεθέντας· ἐκεῖ κατέσφαξαν. Ἐῖτα γενομένης ταραχῆς και στάσεως μεγάλης ἐμπρησμοὺς οἰκῶν πολλῶν ἐποίησαντο και φόνους μυρίους εἰργάσαντο και ἄλλα τοιαῦτα φοβερά τε και ἐξαισια κατετόλμησαν, ὕβριζοντας Ἀναστάσιον μετὰ κραυγῆς μεγάλης και Βιταλιανὸν εὐφημοῦντες. Καὶ οὕτως ἐλθόντες πλησίον τῆς ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσης κινστήρνης τοῦ Ἁγίου Μωκίου, εὗρον τὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀγαπώμενον ἡγούμενον μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Φιλίππου, ὃν και φονεύσαντες και τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ θόρακος ἀναρτήσαντες ἔκραζον· « Οὗτός ἐστιν ὁ φίλος τοῦ ἐχθροῦ τῆς ἀγίας **518** Τριᾶδος. » Ἐκβαλόντες δὲ και γυναῖκα ἐγκλειστήν οὖσαν πλησίον τῆς ξηροκέρκου πόρτης, εἰς ἣν ὁ βασιλεὺς εἶχε πίστιν και ταύτην ἀνείλον. Τὸ δὲ σῶμα αὐτῆς συνδήσαντες μετὰ τοῦ προλαχθέντος· ἡγούμενου και σύραντες, ἔκαυσαν εἰς τὰ Στουδίου.

(7) Ἐφ' ὧν χρόνων και Μοῦνδαρος ὁ τῶν Σαρακενῶν φύλαρχος βαπτισθεὶς ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐν Συρίᾳ, Σευῆρος ἐπισκόπους ἀπέστειλε πρὸς τὸν βασιλέα θέλων αὐτῷ μεταδοῦναι τῆς οἰκείας αἱρέσεως, ὧν τοῦ δόγματος αἰσθόμενος, ἔφη μετὰ πανουργίας· « Ἐδεξάμην γράμματα σήμερον, ὅτι Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος ἐτιλετύησε. » Τῶν δὲ εἰπόντων ἀδύνατον εἶναι τοῦτο, ἀπεκρίθη· « Καὶ πῶς, φησὶν, θεὸς γυμνὸς ἐσταυρώθη καθ' ὁμᾶς, εἰ μὴ ἐκ δύο φύσεων ἦν ὁ Χριστὸς, εἴγε μὴδὲ ἀγγελος ἀποθνήσκει; » Ὅπερ ἀκούσαντες και σφόδρα καταπλαγέντες ἀνεχώρησαν μετ' αἰσχύνης.

⁴³ (8) Ἀναστάσιος δὲ εἶδε καθ' ὕπνου φοβερόν τινα τῇ χειρὶ κατέχοντα κώδικα (γεγραμμένον και ἀναγιγνώσκοντα). Καὶ ἀναπτύξας ⁴⁴ (« φύλλα τοῦ κώδικος) ἀναγνοὺς τὸ νομα τοῦ βασιλέως εἶπεν ^C αὐτῷ· « Ἰδοῦ, διὰ τὴν ἀπιστίαν σου ἀπαλείψω ἴδιον τῆς ζωῆς σου. » Καὶ (τῷ ἰδίῳ δακτύλῳ) ἀπήλεψε ⁴⁵.

(9) Καὶ μετὰ ⁴⁶ δύο ἡμέρας βροντῶν και ἀστραπῶν ἐν τῷ παλατίῳ γενομένων και τοῦ βασιλέως μονωτάτου καταλειφθέντος και ἀπὸ τόπου εἰς τόπον [φεύγοντος], ἐν ἐνὶ τῶν κοιτωνίσκων τῷ λεγόμενῳ Ὀδάτον ἀπελάθετο τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, και ῥίψασα αὐτὸν κατέβρηξεν, ὥστε αἰφνίδιον εὐρεθῆναι νεκρόν.

⁴⁷ (10) Φασὶ δὲ αὐτὸν μετὰ τὴν ταφῆναι, μεθ' ἡμέρας τινὰς βοῶν· « Ἐλεήσατέ με, και ἀνοίξατε. » Τῶν (μνημοραλίων) δὲ εἰπόντων, ὅτι ἄλλος βασιλεύει, ἔφη (ἐκαίνος)· « Οὐδὲν μοι μέλει ⁴⁸· **519** εἰς μοναστήριον ἀπαγάγετέ με· » Οἱ ⁴⁹ δὲ εἴσαν αὐτόν. Λέγεται δὲ μετ' οὐ πολὺ τὸ μνημα ἀνοίγηαι και εὐρεθῆναι αὐτόν [ὑπὸ παλίν] φάγοντα τὰς σάρκας τῶν βραχιόνων ⁵⁰ αὐτοῦ και τὰ καλίγαι αἰ ἐφόρει.

invenerunt ibi jugulaverunt. Deinde crescente turba et seditione multas domos incenderunt, multasque caedes perpetraverunt, aliaque non minus tremenda et iniqua ausi sunt, Anastasio magnis clamoribus maledicentes Vitalianoque fausta apprecantes. Et sic venientes usque ad aedem Sancti Mocii ab ipso aedificatam, invenerunt quem rex diligebat rectorem monasterii Sancti Philippi, et illo occiso, caput ejus in ferro lanceae ferentes clamabant : « Ille est charus inimici sanctae Trinitatis. » Extrahentes quoque uxorem latitantem prope portam tῆς ξηροκέρκου, in quam rex fiduciam habebat, illam occiderunt. Corpus autem illius cum corpore praedicti rectoris colligantes et extrahentes ad Studium cremaverunt.

^B lisdem temporibus postquam Mundarus, Saracenorum dux, ab orthodoxis in Syria baptizatus esset, Severus episcopus misit ad regem, volens ipsi communicare suam haeresim. Quorum cum dogma persensisset, solerter ait : « Hodie ex litteris didici Michaelen archangelum interiisse. » Illis autem dicentibus hoc esse impossibile, respondit : « Quomodo, inquit, cum purus Deus juxta vos crucifixus est, nisi ex duabus naturis constet Christus, angelus quoque non moriatur? » Quod audientes multumque stupentes, cum dolore recesserunt.

Anastasius autem in somnis vidit quemdam aspectu tremendum, codicem scriptum manu tenentem et legentem. Postquam quinque folia codicis explicasset, legens nomen regis, ait ei : « Ecce, propter incredulitatem tuam, quatuordecim annos vitae tuae deleo. » Et proprio digito delevit.

Et post duos dies tonitribus et fulguribus in palatio factis, et rege prorsus solo relicto, et de loco ad locum fugiente, in uno cubiculo dicto Hoato, iram Dei sensit, quae cadens illum disrupt, ita ut statim mortuus inventus fuerit.

Ferunt illum, postquam sepultus est, aliquot diebus elapsis, clamasse : « Miseremini mei, et aperite. » Memorialibus autem alium regnare dicentibus, ille ait : « Nihil ad me pertinet, in monasterium abducite me. » Illi vero eum reliquerunt. Dicitur autem non multo post monumentum apertum esse ipsumque inventum prae fame manducantem brachiorum suorum carnes, et caligas quas portabat.

Variæ lectiones et notæ.

⁴² ἐνεπύρσαν cod. ⁴³ Ced. 635, 21-636, 1 : Τῷ κ' εἶτι Ἄ. ἐ. ἐν ὀράματι ἄνδρα φ. βασιτάζοντα x. ὃν ἄν. και εὐρών τὸ δ. αὐτοῦ τοῦ β. ⁴⁴ κακοπ. Ced. ⁴⁵ αὐτὰ add. Ced. ⁴⁶ θεῖω σκηπτῷ κεραυνωθεὶς ἐμβρόντητος γέγονε Ced. 636, 12. ⁴⁷ Ced. 622, 12-20 de Zenone : M. δὲ τὸ κατατεθῆναι α. ἐν τῷ τάφῳ ἔρσαν οἱ σωματοφύλακες οἱ ἐν τῷ τάφῳ τεταγμένοι γοεράν φωνὴν ἐπὶ δύο νύκτας ἀποδιδέσθαι ἐκ τοῦ μνημείου. Ἐλ. ἐλ. και ἄν. μοι. ⁴⁸ μέλλει cod. ⁴⁹ Τῶν ἐξ μὴ ἀνοξάντων, λ. μ. τινὰ χρόνον τὸ μνημεῖον ἄν. Ced. ⁵⁰ τοὺς βραχίονας α. Ced. Leo.

Alexandriæ, multi viri et mulieres et pueri, a
a dæmonibus vexati, simul ululabant.

Athuc in vita superstes, vidit in somnis tremendum ipsi dicentem : « Propter anathemata synodi hæc justi patiuntur. »

Hunni et qui dicuntur Iberi, Caspias pylas transientes, totam Armeniam, Cappadociam, Galatiam et Pontum pervagati sunt.

Neocæsaræ, cum terræmotus jamjam futurus esset, homo quidam iter ad urbem faciens, vidit milites antecedentes et alium retro clamantem : « Gregorii thauraturgi domum custodite. » Et terræ motu facto maxima pars urbis cecidit, sed sancti templum servatum est.

Antiochiæ quidam apparuit aurifex fraudulentus qui nummularis ex auro manus pedesque statuarum aliaque vasa ostendebat, dicens se thesaurum talibus plenum invenisse. Et postquam multos decepisset et magnas pecunias cepisset, Constantinopolim venit fugiens. Ibi cum multos pariter delusisset, venit ad regem, frenum ex auro puro gemmisque exornatum afferens, quo accepto rex ait ad illum : « Me quidem non fallis. » Et cum multum flagellavisset eum, vinculis devinctum in Petram, quod est Asiæ castrum misit in exsilium, quo mortuus est.

CCXIV. De regno Coadæ.

Coades, Persarum rex, in uno castrorum hujus regionis multos lapides pretiosos abscondi cum didicisset, illos occupare cupiens, a dæmonibus ibi residentibus impediatur. Omnem ergo magiam cum explicassent ejus servi nihilque profecissent, ad Judæos recurrit, sed frustra. Tunc consilium accepit ut per Christianos vim demonum reprimeret. Qui vero Christianorum in Perside erat episcopus, cum synaxi ad hoc facta, divina mysteria participasset et Christianis secum coadunatis distribuisset, crucis signo dæmones persecutus, Coadæ castrum tradidit.

Qui stupefactus et perterritus honorifica sede

Variæ lectiones et notæ.

⁵¹⁶ τούτω τῷ ἔτει (κα') Ἀλεξανδραῖς κλ. α. καὶ γ. καὶ καιδιά δεινῶς κλ. Ced. 633, 17. ⁵¹⁷ καθ' ὃ δὲ τις ἐ. φ. φ. λ. ὅτι διὰ τ. ἀ. τῆς σ. ταύτης π. δ. Ced. 613, 18-20. ⁵¹⁵ τῷ κα' ἔτει Οὐνοὶ οἱ λεγ. Σαβῆρ τὰς Κ. π. περ. τὴν Ἀ. ἐξέδραμον, Κ. τε καὶ Γ. καὶ Π. ληϊζόμενοι, κ. τ. λ. Ced. 633, 3-16. ⁵¹⁸ ἐξέλιψαν cod. ⁵¹⁹ 505. ⁵²⁰ τῷ ιβ' ἔτει — ἐν Ν. δὲ μ. γίνεσθαι σ. στρατιώτης ὁ Ced. 628, 16-21. ⁵²¹ δύο στ. ἐπ. αὐτὸν ἰόντας καὶ ὅπ. ἄλλον πράξαντα. Φ. τὸν δ. ἐν φ' ἢ θίκη τοῦ Γρ. ἔστι. Γ. δὲ τοῦ σ. τὸ κλ. μ. τῆς π. ἐπτῶθη, πλην τοῦ ναοῦ τοῦ ἀ. Γρ. Ced. ⁵²² 506 — Ced. 629, 8-17 : Τότε (τῷ ιβ' ἔτει) καὶ ἀ. τις χειμευθῆς ἐκ τῶν τῆς χειμῆς τεχνῶν εὐφυῆς ὦν ταῖς ἀπάταις ὀρθαλοπλαγῆσαι, ὑπαδεικνύεν ἀ. καὶ ἐτέροις χ. καὶ π. ἀ. καὶ ἕτερο εἶδη χρυσᾶ λ. θ. εὐρηκῆναι· καὶ π. ἀπ. εἰς πανίαν ἤνεγκε. Φήμησ' οὖν περὶ τούτου γενομένης, κατηθαί. ἤχθη τῷ Ἀναστασίῳ. Ὁ δὲ προσήνεγκεν αὐτῷ χ. ἵππου ὃ διὰ μαργαριτῶν ὄν λ. ὁ β. ἐ. Ὁ. σὺ, εἰ καὶ πάντας ἠπάτησας, ἐ. ὁ ἀπατήσεις. Καὶ ἐξ. ἡ. εἰς τ. φ. ἔνθα καὶ τελευτᾷ. ⁵²³ Rubrica M. 2, deest. in cod. et Par. 1706. ⁵²⁴ 517 — Ced. 634, 17 635, 4 : Μεταξὺ Ἰνδῶν καὶ Περσῶν κάττρον ἐστὶν ὀνομαζόμενον Τζουδάβερ, ἐν ᾧ πολλὰ χρήματα καὶ μαργαρίται καὶ λίθοι τίμια ἀπαιμένοι ἦσαν καὶ ὑπὸ δαιμόνων ἐφυλάττοντο· τοῦτο Κ. μ. ἐζητεῖ λαβεῖν καὶ ὑπὸ τῶν δ. κωλυόμενος, κινεῖ τὴν τῶν περ' αὐτοῦ μ. πᾶσαν ἐπίνοιαν, ἔπειτα καὶ τῶν Ι. καὶ τοῦ σκοποῦ ἀποτυγχάνει· πεσθεὶς δὲ διὰ τῆς πρὸς τὴν θν εὐχῆς τῶν χ. τούτου κυριεύσει, ἐπίσκοπόν τινα Χριστιανὸν ἀπὸ τῶν ἐν Περσίῃ περὶ τούτου παρεκάλεσαν, δ. σ. ἐπ. καὶ τῶν θ. μ. μ. προσελθὼν τῷ τόπῳ τ. ἐκέλευε δ. ἐξεδίωξε καὶ τῷ Κ. τὸ κ. ἀπόνως παρέδωκε. ⁵²⁵ Ἐν τούτῳ Καβάδης κ. πρ. Ced. 635, 1.

¹¹ (11) Ἐν δὲ ¹² Ἀλεξανδραῖς πλείστοι δῆμοι καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες πληγέντες ὑπὸ δαιμόνων, ἀθρόω; ὑλάκτου.

(12) Ἐτι περὶ τῶν βίβλ. εἶδε καθ' ὕπνου ¹³ φοβερὸν λέγοντα (αὐτῷ)· « Διὰ τοῦς ἀναθεματισμοῦ; τῆς συνόδου ταῦτα πάσχοις δίκαιοι. »

¹⁴ (13) Καὶ Οὐνοὶ ¹⁵ καὶ οἱ λεγόμενοι Ἰβήρας περᾶσαντες τῆς Κασπίας πύλας, πᾶσαν (135^b) τὴν Ἀρμενίαν καὶ Καππαδοκίαν καὶ Γαλατίαν καὶ Πόντον ἐξήλειψαν ¹⁶.

¹⁷ (14) Ἐν Νεοκαισαρείᾳ δὲ ¹⁸ σεισμοῦ γενέσθαι μέλλοντος ἀνθρωπὸς τις ὀδεύων (ἐπὶ τὴν πόλιν) εἶδε στρατιώτας ¹⁹ προάγοντας καὶ ἕτερον ὄπισθεν κρίζοντα· « Τὸν οἶκον τοῦ θαυματουργοῦ Γρηγορίου φυλάξατε. » Καὶ τοῦ σεισμοῦ γενομένου, τὸ μὲν Β πλείστον τῆς πόλεως ἔπεσεν, ὃ δὲ καθ' οὗ τοῦ ἔργου ἐσώθη.

²⁰ (15) Καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ χρυσοχόος ἐφάνη τι πλάνος ὑποδεικνύων τοῖς ἀργυροπράταις χίφρα; χρυσᾶς ἀνδριάντων καὶ πόδας καὶ ἄλλα τινὰ σκευῆ λέγων, ὅτι· Ἔθασαυρον εἶρον μεστὸν τοιούτων. Καὶ πολλοὺς ἀπατήσας καὶ χρήματα πλείστα λαβὼν, ἦλθεν ἐν ΚΠ. φεύγων, ἐν ᾗ πολλοὺς ὡσαύτως δολιχάσας ²¹, 520 προσῆλθε καὶ τῷ βασιλεῖ δόλῳ προσον καὶ διάλιθον χαλινὸν προσκομίσας, ὃν ὁ βασιλεὺς λαβὼν ἔφη πρὸς αὐτόν· « Ὅντως ἐμὲ οὐκ ἀπατᾷς. » Καὶ (μαστιγώσας αὐτὸν πολλὰ, δέσμιον) εἰς τὴν Πέτραν εἰς τὴν τῆς Ἀσίας φρούριον ἐξώρισεν, ἐν ᾧ καὶ ἐτελεύτησε.

ΣΙΔ'. Περὶ τῆς βασιλείας Κωάδου ²².

Καὶ Κωάδης ὁ βασιλεὺς Περσῶν ἐν τινι φρουρίῳ τῶν ἐκεῖσε μαθὼν ὡς λίθους τίμιοις ἀποκτεῖσθαι ἐν αὐτῷ, βουλόμενος αὐτοὺς ἀνελεῖσθαι, ἐκώλυετο παρὰ τῶν αὐτόθι οἰκούντων δαιμόνων. Πᾶσαι τοίνυν μαγείαν ἐπιδειξαμένων τῶν θεραπευτῶν αὐτοῦ καὶ μηδὲν ἰσχυσάντων, ἦλθε διὰ τῶν Ἰουδαίων ἀποτυχῶν κάκειθεν συνεβουλεύθη διὰ τῶν χριστιανῶν καταργῆσαι τοὺς δαίμονα;· ὃ δὲ τῶν ἐν Περσίῃ Χριστιανῶν ἐπίσκοπος ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναξὶν ἐπιτελέσας καὶ τῶν θείων μυστηρίων μεταλαβὼν (καὶ τοῖς συνοῦσι χριστιανοῖς μεταδούς καὶ τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ διώξας τοὺς δαίμονα;) τῷ Κωάδῃ τὸ φρούριον ἀπέδωκεν.

(2) Ὁ; ²³ καταπλαγεὶς (πάνυ καὶ φοβηθεὶς) φρ-

καθεδρία τὴν ἐπίσκοπον ἐτίμησεν, ἕως τότε Ἰουδαίων Ἀ καὶ Μανιχαίων ⁵ προτιμωμένων, καὶ ἄδειαν δέδωκε τοῖς χριστιανοῖς· καὶ τοῖς χριστιανίζουσιν ἐπέδωκε (καὶ μέντοι καὶ τοὺς χριστιανούς ἀγαπήσας ἔκτοτε μεγάλως.

521 ΣΙΕ. *Περὶ τοῦ Εὐφημίου τοῦ πρεσβυτέρου* ⁶⁶.

⁶⁷ Εὐφήμιος δὲ τις πρεσβύτερος· καὶ πτωχοτρόφος Νεαπόλεως τῆς κειμένης ἐν τῷ Ἀνάπλῳ προχειρίζεται ἐπίσκοπος ΚΠ θς· ἅμα τῇ χειροτονίᾳ, πρὶν ἢ ἀνελεῖν εἰς τὸ σύνθρονον, ἐκ τῶν ἱερέων διπτύχων ἀπήλειψε Πέτρου τοῦ Μογγοῦ τὸ ὄνομα ταῖς ἰδίαις χερσίν· καὶ οὕτως εἰς τὸν ἐπίσκοπικὸν θρόνον ἐκάθισεν. Οὗτος δὲ ὁ Μογγὸς Ἀλεξανδρεία· μὲν ἦν ἐπίσκοπος, αἰρετικὸς δὲ ὢν διάπυρος.

(2) Εὐφήμιος δὲ ζηλωτὴς ἦν τῆς ὀρθοδόξου πί- B τειως· καὶ τοὺς ἐναντίους ἐδίωκεν, ὧν πρῶτος ἦν Ἀναστάσιος ὁ τότε σιλεντιάριος, ὑστερον δὲ βασιλεὺς γενόμενος, ὃν τὰ Εὐτυχοῦς μαθὼν φρονούντα καὶ ὀχλοποιούντα, ἰδὼν τὴν καθέδραν αὐτοῦ τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνέτρεψεν ⁶⁸ καὶ αὐτῷ χαλεπῶς ἀπειλῶν ἐδήλωσε, εἰ μὴ τὰ τῆς ἡσυχίας ἀγοί ⁶⁹, τὴν κεφαλὴν ἀποκαίρειν καὶ τοὺς δῆμους θριαμβεύειν· καὶ βασιλεὶ δὲ τὰ κατ' αὐτὸν ἐγνώρισεν καὶ ἐξουσίαν τὴν κατ' αὐτοῦ ἔλαβεν.

⁷⁰ (3) Ὡς δὲ Ζήνων ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἀναγορεύεται εἰς βασιλέα ὑπὸ Ἀριάδνης τῆς Αὐγούστης Ἀναστάσιος ὁ σιλεντιάριος, περὶ οὗ ἀνέστη Εὐφή- C μιος ὁ ἐπίσκοπος, αἰρετικὸν καλῶν καὶ τῶν Χριστιανῶν ἀνάξιον. Ἀριάδνης (136) δὲ καὶ τῶν τῆς συγκλήτου συναινέσει ἀναγκαζόμενον Εὐφήμιον, οὐκ ἄλλως τοῦτο ποιῆσαι ἠνάσχετο εἰ μὴ ὁμολογίαν ἐγγραφον παρ' αὐτοῦ ἔχομισατο ⁷¹, ὡς εἰς ὅρον πίστεως δέχεται τὰ ἐν Καλχηδόνι δογματισθέντα.

(4) Τῇ δὲ ⁷² ὁμολογίᾳ αὐτοῦ βεβαίως τὸν Εὐφήμιον ἠπάτησε βασιλεὺς. Μανιχαῖοι δὲ καὶ Ἀρειανοὶ ἔχαιρον Ἀναστασίῳ, Μανιχαῖοι **522** μὲν ὡς τῆς μητρὸς αὐτοῦ ζηλωτρίαν οὖσης αὐτῶν, Ἀρειανοὶ δὲ ὡς Κλέαρχον τὸν θεῖον πρὸς μητρὸς Ἀναστασίου ὁμόδοξον ἔχοντες.

⁷³ (5) Πολλὰ δὲ τῶν Ἰσαύρων ἄτοπα καὶ ἀπανθρώπινα τολμώντων ἐν ΚΠ., Ἀναστάσιος ἀπαντας τῆς βασιλείδος ἐξέβαλε· οἱ δὲ ἐξελεθόντες πρὸς τυραννίδα ὤρμησαν καὶ ἕως τοῦ Κοτυαίου ἐξέδραμον, καθ' ὧν ὁ βασιλεὺς στρατὸν ἐξέπεμψε καὶ Ἰωάννην D κυρτὸν ⁷⁴ ἀνεῖλεν.

⁷⁵ (6) Τοῦ ἐξ ἐπολέμου ⁷⁶ ἐπὶ ε' ἔτη κρατήσαντος, Ἀναστάσιος ἀποκαμῶν ἐθάρρησεν Εὐφημίῳ τῷ

Variae lectiones et notæ.

⁶⁶ τότε Μ. καὶ Ἰ. προκαθεζομένων καὶ ἀδ. παρέσχε τ. βουλομένοις βαπτίζεσθαι Cod. ⁶⁷ Rubrica M. 2, nec est in cod. et Par. 1706. ⁶⁸ 489. ⁶⁹ ἀνέτρεψεν? ⁷⁰ ἀγείν cod. ⁷¹ Cod. 625, 20-626, 8 : Μετὰ δὲ τὴν Ζήνωνος τελευτήν ἡ βασίλισσα καὶ ἡ σύγκλητος καὶ τὸ τρίτευμα Ἀναστάσιον τὸν σιλεντιάριον ἀναγορεύουσι βασιλέα τῆς τῶν ἀκεφάλων ἢ τοῖς συγχυτικῶν ὄντα αἰρέσεως — ἀπειτεῖται ὁμολογίαν παρὰ Εὐφημίου τοῦ πατριάρχου πρὸς τὸ μὴ σαλευσάει τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πίστεως, ἀν. αὐτὸν ἀποκ. τῆς τῶν χ. βασιλείας, καὶ ἕως τοῦ Κοτυαίου ἐξέδραμον, καθ' ὧν ὁ βασιλεὺς στρατὸν ἐξέπεμψε καὶ Ἰωάννην κυρτὸν τὰ τῆς ἐν Κ. συνόδου ὑπὲρ τῆς πίστεως ὀνόματα. ⁷² ἔχομισατο? ⁷³ Τὴν δὲ ὁμολογίαν? cod. v pro i sub-
sist. Cod. 626, 9-13 : Ἐπὶ τούτου Μ. καὶ Ἀρ. ἐχ. Μ. μὲν ὡς μ. τοῦ βασιλέως ζ. ὁ καὶ προσφιλῶς αὐτοῖς, Ἀρ. δὲ ὡς Κλ. τὸ θ. αὐτοῦ, ἀδελφὸν τῆς κακόφρονος μ. ἀ. ὁ λ. ἐχ. ⁷⁴ 492. ⁷⁵ Σκύθην καὶ Ἰω. τὸν Th. I., II, 41. ⁷⁶ καὶ Ἰω. τὸν πατριχίον? ex hominoteleuto om. ⁷⁷ 494. ⁷⁸ Ἀπ. δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ χρόνῳ νίζειν τὸν πόλεμον, ἐθ. Ἐ. ὡς ἐ. ἐφ. καὶ σ. τ. ἐ. ἐπισκόπους πρ. (καὶ δόξει cod. Ge. Monq.) παραλαβάντας δῆθεν περὶ τῶν Ἰ. Ἐ. δὲ τὸ μυστήριον ἐξ. π. Ἰω. τὸν π. πενθέρων ἈΘ. τοῦ ἐξάρχου τῆς τυραννίδος Th. An. 4.

CCXV. *De Euphemio presbytero.*

Euphemius autem quidam presbyter et pauperum nutritor Neapoli in Anaplo sita, Constantinopolitanus consecratur episcopus. Qui, in ipsamet ordinatione, priusquam in sede consideret, et sacris diptychis Petri Mongi nomen propriis manibus deleuit et sic sedem episcopalem occupavit. Hic autem Mongus Alexandriae quidem erat episcopus, sed hæresis fautor acerrimus.

Euphemius fidem orthodoxam sectabatur, persequebaturque adversarios, quorum primus erat Anastasius tum silentiarius, et postea imperator factus. Hunc cum Eutychetis doctrinæ favere et seditiones movere sciret, ac vidisset ipsius sedem in ecclesia, eam evertit, et ei cum nimis declaravit, nisi quæ pacis sunt ageret, caput ei amputandum et populis triumphandum tradi. Imperatori autem ea quæ spectabant eum denunciavit, et inde plurimum apud eum valuit.

Sed cum Zeno imperator interiisset, proclamatus est ab Ariadne Augusta Anastasius silentiarius: contra quem insurrexit Euphemius episcopus, hæreticum eum vocans Christianisque indignum. Ariadne vero senatusque compellebant Euphemium ut assentiretur: id facere autem recusavit, nisi confessionem ab ipso scriptam præstaret, ut fidei definitiones in concilio Chalcedonensi stabilitas reciperet.

Hac autem confessione decepit Euphemium et regnavit. Manichæi vero et Ariani gavisii sunt de Anastasio; Manichæi quidem, quia mater ejus ipsorum studiosa erat, Ariani vero quia Clearchum, avunculum Anastasii, suis opinionibus deditum habebant.

Isauris autem multa nefanda crudeliaque Constantinopoli audentibus, Anastasius omnes ex urbe regia deiecit. Hi vero egressi ad tyrannidem irruerunt et usque Cotyæum excurrerunt; contra eos imperator misit exercitum, et Joannem gibbosum interfecit.

Bello vero per annos quinque durante, Anastasius lassatus Euphemio episcopo confidit ad

pacem restituendam, cunctosque regionis episcopos A ad deprecandum super Isauris convocare jussit. Euphemius autem dictum ad Joannem patricium, Athenodori fratrem, unum ex ducibus Isaurorum, transmisit.

Qui currens omnia regi denuntiavit : hoc autem in inimicitiam regem adversus Euphemium magis excitavit.

Anastasius autem magis regaliter motus adversus Isauros, vi eos devicit, mittensque ad Euphemium Eusebium, suum magistrum, illi mandavit : « Tuæ preces, summe domine, amicos tuos infuscaverunt.

Anastasius autem Isaurorum consilia Euphemio adscribens, utpote qui rebellibus litteris misisset, regionis convocavit episcopos, qui regi obedientis, B excommunicatione et execratione virum oneraverunt.

Elegitque episcopum rex Macedonium ecclesiæ presbyterum et gazæ custodem.

Interea populi propter Euphemium agitabantur, multique in hippodromum currentes litanias canebant : sed nihil profecerunt : regis enim factio prævaluit.

Euphemium autem rex ad Euchaitas deportari jussit. Ille vero rogavit a Macedonio fidem ut secure et absque insidiis in hunc locum abducendus foret. Illud dare consentiens Macedonius, laudabili consilio motus, Euphemio in baptisterio stanti, C pallium episcopale detrahi jussit ; et sic ingressus ad Euphemium, nummos, quos sænore habuerat, Euphemio et illis qui cum ipso erant præstitit.

Macedonius autem asceticæ vitæ sancte deditus erat, educatus a Gennadio, cujus etiam nepos erat.

Attamen cum regis hæresi non obtemperaret, multa terribilia monstravit. Dicunt enim, Macedonio in exilio defuncto, terrificum quid accidisse : illum scilicet mortuum et in grabbato depositum, cernentibus cunctis, cruce fuisse signalatum.

Sub hoc magnus Sabbas prima vice Constantinopolim venit, et secunda sub Justiniano. D

Sub eodem rege Anastasio, Deuterius Byzantii episcopus Arianus, Barbarum quemdam baptizans, dicere ausus est : « Baptizatur talis in nomine Patris per Filium in Spiritu sancto. » Et statim exsiccatum est baptisterium. Barbarus autem perterritus

Ἐπισκόπων, ὡς εἰρήνης ἐφίεται, καὶ συναγαγεῖν τοὺς ἐνδημοῦντας τῶν ἐπισκόπων προσέταξεν ὑπὲρ τῶν Ἰσαύρων παρακαλεῖν. Εὐφῆμιος δὲ ἐξήγαγε τὸ λεχθὲν πρὸς Ἰωάννην πατρικίον ἀδελφὸν Ἀθηνοδώρου, ἐνὸς τῶν ἐξάρχων τῶν Ἰσαύρων.

⁷⁵ (7) Ὁ δὲ δραμῶν πάντα ἀπαγγέλλει τῷ βασιλεῖ, ὅτι εἰς ἐχθρὰν τὸν βασιλέα κατὰ Εὐφημίου ἐξέπλισε μείζονα.

(8) Ἀναστάσιος δὲ βασιλικώτερον κινήσει κατὰ τῶν Ἰσαύρων, τοῦτους κατὰ κράτος ἐνίκησε, καὶ πέμφας πρὸς Εὐφῆμιον Εὐσέβιον τὸν μάγιστρον αὐτοῦ δηλοῖ αὐτῷ · « Αἱ εὐχαὶ σου, κύριε ⁷⁶ ἐμέγας, τοὺς φίλους σου ἠσθλώσαν. »

⁷⁷ (9) Ἀναστάσιος δὲ ⁷⁸ ὁ βασιλεὺς ἐπιβουλὰς τῶν Ἰσαύρων ἐπιγράψας Εὐφημῶν καὶ ὡς εἰη γράμματα πεπομφῶς τοῖς τυράννοις, συνήγαγε τοὺς ἐπιδημοῦντας ἐπισκόπους, οἵτινες βασιλεῖ χαριζόμενοι, ἀκοινωνήσασθαι καὶ καθαιρέσει τὸν ἄνθρωπον ἡμείψαντο.

(10) Καὶ προχειρίζεται εἰς ἐπίσκοπον ὁ βασιλεὺς Μακεδόνιον πρεσβύτερον τῆς ἐκκλησίας καὶ σκουφύλακα ⁷⁹.

(11) Οἱ μέντοι λαοὶ ⁸⁰ δι' Εὐφῆμιον ἰστασίζον, ἐν οἷς εἰς τὸν ἵπποδρομον ἔδραμον λιτανεύοντες · ἀλλ' οὐδὲν ὠνήσαν · τοῦ γὰρ βασιλέως ἐνίκη ἡ ἐνστασις.

523 (12) Εὐφῆμιον δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς Εὐχάιτας περιορισθῆναι προσέταξεν. Ὁ δὲ λόγον ἤτησε διὰ Μακεδονίου λαβεῖν ἀπαθείας, ὡς ⁸¹ ἐπιβουλῆς χωρὶς κατὰ τὸν τόπον ἀπάγεται. Ἐπιτραπίς δὲ τὸν λόγον δοῦναι, ὁ Μακεδόνιος ἐπαινετὸν ⁸² τι σαφάμενος, ἐν τῷ βαπτιστηρίῳ τοῦ Εὐφημίου ὄντος, τὸ ὠμοζόριον τὸ ἐπισκοπικὸν αὐτοῦ ἀφαιρεθῆναι προσέταξε. Καὶ οὕτως εἰσελθὼν πρὸς τὸν Εὐφῆμιον, δανεισάμενος δὲ χρήματα, παρέσχε τῷ Εὐφημῶν καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ.

(13) Μακεδόνιος δὲ ἀσκητῆς ἦν ἱερὸς, ὡς ὑπὸ Γενναδίου τραφεῖς, οὗ καὶ ἀδελφιδοῦς ἐτύγχανε.

(14) Διὰ ⁸³ γοῦν τὸ μὴ ὑπακούειν τῇ αἰρέσει τοῦ βασιλέως, πολλὰ δεινὰ ἐνειδείξατο · φασὶ γὰρ τελευτήσαντος ⁸⁴ Μακεδονίου ἐν ἐξορίᾳ φοβερόν τι συμβῆναι · νεκρὸν γὰρ ὄντα [καὶ ἐν κραδίᾳ τεθειμένον, βλεπόντων πάντων] σφραγισσασθαι τῷ σταυρῷ.

(15) Ἐπὶ αὐτοῦ εἰσῆλθεν ὁ μέγας Σάββας ἐν ΚΠ. τὸ πρῶτον, καὶ τὸ δεύτερον ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ.

(16) Ἐπὶ τοῦ ⁸⁵ αὐτοῦ βασιλέως Ἀναστασίου δευτέρου ἐπίσκοπος Βυζαντίου Ἀρειανὸς, Βάρβαρον τινα βαπτίζων, ἐτόλμησεν εἰπεῖν · « Βαπτίζεται ⁸⁶ ὁ δεῖνα εἰς ὄνομα Πατρὸς δι' Υἱοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι. » Καὶ ἐξηράνθη εὐθὺς ⁸⁷ ἡ κολυμβήθρα. Ὁ δὲ Βάρ-

Variae lectiones et notæ.

⁷⁵ Theod. L. Εὐφ. δὲ πρὸς αὐτόν ; Ὁ δὲ δ. τῷ βασιλεῖ ἀπήγγειλε δ. εἰς ἀδιάλακτον ἐχθρὰν κ. Ἐ. τὸν β. Ἀναστάσιον ἤγειρεν Theoph. ⁷⁶ κύριε cod. om. Theoph. αἱ μεγάλαι Leo. ⁷⁷ 496. ⁷⁸ Ὅθεν τὰς τῶν α. ἐπ. ἐπιγράψας Theoph. ⁷⁹ Οὗτος ὁ Μακεδόνιος οὐκ ἔστιν ὁ πνευματομάχος, ἀλλ' ἕτερος ὁρθόδοξος Glossa cod. ⁸⁰ Ὁ μ. λαός cod. ⁸¹ ὅς cod. ὡς ἀνεπιβούλευτον μείναι ἐν τῷ ἀπάγασθαι Theoph. ⁸² ἐπαινετὸν? cod. ⁸³ Διὰ — ἐφυλάττετο om. Bulg. sed Leo : εἰς ὃν διὰ τὸ μὴ ὑπαίκειν. ⁸⁴ τελευτήσαντ. Μακεδόνιον cod. ⁸⁵ Τῷ κ' ἔπει Δ. ὁ ἐπ. τῶν Ἀρειανῶν, β. τ. Β. λεγόμενον, παρὰ τὴν δεσποτικὴν παράδοσιν ἐτ. Ced. ⁸⁶ β. Βάρβαρος Ced. ⁸⁷ εὐθύς ἐξ. Ced.

βαρος ἔμφροδος γενόμενος (γυμνός) ἔφυγεν ⁹¹, ὡς ἐξ Α αὐτοῦ πᾶσι γνωσθῆναι τὸ θαῦμα.

(17) Καὶ δύο πάλιν ἐπισκόπων (156b) ἀμφισβητούντων ἐπὶ Ἀναστασίου, ὀρθοδόξου καὶ Ἀρειανῶ, καὶ τοῦ Ἀρειανῶ διαλεκτικοῦ ὄντος, τοῦ δὲ ὀρθοδόξου θεοσεβοῦς καὶ πιστοῦ, ὁ ὀρθόδοξος, προὔτεινεν ὥστε, ἀφειμένους, τῶν λόγων, εἰς πυρὰν εἰσελθεῖν, καὶ οὕτως δειχθῆναι τὸν εὐσεβέστερον. Τοῦ δὲ Ἀρειανῶ παραιτησαμένου, αὐτὸς εἰσελθὼν ἀπὸ τοῦ πυρός ⁹² διελέγετο καὶ ἀπαθῆς ἐφυλάττετο.

524 ΣΙΓ'. Βασίλει'α Ἰουστίνου τοῦ Θρακός ⁹³.

⁹⁴ Μετὰ Ἀναστάσιον ἐβασίλευσεν Ἰουστίνος ὁ Θραξ ἔτη θ', ἄριστος ⁹⁵ ἐν πολέμῳ καὶ ζηλωτῆς θερμὸς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

(2) Οὗτος ⁹⁶ καὶ Βιταλιανὸν ⁹⁷ τὸν προῤῥηθέντα β ψευδῶσατο καὶ στρατηλάτην ἐτίμησεν καὶ παρῤῥησίαν ἔχειν πρὸς αὐτὸν ἐποίησεν.

⁹⁸ (3) Ἐδολοφονήθη δὲ Βιταλιανὸς παρὰ τῶν Βυζαντιῶν μηνιῶντων διὰ προειρημένης ἐπαναστάσεως.

(4) Ἀμάντιον δὲ τὸν πραιπόσιτον (δς τὸν ναῦν τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ ὑποδόμησε καὶ ἐκόσμησε, λέγεται χρήματα δεδωκέναι αὐτῷ τῷ Ἰουστίνῳ, ὅντι κόμησι ἐξκουδιτῶρων ἐπὶ Ἀναστασίου, ὅπως Θεόκριτον τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ ἀναγορεύσῃ εἰς βασιλεία. Τοῦτον) ἀνεῖλεν Ἰουστίνος καὶ τοὺς τὴν ἀνταρσίαν σὺν αὐτῷ μελετήσαντας καὶ τὴν βασιλείαν αὐτὸς κατέσχεν.

(5) Ἐπὶ αὐτοῦ ⁹⁹ τὰ κατὰ τὸν ἅγιον Ἀρέθαν (καὶ τοῦς) ἐν Νέγρᾳ ¹⁰⁰ τῇ πόλει ἐπράχθη ¹⁰¹ καὶ τὰ κατὰ τῶν Ὀμηριτῶν δι' Ἐλεσβαῶν τοῦ βασιλέως τῶν Αἰθιοπῶν.

(6) Ἐτυπώθη δὲ ¹⁰² ἐπὶ αὐτοῦ τὸ εορτάζειν ἡμᾶς; τὴν τῆς Ὑπαπαντῆς εορτῆν.

(7) Καὶ ἀστήρ ¹⁰³ ἐφάνη ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπάνω τῆς χαλκῆς πύλης φαίνων ἐπὶ ἡμέρας καὶ νύκτας κζ'.

(8) Γέγονε δὲ καὶ σεισμὸς φοβερώτατος ¹⁰⁴ καὶ ἡ μὲν ΚΠ. ἐν διαφόροις τόποις ἀπέλαθεν, ἡ δὲ μεγάλη Ἀντιόχεια **525** πάθος ἐπαθεν ἀνεκδιήγητον ὡς ¹⁰⁵ καταποθῆναι πᾶσαν σχεδὸν τὴν πόλιν καὶ τὰ φρον γενέσθαι τῶν οἰκητόρων. Τινὲς δὲ καταχωσθέντες καὶ ἐτι ζῶντες ὑπὸ τὴν γῆν ἐκράζον. Καὶ ἐξεληθὸν πῦρ ἀπὸ τῆς γῆς τούτου, κατέφλεξε. (Ὁμοίως) καὶ ἕτερον πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατήρχετο καθάπερ σπινθῆρες ¹⁰⁶, καὶ κατέκαιεν ὡσπερ ἀστραπὴ τὸν εὐρισκόμενον ¹⁰⁷.

(9) Ἡ δὲ ¹⁰⁸ Πομπηίουπολις τῆς Μυσίας διαβράχισα μέσον, καὶ τὸ ἡμισυ καταποθὲν ¹⁰⁹ μετὰ τῶν

nudus effugit et sic omnibus prodigium notum factum est.

Rursum adhuc sub Anastasio, cum duo episcopi, orthodoxus et Arianus, secum disputarent, et Arianus, dialecticus, orthodoxus autem pius et fidelis esset, orthodoxus proposuit ut, sermones relinquendo, in pyram ascenderent et sic quisnam magis pius esset ostenderetur. Ariano vero aliter sentiente, ipse rogam ingressus inter flammam dispartavit et integer evasit.

CCXVI. *Regnum Justinii Thracis.*

Post Anastasium Justinus Thrax regnavit annos novem, fortis in bello, fideique orthodoxæ fervens propugnator.

Ipse Vitalianum antea dictum sibi familiarem conciliavit et ducis exercitus munere honoravit, magnamque libertatem apud se dedit.

Vitalianus autem a Byzantiis ob prædictam reintegrationem furentibus dolo occisus est.

Amantium vero præpositum, qui templum Sancti Thomæ ædificavit et exornavit, pecunias delisse fertur ipsi Justino, qui princeps excubitorum erat sub Anastasio, ut Theocritum, ipsius consobrinum, regem proclamaret. Hunc occidit Justinus unaque eos qui cum ipso rebelles erant, et regiam in se occupavit.

Sub ipso locum habuerunt quæ contra sanctum Aretham et alios in urbe Negra et contra Homeritas ab Elesbaan Æthiopum rege facta sunt.

Statutum est autem sub ipso, nos festivitatem Occursus celebrare.

Et stella apparuit in cælo super æneam portam dies et noctes viginti septem præfulgens.

Factus est etiam terræmotus tremendissimus. Urbs quidem Constantinopolis illum diversis locis persensit; sed Antiochia magna incarrabile per tulit damnum, ita ut tota fere civitas absorberetur et habitatorum sepulcrum fieret. Quidam autem sepulcorum adhuc sub terra viventes clamabant. Et ignis e terra proveniens eos consumpsit, dum alius ignis e cælo descendit velut scintilla, et tanquam fulmen, quemcunque inveniret exurebat.

Pompeiiopolis in Mysia idem passa est et media pars cum habitatoribus absorpta. Sub terra

Varie lectiones et notæ.

⁹¹ ἐφ. καὶ π. ἐγνώρισεν τὸ θ. Ced. ⁹² τῆς πυρᾶς Leo. ⁹³ ἀνθρακος cod., om. Par. 1706. ⁹⁴ 518. ⁹⁵ ἄριστος — εορτῆν om. Bulg. et Serb. πᾶσαν ἀρ. ζ. τῆς δ. π. Ced. 686,17—23. ⁹⁶ Βιταλιανὸς δὲ ὁ προῤῥηθεὶς τῷ ὄντι ψευδῶσθη τῷ βασιλεὶ Ced. 637,10. ⁹⁷ Βιτάλιον cod. ⁹⁸ 520. ⁹⁹ 518. — Ced. 537,23—638,1. ¹⁰⁰ μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν τυραννίδα μ. ἀν. Ced. ¹⁰¹ 524. ¹⁰² Τούτῳ τῷ ἔτει (ε') καὶ τὰ Ced. 639,8. — 10. ¹⁰³ ἐν ἐρ: a cod. ¹⁰⁴ ἐπ. ὑπὸ τῶν ἡμ. καὶ ὁ πόλεμος Ἐλ. β. τ. Α. πρὸς τοὺς Ὀμηρίτας καὶ ἡ νίκη αὐτοῦ Ced. ¹⁰⁵ 521. ¹⁰⁶ ἐπὶ αὐτοῦ δὲ (τῷ θ' ἔτει) ἐτ. ε. η. καὶ τὴν ε. τῆς ὑπ. κτλ. Ced. 647,19—21. ¹⁰⁷ 519. ¹⁰⁸ τῷ δ' αὐτῷ ἔτει (θ') ἐφ. ε. ἐν τῇ Ἀνατολῇ κομήτης δς εἶχεν ἀκτίνας ἐκτεμπούσα; ἐπὶ τὰ κάτω αὐγὰς, ὅν εἶλεγον πωγωνίαν εἶχε δὲ ἀκτίνα ὄρωσαν ἐπὶ δυσιν Ced. 638, — 5. ¹⁰⁹ 526. Ced. 740, 10 — 22. (τῷ η' ἔτει) Ced. 641, 31—23. ¹¹⁰ φ, ὑφ' οὗ τῇ μὲν ΚΠ. ἐν δ. τ. τῇ δὲ Ἀντιοχείᾳ συμφορὰ ἀνεκδιήγητος; προσημνήθη. ¹¹¹ ὥστε πτωθῆναι σχ. π. τὴν π. καὶ τ. τῶν δ. γ. τινὰς δὲ ἀναχωσθέντας καὶ ἐτι ζῶντας ὑπὸ τὴν γῆν πῦρ ἐξ. ἐκ τῆς γῆς κ. Ced. 648,10.—0. ¹¹² ἄρα; ὡς σπ. κ. G' d. — σπινθῆρ ἐπὶ cod. ¹¹³ τοὺς εὐρισκομένους Ced. ¹¹⁴ τῷ θ' ἔτει — ἀλλὰ καὶ ἡ Π. Ced. 641,21—25. ¹¹⁵ μ. κατεπόθη μετὰ τῶν δ. καὶ ε. Ced. τοῦ ἡμίσεος καταποθέντος?

ciamantes misericordiam efflagitabant. Et per totum annum moveri terra non cessavit.

Mulier quædam apparuit gigantea, quæ, ex Cilicia orta, omnem hominem in statura uno cubito superabat; et ampla erat valde, ita ut mirarentur qui videbant eam. In officinis et domibus dabant ei obolum.

Idem rex multum benevolentia sensum erga Antiochiam ostendit novis ædificiis et in eos qui viuentes in ea superfuerant. Tantum super eam doluit, ut, diademate purpuraque depositis, sacco et cinere indutus, per aliquot dies luctus signa ediderit.

Interiit autem Justiniano consobriño regnum reliquens.

Justinus revocaverat omnes sacerdotes virosque pios et orthodoxos quos Anastasius injuste miserat in exsilium.

Sub eodem Scirtus fluvius, qui per mediam urbem Edrissam fluit et illi divitiarum cum lætitia præstat, inundans eam cum civibus submersit. Postquam vero recesserunt aquæ, tabula lapidea in fluvii alveo inventa est hieroglyphicis characteribus cæolata, qui sic habebant: « Scirtus fluvius movebitur (σκιρτήσει) malis motibus urbi et civibus. »

Quidam Eulalius ex divite factus pauper mortuus in testamento Justinum hæredem instituit eique commendavit ut tres ipsius filias parvas relictas enutrirerit et dotaret, omniaque ipsius debita quibus obarratus esset solveret, et ipsius scripta redimeret. Quæ cuncta Justinus, quod omnes mirabantur, liberaliter explevit.

CCXVII. Regnum Justiniani.

Post Justinum regnavit Justinianus, ejus consobrinus, annos triginta novem; qui Magnam ecclesiam Sanctam Sophiam, prius a Constantio Constantini Magni filio ædificatam, novo decore novaque magnitudine instaurasset, hymnum (τροπῆριον) quoque delit in ecclesia decantandum, cujus principium: « Unigenitus Filius et Dei Verbum. »

A οἰκητόρων, ἐκράνον ὑπὲρ τὴν γῆν ἐλεηθῆνα¹⁷ ζή-
τούντες· καὶ διέμεινεν ἡ γῆ σειομένη ἐναντὶν
ὄλων.

(10) Καὶ γυνὴ τις ἀνεφάνη γιγαντιαία ἐκ Κι-
λίκια· οὖσα, ὑπερέχουσα τῇ ἡλικίᾳ ἅπαντα ἀνθρώπων
μακρὸν πῆχυν¹⁸ ἕνα καὶ πλατεία (ἦν) σφόδρα¹⁹,
ὥστε θαυμάζειν τοὺς ὄρωντας αὐτήν· καὶ ἐν τοῖς
ἐργαστηρίοις καὶ οἴκοις ἐδίδου ἀνὰ ὄβολου²⁰.

(11) Ὁ αὐτὸς²¹ βασιλεὺς πολλὰ ἐφιλοφρόνησατο
τὴν πόλιν Ἀντιόχειαν πρὸς οἰκοδομὴν καὶ τοὺς ἐν
αὐτῇ ζῶντας ὑπολειφθέντας. Τοσοῦτον δὲ ἐπ' αὐτὴν
ἤλγησαν, ὡς καὶ τὸ δᾶδῆμα ἀποθεῖναι καὶ τὴν πυρ-
φύραν καὶ σάκκον καὶ σποδὴν περιβαλέσθαι καὶ πεν-
θῆσαι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

²² (44) Ἐτελεύτησε δὲ καταλιπὼν τὴν βασιλείαν
B Ἰουστινιανῷ τῷ ἀνεψίῳ.

²³ (13) Ἰουστίνος²⁴ ἀνεκαλέσατο πάντας (ἱερεῖς
καὶ ἀνδρας 526 εὐσεβεῖς καὶ ὀρθοδόξους) οὓς Ἀνα-
στάσιος ἀδικῶς ἐξώρισεν.

²⁵ (14) Ἐπὶ αὐτοῦ²⁶ Ἔδε τα πόλις, Σκιρτοῦ πο-
ταμοῦ²⁷ μέσον αὐτῆς διερχομένου καὶ πλουτοῦ καὶ
τέρφιν αὐτῇ παρεχομένου, πλημμυρῆσας ταῦτ'
σὺν τοῖς συνοίκοις ἐπόντισεν. Μετὰ δὲ τὸ παύσα-
σθαι²⁸ τὰ ὕδατα (137^α) πλάξ²⁹ λῆθην εὐρέθη ἐν τῇ
τοῦ ποταμοῦ θῆθῃ ἱερογλυφικοῖς γράμμασιν ἐπι-
κολαμμένη περιέχουσιν οὕτως· « Σκιρτὸς ποταμὸς
σκιρτήσει κατὰ σκιρτήματα (πόλει καὶ) πόλτιαις. »

(15) Εὐλάλιου τινὸς³⁰ ἀπὸ πλουσίων πέντητος τε-
λευτήσαντος; καὶ γράψαντος ἐν διαθήκῃ Ἰουστίνου
κληρονόμου καὶ παρακελευσαμένου ὥστε τὰς γ' θυ-
γατέρας αὐτοῦ μικρὰς καταλειφθείσας ἀναθρέψαι
καὶ ἐκπροικίσαι τὴν βασιλέα καὶ πάντα αὐτοῦ τὰ
χρέα δοῦναι³¹ τοῖς χρωφειλέταις³² καὶ τὰ γραμ-
ματῆα (αὐτοῦ) ἀναρρῦσασθαι, ἅπερ³³ πάντα βαι-
λικῶς Ἰουστίνος; ἐξέστειλε³⁴, καταπλήξας ἐν τούτῳ
ἅπαντα ἀκούσαντα ἀνθρώπων³⁵.

ELZ. Βασιλεία Ἰουστινιανῷ³⁶.

³⁷ Μετὰ Ἰουστίνου³⁸ ἐβασίλευσεν Ἰουστινιανὸς ὁ
ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ἐτῆ λθ'· ὃς ἀνακαίνισας τὴν Μεγάλην
ἐκκλησίαν τὴν Ἁγίαν Σοφίαν εἰς κάλλος καὶ μέγεθος,
πρότερον κτισθεῖσαν ὑπὸ Κωνσταντίου, υἱοῦ Κων-
σταντίνου τοῦ Μεγάλου, παρέδωκε καὶ τροπῆριον ἐν
τῇ ἐκκλησίᾳ ψάλλεσθαι, οὗ ἡ ἀρχὴ· « Ὁ μονογενὴς

D Ἰθὺς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ. »

Variæ lectiones et notæ.

¹⁷ ὄντες· εἰ ἀνθρώποι· τὸ ἐλεῆσατε· Ced. cf. 640,22 : ἐσιετο δὲ ἡ γῆ ἐπὶ ἐν. ἕνα. ¹⁸ π. τῆς γιγαν-
τιαίας γυναικὸς rubrica codicis. Ced. 640,5 — 8 : Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει (ε') ἐφ. γ. τις ἐκ τῆς Κ. γιγαντο-
γενῆς, ὡπ., om. Serb. Bulg. ? ὥστε — ἡμέρας. ¹⁹ σφ. γυρευούσα δὲ τὰς πόλεις ἐλάμβανε κατὰ ἐπιφυσί-
ον φόλιν μίαν Ced. ²⁰ ὄβολου cod. ²¹ Ἀγγελθίντος δὲ τοῦ πάθους ὁ μὲν β. μεγάλως ἢ τὴν φυγὴν καὶ
ρίψας τὸ δ. καὶ τὴν π. ἐπέβη ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ ἡ π., κτλ. Ced. 641,9—19, om. Serb. Bulg. ? ²² Ced.
642,1—3. ²³ 518. ²⁴ Ἄν. δὲ καὶ π. τοὺς ἀ. ὑπὸ Ἀναστασίου ἐξορισθέντας Ced. 638,4 (ἔτει α'). ²⁵ 525.
²⁶ Τῷ ζ' ἔτει — κατεποντίσθη Ἐ. § ²⁷ διὰ τοῦ ὕδατος; τοῦ μ. ἀ. (αὐτοῦ cod.) δ. Σ. π. δς πλ. δίκτην θαλάσ-
σης; τοὺς οἴκους; σὺν τοῖς οἰκοῦσι σύρων ἐπ., κτλ. Ced. 639,20—640,5. ²⁸ παῦσαι Ced. ²⁹ ε. π. λ. ἐν τῇ
δ. τοῦ π. γεγραμμένη ἰ. γ. δ. Ced. ³⁰ Τούτῳ τῷ Ἰουστίνῳ Εὐλάλιος; τις ἀ. π. γενόμενος πέντης ἐν τῷ
μέλλειν αὐτὸν ἀποβίωναι ἐγραψεν ἐνδιαθῆκῳ; πλ. Ἰ. παρακελευσάμενος ὡ. τ. γ' ἀ. θ. Ced. 637,8 — 9.
³¹ ἀπ δ. Ced. ³² χρωστούμενοι Ced. δανισταῖς Leo. ³³ ἀ. β. π. Ced. π. β. Leo. ³⁴ ἐπλήρωσε Ced.
Leo. — ἐξέστεισε cod. ³⁵ π. ἀνθρώπων τὸν ἀκ. Ced. ³⁶ π. τῆς βασιλείας Ἰ. τοῦ μεγάλου M. 2, π. τῆς β.
Ἰουστίνου τοῦ μ. Par. 1076. ³⁷ 527. ³⁸ Τούτου τῷ β' ἔτει ἀνεκαίνισεν ἐκ θεμελίω· Ἰ. τὴν τοῦ Θεοῦ μ.
ε. εἰς κ. καὶ μ. ὑπὲρ τὸ πρ. παραδούς τρ. αὐτῇ ὑπ' ἀ. μελισθὲν ψ. Ὁ μ. Ἰς καὶ Α. τοῦ Θεοῦ Ced.
650,12—15.

527 ³⁰ Οὗτος ἐπολιῆσε ⁴⁰ καὶ τὰς νεαρὰς διατά-
ξεις, ἐκφωνήσας καὶ τύπον περὶ τε ἐπισκόπων καὶ
ξενοδόχων καὶ οἰκονόμων καὶ ὄρφανοτρόφων, ὥστε
μὴ κληρονομεῖσθαι πλὴν ἂ πρὸ τοῦ γενέσθαι ἐκ-
ατηντο.

(3) Ἡ δὲ ⁴¹ Ἀντιόχεια σειομένη οὐκ ἐπαύετο
μέχρις οὐ ἐφάνη Θεοσεβεῖ ἀνθρώπων γράφαι εἰς τὰ
πρόθυρα τῶν φλιῶν · « Χριστὸς μεθ' ἡμῶν · στήτε. »
Ἔστη δὲ ⁴² ἡ ὄρη τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔκτοτε ἐκλήθη ἡ
πόλις Θεούπολις ⁴³.

⁴⁴ (4) Καὶ ἡ Ὑπαπαντὴ μετηνέχθη καὶ ἔλαβεν
ἀρχὴν ἑορτάζεσθαι Φεβρουαρίου μηνὶ εἰς τὴν β',
γενομένη πρότερον τῇ 18' τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἥτις
οὐκ ἔστιν ἐναριθμουμένη ταῖς Δεσποτικαῖς ἑορταῖς.
Ὁ γὰρ θεὸς Χρυσόστομος ⁴⁵ οὕτω λέγει · « Ἐπολι-
ησεν ὁ Θεὸς τὰ ἔργα αὐτοῦ πάντα, καθὼς γέγρα-
πται, τῇ δὲ ζ' κατέπαυσεν · » διὸ καὶ ἐπ' ἐσχάτου
τῶν ἡμερῶν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐζητήσῃ καὶ σώσῃ
τὸ ἀπολλυλὸς · εὐδόκησεν καὶ ἀναθρωπήσας τὸν
αὐτὸν τρόπον κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν τῆς
κοσμοποιίας · καὶ πρώτη μὲν ἔστι καὶ βίβλα τῶν ἑορ-
τῶν τοῦ Χριστοῦ ἡ κατὰ σάρκα ἐκ τῆς Παρθένου
Μαρίας μετὰ τὴν σύλληψιν Γέννησις · δευτέρα δὲ ἡ
Ἐπιφάνεια, τρίτη δὲ ἡ τοῦ σωτηρίου Πάθους ἡμέρα,
τετάρτη ἡ ὑπερένδοξος Ἀνάστασις, καθ' ἣν ἐν τοῖς
καταχθονίοις γενόμενος ὁ Σωτὴρ καὶ Λυτρωτὴς πάν-
των συνανέστησεν ἑαυτῷ τοὺς δικαίους καὶ τοὺς πι-
στεύσαντας · ε' δὲ ἡ πρὸς οὐρανοὺς Ἀνάληψις αὐτοῦ
ὡς καὶ ἐν ε' τῆς ἑβδομάδος ἐγένετο ἡμέρα · ζ' ἡ τῆς
ἐπιφοιτήσεως ἡμέρα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ζ' δὲ ἡ
προσδοκωμένη τῆς καθολικῆς ἀναστάσεως τῶν νε-
κρῶν μεγάλη καὶ ἀδιάδοχος ἡμέρα. Τότε γὰρ ἑορτά-
σουσιν ὄντως μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης οἱ
μέλλοντες **528** κληρονομεῖν ⁴⁶ · ἂ ὄφθαλμοὶ οὐκ
εἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου
οὐκ ἀνέβη, ἂ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐ-
τόν. » Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Χρυσόστομος.

⁴⁷ (5) Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστι-
νιανοῦ ἐξεληθούσα ἡ θάλασσα ἐκ τῶν ὄριων αὐτῆς
ἐπὶ μιλία γ' πρὸς τὰ μέρη τῆς Θράκης, χωρὶα πολλὰ
καὶ προάστεια ἐξαφανίσασα, ἀνθρώπους δὲ ἀναρι-
θμήτους ἀποπνίξασα, πάλιν ὑπέστρεψε.

⁴⁸ (6) Καὶ ὁ δῆμος ⁴⁹ ἀντάρας τὸ λεγόμενον πρα-
σινοδένετον καὶ πολλὴν ἀταξίαν καὶ ἀρπαγὴν καὶ
σφαγὴν καὶ ἐμπρησμόν ἐν τῇ πόλει ποιεῖσαντες,
(138^b) ἀναγορεύουσι βασιλέα Ὑπάτιον ἐν τῷ ἱππικῷ.
Πολλοὶ δὲ λαοὶ συνδραμόντο, καὶ τοῦ ἱππικοῦ πλη-
ρωθέντος, προσέταξεν Ἰουστινιανὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ

Hic novas constitutiones fecit, legem promulgans
de episcopis, hospitibus, œconomis et orphanotrophis,
qua exceptis iis quæ ante munus susceptum possederant,
nullius rei hæreditatem possent adire.

Antiochia vero moveri non cessabat usque dum
visum est homini pio scribere super januarum
antes : « Christus nobiscum : state. » Stetit autem
ira Dei et ex tunc urbs appellata est Theopolis :

Et festum Occursus translatum est, cœpitque
celebrari mensis Februarii secunda die cum fieret
antea decima quarta die ejusdem mensis. Hæc
autem festivitas cum festis Dominicis non com-
putata est. Divus enim Chrysostomus sic ait :
« Fecit Deus omnia opera sua, sicut scriptum
est, et die septima requievit. Ideoque novissimo
dierum Dei Verbum « quærere et salvum facere
quod perierat » dignatum est et caro factum, cum-
dem sequens modum, juxta numerum dicarum
creationis, dedit nobis festivitates ipsius œconomi-
cæ. Et prima quidem et radix Christi festorum
est secundum carnem ex Virgine Maria post con-
ceptionem Nativitas ; secunda vero Epiphania ;
tertia salutaris Passionis dies ; quarta gloriosis-
sima Resurrectio, per quam cum ad inferos descen-
disset Salvator et Redemptor omnium, suscitavit
secum justos et fideles ; quinta vero ipsius in cœlos
Ascensio, sicut et quinta hebdomadis die facta
est ; sexta Spiritus sancti illuminationis dies ;
septima autem expectata catholicæ resurrectionis
mortuorum magna et perennis dies. Tum enim
revera festiviter agent cum multa lætitia et exsul-
tatione qui hæreditaturi sunt « quæ oculus non vi-
dit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascende-
runt quæ præparavit Deus diligentibus se. » Hæc
quidem Chrysostomus.

Postea sub regno Justiniani egrediens e termi-
nis suis mare ad tria millia in Thraciæ fluitibus,
cum multa loca suburbiaque everisset et innu-
meros homines suffocasset, subsedit.

Et factio quæ dicitur Prasino-Veneta tumultum
fecit, multisque sceleribus, rapinis, cædi-
bus et incendiis perpetratis proclamavit regem
Hypatium in circo. Cum vero magna multitudo
convenisset et circus impleretur, Justinianus populum
suum et exercitum ordinavit. Et alii quidem supra,
alii infra sedem (imperatoriam) col-

Variæ lectiones et notæ.

³⁰ 528-529. ⁴⁰ Τούτος δὲ παλαιὸς νόμος πάντας ἀνένειψε, ποιήσας μονόβιβλον δ καὶ ν. δ. ἐκάλεισε Ced. 646,3,4. ⁴¹ Ἐφ. δὲ τινι θ. ἀ. ἐν ὄραματι εἰπεῖν πᾶσιν ἵνα ἐπιγράψωσιν εἰς τὰ ὑπέρθ. αὐτῶν Ced. 646,16—21. ⁴² Καὶ τούτου γενομένου ε. ἡ δ. τοῦ Θεοῦ καὶ πάλιν ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ Αὐγούστα πολλὰ ἰδωρῆσαντο χρήματα εἰς ἀνακαινισμόν τῆς Ἀντιόχου πόλεως καὶ μετωνόμασαν αὐτὴν Θεούπολιν Ced. ⁴³ ἐφ' οὗ ἡ Ἀντιόχεια Θεούπολις ἤρξατο προσαγορεύεσθαι cod. in textu e margine, ut videtur. ⁴⁴ 542. ⁴⁵ Sprugia III. 785 C — 784 A. Ex. XX. 11, Luc. xix, 40. ⁴⁶ Ἐν ἑξ ἡμέραις cod. ⁴⁷ I Cor. II, 9. ⁴⁸ 545. Ceil. 657,15 — 19 : Τῷ ἡ' ἔτει ἐπανέστη ἡ θ. τῇ Θράκῃ ἐπὶ μ. δ' καὶ ἐκάλυψεν αὐτὴν ἐπὶ τὰ μ. Ὀδησοῦ καὶ Διονισίουπολιν καὶ τὸ Ἀρροδίσιον καὶ πολλοὶ ἐπνίγησαν, κτλ. ⁴⁹ 552. ⁵⁰ Τῷ ε' ἔτει γέγονεν ἡ ἀνταρσία τοῦ λεγομένου Νίκα καὶ ἔστρεψαν οἱ τῶν δῆμων β. Ὑ. τὸν συγγενῆ Ἀναστασίου τοῦ βασι-
λέως, κτλ. Ced. 647,11-648,21.

locati sagittis occiderunt triginta milia, in quibus Hypatium, quem rex comprehensum, quod regium diadema gestasset, interfecit.

CCXVIII. De quinta Synodo.

Sub regno Justiniani Magni, anno regni vicésimo sexto, Vigilio sanctissimo patriarcha Romæ per rescriptum orthodoxam fidem confirmante, facta est centum sexaginta quinque Patrum quinta synodus, cui præfuerunt Eutychius Constantinopolis, Apollinarius Alexandriæ, Dominus Antiochiæ, Stephanus episcopus Raphiæ, Georgius urbis Tiberiatarum episcopus, vicariique Eutychii Hierosolymorum, adversus Origenem et eos qui impia ejus dogmata receperant, Didymum et Evagrium, quondam celebres, et capitula ab impiis exposita, quibus nugabantur ante corpora animas subsistere, gentilibus suffulti dogmatibus, metempsychosim dogmatizantes et pœnarum esse finem, et corpora non eadem in resurrectione suscitanda, et dæmonum in primum statum redintegrationem, paradysum allegorice explicantes dicentesque non fuisse nec esse a Deo sensibilem paradysum, neque in carne Adamum esse formatum. Quæ dogmata plerumque ad tempus abscondebantur, sed quia ad multitudinem grassantia vastabant Ecclesiam, tunc publice anathemata percussa sunt.

Anathema quoque dixerunt contra Theodorum Mopsuestenum, qui Nestorii Judaizantis magister fuerat, necnon contra epistolam Ibas dictam, et quædam scripta Theodoretii, Cyri episcopi, adversus duodecim capita beati Cyrilli conscripta.

Scriptum autem imperatoris ad synodum sic habebat: « Circa Origenem ergo et eos qui cum ipso consentiunt, vigilantia nobis fuit et est ut, absque turba, sancta Dei Ecclesia catholica et apostolica custodiatur, et omnia ex quocunque fonte orta fidei orthodoxæ contraria condemnentur. Quoniam igitur notum est nobis quosdam esse Hierosolymis monachos Pythagoræ, Platoni, et Origeni, qui dicitur etiam Adamantius, et eorum impietati ac errori obtemperantes et ita docentes, necessarium duximus studium et inquisitionem de his fieri ne tandem errore suo Græco atque Manichæo multos disperdant. Dicunt enim, ut ex multis pauca memoremus, mentes fuisse absque quolibet numero et nomine, ut unitatem constituerent omnium rationalium identitate

καὶ τὸν στρατὸν ὁ. Καὶ οἱ μὲν ἀνωθεν, οἱ δὲ κάτωθεν τοῦ καθίσματος τοξοῦντες, ἀπέκτειναν χιλιάδας λ', ἐν οἷς καὶ τὸν Ὑπάτιον χειρωσάμενος ἀνέλεν ὡς βασιλικὸν διάδημα φορέσαντα.

ΣΙΗ'. Περὶ τῆς ε' συνόδου ὁ.

Καὶ ἡ ε' γέγονε ὁ σύνοδος τῶν ρεζ' Πατέρων ἔπει τῆς αὐτοῦ βασιλείας Ἰουστινιανοῦ φημι τοῦ Μεγάλου κα' ἐπὶ Βιγιλίου τοῦ ἀγιωτάτου πάπα Ῥώμης διὰ λιθέλλου τὴν ὀρθὴν πίστιν κυροῦντος, ἧς ἤγουντο Εὐτύχιος ΚΠ., Ἀπολινάριος Ἀλεξανδρείας ὁ, Δόμνος Ἀντιοχείας ὁ, (Στέφανος ἐπίσκοπος Ῥαφίας, Γεώργιος ἐπίσκοπος τῆς Τιβερισεῶν πόλεως), τοποτηρητῆσαντες ὁ δὲ Εὐτυχίου Ἱεροσολύμων, κατ' Ὀριγένους καὶ τῶν τὰ ἐκεῖνου ἀσεβῆ δόγματα διαδεξαμένων, Διδύμου ὁ καὶ Εὐαγρίου τῶν πάλαι ἀκμασάντων 529 καὶ τῶν ἐκτεθέντων παρ' αὐτοῖς κεφαλαίων, ἐν οἷς ἐληρώδου προὔπαρχεν τὰς ψυχὰς τῶν σωμάτων, ἐξ Ἑλληνικῶν ὁρμώμενοι δογμάτων, τὴν μετεμψύχωσιν δοξάζοντες ὁ καὶ τέλος εἶναι τῆς κολάσεως καὶ τὰ σώματα ἡμῶν μὴ ἀνίστασθαι τὰ αὐτὰ ἐν τῇ ἀναστάσει, καὶ τὴν τῶν δαιμόνων εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασιν, τὸν ὁ παράδεισον ἀλληγοροῦντες ὁ καὶ μὴ (τε) γεγενῆσθαι μήτε εἶναι ἀπὸ ὁ Θεοῦ αἰσθητὸν παράδεισον, μήτε (δὲ) ἐν σαρκὶ πλασθῆναι τὸν Ἀδάμ ὁ ἄτινα δόγματο ἔως χρόνου τὸ πλέον ἐκρύπτετο, εἰς πλῆθος δὲ ἐπιδιδόντα καὶ πολλὰ ὁ τὴν Ἐκκλησίαν λυμαινόμενα, τηλικαῦτα στηλιτευθέντα ἀνεθεματίσθησαν ὁ.

(2) Ἐπει δὲ καὶ κατὰ Θεοδώρου τοῦ Μόλου ἑστίας, διδασκάλου γεγονότος ὁ Νεστορίου τοῦ ἰουδαϊόφρονος ἀνεθεματίσθη μετὰ τῆς λεγομένης 76α ἐπιστολῆς, καὶ τινῶν συγγραμμάτων Θεοδώρητου τοῦ ἐπισκόπου Κύρου συγγραφέντων κατὰ τῶν ἐβ' κεφαλαίων τοῦ μακαρίου Κυρίλλου.

(3) Τὸ δὲ γράμμα τοῦ βασιλέως ὁ πρὸς τὴν ὁ σύνοδον περιεῖχεν οὕτω: « Περὶ μὲν οὖν Ὀριγένους καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ σπουδῆ γέγονεν ἡμῖν καὶ ἔστιν ἀτάραχον τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ (καθολικὴν) καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν διαφυλάττεσθαι ὁ καὶ τὸ ὅπως οὖν ἀναφωσμένα τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει ἐναντία κατακρίνεσθαι. Ἐπει τοίνυν διέγνωσται ἡμῖν ὡς τινες ἐν Ἱεροσολύμοις εἰσι μοναχοὶ δῆπουθεν Πυθαγόρα, καὶ Πλάτωνι, καὶ Ὀριγένει τῷ (καὶ) Ἀδαμαντίῳ, καὶ τῇ τούτων δυσσεβεῖ καὶ πλάνῃ κατακολουθούντες καὶ διδάσκοντες, δεῖν ψῆθημεν φροντίδα καὶ ζήτησιν ποιῆσθαι παρ' τούτων, ἵνα μὴ τέλειον διὰ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Μανιχαϊκῆς ἀπάτης αὐτῶν πολλοῦς ἀπολέσωσι· λέγουσι γάρ, ἵνα ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγα μνημονεύσωμεν, οὗ νόες ἦσαν δέχα παντὸς ἀριθμοῦ τε καὶ ὀνόματος, ὡς ἐνάδα πάντων εἶναι τῶν

Varia: lectiones et notæ.

ὁ εἰς τὸ ἱπτικόν? ὁ Rubrica M. 2. Par. 1706, deest in codice. — Ἀπὸ τῆς δ' συνόδου μέχρι τῆς ε' ἔτη ρβ' codicis glossa, Ced. 660, 1. ὁ 533. ὁ Τῷ κα' τῆς μ. ἰ. γ. ἡ ἀγία καὶ οἰκουμένη καὶ ε' σ. τῶν ρεζ' ἀγίων π. ἐν ΚΠ. ἐπὶ Ced. 660, 18-666, 12. ὁ καὶ add. Ced. — ἔπει — Ἱεροσολύμων ομν. Σταν. ὁ Ἀν. τοποτηρητῆς δὲ Εὐτύχιος; Ἱερ. κατὰ Σευήρου τοῦ ἀκεφάλου καὶ δυσσεβοῦς — ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ παράφρονος ὁ. Ced. ὁ τοποτηρητῆς cod. ὁ τῶν ἀπὸ δόγματων Ced. ὁ δοξαζόντων τέλος τε τῆς Ced. ὁ δὲ add. Ced. ὁ ἀλληγοροῦντων Ced. ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Ced. ὁ πολλοῦς τῆς Ἐκκλησίας Ced. ὁ ἀνεθεματίσθησιν cod. ὁ Ced. 660, 13-18. ὁ τῷ add. Ced. ὁ Ced. 660, 19 665 21. ὁ Ἰουστινιανοῦ add. Ced. ὁ ἀγίαν add. Ced. ὁ δέκατον add. Ced.

λογικῶν τῆ ταυτότητι τῆς οὐσίας καὶ ἐνεργείας καὶ τῆ δυνάμει τῆ πρὸς Θεὸν Λόγον ἐνώσει τε καὶ γνώσει· καὶ ὡς κόρον αὐτῶν λαβόντων⁷¹ τῆς θείας ἀγάπης καὶ θεωρίας, **530** κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον⁷² ἐκάστου τροπῆς λεπτομερῆ⁷³ τε ἢ παχύτερα σώματα ἀμφιάσασθαι καὶ ὀνόματα κληρώσασθαι, κἀντεῦθεν τὰς οὐρανίους καὶ λειτουργικὰς ὑποστῆναι δυνάμεις· ἀλλὰ μὴν καὶ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας καὶ αὐτὰ τῆς αὐτῆς τῶν (138^a) λογικῶν ἐνάδος ὄντα, [ἐκ τῆς] ἐπὶ τὸ χεῖρον⁷⁴ τροπῆς τοῦτο γεγόνεαι ὅπερ εἰσὶ· τὰ δὲ ἐπὶ πλείον τῆς θείας (ἀγάπης) ἀποφυγέται λογικὰ ψυχὰς ὀνομασθῆναι⁷⁵ καὶ σώμασι παχυτέροις τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐμβληθῆναι· τὰ δὲ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς κακίας ἐληλακότα ψυχροὶ καὶ ζοφεροὶ ἐνοδοῦναι σώμασι, καὶ δαιμόνας⁷⁶ γεγόνεαι τε καὶ ὀνομασθῆναι· καὶ ὅτι ἐξ ἀγγελικῆς μὲν καταστάσεως ψυχικῆ γίνεται κατάστασις, ἐκ⁷⁷ τῆς ψυχικῆς δαιμονιώδης τε καὶ ἀνθρωπίνῃ· ἕνα δὲ⁷⁸ νοῦν ἐκ πάσης τῆς ἐνάδος τῶν λογικῶν ἀκίνητον μείναι καὶ ἀκίνητον τῆς θείας ἀγάπης καὶ θεωρίας, ὡς καὶ (ὁ) Χριστὸς βασιλεὺς καὶ ἄνθρωπος· γεγόνεαι· καὶ ὅτι παντελῆς ἔσται⁷⁹ τῶν σωμάτων ἀναίρεσις, αὐτοῦ τοῦ Κυρίου πρώτου ἀποειθεμένου τὸ ἴδιον σῶμα καὶ τῶν λοιπῶν ἀπάντων, καὶ ὅτι ἀναχομίζονται πάλιν ἄπαντες εἰς τὴν αὐτῶν⁸⁰ ἐνάδα καὶ γίνονται νόες, καθὰ καὶ ἐν τῇ⁸¹ προϋπάρξει ἐτύγχανον, ἀποκαθισταμένων δηλονότι καὶ αὐτοῦ τοῦ διαδόλου καὶ τῶν λοιπῶν δαιμόνων εἰς τὴν αὐτὴν ἐνάδα καὶ τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀθέων ἀνθρώπων μετὰ τῶν θείων καὶ θεοφόρων ἀνδρῶν καὶ τῶν οὐρανίων δυνάμεων καὶ τὴν αὐτὴν ἐξόντων ἔκωσιν πρὸς τὸν Θεὸν ὅποιαν ἔχει· καὶ ὁ Χριστὸς, καθὼς καὶ προϋπῆρχον, ὡς μηδεμίαν εἶναι διαφορὰν τῷ Χριστῷ πρὸς τὰ λοιπὰ λογικὰ παντελῶς, οὔτε τῆ οὐσίᾳ, οὔτε τῆ γνώσει, οὔτε τῆ δυνάμει, οὔτε τῆ ἐνεργείᾳ. Ὁ γὰρ⁸² Πυθαγόρας ἀρχὴν⁸³ τῶν πάντων ἐφησεν εἶναι τὴν μονάδα, καὶ πάλιν Πυθαγόρας καὶ Πλάτων δὴμὸν τινα ψυχῶν ἀσωμάτων εἰπόντες καὶ τὰς ἀμαρτίας⁸⁴ τιμωροῦσας τιμωρίας χάριτι εἰς σώματα καταπέμπεσθαι λέγουσιν, ὅθεν ὁ Πλάτων⁸⁵ δέμας τὸ σῶμα καὶ σῆμα⁸⁶ ἐκάλεσεν, ὡς ἐν τούτῳ τῆς ψυχῆς δεδωμένης καὶ ταθαμμένης· (σῆμα γὰρ τὸ μνήμα). Εἶτα **531** περὶ τῆς ἰσομένης κλίσεως καὶ ἀνταποδόσεως τῶν ψυχῶν αὐθίς φησιν· Ἡ μὲν⁸⁷ παιδευομένη σάντος καὶ κακῶς βιώσαντος μετὰ φιλοσοφίας ψυχῆ — « τρίτῃ περιόδῳ τῆ χιλιετεί » ἐάται κολασθεῖσα⁸⁸ καὶ « οὕτω πτερωθεῖσα τῷ χιλιεστῷ⁸⁹ ἔτει (ἐκβάλλεται καὶ) ἀπέρχεται· » αἱ δὲ ἄλλαι ὀπίσταν⁹⁰ τόνδε τὸν βίον τελείωσιν, — « αἱ μὲν εἰς τὰ ὑπὸ τῆς γῆς⁹¹ δίκαιωσι, αἱ ἐλθοῦσαι δίκην ἄμα καὶ λόγον

A substantiæ et energię, potentiaque, ad Deum Verbum unione et cognitione; et satietate divini amoris et contemplationis concepta, ad modum conversionis uniuscujusque in pejus, tenuia vel crassa corpora induisse, et nomina obtinuisse, exindeque potentias cœlestes et ministrantes enatas esse; similiter solem et lunam et stellas, ipsa quoque ad rationabilium unitatem pertinentia, ex conversione in pejus esse facta quod sunt; rationabilia autem a divina charitate magis alienata vocari animas et corporibus nostris crassioribus circumdari; quæ vero ad extremum malitiæ devenerunt, frigidis tenebrosisque circumvestiri corporibus, et dæmones fieri et vocari, et ex angelico statu fieri statum animarum; et ex animarum statu dæmoniacum et humanum; unam autem mentem ex tota rationabilium unitate mansisse immutabilem ac immotam in divina charitate et contemplatione, et ita Christum regem et hominem factum esse; et omnium integram esse futuram corporum destructionem cum Dominus ipse primus proprium corpus deposuerit et cæterorum cunctorum; et omnes redituros ad suam unitatem rursumque mentes fore, juxta quod in prima existentia erant, redeuntibus quoque procul dubio ipso diabolo et cæteris dæmonibus in eandem unitatem, necnon impiis et atheis hominibus cum divis et deiferis viris cœlestibusque virtutibus, eandemque habituris unionem ad Deum qualem habet Christus, ut præ-existerunt, ita ut nulla prorsus intersit differentia inter Christum et cætera rationabilia, neque substantia, neque scientia, neque potentia, neque virtute. Namque Pythagoras ait principium omnium esse monadem, rursumque Pythagoras et Plato genus quoddam animarum absque corporibus affirmantes, eas quadam culpa lapsas punitivis causa dicunt in corpora demitti; unde Plato corpus vinculum sepulcrumque vocavit, tanquam in illo devinciretur et tumularetur anima (Sepulcrum enim monumentum est). Deinde circa futurum judicium et remunerationem animarum rursus ait: « Anima ejus qui præderasta vixit et male cum philosophia se gessit » — « tertio mille annorum circulo » relinquatur puniendi, et « ita alis prædita millesimo anno dimittitur et egreditur. Aliæ vero cum hanc vitam finierint, istæ quidem ad tribuana subterranea venientes pœnam simul et rationem reddent: illæ autem ad cœlum aliquo modo evolabunt et sub justitia agent sicut vixerunt. » Cujus temeritatem sermonis facile concipies. Quis enim cum docuit annorum periodos et chiliades? et quod mille annis elapsis omnis anima

Varie lectiones et notæ.

⁷¹ λαμβανόντων Cœl. ⁷² ἐπὶ τὸ χ. τῆς cod. ⁷³ λεπτομερῆς: τρι ἢ καὶ π. Cœl. ⁷⁴ τὰ χεῖρω Cœl. ⁷⁵ ὁ. τὰ δὲ ἐπὶ τὸ ἄκρον χύτροις cod. ex seqq. ⁷⁶ ὁ. ὁ. γενόμενα Cœl. ⁷⁷ δὲ add. Cœl. ⁷⁸ μόνον add. Cœl. ⁷⁹ ἔστι Cœl. ⁸⁰ αὐτῆν Cœl. ⁸¹ ἢ codex. Cœl. ⁸² τοι add. Cœl. ⁸³ [ἀρχὴν—Πυθαγόρας:] a cod. ex homoteleuto omisso. ⁸⁴ ἀμαρτίδων cod. ⁸⁵ Phædon. 53 p. p. 82 E? ὡς οἰοῦναι τῆς ψ. ἐν τ. Cœl. ⁸⁶ σῆμα cod. ⁸⁷ Ἡ τοῦ φιλοσοφῆσαντος ἀδόλιγος ἢ π. μετὰ φ. Phæd. us 249 A. ⁸⁸ κολασθῆναι Cœl. ⁸⁹ τρις χ. Pl. ⁹⁰ ὅταν τὸν πρῶτον β. τελευτήσῃ Pl. ⁹¹ ὑπὸ γῆς Pl. ὑπὸ γῆν Cœl.

in proprium abibit locum? Quæ autem inter ista sunt nec Hibidinosisimis dicere conveniebat, nedum tali philosopho. Eis enim quæ vitam param recte duxerunt obscenos ac pæderastas adjunxit, et utrosque iisdem mercedibus fructuosos dixit. Pythagoras igitur et Plato et Plotinus et ejusdem generis alii immortales esse animas confidentes, eas corporibus præexistere dixerunt, animarumque esse plebem, et illas quæ peccaverunt in corpora decidere, sicut dixi, acerbæque ac malas in lupos, dolosas autem in vulpes, et mulierosas in equos. Sancta autem Ecclesia, divinis obsequiosa verbis, animam una cum corpore creati dicit, non autem aliud prius et aliud posterius, juxta Origenis dementiam. Ob hæc igitur prava perniciosaque dogmata, vel potius deliria hortamur vos, sanctissimi Patres, ut in unum congregati sedulo subjectam examinetis materiam, et unumquodque illorum capitum condemnetis et anathematizetis cum impio Origene et omnibus qui talia sentiunt aut in posterum sentient. »

τερον, τὸ δὲ ὕστερον κατὰ τὴν Ὀριγένους φρενοβλάβειαν. Ἀπὸ ταῦτα οὖν ἡ τὰ ποιητὰ καὶ ἐλέθρια δόγματα, μᾶλλον δὲ ληρήματα, προτρέπομεν τοὺς ὁσιωτάτους ὑμᾶς εἰς ἐν συνηγμένους ἐπιμελῶς ἐντυχεῖν τῇ ὑποτεταγμένῃ ἐκθέσει καὶ ἕκαστον τῶν αὐτῶν κεφαλαίων κατακρίναί τε καὶ ἀναθεματίσαι μετὰ τοῦ δυσσεβοῦς Ὀριγένους καὶ πάντων τῶν τὰ τοιαῦτα φρονούντων ἢ φρονησάντων εἰς τέλος. »

Quæ postquam synodus audivit et omnia subjecit examini, divi Patres exclamaverunt : « Anathematizamus hæc omnia et omnes qui talia opinantur aut opinaturi sunt in posterum. »

Similiter autem de Theodoi Mopsuesteni scriptis et cæterorum sic rursus habet regium exemplar : « Cura fuit eis qui ante nos orthodoxe pieque regnaverunt majoribus nostris, hæreses in tempore natus per synodos sanctissimorum Patrum excidere, et orthodoxa fide pure prædicata, sanctam Dei Ecclesiam in pace custodire. Itaque Constantinus Magnus, Ario blasphemante dicenteque Filium non esse Deo et Patri consubstantialem, sed creaturam et ex non existentibus factum, Nicææ congregans trecentos viginti octo Patres et hic ipse præsens, Ario condemnato, fidem orthodoxam confirmare studuit. Hac fide confessi sunt divini Patres consubstantialem esse Deo et Patri Filium (et Spiritum sanctum) et usque nunc sic canitur et creditur. Theodosius autem Senior, Macedonio negante sancti Spiritus divinitatem, et Apollinario ejus discipulo contra Verbi Dei æconomiam blasphemante atque dicente mentem humanam non accepisse Dei Verbum, sed unitum fuisse carni

A τίσουσιν ἢ αἱ δὲ εἰς τὸν οὐρανὸν τινὰ τρόπον κουφισθῆναι καὶ ὑπὸ τῆς δίκης διάξουσιν καθὼς ἐβίωσαν. » — Οὐ τὴν ἀτομίαν τοῦ λόγου καταμαθεῖν βῆδιον τί; γὰρ αὐτὸν ἐδίδαξε τὰς τῶν ἐτῶν περιόδους καὶ χιλιετίας; καὶ οἱ χιλίων διηλυθότων ἐτῶν, τότε τῶν ψυχῶν ἐκάστη εἰς ἴδιον ἀπέρχεται χῶρον; τὰ δὲ μεταξὺ τούτων οὐδὲ τοῖς ἄγαν ἀσελγεστάτοις ἤρμωτε λέγειν, μήτοιγε φιλοσόφῳ τοιοῦτῳ. Τοῖς γὰρ τὴν ἀκραίφην πολιτείαν κατορθώκοσι τοὺς ἀκολάστους [καὶ] παιδεράστους συνέζησε, καὶ τοὺτους κάκεινους τῶν αὐτῶν (ἄλλων) ἔφησεν ἀπολαύσασθαι. Πυθαγόρας τοῖνον, καὶ Πλάτων, καὶ Πλωτῖνος, καὶ οἱ τῆς ἐκείνων συμμορίας ἀθανάτους εἶναι τὰς ψυχὰς συνομολογήσαντες, πρῶτάρχειν ἔφησαν τῶν σωμάτων, καὶ δῆμον εἶναι ψυχῶν καὶ τὰς πλημμελοῦσας εἰς σώματα καταπίπτειν, ὡς ἔφη, καὶ τοὺς μὲν πικροὺς καὶ πονηροὺς [εἰς λύκους], τοὺς δὲ δολεροὺς εἰς ἀλώπεκας, τοὺς δὲ θηλυμανεῖς εἰς ἵππους. (158b) Ἡ δὲ ἁγία Ἐκκλησία τοῖς θεοῖς ἐπομένη λόγοις φάσκει τὴν ψυχὴν συνδημιουργηθῆναι τῷ σώματι· καὶ οὐ τὸ μὲν πρῶτον (4) Ἄπερ δὴ λοιπὸν ἡ σύνοδος ἀκούσασα, καὶ πάντα βασάνισαντες οἱ θεοὶ Πατέρες, ἐξεβόησαν. « Ἀναθεματίζομεν ὅλα ταῦτα καὶ πάντας τοὺς τὰ τοιαῦτα φρονούντας ἢ φρονησόντας μέχρι τέλους. » (5) Ὁσαύτως δὲ καὶ [περὶ] Θεοδώρου [τοῦ] Μόμφου ἐστία καὶ τῶν λοιπῶν οὕτω πάλιν φησὶ ὁ βασιλικὸς τύπος· « Σπουδῆ γέγονε τοῖς ὀρθοδόξοις καὶ εὐσεβῶς προβεβασιλευκόσι τοῖς ἡμετέροις Πατράσι τὰς κατὰ καιρὸν ἀναφρομένους αἰρέσεις; διὰ συνόδων ὁσιωτάτων ἱερῶν ἐκκόπτειν καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως καθαρῶς κηρυττομένης, ἐν εἰρήνῃ τὴν τοῦ Θεοῦ ἁγίαν Ἐκκλησίαν διαφυλάττειν· διόπερ καὶ Κωνσταντῖνος, ὁ Μέγας, Ἀρείου βλασφημοῦντος καὶ λέγοντος μὴ εἶναι τὸν Υἱὸν ὁμοούσιον τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, ἀλλὰ κτίσμα καὶ ἐξ οὐκ ὄντων γεγονέναι, συναγαγὼν ἐν Νικαίᾳ τοὺς τιγ' Πατέρας καὶ αὐτὸς ἐκεῖ παραγενόμενος καὶ τοῦ Ἀρείου καταδικασθέντος, καὶ ἀναθεματισθέντος, ἐσπούδασε τὴν ὀρθόδοξον πίστιν κρατῦναι· δι' ἧς ὁμολογήσαντες οἱ θεοὶ Πατέρες ὁμοούσιον εἶναι τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ τὸν Υἱὸν (καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα) καὶ μέχρι νῦν ἄκειται (καὶ πιστεύεται). Καὶ Θεόδωρος δὲ ὁ πρεσβύτερος, Μακεδονίου ἀφρομένου τὴν θεότητα τοῦ ἁγίου Πνεύματος; καὶ Ἀπολλινάριου τοῦ υαθητοῦ αὐτοῦ βλασφη-

C

D

Variæ lectiones et notæ.

ἢ δ. ἐκτίνοσι Plato. ἢ τ' οὐρανοῦ Plato, οὐράνιον Ced. ἢ ὁ. τῆς δ. κουφισθῆναι ἐπιγούσιν ὀξίως οὐ ἐν ἀνθρώπου εἶδει ἐβίωσαν βίου Plato, κουφισθῆναι ὁ. τῆς δ. δ. ἀξίως κ. ἐδ. Ced. ἢ ἀποτομίαν cod. ἢ Nota μὴ οἱ γε cod. — ὡς ἵππους cod. ἢ τί; γὰρ — κατορθωκῶς τοῖς, κ. τ. λ. cod. ἢ ψ. κατὰ πλ. cod. ἢ εἰς π. τοὺς δὲ ἀρπακτικούς Ced. cf. Phædonem 82 A : τοὺς δὲ γε ἀδικίας τε καὶ τυραννίδος καὶ ἀρπαγῆς προτετιμηκότας εἰς τὰ τῶν λύκων τε καὶ ἱεράκων καὶ ἱκτινῶν γένη. ἢ γούν Ced. ἢ αὐτοῦ Ced. ἢ φρονῆς. cod. bis. ἢ Ced. 863, 1-4. ἢ ὅλοι; τούτοις; μετὰ πάντων τῶν τὰ τ. φρονούντων ἢ φρονησάντων Ced. ἢ Ced. 664, 5-670, 11. σιθ' π. τοῦ ἀπρετιχοῦ Εὐτυχοῦς M. 1, π. ἀπρετιάρχου Ἐ. Par. 1106. hac si hæc quintæ synodi non fuissent; in codice margin. abscissus est. ἢ α. τοῦ Θεοῦ Ced. ἢ κρ. ἢ Ced. ἢ τὸν Υἱὸν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, ἀλλὰ μὴ κτίσμα καὶ ἐξ οὐκ ὄντων γεγονέναι, μ. νῦν δ. Ced.

μῦθος εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ ἄ
 φάσκοντος νοῦν ἀνθρώπινον μὴ εἰληφέναι τὸν ¹⁰ Θεοῦ
 Λόγον, ἀλλὰ σαρκὶ ἐνωθῆναι ψυχὴν ἄλογον ἐχούσῃ.
 συναγαγὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει τοὺς ρν' Πατέρας
 καὶ μεταστῆναι καὶ αὐτὴς τῆς συνόδου, καὶ τῶν εἰρη-
 μένων καθαιρεθέντων καὶ ἀναθεματισθέντων αἰρε-
 τικῶν μετὰ καὶ τῶν δυσσεβῶν αὐτῶν δογμάτων καὶ
 ὁμοφρόνων, παρεσκεύασε ¹¹ κηρύττεσθαι (τὸ ὁμοῦ-
 σιον καὶ) τὴν ὀρθόδοξον ¹² πίστιν (ἐτρανώσε). Θεο-
 δόσιος **533** δὲ ὁ Νέος, τοῦ ἀσεβοῦς Νεστορίου λέ-
 γοντος; ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν Λόγον καὶ ἄλλον τὸν
 Χριστὸν, καὶ τὸν μὲν φύσει Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Πα-
 τρός, τὸν δὲ χάριτι [Υἱὸν] ἀσεβῶς [εἰσάγοντος; καὶ
 τὴν ἁγίαν Μαρίαν εἶναι Θεοτόκον ἀρνούμενου], συν-
 αγαγὼν τὴν προτέραν ἐν Ἐφέσῳ τῶν ἁγίων σ' Πα-
 τέρων σύνοδον καὶ ἀποστείλας ἄρχοντας παρῆναι
 ὀφειλοντας; ¹³ τῇ συνόδῳ [προέταξε καὶ τὸν Νεστο-
 ριον παρῆγεσθαι καὶ χριστὸν ἐπ' αὐτὸν γενέσθαι·
 καὶ δὴ] γενομένης ἀκριβοῦς ἐξετάσεως, καταδικασαν
 Νεστόριον καὶ ἀναθεμάτισαν σὺν τοῖς ὁμοφρόσιν
 αὐτοῦ. Τοῦτων δὲ οὕτω προελθόντων, ἐπαναστάντες
 Κυρίλλῳ τῷ ὁσιωτάτῳ ¹⁴ οἱ τῆς ἐξοχίστου Νεστο-
 ρίου μερίδος, ἐσπούδασαν τόγῃ ἐπ' αὐτοῖς ¹⁵ ἀνα-
 τρέψαι τὴν κατὰ Νεστορίου γενομένην ¹⁶ χριστίν.
 Ἀλλ' οὐκ ἔπειτα Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς ἀντιλαμβανόμενος
 τῶν ¹⁷ ὀρθῶς κατὰ Νεστορίου (139^a) καὶ τῶν πονη-
 ρῶν αὐτοῦ δογμάτων κριθέντων, παρεσκεύασε κρα-
 τεῖν δικαίως καὶ βεβαίως τὴν ¹⁸ ἐπ' αὐτῷ γενομένην
 χριστίν. Καὶ γὰρ πρὸς τοῦτοις καὶ ἄλλα τινὰ κατὰ
 τοῦ θεοῦ Κυρίλλου πρὸς τὸν βασιλέα καταφωαρῆ-
 σαντο; ¹⁹ γράφει πρὸς αὐτὸν Κύριλλος τοῖδε·
 « Ἐπειδὴ περὶ πυθόμην, ὧ εὐπεθέστατε βασιλεῦ,
 τῶν φιλοφροῦν ²⁰ εὐλοβῶτων τινὰς ἀγρίων σφηκῶν
 δίκην περιδομεῖν καὶ μοθηροῦς ἐρεύγεσθαι κατ'
 ἑμοῦ λόγους, ὡς ἐξ οὐρανοῦ κατακομισθὲν καὶ οὕτι
 ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου λέγοντος τὸ θεῖον σῶμα
 Χριστοῦ, καὶ μέντοι ²¹ δύο υἱοὺς κατὰ Νεστόριον
 ὁμολογεῖν ἡμᾶς; καταφωάρησαν, δεῖν φήθημεν ὀλίγα
 περὶ τούτου πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν οὕτως· Ὁ ἀνόητοι
 καὶ μόνον εἰδότες συκοφαντεῖν, πῶς εἰς τοῦτο παρ-
 ἤχθητε γνώμης καὶ τοσαύτην νενοτήκατε μω-
 ρίαν ²²; « Ἐδεῖ γὰρ, (ἴδει) σαφῶς ἐννοεῖν, ὅτι σχεδὸν
 ἅπας ἡμῖν ὁ ὄπισθ' αὐτῆς πίστεως ἁγίων συγκεκρότητα
 διαβεβαιουμένοις, οἱ Θεοτόκοι; ἐστὶν ἡ ἁγία Μαρία·
 ἀλλ' ἐπέπερ ἐξ οὐρανοῦ καὶ οὐκ ἐξ αὐτῆς τὸ θεῖον ^D
 γεγεννησθαι ²³ σῶμα ²⁴ λέγομεν, ὡς φατε ²⁵, πῶς ἂν
 νοῦτο Θεοτόκος; Τίνα γὰρ ὄλως τέτοκεν εἰ μὴ ἐστὶν
 ἀληθές; ὅτι γεγέννηκε κατὰ σάρκα **534** τὸν Ἐμ-
 μανουήλ; Γελάσθησαν τοίνυν οἱ κατ' ἑμοῦ τοιαῦτα ²⁶
 κωφωαρῆχότες. Οὐ γὰρ ψεύδεται λέγων ὁ θεοπέ-
 σιος ²⁷ Ἠσαίας ²⁸· « Ἰδοὺ, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ
 ἔξει καὶ τέξεται υἱόν· » — « καὶ καλέσουσι τὸ

animam irrationalem habenti, Constantinopolim
 congregans centum quinquaginta Patres, et ipse
 cum synodo participans, prædictis hæreticis cum
 ipsorum impiis dogmatibus et omnibus pariter opi-
 nantibus excommunicatis et anathematizatis, con-
 substantiale prædicari curavit et orthodoxam fidem
 promulgavit. Theodosius vero Junior, impio Nesto-
 rio dicente alium esse Deum Verbum et alium Chri-
 stum, illum quidem natura esse Dei et Patris Filium,
 hunc autem gratia Filium impie inducente, san-
 ctamque Mariam esse Deiparam negante, Ephesinam
 congregans primam ducentorum sanctorum Patrum
 synodum, mittensque legatos assistere synodo de-
 bentes, jussit Nestorium ibidem adesse ejusque
 judicium fieri. Et facta diligenti inquisitione, con-
 demnaverunt et anathematizaverunt Nestorium cum
 omnibus ei consentientibus. Hii autem ita agen-
 tes, insurgentes contra Cyrillum sanctissimum
 qui impuram Nestorii partem tenebant, hoc conati
 sunt ut in ipsos judicium contra Nestorium latum
 retorquerent. Verum Theodosius rex approbans
 quæ recte contra Nestorium et perversa ejus dog-
 mata definita erant, judicium de eo latum justo
 firmiterque valere curavit. Cum enim præterea
 quædam alia contra divum Cyrillum ad regem debiliter
 terassent, hæc ad illum Cyrillus scripsit : « Siqui-
 dem audivimus, piissime rex, eorum qui calum-
 niari consueverunt aliquot, agrestium vesparum
 instar, bombilare, malevolosque eructare adversum
 me sermones, quasi dicerem e cælo demissum et
 non ex sancta Virgine sumptum divinum Christi
 corpus, et ita duos filios juxta Nestorium con-
 fiteri nos ementiri, oportere censuimus pauca
 super hoc ad illos hoc modo loqui : « O in-
 sensati, unum solum scientes, calumniari, quomo-
 do ad id opinionis adducti estis talique agrotantibus
 dementia? Decebat enim, decebat manifeste
 reputare quod totum fere certamen a nobis pro
 fide sustentum ad stabiliendum vergit Deiparam
 esse sanctam Mariam. Jam vero si, juxta vos,
 e cælo, non autem ex ea natum dicimus, quomodo
 Deipara reputabitur? Quem enim tandem genuit, si
 verum non est genuisse secundum carnem Em-
 manuelem? Irrideantur ergo qui contra me talli gar-
 riant. Non enim falsaciter ait divinus Isaias :
 « Ecce virgo in utero habebit et pariet filium; et
 vocabunt nomen ejus Emmanuel; quod est Nobis-
 cum Deus. » Veracissimus etiam est archangelus
 Gabriel ad Virginem dicens : « Ne timeas, Maria;
 invenisti enim gratiam apud Deum, et ecce concipies
 in utero et paries filium, et vocabis nomen
 ejus Jesum; ipse enim salvum faciet populum suum

Variæ lectiones et notæ.

¹⁰ τοῦ aidd. Ced. ¹¹ ἀτ. Ced. ¹² π. τὴν ὁ. π. κηρ. καὶ Θ. Ced. ¹³ ὁφ. π. Ced. — πανος. Ced.
¹⁴ πάπα eod. a prima manu. ¹⁵ H. αὐτοῦς eod. ¹⁶ γεγεννημ. Ced. ¹⁷ ὄντως aidd. Ced. ¹⁸ γενναίως
 τὴν ἐπ' αὐτῷ γεγεννημένην Ced. βεβ. in n. P. ¹⁹ καταφωαρῆσαντων. γ. π. τὸν βασιλέα K. ταῦτα Ced.
²⁰ φιλοφροῦν Ced. ²¹ καὶ aidd. Ced. ²² μωρίαν Ced. τιμωρίαν eod. ²³ γεγεννησθαι τὸ Θ. Ced. ²⁴ τοῦ
 Χριστοῦ Ced. ²⁵ φατ; Ced. ²⁶ οἱ ταῦτα καὶ τὰ τ. τὰ κατ' ἐ. Ced. ²⁷ μακάριος Ced. ²⁸ Isa. VII, 14.

a peccatis eorum. » Cum igitur dicimus e caelo descendisse Dominum nostrum Jesum Christum, non, quasi desuper e caelo delata sit sancta ipsius caro, hæc dicimus, sed quasi sequentes sanctum Paulum dicentem : « Primus homo de terra terrenus ; secundus homo Dominus e caelo. » Recordamur etiam Domini verbum : « Nemo ascendit ad caelum, nisi qui de caelo descendit, Filius hominis licet, ut dictum est, carne ex sacra Virgine sumpta, natus sit. Cum autem qui desuper e caelo descendit Deus Verbum cœxinavit semetipsum formam servi accipiens, » et appellari voluit Filius hominis, quin cessaret esse quod erat, videlicet Deus. — immutabilis enim et inconvertibilis est per naturam, — quasi unus jam reputatus cum propria carne e caelo descendisse dicitur. Nominatur homo de caelo, cum sit in divinitate perfectus, et idem perfectus in humanitate, et tanquam in una persona reputatus, (unus enim Christus Dominus) etsi naturarum differentia non ignoretur, ex quibus ineffabilem unionem dicimus efformari. Itaque constemur unigenitum Dei Filium et Verbum, Deum perfectum et hominem perfectum, ex anima rationabili et corpore, ante sæcula quidem ex Patre genitum secundum divinitatem, novissimis autem diebus eundem propter nos et propter nostram salutem ex Maria Virgine natum secundum humanitatem, consubstantiali Patri secundum divinitatem, et consubstantiali nobis secundum humanitatem. Duarum enim naturarum unio facta est, unde unum Christum, unum Filium, unum Dominum confitemur. Secundum igitur istam inconfusæ unionis ideam sanctam Virginem vere Delparam constemur, siquidem Deus Verbum incarnatus et homo factus est, atque ex ipsa conceptione templum ex illa sumptum sibi univit. Et si placet, sumemus in exemplum nostram ipsam compositionem juxta quam homines sumus. Componimur enim ex anima et corpore, duasque videmus naturas, unam corporis, et aliam animæ ; sed unus ex duabus per unionem homo fit, neque eo quod ex duabus naturis componitur, duos homines eum qui unus est accipere licet, sed unum hominem, secundum compositionem, ut dixi, ex anima et corpore. Si enim auferamus illud quod ex duabus et diversis naturis unus et solus est Christus, post unionem indivisibilis, qui ex adverso sunt, dicent : « Si omnino una natura, quomodo homo factus est, et quamnam carnem suam fecit ? Illos autem qui dicunt factam fuisse Dei Verbi ad carnem unionem aut confusionem aut conglutinationem, dignetur pietas tua palam ad silentium redigere. » Postea, defuncto Cyrillo, oritur quidam monachus archimandrita Eutyches nomine, qui ex populo non paucos ad partes

ἄνομα αὐτοῦ [Ἐμμανουὴλ ὁ ἐστὶ μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. » Ἀληθεύει δὲ πάντως καὶ ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ πρὸς τὴν Παρθένον εἰπὼν ²⁹ : « Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὖρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ] Ἰησοῦν. ³⁰ αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαόν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. » Ὅταν δὲ λέγωμεν ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν ³¹ οὐχ, ὡς ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ κατενεχθείσης τῆς ἁγίας αὐτοῦ σαρκός, ταῦτα φάμεν, ἀλλ' ὡς ἐπόμνητοι τῷ ἁγίῳ ³² Παύλῳ φάσκοντι ³³ : « Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοικός, ὁ δευτέρος (ἄνθρωπος) ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ. » Μενήμεθα ³⁴ καὶ ³⁵ τοῦ Κυρίου λέγοντος ³⁶ : « Οὐδεὶς ἀναβίβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, » καί τοι γαγέννηται (ὡς εἴρηται) σάρκα ³⁷ ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου λαθῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ καταφοιτήσας Θεὸς Λόγος « κεκίωκεν ³⁸ ἑαυτὸν μορφῆν δούλου λαθῶν, » καὶ κεχηρμάτικεν ἀνθρώπου Υἱὸς μετὰ τοῦ μεῖναι ὁ ἦν, τοῦτο ἐστὶ Θεός, — ἀτεπτος γὰρ καὶ ἀναλλοίωτος κατὰ φύσιν ἐστίν, — ὡς εἰς ἡδὴ νοούμενος μετὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς ἐξ οὐρανοῦ λέγεται καταβῆναι. Ὀνόμασται δὲ καὶ ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ, τέλειος ὢν ἐν θεότητι, καὶ τέλειος ὁ αὐτὸς ἐν ἀνθρωπότητι, καὶ ὡς ἐν ἐνὶ πρῶσῳ νοούμενος, — εἷς γὰρ Κύριος Χριστός, — καὶ τῶν φύσεων ἡ διαφορὰ μὴ ἀγνοῆται, ὡς ἐξ ὧν τὴν ἀπόφρητον ἔκωσιν φάμεν πεπραχθῆναι· τοιγαροῦν ὁμολογοῦμεν τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ (καὶ) Λόγον Θεὸν τέλειον καὶ ἀνθρωπον τέλειον, ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ' ἑσάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, [ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα] **535** δύο γὰρ φύσεων (ἡ) ἔκωσις γέγονεν, ὅθεν ἕνα Χριστόν, ἕνα Υἱόν, ἕνα Κύριον ὁμολογοῦμεν. Κατὰ γοῦν ³⁹ τὴν τῆς ἀσυγγύτου ἐνώσεως ἔννοϊαν ὁμολογοῦμεν ⁴⁰ τὴν ἁγίαν Παρθένον ἀληθῶς Θεοτόκον, διὰ τὸ τὸν Θεὸν Λόγον σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπήσαι καὶ ἐξ αὐτῆς συλλήψεως ἐνώσει αὐτῷ τὸν ἐξ αὐτῆς ληφθέντα ναόν· καὶ εἰ δοκεῖ, δεξιόμεθα εἰς παράδειγμα τὴν καθ' ἡμᾶς αὐτοῦ σύνθεσιν καθ' ἣν ἔομεν ἄνθρωποι· συνθεταίμεθα γὰρ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ ὀρώμεν φύσεις δύο, ἑτέραν μὲν τοῦ σώματος, ἑτέραν δὲ τῆς ψυχῆς· ἀλλ' εἷς ἐξ ἀμφοῖν (159^b) καθ' ἔνωσιν ἄνθρωπος, καὶ οὐχὶ τῶν ἐκ δύο φύσεων συνθεταῖσθαι δύο ἀνθρώπους, τὸν ἕνα νοεῖσθαι παρασκευάζει, ἀλλ' ἕνα τὸν ἀνθρωπον κατὰ (τὴν) σύνθεσιν, ὡς ἔφην, τὴν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος· ἐάν γὰρ ἀνέλωμεν τὸ ὅτι ἐκ δύο καὶ διαφόρων φύσεων ὁ εἷς καὶ μόνος ἐστὶ Χριστός, ἀδιάσπαστος ὢν μετὰ τῆς ἔνωσιν, ἐροῦσιν οἱ δι' ἐναντίας· « Εἰ μία φύσις τὸ

Varia lectiones et notæ.

²⁹ Luc. 1, 30, 31. ³⁰ Matth. 1, 21. ³¹ καὶ add. Cœl. ³² ἱερῷ Cœd. ³³ 1 Cor. XV, 47. ³⁴ δὲ add. Cœd. ³⁵ αὐτοῦ add. Cœd. ³⁶ Jo. 1, 1, 13. ³⁷ κατὰ σ. ὡς ἔ. ἔκ. τῆς ἔ. π. ἐπ. Cœd. ³⁸ ἔ. ἐκίωσκε μ. ὁ. λ. Phil. II, 7. ³⁹ x. ταύτην οὖν Cœd. ⁴⁰ καὶ add. Cœd.

δλον, πῶς ἐνηυθρόπησεν ἢ ποίαν ἰδίαν ἐποίησαςτο A
 σάρκα ; » Τούτῳ δὲ λέγοντας, ὅτι κρᾶσις ἢ σύγχυσις
 ἢ φυρμὸς ἐγένετο τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς τὴν σάρκα,
 καταξίωσάτω σου ἡ θεοσέβεια τούτους προδήλως ἐπι-
 στομίζειν. » — Μετὰ ⁴¹ ταῦτα, Κυρίλλου τελευτή-
 σαντος, ἐπιφύεται μοναχὸς τις ⁴² ἀρχιμανδρίτης
 Εὐτυχῆς ὀνομαζόμενος καὶ ἀποσπᾶ κατ' ἕπιν ⁴³ μέ-
 ρος οὐκ ὀλίγον τοῦ λαοῦ κυρῶν ⁴⁴ κατὰ Νεστορίου
 καὶ τὸ αὐτοῦ πονηρὸν δόγμα, φάσκων μὴ εἶναι τὸ
 σῶμα ⁴⁵ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ὁμοούσιον ⁴⁶. Καὶ δὴ πάλιν
 μετ' ὀλίγον ⁴⁷ διὰ βασιλικῆς χειρὸς ἕτερα σύν-
 οδοῦ ληστρικῆς ⁴⁸ ἐν Ἐφέσῳ καὶ οὐχ ὀσία γίνεται,
 παραπεμφθέντος ἐκεῖσε Φλαβιανοῦ Κωνσταντινου-
 πόλεως, τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν Διοσκόρου Ἀλεξανδρείας
 ἔχοντος· καὶ φονεύεται μὲν Φλαβιανὸς ὁ θεός,
 ὑπερμαχῶν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἀνατρέπεται δὲ B
 ἢ ἐν Ἐφέσῳ πρώτη σύνοδος, ὑπογράφαντων φονικῆ
 βίβ. τινῶν ἐπισκόπων, ἐξ ὧν ὑπῆρχε Βασίλειος ὁ
 Σελευκείας. Κάντες ὅθεν τῶν τοῦ Νεστορίου καὶ
 Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς δημοσιευμένων πονηρῶν
 536 δογμάτων καὶ πολλῆς παραχῆς γενομένης ⁴⁹
 καὶ ζᾶλης μεγίστης ἐν τῇ Ἀνατολῇ, φονεύεται Προ-
 τέριος ὁ μέγας ἱερεὺς καὶ ἑτεροὶ πλείστοι. Τούτων
 οὖν οὕτως ἐχόντων, ἀνίσταται θεῖον Μαρκιανὸς ὁ
 βασιλεὺς ⁵⁰ συναγαγὼν ἐν Χαλκηδόνι ⁵¹ τὴν τῶν χλ'
 Πατέρων σύνοδον, παρόντος ⁵² Διοσκόρου καὶ Εὐτυ-
 χοῦς, μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς πορευθεὶς, καταδικάζονται
 μὲν Διόσκορος, καὶ Εὐτυχῆς, καὶ Νεστόριος, καὶ
 πάλιν ἀναθεματίζονται, Θεοδώρητον δὲ καὶ Ἰβαν
 καὶ Βασίλειον Σελευκείας ἐδέξαντο καθυπογράφαν-
 τας· καὶ τῆς ληστρικῆς συνόδου ἀνατραπίσης καὶ C
 ἀναθεματισθείσης, εἰς μίαν συμφωνίαν ἤγαγον πάν-
 τας οἱ θεῖοι Πατέρες. — Τούτων δὲ τῶν δ' συνόδων
 οὕτω γενομένων καὶ ἐπιθεβαιωθείσων ⁵³ καὶ κρα-
 τουσῶν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, οἱ τὸ Νεστορίου
 φρονούντες ἐσπούδασαν αὖθις τὴν αἵρεσιν αὐτῶν
 κρατύνει (διὰ) τῆς Θεοδώρου τοῦ Μόμφου ἐστίας
 ἀφορμῆς, πολλῶν χειρόνα τοῦ αὐτοῦ μαθητοῦ ⁵⁴ Νε-
 στορίου βλασφημῆσαντος. Ὅθεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς
 ἀκολουθοῦντες τοῖς ἡμετέροις Πατράσι καὶ βουλό-
 μενοι τὴν ὀρθὴν πίστιν ἀλώδητον διαφυλάττεσθαι,
 προτρέπομεν καὶ τούτου τὰς βλασφημίας διεξετά-
 σαντες ⁵⁵, κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ
 ἀποφήνασθαι· πρὸς γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀναριθμητοῖς
 αὐτοῦ βλασφημίαις ⁵⁶ (ταῖς) εἰς τὸν Χριστὸν καὶ
 θεὸν γινόμεναις, ἄλλον εἶναι τὸν θεὸν Λόγον (ἔφη)
 καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν, ὑπὸ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν
 καὶ τῶν τῆς σαρκὸς ἐπιθυμιῶν ἐνοχλούμενον καὶ τῶν
 χειρόνων κατὰ μικρὸν ἀφιστάμενον, πρὸς τὰ κρείτ-
 тона τῇ προκοπῇ τῶν ἔργων ἐλγλυθῆναι ⁵⁷, τῇ
 ἀρίστη πολιτείᾳ γερόμενον ἄμωμον, καὶ ὡς ψιλὸν
 ἄθροπον ἐν ὀνόματι Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἀγίου
 Πνεύματος βαπτισθῆναι, καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος

Varia lectiones et notæ.

⁴¹ δὲ add. Ced. ⁴² καὶ add. Ced. ⁴³ αὐτοῦ. ⁴⁴ κυρ. τὰ N. cod. Ced. ⁴⁵ τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου Ced. ⁴⁶ Περὶ τῆς ληστρικῆς συνόδου τῶν Ἀρμενίων, ἐχούσης Διόσκορον πατριάρχην Ἀλεξανδρείας καὶ Εὐτυχῆ ἀρχιμανδρίτην αἰρετικοῦς (Scholion). ⁴⁷ ὁ διαβολικῆς ἰσχυράσης χ. Ced. ⁴⁸ σ. ἐν. E. λ. Ced. ⁴⁹ μάλιστα ἐν Ced. γιν. cod. ⁵⁰ καὶ add. Ced. ⁵¹ Καλχιδόνι col. ut p. 557 et 565, Καλχίδος 505. ⁵² παρόντων Ced. ⁵³ ἐπιθεβαιωθέντων καὶ κρατούντων cod. ⁵⁴ μ. ἀ. Ced. ⁵⁵ διεξετάσαντα; Ced. ⁵⁶ δυσφ. εἰς Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν γεν. Ced. ⁵⁷ καὶ add. Ced.

τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος; εἰληφέναι καὶ υἰοθεσίας ἡξιώσθαι [καὶ] καθ' ὁμοίωσιν βασιλικῆς ἐκόνος· εἰς πρωτότυπον ⁵³⁷ τοῦ Θεοῦ Λόγου ⁵³⁸ προσκυνεῖσθαι (140^a) καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀτρεπῶς ταῖς ἐννοίαις καὶ ἀναμάρτητον γεγενῆσθαι· [καὶ πρὸς τοῦτοις εἶπε τοιαύτην γεγενῆσθαι] τὴν ἔκθεσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς τὸν Χριστὸν, ὅτιαν ὁ Ἀπόστολος εἶρη περὶ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς ⁵³⁹· « Ἔσονται οἱ **537** δύο εἰς σάρκα μίαν. » Ἐτι δὲ προτρέπομεν ὑμᾶς ἐξετάσαι [καὶ] τὰ κακῶς γραφέντα παρὰ Θεοδοωρήτου καὶ Ἰβᾶ κατὰ τῆς ἐν Ἐφέσῳ συνόδου πρώτης ⁵⁴⁰ καὶ ὁμοίως τὰ κατ' αὐτῶν ⁵⁴¹ ἀποφηνᾶσθαι.

Hæc rursum eodem modo sedulo divi Patres perquisiverunt et responderunt : « Divina quidem Chalcedonensis synodus Theodoretum et Ibam qui multa ex adverso clamitaverant non aliter recepit, nisi postquam sua perversa scripta necnon Theodorum et Nestorium anathematizavissent. Nos autem condemnamus et anathematizamus præter alios omnes hæreticos condemnatos et anathematizatos a quatuor prædictis synodis, Theodorum qui fuit episcopus Mopsuesti, impiaque scripta ejus, necnon a Theodoro prave scripta contra orthodoxam fidem et contra duodecim sancti Cyrilli capita, et contra primam Ephesi synodum; et quæcumque ad justificationem Theodori et Nestorii ab illo scripta fuerunt. Insuper anathematizamus impiam epistolam, quæ dicitur ab Iba ad Marin Persam fuisse scripta, quæque negat Deum Verbum ex sancta Maria Deipara incarnatum hominem fuisse factum, et divinum Cyrillum tanquam hæreticum calumniatur, accusatque sanctam Ephesi synodum tanquam sine judicio et examine Nestorium deposuisset, ac duodecim sancti Cyrilli capita conspuat, vindicat autem Nestorium et Theodorum et impiorum scripta et dogmata. Itaque cunctorum illorum hæreticorum effrenes linguas impiissimæque illorum scripta, et ipsos hæreticos, qui usque in finem perseverant in sua mala fide ac pravitare, cum patre mendacii diabolo connumerantes, dicemus : « Ambulate in lumine ignis vestri, et in flammis, quas succendistis. »

τέλους ἐμμείναντας τῇ οἰκίᾳ κακοδοξίᾳ καὶ πονηρίᾳ μετὰ (τοῦ) πατρὸς τοῦ ψεύδους ⁵⁴² τοῦ διαβόλου συναριθμοῦντες, ἐρούμεν ⁵⁴³· « Πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν καὶ τῇ φλογὶ ἣ ἐξεκαύσατε. »

CCXIX. De pestilentia, terræmotibus, astris et cadibus.

Sub ejusdem regno talis facta est Constantino-poli hominum mortalitas, ut mortui per tres dies manerent insepulti, quia non sufficiebant ecclesiarum domorumque grabati ad efferendos defunctos; unde rex Justinianus, factis ex ipsius Juseu mille grabatis et his non sufficientibus, plures currus parari mandavit cum jumentis, et deponentes in eis mortuos efferabant. Ingravescente vero morte, plerosque in litus projiciebant, et usque ad sex

⁵⁴⁴ (6) Καὶ ταῦτα πάλιν ὡσαύτως οἱ θεοὶ πολυπραγμονήσαντες Πατέρες ⁵⁴⁵ ἀπεκρίθησαν· « Ἡ μὲν ἐν Χαλκηδόνι θεία σύνοδος Θεοδώρητον καὶ Ἰβαν πολλὰ καταδοήσαντας οὐκ ἄλλως αὐτοὺς ἐδέξατο εἰ μὴ πρότερον ἀνεθεμάτισαν τὰ ἴδια πονηρὰ συγγράμματα καὶ Θεόδωρον καὶ Νεστορίον. Ἡμεῖς δὲ κατακρίνομεν καὶ ἀναθεματίζομεν πρὸς τοὺς ἄλλοις ἅπαντιν αἰρετικοῖς τοῖς κατακριθεῖσι καὶ ἀναθεματισθεῖσιν ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἁγίων δ' ⁵⁴⁶ συνόδων Θεόδωρον (τὸν) γενόμενον ἐπίσκοπον Μόμφου ἐστίας καὶ τὰ κακῶς παρὰ Θεοδοωρήτου συγγραφέντα κατὰ τὴν ὀρθοῆς πίστεως καὶ τῶν ἱερῶν κεφαλαίων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης ἱερᾶς συνόδου καὶ ὅσα ὑπὲρ συνηγορίας Θεοδώρου καὶ Νεστορίου αὐτῷ γέγραπται. Πρὸς τοῦτοις ἀναθεματίζομεν καὶ τὴν ἀσεβῆ ἐπιστολὴν τὴν λεγομένην παρὰ Ἰβᾶ γεγράφηαι πρὸς Μάριν τὴν Πέρσην, τὴν ἀρνούμενην τὸν Θεὸν Λόγον (καὶ) ἐκ τῆς ἁγίας ⁵⁴⁷ Μαρίας τῆς Θεοτόκου σαρκωθέντα ἄνθρωπον γεγενῆσθαι καὶ τὸν θεσπέσιον Κύριλλον ὡς αἰρετικὴν διαβάλλουσαν καὶ μεμφομένην μὲν τὴν ἐν Ἐφέσῳ ⁵⁴⁸ σύνοδον τὴν ἁγίαν καὶ πρώτην ὡς χωρὶς κρίσεως καὶ ζητήσεως; ⁵⁴⁹ Νεστορίον καθελούσαν καὶ τὰ ἱερὰ κεφάλαια τοῦ μακαρίου Κυρίλλου διαπτύουσαν, ἐδικούσαν δὲ Νεστορίον καὶ Θεόδωρον καὶ τὰ θεοστυγῆ αὐτῶν συγγράμματα τε καὶ δόγματα. Διὸ δὴ τοίνυν τὰς μὲν τῶν αἰρετικῶν τούτων ⁵⁵⁰ πάντων ἀθυροστόμους γλώσσας καὶ τὰς τούτων ἀσεβεστάτας ⁵⁵¹ συγγραφάς, αὐτοὺς τε τοὺς αἰρετικοὺς τοὺς μέχρι

538 ΣΙΘ. Περὶ θανατικῶν, σεισμῶν, ἀστέρων καὶ πόντων ⁵⁵².

⁵⁵³ Ἐπὶ τῆς ⁵⁵⁴ αὐτοῦ βασιλείας θανατικὸν ἀνθρώπων γέγονεν ἐν ΚΠ. ὥστε μένειν ἀτάφους τοὺς ἀποθνήσκοντας ἐπὶ ἡμέρας γ' διὰ τὸ μὴ ἔχαρκεῖν τοὺς κραδάτους τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ⁵⁵⁵ οἰκῶν πρὸς τὸ ἐκφέρειν τοὺς τελευτώντας· ὅθεν ποιήσα; ὁ βασιλεὺς (Ἰουστινιανὸς) κραδάτους ⁵⁵⁶ χιλίους, καὶ μηδ' οὕτως ἐξαρκοῦντων, ἀμάξας προσέταξεν πλείστας εὐτρεπισθῆναι καὶ ἄλλοις ⁵⁵⁷ καὶ ἐπιστιβάζοντες ἐν αὐταῖς τοὺς νεκροὺς ἐξωδιάζον ⁵⁵⁸. Ἐπιτεινομένης δὲ τῆ;

Variae lectiones et notæ.

⁵³⁷ πρόσωπον Ced. ⁵³⁸ τὸν Χριστὸν Ced. ⁵³⁹ 31. Eph. V. 31. ⁵⁴⁰ πρ. ἁγίας σ. Ced. ⁵⁴¹ αὐτοῦ Ced. ἐ συμπενδιο male soluto. ⁵⁴² Ced. 670, 12-671-14. ⁵⁴³ πρὸς π. Ced. Θεοδοωρήτου καὶ Ἰβᾶ π. καταδοήσαντα Ced. ⁵⁴⁴ καὶ add. Ced. ⁵⁴⁵ ἁ. Παρθένου τῆς Θ. M. Ced. ⁵⁴⁶ Ἐ. πρ. ἁγίαν σ. ὡς Ced. ⁵⁴⁷ τὸν add. Ced. ⁵⁴⁸ καὶ add. Ced. ⁵⁴⁹ ψ. εἰκότως δ. Ced. ⁵⁵⁰ Isa. L 11. ⁵⁵¹ Rubrica hujus generis in codice evanapense videtur, sed deest et in M. 2 et Par. 1706. ⁵⁵² 558. ⁵⁵³ Τῷ λαῷ ἔτει — τῷ Φεβρουαρίῳ μηνὶ γ. θνήσκεις ἁ. καὶ μάλιστα τῶν νέων ἐν ΚΠ. ὡ. Ced. 675, 20-676, 7. ⁵⁵⁴ εὐαγῶν add. Ced. ⁵⁵⁵ ἔτερα κρηβάτια Ced. ⁵⁵⁶ ἄλ. βίδωκε ρυρτα πρὸς τὸ ἐκφέρειν τ. v. Ced. ⁵⁵⁷ ἐξοδία. cod.

θνήσκει, ἐβρίκτον τοὺς πλείονα· εἰς τὸν αἰγιαλὸν· ἅ dies manebant insepulsi, quia naves non sufficiebant ad traducendum et sepeliendum, et in domibus et in foris et in ecclesiis, sed et in omnibus locis, mortui jacebant, multi male olentes multique intestati finientes vitam: et personis extraneis bona sua relinquebant, quia cuncti penitus familiares et propinqui interierant.

(2) Ἐκράτησεν ὁὖν ἡ θνήσκis αὕτη μῆνας β', Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον. Ἐγένοντο δὲ βρονταὶ μεγάλαι σφόδρα καὶ ἄστραπαὶ φοβεραὶ λίαν, ὡς καὶ ἀνθρώπου (140^b) καθεύδοντας ἐκ τῶν ἀστραπῶν καυθῆναι.

(3) Καὶ μέντοι καὶ σεισμοί· γέγονε μέγιστος καὶ συγκόσμιος, ὥστε πᾶσαν τὴν οἰκουμένην σχεδὸν ποτηθῆναι καὶ τὴν θάλασσαν ἀναβρίχῃναι μιλία β' καὶ ἀποέσθαι πλοῖα ἐν τῇ τοῦ ὕδατος ἀναχαιτίσει (διαπλέοντα πάμπαν καὶ ἀναρίθμητα) καὶ ἐν μὲν τῇ Ἀραβίᾳ, καὶ Παλαιστίνῃ, καὶ Μεσοποταμίᾳ, 539 καὶ Ἀντιοχείᾳ κατεπόθησαν πόλεις πολλαὶ καὶ κῶμαι. Καὶ συνελήφθησαν ἀνθρώπων πλήθη καὶ ἀλόγων, ἐν δὲ Κ.Π. ἐκκλησίαι καὶ οἶκοι πολλοὶ πεπιώκασιν καὶ τὸ πλείστον μέρος τοῦ τεύχους τῆς πόλεως. Καὶ ἀπέθανεν ἐν τοῖς συμπτώμασι πλῆθος ἄπειρον. Καὶ ἐπεκράτησεν ὁ σεισμὸς ἡμέρας (καὶ νύκτας) μ'.

(4) Καὶ πῦρ ἐφάνη ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς εἶδος λόγχης ἀπὸ ἀρκτου ἐπὶ δυσμὰς ἔλκον.

(5) Καὶ γέγονε σεισμὸς πάλιν, ὥστε πεσεῖν τὰ β' τεῖχη τῆς πολέως Κωνσταντινίου τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικὸν, καὶ πολλὰ ἐκκλησίαι καὶ οἶκοι ἕως ἰθάφυς κατέπεσον, ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ προάστεια καὶ τὸ βῆγιον (ἠφανίσθησαν καὶ πολλοὶ ἀπώλοντο καὶ διεφθάρησαν τόποι) ὡς μὴδὲ γνωρίζεσθαι (αὐτοὺς εὐχερῶς). Καὶ ἐπεκράτησεν ἡ γῆ σεισμένη διηλεκτῶς ἡμέρας καὶ νύκτας ι'. Διὸ καὶ λυπούμενος ὁ βρασιλεὺς εἰς τὰ Γενέθλια καὶ τὰ Θεοφάνια χωρὶς (τοῦ) στέμματος προῆλθε καὶ τὰ ἐξ ἔθους ἀριστόδειπνα τῆ· δωδεκαήμερου οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ πάντα πτωχοῖς δίδειμι.

(6) Ἐτι μὴν αὖτις ἐπεγένετο θανατικὸν ἐκ νοσήματος τοῦ λεγομένου βουδῶνος μῆνας δ' καὶ οὐκ ἤτερον διέφθειρε τοῦ προτέρου θανατικοῦ πᾶσαν τὴν πόλιν καὶ τὰ πόρθα ταύτης.

(7) Ἐν δὲ τῇ Ἀντιοχείᾳ, γενομένου σεισμοῦ

Sæviit igitur ista mortalitas per duos menses, Julium et Augustum. Facta sunt autem tonitrua magna valde fulguraque terribilia nimis, ita ut etiam homines dormientes fulguribus consumerentur.

Sed et terræ motus factus est maximus et universalis, ita ut tota fere inhabitata terra contremisceret et mare ad duo millia ascenderet, destruerenturque in aquarum impetu permulta innumeraque navigia, et in Arabia, et Palæstina et Mesopotamia, et Antiochia multæ urbes vicique absorberentur. Et multitudo hominum et animalium simul correpta est, et Constantinopoli multæ ecclesiæ ac domus cum majori parte mœnium urbis corruerunt. Et mortua est in hac calamitate innumera multitudo. Et duravit terræ motus dies noctesque quadraginta.

Et ignis apparuit in cælo tanquam lanceæ forma ab arcto usque ad occasum decurrens.

Et denuo factus est terræmotus, ita ut ceciderint duo muri Constantinopolis, orientalis et occidentalis, multæque ecclesiæ ac domus a fundamento eversæ sint, sed etiam suburbia et regium evanuerint, ac multi destructi deletique sint loci, usque adeo ut difficile agnoscerentur. Et invaluit terræmotus inlesinenter dies noctesque decem. Propterea rex mœstus ad Natalia et Epiphaniam absque corona processit, consuetaque splendida duodecim dierum convivia non fecit, sed cuncta pauperibus distribuit.

Et præterea supervenit mortalitas ex morbo bubone dicto per quatuor menses, nec minus quam prior calamitas totam urbem et loca procul dissita evertit.

Antiochiæ facto per unam horam magno terræ-

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁹ ἡμερ. cod. ἡμέρας C. ed. ⁸⁰ τὸ μὴ ἐπαρκεῖν τοῖς ζῶσι θάπτειν τοὺς τεθνεώτας μήτε δὲ τὰ π. ἐξ. εἰς τὸ δ. ἄ. C. ed. cæteris omissis. ⁸¹ Ἐκράτει C. ed. 676, 7-9. ⁸² καὶ ἄ. μ. σφόδρα ὥστε πολλοὺς ὑπ' αὐτῶν κατακαῆναι C. ed. ⁸³ 555. ⁸⁴ Τῷ κ' εἶται μὴν Ἀγούστου ἐ' γ. σ. μέγαν ὡς πολλοὺς οἴκους καὶ ἐκκλησίας καὶ λουτρὰ καὶ τὰ τεῖχη μάλιστα τῆς Χρυσῆς πόρτης, καὶ πολλοὶ ἀπέθανον. Οὗτος ὁ σ. π. γ. — πολλὰ πλ. ἄ. — κατεπιώθησαν — ἀλόγιον, πέπτωκε δὲ καὶ τῆς Νικομηδείας μέρος πολὺ καὶ ἐπ. ὁ σ. ἡ. μ. C. ed. 674, 12-21. ⁸⁵ κατεπεπτ. cod. ⁸⁶ 556. — C. ed. 675, 9: Τῷ λ' εἶται ἐφ. ⁸⁷ ὡς λόγχη ἀπὸ ἄ. ἕως δυσμῶν C. ed. ⁸⁸ Καὶ τῷ λ' εἶται ἐγένοντο π. σεισμοὶ διάφοροι ὡ. π. τῶν C. ed. 675, 11-20. ⁸⁹ ἀπώλοντο. C. ed. ⁹⁰ ὥστε μὴ γ. καὶ ἐν ἄλλαις δὲ πόλεσιν ἐγένετο ὁ σεισμὸς οὗτος οἷον οὐκ ἐμνημόνευσεν ἄνθρωπος ἐν ταῖς γενεαῖς ἐκείναις· καὶ ἐξίστη ἡ γῆ μετὰ φιλανίας ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ ἐπὶ ἡ. ι' C. ed. ⁹¹ κλητόρια τοῦ δ. C. ed. ⁹² ἄ. τὰς ἐξέθους αὐτῶν δίδωκε τοῖς π. C. ed. ⁹³ C. ed. 676, 10-13: Τῷ λ' ἐπ. ⁹⁴ καὶ μάλιστα τοῖς παιδίοις C. ed. ⁹⁵ ἀπὸ βουδωνικοῦ πάθους C. ed. ⁹⁶ C. ed. 676, 17-19. ⁹⁷ μετὰ τὴ γενέσθαι τὸν σεισμὸν γέγονε β. C. ed.

motu, auditus est e caelo fremitus horribilis, et in A ruina perierunt quinque millia.

Cunctis autem orantibus ac tremantibus, accepit homo quidam in visione monitum dicendi urbem habitantibus ut in superliminaria sua scriberent: «Christus nobiscum: state.» Et hoc facto continuo terræ concussio stetit et ira Dei cessavit. Et ab hoc tempore vocata est Antiochia Theopolis.

Ei stella magna apparuit ad occidentalem partem, cometes, sursum radios suos emittens, quem dicebant Lampadian, et mansit dies et noctes viginti lucens.

Sic evenerunt in mundo populares motus cædesque multæ, et paulo post factus est stellarum curaus a vespere usque mane, ut omnes extimescerent, dicentemque: «Stellæ cadunt.» Et post aliquod tempus sol sine radiis apparuit, sicut et luna. Bella vero et morbi et varia mortis genera homines non dereliquerunt.

CCXX. De vagabundo ejusque cane.

Venit autem ex Occidente Constantinopolim homo vagabundus canem habens flavum et cæcum, qui illius jussu extraordinaria signa faciebat. Astante magna multitudine, cum vagus annulos æreos, ferreos, argenteos et aureos accepisset, omniaque commiscuisset et tumulo contexisset, ac cani commisisset, hic ore sumpsit et dedit unicuique quod ipsi proprium erat.

Similiter et numismata juxta nomen reddidit.

Et insuper interrogatus indicavit mulieres in ventre legitime habentes aut illegitime, et adulteras et fornicarias; probos et misericordes, viles et immisericordes cum veritate cunctos indicabat; unde dicebant eum spiritum Pythonis habere.

Facta est autem de Paschate conturbatio; et quidem plerique tempus abstinentiæ cœperunt ante regem, rex autem carnes alia hebdomade vendi præcepit, et omnes carnis venditores qui maculaverant nullum emptorem invenerunt: nemo enim

μειγάλου ἐπὶ ὄραν μίαν ἠκούσθη βρυγμῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φοβερώτατος, καὶ ὁ ἀπέθανον ἐν τῇ συμπτώσει· χιλιάδες ε'.

Ἐπὶ (8) Λιτανευόντων δὲ πάντων καὶ τρεμόντων, ἐφάνη ἐν ὄραματι ἀνθρώπων τινῶν, ὥστε εἶπαι τοῖς ἐν τῇ πόλει, ἵνα γράψωσιν εἰς τὰ ὑπέρθυρα αὐτῶν· «Χριστὸς μεθ' ἡμῶν· στήθε.» Καὶ τούτου γενομένου ἴστη παρευθὺς ὁ κλόνος τῆς γῆς καὶ ἡ ὄρη τοῦ Θεοῦ κατέπαυσε. Καὶ ἔκτοτε ἐκλήθη ἡ Ἀντιόχεια Θεούπολις.

540 Ἐπὶ (9) Καὶ ἀστήρ ὁ ἐφάνη μέγας εἰς τὸ δυτικὸν μέρος κομήτης ἐπὶ τὰ ἄνω πέμπων τὰς ἀκτίνας, ὃν ἔλεγον Λαμπάδιον, καὶ διαμένειν ἐπὶ ἡμέρας καὶ νόκτας κ' φαίνων.

(10) Οὕτως ἐγένοντο κοσμικαὶ δημοκρατίαι καὶ φόνοι πολλοὶ, καὶ μετὰ χρόνον τινὰ γέγονεν ἀστέρων ὁρμός· ἀφ' ἐσπέρας ἕως πρωῆ ὥστε πίντας ὑπεραπλήττεσθαι καὶ λέγειν, ὅτι πίπτουσιν οἱ ἀστέρες. Καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν ὁ ἥλιος χωρὶς ἀκτίνων ἐφαίνετο ὡς περ καὶ ἡ σελήνη· πόλεμοι δὲ, καὶ νόσοι, καὶ θάνατοι τοὺς ἀνθρώπους οὐ διαέλιπον.

ΣΚ'. Περὶ τοῦ κωμοδρόμου καὶ τοῦ κυνός'.

Ἦλθε δὲ ἄνθρωπος κωμοδρόμος ἐν ΚΠ. ἔχων κύνα ξανθὸν καὶ τυφλὸν, ὅστις (κελεύόμενος ὑπὸ τοῦ κωμοδρόμου) ἐποίησε τέρατα (παράδοξα). Παρεστῶτος δ' ἄλλου παμπόλλου καὶ τοῦ κωμοδρόμου λαμβάνοντος δακτυλίδια χρυσοῦ, καὶ ἀργυροῦ, καὶ σιδηροῦ, καὶ χαλκοῦ, καὶ πάντα σμίγων καὶ περισκίπων χύματι καὶ τῷ κυνὶ ἐπιτρέπων, ἐλάμβανε διὰ τοῦ στόματος καὶ ἐδίδου ἐκάστῳ τὸ ἴδιον.

(2) Ὡσαύτως ἔτι καὶ νομίσματα παρείχε καὶ ὄνομα.

(3) Καὶ πρὸς τοῦτοις ἐπερωτώμενος ὑπαδείκνυε τὰς ἐν γαστρὶ ἔχουσας νομίμους καὶ τὰς παρανόμους καὶ τοὺς μοιχοὺς καὶ τὰς πόρνους, τοὺς εὐπροαιρέτους καὶ ἐλεήμονας, τοὺς ἀδιακρίτους 541 καὶ ἀνελετήμονας μετὰ ἀληθείας πάντας κατεμήνυσεν [ὅθεν ἔλεγον ὅτι πνεῦμα Πύθωνος ἔχει].

(4) Γέγονε δὲ καὶ διὰ (286^b) στροφῆ πρὸς τὸ Πάσχα· καὶ ὁ μὲν πλειστός λαὸς ἐποίησε τὴν ἀπόκρυφον πρὸ τοῦ βασιλέως· ὁ δὲ βασιλεὺς προέταξεν ἑτέραν ἐβδομάδα κραθῆναι κρέα, καὶ πάντες οἱ κρεωπῶλαι σφάξαντες οὐδεὶς ἠγόραζεν.

Variæ lectiones et notæ.

Ἐπὶ πολλοὶ ἐκ τοῦ φέδου ἀπ. Ced. Ὁ Varians. CXVII, 5. Ὁ 530. Ὁ Τῷ δ' ἔπει ἐφ. κομήτης μ. καὶ φοβερῶν: εἰς τὸ δ. μ. π. ἐπὶ τὰ ἄνω τὰς ἑαυτοῦ ἀ. ὃν ἐλ. Α. καὶ ἐμ. λάμπων ἐπὶ ἡ. Ced. 647,8-10 — Μ. δὲ γ. — ἀστέρες γεγόνασι δὲ κ. δ. καὶ φ. π. καὶ π. καὶ ν. καὶ θ. τοὺς ἀνθρώπους οὐκ ἐπέλ. Ced. 676,13-17: ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ (τῷ α' ἔπει) ὁ ἡ. ὦ. ἡ σ. χ. ἀ. τὴν αἰγλὴν ἐστύγναζεν 650,7-11. Ὁ π. κυνός Μ. 2 Par. 1706. Ὁ 530. Ὁ Τῷ ε' ἔπει ἀνεφάνη τις γαλιεύς Ἀνδρίας ὀνόματι ἰ. μεθ' ἑαυτοῦ κ ξ. καὶ τ. δ: ἐπ. τ. π. γὰρ αὐτῷ ὁ λάθρῃ τοῦ κ. ἐκομίζετο τὰ τῶν ἐστύτων δ. γ. καὶ ἀ. π. σ. καὶ ἐπιθῆ εἰς τοῦδαφος π. αὐτὰ γ. καὶ ἐπέτρεπε τὸν κύνα καὶ ἐλ. καὶ ἐδ. ἐ. τὸ l. Ced. 657,4-9. Ὁ τῆ δύσιν cod. Ὁ Ὀμοίως καὶ διαφόρων β. ν. μιν γινόμενά ἀπεδίδου κατ' ὁ. Ced. 657,9. Ὁ Ἀλλὰ καὶ τῶν παρεστῶτων ἀνδρῶν τὰ καὶ γυναίκων ἀπέδ. τὰς ἐν γ. ἐ. καὶ πόρνους καὶ μ. καὶ ἐλ. καὶ κνιποὺς πάντας μ. ἀλ. ἐδείκνυεν Ced. 657,10-15. Ὁ πάντ. cod. πάντα Cuiusl. 305, folio 286 a. post κατεμήνυσεν enim deest codicis folium ante 141^a integrum, quod codicis illius antiquissimi ab amicissimo Em. Millero hujus editionis in usum transcripti opre suppletum est. Ὁ τὸν κύνα π. II. ἔχειν Ced. Leo. — Πύθωνος cod. Ὁ 546. Ὁ Τῷ ε' ἔπει γ. — δ. τοῦ ἀγίου π. καὶ ἐποίησαν οἱ δῆμοι τὴν ἀπ. μηνὶ Φεβρουαρίῳ δ' ὁ δὲ. Ced. 657,20-658,2. Ὁ ἀπόκρυφον πρὸ τοῦ cod. Ὁ παραθεῖναι κρέας καὶ πάντων τῶν κρεωπῶλων προβαλόντων, ὁ ἠγόρασεν οὐδὲ ἡ. Ced. Ὁ ἠγόραζεν cod.

οὐ γὰρ ἤσθιον· τὸ δὲ Πάσχα γέγονεν ὡς ὁ βασιλεὺς ἄ
ἐκέλευσεν ¹⁶, καὶ ἠδρέθη νηστεύων ὁ λαὸς ἑβδομάδα
περισσοτέραν.

¹⁵ (5) Τινὲς δὲ ¹⁶ διαβληθέντες ὡς ἀρβενοφθόροι,
διάταξιν ἐξεφώνησε ¹⁷ τοὺς εὐρισκομένους οὕτω·
τοὺς μὲν καυλοτομείσθαι, τοὺς δὲ ¹⁸ καλὰ μους ὀ-
ξεῖς εἰς τοὺς πόρους ἐμβάλλεσθαι τῶν αἰδίων αὐ-
τῶν· διὸ πολλοὶ καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ οὕτω
τιμωρηθέντες περιηγόμενοι δεινῶς ἐτελεύτησαν·
καὶ γενόμενος ¹⁹ φόβος μέγας ἐσαφρόνησε τοὺς
λοιπούς καὶ μάλα εἰκότως.

(6) «Ὀλουζέτω ²⁰ γὰρ, φησί, πίτυς, ὅτι ²¹ πέ-
πτωκε κέδρος,» τούτεστι τῶν ἰσχυρῶν καὶ μεγάλων
πιπτόντων τὰ ἀσθενέστερα παιδευέσθωσαν· οὕτω
γε μὴ καὶ ὁ σοφὸς λέγει· ²²· «Τῶν ἀσεβῶν πιπτόν-
των δίκαιοι κατάφοβοι γίνονται,» καὶ ²³· «Λοιμοῦ
μαστιγουμένου, ἄφρων πανουργότερος γίνεται·»
— ²⁴· «Κανούργος δὲ ἰδὼν πονηρὸν τιμωρούμενον
κραταιῶς αὐτὸς παιδεύεται. Ἡ τοίνυν μυσαρ-
τάτη καὶ λυσώδης αὕτη καὶ παρὰ φύσιν ἀμαρτία
πρώτη ὑπὸ τῶν Σοδόμων **542** διαπραττομένη καὶ
ὡσπερ τις φωνὴ ἀνερχομένη καὶ βοῶσα τὸ μέγεθος
τῆς ἀσεθείας· εἰς τὰ ὦτα Κυρίου Σαβαὼθ, ἐφασκεν
ὁ ποῖλλὰ πρῶτον μακροθυμήσας καὶ ὑστερον διὰ τὸ
ἀμετανόητον αὐτῶν καὶ ἀνεπίστροφον τῆς ἀδικί-
του καὶ ἀκολάστου γνῶμης ἐπέφας μάλα δικαίως
τὴν τιμωρίαν·» ²⁵· «Κραυγὴ Σοδόμων καὶ Γομόρρας
πεπλήθηνται πρὸς με, καὶ ²⁶ ἀμαρτιαὶ αὐτῶν μεγά-
λαι σφόδρα,» καὶ ἐπάγει λέγουσα ἡ Γραφή· «Καὶ
ἔβρεξε ²⁷ Κύριος πῦρ καὶ θεῖον παρὰ Κυρίου ἐπὶ
Σόδομα καὶ Γόμορρα — καὶ κατέστρεψε τὰς πόλεις
ταύτας καὶ πᾶσαν τὴν περιόχον ²⁸ καὶ πάντας τοὺς
κατοικοῦντας ἐν ταῖς πόλεσιν.» Ἄξιον οὖν ὄντως
θαυμάσαι (287^a), καὶ λίαν ἐκπλαγῆναι, καὶ φρίξαι
τὴν φοβερὰν, καὶ θείαν, καὶ πυρφόρον ἀπειλήν,
ὅπως ἐπελθοῦσα προσηκόντως οὐ μόνον ἅπαν τὸ
γένος τῶν ἐλεεινῶν ἀνθρώπων ἐκείνων ἀναλίσκει
καὶ ἅπαν τῆς γῆς τὸ ἀνάστημα, ἀλλὰ γε καὶ τῆς
προκειμένης θαλάσσης νεκροῦνται τὰ ὕδατα φλογι-
σθέντα καὶ ὑπερκαυθέντα διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν
ἐκκαυσιν καὶ πύρωσιν τε καὶ ἀκρασίαν τῆς μιαιφ-
σχάρως τῶν ἀθλιῶν ἐκείνων καὶ εἰς τὴν αἰῶνα στη-
λιτευομένων· ὅθεν εἰκότως πυρὶ τὰς δίκας εἰσπράτ-
τονται ²⁹ καὶ μέχρι νῦν πόλεις Σοδόμων καὶ Γομόρ-
ρας τεφρωθεῖσαι· πάλαι μὲν γὰρ διὰ τῆς λαγνείας
καὶ παρὰ φύσιν ἀκολασίας καὶ αὐτὸν μαιίνοντες τὴν
ἀέρα καὶ τὴν γῆν· νῦν δὲ τῆς δυσπραγίας ἐκείνης,
καὶ πρανομίας, καὶ τῆς δικαίας τοῦ Θεοῦ κρίσεως
μάρτυς ἡ γῆ καὶ ὁ ἄηρ ἕως ἄρτι παχυνόμενος ἐκεί-
θε· ἐλέγχει καὶ τὴν ἐκείνων αἰσχροουργίαν καὶ τὴν

edebat. Pascha autem factum est sicut rex præce-
perat, et populus hebdomadam supernumerariam je-
junavit.

Quidam autem ut masculorum concubitores ac-
cusati cum fuissent, contra sic inventos rex edictum
protulit : «alios quidem virgis amputandos, aliis
autem in pudendorum meatus immittendos esse
calamos acutos.» Ideo multi etiam ex pontificibus
cum tali punitione circumducti misere interie-
runt ; et factus timor magnus ceteros sapientes
reddidit et quidem jure meritoque.

«Ululet enim, ait Scriptura, pinus, quoniam ce-
cidit cedrus,» id est, cadentibus fortibus et magnis,
quæ infirmiora sunt erudiantur. Sic quoque sapien-
ter ait : «Labentibus impiis, justi timorati sunt ;» et :
«Lue castigante, imprudens sensatus efficitur ;» —
«sensatus autem malum videns potenter castiga-
tum, ipse eruditur.» Hæc porro fœdissima rabiosa-
que ac contra naturam culpa, prius a Sodomitis
commissa, tanquam vox quædam cum ascendisset
et clamasset ad aures Domini Sabaoth impietatis
magnitudinem, qui primum longanimis valde fuerat,
postea propter ipsorum impoenitentiam et duritiem
insensati libidinosisque cordis, justissime pœnas
immittens, ait : «Clamor Sodomorum et Gomor-
rhæ impletus est coram me et peccata eorum mag-
na valde.» Et addit Scriptura : «Et pluit Dominus
ignem et sulphur a Domino super Sodomam et
Gomorrhæam ; et evertit urbes istas et omnem vici-
nam regionem et cunctos in urbibus inhabitantes.»
Illud autem vere mirandum valdeque stupendum
ac tremendum est in hæc terribili, divinaque ac
ignifera vindicta, quomodo legitime superveniens
non solummodo totum miserorum illorum homi-
num genus et omnem terræ creaturam destruxe-
rit, sed etiam subjacentis maris mortificaverit aquas
succensas et combustas per immissum incendium
et combustionem, et incontinentiam fœdæ carnis
miserorum illorum in finem usque infamiae devoto-
rum : unde justissime ignis pœnas usque nunc
subeunt urbes Sodomorum et Gomorrhæ in cineres
conversæ. Olim namque per infamem et contrariam
naturæ culpam, ipsum aera terramque fœdave-
rant ; nunc autem illius calamitatis et sceleris et
justi Dei judicii testis terra et aer usque hodie
crassior factus redarguit et istorum infame sce-
lus et eorum qui vestigia illorum premunt ne-
fandam actionem : præterea eorum qui futurum
judicium negant dementia ac duritiem, ut per
eos qui olim pœnas dederunt nos aspectum

Variae lectiones et notæ.

¹⁶ κατὰ τὸ βασιλικὸν πρόσταγμα καὶ ἔ. ὁ λ. νηστεύσας ἔ. περισσὴν Ged. ¹⁵ 528. ¹⁴ τῷ β' ἔπει Ἡσαίας ὁ Ρόδου ἐπίσκοπος καὶ Ἀλέξανδρος Διοσπόλειος τῆς Θράκης καὶ ἕτεροι πολλοὶ κατεσχέθησαν ἀρ. καὶ τοὺς μὲν ἐκαυλοκίτησε, τοὺς δὲ κ. ὁ. ἔ. εἰς τ. π. τῶν ἀ. προστάτης καὶ γυμνοὺς κατὰ τὴν ἀγορὰν θριαμβευθῆναι· ὑπῆρχεν δὲ καὶ τῶν πολιτῶν καὶ συγγλητικῶν, καὶ τῶν ἀ. οὐκ ὀλίγοι οἱ ἐκτιμηθέντες καὶ δημευθέντες κατὰ τὴν ἀγορὰν γυμνοὶ οἰκτρῶς ἔτ. καὶ γενομένου φόβου μεγάλου, οἱ λοιποὶ ἐσαφρονίσθησαν, νόμους τε σφοδρῶς κατὰ τῶν ἀσελαγαινόντων ἐξέθετο Ged. 645, 17-646, 2. ¹⁷ εἰς? ¹⁸ τοὺς δὲ Leo. ¹⁹ γενομένου φόβου μεγάλου Len. ²⁰ Ὀλουζέτω Zach. xi, 2. ²¹ διότι Zach. i. ²² Πρῶν. xxix, 16. ²³ xix, 25. ²⁴ Gen. xviii, 20. ²⁵ al Gen. ²⁶ Καὶ Κύριος ἔ. Gen. xix, 24. ²⁷ περιχύρον Gen. ²⁸ εἰσπράττοντε cod.

experimentumque divinarum ultionum effugiamus. Si quis autem ex iis qui terram istam non viderunt res ita se habere non credat, audiat divinam Scripturam de sapientia loquentem et dicentem : « Hæc justum, pereuntibus impiis, liberavit fugientem ignem qui descenderat in Pentapolim : cujus adhuc in testimonium nequitiae fumigabunda existit deserta terra et incerto tempore fructus producentes arbores. » Similiter autem Judas, frater Jacobi, ait : « Sicut Sodomæ et Gomorrhæ et finitimæ civitates, simili modo fornicatæ, et abeuntes post carnem alteram, faciæ sunt exemplum, ignis æterni pœnam sustentantes. » Et : « Quibus obscuritas tenebrarum servata est in æternum. »

τούτοις τρόπον ἐκπορεύεσθαι καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω δίκην ὑπέχουσαι· » καὶ · « Οἱ δὲ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνας τετήρηται. »

Dicit autem etiam divus Chrysostomus : « Si quis de gehenna dubitat, Sodomam reputet, Gomorrhæam cogitet, inflictam pœnam et adhuc manentem, et in æternum durandæ punitionis validum præbentem argumentum. Non enim terra tantum, sed et ipse aer et aquæ calamitatem participaverunt, et quemadmodum, corpore succenso, forma quidem et typus et tumor et analogia in ignis aspectu, sed non vis manet : sic et illic videre est terram, quæ nihil habet terræ, sed omnia sunt cinis ; arbores et fructus, sed nihil arborum fructuumque habentes ; aerem et aquam, sed nihil aquæ nec aeris ; siquidem omnia conversa sunt in cineres. Nihil enim aliud est quam caminus aer, caminus aqua, cuncta sterilia, cuncta infructuosa, cuncta præteritæ iræ ultionem ostendentia et futuræ punitionis imagines. Reputa ergo quantum sit peccatum ut ante tempus gehennam apparere quis cogat. Extraordinaria namque fuit hæc pluvia, siquidem et contra naturam et legem erat ista commistio ; et submersit terram, siquidem et animas eorum, funesta et execrabilis voluptas. Ast, o dementiam eorum qui hoc agunt ! o miseriam et stoliditatem infeliciam qui, proh dolor ! sponte hæc patiuntur, corrumpi consentientes a corruptis et pollutis et impari anima et corpore, porcisque pejores sese monstrantes, sive corruptores sive corrupti absque metu ac pudore ! Hi certe brutis irrationabiliores et canibus impudentiores sunt ! Nunquam enim apud istos talis sit commistio, sed proprios terminos natura cognoscit. Hos ego pejores homicidis esse dico ; quocumque nomine peccatum appelles, nullum huic pravitati par invenies. Homicida enim animam a corpore segregat ; hic autem animam cum corpore disperdit. Unde igitur enatum est tale malum ? A deliciis, a mollitie, a derelictione Dei, ab eo quod ipse non timeatur nec futurum

τῶν ἐκείνων ἰχνηλατούντων καὶ ἐργαζομένων κα-
στυγῇ πρᾶξιν· καὶ μέντοι καὶ τῶν τὴν μέλλουσαν
ἀπιστούντων κρίσιν προδήλως τὴν παράνοιάν τε καὶ
πόρωσιν ⁸⁰, ἵνα διὰ τῶν πάλαι τὰς δίκας εἰσπρα-
τομένων ἡμεῖς τὴν ὄψιν καὶ τὴν πείραν τῶν θείων
κολαστηρίων ἐκφύγωμεν. Εἰ δὲ τις τῶν μὴ τὴν γῆν
ἐκείνην ἐωρακότων ἀπιστοίη μὴ οὕτως ἔχειν
ἀκουέτω τῆς θείας Γραφῆς διηγουμένης περὶ τῆς
σοφίας καὶ λεγούσης · « Αὕτη δίκαιον, ἐξαπολλυμέ-
νων ἀσεβῶν, ἐβρύσατο φυγόντα καταβάσιον κύρ
Πενταπόλειω· ἦς ἔτι ⁸¹ μαρτύριον τῆς πονηρίας
καπιζομένη καθέστηκε **543** χέρσοι· καὶ ἀτελείαν
ὥραις καρποφοροῦντα φυτά· » ὡσαύτως δὲ καὶ
Ἰουδα Ἰακώβου ⁸² φάσκοντος · « Ὡς Σόδομα καὶ
Γόμορρα καὶ [αἱ] περὶ αὐτὰς πόλεις τὸν ὅμιον
σαρκὸς ἐτέρας πρόκεινται δείγμα πυρὸς αἰώνιου

(7) λέγει δὲ καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος · « Ἀπιστεῖ
τις ⁸³ τῇ γένει, τὰ Σόδομα διαλογιζέσθω, τὰ Γό-
μορρα ἐννοεῖτω, τὴν γεγεννημένην ⁸⁴ τιμωρίαν καὶ
ἔτι μένουσαν » καὶ τοῦ διαιωνίζου τὴν κόλασιν
ἐναργεῶς τεκμήριον παριστώσαν· καὶ γὰρ (257^b) ὁ
μόνον ἡ γῆ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἀἴρ καὶ τὰ ὕδατα
μετέσχε τῆς συμφορᾶς, καὶ καθάπερ σώματος ἐμ-
πρησθέντος τὸ μὲν σχῆμα μένει καὶ ὁ τύπος ἐν τῇ
τοῦ πυρὸς ὄψει καὶ ὁ ὄγκος καὶ ἡ ἀναλογία, ἡ δὲ
δύναμις οὐκέτι· οὕτω δὴ καί τις γῆν ἔστιν ἰδεῖν,
ἀλλ' οὐδὲν ἔχουσιν γῆς, ἀλλὰ πάντα τέφρα· δένδρα
καὶ καρποὺς, ἀλλ' οὐδὲν δένδρων οὐδὲ καρπῶν·
ἀέρα καὶ ὕδωρ, ἀλλ' οὐδὲν ὕδατος οὐδὲ ἀέρος· ἐπειδὴ
γὰρ καὶ ταῦτα τετέφρωνται· τοιγαροῦν οὐδὲν ἕτε-
ρον ἢ κάμινός· ἐστὶν ὁ ἀἴρ, κάμινος· τὸ ὕδωρ, πάντα
C ἀκαρπα, πάντα ἄγωνα, πάντα πρὸς τιμωρίαν τῆς
προλαθοῦσης ὀργῆς καὶ εἰκόνας τῆς μελιούσης κολ-
λάσεως· ἐννόησον τοίνυν ἡλίκων ἐστὶ τὸ ἀμάρτημα
ὡς βιάσασθαι πρὸ καιροῦ τὴν γένειαν φανῆναι·
καὶ γὰρ παράδοξος ἦν ὁ ὕετός ἐκεῖνος· ἐπειδὴ καὶ
παρὰ φύσιν καὶ παράνομος ἡ μέξις· καὶ κατέκλυσε
τὴν γῆν, ἐπειδὴ καὶ τὰς ἐκείνων ψυχὰς ἡ χαλεπή
καὶ ἐπάρατος ἐπιθυμία· ἀλλ', ὡς τῆς παραπληξίας
τῶν τοῦτο κατεργαζομένων καὶ τῆς τολαιπωρίας
καὶ κακονοίας τῶν ἐλεεινῶν καὶ ἀθλίω· ⁸⁵ τοῦτο
πασχόντων ἐκουσίως· μάλιστα καὶ φθειρομένων ὑπὸ
τῶν διεφθαρμένων καὶ βεβήλων τε καὶ ἀκαθάρτων
ψυχῇ καὶ σώματι καὶ χολῶν χεῖρους ἐαυτοῦς ἀπο-
φαίνοντες ⁸⁶, οἷτε φθειρόντες καὶ οἱ φθειρόμενοι
D ἀφθῶς καὶ ἀναισχύντως· οἳ γε καὶ ἀλόγων ἀνη-
τότεροι καὶ κυνῶν ἀναιδέστεροι· οὐδαμῶς γὰρ
τοιαύτη μέξις παρ' ἐκεῖνοις· ἀλλ' ἐπιγινώσκει τοὺς
ἰδίους ὄρους ἢ φύσις. Τούτους ἐγὼ καὶ ἀνδροφῶνον
χείρους εἶναι λέγω καὶ ὄπερ ἂν εἴπῃς ἀμάρτημα·
οὐδὲν ἴσον ἐρεῖ· **544** τῆς παρανομίας ταύτης· ὁ
μὲν γὰρ ἀνδροφῶνος, τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος
ἐχώρησεν· οὗτος δὲ τὴν ψυχὴν μετὰ τοῦ σώματος

Varie lectiones et notæ.

⁸⁰ ἐποίησεν? Sap. x, 6. πῦρ κατ. ⁸¹ οἳ; ἐπὶ μ. Sap. 7, sed plerique codices ut Coisl. ⁸² Jud. 7, 13, ubi cod. 67, 105, 106 αἰῶνας habent. ⁸³ εἴ; τις; ἀπ. Chr. VI 297 C. ⁸⁴ τ. τὴν ἕξιν γ. καὶ μέγρι νῦν μ. Chr. ⁸⁵ ἀθλίω? ⁸⁶ ἀποζαινούτων?

ἀπώλεσεν. Πόθεν οὖν ἐτέχθη τὸ μέγα τοῦτο κακόν; Ἀπὸ τρυφῆς καὶ σπατάλης καὶ ἔγκαταλείψεως Θεοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ μὴ φοβεῖσθαι αὐτὸν καὶ τὴν μέλλουσαν κρίσιν· ὅταν γὰρ ἐκβάλωσι τινες τὸν τοιοῦτον φόβον ἐκ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἔγκαταλιμπά (288°) νονται εἰς τέλος καὶ οὕτως ἔρχονται εἰς ἐπιθυμίας ἀνοήτους καὶ βλαβεράς καὶ ²⁷ « εἰς πάθη ἀτιμίας » ὡς περ γὰρ πολλοὶ πολλὰκις τὴν τῶν σιτιῶν ἐπιθυμίαν ἀφέντες γῆν σιτοῦνται καὶ λίθους μικράς· καὶ ἕτεροι δὲ ὑπὸ δόψου· κατεχόμενοι σφοδροῦ καὶ βροβόρου πολλὰκις ἐπιθυμοῦσιν· οὕτω κακείνοι καταλειφθέντες διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας πρὸς τὸν θεῖον αἰσθάνονται ἐξεκαύθησαν ἔρωτα καὶ πρὸς τὴν μιανὴν βρεξιν μανίαν τε καὶ λύσσαν· εἰ δὲ οὐκ αἰσθάνονται, ἀλλ' ἤθονται, μὴ θαυμάσης· καὶ γὰρ οἱ μαινόμενοι καὶ φρενίτιδι κατεχόμενοι νόσφ πολλὰ ἑαυτοῦς ἀδικούντες καὶ ἔλεεινὰ πράσσοντες ἐφ' οἷς αὐτοῦς ἕτεροι θαυμάσουσι, γελῶσι καὶ τοῖς λεγομένοις αὐτοῖς ἐντροφῶσι. Πόσαι λοιπὸν γέενναι τοῦς τοιοῦτους ἀρκέσωσι καὶ πόσα κολαστήρια; Εἰ δὲ καταγελάξῃς γέεννης ἀκούων καὶ ἀπιστεῖς ἐκείνῳ τῷ πυρὶ, ἀναμνήσθητι· πάλιν τὸν ἐν Σοδόμοις θεῖον ἐμπυρισμὸν καὶ τὴν φοβερὰν ἐκείνην φλόγωσιν. Εἰ οὖν τοιαῦτα πράττων καὶ οὐ δίκην οὐ δίδως, μὴ θαυμάσης· ἐκείνοι μὲν γὰρ ὡς μὴ τὴν γέενναν εἰδότες ἐκολάσθησαν παρὰ πόδας· οὐ δὲ ὅσα ἀν' ἀμαρτίας, κἂν μηδεμίαν εἰκὴν δῶς ἐνταῦθα, ἐκεῖ πάντα χαλεπωτέως ἀποτίσει καὶ κολασθήσει· διατί; Ὅτι πλείονα ἀπηλαύσαμεν χάριτος· ὅταν δὲ καὶ πλείονα καὶ μείζονα πταλωμεν ἐκείνων, ποίας συγκ

γνώμης τύχωμεν ἐκ προγόνων τὰ σωτηριώδη παραλαβόντες διδάγματα, ἅπερ ἐκείνοι παντελῶς οὕτε ἤκουσαν οὕτε ἔμαθον, ὥστε διὰ τοῦτο μείζονως κολασθησόμεθα, κἂν τε μικρὰν δίκην ἐνταῦθα δώμεν κἂν τε μὴ δώμεν. Οὐκοῦν μηδεὶς ὁρῶν πονηροῦς εὐπραγούντας θορυβεῖσθω· οὐ γὰρ ἐστὶν ἐνταῦθα ἡ ἀνταπόδοσις οὕτε τῆς ἀρετῆς οὕτε τῆς πονηρίας· εἰ δὲ σοῦ καὶ γίνεται τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πονηρίας, ἀλλ' οὐχὶ κατ' ἀξίαν ἀλλ' ἀπλῶς ὡσάνει γεῦμα τῆς κρίσεως. **545** ἵνα οἱ τῆ ἀναστάσει διαπιστοῦντες, τοῖς γεῦν ἐνταῦθα σωφρονίζονται· ὅταν οὖν εὐπραγῇ ὁ πονηρὸς, ἐπὶ κακῇ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς· (288^b) ἵνα γὰρ ὡν ἐπραξεν [ἴσως] (141^a) ἀγαθῶν τὴν ἀντίδοσιν ²⁸ ἐνταῦθα λαβὼν ἴσως ἐκεῖ πλείον κολασθήσεται ²⁹ ὅταν δὲ πάσχη ὁ ἀγαθὸς, μακάριος ὄντως ἐστίν, ἵνα γὰρ ἀποθέμενος πάντα καὶ τὸ μικρὰ ἀμαρτήματα, εὐδόκιμος καὶ καθαρὸς ἀπὴν ³⁰ καὶ ἀνεύθυνος. Ἐκεῖ γὰρ εἰσὶν οἱ τέλειοι στέφανοι τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἐκεῖ αἱ σφοδρότεραι καὶ ἀπέραντοι κολάσεις τῶν πονηρῶν· ὡς περ καὶ ὁ σηπεδόνα ἔχων, κἂν μὴ τέμνηται, ἀρρώσκει καὶ τότε μᾶλλον ἐν κακοῖς, ὅταν μὴ τέμνηται· οὕτως καὶ ὁ ἀμαρτάνων, κἂν μὴ κολάζεται, πάντων ἐστὶν ἀθλιώτερος. Καὶ καθάπερ οἱ σπλήνα καὶ ὕδερὸν ἔχοντες, ὅταν ἀπολαύσωσι τραπέζης σαφιλῆς καὶ ψυχροποσίας καὶ

judicium. Ubi enim aliqui talem metum a corde suo eiecerunt, in finem derelinquuntur et ita deveniunt ad cupiditates irrationabiles et obscenas et « in passiones ignominia. » Sicut enim multi, sæpe alimentorum desiderio elongato, terram lapillosque comedunt; alii autem, siti vehementi agitati, vel sentinam desiderant: sic et illi propter dictas causas derelicti, in illicitum eorum amorem et in appetitum sædum dementiaque ac rabiem exardescunt. Si autem non erubescant, sed oblectentur, non mireris: amentes enim et phrenetico morbo laborantes, multa mala sibi inferunt et deflenda faciunt, ita ut alii super illos lacrymas fundant; ipsi tamen rident et delicias in dictis rebus inveniunt. Quales tandem gehennæ tales arcebunt? **B** Quot supplicia? Si vero gehennam audies irrideas et isti non credas igni, recordare divinum in Sodomis incendium, illamque terribilem consumptionem. Si ergo talia operans et tu pœnam non solvis, ne mireris. Illi enim tanquam, qui gehennam non noscerent, continuo puniuntur; tu vero, quæcumque deliqueris, etiamsi nullam pœnam hic dederis, illic severius lues et punieris. Quare? Quia majore gratia fructi sumus. Cum autem plura majoraque quam illi delinquimus, qualem veniam obtinebimus, nos qui ex Patribus salutifera recepimus præcepta, quæ illi plane non audiverant nec didicerant. Propterea, sive parvam pœnam hic dederimus, sive nullam, magis puniemur. Nullus igitur malus videns prospere agentes conturbetur: non enim est hic remuneratio nec virtutis nec nequitia; quod si tu virtutis et nequitia mercedem obtines, non est juxta dignitatem; sed tanquam degustatio judicii, ut qui resurrectionem non credunt, ab iis quæ hic sunt, prudentes efficiantur. Cum igitur prosperatur improbus, ad perniciem est capitis ipsius: quia enim eorum quæ hic bene gessit remunerationem accepit, illic magis punietur. Cum autem patitur bonus, vere beatus est; nam, depositis omnibus peccatis magnis et parvis, probatus est purus et irreprehensibilis abibit. Illic enim sunt perfectæ bonorum coronæ; illic etiam acres sēt infinitæ malorum pœnæ. Sicut enim qui tabum habet, etsi **D** non amputetur, ægrotat et tunc magis cruciatur, cum non amputatur: sic peccator, etsi non puniatur, omnibus miserior est. Quemadmodum porro illi qui splene et hydrope laborant, cum mensa splendida, frigidoque potu, et lautis dapibus, et opimis esculentis fruuntur, tum præsertim cunctis miserabiliores sunt, quia deliciis morbum adaugent, dum e contra si juxta medicinae leges fame sitique coarctantur, quamdam spem salutis habent: sic qui in malitia vivunt, si puniuntur, spem optimam habent; si vero cum malitia, deliciis

Varia lectiones et notæ

²⁷ Rom. 1, 26. ²⁸ ἀντιμισθίαν cod. ἀνταπόδοσιν γρ. — γρ. ἀντίδοσιν cod. in margine hucusque cod. Coisl. ²⁹ Hucusque apographum codicis Coisluniani 305. ³⁰ ἀπίστ cod.

et impudentiæ sese dedunt, iis quorum hydropisi tumet venter, longe miserabiliores erunt, et eo magis, quo anima corpore præstat. Porro si illi, qui nec legem ab iniquo opere prohibentem ipsos, habebant, nec prophetas cognoscebant, nullam obtinuerunt veniam, nos qui legem et prophetas, et evangelistas et doctores cognoscimus et pejora facimus, quanto magis pœna digni sumus et severiori vindictæ obnoxii? Quare vero nobis talia facientibus non imponit Deus similem exterminationem? Quoniam alia pœna gravior et interminabilis, nimirum inextinguibilis ignis, acrior et terribilior nos manet. « Vermis enim eorum, inquit Scriptura, non morietur, et ignis non exstinguetur. » Propterea quoque vetus et divina lex abominandam hanc mortiferamque infamiam reprimens ait: B

« Non dormies cum masculino concubitu femineo, quia abominatio est. » Et: « Si quis concubitu femineo dormierit cum masculino, morte ambo moriantur. Talis enim abominabilis est: lapidibus obruite eos. »

σιν, αὐτῶν οὐ τελευτήσει καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται. » Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ παλαιὸς καὶ θεὸς νόμος ἀναστέλλων τὴν ἐξάγιστον αἰσχροουργίαν ταύτην καὶ ὀλεθρίαν ἔφασκεν ⁵⁴. « Οὐ βκοιμηθήσῃ μετὰ **546** ἄρρενος κοίτην γυναικίαν· βδέλυγμα γάρ ἐστιν. » ⁵⁵ « Καὶ ὁ [3ν] κοιμηθῆ μετὰ ἄρρενος κοίτην γυναικὸς, θανάτῳ θανατούσθωσαν ἀμφότεροι· ἐπικατάρατος γάρ ὁ τοιοῦτος· λίθοις λιθοβολήσεται αὐτούς. »

Hanc igitur sædam et impuram sententiam et iniquam actionem eorum qui voluntarie præbebant occasionem illud valde impudenter fieri, acriter reprobandans magnus Cyrillus sic ait: « Libidinis causa miserabiles hoc agunt, muliebria pati, cum sint viri, consentientes: nullius enim commodi gratia, naturam commutantes, propter luxuriam fornam a Deo creatam et viro convenientem voluntarie sæpe corrumpunt aut ab aliis id subire coguntur; tanquam naturæ lues, et generis inimici societatisque maculæ ac vitæ piacula sunt. Mænadum more prostituerum prostituti in sædissimis passionibus choros agunt, sædæ corruptæque conversationi miseram vitam commiscentes; ambiguos detestabilesque vultus ac signum spurium circumgestant: procul a sacris ædibus repellantur, et a sanctis cœtibus velut infamia ac nefanda piacula arceantur. Cum enim turpissima pravaque opinione pulchrum divinumque opus in pravum perversumque dogma transvertant, et spiritualem eunuchismum infandæ actioni inservire cogentes, non solummodo dignum est eos legalis suffragii pœnam accipere, sed ex evangelica et apostolica declaratione in dictas tenebras exteriores projici. » De talibus enim Moyses ait: « Eunuchus et spado non intrabit in domum Domini. » Istis adhuc monstruosis personis magnatum domos adimplentibus, cum aurea ad collum corona, naturam maris quidem habent isti, sed femine visum, effeminate ambulan-

πολυτελῶν ἐξεσμάτων καὶ κρυκευμάτων, τὸ λατὴν μάλιστα εἰσι πάντων ἔλασινότεροι, τῇ τροφῇ ἢ νόσημα προσαύξαντες· ἀν δὲ ἀγχωνται λιμῷ καὶ δίψει κατὰ τοὺς ἰατρικοὺς νόμους, ἐλπίζω τινὰ σωτηρίας ἔχουσι· οὕτω καὶ οἱ ζῶντες ἐν πονηρίᾳ, εἰ μὲν κολάζονται, χρηστάς ἔχουσι τὰς ἐλπίδας· εἰ δὲ μετὰ τῆς πονηρίας ἀπολαύουσι τροφῆς ⁵⁶ καὶ ἀδείας, τῶν ἐν ὕδρῳ γαστριζομένων ἔλασινότεροι σφῆρα ἀν εἶεν, καὶ τοσοῦτω πλείον, ὅσον ψυχῇ σώματος βελτίων. Εἰ τοίνυν ἐκεῖνοι μῆτε νόμον ἔχοντες τὴν κωλύοντα αὐτοὺς τῆς ἀθεμιτοῦ πράξεως μῆτε προφήτας εἰδότες, οὐδεμιὰς ἔτυχον συγγνώμης, ἀλλὰ πυρὸς καὶ θεοῦ παραναλώματα γέγονασιν, πόσω μᾶλλον ἡμεῖς ἄξιοι ἔσμεν τιμωρίας καὶ χαλεπωτέρας ὑπέσθονοι καταδίκης, οἱ νόμον, καὶ προφήτας, καὶ εὐαγγελιστάς, καὶ διδασκάλους ἀναγινώσκοντες, καὶ χεῖρονα ποιοῦντες; Τίνος δὲ ἕνεκα τοιαῦτα δρώντων ἡμῶν, οὐκ ἐπάγει καὶ ἡμῖν ὁ θεὸς τοιαύτην πανωλεθρίαν, ἐπειδὴ ἄλλη κόλασις ἀργαλειώτερα καὶ ἀτελευτήτος, καὶ ἔτερον πῦρ σβεσέστον ἡμᾶς ἐκδέχεται δεινότερον καὶ σφοδρότερον; ⁵⁷ « Ὁ σκώληξ γάρ, φη-

σιν, αὐτῶν οὐ τελευτήσει καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται. » Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ παλαιὸς καὶ θεὸς νόμος ἀναστέλλων τὴν ἐξάγιστον αἰσχροουργίαν ταύτην καὶ ὀλεθρίαν ἔφασκεν ⁵⁴. « Οὐ βκοιμηθήσῃ μετὰ **546** ἄρρενος κοίτην γυναικίαν· βδέλυγμα γάρ ἐστιν. » ⁵⁵ « Καὶ ὁ [3ν] κοιμηθῆ μετὰ ἄρρενος κοίτην γυναικὸς, θανάτῳ θανατούσθωσαν ἀμφότεροι· ἐπικατάρατος γάρ ὁ τοιοῦτος· λίθοις λιθοβολήσεται αὐτούς. »

(8) Ταύτην τοίνυν τὴν ἀκόλαστον καὶ ἀκάθαρτον γνώμην καὶ παράνομον πράξιν τῶν αἰθαίρετων; πεισχόντων θριαμβεύειν εἰς μάλα καὶ στηλιτεύων ἑ μέγας Κύριλλος οὕτως φάσκει· « Ἀκολασίας γὰρ ἕνεκεν οἱ τάλανες τοῦτο δρῶσι, τὰ τῶν γυναικῶν πάσχειν, ἄνδρες οὕτως βουλόμενοι· οὐδενὸς γὰρ χρησίμου χάριν τὴν φύσιν μετατιθέμενος ⁵⁸, ἀσεργίας ἕνεκα τὴν θεόπλαστον ἀνδροκρεπῆ μορφήν διαφθείρουσιν ἑκουσίως πολλάκις ἢ ὑπὸ ἄλλων ὑπομένειν ἀναγκάζονται τοῦτο, ὡς λοιμοὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ γένους πολέμοι καὶ σπιλοὶ πολιτείας καὶ ζωῆς ἐφ' ὀφθαλμοῖς γίνονται· δίκην Μαινάδων πορνικῶν μένων πορνισθέντες ἀμέτρως ἐν τοῖς αἰσχίστοις ὀρχοῦνται πάθει, μιὰρὰ πολιτεία καὶ πεφθαρμένη τὴν ἀθλίαν ζωὴν συγκεράσαντες· ἀμφίβολα καὶ μεμισημένα πρόσωπα περιφέρουσι καὶ γράμμα νεοθευμένων· ἱερῶν περιδύλων μακρὰν ἀποιχέσθωσαν καὶ ἄγιων συνόδων ὡς βδελυγμένον ἄγος καὶ θεοστυγὲς ἐλαυνέσθωσαν· ἐπειδὴ γὰρ αἰσχίστη καὶ κακίστη γνώμη τὸ καλὸν καὶ θεῖον ἔργον εἰς τὸ κατὴν καὶ διαβιβλημένον δόγμα παραλλάξαντες καὶ μεταποιήσαντες τὴν πνευματικὴν εὐνοουχίαν ἀπυγρομένην πράξει λειτουργεῖν (141b) ἀναγκάσαντες, ὡ μόνον ἔξιν ⁵⁹ νομικῆς ψήρου τιμωρίαν λαμβάνειν, ἀλλὰ καὶ ἐξ εὐαγγελικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἀποφάσεως εἰς τὸ λεγόμενον· σκότος τὸ ἐξώτερον ἀπαλεινεσθαι. » Περὶ γὰρ τῶν τοιούτων ἔφη Μωυσῆς· ⁶⁰ « Ἐλαδίας καὶ ἀπόκοπος οὐκ εἰς τελευτᾶται εἰς τὸν οἶκον Κυρίου. » Ἐτι γοῦν πεπληρωμένων οἰκῶν

Variae lectiones et notæ.

⁵⁴ τροφῆς? ⁵⁵ Isa. lxxvi, 24. ⁵⁶ Lev. xviii, 23. ⁵⁷ Deut. xxii, 1.

⁵⁸ Lev. xx, 12, 27. ⁵⁹ μετατιθένται col. ⁶⁰ ἐξω

των μεγιστάνων τοιούτων τερατομόρφων προσώπων, Α
 χρυσοῦς μηνίσκους ἐπὶ τραχήλων, φύσιν μὲν ἀρρέ-
 νος, θηλείας δὲ ἔψιν ἔχοντες καὶ κεκλασμένως βαδι-
 ζοντες καὶ τεθρυμμένως φθειγγόμενοι ὡσπερ ἑται-
 ρίδες ἀπρεπεῖς ὡδε κάκειος τὴν κεφαλὴν περισείου-
 σαι· καὶ γελῶσιν ἀκρατῶς τε καὶ ἀναιδῶς,
 οἰστηλασίαν πρόδηλον ὑπεμφαίνοντες, ἔθεν μετ'
 ἀνδρῶν μὲν ὡς γυναῖκες μαλακῶς εὐναζόμενοι ⁴⁰
 καὶ μαλακίζόμενοι φθείρονται· μετὰ **547** γυ-
 ναικῶν ὡς φύλακες ἅμα καὶ σωφροσύνης δῆθεν
 ἰνδάλματα καθεύδοντες ἀναισχύντως ⁴¹ ἀπρη-
 θριασμένως αἰσχροπραγοῦσιν. Καὶ οὗτοι μὲν οὕτως
 ὑπ' ἀνδρῶν ἀνοσίων καὶ βεβήλων φθειρόμενοι μαλα-
 κίζονται καὶ καταμαλίνονται διὰ τῆς παρὰ φύσιν
 ἀνοσιουργίας καὶ βδελυρίας· αὐτοὶ δὲ γυναικάρια
 ταλαίπωρα καὶ ⁴² εἰσευρεμένα, κατὰ τὸ εἰρη-
 μένον, (ἐφ') ἀμαρτίαις κατακολούουσι καὶ κατα-
 δλάπτουσι οἷα λυσσώδεις κύνας. Καὶ τὸ δὴ χαλεπώ-
 τερον καὶ ἐλεινότερον, αἵτιοι ἐντεῦθεν γίνονται καὶ
 πρόξενοί τε καὶ μέτοχοι τῆς ἀπεράντου κολάσεως,
 οἳ τε φθείροντες καὶ οἱ φθειρόμενοι. Ἄλλ', ὡ τῆς
 ἀφροσύνης, ὡ τῆς ἀπάτης καὶ παραπληξίας! τού-
 τος γὰρ ἄνθρωποι μάλιστα προδχοντες, ⁴³
 ὡς σῶφρονας παραδεχόμενοι πιστεύουσιν καὶ
 εἰσοικίζουσιν, οἳ γε εἰσοικιζόμενοι καὶ παρῆ-
 σίας τυγχάνοντες τοὺς ὄντως δικαίως ἀρετῆς ἐπιμε-
 λουμένους σῶφρονας ἀνδρας κατὰ μικρὸν δειλέσαντες
 εἰς τὸ τῶν Σοδόμων βάραθρον κατηκόντισαν ἐλεινῶ·
 διδὲ δὴ λοιπὸν καὶ ἀκραιώτερον ⁴⁴, πᾶν γε καὶ νόμος
 εὐαγγελικὸς καὶ ἀριστος βίος καὶ εὐσεβῆς πολιτεία
 βδελύττεται τούτους ὡς θεομισεῖς καὶ ἀκαθάρτους. C
 Οὗτοι γὰρ τοιαύτην ἐξάγιστον ζωὴν προτιμήσαντες
 καὶ πωθήσαντες ὅσον ἦεν ἐπ' αὐτοῦς, πόλεις μὲν
 ἠφάνισαν, τοὺς σπερματικούς τῆς φύσεως λόγους
 παραφθείροντες καὶ φθειρόμενοι· εὐανδρούσαν ⁴⁵ δὲ
 Ῥώμην ἀνδρῶν ⁴⁶, καὶ ἡλικίαν καὶ τὴν ἀρρενοπρεπῆ
 γενναίως ἰσχὴν δεινῶς ἐξνήλωσαν καὶ ἀπλῶς τὴν
 σύντονον καὶ σφριγῶσαν ἀκμὴν τῆς νεότητος λυμη-
 νάμενοι φανερώς ἀθλοῦ καὶ καταγελάστους ἐποίη-
 σαν τοὺς ἀλόντας, εὖς φευκτέον προτροπάδην καὶ
 βδελυκτέον ἐνδίκως τοὺς ψυχοκτόνους καὶ σωματο-
 φθόρους καὶ ἐναγεῖς ὄντας καὶ τῆς φύσεως παραχά-
 ρακτας· οὐδὲν γὰρ ἀληθῶς μισαρώτερον ἢ ἀκαθα-
 ρώτερον τῶν οὕτων πορνευομένων τε καὶ πορνεούτων·
 εἰώθασιν γὰρ, ὡς ἀληθῶς καὶ ἀκριβῶς μεταβήκαμεν, D
 οὐ μόνον οἱ σπάδονες καὶ τὰ μόρια τῆς αἰσχρουρ-
 γίας ποσῶς ἔχοντες ἀσελγησίνην ἀμέτρως καὶ ἀκο-
 λασταίνειν ἀκορέστως, ἀλλὰ καὶ οἱ τέλει·ν ἀπόκοποι
 καὶ ἐκτετμημένοι· καθάπερ οὖν καὶ οἱ ἐκ γενετῆς
 ἐστερημένοι ταῦτα, φεῦ τῆς ἐσχάτης ἀτοπίας καὶ
 φρενοδλαβείας! διὰ χειρὸς καὶ δακτύλων φθείρειν
548 τὰς ἀθλίαις γυναῖκας κατὰ τὴν ἀνοσιουργίαν
 αὐτῶν, οὕτως ἐμμανῶς οἱ ἀνόσιοι κατεργάζεσθαι ⁴⁷.
 (142b) Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ σοφὸς ἀριδῆλως ἔφη ⁴⁸.
 « Μακάριος ἡ εὐνοῦχος ὁ μὴ ἐργασάμενος ἐν χειρὶ ἀνόμημα, ἢ καὶ πρῆβος ἤτις οὐκ ἔγνω κοίτην ἐν

tes molliterque loquentes velut indecentes caputque
 huc illuc agitantes meretriculæ. Immoderate im-
 pudenterque rident, manifestam subindicantes li-
 bidinem; exinde cum viris velut mulieres molliter
 cubantes et molliti polluantur; cum mulieribus
 tanquam custodes et sapientiæ sane imagines, im-
 puenter dormientes, inverecunde turpia egant. Et
 sic isti a viris scelestis et spurcis corrupti mol-
 liuntur et per infamiam spurcitiâque contra na-
 turam polluantur; ipsi vero miseras et peccatis,
 juxta dictum, onustas, seducunt muliereulas, et
 sicut furibundi canes sædant. Et quod durius et
 miserabilius est, inde rei et socii ac participes
 fiunt damnationis æternæ, et corruptores et corru-
 pti. Ast, o dementia! o error et vecordia! hos
 præsertim ut sapientes cum habeant homines,
 apud se recipientes, fiduciam tribuunt eis et in
 domibus suis collocant eos, qui cum in domos in-
 troduci sunt et libertatem obtinuerunt, eos qui
 reipsa juste virtutem colebant homines prudentes
 paulatim lenocinantes in Sodomorum barathrum
 demergunt. Ideo cæterum et justissime lex evan-
 gelica, optimumque vivendi genus et pia conversa-
 tio tales ut Dei inimicos et impuros detestatur. Isti
 enim hujusmodi abominandam vitam præferen-
 tes et pro viribus adamantes, urbes abolève-
 runt, seminales naturæ ratones corruptentes
 et ipsi corrupti; Romam autem viris abuo-
 dantem, ipsiusque juventutem, et robur virile
 misere consumpserunt; unoque verbo fortem
 prosperumque juventutis florem polluentes mani-
 feste miseros et contemptibiles effecerunt quos
 ceperunt, quibus vertendum in fugam merito-
 que detestandum erat animarum occisores ac sæ-
 datorum corporum, velut maledictos et naturæ adul-
 teratores. Nihil enim infamius impuriusque vere est
 quam sic prostituti ac prostituentes; solent enim,
 ut vere exacteque didicimus, non solum spadones
 et turpitudinis particulas utcumque habentes. lasci-
 vire sine modo ac libidinari absque mensura, sed
 et qui omnino castrati et excisi sunt. Quemadmo-
 dum igitur et qui a nativitate istis orbantur, eheu
 delirium et ultima dementia! manu digitisque
 polluere miseras mulierculas secundum improbita-
 tem suam, sic hi scelesti furiose facere consue-
 verunt. Et hoc significans sapiens manifeste, ait:
 « Beatus eunuchus qui non manu fecit illicita, et
 beata virgo quæ nescivit torum in delicto. » Merito
 igitur effeminati, evirati, androgyni, ferro devoti,
 mulierosi appellantur. Audiant ergo puri, et pru-
 dentes illos suspectent, nec credant mendacio
 sed castæ puritati ac prudentiæ: quid enim ab
 impuro purificabitur, et a mendacio quid verum de-
 monstrabitur?

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁰ κοιταζόμενοι καὶ μ. Glossa. ⁴¹ καί? ⁴² II Tim. iii, 6. ⁴³ προδχοντα; cod. ⁴⁴ ἀρροζόντως Glossa.
⁴⁵ εὐανδρούσι cod. ἔξανδρ.? ⁴⁶ ἀνδρός cod. ⁴⁷ εἰώθασιν vel κατεργάζονται. ⁴⁸ Sap. iii, 14, 15.

παρπλώματι. ἢ Εἰκότω; οὐκ ἄθλιοι, ἀνάνδροι, ἀνδρόγυνοι, σιδηροκατάδοικοι καὶ γυναικομανεῖς προ-
αγορευέσθωσαν. Ἀκούετωσαν τοίνυν οἱ καθαροὶ, καὶ σώφρονες τούτους ὑποτοπάζετωσαν⁸⁷, καὶ μὴ πι-
σευέτωσαν τῷ ψεύδει⁸⁸ ἀλλὰ τῇ κατισχυμμένη καθαρότητι καὶ σωφροσύνῃ ἀπὸ γὰρ ἀκαθάρτου ἢ
καθαρισθήσεται καὶ ἀπὸ ψεύδους τί ἀληθεύσει;

Rex autem Justinianus ædificationes multas et
mirabiles, atque Sagari pentapontem fecit : hæc in
octo libris historicis scripsit Procopius.

Ad finem, agitato de corruptibili et incorruptibili
dogmate, alienus a divina pietate, in regem de-
signato Justino, ipsius consobriño, qui tunc euro-
palates erat, vitam finivit

Gelimer, Belisarium fugiens in collem munitum
gentis Maurusiorum aufugit. Hic enim Belisarius
dux exercitus erat quem, cum magna multitudine
navibusque et auro multo, Justinianus ad debelland-
os Vandalos et Africam diripiendam miserat :
qui magna prudentia et sagacitate, cum cuncta dir-
ipuisse et vicisset Gelimerum, in urbem cum
multis divitiis rediit et more consulari per urbem
vectus in circo triumphavit; ideoque Justinianus
in una numismatis parte sese insculpi, Belisarium
autem armatum in alia parte cum hac inscriptione
fecit : « Belisarius Romanorum decus. »

Sed quæ invidia solet in magna felicitate operari,
fecit quoque adversus Belisarium. Etenim calum-
niam passus a dignitate et honore pulsus est, et ipsius
loco Salomon dux exercitus missus est : qui, cum
non valeret servare quæcunque Belisarius acqui-
sierat, omnia Vandalis cessit.

Ille enim Gelimer Belisarium fugiens in collem
munitum, ut dictum est, secesserat apud gentem
Maurusiorum, quibus nec panem nec vinum nec
oleum terra producit, sed qui cocto hordeo et
olyra, sicut irrationalia animalia, vescuntur. Scribit
igitur Gelimer ad Pharan, quem Belisarius reli-
querat ad obsidendum illum, ut sibi mittatur
panis, et spongiæ et cithara. Pharas autem super
his hærebat, usque dum qui litteras attulerat,
diceret illum desiderare panem ad gustandum ac
videndum, spongium autem ad recreandos oculos
ob lacrymas et sordes, et citharam ut ipsius casus
lugeret. Cum hæc audiisset Pharas dolens ac hu-
manam naturam deridens, omnia quæ desiderabat
misit.

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁷ ὑποτοπάζοντας μάτην cod. ⁸⁸ ψ. καὶ τῆ cod. ⁸⁹ 560 — Ἄλλου βιβλίου (Procopii?) Ced. 678,15-17 :
τῷ γ' ἔπει κτίζει τὴν γ. τοῦ Σαγγάρεως ποταμοῦ. ⁹⁰ ἐκκλησιῶν τε καὶ πολε (μικρῶν) cod. glossa
marginalis et sub pagina : σόλιον : Ἰουστινιανὸς ἔστῃσεν τὸν κίονα τὸν λεγόμενον Ἀύγουστιων, ἐπιθεὶς
κρίαν ἐπιπιπον τὴν αὐτοῦ στήλην, κρατοῦσαν τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ μῆλον σφαιροειδὲς ὡς τῆς γῆς ἀπόψῃ
κυριεύσαντος, τὴν δὲ δεξιᾶν ἀνατεταμένην ἔχουσαν καὶ οἰοεὶ πρὸς Πέρσας ἐμφαινοῦσαν καὶ διεκαλεσομένην :
« Στήτε καὶ τῇ Ῥωμαίων γῆ μὴ ἐπεμ θάλιντε » (Ced. 656,18-23 : τῷ ἰς ἔπει = 543 ; Leo, post jud cium
in pæderastas). ⁹¹ Æd. V. 5. ⁹² ἀνε γρ. ⁹³ 563 — Ced. 680,4-8 τῷ λθ'. ⁹⁴ Ἰουστινιανὸς Ced. ⁹⁵ καὶ
Ἰδίκτον πανταχοῦ καταπέψας. Ced. ⁹⁶ ἀλλότριον cod. ⁹⁷ κοροπαλόνην cod. ⁹⁸ 534,535. — Περὶ Βελ-
ισαρίου Ced. 649,15-24 : πάλιν δὲ ἐξαπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὸν Βελισάριον στρατηγόν μ. — πολλοῦ κτατά.
⁹⁹ ἐκφυγῶν cod. ut 556. ¹⁰⁰ καὶ ἀνδρεία adl. Ced. ¹⁰¹ ἐγκρατὴ ποιησάμενος Ced. ¹⁰² ἀποδεξάμενος Ced.
¹⁰³ μὲν ἐν cod. ¹⁰⁴ Ced. 649,24-650,4 : ἀλλ' οἷα φθόνος ἐν. ¹⁰⁵ κτ. Βελισαρίῳ φυλάξει Ced. ¹⁰⁶ πάντων
Ced. πάντ. cod. ¹⁰⁷ Ὁ δὲ Γ. ἐλεεινῶς χειμαζόμενος, γ. τῷ Φ. ἀξίῳ π. οἱ ἄ. καὶ σπ. καὶ κ. π. ἐκείνους
γὰρ τοῖς Μαυρουσίοις ὁ. ὁ. ὁ. οἶτος γ. — σιτίζονται, κ. τ. λ.] Ced. 649,6-10. ¹⁰⁸ Β. π. Φ. Γ. ὁν κατ.
cod. (Φθαρτὰς ter.) ¹⁰⁹ τὸν adl. Ced. ¹¹⁰ διὰ τὸ τὰ δ. ἀπομάττεσθαι Ced. ¹¹¹ τὴν δὲ κ. Ced. ¹¹² ἀνθρωπίνῃ
τ. χην ἐ. π. ἐξέπεμψε Ced.

⁹⁹ (9) Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς πάμπολλα κτί-
σματα ποιήσας θαυμαστὰ⁹⁹ καὶ τὴν πενταπέφυρον
τοῦ Σαγάρου, ἄπερ Προκόπιος¹⁰⁰ ὁ ἱστορικὸς ἐν
ὁκτῶ λόγοις συνεγράψατο¹⁰¹.

¹⁰⁰ (10) Εἰ; δὲ τὰ τέλη αὐτοῦ¹⁰² τὸ περὶ φθορῶν
καὶ ἀφάρτου κινήσας δόγμα¹⁰³, ἀλλότριος¹⁰⁴ τῆς
εὐσεβείας· Θεοῦ ἐτελεύτησε (προβαλλόμενος· Ἰουστίνου
ἀνεψίδου αὐτοῦ εἰς βασιλέα, κοροπαλίτην¹⁰⁵ τότε δ. τ. α.).

¹⁰⁶ (11) Γελίμερ Βελισάριον ἐκφεύγων¹⁰⁶ [εἰς ἕρος
ὄχυρον κατέφυγεν ἔθνος τῶν Μαυρουσίων]. Οὗτος
γὰρ ὁ Βελισάριος στρατηγὸς ἦν, ὅστις καὶ μετὰ πλεί-
θους ἀναριθμητοῦ καὶ πλοίων καὶ χρυσοῦ πολλοῦ
(σταλὲς παρὰ Ἰουστινιανοῦ) πολεμήσει Οὐανθάις·
καὶ Ἀφρικὴν ἐκπορθῆσαι, ὅς ἀγγινοῖα καὶ φρονή-
σει¹⁰⁷ πάντα ληϊσάμενος; καὶ Γελίμερον κρατήσας¹⁰⁸
ἀνήγαγεν ἐν τῇ πόλει μετὰ πλοῦτου πολλοῦ καὶ
ἐθριαμβευσεν¹⁰⁹ ἐν τῷ Ἰππικῷ ὑπατεῖαν ποιή-
σας ἐν τῇ πόλει, ὥστε Ἰουστινιανὸν¹¹⁰ ἐν μὲν¹¹¹ τῷ
ἐνὶ μέρει τοῦ νομίσματος· ἑαυτὸν ἐγχαράξει, ἐν δὲ
τῷ ἐτέρῳ Βελισάριος ἐνοπλον καὶ ἐπιγράψαι· Βελι-
σάριος; ἢ δόξα τῶν Ῥωμαίων. »

¹¹² (12) Ἄλλ' οἷα τὰ τοῦ φθόνου ἐν μεγάλῃ εὐδαι-
μονίᾳ εἰώθει ποιεῖν, ὠδινε καὶ εἰς Βελισάριον. Δια-
βληθεὶς γὰρ μετέστη τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς δόξης καὶ
Σολομῶν ἀντ' αὐτοῦ στρατηγὸς ἐπέμψθη, ὅς τὰ
κτηθέντα¹¹³ παρὰ Βελισαρίου φυλάξασθαι μὴ δυν-
θεὶς, τοῖς Οὐανθάις πάντα¹¹⁴ παρεχώρησεν.

(13) Οὗτος¹¹⁵ γὰρ ὁ [Γελίμερ] Βελισάριον εἰς ἕρος ἐκ-
φεύγων, ὡς εἴρηται, ὄχυρον ἔθνος τῶν Μαυρουσίων
παρ' αὐτοῖς δὲ οὔτε ἄρτος, οὔτε οἶνος, οὔτε ἕλαιον
γεωργεῖται, ἀλλὰ κριθὰς καὶ ὀλύρας ὡς ἄλογα ζῷα
ἐφθὰ σιτίζονται. Γράφει οὖν πρὸς Φαράν Γελίμερ¹¹⁶.
Ὁν Βελισάριος κατέλειπε φυλάσσοντα αὐτὸν, πεμπθῆναι
αὐτῷ ἄρτον, καὶ σπόγγον, καὶ κιθάραν. Ὁ δὲ Φα-
ρὰς διηπόρει περὶ τούτων, ἕως (ἂν) ὁ τὴν ἐπιτο-
λὴν κομίσας ἐφη, ὅτι ἄρτον μὲν ἐπιθυμῶ γεύσασθαι
καὶ ἰδεῖν¹¹⁷, σπόγγον δὲ διὰ¹¹⁸ τὰ δάκρυα καὶ τὴν
ἀλυσίαν, παραμυθῆσθαι τοὺς ὀφθαλμούς, κιθά-
ραν δὲ¹¹⁹ ὅπως τὰς συμφωνίας αὐτοῦ ἐτραγουδοῖη.
Ταῦτα Φαράς ἀκούσας, περιαλήξας τε καὶ τὴν
ἀνθρωπείαν¹²⁰ φύσιν ἐκμυκτηρίσας πάντα ἐπέμψεν
(ὅσα ἐχρῆζεν.)

(14) Χοσρόου δὲ ἂν τοῦ Πέρσου τὴν ἀπασαν Ἀνα-
τολήν ληξομένου, Ἰουστινιανὸς Βελισάριον ἐκ τῆς
Δύσεως ἀγαγὼν καὶ στρατηγὸν Ἀνατολῆς ποιήσας,
κατὰ Περσῶν ἐξαπέστειλεν. 550 Ὁ δὲ καθοκλι-
σθεὶς καὶ κατὰ Περσῶν ἐκστρατεύσας τοσούτου
τοὺς πρέσβεις Δαρείου τῆ καθοπλίσει καὶ στρατείᾳ
ἐξέπληξεν, ὡς ἐπὶ Θήραν δῆθεν ἐξιών αὐτοῖς ὄφθαι,
ὥστε ἀφικόμενον ἄπὸς Χοσρόην ὑπόσπονδον αὐ-
τὸν Ῥωμαίοις [ποιῆσαι] τοσούτου δὲ Βελισάριος
ἐθαυμάσθη παρὰ Πέρσαις καὶ Ῥωμαίοις] καὶ εὐ-
δοκίμησεν ἢ ὅτε Γελίμερα δωράλων καὶ Οὐττήγγην
τοὺς δύο βασιλεῖς ἐν Βυζαντίῳ ἤγαγεν.

ἢ (15) Πάλιν οὖν κατηγορηθεὶς ὡς ἐπιβουλεύων
τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ ἐκ θλίψεως τελευτᾷ, δη-
μουθείσης ἀπάσης αὐτοῦ τῆς ὑποστάσεως.

ΣΚΑ'. Βασιλεία Ἰουστίνου.

ἢ Μετὰ δὲ Ἰουστινιανὸν ἐβασίλευσεν (143ᾰ) Ἰου-
στίνος, ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ἔτη ιγ', ὃς ἐκτίσας παλάτιον
ἐξω τῆς πόλεως καὶ λιμένα ἐν τῇ πόλει τὸν μὲν
ἐκάλεσε Σοφιανὰς, τὸ δὲ Σοφιανῶν εἰς ὄνομα τῆς γυ-
ναϊκῆς αὐτοῦ Σοφίας.

ΣΚΒ'. Περὶ τινος Ἰουδαίου παιδὸς ἢ.

ἢ Ἐφ' οὗ καὶ Ἰουδαῖός τις ἐν ΚΠ. ὑλοψιχὴν
τέχνην ἔχων, παιδίον ἐκέκτητο μονογενὲς, ὃ καὶ
παρέδωκε μανθάνειν γράμματα πλησίον τῆς Μεγά-
λης ἐκκλησίας, ἧς ὁ σκευοφύλαξ, ἔχων λείψανα
πολλὰ τῆς ἀγίας τραπέζης ἢ ἐξ ἰκανοῦ χρόνου,
προσεκαλέσατο παῖδας πρὸς τὸ δαπανῆσαι αὐτὰ
εἰσπλῆθον ἢ ὁμοίως καὶ τὸ Ἰουδαϊκὸν παιδίον καὶ
μετέλαβε καὶ αὐτὸ μετὰ τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν
παιδῶν ἢ. Ἀπολυθὲν δὲ καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς ἐλθὼν,
ἠρωτᾷτο παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἢ Ἰνα τί ἐβράδυνας,
τέκνον; ἢ Ὁ δὲ παῖς ἀπεκρίθη ἢ Μετὰ τῶν Χρι-
στιανῶν παιδῶν (ἀπελθὼν) εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλη-
σίαν 551 ἔφαγον κἀγὼ, πάτερ (καὶ διὰ τοῦτο ἐβράδυ-
νας). ἢ Ὁ δὲ δόλιος ἐκεῖνος θῆρ (ἢ πατήρ) σφόδρον μνεῖς
ἢ (ἔσχε παρ' αὐτῷ τὸ πρῶγμα καὶ) μετὰ τὸ ἄριστον
συμπαράλαβὼν μεθ' αὐτοῦ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸ
ἐργαστήριον ἀπελθὼν, ἐβρίβεν αὐτὸν εἰς τὴν κάμι-
νον καὶ κλείσας τὴν θύραν ἀνεχώρησεν. ἢ Ἡ δὲ γυνή
αὐτοῦ γινώσκουσα τὴν ἢ τοῦ πατρὸς μανίαν τὴν
κατὰ τοῦ παιδὸς, εἰς τὸ ἐργαστήριον σπουδῆ παρε-
γένετο καὶ παρακύψασα διὰ τῆς ὀπῆς τῆς θύρας
ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ παιδὸς ἔσω ἐν τῇ καμίνῳ καὶ
τὴν θύραν πατάξασα καὶ εἰσελθοῦσα, ἐξέβαλε τὸν
υἱὸν αὐτῆς ἀφλεκτον ἐκ τῆς καμίνου. Λεγούσης δὲ
αὐτῆς ἢ Τίς ἐπέβαλέ σε, τέκνον, εἰς τὴν κάμινον,

Chosroa vero Persa totam orientalem regionem
vastante, Justinianus Belisarium ex Occidente re-
vocans et ducem Orientis creans, contra Persas
misit. Qui cum se ad bellum accinxisset et adversus
Persas movisset, adeo Darii legatos armatura acie-
que obstupefecit, tanquam ad venationem exiens
ipsis visus, ut Chosroam, cum ad ipsum venisset,
sponsorem pacis cum Romanis fecerit : tantam
autem Belisarius apud Persas et Romanos admira-
tionem obtinuit ac laudem, quantam cum Goime-
rum et Uitigenreges captivos Byzantium duxerat.

Rursus autem calumniis facessitus quasi contra
regem Justinianum consilia faceret, ex afflictione,
publicata omni substantia ejus, vita decessit.

CCXXI. Regnum Justinii.

Post Justinianum regnavit Justinus, ejus nepos,
annos tredecim ; qui palatium extra urbem et in
urbe portum ædificavit. Hunc vocavit Sophianas ;
illud autem Sophianum ex nomine Sophiæ, ipsius
uxoris.

CCXXII. De quodam puero Judæo.

Sub illo quidam Judæus Constantinopoli vitria-
riam artem exercens, puerum habebat unigenitum,
quem ad discendas litteras tradiderat prope Magnam
ecclesiam. Hujus vasorum custos, post certum
tempus multas sacræ mensæ reliquias habens,
pueros ad edendum eas advocabat. Ingressus quo-
que pariter Judaicus puer cum cæteris Christianis
pueris ipse participavit. Dimissus autem et ad pa-
rentes regressus a patre interrogatus est : « Quare,
puer, moratus es? » Puer autem respondit :
« Cum Christianis pueris ingressus in Magnam
ecclesiam, manducavi et ego, et ideo moratus
sum. » Dolosa autem illa bestia seu pater, valde
furens rem in semetipso continuit, et [post cœnam
puerum suum accipiens et in officinam abiens, eum
in caminum projecit et obserata porta discessit.
Mulier autem furorem patris adversus puerum
cognoscens ad officinam diligenter se contulit et per
januæ foramen aspiciens, vocem pueri in camino
inclusi audivit. Tum concussa janua, intravit et
puerum e fornace integrum eripuit. Dicente autem
illa : « Quis te, fili, projecit in caminum? Et quo-
modo non combustus es? » ait puer : « Pater quidem
meus immisit me, sed mulier purpurata venit, et
flammam exstinxit dicens : « Ne timeas, puella. »

Variorum lectiones et notæ.

ἢ Τῷ ιδ' ἔτει Χοσρόης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς τετάρτην εἰσοβολὴν εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐποίησατο—Ἰουστι-
νιανὸς.—B. αὐτῆς ἐκ τῶν ἰσπερίων ἐληλυθότα κατ' αὐτοῦ ἐπεμφεν, κ. τ. λ. Ced. 652, 15 655, 14. ἢ ἀφικόμε-
νους cod. ἢ 565. ἢ Ced. 684, 3, 4; λιμένα Σοφίας 685, 12-14. ἢ Rubrica M. 2. II. τ. 1. τοῦ εἰρηνοῦ τὴν
καίσα αὐτοῦ ἐν τῇ καμίνῳ Par. 1708 evanuit in cod. ἢ 536-552—Ced. 686, 23 688, 2 : Ἐπὶ τούτου τοῦ εὐσε-
βεστάτου ἢ. 1. τις ἐν τῇ πόλει ὑλοψόφης π. ἢ τρ. δίδωκε τοῖς παισὶ πρὸς Ced. ἢ μεθ' ὧν συνῆλθε καὶ
τὸν ἢ. παιδίον ὄπισθ' ἀπ. πρ. τ. γ. αὐτοῦ ἀπῆλθε καὶ φησὶν ὁ πατήρ αὐτοῦ ἢνα Ced. καὶ μετ. ἢ παιδῶν
om. Slav. ἢ ἀριστήσαι λαθὼν τὸ παιδίον καὶ ἀπ. εἰς τὸ ἢ. αὐτοῦ ἐρ. αὐτὸ εἰς Ced. ἢ τὴν κ. τοῦ π. μ.
τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς εἰδοῖσα, ἀπελθοῦσα ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ καὶ διὰ τῆς ὀ. π. ἢ τῆς φωνῆς καὶ εἰς. εὔρε τὸν
παῖδα καθήμενον ἐσωθεν τῆς κ. ἀκαταφ. ἢ Ὀν ἐξαγαγοῦσα ἠρώτα αὐτὸν πῶς ἀκατάφλεκτος διέμεινε. Ὁ δὲ
ἀπακρίνεται Γ. κ. Ced.

Cum autem mater hæc audivisset et planxisset, **A** καὶ πῶς οὐκ ἐπλήθη; ὁ φησὶν ὁ πατρὶς ὁ ὄμιον πατὴρ μου ἐνέβαλε με, γυνὴ δὲ πορφυρούσα ἦλε καὶ τὴν φλόγα κατέσθεσε λέγουσα ὁ Μῆ ποδοῦ, παιδίον. Ὁ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ταῦτα ἀκούσασα, καὶ καταπλαγείσα ὁ καὶ τὸν υἱὸν παραλαβοῦσα, πρὸς τὴν πατριάρχην Μηνῶν ἐφθασε καὶ πάντα ἀναγγείλασα (αὐτῷ) παρεκάλει Χριστιανὴ γενέσθαι. (μετὰ τοῦ παιδίου αὐτῆς). Ὅς αὐτίκα ὁ τῷ βασιλεὶ ἀγαγῶν ἀμφοτέρους, ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς παρασθῆναι καὶ τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ (τοῦτον) μετὰ τὴν ἐξέτασιν ὁ πολλὰ παραινέσας καὶ παρακαλέσας Χριστιανὸν γενέσθαι, οὐκ ἔπεισε, ἔθεν προσέταξεν ἀνασκολοπισθῆναι αὐτὸν ὡς φονεὴ τοῦ ἰδίου παιδὸς γενόμενον, τὴν δὲ γυναῖκα βαπτίσας ἐποίησεν ἀσκήτριαν, τὸν δὲ παῖδα ἀναγνώστην ὁ.

καὶ πῶς οὐκ ἐπλήθη; ὁ φησὶν ὁ πατρὶς ὁ ὄμιον πατὴρ μου ἐνέβαλε με, γυνὴ δὲ πορφυρούσα ἦλε καὶ τὴν φλόγα κατέσθεσε λέγουσα ὁ Μῆ ποδοῦ, παιδίον. Ὁ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ταῦτα ἀκούσασα, καὶ καταπλαγείσα ὁ καὶ τὸν υἱὸν παραλαβοῦσα, πρὸς τὴν πατριάρχην Μηνῶν ἐφθασε καὶ πάντα ἀναγγείλασα (αὐτῷ) παρεκάλει Χριστιανὴ γενέσθαι. (μετὰ τοῦ παιδίου αὐτῆς). Ὅς αὐτίκα ὁ τῷ βασιλεὶ ἀγαγῶν ἀμφοτέρους, ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς παρασθῆναι καὶ τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ (τοῦτον) μετὰ τὴν ἐξέτασιν ὁ πολλὰ παραινέσας καὶ παρακαλέσας Χριστιανὸν γενέσθαι, οὐκ ἔπεισε, ἔθεν προσέταξεν ἀνασκολοπισθῆναι αὐτὸν ὡς φονεὴ τοῦ ἰδίου παιδὸς γενόμενον, τὴν δὲ γυναῖκα βαπτίσας ἐποίησεν ἀσκήτριαν, τὸν δὲ παῖδα ἀναγνώστην ὁ.

CCXXIII. Regnum Tiberii.

ΣΚΓ'. Βασιλεία Τιβερίου.

Tiberius post Justinum regnavit annos quatuor. **B** Cum hic in circum venisset, exclamaverunt ordines: « Videamus, videamus Romanorum Augustam. » Ille vero respondit: « Est ecclesia homonyma Augustæ contra publicum Diegistei balneum. » Fauste igitur exclamaverunt ordines: « Anastasiæ Augustæ anni multi. »

Τιβέριος μετὰ Ἰουστίνον ἐβασίλευσεν ἐτη θ'. Τοῦτου ἀνελθόντος ἐπὶ ἵπποδρόμιον ὁ, ἐκραζαν τὰ μέρη ὁ Ἰδωμεν, 552 Ἰδωμεν τὴν Αὔγουσταν Ρωμαίων. ὁ ὁ δὲ ἐδήλωσεν ὁ Ἐ ἀντικρὺ τοῦ δημοσίου λουτροῦ Διηγιστοῦ ἐκκλησία (οὕσα) 553 ὁμώνυμος ὁ τῆ Ἀυγούστη. ὁ Ἐοφθίμησαν οὐν τὰ μέρη ὁ Ἀναστασίας Αὔγουστης πολλὰ τὰ ἐτη. ὁ

Sophia vero, Justinii vidua, anima vulnerata est: non enim sciebat Tiberium uxorem habere, ideoque

Ἐ (2) Ἐ Ἡ δὲ Σοφία, ἡ τοῦ Ἰουστίνου γυνὴ, ἐπλήθη τὴν ψυχὴν ὁ οὐ γὰρ ἔδει ἔχειν αὐτὸν γυναῖκα καὶ

Variae rectiones et notæ.

Ἐ μοι add. Ced. Ἐ κατ. ἀπῆλθε σὺν τῷ υἱῷ πρ. τὸν π. M. καὶ Ced. Ἐ Ὁ δὲ πρὸς τὴν βασιλίδα ἀπήγαγε καὶ Ced. Ἐ ἐξ. παρεκάλει ὁ βασιλεὺς γ. χ. καὶ π. αὐτὸν οὐκ ἐπ. ὁ καὶ πρ. ὁ ἀν. ὡς φ. γ. τοῦ l. παιδίου, τὴν δὲ γ. καὶ τὸ παιδίον β. ὁ πατριάρχης τὴν μὲν ἐπ. ἀ. τὸ δὲ παιδίον ἀν. Ced. Ἐ ἐξ ἄλλου ὁ (2) Οὗτος ὁ βασιλεὺς Ἰουστίνος μεγαλόδωρος ἦν καὶ φιλόδοξος, ἔσχε δὲ γυναῖκα Σοφίαν ὀνόματι. Ced. 680,13-15. (3) Εὐσεβὴς δὲ ὢν (καὶ ὀρθόδοξος) ἐπεκόσμησε τὰς ἐκκλησίας τὰς κτισθείσας ὑπὸ Ἰουστινιανῷ, τὴν τε Μεγάλην ἐκκλησίαν (καὶ) τοὺς ὄρους Ἀποστόλων, ἀπὸ τε κειμήλιων καὶ ἀμφίων καὶ πάσης προσόδου (Ced. 680,15-17). (4) Ὁ αὐτὸς ἀνελθὼν ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ, τῶν ὄμιων στασιαζόντων, ἐδήλωσε τοῖς Βενετοῖς, ὅτι ὄμιον Ἰουστινιανὸς ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησε, τοῖς δὲ Πρασινοῖς (τοῖς — Πρασινοῖς cod.) ὅτι ὄμιον Ἰουστινιανὸς ὁ βασιλεὺς ἔζη. Καὶ ἀκούσαντα τὰ μέρη ἠσυχασαν. (5) Ὁ αὐτὸς κτερίζει καὶ τὰ παλάτια Σοφιανῶν ἐξαισία καὶ λαμπρὰ καὶ ὑπερβαύμαστα — καὶ τὴν νῆσον τὴν Πρίγκυπον, ὁ ἦν πρόσσιον αὐτοῦ, κατασκευάσας καὶ ἐκεῖ παλάτιον (Ced. 684,3-6). (6) Ὁ αὐτὸς ἐκτίσας καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου ἐν τῷ ὄρει ὄρειον, ἀλλὰ καὶ τὰς β' ἀφῆδες τῶν Βλαγερῶν ὁ αὐτὸς προσέθηκε ὡς εἶναι τὴν ἐκκλησίαν σταυρωτὴν (Ced. 684,12-15). (7) Ναρσῆς δὲ ὁ κομήτα ὑποπέσειν, ὃν ἀπέσταν Ἀλέξανδρον (ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Leo) κατ' ἐχθρῶν, καὶ διεπράξατο πρὸς τὸν ἀριστὸν ἀριστὰς (α. 567). (8) Οὗτος ὁ Ναρσῆς ἐκτίσας τὴν ὑπερβαύμαστα θεοτόκον, ἐν ᾧ καὶ λαίψανα τῶν ἁγίων μαρτύρων Πρόβου, Ταράχου καὶ Ἀνδρονίκου ἀπέθετο (Ced. 684,7). (9) Τιβέριον δὲ τὸν κόμητα τῶν ἐκκουθέντων ἀσπίλων κατὰ τὸν ὄμιον ἐξελεθόντων καὶ λεηλατούντων τὰ Θρακῶνα μέρη (Ced. 685,5 a. 570). (10) Ἐθα νόσω ληφθεὶς Ἰουστίνος, Τιβέριον ἰδιοποιήσασα, Καίσαρα ἀνηγόρευσεν (Ced. 685,6,7 a. 574). (11) Κτερίζει καὶ τὰ παλάτια τὰ ἐν τῷ Ἰουλιανῷ λιμένι ἐπ' ὀνόματι τῆς γυναίκος αὐτοῦ Σοφίας, ἀποκαθάρας τὸν λιμένα καὶ μέσον ἰδούσας στήλας β' αὐτοῦ τε καὶ τῆς γυναίκος αὐτοῦ, μετονομάσας τὸν λιμένα Σοφίας (Ced. 685,11-14 a. 577). (12) Νόσω δὲ βαρῆθεις προσεκαλέσατο τὸν τε ἀρχιερεῖα καὶ τὴν σύγκλητον πᾶσαν καὶ ἀγαγῶν Τιβέριον παρουσία πάντων, προσέβαλε αὐτὸν βασιλεῖα εἰπὼν τάδε ὁ Ὁ θεὸς ἀγαθὸν ποιήσας, αὐτὸς οὐκ ἐγὼ, τὸ ἀξίωμα (σχήμα Leo, Ced.) τῆς βασιλείας σοὶ δίδωσι. Τίμησον (οὐν) αὐτὸν (αὐτὸ Ced.) ἵνα τιμηθῇ; ὄπ' αὐτοῦ ὁ μὴ ἐπιχαιρεῖ (ἐπιχαιρε cod.) αἵμασι ὁ μὴ κοινώνει (κοινωνῆς Leo) φόνος ὁ μὴ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδοῖς (ἀποδώσας Ced.) μὴ μνηστής (μνηστής cod. μνητῆς Ced. Leo.) τὸν ὡς καγῶ καγῶ (γὰρ Leo, Ced.) μνητῆς (μνητῆς cod. μνητῆς Ced., μνητῆς Leo) ἐπταίσια καὶ σφαιρὴ ἀπέλασον κατὰ τὰς ἀνομίας μου, ἀλλὰ δικάσομαι ἐν τῷ θεῷ τοῖς ὑποβάλλουσι μοι ταῦτα ὁ μὴ ἐπαρθῆς ἐπὶ (τῆ) τιμῇ τῆς βασιλείας σου ὁ ὅπως ἔχε τοὺς πάντας ὡς σεαυτὸν ὁ γινώθι τίς ἦς καὶ τίς εἰ νῦν ὁ μὴ ὑπερφηφάνης (ὑπερφηφάνης cod. ὑπερφηφάνος ἦς Ced. Leo) τοῖς δημοφύλοις καὶ οὐκ ἀμαρτήρας. Οὐδὲς τίς ἤμην καὶ τίς; εἰμι νῦν, τὸν θάνατον ἐν ὀφθαλμοῖς ὄρων. Πάντες οὗτοι οἱ παριστάμενοι δούλοι εἰσι καὶ τέκνα σου. Τῷ στρατῷ πρόσεχε ὁ ἀνάδρομος καὶ ἀσυνέτους μὴ προχειρίζου. Μὴ σε πεισάτωσαν, ὅτι καὶ οἱ πρὸ σου οὕτως διεγίνοντο. Ταῦτα παρεγγύω σοὶ καὶ παραίνω ἀφ' ὧν ἐπαθόν. Περιουσίας οἱ ἔχοντες, ἀπελαύτωσαν αὐτῶν (αὐτοῖς cod.) χρήσιμω; ὁ τοῖς μὴ ἔχουσιν (οἱ ἔχοντες χορηγήτωσαν [εἰ ἀγαθοὶ δώρησαι Leo]). Οὐδὲς αὐτὸν τῶν ἐπὶ ἀλλοτρίων μου σε προσετιμῆσάνην (προσετιμῆσα Leo, εἰ Ced.) Τὴν μητέρα σου, τὴν ποτὴ σου δέσποιναν γενομένην σέβου καὶ τίμα ὁ δούλος γὰρ ἦσθα πρότερον, νῦν δὲ γενοῦ υἱὸς αὐτῆς. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Καίσαρος ἐν τοῖς πᾶσι αὐτοῦ πασόντος, ἐφθό βασιλεὺς ὁ Εἰ θ. λέει, [εἰμι, εἰ οὐ θέλει], οὐ (ὡ (οὐκ ἔω Leo.) Ὁ θεὸς ὁ τὸν ὄμιον καὶ τὴν γῆν ποιήσας, ἐμβάλοι (ἐμβάλοι Ced.) εἰς τὴν σὴν καρδίαν (τὴν π. σου Ced.) καὶ ἄλλα, ὁ ἐπελαθέμην εἰπὼν σοι. Ὁ Τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ, Τιβέριος τὴν βασιλείαν ἐκράτησεν (Ὅρα παραγγεῖλαιον Ἰουστίνου πρὸς τὸν Τιβέριον Glor. Ced. 685,19-686,20, a. 579). (13) Ἐπὶ Ἰουστίνου χειροτονεῖται Ἰωάννης ὁ νησιευτῆς; πατριάρχης (α. 582? Ἐπεσ οὐμία desunt in Serv. et Bulg.). ὁ 565 — Ced. 683,8-12. ε' Leo. ὁ ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ Ced. ὁ Διηγιτῆος τῶν ὁ ἐστι add. Ced. Leo. ὁ Ced. 688,12-16.

διὰ τοῦτο προσεφιλώθη αὐτῷ ἔπι Ἰουστίνου, καί-
 σαρα αὐτὸν προβαλέσθαι εἰς βασιλεία Τιβέριον, ἃ
 βουλομένη γῆμαι αὐτὸν καὶ μῆναι Ἀδούστουαν ὁ.

(3) Ταύτην δὲ κατήγαγε Τιβέριος εἰς τὸ παλά-
 τιον ὁ τὸ ἐν τῷ Ἰουλιανῷ λιμένι, καλεῦσας κουβι-
 κουλαρίους ὁ καὶ ἑτέρας ὁ τινάς εἶναι εἰς ὀπηρεσίαν
 αὐτῆς καὶ διατρεῖν αὐτήν· ἑτίμα δὲ αὐτὴν ὡς ὁ
 μητέρα, ποιῶν πᾶσαν θεραπείαν αὐτῆς.

(4) Οὗτος ἔκτισε καὶ τὸ δημόσιον Βλαχερνῶν λου-
 τρῶν καὶ πολλὰς ἐκκλησίας καὶ ξενώνας ἀνεπέωσατο.

(3) Οὗτος Μαυρίκιον καὶ Ναρσὴν κατὰ Περσῶν
 ἀπέστειλε ὁ Μαυρικίου δὲ ὑποστρέψαντος μετὰ νί-
 κης ὁ μεγάλης, ἰδέξατο αὐτὸν ὁ βασιλεὺς μετὰ τι-
 μῆς πολλῆς καὶ γαμβρὸν αὐτὸν εἰσποιήσατο, ὡσαύ-
 τως καὶ Γερμανὸν ἐν τῇ ἑτέρᾳ θυγατρὶ, ἀμφοτέρους
 ποιήσας Καίσαρας.

554 (6) Φαγῶν δὲ κόμωρα ὁ πρῶτα ἀξιο-
 θέατα παφραμακωμένα ὁ καὶ μέλλων τελευτῆν ὁ
 Μαυρικίου ὁ βασιλεία ἀνηγόρευσε ὁ.

ΣΚΔ'. Βασιλεία Μαυρικίου ὁ.

Μετὰ Τιβέριον ἰδασίλευσε Μαυρίκιος, ὁ γαμ-
 βρὸς αὐτοῦ ὁ Ἀρμένιος, ἑτη κ', ὁς ἔσχε γαμβρὸν
 ὀνόματι Φιλίππικόν, ὁς ἔκτισε μονὴν ὁ ἐν Χρυσοπό-
 λει ὁ π' ὀνόματι αὐτοῦ.

(2) Στρατηλάτης δὲ ὁ παρὰ Μαυρικίου προχειρι-
 σθεὶς καὶ ἀναλαβὼν τὰ στρατεύματα, κατὰ Περσῶν
 ἰχώρει, (143b) πολλὰς ἀνδραγαθίας κατ' αὐτῶν
 ἰνδικινύμενος ὁμα Ἑρακλεῖν στρατηγῷ.

(3) Κεῖται δὲ ὁ Μαυρίκιος τὰ Καραίου καὶ τὸν
 ἐν αὐτῷ ἑμβολόν, ὀπογράφας ἐν αὐτῷ τὰς αὐτοῦ
 πράξεις (καὶ τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων μ' ὄντα πλῆσιον
 τοῦ Σωτηρίου).

(4) Καὶ τὴν λιτὴν δὲ τὴν ἐν Βλαχέρναις τελει-
 σθεῖσαν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου διετύπωσε, καὶ τὴν
 προέλευσιν ἀπαρτήσας, καὶ τὸ ἐν αὐταῖς δημόσιον
 λουτρῶν.

(5) Ἐπὶ τούτου Χαγάνος ὁ τῶν Ἀθάρων ἀρχη-
 γὸς τὰς σπονδὰς διαλύσας, ἐπὶ τὴν Θράκην χωρεῖ καὶ
 πολλὰ στρατεύματα τῶν Ῥωμαίων ἀναίρει.

(6) Τοῦ δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ ἐξίοντος καὶ ἐν
 τῷ Δαονίῳ γενομένου ὁ, τῇ νυκτὶ ἰκεῖν γύναιον
 ἔτεκε καὶ οἰκτρὰς φωνὰς ἤφει. Ὁ δὲ βασιλεὺς
 ἀπέστειλε μαθεῖν τὸ συμβάν, καὶ εἶδον παιδίον γεν-
 νηθὲν ἀνευ ὀφθαλμῶν καὶ βλεφάρων, μήτε χεῖρας
 μήτε βραχίονας ἔχον ὁ. 555 πρὸς δὲ τὸ Ἰσχιον ὁ
 (καὶ) ἰχθύος οὐρά προσπεφυκυῖα ὁ ὀπῆρχεν αὐτῷ ὁ.

(7) Ἄλλα καὶ εἰς τὰ ἔξωθεν τοῦ Βυζαντίου χωρὶς
 ἔτεχθησαν δύο παιδιά, ἐν μὲν τετράπουν, καὶ ἔτε-

A foverat eum, Justino persuadens ut cum imperio
 præficeret sperans se e: nupturam atque Augu- tam
 remansuram.

Hanc autem Tiberius duxit in palatium quod est
 in portu Juliani, jubens cubicularias et quasdam
 alias illi servire et eam custodire: honorabat au-
 tem illam ut matrem omnemque de illa curam ha-
 bebat.

Iste ædificavit publicum Blachernarum balneum,
 multasque ecclesias et hospitia restauravit.

Iste Mauricium et Narsen adversus Persas misit.
 Mauricium autem post magnam victoriam reversum
 multo cum honore rex excepit et in generum as-
 sumpsit, sicut et Germanum, cui dedit alteram
 filiam; ambos etiam creavit Cæsares.

Cum autem præcoces sicus, specie quidem dele-
 ctabiles, sed veneno infectas comedisset et jamjam
 esset moriturus, Mauricium regem proclamavit.

CCXXIV. Regnum Mauricii.

Post Tiberium regnavit Mauricius, ejus gener,
 Armenius, annos viginti: generum habuit nomine
 Philippicum, qui Chrysepoli monasterium sub ip-
 sius nomine construxit.

Dux autem exercitus a Mauricio designatus, cum
 exercitu contra Persas processit, multaque præclare
 facta adversus illos una cum Heraclio stratego
 gessit.

Ædificavit autem Mauricius Cariana rostra,
 quibus suos actus inscripsit, et templum Qua-
 draginta Sanctorum prope Salvatoris ædem.

Publicam autem deprecationem quæ in Blachernis
 fit, sanctissimæ Deiparæ dicavit, nec non exitum et
 quod in iis est publicum balneum.

Sub eo Chaganus, Avarorum dux, fœderibus
 ruptis, in Thraciam progressus est multasque Ro-
 manorum acies disperdidit.

Ipse vero rex adversus illum processit. Cum au-
 tem Daonium attingisset, nocte mulier pariebat
 lamentabilesque voces edebat. Rex misit ut quod
 evenerat edisceret, et qui fuerant missi natum vide-
 runt puerum absque palpebris et oculis, nec ma-
 nus, nec brachia habentem. Post renes autem
 cauda piscis naturaliter inhærebat ei.

Sed et extra Byzantii loca editi sunt duo pueri,
 unus cum pedibus quatuor et alter cum duobus ca-

Variæ lectiones et notæ.

ὁ πρὸ Ced. ὁ Ἀδούστα Ced. ὁ Ced. 688, 16-19. ὁ π. τῶν Σοφῶν καὶ Ced. ὁ κουβικουλάριον
 Ced. ὁ ἑτέρος, Leo, Ced. ὁ ἴσα μητρὶ Leo, Ced. ὁ 582 — Ced. 690, 6-8: Τῷ δ' αὐτοῦ ἑτε-
 κτερίζει Τιβέριος τὸ δ. τῶν Β. — ἀνανεοῖ δὲ καὶ ἑ. π. καὶ ἑ. κ. τ. λ. Ced. ὁ Ced. 696, 14-691, 1.
 ὁ ἀνάγκης cod. ὁ Ced. 691, 1-5: Τῇ δὲ ἰδ' τοῦ Ἀδούστου μηνὸς φ. ὁ συγκόμωρα πρ. Leo, σὺκά-
 μενα ὄψμα Ced. ὁ νενοθευμένα Ced. ὁ τεθνάναι, προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην Ἰωάννην καὶ τὴν
 σύγκλητον ὁμα τοῖς στρατεύμασι καὶ M.C. ed. ὁ τὸν ἴδιον γαμβρὸν Ced. ὁ ἀναγορεύει Ced. ὁ τοῦ
 Ἀρμενίου M. 2. ὁ 583. ὁ τῆς Θεοτόκου, ἐν ΚΠ. δὲ οἶκον τὸν λεγόμενον τοῦ Φ. Leo, Ced. 697, 7-12.
 ὁ τῆς ἑώας Ced. 692, 10. ὁ Ced. 694, 18: Ὁ δὲ Μ. ἔκτισε τὸν Καραίων ἐ. ἐν Βλ. γρ. ἐν ἄ. διὰ ζωγρα-
 φίας: τὰς ἑ. πρ. Ced. ὁ Ced. 684, 20-23. ὁ 590, 591 — Περὶ τοῦ παιδὸς τοῦ γεννηθέντος ἀνευ χειρῶν.
 ὁ Ced. 695, 21-696, 2. ὁ γενομένου Ced. ὁ ἔχων cod. ὁ τῷ ἰσχιῶ Ced. ὁ προσφυῖς Ced. ὁ ὄστρα-
 κα ὄστρακός. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ κύνων ἐξήτους, κεφαλὴν ἔχων λισσώδη γεννηθεὶς ἐγένετο μέγας ἀπόδρα Ced.

pitibus. Qui vero historias scripserunt dicunt non A
fausta significari urbibus in quibus hujusmodi mon-
stra nascuntur.

Eadem vero die regis equus cadens diruptus
est.

Ipsa vero non in bonum de talibus auguria su-
mens, in urbem regressus est.

Verum etiam canis cum sex pelibus et capite
leonis capitis formam habente mira que magnitudine
editus est.

CCXXV. De Sirenibus, crocodilis et hydria.

In Nilo flumine apparuerunt etiam, oriente
sole, duo animalia humanam referentia formam,
homo et mulier, quæ vocantur Sirenes, voce ju- B
cundissima valdeque pernicioza. A capite us-
que ad umbilicum hominis habent formam, reli-
quum autem volucris. Homo quidem erat pectore
validior ac robustior; mulier autem facie comaque
flava relucebat, dum vir sinus et faciem sine pilis
et spissam comam haberet. Populus autem cum
præfecto mirabundus par istud androgynorum obser-
crabat ne recederet priusquam omnes hoc stupendo
spectaculo satiarentur. Et usque ad nonam horam
omnis populus animalia ista contemplans mirabatur.
Et postea rursus in flumen immersa sunt.

Postquam autem immersa fuerunt, crocodili
a, paruerunt qui ruentes multos homines necave- C
runt. Crocodilus enim est simul immanis terra et
piscis a capite usque ad caudam; dorsum ejus ni-
gro lapidi simile est; venter autem albus. Quatuor
ipsi sunt pedes et cauda maxima et aspera; ossis
enim spinæ est unico osse constantis. Dissecatur-
que velut acanthus, quasi serræ dentes et acumina,
et cum illa ferit monstrum quos lacessit, multaque
facit vulnera. Caput autem ipsius humeris conti-
guum est iisque æquatur quandiu non hiat; ubi hiat
totum caput oris loco est et usque ad humeros pan-
ditur.

Hunc autem impugnat animalculum hydra di-
ctum, in eodem flumine vivens, formam habens
cauis, hoc modo. Cum scilicet dormitando croco-
dilas os aperit, hydra, prius in cæno volutata,
per os illius in ventrem sese insinuat, et, hoc dilata-
cerato, bestia enecata, per anum egreditur. Et

ρον δικόρουφον. Οἱ δὲ τὰς ἱστορίας γράφοντες λί-
γουσι μὴ σημαίνειν ἀγαθὰ ταῖς πόλεσιν ἐν αἷς τοιοῦτα
τίκονται.

(8) Τῇ (δὲ) αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ὁ Ἰππος τοῦ βασιλέως ἔ-
διεβρίγη πεσών.

(9) Ὁ δὲ τοῦτοῖς οὐκ εἰς καλὸν οἰωνισάμενος,
ὑπέστρεφεν ἐν τῇ πόλει.

(10) Ἀλλὰ καὶ κύων ἐξάπους κεφαλὴν ἔχων
λεοντώδη ἐγεννήθη παμμεγέθους σφόδρα.

ΣΚΚ'. Περὶ τῶν Σειρήνων, κροκοδείλων καὶ
ὕδρων.

Καὶ ἐν τῷ Νεῖλῳ ποταμῷ ἐφάνησαν ἡλίου ἔ-
νατελλόντος ἀνθρωπόμορφα δύο ζῶα, ἀνὴρ καὶ
γυνὴ (ἄπερ Σειρήνες προσαγορεύονται, τῶν δὲ φύσιν
πάνυ καὶ θανατηφόρα· τὴν δὲ μορφήν ἔχουσιν, ἀπὸ
κεφαλῆς ἕως ἰσχυροῦ, ἀνθρώπου, τὸ δὲ λοιπὸν πε-
τεινοῦ), καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ εὐστερνος (ἦν καὶ) κατὰ
πληκτος, ἡ δὲ γυνὴ τὴν ὄψιν καὶ τὴν κόμην
ξανθὴν (ὁμοίως καὶ ὁ ἀνὴρ τοὺς τε μαστοὺς εἶχε καὶ
τὴν ὄψιν ἀτριχὸν καὶ τὴν κόμην βαθεῖαν. Ὁ δὲ λαὸς
μετὰ τοῦ ὑπάρχου θαυμάζοντες ὄρκους ἔβαλλον ἐκείνῳ
τὸ ἀνδρόγονον μὴ ἀναχωρῆσαι πρὶν ἅπαντες ἐμφορη-
θῶσι τῆς θέας ταύτης παραδόξου). Καὶ (δὲ) μέγας
ὄρας ὅτι πᾶς ὁ λαὸς ἐθαύμαζε θεωρῶν τὰ ζῶα
ταῦτα. Καὶ οὕτως πάλιν εἰς τὸν ποταμὸν κατέ-
έδυσαν.

556 (2) Τούτων δὲ καταδυάντων κροκόδειλοι
ἀνέδυσαν (καὶ ἐκπηδήσαντες πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων
διέφθειραν). Ὁ (γὰρ τοῖ) κροκόδειλος θηρίον μέγας
ἐστὶν ὁμοῦ καὶ ἰχθύος ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι οὐρᾶς, καὶ
ἡ μὲν χροιά τοῦ σώτου αὐτοῦ πέτρα μελαίνη προσ-
έεικε, ἡ δὲ γαστήρ λευκὴ· καὶ πόδες αὐτῶν εἰσι δ'
καὶ οὐρὰ μέγιστη, τραχεῖα· τῆς βάρους γὰρ ἐστὶν
ἐνδὲ ὁστέου τελευτῆ· καὶ ἐντέτμηται εἰς ἀκάνθας
(144) ὥσπερ αἱ τῶν πρῶτων (ὄρμαι καὶ) ἀκμαί, καὶ
τῦπται μετ' αὐτῆς πρὸς οὓς ἀνμάχεται, καὶ πολλὰ
ποιεῖ τραύματα· ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ προσήρμω-
σται τοῖς ὤμοις ἐξισουμένη ἐφ' ὅσον μὲν οὐ κέχηνε
θηρίου ἐστὶ κεφαλὴ· ἐπὶ δὲ χάνη, ὅλη γίνεται
στόμα μέχρι τῶν ὤμων τὴ χάσμα ποιοῦσα.

(3) Ἀναίρει δὲ τοῦτο πολλὰκις ἡ λεγομένη ὕδρα
ἐν τῷ αὐτῷ ποταμῷ ὑπάρχουσα, μορφήν ἔχουσα
κυνὸς τοιοῦτῳ τρόπῳ. Τὸ γὰρ στόμα διανοήτων ὁ
κροκόδειλος καὶ οὕτως καθέδων, ἡ ὕδρις ἐγκλιση-
μένη εἰς πηλὸν καὶ διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ πρὸς
τὴν γαστέρα χωροῦσα καὶ ταύτην διαβρίθασα, ὁστ-

Varie lectiones et notæ.

²⁶ ὁ τὸν χρυσὸν περιχέμενος κόσμον, ἀθρόως Cod. 616, 4. ²⁷ T. πᾶσιν δ. ὁ βασιλεὺς περιλυτός ἦν
Cod. 698, 5. ²⁸ περὶ τοῦ ἐξάποδος κυνός. ²⁹ π. κρ. Par. 1706, π. κροκοδείλου M. 2-14. Cod. 700, 19-
701, 6: Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον (τῷ ἢ) ἔπει. ³⁰ μετὰ τοῦ λαοῦ πορευομένου ἐν τόπῳ τῷ ἐπιλεγόμενῳ
Δ. Cod. ³¹ ἡ ἀνίσχοντος ζ. ἀ. ἐν τῷ ποταμῷ ἐφ. Cod. ³² τε αὐτὴ Cod. ³³ εὐστολος αὐτὴ Cod. ³⁴ τὴν
ὄψιν, κ. τ. λ. Cod. ³⁵ τοὺς τε μαστοὺς εἶχε καὶ Cod. ³⁶ δ. λείαν καὶ κ. βαθεῖαν. ³⁷ ἐθαύμασαν ἐρῶν—
ἐθαύμαζον θεωρ. cod. ³⁸ Καὶ τῇ ὅτι ἐδ. ἐν τῷ ποταμῷ Cod. ³⁹ Cod. 701, 6-14: Καὶ ἰδοὺ καὶ κροκοδείλων
πληθὺς ἀνεφάνη. Ὁ δὲ κρ. θ. ε. μὲν καὶ ἰ. μέγας ἀμφίβιος, δὲ καὶ ἡ μὲν χ. τ. ν. ἀ. π. εἶκος μ. ἡ δὲ γ.
λ. π. δὲ ὅ καὶ ὁ. μεγάλη καὶ τρ. ⁴⁰ ἐν. δὲ ἀνωθεν ὡς αἱ Cod. ⁴¹ ἐν ταῦτῳ καὶ τραυματίζει· ἡ κ. δὲ προσ-
ηρμοσμένη τ. ὠ. καὶ ε. καὶ ἐφ. Cod. ⁴² κ. ε. ἐπὶ Cod. ⁴³ ποιοῦσα τὸ χ. Cod. ⁴⁴ Ζῶον δὲ ἐστὶ μικρὸν ἢ
δ. ἢ τις καὶ ἄλλος λέγεται κ. ἐχ. μ. αὐτὴ εἰς π. κυλ. ἐπιτηροῦσα τε τὸν κροκόδειλον καθέδωντα, εἰσπιδέ-
δ' ἂ τοῦ στ. ἀ. ⁴⁵ κελήνω; γὰρ ὁ κροκόδειλος, καθέδου εἰ; τ. γ. τοῦτου χ. κ. τ. διαβρίθασουσα, λ. δ. τ. ε.
ἀπονεκροῦσα αὐτόν Cod. 701, 14-19.

τον ἐξέρχεται· διὰ τῆς ἕδρας, νεκρὸν αὐτὸν καταλιμπάνουσα. Καὶ ταῦτα μὲν ὤδε· πρὸς τὰ ἐξῆς ὁ λόγος βαδισάτω.

(3) Πρίσκον ὁ βασιλεὺς, τὸν ἴδιον γαμβρὸν, ἀποστείλας κατὰ Σκυθῶν μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ, οἱ τοὺς Σκύθας νικῆσαντες ἀντήρην κατὰ τοῦ βασιλέως. Μηνιῶν δὲ αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς, πολέμου συγκροτηθέντος μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ βαρβάρων, ὑπέθετο Μαυρίκιος ὁ βασιλεὺς τῷ στρατηγῷ καταπιστευθέντι τὸ στράτευμα προδοῦναι τούτους τοῖς πολεμοῖς, δι' ἣν ἄνταρσίαν κατ' αὐτοῦ ἐμελέτησαν, ὅπερ καὶ γέγονε.

557 (5) Συνελήφθη οὖν πλῆθος πολὺ, καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς ὁ Σκύθης ἐξωνθηῆναι παρὰ Ῥωμαίων. Ἐδήλωσε δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ Χαγάνῳ δωριὰν αὐτῷ πάντα· ἀπολυθῆναι. Ὁ δὲ ἀντεδήλωσεν· « Ἀποδίδωμι πάντας, κατὰ ψυχὴν νόμισμα κομιζόμενος. » Τοῦ δὲ βασιλέως μὴ ἀνασχομένου δοῦναι, ἀνὰ ἤμισον νομισμάτος ἤξλωσε λαθεῖν ὁ βάρβαρος. Καὶ μὴδὲ τοῦτο καταδεξάμενος ὁ βασιλεὺς, θυμωθεὶς ὁ βάρβαρος ἀπέκτεινε χιλιάδας ἑβ' ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ τριβουναλίου.

(6) Ὅθεν ἐκ τούτου ἐμισήθη Μαυρίκιος ὑπὸ πάντων, καὶ ἐλοιδοροῦν αὐτὸν καὶ κατηρώντο. Ὁ δὲ μεταμεληθεὶς καὶ τὸ μέλλον κριτήριον ἐννοήσας, εἶλετο· μᾶλλον τὴν ἁμαρτίαν ἐνταῦθα ἀπολαθεῖν καὶ μὴ ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ κριτηρίου. Καὶ ποιήσας δεήσεις ἐγγράφους ἐπέστειλεν εἰς τε τοὺς πατριαρχικούς θρόνους καὶ εἰς ἀσκητήρια καὶ μοναστήρια μετὰ δώρων πολλῶν, ὅπως εὐξωνται· περὶ αὐτοῦ, ἵνα τὴν ἁμαρτίαν ἐνταῦθα ἀπολάβῃ.

(7) Προσκυδαλλίζετο δὲ καὶ εἰς Φιλιππικόν, τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, διὰ τὸ Φί γράμμα. Οὕτω γὰρ εἶπον τῷ Μαυρίκιῳ, ὅτι Φί αὐτὸν διαδέχεται. Ὅς δι' ὄρκων πολλῶν ἐπιληροφόρει Μαυρίκιον καθαρὸς εἶναι τῆς τοιαύτης ὑποψίας. Τοῦ δὲ Μαυρίκιου τὴν Θεὸν ἰκετεύοντος ῥυσθῆναι τῆς ἁμαρτίας ταύτης, εἶδεν ἐνύπνιον τοιοῦτο, ὡς ἐτι λαοῦ πλείστου παρεστῶτος τῆ εἰκόνι τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ χαλκῇ πύλῃ τοῦ παλατίου, φωνὴ ἐκ τῆς εἰκόνος ἐγένετο λέγουσα· « Ἀγαγετέ μοι Μαυρίκιον. » Ὅν ἀγαγόντες παρέστησαν. Καὶ φησιν ὁ ἡθεὶς φωνή· « Ποῦ θέλεις (ὦ Μαυρίκιε) ἀποδώσω σοι, ἐνταῦθα **558** [ἦ] ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι; » Ὁ δὲ γενόμενος ἐναρμος ἀποκριθεὶς· « εἶπεν· « Ὡδε καὶ μὴ ἐκείθεν. » Καὶ εὐθέως ἐκέλευσεν ἐκδοθῆναι αὐτὸν, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν (αὐτοῦ) Φωκᾷ τῷ στρατιωτῇ. Διυπνισθεὶς οὖν ἀπέστειλεν εὐθὺς τὸν παρακοιμώμενον αὐτοῦ ἀγαγεῖν Φιλιππικόν, ὃς ἐν τῇ αὐτῇ ὥρᾳ ἰδὼν τὸν παρα-

A hæc quidem huc usque : exinde sermo continuabitur.

Mauricius Priscum, generum suum, miserat adversus Scythas cum omni exercitu ; qui, postquam Scythas vicissent, contra imperatorem rebellaverunt. Furor accensus adversus illos, bello inter Romanos et Barbaros ingravescente, suavit Mauricius rex duci cui concreditus erat exercitus ut eum traderet inimicis, ob rebellionem quam adversus ipsum erant moliti : quod et factum est.

Fuit igitur magna multitudo capta, et Scythas abduxerunt eos a Romanis redimendos. Proposuit autem rex Chagano ut pretio accepto cunctos in libertatem vindicaret. Hic autem respondit : « Omnia reddo si pro unaquaque anima numisma accipio. » Imperatore vero non assentiente, dimidium numisma recipere consentit Barbarus. Sed cum imperator acquiescere necdum voluisset, iratus Barbarus duodecim millia in campo Tribunalis interfecit.

Exinde Mauricius omnibus odio habitus est, contemptus et maledictus. Ipse vero pœnitens futurumque iudicium reputans, potius in hac vita quam in futuro iudicio peccatum luere elegit. Et formulas scripto exaratas misit ad patriarchales sedes, ad asceteria et monasteria, cum muneribus multis, ut orarent pro ipso et peccata hic lueret.

Jam vero de Philippico, genero suo, propter scylabam Phi scandalum passus erat. Dixerant enim Mauricio Phi ipsi successurum. Hic autem juramentis multis Mauricio suavit se purum a tali suspicione esse. Cum vero Mauricius deprecaretur Doum ut a tali peccato absolveretur, somnium habuit, quo videbatur illi multus populus ad imaginem Christi stare prope januam palatii æream, et vox ex imagine dicebat : « Adducite mihi Mauricium. » Quos adducentes obtulerunt. Et ait divina vox : « Ubi vis, Maurici, reddam tibi, hic vel in futuro iudicio ? » Respondens ait : « Hic et non illic. » Et statim jussit ipsum et uxorem et filios et omnem cognationem tradi Phocæ militi. Experrectus ergo statim cancellarium suum misit ad arcessendum Philippicum, qui inhac ipsa hora cancellarium videns et de vita sua desperans, communionem sacram proposcit, et sic abiit ad Imperatorem, uxorem relinquens in sacco et cinere gementem. Ingressus autem

Varie lectiones et notæ.

« δι' ὃ ? » ἤγαγον ἂ. οἱ Σκύθαι Leo. « καταδεξάμενον τοῦ βασιλέως Leo, cf. Ced. 700,6-13. » ἐξελέξατο μ. ἢ. ἢ ἐκέισε M. cf. Ced. 704,1-6. « Ced. 704,7-705,12 : Ἐσχ. ὡς τὸ φῖ ἔχειν εἰς χρηματισμὸν τὸν τοῦτον ἀναιρήσοντα, καίτοι διαφόρως αὐτῷ Φιλιππικοῦ ὀμνυμένου μὴ ἔχειν ἐξ αὐτοῦ φόβον τινά. Πάντων οὖν περὶ τούτου εὐχομένων, ἢ. ὁ Μαυρίκιος· ἐν μίᾳ νυκτὶ ὡς εἰς τὴν χαλκῆν πύλῃν τοῦ π. ἰστάμενον αὐτὸν ἐμπροσθεν τῆς ἢ. τοῦ σωτήρος καὶ λαὸν πολλὸν σὺν αὐτῷ τῶν αἰχμαλώτων ἐγκαλοῦντων καὶ φ. γέγονεν ἐκ τοῦ ἁγίου χαρακτήρος λέγουσα· « Δότε M. » Καὶ οἱ δῆθεν ὑπηρέται κρατήσαντες αὐτὸν φ. ἐν τῷ πορφυρῷ ὀμφαλίῳ τῷ ἐκέισε. « πρὸς αὐτὸν add. Ced. « ὦδε ἢ Ced. « Ὁ δὲ ἔφη· « Φιλάνθρωπε δέσποτα, δικαιοκρίτα· ὦ. μ. καὶ μὴ ἐν τῷ μέλλοντι. » Ced. « τε add. Ced. « αὐτοῦ add. Ced. « ὃς ἂ. τῆ ὦ. Ced.

ad imperatorem procubuit ad pedes ejus. Sed imperator ac cubitore exire foras jussu, et ipse cecidit ad pedes Philippici, dicens: « Ignosce mihi, frater, quia peccavi tibi nimis. Te enim suspicabar vitæ meæ insidiari: sed nunc te innocentem esse agnosco. Hortor ergo te ut mihi dicas, an inordinibus militiæ quemdam Phocam cognoscas. » Philippicus autem ait: « Unum cognosco, qui pridem ab exercitu missus tuæ contradixit potestati. » Et dixit imperator: « Cujus est indolis? » — « Timidus et ferox. » Imperator autem ait: « Si pusillanimis, et occisor. » Et ei somnium enarravit. Ille vero ait: « Vide quomodo non desit littera Deo, cum alicui vult dare regnum. »

Καὶ ὁ βασιλεὺς ἔφη· « Ποίας ἐστὶ γνώμης; »⁸⁸ « Δειλὸς καὶ θρασύς. » Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔφη· « Εἰ δαίλι, καὶ φονεύς. » Καὶ διηγῆσατο ὁ βασιλεὺς αὐτῷ τὸ ἐνύπνιον. Ὁ δὲ εἶπεν· « Ἴδε⁸⁹ πῶς γράμμα τῆ Θεῷ οὐ λείπει, δέσποτα (ᾧ⁹⁰ θέλει δοῦναι τὴν βασίλειαν). »

In hac ipsa nocte apparuit stella cometes.

Postridie venit missus magistrilianus a sanctis hoc responsum ferens: « Deus quidem animam tuam salvabit, accepta pœnitentia tua, sed e præsenti vita cum multa tribulatione multisque periculis excides. » Quæ cum audivisset Mauricius, ex animo multas Deo gratias reddidit.

Sophia vero, Justinii uxor, mirandam pretiosissimamque coronam Mauricio regi paraverat: ille vero, cum hæc vidisset et miratus esset, in die sacro Paschæ deposuit eam in ecclesia Deoque consecravit.

Autumno vero delabente, cum rex Petro duci scripsisset ut in Sclavorum regione hiemaret, rebellavit multitudo: unde duces, turbis in unum congregatis, Phocam militem in regem provehant.

Postquam vero Petrus cæterique duces in urbem ingressi hoc regi renuntiaverunt, Mauricius, odium in se plebis conspiciens, vestibus depositis, media nocte in dreamonem ascendit cum uxore ac liberis, populi rebellionem fugiens.

Et cum in sanctam Autonomam ægre confugisset, volens in munitam castrum asilum querere, non valuit; nam subito violentissimis articolorum doloribus et podagra correptus immobilis D facere cœpit est.

Varie lectiones et notæ.

⁸⁸ ἐπὶ τοῖς Ced. ⁸⁹ ἐξ. ἐκ. τὸν π. Ced. ⁹⁰ εἰς Ced. ⁹¹ ὁ δὲ ἔφη add. Ced. ⁹² ἴ. δ. πῶς οὐ λ. τὸν θεὸν γ. Ced. ⁹³ ὁ cod. ἔταν τινὶ Leo. ⁹⁴ Ced. 705, 12: Τῆ δὲ ν. ἐκείνη ἔφ. ⁹⁵ ἐν τῷ οὐρανῷ ὁ λεγόμενος ξηρίας Ced. ⁹⁶ Ced. 705, 16-18: Καὶ τῆ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ἔφθ. ⁹⁷ Θεὸς δ. τὴν μ. σου σ. τὴν ψ. σου καὶ μετὰ τῶν ἁγίων κατατάττει σε πανοικί, τῆς δὲ βασιλείας μ. ἀτιμίας καὶ κ. ἐ. Ταῦτα ἀ. Μ. μ. τὸν Θεὸν ἐδόξαζε Ced. ⁹⁸ 601. ⁹⁹ Τῷ ἰθ' ἔτει, τοῦ ἁγίου Πάσχα, Σ. Αὐγούστα ἡ γ. ἴ. ἅμα Κωνσταντῆ τῆ γυναῖκα Μαυρικίου στ. κατασκευάσασαι ὑπερτ. τῷ β. προσήγαγον. Ὁ βασιλεὺς δὲ τ. θ. ἀπελθὼν ἐν τῇ μ. ἐ. τῷ Θεῷ τ. προσήγαγε, κρεμάσας ἐπάνω τῆς ἁγίας τραπέζης Ced. 701, 20-24. ¹⁰⁰ 682. ¹⁰¹ Τῷ δὲ Π. στρ. ἔντι γράφει Μ. τὸν Ἰστρον διαπεράσαι καὶ ἐν ξίτην γ. τὸν λαὸν π. ὑπερ ἀκούσαν τὸ πλῆθος ἐστάσασεν καὶ πρ. ἄρχοντα φ τὸν κένταρον, κ. τ. λ. Ced. 715, 18-22. ¹⁰² Τοῦτο ὁ Πέτρος ἀπηκοῦς εἰς τὸν Ἰουζάντιον φεύγει καὶ πάντα ἀναγγέλλει τῷ β. Ὁ δὲ Μ. μ. ν. ἰδιωτικῶν περιβαλόμενος ἐσθῆτα εἰς ἑρ. εἰσελθὼν μετὰ τῆς γυναίκης καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ ἀποδιδράσκει Ced. 705, 22706, 5. ¹⁰³ Αἰλιανὸς δὲ γαγονίας μάλισ διασώζεται εἰς τὸν ἀ. Ἄ. ἐν ταύτῃ δὲ τῆ νυκτὶ ἀρθρίτις καὶ ποδάγρα ἐπιπίπτει αὐτῷ Ced. 706, 3-5.

Α ποιμώμενον καὶ τῆς αὐτοῦ ζωῆς ἀπεργασίαι, ἤθηκα κοινωνῆσαι, καὶ οὕτως ἀπῆλθε πρὸς τὸν βασιλεῖα καταλιπὼν τὴν γυναῖκα ἐπὶ οὐρανοῦ καὶ στοδοῦ (144) ὀρηγοῦσαν. Ἐλθὼν δὲ πρὸς τὸν βασιλεῖα, ἔπεισαν ἐν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπέειπε⁸⁸ τὸν παρακοιμώμενον ἐξελεῖν, καὶ αὐτὸς ἔπεισε πρὸς τοὺς πόδας Φιλιππικοῦ λέγων· « Συγγνώμην μοι, ἀδελφε, ἐτι ἡμαρτὸν σοι πολλὰ. Σὺ γὰρ ὑπεκόνει τῇ ζωῇ μου ἐπιβουλεύσαι· ἀλλὰ νῦν ἔγνω ἀδῶον εἶναι (σε). Παρακλιῶ οὖν σε εἰπεῖν μοι, εἰ γνώσκεις ἐν τοῖς τάγμασι Φωκῶν τινα στρατιώτην. » Ὁ δὲ Φιλιππικός ἔφη· « Ἐνα γινώσκω, ὃς πρὸ καιροῦ περφόβεις ἐκ τοῦ στρατοῦ ἀντέλαγε τῷ κράτει σου. »

B ¹¹ (8) Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ νυκτὶ ἐφάνη ἀστὴρ κομήτης⁹².

⁹³ (9) Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐφθασεν ὁ ἀποσταλὸς μαγιστριανὸς φέρων ἀπόκρισιν ἐκ τῶν ἁγίων, ὅτι Ὁ Θεὸς⁹⁴ τὴν μὲν ψυχὴν σου σώζει, δεξιόμενος τὴν μετάνοιάν σου, τῆς δὲ παρουσίας ζωῆς 559 μετὰ πολλῆς θλίψεως καὶ κινδύνων ἐκτίπτεις. Ἄπειρ ἀπίστας Μαυρικός· ἐκ ψυχῆς ἠὲ χαρίστησε τῷ Κυρῆ μεγάλως.

⁹⁵ (10) Κατεσκευάσασε δὲ⁹⁶ στέμμα Σοφία, ἡ τοῦ Ἰουστίνου γυνὴ, Μαυρικίῳ τῷ βασιλεῖ ὑπερφόβως καὶ ὑπερτίμιον. Ὁ δὲ τοῦτο θεασάμενος καὶ θαυμάσας τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἁγίου Πάσχα ἀπέθετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τοῦτο ἀνέθεκε τῷ Θεῷ.

⁹⁷ (11) Τῷ μετοπῶρου δὲ⁹⁸ καταλαβόντος καὶ τοῦ βασιλέως γράψαντος Πέτρῳ τῷ στρατηγῷ παραχειμάσαι ἐν τῇ τῶν Σκλάβων χώρᾳ, ἀντίκειναι ὁ λαός· ὅθεν οἱ ἄρχοντες εἰς ἐν τὰ κλήθη συναθροισάμενοι, προβάλλοντα εἰς βασίλειαν Φωκῶν τὸν στρατιώτην.

(12) Τοῦ δὲ Πέτρου⁹⁹ καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων ἐν τῇ πόλει παραγενομένων καὶ τοῦτο τῷ βασιλεῖ εἰπόντων, Μαυρικός τὸ κατ' αὐτοῦ μῆσος τοῦ λαοῦ εἰδὼς, μεσουδίας νυκτὸς ἀποδυσάμενος εἰσῆλθεν εἰς δρόμωνα σὺν τῇ γυναίκαί καὶ τοῖς τέκνοις, φεύγων τὴν ἐπανάστασιν τοῦ λαοῦ.

(13) Καὶ μετὰ¹⁰⁰ κινδύνου εἰς τὸν ἅγιον Αὐτομόμον διασωθεὶς, βουλόμενος εἰς τι φρούριον ὄρητον καταφυγεῖν, οὐκ ἔσχυσεν· ἀφῆνης γὰρ ἐπιτίθειται αὐτῷ σφοδρώτατοι πόνοι καὶ ἀρθρίτιδες, ὥστε κίσθαι αὐτὸν ἀμετακίνητον.

(14) Ὁ δὲ Φωκᾶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ δεχθεὶς εἰσῆλ-
θεν ἐν τῇ πόλει καὶ εἰς τὰ βασίλεια.

500 (15) Τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ Θεοδοῖον ἀπέ-
στειλε πρὸς Κοσρόην τὸν βασιλέα Περσῶν ἐναμνήσας
αὐτὸν τὰς εἰς αὐτὸν εὐεργεσίας καὶ ὡς δι' αὐτοῦ τὴν
βασίλειαν Περσῶν ἐκράτησε. Κοσρόης τὴν τῶν Περ-
σῶν ἀβρόβια· ἡ χώραν κατὰ Ῥωμαίων ἐχώρησεν
ἐπὶ Φωκᾶ καὶ πολλὰς πόλεις καὶ χώρας τῶν Ῥω-
μαίων ἐπέβησεν.

ΣΚΖ'. Βασίλεια Φωκᾶ τοῦ τυράννου.

Μετὰ Μαυρικίον ἰδασλευσε Φωκᾶς ὁ Καππα-
δοκῆς τύραννος ἔτη ἦ, στέφας καὶ Λεοντῶ τὴν γυ-
ναῖκα αὐτοῦ εἰς Δύγουσταν.

(2) Εἰς δὲ τὸ Ἰππικὸν ἀναλθόντος καὶ στάσεως
γενομένης περὶ προτιμήσεως τόπου τοῖς μέρεσιν,
ἔκραξαν οἱ δῆμοι· Ὁ Μαυρικός οὐκ ἀπέθανεν,
ἀλλὰ ζῆ· ἐρωτηθήτω. Ὁ δὲ ἀλάστωρ κινεῖται
πρὸς [τὸν] φόνον Μαυρικού. Καὶ εἰσῆλθε ὁ Μαυρι-
κίος δέσμιος εἰς τὸν Εὐτροπίου λιμένα· προκολά-
ζων δὲ αὐτὸν ὁ μαιφόνος τῆ θεωρίᾳ, τοὺς πέντε
ἄρβενας υἱοὺς αὐτοῦ ἐμπροσθεν αὐτοῦ σφαγῆναι
προστάττει. Ὁ δὲ Μαυρικός φιλοσοφῶν τῷ δυσ-
τοχηματι, συνεχῶς ἀπιφθέγγετο· Ὁ δὲ Δίκαιος
εἶ, Κύριε, καὶ δικαία ἡ κρίσις σου. Τῆς δὲ τῆς
ἐπιθῆνης ὑποκλιφάσης ἐν (ἐκ) τῶν (ε') βασιλικῶν παι-
δίων καὶ τὸ ἴδιον αὐτῆς πρὸς ἀναίρεσιν ἀντιδούσα,
ὁ Μαυρικός §(145) οὐ καταδέξατο, ἀλλὰ τὸ ἴδιον
ἐπέζητησεν. 501 ἔλθεν καὶ αὐτὸ ἀναιρεθῆναι.
Ὅθεν τὸν υἱὸν καὶ νόμον φύσεως (καὶ τρώτων
κρεῖττον καὶ ἀκροτάτη μετανοία) ὑψηλότερος γέγονε
(Μαυρικός ὁ βασιλεὺς) ἀπαλλάττει καὶ αὐτὰς
ὁμοίως τὸν βίον (μετὰ πολλῆς ὑπομονῆς καὶ εὐχα-
ριστίας, ὅθεν καὶ κληρονόμος γέγονε τῶν αἰωνίων
ἀγαθῶν).

(3) Τοῦ δὲ ἀθλίου Φωκᾶ προστάξαντος τεθῆναι
τὰς τοῦτων κεφαλὰς ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ τριβουναλίου,
ἐξήρχοντο οἱ τῆς πόλεως καὶ ἐθεώρουν αὐτὰς ἕως
ἐπιώξασαν. Κατ' ὅτε συνεχώρησεν αὐτὰς ὁ ἀλιτῆριος
τοῖς ποδοῦσιν ἀποδοθῆναι. Οἱ δὲ δεξάμενοι κατέθεντο
αὐτὰς ἐν τοῖς πρέπουσι τόποις.

(4) Τὴν δὲ Μαυρικού γυναῖκα σὺν ταῖς τριεὶν
θυγατράσιν αὐτῆς ἐν μοναστηρίῳ καθείρξεν.

Phocas autem a populo exceptus in urbem et
regiam intravit.

Filium autem suum Theodostum ad Chosroem,
Persarum regem, misit, ut in ejus memoriam re-
vocaret beneficia ipsi praestita, quomodo, se
auxiliane, Persarum regnum obtinuisset. Chosroes,
congregata Persarum gente, contra Romanos movit,
et multas urbes locosque Romanorum evertit.

CCXXVI. Regnum Phocæ tyranni.

Post Mauricium regnavit Phocas Cappadox ty-
rannus annos octo, Leontinae ejus uxore Augusta
coronata.

Cum autem in circo versaretur et seditio circa
loei prerogativam inter partes ferret, exclama-
verunt populi: Mauricius non est mortuus,
sed vivit: interrogetur. Scelustus autem ad Mau-
ricii caedem excitatus, Mauricum vinculis onestum
ad portum Eutropii adduci jubet. Praevio autem illi
supplicio per visum afficiens scelustus, quinque
filios ejus coram ipso jugulari praecipit. Mau-
ricius vero philosophice sustinens infortunium,
constanter exclamabat: Justus es, Domine, justum
est judicium tuum. Cum autem nutrix unum e
quinque regis pueris subripuisset et proprium fi-
lium pro illo ad necem offerret, Mauricius non per-
misit, sed suum adduci filium et ipsum occidi qua-
esivit. Sic ergo praepotenti maximaque poenitentia
naturæ legibus et moribus excelsior factus Mau-
ricius et ipse mortem cum multa patientia gralissimè
subiit, exindeque honorum aeternorum hæres fa-
ctus est.

Cum miserabilis Phocas statuisset ipsorum ca-
pita in campo Tribunalis deponi, egrediebantur ur-
bis incolæ eaque contuebantur usquedum foelerent.
Tunc scelustus tolli permisit si quis eam rem cu-
raret. Qui vero acceperunt ea locis decentibus
reposerunt.

Uxorem vero Mauricii cum tribus filiabus ejus
inclusit in monasterio.

Variae lectiones et notæ.

Οἱ δὲ Πράσινοι ἰελοθόντες εἰς τὸ Ῥίγιον μεγάλας εὐφημίας ἐτίμων τὸν τύραννον Φωκᾶν καὶ
παίθουσιν αὐτὸν ἐν τῷ Ἐβδόμῳ παραγενέσθαι Ced. 706,5-7. Ὁ δὲ τὸν τοῦ Μαυρικού ὁ ὡς
λόγος κρατεῖ π. X. ἀποσταλέντα, ἀποστειλάς ὁ Φ. κατέλαβε, x. τ. λ. Ced. 709,8-25. ὁ δὲ δύνα-
μιν Leo. ἡ μᾶλλον δὲ δύναμιν cod. e glussemate in textum recepto. ὁ δὲ — Κόσμου ἔτος, §14, τῆς
θείας σαρκώσεως φησὶ Φ. ὁ τ. ἰδ. ἂ. ἦ — τοῦτου γυνὴ ἡ ὁμωροπέ ἀπὸ Ced. 708,14,21.
Ced. 706,16-707,8. ἂ. καλῶς ἔχει Mon. ἡ ἡχθη Leo. ἀποστειλάς ἤγαγε τὸν τοιοῦτον εἰς Ced.
καὶ προαναίρουσιν οἱ τοῦτου ἄρβενας παῖδες ἐπ' ὕδασι ἂ. Ced. ἡ ἐπιτρέπει Mon. ὁ δὲ ἐπιθῆ
χημα Mon. ἡ ἐπιφθ. Len. Ced. — Ps. cxviii, 136. — εὐθείς αἱ κρίσεις Ps: δικαίαι αἱ χρ.
Ced. ἡ γίνεται τὸν υἱὸν καί τὸν θάνατος τοῦ πατρὸς ἐπιτάφιον, ἐπιειξημάτων τὴν ἀρετὴν ἐν
τῷ μεγάλῃ τῆς συμφορᾶς Ced. ἡ τῆς γὰρ τ. αὐτοῦ κλ. ἐν τῶν β. παίδων Ced. ἡ ἰ. ἂ. πρ. ἀν. Len.
ἡ ἐπιδοῦσης π. σφαγῆν Ced. ἡ ἐπ. φασὶ δὲ εἶναι ὅτι τοῦτου σφαγέντος, γάλα σὺν τῷ αἵματι ἔβρου-
σαν, ὡς πάντα τὸς ὀρώντας θρηγῆσαι δεινῶς Ced. ἡ Καὶ οὕτως καὶ ἂ. ἀνηρέθη Leo. Ὁ μὲν οὖν
ὁ βασιλεὺς v. φ. ὑφ. γ. καὶ ἂ. ἀπ. τὸν β. Ced. ἡ Τοῦτων δὲ τὰς x. ἐν τ. x. τοῦ τρ. (τῶν τριβουναλίων
cod.) ἔβρουσαν. Μετὰ ἔτι τὸ ἀποξέσαι αὐτὰς, ὡρισται τοῖς θέλουσι λαθεῖν αὐτὰς, ἂς καὶ τοῖς σώρασιν αὐτῶν
προξέμειαν οἱ φιλόχριστοι, θάψαντες ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μάρμαντος, x. τ. λ. Ced. 707,8-708,2 cf. Th.
ἡ Τῷ δ' ἔτει ἡ ἀλογίστα Κωνσταντῖνα σὺν τ. τ. θ. ἂ. εἰς τὴν ἐκκλησίαν προσφερεῖ. Ὁ δὲ πατρίδρχης
Κυριακὸς τοῦτο οὐκ ἐπένευσε· ὅρκος δὲ βεβαιωθεὶς ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ ἐν μοναστηρίῳ ἐγκλίσει Ced. 711,3-7.

Porro Alexandriae calligraphus quidam, vir pius, a domum ex vigilia repetens media nocte, iu qua die Mauricius interfectus est, statuas ex altioribus detractas et clamantes conspexit : « Interfectus est Mauricius et filii ejus ; » quod cum notasset, post dies decem homo venit Mauricii finem annuntians.

Scelestus autem Phocas post aliquod tempus ipsam Mauricii uxorem cum tribus filiabus ejus in Eutropii mole interemit ; imo vero impius omnem Mauricii propinquitatem ad majorem Christianorum ruinam delevit. Non enim ex tunc a Romanorum imperio variae successivæque calamitates recesserunt.

Tunc enim Chosroes, rex Persarum, solvit pacem, Avarique Thraciam succenderunt, et ambo Romanorum exercitus, eo quod impius et impurus legitime proque imperatori prælati esset, destruxerunt atque deleverunt.

Antea vero hominum bestiarumque mortalitas sterilitasque terræ multa et hiems gravissima incubuere, ita ut mare glacie rigeret et multi pisces morerentur.

Porro perfidus Phocas his omnibus excedentibus malis hoc extremum adjecit. Cum enim equestrem exercitationem fecisset et populi non eum acciperent, injuriose clamaverunt ad eum : « Surge, Phoca, iterum ad caucum bibisti, iterum mentem perdidisti. » Contra quos furiosus ille impius, multos quidem mutilavit eorumque membra ad testitudinem suspendit ; multos autem decollavit aliosque cremavit. Plurimum vero populum præfecto commisit ut intercluderet eos et post aliquot dies morti traderet. Turbæ vero convenientes ignem in prætorium iniecerunt et captivi omnes egressi fugerunt.

Postea vero venit ira Dei super caput impii Phocæ propter innumera quæ fecerat mala. Gener enim ejus Crispus, patricius, non sustinens injustas videre cædes et crudelitates ejus jussu patris, ad Heraclium, Africæ duos, scripsit, ut, multis

(5) Καλλιγράφος δὲ τις εὐλαβὴς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκ παννυχίδος οἰκᾶσι πορευόμενος μίση· νυκτὸς, καθ' ἣν ἡμέραν ἀνηρέθη Μαυρικίος, εὐρ τοὺς ἀνδριάντας ἐκ τῶν βωμῶν καθελκυσθέντας καὶ βοῶντας· « Ἀνηρέθη Μαυρικίος καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, » ἄπερ σημειωσάμενος ὁ καλλιγράφος, ἦλθεν ἀνθρωπος μεθ' ἡμέρας δέκα μηνύων τὴν Μαυρικίου τελευτήν.

(6) Ὁ δὲ γε ἀλάστωρ Φωκᾶς μετ' ὀλίγον χρόνον καὶ τὴν γυναῖκα Μαυρικίου ἕμα ταῖς τριῶν θυγατρᾶσιν αὐτῆς ἀνελεῖν ἐν τῷ μολῷ (τοῦ Ἐυτροπίου (οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ) καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν Μαυρικίου διώλεσεν ὁ παράνομος εἰς πλεῖονα τῶν Χριστιανῶν ἐλεθρον· οὐ γὰρ ὁ διεῖλεπε τὴν τῶν Ῥωμαίων ἔκτοτε βασιλείαν δυστυχήματα ποικίλα τε καὶ ἐπάλληλα.

562 (7) Ὁ τε γὰρ Κοσρόης, ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, τὴν εἰρήνην διέλυσε, καὶ Ἄδαροι τὴν Θράκην ἐδῆσαν, καὶ ἀμφω τὰ στρατεύματα τῶν Ῥωμαίων διεφθέρων καὶ ἐξήλειψαν διὰ τὸ τὴν ἀνάσιον καὶ βέβηλον προτιμηῆσαι τοῦ ἐνόμου καὶ εὐσεβοῦς βασιλέως.

(8) Πρὸ δὲ τούτων καὶ θνησίς ἀνθρώπων τε καὶ κτηνῶν καὶ ἀφορία τῆς γῆς πολλὴ γέγονε καὶ χειμῶν βαρύντατος ὥστε παύθηναι τὴν θάλασσαν καὶ πολλοὺς ἰχθύας τεθνάναι.

(9) Ὁ οὖν δόλιος Φωκᾶς μετὰ πάντων αὐτοῦ τῶν ἀμέτρων κακῶν προσέθηκε καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο· ποιήσας ἡ γὰρ Ἰππικὸν ἢ τάκτησιν, τῶν δὲ δήμων τοῦτον μὴ καταδεξαμένων, ἐκραξάν ὑβρίζοντες αὐτόν· « Ἀνάτειλον, Φωκᾶ ὁ, πάλιν (εἰς) τὸν καῦσον ἐπιεῖς, πάλιν τὸν νοῦν ἀπόλεσας. » ἐφ' οἷς μανεῖς (ὁ θεομάχος) πολλοὺς (μὲν) ἠκρωτηρίασε¹⁰, καὶ τὰ μέλη αὐτῶν ἐν τῇ σφενδόρῃ ἐκρέμασε, πολλοὺς δὲ ἀπεκεφάλισε καὶ ἀλλοὺς ἐσάκχησε. Τὸν δὲ πλεῖονα λαὸν τῷ ὑπάρχει ἐπέτρεψεν ἀποκλείσαι αὐτοῖς, ἄπως μεθ' ἡμέρας τινὰς παραδώσῃ αὐτοὺς τῷ θενάτῳ. Οἱ δὲ δχλοὶ ἐπισυναχθέντες καὶ πῦρ εἰς τὸ πραιτώριον βάλοντες¹¹, ἐξῆλθον οἱ δέσμοι πάντες καὶ ἔφυγον.

(10) (Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφθασεν ἡ ὀργὴ¹² τοῦ θεοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀσεβοῦς Φωκᾶ ἀνθ' ὧν ἔδρασαν ἀναριθμητῶν κακῶν¹³. « Ὁ γὰρ γαμβρὸς αὐτοῦ) Κρίσπος ὁ πατρικίος, μὴ ὑποφέρων ὀρᾶν τοὺς ἀδικούς φόνους καὶ τὰ δεινὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ γενέ-

Variae lectiones et notæ.

¹ Ced. 710, 1-7 : 'Εν. Ἄλ. κ. ε. ὁ μεσοῦσης ν. ἀκούει ἐκ τῶν β. τῶν ἀνδριάντων λεγόντων ἀναερέθησι Μαυρικίον καὶ τὰ τ. ἀ. καὶ πάντα τὰ ἐν Βυζαντίῳ πραγθέντα συμπτώματα. Προῖας δὲ ἐπανελθὼν τῷ Ἀγούσταλῳ διηγήσατο. Ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτῷ σιωπῆσαι σ. δὲ τὴν ἡμέραν ἀπεκαρᾶδομαι τὴν ἔκβασιν, ἥτις μετὰ ὅ ἡ. ἡκούσθη Ced. ὁ 605 — Ced. 712, 18-15 : Τῷ ε' εἶται τὴν Κ. σὺν τ. τρ. θ. ἀ. ὁ τῶν cod. ὁ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ πάντα ἐπερίσσευσε τοῖς ἀνθρώποις τὰ κακά Ced. 708, 22. ὁ 608 — θν. ἀ. καὶ κτ. π. καὶ ἀναριθμητός, ἀφορία τῆς γ. καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ χαλεπώτατοι καὶ χειμῶνες τηλικούτοι ὡς τ. τὴν θ. καὶ τεθ. τοὺς l. Ced. 708, 23-709, 3. ὁ ποιήσαντος δὲ αὐτοῦ l. καὶ τῇ ἐσπέρα πολλῶν τῶν οἴκων χρησαμένων καὶ βραδύσαντος ἀνελεῖν, ἐκραξάν ὁ δῆμος Leo, Ced. 709, 3-9. ὁ μὴ ἐξεργαζόμενου δὲ αὐτοῦ τάχον πρὸς τὴν θάαν, ἐφῆ ὁ δῆμος Leo, Ced. ὁ π. τῶν οἴκων Ced. ὁ ἠκρ. καὶ π. ἐφόνουσεν· τοῦ δχλου δὲ πῦρ Ced. ἠκρ. καὶ πολλῶν κεφαλᾶς ἀπέπεσε. Τῷ δὲ ὁ πῦρ Leo. ὁ βάλόντος Ced. βάλοντος Leo, τῶν δὲ δχλων ἐπισυναχθέντων—βαλόντων? ὁ ὀργὴ ἐπὶ Vind. ὁ κακῶν· Ἡράκλειος γὰρ ὁ στρατηγὸς Ἀρρακῆ· πλ. ἐξοπλίσας Vind. sed habent Leo, P. et Th. quæ in hoc cod. ommissa sunt. ὁ γὰρ Φωκᾶ οἶσι. et Slav. Ced. 711, 19-712, 1 : Τῷ ε' εἶται Κ. ὁ π. μὴ φέρων.

μενα ¹⁰, ἔγραψεν ¹⁰ πρὸς Ἡράκλειον ¹⁷ στρατηγὸν Ἀφρικῆς ¹⁰, 563 πλοῖα πολλὰ ὀπίσσαντα ἀνελθεῖν κατὰ τοῦ τυράννου Φωκᾶ.

¹⁰ (11) Ὁ δὲ αὐτὸς Ἡράκλειος πλοῖα πολλὰ ¹⁰ ἐξοπλίσας καὶ στρατὸν ἄπειρον ἐξ Ἀφρικῆς καὶ Μαυριτανίας ¹¹ ἐπισυνάξας, τὴν ΚΗ. κατέλαθεν, ἐπιφερόμενος καὶ τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα τοῦ Κυρίου ¹⁰ (ὡς φησι Γεώργιος ὁ Πισίδιος ²⁹).

¹⁰ (12) Καὶ πολέμου συγκροτηθέντος ¹⁰ μεταξὺ ¹⁰ Φωκᾶ καὶ Ἡρακλείου εἰς τὸν Σοφίας λιμένα, ἐνίκησεν ὁ Ἡράκλειος (145b) τῆ ¹⁷ τοῦ Χριστοῦ βοηθεῖα Φωκᾶν τὸν ἀλιτήριον· οὐτινος ἤττηθέντος, Φωτεινός ¹⁰ τις (ἐκ τῶν μεγιστάνων) ἀδικηθεὶς; (καὶ προσπιθουλευθεὶς) ὑπὸ Φωκᾶ ¹⁰ εἰς τὴν σύζυγον, εἰσηλθὼν (ἄθρῶς) μετὰ (πλήθους) στρατιωτῶν εἰς τὸ παλάτιον (καὶ τὸν ἄθλιον Φωκᾶν) ἀτίμως (ἐκ) τοῦ θρόνου ἀναστήσας, τῆς βασιλικῆς ἐσθῆτος ἀπεγύμνωσε καὶ ἐνδύσας (αὐτὸν) μέλανα ¹⁰ (χιτωνίσκον) καὶ κλοῖα (τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ) περιθεὶς, ἔτιμον ¹¹ (καὶ ἔλειπὸν) πρὸς Ἡράκλειον ἀπήγαγεν. Ὁν (ὁ Ἡράκλειος) θεασάμενος εἶπε (πρὸς αὐτόν)· Ὀυτως, ἀθλιε, τὴν πολιτείαν διώκησας; Ὁ δὲ ἀπεγυωσμένος ¹⁰ ὡν ἀντέφη· Ἐ σύ κάλλιον ἔχεις διοικῆσαι; Καί ¹⁰ πρῶτον μὲν ἐκέλευσεν Ἡράκλειος αὐτοῦ τὰς χεῖρας ¹⁰ καὶ τοὺς πόδας ἐκκοπῆναι καὶ μετὰ τοῦτο 564 ἐκ τῶν ὤμων ἀκρωτηριάζεσθαι ¹⁰, καὶ τὰ ¹⁰ αἰδοῖα (ἐκτμηθῆναι, καὶ κοντοῖς ¹⁷ ἀναρτασθῆναι διὰ τὰς ἀμέτρους ὕδρεις, ἃς ἔπραξεν), ἔπειτα (δὲ) ¹⁰ τὴν κεφαλὴν (μαχαίρᾳ) τμηθῆναι ¹⁰, τὸ δὲ κατεσκαλετωμένον ¹⁰ σῶμα ¹¹ τοῦ δυσωνύμου ¹⁰ κατὰ τὴν [τοῦ] Βοῦς λεγομένην ἀγορᾶν ¹⁰ πυρὶ παραδοθῆναι ¹⁰.

ΣΚΖ'. Βασιλεῖα Ἡρακλείου.

¹⁰ Μετὰ ¹⁰ Φωκᾶν ἰδασίλευσεν Ἡράκλειος ¹⁷ ἔτη λ', ὃν Σέργιος ὁ πατριάρχης ¹⁰ στέφας ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἐν τῷ παλατίῳ — ἐστέφθη δὲ ἄμα αὐτῷ καὶ ἡ μεμνηστευμένη αὐτῷ Εὐδοκία Ἀγουῦστα, — τοῖς σταφάνοις τοῦ γάμου ὁμοῦ αὐτοκράτωρ καὶ νυμφίος ἀναδειχθεὶς, ἀναγορευθεὶς καὶ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ βασιλεὺς.

Variae lectiones et notæ.

¹⁰ γεν. cod. ¹⁰ γράφει Ced. ¹⁷ τὸν πατριχίον καὶ Ced. ¹⁰ ἐν Ἀφρικῇ μετὰ δυνάμει; ὅπως ἀπέλωσι κ. τ. τ. Φ. Leo, Ἀ. δ. ἰθ. κ. τ. τ. ἤκουε γὰρ κατ' αὐτοῦ μελετωμένην παρ' αὐτῶν ἀναρσίαν Ced. ¹⁰ 610, Ced. 712, 16-18 τῷ ἡ' ἔτι. ¹⁰ εἰς Ἀφρικῆς add. Ced. ¹¹ Μ. αὐτῆς συν. Vind. M. αὐτὸς συν. Mon. ¹⁰ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ add. cod. καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ L. P. Th. Ced. ¹⁰ Πισίδ. cod. Πισίδης? ¹⁰ Ced. 712, 19-713, 7, αὐτὸς συνάξας; Mon. 13 Ced. 713, 14-19. ¹⁰ κροτ. Vind. L. P. Th. συβραγέντος Ced. ¹⁰ μετ. — λιμ. om. Vind. εἰς τὸν λ. τῆς Σ. μ. Φ. καὶ Ἡρ. ἤττηθει; ὁ ἀλιτήριος ἔφυγεν εἰς τὰ βασίλεια Ced. ¹⁰ τῇ χάριτι Χριστοῦ Vind. ¹⁰ δὲ add. Ced. ¹⁰ ὁ. φ. εἰς τὴν σ. ἀδ. εἰσελθὼν μ. στρ. εἰς τὰ βασίλεια ἀτ. τοῦ θ. τοῦτον ἄν. καὶ τῆς β. ἔ. ἀπογυμνώσας; Ced. ἀδ. καὶ om. Vind. sed habent L. P. Th. loco alterius participii καὶ πρ. ¹⁰ μ. δὲ χ. ἐνδ. ἄ. Vind. καὶ μ. ἐνδ. Ced. ¹⁰ τινα Vind. languet (Tafel). ὃν θ. ἔ. δ. Ced. L. P. Th. ὃν Ἡρ. θ. Vind. ¹⁰ ἀπ. ἐκείνος; ἄνθρωπος; ἔφη Vind. e compendio male lectio, ἀπ. ὡν ἔφη L. P. Th. ¹⁰ καὶ παρευθὺ καλεῖται ἼΙ. πρ. μὲν Ced. ¹⁰ τὰς χ. καὶ τ. π. ἀ. ἀφαιρεθῆναι Vind. τὰς χ. καὶ τ. π. ἀ. ἐκκ. Ced. et Leonis cod. 851 — εἰθ' οὕτως; καὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ ἀκρωτηρησιασθῆναι L. P. Th. ἔ. δ. τ. ὦ. Ced. ¹⁰ λῶρους add. Vind. ¹⁰ τὰ δὲ αἰδ. ἐκτέμνεσθαι Vind. ¹⁰ κοντῷ ἀναρτηθῆναι Leonis cod. 854. ¹⁰ καὶ add. Vind. L. P. Th. ¹⁰ μ. τέμνεσθαι Vind. ἀπορηθῆναι L. P. Th. ¹⁰ κατεσκιλιταμ. cod. κατεσκ. L. P. Th. Vind. καταλειφθέν Ced. — κατεσκαλεταμ. cod. ¹⁰ σ. αὐτοῦ οἱ στρατιῶται λαβόντες; ἐν τῇ τοῦ β. ἀγορᾷ κατέκασαν Ced. ¹⁰ συρόμενον add. Vind. συρέν L. P. Th. ¹⁰ τῷ add. Vind. L. P. Th. ¹⁰ παραδεδόσθαι Vind. — Μοναχὸς δὲ τις ἅγιος ὡς φασιν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Φωκᾶ πρὸς τὸν Θεὸν διαμαχόμενος (δικάξ. L. διαδικ. P. Th.) ἔλεγε πολλάκις· Ἐ Κύριε, διὰ τί τοιοῦτον παράνομον βασιλεῖα δέδωκας (ὁ. om. P. Th.) τοῖς Χριστιανοῖς; ἢ ἦλθε δὲ αὐτῷ φωνὴ ἀοράτως; (ἀόρατο; L.) ἢ ὅτι χεῖρον (χεῖρονα L.) οὗτου οὐχ εὐρον πρὸς τὴν κακίαν τῶν ὄντων (ἢν κατοικοῦντων L.) ἐν τῇ πόλει. In textu codicis; omiserunt Vind. et Ced. hanc glossam marginalem in textum receptam. ¹⁰ Ced. 713, 20-714, 1. ¹⁰ δὲ add. Vind. Mon. ¹⁰ ὁ μᾶγος add. Vind. Leo. ¹⁰ πατρ. καὶ ἡ σύγκλητος μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ ἀνηγόρευσε βασιλεῖα ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἀπὸ Vind.

C

CCXXVII. Regnum Heraclii.

Post Phocam regnavit Heraclius annos triginta : eum patriarcha Sergius in oratorio Sancti Stephani in palatio coronavit. Una vero cum ipso coronata est sponsa ejus Eudoxia Augusta; et ita simul conjugii coronis imperator et sponsus inauguratus, rex quoque ab omni populo in Magna ecclesia acclamatus est. Ex Magna autem ecclesia eum exci-

rientes, benedicentes, plaudentes, et glorificantes A
in regiam duxerant.

Horum autem quæ gesta fuerant consenti-ndo
particeps fuit Crispus præfectus et Phocæ gener.
Post aliquod vero tempus eum Cappadociæ ducem
Heraclius creavit. Cumhuc igitur pervenisset, Hera-
clium conviciabatur et rebellionem adversus eum
fovebat. Non multo post, cum Constantiopolim ven-
nisset, imperator quæ contra se scripta fuerant
habens in charta exindeque caput ipsius pulsans,
ei coram senatu dixit: « Generum non se præ-
buiti, miser; quomodo amicum te præbuis-
ses? » Deinde clericum illum faciens in monaste-
rium Choræ relegavit, ubi non multo post vitam
finivit.

Postea vero Saites dux a Chosroe cum magna
potentia contra Romanos missus, totum Orientem
subvertit. Constantinopolim veniens aliquo tem-
pore Chalcedone sedit: huc sub prætextu pacis
Heraclium hypocrita vocans ea quæ amicitie sunt
loquebatur. Ejus fallacibus et perfidis sermionibus
deceptus et usus imperator ad eum misit nuntios pacis
septuaginta magnates, quos secum assumens Saites,
e Chalcedone per Romanum imperium transiens,
dehonestatos simul et captivos duxit. Chosroes
autem Saitem, quasi qui vidisset Heraclium et non
cepisset, excorari jussit, et legatos in custodiis
maximisque vexationibus inique habuit: unde
multa desolatio mukaque afflictio regem totamque C
civitatem tenuit.

Facta est autem aspera fames et mortalitas ma-
gna: sol quoque obscuratus est cineremque pluit.

Ei Avari venerunt ad regem velut pacem postu-
lantes: eos rex excepit et protectione ad Hera-
cleam facta, apoerisarios quiescere sivit. Hi vero
malum in corde consilium habentes, contribulibus
signum dederunt ut citissime venirent: « Ecce
enim rex et thesaurus ejus apud nos est. » Illi
autem nihil morantes, locum occupaverunt.
Tum providentia benefici Dei qui salvos facit
humiles corde, rex latenter, etsi difficile ad
Byzantium fugit et servatus est. Illi vero multo
itinere eum persequentes et non attingentes, cap-

Ἀπὸ δὲ τῆς Μεγάλης ἑκκλησίας αὐτὸν παραι-
δόντες ἑ, εὐφημοῦντες, κροτοῦντες, δοξάζοντες εἰς
τὰ βασίλεια εἰσήγαγον.

¹¹ (2) Συνέπραττε δὲ τούτοις καὶ συνηυδίασε κλέων
Κρίσπος ὁ Ἐπαρχὸς καὶ γαμβρὸς τοῦ Φωκά. Μετὰ
δὲ τινα χρόνον στρατηγὸν αὐτὸν ποιήσας Καπα-
δοκίας, ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε ἑ. Ἐκεῖ τοίνυν ἀπει-
θῶν, ἰλοιδόρει Ἡράκλειον καὶ ἄνταρσιαν ἱερὰτα
κατ' αὐτοῦ. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐν ΚΠ. 565 γενέθη-
νον ἑ, τὰ ἑ κατ' αὐτοῦ γεγραμμένα κροτῶν ἐπὶ
χάρτου καὶ κρούσας ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ, ἔφη (πρὸς
αὐτὸν) ἐπὶ τῆς συγκλήτου ὁ βασιλεὺς· « Γαμβρὸν
οὐκ ἐποίησας, ταλαίπωρε· καὶ πῶς ἂν φίλον ποιή-
σεις; » Ἐῖτα κληρικὸν αὐτὸν καταστήσας ἐν τῇ
μονῇ ἑ τῆς Χώρας περιώρισεν, ἐν ἧ ἑ μετ' ἄλλων
τὸ πέρασ· τοῦ βίου ἐδέξατο.

¹² (3) Μετὰ δὲ ταῦτα ἑ Κοσρόης, ἀποστειλας κατὰ
Ῥωμαίων ἡγεμόνα Σάιτην ἑ καλούμενον μετὰ
πολλῆς δυνάμεως, πᾶσαν τὴν Ἀνατολὴν ἤφρανε.
Ἐλθὼν δὲ ἐν ΚΠ., Ἰκάνον χρόνον ἐν Χαλκηδόνι ἑ
ἐκάθισεν, δεξ τὸν Ἡράκλειον μετ' ὑποκριτικῶς εἰρη-
νικῶς προσκαλεσάμενος τὰ πρὸς ἀγάπην ὁμιλοῦσε.
Τοῖς δὲ ἀπατηλοῖς αὐτοῦ καὶ δολίοις λόγοις πιστεύ-
σας ὁ βασιλεὺς ἐκπέμπει ἑ πρὸς αὐτὸν πρέσβεις εἰ-
ρήνης μεγιστάνας ὄ, οὓς παραλαβὼν Σάιτος ἐκ
Χαλκηδόνος ἑ καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν διελθὼν,
ἀτίμως (ἔμα) ἑ καὶ δεσμῶς ἀπήγαγε. Ὁ δὲ Κοσ-
ρόης τὸν μὲν Σάιτον, ὡς τὸν Ἡράκλειον ἰδόντα καὶ
μὴ συλλαβόντα, ἀποδερῆσαι ἑ ἐκέλευσε, τοὺς δὲ
πρεσβευτὰς ἐν φρουραῖς καὶ μεγίσταις κακουχίαις
κατεδίκασε, πρὶν ὡν ἀθυμία πολλὴ καὶ θλίψις (166)
εἶχε τὸν βασίλεια καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν.

¹³ (4) Ἐγένετο δὲ καὶ λιμὸς ἰσχυρὸς καὶ θανα-
τικὸν μέγα, καὶ ὁ ἥλιος ἡμαυρώθη ἑ καὶ ἔβρεξε
κόνιν.

¹⁴ (5) Καὶ οἱ Ἄθαροι πρὸς τὸν βασιλεῦς ἦλθον,
εἰρήνην δῆθεν αἰτούμενοι ἑ, οὓς δεξάμενος ἑ πρό-
κενσον πρὸς τὴν Ἡράκλειαν ποιησάμενος. 566
τοὺς ἀποκρισταρίους ἀνέπαυσεν ἑ. Οἱ δὲ τὴ κύνιν ἐν
ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἔχοντες ἑ, τοῖς ὀμοφύλοις
ἐδήλωσαν τάχιστα φθάσαι ἑ· « Ἴδοὺ γὰρ ὁ βασιλεὺς
καὶ ὁ πλοῦτος αὐτοῦ παρ' ἡμῖν ἐστι. » Τῶν δὲ ἑ
μηδ' ὄλας ἀμελησάντων, τὸν τόπον κατέλαθον. Τότε
τῇ προμηθείᾳ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τοῦ σώζοντος
τοὺς εὐθαεῖς ἑ τῇ καρδίᾳ, μάλισ εἰς τὸ Βυζάντιον
διαλαθῶν ἑ ἔφυγεν καὶ αὐτοὺς ἀποκαθίστατο. Οἱ δὲ

Varia lectiones et notæ.

¹⁰ μεγ. om. Viud. Mon. ¹¹ π. ἀ. Vind. ¹² 611. — Ced. 715, 7-14. ¹³ ἔξ. Viud. ¹⁴ καὶ
ἀντ. ἔμ. κατ' ἀ. om. Vind. ¹⁵ γανόμεν. cod. γενομένου? sed Leo: Ἐλθὼν δὲ ἐν ΚΠ. ¹⁶ τὰ —
αὐτοῦ om. Vind. Slav. sed cf. Ced. ἤγαγεν ἐπὶ σ. καὶ τὰ πρὸς Ἡράκλειον γενομένα ἐγγραφα αὐτοῦ
κατέχων ὀφθαλμοῦς ἐν τῇ χειρὶ κρ. Κρίσπον τὴν κεφαλὴν μετὰ τοῦ χ. ἔφη τ. γ. δ. ἐπ. φ. δ. πῶς π.
ἐν τῇ μονῇ τῇ τῆς Χώρας Ced. ¹⁷ καὶ add. Vind. Leo: ἐν ἧ καὶ ἐτελεύτησεν; Ced. κάκει τελευτή.
¹⁸ 617 — Ced. 718, 6-15: Τῷ ἰβ' ἔται. ¹⁹ ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς; add. Vind. — Σάιτον Vind. Leo.
²⁰ ὁ Χ. δὲ Σάην τὸν ἡ. μ. π. δ. κ. ἑ. π. ἀπ. π. τὴν ἀ. ἡρ. ²¹ ἐν Χαλκηδόνι ἡ. γ. ταύτην παρεκ. Leo. ἐν
X. ἡ. κ. π. Ced. ἡ. γ. ἐν X. ἡ. κ. cod. ²² ἡ. σὺν αὐτῷ πρ. μ. πρὸς Κοσρόην ἑ Leo, αὐτοῦ ἡ. σὺν ἀ. πρ.
μ. πρ. X. ὁ Cui. ὁ β. ἐκπέμψας σὺν ἀ. τῷ ἀσεβεῖ π. X. πρ. ἡ. μ. ὁ Vind. ²³ Καλγ. cod. ²⁴ ἀτίμως ἀ.
καὶ δεσμῶς cod. ²⁵ ἀποδερῆσαι Vind. Leo, ἐκδερῆσαι Cui. ²⁶ 618. ²⁷ ἡμαυρώθη Vind. ²⁸ 619 — Cui.
716, 6-16: Τῷ θ' ἔται: ἐτρατίσσαν οἱ Ἄθαροι κατὰ τῆς Θράκης: ἀποστειλας δὲ Ἡράκλειος ἤπειτο ἡ. κ. τ. ἡ.
Τότε καὶ οἱ Ἄθαροι π. Vind. ²⁹ αἰτησόμενοι δ. Vind. ³⁰ καὶ add. Vind. ³¹ ἀνέπαυσεν Vind. ³² π. ἡ. ἡ.
Vind. ³³ φθάσατε Vind. ³⁴ ἀγρόπων δαιμόνων add. Vind. ³⁵ ἀληθείς τῇ Vind. ³⁶ δ. ἀλ. αὐτοῦ; ἀποκα-
θίσταται ὁ βασιλεὺς Vind.

τούτων ἐπιδιώξαντες· ἕως τήσου πολλοῦ καὶ μὴ φθά· A litvos fecerunt homines et mulieres ad septuaginta
σαντες, πᾶσαν τὴν ὄπηρεσίαν αὐτοῦ εἰληφότες· ", millia, et in loca sua reversi sunt.
τὰ δὲ Θρακῶα μέρη διώξαντες, ἠχμαλώτευσαν ἄνδρας· τε καὶ γυναῖκας χιλιάδα· οὐ καὶ " ὑπέστρεψαν
εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν.

" (6) Ὁ δὲ " δυσσεθῆς Χοσρόης", ἀποστασίας " ἴππιον ἄρχοντα κατὰ τῶν " Ῥωμαίων, ὀνόματι
Σάρβαρον", μετὰ πλείστης δυνάμεως " καὶ παρέ-
λαβε τὴν Καππαδοκίαν καὶ τὴν Δαμασκόν, τὴν Πα-
λαιστίνην σὺν τῇ ἁγίᾳ πόλει, καὶ πολλὰς μυριάδας
Χριστιανῶν διὰ χειρὸς τῶν Ἰουδαίων ἀνείλεν.

(7) Ἐχμαλώτευσε καὶ Ζαχαρίαν τὸν πατριάρχην
Ἱεροσολύμων, καὶ τὰ τίμια ξύλα ἐν Περσίδι ἀπήγα-
γον.

" (8) Ὁσαύτως " παρέλαβον Αἴγυπτον καὶ Λι-
βύην καὶ ἕως Αἰθιοπίας· ἦλθον δὲ καὶ ἕως Καλχη-
δόνος καὶ ταύτην παρέλαβον.

" (9) Ὁ δὲ γε βασιλεὺς " Ἡράκλειος τὴν ἁγίαν
ἐορτὴν 567 τοῦ Πάσχα τελέσας (κατὰ " Περσίδο·
ἔβούλετο χωρῆσαι ".

(10) Χρήματα δὲ " τῶν ἐναγῶν " οἰκῶν καὶ σκεῦ-
τῶν ἐκκλησιῶν λαβὼν ", ἐχάραξε νομίσματα. Καὶ
μικρὸν ὅτε βουλόμενος ἀποκινήσῃ τάδε πρὸς τὸν
πατριάρχην ἐφη· « Εἰς χεῖρας τῆς Θεομήτορος
ἀφίημι τὴν πόλιν ταύτην καὶ τὸν οἶόν μου. »

" (11) Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν
μέλανα " ὑποδήματα περιβαλόμενος [καὶ πρηγῆς
κεσῶν] ἠύετο "· ὃν ἰδὼν Γεώργιος ὁ Πισίδης μετὰ
τοσαύτης ταπεινώσεως, ἐφη· « Ὁ βασιλεῦ,

Μελαμβάρῃς ἐπίδλον εἰλιξας πόδας "
Βάσιεις ἔρουθρόν Περσικῶν ἐξ αἱμάτων. »

(12) Λαβὼν ὅν " τὴν θεανδρικήν μετὰ χεῖρας
ἄχειροποίητον μορφὴν, κατὰ Περσῶν ἐστράτευσε ".
Καὶ δὴ " πλήθος Τούρκων ἄρας, ἐξώρμησε κατὰ
Περσῶν ἐν δυνάμει βαρεῖα σφόδρα διὰ τοῦ Εὐξείνου
πόντου.

" (13) Προαπίστευσε δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος
πρέσβεις πρὸς Χοσρόην, αἰτούμενος εἰρηνήν· ὁ δὲ "

Impius autem Chosroes misit contra Romanos
cum magna potentia ducem alterum, nomine Sar-
barum, qui cepit Cappadociam, et Damascum, et
Palestinam cum urbe sancta, multaque Christiano-
rum millia per manum Judæorum interfecit.

Captivum quoque fecit Zachariam Hierosoly-
morum patriarcham, et pretiosa ligna in Persidem
abduxit.

Similiter occupaverunt Ægyptum et Libyam
et usque Æthiopicam; venerunt autem usque Chal-
cedonem et eam ceperunt.

Rex autem Heraclius sanctam festivitatem Pa-
schæ celebravit et adversus Persas exire cogi-
tauit.

Thesauris autem sacrarum domuum et eccle-
siarum suppellectili sumptis, monetam cudit. Et
paulo antequam proficisceretur, hæc patriarchæ
ait: « In manus Matris Dei hanc urbem et filium
meum dimitto. »

Et in Magnam ecclesiam veniens, calcementis
nigris indutus, pronus cecidit in terram et depre-
cabatur; quem cum in tanta humilitate vidisset
Georgius Pisida, ait: « O rex,

C *Regales plantas circumdat calcæus ater:*
Tinges Persarum sanguine purpureum. »

Sacram igitur ferens Dei Homini imaginem
non manu factam, agmina contra Persas movit.
Ei quidem multitudine Turcarum deleta, per
Euxinum Pontum cum magna potentia prope-
ravit adversus Persas.

Antemisit autem rex Heraclius ad Chosroem le-
gatos ad pacem petendam. Illos autem Persa dimisit

Varie lectiones et notæ.

" ε. καὶ τὰ Vind. — δηώσαντες Tafelii conjectura. " ὄτως add. Vind. " 614. " Εἶτα
πάλιν Vind. Ced. 718,16-18 Leo. " ὁ δεσπότης add. Vind. " ἀπέστειλεν Leo, Ced. " κ. P.
Vind. Leo, Ced. " ὅς add. Leo, Ced. " δ. ἦλθε πρὸς τὴν Ἀσίαν τὴν (γῆν τῶν Leo) Ῥω-
μαίων ληϊζόμενος Ced. Leo, δ. καὶ πᾶσαν ἐρημώσας Ἀνατολὴν καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ δουράλιον λαβὼν, ἰλα-
φραγωγῆσεν αὐτὴν πᾶσαν· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἀπανθρωπίαν καὶ ἀνάγειν ποιησάμενος, καὶ τὸν
τίμιον καὶ ἅγιον σταυρὸν σὺν τῷ π. z. λαβὼν, καὶ λαθὼν ἄπειρον ἐξ Ἱερουσαλὴμ αἰχμαλωτεύσας καὶ εἰς
Περσίδα πέμφας, ἦλθε πρὸς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν γῆν τῶν Ῥωμαίων Vind. sed Z. δὲ τὸν π. I. καὶ τὰ τ. ε.
λαβόντες σὺν αἰχμαλωσίᾳ πολλῇ ἐν Π. ἀπ. Ced. 716,11-13. cf. 714,10-715,15: Τῷ β' ἔτει παρέλαβον οἱ
Πέρσαι Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας, x. τ. λ. Τῷ ε' ἔτει — τὸν Ἰορδάνην καὶ τὴν Παλαιστίνην, x. τ. λ.
" 616. " Τῷ ε' ἔτει π. οἱ Πέρσαι πᾶσαν τὴν Ἀ. καὶ Ἀλεξάνδρειαν καὶ Α. καὶ ἕως Ἀ. καὶ λαβόντες
αἰχμαλωσίαν πολλὴν — ὑπέστρεψαν, τὴν δὲ Καρχήδονα μὴ δυνθέντες παραλαβεῖν Ced. 715,16-20 om.
Vind. " 621 — Ced. 717,18-22. " Ὁ δὲ β. βουλόμενος πρὸς Περσίδα χωρεῖν. — γε et ἀγ. om. Leo,
" ed. 160,6. Ὁ δὲ γε β. H. ὡς εἴρηται π. Π. β. ἐχωρήσῃ, τάδε, x. τ. λ. " κατὰ—ἀποκινήσῃ om. Vind.
Slav. Ced. " χωρήσῃν eod. " δὲ om. Leo. " εὐαγ. eod. " λ. καὶ χαράξας v. καὶ μιλιάρῃσα Leo,
caeteris omissis. " Ced. 718,21-719,5 om. Vind. " μέλαινα — περιβαλόμενος eod. " ὅτως· « Δί-
σποκα, Θεὶ καὶ Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, μὴ παραδῶς ἡμᾶς εἰς θνατοὺς τοῖς ἐχθροῖς σου διὰ τὰς ἁμαρτίας
ἡμῶν, ἀλλ' ἐπιδήψας ἐλέησον καὶ τὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν σου νίκην ὅς ἡμῖν· ὅπως μὴ καυχῶσθε ἐπὶ
ἀλάστορες κατὰ τῆς σῆς κληρονομίας ἐπαυρόμενος Leo, Ced. " πόδα Ced. — πόδας σου eod. " Καὶ
ταῦτα εἰπόν, λ. τὴν Vind. A. δὲ μ. γ. τὴν θ. ἀγ. μ. τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν x. H. ε. Ced. 719,5,9.
" μετὰ πλοίων διὰ τοῦ Ἐ. π. προσλαβόμενος; εἰς συμμαχίαν πλῆθη T. καὶ ἄλλων ἰθῶν· ἀπάρας τοίνυν,
x. τ. λ. Ced. " προσκαλεσάμενος τὸν Τούρκον εἰς συμμαχίαν κατὰ πάροδον ἐξ οὗ καὶ ῥύλαρχον καὶ
Vind. " 618. — Ced. 716,15: Τῷ η' ἔτει πάλιν Ἡ. ἀπ. ἐν Περσίδι πρ., x. τ. λ. om. Vind. " Ὁ δὲ X.
καὶ πάλιν αὐτὸν ἀπ. εἰπόν οἱ Ced.

dicens : « Si rex vester Crucifixum abnuerit et solem adoraverit, pacem ecce admitto. »

Avari interea, foederibus ruptis, quæ Heraclius donis ad ipsos missis firmaverat (postquam enim occupavissent Thraciam et septuaginta millia cepissent, exprobravit eis quod foedera non custodirent, et tunc erubescerent, custodire promiserunt), audito regis profectu, Thraciam expugnaverunt, et pejora prioribus operati sunt.

Unde cives desolati et ad desperationem adducti, bellum cum Barbaris susceperunt, et pluribus millibus ex eis trucidatis, ipsos propria repetere coegerunt.

Chosroes autem, audito maximo Heraclii apparatu, satrapem unum cum triginta peditum millibus adversus illum misit, sed congressione facta cuncti interempti sunt.

Superstitēs autem Persæ in Chosroen furcentes, in una regalium ædium concluserunt eum, et coram eo aurum, argentum lapidesque pretiosos posuerunt, dicentes : « His frui propter quæ Romanos contra nos adduxisti. » Et ita fame et siti punientes eum turpiter interemerunt.

Heraclius autem rex Persidem ingressus urbes destruxit et igni dicata altaria evertit : in his inventa est infamis effigies Chosroæ in ædis culmine tanquam in cælo sedentis. Sese enim apothēosi dignatus, hanc statuam extruxerat, in qua stellæ, sol et luna representabantur, et angeli circa ipsum stantes sceptrum tenebant ; insuper machinæ cujusdam ope, tonitru pluviamque fieri cum vellet excogitaverat : ridiculam imaginem imperator eversam in pulverem redegit.

Cum hæc audivisset Sarbarus, apologeticas epistolas ad Heraclium scripsit, tamquam non sponte, sed Chosroæ voluntate coactus quæ adversus Romanos fecerat operatus esset. Quem rex pacifico rescripto ad se vocavit qui mox imperatorem adit in Perside.

Porro Heraclius de legatis certior factus quod crudeliter a Chosroæ interfecti essent, ira motus non cessavit per sex annos igne ferroque totam Persidem evertere.

Α τούτους ἀπεπέμφατο εἰρηκῶς· « Εἰ ἀρνήσεται ὁ βασιλεὺς ὑμῶν ὃ τὸν ἐσταυρωμένον καὶ προσκυνῆσαι τῷ ἡλίῳ, ποιῶ εἰρήνην. »

• (14) Οἱ δὲ Ἰσχυροὶ ἡσυχάζοντες, ὡς περὶ 568 Ἡράκλειος ὁ ἑσπέρων πρὸς αὐτοὺς ἐβεβαίωσε ¹⁰ — μετὰ γὰρ τὸ αἰχμαλωτῆσαι αὐτοὺς τὴν Θράκην καὶ λαβεῖν ὁ χιλιάρχος κατωσείδισεν αὐτοὺς ὡς μὴ φυλάξαντας τὰς συνθήκας· οἱ δὲ αἰσχυρθέντες συνέθεντο φυλάττειν — μαθόντες δὲ τὴν τοῦ βασιλέως ἐκστρατεῖαν, κατέλαβον τὴν Θράκην καὶ χεῖρονα τῶν πρώην εἰργάσαντο.

• (15) Ὅθεν διαπονηθέντες οἱ πόλῃται καὶ ἀπελπίσαντες, πρὸς τοὺς βαρβάρους πόλεμον συνῆψαν ¹¹ καὶ πολλὰς χιλιάδας ἐξ αὐτῶν κατασφάζοντες ¹², πρὸς τὴν ἰδίαν γῆν αὐτοῦς ¹³ ἐξήλασαν.

B • (16) Ὁ δὲ Κοσρόης μαθὼν τὴν Ἡρακλείου μεγίστην ἔφοδον ¹⁴ καὶ ¹⁵ σατραπὴν ἓνα ἐν χιλιᾷσιν ὀπιτιῶν λ' κτε' αὐτοῦ ἐκπέμφας, καὶ συμβολῆς γεναμένης ¹⁶ ἀνηρέθησαν πάντες ¹⁷.

• (17) Τῶν ὑπολειφθέντων ¹⁸ δὲ Περσῶν (1464) κατὰ Κοσρόου μανέντων, ἐφ' ἐν τῶν βασιλικῶν οἰκῶν ¹⁹ τοῦτον κατέκλεισαν (προῦθηκάν τε αὐτῷ χρυσίον ²⁰ καὶ ἀργύριον, καὶ λίθους, εἰπόντες πρὸς αὐτόν· « Ἀπόλαυε τούτων δι' ὧν τοὺς Ῥωμαίους κατ' ἡμῶν ἤγαγες »). Καὶ οὕτω λιμῶ καὶ δίψῃ ²¹ τιμωρήσαντες αὐτὸν, αἰσχυρῶς ἀνείλον.

• (18) Ἡράκλειος δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Περσίδα εἰσεβαλὼν, τὰς τε πόλεις καθήρει καὶ τὰ ²² πυρεῖα διέστρεφεν, ἐφ' ὧν εὐρέθη Κοσρόου [τῷ] μυσάρων ἐκτύπωμα, ἐν τῇ τοῦ οἴκου στέγῃ ὡς περ ἐν οὐρανῷ καθήμενον· αὐτὸν γὰρ ὁ θεὸς ἀποθεώσας, 569 οὕτως ἀνεστήλωσεν, ἐν ᾧ ἄστρα καὶ ἥλιον καὶ σελήνην κατασκεύασας, ἀγγέλους ²³ περισσῶτας αὐτῷ σκηπτούχους καὶ βροντὴν διὰ μηχανῆς γίνεσθαι· καὶ βρέχειν ὅποτε ²⁴ θελήσειεν ἐτεχνάσασθαι, ὅπερ βέδελυμα θεασάμενος ὁ [βασιλεὺς] Ἡράκλειος εἰς γῆν ²⁵ κατέστρεψε καὶ εἰς κόνιν ²⁶ διέλυσε.

(19) Ταῦτα δὲ Σάρβαρος ἀκούσας γράφει πρὸς Ἡράκλειον ἀπολογιᾶν ὡς· οὗτοι οὐκ ἐκόν, ἀλλὰ γνώμη Κοσρόου διέπραττεν ἅπερ εἰς τοὺς Ῥωμαίους πεποίηκεν. Ὅν ὁ βασιλεὺς διὰ γραμμάτων εἰρηνηκῶν προσκαλεσάμενος, ἤκε πρὸς αὐτὸν ἐν Περσίδι.

(20) Ἀναζητήσας οὖν Ἡράκλειος τοὺς πρεσβευτὰς καὶ μαθὼν, ὡς ὑπὸ Κοσρόου δευνῶς ἀνηρέθησαν, θυμοῦ πλησθεὶς οὐκ ἐφείσατο ²⁷ πυρπολῶν καὶ κατεστρέφων πᾶσαν τὴν Περσίδα ἐν ἑτασιν ς'.

Variæ lectiones et notæ.

¹ οὐ φέισομαι, ὁ. ἔως ἀν ἀρνήσησθε τὸν ἐστ. ὃν λέγετε θεὸν εἶναι καὶ προσκυνήσητε τῷ ἡ. Cod. 626. ² τῷ ἡ εἶσι Ἡε. πρὸς Χαγάνον πρέσβεις ἀπέστειλε — τῷ ἡ εἶσι Ἡρ., κ. τ. λ. Cod. 716, 17-17,5. ³ Ἄδαροι Vind. ⁴ ὁ βασιλεὺς add. Vind. ⁵ βεβαίωσας ἐκίνησε (ἐκαίνισε Tafel.) τῷ τσίγῃ τοῦ Βυζαντίου προσπελάζουσιν, εὐθύς τε πάντα ἐνεπύριζον τὰ πρόστατα· καὶ ὡς περ ἀναμερισάμενοι Πέρσαι μὲν τὰ τῆς Ἀσιaticῆς γῆς κατέδησον, Ἄδαροι δὲ τὸν ἐπὶ Θράκης διέφθειρον τόπον Vind. ⁶ Cod. 728,15-729,18 — πολ. καὶ πρ. τ. Ἄδαρους π. συνάψαντες Vind. ⁷ συνεργεῖα Βόνου πατρικίου cod. a secunda manu Leo adjungit καὶ Σεργίου πατριάρχου, utrumque glossema, ut videtur. ⁸ καὶ τὰς ναῦς ἐμπρήσαντες Leo. ⁹ γῆν ἐξ. Vind. αὐτῶν χώρων ἂ. ἐξ. Leo. ¹⁰ 628. — Cel. 731,79? ¹¹ πολλοὺς πολέμους συνῆψαν αὐτῷ Leo. ¹² τῇ τοῦ θεοῦ συνεργεῖα — ἡττηθεὶς πλησιάζοντι δὲ τῷ βασιλεὶ τῇ αὐτοῦ πόλει Leo. ¹³ γενομ. Vind. Leo, Cel. ¹⁴ οἱ Πέρσαι cod. glossema. ¹⁵ Cel. 734,12-18. ¹⁶ ὑποληφθ. Vind. ¹⁷ οἰκῶν om. Vind. sed Leo : οἰκῶ τ. x. — πρ. δὲ Vind. καὶ πρ. Leo. ¹⁸ χρυσὸν καὶ ἀργύρον Vind. Leo. ¹⁹ δίψῃ Vind. ²⁰ Cod. 732,18-21? ²¹ ὁ om. Vind. ²² τὰ π. δὲ Vind. ²³ τε add. Vind. καὶ ἀγ. Leo. ²⁴ ὁπόταν ἐθ. Vind. ὅταν θελήσειαν Leo. ²⁵ αὐτὸ add. Vind. ²⁶ καὶ ὡς χονορτόν δ. Vind. x. ἀπέτέλεσε Leo. ²⁷ ἐφ. κατασφάζων καὶ καταστ. π. τ. Vind. κατασφ. τὴν π. Leo.

(21) Τῷ δὲ ζ' ἔτει τὰ ζωποια ξύλα τοῦ πανσέπτου Α σταυροῦ ἀναλαβόν καὶ εἰς Ἱερουσαλήμ παραγενόμενος καὶ ταῦτα ὑψώσας· ²³ μετὰ χαρᾶς πολλῆς· καὶ εἰρήνης ὑπέστρεψεν ἐν ²⁴ ΚΠ.

(22) ²⁵ Εἰς τὸ χρονικὸν βιβλίον τοῦ Ἀλεξανδρέως· ἐξηγητοῦ ²⁶ πῶς οἱ ἐνοικοῦντες Ἑβραῖοι ἐν Ἱερουσαλήμ ζηλοῦ φερόμενοι τοὺς κατοικοῦντας ἐν Ἱερουσαλήμ Χριστιανοὺς πάντας ἀπέκτειναν, καθὰ καὶ πρόσθεν εἴρηται, ὅτε ἡ ἄλωσις τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐγένετο καὶ τὰ τίμια ξύλα σὺν τῷ πατριάρχῃ εἰς Περσίδα ἤχθησαν. Μετὰ γοῦν τὸ ποιῆσαι Ἡρακλεῖον τῆ τοῦ Θεοῦ βοήθειᾳ τὸ μέγα καὶ ἀξιοθαύμαστον νίκος, καὶ τὸν μὲν πατριάρχην εὔρε τελευτήσαντα, τὰ δὲ τίμια ξύλα ἀναλαβόν, ὡς εἴρηται, εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπανήκεν. Οἱ δὲ προελχθέντες ἄθελαι Ἰουδαῖοι, οἱ τοὺς Χριστιανοὺς **570** ἀνελάοντες, φοβηθέντες καὶ δῶρα λαβόντες πρὸς ὑπαντήν ἐξῆλθον τοῦ βασιλέως καὶ μετὰ δόλου τοῦτον εἰς ὄρκον κρατήσαντες· ἠρώτησε τούτους· ὁ βασιλεὺς πόθεν καὶ τίνας εἰσὶ ἐσὶ· οἱ δὲ· ὁ Δούλοι τῆς βασιλείας σου, πάντες Ἑβραῖοι οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ, ἀπεκρίναντο. Ὁ δὲ ὤμωσεν μὴ ἀδικῆσαι αὐτούς, μὴ γνοὺς τὰ γενόμενα ²⁷. Ἐλθὼν εἰς Ἱερουσαλήμ μάλισ εὔρεν ὀλίγους Χριστιανοὺς ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις κρυπτομένους. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐρωτώμενος αὐτούς εἰ ἄλλοι οὐκ εἰσὶ Χριστιανοί, ἔμαθε τὰ παρὰ τῶν Ἑβραίων πραχθέντα εἰς τοὺς Χριστιανούς. Γνοὺς οὖν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων τὸν ὄλον, λέγει τοῖς Χριστιανοῖς· « Τί ἀρεστόν ἐστιν ὑμῖν· ποιήσω. » Οἱ δὲ ἠτήσαντο παθεῖν αὐτούς ὡς αὐτοὶ ἔπραξαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς, τὸν ὄρκον φοβηθεὶς, οὐκ ἤθελε τοῦτο πράξει. Οἱ δὲ Χριστιανοὶ θέλοντες τούτου τυχεῖν, ἐτύπωσαν τὴν ἑβδομάδα νηστεύειν ὑπὲρ τῆς τοῦ ὄρκου παραβάσεως· ἕως ὅδε περὶ τούτου ²⁸.

²⁹ (23) Ὁ δὲ βασιλεὺς πλησιάζας τῇ ΚΠ. μυστικῆν τινα θεωρίαν ἐκ πληρώσεως Θεοῦ συνειργάσατο. Ὡσπερ γὰρ ὁ Θεὸς ἐν ἡμέραις ζ' τὴν πᾶσαν κτίσιν δημιουργήσας, τὴν ζ' ἀναπαύσεως ἡμέραν ἐκάλεσε, οὕτω δὴ καὶ οὗτος ³⁰ ἐν τοῖς ζ' χρόνοις πολλοὺς διανύσας πολέμους καὶ κοπιήσας, ἐν τῷ ζ' ἔτει μετ' εἰρήνης ἀνεπαύσατο.

(24) Οἱ γοῦν ³¹ τῆς πόλεως τὴν ἔλευσιν (1472) αὐτοῦ γνόντες, ἀκατασρέτῳ πόθῳ ³² πάντας ³³ ἐν τοῖς παλατίοις τῆς ³⁴ Ἱερσίας ³⁵ ἐξῆλθον σὺν τῷ πατριάρχῃ καὶ Κωνσταντίνῳ τῷ ³⁶ υἱῷ Ἡρακλείου, **D** βασιλεύοντες κλάδους ἐλαιῶν καὶ λαμπάδας, εὐφημοῦντες αὐτὸν μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης. Καὶ ὁ μὲν υἱὸς αὐτοῦ προσελθὼν ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Septimo autem anno imperator Hieroso'y mam adiit ubi ubi pretiosa vivificæ crucis ligna Per:is erepta cum magna festivitate restituit, et in pace Constantinopolim rediit.

Narratur in chronico Alexandrino quomo: o Judæi, qui Jerusalem habitabant, invidia pulsī, Christianos Jerusalem incolentes cunctos occiderunt, cum urbs Jerusalem a Persis capta est, sicut antea fuit dictum, et pretiosa igna cum patriarcha in Persiam abducta sunt. Postquam igitur Heraclius, auxiliante Deo, hanc magnam mirabilemque victoriam obtinisset, patriarcham quidem mortuum invenit, sed pretiosa ligna suscipiens, ut dictum est, in Jerusalem rediit. Prædicti vero impii Judæi, qui Christianos occiderant, tremebundi, cum donis in occursum **B** imperatoris venerunt et illum astute juramento astrinxerunt. Interrogavit eos unde et quanam essent. Hi vero: « Servi regni tui, pauperes Hebræi, Jerusalem habitantes, » responderunt. Ipse vero juravit se non eos læsurum, quæ facta fuerant, ignorans. Cum autem Hierosolymam advenisset, vix quosdam Christianos in montibus et speluncis absconditos invenit. Imperator interrogavit eos an alii non essent Christiani, et quæ contra Christianos ab Hebræis facta fuissent, ita didicit. Cognita igitur Judæorum perfidia, dixit Christianis: « Quid vobis placet ut faciam? » Illi vero petierunt ut isti paterentur, juxta quod ipsi fecerant. Imperator autem juramento turbatus, hoc efficere volebat. Christiani vero rem obtinere cupientes, statuerunt pro juramenti transgressione per unam hebdomadam esse jejunandum. Sed hæc hæctenus.

Imperator autem Constantinopolim adveniens mysticam quamdam theoriam ex eo quod Deus perfecerat efformavit. Sicut enim Deus in sex diebus omnem operatus est creationem et septimum quietis diem vocavit: ita quoque rex, cum sex temporibus multa bella fecisset et cessasset, in anno septimo cum pace quievit.

Urbis autem incolæ, cognito ipsius adventu, indomito desiderio ducti, cuncti ad Hierizæ p:latium exierunt una cum patriarcha et Constantino Heraclii filio, gestantes ramos olivarum et faces, et cum multa exultatione illum celebrantes. Et filius ejus procedens cecidit ad pedes ejus. Ipse vero completens eum, una cum filio terram lacrymis irrigabat;

Varie lectiones et notæ.

seel Ced. 750,9: Ὁ δὲ βασιλεὺς τὰς τε πόλεις καὶ κώμας Περσίας ἐπυρπόλει καὶ τοὺς κρατούμενους Περσίας ἀνέλειεν ἐν ῥομφαίᾳ. ²³ καθ' ὑψώσας Vind. ²⁴ εἰς τὴν ΚΠ. ὅτ. Leo, omissis seqq. usque ad c. 26. ²⁵ 629 — Περὶ τῆς ἑβδομάδος τῆς Τυροφάγου ἀπὸ ἄλλου χρονικοῦ. Rubrica marginalis cod. a prima manu cf. Cedl. 755,14-19. ²⁶ ἐξηγητῆ. eod. ²⁷ γιν. cod. ²⁸ τούτ. eod. ²⁹ Ced. 755,6-10: Τῷ ιη' ἔτει— μυστικὸν δὲ τι ἐναυθῆα θεωρεῖται. Τὴν γὰρ κτ. ὁ Θεός· ἐν ζ' ἡ. ἐποίησε καὶ τῆς ζ' ἀνεπαύσατο, μ. τ. θ. ἐν τούτῳ πληρώσας· ὡσπερ γὰρ ἐν ἡ ζ' ὁ Θεός π. τὴν Vind. ³⁰ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐν ζ' ἔτει τὴν Περσίδα καταπολέμησας· τῷ ζ' εἰρήνευσε καὶ μετὰ χαρᾶς τὴν ΚΠ. καταλαμβάνει Ced. ³¹ Ὁ δὲ λαὸς τῆς πόλεως μετὰ τοῦ βασιλέως· Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἡ. καὶ τοῦ πατριάρχου Σεργίου μετὰ κλάδων ἑ. καὶ λαμπάδων τούτων ὑποδεξάμενοι εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ εἰς βασιλείαν εἰσῆγαγον Ced. 755,10-13. οἱ δὲ Vind. Leo. ³² περὶ αὐτῶν akl. Leo. ³³ οἱ Leo. ³⁴ π. εἰς τὴν Ἱερσίαν ἐξ. Vind. ³⁵ Ἡράσις Leo. ³⁶ Κ. τῷ βασιλεὶ καὶ υἱῷ αὐτοῦ Vind. K. β. τῷ υ. α. Leo.

quod videns populus gratificos hymnos Deo cum lacrymis emittebat. Et sic imperatorem suscipientes cum gaudio, plausa ac benedictione, in palatium advenerunt.

Heraclius autem ab Athanasio, Jacobitarum duce, et a Sergio Syro Constantinopolis patriarcha decipus, in haeresim Monothelitarum impedit. Postea verolaborans hydropisi, ex qua mortuus est, violenter puniebatur: in tantum enim processerat dolor, ut, cum melere deberet, tabulam ad alvum applicaret, quia veretrum ejus torquebatur et in faciem emittebat urinam. Argumentum autem erat istud ejus iniquitatis ob illicitum cum propria consobrina conjugium.

Sub eodem regno Mahometus, Saracenorum princeps, ex Aethiopia egressus, in occursum regis cum multitudine venit, locum petens ad habitandum, et illum obtinuit.

CCXXVIII. Regnum Constantini Heraclii filii.

Post Heraclium Constantinus ejus filius, Heraclonas dictus, et ipse Monothelita, regnavit annum unum, et veneno a domesticis propinato sublatum est.

CCXXIX. De divite qui fecerat elemosynam.

Sub ipso quidam dives Constantinopoli aegrotans et mortem timens triginta libras auri pauperibus erogavit. Praeter expectationem sanatus, fraude diaboli poenituit, et hoc aperuit amico qui erat ipse dives et omnino verus amicus. Ille monuit dicens: « Noli, frater, huic assentiri cogitationi; nam a diabolo est. Constrictabis Deum qui propter hanc tuam misericordiam tui miserus est et te a morte liberavit: cave ne subito rursus in te mortem inmittat; et absque poenitentia decedas. » Illi autem non ad persuasionem adducto sed magis indignanti, dixit amicus: « Quoniam, consulente me, quae ad salutem tuam attinent non recipis, aliud tibi dabo consilium. » Ille autem: « Quale? » inquit. Qui autem vere misericors erat, respondit: « Veni in ecclesiam et dic: Non ego, Domine, hanc feci ele-

Α ὁ δὲ ⁵⁷¹ περιπλακεὶς αὐτῷ, κατέδραξαν ἀφ' ἑτέρου τὴν γῆν τοῖς δάκρυσιν, ὅπερ θεασάμενος ὁ λαὸς, εὐχαριστηρίους ὕμνους τῷ Θεῷ σὺν δάκρυσιν ἀνέπεμπον· καὶ οὕτω λαβόντες, τὸν βασιλέα χαίροντες ⁵⁷², κροτοῦντες, εὐφημοῦντες εἰσῆλθον εἰς τὸ παλάτιον.

⁵⁷³ (25) Τοῦ δὲ Ἡρακλείου ὑπὸ Ἀθανασίου ἀρχηγού ⁵⁷⁴ τῶν Ἰακωβιτιῶν καὶ Σεργίου τοῦ Σύρου ΚΠ. ἀπατηθέντος εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Μονοθελητῶν ἐξεκυλίσθη. Καὶ δὴ μετὰ ταῦτα ⁵⁷⁵ νόσῳ περιπεσὼν ὑδερικῆ, δι' ἧς καὶ τέθηκε, δεινῶς ἐτιμωρεῖτο ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ τὸ πάθος ἐπακτάθη ὥς, ἦνίκα οὐραῖν ⁵⁷⁶ ἐμελλε, σανίδα ⁵⁷⁷ κατὰ τοῦ ἱεροῦ ἐτίθει διὰ τὸ στρέφεσθαι τὸ αἰδοῖον αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ προσώπου τὰ οὐρα ⁵⁷⁸ ἐκπέμπειν ⁵⁷⁹. Ἐπιγχοῦ δὲ ἦν τοῦτο τῆς Β βαυτοῦ παρενομίας ἔνεκε τοῦ εἰς τὴν ἰδίαν ἀνεψιάν ⁵⁸⁰ παρενωμωτάτου γάμου ⁵⁸¹.

⁵⁸² (26) Ἐπὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας Μωάμεθ ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς ἐκ τῆς Αἰθιοπίας ἐξεβδῶν καὶ τῷ βασιλεὶ ὑπαντήσας μετὰ πλήθους, καὶ τόπον αἰτησάμενος εἰς κατοίκησιν, εὐότου καὶ ἔτυχεν.

ΣΚΗ'. Βασιλεία Κωνσταντίνου υἱοῦ Ἡρακλείου.

Μετὰ ⁵⁸³ Ἡράκλειον ἐβασίλευσε Κωνσταντῖνος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ λεγόμενος Ἡρακλονᾶς, Μονοθελητῆς καὶ αὐτὸς, ἔτος α', καὶ φαρμάκῳ ὑπὸ τῶν οἰκείων ἀνηρέθη.

ΣΚΘ'. Περὶ τοῦ πλουσίου τοῦ ὄσαντος τῆς ἐλεημοσύνης ⁵⁸⁴.

⁵⁷² Ἐφ' οὗ πλουσίος τις ἐν ΚΠ. νοσήσας καὶ τὸν θάνατον δευλιόσας, ἔδωκε τοῖς πένησι χρυσοῦ λίτρας· λ'· καὶ παρὰ προσδοκίαν ὑγιάνας ⁵⁷³, μεταμεληθεὶς ἐκ διαβολικῆς ἀπάτης, θαρβέει ⁵⁷⁴ φιλῶ αὐτοῦ τοῦτο (ὅτι καὶ αὐτῷ) πλουσίῳ καὶ (πάνυ) γνησίῳ (φιλῶ). Ὅθεν λέγει αὐτῷ· ἐκηθαμῶς, ἀδελφε ⁵⁷⁵, παραδέξῃ τὸν λογισμὸν τοῦτον, δαιμονιώδης γὰρ ἔστιν· καὶ λυπήσεις τὸν Θεὸν τὸν ἐλεήσαντά σε διὰ τῆς τοιαύτης σου ἐλεημοσύνης καὶ ἀναστήσαντά σε (ἐκ θανάτου, μὴ καὶ αἰφνιδίως πάλιν ἐπάξει σοὶ τὸν θάνατον, καὶ ἀπέλθῃς ἀμετανόητος. Τοῦ δὲ μὴ πειθομένου, ἀλλὰ μάλλον καὶ ⁵⁷⁶ ἀποδυσπετοῦντος ⁵⁷⁷, ἐξηπρὸς αὐτὸν ὁ φίλος· ἐ'Επεὶ, συμβουλευόντός μου, τὰ πρὸς σωτηρίαν σου οὐ καταδέχη, εἶπω σοὶ ἑτέραν βουλήν.) Ὁ δὲ φησι· ἐ Ποίαν ταύτην;) Ὁ δὲ ⁵⁷⁸ ἀληθῶς ἐλεῆμων ἀπεκρίνατο· ἐ Δεῦρο εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰπέ· Οὐκ εἶμι ἐγὼ, Κύριε, ὁ ποιήσας

Variae lectiones et notae.

⁵⁷¹ ὁ δὲ πατὴρ π. τῷ υἱῷ κατ' Vind. ⁵⁷² χ. καὶ κρ. καὶ εὐφ. Vind. ⁵⁷³ Τί πέπονθεν ὁ ἐλευνός Ἡράκλειος αἰρετικὸς ἀπελθών. Rubrica cod. ⁵⁷⁴ Ἀθ. πατριάρχου τῶν Vind. Cod. 752, 15-24 Leo. ⁵⁷⁵ ἐφείσαστο κατα· φά· ζων τὴν πᾶσαν Περσίδα ἐν ἔτεσιν· ἐξ, τῷ δὲ Vind. e. c. 20. ⁵⁷⁶ ἀπορῶσιν Vind. ⁵⁷⁷ σ. τίθεσθαι κ. τοῦ ἡ. διὰ Ced. σ. κ. τοῦ ἡ. ἐπιτίθει Leo. ἱεροῦ cod. et Vind. ⁵⁷⁸ τὸ οὐρον Ced. Leo. ⁵⁷⁹ ἀναπ. Vind. Leo, Ced. — 13 ἀν. γ. Vind. ⁵⁸⁰ Μαρτίναν add. Ced. Leo. ⁵⁸¹ τελευταίαντος δὲ τοῦ Ἡρακλείου κατατίθη ἐν λάρνακι καὶ ἔμεινε ἀσκητῆς ἡμέρας 8 καὶ μετὰ ταῦτα ἐσκηπάζθη καὶ συνετάφη αὐτῷ στέμμα χρυσοῦν διὰ λίθων τιμῆς λιτρῶν σ' Leo, Ced. ⁵⁸² 630.— Deest in Vind. sed Leo: Ἐπὶ αὐτοῦ ἀνεψιὸν Μ. ὁ τῶν Σ. ἀ. ἐκ τῆς Ἀ. ἀν. — κατ. τετιγχεῖ τῆς ἐφείσεως. Ἀναγκαῖον δὲ ἡγοῦμαι, κ. τ. λ. c. CCXXIV. ⁵⁸³ ἐ Μ' Lips. Vind. K. υἱὸς ἀ. ἔτος ἐν, κ. τ. λ. Vind. ⁵⁸⁴ Rubrica Mon. π. τοῦ τῆν ἐλ. δ. καὶ μεταμεληθέντος Par. 1706, deest in cod. ⁵⁸⁵ Ced. 671, 15-672-17, Justiniani a. 25: Ἐν ταῦτοις τοῖς ἔτεσι κλ. ⁵⁸⁶ καὶ add. Ced. ⁵⁸⁷ θ. τ. γν. καὶ κλ. φ. ἀ. Ced. ⁵⁸⁸ ἀ. ἀθρόως κ. τὸν ποτηρὸν τ. λ. καὶ λ. Θεὸν τὸν ἐλ. σε καὶ ἀν. διὰ τὴν ἐλεημοσύνην σου· καὶ ἐπ. σοὶ θ. αἰφνιδοῦν καὶ ἀπ. ἄμ. Ced. ⁵⁸⁹ καὶ μ. Ced. ⁵⁹⁰ ἀποδυσπετοῦντος? ⁵⁹¹ Καὶ ὁ ἀληθὴς Ced. Ὁ δὲ ἀλθ. cod.

τὴν ἐλεημοσύνην ἐκαίνην, ἀλλ' οὕτως ἐστὶ καὶ παρέχω σοι τὰς ἑλπίδας. Ὁ δὲ ταλαίπωρος ἐκείνος ἄνθρωπος ἀνθέμενος τούτῳ καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀπελθὼν, τὸ χρυσίον ἐν χειρὶ λαβὼν καὶ τὸ συμφωνηθὲν λαλήσας, ἐν τῷ ἐξέρχασθαι αὐτὸν τὴν πύλιν τῆς ἐκκλησίας πεσὼν ἀπέθανεν. Πάντων οὖν τῶν εὐρεθίτων τὸν δίκαιον Κριτὴν καὶ ἀπαράλογιστον Θεὸν ὑμολογήσαντων, τῶν δὲ κληρικῶν προτροπομένων τὸν κύριον τῶν νομισμάτων λαβεῖν τὰ ἴδια, οὗ κατεδέξατο εἰπών: (Μὴ μοι γένοιτο τοῦτο κἀν εἰς ἔγνωσαν ἔλθειν: ἐξέτα γὰρ δέδωκα αὐτὰ κατ' ὄνομα δῶρα τῷ Κυρίῳ, αὐτοῦ εἰσι καὶ εἰς τὰ ἄνω βραβεῖα ἐγράφη, καὶ οὐκ ἔχω αὐτῶν ἐξουσίαν ὅπερ Ἀνανίας 573 καὶ Σαμπήρα ἀγνοήσαντες καὶ ἐκ τῶν ἀφιερωθέντων τῷ Κυρίῳ πάλιν ὡς ἐξ οικείων λαβόντες, αἰφνίδι θανάτῳ ὡσπερ καὶ οὗτος ὑπίστησαν) ὁ Θεὸς γὰρ οὐ μυκτηρίζεται. — (Οἱ δὲ ἀκούσαντες ταῦτα μεγάλως ὠρμηθήσαν, κατανοήσαντες τοῦ ἀνδρὸς τὸ σταθερὸν καὶ βέβαιον καὶ τὸ πρὸς τὴν πίστιν ἀσάλευτον. Ἐκρίθησαν οὖν αἱ ἑλπίδες δοθῆναι πτωχοῖς. Εἰκότως οὖν ἔλεγεν ὁ μέγας Ἀθανάσιος (147^b) ὅτι περ πάν ὅπερ ἐπαγγελώμεθα τῷ Θεῷ, οὐκ εἰς τοῖσιν ἡμῶν ἐστίν, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ διδόντων ἐκ τούτων ὑποσφραζόμενοι, οὐκ ὡς τὰ ἑαυτῶν ἐσμέν λαμβάνοντες, ἀλλ' ὡς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἱεροσουλῶντες κριθήσομεθα ἐπὶ μικρῷ γὰρ καὶ μέλει πταίσματα ἢ καρδάσις κρίνεται καὶ τοῖν οἱ προπάτορες ζύλου γεύσει θανάτῳ καὶ φοροῖ κατεδικάσθησαν καὶ ὁ ἐν Σαββάτῳ ζύλα συλλέξας λιθοβολήσεται. Ἡ δὲ ἐπαγγελία οὐ μέχρι μόνον χρημάτων, ἀλλὰ καὶ λόγου φθάσει καὶ προαιρέσεως (ἀμέλει τὸ μέγα καὶ θεῖον ὄντως μυστήριον ἡμῶν οὐκ ἐπὶ χρήμασιν ἔχει τὴν κατὰ Θεὸν πίστιν καὶ ὑπόσχεσιν, ἀλλ' ἐπὶ προαιρέσει τελείῃ καὶ τῇ κατὰ Θεὸν πίστει. Πάντες γὰρ ἐπαγγελάμεθα καὶ πάντες ἐπαγγελίας ἐσμέν ὑπεύθυνοι). Ἀνάγκη τοίνυν ἀποδίδοναι τὴν μὲν παρθένον τὴν παρθένην ὅποιαν ἐπηγγέλατο, τὴν δὲ ἔγκρατὴ τὴν ἔγκρατειαν, τοὺς δὲ ἐν γάμῳ τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους τιμὴν τε καὶ ἀγάπην καὶ τέλος πάντας τὴν εἰς Θεὸν πίστιν, καὶ εὐλάβειαν, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἀνδρείαν.

ΣΑ'. Παρ' τοῦ ἐπισκόπου σου καὶ τοῦ φιλοσόφου.

Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τι τοιοῦτον. Ἐπίσκοπός τις εὐλαθεῖς πάνν, κλησίον ἔχων τινὰ φιλόσοφον Εὐάγριον καλούμενον, ἑταῖρον αὐτοῦ γενόμενον ἐν τοῖς παιδευτηρίοις, Ἑλληνα δὲ τὴν

mosynam, sed ille; et tibi triginta libras praestabo. Ille vero miserabilis homo, hoc convensio in ecclesiam abiit, aurum in manibus sumpsit, et iuxta quod dictum fuerat, locutus est; sed inde egrediens ad ipsam templi portam mortuus concidit. Omnibus qui aderant justam Judicem et infallibilem Deum laudantibus, clericisque numismatum dominum invitantibus ut quod suum erat assumeret, ille non acquievit dicens: Absit ut hoc etiam in mentem meam veniat. Ubi enim dedi haec, in nomine meo, dona Domino, ipsius sunt et in supernos thesauros inscripta; et ego non jam illorum habeo facultatem: quod Ananias et Sapphira ignorantes et ex consecratis Deo rursum tanquam ex suis accipientes, subitæ morti sicut et iste traditi sunt. Deus enim non irridetur. Qui vero talia audierunt, magnam exinde perceperunt utilitatem, reputantes viri justitiam constantiamque ac in fide firmitatem. Judicatum est ergo triginta libras dari pauperibus. Merito igitur dixit magnus Athanasius omne quodcumque promissimus Deo non jam esse nostrum, sed Dei bonum. Ideoque ex talibus subtrahentes non quasi nostra capientes sumus, sed quasi quæ Dei sunt sacrilege subripientes judicabimur: de minore enim sicut de majore transgressio iudicatur; ideoque protoplasti ob lignum gustatum morte ac perditione damnati sunt, et qui Sabbato ligna cullegerat lapidatus est. Promissio vero non tantum divitias, sed et sermonem et intentionem attingit. Sane magnum et vere divinum mysterium nostrum non habet super divitiis divinam fidem et promissionem, sed super voluntate perfecta et divina fide. Omnes enim polliciti sumus et omnes pollicitationi sumus, obnoxii. Necessæ igitur est virginem reddere virginitatem quam novit, continentem autem continentiam, conjugatos vero moderantiam et reverentiam ad invicem ac dilectionem, denique omnes ad Deum fidem ac pietatem, justitiamque et fortitudinem.

CCXXX. De episcopo et philosopho.

Alexandriæ porro hujusmodi res accidit. Episcopus quidam valde pius vicinum habebat quendam philosophum, Evagrium nomine, quem a pueritia socium habuerat, quique religione gen-

Variorum lectiones et notæ.

⁶⁷ καὶ τὸν λόγον εἰπὼν ἐν cod. ⁶⁸ ἀ. π. παρὰ τὴν π. τῆς ε. ἀπ. τῶν κλ. δὲ ἐκπλαγίντων καὶ π. τῶν ε. προετρέποντο τὸν Κύριον τῶν ν. λ. ἀ. Ὁ δὲ οὐκ ἐπίσθη, ἀλλὰ τοῖς πτωχοῖς πάντα διένειμεν εἰπὼν ὁ Θεὸς οὐ μ. ἢ γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν ἐπαγγελία οὐ μόνον ἄχρι χρημάτων, ἀλλὰ καὶ μέχρι λόγου φθάσει, κ. τ. λ. ⁶⁹ προτροπομένων om. M. I. et Lips. ⁷⁰ ἴδια οὐδὲ παρητήσατο καὶ εἶπε· Μὴ μοι γ. τ. κἀν εἰς εἰ: λαβεῖν. M. I. et Lips. ⁷¹ γὰρ ὠνόμασα ταῦτα δ. Κυρίῳ τῷ Θεῷ αὐτοῦ M. I. et Lips. ⁷² καὶ ὄνομα cod. ⁷³ ἐγράφησαν et om. αὐτῶν M. I. et Lips. ⁷⁴ τῷ om. iidem. ⁷⁵ αἰφνίδιον θάνατον iidem. ⁷⁶ Gal. vi, 7. ⁷⁷ τό: om. iidem. ⁷⁸ ἔλεγε καὶ ὁ iidem. ⁷⁹ Locus, ut videtur, incertus. ⁸⁰ ὅτι κἀν ὅπερ iidem. ⁸¹ διδόντων κἀν ἐκ τούτων ὑποσφραζόμενοι οὐκ iidem. ⁸² λαβόντες ἀλλ' ὡς: τὰ τοῦ Θεοῦ iidem. ⁸³ λιθοβολήσεται iidem. ⁸⁴ καὶ μέχρι τοῦ λόγου φ. καὶ πρ. iidem. — οὐδὲ γὰρ εἰ τίς ἐστι κίνης, οὕτως καὶ προαιρέσεως ἐστέρηται. Ἀμέλει iidem. ⁸⁵ ἀποδίδοναι καὶ ἀνδρείαν? iidem. ⁸⁶ Εὐαγρίου τοῦ φ. M. I. π. ἐλεημοσύνης P. 170b. ⁸⁷ τοῦ τὰς ἑλπίδας ὄντος ὡσπερ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ χάριτος cod. ⁸⁸ Cod. 672, 18-674, 11: Καὶ ἐν Ἀλ. δὲ ἐγ. κ. τ. ⁸⁹ καὶ om. M. I. et Lips. ⁹⁰ π. λη. cod. ⁹¹ μὲν add. Ced.

tillis erat. Hunc cum episcopus ex idololatria ad fidem Christi convertere vellet, constanter hortabatur eum et cum illo disputabat. Ille vero, cum non acquiesceret, sed potius ægre valde ferret, ad episcopum quadam die dixisse fertur : « Certe, domine episcope, super omnibus, hoc quod vos Christiani dicitis, mihi displicet, scilicet futuram esse mundi consummationem corporumque resurrectionem, et pro acta vita cuique mercedem redditum iri; et qui miseretur pauperis Deo sœnerari, et centuplum cum æterna vita recepturum, quæ omnia irrisiones et fabulæ mihi videntur. » Et postquam episcopus affirmasset nullum mendacium nullamque irrisionem in Christianorum dogmatibus esse, discessit Evagrius, multam cum semetipso disceptationem habens. Aliquanto autem post tempore, Deo episcopi doctrinæ cooperante, philosophus credidit ac baptizatus erat, statimque oblati episcopo recentis auri libris, erat enim dives valde, dixit : Accipe hæc, episcope, ac pauperibus distribuens, fac mihi scriptum autographum, quod hæc a Deo recepturus sim. » Episcopus autem, his libenter acceptis et scripto facto, cuncta pauperibus distribuit. Postquam igitur aliquandiu supervixisset in pietate virtuteque magna philosophus, natis suis moriens præcepit ut in manu sua charta poneretur et sic sepeliretur. Hoc factum, tertia post die philosophus in somnis apparuit episcopo dicens : « Veni ad tumultum meum, episcope, sumeque tuam syngrapham. Redditi enim mihi debiti centuplum neque habeo quod a te exigam: attamen ad plenam securitatem tuam scriptum manu mea subscripsi. » Cum episcopus ignoraret syngrapham cum ipso philosopho tumultatam fuisse, prius philosophi illos arcescit, et postquam hoc cognovit, ad tumultum cum clericis urbis egreditur. Illo autem aperto, inveniunt philosophum sedentem manumque cum scripto protendentem. Clericis vero chartam sumere volentibus, nemo potuit eam ex illius manu detrahere, dum episcopus manum admovisset. Et statim reddito scripto, rursus recubuit. Aperto autem scripto, episcopus invenit recens manu philosophi scriptum : « Ego Evagrius philosophus tibi, sanctissimo episcopo in Domino, salutem. Scito, Pater, me centuplum debiti recepisse neque eo nomine habere quod abs te exigam. » Hoc audito cum omnes vehementer attoniti aliquandiu clamassent : Miserere Domine, et : « Gloria Deo nostro, Domino Jesu Christo, » et postea episcopus

Ἀθησαίαν, ὃν ὁ ἐπίσκοπος μεταθεῖναι βουλόμενος [ἐκ τῆς εἰδωλομανίας] πρὸς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ. συνεχῶς προσεκαλεῖτο καὶ διελέγετο. **574** Τοῦ δὲ μὴ πειθομένου, ἀλλὰ καὶ σφόδρα δυσχερῶντος, εἰπεῖν λέγεται ἐν μιᾷ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον· « Ὅντως, κύριε ἐπίσκοπε, μετὰ πάντων, καὶ τοῦτό μοι ἀπαρέσκει, ὃ λέγετε οἱ Χριστιανοί, ὅτι συντέλεια τοῦ κόσμου γίνεται, καὶ τῶν σωμάτων ἀνάστασις, καὶ ἀνταπόδοσις τῶν βεβιωμένων, καὶ ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει θεῶν καὶ ἑκατονταπλασίονα μετὰ ζωῆς αἰωνίου ἀπολήφεται. » (Ἰκερ ἅπαντά μοι χλεύη καὶ μῦθος τὰ λεγόμενα φαίνεται). Καὶ τοῦ ἐπισκόπου διαβεβαιουμένου μὴδὲν ψεῦδος ἢ χλεύην ἐν τοῖς Χριστιανῶν δόγμασιν εἶναι, ἀνεχώρησε Ἐὐάγριος, πολλὴν συζήτησιν ἐν ἑαυτῷ ἔχων. Μετὰ δὲ τινα χρόνον, θεοῦ συνεργούντος τῇ τοῦ ἐπισκόπου διδασκαλίᾳ, πιστεύσας ὁ φιλόσοφος, ἐβαπτίσθη, ὃς αὐτίκα παρὰ τὸν ἐπίσκοπον χροστὸν λέτρως εἶπε — ἦν γὰρ πλούσιος· σφόδρα — λέγει· « Δέξαι ταῦτα, ὦ ἐπίσκοπε, καὶ διαδοῦς πτωχοῖς ποιήσόν μοι (ἐγγραφὸν) ἰδιοχειρον, ὅτι λήψομαι αὐτὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ. » Τοῦ δὲ ἐπισκόπου δεξιμένου προθύμως καὶ τὸ γράμμα ποιήσαντος, δίδειμε πάντα τοῖς πένησιν. Ἐπιζησας οὖν χρόνον τινὰ ὁ φιλόσοφος ἐν εὐσεβείᾳ καὶ ἀρετῇ μεγάλῃ, παρήγγειλε τοῖς τέκνοις αὐτοῦ· τελευτῶν ἐνθεῖναι τὴν χάρτην τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ οὕτως ταφῆναι. Καὶ τοῦτου γενομένου, μετὰ τρίτην ἡμέραν ἐπιφαίνεται κατ' ἄνω ὁ φιλόσοφος τῷ ἐπισκόπῳ λέγων· « Ἐλθέεις τὸν τάφον μου, ὦ ἐπίσκοπε, καὶ λάβε τὸ ἰδιοχειρόν σου· ἀπέλασον γὰρ τὸ χρέος ἑκατονταπλάσιον καὶ οὐδένα λόγον ἔχω πρὸς σέ· ἀλλὰ πρὸς τελευτῶν σου πληροφούριζον καὶ ἰδιοχειρον ἐν αὐτῇ καθυπέγραφα. » Τοῦ δὲ ἐπισκόπου (ἀγνωοῦντος, ὅτι συνετάφη αὐτῷ φιλοσόφῳ τὸ ἰδιοχειρον), πρῶτ' μεταστέλλεται τοὺς υἱοὺς τοῦ φιλοσόφου. Καὶ τοῦτο μαθὼν ἀπέρχεται εἰς τὸν τάφον μετὰ τῶν κληρικῶν τῆς πόλεως. Καὶ τοῦτον ἀνοίξαντες εὐρίσκουσι (148) τὸν φιλόσοφον καθήμενον καὶ τὴν **575** χεῖρα μετὰ τοῦ γράμματος προτείνοντα. Τῶν δὲ κληρικῶν βουλομένων τὸν χάρτην λαβεῖν, οὐδεὶς ἴσχυσεν ἀποσπᾶσαι ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἰως ἂν ἦλθεν ἡ χεὶρ τοῦ ἐπισκόπου. Καὶ παραχρῆμα τὸν χάρτην ἐπιδοῦς ἀπέπεσε πάλιν ὄντινα (χάρτην) ἀνοίξας ὁ ἐπίσκοπος, εὗρε νεωστὶ ἐπιγεγραμμένον τῇ χειρὶ τοῦ φιλοσόφου οὕτως. « Ἐγὼ, Εὐάγριος, φιλόσοφος, σοί, τῷ ὀσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ ἰν Κυρίῳ χαίρειν. Ἴσθι, Πάτερ, ὡς ἔλαβον τὸ χρέος ἑκατονταπλάσιον καὶ οὐδένα πρὸς σέ λόγον ἔχω. » Τούτων ἀναγνωσθέντων καὶ πάντων ἀκουσάντων τῶν γραμμάτων καταπλαγέντων, σφόδρα καὶ

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁹ τὴν τοῦ Χριστοῦ π. Ced. ¹⁰⁰ σφόδρως Ced. ¹⁰¹ κύριε ἐπίσκοπε. cou. ¹⁰² καὶ τ. μ. π. ἀπ. μοι Ced. ¹⁰³ ὅτι add. Ced. ¹⁰⁴ Θεῶ δ. Ced. ¹⁰⁵ Matth. xix, 29, M. X, 30. ¹⁰⁶ μετὰ ζ. ἀ. ζωῆς cod. ¹⁰⁷ τ. τῶν χ. ἔ. δ. ἀνεχώρησεν Ἐ. π. ἔ. σ. ἐν ἔ. Ced. ¹⁰⁸ Τοῦ δ. ταῦτα δ. Ced. ¹⁰⁹ δι. δόθη παρ' αὐτοῦ τοῖς κ. π. ¹¹⁰ χρόνους τινάς Ced. ¹¹¹ ἀρεταῖς μεγάλας Ced. ¹¹² ἐαυτοῦ τ. Ced. ¹¹³ ἐν add. Ced. ¹¹⁴ γιν. cod. ¹¹⁵ ἔ. λ. Ced. ¹¹⁶ πλ. σου ἰδιοχειρὸς Ced. ¹¹⁷ μεταστελλόμενον. ¹¹⁸ καὶ μαθόντος παρ' αὐτῶν ὡς σ. ἀ. τ. ἰ. ἀπ. μ. τῶν κλ. τῆς π. καὶ ἀν. τὸν τ. ἔ. Ced. ¹¹⁹ πειρωμένων λ. τὸν χ. οὐδενὶ τούτων ἔδωκεν τοῦ δὲ ἐπ. τὴν χεῖρα ἀπλώσαντος, π. τὸν χ. ἐπ. ἀν. π. ὄντινα ἀν. ἐπὶ πάντων ἔ. ν. ὑπογ. Ced. ¹²⁰ ἀπέπεσε cod. ¹²¹ ἔ. περὶ τούτου. Πάντων οὖν τῶν ἀκ. ¹²² γεγραμμένων cod. ¹²³ καταπλαγέντες; — κράξαντες; cod.

ἐπὶ ὄραν Ιανην κραζάντων ἡ τό· « Κύριε, ἐλέησον » A autographum in gazophylacio reponi mandavit. (καὶ τό· « Δόξα τῷ Θεῷ ἡμῶν Κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ »), ἐκέλευσεν ὁ ἐπίσκοπος τὸ ἰδιόχειρον ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ τηρεῖσθαι.

ΣΛΑ'. *Περὶ στρατιώτου τοῦ ἐμπροσθέντος εἰς γεωργὸν τὴν γυναῖκα* 20.

21 Καὶ ἐν Καρθαγένῃ 22 τῆς Ἀφρικῆς ὑπῆρχέ τις στρατιώτης ἄσωτος Ιαν, ὃς ἐκ λοιμικῆς νόσου τῆς πόλεως διαφθειρόμενος 23, ἔλθων εἰς κατάνυξιν, καταλείψας τὴν 24 πόλιν, ἰδίασε μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἐν προαστείῳ, ἐν ᾧ πάλιν ἐκ δαιμονικῆς 25 ἐνεργείας, ἔπεσεν εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ γεωργοῦ 26. Οὗτος ἀφνω τελευτήσας θάπτεται πλησίον τοῦ προαστείου ἐν μοναστηρίῳ. Τῇ 27 δὲ ἐπαύριον, τῶν μοναχῶν ψαλλόντων τὴν Ὑραν, φωνὴ γέγονεν ἐκ βάθους τοῦ τάφου· « Ἐλεήσατε, » λέγουσα, « δοῦλοι τοῦ Θεοῦ, ἐλεήσατε. » Οἱ δὲ τὸν τάφον εὐθέως 28 ἀνοίξαντες εἶρον τὸν στρατιώτην καθάζομενον καὶ κράζοντα, καὶ θάττον ἔξαγαρόντες· 29 αὐτὸν καὶ τὰ θεσμὰ διαλύσαντες, ἤρωσαν τὴν αἰτίαν τοῦ τοιούτου θαύματος. Ὁ δὲ παρακαλέσας 30 αὐτοὺς 576 ἀπενεγκεῖν αὐτὸν πρὸς τὸν δούλον τοῦ Θεοῦ θαλάσσιον τὸν 31 ἐπίσκοπον 32. Παρακαλέσας αὐτὸν λέγει· « Διήγησον ἡμῖν τί τὸ συμβῆν εἰς σέ, ἀδελφεέ, ὅπως καὶ ἡμεῖς δοξάσωμεν τὸν Θεόν. » Ὁ δὲ διηγήσατο αὐτῷ πάντα μετὰ πολλῶν δακρῶν, λέγων 33· « Ἐγὼ ὁ ταπεινός, καὶ ἀθλιός 34 καὶ ταλαίπωρος, ὦδε 35, Πάτερ, ἐν ἁμαρτίᾳ 36 τελευτῶν ἐθεώρουν τινὰς Αἰθίοπας ἐστῶτας πλησίον μου, ὧν καὶ αὐτὴ 37 ἡ θεωρία μόνη χαλεπωτέρα πάσης 38 ὑπάρχει· κολάσεως, οὐστίνως ὁρῶν 39, ἡ ἁμαρτωλός μου ψυχὴ ταρατταται πρὸς ἐαυτὴν καὶ συστέλλεται. Παρισταμένων 40 δὲ μοι τῶν τοιούτων φοβερῶν Αἰθίοπων, θεωρῶ 41 νεανίσκουσ δύο λευχειμονούνας εὐεθεῖς ἄγαν, οἷτινες τὴν ψυχὴν μου παραλαβόντες καὶ ἀπὸ τῆς γῆς αὐτίκα πρὸς οὐρανὸν ἀνυψούμενοι, εὐρίσκομεν 42 τελώνια φυλάττοντα μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τὴν ἄνοδον καὶ κωλύοντα τὰς ἀνερχομένας ψυχὰς, καὶ λογοθετοῦντα καθ' ἕκαστον τελώνιον 43 τὴν οικίαν ἁμαρτίαν, τὸ μὲν γὰρ τοῦ ψεύδους, τὸ δὲ τοῦ φθόνου, τὸ δὲ τῆς λοιδορίας· καὶ ἀπλῶς οὕτως 44 καθ' ἕξῃς ἕκαστον πάθος ἰδίους ἔχει τελωνάρχας καὶ δικολόγους 45, ὅφ' ὧν κρατούμενος ἐθεώρουν τοὺς ἀναγκυοῦντάς 46, ὅφ' ὧν νεανίσκουσ βαστάζοντάς ὡς ἐν βαλαντίῳ τινὶ τὰς καλάς· μου πράξεις, ἀφ' οὗ λαμβάνοντες καὶ ἀντισταθμίζοντες 47 τοῖς πονηροῖς ἔργοις μου, οἷς προσέφερον ἀκριβολογούντες οἱ πονη-

CCXXXI. *De milite qui in agricolæ uxorem incidit.*

Erat Carthagine in Africa quidam miles dissolutus valde, qui ex pestifero urbis morbo correptus, ad resipiscentiam rediens, urbe relicta, separatim in suburbio cum uxore sua vixit; sed ibi iursum, ex diabolico impulsu, in agricolæ uxorem incidit. Hic subito defunctus prope suburbium in monasterio sepelitur. Postridie vero, monachis tertiam horam psallentibus, vox ex imo sepulcro facta est, dicens: « Miseremini, servi Dei, miseremini. » Qui statim aperto sepulcro, invenerunt militem sedentem et clamantem; et cito educentes cum et vincula solventes, huius prodigii causam interrogaverunt. Hic autem rogavit eos ut ipsum ducerent ad servum Dei Thassium episcopum. Qui exhortans cum ait: « Narra nobis quid evenerit tibi, frater, ut nos quoque Deum glorificemus. » Iste vero cum multis lacrymis narravit ei omnia dicens: « Ego vilis et miser et infelix, hic, pater, in peccato defunctus, quosdam videbam stantes juxta me Æthiopes, quorum ipse visus omni poena molestior erat: hos videns peccatrix anima mea turbatur apud semetipsam et constringitur. Astantibus autem C mihi his tremendis Æthiopibus, duos conspicio juvenes vestibus albis indutos et aspectu valde decoros, qui animam meam suscipiunt et a terra statim ad cœlum elevant. Invenimus autem telonia multa cum omni cura viam custodientia prohibentiaque ascendentes animas, et rationem ad unumquodque telonium de speciali culpa requirentem, nunc quidem de mendacio, nunc de cæde, nunc vero de injuria, et, uno verbo, sic ex ordine, quæque passio proprios habet exactores et judices, a quibus detentus videbam ducentes me juvenes tanquam in crumena ferentes bonos meos actus, unde sumentes eos opponebant malis operibus meis, quæ afferebant multa cum sedulitate per-versi ponderantes et aeris viæ custodes, et ita D vix absolvebamur. Consumptis autem omnibus bonis operibus meis, ad cœli januam pervenimus, ubi fornicationis est telonium. Hic a nigris illis

Variæ lectiones et notæ.

20 ἐπὶ πολὺ χρ. Ced. 21 τοῦ φιλοσόφου add. Ced.—τ. ἐν τῷ σκ. Ced. 22 Rubrica M. 2, π. πορνειύσαντος τὴν γυν. γ. Par. 1706; huius rubricæ loco cod. in margine a prima manu habet: Ἀνάγνωθι ἐπιμελῶς καὶ ὠφελήθησθι μεγάλως εἴπερ χρήσις ψυχικῆς ὠφελείας. 23 Glyc. 513, 11-20. 24 Καὶ ἐν K. δὲ τῇ πόλει τῆς M. 1 et Lips. 25 διαφθειρομένης iidem. 26 καὶ τὴν π. κατ I. iidem. 27 ἐκ διαβολικῆς ἐνεργείας παραπεσὼν εἰς iidem. 28 γ. τινός; 29 Τῇ eod. Τῇ οὖν ἐπαύριον M. 1 et Lips. 30 τάφου τοῦτον εὐθέως ἀν. L. 31 καὶ θάττον ἀναγκυοῦντας καὶ τὰ L. 32 παρακάλεισεν; 33 ἐπίσκοπον, τοῦτον ἐκεῖνοι προσέφερον κατὰ τὸν ἐκεῖνου λόγον εἰς τὸν ἐπίσκοπον. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος εἶπεν αὐτῷ· Διήγησαι μοι πάντα ὅπως κατὰ τὸν Θεὸν δοξάσω L. 34 ὁ δὲ; 35 λέγων οὕτως· ἐγὼ L. 36 καὶ ἀθλιός οἰν. L. 37 ὦ πάτερ eod., ὡπερ. 38 ἁμαρτίας L. 39 αὐτὴ μόνη, ἡ θ. L. 40 πάσης ἀνάγκης καὶ κακῆς ὑπάρχει L. 41 ὅρῳσα ἡ ἁμαρτωλὴ L. 42 περισταμένων L. 43 θεωρῶν L. δύο λευγγημ. cod. καὶ I. ἄγαν L. 44 ἀνιπτάμενοι καὶ ἀναερόμενοι εὐρισκόν τ. φ. L. 45 τελώνι cod. 46 οὕτω — ἰδίους τελωνῶν ἔχει L. 47 διαλόγους L. 48 με οἰν. L. 49 ἀνιπτ. τεύττας τοῖς L.

Æthiopiibus retineor et illi cunctam afferunt fornicationem meam, et omnem carnalem culpam, quam a decimo ætatis meæ anno miser operatus sum. Excusationem vero pro me juvenibus illis allegantibus et dicentibus me pœnitentia cunctorum peccatorum in urbe commissorum veniam obtinuisse, « Verum, inquit funesti criminatores, post pœnitentiam rursus in adulterium extra urbem lapsus est, et ita interiit. » Quod cum audiissent angeli, discesserunt, inexcusablem me relinquentes, quasi jam nullum opus bonum habentem. Et rapientes me Æthiopes illi, cum verberibus me in terram reduxerunt. Et descendi per vias arctas ac tenebrosas, lætidissimas atque horrendissimas usque ad speluncas subterraneas et carceres inferni, ubi peccatorum animæ concluduntur in terram tenebrosam et horribilem, in terram caliginis æternæ, ubi jam non lumen nec vitam mortalium videre est, sicut scriptam est, sed adest lamentatio et afflictio æterna et inconsolabilis et gemitus inextinguibilis. Unusquisque enim eorum qui illic sunt suos pravos actus recordans et reputans quannam justificationem justo judici afferat, et quomodo pœnam sempiternam sustinere possit, terribiliter conscientia prætorquetur, et insuper, considerans a Deo separationem necnon a gloria sanctorum ejus, et cum diabolo punitionem dæmonum interminabilem et insolubilem, tristatur et gemiscit. Cum quibus ego conclusus et lacrymabundus video duos juvenes illos venientes ibi rursus et illos rogo ut ex illa tremenda custodia supplicioque educant me, ut pœnitentiam agam : qui dicunt ad me : « Frustra rogas : nemo egreditur illic usque ad communem resurrectionem. » Orationi tamen insto clamans : « Miseremini mihi; non enim sciebam ista mihi fore ventura ; ideoque vere jam ex tunc me pœnitet, et si ad vitam in terram rursus redeam, utilitati multorum ero. » Et ad miserationem adducti angeli me reducant ad corpus : videoque naturam animæ meæ propriam tanquam margaritam fulgentem, corpus autem turpe tetrumque, unde cum ægre ferrem ac dicerem me non posse intrare in illud propter sæditatem ejus et caliginem, minati sunt mihi dicentes : « Nisi intraveris, reducemus te in illam punitionem : intra igitur, ut et ipse salvus fias et aliorum utilitati inservias, sicut Domino placuit. » Tunc visus sum tanquam per os ingrediens et corpus, suscitans clamare cœpi : « Miseremini mihi. » Omnibus autem magnam percipientibus utilitatem, magisque de hac terribili narratione perterritis, unusquisque sua plugebat

Α ρολ ζυγοστάται· και τῆς ἀεροπορίας ἔδοσανταί, μάλις ἀπελυόμεθα· ἐκθαπανθήντων δὲ πάντων τῶν ἀγαθῶν μου ἔργων και πρὸς τὴν πύλην τοῦ οὐρανοῦ φθάσαντες ἐν ἧ τὸ τελώνιον τῆς πορείας ἦν, συσχεθεὶς ὑπὸ τῶν ζοφερῶν ἐκείνων Αἰθίοπων, προσέφερον πᾶσάν μου πορνείαν (148 b) και σωματικὴν ἁμαρτίαν, ἣν ἀπὸ δεκαετοῦς χρόνου τῆς ἡλικίας μου διπραξάμην ὁ ἄθλιος. Ἄπολογοῦμένων δὲ τῶν νεανίσκων ἐκείνων ὑπὲρ ἐμοῦ και λεγόντων, ὅτι τὰ ἐν τῇ πόλει ἁμαρτήματα συγκεχώρημαι μετανοήσας· Ἄλλα, φασιν οἱ δεινοὶ κατηγοροὶ, μετανοήσας ἔπεσε πάλιν εἰς μοιχείαν ἔξω τῆς πόλεως και οὕτως ἀπέθανεν, ὅπερ ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι ἀνεχώρησαν ἕασαντές με ἀναπόλογτον ὡς μηδὲν ἔργον ἀγαθὸν ἔχοντα. Καὶ ἀρπάσαντές με οἱ Αἰθίοπες ἐκείνοι, τύπτοντέ με καθήγαγον με εἰς τὴν γῆν αὐθις. 577 Καὶ κατήλθον διὰ τινῶν στενωπῶν και σκοτεινῶν, δυσωδεστάτων πάνυ και φρικωδεστάτων καταδύσεων μέχρι τῶν καταχθονίων ἐν τοῖς δεσμοτηρίοις τοῦ ἔδου, ἐνθα εἰσὶν αἱ ψυχαὶ τῶν ἁμαρτωλῶν ἀποκεκλισμέναι εἰς γῆν σκοτεινὴν και φοβεράν, εἰς γῆν σκότους αἰωνίου, οὐ οὐκέτι φέγγος οὐδὲ ὄρθν βροτῶν ζῶν, ὡς γέγραπται, ἀλλ' ὀδύνη και θλίψις αἰώνιος και ἀπαραμύθητος και στεναγμοὶ ἀσίγητος· ἕκαστος γὰρ τῶν ἐκεῖσε μνημονεύων τὰς πονηρὰς αὐτοῦ πράξεις και ἐνοῶν πῶς ἀπολογησεται τῷ ἀδεκάστῳ κριτῇ, και πῶς τὴν ἀπέραντον κόλασιν ὑποστήσεται, δεινῶς τῷ συνειδῶτι προβασιζέται και πρὸς τοῦτο ἀναλογιζόμενος τὸν ἀπὸ Θεοῦ χωρισμὸν και τῆς δόξης τῶν ἁγίων αὐτοῦ και τὴν μετὰ τοῦ διαβόλου καταδίκην και τῶν δαιμόνων ἄπαιστον και ἀπαρηγόρητον, λυπῆται και στενάζει. Μεθ' ὧν γέ τοι κἀγὼ συγκατακλιεῖσθεις και πεθῶν ὀρθῶ τοὺς δύο νεανίσκους ἐκείνους ἰδόντας ἐκείσε πάλιν, οὗς παρακαλέσας ἔξαγαγεῖν τῆς φοβερᾶς ἐκείνης φυλακῆς τε και ἀνάγκης ὅπως μετανοήσω, οἱ και φασιν πρὸς με· Μάτην παρακαλεῖς· οὐδεὶς γὰρ ἐξέρχεται τῶν ἐνταῦθα μερὶ τῆς κοινῆς ἀναστάσεως. Ἐπιμένοντος δὲ μου τῇ δεήσει και βοῶντος· Ἐλέησάτέ με· οὐ γὰρ ἦδειν, ὅτι ταῦτά μοι συμβήσεται και διὰ τοῦτο γνησίως ἀπὸ τοῦ νῦν μετανοῶ και γενήσομαι πρὸς ὠφέλειαν πολλῶν, εἰ πρὸς τὴν ἐπι γῆς ζῶν αὐθις ἐπανήξω. Καὶ δυσωπηθέντες οἱ ἄγγελοι ἄγουσί με πρὸς τὸ σῶμα και τὴν μὲν ἰδίαν φύσιν τῆς ψυχῆς ἔβλεπον ὡστερ μαργαρίτην ἀστράπτουσαν, τὸ δὲ σῶμα δυσῶδες και ἡμαυρωμένον, ὅθεν δυσχεραίνοντός μου και λέγοντος μὴ δύνασθαι εἰσελθεῖν ἐν αὐτῷ διὰ τὴν ζόφωσιν αὐτοῦ και τὴν δυσωδίαν, οἱ δὲ προσηπελησάν μοι λέγοντες· Εἰ μὴ εἰσελθῆς, πάλιν ἀπάγομέν σε εἰς ἐκείνην τὴν καταδίκην·

Variae lectiones et notæ.

ἄδ μου πάντων, sed om. μου inter ἀγαθῶν et ἔργων L. ἄδ μου om. L. συγκεχώρητ. cod. ἄδ φη cod. ἄδ πάλιν om. L. ἄφίντες με ἀναπόλογτον και μὴ L. και τύπτοντές με καθήγαγον εἰς L. Καὶ ταύτης διασχεδασθείσης, κατήλθον L. και σκοτεινῶν και δυσωδεστάτων L. σα και γνοφεράν L. οὐ οὐκ ἔστι φέγγος L. ὑποστήσεται L. διαβόλου και τῶν δαιμόνων καταδίκην ἄπαιστα και ἀπαρηγόρητα L. οὗς δυσωπησας ἔξ. με τῆς φυλ. φοβ. ἐκείνης τε και L. ὄφ om. L. Ἐπ. δὲ τῇ παρακλήσει και λέγοντος· ἔλ. L. γνησίως μετανοήσω L. ἀπανόξω L. μὲν om. L. δύνασθαι om. L. και τὴν δυσωδίαν om. L. πάλιν ὑποστρέφωμέν σε εἰς τὴν κ. οὐκ εἰσελθῆς L.

οὐκοῦν εἰσελθῆς, ἵνα καὶ αὐτὸς σωθῆς καὶ ἄλλους ἀφελήσῃς, ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν. Ὡς δὲ εἶδον ὡς διὰ τοῦ στόματος εἰσελθόντων καὶ τὸ σῶμα διαναστήσας ἠρξάμεν κρᾶζειν· Ἐλάθησά με. Πάντων δὲ ὠφελιθέντων λίαν καὶ μᾶλλον φοβηθέντων ἐπὶ τῇ φοβερᾷ ταύτῃ διηγήσει, ἕκαστος τὰ ἑαυτοῦ ἐθρήνηι πλημμελήματα· τὸν δὲ ἄνθρωπον βλέποντες καταπεποιημένον καὶ πολυδακρυν παρακάλουν γεύσασθαι τροφῆς. Ὁ δὲ παντελῶς οὐχ ὑπήκουσεν, ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, διήρξατο τὰς ἐκκλησίας 578 καὶ βίπτων ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ ἰδάφους ἐβόα μετὰ φωνῆς ἰσχυρᾶς καὶ θακρῶν πολλῶν· Οὐαὶ, οὐαὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι ἀμετανοήτως! ποία φοβερὰ κόλασις καὶ ἐξέτασις ἀκριδῆς αὐτοῦ περιμένει! Ποιήσας οὖν (149^a) οὕτως ἡμέρας μὲν νηστεύων, καὶ ἀγρυπνῶν, καὶ κηρύσσων, καὶ πολλοὺς ἐπιστρέφων πρὸς μετανοίαν, ἐπελειώθη ἔν Κυρίῳ προγνοῦς τὸν ἑαυτοῦ θάνατον πρὸ ἑβδόμη ἡμερῶν.

ΣΛΒ. *Peri tōn kekoimēton diaforōn arton* 70.

Ἐμφωνεῖ δὲ τῷ θαύματι τούτῳ, λέγω δὲ τὸ περὶ τῆς τῶν ψυχῶν πρὸς τὴν τῶν οὐρανῶν ἄνοδον μετὰ τὴν ἐνθὺνδὲ μεταχώρησιν, καὶ ὁ θεομύστης Χρυσόστομος διεξιῶν περὶ τῶν κεκοιμημένων οὕτως· Ταῦτα καὶ τὰ τούτων ἀπορρήτοτερα προθεωροῦντες· οἱ τελευτῶντες, οἱ μὲν ἐν τῇ κλίνῃ ταρᾶσσονται φυγεῖν βουλόμενοι, μὴ δυνάμενοι δὲ, οἱ δὲ τοὺς ὀδόντας βρῦχουσι καὶ ἄλλοι τὰς σιαγόνας κόπτουσι καὶ ἕτεροι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐλεεινῶς περιστρέφουσι καὶ τὰς χεῖρας συστέλλουσι, κατὰ μικρὸν τῆς δυνάμεως τοῦ σώματος ληγούσης καὶ τῆς γλώττης δεινῶς φλεγόμενης· ὄρωσι γὰρ τότε τοὺς μὲν θεοὺς ἀγγέλους φοβερῶς τε καὶ ὀξέως τὴν ψυχὴν ἀκαιτοῦντας, τοὺς δὲ πονηροὺς δαίμονας παρισταμένους, καὶ λογοθετοῦντας, καὶ κατηγοροῦντας εὐτόνως, καὶ ἀρπάσαι πρὸς ἑαυτοὺς ἐπιχειροῦντας· ἔτα καὶ τὸν κλέπτῃν αἰφνιδίως εἰσελθόντα καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος ἀπορρήξαντος, πορεύεται μετὰ σκυθρωπότητος πολλῆς εἰς τόπους ξένους καὶ πάμπαν ἀγνωστούς. Πολλῶν οὖν ἡμῶν, ἀδελφοί, τότε δεῖ τῶν εὐχῶν, πολλῶν τῶν ἀγαθῶν ἔργων, πολλῆς ἡμῖν τότε χρείας τῆς τῶν ἀγγέλων βοηθείας, πολλῆς ἡμῖν τότε τῆς ἐν τῇ τοῦ ἀέρος ἀναβάσει χειραγωγίας καὶ συμμαχίας. Εἰ γὰρ εἰς μακρὰν χώραν καὶ ξένην πόλιν ἐνταῦθα πορεύομενοι δεόμεθα τοῦ χειραγωγοῦντος, καὶ ὀδηγοῦντος, πῶσων ἡμῖν δεῖ τῶν βοηθῶν μᾶλλον καὶ χειραγωγῶν τοῦ διασῶσαι καὶ διαπεράσαι τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας καὶ τοὺς ἑδοστάτας τοῦ ἀέρος καὶ δικαιολόγους, οὓς τελώνας καὶ φορολόγους ἡ θεὰ προσαγορεύει Γραφή· Διὸ δὴ προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ ἐν ἐξομολογήσει, προφθάσωμεν 579 πρὸ τοῦ φθασθῆναι, δράμωμεν πρὸ τοῦ καταληθῆναι· ὁ γὰρ βίος βραχύς, ἡ δὲ χρεῖσις μακρά· τὸ δὲ τέλος· ἐγγύς· καὶ ὁ φόβος

CCXXXII. *De variis qui obdormierunt sanctis.*

Consonat huic prodigio, istud dico quod attinet ad animas, post suum hinc discessum, ad caelos ascendentes, et divinus Chrysostomus sic de illis qui obdormierunt disserit· Hæc et his ineffabilia prævidentes moribundi, alii agitantur in lecto sugere volentes et non valentes, alii dentibus fremunt, alii maxillas cædunt, alii oculos miserabiliter circumvertunt et manus contrahunt, paulatim viribus corporis cedentibus et lingua terribiliter usta. Tum enim vident divinos angelos trepide seduloque animas deponentes, malos autem demones astantes, rationem repetentes, criminari conantes et Miam ad se rapere tentantes; deinde furem subito advenientem, corpusque eructans animam, quæ cum mœrore multo ad loca extranea prorsusque ignota progreditur. Multis igitur nobis, fratres, tunc opus est precibus, multis operibus bonis, multo angelorum auxilio, multo in hac aeris ascensione ducta ac defensione. Si enim in longinquam regionem et extraneam urbem hic proficiscentes, ductore rectoreque egemus, quanto magis nobis opus est defensoribus atque ductoribus, ut salvi pertranseamus aeris principatus ac potestates ac viæ custodes, quos telonarios et exactores vocat divina Scriptura? Ideo præoccupemus faciem Dei in confessione; præoccupemus, ne prævertamur; curramus antequam corripiamur. Vita enim brevis, longum autem iudicium; finis vero prope est, metusque multus, ac miserator nullus. Cogita enim quomodo sint animæ eo quod timorem ac mandata Dei contempserint, paululum expositulantes requiem et non obtinentes; sed in terræ subterraneis ignaviam, delicias, fornicationes cæteraque prava opera desentes, frustra penitentiam de malis quæ sece-

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁰ Καὶ τ. ε. ὡς διὰ τοῦ στ. ἑαυτὸν εἰσελθόντα L. ⁷¹ ἡ λέγειν ἐλ. Π. δὲ λ. ὡφ. I. ⁷² ἁμαρτάνουσιν ἀνόητα L. ⁷³ οὕτως οπι. L. ⁷⁴ ἐπελετέτησεν L. ⁷⁵ ἡμ. ιβ' L. ⁷⁶ Rubrica M. 2, om. cod. et Par. 1706. ⁷⁷ Τοῦ Χρυσοστόμου? cf. Raderi Syntagma p. 18. ⁷⁸ Συμφωνεῖται L. ⁷⁹ γλώσσης δ. φλ. ὄρω μὲν γὰρ. τ. τοῦς θ. ἀγ. φ. τε καὶ ἀξίως L. ⁸⁰ τοῦ πλέκτου ἀ. εἰσελθόντος? ⁸¹ καίτοι κλ. αἰφνιδίον L. ⁸² ἀπορρήξαντα L. ⁸³ ἡμῖν, ἀδελφοί L. ⁸⁴ εὐχῶν, πολλῶν τῶν βοηθῶν cod. et L. π. σὺν ἡ. χρ. χρ. τ. L. ⁸⁵ χειρ. καὶ βοηθοῦντος, ποίων ἡ. τότε τῶν β. μ. δὲ καὶ χ. L. ⁸⁶ καὶ περάσαι cod. et L. τὰς ἀ. καὶ ἐ. L. ⁸⁷ δικολόγους L. ⁸⁸ ἡ θ. γρ. προσαγορεύει L. ⁸⁹ τὸ πρ. τοῦ Θεοῦ ἐν ἐξ. om. f. ⁹⁰ τοῦ φθασθῆναι καὶ ἔρ. L.

runt habent; et lugent inconsolabiles. Idcirco maxime felices dicimus justos et infantes qui moriuntur, quia calix mortis nobis periculosus, illis salutaris est, et quod omnibus est formidandum, ipsis desiderabile est, et quod nos hic habemus timoris principium, ipsis est principium salutis; sic fere dicentes: «Nos angeli pacis e corpore deduxerunt; nos absque mœrore et absque obice, bonos habentes viæ ductores, aeris principatus et potestates transivimus: non enim invenerunt in nobis quod quærebant aut sperabant, viderunt purum et immaculatum corpus et confusi sunt; viderunt illibatam ac lucidam animam, et erubuerunt; viderunt linguam non corruptam neque dolosam et siluerunt; transivimus et parviduximus eos; præterivimus et cecinimus eis dicentes: «Benedictus Dominus, qui non dedit nos in prædam dentibus illorum.» — «Laqueus contritus est et nos liberati sumus.» Unde obviantes angeli exsultant, justi concurrunt, sancti gaudent et aiant: «Bene venerunt amici Christi æternorumque bonorum hæredes.»

ἐφιμώθησαν· παρήλθομεν καὶ ἠτέλλισαμεν⁹⁹ αὐτούς· διέβημεν δὲ αὐτῶν καὶ κατεψάλομεν αὐτῶν φάρσκα¹⁰⁰· «Εὐλογητὸς Κύριος, ὃς οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς εἰς θήραν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν.» — «Ἡ παγὶς συνετρέβη, καὶ ἡμεῖς ἐβρύσθημεν.»¹⁰¹ ὄθεν καὶ οἱ προσαπατῶντες¹⁰² ἄγγελοι ἔχαιρον¹⁰³ (149b), δίκαιοι καταστίζοντο, ἴσοι¹⁰⁴ συνετέροντο λέγοντες· «Καλῶς ἦλθον οἱ φίλοι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονόμοι.»

Similiter autem et Gregorius, Theologus dictus, in epitaphio Cæsarii fratris ait: «Fidem sapientum sermonibus habeo, quod omnis anima bona Dei que amica, postquam corporis vinculis liberata, rebus terrenis eximitur, statim in conscientia visioneque ipsam manentis boni devenit, quasi quod obscurat clarificato vel deposito, nescio quid sit dicendum, mirabilem quamdam jucunditatem sentit et exultat, libenterque vadit ad suum Dominum, præsentem vitam ut quemdam carcerem æurum relinquens, et circumdatas excutiens catenas, quibus cogitationis alæ præpediebantur, et in imaginatione quodammodo jam reservata felicitate fruitur.»

Non secus autem magnus Athanasius in Vita sancti Antonii dicit: «Cum ad horam nonam ut oraret ascendisset, seipsum mente sensit elevatum; et mirabiliter astans sese tanquam extra se positum vidit et tanquam in aera a quibusdam abductum; deinde severos quosdam ac terribiles in aere stantes ipsumque, ne præteriret, impedire volentes. Ductoribus autem propugnantibus, illi

Α πολὺς καὶ ὁ ἐλαῶν⁹¹ οὐδεὶς· ἐνόησον γὰρ ὅπως εἰσὶν αἱ ψυχαὶ διότι καταφρόνησαν τοῦ φέθου⁹² τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, μικρὰς ἀνέστωσ παρακαλοῦσαι τυχεῖν καὶ μὴ τυγχάνουσαι, ἀλλ' εἰς τὰ κταχθόνια τῆς γῆς θρηνοῦσαι τὰς βραθυμίας καὶ τὰς τρυφὰς καὶ τὰς πορνείας αὐτῶν καὶ τὰς λοιπὰς κακουργίας, ἀνόνητα μετανοοῦσιν ἐφ' οἷς κακοῖς⁹³ διεπράξαντο καὶ πενθοῦσιν ἀπαρηγόρητοι. Διὰ τοῦτο μάλιστα μακαρίζομεν τοὺς δικαίους· καὶ τοὺς νηπίους⁹⁴ ἀποθνῆσκοντας, ἐπειδὴ τὸ παρ' ἡμῖν ποτήριον τοῦ θανάτου ἐπικίνδυνον, παρ' ἐκεῖνοις⁹⁵ ἐστὶ σωτήριον καὶ τὸ παρὰ πᾶσι φρεκτόν, παρ' ἐκεῖνοις ἐπιθυμητόν· καὶ ὅπερ ἡμεῖς ἔχομεν ἐκείθεν ἀρχὴν τιμωρίας, παρ' ἐκεῖνοις ἐστὶν⁹⁶ ἀρχὴ σωτηρίας· μόνον οὐχὶ λέγοντες⁹⁷· «Ἡμεῖς ἄγγελοι εἰρηνικοὶ διεχώρισαν ἐκ τοῦ σώματος· ἡμεῖς ἀλύττως καὶ ἀνεμποδίστως παρήλθομεν τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, ἀγαθούς ὁδηγούς ἔχοντες· οὐ γὰρ εὔρον ἐν ἡμῖν ὅπερ⁹⁸ ἐζήτουν ἢ ἡλιζον· εἶδον ἀμίαντον καὶ καθαρὸν τὸ σῶμα καὶ ἠσυχύθησαν· εἶδον ἄφθορον καὶ λαμπρὰν τὴν ψυχὴν καὶ ἐνετρέπτησαν· εἶδον τὴν γλῶσσαν ἔσπλον καὶ ἄδολον καὶ

⁹ (2) Καὶ μέντοι καὶ ὁ τῆς θεολογίας ἐπίωνμος Γρηγόριος ἐν τῷ ἐπιταφίῳ τοῦ ἀδελφοῦ Καισαρείου φάσκει· «Πειθόμαι σοφῶν λόγοις, ὅτι πᾶσα ψυχὴ καλὴ τε καὶ θεοφιλῆς, ἐπειδὴν τοῦ συνδέσμου λυθεῖσα σώματος, (τῶν) ἐνθῆδε ἀπαλλαγῆ, εὐθύς ἐν συναισθήσει καὶ θεωρίᾳ τοῦ μένοντος αὐτὴν καλοῦ γίνεται¹, ἅτε τοῦ ἐπισκοποῦντος ἀνακαθαρθέντος ἢ ἀποτεθέντος² — οὐκ οἶδ' ὅτι καὶ λέγειν χρὴ — θαυμασίαν τιὰ ἡδονὴν ἡδεται καὶ ἀγάλλεται καὶ ὡς 580 χωρεῖ πρὸς τὸν ἑαυτῆς δεσπότην, ὡς περ τι δεσποτικόν χαλεπὸν τὸν ἐνταῦθα βίον ἀπολιπούσα καὶ τὰς περικλειμένας ἀποσεισάμενη πίδακας, ὅψ' ὧν τὸ τῆς διανοίας πτερὸν καθελικτο, καὶ οἷον ἡδὴ τῇ φαντασίᾳ καρπούται τὴν ἀποκειμένην μακαριότητα³.»

¹⁰ (3) Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου λέγει· «Ἀναστάς¹¹ εἰς προσευχὴν περὶ ὧραν ὅ' ἤσθετο ἑαυτὸν ἀρπαγέντα τῇ διανοίᾳ¹² καὶ παραδόξως¹³ ἐστὼς ἔβλεπεν ἑαυτὸν ὡς περ ἐξωθεν ἑαυτοῦ γενόμενον καὶ ὡς εἰς τὸν ἀέρα ἀφοδηγούμενον¹⁴ ὑπὸ τιῶν, εἶτα πικρὸς καὶ δεινὸς ἐστῶτας ἐν τῷ ἀέρι καὶ θέλοντας¹⁵ αὐτὸν κωλύσαι¹⁶ ὡς τε μὴ διαθῆναι. Τῶν δὲ ὁδηγούντων

Variæ lectiones et notæ.

⁹¹ Ὁ λόγος οὐδεὶς· ἐνν. γὰρ πῶς ἐ. ἐν ἄδου ψ. L. ⁹² φ. καὶ τῆς ἐνν. τοῦ Θεοῦ L. ⁹³ κακοῖς L. ⁹⁴ νηπίως cod. ⁹⁵ παρ' ἐκεῖνοις ἐπαινετόν καὶ ὁ. ἢ. ἐ. εἰς εἰς ἐκ L. ⁹⁶ ἐστὶν ἀνάπαυσις L. ⁹⁷ λέγοντ. cod. λέγουσι. ⁹⁸ ὅπερ ἐξ. καὶ ἡλ. L. ⁹⁹ καὶ εὐτρέφ[ι]σασμεν L. ¹⁰⁰ Ps. cxxviii, 7. ¹⁰¹ ἐβρύσθημεν ἐντεῦθεν L. ¹⁰² προσαπατῶντες cod. et L. ¹⁰³ ἐχ. ἄγγελοι L. ¹⁰⁴ ὁ. συν. ἄγγελοι λεγ. L. ¹⁰⁵ Τοῦ θεολόγου ed. Coloniensis 1690. l. p. 173 C. ¹⁰⁶ γενομένη Gr. ¹⁰⁷ ἢ Gr. ¹⁰⁸ μακαριότητα οἰμ. L. ¹⁰⁹ Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ed. Col. 1686. II 488 D. ¹¹⁰ A. λ. Μέλλων γὰρ ποτε ἐσθίειν ὁ θεοφόρος Ἀντωνίος ἀνέστη εἰς πρ. π. ὦ. θέρ[ους] L. οὐμίττες ἤσθετο. ¹¹¹ παράδοξον Ath. ¹¹² ὁδηγ. Ath. ἀποδηγ. cod. ¹¹³ θέλοντων τολύου Ath. ¹¹⁴ κωλύειν cod.

διαμαχομένων, ἀπήτουν ἐκαίνοι λόγον, εἰ μὴ ὑπεύ-
θυνος αὐτοῖς εἴη· βουλομένων οὖν αὐτῶν συνάραι
λόγον ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, ὃ συνέχωρον οἱ
τὸν Ἀντώνιον ὀδηγοῦντες· «Τὰ μὲν¹⁶ ἀπὸ τῆς γεν-
νήσεως αὐτοῦ, λέγοντες, ὁ Κύριος ἀπήλειψεν· ἀφ'¹⁷
οὗ δὲ γέγονε μοναχὸς καὶ τῷ Θεῷ συνέθετο¹⁸, ἐξέστω
ποιῆσαι λόγον.» (Καὶ δὴ) τότε κατηγορούντων (αὐ-
τοῦ) καὶ μὴ ἐλεγχόντων, ἐλευθέρα γέγονεν ἡ ὁδὸς
αὐτῷ καὶ ἀκώλυτος. Καὶ εὐθὺς εἶδεν αὐτὸν¹⁹ ὡς-
περ ἔρχομενον εἰς αὐτὸν καὶ τοῦ μὲν φαργὴν ἐπε-
λάθετο, ἔμεινε (δὲ) τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας καὶ²⁰
ἄλλης τῆς νυκτὸς εὐχόμενος καὶ στενάζων. Ἐθαύ-
μαζε²¹ δὲ λογιζόμενος πρὸς ποίους ἐστὶν ἡ πάλῃ καὶ
διὰ πόσων πόνων ἔχει τις διαβῆναι τὸν ἀέρα καὶ
ἐμνημόνευσεν ὅτι τοῦτ' ἐστίν, ὃ ἔλεγεν ἀπόστολος²²
«κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος.» ἐν
τούτῳ γὰρ ὁ ἐχθρὸς ἔχει τὴν ἐξουσίαν ἐν τῷ μά-
χεσθαι καὶ πειρᾶσθαι διακωλύειν τοὺς διερχομένους,
ὅθεν²³ μάλιστα παρήγει λέγων²⁴· «Ἀναλάβετε τὴν
πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα (δυνηθῆτε ἀντιστήναι τῇ
ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, ὅπως) μηδὲν ἔχων ὁ ἐχθρὸς²⁵
λῆγειν περὶ ἡμῶν φαῦλον καταισχυνοῦσθαι²⁶· — Διὸ
τοίνυν ἀνευδόντως ἐπιμνήσκωμεν²⁷ τῇ ἀσκήσει²⁸ γι-
νώσκοντες ὅτι, ἐάν μίαν ἡμέραν ἀμελήσωμεν, οὐ
διὰ τὸν παρελθόντα χρόνον ἡμῖν συγχωρήσει, ἀλλὰ
διὰ τὴν ἀμέλειαν **581** καθ' ἡμῶν ὁ Θεὸς ἀγανακ-
τήσει μᾶλλον. Οὕτω γὰρ ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ²⁹ ἠκούσα-
μεν· οὕτω καὶ Ἰούδας³⁰ ἀπώλεσε διὰ νύκτα μίαν
ἡμέραν τοῦ παρελθόντος χρόνου τὸν κάματον· οὐδὲ γὰρ
ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν ἀμελεῖ τῆς καθ' ἡμέραν³¹ φροντί-
ζων ἀπωλείας πάντοτε, καὶ ἐάν³² ἀμελοῦντας ἡμᾶς
εὐρήσει, σφοδρότερος ἐπιτίθεται· εἰς δὲ τὸ μὴ ὀλι-
γοφρεῖν ἡμᾶς, καλὸν τὸ ἀποστολικὸν βρῆτόν ἐστί³³ με-
λετᾶν³⁴· «Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω.» Ἄν γὰρ
ἡμεῖς ὡς ἀποθνήσκοντες καθ' ἡμέραν οὕτως ζῶμεν,
οὐχ ἀμαρτήσομεν. Ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον τοιοῦτον·
Ἴνα καθ' ἡμέραν ἐγειρόμενοι μὴ νομιζώμεν³⁵ φθά-
ναι τὴν ἑσπέραν καὶ πάλιν μέλλοντες³⁶ ἀνακλίνε-
σθαι (150*) μὴ ἐγειρεσθαι. Μετὰ δὲ ταῦτα³⁷ δια-
λέξιος αὐτῷ ποτε γενομένης πρὸς τινὰς περὶ τῆς
διαγωγῆς τῆς ψυχῆς καὶ ποίος μετὰ τὴν ἀναχώρησιν
ἔσται αὐτῇ τόπος, τῇ ἐξῆς νυκτὶ καλεῖ τις αὐτὸν
ἀνωθεν λέγων· «Ἐξέλθε³⁸, Ἀντώνιε, καὶ βλέπε.»
Καὶ δὴ ἐξελθὼν καὶ ἀναβλέψας εἶδε τινὰ μακρὸν³⁹
τῷ εἶδει καὶ φοβερὸν ἐστῶτα, ἀναβαίνοντα δὲ τινὰς
ὡςπερ ἐπτερωμένους, κάκεινον ἐκτείνοντα τὰς χεῖ-
ρας καὶ τοὺς μὲν κωλομένους παρ' αὐτοῦ, τοὺς δὲ
ὑπεριπτωμένους καὶ ἀμερίμνως λοιπὸν ἀναγομέ-
νους· καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς τοιοῦτοις ἐτριζε τοὺς ὀδόντας
ὁ μακρὸς ἐκαίνοις, ἐπὶ δὲ τοῖς ἀποπίπτουσιν ἔχαι-

rationem requirebant, annon ipsis tributarius esset.
Volebant igitur ab ipsius nativitate rationem quaere;
sed qui ducebant Antonium non permiserunt, dicentes:
«Ea quidem quæ ab ipsius nativitate sunt, Dominus delevit.
Ex quo vero factus est monachus et Deo dicatus, liceat reddere rationem.»
Et tunc illis criminantibus ipsum et non convincentibus,
ipsi libera et aperta via facta est. Et statim semetipsum
tanquam ad se revertentem vidit, et cibos sumere non recordabatur,
sed reliquo die totaque nocte remansit orans et gemens.
Mirabatur autem reputans adversus quales inimicos sit colluctatio,
ne non per quos labores habeat quis aeræ trajiciendum,
et recordatus est hoc esse quod dixit Apostolus, «secundum principem potestatis aeris.»
In hoc enim potestatem habet inimicus ut pugnet et conetur
impedire transeuntes; unde maxime hortatur dicens Apostolus:
«Accipite armaturam Dei ut possitis resistere in die malo,»
ita ut nihil omnino habens adversus vos inimicus erubescat.
Itaque sine remissione perseveremus in bonis exercitiis,
scientes, quoniam, si unum diem negligentissimus,
non ob præteritum tempus ignoscet, sed propter negligentiam
adversus nos Deus magis irascetur. Sic enim in Ezechiel
audivimus; sic et Judas in una nocte totius præteriti
temporis laborem perdidit. Non enim prætermitit inimicus
noster quin quotidie perditionem nostram meditetur, et, si
negligentes nos invenerit, tunc violentius impetit.
Ut autem non incuriose agamus, bonum est dictum apostolicum
semper meditari: «Quotidie morior.» Si enim nos quasi
quotidie morientes sic vivimus, non peccabimus; et tale est
illud dictum, ut quotidie vigilantes non putemus vesperam
attingere, nec rursus recubaturi surgere cogitemus.
Posthæc autem, habitus ab ipso cum aliquibus colloquio
de transitu animæ et de loco qui post exitum ei futurus
est, nocte sequenti vocat quis eum desuper dicens:
«Egredere, Antoni, et vide.» Et cum egressus aspexisset,
vidit quemdam aspectu longum et terribilem stantem,
et quosdam ascendentes quasi sublevatos alis, et illum
manus extendentem, et alios quidem ab illo impeditos,
alios autem supervolantes et tandem secure subproductos.
Et super his quidem procerus ille dentibus fremebat,
sed super delabentibus lætabatur; et facta est vox dicens:
«Reputa visum, Antoni.» Et, aperta ipsi intelligentia,
cognovit animarum esse transitum, procerumque stantem
inimicum generis nostri diabolium, qui sibi subjectos prehen-

Varia lectiones et notæ.

¹⁶ λ. ἐκαίνοις ante τὰ μὲν Ath. ¹⁷ ἐξ Ath. ¹⁸ ἐπηγγεῖλατο τῷ Θεῷ Ath. ¹⁹ καὶ πρὸς ἑ. ἐστῶτα· καὶ πάλιν ἦν ὁλος Ἀντωνίου τότε τῷ μὲν φ. αὐτὸς ἐπιλαθόμενος Ath. ²⁰ καὶ δι' ὁ ν. Ath. ²¹ Ἐ. γὰρ βλέπων π. πόσους Ath. ²² Eph. 11, 2. ²³ δι' ὁ καὶ Ath. ²⁴ Eph. 6, 13. ²⁵ ἔχ. π. ἡ. φ. ὁ ἑ. Ath. ²⁶ καταισχυνοῦσθαι L. ²⁷ ἐπιμνήσκωμεν cod. ²⁸ ἀ. γ. ὁ τι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀμ. L. ²⁹ Ez. 11, 20. ³⁰ Gen. xxxviii. ³¹ τῆς καθ' ἡμῶν φρ. L. ³² καὶ ἀμ. ἡμᾶς εὐρήσομεν L. ³³ ἀέλι μ. ρ. L. ³⁴ I Cor. xv. 31. ³⁵ νομιζόντες ὅθ' ἕως ἑσπέρας καὶ ὅτε μ. κοιμηθῆναι, μὴ L. ³⁶ συνέθόντας πρὸς αὐτόν Ath. ³⁷ ταῦτα Ath. ³⁸ Ἐξ. τοίνυν (ἦδει γὰρ τίσιν ὑπακούειν δευτερεῖ) καὶ ἐσώρησε Ath. ³⁹ μ. αἰεθὶ καὶ φ. ἑ. καὶ φθάνοντα μέχρι τῶν νεφελῶν καὶ ἄν. Ath. — 16 καὶ διελθόντας λ. ἀ. ἀνάγεσθαι· ἐπὶ οὖν Ath.

dens transire impediēbat, et sibi non tributarios re-
tinere nequibat.)
διανοίας, ἔγνων ψυχῶν εἶναι τὴν ἰσὺν ἰσὺν. Καὶ τὸν ἰσὺν ἰσὺν μακρὴν τὸν ἔχθρὸν τοῦ γένους ἡμῶν
διὰ τὸν καὶ τοὺς μὲν ὑπευθύνους αὐτῷ κρατοῦντα καὶ κωλύοντα διελεῖν, τοὺς δὲ ἀνευθύνους ἰσὺν μὴ δυ-
νάμενον κατέχειν ἰσὺν.

Ideo quoque magnus et longanimis Eustratius
jamjam, etsi martyrio moriturus, precabatur di-
cens : « Magnificans magnifico te, Domine, quod
humilitatem meam respexisti, et non conclusisti
me in manus inimicorum, et ex necessitatibus sal-
vastis animam meam. Et nunc sustineat me manus
tua, et veniat super me misericordia tua, quoniam
conturbata est anima mea et tristis est in exitu de
corpore isto; nequaquam mala voluntas adversarii
prævaleat adversus illam, et involvat in tenebris
propter factas mihi in agonia hujus vitæ culpas.
Miserere mihi, Domine, et ne videat anima mea te-
tram malorum dæmonum faciem, sed eam susci-
pian angeli tui lucentes et fulgidi. Da gloriam no-
mini sancto tuo, et potentia tua deduc me in divi-
num tuum tribunal. Dum judicabor, non me com-
prehendat manus principis hujus mundi, ad detra-
hendum me peccatorem in profundum inferni. »

Non aliter etiam magnus apostolus Judas in
sua catholica epistola hæc manifestat, dicens :
« Archangelus autem Michael cum diabolo dispu-
tans et altercans de Moyse corpore, non est ausus
judicium inferre blasphemix; sed dixit : « Increpabit
tibi Dominus, diabole. » Volens enim significare
tenebrosam diaboli super humanas animas tyran-
nidem, et opponere quam habebat ille in tumultum
corporis Moyse, hoc fecit, ut discamus diabolum
cum suis perversis et rebellibus potentiis in quietis
loca, via superna animas prohibere, ne perveniant,
ideoque angeles eas e corpore egredientes susci-
pere. »

Sic quoque Martyrius Antiochensis in eandem
epistolam ait : « Postquam enim anima dehinc
erepta e corpore egreditur, statim occurrunt ei an-
gelicæ potestates pravorumque dæmonum caterva, ut
juxta qualitatem operum quæ facta sunt, malorum
vel bonorum, ad loca digna vel hi vel illi deducant
eam custodiendam usque ad ultimum judicium,

A ρεν ἰσὺν καὶ ἐγένετο φωνὴ λέγουσα. « Ἦδει ἰσὺν τὸ βλε-
πομένην ('Αντώνιος). » Καὶ διανοηθείσης αὐτῷ τῆς
ἰσὺν

ἰσὺν (4) Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ μέγας καὶ πολυάθλος
Εὐστράτιος μέλλων, καίπερ διὰ ἰσὺν μαρτυρίου, τε-
λειοῦσθαι, προσήγατο λέγων· «Μεγαλύνων μεγα-
λυνῶ σε, Κύριε, ὅτι ἐκείδες ἐπὶ τὴν ταπεινωσίν μου
ἰσὺν καὶ οὐ συνέκλεισάς με εἰς χεῖρας ἔχθρῶν καὶ
ἰσὺν ἐσωσας ἐκ τῶν ἀναγκῶν τὴν ψυχὴν μου· καὶ νῦν
σκεπασάτω με ἡ χεὶρ σου, καὶ ἔλθοι ἐπ' ἐμὲ τὸ
ἔλεός σου, ὅτι τετάρταται ἡ ψυχὴ μου καὶ κατώδυ-
νός ἐστιν ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι αὐτὴν ἐκ τοῦ σώματος
τοῦτου, μήποτε ἡ πονηρὰ τοῦ ἀντικειμένου βούλη-
σις συναντήσῃ αὐτῇ καὶ παρεμποδίσῃ ἐν σκότει· διὰ
τὰς ἐν ἀγνοίᾳ ἐν τῷ βίῳ τοῦτω γενομένας μοι
ἁμαρτίας· ἰσὺν ἰσὺν, Δέσποτα, καὶ μὴ ἴσῃ
ἡ ψυχὴ μου τὴν ζεζορωμένην ἰσὺν ὅψιν τῶν πονηρῶν
δαιμόνων, ἀλλὰ παραλαβέτωσαν αὐτὴν ἄγγελοι σου
φαιδροὶ καὶ φωτεινοί. ἰσὺν ἰσὺν δέξαν τῷ ὀνόματι σου τῷ
ἁγίῳ, καὶ τῇ σῆ δυνάμει ἀνάγκη με εἰς τὸ θεῖον
σου βῆμα· ἐν τῷ κρῖνεσθαι με μὴ καταλάβῃ με ἡ
χεὶρ τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου ἰσὺν τοῦτου εἰς τὸ κα-
τασκάσαι με τὸν ἁμαρτωλὸν εἰς βύθος ἰσὺν ἔξου.»

(5) Τοιγάρ τοι καὶ ὁ μέγας ἰσὺν ἀπόστολος Ἰούδας
ἐν τῇ καθολικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ ἰσὺν ταῦτα παραδηλοῦ
λέγων ἰσὺν· « Ὁ δὲ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ, ὅτε τῷ δια-
βόλῳ, φησὶν ἰσὺν, διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ
Μωυσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρῖσιν ἐπανεγκεῖν
βλασφημίας, ἀλλ' εἶπεν ἰσὺν· « Ἐπιτιμήσει σοι Κύ-
ριος, διὰ τὸν ἰσὺν βουλόμενος γὰρ παραστήσαι τὴν
ἐν τῷ ἀφανεί ἰσὺν τοῦ διαβόλου περὶ τῶν ἀνθρωπίνων
ψυχῶν τυραννίδα, ἣν ἔσχεν εἰς ἰσὺν τὴν ταφὴν τοῦ σώ-
ματος Μωυσεῶς ἀντιστήναι, ἵνα μάθωμεν, ὅτι πρὸς
τοὺς τόπους τῆς ἀνεπαύσεως ὁ διὰ τὸν ἰσὺν μετὰ τῶν
σὶν αὐτῷ πονηρῶν καὶ ἀποστατικῶν δυνάμεων,
εἰργεῖ πορεύεσθαι τὰς ψυχὰς τῆς ἰσὺν ἀνω πορείας,
διὸ καὶ ἄγγελοι παραλαμβάνουσιν αὐτάς ἐξουῖσας
ἀπὸ τοῦ σώματος. »

(6) Οὕτω ἰσὺν δὲ καὶ ὁ Μαρτύριος ἰσὺν Ἀντιοχείας ἐν
τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ φησὶν· « Ἐπειδὴ γὰρ, τῆς ψυχῆς
ἀπὸ σώματος χωριζομένης μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀπαλ-
λαγὴν, εὐθὺς προσπαντωῖσιν αὐτῇ ἄγγελικαὶ ἰσὺν δυ-
νάμεις ἀγαθαὶ καὶ δαιμόνων στίφος πονηροτάτων ἰσὺν,
ἵνα πρὸς τὴν ποιότητα τῶν ἔργων ὧν ἔπραξαν ἰσὺν
πονηρῶν καὶ ἀγαθῶν, ἐπὶ τοὺς ἀξιότους τόπους ἡ οὐ-

Variae lectiones et notæ.

ἰσὺν πρὸς ἰσὺν Ἀντώνιον add. Ath. om. ἰσὺν Ἀντώνιος. ἰσὺν ἐνενοεῖ τῶν ψ. Ath. ἰσὺν τὴν — ἔχθρὸν non
habet Ath. ἰσὺν τὸν φθονοῦντα τοῖς πιστοῖς καὶ Ath. ἰσὺν κρατοῦντα καὶ κωλύοντα Ath. l. κρα-
τουμένους καὶ κωλυομένους cod. ἰσὺν μὴ πεισθέντας αὐτῷ μ. δ. κρατῆι Ath. — ἀνευθύνους om. L. ἰσὺν μὴ
δ. κατασχεῖν L. ἰσὺν Τοῦ ἁγίου Εὐστρατίου, non presbyteri illius C. P. cujus « refutatio eorum qui dicunt
mortuos a viventibus haud juvari » in Bibl. M. XXVII, 362 legitur, sed martyris ejus nominis oratio,
quæ exstat Latina apud Surium Ced. 15, c. 32. ἰσὺν διὰ τοῦ μαρτυρίου L. ἰσὺν γενοῦ L. ἰσὺν ἔξου. L.
ἰσὺν κόσμου om. L. ἰσὺν βυθόν L. ἰσὺν μέγας Κύριλλος ἐν τῇ καθ. L. ἰσὺν ἄ. ἐπ. om. L. τ. παραδηλῶν ἐφη
L. ἰσὺν Judæ, non Cyrilli, ut in cod. Monacensibus Raderus legebat, ep. 9. Ὁ δὲ M. ὁ ἄ. ἰσὺν φησὶν om.
L. ἰσὺν Ἐπιτιμήσαι L. ἰσὺν ἀλλ' εἶπεν om. L. ἰσὺν Ἐπιτιμήσαι L. ἰσὺν διὰ τὸν ἰσὺν (διαβολ. cod.) om. L. γὰρ om. L.
ἰσὺν κατὰ add. cod. ἰσὺν ἔσχεν ἐκ τῆς παραδόσεως ἰσὺν Ἀδὰμ, συνεχώρησεν αὐτῷ καὶ περὶ τὴν L. ἰσὺν ἐκίς —
πορείας cod. ἰσὺν Martyrius in Judæ Ep. n. 459-471. ἰσὺν Ὁ om. cod. et L. ἰσὺν αὐτῇ ἄγγελοι καὶ δυνάμεις
L. ἰσὺν πονηροτάτων L. ἰσὺν ἔπραξε π. τε καὶ L.

τοι ἢ ἐκείνοι, ταύτην ἀποκομίωσιν φυλαχθισομένην **A** ἕως τῆς τελευταίας κρίσεως ⁶⁰, καθ' ἣν εἰς κρίσιν παραστησόμεθα **583** πάντες, εἰς τὴν ⁶¹ αἰώνιον ζῶν τε καὶ ἀνάπαυσιν ἢ εἰς τὴν ἀπέραντον φλόγα (150b) τοῦ πυρὸς ἀπαχθισόμεθα, ὅπερ ὁ Θεὸς βουλόμενος ὑποδειξάι διὰ τίνος τύπου σωματικοῦ, παρασκευάσεν ἐν τῇ τοῦ Μωϋσείως τελευτῇ φανῆναι τὸν ἀρχάγγελον Μιχαὴλ διακρινόμενον περὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τὸν πονηρὸν ἀντιπράττοντα δαίμονα καὶ τοῦτῃ τὸν Μιχαὴλ ἀγαθὸν ἄγγελον ὄντα προσωπαντῆσαι καὶ ἀποσοθῆσαι, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ τῶν ὄλων παραχωρῆσαι τῆς κατ' ἐκεῖνον κρίσεως ὅπως διὰ τοῦτου ⁷⁰ μάθωμεν, ὡς ἔστι τις ἀγωνία τῆς ψυχῆς μετὰ τὴν ἔξοδον καὶ οὗτι χρὴ διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἐτοιμασθῆσαι πρὸς τὸ τῆς εὐαγγελικῆς ⁷¹ ἡμῶν ἐπιτριζόντων φθορῶς καὶ πικρῶς εἰς ἄπαν.)

⁷² (7) Λέγει οὖν καὶ ὁ μέγας ὁμολογητῆς Μάξιμος **B** πρὸς Ἰωάννην κουδικουλίτριον · «Τίς, ἀγαπητέ ⁷³, τῶν κατ' ἐμὲ ρύποις ⁷⁴ ἀμαρτημάτων κατεστιγμένους οὐ φοβεῖται τὴν τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἐπίστασιν ⁷⁵, ὅψ' ὢν κατὰ θεῖαν ψήφον τῆς ⁷⁶ ζωῆς τὸ πέρασ δεχόμενος, βλά τοῦ σώματος μετ' ὄργης ἐξωθεῖται καὶ μὴ βουλόμενος; τίς κεκηληδωμένην ⁷⁷ ἐαυτῷ συνεπιστάμενος ⁷⁸ τὴν συνείδησιν, οὐ δέδοικε τὴν ὠμότητην ⁷⁹ τῶν πονηρῶν δαιμόνων ⁸⁰ βαρβαρώδη ὑπάντησιν, ἐκάστου ⁸¹ τούτων κατὰ τὸν ἄερα μετὰ τὴν ἔξοδον πρὸς ἑαυτὸν ⁸² ἀπειδίως τὴν ἀθλίαν ψυχὴν ἔλικοντος καὶ τῷ ἐλέγχῳ τῶν αὐτῆ ⁸³ πεπραγμένων καταισχύοντος καὶ πάσης ἐμποιοῦντος αὐτῇ τοῖς ἐπὶ τοῖς μέλλουσιν ἀγαθοῖς ἐλπίδος ἐλσεινῆν ⁸⁴ ἀπόγνωσιν; » — «Μετὰ δὲ τὴν γινομένην κατὰ τὸν ⁸⁵ ἄερα πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας διάγνωσιν ⁸⁶ τε καὶ λογοθέτησιν ἢ πρὸς τὸν ἔδην κατάπτωσις διαδέχεται καὶ παροικίσις, ἐν ᾧ σκότω βαθεῖ ⁸⁷ [διάγουσι] ⁸⁸ καὶ βαρυστάτη σιγῇ, τροφὴν ἔχουσαι αἱ ἐκείσθ ⁸⁹ καταδεδικασμένοι ψυχὰς τοῦς δριμυτάτους στεναγμούς καὶ τὰ πικρότατα δάκρυα καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς ⁹⁰ δεινοῖς καθήφειαν, ἐκδεχόμενοι διὰ παντός οὐδὲν ἄλλο ⁹¹ ἢ μόνην τὴν ⁹² ἐπὶ **584** τῇ δικαίᾳ ⁹³ ψήφῳ δικαίαν ἀναπόδοσιν ⁹⁴. Ταύτην ⁹⁵ οὖν συνίστησιν αὐτοῖς τὴν ἀπαυστον ⁹⁶ λύπην καὶ ὀδύνην ἢ τῆς ἀναστάσεως ἕλπις, ἢ τῆς φοβερᾶς ἡμέρας Χριστοῦ παρουσίας ἡμέρα, ἢ φρικωδεστάτη ⁹⁷ παράστασις καὶ περὶ τῶν βεθιωμένων πάντων ἀπολογία, καθ' ἣν οἱ μὲν ἐκ θεζίων τοῦ χριτοῦ σταθίσουσαι ⁹⁸ καὶ λήφονται: τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν τὰς ἐπαγγελίας, οἱ δὲ ⁹⁹ τὴν ἀριστερὰν στάσιν λαχόντες, τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, ¹⁰⁰ τὸ ἐξώτερον σκότος [καὶ τὸν ἀκοίμητον σκόληκα] ¹⁰¹

C Dicit etiam magnus confessor Maximus ad Joannem cubicularium : « Quis, dilecte, peccatorum meorum sordibus maculatus non timeret sanctorum accessum angelorum, a quibus, ex divina sententia vitæ finem accipiens, coactus et invitus e corpore cum ira expellitur? Quis maculatam sibi persentiens conscientiam, non metueret malorum dæmonum crudelissimum ac barbarum occursum, unoquoque eorum per aera post exitum ad se miseram animam crudeliter trahente, et convicio factorum ejus eam confundente, atque omnis spei in futura bona demissionem ei suggerente? » — « Post autem factam in aere spirituum nequitiae disquisitionem ac rationem succedit ad inferos lapsus et inhabitatio, ubi spissis tenebris et altissimò degunt silentio, cibum habentes animæ hic damnatæ acerbissimos gemitus amarissimasque lacrymas et extraneum opprobrium; nihil unquam aliud accipientes nisi justam ex justa sententia remunerationem. Hanc igitur incessabilem tristitiam ac dolorem exacuit resurrectionis spes, terribilis diei adventus Christi expectatio, formidandum judicium, et omnium qui vixerunt apologia, juxta quam alii a dextris Judicis stabunt et ineffabilia bona promissa obtinebunt; alii vero a sinistris stabunt et habebunt ignem æternum, tenebras exteriores, vermem qui nunquam dormit, stridorem dentium, continuos fletus, sempiternum opprobrium ac punishmentem. Hæc itaque præmeditantes et reputantes, merito dolent ac lacrymantur velut damnatæ atque inexcusabiles, non audita Sapientis disciplina, dicentis : « Quodcumque facere potest manus tua, pro viribus

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁰ φυλαχθισομένη (εθα) cod. φυλαχθισομένην? custodiendam Mon. ⁶¹ ἡμέρας cod. et L. ⁶² εἰς τὴν ἀ. ζῶν τε — ἀνάπαυσιν om. L. ⁶³ τούτων L. ⁶⁴ ἀγγελικῆς ἢ. σ. ἐπ. L. ⁶⁵ Τοῦ ἁγίου Μάξιμου ad Jo. 7. II. p. 232 ed. Parisinæ 1675. ⁶⁶ ἡγαπημένε M. ⁶⁷ ἐμὲ ἔργοις ἀμ. L. ⁶⁸ ἐπιστάσιαν M. ⁶⁹ παρουσίας M. ⁷⁰ κεκηλιδ. cod. κεψηλιδ. L. ⁷¹ συνεπαγ. M. ⁷² τὴν ὠμότητα τῶν π. δαιμονίων καὶ βορβορώδη ὑπ. ἐκ. τούτου L. ⁷³ δ. καὶ βάρβαρον ἐμπύωσιν M. ⁷⁴ ἐ. κατὰ τὸν ἀ. τούτον μ. M. ⁷⁵ ἐ. διασταύωτος τὴν ἀ. ψ. M. ⁷⁶ αὐτῆς L. ⁷⁷ ἐλ. om. M. ⁷⁸ δ. τῆς τῶν ἐν ἔδῃ ψυχῶν καταστάσεως ἀκριθῆς ἀνατύπωσις ὅπως ἐν σκ. M. ⁷⁹ βαθύ cod. ⁸⁰ διάγουσι om. L. διάγωσιν M. ⁸¹ αἱ ἐ. x. φ. et πικ. om. M. ⁸² ἐπὶ τούτοις x. M. ⁸³ ἀ. μὲν ὁ. μ. δὲ M. ⁸⁴ τὴν om. L. ⁸⁵ θεῖα M. ⁸⁶ κατὰ κρίσιν M. ⁸⁷ T. σ. τὴν λ. ἢ M. ⁸⁸ τὴν ἀνάπαυστον L. ⁸⁹ φ. καὶ πανενδόξου π. τοῦ Χριστοῦ μεγαλειότης ἢ φρ. τῆς κρίσεως ἡμέρα — τῆς ἐξυτῶν συνείδησεως καθ' M. ⁹⁰ σταθέντες λ. M. ⁹¹ καὶ τὸν δκ. σκ. om. L.

851
dens t
linere
δ'α6
ν4μ
}
jau
ce
}

835

operare, quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia, erant in inferno, quo tu properas. Siquis dicit, Non est in morte qui memor sit tui: in inferno quis contabitur tibi? Et enim non est illic qui memor sit Dei dicatque cum letitia: « Deum et salvis sit, quoniam reclusit qui confiteatur et salutem confessionem et correctionem. »

« Non aliter Gregorius illustris Romæ papa in dialogo ad Petrum ait: « Si enim sanctorum animas in cælo credimus esse, prorsus quoque peccatorum animas in inferno degere confitemur. » — « Et quemadmodum sanctos beatitudo lætificat et perpetua implet jucunditate, ita credendum est peccatores in inferno sentire mororem ac gemitum et dolorem perpetuum, velut camini flammam ipsorum animas comburentem, qualia sunt quæ divitem ac Lazarum respiciunt. »

« Memento stationis in inferno, et reputa quomodo sint illic anime, in quali silentii acerbitate, in qua gemituum acrimonia, quanto metu vel agonia vel expectatione incessabilem solum excipiunt, et frigiditate ac percennes illas lacrymas. »

« Non aliter Gregorius illustris Romæ papa in dialogo ad Petrum ait: « Si enim sanctorum animas in cælo credimus esse, prorsus quoque peccatorum animas in inferno degere confitemur. » — « Et quemadmodum sanctos beatitudo lætificat et perpetua implet jucunditate, ita credendum est peccatores in inferno sentire mororem ac gemitum et dolorem perpetuum, velut camini flammam ipsorum animas comburentem, qualia sunt quæ divitem ac Lazarum respiciunt. »

Quod autem unusquisque moriens aliquem sensum ac firmamentum jam ex hinc percipiat futurorum ex illis quæ fecit, affirmat apostolicus Dionysius de iis qui sancte dormierunt loquendo: « Cum ad præsentis vitæ finem pervenerunt, ipsorum iter ad immortalitatem, tanquam propinquius jam factum, manifestius vident, donaque divinæ gratiæ ac potentiæ celebrant hymnis, et divina replentur voluptate, non jam vicissitudinem in deteriora timentes, sed bene scientes sese bona quæ ædificaverunt firmiter æternumque habituros. Qui vero maculæ sordiumque profanarum pleni sunt, etsi quamdam initiationem sacram obtinuerint, quam de sua mente suaveste abhicientes ad lethifera prouerunt desideria, cum ad hujus vitæ finem advenerunt, non pariter ipsis contemptibilis apparet divinorum oraculorum

« ἅν τι βουγμὸν τῶν ὀδόντων καὶ τὸ διηνεκὲς δάκρυον, καὶ τὴν ἀπέραντον ἀίσχνην τε καὶ κίλασιν. Ταῦτα δὴ ταῦτα προενοοῦσαι καὶ διαλογιζόμεναι, εὐκρίτως πενθοῦσαι καὶ ἀποδύρονται ὡς κατακεκριμένοι καὶ ἀναπολόγητοι καὶ μηδὲ τοῦ σοφοῦ τὴν διδασκαλίαν ἀκούσαντες λέγοντος. « Πάντα ἕσα ἐν εὐρῇ ἢ χειρὶ σου τοῦ ποιῆσαι, ὅση σοὶ δύναμις, ποιήσων, οὐκ οὐκ ἐστι ποιήμαξ, καὶ λογισμὸς, καὶ γνώσις, καὶ σοφία ἐν ἔδῃ, ὅπου σὺ πορεύῃ ἐκεῖ. » Καὶ γὰρ ἐν δὲ τῷ ἔδῃ τίς ἐξομολογήσεται σοὶ; Καὶ γὰρ εὐφροσύνης. « Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ καὶ ἠύβησαν καὶ εὐφροσύνην καὶ σωζόμενοι, διότι ἀπέκλεισε Κύριος κατ' αὐτῶν πᾶσαν ἐξομολο-

(8) «Ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Νεῖλος παρεγγυῶ φάσκων. Μνήσθητι δὲ καὶ τῆς ἐν ἔδῃ καταστάσεως καὶ λογίζου πῶς ἄρα εἰσὶν ἐκεῖ αἱ ψυχαί, ἐν ποίᾳ πικρότητι σιωπῆς, ἐν ποίᾳ δεινότητι στεναγμοῦ, ἡλικῶ φόβῳ ἢ ἀγωνίᾳ, ἢ τίνι προσδοκίᾳ τὴν ἀπαυστον ὀδύνην ἐκδεχόμεναι, καὶ τὸ φύγος ἔχουσαι, καὶ ἀπέραντον ἔκλειον δάκρυον. »

(9) Οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ Γρηγόριος ὁ κλεινὸς πάπας Ῥώμης ἐν τῷ πρὸς Πέτρον διαλόγῳ φησὶν. « Εἰ γὰρ τὰς τῶν ἁγίων ψυχὰς ἐν οὐρανῷ πιστεύομεν εἶναι, πάντως καὶ (151^a) τὰς τῶν ἀμαρτωλῶν ἐν τῷ ἔδῃ τυχάνειν ὁμολογήσομεν. — Καὶ καθάπερ τοὺς ἁγίους ἢ μακαρίους ἐμφαίνει καὶ θυμηδίας ἀποπληροῖ διηνεκῶς, οὕτω πιστεύειν χρὴ, οὐκ οὐκ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἐν ἔδῃ λύπη καὶ στεναγμοῦ τε καὶ ὀδύνης συνέχει διαπαντὸς ὡς περ καμίνου φλόξ τὰς ψυχὰς αὐτῶν φλογίζουσα, οἷα δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν πλούσιον καὶ τὸν Λάζαρον. »

(10) «Ὅτι δὲ τελευτῶν ἕκαστος ἀίσθησιν τινα καὶ πληροφορίαν ἀπ' ἐντεῦθεν ἡδὴ λαμβάνει τῶν μελλόντων ὑφ' ὧν ἐπηρεξέ, φησὶν ὁ ἀποστολικὸς Διονύσιος ἐν τοῖς περὶ τῶν ἱερῶς κεκοιμημένων. «Ὅταν ἐπὶ τὸ πέρασ εἰλωσι τοῦ τῆδε βίου, τὴν [εἰς] ἀφθορασίαν αὐτῶν ὀδὸν ὡς ἐγγυτέραν ἡδὴ γεγεννημένην ἐμφανέστερον ὁρῶσι καὶ τὰς δωρεὰς τῆς θείας χάριτος, καὶ θεαρχίας ὑμνοῦσι, καὶ θείας ἡδονῆς ἀποπληροῦνται, τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρῶ τροπὴν οὐκ ἔτι δεδουκότες, ἀλλ' εὖ εἰδότες, οὐκ οὐκ ἀκτινίζοντα κατὰ βεβαίως καὶ αἰωνίως ἔξουσιν. οἱ δὲ μολυσμοῦ ἀνάπλειοι καὶ ἀνίερων κηλίδων, εἴπερ ἱερὰς τινος τετυχῆκασιν μῆσεως, αὐτοὶ δὲ ταύτην ἐκ τοῦ οἴκειου νοδὸς ὀλεθρίως ἀποβράπτισαντες ἐπὶ τὰς φθοροποιούς ἡττομόλῃσαν ἐπιθυμίας, ἔταν ἐπὶ τὸ τέλος ἐρχονται τῆς ἐνθάδε ζωῆς, οὐκέτι ὁμοίως

Varia lectiones et notæ.

« δάκρυον om. L. ἄπαυστον M. τε καὶ x. om. L. Ecclesiast. ix, 10. πάντα ἂν ὅσα εὐρῇ L. ὡς ἢ δ. σου Ecc. ὅση δύναμις σου L. Ps. vi, 5. ἐν δὲ τῷ — Θεοῦ om. L. Ps. Lxxvi, 5. κατ' αὐτοῦ ὁ Κύριος L. Τοῦ ἁγίου Νεῖλου? ἐν τῷ ἔδῃ L. ἐκεῖ νῦν αἱ ψ. ἢ ἐν π. π. σιωπῇ ἢ ἐν ποίῳ πικροτάτῳ στεναγμῷ L. καὶ τὸ ψυχικὸν ἔχουσα. L. Τοῦ Διαλόγου. IV, 28. καὶ Γρηγόριος L. φησὶν om. L. Ἐἶν τὰς Gr. ἐν τῷ ὀ. ἔ. ἐπίστασσα; τῇ τῆς ἱερῶς συντυχίας πληροφορίᾳ, δέον ἐστὶν ἵνα, oportet ut per omnia esse credas Gr. ἀδίκων ψυχὰς Gr. Ἄδῃ εἶναι ἐκ παντὸς πιστεύσης Gr. ἀδιστάκτως add. Mon. Καθ. γὰρ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἢ μ. ἔ. ὀ. Gr. ἐν οὐρανοῖς. διηνεκῶς L. ἀδίκου; ἀπὸ τῆς ἡμέρας; τῆς ἐξόδου αὐτῶν τὸ πῦρ καταφλέγει; Gr. λύπη τε καὶ L. φλοῖ Mon. δὴ καὶ τὴν x. A. καὶ πλ. Mon. κατὰ τὸν A. πλ. L. Τοῦ Ἀρεοπαγίτου, de eccl. hier. 7. p. 407. Ὅτι δὲ γς καὶ L. ἀπ. ἐντεῦθεν ἡδὲ τ. μ. ὀφ' ὧν ἔκ. καθὼς φησὶν L. τὸ δὲ β. cod. bis. τὴν εἰς ἀφθ. L. γεγυμνασμένην cod. θ. χ. καὶ om. I. μολυσμῶν L. ἀποβρά πῆς. cod. quam — referunt Rader.

αὐτοῖς³⁹ εὐκαταφρόνητος φανεῖται τῶν θείων λογίων ἢ θεσμοθεσία, τὰς ὀλλυμένας δὲ τῶν οικειῶν παθῶν ἡδονὰς ἑτέροις ὀφθαλμοῖς ἐπισκοπήσαντες καὶ τὴν ἱερὰν ζωὴν ἧς ἀνοήτως ἐκπεπτώκασι⁴⁰, μακαρίσαντες, ἐλευσινῶς καὶ ἀβουλήτως⁴¹ ἀποχωρίζονται⁴² τοῦ τῆδε βίου, πρὸς οὐδεμίαν⁴³ ἱερὰν ἐλπίδα χειραγωγούμενοι διὰ τὴν χειρίστην ζωὴν. Τοῦτων δὲ οὐδενὸς γινομένου κατὰ τὰς κοιμήσεις τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν⁴⁴, ἀφ' ὧν ὁ πρὸς τὸ πέρας ἐρχόμενος⁴⁵, τῶν οικειῶν ἀγώνων εὐφροσύνης ἱερᾶς ἀποπληροῦται καὶ σὺν ἡδονῇ πολλῇ πρὸς τὴν ὁδὸν ἐπιβαίνει τῆς ἱερᾶς παλιγγενεσίας. »

⁴⁶ (11) Ὅπερ οὖν καὶ ὁ θεῖος Διάδοχος δηλῶν φάσκει : Ἐὰν οὖν μὴ πρεπόντως μετανοήσωμεν καὶ περὶ τῶν ἁμαρτιῶν⁴⁷ ἡμῶν πάντων **586** ἐξομολογησώμεθα, δειλίαν τινὰ ἀδῆλον ἐν τῷ καιρῷ τῆς **B** ἐξόδου ἐν ἑαυτοῖς⁴⁸ εὐρήσομεν. Χρῆ δὲ ἡμᾶς εὐχεσθαι τοὺς ἀγαπῶντας τὸν Κύριον καὶ⁴⁹ ἐκτὸς παντὸς εὐρίσκεισθαι φόβου· ὁ γὰρ ἐν φόβῳ εὐρισκόμενος, εὐδηλός⁵⁰ ὅτι πρὸς ταρταρίους ἀρχοντας ἀπελεύσεται· ἢ δὲ ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ ἀγαλλιωμένη⁵¹ ψυχῇ⁵² ἐντῇ ὥρᾳ τῆς ἀναλύσεως, ἐπάνω τῶν σκοτεινῶν⁵³ πράξεων πάντων εὐρισκομένη, πρὸς τοὺς ἀγγέλους τῆς εἰρήνης ἔσπευδε⁵⁴ μετὰ χαρᾶς· καὶ φέρεται. »

⁵⁵ (12) Καὶ γε Νεῖλος· αὐθις⁵⁶ ἱερὸς φησιν : Ὅντως φοβερώτατον τὸ τοῦ θανάτου μυστήριον, ὅτε τῶν ἀπαιτούντων τὴν ψυχὴν⁵⁷ ἐπιστάσια φοβερὰ συνέχει⁵⁸ φρίττουσαν αὐτὴν πρὸς τὴν ἔξοδον, καὶ δειμάτα καὶ σχήματα φοβερώτατα, ὅτε δαίμονες ὀνειδιζόντες τὴν ἁμαρτίαν καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἔλκουσιν ἀπειλοῦντες⁵⁹ εἰς ἀνηθὴ καὶ σκυθρωπὰ χωρία⁶⁰, ὡς πρὸ τῆς βασιάνου τὴν κατὰ πλῆξιν ἱκανὴν εἶναι πρὸς κόλασιν, ὅτε ἡ⁶¹ συνειδήσις ἐπιτρέφουσα (151b) πρὸς τὰ πλημμελήματα⁶² τρέμει τὴν πρὸς ἀξίαν τῶν ἡμαρτημένων παραμένουσαν κόλασιν. Ἐνθεν γὰρ ἰδρῶσι καίται τὸ σῶμα διάδρογον, σημεῖα δεικνύν⁶³ τοῦ ἔνδον καμᾶτου, καὶ τῆς ἀδήλου⁶⁴ ταραχῆς τὰ ὀρώμενα παρέχεται πρόδηλα τεκμήρια. Ἐντεῦθεν, καθάπερ οἱ τῶν πικρῶν ἀπογευόμενοι φαρμάκων ἀποστύφουσι τῇ ἀειδίᾳ τὸ πρόσωπον τῆς ψυχῆς, πρὸς ἣν ἔσχον ἐκ τῶν ὀφθέντων⁶⁵ ἐκαὶ χαλεπὴν διάθεσιν, εὐπωσάτης τὸν χαρακτήρα τῆς ὄψεως⁶⁶ τῷ σχηματι τοῦ φαινομένου τὴν ἑαυτῆς φανερώσαν⁶⁷ κεκρυμμένην ἀνίαν. »

⁶⁸ (13) Οὕτω γε μὴν καὶ ὁ Χρυσόστομος ἔφη κά- **D** λιν· Ὅκ ἴστε πῶς ἐν τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ συστρέφει ψυχὴν⁶⁹ ἁμαρτήματα· πῶς κάτωθεν τὴν καρδίαν⁷⁰ ἀνακινεῖ ; Ὅθεν δειμάτα πολλὰ ἐστὶν ἀκούειν τότε διηγουμένη⁷¹ καὶ ὄψεις φοβεράς, ὧν οὐδὲ τὴν θεωρίαν λοιπὸν φέροντες οἱ ἀπίοντες, καὶ τὴν κλίνην

legislatio, sed perditas suarum passionum voluptates aliis oculis intuentes et sanctam vitam e qua insulse deciderunt, beatam proclamantes, miserabiliter et invite ex hac vita eripiuntur, ad nullam speram spem ob pessimam vitam adducti. Nihil autem eorum ad sanctorum hominum dormitiones respicit : ex illis, qui pervenit ad finem, de propriis certaminibus sancta repletur exultatione et cum jucunditate multa ad sacræ regenerationis viam progreditur. »

Quod etiam divinus Diadochus ostendens, ait : « Si igitur non convenienter egerimus poenitentiam et de cuuctis peccatis nostris non fecerimus confessionem, quemdam absconditum metum in exitus tempore in nobis inveniemus. Oportet autem nos orare diligentes Dominum et extra omnem inveniri timorem ; qui enim in metu reperitur, evidens est eum ad tartareos principes abiturum. Anima vero quæ in dissolutionis hora in amicitia Dei exsultat, supra cuncta tenebrarum opera inventa ad angelos pacis cum gaudio festinat et fertur. »

Et Nilus sanctus iterum dicit : « Vere tremendissimum mortis mysterium, cum animam poscentium tremenda præsentia circumdat eam ad exitum trepidantem ; horrendissimaque spectacula, cum dæmones, exprobrantes peccatum et minantes, ad se trahunt illam in tristia desolataque loca, ita ut ante iudicium stupor ad punitionem sufficiat, cum conscientia ad peccata respiciens dignam culparum futuram pœnam reformidat. Hinc enim corpus jacet sudore conspersum laboris interioris signa demonstrans, et invisibilis perturbationis quæ videntur manifesta sunt indicia. Hinc quemadmodum qui amarum gustaverunt poculum, invisibilitati animæ vultum component, et ibi quæ apparent, tristem illius dispositionem tradunt, ex forma enim apparentis, exprimente characterem aspectu, suam absconditam tristitiam manifestat. »

Sic etiam Chrysostomus rursus ait : « An nescitis quomodo in ultimo die peccata constringent animam ? quomodo cor deorsum trahant ? Unde multa refert horrenda, necnon tunc vultus aspicere cogit tremendos, quorum aspectum ferre nequeunt abeuntes : lectum ipsum multo cum fremitu exagi-

Variæ lectiones et notæ.

³⁹ αὐτοῖς om. L. ⁴⁰ ἀποπεπτώκασι cod. et L. ⁴¹ ἀποβουλήτως L. ⁴² ἀποσχίζ. D. ⁴³ μηδεμίαν L. ⁴⁴ ἀν. αὐτῆς μὲν ὁ D. ⁴⁵ ἀρχόμενος cod. ⁴⁶ Τοῦ Διαδόχου, episcopi Photices de perfectione spirituali. Bibl. Max. V. 884? ⁴⁷ ἁμαρτημάτων L. ⁴⁸ αὐτοῖς cod. ⁴⁹ καὶ om. L. ⁵⁰ εὐδηλον ὅτι πρὸς τοὺς ταρτ. L. ⁵¹ ἀγαλλμένη L. ⁵² ἡ ψυχῇ L. ⁵³ πασιῶν πράξεων L. ⁵⁴ τῆς εἰρήνης ἐπαίγεται μετὰ χ. φ. L. ⁵⁵ Τοῦ ἁγίου Νεῖλου? ⁵⁶ ὁ ἱερὸς ἔφη. Ὁ φοβερόν ἐστι L. ⁵⁷ ἡ ψυχῇ L. ⁵⁸ συνεχῆ L. τὴν om. L. ⁵⁹ ἀπειλοῦντες ὡς ἀμετῆ L. ⁶⁰ σκυθρωπὴν φώραν L. — χώρα cod. χωρία? ⁶¹ ἡ om. L. ⁶² πλημμελήματα — περιμένουσα κόλασιν L. ⁶³ δεικνύων L. ⁶⁴ δήλου cod. ⁶⁵ ἐκ τῶν ἐκαὶ χαλεπῶν L. (χαλεπ. cod.) ἔσχε cod. — χαλεπῶν? ⁶⁶ ὄψεως καὶ τῷ σχ. L. ⁶⁷ φανερώσαντες κ. ἀνοίαν L. ⁶⁸ Τοῦ Χρυσόστομου? ⁶⁹ ψυχῇ L. ⁷⁰ τῆς καρδίας ἀν. ὁ. καὶ δ. πολλῶν L. ⁷¹ διηγουμένων L.

iam, et truci vultu astantes intuentur, anima interius conturbata neque de corpore exire volente. Si enim truces cum videmus homines pertimescimus, minaces angelos severasque astantium potentias cernentes, quid non timebimus dum a corpore separabimur et anima detrahatur, multa sed frustra ingemiscens? »

Necnon magnus Basilius hortatur dicens : « Ne igitur differas de die in diem, ne incidas in eum quem non expectas diem; tunc, cum deserent te vitæ fontes et angustie undique erunt et inconsohilis afflictio, desperantibus medicis, propinquisque desperantibus; cum gravi halitu paralyisque captus, feбри istus urente, ex imo corde gemes, et non qui consoletur invenies; clamantis voce lassa lenique, et non erit qui audiat : omne quod a te fuerit dictum tanquam delirium contemnetur. Nemo igitur te decipiat inanibus vanisque verbis; superveniet enim tibi subita mors, et finis velut tempestas parebit. Veniet enim tristis angelus, violenter abducens detrahensque animam tuam peccatis devinctam, sæpe respicientem ad præsentia, multumque dolentem absque voce, gemituum organo jamjam impedito. O quantum te lacerabis! quantum gemes frustra, de male deliberatis et actis poenitens! Tunc dices in mœnore cordis tui : « Væ, væ mihi, eo quod istud grave peccati onus non abjecerim! Væ mihi quod maculas non laverim! o prava consilia ac fœdera! nam ob momentaneam peccati delectationem, in æternum puniar. Ob carnis voluptatem et æstum æterno subijciar igni. Justum est Dei iudicium : vocabar, et non audiebam; contestabantur mihi, et ego ridebam. » Hæc et similia dices tuam plorando sortem, ante poenitentiam præreptus. Ita que miserere tui habetoque in mente diem ultimum, ac tremendam vere miseramque exitus luctationem et suffocationem, et agoniam horam, promptamque Dei sententiam, et angelos festinantes, et animam tunc misere conturbatam ac exagitam, et valde trementem ac desolatam, et inaniter poenitentem, cum jam nulla est utilitas. »

Θεοῦ κατακλείουσαν, καὶ ἀγγέλους ἐπισπεύδοντας, καὶ ψυχὴν ἐν τούτοις δεινῶς θορυβουμένην, καὶ ἰλιγγιωσαν καὶ ἐρέμουσαν σφόδρα καὶ ἀπορούσαν, καὶ ἀνόνητον ὡς μετανοούσαν ὅτε θραλος οὐδέν. »

CCXXXIII. Regnum Heraclonæ.

Post Constantinum, Heraclii filium, regnavit Heraclonas cum Martina matre mensibus quatuor

Senatus autem dejecit Heraclonam, et, amputatis

αὐτὴν μετὰ πολλῆς τῆς ῥύμης τιναῖσσοι καὶ φερὸν ἐνερῶσι τοῖς παροῦσιν, τῆς ψυχῆς ἔθρον ἑαυτῆς ὠδοῦσης καὶ μὴ θελοῦσης ἀποβραγῆναι τὸ σῶματος· εἰ γὰρ ἀνθρώπους φοβεροὺς ἐνορῶντες; ὡς δεδιττόμεθα, ἀγγέλους ἀπειληφόρους καὶ δυνάμεις ἀποτόμους τῶν παραπειπομένων βλέποντες, 587 τί οὐ πεισόμεθα, ἐλκομένων ὡς ἡμῶν ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ χωριζομένης τῆς ψυχῆς, πολλὰ ἀποδυρομένης ὡς καὶ καὶ μάτην; »

Ἔσθ' ὅτι καὶ ὁ μέγας Βασίλειος παραινέει λέγων· Ἔσθ' ὅτι τὸν ἄναβαλλε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, ἵνα μὴ ἐμπέσης εἰς σὺ οὐ προσδοκᾷς ἡμέραν, ἤνικα μὲν ἀπολείπεται σὺ αἰ τὸν ζῆν ἀφορμαί, ἀπορία δὲ πίντοθεν καὶ θλίψις ἀπαραιμύθητος, ἀπειρηκότων μὲν ἱατρῶν, ἀπειρηκότων δὲ τῶν οικειῶν, ὅτι πυκνῶς ἄσθματι καὶ ξηρῶ συνεχόμενος, πυρετοῦ τὰ ἔθρον μυκῶντος, στενάζης μὲν ἀπὸ μέσης καρδίας, τὸν δὲ συλλυπούμενον οὐχ εὐρήσης καὶ φθέρῃ μέντοι γε λεπτὴν καὶ ἀδρανῆς, ὅ ἂν ἀκούων οὐκ ἔστιν· πᾶν δὲ τὸ λαλούμενον παρὰ σου ὡς παραφροσύνη καταφρονεῖται. Μηδεὶς οὖν ἐξαπατάτω σε κενῶς λόγοις καὶ ματαίοις· ἐπιστήσεται γὰρ σοὶ ἀφνίδιος θλεθρος καὶ ἡ καταστροφή θμοῖως καταγίθι παρῆ· ἤξει γὰρ ἀγγελος κατηφῆς ἀπάγων βιαίως καὶ οὐρανὸν σου τὴν ψυχὴν δεδεμένην ταῖς ἀμαρτίαις, πυκνὰ μεταστρεφομένην πρὸς τὰ ἔθρον καὶ ὀδυρομένην ἀνευ φωνῆς, τοῦ ὄργανου λοιπὸν τῶν θρήνων ἀποκλεισθέντος· ὡς πόσα σπαράξεις σεαυτὸν, ὡς πόσα στενάξεις ἀπρακτα, μετανοῶν ἐπὶ τοῖς κακῶς βουλευθεῖσι καὶ πραχθεῖσιν. Οἶα ἔρεις ἐν τῇ ὀδύῃ τῆς καρδίας σου· Αἰ, αἰ με, μὴ ἀποβρέβηαι τὸ βαρὺ τοῦτο φορτίον τῆς ἀμαρτίας αἰ με τὰς κηλίδας μὴ ἀποπλύνασθαι, ὡς τῶν πονηρῶν βουλευμάτων καὶ συναλλαγμάτων! διὰ γὰρ πρόσκαιρον ἀμαρτίας ἀπόλαυσιν, αἰώνιον βασανίζομαι· διὰ σαρκὸς ἡδονὴν καὶ πύρωσιν τῶ αἰώνιῳ πυρὶ παραδίδομαι· δικαία ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ· ἐκαλούμην καὶ οὐχ ὀπῆκουον· διεμαρτύρατό μοι, ἐγὼ δὲ καταγέλιον. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἔρεις ἀποκλειόμενος σεαυτὸν ἀν, προαναρπασθεὶς τῆς μετανοίας. — Ὑποκεῖν ἐλέησον σεαυτὸν καὶ λάβῃς δὴ εἰς ἔνοιαν τὴν ἐσχάτην ἡμέραν, τὴν ὄντως φρικωδεστάτην καὶ ἐλεεινοτέραν τῆς ἐξόδου, (152) καὶ συνοχὴν, καὶ πνιγμὸν, καὶ ψυχοφθραγίαν ὡς ἔβαν καὶ ἀπόφατιν

D ΣΑΓ'. Βασιλεία Ἡρακλωνῶ.

588 ὡς Μετὰ Κωνσταντίνου, υἱὸν Ἡρακλείου, ἐβασίλευσεν Ἡρακλωνῶς ἑμα Μαρτίνῃ μῆτρὶ αὐτοῦ μῆνας δ'.

(2) Ἡ δὲ σύγκλητος ἀπόσαστο Ἡρακλωνῶν, ὡς ρι-

Variae lectiones et notæ.

⁷⁵ ἐν ταυτῇ L. ⁷⁶ ἀνδρῶτι? ἀνευρόντι? L. ⁷⁷ ἐλκομένης L. ⁷⁸ ὀδυρομένης εἰκῆ L. ἀποδύρωμένην cod. ⁷⁹ Τοῦ ἁγίου Βασιλείου? ⁸⁰ Μὴ, μὴ L. ⁸¹ ἀναβάλλου L. ⁸² αἰ om. L. ⁸³ πυκνῶς L. ⁸⁴ πυρετοῦ ὀμύχοντος L. ⁸⁵ μοιχ. cod.? ⁸⁶ γε om. L. ⁸⁷ κενῶς καὶ μ. λ. ἐπ. δὲ αἰφν. ὀλ. L. ⁸⁸ π. μὲν! μεταστρεφ.? L. ⁸⁹ σου τότε· οὐαί μοι, μὴ ἀποβρέβης L. ⁹⁰ αἰ — ἀποπλύνασθαι om. L. ⁹¹ φρικ. ἡμέραν καὶ L. ⁹² ἐλεεινοτέτην cod. ἐλεεινότητα L. ex ἐλεεινοτ. compendio male lecto. ⁹³ ψυχοφθραγίαν καὶ ἀπόφατιν L. ⁹⁴ ἀνόνητα μ. δταν ὀφ. ἁ. L. ⁹⁵ Rubrica hæc deest in cod. et in Mon. et Par. 1706. ⁹⁶ 941. Cod. 753,16 : Βασιλεύει δὲ Ἡ. σὺν μ. Μ. μ. σ'. ⁹⁷ Ced. 753,22,25.

νοκοπήσαντες αὐτὸν καὶ Μαρτίαν γλωσσοτομήσαν- A ipsi naribus et Martine lingua, eos in exilium pro-
τες, καὶ ἐξώρισαν αὐτούς: pulerunt.

(3) Ἀνεβίθασαν δὲ ὁ (ἐπὶ τὴν βασιλείαν) Κών- Elevaverunt autem ad regnum Constantem, Con-
σταν, υἱὸν Κωνσταντίνου, ἑγγονοῦ Ἡρακλείου. stantini filium, Heraclii nepotem

ΣΑΔ'. Βασιλεῖα Κόνστα ἐγγόνου Ἡρακλείου. CCXXXIV. Regnum Constantis, Heraclii nepotis.

Μετὰ ὁ δὲ Ἡρακλιῶν ἐβασίλευσε Κόνστας ἔτη κζ', ὃς ἔφη ἐπὶ σιλευτίου πρὸς τὴν σύγκλητον ἰ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου, ἐπὶ ζωῆς τοῦ ἰδίου πα-
τρὸς, ἐμοῦ δὲ πάππου Ἡρακλείου, ἱκανὸν σὺν τῷ πατρὶ βασιλεύσαντος, μετὰ δὲ τούτου λίαν βραχὺ — ὁ γὰρ Μαρτίνης φθόνος τῆς αὐτοῦ μητρειδῆς τοῦ ζῆν αὐτὸν ἀπέλλαξε διὰ Ἡρακλιῶν τὸν ἐξ αὐτῆς ἐθέσμως γεγεννημένον — ταύτην μετὰ τέκνου ἢ ὁμετέρα σὺν Θεῷ ψήφος ἐξήγαγε πρὸς τὸ μὴ τὸν ἀθέσμως ὁ καὶ ἐκνόμεως γεννηθέντα βασιλεύεσθαι B τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων. Ἐγὼ δὲ παρακαλῶ συμ-
βούλους ἔχειν ὁμᾶς καὶ φίλους καὶ γκώμονας τῆς ἐμῆς βασιλείας. ὁ Καὶ φιλοτιμησάμενος αὐτοὺς δώ-
ροισι ἀπέλευσεν.

ὁ (2) Ἐφ' οὗ γέγονε ὁ βίαιος ἀνεμος καὶ πολλὰ δένδρα ἀνέσπασε, καὶ κίονας μοναχῶν κατέβαλε, καὶ πλοῖα συνέτριψε.

589 ὁ (3) Ἄλλὰ καὶ Μανίας (ὁ τῶν Ἀρράβων ἀρχηγός) τὴν Ῥόδον καταλαβὼν (καὶ παραλαβὼν) τὸν κολοσσὸν (Ῥόδου) μετὰ, σέξ ἔτη τῆς ὁ ἰδρύσεως καθέλειν (ὃν Ἰουδαίος τις) ἔμπορος ὁ ὠνησάμενος ἑπτακοσίους καμήλους ἐφόρτωσε τῷ ὁ χαλκῷ ὁ (κολοσσῷ) ὁ.

ὁ (4) Μανίας δὲ ὁ μετὰ πλοίων ἦλθεν ἐν Φοινίκῃ. ἔνθα ἦν ὁ βασιλεὺς (Κόνστας) μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ C στόλου ναυμαχεῖν ὁ μέλλων μετ' αὐτοῦ. Τῇ δὲ νυκτὶ εἶδε κατ' ὄναρ ὁ βασιλεὺς ἑαυτὸν ὑπάρχοντα ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ. Καὶ τοῦτο παραυτίκα γνωστικῶ τινι διηγησάμενος, ἔφη ἰ ὁ βασιλεῦ, εἶθε μὴ ὑπνωτας τῇ νυκτὶ ταύτῃ μήτε ὄνειρον ἐθέσσω ἰ τὸ γὰρ εἶναι σε ἐν Θεσσαλονίκῃ θες ἄλλω τὴν νίκην ὁ παραση-
μαίνει τούτέστι, σοῦ ἡττηθέντος, ἢ νίκῃ πρὸς τὸν ἐχθρὸν τεθήσεται. Ἡμέρας σὺν γενομένης καὶ ἀλλή-
λοις συμβαλόντων, ἡττάται ὁ βασιλεὺς καὶ συγκιρ-
νᾶται ἡ θάλασσα τῷ αἵματι τῶν Ῥωμαίων.

(5) Ἐπιβουλῆς δὲ ὁ μνησθείσης τῷ βασιλεῖ, ἀνα- κοινούνται ταύτην γνησίω τινι τῶν ὑπηκόων φίλω αὐτοῦ, ὃ καὶ τὴν ἰδίαν ἐσθῆτα κατὰ τὴν ἐκείνου συμβουλὴν ἐνδύσας καὶ εἰς κενιχρὸν πλοῖον εἰσελθὼν σὺν ἄλλοις ἀπέπλευσε διὰ τῆς νυκτὸς D

Elevaverunt autem ad regnum Constantem, Con- stantini filium, Heraclii nepotem

CCXXXIV. Regnum Constantis, Heraclii nepotis.

Post Heraclionam autem regnavit Constans annos viginti septem. Hic dixit ad senatum : ἰ Postquam Constantinus pater meus, vivente ipsius patre avo- que meo Heraclio, satis diu cum patre regnavisset, et paucissimo tempore post illum, siquidem Marti- nœ invidia, ipsius materteræ, ipsum e vita eri- puit in gratiam Heraclionæ ex illa illegitime nati, hanc cum filio vestra cum Deo sententia expulsi, ut illegitime illicitæque gentis Romanorum imperium non teneret. Ego vero rogo vos ut sitis mihi consi- liarii, et amici ac regni mei inspectores. ὁ Et cum donis honorasset eos dimisit.

Sub eo ortus est ventus vehemens, qui multas extirpavit arbores, et columnas monachorum ever- tit et navigia contrivit.

Interea Moavias, Arabum dux, Rhodo occupata, simul cum ejus colosso, anno ejus constructionis millesimo trecentesimo sexagesimo, huic evertit ; et Judæus quidam mercator emit illum et septingen- tos camelos colossi ære oneravit.

Moavias cum navibus venit ad Phœnices, ubi erat rex Constans cum Romana classe, ad pugnan- dum adversus eum. Nocte vero rex in somnis se vidit Thessalonice degentem. Et cum statim hoc alicui narravisset vati, ille ait : ἰ Utinam, o rex, non hac nocte dormivisses nec somnium habuisses ! Quod enim tu fueris Thessalonice, te victoriam alteri cessuram significat istud et, te victo, victo- riam apud hostem mansuram. Die igitur facto, cum congressi fuissent, victus est rex, et commiscuit se mare cum sanguine Romanorum.

Insidias autem regi strui communicaverunt alicui ex subditis regis, qui ipsius verus amicus erat ; et rex, ex illius consilio, postquam proprio indumento vestivisset eum, miseram cymbam D conscendens, cum paucis navigavit usque Con-

Varie lectiones et notæ.

ὁ Καὶ ἀν. Κόνσταντα τὸν υἱὸν Κ. ἰ. Ἡ. Ced. 754,2. ὁ M. δὲ Κωνστ. cod. Κόσμου ἔτος, ς ρλδ' (ἴμο ς ρμδ') τῆς θείας σαρκώσεως ἔτος χμ' (χμ') Ῥωμαίων βασιλεὺς Κ. ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου, υἱοῦ Ἡρακλείου αἰρε-
τικὸς ἰ. κζ', ὃς παρακλητικῶς λόγοις πρὸς τὴν σύγκλητον ἐχρήσατο ἐπαινέτας αὐτὴν ὑπὲρ τοῦ μίσους Ἡρακλιῶν καὶ Μαρτίνης ὡς φονέου γεγονότων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ δωρεαῖς φ. ἀπ. Ced. 754,9—14.
ὁ ἔξαθ. Leo. ὁ 647. ὁ Τῷ ς' ἔτει γ. ἀν. β. καὶ π. δ. παμμεγέθη ἔπεσον καὶ στόλους ἐβρύψε Ced. 754,22. ὁ 655. Περὶ τοῦ κολοσσῷ τοῦ ἐν Ῥόδῳ ; Ced. 755,8—10 ; Τῷ ἰβ' M. x. τὴν P. καθ. τὸν x. μετὰ, σέξ' ἔτη. ὁ αὐτοῦ add. Ced. ὁ ὃν ὄν. ἐμπ. ἐναχόστια καμήλια ἐφ. Ced. ὁ τὸν χαλκὸν Leo, Ced. ὁ τοῦ ; καὶ γὰρ οἱ Ῥόδιοι θαλασσοκρατήσαντες ἀνέστησαν ἀνοήτιστα χαλκοῦν τῷ ἔλλω, κτλ. Ced. ὁ 654. ὁ δ; παραγενόμενος εἰς τὸν Φοινίκια τῆς Λυκίας ἔνθα Ced. 756,2 (τῷ ιγ'). ὁ ναυμαχεῖ μετ' ἰ. τῇ σὺν πρὸ τοῦ πολέμου ἐσπέρα θεωρεῖ x. ὁ. ὁ β. δε. ἦν ἐν Θ. Διωπνισθεὶς δὲ διηγῆσατο τῷ ὄνειροκρίτῃ ὁ δὲ ἰ. Ced. ὁ ὑπάρχ. cod. ὑπάρχειν. ὁ v. κρίνεται π. τὴν ἰ. σου ἢ νίκη τρέπεται καὶ δὴ τοῦτο ἀπέσθη ὁ Συμβαλόντες γὰρ πόλεμον (καὶ Ced.) ἡττώνται Ῥωμαῖοι Ced. Leo. ὁ ὁ δὲ βασιλεὺς μόλις διασω-
θεὶς ὄπιστράφῃ μετ' αἰσχύνης ἐν ΚΠ. Leo, ἐνδύει δὲ ὁ βασιλεὺς ἄλλον τὴν ἐσθῆτα αὐτοῦ — ὁ δὲ β., κτλ. Ced. 756,10—16.

stantinopolim extraordinarie salvatus. Postridie vero A regium indutus habitum regis amicus, in regia navis stans certamen inivit. Hunc circumdantes inimici, regem esse existimantes, acriter præliabantur. Ille vero, multis ex eis viriliter occisis, Moavia ipso lethaliter vulnerato, interiit, impleto hoc verbo : « Majorem hac charitatem nemo habet, ut quis animam suam ponat pro amico suo. »

Constans autem in urbe proprium fratrem Theodosium occidit. Et in Siciliam abiit Romam volens regnum transferre.

Valde enim oderant eum cives, non solum propter fratris cædem, sed et quia Martinum, papam Romæ, inhoneste Constantinopolim adductum, Chersonem in exsilium miserat. Maximi quoque sapientissimi et duorum ipsius discipulorum sacras linguas et dexteras manus abscederat. Insuper multos orthodoxos vexationibus et vinculis punierat eo quod Monothelitarum hæresi acquiescere volebant.

Deinde cum qui uxorem et tres filios Constantinum, Heraclium et Tiberium adducere intenderent, Byzantini eos non dimiserunt.

Postquam igitur sex annos in Sicilia transegisset Syracusis in balneo occisus est e lethali vulnere quod quidam astantium in caput ipsi cado infixit.

Populus autem videns regem defunctum, processione facta proclamavit regem quemdam Nizizum nomine, gente Armenium, hominem forma præstantem ac speciosissimum.

Quod cum audisset Constantinus, illius filius, Siciliam cum magna classe occupavit et captum Nizizum, patris occisorem, una cum seditiosis, interfecit. Et ita Constantinopolim reversus plaudentibus omnibus receptus est. Sed hic de illo sermo consistat : iis quæ in diebus patris ejus, in Sicilia intercepti, advenerunt, adhuc immorabor.

CCXXXV. De Saracenorum duce Moameth, qui et Mahomet.

Enimvero sub illo dux Saracenorum et pseudo-propheta Mahometus ex una tribu de familia Ismael, filii Abraham, descendens, apparuit. Necessarium autem duxi de ipsius turpi fœdaque hæresi enarrare.

Variae lectiones et notæ.

¹⁵ συνάπτει? (συνάπτ. cod.) ¹⁶ Μαυρας και αυτός κ. πληγείς cod. ¹⁷ Jo. ιν, 13. ¹⁸ 659 661. ¹⁹ Τῷ ιη' ἔτει ἀν. Κ. ὁ βασιλεὺς τὸν Ι. Ἀ. Θ. θῶεν ἐκκακήσας ὁ ἀθυμοῦς ταῦτα ὄραφν ἐσκέφατο καταλαθεῖν ἐν Σ. — βουλόμενος ἐν Ρ. τὴν β. μ. Ced. 762,8—20. ²⁰ διὰ τὸ μισηθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν Βυζαντιῶν ὡς μονοθελητὴν και κακόδοξον Ced. 762,21. ²¹ δημεύσεις cod. ²² κατεδίκα. cod. κατεδίκαζε? ²³ Πέμπει οὖν ἀγ. Ced. 762,21-763,3. ²⁴ οἱ δὲ Β. οὐκ ἀπέλυσαν αὐτούς; Ced. ²⁵ 668. ²⁶ Τῷ κζ' ἔτει ἐδολορονήθη ὁ βασιλεὺς Κώνστας ἐν Σ. τῆς Σικελίας ἐν τῷ βαλανείῳ, ὃ λέγεται Δάφνη· συνεισηλθε γάρ τις αὐτῷ Ἀνδρέας, και ὡς ἤρξατο σμήχεσθαι ὁ βασιλεὺς, δέδωκεν αὐτὸν μ. τοῦ κ. κατὰ τῆς κορυφῆς και ἀπέκτεινε Ced. 763,11—16. ²⁷ καιρί cod. καιρίαν? ²⁸ Τὸν δὲ θάνατον αὐθημερὸν ἤκουσαν ἐν τῇ πόλει, φωνῆς ἐκ τοῦ ἀέρος ἐνεχθείσης· και προδύλλονται οἱ Συρακούσιοι Μιζίζιον Ἀρμένιον β. βιασάμενοι αὐτὸν ὁ. λίαν ἔ. και ὦ. Ced. 762,17—19. ²⁹ Ἀκ. δὲ Κ. τὴν τὸ πατρὸς ἀποδίωσιν μ. π. ναυστολίας καταλαμβάνει τὴν Σ. και Μ. ἀναίρει σὺν τῷ φονεῖ τοῦ ἰδίου πατρὸς Ced. 763,19—21. ³⁰ Νιζίζιον και τὸν φονέα? cf. p. 604, et Leonem : Νιζίζιον και τοὺς τοῦ πατρὸς ἀναίρετας. ³¹ Και καταστήσας τὰ ἐσπερία ἐπὶ ΚΠ. ἔρχεται κτλ. Ced. 763,22-764,5. ³² Cod. 758,11, Her. 21 ut et Leo.

ἐν ΚΠ., σωθεὶς παραδόξως. Τῇ δὲ ἐπαύριον τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα περιβεβλημένος ὁ φίλος τοῦ βασιλέως, ἐπιστάς τῇ βασιλικῇ νηὶ συνάπτεται ἡ πόλεμον, ὃν οἱ πολλοὶ περιουκλώσαντες, δοκούντες αὐτὸν εἶναι τὸν βασιλέα, ἰσχυρῶς ἐπολέμουν. Ὁ δὲ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἀνδρείως ἀνελών, Μαυρα και αὐτοῦ ¹⁵ καιρίως πληγέντος, ἐτελεύτησε, πληρώσας τὸ γεγραμμένον ¹⁶· « Μαίριζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τοῦ φίλου αὐτοῦ. »

590 ¹⁸ (6) Ὁ δὲ ¹⁷ γε Κώνστας ἐν τῇ πόλει τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Θεοδοσίον ἀνέλε. Και ἀπῆλθεν ἐν Σικελίᾳ, βουλόμενος ἐν Ῥώμῃ τὴν βασιλείαν μεταστήσει.

(7) Σφόδρα γὰρ ἐμισήθη παρὰ τῶν πολιτῶν οὐ μόνον διὰ τὴν ¹⁸ ἀναίρεσιν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι και Μαρτίνον τὸν πάπαν Ῥώμης ἀγαγὼν ἀτίμως ἐν ΚΠ. ἐξώρισεν εἰς Χερσῶνα. Και Μαξιμου τοῦ σοφωτάτου και τῶν β' μαθητῶν αὐτοῦ τὰς ἱερὰς γλώσσας και τὰς δεξιὰς ἀπέτεμε χεῖρας. Και μίντοι και πολλοὺς ὀρθοδόξους αἰκίαις και δημεύσεις ¹⁹ και ἐξορίας κατεδίκαζε ²⁰ διὰ τὸ μὴ θέλειν αὐτοὺς τῇ τῶν Μονοθελητῶν αἰρέσει συνθέσθαι.

(8) Εἶτα πέμφας ²¹ ἀγαγεῖν τὴν γυναῖκα και τοὺς (γ') υἱοὺς αὐτοῦ (Κωνσταντίνον, και Ἡράκλειον, και Τιθέριον), οἱ ²² Βυζάντιοι τούτους οὐκ ἀπέστειλαν.

²³ (9) Ποιήσας οὖν ²⁴ ἐν Σικελίᾳ ἔτη ζ', ἀναίρεται ἐν Συρακούσῃ λουόμενος, (152b) κατὰ κεφαλῆς λαβῶν μετὰ κάδου καιρίως ²⁵ πληγὴν ὑπὸ τινος τῶν παρισταμένων.

(10) Ὁ δὲ ²⁶ λαβὸς ἰδὼν τὸν βασιλέα τελευτήσαντα, κορευθεὶς ἀναγορεύουσι βασιλέα Νιζίζιον τινά οὕτω λεγόμενον, Ἀρμενογενῆ εὐπρεπῆ ὄντα και ὠραϊότατον.

(11) Ὅπερ ἀκούσας ²⁷ Κωνσταντίνος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καταλαθε τὴν Σικελίαν μετὰ πλείστης ναυμαχίας και χειρωσάμενος Νιζίζιον, τὸν ²⁸ φονέα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνέλε σὺν τοῖς στασιασάσι. Και ²⁹ οὕτως ἀκλῶθων ἐν Κ Π. ἐδέχθη παρὰ πάντων εὐφημούμενος. Ἀλλ' **591** ὁ περὶ τούτου λόγος ἀναμεινάτω· ἔτι δὲ περὶ τῶν γενηθέντων ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ ἀναιρεθέντος ἐν Σικελίᾳ ἐνδιατρήσομαι. ΣΔΕ'. Περὶ τοῦ ἀρχηγῶ τῶν Σαρακηνῶν Μωάμεθ τοῦ και Μουχοῦμετ.

³⁰ Και γὰρ ἐπὶ αὐτοῦ ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς και ψευδοπροφήτης Μουχοῦμετ ἐκ μιᾶς φυλῆς γενικωτάτης Ἰσμαήλ, υἱοῦ Ἀβραάμ, καταγόμενος ἀνεφάνη. Ἀναγκαῖον δὲ ἡγοῦμαι τῆς περὶ τούτου μυσαρῆς και παμμιαρῆς αἰρέσεως διηγήσασθαι.

²² (2) Νίζαρος γάρ ὁ τοῦ Ἰσμαήλ ἀπόγονος, πα- Α τὴρ αὐτῶν ἀναγορεύεται πάντων. Οὗτος οὖν γεννᾷ υἱοὺς δύο, Μούνδαρον ²³ καὶ Ἀραβίαν· ὁ δὲ Μούνδαρος τίκει Κούσαρον, καὶ Κάττον, καὶ Θεμίμην ²⁴, καὶ Ἀσαδὸν ²⁵ καὶ ἄλλους τινὰς ἀνωνύμους, οἱ τὴν Μαδιανίτην ²⁶ ἔρημον κληρωσάμενοι ἐκτηνοτρόφουν ἐν σκηναῖς κατοικοῦντες· εἰσι δὲ καὶ ²⁷ ἐνδότεροι τούτων, οὐκ ἐκ τῆς φυλῆς αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ Ἰεκτάν, οἱ λεγόμενοι Ὀμηρίται τουτέστιν Ἀμμανίται.

²⁷ (3) Ἀπόρου δὲ ἔντος τοῦ (προλεχθέντος Μουχοῦμετ ἦτοι) Μωάμεθ, εἰσηλθε πρός τινα γυναῖκα πλουσίαν (μισθωθεῦσαι αὐτῇ), συγγενίδα αὐτοῦ οὔσαν, καλουμένην ²⁸ Χαδιγᾶ, πρὸς τὸ καμηλεύειν καὶ πραγματεῦσθαι (μετὰ τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ. Εἶτα) κατὰ μικρὸν παρῆρσιασάμενος καὶ ἐπελθὼν τῇ γυναικὶ χήρα οὖσα, λαμβάνει ²⁹ αὐτὴν (εἰς) γυ- Β ναίκα καὶ ἔσχε τὴν καμηλίαν αὐτῆς καὶ τὴν ὑπαρξιν ταύτης· καὶ ἐπιχωριάων ἐν Παλαιστίνῃ συνανεστρέφετο Ἰουδαίοις καὶ Χριστιανοῖς καὶ ³⁰ 592 ἐθῆρατο λόγους καὶ γραφικά· τινὰς ῥήσεις. Ἔσχε δὲ τὸ πάθος τῆς ἐπιληψίας. Ἡ οὖν γυνὴ αὐτοῦ διὰ τοῦτο ἔλυπειτο σφόδρα ὡς περιφανὴ καὶ πλουσία, καὶ τοιοῦτ' ἀνδρὶ συναρθεῖσα, οὐ μόνον ἀπόρω, ἀλλὰ καὶ ἐπιληπτικῶ. Ἦν τροπωσάμενος ἔφασκε· « Ὅτι (φοβερὰν) ὄπτασιαν ἀγγέλου θεωρῶ Γαβριὴλ ὀνόματι, (καὶ μὴ ὑποφέρων αὐτοῦ τὴν θεωρίαν ὀλιγωρῶ) καὶ πίπτω. »

(4) Ἐπισταθεὶς δὲ ³¹ ἀπὸ ψευδομαρτυροῦντος ³² αὐτῷ μοναχοῦ τινὸς Ἀρειανοῦ ψευδωνύμου, διὰ τὴν κακοπιστίαν αὐτοῦ ἐξορισθέντος ἀπὸ ΚΠ. ἐκ τῆς C μονῆς τῶν Καλλιστράτου, οὗτος ὁ μιὰρὸς ἀπεπλάνησεν αὐτὴν καὶ τὰς λοιπὰς γυναῖκας οὕτω λέγων, ὅτι ὄπτασις τινὰ ἀγγελῶν ³³ λεγόμενον Γαβριὴλ θεωρεῖ καὶ μὴ φέρων τὴν θέαν καταπίπτει. Οὗτος γάρ ὁ ἀγγελὸς εἰς πάντα· τοὺς προφήτας ἀποστέλλεται. Αὕτη οὖν ἡ γυνὴ καὶ αἱ λοιπαὶ τοῖς λόγοις τοῦ ψευδαββᾶ πεισθεῖσαι προφήτην αὐτὸν εἶναι, ἐκήρυξαν πανταχοῦ προφήτην αὐτὸν ὑπάρχειν.

(5) Καὶ ³⁴ ἐκράτησεν ἡ αἵρεσις αὕτη τὰ μέρη τῆς Αἰθρίας. Προῆλθεν δὲ ὁ λόγος τῆς πλάνης ταύτης καὶ εἰς ἄνδρα φύλαρχον τοῦνομα Βουδάχαρ. Ἡ οὖν γυνὴ (155*) θανοῦσα τοῦτον διάδοχον καὶ κληρονόμον κατέλιπεν. Ἐκ τούτου οὖν ἐγένετο περιφανὴς ἄγαν ὡς περιούσιος ³⁵.

³⁵ (6) Οὗτος ὁ θεομισθὴς καὶ ἄθεος ³⁶ περιτυχὼν D Ἑβραίοις καὶ (Χριστιανοῖς δὴθεν) Ἀρειανοῖς (τε)

Varia lectiones et notæ.

²² Ced. 738,13 — 20. — ἀπ. παρὰ πάντων ἀ. Ced. ²³ Μόνδαρον καὶ Ῥαβίαν Ced. ²⁴ Θεμίμην Ced. ²⁵ Ἀσαδὸν Ced. ²⁶ Μαδιάνη καὶ τὴν ἔρ. Ced. ²⁷ καὶ οἱ ἐνδ. αὐτῶν ἐκ τῆς φ. τοῦ Ἰ. οἱ λ. Ἀμμανίται τε. Ὀμ. οἱ καὶ ἔμποροι Ced. ²⁸ Ced. 738,20—739,8. ²⁹ ἀ. ὀνόματι Χαδιγᾶ μισθωτὸς ἐπὶ τῷ κ. καὶ πρ. Κατ' ὄλιγον δὲ π. ὀπιστῆθε τῇ Ced. ³⁰ ὁ. καὶ ἔλαθεν ἀ. γ. ἐργόμενος δὲ ἐν Π. Ced. ³¹ ἐθῆρα ἐξ αὐτῶν τινὰ γραφικά· ἐπεὶ δὲ δαιμονίων ἦν, ἐνόσησε δὲ καὶ ἐπιληψίαν, ἐθεράπευσε δὲ τὴν γυναῖκα λυπούμενην σφ. ὅτι ἦν εὐγενὴς καὶ ὅτι συνήφθη τ. ἀπ. καὶ δαιμονιώντι, λέγων Ἄ. ὁ. λεγόμενον Γ. θ. καὶ π. Ced. ³² Αὕτη δὲ ἔχουσα μοναχὸν διὰ κ. ἐξόριστον ἐκείσε ὄντα φίλον αὐτῆς, ἀνήγγειλεν αὐτῷ πάντα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγγέλου· κακείνος θέλων πληροφορησάμενος αὐτὴν εἶπεν ὅτι ἀληθῶς λέγει· οὗτος γάρ ἀγγελὸς πέμπεται πρὸς πάντα προφήτην· καὶ αὕτη πιστεύουσα τῷ λόγῳ τοῦ ψ. ἐκήρυξε καὶ ἄλλαις γυναῖξιν ὁμοφύλοις αὐτῆς· καὶ οὕτως ἐκ γυναικῶν ἦλθεν εἰς ἄνδρας Ced. 739,8—14. cf. narrationem de vita Moh. in cod. Rehdigerano. ³³ ἐπιψευδομ. cod. ³⁴ ἀγγέλου λεγομένου cod. ³⁵ Καὶ πρῶτον Ἄθεοσ. διάδοχον κ. καὶ ἐκρ. — τοῦ Αἰθρίδου, κτλ. Ced. 739,14—17. ³⁶ καὶ κατέσχεν ἡ πονηρὰ πλάνη καὶ ἡ αἵρεσις αὐτοῦ τὰ μέρη τῆς Αἰθρίας add. cod. ³⁷ Ced. 739,18—740,11. ³⁸ καὶ ἐμβρόντητος π. Ced.

Porro Nizarus Ismaelis pronepos, omnium illorum dicitur pater. Hic duos genuit filios, Mundarum et Arabian. Mundarus autem genuit Cusarum, Caitum, Themimen, Asadum et alios quosdam anonyms, qui, Madianitarum solitudine obtenta, habitantes in tentoriis, pecudes educabant. Sunt alii interiores, non ex tribu illorum, sed ex Jectan oriundi, qui dicuntur Homeritæ, id est, Ammanitæ.

Inops autem cum esset prædictus Mahometus seu Moamethus, venit ad quamdam mulierem divitem ut pro mercede serviret ei; hæc ei propinqua erat et vocabatur Chadiga; ipse camelos ducere ac negotiari cum contribulibus suis debebat. Deinde paulatim adeptus fiduciam, ad mulierem quæ vidua erat, reversus, illam accepit uxorem et habuit illius camelos et substantiam. Et commoratus in Palæstina cum Judæis et Christianis conversatus est et litteras et quosdam Scripturæ locos investigavit. Laborabat autem epilepsiæ morbo. Illius igitur uxor ideo valde lugebat quod illustris et dives tali viro, non solum inopi, sed etiam epileptico, conjungeretur. Quam convertens ait: « Tremendam visionem angeli Gabrielis dicti conspicio, et uxor ipsius visum sufferens, deficio et cado. »

Usus est autem falso testimonio ejusdam monachi pseudonymi Ariani, qui ob pravam opinionem a Constantinopoli ex monasterio Callistrati expulsus fuerat; hic nefarius decepit illam et cæteras mulieres ita dicens: « Visione quemdam angelum Gabrielem dictum conspicij et visum non ferens prolabitur. Iste enim angelus ad omnes prophetas mittitur. » Ipsa ergo mulier et cæteræ mulieres falsi abbatis sermonibus deceptæ, credentesque illum esse prophetam, ubique prædicaverunt illum prophetam esse.

Et prævaluit hæresis illa in omnibus Æthiopi. Pervenit autem hujus erroris doctrina usque ad tribus principem nomine Bubachar. Mulier ergo mortua illum successorem et hæredem reliquit. Ex hoc itaque veluti dives celeberrime factus est.

Iste impius et atheus conversatus cum Hebræis et Christianis, Arianis scilicet et Nestorianis, et undique

runt habent: et lugent inconsolabiles. Idcirco maxime felices dicimus justos et infantes qui moriuntur, quia callix mortis nobis periculosus, illis salutaris est, et quod omnibus est formidandum, ipsis desiderabile est, et quod nos hic habemus timoris principium, ipsis est principium salutis; sic fere dicentes: « Nos angeli pacis e corpore deduxerunt; nos absque mœnore et absque obice, bonos habentes viæ ductores, aeris principatus et potestates transivimus: non enim invenerunt in nobis quod quærebant aut sperabant, viderunt purum et immaculatum corpus et confusi sunt; viderunt illibatam ac lucidam animam, et erubuerunt; viderunt linguam non corruptam neque dolosam et silauerunt; transivimus et parviduximus eos; præterivimus et cecinimus eis dicentes: « Benedictus Dominus, qui non dedit nos in prædam dentibus illorum. » — « Laqueus contritus est et nos liberati sumus. » Unde obviaentes angeli exsultant, justi concurrunt, sancti gaudent et aiunt: « Bene venerunt amici Christi æternorumque honorum hæredes. »

ἐφιμώθησαν· παρήλθομεν καὶ ἠτάλασαμεν⁹⁹ αὐτούς· διέβημεν δι' αὐτῶν καὶ κατεψάλομεν αὐτῶν φάσκοντες¹. « Εὐλογητὸς Κύριος, ὃς οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς εἰς θήραν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν. » — « ἡ παγὶς συνετρέθη, καὶ ἡμεῖς ἐρρύσθημεν². » ὅθεν καὶ οἱ προσαπατῶντες³ ἄγγελοι ἔχαιρον⁴ (449b), δίκαιοι κατησπίζοντο, ἅσιοι⁵ συνετέροντο λέγοντες· « Καλῶς ἦλθον οἱ φίλοι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονόμοι. »

Similiter autem et Gregorius, Theologus dictus, in epitaphio Cæsarii fratris ait: « Fidem sapientum sermonibus habeo, quod omnis anima bona Deique amica, postquam corporis vinculis liberata, rebus terrenis eximitur, statim in conscientia visioneque ipsam manentis boni devenit, quasi quod obscurat clarificato vel deposito, nescio quid sit dicendum, mirabilem quamdam jucunditatem sentit et exsultat, libenterque vadit ad suum Dominum, præsentem vitam ut quemdam carcerem durum relinquens, et circumdatas excutiens catenas, quibus cogitationis alæ præpediebantur, et in imaginatione quodammodo jam reservata felicitate fruitur. »

Non secus autem magnus Athanasius in Vita sancti Antonii dicit: « Cum ad horam nonam ut oraret ascendisset, seipsum mente sensit elevatum; et mirabiliter astans sese tanquam extra se positum vidit et tanquam in aera a quibusdam abductum; deinde severos quosdam ac terribiles in aere stantes ipsumque, ne præteriret, impedire volentes. Ductoribus autem propugnantibus, illi

Α πολὺς καὶ ὁ ἐλαῶν⁹¹ οὐδαίς· ἐννόησον γὰρ ὅπως αἰσὶν αἱ ψυχαὶ διότι κατεφρόνησαν τοῦ φέθου⁹² τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, μικρὰς ἀνάσσεως παρακαλοῦσαι τυχεῖν καὶ μὴ τυγχάνουσαι, ἀλλ' εἰς τὰ καταθόνα τῆς γῆς θρηνοῦσαι τὰς βραθυμίας καὶ τὰς τρυφὰς καὶ τὰς πορνείας αὐτῶν καὶ τὰς λοιπὰς κακουργίας, ἀνόνητα μετανοοῦσιν ἐφ' αἷς κακοῖς⁹³ διεπράξαντο καὶ πενθοῦσιν ἀπαρηγόρητοι. Διὰ τοῦτο μάλιστα μακαρίζομεν τοὺς δικαίους καὶ τοὺς νηπίους⁹⁴ ἀποθνήσκοντας, ἐπειδὴ τὸ παρ' ἡμῖν ποτήριον τοῦ θανάτου ἐπικινδύνον, παρ' ἐκείνοις⁹⁵ ἐστὶ σωτήριον καὶ τὸ παρὰ πᾶσι φρικτὸν, παρ' ἐκείνοις ἐπιθυμητόν· καὶ ὅπερ ἡμεῖς ἔχομεν ἐκεῖθεν ἀρχὴν τιμωρίας, παρ' ἐκείνοις ἐστὶν⁹⁶ ἀρχὴ σωτηρίας· μόνον οὐχὶ λέγοντες⁹⁷. » · « Ἡμᾶς ἄγγελοι ἐρηنيκοὶ διεχώρισαν ἐκ τοῦ σώματος· ἡμεῖς ἀλύπτος καὶ ἀνεμποδίστως παρήλθομεν τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, ἀγαθοῦς ὁδηγούς ἔχοντες· οὐ γὰρ εὔρον ἐν ἡμῖν ὅπερ⁹⁸ ἐζήτουν ἢ ἡλιπίζον· εἶδον ἀμίαντον καὶ καθαρὸν τὸ σῶμα καὶ ἠσυχύνθησαν· εἶδον ἀφθορον καὶ λαμπρὰν τὴν ψυχὴν καὶ ἐνετρέπησαν· εἶδον τὴν γλῶσσαν ἀσπίλον καὶ ἄβολον καὶ

Β ἡμεῖς ἀλύπτος καὶ ἀνεμποδίστως παρήλθομεν τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, ἀγαθοῦς ὁδηγούς ἔχοντες· οὐ γὰρ εὔρον ἐν ἡμῖν ὅπερ⁹⁸ ἐζήτουν ἢ ἡλιπίζον· εἶδον ἀμίαντον καὶ καθαρὸν τὸ σῶμα καὶ ἠσυχύνθησαν· εἶδον ἀφθορον καὶ λαμπρὰν τὴν ψυχὴν καὶ ἐνετρέπησαν· εἶδον τὴν γλῶσσαν ἀσπίλον καὶ ἄβολον καὶ

· (2) Καὶ μέντοι καὶ ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος Γρηγόριος ἐν τῷ ἐπιταφίῳ τοῦ ἀδελφοῦ Καισαρείου φάσκει· « Πείθουμαι σοφῶν λόγοις, ὅτι πᾶσα ψυχὴ καλὴ τε καὶ θεοφιλὴς, ἐπειδὴν τοῦ συνδέσμου λυθεῖσα σώματος, (τῶν) ἐνθὲνδε ἀπαλλαγῆ, εὐθύς ἐν συναισθήσει καὶ θεωρίᾳ τοῦ μένοντος αὐτὴν καλοῦ γίνεται¹, ἅτε τοῦ ἐπισκοποῦντος ἀνακαθαρθέντος ἢ ἀποτεθέντος² — οὐκ οἶδ' ὅτι καὶ λέγειν χρὴ — θαυμασταὴν τιὰ ἡδονὴν ἡδεται καὶ ἀγάλλεται καὶ ὡς 580 χωρεῖ πρὸς τὸν ἐαυτῆς δεσπότην, ὥστε τὴν δεσμοτήριον χαλεπὸν τὸν ἐνταῦθα βίον ἀπολιποῦσα καὶ τὰς περικειμένας ἀποσεισαμένη πέδας, ὑφ' ὧν τὸ τῆς διανοίας πτερὸν καθέλκετο, καὶ οἶον ἤδη τῇ φαντασίᾳ καρπούται τὴν ἀποκειμένην μακαριότητα³. »

· (3) Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου λέγει· « Ἀναστάς¹¹ εἰς προσευχὴν περὶ ὧραν ἔ' ἡσθετο ἐαυτὸν ἀρπαγέντα τῇ διανοίᾳ· καὶ παραδόξως¹² ἐστὼς ἐβλεπεν ἐαυτὸν ὥσπερ ἐξωθεν ἐαυτοῦ γενόμενον καὶ ὡς εἰς τὸν ἀέρα ἀφοδηγούμενον¹³ ὑπὸ τινῶν, εἶτα πικροῦς καὶ δεινοῦς ἐστῶτας ἐν τῷ ἀέρι καὶ θέλοντας¹⁴ αὐτὸν κωλύσαι¹⁵ ὥστε μὴ διαβῆναι. Τῶν δὲ ὁδηγούντων

Variae lectiones et notæ.

⁹¹ Ὁ λῶν οὐδαίς· ἐνν. γὰρ πῶς ἔ. ἐν ἄδου ψ. L. ⁹² φ. καὶ τῆς ἐντ. τοῦ Θεοῦ L. ⁹³ κακῶς L. ⁹⁴ νηπίως cod. ⁹⁵ παρ' ἐκείνοις ἐπαινετὸν καὶ ὁ. ἡ. ἔ. εἰς εἰς ἐκ L. ⁹⁶ ἐστὶν ἀνάπαυσις L. ⁹⁷ λέγοντ. cod. λέγουσι. ⁹⁸ ἅπερ ἐξ. καὶ ἡλπ. L. ⁹⁹ καὶ εὐτρη[πί]σμεν L. ¹ Ps. cxxiv, 7. ² ἐρρύσθημεν ἐνταῦθεν L. ³ προσαπατῶντες cod. et L. ⁴ ἐχ. ἄγγελοι L. ⁵ ὁ. συν. ἀγγέλοις λεγ. L. ⁶ Τοῦ Θεολόγου ed. Coloniensis 1690. l. p. 173 C. ⁷ γενομένη Gr. ⁸ ἡ Gr. ⁹ μακαριότητα oim. L. ¹⁰ Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ed. Col. 1686. Π 488 D. ¹¹ Ἀ. λ. Μέλλων γὰρ ποτε ἐσθίειν ὁ θεοφόρος Ἀντωνίου ἀνέστη εἰς πρ. π. ὦ. θέρ[ους] L. ομιλλῆς ἡσθετο. ¹² παράδοξον Ath. ¹³ ὁδηγ. Ath. ἀποδηγ. cod. ¹⁴ θελόντων τοῖνον Ath. ¹⁵ κωλύειν cod.

διαμαχομένων, ἀπήτουν ἑκαίνοι λόγον, εἰ μὴ ὑπεύ-
 θυνος αὐτοῖς εἴη· βουλομένων οὖν αὐτῶν συνάραι
 λόγον ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, οὐ συνεχώρουν οἱ
 τὸν Ἀντώνιον ὀδηγοῦντες· «Τὰ μὲν¹⁰ ἀπὸ τῆς γεν-
 νήσεως αὐτοῦ, λέγοντες, ὁ Κύριος ἀπήλειπεν· ἀφ'¹¹
 οὗ δὲ γέγονε μοναχὸς καὶ τῷ Θεῷ συνέθετο¹², ἐξέστω
 ποιῆσαι λόγον.» (Καὶ δὴ) τότε κατηγοροῦντων (αὐ-
 τοῦ) καὶ μὴ ἐλεγχόντων, ἐλευθέρᾳ γέγονεν ἡ ὁδὸς
 αὐτῷ καὶ ἀκώλυτος. Καὶ εὐθὺς εἶδεν ἑαυτὸν¹³ ὡς-
 περ ἐρχόμενον εἰς ἑαυτὸν καὶ τοῦ μὲν φαγεῖν ἐπα-
 λάθετο, ἔμεινε (δὲ) τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας καὶ¹⁴
 ἄλλης τῆς νυκτὸς εὐχόμενος καὶ στενάζων. Ἐθαύ-
 μαζε¹⁵ δὲ λογιζόμενος πρὸς τοίους ἐστὶν ἡ πάλῃ καὶ
 διὰ πόσων πόνων ἔχει τις διαβῆναι τὸν ἀέρα καὶ
 ἐμνημόνευσε ὅτι τοῦτ' ἐστίν, ὃ εἶλεγειν ἀπόστολος¹⁶
 «κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος· ἐν
 τούτῳ γὰρ ὁ ἐχθρὸς ἔχει τὴν ἐξουσίαν ἐν τῷ μά-
 χασθαι καὶ περιῶσθαι διακωλύειν τοὺς διερχομένους,
 ὅθεν¹⁷ μάλιστα παρήγει λέγων¹⁸· «Ἀναλάβετε τὴν
 πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα (δυνηθῆτε ἀντιστῆναι τῇ
 ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, ὅπως) μηδὲν ἔχων ὁ ἐχθρὸς¹⁹
 λέγειν περὶ ἡμῶν φαῦλον καταισχυνοῦ²⁰· — Διὸ
 τοίνυν ἀνευδύτως ἐπιμύκωμεν²¹ τῇ ἀσκήσει²² γι-
 νώσκοντες ὅτι, ἐὰν μίαν ἡμέραν ἀμελήσωμεν, οὐ
 διὰ τὸν παρελθόντα χρόνον ἡμῖν συγχωρήσει, ἀλλὰ
 διὰ τὴν ἀμέλειαν **581** καθ' ἡμῶν ὁ Θεὸς ἀγανακ-
 τήσει μᾶλλον. Οὕτω γὰρ ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ²³ ἠκούσα-
 μεν· οὕτω καὶ Ἰούδας²⁴ ἀπόλεσε διὰ νύκτα μίαν
 ὅλου τοῦ παρελθόντος χρόνου τὸν κάματον· οὐδὲ γὰρ
 ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν ἀμελεῖ τῆς καθ' ἡμέραν²⁵ φροντι-
 ζων ἀπωλείας πάντοτε, καὶ ἐὰν²⁶ ἀμελοῦντας ἡμᾶς
 εὐρήσει, σφοδρότερος ἐπιτίθεται· εἰς δὲ τὸ μὴ ὀλι-
 γωρεῖν ἡμᾶς, καλὸν τὸ ἀποστολικὸν ῥητὸν αἰε²⁷ με-
 λετῆν²⁸· «Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω». Ἄν γὰρ
 ἡμεῖς ὡς ἀποθνήσκοντες καθ' ἡμέραν οὕτως ζῶμεν,
 οὐχ ἁμαρτήσομεν. Ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον τοιοῦτον·
 Ἴνα καθ' ἡμέραν ἐγειρόμενοι μὴ νομιζώμεν²⁹ φθά-
 νειν τὴν ἑσπέραν καὶ πάλιν μέλλοντες³⁰ ἀνακλίνε-
 σθαι (150^ο) μὴ ἐγειρεσθαι. Μετὰ δὲ ταῦτα³¹ δια-
 λέξιος αὐτῷ ποτε γενομένης πρὸς τινὰς περὶ τῆς
 διαγωγῆς τῆς ψυχῆς καὶ ποῖος μετὰ τὴν ἀναχώρησιν
 ἔσται αὐτῇ τόπος, τῇ ἐξῆς νυκτὶ καλεῖ τις αὐτὸν
 ἀνωθεν λέγων· «Ἐξέλθε³², Ἀντώνιε, καὶ βλέπε.»
 Καὶ δὴ ἐξελθὼν καὶ ἀναβλέψας εἶδε τινὰ μακρὸν³³
 τῷ εἶδει καὶ φοβερὸν ἐστῶτα, ἀναβαίνοντας δὲ τινὰς
 ὡσπερ ἐπτερωμένους, κἀκαίοντα ἐκτείνοντα τὰς χεῖ-
 ρας καὶ τοὺς μὲν κωλυομένους παρ' αὐτοῦ, τοὺς δὲ
 ὑπεριπτωμένους καὶ ἁμαρτίμως λοιπὸν ἀναγομέ-
 νους· καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς τοιοῦτοις ἔτριξε τοὺς ὀδόντας
 ὁ μακρὸς ἐκαίνοσ, ἐπὶ δὲ τοῖς ἀποπίπτουσιν ἔχαι-

rationem requirebant, annon ipsis tributarius esset.
 Volebant igitur ab ipsius nativitate rationem quaerere;
 sed qui ducebant Antonium non permiserunt, dicentes:
 «Ea quidem quæ ab ipsius nativitate sunt, Dominus delevit.
 Ex quo vero factus est monachus et Deo dicatus, liceat reddere rationem.»
 Et tunc illis criminantibus ipsum et non convincentibus,
 ipsi libera et aperta via facta est. Et statim semetipsum tanquam
 ad se revertentem vidit, et cibos sumere non recordabatur,
 sed reliquo die totaque nocte remansit orans et gemens.
 Mirabatur autem reputans adversus quales inimicos sit colluctatio,
 necnon per quos labores habeat quis aeram trajiciendum,
 et recordatus est hoc esse quod dixit Apostolus,
 «secundum principem potestatis aeris.»
 In hoc enim potestatem habet inimicus ut pugnet et conetur
 impedire transeuntes; unde maxime hortatur dicens
 Apostolus: «Accipite armaturam Dei: ut possitis resistere in die malo,» ita ut nihil omnino
 habens adversum vos inimicus erubescat. Itaque sine remissione
 perseveremus in bonis exercitiis, scientes, quoniam, si unum
 diem negligentiores sumus, non ob præteritum tempus ignos-
 cet, sed propter negligentiam adversum nos Deus magis irascetur.
 Sic enim in Ezechiel audivimus; sic et Judas in una nocte
 totius præteriti temporis laborem perdidit. Non enim prætermittit
 inimicus noster quin quotidie perditionem nostram ineditetur,
 et, si negligentias nos invenerit, tunc violentius impetit.
 Ut autem non incuriose agamus, bonum est dictum apostolicum
 semper meditari: «Quotidie morior.» Si enim nos quasi
 quotidie morientes sic vivimus, non peccabimus; et tale est
 illud dictum, ut quotidie vigilantes non putemus vesperam
 attingere, nec rursus recubituri surgere cogitemus.
 Posthæc autem, habito ab ipso cum aliquibus colloquio
 de transitu animæ et de loco qui post exitum ei futurus
 est, nocte sequenti vocat quis eum desuper dicens: «Egre-
 dere, Antoni, et vide.» Et cum egressus aspexisset, vidit
 quemdam aspectu longum et terribilem stantem, et quosdam
 ascendentes quasi sublevatos alis, et illum manus extendentem,
 et alios quidem ab illo impeditos, alios autem supervolantes
 et tandem secure superproductos. Et super his quidem
 procerus ille dentibus fremebat, sed super delabentibus lætabatur;
 et facta est vox dicens: «Reputa visum, Antoni.»
 Et, aperta ipsi intelligentia, cognovit animarum esse
 transitum, procerumque stantem inimicum generis nostri
 diabolum, qui sibi subjectos prehen-

Varie lectiones et notæ.

¹⁰ λ. ἐκαίνοσ ante τὰ μὲν Ath. ¹¹ ἐξ Ath. ¹² ἐπηγγελᾶτο τῷ Θεῷ Ath. ¹³ καὶ πρὸξ ἔ. ἐστῶτα· καὶ πάλιν ἦν ὅλωσ Ἀντώνιοσ τότε τῷ μὲν φ. αὐτὸσ ἐπιλαθόμενοσ Ath. ¹⁴ καὶ δι' ὁ ν. Ath. ¹⁵ Ἐ. γὰρ βλέπων π. πόσουσ Ath. ¹⁶ Eph. ii, 2. ¹⁷ δι' ὁ καὶ Ath. ¹⁸ Eph. vi, 13. ¹⁹ ἔχ. π. ἡ. φ. ὁ ἔ. Ath. ²⁰ καταισχυνοῦ L. ²¹ ἐπιμύκωμεν cod. ²² ἀ. γ. ὁ τι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀμ. L. ²³ Ez. iii, 20. ²⁴ Gen. xxviii. ²⁵ τῆσ καθ' ἡμῶν φρ. L. ²⁶ καὶ ἀμ. ἡμᾶσ εὐρήσομεν L. ²⁷ ἀεὶ μ. β. L. ²⁸ I Cor. xv, 31. ²⁹ νομιζόντεσ ὅθ' ἔωσ ἑσπέρασ καὶ ὅτε μ. κοιμηθῆναι, μὴ L. ³⁰ συν-εὐθύντεσ πρὸξ αὐτόν Ath. ³¹ ταῦτα Ath. ³² Ἐξ. τοίνυν (ἴδετὶ γὰρ τίσιν ὑπακούειν θραῖδα) καὶ ἐθεώρησε Ath. ³³ μ. αἰετῆ καὶ φ. ἔ. καὶ φθάνοντα μέχρι τῶν νεφελῶν καὶ ἀν. Ath. — 16 καὶ διελθόντασ λ. ἀ. ἀνά-γεσθαι· ἐπὶ οὖν Ath.

dens transire impediēbat, et sibi non tributarios retinere nequibat. »

διανοίας, ἔγνω ψυχῶν εἶναι τὴν ἰσχύον. Καὶ τὸν ἰσχυρῶτα μακρὸν τὸν ἔχθρον τοῦ γένους ἡμῶν διάβολον καὶ τοὺς μὲν ὑπευθύνους αὐτῷ κρατοῦντα καὶ κωλύοντα διαλεῖν, τοὺς δὲ ἀνευθύνους μὴ θυνάμενον κατέχειν ἰσχύον. »

Ideo quoque magnus et longanimis Eustratius jamjam, etsi martyrio moriturus, precabatur dicens : « Magnificans magnifico te, Domine, quod humilitatem meam respexisti, et non conclusisti me in manus inimicorum, et ex necessitatibus salvasti animam meam. Et nunc sustineat me manus tua, et veniat super me misericordia tua, quoniam conturbata est anima mea et tristis est in exitu de corpore isto; nequaquam mala voluntas adversarii prevaleat adversus illam, et involvat in tenebris propter factas mihi in agonis hujus vitæ culpas. Miserere mihi, Domine, et ne videat anima mea tetricam malorum dæmonum faciem, sed eam suscipiant angeli tui lucentes et fulgidi. Da gloriam nomini sancto tuo, et potentia tua deduc me in divinum tuum tribunal. Dum judicabor, non me comprehendat manus principis hujus mundi, ad detrahendum me peccatorem in profundum inferni. »

Non aliter etiam magnus apostolus Judas in sua catholica epistola hæc manifestat, dicens : « Archangelus autem Michael cum diabolo disputans et altercans de Moyse corpore, non est ausus judicium inferre blasphemie; sed dixit : « Increpabit tibi Dominus, diabole. » Volens enim significare tenebrosam diaboli super humanas animas tyrannidem, et opponere quam habebat ille in tumultum corporis Moyse, hoc fecit, ut discamus diabolum cum suis perversis et rebellibus potentiis in quietis loca, via superna animas prohibere, ne perveniant, ideoque anpeles eas e corpore egredientes suscipere. »

Sic quoque Martyrius Antiochensis in eandem epistolam ait : « Postquam enim anima dehinc erepta e corpore egreditur, statim occurrunt ei angelicæ potestates pravorumque demonum caterva, ut juxta qualitatem operum quæ facta sunt, malorum vel bonorum, ad loca digna vel hi vel illi deducant eam custodiendam usque ad ultimum judicium,

(4) Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ μέγας καὶ πολυάθλος Ἐὐστράτιος μέλλων, καίπερ διὰ τὸ μαρτυρίου, τελειοῦσθαι, προσηύξατο λέγων· « Μεγαλύνων μεγαλυνῶ σε, Κύριε, ὅτι ἐπειδὴ ἐπὶ τὴν ταπεινώσιν μου ἔβη καὶ οὐ συνέκλεισάς με εἰς χεῖρας ἐχθρῶν καὶ ἔσωσας ἐκ τῶν ἀναγκῶν τὴν ψυχὴν μου· καὶ νῦν σκεπασάτω με ἡ χεὶρ σου, καὶ ἔλθοι ἐπ' ἐμὲ τὸ ἔλεός σου, ὅτι τετάρταται ἡ ψυχὴ μου καὶ κατώδυνός ἐστιν ἐν τῷ ἔκπορεύεσθαι αὐτὴν ἐκ τοῦ σώματος τούτου, μήποτε ἡ πονηρὰ τοῦ ἀντικειμένου βούλησις συναντήσῃ αὐτῇ καὶ παρεμποδίσῃ ἐν σκότει διατάξ ἐν ἀγνοίᾳ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ γενομένης μοι ἁμαρτίας· Πιθέ μοι γένου, Δέσποτα, καὶ μὴ ἴδοι ἡ ψυχὴ μου τὴν ζεζωρωμένην ὅσιν τῶν πονηρῶν δαιμόνων, ἀλλὰ παραλαβέτωσαν αὐτὴν ἄγγελοι σου φαίροι καὶ φωταίνοι. Ἄδς ἔδειξεν πῶς ὀνόματι σου τῷ ἁγίῳ, καὶ τῇ σὴ δυνάμει ἀνάγκη με εἰς τὸ θεῖόν σου βῆμα· ἐν τῷ κρῖνεσθαι με μὴ καταλάβῃ με ἡ χεὶρ τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου· τούτου εἰς τὸ κατασπᾶσαι με τὸν ἁμαρτωλὸν εἰς βύθος ἕδου. »

(5) Τοιγάρ τὸν καὶ ὁ μέγας ἀπόστολος Ἰούδας ἐν τῇ καθολικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ ταῦτα παραδηλοῖ λέγων· « Ὁ δὲ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ, ὅτι τῷ διαβόλῳ, φησὶν, διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ Μωσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρίσιν ἀπεινεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλ' εἶπεν· « Ἐπιτιμήσει σοι Κύριος· διάβολος· βουλόμενος γὰρ παραστήσαι τὴν ἐν τῷ ἀφανεί τοῦ διαβόλου περὶ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν τυραννίδα, ἣν ἔσχεν εἰς τὴν ταφήν τοῦ σώματος Μωυσέως ἀντιστῆναι, ἵνα μάθωμεν, ὅτι πρὸς τοὺς τόπους τῆς ἀναπαύσεως ὁ διάβολος μετὰ τῶν σὶν αὐτῷ πονηρῶν καὶ ἀποστατικῶν δυνάμεων, εἰργίε πορεύεσθαι τὰς ψυχὰς τῆς ἀνω πορείας, διὸ καὶ ἄγγελοι παραλαμβάνουσιν αὐτὰς ἐξουσίας ἀπὸ τοῦ σώματος. »

(6) Οὕτω δὲ καὶ ὁ Μαρτύριος Ἀντιοχείας ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ φησὶν· « Ἐπειδὴ γὰρ, τῆς ψυχῆς ἀπὸ σώματος χωριζομένης μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀπὸ λαγὴν, εὐθὺς προσάπτεται αὐτῇ ἀγγελικαὶ δυνάμεις ἀγαθαὶ καὶ δαιμόνων σείφος πονηροτάτων, ἵνα πρὸς τὴν κοῦττητα τῶν ἔργων ὧν ἐπραξαν πονηρῶν καὶ ἀγαθῶν, ἐπὶ τοὺς ἀξίους τόπους ἢ οὐ-

Variæ lectiones et notæ.

ἰσχύον ἄνωθεν add. Ath. om. Ἄνωθεν. ἰσχύον τῶν ψ. Ath. τὴν — ἔχθρον non habet Ath. τὸν φθονοῦντα τοῖς πιστοῖς καὶ Ath. κρατοῦντα καὶ κωλύοντα Ath. I. κρατοῦντος καὶ κωλυομένου; cod. μὴ πεισθέντας αὐτῷ μ. δ. κρατεῖ Ath. — ἀνευθύνους om. L. μὴ δ. κατασχεῖν L. Τοῦ ἁγίου Ἐὐστράτιου, non presbyteri illius C. P. cuius « refutatio eorum qui dicunt mortuos a viventibus haud juvari » in Bibl. M. XXVII, 362 legitur, sed martyris ejus nominis oratio, quæ exstat Latina apud Surium Ced. 15, c. 32. διὰ τοῦ μαρτυρίου L. γένου L. ἔξοφ. L. κόσμου om. L. βυθόν L. μέγας Κύριλλος ἐν τῇ καθ. L. ἄ. ἐπ. om. L. ε. παραδηλῶν ἔφη L. Judæ, non Cyrilli, ut in cod. Monacensibus Raderus legebat, ep. 9. Ὁ δὲ M. ὁ ἄ. φησὶν om. L. Ἐπιτιμήσει L. ἄλλ' εἶπεν om. L. Ἐπιτιμήσει L. διάβολοι? (διαβολ. cod.) om. L. γάρ om. L. κατὰ add. cod. ἔρχεν ἐκ τῆς παραβάσεως Ἀδὰμ, συνεχώρησεν αὐτῷ καὶ περὶ τὴν L. ταῖς — πορείαις cod. Martyrius in Judæ Ep. n. 459-471. Ὁ om. cod. et L. αὐτῇ ἄγγελοι καὶ δυνάμεις L. πονηροτάτων L. ἔπραξε π. τε καὶ L.

τοι ἢ ἐκείνοι, ταύτην ἀποκομίσωσιν φυλαχθησομέ- A
την ἢ ἕως τῆς τελευταίας κρίσεως ὅ, καθ' ἣν εἰς
χριστὸν παρεστησόμεθα 583 πάντες, εἰς τὴν ὁ αἰώ-
νων ζωὴν τε καὶ ἀνάπαυσιν ἢ εἰς τὴν ἀπέραντον
φλόγα (150b) τοῦ πυρὸς ἀπαχθόμεθα, ὅπερ ὁ
θεὸς βουλόμενος ὑποδειξάι διὰ τίνος τύπου σωματι-
κοῦ, παρεσκεύασεν ἐν τῇ τοῦ Μωϋσεως τελευτῇ φα-
νῆναι τὸν ἀρχάγγελον Μιχαὴλ διακρινόμενον περὶ
τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τὸν πονηρὸν ἀντιπράττοντα
δαίμονα καὶ τούτῳ τὸν Μιχαὴλ ἀγαθὸν ἄγγελον ὄντα
προσπαντῆσαι καὶ ἀποσοθῆσαι, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ
τῶν ὄλων παραχωρῆσαι τῆς κατ' ἐκείνου κρίσεως·
ὅπως διὰ τούτου ἴ μάθωμεν, ὡς ἔστι τις ἀγωνία
τῆς ψυχῆς μετὰ τὴν ἔξοδον καὶ ὅτι χρὴ διὰ τῶν ἀγα-
θῶν ἔργων ἐτοιμαζέσθαι πρὸς τὸ τῆς εὐαγγελικῆς ἡ-
μῶν ἐπιτριζόντων φθονερῶς καὶ πικρῶς εἰς ἄπαν.»

73 (7) Λέγει οὖν καὶ ὁ μέγας ὁμολογητὴς Μάξιμος B
πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον· «Τίς, ἀγαπητὲ ἴ, τῶν
κατ' ἐμὲ βύποις ἢ ἀμαρτημάτων κατεστιγμέ-
νος οὐ φοβεῖται τὴν τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἐπίστασιν ἴ, ὅ-
ψ' ὦν κατὰ θεῖαν ψήφον τῆς ἴ ζωῆς τὸ πέρασ δε-
χόμενος, βία τοῦ σώματος μετ' ὀργῆς ἐξωθεῖται
καὶ μὴ βουλόμενος; τίς κεκληθωμένη ἴ ἐαυτῷ
συνεπιστάμενος ἴ τὴν συνείδησιν, οὐ δέδοικε τὴν
ὠμότητην ἴ τῶν πονηρῶν δαιμόνων ὅ βαρβαρώδη
ὑπάντησιν, ἐκάστου ὅ τούτων κατὰ τὸν ἀέρα μετὰ
τὴν ἔξοδον πρὸς ἑαυτὸν ὅ ἀπειδῶς τὴν ἀθλίαν ψυχὴν
ἐλκοντος καὶ τῷ ἐλέγχῳ τῶν αὐτῆς ὅ πεπραγμένων
καταισχύοντος καὶ πάσης ἐμποιοῦντος αὐτῇ τοῖς
ἐπὶ τοῖς μέλλουσιν ἀγαθοῖς ἐλπίδος ἐλευσίνην ὅ
ἀπόγνωσιν;» — «Μετὰ δὲ τὴν γινομένην κατὰ τὸν C
ἀέρα πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας διάγνωσίν
τε καὶ λογοθέτησιν ἢ πρὸς τὸν ἕξην κατὰπτωσις
διαδέχεται καὶ παροίκησις, ἐν ᾧ σκότιον βαθεῖ ὅ
[θιάγουσι] ὅ καὶ βαρυτάτη σιγῇ, τροφὴν ἔχουσαι αἱ
ἐκείσε ὅ καταδεδικασμένοι ψυχὰι τοῖς δριμυτάτους
στεναγμοῦς καὶ τὰ πικρότατα δάκρυα καὶ τὴν ἐπὶ
τοῖς ὅ δεινοῖς κατήφειαν, ἐκδεχόμενοι διὰ παντὸς οὐ-
δὲν ἄλλο ὅ ἡ μόνην τὴν ὅ ἐπὶ 584 τῇ δικαίᾳ ὅ ψήφῳ
δικαίαν ἀναπέδοσιν ὅ. Ταύτην ὅ οὖν συνίστησιν
αὐτοῖς τὴν ἀπαυστον ὅ λύπην καὶ ὀδύνην ἢ τῆς ἀνα-
στάσεως ἐλπίς, ἢ τῆς φοβερᾶς ἡμέρας Χριστοῦ πα-
ρουσίας ἡμέρα, ἢ φρικωδεστάτη ὅ παράστασις καὶ
περὶ τῶν βεβιωμένων πάντων ἀπολογία, καθ' ἣν οἱ
μὲν ἐκ δεξιῶν τοῦ χριστοῦ σταθῆσονται ὅ καὶ λήψου-
ται τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν τὰς ἐπαγγελίας, οἱ δὲ D
τὴν ἀριστερὰν στάσιν λαχόντες, τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον,
τὸ ἐξώτερον σκότος [καὶ τὸν ἀκοίμητον σκόληκα] ὅ»

in quo iudicandi adstabimus omnes, et inde ad æter-
nam vitam et requiem vel ad perennem ignis flami-
nam abducemur : quod Deus aliquo typo corporali
significare volens, paravit in Moyse morte videri,
Michaelem archangelum de corpore ejus disputan-
tem, et pravum dæmonem contradicentem, et isti
bonum angelum Michaelem occurrentem, eumque
in fugam pellentem, sed omnium Domino judi-
cium adversus illum permittentem. Per hoc nos
ediscere volebat quamdam animæ luctationem esse
post exitum nosque debere bonis operibus parari
ad obtinendam evangelicam defensionem adversus
dæmones qui prorsus invidiose amareque contra
nos fremunt. »

ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν συμμαχίας, τῶν δαιμόνων καθ' ὅ
Dicit etiam magnus confessor Maximus ad Joa-
nem cubicularium : « Quis, dilecte, peccatorum meo-
rum sordibus maculatus non timeret sanctorum
accessum angelorum, a quibus, ex divina sententia
vitæ finem accipiens, coactus et invitatus e corpore
cum ira expellitur ? Quis maculatam sibi persentiens
conscientiam, non metueret malorum dæmonum
crudelissimum ac barbarum occursum, unoquoque
eorum per aera post exitum ad se miseram ani-
mam crudeliter trahente, et convicio factorum ejus
eam confundente, atque omnis spei in futura bona
demiSSIONem ei suggerente ? » — « Post autem fa-
ctam in aere spirituum nequitiae disquisitionem ac
rationem succedit ad inferos lapsus et inhabitatio,
ubi spissis tenebris et altissimo degunt silentio,
ubi cibum habentes animæ hic damnatæ acerbissimos
gemitus amarissimasque lacrymas et extraneum
opprobrium ; nihil unquam aliud accipientes nisi
justam ex justa sententia remunerationem. Hanc
igitur incessabilem tristitiam ac dolorem exacuit
resurrectionis spes, terribilis diei adventus Christi
expectatio, formidandum iudicium, et omnium qui
vixerunt apologia, juxta quam alii a dextris iudicis
stabunt et ineffabilia bona promissa obtinebunt ;
alii vero a sinistris stabunt et habebunt ignem
æternum, tenebras exteriores, vermem qui nun-
quam dormit, stridorem dentium, continuos fletus,
sempiternum opprobrium ac punishmentem. Hæc ita-
que præmeditantes et reputantes, merito dolent ac
lacrymantur velut damnatæ atque inexcusabiles,
non audita Sapientis disciplina, dicentis : « Quod-
cunque facere potest manus tua, pro viribus

Variae lectiones et notæ.

ἴ φυλαχθησόμεθα) cod. φυλαχθησομένην? custodiendam Mon. ὅ ἡμέρας cod. et L. ὅ εἰς
τὴν ἀ. ζωὴν τε — ἀνάπαυσιν om. L. ἴ τούτων L. ἴ ἀγγελικῆς ἢ. σ. ἐπ. L. ἴ τῶν ἁγίων
Μαξίμου ad Jo. 7. II. p. 232 ed. Parisinæ 1675. ἴ ἡγαπημένε M. ἴ ἐμὲ ἔργοις ἀμ. L.
ἴ ἐπιστάσιν M. ἴ παρούσης M. ἴ κεκληθ. cod. κεκληθ. L. ἴ συνεπαγ. M. ἴ τὴν ὠμότητα τῶν
π. δαιμόνων καὶ βορβαρώδη ὅπ. ἐκ. τούτου L. ὅ δ. καὶ βάρβαρον ἔμπροσθεν M. ὅ ἐ. κατὰ τὸν ἀ.
τούτων μ. M. ὅ ἐ. διασπώντος τὴν ἀ. ψ. M. ὅ αὐτῆς L. ὅ ἐλ. om. M. ὅ δ. τῆς τῶν ἐν ἕξην ψυχῶν
καταστάσεως ἀκριβῆς ἀνατύπωσις; ὅπως ἐν σκ. M. ὅ βαθύ cod. ὀ διαγούσι om. L. διάγνωσιν M. ὅ αἱ
ἐ. κ. φ. et πικ. om. M. ὅ ἐπὶ τούτοις κ. M. ὅ ἀ. μὲν ὁ. μ. δὲ M. ὀ τὴν om. L. ὀ θεῖα M. ὀ κα-
τὰ π. M. ὀ T. σ. τὴν λ. ἢ M. ὀ τὴν ἀνάπαυστον L. ὀ φ. καὶ πανενδόξου π. τοῦ Χριστοῦ μεγα-
λειότης ἢ φρ. τῆς κρίσεως; ἡμέρα — τῆς ἐκτυῶν συνείδησεως καθ' ὀ M. ὀ σταθέντες λ. M. ὀ καὶ τῶν
ἀκ. σκ. om. L.

operare, quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia, erunt in inferno, quo tu properas. » Siquidem, « Non est in morte qui memor sit tui : in inferno autem quis confitebitur tibi ? » Etenim non est illic qui memor sit Dei dicatque cum lætitia : « Memor fui Dei et delectatus sum ; » neque qui consteatur et salvus sit, quoniam reclusit Dominus illis omnem confessionem et correctionem.

περ « Οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου ⁶ · ἐν δὲ ⁷ τῷ ᾄδῃ τίς ἐξομολογήσεται σοι ; » Καὶ γὰρ οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ὁ μνημονεύων τοῦ Θεοῦ καὶ λέγων μετ' εὐφροσύνης ⁸ · « Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ καὶ ἠεφράνθη, » ὅτε ἐξομολογούμενος καὶ σωζόμενος, διότι ἀπέκλεισε Κύριος κατ' αὐτῶν ⁹ πᾶσαν ἐξομολόγησιν καὶ διάρθρωσιν.

Unde quoque beatus Nilus pronuntiat, dicens : « Memento stationis in inferno, et reputa quomodo sint illic animæ, in quali silentii acerbitate, in qua gemituum acrimonia, quanto metu vel agonia vel expectatione incessabilem fletum excipiunt, et frigus habent ac perennes illas lacrymas. »

Non aliter autem Gregorius illustris Romæ papa in dialogo ad Petrum ait : « Si enim sanctorum animas in cœlo credimus esse, prorsus quoque peccatorum animas in inferno degere confitemur. » — « Et quemadmodum sanctos beatitudo lætificat et perpetua implet jucunditate, ita credendum est peccatores in inferno sentire mœrorem ac gemitum et dolore perpetuum, velut camini flammam ipsorum animas comburentem, qualia sunt quæ divitem ac Lazarum respiciunt. »

Quod autem unusquisque moriens aliquem sensum ac firmamentum jam ex hinc percipiat futurorum ex illis quæ fecit, affirmat apostolicus Dionysius de his qui sancte dormierunt loquendo : « Cum ad præsentis vitæ finem pervenerunt, ipsorum iter ad immortalitatem, tanquam propinquius jam factum, manifestius vident, donaque divinæ gratiæ ac potentiæ celebrant hymnis, et divina replentur voluptate, non jam vicissitudinem in deteriora timentes, sed bene scientes sese bona quæ ædificaverunt firmiter æternamque habituros. Qui vero maculæ sordiumque profanarum pleni sunt, etsi quandam initiationem sacram obtinuerint, quam de sua mente

τὸν τε βρυγγμόνων ὀδόντων καὶ τὸ διηνεκὲς δάκρυον, ¹⁰ καὶ τὴν ἀπέραντον ¹ αἰσχυνήν τε καὶ κόλασιν ². Ταῦτα δὴ ταῦτα προεννοῦσαι καὶ διαλογιζόμεναι, εἰκότως πενοῦσι καὶ αποδύρονται ὡς κατακεκριμένοι καὶ ἀναπολόγητοι καὶ μηδὲ τοῦ σοφοῦ τὴν διδασκαλίαν ἀκούσαντες λέγοντος ³ · « Πάντα ⁴ ὅσα ἂν εὐρῆ ἢ χεῖρ σου τοῦ ποιῆσαι, ὅση σοι ⁵ δύναμις, ποιήσον, οὐκ ἔστι ποιήμα, καὶ λογισμὸς, καὶ γνώσις, καὶ σοφία ἐν ᾄδῃ, ὅπου σὺ πορεύῃ ἐκεῖ ⁶ » ἐπιπερ ⁷ « Οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου ⁸ · ἐν δὲ ⁹ τῷ ᾄδῃ τίς ἐξομολογήσεται σοι ; » Καὶ γὰρ οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ὁ μνημονεύων τοῦ Θεοῦ καὶ λέγων μετ' εὐφροσύνης ¹⁰ · « Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ καὶ ἠεφράνθη, » ὅτε ἐξομολογούμενος καὶ σωζόμενος, διότι ἀπέκλεισε Κύριος κατ' αὐτῶν ⁹ πᾶσαν ἐξομολόγησιν καὶ διάρθρωσιν.

¹⁰ (8) Ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Νεῖλος παραγγυᾷ **B** φάσκων · « Μνήσθητι δὲ καὶ τῆς ἐν ¹¹ ᾄδῃ καταστάσεως καὶ λογίζου πῶς ἄρα εἰσὶν ἐκεῖ ¹² αἱ ψυχαί, ἐν ποίᾳ πικρότητι σιωπῆς, ἐν ποίᾳ δεινότητι στεναγμοῦ, ἡλικῶ φόδῳ ἢ ἀγωνίᾳ, ἢ τινι προσδοκίᾳ τὴν ἀπαιστον ὀδύνην ἐκδεχόμεναι, καὶ τὸ ψύχος ¹³ ἔχουσαι, καὶ ἀπέραντον ἐκεῖνο δάκρυον. »

¹⁴ (9) Ὁ μὴν δὲ, ἀλλὰ Γρηγόριος ¹⁵ ὁ κλεινὸς πάπας Ἰωάννης ἐν τῷ πρὸς Πέτρον διαλόγῳ φησὶν ¹⁶ · « Εἰ γὰρ ¹⁷ τὰς τῶν ἁγίων ψυχὰς ἐν ¹⁸ οὐρανῷ πιστεύομεν εἶναι, πάντως καὶ (151^a) τὰς τῶν ἁμαρτωλῶν ¹⁹ ἐν **585** τῷ ᾄδῃ ²⁰ τυγχάνειν ²¹ ὁμολογήσομεν. » — « Καὶ καθάπερ ²² τοὺς ἁγίους ἢ μακαριώτους ²³ εὐφραίνει καὶ θυμηθίας ἀποπληροῖ διηνεκούς ²⁴, ὅτε πιστεύειν χρῆ, οὕτως ἁμαρτωλοὺς ἐν ᾄδῃ λύπη ²⁵ καὶ στενοχωρία τε καὶ ὀδύνη συνεχῆ διαπαντὸς ὡσπερ καμίνου φλόξ ²⁶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν φλογίζουσα, οἷα δὲ ²⁷ καὶ τὰ κατὰ τὸν κλοῦσιον καὶ ²⁸ τὸν Λάζαρον. »

²⁹ (10) Ὅτι δὲ ³¹ τελευτῶν ἕκαστος αἰσθησὶν τινα καὶ πληροφορίαν ἀπ' ἐντεῦθεν ³² ἤδη λαμβάνει τῶν μελλόντων ὑφ' ὧν ἔπραξε, φησὶν ὁ ἀποστολικὸς Διονύσιος ἐν τοῖς περὶ τῶν ἱερῶς κεκοιμημένων ³³ · « Ὅταν ἐπὶ τὸ πέρασ εἰθῶσι τοῦ τῆδε ³⁴ βίου, τὴν [εἰς] ³⁵ ἀφθαρσίαν αὐτῶν ὀδὸν ὡς ἐγγυτέραν ἤδη γεγεννημένην ³⁶ ἐμφανέστερον ὁρῶσι καὶ τὰς δωρεὰς τῆς θείας χάριτος, καὶ ³⁷ θεαρχίας ὑμνοῦσι, καὶ θείας ἡδονῆς ἀποπληροῦνται, τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρα τροπὴν οὐκ ἔτι δεδουκότες, ἀλλ' εὐ εἰδότες, οὕτως ἐπιθεσθέντα καὶ βεβαίως καὶ αἰωνίως ἔξουσιν· οἱ δὲ μολυσμοῦ ³⁸ ἀνάπλοιο καὶ ἀνιέρων κηλίδων, εἴπερ **D** ἱερὰς τινος τετυχῆκασιν μυσήσεως, αὐτοὶ δὲ ταύτην ἐκ τοῦ οἰκείου νοδὸς ὀλεθρίως ἀπορραπίσαντες ³⁹ ἐπὶ τὰς φθοροποιούς ἡτομολήσαν ἐπιθυμίας, ἔταν ἐπὶ τὸ τέλος ἐρχονται τῆς ἐνθάδε ζωῆς, οὐκέτι ὁμοίως

Variæ lectiones et notæ.

¹ δάκρυον om. L. ² ἀπαιστον M. ³ τε καὶ x. om. L. ⁴ Ecclesiast. ix, 10. ⁵ πάντα ἂν ὅσα εὐρῆ L. ⁶ ὡς ἢ δ. σου Ecc. ὅση δύναμις σου L. ⁷ Ps. vi, 5. ⁸ ἐν δὲ τῷ — Θεοῦ om. L. ⁹ Ps. LXXVI, 5. ¹⁰ κατ' αὐτοῦ ὁ Κύριος L. ¹¹ Τοῦ ἁγίου Νεῖλου? ¹² ἐν τῷ ᾄδῃ L. ¹³ ἐκεῖ νῦν αἱ ψ. ἢ ἐν π. π. σιωπῆ ἢ ἐν ποίῳ πικροτάτῳ στεναγμῷ L. ¹⁴ καὶ τὸ ψυχικὸν ἔχουσα. L. ¹⁵ Τοῦ Διαλόγου. IV, 28. ¹⁶ καὶ Γρηγόριος L. ¹⁷ φησὶν om. L. ¹⁸ Ἐν τῷ Gr. ¹⁹ ἐν τῷ ὁ. ἔ. ἐπίστευσα; τῆ τῆς ἱερᾶς συντυχίας πληροφορίᾳ, δέον ἐστὶν ἵνα, oportet ut per omnia esse credas Gr. ²⁰ ἀδικῶν ψυχὰς Gr. ²¹ Ἄδῃ εἶναι ἐκ παντὸς πιστεύσης Gr. ²² ἀδιστάκτως add. Mon. ²³ Καθ. γὰρ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἢ μ. ἔ. ὁ. Gr. ²⁴ ἐν οὐρανοῖς. ²⁵ διηνεκῶς L. ²⁶ ἀδικούς; ἀπὸ τῆς ἡμέρας; τῆς ἐξέθου αὐτῶν τὸ πῦρ καταφλέγει; Gr. ²⁷ λύπη τε καὶ L. ²⁸ φλοξί Mon. ²⁹ δὴ καὶ τὴν x. L. καὶ πλ. Mon. ³⁰ κατὰ τὸν Λ. πλ. L. ³¹ Τοῦ Ἀρειοπαγίτου, de eccl. hier. 7, p. 407. ³² Ὅτι δὲ γε καὶ L. ³³ ἂν. ἐντεῦθεν ἤδει τ. μ. ὅφ' ὧν ἔπ. καθὼς φησὶν L. ³⁴ τοῦ δὲ β. cod. bis. ³⁵ τὴν εἰς ἀγθ. L. ³⁶ γεφυρωμένην cod. ³⁷ θ. χ. καὶ om. J. ³⁸ μολυσμῶν L. ³⁹ ἀπορραπίσας cod. quam — referunt Rader.

αὐτοῖς³⁹ εὐκαταφρόνητος φανεῖται τῶν θείων λογίων ἢ θεσμοθεσία, τὰς ὀλλυμένας δὲ τῶν οικειῶν παθῶν ἡδονὰς ἐτέροις ὀφθαλμοῖς ἐπισκοπήσαντες καὶ τὴν ἱερὰν ζωὴν ἧς ἀνοήτως ἐκπεπτώκασι⁴⁰, μακαρίσαντες, ἐλειπνῶς καὶ ἀβουλήτως⁴¹ ἀποχωρίζονται⁴² τοῦ τῆδε βίου, πρὸς οὐδεμίαν⁴³ ἱερὰν ἐλπίδα χειραγωγούμενοι διὰ τὴν χειρίστην ζωὴν. Τοῦτων δὲ οὐδενὸς γινομένου κατὰ τὰς κοιμήσεις τῶν ἱερῶν ἀδρῶν⁴⁴, ἀφ' ὧν ὁ πρὸς τὸ πέρας ἐρχόμενος⁴⁵, τῶν οικειῶν ἀγώνων εὐφροσύνης ἱερᾶ ἀποπληροῦται καὶ σὺν ἡδονῇ πολλῇ πρὸς τὴν ὁδὸν ἐπιβαίνει τῆς ἱερᾶς καλιγγενείας. »

⁴⁶ (11) Ὅπερ οὖν καὶ ὁ θεὸς Διάδοχος δηλῶν φάσκει : Ἐὰν οὖν μὴ προπόντως μετανοήσωμεν καὶ περὶ τῶν ἁμαρτιῶν⁴⁷ ἡμῶν πάντων **586** ἐξομολογησώμεθα, δειλίαν τινὰ ἀδῆλον ἐν τῷ καιρῷ τῆς **B** ἐξόδου ἐν ἑαυτοῖς⁴⁸ εὐρήσομεν. Χρῆ δὲ ἡμᾶς εὐχεσθαι τοὺς ἀγαπῶντας τὸν Κύριον καὶ⁴⁹ ἐκτὸς παντὸς εὐρίσκεισθαι φόβου· ὁ γὰρ ἐν φόβῳ εὐρισκόμενος, εὐδελος⁵⁰ ὅτι πρὸς ταρταρίους ἀρχοντας ἀπελεύσεται· ἢ δὲ ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ ἀγαλλιωμένη⁵¹ ψυχῇ⁵² ἐντῇ ὥρᾳ τῆς ἀναλύσεως, ἐπὶ τῶν σκοτεινῶν⁵³ πράξεων πάντων εὐρισκομένη, πρὸς τοὺς ἀγγέλους τῆς εἰρήνης ἔσπευδε⁵⁴ μετὰ χαρᾶς· καὶ φέρεται. »

⁵⁵ (12) Καὶ γὰρ Νεῖλος αὐθις⁵⁶ ἱερὸς φησιν : Ὅντως φοβερώτατον τὸ τοῦ θανάτου μυστήριον, ὅτε τῶν ἀπαιτούτων τὴν ψυχὴν⁵⁷ ἐπιστάσια φοβερὰ συνέχει⁵⁸ φρίττουσαν αὐτὴν πρὸς τὴν ἐξοδὸν, καὶ ζέματα καὶ σχήματα φοβερώτατα, ὅτε δαίμονες ὀνειδίζοντες τὴν ἁμαρτίαν καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἔλκουσιν ἀπειλοῦντες⁵⁹ εἰς ἀνηδὴ καὶ σκυθρωπὰ χωρία⁶⁰, ὡς πρὸ τῆς βασιάνου τὴν κατάπληξιν ἱκανὴν εἶναι πρὸς κόλασιν, ὅτε ἢ⁶¹ συνεδίσεις ἐπιτρέφουσα (151b) πρὸς τὰ πλημμελήματα⁶² τρέμει τὴν πρὸς ἀξίαν τῶν ἡμαρτημένων παραμένουσαν κόλασιν. Ἐνθεν γὰρ ἰδρωτὶ καίται τὸ σῶμα διάδρογον, σημεῖα δεικνύον⁶³ τοῦ ἐνδον καμᾶτου, καὶ τῆς ἀδῆλου⁶⁴ ταραχῆς τὰ ὀρώμενα παρέχεται πρόδηλα τεκμήρια. Ἐντεῦθεν, καθάπερ οἱ τῶν πικρῶν ἀπογευόμενοι φαρμάκων ἀποστούφουσι τῇ ἀειδείᾳ τὸ πρόσωπον τῆς ψυχῆς, πρὸς ἣν ἔσχον ἐκ τῶν ὀφθέντων⁶⁵ ἐκεῖ χαλεπὴν διάθεσιν, τυπωσάτης τὸν χαρακτῆρα τῆς ὄψεως⁶⁶ τῷ σχήματι τοῦ φαινομένου τὴν ἑαυτῆς φανερώσασαν⁶⁷ κεκρυμμένην ἀνίαν. »

⁶⁸ (13) Οὕτω γὰρ μὴν καὶ ὁ Χρυσόστομος ἐφη πάλιν : Οὐκ ἴστε πῶς ἐν τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ συστρέφει ψυχὴν⁶⁹ ἁμαρτήματα; πῶς κάτωθεν τὴν καρδίαν⁷⁰ ἀνακινεῖ; Ὅθεν δαίματα πολλὰ ἔστιν ἀκούειν τότε διηγουμένη⁷¹ καὶ βίβεις φοβεράς, ὧν οὐδὲ τὴν θεωρίαν λοιπὸν φέροντες οἱ ἀπίοντες, καὶ τὴν κλίνην

legislatio, sed perditas suarum passionum voluptates aliis oculis intuentes et sanctam vitam e qua insulse deciderunt, beatam proclamantes, miserabiliter et iuvite ex hac vita eripiuntur, ad nullam speram spem ob pessimam vitam adducti. Nihil autem eorum ad sanctorum hominum dormitiones respicit : ex illis, qui pervenit ad finem, de propriis certaminibus sancta repletur exultatione et cum jucunditate multa ad sacræ regenerationis viam progreditur. »

Quod etiam divinus Diadochus ostendens, ait : « Si igitur non convenienter egerimus poenitentiam et de cuuctis peccatis nostris non fecerimus confessionem, quemdam absconditum metum in exitus tempore in vobis inveniemus. Oportet autem nos orare diligentes Dominum et extra omnem inveniri timorem ; qui enim in metu reperitur, evidens est enim ad tartareos principes abiturum. Anima vero quæ in dissolutionis hora in amicitia Dei exsultat, supra cuncta tenebrarum opera inventa ad angelos pacis cum gaudio festinat et fertur. »

Et Nilus sanctus iterum dicit : « Vere tremendissimum mortis mysterium, cum animam poscentium tremenda presentia circumdat eam ad exitum trepidantem ; horrendissimaque spectacula, cum dæmones, exprobrantes peccatum et minantes, ad se trahunt illam in tristia desolataque loca, ita ut ante iudicium stupor ad punitionem sufficiat, cum conscientia ad peccata respiciens dignam culparum futuram pœnam reformidat. Hinc enim corpus jacet sudore conspersum laboris interioris signa demonstrans, et invisibilis perturbatio quæ videntur manifesta sunt indicia. Hinc quemadmodum qui amarum gustaverunt poculum, invisibilitati animæ vultum componunt, et ibi quæ apparent, tristem illius dispositionem tradunt, ex forma enim apparentis, exprimente characterem aspectu, suam absconditam tristitiam manifestat. »

D Sic etiam Chrysostomus rursus ait : « An nescitis quomodo in ultimo die peccata constringent animam ? quomodo cor deorsum trahant ? Unde multa refert horrenda, necnon tunc vultus aspicere cogit tremendos, quorum aspectum ferre nequeunt abeuntes : lectum ipsum multo cum fremitu exagi-

Varie lectiones et notæ.

³⁹ αὐτοῖς om. L. ⁴⁰ ἀποπεπτώκασι cod. et L. ⁴¹ ἀποβουλήτως L. ⁴² ἀποσχίζ. D. ⁴³ μηδεμίαν L. ⁴⁴ ἀν. αὐτὸς μὲν ὁ D. ⁴⁵ ἀρχόμενος cod. ⁴⁶ Τοῦ Διαδόχου, ἐπισκοπῆς de perfectione spiritali. Bibl. Max. V. 884? ⁴⁷ ἁμαρτημάτων L. ⁴⁸ αὐτοῖς cod. ⁴⁹ καὶ om. L. ⁵⁰ εὐδελος ὅτι πρὸς τοὺς ταρτ. L. ⁵¹ ἀγαλλωμένη L. ⁵² ἡ ψυχὴ L. ⁵³ παστῶν πράξεων L. ⁵⁴ τῆς εἰρήνης ἐπίγειται μετὰ χ. φ. L. ⁵⁵ Τοῦ ἀγίου Νεῖλου? ⁵⁶ ὁ ἱερὸς ἐφη, Ὁ φοβερόν ἐστι L. ⁵⁷ ἡ ψυχὴ L. ⁵⁸ συνεχῆ L. τὴν om. L. ⁵⁹ ἀπειλοῦντες ὡς ἀμειδῆ L. ⁶⁰ σκυθρωπὴν φώραν L. — χώρα cod. χωρία? ⁶¹ ἢ om. L. ⁶² πλημμελήματα — περιμένονσα κόλασιν L. ⁶³ δεικνύων L. ⁶⁴ ἀδῆλου cod. ⁶⁵ ἐκ τῶν ἐκεῖ χαλεπῶν L. (χαλεπ. cod.) ἔσχε cod. — χαλεπῶν? ⁶⁶ ὄψεως καὶ τῷ σχ. L. ⁶⁷ φανερώσασθαι x. ἀνοίαν L. ⁶⁸ Τοῦ Χρυσόστομου? ⁶⁹ ψυχῆ L. ⁷⁰ τῆς καρδίας ἀν. ὁ. καὶ δ. πολλῶν L. ⁷¹ διηγουμένων L.

tant, et truci vultu astantes intuentur, anima interior conturbata neque de corpore exire volente. Si enim truces cum videmus homines pertimescimus, minaces angelos severasque astantium potentias cerneutes, quid non timebimus dum a corpore separabimur et anima detrahetur, multa sed frustra ingemiscens? »

Necnon magnus Basilius hortatur dicens : « Ne igitur differas de die in diem, ne incidas in eum quem non exspectas diem ; tunc, cum deserent te vitæ fontes et angustiae undique erunt et inconsolabilis afflictio, desperantibus medicis, propinquisque desperantibus ; cum gravi halitu paralytisque captus, feбри intus urente, ex fimo corde gemes, et non qui consoletur invenies ; etiam tibi voce lassa tenuique, et non erit qui audiat : omne quod a te fuerit dictum tanquam delirium contemnetur. Nemo igitur te decipiat inanibus vanisque verbis ; superveniet enim tibi subita mors, et finis velut tempestas parebit. Veniet enim trisitis angelus, violenter abducens detrahensque animam tuam peccatis devinctam, sæpe respicientem ad presentia, multumque dolentem absque voce, gemituum organo jamjam impedito. O quantum te lacerabis ! quantum gemes frustra, de male deliberatis et actis poenitens ! Tunc dices in mœnore cordis tui : « Væ, væ mihi, eo quod istud grave peccati onus non abjecerim ! Væ mihi quod maculas non laverim ! o prava consilia ac fœdera ! nam ob momentaneam peccati delectationem, in æternum puniar. Ob carnis voluptatem et æstum æterno subjiciar igni. Justum est Dei judicium : vocabar, et non audiebam ; contestabantur mihi, et ego ridebam. » Hæc et similia dices tuam plorando sortem, ante poenitentiam præreptus. Itaque miserere tui habetoque in mente diem ultimum, ac tremendam vere miseræ anime exitus luctationem et suffocationem, et agoniam horam, promptamque Dei sententiam, et angelos festinantes, et animam tunc misere conturbatam ac exagitatam, et valde trementem ac desolatam, et inaniter poenitentem, cum jam nulla est utilitas. »

Θεοῦ κατεπέφρουσαν, καὶ ἀγγέλους ἐπισπεύδοντας, καὶ ψυχὴν ἐν τούτοις δεινῶς θορυβουμένην, καὶ ἰλιγγιώσαν καὶ ἐρέμουσαν σφόδρα καὶ ἀπορούσαν, καὶ ἀνόνητον ἄ μετανοήσαν ὅτε ὑπελος σὸδὸν. »

CCXXXIII. Regnum Heraclonæ.

Post Constantinum, Heraclii filium, regnavit Heraclonas cum Martina matre mensibus quatuor

Senatus autem dejecit Heraclonam, et, amputatis

αὐτὴν μετὰ πολλῆς τῆς ῥύμης τινάσσουσι καὶ φοβερὸν ἐνορῶσι τοῖς παροῦσιν, τῆς ψυχῆς ἐνθὸν ἑαυτῆς ὠθοῦσης καὶ μὴ θελοῦσης ἀποβραῖναι τὸ σῶματος· εἰ γὰρ ἀνθρώπους φοβεροὺς ἐνορῶντε, δεδιτόμεθα, ἀγγέλους ἀπειληφόρους καὶ δυνάμεις ἀποτόμους τῶν παραπειμπομένων βλέποντες, 587 τί οὐ πεισόμεθα, ἐλκομένων ἡμῶν ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ χωριζομένης τῆς ψυχῆς, πολλὰ ἀποδυρομένης ἑκεῖ καὶ μάτην ; »

« (14) Καὶ μέντοι καὶ ὁ μέγας Βασίλειος παρακαλεῖ λέγων· « Μὴ ἡμεῖς ἀνάβαλλε ἡμέραν εἰς ἡμέρας, ἵνα μὴ ἐμπέσης εἰς ἣν οὐ προσδοκᾷς ἡμέραν, ἦν ἡμεῖς μὲν ἀπολείπωσι σε αἱ τοῦ ζῆν ἀφορμαὶ, ἀπορία δὲ πάντοθεν καὶ θλίψις ἀπαραμύθητος, ἀπειρηκένων μὲν ἰατρῶν, ἀπειρηκένων δὲ τῶν οικειῶν, ὅτε πυκνῶ ἄσθματι καὶ ξηρῶ συνεχόμενος, πυρετοῦ τὰ ἐνθὸν μυκῶντο, στενάξῃς μὲν ἐκ μέσης καρδίας, τὸν δὲ συλλυπούμενον οὐχ εὐρήσης καὶ φθέγγῃ μέντοι γε λεπτὴν καὶ ἀδρανῆ, ὅ ἂν ἀκούων οὐκ ἔστιν· πᾶν δὲ τὸ λαλούμενον παρὰ σου ὡς παραφροσύνη καταφρονεῖται. Μήδεὶς οὖν ἐπαπατάτω σε κενοῖς λόγοις καὶ ματαλοῖς ἐπιστήσεται γὰρ σοὶ ἀφνίδιος διαθερῶς καὶ ἡ καταστροφή βροφίως καταγίγθῃ παρὰ· ἔξει γὰρ ἀγγελὸς κατηφῆς ἀπάγων βιαίως καὶ σύρων σου τὴν ψυχὴν δεδεμένην ταῖς ἀμαρτίαις, πυκνὰ μεταστρεφομένην πρὸς τὰ ὕδα καὶ ὄδυρομένην ἀνευ φωνῆς, τοῦ ὄργανου λοιπὸν τῶν θρήνων ἀποκλεισθέντος· ὅ πόσα σπαράξεις σεαυτὴν, ὅ πόσα στενάξεις ἀπρακτα, μετανοῶν ἐπὶ τοῖς κακῶς βουλευθεῖσι καὶ πραχθεῖσιν. Οἷα ἔρεις ἐν τῇ ὀδῶν τῆς καρδίας σου· αἱ, αἱ με, μὴ ἀποβρίσθαι τὸ βαρὺ τοῦτο φορτίον τῆς ἀμαρτίας αἱ με τὰς κηλίδας μὴ ἀποπλύνασθαι, ὅ τῶν πονηρῶν βουλευμάτων καὶ συναλλαγμάτων ! διὰ γὰρ πρόσκαιρον ἀμαρτίας ἀπέδραυσιν, ἀκίμων βασανίζομαι· διὰ σαρκὸς ἔδονην καὶ πύρωσιν τῶν αἰώνων πρὸς παραδίδομαι· δικαία ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ· ἐκαλούμην καὶ οὐχ ὑπήκουον· διεμαρτύραντό μοι, ἐγὼ δὲ κατεγέλω. » Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἔρεις ἀποκλειόμενος σεαυτὸν ἀν, προαναπαύσεις τῆς μετανοίας. — Ὑπέκων ἐλέησον σεαυτὸν καὶ λάβε δὴ εἰς ἐνοιαν τῆς ἐσχάτης ἡμέρας, τὴν ὄντως φρικωδεστάτην καὶ ἐλεεινοτέραν τῆς ἐξόδου, (152) καὶ συνοχὴν, καὶ πνιγμὸν, καὶ ψυχωφραγίαν ὡρῶν καὶ ἀπόρσιν Θεοῦ κατεπέφρουσαν, καὶ ἀγγέλους ἐπισπεύδοντας, καὶ ψυχὴν ἐν τούτοις δεινῶς θορυβουμένην, καὶ ἰλιγγιώσαν καὶ ἐρέμουσαν σφόδρα καὶ ἀπορούσαν, καὶ ἀνόνητον μετανοήσαν ὅτε ὑπελος σὸδὸν. »

D ΣΑΓ'. Βασιλεία Ἡρακλωνῶ.

588 Μετὰ Κωνσταντίνου, υἱὸν Ἡρακλείου, ἐβασίλευσεν Ἡρακλωνῶς ἕνα Μαρτίνῃ μηνι αὐτοῦ μῆνας δ'.

(2) Ἡ δὲ σύγκλητος ἀπέσωτο Ἡρακλωνῶν, ῥί-

Variae lectiones et notæ.

¹³ ἐν ἑαυτῇ L. ¹⁴ ἀνδρῶτι? ἀνευρόντι? L. ¹⁵ ἐλκομένης L. ¹⁶ ὄδυρομένης εἰκῆ L. ἀποδύρωμένην cod. ¹⁷ Τοῦ ἀγίου Βασιλείου? ¹⁸ Μὴ, μὴ L. ¹⁹ ἀναβάλλου L. ²⁰ αἱ om. L. ²¹ πυκνῶς L. ²² πυρετοῦ ὁμῶς L. ²³ μοιχ. cod.? ²⁴ γε om. L. ²⁵ κενοῖς καὶ μ. λ. ἐπ. δὲ ἀφν. ὄλ. L. ²⁶ π. μὲν? μεταστρεφ. L. ²⁷ σου τότε· οὐαί μοι, μὴ ἀποβρίσθαι L. ²⁸ αἱ — ἀποπλύνασθαι om. L. ²⁹ φρεκ. ἡμέραν καὶ L. ³⁰ ἐλεεινοτάτην cod. ἐλεεινότητα L. ex ἐλεεινοτ. compendio male lecto. ³¹ ψυχωφραγίαν καὶ ἀπόρσιν L. ³² ἀνόνητα μ. ὅταν ὄφ. Ἄ. L. ³³ Rubrica hæc deest in cod. et in Mon. et Par. 1706. ³⁴ 941. Cod. 753, 16 : Βασίλειος δὲ Ἡ. σὺν μ. M. μ. 5'. ³⁵ Ccd. 753, 22, 25.

νοκοπήσαντες αὐτὸν καὶ Μαρτίναν γλωσσοτομήσαν- A ipsi naribus et Martinæ lingua, eos in exilium pre-
τες, καὶ ἐξώρισαν αὐτούς: pulerunt.

(3) Ἀνεβίβασαν δὲ ²² (ἐπὶ τὴν βασιλείαν) Κών- Elevationem autem ad regnum Constantem, Con-
σταν, υἱὸν Κωνσταντίνου, ἔργονον Ἡρακλείου. stantini filium, Heraclii nepotem

ΣΛΔ'. Βασιλεία Κώνστα ἐγγόνου Ἡρακλείου. CCXXXIV. Regnum Constantis, Heraclii nepotis.

Μετὰ ²³ δὲ Ἡρακλιῶν ἐβασίλευσε Κώνστας ἔτη κζ', ὃς ἔφη ἐπὶ σιαντίου πρὸς τὴν σύγκλητον· «Τοῦ ἐμοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου, ἐπὶ ζωῆς τοῦ ἰδίου πα- Post Heraclionam autem regnavit Constans annos
τρὸς, ἐμοῦ δὲ πάππου Ἡρακλείου, ἱκανὸν σὺν τῷ viginti septem. Hic dixit ad senatum: «Postquam
πατρὶ βασιλεύσαντος, μετὰ δὲ τοῦτον λίαν βραχὺ — Constantinus pater meus, vivente ipsius patre avo-
ὁ γὰρ Μαρτίνης φθόνος τῆς αὐτοῦ μητριῆς τοῦ que meo Heraclio, satis diu cum patre regnavisset,
ζῆν αὐτὸν ἀπήλλαξε διὰ Ἡρακλιῶν τὸν ἐξ αὐτῆς et paucissimo tempore post illum, siquidem Marti-
ἰδέσθω γεγεννημένον — ταύτην μετὰ τέκνου ἢ næ invidia, ipsius materteræ, ipsum e vita eri-
ὑμείτερα σὺν Θεῷ ψήφος ἐξήγαγε πρὸς τὸ μὴ τὴν pulit in gratiam Heraclionæ ex illa illegitime nati,
ἀθέσθω» καὶ ἐκνόμως γεννηθέντα βασιλεύεσθαι B hanc cum filio vestra cum Deo sententia expulit, ut
τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων. Ἐγὼ δὲ παρακαλῶ συμ- illegitimè illicitèque gentis Romanorum imperium
βούλους ἔχειν ὑμᾶς καὶ φίλους καὶ γνώμονας τῆς non teneret. Ego vero rogo vos ut sitis mihi consi-
ἐμῆς βασιλείας.» Καὶ φιλοτιμησάμενος αὐτοὺς δά- liarum, et amici ac regni mei inspectores.» Et cum
μοις ἀπέλυσεν. donis honorasset eos dimisit.

²⁴ (2) Ἐφ' οὗ γέγονε ²⁵ βίαιος ἄνεμος καὶ πολλὰ Sub eo ortus est ventus vehemens, qui multas
δένδρα ἀνέσπασε, καὶ κίονας μοναχῶν κατέβαλε, extirpavit arbores, et columnas monachorum ever-
καὶ πλοῖα συνέτριψε. tit et navigia contrivit.

589' (3) Ἀλλὰ καὶ Μαυίας (ὁ τῶν Ἀρράβων Interea Moavias, Arabum dux, Rhodo occupata,
ἀρχηγός) τὴν Ῥόδον καταλάβων (καὶ παραλαβὸν) simul cum ejus colosso, anno ejus constructionis
τὸν κολοσσὸν (Ῥόδου) μετὰ, ατζ' ἔτη τῆς ²⁶ ἰδρύσεως millesimo trecentesimo sexagesimo, hunc evertit;
καθεῖλεν (ὃν Ἰουδαίος τις) ἔμπορος ²⁷ ἀνησάμενος et Judæus quidam mercator emit illum et septingen-
ἐπακασίους καμήλους ἐφόρτωσε τῷ ²⁸ χαλκῷ ²⁹ (κολο- tos camelos colossi ære oneravit.

³⁰ (4) Μαυίας δὲ ³¹ μετὰ πλοίων ἦλθεν ἐν Φοινίκῃ. Moavias cum navibus venit ad Phœnices, ubi
ἔνθα ἦν ὁ βασιλεὺς (Κώνστας) μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ C erat rex Constans cum Romana classe, ad pugnan-
στολοῦ ναυμαχεῖν ³² μέλλων μετ' αὐτοῦ. Τῇ δὲ νυκτὶ dum adversus eum. Nocte vero rex in somnis se
εἶδε κατ' ὄναρ ὁ βασιλεὺς ἑαυτὸν ὑπάρχοντα ³³ ἐν vidit Thessaloniciæ degentem. Et cum statim hoc
Θεσσαλονίκῃ. Καὶ τοῦτο παραντίκα γνωστικῶ τινι alicui narravisset vati, ille ait: «Utinam, o rex,
διηγησάμενος, ἔφη· «Ὁ βασιλεῦ, εἴθε μὴ ὑπκωτας non hac nocte dormivisses nec somnium habuisses!
τῇ νυκτὶ ταύτῃ μήτε ὄνειρον ἐθεάσω! τὸ γὰρ εἶναι Quod enim tu fueris Thessaloniciæ, te victoriam
σε ἐν Θεσσαλονίκῃ θὲς ἄλλῃ τὴν νίκην ³⁴ παραση- alteri cessorum significat istud et, te victo, victo-
μαίνει τουτέστι, σοῦ ἡττηθέντος, ἡ νίκη πρὸς τὸν riam apud hostem mansuram. Die igitur facto, cum
ἐχθρὸν τεθῆσεται. Ἡμέρας οὖν γενομένης καὶ ἀλλή- congressi fuissent, victus est rex, et commiscuit se
λους συμβαλόντων, ἡττάται ὁ βασιλεὺς καὶ συγκιρ- mare cum sanguine Romanorum.

(5) Ἐπιβουλῆς δὲ ³⁵ μηνυθείσης τῷ βασιλεῖ, ἀνα- Insidias autem regi strui communicaverunt
κοινοῦνται ταύτην γνησίῳ τινὶ τῶν ὑπηκόων φίλῳ alicui ex subditis regis, qui ipsius verus amicus
αὐτοῦ, ᾧ καὶ τὴν ἰδίαν ἐσθήτα κατὰ τὴν ἐκεῖνου erat; et rex, ex illius consilio, postquam proprio
συμβουλῆν ἐνδύσας καὶ εἰς πενιχρὸν πλοῖον indumento vestivisset eum, miseram cymbam
εἰσαλθὼν σὺν ἄλλοις ἀπέπλευσε διὰ τῆς νυκτὸς D comscendens, cum paucis navigavit usque Con-

Varix lectiones et notæ.

²² Καὶ ἄν. Κώνσταντα τὸν υἱὸν Κ. ἔ. H. Ced. 754,2. ²³ M. δὲ Κωνστ. eod. Κόσμου ἔτος, ςρδ' (imo, ςρμθ')
τῆς θείας σαρκώσεως ἔτος χμ' (χμα') Ῥωμαίων βασιλεὺς Κ. ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου, υἱοῦ Ἡρακλείου αἰρε-
τικὸς ἔ. κζ', ὃς παρακλητικὸς λόγος πρὸς τὴν σύγκλητον ἐχρήσατο ἐπανέστας αὐτὴν ὑπὲρ τοῦ μίσους
Ἡρακλιῶν καὶ Μαρτίνης ὡς φονέων γεγονότων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ δωρεῆς φ. ἀπ. Ced. 754,9—14.
²⁴ ἔξαθ. Leo. ²⁵ 647. ²⁶ Τῷ ς' ἔτει γ. ἄν. β. καὶ π. δ. παμμεγέθη ἔπεσον καὶ στόλους ἐβρίψε Ced.
754,22. ²⁷ 653. Περὶ τοῦ κολοσσοῦ τοῦ ἐν Ῥόδῳ; Ced. 755,8—10; Τῷ ιβ' M. x. τὴν P. καθ. τὸν x.
μετὰ, ατζ' ἔτη. ²⁸ αὐτοῦ add. Ced. ²⁹ ὃν ὦν. ἐμπ. ἐνακασία καμήλια ἐφ. Ced. ³⁰ τὸν χαλκὸν Leo, Ced.
τοῦ? ³¹ καὶ γὰρ οἱ Ῥόδιοι θαλασσοκρατήσαντες ἀνέστησαν ἀνδρείαντα χαλκῶν τῷ ἡλίῳ, κτλ. Ced.
³² 654. ³³ ὃς παργενόμενος εἰς τὸν Φοινίκα τῆς Λυκίας ἔνθα Ced. 756,2 (τῷ ιγ'). ³⁴ ναυμαχεῖ μετ' α.
τῇ σὺν πρὸ τοῦ πολέμου ἐσπέρα θεωρεῖ x. ὁ. ὁ β. ὅτι ἦν ἐν Θ. Διυπνισθεὶς δὲ διεγήσατο τῷ ὄνειροκρίτῃ
ὁ δὲ ἔ. Ced. ³⁵ ὑπάρχ. eod. ὑπάρχειν. ³⁶ v. κρίνεται· π. τὸν ἔ. σου ἡ νίκη τρέπεται καὶ δὴ τοῦτο
ἀπέθη· Συμβαλόντες γὰρ πόλεμον (καὶ Ced.) ἡττώνται Ῥωμαῖοι Ced. Leo. ³⁷ ὁ δὲ βασιλεὺς μόλις διασω-
θεὶς ὑπεστράφη μετ' αἰσχύνῃς ἐν Κ. H. Leo, ἐνδύει δὲ ὁ βασιλεὺς ἄλλον τὴν ἐσθήτα αὐτοῦ — ὁ δὲ β., κτλ.
Ced. 756,10—16.

stantinopolim extraordinarie salvatus. Postridie vero A regium indutus habitum regis amicus, in regia navis stans certamen inicit. Hunc circumdantes inimici, regem esse existimantes, acriter præliabantur. Ille vero, multis ex eis viriliter occisis, Moavia ipso lethaliter vulnerato, interiit, impleto hoc verbo : « Majorem hac charitatem nemo habet, ut quis animam suam ponat pro amico suo. »

Constans autem in urbe proprium fratrem Theodosium occidit. Et in Siciliam abiit Romam volens regnum transferre.

Valde enim oderant eum cives, non solum propter fratris caedem, sed et quia Martinum, papam Romæ, inhoneste Constantinopolim adductum, Chersonem in exilium miserat. Maximi quoque sapientissimi et duorum ipsius discipulorum sacras linguas et dexteram manus absciderat. Insuper multos orthodoxos vexationibus et vinculis punierat eo quod Monothelitarum hæresi acquiescere volebant.

Deinde cum qui uxorem et tres filios Constantinum, Heraclium et Tiberium adducerent misisset, Byzantini eos non dimiserunt.

Postquam igitur sex annos in Sicilia transegisset Syracusis in balneo occisus est e lethali vulnere quod quidam astantium in caput ipsi cado infixit.

Populus autem videns regem defunctum, processione facta proclamavit regem quemdam Nizizum nomine, gente Armenium, hominem forma præstantem ac speciosissimum.

Quod cum audisset Constantinus, illius filius, Siciliam cum magna classe occupavit et captum Nizizum, patris occisorem, una cum seditiosis, interfecit. Et ita Constantinopolim reversus plaudentibus omnibus receptus est. Sed hic de illo sermo consistat : iis quæ in diebus patris ejus, in Sicilia intercepti, advenerunt, adhuc immorabor.

CCXXXV. De Saracenorum duce Moamath, qui et Mahomet.

Enimvero sub illo dux Saracenorum et pseudo-propheta Mahometus ex una tribu de familia Ismael, filii Abraham, descendens, apparuit. Necessarium D autem duxi de ipsius turpi foedaque hæresi enarrare.

Variae lectiones et notæ.

¹⁰ συνάπτει? (συνάπτ. cod.) ¹¹ Μαυτας και αύτς x. πληγείς cod. ¹² Jo. xv, 13. ¹³ 659 661. ¹⁴ Τῷ τῆ ἔτει ἀν. Κ. ὁ βασιλεὺς τὸν Ι. ἀ. Θ. θέν ἐκκαχέσας ὁ ἄβυμος ταῦτα ὄραν ἐσκέψατο καταθεῖν ἐν Σ. — βουλόμενος ἐν Ῥ. τὴν β. μ. Ced. 762, 8—20. ¹⁵ διὰ τὸ μισηθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ὡς μονοθελητὴν και κακῶδοξον Ced. 762, 21. ¹⁶ δημοσεύσεις cod. ¹⁷ καταδίκα. cod. καταδίκασε? ¹⁸ Πέμπει οὖν ἀγ. Ced. 762, 21—763, 3. ¹⁹ οἱ δὲ Β. οὐκ ἀπέλυσαν αὐτούς Ced. ²⁰ 668. ²¹ Τῷ x. ἔτει ἔδολορονήθη ὁ βασιλεὺς Κώνστας ἐν Σ. τῆς Σικελίας ἐν τῷ βαλανεῖω, ὃ λέγεται Δάφνη· συνεισηλθε γάρ τις αὐτῷ Ἀνδρέας, και ὡς ἤρξατο σμῆχεσθαι ὁ βασιλεὺς, δέδωκεν αὐτὸν μ. τοῦ x. κατὰ τῆς κορυφῆς και ἀπέκτεινε Ced. 763, 11—16. ²² καιρί cod. καιρίαν? ²³ Τὸν δὲ θάνατον αὐθημερὸν ἤκουσαν ἐν τῇ πόλει, φωνῆς ἐκ τοῦ ἀέρος ἐνεγβελίσης· και προβάλλονται οἱ Συρακοῦσιοι Μιζίζιον Ἀρμένιον β. βιασάμενοι αὐτὸν ὁ. λιαν ἔ. και ὦ. Ced. 762, 17—19. ²⁴ Ἀκ. δὲ Κ. τὴν τοῦ πατρὸς ἀποθίωσιν μ. π. ναυστολίας καταλαμβάνει τὴν Σ. και Μ. ἀναίρει οὖν τῷ φονεῖ τοῦ ἰδίου πατρὸς Ced. 763, 19—21. ²⁵ Νιζίζον και τὸν φονέα? cf. p. 604, et Leonem : Νιζίζον και τοὺς τοῦ πατρὸς ἀναίρειτας. ²⁶ Και καταστήσας τὰ ἐσπίρια ἐπὶ Κ. II. ἔρχεται κτλ. Ced. 763, 22—764, 5. ²⁷ Ced. 738, 11, Her. 21 ut et Leo.

ἐν Κ. II., σωθεὶς παραδόξως. Τῇ δὲ ἐπαύριον τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα περιβεβλημένος ὁ φίλος τοῦ βασιλεως, ἐπιστάς τῇ βασιλικῇ νηὶ συνάπτεται ¹⁰ πόλεμον, ὃν οἱ πολέμοι περικυκλώσαντες, δοκοῦντες αὐτὸν εἶναι τὸν βασιλέα, ἰσχυρῶς ἐπολέμουν. Ὁ δὲ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἀνδρείως ἀνέλων, Μαυτα και αὐτοῦ ¹¹ καιρίως πληγέντος, ἐτελεύτησε, πληρώσας τὸ γεγραμμένον ¹²· « Μαίζονα ταύτης ἀγάπην οὐδέεις ἔχει ἴνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τοῦ φίλου αὐτοῦ. »

590 ¹³ (6) Ὁ δὲ ¹⁴ γε Κώνστας ἐν τῇ πόλει τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Θεοδοσίον ἀνέλε. Και ἀπήλθεν ἐν Σικελία, βουλόμενος ἐν Ῥώμῃ τὴν βασιλείαν μεταστήσαι.

(7) Σφόδρα γὰρ ἐμισήθη παρὰ τῶν πολιτῶν οὐ μόνον διὰ τὴν ¹⁵ ἀναίρεισιν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀλλ' ἔτι και Μαρτίνου τὸν πάπαν Ῥώμης ἀγαγὼν ἐξίμωσεν ἐν Κ. II. ἐξώρισεν εἰς Χερσῶνα. Και Μαξίμου τοῦ σωφωτάτου και τῶν β' μαθητῶν αὐτοῦ τὰς ἱερὰς γλώσσας και τὰς δεξιὰς ἀπέτεμε χεῖρας. Και μέντοι και πολλοὺς ὀρθοδόξους αἰκίας και δημεύσεις ¹⁶ και ἐξορίας κατεδίκαζε ¹⁷ διὰ τὸ μὴ θέλειν αὐτοὺς τῇ τῶν Μονοθελητῶν αἰρέσει συνθέσθαι.

(8) Ἐἴτα πέμφσας ¹⁸ ἀγαγεῖν τὴν γυναῖκα και τοὺς (γ') υἱοὺς αὐτοῦ (Κωνσταντίνου, και Ἡράκλειου, και Τιθέριου), οἱ ¹⁹ Βυζάντιοι τούτους οὐκ ἀπέστειλαν.

²⁰ (9) Ποιήσας οὖν ²¹ ἐν Σικελίᾳ ἔτη ζ', ἀναίρειται ἐν Συρακοῦσιν λουόμενος, (152^b) κατὰ κεφαλῆς λαβῶν μετὰ κάδου καιρίως ²² πληγὴν ὑπὸ τινος τῶν παρισταμένων.

(10) Ὁ δὲ ²³ λαδς ἰδὼν τὸν βασιλέα τελευτήσαντα, πορευθεὶς ἀναγορεύουσι βασιλέα Νιζίζόν τινα οὕτω λεγόμενον, Ἀρμενογενὴ εὐπρεπῆ ὄντα και ὠραϊότατον.

(11) Ὅπερ ἀκούσας ²⁴ Κωνσταντίνος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, κατέλαθε τὴν Σικελίαν μετὰ πλείστης ναυμαχίας και χειρῶσάμενος Νιζίζον, τὸν ²⁵ φονέα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνέλε σὺν τοῖς στασιάζουσι. Και ²⁶ οὕτως ἀπελθὼν ἐν Κ. II. ἐδέχθη παρὰ πάντων εὐφημούμενος. Ἄλλ' **591** ὁ περὶ τούτου λόγος ἀναμεινάντω· ἔτι δὲ περὶ τῶν γεγεννημένων ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ ἀναιρηθέντος ἐν Σικελίᾳ ἐνδιατρήσομαι. ΣΔΕ'. Περὶ τοῦ ἀρχηγῶν τῶν Σαρακηνῶν Μωάμεθ τοῦ και Μουχοῦμετ.

²⁷ Και γὰρ ἐπὶ αὐτοῦ ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς και ψευδοπροφήτης Μουχοῦμετ ἐκ μιᾶς φυλῆς γενικωτάτης Ἰσμαήλ, υἱοῦ Ἀβραάμ, καταγόμενος ἀνεφάνη. Ἀναγκαῖον δὲ ἡγοῦμαι τῆς περὶ τούτου μουσαρῆς και παμμιαρῆς αἰρέσεως διηγήσασθαι.

³¹ (2) Νίζαρος γὰρ ὁ τοῦ Ἰσμαὴλ ἀπόγονος, πα- Α τὴρ αὐτῶν ἀναγορεύεται πάντων. Οὗτος οὖν γεννᾷ υἱοὺς δύο, Μούνδαρον ³² καὶ Ἀραβίαν· ὁ δὲ Μούνδαρος τίκει Κούσαρον, καὶ Κάϊτον, καὶ Θεμίμην ³³, καὶ Ἀσαδὸν ³⁴ καὶ ἄλλους· τινὰς ἀνωνύμους, οἱ τὴν Μαδιανίτην ³⁵ ἔρημον κληρωσάμενοι· ἐκτηνοτρόφουν ἐν σκηναῖς κατοικοῦντες· εἰσι δὲ καὶ ³⁶ ἐνδότεροι τούτων, οὐκ ἐκ τῆς φυλῆς αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ Ἰεκτάν, οἱ λεγόμενοι Ὀμηρίται· τούτεστιν Ἀμμανίται.

³⁷ (3) Ἀπόρου δὲ υἱος τοῦ (προλεσχθέντος Μου- χούμει ἦτοι) Μωάμεθ, εἰσῆλθε πρὸς τινα γυναῖκα πλουσίαν (μισθωθεῦσαι αὐτῇ), συγγενίδα αὐτοῦ οὔσαν, καλουμένην ³⁸ Χαδιγᾶ, πρὸς τὸ καμηλεύειν καὶ πραγματεύεσθαι (μετὰ τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ. Εἶτα) κατὰ μικρὸν παρῆρσιασάμενος καὶ ἐπιθῶν τῇ γυναικὶ χήρα οὖση, λαμβάνει ³⁹ αὐτὴν (εἰς) γυ- Β ναίκα καὶ ἔσχε τὰς καμήλους αὐτῆς καὶ τὴν ὑπαρξιν ταύτης· καὶ ἐπιχωριάζων ἐν Παλαιστίνῃ συνανεστρέφετο Ἰουδαίοις καὶ Χριστιανοῖς καὶ ⁴⁰ 592 ἐθῆρατο λόγους καὶ γραφικά· τινὰς ῥήσεις. Ἔσχε δὲ τὸ πάθος· τῆς ἐπιληψίας. Ἦ οὖν γυνὴ αὐτοῦ διὰ τοῦτο ἐλυπεῖτο σφόδρα ὡς περιφανῆ καὶ πλουσία, καὶ τοιοῦτεψ ἀνδρὶ συναφθεῖσα, οὐ μόνον ἀπόρου, ἀλλὰ καὶ ἐπιληπτικῶ. Ἦν τροπωσάμενος ἔφασκε· « Ὅτι (φοδερὰν) ὄπτασιαν ἀγγέλου θεωρῶ Γαβριὴλ ἐνόματι, (καὶ μὴ ὑποφάρων αὐτοῦ τὴν θεωρίαν ὀλιγωρῶ) καὶ πίπτω. »

(4) Ἐπισταθεὶς δὲ ⁴¹ ἀπὸ ψευδομαρτυροῦντος ⁴² αὐτῷ μοναχοῦ τινὸς Ἀρειανοῦ ψευδωνύμου, διὰ τὴν κακοπιστίαν αὐτοῦ ἐξορισθέντος ἀπὸ ΚΠ. ἐκ τῆς C μονῆς τῶν Καλλιστράτου, οὗτος ὁ μιὰρὸς ἀπεπλάνησεν αὐτὴν καὶ τὰς λοιπὰς γυναῖκας οὕτω λέγων, ὅτι ὄπτασις τινὰ ἀγγελῶν ⁴³ λεγόμενων Γαβριὴλ θεωρεῖ καὶ μὴ φέρον τὴν θείαν καταπίπτει. Οὗτος γὰρ ὁ ἄγγελος εἰς πάντα· τοὺς προφήτας ἀποστείλεται. Αὕτη οὖν ἡ γυνὴ καὶ αἱ λοιπαὶ τοῖς λόγοις τοῦ ψευδαβδᾶ πεισθεῖσαι· προφήτην αὐτὸν εἶναι, ἐκήρυξαν πανταχοῦ προφήτην αὐτὸν ὑπάρχειν.

(5) Καὶ ⁴⁴ ἐκράτησεν ἡ αἰρεσις αὕτη τὰ μέρη τῆς Αἰθιοπίου. Προῆλθεν δὲ ὁ λόγος τῆς πλάνης ταύτης καὶ εἰς ἀνδρα φύλαρχον τοῦνομα Βουδάχαρ. Ἦ οὖν γυνὴ (153^a) θανοῦσα τοῦτον διάδοχον καὶ κληρονόμον κατέλιπεν. Ἐκ τούτου οὖν ἐγένετο περιφανῆς ἄγαν ὡς περιούσιος ⁴⁵.

⁴⁶ (6) Οὗτος ὁ θεομισθὴς καὶ ἄθεος ⁴⁷ περιτυχὼν D Ἑβραίοις καὶ (Χριστιανοῖς δῆθεν) Ἀρειανοῖς (τε)

Porro Nizarus Ismaelis pronepos, omnium illo- rum dicitur pater. Hic duos genuit filios, Mundarum et Arabian. Mundarus autem genuit Cusarum, Caitum, Themimen, Asadum et alios quosdam anonyms, qui, Madianitarum solitudine obventa, habitantes in tentoriis, pecudes educabant. Sunt alii interiores, non ex tribu illorum, sed ex Jectan oriundi, qui dicuntur Homeritæ, id est, Ammanitæ.

Inops autem cum esset prædictus Mabometus seu Moamethus, venit ad quamdam mulierem divitem ut pro mercede serviret ei; hæc ei propinqua erat et vocabatur Chadiga; ipse camelos ducere ac negotiari cum contribulibus suis debebat. Deinde paulatim adeptus fiduciam, ad mulierem quæ vidua erat, reversus, illam accepit uxorem et habuit illius camelos et substantiam. Et commoratus in Palæstina cum Judæis et Christianis conversatus est et litteras et quosdam Scripturæ locos investigavit. Laborabat autem epilepsię morbo. Illius igitur uxor ideo valde lugebat quod illustris et dives tali viro, non solum inopi, sed etiam epileptico, conjungeretur. Quam convertens ait: « Tremendam visionem angeli Gabrielis dicti conspicio, et non ipsius visum sufferens, deficio et cado. »

Usus est autem falso testimonio ejusdam monachi pseudonymi Ariani, qui ob pravam opinionem a Constantinopoli ex monasterio Callistrati expulsus fuerat; hic nefarius decepit illam et cæteras mulieres ita dicens: « Visionem quemdam angelum Gabrielem dictum conspicij et visum non ferens prolabitur. Iste enim angelus ad omnes prophetas mittitur. » Ipsa ergo mulier et cæteræ mulieres falsi abbatis sermonibus deceptæ, credentesque illum esse prophetam, ubique prædicaverunt illum prophetam esse.

Et prævaluit hæresis illa in finibus Æthiopi. Per- venit autem hujus erroris doctrina usque ad tribus principem nomine Bubachar. Mulier ergo mortua illum successorem et hæredem reliquit. Ex hoc itaque veluti dives celebris valde factus est.

Iste impius et atheus conversatus cum Hebræis et Christianis, Arianis scilicet et Nestorianis, et undique

Varie lectiones et notæ.

³¹ Ced. 738,13—20. — ἀπ. παρὰ πάντων ἀ. Ced. ³² Μόνδαρον καὶ Ἀραβίαν Ced. ³³ Θε- μίμην Ced. ³⁴ Ἀσαδὸν Ced. ³⁵ Μαδιάνη καὶ τὴν ἔρ. Ced. ³⁶ καὶ οἱ ἐνδ. αὐτῶν ἐκ τῆς φ. τοῦ Ἰ. οἱ λ. Ἀμμανίται τ. Ὀμ. οἱ καὶ ἔμποροι Ced. ³⁷ Ced. 738,20—739,8. ³⁸ ἀ. ὀνόματι Χαδιγᾶ μισθωτὸς ἐπὶ τῷ κ. καὶ πρ. Κατ' ὄλιγον δὲ π. ὀπταστῆς τῇ Ced. ³⁹ ὁ. καὶ ἔλαθεν ἀ. γ. ἐρχόμε- νος δὲ ἐν Π. Ced. ⁴⁰ ἐθῆρα ἐξ αὐτῶν τινὰ γραφικά· ἐπεὶ δὲ δαιμονίων ἦν, ἐνόσησε δὲ καὶ ἐπιληψίαν, ἐθεράπευσε δὲ τὴν γυναῖκα λυπομένην σφ. ὅτι ἦν εὐγενῆς καὶ οὐ συνήθη τ. ἀπ. καὶ δαιμονιῶντι, λέγων Ἄ. ὁ. λεγόμενον Γ. θ. καὶ π. Ced. ⁴¹ Αὕτη δὲ ἔχουσα μοναχὸν διὰ κ. ἐξόριστον ἐκείσε ὄντα φίλον αὐτῆς, ἀνήγγειλεν αὐτῷ πάντα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγγέλου· κακείνος θέλων πληροφορηθῆσαι αὐτὴν εἶπεν ὅτι ἀληθῶς λέγει· οὗτος γὰρ ἄγγελος πέμπεται πρὸς πάντα προφήτην· καὶ αὕτη πιστεύουσα τῷ λόγῳ τοῦ ψ. ἐκήρυξε καὶ ἄλλαις γυναιξὶν ὁμοφύλοις αὐτῆς· καὶ οὕτως ἐκ γυναικῶν ἦλθεν εἰς ἀνδρας Ced. 739,8—14. cf. narra- tionem de vita Moh. in cod. Kehdigerano. ⁴² ἐπιψευδομ. cod. ⁴³ ἀγγέλου λεγομένου cod. ⁴⁴ Καὶ πρῶ- τον Ἀδουθ. διάδοχον κ. καὶ ἔκρ. — τοῦ Αἰθιοπίου, κτλ. Ced. 739,14—17. ⁴⁵ καὶ κατέσχεν ἡ ποτηρὰ πλάνη καὶ ἡ αἰρεσις αὐτοῦ τὰ μέρη τῆς Αἰθιοπίου add. cod. ⁴⁶ Ced. 739,18—740,11. ⁴⁷ καὶ ἐμβρόντητος π. Ced.

colligens, a Judæis quidem monarchiam, ab Arianis Verbum et Spiritum creatos, a Nestorianis anthropolatricam, sibi religionem sumpsit, et theologiæ prætextu gentem associans, eos, viros ac mulieres, circumcidit docuit, unum solum adorare Deum, Christum honorare, sicut Dei Verbum, non autem Filium, et Spiritum concipere. prolatum et in aere diffusum, non in substantia contentos nec Patri consubstantiales, sanctam autem Virginem Mariam non dicere Deiparam, sed eam Aaron et Moysi sororem supponere; nec baptizari nec Sabbatum custodire docuit, nec legalibus aut evangelicis moribus operam dare, sed cruce abhorrere et umbram Salvatoris fuisse crucifixam confiteri. Cæterum injunxit eis ut omnibus omnino a lege prohibitis participarent præter porcinas carnes, et vino prorsus abstinerent.

Postquam aliquid hujusmodi invenisset, sese dixit factum paradisi clavicularium, quapropter in die judicii, postquam Moyses cum Israelitis adfuisset, sicut legis transgressores pœnæ ignis traditi fuerint; iterumque, Jesus steterit in conspectu Dei, et Christiani, quoniam essent ausi tale Chris tonomen attribueri, dogmatizantes eum Deum et Filium Dei, et Verbum incarnatum, et crucifixum, gehennæ ignis traditi sint; deinde sese dicit a Deo fuisse vocatum, et valde pium, utpote totius ipsorum gentis auctorem pietatis, fuisse laudatum, et ideo paradisi clavicularium fuisse factum; et postquam paradisi ab ipso fuisset apertus, intrasse cum ipso ait revera septuaginta millia qui poterant ad hoc proficere, cæteros autem dijudicandos ait, et quidem justos ambiguis deliciis frui, peccatores autem repertos, pannis ad colla alligatis, in paradysum ipsos intrare, et hos cognominari liberos Dei et Mahometi; tres porro esse fluvios in paradiso, dicit, unum mellis, aliud lactis et alterum vini, et unusquisque ad libitum possit unde velit haurire et expleri; mulieres autem esse cum ipsis, et exornare eorum comas, et omnino curare voluptuosa corpora; hæc iste carni deditus, libidinosus, et peccati servus: Judæos autem et Christianos ligna ignis factos reservari; Samaritanos excrementa eorumque stercus e paradiso expellere, ne fœtescat paradysus, unumquemque vero, prout hic vixerit, sive in divitiis, sive in penuria et in gloria conditione, eodem modo illic vivere.

καὶ δούλος τῆς ἁμαρτίας· τοὺς δὲ Ἰουδαίους καὶ Χριστιανοὺς ξύλα τοῦ πυρὸς γενομένους, ὑποκαίψθησαν· τοὺς δὲ Σαμαρείτας ἐφη πρὸς τὰ ἐκφόρια καὶ τὴν κόπρον αὐτῶν τοῦ παραδείσου ἐκβάλλειν,

Variæ lectiones et notæ.

⁵⁸ ὡς add. Ced. ⁵⁹ ἀλλ' ὡς ἐκ Πνεύματος ἁγίου γεγεννημένον· λόγον δὲ Ced. ⁶⁰ ἐνοκστιατ. cod. ⁶¹ Γεννήτορι Ced. ⁶² μήτε δὲ Ced. ⁶³ τοῦ Χριστοῦ ἕμ. Ced. cf. Evangelii quod dicitur Βασιλικῆς fragmenta a nobis edita. ⁶⁴ καὶ κ. τῶν cod. ⁶⁵ ἀπ. τῶν μετέχειν πλ. κρ. χορσίων Ced. ⁶⁶ χρῶσθαι cod. ⁶⁷ Ced. 740, 11—741, 14. ⁶⁸ ἔ. φ. κλ. Ced. ⁶⁹ π. καὶ κ. Ced. ⁷⁰ καὶ ἀρνησάμενον add. Ced. ⁷¹ ὅτι οὐκ εἶπεν αὐτὸν εἶναι Υἱὸν τοῦ Θεοῦ Ced. ⁷² θ. καὶ τοῦ cod. ⁷³ αὐτὸν Ced. ⁷⁴ αἰτίῳ θ. ὑπάρξαντι cod. ⁷⁵ ὃ παραδείσους ἐν τῷ π. φλυαρεῖ ἔ. μ. καὶ ἕτερον γ. καὶ ἕτερον θ. π. τὸ μετ' ἐξουσίας ἕμπ. αὐτῶν Ced. ⁷⁶ τὰς κ. ἀ. Ced. ⁷⁷ τοῖς Σαμαρείταις cod. λέγων π. τὸ ἐκφέρειν τὴν κ. ἀ. ἐκ τοῦ π. θ. μὴ ἐπιφέρειν θ. Ced.

καὶ Νεστοριανοί, καὶ πανταχόθεν ἐρασιδάμενος, ἐξ Ἰουδαίων μὲν μοναρχίαν, ἐξ Ἀρειανῶν δὲ λόγον καὶ πνεῦμα κτιστὰ, ἀπὸ δὲ Νεστοριανῶν ἀνθρωπολατρείαν, αὐτῷ ἑρσηκεῖαν περιποιεῖται, καὶ προφάσει θεογονίας εἰσποιησάμενος τὸ ἔθνος ἐδίδασκεν αὐτοὺς περιτέμνεσθαι, καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας, καὶ ἓνα μόνον προσκυνεῖν Θεὸν καὶ τὸν Χριστὸν τιμῆν ὡς **593** Λόγον (τοῦ) Θεοῦ (μὲν), οὐχ ⁵⁸ Υἱὸν δὲ ⁵⁹, καὶ Πνεῦμα προφορικῶν καὶ εἰς ἀέρα χέμενον ὑπονοεῖν, οὐκ ἐνοκστιατὰ ⁶⁰, οὐδὲ τῷ Πατρὶ ⁶¹ ὁμοούσια, τὴν δὲ ἁγίαν Παρθένον Μαρίαν μὴ λέγειν Θεοτόκον, ἀλλὰ τὴν Ἀδρῶν καὶ Μωσέως ἀδελφὴν (ὑπολαμβάνειν εἶναι), μὴδὲ βαπτίζεσθαι, μὴδὲ σαββατίζειν (αὐτοὺς ἐδίδασκεν), μὴδὲ ⁶² τοῖς νομικοῖς ἢ εὐαγγελικοῖς ἔθεσιν ἐπακολουθεῖν, ἀλλὰ βδελύττεσθαι τὸν σταυρὸν καὶ τὴν σκιάν ἐσταυρωσθαί: τοῦ Σωτῆρος ⁶³ ὁμολογεῖν. Παρηγγυήσατο δὲ αὐτοῖς καὶ ⁶⁴ πλὴν ὕων κρεῶν, οἶνον δὲ παντάπασι μὴ χρῆσθαι ⁶⁵.

⁶⁷ (7) Τοιοῦτόν τι μυθενσάμενος; αὐτὸν ⁶⁸ κλειδοῦχον φησὶ γεγενῆσθαι τοῦ παραδείσου ⁶⁹, διόπερ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως μετὰ τὸ παραστῆναι τὸν Μωῦσέα σὺν τοῖς Ἰσραηλίταις καὶ ὡς παραβάτας τοῦ νόμου τῇ κολάσει τοῦ πυρὸς παραδοθῆναι, αὐθὺς (τε) Ἰησοῦν παραστῆναι ⁷⁰ ἔμπροσθεν (τοῦ) Θεοῦ ⁷¹, τοὺς δὲ Χριστιανοὺς ὡς τοιοῦτον τοιμήσαντας προστρίψαι τῷ Χριστῷ ὄνομα καὶ Θεὸν αὐτὸν καὶ Υἱὸν Θεοῦ καὶ Λόγον σεσαρκωμένον καὶ σταυρωθέντα δογματίσαντας; τῆ τοῦ πυρὸς γέννην παραδοθῆναι· εἶπα αὐτὸν φησὶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κεκληθῆσθαι μάλα θεοσεβῆ ⁷² ὡς τοῦ παντὸς αὐτῶν ⁷³ ἔθνους αἰτίον ⁷⁴ θεοσεβείας; ὑπάρξαντα ἐπαινεῖσθαι καὶ τούτου χάριν κλειδοῦχον τοῦ παραδείσου γεγενῆσθαι· καὶ γε μετὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ τὸν παράδεισον ἀνεψχθῆναι, συν[ε]ισελθεῖν αὐτῷ (πάντως καὶ ἀνατιβῆναι) ὁ χιλιάδας (φησὶν) τοὺς δυναμένους ἐφορμήσαι πρὸς τοῦτο, τοὺς δὲ λοιποὺς κριθῆσθαι φάσκει, καὶ τοὺς μὲν δικαίους ἀμφιβόλως τῆς τρυφῆς ἀπολαῦσαι, τοὺς δὲ εὐρισκομένους ἁμαρτωλοὺς, πιττάκια ἐν τοῖς τραχήλοι; περιέχοντας δεδεμένα, εἰς τὸν παράδεισον αὐτοὺς εἰσελθεῖν καὶ τούτους ἐπονομάζεσθαι ἀπελευθέρους τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Μουχοῦμετ, εἶναι δὲ γ' ποταμοῦ; ⁷⁵ ἐν **594** τῷ παραδείσῳ φησὶν, ἓνα μέλιτος, καὶ ἄλλον γάλακτος, καὶ ὑστερον οἴνου, πρὸς τὸ ἐπ' ἐξουσίαν (ἔχειν ἕκαστον ὄθεν βούλεται μετέχειν καὶ) ἐμπιμπλάσθαι, τὰς δὲ ⁷⁶ γυναῖκας αὐτοῖς συνεῖναι καὶ φιλοκαλεῖν αὐτῶν τὰς κόμας καὶ (παντοίως) θεραπεύειν (αὐτῶν) τὰ φιλήθηνα σώματα (ὁ σαρκόφρον καὶ ἐμπαθῆς

δπας ἂν μὴ ἐποζέσειεν ὁ παράδεισος, ἕκαστον δὲ ὡς ἂν ἐνταῦθα βιώσειεν ⁶⁶, εἴτε ἐν πλούτῳ, εἴτε ἐν πενίᾳ καὶ ἀδοξίᾳ, τὸν αὐτὸν τρόπον ἔκτισε ⁶⁷ διάγειν.

⁶⁸ (8) Οὗτος οὖν ὁ θεοστυγῆς καὶ ἐμδρόντητος ⁶⁹ (πρὸς τοὺς πᾶσιν) ⁷⁰ παντὸς ἀγαθοῦ καὶ κωνηροῦ τὸν Θεὸν (155^b) αἰτιον ὑπάρχειν ἑσπερατολόγησε καὶ τοὺς ληστὰς καὶ φαρμακοὺς καὶ δσοὺς ⁷¹ ἂν ἀπηγορευμέναις ⁷² ἀλόντας πράξειεν ἀναιρουμένους ἴδοιεν, « Οὕτω, φησὶν, ἔγραψεν ὁ Θεὸς καὶ προώρισε γενέσθαι, καὶ οὕτως ἀποθανεῖν αὐτοὺς ἤθουλήθη. »

(9) Ἀγάσαιο ⁷³ δ' ἂν τις μάλα (δη οὖν εἰκότως) τὴν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην (ισχύν τε καὶ διαρκῆ τῆς ἀπάτης ⁷⁴ τοῦ θεομάχου καὶ ματαίωφρονος, μάλιστα ⁷⁵ δὲ ἐσχάτην παρόντων (τα) καὶ κτηνωδῖαν τῶν μέχρι νῦν τῆ τούτου πλάνης δεδουλωμένων καὶ ὡς ἰσχυράν (θρησκείαν) καὶ θείαν ταύτην ⁷⁶ ἀφρόνως ἠγούμενων. Πρὸς γὰρ τὴν ὄντως τριαληθῆ ⁷⁷ τε καὶ ἰερὰν καὶ θεοδράστειον πίστιν ἐναργῶς ἀποτυφλώττουσιν οἱ ἑσκοτισμένοι καὶ ἀσύνετοι, πρὸς δὲ τὴν ψευδώνυμον λατρείαν καὶ πλαστολογία τῶ φένακος προσέχουσιν οἱ δειλαῖοι καὶ βαρυκάρδιοι, (πρὸς μὲν τοὺς ὕβλους ⁷⁸ καὶ λήρους καὶ βεβήλους κενοφωνίας οἱ χαιρεπτικάκοι καταθέλλοντες, πρὸς τοὺς θεοπαράδοχους καὶ σωτηριώδεις λόγους οὐδὲ τὴν ἀκοήν ὑποθεῖναι τοπαράπαν ἀνέχοντες) τὸν γὰρ ὄντως ὄντα Θεὸν, τὸν διὰ νόμου καὶ **595** προφητῶν ἐκδήλως κηρυττόμενόν τε καὶ πιστευόμενον, ἀπωθούμενοι καὶ καταψηφίζόμενοι, τὸν ἀντιθεὸν καὶ μεμηνότα [καὶ] φανερώς ὑπὸ τῶν Ἑρινύων ⁷⁹ ἐνεργούμενον καὶ φεγγρόμενον οἱ κακόφρονες καὶ λυσνώδεις ἑρασμῶς γεγηθότες ⁸⁰ προσεῖνται.

⁸¹ (10) Ποία γὰρ θεόπνευστος Γραφή περὶ τοῦ **C** δυσσεβοῦς καὶ παραπαίουτος Μουχοῦμετ προδισπειλάτο; ἢ ποῖος θεοπέσιος αὐτὸν προφήτης ὡς διδάσκαλον εὐσεβείας προανήγγειλεν; Οὐκοῦν εἰπάτωσαν οἱ ἀμέτοχοι πάσης ἱερᾶς ἐπιπνοίας καὶ μυθίσεως πῶς τοὺς ἀπὸ Ἀδάμ καὶ μέχρι τῆς Χριστοῦ παρουσίας προφήτας ἀσμένως δῆθεν ἀποδεχόμενοι, τὸν μὲν ὑπ' αὐτῶν διαβρήθηδην προαναφωνούμενον Χριστὸν καὶ ⁸² Θεὸν ἐξαρουῦνται, τὸν δὲ κάκιστον καὶ μοχθηρὸν καὶ μηδὲ τὸ σύνολον πρὸς ⁸³ αὐτῶν ὀνομαζόμενον καὶ προσημαινόμενον ὡς θεομύστην ⁸⁴ ἐξοχώτατον καὶ ἀληθέστατον πίστειως διδάσκαλον ἀποδέχονται καὶ ὡς εὐεργέτην ἐκθειάζουσιν οἱ ἀνόσιοι καὶ δυσώνυμοι (ἢ μᾶλλον εἰπωμεν ἀνώνυμοι).

⁸⁵ (11) Ἀνακρινέτωσαν δὲ οἱ ἀδιάκριτοι καὶ μανώδεις καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ μανωδῶς καὶ δυσσεβῶς βηθέντα ληρήματα καὶ λεγέτωσαν ποῖαν συμφωνίαν ἔχουσι (πρὸς) τὰ θεοπαράδοτα λόγια. Ὁ μὲν γὰρ θεὸς λόγος ἀναφανδὸν (ἐκ) διδάσκει (καὶ διαπρυσίως χρησιμοδοτεῖ σαφέστατα) τὸν Θεὸν ὑπάρχειν ἀναίτιον παντὸς κακοῦ καὶ τὸν ἀνθρωπῶν αὐτεξούσιον εἶναι

A Hic igitur impius et fanaticus, præter ista omnia, cuiuslibet boni et mali Deum esse auctorem fabulatus est ut si quos latrones et veneficos et alios infandorum actuum reos videret capite plecti, « Sic, aiebat, scripsit Deus et prævidit fieri, et ita mori eos voluit. »

Miraretur quis meritissimo talem ac tantam dardabilemque potentiam erroris inimici Dei et vaniloqui, maxime vero supremam demerentiam ac stupiditatem eorum qui usque nunc illius errori deserviunt, eumque tanquam validam activitatem religionem stulte existimant. Etenim ad fidem verissimam et sacram divinitusque traditam manifeste claudant oculos homines excæcati et insipientes, ad mendacem autem cultum et ad inventionem impostoris adhærent homines viles et excordes, ad nugas et ineptias profanasque fabulas misere plaudentes, ad sermones divinitus inspiratos et salutiferos nec aurem omnino submittere serentes. Eum enim qui vere Deus est, qui per legem et prophetas manifeste prædicatur et creditur, rejiciunt et aspernantur; eum vero qui contra Deum est, qui furit et evidenter a furis agitur et loquitur, imprudentes ac furiosi cum gaudio et studio admittunt.

C Quænam enim inspirata Scriptura de impio et delirante Mahometo prolucata est? Quis divinus propheta eum ut pietatis magistrum prænuñtiavit? Dicant igitur illi sacræ omnis inspirationis et mysterii expertes quomodo prophetas ab Adam usque ad Christi adventum libenter accipientes, illum ab ipsis aperte prædictum Christum ac Deum renegant, et pessimum ac perversum, ab illis nec nominatum nec significatum, sicut inspiratum et præcellentem fidei magistrum accipiunt, et velut benefactorem, celebrant hi impii quorum nomen sinistrum vel potius nullum est.

D Judicent autem homines illi stolidi furentes- que ea quæ furiose et impie ab ipso sunt dicta, pronuntientque qualem consonantiam hæc habeant cum eloquiis a Deo traditis. Divinus enim sermo manifeste docet et clarissime prædicat Deum esse nullius mali causam, et hominem propriam esse salutis aut perditionis habere facultatem. Ille vero

Varie lectiones et notæ.

⁶⁶ ἰδίω [Ced. ⁶⁷ κάκιστος δ. τρ. Ced. ⁶⁸ Ced. 741,14 — 18. ⁶⁹ ἐμδρόντητος eod. καὶ καμμίανος. ⁷⁰ καὶ ἐκ' eod. ⁷¹ καὶ τοὺς ἄλλους ἀπ. πρ. ἀ. οὕτω φλωαρεὶ ὁ ἄθεος ἐγ. αὐτὸς ὁ Θεός; καὶ πρ. ἀπ. ἀ. Ced. ⁷² ἀπηγορευμένας ἀλόντας eod. 19 Ced. 741,19—742,6. ⁷³ θαυμάσια δ' ἂν Ced. 741,19—742,6. ⁷⁴ ε. δ. ἀπάτην τοῦ Ced. ⁷⁵ μᾶλλον Ced. ⁷⁶ ἀφ' τ. Ced. ⁷⁷ ἀληθῆ Ced. ⁷⁸ φλωαρίας Scholion. ⁷⁹ μαινομένων Scholion. ⁸⁰ γεγηθότε. eod. καὶ γεγηθότως Ced. ⁸¹ Ced. 742,6—16. ⁸² Χριστὸν Θεόν Ced. ⁸³ σ. ὁ π' ἀ. μνημονεύμενον ὡς Ced. ⁸⁴ καὶ add. Ced. ⁸⁵ Ced. 742,16—743,9.

mberrimus et impurissimus ac Dei hominumque implacabilis inimicus a nefando mendacique dæmone edoctus et agitato, et ex dissoluta lingua scientiaque inscienti locutus, cuiuslibet boni et mali Deum auctorem audacter mentitur, et quodcunque eventuali homini, licet ex propria ignavia et incuria, hoc ex prævidenti Dei scientia provenire miser contendit. Et hic quidem despiciere divitias humiliterque sentire ac voluptuosam rejicere vitam, nec malum pro malo reddere jubet. Ille vero ditescere et superbire et omnem voluptatem ex substantia diligere, et adversariis acriter repugnare, velut spirituale et salutare ac paradisi cautionale tradit.

καὶ πᾶσαν ἡδονὴν ἐκ περιουσίας ἀσπάσασθαι καὶ (καὶ) σωτήριον καὶ τοῦ παραδείσου πρόξενον.

Ast, o furor et amentia irrisioque impostoris et vafri hominis! o stupiditas et pernicies eorum quos misere submitit et usque modo seduxit ac decepit! Non enim omnino intelligunt isti miseri ac stolidi nimisque imprudentes in quod arduum et tenebrosum chaos et in quam Satanicam Charybdim immersi sint et omnino vorati, nec in quos inexpedibiles ac inextricabiles labyrinthos difficilesque ac lethiferos tramites, allecti, misere voluti, et constricti et ad ultimum perditii sint? Ideo valde miror tantam eorum insipientiam et vecordiam, etsi se credant esse solertissimos et prudentissimos, quomodo non advertant hujus vacui erroris præcipitium. Decebat enim vere insipientes et brutos manifestum et sœdum de resurrectione eorum laqueum agnoscere, quod nempe cibi potusque participatione sensualem et corruptibilem vitam essent habituri, et necessario corruptioni subjacere et ratione consequenti mori deberent: impossibile enim est corruptibilem qui cibo ac potui communicat omnino incorruptibilem et immortalem permanere. Et tunc ubi tandem vitam æternam tam desideratam et juxta divinas Scripturas immortalem, promissam fidelibus, mortales anima et corpore consequentur?

ἀποκαταδοκουμένην ζωὴν αἰώνιον καὶ ἀκέραστον ψυχῆ καὶ σώματι τεύξονται

Et insuper sciant hi fide imbecilles et miseri qui nondum usque ad hodiernam diem suo antiquo et impio errore liberati sunt, sed sub pietatis specie latenter idolis serviunt, suæ se religionis doliam a pessimo dæmone absconditum imprudentes et stolidos non agnoscere. Olim enim idololatæ ei quæ apud Græcos Aphrodita dicitur, id est, voluptati, servientes, cujus astrum esse luciferum fabulantur, quam etiam in sua horrisona

τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἢ ἀπωλείας. Ὁ δὲ τρισέθλιος καὶ τρισκατάρτος καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀσπονδὸς ἐχθρὸς ἐκ σκαιότερου πλάνου δαίμονος ἐνηχοῦμενος καὶ ἐνεργοῦμενος (καὶ μέντοι καὶ ἐξ ἀκαλάστου γλώσσης καὶ γνώμης ἀγνώμενος φθειγγόμενος) παντὸς ἀγαθοῦ καὶ πονηροῦ τὸν Θεὸν αἴτιον τολμηρῶς τερατεύεται καὶ πᾶν ὅπερ [ἀν] ἐπέβη τῷ ἀνθρώπῳ, κἂν (τε) ἐξ ἠπηρείας τοῦ πονηροῦ, κἂν τε ἐξ οικείας βραθυμίας καὶ ἀδικησίας, τῆς θείας τοῦτο τυγχάνειν προνοίας ὁ ἀληθῆριος ἀποφάνεται. Καὶ ὁ μὲν περιφροεῖν πλοῦτου καὶ ταπεινοφροεῖν (154^a) καὶ τὸν ἐνθρονὸν βίον ἀποσεῖσθαι καὶ μὴ (ἀντ)αποδοῦναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ παρακαλεῖται. 596 Ὁ δὲ πλουτεῖν καὶ ὑψηλοφροεῖν ἀντεπεξίεναι σφόδρα τοῖς ἀντιπίπτουσιν ὡς ψυχικὸν

(12) Ἄλλ', ὡ τῆς ἀνομοίας, καὶ παρακλησίας, καὶ χλεύης τοῦ γόητος, καὶ παλαμναίου, καὶ τῆς παραφροσύνης, καὶ ἀπωλείας τῶν παρ' αὐτοῦ δευνῶς ἐξανδραποδισθέντων, [καὶ μέχρι δεῦρο παρασυρομένων καὶ ἀπατωμένων] — οὐδὲ γὰρ συνιοῦσι (πάμπαν) οἱ ἄγαν μοχθηροὶ καὶ θηριώδεις; καὶ λίαν ἀσύνεται εἰς ποῖον χαλεπὸν (καὶ ζοφερὸν) χάος καὶ σατανικὴν Χάρυβδιν κατεποντίσθησαν καὶ τέλειον κατεπόθησαν καὶ εἰς οἶκους ἀφύκτους καὶ ἀδιεξοδεύτους λαβυρινθούς καὶ δυσβάτους ἀτραπούς καὶ ψυχοφθόρους φανακισθέντες ἐλεινῶς ἐξεκλιόθησαν καὶ συνεσχέθησαν ὑποφθορῆντες εἰς τέλος· διδ τοίνυν θαυμάζειν λίαν ἔπεισέ μοι τὴν τοσαύτην ἀλογίαν καὶ ἀναίσθησιαν αὐτῶν, καίπερ οἰομένων ἐντρεχεστάτους ἑαυτοῦς εἶναι καὶ λογιστάτους, πῶς οὐ κατανοοῦσι τῆς κενῆς ἀπάτης αὐτῶν τὸν δλισθόν; Ἔδει γὰρ, ἔδει τοὺς ὄντως ἀφρονες καὶ βροσκηματώδεις ἐπιγνώναι τὴν περὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτῶν πρόδηλον καὶ μυσαρὸν βρόχον, ὅτιπερ διὰ βρώσεως καὶ πόσεως (αἰσθητῆν τε καὶ φθαρτῆν) ἔξουσι τηρικαῦτα τὴν ζωὴν καὶ ἀνάγκη πάλιν αὐτοὺς τῇ φθορᾷ δουλεύειν καὶ θνήσκειν κατὰ τὸν τούτοις ἀκόλουθον λόγον· ἀμήχανον γὰρ τὸν φθαρτὸν, βρώσεως καὶ πόσεως) ἐν μετουσίᾳ τυγχάνοντα, ἀφαρτον καθόλου καὶ ἀθάνατον διαμείναι· καὶ τότε καὶ τοῦ λοιπὸν τὴν τοῖς πιστοῖς κατὰ τὰς θείας Γραφὰς οἱ βητοῖ *

(13) Καὶ πρὸς τοῦτῃ ἴσωςαν οἱ ἐλιγόπιστοι καὶ τάλανες ὡς οὐδέπω μέχρι τῆς σήμερον τῆς παλαιᾶς αὐτῶν καὶ ἀθίου πλάνης ἀπηλλάγησαν, ἀλλ' ἐν προσχήματι θεοσεβείας εἰδωλολατροῦσι λεληθότως καὶ τὸν ἐγκερυμμένον τῆς θρησκείας αὐτῶν δόλον τοῦ 597 ἀρχεκάκου δαίμονος οὐδ' ὄλωσ οἱ ἀνοῦστατοι καὶ ἀπόπληκτοι ἐπιγινώσκουσιν· πάλαι μὲν εἰδωλολατροῦντες καὶ τῇ παρ' Ἑλληνιστῶν Ἀφροδίτῃ λεγομένην τούτῃ τῇ ἡδονῇ προκυ-

Variæ lectiones et notæ.

* σ. καὶ ἀπ. Ced. ** ἀγριωτέρου Scholion, καὶ λαοπλ. Ced. ** τ. ἀποφθέγγεται καὶ Ced. ** Ced. 745,9—744,3. ** in margine a secunda manu. ** γῶν Ced. ** οἶον Ced. ** καὶ χάος ὀλέθριον Scholion. ** κατηκοντ. cod. ** κατεπῶτ. cod. ** διδ καὶ θ. Ced. ἔπεισά με cod. ** τυγχάν. cod. τυγχάνοντες ἀφαρτοι κα. ἀθάνατοι καὶ διαμείνουσι Ced. * ἀκόρατον cod. * καὶ add. Ced. * Ced. 744,4—14. * μ. καὶ τῆμερον Ced. * τῇ θρησκείᾳ Ced. * γὰρ add. Ced. * Ἀφροδίτῃ λεγ. cod.

νοῦντες καὶ τὸν ἀστέρα ταύτης ⁹ (γάρ) εἶναι τὸν ἄνω μυστήριον, ἦν ἐξ καὶ Κουδάρου ⁹ τῆς ἐαυτῶν κακεμφάτω ἐπονομάσαντες ¹⁰ γλώσση, ὅπερ ἐστὶ μεγάλη, διέμειναν ἕως ἄρτι τὴν Ἀφροδίτην θεὸν ὀνομάζοντες.

¹¹ (14) Καὶ ἵνα μὴ δόξωμέν τισι ψευδολογεῖν, παφηνίσωμεν αὐτῶν τὸ μέγα ¹² μυστήριον· ἔχει δὲ ἡ λέξις τῆς μυστῆρας αὐτῶν καὶ καμδεθῆλου προσευχῆς οὕτως· « Ἄλλᾶ, Ἄλλᾶ, Οὐά ¹³, Κουδάρ, Ἄλλᾶ. » Καὶ τὸ μὲν Ἄλλᾶ [Ἄλλᾶ], ἐρμηνεύεται ὁ θεός, ὁ θεός· τὸ δὲ Οὐά, *meizor*· τὸ δὲ Κουδάρ, *μεγάλη*, ἦτοι σελήνη καὶ Ἀφροδίτη, ὅπερ ἐστὶν οὕτως· « Ὁ θεός, ὁ θεός *meizor* καὶ ἡ μεγάλη — εἶτ' οὖν (σελήνη καὶ) Ἀφροδίτη — θεός· » καὶ τοῦτο σαφηνίζει ἡ ἐπαγωγὴ τοῦ τελευταίου Ἄλλᾶ· ἔπερ πάντα ἀποκεκρυμμένως ¹⁴ τῆ ἰδιότητι τῆς ἐαυτῶν γλώσσης λαλοῦσιν (οὕτω φύσεως ἐχούσης, ἃ καὶ φανερώς δημοσιεύειν οὐ θέλουσιν εἰς λογικοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐχέφρονας διὰ τὸ τῆς γνώσεως πρόδηλον)· ἀλλὰ τοὺς μὲν χοιρώδεις (τούτους) καὶ τελματώδεις ¹⁵, μὴδὲν περαιτέρω τῆς ἔδουης καὶ ζασιώνης εἰδὼτας ἀφίμενος ὁ λόγος ὡς ἀνεπαισθήτως (καὶ ἀνακρίστως) νοσοῦντας πρὸς τὰ ἐξῆς τῆς ἱστορίας χωρήσωμεν ¹⁶.

¹⁷ (15) Μετὰ δὲ γε τὸν (154^b) θάνατον τοῦ θαλάτου Μαχούματ ¹⁸ ἐφάνη κατὰ μεσημβρίαν ἀστήρ ¹⁹ λεγόμενος Δοκίτης προμηνύων τὴν τῶν Ἀράβων ἐπικράτειαν ²⁰ καὶ ἔμεινεν ἡμέρας λ', διατείνων ἀπὸ μεσημβρίας ἕως Ἀρκτου ²¹ ξιφοειδῶς.

598 ²² (2) Ἐν ᾧ χρόνῳ ἐπιστρατεύσαντες (οἱ τοὶ παλαιοὶ μὲν λεγόμενοι Ἀραβῆς, νῦν δὲ) Σαρακηνοὶ (καὶ τὴν Ἀραβίαν καταλιπόντες, ἦλθον ἐπὶ τὰ μέρη τῆς Δαμασκού πλήθος ἄπειρον, ἔπερ μαθόντες Βάνης καὶ Βασιλίσκος, οἱ στρατηγοὶ τῆς Ἀνατολῆς, κατ' αὐτῶν ἐξώρμησαν)· εἶτα συμβολῆς γενομένης, ἤττωνται λίαν οἱ Χριστιανοί· ἀνέμου γὰρ πνεύσαντος κατὰ Ῥωμαίων βιαίου ²³ νότου, καὶ μὴ δυνάμενοι τοὺς ἐχθροὺς ἀντιπῆσαι διὰ τὸν πολλὸν κοριοτὸν, δεινῶς τρέπονται ²⁴· (καὶ οὕτως νικῆσαντες οἱ Σαρακηνοὶ κατὰ κράτος καὶ λαμπρῶς ἐπὶ τὴν Δαμασκὸν ἦλθον ²⁵), ἦν καὶ δορυάλωτον λαβόντες, ὡσαύτως καὶ τὰς χώρας πάσας τῆς Φοινίκης, οἰκίζονται ἐν αὐταῖς (οἱ ἐναγεῖς καὶ βέβηλοι· τοὺς ἀδύλοισ τοῦ Θεοῦ κρίμασιν).

ΣΔΓ'. Ἱ. Περὶ τῆς Ἀγίας Γῆς ²⁶.

²⁷ Περὶ τῆς ἀγίας γῆς ὁ θεοσκέσιος ἔλεγε Μωυσεὶ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ· « Ἰδοὺ Κύριος ²⁸ ὁ θεός σου

lingua Cubarum, hoc est magnam, cognominant, huc usque Aphroditem deam vocantes permanserunt.

Et me quibusdam falsa loqui videamur, magnam explicemus eorum mysterium : eorum profanae foedissimæque preceationis lectio sic habet : « Allah, Allah, Ouah, Cubar, AHah! » Et quidem Allah, Allah, interpretatur, deus, deus; Ouah autem, major; Cubar vero, magna : sive luna et Aphrodite; quod est ita : « Deus, deus major et magna, seu luna et Aphrodite, deus. » Et hoc ostendit additamentum ultimi Allah : quæ omnia abscondite in idiomate suæ linguæ, natura sic se habente, loquuntur, et ea manifeste publicare nolunt rationalibus et sapientibus hominibus ac doctrina prodatur. Verum hæc porcinos ac cœnosos, qui nihil ultra voluptatem et ignaviam sciunt, tanquam ægros insensiles et insanabiles sermo deserat, et ad historię contextum redeamus.

Post mortem impij Mahometi apparuit ad meridiem astrum Docites diotum, Arabum dominationem præsagens, et remansit dies triginta, extensum in ensis forma a meridie usque ad Ursam.

Eodem tempore illi olim Arabes dicti, nunc autem Sarraceni, ad bellandum profecti, Arabia relicta, cum innumerabili turba venerunt in Damasci partes. Quod cum audissent Banes et Basiliscus, Orientis duces, adversus hos properaverunt. Deinde, congressione facta, magna clade cæduntur Christiani : Nolo enim adversus Romanos violenter stare, sed propter pulveris turbine hostes aspicere non valentes, in fugam misere conversi sunt. Sarraceni sic victores cum potestate et gloria Damascum venerunt, et ista cum omnibus Phœnicie regionis locis gladio capta, hic illi maledicti et profani, abscondito Dei iudicio, sedem fixerunt.

CXXXXVI. De Terra Sancta.

De terra sancta divinus Moyses ad Israel aiebat : « Ecce Dominus Deus introducet te in

Varie lectiones et notæ.

⁹ ταύτης τὸν ἄνω μυστήριον εἶναι Ced. ⁹ Κουδάρ Ced. ¹⁰ γλώσση ἐπονομάσαν Ced. cf. רבב diu et רבב magnitudo necnon רבב magnus et רבב magnus esse. ¹¹ Εὐχὴ τῶν Σαρακηνῶν. Ἴνα δὲ μὴ Ced. 744, 14—24. ¹² τὸ μ. ἄ. Ced. ¹³ οὐά = Vav. Hebr. et? ¹⁴ ἐπιεκκρυμμένως Ced. ¹⁵ τελμ. καὶ μ. πλέον τῆς Ced. ¹⁶ χωρήτω Ced. ¹⁷ — 632. περὶ Ἀράβων στρατείας M. 2, om. Par. 1706. — Ced. 745, 1—4. ¹⁸ Μουχ. cod. ¹⁹ ὁ add. Ced. ²⁰ ἐπ. ἐμ. δὲ ἐπὶ ἡ. Ced. ²¹ ἃ. ἦν δὲ ξιφοειδῆς Ced. ²² — 635. Ced. 745, 19—746, 5 : τῷ κε' εἶτι ἐπιστρατεύουσιν οἱ Σ. μετὰ πλήθους Ἀράβων καὶ σ. γ. ἡ. Ῥωμαῖοι. Σ-ασιάζαντες δὲ οἱ περὶ Βάνην Ἡράκλειον ἀποκηρύττουσι καὶ Βάνην ἀναγορεύουσι βασιλεῖα· ἐν τούτοις ὑποχωροῦσιν οἱ περὶ τὸν σακελλῆριον καὶ οἱ Σαρακηνοὶ εὐρόντες ἔδειαν συμβάλλουσι μετὰ Βαάνουσι πόλεμον καὶ ἤττωσιν αὐτὸν. ἀν. γάρ. ²³ β. v. κ. Ῥ. καὶ μὴ δυναμένον τὸν ἐχθρὸν Ced. ²⁴ τρ. καὶ ῥέπτωνες ἐαυτοὺς εἰς τοὺς στενωποὺς τοῦ ποταμοῦ Ἰερμοχθᾶ διεφθάρησαν αἱ μ' χιλιάδες παρέλαθον δὲ καὶ ἡν Δ. καὶ τὰς χ. τῆς Φ. καὶ δ. ἐκεῖ Ced. ²⁵ ἐλθόντες cod. ²⁶ Περὶ τῆς Ἀραβίτιδος M. 2, om. Par. 1706. ²⁷ Ced. 747, 1—10 : περὶ δὲ γε τῆς ἀγ. ²⁸ ὁ γάρ Κύριος Deut. VIII. 7.

terram bonam et magnam, terram rivorum aquarumque et fontium, in cujus campis et montibus erumpunt fluviorum abissi, terram frumenti et hordei, in qua vineæ, et ficus, et malogranata et oliveta nascuntur, terram olei ac mellis, terram in qua absque uña penuria comedes panem tuum, et rerum omnium abundantia perfrueris, terram cujus lapides ferrum suat, et de cujus montibus aurum extrahes, et terram lacte melleque fluentem, in qua per omnes partes alvearia sunt, quæque paradiso Dei consimilis est.

· Elevatis enim, inquit, Loth oculis suis, vidit omnem affinem Jurdani regionem, totam irrigatam esse, sicut Dei paradisi et sicut Ægypti terra, et sibi elegit eam. »

Attestatur autem hæc et ipse sapientissimus Aristoteles, dicens : « Etenim hominibus abundat promissionis terra ; arboribus consita omnis generis fructibus exuberat, vinearum, nucum et palmarum est ingens multitudo, innumeraque sunt pecora ; et ob fertilitatem terræ atque pinguedinem, varia et abundantia sunt omni tempore illorum pasua. Magna vero copia est aromatum, lapidumque pretiosorum atque auri ab Arabibus in hunc locum asportati.

Similiter et Josephus ait : « Fertilissima namque terra propter aeris temperiem et multam pinguedinem, hiemis tempore producit nuces, æstuque palmas, et multas fert olivas ; uvas autem et flev mensibus decem comedunt hic habitantes, cæterosque fructus his in anno colligunt. »

Magnitudinem vero racemorum vineæ ostendit Scriptura, de exploratoribus quos miserat Moyses dicens : « Venerunt ad vallem uvæ, et abscindentes palmitem cum uva sua, in vectibus portaverunt eum. » In ligno enim ad id præparato oblique suspensus et a duobus viris portatus terræ sanctæ fertilitatem omnibus ostendit, per quam etiam Alexander Magnus transgrediens et ligna fructifera, inter quæ ruta, contuens, necnon altitudinem et crassitudinem fici, terræ fertilitatem et pinguedinem valde miratus est.

Porro in Palæstina est quoque fons omnium morborum hominum atque brutorum continens remedium, in quo dicitur Dominus ex tinere lavasse pedes.

Α εὐδαίει σε εἰς γῆν ἀγαθὴν καὶ πολλήν, ἧς ⁸⁹ χεῖρα· βροὶ ὕδατων καὶ πηγῶν ⁹⁰ ἀβύσσων ἐκπορευόμεναι διὰ τῶν πεδίων ⁹¹ καὶ ⁹² τῶν ὄρεων, γῆ πυροῦ καὶ κριθῆς, ἔμπειλοι ⁹³ καὶ συκαὶ ⁹⁴. βροταὶ ⁹⁵ καὶ φοινίκες, γῆ (ἐλαίας), ἐλαίου καὶ μέλιτος, γῆ ἐν ἣ ⁹⁶ οὐ μετὰ πτωχείας φάγη τὸν ἄρτον [σου] (καὶ οὐ ⁹⁷ διηθήσῃ ἐπ' αὐτῆς οὐδὲν, γῆ ἧς οἱ λίθοι οἰθήρα, καὶ ἐκ τῶν ὄρεων αὐτῆς μεταλλεύσεις χρυσόν ⁹⁸, γῆ βέουσα γάλα καὶ μέλι, καὶ κηρίον ἐστὶ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν καὶ τῷ παραδεισῷ τοῦ θεοῦ παρειαζόμενη.

590 (2) « Ἐπάρας γὰρ, φησί, Λὼθ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, εἶδε ⁹⁹ πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, ὅτι πᾶσα ἦν ποτιζομένη — ὡς ¹⁰⁰ παράδεισος Κυρίου καὶ ὡς ἡ γῆ Αἰγύπτου, καὶ ἐξέλεξατο ¹⁰¹ αὐτήν. »

¹⁰² (3) Προσμαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ ὁ σοφώτατος Ἀριστοτέλης λέγων· « Καὶ γὰρ πολυάνθρωπος ἐστὶν ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας (καὶ σύνδεστος) καὶ παντοίοις καρποῖς εὐθηνούσα, ἔμπειλων τε καὶ ἀκροδρύων, καὶ φοινίκων πλῆθος ἀπλετος, καὶ κτήνη πάμπολλα καὶ διάφορα, καὶ θαψιλῆς ἡ τοῦτον νομῆ δι' ὅλου τοῦ χρόνου γίνεται διὰ τὴν πολλὴν εὐκρασίαν τῆς γῆς καὶ πίστητά· πολὺ δὲ κλήθος καὶ τῶν ἀρωμάτων καὶ λίθων πολυτελῶν καὶ χρυσοῦ παρακαμιζομένου διὰ τῶν Ἀράβων (εἰς τὸν τόπον).

(4) Ἀσαύτω; ¹⁰³ καὶ Ἰωσηπος ἐφη· « Πάμπορος γὰρ οὖσα ἡ γῆ δι' εὐκρατον αἴερα καὶ πολλὴν πίστητά ¹⁰⁴, χειμῶνος ὥρᾳ ἐκφέρει κάρυα καὶ ἐν καύματι φοινίκας, καὶ πλείστον (μὲν) γεωργεῖ ἐλαιον, σταφυλᾶς ¹⁰⁵ δὲ καὶ σῦκα διὰ μηνῶν ἑ' ἐσθίουσιν οἱ ἐκεῖσε, τοὺς δὲ λοιποὺς καρποὺς δις τοῦ ἐνιαυτοῦ τρυγῶσιν. »

¹⁰⁶ (5) Τὸ δὲ μέγεθος τῆς σταφυλῆς τῶν βοτρύων ¹⁰⁷ ἐκεῖνης ἐδήλωσεν ἡ Γραφή λέγουσα περὶ τῶν κατασκόπων ὧν ἀπέστειλε Μωϋσῆς, ὅτι « Ἦλθον ¹⁰⁸ εἰς φάραγγος βότρυος, καὶ — κόψαντες ¹⁰⁹ ἐκίθην κλήμα καὶ βότρυν σταφυλῆς ἕνα ¹¹⁰, ἦραν αὐτὸν ἐπ' ἀναφορεῦσιν· ἐν ξύλῳ γὰρ ἐσοχηματισμένῳ πλάγιως μέσον κρεμασθεὶς καὶ ὑπὲρ ἀνδρῶν β' βασταζόμενος πᾶσιν ἐδήλωσε τῆς ἀγίας γῆς; ἐκεῖνης τῆς εὐκαρπίας, δι' ἧς Ἀλέξανδρος ὁ μέγας διαπορευόμενος καὶ ξύλα καρποφόρα, ἐν οἷς καὶ πήγανον, ¹¹¹ θεασάμενος (καὶ) τὸ ὕψος καὶ πᾶχος ¹¹² ἐφάμμιλον συκῆς, ἐθαύμασε σφόδρα τῆς γῆς τὴν εὐκαρπίαν ¹¹³ καὶ πίστητά.

(6) Καὶ γοῦν ἐν τῇ Ἰλαασιτικῇ πηγῇ ἐστὶ παντοίων παθῶν (155^α) ἀνθρώπων τε καὶ ἀλόγων ἰσὺν παρίχουσα, ἐν ἣ λόγος τὸν Κύριον ἐξ ὀδοποιρίας τοῦς πόδας νύφασθαι.

Varix lectiones et notæ.

⁸⁹ ου Dent. ⁹⁰ πηγῆ δ. ἐκπορευομένη cod. ἀβύσσου Ced. ⁹¹ πεδιάδων Ced. ⁹² διὰ add. Dent. ⁹³ δ. σ. ρ. γῆ Dent. ⁹⁴ καὶ add. Ced. ⁹⁵ βροταὶ cod. ⁹⁶ ἐφ' ἧς Dent. ἐφ' ἧν Ced. ⁹⁷ οὐκ ἐνδ. Dent. ⁹⁸ μεταλλεύσει χρυσοῦν cod. χαλκόν Dent. Ced. ⁹⁹ ἐπειδὴ Gen. xiii, 10. ¹⁰⁰ οὐ add. Gen. ¹⁰¹ ἐξ. ἐκτυψὼ Λὼθ πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου Gen. ¹⁰² Ced. 747, 10 — 17. ¹⁰³ οὐν add. Ced. 747, 17 — 22. ¹⁰⁴ ποιότητά cod. hic et infra. ¹⁰⁵ καὶ σταφυλὴν μὲν καὶ Ced. ¹⁰⁶ Ced. 747, 22 — 748, 7. ¹⁰⁷ τῶν β. τῆς σ. Ced. ¹⁰⁸ φάσθαι Num. xiii, 25. ¹⁰⁹ ἐκόψην Num. ¹¹⁰ ἐπ' αὐτοῦ καὶ add. Num. ¹¹¹ καὶ πλάτος Ced.

800 (7) Καὶ δένδρον ἵσταται πάσης ἀβρωτίας ἅ ἀλεξίκακον, ἐν ᾧ ἔσπευ φασὶν Ἰωσήφ τὸν Χριστὸν λαβόντα μετὰ τῆς παναγίας Θεοτόκου Μαρίας· πρὸς τὴν Αἴγυπτον πορεύμενον τὴν πορείαν, εἰς γῆν ἐκλίθη ἐπὶ δένδρον καὶ προσεκύνησεν.

(8) Πρὸς δὲ τὴν ἀρκτέραν τῆς φάραγγος ⁸² ῥίζα γίνεται φλεγμοειδῆς ὀνόματι βατταρίτης ⁸³, ἀφ' ἧσπερ τὴν ἐσπέραν ἐξατράπτει φῶς, οὐδεὶς ἀνθρώπων θίγειν αὐτὴν δύναται διὰ τὸ παραχρῆμα θανατοῦν αὐτὴν, εἰ τις ῥίζης ἐκείνης περιάψῃται τὴν χεῖρα· κυκλόθεν οὖν περιορίζαντες καὶ κύνα δεσμεύσαντες ⁸⁴, ἀνασπᾷ τὴν ῥίζαν ὁ κύων ἐπακολουθεῖν τῷ ἀνθρώπῳ βουλόμενος, καὶ παραυτίκα ἀποθνήσκει, τὴν δὲ ῥίζαν περιάπτουσι· δαιμονιζομένων καὶ ἀπολύουσι τοῦ δαίμονος ἐξ αὐτοῦ φυγαδευομένους.

(9) Καὶ ἄλλη δὲ τις πόλις ἐστὶ τῆς Γαλιλαίας παράλιος ἀπὸ σταδίων β' ποταμὸν ἔχουσα ⁸⁵ καὶ νησοειδῆ τόπον ἐν αὐτῷ, πηγῶν ἔχοντα τὸ περιμετρον ρ', ἐν ᾧ γίνεται φυσικὸν πρᾶγμα θαύματος ὄψων· οἱ γὰρ ἄνεμοι τὴν ἐξωθεν ἀργὴν ψάμμον εἰς αὐτὸν κατασφραγισσάντες, εὐθέως ὁ τόπος ταύτην εἰς ὕalon μεταβάλλει, ἐπειδὴ ἐκὰν πλοῖα περιστάντα καὶ τὴν θαλάττην ἐκείνην ψάμμον ἐκφορῆσαι, πάλιν οἱ ἄνεμοι καταπιεύσαντες γαμίζουσι τὸν τόπον.

⁸⁶ (10) Ἀλλὰ μὴν καὶ ὀποβάλασμον γεωργεῖ(ται) κλειστόν καὶ ἕτερα (τινὰ πᾶμ)πολλά (καὶ) δυσπόριστα καὶ ἀνθρώποις ἐπέραστα. Κάν·εὔθεν τοῖνου, ὡς ἐφαίρετον καὶ διαφέρουσαν ἀσυγκρίτως πάσης τῆς γῆς, εἰκότως ἔδωκεν αὐτῇ ὁ Θεὸς τῷ ἡγαγμένῳ καὶ πρωτοτόκῳ υἱῷ αὐτοῦ (Ἰσραὴλ) εἰς κληρονομίαν τε καὶ ἀπόδραυσιν. « Εἰσήγαγε ⁸⁷ γὰρ, » φησὶν, « αὐτοὺς εἰς ὄρος ἀγιάσματος αὐτοῦ, ὄρος τοῦτο, ὃ ἐκτέσαστο ἡ δεξιὰ αὐτοῦ. »

⁸⁸ (11) Τοιγαροῦν ἐν τῇ ἀγίᾳ ταύτῃ καὶ μακαρίᾳ καὶ ἀγαθῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας ⁸⁹, « Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλας ὁ Θεὸς ὁ Λόγος τοῖς προφήταις φρασεῖς (ἐπὶ χειροδικοῦ καὶ ἐπηρμένου θρόνου [χρη]ματισθεῖς καὶ μέντοι καὶ διαφόρως τε καὶ) θεοπρεπῶς ⁹⁰ τὰς θεοφανίας ποιησάμενος, ἔλεγεν· « Ἐγὼ ὄρασις ἐπλήθυνα καὶ ἐν χειρὶ **801** προφητῶν ⁹¹ ὠμοκώθη ⁹² » — « ἐπ' ἐσχάτου » αὐθις (ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἱερᾶς γῆς) ὤφθη σαρκούμενος καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστρεφόμενος ⁹³ (κατὰ τὴν θεῖαν πρόβλεψιν) πληρώσας τὸ ⁹⁴· « Μήτηρ Σιών, ἐρεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν ὁ Ὑψίστος· » ἐν ἧ καὶ τὸ σωτήριον πάθος ὑπομένει ⁹⁵ τὴν παγκόσμιον εἰργάσατο σωτηρίαν (ἐν μέσῳ αὐτῆς ὡς καὶ τινες τῶν ἐξηγητῶν ὀμφαλὸν τῆς γῆς αὐτὴν προσηγορεύουσιν). Καὶ μὴν γε ⁹⁶ καὶ Χριστὸς αὐτὸς καρδίαν ἐφίση λέγων ⁹⁷· « Ὡσπερ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους γ' ἡμέρας καὶ γ' νύκτας, οὕτως ἔσται καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς· »

Variae lectiones et notæ.

⁸² τοῦ φάραγγος cod. ⁸³ δι' ἡμῶν? ⁸⁴ δεσμήσαντες cod. ⁸⁵ ἔχων cod. ⁸⁶ Cod. 748 7 — 1. ⁸⁷ Καὶ ἔ. ἀ. 1^ο. ε. xxiiv, 54. ἔ. γ. ἀ. φ. Cod. ⁸⁸ Cod. 748, 13—749, 3. ⁸⁹ Hebr. 1, 1. ⁹⁰ τε add Cod. ⁹¹ Quc. xii, 10. ⁹² ἐμώθη Cod. sed πῶς. ⁹³ Hebr. 1, 1, ἐπ' ἐσχάτων δὲ σαρκοφόρος ὤφθη καὶ Coth ⁹⁴ συναναστρέφει, πλ. καὶ τὸ Cod. ⁹⁵ Ps. xlix. 5. ⁹⁶ ὕπ. π. Cod. ⁹⁷ αὐτὸς γὰρ ὁ Κύριος x. τῆς γῆς ἀπέλασε τὴν Ἱερουσαλήμ ὡ. Cod. ⁹⁸ Mat. th. xii, 59.

Arborque surgit, omnis languoris antidotum, in quo loco dicunt, Joseph Christum tenente et cum sanctissima Maria iter in Ægyptum faciente, inclinatum ad terram fuisse arborem et adoravisse.

Ad septentrionalem torrentis partem est radix flammæ figuram gestans nomine Battarites, e qua vespere lumen emittitur: nullus homo eam tangere potest, quia, si quis manu radicem attrahat, hac subito eum mortificat. Circulatum ergo sodientes canem ibi alligaverunt, canis autem hominem commitari volens attraxit radicem et statim mortuus est; hanc vero radicem adaptant homini possessore et cum a dæmone fugato liberant.

Et est alia quædam urbs Galilææ maritima, duobus stadiis fluvium habens distantem et in eo locum insulæ formam gerentem, cujus circuitus centum cubitos habet, ubi physica res miratione digna conspicitur: Cum enim venti ex regione exteriore albam arenam in eum congesserunt, statim locum eam in vitrum mutat, et dum sufficientes naviculæ circumstantes vitream arenam exportant, denique venti flantes locum replent.

Purissimum quoque balsamum et alia plura inventu difficilia et hominibus desiderabilia copiose producit. Ideoque eam, tanquam electam et omni terra longe præstantem, dedit Deus dilecto et primogenito suo Israel in hæreditatem et possessionem.

Et induxit eos, inquit, in montem sanctificationis suæ; montem quem acquisivit ipsius dextera.

In hac ergo sancta, beata optimaque promissionis terra, multifariam multisque modis olim Deus Verbum prophetis visus in Cherubico excelsoque sedens solio, et varie magnificeque functus suis apparitionibus, aiebat: « Ego visiones multiplicavi et in manu prophetarum assimilatus sum; » — « novissime vero » rursus in hac ipsa sacra terra visus est, incarnatus et cum hominibus conversatus, hoc juxta divinam prædictionem impleto: « Mater Sion, dicet homo; et homo natus est iura, et ipse fundavit eam Altissimus. » In hac etiam salutarem passionem pertulit et universam mundi salutem operatus est in mediis ejus, uade quidam interpretes eam unibilicum terræ vocaverunt. Et vero Christus ipse cor eam appellavit dicens: « Sicut fuit Jonas in corde cetæ tribus diebus et tribus noctibus, ita erit et Filius hominis in corde terræ. »

Unde divus Chrysostomus ad dictum verbum : A « Ex Sion species decoris ejus, » inquit : « Etenim antiquitus exinde Dei facta est species, velut altare, Sancta sanctorum, sacerdotum multitudo, tota religio totumque regimen antiquæ legis, incensationes et holocausta, hymni sacri et psalmodiæ, universaque dehinc et futura prædescripta sunt. Postquam autem veritas advenit, exinde sumpsit initium, exinde crux illuxit, exinde mille virtutes cœntuerunt. Propterea quoque de secunda Christi legislatione magnus Isaias dixit : « Ex Sion exhibit lex, et verbum Domini de Jerusalem, et judicabit in medio gentium. » Sion enim ibi vocat omnem regionem et adjacentem ei Judæorum metropolim. Exinde namque, sicut ex quodam claustro veloces et alacres equi, apostoli in omnem terram emissi sunt ; hinc miracula facere cœperunt, hic [facta est salutifera Passio, Resurrectio, Ascensio ; hic exordia salutis nostræ, hic mysteriosa dogmata primo prædicata sunt, hic primum revelatus est Pater et agnitus unigenitus Filius, et data est tanta Spiritus gratia, et ibi sermonem de spiritualibus nudaverunt, necnon donorum et potestatum et futurorum honorum repromissiones, quæ omnia decus ejus dicit : namque Dei pulchritudo et decor, bonitas et humanitas et ad omnes beneficentia. Hic igitur culpam lapsamque Adami sanans, et velocissimam quasi aliam sanctorum congregationem et occursum in suo secundo adventu præsignificans, ait : « Ubi corpus, illic congregabuntur et aquilæ. » (η) φιλανθρωπία, καὶ ἡ εἰς πάντα εὐεργεσία· ἐκεῖ τόνουν τὸ σταῖσμα καὶ τὸ πτώμα⁶⁰ τοῦ Ἀδάμ θεραπεύσας καὶ τὴν ταχίστην ὥσπερ⁶¹ ὑπόπτερον συνέλευσιν τῶν ἁγίων καὶ ἀπόντησιν ἐν τῇ β' παρουσίᾳ αὐτοῦ προὑποφαίνων⁶² ἔλεγεν⁶³ : « Ὅπου τὸ πτώμα, ἐκεῖ συναχθήσονται (καὶ) οἱ ἀστέρι. »

Hic quoque sciendum est (Adami), cunctorum ducis hominum, esse tumulum, sicut post diluvium ab ea tradita est fama : ideoque Christus, inquisitis humanæ mortis principiis, in dicto Calvarii loco, passionem suscepit, ut ubi hominum corruptio cœperat initium, illinc quoque vita divinaque regni cœlorum prædicatio oriretur.

Sic etiam divus Athanasius de Christi passione ait : « Eo quod non alibi patitur Christus nec in alio crucifigitur loco quam in loco Calvarii, quo Hebræorum magistri Adami dicunt esse tumulum, ibi enim cum post maledictionem esse tumulum affirmaverunt ; propterea miror loci proprietatem : decebat enim Christum primum hominem renouare D volentem in eo pati loco. » Et cum Adamus hoc

(12) ὄθεν καὶ⁶⁴ ὁ θεὸς Χρυσόστομος εἰς τὸ φάσκον ῥητόν⁶⁵ : « Ἐκ Σιών ἡ εὐπρέπεια τῆς ὠραιότητος αὐτοῦ, » φησὶν : « Καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ἐκεῖθεν τοῦ Θεοῦ⁶⁶ γέγονεν ἐμπρέπεια, ὡς ὁ βωμὸς, τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, ἡ λατρεία πᾶσα καὶ ἡ πολιτεία τῆς παλαιᾶς νομοθεσίας⁶⁷. ἱερῶν πλήθος⁶⁸, θυσίαι⁶⁹ καὶ ἑλοκαυτώσεις, καὶ ὕμνοι ἱεροί, καὶ ψαλμοὶ, καὶ πάντα τὰ ἐκεῖθεν καὶ τῶν μελλόντων⁷⁰ προδιεγράπτο. Ἐπειδὴ δὲ⁷¹ ἡ ἀλήθεια παραγέγονεν, ἐκεῖθεν τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, ἐκεῖθεν ὁ σταυρὸς ἔλαμψεν, ἐκεῖθεν τὰ μυρία κατωρθώματα. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ περὶ τῆς Χριστοῦ δευτέρας νομοθεσίας ὁ μέγας Ἡσαίας φησὶν⁷² : « Ἐκ (155^β) Σιών ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ, καὶ κρινεῖ ἀναμέσον τῶν ἐθνῶν. » Σιών γὰρ ἐν ταῦθα ἑλόκληρον λέγει τὸ χωρίον καὶ τὴν παρακειμένην αὐτῷ μητρόπολιν τῶν Ἰουδαίων. Ἐκεῖθεν γὰρ⁷³, ὥσπερ ἐκ βαλδιδός τινος εὐδρομοὶ ἴπποι εὐσταλαῖς⁷⁴, οἱ ἀπόστολοι εἰς τὴν⁷⁵ οἰκουμένην ἅπασαν ἐξεπέμφθησαν· ἐκεῖθεν τὰ σημεῖα ποιεῖν ἤρξαντο· ἐκεῖ γέγονε τὸ σωτήριον πάθος⁷⁶, ἡ ἀνάστασις⁷⁷, ἡ ἀνάληψις· ἐκεῖ τὰ προοίμια τῆς ἡμετέρας σωτηρίας· ἐκεῖ τὰ ἀπόρρητα 602 δόγματα κηρύττεσθαι τὴν ἀρχὴν ἔλαβον⁷⁸· ἐκεῖ πρῶτον ἀπεκαλύφθη Πατὴρ καὶ ἐγνωρίσθη Μονογενής, καὶ ἐδόθη τοσαύτη Πνεύματος χάρις καὶ τὸν περὶ τῶν ἀσωμάτων ἐκεῖ λόγον⁷⁹ ἐγύμναζον, καὶ δωρεῶν, καὶ δυνάμεων καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τὰς ἐπαγγελίας, ἅπερ ἅπαντα αὐτῆς ὠραιότητος⁸⁰ λέγει· κάλλος⁸¹ γὰρ Θεοῦ καὶ ὠραιότητος ἡ ἀγαθότης, καὶ τόνουν τὸ σταῖσμα καὶ τὸ πτώμα⁸² τοῦ Ἀδάμ θεραπεύσας καὶ τὴν ταχίστην ὥσπερ⁸³ ὑπόπτερον συνέλευσιν τῶν ἁγίων καὶ ἀπόντησιν ἐν τῇ β' παρουσίᾳ αὐτοῦ προὑποφαίνων⁸⁴ ἔλεγεν⁸⁵ : « Ὅπου τὸ πτώμα, ἐκεῖ συναχθήσονται (καὶ) οἱ ἀστέρι. »

(13) Ἐκεῖ δὲ μηδὲ τοῦ Νῶε⁸⁶, τοῦ πάντων ἀρχηγοῦ ἀνθρώπων, τὸν τάφον ἀγνοῆσαι, ὡς μετὰ τὴν κατακλυσμὸν ἀπ' αὐτῆς διαδοθῆναι τὴν ψῆμην· διόπερ ὁ Κύριος τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀνθρωπίνου θανάτου ἐρευνήσας εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον τὸ πάθος ἐδέξατο, ἵνα ἐν ᾧ τόπῳ ἡ φθορὰ τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀρχὴν ἔλαβε, ἐκεῖθεν καὶ ἡ ζωὴ καὶ τὸ θεοκλήρυκτον κήρυγμα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐρρηγνύεται⁸⁷.

(14) Ὡσαύτως καὶ ὁ θεορῆμων Ἀθανάσιος εἰς τὸ πάθος Χριστοῦ λέγει : « Διόπερ⁸⁸ οὐκ ἀλαχόσε πάσχει Χριστὸς, οὔτε μὴ εἰς ἄλλον σταυροῦται τόπον ἢ εἰς τὸν⁸⁹ Κρανίου τόπον, ἐν ᾧ⁹⁰ δὲ Ἑβραίων οἱ διδάσκαλοι τοῦ Ἀδάμ φασι εἶναι τὸν τάφον· — ἐκεῖ γὰρ αὐτὸν μετὰ τὴν κατάραν τετάφθαι διαβεβαίουνται. — διὰ τοῦτο⁹¹ θαυμάζω τοῦ τόπου τὴν οἰκειότητα· ἔδει γὰρ τὸν Κύριον ἀνανεῶ-

Varia lectiones et notæ.

⁶⁰ Ced. 749,3—750,7. ⁷⁰ ὄθεν δὲ cod. ⁷¹ Ps. 1, 2. ⁷² γ. ἡ τοῦ Θεοῦ Ced. ⁷³ καὶ add. Ced. ⁷⁴ καὶ add. Ced. ⁷⁵ θυσία Ced. ⁷⁶ καὶ τὰ μέλλοντα Ced. ⁷⁷ καὶ add. Ced. ⁷⁸ λέγει Ced. Isa. 11, 5. ⁷⁹ Ἐκ τόνουν Ced. ⁸⁰ ε. καὶ εὐστ. i. Ced. ⁸¹ εἰς τὴν δ. ἀ. οἱ ἀπ. Ced. ⁸² καὶ add. Ced. ⁸³ καὶ add. Ced. ⁸⁴ ἔλαβεν Ced. ⁸⁵ λ. ε. Ced. ⁸⁶ ὡ. τοῦ Θεοῦ Ced. ⁸⁷ κάλλη Ced. ⁸⁸ πτώμα καὶ πτ. Ced. ⁸⁹ ὡ. καὶ ὡπ. τῶν ἀ. σ. Ced. ⁹⁰ ἀ. προὑπαμφ. Ced. ⁹¹ Mat. xxiv, 28. ⁹² Ἀδάμ? ⁹³ Incusque signa loci e Chrysostomo laudati. ⁹⁴ Ced. 750,8—17. Ὁ δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθ. ⁹⁵ τοῦ Ced. ⁹⁶ ed. Par. 1698 III, 90 (i. : ὄθεν οὐδὲ ἀ. π. οὐδὲ εἰς ε. σ. ⁹⁷ εἰς τοῦ χρ. Ced. ⁹⁸ ὄν Ἐ. οἱ δ. φ. τοῦ Ἀ. ε. ε. Ath. ἐν ᾧ δὲ τῶν Ἐ. οἱ δ. φ. τοῦ Ἀ. ε. τὸν τ. Ced. ⁹⁹ ὥσπερ εἰ οὕτως ἔχει θ. Ath.

σαι θέλοντα τὸν ἄνθρωπον, ἐν ἐκείνῳ παθεῖν τῷ ἄνθρωπῳ. — « Καὶ ἐπειθὴ (περ) ἤκουσεν Ἄδὰμ, (ὅτι) ἤ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπαλεύσει, ταύτη (τοί) πάλιν ἐκείθεν τίθεται, ἵνα ἐν τῷ τόπῳ τὴν κατάραν ἐλάβεν, ἐκεῖ καὶ τὴν λύσιν ταύτης δέξεται. »

603 (15) Καὶ μέντοι γὰρ ὁ μέγας Ἐφραΐμ ἐν τοῖς κατὰ Κάλιν φησὶ. « Καὶ ὁ Κάλιν στένειν καὶ τρέμειν ἐκρίθη ὑπὸ τῆς συνειδήσεως περιεχόμενος. ὑποστήσεται δὲ τοῦτο ὑπὸ τῆς αἰωνίου κολάσεως. τὰ γὰρ στένων καὶ τρέμων ἐστὶ ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ὁ τόπος τῆς κρίσεως εἰς τὴν κολάσιν τοῦ κλαυθμῶνος, κατὰ τὰς ἱερὰς Γραφάς, οὐχ ἡ γῆ διὰ τὴν κρίσιν, οὐδὲ ἡ κρίσις διὰ τὴν γῆν. οὐ γὰρ ἡ γῆ ἡμαρτεν, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος. ἡ γὰρ γῆ τῆς τοῦ Θεοῦ δικῆς γίνεται ἀμυντήριος ὡς τῶν κριτῶν τὸ ῥῆμα καὶ τῶν δημιῶν ὁ σίδηρος, καὶ δύναται, φησὶν, ἐν προσκαιροῦς αἰώνιος γενέσθαι κρίσις. καὶ ἡ σὰρξ τῶν ἀνθρώπων νῦν θνητὴ ἐστίν, ἀλλὰ τότε γενήσεται ἀθάνατος, καὶ ὁ παράδεισος δι' αἰσθητῶν συνεστῶς αἰώνιον ἔχει τὴν ἀπόλαυσιν. Οὐκ ἐν παραβολῇ εἴρηται περὶ τοῦ παραδείσου, οὐκ ἐν σχήματι ἐφυτεύθη τῷ πράγματι ἀνυπαρκτος ὢν. Παῦλος δὲ αὐτὸν μετὰ εφ' ἑτηθέδατο. ἐκεῖ ἀπεδήμησεν καὶ ἤκουσε τὰ τῆς Ἐκκλησίας μυστήρια. ἡ Ἀνάθη εἰς τρίτον οὐρανὸν καὶ ἤκουσε (156) τὰ τοῦ μέλλοντος ἀδία ῥήματα. » Οὐρανὸν καὶ γῆν τὴν αὐτὴν χάριν ὁ Θεὸς ἐπέδωκεν καὶ τὸν παράδεισον ἐν ἀίθροις ἐπαγγελίαις συστησάμενος. σοὶ μὲν τῷ ἀπίστῳ δοκεῖ τὸ αἰσθητὸν πρόσκαιρον, ἐμοὶ δὲ τῷ πιστῷ καὶ τὸ πρόσκαιρον αἰώνιον. Οὐ νοεῖς τὴν δύναμιν, ἐπειθὴ οὐ πιστεύεις τῇ χάριτι. οὐχ εὐρεῖς ἡ κατὰληψιν, ὅτι οὐ γινώσκεις βουλὴν Θεότητος. Ἀπειτεῖς με λόγον πῶς τὸ πρόσκαιρον αἰώνιον ἀπαίτησον καὶ Παῦλον διὰ τί εἶπεν εἶναι διήγησιν, ἣν οὐκ ἔξδον ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. Εἰ δὲ λόγος ἀνεκδέηγτος, πολλῶ μᾶλλον ἢ τοῦ Θεοῦ δύναμις ἀνεκδέηγτος, καὶ ὁ παράδεισος τοίνυν αἰσθητὸς, ἀλλ' οὐ πρόσκαιρος, καὶ ἡ ἐν αὐτῷ ἐπαγγελία ἐν ξύλοις, ἀλλ' οὐ πρόσκαιρος. καὶ δὴ ἡ μητρόπολις Ἱερουσαλήμ πρόσκαιρος νῦν καὶ φθαρτὴ, ἀλλ' εἰς κατοικητήριον ἐξελέχθη τοῦ ἀφθάρτου φύσει καὶ αἰωνίου Θεοῦ, ἥτις γὰρ πάντως μακρὸν ὑπερὸν ἀφθαρτος καὶ θεοφώτιστος ἐν τῇ καλιγγενεσίᾳ γενήσεται καὶ δικαίῳ ἐνδιαίτημα κατὰ τὴν βροντόφωνον φωνὴν τοῦ υἱοῦ τῆς βροντῆς Ἰωάννου ἐν τῇ Ἀποκαλύψει. ἡ Ἱερουσαλήμ, ἡ ὄντως θεόδημος, καὶ **604** θεοφρούρητος, καὶ θεοκράτης, καὶ θεοπόθητος. ἡ Ἀγαπᾷ γὰρ Κύριος τὰς πύλας σου ὑπὲρ πάντα τὰ σκηνώματα Ἰακώβ, ἡ ἦν δὴ καὶ ὡς ἐνδοξον καὶ θεοπόλιν σιμωνίων φάσκει. ἡ Δεδοξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ, ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ, καὶ καθάπερ ἠκούσαμεν, οὕτως καὶ ἴδομεν, ἐν πόλει Κυρίου τῶν δυνάμεων, ἐν πόλει τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, ὁ Θεὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν εἰς τὸν αἰῶνα. »

A *audivit* : « Terra es et in terram revertetur, » in hac rursum ibi ponitur, ut in quo loco maledictio nem sumpsit, ibi quoque liberationem ab easuscipiat. »

B *Et quidem magnus Ephraim in his quæ respiciunt Cain, ait* : « Et Cain gemere tremereque, conscientia afflictus, ex condemnatione debuit Hoc autem ab æterna pœna subibit. Gemere enim ac tremere est hac in terra, locus damnationis in valle gemituum, juxta sacras Scripturas; terra non est ob judicium, neque judicium propter terram : non enim terra peccavit, sed homo, et terra justitiæ Dei auxiliatrix est sicut judicium verbum et licitorum ferrum, et potest, inquit, in momento æternum fieri judicium. Et hominum caro nunc mortalis est, sed tunc fiet immortalis, et per ea quæ sentiuntur paradisis æternam habet jucunditatem. Non in parabola dictum est de paradiso, non in figura plantatus est qui re non existeret. Paulus autem post quinque mille et quingentos annos eum vidit : hic illic commoratus est et Ecclesiæ audivit mysteria : « Ascendit in tertium cœlum et audivit æterna futurorum verba. » Cœlum et ipsam terram gratia Deus induit, et paradysum in æternis repromissionibus constituit. Tibi quidem infideli sensibile videtur momentaneum, mihi vero fideli momentaneum videtur æternum. Non reputas potentiam, quoniam gratiæ non credis, non invenis comprehensionem, quia Dei consilium non agnoscis. A rationem quæris quomodo momentaneum sit æternum : interroga quocumque Paulum cur dixerit esse narrationem quam non licet homini loqui. Si autem verbum est inenarrabile, multo magis ineffabilia est Dei potentia, et ideo paradysus est sensibilis, sed non temporaneus, et est in eo arborum repromissio, sed non temporalium. Et sane metropolis Jerusalem nunc temporalis et corruptibilis est, sed tamen electa est in habitationem ejus qui natura incorruptibilis et æternus est Deus, et post breva tempus incorruptibilis et a Deo illuminata in regeneratione fiet et justorum inhabitatio juxta tonitrale verbum filii tonitruum Joannis in Apocalypsi : « Jerusalem, Jerusalem a Deo vere ædificata et custodita et exornata et dilecta » — « diligit enim Dominus portas tuas super omnia tabernacula Jacob, » quam etiam velut illustrem et civitatem Dei significans, ait : « Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei, » et sicut audivimus, sic vidimus, in civitate Domini virtutum, in civitate Dei Jacob, « Deus fundavit eam in æternum. »

Variae lectiones et notæ.

¹ τῷ τ. π. ἵνα ἐκείνου λύση τὴν ἁμαρτίαν, ἀπὸ παντὸς αὐτὴν ἀρη τοῦ γένους καὶ ἐπειθὴ ἡ.δ. Ἄ. ὅτι γῆ Gen. III, 19, διὰ τοῦτο π. ἐκεῖ τ. ἵνα τὸν Ἄ. εὐρών, ἐκεῖ λύση μὲν τὴν κατάραν Ath. ² ἐκεῖ τίθεται Cod. ³ στένειν καὶ τρέμειν εἰ; ⁴ II Cor. XII, 2-3. ⁵ ῥήματα cod. ⁶ ὄρεῖς cod. ⁷ XXI 10. ⁸ Ps. LXXXVI, 2. ⁹ Σιών cod. ¹⁰ Ps. III. ¹¹ καὶ αὐτὸς ἐθ. δ. δ. Ὑψιστος Ps. V.

Hanc porro sanctam et desiderabilem et amabilem A et dilectissimam terram ex qua primus homo ortus est, et omnes prophetæ et apostoli prodierunt, et ipsa cunctis cœlestibus et terrestribus creaturis excelsior sanctissima Deipara germinavit et omnium Dominum et Dominatorem genuit et salutis mundi procuratrix facta est, et divinum montem Sion perpetuo celebratum, sacram metropolim regis magni Dei et Salvatoris nostri, Jerusalem occupaverunt pravissimi et impurissimi Sarraceni! Ubi ergo illa sancta potiti sunt, insolentia valde prævaluerunt, permittente Deo propter peccata habitantium in ea, et omnia loca et urbes ditioni suæ subjecerunt. Hoc factum est cum rex Constans, Heraclii nepos, cum illis iniisset bellum et victus fugæ salutem, ut dictam est, commisisset.

λαϊκὸς Κώνστας, ὁ ἔγγονος Ἡρακλείου, συνῆψε μετ' ἐπραγματεύσατο καθὼς προλέκεται.

CCXXXVII. Regnum Constantini Pogonati.

Post diem Constantem in Sicilia occisum regnavit Constantinus, ejus filius, qui, audita patris morte, cum magna vi navali Siciliam occupavit et captum Nizizum regnantem et patris imperfectores omnes occidit, sicut et Justinienum patricium, sancti Germani patriarchæ patrem; Germanum autem rudissimum eunuchum fecit.

Hic vocatus est Pogonatus, eo quod imberbis egressus ad vindicandum patrem, in urbem cum C barba regressus erat.

Regnavit una cum fratribus, sed ab eis insidias passus et victor factus, omnes naribus amputavit, et in exilium misit Heraclium et Tiberium. Ipse regnavit decem et septem annos.

CCXXXVIII. De Paulicianorum hæresi.

Oportet autem et de Paulicianorum hæresi particulariter dicere. Temporibus Constantis, Constantini patris, in Sicilia interfecti, apparuit Constantinus, qui se Silvanum quoque nominabat. Hæc autem hæresis ita se habet: Pauliciani, qui et Manichæi, nomen Manichæorum commutaverunt cum nomine Paulicianorum, ex quodam Paulo Samosatensi, filio mulieris Manichææ nomine Callinices, quæ duos habebat filios, hunc Paulum et Joannem. Hos ergo cum Manichæum errorem edocuisset, ex Samosata ad Armenios hujus hæresis præcones misit; qui cum venissent in quem-

(16) Ταύτην δὴ τὴν ἁγίαν καὶ ἐπιθυμητὴν γινε καὶ παγγέραστον καὶ πανεπίραστον, ἐξ ἧς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος γέγονεν καὶ οἱ προφῆται πάντες καὶ οἱ ἀπόστολοι ἀνεφύθησαν, καὶ μέντοι καὶ αὐτὴ ἡ πάντων οὐρανίων καὶ ἐπιγείων κτισμάτων ὑπερατέρα ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος ἐδιδάσθησε καὶ τὸν τοῦτου ἡ παντὸς Κύριον καὶ Δεσπότην ἀπέτεικε, καὶ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας γέγονε πρόξενος, καὶ τὸ θεῖον ὄρος Σιών αἰετῶς περιβόητον, τὴν ἱερὰν μητρόπολιν τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν τὴν Ἱερουσαλήμ κατέσχον οἱ ἄγαν πονηροὶ καὶ ἀκάθαρτοι Σαρακηνοί. Ἐπεὶ οὖν περικραταὶς ἐγένοντο τῆς ἁγίας ἐκείνης, σφόδρα πλεονάσαντες ὑπερσυχῶσαν, συγχωρήσαντες Θεῷ διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῇ, καὶ πάσας τὰς χώρας

B καὶ τὰς πόλεις κατεκράτησαν. Ὅτε δὴ καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν πόλεμον καὶ ἡττηθεὶς φυγῆ τὴν σωτηρίαν

ΣΑΖ'. Βασιλεῖα Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγονάτου.

Ἐπεὶ τὸν ῥηθέντα Κώνσταντα ἡ ἀναιρεθέντα ἐν Σικελίᾳ ἐβασίλευσε Κωνσταντίνος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἐς μαθὼν τὴν τοῦ πατρὸς τελευταίην, μετὰ πλείστης ναυστολίας τὴν Σικελίαν κατέλαθε, καὶ χειρωσάμενος Νιζίζιον ἡ τὸν βασιλεύσαντα καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ φονέας, πάντας ἀπέκτεινεν, ὡσαύτως καὶ Ἰουστινιανὸν πτρίκιον, τὸν πατέρα τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ τοῦ πατριάρχου, τὸν δὲ Γερμανὸν, τραχύτατον ὄντα, εὐνοῦχισεν.

(2) Οὗτος ἐκλήθη Πρωγονάτος, ὡς ἀγένης; ἀπελθὼν ἐν τῇ τοῦ πατρὸς ἐκδικήσῃ, ἐπαῆλθε μετὰ πάγωνος ἐν τῇ πόλει.

(3) Ἐβασίλευσεν ἅμα τοῖς ἀδελφοῖς, ἐπιβουλεύθεις δὲ παρ' αὐτῶν καὶ κατισχύσας, πάντας ῥινοτομήτους ἐποίησεν, καὶ ἐξώρισεν Ἡράκλειον καὶ Τιβέριον, ὃς καὶ ἐβασίλευσεν ἐτη ιζ'.

ΣΑΗ' Περὶ τῆς αἵρέσεως τῶν Παυλικιανῶν ἡ.

Αἰεὶ δὲ καὶ περὶ τῆς αἵρέσεως τῶν Παυλικιανῶν μερικῶν διαλαθεῖν. Ἐπὶ τῶν ἡρόνων (156^b) Κωνσταντος, τοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου, τοῦ ἀναιρεθέντος ἐν Σικελίᾳ, ἀνεφάνη Κωνσταντίνος ὁ καὶ Σιλουανὸν ἐαυτὸν ὀνομάσας. Ἔστι δὲ ἡ τοιαύτη αἵρεσις οὕτως. Παυλικιανοί, οἱ καὶ Μανιχαῖοι, μετωνομάσθησαν ἀντὶ Μανιχαίων Παυλικιανῶν, ἀπὸ Παύλου τινὸς Σαμοσατέως ἡ, υἱοῦ γυναικὸς Μανιχαίας Καλλινίκης τοῦνομα, ἧτις δύο υἱοὺς ἔσχε, τοῦτον τὸν Παῦλον καὶ Ἰωάννην. Τούτους οὖν τὴν Μανιχαϊκὴν αἵρεσιν διδάξασα ἐκ τοῦ Σαμοσατέου εἰς Ἀρμενιακοὺς κήρυκας τῆς αἵρέσεως αὐτῆς ἀπέ-

Variae lectiones et notæ.

¹² τοῦ end. ¹³ καὶ cod. ¹⁴ — 668. Ced. 763,19 — 764,4 : ἀκούσας δὲ Κ. τὴν τοῦ πατρὸς ἀποθίωσιν μ. π. ν. καταλαμβάνει τὴν. ¹⁵ Κώνσταντ' τόν cod. ¹⁶ καὶ Μιζίζιον ἀναίρει σὺν τῷ φονεῖ τοῦ ἰδίου π. καὶ καταστήσας τὰ ἑσπέρα ἐπὶ ΚΠ. ἔρχεται, κτλ. ἀπέτεμε δὲ καὶ Ἰ. π. τὸν π. Ced. ¹⁷ βράχ. cod. ¹⁸ — 668. Ced. 765,6—14. ¹⁹ π. Π. Μ. 2 e Par. 1706 ante regnum Pogonati. ²⁰ Ced. 756,17 — 757,5 sub Constante confer Petrum Siculum p. 36 : Γυνὴ γάρ τις ἐκ τοῦ Σαμοσατέου Καλλινίκη τοῦνομα δύο υἱοὺς ἔσχε Π. καὶ Ἰω. Τούτου; οὖν — τὴν καμμιανὴν διδάξασα αἵρεσιν κήρυκας τῆς πλάνης; ἀπ. ἐκ τοῦ Σ. οἱ δὲ καταλαθόντες τὴν ἐνορίαν Φαναρίας ἦλθον εἰς τινα κώμην — ἐκαίσε τὸν ἴον — ἐνέσπειραν, δηλ. — ἡ κώμη Ἐπ. μετωνομάσθη — ἐκ Μανιχαίων ἐπεκλήθησαν Π. ²¹ ἡ αἰ. ἀ. ὁ. Ced. ²² Σαμωσατ. cod. ut Petrus Siculus. ²³ αὐτ. cod. αὐτοῦ Ced. compendio male soluto.

σταλειν, οτινες λαβόντες εις κώμην τινά τῆς Φα-
 ναρίας²⁶, ἐκαίεσθαι τὴν αἵρεσιν αὐτῶν²⁷ ἐγκατέ-
 σπειραν. Ἐκτοτε οὖν ἡ²⁸ κώμη μὲν ὠνομάσθη
 Ἐπίσπαρις, οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτῶν Παυλικιανοὶ
 ἐκλήθησαν.

606²⁷ (2) Οὗτοι μετὰ χρόνους τινὰς τῆς διδασκίης²⁸
 τοῦ Παύλου²⁹ πολλοὺς ἑτέρους εἶχον διδασκάλους,
 Κωνσταντῖνον καλούμενον, ὅστις ἐαυτὸν Σιλουανὸν
 μετωνόμασε. Τοῦτον (οὖν) ἔχουσιν ἀρχηγὸν τῶν
 διδασκάλων³⁰ αὐτῶν καὶ οὐχὶ τὸν Παῦλον· οὗτος
 γὰρ παρέδωκεν αὐτοῦ τὰς³¹ αἵρέσεις αὐτοῖς, (οὐκ
 ἐγγράφως, ἀλλ') ἀγράφως κατὰ παράδοσιν³², τὸ
 Εὐαγγέλιον δὲ καὶ τὸν Ἀπόστολον ἐγγράφως,
 ἀπαράλλακτα μὲν τῇ γραφῇ καὶ τοῖς λόγοις ὡς· καὶ
 τὰ παρ' ἡμῖν ὄντα παραδοῦς, διαστρίψας δὲ ἕκαστον
 κεφάλαιον πρὸς τὰς ἐαυτοῦ αἵρέσεις, νομοθετήσας
 αὐτοῖς καὶ τοῦτο, μὴ δεῖν ἑτέραν βίβλον (τὴν) οἰανοῦν
 ἀναγιγνώσκειν εἰ μὴ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὸν Ἀπόστο-
 λον.

³³ (3) Μετὰ δὲ Κωνσταντῖνον (τὸν) καὶ Σιλουανὸν
 δεύτερον ἔσχον διδάσκαλον Συμεῶνα καλούμενον
 (ὃν μετωνόμασαν³⁴ Τίτον, γ' Γενέσιον) μετονομά-
 σαντα δὲ αὐτὸν Τιμόθειον, δ' δὲ Ἰωσήφ μετονομάσαντα
 (καὶ) αὐτὸν Ἐπαφρόδιτον³⁵. μετὰ τοῦτον Ζαχαρίαν,
 ἀλλὰ τοῦτον ὡς μισθωτὸν καὶ οὐκ ἀληθῆ ποιμένα
 ἀποβάλλοντα³⁶ (αὐτὸν) ἔνοι ἐξ αὐτῶν· ζ' τὸν Βαάνην
 τὸν ρυπαρὸν, καὶ ἑβδόμον (ἔσχον) τὸν Σέργιον, τὸν
 καὶ Τυχικὸν ἐαυτὸν μετονομάσαντα. Μάνενα τοῖνον,
 καὶ Παῦλον, καὶ Ἰωάννην, καὶ ἄλλους (πολλοὺς),
 οὓς ἂν τις εἴπῃ³⁷ ἀπὸ τοῖς, προθύμως ἀναθεματί-
 ζουσι, Κωνσταντῖνον δὲ τὸν καὶ Σιλουανὸν ἐπικλη-
 θέντα, καὶ Συμεῶν τὸν καὶ Τίτον, καὶ Γενέσιον τὸν
 καὶ Τιμόθειον, **607** καὶ Ἰωσήφ τὸν καὶ Ἐπαφρό-
 διτον, καὶ Βαάνην τὸν ρυπαρὸν, καὶ Σέργιον (τὸν)
 καὶ Τυχικὸν, ὡς διδασκάλους αὐτῶν οὐδαμῶς ἀνα-
 θεματίζουσιν, ἀλλ' ἔχουσιν αὐτοὺς ὡς [περὶ] ἀποστό-
 λους Χριστοῦ.

³⁸ (4) Ἔχουσι δὲ καὶ ζ' ἐκκλησίας ἐν τῇ ὁμολογίᾳ
 αὐτῶν, (α') τὴν Μακεδονίαν, ἣτις ἐστὶν Κάστρον
 κολωνίας, (β') ἡ Κίβωσσα³⁹, ἣν ἐμαθήτευσεν Κων-
 σταντῖνος ὁ καὶ Σιλουανός, καὶ Συμεῶν ὁ καὶ Τίτος,
 [γ'] τὴν Ἀχαίαν, ἣτις ἐστὶ κώμη Σαμοσατοῦ, (δ')
 ἡ Μαναλίς⁴⁰ ἣν ἐμαθήτευσεν Γενέσιος ὁ καὶ Τιμό-
 θεος, (ε') τὴν τῶν Φιλιππησίων, τοὺς μαθητάς

A dam vicum Phoenarizæ, ibi suam hæresim disse-
 minaverunt. Ex hoc igitur vicus cognominatus est
 Episparris et eorum discipuli Pauliciani vocati
 sunt.

Hæ postea doctrinæ Pauli multis alijs ha-
 buere magistros, inter quos Constantinum die-
 tum, qui seipsum cognominavit Silvanum. Hunc
 igitur habent suorum magistrorum principem
 et non Paulum. Hic enim suas hæreses illis tra-
 didit (non scripto sed) absque scripto per tra-
 ditionem, Evangelium autem et Apostolum scri-
 pto tradidit integra verbis et scriptura sicut
 apud nos sunt, sed unumquodque caput in suas
 hæreses detorsit, et addidit eis hanc legem, nul-
 lum alium quemcumque librum esse legendum
 præter Evangelium et Apostolum.

Post Constantinum autem, qui et Silvanus,
 secundum habuere magistrum vocatum Symeonem,
 qui se cognominavit Titum; tertium Genesium,
 qui seum in Timothei nomen mutavit; quartum
 Joseph, qui se cognominavit Eraphroditum; post
 quem Zachariam, sed hunc sicut mercenarium
 et non verum pastorem eiecerunt aliquot ex illis;
 sextum Baanen, sordidum, et septimum habue-
 runt Sergium qui se Tychicum cognominavit.
 Porro Manetem et Paulum et Joannem, et alia
 multos, quos si quis diceret eis, fortiter anathema-
 tizant, Constantinum autem, qui et Silvanus cog-
 nominatur, et Symeonem, qui et Titus, et Genesium,
 qui et Timotheus, et Joseph, qui et Eraphroditus,
 et Baanen sordidum, et Sergium, qui et Tychicus,
 velut suos magistros nequaquam abjiciunt, sed
 eos habent ut apostolos Christi.

Habent autem in sua confessione sex ecclesias,
 primam Macedonicam, quæ est Castrum Coloniae;
 secundam Cibossam, quam edocuit Constantinus,
 qui et Silvanus, et Symeon, qui et Titus; tertiam
 Achaïam, quæ est vicus Samosati; quartam Ma-
 naalim, quam edocuit Genesius, qui et Timotheus;
 D quintam Philippensium, qui discipuli dicuntur Jo-

Variae lectiones et notæ.

²⁶ Φαναρ. eod. ut Petrus. ²⁷ εαυτ. αι. ενσπ. Ced. ²⁸ μὲν add. Ced. ²⁹ Ced. 787,5 — 15 cf. Petrus S. Μάνενα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μαροὺς αἱρετικοῦς, ἐτι δὲ καὶ Παῦλον τὸν Σαμοσατὰ ἀναθεματίζουσι προθύμως p. 40. Ἐν ταῖς ἡμέραις Κωνσταντινίου — τοῦ ἐγγόνου Ἡρακλείου γέγονε τις Ἀρμένιος ὀνόματι Κ. ἐν τῷ Σαμοσατίῳ — Κ. δὲ τοῦτον τὸν καὶ Σ. ἐαυτὸν ὀνομάσαντα — Συμεῶν — Τίτον ἐαυτὸν ὀνομάζει — Ὁ δὲ ἐπίσκοπος — ἀνήγαγε περὶ τούτων βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ — ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε — περὶ παραδοθῆναι — Παῦλος — ἔχων δύο υἱοὺς ὧν τὰ ὀνόματα Γενέσιος καὶ Θεόδωρος — ἀποδι-
 δράσκει — προβάλλεται — Γενέσιον — ἐν καὶ Τ. μετονομάζει. Ἄδων ὁ Ἰσαυρός — τὸν Γενέσιον παρα-
 πέμπει — πρὸς τὸν πατριάρχην Κ Π. — Λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως σιγγίλιον, ἦλθε πάλιν εἰς Ἐπίσπαριν
 — τὸν βίον κατέστρεψε — λ' ἔπειτα — γενόμενος προστάτης Ζαχαρίας — μόνος ἐξέφυγεν — ὡς μεθωτός.
 — Ἰωσήφ δὲ κατήχησε εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας ἐν ἔτεσι λ' — ελεγε — εἶναι ὁ Ἐπαφρόδιτος. —
 ρυπαρὸς Βαάνη; — Σέργιος — μετὰ δὲ θάνατον Σεργίου — Ἰδὼν Μιχαὴλ — βασιλεὺς δ' ἄββας καὶ Ἄδων
 — ἀπέκτανον — ἔπειτα γ' — μπκίει ἕνα διδάσκαλον ἀνακηρύξαντες. — χ. πολλοὺς Ced. ³⁰ τοῦδε add.
 Ced. ³¹ Π. ἑτερον ἔσχον διδάσκαλον Κ. τὸν κοπήθηέντα Σ. Ced. ³² διδασκάλ. eod. διδασκαλιῶν Ced. ³³
 αὐτοῖς π. τὰς αι. θ. Ced. ³⁴ τὸ δ. μὲν κατὰ παράδοσιν, ἐν δὲ Ἄπ. ἐγ. Ced. ³⁵ Ced. 757,15—758,5.
³⁶ x. μετονομάσαντα δὲ ἐαυτὸν Τιμ. Ced. ³⁷ καὶ add. Ced. ³⁸ ἀποβάλλοντ. eod. ἀποβάλλόντες? ³⁹ εἰ-
 ποι eod. et pag. 607. ⁴⁰ Ced. 758,5—17 Αἴγουσι δὲ. ⁴¹ τὴν Κίβωσαν Ced. ⁴² τὴν Μαναλιν Ced.

seph Epaphroditus et Zachariæ, mercenarii pastoris ab ipsis dicti; sextam Laodicensium; dicunt autem Argaitas, et Ephesiorum ecclesiam, eos qui sunt Mopsuestiæ, et Colassensium aliam, Cœnochoritas; quas tres ecclesias, inquit, Sergius, qui et Tycheus, anathematizavit. Illos igitur septem magistros et sex eorum ecclesias in honore habent et illos venerantur, cunctos autem alios, quos dixerit quis eis, anathematizant et abijciunt.

Primam autem hæresim habent Manichæorum, duo principia sicut et isti confitentur. Dicunt autem isti: « Unum est solum, quod nos a Romanis sejungit, nempe nos alium Deum esse dicimus Patrem cœlestem, qui in hoc mundo non habet potestatem, sed in futuro, et alium Deum mundi creatorem, qui hujus mundi præsentis potestatem habet. » — « Romani autem, inquit, unum et eundem Deum confitentur, Patrem cœlestem et totius mundi creatorem; » vocant autem se Christianos, et nos Romanos. Ad eos qui ipsos ignorant constanter dicunt: « Credimus in Patrem et Filium et Spiritum sanctum, Patrem cœlestem, » et « Anathema, inquit, ita non credenti, » sedulissime suam pravitatem cum methodo tractantes: non enim addunt, cum dicunt Patrem cœlestem, cum esse solum verum, qui fecit cœlum et terram et omnia quæ in eis sunt. Oportet autem in colloquio orthodoxum a Manichæo quærere ut dicat primum fidei nostræ symbolum, quod est: « Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, creatorem cœli et terræ, visibillum omnium et invisibillum; » et cætera.

Deinde in sanctam Deiparam immodice blasphemant: si vero cogantur a nobis eam confiteri, allegorice dicunt: « Credo in sanctissimam Deiparam in quam ingressus et ex qua egressus est Dominus; » dicunt autem eam Jerusalem supernam, « in quam præcursor noster introivit Christus, » ut dicit Apostolus. Et non dicunt secundum veritatem

λέγοντες Ἰωσήφ τοῦ ἑπαφροδίτου καὶ Ζαχαρίου τοῦ μισθωτοῦ ποιμένος παρ' αὐτῶν λεγομένου, (ς') τὴν τῶν Λαοδικέων, λέγουσι δὲ τοὺς Ἀργαούτας, καὶ τὴν τῶν Ἐφεσίων, τοὺς ἐν Μόφου ἐστία, καὶ τὴν τῶν Κολασσαέων λέγουσι (τοὺς Κοινοχωρίτας, ἅσπερ γ' ἐκκλησίας, φησὶν) Σέργιος ὁ καὶ Τυχεὺς ἀναθεμάτισεν. Τούτους σὺν τοῖς ζ' αὐτῶν διδασκάλους καὶ τὰς ς' αὐτῶν ἐκκλησίας ἔχουσιν ἐντίμους, οὓς καὶ σέβονται· πάντας δὲ τοὺς λοιποὺς, οὓς ἐὰν εἴπῃ τις αὐτοῖς, καὶ ἀναθεματίζουσι καὶ ἀποβάλλονται.

(5) Ἔχουσι δὲ πρώτην αἵρεσιν τὴν τῶν Μανιχαίων, δύο ἀρχὰς ὁμολογούντες ὡς κάκεινοι· λέγουσι δὲ οὗτοι, ὅτι ἐν ἐστί μόνον τὸ διαχωρίζον ἡμᾶς ἐκ τῶν Ῥωμαίων, ὅτι ἡμεῖς μὲν ἕτερον Θεὸν λέγομεν ὑπάρχειν τὸν Πατέρα τὸν ἐπουράνιον, ὃς ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ' ἐν τῷ μέλλοντι ἔχει ἕτερον Θεὸν τὸν κοσμοποιητήν, ὅτι ἔχει τοῦδε τοῦ παρόντος (κόσμου) τὴν ἐξουσίαν. Οἱ 608 δὲ Ῥωμαῖοι, φασὶν, ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν Θεὸν ὁμολογοῦσιν (157*) εἶναι, Πατέρα τὸν αὐτὸν ἐπουράνιον καὶ τοῦ κόσμου παντὸς ποιητὴν, καλοῦσι δὲ ἑαυτοὺς μὲν Χριστιανούς, ἡμᾶς δὲ Ῥωμαίους. Λέγουσι πρὸς τοὺς ἀγνοοῦντας αὐτοὺς προθύμως· « Πιστεύομεν εἰς Πατέρα, καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, τὸν ἐπουράνιον Πατέρα, » καὶ « ἀνάθεμά φασι τῷ οὐτῷ μὴ πιστεύοντι, » μεμελετημένως λίαν τὴν ἑαυτῶν κακίαν μεθοδεύοντες. [οὗ γὰρ προστιθέασιν, ὅτι λέγουσι τὸν Πατέρα τὸν ἐπουράνιον], ὅτι τὸν μόνον ἀληθινὸν, τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πάντα τὰ ἐναυτοῖς ἡμῶν ὁμοῦ καὶ τὸν προσδιαλεγόμενον ὀρθόδοξον αἰτεῖν τὸν Μανιχαίου τοῦ εἰπεῖν τὸ (α') σύμβολον τῆς ἡμῶν πίστεως, ὃ ἐστὶ· « Πιστεύω (εἰς) ἓνα Θεόν, Πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε (καὶ) πάντων καὶ ἀορατῶν, » καὶ τὰ ἐξῆς.

(6) Ἐπειτα δὲ βλασφημοῦσι μὲν εἰς τὴν ἁγίαν Θεοτόκον ἄματρα· ἐὰν δὲ βιασθῶσι παρ' ἡμῶν ὁμολογήσῃ αὐτὴν, ἀλληγορικῶς λέγουσι· « Πιστεύω εἰς τὴν παναγίαν Θεοτόκον, ἐν ἣ εἰσηλθε καὶ ἐξῆλθεν ὁ Κύριος, » λέγουσι δὲ (αὐτὴν) τὴν ἄνω Ἰερουσαλήμ, « ἐν ἣ πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσηλθε Χριστὸς, » καθά φησιν (ὁ) Ἀπόστολος. Καὶ οὗ

Variae lectiones et notæ.

⁴² καὶ add. Ced.—1f. λ. δὲ Κοινοχωρίτας· τὴν μέντοι τῶν Ἐφ. Ced.—λ. ὡς Σ. Ced.—13. δ. ἀ. Ced. ⁴³ Ced. 758, 18—759, 12 cf. Petram Siculum p. 6: Τὴν ἁγίαν Τριάδα Θεὸν ὁμολογεῖν λέγουσι καὶ ἀναθεματίζουσι τοὺς μὴ οὕτως ὁμολογούντας. — Πρῶτον μὲν γὰρ ἐστὶν τὸ κατ' αὐτοὺς γινώρισμα τὸ δύο ἀρχὰς ὁμολογεῖν — εἰπέ ἡμῖν τί ἐστὶ τὸ χωρίζον ἡμᾶς ἐκ τῶν Ῥ.— ἄλλον Θεὸν λέγουσιν εἶναι τὸν τοῦ κόσμου ποιητὴν καὶ ἕτερον Θεόν, ὃν καὶ Πατέρα ἐπουράνιον λέγουσιν, μὴ ἔχοντα δὲ ἐξουσίαν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, ἀλλ' ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι· ἡμεῖς δὲ τὸν αὐτὸν ἓνα Θεὸν ὁμολογοῦμεν καὶ πανουργόν, κτλ. p. 38 τῆς κακίας — θριαμβευθεῖσης ἐν ταῖς ἡμέραις Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος, τῶν εὐσεβῶν ὀρθοδόξων βασιλέων ἡμῶν — τοὺς κατὰ τόπους εὐρισκομένους — ἀπακτείνουσι cf. 40 τῶν βασιλέων ἡμῶν Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος (869 cf. p. 73); p. 66. τὴν ἐν Κορίνθῳ ψυχόδημα Παῦλος, τὴν δὲ Μ. Σ. καὶ Τ. λέγει δὲ Μ. τὸ συνέδριον τὸ εἰς Κίβουσαν καὶ Κ. δὲ καὶ Σ. Σ. καὶ Τ. καὶ Ἀχ. τὸν Γ. τὴν Θ. Ἴ. τὴν Κ. τοὺς Ἀργαούτας, Ἐφ. δὲ τοὺς ἐν Μ. Α. κυνὸς χώραν. ⁴⁴ μ. ἐ. δὲ Ced. ⁴⁵ ὅστις Ced. ⁴⁶ καὶ add. Ced. ⁴⁷ δὲ add. Ced. ⁴⁸ Θεὸν add. Ced. ⁴⁹ h. l. codex lacunam habet illorum IX vocabulorum loco respondentem. ⁵⁰ π. τὸ πιστεύω Ced. ⁵¹ Ced. 759, 12—18— Ἐπ. δὲ β. cf. Petram Siculum 2. Δεύτερον, τὸ τὴν — Θεοτόκον μὴδὲ κἄν ἐν ψιλλῇ τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων τάττειν — ἀπαριθμῆσαι, μὴδὲ ἐξ αὐτῆς γεννηθῆναι τὸν Κύριον, ἀλλ' οὐρανῶν ἐδ' ὅσα κατενεγκεῖν — Γεγνήσθαι ἀνάθημα τὸν μὴ προσκυνοῦντα τὴν π. Θ. ἐν ἣ, εἰσηλθεν ὁ Κύριος — ἔλαγε δὲ ταύτην εἶναι: τὴν ἄνω Ἴ. ἐν ἣ πρ. ὁ. ἡ. ἐ. δ. χ.; ⁵² παναγίαν Ced. sed infra ἀγ. ⁵³ ὅπου πρ. Hebr. vi, 20.

λέγουσι κατὰ ἀλήθειαν τὴν ἁγίαν Μαρίαν (τὴν) Ἁ sanctam Mariam Deiparam, nec ex ea Christum Θεοτόκον, οὐδὲ ἐξ αὐτῆς σαρκωθῆναι τὸν Κύριον. fuisse incarnatum.

⁶² (7) Βλασφημοῦσι δὲ καὶ εἰς τὰ θεῖα μυστήρια τῆς ἁγίας κοινωνίας τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγοντες ὅτι τὰ ῥήματα αὐτοῦ ὁ Κύριος διδοῦς τοῖς ἀποστόλοις ἔλαβε· « Λάβετε, φάγετε ⁶³, πίετε οὐκ ἄρτον καὶ οἶνον, » καὶ οὐχί ⁶⁴ φασὶ προσάγεσθαι ἄρτον καὶ οἶνον.

609 ⁶⁵ (8) Βλασφημοῦσιν ⁶⁶ εἰς τὸν τίμιον σταυρὸν, λέγοντες, ὅτι σταυρὸς ὁ Χριστὸς ἐστίν, οὐ χρεὶ δὲ προσκυνεῖσθαι· τὸ ἔθλον ὡς κεκατηραμένον ⁶⁷ ὄργανον.

⁶⁸ (9) Τοὺς ⁶⁹ προφήτας καὶ (τοὺς) λοιποὺς ἁγίους ἀποβάλλονται, ἔτι δὲ (καὶ) τὸν ἅγιον Πέτρον, τὸν μέγαν πρωταπόστολον, πλεόν πάντων καὶ δυσφημοῦσι καὶ ἀποβάλλονται ⁷⁰, ἐξ αὐτῶν μηδένα τιτὸν ἐν μέρει τῶν σωζομένων εἶναι, λέγοντες, καθολικὴν ἐκκλησίαν τὰ ἑαυτῶν συνέδρια πρὸς ἡμᾶς ἐν τῇ ἀλληγορίᾳ αὐτῶν λέγοντες· πρὸς ἑαυτοὺς γὰρ ἐκείνοι προσευχά· ⁷¹ αὐτῶν λέγουσι, βάπτισμα δὲ τὰ ῥήματα τοῦ Εὐαγγελίου, καθὼς φησὶν ὁ Κύριος· ⁷²· « Ἐγὼ εἰμι τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν. »

⁷³ (10) Ταῦτα πάντα καὶ πλεον ⁷⁴ τούτων, ὅτε φωραδῶσιν, ἀλληγοροῦσιν· ἀλλὰ χρεὶ νουεχῶς καὶ διωριζόμενος αὐτοῖς (157^b) εἰς πάντα διαλέγεσθαι. Καὶ γὰρ καὶ τὸ ψεῦδος προχειρῶς ἔχουσιν ὡς νόμον οικείου πάντοτε ⁷⁵, μάλιστα ⁷⁶, ὅτε βιασθῶσι, διαψευδόμενοι ⁷⁷ λέγοντες, καθὼς ἐὰν προσταγῶσιν ἢ προτραπῶσι ⁷⁸, ἀνέγκλητοι ὄντες παρ' ἑαυτοῖς. Οὕτως ⁷⁹ γὰρ αὐτοῖς ὁ Μάνης ⁸⁰ παρέδωκεν, ὅτι οὐκ εἰμι ἐγὼ ἀσπλαχνος, φησὶν, ὡς Χριστὸς ὁ εἰπὼν ⁸¹· « Ὅστις ἂν με ἀρνήσῃται ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν καὶ ἐγώ· » ἀλλ' ἐγὼ ⁸² τοῦ ἀρνούμενου με ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν οικίαν σωτηρίαν ποριζομένου, ὡς μὴ ἀρνούμενου με, μετὰ χαρᾶς προσδέξομαι ⁸³ καὶ τὴν ἀνάκλησιν καὶ τὸ ψεῦδος ὡς τὴν πρὸς ἐμὲ ὁμολογίαν ἀνεύθυνον ⁸⁴.

⁸⁵ (11) Ὅμοίως μέντοι καὶ ⁸⁶ πρεσβυτέρους καὶ λοιποὺς ἱερεῖς τοὺς ⁸⁷ παρ' ἡμῖν ἀποβάλλονται· ἐκείνοι δὲ ⁸⁸ τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν ⁸⁹ συνεκδήμους λέγουσι καὶ νοταρίους, ἀδιαφόρους ⁹⁰ πάντων αὐτοῖς ὄντας **610** καὶ τοῖς σχήμασι καὶ ταῖς διαίταις καὶ πάσῃ τῇ τοῦ λοιποῦ βίου κατασκευῇ.

⁹¹ (12) Ἐχουσι δὲ πάντα τὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ **D** τοῦ Ἀποστόλου ῥητὰ διάστροφα, [πρὸς] τὰ παρ' ἡμῖν ⁹² ὄντα ἐναντία, παρ' αὐτῶν δὲ συντεθέντα ὡς δῆθεν ἀρμόζοντα ταῖς οικείαις αὐτῶν αἰρέσεσιν· ὡς γὰρ εἴρηται τῇ γρηφῇ καὶ τοῖς λόγοις, οὕτως εἰσὶν [ὡς] καὶ [τὰ] παρ' ἡμῖν ἀπαράλλακτα, τὰ δὲ νοήματα

Blasphemant etiam in divina mysteria sacre communionis pretiosi corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi, dicentes Dominum apostolis præbentem sua verba dixisse : « Accipite, comedite, bibite, non panem et vinum ; » et dicunt non addi panem et vinum.

Blasphemant in pretiosam crucem, dicentes crucem esse Christum, et non adorandum esse lignum quasi maledictum instrumentum.

Prophetas et cæteros sanctos abjiciunt, præterea etiam sanctum Petrum, magnum apostolorum principem, magis quam omnes calumniantur et abjiciunt. Ex illis neminem in parte salvatorum esse dicunt. Ad nos allegorice dicunt catholicam Ecclesiam ipsorum synedria ; ad se enim illi suas orationes dicunt, baptismaque verba Evangelii, sicut ait Dominus : « Ego sum aqua vivificans. »

Hæc omnia aliaque plura, cum explicantur allegorice, exponunt. Oportet autem sapienter et distincte cum ipsis in omnibus disputare. Semper enim in promptu mendacium habent veluti legem sibi propriam, maxime cum urgentur, dicentes, se mentientes quando necessarium vel utile ducunt, apud semetipsos esse innocentes. Sic enim ipsis Manes tradidit : « Non sum ego, inquit, immisericois sicut Christus, qui dixit : « Qui me negaverit coram hominibus et ego negabo eum. » Ego vero negantis me coram hominibus et propriam salutem querentis, quasi non abnegantis me, cum gaudio suscipiam et invocationem et mendacium, tanquam innocuam ad me confessionem. »

Item presbyteros cæterosque sacerdotes apud nos receptos rejiciunt. Isti vero sacerdotes suos dicunt contribules et notarios, consimiles omnibus ipsis et habitu et regimine et omni vitæ commercio.

Habent autem omnia Evangelii et Apostoli verba distorta et eis quæ sunt apud nos contraria, ab ipsis autem disposita velut sane suis hæresibus concordantia. Sicut enim dictum est, scriptura verbisque hæc ita velut apud nos integræ sunt, sed sententiæ distorquentur, quemadmodum

Varie lectiones et notæ.

⁶² Ced. 759,18 — 23 : φασὶ δέ, Petrus Siculus : Τέταρτον. ⁶³ καὶ add. Ced. ⁶⁴ οὐ χρεὶ φησὶ Ced. οὐχί φη. cod. ⁶⁵ Ced. 759,24 — 760,2. Petrus Siculus. ⁶⁶ δὲ καὶ add. Ced. ⁶⁷ κατηρ. cod. ⁶⁸ Ced. 760,2—9. Petrus Siculus : Πέμπτον cf. p. 50. ⁶⁹ δὲ add. Ced. ⁷⁰ ἀποστρέφονται ἐξ Ced. ⁷¹ πρ. αὐτὰ λ. Ced. ⁷² Jo. iv, 14,27, vii, 38 cf. vi, 51. ⁷³ Ced. 760,9—20. ⁷⁴ πλεῖον Ced. ⁷⁵ μὲν add. Ced. ⁷⁶ δὲ add. Ced. ⁷⁷ καὶ add. Ced. ⁷⁸ καὶ add. Ced. ⁷⁹ ὁ Μ. ἁ. π. Ced. ⁸⁰ Matth. x, 33. ⁸¹ λέγω add. Ced. ⁸² δέχομαι Ced. ⁸³ ἀνευθύνως Ced. ἀνευθυνῶ. ⁸⁴ Ced. 760,20—761,1. ⁸⁵ τοῖς add. Ced. ⁸⁶ τῶν παρ' Ced. ⁸⁷ καὶ add. Ced. ⁸⁸ αὐτούς Ced. αὐτ. cod. ⁸⁹ ἀδιαφόροις cod. Petrus Siculus : Ἐκτον conf. p. 72. ⁹⁰ Ced. 761,1—7. ⁹¹ ὁμῖν Ced.

de illis manifestius in explicationibus a me dictum est

Adorant autem in occasione Evangelium quod est apud nos dicentes: «Non in cruce sed in libro, Christi sermones sunt, ideoque ipsos adoro.» In infirmitatem vero et in laborem quidam ex ipsis incidunt cum crucem sibi imponunt; et incolumitate recuperata, rursus illam frangunt et in ignem jaciunt comburendam.

Quidam ex illis infantes suos baptizari curant a presbyteris quos apud se captivos habent: alii vero in nostram orthodoxorum ecclesiam ingressi, clam divinis mysteriis ad majorem simplicium deceptionem communicant.

His igitur modis et tali hypocrisis utentes, omni libidine et impuritate utriusque hominum naturæ indistincte et libere utantur, quosdam autem ex ipsis ad parentes solum sibi discretionem admittere dicunt.

Hucusque de tali hæresi quæ orta est sub rege Constantino Pogonato, Heraclii nepote, qui cum regnasset, ut dictum est, decem et septem annos dysentericus mortuus est.

CCXXXIX. Sextum concilium.

Ex tempore convocata est sexta synodus, Constantinopolitana tertia, in quam convenerunt ducenti viginti septem Patres, anno decimo septimo regni Constantini, filii Constantis et patris Justiniani. Illi præerant Theodorus et Georgius presbyteri et Joannes diaconus, legati Agathonis papæ Romani; Georgius Constantinopolitanus; Theophanes Antiochenus patriarcha, ab ipsa synodo subrogatus prædecessori Macario quem tunc deposuerat tanquam suis oppositum orthodoxis definitionibus; et pro diocesi Alexandrina Petrus monachus, pro Hierosolymitana autem nemo, quippe quæ sedes suis patriarchis a Saracenorum gente orbatae erant; contra Theodorum Pharensensem episcopum, Honorium Romæ, Cyrum Alexandriæ, Sergium, Pyrrhum, Petrum et Paulum Constantinopolis olim episcopos, necnon contra eos qui horum hæreticorum errores in illa sacra synodo renovaverant, scilicet Macarium dictum Antiochiæ antistitem, Stephanum ejus discipulum, et Polychronium puerilem senem, dicentes unicam voluntatem unicamque operationem esse in Salvatore

A διατρέφουσιν, καθὼς περὶ ὁσίων σαφέστερον ἐν τοῖς διὰ πλάτους μοι λέλεκται.

¹³ (13) Προσκυνοῦσι δὲ τὸ πρὸς ἡμῖν Εὐαγγέλιον ὅτε τύχη, οὐκ ἐν τῷ σταυρῷ, ἀλλ' ἐν τῷ βιβλίῳ, λέγοντες, ὅτι Λόγοι τοῦ Χριστοῦ εἰσι καὶ διὰ τούτου αὐτοὺς προσκυνῶ. Ἐν ἀσθενείᾳ δὲ καὶ πόνῳ τινὲς ἐξ αὐτῶν ὅτε περιπέσωσι, τὸν σταυρὸν ἐπιτιθέασιν ἑαυτοῖς· καὶ ὑγίαιας τυγχάνοντες, πάλιν αὐτὸν συγκλῶσι καὶ εἰς πῦρ βάλλουσι πρὸς τὸ κατακαῦσαι.

¹⁴ (14) Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ τὰ παῖδια αὐτῶν βαπτίζουσιν ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων (αἰχμαλώτων ὄντων πρὸς αὐτοὺς)· ἕτεροι δὲ εἰσερχόμενοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ τῶν ὀρθοδόξων, ληληθῶς (τῶν θείων μυστηρίων) μεταλαμβάνουσι πρὸς πλείονα ἕξαπάτην τῶν ἀπλουστέρων.

¹⁵ (15) Ταῖς τοιαύταις μεθοδεῖαις καὶ ὑποκρίσει χρώμενοι πάσῃ (καὶ) ἀκολασίᾳ καὶ μιαιφονίᾳ ἀκαταστάτους ἀνθρώπων φύσεως ἀδιαφόρως καὶ ἀδῶς χρώνται, τινὰς δὲ ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ μόνον ἑαυτῶν διατρέφονται λέγουσιν.

(16) Ἔως ὅδε τὰ περὶ τῆς τοιαύτης αἰρέσεως. Ἐπανέτειλε δὲ πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον τὸν Πρωγάτων, τὸν ἕγγονον Ἡρακλείου, ὁ βασιλεύσας ἐτη ιζ'. ὡς εἴρηται, ἀπίθανε ὁμοσευτικῶς.

ΣΑΘ'. Σύνοδος ζ'.

611 Ἐφ' οὗ γέγονεν ἡ ζ' σύνοδος ἐν ΚΠ. τὸ γ' συνελευσάσα τῶν σχ' ἁγίων Πατέρων ἕτει τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου, υιοῦ Κωνσταντος, τοῦ πατρὸς Ἰουστινιανοῦ, ἑπτὰ καὶ δεκάτη, ἧς ἡγούτο Θεόδωρος, καὶ Γεώργιος πρεσβύτεροι καὶ Ἰωάννης διάκονος τοποτηρηταὶ Ἀγάθωνος πάπα Ῥώμης, Γεώργιος ΚΠ., Θεοφάνης Ἀντιοχείας, ὅτε αὐτῆς χειροτονηθεὶς τῆς συνόδου, διὰ τὸ τὸν προσηγόμενον Μακάριον καθαιρεθῆναι τότε ὡς ἀνευχθέντα τοῖς ὁπ' αὐτῆς ὀρθοδόξως δογματισθεῖσιν. Τῆς δὲ διοικήσεως Ἀλεξανδρείας Πέτρος μοναχός, τῆς δὲ [τῶν] Ἱεροσολύμων οὐδεὶς διὰ τὸ τοὺς θρόνους χηρεῦειν τῶν πατριαρχῶν κατασχεθέντας τῆν καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Σαρακηνῶν ἔθρους, κατὰ Θεοδώρου τοῦ τῆς Φαράν ἐπισκόπου, Ὀνωρίου Ῥώμης, Κύρου Ἀλεξανδρείας, Σεργίου τε καὶ Πύρρου καὶ Πέτρου καὶ Παύλου, ΚΠ. γεγονότων ἐπισκόπων, ἔτι δὲ καὶ [κατὰ] τῶν ἀνακαινισάντων τὴν αἵρεσιν τούτων (ἐν ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ αἰρετικῶν, τουτέστιν) Μακαρίου τοῦ ὀνομασθέντος Ἀντιοχείας προέδρου, (καὶ) Σταφάνου τοῦ αὐτοῦ μαθητοῦ, (ἔτι δὲ) καὶ Πολυχρονίου τοῦ νηπιόφρονος γέροντος, λεγόντων ἐν

Variæ lectiones et notæ.

¹³ κ. ἐν τοῖς διὰ πλάτους μοι λ. π. τ. σ. Ced. ¹⁴ Ced. 761,7—19: Τινὲς cod. cf. Petrum Sicilianum 48: Παῖδες Ἀρμενίας ἔρχεται εἰς Ἐπίσκοπον τὴν προλεχθεῖσαν ἡμῖν ἐν τοῖς κατὰ πλάτους. ¹⁵ αὐτοὺς προσκυνούμεν Ced. ¹⁶ β. καὶ καίουσιν ἢ καταπατοῦσιν αὐτὸν Ced. ¹⁷ Ced. 761,13—16. ¹⁸ ἡμετέρων add. Ced. ¹⁹ ἐν τῇ ἡμ. ἐκ. Ced. ²⁰ ἕξαπάτησιν Ced. ²¹ Ced. 761,16—19. ²² τινὲς Ced. ²³ Εἰσὶν ἀπὸ τῆς πέμπτης συνόδου ἕως τῆς ζ' ἐτη ρκθ'. Glossa marginalis. ²⁴ Ced. 766,16—767,14: ἡ δὲ ἁγία καὶ οἰκουμένη ἡ σ. γ. ἐν ΚΠ. συνεληθέντων σπθ' α. π. ἐν τῷ γ' ἔτει τῆς β. Κ. τοῦ π. Γ. ²⁵ Κωνσταντίνου Ced. ²⁶ ἕξακάτω? γ' Ced. ²⁷ ἧς ἡ π. Ἀγ. π. Ῥ. Θ. καὶ Γ. πρ. καὶ Ἰω. δ. ἀρχιεπίσκοπος ΚΠ. Γ. Ced. ²⁸ βογ-ματιζόμενοι Ced. ²⁹ οὐδεὶς? cod. οὐδὲ ut Zon. ³⁰ κατασχεθεν. cod. ³¹ ὑπὸ Σ. συνηθροίσθησαν δὲ κ. θ. Ced. ³² Σ δὲ Ced. ³³ Παύλου καὶ Πέτρου ἐπ. ΚΠ. γ. Ced. ³⁴ Στ. μ. α. Ced.

θλίμμα καὶ μίαν ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (καὶ Θεοῦ), οὗ; ἀναθεματίσασα ἐξεζώνησε δύο θελήματα φυσικὰ ἔχουν θελήσεις (δύο) καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας ἐπὶ τοῦ ἐνδ; Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν.

(2) Ἐπὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἤλθον οἱ Σαρακηνοὶ ἐν στόλῳ μεγάλῳ κατὰ τῆς ΚΠ. προσορμησάντες κατὰ τὴν παράλιον τοῦ Ἐβδόμου. Ἀντιπαράτασσαι αὐτοῖς Κωνσταντίνος, ὅφ' ὧν πλείοι ναυμαχίαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐγίνοντο ἀπὸ ἑαρινοῦ καιροῦ μέχρι τοῦ φθινοπωρινοῦ.

(3) Τοῦ δὲ χειμῶνος ἐτι γινομένου, διαπερῶν ἡ τῶν Σαρακηνῶν στόλος ἐχειμαζεν ἐν Κυζίκῳ.

(4) Καὶ πάλιν ἕαρος ἀρχομένου ἐκείθεν ἀναχθεὶς, ὁμοίως τοῦ διὰ θάλασσαν ἐσχετο πολέμου. Ἐπτὰ εὖν ἔτεσι τοῦ πολέμου διαρκέσαντος, εὐδὲν πλέον ἡ τῶν Σαρακηνῶν ἦν ἐν στόλῳ, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ ἀναριθμητοὺς μαχημοὺς ἀνδραὶ ἀποβαλόντες, ὑπέστρεψαν πρὸς τὰ ἴδια.

(5) Ἐν δὲ τοῖς μέρεσι τοῦ Σουλταίου γενόμενοι καὶ ὑπὸ σκληρῶν καὶ βαρδαίων ἀνέμων καὶ θαλασίου κλύδωνος κατασχεθέντες, ἄρδην ἀπώλοντο.

(6) Ὅτε καὶ (158) ἡ ἀκάθιστος ἐτυπώθη καὶ τὸ κονόκιον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἡ ὑπερμαχούση στρατηγῶν καὶ τὸ ἑρδοταγμα Χριστιανῶν, καὶ τὸ ἑρδοεία θερμῆ.

(7) Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ τοῦ θέματος τῶν Ἀνατολικῶν ἐλθόντες ἐν Χρυσόπολει (ἑκράζον) λέγοντες εἰς Τριάδα πιστεύομεν τοὺς ἑρδο (ἀναγορεύομεν καὶ) στέψομεν ἡ ἑρδο οἷς θυμωθεὶς Κωνσταντίνος διότι μόνος ἦν ἐστεμμένος, οἱ δὲ δύο αὐτοῦ ἀδελφοὶ οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχον, ἀποστέλλει (πρὸς αὐτοῦ) πατρικίον ὡς δῆθεν ἀποδεχόμενον τοῦτο καὶ προσκαλούμενον αὐτοὺς τὰ πρωτεία βουλευσασθαι μετὰ τῆς συγκλήτου. Καὶ δὴ εἰσελθόντων ἐν τῇ πόλει, τοῦτους ἀνεσκόλοπισε καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐβρίνωτόμησεν.

613 (8) Καθ' ὅν χρόνον τὸ τῶν Βουλγάρων ἐβόσ (ἐπὶ τοῖς ἀρκίμοις καὶ περατικοῖς μέρεσι τοῦ Ἐξείνου πόντου ἐκ τῆς λεγομένης Μαυώτιδος λίμνης) ἐπῆλθον τῇ Θράκῃ (μετὰ πολλῆς πτωχείας καὶ ἀπορίας ἔπειρ μαθῶν Κωνσταντίνος καὶ σφόδρα λυπηθεὶς) ἐξώρμησε κατ' αὐτῶν μετὰ πολλῆς ναυμαχίας καὶ πεζο-

nostro Iesu Christo Deo, quibus anathemate percussis, synodus declaravit duas voluntates naturales duasque operationes inesse in uno Christo et Deo nostro.

Eodem regnante, Sarraceni cum magna classe adversus Constantinopolim a parte maris irruerunt die Dominica. Constantinusiaciem contra eos instruit; qui quotidie navalia committebant praelia, a verno tempore ad autumnum.

Redeunte autem hieme, transfretavit classis in Cyzicum, ibique hiemavit.

Vere iterum ineipiente, sese exinde movens, pariter navale continuavit bellum. Septem igitur annis belli elapsis, nihil amplius assecuta est Saracenorum classis: qui, innumeris bellatoribus amissis, ad sua reversi sunt.

Cum vero in partes Sylaevi devenerunt, ab asperis et vehementibus ventis marisque fluctibus correpti penitus perierunt.

Tunc representata est invicta et vexillo sanctissimae Deiparae verba inscripta haec: «Protectrici exercituum duci»; et «Auxilium Christianorum»; et «Fervida Intercessio».

Postea Anatolicae regionis incolae venerunt Chrysopolim, clamaveruntque: «In Trinitatem credimus: tres proclamemus et coronemus imperatores.» Iratus illis Constantinus, quia solus esset coronatus, fratres autem ejus nulla gaudebant auctoritate, ad eos patricium mittit, quasi hoc approbans. ipsosque advocans ad hoc deliberandum cum senatu. Ubi vero urbem sunt ingressi, eos palo affixit. fratribusque suis nasum abscidit.

Circa id tempus, Bulgarorum gens a palude Maeotide in septentrionales et posteriores Pontini Euxini oras irruentes, Thraciam invaserunt ita ut multa paupertas ac penuria oriretur. Quo audito, Constantinus, acri dolore affectus, in illos erupit cum magno navali pedestrique exercitu, et in medio fluminis

Variæ lectiones et notæ.

ἡ τοῦ Κυρίου ἡ Ced. ἡ δεικνύσθαι add. Ced. ὡσαύτως καὶ περὶ τῶν ἱερῶν τῆς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν οἰκονομίας συμβόλων ἐξέθετο οὕτως ἐν τισὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνασιν γραφαῖς, κτλ. Ced. 767,13 — 769,10. ἡ Ced. 664,21 — 765,3 τῷ δὲ ἐ. ἐται. ἡ αὐτ. cod. αὐτῆς? ἡ ἀπὸ μηνὸς Ἀπριλίου εἰς Σεπτέμβριον Ced. ἡ Καὶ ὑποστρέψαντες ἐν Κυζίκῳ ταύτην παραλαμβάνουσι καὶ χειμαζοῦσιν ἐκεῖ Ced. 765,3,4. ἡ ἐπιγιν. cod. ἡ — 674. ἡ Καὶ κατὰ ἑρδο ὁμοίως ἐπολέμουσιν κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐπὶ τῇ τῆ βοήθειᾳ δὲ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου πληθῶς πολὺ ἀποβαλόντες μετ' αἰσχύνῃς μεγάλης ὑπ. Ced. 763,4—7. ἡ θαλάσσης cod. ἡ 678. ἡ Ἐκπεριζῶν δὲ ὁ τοιοῦτος στόλος ἐπὶ τὰ μέρη τοῦ Σ. ὑπὸ χειμερίου ζῆλης καὶ καταγίτας συντριβεί ὁλοκλήρως ὄλετο Ced. 765,7 — 9. ἡ γενόμενος — κατασχεθέντες — ἀπώλοντο I, γενόμενος — καταγίτας — ἀπώλετο cod. ἡ προστάγματι? τῶν cod. ἡ 669. Ced. 764,8—14. τῷ α' ἐται οἱ τοῦ θ. τῶν Ἀ. ἤλθον. ἡ ὅτι adl. Ced. ἡ στ. ἐπαράχθη δὲ Κ. μ. γὰρ αὐτῶς ἦν ἐστ. οἱ δὲ ἀδ. ἡ ὁ. ἡ. ἡ. καὶ ἀποστειλάς ἐκράτησε τοὺς πρώτους αὐτῶν καὶ ἐφούλιξεν ἐν Συκαλί: οἱ δὲ λοιποὶ ἐφυγον. Ὁ δὲ βασιλεὺς τ. ἡ. ἡ. Ced. ἡ εἰσελθόντ. cod. εἰσελθόντας? ἡ 677-679. ἡ Τῷ ἡ ἐται οἱ Βούλγαροι ἐπ. τῇ θ. καὶ τοῦ βασιλέως κατ' αὐτῶν στρατεύσαντος, ἡττωνται Ἑρωμαῖοι καὶ πολλοὶ πίπτουσι Ced. 766,11—13: τῷ ια' ἐται τὸ τῶν Β. ἐ. διαπεράσαν τὸν Δάνουδιν καὶ ἀποχωρῶσθον τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ, ἐσκήνωσεν ἐν Βάρναις ἐν τισὶν ὄχμοις καὶ ὄρεσι: τοῦ δὲ βασιλέως ἐξελεθόντος: σὺν ναυοῖ καὶ στρατῷ, κτλ. 770,3—41. ἡ ἀπὸ τοῖς cod.

Danubii continente explicuit peditum aciem, na- A
ves autem vicino littori applicuit. Quo facto Bul-
gari, magno terrore perciti, in propugnacula expu-
gnatu difficilia perfrugerunt.

Cum autem imperator gravi laboraret podagra,
et cogeret balnei causa in meridiem divertere
cum quinque cursoribus, exercitum ac duces reli-
quit, iubens milites in castris stare et pugnare.
Exercitus vero, regem fugere arbitratus, in fugam
se convertit, nemine persequente.

Quo viso, Bulgari, e propugnaculis egressi, eos
persecuti sunt, et multis occisis ac spoliatis, bonis
eorum potiti et exinde Christianorum terram
dominati sunt.

Unde invitus imperator pacem cum eis iniit,
foedera, in Romanorum dedecus, cum illis pangens
qui totam depopulabantur Thraciam ulterioremque
regionem.

Interea, ut supra dictum est, Sarracenorum
exercitus recedens divina voluntate in mari peri-
it: alii in Sylyæo submersi sunt; alii a Cibyrræo-
torum duce iterum debellati victique fuerunt. Præ-
terea combustæ sunt eorum naves ab igno
submarino. Callinicus enim quidam architectus, ab
Heliopoli Syriæ profugus ad Romanos, eis primus
hunc ignem paravit, et ita naves Arabum succen-
sas una cum hominibus demersit. Eî sic Romani
victores reversi sunt, inventione ignis maritimi
facta.

Mardaitæ autem Libanum (Syriæ) ingressi, cum
occupaverunt.

Timens Mavias legatos mittit ad Constantinum
pacem petens et tributum annuum offerens. Im-
perator, legatos admittens, misit cum eis patricium
Joannem Pitzigaudem, ut virum magna experien-
tiâ et sapientiâ ornatum, cum Arabibus pa-
cisceretur. Arabes sapientiam et solertiam ejus
admirati, promiserunt se quotannis Romanis
pensuros auri tria millia, servorum quinquaginta
millia, equos generosos centum, et hoc per annos
30; ita ut per id temporis pax ubique esset
Romanos inter et Arabes.

μαχίας, καὶ διὰ μέσης ⁸⁸ τῆς ἠπείρου τοῦ ποταμοῦ
Δανούβη τὰς περικλάς ⁸⁹ παρατάξεις, διὰ δὲ τῆς
πλησιάζουσης ἀκτῆς τὰς ναύς προσορμίνας, οἱ
Βούλγαροι λίαν φοβηθέντες· εἰς ὄχυράματα δυσώλωτα
ἐαυτοὺς ἐσφάλισαντο.

(9) Τοῦ δὲ βασιλέως ⁹⁰ ὀξυπαθήσαντος ἐν πο-
δαλίᾳ καὶ ἐπὶ μεσημβρίαν ἐκδιασθέντος ἐπιστρέψαι
χάριν βαλανείου μετὰ δρομόνων ε', κατέλειπε τὸν
λαὸν καὶ τοὺς στρατηγούς κελύουσας περικαθέζεσθαι
καὶ πολεμεῖν τὸ ἔθνος. Ὁ δὲ λαὸς τὸν βασιλέα φεύγειν
νομίσαντες, εἰς τροπὴν ἔωκαν, μηδενὸς διώκοντες.

(10) Οἱ δὲ Βούλγαροι θεασάμενοι ⁹¹ (καὶ τοῦ ὄχυ-
ρώματος ὑπεξελοθέντες), ἐπεδίωξαν ὀπίσω αὐτῶν
καὶ πολλοὺς ἀνελόντες καὶ λαφυραγωγῆσαντες ἐκ
ἐαυτῶν ἐκρίτησαν ἕκτοτε καὶ κατεκυρίευσαν τῆν
B τῶν Χριστιανῶν χώραν.

⁹² (11) Ὅθεν ⁹³ ἀναγκασθεὶς ὁ βασιλεὺς εἰρήνευσε
μετ' αὐτῶν ⁹⁴, πάκτα δούς ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν Ῥω-
μαίων, (ὡς ληξιζομένων πᾶσαν τὴν Θράκην καὶ τὰ
ἐπέκεινα ταύτης).

⁹⁵ (12) Ἐπὶ αὐτοῦ, καθὰ προέλεκται, ὁ τῶν Σα-
ρακηνῶν θεοδύβιστος στόλος ὑποστρέψας, καὶ οἱ
μὲν ἐν τῷ Συλίᾳ κτεπειποντίσθησαν ⁹⁶, οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ
στρατηγῶ τῶν Κιβυρραίωντων αὐθις πολεμηθέντες
ἠττήθησαν ἀμπρησθέντων καὶ τῶν πλοίων αὐτῶν ⁹⁷·
ὕπὸ τοῦ ὕδατώδους πυρός· Καλλίνικος ⁹⁸ γὰρ τις
ἀρχιτέκτων ἀπὸ Ἡλιοπόλεως Συρίας προσφυγὼν
τοῖς Ῥωμαίοις πῦρ ὕγρὸν ⁹⁹ ἀρχῆθεν αὐτοῖς κτε-
πεκύευσεν, καὶ τὰ τῶν Ἀράβων σκάφη καταπῆρες
C σύμφυχα ἀπώλεσεν. (Καὶ οὕτως οἱ Ῥωμαῖοι μετὰ
νίκης μεγάλης ὑπέστρεψαν) ἕκτοτε τὸ ὕγρὸν πῦρ
ἐφευρόντες.

¹⁰⁰ (13) Εἰσῆλθον δὲ οἱ Μαρδαῖται εἰς τὸν Ἄσανον
(Συρία) καὶ ἐκράτησαν ¹⁰¹ αὐτόν.

¹⁰² (14) Καὶ Μαυίας φοβηθεὶς ¹⁰³ ἀποστέλλει πρί-
σθεις πρὸς τὸν βασιλέα ζητῶν εἰρήνην (ὀποσγόμενος
καὶ ἐτήσιον πάκτα). Ὁ δὲ (Βασίλευς τοὺς πρίσθεις
διεξάμενος) ἀποστέλλει (σὺν αὐτοῖς Ἰωάννην πατρί-
κιον) τὸν Πιτζιγαυδὸν ¹⁰⁴ (ὡς πολυπειρίᾳ καὶ φρονή-
σει κεκοσμημένον, διαλεχθῆναι τοῖς Ἀραβί. τῶν δὲ
Ἀράβων θαυμασάντων τὴν φρόνησιν καὶ ἀγγίνοιον
αὐτοῦ), συνεφώνησαν παρέχειν Ῥωμαίοις κατ' ἕτα
χρυσῶ χιλιάδας γ', καὶ αἰχμαλώτων χιλιάδας ν' ¹⁰⁵
καὶ ἵππους εὐγενεῖς ν'. (Ταῦτα ἐστοιχήθη δίδωσθαι)
D) ἐπὶ χρόνους λ' (ὥστε εἶναι πλαταῖαν εἰρήνην ἀνιμ-
ταξὺ Ἀράβων καὶ Ῥωμαίων).

Variae lectiones et notæ.

⁸⁸ διὰ μ. cod. ⁸⁹ τὰ περικλά παρατάξας cod. ⁹⁰ Συνέδη δὲ καὶ τὸν βασιλέα φεύγειν διαφημίσαντες φυγῆ
ἐγρήσαντο μ. δ. Ced. 770, 11, 12. ⁹¹ Ὅπερ θ. οἱ B. δδ. ὁπισθεν δ. καὶ π. ἀντίλον καὶ ἐκτε. διαπερίσαντες
πάντες καὶ ἐμπλατυθέντες τὴν Ῥωμαϊκὴν γ. ἠχμαλώτισον Ced. 770, 12—15. ⁹² Ced. 770, 15, 1. ⁹³ καὶ
a. l. d. Ced. ⁹⁴ μ. δ. ὡς λέλεκται: 766, 13—15. Βουλόμενος δὲ ὁ β. ἔχειν εἰρήνην μετὰ πάντων στοιχεί κ.
καὶ ὀπωρεῖ εἰς αἰσχύνῃν τὰ τῶν Χριστιανῶν τῇ τούτου ἀβελτηρίᾳ. ⁹⁵ 678.— Περὶ τοῦ ὕγρου πυρός.
⁹⁶ κατεπειποντίσθησαν cod. ⁹⁷ Τότε K. δ. δ. Ἡ. τῆς Αἰγύπτου πρ. Ced. 765, 12—15. ⁹⁸ πῦρ θαλάσσιον κα-
τασκυεύσας τὰ τῶν A. σ. κατέπρησεν ἐν Κυζίκῳ σ. καταποντίσας αὐτὰ· αὐτὸς οὖν ἐστὶν ὁ τὸ θαλάσσιον
πῦρ ἐφευρόν. ⁹⁹ 677.— Ced. 765, 19—24: τῷ ἠ' καὶ ὁ' ἔτει. ¹⁰⁰ ἐκρ. ἀπὸ τοῦ Μαύρου ὄρους, κτλ. Ced.
¹⁰¹ 678.— Περὶ τοῦ Πιτζιγαυδῆ Ced. 765, 24—766, 7: ταῦτα μαθὼν ὁ M. καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐφοβήθησαν
καὶ συλλογισάμενοι ὡς τὸ τῶν Ῥωμαίων βασιλεῖον ὑπὸ Θεοῦ φρουρεῖται πέμπουσι πρ. τὸν αὐτοκράτορα
Κωνσταντῖνον ὑπὲρ εἰρήνης. ¹⁰² σφόδρα φοβηθεὶς cod. Lege η? ¹⁰³ Πιτζικαυδὸν καὶ ποιεῖ ἐγγράφως εἰρή-
νην μετὰ τῶν Σαρακηνῶν ἐτησίως πρ. αὐτοὺς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους Ced. ¹⁰⁴ γ. ε' καὶ ἀνδρας αἰχμαλώτους
δ' Ced.

(15) Ἄσάτως ⁴⁴ καὶ οἱ τὰ ἐσπέρια οἰκοῦντες Ἀ (Σκυθαὶ δὲ τε χαγάνοι, καὶ οἱ ἐπέκεινα βήγες καὶ κάσταλδοι δῶρα τῷ βασιλεῖ στελιαντες, εἰρήνην ἤτήσαντο. Εἰξεν ὁὖν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκῦρωσεν εἰρήνην, καὶ ἐγένετο γαλήνη ἐν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ Δύσει.

615 ⁴⁵ (16) Ἡρεμήσας δὲ ἐκ πάντων, ἦνωσε τὰς ἐκκλησίας, καὶ ⁴⁶ σύνοδον οἰκουμένην (158^b) ποιήσας ⁴⁷ ἐν ΚΠ. ἐβεβαίωσε τὰ δόγματα τῶν προλαβουσῶν ἀγίων ε' συνόδων, καθὰ καὶ προέλεχται.

⁴⁸ (17) Ἔστρεψε δὲ ⁴⁹ Ἰουστινιανὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ αὐμοδασίλευσιν αὐτῷ.

⁵⁰ (18) Μαυτοῦ δὲ τοῦ Ἀραβὸς τελευτήσαντος, Ἀβιμέλεχ ἐκράτησε, καὶ ἀποστείλας πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα ἤτησάτο εἰρήνην, τοῦ παρέχειν τῆς χιλιάδας χρυσοῦ νομισμάτα, καὶ τῆς δούλους, καὶ εὐγενεῖς ἵππους τῆς καθ' ἕναστος χρόνον, ὅπως παυθῆ τῶν Μαρδαϊτῶν τὸ τάγμα ἐκ τοῦ Λιβάνου.

⁵¹ (19) Ἀπέβιω δὲ ὁ αὐτὸς εὐσεβῆς βασιλεὺς Κωνσταντίνος βασιλεύσας ἔτη ιζ' ⁵².

ΣΜ. Βασιλεία Ἰουστινιανοῦ τοῦ Πρωτομυθθέντος.

⁵³ Ἰουστινιανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐδασίλευσεν ἔτη ις'. Οὗτος ἀπέστειλε ⁵⁴ πρὸς Ἀβιμέλεχ ἀσφαλίσασθαι τὰ στοιχηθέντα ἐγγράφως ἐπὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ πέμψας παρέστειλε τοὺς Μαρδαίτας, χιλιάδας ιβ' (ὡ τῆς ἀνοίας) τὴν Ῥωμαϊκὴν δυναστείαν ἀκρωτηρίασας ⁵⁵ πάνδεινα γὰρ ⁵⁶ κακὰ ἔκοιτε **616** πέπονθεν ἡ Ῥωμανία ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ ἕως τοῦ νυνί, τούτων παρασταλέτων.

⁵⁷ (2) Ἔλυσε δὲ καὶ τὴν ⁵⁸ τῶν Βουλγάρων εἰρήνην ⁵⁹.

⁶⁰ (3) Ἐπιστρατεύσας δὲ ⁶¹ ἐπὶ τὰ δυτικὰ μέρη, πολλὰ τῶν Σκλάβων πλήθη, τὰ μὲν πολέμῳ, τὰ δὲ λόγῳ παραλαβὼν, ὑπέστρεψε, ἀφ' ὧν ἐπιλεξάμενος καὶ στρατεύσας χιλιάδας, ⁶² λαὸν περιούσων τούτους ἐπωνόμασεν.

⁶³ (4) Οὗς δὴ καθοπλίσας καὶ ἰδιοποιήσαμενος, καὶ

Hæc ubi perceperunt ii qui Occasum incolebant, Scythæ et qui per hunc tractum reges et castaldi, missis ad imperatorem donis, pacem petiverunt, quam is, eorum concedens petitioni, sanxit; et ita in Oriente et in Occidente magna fuit quies.

Paratis rebus omnibus, imperator Ecclesiarum concordiam constituit, et synodum œcumenicam celebravit CP., in qua sanctarum quinque præcedentium synodorum decreta confirmavit, ut dictum est.

Justinianum, ejus filium in imperii consortium admisit.

Mortuo Mavia Arabe, substitutus est Abimelech, qui legatos ad imperatorem misit ad pacem confirmandam ea conditione: Arabes nummorum aureorum ter centum sexaginta quinque millia, servos et equos generosos trecentos sexaginta quinque quotannis persoluturo ut Mardaitarum agmen in Libano coerceretur.

Mortuus est ipse pius imperator postquam annos 17 regnaverat.

CCXL. Regnum Justiniani cui a naso præsico Rhinometri cognomen.

Justinianus, filius ejus, imperavit annos 16. Ipse ad Abimelech mittit pacti a patre subscripti confirmandi gratis, et cum legato duodecim millia Mardaitarum (o insipientiam!), quod Romano imperio magnum detrimentum attulit. Ex eo enim tempore omnis generis damna ab Arabibus Romania passa est, quorum impressio usque nunc perseverat.

Pacem etiam cum Bulgaris factam solvit.

Movens deinde in occidentales partes, magnam Sclavinorum multitudinem partim bello, partim persuasione subegit, ex quibus ad triginta millia adlectos in exercitum instruxit, quos aciem superabundantem nuncupavit.

Quibus armis instructis et sibi devinctis, eorum

Varie lectiones et notæ.

⁴⁴ Ταῦτα μαθόντες οἱ τὰ ἐ. δ. σ. τῷ β. ἐ. ἦτησαν οἷς εἶξα· ὁ β. ἐκ. ταύτην· καὶ γέγονεν ἀμεριμνία μεγάλη ἐν τῇ τε α. καὶ τῇ δ. Ced. 766,7 — 10. ⁴⁵ Ced. 710,16 — 19. ⁴⁶ τὴν προλεχθεῖσαν ἀγίαν ἔκτην Ced. ⁴⁷ σ. συναθροίσας ἐν ΚΠ. τὴν τῶν Μονοθελητῶν ἀρεσιν ἀνεθεμάτισεν Ced. ⁴⁸ 681. ⁴⁹ Τῷ δὲ εἴ' εἶτε ἀπόσωτο τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τῆς βασιλείας καὶ μόνος ἐδασίλευσε σὺν Ἰουστινιανῷ υἱῷ αὐτοῦ Ced. 770,20,21. ⁵⁰ 684 Ced. 771,4 — 8: Τούτῳ τῷ εἶτε (Ἰουστ. α') ἀποτέλλει Ἀβ. πρὸς αὐτὴν βεβαίωσαι εἰρ· Καὶ ἐτοιμήθη ἵνα παύσῃ ὁ βασιλεὺς τὸ τῶν Μ. τ. ἐκ τοῦ Λ. καὶ κολύσῃ τὰς ἐπιδομαὶς αὐτοῦ καὶ παρέχῃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ν. α καὶ ἵππον καὶ δούλον. ⁵¹ 685. Ced. 770,22,23: Τῷ ε' ἐτελεύτησεν ὁ ἑ. Κ. κρατήσας ἐ ιζ'. ⁵² ιδ' cod. ⁵³ 686. ⁵⁴ καὶ ἐπεμφεν ὁ βασιλεὺς τὸν μαγιστριανὸν Παῦλον π. Ἀ. ἀ. τὰ σ. καὶ γεγονάσιν ἐγγράφα ἐμάρτυρα π. σὺν ὁ βασιλεὺς ἀνελάβετό τ. Μ. γ. ιδ' Ced. 771,8 — 17. ⁵⁵ πᾶσα· γὰρ αἱ νῦν οἰκοῦμεναι παρὰ τῶν Ἀράβων ἀπὸ Μόβου ἐστία ἕως τετάρτης Ἀρμενίας ἀνίχυροι καὶ ἀνοίχτοι ἐτύγχανον διὰ τὴν ἐφοδὸν τῶν Μαρδαϊτῶν Ced. ⁵⁶ ὦν π. π. κ. π. Ῥ. ὑπὸ τῶν Ἀ. μέχρι τοίνυν νεώτερος γὰρ ὦν Ἰ. ὡς ἐτῶν ι', ἀβούλιος τὰ κατ' αὐτὸν διώκει. τῷ β' εἶτε ἐλθὼν ὁ βασιλεὺς εἰς Ἀρμενίαν εἰδέξατο τοὺς ἐν τῷ Λ. Μ. χάλκειον τείχος δαλύνας. ⁵⁷ Ced. 771,19 — 22 Παρλ. ⁵⁸ μετὰ ἀδδ. Ced. ⁵⁹ διαταράξας τοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τύπους καὶ διαδίδάξει ἐπὶ τὴν ὄψαν τὰ καβαλαρικὰ θέματα Ced. ⁶⁰ 688. ⁶¹ Τῷ γ' εἶτε ἐπιστρατεύσας Ἰ. κατὰ Σθλαβίνων καὶ Βουλγάρων καὶ τοὺς μὲν Βουλγάρους προσηπαντήχοντας ὤθησε, μέχρι δὲ Θεσσαλονίκης ἐκδραμῶν π. κλ. τῶν Σθλαβίνων τὰ μὲν προσρρέντα, τὰ δὲ π. παρέλαβε καὶ εἰς τὰ τοῦ Ὀθίσιου κατώτατα μέρη Ced. 771,23 — 772,4 ⁶² τῷ ε' εἶτε Ἰ. ἐπέλεξατο ἐκ τῶν μετοικισθέντων ὑπ' αὐτοῦ Σθλαβίνων καὶ ἐστράτεύσε χ. λ', οὗς ἐπ. λ. π. Ced. 772,13 — 15 ⁶³ 691. Ced. 772,15 — 773,7: Τούτοις θαρρήσας λύσε τῶν Ἀράβων συμφωνίαν παραλ. γὰρ τὸν π. λ. καὶ τὰ καβαλαρικὰ θ. ἐπορεύθη ἐν Σεβαστοπόλει τῷ περὶ Θάλασσαν.

auxilio fretus pacem quæ Romanis inter et Agarenos huc usque perseverabat, fregit præ insipientia, et exercitum superabundantem (περιούσιον), potius dicas scelestum (άνόσιον) et alia agmina educens, Sebastopolin contendit, ad quam ipsi Agareni accedentes imperatorem obtestantur, ne pacta quæ inter se invicem interposito iurejurando firmaverant, solveret, Deum alioquin ultorem atque judicem injuriarum futurum. Imperatore autem verba pacis non admittente, imo ad prælium festinante, Agareni instrumentum pacis expandentes et hastæ suspendentes, in Romanos irruunt. Commisso prælio, Sclabinorum viginti milia ad partes Agarenorum transierunt, et mox Romani, innumeris ex suis cæsis, turpiter in fugam vertuntur, et victoria ad hostes transit justo Dei iudicio, docentis semper jurisjurandi fidei standum quamvis inimicis et infidelibus datæ. Fugiens imperator cum magna confusione et virum immutatione, et ad Leucaten perveniens locum maritimum, Sclabinorum reliquias ad decem milia interfecit.

Ex eo tempore Agareni audentiores effecti Romaniam diripiunt Sclabinorum transfugarum auxilio freti.

Imperatore autem in urbem reduce factus est solis defectus, adeo ut astra manifeste apparerent.

Porro Justinianus erigendis palatii ædificiis studium adhibuit. Triclinium ipsius nomine dictum et palatii mœnia condidit, operi præficiens Stephanum sacellarium suum et protoeunuchum, hominem sanguinarium et crudelem, qui operas verberibus afflicebat, imo imperatoris matrem flagellare ausus est. Idem cum multa mala in rempublicam admisisset, propter exactiones etiam quas erga urbis incolas exercebat, eorum odia in imperatorem suscitavit.

Imperator autem a Callinico patriarcha postulabat ut preces diceret ad destruendam ecclesiam sanctæ Dei Genitricis quæ palatio adjacet, in animo habens ejus loco cisternam et Venetæ factioni sedilia construere ad id quod dicitur saximodeximium. Respondit patriarcha : « Preces ad templi

τῆς τούτων συμμαχία πεποιθώς, λβει την (μεταβή 'Ρωμαίων καὶ) Ἀγαρηῶν εἰρήνην (δὲ ἀνάδας), καὶ λαβὼν τὸν περιούσιον (ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀνάσιον) λαὸν αὐτοῦ καὶ τὰ λοιπὰ στρατεύματα, πρὸς τὴν Σεβαστόπολιν ἢ ἀπῆρεν, ἐν ἣ καὶ οἱ Ἀγαρηνοὶ παραγενόμενοι καὶ κρομαρτυρόμενοι Ἐ αὐτὸν τὰ μεθ' ὀρκῶν συμφωνηθέντα μὴ διαστρέψαι, ἐπεὶ τοιοῦτο κριτῆς ὁ θεὸς καὶ ἐκδικῶς γενήσεται, οὐ κατεδέξατο τὰ τῆς εἰρήνης ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ πρὸς πόλεμον παρετάσσετο· καὶ θῆ παρατυκτα ἀπλώσαντες οἱ Ἀγαρηνοὶ τὸν τῆς εἰρήνης ἔγγραφον χάρτην καὶ ἐπὶ ὄρκετος ἀναρτήσαντες, ὤρμησαν κατὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ συμβολῆς γενομένης, ἠτύομῆσαν ἐκ τῶν Σκλάβων πρὸς τοὺς Ἀγαρηνοὺς χιλιάδες κ', καὶ οὕτως Ἐ τῶν Ῥωμαίων δεινῶ; τραπέντων (καὶ ἀναριθμητῶν) 617 σφαγέτων, ἣ δικαιοκρασία καὶ νίκη πρὸς τοὺς ἐναντίους ἐχώρησεν, διδάσκουσα μὴ παραβαίνειν θεῶν ὄρκον ὅποτε, κἄν πρὸς ἐναντίους καὶ ἀπίστους γίνηται. Πεφυγὸτος δὲ τοῦ βασιλέως) καὶ φθάσαντος ἐν τῷ παρὰ θάλασσαν τόπῳ τοῦ Λευκάτου (μετ' αἰσχύνης πολλῆς καὶ ἡττῆς) ἀνεῖλε τὰς περιλειφθέντας ἰ' χιλιάδας τῶν Σκλάβων.

(5) Καὶ ἔκτοτε Ἐ πλείον θρασυθέντες οἱ Ἀγαρηνοὶ, σφοδρότερον ἐληζοντο τὴν Ῥωμανίαν, ἔχοντας εἰς βοήθειαν καὶ τοὺς πρόσφυγα; Σκλάβους;

Ἐ (6) Τοῦ δὲ βασιλέως εἰσελθόντος ἐν τῇ πόλει, γέγονεν ἤλιαχὴ ἐκλειψῆς ὥστε (καὶ τοῦς) ἀστῆρας φανῆναι.

(7) Ἰουστινιανὸς δὲ Ἐ τὰ τοῦ παλατίου κτίσματα ἐπεμελεῖτο, τὸν Ἰουστινιανοῦ λεγόμενον τρικλίνιον Ἐ κτίσας καὶ τὰ περίεξ τοῦ παλατίου, ἔχων Στέφανον σακελλάριον αὐτοῦ καὶ πρωτευνοῦχον, αἰμοδόρον δυνατὸν καὶ ἀπηγῆ, αἰκίζοντα ἀνηλεῶς τοὺς ἐργολάβους ὡς καὶ τὴν μητέρα τοῦ βασιλέως τυπῆσαι, δε εἰς τὸ πολιτικὸν κακῶς ἐνδεικνύμενος καὶ ἐκ τῶν οικητόρων τῆς πόλεως ἀπαιτήσεις καὶ ἐκταγὰς ἀποφασίστως ποιούμενος, ἐκ τούτου μισητὸν τὸν βασιλῆα πεποίηκεν.

Ἐ (8) Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπῆτει Καλλίνικον τὸν πατριάρχην εὐχῆν Ἐ ποιῆσαι τοῦ καταλυθῆναι τὴν ἐκκλησίαν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, τὴν οὖσαν πλησίον τοῦ παλατίου (159), βουλόμενος στήσαι φιδίλην καὶ βάρβα κτίσαι τῷ δήμῳ τῶν Βενέτων 618 πρὸς τὸ ἐκεῖνος γενέσθαι τὸ λεγόμενον Σαξίμο-

Variæ lectiones et notæ.

Ἐ τῶν δὲ Ἀράδων μὴ βουλομένων λύειν τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ τῇ βασιλικῇ αἰτίᾳ καὶ προπατείᾳ τοῦτο κρεῖζαι ἀναγκασμένους, ὀπισθέντες καὶ ἀδοτὸν πάλιν παρεγένοντο τῷ βασιλεῖ Ced. — Ἐ μαρτ. καὶ τὸν Θεὸν ἐκδικητῆ τούτων παρακαλούμενοι, τοῦ δὲ βασιλέως μηδὲ ἀκοῆ δεξασθαι ταῦτα ἀνεσχομένου, ἀλλὰ π. μάχην μᾶλλον καταπιέγοντος, τὸν τῆς ε. ἐ. χ. ἐπὶ φλαμουλίου κρημάσαντες; καὶ προάγοντες κ τ. Ῥ. ὡ Ced. Ἐ καὶ Ῥωμαίους τὴν τροπὴν περιποιήσατο· ἔθεν Ἰ. τὸ τούτων ἐγκατάλειμμα ἄ. σὺν γυναιξί, καὶ τέκνοις ἐν τῷ πρὸς Νικομήδειαν Λευκάτῃ Ced. Ἐ Τῷ αὐτῷ (θ') ἔτσι ἐπισεράτευσε Μωάμεθ τῇ Ῥωμανίᾳ γῆ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ π. π. Σθ. ἐμπείρους τῆς χώρας καὶ πολλοὺς ἠχημαλωτεύσε Ced. 773.11—14.— Ἐ 693. Ced. 763.11 : Τῷ θ' ἔτσι γ. ἐ. ἢ. ὡς ἄ. φ. Ἐ Ἰ. δὲ τῶν κτισμάτων ἐπιμελούμενος κτίζει τὸ Ἰ. λ. ἔρ. καὶ τὰ τοῦ π. περιτειχίσματα, ἐπέστησε δὲ τούτοις; Στ. τὸν Πέτρον σ. δυνατὸν καὶ πρ. κύριον καὶ ἐξουσιαστὴν, λένν ὁ. ἄ. καὶ ἄν. ἐτυπτε τοὺς ἐρ. καὶ ἐλιθοδόλει· τοῦ δὲ βασιλέως ἀποδημήσαντος καὶ τὴν π. αὐτοῦ Ἀναστασίαν τὴν Αὐγουστῶν δι' ἀθηνῶν ἐμαστίγωσε, κτλ Ced. 773.14—774.3.— Ἐ τρικλίνιον cod. Καταλύσει τὴν ἐκκλησίαν ἐποίησε τὴν φ. ε. — Μητροπολιτῶν cod. in margine, quæ infra §§ 8 et 9 existant. Ἐ Ced. 774.3—12 : πλησίον δὲ τοῦ παλατίου βουλ. β. τῶν Βενέτων καὶ φιδίλην πτ. — Ἐ π. ἐ. ἵνα καταλύσῃ τὴν τοιαύτην ε. Ὁ δὲ π. Cod.

δέξιμον. Ὁ δὲ ἱεὶς πατριάρχης ἔλεγεν, ὅτι «Εὐχὴν ἐπὶ
συστάσει Ἐκκλησίας ἔχομεν, ἐπὶ δὲ καταλύσει οὐ
παρελάβομεν.» Βιασθεὶς δὲ καὶ ἀπαιτούμενος τὴν
εὐχὴν ἔφη· «Δόξα τῷ Θεῷ τῷ ἀνεχομένῳ πάν-
τοτε ἕως καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.»
ὑπερ ἀκούσας ἡ βασιλεὺς καὶ ὁ ἀγρυπνῶδης δόχλος
καὶ τὸ Ἀμὴν ἐπιβοήσαντες ἡ, κατέλυσαν παραχρῆ-
μα τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐποίησαν τὴν φιλίαν.

(9) Ἐκτίσε δὲ ἕτεραν ἐκκλησίαν εἰς τὸ Πατριν,
καὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν τὰ Μητροπολιτῶν.

(10) Λεόντιος δὲ (ὁ) πατρίκιος ἐν ὑπολήψει ὄν
τῆς βασιλείας καὶ διὰ τοῦτο ἐναποκλειστος γεγονῶς
ἐπὶ ἔτη β', τότε ἐκπεμφθεὶς παρὰ Ἰουστινιανοῦ στρα-
τηγὸς ἐν Ἑλλάδι, καὶ φίλῳ αὐτοῦ ἀστρονόμῳ Παύλῳ
μεναχῷ ἐντυχῶν προσιπῶντι ἡ αὐτῷ τῆς βασιλείας
κρατήσαι, πρὸς αὐτὸν καὶ τοὺς λοιποὺς ἰδίᾳ ἀντίφη.
«Ἰδοὺ ἐπισθὲν μου ἀποστέλλει ὁ βασιλεὺς καὶ ἀφρεῖ
τὴν κεφαλὴν μου καὶ ψευδῆ εἰσὶν ἅ μοι λέγετε περὶ
βασιλείας.» Οἱ δὲ εἶπον· «Αὐτὸς μὴ ὀκνήσῃς καὶ
τοῦτο εὐθὺς πληροῦται.»

(11) Καὶ λαβὼν αὐτοὺς ἦλθε καὶ ἔκλασε τὰς
φυλακάς καὶ συλλαβόμενος δόχλον πολὺν, μετ' αὐτοῦ
ἐξῆλθεν εἰς τὸν 619 Φόρον. Ἐκῆρυσεν παντὶ τῷ
λαῷ βῶνντες· «Ὅσοι Χριστιανοὶ εἰς τὴν ἁγίαν
Σοφίαν.» Καὶ συναχθέντες ἡ πλῆθους ἐκραζόν·
«Ἀνασκαφεῖτε τὰ ὀστᾶ Ἰουστινιανοῦ.» Καὶ ἡ
ἐλθὼν ἐν τῷ Ἰπποδρόμῳ νυκτὸς ἀναγορεύεται βασι-
λεὺς, καὶ ἡμέρας γενομένης ἐξαγαγὼν Ἰουστινιανὸν
εἰς τὸ Ἰππικὸν καὶ ῥινότμητον ποιήσας ἐν τῇ σφεν-
δόνῃ, ἐξώρισεν ἐν Χερσῶνι.

(12) Ὁ δὲ δόχλος ἡ συλλαβόμενοι Στέφανον σακελ-
λάριον τὸν καὶ εὐνοῦχον καὶ Θεόδοτον γενικὸν,
σχοινοῖς τε δῆσαντες· ἐκ ποδῶν, ἔσυραν διὰ τῆς
μέσης καὶ εἰς τὸν Βοῦν ἔκασασαν.

ΣΜΑ'. Βασιλεία Λεοντίου.

Ἔπειτα δὲ Ἰουστινιανὸν ἐβασίλευσε Λεόντιος·
ἔτη γ'.

(2) Ἐφ' οὗ ὁ Ἀραβὶς κατέλαβον τὴν Ἀφρι-

Variae lectiones et notæ.

Ἡ Β. δὲ εἶπεν ὁ πατριάρχης μετὰ δακρύων Ced. ἡ πάντα Ced. Leo. — ἡ τοῦτο ἀκούσαντες
κατ. τὴν ἡ καὶ ἐπ. τὴν φ. Ced. ἡ καὶ ἐπ. τὴν φ., κτλ. in codice a prima manu super paginam in-
serta. ἡ Ἐποίησε δὲ εἰς τὸ Π. δ. ἡ ἔλεγε τὸν μ. Ced. 774, 12, 13 ἡ 695. Ced. 774, 19 — 775, 6.
ἡ καὶ στρατηγὸς τῶν ἀνατολικῶν γενόμενος ἐν πολέμῳ εὐδοκίμησας καὶ κατηγορηθεὶς ἐν φρουρᾷ κατε-
κλείσθη ἐπὶ πριετῆ χρόνον ἐξάπινα δὲ ἀνακληθεὶς σι. ἡ Ἑλλάδος προεβλήθη, ἐκελεύσθη δὲ ἐμολιθῆναι
δρόμωνας καὶ αὐθημερὸν ἀποκινήσαι τῆς πόλεως. Ταύτη δὲ τῇ νυκτὶ ἐν τῷ τῶν Σοφῶν λιμένι πρὸς τὸ
ἐκπλώσεια προσορμίας συντάσσεται τοῖς φίλοις αὐτοῦ, ἐν οἷς καὶ γενναίως αὐτὸν φιλοῦντες χρησιμῶς αὐτῷ
Καππαδόκης ὁ κλειτουρῆρχος, εἰδὼν ὅτι Παῦλος μοναχὸς καὶ ἀστρονόμος τῶν Καλλιστράτων καὶ
Γρηγόριος, μοναχὸς καὶ ἡγουμένος τῶν Φλώρων λέγει τὸν ὁ Λ. πρὸς αὐτούς· «Ἔμεις διαβεβαιωσῶμε
με ἐν τῇ φυλακῇ περὶ βασιλείας, καὶ νῦν ἡ ζωὴ μου ἐν κακοῖς τελειοῦται καθ' ὅραν γὰρ τὸν θάνατον μὲ
ἐκδέχομαι.» Οἱ δὲ εἶπον· «Σὺ μὴ ὀκνήσῃς, καὶ τοῦτο ἰδοὺ πληροῦται.» Ced. ἡ προσιπ. c. id. ἡ 16. τοῖς
λοιποῖς ἰδία ἔφη, ὁ δὲ Λέων ἀντίφη cod. ἡ 20 Ced. 775, 6 — 776, 6. — τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ μετὰ ἀφρα-
των ἀνῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον μετὰ σιγῆς καὶ κρούσαντες τὴν πύλην προεφασίσαντο τὸν βασιλέα παρ-
γῆνασθαι· ἐπὶ τῷ δικησῆσαι τινὰς τῶν ἐκείσε ὄντων. Μηνυθέντος δὲ τοῦ ἐπάρχου καὶ συντόμως ἐλθόντος καὶ
ἀνοίξαντος, εὐθὺς δεσμεῖται ὑπὸ Λεοντίου. Ἀποίχας δὲ ὁ Λεόντιος τὰς φυλακάς, τοὺς ἀποκεκλεισμένους
χρόνοις πολλοῖς στρατιώτας ἔλυσεν, καὶ ὅπλιτας, καὶ σὺν αὐτοῖς εἰς τὸν φόρον κράτων ἐξῆλθε Ced. ἡ καὶ ?
ἡ Καὶ πέμψας καθ' ἕκαστον ῥιγεῶνα τὴν αὐτὴν φωνὴν ἀνέκραζον τὸ δὲ πλῆθος τῆς πόλεως θορυβῆθαι
σπουδῆ εἰς τὸν λουτήρα τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας συνηθροίσθη, καὶ ὁ πατριάρχης τούτους συνὼν ἐφώνηεν
εἰς τὴν ἡμέραν ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος· τὸ δὲ πλῆθος ἤραν φωνῆν ἄν. Ced. ἡ Καὶ οὕτως ἐν τῷ ἰπ. ἐξί-
δραμα πᾶς ὁ λαός· ἡμ. δὲ γ. ἐξήγουσι τὸν ἰ. εἰς τὸ Ἰπποδρόμιον διὰ τῆς σφενδόνης καὶ ῥινοκοπήσαντες
αὐτὸν ἐξώρισαν ἐν Χ. Ced. ἡ Θεόδοτον δὲ τὸν μοναχὸν καὶ Στ. τὸν σ. σχολοῖς ἐκ π. δ. σύρσει διὰ τῆς
λαμφόρου καὶ εἰς τὸν βουνὸν καταγαγόντες κατακλῶσι Ced. 776, 1—3 ἡ 693. Ced. 776, 6· Κότμου ἔτος
εῖρη, τῆς Χριστοῦ παρουσίας δ. χλδ'. ἡ 697. ἡ Τῷ γ' ἔτει ἐπεστράτευσαν οἱ Ἀφ. καὶ ταύτην παρῆ-
λαβόν· ὁ δὲ Λ. Ced. 776, 12—17.

A constructionem habemus, ad subversionem nullas a
majoribus accepimus.» Imperatore vero instante et
preces efflagitante, dixit patriarcha: «Gloria Deo
qui etiam hæc patitur, ubique, nunc et semper et in
sæcula sæculorum.» Quo audito imperator et ple-
becula Amen respondentes, statim ecclesiam sub-
vertunt et cisternam struunt.

Aliam vero ecclesiam fundavit ad Petriam, et ei
nomen fecit ecclesiam Metropolitanam.

Leontius patricius, qui in suspicionem venerat
affectati imperii et ob id duobus abhinc annis in
carcere detinebatur, a Justiniano per Græciam
militiæ dux institutus, et Paulo occurrens, amico
suo et astrologiæ perito, qui ei purpuram prædixit,
ad eum et alios astantes dixit: «Ecce post me
mittit imperator et caput meam tollit. Falsa sunt
quæ de imperio prædixistis.» Cui illi: «No despe-
res, aiunt, mox promissa implebuntur.»

Eos igitur secum ducens, carceres recludit et
magna plebis multitudine stipatus, præcedit ad
Forum. Hic per præconem universo populo ac-
clamant: «Cuncti Christiani ad Sanctam Sophiam!»
eum populus clamore sublato vociferatur: «Effo-
diantur Justiniani ossa!» Per noctem in Hippo-
dromo imperator reuuntiat. Adventante die
Justinianum in Circum adductum et naso trun-
catum in Funda, Chersonem relegavit.

Post hæc plebs Stephanum sacellarium et eunu-
chum, et Theodotum arario præfectum, funibus
ad pedes alligatis, per viam publicam pertractos
ad Bovem combussit.

CXLI. Regum Leontii.

Post Justinianum imperavit Leontius annis 3.

Et regnante Africa Arabes potiti sunt. Quo

comperit Leontius patricium Joannem, virum idoneum, cum Romana classe mittit. Is, fugatis hostibus, Africam liberavit; et cum de rebus gestis imperatorem certiores fecisset ibi hiemavit.

Protosymbulus vero, ubi hæc gesta reseivit, magnam Agarenorum potentiam misit contra Joannem. Is, cedere coactus, Romaniam versus puppes convertit, vires suas augendi et reparandi causa.

Cum autem Cretam appulisset, ad imperatorem dirigens iter, exercitus, priorum ducum consilio, in scelestum propositum deflexit; occiso enim Joanne patricio et imperatorem devotes, Apsimarum, drungarium Cibyræotarum, imperatorem salutant, Tiberii nomine ei imposito.

Leontio vero Neorii portum Cpoleos expurgante, bubonum lues in urbe grassata magnum hominum numerum sustulit.

Porro Apsimarus cum classe ad Sycas appulit. Urbe vero Leontium tradere recusante, proditione occupata est porta Blachernarum. Apsimarus vero Leontium naribus et manibus mutilatum in Dalmatæ monasterium relegavit; ejus amicos verberibus et proscriptionibus multatos in exsilium agi mandavit.

CCXLII. Regnum Apsimari.

Post Leontium imperavit Apsimarus, qui et Tiberius, annis 3. Binonymus enim erat, ut Jacob et Israel, Iothor et Raguel, Moysis socer, ut Simon et Petrus, Thomas et Didymus, Thaddæus et Lebæus.

Eo imperante lues maxima exstitit. Romani in Syriam impressione facta, ad ducenta millia occidunt.

Apsimarus autem Philippicum Nicephori patricii filium in Cephaloniam relegavit, quod imperio se quandoque potiturum somniasset. Caput enim suum aquilæ pennis obumbratum per somnum se vidisse assererat. His auditis, imperator cum in exsilium egit.

Interim Justinianus palam se jactabat imperium denuo recepturum. Timentes autem incolæ eum

αὐτὴν ἐπιστρατεύσαντες κατ' αὐτῆς. Ὁ δὲ Λεόντιος (ταῦτα μαθὼν) ἀποστέλλει [τὸν] πατρίκιον Ἰωάννην⁶⁰, ἄνδρα ἱκανὸν μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου, ὃς τοὺς ἐχθροὺς κατατροπώσασκε· ἢ ἤλευθέρωσε τὴν Ἀφρικὴν καὶ ταῦτα ἀναγαγὼν τῷ βασιλεῖ, ἐκεῖσε παρεχέμασε.

620⁶⁰ (3) Ὁ θὲ πρωτοσύμβουλος⁶¹ ταῦτα⁶² μαθὼν, δύναμιν πολλὴν⁶³ Ἀγαρηνῶν ἀπέστειλε κατὰ Ἰωάννου καὶ τοῦτον ἐξεδιώξεν. (Ὁ δὲ Ἰωάννης ἐπὶ Ῥωμανίαν ἀνέκαμψε δύναντι πλείονα βουλόμενος ἀναλαβεῖν.

⁶⁴ (4) Ἐλθόντος δὲ ἕως Κρήτης, ἐπὶ τὸν βασιλεῖα πορευομένου, ὁ στρατὸς ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀρχόντων ἀνατραπείς (εἰς βουλὴν πονηρὰν ἐξεστράπη καὶ φρονέουσιντες Ἰωάννην τὸν πατρίκιον καὶ τὸν βασιλεῖα ἀναθεματίζαντες) Ἀψίμαρον δρουγγάριον τῶν Κισυρραίων⁶⁵ βασιλεῖα ἀνηγόρευσαν, Τιβέριον ὀνομάσαντες⁶⁶.

⁶⁷ (5) Τοῦ δὲ⁶⁸ Λεοντίου τὸν τοῦ νεωρίου λιμένα ἐκκαθαίροντος, ἡ τοῦ βουδῶνος νόσος ἐνέσκηψε (τῇ πόλει) καὶ πλῆθος λαοῦ διεφθείρε.

(6) Κατέλαβε⁶⁹ δὲ Ἀψίμαρος ἅμα τῷ⁷⁰ στόλῳ καὶ προσώρμησεν ἐν Συκίᾳ. (Τῆς δὲ πόλεως Λεόντιον προδοῦναι μὴ βουλομένης), προδοσίᾳ⁷¹ γέγονε (διὰ τῆς τῶν Βλαχερνῶν πόρτης); καὶ τὸν Λεόντιον χιτριώσασκε; Ἀψίμαρος, καὶ βινοκοπήσας, ἐν τῇ μονῇ τοῦ Δαλμάτου περὶωρίσεν, καὶ (πάντας) τοὺς φίλους αὐτοῦ (τύφας καὶ) δημεύσας ἐξώρισεν.

ΣΜΒ. Βασιλεία Ἀψίμαρου⁷²

(Μετὰ Λεόντιον ἐκασλευσεν) Ἀψίμαρος ὁ καὶ Τιβέριος ἐτῆ γ' (διώνυμος γὰρ ἦν ὡς Ἰακώβ καὶ Ἰσραὴλ, ὡς Ἰωθὼρ καὶ Ραγουὴλ, ὁ πενθερὸς Μωυσέως, ὡς Σίμων καὶ Πέτρος, ὡς Θωμᾶς καὶ Αἰδύμος, ὡς Θαδδαῖος καὶ Λεβαῖος).

621⁷³ (159b) (2) Ἐφ' οὗ γέγονε θανατικὸν μέγα. Καὶ Συρίαν οἱ (159b) Ῥωμαῖοι ληϊσάμενοι κατέσφαξαν ἄχρι χιλιάδων σ'.

⁷⁴ (3) Ἀψίμαρος δὲ Φιλιππικὸν⁷⁵, υἱὸν Νικηφόρου πατρίκιου (εἰς Κεφαλληνίαν) ἐξώρισεν, ὡς ὀνειροπολούμενον βασιλεύσει· κατ' ἕναρ γὰρ⁷⁶ ἐλεγεν ἑωρακέναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὑπὸ ἀετοῦ σκιάζεσθαι. (Καὶ ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς τοῦτον ἐξώρισε.)

⁷⁷ (4) Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς⁷⁸ ἐν Χερσῶνι ἐφήμιεν ὡς πάλιν τὴν βασιλείαν ἀπολήψεσθαι. Οἱ δὲ οἰκίτη-

Variae lectiones et notæ

⁶⁰ Ἰω. ix. ὄντα μ. πάντων τῶν Ῥωμαϊκῶν πλοίων Cel. — ⁶¹ τρέψας ἐδίωξε καὶ ἔπεισε τῆς Ἀφρικῆς τὰ κάστρα ἢλ. καὶ καταλιπὼν ταξάτιονα ἴδιον τῷ βασιλεῖ ταῦτα ἐδήλωσε καὶ ἐκεῖ ἐχ. Cel. ⁶² 693. Cel. 778,17 — 19. ⁶³ τῶν Ἀράβων ad. Cel. ⁶⁴ τοῦτο Cel. ⁶⁵ πολλῶν πλείων καὶ δυνατώτερον τοῦ πρώτου στόλου ἀποστειλάς τὸν Ἰω. ἐκδώκει καὶ ἐκεῖ φοσητικῶς ἀπληχεύει Cel. ⁶⁶ Cel. 778,20 — 22 : Ὁ δὲ στρ. εἰς σύστασιν ἐλθὼν Ἀψ. ἀναγορεύσους. β. δ. τῶν Κ. ⁶⁷ ὄντα καὶ ἐκεῖσε ὑπάρχοντα Cel. ⁶⁸ 10. αὐτὸν μετονομάσας Cel. ⁶⁹ Cel. 776,22—24. ⁷⁰ καὶ ἐν ὄ μηνσιν ἀπόλετο πλ. πολὺ. Cel. — ⁷¹ Καταλαμβάνει Cel. 777,1—5⁷² συνόντι αὐτῷ ad. Cel. ⁷³ Καὶ προδοσίᾳ γενομένης εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ τὸν μὲν Α. β. ἐν τῇ τοῦ Δ. μ. φυλάσσεσθαι προσέταξε, τοὺς δὲ φ. δ. δ. ἐξ. Cel. ⁷⁴ Rubrica M. 2 et Par. 1706, in codice a secunda manus. ⁷⁵ ζ' cod. ⁷⁶ Cel. 777,13—21 : τῷ β. ἐτῆ γ. — καὶ ἐπιστρατεύσας Μωάμεδ — κατὰ τοῦ Ἀβδραχμῆν — οἱ δὲ Ῥ. κατέδραμον Συρίαν — ἀπέκτειναν — χ. σ' Ἀράβων, κτλ. — ⁷⁷ Cel. 778,2—5 τῷ δ ἔπει. ⁷⁸ τὸν ad. Cel. ⁷⁹ πατρίκιον Ἰω. ⁸⁰ ἔρασε γὰρ δ. κατ' ὃ. οἱ ἢ κεφαλὴ ἢ σκιάζετο ὑπὸ ἀ. Cel. ⁸¹ 704. ⁸² Τοῦ Ἰουστινιανοῦ δὲ ἐν Ἰ. διὰ γόντος καὶ λέγοντος π. αὐτὸν βασιλεύειν, οἱ τὸν ἐκεῖσε ὃ. τὸν ἐκ τοῦ βασιλέως κίνδυνον φ. ἐβ. τοῦσιν ἀμασίν ἢ νῦ β. π. Cel. 778,19—22 (τῷ ζ' ἔπει).

ρες φοβηθέντες ἐβουλεύσαντο ἢ φονεῦσαι αὐτὸν ἢ ἂ τῷ βασιλεῖ παραπέμψαι.

(5) Τοῦτο δὲ γνοῦς· Ἰουστινιανὸς ἐν Χαζαρὶζ φεύγει. Καὶ ἐξέδωτο αὐτῷ εἰς γυναῖκα (ὁ Κάζαρος.) τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν ἑοδῶραν. Ταῦτα μαθὼν Ἀψίμαρος πέμπει πρὸς τὸν χαγάνον, πολλὰ δῶρα ὑπισχοόμενος αὐτῷ ἢ τὸν Ἰουστινιανὸν ζῶντα ἢ κἄν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀποστείλαι αὐτῷ. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς, ταῦτα μαθὼν, κατελθὼν ἐν Χερσῶνι λάθρα καὶ τινὰς ἀναλαβόμενος, ἀπέπευσε ἐπὶ τὸ στόμιον τοῦ Ἴστρου.

(6) Καὶ κλύδωνος γενομένου καὶ πάντων ἀπογνόντων διὰ τὸν κλύδωνα, οἰκτεῖος αὐτῷ τι εἶπε· εἰ περισωθῆις, ὡ δίσποτα, καὶ σοὶ τὴν βασιλείαν ὁ Θεὸς ἀποδῶ, δὲς λόγον μηδένα τῶν ἐχθρῶν ἀμύνασθαι. Ὁ δὲ ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ εἶπε· Ἐνταῦθά με καταποντίσαι Κύριος, εἰ φείσονται τίνος ἐξ αὐτῶν. Διασωθεις δὲ ἐκ τοῦ κλύδωνος ἀπέστειλε πρὸς Τέρβελιν τὸν Βούλγαρον δοῦναι αὐτῷ συμμαχίαν τοῦ κρατῆσαι τὴν προγονικὴν βασιλείαν καὶ δῶρα πλείστα παρασχῆν αὐτῷ.

(7) Ὁ δὲ οὐ μόνον συμμαχίαν, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν ἐπιδίδωκεν. Ἄμα γάρ αὐτῷ μετὰ πλείστης δυνάμεως ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν παρεγένετο· εἰσῆλθε δὲ Ἰουστινιανὸς σὺν ὀλίγοις ὁμοφύλοις διὰ τοῦ ἀγωγοῦ (κατὰ προδοσίαν τινῶν τῶν ἐν τῇ πόλει. Καὶ ἐξῆλθεν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Ἄννῃ, τὸ λεγόμενον ἔκτοτε δι' αὐτὸν τὸ δεῦτερον) καὶ κατεσχῆνυσεν ἐν τῷ πελαγιῷ Βλαγερῶν (ἀπολαθῶν τὴν αὐτοῦ βασιλείαν), ὅπερ μαθὼν Ἀψίμαρος εἰς Ἀπολλωνιάδα φεύγει.

ΣΜΓ'. Βασιλεία Ἰουστινιανοῦ τὸ β'.

Ἰουστινιανὸς τὴν βασιλείαν τὸ δεῦτερον ἀπολαθῶν, δῶρα πολλὰ τῷ Τέρβελι δούς καὶ χώραν τῶν Ῥωμαίων ἐκχώρησε, δίδωσιν αὐτῷ, τὰ λεγόμενα νῦν Ζαγόρια.

623 (2) Ἀψίμαρον δὲ ἀποστείλας καὶ χειρω-

vel occidere vel ad imperatorem mittere deliberabant.

Hoc subodoratus Justinianus, fugit in Chazariam ubi Chazarus propriam filiam ei in matrimonium dedit. De hoc certior factus Apsimarus, mittit ad Chazarum, maxima munera ei promittens si Justinianum vivum vel saltem eius caput transmitteret. Quod ut cognovit Justinianus, quibusdam secum abductis, fuga in Chersonem clanculum arripit, ad Istri ostia pervenit.

Procella derepente exorta, cum omnes de salute desperarent, unus ex familiaribus dixit ei: «Si salvus evadas, o imperator, et Deus imperium tibi reddiderit, da fidem te in nullum hostium tuorum desaviturum.» Ille, etiamnum ira percitus, «Hic jam Deus, inquit, me mittat in maris profundum si veniam ulli concessero.» Tempestatis periculo ereptus, mittit ad Terbelum Bulgarum auxiliarem manum ab eo postulans ut avitum recuperet imperium, plurimis muneribus beneficium, aiebat, compensaturus.

Bulgarus non auxiliares tantum copias, sed seipsum dedit; cum Justiniano enim in magna potentia ad urbem imperatoriam profectus est. Porro Justinianus cum paucis gentilibus suis, traditione quorundam ex civibus, per cuneum in urbem subiit, et ad ædem Sanctæ Annæ processit, extunc ab eo dictam Secundam, et castra posuit ad Blackemarum palatium, imperium jam iterum adeptus. Quo audito, Apsimarus Apolloniadem fuga se recipit.

CCXLIII. Regnum Justiniani iterum regnantis.

Justinianus, imperium iterum adeptus, Terbeli per æclara munera dedit, cum regione a citione Romanorum avulsa quæ nunc dicitur Zagoria.

Apsimarum comprehensum ner totam urbem

Variae lectiones et notæ.

Ἰουστινιανὸς τὴν βασιλείαν τὸ δεῦτερον ἀπολαθῶν, δῶρα πολλὰ τῷ Τέρβελι δούς καὶ χώραν τῶν Ῥωμαίων ἐκχώρησε, δίδωσιν αὐτῷ, τὰ λεγόμενα νῦν Ζαγόρια.

circumegit et Haacium, ejus fratrem, cum omnibus qui sub eo merebantur proceribus, laqueo ad murum suspendit; Apsimarum autem et Leontium catenis vinctos adduci jussit ante sedem imperatoriam in Hippodromo, et eorum cervices pedibus calcabat donec circi munus primum exhiberetur; populo clamante: «Super aspidem et basiliscum ambulasti et conculcasti leonem et draconem.» Demum in cynegium missos capite plectit.

Callnicum patriarcham oculis orbatum in exsilium egit, et multos inter cives morte multavit. Cyriacum autem in insula Amastride reclusum, qui praedixerat regnum ipsi denuo restituendum, in patriarcham elegit.

Tum contra omnes furore percitus, ingentem civium militumque multitudinem interfecit: alios enim publice jugulavit, alios excoriavit, alios ad convivium invitatos veneno crudeliter sustulit, alios in exsilium egit; unde terror tantum urbem invasit ut nonnulli ad barbaros fugerent.

ἔξοριαν ²⁰ δῆθεν ἐφυλάκισεν, ὅθεν ²⁰ τοσοῦτον δέος τοὺς βαρβάρους).

Mittens autem, Theodoram ex Chazaria et Tiborium, filium ejus, reducidos curavit, qui una cum eo imperiali dignitate potiti sunt.

Pacem cum Bulgaris compositam fregit et contra eos inovens clade affectus est; fugiens in quoddam castellum se recepit, unde, nervis equorum incisis, in scapham conscendens, Cpolim cum dedecore reversus est.

Justinianus, acceptarum quondam a Chersonitis in exsilio injuriarum memor, Maurum patricium mittens cum classe, omnes occidi et pueros ad terram allidi jussit.

Sed qui conviciis Justinianum affecerant, Philippicum, Nicephori patricii filium, dictum etiam Bardanem, qui in visione aquilam viderat seipsum protegentem, qui quosdam seduxerat milites ad suamque amicitiam propter Justiniani immanitatem allexerat, acclamaverunt et cum magna classe miserunt ad urbem.

Variæ lectiones et notæ.

Ἡράκλειος ἀπὸ Θράκης μετὰ τινων ἐτέρων ἀρχόντων καὶ ἐν τῷ τελεῖ (χειμῶνι Λεο) πάντας ἐφούκισεν· ἀποστείλας δὲ καὶ εἰς τὰ μεσόγαια πάντα πλείους ἐξ αὐτῶν εὐρών ἕως ψ' πάντας ἀπέκτεινε, τὸν δὲ Ἀψ. καὶ τοὺς Α. Ced. 780,17 781,3. ²⁰ καὶ πᾶσι cod. ²⁰ πομπεύσας δεδεμένους ἐν τῇ πόλει, ἱππικοῦ γενομένου, ἤγαγον δεδεμένους καὶ ἐβρίψαν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, πατήσαντος δὲ εἰς τοὺς τραχήλους α. ἀγ. ἀπ. τοῦ α' β. ἐπέβρα δ δ. Ced. ²⁰ ἐπιδήση καὶ τὰ ἐξῆς Ced. ut Ps. κκι, 13 καταπατήσεις. ²⁰ Ced. 781,3-6. ²⁰ ἕκα. Ced. ²⁰ ἐν ΚΠ. δὲ Κύρον τὸν ἐν τῇ ν. Ἀμάστριδι ἔ. ὡς πρ. Ced. 14 π. πρ. ἀν. δὲ πλ. ἐκ τε τοῦ π. καὶ τοῦ στ. καταλ. ἀπύλωσεν Ced. 781,5-3. ²⁰ πρὸ ἐξωρι. δ. ἐφούκισε cod. ²⁰ ἐντεῦθεν φόδος μέγας συνεῖχε πάντας Ced. ²⁰ Ἀπέστειλε δὲ στόλον μέγαν πρὸς τὸ ἀγαγεῖν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀπὸ Χ. κ. τ. λ. καὶ ἀπ. ἡγ. τὴν Θ. καὶ Τ. τὸν υἱὸν αὐτοῦ, κα: ἔσπεφεν αὐτούς Ced. 781,8-15. ²⁰ 707. ²⁰ Τῷ γ' αὐτοῦ ἔπει ἱ. τὴν μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Β. ἔ. διέστρεψε — κατὰ τοῦ Τέρβελι ἐχώρησε, καταλαβὼν τὴν Ἀγγίλον· καὶ ἀφυλάκτως τοῦ στρατοῦ ἀπληκεύσαντος, ὡς εἶδον αὐτὸν οἱ Βούλγαροι· ἀσυντάκτως διασκορπιζόμενον ἐπιβρίψαντες πολλὴν αἰχμαλωσίαν καὶ φόνον ἐποίησαν· ὃ δὲ ἱ. σὺν ὀλίγοις τισὶ ἐν τῷ κάστρῳ κατ. — τ. ἱ. αὐτοῦ ν. διὰ τῆς νυκτὸς τοῖς πλοίοις ἐπ. λαθραίως ἐφυγε καὶ μετ' α. ἐν τῇ πόλει παρεγένετο Ced. 781,16-782,3. ²⁰ 710 — Ced. 782,3-19 variat et plura habet. ²⁰ 711 — Ced. 782,19-783,3 amphiora. ²⁰ ὑπονοεῦσας — ἐλύσας cod.

Α σάμενος καὶ κατὰ τὴν πόλιν θριαμβεύσας, καὶ Ἡράκλειον δὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ σὺν πᾶσι ²⁰ τοῖς συνασπιζομένοις αὐτῷ ἄρχουσιν ἐν τῷ τάχει ἀνεσκόλοπισεν, Ἀψίμαρον δὲ καὶ Λεόντιον ²¹ (τοὺς βασιλεῖς) ἀλύσει δεσμεύσας, ἤγαγεν ἐν τῷ καθίσματι τοῦ Ἱπποδρομίου, καὶ τοὺς αὐχένας αὐτῶν παυτοῦτος ἄχρις ἀπολύσει· τοῦ α' βαίου, ὁ δῆμος ἐβόα· Ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασίλισκον ἐπέθης ²⁰ καὶ κατεπάτησας λέοντα καὶ δράκοντα· καὶ (οὕτως) ἀποστείλας αὐτούς ἐν τῷ κυνηγίῳ ἀπεκεφάλισεν.

²⁰ (3) Καλλινίκον δὲ τὸν πατριάρχην τυφλώσας ἐξώρισεν ²¹ (καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν ἀπέκτεινε θανάτῳ). Κυριακὸν ²⁰ δὲ τὸν ἐν τῇ νήσῳ Ἀμάστριδος Ἐγκλειστον (δντα) ὡς προαγορεύσαντα αὐτῷ τὴν τῆς δευτέρας βασιλείας ἀποκατάστασιν, προεβάλετο Β πατριάρχην.

(4) Καὶ κατὰ πάντων οὖν μανείας καὶ λυττήσας, ἀναριθμητὸν πλῆθος ἐκ τοῦ πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ συλλόγου διέφθειρεν (τοὺς μὲν γὰρ προφανῶς ἐσφαξε, τοὺς δὲ νυκτὸς ἐσάρακιζε· καὶ τοὺς μὲν πρὸς ἀριστοδείπνα κλητορούων, φαρμάκῳ (160*) δεινῶς τῆς παρουσίας ζωῆς ἀπεστέρει, τοὺς δὲ πρὸς κατεῖχε τὴν πόλιν (ὡς καὶ τινὰς αὐτομολῆσαι πρὸς

(5) Ἀποστείλας ²¹ δὲ ἤγαγε Θεοδώραν τὴν ἐκ Χαζαρίας καὶ Τιθέριον υἱὸν αὐτῆς, καὶ συνεδισίλευσεν αὐτῷ.

624 ²⁰ Ἀύσας δὲ ²⁰ τὴν εἰρήνην τῶν Βουλγάρων, ἐπεστράτευσε κατ' αὐτῶν, καὶ ἤτηθεις, καὶ ἐν φρουρίῳ καταφυγῶν, καὶ τοὺς ἱπποὺς νευροκαπῆσας, εἰς τὰ σκάφη ἐπιβάς, μετ' αἰσχύνῃς ἦλθεν ἐν ΚΠ.

²⁰ (7) Χερσωνίταις δὲ μνησικακῶν ἀπὸ τῆς ἐξορίας αὐτοῦ, ἀποστείλας Μαῦρον πατρίκιον μετὰ στόλου, πάντας ἀπέκτεινε, καὶ τὰ νήπια αὐτῶν κατηδάρισεν.

²⁰ (8) Οἱ δὲ τὸν Ἰουστινιανὸν καθυβρίσαντες καὶ τὸν ἐκείσε ἐξόριστον ὑπὸ Ἀψιμάρου Φιλιππικῶν, υἱὸν Νικηφόρου τοῦ πατρίκιου, τοῦτον ἀετὸν ὄρωντα ἐν ὀράματι σκέπτοντα αὐτὸν, τὸν καὶ Βαρδάνην λεγόμενον, τινὰς τῶν στρατιωτῶν ὑπονοθεύσαντα ²⁰ καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ εὐνοίαν ἐλύσαντα διὰ τὴν Ἰουστινιανου ἀπήνεια καὶ ὀμότητα, τοῦτον βασιλεῖα εὐτῆς Β μῆσαν καὶ μετὰ στόλου ἐξέπεμψαν πρὸς τὴν πόλιν.

⁴⁷ (9) Ὅπερ γνοὺς Ἰουστινιανὸς καὶ πλείον φο-
δηθεὶς ἅμα καὶ θυμωθεὶς, ἀνῆλθε μέχρι Σινώπης,
ἀκριβέστερον περὶ τοῦτου μαθησόμενος. Τοῦ δὲ
Φιλιππικοῦ τὴν πόλιν οὐν τῷ στόλῳ καταλαβόντος,
Ἰουστινιανὸς πρὸς τὸν Δαματρίον ἀπέδρα, καταλει-
φθεὶς ὑπὸ πάντων. Ὅν αὐτίκα Φιλιππικὸς χειρω-
σάμενος, τὴν ⁴⁸ κεφαλὴν ἀφείλετο καὶ τοῖς Σκύθαις
ἐξέπεμψε.

ΣΜΔ'. Βασιλεία Φιλιππικοῦ.

⁴⁹ Μετὰ δὲ ⁵⁰ Ἰουστινιανὸν τὸ β' ἐβασίλευσε Φιλιπ-
πικὸς ὁ καὶ Βαρδάνης ἔτη β', ὃς ἐν ταῖς διαλαλαῖς
αὐτοῦ λόγιος καὶ **625** ἐχέφρων ἐλογίζετο, ἐν δὲ
ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ ⁵¹ αἰσχυρῶς τὸν βίον διατελῶν,
πάντη ἀδόκιμος ἐδείκνυτο ⁵².

(2) Ἦν δὲ ⁵³ καὶ κακόδοξος, μὴ αἰσχυνοθεὶς κινή-
θῆναι κατὰ τῆς ἀγίας [ς'] συνόδου, ταύτην ἀνατρέ-
ψαι σπεύδων.

⁵⁴ (3) Ἐφ' οὗ καὶ οἱ Βούλγαροι ⁵⁵ μέχρι ⁵⁶ τῆς
Χρυσῆς πόρτης ⁵⁷ αἰχμαλωσίαν ποιήσαντες ὑπέ-
στρεψαν.

⁵⁸ (4) Ὁ δὲ ⁵⁹ Ἰππικοῦ τελομένου καὶ τῶν Πρασί-
ων νικησάντων, ἐδοξεν αὐτῷ μετὰ δοχῆς καὶ ὀργά-
νων εἰσελθεῖν, καὶ λούσασθαι εἰς τὸ λουτρὸν τοῦ
Ζευξίππου καὶ μετὰ πολιτῶν αἰσχυρῶν ἐστιασθῆναι.

(5) Ἐν δὲ τῷ ⁶⁰ μερεντίζειν αὐτὸν, ἤγουν μεσημ-
βρίζειν, αἰφνης Γεώργιος πατρικίος, ὃ καὶ ἐπίκλην
Βήραφος, ἐξ ἐπιτροπῆς Θεοδώρου πατρικοῦ τοῦ
Μιάκη, μετὰ ταξεωτῶν ἐκ τῆς Θράκης εἰσδραμόν-
τες, καὶ ἀρπάσαντες τὸν Φιλιππικόν, καὶ ἀνενεχόν-
τες εἰς τὸ ὄρναιον τῶν Πρασίνων, ἐτύφλωσαν.

(6) Καὶ ⁶¹ ἐπισυναχθέντος τοῦ λαοῦ τῇ ἐπαύριον
εἰς τὴν ⁶² Μεγάλην ἐκκλησίαν, ἔσπεψαν Ἀρτέμιον
πρωτασεκρήτην.

626 ΣΜΕ'. Βασιλεία Ἀρτεμίου.

Μετὰ δὲ Φιλιππικὸν ἐβασίλευσεν Ἀρτέμιος ⁶³ ὁ καὶ
Ἀναστάσιος ἔτη β', λογιώτατος ⁶⁴ ὢν, ὃς προεβά-
λετο στρατηγὸς εἰς τὰ καθάλακτικὰ θέματα καὶ
εἰς τὰ πολιτικὰ λογιώτατος καὶ ἱκανωτάτους,
ὥστε ⁶⁵ ἐν ἀδείᾳ διατελεῖν.

(2) Οὗτος ⁶⁶, Γεώργιον καὶ Θεόδωρον τοὺς πατρι-
κίους ἐκτυφλώσας, ἐξώρισεν ἐν Θεσσαλονίκῃ ⁶⁷.

Variae lectiones et notæ.

⁴⁷ Ced. 783,3-784,10. ⁴⁸ τὴν — ἐξ. om. Slav. Ἠλιάς τῷ παραμῆρῳ τὴν κ. αὐτοῦ ἐξέτεμε καὶ
πρὸς Φιλιππικὸν ἀπέστειλε· αὐτὸς δὲ ἀπὸ Ρώμης ταύτην ἐξ. Ced. ⁴⁹ 712. ⁵⁰ Οὗτος ὁ Φ. ὁ καὶ Β.
ἐν μὲν ταῖς Ced. 785,21-785,1. ⁵¹ ἀσέμνως καὶ ἀνικάνως καὶ Ced. Leo. ⁵² εὖρα γὰρ ὁμοφρονίας
αὐτοῦ αὐτὸν τε τὸν Ἰω. ὃν ἐποίησε πατριάρχῃν καὶ ἄλλους ὁμ. αὐτοῦ, καὶ ἐγγράφως ἀνεθεμάτισεν
αὐτὴν Ced. 785,3-5 Len. ⁵³ Ἐμμανῶ, γὰρ κινήθεῖς κ. τῆς ἀ. ζ' σ. ἀνατρέπειν ἔσπευδε τὰ ὑπ. αὐτῆς
δογματισθέντα Ced. 785,1-5. ⁵⁴ Ced. 785,3-9 : Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ οἱ Β. ⁵⁵ διὰ τοῦ Φλέα λάθρα τῷ
στενῷ ἐπὶ ῥήσαντες Ced. ⁵⁶ ἕως Ced. ⁵⁷ π. διεδραμον τὸν ἀριθμὸν τῶν σφαγέντων καὶ αἰχμαλωτισθέν-
των ὑπὲρ ἀριθμὸν ἄνθρα, λέγειν οὐκ ἔχομεν· αὐτοὶ δὲ ἀβλαβεῖς εἰς τὴν χώραν αὐτῶν ὑπ. Ced. ⁵⁸ 715.
⁵⁹ Τῷ β' ἔται ἰδ. τῷ Φιλιππικῷ μ. τινων π. ἀριστήσαι Ced. 785,10. ⁶⁰ Ἐν δὲ τῷ Σχιδάτῳ τῆς Πεντη-
κοστῆς μεσημβριῶν ἐξάπινα διὰ τῆς Χρυσῆς πόρτης εἰσελθὼν Ῥούτος πρωτοστράτηγος τοῦ Ὀψικίου
μεθ' ὧν εἶχεν ἐν τῇ Θράκῃ, καὶ εἰσδραμὸν εἰς τὸ παλάτιον ἤρπασε τὸν Φ. καὶ ἤγαγεν εἰς τὸ ἀρματοῖριον
τῶν Πρ. καὶ ἔτ. αὐτὸν μηδάνος γνότος Ced. 785,11-15. ⁶¹ Τῇ δὲ ἐπ. ἤγουν τῇ Κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς
συν. Ced. 785,15-19. ⁶² ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἐστέφθη Ἀρτέμιος ὁ πρωτασεκρήτης μετονομασθεὶς
Ἀναστάσιος ὑπὸ Ἰω. πατριάρχου αἰρητικοῦ Ced. ⁶³ Ἀρ. ὁ καὶ Ἀν. δ. β'. οὗτος λ. ὢν πρ. στρατηγὸν
ἱκανώτατον εἰς τὰ κ. Ἀδόντα τὸν Ἰσαυρον καὶ ἕτερον λογιώτατον εἰς τὰ π. Ced. 785,20-24. ⁶⁴ λογ. —
διατ. om. Slav. ⁶⁵ κάκ τούτῳ ἐν ἀδ. διατέλει Ced. ⁶⁶ Ο. Θ. καὶ Γ. Céd. 1. 785,24-786,1. ⁶⁷ εἰς Θεσσα-
λονίκην ἐξ. Ced.

Quod cognoscens Justinianus, timore simul et
furore percitus, ad Sinopen usque processit ut
certiora edoceretur. Philippico vero cum classe
ad urbem applicante, ipse ad Damatrya recessit
ab omnibus derelictus. Quo statim comprehenso
Philippicus caput ejus amputari et Scythiis mitti
jussit.

CCXLIV. Regnum Philippici.

Post Justinianum iterum solio potitum imperavit
Philippus, qui et Bardanes, annis 2. Hic in collo-
quiis facundus et prudens habebatur, at rebus
agendis inhonestam ac tantæ dignitati imparem
vitam vivens, ab omnibus reprobatu est.

Prava etiam dogmata amplexus, adversus san-
ctam synodum sextam inveli non erubuit, et eam
subvertere conatus est.

Eo imperante, Bulgari usque ad Auream portam
processerunt, ingenti strage edita.

In celebratione ludorum Circensium cum ex
Prasinorum parte victoria stetisset, imperatori
placuit cum musicis instrumentis et vario apparatu
ad balneum Zeuxippi lavaturus procedere et cum
quibusdam ignobilibus prandere.

Cum vero quieti sub meridiem indulgeret, Geor-
gius patricius, cognomine Boraphus, consilio
Theodori patricii Myacii, cum præsidiariis Thraci-
as repente irrumpens et Philippicum comprehen-
dens, in Prasinorum ornatorium abduxit eique
oculos effudit.

Postera die populo in Magna ecclesia congregato
Artemius protasecretis coronatus est.

CCXLV. Regnum Artemii.

Post Philippicum imperavit Artemius, qui et
Anastasius, annis 2. Eloquentissimus erat. Duces
autem probatissimos, qui equestres regerent ordi-
nes, aliosque eruditissimos qui res publicas admi-
nistrarent, instituit, ita ut ipse a tumultu immunis
vivere posset.

Patricios Georgium et Theodorum oculis orbatos
Thessalonicam relegavit.

Arabibus porro in Romanum imperium terra A marique arma parantibus, nuntiatum est imperatori eos ad urbem accedere. Tum vero celoces naves et dromones cupit condere et maritima et terrestria urbis moenia restaurare; arcubalistas et alias machinas ad urbis propugnationem disposuit, et horrea frumento implevit.

Interea Germanus e Cyzico Cpolim transfertur, et decretum super ea translatione promulgatum fuit suffragio atque consensu religiosorum presbyterorum et diaconorum et sacri senatus: «Divina gratia quæ infirma semper curat et quæ desunt adimplet, Germanum sanctissimum præsidem Cyzicenorū urbis in episcopum hujus a Deo custodiæ urbis et reginæ urbium transfert, imperante Artemio.»

Porro Artemius, intelligens Agarenorum classem in Phœniciam ligna secandi causa solvisse, Joannem clericum, qui et Joannaces dicebatur, cum navibus in Phœniciam misit ad incendeunda ligna reliquumque Agarenorum apparatus.

Seditione autem in classe excitata, imperatorem contempserunt et Joannem gladiis peremerunt; quo facto seditios ad urbem reginam puppes converterunt.

Cum vero ad Adramytium applicuissent, invenerunt Theodosium quemdam, publicorum vectigalium exactorem, pium ac a rebus agendis alienum, quem imperatorem, quod sine duce erant, renuntiaverunt. Ille fuga lapsus in monte delituit, quem invenientes vimque multam inferentes imperatorem salutaverunt.

Quo comperto Artemius, urbe munita, in urbem Nicæam recessit. Porro inter utramque classem, urbis nempe et Theodosii, per menses sex continuos pugnatum est.

Theodosius autem, freto trajecto, cum manu valida urbem occupat, per murum portæ Blachernarum ingressus; marii, per civitatem effusi, magnam stragem edunt, nulli parcentes; Germanum vero patriarcham et Artemii optimates comprehensos Nicæam deportant. Artemius, iis conspectis, fide immunitatis accepta, monasticum habitum induit. Eum Theodosius Thessalonicam in exsilium egit.

(3) Τῶν δὲ Ἀράβων ὀπλιζομένων κατὰ Ῥωμαίας διὰ τὴν γῆς καὶ θαλάσσης, ἀπηγγέλη τῷ βασιλεὶ κατὰ τῆς πόλεως τούτους παραγιγεῖσθαι. Ὁ δὲ ἤρξατο κτίζειν δρόμωνάς τε διήρεις καὶ τὰ παράλια τεῖχη ἀνακατασκευάζειν (ὡσαύτως) καὶ τὰ χερσοῦσα (160⁰) (τοσοβολίστραις τε καὶ λοιπαῖς; ὀπλίσει τὴν πόλιν κατωχύρωσε) καὶ γεννημάτων τὰ ὄρεα ἐπέπλωσεν.

(4) Ἐπὶ τούτου (καὶ) Γερμανὸς ἐκ Κυζίκου μετατίθεται εἰς ΚΠ. καὶ κριτατόριον (δὲ) μεταβιβάσκει ἐκπεφώνηται ψήφῳ καὶ δοκιμασίᾳ τῶν θεοφιλεστάτων πρεσβυτέρων καὶ διακόνων καὶ τῆς ἐκκλησίας συλλήθου ἐκφωνηθέν· ἡ ἑστία χάρις ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ [ἐλλειπόντα] ἀναπληροῦσα μετατίθεται Γερμανὸν τὸν ὀπίσταν πρόεδρον τῆς Κυζικηνῶν πόλεως εἰς ἐπίσκοπον ταύτης τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλέως τῶν πόλεων ἐπὶ Ἀρτεμίου βασιλέως.

(5) Μαθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς, ὅτι στόλος ἐξῆλθε τῶν Ἀγαρηνῶν 627 πρὸς τὸ κόψαι ξύλα ἐπὶ τῶν Φοίνικα, ἀπέστειλε στόλον (μετὰ κληρικῶν Ἰωάννου ὀνόματι, ὃν καὶ Ἰωαννάκιν ἐπίκλητον) πρὸς τὸ καῦσαι τὴν ξυλὴν εἰς τὸν Φοίνικα καὶ τὴν ἐξάρτησιν τῶν Ἀγαρηνῶν.

(6) Ὁ δὲ στόλος, στασιάζας, τὸν μὲν βασιλεὺς ἀνέσκαψαν, τὸν δὲ Ἰωαννάκιν ῥομφαία ἀνέκλον. Οἱ δὲ τοῦτο ποιήσαντες ἀντάραντες ἀνήρχοντο κατὰ τῆς βασιλέως πόλεως.

(7) Ἐλθόντες δὲ ἐν τῷ Ἀδραμυτίῳ εὗρον ἐκεῖ Θεοδοσίον ἐκλήπτορα τῶν δημοσίων φόρων, εὐσεβῆ καὶ ἀπράγμονα, καὶ ἀνηγόρευσαν αὐτὸν βασιλεὺς (ὡς μὴ τινα ἔχοντες αὐτοῖς ἄρχοντα. Ὁ δὲ φυγὴ χρησάμενος εἰς τὸ ὄρος ἐκρύβη. Εὗρόντες δὲ αὐτὸν εὐφήμεσαν βασιλεὺς πολλὰ τοῦτον βασίμνοι).

(8) Ὅπερ μαθὼν Ἀρτέμιος, τὴν πόλιν οχυρώσας, ἐν Νικαίᾳ τῇ πόλει κατέφυγεν· ὁ δὲ τῆς πόλεως στόλος καὶ ὁ τοῦ Θεοδοσίου μέχρι μηνῶν ἕτερος ἀλλήλους κατέπολέμουν.

(9) Παράσας δὲ Θεοδοσίος ἐπὶ τὰ Θρακικὰ μέρη ἐν ἤλφῳ βαρεῖ τὴν πόλιν καταλαμβάνει, καὶ διὰ τῆς τῶν Βλαχερνῶν πύργου τοῦ μονοτείχους εἰσῆμι, τὴν τε πόλιν (καὶ τοὺς ἄρχοντας) οἱ πλώτμοι πραιδύσαντες, μεγίστην εἰργάσαντο ἄλωσιν, μηδὲν φεισάμενοι· τὸν δὲ πατριάρχην Γερμανὸν κατὰ τοὺς ἄρχοντας Ἀρτεμίου συλλαβόμενοι ἐν Νικαίᾳ ἀπέγαγον. Ὁ δὲ Ἀρτέμιος τούτους θεασάμενος, λῶγον τε ἀπαθείας λαθὼν τὸ μοναδικὸν περιεβάλετο σχῆμα, ὃν Θεοδοσίος ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐξώρισεν.

Variae lectiones et notæ.

⁶⁶ Ced. 786,1-5. ⁶⁷ ὄρ. καὶ δ. Ced. ⁶⁸ ὄρεα cod. ⁶⁹ 715 — Ced. 786,5-12. ⁷⁰ μητροπόλει; add. Ced. Leo. ⁷¹ κριτατόριον cod. ⁷² τῶν τε ἐπισκόπων ἢ Ced. τοῦ θεοφιλεστάτου πρεσβυτέρου καὶ διακόνου καὶ τῆς ἰ. σ. ἔ. ἢ Leo. ⁷³ Κ. μητροπ. Ced. Leo. ⁷⁴ ἄρχιεπ. Ced. ⁷⁵ β. πόλεως; Ced. Leo. ⁷⁶ Ced. 786,12-14. ⁷⁷ ἐξ. Σαρακηνῶς πρ. Ced. ⁷⁸ εἰς τὸν Ced. ⁷⁹ ἐξαρτῶσα; στόλον ἐξαπέστειλε Ced. ⁸⁰ τὴν τοιαύτην ξ. Ced. ⁸¹ Ἐλθόντες δὲ τοῦ στόλου ἐν τῇ Ῥόδῳ ἐστασίασε καὶ τὸν μὲν β. ἐν τὸν δὲ στρατηγὸν αὐτὸν Ἰω. β. ἀν. καὶ εὐθὺς κ. τῆ; β. ἀνέπλευσαν Ced. 786,15-17. ⁸² Ced. 786,17-19: Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν ἐν Ced. ἔ. δὲ ἐν Leo. ⁸³ Δραμυτίῳ cod. ⁸⁴ ἐκείσε Ced. ⁸⁵ Θ. διοικητὴν ἐν Ced. ⁸⁶ Ced. 786,19-22. ⁸⁷ ἀλλήλους Ced. ⁸⁸ 716 — Ced. 786,22-787,6: Ὁ δὲ Θ. διαβ. σ' ἐπί. ⁸⁹ καὶ τοῦ ἐν τῷ τελεῖται τῶν Βλ. φύλακας δῶροις διαφθέρει; τὴν εἰσοδὸν ἔσχε, τὴν δὲ π. Cui. ⁹⁰ οὗς θ. Ἀρ. Ced. ⁹¹ κα. εἰς Θεσσαλονίκην ἐξορίζεται Ced.

ΣΜΓ'. *Περὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου* ¹⁴.

A

CCXCVI. *De Leone Isaur.*

628 ¹⁵ Λέων δὲ ὁ Ἰσαυρός, τῶν ἀνατολικῶν στρατηγῶν, Ἀρτεμίου ¹⁶ ὑπερμαχῶν, οὐχ ὑπετάγη Θεοδοσίῳ, ἔχων συναγωνιζόμενον Ἀρτάβασδον Ἀρμένιον στρατηγόν ¹⁷ Ἀρμενικῶν, ᾧ δοῦναι ¹⁸ συνέθετο καὶ ἰδίαν θυγατέρα.

ΣΖΖ'. *Περὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου Ἀδραμυτινοῦ* ¹⁹.

¹ Θεοδόσιος ἐβασίλευσεν ἔτη β' (Ἀδραμυτινὸς τῷ γένει)· ἐφ' ὧν ² χρόνων ἐπιστρατεύσας Μασσαλμᾶς ³ ἃ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς κατὰ Ῥωμαίων, καὶ πρὸς τὰ μέρη τοῦ Ἀμορίου γενόμενος, γράφει πρὸς Λέοντα ⁴ τὸν Ἀρμένιον, στρατηγὸν ὄντα τῶν Ἀνατολικῶν· «Ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων σὴ ἐστίν ⁵, ἐλθὲ σὺν καὶ λαλήσωμεν τὰ πρὸς εἰρήνην (καὶ ποιῶ ⁶ πάντα ὅσα θέλεις)».

⁷ (2) Ὁ δὲ, πρὸς αὐτὸν ἀποσταλέας ὑπάτους καὶ λόγον εἰρήνης ποιησάμενος, ὑπὸ πάντων ⁸ ὡς βασιλεὺς εὐφημισθῆ, καὶ ἐπὶ τὴν Νικομήδειαν ἔρχεται μετὰ πολυουλίας ⁹, ἐν ἧ τῷ ¹⁰ τοῦ Θεοδοσίου υἱῷ περιτυχῶν [ἐν πολέμῳ], καὶ ¹¹ χειρωσάμενος μετὰ τῆς βασιλικῆς ὑπερησίας [πάσης] καὶ τῶν ἐν τέλει (ἐπισήμων ἀνδρῶν) τοῦ παλατίου, καταλαμβάνει ¹² τὴν Χρυσόπολιν.

¹³ (3) Ὁ δὲ Θεοδόσιος, λόγον ¹⁴ ἀπαθείας παρ' αὐτοῦ λαβὼν, **629** παρεχώρησεν αὐτῷ τὴν βασιλείαν ¹⁵, σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ κληρικῶς ¹⁶ γενόμενος. (161') ΣΜΗ'. *Βασιλεία Λέοντος τοῦ καὶ Κόνωνος*.

¹⁷ Μετὰ Θεοδόσιον ἐβασίλευσε Λέων ὁ Ἰσαυρός ὁ καὶ Κόνων ἔτη κα'. Θεοδοσίῳ γὰρ τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλεύσαντος, Ἰαζήθ τοῦ τῆς Ἀράβων ἡγεμονεύοντος ἐξουσίας, δύο τινὲς θεομάχοι Ἑβραίων παῖδες (οἱ αἱ καὶ πάντοτε τραχηλιῶντες κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ φρουαττόμενοι τεραταίαι καὶ βωμολοχαί ¹⁸ καὶ δαιμονιώδεις οἰωνισμασι σχολάζοντες, ὡς δῆθεν ἀστρολογικὴν τινα μεταδιώκοντες ἐπιστήμην, καταλαμβάνουσι ¹⁹ τὴν τῶν Ἀράβων βασιλικὴν αὐλήν καὶ δὴ καταμηνύοντες τῷ πῆροσθέντι Ἰαζήθ), καὶ τούτῳ χρησιμῶς πολυζῶτας καὶ πολυχρονίου διαμονῆς μουῦνται, εἶγε ἄρα τὴν θεανδρικήν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος ἐκ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ὑπ' αὐτῷ οὐσῶν ἀπολείπειεν. Καὶ δὴ ²⁰ ὁ φιλόζωνος ἐκείνος, καὶ χοιρόδδος, ὑπακούσας τῇ ²¹ συμβουλῇ

Leo vero, orientalium copiarum dux, Artemii partibus propugnatis, Theodosio minime paruit. Auxiliatorem habuit Artabasdam, Armenum, et Armenicarum cohortium ducem, cui filium in matrimonium dare pollicitus fuerat.

CCXLVII. *De regno Theodosii Adramytim.*

Theodosius, Adramytinus genere, imperavit annos 2. Eo tempore Masalmias, Saracenorum dux, contra Romanos movit, et usque ad Amorium progressus, scripsit ad Leonem Armenum, ducem Orientalium partium, his verbis: «Imperium Romanorum tuum est; veni ergo ut de pace agamus et quidquid vis facio.»

Leo, viris consularibus ad eum missis, cum fidem pacis dedisset, ab omnibus salutatur imperator. Tum Nicomediam multis stipatus se contulit, ubi Theodosii filium cum omni imperatorio apparatu et palatii optimatibus obviam factum comprehendens, ad Chrysopolin accedit.

Theodosius, a Leone fidem immunitatis accipiens, imperium abdicat et cum filio clericorum albo ascribitur.

CCXLVIII. *Regnum Leonis, qui et Conon*

Post Theodosium Leo Isaurus, qui et Conon, imperavit annos 25. Regnante Theodosio, ejus prædecessore, et apud Arabes Vezid supremam exercente potestatem, duo Hebræorum filii, Dei inimici semper et ubique rebellantes adversus Dominum et adversus Christum ejus prodigiis superbientes, et impietatibus diabolicisque sortilegiis vacantes, ut qui astrologicae scientiæ operam dant, Arabum regiam et eorum ducem lesid adeuntes, ei stabile et multorum annorum imperium vaticinantur, modo Christi Dei et hominis et Deiparentis effigies in omnibus ecclesiis per suam ditionem destruat. Impostorum consilio morom gessit imbecillus et suilleus homo, et omnes ecclesiis quæ sub ejus ditione erant conturbavit. Sed pœnas dedit miser; eum enim nondum anno

Variae lectiones et notæ.

¹⁵ Rubrica quæ in codice fuerat evanuit M. 2, π. τῆς βασιλείας Ἀρτεμίου repetitur Par. 1706 om. ¹⁶ Ced. 787,6-10. ¹⁷ Ἀρτεμίου cod. ¹⁸ τῶν add. Ced. ¹⁹ καὶ δ. σ. Ced. ²⁰ Rubrica M. 2, Par. 1708, in codice evanuit. ²¹ Ced. 787,11-15. Θ. βασιλεὺς Ῥωμαίων ἔτη β'. ²² ἐφ' οὗ M. ὁ τῶν Σ. ἃ. ἐπιστρατεύσει κ. Ced. ²³ Μάσαλμζς. ²⁴ Α. τῶν ἀν. στρ. Ced. ²⁵ σοὶ ἀρμύζει Ced. ²⁶ Ced. 787,15-20. ²⁷ π. καὶ ὡς β. φημισθεὶς ἐπί Ced. π. καὶ ὡς β. εὐφ. ἐπί Leo. ²⁸ παλατίου στρατοῦ Ced. Leo. ²⁹ τὸν υἱὸν eod. ³⁰ τούτων add. Leo. ³¹ καταλιμπάνει Leo. ³² Ced. 787,20-22. ³³ λζ. eod. λόγον Leo, λόγους Ced. sed supra λόγον. ³⁴ τῆς βασιλείας Ced. ³⁵ κλ. σὺν τῷ υἱῷ γ. Ced. ³⁶ Ced. 788,10-22: Κόσμου ἔτος γσθ', τῆς θείας σαρκώσεως ψγ' Α. ὁ καὶ Κ. ὁ Ἰ. καὶ εἰκονομάχος εἶ. ἔ. πρὸ ολίγων τινῶν χρόνων τῆς βασιλείας Λέοντος Ἑβραῖοί τινες ἐκ λαοδικίας τῆς Φοινίκης ἦλθον κατὰ Ἰζήθ τὸν ἀρχηγὸν Ἀράβων. ³⁷ Βωμολόχος ἐστὶν ὁ πανούργος, καὶ ἀπατεὼν ἀσεβὴς καὶ ἱερόσυλος· τινὲς γὰρ ἐν τοῖς βωμοῖς λογιώντες, τουτέστιν ἐναδρεύοντες τὰ τοῖς εἰδώλοις προσαγόμενα ἐσύλουν (Σχόλιον). ³⁸ ἐπαγγελόμενοι αὐτῷ ἔτη μ' κρατῆσαι τῆς τῶν Ἀράβων ἀρχῆς εἰ τὰ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν Χριστιανῶν τιμωμένους σεπτὰς εἰκόνας ἐν πάσῃ τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ καταλύσει Ced. ³⁹ Τούτοις πισθεὶς ὁ ἀνόητος Ἰζήθ δόγμα καθολικὸν ἐψηφίσατο κατὰ τῶν ἀγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων· ἀλλὰ χάριτι Χριστοῦ καὶ ταῖς πρεσβείαις τῆς πανάγου Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων συντόμως τεθνηκώς οὐ διαπέμψαι αὐτὸν ἔδουλήθη εἰ; τὴν ἐπικρατεῖεν αὐτοῦ ὁ, γὰρ διῆλθεν ἐκαστὸς; καὶ ἡ θ. δ. μ. ἃ. Ced.

elapso vindicta divina sustulit. Filius ejus regno potitus Hebræos ut impostores necare voluit, quod illi sentientes profugi in partes Isauriæ defluxerunt.

ἔχρησαν, ὡς ψευδομάντις 630 αὐτοὺς ἑβουλήθη τοῖς Ἰσαυρικοῖς μέρεσιν.

Ibi cum se ad fontem quamdam refrigerarent, supervenit Leo, adolescentulus etiamnum, formosus ac procerus corpore, qui se sordida arte alebat, et prandendi gratia fonti ipse quoque assidens, jumentum onere levat. Huic illi, genio vaticinium suggerente, prædicunt fore ut Romanorum imperio potiat. Dissentiente et status sui vilitatem præcedente Leone, juramento fidem faciunt impii rem sic futuram. Interim postulant, si hunc eventum res ejus habuerint, facturum quod ab eo ipsi postulaturi essent. Erat in proximo templum Sancti Theodori; surgens statim miser Leo templum subit et sacros altaris cancellos tangens, fidei iusorem dat magnum Christi martyrem Theodorum, stantibus Judæis in introitu templi et juramentum ejus accipientibus. Quo facto ad sua quisque rediit.

ρον, ἐστῶτων τῶν Ἰουδαίων ἐν τοῖς πυλῶσι τοῦ ὄρχου ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια.

Erat eo tempore orientalium partium dux Sisinus patricius. Ab eo militiæ ascriptus Leo, mox ad summam dignitatem evelitur, a Justiniano Rhinotmeto spatharius factus.

Deinde in occidentales partes missus et redux magna potius victoria, a Theodosio dux Orientis creatur.

Barbaris Campaniam, Amalphim et Neapolim vastantibus, Leo eo missus cum dromonibus centum et viginti, victor, gloriosa pace inita, imperii insignia induit.

Ac statim ab exercitu imperator salutatur. Et quidem imperator Theodosius obviam ei occurrens, depositam de suo capite coronam imponit capiti Leonis.

Cum autem bonam famam sibi comparasset Leo, ecce nequam veneficique Judæi palatium invadunt; deinde, a juveni principe fidelis acceptæ debitum inexorabiliter exigunt. Eo autem promittente se libenter eam soluturum, dixerunt impii: «Hoc a te postulamus, potentissime imperator, ut nomen Nazareni Jesu et ejus Matris ab omni historia ec-

τῶν ἀπατεῶνων, πάσας τὰς ἐκκλησίας τὰς ὑπὸ τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ οὕτως διεσάλευσεν. Ἄλλ' ἠπατήθη ὁ δελλαῖος· μετῆλθε γὰρ αὐτὸν ἡ θεία δίκη, οὕτως διαλεθόντος ἐνιαυτοῦ· οὐδ' οὐδὲ, διαβεβήμενος τὴν ἀποκτείναι, ὃ καὶ μαθόντες οὗτοι ἀνεκάμφαν ἐν

(2) Εἰς πηγὴν δὲ τινα ἀποψυχόντων αὐτῶν, ἰδοὺ, οὗτος ὁ Λέων, νεανίσκος ἔτι ὢν, καλῶς τῷ εἶδει καὶ εὐμήκης τῷ σώματι, βάνασος τὴν τέχνην καὶ ἐξ αὐτῆς τὴν ζωὴν πορίζόμενος καὶ (δὴ) ἐκ τοῦ ὑποζυγίου τὸν φόρτον περιελάβεν, ἐκάθισε καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῇ πηγῇ ὡς ἀριστήσων· εἶτα οἱ τῶν ἐργαστριμύθων μύσται μουοῦνται αὐτῷ τοῦ κατάρχεις τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας τῶν σκήπτρων. Καὶ ἐπὶ τοῦ Λέοντος ἀναβαλλομένου, (ἐπὶ τῇ εὐτελείᾳ αὐτοῦ ἀφορῶντος, ὄρκους) πληροφροεῖται ὑπὸ τῶν ἀθέων (ὅτι ταῦτα οὕτως εἶχε γενέσθαι). Καὶ δὴ αἰτούντων αὐτῶν ὁμοῦ αὐτοῖς, εἰ (ἄρα) εἰς πέρας ἔλθοι τοῦτο, εἰ τι ἂν αἰτηθῆ παρ' αὐτῶν, ἀνυπερθέτως δοθῆναι αὐτοῖς. Ἦν δὲ πλησίον ναῦς τοῦ ἁγίου Θεοδοῦρου· (καὶ εὐθὺς εἰσελθὼν ὁ βάνασος Λέων καὶ τῶν ἱερῶν καγκέλων τοῦ θυσιαστηρίου ἀψάμενος) δίδωκεν ἐγγυητὴν τὸν μεγαλομάρτυρα τοῦ Χριστοῦ Θεόδωρον καὶ δεχομένον τὸν ὄρκον παρ' αὐτοῦ. Καὶ αὐθις

(3) Ἦν δὲ τῶν ἀνατολικῶν στρατηγὸς τῷ τότε Σισίνιος πατρικίος, ἐφ' οὗ καὶ Λέων στρατολογηθεὶς ἐν ἁλίῳ (χρόνῳ εἰς προκοπὴν μεγίστην ἀναβέβηκεται) σπαθάριος προχειρισθεὶς ὑπὸ Ἰουστινιανῶ τοῦ Ῥινομήτου.

(4) Καὶ εἰς τὰ ἐσπέρια (μέρη) ἐκπεμφθεὶς καὶ μετὰ μεγάλῃς νίκης ἀνεβλήθων, προχειρίσθη παρὰ Θεοδοσίου στρατηγὸς Ἀνατολῆς.

(5) Καὶ δὴ Καμπανίας, καὶ Ἀμάφης, καὶ Νεαπέλεως τῆνικαῦτα βαρβαρησάντων, καταλαβὼν δὲ ἐκέλευε ἐν πλωτῆρσι δρόμωσι τὸν ἀριθμὸν ρα', καὶ τροπαιοφόρος νικητὴς εἰρήνην βραβεύσας, καταλαμβάνει τὰ βασίλεια.

(6) Καὶ αὐθις ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀναγορεύεται βασιλεὺς, καὶ δὴθεν δὴ Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς προσπαντᾷ αὐτῷ, καὶ ἄρας τὸν στέφανον ἐκ τῆς ἐκτουτοῦ κεφαλῆς, περιτίθησι ἐπὶ Λέοντι.

(7) Περιδοθῆτος δὲ ἐπ' εὐφημία γενομένου τοῦ Λέοντος, ἰδοὺ οἱ φαρμακοὶ Ἰουδαῖοι ἐισελθόντες εἰς τὴν βασιλείαν· εἶτα ὑπὸ τοῦ (161b) νέου ἀνακτοῦ δεξιολαθθέντες τὴν ὀφειλὴν ἀποτιννύουσιν ἀσυγχώρητον. Τοῦ δὲ ἐτοίμως ἐπαγγελαμένου ἀποδιδόναι αὐτοῖς, εἶπον οἱ θεομάχοι· «Τοῦτο αἰτούμεθα παρὰ σοῦ, κράτιστε βασιλεῦ, ἵνα τὴν χαρακτῆρσ

Variæ lectiones et notæ.

¹⁰ Ἐξουσί. cod. = τὴν ἐξουσίαν cf. αὐτῷ l. 15. ¹¹ τὴν ἡγ. δεξ. Ced. ¹² ὅπερ μ. Ced. ¹³ Ced. 788, 22-789, 9. ¹⁴ μύσται τοῦ — σκήπτρων τούτῳ προλέγουσι δὲ Δ. κλ. ὑπ' αὐτῶν, οἱ καὶ αἰτούντων ὄρκον εἰ εἰς π. ἐλθῆ τ. ὅπερ ἂν αἰτήσωνται ποιήσιν. Πλησιάζοντος δὲ ἐκέλευε ναοῦ τοῦ ἁ. θ. δμνυσιν αὐτοῖς· ὑποχωρησάντων οὖν ἀμφοτέρων Ced. ¹⁵ αἰτούντ. (αἰτούντι) αὐτῷ cod. ¹⁶ καγγέλων cod. ¹⁷ Ced. 789, 9-11 ὑπὸ Σισίνιου πατρικίου στρατολογεῖται ὁ Α. καὶ ἐν. ¹⁸ ὅλ. ὑπὸ Ἰουστίνου τοῦ ρ. σπ. γενόμενος Ced. ¹⁹ 715 — Ced. 789, 11-13 εἰς τὰ ἔ. πέμπεται, καὶ νικήσας ὑπὸ θ. (Ἀρτεμίου) σπ. ἂν, γίνεσται. ²⁰ 716. ²¹ καὶ τῆς βασιλείας κρατεῖ τῷ προειρημένῳ τρόπῳ Ced. 789, 12, 13, præcedentia cum Leone gram. omittens. ²² 723. ²³ Τῷ ζ' εἶται ἄλλων, καθὼς προεῖρηται, οἱ μάνται· οἱ χρησιμοδοτήσαντες· τῷ Λέοντι τὴν βασιλείαν καὶ ἔπειτα παρ' αὐτοῦ τὴν ὑπόσχεσιν, ἤγουν τὴν τῶν ἁγίων εἰκότων καθαίρειν, ὑποσχόμενοι τῷ ἀσβεῖ κρησάντι οὕτως βίωσιν χρόνους ρ', κ. τ. λ. Ced. 793, 18-794, 1.

τοῦ Ναζωραίου Χριστοῦ καὶ τῆς Μητρὸς αὐτοῦ ἐκ
πάσης ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἀπαλείψης. Καὶ
τοῦτο ποιῶν μέλλεις βασιλεύειν ἄχρι χρόνων ἢ ἐν
τῇ γενεᾷ σου. » Ὁ δὲ, εὐήθης καὶ ἀστήρικτος τῇ
πίστει, ἐτοιμάτατα τὸ αἰτηθὲν ἐπαγγέλλεται. Ὁ τῆς
ἀνοίας! ὦ τῆς φρανοδλαθείας! ὁ Χριστιανώτατος
βασιλεὺς Ἑβραίοις ὑπόσπονδος ὤφθη, ὁ τὰ σῆπτρα
τῆς βασιλικῆς δυναστείας ὑπὸ Θεοῦ ἐγκεχειριαμένους
ὑπὸ θεομάχων ἀνδρῶν τερατεύεται.

³⁶ (8) Ἐτέχθη δὲ τῷ (δυσσεβεί) βασιλεῖ ³⁷ υἱὸς ³⁸
δνόματι Κωνσταντίνος (ὃν ἐν τῇ ἀγίᾳ κολυμβήθρᾳ
φασὶν ἀφοδεύσαι ἐν τῷ βαπτίζεσθαι, δευτὸν καὶ δυα-
ῶδες προσημαίνοντα ³⁹ τακμήριον).

⁴⁰ (9) Ἐκμανεῖς οὖν κατὰ τῆς ὀρθῆς καὶ ἀρχαιο-
τάτης πίστεως, μετασειλάμενοι τὸν ἀοίδιμον Γερ-
μανὸν τὸν πατριάρχην, ἤρξατο λόγους ⁴¹ κινεῖν μεθ'
ὑποουλίας, καὶ καταγινώσκειν πάντων ⁴² τῶν πρὸ
αὐτοῦ βασιλέων καὶ πατριάρχων ⁴³ καὶ πάντας **632**
εἰδωλολάτρας ἀποκαλῶν ἐν τῇ προσκυνήσει τῶν
ἀγίων εἰκόνων. ⁴⁴ (10) Ὁ δὲ μέγας Γερμανὸς (ταῦτα
ἀκούσας) ἔφη (πρὸς αὐτόν) · « Ἀκουσον, (ὦ) βασι-
λεῦ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ σαρκὸς
ἐπιφανέντος, πάντα εἰδωλολατρεῖα ἐκποδῶν γέγονε
καὶ πᾶν ἄγαλμα εἰδωλικὸν ἐξηφάνισται ⁴⁵, ὡς φησὶν
ὁ προφήτης Ζαχαρίας ⁴⁶ · « Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ
ἐκείνῃ, λέγει Κύριος Σαβαώθ, ἐξολοθρευθῶσιν τὰ δνό-
ματα τῶν εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔτι αὐτῶν
ἔσται μνηεῖα. »

(11) Ἀπὸ δὲ τῆς αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀναστρεφῆς
καὶ τῶν ἀγίων ἀποστόλων αὐτοῦ διδασκαλίας ἕως
τοῦ νῦν παρήλθεν ἔτη ψλς', καὶ οἱ ἐν τοσούτοις
ἔτεσι διαπρίψαντες Πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς
Ἐκκλησίας ὀρθόδοξοι οὐδὲν τοιοῦτον περὶ τῶν
ἀγίων εἰκόνων ἐνενόησαν ἢ ἐλάλησαν · ἐξ ἀρχῆθεν
γὰρ μετὰ τὴν Χριστοῦ εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν ἡ εἰ-
κονικὴ προσκύνησις ἀνετυπώθη. Παρὰ τε γὰρ τῆς
αἰμορροούσης εἰς τὴν ἐπ' αὐτῇ γεγонуῖαν θαυμα-
τουργίαν ἡ τοῦ Χριστοῦ εἰκὼν ἐστηλογραφῆθη ⁴⁷,
περὶ ἧς εἰκόνας Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ Ἱστο-
ρίᾳ ἐν βιβλίῳ ζ' οὕτως ἔφη · « Ἐπειδὴ τῆσδε τῆς
πόλεως Φιλίππου ⁴⁸ Καισαρείας, ἦν Πανιάδα Φοινίκας
προσαγορεύουσιν, εἰς μνημα ἦλθον ⁴⁹, οὐκ ἄξιον
ἡγησάμεν ⁵⁰ παρελθεῖν τὴν ⁵¹ διήγησιν καὶ τοῖς
μεθ' ἡμᾶς μνημονεύεσθαι ἄξιον ⁵² · τὴν γὰρ αἰμορ-
ροῦσαν, ἦν ἐκ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων πρὸς τοῦ
Σωτῆρος ἡμῶν τοῦ πάθους ἀπαλλαγῆν εὔρασθαι
μεμαθήκαμεν, ἐνθὲνδε ἔλεγον ὀρμασθαι, τὸν τε
οἶκον αὐτῆς ἐπὶ τῆς πόλεως δαίτυσθαι [καὶ] τῆς
ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος εἰς αὐτὴν θαυματουργίας · ⁵³ θαυ-
μαστόν τρῶπεια παραμένειν · ἔσταναι γὰρ ἐφ' ὕψη-
λοῦ λίθου πρὸς μὲν ταῖς πύλαις τοῦ ἑαυτῆς οἴκου

clestastica tollas. Hoc faciens regnabis usque ad
centum annos in tua progenie. » Quod stultus et
in fide parum stabilis homo libenter et sine mora
promisit. O insipientia! Christianissimus imperator
cum Hebræis pactum inire cernitur; qui sceptrum
imperatoris potestatis a Deo accepit, ab hominibus
Deo infensis fasciatur.

Infipio imperatori natus est filius nomine Con-
stantinus, quem aiunt oletum in sacro lavacro
emississe, dirum ac fœdum futuræ vitæ indicium.

Imperator adversus rectam et antiquissimam
fidem insauiens, accersito venerabili Germano pa-
triarcha, cœpit sermones proferre subdolos et in-
simulare cunctos prædecessores suos imperatores
et patriarchas, eosque idololatriæ accusare eo quod
sacras adorassent imagines.

Ad hæc magnus ille Germanus : « Audi, inquit,
imperator, Christo in carne exhibitо, omnis idololatria
abolita est omnisque impia imago sublata. Quomodo
ait Zacharias propheta : « Et erit in die illa, dicit
Dominus exercituum, excindam e terra nomina si-
mulacrorum, neque ulla in posterum erit eorum
memoria. »

« Porro ab ejus ad nos conversione sanctorumque
ejus apostolorum prædicatione usque nunc elapsi
sunt septingenti sexaginta sex anni, et qui iatra
tot annos exstiterunt Patres ac doctores Ecclesiæ
orthodoxi, nihil hujusmodi de sacris imaginibus
cogitaverunt vel locuti sunt. Nam statim post
Christi in cœlos ascensionem depictæ adoratæque
sunt imagines. Sic hæmorrhœissa in memoriam
miraculi in se peracti effigiem Christi exsculpendam
enravit; de qua statua Eusebius in *Historia eccle-
siastica* libro v sic loquitur : « Quoniam hujusco-
ulibus Philippi Cæsareæ, quam Phœnices Paniadem
vocant, mentionem feci, non prætoreundam duxi
narrationem dignam quæ posteris nostris me-
meretur. Dicitur enim hæmorrhœissan, quam a
sacris Evangelii a Salvatore nostro infirmitatis sana-
tionem impetrasse cognoscimus, illinc ortam esse,
ejusque domum in hac civitate ostendi, et ad miranda
miraculi a Salvatore in eam facti remanere monu-
menta. Siquidem, ut fertur, posita est in excelso
lapide prope domus illius januam statua ænea mu-
lierem genuflexam manibusque ante pectus extensis
precantem repræsentans : contra illam vero alia

Varie lectiones et notæ.

³⁶ 718 — Ced. 792.2-14 τῷ γ' ἔτι ἐτ. τῷ. ³⁷ Ἀνοντι add. Ced. ³⁸ υἱὸς δυσσεβίστατος καὶ τοῦ Ἀντι-
χρίστου πρόδρομος K. ὁ καθάλλινος Ced. ³⁹ προσσημαίνοντος cod. ⁴⁰ 729 — Ced. 797,9-12 : ἀναιδῶς
τῷ μακαρίῳ Γερμανῷ προσερίθετο, ὃν καὶ μ. ἦρ. ⁴¹ τινάς add. Ced. ⁴² πάντας τοῦς. ⁴³ βασιλ. καὶ
πατριάρχ. cod. — β. καὶ ἱερῶν ὡς εἰδωλολατρησάντων ἐν Ced. Leo. ⁴⁴ Ced. 797,12-17 μ. ἰ. Γ. Ced.
Leo. ⁴⁵ ἦσαν. καὶ ἐξωστράχισται Leo. Ced. ⁴⁶ Ζ. ἔτι λ. Ced. Leo. — XIII, 2. Reliqua usque ad §
12 om. Ced. Leo. ⁴⁷ ἔσται λογραφῆθ. cod. ⁴⁸ Eus. vii, 18 om. φ. K. ἦν II. φ. πρ., etc., 17 παῖτα.
⁴⁹ ἐλήλυθα Eus. ⁵⁰ ἡγοῦμαι Eus. ⁵¹ τὴν om. Eus. ⁵² ἄξιον cod. ⁵³ εὐσργεσίας Eus.

ejusdem materiae statua exhibens virum stantem, A diploide eleganter indutum, manumque mulieri porrigentem : ubi ad pedes istius statuae singulare quoddam crescit plantae genus, quod usque ad limbrum aëreæ diploidis ascendens, virtutem habet omnimodos sanandi morbos. Hæc statua Jesum exprimeret dicitur, et remansit usque ad nostra tempora, ita ut eam oculis viderint ipsimet peregrini urbem illam invisentes. Atque nil mirum quod hoc fecerint ethnici, beneficiorum a Salvatore nostro acceptorum memores, eum apostolorum ejus Pauli et Petri et ipsiusmet Christi imagines coloribus in picturis servatos retulerimus. » Est etiam in Edessa urbe non manufacta imago Christi incredibilia operans miracula, quam ipse Dominus, sua effigie in sudario impressa, ut fidelem suae formae humanæ representationem, per Thaddæum apostolum Abgaro Edessæ principi misit, ejusque morbum sanavit. Est insuper ab apostolo evangelistaque Luca expressa castissimæ Dei Genitricis tunc adhuc viventis sancta imago, et missa Romam ad Theophilum, ad quem et Evangelium scripsit et Actus Apostolorum misit : quæ quidem usque nunc miracula operatur. Itaque illas imagines sex concilia œcumenica adoratas et honoratas reperientia, admiserunt et nihil eis contrarium dixerunt. »

εικὼν καὶ πεμφθεῖσα ἐν Ῥώμῃ πρὸς Θεόφιλον, πρὸς δὲ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον ἔγραψε καὶ τὰς Πράξεις τῶν ἀποστόλων ἀπέστειλε, ἥτις καὶ ἔως τοῦ νῦν θαυματούργει· διὸ δὴ καὶ ἐξ οἴκουμενικαὶ σύνοδοι, ταύτας εὐροδοῦσαι προσκυνουμένας καὶ τιμωμένας, ἀπεδέξαντο καὶ οὐδὲν περὶ αὐτῶν ἐλάλησαν ἐναντίον. »

« Attamen sacras imagines audimus aliquando extendas, sed non sub imperio tuo. » Tunc a principe vocatus dicere sub quo regno, ait sanctus : « Sub Conone. » respondit ille : « Vere ego sum ; sic enim a puero sum vocatus. » Subinfert magnus Germanus : « Absit, domine, ut te imperante malum istud perpetretur : hoc enim faciens Antichristi præcursor est et Verbi divini incarnationis subversor et adversarius. » Tunc infensus Deo tyrannus, his auditis, ut leo rugiit, subitaque ac vehementi succensus ira, probrose justum expulit, eum idololatram vocans, et propria manu cæsum e regia ejecit.

πῆγας, (ἀτίμως τὸν δίκαιον ἐξήλασεν) εἰδωλολάτρην ἀποκαλέσας καὶ ταῖς ἰδίαις χερσὶ βαπτίσας τὸν βασιλείων ἐξλαύει.

Ut perhibent nonnulli fide dignissimi homines, juxta cisternam dictam imperialem, ad Chalcoratiam sitam, palatium erat venerabile, in quo juxta antiquam formam œcumenicus magister sedebat duodecim habens discipulos eruditione et vita graves, omni scientia imbutos, Ecclesiæ dogmatum propugnatores, imperiales sententias et libros

γυναικὸς ἐκτύπωμα χαλκοῦν ἐπὶ γόνα κακίμῳν καὶ τεταμέναις ἐπὶ τὸ πρόσθεν ταῖς χερσὶ δεξιῇ ἑοικός· τούτου δὲ ἀντικρυς ἄλλο τῆς αὐτῆς ὕλης ἀνδρὸς ὀρθῶν σχῆμα, διπλοῦδα κοσμῶς περιδεδημένον καὶ τὴν χεῖρα τῇ γυναικὶ προστείνον, οὐ παρὰ τοῖς ποσὶν [ἐπὶ] τῆς στηλῆς αὐτῆς (162) ἔξον τι βοτάνης εἶδος 633 [φύειν, δὲ μέχρι τοῦ κρασπίδου καὶ τοῦ χαλκοῦ διπλοῦδος] ἀνὴν, ἀλεξιφάρμακόν τι παντοίων νοσημάτων τυγχάνει. Τούτου δὲ τὸν ἀνδριάντα εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ φέρειν ἔλεγον, ἔμεινε δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς, ὡς καὶ ὄφει παραλαβεῖν ἐπιδημήσαντας αὐτοῦ; τῇ πόλει· καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν τοῖς πάλαι ἐξ ἐθνῶν εὐεργετηθέντας πρὸς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ταῦτα πεποιηθέναι, ὅτε καὶ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ τὰς εἰκόνας Πέτρου καὶ Παύλου⁵⁵ καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ Χριστοῦ διὰ χρωμάτων ἐν γραφαῖς σωζόμενας⁵⁶ ἱστορήσαμεν. » Ἔστι δὲ καὶ ἐν Ἐδέσῃ τῇ πόλει ἡ ἀχειροποιήτος εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ παράδοξα ἐργαζομένη θαύματα, ἣν αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν σουδαρίῳ τῆς οικείας μορφῆς τὸ εἶδος ἐναπομαζήμενος διὰ θαυδαίου τοῦ ἀποστόλου σώζουσαν τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς αὐτοῦ Αὐτάρῳ τὸ πάρχῳ τῆς Ἐδεσηῶν πόλεως ἀπέστειλε, καὶ τὴν νόσον αὐτοῦ ἴασατο. Καὶ μέντοι καὶ ἡ παρὰ τοῦ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ ἱστορηθεῖσα τῆς πανάγνου καὶ θεομήτορος ἑτε ζώσης αὐτῆς ἁγία

C⁵⁵ (12) « Πλὴν (οὖν) τὴν (μὲν) καθαίρειν τῶν ἁγίων⁵⁶ εἰκόνων ἀκούομεν μὲλλεν ἔσεσθαι, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῆς⁵⁷ βασιλείας σου. » Τοῦ δὲ καταναγκάσαντος⁵⁸ ἐπὶ ποίας βασιλείας εἶπεῖν, εἶπεν ὁ ἅγιος· « Ἐπὶ Κόνωνος. » Ἀποκριθεὶς⁵⁹ εἶπεν· « Ὅπως ἐγὼ εἶμι· οὕτως γὰρ⁶⁰ παιδιδόθεν ἐκλήθην. » Ὁ δὲ μέγας Γερμανὸς ὑπολαβὼν ἔφη· « Μὴ γένοιτο, δέσποτα, ὅπως⁶¹ τῆς σῆς βασιλείας πραχθῆναι τὸ⁶² κακὸν τοῦτο (καὶ) θεοστυγῆς (Ἀντιχριστοῦ γὰρ ἐστὶ πρόδρομος ὁ τοῦτο πληρῶν καὶ τῆς ἐν σαρκὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐπιδημήσεως ἀνατροπῆς καὶ ἀντίθεως). Ὁ δὲ θεομάχος τύραννος, ταῦτα⁶³ ἀκούσας, καὶ ὡς λέων βρῦξας, (αὐτίκα 634 καὶ) σφόδρα⁶⁴ χαλεπὰ ἀποκαλέσας καὶ ταῖς ἰδίαις χερσὶ βαπτίσας τὸν βασιλείων ἐξλαύει.

D⁶⁵ (13) Φασι δὲ τινες πιστότατοι ἄνδρες, ὅτι πρὸς τῇ βασιλικῇ (καλουμένῃ) κινστέρνῃ (τῇ οὖσῃ πλησίον τῶν Χαλκοπρατειῶν) παλάτιον ἦν σεμνὸν, ἐν ᾧ⁶⁶ ὁπῆρχος κατὰ τύπον ἀρχαίων οἴκουμενικῆς διδάσκαλος ἔγων (μεθ' αὐτοῦ ἑτέρους) μαθητὰς⁶⁷ αὐτοῦ καὶ συλλήπτορας ἱβ', πᾶσαν ἐπιστήμην μετερχομένους καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κρατύνοντας δόγματα,

Variae lectiones et notæ.

⁵⁵ Ἰκατενούση Εὐσ. δεομένης σοῦ. ⁵⁶ Παύλου καὶ Πέτρου Εὐσ. ⁵⁷ σωζομένους σοῦ. ⁵⁸ Ced. 797, 18-798, 3. ⁵⁹ ἱερῶν Ced. ⁶⁰ σῆς β. Ced. ⁶¹ βιασαμένου ἐ. ἐπὶ π. ἔφη ὁ Ced. ⁶² ἐ δὲ ἀπ. ἔφη Ced. ⁶³ τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ βαπτιστικόν μου· καὶ ὁ μ. Ced. ⁶⁴ ἐπὶ Ced. ⁶⁵ τ. θ. τ. x. Ced. ⁶⁶ τοῦτο ἀκ. ⁶⁷ σφ. χ. καὶ λέοντιον βρ. ἐ. τε ἀπ. Ced. ⁶⁸ Ced. 795, 19-796, 6. πρὸς γὰρ τῇ β. x. π. ἦν. ⁶⁹ ὡς x. τ. ἀ. δ. ἐκάθητο δ. Ced. ⁷⁰ μ. λόγῳ καὶ βίῳ σεμνοῦς τὸν ἀρεθμὸν ἱβ'. ὅστις π. λογικὴν ἐπ. τάχῃ τε καὶ μεγάλῃ φύσειως μετερχόμενοι, οὐχ ἥκιστα τὴν ἐκκλησιαστικὴν μετήσσαν θεοσοφίαν, ὧν τῆς γ. χωρὶς οὐθειαιτὸν τι ποιεῖν ἔδδει οὐδὲ τοῖς βασιλεύουσιν αὐτοῖς Ced.

βασιλικὰς διατάξας καὶ βίβλους ὡσαύτως ἔχοντας, ὧν ἄνευ οἱ βασιλεῖς γνώμης καὶ βουλῆς οὐκ ἐθέσπιζον. Τούτους ⁶⁸ ὁ ἀγριώτατος θῆρ καὶ δυσώνυμος βάνανος; προσκαλεσάμενος ἐπειράτω πείθειν αὐτοῦ τῆ ἀθεΐα. Τῶν δὲ τοῦτο μὴ καταδεξαμένων, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλεγχάντων αὐτοῦ τὴν ἀσεβείαν, προσέταξε συρομένους αὐτοὺς ἀτίμως ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ τοῦ διδασκαλεῖου αὐτῶν ἐγκλεισθῆναι· τούτου δὲ γενομένου, τῆ νυκτὶ πάλιν ἀποστειλάς ὁ ἀνήμερος λέων ἢ δράκων νυκτεπάρχου; τινὰς καὶ ἀπηνεῖς ἄνδρας προσέταξε συναχθῆναι πλήθος ξύλων, καὶ τούτων ὑπαναφθέντων κατακαῖναι τοὺς ἄνδρας μετὰ ⁶⁹ τῶν οἰκημάτων, καὶ τῶν βιβλίων, καὶ τῶν λοιπῶν τῶν αὐτοῖς ὑπαρχόντων· οὐ γενομένου, ἄρδην πάντας κατεφλέχθησαν. Ἐκτοτε οὖν ἡ τῶν ἐπιστημόνων (162b) γνώσις ἐν Ῥωμανίᾳ ἐπαυσε τῆ τῶν βασιλευδόντων γνωσιμάχων ἀπονοίᾳ μειουμένη, ἕως τῶν ἡμερῶν Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας τῶν εὐσεβῶν καὶ πιστοτάτων βασιλέων.

⁷⁰ (14) (Ἐξουσιαστικῶς οὖν ἅμα καὶ δυσσεβῶς ἔκτοτε ὁ θῆρ τῆς αἰρέσεως ἄρχεται, καὶ) τὴν ἐπὶ τῆς ⁷¹ χαλκῆς πύλης **635** (τοῦ παλατίου) εἰκόνα τοῦ Κυρίου ⁷² (ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ) κατέαξε; καὶ σιλέντιον ⁷³ (ἀσεβείας) κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνας ποιήσας, προσκαλεῖται πάλιν τὸν ἅγιον Γερμανὸν, οἰόμενος πείσαι αὐτὸν ὑπογράψαι (κατὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνας). Ὁ δὲ μὴδ' ὄλως ⁷⁴ εἰξας τῆ θωπεΐα (αὐτοῦ) ἢ τῆ ἀπάτη τοῦ ἀλαστῆριου, θεὸς τὸ ὠμόφορον αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας, ἀπετάξατο τὴν ἱερωσύνην καὶ ὑπεχώρησεν.

(15) Ὅτε καὶ τὴν ἁγίαν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος, ἣν ἔσχε παρ' αὐτῷ, ἀναλαθόμενος καὶ γράψας χαρτῶν ἔχον ⁷⁵ οὕτως ⁷⁶· « Ὁ Σῶτερ, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς, » εἰς τὴν θάλασσαν ἔθηκεν· ἡ δὲ θεία δύναμις ὀδηγοῦμένη ἀβρόχως καὶ ὄρθοι; διαπλεύσασα κατῆλθεν εἰς Ῥώμην. Ἀποκαλυφθεὶς οὖν ὁ ἐκεῖ πατριάρχης ἐξῆλθε μετὰ παντὸς τοῦ κλήρου μετὰ κηρῶν καὶ θυμιαμάτων, καὶ ὄρων αὐτὴν ἐρχομένην ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ἦτις καὶ ἐξελθοῦσα ἀφ' αὐτῆς, εἰσῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ πλοίῳ, μὴδὲ πλησίον ἄλλου πλοίου πλῆσιάσασα· ἦν καὶ κατασπασάμενος ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ ψαλμῶν καὶ ὕμνων ἀπήγαγεν ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ἀβροχος ὄλη διαμείνας, εἰ μὴ μόνον ἄχρι τριῶν δακτύλων διανοτισθεῖσα. Καὶ τοῦτο πρὸς μείζονα δόξαν Θεοῦ.

⁷⁷ (16) Ὁ δὲ θεομάχος χειροτονεῖ ἀντ' αὐτοῦ Ἀναστάσιον πρεσβύτερον τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας, συνθέμενον κατὰ τὴν ἀσεβῆ αὐτοῦ βουλὴν πάντα ποιεῖν.

etiam habentis : absque eorum consilio imperatores nihil auspicabantur. His accersitis crudelissima bellua et infausto vilis nomine artifex suam persuadere impietatem tentavit. Illis vero non annuentibus, sed potius suam ei impietatem exprobrantibus, jussit eos in ipsum magisterii sui locum ignominiose tractos ibi includi : quo facto, noctu iterum missos immanis leo vel draco nonnullos excubiarum præfectos inimitesque homines jussit lignorum congerere acervum hisque accensis comburere illos viros cum eorum domo librisque et reliqua suppellectile : quo facto, cuncti flammis penitus consumpti sunt. Ex eo tempore doctorum scientia in Romania obscurata est, imperatorum scientiæ inimicorum stultitia imminuta, usque ad dies Michaelis ac Theodoræ, insignium fide pietateque imperatorum.

Impensius igitur extunc et cum majori impietate bellua hæresin fovet. Imaginem Domini nostri Jesa Christi quæ ad portam Æream palatii posita erat, dejecit; facto deinde contra sanctas imagines impio edicto, rursus beatum Germanum accersit, persuasurum ei se sperans ut subscriheret. At Germanus nequaquam adulationi vel fraudi exsecrandi tyranni cessit, humerale vero in sacra mensa Magni templi deponens, resignavit muos suum atque discessit.

Tunc sacram Salvatoris imaginem, quam apud se habebat, assumptam, in scriptis in charta his verbis : « O Salvator, salva te et nos, » mari inposuit. Hæc autem, divina potentia siccam ducento, recto tractu revelit Romam. Romanus vero patriarcha, id per revelationem cognoscens, exiit cum omni clero cercisque ac thuribus, videtque eam aquis supervectam : quæ sponte sua egressa, venit in manus præsulis in ejus cymba, nulli alii cymbæ appropinquans. Eam amplexus summus pontifex cum psalmis et hymnis duxit in Magnam ecclesiam; et omnino sicca remanserat, nisi quod ad triuni altitudinem digitorum maderet. Atque hoc ad majorem Dei gloriam.

Impius vero Germano substituit Anastasium, Magnæ Ecclesiæ presbyterum, qui promiserat se ad impiam imperatoris voluntatem omnia facturum.

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁸ Τ. ὁ Κίνων συχνῶς προσκαλούμενος ἐπειράξας πείσαι τῆ ἀ. αἰρέσει. Καταθέσθαι δὲ μὴ καταδεχομένου; ἀλλ' ἀντιπίπτοντας ἀτίμως κατακλεισθῆναι διεκελεύσατο ἔκτισε· διὰ δὲ τῆς νυκτὸς πῦρ κυκλόθεν ὑφάψας, αὐταῖς ἐστιαῖς καὶ βίβλοις πολλαῖς καὶ καλάς καὶ σκεύεσι ἱεροῖς ὁ μιὰρὸς κατέκαυσεν Ced. ⁶⁹ σύν σού. ⁷⁰ Ced. 795, 15, 798, 3-799, 20. ⁷¹ μεγάλης αἰδ. Ced. ⁷² τοῦ Κυρίου ἔ. (τοὺς καθελόντας ἀνεῖλον οἱ ὄχλοι) Ced. ⁷³ σ. τε π. κ. τῶν ἀ. ἔ. πρ. Ced. ⁷⁴ οὐδ' ὁ. εἰξας τῆ θ. ἢ τῆ ἀπειλῆ τοῦ τυράννου, μᾶλλον μὲν οὖν ἀνέμνησεν αὐτὸν ὁ μακάριος; τῶν πρὸ τῆς αὐτοκρατορίας; συνθηκῶν — τὸ ὦ. ἐν τῇ ἀγία τραπέζῃ τῆς μ. ὁ θεὸς ἀπ. τῆ ἱερωσύνης καὶ ὅπ. Ced. qui historica sequentis de Christi imagine Romam transvecta loco revelationem habet de Gregorio Dialogo vel potius Gregorio II Francorum auxilio tributa Leoni denegavit, quæ apud Georgium § 18 rectius legitur. ⁷⁵ ἔχων col. ⁷⁶ Luc. xxii, 57. ⁷⁷ 730 — Ced. 799, 20 22 : Ὁ δὲ θ. ἀντ. ἀ. χ. Α. τὸν προλεχθέντα σύγκειλλον σ. τῆ ἀσεβεία. βουλῆ καὶ αἰρέσει.

Omnem igitur imaginem Domini nostri Jesu Christi Dei et Delparæ et omnium sanctorum deiecit et incendit, et persecutionem magnam suscitans, sacerdotes multos, monachos et laicos variis suppliciis sustulit.

Propterea magnæ Romæ pontifex Gregorius, imperatoris istius ditioni se subducens, turpe hæretici jugum excussit, et fœdere pacis cum tota Italia inito de Francorum dominatione admittenda, statim imperatoria tributa denegat, et Anastasium ejusque socios anathemate percudit.

His temporibus accidit ingens horrendissimusque terræ motus; corruebant multæ ecclesiæ ac domus, terreni urbis muri, plurimæque Thraciæ mœnia et oppida; innumerus mortuus est populus, cecidit columna Arcadii quæ in Xerolopho, et Nicomedia et Nicæa; terra per biennium mota est, ita ut mare a propriis limitibus in quibusdam locis recesserit.

Imperator, murorum ruinam cernens, sic populum allocutus est: « Muros urbis reparare non valentis, quare nostris administratoribus rem commisimus ea lege ut pro singulo numismate miliaresium unum exigant. Quo imperator accepto ædificavit muros. Inde mos invaluit ut ceratia duo administratoribus conferantur.

CCXLIX. De Masulma.

Cæterum Masalmas expectabat Leonis promissorum solutionem, qui cum nihil accepisset, illum insensitens, in imperatoriam urbem irrupit, et Abydo capta innumeraque multitudo trajecta, in urbem irruens, scribit ad Suliman, consilii sui primicerium, ut velociter cum classe instructa adveniat.

Mense Augusto urbem obsidione cinxit, et murum terrenum vallo circummuniens, agrum Thracensem vehementer affixit.

Prima autem Septembris adventu Suliman cum insolitæ magnitudinis navibus, trirēnibus, dromonibus ad mille octingentis.

Imperator vero, incendiariis navibus cum maritimo igne adversus illos missis, combussit plerasque Saracenorum naves: nempe confestim aliæ

(17) Πάσαν ὄν εἰκονικὴν ἀνατύπωσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ, καὶ τῆς Θεομήτορος, καὶ πάντων τῶν ἁγίων κατέστρεψε καὶ κτεκέασα, καὶ διωγμὸν μέγαν 636 ἐγείρας, πολλοὺς ἱερεῖς καὶ μονάζοντας καὶ λαϊκοὺς διαφόροις τιμωρίας καὶ θανάτοις ὑπέβαλεν.

¹⁷ (17) Διὰ ταῦτα ὄν οἰκιστὴς τῆς μεγάλης Πόλεως πρόεδρος Γρηγόριος τὴν τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὑποταγὴν ἀπωσάμενος, τὸ αἰρετικὸν αἷμα ἀποδιόρσκει, σπονδὰς εἰρηνικὰς εἰς τὴν τῶν Φράγγων ὑποταγὴν εἰσδεξάμενος, σὺν πάσῃ τῇ Ἰταλίᾳ, καὶ τοὺς φόρους εὐθὺς κωλύει, τὸν Ἀναστάσιον δὲ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀναθέματι καθυποβαλῶν.

¹⁸ (19) Ἐφ' ὧν χρόνων ἔγενετο μέγας καὶ φοβερώτατος, καὶ ἐπτόθησαν ἐκκλησίαι ἄλλαι, καὶ οἴκοι, καὶ τὰ χερσαία τεῖχη τῆς πόλεως, καὶ φρούρια πολλὰ, καὶ χωρία τῆς Θράκης, καὶ τέθνηκε λαὸς ἀναρίθμητος. Ἐπεσε δὲ καὶ ἡ στήλη Ἀρκαδίου (ἢ) ἐν τῷ ξηρολόφῳ, καὶ Νικομήτεια, καὶ Νίκαια, καὶ ἡ γῆ ἐσειετο ἐπὶ χρόνους δύο, ὥστε καὶ τὴν θάλασσαν τῶν ἰδίων ὄρων ἐν τισὶ τόποις ὑπεχώρησαι.

¹⁹ (20) Εἰδὼς δὲ ὁ βασιλεὺς τὰ τεῖχη καταπεθνήκοντα, διελάλησε λέγων· « Ὅτι ὑμεῖς, οἱ τῆς πόλεως, ἀδυνατεῖτε τὰ τεῖχη κτίσαι· ἀλλὰ προστάξαμεν τοῖς διοικηταῖς εἰς τὸν κανόνα ἀπαιτῆσαι κατὰ νόμισμα μιλιαρσίον ἕν. Καὶ λαμβάνει αὐτὸ ἡ βασιλεὺς, καὶ κτίζει τὰ τεῖχη. Ἐκτοτε ἐκράτησαν ἡ συνήθεια παρέχειν τὰ δικέρατα τοῖς διοικηταῖς.

ΣΜΘ'. Περὶ τοῦ Μασάλμα.

637 Ὁ δὲ Μασάλμας ἐξεδίχετο τὰς τοῦ Λέοντος ὑποσχέσεις· μηδὲν δὲ δεξάμενος, ἀλλὰ γνοὺς, διενεπαίχθη ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν ἐκίνησε, καὶ (165) τὴν Ἀβυδὸν καταλαβὼν καὶ ἀντιπεράσας λαὸν ἄπειρον καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἐφορήσας, γράφει πρὸς Σουλεϊμᾶν, τὸν πρωτοσύμβουλον, ἔλθειν ἐν τάχει μετὰ στόλου.

(2) Καὶ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ παρακαθίτας τῆς πόλεως καὶ τὸ χερσαίον τεῖχος περιχαρακώσας, εὐμαίνοιτο σφόδρα τὰ θρακικὰ μέρη.

(3) Τῇ δὲ πρώτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἀνέλαβεν ὁ Σουλεϊμᾶς, ἔχων εὐμεγέθεις ναῦς τριήρεις καὶ δρομίνας μεγάλους πάνυ χιλιῶν ὀκτακοσίου.

(4) Ὁ δὲ βασιλεὺς, τὰς ἐμπυροὺς ναῦς καὶ αὐτῶν ἐκπέμφας μετὰ τοῦ ὕγρου πυρὸς, πυραιοῦτους ἐποίησε τὰς πλείστας ναῦς ἐκείνας· αὐτίκα γοῦν

Variæ lectiones et notæ.

⁷²⁵⁻⁷²⁹ Ἐν δὲ τῇ προσηγορίᾳ Γρ. ἀποστολικῶς ἀνήρ καὶ Πέτρος τοῦ κορυφαίου σύνθρονος, διὰ τὰ ὑπ. αὐτοῦ γινόμενα θεῖα ποιήματα διάλογος ἐκλήθη, οὗτος ὁ ἅγιος διὰ τὰς ἀνοσιουργίας Λέοντος ἀνήντισσε καὶ πρὸς τὸν Φράγγων σπουδῆν εἰρηνηκὴν ποιησάμενος, τοῦς τε φ. ἐκώλυσε καὶ τὸν Ἀ. καὶ τ. σὺν ἀνεθεμάτισα Ced. 799, 2-9. ⁷⁴⁰ Τῷ κδ' ἔτει—τῆς κς' τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς, τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἡμέρας δ', ὡρᾶ ἡ γέγονε καὶ φοβερὸς ἐν ΚΠ. καὶ ἐπτ. Ced. 801, 9-17. ⁸¹ ἐκκλ. καὶ μοναστήρια καὶ ὁ. καὶ λ. πάλαι ἀπέθανεν Ced. ⁸² ἐπ.—Νίκαια om. Slav. sed habent Ced. et Leo. ⁸³ ξ. καὶ ἄλλαι πολλαὶ καὶ τὰ γ. τῆς π. τ. καὶ πόλεις καὶ γ. ἐν τῇ Θράκῃ ἢ τε Νίκαια, καὶ Νικομ., καὶ Πραίνετος· ἀπέφυγε δὲ καὶ ἡ θάλασσα τῶν Ι. ὁ. ἐν τ. τ. ἐκράτει δὲ καὶ ὁ σεισμὸς μῆνας ια' Ced. ⁸⁴ Ced. 801, 17-22 Ἰδὼν δὲ, κ. τ. λ., om. Slav. ⁸⁵ τ. τῆς πόλεως πτ. Ced. ⁸⁶ κτίζειν Ced. ⁸⁷ τῶν θεμάτων Ced. ⁸⁸ ἀπ. εἰς τὸν κ. Ced. ⁸⁹ πτ. αὐτὰ κἀντεῦθεν ἀπεκρ. Ced. ⁹⁰ Rubrica M. 2 et Par. 1706, in codice evanuit. ⁹¹ πάλ. cod. ⁹² καταλαμβάνει cod. ⁹³ Τῷ β' ἔτει κατέλαβε Σ. μ. στ. καὶ ἀμυράδων καὶ διεπέρασεν ἐξ Ἀβυδῶν ἐν τῇ Θράκῃ Ced. 789, 14, 15. ⁹⁴ 718. ⁹⁵ Ταῦτα πάντα, διὰ τῆς βοήθειας τοῦ εὐσπλαγγχοῦ Θεοῦ καὶ τῶν προσβειῶν τῆς Θεοτόκου

αὶ μὲν εἰς τὰ παράλια τεῖχη πυρπολοῦμεναι προσ-
απερρίφησαν, αἱ δὲ εἰς τὸν βυθὸν αὐτανδρὰ συνοβοῦ-
μεναι⁹⁷ κατεποντίσθησαν, αἱ δὲ μέχρι τῆς Ὀξείας
νῆσου καὶ τῆς Πλάτης ἀπηνέγθησαν καταφλεγόμε-
ναι. Κάντεῦθεν τοῖνον οἱ μὲν τῆς πλῆως, θάρσος;
λαθόντες⁹⁸, τῶν πολεμίων μεγάλως καταπτοηθέν-
των.

ΣΝ. *Περὶ τῆς νόσου ἐαρινῆς*⁹⁹.

Παραχειμάσαντες δὲ ἰτῆ πύλει, τῷ ἐαρινῷ καιρῷ
λοιμικὴ νόσος αὐτοῖς ἐνοσχέασα μετὰ καὶ λιμοῦ,
πλήθος ἀναρίθμητον ἐξ αὐτῶν διέφθειρεν.

638 (2) Ἐξ ὧν¹ οἱ περιλειφθέντες, πόλεμον μετὰ
Βουλγάρων ἐν τῇ Θράκῃ συνάψαντες, ἀνηρέθησαν
χιλιᾶδες χβ'.

(3) Τῆ δὲ² ἐ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἐκ τῆς πόλεως
ἀπάραντες, καὶ ἀνέμου σφοδροτάτου πνεύσαντος, οἱ
μὲν ἐν Προκοννήσῳ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀκταῖς ἀπώ-
λοντο, οἱ δὲ ἐκθυθισαντες ἀόρητος, ἐπελθόν³ ἡ νέ-
φος χαλάζης πλήρες⁴ τετριγῶς⁵ ὀλέθριον μετὰ βί-
αίου ἀνέμου, ὑποβρύχιοι πάντες ἐγένοντο· διεσώ-
θησαν δὲ παραδίξως ἐκ τῶν αὐ⁶ ε' μόνα πλοῖα, ἃ
καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὰ ἴδια τὴν τῶν Ῥωμαίων νί-
κην καὶ τὴν ἑαυτῶν πανόλεθρον⁷ κατάπτωσιν.

⁸ (4) Σέργιος δὲ στρατηγὸς Σικελίας, ἀκούσας ὅτι
οἱ Ἀγαρῖνοι ἐκποροῦσι τὴν πόλιν, ἔστειψε⁹ βασι-
λέα ἐκ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ, (ὀνόματι) Βασιλείον¹⁰,
ᾧ ἐπώνυμον Ὀμαγούλου, ποιήσας καὶ προβολὰς
ἀρχόντων. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ταῦτα ἀκηκῶς¹¹, ἀπέ-
στειλεν (ἐκέλευσε) Παῦλον μετὰ κελεύσειον καὶ στόλου.
Μαθόντες οὖν οἱ Σικελιώται, ὅτι κατατροπώθησαν
οἱ Σαρακηνοί, καὶ Λέων βασιλεύει, τὸν τε Βασιλείον
καὶ¹² τοὺς λοιποὺς ἀρχοντας παραδεδώκασιν τῷ
Παύλῳ, καὶ πάντας ὁμοῦ ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἀπεκεφάλισεν
ὡς ἀντάρτας.

639¹³ (5) Νικήτας δὲ (ὁ πατρικίος) ὁ¹⁴ Ἐυλι-
νίτης¹⁵ μετὰ καὶ ἐτέρων πατρικίων τὸν Τέρβελιν
διὰ γραμμάτων καὶ πολλῶν χρημάτων καὶ δώρων
δεξιωσάμενοι, παρῶρμησαν ἰλθεῖν κατὰ Λέοντος,
οὓς τινες τῶν Βουλγάρων παραδεδώκασιν καταμη-
νύσαντες τῷ βασιλεῖ, καὶ πάντας ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀνέκλειν.

A quidem ad muros maritimos incensæ delatæ sunt,
aliæ in gurgite cum vectoribus submersæ, aliæ
usque ad insulam Oxiam et Platen inter cremandum
delatæ sunt. Inde civitatis incolæ animum recepe-
runt, hostes vero magno terrore fuerunt perculti.

CCL. *De morbo terro.*

Post hibernationem in urbe morbus pestilens
grassatur quæ fame etiam comitata innumerabilem
multitudinem sustulit.

Ex eis superstites in bello cum Bulgaris per
Thraciam suscepto ad duodecim millia perierunt.

B Quinta decima vero Augusti mensis, ab urbe sol-
ventes [naves Arabum], flante vento vehementissimo,
partim ad Proconnesum, partim ad alia littora allid-
duntur; alias, quæ velociter altum petierant, nubes
ingens exitialem grandinem immittens cum turbine
vehementi, omnes pessumdedit. Ex mille et octin-
gentis quinque tantum evaserunt quæ ad suos re-
meantes Romanorum victoriæ et propriæ cladis
nuntium tulerunt.

Sergius, Siciliæ dux, urbem a Saracenis obses-
sam audiens, quemdam ex suis familiaribus, Basi-
lium nomine, qui et Omagulus, Imperatorem re-
nuntiat et promotiones magistratum instituit. Im-
perator his cognitis Paulum huc misit cum classe
et litteris. Discentes Siculi Saracenos recessisse et
Leonem ut imperatorem perseverare, Basilium et
amicos ab eo constitutos Paulo tradiderunt, qui
omnes ut perduelles capite plectit.

Nicetas patricius Xylonites cum aliis patriciis
Terbelium per litteras, magnis donis promissis,
hortatur ut contra Leonem militaturus procedat.
Quidam ex Bulgaris, re imperatori patefacta, illi
eos tradunt, quos omnes interfecit.

Variæ lectiones et notæ.

κατὰ τὴν τόπον, τὰ μὲν ἐδυθίσθησαν ὑπὸ ἀνέμων, τὰ δὲ ἐνεπρήσθησαν, καὶ πάντες μετὰ τῶν πλοίων
αὐτῶν ἀρδῶν ἀπώλοντο, πολεμοῦντες τὴν πόλιν ἐπὶ ἔτη β' Ced. 780,4 8. ⁹⁷ συνοβοῦμενοι cod. ⁹⁸ ἐλαθόν?
⁹⁹ Rubrica M. 2 et Pnc. 1706? in codice evanuit. ¹ Ἐνέσχεψη δὲ α. καὶ λ. ν. καὶ ἀναρίθμητα πλήθη
ἐξ ἡ. ὥστε Cod. 790,15,16. Παραχειμασάντων? ² Συνῆψαν δὲ πρὸς αὐτοὺς καὶ οἱ Βουλγαροὶ π. καὶ
κατέσφαξαν γιλιᾶδες χβ' Ἀράβων Ced. 790,17,18. ³ Τὰ δὲ ἀναπομείναντα πλοῖα τῶν Ἀραβῶν καὶ
Οὐμάρου τῆ ἰε' τοῦ Ἀ. μ. μετ' αἰσχύνης πολλῆς, ἀνακάμψαι βουλευθέντα λαλίᾳ ἐκ Θεοῦ ἐνοσχέψας τὰ μὲν
ἐν τοῖς ἀποστροφῶσι καὶ ταῖς λοιπαῖς ἃ. κατεπόντισε· τοῖς δὲ περιλειφθεῖσιν ἐν τῷ Αἰγείῳ πελάγει χάλαζα
πυρρινὴ ἐνοσχέψασα ἀναδράσαι τὴν θάλασσαν πεποίηκε, καὶ τῆς πίσης; λυθείσης, αὐτανδρὰ ἀπώλοντο,
μόνων ε' εἰς Συρίαν διασωθέντων, τὴν τοῦ Θεοῦ δυναστείαν ἀπαγγέλλοντα Ced. 791,12-19. ⁴ ἐπελθόντος
νέφους ἡ. ὀλέθριον Ced. ⁵ πλήρης. ⁶ τετριγῶς; cod. ⁷ πανώλεθρον Leo. ⁸ Ced. 790,23-791,12: Τούτῳ
τῷ ἔτει Σ. πρωτοσπαθάρης καὶ στ. ⁹ ἴδιον aith. Ced. — Σαρακηνοὶ παρακαθέουσι τὴν π. Ced. ¹⁰ Β.
πολίτην, τὸν υἱὸν Ὀν. μετονομάσας αὐτὸν Τιθέριον, ἐποίησε δὲ πρ. καὶ ἰδίους ἀρχοντας μετὰ βουλαῖς
Σεργίου Ced. ¹¹ ἀκούσας Ced. Leo. ἀποστέλλει Π. τὸν οἰκεῖον αὐτοῦ μ. δυνάμει, δς καταλαβὼν τὴν
Σικελίαν καὶ τὰς βασιλικὰς προστάξει; ὑπαναγνούς τῷ λαῷ, εὐθὺς τὸν μὲν Λέοντα βασιλέα εὐφήμησαν
Ced. ¹² Β. δὲ τὸν Ὀνομάγουλον καὶ τ. σὺν αὐτῷ δεσμίους τῷ Π. π. οὓς κατομοήσας τὰς κεφαλὰς
αὐτῶν τῷ βασιλεῖ ἐξαπέστειλεν. Ὁ δὲ Σέργιος λόγους ἀπαθείας; λαβὼν ἐξῆλθε πρὸς τὸν Παῦλον, καὶ οὕτως
εἰρήνευσαν τὰ ἐσπέρια Ced. ¹³ 719 — Ced. 792,14-22: Τῷ δ' αὐτῷ (γ') ἔτει Ν. ¹⁴ Σ. γράφει πρὸς
Ἀρτέμιον ἐν Θεσσαλονικῇ ἀπελθεῖν πρὸς Σ. τοῦ ἀναλαβεῖσθαι συμμαχίαν Βουλγαρικὴν καὶ ἔ. κ. Δ. Τοῦ δὲ
ἀπελθόντος, δίδωσιν αὐτῷ στρατὸν Γ. καὶ ν. κεντηνάρια χρυσίου — ἡ δεξαμένης δὲ αὐτὴν τῆς πόλεως,
οἱ Βουλγαροὶ τοῦτον τῷ Λέοντι π. — ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν Ἀρτέμιον σὺν τῷ Ἐυλίνῳ ἃ. — καὶ τὸν ἀρχιεπίσκο-
πον Θεσσαλονικῆς καὶ ἄλλους πλείστους, κ. τ. λ. ¹⁵ Ἐυλίτης cod.

Leo filium suum Constantinum in tribunali novem- A
decim accubitorum coronavit.

Hebræos et Montanistas ad baptismum suscipien-
dum coegit, ita ut Hebræi inde dicerentur et Mon-
taniæ.

Et Joannem Damascenum, quem etiam Chrysor-
rhoam dicebant ob innatam ei sapientiam, in exsi-
lium actum Mansur appellavit, id est blasphemum.

Constantino vero filio suo nuptui dedit filiam
Chagani Scytharum principis, cum Christianam
eam fecisset Irenemque nominasset. Ea sacris lit-
teris studiose edocta, illustris pietate fuit refutavit-
que a Deo alienorum impietatem.

Romam propter papam male habuit et reditus
annuos ecclesiarum suppressit.

Agareni per omnem Romaniam incursione facta,
multos captivos abduxerunt, et recesserunt.

Interea moritur scelestus Leo ex intestinorum
morbo animam efflans.

CCLI. De homine misericordii et impudico.

His temporibus fuit Constantinopoli homo quidam
illustris ac divitiis pollens, pauperum amans et
summiopere misericors; laborabat vero, instigante
malo spiritu, vitio impudicitiae. In senium is prove-
ctus, neque multas superabundantesque eleemo-
synas omittens, nec etiam a fornicatione propter
diuturnam pravissimamque consuetudinem retra-
ctus, subita morte correptus est. Cum autem fleret
de illo discussio patriarcham inter et insignes epi-
scopos, alii quidem de eo bene sentiebant, quia
scriptum est: «Redemptio animæ viri, divitiarum suarum»
(ex propriis enim et justis laboribus, non ex alienis
et injustis faciebat eleemosynam); alii vero id
non admittebant, sed contra dicebant irreprehensi-
bilem et perfectum esse debere Dei famulum, quia
scriptum est: «Quicumque totam legem servaverit,
offendat autem in uno, factus est omnium reus;»
et alibi: «In quo invenerim te, iudicabo te, ait
Deus». Patriarcha vero, indicto jejunio et ora-
tione, mandavit ut in omnibus monasteriis et asce-
teriiis Deo preces fierent, ut aliqua revelatione de-
functi statum manifestare dignaretur. Adimpleto
patriarchæ mandato, pio et deifero cuidam monacho
revelavit quomodo se haberet homo. Monachus,
accessito confestim patriarcha, coram omni populo

(6) Ἔστειψε δὲ Λέων Κωνσταντῖνον, τὸν υἱὸν
αὐτοῦ, ἐν τῷ τριβουνάλῳ τῶν ἐθ' ἀκουσιτόρων ¹⁷.

(7) Ἐδάπτισε δὲ ¹⁸ καὶ τοὺς Ἑβραίους [καὶ
τοὺς Μοντανούς] ἀναγκαστῶς, ὥστε λέγεσθαι ἐκτοτε
τοὺς Ἑβραίους καὶ Μοντανούς.

(8) Ἰωάννην τε ¹⁹ τὸν Δαμασκητὸν, ὃν καὶ Χρυ-
σορροῦν ἐκάλουν διὰ τὴν ἐνουσάν αὐτῷ σοφίαν, ἐξο-
ρίσας; Μανσοῦρ ἐπωνόμασεν, ὃ ἐστὶ βλάσφημος.

(9) Ἐνουμφεύσατο δὲ ²⁰ εἰς τὸν υἱὸν Κωνσταν-
τῖνον τὴν θυγατέρα τοῦ χαγάνου τῶν Σκυθῶν δυ-
νάστου, Χριστιανὴν ποιήσας καὶ Εἰρήνην ἐπινομά-
σας, ἥτις, μαθοῦσα τὰ ἱερὰ γράμματα, διέπρεπεν
ἐν εὐσεβείᾳ, τὴν τῶν ἀθῶν δυσσεβείαν ἐλέγχουσα.

(10) Πολλὰ δὲ τῇ Ῥώμῃ κακὰ ἐνεδείξατο διὰ
τὸν πάπαν, καὶ πάντα ἐτήσια ταῖς ἐκκλησίαις διε-
τάξατο τελεῖν.

640 (11) Ἐστράτευσαν δὲ καὶ οἱ Ἀγαρηνοὶ
κατὰ πάσης Ῥωμανίας (163b), καὶ πολλὴν αἰχμα-
λωσίαν λαβόντες ὑπέστρεψαν.

(12) Ἐν τούτοις ὁ παμμίαιρος Λέων τελευταῖ-
νόςμῃ δυσεντερίᾳ τὴν ψυχὴν ἀποβόρῃξας.

ΣΝΑ'. Περὶ τοῦ ἐλεημονοῦ ἀνδρός καὶ πόρνου ²¹.

Ἐφ' ὧν χρόνων ὁπῆρχεν ἐν ΚΠ. ἀνθρωπὸς τις
διαβόητος καὶ περιφανῆς ἄγαν καὶ πλοῦσιος σφόδρα,
φιλόπτωχος καὶ ἐλεημῶν ἄκρω; εἶχε δὲ ἐξ ἐνεο-
γείας τοῦ πονηροῦ τὸ πάθος τῆς πορνείας. Εἰς γῆ-
ρας οὖν ἐλθὼν καὶ μῆτε τῆς πολλῆς καὶ καθ' ὑπερ-
βολὴν ἐλεημοσύνης σχολάζας, μῆτε μὴν ἐκ τῆς
πορνείας διὰ τὴν χρόνιον καὶ κακίστην συνήθειαν
ἐκκόψας, ἐτελευτήσεν αἰφνιδίον. Ζητήσεως δὲ γενο-
μένης περὶ αὐτοῦ παρὰ τε τοῦ πατριάρχου Γερμα-
νοῦ καὶ τῶν ἐπισήμων ἐπισκόπων, καὶ τῶν μὲν λε-
γόντων εὐθὺς διὰ τὸ ²² γεγράφθαι ²³: «Λύτρων
ψυχῆς ἀνδρός ὁ ἴδιος πλοῦτος;» — ἐξ ἰδίων γὰρ
καὶ δικαίων πόνων, καὶ οὐκ ἐξ ἀλλοτρίων καὶ ἀδί-
κων ἐποίησε τὴν ἐλεημοσύνην. — τῶν δὲ μὴ παραδισχομέ-
νων, ἀλλ' ἀντιλεγόντων ὡς ἄμωμον εἶναι χρὴ τὸν
δοῦλον τοῦ Θεοῦ καὶ τέλειον· γέγραπται γὰρ ²⁴:
«Ἐάν τις ὄλον τὸν νόμον πληρώσῃ, πταισῆ δὲ ἐν
ἐνί, γέγονε πάντων ἐνοχος;» καὶ ²⁵: «Ἐν ᾧ εὐρω-
σε, κρινῶ σε, φησὶν ὁ Θεός;» Καὶ ἐκηρύχθη νηστεία
καὶ προσευχὴ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, καὶ ἐδίλωσεν
εἰς ὅλα τὰ μοναστήρια καὶ ἡσυχαστήρια δεηθῆναι
τοῦ Θεοῦ τοῦ γνωρίσαι αὐτοῖς διὰ τίνος ἀποκαλύ-
ψεως τὰ περὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου· οὐπερ γενομέ-
νου ἀπεκάλυψεν ἐγκλειστώ τινι μεγάλῳ καὶ θεοφόρῳ
πῶς καὶ τυγχάνει ὁ ἀνθρώπος. Καὶ δὴ μεταστειλά-

Variæ lectiones et notæ.

¹⁶ 720 — Ced. 793,3-5: Τῷ δ' ἔτει τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα ἐπέφθη Κωνσταντῖνος ὁ Καβαλλῖνος ὑπὸ
Λέοντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ τρ. ὑπὸ τοῦ ἀγίου Γερμανοῦ. ¹⁷ ἀκουσίτ. cod. ¹⁸ 722. ¹⁹ Τῷ γ' ἔτει
ἠνάγκασεν ὁ βασιλεὺς τοὺς Ἑ. καὶ τοὺς Μ. βαπτίζεσθαι, κ. τ. λ. Ced. 793,12 17. ²⁰ Ἐν δὲ τῇ κατὰ
Συρίαν Δαμασκῷ Ἰω. μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος ὁ Χρ. ὁ τοῦ Λαντράδος (a 723 servare) ὄνπερ ὁ δυσ-
σεβὴς Μανζῆρ (720) ἐκ πόρνῆς Deuteron. xxiii, 2, ἀλλογενῆς Zach. ix, 6) μετων. Ced. 799,9 12.
²¹ 732. ²² Τῷ ἰς' ἔτει Λέων ὁ βασιλεὺς τὴν θυγατέρα χαγάνου τοῦ τῶν Σ. δ. τῷ υἱῷ Κωνσταντῖνου ἐν
π.α. χ. καὶ ὄν. Ἑ. ἥτις ἐκμ. διέπρεπεν ἐν ἔ. τὴν τῶν ἀθῶν δὲ ἔ. Ced. 800,7-11. ²³ Cod. 800,11 20?
²⁴ 741 — Ced. 802,11. v. δ. βιβλ. ²⁵ π. τοῦ Φιλεντόλου Ὀλύμπου τοῦ πορνοῦντος καὶ ποιούντος
λεημοσύνην M. 2. ²⁶ Glyc. 522,19-523,11. ²⁷ διὰ δὲ τοῦ cod. ²⁸ Prov. xiii, 8. ²⁹ Jac. ii, 10.
³⁰ Justinus M. Dial. 47 cf. Matth. xxiv, 46, 50 et Job xxiv, 11?

μενος αὐτίκα τὸν πατριάρχην διηγήσατο μετὰ πολ-
λῶν δακρύων ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ λέγων οὕτως·
« Θεωρῆσαι μοι ²¹ τῇ νυκτὶ ταύτῃ προσευχομένην
κατὰ θείαν ἑκστασιν τόπον τινά, ἐκ δεξιῶν μὲν
ἔχοντα παράδεισον ἀνεξήγητον κάλλος περικείμενον,
ἐξ εὐωνύμων **641** δὲ κάμινον, ἧς ἡ φλόξ μέχρι
τῶν νεφελῶν ἀνήρχετο, καὶ τὸν τελευτήσαντα πλού-
σιον τοῦτον μέσον τοῦ παραδείσου καὶ τῆς φουερᾶς
ἰστάμενον καμίνο, καὶ πολλὰ στενάζοντα καὶ πυκνὰ
πρὸς τὸν παράδεισον ἀποβλέποντα· ἐν τῷ οὖν στε-
νάζειν αὐτὴν καὶ ὀδύρεσθαι, ὁρῶ τινα λαμπροφόρον
ἐπιστάντα καὶ λέγοντα πρὸς αὐτόν· « Τί μάτην στε-
νάζεις, ἄνθρωπε; ἰδοὺ γὰρ διὰ τὴν ἐλεημοσύνην σου
ἐλυτρώθης τῆς γέννης, διὰ δὲ τὸ μὴ ἀποστήναί σε
τῆς ἀκαθάρτου καὶ βδελυρᾶς πορνείας, ἐστερήθης
τοῦ παραδείσου. » — Καὶ ταῦτα ὁ τε πατριάρχης
καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἀκούσαντες, φόβῳ μεγάλῳ συσχε-
θέντες, πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον· « Δίκαιος ²² εἶ, Κύ-
ριε, καὶ εὐθεὶ; αἱ κρίσεις σου. » Δικαίως οὖν καὶ ὁ
Ἀπόστολος ἔλεγε ²³· « Φεύγετε τὴν πορνείαν· πᾶν
ἀμάρτημα ὃ ἐάν ποιῆσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώ-
ματός ἐστιν· ὃ δὲ πορνεύσῃ ἐν τῷ ἰδ.ον σῶμα
ἀμαρτάνει. » Καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἐν τῷ νόμῳ παρεγγυᾷ
φάσκων· ²⁴ « Γίνεσθε ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι· » καὶ· ²⁵
« Οὐ πορνεύσης, οὐ μοιχεύσης· » καὶ· ²⁶ « Οὐκ ἔσται πορ-
νεία ἀπὸ θυγατέρων Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἔσται πορνεία ²⁷
ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ. » — Ποῦ νῦν εἰσιν οἱ λέγοντες,
ὅτι κἂν πορνεύσω, ποιῶ ἐλεημοσύνην, καὶ σώζομαι;
Ὁ γὰρ ὄντως ἐλεήμων ἑαυτὸν ὀφείλει πρῶτον
ἐλεῆσαι· γέγραπται ²⁸ γάρ· « Διώκετε τὴν ἐλεη-
μοσύνην καὶ τὸν ἁγιασμόν, ὧν χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται
τὸν Κύριον. » Οὐκοῦν οὐδὲν ὠφελῆται τὸ ἀργύριον
διδόμενον ἐκ χειρῶν ρυπαρῶν καὶ ψυχῆς ἀμετανοήτου (164^a) καὶ μεμολυσμένης καὶ διεφθαρμένης
ὑπὸ τῶν ἀκαθάρτων ἔργων.

ΣΝΒ. *Περὶ δεσμοῦ* ²⁹.

• Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ Ῥώμῃ κατα-
ταύτας τὰς ἡμέρας τι τοιοῦτον· Μοναχὸς τις ἀφο-
ρισμένος ³¹ ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ πάπα **642** ὡς παρὰ
γνώμην τοῦ ἡγουμένου αὐτοῦ καὶ παρὰ τὸν θεσμόν
τοῦ μοναστηρίου τοῦ αὐτοῦ Γρηγορίου ποιήσας ³².
Μετ' ὀλίγας οὖν ἡμέρας ἐτελεύτησεν ὁ ἀφορισθεὶς
μοναχός· ὅπερ ἀκούσας ὁ πάπας μεγάλως ἐλυπήθη,
ὅτι ἀπῆλθε δεδεμένος· καὶ γράψας ἐν χάρτῃ εὐχὴν
λόγουςαν αὐτὸν τοῦ δεσμοῦ, ἔδωκε τινὶ τῶν διακόνων
εἰπών· « Ἀπελθε, καὶ ἀνάγνωθι αὐτὴν ³³ ἐν τῷ
τάφῳ τοῦ τεθνεώτος ἀδελφοῦ. » Καὶ τούτου γενομέ-
νου θεωρεῖ ὁ ἡγούμενος κατ' ὄναρ τὸν ἀδελφόν, καὶ
λέγει αὐτῷ· « Ἀπὴν ἔχομεν περὶ σοῦ, ἀδελφε, ὅτι
δεδεμένος ἐτελεύτησας· εἶπε οὖν ἡμῖν πῶς ὑπάρ-
χεις. » Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· « Ὄντως, πάτερ,
εἰς ³⁴ φυλακὴν ἤμην ἕως τῆς χθῆς· σήμερον δὲ διὰ

cum multis lacrymis hæc narrat : « Mihi hac nocte
precanti per divinam exstasim videre contigit
locum quemdam cujus ad partem dextram erat
paradisus inenarrabili ornatus pulchritudine ; ad
sinistram vero fornax cujus flamma usque ad nubes
ascendebat. Defunctus dives, medius stans paradisi-
um inter ac tremendam fornacem, multum gemit-
bat et crebro paradisum respiciebat. Dum sic la-
mentatur et ejulat, video quemdam splendide
vestitum ei astantem ac dicentem : « Quid in-
cassum ploras, homo ? Ecce enim propter elec-
mosynam tuam redemptus es a gehenna ; quia vero
non destitisti ab impura et sordida fornicatione,
paradiso privatus es. » His auditis, patriarcha et
qui cum eo aderant, magno terrore percussi, ad se
invicem dicebant : « Justus es, Domine, et rectum
judicium tuum. » Merito igitur dicebat Apostolus :
« Fugite fornicationem : omne peccatum, quod-
cumque fecerit homo, extra corpus est ; qui autem
fornicatur, in corpus suum peccat. » Etenim Deus
in lege præcipit dicens : « Sancti estote, quia ego
sanctus sum ; » et : « Non fornicaberis ; non mæ-
chaberis ; » et : « Non aberit fornicatio a filiis
Israel, nec fornicatio a filiis Israel. » Ubi nunc
dicentes : Quamvis fornicator sim, facio eleemosy-
nam, proinde salvus ero ? Qui enim vere misericors
est, sui ipsius primum debet misereri ; scriptum est
enim : « Sequimini eleemosynam et sanctimoniam,
sine quibus nemo videbit Deum. » Nihil igitur pro-
derit pecunia data ab immundis manibus et anima
non pœnitente impuriisque operibus inquinata et
corrupta.

CCLII. *De vinculo.*

n diebus illis in magna Roma hoc evenit. Erat
quidam monachus a Gregorio papa excommunica-
tus, quia hegumeni jussis et regulæ monasterii
ejusdem Gregorii non obtemperaverat. Post paucos
dies obiit excommunicatus monachus ; quod audiens
papa graviter doluit quod abiisset vinculus : ideo
scribens chartam illum a vinculo solventem, eam
dedit cuidam diacono dicens : « I, et lege eam in
sepulcro defuncti fratris. » Quo facto, hegumenus
videt in somnis fratrem, eique dicit : « Mœsti su-
mus de te, frater, eo quod vinculus obieris ; dic igitur
nobis quomodo te habeas. » Ille respondens ait :
« Vere, Pater, in carcere fui usque heri ; hodie
vero a Christo solutus sum. » Id hegumenus papæ
narravit, innotuitque omnibus, qua hora diaconus
orationem legerat in tumulto, tunc vinculo solutum

Varie lectiones et notæ.

²¹ ἔτυχε? ²² δίκαιος — σου εκκxviii, 137 om. Slav. ²³ I Cor. vi, 18. ²⁴ Lev. xi, 44; κx, 7, 26, ἀ. ἔσεσθε vel ἔ. ἀ. vel ἔ. μοι ἀ. ²⁵ Ex. xx, 13; Deut. v, 18. ²⁶ Deut. xxviii, 17 πόρνην πῶρ. ²⁷ πορνείων ῶρ. ²⁸ γέγρ. — ἁγιασμόν om. Slav. εἰρήνην δ. μετὰ πάντων καὶ τὸν ἀ. οὐ χ. Heb. vii, 14. ²⁹ π. τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ πάπα M. 2, π. τ. μοναχοῦ τοῦ ἀφορισθέντος ὑπὸ Γρηγορίου πάπα Ῥώμης Par. 1706. ³⁰ Glyc. 523, 19 524, 15. ³¹ ἦν? ³² ποιήσαντος cod. ³³ αὐτ. cod. scl. αὐτόν, τὸν χάρτην, sed cl. l. 12. ³⁴ ἕως τὴν cod.

fuisse fratrem, et omnes audientes « glorificaverunt Deum, qui dedit talem potestatem » famulis suis.

τοῦ δεσμοῦ ὁ ἀδελφὸς ἐλύθη· καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ⁶⁸ « ἔδωκαν δόξαν τῷ Θεῷ τῷ διδόντι τοιαύτην ἐξουσίαν τοῖς ἑαυτοῦ δοῦλοις. »

Ideo magnus Chrysostomus dicit : « Nos juxta legem ecclesiasticam vinculis ligamus : si quis vero hæc despiciat, istam mortis et judicii dies planius docebit infallibile esse Domini verbum Ecclesieque ejus decretum. Unde posthac equidem irreprehensibilis sum, quod enim meum erat feci ; ille vero qui divinum jugum excussit et sacra dirupit vincula, rationem reddet ei a quo jussus sum ligare. Si quis enim astantium armigerorum a rege throno insidente jussus sit ligare et catenis obstringere aliquem subditorum, hic vero non modo illum repellat, sed etiam vincula rumpat, non armiger injuriam patitur, sed rex ipse qui jussit : ita et justissime omnia erga suos discipulos facta ad se trahens Rex regum Dominus, se ipsum honore vel contumelia affectum reputabit. »

CCLIII. Regnum Constantini Copronymi.

Post Leonem Isaurum, qui regnavit annos quatuor et viginii, imperavit quatuor et triginta annos Constantinus Cabalinus, ejus filius, quasi ex dirissimo leone pardalis versutissima : « de radice enim colubri egredietur » aspis horrenda et serpens alatus, ait propheta, qualis fuit ipse satus ex Van Antichristus. Ille enim, paternæ potestatis et impietatis hæres factus, magis quam pater longiusque a Deo Deique Genitrice et omnibus sanctis descivit. Semper extunc sortilegias dæmonumque evocationibus et aliis maleficis artibus gaudens atque operam dans, electum et idoneum ipsius patris et magistri diaboli factus est instrumentum. In tantam enim insaniam devonit ac dementiam, ut universali edicto vetuerit ne quis Domini servorum sancti titulo coleretur, quin imò conspui eorum inventas reliquias jussit prohibuitque eorum intercessionem postulari, quod eos nihil posse diceret, atque addidit scelestus ac profanus : « Mariæ quoque Virginis intercessionem nullus imploret, nihil enim præstare potest ; » quin et Deiparam hanc noluit appellari. Sumptis enim in manus auro plenis oculis, sciscitatus est quanti eos putarent esse

Α τοῦ Χριστοῦ ἐλύθη. » Ὁπερ ἐξηγησάμενος ὁ ἡγούμενος τῷ πάπᾳ, ἐγνώσθη πᾶσιν, ὅτι καθ' ἣν ὤραν ὁ διάκονος ἀνέγνω τὴν εὐχὴν ἐπὶ τοῦ τάφου, τότε καὶ

⁶⁹ (2) Διὰ δὴ τοῦτο ὁ μέγας Χρυσόστομος· φησιν· « Ἡμεῖς μὲν κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν θεσμὸν τὰ δεσμὰ περιβάλλομεν· εἰ δέ τις καταφρονεῖ τούτων, ἐπιστήσεται ὁ τοῦ θανάτου καὶ τῆς κρίσεως κριτὸς, διδάσκων αὐτὸν ὡς ἀψευδῆς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου καὶ ὁ νόμος τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας· ὅθεν λοιπὸν ἐγὼ μὲν ἀνεύθυνός εἰμι, τὸ γὰρ ἑμαυτοῦ πεποιήκα· ἐκεῖνος δὲ τὸν θεῖον ζυγὸν ἀποβρίψας καὶ τὰ ἱερὰ δεσμὰ διαρρήξας, ὁ λόγος αὐτῷ πρὸς τὸν ἐμοὶ κελεύσαντα δεῖσαι· οὐδὲ γὰρ, βασιλέως προκαθημένου, [εἰ] τῶν παρεστῶτων δορυφόρων τις ἐπετρέπη δεῖσαι ⁷⁰ τῶν ὑπερκίων καὶ τὰ δεσμὰ περιβαλεῖν, ἐκεῖνος δὲ οὐ μόνον ἀπόσαστο τοῦτον, ἀλλὰ καὶ τὰ δεσμὰ διαρρήξῃεν, οὐχ ὁ δορυφόρος ἐστὶν ὁ τὴν ὕβριν ὑπέλας, ἀλλ' ὁ κελεύσας βασιλεύς· καὶ μάλα εἰκότως τὰ λοιπὰ εἰς τοὺς διδασκάλους γινόμενα προσοκειούμενος ὁ παμβασιλεὺς Κύριος, αὐτὸς ὡς τετιμημένος ἢ ὑβρισμένος διακείσεται. »

643 ENI'. Βασιλεία Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου.

⁷¹ Μετὰ δὲ Λέοντα τὸν Ἰσαυρον, ὅστις ἑβασίλευσεν ἔτη κδ', ἑβασίλευσε Κωνσταντῖνος ὁ Καβαλινός, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη λδ', ἐκ δαινοτάτου λέοντος φανερὸς ποικιλότροπος πάρδαλις ⁷²· ἐκ ⁷³ σπέρματος δ' ἑων ἀσπίς (δεινὴ ἐξελύσεται ⁷⁴) καὶ ὕφεις ⁷⁵ πατάμενοι (φησὶν ⁷⁶ ὁ προφήτης, οἷος αὐτὸς γέγονεν ὁ ἐκ Δὲν Ἀντιχριστός). Οὗτος, τὴν πατρῴαν βασιλείαν τε καὶ δυσσέβειαν ἐκδεξάμενος ⁷⁷, πλεῖον (καὶ ⁷⁸ μᾶλλον) ἐκ (τῆς) τοῦ Θεοῦ (καὶ τῆς Θεομήτορος, καὶ πάντων τῶν ἁγίων) δόισατο ⁷⁹· κἀντεῦθεν λοιπὸν ⁸⁰ μαγείας ⁸¹ καὶ δαιμόνων ἐπικλήσεις ⁸² καὶ ἄλλοις ποηροῖς ἐπιτηδύμασι ⁸³ χαίρων καὶ σχολάζων, (ἡφαίρετον) ὄργανον (καὶ λίαν) ἐπιτηδεῶν τ. ὁ πατὴρ ⁸⁴ αὐτοῦ καὶ διδασκάλου γέγονε διαβόλου (καὶ γὰρ εἰς τοσαύτην ἀπόνοιαν καὶ παραπλήξιν ἐξώκειλεν) ὡς καὶ θεσμὸν καθολικὸν (ἐπὶ λαοῦ) ἐκθέσθαι, μὴ λέγεσθαι τινα (τῶν θεραπεύτων τοῦ Κυρίου) τοπαράπαν ἕγιον, ἀλλὰ καὶ τὰ λείψανα τούτων εὐρισκόμενα διαπύεσθαι, καὶ μηδὲ προσεῖαν αὐτῶν ἐξαιτεῖν· οὐδὲν γὰρ ⁸⁵ ἰσχύουσιν (εἶτα) προσθεῖν ⁸⁶ ὁ ἀνόσιος (184^a) (καὶ παμβέθης λέγει)· « Μηδὲ τὴν ⁸⁷ τῆς Μαρίας ἐπικαλεσθῶ τις προσεῖαν· ὁ γὰρ δύναται ⁸⁸ τι· ⁸⁹ μηδὲ ⁹⁰ Θεοδόν

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁸ Matth. ix, 8. Ἐδόξαν τὸν Θεὸν τὸν δόντα ἐ. π. τοῖς ἀνθρώποις. ⁶⁹ 1^a sacra III, 5. Similia, sed non plane eadem inveniuntur in Jo. xi, 3; Matth. xviii, 18. ⁷⁰ τίνα? ⁷¹ Καβαλλίνου καὶ M. 2. ⁷² 741 — Ced. II, 3, 1-4, 5. Κόσμου ἔτος ς' σίς', τῆς θέλης σαρκώσεως ἔτος ψλθ' K. ὁ K. ε. κομονάχος ἐβ. — ὅστις ἐβ. ἔτη κδ' om. Mon. ⁷³ καὶ add. Ced. ⁷⁴ γὰρ add. cod. Isa. ⁷⁵ ἐξελύσεται om. M. n. ⁷⁶ ὕφεις; πατώμενος Mon. ⁷⁷ φησιν — γέγονεν om. Mon. cf. Isa. xiv, 29 ἐκ γὰρ σπ. ὕφεις (ita Ced. et Leo) ἐξ. Ἐκγόνα ἀσπίων γδ' καὶ — ὄφ. π. ⁷⁸ διαδεξ. Mon. Ced. Leo. — πλεῖον Mon. — μ. κατὰ τοῦ Θεοῦ Mon. ⁷⁹ πλεῖον, δὲ μᾶλλον cod. ⁸⁰ δόισατο. cod. δόισαται Leo. ⁸¹ λοιπὸν om. Mon. ⁸² ἀσιγήσεις καὶ Mon. Leo. Ced. ⁸³ καὶ σπλάγγων ἀνατομαί Ced. ⁸⁴ ἐπ. κωνηγεσίας; τε καὶ ἰσποδρομίας σχ. Ced. Leo. ⁸⁵ τοῦ Ἀντιχριστοῦ γ. Ced. τοῦ ἀντικειμένου γ. Leo. ⁸⁶ ἔλεγεν add. Ced. ⁸⁷ πρ. ὁ παμμύσης μ. Ced. πρ. ὁ ἀν. μ. Leo. ⁸⁸ τὴν om. Mon. ⁸⁹ δύναται βοηθεῖν τι; Mon. ⁹⁰ ἀλλά Ced. ⁹¹ αὐ πλανῶν.

αὐτὴν ὀνομάζεσθαι καὶ δὴ⁶⁸ λαβὼν ἐν χειρὶ βαλάντιον πλήρες⁶⁹ χρυσοῦ, καὶ ὑποδείξας αὐτὸ⁷⁰ πᾶσιν, ἤρετο· « Τίνος ἐστὶν⁷¹ ἄξιον; Τῶν δὲ πολλοῦ » εἰπόντων, κενώσας τὸ χρυσοῦν⁷² πάλιν ἤρετο· « Τίνος ἐστὶν⁷³ ἄξιον; » Καὶ λέγουσιν· « Οὐδενός. » — « Οὕτως, » ἔφη, « καὶ ἡ⁷⁴ Μαρία. » — (οὐ γὰρ Θεοτόκον ὁ ἄθλιος ἤξιστο λέγειν⁷⁵. — « Ἔως μὲν εἶχε τὸν Χριστὸν ἐν ἑαυτῇ, τετιμημένην ἦν· ἀφ' οὗ δὲ τοῦτον ἀπέτεκεν, οὐδὲν τῶν λοιπῶν γυναικῶν Κύρια.

⁷⁶ (2) Φεῦ τῆς τολμηρᾶς δυσφημίας τοῦ σαρακηνοπίστου καὶ Ιουδαϊόφρονος· οὐ γὰρ Χριστιανός, — μὴ γένοιτο! — ἀλλὰ Παυλικιανός ἦ — τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν⁷⁷ — εἰδωλόατρη⁷⁸ καὶ δαιμόνων ὑπηρέτης καὶ ἀνθρωποθύτης· τὴν μὲν γὰρ πανάχραντον Θεοτόκον καὶ τοὺς ἁγίους⁷⁹ ὁ ἐναγῆς⁸⁰ καὶ ἄθεος ἐκτρεπόμενος, τὴν παρ' Ἑλλῆσι τιμωμένην Ἀφροδίτην καὶ τὸν Διόνυσον ἐθρῆσκευεν ὁ νέος Ἰουλιανός καὶ ἀνθρωποθυσίας αὐτοῖς ἀνέφερε⁸¹ πέραν τῆς πόλεως, ἐνθα τῆς ἁγίας Μαύρας τῆς⁸² μάρτυρος ἦν ὁ ναός, ὄνπερ ὁ⁸³ μισάγιος⁸⁴ ἐκδαφίσας καὶ φονευτήριον ποιήσας, Μαύραν ὠνόμασε τὸν τόπον, ἐν ᾧ καὶ τὰς πρὸς τοὺς δαίμονας τελετὰς νύκτωρ ποιοῦμενος, παῖδας⁸⁵ καστέσφαττε· καὶ μάρτυρεὶ τὸ πρὸς θυσίαν σφαγίστην τοῦ Σουφλαμοῦ παιδάρion, ὄπερ ὁ δαιμονιώδης ἐν παραδύσῳ⁸⁶ ποιήσας, ἐκδήλον ὁ Θεὸς τοῖς πολλοῖς τοῦτο⁸⁷ πεποίηκε.

⁸⁸ (3) Ἐκ τούτων οὐ μικρὰ τις ἀθυμία τοὺς Χριστιανούς κατέλαβεν, ὥστε⁸⁹ πάντας μισῆσαι αὐτὸν, καὶ Ἀρταβάσδω⁹⁰ κουροπαλάτῃ καὶ γαμβρῷ ἐπὶ ἀδελφῇ αὐτοῦ προστεθῆναι (τῷ μίσει αὐτοῦ). Ἐξελθὼν⁹¹ γὰρ Κωνσταντίνος ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Ὀψικίου κατὰ⁹² Ἀράδιον, Ἀρταβάσδου μετ' αὐτοῦ ὄντος, ὑπεβλέποντο⁹³ ἀλλήλους.

645 (4) Καὶ συμβολῆς·⁹⁴ γενομένης μετ' ἀλλήλων, καὶ τοῦ Βισῆρ καὶ τοῦ συμμύστου Κωνσταντίνου σφαγέντος παρὰ Ἀρταβάσδου, Κωνσταντίνος φοβηθεὶς ἔφυγεν εἰς τὸ Ἀμῶριον⁹⁵.

(5) Ἐντεῦθεν μάχαι μεταξύ αὐτῶν δεινότεται γεγόνασαι· Ἀρταβάσδος δὲ, Θεοφάνην μάγιστρον, φίλον αὐτοῦ ὄντα καὶ τότε ἐκπροσωποῦντα ἐν τῇ πόλει, ἔγραψε δεῖξασθαι αὐτόν. Καὶ δεχθεὶς ὑπὸ τῶν θεμάτων ἀνηγορεύθη βασιλεύς· εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ πόλει πᾶς ὁ λαὸς σὺν τῷ ψευδωνύμῳ πατριάρχῃ⁹⁶ Ἀναστασίῳ, ἀνεθεμάτισαν Κωνσταντίνον, Ἀρταβάσδον δὲ ὀρθόδοξον βασιλεῖα ἀνεκῆρξεν.

⁹⁷ (6) Καταλαβὼν καὶ Κωνσταντίνος ἐν Χρυσο-

pretii. Cum responsum esset, « Magni, » evacuato auro rursus interrogavit quanti loculos aestimarent. Cumque responsum esset, « Nihili, » — « Ita, inquit, Maria quoque (non enim Deiparentem dicere impius dignatus est), dum Christum gestavit utero, in honore fuit; postquam eum peperit, nihilo reliquis mulieribus præstantior est. » O blasphemia! Parce nobis, Domine.

διενήνοχεν· (ὡ⁷⁶ τῆς βλασφημίας!) φείται ἡμῶν,

Facessat insolens blasphemia hominis quoad fidem Saraceni et Judaice sentientis. Neque enim Christianus, absit! sed Paulicianus revera erat, idololatra dæmonumque servus et hominum immolator. Purissimam enim Dei Genitricem et sanctos aversans impius ille et a Deo alienus, Venerem et Bacchum quos in honore habuerant gentiles, novus Julianus colebat, et hominum sacrificia eis extra urbem offerebat, ubi erat Sanctæ Mauræ martyris templum, quo everso et in carnificinam converso, sanctorum adversarius hunc locum Mauram vocavit, ibique nocturna sacrificia dæmonibus offerens, pueros trucidabat, ut testatur pueruli Sulfamii cædes, quam ab homine diabolico celatam, Deus multis manifestam fecit.

Hæc Christianos in gravem conjecerunt mœrorem, omnesque eum exosi Artabasdo curopalatae (sororem is Copronymi in matrimonio habebat) scse adjunxerunt. Interea Constantino adversus Arabes cum Artabasdo in regionem Opsicianam profecto, mutuo sese observabant.

Et auxilium aliis ferentibus et Bisero, socio sacrorum Constantini, ab Artabasdo interfecto, Constantianus perterritus Amorium aufugit.

Hinc calamitosissima inter utrumque bella. Artabasdas vero Theophani magistro, uni ex familiaribus suis et tunc in urbe degenti mandavit ut eum susciperet. Et admissus ab ordinibus imperator renuntiatus est. Universus deinde populus urbem circueiens, cum pseudopatriarcha Anastasio anathematizavit Constantinum, Artabasdam vero imperatorem orthodoxum salutavit.

Fugiens Constantinus Chrysopolin cum copiis

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁸ ὄν. λ. γὰρ ἐν. Ced. Leo. ⁶⁹ πλ. γ. β. Ced. ⁷⁰ αὐτῷ Ced. ⁷¹ ἄξιόν ἐστι Mon. Ced. Leo. ⁷² π. τὸ χ. Ced. ⁷³ οὐκ ἐστὶν Mon. ⁷⁴ ἡ ἢ οὐκ. Mon. ⁷⁵ λ. ἡ. ὁ ἄθεος Mon. ⁷⁶ ὡ — κε οὐκ. Mon. ⁷⁷ Glyc. 527, 17. ⁷⁸ καὶ οικειότερον add. Mon. ⁷⁹ πάντας add. Mon. ⁸⁰ ἐν. καὶ δύστροπος Mon. ⁸¹ ἀντίετα Mon. ⁸² μ. Μ. ἦν ὁ ναός Mon. ⁸³ δύστηνος, καὶ Mon. ⁸⁴ μισαγίστης Mon. ⁸⁵ παῖδα Mon. ⁸⁶ παραδύσῳ θύσας Mon. ⁸⁷ τότε πεπ. Mon. ommissis seq. usque ad § 19. ⁸⁸ 742 — Ced. 4, 5-10. ⁸⁹ ὡ. παρὰ πάντων μισθῆναι καὶ Ced. ⁹⁰ καὶ Ἀρταβάσδος; δὲ ὁ κουροπαλάτης καὶ γαμβρός cod. ⁹¹ Ἐξ. δὲ ὁ K. Ced. ⁹² τῶν Ced. ⁹³ ὑπεβλέπετο κακῶσαι Ἀρταβάσδον ὄντα ἐν τῷ Δουρλαίῳ Ced. ⁹⁴ Ὁ δὲ τοῦτο γινώσκοντες κατ' αὐτοῦ, καὶ τὴν μὲν πατρίκιον Βίσερον τὸν συμμύστην K. ῥομφαία ἀνέβλεν· ὁ δὲ Κοποῦννος φ. ἐπιβάς πατριπίου φεύγει εἰς τὸ Ἀ., κ. τ. λ. Ced. 4, 11-15. ⁹⁵ Ἀμῶριον cod. ⁹⁶ Ced. 4, 15-19. Ἐ. μ. δ. τοῖς ὑπηκόοις, ἐκατέρων βασιλέων ἀναγορευομένων· εἰσῆλθε δὲ Ἀ. ἐν τῇ πόλει καὶ παρεῦθε κατὰ πᾶσαν αὐτὴν τὰς ἱερὰς ἀνεστήλωσαν εἰκόνας, ἀν. δὲ παρὰ τῶν θ. β. Ἀναστάσιος; δὲ ὁ ψευδωνυμος πατριάρχης, κρατήσας τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα, ὤμοσε τῷ λαῷ ὅτι, κ. τ. λ. § 7.

fuisse fratrem, et omnes audientes « glorificaverunt Deum, qui dedit talem potestatem » famulis suis.

του δεσμοῦ ὁ ἀδελφὸς ἐλύθη· καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ⁵⁵ « ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ τῷ δίδόντι τοιαύτην ἐξουσίαν τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις. »

Ideo magnus Chrysostomus dicit : « Nos juxta legem ecclesiasticam vinculis ligamus : si quis vero hæc despiciat, istam mortis et judicii dies planius docebit infallibile esse Domini verbum Ecclesieque jus decretum. Unde posthac equidem irreprehensibilis sum, quod enim meum erat feci ; ille vero qui divinum Jugum excussit et sacra dirupit vincula, rationem reddet ei a quo jussus sum ligare. Si quis enim astantium armigerorum a rege throno insidente jussus sit ligare et catenis obstringere aliquem subditorum, hic vero non modo illum repellat, sed etiam vincula rumpat, non armiger injuriam patitur, sed rex ipse qui jussit : ita et justissime omnia erga suos discipulos facta ad se trahens Rex regum Dominus, se ipsum honore vel contumelia affectum reputabit. »

CGLIII. Regnum Constantini Copronymi.

Post Leonem Isaurum, qui regnavit annos quatuor et viginti, imperavit quatuor et triginta annos Constantinus Cabalinus, ejus filius, quasi ex dirissimo leone pardalis versutissima : « de radice enim colubri egrediatur » aspis horrenda et scipens alatus, ait propheta, qualis fuit ipse satus ex Van Antichristus. Ille enim, paternæ potestatis et impietatis hæres factus, magis quam pater longiusque a Deo Deique Genitrice et omnibus sanctis descivit. Semper extunc sortilegiis dæmonumque evocationibus et aliis maleficis artibus gaudens atque operam dans, electum et idoneum ipsius patris et magistri diaboli factus est instrumentum. In tantam enim insaniam devonit ac dementia, ut universali edicto vetuerit ne quis Domini servorum sancti titulo coleretur, quin imò conspui eorum inventas reliquias jussit prohibuitque eorum intercessionem postulari, quod eos nihil posse diceret, atque addidit scelestus ac profanus : « Mariæ quoque Virginis intercessionem nullus imploret, nihil enim præstare potest ; » quin et Deiparam hanc noluit appellari. Sumptis enim in manus auro plenis oculis, sciscitatus est quanti eos putarent esse

Α του Χριστου ἐλύθη. » Οπερ ἐξηγησάμενος ὁ ἡγοίμενος τῷ πάτρι, ἐγνώσθη πᾶσιν, ὅτι καθ' ἣν ὤραν ὁ διάκονος ἀνέγνω τὴν εὐχὴν ἐπὶ τοῦ τάφου, τότε καὶ

⁵⁶ (2) Διὰ δὴ τοῦτο ὁ μέγας Χρυσόστομος; φησιν· « Ἡμεῖς μὲν κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν θεσμόν τὰ δεσμὰ περιβάλλομεν· εἰ δέ τις καταφρονεῖ τούτων, ἐπιστήσεται ὁ τοῦ θανάτου καὶ τῆς κρίσεως κριτὴς, διδάσκων αὐτὸν ὡς ἀφευδῆς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου καὶ ὁ νόμος τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας· ὅθεν λοιπὸν ἐγὼ μὲν ἀνευθύνος εἰμι, τὸ γὰρ ἑμαυτοῦ πεποίηκα· ἐκεῖνος δὲ τὸν θεῖον ζυγὸν ἀποβρίψας καὶ τὰ ἱερὰ δεσμὰ διαβρῆξας, ὁ λόγος αὐτῷ πρὸς τὸν ἐμοὶ κελεύσαντα ἔησεν· οὐδὲ γὰρ, βασιλέως προκαθημένου, [εἰ] τῶν παρестῶτων δορυφόρων τις ἐπετράπη ἔησεν· τῶν ὑπάρχων καὶ τὰ δεσμὰ περιβαλεῖν, ἐκεῖνος δὲ οὐ μόνον ἀπόσπαστο τούτου, ἀλλὰ καὶ τὰ δεσμὰ διαβρῆξεν, οὐχ ὁ δορυφόρος ἐστὶν ὁ τὴν ὕβριν ὑπέριστος, ἀλλ' ὁ κελεύσας βασιλεὺς· καὶ μάλα εἰκότως τὰ λοιπὰ εἰς τοὺς διδασκάλους γινόμενα προσηκουμένοις ὁ παμβασιλεὺς Κύριος, αὐτὸς ὡς τιμημένος ἢ ὑβρισμένος διακέλεσται. »

643 ΣΝΓ'. Βασιλεία Κωνσταντίνου τοῦ ἑ Κοπρωνύμου.

⁵⁷ Μετὰ δὲ Λέοντα τὸν Ἰσαυρον, ὅστις ἐβασίλευσεν ἔτη κδ', ἐβασίλευσε Κωνσταντῖνος ὁ Καβαλινός, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη λδ', ἐκ δαινοτάτου λέοντος φανεῖς κοικιλίτροπος πάρδαλις ⁵⁸· « ἐκ ⁵⁹ σπέρματος δ' εὐων ἄσπις (δαίη ἐξελεύσεται ⁶⁰) καὶ θφεις ⁶¹ πατάμενοι (φησὶν ⁶² ὁ προφήτης, οἷος αὐτὸς γέγονεν ὁ ἐκ Δάν Ἀντίχριστος). Οὗτος, τὴν πατρῶαν βασιλείαν τε καὶ δυσσέθειαν ἐκδεχόμενος ⁶³, πλείον (καὶ ⁶⁴ μᾶλλον) ἐκ (τῆ;) τοῦ θεοῦ (καὶ τῆς Θεομήτορος, καὶ πάντων τῶν ἁγίων) δίστατο ⁶⁵· κἀνευθεν λοιπὸν ⁶⁶ μαγείαις ⁶⁷ καὶ δαιμόνων ἐπικλήσεσι ⁶⁸ καὶ ἄλλοις κνηροῖς ἐπιτηδεύμασι ⁶⁹ χαιρῶν καὶ σχολάζων, (ἐξαιρέτων) ἔργων (καὶ λίαν) ἐπιτηδεύον τ. ὁ πατὴρ ⁷⁰ αὐτοῦ καὶ διδασκάλου γέγονε διαβόλου (καὶ γὰρ εἰς τοσαύτην ἀπόνοιαν καὶ παραπλήξιν ἐξώκειλεν) ὡς καὶ θεσμὸν καθολικὸν (ἐπὶ λαοῦ) ἐθέσθαι, μὴ λέγεσθαι τινα (τῶν θεραπεύων τοῦ Κυρίου) τοπαράπαν ἄγιον, ἀλλὰ καὶ τὰ λείψανα τούτων εὐρισκόμενα διαπτύεσθαι, καὶ μηδὲ προσέειπεν αὐτῶν ἐξαιτεῖν· οὐδὲν γὰρ ⁷¹ ἰσχύουσιν· (εἶτα) προσθεῖς ⁷² ὁ ἀνόσιος (ἱβ4^α) (καὶ παμβέθηλος λέγει)· « Μηδὲ τὴν ⁷³ τῆς Μαρίας ἐπικαλεσθῶ τις προσέειπεν· οὐ γὰρ δύναται ⁷⁴ τ. ⁷⁵ μηδὲ ⁷⁶ Θεοδόκω

Variae lectiones et notæ.

⁵⁵ Matth. ix, 8. Ἐδέξαντο τὸν θεὸν τὸν δόντα ἐ. τ. τοῖς ἀνθρώποις. ⁵⁶ ἢ σακράτου III, 5. Similia, sed non plane eadem inveniuntur in Jo. xi, 3; Matth. xviii, 18. ⁵⁷ τινά? ⁵⁸ Καβαλλίνου καὶ M. 2. ⁵⁹ 741 — Ced. II, 3, 1-4, 5. Κόσμου ἔτος ς' αὐτῶν, τῆς θείας συγκοινωνίας ἔτος ψλδ' K. ὁ K. συγκοινωνίας ἐβ. — ὅστι; ἐβ. ἔτη κδ' om. Mon. ⁶⁰ καὶ add. Ced. ⁶¹ γὰρ add. cod. Isa. ⁶² ἐξελεύσεται om. Mon. ⁶³ θφεις; πατάμενος Mon. ⁶⁴ φησιν — γέγονεν om. Mon. cf. Isa. xiv, 29 ἐκ γὰρ σπ. ὕβρας (ita Ced. et Leo) ἐξ. ἔχοντα ἄσπιων ὕβρας καὶ — ὕβ. π. ⁶⁵ διαδεδ. Mon. Ced. Leo. — πλείον Mon. — μ. κατὰ τοῦ Θεοῦ Mon. ⁶⁶ πλείον δὲ μᾶλλον cod. ⁶⁷ δίστατο. cod. διστάται Leo. ⁶⁸ λοιπὸν om. Mon. ⁶⁹ ἀσπιδόμαχος καὶ Mon. Leo. Ced. ⁷⁰ καὶ σπλάγγων ἀνατομαί Ced. ⁷¹ ἐπ. κωνηγεσίας; τε καὶ ἰκποδορμίας σχ. Ced. Leo. ⁷² τοῦ Ἀντιχρίστου γ. Ced. τοῦ ἀντικειμένου γ. Leo. ⁷³ ἔλεγεν add. Ced. ⁷⁴ πρ. ὁ παρμύρας μ. Ced. πρ. ὁ ἀν. μ. Leo. ⁷⁵ τὴν om. Mon. ⁷⁶ δύναται βοηθεῖν τινι Mon. ⁷⁷ ἀλλὰ Ced. ⁷⁸ αὐ πλείον ἔσθ.

αὐτὴν ἀνομάζεισθαι καὶ δὴ⁶⁸ λαβῶν ἐν χειρὶ βαλάν-
τιον πληρὲς⁶⁹ χρυσοῦ, καὶ ὑποδείξας αὐτῷ⁷⁰
πᾶσιν, ἤρετο· « Τίνος ἐστὶν ἡ ἀξίον; Τῶν δὲ « πολ-
λοῦ » εἰπόντων, κενώσας τὸ χρυσίον⁷¹ πάλιν ἤρετο·
« Τίνος ἐστὶν ἡ ἀξίον; » Καὶ λέγουσιν· « Οὐδενός. »
— « Οὕτως, » ἔφη, « καὶ ἡ⁷² Μαρία. » — (οὐ γὰρ
θεοτόκον ὁ ἀθλιός ἡξίου λέγειν⁷³. — « ἔως μὲν
εἶχε τὸν Χριστὸν ἐν ἑαυτῇ, τετιμημένη ἦν· ἀφ' οὗ
δὲ τοῦτον ἀπέτεκεν, οὐδὲν τῶν λοιπῶν γυναικῶν διενήνοχεν· » (ὡ⁷⁴ τῆς βλασφημίας!) φεῖται ἡμῶν,
Κύρια.

⁷⁵ (2) Φεῦ τῆς τολμηρᾶς δυσφημίας τοῦ σαρακη-
νοπίστου καὶ Ιουδαίου φρονος· οὐ γὰρ Χριστιανός, —
μὴ γένοιτο! — ἀλλὰ Παυλικιανός ἦ — τό γε ἀληθέ-
στερον εἰπεῖν⁷⁶ — εἰδωλολάτρησ καὶ δαιμόνων ὑπη-
ρέτης καὶ ἀνθρωποθύτης· τὴν μὲν γὰρ πανάχραντον
θεοτόκον καὶ τοὺς ἀγίους⁷⁷ ὁ ἐναγῆς⁷⁸ καὶ ἄθεος
ἐκτροπέμενος, τὴν παρ' Ἑλλῆσι τιμωμένην Ἀφρο-
δίτην καὶ τὸν Διόνυσον ἐβρήσκειεν ὁ νέος Ἰουλιανός
καὶ ἀνθρωποθυίας αὐτοῖς ἀνέφερε⁷⁹ πέραν τῆς
πόλεως, ἔνθα τῆς ἀγίας Μαύρας τῆς⁸⁰ μάρτυρος
ἦν ὁ ναός, ὄνπερ ὁ⁸¹ μισάγιστος⁸² ἐκδαφίσας καὶ
φρονευτήριον ποιήσας, Μαῦραν ὠνόμασε τὸν τόπον,
ἐν ᾧ καὶ τὰς πρὸς τοὺς δαίμονας τελετὰς νύκτωρ
ποιούμενος, παιῖδας⁸³ καστέσφαττε· καὶ μάρτυρεῖ
τὸ πρὸς θυσίαν σφαγισθὲν τοῦ Σουφλαμίου παιδά-
ριον, ὄπερ ὁ δαιμονιώδης ἐν παραδύστῳ⁸⁴ ποιήσας,
ἐκδηλον ὁ θεὸς τοῖς πολλοῖς τοῦτο⁸⁵ πεποίηκε.

⁸⁶ (3) Ἐκ τούτων οὐ μικρὰ τις ἀθυμία τοὺς Χρι-
στιανούς κατέλαθεν, ὥστε⁸⁷ πάντας μισῆσαι αὐτὸν,
καὶ Ἀρταβάσδω⁸⁸ κουροπαλάτῃ καὶ γαμβρῷ ἐπὶ
ἀδελφῇ αὐτοῦ προστεθῆναι (τῷ μίσει αὐτοῦ). Ἐξε-
λοῦν⁸⁹ γὰρ Κωνσταντῖνος ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Ὀψι-
κίου κατὰ⁹⁰ Ἀράβων, Ἀρταβάσδου μετ' αὐτοῦ ὄν-
τος, ὑπεβλέποντο⁹¹ ἀλλήλους.

645 (4) Καὶ συμβολῆς⁹² γενομένης μετ' ἀλλή-
λων, καὶ τοῦ Βισῆρ καὶ τοῦ συμμύστου Κωνσταν-
τίνου σφαγέντος παρὰ Ἀρταβάσδου, Κωνσταντίνος
φοβηθεὶς ἔφυγεν εἰς τὸ Ἀμῶριον⁹³.

(5) Ἐντεῦθεν μάχαι μεταξύ αὐτῶν δεινόταται
γεγόνασαι· Ἀρταβάσδος δὲ, Θεοφάνην μάγιστρον,
φίλον αὐτοῦ ὄντα καὶ τότε ἐκπροσωποῦντα ἐν τῇ
πόλει, ἔγραψε δεῖξασθαι αὐτόν. Καὶ δεχθεὶς ὑπὸ τῶν
θεμάτων ἀνηγορεύθη βασιλεύς· εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ
πόλει πᾶς ὁ λαὸς σὺν τῷ ψευδωνύμῳ πατριάρχῃ
Ἀναστασίῳ, ἀνεθεμάτισαν Κωνσταντῖνον, Ἀρτά-
βασδον δὲ ὀρθόδοξον βασιλεῖα ἀνεκήρυσαν.

⁹⁴ (6) Καταλαβὼν καὶ Κωνσταντῖνος ἐν Χρυσο-

pretii. Cum responsum esset, « Magni, » evacuato
auro rursus interrogavit quanti loculos aestima-
rent. Cumque responsum esset, « Nihili, » — « Ita,
inquit, Maria quoque (non enim Deiparentem di-
cere impius dignatus est), dum Christum gestavit
utero, in honore fuit; postquam eum peperit, nihilo
reliquis mulieribus præstantior est. » O blasphem-
ia! Parce nobis, Domine.

Facessat insolens blasphemia hominis quoad
fidem Saraceni et Judaice sentientis. Neque enim
Christianus, absit! sed Paulicianus revera erat,
idololatra dæmonumque servus et hominum immo-
lato. Purissimam enim Dei Genitricem et sanctos
aversans impius ille et a Deo alienus, Veneram et
Bacchum quos in honore habuerant gentiles, novus
Julianus colebat, et hominum sacrificia eis extra
urbem offerebat, ubi erat Sanctæ Mauræ martyris
templum, quo everso et in carnificinam converso,
sanctorum adversarius hunc locum Mauram vocavit,
ibique nocturna sacrificia dæmonibus offerens, pue-
ros trucidabat, ut testatur pueruli Sulfamii cædes,
quam ab hominibus diabolico celatam, Deus multis
manifestam fecit.

Hæc Christianos in gravem coniecerunt mæro-
rem, omnesque eum exosi Artabasso curopalatae
(sororem is Copronymi in matrimonio habebat) sese
adjuinxerunt. Interea Constantino adversus Arabes
cum Artabasso in regionem Opsicianam profecto,
mutuo sese observabant.

Et auxilium aliis ferentibus e: Bisero, socio sa-
rorum Constantini, ab Artabasso interfecto, Con-
stantinus perterritus Amorium aufugit.

Hinc calamitosissima inter utrumque bella. Ar-
tabasus vero Theophani magistro, uni ex familia-
ribus suis et tunc in urbe degenti mandavit ut eum
susciperet. Et admissus ab ordinibus imperator
renuntiatus est. Universus deinde populus urbem
circuiens, cum pseudopatriarcha Anastasio anathem-
matizavit Constantinum, Artabasdam vero impera-
torem orthodoxum salutavit.

Fugiens Constantinus Chrysopolin cum copiis

Variae lectiones et notæ.

⁶⁸ ὄν. λ. γὰρ ἐν. Ced. Leo. ⁶⁹ πλ. χ. β. Ced. ⁷⁰ αὐτῷ Ced. ⁷¹ ἀξιόν ἐστι Mon. Ced. Leo. ⁷² π. τὸ.
χ. Ced. ⁷³ οὐκ ἐστὶν Mon. ⁷⁴ ἡ ἢ οὐκ Mon. ⁷⁵ λ. ἡ. ὁ ἀθεός Mon. ⁷⁶ ὦ — κε οὐκ. Mon. ⁷⁷ Glyc.
527, 17. ⁷⁸ καὶ οικειότερον add. Mon. ⁷⁹ πάντας add. Mon. ⁸⁰ ἐν. καὶ δύστροπος Mon. ⁸¹ ἀντέφερε
Mon. ⁸² μ. M. ἦν ὁ ναός Mon. ⁸³ δύστηνον, καὶ Mon. ⁸⁴ μισαγίστης Mon. ⁸⁵ παιῖδα Mon. ⁸⁶ παρα-
δύστῳ θύσας Mon. ⁸⁷ τότε πεπ. Mon. omissis seq. usque ad § 19. ⁸⁸ 742 — Ced. 4, 5-10. ⁸⁹ ὦ. παρ-
ὰ πάντων μισθῆναι καὶ Ced. ⁹⁰ καὶ Ἀρταβάσδου; δὲ ὁ κουροπαλάτης καὶ γαμβρός cod. ⁹¹ Ἐξ. δὲ
ὁ K. Ced. ⁹² τῶν Ced. ⁹³ ὑπεβλέπετο κακῶσαι Ἀρταβάσδον ὄντα ἐν τῷ Δουρλαίῳ Ced. ⁹⁴ Ὁ δὲ τοῦτο
γνοὺς κινεῖ κατ' αὐτοῦ, καὶ τὸν μὲν πατρικίον Βισῆρον τὸν συμμύστην K. ῥομφαία ἀνελεν· ὁ δὲ Κο-
πρώνυμος φ. ἐπιθάς παρὶππιου φεύγει εἰς τὸ Ἀ., κ. τ. λ. Ced. 4, 11-15. ⁹⁵ Ἀμῶριον cod. ⁹⁶ Ced.
4, 15-19. Ἐ. μ. δ. τοῖς ὑπηκόοις, ἐκατέρων βασιλέων ἀναγορευομένων· εἰσῆλθε δὲ Ἀ. ἐν τῇ πόλει καὶ πα-
ρευθὺ κατὰ πᾶσαν αὐτὴν τὰς ἱερὰς ἀνεστήλωσαν εἰκόνας, ἀν. δὲ παρὰ τῶν θ. β. Ἀναστάσιος; δὲ ὁ ψευδῶ-
νυμος πατριάρχης, κρατήσας τὰ τίμια καὶ ζωποικὰ ξύλα, ὤμοσε τῷ λαῷ ὅτι, κ. τ. λ. § 7.

piis venit, et nihil proficiens, Amorium rursus A petit.

Artabasus ubique sacras reposuit imagines, et Ecclesia pristinum splendorem recuperavit. Anastasius vero patriarcha, manu tenens veneranda crucis ligna, in ambone stans, per eum qui iis affixus fuerat iuravit, Constantinum imperatorem hæc sibi verba dixisse: « Quem Maria peperit Christum, hunc tu Fillum Dei ne censueris, neque quidquam præter hominem; ita enim eum Maria peperit ut et me mater mea Maria. » Hoc audito, populus anathematizavit eum.

Artabasus, urbe egressus, milites conscribebat. Quo comperto Constantinus contra eum movit et pugna commissa in fugam convertit, et Cyzico positus, ibi tutus manet.

Constantinus usque ad Chalcedonem procedens, ad partes Thracicas et terrestrem murum castra ponit, excurrrens etiam usque ad Auream portam ut se multitudini ostenderet.

Artabasus autem, apertis portis, iterum prælio commisso victus fususque est.

Cumque Constantinus navium esset positus, fames ingens in urbe exstitit, ita ut modius hordei ad duodecim numismata venderetur, et sic de reliquis annoniis. Moriente ergo et pereunte populo, coactus est Artabasus Constantinopoli excedere.

Nicetas vero, Artabadi filius, collecto non contemnendo exercitu, ad Chrysopolin pervenit. At imperator, copiis suis trajectis, eum profligavit et cepit, ac compedibus vincitum, ad murum aggressus, patri ostendit.

Subito a terrestri muro adortus urbem cepit; et Artabasum cum Bactagio patricio comprehendens, Artabasum quidem et duos ejus filios oculis privavit; Bactagium vero, manibus et pedibus prius amputatis, in Cynegio capite truncavit. Multos quoque proceres e vita sustulit et eorum bona publicavit.

Inde equestres ludos eoens, Artabasum ac filios et amicos ejus produxit cum patriarcha Anastasio qui asino præpostere impositus pompaticè ducebatur.

πόλει μετὰ ⁹⁷ λαοῦ καὶ μηδὲν ἀνύσας, ἀνέστρεψε ⁹⁸ πάλιν εἰς τὸ Ἀμώριον.

⁹⁹ (7) Ὁ δὲ Ἀρτάβαδος τὰς ἱερὰς εἰκόνας πανταχοῦ ἀνεστήλωσε, καὶ τὸν πρῶν αὐτῆς κόσμον ἢ Ἐκκλησία ἀπέλαθεν. Ἀναστάσιος δὲ ὁ πατριάρχης κρατήσας τὰ τίματα ξύλα ὤμοσεν ἐν τῷ ἄμβωνι ἐπὶ τῷ, ὅτι « Μὴ τὸν προσηλωθέντα ἐν τούτοις ¹, οὕτως μοι εἶπε Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς, ὅτι μὴ λογισθῆ ὕβιν Θεοῦ εἶναι (τὸν Χριστὸν), ὃν ἔτεκεν (ἢ) Μαρία ², εἰ μὴ ³ ψιλὸν ἀνθρώπων ⁴, ὡς ⁵ ἔτεκε με ἡ μήτηρ μου Μαρία. » Καὶ τοῦτο ἀκούσαντες οἱ λαοὶ ἀνεθεμάτισαν αὐτόν.

⁶ (8) Ὁ δὲ ⁷ Ἀρτάβαδος ἐξελθὼν ἐστρατολόγη. Κωνσταντῖνος δὲ, τοῦτο μαθὼν, ἐκίνησε κατ' αὐτοῦ, καὶ συμβαλὼν μετ' αὐτοῦ πόλεμον τρέπει αὐτόν ⁸. ⁹ καὶ καταλαβὼν τὴν Κύζικον ἐν τῇ πόλει διασώζεται.

646 (9) Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος, ἐν Χαλκηδόνι ἐλθὼν, ἀνταπέρασεν ἐν τοῖς Θρακικοῖς μέρεσι, καὶ τῷ χειρσάλῳ τείχει παρακαθίσας, διέδραμεν ἔω; τῆς Χρυσῆς πόρτης (165^α) ἐπιδεικνύων ἑαυτὸν τοῖς ὄχλοις.

(10) Ὁ δὲ Ἀρτάβαδος, ἀνοίξας τὰς πόρτας καὶ συμβαλὼν πάλιν πόλεμον, ἠττήθη κατὰ κράτος.

(11) Τοῦ δὲ Κωνσταντῖνου τὰ πλοῖα κρατήσαντος, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς ἐν τῇ πόλει, ὥστε πραθῆναι τὸν μῦδιον τῆς κριθῆς ¹⁰ νομισμάτων ἰθ' καὶ τὰ λοιπὰ (εἰδῆ) ὁμοίως. Τοῦ δὲ λαοῦ θνήσκοντος καὶ ἀπολλυμένου, ἠγαγκάσθη Ἀρτάβαδος ἀπολύειν καὶ ἐξέρχεσθαι (αὐτοῦς) ἐκ ¹¹ τῆς πόλεως.

¹² (12) Νικήτας δὲ, ὁ υἱὸς Ἀρταβάδου, ἐπισυνάξας λαὸν ἱκανὸν ἦλθεν ἔως Χρυσοπόλεως. Καὶ (δια)περάσας ὁ βασιλεὺς ἰδίωξεν αὐτόν, καὶ καταλαβὼν ἐχειρώσατο. Καὶ τοῦτον πεδήσας ἤλαθε ¹³ διὰ τάχους, καὶ τῷ πατρὶ ὑπεδείκνυσεν ¹⁴.

¹⁵ (13) Ἄφρων δὲ παραταξάμενος διὰ τοῦ χειρσάλου τείχους τὴν πόλιν παρέλαθε· καὶ Ἀρτάβαδον ¹⁶ χειρωσάμενος ¹⁷ καὶ τὸν ¹⁸ πατρικίον Βακτάγιον ¹⁹, τὸν ²⁰ μὲν Ἀρτάβαδον σὺν τοῖς δυσὶν υἱοῖς ²¹ αὐτοῦ ἐτύφλωσε, τοῦ δὲ ²² Βακταγίου χειρσας καὶ πόδας ἐκκόψας ἐν τῷ Κυνηγίῳ ἀπικεφάλισεν· πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους τῶν προϋχόντων ἀνείλε, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν ἰδήμωσεν.

²³ (14) Ἴππικὸν δὲ ποιήσας, εἰσῆγαγε τὸν Ἀρτάβαδον σὺν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἅμα τῷ πατριάρχῃ ²⁴ Ἀναστασίῳ καὶ τοῖς φίλοις ²⁵ αὐτοῦ ²⁶ τοῦ πατριάρχου ἐπὶ θνῶ ἀντιστροφῶς καθεζομένου (καὶ ²⁷ πομπευομένου).

Variae lectiones et notæ.

⁹⁷ πρὸς; ⁹⁸ ὑπεστρ. Leo. Ced. 4.17-5.2. ¹ ἐν αὐτοῖς Ced. ² τὸν λεγόμενον χν Ced. ³ ἀλλῆ ψ. Ced. ⁴ ἢ γὰρ Μαρία οὕτως αὐτὸν ἔτεκεν Ced. ⁵ ὡς καὶ ἐμὲ ἡ. μ. Ced. ⁶ 745 ⁷ Ὁ δὲ Ἀ. ἐξ. τῆς πόλεως καὶ σ. π. ἠττήθη κατὰ κράτος Ced. 6,6 cf. § 10. ⁸ Κωνσταντῖνος? Misc. C. 2: Constantinus venit eum. ⁹ εἰ; νομίσματα Ced. ¹⁰ ἀπὸ Ced. ¹¹ Ced. 6,11-15 Νικήτ. cod.; νικήσας Leo e compendio male lecto, cf. Misc. Niceta Monostategus. ¹² ἐλθὼν διὰ τοῦ τείχους τῷ Ced. L. o Misc. cf. vincitum per murum. ¹³ ὑπεδείκνυσεν. Ced. ¹⁴ Ced. 6,15-20. ¹⁵ χ. Ἀ. ed. Leo. ¹⁶ σὺν τοῖς δυσὶν υἱοῖς Leo. ¹⁷ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ Ced. ¹⁸ Βακτουάγιον Leo. Bagranus Misc. ¹⁹ τοῦτον μὲν σὺν Ced. ²⁰ ἀ. υἱοῖς Ced. ²¹ τοῦ δὲ B. γ. καὶ π. κόψας ἐν Leo. ²² Ced. 6,20-23. ²³ πατριάρχη cod. ²⁴ αὐτοῦ καὶ τ. φ. δεδεμένοις ἅμα Ἀ. τῷ ψευδωνύμῳ π. τυφθέντι δημοσίως καὶ ἐπὶ ὁ. ἀ. καθεζομένῳ. κ. τ. λ. Ced. ²⁵ αὐτοῦ ἢ. αὐτῶν (αὐτ. cod.) ²⁶ καὶ π. τε εἰσερχομένου πρὸς τὰ βασίλεια ἐπ. ὁ Ἀ. τὰ σπλάθια τῆς στολῆς τοῦ ἀγίου, πρὸς; ὃν ὁ δόξιο, ἔφη. ²⁷ Μή σ. τὴν δειπνον ἐ. σε Ced. 1.708,14-17.

(15) Οὗτος γάρ, περιπατῶν ἐπισθε Γερμανοῦ τοῦ Α πατριάρχου σύγκελλος ὢν, ἐπάτησε τὸ ὠμόφορον πύτου. Ὁ 647 δὲ ἐπιστραφεὶς ἔφη αὐτῷ· « Μὴ σπευθε, τὸ διέπινον » ἐκδέχεται σε. »

(16) Πάλιν δὲ 20 Κωνσταντῖνος, ὡς δρόφρονα αὐτοῦ, ἐν τούτοις ἐκφοβήσας, ἐν τῷ θρόνῳ τῆς ἱερωνύμης ἐκάθισεν.

20 (17) Ἐφ' οὗ ἤρξαντο ἀθρόως καὶ ἀοράτως σημεῖα ἐν τε τοῖς ἀνθρώπων ἱματίοις γίνεσθαι καὶ εἰς τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἱερὰ ἐνδύματα, σταυροὶ ἐλαιώδεις πλείστοι. Καὶ οὕτω κατέλαβεν ἡ θεομηνία τοῦ βουδῶντος λοιμικῆ νόσος, οὐ μόνον τοὺς ἐν τῇ πόλει, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν τῇ περιχώρῳ δεινῶς ὀλοθρεύουσα. Καὶ πρὸς τούτοις ἐγίνοντο φαντασίαι τινὲς εἰς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ δειματὰ τινα 20 ἐξαισία, ἃ οἱ ὀρώντες ἐτελεύτων· γινόμενοι γάρ ἐν ἐκστάσει ἐνόμιζον ξένους τετὶ καὶ βριαροὺς 21 προσώποις [συν]οδεύειν, (ῥ) καὶ τοὺς ἀπαντῶντας 22 ὡς φίλους δῆθεν 23 προσαγορεύοντας διαλέγοντο. (Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῷ χειμῶνι γέγονε.)

20 (18) Ἐν δὲ 20 τῷ ἐαρινῷ καιρῷ τοσοῦτον ἐπέτεινεν ἡ νόσος, ὥστε καὶ ὀλοκλήρους οἴκους τέλειον κλεισθῆναι, ἴθoben ἐκ πολλῆς περιστάσεως εἰς ἀλογα καὶ ἀμάζας ἐπιστοιβάζοντες αὐτοὺς ἐξεκόμεζον. Ἐν δὲ τῷ πληρωθῆναι τὰ ἐν τῇ πόλει ἅπαντα καὶ ἀμπλώνας κατακαυθῆναι, συνέβη καὶ τοὺς ἔνδον τῶν παλαιῶν τευχῶν κήπους εἰς τὴν τοιαύτην προσχωρηθῆσαι ταφὴν τῶν ἀνθρώπων) καὶ μὴ εἶναι τοὺς θφείλοντας θάπτειν τοὺς νεκροὺς. Παντὸς δὲ οἴκου διαφθαρέντος διὰ τὴν ἀσέβειαν τοῦ τυράννου, πάντα 20 τὴν πλοῦτον τῶν οἰκητόρων τῆς πόλεως εἰσομοίσας ἐν τῷ παλατίῳ 648 ἀπέθετο. (Ἐφθασε δὲ 20 καὶ ἡ ὄρη 27 εἰς Ἀναστάσιον τὸν ἀνίσρον· καὶ οἰκτιστῶ πάθει, τῷ λεγομένῳ χορδαψῷ, καταλύει τὸν βίον).

20 (19) Ὁ δὲ γε, 20 τυράννος τὴν πόλιν ἐάσας, τὴν Νικομηδείαν καταλαμβάνει, καὶ ἐκεῖσε διέτριβε μέχρι πολλοῦ· καὶ ἀκούσας τῶν Σαρακηνῶν κατ' ἀλλήλων μαχομένων, ἐκστρατεύει πρὸς τὰ μέρη τῆς Συρίας καὶ Γερμανικίαν παρέλαβε, καὶ Θεοδοσιούπολιν, καὶ Μελιτηνὴν, αἰχμαλωτίσας 20 πάντας τοὺς ἐκεῖσε.

(20) Καὶ δὲ 21 τὴν τοιαύτην πρόφασιν τοῦ θα(1νοῦ) νατικῶ προσλαβόμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ Ἀρμενίου καὶ Σύρου αἰρετικούς, εἰς τὸ Βυζάντιον

Hic enim, cum syncellus esset, pone Germanum patriarcham incedens, viri sancti stolam calcavit. Qui conversus : « Noli festinare, inquit, Diippus te manet. »

Constantinus autem Nicolaum, sui erroris sectatorem, cum sic terruisset, rursus in pristino solio collocavit.

Eodem regnante apparuerunt subito, et visu non observante, signa in hominum vestibus et in Ecclesiarum suppellectili, id est cruces plurimæ quasi ex oleo factæ. Et Dei ira excitatus est bubonis morbus pestilens qui non urbis modo, sed universæ viciniae incolæ absumpsit. Phantasiarum etiam multos invaserunt et terrores turpes, quos qui passi sunt mortui sunt; in extasin enim acti putabant se cum peregrinis quibusdam et horridis hominibus iter facere, qui et occurrentes sibi tanquam amicos compellarent et cum iis colloquerentur. Et hæc quidem in hieme acciderunt.

Verno autem tempore morbus adeo exarsit ut totæ domus omnino concluderentur : unde propter multitudinem morientium jumentis et curribus passim congesti efferebantur; repletis vero omnibus urbis locis, vineis effossis, horti intra veteres muros positi etiam in mortuorum sepulturam cesserunt. Et defuerunt qui cadavera humarent. Tyrannus autem, omnibus propter ipsius impietatem familiis vastatis, omnes oppidanorum facultates corrasit inque palatium congestit. Anastasium etiam illum impium tetigit divina vindicta, qui miserrimo morbo quem chordapsum dicunt vitam finit.

Tyrannus vero, urbe relicta, Nicomediam concessit, ibique diu moratus, cum certior factus esset Lellum civile inter Saracenos agitari, versus partes Syriæ movit et Germaniciam recepit, Theodosiopolin et Melitenen, omnibus incolis in captivitate abductis.

Et sub pestis prætextu, populares suos Armenos et Syros ad se receptos Byzantii et in Thracia collocavit, qui ad hunc usque diem in hæresi tyranni

Varie lectiones et notæ.

20 διέπιν cod. 20 Τὸν δὲ ψευδωνυμον πατριάρχην ὡς δ. ἀ. ἐκφ. καὶ δουλώσας, ρ. ἐν τῷθ. τῆς l. ἀποκαθίστηκα Ced. 7,2-4. 20 747—Ced. 8,1-14 : τῇ ιε' (ἐνδικοτιῶν) ἡ. ἐν τῇ βασιλίδι πόλει αἰφνης ἀ. γ. ἐν τε τ. τῶν ἀ. l. καὶ ἐν τοῖς τῶν ε. ἐπιπέλοις σταυρῶ ἐλαιώδη πλείστα, κ. τ. λ. ἐγένετο δὲ καὶ θ. ποικίλων καθῶν ἀφαιδῶς τοὺς λαοὺς ὄλ. οὐ μ. τ. ἐν τῇ π. ἀ. καὶ πάρη τῇ π. Ἐγεν. δὲ καὶ φ. ὡς. π. τῶν ἀ. ἐν ἐκ. γινόμενους νομίζειν ξ. 20 φαντασίαι τινὰ cod. e seq. 20 βρουροῖς cod. — κρυβεροῖς cod. 20 αὐτοῖς Ced. 20 δ. φ. προσαγορεύοντας καὶ διαλεγόμενους, κ. τ. λ. Ced. 20 748. 20 Τῷ δὲ ε. καιρῷ τῆς α' ἐνδικοτιῶνος ἐπ. μειζόνως, τῷ δὲ θερινῷ ἐξεκαύθη εἰσάπαξ ὡ. καὶ δ. δ. κ. παντελῶς καὶ μὴ ε. τ. δ. θ. τ. ν. ὥστε μὴ ἐξαρκεῖν τοὺς κρηδῶτάτους — τοὺς κήπους δίσκαπτον καὶ μόλις τούτους ἴσχυσαν ἐπικαλύψαι παντὸς δὲ δ. δ. διὰ τὴν ἀ. τοῦ Κοπρώνιμου — ἀπέθετο Ced. 8,14-9,1. 20 cf. § 27. 20 καὶ εἰς cod. 20 746. 20 Τῷ ε' ἔτι ἀδείων εὐρώων ὁ Κοπρώνιμος ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὡς τῶν Ἀράβων πρὸς ἀλλήλους Μ. Γ. παραλαμβάνει καὶ ἐπιστρατεύειν Δουλιχίαν καὶ Ἀσσυρίαν Ced. 7,11-13. 20 αἰχμαλωτῆ cod. 20 Προσελάθετο δὲ καὶ τοὺς πρὸς μητρὸς σ. καὶ ἐν Βυζαντίῳ μ. σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ πολλοὺς Σ. μονοφασίας Ced. 7,13-15.

persistunt. Theopaschitæ Petrum (Fullonem) auctorem agnoscunt.

Interea filius tyranno natus est ex Chazaria filia hazari; huic Leonis nomen indidit.

Ob partam victoriam sensu excedens Deo insensus imperator, in urbem redux, synodum coegit adversus sacras imagines in Blachernarum palatio, in qua, post multa incassum contra Dominum prolata, sacerdotes ignominie impuras manus in exultatione levantes, hanc miserrimam vocem ediderunt : « Hodie salus mundo evenit, quia tu, o imperator, nos ab idolis liberasti. »

O extremam et insolentem arrogantiam, stultitiam et blasphemiam hominum Christo obloquentium et sacra vendentium ! o intemperantiam cordis et linguæ ! Si enim iste impietatis reus ac defensor causa fuit idolorum eversionis, ergo irrita fuit Christi incarnatio, et inanis apostolorum prædicatio.

Elatus igitur ille improbus stultissimis vocibus istis addidit aliud nequitie genus, nam illicite impieque ascendit in ambonem manu tenens Constantinum, qui fuerat Sylæi episcopus, et voce magna exclamavit : « Constantino patriarchæ œcumenico multos annos ! » Hunc enim patriarcham creaverat erroneus fatuusque imperator instigantibus impiis Christi venditoribus.

De quibus recte dixisset Ezechiel : Hæc dicit Dominus : « Sacerdotes contempserunt legem meam, et polluerunt, sanctuaria mea » non distinxerunt, « et inter pollutum et mundum non intellexerunt. » Et Daniel gravius illis notam ignominie inurit dicens : « Egressa est (iniquitas) a senioribus iudicibus qui videbantur regere populum. » Vere enim isti « conceperunt dolorem, et pepererunt iniquitatem » : siquidem res sacerdotales divinisque canonibus statutas laicis tribuentes, his sacra mysteria commiserunt. Atque nihil mirum : qui enim Filium Dei calcare imaginem ejus contumeliis affliciendo et evertendo non horruerant, quomodo ejus sacerdotio pepercissent ? Quis non horreat ac stupeat, audiens et videns sacra peragen-

Α μετόπισσε (καὶ ἐν τῇ Θράκῃ καὶ ἐν τῇ δούσει, ἡ μέχρι τοῦ νῦν τὴν ἀφρῆσιν τοῦ τυράννου διακρατοῦσα. Θεοπασχίται ⁴³ κατὰ Πέτρον εἰσίν).

⁴⁴ (21) Ἐτέχθη δὲ ⁴⁵ τότε τῷ τυράννῳ υἱὸς ἐκ τῆς τοῦ χαγίνου Χαζαρίας θυγατρὸς, ὃν ἐπωνόμασε Λέοντα.

⁴⁶ (22) Ἐπαρθῆς δὲ ⁴⁷ τῷ φρονήματι ὁ θεὸς διὰ τὴν παρ' αὐτοῦ γενομένην νίκην, ἐπανελθὼν ἐν τῇ πόλει, σύνοδον συναθροίζει κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐν Βλαχέρναις, ἐν ἧ πολλὰ ⁴⁸ κατὰ τοῦ Κυρίου κενολογήσαντες οἱ ἱερεῖς τῆς αἰσχύνῃς καὶ τὰς μιὰς αὐτῶν χεῖρας εἰς ὕψος ἀραντες καὶ ἀλαλάζαντες, ἐβόησαν τὴν ἐλευθέρην ἐκείνην φωνὴν λέγοντες : « Σήμερον σωτηρία τῷ κόσμῳ γέγονεν, ὅτι σὺ, βασιλεῦ, ἐλυτρώσω ἡμᾶς ἐκ τῶν εἰδώλων. »

B

649 ⁴⁹ (23) Ὁ τῆς ἐσχάτης καὶ τολμηρᾶς ἀθεθείας, καὶ ἀπονοίας, καὶ βλασφημίας τῶν χριστομαχῶν ἱεροκαπῆλων καὶ τῆς ὀκλόαστου γνώμῃς αὐτῶν καὶ γλώσσης ! Εἰ γὰρ ὁ τῆς ἀθεθείας αἷτιος καὶ πρόμαχος οὗτος αἷτιος τῆς τῶν εἰδώλων καθαιρέσεως, μάτην ἄρα γέγονεν ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐνανθρώπησις, κενὴ δὲ καὶ ἡ τῶν ἀποστόλων διδασκαλία.

(24-25) Φυσηθεὶς οὖν ὁ δειλαιὸς ἐπὶ τῇ ἀπηχεστάτῃ φωνῇ ταύτῃ, προσέθετο καὶ ἕτερον παράνομον εἶδος ἄνελθὼν (γὰρ ἀθέσιμος καὶ ἀνίερως) ἐν τῷ ἄμβωνι χειροκρατῶν Κωνσταντῖνον, ἐπίσκοπον Σουλαιοῦ γενόμενον, ἐξεφώνησε μετὰ κραυγῆς μεγάλης : « Κωνσταντίνου οἰκουμηνικοῦ πατριάρχου πολλὰ τὰ ἔτη. » (Ποίησας αὐτὸν δῆθεν πατριάρχην ⁵⁰ ὁ πεφωναχισμένος καὶ καταϊφρῶν ἐξ ὑπεβολῆς τῶν ἀνιέρων χριστεμπόρων).

C

(26) Περὶ ὧν δ. καιὸς λέξιεν ὁ μὲν Ἰαζεκίηλ τάδε ἄλει Κύριος : « Οἱ ἱερεῖς ⁵¹ ἠθέτησαν νόμον μου καὶ ἐθεθίλωσαν ⁵² τὰ ἔργα μου ⁵³ οὐ δέστελλαν ⁵⁴, καὶ ἀναμέσον ἀκαθάρτου καὶ ⁵⁵ καθαροῦ οὐ διέκριναν. » ὁ δὲ γε Δανιὴλ ἐμβριθέστερον στήλιτεύει αὐτοὺς φάσκων : « Ἐξῆλθεν ⁵⁶ ἐκ πρεσβυτέρων κριτῶν ἀνόμων ὅτι εἶδόντων τὸν λαὸν κυθερνῆν ὅπως γὰρ ἀληθῶς οὗτοι ⁵⁷ ἐσυνέλαβον πόνον καὶ ἕτερον ἀνομίαν. » ἐπειδὴ τὰ τῆς ἱερωσύνης καὶ τοῖς θεοῖς κανόνισι ἀνακαίμενα λαϊκοῖς χαρίζομενοι, ἐπέτρεπον ἐπὶ τέλος. Καὶ θαυμαστὸν γε οὐδὲν οἱ γὰρ, τὸν ὕδιν τοῦ Θεοῦ καταπατήσαντες διὰ τὴν πρὸς τὴν ἱερὰν αὐτοῦ εἰκόνα ὕδριν καὶ καθαίρειν, οὐ πεφρίκασιν, πῶς ἂν τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ ἐφείσαντο ; Τίς οὖν οὐκ ἐκπλαγεῖται ἐν τούτῳ καὶ φρο-

D

Variae lectiones et notæ.

⁴³ Misc. C. 5 juxta Petrum Cnaphea. ⁴⁴ 750. ⁴⁵ Τῇ δὲ κα' τοῦ Ἰανουαρίου (τῷ θ' ἔτει) γενῆται τῷ ἀσθεῖ Κωνσταντίνῳ υἱὸς ἐκ τῆς χ. Εὐφῆνης ὃν ἐπ. Δ. Ced. 9, 8-10 χαζάριας τοῦ. τῆς χ. Leo. sed Misc. Casaria. ⁴⁶ 754. ⁴⁷ Τῷ ιγ' ἔτει Κωνσταντίνος ὁ δυσσεβὴς κ. τῶν ἀ. καὶ σεπτῶν ἐ. παράνομον συνέδριον τῆν ἐπισκόπων συνέλεξεν ἐν τῷ τῆς Συρίας πικατίῳ, ὧν ἐξῆρχε Θεοδόσιος, ὁ υἱὸς Ἀφιδάμου ὁ Ἐσέσου, καὶ Παστηλάς ὁ Πέργης — μηδεὶς παρίντος ἐκ τῶν καθολικῶν ὁρώων, Ῥώμης φημί, καὶ Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἀντιοχείας, καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ ἰ' τοῦ Φεβρ. — ἕως ἡ' Αὐγούστου — καθ' ἣν Βλ. ἐλθόντος οἱ τῆς Θεοτόκου πολέμοι Ced. 10, 13-1. ⁴⁸ πολλῶν κενολογησάντων Ced. ⁴⁹ Ced. 10, 21-11, 1 : ἀνῆλθε καὶ Κωνσταντίνος ὁ Καβαλλῖνος ἐν τῷ ἀ. κρ. Κ. μοναχόν, ἐπ. γ. τοῦ Σ. καὶ ἐπευξάμενος ἔφη μεγάλη τῇ φωνῇ Κ. ὁ. π. π. τὰ ἐ. — ⁵⁰ αὐτῆς (τῆς γῆς Ez xxii, 26. ⁵¹ ἐθεθίλων Ez. ⁵² ἀναμέσον ἁγίου καὶ βεθῆλου Ez. ⁵³ δέστελλον Ez. ⁵⁴ τοῦ add. Ez. — δέστελλον Ez. ⁵⁵ Susanna 5 : Ἐξῆλθεν ἀνομία ἐκ βεθῆλων; ἐκ κρ. κρ. οἱ ἐ. τὸν λ. κ. ⁵⁶ Ps. vii, 14. —

ξειεν, ἀκούων καὶ βλέπων τὸν ἀσπίδοφόρον ἱεροθέτην καὶ τὸν πολέμοις ἐσχολαχότα καὶ φόνους ἱεροτελετήν;

⁵⁰ (27) Ἄλλ' οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ ἄξιον (τῆς χειροτονίας) εἰς τὸν χειροτονηθέντα ὑπ' αὐτοῦ διαπράξατο ἔργον. Μαθῶν **650** γὰρ ἀκριβῶς ⁵⁷ ὁ ἀλάστωρ ὅτι (κρατήσας) ὁ πατριάρχης (τὰ τίμια ξύλα) πολλοὺς ἐπληροφόρησεν ⁵⁸ λέγων· « Μὰ τὸν προσηλωθέντα εἰς ταῦτα Κύριον, οὕτως μοι εἶπεν ὁ βασιλεὺς, ὅτι οὐκ ἔστι Θεὸς ὁ Χριστός, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ Μαριαν ἔχω Θεοτόκον, » ἐξεμάνη (σφόδρα) κατ' αὐτοῦ ὡς τὸ μυστήριον (τῆς βασιλείας) αὐτοῦ θριαμβεύσαντος. Καὶ ἐπιθεὶς αὐτῷ πολλὰς πληγὰς, ἐθριάμβευσεν (αὐτὸν) ἐπὶ λαοῦ καὶ ⁵⁹ ἵπποδρομίῳ (ἐμπαιζόμενον), ἐμπυτούμενον ⁶⁰, συρόμενον.

⁶¹ (28) Εἶτα ἀσφαλισάμενος (166*) αὐτὸν (ἐν τινὶ τόπῳ), ἀποστέλλει πρὸς αὐτὸν πατρικίους, καὶ φησὶ· « Τί λέγεις ἄρτι περὶ τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ τῆς συνόδου, ἣν ἐποίησαμεν; » Ὁ δὲ, ματαιωθεὶς ταῖς φρεσὶ (καὶ) οἰόμενος αὐτὸν πάλιν ἐξευμενίσασθαι, ἀποκριθεὶς εἶπε· Καλῶς ⁶² πιστεύεις καὶ καλῶς τὴν σύνοδον ἐποίησας. Ὁι δὲ ἐπιγέλασαντες (τῇ αὐτοῦ ἀνομίᾳ) εἶπον ⁶³· « Ἡμεῖς τοῦτο (καὶ) μόνον ἠθέλομεν (παρὰ σου ⁶⁴) ἀκοῦσαι ἐκ τοῦ μισροῦ σου στόματος (ἀπὸ δὲ τοῦ νῦν ἀπέλαθε εἰς τὸ ἀνάθεμα καὶ εἰς τὸ σκότος). » Παραχρῆμα δὲ ἐξαγαγόντες αὐτὸν ἀπεκεφάλισαν, καὶ (τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐν τῷ φόρῳ ἐκρέμασαν), τὸ (δὲ) σῶμα ⁶⁵ ἐβρίψαν εἰς τὰ Πελαγίου ⁶⁶ (σύροντες αὐτὸ), ἐνθα πρῶην μὲν ὑπῆρχεν ὁ τῆς ἀγίας (μάρτυρος) Πελαγίας ναὸς, ὃν ὁ θεομισθὴς καταλύσας ⁶⁷ καὶ τάφον καταδικῶν ποιεῖσας, τὰ Πελαγίου ⁶⁸ ἐκάλεσεν). (οὕτως οὖν τὸν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντα καὶ δοξασθέντα πατριάρχην τιμήσας· φασὶ ⁶⁹ δὲ ὅτι καὶ ἀνέτεμον αὐτὸν οἱ ἱατροὶ πρὸς τὸ γινῶναι τὴν διάθεσιν καὶ κατασκευῆν τῶν ἀνθρώπων).

⁷⁰ (29) Ὁ δὲ τύραννος· χειροτονεῖ ἀντ' αὐτοῦ Νικηταν εὐνούχον Σκλάβον.

651 ⁷¹ (30) Οὕτως δὲ Πέτρον τὸν ἱερὸν Στυλίτην μὴ πεισθέντα τοῖς αὐτοῦ πονηροῖς δόγμασι πολλὰ βασανίσας εἰς τὰ Πελαγίου συρόμενον ζῶντα βίβηται προσέταξε.

(31) Ἰωάννην δὲ τὸν Δαμασκηνὸν, ὃν Χρυσορρόβαν ἐκάλουν διὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτῷ σοφίαν, Μανσοῦρ ἐπωνόμασεν, ὃ ἐστὶ βλάσφημος, καὶ τὴν τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἔκκοπὴν αὐτὸς κατεσκευάσεν, ἣν ἡ ἀγία Θεοτόκος ἀόρατως ἴασατο.

⁷² (32) Καὶ ⁷³ τὸν θεῖον Στέφανον, τὸν νέον, τὸν ἐν τῇ ἀκρωρείᾳ τοῦ ὄρους Ἀῤῥεντίου τοῦ θεοφόρου

A tem qui clypeum tulit, et sacerdotio fungentem qui praeliis et cædibus vacavit.

: Neque multo post dignam a se constituto patriarchæ mercedem Constantinus rependit. Nam certior factus, patriarcham, pretiosa crucis ligna manibus tenentem, coram multis hæc declaravisse: « Per eum qui his affixus est, sic mihi dixit imperator: Christus non est Deus et ideo, nec Mariam habeo Dei Matrem »; furore adversus eum, ut qui secretum ipsius publicatum traduxisset, incensus est. Itaque multis verberibus multatum in triumpho per circum duci curavit consputum et raptum.

B. Inde cum eum in custodiam dedisset, mittit ad eum patricios et dixit: « Quid adhuc sentis de fide nostra et synodo quam celebravimus? » At vanus animi ille, sperans hoc pacto imperatorem placaturum, respondit: « Recte sentis et recte synodum instituendo egisti. » Qui missi erant stultitiam hominis irridentes dixerunt: « Hoc unum ex impuro ore tuo volumus audire, nunc in maledictionem abi, et in tenebras. » Eum statim eductum capite truncaverunt; caput in foro combusserunt, corpus autem trahentes in Pelagium projecerunt. Fanum fuerat sanctæ Pelagiæ martyris, quod Dei osor demolitus sepulturæ capitis damnatorum destinaverat, Pelagioque nomen fecerat. Hoc fuit supplicium quo a se insitutum et sublimatum patriarcham multavit. Dicunt etiam ejus corpus a medicis dissectum fuisse ut eorum de constitutione et structura hominum disquisitionibus inserviret.

Tyrannus autem in ejus locum patriarcham designat Nicetam eunuchum, genere Sclavum.

Pariter sanctum Petrum Stylitem, perversis dogmatibus suis non assentientem, multis vexatum cruciatibus vivumque tractum in Pelagium projici jussit.

Joannem vero Damascenum, quem Chysorchoam vocabant propter insitam ei sapientiam, Mansour cognominavit, id est blasphemus, eique manam jussit abscidi, quam sancta Dei Parens invisibiliter restituit.

Divum quoque Stephanum juniorem, qui in summo Sancti Auxentii monte quadraginta annos

Varis lectiones et notæ.

⁵⁰ 767. Ced. 13,5—7: Οὐ π. τὸ ἐν μ. καὶ ἄξια (ἀνάξια Leo.) εἰς τὸν χ. ὑπ' α. πατριάρχην δ.δ.τινα μετ' ἄλλων ἐροῦμεν. ⁵⁷ ἀκριβεῖς cod. om. Ced. 14,4—9. ⁵⁸ ἐπὶ εἰπεῖν τὸν βασιλέα πρὸς αὐτὸν ὅτι Ced. — ὁ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἔ. θ. Ced. ⁵⁹ ἐν τῷ Ἰπποδρόμῳ Ced. ⁶⁰ καὶ add. Ced. ⁶¹ Ced. 14,9—18. ⁶² x. ἐπ. τὴν σ. καὶ x. π. Ced. ⁶³ πρὸς αὐτὸν add. Ced. ⁶⁴ παρὰ τοῦ Ced. ⁶⁵ αὐτοῦ add. Ced. ⁶⁶ τὸ πέλαγος ἔ. πρῶτον ὁ π. Ced. ⁶⁷ κατακλύσας Ced. ⁶⁸ ἐκ. τὸ Πελάγιον Ced. — ἀνθρώπων om. Slav. — ⁶⁹ Ced. 14,18 Ἄντιχ. δὲ πατριάρχην Ν. ἔ. καὶ Σ. ⁷¹ Ced. 14,19. Ὡσαύτως δὲ καὶ Π. τὸν ἰ. καὶ τὸν θεοφόρον Στέφανον τὸν τοῦ Ἀῤῥεντίου μετὰ πολλὰ; αἰτίας φονεύσας εἰς τὸ πέλαγος συρέντας ρ. πρ. cf. § 32 Οὕτως cod. — ⁷² 765. Ced. 13,13—19: Τῷ κα' ἔπει—στ. τὸν θ. ἔ' γὰρ χρόνος; ἐποίησεν ἐν τῷ βουβῷ τοῦ ἀγίου Ἀ. Ἐγκαίστεος, ποικίλοις τιμωρησάμενος ἀπέκτεινε π. δὲ α. καὶ στρ. δ. πρ. τὰς ἔ. δ. τ. τούτους ἀνάλωσεν. ⁷³ Ὡσαύτως; οὖν καὶ Val. Bulg.

in angusta cellula egerat, crudeliter vexatum jussit vivum et ipsum trahi et in Pelagium conjici, quippe qui non solum resisteret et oblucretur pravæ illius doctrinæ, et multos impelleret ad amplectendam vitam monasticam et hortaretur ad despiciendas imperatorias dignitates ac divitias. Et videre erat per totam urbem et regionem lamenta super lamentis et questus super questibus ex priorum parte, ex parte vero impiorum, sacra calcata et vasa disturbata, ecclesias eversas divinasque imagines conculcatas. Multos etiam duces et milites, ob eorum in sacras imagines studium delatos, variis cruciatibus acerbissimisque vexatos tormentis diræ neci tradidit.

Expeditionem quoque in Bulgaros fecit terra marique, et armata ex thematibus mille et sexcenta navigia ad Auchialium misit: quæ ad litus appellentes, Aquilone vehementer flante, fere omnia confRACTA sunt, et mersa est innumera multitudo. Quo comperto, Bulgari cum imperatore pugnam committunt, sed susa profligataque eorum multitudine, recesserunt cum magno dedecore et ingenti clade. Devictis igitur Bulgaris, in urbem reversus est, militaribus ordinibus stipatus, Bulgarosque vincios in triumphum ageus.

EO regnante sævissimum fuit et intolerabile frigus. Id mare septentrionale a terra ad centum vaeque milliaria in lapidem redegit, crassitie cubitorum triginta. Et nive glaciei superfusa aucta est crassities viginti aliis cubitis. Itaque mare profinuis terræ æquale fuit, pedestrique itineri hominum, ferarum ac domesticorum animalium glacies locum dedit.

Mense Februarii, Dei jussu glacies ista in plurima montium similia frusta disrupta est quæ ventorum vi ad Daphnysium et Hærium delata, inde per fretum ad urbem devenerunt, et hinc usque ad insulas et Abydum totum litus maritimum repleverunt. Erant iis immista congelata ferarum et domesticorum animalium cadavera. Liebat veluti in terra pedibus iter facere a Sophianis usque ad urbem et a Chrysoполи usque ad divi Mamantis. Ex his ingentibus frustis duo allisa sunt, unam scalæ Chrysoполиς, alterum urbis muro, quem a funda-

ποίησαντα ἢ μ' ἔτη ἴσ' ἐν οἰκίσῳ μικρῷ, πολλὰ τιμωρήσας, ἐπέστρεψε καὶ αὐτὸν ζῶντα συρέντα ριφῆναι ἴ' εἰς τὰ Πελαγίου (ὡς οὐ μόνον ἀντιπίπτοντα καὶ ἀντιμαχόμενον ἴσ' αὐτοῦ τῇ κακοδοσίῳ, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς μεταφέροντα πρὸς τὸν μονήρη βίον καὶ καταφρονεῖν πειθόντα ἴσ' τῶν βασιλικῶν ἀξιωμάτων καὶ χρημάτων. Καὶ ἦν ἰδεῖν κατὰ τὰς πύλιν καὶ χώραν θρῆνον ἐπὶ θρῆνον καὶ οὐαὶ ἐπὶ οὐαὶ παρὰ τῶν εὐσεβούντων· παρὰ δὲ τῶν ἀσεβούντων ἐπὶ πατούμενα καὶ σκευὴ μεταποιούμενα, ἐκκλησίας τε ἀνορυττομένας καὶ θείας εἰκόνας πατούμενας). Πολλῶν τοίνυν ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν διαβληθέντων εἰκόνας προσκυνεῖν, διαφόροις τιμωρίαις καὶ πικροτάταις αἰκίαις δεινῶ θανάτῳ παρέδωκεν.

Ἐστράτευσεν δὲ κατὰ Βουλγάρων κατὰ τὴν τε καὶ πλοῦν ἴσ', (ἐξοπλίσας ἐκ τῶν θεμάτων) χιλιάς ἑξακόσια, ἐπὶ ἴσ' Ἀγέλων ἀπέστειλεν ἐν ταῖς ἀκταῖς προσορμισθέντα ἴσ' καὶ τοῦ βορρᾶ (βαίως) πνεύσαντος, ἀπαντα μικροῦ δεῖν συνειρθεῖν· καὶ ἐπὶ γῆλας ἀναρτίσθητος. Ὅπερ μαθόντες οἱ Βούλγαροι πόλεμον πρὸς αὐτὸν συνάπτουσι· καὶ τὰ κλήθη αὐτῶν δεινῶς συγκοπέντα ἴσ' ὑπέστρεψαν μετ' αἰσχύνης μεγάλης καὶ ἡττης. Τροπωσάμενος οὖν τοὺς Βουλγάρους, εἰσῆλθεν ἐν τῇ πόλει 652 καθωπισμένος τοῖς πολεμικοῖς ὅπλοις, θριαμβεύων δεδεμένους τοὺς Βουλγάρους.

Ἐφ' οὗ ἴσ' χρόνου γέγονε (χειμὼν μέγας καὶ) ψύχος πικρὸν καὶ ἀνοσιπύστον, ὥστε (καὶ) τὴν ἀρχτῶν ἴσ' τοῦ Πόντου θάλασσαν ἐπὶ μίλια ρ' ἀπὸ λιθωθῆνας καὶ πῆχας λ' τὸ βάθος, οὐπερ χιονισθέντος· ἠύξθη ἐπὶ ἄλλα· κ' πῆχας τὸ ὕψος, ὥστε συναρμοσθῆναι ἴσ' τὴν θάλασσαν τῇ ξηρᾷ καὶ περσοπορευομένη ὑπερθεῖν τοῦ κρούου ὑπὸ ἴσ' ἀγρίων τε καὶ ἡμερῶν ζώων.

(55) (166b) Τῷ δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ κατὰ Θεοῦ κέλευσιν τοῦ ἴσ' τοιοῦτου πάγου· εἰς πλείστα ἔροφανῆ ἴσ' τμήματα διαιρεθέντος καὶ τῇ τῶν ἀνέμων βίῃ ἐπὶ ἴσ' (Δαφνουσίου καὶ) τοῦ Ἰερού κατενεχθέντος ἴσ', (οὗτω) διὰ τοῦ στενοῦ ἐπὶ τὴν πόλιν ἐρθασαν, κακείθεν μέχρι ἴσ' τῶν νήσων καὶ Ἀδύδου πᾶσαν τὴν παράλιον ἴσ' γῆν ἐπλήρωσαν, ἔρχοντα καὶ ἴσ' ζῶα διαφόρα προσπατηγμένα ἴσ', ἡμερὰ τε καὶ ἀγρία. (Δεῖ) πᾶς ὁ βουλέμενος ἀπὸ Σαρμανῶν ἴσ' εἰς τὸν ἅγιον Ἡλίμωνα καὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς Χρυσόπολιν ὡς διὰ ξηρῆς ἐδάδιζεν. Ἐκ τῶν ἴσ' μεγάλων τμημάτων ἐκαίνων

Variæ lectiones et notæ.

ἴσ' ποιήσαντος Val. Bulg. ἴσ' ἔτη μ' Val. Bulg. ἴσ' καὶ ἄ. ζ. om. Val. Bulg. ἴσ' ριφέντα Val. ἴσ' μαχ. Val. Bulg. — 14 ἴσ' πέθων cod. — ἴσ' 763. Ced. 15.3—7. — ἴσ' πλοῖται Cod. ἴσ' καὶ ἀπ. ἐπὶ Ἀγγιλίου χελ. βχ'. β. δὲ πν. ἀπόλωντο π. πλὴν ὀλλίγων, ὑπέστρεψε δὲ ἐν τῇ πόλει ἀδόξως Ced. — ἴσ' προσορμισθέντων? (προσορμισθ. cod.) ἴσ' συγκοπέντες cod. ἴσ' — 763. ἴσ' Τῷ κχ' ἔτει γ. ψ. μ. καὶ πικροτάτων κατὰ τὴν βασιλίδα καὶ τὴν ἀνατολήν καὶ ἄσπον καὶ ὄσπον, ὥστε τὴν ἄ. τοῦ π. παραλίαν ἐπὶ ρ' μ. τὸ πέλαγος ἄ. καὶ ἐπὶ λ' π. τὸ β. παρῆναι Ced. 11, 18—12, 5. ἴσ' ἀρχτῶν cod. ἴσ' συμμορφθ. Ced. Leo. ἴσ' κρ. παρὰ τὴν ἀνθρώπων καὶ ζ. ἡ. τ. καὶ ἄ. τὸ πέλαγος ἀπὸ τῆς Ζικχίας μέχρι Δανούδεως καὶ τοῦ Κούφη ποταμοῦ, τοῦ Ἀναστρεῶς τε καὶ Ἀναπρεῶς καὶ τῶν Νεκροπύλων καὶ τῆς λοιπῆς ἀκτῆς μέχρι Μεσομυδρίας καὶ Μηδείας Ced. — ἴσ' Ced. 12, 5—17. ἴσ' τοῦ τ. π. α. κ. Θεοῦ τὰ τοιαῦτα κατὰ γῆν Leo. — ἴσ' ἔροφανῆ cod. ἴσ' ἐπὶ τὸ Ἰερόν Ced. Leo. ἴσ' κατενεχθέντων? κατενεχθέντα? κατενεχθέντι cod. ἴσ' παραλίαν ξ. Ceu. παράλιον ξ. Leo. — ἐν οἷς ὑπέρχε καὶ ζ. ἄ. τε καὶ ἡ. τεθνεῶτα Ced. — ἴσ' προσεπηγμο. cod. ἴσ' Σ. ἔως τῆς πόλεως καὶ ἀπὸ Χρυσουπόλεως ἔως τοῦ ἁγίου Μάμαντος καὶ τῶν Γαλατῶν ἀκωλύτως ὡς ἐπὶ ξ. ἐδάδιζον Ced. ἴσ' ἐν δὲ εἰς αὐτῶν προστάξαν τῇ τῆς Ἀκροπόλεως σφάλῃ συνέστρεψαν αὐτήν, ἕτερον δὲ Ced.

δύο προσραγέντα, τὸ μὲν τῆ σκάλῃ τῆς Χρυσοπόλεως, ἅ ἄ μὲν τῆ τείχει (τῆ; πόλεως) προσραγέν², ἐκ τῶν θεμελιῶν συνίστασε καὶ συνεδόνησε μετὰ τῶν ἑνδοθεν πλησίον οἰκημάτων ἄπερ οὖν τμήματα διαιρεθέντα εἰς τρία, ἀπὸ τῶν Μαγγάνων ἕως τοῦ Βαδ; φόρου τὴν πάλιν διαζώσαντα. **653** ὑπερῖχε πολὺ τῷ τείχει τὸ ὕψος. (Καὶ ταῦτα θεωροῦντες οἱ τῆς πόλεως καὶ διαποροῦντες ἰθρήνουν ἀπαρηγόρητα.)

² (36) Ἐν οἷς καὶ πλάνη γέγονε περὶ τοῦ παρηλαγμένως τῆς ἀκριβείας τῶν ὀρθοδόξων οἱ παράφρονες³ πασχάσαντες· ὕστερον δὲ ἐπιγνόντες τὴν ἑαυτῶν ἀπάτην καὶ πλάνην, ἤσχύνοντο.

(37) Τῷ δὲ⁴ Ἀπριλίῳ μηνὶ δρόμος ἀστέρων γέγονεν ἐν τῷ ἀέρι, καὶ κατέπιπτον πρὸς τὴν γῆν, ὥστε τοὺς ὄρωντας νομίζειν εἶναι συντέλειαν.

(38) Αὐτίνα καὶ αὐχμὸς⁵ ἐγένετο πολλὸς (καὶ λιμὸς μέγας), ὡς ξηρανθῆναι πηγὰς καὶ ποταμούς, (καὶ λιμὸν μέγαν γενέσθαι ὥστε τὸν μόδιον τῆς κριθῆς ἐν τῇ πόλει πιπράσκεσθαι, εἰς νομίσματα ἰβ⁶.)

⁷ (39) Ἐν δὲ⁸ γε τῇ Συρίᾳ γέγονε σεισμὸς μέγιστος καὶ πόλειων πτώσεις, ὥστε αἱ μὲν τῶν πόλειων ὀλόκληροι ῥεσφίσθησαν, αἱ δὲ ἐξ ἡμισείας, ἕτεροι δὲ ἀπὸ τῶν ἀερίων εἰς τὰ ὑποκειμένα πεδία μετὰ τῶν τοίχων⁹ καὶ τῶν οἰκημάτων ἄρδην μετέστησαν ἀδλαδαῖς ὡς ἀπὸ μιλίων β¹⁰ ἢ δὲ γῆ¹¹ τῆς Μεσοποταμίας, ἐπὶ μιλία γ¹² σχισθεῖσα καὶ ἐτίραν ἀναδράσασαν¹³ λευκὴν καὶ ἀμυῶδὴν γῆν, ἀνήλθε παραδόξως ἐκ μέσου ταύτης ἡμίονος ἀνθρωπίνῃ φωνῇ φθεγγόμενή καὶ προμηνύουσα ἐπιδρομὴν Ἑθνους¹⁴, ὃ(περ) καὶ γέγονε (μετ¹⁵ ὄλγον.)

¹⁶ (40) Ὁ δὲ τύραννος καὶ ἀλάτωρ, ἐξεληθὼν μετὰ ταῦτα πάλιν κατὰ Βουλγάρων πλωτὴ καὶ πεζῆ, ἐπὶ Ἀχελῶν ἀπέστειλεν. Ἀνέμου δὲ βιαίου πνεύσαντος, τὰ πλοῖα συνετρίβη. Τοῦτο μαθόντες οἱ Βούλγαροι πόλεμον πρὸς αὐτὸν συνάπτουσι. Δεινὸς οὖν ἤτηθη¹⁷ οὗ τύραννος ἐπίστρεψε μετ¹⁸ αἰσχύνῃ· μέχρι μὲν¹⁹ γὰρ καὶ τήμερον τὰ τῶν Ἀχελῶν κοίλα καὶ **654** πεδιάσιμα χωρία τὰ τῶν ἀνηρημένων κῶλα σαφῶς ὑποδεικνύουσι καὶ τὴν ἤτταν μαρτυροῦσιν.

(41) Οὗτος²⁰ ὁ θεομισῆς πολλῶν ἁγίων λείψανα κατέκαυσεν, ἄλλα δὲ τῆ θαλάσῃ παρέδωκεν, ἐν ᾧ καὶ τῆς ἁγίας Εὐφημίας τὸ λείψανον, μὴ φέρων ὄραβ²¹ ὁ ἀλιτῆριος μύρον ἀναδύζον, σὺν τῇ λάρνακι ζιτῶ βυθῷ παρέπεμψεν, ὅπερ ἐν τῇ Ἀθήνῳ νήσῳ ὡσὼν διασωθῆν, (παρὰ τῶν οἰκητόρων ἐδέχθη ἐκ θαλάσσης ἀποκαλύψεως, τὸν δὲ ναὸν τῆς ἁγίας πανευφήμου ἀρμάμεντον καὶ κοπροθέσιον ἐποίησεν.) Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου

A mentis concussit et quassavit cum domibus iuxta murum positis. Hæc igitur frustra in tres partes rupta, inde a Manganis ad forum usque Bovis cingentia urbem, murum altitudine multo superabant. Hæc videntes urbis incolæ animo anxii et consternati lamentabantur.

In quibus etiam hoc mali evenit, ut stulti de singulari orthodoxorum scrupulositate cavillarentur. Denique vero errorem suum agnoscentes ac deceptionem, pudore suffusi sunt.

Mense Aprili stellæ per aerem vagantes in terram ceciderunt, ita ut vulgo diceretur fluvis mundi appetiisse.

Statim supervenit siccitas magna quam dira fames secuta est, ita ut siccati sunt fontes et fluvii, ac tanta fames sæviret ut modius hordei nummos duodecim venderetur.

In Syria vero maximus terræ motus urbes subvertit, quarum aliæ omnino, aliæ ex parte tantum destructæ sunt, aliæ ab editis in subjacentes campos, seu a duobus circiter milliariis integræ illæ sæque cum muris ac domibus fuerunt translatae. In Mesopotamia autem terra spatio trium milliariorum fissa, aliam ebullit albam arenosamque terram, de cujus medio (res incredibilis!) exortum est hemionium humana voce loquens et prædicens populi incursum, quod paulo post contigit.

Post hæc pestifer tyrannus iterum Bulgaros terra marique aggrediens, ad Achelos exercitum misit. Vento autem vehementissimo flante, naves alliduntur. Quo comperto Bulgari prælium conserunt. Dire igitur devictus tyrannus cum dedecore reversus est: et etiam nunc Achelorum concava campostria loca interfectorum ossa manifeste ostendant atque cladem testantur.

Ipse Dei osor multorum sanctorum sacra pignora combussit vel in mare mersit. Quin et reliquias sanctæ Euphemie, ex eis stillantem balsamum videre non sustinens, cum cista in fluctus projecit; quæ incolumis Lemnum appulit et ab incolis per divinam revelationem erepta est. Sanctæ martyris eadem in armamentarium et loenum bano deponendo mutavit. Deinde vero, Constantino et Irene re-

Varie lectiones et notæ.

¹ πρ. τοῦτο μεγάλη; ἰδ. ὡς καὶ τοὺς ἑ. οἰκοῦντα, συμμεταστῆν τοῦ σάλου· εἰς τ. δὲ ῥαγὴν ἔκωσε τὴν πόλιν ἄ. τῶν Μ. ἑ. τοῦ Βοσπορίου αὐτίνος τὸ ὑπ. τῆς πόλεως Ced. ² 760. ³ τοὺς παράφρονες πασχάσαι — ⁴ Τῷ δὲ Μαρτίῳ μ. ἀστέρως ἀθρόως ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπ. ὡς λέγειν πάντας σ. ἑ. Ced. 12.18,19. ⁵ Αὐχμὸς τ. π. ἰ γέγονεν ὡς Ced. 12.19,20, ἐπίτερα ε § 11 repetita non habet. ⁶ 750. ⁷ Τῷ θ' ἔτει π. σ. ἐν Σ. καὶ μεγάλη καὶ φοβερά πτώσις, ὅθεν αἱ μὲν τ. π. ὀλοκλήρως ἤφανισθ. αἱ δὲ μέσως, ἑ.τ. ἀπὸ τῶν ὄρεινῶν Ced. ⁸ σὺν τοῖς τείχεσι καὶ τοῖς οἰκήμασιν ὀλόκληροι αὐταὶ μ. σὺν τῶν κτλ. Ced. ⁹ ἐξ. ἐν Μεσοποταμίᾳ δὲ εἰς μῆκος μ. δύο ἐρράγη ἡ γῆ, καὶ ἐκ τοῦ βυθοῦ αὐτῆς ἀνήχθη γῆ λευκοτάτη καὶ ἀμυῶδης, ἥς ἐκ μέσου ἀν. ζῶον μυλικὸν ἀσπίλον λαλοῦν ἄ. φ. προμηνύον ἑ. ἐπ. Ced. ¹⁰ ἀναδράσασα? ¹¹ ἐκ τῆς ἐρήμου κατὰ τῶν Ἀράβων Ced. ¹² cf. Ced. ad § 33. ¹³ μὲν om. cod. ¹⁴ Ἀλλὰ καὶ τὸ εἶμιον λ. τῆς ἄ. καὶ πανευφήμου Ἐ. εὐθύσις σὺν τῇ λ. ὅπερ Θεοῦ χάριτι ἐν τῇ ν. τῇ Ἀ. εὐπλοῆσαν ἐγένετο καλὴ πάλιν ἐπὶ Κ. καὶ Ἐ. τῶν εὐσεβῶν βασιλείῳ μ. τῆς κρεπούσης τ. ἐπανῆλθεν ἐν τῷ τεμένει αὐτῆς, ὅπερ ὁ τῶν ἐκκλησιῶν ἐχθρὸς, μάλιστα δὲ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆ; ἀρμάμεντον καὶ γι. προθέσιον ἐποίησεν, αὐτοὶ δὲ ἀνακαθάραντες πάλιν καθίστησαν Ced. 15,1—14.

gnantibus, egregiæ martyris reliquiæ cum veneratione magna in urbem sunt translatae.

Idem filios suos Nicephorum et Christophorum Cæsares, Nicetam vero nobilissimum fecit.

Athenis in urbem venit Irenes cum dromonibus; cum imperator filio suo Leoni junxit, in templo sancti Stephani coronans eos duplici corona, regni et matrimonii.

Amicos in Bulgaria Constantinus secreto sibi conciliaverat qui consilia regis sibi aperirent. Hi imperatori nuntiant regem Bulgarorum copias misisse ad invadendam Berzetiam. Imperator, contra Arabas movere simulans, apocrisiaros mittit in Bulgariam ad pacem conciliendam; interim collecto exercitu cum tagmatibus Bulgaros, silentio luccinatoribus indicto, aggreditur conteriturque et magna victoria potitur. Deinde in urbem reversus, loricated triumphum egit. Hoc bellum nobile appellavit quod in ea nullus hostis obstitisset et ex Romanis nullus cecidisset.

Rex vero Bulgarorum, intelligens imperatorem de suis consiliis prodicione suorum familiarium certiore fieri, ad eum dolose scribit: « Constitui profugere et me ad te conferre, ut per me totam Bulgariam obtineas. Itaque mitte promissionem immunitatis et significa quos hic habes amicos ut eorum fidei me credens una cum ipsis ad te perveniam. » Ilac fraude Bulgari vanus ac stolidus iste circumventus, nomina suorum amicorum scribit; quod rex cognoscens, omnes crudeli morte sustulit. Ea re nuntiata Constantinus barbaram sibimet evellit.

Iterum contra Bulgaros movens, carbunculi pedes ejus invascrunt, ac febris præterea vehemens eum et ardentissima corripuit non longe ab Arcadiopoli, lectica reportatus est.

Et reportatus Selymbriam indeque navigio vectus usque ad castellum Stronguli, ibi et animæ et corporis mortem obiit, clamans et dicens quia, « Vivus igni inextinguibili traditus sum propter Mariam Deiparam; sed extunc honoretur et celebretur ut vere Deipara. »

Hæc eo vociferante et Mariam Deiparam procla-

και Ειρήνης τὸ αὐτὸ λείψανον τῆς πανευφήμου πάλιν μετὰ τιμῆς πολλῆς ἐν τῇ πόλει ἀνεκομίσθη.

¹⁶ (42) Οὗτος τῶν υἱῶν αὐτοῦ τοὺς μὲν δύο προβάλλεται Καίσαρας Νικηφόρον καὶ Χρ.:στοφόρον, τὸν δὲ Νικήταν νοβελίσσιμον.

¹⁷ (43) Εἰσελευσάμενος δὲ ¹⁸ τῆς Εἰρήνης τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἐν τῇ πόλει μετὰ δρομώνων (167*), ἐξευξεν αὐτὴν Λέοντι τῷ υἱῷ αὐτοῦ, στέψας αὐτοὺς ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου τῷ τῆς βασιλείας στέφει καὶ τοῦ γάμου.

¹⁹ (44) Δεξιωσάμενος δὲ ²⁰ φίλους κρυπτοὺς ἐν Βουλγαρίᾳ, οἱ κατεμήνουσιν αὐτῷ ἅπαντα τὰ τῷ ἄρχοντι αὐτῶν βουλευόμενα, οἱ καὶ δηλοῦσι τῷ βασιλεῖ, ὅτι ἀποστέλλει ὁ κύριος Βουλγάρων πᾶν πρὸς τὸ ἀλχμαλωτῆσαι τὴν Βεργητίαν **655**. Ὁ δὲ βασιλεὺς, μετασχηματισάμενος κατὰ Ἀράβων κινεῖν, ἀποστέλλει τοὺς ἀποκρισιαριοὺς τοὺς διὰ εἰρήνην παραγενομένους ἐπὶ Βουλγαρίαν, καὶ ἐπισυνέξας πάντα τὸν στρατὸν, ἅμα τῶν ταγματῶν ἐπέπεσε τοῖς Βουλγάροις ἀσάλπιγχι, καὶ τρέψας αὐτοὺς ἐποίησε νίκος μέγα. Καὶ ὑποστρέψας ἐν τῇ πόλει καὶ θριαμβεύσας τεθωρακισμένος, τὸν πόλεμον τοῦτον ἐπωνόμασεν εὐγενῆ, ὡς μηδενὸς αὐτῷ ἀντιστάντος μηδὲ σφαγῆς Ῥωμαίων γενομένης.

²¹ (45) Ὁ δὲ ἄρχων Βουλγάρων Τελέριχος, γνούς, ὅτι ἐκ τῶν οικείων αὐτοῦ τὰς βουλὰς ὁ βασιλεὺς μαθᾶναι, γράφει ²² αὐτῷ (ἐν δολιότητι, ὅτι ἑ Βουλόμενος) φυγεῖν καὶ ἐλθεῖν πρὸς σὲ (ἵνα δὲ ἐμοῦ ὑποτάξης πᾶσαν τὴν Βουλγαρίαν) ἀλλὰ ²³ πέμψον λόγον ἀπαθείας καὶ τίνας ἔχεις φίλους ²⁴ ἐνταῦθα, ἵνα θαρρήσῃ αὐτοῖς; ἐλθεῖν σὺν ἐμοῖς ²⁵. Ὁ δὲ, ²⁶ κουφότητι γνώμῃ; καὶ ἀνοίας κρατηθεὶς, ἔγραψε τοὺς καταμηνύοντας αὐτῷ ὅπερ κάκεινος, μαθὼν, πίντας δεινῶν θανάτῳ παρέδωκεν ὃ καὶ μαθὼν, ὁ ἀλάστωρ τὴν γενειάδα αὐτοῦ ἀπέτιλεν.

²⁷ (46) Ἐξοστρατεύσας δὲ πάλιν κατὰ Βουλγάρων καὶ δεινῶς κατὰ τῶν σκελῶν ἀνθρακωθεὶς καὶ πυρετῷ λάθρῳ καὶ διακαεῖ συσχεθεὶς κατὰ τὴν Ἀρκαδιοῦπολιν, ἀνέστρεψεν ²⁸ ἐγκλίσιος.

²⁹ (47) Καὶ ἐλθὼν ἐν Σηλυμβρίᾳ καὶ ἐκπλωσας ³⁰ μέχρι τοῦ Στρογγύλου καστέλλου, θνήσκει ψυχῇ καὶ σώματι, βῶν καὶ λέγων ἑ «Ὅτι ζῶν πυρὶ ἀσδέστω παρεδόθην διὰ τὴν Θεοτόκον Μαρίαν· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ νῦν τιμάσθω καὶ ἀνομιεῖσθω ὡς Θεοτόκο; ἀληθῆς οὖσα.»

656 (48) Ταῦτα αὐτοῦ ἐπιδομένου καὶ τὴν

Variae lectiones et notæ.

¹⁶ Ced. 16,21—23: Τῷ κη' ἔτει ἔστειλε τὴν αὐτοῦ γυναῖκα Εὐδοκίαν, τρίτην οὖσαν, Αὐγουσταν καὶ τοὺς δύο ἀ. ὑ. Χρ. καὶ Ν. ἐποίησε Κ. τοῦ πατριάρχου ποιήσαντος εὐχὴν. ¹⁷ 769. ¹⁸ Τὸ κθ' ἔτει — ἦλθεν Εἰρήνη ἐξ Ἀ. καὶ ἐστέρθη ἐν τῷ ἁγίῳ Στεφάνῳ πρὸς γάμον Α. βασιλεῖ τῷ ὑ. τοῦ Κοπρωνύμου Ced. 18,1—4. ¹⁹ 775. ²⁰ Τῷ λγ' ἔτει ἐκίνησε Κωνσταντῖνος στόλον κατὰ Βουλγάρων καὶ ποιήσας εἰρήνην ἐπέστρεψε καὶ τῶν Βουλγάρων ἱς' χιλιάδας πεμπόντων εἰς Β. ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ ἐξελθὼν εἰς τὴν λεγομένην Λιθοσωραίαν ἐπ. αὐτοῖς καὶ πάντας ἀνελὼν ὑπέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν τ. τὸν π. ὦν. ἔ. ὡς μ. σφαγάντος Χριστιανῷ Ced. 17,8—43. ²¹ Ced. 17,15—20: Ὁ δὲ τῆς Βουλγαρίας κύριος Ἐλέριχος. ²² ἀ. προδίδοται γρ. αὐτῷ. Βουλὴν ἔχω τοῦ φ. Ced. ²³ π. οὖν μοι λ. Ced. ²⁴ φ. ὡς Ced. — ²⁵ ἀ καὶ συνδράμοσι μοι Ced. ²⁶ Ὁ δὲ κοῦφος, ὦν καὶ ἀνόητος, συνυπέστη τῇ ἀπάτῃ τοῦ Βουλγάρου, καὶ γράφει ὁ κ. μ. π. ἀπέπεσε, ὅπερ ὁ Κοπρωνύμος ἀκούσας τὴν γ. ἀ. ἐξέτιλε Ced. ²⁷ 775. Ced. 17,21—18,2: Τῷ λε' ἔτει ἐξοστρατεύει Κωνσταντῖνος. — καὶ θεηλάτῳ ὄργη κ. Ced. ²⁸ ὁσπερ. Ced. — ²⁹ Ἐξομολόγησις τοῦ Κοπρωνύμου καὶ Κοπρωνύμου. Ced. 18,2—11. ³⁰ δια-πλωσάμενος Ced.

Θεοτόκον Μαρίαν ἐπικαλουμένου καὶ πᾶσι παρακα-
λευομένου καὶ δογματίζοντος ὡς χρῆ τιμᾶσθαι καὶ
προσκυνεῖσθαι ὡς κυρίως Θεοτόκον τὴν Ἀειπαρθένον,
δεινῶς καὶ χαλεπῶς τὴν ἀθλίαν αὐτοῦ ψυχὴν ἀπέρ-
ρηξε.

(49) Περὶ οὗ καὶ ὁ θεῖος Νικηφόρος πατριάρχης
Κωνσταντινουπόλεως τοιαύτη φησὶν (α) : Ἐπειδὴ δὲ
τινα παρὰ τοῖς Χριστομάχοις περιβρῦλλεῖται ἄπερ
αὐτοῖς ὁ τοῦ ψεύδους πατήρ ἐμπνεύσει, φέρε καὶ
ταῦτα διασκεψόμεθα. Καταψεύδονται γὰρ διὰ τὴν
εἰς Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ ὕβριν χρο-
νους μηκίστους καὶ παρατεταμένην ζωὴν καὶ βίον
εὐπαθῆ μεμετρησθαι τῷ Μαρμωρῷ, καὶ εὐημερίας ²¹
εἰς ἄκρον ἐλάσαι, νίκας τε κατὰ βαρβάρων αὐτῶ καὶ
ἀνδραγαθήματα ὡς πλείστα ἐπιγράφονται, ἃ τοῖς
σώφροσιν οὐδὲ εἰς ἀκρόασις ἐρχεσθαι δίκαιον. Ὡς ^B
δ' ἂν τῶν ἀπλουστέρων ἢ ἀμαθεστέρων τινὰς τοῖς
ἐκ τῆς ἀπάτης ἀναπλασμοῖς μὴ βλάβοιεν, τούτους
ἀπειθύνοντες ἕκαστον δεινοῖς λόγοις ἑαυτοῦς φανα-
κίζοντας ἀποφαίνωμεν τοῖς ματαιόφροσιν. Ὅτι μὲν
γὰρ οὖν ἐκείνου πᾶν αἰσχρὸν γέγονε, βδελυκτὰς τε
θεῶν καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις τοῖς εὐσεβέσιν
ὀπίσθην, οὐκ ἀσυμφανές. Καὶ γὰρ εἰς τὰ τῆς σαρκὸς
πάθη κατασφόμενος, καὶ τοῖς ἀπηγορευμένοις βαρ-
βάροις καὶ Ἑλλήσι σῶμα καὶ ψυχὴν ὁ δεῖλαιος ἐμ-
μολυόμενος, τὴν τῶν ἀλόγων ζῶων παρήλασε
κτινηώδιον. Καὶ ταῦτα οὐκ ὀλίγοι τῶν παρακλιταμέ-
νων ²² αὐτῷ μέχρι δεῦρο περιόντες ἐπαγγελλέτωσαν.
Μεθ' ὧν καὶ τᾶλλα δι' ἃ περὶ τὸ σῶμα αὐτῷ κατήν-
τησαν. Πόνους γὰρ καὶ ἀληθῶς ἀρβήτοις, ὅλα εἰκὸς ^C
τούς ἠλωμένους πάσχειν, βαλλόμενος πονήρως
ἀγαν καὶ ἀνηκέστως δέχετο, καὶ τινα (167^b) τῶν
μελῶν ὑπὸ τῆς ἐλκώσεως καὶ διαβρώσεως ἀπεβρύη-
κώτων αὐτῷ ἐλεινῶς κατετρύχετο³ συνεχέστατα δὲ
ὕπῳ τῶν Ἐρινύων ἐκδειματούμενος πικρῶς τε καὶ
ἀσπυρῶς πολλάκις τὸν νυκτερινὸν καιρὸν διήνυσε.
Παρεῖσθω τὰ νῦν λέγειν τὸ τῆς διαίτης ἀηδὲς τε καὶ
αἰσχιστον· ὅπερ γὰρ ἂν πρὸς ἄριστον βρώσεως ²³,
οὐ τελῶς καταποθὲν παρὰ τοὺς ἐμετοὺς ἐφθανε
κρινόμενος. 657 Τὴ δὲ περὶ τοὺς ὑπηρετουμένους
ἰταμὸν καὶ θηριώδες τοῦ τρόπου καὶ τῆς ὑπηρεσίας
τὸ δυσαχθέστατον πῶς ἂν τις εἴποι [τὰ φέροντα σώ-
ματα]; Μάλιστα γὰρ ἐκάστης ἡμέρας πολλαῖς πολ-
λῶν κατεξαίνοιο σώματα· καὶ τὰς δῦεις παίων
πυγμαῖς καὶ λαῖς ἐναλλόμενος οὐδὲν τῶν σαρκόφρων ^D
θηρίων φιλανθρωπότερον ἐπραττεν. Ἐκ στόματος δὲ
μελῶν καὶ ὀφθαλμῶν πηρώσεις, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα
δεινὰ κολαστήρια, καὶ σφαγὰς ἀδίκους ἀνδρῶν ἀθῶων,
καὶ τοὺς διὰ πυρὸς πικροτάτους θανάτους, μάλιστα
δὲ κατὰ τῶν ὀρθοδοξούντων ἐπιδεικνυμένους, τί χρῆ
καὶ λέγειν; Οἱ γὰρ τῆς μανίας αὐτοῦ δυσμενεῖς
ὕπασπισται καὶ δορυφόροι βίνας μὲν ὡς πλείστας
ἀνθρώπων ὁσίων ἀποτεμόντες, ὥσπερ τὴν τοῦ Προ-
δρόμου πάλαι κεφαλὴν Ἡρώδη, οὕτω καὶ τῷ ἐφ'

mantle, et astantes, quod oporteat eam proprie ut
Deiparam et semper Virginem honorare, monente
turpiter et ægre miseram animam reddidit.

De quo et divinus Nicephorus patriarcha Cpolitani
us ita loquitur : « Quoniam vero ab inimicis Christi
nonnulla jactantur ex mendacii parentis afflatu,
age vero jam cujusmodi sint ea consideremus. Nam
ad Christi Domini Ecclesiarque contumeliam men-
turi ista solent, diuturnæ vitæ spatia cum maximis
voluptatibus pessimo huic Mammonæ esse conces-
sa, eumdemque felicitatis summa contigisse. Sed et
insignes de Barbaris victorias, et egregia multa
facinora tribuunt, quæ ne auditu quidem par est
admittere. Sed ne imperitioribus minimeque malis
hominibus ea mendacia fraudi sint, redarguendi illi
nobis erunt, ut quantopere se ipsi inanibus his ser-
monibus ludifcentur intelligant. Igitur omnia illius
quam turpissima fuisse, cumque Deo, angelis ac
religiosis hominibus execrabilem existisse, nequa-
quam est obscurum. Nam cum omni se in libidinum
genere volutaret, iisque corpus suum et animum
conspurcavit quæ tam Barbaris quam gentilibus
sunt vitia, longe pecudes ipsas fœditate superavit.
Atque hæc non pauci qui cum eo vixerunt et hodie-
que supersunt testificari poterunt; nec non et varia
corporis incommoda quidem idem fuit obnoxius.
Doloribus enim ac cruciatibus, qui explicari dicen-
do nequeunt, excarnificatus, cujusmodi ulcerosa
corpora perpeti consentaneum est, pessime ac sine
ullo remedio erat affectus. Quare nonnulla membra
ulceribus adesa ac consumpta cum intolerabili do-
lore diffuebant, sed et perpetuo intemperii agita-
tus plerumque noctes insomnes ac molestissimas
ducebat. Omitto victus acerbiter ac turpitudi-
nem : quidquid enim in prandio cibi per fauces tra-
jecerat, id subinde vomitibus excernebat. Nam illam
in famulos arrogantiam ac feritatem atque in exi-
gendis obsequiis morositatem quis assequi dicendo
possit? Cædebantur quotidie virgis pluribus pluri-
morum corpora. In quos ille pugnis et calcibus
insiliens nihilo se carnivoris bestiis mitiorem præ-
stabat. Jam membrorum oculorumque mutilationes
ac reliqua id genus acerba supplicia, tum inno-
centes homines ferro flammis interemptos, præscr-
itum orthodoxos, quid attinet dicere? Etenim furoris
illius satellites ac ministri nasos quamplurimos
sanctis viris abscissos in disco, ut olim Herodi
Præcursoris caput, sic novo Herodi suavissimi loco
numeris offerebant. Ad hæc effossa plerisque lumi-
na ambustasque genas, et exhaustum sanguinem
testantur ii qui in hodiernum diem earum cladium
vestigia circumferunt. Inusitata poro. et horrenda

Varie lectiones et notæ.

²¹ εὐμερίον vulgo. ²² συνδαιτυσαμένων Petavius. ²³ προσάροιο βρ. ?

(α) In Antirrhethico in adv. Constantinum Copronymum, *Patrologiæ* t. C, col. 505, et plenius col. 969. *Extr. Patr.*

κάριστον βίον ὁ ἄσπονδος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀγίων αὐτοῦ πάντων ἐχθρὸς καὶ πολέμιος δυσμ-
νίστατος. »

ΣΝΔ'. Βασιλεία Λέοντος υἱοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Α CCLIV. Regnum Leonis, Constantini Copronymi
Κοπρωνοῦμου. filii.

⁹⁹ (Μετὰ δὲ Κωνσταντίνον τὸν Κοπρωνοῦμον) ἔδα-
σλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ ἐκ τῆς Χαζάρης ἑτη σ'.
(Οὗτος ἤρξατο ἐραπλοῦσθαι ἐπὶ τοῖς καταλειφθεῖσιν
ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πολλοῖς χρήμασιν ἐξιμμενισά-
μενος τοὺς ἐν τέλει, καὶ τῷ λαῷ εὐσεβῆς **659** εἶναι
προσποιησάμενος καὶ φίλος τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν
μοναχῶν, προχειρισάμενος καὶ μητροπολίτης τινὰς
μοναχοὺς ἐν θρόνοις τισίν.)

⁹⁹ (2) Εἰσελθόντες οὖν οἱ τῶν θεμάτων ἄρχοντες
σὺν πολλῷ πλήθει ἐν τῇ πόλει, ἠτοῦντο Κωνσταν-
τίνον, τὸν υἱὸν αὐτοῦ, βασιλέα· ὁ δὲ, διὰ τοὺς ἀδελ-
φοὺς δεδιώς, ἀντεδήλωσεν αὐτοῖς, ὅτι Ὁ υἱὸς μου
μόνογενὴς μοι ἐστί, καὶ φοβούμαι τοῦτο ποιῆσαι,
μή πως συμβῆ μοι θάνατος καὶ νηπίου αὐτοῦ ὄντος,
θανατώσῃτε αὐτὸν, καὶ ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ προβά-
λησθε ¹⁰⁰. Οἱ δὲ μεθ' ὄρκων φρικτῶν ἐπληροφόρουν
αὐτὸν μὴ δέξασθαι ἄλλον βασιλέα ἐκτὸς αὐτοῦ. Ἀπὸ
δὲ τῆς Βιλοφόρου ἕως τῆς Μεγάλης ἐκκλ. τοῦτο ἠτοῦν-
το· τῇ δὲ ἁγία Παρασκευῇ ἐπέλευσεν ἰμῶσαι αὐτοὺς
εἰ· τὰ τίμια ξύλα. Καὶ ὤμοσαν οἱ τε τῶν θεμάτων
ἄρχοντες, καὶ τῶν ἱσῶ ταγμάτων καὶ τῶν πολιτῶν
πάντων, μὴ δέξασθαι βασιλεία ἐκτὸς Λέοντος καὶ
Κωνσταντίνου καὶ τοῦ σπέρματος αὐτῶν.

(3) Καὶ τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ προεβάλλετο Εὐδό-
κιμον, ἀδελφὸν αὐτοῦ, νοβελήσιμον καὶ προῆλθε σὺν
δυσὶ Καίσαρσι, καὶ τρισὶ νοβελήσιμοις, καὶ τῷ νέφ
Κωνσταντίνου εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν, καὶ τὰ ἐξ
ἔθους πωήσας, σὺν τῷ πατριάρχῃ καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ
ἀνῆλθεν εἰς τὸν ἄμβωνα. Εἰσελθόντος δὲ παντὸς τοῦ
λαοῦ καὶ ἀποθεμίνων τὰ ἔγγραφα αὐτῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ
τρῆπιζῃ, εἶπεν ὁ βασιλεὺς· « Ἴδου ἐκ τῆς χειρὸς
τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας τὸν υἱὸν μου
παρλαμβάνετε. » Οἱ δὲ ἐβόησαν· « Ὑἱὸ τοῦ Θεοῦ,
ἐγγύτητον ἡμῶν, ὅτι ἐκ τῆς χειρὸς σου παρλαμβάνο-
μεν τὸν κύριον Κωνσταντίνον εἰς βασιλεία τοῦ διεφυ-
λάττειν αὐτὸν καὶ ὑπεραποθνήσκειν αὐτό. »

(4) Καὶ τῇ ἑπαύριον, τῇ μεγάλῃ Κυριακῇ ἐστέφθη
ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ
πατριάρχου ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ προῆλ-
θον ¹⁰¹ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οἱ δύο βασιλεῖς σὺν τοῖς δυσὶ
Καίσαρσι καὶ τρισὶ νοβελήσιμοις.

660 ¹⁰² (5) Τῶν δὲ Ἀράβων ἐξελθόντων, ἀπο-
στειλίας ὁ βασιλεὺς τὰ στρατεύματα ἐποίησε νίκην
μεγίστην· ἐν Σοφianaίς δὲ ἐξεῖθον καὶ ποιήσας
Μαϊουμῶν ¹⁰³, ἐθριάμβευσεν τὰ ἐπινίκια· ἐκεῖ γὰρ
ἦν ἱθὸ· τοὺς βασιλεῖς δέχεσθαι τὰ λάφυρα.

Post Constantinum Copronymum regnavit ejus
ex Chazara filius annos quinque. Is porro magnis
divitiis a patre sibi relicto liberalius utens, opti-
mates sibi devinxit, et populo religiosus visus est
et Deiparæ addictus monachisque, quorum quosdam
in metropolitas assumpsit.

Thematum præfecti cum populi conserta turba
in urbem introeuntes, petierunt ut Constantinus,
filius ejus, imperator designaretur. Hic propter fra-
tres timens, illis contra obnitebatur. « Filius iste
meus, aiebat, unicus mihi est, et quod postulatis
exsequi vereor, ne si forte fato concesserim, illum
adhuc ætate minimum e medio tollatis et illum
urbis principem præficiatis. Illi cum jurejurando
fidem faciunt alium ab ejus filio nullum ipsis impe-
raturum. Is in postulatis a Palmarum Dominica
usque ad magnam feriam quintam perseverantibus,
in die Parasceves præcepit ut in vivifica et vene-
randa ligna jurarent. Et juraverunt thematum et
exteriorum ordinum præfecti et omnes urbis incolæ,
præter Leonem et Constantinum et deductam ab
eis sobolem se nullum unquam imperatorem sus-
cepturos.

Et in magno Sabbato Eudocimum, fratrem ejus,
nobilissimum renuntiavit, et cum utroque Cæsare,
et tribus nobilissimis, et juniore Constantino ad
Magnam Ecclesiam procedens, et quæ sunt moris
exsecutus, cum patriarcha et filio in ambonem
ascendit. Tum introeuntes universi populi ordines
sponsiones suas scripto consignatas in sacra mensæ
imposuerunt. Imperator autem ad eos hæc verba
fecit : « Ecce ex manu Christi et sanctæ Ecclesiæ
filium meum excipitis. » Exclamaverunt omnes :
« Fili Dei, esto fidejussor noster, ut e manu tua
dominum Constantinum in imperatorem, eum in-
columem seivaturi et mortem ejus gratia fortiter
oppetituri, excipimus. »

Postera luce, quæ magna Dominica fuit, corona-
tus est in Hippodromo ab ejus patre et patriarcha,
coram populo universo, atque ita versus Magnam
Ecclesiam imperator uterque cum duobus Cæsari-
bus et nobilissimis tribus processerunt.

Cum autem Arabes incursionem fecissent, misit
imperator exercitum et magna victoria potitus est.
Deinde ad Sophiana procedens ut Maiumam cele-
braret, mos enim erat ut ibi imperatores spolia re-
ciperent.

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁹ 775. Coel. 12, 4—6 : Λέων ὁ ἐκ τῆς Χ. ἐβ. ἐ. ἑτη. ¹⁰⁰ Coel. 19, 7 : στέφει δὲ Κ. τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ
στρατοῦ, ¹⁰¹ προεβάλλεσθε τοῖς. ¹⁰² προσήθ. coel. ¹⁰³ Coel. 19, 12 : τῷ γ' ἑταί; ¹⁰⁴ μ. πανηγυρις ἐν
Ῥώμῃ εἰς τὸν Μάϊον μῆνα (Suidas)

Niceta e Slavis patriarcha mortuo, subrogatur ei A venerabilis Paulus, doctrina et virtute præstans, genere Cyprius.

Imperatori delati sunt Theophaues, papias palatii, et cum eo cubicularii tres quasi sanctas et venerabiles imagines coluissent. Quod audiens, uadata in ipso delitescente impietate, eos inclementer cæsus et cum ignominia traductos confessorum corona donavit.

Demum Aaron, Arabum rex, impressione facta in themata, et multis castris potitus, cum præda magna recessit.

Leo vero, cum insana in gemmas arderet libidine, coronam quoque Heraclii in magna æde dedicatam concupivit, ablatamque gestavit in publicum progressus. Inde domum reverso caput ejus carbunculis graviter est affectum, vehementissimaque febri correptus et prostratus, animam efflavit præmiu sacrilegii justum consecutus.

CCLV. De cane et ejus domino.

Sub imperio Leonis, cum quidam solus, cane comitante, iter faceret, est a latrone, quales itinera solent insidare, interfectus. Latrone fuga se subducente, canis eo in loco permansit domini cadaver custodiens. Forte alius quidam ea via pergens supervenit cadaverque videns, motus misericordia, tellure effossa sepeliit. Canis id officium pergratum habuit seque ultro homini qui heri sui corpori justa reddiderat comitem ac servum adjunxit. Erat autem is conditione caupo, et solebat canis iis qui cauponam intrarent exirentque adulari. Post aliquantum temporis accidit ut latro in cauponam intraret; quem canis agnoscens allatrat inque ejus faciem insiliit. Hoc sæpius factum Dei instinctu apud multos suspicionem excitavit; ideo comprehensus et coram judice constitutus, cum facinus uti erat ab eo perpetratum confessus fuisset, morte multatus est.

CCLVI. Regnum Constantini et Irenes Atheniensis, ejus matris.

Post Leonem imperavit Constantinus, ejus filius, D cum matre sua Irene annos septem et decem. Sub eo pia doctrina cœpit libere doceri Deique verbum propagari et monasteria cum omni securitate et

(6) Τοῦ δὲ Νικήτα πατριάρχου τοῦ ἀπὸ Σκιάδων τεθνηκότος, προ(168^b)χειρίζεται (πατριάρχης Παῦλος ὁ τίμιος ⁴⁶, ὁ λόγῳ καὶ πράξει τετιμημένος, Κύριος τῷ γένει.

(7) Κατεμνησθὴ δὲ τῷ βασιλεῖ, ὡς ὅτι Θεοφάνης ὁ παπίας τοῦ καλατίου, καὶ κουδικουλάριοι τρεῖς σὺν αὐτῷ σέβονται καὶ προσκυνοῦσι τὰς ἁγίας εἰκόνας. Ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα ἀκούσας καὶ τὴν ἐν αὐτῷ ἐγκεκρυμμένην κακίαν ἀπογυμνώσας, τούτους ἀνηλεῶς ἐτυψε καὶ λαθραίως φονεύσας ὁμολογητὰς ἐποίησεν.

(8) Ὁ δὲ Ἀαρὼν, ὁ τῶν Ἀράβων βασιλεὺς ἐξεληθὼν ἐν τοῖς θέμασι καὶ κάστρα πολλὰ παροαδῶν καὶ αἰχμαλωσίαν ⁴⁷ ποιήσας, ὑπέστρεψε.

(9) Ὁ δὲ Λέων λιθομανῆς ὑπάρχων λίαν, ἡράσθη τοῦ στέμματος Μαυρικίου καὶ λαδῶν ἐφόρεσεν αὐτὸ καὶ προήλθεν. Ὑποστρέψαντος ⁴⁸ δὲ ἀπηνθρακώθη δεινῶς ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ οὕτω σφοδρότατῳ πυρετῷ συνεχόμενος ⁴⁹ καὶ φθειρόμενος ἀπέθωκε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τῆς ἱεροσυλίας τὰ ἐπιχειρήματα κομιτάμενος.

ΣΝΕ. Περὶ τοῦ κυνὸς καὶ τοῦ κυρίου αὐτοῦ ⁵¹.

⁵² Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀνθρώπων τινὲς ἴσως ἔδειοντι ⁵³ κύων ἠκολούθει· ληστής δὲ ἐνόδιος τὸν ἄνθρωπον ἀποκτείνας ἀπέθρασε. 661 Τοῦ (δὲ) κυνὸς (ἀπο)μείναντος ἐν τῷ τόπῳ καὶ φυλάσσοντος τὸ σῶμα τοῦ δεσπότου αὐτοῦ, ἑστῶς ⁵⁴ τις ἀνθρώπος κατὰ ⁵⁵ τὴν ὁδὸν ἐλθὼν καὶ τὸ σῶμα ἰδὼν καὶ σπλαγχνισθεὶς, ὀρύξας ἐθαψεν αὐτὸ ἐν τῇ γῆ. Τοῦτο ἰδὼν ὁ κύων καὶ ἀποδεξιόμενος ἠκολούθησε ⁵⁶ τῷ θάψαντι (τὸ σῶμα τοῦ κυρίου αὐτοῦ) εὐνοϊκὴν δουλείαν (αὐτῷ) ἀποπληρῶν· — ἦν δὲ τὸ ἐπιτεθῆναι τοῦ ἀνθρώπου κἀπῆλος· — πάντας δὲ τοὺς εἰσόντας καὶ ἐξιόντας (εἰς τὸ ἐργαστήριον) ἔσαιεν ὁ κύων. Χρόνῳ ⁵⁷ δὲ ποτε συνέβη τὸν φονέα εἰς τὸ καπηλεῖον εἰσελθεῖν, ὃν ἐπιγνοὺς ὁ κύων, ὑλάκει καὶ ἐπεπῆδα εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ (καὶ εἰσελθεῖν οὐκ εἶα τὸν ἄνθρωπον). Τοῦτο δὲ πολλὰκις γενόμενον ⁵⁸ εἰς ὑποψίαν πολλοὺς θεοῦ ⁵⁹ τινὸς κινήματος ἤγαγε· (διὸ) καὶ συσχεθεὶς, εἰς κρίσιν παρεδόθη καὶ τὸ κρηχθὲν ὁμολογήσας, μετὰ πάσης ἀληθείας, ἀνῆρέθη ⁶⁰.

ΣΝΖ. Βασιλεία Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν.

⁶¹ Μετὰ δὲ Λεόντα ἐβασίλευσε Κωνσταντῖνος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ Εἰρήνῃ ἑτη ιζ', ἐφ' οὗ τὸ τῆς εὐσεβείας δόγμα ἔλαχεν ἀρχὴν παρῶν σιδήσεσθαι καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ πλατύνεσθαι καὶ τὰ

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁶ 780. Ced. 19,13 : τῷ ζ' ἔτει τέθνηκε Νικήτας Κ. π. ὁ ἀπὸ Σ. εὐνοῦχος καὶ πρ. ⁴⁸ τ. ἀναγνώστης Κ. ed. ⁴⁹ Ced. 19,17—21 : τῇ δὲ μέσῃ ἡμέρᾳ τῶν νηστεϊῶν. ⁵¹ αἰχμαλώτους; (αἰμαλῶ, col.) — ⁵² Ced. 20,3—8 λ. δὲ λ. ὑπ. ἡρ. τοῦ στ. τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας ὅπερ ἦν Ἡρακλείου καὶ ⁵³ ὑποστραφέντος δὲ Ced. ⁵⁴ συν. κακὴν κακῶς τὴν ψ. ἀπέθρῆξε τῆς λ. κ. τὰ ε. Ced. ⁵⁵ Θαυμαστὴν περὶ τοῦ κυνὸς καὶ τοῦ φονέως; rufica cod., π. τοῦ κ. ἐπιγνοῦτος; τὸν φονέα τοῦ Κυρίου αὐτοῦ Par. 1796. ⁵⁶ Ced. l. 789,11—772,2 : ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις; (τῷ ε' ἔτει Κωνσταντίνου τοῦ πρῶτου) ἄ. ⁵⁷ δδ. μ. Ced. ⁵⁸ δὲ Ced. ⁵⁹ ἄ κατὰ συγκυρίαν ἀνὰ ὁ ἐκείνῳ διερχόμενος, τὸ σ. ἰ νεκρὸν ἐρριμένον καὶ σπ. Ced. ⁶⁰ ἠκολούθη cod. ἠκολούθει Ced. ⁶¹ χρόνον δὲ παρῶν χρότος κ. καὶ τὸν φ. ε. τοῦ κατ' ἐλθ. τὸ κ. Ced. ⁶² γιν. Ced. ⁶³ Θείῳ κινήματι Ced. ⁶⁴ τῆς θείας δικῆς ἀμυναμένης αὐτὸν Ced. — ⁶⁵ 780. Ced. 20, 8—12 : Κόσμου ἔτος ςσογ', τῆς θείας σαρκώσεως; ψοθ' Κ. σύν. τῇ μ. ἀ. Ἐ. ὀρθόδοξα ἐβασίλευσαν ἑ. ν'. Τούτῳ τῷ ἔτει ἡ εὐσεβεστάτη Εἰρήνη ἄμα τῷ υἱῷ Κωνσταντίνῳ θεῶν παρῶν σιδήσω; τὴν βασιλείαν ἐχειρίζεται.

μοναστήρια μετὰ πάσης ἀδείας καὶ σπουδῆς ἀνοικοδομεῖσθαι, ἐπ' αὐτοῦ ἀναλαμπάσης πάσης ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως.

⁶² (2) Μετὰ δὲ μ' ἡμέρας (τοῦ κρατῆσαι αὐτὸν τῆς βασιλείας μετὰ τῆς αὐτοῦ μητρὸς) συμβούλιον ποιήσαντες τινὲς ⁶³ τῶν ἐν τέλει, εὐφύμισαν εἰς βασιλέα Νικηφόρον τὸν Καίσαρα, ἀνδράδελφον αὐτῆς.

662 ⁶⁴ (3) Οὗς δειρασα καὶ δημεύσασα ἐξώρισεν (ἐν διαφόροις τόποις). Τοὺς δὲ ἀνδράδελφους αὐτῆς Καίσαράς (τε) καὶ νοβηλησίμους ἔντας ἀποκείρασα ἐρατεῦσαι καὶ μεταδῶναι τῷ λαῷ πεποίηκεν (ἐν) τῇ ἑορτῇ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως· ἐν ἣ καὶ προσελθούσα (βασιλικῶς δημοσίᾳ) σὺν τῷ υἱῷ ⁶⁵ προσήνεγκε τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἄρθρον στέμμα ἐπικαλλωπισθὲν ⁶⁶ διὰ μαργαριτῶν.

⁶⁷ (4) Ἐν δὲ τῷ Μακρῷ τελεῖται ⁶⁸ ἀνθρωπὸς τις ὀρύττων εὖρε λάρνακα, καὶ ταύτην ⁶⁹ ἀποσκεπάσας εἶδεν ⁷⁰ ἄνδρα κείμενον μέγαν ⁷¹ καὶ γράμματα κεκολαμμένα ⁷² ἐν τῇ λάρνακι ⁷³ γράφοντα τάδε· «Χριστὸς μέλλει γεννηθῆναι ἐκ Παρθένου (Μαρίας), καὶ πιστεύω εἰς αὐτόν. Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης (τῶν βασιλέων) πάλιν, ὦ ἦλιε, ὄψει με.»

⁷⁴ (5) Καὶ τῆς πανευφημίου Εὐφημίας τὸ λείψανον ⁷⁵ (προβυθισθὲν ἐν τῇ θαλάσῃ σὺν τῇ λάρνακι ὑπὸ τοῦ ⁷⁶ Κοπρωνύμου) εὐρέθη ἐν Λήμνῳ ⁷⁷ τῇ νήσῳ διὰ πικτερινῆς ὄψεως, καὶ (169^a) ἀνακομισθὲν μετὰ τῆς προσκοῦσης τιμῆς ἀπετίθη πάλιν ἐν τῷ ἰδίῳ τεμένει, ὅπερ αὐτὸς μὲν ⁷⁸ ὁ Κοπρώνυμος καὶ κοπρόνυος ἀρμαμεντάριον ⁷⁹ καὶ κοπροθέσιον ἐποίησεν, ὁ δὲ Κωνσταντίνος ἄμα ⁸⁰ τῇ μητρὶ αὐτοῦ Εἰρήνῃ ἀνακαθάρας αὐτῆς· τοῦτον καθιέρωσεν.

⁸¹ (6) Ἀπέστειλε δὲ Εἰρήνῃ πρὸς Κάρολον τὸν βῆγα ⁸² τῶν Φράγγων ⁸³, ὅπως τὴν αὐτοῦ θυγατέρα νυμφεύσεται εἰς τῶν υἱὸν αὐτῆς.

⁸⁴ (7) Ἀλλὰ ⁸⁵ διασκεδασθέντος φθόνῳ, ἤγαγε κόρην ἐκ **663** τῶν Παφλαγγῶν ὀνόματι Μαρίαν (τὴν τοῦ ἁγίου Φιλαρέτου ἐγγόνην), καὶ συνέζευξεν αὐτὴν Κωνσταντίνῳ τῷ υἱῷ αὐτῆς ⁸⁶, ἄκοτος καὶ μὴ βουλεμένου διὰ τὴν σχέσιν, ἣν εἶχε πρὸς τὴν τοῦ Καρόλου θυγατέρα.

⁸⁷ (8) Ἀρῶν δὲ ⁸⁸, ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς, κατὰ τῆς πόλεως ἦλθεν ἐν δυνάμει μεγάλῃ καὶ περιεκάθεισεν ἐν Χρυσοπόλει.

⁸⁹ (9) Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμψας λαὸν καὶ τὴν Λήμνην

A cura restaurari, et eo imperante refulsit omne ecclesiasticum institutum.

Quadraginta autem diebus postquam regno cum sua matre potitus est, nonnulli procerum cogitaverunt de Nicephoro Cæsare, mariti imperatricis fratre, in imperium evehendo.

Iis detectis imperatrix, publicatis eorum bonis, varios in locos relegavit; mariti sui fratres Cæsares et nobilissimos raso capite in ordinem sacerdotum redegit qui Natalitio Christi festo sacris populum impertirent. Quo die ipsa quoque publice regioque apparatu progressa, ecclesiæ obtulit a marito suo sublatam coronam, margaritis a se ornata.

B Apud longum murum quidam fodiens in cistam incidit, qua purgato et reclusa, invenit intus recumbentem virum magnum, litterasque cistæ insculptas quæ hanc sententiam reddebant: «Christus ex Virgine Maria nascitur inque eum credo. Constantino et Irene imperantibus, sol, me rursus videbis.»

Tunc et Euphemie laudatissimæ martyris reliquie, olim a Copronymo in mare cum cista projectæ, per nocturnam visionem in insula Lemno reportæ sunt, et cum debita reverentia relatæ, iterum depositæ sunt in proprio sacello, quod in armamentarium et stercorarium sternens ipse animo et nomine converterat, quod vero Constantinus cum matre sua purificatum rursus consecravit.

Irene ad Carolum, Francorum regem, misit qui filiam ejus filio suo Constantino in conjugem peterent.

Sed rupto invidia fœdere, puellam accersivit ex Paphlagonia, nomine Mariam, sancti Philareti consanguineam, quam Constantino suo filio conjugeni locavit licet invito et repugnantem propter affectum quem erga Caroli filiam conceperat.

Aaron vero, Arabum dux, contra urbem venit cum manu valida et in Chrysopoli circumsegit.

D Imperator autem, missis copiis et Banes salute

Varie lectiones et notæ.

⁶² Ced. 20, 12—14. ⁶³ τ. τῆς συγκλήτου ἠθέλησαν βαλεῖσθαι Ν. τὸν ἀπὸ Καισάρων εἰς β. Ced. ⁶⁴ Ced. 28, 14—19. Οὗς κρατήσασα ἡ βασιλὶς ἔτυψε καὶ ἐξ. — ⁶⁵ δικαιοὶ ὑπάρχοντι Ced. ⁶⁶ ἐπικαλλωπίσασα διὰ μαργάρων Ced. ⁶⁷ Ced. Ced. 21, 6—11: τοῦτω τῷ ἔτει (α' ἐν τοῖς μακροῖς τελεῖται. ⁶⁸ τῆς Θράκης add. Ced. — ⁶⁹ ἀποκαθάρας καὶ add. Ced. ⁷⁰ εὖρεν Ced. ⁷¹ Οὗτος Διοσκορίδης ἦν ὁ φιλόσοφος καὶ ταῦτα προφήτευσεν (Schollion). ⁷² ἐγκεκ. Ced. ⁷³ λ. περιέχοντα· Χριστὸς Ced. ⁷⁴ Ced. 20, 22—21, 3. τοῦτο καὶ τῆς π. μάρτυρος· Ἐ. τὸ λ. Ced. — Καὶ μέντοι καὶ τῆς Par. (Ducange), Bulg. — Ced. ⁷⁵ ὅπερ ἀέννιον μύρον βλύζον διετέλει Ced. ⁷⁶ ὁ πρὸ τοῦ τυράννου καὶ τοῦ μισογίου Par. Bulg. ⁷⁷ ἐν τῇ Λέσβῳ ν. Par. Bulg. — ἀπὸ τῆς Λήμνου ἡ θεοφιλῆς Εἰρήνῃ ἐκόμιζε καὶ τὴν πλησίον τοῦ Ἰπποδρόμου ναὺν αὐτῆς περικαθάρασα ἐκεῖ αὐτὸ κατέθετε Ced. ⁷⁸ μὲν οἱ Par. So Bulg. ⁷⁹ ἀρμαμεντον coi. ⁸⁰ σὺν τῇ μ. τῇ Ἐ ἀνακαθάραντες ἂ. τοῦτο καθιέρωσαν Par. Bulg. ⁸¹ 781. Ced. 21, 12—17: τῷ β' ἔτει ἀπ. Ἐ. πρ. ⁸² βῆγαν cod. ⁸³ Φριγγίας καὶ ἐνυμφεύσατο τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἐρυθρῷ λεγομένῃ Κωνσταντίνῳ τῷ υἱῷ αὐτῆς Ced. ⁸⁴ Ced. 788. Ced. 23, 20—22: τῷ θ' ἔτει λύσασα ἡ βασιλὶς τὴν πρὸς τοὺς Φράγγους συναλλαγὴν ἤγ. x. ἐκ τῶν Ἀρμενιακῶν ἀπὸ Ἀμνείας· ἰ. Μαρίαν καὶ ἐξ. Ced. ⁸⁵ τοῦτου aidd. Leo. ⁸⁶ αὐτῆς μὴ θέλοντι καὶ ἐποίησα τοὺς γάμους Ced. ⁸⁷ 786. ⁸⁸ Mady filius Aaron Hist. misc. scl. Harum. ⁸⁹ Imperatrix misso Antonio domestico suo cum ordinibus obtulit Barim Hist. misc.

occupata, Aarv̄n rogat pacem inter se fieri. Electi A igitur ad hoc negotium Stauracius logothetes, Petrus magister, Antonius domesticus, et primatum liberi, et ad Arabem non interposita fide publica egressi, ab eo in vincula conjecti sunt; itaque coacti Romani ingenii pretio eos redemerunt pacemque fecerunt, et recesserunt Arabes.

Misso autem Irene Stauracio logothete cum magnis viribus contra Slavorum gentem, omnes subjecit et vectigales imperii Romani fecit.

Deinde processit imperator cum matre in partes Thraciæ, cum musicis instrumentis et multis copiis, B et usque ad Beroen contendit; et hanc urbem reparatam Irenopolin vocavit, Auchialium etiam extruxit et reversus est cum magna lætitia et exultatione.

Patriarcha vero Paulus Cyprius, morbo affectus et suam inde migrationem per divinam revelationem noscens, solio relicto, in monasterium Flori se contulit. Eum confestim convenit imperator cum matre, causam recessus sciscitans. Ille lacrymīs perfusus respondit: « Ultimam solio pontificali nunquam insedissem, Ecclesia Dei per tyrannidem oppressa atque ab aliis catholicis solis avulsa emblemateque notata! » Hoc audientes imperatores cum tristitia et vultus demissione recesserunt. Et mittunt ad eum patricios quæ ipse narraret ore proprio audituros, ad quos cum magna fiducia locutus est et in fine ait: « Nisi synodus universalis fiat, et obtinentem apud vos correxeritis errorem, nulla vobis superest salus. » Responderunt ipsi: « Cur ergo in ordinatione tua imagines te nunquam adoraturum subscripsisti? » Tum ille: « Hæc, ait, lacrymarum mearum causa est, illud me ad poenitentiam amplectendam impulit, Deum deprecantem ne me veluti pontificem huc usque mutum, nec veritatem solo insanix vestrx metu detentum, palam enuntiantem corripiat. » Hæc audientes abierunt multa inter se disputantes. In his verbis, scelestam hæresim respuens et verbum veritatis proclamans, obdormivit in pace et recta fide, D magnum imperatoribus relinquens et omnibus piis civibus de se desiderium. Erat enim veneratione dignus et omni virtute ornatus, unde omnes fiduciam magnam in eo reponerunt.

Ἐπιβῆς κρατήσας, εἰρήνην Ἀαρὼν ἐξαιτείται μετὰ αὐτῶν γενέσθαι⁹⁰. Συναρπασθέντες ὧν ἐστὶ τοῦτου⁹¹ Σταυράκιος ὁ λογοθέτης, καὶ Πέτρος ὁ μῆγιστρος, καὶ Ἀντώνιος ὁ δομέστικος, καὶ τέσσαρες τῶν πρωτεύοντων, καὶ ἀνευ λόγου πρὸς αὐτὸν ἐξελθόντες, δέσμοι ἐκρατήθησαν παρ' αὐτοῦ· διότι ἐραγκασθέντες οἱ τῆς πάλαιος καὶ ὄψα πλείστα δυνεὶ ἐβρόύσαντο τοὺτους καὶ εἰρήνην ἐποίησαν, καὶ ἀνεχώρησαν οἱ Ἀραβες.

⁹⁰ (10) Σταυράκιον δὲ τὸν λογοθέτην ἀποστείλας Εἰρήνην μετὰ δυνάμεισι πολλῆς κατὰ τῶν Σκληθῶν ἔθνων, ὑπέταξε πάντας καὶ ὑποφύρους ἐποίησε τῆ βασιλείᾳ⁹² τῶν Ῥωμαίων.

⁹¹ (11) Ἐξῆλθε δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τῇ μητρὶ πρὸς τὰ μέρη τῆς Θράκης μετὰ ὀργάνων μουσικῶν καὶ λαοῦ πλείστου, καὶ ἀπῆλθεν ἕως Βερόης⁹³· καὶ ταύτην κτίσας Εἰρηνόπολιν ἐκάλεσεν, ἔκτισε δὲ καὶ τὴν Ἀγχιάλον, καὶ ὑπέστραψε μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης.

⁹² (12) Ὁ δὲ πατριάρχης Παῦλος ὁ Κύπριος, ὄψασθης (καὶ τὴν ἐνθῆνδε μετατάσσειν αὐτοῦ προνοῶν) ἐκ θείας ἀποκαλύψεως, τὸν θρόνον καταλιπὼν (ἀπειθῶν) ἀπεκρίματο ἐν 664 τῇ μηνί τῶν Φλώρου. Ἀπέρχεται οὖν πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ, βουλόμενος μαθεῖν τῆς ὑποχωρήσεως τὴν αἰτίαν. Ὁ δὲ μετὰ πολλῶν δακρύων ἔφη· « Εἴθε μὴδ' (ὄλω) ἐκάθισα ἐν τῷ θρόνῳ⁹⁴ τῆς Ἐκκλησίας ἀπετριχημένης ὑπαρχούσης ἐκ τῶν λοιπῶν ἐγὼν θρόνων καὶ ἀναθεματισσομένης. » (Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ βασιλεῖς μετὰ σκυθρωπότητος καὶ κατρείας ἀνεχώρησαν. Καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτὸν πατρικίους ἀκούσαι τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα, πρὸς αὐτὸν μετὰ παρόρησις ἐν τῷ τέλει τῆς διδασκαλίας εἶπεν)· « Ἐάν⁹⁵ οὖν μὴ σύνοδος οἰκουμένην γένηται καὶ τὸ σφάλμα διορθωθῆ τῆς πίστεως ἡμῶν, οὐκ ἔχρησθηρίαν. » Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν· « Καὶ ἴνα τί (καθ) υπέγραψας ἐν τῷ χειροτονεῖσθαί σε τοῦ μὴ προσκυνεῖν (τὰς ἀγίας) εἰκόνας; » Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· « Καὶ ἐὰν τοῦτο (καθ) ὀρθῶν καὶ πρὸς (τὴν) μετένοιαν καταφεύγω, δεόμενος ἵνα μὴ ὡς ἀρχιερεὶς κολάσῃ με (ὁ Θεὸς καὶ ποιμένα) σιγήσαντα μὴ μὴν καὶ μὴ κηρύξαντα τὴν ἀλήθειαν τῷ φόβῳ τῆς μανίας ὑμῶν (καὶ μαιφονίας). » Ταῦτα δὲ ἀκούσαντες ἀπῆλθον, ἔχοντες ἐν αὐτοῖς πολλὴν ἀπόκρισιν καὶ συζήτησιν. Ἐν τούτοις (οὖν ἅπασιν τὴν μουσικῶν διαπτῶν αἴρεσιν καὶ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας κηρύττων), ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ⁹⁶ (τε καὶ ὀρθοδοξίᾳ μέγα πένθος καταλιπὼν τοῖς τε βασιλεῦσι καὶ τοῖς

Variae lectiones et notæ.

⁹⁰ τῷ γ' ἔπει εἰρηνεύσασα Εἰρήνην μετὰ τῶν Ἀράβων Ced. 21,18. ⁹¹ ἐπὶ τοῦτ. cod. ὁπὸ τ. ? ⁹² 783. Ced. 21,18 — 22: Ἀποστέλλει Στ. πατρικίον καὶ λ. κ. τῶν Σολαβίων δς καὶ καταλθὼν ὑπὸ ἐπ. τῆς βασιλίδος. Ἰθὼν δὲ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ πολλὴν αἰχμαλωσίαν καὶ λάφυρα λαθὼν ἦγαγε τῇ βασιλίδι. Ced. ⁹³ 784. ⁹⁴ Βεροίας Leo. ⁹⁵ Περὶ τοῦ ἀγιωτάτου Παύλου τοῦ πατριάρχου. Ced. 22,1—15: τῷ δ' ἔπει Π. ὁ δοῦλος καὶ ἀγιωτάτος π. ἀσθενήσας κατέλιπε τὸν θ. καὶ ἐν τῇ μ. τῶν φ. ἀπεκρίθη Ἐρχ. οὖν π. ἡ βασίλισσα λυπούμενη καὶ φησί: Τί τοῦτο ἐποίησας; Ὁ δὲ μ. θρηνῶν ἔφη. ⁹⁶ ἐν τῷ τῆς ἱερωσύνης θ. τῆς ε. τοῦ Θεοῦ τυραννομένης καὶ ἐσχ. ἐκ τῶν λ. καθολικῶν θρ. Ced. ⁹⁷ καὶ ἐν μὴ σχ. οἰκ. καὶ τὰ ἐν μεσῷ σφάλματα δ. οὐκ ε. σ. ἡ δὲ εἶπεν αὐτῷ Ced. ⁹⁸ Ἐφη Ced. ⁹⁹ τῷ Θεοῦ add. Ced. ¹⁰⁰ ὡς λ. μ. κ. σ. ἕως τοῦ νῦν Ced. ¹⁰¹ εἰρ. Ἐκτοτε οὖν ἤρξατο λαλεῖσθαι: ὁ περὶ τῶν ἀγίων εἰκότων λόγος παρόρησις ὑπὸ πάντων Ced.

εὐσεβείᾳ πᾶσι τῆς πόλεως ἦν γὰρ σεβάσμιος ἀνὴρ καὶ πάσῃ ἀρετῇ κεκοσμημένος, ὅθεν καὶ πολλὴν πίσιν εἰς αὐτὸν ἐπέκτειντο πάντες).

Ἔ (13) Ἄντ' αὐτοῦ χειροτονεῖται Ταράσιος ὁ ἀση- A Ejus loco ordinatur Tarasius qui tunc a secretis κρητίς.

Ἔ (14) Διὰ [οὖν] βασιλικῆς παρακλήσεως (ἀπό τε Ῥώμης; 665 καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων θρόνων καὶ τῶν ὑπὸ τὴν βασιλεύουσάν πλῆν πάντων τῶν ἐπισκόπων) ἐν τῷ ναφῶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐπιτυνοχθέντων (τῇ βουλῇ καὶ παραινέσει (169b) Ταρασίου πατριάρχου ὡς γενέσθαι σύνοδον προτυνεῖσθαι τὰς ἁγίας εἰκόνας· τὰς περὶ συνόδου δὲ θείας Γραφὰς εἰς ἐπίσκοπον πάντων τῶν τε βασιλέων καὶ τοῦ λαοῦ παντὸς ἀρξαμένων ὑπαναγινώσκειν καὶ ἀντιβάλλειν), οἱ τοῦ Κοπρωνύμου σχολάριοι γυμνώσαντες τὰ ξίφη ἄ αὐτῶν τὸν σύλλογον εἰλυσαν.

(15) Οὓς οἱ βασιλεῖς αὐτίκα τῆς πόλεως ὑπεξαγα- B γόντες ἀόπλους προφάσει εὐχίας εἰς τὰ Μαλαγίνα πρὸς τὰς ἰδίας χώρας ἀτίμως ἐξήλασαν.

(16) Τὴν δὲ ἑ θεῖον Ταράσιον σὺν τοῖς προβήθει- σιν ἐπισκόποις ἐν Νικαίᾳ ἀποστέλλουσι.

(17) Καὶ γενομένης τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, ἀπέλαθε πάλιν ἡ Ἐκκλησία τὸν ἀρχαῖον αὐτῆς κόσμον. Ἡ οὖν ζ' αὕτη σύνοδος τῶν ἐν Νικαίᾳ τῷ β' συνελθόντων ἑ τοῖς Πατέρων ἐν ἔτει τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ ὀγδόῃ.

(18) Ταύτης ἡγούνητο ἑ Πέτρος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Σάβα, τὸν τόπον ἐπέχων Ἀδριανοῦ πάπα Ῥώμης, Ταράσιος ΚΠ. Ἰωάννης, Γεώργιος καὶ Θωμᾶ; μοναχοὶ καὶ πρεσβύτεροι, τοποτηρηταὶ τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, τοῦ τε Πολιτιανοῦ Ἀλεξανδρείας καὶ Θεοδορήτου Ἀντιοχείας, Πιλία Ἱεροσολύμων, κατὰ τῆς πρώην ἀθέσμως συναθροισθείσης παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ τηλικαῦτα βασιλεύοντος, τῆς ἀνόμως καὶ ἀθέσμως συναθροισθείσης καὶ ὀνομασθείσης ζ' συνόδου ἐφ' ὕβρι καὶ καταστροφῇ 666 τῶν σεδασιμῶν καὶ ἁγίων εἰκόνων, κεκοσμησάσης ὅτι ὡς θεοὶς ἑ οἱ Χριστιανοὶ τὰς ἁγίας εἰκόνας προσεκύνησαν, οὓς καὶ ἀναθεματίασα ἡ ἁγία σύνοδος καὶ τοὺς ἐξάρχους αὐτῶν, Θεοδοσίον τὸν Ἐφέσου, Σισίτιον τὸν Πέργης, οὓς τὸ ἐπίκλην Παστιλλᾶς, Βασίλειον Ἀντιοχείας Πισιδίας ἐν λεγόμενον Τρικλάκιδον. Τὴν δὲ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀρχῆθεν παραδομένην τῇ Ἐκκλησίᾳ προσκύνησιν ἀνανεώσασα, ὥρισε παρακλησίως ταύτας τῷ σταυρῷ προσκυνεῖσθαι.

ΣΝΖ. Βασίλιστα Κωνσταντίνου μόνου ἑ.

ἑ Φθῶν δὲ τινες φερόμενοι τῶν οικειῶν τῆς β-

Variæ lectiones et notæ.

ἑ Ced. 22,16—24 τῷ ε' ἔτει. ἑ 786. Ced. 23,1—3; τῷ ζ' ἔτει συνόδου κηρυχθείσης ἐν τῷ ν. τῶν ἀ. ἀ. συνθροισθῆσαν καὶ ὑπερήται τοῦ διαβόλου. Σύνοδος ζ' cod. περὶ τῆς ζ' συνόδου Mon. Par. 170b. ἑ 787. ἑ καὶ μετὰ ἐπιφῶν εισελθόντων σὺν αὐτῷ ἐταράχθησαν καὶ ὑπέστρεψαν Ced. — ἑ 14-ζ' ἔτει ἡνοήθη ἐν Νικαίᾳ ἡ καθολικὴ Ced. 23,4. τῷ δὲ ἡ' ἔτει — γέγονεν ἐν Ν. οἰκουμενικὴ ζ' σύνοδος; καὶ ἀπ. ἡ καθολικὴ ἑ διὰ Ταρασίου — τὸν ἀ. κ. ἀ. 6—9. ἑ Γερμανὸς δὲ μητροπολίτης Κυζίκου καὶ Ἀνθράξ ἐπίσκοπος Κρήτης ὑπέγραψαν ἀπατηθέντες, ὕστερον συνεφώνησαν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει cod., Oni. Slav. Ced. ei Leo. ἑ συνελθ. π. ἐν Ν. τῷ β' τν' Ced. 23,9. ἑ οἱ τὰς εἰκόνας σὺν τῷ σε. διεπίσαντες πρ. — τοὺς γ' ψευδωνύμους πατριάρχας ἀνεθεμάτισαν, Ἀναστάσιον φημι καὶ Κωνσταντίνον καὶ τὸν Νικήταν αὐνοῦχον Ced. 23,10—15. ἑ θε:ύς? ἑ Rubrica hæc in codice evanuit, nec in Mon. nec in Par. 1703 inveniendâ. — ἑ 790 Ced. 23,23—24,13; Τῷ ε' ἔτει. — τῶν προσφιλῶν. ἑ καὶ β. οὗτοι τὰ πρ. δ.

Præcepto igitur imperatoris ex Roma cæteris que sacris thronis et omnibus qui urbium reginæ subsunt episcopis in templo Sanctorum Apostolorum convenientibus in synodum, ex consilio et exhortatione Tarasii patriarchæ, ut honor sanctis imaginibus restitueretur, vix imperatorum sacræ in approbationem synodi datæ legi cœperant, cum Copronymi scholarii gladios evaginantes, cœtum solverunt.

Quos imperatores confestim urbe pellentes, occasione ex convivio capti armis spoliatos in Malagina ad proprias sedes cum opprobrio remiserunt.

Tarasium vero cum antedictis episcopis Nicæam convocant.

Et celebrata sancta et œcumenica synodo Ecclesie pristinum suum ornatum recepit. Septimum hoc est consilium, eorum quæ in Nicæa secundum. Conveniant eo trecenti quinquaginta septem Patres, anno regni Constantini et Irenes, matris ejus, octavo.

Hic præerant Petrus presbyter et abbas Sancti Sabæ, legatus Adriani papæ Romani; Tarasius patriarcha Cyprianus; Joannes, Georgius et Thomas, monachi et presbyteri, legati sedum apostolicarum Orientalis diocesis, et vicarii politiani patriarchæ Alexandrini, Theodoretus Antiocheni et Elias Hierosolymitani. Abrogata est synodus antea illicite convocata a Constantino tunc regnante, illegitime et illicite congregata, et sextum concilium vocata, quæ, in contumeliam et ruinam venerandarum sacrarumque imaginum, effutiverat sanctas imagines a Christianis deorum instar coli. Hoc conventiculum sacra synodus anathemate percussit, atque simul Iconoclastarum duces, Theodosium Ephesinum, Sisinnium Pergensem, cui cognomen Pastillas, Basilium Antiochiæ Pisiidiæ dictum Tricaculum. Augustarum vero imaginum antiquitas traditum Ecclesie restituit cultum, ac definiit eas crucis instar esse venerandas;

CCLVII. Regnum Constantini solius.

Interim quidam de amicis Irenes, invidia ducti,

et ut sibi rerum administrationem vindicarent, matrem cum filio committunt, persuadentes Irene imperium ipsius proprium esse, neque filio a Deo destinatum. Quo dolo illa, utpote mulier, decepta, cupiditate etiam imperandi alloquin urgente, ita rem habere apud animum suum pro certo statuit. At imperator annum jam agens vicesimum viribusque valentissimus et ad bella idoneus, nullius se rei potestatem habere indigne ferebat et contra matrem suam jam quædam machinabatur. Quod cum e Stauracio intellexisset Irene, domesticos illi omnes verberibus multatos relegavit; magistrum Petrum et Theodorum patricium Camulianum aliosque proceres in castris deportavit. Filium quoque conviciis acriter insectata, complures dies in publicum prodire vetuit. Juramento quoque exercitum et senatum obstrinxit, eos, ipsa vivente, filio imperium non delaturos.

Soli Armeniaci milites id recusarunt, Constantinum et Irenem sicut ab initio imperatores salutantes.

Hæc Alexium drungarium vigiliarum, cognomento Moselem, ad eos demulcendos misit. Armeniaci eum secum retentum sibi præfecerunt, proprium ducem in custodiam conjicientes et Constantinum solum imperatorem proclamantes.

Nuntio hujusmodi accepto reliquorum thematum turmæ similiter Constantinum solum acclamarunt, diabolo hanc infidelitatem et perjurium suggerente.

Irene, exercitus impetum timens, filium suum ad eos misit; milites, Constantino in imperii sedo confirmato, matrem omni potestate abdicarunt.

Alexium autem in ducem Armeniacorum imperator confirmavit. Deinde, in urbem reversus, Stauracium et Aetium protospatharios et matris suæ familiares crudeliter verberatos in exilium egit, ut et reliquos omnes ejus domesticos et eunuchos; ipsam vero in palatio Eleutherii, quem ipsa exstruxerat, et in quo magnam opum vim reposuerat, quietam vitam agere jussit.

Contigit incendium quod patriarchii triclinium, Thomaites dictum, et ei subjectas cameras consumpsit ubi erant repositæ schedæ universæ Scripturæ quibus eam magnus Chrysostomus fuerat interpretatus, grassatumque est usque ad milliarium et quæstorium, omnibus quæ in medio erant exustis.

Imperator, expeditione in Bulgaros facta, victor rediit.

Α σιλίσσης Ειρήνης, βουλόμενοι τὰ πράγματα ὅσοι διοικεῖν, συνέβλιον τὴν μητέρα κατὰ τοῦ υἱοῦ, πείσαντες αὐτὴν ὡς οὐκ ἔστιν ὠρισμένον παρὰ Θεῶ (τὸ) κρατῆσαι τὸν υἱὸν σου, ἀλλὰ σὴ ¹⁵ ἔστιν ἡ βασιλεῖα. Αὐτὴ δὲ, ὡς ἄτε γυνὴ ἐξαπατηθεῖσα ¹⁶ καὶ στέργουσα τὸ φιλάρχον, ἐθεβαῖωθη τῷ νεῖ οὕτως εἶναι. Ὁ οὖν βασιλεὺς, εἰκοσαετῆς ὢν καὶ ῥωμαλεώτατος πάνυ καὶ ἱκανὸς ἐν τοῖς πολέμοις, ἐλυπεῖτο μηδὲν ¹⁷ ἐξουσιάζων καὶ ἐμελέτησε ¹⁸ κατὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ἡ δὲ, τοῦτο γνοῦσα ¹⁹ παρὰ Σταυρακίου, τοῖς μὲν οἰκείους ἀνθρώπους αὐτοῦ πάντα τύψασε ἐξώρισε, τὸν δὲ μάλιστα (Πέτρον) καὶ Θεόδωρον πατρικίον τὸν Καμουλιανὸν καὶ ἑτέρους τῶν ἐν τέλει ²⁰ ἐν κάστρῳ; ἐξώρισε, τὸν δὲ υἱὸν αὐτῆς πολλὰ λοιδορήσασα ἀπρίστιον ἐποίησε ²¹, πάντα δὲ τὸν στρατὸν καὶ πάντας τοὺς ἐν τέλει ὁμίσει πεποίηκεν, ὅτι εἰ Ἔως οὐ ζῆς, οὐ καταβεξόμεθα τὸν υἱὸν σου κρατῆσαι. >

²² (2) Ἀρμενιαιοὶ δὲ μόνοι τοῦτο οὐ καταβέβηξαντο, Ἀλλὰ Κωνσταντῖνον καὶ Εἰρήνην ὡς ἐξ ἀρχῆς; εὐφῆμουν.

667 (3) Ἡ δὲ ἀπέστειλεν Ἀλέξιον δρουγγάριον τῆς βίγλης, ᾧ ἐπέκλιον Μωσηλὲ, πρὸς τὸ πείσαι αὐτοῦ. Οἱ δὲ τοῦτον κρατῆσαντες, ἀρχεῖν αὐτῶν προσβάλλοντο, τὸν ἴδιον στρατηγὸν φρουρήσαντες καὶ Κωνσταντῖνον μόνον εὐφῆμουν.

(170^a) (4) Τοῦτο ²³ μαθόντες; οἱ τῶν λοιπῶν θεμάτων λαοὶ ὁμοίως εὐφῆμουν, τοῦ διαδόλου τὴν τοιαύτην ἀρνητικὴν καὶ ἐπιτοκίαν τοῖς ἀνθρώποις; ὑπεβάλλοντο. Φοβηθεῖσα δὲ ἡ Εἰρήνη τὸ τοῦ λαοῦ ὄρημα, ἐξάπεστειλε τὸν υἱὸν αὐτῆς πρὸς τὸ σπράττειμα· αὐτοὶ δὲ τοῦτον αὐτοκράτορα εὐφῆμησαν ²⁴, τὴν μητέρα αὐτοῦ ἀπεκέρυξαν

(5) Τὸν δὲ ²⁵ Ἀλέξιον ἐκύρωσε ²⁶ στρατηγὸν τῶν Ἀρμενιαιῶν. Ὑποστρέψας δὲ ἐν τῇ πόλει Σταυράκιον καὶ Ἀείτον; πρωτοσπαθάρους καὶ οἰκείους αὐτῆς ἀνθρώπους ἀνηλεῶς τύψας ἐξώρισε, ὡσαύτως καὶ τοὺς λοιποὺς καὶ οἰκείους; αὐτῆς εὐνούχους; αὐτὴν δὲ μετὰ ἀπαθειῶν ἐκάθισεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἐλευθερίου, ὃν αὐτὴ ἐφοδύθησεν, ἐν ᾧ καὶ τὰ πλεῖστα χρήματα κατέκρυβεν.

²⁷ (6) Ἐγένετο δὲ (καὶ) ἐμπρησμός; καὶ ἐκάη ²⁸ ὁ τρίκλινος τοῦ πατριαρχείου, ὁ λεγόμενος Θωμαίτης, καὶ αἱ καμάραι αἱ ὑποκάτω ²⁹, ἐνθα ἀπέκειντο ³⁰ καὶ τὰ σχέδη πάσης Γραφῆς, ἃ ἠρμήνευσεν ὁ μέγας ³¹ Χρυσόστομος; καὶ διῆλθεν ἡ φλόξ ἕως τοῦ μιλίου καὶ τοῦ κραιστωρίου πανταχόσε ἐπινημονένη; ἕως οὐ πάντα κατέκαυσεν.

³² (7) Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξῆλθε κατὰ Βουλγάρων, καὶ τοῦτους ληίσάμενος ὑπέστρεψε ³³ μετὰ νίκης.

Variæ lectiones et notæ.

¹⁵ σὴ γὰρ ἐ. C. d. ¹⁶ ἐξ. σ. δὲ καὶ τὸ φ. Cei. ¹⁷ μηδενός Cei. ¹⁸ ἐμελέτα Cei. ¹⁹ μαθοῦσα π. τοῦ Στ. Cei. 20. Cei. 24, 19—16. ²⁰ ἐξ. ἐν Καίστωρι Cei. ²¹ ἐφ' ἡμέρας; ἱκανά; Cei. ²² 24, 13—16. ²³ τοῦ δ. τὴν τ. ἐπ. καὶ ἀρ. ὑπ. τ. ἀ. Συναχθέντες δὲ οἱ θεματικοὶ ἐν τῷ Ἀτρώα, πάντας κοινῇ γνώμῃ ἐζήτησαν Κωνσταντῖνον βασιλεῖα, φ. δὲ ἡ Ἐ. τὸ ὄρ. τοῦ λ. ἀπέλυσε αὐτόν· καὶ αὐτοὶ μὲν τὴν μ. ἀ. ἀπ. τὸν Κωνσταντῖνον ἀ. ἐ. Cei. 24, 15—20. ²⁴ εὐφῆμη cod. εὐφημήσαντες? ²⁵ Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ π. πάντας τοὺς οἰκειοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν Στ. δεῖρας καὶ κουρούσας ἐξ. τὴν δ. μητέρα αὐτοῦ μ., τῆς ἀπ. θείας αὐτῆς ἐκ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Ἐ. δ. ἀ. ὦ. ἐν ᾧ τὰ π. γ. x. Cei. 24, 20 25, 2. ²⁶ Cei. 25, 2-7. ²⁷ ἐκαύθη Cei. ἐκάει; cod. ²⁸ ὑπ. ἀ. x. Cei. ²⁹ ἀπέκειντο τὰ Cei. ³⁰ ὁ ἄγιος; Ἰω. ὁ Χρ. Cei. ³¹ 791. ³² τ. νικῆτας; ὑπ. Cei. 25, 7, 8, τ. λ. καὶ v. ὄπ. Lev.

⁸⁸ (8) Ὁ αὐτὸς καὶ ἐν Ταρσῷ μετὰ στρατοῦ πολ- A
λοῦ 668 ἀπέλιθον⁸⁸ κατὰ Ἀράβων, καὶ πολλοὺς⁸⁹
αἰχμαλωτίσας ὑπέστρεψεν.

⁹⁰ (9) Παρακληθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῆς ἰδίας
μητρὸς καὶ πολλῶν τῶν ἐν τέλει, αὐθις ἀναγορεύει
αὐτήν, καὶ εὐφημισθεὶς ὡς ἐξ ἀρχῆς (Κωνσταντίνον
καὶ Εἰρήνην τοὺς παῖσι) διεκτελεύσατο. Καὶ πάντες⁹¹
μὲν παιθορχοῦσιν, Ἀρμενιοὶ δὲ μόνοι στασιάζουσι
καὶ ἐπιζητοῦσιν Ἀλέξιον τὸν Μωσῆλ (ὃν
εἰτήρησε πατρικίον καὶ μεθ' αὐτοῦ εἶχεν ὁ βασι-
λεὺς). Τοῦτον οὖν⁹² διὰ τὴν τοιαύτην ἐπιζήτησιν
καὶ διὰ τινὰς λόγους, οὗς ἤκουσεν, ὡς μέλλειν αὐτὸν
βασιλεύειν, δειφρας καὶ κουρεύσας⁹³, ἐν εἰρηκτῇ ἀπέ-
κλεισεν.

(10) Τῶν δὲ⁹⁴ ταγμάτων καὶ θεμάτων ἐν τῇ πό-
λει ἐπισυναχθέντων, ἐβούλοντο ποιῆσαι Νικηφόρον,
τὸν ἀπὸ Καισάρων εἰς βασιλεία. Τοῦτο γνοὺς, ἀπο-
στείλας ἐξήγαγεν ἀμφοτέρους υἱοὺς Κωνσταντίνου
τοῦ πάππου αὐτοῦ ἐν τῷ ἀγίῳ Μάμαντι· καὶ τὸν
μὲν Νικηφόρον δεινῶς ἐτύφλωσε, Χριστοφόρον δὲ
καὶ Νικητῆν, Ἀνθιμὸν τε καὶ Εὐδόκιμον ἐγλωσσό-
κωπησε, (σὺν αὐτοῖς δὲ) καὶ Ἀλέξιον τὸν Μωσῆλ
ἐτύφλωσε, πισθεὶς ταῖς μητρικαῖς εἰσηγήσεσιν.

⁹⁵ (11) Τοὺς δὲ⁹⁵ Ἀρμενιοὺς χειρωσάμενος καὶ
πολέμῳ τροπωσάμενος, τοὺς ἀρχοντας αὐτῶν ἐποι-
νίλισεν, ἐπιγράψας εἰς τὰ πρόσωπα⁹⁶ αὐτῶν μέ-
λανι κεντητῷ· « Ἀρμενιοὶ ἐπίβουλος, » ἐξορί-
σας⁹⁷ αὐτοὺς ἐν⁹⁸ Σικελίᾳ καὶ (ἐν) ταῖς λοιπαῖς
νήσοις.

⁹⁹ (12) Μισήσας δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν αὐτοῦ γυ- C
ναῖκα Μαρίαν¹⁰⁰ ὑποβολῇ τῆς αὐτοῦ μητρὸς ἐφι-
μένης τῆς ἀρχῆς 669 πρὸς τὴν μισηθῆναι αὐτὸν¹⁰¹,
ἐξεβιάσατο¹⁰² τοῦ αὐτὴν ἀποκτείνειν.

¹⁰³ (13) Ἐμνηστειῦθη δὲ παρανόμως¹⁰⁴ Θεοδότη
κουδικουλαρία καὶ ἑστειψεν αὐτήν.

¹⁰⁵ (14) Ἀπέσχισε δὲ τῆς κοινωνίας Ταρσίου
Πλάτων, ὁ τοῦ Σακουθίωνος ἡγουμένιος, καὶ λοιποὶ
διὰ¹⁰⁶ τὴν ἐπιτρέψαι τὸν πατριάρχην ἀποκατεῖν Μα-
ρίαν καὶ λαβεῖν Θεοδότην (ἧτις Θεοδότη συγγενῆς
ἐτύγχανε τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου ἡγουμέ-
νου τῶν Στουδίου), εἰς οὗς καὶ¹⁰⁷ πολλὰς θλίψεις
(καὶ μάστιγας) ἐνεδείξατο¹⁰⁸ ὁ βασιλεὺς.

(15) Καὶ τὸν πρεσβύτερον¹⁰⁹ Ἰωσήφ τὸν Καθαρὸν
προστρέψαντά φασὶ τὸν πατριάρχην¹¹⁰ στεφανῶσαι D
τοῦτον μετὰ Θεοδότῃς, καὶ τὸν αὐτὸν Κωνσταντίνον
εἰς κοινωσίαν δεξιόμενον. Κάντεῦθεν ὁ βασιλεὺς τὸν
μὲν Πλάτωνα ἐν τῷ παλατίῳ καθείρεψε, τοὺς δὲ
λοιποὺς μοναχοὺς¹¹¹ μαστιγώσας σὺν¹¹² τοῖς ἀνε-

Tarsum quoque magno cum exercitu adversus
Arabas profectus, multis captis reversus est.

Γ. Matri vero, ejus desperatione et multorum sum-
morum virorum intercessione motus, imperatoriam
dignitatem reddidit eamque ut ab initio imperatri-
cem salutori jussit (Constantinus et Irene multos
annos!) Omnibus mandato imperatoris morem ge-
rentibus, soli Armeniaci refragantur et Alexium
Moselem poscunt, quem patricii dignitate auxerat
et penes se retinuerat imperator. Hunc hac do-
causa, ac quia ferebant imperio potiturum, Con-
stantinus verberatum ac rasum in custodiam de-
dit.

Cæterum militares ordines in urbem inverti Ni-
cephorum excæsarem renuntiare consilium cepo-
runt. Quo audito imperator misit qui Constantini
avi sui filium utrumque ad S. Mamantis locum
educerent, et Nicephorum ipsum oculis privavit,
Christophoro vero, Nicetæ, Anthimo et Eudocimo
linguam præscindi jussit; cum eis quoque Alexium
Moselem excæcavit, maternis consiliis inductus.

Armeniis bello subactis, de eorum ducibus pœ-
nas sumpsit, nigris notis faciei cujusque impressis
quæ erant: « Armeniacus insidiator; » eosdemque
in Siciliam et alias insulas relegavit.

Deinde cum in Mariam conjugem suam concepis-
set odium, matris instinctu, quæ ab initio filium
subdilis invisum reddere volebat, eam in monachum
detonderi jussit.

Theodotam vero cubiculariam illicitis sibi nu-
ptiis copulans coronavit.

¶ Plato, Sacudionis hegumenus et alii a commu-
nitione patriarchæ sese segregaverunt quod is de-
tentioni Mariæ et coronationi Theodosæ consensisset
(quæ Theodota consanguinea erat J. P. N.
Theodori, hegumeni monasterii Studii), hos impe-
rator varie vexavit.

Interea presbyter Joseph, Catharorum præpositis,
renuente patriarcha, dicitur illum coronasse cum
Theodate, eundemque Constantinum ad commu-
nionem admisisse. Tunc imperator Platonem in pa-
latio inclusit, cæteros vero monachos verberatos una
cum Platonis nepotibus Thessalonicam relegavit.

Variae lectiones et notæ.

⁸⁸ Ced. 25,8-10. ⁸⁹ ἀπῆλθε Ced. Leo. ⁹⁰ ἀ. π. Ced. ⁹¹ 702 — Ced. 26,10-15. ⁹² Πάντων δὲ
παιθορχούντων μόνοι οἱ Ἀ. σ. Ced. ⁹³ οὖν καὶ διὰ ταύτην τὴν ζητ. καὶ διὰ τὸ λέγειν τ. ὡς μέλλει
σὺν τῷ Ced. ⁹⁴ κουρ. ἐφυλάκισσε. ⁹⁵ Τῷ δὲ αὐτῷ μηνί (τῷ β' ἔτει) ἐκ συκοφαντίας τινῶν ἐξεβιάσθη
ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ἀ. Μ. ἐκτυροῖ Ν. καὶ Χρ. τοὺς θεοὺς αὐτοῦ. ὁ Κ. τ. π. ἀ. Χρ. δὲ ἄλλον καὶ Ν.
Ἀ. καὶ Ἐ. ἐγ. καὶ Ἀ. τὸν Μ. ἐκ. ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν ἢ τοῦ Θεοῦ δόξα ἀναδικήτους αὐτοῖς εἶσε
Ced. 25,19-26,5. ⁹⁶ 793. ⁹⁷ Ὑποτάξας δὲ καὶ τ. Ἀ. πολέμῳ, τοὺς ἀ. Ced. 26, 3-6. ⁹⁸ τὸ
πρόσωπον Ced. ⁹⁹ οὗς καὶ ἐξώρισεν Ced. ¹⁰⁰ τε add. Ced. ¹⁰¹ 795 — Ced. 26,6-10. ¹⁰² Μα-
ρίαν Ced. ¹⁰³ ἔσχε γὰρ ὁ βασιλεὺς πονηρὰς ὑπολήψεις κατὰ τῆς Μαρίας Ced. ¹⁰⁴ παιθεῖ αὐτὴν γενέσθαι
μοναχὴν Ced. ¹⁰⁵ 796 — Ced. 26,10,11: Ἐ. δὲ Θεοδότην κουδικουλαρίαν ἦ καὶ ἔ. π. ¹⁰⁶ παρ. et κουδ.
καὶ ἔ. ἀ. οὐ. Bulg. ¹⁰⁷ Ced. 26,17-20: Ἀπέσχισαν δὲ τοῦ πατριάρχου τῆς κ. ὁ τοῦ Στουδίου. ¹⁰⁸ διὰ τὸν
παρανόμον γάμον τοῦ βασιλέως Ced. ¹⁰⁹ καὶ λοιποὶ — ὁ βασιλεὺς οὐ. Bulg. ¹¹⁰ εἰργάζετο Ced. ¹¹¹ πρ.
οὐ. Bulg. ¹¹² διὰ τὸν πατριάρχην cod. ¹¹³ αὐτοῦ μοναχοὺς Bulg. ¹¹⁴ σὺν τ. ἀν. οὐ. Bulg.

quos Irene defendendos suscepit tanquam filii nequitiam arguentes, ejus simul in eos odium excitans.

Comprensus autem imperator se in odium et offensionem populi venisse, profectus est Pylas, Orientis exercitum adire cupiens. Sed qui cum eo erant proceres, insurrectionem populi et urbis confusionem timentes, ei hortationibus suis persuaserunt ut in urbem revertiretur.

Interea Cardamus, Bulgarorum princeps, Constantino ita scripsit: « Aut persolve mihi quod pactum est, aut usque ad Auream portam veniam. » At imperator involuta sudario equina stercora ad eum remisit cum ejusmodi responso: « Tributa qua: te deceant misi. Senex autem cum sis, huc usque venientem te fatigari nolo, ego vero ad te ibo [Deus decernet.] » Contractoque exercitu, in cum movit profligatumque in suam usque ditionem est persecutus.

Ejus vero mater blanditiis et munerum promissione cunctos ad se trahens, diem opportunum expectabat ut summam imperii caperet. Imperatore ergo contra Arabes profecto, populo male in eum se habente propter sparsos ab ejus matre rumores de ejus in conjugio transgressione, quæ in eum odium concitaverat, ejus optimates, matris consilio, ei persuadent ut in urbem redeat. Ingressum in palatium optimates, matris ejus consiliarii in porphyra includunt oculosque ei ita effodiunt ut nullus medicinae locus superfuerit ac pene in eorum manibus expiravit. Sol tunc per dies septemdecim obscuratus est ita ut naves a cursu suo aberraverint, et vulgo id ob execrationem imperatoris evenisse ferebant. Sed hic imperscrutabilia Dei judicia considera, nam post annos quinque, eodem mense, eadem die in qua patris suis et Alexio Mosello oculus eruit, ipso quoque execratur Constantinus.

CCLVIII. Regnum Irenes solius.

Imperavit Irene sola annos quinque.

Cumque fratres mariti ejus seditionem moverent, eos Athenas relegavit.

Variae lectiones et notæ.

66 η δὲ μ. κ. ὑπερησιζέτο αὐτῶν Ced. 26, 19. 67 ὅτι καὶ Bulg. 68 εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰς Bulg. 69 796. 70 Τῷ ζ ἔτει Καρόλαμος ὁ Κύριος Ced. 26, 21-27, 4. 71 β. ἀπέστειλεν α. εἰπὼν ὅτι Ced. 72 πρ. σοι Ced. 73 καὶ εἰ τι κρίναι ὁ Θεός Ced. 74 εἰς add. Ced. 75 797 — Περὶ τῆς τυφλώσεως Κωνσταντίνου. Εὐρούσα δὲ ἄδριαν ἢ τούτου μ. π. ὑποσύρει τοὺς τῶν ταγματῶν ἀρχοντας πρ. τὸ καθελῆν τὸν υἱὸν αὐτῆς καὶ μονοκρατῆσαι Ced. 27, 9-11. 76 τῷ ζ ἔτει ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἐν τῇ Προύσῃ θερμῆσαι, καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ἐτέθη τῷ βασιλεὶ υἱός, ὃν ἐπωνόμασε Λέοντα, ὅπερ μαθὼν ὁ βασιλεὺς καταλιμπάνει τὴν μητέρα αὐτοῦ σὺν τῇ βασιλικῇ πάσῃ τάξει καὶ τοῖς ἀρχαῖσι, καὶ ὑποστρέφει ὁρομῆσι ἐπὶ τὴν πόλιν Ced. 27, 5-9. 77 Ced. 21, 11-21. 78 Καὶ παραγενόμενου Παρ., Bulg. 79 καὶ τῆς — παρούσης μήτε γενεσκούσης τὴν βουλὴν αὐτῶν ἐκτ. α. καὶ μετὰ χρόνον τινὰ τέθνηκε Παρ., Bulg. 80 ἐκ συμβουλῆς Ced. 81 ἐν τῇ π. ἐν ἡ ἐγ. καὶ ἐκτ. Ced. 82 π. τὴ τειθ. τῇ γνώμῃ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ced. τῆς μ. α. τούτου βουλευσαμένης Leo. 83 ὁ ἡ. τ. Ced. 84 καὶ οὐκ ἔδωκε τὰ; ἀκτίνας αὐτοῦ Ced. 85 ὡ; π. λ. ὅτι διὰ τὴν τοῦ β. τ. τούτου ἐγένετο τοιοῦτον γὰρ σκότος ἐγένετο ὥστε καὶ τὰ πλ. ἀλλ' Ced. 86 καὶ τὰ add. Ced. 87 καὶ add. Ced. 88 θ. αὐτοῦ Ced. 89 π. τῆς βασιλείας Ἐ. μητρὸς Κωνσταντίνου. M. Παρ. 1706, in episthe evanuit rubrica vel ejus locum præcedens tenet. 90 ἡ μήτηρ αὐτοῦ add. Ced. 27, 21. 91 οἱ. ἀν. α. ὡς καὶ ἐξ. ἐν Ced. 27, 22.

ψοί, ἐξῆρτισεν ἐν Θεσσαλονίκῃ, οὗς ἡ 66 μήτηρ αὐτοῦ ὑπερασπιζομένη ὡς τὴν παρα(170b)νομίαν αὐτῷ ἐλέγχοντας, ἐκίνησεν αὐτὴν κατ' αὐτοὺς εἰς μίση.

(16) Μαθὼν δὲ, ὅτι 67 λαὸς ἀγχάται κατ' αὐτὸ καὶ δυσχεραίνεται, ἐξέπλευσεν εἰς 68 Πύλας, βουλόμενος πρὸς τὸ θέμα τῶν Ἀνατολικῶν γενέσθαι. Οἱ δὲ συνόντες αὐτῷ μεγαστᾶνες, ὑφορώμενοι τὴν ἐκανάστασιν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν τῆς πόλεως σύγχυσιν, κείθουσιν αὐτὸν διὰ παρακλήσεως ὑποστρέφαι πάλιν εἰς τὴν πόλιν.

69 (17) Ὁ δὲ 68 Κάρδαμος, ὁ κύριος; Βουλγάρων, ἔγραψε τῷ βασιλεὶ (ὅτι) « Ἡ τέλειόν μοι πάντα, ἡ ἔρχομαι ἔως τῆς Χρυσῆς πόρτης. » Ὁ δὲ βασιλεὺς 70 (βαλῶν καθάλινας ἐν μονδηλίῳ) ἔπεμφεν αὐτῷ δηλώσας αὐτῷ, ὅτι « Οἶα δὴ σοι πρέπει 69 πάντα Β ἀπέστειλα ἡ γέρων δὲ εἰ, καὶ οὐ θέλω κοκωθῆ καὶ σε ἔως τῶν ὠδε, ἀλλ' ἐγὼ ἔρχομαι πρὸς σά. » 71 Καὶ λαὸν συναθροίσας 67θ καὶ ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐδίωξεν αὐτὸν ἔως 72 τὰ ἴδια.

73 (18) Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ θωπεύσασα πάντας καὶ δωρεῶν ὑποσχέσειν ἐλκίσασα πρὸς αὐτήν, ἐτίρει ἡμέραν ἐπιτεθδειαν πρὸς τὸ μοναρχῆσαι. Τοῦ οὖν βασιλέως 74 ἐξεληθόντος κατὰ Ἀράβων, τοῦ λαοῦ παρητοιμασμένου ὄντος τοῦ κρατῆσαι αὐτὸν ἐπὶ ταταῖς ὑποθήκαις τῆς μητρὸς διὰ τὴν περνομίαν δῆθεν τῆς γυναίκος, δι' ἣν καὶ μισητὸς πᾶσι γέγονε, κείθουσιν αὐτὸν οἱ μεγαστᾶνες; αὐτοῦ ὑποστρέφαι ἐν τῇ πόλει εἰσηγήσει τῆς μητρὸς 75 καὶ δὴ 76 παραγενόμενον ἐν τῷ παλατίῳ, τῆς 77 μητρὸς αὐτοῦ μὴ παρούσης, ἀπέκλεισαν αὐτὸν οἱ μεγαστᾶνες, οἱ σύμβουλοι 78 τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἐνθα ἐγεννήθη, ἐν τῇ 79 πορφύρα, ἐκτυφλοῦσιν αὐτὸν δεινῶς καὶ ἀνέπτως πρὸς τὸ τεθᾶναι 80 αὐτόν. Ἐσκοτίσθη δὲ τότε ὁ ἥλιος 81 ἐπὶ ἡμέρας 15, 82 ὥστε καὶ τὰ 83 πλοῖα πλανᾶσθαι καὶ λῆγειν πάντας, ὅτι διὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἐκτυφλώσιν ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος. Ἀλλ' ὄρα 84 τοῦ Θεοῦ (τὰ) ἀνεξερεύνητα κριματα ἡμεῖς γὰρ ε' ἔτη τῷ αὐτῷ μηνί 85 τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἐν ἡ ἀπετύφλωσε τοὺς ἰδίους θεοῦ 86 (καὶ Ἀλέξαν τὸν Μεσσηλή), τυφλοῦται καὶ (ὁ) αὐτὸς (Κωνσταντίνος).

ΣΝΗ. Βασιλεία Εἰρήνης μόνης 87.

Ἐκράττει δὲ Εἰρήνη 88 μόνη ἔτη ε'.

67I (2) Ἐστασίασαν δὲ οἱ αὐτῆς 89 ἀνδράδελφοι. D καὶ ἐξῆρτισεν αὐτοὺς ἐν Ἀθήναις.

⁹⁹ (3) Οἱ κάκει' ⁹⁷ βουλευσάμενοι περὶ βασιλείας, Ἄ ὑπὸ τῶν ἐντοπιῶν ἀνῆρέθησαν, καὶ ἠφανίσθη τοῦ μιάρου Κοπρωνύμου τὸ ⁹⁸ γένος ⁹⁹.

⁹⁹ (4) Τῆ δὲ β' τοῦ ἀγίου Πάσχα ἀπελοῦσα ἡ βασίλισσα ἐν τῇ κατὰ τύπον γενομένη (14) ἡ προελύσει εἰς ⁹¹ τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, δεῖλις προῆλθεν ἐπὶ ⁹² ὀχήματος χρυσοῦ, ἐποχουμένη τέσσαρσιν ἑποῖσι λευκοῖς, κρατούμενοις ὑπὸ πατρικίων, βίψασα ὑπατεῖαν ἐν τῇ μέσῃ πολλήν.

⁹⁹ (5) Νοσησάσης δὲ ⁹⁴ τῆς βασίλισσης, ἐδηλώθη αὐτῇ, ὅτι Σταυράκιος; στάσιν κατὰ σοῦ μελετᾷ. Ἡ δὲ, ἐν τῷ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνῳ σελέντιον ποιήσασα, ἐξεφώνησε μὴ προέρχασθαι ⁹⁵ τινι τῶν ἀρχόντων.

(6) Ἄετιος δὲ ὁ σὺν αὐτῷ παραδυναστεύων, φθωνῶν Σταυράκιον, εἰς ἑαυτὸν τὸ κράτος μετεχειρίζετο.

(7) Τούτων δὲ ⁹⁷ οὕτως ἐντων, Νικηφόρος πατριχίος καὶ γενικὸς ἐτυράννησε κατ' αὐτῆς μετὰ βουλῆς Νικήτα πατριχίου καὶ Σισινίου, τῶν αὐταδέλφων τῶν ἐπίδρωκων καὶ δολερῶν Τριφυλίων ⁹⁸, καὶ Λέοντος πατριχίου (171^a) τοῦ Τεσσαρακονταπέχους, καὶ Γρηγορίου πατριχίου τοῦ Μουσουλαχίου καὶ ἑτέρων τινῶν τῶν ἐν τέλει.

(8) Καὶ ἐλθόντες ⁹⁹ ἐν τῇ Χαλκῇ ὥρᾳ τετάρτῃ τῆς νυκτὸς, 672 ἀπατήσαντες τοὺς ¹ φυλάσσοντας ὡς παρ' αὐτῆς ἀπεσταλμένοι, εἰσῆλθον ἐν τῷ παλατίῳ καὶ διὰ τῆς νυκτὸς κατὰ πάσης τῆς πόλεως τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοῦ ἐποίησαντο, φύλακας ² περιστήσαντες ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Ἐλευθερίου φυλάττειν ³ Εἰρήνην. Ὁρθροῦ δὲ μεταστελλάμενοι ἀπέκλεισαν αὐτὴν ἐν τῷ παλατίῳ.

(9) Καὶ οὕτως προῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ⁴ καὶ ἐστέφθη ὑπὸ Ταρασίου.

ΣΝΘ'. Βασιλεία Νικηφόρου.

¹ Οὗτος ὁ Νικηφόρος ² ἐβασίλευσεν ἔτη ζ' ³.

¹ (2) Οἱ δὲ ἔχλοι ἐπὴρῶντο ² καὶ τὸν στέφοντα καὶ τὸν στεφόμενον ³.

(3) Χρηστότητα δὲ ⁴ ὑποκρινόμενος παρηγόρει τὴν βασίλισσαν ὡς πᾶσαν αὐτῆς τὴν ἀνάπαυσιν ποιήσειεν, εἰ τοὺς θησαυροὺς αὐτῆς καταμηνύσειεν

Ubi cum de occupando regno consilia agerent, ab incolis sunt interfecti; et sic exstinctum est scelesti Copronymi genus.

Postridie sancti Paschatis Irene in processione quæ ex statutis ecclesiasticis fit, in ædem SS. Apostolorum ivit; atque sub vesperam in publicum aureo curru a quatuor equis albis provecta est, tententibus currum patriciis, multumque pecunia in populum sparsit.

Cum infirmaretur imperatrix, nuntiatum est ei seditionem adversus ipsam a Stauracio commoveri. Silentio igitur ad Justiniani triclinium indicto, jussit ut ex ducibus nullus ad Stauracium accederet.

Aetius vero, ejusdem cum Stauracio dignitatis particeps, in eum invidiose se gerebat et ad se potentiam trahebat.

Quæ cum ita se haberent, Nicephorus patricius et generalis logotheta contra Augustam tyrannidem affectavit assentientibus Niceta patricio et Sisiunio fratribus, perjuriisque et dolosis Triphyliis, et Leone patricio, qui et Tessaracontapechis, et Gregorio patricio, qui et Musulaces, et aliis quibusdam proceribus.

Hi quarta noctis hora ad Chalcem venientes, custodibus persuadent missos se ab Augusta et palatium occupant; nocte autem, ad Eleutherii palatium custodibus constitutis, per totam urbem imperatoris designationem fecerunt, Augustamque sub diluculo translata in palatio incluserunt.

Et ita in ecclesiam Nicephorus processit, ubi a Tarasio coronatus est.

CCLIX. Regnum Nicephori.

Nicephorus imperavit annos septem.

Turba autem et coronanti et coronato male dicebat.

Bonitatem simulans Nicephorus, Augustam bono animo esse jussit, promittens, si de thesauris suis certiorum ipsum redderet, de summa se ei quiete

Varie lectiones et notæ.

⁹⁹ 799. ⁹⁷ Οἱ κάκεισε Ced. 27,23-28,2. — παρὰ Ced. ⁹⁸ τὸ τοῦ μ. K. γ. Ced. ⁹⁹ Φρουρομένων γὰρ αὐτῶν πρότερον ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Θεραπίου Κωνσταντίνος καὶ Νικηφόρος οἱ αὐτάδελφοι, ἐπεισαν αὐτοὺς; τινες προσφυγεῖν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ λόγον ἀπαθεῖαι αἰτῆσαι. Τῇ οὖν προσέειπε ταύτῃ ὡς βασιλεῖ; αὐτοὺς, εὐφημίσαντες καὶ λαβὸν πολὺν συγχινήσαντες, ἐξῆγει τοὺς τῆς Εἰρήνης ἐκ τῆς ἐκκλησίας καὶ μηδενὸς; αὐτοῖς προσχόντος, ἐξώρισεν εἰ; Ἀθήνας. Καὶ ἠφανίσθη τὸ μιάρων τοῦ Κοπρωνύμου γένος, ὡς εἰρηται. In textu codicis, sed nec apud Cedrenum nec apud Leonem legitur. ⁹⁹ Ced. 28,1-5. ⁹¹ ἐπὶ Ced. ⁹² ἐν σ. ὀχήματι χρυσοῦ Ced. ⁹³ 800. ⁹⁴ Τῷ γ' ἔτει Στ. τυραννίδα ἐμελέτησεν, ὅπερ μαθοῦσα ἡ βασίλισ ἐθέσπισε μὴ προσπελάζειν τ. Σταυρακίῳ. Ὁ δὲ, τῇ λύπῃ καταπονθηθεῖς, αἷμα ἐκ τοῦ πνεύματος ἀναγαγὼν, τέθνηκε Ced. 28,6-9. ⁹⁵ προσέρχασθαι? προσπελάζειν Ced. ⁹⁶ 802. ⁹⁷ Ἐκβάλλει τοῖνον Εἰρήνην ὁ Ν. σπουδῇ Λ. τοῦ Κλόκα καὶ Ν. π. καὶ Σ. τῶν ἄ. καὶ τῶν ἐπ. καὶ δ'. Τρ. καὶ Δ. π. τοῦ τ. καὶ Γρ. π. τοῦ Μουσουλᾶκη Ced. 29,11-15. ⁹⁸ Τρυφιλίων cod. ⁹⁹ Οὔτινες ἐ. Ced. 29,15-30,1. ¹ καὶ τοὺς φύλακας ἔξαπ. ἐπεισαν ὅτι παρὰ τῆς Αὐγούστης ἀπεστάλησαν ἀναγορεύσαι βασιλεῖα τὸν Νικηφόρον; οἱ δὲ, πιστεύσαντες τῷ τηλικούτῳ ψεύματι, συναγγόρευσαν καὶ αὐτοὶ βασιλεῖ τὸν τύραννον, κ. τ. λ. Ced. ² τοῖνον ἐν τῷ π. τοῦ Ἐ. περιστήσα; ³ ἐκείσε γὰρ ἔτυχε τυγχάνουσα ἡ βασίλισ; ὀρθροῦ ἀγαγῶ; αὐτὴν ἐν τῷ παλατίῳ ἀπέκλεισε Ced. ⁴ ἐκ. ἐπὶ τὸ στεφθῆναι. Ἦ. ἔτι τὸν θρόνον κατέχοντος; κ. τ. λ. Ced. 30,2-5. ⁵ Ced. 30,6. ⁶ πατριχίος καὶ γενικὸς λογοθέτης Ced. ⁷ ἡμέρας δ' Ced. ⁸ Ced. 30,2-7. ⁹ καθρ. Ced. ¹⁰ τύραννον καὶ ἀπεκάλον ἀλιτήριον Ced. ¹¹ Τῇ ἑταύριον δὲ παραλαβὼν τινος τῶν πατριχίων ἀνῆλθε πρὸς τὴν β. φρουρουμένην καὶ χρ. ὑποκριθεὶς π. αὐτὴν λέγων, π. σου ἄ. ποιήσω εἰ τ. θ. σου καταμηνύσεις μοι Ced. 30,7-31,4.

quos Irene defendendos suscepit tanquam filii nequitiam arguentes, ejus simul in eos odium excitans.

Comperiens autem imperator se in odium et offensionem populi venisse, profectus est Pylas, Orientis exercitum adire cupiens. Sed qui cum eo erant proceres, insurrectionem populi et urbis confusionem timentes, ei ahortationibus suis persuaserunt ut in urbem reverteteretur.

Interea Cardamus, Bulgarorum princeps, Constantino ita scripsit: « Aut persolve mihi quod pactum est, aut usque ad Auream portam veniam. » At imperator involuta suldaria equina stercora ad eum remisit cum ejusmodi responso: « Tributa quae te deceant nisi. Senex autem cum sis, huc usque venientem te fatigari nolo, ego vero ad te ibo [Deus decernet.] » Contractoque exercitu, in cum movit profligatumque in suam usque diuionem est persecutus.

Ejus vero mater blanditiis et munerum promissione cunctos ad se trahens, diem opportunum expectabat ut summam imperii caperet. Imperatore ergo contra Arabes profecto, populo male in eum se habente propter sparsos ab ejus matre rumores de ejus in conjugio transgressionem, quae in eum odium concitaverat, ejus optimates, matris consilio, ei persuadent ut in urbem redeat. Ingressum in palatium optimates, matris ejus consiliiarii in porphyra incluserunt oculosque ei ita effodiunt ut nullus medicinae locus superfuerit ac pene in eorum manibus exspiravit. Sol tunc per dies septemdecim obscuratus est ita ut naves a cursu suo aberraverint, et vulgo id ob execrationem imperatoris evenisse ferebant. Sed hic imperscrutabilia Dei iudicia considera, nam post annos quinque, eodem mense, eadem die in qua patris suis et Alexio Mosello oculus eruit, ipse quoque excecatur Constantinus.

CCLVIII. Regnum Irenes solius.

Imperavit Irene sola annos quinque.

Cumque fratres mariti ejus seditionem moverent, eos Athenas relegavit.

Variae lectiones et notae.

⁶⁶ ἡ δὲ μ. ἂ. ὑπερηπήετο αὐτῶν Ced. 26,19. ⁶⁷ ὅτι καὶ Bulg. ⁶⁸ εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰς Bulg. ⁶⁹ 796. ⁷⁰ Τῷ ἔτει Καρδάμης ὁ Κύριος Ced. 26,21-27,4. ⁷¹ β. ἀπέστειλεν ἂ. ἐπιπῶν-ὄτι Ced. ⁷² πρ. σοι Ced. ⁷³ καὶ εἴ τι κρίνεις ὁ Θεός; Ced. ⁷⁴ εἰς add. Ced. ⁷⁵ 797 — Περὶ τῆς τυφλώσεως Κωνσταντίνου. Εὐρούσα δὲ ἄδισαν ἢ τοῦτου μ. π. ὑποσύρει τοὺς τῶν ταγματῶν ἄρχοντας πρ. τὸ καθελεῖν τὸν υἱὸν αὐτῆς καὶ μονοκρατῆσαι Ced. 27,9-11. ⁷⁶ τῷ ἔτει ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἐν τῇ Προύσῃ θεωρηθεῖσαι, καὶ μετ' ἡμέρας ὀλίγας ἐπέχθη τῷ βασιλεὶ υἱός, ὃν ἐπωνόμασε Λέοντα, ὅπερ μαθῶν ὁ βασιλεὺς καταλιμπάνει τὴν μητέρα αὐτοῦ σὺν τῇ βασιλικῇ πάσῃ τάξει καὶ τοῖς ἄρχουσι, καὶ ὑποστρέφει δρομοῖος ἐπὶ τὴν πάλιν Ced. 27,5-9. ⁷⁷ Ced. 21,11-21. ⁷⁸ Καὶ παραγενόμενου Παρ. Bulg. ⁷⁹ καὶ τῆς. — παρουσίας ἡμέτε γινώσκουσης τὴν βουλὴν αὐτῶν ἐκτ. ἂ. καὶ μετὰ χρόνον τινὰ τέθνηκε. Παρ. Bulg. ⁸⁰ ἐκ συμβουλῆς C. d. ⁸¹ ἐν τῇ π. ἐν ἡ ἐγ. καὶ ἐκτ. Ced. ⁸² π. τὸ τεθ. τῇ γνώμῃ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ced. τῆς μ. ἂ. τοῦτο βουλευσαμένης Leo. ⁸³ ὁ ἡ. τ. Ced. ⁸⁴ καὶ οὐκ ἴδωκε τὰ; ἀκτίνας αὐτοῦ Ced. ⁸⁵ ὦ; π. λ. ὅτι ἐκ τῆν τοῦ β. τ. τοῦτο ἐγένετο τοιοῦτον γὰρ σκοτὸς ἐγένετο ὡστε καὶ τὰ πλ. ἀλλ' Ced. ⁸⁶ καὶ τὰ add. Ced. ⁸⁷ καὶ add. Ced. ⁸⁸ θ. αὐτοῦ Ced. ⁸⁹ π. τῆς βασιλείας Ἐ. μητρὸς Κωνσταντίνου. M. Παρ. 1706, in codice evanuit rubrica vel ejus locum praecedens tenet. ⁹⁰ ἡ μήτηρ αὐτοῦ add. Ced. 27,21. ⁹¹ οἱ. ἀν. ἂ. οὐς καὶ ἐξ. ἐν Ced. 27,22.

Α ψιοῖς, ἐξῆρτισεν ἐν Θεσσαλονίκῃ, οὐς ἡ ⁶⁶ μήτηρ αὐτοῦ ὑπερασπιζομένη ὡς τὴν παρα(170b)νομίαν αὐτοῦ ἐλέγχοντας, ἐκίνησεν αὐτὸν εἰς μίσος.

(16) Μαθῶν δὲ, ὅτι ⁶⁷ καὶ λαὸς ἄχθεται κατ' αὐτοῦ καὶ δυσχεραίνεται, ἐξέπλευσεν εἰς ⁶⁸ Πύλας, βουλόμενος πρὸς τὸ θέμα τῶν Ἀνατολικῶν γενέσθαι. Οἱ δὲ συνόντες αὐτῷ μεγιστᾶνες, ὑφορώμενοι τὴν ἐκανάστασιν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν τῆς πόλεως σύγχυσιν, πείθουσιν αὐτὸν διὰ παρακλήσεως ὑποστρέφαι πάλιν εἰς τὴν πόλιν.

⁶⁹ (17) Ὁ δὲ ⁷⁰ Κάρδαμος, ὁ κύριος Βουλγάρων, ἔγραψε τῷ βασιλεὶ (ὅτι) « Ἡ τέλος μου πάστα, ἢ ἔρχομαι ἕως τῆς Χρυσῆς πόρτης. » Ὁ δὲ βασιλεὺς ⁷¹ (βαλῶν καθάλινας ἐν μανδράλῳ) ἐπεμψεν αὐτῷ δηλώσας αὐτῷ, ὅτι « Οἶα δὲ σοι πρέπει ⁷² πάστα ἀπέστειλα ἄγερας ἡ γέρων δὲ εἴ, καὶ οὐ θέλω κοπωθῆναι σε ἕως τῶν ὠδῶ, ἀλλ' ἐγὼ ἔρχομαι πρὸς σε. » ⁷³ Καὶ λαδὸν συναθροίσας **670** καὶ ἐξεληθῶν ὁ βασιλεὺς ἐδίωξεν αὐτὸν ἕως ⁷⁴ τὰ ἴδια.

⁷⁵ (18) Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ θεωπεύσσα πάντας καὶ θωρακῶν ὑποσχέσεσιν ἐλάκυσσα πρὸς αὐτήν, ἐτήρει ἡμέραν ἐπιτηδεῖαν πρὸς τὸ μοναρχῆσαι. Τοῦ οὖν βασιλέως ⁷⁶ ἐξεληθόντος κατὰ Ἀράβων, τοῦ λαοῦ παρητοιμασμένου ὄντος τοῦ κρατῆσαι αὐτὸν ἐπὶ ταῖς ὑποθήκαις τῆς μητρὸς διὰ τὴν παρανομίαν δῆθεν τῆς γυναίκος, δι' ἣν καὶ μισητὸς πᾶσι γέγονε, πείθουσιν αὐτὸν οἱ μεγιστᾶνες αὐτοῦ ὑποστρέφαι ἐν τῇ πόλει εἰσηγήσεσι τῆς μητρὸς ⁷⁷ καὶ δὴ ⁷⁸ παραγενόμενον ἐν τῷ παλατίῳ, τῆς ⁷⁹ μητρὸς αὐτοῦ μὴ παρουσίας, ἀπέκλεισαν αὐτὸν οἱ μεγιστᾶνες, οἱ σύμβουλοι ⁸⁰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἐνθα ἐγεννήθη, ἐν τῇ ⁸¹ πορφύρᾳ, ἐκτυφλοῦσιν αὐτὸν εἰνῶς καὶ ἀνεπίως πρὸς τὸ τεθνᾶναι ⁸² αὐτόν. Ἐσκοτίσθη δὲ τότε ὁ ἥλιος ⁸³ ἐπὶ ἡμέρας ἰζ', ⁸⁴ ὡστε καὶ τὰ ⁸⁵ πλοῖα πλανᾶσθαι καὶ λῆγειν πάντας, ὅτι διὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἐκτυφλώσιν ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος. Ἄλλ' ὅρα ⁸⁶ τοῦ Θεοῦ (τὰ) ἀνεξερεύνητα κρίματα· μετὰ γὰρ ε' ἔτη τῷ αὐτῷ μηνὶ ⁸⁷ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἐν ἣ ἀπατέφλωσε τοὺς ἰδίους θεῖους ⁸⁸ (καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Μεσσηλῆ), τυφλοῦται καὶ (ὁ) αὐτὸς (Κωνσταντῖνος). **ΣΝΗ'. Βασιλεία Εἰρήνης μόνης.**

Ἐκράτησε δὲ Εἰρήνη ⁸⁹ μόνη ἔτη ε'.

671 (2) Ἐστασίασαν δὲ οἱ αὐτῆς ⁹⁰ ἀδελφοί, καὶ ἐξῆρτισεν αὐτοὺς ἐν Ἀθήναις.

⁸⁸ (3) Οἱ κάκει ⁸⁹ βουλευσάμενοι περὶ βασιλείας, ἂ ὑπὸ τῶν ἐντοπιῶν ἀνηρέθησαν, καὶ ἠφανίσθη τοῦ μισροῦ Κοπρωνύμου τὸ ⁹⁰ γένος.

⁹¹ (4) Τῆ δὲ β' τοῦ ἀγίου Πάσχα ἀπελθοῦσα ἡ βασίλισσα ἐν τῇ κατὰ τὸν γενόμενῆ(14)ν προελεύσει εἰς ⁹² τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, δεσπῆς προήλθεν ἐπὶ ⁹³ ὀχήματι χρυσοῦ, ἐποχουμένη τέσσαρσιν ἑποικοῖς λευκοῖς, κρατουμένης ὑπὸ πατρικίων, δίψασα ὑπατεῖαν ἐν τῇ μέσῃ πολλῆν.

⁹⁴ (5) Νοσησάσης δὲ ⁹⁵ τῆς βασιλείσης, ἐδηλώθη αὐτῇ, ὅτι Σταυράκιος; στάσιν κατὰ σοῦ μελετᾷ. Ἡ δὲ, ἐν τῷ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνῳ σέλεντιον ποιήσασα, ἐξεφώνησε μὴ προσέρχεσθαι ⁹⁶ τινι τῶν ἀρχόντων.

(6) Ἀέτιος δὲ ὁ σὺν αὐτῷ παραδυναστεύων, φθῶν Σταυράκιον, εἰς ἑαυτὸν τὸ κράτος μετεχειρίζετο.

⁹⁷ (7) Τούτων δὲ ⁹⁸ οὕτως ἔντων, Νικηφόρος πατρικίος καὶ γενικὸς ἐτυράννησε κατ' αὐτῆς μετὰ βουλῆς Νικήτα πατρικίου καὶ Σισινίου, τῶν ἀταδέλφων τῶν ἐπιόρκων καὶ δουρῶν Τριφυλίων ⁹⁹, καὶ Λέοντος πατρικίου (171^α) τοῦ Τεσσαρακονταπήχους, καὶ Γρηγορίου πατρικίου τοῦ Μουσουλακίου καὶ ἑτέρων τινῶν τῶν ἐν τέλει.

(8) Καὶ ἐλθόντες ¹⁰⁰ ἐν τῇ Χαλκῇ ὥρα τετάρτῃ τῆς νυκτός, **672** ἀπατήσαντες τοὺς ¹⁰¹ φυλάσσοντας; ὡς παρ' αὐτῆς ἀπεσταλμένοι, εἰσῆλθον ἐν τῷ παλατίῳ καὶ διὰ τῆς νυκτός κατὰ πάσης τῆς πόλεως τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοῦ ἐποίησαν, φύλακας ¹⁰² περιστήσαντες ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Ἐλευθερίου φυλάττειν Εἰρήνην. Ὁρθροῦ δὲ μεταστειλάμενοι ἀπέκλεισαν αὐτὴν ἐν τῷ παλατίῳ.

(9) Καὶ οὕτως προῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ¹⁰³ καὶ ἐστέφθη ὑπὸ Ταρασίου.

ΣΝΘ'. Βασιλεία Νικηφόρου.

¹⁰⁴ Οὗτος ὁ Νικηφόρος ¹⁰⁵ ἐβασίλευσεν ἔτη ζ'.

¹⁰⁶ (2) Οἱ δὲ ἔχλοι ἐπηρῶντο ¹⁰⁷ καὶ τὸν στέφοντα καὶ τὸν στεφόμενον.

(3) Χρηστότητα δὲ ¹⁰⁸ ὑποκρινόμενος παρηγόρει τὴν βασιλίσειαν ὡς πᾶσαν αὐτῆς τὴν ἀνάπαυσιν ποιήσειεν, εἰ τοὺς θησαυροὺς αὐτῆς καταμηνύσειεν

Variæ lectiones et notæ.

¹⁰⁹ 799. ¹¹⁰ Οἱ κάκεισε Ced. 27,23-28,2. — παρὰ Ced. ¹¹¹ τὸ τοῦ μ. Κ. γ. Ced. ¹¹² Φρουρομένων γὰρ αὐτῶν πρότερον ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Θεραπίου Κωνσταντίνος καὶ Νικηφόρος οἱ ἀτάδελφοι, ἔπεισαν αὐτούς; τινες προσφυγεῖν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ λόγον ἀπαθείας αἰτῆσαι. Τῇ οὖν προσφάσει ταύτῃ ὡς βασιλεῖς; αὐτούς, εὐφημίσαντες καὶ λαὸν πολὺν συγκινήσαντες, ἐξάγει τούτους; ἡ Εἰρήνη ἐκ τῆς ἐκκλησίας; καὶ μηδενὸς; αὐτοῖς προσχόντος, ἐξώρισεν εἰς; Ἀθήνας. Καὶ ἠφανίσθη τὸ μισρὸν τοῦ Κοπρωνύμου γένος, ὡς εἴρηται. In textu codicis, sed nec apud Cedrenum nec apud Leonem legitur. ¹¹³ Ced. 28,1-5. ¹¹⁴ ἐπὶ Ced. ¹¹⁵ ἐν σ. ὀχήματι χρυσοῦ Ced. ¹¹⁶ 800. ¹¹⁷ Τῷ γ' ἔτει Στ. τυραννίδα ἐμελέτησεν, ὅπερ μαθοῦσα ἡ βασίσις ἐθέσπισε μὴ προσπελάζειν τ. Σταυρακίῳ. Ὁ δὲ, τῇ λύτῃ καταπονηθεὶς, αἷμα ἐκ τοῦ πνεύματος ἀναγαγών, τέθνηκε Ced. 28,6-9. ¹¹⁸ προσέρχεσθαι; προσπελάζειν Ced. ¹¹⁹ 802. ¹²⁰ Ἐκβάλλει τόνων Εἰρήνην ὁ Ν. σπουδῆ Λ. τοῦ Κλόκα καὶ Ν. π. καὶ Σ. τῶν ἄ. καὶ τῶν ἐπ. καὶ δ'. Τρ. καὶ Δ. π. τοῦ τ. καὶ Γρ. π. τοῦ Μουσιλάκη Ced. 29,11-15. ¹²¹ Τριφυλίων cod. ¹²² Οὔτινας ἐ. Ced. 29,15-30,1. ¹²³ καὶ τοὺς φύλακας ἐξᾶπ. ἔπεισαν ὅτι παρὰ τῆς Αὐγουστῆς ἀπεστάλησαν ἀναγορεύσαι βασιλεῖα τὸν Νικηφόρον; οἱ δὲ, πιστεύσαντες τῷ τηλικούτῳ ψεύματι, συναηγόρευσαν καὶ αὐτοὶ βασιλεῖα τὸν τυράνον, κ. τ. λ. Ced. ¹²⁴ τόνων ἐν τῷ π. τοῦ Ἐ. περιστήσας; ἐκίσει γὰρ ἔτυχε τυγχάνουσα ἡ βασίσις, ὀρθροῦ ἀγαγὼν αὐτὴν ἐν τῷ παλατίῳ ἀπέκλεισε Ced. ¹²⁵ ἐκ. ἐπὶ τὸ στεφθῆναι. Τ. ἐπὶ τὸν θρόνον κατέχοντος; κ. τ. λ. Ced. 30,2-5. ¹²⁶ Ced. 30,6. ¹²⁷ πατρικίος καὶ γενικὸς λογοθέτης Ced. ¹²⁸ ἡμέρας β' Ced. ¹²⁹ Ced. 30,2-7. ¹³⁰ κατηρ. Ced. ¹³¹ τυράνον καὶ ἀπεκάλον ἀλιτήριον Ced. ¹³² Τῇ ἐπαύριον δὲ παραλαβὼν τινος τῶν πατρικίων ἀνήλθε πρὸς τὴν β. φρουρομένην κα' χρ. ὑποκρίθεις π. αὐτὴν λέγων, π. σου ἄ. ποιήσῃ εἰ τ. θ. σου καταμηνύσεις μοι Ced. 30,7-31,4.

Ubi cum de occupando regno consilia agitent, ab incolis sunt interfecti; et sic extinctum est scelesti Copronymi genus.

Postridie sancti Paschatis Irene in processione quæ ex statutis ecclesiasticis fit, in ædem SS. Apostolorum ivit; atque sub vesperam in publicum aureo curru a quatuor equis albis provecta est, tenentibus currum patriciis, multumque pecunia in populum sparsit.

Cum infirmaretur imperatrix, nuntiatum est ei seditionem adversus ipsam a Stauracio commoveri. Silentio igitur ad Justiniani triclinium indicto, jussit ut ex ducibus nullus ad Stauracium accederet.

Aetius vero, ejusdem cum Stauracio dignitatis particeps, in eum invidiose se gerebat et ad se potentiam trahebat.

Quæ cum ita se haberent, Nicephorus patricius et generalis logotheta contra Augustam tyrannidem affectavit assentientibus Niceta patricio et Sisinnio fratribus, perjurusque et dolosis Triphyliis, et Leone patricio, qui et Tessaracontapechis, et Gregorio patricio, qui et Musulaces, et aliis quibusdam proceribus.

Ili quarta noctis hora ad Chalcem venientes, custodibus persuadent missos se ab Augusta et palatium occupant; nocte autem, ad Eleutherii palatium custodibus constitutis, per totam urbem imperatoris designationem fecerunt, Augustamque sub diluculo translata in palatio incluserunt.

Et ita in ecclesiam Nicephorus processit, ubi a Tarasio coronatus est.

CCLIX. Regnum Nicephori.

Nicephorus imperavit annos septem.

Turba autem et coronanti et coronato male dicebat.

Bonitatem simulans Nicephorus, Augustam bono animo esse jussit, promittens, si de thesauris suis certiorum ipsum redderet, de summa se ei quiete

prospecturum. Illa autem prudenti animo eum qui heri perjurus servus fuerat, hodie tyrannidem gerebat, sic affata est: « Illeus tu, Deum agnosco qui me ad imperium hoc evexit, me vero meis delictis meruisse ut eo exciderem; in his omnibus laus sit divino nomini. Neque vero tu nescis delata ad me fuisse de tuis insidiis indicia, quibus si credidissem nemine vetante interficere te poteram; sed partim juramentis tuis fidem adhibens, partim tibi parcens, ista omnia neglexi, Deo te relinqueus per quem reges regnant et principes dominantur. Nunc etiam tibi ut pio et a Deo ad imperium evecto imperatori supplico, petens ut meae imbecillitatis rationem habens, patiaris me inhabitare domum Eleutherianam, a me conditam, quo incomparabilem consolere calamitatem. » Ad hæc Nicephorus respondit: « Quando ita cupiat, se per omnia ei liberalissime gratificaturum; juraret modo nultum se thesaurum celaturam. » Juravit Irene et magnas opes ei detexit. Sed Nicephorus, optatis potitus, statim eam relegavit in monasterium quod in Principis insula ipsa considerat.

Sentiens deinde proceres omnes, propter suam ipsius avaritiam, Augustæ desiderio teneri, timuit, et eam absque commiseratione Mitylenam relegavit, cum hiems asperissima sæviret.

Constantinum etiam, ejus filium, comprehendit, qui ipsi demonstravit thesaurum in arcu ædificii semicirculo abditum qui nunc in Sigmate invenitur.

Nicetam vero Triphylium Nicephorus veneno sustulit.

Bardanes interea, patricius et Orientalium dux, cognomento Turcus, a thematibus trans fretum positus imperator salutatus est, ipso tamen reluctante.

A militibus autem aufugere non valens, coactus ad Chrysopolin usque processit. Tum vero Dei timore ductus, ne forte ejus causa cædes Christianorum patraretur fidem incolumitatis a Nicephoro accipiens, nocte, militibus insciis, ad monasterium Heraclii in Catabolo se recepit, ubi monachus factus est.

Varie lectiones et notæ.

¹¹ εὐεργέτην Leo. ¹² ἑμαυτῆς Ced. ¹³ οὐ μὴν δὲ ἀγνοεῖς Ced. ¹⁴ συνητήθη cod. ¹⁵ με εἰς τὸν Ced. ¹⁶ εἰς δ' αὐτῆς φ. μοναστήριον Ced. ¹⁷ Ced. 31, 4-9. ¹⁸ αὐτῷ cod. Cf. Zon. ἀχθόμενος αὐτῷ. ¹⁹ Μήποτε οἱ λαοὶ μεμνημένοι τῶν εὐεργεσιῶν αὐτῆς μέλλωσι πάλιν αὐτὴν ἀναγορεύειν. Ced. ²⁰ χ. ἐπικειμένου β. οὐκ ἔκτειρεν αὐτὴν ἀλλ' ἐξ. εἰς Μιτυλήνην φ. ἀ. προστάξας Ced. ²¹ Κ. δὲ τὸν υἱὸν ἀ. φιλαργυρία μάλλον ἀγόμενος ἢ οἰκτερ. συνέστιον αὐτῷ, οἰόμενος πλοῦτον ἐγκραυμένον φανερώσαι αὐτῷ. Ὁ δὲ φιλοφρονούμενος ὑπὸ αὐτοῦ κουφότητι γνώμης ὑπ. Ced. 31, 14-20. ²² Ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ δ' νῦν λέγεται Σ. Ced. ²³ θησαυρὸν ἀν. δι' ὁ. καὶ τούτον ἀφελόμενος καὶ αὐτὸν ὁμοίως τῇ μητρὶ αὐτοῦ παρεῖδε Ced. ²⁴ 803 — Ced. 31, 20-24. ²⁵ ἀξίως τῆς ἐξουτοῦ γνώμης ἀμειβόμενος; ὡς συναγωνισθέντα αὐτῷ εἰς τὸ κατασχεῖν τὴν βασιλείαν Ced. ²⁶ φ. ἀ. εὐχε τῆς ἀξίας ἀναποδιδούς Ced. ²⁷ Ced. 32, 1-53, 1: Βαρδάνιος; δὲ τῆς Ἀνατολῆς στρ. ὦν ἐν ἑαυτῷ ἐφρόντιζε τῆς βασιλείας ἐπιλαβέσθαι — ἀνηγόρευσαν βασιλέα Βαρδάνιον φ. ἐπ. Τ. ²⁸ Μὴ δυν. διὰ διαδράνα βιαζόμενος ὑπ' αὐτῶν κατήλθεν ἐν Χρ. εὐφημούμενος, κ. τ. λ. Ced. 53, 1-11. ²⁹ ε. τὸν τοῦ Θεοῦ ῥόβον ἐν καρδίᾳ κεκτημένος ὁ Βαρδάνιος καὶ διδούς μήπως δι' αὐτὸν ἐμφύλιος γ. πόλεμος; λ. πρὸς τὴν βασιλέα ἐκπέμπει λόγους ἀπ. ζητῶν καὶ λ. ναυσιπόρος διέδρα ν. καὶ ἀπελθὼν ἐν τῷ Κ. εἰς τὴν τοῦ Η. μ. γ. μ. Ced. 53, 6-10. ³⁰ ὁ δὲ μετ' αὐτοῦ λαὸς οἰκασθε φησὶ· σχηματιστάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ἀγαγεῖν Βαρδάνιον ἐν τῇ πόλει δρόμωνα ἐξᾠπέστελλε Ced.

αὐτῷ. Ἡ δὲ συνετῷ (μὲν) τῷ φρονήματι πρὸς τὸν χθές μὲν δούλον ἐπίσκοπον, σήμερον δὲ τύραννον ἔφη· « Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνθρωπε, Θεὸν ¹¹ ἠγοῦμαι τὸν ὑψώσαντά με εἰς ταύτην τὴν βασιλείαν, ταῖς δὲ ἑμαῖς ἁμαρτίαις; τὴν καθάρισεν ἑμαυτῇ ¹² προζάπτω· ἐν πᾶσι δὲ τούτοις εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον. Οὐ μὴ ¹³ δὲ ἀγνοῆς τὰς κατὰ σοῦ μηνυθείσας μοι ἐπιβουλὰς, αἷς εἰ συναπήχθη ¹⁴, ἀκωλύτως εἶχον τοῦ ἀνελεῖν σε. Ἄλλὰ τὸ μὲν τοῖς σοῖς ὄρκοις πειθόμενη, τὸ δὲ φειδομένη σου, πάντα ⁶⁷³ παρλογοισάμην, τῷ Θεῷ ἀποδοῦσά σε, δι' οὐ βασιλεῖ; βασιλεύουσι καὶ δυνάσται κατεξουσιάζουσι. Καὶ τὰ νῦν ὡς εὐσεβῆ καὶ ἐκ Θεοῦ προβληθέντα (εἰς) βασιλέα προσκυνῶ (καὶ τιμῶ) καὶ αἰτοῦμαι φείσασθαι μου τῆς ἀσθενείας; καὶ συγχωρῆσαι μοι ¹⁵ τὸν ὑπ' ἐμοῦ κτισθέντα τὸν Ἐλευθερίου οἶκον εἰς ψυχαγωγίαν τῆς ἀσυγκρίτου μου συμφορᾶς. » Ὁ δὲ ἔφη· « καὶ εἰ τοῦτο θέλεις σοὶ γενέσθαι, δισσόν μοι μὴ ἀποκρύψαι τι τῶν θησαυρῶν, καὶ πᾶσάν σου θεραπείαν ποιῶ. » Ἡ δὲ ὤμοσεν αὐτῷ, ὑποδείξασα καὶ πλοῦτον πολύν. Ὁ δὲ τοῦ ποθομένου τυχῶν, παρεουθὺ ἐξώρισεν αὐτὴν ἐν τῇ Πριγκήπῃ, ἣν αὐτὴ ψυχοδόμησεν εἰς μονήν ¹⁶.

¹⁷ (4) Ἴδων δὲ πάντας τοὺς ἐν τέλει λυπούμενους; ἐπ' αὐτῇ ¹⁸ διὰ τὴν ἀπληστίαν αὐτοῦ (καὶ) φοβηθεὶς, ¹⁹ καίπερ βαρυάτου χειμῶνος ²⁰ ὄντος, ἐξώρισε τὴν αὐτὴν Εἰρήνην ἐν Λέσβῳ τῇ νήσῳ φρουρεῖσθαι.

(5) Προσελάβετο δὲ ²¹ καὶ Κωνσταντῖνον υἱὸν αὐτῆς, ὅς καὶ ὑπέδειξεν αὐτῷ τὸν ²² ἀνακτισθέντα πλοῦτον ²³ ὑπὸ Ὁρθομαρμαρώσεως τὸν νῦν ἐν τῷ Σίγματι ὄντα.

²⁴ (6) Νικήταν δὲ τὸν Τριφύλιον ²⁵ ὁ αὐτὸς Νικηφόρος φαρμάκῃ ²⁶ ἀνέλε.

²⁷ (7) Βαρδάνης δὲ ὁ πιτριχίος καὶ στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν (τὸ ἐπίκλην Τούρκος) ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὑπὸ τῶν περσικῶν θεμάτων, ὅς γε πολλὰ τοῦτο παρητήσατο.

674 (8) Διαδράσαι δὲ ²⁸ μὴ δυνηθείς, βία κατελθὼν ἐν Χρυσόπολει, εἶτα φοβηθείς ²⁹ τὸν Θεόν, μήπως δι' αὐτοῦ γίνηται σφαγὴ Χριστιανῶν, λαθὼν παρὰ Νικηφόρου λόγον ἀπαθείας, νυκτὸς λάθρα τοῦ λαοῦ ἦλθε πρὸς τὴν μονὴν Ἡρακλείου ἐν τῷ Καταδλίῳ, καὶ εὐθὺς γέγονε μοναχὸς ³⁰.

D

(9) Ἐρχομένου δὲ αὐτοῦ διὰ τοῦ σταλέντος βασιλικοῦ χελανδίου ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ εἰς τὸ μοναστήριον αὐτοῦ, ὃ ἦν αὐτὸς κατασκευάσας, Λυκαόνες τινες ἄνδρες ἢ μᾶλλον εἰπεῖν λυκάνθρωποι ἐκτυγλοῦσιν αὐτὸν παρὰ γνῶμην τοῦ βασιλέως· διὸ καὶ λύπη πολλῇ συστραθεῖς (ὁ Νικηφόρος), πάντας μεθ' ὄρκων ἐπληροφόρει ἀνάιτιον εἶναι αὐτὸν τοιοῦτου δράματος· τεκμήριον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, ὅτι εὐδέποτε τινὰ Χριστιανὸν φαίνεται φονεύσας ἢ μέλος αὐτοῦ παντάπασι ἀκρωτηριάσας, εὐσεβῆς ὑπάρχων ἄγαν καὶ χριστιανόφιλος πάνυ.

²¹ (10) Ἐφ' οὗ ἐν τῷ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὁ τῶν Σαρρακηνῶν φύλαχος παρεγένετο ἐν τῷ Ἀμορίῳ μετὰ δυνάμεως πολλῆς.

²² (11) Ἐξῆλθε δὲ καὶ ὁ Νικηφόρος· (πρὸς τὸ Δορύλαιον) δηλώσας τῷ πρωτοσυμβούλῳ ταῦτα· « ἵνα τί ἐπιχίρεις ταῖς ἀδικίαις καὶ ταῖς αἰματεκχυσίαις, μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰ ἴδια, ἀλλὰ παραβαίνεις ὄρου; » ²³ (171b) ἀρχαίους καὶ πατέρας; Ποῖος γὰρ σε ὁ προφήτης; οἷος ταῦτα ποιεῖν ἐδίδαξε; Οὐχὶ Μουχοῦμετ ὁ προφήτης [σου] παρήγγειλε **675** Χριστιανὸν ὡς ἀδελφὸν ἔχειν καὶ λέγειν; Μὴ γὰρ ὁ πάντων δημιουργὰς Θεὸς καὶ προνοητὴς ἀμφοτέρων ἐμῶν ἀνθρώπων ἀδίκως ἐχθυνομένοις χαίρει; Μὴ γένοιτο! Ἡ ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ὑστεροῦμενος ἐξῆλθε; ἀδικῆσαι τοὺς μηδὲν ἀδικησαντάς σε; Καίτοιγε τὰ κάλλιστα καὶ δυσπόριστα καὶ ἡμῖν ἐπέραστα κατακόρω; ἔχεις. Εἰ δὲ τίνος τῶν ἡμετέρων ἐνδεῶς ἔχεις, αὐτίκα σοὶ παρίξομεν φιλοξενίας τρόπῳ. Μὴ τοῖνον ὡς ἀθάνατοι καὶ θεοὶ κατ' ἀλλήλων (ἵντι) στρατευόμεθα, καὶ τὸν ἐκ δαιμόνων πόλεμον ἐκ φθόνου μιμώμεθα· γίνωσκε ὅτι μικρὸν ὑστερον τελευτήσομεν καὶ πρὸς Κριτὴν ἀδέκαστον ἀπελευσόμεθα, ὃς ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ταῦτα τοῦ βασιλέως Νικηφόρου ἀποστείλαντος μετὰ δῶρων τῶν, ὁ Ἀραβὺς ἀγαθονθείς καὶ ἀνταποστείλας δῶρα πλεῖστα τε καὶ θαυμαστά, μετ' εἰρήνης ὑπέστρεψε, τὴν Νικηφόρου σύνετιν ὑπερθαυμάζων.

²⁴ (12) Τῆς δὲ εἰρήνης τῇ ἐξορίᾳ ἐκ λύπης καὶ ἀθυμίας τελευτήσας ἐν Λέσβῳ τῇ νήσῳ, ὅπου ἦν φρουρούμενη, μετεκόμισε τὸ σῶμα αὐτῆς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ μονῇ τῆς Πριγκήπου, ἣν αὐτὴ ψυχοδύμησε. Σφόδρα γὰρ εὐσεβῆς καὶ φιλάρετος οὖσα, πολλὰ ξηνοδοχεῖα καὶ γηροκομεῖα καὶ μοναστήρια κατασκεύασε καὶ φόρων κουφισμὸν καὶ ἄλλα πλεῖστα κατορθώματα.

A Cum autem navigio vectus ab imperatore misso in Proten insulam appulisset, et ad monasterium quod olim condiderat pervenisset, Lycaones quidam homines vel potius lycanthropi, oculos illi erunt, inscio imperatore. Ideo magno affectus dolore Nicephorus jurejurando omnibus affirmavit se hujus facinoris innocentem esse. Hujus autem assertionis veritas ex eo innotescit quod nullum unquam occidisse Christianum dictus sit, nec extrema praecidisse, utpote maximopere pius et Christianorum amicus.

Anno ejus regni tertio Saracenorum dux in manu valida contra Amorium venit.

B Movit et ipse Nicephorus contra Dorylaeum et protosymbolo in hunc modum scripsit : « Quorsum injustitia et caedibus gaudes, non contentus tuis, finesque veteres et paternos transis. Quisnam divinus vates haec te agere jussit? Nonne Muchumet tuus vates omnem Christianum te pro fratre habere atque agnoscere jubet? An omnium opifex Deus et utrorumque curam gerens, sanguine hominum injuste fuso delectatur? Absit! An ideo existi domo injuria affecturus eos a quibus laesus non es, quia auro, argento aliisque rebus indigeas? Atqui pretiosissima quaeque et nobis magui aestimata paratuaque difficilia abunde possides. Quod si qua re nostra opus habes, statim nos eam tibi amanter praebimus. Non ergo perinde ac si immortales essemus nullique Deo subditi inter nos depugnemus, malorum demonum bella adversus homines imitati; memento nos paulo post morturos et coram judice incorruptibili sistendos qui reddet unicuique secundum opera sua. » His litteris, quibus et dona quaedam erant adjecta, placatus Arabs plurima et mirabilia munera vicissim Nicephoro misit, admiratus ejus acumen, et pace facta discessit.

Irene interea exsule in insula Lesbo, in qua custodiebatur, mortua, corpus ejus imperator in monasterium Principis retulit ab ipsa aedificatum. Nam pro insigni pietate ac virtute sua multa pro recipiendis peregrinis et fovendis senibus aedificia annonam quoque leviozem redelegerat aliaque multa praecclare facta ediderat.

Variae lectiones et notae.

²¹ Τοῦ δὲ παραγενομένου ἐν τῇ Π. ν. πρὸς τὴν μονὴν ἣν αὐτὸς κατασκεύασε πρόστατον οὖσαν αὐτοῦ, ἐκτυφλοῦται ὑπὸ Λυκαόνων τινῶν γνῶμην τοῦ β. διὸ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ὑποκρίσει δηλοῦται λυπηθεῖς π. μ. ὁ ἐπληροφόρησεν ἄν. ὁ. ἔ. νοῦ τ. ὄρ. ὁ μηδέποτε εὐορκήσας Ced. 33,12-17. ²² 805. ²³ Τοῦτω τῷ ἔτει (δ') Ἀραβῶν ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς ἐπιστράτευσεν κατὰ Ῥωμανίαν μ. χιλιάδων ἄν. x. τ. λ. Ced. 34,13-19. ²⁴ Ced. 34,19 35,16. ²⁵ ὁ Ced. ²⁶ N. ἐν ἀπογνώσει τὰ γενναῖα τῆς ταλαιπωρίας ἐπιδεικνύμενος καὶ δι' σκεψάμενος πέμπει πρὸς αὐτὸν εἰρήνην γενέσθαι, δ. οὕτως Ced. ^{27,28} ὄρκους (αὐτ. σοι) — εἶρηκεν Ced. ²⁹ ὡς ἄδ. ἔ. χ. πάντα καὶ Ced. ³⁰ π. Θεός, ὁ δ. καὶ Ced. ³¹ Εἰ ἀργυρίου εὐδ. ³² καὶ ἡ. δ. καὶ ἔπ. Ced. εὐπόριστα cod. ³³ ἐνδεῶς εἰ Ced. ³⁴ σοι om. Ced. Leo. ³⁵ παρξωμ. cod. ³⁶ φιλοστοργίας Ced. Leo. ³⁷ κατ' ἀνθρώπων Ced. Leo. ³⁸ γινώσκοντες Ced. Leo. ³⁹ ἐπιστ. Ced. ⁴⁰ θαυμάσια Ced. ⁴¹ ὑπερθαυμάσας (ὑπερθαυμά cod.) ⁴² 805. ⁴³ Τῇ δὲ θ' τοῦ Αὐγοῦστου μηνός (τοῦ c' εἰτος) ἐκ λ. καὶ ἄ. ἐτελεύτησεν ἐν τῇ αὐτῇ Α. μ. δὲ τὸ σ. Ced. 31,9-11. ⁴⁴ τὴν ἐξορίαν Leo ἐν τῇ εἰς τ' κουφισμὸς Ced. ⁴⁵ κατορθώματα Ced.

Imperator filium suum Staurocium imperatorem A coronavit, hominem et vultus specie et mentis captu tanto muneri imparem.

Mortuus est sanctissimus episcopus Tarasius, et in ejus locum ordinatur Nicephorus sanctissimus patriarcha, qui tunc a secretis erat. Post ejus ordinationem Theodorus hegumenus Studii, et Joseph, frater ejus, Thessalonicensis episcopus, cum Platone incluso et aliis monachis segregaverunt se a communione Nicephori propter Josephum, qui Nicephorum coronaverat et ab ipso patriarcha in sacerdotem assumptus fuerat. Imperator vero, synodo contra eos congregata, omnes in exsilium egit.

Porro imperator adversus Bulgaros movens, eos in fugam vertit et aulam Crumi, eorum ducis, B incendit. Hic autem verba pacis transmisit dicens: «Satis sit tibi, o imperator, quod huc usque habuisti.» Sed his non acquievit Nicephorus et verba pacis respuit propter insatiabilem avaritiam.

Iratus Barbarus aditus exitusque suæ ditionis ligneis munitionibus occlusit. Biduo post, collectis copiis, tentorium Nicephori aggressus, eum et omnes qui cum eo erant percussit. Imperatoris caput præcisum conto præfixit; cranium deinde nudatum argento inclusit jussitque principes Bulgarorum in eo bibere, Nicephoro ut insatiabili et pacem detrectanti insultans.

Ferunt quidam eum Christianos plurimos propter inexplebilem avaritiam occidisse. Tributa enim in subditos exaggeravit et dignitatibus eos qui emere volebant oneravit; imperio et ipse dignus et qui plus auri congererat. Χαρτιατικά quæ vocant excogitavit et Christianis omnimode infensus et gravis fuit. Unde Scriptura præfigurans hujusmodi hominem dicebat: «Noli avidus esse in omni epulatione; propter crapulam multi abierunt; qui autem abstiniens est, adjiciet vitam;» et alibi: «Multos perdidit aurum et argentum, et usque ad cor regum extendit et convertit.» Quot enim ampliora cupiunt qui omnia perdunt; quot superflua congesse-
runt, qui merito amittunt etiam pauca et necessaria; D quot super nummorum montibus incesse-
runt, qui etiam modicis exspoliantur. Oportet igitur prudenter præcidere superflua, ut necessariis opportune

Varie lectiones et notæ.

⁸⁰ Τῷ β' ἔτει ἐ. τὸν υἱὸν ἀ. Στ. ἀποίητον ὄντα τῇ τε ἰδέᾳ καὶ γνώμῃ καὶ ῥώμῃ Ced. 33, 18, 19, ⁸⁰ 806. ⁸¹ Τῷ δ' ἔτει τ. ὁ ἀγ. πατριάρχης ΚΠ. ἀπ. ἐνδόξως — τῇ δ' τῆς α' ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν καὶ τῇ μεγάλῃ Κυριακῇ χειροτονήθη Ν. ὁ ἀγ. π. ἀπὸ ασ. Πλάτων δὲ καὶ Θ. ἡγ. τῶν Στ. οὐ συνηθόκησαν τῇ χειροτονίᾳ Νικηφόρου, ἀλλὰ καὶ σίγισμα ἐποίησαν αἰτίαν δῆθεν εὐλογον ἔχοντες τὸ μὴ δεῖν ἀπὸ λαϊκῶν ἀθρώως εἶ; ἐπίσκοπον ἀνατρέχειν, οὗς ὁ β. τῆς πόλεως; ἀπέλασαν βουλῆσι; ἀνετράπη παρὰ πάντων, κ. τ. λ. Ced. 54, 3-14. ⁸² 811 — Ced. 41, 9-42, 4 varial. ⁸³ Ced. 42, 4-20. ἐφ' οἷς χ. ὁ Κρούμος. ⁸⁴ ὁ δὲ Νικηφόρος τοῦτο γνοὺς τοῖς συνοῦσι τὰ τῆς ἀπωλείας προέλεγε ὅτι κὰν περὶ τὸ γένωμεθα, οὐδεὶς ἐκφύγη τὸν διεθρον Ced. ⁸⁵ λ. ὁ Βάρβαρος ἐπῆλθε κ. τῆς τοῦ Νικηφόρου σκ. καὶ τοῦτον ἀναιρούσιν οἰκτρῶς καὶ π. σὺν ἀ. ἄρχοντας καὶ τοῦ λαοῦ πλήθη ἄπειρα καὶ πάσαν τὴν ἀποσκευὴν ἀνελάθοντο Ced. ⁸⁶ τὴν δὲ — ἐπενόησεν οἱν. Bulg. τὴν δὲ κ. τοῦ Ν. ὁ Κρούμος ἐ. ἐπὶ ξ. ἀνήρτησεν εἰς ἐπίδειξιν πάντων εἰθ' Ced. ⁸⁷ π. περίξ π. εἰς αὐ. ὁ τ. Β. ἀ. ἐκ. Ced. ⁸⁸ Ced. 40, 3-11? ⁸⁹ ἐκείνος in textu; γρ. οὗτος in m. cod. 5. ἀπλ. Sir. xxxvii, 29, 31. ⁹⁰ πρ. ζ. Sir. viii, 2.

(13) Ὁ δὲ γε ⁸⁰ βασιλεὺς; ἔσπεψε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σταυράκιον δυσσεῖδη καὶ ἀφελῆ ὄντα.

⁸¹ (14) Ἀπεβίω δὲ ⁸¹ καὶ ὁ ἀγιώτατος ἐπίσκοπος Ταράσιος, **676** καὶ χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ Νικηφόρος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης (ὁ) ἀπὸ σκηρῆτις. Τοῦτου δὲ χειροτονηθέντος, Θεόδωρος ὁ ἡγούμενος τῶν Στουδίου καὶ Ἰωσήφ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ Θεσσαλονικῆς ἐπίσκοπος, ἅμα Πλάτωνι τῷ ἐγκλειστῷ καὶ τοῖς λοιποῖς αὐτῶν μοναχοῖς, τῆς κοινωνίας ἀπέστησαν Νικηφόρου διὰ Ἰωσήφ τὸν στεφανώσαντα Κωνσταντῖνον καὶ ὑπ' αὐτοῦ δεχθέντα εἰς ἱερωσύνην. Ὁ δὲ βασιλεὺς, σύνοδον κατ' αὐτῶν συγκροτήσας, εἰς ἐξορίαν αὐτοὺς ἐπεμψεν.

⁸² (15) Ὁ δὲ βασιλεὺς, κατὰ Βουλγάρων ἐκστρατεύσας, ἤτησεν αὐτοὺς κατὰ κράτος, ὥστε τὴν λεγομένην αὐλήν τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Κρούμου περπολῆσαι· ἐκείνου δὲ δηλώσαντος παρακλήσεως λόγους· «Ἰκανούσω σοι, ὦ βασιλεῦ, ἕως τούτου, οὐ προσήκατο παντελῶς τῆς εἰρήνης τὰ ῥήματα διὰ πολλὴν ἀπληστίαν.

⁸³ (16) Ἐφ' οἷς χολεπῆνας ὁ Βάρβαρος τὰς τῆς χώρας εἰσόδους (τε) καὶ ἐξόδους περιέφραξεν ὀχυρώμασι ξυλίνους ⁸⁴. Καὶ μεθ' ἡμέρας β' συναθροίσας λαὸν ⁸⁵ καὶ κατὰ τῆς τοῦ βασιλέως σκηρῆς ἐπελθὼν, ἀναίρει τοῦτον καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ, τὴν δὲ ⁸⁶ Νικηφόρου κεφαλὴν ἐκκόψας καὶ ἐπὶ ξύλου ἀναρτήσας, εἰθ' οὕτως γυμνώσας τὸ ὄστρον καὶ περιαργυρώσας ⁸⁷ ἐξῶθεν, ἐκέλευσε πίνειν εἰς αὐτὴν τοὺς Βουλγάρων ἄρχοντας, ἐγκαυχώμενος κατ' αὐτοῦ ⁸⁸ ὡς ἀπληστοῦ καὶ τὴν εἰρήνην μὴ θελήσαντος.

⁸⁹ (17) Ὡ; δὲ τινες ἔφασαν, τινὰς Χριστιανοὺς αὐτὸν πεφονευκέαι διὰ τὴν ἀπληστίαν καὶ φιλαργυρίαν αὐτοῦ· ἐπέτεινε γὰρ τοὺς τε φόρους καὶ ὑπὸ χεῖρα καὶ τὰς δημοσίας; ἀρχὴς ὠνητὰς χρυσοῦ τοῖς βουλομένοις προῦθηκεν, **677** κάκεινος ἀξίος ἦν εἰς ἀρχὴν, ὃς πλείονα τ' ἢ χρυσὸν κατεβάλλετο· καὶ ἀ δὲ φασὶ χαρτιατικά οὗτος ⁹⁰ ἐξεῦρε καὶ πῖν πονηρὴν καὶ βαρὺ, ὡ; ἔπος εἰπεῖν, αὐτὸς τοῖς Χριστιανοῖς ἐπενόησεν, Ὅθεν ἡ Γραφὴ προασφαλιζομένη τὸν τοιοῦτον ἔλεγεν· «Μὴ ἀποπληστεύου, ὅτι δι' ἀπληστίαν πολλοὶ ἐτελεύτησαν· ὁ δὲ προσέχων ⁹¹ ζῶν προσθήσει·» καὶ· «Πολλοὺς ἀπώλεσε τὸ χρυσίον καὶ καρδίαν βασιλέως ἐξέκλινεν·» πόσοι γὰρ τοῦ πλείον ἐπιθυ(172*)μοῦντες, τοῦ παντὸς ἐξέπεσον, καὶ τὰ περιττὰ συναγαγόντες, προσαπώλεσαν εἰκότως; καὶ τὰ ὀλίγα καὶ τὰ ἀναγκαῖα, καὶ τοὺς νενομισμένους ὄρους ὑπερβάντες καὶ τῶν μετρίων ἐγυμνώθησαν;

Χρή οὖν περικόπτειν ἐμφρόνως τὰ περιττά, ἵνα καλῶς ἐν τοῖς ἀναγκαίοις πλουτῶμεν. Οὐ γὰρ τὸ πλοῦτον ἔχειν, ἀλλὰ τὸ μὴ δεῖσθαι πλοῦτος πλοῦτός ἐστι μέγιστος. Τὸν δὲ γε τρόπον τῆς τοῦ βασιλέως σφαγῆς οὐδεὶς τῶν περιωθέντων σαφῶς διηγῆσατο.

ΣΕ'. Βασιλεία Σταυρακίου ⁷¹.

Σταυράκιος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἐβασίλευσεν ἔτος α', μῆνας β'.

(2) Οὗτος ⁷² ἐν τῷ πολέμῳ ἐπλήγη κατὰ τοῦ δεξιοῦ μηροῦ, καὶ φορέῃ τὴν πόλιν κατέλαβεν.

⁷³ (3) Ὅς διὰ τὴν πληγὴν ἐν τῷ παλατίῳ κείμενος ἀπρόitos ἦν (καὶ ἀφανής, διὰ τὴν πληγὴν τοῦ μηροῦ ὀρθωθῆναι μὴ δυνάμενος).

(4) Ἐβούλετο δὲ ⁷⁴ Μιχαὴλ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ καὶ κουροπαλάτην τυφλῶσαι, καὶ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ τὴν βασιλείαν καταλιπεῖν ⁷⁵.

678 (5) Ἐντεῦθεν Μιχαὴλ (ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ) ἐξαίφνης ἀναγορεύεται βασιλεὺς ἐν τῷ Ἰπικῷ ⁷⁶ παρὰ τῆς συγκλήτου καὶ τῶν ταγμάτων, ὡς ἦδη ἀπεγνωσμένου τοῦ Σταυρακίου ⁷⁷.

⁷⁸ (6) Ὅπερ μαθὼν ⁷⁹ Σταυράκιος ⁸⁰, τὸ μοναχικὸν αὐτίκα (σχῆμα) ⁸¹ σὺν τῇ γυναικὶ ⁸² Θεοφανοῖ περιθέμενος ⁸³, εἰς τὰ ⁸⁴ Σταυρακὰ ⁸⁵ (λεγόμενον) μοναστήριον ἐτελεύτησε, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σατύρου.

ΣΕΑ'. Βασιλεία Μιχαήλ.

⁸⁶ Μιχαὴλ ὁ εὐσεβέστατος ἐβασίλευσεν ἔτη β', στεφθεὶς ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου, δούς τῷ πατριάρχῃ χρυσοῦ λίτρας ν' καὶ τῷ κλήρῳ λίτρας κ'. ἀφιλάργυρος γὰρ ἦν καὶ μεγαλόψυχος, παραμυθησάμενος καὶ τοὺς ἐκ τῆς Νικηφόρου πλεονεξίας ἀδικημένους.

(2) Ἐστεφίε δὲ καὶ Προκοπίαν, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. πολλὰς δωρεὰς τὴν σύγκλητον φιλοτιμησάμενος.

(3) Καὶ Θεοφύλακτον, τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐμοίως ἔστειψεν ἐν τῷ ἀμβωνί τῆς ἐκκλησίας πάμπολλα προσενέγκας ἱερὰ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.

(4) Κρούμος δὲ, ὁ τῶν Βουλγάρων ἀρχηγός, ἔγραψε περὶ εἰρήνης ἐπιζητῶν καὶ πάμπολλα πάκτα. Ὁ δὲ, καχοσυμβουλίας πεισθεὶς, οὐ προσήκατο τὴν εἰρήνην.

(5) Οὗτος ⁸⁷ εἰς πάντας μὲν χρηστός ἦν καὶ ἐπεικῆς, εἰς δὲ τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν ἀκυβερταῖων ἀνθρώπων ⁸⁸ βουλαὶς καὶ **679** ἀπειροπόλεμος ⁸⁹. Ὅθεν ἐκστρατεύσαντος αὐτοῦ ⁹⁰ κατὰ Βουλγάρων καὶ μετὰ μέγαλῃ; ἤττης ὑποστρέψαντος ⁹¹

A ditemur. Neque enim in habendo divitias, sed in non indigendo divitiis, divitiæ sunt maximæ. Modum autem cædis imperatoris nemo eorum qui servati sunt dilucide narravit.

CCLX. Regnum Stauracis.

Stauracius, Nicephori filius, regnavit annum unum cum mensibus duobus.

Hic in bello vulneratus est ad dexterum femur, et lectica delatus est in urbem.

Qui quidem ob vulnus in palatio jacens in publicum non prodibat, sed obscurus delitescebat, propter femoris plagam stare rectus non valens.

B Statuerat autem Michaeli sororis suæ marito et curopalatæ oculos eruere, imperiumque uxori suæ relinquere.

Sed Michael, subito proclamatur imperator in Hippodromo a senatu et exercitu, tanquam desperato jam Stauracio.

Quo comperto, Stauracius monasticam vestem cum uxore Theobano induit. Obiit in monasterio dicto Staurace, ac sepultus est in æde Satyri.

CCLXI. Regnum Michaelis.

Michael, vir piissimus, regnavit duos annos. Coronam accepit e manibus Nicephori patriarchæ, cui auri libras quinquaginta dedit, elero autem quinque et viginti; magnificus enim erat et magnanimus; qui etiam in sua restituit quos Nicephorus avaritia motus injuste spoliaverat.

Procopiam uxorem suam coronavit donis quamplurimis senatui collatis.

Theophylactum etiam filium suum corona cinxit in ambone Magnæ ecclesiæ, sacris cum magna celebritate peractis.

Interea Crumus, Bulgarorum princeps, scripsit pacem petens sub variis conditionibus. Imperator autem, improborum consiliis ductus, pacem admittere detrectavit.

Ingenii humani et inlenitatem erga omnes propensi Michael exstitit, sed rebus administrandis parum idoneus et perditorum hominum consiliis morem gerens. Porro cum adversus Bulgaros movisset et magna clade affectus rediisset, Leo patricius et Orientalium dux

Variæ lectiones et notæ.

⁷¹ Rubricæ loco in margine collicis legitur (γνώμ. (γνωμολόν?)) ⁷² Τετρώσκειται δὲ καὶ Στ. ὁ υἱὸς ἁ. καίρωσ κ. τοῦ σπονδύλου καὶ μόλις τῆς μάχης ἐξῆλθε ζῶν καὶ καταλαθὼν τὴν Ἀδριανούπολιν ἀναγορεύεται καὶ μὴ δυνάμενος ἐπογεῖσθαι, φ. τὴν π. κ. Ced. 42,21-24, om. Mon. (Munchner G. A.) Dec. 1854 et Serb. ⁷³ Ced. 42,24 43,1: Ὅς ἐν τῷ π. κ. ἐν τῇ πληγῇ τοῦ μηροῦ καὶ ἀνορθοῦσθαι μὴ δυνάμενος ἀπ. ἦν τοῖς ἔξω τοῦ παλατίου. Mon. ⁷⁴ Ἐβ. δὲ τὸν κ. M. τὸν γ. ἁ. ἐκτ. τῇ δὲ γαμετῇ Θεοφανοῖ τὴν β. κ. Ced. 43,1-3 om. Mon. et Slav. ⁷⁵ Γνώμ. δὲ τοῦτο ὁ M. ἐξ. Ced. 43,3-6. Κάντ. Mon. ⁷⁶ Ἰπποδρομῆ Ced. ⁷⁷ διὰ τὴν χρόνιον ἀβήρωστίαν add. Mon. ⁷⁸ Ced. 43,6-8. ⁷⁹ ὁ add. Mon. ⁸⁰ καὶ add. Mon. ⁸¹ σχ. ἁ. Mon. ⁸² αὐτοῦ add. Ced. ⁸³ περιθέμενοι cod. ⁸⁴ εἰς τὰ Mon. ⁸⁵ Σταυρακινὰ τό Mon. εἰς Σταυρακὰ Leo., εἰς τὰ Βρωκὰ Ced. ⁸⁶ Ced. 43,10-48,22 variat. Μετὰ δὲ Σταυράκιον ἐβ. M. ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ἔτος ἐν καὶ μῆνας γ'. Mon. cæsteris 1-1 cum Slav om. ⁸⁷ Ὅς Mon. ⁸⁸ ὁπῆρχε δὲ Mon. ⁸⁹ ἁ. μ. Mon. ⁹⁰ ἀπειροπολέμων Mon. ⁹¹ αὐτοῦ om. Mon. ⁹² ὑποστρέψας Mon.

affectus rediisset, Leo patricius et Orientalium dux ab exercitu et magnatibus imperator renuntiatur in campo Tribunalii.

Quod audiens Michael monachalem habitum cum more et liberis induit et in insulam urbi vicinam processit, ubi mortuus est.

CCLXII. Regnum Leonis Armenii prævaricatoris.

Post Michaelē per septem annos et menses quinque regnavit Leo Armenius, patricius, orthodoxie inimicus postea factus. Coronam accepit a Nicophoro Nicephori patriarchæ. Duobus porro annis lapsis in apostasiam crimen delapsus, chironomus quod de sua orthodoxia dederat abolito, imitato Saulis imitatus est. Sicut enim hic, postquam duobus annis juxta Dei legem regnaverat, tandem a recto deflectens divinaque destitutus gratia et spiritui malo traditus, adversus beneficium David manus suas armavit et sacerdotum cæde iniquavit: sic infelix ille impiusque imperator post Leonium, adversus pietatem insaniens et rabidus, ducem Nicephorum, a quo fuerat coronatus, in exilium egit.

Sacerdotum scilicet ejus loco patriarcham instituit, hominem stultum potius et servum, piscibus mutiorem et nihil præter impietatem scientem. Eodem tempore persecutionem inducis non intermittendam adversus Ecclesiam suscitavit. Si igitur ubi oporteat perversionem in malum, magis vitandis sunt iste et ipsius assectæ, quam Galatæ, quod sic tam cito translati sint ab eo qui eos convenerat in gratiam Christi, in aliud Evangelium, quod non est aliud, nisi Deum irritavisse divinamque iram excitasse.

Porro Crumus, novus Senacherim, victoriis in superbiā elatus, proprio fratre ad obsidendam Constantinopolim relicto, post dies sex imperii a Leone assumpti ad urbem accedens, muros a Blachernis ad Auream usque portam circuibat, exercitus circumstantis se virtutem ostentans, profanisque sacrificiis in prato Auræ portæ adjacenti peractis. Quæ pacem componi ab imperatore petiit, aut ad Auream portam hastam suam figere. Imperatore perterrita respiciente, civitatis muros et instructissimum imperatoris exercitum miratus, in tentorium recessus, ad pacis propositionem verbis fallacibus instituit.

Variæ lectiones et notæ.

¹ ἀναγορεύεται add. Mon. ² ἐν τῷ Τριβουναλίῳ Mon. ³ 811 — Τῷ Ἰστί' ἔπει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ ἀναγωγῆς συγκώσεως ὡς ἐβ. Δ. 'A. ed. ⁴ δὲ Coisl. 310 et 134. ⁵ ὁ πατρ. om. Coisl. 310. ⁶ καὶ αὐτὸς ἐβ. ed. ⁷ στ. ὑπὸ Ν. π. om. Mon. Coisl. 310. ⁸ μετὰ δὲ Mon. ⁹ καὶ τὸ ἐγ.—ἀθ. om. Coisl. 154, 310. ¹⁰ καὶ add. Mon. Coisl. 234. ¹¹ εἰς ὕψος add. Mon. ¹² καὶ add. Mon. Coisl. ¹³ ἐξορίας Coisl. ¹⁴ Καὶ Θ. Coisl. 310. ¹⁵ ἀντιχειροτονήσας Mon. ¹⁶ ἀ. ἀλ. μ. δὲ Mon. ἀλ. ἀ. μ. δὲ ed. ¹⁷ ἀφ. τῶν ἰ Mon. Coisl. ¹⁸ Καὶ ἔκτοτε om. Mon. Coisl. ¹⁹ μεταθέ. cod. μεταθέμενον? ²⁰ δὴ cod. ²¹ θαυμάσεται ἴλιαν δ. Coisl. 310. — Gal. 1, 6, 7. ²² Ἰησοῦ add. Coisl. 310. ²³ τῷ cod., πρὸς τὸ Coisl. ²⁴ Ὁ γὰρ — πόλει Coisl. 310. ²⁵ πρῶτον — καταλειπ. cod. ²⁶ ἴτ. καὶ ed. ²⁷ ἐ. π. ed. σπείσαι ἐ. Leo. — εἰ — πῆξαι cod. ἢ — πῆξαι Leo, ut *figeret* Misc.

ἀναγορεύεται Λέων ὁ πατρίκιος καὶ στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀρχόντων ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ Τριβουναλλοῦ.

(6) Καὶ δὴ τοῦτο Μιχαὴλ, ἀκούσας καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις ἀμφιεσάμενος εἰς τὸ πλῆσιον τῆς πόλεως νησίον περιορίζεται, ἐν ᾧ καὶ ἐτελεύτησεν.

ΣΣΒ'. Βασιλεία Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου τοῦ παραβάτου.

Μετὰ Μιχαὴλ ἐβασίλευσε Λέων ὁ Ἀρμένιος, ὁ πατρίκιος καὶ παραβάτης ὑστερον ἀναφανείς, ἐτηζ' ἢ μῆνας ε', στεφθεὶς ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου — μετὰ γὰρ δύο χρόνους ἀποστατήσας πρὸς τὴν ἀσέβειαν καὶ τὸ ἔγγραφον, ὅπερ ἐποίησε περὶ τῆς ὀρθοδοξίας, ἀθιότητος, ὡς περ Σαοὺλ ἐξώκειλε, — καὶ γὰρ κήκεινος δύο ἐτη βασιλεύσας ἐνόμως, εἶτα παρατραπείς καὶ τῆς θείας χάριτος γυμνωθεὶς καὶ πονηρῷ πνεύματι παραδοθεὶς, κατὰ τοῦ εὐεργέτου Δαυὶδ ἐξωπλίσθη, καὶ τὰς τῶν ἱερῶν εἰργάσατο μαιφρονίας. Ὡσαύτως καὶ ὁ δῦπτηνος οὗτος καὶ ἀντίθεος, μετὰ δύο ἐτη κατὰ τῆς εὐσεβείας μανείς καὶ λυτήσας, τὸν στέφανον αὐτὸν θεῖον Νικηφόρον ἐξώρισεν.

(2) Θεόδοτον δὴθεν πατριάρχην ἀντιχειροτονεῖ ἃ (172 b) λογον ἀνδρα μᾶλλον καὶ ἀνδράποδον καὶ ἰχθύων ἀφωνέστερον, καὶ μὴδὲν πλέον τῆς ἀσεβείας ἐπιστάμενον. Καὶ ἔκτοτε διωγμὸν ἀσπονδὸν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀνεβρόπισεν. Εἰ οὖν χρὴ θαυμάζειν φαῦλον ἐπὶ φαύλῳ μεταθέσιν, τοῦτον δεῖ μᾶλλον καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἡ Γαλιλάτας θαυμάσαι τὸ εὖ οὕτω ταχέως μετατιθεμένους ἀπὸ τοῦ καλέσαντος αὐτοὺς ἐν χάριτι Χριστοῦ εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον, οὐκ ἔστιν ἄλλο εἰ μὴ τὸ παροργίσει τὸν Θεὸν καὶ τὴν θεῖαν ὄργην ἐπισπάσασθαι.

(3) Ὁ γὰρ νέος Σαναχεριμ Κρούμος, ἐπαρθεὶς τῇ πρώην νίκη, καταλιπὼν τὸν ἴδιον ἀδελφὸν πολιορκεῖν τὴν Ἀδριανούπολιν, μετὰ ἕξ ἡμέρας τῆς αὐτοκρατορίας Λέοντος, ἐπελθὼν τῇ πόλει, περιήει τὰ τεῖχη ἀπὸ Βλαχερνῶν ἕως τῆς Χρυσῆς πύργης, ἐπιδεικνύων τὴν περὶ αὐτὸν δύναμιν, ἐπιτελέσας καὶ μιὰς θυσίας ἐν τῷ λιθαδίῳ τῆς Χρυσῆς πύργης. ἤτησεν δὲ τὸν βασιλέα ποιῆσαι εἰρήνην ἢ τὸ δόρυ αὐτοῦ πῆξαι ἐν τῇ Χρυσῇ πύργῃ. Τοῦ δὲ βασιλέως μὴ καταδεξαμένου, ὑπέσπεψεν εἰς τὴν ἰδίαν σκηνὴν, ὑπερθαυμάσας τὰ τῆς πόλεως τεῖχη καὶ τὴν εὐτακτον τοῦ βασιλέως παράταξιν. Ἐπὶ σύμβασιν οὖν εἰρήνης τρέπεται πειραστικὸς λόγους ποιούμενος.

(1) Ὁ δὲ γε βασιλεὺς, ἀφορμῆς δραξάμενος, ἐπει- A
ράῃη τοῦτον λοχγεῦσαι ²¹, ἀλλ' εἰς πέρας ἀγαγεῖν
τοῦτο ἐκωλόθη τῇ τῶν ὑπουργησάντων ἀφυίχ, πλη-
ξάντων μὲν τοῦτον, καιρίαν δὲ μὴ ἐπαγαγόντων
πληγῆν. Ἐπὶ τούτῳ ²² μανεῖς δ' ἀλάστορ, ἀποστεί-
λας Ἰππεῖς ἐν τῷ ἀγίῳ Μάμαντι τὸ ²³ ἐκείσε ὃν πα-
λάτιον ἐνέπρησε · καὶ τὸν χαλκοῦν λέοντα τοῦ Ἰπ-
πικοῦ σὺν τῇ ἀρκτῶ καὶ τῷ δράκοντι τοῦ ὕδρου ²⁴
καὶ μαρμάρους καλλίστοις ²⁵ ἐν ἀνάξαις φορτώσας
ὑπέστρεψε, παρακαθίσας τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ
ταύτην ἐλών · καὶ μετὰ λαοῦ πλείστου διαπεράσας
τῶν τε εὐγενῶν Μακεδόνων, **681** κατεστῆκωσεν ἐν
τῷ Δανουβίῳ ποταμῷ. Ὁ δὲ Λέων τὰ τῆς ἀσεβείας
ἔργα διεπράττετο ἐν τῇ πόλει ²⁶.

²⁷ (5) Ἐφ' οὗ ²⁸ ἐφάνη ἀστήρ καμήτης ἐν σχήματι
δύο λαμπρῶν σεληνῶν ἐνούμενων ²⁹ καὶ πάλιν διαι-
ρουμένων εἰς διάφορα σχήματα, ὡς καὶ ³⁰ εἰς ἀκεφά-
λου ἀνδρὸς διάπλασιν ³¹ τυπωθῆναι, ὕπερ τὴν ἀκέ-
φαλον κεφαλὴν τῶν μετὰ ταῦτα στασιασάντων κατὰ
³² Χριστιανῶν καὶ τὸν μάταιον Θωμᾶν, κεφαλὴν καὶ
ἀρχηγὸν τῆς ἐκ τῶν ἑλλων Χριστιανῶν διαιρέσεως
ἐσχιστότων, προεμήνυσε ³³. Καὶ μέντοι καὶ σεισμοὶ
φοβεροὶ τε καὶ ἐπάλληλοι, καὶ λιμοὶ καὶ αὐχμοὶ, καὶ
ἀέροι, φλογώσεις γεγονάσι, καὶ στάσεις ἐμφύλιοι ³⁴
κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ³⁵, ἐκ τῶν ἡμερῶν ἀρ-
ξίμεναι ³⁶ τοῦ θεοστρυγῶς καὶ ἀλάστορος · καὶ μέχρι
πολλοῦ τὸ δεινὸν τῆς ἐμφυλίας συμφορᾶς ἐπικρατή-
σαι συμβέβηκεν ³⁷.

³⁸ (6) Ἐκμιμούμενος τοίνυν τὸν τῆς μυσαρᾶς
ταύτης αἰρέσεως ἀρχηγὸν ὁμώνυμον αὐτοῦ καὶ ὁμό- C
τροπον, ἤρξατο τῆς ³⁹ αἰρέσεως · εἶτα συμμάχους
καὶ συμμύστας ⁴⁰ ἐκζητήσας, εὗρεν Ἰωάννην τὸν
λεγόμενον Γραμματικόν, μᾶλλον δὲ ⁴¹ Ἰαννῆν ἕλλον
ἢ Σίμωνα, ἐπὶ τε λεκανομαντείαις καὶ φαρμακείαις,
καὶ αἰσχουργίαις βεδοημένον ⁴², καὶ ἐτέρους τινὰς
ὁμόφρονας ⁴³ αὐτῷ Ἰαννίτα· ⁴⁴ Ἰαμβρίτας καὶ Σι-
μωνίτας, οὓς δὴ καὶ παρ' ἐκντῶ κατέχων ἐν τῷ πα-
λατίῳ προσκαλεῖται Νικηφόρον τὸν αἰεὶ μόνον πα-
τριάρχην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ προδουκτας ἐπισκόπους
τε ⁴⁵ καὶ ἱερεῖς ἐνώπιον τῆς συγκλήτου ⁴⁶ φησὶν ·
« Ἰστεε ⁴⁷ σαφῶς ὡς ἀνεστῆσαν τινες λέγοντες μὴ
δεῖν προσκυνεῖσθαι **682** τὰς εἰκόνας · οὗς εἰ βού-
λεσθε παραστῆναι καὶ διαλεχθῆναι περὶ τούτου, καὶ
ἐκδηλότερον τὸ ἀληθὲς φανήσεται. »

(7) Πρὸς ὃν ὁ θεὸς Νικηφόρος· οὐδὲν (175*) ἀπε-
κρίνατο· ἐφη δὲ πρὸς τοὺς περισταμένους μεγιστά-
νας ⁴⁸ · « Εἴπατέ μοι, τὸ μὴ ὃν δόναται πεσεῖν; »

Imperator, occasione captata, lancea eum per-
fodere moliebatur; verum in hoc perficiendo
ministrorum ignavia delusus est; qui Bulgaro
vulnera quidem intulerunt, sed nullum letale. Ex
quo in rabiem versus homo perditissimus, equiti-
bus ad Sanctum Momantem missis, palatium ibidem
erectum combussit; tum vero leone aereo Circi,
urso et dracone Hydrii cum insignioribus marmo-
ribus in currus coniectis, recessit, et obsidione ad
Adrianopolim posita, eam demum armorum vi
subjugavit. Ea capta, Macedonum nobilium quam-
plurimos cum magna multitudine trans Danubium
deportatos ad ejus regiones collocavit. Leo interea
impietatis operibus in urbe vacabat.

Eo regnante cometes visus est lunarum duarum
ad invicem junctarum formam referens, quæ
rursus sejunctæ et in varias formas figuratæ, in
hominis capite truncati speciem desierunt. Quo
portendebatur carens capite caput eorum qui
postea insurrexerunt adversus Christianos, et stul-
tissimum Thomam qui ab aliis Christianis scis-
sioni primus ansam dedit. Exinde terræ motus
alterni horribiles, famas, siccitates, ardores acris et
dissensiones intestinæ per totam urbem et regionem
circumjacentem a diebus Deo infensi imperatoris
exortæ sunt, atque diu perseveravit dira calamita-
tum civilium pestis.

Imitatus præterea detestandæ hujus hæreseos
ducem, ejusdem nominis morumque exemplar,
hæresim ipsam profiteri cœpit. Deinde, quæsitis
sociis et ministris, Joannem dictum Grammaticum,
magis autem Jannem alium vel Simonem, divina-
tionibus ex pelvi, veneficiis et spurcitiis celeberrimum,
aliosque seusus ejusdem consortes Jannitas,
Jambritas et Simonitas, quos apud se in palatio
retinuit. Nicephoro postea laude digno patriarcha
et qui cum ipso erant episcopus et sacerdotibus
coram senatu vocatis, ait: « Non vos latet emer-
sisse quosdam imagines non adorandas asserentes;
quos si vultis ante vos sisti et de his discere,
manifestius veritas patebit. »

Ei nihil respondit divus Nicephorus; sed ad
astantes magnates conversus: « Dicit mihi, in-
quit, quod non est potestne cadere? Astantibus

Variæ lectiones et notæ.

²¹ λοχησαι cod. sed cf. Michael. c. 8 λοχησεῖς, λοχησαι Leo. ²² τοῦτο Leo cod. ²³ τόδεest in
cæteris cod. ²⁴ ὕδρου cod., lateribus Misc. ²⁵ μαρμάρ. καλλίστοι cod. — καὶ μαρμάρων καλλίστων cæ-
teri cod. sed σὺν dativum requirit, vel accs. a φορτώσας pendente, et marmoribus electis Misc. ²⁶ Se-
quuntur in Leone quæ Georgius 1 et 2 præmisit: Ὁ δὲ Λ. μετὰ δύο χρόνους τῆς αὐτοῦ βασιλείας
μανεῖς καὶ τὸν π. ἀ. θ. Ν. ἔξοριστας, θ. π. ἀ. ἀλ. ἀ. καὶ ἰ. ἀ. ²⁷ 814. ²⁸ καὶ γοῦν ὠφθη τηγικαῦτα x.
Coisl. ²⁹ ἐνωθέντων — διτιρεθέντων Coisl. ³⁰ καὶ — Χριστιανῶν om. Coisl. 310. ³¹ δ. ἀ. cæteri et
Leo. ³² τῶν cæteri. ³³ προεμήνυσε Coisl. ³⁴ στ. ἐμφυλίου Coisl. 310. στάσεις ἐμφύλιος Coisl. 134.
³⁵ χ. καὶ π. Coisl. 310. ³⁶ ἀρξάμενοι Coisl. 134, ἀρξάμενου P. ³⁷ νόοιμα? Coisl. 310. ³⁸ Varians.
capp. 1 et 2. Τοίνυν ἔ. τὸν πάλαι τῆς Coisl. 310. ³⁹ ἡ. τῆς αὐτῆς ἔχουσθαι δυστροπίας · εἶτα Coisl. 310.
⁴⁰ τῆς ἀσεβείας (εὐς.) Coisl. 310. ⁴¹ Ἰω. Leo, sed Ἰαννῆν Theodosius Melit. ⁴² διαθεθ. Coisl. 310.
⁴³ ὁμ. ἀ. om. Coisl. 310 sed post Σιμ. adjungit ὁμ. πάσης κακίας πεπληρωμένους. ⁴⁴ καὶ ed. ⁴⁵ ἐπ.
τε καὶ διδασκάλους Coisl. 310. ⁴⁶ καὶ ed. Leo ⁴⁷ Ἰστῶν ὡς Coisl. 310. ⁴⁸ μεγισταν. cod. μεγιστάνους ed.

ob quæstionis ambiguitatem hærentibus et tacentibus, patriarcha iterum : « Cecideruntne sub Leone et Constantino sacræ imagines ? » His autem audentibus et ita esse dicentibus, « Ergo, inquit, stabant et antiqua est eorum erectio; quod enim non est neque stat quomodo eadere potest? »

Postquam alii episcopi similia allegarunt ad refutationem hæresis, sacer Euthymius, Sardinie episcopus, cum fiducia dixit : « Audi, imperator, quæ summam dicam. Ex quo Christus venit in terram usque nunc octingenti elapsi sunt anni, et ubique Christus depingitur et in imagine adoratur. Quis igitur arrogans tam diuturni temporis apostolicam et patristicam traditionem audeat abolere ac subvertere? præsertim cum Apostolus dicat : « Itaque, fratres, state, et tenete traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram. » — « Licet angelus de cælo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. »

Post hunc Theodorus, fervens orthodoxæ fidei defensor, Studii hegumenus, ait : « Ne, imperator, Ecclesiæ statum immutes; dixit enim Apostolus : « Et quos quidem posuit Deus in Ecclesia, primo apostolos, secundo prophetas, tertio pastores et doctores; » non dicit imperatores. Tibi rerum politicarum status et exercitus incumbit cura; horum satage; Ecclesiam relinque pastoribus et doctoribus, juxta divinum oraculum. Quod si nobis ad hæc attendere, nec esse nobiscum fide unitus, etiamsi angelus de cælo descendens vellet nos pervertere, non audiemus eum, nedum imperatorem. »

Tyrannus, his auditis, furore accensus, leonum more, cum simius esset, infremens, cunctis injuriose expulsis, magnum Nicephorum ex urbe ejecit et Theodorum Studitam in exsilium egit. Tum Nicephori loco Theodotum Cassiteram ex spathariis et a theatro nomen trahentem ordinat. Sic pestis illa et bellua moribus magis quam nomine, pietati bellum indicens, Ecclesiam Dei magis ac magis persequabatur et vastabat, donec justitia divina istum merito plecteret, cujus pessimam originem,

Α Τῶν δὲ τῆ ἀσφαλείᾳ ἡ τῆς πύσεως ἀπορούτων καὶ μηδὲν ἀποκριθέντων ἡ, εἶρατο πάλιν ὁ πατριάρχης· « Ἐπεσον ἐπὶ Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν Ἰσαύρων αἱ ἅγιαι εἰκόνες; » ἡ Τῶν δὲ κατανευσάντων καὶ τὸ, ναί, προσειπόντων· « Οὐκοῦν Ἰσαντο πάντως; » καὶ ἡ ἀρχαῖκόν αὐτῶν τὸ ἀνάστημα ἡ; τὸ γὰρ μὴ ὄν μηδ' ἰσάμενον πῶς δύναται ἡ πεσεῖν; »

(8) Εἶτα ἡ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων τοιαῦτα ἡ προτεινάντων εἰς ἀνατροπὴν τῆς αἰρέσεως, ὁ ἱερεὺς ἡ Εὐθύμιος ἡ Σάρδης παρῆρσιζάμενος λέγει· « Πρῶτος, ὦ ἡ βασιλεῦ, τοῖς ἐν ἐπιτομῇ ἡ ῥηθησομένοις· ἀφ' οὗ ἦλθε Χριστὸς ἡ ἐπὶ τῆς γῆς μέχρι νῦν ὀκτακόσια ἔτη ἡ παρῆλθον, καὶ πανταχοῦ στηλογραφεῖται ἡ Χριστὸς καὶ ἐν εἰκόνι προσκυνεῖται ἡ. Ποῖος οὖν αὐθάδης τομήσειε τὴν τοσοῦτου χρόνου ἡ ἀποστολικὴν τε καὶ πατρικὴν παράδοσιν ἀθετῆσαι ἡ μετασαλεῦσαι; μάλιστα τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος ἡ· « Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς παρελάβετε εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡ. » ἡ « Κἂν ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζῃται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. »

(9) Μεθ' οὗ ἡ ἀπεκρίθη καὶ Θεόδωρος ὁ ζηλωτὴς καὶ θερμὸς τῆς ὀρθοδοξίας πρόμαχος, ὁ τῶν ἡ Στουδίου ἡγούμενος, λέγων· « Μὴ παρασάλευε, βασιλεῦ, κατάστασιν ἐκκλησιαστικὴν· εἶρηκε γὰρ ὁ Ἀπόστολος; ἡ· « Καὶ οὐκ ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡ Εκκλησίᾳ; ἡ 683 σὶα, πρῶτον ἀποστόλους, δεῦτερον προφήτας, τρίτον ποιμένας καὶ διδασκάλους, ἡ οὐκ εἶπε βασιλεῖς· σὺ μὲν γὰρ ἡ πολιτικὴ κατάστασις ἐπιστεῦθη καὶ τὸ στρατόπεδον· τούτων ἡ ἐφρόντιζε καὶ τὴν ἡ Εκκλησίαν ἔασον ποιῆσαι καὶ διδασκάλους κατὰ τὸν θεῖον λόγον. Εἰ δὲ μὴ βούλει προσέχειν τούτοις ἡ καὶ εἶναι μετὰ τῆς πίστεως ἡμῶν, κἂν ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ ἡ κατελθὼν βουληθῇ παρατρέφαι ἡμᾶς, οὐκ ἀκούσομεθα αὐτοῦ, μήτι γε ἡ βασιλεῦς; ἡ. »

(10) Ὁ οὖν τύραννος, ταῦτα ἀκούσας καὶ ὑπερζήσας τῷ θυμῷ, καὶ λεόντειον ὁ πίθηκος βρυξάζας, καὶ πάντας μεθ' ὕβρεως ἀπελάσας, καὶ τὸν ἡ μέγαν Νικηφόρον ἡ τῆς πόλεως ἀπελάσας, ὡσαύτως καὶ ἡ Θεόδωρον τὸν Στουδίου ἡ ἐξορίσας ἡ, ἀντιχειροτονεῖ τὸν ἀπὸ σπαθαρῶν Θεόδοτον τὸν Κασσιτηρῶν καὶ τῆς Ουμέλης τὴν προσηγορίαν ἐπιλημμένον. Καὶ οὕτως ὁ ἀλιτήριος καὶ θηριότροπος μᾶλλον ἡ θηριώνυμος, ἐπαρθεὶς κατὰ τῆς εὐσεβείας, μετῴρωνος ἐδίωκε τὴν ἡ Εκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπόρθει

Varie lectiones et notæ.

ἡ ἀσφαλ. τῆς π. cod. ed. ἡ ἀποκριθέντων καὶ μ. ἀπ. Coisl. 310, ἀποκρ. cod. ed. ἡ ἡ οὐ a. l. Coisl. 310. ἡ ἔφη add. Coisl. 310. ἡ ἦσαν a. l. cod. et ed. quæ ἔχουσαι ante τὸ inserit. ἡ ἀνάστημ. cod. ἀναστήλωμα Coisl. 310. ἡ πῶς εἶναι δυνήσεται ἡ π. Coisl. 310. ἡ καὶ Coisl. 310. ἡ τινὰ a. l. Coisl. 310. ἡ ἐπίσκοπος add. ed. ἡ Ἐπιθ. Σ. Coisl. 310, Εὐθ. Σ. ed. Εὐθ'. Σάρδων Leo. ἡ ὦ om. Coisl. 310. ἡ δι' ἐπιτομῆς Coisl. 310. ἡ Χριστὸς ἡ Coisl. 310. ἡ π. ἐτη Coisl. 310. ἡ σκ ἀγρ. Coisl. 310. ἡ Χριστὸς add. Coisl. 310. ἡ τοσοῦτων χρόνων Coisl. 310. ἡ H Thess. II, 15 et Coisl. 310 15 ἐδιδάχθητε. ἡ ἡμῶν idem. ἡ Gal. I, 8. ἐκ τῆς θείας Γραφῆς ἐπιστήμησιν τὸν ἀλιτήριον Leo. ἡ Μεθ' οὗ Bulg.—ὁ Χριστὸς Vat. Bulg. ἡ πρ. καὶ τῶν Coisl. 310, πρ. τῶν Leo. ἡ Eph. IV, 10: Καὶ αὐτὸς Χριστὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀπ. τοὺς δὲ πρ. τοὺς δὲ εὐαγγελιστὰς, τοὺς δὲ π. καὶ δ. τῆ om. ed. ἡ σὺ μὲν γὰρ cod. ἡ λοιπὸν τούτων Vat. ἡ τ. πρ. ἔνεκα τῆς Coisl. 310. ἡ οὐρανόων e. l. ἡ σου a. l. Coisl. 310. ἡ βασιλεῦς cod. βασιλεῦ Coisl. 310. ἡ καὶ τὸν—ὡσαύτως om. Coisl. 310. ἡ N. τὸν μ. ed. ἡ τὸν a. l. Coisl. 310. ἡ Στουδ. cod. Στουδίτην?—τῶν Στ. ed. om. Coisl. 310.— ἡ εἶθ' οὕτως καὶ τὸν μ. N. τῆς π. ἐξέωσα; καὶ περιόρῃσα; Coisl. 310-12. Θ. τὸ ἐπίκλην K. Coisl. 310.

σφόδρα, μέχρι^{80*} τούτον ἐνδίκως ἢ θεία⁸¹ δίκη με-
τῆλθεν, οὐ τὴν κακίστην γένεσιν καὶ μοχθηρίαν καὶ
θεοσυγῆ προαίρεσιν καὶ δυσσεβίαιαν καὶ μέντοι⁸²
καὶ χαλεπὴν τοῦ βίου καταστροφὴν ὁ θεοπέσιος Νι-
κηφόρος διαβρῆδην στηλιτεύων φάσκει ·

(11) « Παρορᾶ θεός καὶ ἤρξε⁸³ καθ' ἡμῶν ἀνθρω-
πος · οὐκ οἶδα εἰ ἀνθρωπον λέγειν χρῆ⁸⁴, ἀλλὰ μὴ
θηρίον καὶ θηρίων ἀγριώτερόν τε καὶ πικρότερον.
Τί γὰρ τῆς συμφορᾶς ταύτης ἐλεινότερον καὶ τῆς
δυστυχίας ἀθλιώτερον; Ἠλίκον κακὸν εἰς τὴν βασι-
λείαν εἰσεκώμασεν⁸⁵, διφυῆς μὲν τὸ γένος καὶ μι-
ξοθάραρος, πολυειδῆς τε⁸⁶ τὴν τῶν τρόπον καὶ ἀνελευ-
θερος καὶ τὴν γνώμην ἀστάθερος⁸⁷. Τὸ μὲν οὖν
προσεχῶς αὐτῷ ὑπερηγμένον καὶ πολυγνώριμον —
ἐκ γὰρ τῆς Ἀρμενίων⁸⁸ ὠρμάτο γῆς, ὅθεν εἶπειν⁸⁹
τὸ δύστροπον καὶ κακότηδες · — τὸ 684 δὲ ὡ;⁹⁰

πορθύωται καὶ παλαιὸν τυγχάνον, ⁹¹ καθὰ τῶν
πρεσβυτέρων ἐξιστοροῦσι τινες οἱ τὰ ἐκείνου καὶ
τῶν ἐκείνου πατέρων ἐκ πολλοῦ παραδοθέντα Ἰσασιν,
οὐδ' ἐντεῦθεν καθαρὸς⁹² ποθεν ἐκπέφυκεν εἴπερ⁹³
ἐκ τῆς Ἀσσυρίων φυλῆς; κακίστην⁹⁴ παραφυάδα
ἐκφῦναι, ἐξ ὧν τὸ πατρῶον ἐπεφήμιζεν⁹⁵ αἴμα.
Κατήχθη γὰρ ἐκ τῶν Σαναχεριμ [παίδων], (173^b)
ἐς δὴ τῶν Ἀσσυρίων ἤρξεν ποτε, καὶ ὑπὸ τῶν φύ-
των καιρίαν τὴν⁹⁶ πληγὴν ἐδέδεκτο · καὶ γὰρ οἷα
φονίας δεξιὰς τῷ γεννητόρι ἐπαντείνοντο τῷ πα-
τρατῶ⁹⁷· ἄνθρωποι ἐμολυνόμενοι, αὐτοχείρες τε [τῆς
σφαγῆς] τοῦ τεκόντος γενόμενοι, αὐτίκα πρὸς τοῖς
χωρίοις τῶν Ἀρμενίων ψυγάδες οἰχόμενοι⁹⁸ ἀνασώ-
ζονται⁹⁹. Τούτου δὲ τοῦ παρορῶντος σπόρου κατὰ

τὴν ἡμετέραν γενεὰν πικρῶς¹ τηρηθέντος παρα-
πλαστήσας ἀνδροφόνος καρπὸς, οὐκ οἶδ' ὅθεν, Ῥω-
μαίων² τοῦτο κατακριθέντων³, τὸ δεινὸν ἐκακλή-
ρωτο⁴ · οἷς εἰς τὸδε τὸ⁵ φῶς, οἷς οἶδεν ὁ ἀνασχόμε-
νος κριμασι, προαχθεῖς⁶ πονηροῖς καὶ ἀλεθρίοις ἐν-
τρέφεται καὶ συναύξεται⁷· ἦθεαί τε καὶ πράγμα-
σιν⁸. Ἐκ τῆς Ἀσσυρίων γούν λεαίνης καὶ τῆς
Ἀρμενίων παρδάλεως ἐτεροθαλῆς⁹, σύνθετόν τε
καὶ ἀλλόκοτον τίγριδος εἶδος ἐκ νόθου καὶ κιθδήλου¹⁰
ἐξέφυεν¹¹ υἱὸς Ἀρμένιος ἢ Ἀσσύριος εἰδεχθέστε-
ρος, καὶ λέων μὲν τὴν προσηγορίαν, λέοντος δὲ τὸ
[μὲν] ἀρπακτικὸν εἰς τὸ ἀσφαλὲς κερταίμενος, τὸ
δὲ ἐλευθέριον οὐδαμῶς προϊέμενος, χαμαιλέων δὲ
ὡσπερ οὖν τὸ εἶδος, οὕτως καὶ τῆς ψυχῆς τὸ πολύ-
μορφον διὰ τὸ τοῦ γένους ὑπουλόν τε καὶ ὑφαλον,
ἐξ ὧν ἐμεγαλαύχει τῆς δυστροπίας καὶ τοῦ δόλου τὸ
κεκρυμμένον καὶ ἀνεξαγόρευτον. Καὶ γὰρ ἐμχα-
ρίστο λανθάνειν τὸ ἐνδομυχοῦν τῆς γνώμης σκοτεινὸν

perversitatem, agendi rationem Deo infensissimam,
impietatem, ac denique funestum vitæ exitum di-
vus Nicephorus aperte infamia notans ait :

« Oculos avertit Deus et nobis incubuit homo ; sed
quid hominem dico, imo bellua, et belluarum fe-
rissima crudelissimaque. Quid enim hac calamitate
miserabilius, quid hoc infortunio infelicius ? Quan-
tum malum in imperium intulit iste natura duplex
et genere semibarbarus, moribus multiformis, illi-
beralis et sententia inconstans ! Sive spectetur
quatenus propior nobis est ac multis notus (ex
Armenia enim terra oriundus est, unde eloquii du-
rities et morum pravitas), sive consideretur in
longinquo et in antiquitate, prout narrat senum
quidam scientes ea quæ de ipso deque ejus pa-
tribus longa traditione perhibentur, impura est
ejus origo, siquidem ex Assyriorum gente pessim-
um genus duxit, ex iisque patrium hausit san-
guinem. Originem enim ducebat e filijs Sennacherib,
qui regnavit olim in Assyrios, et a suisin et liberis
casus est : namque isti, ut parricidas manus ge-
nitori suo iniecerunt, et paterno cruore inquinati,
auctori suæ vitæ mortem ipsi intulerunt, statim in
Armenia tractus fugitivi salutem quæsierunt. Ex
hac parricida semente ad nostram generationem
infelicitè servata germinavit homicida fructus, qui,
nescio unde, Romanis ad hanc pœnam damnatis,
diras sortitus est partes ; atque, ut probe sciunt
qui hanc subeunt damnationem in lucem editus in
pravis perniciosisque educatus est et crevit mori-
bus et actionibus. Ex Assyriorum igitur læna et
Armeniorum pardo hybrida, mistum quoddam ac
monstrosum ex adultera spuriaque copula natus est
tigris quidem qui Armenia magis quam Assyriae fi-
lius videtur. Etenim Leo quidem erat nomine, et
sicut leo idoneus erat prædæ in latebram rapiendæ ;
sed leonis generositate omnino expers, chamæleonta
multo magis referebat ut vultu, ita et anima versi-
formi, quia originem habebat ignotam et occultam,
et quia immanitatem perfidiamque suam celare ac
nemini manifestare affectabat. Siquidem nitebatur
ut lateret ipsius animus tenebris obvolutus, va-
riusque consilio, et ad nocendum proclivis ; et
quasi omnem impendebat operam atque curam, ut
nunquam consonaret cor labiis, sed aliud mens
sentiret, aliud lingua proferret : in tantam impie-

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁰ οὐ add. Coisl. — καὶ περιωρισίας cod. ⁸¹ θείη ed. ⁸² καὶ μὲν γε καὶ Coisl. 310 καὶ μὲν γε τὴν 154. ⁸³ εἴξε
cod. ⁸⁴ χρῆ λ. ἀ. θ. καὶ τῶν θ. π. τε καὶ ἀ. om. τί — ἀθλ. Coisl. 310. ⁸⁵ εἰσεκώμασεν Coisl. ⁸⁶ π. δὲ ed.
⁸⁷ ἀστάθερος P. ⁸⁸ Ἀρμενίου Coisl. 310. ⁸⁹ ὡς deest in ed. ⁹⁰ τυγχάνων cod. ⁹¹ καθαρῶς ed. et Coisl. ἐκ-
πέφυκεν P. ⁹² ὡς δὴ τῆς Ἀ. Coisl. 310. ⁹³ κακίστης παραφυάδος ἐκφῆναι P. κακίστην παραφυάδα ἐκφῦναι
ed. κακίστ. παραφυάδ. ἐκφῦναι cod. ⁹⁴ ἐπευφ. cod. ⁹⁵ τὴν om. Coisl. 310. ⁹⁶ πατρῶον Coisl. ⁹⁷ ὠχόμενοι
cod. ⁹⁸ ἀνεσώζοντο Coisl. 310. ⁹⁹ πικρῶς τηρ. καὶ cod. ¹ τ. P. τ. καὶ cod. τηρηθεῖς καὶ ed. ² κατα-
κριθ. cod. κατακριθείς P. ³ ἐκ. sci. ἢ ἡμετέρα γενεά. ⁴ ὅς — οἷς cod. ed. ⁵ τὸ om. Coisl. 310.
⁶ προσαγ. Coisl. 310. ⁷ αὐξ. Coisl. 310. ⁸ πρ. P. πρᾶξεσιν ed. ⁹ ἐτεροθαλῆς ed. ¹⁰ ἀκιθδήλης
P. ¹¹ ἐξέφυ γονῆς Ἀρμένιον ἢ Ἀσσύριον εἰδεχθέστερος ed. ἔ. γ. εἰς Ἀρμενίαν ἢ Ἀ. ἔ. Coisl. 310 —
προσεμ. ed. — εἰ Coisl. 310. — ἐνδομυχοῦν Coisl. 310.

tatem et malitiam incidit vita ipsius, ut intolerabilis inintelligibilisque et diabolica ejus pravitas ac nequitia omnibus manifesta fieret. »

χρῆσειν, ὡς ἕτερα μὲν μελετᾶν κατὰ νοῦν, ἄλλα δὲ προσφέρειν ἐν τῷ¹⁶ στόματι¹⁷. ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἀφιλοθέας καὶ πονηρίας ἐξώκειλεν ὁ βίος αὐτοῦ, ὥστε δυσφορώτατον καὶ δυσκατάληπτον αὐτοῦ¹⁸ τὴν δειμονιώδη γνώμην καὶ πονηρίαν τοῖς πᾶσι γενέσθαι κατάδηλον¹⁹. »

Cum igitur imperatoria potestate vel potius tyrannide, Deo permittente, potitus est, adversus veram fidem omnem profundit animi furorem ac dolum, et æmulatur in omnibus prædecessorem suum impium Copronymum, ejusque instar totam sui ipsius committit vitam perditis quibusdam ac nequissimis hominibus, impuris et vitæ turpitudine infamatis, corruptis anima et corpore, incantamenta, philtrea, fascinationem omnemque flagitii speciem perpetrantibus, qui Christianam religionem omnino abnegarunt.

Istos ultro sibi familiares facit et asseclas, et oltemperat perniciosis eorum consiliis et suggestionibus, seque velut peccati servum mancipat, et hanc fallaciæ et iniquitatis captus peccator ille dire transfigitur. Tria enim olim ipsi promissa suggesserunt: orthodoxyæ fidei nostræ abnegationem, sacrarum imaginum depositionem et piorum persecutionem. Et sic, inquit, ad summam pervenies felicitatem, ita ut multo longius post tempus præsentem vitam finias quam quivis alius.

His igitur et hujusmodi perniciosis fallaciis deceptus vecors et miser, et sicut erat, manifestatus, aditu difficilis et forma turpior (si enim leonis nomen, simii vultus ipsi erat), fit nequior agendi ratione, insolentior moribus, efferrator animo, impetu infrenior, impurior, impotentior, immittor et tyrannide sævior.

Elatum enim ignavum et infelix imperator mendaciis insidiisque pestium istarum, sic bellum aggreditur. Primo quidem adversus divina nostra dogmata impiam movet linguam; deinde, æmulatus et in hoc impiissimum Copronymum Cononem, convocat, istius instar perversum ac tumultuosum conciliabulum, vel potius Judaicum synedrion, cui scelestissimus ipse interest et præest; et videtur iterum in templo Domini abominatio desolationis,

Variae lectiones et notæ.

¹⁶ συμφωνῆσαι κ. cod. et P. συμφωνῆσαι καρδίαν ed. ¹⁷ τῷ ὄμ. Coisl. 310. ¹⁸ ἄλλ' ἐδί-
 cod. ed. ex ἄλλα? ¹⁹ αὐτοῖς cod. et Coisl. 134. ²⁰ κατ. ὄμ. Coisl. 310. Hucusque in codice
 obelis notantur verba Nicephori a Georgio laudata. ²¹ συγγώρησιν Coisl. 310. ²² ἀσκήσαντες
 et ἠρημένοι cod. ἀσκήσαντας. ²³ ἠρημένοις Coisl. 310. ²⁴ τοῦτ. cod. τοῦτους ed. ²⁵ ματαίαι·
 ἀ. καὶ ψ. δ. ed. Coisl. ²⁶ cod. ut ὄσον P. οἶα ed. Coisl. ²⁷ παράπτωτος cod. et ed. παράπτωτος· margo P. ?
²⁸ ὑψηλῆς cod. ὕψους. Leo. ²⁹ ἀκρ. καὶ δ. π. η. τὴν Coisl. 310, δ. π. η. τὴν Leo. ³⁰ sic P. μεζών
 cod. μέγιστον C. ³¹ διανοήσῃ· εἰ καὶ τις ἀ. cod. εἰ καὶ τις ἀδιανύσαι ed. — ἄλλος διανύσαι ed.
³² Τοιαῦται οὖν καὶ τ. τ. cod. ³³ ἐλευθέραις Coisl. 310. ³⁴ καὶ τὴν θέαν αἰσχίστερος Coisl. ³⁵ γ. καὶ
 cod. et P. καὶ post γὰρ ed. ³⁶ Φαυλότερον Coisl. φαυλοτέρ. cod. ³⁷ σκαρῶτερ. cod. ³⁸ τῆ γνώμῃ, ἀντι-
 θάσος cod. ³⁹ sic cod. et P. ἀκάθεκτος ed. ⁴⁰ ἐμβριθέστατος cod. ⁴¹ καὶ βουλή Coisl. 310. ⁴² κατὰ
 Χριστοῦ Coisl. 310 ⁴³ πρῶτον ed., πρῶτα Leo. ⁴⁴ θέλων cod. et P. ἱερῶν ed. ⁴⁵ ὄμ. Coisl. 310. ⁴⁶ εἰ
 καὶ ζ. τὸν Coisl. 310? ⁴⁷ δ. Κωνσταντίνον καὶ ὁμ. ἀρθ. Coisl. ⁴⁸ ἐργαστήριον Coisl. ⁴⁹ δ; cod. et P.
 cō Coisl. 310. δ Coisl. 134.

(12) Ἐπει οὖν τῆς βασιλείου ἀρχῆς, μᾶλλον δὲ τυραννίδος Θεοῦ συγγωρήσει²⁰ λαθόμενος, κατὰ τῆς ἀνωμότητος πίστεως ὄλον ἐκχέει τὴν θυμὸν καὶ τὸν δόλον, καὶ ἀμιλλᾶται κατὰ πάντα τὸν πρὸ αὐτοῦ δυσσεβῆ Κοπρώνυμον, καὶ ὡσαύτως μιαιοῖς τισι καὶ παμπονήροις ἀνθρώποις τὸ πᾶν τῆς ζωῆς κατακί-
 στεύει, ἀσελγέει τε καὶ ἐπὶ βίῳ αἰσχροῦτητι βε-
 δομημένοις καὶ κατεφθαρμένοις τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, γόησι καὶ φαρμακοῖς καὶ λαοπλάνοις καὶ πᾶν εἶδος κακίας ἀσκήσασι²¹ καὶ ἅπαξ ἀπλῶς τὴν Χρι-
 στιανῶν ἠρημένοις²² θεοσεβείαν.

(13) Καὶ δὴ τοῦτους²³ ἀσπασίως εἰσοικίζεται καὶ περιπύσσεται, καὶ υποκύπτει ταῖς ψυχοφθόροις αὐ-
 τῶν²⁴ διδασκαλίαις καὶ μυσέσειν· καὶ οἷον²⁵ τῆς ἀμαρ-
 τίας ἀνδράποδον ἐξανδραποδίζεται καὶ τῷ ἀγκίστρῳ
 τῆς ἀπάτης καὶ παρανομίας δελεασθεὶς ὁ παράπτω-
 στος²⁶ δεινῶς περιπείρεται. Τρία γὰρ αὐτῷ προ-
 ἠθικῶν τὰ ὑπεσχημένα²⁷, τῆς ἀκριβοῦς²⁸ πίστεως
 ἡμῶν καὶ ὀρθοδόξου τὴν ἄρνησιν, τῶν θείων εἰκότων
 τὴν κατὰίρεσιν, τῶν εὐσεβούντων τὴν διώξιν. « Καὶ
 οὕτως εἰς ἄκρον εὐημερίας ἐλάσει, φησὶν, ὡς καὶ
 ἐπὶ πλεῖστον καὶ μείζονα²⁹ χρόνον τὴν παροῦσαν
 ζωὴν διανύσῃ³⁰ εἰ καὶ τις ἄλλος. »

(14) Ταῦταις³¹ οὖν καὶ ταῖς τοιαύταις ἐλευθρίαις³²
 ἀπάταις φενακισθεὶς ὁ ματαιόφρων καὶ κτηνώδης,
 καὶ καθάπερ ἦν εἰδεχθῆς καὶ δυσέντευκτος καὶ τῆ
 ἰσχύος³³ αἰσχροῦτος· — εἰ γὰρ λεόντιον³⁴ 986 τού-
 νομα, κινήσειεν τὸ βλεπόμενον· — γίνεται καὶ³⁵
 φαυλότερος³⁶ τὸν τρόπον, σοφαιώτερος³⁷ τὸ ζῆθος,
 θηριωδέστερος τὴν γνώμην³⁸, ἀτίθασος τὴν ὁρμὴν,
 (174) ἀκάθεκτος³⁹, καὶ ἀνυπόστατος, καὶ ἀλογι-
 στότερος, καὶ ἐμβριθέστερος,⁴⁰ καὶ τυραννικώτερος.

(15) Ἀναπτρωθεὶς γὰρ ὁ δειλίαιος καὶ ταλαίπω-
 ρος τῆ ψευδομαντείᾳ καὶ ἐπιβουλῇ⁴¹ τῶν ἀλιτηρίων
 ἐκείνων, οὕτως ἐπανατρέπειται ταχὺ τὸν πόλεμον⁴².
 καὶ πρότερον⁴³ μὲν κινεῖ κατὰ τῶν θείων⁴⁴ δογ-
 μῶν ἡμῶν τὴν θεομάχον αὐτοῦ⁴⁵ γλώσσαν· ἔπειτα
 δὲ⁴⁶ ζῆλοι κἀνταῦθα τὸν δυσσεβέστατον⁴⁷ Κοπρώ-
 νυμον Κόνωνα, καὶ συναθροίσας ὁμοίως ἐκείνῳ
 πονηρὸν τε καὶ ἀγυρτώδες συνακτήριον⁴⁸, μᾶλλον
 δὲ Ἰουδαϊκὸν συνέδριον, ᾧ⁴⁹ καὶ συνέδρος καὶ πρῶ-

εδρος ὁ ἐξάγιστος· γινόμενος, ἔρπαι πάλιν ἐν ναῶ A Κυρίου τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως καὶ ἀνοίγεται ὁ στόμα λαλοῦν μεγάλα κατὰ τῆς δόξης Κυρίου καὶ κατὰ τῆς θείας οικονομίας μεγαλοβήμονον καὶ ἀλαζονεύμενον ὁ. Καὶ οὕτως ὁ δευτέρως Καϊάφας μετὰ τῆς χριστομάχου σπείρας ὁ ἐκείνης πολλὰ καὶ μάταια κατὰ τῆς ἀληθείας κενολογήσας καθαιρεῖ πᾶσαν ἱερὰν τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἀναστήλων, μισεῖ τε ὁ Χριστὸν καὶ τοὺς αὐτοῦ θεράποντας, ἐπειδὴ βαρὺς ἦν αὐτῷ Χριστὸς [καὶ] ἐν εἰκόνι ὁ βλεπόμενος καὶ ἐπὶ μνήμης ἐπιφερόμενος, ὁ καὶ εἰ

et aperitur os magna loquens adversus divinam gloriam Domini, et adversus divinam providentiam gloriose garruens et jactitans. Et sic alter Caiphas cum caterva illa Christo infensa, adversus veritatem multa et inania locutus, sacram omnem ex ecclesiis deponit figuram, atque odit Christum ejusque famulos, quia ei displicet Christus in imagine representatus et in monumento asservatus, necnon hujus amici et famuli.

(16) Διὸ δὴ καὶ ἀνοηταίων κατεφυλῶρει πᾶσαν εἰκονικὴν ἀναστήλων ἀπόδητον εἶναι· τῆ θεῖα Γραφῇ καὶ λίαν ἀγνώριστον. Τί οὖν πρὸς ταῦτα φησιν ἐν τῷ ὁ· Ὅτι σοφίας ὁ Θεοῦ ὁ ἀδιεξέταστος λόγος, καὶ ὁ μωρὸς μωραλλήσει· ὁ ἀμαθὴς γὰρ σφόδρα καὶ ληρώδης ὑπάρχων οὐκ ἔδει πάντως· τὰ χρυσότευκτα ἐκεῖνα Χερουβιμ, ἅπερ ὁ ἱεροφάντης Μωϋσῆς Θεοῦ προστεταχότος ἐτεκνήματο καὶ ἡ 687 παλαιὰ καὶ ἐννομος σκηνὴ καθύπερθε τῆς κειμένου ἔφερον. ἡ δὲ οὐ παρὰ Ἰουδαίους μόνον δεδιξάνται, ἀλλὰ καὶ τῆς χάριτος ὁ κήρυξ Χερουβιμ διζῆς ἀποκαλεῖ σαφῶς ἦτο· τὰ δεδοξασμένα ὁ· ἔτι γε ὁ μὴν καὶ ὅσα ἡ Σολομῶντος· κατεσκευάσει σοφία καὶ ὁ τῷ θεοσεσίῳ ἱερῶν ὄπται καὶ εἰ τι τοιοῦτον κατὰ τὰς ἱερὰς Βίβλους ἱσθόρηται καὶ τετιμηται, ἅπερ οὐκ ἔφριξεν ὁ βέβηλος ἐν εἰδώλων μοίρᾳ θείναι, ὡς ἀθετεῖν ὁ μᾶλλον ἢ προσέσθαι ὁ τὰς θείας ὁ Γραφὰς προελόμενος, ἐξ ὧν λοιπὸν καὶ Ἰουδαίων ἀπιστότερος· καὶ ἀγνωμονέστερος· εἰκότως νομισθεῖν οὖν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ· ἄξια γὰρ ὁ τῆς ἐαυτῶν βδελυρίας, ἀπιστίας τε ὁ καὶ ἀλογίας ὁ φρονησαντες καὶ ἐκφωνήσαντες ὁ.

Itaque demens dicitabat omnem imaginem esse Scriptura sacra rejectam et omnino prohibitam. Quid ergo ad hæc dicendum? Illud nempe: Sapientia divina et inscrutabiles sunt sermones, et at stultus fatua loquetur. Ignorantissimus enim iste et insanus penitus nesciebat aurca illa Cherubim quæ propheta Moyses, Deo jubente, fabricavit, veterisque legis tabernaculum supra arcam ferebat, quæ quidem non soli Judæi glorificaverunt, sed et gratia Apostolus vocat Cherubim gloriae seu gloriosa. Illa etiam quæ confecit sapiens Salomon, et quæ divo Ezechieli visa sunt, et alia hujusmodi in Libris sacris referuntur et honorantur: quæ non erubuit ille profanus in idolorum numero ascribere, utpote abolere magis quam admittere divinas Scripturas volens, ac proinde ipsismet Judæis magis incredulus et ignorantior merito haberetur simul cum suis conscis: quippe qui verba suæ turpitudini, incredulitati et amentia consonantia dixerunt et locuti sunt.

(17) Καὶ γὰρ τῷ Χριστῷ κίνταῦθα προφανῶς ἀπομάχονται, ὅς λαβὼν ἰδὸν λαμπρὰν [καὶ] τὸ ὁ ὑπέρλαμπρον καὶ ὑπέρκλιον ἐναπομαζάμενο· θεῖον εἶδος ἐκπέμπει τῷ ὁ πιστῶς αἰτήσαντι τῷ ὁ τῶν Ἐδουσησίων ἡγεμόνι ὁ Ἀγγάριον· ἐξ ἐκεῖνου δὲ μέχρι καὶ τῆμερον ὁ ἀποστολικῆ παραδόσει καὶ εἰσηγήσει, γνώσεως τε καὶ μνήμης· ἔνεκα ὧν ὁ ὑπὲρ [ἡμῶν] ἔδρασε τε καὶ πέποιθε Χριστὸς, καθὰ δὴ καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς ὁ Εὐαγγελίοις ἀνιστορεῖται σεβασμῶς ἐκτυπούμεν καὶ προσκυνούμεν, κὰν οἱ χριστομάχοι διεβήσανται.

Tunc vero adversus Christum impie insurgunt, qui, sumpto linteo mundo, fulgidissimam pulcherrimamque suam Deiformem faciem in eo impressam misit Augaro, Edessæ regi, qui eam cum fide rogaverat. Ex illo autem tempore usque nunc apostolica traditione et exhortatione, ad cognitioni ac memoriae commendandum ea quæ pro nobis fecit et passus est Christus, ut referunt venerandæ sacerorum Evangeliorum paginae, illum in imagine representamus et adoramus, quamvis Christi adversarii dolore disrumpantur.

(18) Καὶ μέντοι ὁ καὶ πρὸς τούτοις παράδοσι· καὶ λόγος ἐχόμενος πειθοῦς καὶ ὁ μέχρις ἡμῶν καταντήσας ὁ τὸν θεῖον εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν ἐν εἰκόνι διαγράφαι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν ὁ Χριστὸν,

Præterea juxta oralem traditionem quæ ut fide digna habetur et usque ad nos pervenit, divus evangelista Lucas in imagine depinxit Dominum nostrum Jesum Christum et inviolatam ejus Matrem; et hæc

Varia lectiones et notæ.

ὁ πάλιν adl. Coisl. 510. ὁ ἀλαζονεύμενος. col. ἀλαζονεύμενος Coisl. 510. ὁ πείρα: Coisl. 510. ὁ ἐκκλησιαστικῆς Coisl. 510. ὁ μ. τε cod. et P. μισεῖ τῷ εἰς ed. ὁ εἰκόσι Coisl. 510. ὁ ἐπιφ. cod. et P. φερ. ed. ἐρχ. Coisl. 510. ὁ ἡ a. id. Coisl. 510. ὁ σοφία cod. — σοφία μωροῦ Coisl. 510. ὁ Eccl. xxi, 20. ὁ Isa. xxvii, 6. ὁ καὶ σφ. Coisl. 510. ὁ δεδξασθαι col. et P. δεδξαστο ed. ὁ τῷ δεδξασμένω P. cod. ὁ γε om. Coisl. 510. ὁ σοφία τῷ Coisl. 510. ὁ Hebr. ix, 5. ὁ ἀθλιος καὶ ed. ὁ ἀθετῶν P. cod. ὁ πρότεσθαι C. P. cod. ὁ θείας cod. P. θεοπνύστους ed. ὁ ἀληθῶς a. id. Coisl. 510. ὁ ὡς ἀλ. ed. ὁ ἀπ. γὰρ καὶ Coisl. 510. ὁ ἀναλογίας cod. ὁ ἐκφρονησ. Coisl. 510. ὁ τὸ om. Coisl. 510. ὁ ἐκπ. π. eil. ὁ τὸ τῶν cod. τῷ Coisl. 510. ὁ ἡγ. om. Coisl. 510. ὁ καὶ μ. τ. Coisl. 510. ὁ ὦνπερ ἔ. Coisl. 510. ὁ ἐν τ. i. ἔ. ἀν. cod. P. ἐν ταῖς ἱερῶν τῶν Εὐαγγελίων δέλοις ἀνιστόρηται: ed. τὰ ἐν ταῖς, x. τ. λ. Coisl. 510. ὁ καὶ μ. π. ed. ὁ π. μ. Coisl. 510. ὁ ἡ. καταντήσας col. P. κάτεται τὸν ed. ὁ Κύριον ἡ. Ἰησοῦν om. Coisl. 510.

sacræ imagines asservantur in urbe Roma. Quid dixerint de aliis quæ Hierosolymæ magna cum veneratione adorantur, testantibus nonnullis qui hanc ipsam urbem adierunt, cum nempe plurimas hactenus imagines sacræ ab archetypo fideliter, religiose et accuratim expressæ fuerunt. Item adhuc perhibetur Petrum et Paulum, principes apostolorum, magnalia Dei et quæ operatus est Christus miracula Romæ prædicantes, primum repræsentasse ac Romanis exhibuisse divinam transfigurationem, quomodo apparuerit Moysi et Eliæ medius inter hos sanctos prophetas : quæ quidem imago usque nunc servatur.

Quomodo igitur respicient increduli et ignari prodigium quod hactenus celebratur et videtur in urbe Lydda, in templo Deiparæ consecrato : quod templum apostoli exstruxerunt illa præsentem adhuc degente vitam. Multi enim viderunt adorandam honorandamque et venerandam illam non manufactam imaginem in tabulis cælatam nitidis et fulgidis tamque crassitudinem permeantem. Hanc maligni quidam ethnici ac Judæi abradere tentaverunt, sed irritus periit absurdus eorum conatus : quo magis enim ipsi cælaturam radebant, eo magis enitebat : nihil enim minuebatur habitus forma, vultum, vestitum et omnia divæ Virginis lineamenta indelebilia servans et intacta. Siquidem narratur sanctos apostolos, a sanctissima Deipara moniti, templum in ejus nomine erexisse, et ipsa rogantibus illis templum ingressa et uni columnarum innixa, repectam in columna fuisse ejus imaginem, quam multis conatibus, ut dictum est, ethnici et Judæi non potuerunt abradere.

Antiquissimam vero esse imaginum confectionem ac traditionem testatur insuper divina statua quam mulier hemorrhøissa prope suam domum Servatori suo Christo erexit, per manifestissimum monumentum indelebilemque præconem, miraculi erga se facti futuris generationibus divulgans vix credibile quo sanata fuerat prodigium. De illa statua peritius iconographiæ magister Eusebius in Historia ecclesiastica loquens, memoratis miraculis quæ operata fuerat sacra herba ex illa divinitus nata cunctosque morbos depellens, addit : « Imagines apostolorum Petri et Pauli ipsiusque Christi colo-

πρὸς δὲ καὶ τὴν ἀγραντον αὐτοῦ μητέρα καὶ τὰς ἱεροτυπίας ταύτας φυλάσσειν⁸⁷ τὴν⁸⁸ Ῥωμαίων πόλιν. Τί δὲ δεῖ⁸⁷ λέγειν περὶ τῶν λοιπῶν ὧν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὡς ἱσθόρησάν τινες οἱ αὐτόθι γενόμενοι⁸⁹, 688 ὡς πλείστας⁹⁰ μέχρι τῆς⁹¹ δεῦρο πιστῶς καὶ εὐλαβῶς ἱερογραφίας ἐκ παλαιοῦ δι' ἀκριθείας ἀνεστηλωμένας,⁹² σεμνῶς περιέποντες προσκυνοῦντες ; (174b) Ὡσαύτως δὲ πάλιν ἀναγέγραπται, ὅτι Πέτρος καὶ Παῦλος οἱ κορυφαῖοι τῶν ἀποστόλων, τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ κηρύττοντες ἐν τῇ Ῥώμῃ⁹³ καὶ ἀπεποίηκεν ὁ Χριστὸς θαύματα, πρῶτον⁹⁴ τὴν θείαν μεταμόρφωσιν ἐξεικονίσαντες Ῥωμαίοις παραδειδώκασιν, καθὼς ὤφθη⁹⁵ Μωϋσεὶ καὶ Ἠλίᾳ ἐν μέσῳ⁹⁶, τοῖς ἁγίοις προφήταις · ἃ καὶ μέχρι τοῦ⁹⁷ νῦν σώζεται.

(19) Πῶς οὖν ἀντιθέλωσιν οἱ ἀπειθεῖς καὶ ἀγνώμονες πρὸς τὸ μέχρι τοῦ παρόντος φθόμενον καὶ ὀρώμενον ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεομήτορος θαῦμα τὸ ἐν τῇ πόλει [τῇ] καλουμένην Λύδδῃ⁹⁷ ; ἔνπερ ναὸν, ἐπιπεριούσης⁹⁸ κατὰ τὸνδε τὸν⁹⁹ βίον, οἱ ἀπόστολοι ἐδομήσαντο · πολλοὶ γὰρ θεάονται προσκυνοῦμενοι¹ καὶ τιμώμενοι τὸ ἀχειρότευκτον ἐκείνο καὶ σεβάσιμον ἀπεικόνισμα πλαεῖα τετυπωμένον λαμπραῖς καὶ διαυγέσι καὶ διὰ βάλους κευχωρηκὸς² ὄλων³, ὃ δὴ καὶ⁴ τινες τῶν δυσμενῶν Ἑλλήνων τε καὶ Ἰουδαίων ἀποξέσαι σπουδάσαντες⁵, ἐματαιώθησαν ἀποτυχόντες τῆς ἀτόπου αὐτῶν ἐπιχειρήσεως · ὅσα γὰρ αὐτοὶ τὸ ἐκτύπωμα ἔξισον, πλείστῶρος ἐξέλαμπεν⁶· οὐδὲ⁷ γὰρ ἦττον ἐπὶ σχήματος ἔστηκεν⁸ ἢ μορφῆ, εἶδος τε καὶ στολήν, καὶ ἄλλα τῆς θείας ἀνεξάλειπτα καὶ ἀλώδητα διασώζουσα. Ἱστορεῖται γὰρ ὅτι οἱ ἅγιοι⁹ ἀπόστολοι ὑποσχέσει τῆς πανάγου Θεοτόκου¹⁰ ναὸν ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς ἀνήγειραν¹¹· καὶ αὐτῆς εἰς θέαν τοῦ ναοῦ τῇ αἰτήσει αὐτῶν εἰσελθούσης καὶ εἰς ἓνα¹² τῶν κίωνων σταθείσης, εὐρεθῆναι ἔν τῷ κίονι τὸ ἐκτύπωμα αὐτῆς, ὃ καὶ πολλὰ βιάσμενοι, ὡς εἴρηται, Ἕλληνας καὶ Ἰουδαίους οὐκ ἔγχεσαν ἀποξέσαι.

689¹³ (20) [Ὅτι δὲ ἀραιοτάτη τούτων ἡ ποίησις καὶ παράδοσις], μάρτυς μὲν καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ θεὸς ἀνδρίας, ὃν ἔστησεν ἡ αἰμῶδρος γυνὴ τῷ θεραπευτῇ Χριστῷ παρὰ τῷ αὐτῆς οἴκῳ, στήλην ἐνεργεστάτην καὶ ἀπαράγραπτον κήρυκα τοῦ εἰς αὐτὴν¹⁴ γεγονότος θαύματος ταῖς μετέπειτα γενεαῖς τὸ κατ' αὐτὴν θαυματουργηθὲν παράδοξον δημοσιεύουσα · περὶ οὗ καὶ ὁ μέγας παρὰ τοῖς εἰκονοτύποις¹⁵ διδάσκαλος Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ μνημονεύσας τὰ τελούμενα θαύματα παρὰ τῆς ἐκείθεν φουμένης ἱερᾶς καὶ θεοβλάστου πύλας καὶ ὡς ἦν ἅπασιν ἀλεξίκακον ἐπικούρημα, ἐπάγει¹⁶ φάσκων·

Variae lectiones et notæ.

⁸⁷ φυλ. cod. P. διαφ. ed. ⁸⁸ τί δὲ δὴ cod. — Τί δὲ λ. π. γε τῆς Ἱεροσολυμιτῶν ὡς ἱστορήσαντες Coisl. 310. ⁸⁹ τῶν? ⁹⁰ περιαγγέλλουσι add. Coisl. 310. ⁹¹ πλείστα cod. ed. sed πλείστα margo P. ⁹² τοῦ δ. Coisl. 310. ⁹³ ἀνασειλόμ. Coisl. 310. ⁹⁴ ἐν τῇ πόλει Coisl. 310. ⁹⁵ πρῶτα τῆς θείας μεταμορφώσεως Coisl. 310. ⁹⁶ καὶ add. ed. ⁹⁷ ἐν μ. om. Coisl. 310. ⁹⁸ τοῦ om. Coisl. 310. ⁹⁹ Λυδῆν Coisl. 310. ¹ αὐτῆς. ² τόνδε τόν cod. P. τὸν τῆδε ed. ³ εὐλαβῶς add. ed. ⁴ κευχωρικῶς cod. ⁵ ὄλων C. ὄλου e.l. ⁶ ὃ δὴ π. Coisl. 310. ⁷ ἀπαχρεοῦν πειραθέντες διέξισαν μανικῶς, ἀλλὰ διημαρτον μάλα τῆς ἀνοσίτου ἔγχ. οὐδὲν γὰρ Coisl. 310. ⁸ ἐξέλαμπον ed. ⁹ οὐδὲν cod. ut ed. et Coisl. ¹⁰ ἔσχηκεν Coisl. 310. ¹¹ ὅτι οἱ ἅγ. ἀπ. om. Coisl. 310. ¹² π. Παρθένου τῇ πρὸς τοὺς ἀποστόλους αὐτόματον ἀναδοθῆναι τὸ σεβάσιμον τοῦτο χρῆμα · ὅτι δὲ Coisl. 310. ¹³ ἀνεγείρει cod. ¹⁴ ἐν P. cod. ¹⁵ deest in cod. nostro ut in eod. Paris. v.äter Coisl. ¹⁶ εἰς ἀ. γ. om. Coisl. 310. ¹⁷ εἰκονομάχοις Coisl. 310. ¹⁸ ἐπήγαγε Id.

« ὅτι ¹⁷ τῶν ἀποστόλων ¹⁸ τὰς εἰκόνας Πέτρου καὶ Παύλου καὶ αὐτοῦ δὴ ¹⁹ τοῦ Χριστοῦ διὰ χρωμάτων ἐν γραφαῖς σωζομένης ἱστορήσαμεν. »

(21) Μάρτυς δὲ καὶ ἡ ὄψις, διδάσκαλος ἀψευδής, τὸ τε μῆκος ²⁰ τοῦ χρόνου σαφῶς δείκνυσι καὶ τῶν σεπτῶν ναῶν ἡ κτίσις, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀνέκαθεν ²¹ ἱερῶν σκευῶν παρὰ τῶν εὐσεβούντων [ἡ] ποιήσις καὶ ἀφιέρωσις ἀπειρος τῷ πλήθει τυγχάνουσα. Οὐ μὴν [δὲ] ²² ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ πτυχαὶ τῶν ἁγίων ²³ Εὐαγγελίων τοὺς ἱεροὺς τύπους ἐξωθεν φέρουσαι ²⁴ ὑπὸ πάντων πιστῶν σεπτῶς προσκυνούμεναι, οἳ τε θεοὶ κίονες καὶ αἱ σωλαῖαι καλούμεναι, αἷ ²⁵ τὸ σεβάσιμον τοῦ ἱεροῦ διατελιχίζουσι θυσιαστηρίου· καὶ γὰρ οὐδὲν ἑτέρω λόγῳ ἢ τοῦ ²⁶ προσκυνεῖσθαι πάντως· ἔνεκα, [ἀμα] ²⁷ τῷ συμπραξειμένῳ τοῦ σταυροῦ τύπῳ εὐσεβῶς ἀρχῆθεν ἐνταῦθα κἀθιστῶνται ²⁸.

(22) Ἄλλ' ὃ γε θηριώδης καὶ, λοντότροπος Β ταῦτα παραγραφόμενος πάντα ²⁹ ἔσπευδεν ὅτι μάλιστα πᾶσαν θείαν εἰκόνα ἀποσρέφειν ³⁰ καὶ λήθη βαθεῖα παραπέμπειν· ταύτη τοι θεομαχῶν ἐπὶ δήμου τοιαῦτα κατατολήσας ὁ ἐμβρόντιστος παρῆρσιάζεται λέγων· « Ὡσπερ ³¹ ἐκ τῶν ὄψεων ὑμῶν ³², ἀδελφοί, τὰς εἰκόνας ἐξωλοθρούσαμεν, 690 οὕτω δὴ καὶ ἐκ τῶν ψυχῶν ἡμῶν ³³ ὡς θεοῦ ³⁴ δούλοι καὶ φίλοι ³⁵ σπουδάσατε. » Καὶ γὰρ (175^ο) ³⁶ « ὁ μωρὸς μωρὰ λαλήσει, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ μάταια νοήσει, τοῦ συντελεῖν ἄνομα καὶ λαλεῖν πρὸς Κύριον πλάθῃσιν. » Κἀντεῦθεν τοίνυν τοὺς εὐρισκομένους ἔχοντας εἰκόνας Χριστοῦ ἢ τινος ἁγίου ³⁷ δειναῖς τιμωρίαις ³⁸ καὶ κολάσεσι κατεδίκαζεν ὁ ἀλάστωρ καὶ αἰμοδόρος. Καὶ οὕτω κρωκοπούμενοι ³⁹ καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ καταθυόμενοι διεφθείροντο πανταχοῦ οἱ θεοσεβεῖς ⁴⁰, καὶ πολλοὺς ἐνδόξους ⁴¹ καὶ περιφανεῖς πεφόνευκεν, μοναχοὺς τε ὁμοίως τῷ θανάτῳ παρέδωκεν.

(23) Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τῶν ὀρθοδοξούντων ἀπειδῶς καὶ ἀπανθρώπως ⁴² διεπράτετο· κατὰ δὲ τῶν ἐν τέλει καὶ [τῶν] εὐπορωτέρων ἄλλην πονηρὰν ἐπίνοιαν ⁴³ ὁ πονηρὸς καὶ παμμήχανος ἐξευρίσκει· βουλόμενος ⁴⁴ γὰρ αὐτοὺς ἐλεινοὺς καὶ πένητας ἀπεργάσασθαι, τί ποιεῖ; Αἰτίαις ⁴⁵ αὐτοὺς ἀφύκτοις καὶ ἐγκλημάτων περιβάλλει ⁴⁶, προφασιζόμενος προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις, ἵνα τῷ δέει τῶν ἐγκλημάτων πᾶσαν αὐτῶν τὴν οὐσίαν ἀναλογήσωσιν ὑπὲρ τῆς ⁴⁷ ἐπιπέσειν σιωτηρίας. Ἔστιν ὅτε ⁴⁸ [δὲ] καὶ συνεβίαζε ⁴⁹ καθ' ὧν τινων ἀνδρικωτέρων ἢ [εὐφυστέρων ⁵⁰, βασιλικῶν τῆς εὐανδρίας ἢ] εὐφυῆς αὐτῶν ⁵¹· τινων δὲ τῶν ὀφθαλμοῦς ἐξώρτυεν, ἄλλων δὲ τὰ μέλη ἡκρωτηριαζεν ⁵², ἐτέρους δεσμοῖς κατέχων, μεθ' ἡμέ-

ribus in picturis servatas esse compertum habemus. »

Idem testantur oculi, magistri fallere nescii, clarque ostendit longum temporis spatium, necnon sacra vasa numero infinita a piis viris primitus facta et consecrata. Item etiam ipsæ naves augustas sanctorum Evangeliorum imagines deforis præferentes pioque cunctorum fidelium cultu honoratæ, sicut et venerabiles columnæ soleæ dictæ, et reverendum et sacrosanctum altare sustinentes : nullam enim aliam ob causam quam ut adorentur, simul eum crucis imagine illic ab origine pie collocantur.

Verum his omnibus allegatis, bellua nomine moribusque Leo totis viribus nisus est omnem sacram imaginem evertere et in profundam demergere oblivionem, istiusmodi blasphemias coram populo demens ille audeat aperte proferre, dicens : « Sicut ab oculis vestris, fratres, imagines sustulimus, ita eas a cordibus vestris, tanquam Dei famuli et amici, auferre festinate. » — (« Stultus enim fatua loquetur, et cor ejus inania meditabitur, ut perficiat iniquitatem et loquatur ad Dominum fraudulenter. ») Exinde Christi vel sancti alicujus imagines habere repertos duris suppliciis et morte damnabat arrogans et sanguinem sitiens tyrannus. Et sic crudeliter quotidie trucidabantur viri pii, nobiles illustresque ; monachos etiam morti tradidit.

perifανεῖς πεφόνευκεν, μοναχοὺς τε ὁμοίως τῷ θανάτῳ παρέδωκεν.

Ita quidem erga orthodoxos immitem immanemque se præbebat, adversus magnates vero ac ditiores aliam pessimam inventionem callidus nequitie machinator excogitavit. Hos nempe ad inopiam et mendicitatem redigere in animo habens, quid machinatus est ? Hos litibus et criminationibus implicat inextricabilibus falsorumque insimulat delictorum, ut accusationum timore perciti totam substantiam ad sese exinde expediendum absumerent. Generosioribus et nobilioribus quibuscunque vim inferebat, generositatis eorum et nobilitatis invidia : aliis oculos eruebat, aliorum extremas corporis partes abscidebat, alios in vinculis detinebat, quorum aliquos singulis diebus ad mortem mitte-

Varisæ lectiones et notæ.

¹⁷ καὶ ed. ὅτε καὶ Eus. H. E. vii, 18. ¹⁸ αὐτοῦ add. Eus. ¹⁹ ἀ. δὲ τοῦ Coisl. 310. ²⁰ μῆκιστον τοῦ Id. ²¹ ἔτι καὶ τῶν l. Id. ²² οὐ μὴν δὲ Vat. Bulg. ²³ τῶν ἁγ. ἔ. om. Coisl. 310. ²⁴ φέρουσι παρὰ Χριστιανοῖς τῷ Εὐαγγελίῳ προσκυνουμένους (ut ed. pro προσκυνουμένοις) Coisl. 310. ²⁵ ἀ Coisl. 310. ²⁶ ἢ τοῦτῳ πρ. P. cod. ²⁷ ἀμα Vat. Bulg. ²⁸ καθιστόρητο Vat. Bulg. — sic P. καθιστῶντες coisl., καθιστόρηται ed. ²⁹ π. τ. παρ. Coisl. 310. ³⁰ καταστ. Id. ³¹ οὖν add. Coisl. 310. ³² ἡμῶν cod. his, secundo loco Coisl. 310. ³³ περιαιρήσειν ὁμοίως add. e.l. et Coisl. 310. ³⁴ καὶ τοῦ βασιλέως add. ed. et Coisl. ³⁵ φ. καὶ δ. Coisl. 310. ³⁶ isa. xxxii, 6. ³⁷ καὶ προσκυνούντας add. C. ³⁸ τ. καὶ θανάτῳ x. Coisl. 310. ³⁹ κρονομούμενοι Id. ⁴⁰ θεοσ. ἀνθρώποι. Καὶ ταῦτα Id. ⁴¹ ἐνδ. καὶ περιδλεπτους ed. ⁴² ἀπαύστως ed. pro ἀπανθρώπως. ⁴³ ἐπ. τινὰ π. Coisl. 310. εὐρίσκει ed., ἐμνησθήσατο Coisl. 310. ⁴⁴ γὰρ post τί Id. ⁴⁵ αἰτίαις P. ⁴⁶ πρὸς. col. et P. ⁴⁷ οἰκείας Coisl. 310. ⁴⁸ Ἐσθ' ὅτε δὲ καὶ Id. ⁴⁹ συνεβίαζε cod. et C. συνεσκευάζε κατά τινων? ⁵⁰ καὶ εὐφ. Coisl. 310, 19 εὐφ. — ἢ om. P. et cod. ex homo teleuteo. ⁵¹ αὐτῶν cod. et P., αὐτοῖς ed. ⁵² καὶ add. Coisl. 310.

bat; inter quos fuit ipse Michael, excohibitorum cohortis gerens principatum: apud imperatorem enim calumniam passus fuerat quasi adversus eum conspirasset, quem idcirco compedibus vinctum in carcere asservatum tenebat.

Instante autem Salvatoris nostri Natalitii festo noctu, voluit e medio tollere; verum a propria uxore prohibitus, et festi reverentia motus, vivere permisit. Michael carcere detentus, hoc cognito, omnibus consilii participibus secreto indicavit: Nisi custodia eximere me studeatis, omnes vos apud imperatorem deferam. Erat cum ipsis et palatii papias, Michaeli affinis. Ipsi igitur noctu armati sub vestibulis gladios ferentes, papia portas aperiente, ac si sacerdotes essent casulis vestiti, ingressi sunt. Imperatore in ecclesiam adveniente, exsiliunt, eumque comprehensum membratim et in frusta secant projicientem sacrilegam animam in palatio in quo prædecessorum imperatorum nullus occisus fuerat prius.

Cæterum eadem hora in carcerem irruentes Michaeliem educunt et ad celebritatem inducunt, et pro compedibus devincto lænia imperiali cinctum declarant, adeo ut in eo illud psalmi dictum impleatur: « Ad vesperam! commorabitur fletus et ad matutinum lætitia. » Post hæc scelesti cadaver vilibus pannis involutum luitri impositum exsecrandaque illius membra ad insulam Protæn dictam efferunt, ubi filios ejus tondentes, monasticum habitum suscipere coegerunt, ad hanc, nescio unde, calamitatem pro tantis malis subeundam damnatos.

Considerandum autem est quomodo aliquam vim habuerint impiorum infamiumque istorum verba, quomodo eorum doctrina aliquam habuerit veritatis speciem, et in cæteris imperii ordinibus omnino servata et agnita fuerit; nunc vero illud nullo modo cognosci potest: simul enim Oriens et Occidens evangelicam apostolicamque sequitur et exsequitur doctrinam, nec unquam in alio imperio ubi sunt Christiani, illegitima, injusta, Deoque infensa, et a Christiana pietate aliena surrexisse reperitur ista hæresis, imo nec apud ipsos,

Α ρις τινάς τῷ θανάτῳ ⁵³ παρέπεμψε, ἐξ ὧν ὑπέριξε καὶ ⁵⁴ Μιχαὴλ ὁ τὴν τοῦ ἐξκουθίτου τάγματος ἀρχὴν διέειπεν· διεβλήθη ⁵⁵ γὰρ τῷ βασιλεὶ ὡς κατ' αὐτοῦ βουλευόμενος, ὃν εἰρηκτὴ καὶ πέδας εἶχε τηρούμενον.

691 (24) Τῆς δὲ ⁵⁶ Γενεθλίου τοῦ Σωτήρος ἡμέρας ἐνστάσης τοῦτον ἠβουλήθη νυκτὸς ⁵⁷ ἀνελεῖν Κωλυθεὶς δὲ πρὸς τῆς ἰδίας γυναίκος διὰ τὴν ἐορτὴν, εἴασεν αὐτόν· ὁ δὲ Μιχαὴλ ἐν τῇ εἰρηκτῇ ὧν, τοῦτο μαθὼν, πᾶσι τοῖς μετ' αὐτοῦ συμβούλοις ἐμήνυσεν, ὡς εἰ μὴ σπουδάσῃτε ἐξελεῖν με τῆς φρουρᾶς, πάντας ὑμᾶς καταμηνύσω τῷ βασιλεὶ. Ἦν δὲ μετ' αὐτῶν καὶ ὁ τοῦ παλατίου παπίας, συγγενὴς ὧν τοῦ Μιχαὴλ. Οὗτοι, τῇ νυκτὶ ὑπλισθέντες ἐνόησαν τὰ ξίφη φοροῦντες, τοῦ παπίου ἀνοίξαντος, ὡς ἱερεῖς **B** μετὰ φελωνίων εἰσῆλθον. Τοῦ δὲ βασιλέως εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσελθόντος, εἰσπηδήσαντες (καὶ ⁵⁸ τούτον χειροσάμενοι μεληδὼν κατέκοψαν, ἀπορρήξαντα) τὴν ἀνοσίαν αὐτοῦ ψυχὴν ἐν τῷ παλατίῳ, ἐν ᾧ ὠιδεὶς τῶν πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότων ἀνήρητο ⁵⁹.

(25) Αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐν τῇ εἰρηκτῇ ἀπειθόντες, ἐξάγουσι τὸν Μιχαὴλ καὶ εἰσάγουσιν ἐν τῇ ἐορτῇ ἀντὶ δεσμοφόρου στεφηφόρου, ὡς πληρωθῆναι ἐπ' αὐτόν τὸ τοῦ ψαλμικοῦ λόγιον τό ⁶⁰· « Ἐσπέρως αὐλισθήσεται κλαυθμὸς καὶ εἰς τὸ πρῶτ' ἀγαλλίσεις. » Μετὰ δὲ ταῦτα βραχίσιος εὐτελέσει περιβαλόντες ⁶¹ τὰ ⁶² τοῦ ἀλιτηρίου μέλη καὶ εἰς ἀκάτιον ἐμβαλόντες τὸ παμμίαιρον αὐτοῦ σῶμα κατὰ τὴν καλουμένην **692** Πρώτῃν νήσον ἐκτρέψουσιν καὶ κατορύττουσι· ἐνόησε καὶ τοὺς παῖδας· αὐτοῦ ἀποκείραντες μονάσαι πεποιθήσασιν, οὐκ οἶδα ἀνθ' ὅπου ταύτην κριθεῖσιν ⁶³ τὴν συμφορὰν ⁶⁴ ἀντὶ τοσοῦτων κακῶν εἰσδέξασθαι.

(26) Προσεκτέον δὲ ὡς· εἶγε τινὰ ἰσχύον ⁶⁵ εἶχεν ὁ λόγος τῶν δυσσεδῶν τούτων καὶ δυσωνύμων ⁶⁶ καὶ ἀληθείας ⁶⁷ ἐμφρασιν τὰ παρ' αὐτῶν δογματιζόμενα, καὶ τὰς ἄλλαις ἱεραρχίαις ὑπῆρξέ που πάντως πεφυλαγμένα καὶ γινωσκόμενα· νῦν δὲ οὐδαμῶθεν ἐπιγινώσκει τοῦτο πάρεστιν· ὁμοῦ τε γὰρ ἔφα καὶ ἐσπερία λήξις τὸ εὐαγγελικὸν καὶ ἀποστολικὸν ⁶⁸ τοῦτο περιέπονται ⁶⁹ (175b) καὶ ⁷⁰ διαταλοῦσι κέρυγμα· καὶ οὐποτε ἐν ἄλλῃ ἐξουσίᾳ, ἐνόησε Χριστιανοὶ τὸ ἄθεσμον ἐκεῖνο, καὶ παράνομον, καὶ τῆς Χριστιανῶν θεοσεβείας ⁷¹ ἀλλόττριον παριφυεῖν κα-

Variae lectiones et notæ.

⁵³ τ. δεινῶς ἀναίρει Coisl. 310. ⁵⁴ καὶ om. ed. ⁵⁵ διεβλ.—ὃν om. Id. simile propter initium. ⁵⁶ Καὶ τὴν Γενεθλίον τοῦ Σωτήρος ἐνστάσαν ἐκδεχόμενος διεβλήθη, καὶ οὕτως αὐτὸν διαχειρισθῆναι, ἀλλὰ γε θεῖα ψήφῳ καὶ δουροφόρων ξίφει κρουρηθῆναι αὐτὸς ἐνδικῶς, μέσον τοῦ θελοῦ ναοῦ τὴν πολλοὺς ναοὺς καὶ ψυχὰς καὶ σώματα ἴλιαν ἀτιμάσασαν ψ. ἀπορρήξας, εὐθύς ἐπικοσμεῖται τῷ τῆς βασιλείας διαδήματι ὁ δεσμώτης ὡς ἐν ἐλπίσει ἐν τῆς ζωῆς τὴν στέρῃσιν ὑπομείναι, στεφηφόρος ἀντὶ δεσμοφόρου καθίσταται. Οὕτως οὖν καταστρέφει τὸν βίβηλον αὐτοῦ καὶ βαρβαροῦδη βίον, καὶ τὴν ἀνοσίαν καὶ παμπόνηρον ψ. ἀπορρήγνυσιν ἐν Coisl. 310 et 134. ⁵⁷ ἡμῶν αἰδ. ed. sed om. etiam C; loco ἡμέρας Leo.—σ. τοῖς μετ' αὐτοῦ ed. sed Leo ut cod. νυκτὶ cod. et ed. ⁵⁸ καὶ — ἀπορρήξαντα om. ed. ⁵⁹ ἀνήρηται, γινόμενος πολυστέμον μαχαίρᾳ; ἔργον πικρὸν καὶ ὀλέθριον, τῆς αἰσχίστης καὶ βδελυρᾶς ζωῆς δέχεται τὴν περαιοσίαν καὶ δίκην τῶν τεταμμένων εἰσπράττεται παράδοξον καὶ ἐξάσιον ἐν τόποις οὐς καὶ ζῶν ὁ ἐξάγιστος καὶ τρισάθλιος κακῶς ἐδεθλῶσεν· καὶ σφραγιζόμενος αἰσχυρῶς τῷ λουτρῷ (λύτρῳ) τῶν ἐργῶν αἰμάτων ὁ πολλῶν αἰμάτων Χριστιανῶν ἐμφορηθεὶς ἔγραπεν Coisl. ⁶⁰ Ps. xlix, 6. ⁶¹ περιβλήθεν καὶ ἀκατίῳ μικρῷ εἰς τοῦτο εὐτρεπισθέντα ἐμβάλλεται τὸ π. καὶ ἀκάθαρτον ἀ. σ. καὶ κ. τὴν (α') ἐ. ν. καὶ κατορύττεται, οὐκ Coisl. ⁶² τὸ — σῶμα—τὰ μέλη Leo. ⁶³ κριθ. cod. et P. κατακρ. ed., κατακρθεῖσα Coisl. 310 sc. τὴν Πρώτην. ⁶⁴ σ. ἀ. τ. κ. ἐ. P. et cod. σ. τσα. κ. ὑποδ. ed. ⁶⁵ τ. l. cod. et P. l. τ. ed. ⁶⁶ δυσμενῶν Coisl. 310. ⁶⁷ καὶ ἀλ. ἐναύγασμά τι ἐν τοῖς παρ' ἀ. δογματιζόμενοι; ἀμυδρῶς πως ἐφέρετο Coisl.—κτιζ. ed. ⁶⁸ ἐ. δη τ. καὶ ἀπ. ed. ⁶⁹ sic cod. et P. περιέποντες δ. ed. ⁷⁰ καὶ ὅπου τε ἐν P. cod. ⁷¹ sic cod. et P. ἐκ θ. ed.

ταλαμβάνεται θεοστυγές δόγμα, οὐδὲ, ὅσον εἰς μνή-
 μην ἀφίχθαι τῶν πονηρῶν καὶ μυστρῶν συνταγμά-
 των, ἀλλ' ἢ μόνον κατὰ τὴν δοῦλην ταύτην καὶ
 ἠδραποδισμένην καὶ τὰ θεῖα κατ' ἐξουσίαν παίζου-
 σαν, ἐν ἧ τὸ ἐμπικθὲς καὶ πρόσυλον τὸ ⁷² περὶ γῆν
 στρεφόμενον καὶ ἰλυσπώμενον γήϊνον καὶ ἀλαζονικὸν
 καὶ ὑπερήφανον πρυτανεύει φρόνημα, ἐνθα τὸ φίλ-
 αυτον, τὸ φιλαρχον ⁷³, τὸ φιλήδονον, τὸ φιλόδοξον ⁷⁴,
 ἢ πάντων καταθύμιος ⁷⁵ ἀπόλαυσις, τὸ πάντων
 ἐθέλειν ἄρχειν καὶ μηδὲ πρὸς αὐτοῦ Θεοῦ ἄρχεσθαι
 καὶ ἡ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης ⁷⁶ ἢ μᾶλλον εἰπεῖν αἰ-
 σχύνης κτήσεις καὶ περιποίησις· ἐνθεν ⁷⁷ ἢ κατὰ τοῦ
 Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων ὕβρις καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὁ
 διωγμός· ἐντεῦθεν κατακυριευόμενον ἢ τυραννύ-
 μενον τὸ ὑπήκοον, τοῖς ἐκείνων ⁷⁸ δόγμασι καὶ θε-
 λήμασι ὑποκύπτειν ἐκδιάζεται, ὧν ἐνεκεν τὸ ἐμψυ-
 χον κεχάλευται· καὶ ἐσχεδιάσται ⁷⁹ ὄπλον, σχήματα
 μὲν τοῦ σωματοφυλακτεῖν ⁸⁰ ἡθροισμένον, ταῖς δὲ ⁸¹
 ἀληθείαις τοῦ ἐκπορθεῖν τὴν Ἐκκλησίαν [Χριστοῦ]
 καὶ λητίζειν ἐπινενοημένον, πρυφάσει τοῦ συμπε-
 ριγράφεσθαι τὴν Χριστοῦ θεότητα ἐν τῇ εἰκόνι
 παραληροῦντες· **693** ὡς εἰ τις καὶ τὸ ἡλιακὸν
 τοῦτο δὴ καὶ ⁸² δισκοειδὲς σῶμα γεγραμμένον ἐν
 τινι τέπῳ, καθὼς ἐν τισιν ὁρᾶται γινόμενον, ὑπο-
 δείξειεν ⁸³, ἔδογματίσειεν ἂν καὶ τὴν τοῦ φωτὸς οὐσίαν
 καὶ αὐτὴν συγγράφεσθαι καὶ περιγράφεσθαι ⁸⁴ ἢ
 πάντως ἐκ τοῦ ἡλίου τὸ φῶς ἀποτέμενεσθαι· ἢ πάλιν
 ἀκτίνα ἡλίου ⁸⁵ πρὸς δένδρον προσβάλλουσαν ἴδοι,
 εἰ ἐκτμηθεῖ τὸ δένδρον ⁸⁶, συνεκκοπήσεσθαι καὶ
 τὴν ἀκτίνα παραφρόνως ἐνομισθῆ. Καὶ μέντοι· καὶ
 ἐπὶ πυρὸς καὶ ἄλλων τιῶν διανοηθήσονται, ἵνα ἐν-
 δικῶς παρὰ παιδῶν παιζόντων παιχθήσονται φρο-
 νοῦντες ἀσυνετώτερα. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν εἰρημίων
 οὔτε γίνεσθαι οὔτε ὁρᾶσθαι πέφυκεν οὔτε μὴν λέγε-
 σθαι χῶραν ἔξει ⁸⁷, πόσω μᾶλλον ἐπὶ τῆς ἀπορρήτου
 καὶ θείας φύσεως ἢ ἐπὶ τῆς ἀφράστου καὶ ἀνερμη-
 νεύτου Χριστοῦ οἰκονομίας ταῦτα λέγειν ἢ ἐννοεῖν
 ἀδύνατα καὶ ἀνεπιχείρητα· οὐδὲ ⁸⁸ σαρκούμενος ἢ
 πάσχων ὑπὲρ ἡμῶν, τῷ σώματι τούτῳ ⁸⁹ πέπονθε·
 ἐπεὶ οὕτω γε καὶ εἰ ἀνθρωπος τὸ ⁹⁰ καθ' ἡμᾶς εἰκο-
 νίζοι ⁹¹ τῷ σώματι, ἀνάγκη καὶ τὴν ψυχὴν συνεικο-
 νίζεσθαι ἢ πάντως θεομήξεσθαι χωριζομένην ⁹²· τί
 γὰρ ἕτερον θάνατος ἢ χωρισμός ψυχῆς ἀπὸ σώμα-
 τος; Ὅθεν ἐν τούτοις φαίνονται προδήλως οὐδὲν
 ἦετον ἀσεβοῦντες ἢ ἀμαθαινόντες· οὐ γὰρ Ἰσασιν
 ὅσον γραπτοῦ καὶ περιγραπτοῦ τοῦ τε γράφειν καὶ
 περιγράφειν τὸ ἰδιόζον καὶ διηλλαγμένον, καὶ διὰ
 τούτο φανακίζόμενοι ματαιολογοῦσιν. Ποῦ δὲ ὅλως
 σῶμα ἄγραφον ἢ ἀπερίγραφον ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος
 ἦκουσται; ἢ πῶς ὁ τοῦ σώματος ὄρος καὶ λόγος σω-
 θήσεται, εἰ μὴ ταῦτα ἔχοι; Ὅ τοίνυν μὴ δοξάζων
 γράφεσθαι ἢ περιγράφεσθαι τὸν Χριστὸν σῶματι, ἢ

quicumque memoriæ succurrunt, pessimos sceler-
 tissimosque populos, nisi tantum apud gentem
 hanc servilem, dejectam, ac Deo quantum potest
 irridentem, ubi cupiditatibus indulgens, materialia
 terrenaque appetens, humi reptans, superbusque et
 arrogans regnat spiritus, ubi amor sui ipsius,
 amor dominationis voluptatumque et honorum,
 ubi omnibus indulgent libidinibus, omnibus vo-
 lunt imperare nec ipsi Deo subjacere, et humanam
 gloriam, seu potius ignominiam, acquirere nituntur.
 Inde adversus Deum et sancta contumeliæ, et Eccle-
 siæ persecutio; inde victa perdomitaque voluntas,
 illorum subjacere cogitur dogmatibus ac voluntati-
 bus, propter quæ terribilia fabricaverunt et appro-
 peraverunt arma, in specie quidem pro custodia
 corporum collecta, revera autem comparata ad
 vastandam spoliandamque ecclesiam, stulte præ-
 terentes Christi divinitatem in imagine circumscribi.
 Perinde ac si quis solare hoc et disco simile corpus in
 aliquo loco descriptum, sicut in quibusdam videtur,
 ostendendo, contenderet lucis essentiam ac splendo-
 rem conscribi et circumscribi, aut a sole lumen ab-
 scidi; veladium solis ad arborem percussus vi-
 dens, succisa arbore simul et radium conscidi demen-
 ter arbitretur. Et sic tamen de igne ac de quibus-
 dam aliis opinabuntur, ut merito a pueris nugantibus
 illudantur tanquam imprudentiora sentientes. Si
 enim ita de præfatis nec fieri, nec videri, nec etiam
 dici potest, quanto magis de ineffabili divinaque
 natura aut de inenarrabili inexplicabilique Christi
 œconomia talia dicere aut cogitare omnino impos-
 sibile est. Neque enim, incarnatus et pro nobis
 patiens, corpore hoc fictitio passus est; alioquin si
 quis nos corpore repræsentaret, simul et animam
 repræsentari oporteret, vel, anima separata, essemus
 mortui: quid enim aliud mors quam separatio
 animæ a corpore? Unde in hoc manifeste patent im-
 pii pœriter et ignari: quippe qui nesciunt quantum
 descriptum a circumscripso et describere a circum-
 scribendo distet ac discrepet, ideoque decepti vana
 effutiant. Porro ubi unquam auditum est corpus
 describi et circumscribi non posse? aut quomodo
 corporis natura et ratio servabitur si hujusmodi
 non gaudeat proprietatibus? Qui igitur Christum
 corpore describi aut circumscribi negat, vel quid
 sit corpus ignorat, proindeque rectam non habet
 opinionem; vel corpus cognoscens animæ naturam
 non servat integram. Qui ergo constitetur Christum
 assumpsisse corpus corpori nostro simile, cum hoc
 nostrum describi et circumscribi queat, necessario et
 Christi corpus describi et circumscribi posse confite-
 bitur: si non posterius, ergo nec prius concedet,

Variorum lectiones et notæ.

⁷² πρ. τῶν π. γῆν στρεφόμενων καὶ ἰλυσπώμενων ed. ⁷³ τὸ φιλαρχον, τὸ φίλαυτον C. 310. ⁷⁴ ἢ κενό-
 δοξον add. C. 310. ⁷⁵ καταθύμιων ed. ⁷⁶ δ. ἄ. μ. ε. Ced. 310. ⁷⁷ ἐντεῦθεν Id. ⁷⁸ τοῖς ἐκείθεν δ. Id.
⁷⁹ ἐσχεδιάσται Id. ⁸⁰ σχηματοφυλακῆν P. cod. et præcedenti σχημ. ⁸¹ δὲ om. Coisl. 310. ⁸² δὴ τ. ed. τουτοῦδι?
 διὰ τ. Coisl. 310. ⁸³ ὑποδείξας? ⁸⁴ καὶ π. om. Coisl. 310. ⁸⁵ sic cod. et P. ἢ εἴπω δένδρον ed. ⁸⁶ ἦδη
 ε. δὲ cod., ἦδει εἰ ἐκτ. τὸ δ. σ. P. ἴδοι, ἐντ. δὲ τὸ θ. συνεχ. ed. ⁸⁷ ἐξῆν cod., ἔξειν P. ⁸⁸ γὰρ add. ed.
 τοῦτο P. τούτων τι C. ⁸⁹ τῶν κ. ἢ. εἰκονίζοι τ. σ. ed. τὸ κ. ἢ. ε. σ. P. ⁹⁰ εἰκ. Coisl. 310. ⁹¹ χωρι-
 ζομένων ed. χωριζόμεν. cod. χωριζόμενον Coisl. 310.

quod irrationabile ac ridiculum foret. Nos igitur non circumscribimus, sed describimus.

παραίτεται. Ὁ γοῦν ὁμολογῶν σῶμα τὸν Χριστὸν ἀνειληφέναι· ὅποιον τὸ ἡμέτερον, τούτο δὲ ἔστι γραπτὸν καὶ περιγραφτὸν, [ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα γραπτὸν καὶ περιγραφτὸν] (176*) εἶναι συνομολογήσειεν· εἰ δὲ τὸ δεύτερον οὐ δίδωσιν, οὐδὲ τὸ πρῶτον ἄρα, δὲ 694 πάντῃ ἄλλογον καὶ καταγέλαστον. Οὐ περιγράφομεν οὖν ἡμεῖς, ἀλλὰ γράφομεν.

Effutiunt miseri aliud adhuc absurdius : quem enim circumscribi posse negant, nescio quomodo imagine circumscribi simpliciores mentiuntur. Si vero Christum imagine non esse repræsentandum rursus effutiant, circum illos patulo ore hiat gurges magistrorum eorum, Manetis, Valentini et Marcionis : nam specie et phantasia incarnatum esse Verbum Dei arbitrantur, haud minus blasphema diaboli ore transigentur, qui adversus omnia Dei decreta insurgere non erubescunt, et quidem quinam? Accusatores eorum qui laudantur, tenebrosi contra lucem, contra sapientiam ignari, ingræte creaturæ contra vocem divinam.

CCLXIII. Regnum Michaelis Amoræi.

Post hunc perfidum Leonem imperavit Michael Balbus Amoræus annos 8, menses 9, et mortuus est ex dysuria cum vehementissimo renum dolore. Hic nonnihil de malitia quæ animam ejus pridem occuparat remittens, quantum videlicet in ergastulis pœnis et exsilio constitutis libertatem relaxationemque fictam somniare licuit, impii prædecessoris sui infestam Deo fovebat mentem; pari namque gravis hæreseos detinebatur unco, ex animi stupiditate et ignorantia. Unde silentio habito : « Qui ante nos, inquit, ecclesiasticorum dogmatum leges et statuta perscrutati sunt, de iis examinabuntur, sive in bonum, sive in malum statuerunt; nos in quo Ecclesiam procedentem invenimus, in hoc et perseverandum decernimus.

Erat porro illi filius ex Euphrosyna, nomine Theophilus, quem in Magna ecclesia coronavit. Decrevit autem ut nullum habere liceret sermonem de imaginibus, sed procal abiret ac recederet synodus Constantini atque Tarasii necnon synodus convocata sub Leone de hujusmodi quæstionibus, et profundum de imaginibus servaretur silentium.

δὲ τι ἐστὶ σῶμα οὐκ ἔγνω, ἐξ οὗ μὲν δὲ ὄξυν ὀρθὴν κέκτηται, ἢ γνοῦς σῶμα καὶ ψυχὴν ὡς ὄξισθαι καὶ περιγραφτὸν, [ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα γραπτὸν καὶ περιγραφτὸν] (176*) εἶναι συνομολογήσειεν· εἰ δὲ τὸ δεύτερον οὐ δίδωσιν, οὐδὲ τὸ πρῶτον ἄρα, δὲ 694 πάντῃ ἄλλογον καὶ καταγέλαστον. Οὐ περιγράφομεν οὖν ἡμεῖς, ἀλλὰ γράφομεν.

(27) Κενολογοῦσι δὲ οἱ ἄθλιοι καὶ ἄλλο ἀτοπώτερον· ὃν γὰρ φασι ἀπερίγραφτον, οὐκ οἶδ' ὅπως ὕπ' εὐθελείας συμπεριγράφεσθαι τῇ εἰκόνι τερατεύονται. Εἰ δὲ δὴ μὴ χρῆναι τὸν Χριστὸν εἰκονίζεσθαι πάλιν κενολογῆσουσιν, ἢ τῶν διδασκάλων αὐτῶν χάρυβδις αὐτοὺς μεγάλως περιέκλινε, Μάνεντος, Οὐαλεντίνου τε καὶ Μαρκίωνος· δοκῆσει γὰρ [καὶ] φαντασίᾳ τὸν θεῖον λόγον σεσωματώσθαι ὡς ὄξισθαι, οὐδὲν ἦττον τῇ προτέρᾳ τοῦ ψεύθους βλασφημίᾳ περιπαρήσονται, οἷγε πρὸς πᾶσαν τὴν οἰκονομίαν παραταττόμενοι δυσσεβῶς ἠκατερυνθῶσι· καὶ ταῦτα τίνες; Οἱ κατήγοροι τῶν ἐπαινουμένων, οἱ σκοτεινοὶ περὶ τὸ φῶς, οἱ περὶ τὴν σοφίαν ἀπαιδευτοὶ, τὰ ἀχάριστα κτίσματα κατὰ τὴν θεολόγον φωνὴν.

ΣΞΓ'. Βασιλεία Μιχαὴλ τοῦ Ἀμοραίου.

Μετὰ δὲ τούτον δόλιον Ἄεοντα ἐβασίλευσε Μιχαὴλ ὁ Τραυλὸς ὁ Ἀμοραῖος ἔτη ἡ', μῆνας θ', καὶ ἀπέθανεν ἐκ δυσουρίας καὶ τῆς σφοδρωτάτης ἀλγηδόνης τῶν νεφρῶν, ὅς μικρὸν τι τῆς προκατασχούσης κακίας ὑπενοῦς ὄσον τοὺς ἐν εἰρηκαίς, καὶ πόνοις καὶ ἐξορίαις ἐλευθερίαν τε καὶ ἀνεσιν ὄνειρώδη φαντάζεσθαι, τὸ τοῦ προηγησαμένου δυσωνύμου καὶ δυσσεβοῦς ὑπέθαλπε θεοσυγῆς φρόνημα, καὶ ὁμοίως τῷ αὐτῷ περιεπάρη τῆς δεινῆς αἰρέσεως; ἀγκίστρω ἐξ ἀκροτάτης ἀλογίας καὶ ἀπαιδευσίας. Ὅθεν ἐπὶ σελεντίου ἔφη· «Οἱ 695 μὲν πρὸ ἡμῶν ἐρευνησάμενοι τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν τε καὶ κανόνων καὶ δογμάτων τὴν ἀκριβείαν, τὸν περὶ αὐτῶν εἰσπραχθήσονται λόγον, εἰ καλῶς ἢ κακῶς ἐθέσπισαν· ἡμεῖς δὲ ἐν ᾧ εὐρομεν τὴν Ἐκκλησίαν βαδίζουσας, ἐν τούτῳ καὶ διαμείνειν προκρίνομεν.

(2) Ἦν δὲ αὐτῷ παῖς ἐξ Εὐφροσύνης ὀνόματι Θεόφιλος, ὃν καὶ ἔσπευεν ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἐθέσπισε δὲ ὡς μὴ ἔχειν τινὰ ἐπ' ἀδείας κινεῖν λόγον περὶ εἰκόνων, ἀλλ' ἐκποδῶν γενέσθω καὶ οἰχέσθω καὶ ἡ Κωνσταντινίου σύνοδος καὶ ἡ Ταρασίου καὶ ἡ νῦν ἐπὶ Ἄεοντος γενομένη περὶ τῶν τοιούτων ζητημάτων καὶ σιγῇ βαθεῖα τῆς τῶν εἰκόνων μνήμης γενέσθω.

Varie lectiones et notæ.

¹⁸ ψυχὴ cod. ¹⁹ κάκεινο γρ. ²⁰ καὶ add. Coisl. 310. ²¹ sic cod. et P. δώσει ed. ²² παντὶ ἄλ. κατ. Coisl. 310. ²³ περιγράφομεν—γράφομεν καὶ κ. οἱ ἰδ. ²⁴ αὐτοῖς μέγα περιεχρῆναι ἰδ. ²⁵ sic cod. et C. σεσαρκῶσθαι ed. ²⁶ τῆς προτέρας ψευδοῦς βλασφημίας Coisl. 310. ²⁷ οἰκουμένην ἰδ. ²⁸ οὐ add. C. θεολόγον γλωτταν Coisl. 310. ²⁹ 820. ³⁰ M. δ. A. C. τῶν ἵστικ' ἀπὸ τοῦ κόσμου, ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ως' ed. ³¹ ὁ Τρ. om. Coisl. 310. ³² καὶ add. ἰδ. ³³ τῶν ν. ἀρρώστιας τε καὶ ἄ. ἰδ. τῶν ν. σ. ἄ. τῶν ν. ed. Leo. ³⁴ προκατεχ. Leo. C. ³⁵ ποιναί; Leo. ³⁶ ἄ. ἀμφιβλήστῳ περιπαρεῖς τῆς δ. ἄ. ἰχθύος δίκην τοῖς τῶν δ. σαθροῖς καὶ ἀσεβέσιν ἀπέθανεν ἐξ ἀκροτάτης ἀβελτηρίας τε καὶ ἀλογίας· ἀμύητος γὰρ σφόδρα καὶ ἀπαιδευτος ἐτύγχανεν· ἀμαθίαν γὰρ ἐκ πατρὸς ἀλογίας καὶ ἀπειροκακίας· ὡς περὶ ἰκανὴν οὐσίαν κληρωσάμενος ἔθεν ἐπὶ λαοῦ δημηγορήσας φησὶν Coisl. 310. ³⁷ σελέντιον Leo. ³⁸ οὖν ἰδ. ³⁹ sic cod. C. et Leo. τὸν ἐκκλ. θεσμῶν; θ. τε καὶ κ. καὶ om. Coisl. 310. ἄ. θ. τε καὶ κ. καὶ om. ed. ⁴⁰ δ. αὐτοῦ κ. Coisl. 310. ⁴¹ ἢ καλῶς; ἰδ. ⁴² ἡμεῖς—βαδίζουσας om. ἰδ. ⁴³ διαφυλάττειν C. Leo. ⁴⁴ Τούτο δὲ ἀκριβοῦντες διαθεβαίωμεν ὡς μὴ θαρρῆναι τινὰ κατ' εἰκόνων ἢ ὑπὲρ εἰκόνων παρῆρησι κινεῖν τὴν γλωτταν, ἀλλ' ἐκ ποδῶν ἐστω καὶ οἰχέσθω καὶ ἡ C. ⁴⁵ χρῆσιζα ἰδ.

33 (3) Ἐφ' οὗ Θωμᾶς ὁ ἀνάρτης, 34 τῶν ἀνατολικῶν μερῶν ἀπάρας ἦδη καὶ λαὸν ἀγυροῦσθαι καὶ ἐπιμίχον συλλεξάμενος 35 καὶ ἔπισυρόμενος, ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἐκίνησε, τῆς βασιλείας 36 παρ' ἀξίαν ἐπιέμενος· ἐκ γὰρ τῆς Ῥωμαίων γῆς ὀρμώμενος, δυσγενῆς τε καὶ ἀφανῆς ὢν, πρὸς τὰ μέρη τῆς Συρίας ἀφίκετο, Κωνσταντῖνον αὐτὸν μετονομάσας καὶ υἱὸν Εἰρήνης τῆς βασιλείας· κἀνεῦθεν 37 πολλοὺς τῶν Βαρβάρων 38 καὶ Χριστιανῶν ἀπατήσας καὶ λαὸν ἀπειρον ἐκ διαφόρων ἔθνῶν συναθροίσας ἐπὶ τὴν 39 Κωνσταντῖνου πόλιν ἐπήει 40 ἐν ὄχλῳ βαρεῖ καὶ στόλῳ μεγάλῳ, καθάπερ τι θηρίον ἀλλόκοτον καὶ πολύμορφον, ποικίλον τε καὶ πολυκέφαλον, τὰ πολυειδῆ γένη τῶν ἔθνῶν 41 συναθροίσας 42, καὶ εἶα τις ἄλλος Σαναχερίμ κατὰ τῆς νέας Ἱερουσαλὴμ καθοπλισάμενος 43 ἐμεγαλαύχει τῶν 44 ἐπομένων πῶ πλῆθει καὶ κατηλαζονεῦετο, μὴ πάμπαν, ὡς δοικε, νοήσας 45, ὅτι 46· οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ 696 γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλῆθει ἰσχύος αὐτοῦ, καὶ ψευδῆς 47 ἵππος εἰς σωτηρίαν· καὶ 48· ὁ Κύριος διασκεδάσει βουλὰς ἔθνῶν 49 καὶ τὰ ἐξῆς. Εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα ἡ πόλις (176^b) οὐκ εἶχεν Ἐζεκιάν, εὐσεβῆ φημι 50 καὶ ἐνάρετον βασιλεία, ἀλλ' οὐ 41 παρεῖδεν 51 ὁ τοῦ παντὸς πρῶτανις καὶ φιλόδηρπος Κύριος πολιορκουμένην 52 τὴν πόλιν αὐτοῦ καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ· ἀλλ' ἔνεκε 44· τῆς τλαιπιωρίας τῶν πτωχῶν καὶ τοῦ στεναγμοῦ τῶν πενήτων, ἔφη καὶ τότε 45· 46· ὁ Νῦν ἀναστήσομαι καὶ ὑπερασπιῶ 47 τῆς πόλεως 48 μου καὶ τοῦ λαοῦ 49 μου, ὡς 46· τότε καὶ 47· νῦν φησι, ἀλλὰ ὁ Δι' ἐμὲ καὶ τὸν ἐκ σπέρματος Δαυὶδ φόντα 48 Υἱὸν μου καὶ διὰ τὴν νέαν Ἱερουσαλὴμ, ἣν ἐξελε-

(4) Καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ δυσσεβοῦς Ἀχαάβ, τοῦ Σύρον πολλὰς μυριάδας κατ' αὐτοῦ συνεληγχότος καὶ βρενθουμένου καὶ λέγοντος 53· ὁ Εἰ ἐκποίησαι Σαμαρεία 54 παντὶ τῷ λαῷ, τοῖς περὶ μου, ἡ δὲ ἔδωκε φάδω εὐθύς τοῦ τρισαθλοῦ βασιλέως ὁ φιλοκτιρῶν Θεὸς τὸ δέος, 55· Ἰδοὺ, λέγων, ἐγὼ δίδωμι αὐτὸν 56 εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ γνώσῃ ὅτι ἐγὼ Κύριος· ὅπερ καὶ γέγονε· καὶ δὴ παρατυκὰ δίδεχε 57 τοῖς οἰκείοις· καὶ τοῖς 58 ἄλλοτριῶς τὴν ἰδίαν ἰσχὴν καὶ τὸν Δαυὶδ ἀληθεύοντα 59· ὁ Κύριος κραταῖος καὶ δυνατὸς, Κύριος δυνατὸς ἐν πολέμῳ· Τῆς γὰρ συμπλοκῆς γενομένης 60, δύο καὶ δέκα τῶν ἀντιπά-

Adversus eum Thomas quidam rebellis ex Orientalibus partibus arma suscepit, et permista humilique plebe collecta et secum ducta, contra Byzantium movit imperium affectans quamvis tantæ dignitati impar. Ditionem Romanam deserens, ipse obscuro et ignobili loco natus, ad partes Syriæ se contulerat, Constantinum se ipsum nominans et imperatricis Irenes filium: ex quo, multis tam Barbaris quam Christianis seductis, magnamque multitudinem ex variis gentibus collectam secum trahens, Cpolim petiit cum exercitu valido et magna classe, quasi bellua monstrosa et multiformi, variaque et multicipiti, diversis gentium generibus adunatis, et ipse quasi alter Sennacherib adversus novam Hierosolyam armatus, sequentium multitudine gloriabatur et superbiebat, minime, ut decet, reputans quia, « Non salvatur rex per multam virtutem, et gigas non salvabitur in multitudine virtutis suæ, et fallax equus ad salutem; » et: « Dominus dissipat consilia gentium; » et reliqua. Quanquam enim plerumque civitas non habebat Ezechiam, imperatorem scilicet pium et virtute præditum, non tamen Rex omnium et misericors Dominus civitatem suam populumque suum deserebat obsessum, sed « propter miseriam inopum et gemitum pauperum » dixit etiam tunc: « Exurgam et protegam urbem meam populumque meum; » non addit nunc sicut et tunc: « Propter me et propter David servum meum, » sed: « Propter me, et propter natum ex semine David Filium meum, et propter novam Jerusalem quam elegi. »

Υἱὸν μου καὶ διὰ τὴν νέαν Ἱερουσαλὴμ, ἣν ἐξελε-

Etenim sub impio Achab, cum Syrus multis myriadibus adversus eum congregatis gloriabundus diceret: « Si suffecerit Samaria toti multitudini pedibusque meis; » facile brevique miserissimi regis formidinem misericors Dominus solvit dicens: « Ecce ego tradam eum in manu tua hodie, ut scias quia ego sum Dominus. » Quod factum est, et confestim tum indigenis, tum extraneis, ostendit suam virtutem et veritatem Davidici hujus effati: « Dominus fortis et potens, Dominus potens in prælio. » Commissa enim pugna, centum et viginti hostium millia Israel prostravit. Ut autem hi et illi scirent

Variæ lectiones et notæ.

822. 33 ex add. C. Leo. 34 προσυλλ. ed. 35 πανούργως add. Coisl. 310. 37 γέτοι ed. γε τοὺς Coisl. 310. 38 β. κατὰ Leo. 39 ἐπὶ τῇ K. C. Leo. 40 ἐπήει om. Coisl. 310. 41 ἀθροίσας ed. 42 καὶ ἀνεληγμένους add. Coisl. 310. 43 ἐξοπλ. Id. 44 τῷ πλ. τῶν ἐπ. Id. 45 ἐν. κατὰ πολλὴν ἀβελτερίαν δε οὐ Id. 46 Ps. κxxii, 16. 47 ἀ. ψ. Coisl. 310. 48 Ps. κxxiii, 10. σωτ. ὁ ἐν δὲ πλῆθει δυνάμειος αὐτοῦ οὐ σωθήσεται· καὶ Κύριος Coisl. 310. 49 ἔθνῶν ἀθετεῖ δὲ λογισμοὺς λαῶν καὶ ἀθετεῖ βουλὰς ἀρχόντων· ἡ δὲ βουλή τοῦ Κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα μένει, εἰ Id. 50 φημι om. Coisl. 310. 51 τί ποῦ διὰ τῆς τοῦ κρατοῦντος πολλῆς ἀγνωσίας καὶ ἀπροσεξίας πεφανακισμένην τε καὶ διεφθαρμένην γνώμην τε καὶ πίστιν Id. 52 περιεῖδεν Id. 53 πολιορκουμένον τὸν λ. 54 Ps. vii, 5. 55 IV Reg. κx, 6. 56 ποῦ πάντως Coisl. 310. 57 ὅπερ add. Coisl. 310. 58 κ. ταύτης Id. 59 λαοῦ, οὐ ed. διὰ om. P. 60 ὡςπερ τ. καὶ νῦν φ. ed. καθὼς εἶρηκε τὰ κατὰ πρὸ τῆς ἐνσάρκου οικονομίας Coisl. 310. 61 κ. ἐ. τῆνικαυτὰ πρὸ τῆς ε. δ. 134. 62 φόντα Δ. Coisl. 310. 63 III Reg. κx, 10. Εἰ ἐ. (πρὸς) = ἀρκέσει, πληροφορήσει) ὁ χοῦς Σαμαρείας. 64 ταῖς δραξί C. et corl. LXX δι' ἑαυτῶν alii τ. ἀλώπεκι δι' ἑαυτῶν. 65 φάσκων add. C. om. λέγων. 66 σήμερον III Reg. κx, 13, om. τὰς. 67 δ. καὶ τοῖς ed. γέγηθεν καὶ τοῖς Coisl. 310. 68 δ. τοὺς, κ. τ. λ. P. cod. τὸν ἱερὸ-φάλλον ἀλ. C. 69 Ps. κxiv, 8. 70 γεγεννημένης C.

Dei esse hanc plagam, eorum qui in quamdam fugerant civitatem murus cadens viginti septem millia oppressit.

Illa igitur Syri et Armenii insolentia elatus et tumefactus Thomas, Constantini vel potius Dei civitatem depopulabatur unius anni spatio, civibus laterim optimo instructo ordine fortiter obsistere paratis, sive tutando forent urbis mœnia, sive navali prælio decertandum. Naves enim obsidentium plurimas incenderunt et eorum agmina in fugam verterunt. Ipse vero, præ rerum angustia, urbe derelicta, in Thraciam secessit vastitatem illaturus. Illam igitur deprædatus modice, nec ut sperabat, sed ut divina Providentia permittebat propter peccata nostra, nihil amplius perfecit eorum quæ expectabat: siquidem non solum adverso casu eversam perit quod tanta cura appetebat, sed etiam qua pollere videbatur ac ducebatur gloria et potentia fere spoliatus omninoque orbatus fuit.

Etenim cives, ut dictum est, generose et acriter reluctantes vi et auxilio Omnipotentis, et cum tanta spe de mœnibus terraque et mari pugnantes strenue ac fortiter, fere penitus putridos illius faeces diluerunt: illis enim propugnaculis, de quibus nimia domens confidentia gloriabatur et superbiebat, plurimis scilicet ejus navibus exustis, delectisque hostium viris ac ducibus devictis, vertigo et magna ægritudo mobilissimum levissimumque Thomam corripuit; quin etiam infiduciosas multaque in-lustria excogitatas, quas inexpectabiles arbitrabatur et capti difficillimas, facile destruxerunt penitusque diruerunt. Et sic « domus quidem David, » Christi videlicet civitas ibat « semper seipsa robustior, domus autem Saul, » hostium scilicet caterva, jat « decrescens quotidie realiter, et Deus glorificabatur, et videre erat manifeste in ipso vere adimplendum illud sacrum oraculum: « Destruixisti omnes bases ejus, posuisti firmamentum ejus formidinem, » et reliqua psalmi. Unde urbis incolæ cantabant: « Hi in curribus, et hi in equis, » et reliqua psalmi.

« Εἶθον τὰ ὄχυράματα αὐτοῦ δειλίαν, » (177) πόλεως ἔψαλλον « Οὗτοι ἐν ἄρμασι καὶ οὗτοι ἐν ἵπποις, » καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ ψαλμοῦ.

Ac divinus sermo illis promptam citatissimumque ipsorum inimici casum quam opportune pro-

λων μυριάδας ὁ Ἰσραὴλ κατηκόντισεν ⁶¹. Ἴνα ἂ κακείνοι καὶ οὗτοι μάθουσιν ὡς θεήλατος ἢ πληγῆ, τῶν διαπεφευγόντων εἰς τινὰ πόλιν καταπεσόν τ) τείρος κατέχωσε χιλιάδας κς'.

697 (5) Ταύτη τοίνυν ⁶² τῇ ἀλαζονείᾳ τοῦ Σύρου καὶ τοῦ Ἀσσυρίου χρησάμενος καὶ ὁ ματαιόφρων Θωμᾶς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μᾶλλον δὲ Θεουπόλιον, ἐφ' ἕνα χρόνον ἐπόρθει, τῶν πολετῶν γενναίως ⁶³ ἀντιπαρατατιόμενον καὶ τειχομαχοῦντων καὶ ναυμαχοῦντων· τὰς γὰρ πλείστας αὐτῶν ναῦς ἐτροπώησαν, καὶ τοὺς λογάδας τῶν πολεμίων αὐτῶν ἐτροπώσαντο. Ὁ δὲ, ἀμχανίᾳ ληφθεὶς, τὴν πόλιν ἀφείδ' ἐπὶ τὴν Θράκην ἐχώρει ⁶⁴, ταύτην ληϊζόμενος· λαφυρζωγῆσας οὖν αὐτὴν μετρίως, ἀλλ' οὐχ ὡς ἤλπίζεν, ἀλλ' ὡς ἡ θεία Πρόνοια παρεχώρει ⁶⁵ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, οὐδὲν πλέον ἤρυσεν ὧν προσεδόκησεν καὶ γοῦν οὐ μόνον εἰς ἐναντίωσιν αὐτῷ παρέστη ⁶⁶ καὶ περιετράπη ⁶⁷ καὶ παρέθη ⁶⁸ τὸ σπούδασμα, ἀλλὰ γε καὶ ἔπερ ⁶⁹ ἔχειν ἔδεικε ⁷⁰ καὶ κατεφαντάζετο κλέος καὶ σθένος ἀπεγυμνώθη μικροῦ ὄσιν καὶ διώλων ⁷¹.

(6) Οἱ γὰρ τοὶ ⁷² πολῖται, ὡς εἰρηται ⁷³, γενναίως τε καὶ σφοδρῶς ἀντιπαραταξάμενοι ⁷⁴ τῇ βοῇ καὶ συμμαχίᾳ τοῦ κρείττονος καὶ μετὰ τοιαύτης ἐλπίδος τειχομαχοῦντες ⁷⁵, καὶ πεζομαχοῦντες, καὶ ναυμαχοῦντες ἀνδρικῶς καὶ καρτερῶς ⁷⁶, ἅπαν ⁷⁷ σχεδὸν τὸ σαθρὸν αὐτοῦ φρούραγμα κατέλυσαν· τὰ γὰρ ὄχυράματα, ἐφ' ὧν ⁷⁸ πεποιοῦσθε ἀνοήτως ἄγαν ἐνηθρόνετο καὶ κατεθρυσέμετο, τὰς ναῦς αὐτοῦ ⁷⁹ λέγω ⁸⁰ τὰς πλείστας πυρπολήσαντες καὶ τοὺς λογάδας τῶν πολεμίων καὶ στρατοπεδάρχας τροπώσαντες, σκοτοδινία πολλὰ καὶ ἀμχανία περιέσχε τὸν εὐρίπριστον καὶ κουφώτατον Θωμᾶν· καὶ μὲν ἀλλὰ καὶ τὰς πολυμηχάνους αὐτοῦ ⁸¹ καὶ πολυτρόπως ⁸² ἐξυρρημένας ἐλεπόλεως πάσας, ἀκαταμαχῆτους ὄσας ⁸³, ὡς φέτο, καὶ δυσάλωτους, διέφθειραν **698** καὶ κατέλυσαν εὐπετῶς ἄρῃην. Καὶ οὕτως ⁸⁴ ὁ μὲν οἶκος Δαυὶδ, ὁ ἤγουν ἡ τοῦ ⁸⁵ Χριστοῦ πόλις, ἐπορεύετο καὶ ἐκραταιοῦτο ⁸⁶, ὁ δὲ οἶκος Σαουλ, ὁ ἦτοι ⁸⁷ τῶν πολεμίων τὸ στέφος, ἐπορεύετο καὶ ἠσθένει· τῷ ὄντι, καὶ θεὸς ἰδοῦστέος, καὶ ἦν ἰδεῖν ἀναργῶς ὄντως ἐπ' αὐτῷ πληρούμενον τὸ ἱερὸν ⁸⁸ λόγιον ⁸⁹· « Καθεῖλες πάντας τοὺς φραγμοὺς αὐτοῦ ⁹⁰, καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ ψαλμοῦ· ἔνθεν τοι ⁹¹ καὶ οἱ τῆς

(7) Ὁ δὲ θεὸς λόγος ⁹² παρεγγυώμενος καὶ προσευγαλιζόμενος αὐτοῖς· εὐ μάλα τὴν ἀθρόαν καὶ

Variae lectiones et notæ.

⁶¹ κατηκόντισαν C. 310, ἐπάταξεν — ρ' χιλιάδας. III Reg. κx, 29. ⁶² Ταύτην. τ. τὴν ἀλαζονείαν ed. ταυτ. τ. ἀλαζονί. cod. Τὴν τοίνυν βαρβαρικὴν ὄφρην καὶ ἀλαζονείαν τοῦ τε Ἀσσυρίου καὶ τοῦ Σύρου χ. καὶ θ. ὁ μ. καὶ τὴν K. μ. δὲ θ. ἐφ' ἑ. χ. ἐκπορθῆσας καὶ τὴν Θράκην δρωῦσας καὶ λαφυρζωγῆσας μετρίως καὶ οὐχ ὡς ἀνεροπολῶν ἀπεκαραδόκει, ἀλλ' ὡς C. ⁶³ ἀνδρείως ἀ. U. ἀνδρ. παρατ. ed. ⁶⁴ συνεχ. C. ⁶⁵ προσεχώρησεν Coisl. 310. ⁶⁶ περίστη H. ⁶⁷ τε ad. I. C. ⁶⁸ ἀπέθη τὸ σπούδαζόμενον C. ⁶⁹ ὁ C. 310. ⁷⁰ ἔδ. ἐχ. C. 310. ⁷¹ διώλων cod. ⁷² τοι om. ed. ⁷³ ὡς ἑ. οἰν. C. ⁷⁴ ἀντιπαρατατιόμενοι C. ⁷⁵ τ. καὶ ν. καὶ μέντοι τ. Coisl. 310, τ. καὶ ν. 150. ⁷⁶ καρτερικῶς P. ⁷⁷ ἅπ. ἀ. σχ. το. C. Coisl. 310. ⁷⁸ ἐφ' ἀ C. ⁷⁹ λ. δὲ τὰς πλ. ν. Coisl. 310, λ. δὲ τὰς πλείστας ν. 150. — στρατοπεδάρχ. cod. — στρατοπεδάρχων P. — Θωμᾶν om. C. — καὶ μὲν καὶ ἀλλὰ P. ⁸⁰ αὐτοῦ post ἑλ. Coisl. 310 et 150. ⁸¹ πολυτρόπως ed. ⁸² ὁ καὶ δ. φέτο Coisl. 310. ⁸³ II Reg. III, 1. ⁸⁴ ἦτοι Χριστοῦ π. C. ⁸⁵ καὶ ἔπρ. — ἔπρ. om. P. ex huiusmodi teleuto. ⁸⁶ ἦτοι om. ed. ⁸⁷ τὸ ἕτερον λ. I. ed. καὶ τὸ θ. I. λ. Coisl. 310. ⁸⁸ Ps. LXXIII, 40. ⁸⁹ αὐτῶν — αὐτῶν δ. διήρπασαν (διήρπασαν LXX) πάντας; et reliqua psalmi 42-44 C. ⁹⁰ ἑ. εἰ: C. 150. ⁹¹ Ps. x, 7. ⁹² αὐτοῖς; add. C.

ταχίστην κτάττωσιν τοῦ ἐχθροῦ αὐτῶν, ἀπεκρί-
 νατο ⁹² μόνον οὐχὶ λέγων ⁹³· « Τέκνα ⁹⁴, μακρο-
 θυμήσατε τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπιλοῦσαν ὑμῖν
 ὄργην· καταδύωζε γὰρ εἰ ⁹⁵ ἔχθρός σου· καὶ ἔφει
 αὐτοῦ τὴν ἀπώλειαν ἐν τάχει καὶ ἐπὶ τραχήλους ⁹⁷
 αὐτῶν ἐπιθήσῃ. » — « Θυραῖτε ⁹⁸, τέκνα, καὶ βοή-
 σεατε πρὸς τὸν Θεόν ⁹⁹. » — « Ὁ γὰρ ἐπαγαγὼν ὑμῖν ¹
 τὰ ² κακὰ ἐπέξει ὑμῖν τὴν αἰώνιον εὐφροσύνην
 μετὰ τῆς σωτηρίας ὑμῶν. »

³ (8) Ἐπεὶ οὖν ἀποκαμῶν ὁ τάλας καὶ πεπλανη-
 μένος ἀνόνητα ⁴ πολεμῶν καὶ ματαιοπονῶν καὶ
 μάλα δὴ ἀπογοῦς, ὡς τοῦ σκοποῦ διαμαρτήσας ἐκ
 διαμέτρου, καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ⁵ αὐτῷ κα-
 σέπιν προδήλως φεραμένον ἡμέρα καὶ ἡμέρα, καὶ
 πρὸς τούτοις μαθὼν ὡς ⁶ ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ τοὺς
 Βουλγάρους εἰς συμμαχίαν κατ' αὐτοῦ προσκα-
 λέσατο, παρικήρημα τὴν πόλιν ἔλασας, κατ' αὐτῶν
 θάπτον ὄρατο, οὐδὲ δὴ καὶ μαγεσάμενος καὶ πολλοὺς
 αὐτῶν διαφθείρας, εἰς Ἀρκαδίου πόλιν ἐκτετὸν ἀσφα-
 λίζεται, ὅθεν τὴν κατὰ ⁷ πρόσθεσιν αὐτοῦ ἀσπί-
 νειαν καὶ ἐλάττωσιν ὑφωρώμενος· ὅθεν οἱ περὶ **699**
 αὐτὸν, αἰσθόμενοι σαφέστερον τὴν τι δεινὴν οἰκείαν
 ἀπάτην καὶ τῆς κενῆς ἐλπίδος ἀποτυχίαν καὶ τὴν
 ἐκείνου πλησιάζουσαν πανωλεθρίαν, ἤρξαντο κατὰ
 μικρὸν ὑποχωρεῖν καὶ ὑποβρέειν καὶ ⁸ καταλιμπά-
 νει·ν αὐτὸν ὡς μάταιον καὶ λαοπλάνον.

(9) Ὁ δὲ γε ⁹ Μιχαὴλ ταῦτα μεμαθηκώς ¹⁰, αὐ-
 τίκα τῆς πόλεως ὑπέξελθὼν μετὰ πλείστης δυνάμεως
 πρὸς αὐτὸν ἐξώρμησε· καὶ δὴ περικαθίσας βραχύν
 τινα καιρὸν καὶ τούτον ἀμογητὶ χειρωσάμενος· καὶ
 τὸν τράχηλον ¹¹ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ¹² συνή-
 θειαν παπατικῶς καὶ ἀκρωτηριάσας αὐτοῦ ¹³ χιτ-
 ρας καὶ πόδας καὶ οὕτως ἀνασκοποῦσας, κατέπαυσε
 τὸν ἐν τρισὶν ἔτεσι δι' αὐτοῦ κατάρξαντα καὶ διαρκέσαντα χαλεπὸν καὶ δύσοιστον ¹⁴ ἐμφύλιον πολέ-
 μον.

(10) Ἀσχολουμένου ¹⁵ δὲ Μιχαὴλ πρὸς τὸν ἀν-
 τάρτην Θωμᾶν καὶ τῇ πρὸς τούτον φροντίδι παντὸς
 ἄλλου καταφρονήσαντος, Κρήτη καὶ Σικελία καὶ αἱ
 καλούμεναι Κυκλάδες νῆσοι τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρ-
 χῆς περιηρέθησαν ἐξ Ἄφρων τε καὶ Ἀράβων λα-
 θόντων ἀρχὴν ἄρτι πρῶτον διὰ τὰς τοῦ λαοῦ ἀμαρ-
 τίας· καὶ τὴν τῶν κρατούντων δυσσέθειαν καὶ
 ταπεινῶν καὶ ὑπὸ χεῖρα σφῶν ἄγειν τὰ τῶν Χρι-
 στιανῶν πράγματα.

¹⁶ (11) Ἐν τούτοις οὖν ὄντων καὶ οὕτω τῶν
 πραγμάτων διακειμένων, Μιχαὴλ μὲν ἐκ δυσουρίας
 καὶ τῆς τῶν νεφρῶν ἀλγηδόνος κακῶς ἀπηλλάγη τοῦ
 ζῆν, διεδέξατο δὲ τὴν ἀρχὴν ἀντ' αὐτοῦ Θεόφιλος,
 ὁ υἱὸς αὐτοῦ, μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Εὐφροσύνης.

Variae lectiones et notæ.

⁹² ἀπεφῆνατο Coisl. 310. ⁹³ λέγω Coisl. 310. ⁹⁴ τέκνα—ἐπιθήσῃ Baruch. iv, 25, om. ed. ⁹⁵ ὁ om. Coisl. 310, γὰρ εἰ σου om. Bar. ⁹⁷ τὸν τράχηλον Deut. xxxiii, 29. ⁹⁸ θαρσήσατε Bar. 27. ⁹⁹ ἔσται γὰρ ὑμῖν ὅπρὸ τοῦ ἐπαγαγόντος μνηία (Scholion) a secunda manu codicis, textui in P. e Barucho insertum ubi ἐπάγοντος; ut in cod. ¹ ἡμῖν ed. sed ὑμῖν Bar. 29. ² τὰ om. Coisl. 310. ³ 823. ⁴ ἀνόνητα C. ἀνονήτως ed. ⁵ αὐτῶν om. ed. propter sequens αὐτῶν. ⁶ μ. ὡς om. Coisl. 310. ⁷ τὴν κ. πρ. ἀσθ. ἀ. C. κατὰ τὴν πρόθεσιν ἀ. ἀσθ. ed. ⁸ ὑποφορεῖν καταλιμπάνοντες Coisl. 310. ⁹ Ὁ δὲ M. καὶ ε. Id. ¹⁰ ὅπρὸ τῶν ἰδίων φίλων καὶ συγγενῶν προδοθέντα Scholion ab ed. in textum receptum, in C. ut codicis in textu et in Leone dresl. ¹¹ οὐ καὶ τὸν τρ. κ. Coisl. 310. ¹² ἀρχῆθεν Id. ¹³ αὐτ. end. αὐτῶν ed. ¹⁴ δύσοιστον cod. δύστηκον ed. ¹⁵ 824. ¹⁶ 829. ¹⁷ Ἀσχ.—Εὐφροσύνης om. C. 310 et 130 cum in § 1 et c. CCLXIV, 3 inveniuntur, sed cf. præter Leonium etiam Geil. 91, 5 99. 16.

A dicens et prænuntians, quasi respondebat dicens :
 « Filii, patienter sustinete iram quæ supervenit
 vobis : persecutus est enim te inimicus tuus, sed
 cito videbis perditionem ipsius, et super cervicem
 ipsius ascendes. » — « Animæquiores estote, filii, et
 proclamate ad Dominum ; » — « qui enim induxit vo-
 bis mala, ipse rursus adducet vobis sempiternam
 jucunditatem cum salute vestra. »

Defatigatus igitur ille infelix, animo aberrans,
 frustra debellans, incassum laborans, omni spe
 fractus, utpote a proposito sibi sine ex diametro
 deflexus, rebusque suis sese manifeste retro ferens
 .tibus de die in diem, et insuper certum habens
 Bulgaros a Michaelē adversus ipsum fuisse in auxi-
 lium vocatos ; confestim urbe relicta contra eos
 processit : quibus pugnantibus multisque eorum caesis,
 in Arcadii urbem refugit, se videlicet inferiorem
 suspiciens et inferiorem ad congregandam. Unde
 illius viri clarius videntes se terribiliter esse de-
 ceptos et irrita spe frustratos, et imminere illius
 interitum, cœperunt paulatim recedere ac redire,
 ipsumque deserere tanquam fallacem et impostor-
 rem.

His auditis Michael, urbe egressus, cum exerci-
 tus valida manu adversus eum processit ; quæ
 modico tempore obsessam sine labore cepit ; tum
 juxta receptum morem cervicem ejus pedibus cal-
 cavit, et pedibus manibusque truncatum palo affixi.
 intestinum difficile et crudele bellum, annis trilingu-
 continuatum, hominis perduellis morte consociens.

Occupato in hunc modum adversus rebellem
 Thomam Michaelē, et aliam omnem curam hæc
 unica postponente, Creta, Sicilia et insule vocatæ
 Cyclades a Romano imperio distractæ sunt ab Afris
 et Arabibus penes quos inde primum, propter pec-
 cata populi et impietatem principum, cœpit esse
 potestas resque Christianorum eorum manui sub-
 esse.

Rebus in hoc statu positis, Michael ex dysuria
 renumque dolore in cruciatibus vitam finivit. Theo-
 philus, filius ejus, post eum cum matre Euphrosyna
 suscepit imperium.

CCLXIV. *Regnum Theophili.*

A

ΣΣΔ'. *Βασιλεία Θεοφίλου* 17.

Theophilus regnavit annos 42. Sic nomen Balasar fuit apostata, Deo infensus; sanctarum imaginum contemptor, violator et everter.

Euphrosyna vero, mater ejus, mittens in omnes regiones, formosas puellas collegit ut earum aliquam Theophilo filio suo desponsaret. Coactis itaque cunctis in palatium, ad triclinium cui nomen Margarites, malum aureum Theophilo tradidit dicens: «*Dona illud ei quae tibi placuerit magis.*» Erat porro inter illas nobilis puella, nomine Icasia, formosissima, qua visa Theophilus, ejus delectatus pulchritudine, dixit: «*Per mulierem quam multa manarunt damna!*» Illa, pudore percussa, respondit: «*Verum per mulierem scaturitum meliora.*» Ob responsa corde percussus Theophilus, eam quidem dimisit; Theodora vero e Paphlagonia oritur malum dedit. Coronat autem Theodoram in Sancti Stephani oratorio, ipse simul nuptialium et imperialem coronam accipiens e manu Antonii patriarchae sancto Pentecostes die, inde ad Magnam ecclesiam processit, muneribus plurimis patriarcham una cum clero et senatu cumulaturus. Praefata porro Icasia, imperii spe frustrata, monasterium aedificavit in quo decessa vitam contemplativam et philosophicam exercebat, Deoque soli vivens, ad vitam suam finem perseveravit, relicto scripto ingenii monumentis pluribus, ut, «*Domino, quae in multis peccatis,*» et Magni Sabbati triduum: «*Sunko senex,*» et alia quaedam. Ceterum Euphrosyna, imperatoris mater, postquam sponte deserte, in monasterio cui nomen Gasteria vitam egit quietam. Circensibus vero ludis celebratis Leoni Chamsedraconi, protovestiarario suo, praecipit Theophilus multitudine proferre candelabrum quod in eade Leonis Armeni gladio comminatum fuerat. Ludis peractis, in locum nomine Κάθισμα senatum omnem convocavit, et productum candelabrum eis ostendens dixit: «*Qui templum Domini ingressus christum Domini interficit, cujus criminis reus est?*» Respondens senatus dixit: «*Reus est mortis, domine.*» Statimque jussit praefectum eos qui una cum patre suo Michaelē Leonem occiderant, apprehendere, et ad Fundam capita caecum amputari, multa licet objicerent, inquam causamque poenitentiam: «*Etenim nisi patri tuo opeim tulissemus, o imperator, modo non regnares.*» In hanc modum sub omnium conspectu capita sunt illis praecisa, praetextu quidem quod in templo Domini eadem perpetrare ausi fuerant, at

Θεοφίλος 18 έδωκεν εν τη ιβ', ο υίος Βαλασάρ 19, και παραβάτης, 700 και θεομισής, και των αγίων εικώνων 20 ύβριστής, και καθαιρέτης, και βέδηςλος 21.

(2) 'Η δε μήτηρ αυτού Εύφροσύνη, άποστειλασα εν πάσι τοις θέμασι ηγαγε κόρας εύπροσώπως προς τή νυμφοστολήσαι Θεοφίλον, τον υιόν αυτής - φραγαύσα δε 22 ταύτας εν τῷ παλατίῳ εις τὴν λεγόμενον Μαργαρίτου 23 τρικλινιον, έδωκε τῷ Θεοφίλῳ χρυσῶν μῆλον εἰκόσκα · εἰς ἣν ἂν 24 άρεσθῆς, έπίδος τοῦτο αυτή. · 'Ην δέ τις έξ ευγενῶν εν αὐταῖς κόρη ένόματι Εικασία ώραιοτάτη πάνυ, ἣν ιδὼν Θεοφίλος και ύπεραγασθεις αὐτήν του κάλλους έφη · εἰς ἄρα δια γυναικός, έβρύη τέ φαῦλα! · 'Η δε μετ' αἰδούς πως άντέφρασεν · εἰ Ἄλλα και δια γυναικός ηγγάζει τέ κρείττονα. · 'Ο δε τῷ λόγῳ τήν καρδίαν κληγεις, ταύτην μὲν έλασε, Θεοδώρα δε τὸ μῆλον έπέδωκεν (177b) ούση εκ Παφλαγόνων. Στέφει 25 Θεοδώραν εν τῷ εὐκτηρίῳ του Ἁγίου Στεφάνου, σταφθεις και αὐτὸς ἅμα αὐτῇ ύπὸ Ἁντωνίου πατριάρχου και τῷ 27 του γάμου και τῆς βασιλείας στέφει τῇ ἁγίᾳ Παντηχοστῇ · κάκειθεν προήλθεν εν τῇ Μεγάλῃ εκκλησίᾳ, φιλοτιμησάμενος χρήμασι 28 πολλοῖς τον πατριάρχην ἅμα τῷ κλήρῳ και τῇ 29 συγκλήτῳ. 'Η δε ειρημένη Εικασία, τῆς βασιλείας άποτυγούσα, μονήν κατασκεύασεν, εις ἣν και άποκριραμένη, άσκούσα και φιλοσοφούσα 30, τῷ Θεῷ μόνῳ ζῶσα διετέλεσε μέχρι τέλους ζωῆς αὐτῆς · ἣ και συγγράμματα αὐτῆς πλεῖστα καταλέλοιπε, τὸ εἰ Κύριε, ἣ εν πολλοῖς ἁμαρτίαις, 31 και του μεγάλου Σαββάτου τὸ τετραψῆδιον · εἰ Ἄφρων γηραλέε, · και ἄλλα τινά. 'Η δε του βασιλέως μήτηρ Εύφροσύνη, εκουσίως καταθεοῦσαι του παλατίου εν τῇ μονῇ αὐτῆς, ἣ επόνυμον τὰ Γαστρία, ησυχάζεν. 'Εποίησε δε επικόν Θεοφίλος και προσέταξε τῷ χαμαιδράκοντι 701 Λέοντι τῷ πρωτοδουσιάρῳ αὐτου ἄγαγειν τὸ πολυκάνδηλον τὸ εν τῇ σφαγῇ του Ἁρμενίου Λέοντος εἰς τὴν διακοπὴν. Του επικου δὲ τελεσθέντος, προσκαλέσαστο πᾶσαν τήν συγκλήτων εν τῷ λεγομένῳ καθίσματι, και τὸ πολυκάνδηλον έξαγαγὼν και ύποδειξα· αὐτοῖς έφη · εἰς εἰς ναὸν Κυρίου εισερχόμενος και χριστὸν Κυρίου φονεύων τίνος εἶστιν ἄξιος; · 'Η δε σύγκλητος άποκριθεῖσα έφη · εἰ Ἄξιος θανάτου εἶστιν, ὧ δέσποτα. · Και εὐθύς εκέλευσε τοὺς σύν τῷ πατρὶ αὐτου Μιχαήλ τον Λέοντα ἀνελόντας τον ύπαρχον κατασεῖν και τὰς κεφαλὰς αὐτῶν εν τῇ σφενδόνῃ άποταμείν, πολλὰ προβαλλομένους και λέγοντας ἄδικον εἶναι τήν χριστιν · Και γάρ εἰ μή τῷ πατρὶ σου συνηγ-

Variæ lectiones et notæ.

17 περί τῆς βασιλείας Θ. του κωνομάγου Mon. et Paris. 1706. 18 Μετά δε Μ. Δ. Θ. υίος αὐτου C. τῷ ἀνακτῆρι αὐτοῦ κάσμου ζῆτος τῆς δε θείας σαρκώσεως ωκς' εἰς Θ. έτη ιβ' εδ. 19 B. και π. et εἰκόσων om. C. 340 et 350? 20 εικώνων om. cod. et C. 310. 21 έτη ιβ' και μήνας γ' και ἀπέθανε δυσεντερικῶς C. om. § 2. 22 Μετρί Εικασίας cod. 23 πάσας adl. ed. 24 μαργαρίτ. cod., μαργαρίτην Leo e compendio unale lecto, ερυκομπικαμπε Sirb. 25 εν om. ed. 26 δε adl. Leo. 27 και τὸ του γ. και εδ τῆς cod. 28 χρ. om. ed. 29 τῆς συγκλήτου ed. 30 φ. και θεῷ Leo. 31 στίχους τῆς μεγάλης δ, Glossa cod.

νισάμεθα, ὡ βασιλεῦ ²⁵, οὐκ ἂν αὐτὸς νῦν ²⁶ ἤρξας. ²⁷ Καὶ ²⁸ οὕτως ἐπ' ὄψεσι πάντων τὰς κεφαλὰς ἀπε-
 τμήθησαν, προσχρήματι μὲν ὡς εἰς ναὸν Κυρίου
 τετολημκότας ποιήσασθαι τὴν ἀναίρεσιν, τῆ ἀληθείᾳ
 δὲ ὡς τὸν συναιρεσιωτῆν αὐτοῦ καὶ ὁμόφρονα εἰς
 ἀσέβειαν ἀποκτείναντες· ἐχέτο γὰρ ὁ ἀλιτῆριος τῆς
 ἐκείνου θεοστογού; αἰρέσεως καὶ τῆς εὐσεβείας

²⁷ (3) Ἐφ' οὗ καὶ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πόλιν
 αὐτοῦ ²⁸ τοῦ ἀλιτηρίου καὶ τυράννου μετὰ πολλῆς
 δυνάμεως; ²⁹ Σαρακηνοὶ, παραγενόμενοι καρτερι-
 κῶς ³⁰ ὠχυρωμένην εὐρόντες ³¹ καὶ κατησφαλισμέ-
 νην πᾶνυ καὶ ὑπὸ στρατηγῶν ³² φρουρουμένην
 μετὰ τῶν ³³ λογάδων καὶ τῶν στρατευμάτων αὐ-
 τῶν καὶ ταύτην δι' ἡμερῶν ³⁴ ἐξήκοντος μηνός ³⁵
 ἐκπορθήσαντες καὶ δορυάλωτον εἰληφότες, ἡχμα-
 λώτευσαν ³⁶ καὶ ἀπέκτειναν Χριστιανῶν πλῆθος
 ἀπειρον, καὶ ³⁷ ἡ πόλις ἐκαύθη καὶ κατηρειπώθη.
 Ἄλλὰ ³⁸ μὴν καὶ πλήθη πλοίων αὐτῶν ἐξεληθόντα,
 τὰς **702** Κυκλάδας νήσους ἡρήμωσεν καὶ τὴν
 Κρήτην καὶ τὴν Σικελίαν ³⁹ παρέλκεον. Καὶ ⁴⁰ ψύ-
 χος πολὺ γέγονε καὶ χειμῶν ἀργιώτατος καὶ δρι-
 μύτατος, καὶ λιμὸς ἰσχυρὸς, καὶ ἀέρος αὐχμοὶ, καὶ
 δυσκρασίαι, καὶ ἀνωμαλῖαι, καὶ σεισμοὶ φοβεροὶ καὶ
 ἐπάλληλοι, τὴν ἄμετρον ἀπελέγχουσαι τοῦ κραταῦν-
 το; μοχθηρίαν καὶ κακουργίαν· εἰς τοσαύτην γὰρ
 ἀφιλοθεῖαν καὶ ἀπόνοϊαν ἐξώκειλεν ὁ ἄθεος, ὡς ⁴¹
 καὶ τὴν τοῦ Κοπρωνύμου καὶ ⁴² θηριωνύμου χαλε-
 πὴν καὶ ⁴³ μυστρωτάτην ἀρεσιν διαδεξάμενος καὶ
 ἀναδεξάμενος καὶ ἀνακαινίσας, ὡς μηδὲν ἦν
 ὀφθῆναι τῆς ἐκείνου δυσσεβείας καὶ παροινίας ⁴⁴,
 τυραννίδος τε καὶ ἐμβροντησίας ὁ πεφρακτισμένος
 (178^a) καὶ ματαιόφρων· Ἐπεὶ οὖν τῆ αὐτῆ συσχίσει; τῶν ἀσεβῶν ἐκείνων καὶ παλαμναίων ἀπάτη
 καὶ παραπληξία τε καὶ οἰστηλασία, τῶν ἐκ Μανιχαϊκῆς μανίας καὶ Ἀρειανικῆς λύσεως ὁμοιωμέ-
 των ⁴⁵, πάλιν ⁴⁶ διωγμὸν καὶ αὐτὸς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ὡσαύτως ἐπανεστῆεντο.

(4) Τούτῳ ⁴⁷ τῷ μισοθεῖ μᾶλλον εἰπεῖν ἢ Θεο-
 φιλίῳ προσέφυγε Θεόφοβος ὁ Πέρσης ἅμα τῷ πατρὶ
 αὐτοῦ μετὰ Περσῶν χιλιάδων ἰδ', οὗς δένειμεν ἐν
 τοῖς θέμασι, κατασκηνώσας; καὶ εἰς τοῦρμας ἀπο-
 καταστήσας, αἱ μέχρι τοῦ νῦν λέγονται τοῦρμαι
 Περσῶν· αὐτὸν δὲ τὸν Θεόφωβον εἰς ἀδελφὴν Θεο-
 δώρας Αὐγούστης γαμβρὸν ἐποίησατο.

(5) Φιλόκοσμος δὲ ὢν ὁ αὐτὸς Θεόφιλος κτεσκεύετο
 διὰ τοῦ ἀρχοντος; τοῦ χρυσοχοῦ ⁴⁸, λογιωτάτου ⁴⁹
 πάνυ ἔντος καὶ συγγενοῦς Ἀντωνίου πατριάρχου,
 τό τε πενταπύργιον καὶ τὰ δύο μέγιστα ὄργανα
 ὀλόχρυσζ διαφόροις λίθοις καὶ ὑέλοις ⁵⁰ καλλύνας
 αὐτὰ, δένδρον δὲ ⁵¹ χρυσοῦν, ἐν ψ̄ στρουθῷ. ⁵² ἐφε-

A revera quod ejusdem secum opinionis et pari hæ-
 resi infectum sustulissent; ejusdem quippe Deo
 infensæ hæreseos labe scelestus ille tenebatur,
 sanctas imagines detrahens vel disruptens, et
 pins monachos in exsilium agens et supplicii exa-
 minans.

ἀπέχετο, τῶν δὲ ἁγίων ⁵³ εἰκόνων τὰς μὲν κατα-
 μοναχοῦς ἐξορίζων καὶ αἰκίζόμενος.

Sub hoc imperatore, in patriam et civitatem
 pestiferi istius tyranni cum multis viribus Saraceni
 irruentes, eam fortiter munitam defensamque ad-
 modum et a quinquaginta ducibus cum delectis
 copiis custoditam; eaque per quindecim mensis
 Augusti dies vastata expugnata, ceperunt, et occi-
 derunt infinitam Christianorum multitudinem, et
 urbs combusta et eversa fuit. Imo multæ ipsorum
 naves egressæ insulas Cycladas depopulatæ sunt;
 Cretamque et Siciliam ceperunt. Acciderunt etiam
 frigus acerrimum, et hiems asperrima et feris-
 sima, et dira famies, et aeris æstus intemperiesque
 et perturbatio, et motus terribiles atque continui;
 quæ omnia imperantis corruptionem indicabant ac
 nequitiam: in tantam enim impietatem decedit ille
 atheus, quippe qui Copronymi et Leonis pravam
 abominabilemque hæresim excepisset suscepisset-
 que et renovasset, ut minime in his inferior videretur
 impietate et flagitiis, tyrannike et insolentia prin-
 ceptus iste deceptus et amens. Eadem igitur illusionem
 erroremque et insaniam devinctus ac impius in societa-
 tibus homines qui Manichæo furore et Ariana
 rabie agebantur, rursus et ipse persecutionem ad-
 versus Ecclesiam pariter suscitavit.

Ad hunc misotheon potius quam Theophilum
 profugus venit Theophobus Persæ ana cum patre
 suo et Persarum milibus quatuordecim, quibus
 per turmas divisus, in diversis regionibus assigna-
 vit habitationes, qui usque hodie Persarum turmæ
 appellantur; ipsum Theophobum ex Theodoræ
 Augustæ sororis nuptiis levirum ipsi fecit.

Theophilus autem, cum artefactorum ornatu
 delectaretur, per aurifabrorum principem valde ce-
 lebrem et Antonii patriarchæ affinem, jussit con-
 flari pentapyrgium et instrumenta maxima duo
 ex auro solido, lapidibus diversis et crystallis in-
 signita, arboremque auream cui insidentes passer-

Variæ lectiones et notæ.

²⁵ sic Th. Melitenus, ed. et cod. βασιλεῦ Leo. ²⁶ νῦν om. ed. ²⁷ δὴ add. ed. ²⁸ ἀγ. om. ed. ²⁹ καὶ
 — αἰκίζόμενος om. Serb. ³⁰ 838. ³¹ αὐτοῦ om. C. ³² of add. ed. ³³ sic P. et cod., καρτερῶς ed.
³⁴ εἶρον C. 310. ³⁵ στρ. η' C. ³⁶ u. τῶν λ. αὐ. καὶ στρ. φ. C. 310. ³⁷ Αὐγούστ. μη. cod. τοῦ Α. μηνός
 C. Αὐγούστῳ μηνί ed. ³⁸ ἡχμαλωτίσθη καὶ ἀνησθῆ γ. π. δ. C. ³⁹ καὶ — κατ. post περίλαβον Cod.
 310, om. ed. ⁴⁰ Ἄλλὰ μὴν καὶ om. C. 310. ⁴¹ καὶ Σ. C. 310. ⁴² Theophili a. 9. Cæterarum calamita-
 tum cum nihil exhibeant reliqui scriptores, videntur hæc phantasmata monachi Theophilo infensi fuisse.
⁴³ ἔ δ. ὡς om. C. ⁴⁴ καὶ τῶν θηριωνύμων ed. ⁴⁵ καὶ ἀναδ. om. ed. ⁴⁶ τῆς add. C. 310. ⁴⁷ sic C. et cod.
 ὠρμημένων ed. ⁴⁸ πάλ. cod. πάλαι C. ⁴⁹ Τούτῳ usque ad 708, 11, Συμμύστην καὶ, etc. om. C., vel ad-
 d. in Symeone, Leone, Glyce, Theodosio Meliteno. ⁵⁰ χρυσοχοῦ col. L., Leo. χρυσοχῆν ed. ⁵¹ sic Leo
 et cod. ἑλίος; ed. ⁵² ἔ. τε Leo. ⁵³ sic Melit. Sym. Glyc. στρουθίον ἐσσιζόμενος Leo.

culi secretis machinis musicos cantus edebant. Reparavit etiam imperatorias vestes et omnino renovavit, aureisque staminibus contextit eas quæ lori dicuntur reliquasque omnes.

Publicum etiam jus et rigorem observare stimulans, fidem pietatemque præ antecessoribus imperatoribus læsit. Accessit ad eum mulier vidua ad Blachernas (huc enim ventitare solebat), injuriam ab Augustæ fratre Petrona, excubiarum drungario, se pati conquerens, « Adeo enim, aiebat, structuræ muros erigit et ædificia innovat, ut mea penitus obscuret, et quod viduis pro solito contemptis accidit, reddat penitus inutilia. » Statim misit Eustathium quæstorem, cognomine Monachum, qui in Oxia commorabatur, cum Leone Symbatio et Demetrio Camuliano, qui viderent an mulier aliquid dampni ex domus reparatione pateretur; qui discedentes et injuriam fieri conspicati, et vera esse quæ a muliere allegarentur, certiores facti, redeuntes, imperatori renuntiaverunt; et in ejus conspectu ab eis convictus Petronas, mediaque via exiit, dorso verbera exceperit plurima. Confestim vero quæstor et exceptores abire jussi, Petronæ structuram a fundamentis exæquaverunt et mulieri tradiderunt possidendam.

Ipsæ Alexium Armenum, cognomento Muselem, fortem et robustum virum, tradita dilecta sibi filia Maria, generum ascivit patriciumque renuntiavit et magistrum paulo post; in suspicionem deinde adductum, quasi imperium abſtuleret, magistrum militiæ et ducem Siciliæ institutum a se ablegavit. Qualia igitur livor parturire solet, Siculi quidam abeuntes, eum apud imperatorem calumniabantur, quasi quæ Christianorum sunt proderet Agarenis et adversus imperium meditaretur.

Interim Maria, dilecta imperatoris filia, fato functa, urnam ejus argento exornavit, immunitatisque privilegium ex crimine ad illud confugientibus contulit; argentum illud ex sepulcro imperator Leo postmodum sustulit. Tempore deinde quo Alexius calumniam passus est, Theodorum archiepiscopum cognomine Crithinum in urbe sorte repperit advocavit Theophilus, propriaque cruce amuleti ritu e collo pendente ipsi tradita, misit in Siciliam securitatis fidem Alexio daturum, et mox a. l. se adducturum. Profectus ille, pro innata sibi prudentia Alexium verbis persuasum adduxit ad imperatorem: imperator velut rebellem verberibus

ζόμενοι διὰ μηχανῆς τινος μουσικῶς ⁶¹ ἐκτελέουσι Ἐκαινοῦργησε δὲ καὶ τὰς βασιλικὰς στολὰς ὁ βασιλεὺς, ἀνανεώσας **703** καὶ χρυσοῦζάντους κατασκευάσας ⁶², τοὺς λεγόμενους λώρους καὶ τὰ λοιπὰ πάντα.

⁶³ Δικαιοσύνην τε ⁶⁴ κοσμικὴν προσποιούμενος ὁ τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐσέθειαν πλέον ὑπὲρ τοὺς πρῶην βασιλεύσαντας ἀδικήσας, προσελθούσης αὐτῇ γυναικὸς χήρας ἐν Βλαχέρναις — ἔθος γὰρ ἦν αὐτῷ ἐκείσε ἀπέργεσθαι — καὶ βοησάσης ὡς ἀδικοῖτο παρὰ τοῦ τῆς Αἰγούστης ἀδελφοῦ Πετρωνῆ, δρουγαρίου τῆς βίβλης ὄντος· Ἐψοὶ γὰρ τὰ ἑαυτοῦ οἰκῆματα τοῖς ⁶⁵ κτίσμασιν οἷς καινοουργεῖ καὶ τὰ ἐμὰ σκοτίζει καὶ εἰς τὸ μῆδὲν εἶναι ποιεῖ, ὡς ⁶⁶ ἄτε ⁶⁷ χήρας οὖσης καταπεφρονημένης· καὶ παρευθὺ ἀπέστειλεν Εὐστάθιον καιστωρα τὸν ἐπίκλην Μοναχόν, ἐν τῇ Ὁξείᾳ ⁶⁸ οἰκοῦντα, σὺν Λέοντι τῷ Συμβάτιῳ ⁶⁹ καὶ Δημητρίῳ τῷ Καμουλιανῷ ἰδεῖν εἰ τὴν γυναῖκα ἀδικεῖ τὸ καινοουργεῖν οἰκῆμα, εἰ καὶ ἀπελθόντες καὶ θεασάμενοι τὴν τοιαύτην ἀδικίαν καὶ βεβαιωθέντες ὡς ἀληθῆ εἰσι τὰ παρὰ τῆς γυναικὸς ῥηθέντα, ὑποστρέψαντες ἀνήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. Καὶ ἐπ' ὄψεσι τοῦ βασιλέως ἐλεγχθεὶς παρ' αὐτῶν ὁ αὐτὸς Πετρωνῆς, ἐκδυθεὶς ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ τύπτεται τὰ πόδια σφοδρῶς. Ὀρίσθησαν ⁷⁰ δὲ ὁ τε καιστωρ καὶ οἱ ἀντιγραφεῖς ἀπελθεῖν καὶ ἐκ θαμελιῶν ἐξεδαφίσει τὰ τοιαῦτα οἰκοδομήματα ⁷¹ καὶ τῇ γυναικὶ παραδοῦναι.

⁷² (7) Οὗτος Ἀλέξιος τὸν Ἀρμένιον, ᾧ ἐπίκλην Μωσθηλὴ, ἀνδρῶν ὄντα καὶ ῥωμαίων, εἰσεποιήσατο γαμβρὸν εἰς Μαρίαν, τὴν ἡγαπημένην αὐτῷ θυγατέρα, ποιήσας αὐτὸν πατρικίον, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ μάγιστρον. Εἶτα ὑπολήψεις τινὰς ἐπ' αὐτῷ σχῶν ὡς ὀρεγομένη τῆς βασιλείας, στρατηλάτην καὶ δοῦκα τῆς Σικελίας ἐξέπεμψεν· οἶα δὲ τοῦ ⁷³ φθίνου ὠδίνοντος, Σικελιοὶ τινες ἀνελθόντες διέδαν τον τούτον **704** τῷ βασιλεῖ ὡς ἐτὴ μὲν τῶν Χριστιανῶν τοῖς Σαρακηνοῖς προδίδωσι, κατὰ δὲ τῆς βασιλείας σου μελετᾷ.

(8) Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τεθνηκυίας Μαρίας, τῆς πεποθημένης τῷ βασιλεῖ θυγατρὸς, τὴν μὲν λάρνακα ταύτης ἐξ ἀργύρου ἐκόσμησε καὶ τόμον ⁷⁴ ἀλευθέρως τοῖς προσφεύγουσιν ἐπ' ἐγκλήματι τινι τέθεικεν ὄνπερ ἄργυρον μετὰ ταῦτα Λέων ὁ βασιλεὺς ἀνεῖλετο ἐκ τοῦ τάφου. Ὁ δὲ Θεόφιλος, Θεόδωρον τὸν ἐπίσκοπον (178b), τὸν λεγόμενον Κρίθιον, ἐν τῷ καιρῷ τῆς διαβολῆς Ἀλεξίου ἐν τῇ πόλει τυχόντα προσκαλεσάμενος καὶ δοὺς τὸ ἴδιον φυλακτὸν, ἀπέστειλεν εἰς Σικελίαν δοῦναι λόγον ἀπαθείας τῷ Ἀλεξίῳ καὶ ἀγαγεῖν ἐν τῇ πόλει πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ, ἀπελθὼν καὶ τῇ προσούτῃ αὐτῷ συνέσει πείσας Ἀλέξιον, ἤγαγε πρὸς τὸν βασιλέα· ὃν ὁ βασιλεὺς ὡς ἀνάρτην τύψας

Variæ lectiones et notæ.

⁶¹ μουσικ. cod. μουσικῆς? ⁶² sic Th. Mel. et Sym. κατακοσμήσας Leo. ⁶³ 834. ⁶⁴ Δ. δὲ Leo. ⁶⁵ καὶ τ. κτ. κ. ἐ. τὰ καὶ Leo. τ. κτ. κ. τὰ ἐμὰ δὲ Th. Melit. ⁶⁶ ὡς om. ed. ⁶⁷ τό Th. Melit. ? et cod. Monac. om. ed. ⁶⁸ Ὁξεία ed. — ἐν Ὁ. Melit. et Monac. ἐν τῇ Ὁξείᾳ ed. ⁶⁹ Συμβάτ. cod. Συμβάτιου? ⁷⁰ Ὀρίσθη ed. ⁷¹ τὰ τ. οἰκῆματα cod. a pr. manu, sed in margine χρ. οἰκοδομήματα τὰ αὐτοῦ οἰκῆματα Leo. r. 433. ⁷² τοῦ, τῷ et τῆ; om. ed. ⁷³ τόπον Mon.

ἴθεο ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ δημοῦσας αὐτοῦ⁷⁵ πᾶσαν τὴν Α περιουσίαν. Ὁ δὲ ⁷⁶ ἄρχιεπίσκοπος ταῦτα θεασάμενος εἰσῆλθεν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν ἀνέθηκεν Ἀλεξίῳ εἰπών· Ἐμοὶ πάντα εἰπόνθας τὰ δαινά. Ὁ βασιλεὺς κατὰ τὸ ἔθος εἶ· Βλαχέρνας ἀπελθόντες, προλαβόντες τὴν ἐνδοθὲν τοῦ θυσιαστηρίου ὁ ἄρχιεπίσκοπος ἱερατικὴν στολὴν ἡμφιεσμένος, καὶ τοῦ βασιλέως τῇ σωλῆξ πλησιάσαντος ἔμα τῇ συγκλήτῳ, φωνῇ μεγάλῃ ἐφώνησεν ὁ ἄρχιεπίσκοπος· ⁷⁷ Ἐνετεινε, καὶ κατεσοδοῦ, καὶ βασιλεῦς, ἔνεκεν ⁷⁸ τίος, ὦ βασιλεῦ· Ὁ δὲ βασιλεὺς οὖν ὁ βασιλεὺς τῇ ⁷⁹ συγκλήτῳ ἔφη· Ἐνεκεν ὀλιγοθίας, καὶ πραότητος, καὶ δικαιοσύνης. Ὁ δὲ· Καὶ ποῖα δικαιοσύνη ἐν σοί, οἷτι δούς ἐνυπόγραφον λόγον Ἀλεξίῳ, εἰ ἐμοὶ οὐκ ἐφύλαξας τοῦτον; Ὁ δὲ βασιλεὺς, ὡς ἐλεγχεῖς, θυμῷ τε ⁸⁰ καὶ ὀργῇ ἀκατασχέτῳ κινήσας, τοῦτον τοῦ θυσιαστηρίου βιαίως ἐξήγαγε καὶ πηγάς αὐτῷ οὐ μετρίως ἐπιθείς ἐξώρισεν, οὐδὲ τὸ ἐλεγχθῆναι ὑπὲρ **705** αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ ⁸¹ διὰ τὸ καὶ μαθεῖν αὐτὸν τὰς ἀγίας εἰκόνας τιμῶν καὶ σέβασθαι, καὶ τὴν αὐτοῦ δυσσέβειαν κρυφαίως διαβάλλειν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ παραγινόμενος ⁸² καὶ τοῦ πατριάρχου αὐτὸν ὀνειδίσαντος διὰ τὸν ⁸³ ἄρχιεπίσκοπον, ἤγαγεν αὐτὸς αὐτὸν μετὰ παρακλήσεως. Τοῦ δὲ ἀνάξιον ἑαυτὸν τῆς ἱερωσύνης κρίναντος διὰ τὸ πέπονθεν, ὁ βασιλεὺς οἰκονόμον τῆς Μεγάλῃς πεποίηκεν ⁸⁴ ἐκκλησίας καὶ Ἀλέξιον τοῦ δεσμοτηρίου ἐξέβαλεν, ἀποδοὺς αὐτῷ καὶ πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ἔχων αὐτὸν ἐν τιμῇ.

(9) Ἦν δὲ καὶ Μανουὴλ ὀνομαστότατος στρατηλάτης πάντων τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ τιμώμενος παρὰ τοῦ βασιλέως. Οὗτος, Μύρωνι συμβαλὼν λόγους τινάς, λογοθέτη τε δυτι τοῦ δρόμου καὶ πενθερῷ τοῦ Πιτρωνᾶ, διεβλήθη τῷ βασιλεῖ ὑποβολῇ Μύρωνος, ὡς τῆς βασιλείας ὀρέγεται καὶ ἐμελετᾶτο δεινὰ κατ' αὐτοῦ. Λέων δὲ ὁ πρωτοβεστιάριος ὑπὲρ τοῦ Μανουὴλ προετίσμενος καὶ φροντίζων διεβεβαίωτο τῷ βασιλεῖ ὡς ψευδῆ εἰσι τὰ κατ' αὐτοῦ λεγόμενα· ἃ μαθὼν Μανουὴλ καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως καὶ τὰς διαβολὰς ἐκκλίνων, λήθρα τῆς πόλεως ἐξελθὼν μέχρι Πυλῶν, καὶ τοῖς δημοσίοις ὀχθήμασιν ἐπιβάς, ἀπῆλθε φυγὰς μέχρι τῶν κλειτούρων Συρίας, τὰς τῶν ἵππων ἱγνάς ἐκκόπτων ἐδήλωσέ τε τοῖς Ἀγαρηνοῖς ταῦτα, ὡς βασιλέως ὀργὴν ἐκφεύγω, καὶ εἶγε μὴ καταναγκάσῃτε ⁸⁵ με τὴν ἑαυτοῦ πίστιν κατακλιπεῖν, προσφεύγω ἡμῖν. Εἰ οὖν οὕτω καὶ ἐπὶ τούτοις προσδέχεσθε με, λόγον ἀπαθείας μοι ἀποστείλατε. Ὁ δὲ, τοῦτο μεγάλην χάριν ⁸⁶ δεξάμενος, λόγον ἀπαθείας ἀποστείλαντες, προσεδέξαντο ὡς βασιλεῖα Ῥωμαίων.

(10) Τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς, ἐν πολλῇ θλίψει καὶ ἰθυμίᾳ γέγονε, καὶ βουλὴν ἐποίησε μετὰ Ἰωάννου συγκέλλου περὶ τούτου. Ὁ δὲ εἶπεν· Εἰ προθύμως βούλει τὸν Μανουὴλ **706** πρὸς σὲ ἐλθεῖν ⁸⁷, ὦ βα-

exceptum misit in ergastulum, et omnes ejus facultates publicavit. Quod videns patriarcha, in carcerem se contulit et omnes facultates suas Alexio obtulit dicens : « Quia hæc omnia propter me patetis. » Imperatore deinde secundum consuetudinem ad Blachernas profectum praveiciens archiepiscopus, sacerdotali veste indutus, stetit coram altari; et imperatori ad solem jam accedenti cum senatorio ordine, elata voce archiepiscopus exclamavit : « Intende, feliciter procede et regna. Cujus gratia, o imperator? » Verecundia suffusus imperator senatui dixit : « Veritatis, mansuetudinis et justitiæ gratia. » Tum ille. « Et quænam justitia tua est, qui verbum subscriptione tua firmatum Alexio per me misisti, nec tamen observasti? » Imperator, ira modum nesciente commotus, videnter hunc ab altari abripuit, verberibusque multis vapulantem in exilium egit, non solum quia correptus esset ab illo, sed quia didicisset eum sacras imagines venerari et colere, et propriam impietatem ab eo clam condemnari. Non multo post ad Magnam ecclesiam accedenti intentatum facinus in episcopum patriarcha exprobrante, ille precum instantiam reveritus exilio revocavit : eo vero sacerdotio indignum se judicante, propter ea quæ passus est, imperator œconomum Magnæ ecclesiæ instituit, et Alexium ergastulo liberari jussum rursus excepit, facultatibusque restituti omnibus, in honore habuit.

Erat autem Manuel miles omnium, qui in Oriente ab imperatore in pretio habebantur nominatissimus. Ipse aliquando cum Myrone, cursus publici logotheta et Petronæ socero, collocutus, ipsius Myronis suggestione apud imperatorem calumniam passus est, velut affectaret imperium, et adversus eum aliquid medietaretur. In adversum Manuelis defensor aderat Leo protovestiarius, deque ejus salute sollicitus imperatori affirmabat falsa quæ ipsi objicerentur. Quibus perceptis, Manuel imperatoris iram et intentatas declinans calumnias, clam urbis portis excessit, et curribus publicis conscensus, ad Clusuras usque Syriæ fugitivus abiit; ubi excisis equorum poplitibus, hæc Agarenis manifestavit : « Iram imperatoris declino: et si non coegeritis meam medeserere fidem, in partes vestras transeo; si sic excipitis, securitatis indicia mittite mihi. » Illi, nuntio recreati, immunitatis misso libello, velut Romanorum imperatorem admisere.

Quod audiens imperator, multo magis et animi angustia correptus est, et cum Joanne syncello de hoc consiliabatur. Ille vero dixit : « Si ex animo Manuelem ad te regredi cupis, acceptis pecuniis,

Variarum lectiones et notæ.

⁷⁵ αὐτοῦ om. ed. ⁷⁶ ὁ δὲ — περιούσιον om. ed. Mon. et Leo ex homoioteleuto, sed est in Mosq. et Melit. ⁷⁷ Ἦν. κιν. 4 ἔνετεινον. ⁷⁸ ἐν ἀληθείας καὶ πραότητος, καὶ δικαιοσύνης. ⁷⁹ τὴν σύγκλητον Melit. ⁸⁰ Ὁ τὸ καὶ ὁ. α. κ. om. ed. ⁸¹ καὶ διὰ τὸ ed. διὰ τὸ καὶ τὰ λέου. ⁸² παραγεν. Leo. ⁸³ διὰ τὸν ἐπ. Leo. om. ed. sed αὐτὸν τὸν ἀρχ. ἡγ. αὐθις cil. ἤγαγον αὐθις ἀ. Leo. ⁸⁴ καὶ π. ed. Leo. ⁸⁵ καταναγκάσῃτε Leo. ⁸⁶ μ. χάριν Leo, μεγάλην χάρι ed. sed Melit. ut Mosq. cf. § 12 ⁸⁷ προσεῖθε. ed.

ad Amerumnem missus, quasi in carcere detentus A visitaturus, negotium hoc concilio paratus sum, et ab imperio tuo securitatis fide subscripta, Manuelem coram conveniens redire sperabo. Subscriptis autem litteris, vocisque suadela totum hoc me peracturum confido, ejus præterea pietatem considerans, et quod hominem deceat amare patriam. Imperator commissa pecuniarum multitudine, et datis ad Amerumnem litteris, virum destinavit.

Iste cum pecuniis et vario apparatu ingressus, adeo ut obstupescerent Agareni, sparsis per ergastula pecuniis, et viso Agarenorum supremo consiliario, cum Manuele etiam clam convenire valuit, et tabulas ab eo subscriptas, et saluum conductum exhibere. His ab eo gestis, quæ fuisset executus imperatori nuntians, regressus est. Manuel autem adversus nationem cum Amerumne inimicitiam agentem proficiscendi facultate petita, postulatis potitus est; docto namque Amerumnis filio et copioso exercitu, protectionem suscepit, et insignem reportavit victoriam. Quæ res, sicque parva victoria fecit ut in majori quam prius honore haberetur; cunctaque quæ vellet, apud Amerumnem poterat.

Ex quo ad Romaniam ingredi valde sollicitus, post temporis spatium aliquod, Amerumnis satrapis dixit: « Si Amerumnis filium et exercitum præbueritis, profectus Romaniam omnem subjugabo. » Quo summa cum lætitia accepto, in prioris gratiæ augmentum et hoc jam sperantes, armis confestim instruxit, et adversus Romaniam misit. Ad orientale itaque thema profectus, domesticis et Amerumnis filio secum adfectis, quasi recreaturus se et venaturus abiit: hostibus deinde remotior factus, Amerumnis filium complexus et deosculatus dixit: « Ad imperatorem patriamque propriam remeo: tu, cum tuis nihil injuriæ pati spericantibus, redi, ad tuos adh. » Hic quidem eo pacto cum lacrymis et verecundia reversus est. Manuel vero, præmisso ad imperatorem nuntio, rediit. πείσθησθε ** ὑποπεύοντες παρ' ἡμῶν, ἀπιθι πρὸς αἰσχύνης ὑπέστρεψεν ὁ δὲ Μανουὴλ ἐχώρει πρὸς

Imperator, felicitis rei successus nuntium excipiens, et muneribus dignitateque illum donans, Manuelem, prout æquum erat, suscepit, et magistrum confestim scholarumque domesticum instituens, etiam filios ejus ex sancto baptismate suscepit.

His elatus imperator, abiit cum Manuele et senatu adversus Agarenos, et Zapetro Samosatoque potitus, civitatibus tunc ditissimis et munitissimis, quia ibi Amerumnes regiam habebat, mox victor evasit spoliaque multa abstulit. Porro reversus ad

λαθὼν καὶ πρὸς τὸν ἀμερουμνῆν σταλεῖς ὡς δῆθεν τοὺς ἐν εἰρηκῆ καὶ δεσμοῖς ἐπισκεψόμενος, ἔχων καὶ ἐνυπόγραφον λόγον παρὰ τῆς σῆς βασιλείας, ᾧ πείσω τὸν Μανουὴλ εἰς ὄψιν ἐλθῶν ** δοκῶ δὲ τοῦτο πράξαι ** τῷ ἐνυπογράφῳ (179^a) λόγῳ τῆς βασιλείας σου καὶ τῇ ἐμῇ πειθοῖ καὶ τῇ εὐσεβείᾳ ἐκείνου καὶ τῷ εἰκῆς εἶναι: τῆς πατριδος ἐράβν. » Ὁ δὲ βασιλεὺς πάμπολλα χρήματα καὶ δῶρα πρὸς τὸν ἀμερουμνῆν δοὺς αὐτῷ, ἀπέστειλεν.

(11) Ὁ δὲ, εἰσελθὼν μετὰ πολλῶν χρημάτων καὶ κόσμου παντοῦ, ὡς καὶ τοὺς Ἀγαρηνοὺς ἐπὶ τῷ πλούτῳ αὐτοῦ ἐκπλαγῆναι, δ; τὰ δεσμοτῆρια βόγευσας καὶ τὸν πρωτοσύμβουλον θεασάμενος, ἠδυνήθη καὶ λάθρα συνομιλήσαι τῷ Μανουὴλ καὶ δοῦναι αὐτῷ τὸν ἐνυπόγραφον λόγον καὶ τὸ φυλακτὸν τοῦ βασιλέως. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα ** πράξας ὑπέστρεψεν, ἀναγγεῖλας τῷ βασιλεῖ ὅσα διεπράξατο. Ὁ δὲ Μανουὴλ, ἐξαιτησάμενος τὸν ἀμερουμνῆν τοῦ ἐξελθεῖν κατὰ ἔθνος τινὸς πολεμίου αὐτοῖς, ἔτυχε τῆς αἰτήσεως: καὶ λαθὼν τὸν τοῦ ἀμερουμνῆ υἱὸν καὶ λαὸν πλείστον ἀπῆλθε, καὶ νίκην μεγάλην εἰργάτατο καὶ τούτῳ ἐν μείζονι τιμῇ ὑπὲρ τὸ πρῶτον καθίσταται: καὶ πάντα ἦν αὐτὸς παρὰ τῷ ἀμερουμνῆ δυνάμενος.

(12) Ὅθεν ἔχων φροντίδα πολλὴν τοῦ ἐξελθεῖν ἐν Ῥωμανίᾳ, μετὰ καιρὸν τινα εἶπε πρὸς τοὺς δυνάστας τοῦ ἀμερουμνῆ, ὅτι: « Ἐάν μοι τὸν υἱὸν τοῦ ἀμερουμνῆ καὶ λαὸν παρέξτε, ἐξελεύσθε ὑποτάξω τὴν Ῥωμανίαν. » Οἱ δὲ, ** μεγίστην τοῦτο χαρὰν ἠγησάμενοι καὶ τῷ προτέρῳ πλεονεκτῆματι καὶ τοῦτο ἤδη ἐλπίσαντες, εὐθύς ἐξώπλισαν ** αὐτὸν καὶ κατὰ Ῥωμανίας ἀπέστειλαν. Ὁ δὲ, ἐλθὼν πλείστον τοῦ θέματος τῆς Ἀνατολῆς, προσκαλεσάμενος τοὺς ὑποχειροὺς αὐτοῦ καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀμερουμνῆ, ὡς δῆθεν διακινήσων καὶ κυνήγησων, 707 πόρθωθεν τῶν πολεμίων γενόμενος, περιπλακεί τῷ υἱῷ τοῦ ἀμερουμνῆ καὶ καταφιλήσας αὐτὸν εἶπεν, ὅτι: « Ἐγὼ μὲν ἀπέρχομαι πρὸς τὴν βασιλέα μου καὶ τὰ ἴδια, μηδὲν τῶν ἐν τῷ βίῳ προτιμήσας ** πίστεως καὶ συμφυλετῶν· σὺ δὲ μετὰ τῶν σῶν, ὡς μηδὲν δεῖν τούτους σου. » Καὶ οὕτως μὲν οὕτω μετὰ δακρύων καὶ τὸν μνηύσοντα.

(13) Ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ τὸν μηνυτὴν ὡς μεγάλων ἀγαθῶν ἀγγελὸν ἀποδεξάμενος χρέμασι τε καὶ ἀξιώμασιν ἐφιλοτιμήσατο, καὶ τὸν Μανουὴλ, ὡς δέξιν ἦν, ὑπέδεδετο μάγιστρον εὐθύς καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν ποιησάμενος καὶ τοὺς αὐτοῦ παῖδας ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναδεξάμενος.

(14) Τούτοις ἐπαρ' οἷς ὁ βασιλεὺς ἐξῆλθε μετὰ Μανουὴλ καὶ τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ στρατοῦ παντὸς κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν καὶ εὐπειτῶς τὴν τε Ζάπετρον καὶ τὸ Σαμόσατον, πλούτῳ κομῶν καὶ δυνάμει τότε διὰ τὸ τὸν ἀμερουμνῆν ἐκείθεν εἶναι, παραλαβὼν ἐκ-

Variae lectiones et notæ.

** ἐλθεῖν ed. ** πράξειν Leob. ** τοῦτο ed. ** οἱ δὲ τῷ ἀμερουμνῆ εἰπόντες αὐτὸν ἀπ. ed. ** ἐξώπλισε -- ἀπίστευτε Loo, sed Theodosius Melit. ut Mozq. ** πρ. πατριδος καὶ σ. ed. ** πείσθησθε. cod. πείσθησθε ed.?

ἀνεῖσι τῇ νίκη καὶ τοῖς λαφύροις γαυρούμενος. Καὶ ἰλθὼν μέχρι τοῦ Βρύαντος προσέταξεν οἰκοδομῆσαι παλάτιον καὶ παραδείσου· φυτεύσαι καὶ ὕδατα ἀγαγεῖν, ἃ καὶ γέγονεν. Ἐκείθεν δὲ ἀφικόμενος εἰς τὴν πόλιν τὰ λάφυρα ἐθριάμβευσεν, ἱππικὸν ποιήσας καὶ τὸ πρῶτον βᾶτιον παίξας, ἄρματι λευκῷ μὲν ἐποησάμενος, χρώματι δὲ τῷ Βενέτῳ ἀμφιασάμενος, καὶ νικήσας ἐστεφανώθη, τῶν δῆμων ἐπιβοώντων. « Καλῶς ἦλθες ⁹⁹, ἀσύγκριτε φακτονάρη. »

(15) Τοῦ δὲ πατριάρχου Ἀντωνίου τελευτήσαντος, ἀντ' αὐτοῦ ⁹⁸ χειροτονεῖται Ἰωάννης ὁ σύγκελλος, ἐν εἰπω ὁ νέος Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ⁹⁶, βεβοημένος ἐπὶ τε μαγείαις ⁹⁷ καὶ λεκανομαντείαις καὶ πάσῃ ἀσεβείᾳ ⁹⁸. ἧς ὄργανον ἐπιτέθειον εὐρεθείς τῆς τοῦ βασιλέως ἀσεβείας· τε καὶ ῥοπῆς αὐτῷ **708** πάντα τὰ ⁹⁹ πρὸς ἀπίυλειαν εἰργάσθη καὶ ὅν ὠδινε μὲν, κατεῖχε δὲ βασιλικὸν τῆς ἀσεβείας ὁ βασιλεὺς, ἐξέβρῃξε καὶ ἀπέτεκε, τὰς ἀγίας εἰκόνας ἀναχρίσθαι προσταξας ἢ ἀπαλείφθαι.

(16) Οὗτος ὁ Ἰαννῆς, πρὸ τοῦ ἄστεος οἰκημα ἐκ λίθων (179b) λαξευτῶν κατασκευάσας, ὁ Τροῦλλος μέχρι νῦν ὀνομάζεται, διὰ τινων θυσιῶν ὠμίλει τοῖς δαίμοσι καὶ τῷ βασιλεῖ τὰ μέλλοντα διεσήμενεν, ὁ ¹ καὶ αἰκίτητον ἔμεινε διὰ τὰς ἐν αὐτῷ γενόμενας τότε τῶν δαιμόνων ἐπιφοιτήσεις.

(17) Διὰ ταῦτα ³ σύμμαχον τοῦτον καὶ συνίστορα ἔχων Θεόφιλος τῆς αὐτοῦ αἰρέσεως, ὁ δεύτερος Νεκτανεβῶ, τὸν ῥηθέντα ³ Ἰωάννην, μᾶλλον ⁴ δὲ Ἰαννῆν τὸν πατριάρχην ⁵ ἢ μανδριάρχην, τὸν νέον ὄντως ⁶ Ἀπολλώνιον ἢ Βαλαάμ, ἐν τοῖς κατ' ἡμᾶς χρόνοις κακῶς ἀνεφανέντα λεκανομαντίν καὶ πάσης θεοστογούς ⁶ πράξεως καὶ τερατείας δεινὸν ὑποφήτην· ὅφ' οὗ καὶ τὰ γράμματα πιθευθείς ⁷ ὁ εὐρίπιστος καὶ δόλιος ⁸, ὁ ὑπηρετῆς δόκιμος [ἐχθίστων ⁹ πραγμάτων] καὶ τοῦ διαβόλου ἐπιτεθειον ὄργανον γέγονεν, εὗς ἂν ἐνδοκίως ὁ θεὸς· λόγος ἐπαράσσεται σχετλιαστικῶς φάσκων ¹⁰. « Οὐαὶ αὐτοῖς, οἵ τῃ ὁδῷ τοῦ Κάιν ἐπορεύθησαν καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ Βαλαάμ μισθοῦ χάριν ¹¹ ἐξεχύθησαν καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ Κωρὲ ἀπώλοντο. » « Οὗτοι εἰσι γογγυσταὶ καὶ ¹² μεμψίμοροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν ¹³. » Ἐφαρμόσειεν αὐτοῖς μάλα εἰκότως καὶ τὰ ¹⁴ τοῦ ὀμοτρόπου Ἰουλιανοῦ παρὰ τῇ θεολόγῳ στυλιτευόμενα γλώσση· σφόδρα γὰρ ἐμφορῆς ἐναπέφυγε καὶ εἰς μηδὲν ἀπεικῶς τῆς ἐκείνου κακουργίας καὶ δυστροπίας· ἔφη γοῦν ¹⁵ « Πῶς μὴ δακρύσω τὸν ἄθλιον; [πῶς] μὴ πλέον ¹⁶ μὲν τῶν ¹⁷ δειδιωγμένων τοὺς προσδραμόντας, πλέον δὲ τῶν αὐτομολήσαντων εἰς τὴν **709** κακίαν θρηγήσω τὸν συναρπάσαντα; μᾶλλον

A Bryæ locum, palatium extruxit, plantavit hortos. aquas deduci jussit : quod et factum est. Iude in urbem reversus, onustus spoliis circensibus ludis exhibitis triumphum egit, et curru equis candidis vecto, Venetoque colore insigni primo munere lussit, victorque coronatus est, factionibus acclamantibus : « Feliciter adveneris, o incomparande factionarie ! »

Cæterum patriarcha Antonio vita functo, in ejus locum ordinatus est Joannes syncellus, vere dicam novus Jannes, et Jambres, præstigiis et per pelves divinationibus omni que impietate nominatissimus. Hic velut instrumentum aptissimum imperatoris impietatis et propensionis repertus, ipsi per omnia in perniciem cooperabatur : et quem conceperat animo, occultabat vero, venenatum impietatis basiliscum imperator, emisit et peperit, cum sacras imagines uno colore iulioi, verius dicam, deleri præcepit.

Joannes ipse politis et sculptis lapidibus ante urbem exstructa domo (Trullus nunc usque appellatur), sacrificiis quibusdam familiares asciscobat dæmones, et futura imperatori renuntiabat. Domus autem propter dæmonum ad eam frequentiam sine habitatore mansit.

Propterea hunc socium consciumque suæ hæreseos habebat Theophilus, alter Nectanebo, dictum Joannem, potius vero Jannem patriarcham vel mandriarcham, qui vere novus Apollonius aut Balaam in nostris temporibus visus est, qui que pelvium ope divinabat, et omnis impia operationis ac præstigi peritus fuit hariolus. A quo litteras edoctus ille levissimus perfidusque princeps, illustris odiosorum operum minister et aptissimum diaboli instrumentum factus est. Istis merito divinus sermo maledicit miserabiliter dicens : « Væ illis, quia in via Cain abierunt, et errore Balaam mercede effusi sunt, et in contradictione Core perierunt. » — « Illi sunt murmuratores, querulosi, secundum desideria sua ambulantes in impietatibus. » Ipsi etiam aptissime convenirent hæc verba e Gregorii Theologi ore adversus Julianum ejusdem modi hominem prolata : hujus enim erat ille simillimus, et minime ab eo dispar nequitia et morum asperitate. Dicit igitur Gregorius : « Qui potero miserum illum non lacrymis prosequi ? qui potero non et eos amplius lugere qui sua sponte accurrerunt quam quos ille persecutus est, et rursus eum amplius delere qui alios secum in

Variae lectiones et notæ.

⁹⁶ ἦλ? cod. ⁹⁷ 837. ⁹⁸ Ἰαμβρῆς Leo, Ζαμβρῆς ed. sed Ἰαμβρῆς Mosq. Melit. ⁹⁹ μαντείας Leo. ⁹⁸ ἀσ. ὡς ὄργ. cod. ⁹⁹ τὰ om. ed. ¹ δὴ add. ed. ² δ. τοῦτο ed. om. C. Συμμύστην καὶ συμμαχοῦντά τε καὶ σ. ἑ. τῆς ἀ. C. 134, τῆς ἀ. ἑ. 310. ³ προρηθ. C. ⁴ μ. δὲ Ἰ. τὸν om. C. ⁵ πατριάρχην ed. φ. μᾶλλον δὲ ματριάρχην καὶ δαιμονάρχην C. 134, φ. μ. δὲ μαντιάρχην καὶ δ. 310. ⁶ θεοστογῆ C. 134. ⁷ καὶ ὑπονοθευθείς C. ⁸ δόλιος C. 310, δόλιαιος 134. ⁹ ἀθλ. πρ. C. 134 om. cod. et ed. ¹⁰ Judæ Ep. xi, 16. ¹¹ γ. om. C. ¹² γ. μ. C. ¹³ αὐτῷ ed. δ' ἂν αὐτῷ C. 134. ¹⁴ κατὰ C. 134. ¹⁵ Orat. 3 (num. 4) in Jul. i, p. 69 C. ¹⁶ μὴ πλ. C. πῶς μὴ πλ. ed. ¹⁷ μὲν τῶν δ. C. 310.

exiitum traxit, quam eos qui sua sponte ad malum A
 ecurrerunt? Quin potius Christianis quidem
 haudquaquam triste et calamitosum est quod pro
 nomine Christi passi sint, imo omnium beatissimum,
 non propter futura tantum præmia, sed
 propter hujus etiam vitæ gloriam et libertatem
 quam ipsi per pericula sibi pepererunt. His contra
 impendentium suppliciorum quasi prælium quod-
 dam sunt ea quæ jam perpassi sunt; satiusque
 ipsis fuisset diuturnioribus in hac vita doloribus
 cruciari, quam ad alterius vitæ tribunalia
 reservari. — «Quemadmodum enim chanæleonem
 aiunt in quidvis facile mutari atque omnes subinde
 colores, candore uno excepto, suscipere; sic
 etiam ille Christianis, præter clementiam, in quid-
 vis se vertebat, ac perquam crudelis erat ipsius
 lenitas et violenta persuasio, atque per hujusmodi
 benignitatem acerbitati crudelitique suæ excusa-
 tionem quærebat. » Unde ad eum dicendum est :
 «Stultissime et in magnis rebus imperitissime!
 tunc adversus tantam sortem et universam terram
 insurrexisti? tunc adversus Christi Ecclesiam et
 sacrificium cum tuis piaculis? tunc adversus eum
 sanguinem quo purgatus est mundus, cum tuis
 sanguinibus? post Herodem persecutor, et post
 Judam proditor, nisi quod laqueo, ut ille, et Judæ
 instar pœnitentis animi significationem non dedisti;
 post Pilatum Christicida, post Judæos Dei hostis? —
 «Qui sacra conviciis afflicis, Jeroboam te apposite
 dixerimus aut Israelitam Achab, homines iniquis-
 simos, aut Ægyptium illum Pharaonem aut Assy-
 rium Nabuchodonosor, vel hæc omnia contrahentes
 unum atque eundem nominabimus: quandoquidem
 cum omnia vitia in sese collegisse constat, defectio-
 nem nempe Jeroboam, crudelitatem Achab, duri-
 tiam Pharaonis, sacrilegium Nabuchodonosoris,
 tum impietatem.»

«Ubi sacrificia, cæremonie et mysteria? ubi
 victimæ, tam apertæ quam occultæ? ubi præsci-
 entie vanitas et ventriloquorum signa? ubi illa
 adversus Christianos oracula et minæ? Evanuerunt
 omnia, irrita fuerunt, diffluxerunt; somnio simili-
 exstiterunt impiorum jactationes. — «Cecidit Bel,
 contritus est Dagon; jam non dicent stulto: «Nunc
 quidem hæc forsitan parva sunt istis miseris. Sed
 erit tempus cum videbo meos conviciatores et
 magnum hunc principem suam nequitiam ac per-
 versitatem deplorantes.»

δὲ τοὶ μὲν μηδὲν ¹⁸ δεινὸν τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ παθεῖν,
 ἀλλὰ καὶ πάντων μακαριστότατον οὐκ ¹⁹ ἐκείθεν μέ-
 νων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἔντευθεν εὐδοξίαν καὶ παρρη-
 σίαν, ἣν διὰ τῶν κινδύνων ἑαυτοῖς ²⁰ ἐχρήσαντο·
 τοὶ δὲ προοίμιον ²¹ τῶν ²² ἀπειλουμένων ἄπερ ἦν
 πεπένθησιν· καὶ βέλτιον ἦν αὐτοῖς, εἰ ²³ ἐνταῦθα
 μακρότερον ἐκολάθησαν ἢ τοῖς ἐκεῖ δικαιοκριτη-
 ρίοις ²⁴ ἐταμειύθησαν. — Καὶ γὰρ ²⁵ ὡσερ
 τὸν χαμαιλέοντα λόγος, παντοῖον γίνεσθαι βδέης
 καὶ πάσας μεταβάλλειν ²⁶ χροῖς πλὴν μίς τῆς
 λευκότητος· — οὕτω καὶ ἐκεῖνος; πάντα ἦν καὶ ἐγένετο
 Χριστιανοῖς πλὴν ἡμερότητας· καὶ ἦν ἴσαν ἀπάν-
 θρωπον αὐτῷ τὸ φιλάνθρωπον, καὶ τὸ πιδανὸν
 βίαιον, καὶ ἀπολογία τῆς ἀγριότητος ἡ χρηστότης·
 ὅθεν λεκτέον πρὸς αὐτὸν ²⁷· «Εὐηθέστατε καὶ —
 B ἀπαιδεύτοτα τὰ μεγάλα, σὺ κατὰ τοσοῦτον κλήρου
 καὶ τῆς οἰκουμένης ²⁸ ἀνέστης — σὺ κατὰ τῆς τοῦ
 Χριστοῦ (Ἐκκλησίας καὶ) ²⁹ θυσίας τοῖς σοῖς ³⁰
 μιάσμασι, σὺ κατὰ τοῦ τὸν κόσμον καθαίροντος ³¹
 αἵματος τοῖς (σοῖς) (μιαροῖς) ³² αἵμασι — σὺ μετὰ
 Ἡρώδην δυνάστης καὶ μετὰ Ἰούδα προδότης, πλὴν
 ὅσον οὐκ ἀγχόνη τὴν μετάνοιαν ἔδειξας ὡσερ κά-
 κεινος ³³, καὶ χριστοκτόνος μετὰ Πιλάτου ³⁴ καὶ
 μετὰ Ἰουδαίου μισθόθεος ³⁵. — Ὁ τῶν ἁγίων
 ὄδοις, » Ἰεροβοάμ (σε) ³⁷ εἶπειν οἰκειότερον ἢ
 Ἀχαάβ τὸν Ἰσραηλίτην, τοὺς παρανομώτατους. [ἦ]
 Φαραὼ τὸν Αἰγύπτιον, ἢ Ναβουχοδονόσορ τὸν Ἀσ-
 σύριον, ἢ πάντα ταῦτα συνελόντες ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν
 ὀνομάσωμεν ³⁸, ἐπεὶ καὶ τὰς πάντων κακίας φαίνε-
 σαι ³⁹ εἰς σεαυτὸν συλλεξάμενος, Ἰεροβοάμ τὴν
 ἀποστασίαν, Ἀχαάβ τὴν μαιφονίαν, Φαραὼ τὴν
 σκληρότητα, Ναβουχοδονόσορ τὴν ἱεροσυλίαν, πάν-
 τιον ὁμοῦ ⁴⁰ τὴν ἀσέθειαν. »

¹⁸ (18) «Ποῦ (εἰσιν) αἱ θυσίαι καὶ τελεταὶ ¹⁹ καὶ
 (τὰ) ²⁰ μυστήρια; ποῦ σφάγια φανερά τε καὶ
 ἀφανῆ; — (180) ποῦ τεράστια ²¹, προγνώσει; **710**
 καὶ σημεῖα ἐγγαστριμύθων; — ποῦ αἱ κατὰ Χρι-
 στιανῶν μαρτυρίαι καὶ ἀπειλαί; — οἴχεται πάντα,
 διέψευσταί, διεβρόν ²², ὄναρ ἐφάνη τῶν ἀσεβῶν τὰ
 κομπάσματα. » ²³ «Ἐπσε Βῆλ ²⁴, συνετριβή Δα-
 γῶν ²⁵. — οὐκέτι (οὐ) ²⁶ μὴ εἴπωσι τῷ μωρῷ ἄρ-
 χειν. » ²⁷ «Καὶ νῦν ταῦτα μικρὰ τοῖς ἄλλοις ἴσως·
 B Ἔσται δὲ ²⁸ καὶ ἡμεῖς ἡμεῖς τοὺς ἐμοὺς ὄδοι-
 στάς καὶ τὸν μέγαν τοῦτον ²⁹ καθηγητὴν ἀποκλινο-
 μένους τὴν ἑαυτοῦ κακίαν καὶ πονηρίαν ³⁰».

Variae lectiones et notæ.

¹⁸ μηδὲν P. et eod. οὐδὲν ed. Gr. ¹⁹ οὐ διὰ τὰ ἔκ. Gr. ²⁰ ἑαυτοῖς ἐχρήσαντο cod. ²¹ προοίμιον Gr.
²² ἀποκειμένον καὶ Gr. ²³ ἐνταῦθα Gr. ²⁴ δικαιοτηρίοις Gr. C. 310 ²⁵ Ἄλλ' ὦ. Gr. 74 B. ²⁶ με-
 ταβάλλει χρ. C. 310. μὲν ἀναλαμβάνειν χροῖας Gr. ²⁷ Greg. p. 76 A. ²⁸ τῆς ἐκκλησίας ἀντίστης C. 310.
 τῆς οἰκουμένης κακοποροῖας; κτλ. Gr. ²⁹ τῆς Χριστοῦ θ. Gr. ³⁰ εἰ. καὶ om. C. ³¹ σοῖς om. ed. — ³²
 κατήσαντος Gr. C. ³³ μιαροῖς om. Gr. ³⁴ ἐκεῖνος; Gr. C. 310. ³⁵ Πιλάτ. cod. Πιλάτου P. sed Ἰουδαίου;
 ut Gr. ³⁶ Or. 4, 110 D. ³⁷ es om. Gr. C. 310. — ³⁸ ὀνομάσωμεν Gr. ³⁹ εἰς ἑαυτὸν φ. (φαίνεσθαι C. 310)
 C. εἰς εἰ. σ. φαίνεται Gr. — ⁴⁰ ἀμα C. 130. ⁴¹ Gr. 125 A. B. om. εἰσὶ ἐτ. τὰ. ⁴² τελευταὶ ed. ⁴³ καὶ
 ἰωσάφιον C. 310. ⁴⁴ τερατῖα προγνώσει; Gr. ⁴⁵ διεβρόνχην Gr. C. 310 ⁴⁶ Gr. Orat. 4, 125 D. ⁴⁷
 καὶ add. C. 310. ⁴⁸ Δαγῖο cod. ⁴⁹ οὐ om. Id. — ⁵⁰ Gr. 131 D. Nῦν τ. καὶ ἰ. μ. τ. ἀ. ε. κ. τοῦς ἄλλοις;
 cod. ⁵¹ τὸν ἑαυτῶν. ἀπ. κ. ἡμεῖς ἀν. πάσα κρίνεται καὶ βασανίζεται; πονηρία Gr. ⁵² τοῦτον Gr. ed. ⁵³
 καὶ π. P. cod., ὅτε πᾶσα κρίνεται καὶ βασανίζεται; κακία καὶ πονηρία ed. ὅτε — κακία C.

⁹⁴ (19) Τούτων ⁹⁵ δὲ οὕτως πραττομένων παρὰ Α τε τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ συμμύστου αὐτοῦ πατριάρχου, Ἄραβες μετὰ δυνάμειος πολλῆς κατὰ Ῥωμανίας ἐξήσαν· ⁹⁶ ὁ δὲ βασιλεὺς ἅμα τοῖς πρόσφυξι Πέρσαις καὶ τοῖς τάγμασι καὶ Μανουὴλ δομestikῶ κατ' αὐτῶν ἐχώρει. Καὶ συμβολῆς γενομένης, ἡτήθη ὁ βασιλεὺς καὶ μέσον εἰσῆλθε τῶν Περσῶν, ὑπ' αὐτῶν περισωθῆναι ὑπολαθῶν. Μανουὴλ δὲ, ὡς ἔγνω περισκοπῶν μέσον τῶν Περσῶν τὸν βασιλέα ὄντα, αὐτοὺς ⁹⁷ δὲ βουλευομένους τοῖς Ἄραβι τοῦτον προδοῦναι καὶ δι' αὐτοῦ καταλλαγῆναι αὐτοῖς, διασχίσας μέσον αὐτῶν καὶ τοῦ χαλινοῦ τοῦ ἵππου τοῦ βασιλέως λαβόμενος, ἐξείλκυσεν ⁹⁸ ἄκοντα τοῦτον ἐξάγων, αἰσχύνῃν ἠγούμενος οὐ καθεκτῆν Ῥωμαίοις, εἰ τὸν βασιλέα Ῥωμαίων Ἄραβες αἰχμάλωτον λάθωσιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ δέει τοῦ καθεστῆκτός ἐκστὰς, προσρυθῆναι πάλιν τοῖς Πέρσαις ἠδούλετο. Ὁ δὲ Μανουὴλ τὸ ξίφος ἀνέτεινεν ὡς πατάξων αὐτόν· ὁ δὲ φοβηθεὶς καὶ ἄκων συνείπετο, μόλις διασωθεῖς· κάκειθεν ὑπεστράφη ⁹⁹ ἐν τῷ Δορυλαίῳ μετ' αἰσχύνῃς καὶ ἡττης πολλῆς. Ὁ δὲ Μανουὴλ ἐν τῷ πολέμῳ τραθεὶς καὶ νοσήσας ἐτελεύτησε, πολλὰς ἀνδραγαθίας κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἀνσησάμενος· τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ ἀποκομισθὲν ἐτέθη ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ μονῇ ¹⁰⁰, τῇ τοῦ παρος.

711 (20) Καὶ εὐθύς διαβολαὶ κατὰ Περσῶν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἀπειλαὶ κατὰ Θεοφώδου ὡς ἀνάρτου καὶ προδότου καὶ δυσμενοῦς· ἃ μαθῶν (ὁ) ¹⁰¹ Θεόφωδος τοὺς Πέρσαις ἀναλαθῶν κατήλθεν εἰς Σινώπης καὶ ταύτην παραλαθῶν κατέειρε τυραννικῶς· ὅπερ γνοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ ἐν μεγάλῃ λύπῃ γενόμενος (ἐδεδῖει γὰρ μήπως προσρυῶσι ¹⁰² τοῖς Ἄραβι), καὶ μέχρι Παφλαγονίας αὐτὸς ἀπῆει, καὶ λόγον αὐτοῖς ὡς οὐδὲν δεινὸν πείσσονται δεδωκῶς καὶ τὸν Θεόφωδον ἀναλαθόμενος, ὑπέστρεψε μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει, τῶν ἄλλων Περσῶν παραγενομένων οὐπερ κατεσκηνώθησαν ἐξ ἀρχῆς· ἡγαπᾶτο δὲ Θεόφωδος· παρὰ τῶν πολιτῶν οὐχ ἥττον ἢ τῶν Περσῶν ὡς ὀρθόδοξος.

(21) Τότε δὴ (γίνεται ¹⁰³ τῷ βασιλεὶ πατ', ἐκ Θεοδώρας, ὃν ἐπωνόμασε Μιχαήλ.)

ΣΞΕ'. Περὶ τοῦ ἵππου τοῦ βασιλέως ¹⁰⁴.

Ἀπίοντι (δὲ) τῷ βασιλεὶ πρὸς Βλαχέρνας, καθὼς ¹⁰⁵ εἴθιστο, ὑπέστησεν αὐτῷ τὰς προσιθῶν καὶ λέγων, ὅτι· «Ὁ ἵππος, ὃ ἐποχεῖται ἢ βασιλείᾳ σου, ἐμός ἐστι.» Τοῦ δὲ ἵππου σκιρτώτο· διὰ τὸ αἰφνιδίως πρὸς εἶναι καὶ τοῦ βασιλέως τοῦτον κατασχόντας, τὴν κόμητα τοῦ σταύλου ἐπηρώτησεν ὁ βασιλεὺς· «Τίνος ἐστὶν ὁ ἵππος;» Ὁ δὲ ἔφη· «Ὁ κόμητης τοῦ Ὀψικίου ἀπέστειλεν αὐτὸν τῇ βασιλείᾳ σου.»

Cum hæc ita ab imperatore agerentur et patriarcha ejus ministro, cum potestate multa adversus Romaniam insurrexerunt Arabes, in quos imperator cum Persis profugis et tagmatibus et Manuele domestico profectus est. Consertis manibus victus imperator, medium Persarum agmen subiit ab ipsis servandus. Manuel vero ut circumspiciens cognovit imperatorem medio Persarum agmine constitutum, eosque jam Arabibus ipsum prodere meditantes, et ejus occasione Arabibus reconciliari, diviso eorum cuneo, medium imperatorem reperit, frenoque apprehenso eduxit: ingentem verecundiam ratus inuri Romanis, si Romanorum imperatorem captivum Arabes abducerent. Imperator rei gestæ pavore consternatus, Persis iterum se tradere consiliabatur; Manuel in adversum intentato gladio percutere minabatur. Territus ille et invitus ei adjunctus est, et vix inde ereptus, Dorylæum cum pudore et detrimento se recepit. Manuel vero in acie vulneratus, et ægritudine correptus, præclaris facinoribus in Agarenos editis mortuus est. Corpus ejus asportatum in monasterio ab eo constructo, cui Manuelis factum nomen, Asparis cisternæ vicino, depositum est.

Μανουὴλ, σύνεγγυς [τῆς] ¹⁰⁶ κινστέρνης τοῦ Ἄσ-

Et rursus Persæ auxiliarii apud imperatorem accusati, et contra Theophobum verba minarum prolata, ut perduellem proditoremque. Id audiens Theophobus, assumptis Persis ad Sinopen usque recessit, qua potitus, eam in potestate sua retinuit. Quo completo imperator magno affectus est mœnore (timebat enim ne ad Arabas transirent) et ad Paphlagoniam usque ipse processit, et fide data eos nihil mali passuros, assumpto Theophobo, urbem cum eo repetit dum Persæ eo relirent ubi primum tentoria fixerant; Theophobum autem cives non minus quam Persæ diligebant.

Eo tempore filius imperatori ex Theodora susceptus, quem vocavit Michaelē.

CCLXV. De imperatoris equo.

Imperatori vero ad Blacherias, ut ei mos erat, profecto occurrit non nemo, qui ait: «Equus cui majestas tua insidet meus est.» Equo tunc exsiliente quia hic subito astiterat, et imperatoris manu detento, stabuli comitem interrogavit imperator: «Cujus est equus?» Respondit: «Opsicii comes tuæ eum majestati misit.» Cumque Opsicii comes in urbe tunc ageret, eo in crastinum adducto, una

Variae lectiones et notæ.

⁹⁴ 838 ⁹⁵ Τούτων — 840, 16 κατέθησαν om. C. et Vat. sed habent P. Leo, Theodosius Melitenus, ut videtur. Symeonis logothetæ e breviori petita, cum verbotenus plerumque huic respondeant, interdum vero hoc a: phora sint. ⁹⁶ ἐξήσαν ed. et Mell. ἐξέσαν cod., ἐξώσαν Leo ⁹⁷ αὐτοῖς δὲ β. cod. ⁹⁸ ἐξήλασεν ed. ἐξήλασε Leo. ⁹⁹ ὑποστρέφει ed. ¹⁰⁰ μ. τοῦ ed. ¹⁰¹ τῆς x. ed. τῆ x. τοῦ Leo. ¹⁰² ὁ om. ed. ¹⁰³ παρῶν ed. ¹⁰⁴ γινόμενον τῷ β. π. Βλαχέρνας om. γίνεται — Μιχαήλ ed. ἀπερχόμενος ἐξ ὁ β. ἐν Βλ. Leo. ¹⁰⁵ Rubrica Mon. dæst in Par. 1705 et in margine codicis abscisso.

cum eo qui procedentem cum interpellaverat, ait A imperator : « Verum eloquere, cuius est equus ? » Ille respondens dixit : « Meus erat : mittensque dux, vi eum, neque dato pretio, neque aestimatione facta, mihi eripuit. » Interrogavit comitem imperator : « Num res ita se habet edissere, et quare non soluto pretii equo, eum ad me misisti ? » Re examinata et probe percepta ut per vim nimirum equus ablatu fuisset, imperator dignis verbis ducem emendavit : homini vero ad se accedenti equum restituit. Ille recipere detrectans, in ejus pretium libras duas accepit. Dux vero indolens ejus probare jussus, et si generosus foret scholarium crearet. Hic in bellum profectus, in conflictu velut imbellis et timidus inter fugientes repertus, occisus est.

B μὲν στρατηλάτην τοῖς προσήκουσι μαγγαθαίοις ἰσχυρόνησε, τῷ δὲ προσελθόντι αὐτῷ ἀπέστρεψε τὸν ἵππον. Ὁ δὲ τοῦτον οὐκ ἠβούληθη λαβεῖν, ἔλαβε δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ λίτρας β', ὀρισθέντος καὶ τοῦ στρατηγοῦ δοκιμάσαι αὐτὸν καὶ εἰ ἀνδρείος ἔστι, ποιῆσαι αὐτὸν σχολάριον· τοῦ δὲ εἰς πόλεμον ἀπελθόντος, ἐν τῇ συμβολῇ ὡς δεῖλδ; ἐν τοῖς φεάγουσιν εὐρεθεῖς κατεσφάγη ὑπὸ τῶν πολεμίων.

CCCLXVI. De Leone Sapiente.

Imperatori vero ad Bryæ palatium cum comitatu procedenti nuntiatum est ab Orientalium duce Sarracenorum protosymbulum cum exercitu prædandum venire ut Amorium caperet. Ille consueta exercitui proceribusque largitione facta, brevi tempore versus Cappadociam contendit. Amerumnes selectis militum octo millibus, Sudem inter Agarenos virtute prudentiaque nominatissimum C ducem instituens, adversus imperatorem submitit. Manibus consertis, profligatus imperator fugit, et cum dedecore rediit : vixque salutem nactus est. Amerumnes vero virtute multa stipatus, abiit, et Amorium obsedit, variisque certaminibus editis obtinere non potuit, fortiter et genere civibus in adversum præstantibus. Philosophi vero Leonis discipulus qui iam in castro habitans Amerumni recedere volenti, cujusdam ope, ceu astrologie peritus significavit : « Si dies tantum duos ad castrum stationem habueris, obtinebis nos ; » quod et contigit. A Boiditze quippe vocato, et Manicophago proditum est. Capti sunt etiam virorum nominatorum et non ignobilium plurimi, et in Syriam abducti captivi, Theophilus patricius et duces isti, Melissenus, Aetius, Theodorus protospatharius, qui et Craterus Callistus iugmarcha, Cyrillus drungarius, et Bassoes cursor, et quidam agminum proceres qui a protosymbulo tormentis adacti, ut fidem negarent, ipsi morem non gerentes, gladio captivibus præcisii sunt, vitæ temporalis vice æternam consecuti.

ΣΣΓ'. Περὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ.

(92) Γεγονότος δὲ τοῦ βασιλέως εἰς πρόκεινον ἐν τῷ Βρούαντι, ἦλθεν αὐτῷ μήνυμα παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀνατολικῶν, ὡς ὅτι ὁ πρωτοσύμβουλος ἐξελθὼν μετὰ πλήθους ἐκπορθήτων ἀπέρχεται ἐπὶ Ἀμόριον. Ὁ δὲ τὰ νενομισμένα τῷ τε στρατῷ καὶ τοῖς ἀρχοῦσι ποιήσας ⁶⁶ συντόμως μέχρι Καπαδοκίας ἐξῆλθεν ⁷⁰. Ὁ δὲ ἀμερουμνῆς ἀποχωρήσας ⁷¹ χιλιάδας λαοῦ καὶ τὸν Σουδαῖ ⁷², ὀνομαστότατον ἐν τοῖς Ἀγαρηνοῖς ὄντα ἐπὶ τε ἀνδρείᾳ καὶ φρονήσει, δοὺς αὐτοῖς κεφαλὴν, ἀπέστειλε κατὰ τοῦ βασιλέως. Συμβαλόντων δὲ πόλεμον, ἠττηθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐφυγε καὶ μετ' αἰσχύνης ὑπέστρεψε, μάλιστα διασωθεὶς. Ὁ δὲ ἀμερουμνῆς, ἀπελθὼν μετὰ δυνάμεως πολλῆς, περιεχράκωσε ⁷³ τὸ Ἀμόριον, ⁷⁴ καὶ πολέμους πολλοὺς ποιήσας, οὐκ ἔσχυσεν αὐτὸ ἐκπορθῆσαι, γενναίως καὶ σταθερῶς ἀγωνιζομένων τῶν ἑνδοθεν. Μαθητῆς δὲ τις Λέοντος τοῦ φιλοσόφου ἦν ἐν τῷ κάστρῳ ⁷⁵ καὶ, βουληθέντος ⁷⁶ ὑποχωρῆσαι τοῦ ἀμερουμνῆ, διὰ τίνος ἐμήνυσεν αὐτῷ ὁ ⁷⁷ ἀπρονόμος, ὅτι « εἰ προσκαρτερήσεις δύο ἡμέρας τῷ κάστρῳ, ἐκπορθήσεις ἡμᾶς· ὁ καὶ γέγονε· προεδόθη γὰρ ὑπὸ τε τοῦ λεγομένου Βοιδίτζη καὶ τοῦ Μανικοφάγου. Κατεσχέθησαν δὲ τῶν ὀνομαστῶν ἄνδρες οὐκ ἀγενεῖς ἀπελθόντες ἐν Συρίᾳ αἰχμάλωτοι, Θεόφιλος ὁ πατρίκιος, καὶ στρατηγοὶ ὁ τε Μελισσηνὸς καὶ Ἀέτιος· καὶ Θεόδωρος, πρωτοεπαθάριος εὐνοῦχος, ὁ Κρατερὸς, καὶ Κάλλιτος τούρμαρχης, καὶ Κωνσταντῖνος δρουγγάριος, καὶ Βασίλης ὁ δρομεύς, ⁷⁸ καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ ἀρχόντες τῶν ταγμάτων, οἱ παρὰ τοῦ πρωτοσυμβούλου ἀνο-

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁶ ἐν. ἀ. β. ἀπ. ἐμοῦ ed. ἀνελάτο ἀ. ἐξ ἐ. β. Leo. ἀνελατ. ἀ. ἀπ' ἐ. β. cod. ⁶⁷ ποιήσας add. Leo. ⁶⁸ ἀπέκοψας P. cod. Sym. cf. infra ἀποκοπήν τελείαν, persoluto scil. pretio ⁶⁹ ποιῆ' cod. ποιῆσαι ed. ⁷⁰ ἐξῆλθεν Sym., ἐξῆλατο Leo. ⁷¹ ἦ' pro ὕ' Leo. ⁷² Σουδαῖ ed. Σουδέμ Leo Γουνδεῖ Sym. In commentatore de hac expeditione nihil, quæ varians tantum videtur esse ejus quæ § 19 relata est, sed cf. Generisium 63, 19—66, 12. ⁷³ περιχρακώσας Leo. ⁷⁴ Ἀμμώριον Cod. ⁷⁵ β. οὐ προσχ. ed. ⁷⁶ αὐτῷ add. Leo. ⁷⁷ ὁρ. καὶ τίνος Leo.

καθόντες ἀρῆσασθαι τὴν αὐτῶν πίστιν καὶ τοῦτο ⁷⁰ μὴ πεισθέντες, ἔριξε τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθησαν, ἀντὶ τῆς παρουσίας ζωῆς τὴν αἰώνιον ἀνταλλαζόμενοι.

(23) Ὁ δὲ, τὴν αἰσχρὰν σωτηρίαν τῆς καλλίστης A ἀνταλλαζόμενος, ὁ τοῦ φιλοσόφου Λέοντος μαθητῆς, προσρῦεις τῷ ἀμερουμνῇ ἠρωτήθη παρ' αὐτοῦ περὶ τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ. Ὁ δὲ εἶπε μαθητῆς εἶναι τοῦ φιλοσόφου Λέοντος. Οὗτός τε ὅστις ὁ Λέων ἐστὶν καὶ οἷος μαθῶν, αὐτὸν ἐπιθύμει κελῖνον ἰδεῖν, καὶ δὴ τινι τῶν αἰχμαλώτων δούς γράμματα, πρὸς Λέοντα τὸν φιλόσοφον ἀπέστειλεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑποσχόμενος αὐτῷ, εἰ ἐξέλθοι ⁷¹ ὁ αὐτὸς Λέων, ἀπ' κελῖνον αὐτὸν εἶναι ἐν τιμῇ. Ὁ Λέων δὲ τὰ γράμματα ἀπολαθῶν καὶ φοβηθεὶς μήπως διαγνώσθῃ, ἀνέγαγε ταῦτα θεοφιλῶ τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ, γνοὺς τὰ τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ καὶ ὅτι τοιοῦτον σοφὸν ἄνδρα ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτοῦ ἔχει, προσλαβόμενος αὐτὸν εἶχεν ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Μαγναύρας ⁷², παραδούς αὐτῷ διδάσκειν καὶ μαθητὰς, παρέχων αὐτῷ τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν ἅπαντα, ὃς καὶ μητροπολίτης ἐν Θεσσαλονίκῃ γέγονεν.

(24) Ὁ δ' αὐτὸς κτίζει τὸ (181*) Τρίκογχον ἐν τῷ B παλατίῳ καὶ τὸ λεγόμενον Σίγμα καὶ τὰς ἀναβάθρας, ἐνθα οἱ 714 δῆμοι ἴστανται, στήσας καὶ φιάλην, ἐν ἧ γίνεται τὸ Σαξιμοδέξιμον λεγόμενον, μετὰ ἵππων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν διερχομένων μετὰ χρυσῶν σαγισμάτων. Ἰπὸ δὲ τὸ Τρίκογχον κάτωθεν διὰ μηχανῆς ἐποίησε τὸ λεγόμενον Μυστήριον, ἐν ᾧ τῇ μιᾷ γωνίᾳ ὁ ἕαν εἶπη ⁷³ τις, ἐξακούεται ἐν τῇ ἑτέρᾳ.

ΣΣΖ'. Περὶ Θεοδώρου καὶ Θεοφάνους τῶν αὐτῶν δέλτων ⁷⁴.

⁷⁵ (35) Μαθῶν δὲ ὁ αὐτὸς ⁷⁶ Θεόφιλος, ὅτι Θεοφάνης ⁷⁷ ὁ ποιητῆς καὶ Θεόδωρος ὁ αὐτάδελφος αὐτοῦ, κατ' ἐαυτοὺς ζῶντες, τὴν καίσιαν αὐτοῦ κωμωδοῦσι καὶ διελέγχουσι, ἀποστείλας μετ' ἑργῆς C ἠγάγεν αὐτοὺς πρὸς ἑαυτὸν εἰπὼν τάδε· Ἐθέθεν ἐστὶ; Ὁὶ δὲ εἶπον· Ἐκ Παλαιστίνης. Ὁ δὲ ἀλιτήριος· Καὶ διὰ τί τὴν γῆν ὑμῶν ἀφέντες καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν ἐλθόντες οὐ πειθαρχεῖτε τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν; Τῶν δὲ μετὰ ἀποκρινομένων, ἐπέτρεψε παλεῖσθαι τὰς ὕψεις αὐτῶν σφοδρῶς· εἶτα μετὰ τοῦτο βουνευρήσα; αὐτοὺς μέχρι ⁷⁸ θανάτου, μετὰ θυμοῦ καὶ τραχείας φωνῆς πρὸς τὸν ὑπαρχον ἐφη· Ἄρον αὐτοὺς εἰς τὸ πραιτώριον, καὶ γράψον τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἐγκολάσας τοῦσα τοὺς στίχους·

Ἰάντων ⁷⁹ ποθοῦντων προστρέχειν πρὸς τὴν [πόλιν],

Ἰσχυροὶ τοῦ Θεοῦ λόγου πόδες
Ἔστησαν εἰς σύστασιν τῆς οἰκουμένης,
Ἰφθῆσαν οὗτοι τῷ σεβασμῷ τόπῳ
Ἐκεῖ πονηρὰ δεισιδαιμονοῦσιν πλάτρη.
Ἐκείσε πολλὰ λοιπὸν ἐξ ἀτοκίας,
Πρόξενος αἰσχρὰ δεινὰ δυσσοδοφρόνως,
715 Ἐκείσε ἠλάθησαν ὡς ἀποστάται.

Discipulus autem Leonis Philosophi salutem honestissimæ turpem præferens, cum ad Amerumnem transisset, ab eo de scientia sua interrogatus, Leonis discipulum esse professus est. Amerumnus quis et qualis esset iste Leo probare cupiens, captivorum non nemini datis litteris, ad Leonem Philosophum Constantinopolim misit, pollicitus, si veniret, in honore futurum. Acceptis litteris, veritus Leo ne dignosceretur, Theophilo imperatori cuncta detulit. Theophilus de ejus scientia certior factus et quod vir deo sapiens in civitate regia degeret, vocatum detinuit in Magnauræ palatio, docendi facultate discipulisque et cunctis necessariis ad ministerium exhibitis, qui deinceps metropolita Thessalonicensis exstitit.

Idem imperator triconchum in palatio, et quod dicitur Sigma, gradusque, quibus factiones consistunt, et fontem ædificavit, quo peragitur Saximodeximum dictum, utriusque partis equis aureis stragulis instructis, et pertranseuntibus. Sub triconcho vero ex machina secretum (ita vocant) posuit, in cujus angulo quovis quidquid dixerit aliquis, in altero exauditur.

CCLVI. De Theodoro et Theophane fratribus.

Theophilus autem cum didicisset Theophanem poetam et Theodorum ejus fratrem ipsius impietatem suggillare et arguere, mittens cum furore eos ad se accesserunt dicens: «Undenam estis?» Dixerunt illi: «Ex Palæstina.» Scelestus autem: «Quam ob causam patria vestra deserta, in ditionem nostram venientes non obeditis imperio nostro?» Illis nihil respondentibus, jussit eorum facies ferre percuti. Deinceps vero eisdem ad mortem ferre nervis bubulis per corpus cæsis, cum furore et aspera voce dixit ad præfectum: «Tolle istos in prætorium, et versus hosce vultui eorum inscribe:

Cunctis ad urbem accurrere affectantibus,

Castissimos in qua Deus Verbum pedes
Fixit, generi salutem ut humano daret,
Apparere et isti venerando in loco,
Superstitiosi erroris vasa pessima.
Et inde, multa postquam per fidi Deo
Facinora perpetrassent turpia impie,
Ut desoriores vertere jussi sunt solum.

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁰ τούτου μὴ πεισθέντος (πίσαντος)? Leo. ⁷¹ ἐξέλθ. cod. ἐξέλθη ed. ⁷² τῆς Μαγναύρας cod. Leo, τῷ Μαγ. ed. ⁷³ εἶποι ed. ⁷⁴ Π. θεοφ. καὶ θεοδ. τῶν ἀ. cod. et Mon. om. Par. 1706. — ⁷⁵ 831. ⁷⁶ αὐτὸς ὁ ed. αὐτὸς Leo, quæ indicia sunt narrationis inseriæ. ⁷⁷ Θ. τε καὶ Θ. ed., Θ. π. καὶ Θ. Leo. ⁷⁸ αὐτοῦ τοῦ αὐτῶν Leo. ⁷⁹ Πάντων — πάλιν, Theophili versus om. codex Mosq., versio Serbica, Leo, Genesius; videntur inserta vel e Symeone vel e Continuatore.

Fugaque in urbem hanc delati, imperii caput, A Πρὸς τὴν πόλιν δὲ τοῦ κράτους κερκυραίας
Non destitere ab impura recordia. Οὐκ ἐξαφῆκαν τὰς ἀθέμιτους μωρίας.
Compuncti igitur facinorosi velut notis, Ὅθεν γραφῶντες εἰς κακοῦργοι τὴν θέαν
Ex urbe damnati pelluntur hac quoque. Κατακρίνονται καὶ διώκονται πόλιν.]

loc addens, «Tametsi inelegantes sint, nulla sit tibi cura.» (Iloc autem dixit, sciens eos litteris peritissimos et exercitiis poeticis versatissimos), «nec digni sunt ut elegantes sint iambi.» Responderunt illi: «Scribe, scribe, imperator, quod placuerit, ceu coram justo et tremendo Iudice illud idem lecturus.» Præfectus viros in prætorium abductos post dies duos, corpore extento, manibus et pedibus ligatis, acubus suffixit, et versibus in eorum frontibus insculptis, in exsilium misit.

Et in exsilio quidem moritur S. Theodorus; illustris vero Theophanes poeta ad Michaelis et Theodoræ tempora superfuit, pro fide orthodoxa instituenda plurimum contendens: qui postmodum metropolita Nicænus exstitit, rebus jam in meliorem statum et majorem pietatem compositis.

Ejus tempore ad Augusteum statuæ Justiniani aureus globus in terram decidit: cunctisque anxiiis, et quomodo ad culmen illud conscenderent discipulantibus, artifex quidam scandalarius inventus est, qui Magnæ ecclesiæ concensens tegulis, cum fune telum immisit in Justiniani equum: infixoque ibidem telo ipse per funem excurrrens, stuporem cunctis spectantibus incussit: et globo reposito, imperatoris animum sibi conciliavit, solertia sua et ingenio magnum nomen sibi comparans, numismatibus etiam centum ab Augusto donatus.

Theophilus autem filium suum Michaelē in Magna ecclesia coronavit et coronationis die omnibus munera largitus est. Extruxit etiam hospitium quod ejus de nomine Theophili dicitur. Hic fuerat domus Isidori patricii qui Roma venerat cum Olybrio sub Constantino Magno, postea locus in prostibulum mutatus ad recipiendas meretrices sub Leone Isauro ex fornice hospitium factus est. Hic deinde sedem habuit Constantinus, Irenæ filius, postquam matris jussu excæcatus fuit: hujus autem jam demortui uxor, monasticam vestem induta, ibi monasterium condidit quod vocavit Pœnitentiæ. Hæc eadem domus, amplitudine et magnificentia mirabilis, cum, trabibus cœnaculi inclinatis, jamjam ruitura videretur, moniales ab imperatore, cum ad Blachernas venisset, ut repararetur postularunt. Renuit ille; sed visa domo delectatus, easdem moniales in aliud monasterium traustulit,

προσθαίς ἐτι «Κὰν μὴ ὦσι καλοὶ, μὴ σοὶ μελέτω.» Τοῦτο δὲ εἶπεν εἰδὼς αὐτοὺς ὡς σοφωτάτους καὶ ἀριστα ἡσχημένους τῶν ποιητικῶν σχημάτων τὴν ἀκρίθειαν, ἐπειπόντος ἰτινός: «Ὅδὲ ἀξιοὶ εἶσιν, ἵνα καλοὶ ὦσιν οἱ λαοὶ.» Οἱ δὲ εἶπον: «Γράψι, γράψι, βασιλεῦ, τὸ δοκοῦν σοὶ, ὡς μέλλον τοῦ ἀναγκασθῆναι ἐνώπιον τοῦ δικαίου καὶ φοβερῆς Κριτοῦ.» Ὁ δὲ ὑπαρχος, τοῦτους ἀγαγὼν εἰς τὸ πραιτώριον, μετὰ δύο ἡμέρας ἀπλώσας ἐν σκάμνῃ; καὶ δέξας αὐτῶν χεῖρας καὶ πόδας κατακεντήσας; καὶ ἐγκολάψας τοὺς στῆθους εἰς τὰς ἕξεις αὐτῶν,

B ἐξώρισεν.

(26) Καὶ ἐν μὲν τῇ ἐξορίᾳ τελευτᾶ ὁ ἐν ἀγίοις Θεόδωρος· ὁ δὲ αἰδιδίμος Θεοφάνης; ὁ ποιητὴς δὲ ἤρκεσε μέχρι Μιχαήλ καὶ Θεοδώρας, ἀγωνισάμενος κίλιστα ἐν τῇ γενομένῃ ὀρθοδοξίᾳ· ὅς καὶ μητροπολίτης εἰς Νίκαιαν γέγονε, τῶν πραγμάτων ἀποκαταστάσεων ἡδὴ πρὸς τὸ εὐσεβέστερον ἦν.

(27) Ἐπὶ αὐτοῦ ἔπεσεν ἡ χρυσὴ τοῦφα Ἰουστινιανοῦ τοῦ λεγομένου Αὐγουστέως· ἀμνημονώσαν δὲ πάντων καὶ πῶς ἀνελθοῖεν διαλογιζομένων, εὐρέθη τις σκαλωτής τεχνίτης, καὶ ἀνελθὼν ἐν τῇ κερύμῳ; τῆς Μεγάλῃς ἐκκλησίας, βέλος ἀπέρι μετὰ σχοινίου εἰς τὸν ἵπποδρόμον Ἰουστινιανόν ἦν ἐκ χαλκοῦ συντεταμένον· καὶ τοῦ βέλους παγέντι; ἐκείσε, αὐτὸς διὰ τοῦ σχοινίου διαδραμῶν, θάμβος μὲν τοῖς ὁρώσι παρέχετο, καὶ τὴν τοῦφαν προσηρμυσε, καὶ τὴν τοῦ **716** βασιλέως ἐπισπάσατο εὐνοϊαν, καὶ τῇ τέχνῃ καὶ τῇ φύσει μέγα προσέθηκεν ὄνομα, φιλοτιμηθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως νομίματα ῥ.

(28) Σέβει δὲ Θεόφιλος Μιχαήλ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ· φιλοτιμησάμενος ἦν πάντας ἐν τοῖς στεψίμοις. Κατασκευάσε δὲ καὶ γυναῖκα τὸν νῦν μὲν τὰ Θεοφίλου λεγόμενον, οἶκον μὲν γενοῦντα, Ἰσιδώρου πατρικίου ἀνελθόντος ἀπὸ Ῥώμης μετὰ Ὀλυβρίου ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, μετὰ δὲ χρόνον ἐκδοθέντα ἠκουσάμενος ὥστε κατοικεῖν ἐκεῖσε γυναῖκα; τῶν εὐγενῶν μὴ εἰδυίας σωφρονεῖν· ἐπὶ δὲ Λέοντος Ἰσαύρου ἐκ πορνείου ξενοδοχείον ἐρημάτισεν ἐπὶ αὐτοῦ. Ἰουστινιανὸν δὲ γέγονεν οἶκος Κωνσταντίνου τοῦ τῆς Εἰρήνης μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς μητρὸς γενοῦσαν εὐφλωσιν εἰς αὐτόν· τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ, ἡ γυνὴ αὐτοῦ τὸ μοναδικὸν σχῆμα περιβαλλομένη μοναστήριον κατασκευάσε καὶ ἐκάλεσε τὰ Μετανοίας. Τοῦ δὲ αὐτοῦ οἴκου μεγίστου δὲ ὄντος καὶ θαυμαστοῦ, ἔβλου ἐν τῷ τρικλίῳ ἀποκλασθέντος, ἡ πελαγὸς πτώσιν· αἱ δὲ μονάζουσαι, ἀπερχομένου τοῦ βασιλέως ἐν Βλαχίῳ

Variae lectiones et notæ.

²⁶ εἰπόντος ed. Leo. ²⁷ μέλλων cod. et Leo, qui ἀναγνώσαι habet. ²⁸ ἀπ. om. ed. ²⁹ Ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ Θεοφίλου ἦν καὶ Ἰωσήφ ὁ ὑμνογράφος, ὅς ἐξωρίσθη ὑπὸ Θεοδώρας τῆς βασιλείας; παρέτεται δὲ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ζω; τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Ἡμερ quæ in ed. sequitur notitia de Josepho hymnographo qui usque ad Leonem Sapientem vixerit, non Georgii, sed Continuatoris sed glossema ad Theophilum hymnographi historiam, in Leone hand inveniendam. ³⁰ κερύμῳ; ed. — ³¹ Ἰουστινιανὸν ed. Leo. ³² ἡ πελαγὸς πτώσιν· αἱ δὲ μονάζουσαι, ἀπερχομένου τοῦ βασιλέως ἐν Βλαχίῳ.

ναις (181^b) ἐπέθετο, σὺν αὐτοῦ ὅτι περὶ τούτου. Ὁ δὲ, ἅ ἰψαμ vero ædem variis decoratam ornamentis in ἐκνεύσας καὶ θεασάμενος τὸν οἶκον καὶ ἀρροθελίς εἰς αὐτὸν, μετοικίζει τὰς αὐτὰς μοναζούσας ἐν ἐτέρᾳ μονῇ, αὐτὸν δὲ τὸν οἶκον, κίττην πιντοίω καλῶπιςας, ξενῶνα πεποίηκεν, ἐπιδοῦς αὐτῷ γρήματα πάμπολλα καὶ ἀργύριον καὶ προάστεια, ἐπονμάσας αὐτὸν τὰ Θεοφίλου.

Ἔπειτα δὲ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς ὁ Θεοφιλιανὸς οὗτος βασιλεὺς, βουλὴν ἰ μυστικὴν ποιησάμενος μετὰ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ περὶ Θεοφίλου τοῦ Πέρσου, ὡς ὅτι ἑ Πολλὴν ἀγάπην καὶ πίστιν ἔχουσιν εἰς αὐτὸν οἱ τε ὑπ' αὐτὸν Πέρσαι καὶ τῶν ἐν τῆ ἐκείνῃ οὐκ ὀλίγοι, καὶ μήπως, ἑμοῦ τελευτήσαντος, μελετήσῃ τυραννίδα κατὰ τὸ τοῦ ἑμοῦ παιδὸς νηπίου ὄντος καὶ τῆς γυναικὸς ἁ, ἀνήγαγε Θεοφίλον εἰς τὸ πολάτιον καὶ εἶχε μετ' αὐτοῦ. Βαρηθεὶς δὲ ἐκ τῆς νόσου, καθείρξε Θεοφίλον ἐν ταῖς καμάραις τοῦ Βουκολέοντος. Τῶν δὲ Περσῶν 717 ἐπιζητούντων αὐτὸν εἰ ἔρα γέγονεν, ἀποστείλας τῇ νυκτὶ ὁ βασιλεὺς Πατρωνῶν, τὸν τῆς Αὐγούστου ἀδελφόν, σὺν τῷ λογοθέτῃ, ἀπέτμε τὴν κεφαλὴν τοῦ Θεοφίλου. Ἐπεισαν δὲ οὗτοι τοὺς Πέρσας ὡς [ὅτι] μετὰ τοῦ βασιλέως ἴσθιν ἐν τῷ παλατίῳ. Τοῦ δὲ βασιλέως θυσαντερίας ἰ νόση τὴν ψυχὴν κακῶς ἀποβρέξαντος, ἀπεκομισθὴ τὸ δύστηνον αὐτοῦ σῶμα εἰ; τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους· τὸ δὲ σῶμα τοῦ Θεοφίλου διὰ τοῦ Βουκολέοντος ἐξαγαθόντες λαθραίως διέτωσαν πλησίον τὰ Ναρσοῦ ἐν τῇ νῦν λεγομένῃ μονῇ τῆς Θεοφιλίας, καὶ τοῦτον ἐκαίσε κατέστησαν.

ΣΞΗ'. Βασιλεία Μιχαὴλ υἱοῦ Θεοφίλου ὁ.

Μετὰ τοῦτον ἰ βασιλεύσει Μιχαὴλ ἰ σὺν τῇ μητρὶ ἰ αὐτοῦ Θεοδώρα ἔτη [ε]ῖ ἰ, μόνος δὲ ἔτη ἰ, καὶ σὺν Βασιλείῳ ἔτος ἁ [μήνας δ'], ὅστις τὴν πατρῴαν βασιλείαν διαδεξάμενος ἰ, τὴν ἰ θεοσυγῆ παρσιφρήσασαν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ δεινῶς ἐπικωμάσασαν νίαν θρησκείαν εὐ μάλα γνησίως ἀποσεισάμενος, τὴν ἐκπαλαί ἰ θεοβράβευτον, ἰσράν τε καὶ ὀρθοτάτην πίστιν ἀνεκέρυξεν. Ἡ ἰ δὲ Θεοδώρα οὕτως ἦν πιστὴ καὶ ὀρθόδοξος, ὡς καὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἑτεῖ περιόντος λάθρα ἰ τὰς ἁγίας εἰκόνας τιμῶν ἰ καὶ προσκυνεῖν ἰ ἦτις ἰ γνώμῃ μὲν ἑαυτῆς, ὑποθήκη δὲ 718 καὶ παραινέσει Θεοκτίστου κανικλεῖου καὶ λογοθέτου ἑξέλαυνε τε τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς πόλεως τὸν πατριάρχην Ἰωάννην ἰ σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν οὖσιν, ἰ περιόρισσα τοῦτον ἐν τῷ

Ante mortem porro imperator ille Deo exosus, maximo cum hominibus ejusdem sententiæ habito consilio de Persa Theophobo, ut nimirum ab ipsis diligeretur, eamque fidem, aiebat, ipsi præstant Persæ subditi, ne forte me defuncto adversus filium pueriles annos nondum excedentem, et in uxorem meditentur tyrannidem: eam ob rem Theophobum in palatium adduxit et secum habuit; morbo autem ingravescente, eum carcere inclusit in Bucoleonis fornicibus, Persis autem inquirentibus, quid de illo actum foret, imperator Petronam Augustæ fratrem noctu cum logotheta misit, et Theophili caput amputari jussit. Isti vero cum imperatore in palatio versari Persis denunciaverunt. Imperatore vero dysenterici morbo animam misere projiciente, exsecrandum ejus corpus ad Sanctos Apostolos delatum est. Corpus autem Theophobi per Bucoleonem clam subductum in monasterium, Theophobici nunc dictum, Narsetis ædi vicinum deportaverunt: et illud ibidem deposuerunt.

CCLXVIII. Regnum Michaelis Theophili filii.

Post eum Michael una cum matre sua Theodora annos quindecim regnavit, solus decem, cum Basilio vero annum unum et menses quatuor. Ille, paterno potitus imperio, impiæ doctrinæ quæ in Ecclesia subrepens novum induxerat cultum, generose valedicens, a Deo primitus ordinatam sacram et orthodoxam fidem restituit. Theodora vero adeo fide rectisque in Ecclesiam sensibus præstabat, ut ejus viro adhuc supersite, sanctas imagines coleret et veneraretur. Hæc tum proprii animi motu, tum etiam suggestionē et sententiā Theoclisti Canicleo præpositi et logothetæ, ex Ecclesia et ubi Joannem patriarcham in Clidii, monasterium ita dictum, ad Stenum exsulem, D eiecit; qui etiam Augustæ compater fuisse dicitur.

Variæ lectiones et notæ.

ἰ ἀποκλεισθ. cod. ἰ αὐτοῦ om. ed. ἰ 842. ἰ β. μαγίστην π. Leo. — ἰ ἀποστείλας add. Leo. ἰ Βερυνθολίης δὲ τῆς Leo. ἰ θυσαντερία Leo, iota subscr. pro ζ. ἰ λ. νῦν Leo. ἰ μονῇ om. ed. ἰ Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρα Val. 132 f. 198 ἰ. ἰ 842. ἰ Μετὰ δὲ Θεοφίλον ἐδ. M. C. M. δὲ Θ. M. Val. Τῷ σὺν ἑταί τοῦ κόσμου, ἀπὸ δὲ τῆς θείας σαρκώσεως ὡλὸ' ed. — ἰ ὁ υἱὸς Θεοφίλου ed. υἱὸς αὐτοῦ C. 134, ὁ. ἁ. ἔτη κα' 310. ὁ υἱὸς ἁ. διθῶνον καταλιμπάνεται Val. ἰ τῇ ἁ. μ. C. μ. Val. ἰ κατέσχευ ἔτη ἑδ' καὶ μ. αὐτοκρατορήσιν ἁ. ἁ' [ἔτη ἁ' 134] καὶ μ. γ' C. τὰ τῆς βασιλείας σκήπτρα καὶ ἐδ. σὺν τῇ μ. ἁ. ἔτη δ [ε] καὶ μ. ἔτη ἁ' καὶ μ. δ' Val. ἰ καὶ σὺν — δ' om. C., μ. δ' om. cod. et ed. — ἰ ὅς γε τὴν μὲν π. β. σὺν τῇ μ. Θ. δ. C. 510, ὅς γε τὴν π. β. δ. 134, οὐ τὰ τῆς ἐπιτροπῆς ὅτε πατριχίος; Θεοκτίστου καὶ Μανουὴλ ὁ πρῶτος μαγίστην τξίωνται· καὶ οὐκ ἐπὶ πολὺ, διεφθαρείσης γὰρ αὐτῶν τῆς ὁμονοίας, κάτσει μὲν M. ἐκ τοῦ παλατίου ἐν τῷ κατὰ τὴν κινστέρναν χώρῳ; τοῦ Ἀσπυροῦ τὴν οἰκίαν ἔχων, ἀποκαταστήσας τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, μοναστήριον καταγώγηται, πλὴν ὡς συγκλητὸς προήρχετο. Ἡ δὲ Val. ἰ δεξάμενος; A. ἰ δὲ C. 134. ἰ Θεοφιλή καὶ αὐτὸν C. Θεοφίλον καὶ A. ἰ Ἡ — νηστειῶν om. C. ἰ ταύτην add. Leo. ἰ τ. τε καὶ σέβασθαι; Len., τ. τε καὶ σέβασθαι Val. — ἰ ἦτις τὸ μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ (ἑαυτῆς) τό τε ὀπ. Θ. ἐπὶ τοῦ κ. καὶ λ. τῆς τε ἁ. καὶ τῆς π. τὸν π. ἰω. ἁ. Val. ἰ ἰω. καίπερ σὺντεκνον αὐτῆς ὄντα Leo, ἰω. σὺντεκνον ἁ. ὁ. Val. ἰ ὄντα; cod. et ed.

In ejus locum Methodium monachum inducit et A patriarcham instituit. Monachis vero et episcopis a Theophilo in exsilium missis postliminio revocatis, fidem orthodoxam firmavit, et Ecclesiae pacem restituit. Et quidem adhuc infans erat imperator; sed qui ex ore infantium et lactentium perfecit laudem suam, ille faciebat ut hic veritatem divini dogmatis constiteretur ac declararet, ad gloriam Dei Verbi qui per maximam misericordiam caro factus est, hominibus in terris visus est, et habitavit in nobis, juxta sacrum oraculum.

ἄκραν ²¹ εὐσπλαγγίαν ²² σαρκωθέντος θείου Λόγου και τοῖς ἀνθρώποις ἐπι γῆς ὀφθέντος και συναναστροφέντος· κατὰ τὴν ἱερὰν χρησιμολογίαν.

Convocavit enim Constantinopolim in synodum sanctos divosque Patres. Ab his improborum infamiumque Iconoclastarum pessima hæresis scdulo coarctata est, ac turpia ejus deliramenta pentus eversa; et clare orthodoxa doctrina refulsit velut e quibusdam abditissimis et inextricabilibus labyrinthis tenebrosisque abyssis impiæ ac depravatæ hæreseos. Itaque istius quidem dux et magister, necnon assentatores ejus persecutores et conviciatores, tanquam veritatis adversarii et mendacii defensores, et tanquam lupi rabie acti impuræ diabolicæque superstitionis Manichæorum, a quibus et furorem adversus Dei Incarnati œconomiam, et initium ac principium sumpserunt, ejiciuntur. Eis autem communi consensu Dei que instinctu et gratia subrogatur celeberrimus rectæ orthodoxæque fidei propugnator: qui omnes, ut ita dicam, calumnias, funestasque insidias sacris imaginibus structas, et profana deliramenta ab hæresiarchis eorumque nugarum et ineptiarum præconibus prolata tam invicte ac dilucide confutavit et diluit quam qui maxime; et propterea multas subiit persecutiones,

Στενῶ ²³ εἰς τὸ Κλειδίον οὐτο καλούμενον· ²⁴ λέγεται δὲ και σύντεκνος ²⁵ αὐτῆς εἶναι. Εἰσάγει δὲ τὸν ἐν ἀγίοις Μεθόδιον, μοναχὸν ὄντα, και πατριάρχην ἀποκαθιστᾷ· και πάντα· τοὺς ἀπὸ Θεοφίλου ἐφορίστους ²⁷ μοναχοὺς και ἐπισκόπους ἐνώσασα, τὴν ὀρθόδοξον ἐθεβαίωσε πίστιν και τὴν Ἐκκλησίαν εἰρήνευσεν. — Εἰ γὰρ και νήπιος ἐτύγγανεν ὁ βασιλεὺς ²⁸, ἀλλ' ὁ ²⁹ ἐκ στόματος νηπίων και θηλαζόντων κτηρησιαζόμενος αἶνον, ἰ αὐτὸς και τοῦτο παρεσκεύασε ³⁰ τὴν ἀλήθειαν τοῦ θείου δόγματος ἀνυμνήσαι και φανερώσαι πρὸς δόξαν τοῦ δισ-

(2) Σύνοδον γὰρ ἀγίων ³² και θεηγόρων Πατέρων **B** ἐν ΚΠ. συναθροίσας, ὑφ' ὧν ἡ τῶν κακῶν και δυσωνύμων εἰκονομάχων κακίστη ³³ **719** αἵρεσις ³⁴ ἀκριβῶς ἐλεγχθεῖσα και τὰ βδελυρὰ ταύτης ληρήματα διαβρήδην ἀνατραπέντα ³⁵, φαιδρῶς ὁ τῆς ὀρθοδοξίας λόγος ἀνέτειλεν ὡσπερ ἐκ τινῶν (182^α) μυκαϊτάτων και δυσδιεξοδιύτων λαθουρίθων και σκοτεινῶν βαρᾶθρων ³⁶ τῆς ἐξαγίστου και πεφωτισμένης ³⁷ αἰρήσεως. Καὶ οὕτως ὁ μὲν ταύτης ³⁸ ἔξαρχος ³⁹ και διδάσκαλος ⁴⁰ σὺν τοῖς ὁμέτροσιν αὐτοῦ διώκεται και ὀβρισταίς ὡς ⁴¹ τῆς ἀληθείας ⁴² ἀντίθετο· και (τοῦ) ⁴³ ψεύδους προστάται, ὡς λυσσώδεις λύκοι και τῆς μυσαρᾶς και δαιμονιώδους· τῶν Μανιχαίων θρησκείας, ἀφ' ὧν ⁴⁴ (και τὴν μανίαν ⁴⁵ κατὰ τῆς ἐνοάρκου θείας οἰκονομίας) και ⁴⁶ τὴν ἀφορμὴν και ἀρχὴν εἰληφασιν, ἐκδιώκεται· ἀντεσάγεται δὲ κοινῇ ψήφῳ και θεῖα προσβολῇ ⁴⁷ τε και χάριτι Μεθόδιος ὁ ἀοιδίμος και (τῆς ὀρθοτομίας και) ⁴⁸ τῆς ὀρθοδοξίας ⁴⁹ πρόμαχος, ὃς γε πάσας, ὡς ἔπος ⁵¹ εἰπεῖν, τὰς διαβολὰς ⁵⁰ καὶ τὴν διέθλον κατὰ τῶν ἱερῶν εἰκότων μεθοδείαν και τὴν βέβηλον κενωφώνιαν τῶν αἰρεσιάρχων και φοιτητῶν τῆς ἐκείνων κενω-

Varie lectiones et notæ.

²³ και ἐν τῷ Σ. περιορίζει εἰς τὸ Κ. λεγόμενον ἐν τινι μοναστηρίῳ· κάκεισε τὸν τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν χαρακτήρα, οὐ μὴν ἀλλὰ και τῆς Θεομήτορος και τῶν στρατιάρχῶν κατιῶν διημιτιστο τῷ ἑαυτοῦ ὑπηρέτῃ τὰ τούτου (τούτων) ἡμματα διορῶσαι· οὐ γεγονότος μαθούσα Θεοδώρα ζῆλω θεῖῳ κηθισθεῖσα τοὺς αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς ἐκτυφλώσαι κενήνητο. Τούτου δὲ κωλυθέντος, τινὰς τῶν δορυφόρων ἐκπέμφασα πρὸς αὐτὸν, διακοσμοὺς λῃροὺς ἐμάστιζεν. Εἰσάγει Val. ut Sym. 1. ²⁴ αὐτὸν περιορίσασα nihil. cod. — ἀποκαθίσταται Val. καθίσταται Leo. — π. δὲ τοὺς Val. ²⁵ σύντεκνον cod. ²⁶ ἐν ἐφορία παραπεμφθέντας ἐπ. εἰσήγαγε και πάντας ἐν. τὴν τε δ. π. ἐκράτουνε και τὴν τῶν ἀγίων εἰκότων προσκύνησιν ἀνεκῆρυξε τῇ α' κ. τῶν α. v. Αἱρετικοὶ δὲ τινες διαπληκτιζόμενοι πρὸς τὸν πατριάρχην Μεθόδιον διὰ τὸν Ἰαννὴν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἐξωσθῆναι, γυναικὰ τινὰ φρεναπατήσαντες ὄμοροι σὺν Μητροπολίτῃ, τῷ ταύτης υἱῷ προέδρῳ τῇ Συμνοσίῳν πόλει γρηματίσασιν, κρυψιγαμίας ἔγκλημα θριαμβεύουσιν. Ὁ δὲ πατριάρχης μὴ θέλων πέτρα σκανδάλου λογίζεσθαι, τὰ κούφια αἵσχη ἀπογυμνοῖ· και εὐρητο παρὰ τὸ εἰκὸς μαρμασφ' και τὸ αἴτιον και ἀνδιενίστατο (ἀντ. ἐρωτηθεὶς Sym. α. ἐπεὶν διενίστατο Gen. 81.3.) Καὶ ὁ; ἔφη, ὅτι· Ἐν Ῥώμῃ διάγοντός μου, πλείστα τοῖς γαργαλισμοῖς κινούμενος· και τοῦ ἀποστόλου Πέτρου τῆς τυραννίδος ταύτης ἄλλοτριωθῆναι δεηθεὶς τὴν κορυφαίῳ (τὸν κορυφαίον Gen. 84.9) δεξιᾷ τῇ χειρὶ καταπέσειαι τὰ αἰδοῖα (τὰ α. καταπέσειαι Gen.) και ἐπιφθέγγεσθαι· εἰ μὴ τοῦ λοιποῦ ποιεῖσθαι τὴν φιληθονίαν. Ἐγὼ δὲ διημιτισθεὶς μετὰ σφοδρᾶς ἀλλήσεως περιήλθον ἐν σαρκικῇ τοιαύτῃ, κεδῶ; ὀρᾶτε, νεκρότητι Val. — Gen. et Sym. 1, οἰμ. §§ 2—4. ²⁷ ὁ β. οἰμ. C. 310. ²⁸ Ps. viii, 2. ²⁹ παρασκευάσας, C. 310. — ³⁰ εὐσπλαγγίας A. — ³¹ και φιλανθρωπίαν C. 310. ³² ὁσίων C. 310. ³³ κακίστος cod. et ed. cf. participia nominativo posita, cum genitivus absolutus requiratur: τῆς ἐλεγχθείσης και τῶν — ἀνατραπέντων. ³⁴ τῶν εἰκονομάχων add. C. 310 ³⁵ ἔξαν. Id. ³⁶ και add. A. et ed. vitiose, cum gen. τῆς αἰρήσεως; ab altero λ. και β. pendente, non vero eidem parallelus sit. — ³⁷ πεφωτισμένης C. 310. ³⁸ προλεχθεὶς add. ed. ³⁹ τε add. C. ⁴⁰ και συνδικαίως· και θεοκρίτως πάντῳ C. 134, και συνίστωρ Ἰαννῆς ἐκβάλλονται και ἀναθεματίζεται δικαίως και θ. 310 ⁴¹ ἀνηκεσσοι ἐάμπαν και λυσσώδεις ἕμα C. — ⁴² α. ἱαν ὡσπερ δη και οἰ τῆς μ. και δ. θρ. τῶν μ. C. ⁴³ τοῦ οἰμ. ed. ⁴⁴ και τὴν μάχην add. C. ⁴⁵ και τὴν μ. — οἰκονομίας οἰ. ed. και μ. C. 310. ⁴⁶ οἰκ. τῆν C, sed om. ed. ἐπὶ. ⁴⁷ προσβ. ed. ⁴⁸ τῆς δ. και om. ed. ⁴⁹ ὀρθοδοξία; και ὀρθοτομίας A. ⁵⁰ ὡς γε και C. 310. — πᾶσαν ὡς ἐ. ἐ. τοῦ τε διαβόλου τὴν διέθριον C.

φωνίας ⁵⁵ και φρηνόβλαβείας ἄριστα και σφάεττατα Α magna pericula, graves tribulationes, praesertim a
διελέγξας ⁵⁶ και ἀνατρέψας, εἰ και τις ἄλλος· και
διὰ τοῦτο πολλοὺς (μὲν) ⁵⁷ προῦπέστη ⁵⁸ διωγμοὺς και κινδύνους και θλίψεις πολλὰς και κακὰς, ἐξ
ἐπιμέτρου δὲ σφόδρα ἄπὸ τοῦ θεηλάτου Θεοφίλου.

(3) Τίς γὰρ ἀριθμήσει τοὺς ποικίλους και ἄλλε-
παλλήλους ⁵⁹ διωγμοὺς και πειρασμοὺς ⁶⁰ και τὰς
ἐφεγγεῖς κατακλείσεις και τοὺς ζοφώδεις βόθρους
και τὰς τῶν ἀναγκαίων περιστάσεις ⁶¹, φιλῶν τε και
ὀμοδόξων ⁶² στερήσεις και τὰς ἄλλας συμφορὰς, ἃς
ἔ-λη γενναίως **720** και προθύμως ⁶³ παρὰ τῶν
ἀνοσιῶν, ἀεὶ περιφέρων ἀναργῶς εἰς τύπον και ὑπο-
γραμμὸν ὑπομονῆς, τοῖς φερεπένοις (και ⁶⁴ φθειρο-
μένη) και σιωπῶσα παραίνεσις πρόδηλος γενόμε-
νος ⁶⁵. Και οὕτως ὁ θεσπέσιος; τὴν Ἐκκλησίαν εὐ-
δοκίᾳ ⁶⁶ Θεοῦ παραλαβῶν και συνεργίᾳ ⁶⁷ τῶν
θεοφόρων Πατέρων ⁶⁸, « ὁ μὲν οἶκος τοῦ Θεοῦ, » τὸ
B σύστημα τῶν ἀρθοδόξων, « ἐπορεύετο και » θείᾳ
βώμῃ σαφῶς « ἐκραταίτουτο » και διέπρεπεν ἔργῳ
και λόγῳ, ὁ δὲ τῶν αἰρετιζόντων σύλλογος και ἡ) ⁶⁹
Ἰουδαϊκῆ τῶν οὐκ ἐπιείκῃ ⁷⁰ και συμμορία κατασχί-
νετο κομιδῇ « και ἡσθένει, » προφανῶς ἐπιστομιζο-
μένη και ἀνατρεπομένη καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Και
δὴ λοιπὸν αὐτίκα διὰ ⁷¹ βασιλικῆς ⁷² κελεύσεως
ἀνεκλήθησάν τε και ἀνέθησαν οἱ ἐν ἔξορίαις τε ⁷³
και πικραῖς φυλακαῖς Πατέρες, ἅμα και τὰ πλήθη
τῶν μοναζόντων και μέντοι και τῶν εὐσεβῶν κο-
σμηκῶν οὐκ ὀλίγοι ⁷⁴, ὧν ὁ τάλας και ἀλιτήριος ⁷⁵ τὰς
ὑπάρξεις ἀφελόμενος και τοὺς μὲν δυσθανατώσας,
τοὺς δὲ μάλιστα πολυειδέει ⁷⁶ παραδοὺς ἐξώρισεν (ὡς) ⁷⁷ μὴ πειθομένους ⁷⁸ παντελῶς μήτε ταῖς
θωπείαις (αὐτοῦ) ⁷⁹ μήτε ταῖς ⁸⁰ ἀπειλαῖς τοῦ ἀλιτηρίου Θεοφίλου ⁸¹.

(4) Ἐν γοῦν ⁸² τῇ αὐτοκρατορίᾳ Μιχαὴλ και C
Θεοδώρας τῆς αὐτοῦ μητρὸς Ἀποδείναρ ὁ Σαρακη-
νῶν ⁸³ φύλαρχος, ἐκ πολλῶν χρόνων ἐτοιμαζόμενος,
ἐν δυνάμει βαρεῖα δρομῶνων τετρακοσίων φοβε-
ρῶν ⁸⁴ και καταπλήκτων ἤρχετο κατὰ τῆς θεοφρου-
ρήτου ΚΠ. Ἀλλὰ τοῦτον ἡ θεία δίκη ⁸⁵ διώλεσε,
πάντων τῶν πλοίων ⁸⁶ αὐτάνδρων συντριβέντων ἐν
τῷ ἀκρωτηρίῳ ⁸⁷ τῶν Κιβουράκιων ⁸⁸ τῷ λεγο-
μένῳ **721** Χελιδονία, διασωθέντων ἐν Συρίᾳ ἑπτὰ
και μόνων ⁸⁹ ἐξ αὐτῶν.

Ἐως ⁹⁰ ὡδε τὰ χρονικά ⁹¹ Γεωργίου· ἀπὸ ⁹²
τῶν ὡδε μόνον τοῦ Λογοθέτου.

Quis enim numeret quot varias et continuas per-
secutiones ac tentationes, quot obscuros carceres,
quot tenebrosas foveas, quot molestas necessitates,
quot amicorum et fautorum orbitates, quot alios
cruciatu generose et fortiter passus fuerit ab impiis,
semper propositus ut exemplum et typus patientiae,
atque ut eloquens simul ac tacitum afflictis incita-
mentum propalatus. Ubi autem divus ille homo
Ecclesiam, divina voluntate et cooperantibus deise-
ri Patribus, assumpsit, « domus quidem Dei, » seu
orthodoxa doctrina, « proficisceretur et, » Deo ad-
juvante, manifeste « seipsa robustior fiebat, » et opere
ac sermone excellebat; haereticorum vero coetus et
vere Judaica spira et tribus omnino dedecorabatur,
et magis in diem obmutesceret et corruebat. Statim
postea, jussu imperatoris, revocati et in pristinum
gradum restituti sunt Patres in exsilium vel in du-
ros carceres coniecti et simul ingens monachorum
multitudo, neenon etiam piorum laicorum nonnulli,
quos miserabilis et pestifer imperator alios fortunis
suis spoliatus, alios mortalibus vexatos cruciatibus,
alios variis traditus verberibus, exsilio multavit,
utpote nec blanditiis nec minis nefarii Theophili
cedentes.

Imperantibus, Michael e Theodora ejus matre,
Aboudinar, Saracenororum dux, per longum tempus
parato bello, cum classe instructissima quadringentis
navibus constante contra divinitus custoditam
Constantinopolim processit. At illum divina ju-
stitia perdidit: cuncta enim navigia cum ipsis vi-
ris fracta sunt ad promontorium Cibyrretorum,
Chelidonia dictum, ita ut septem tantum ex illis in
Syriam evaserint.

Hactenus Chronica Georgii. Quae sequuntur so-
lius sunt Logothetae.

Variæ lectiones et notæ.

⁵⁵ Κακονοίας και φρ. ed. ⁵⁶ προδιελέγξας C. ⁵⁷ μὲν om. ed. ⁵⁸ ὑπέστη? A. ⁵⁹ ἐπαλλήλους C.
⁶⁰ π. και β. ἀ. και ζ. x. και τῶν ἀναγκαίων C. ⁶¹ ἀν. στερήσεις C. 310, omisissis seqq. ⁶² ὀμοφρόνων
ed. ὀμοδόξων αἰρετικῶν γενν. C. 134. ⁶³ και τὰ σύμβολα τῆς κακοεργίας ἢς ὑπέμεινε C. 134. ⁶⁴ και
φθ. om. id. — ⁶⁵ γινόμενη A. ⁶⁶ εὐδ. τοῦ κρείττονος και σ. τῶν θεοσάφων π. π. C. ⁶⁷ συνεργούντων
ed. ⁶⁸ Π. Reg. iii, 1 ⁶⁹ ἡ om. C. ⁷⁰ πείρα C. 310 ⁷¹ διὰ τῆς β. x. ἐπιτροπῆς τε και συνεργείας A.
⁷² β. ἐπιτροπῆς και συνεργείας α. ed. ⁷³ τε om. A. ⁷⁴ ὀλίγοι C. ⁷⁵ τυραννικῶς add. C. 134.
⁷⁶ και πολυτρόποις και δειναῖς τιμωρίαις C. 134. ⁷⁷ ὡς om. C. 310. ⁷⁸ πειθομένων Id. ⁷⁹ αὐ-
τοῦ om. ed. ⁸⁰ μ. τῇ θωπείᾳ μ. μὴν τῇ ἀπειλῇ και κακοδοξίᾳ τοῦ φάνακος και δυσμενοῦς ἀδ-
ετορος C. 310. — ⁸¹ μήτε μὴν τῇ πολῇ (sic) και κακ. τοῦ φ. και ἀλ. C. 134, qui, sicut 310 § quartum
primo § inseruerat, ubi caeteri codices narrationem de festo orthodoxiae instituto exhibent. Hoc loco vero
C. 134 recapitulationem affert chronologicam sequentem: Γίνεται οὖν ἀπὸ μὲν τοῦ Ἀδάμ μέχρι τοῦ κα-
τακλισμοῦ ἑτῆ βσμβ., κτλ. libri clausulam indicans, nonnullis in codicibus a continuatoribus sublatam.
⁸² Ἐν τῇ οὖν ἀ. αὐτοῦ Ἀπ. C. 310 post μῆνας; γ' § 1, 134 post ἀνακήρυξιν. ⁸³ ὁ Σαρακηνὸς ἐκ C. 310.
⁸⁴ φ. κατ. Id. ⁸⁵ προσβάσσα αἰδ. C. ⁸⁶ αὐτοῦ add. C. 134 ⁸⁷ τῷ om. Id. τὸ λεγόμενον cod. τῶν λ.
C. 310. ⁸⁸ τῶν Κιβουρντιῶν A. ⁸⁹ μόνω cod. post διασωθέντ. = διασωθέντα, μόνον δὲ γε μὴν Vat. § 2
glossematis variis in locis inserti vestigium ⁹⁰ Τέλος ἐνταῦθα τοῦ χρονικοῦ βιβλίου C. 310. ⁹¹ τὸ χρο-
νικὸν P. ⁹² και add. P. ⁹³ ἀπὸ — τοῦ om. Par. 1706, μόνον om. P. —

BIBΛΟΣ Ε΄.

LIBER QUINTUS.

I. De regno Michaelis et Theodoræ matris ejus. A A'. Περὶ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας τῆς αὐτοῦ μητρὸς ¹¹.

Cæterum prima sanctorum Jejuniorum Dominica Theoctistum logothetam in Cretam misit. Hic cum valido exercitu et ingenti classe profectus magnum Agarenis terrorem incussit cum ad tam validam impressionem sustinendam nondum parati essent. Vehementius autem ipse territus est, Augustam urbe fugisse audiens, alio in imperatorem substituto, quod dolis et arte Saracenorum paratum fuit: muneribus videlicet ab eis qui in comitatu erant acceptis, qui vano hoc terrore incusso in urbem regredi et exercitum Agarenis Cretes incolis, ceu gladii pabulum objicere persuaserunt. Ita nec Cretam infelix visus, miserior visus est et infelicio postquam inde reversus est. Ameras autem professione suscepta adversus Romaniam, obvium quemque locum depopulabatur et vastabat. Eundem porro Theoctistum seu fidelissimum et dilectum cum valida exercitus manu adversus Ameram Theodora et Michael miserunt. Profectus ille et manibus cum Amera consertis in loco Mauro-potamon dicto, victus est et rediit muttis e suis occisis et quibusdam ad Ameram confugientibus, propter infensum in logothetam animum et inimicitias: quorum unus fuit Theophanes Phargæensis virtute et robore plurimis præstans, qui postmodum securitatis fide accepta, in Chiristianorum partes remeavit. Theoctistus autem inde reversus ad urbem, eandem servavit indolem, et Bardæ imperatricis fratri rationem reddens, cladem ei tribuit et imputavit, quasi ex ipsius exhortatione et consilio terga vertisset exercitus Ro-

¹² (5) Τῇ δὲ ¹³ α' Κυριακῇ τῶν ἁγίων Νηστειῶν, μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν ὀρθοδοξίαν ¹⁴, ἀπέστειλε ¹⁵ Θεόκτιστον τὸν λογοθέτην ἐν Κρήτῃ, δς ¹⁶, ἀπελθὼν μετὰ πολλοῦ πλήθους καὶ στόλου μεγάλου, ἀφόδρα μὲν ἐπτόθησε τοὺς Ἀγαρηνοὺς ἀδυνατοῦντας ἐπι πρὸς τὴν στρατιὰν ἐκείνου ἀνταγωνίζεσθαι (182^b), σφοδρότερον δὲ καὶ αὐτὸς ἐπτόθη καὶ τὴν φυγαδείαν ¹⁷ ἠσπάσατο ¹⁸, τὴν Αὐγούσταν μαθὼν ὡς ἄλλον βασιλέα προεχειρίσατο, ὅπερ μεθ' ὧν ¹⁹ Σαρακηνῶν καὶ δωροληψία τῶν μετ' αὐτοῦ ἐκπλήξαν αὐτὸν πέπεικε πρὸς τὴν πόλιν ἵ ἐπανελθεῖν καὶ καταλαίπειν τὸν στρατὸν μαχαίρα; ἔργον τοῖς ἐν Κρήτῃ. [Ὁθτω δὴ ²⁰ κακὸς ἔν Κρήτῃ] φανεῖς, χείρων ἐφάνη καὶ ^B δυστυχέστερος ἐκεῖθεν ὑποστραφεῖς. Ὡς γὰρ ²¹ ἐξεληθὼν τότε κατὰ Ῥωμανίας ὁ ἄμερ 722 ἐληίζετο πᾶν ²² τὸ ἐν ποσὶ καὶ κατέρεψε, τὸν αὐτὸν πάλιν Θεόκτιστον ὡ; πιστότατον ²³ καὶ οικειότατον μετὰ δυνάμει; πολλῆς ²⁴ κατὰ τοῦ ἄμερ Θεοδώρα καὶ Μιχαὴλ ἀπεστάλασιν· δς, καὶ παραγεγονῶς καὶ πόλεμον συνάψας ²⁵ τῷ ἄμερ εἰς ²⁶ τὸ λεγόμενον Μαυροπόταμον, ἠτήθη τε καὶ ὑπέστρεψε, πολλῶν μὲν ἀναιρεθέντων, τινῶν δὲ καὶ προσφυγόντων τῷ ἄμερ διὰ τὴν ²⁷ τοῦ λογοθέτου βαρῦτητα καὶ ἐπάχθειαν ²⁸, ὧν ²⁹ εἰς ἦν καὶ Θεοφάνης ὁ ἐκ Φαργάνων, ἀνδρεῖς τε καὶ βώμη διαφέρων πολλῶν, δς ὕστερον χρόνους τισὶ λόγον ἀπαθείας λαθῶν προσφεύγει τοῖς Χριστιανοῖς. Θεόκτιστος δὲ ³⁰ ἐκεῖθεν ὑποστραφεῖς πρὸς τὴν πόλιν, εἶχετο τῆς αὐτῆς οικειότητος καὶ τῷ τῆς Αὐγούστης ἀδελφῷ Βάρδα εἰς ³¹ τινὰ; λόγους ἐλθῶν, τὴν ἤταν τούτῳ προσῆπτε ³² καὶ ἀνετίθετο, ὡ; τῇ παραινέσει τούτου

Variæ lectiones et notæ.

¹¹ Rubricam hanc in cod. Par. 4706 inveniendam, cum cætera capitularia h. l. deficient, reponendam duximus ¹² 843. ¹³ τῷ β' ἐτεῖ Syn. 7 neque numerum dominicæ, quem ed. quoque omittit, neque ipsam Dominicam nominans. ¹⁴ τῇ — ὀρθοδοξίαν om. Vat. — ¹⁵ ἀποστέλλει δὲ Θεοδώρα κατὰ Κρήτης τὸν λ. Θ. Vat., ἀπέστ. Θ. λ. κατὰ τῆς K. Leo. ¹⁶ δ; στόλῳ πολλῷ καὶ στρατῷ βαρῆ ἐκεῖ καταλθὼν τὰ πρῶτα μὲν τοὺς Ἀγαρηνοὺς τῇ τούτου στρατιᾷ μὴ δυναμένους ἀντ. ἔπειτα δὲ φεύγει αὐτὸς, μηδενὸς τοῦ διώκοντος. Vat. ¹⁷ φυγάδα προεχειρίσατο Leo. e seq. linea. ¹⁸ ἠσπ. φήμης μὲν γὰρ ἀνὰ τὸν στρατὸν γεγονυίας ὡς Θεοδώρα ἁ. β. εἰ; τὰ βασίλεια ἀνεβίβασεν. Ἐκπλαγῆς ἐπὶ τούτῳ γενόμενος, (ἐκπλαγῆς γενομένης cod.) πρῶταν ἐστρεψε καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἔστρεψε τὸν στρ. ἐν K. κ. ε. μ. γινόμενον Vat. ¹⁹ μέθοδος cod. et ed. βασιλίδα ed. ²⁰ γενομένοις add. Leo. γινόμενον Vat. ὁ δὲ στρατὸς μ. ε. τοῖς ἐν K. γέγονε Syn. cæteris omissis. ²¹ Ἐν τῷ δὲ Vat. τοῖς τε ed. τοῖς cod. ²² κακὸς Leo. κακὸς Vat. Th. φαῦλος; ed. om. cod. ²³ Ὡς γὰρ κ. Ῥωμαίων ἐξήλθεν ὁ ἄ. ἐκεῖνος καὶ πάντα καταληίζετο Vat. ²⁴ τὸ πᾶν ἐν Leo. ²⁵ τε Vat. ²⁶ κλειστής δ. κ. τούτου M. καὶ Θ. ἐξπ. Vat. ²⁷ καὶ συμβαλὼν οὗτος εἰς τὸ M. λ. Vat. καὶ π. οὗτο; καὶ π. προσβαλὼν τῷ ἄ Leo. ²⁸ εἰς — ἄμερ propter homoioteleuton a Leone omissum, invenitur in Syn. 8. a 3, ἡμῶν — Χριστιανοῖς; omittit, Theodosio et codice. ²⁹ διὰ τὸ τοῦ τ. λ. βαρῦ τε καὶ ἀπεχθῆς; Vat. ³⁰ ἀπέχθειαν Leo. ³¹ ὧν — Χριστιανοῖς; om. Vat. ³² Θ. δὲ ἐν τῇ πόλει ὑποστρέψας. ³³ καὶ εἰς λ. ε. B. τῷ τῆς ἄ. ἁδ. τ. τὴν ἡ. πρ. καὶ παρατί. ν. ἔλεγε τῆς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ ἀπωλείας Vat. ³⁴ τε vel τὸ cod.

καὶ τῆ βουλῆ τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐτράπη στρατέπεδον Α
καὶ ἵ τούτον τῆς πόλεως ἐξωθεί ἵ βουλῆ ἵ Θεοδώρας
Αύγουστης.

(6) Ὁ δὲ αὐτὸς Θεοκτιστὸς ἵ, παραδυναστεύων ἵ
τῆ Αύγουστη, οἰκήματα ἵ καὶ λουτρὰ καὶ παρά-
δεισον ἐν τῇ νῦν καλουμένῃ ἵ Ἀψίδι κειτοίηκεν
πρὸς τὸ πλησίον αὐτὸν εἶναι ἵ τοῦ παλατίου · πρὸς
δὲ φυλακὴν ἵ καὶ σωτηρίαν ἰδίαν καὶ πόρταν Σι-
δηρᾶν ἐν τῇ Δάφνῃ κατασκεύασε καὶ πατίαν
φυλάττειν ἐκέλευε ἵ διωρίσατο. — Ἦδη δὲ ὁ βασιλεὺς
ἀνδρωθεὶς ἐσχόλαζε τοῖς τε ἵ κυνηγίοις καὶ ταῖς ἵ
τῶν ἵππων ἀμίλλαις ἐν τῷ διαύλῳ τοῦ ἵππικου ἵ
καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀκαθαρσίαις. Βουλὴν ἵ οὖν ποιή-
σασα Θεοδώρα Αύγουστα μετὰ τοῦ λογοθέτου Θεο-
κτιστοῦ δοῦναι γυναῖκα **723** Μιχαὴλ τῷ υἱῷ αὐτῆς
(ἴγνω γὰρ ὡς συνεφιλιώθη Εὐδοκίᾳ τῇ ἵ τοῦ ἵγγε-
φο; μισουμένη τῷ λογοθέτῃ καὶ τῇ δεσποίνῃ σφοδρῶς
δι' ἀνάιδειαν) · διδ συζευγνύουσιν αὐτῷ Εὐδοκίαν τὴν
τοῦ Δεκαπολίτου ἵ, μεθ' ἧς στεφανούται ἐν τῷ ἀγίῳ
Στεφάνῳ τῷ εἰς τὴν Δάφνην, γεγονότος ἵ τοῦ
παστοῦ μὲν εἰς τὴν Μαγναύραν, τῆς δὲ συγκλήτου
ἀνακλιθεὶς ἐν τοῖς ἵ ἀκουσίτοις ἵ.

ἵ (7) ἵ Μετὰ δὲ μικρὸν ὁ τῶν Βουκελλαρίων
στρατηγὸς ἤγαγεν ἵππον τῷ βασιλεῖ θυμοειδῆ καὶ
γενναῖον ἵ. Ὁ δὲ, τούτων τῷ ἵππικῷ βουλόμενος
θποκεῦξαι, ἵθούλετο καταμαθεῖν τοὺς τε ὀδόντας,
ἐξ ὧν ἡ τῶν ἵππων ποσότης διαγιγνώσκειται, τό τε
ἵθος ὁποῖόν ἐστιν · τοῦ δὲ ἵππου θρασυνομένου καὶ
σκιρτῶντος; ἵ, ἵν ἀχθόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τοῦτο,
ὡς μηδενὸς ὄντος μηδὲ εὐποροῦντος ἵ γενναίῳ τῃ
καὶ ἐπιστήμῃ τὸν ἵππον ἐξημερώσαντος ἡ μόνον
κατακρατήσαντος. Ὡς οὖν ἵχθητο, παρὼν ἵ ὁ Θεο-
φιλιτζης; ἵ εἶπεν ἵ, ὅτι, εἰ Δέσποτα, ἴχω νεώτερον
ἐμπειρότατον καὶ ἀνδρείοτατον ἵ εἰς τοὺς ἵππους,
οἷον ἐπιποθεῖ ἡ βασιλεία σου, τοῦνομα Βασιλείον. ἵ
Τοῦ δὲ βασιλέως ἵ παρευθῖ ἵ ἄλθειν κελύσαντος,
ἀπεστάλη ἵ κοιτωνίτης ἐν τῇ Σιδηρᾷ πύλῃ καὶ τὸν
Βασιλείον εὐρῶν μετὰ σπουδῆς ἤγαγε πρὸς τὸν
βασιλέα. Καὶ κελυσεθεὶς τὸν ἵππον **724** κρατήσαι ἵ,
τῇ μὲν μᾶ χειρὶ τὸν χαλινὸν κρατήσας, τῇ δὲ ἐτίρα
τοῦ ὠτὸς θραξάμενος ἵ τοῦ ἵππου, εἰς ἡμερότητα

Ipse vero Theoctistus, potens apud imperatricem,
domus, balnea et hortum in loco nunc dicto Abside
consecit, quo-propior esset palatio; propriæ autem
custodiæ et saluti consulens, portam Ferream
construxit in Daphne, et janitores custodes ibi
constituit. Imperator porro virilem ingressus æta-
tem venationibus et equorum certaminibus in circi
stadio aliisque impuris studiis vacabat. Cæterum
Theodora Augusta uxoris filio suo providendæ
cum Theoctisto logotheta consilium habuit (nove-
rat quippe cum Eudocia Ingeris filia, logothetæ,
et imperatrici propter impudicitiam vehementer
exosæ, familiaritatem contraxisse); eam ob rem
Eudociam Decapolitæ filiam eidem matrimonio
conjungit, cum qua in æde Sancti Stephani, quæ ad
Daphnem, corollas nuptiales subiit, convivio ad
Magnauram celebrato et senatu ad novemdecim
accubita recumbente.

Modico post Bucelliariorum dux equum animosum
et nobilem obtulit imperatori. Ille equi ad circen-
ses ludos mittendi cupidus, dentes quibus equorum
ætas dignoscitur et annorum numerum explorare
moliebatur. Equo vero ferociente et calcitrante
angebatur imperator generosi sessoris expertus, qui
equum redderet mansuetum. Anxio itaque impera-
tori adest proximus Theophilites: «Est mihi, inquit,
peritissimus juvenis et generosus, equis subigendis
qualem imperium tuum expetit, idoneus, cui
nomen Basilus. » Imperatore advocari jubente, ex
cubiculariis unus ad Ferream portam missus est,
qui Basilium inventum cum festinatione ad impe-
ratorem adduxit. Ille equum tenere jussus, manu
quidem frenum apprehendit, altera vero aurem ca-
piens, ad ovium mansuetudinem adegit: quo delecta-
tus et gavisus imperator Basilium Andreæ hetæ-
riarchæ, ut comitatui allegaretur et equis subser-
viret, commendavit.

Varie lectiones et notæ.

ἵ καὶ — Αὐγ. om. Sym. ἵ ἐξῶσε ed. ἐξώθησε Vat. ἵ τῆ τῆς Θ. ἵ. β. V. i. ἵ Θ. οὗτος π. Vat.
ἵ ἐν cod. ὧν ed., om. Vat. ἵ οἶκον Vat. ἵ κ. ἵ Αψιδ. cod. x ἵ Αψίδα ed. κ. ἵ Αψίδι Vat. ἵ ὡς; ἀγγύ-
τατα τοῦ π. ὑπεριχέειν sic Vat. 199 ἵ φ. ἵδίαν καὶ πύλην Vat. ἵ ἐκ. φ. ἐπίταξι; τοῦ δὲ βασιλέως ἀν-
δρωθέντος Vat. ἀνδρυνθ. Sym. 9. a 7. ἵ τε om. ed. ἵ ταῖς — λοιπαῖς om. Sym. ἵ τοῦ ἵ. δ. σχο-
λάζοντος καὶ ταῖς ἵ ἄλλαις; ἀπάσαι; ἀκ. β. ποιεῖται Θ. μ. Θ. γυναῖκα συζευξαι M. Vat. ἵ Βουλὴν — αὐτῆς om.
Sym. ἵ φιλιούται τῷ ἵ. ἵ. ἵ. ἵ καὶ αὐτῆ καὶ ἵ λογοθέτης διὰ τὸ ταύτης ἀναιδεῖς ἐμυσάτηντο, σ. ὀν ἵ. Δ.
Vat. ἵ Δ. ἐν τῷ τῆς νομφεῦξαι; στεφάνῳ ἐν τῷ τοῦ ἀγίου Στεφάνου ναφ τῷ ἐν τῇ Δάφνῃ ἐτίθησαν ·
ἡ δὲ νομφικὴ πιασῆς ἐν τῇ Μαγναύρᾳ κατασκευάσθη · ἡ δὲ συγκλήτος ἐν τ. ἵ. ἵ. ἀκ. ἀνεκλήθη Vat. ἵ γεγ.
— ἀκουσίτοις om. Sym. ἵ ἀκουσίτ. cod. ἀκουσίτου P. κουσίτοις Leo. ἵ 851. ἵ Τῷ ἵ αὐτοῦ ἵται ὁ
τῶν Sym. 10, ὁ δὲ τῶν Vat. ἵ θαυμαστόν Sym. cætera coarctans. — ἵ. μ. ταῦτα τῷ β. προσεχόμενος γ.
τε καὶ θ. ὄν τοῖς ἀμίλλητριόις τῶν ἵππων παραζ. β. ὁ βασιλεὺς τό τε ἡ. διαγιγνώναι ἵθ. ὁποῖός; ἵ. τ. τε
ἵ. διασκοπήσαι, ἀφ' ὧν ἡ τῶν ἵ. π. δ. Vat. ἵ καὶ ἀναθρῶσκοντος, ἵχθητο ὁ. β. οὐκ ἴχων ἀνδρα ῥώμῃ τοῦ
ἵππου παρισώμενον Vat. — ὡς — ἵχθητο om. Sym. ἵ εὐπορῶν (vel potius εὐπόρων) γενναίῳ τῆτος τὸν
ἵ. ἐξημερώσαντος; Leo. ἵ δὲ ἐκέλευε Vat. ἵ ἐκείνος; ὁ τῶν νομφέρων καὶ τοῦ τε: χους κόμης ὧν Sym. ἵ κ.
x. ὧν τοῦ τ. καὶ τῶν v. Vat. ἵ ἴφα πρὸς τὸν βασιλέα ὡς; ἐμοί, βασιλεῦ, ἀνήρ τις γενναῖος καὶ ῥωμαλέος
ὀπάργει καὶ περὶδέξις ἵπποκόμος; τ. τούτῳ B. Vat. ἵ ἀνδραῖον Sym. Leo. ἵ ε. πρὸς; αὐτόν Leo; sed
Sym. τοῦ δὲ β. x. παρευθῖ ἵχθη. ἵ τούτων Vat. ἵ ἀπ. — κρατήσαι om. Sym. — εἰς τῶν κοιτωνιτῶν
ἐξελθὼν ἐν τῇ σ. π. τοῦτον εἰσήγαγεν · ὁ δὲ βασιλεὺς προσέταξεν αὐτῷ τὸν ἵππον κρατῆσαι · ὁ δὲ τῇ Vat.
ἵ κρ. ὁ δὲ μᾶ ed. — τοῦ χαλινῶν λαθόμενος; Vat. ἵ θρ. τοῦ ὠ. κρ. πρᾶστοῦ (πρᾶστῶν) τὸν ἵππον
ἀπίθειγεν Vat.

προβάτου μετάβαλεν ὡς ἀρεσθεὶς⁴⁸ καὶ θεραπευθεὶς ὁ βασιλεὺς παρέδωκεν αὐτὸν Ἄνδρᾶ ὄντι ἔταιριάρχη⁴⁹ τοῦ εἶναι εἰς τὴν ἑταιρίαν καὶ δουλεύειν ἐν τοῖς ἵπποις⁵⁰.

II. De Basilii Macedonis educatione.

A (183^e) B'. ⁵¹ Περὶ τῆς Μακεδόνος Βασιλείου ἀνατροφῆς.

De Basilio vero quæ fuerit ejus educatio, et unde fuerit ortus, enarrare necessarium duxi. Is Macedoniam habuit patriam in Adrianopoleos pagis sub imperio Michaelis Rangabe, Ignatii patriarchæ parentis, Procopiæ vero, Nicephori imperatoris filiæ, marito. Ejus tempore Crumus Bulgaris princeps adversus Christianos arma movit, et Michaele in fugam verso, Leonique Armenio subinde tyrannidem arripiente, et imperante, profectus Crumus urbem obsedit. A Leone autem Armenio telo petitus, et in Bulgariam reversurus, misit qui ad Sancti Mamantis loca prædas agerent et animalia ærea ibidem posita raperent. Inde Adrianopolim declinans armorum vi cepit, et virorum millia duodecim absque mulieribus transtulit: eos ad Danubium jussit habitare. Tempore deinde Theophili imperatoris, erat magister militiæ Cordyles nominatus in Macedonia. Is habebat filium Bardam nomine et virili ætate protractum, quem vice sua Macedonibus trans Danubii fluminis ripas habitantibus dominari reliquit. Ipse quodam invento et arte ad Theophilum accessit, ut jam diximus, quem gaudens excepit et eo quod expetebat cognito, ut navigia consequerentur, et in urbem redirent, mandavit. Erat porro Baldimer Bulgaris, princeps, Crumi nepos, et pater Simeonis illius qui postea Bulgaris imperavit.

Ἦν δὲ ἄρχων Βουλγαρίας ὁ Βαλδῆμερ, ἑγγονοῦ Κρούμου, πατῆρ Συμῶν τοῦ μετὰ ταῦτα κρατήσαντος.

Captivorum vero turmæ de reditu in Romaniam cum uxoribus et filiis iusserunt consilium, et Michaele Bulgaro versus Thessalonicam profectio, cum facultatibus suis trajicere cœperunt. Quod cum rescisset Comes, in adversam fluminis ripam transiit, bellum illaturus. Macedones re desperata Tzantzem et Cordylen sibi duces præficiunt, et conserto prælio, quosdam occiderunt, quosdam etiam captivos abduxerunt. Bulgari qui trajicere non poterunt, res a Macedonibus gestas annuntiatori ad Hungaros deflexerunt: interim navigia ab imperatore missa captivosque susceptura ut in urbem deherent, appulerunt, et una pariter Hunni numero infiniti adventare visi sunt. Macedones iis conspectis, cum lacrymis vociferabantur dicentes: «Deus sancti Adriani, succurre nobis» et ad belli pugnam

(8) Ἄναρχαίον δὲ ἠγγησάμην διεγγῆσασθαι περὶ τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου τὴν τε ἀνατροφὴν καὶ ὅθεν ἔστι μέχρι τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως. Ὁ αὐτὸς Βασίλειος⁵¹ γεννᾶται ἐν Μακεδονίᾳ ἐν τοῖς χωρίοις Ἀδριάνου πόλεως ἐπὶ τῆς βασιλείας Μιχαήλ τοῦ Παγγαβέ, πατρὸς Ἰγνατίου τοῦ πατριάρχου, γαμβροῦ δὲ Νικηφόρου τοῦ βασιλέως· εἰς Προκοπίαν τὴν ἑαυτοῦ⁵² θυγατέρα. Ἐπὶ τούτου ἐξῆλθε Κρούμμος, ἄρχων Βουλγαρίας⁵³, κατὰ Χριστιανῶν. Καὶ τραπεὶς Μιχαήλ, καὶ Λέων ὁ Ἀρμένιος τυραννήσας αὐτὸν καὶ βασιλεύσας, ἐλθὼν ἔπιθεν αὐτοῦ ὁ Κρούμμος, περικύκλωσε τὴν πόλιν. Λογχυθεὶς δὲ παρὰ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου καὶ ὑποστρέφων ἐν Βουλγαρίᾳ, ἐπεμφεν εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα ἀφελεῖν τὰ ἐκεῖσε χαλκὰ ζῶδα. Ἀπελθὼν δὲ καὶ ἐν Ἀδριανουπόλει, παρέλαθεν αὐτὴν καὶ μετέστησε χιλιᾶδας ἀνδρῶν δέκα⁵⁴ χωρὶς γυναικῶν, καὶ τοῦτους κατέκτισε μέχρι⁵⁵ τοῦ Δανουβίου. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Θεοφίλου τοῦ βασιλέως ἦν στρατηλάτης ἐν Μακεδονίᾳ [ὁ] Κορδύλης προσαγορευόμενος· εἶχε δὲ καὶ υἱὸν Βάρδην ὀνόματι, ἠνδριωμένον πάνυ, ὃν κατέλιπεν ἀντ' αὐτοῦ ἄρχειν τῶν Μακεδόνων τῶν ὄντων πέραν τοῦ ποταμοῦ Δανουβίου· αὐτὸς δὲ μετὰ μηχανῆς τινας εἰσῆλθεν εἰς⁵⁶ 725 Θεόφιλον, καθὼς ἐκεῖσε προεγράφη, ὃν ὑποδεξάμενος χαίρων καὶ γνούς ὁ θέλει, ἀπίστευτα πλοῖα ἀναλαβεῖσθαι αὐτοὺς καὶ ἀγαγεῖν⁵⁷ ἐν τῇ πόλει Κρούμου, πατῆρ Συμῶν τοῦ μετὰ ταῦτα κρατήσαντος.

(9) Ἐποίησεν οὖν βουλὴν ὁ λαὸς σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἐξελεῖν⁵⁸ ἐν Ῥωμανίᾳ· ἐξελεθόντος δὲ τοῦ Μιχαήλ Βουλγάρου ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἤρξαντο διαπερθεῖν σὺν ταῖς ὑπεστάσειν αὐτῶν. Μαθὼν δὲ ὁ κόμης τοῦτο ἀντεπέρασε πολέμησεν αὐτούς· ἀπογνόντες οὖν οἱ Μακεδόνες ἐποίησαν κεφαλὴν αὐτῶν τὸν τε Τζάντζην, καὶ τὸν Κορδύλην, καὶ συμβαλόντες πόλεμον, ἀπέκτειναν πολλοὺς, τινὰς δὲ ἐκράτησαν. Ὅτι δὲ μὴ δυνηθέντες περᾶσαι Βούλγαροι⁵⁹, προσεβύβησαν τοῖς Οὐγγοῖς,⁶⁰ [καὶ] ἀνήγγειλαν αὐτοῖς πάντα τὰ τῶν Μακεδόνων· ἦλθον δὲ καὶ τὰ πλοῖα τοῦ βασιλέως πρὸς τὸ ἀναλαβεῖσθαι αὐτοὺς πρὸς τὴν πόλιν. Παρευθὺ οὖν ἀνεφάνησαν Οὐννοὶ⁶¹ πλήθος ἀπειρον· οἱ δὲ ἰδόντες αὐτοὺς μετὰ θαυμάσιον ἔβδων λέγοντες· «Ὁ Θεὸς τοῦ ἁγίου Ἀδριανοῦ, βοήθει ἡμῖν,» καὶ παρετάσσοντο πρὸς συμβολὴν πολέμου.

Variæ lectiones et notæ.

⁴⁸ Ἄρ. καὶ οὐν. Sym., καὶ θ. οὐν. Val. ⁴⁹ ἐν τῇ ἑταιρίᾳ αὐτοῦ τούτων κατέταξεν Ἄ. ἔ. παραδούς ἄ. καὶ τῶν ἵππων αὐτοῦ ἐπιμελεῖσθαι διακελευσάμενος Val. — τῷ Leo αὐτὸν τῷ Ἄ. ἔ. Sym. ⁵⁰ αὐτοῦ Leo. τ. βασιλέως Sym. ⁵¹ Π. τῆς M. B. ἀν. Par. 1706 Περὶ B. τοῦ M. cod. et Sym. 11. ⁵² Γέγονε δὲ οὗτος ὁ B. ἐκ Μακεδονίας· ἐκ χωρίων τῆς Ἄ. π. καὶ πρ. τῷ στρ. M. τῷ Τζ. ἐμβουλεύειν· ἦν δὲ ἑτῶν κε' καὶ μηδέν, κ. τ. λ. § 9 Sym. Ἦν δὲ ὁ αὐτὸς B. γένος μὲν M. πόλιν δὲ Ἄ. κε' ἔτος τῆς ἡλικίας ἄγων Val. ⁵³ αὐτοῦ? τοῦ Νικηφόρου? ⁵⁴ Βουλγαρ. cod. Βουλγάρων? ⁵⁵ εἰδόμενα Leo. nam Sym. μυριάδα scripsisset. ⁵⁶ μέχρι Leo I. πέραν cod. ⁵⁷ πρὸς Θ. ed. sed cf. c. 12 εἰς τὴν Ἀδγοῦσταν. — de hac re nihil in ed. Symeonis quæ inde brevitarium tantum Symeonis videtur esse. ⁵⁸ ἀναγ. ed. ⁵⁹ ἐξελεθόντες ed. ⁶⁰ Βουλγαρίαν ed. Βουλγάρ. cod. — περιεβῆ. Leo. ⁶¹ Οὐννοὶ? — καὶ οὐν. P. cod. et Leo. ἀναγγέλλαντες Leo. ⁶² Nota Οὐννοὶ cod.

Οἱ δὲ Τούρκοι ἔειπον πρὸς αὐτούς· « Δότε ἡμῖν τὴν ὑπαρξίν ὑμῶν πάσαν, καὶ ἀπέλθετε ὅπου καὶ βούλησθε. » Οἱ δὲ τοῦτο οὐ κατέδεξαντο, ἀλλὰ παραταταγμένοι ὀπῆρχον ἐν τρισὶν ἡμέραις· τῇ δὲ τετάρτῃ ἤρξαντο εἰσερχεσθαι εἰς τὰ πλοῖα αὐτῶν. Θεασάμενοι δὲ τοῦτο οἱ Τούρκοι συνέβαλον πόλεμον ἀπὸ ὥρας ε' μέχρι ἑσπέρας. Καὶ τραπὲν τὸ ἔθνος, κατεδίωκον αὐτούς οἱ Μακεδόνες. Καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ, βουλομένων αὐτῶν ὑποχωρῆσαι, ἀνεφάνησαν πάλιν Οὐννοὶ πρὸς τὸ πολεμῆσαι αὐτούς. Ἀναστάς δὲ Μακεδῶν νεώτερος, Λέων ὀνόματι, ἐκ γένους τῶν Γομοστῶν, ὃς μετὰ ταῦτα γέγονεν ἐταρειάρχης, καὶ ἕτεροι ὀνομαστοὶ τῶν Μακεδόνων ἐτρεψαν αὐτούς καὶ ἐξήλασαν. **726** Καὶ ὑποστρέψαντες εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἀπεσώθησαν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ φιλοτιμηθέντες παρ' αὐτοῦ ὑπέστρεψαν εἰς Μακεδονίαν, εἰς τὴν ἰδίαν χώραν. Ἦν δὲ τότε Βασίλειος νεανίας ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐλθὼν ἐπὶ Λέοντος καὶ Μιχαῆλ τοῦ Ἀμορραίου, καὶ εἰσῆλθεν ἐπὶ Θεοφίλου τοῦ βασιλέως, ὡς εἶναι τὰ ἔτη αὐτοῦ κε'. Ἀποκατασταθεὶς δὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ προσκολλήθη δουλεύειν στρατηγῷ Μακεδονίας τῷ λεγομένῳ Τζάντζῃ· καὶ μηδὲν παρ' αὐτοῦ ἀψελθθεὶς, ἦλθεν ἐν τῇ πόλει· μέχρι τῆς Χρυσῆς πύργης εἰσελθὼν. Κακοπωμένος ἐκ τῆς ὁδοπορίας (Κυριακῇ (183^b) γὰρ ἦν καὶ ὁ ἥλιος πρὸς δυσμὸν) ἀνεκλίθη ἐν τοῖς πεζουλαῖς τοῦ ἁγίου Διομήδους· καθολικῇ γὰρ ἦν. (τὸ τότε) ἡ ἐκκλησία, ἔχουσα προσημονίον ὀνόματι Νικόλαου. Τῇ δὲ νυκτὶ ἐκεῖνη ἐκάλεσε θεῖα φωνὴ τὸν προσημονάριον λέγουσα· « Ἐγερθεὶς εἰσάγαγε εἰς τὸ εὐκτήριον τὸν βασιλέα. » Ὁ δὲ ἐγερθεὶς οὐδένα εὔρε πλὴν αὐτῶν τῶν Βασιλείων κεῖμενον ὡς πένητα. Καὶ ἐπιστραφεὶς ἔπεσον εἰς τὴν αὐτοῦ κοίτην. Πάλιν οὖν ἐκ δευτέρου ἦλθεν αὐτῷ ἡ τοιαύτη φωνή· ὁ δὲ ἐξελθὼν καὶ κατασκοπήσας καὶ μηδένα εὐρῶν ἐπιστραφεὶς ἔκλεισε τὸν πυλῶνα καὶ ἀνέπεσεν. Καὶ εὐθείως μετὰ βομφαλας τις διέωκεν αὐτῷ εἰς τὴν πλευρὰν λέγων· « Ἐξελθὼν εἰσάγαγε ὃν ἐβλίπτεις ἐξωθεν τοῦ πυλῶνος **727** κεῖμενον· οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεύς. » Ἐξελθὼν οὖν μετὰ σπουδῆς σύντρομος, καὶ εὐρῶν Βασιλείων μετὰ πήρας καὶ βάρδου, εἰσήγαγεν ἔσωθεν τῆς ἐκκλησίας. Καὶ

A una se praeferunt. Turci vero dicebant : « Supellectilem omnem vestram tradite, et quo desideratis abite. » Non consenserunt illi ; verum diebus continuis tribus ad praelium parati consistebant : quarta vero navigia conscenderunt. Eo cognito Turci ab hora diei quinta ad vesperam usque praelium inierunt, eorumque gens fugantibus Macedonibus terga dedit. Insequenti die discessum illis aggredientibus Hunni rursus ad praelium dispositi apparuerunt. Macedonum vero quidam nomine Leo ex Gemostorum genere, qui deinde hetæriarches fuit, sumptis animis se opposuit : adjunctique alii Macedonum præcipui adversarios in fugam verterunt, et impetum in eos fecerunt, ac tandem reversi, naves imperatorem adituri repetierunt incolumes, et humane ab eo recepti in Macedoniam patriam sibi propriam regressi sunt. Erat autem Basilius ætate juvenili florens, e captivitate redux, in qua Leonis imperatoris et Michaelis Amorii toto tempore permansit, et Theophilo imperante rediit : adeoque anni ejus numerabantur viginti quinque. Patriæ propriæ restitutus Macedoniæ duci cognominato Tzantzi obsequium redditurus adhæsit, a quo nihil emolumenti accepto, urbis regis experiri cupiens ubertatem, ad eam profectus est, et ad Chrysen usque portam pervenit. Ex itinere porro fatigatus (erat autem Dominica dies, et jam sol ad occidentem vergebat) recubuit in exedra ad Sancti Diomedis. Erat templum illud ædes sacra publica viris et mulieribus communis, quæ mansionarium nomine Nicolaum habebat. Nocte illa mansionarium appellavit divina vox dicens : « Exurgens induc imperatorem in oratorium. » Ille strato relicto præter Basilium pauperum more jacentem nullum reperit, regressusque recubuit. Eadem voce rursus audita processit circumspectans, sed neminem videns valves oclusit et stratum repetiit. Protinus ictum gladio impexit quidam ad latus ejus, dicens : « Egressus introduc quem vides extra januam jacentem : hic est imperator. » Egressus ille festinus ac tremens Basilium cum pera et baculo repertum intra ecclesiam admisit. Postero vero die ad balnea deducto, vestes mutandas obtulit, et palam

Varie lectiones et notæ.

⁵⁵ Τούρκοι cod. ⁵⁶ ἀπ. ἐνθα καὶ ed. ⁵⁷ μέχρι ἑσπέρας ed. ut ὦραν πέμπτην Leo. ⁵⁸ Μακεδόνων ἑτεροῦ? Leo. — Γημοστῶν Leo, Γωμ. ed. ⁵⁹ αὐτῶν ed. ⁶⁰ Μετὰ τὴν τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Μ. ἀποκατάστασιν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ γαυρήσας? Vat. ⁶¹ νεανίας — βασιλέως ex homoioteleuto om. ed. ⁶² ἐποήσε δὲ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ Leo. ⁶³ πρ. τῷ στρ. ᾧ Τζάντζῃς ἐπώνυμον τοῦ δουλεύειν αὐτῷ Vat. — 8 ἐπιλ. Leo. — καὶ μηδεμίαν ἀφέλειαν παρ' αὐτοῦ ἐσχῆκως, τὴν πόλιν κατέλαβε καὶ μέχρι Vat. ⁶⁴ καὶ εἰσελθὼν ἐνδον χ. π. ἐπὶ κ. ἦν Syn. ⁶⁵ π. γινόμενος ἑσπέρας ἦδη καταλαβούσης αὐτῶν Vat. — ἀπὸ Sym. Leo. ⁶⁶ ἐν τῷ προσημονίῳ τῆς τοῦ ἁ. ἐκκλησίας ἀν. Vat. — ἀν. ἐν τῷ πεζουλίῳ τοῦ ἁ. Δ. Sym. Leo. ⁶⁷ ὃς τὸ πρὶν ἄλλου ἰσχυρῆς ἐχρημάτισε Sym — οὕτω γὰρ εἰς μοναστηρίου τύπον αὐτῆ μετεσχημάτιστο, ἀλλὰ ἡ κ. ἐ. ἐτύγγανε Vat. — τό om. Leo et ed., τὸ τότε om. Sym. ⁶⁸ Ταύτη οὖν τῇ ν. θ. τις φ. τὸν νεωκόρον περὶ ἤχησε Νικόλαος; ἦν ὄνομα τοῦτῳ Vat. ⁶⁹ φησὶ Vat. ⁷⁰ τὸν β. ἐν τῷ εὐκτηρίῳ ἐ. Vat. ⁷¹ Ὡς δὲ διανέστη τοῦ ὕπνου ὁ νεωκόρος καὶ ὁ ἐ. π. τὸν Β. κ. ὡς π. ἐπιστρέψας πάλιν πρὸς ὕπνον ἐτρέπετο. Καὶ δὴ δευτέρα φ. τὰ ἴσα τοῖς πρώτοις παρεκλειύετο. Ὡς δὲ πάλιν διαναστὰς οὐδένα εὔρεν, εἰς τὴν ἰδίαν κλίνην ὑπέστρεψεν Vat. ⁷² ἔπεσε — ἐπιστραφεὶς om. Leo. ex homoioteleuto. ⁷³ Ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ ἐκ ὁ. ἐγένετο, εἰς δὲ τὸ τρίτον μ. β. ἐπληξε τὴν πλ. αὐτοῦ, εἰπὼν· οὐ β. ἐ. τοῦ π. κ. Sym. ⁷⁴ Ἐπειτα δὲ τις ἁ. ἀνηρ φοβερὸς βομφαλῶν ἐσταμένος καὶ ταύτη νύξας αὐτὸν κατὰ τῆς πλευρᾶς φωνῆν Vat. ⁷⁵ Ὀν β. ἔξω τοῦ π. καταξ. ὁ. ἐ. ὁ β. ἐ. αὐτῶν Vat. ⁷⁶ αὐτός Vat. — Ὁ δὲ σ. θανατιὰς τὸν Β. ἐνδον τῆς ἐ. ἐ. πήραν ἐνεϊμένον καὶ βάρδον κατέχοντα Vat.

in ecclesia fraternam societatem cum eo im̄ti. Itaque invicem collatati sunt.

Cæterum Nicolaus ille habebat fratrem medicum Theophililtis obsequio mancipatum. Medicus fratrem invisurus forte veniens conspexit Basilium, et corporis proceritatem roburque miratus, fratri dixit: « Unde est ille? » Ipse cunctis de illo expositis, secretum observare præcepit. Sedente deinceps cum Theophililtis ad mensam medico, profunda cogitatione abductus Theophililtis dixit: « Hominem equis curandis idoneum quero. » Medicus, occasione data, de Basilii robore domino enarravit: « Quia ejusmodi est qualem expetis et queris. » Mittens igitur, festinanter abduxit illum, juvenemque agrestem, et magnam ejus caput demiratus Cephalæ nomen imposuit, equosque tradidit curandos. Ut igitur supra dictum est, hanc ob causam obtulit illum Michaeli imperatori.

Μὲν οὖν προσέρχεται, διὰ τῆς βασιλείας αὐτοῦ.

Imperator vero Basilium in regiam inducens, matri suæ velut lætabundus dixit: « Ades dum, vide, mater, qualem masculum in præsentis nactus sum. » Egressa, et eum conspicata, retro versa est, filio suo dicens: « Ille est, filii mei, qui genus nostrum deleturus est. » Ille prædictione non suasus, propriæ matri vaticinanti aurem non præbuit, nec morem gessit.

Mortuus est autem sanctus patriarcha Methodius, et Ignatius Michaelis. curpalatæ filius in ejus locum successit.

III. De Bulgaria et eorum Amara.

Bulgari autem, factis per Thraciam et Macedoniam excursionibus, provincias illas devastabant. Theodora in adversam præsidia disposuit. Milites porro ad Bulgariae castra positi Bulgares per globos et cohortes aggressi, per eorum regionem depræda-

τῆ β' ἡμέρᾳ ἀπειθῶν μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ λουτρὸν, ἔλουσαν αὐτὸν καὶ ἤλλαξε, καὶ ἔλθων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐποίησεν ἀδελφοποίησιν, καὶ συνηυφραίνοντο ἐν ἀλληλοῖς.

(10) Ὁ δὲ αὐτὸς Νικόλαος εἶχεν ἀδελφὸν ἱατρὸν ὄν, ὃς ἰδοῦλευε τῷ Θεοφιλιτζῆ. Ἐλθὼν δὲ κατὰ τύχην ὁ ἱατρὸς πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἰδὼν τὸν Βασίλειον καὶ θαυμάσας τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ, εἶπε πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ: « Πόθεν ἐστὶν οὗτος; » Ὁ δὲ ἀναγγέλλει αὐτῷ πάντα, καὶ παρηγγεῖλε φιλᾶσαι τὸ μυστήριον. Καθεζομένου δὲ τοῦ ἱατροῦ ἐπὶ τραπέζης μετὰ τοῦ Θεοφιλιτζῆ, καὶ τούτου καθ' ἑαυτὸν ἀναλαγισαμένου καὶ εἰπόντος, ὅτι: « Ἦθελον εὐρεῖν ἀνθρώπον ἐπιτήδειον εἰς τοὺς ἔμούς (ἵππους), (ἀναστὰς) ὁ ἱατρὸς εἶπεν αὐτῷ περὶ (τῆς ἀνδρείας) τοῦ Βασίλειου, καὶ ὅτι: « Τσιουτά; ἐστὶν οἷον ἐπιποθεῖς καὶ ζητεῖς. » Ἀποσταθίας οὖν μετὰ σπουδῆς ἤγαγεν αὐτόν. Θεασάμενος ὃν αὐτὸν ἐπίλογον ὄν καὶ μεγάλην κεφαλὴν ἔχοντα, ἐπέθηκεν αὐτὸν Κεφαλᾶν, καὶ δέδωκε τούτον δουλοῦν αὐτῷ.

728 (11) Ὁ δὲ βασιλεὺς, τὸν αὐτὸν Βασίλειον εἰσαγαγὼν, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτοῦ (ὡς χαίρομενος): « Δεῦρο, ἴδε, μήτηρ, οἷον ἄγουρον νῦν ἐκαλαδῶμην. » Ἡ δὲ ἐξεληθεῖσα καὶ ἰδοῦσα αὐτὸν ἀπεστράφη εἰπούσα (τῷ υἱῷ αὐτῆς): « Οὗτός ἐστι, τέκνον μου, ὃ μέλλων ἀφανίσει τὸ γένος ἡμῶν. » Ὁ δὲ οὐδὰ μὴ ἐπέισθη τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἢ ἤκουσεν αὐτῆς.

(11) Ἐτελεύτησε δὲ ὁ ἐν ἀγίοις πατριάρχης Μεθόδιος, καὶ χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ Ἰγνάτιος, ὁ υἱὸς Μιχαὴλ κουροπαλάτου.

Γ' Περὶ τῶν Βουλγάρων καὶ τοῦ Ἄμπερ.

Τῶν δὲ Βουλγάρων ἐπιδρομῆς ποιούντων ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ καὶ ἠλζομένων τὰ τοιαῦτα ἔθνηματα, ἡ Θεοδώρα ταξιώτας ἐποίησεν, οἱ [καὶ] ἐκ τῶν κάστρων ἐπιτιθέμενοι Βουλγάρους σκοπέδην καὶ κατ' ὀλίγους κούρσεύοντες, ἐφόνεον τούτους καὶ

Variae lectiones et notæ.

727 Τῆ δὲ ἐπαύριον λούσας ἄ. καὶ ἱμάτιον περιβαλὼν, πνευματικὸν ἀδελφὸν ἐποίησατο καὶ ὁμόροπον εἶχε καὶ ὁμοδιαιτιον Val. ὁ ἀλλήλους ed. καὶ ἀδελφοποίητὸν ποιήσας συνηυφραίνοντο αὐτῷ Sym. Ὁ δὲ τῷ νεωκέρῳ ἀδελφῷ ἱατρὸς ὃς τῷ Θ. ὑπηρετεῖτο· οὗτος κ. τ. πρὸς αὐτὸν παραγεγονῶς καὶ τὸν Β. θεασάμενος καὶ τὸ μ. καὶ τὸ τοῦ ἀνδρὸς εὐεῖδε; ἐκπλαγεὶς τὸν ἄ. ἀνθρώπα τὴν ἀν εἶη ὁ τοιοῦτος Val. Ὁ δὲ τὸ ἀπόρρητον αὐτῷ ἐξεκάλυψε καὶ τὸ πρᾶγμα ἀνήγγειλεν, ἀπέσκηπε φ. παρ' ἑαυτῷ τὸ μ. Val. Ὁ δὲ ἀναγγέλλει cod. ὁ πάντα πλὴν τῆς ὁράσεως Sym. — Ἐπει δὲ ἐπὶ τῆς τρ. τοῦ Θ. καθημένου, ὁ ἱατρὸς ἔτυχε συγκαθήμενος, ἄ. αὐτοῦ ὡς ἦθ. Val. Ὁ δὲ ὅτι οὐ δύναμαι Leo. Ὁ εἰς τὸ τῶν ἵππων μου ἐπιμελεῖσθαι Val. ἄν. ἐτ τῆς ἄ. om. Val. Ὁ ὡς εἶη αὐτὸς ἀνὴρ περιδέξιος καὶ ὁ ἄ. ὃν εὐθύς ἀπ. μετεκαλέσατο καὶ ὁ ἄ. κομῶντα τὴν κ. καὶ ἐπάγουρον, αὐτὴν δὲ τὴν κ. μ. ἄ. Κ. ἐπωνόμασε καὶ τῶν ἵππων ἄ. τὴν ἐπιμελείαν καταπίστευσεν· οὕτως τε τῷ βασιλεῖ μ. κατέστη γνώριμος, ὡς προσέρχεται Val. Ὁ ἐπισγ. cod. sed § 11 ἄγ. Ὁ δὲ αὐτῷ δ. Sym. Ὁ ἕως ὧδε τὰ π. ἄν. τοῦ Β. cod. Ὁ δὲ β. ἐπὶ τούτῳ γαυρούμενος καὶ καθ' ὑπερβολὴν γανθόμενος, πρὸς τὴν μητέρα τούτου εἰσηγάγε λῆγων μ. μ. ὁ ἀνδρᾶ εὐκόρησα Val. Ὁ πρὸς τὴν μητέρα ἄ. ἄ. δ. l. M. ἀνον ὃν νῦν Sym. 11. Ὁ ἦ δὲ τούτον l. (ἰδὼν. cod. ed.) εὐθύς ἀπ. πρὸς τὸν βασιλέα ἄ. Val. Ὁ τῷ ἄ. om. Sym. Ὁ ἐμὸν Val. — τὴν γενεάν Sym. Leo. τὴν γ. ἡμ. ἀφανίζειν Val. — Ὁ δὲ, λῆρον τοὺς λόγους τῆς μητρὸς ἠγγασάμενος, οὐκ ἀπεπέμφατο τὸν Βασίλειον Val. Ὁ ἀπὸ τῆς Leo Sym. Ὁ τῷ ια' εἶται Sym. 12. Ὁ 846. Ὁ l. ἀντ. ἄ. ὁ Μ. κ. ὡς Val. Ὁ π. τῶν Β. καὶ τοῦ Ἄ. Par. 1706. Ὁ 852. Ὁ ποιουμένων Val. Ὁ τε Val. Ὁ τοὺς τοιοῦτους τόπους l. Val. Ὁ ταξίας Val. ταξιώων cod. pro ταξιαίων ed. Leo Sym. (praesidium) vel ταξιδιον (expeditio) cf. § 26, 29 — καταστήσασα ἐν τοῖς κάστροις τὰς τοιαύτας ἐπιδρομὰς ἀνεχαίτσει· σπ. γὰρ τούτους καταλαμβάνοντες; ἀνθρώπων καὶ κατῶν. ὡ. φοβηθέντας τ. Β. μηδικοῦ τολμᾶν τῆς οἰκείας χιώρας ἐξέρχασθαι Val.

ἡχμαλωτίζον, ὥστε ὑποσταλῆναι τὸν Βουλγάρους ἂν ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ.

* (12) Βάρδας ἦ δὲ ὁ Καῖσαρ ἐφιλιώθη Δαμιανῷ πικρῶς καὶ παρακοιμωμένῳ. Ὁ δὲ τὸν βασιλεῖα ἀρατήσας ἐπεισε τοῦ εἰσαγαγεῖν τὸν Βάρδαν ἐν τῇ πόλει, ὃς διὰ δώρων τοὺς 729 [τοῦ] βρασιλέως οἰκίους διαδεξάμενος (ἄμα τῷ παρακοιμωμένῳ) ὤρισθη προεργεσθαι εἰς τὸ παλάτιον. Οἰκισωσάμενος δὲ καὶ ἡ Θεοφάνην πρωτοσπαθᾶριον (ὡς ἠδὲ ρεινόμενον¹¹) τὸν (ἐπιλεγόμενον) Φάργανον¹², βουλὴν¹³ ποιοῦσι μετὰ Δαμιανοῦ τοῦ ἀνελεῖν¹⁴ Θεόκτιστον τὸν οὕτω συνήθως ἐπὶ τοῦ κανικλείου λεγόμενον. Πεισθεὶς¹⁵ δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς ὑπὸ [τοῦ] Δαμιανοῦ ἐπὶ τούτῳ, συνήνεσε καὶ αὐτὸς γενέσθαι τοῦτο· ἔλεγε γὰρ ὁ Βάρδας¹⁶ Δαμιανῷ, ὅτι « Ἔως ἐστὶ (184*) Θεόκτιστος; μετὰ τῆς Αὐγούστης, οὐκ ἄρξει¹⁷ οὐδὲ ἐξουσιάζει ποτὲ ὁ βασιλεὺς. » Ὁ δὲ Θεόκτιστος¹⁸ ἀπελθὼν ἐν τῷ λούσματι τῶν Ἀρεοβίνδου, ὡς ἔθος ἦν αὐτῷ, εἶτα ἔλθων εἰς τὰ ἀσηκρητεῖα κρατεῖν τὰς ἀναφορὰς, εἰσηλθὼν εἰς τὸ Λαυσιακόν. Καὶ περιδελφάμενος εἶδε Βάρδαν καθεζόμενον ἐμπρακτον, καὶ παραχθεὶς σφοδρῶς ἔφη, ὅτι « Ἐγὼ εἰσελθὼν εἰς τὴν Αὐγούστην, πάλιν ἐκδιώκω αὐτόν. » Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὸ ὠρολόγιον, προῦπήνησεν αὐτῷ Μιχαὴλ ἄμα Δαμιανῷ, καὶ οὐκ εἴσασαν¹⁹ εἰσελθεῖν πρὸς Θεοδώραν, ἀλλ' ἐκελεύσθη²⁰ μετ' ὀργῆς ἀνοίξαι τὰς ἀναφορὰς καὶ ἀναγνῶναι (ἐμπροσθεν αὐτοῦ²¹) ἄκοντα δὲ τοῦτο ποιήσαντα ἀντέστρεψαν²² αὐτὸν εἰς τοῦπίσω ἐξελεῖν. Ὁ δὲ πικρῶς δακρύων καὶ ελοφυρόμενος ἐξῆλθε· συνήνησεν δὲ αὐτῷ Βάρδας εἰς τὸ Λαυσιακόν, καὶ ἤρξατο κατὰ κόρησιν παλεῖν αὐτόν καὶ τίλλειν τὰς τρίχας αὐτοῦ. Ἰδὼν δὲ ὁ 730 ὄρουγγάριος τῆς βίγλης²³ ὁ Μανιάχης²⁴, ἀναστὰς ἀντέλεγε τῷ Βάρδᾳ μὴ τύπτειν τὸν λογοθέτην. Οἱ²⁵ δὲ σφάζουσιν αὐτόν καὶ μεληδὼν κατακόπτουσιν εἰς τὰ²⁷ Σκυθίη, θηρῶν ὠμότητα καὶ ἀγριότητα ἐνδειξάμενοι²⁶.

** (13) Τοῦτο μαθοῦσα (παρὰ τοῦ Παπιοῦ) Θεοδώρα (ἱεραλοῦσα), κατὰ τοῦ Μιχαὴλ (ὡς εἶκός) ἠγανά-

bantur : et his occisis, aliis in captivitate abductis, Bulgaros et eorum regionem reddidere subiectam.

Bardas autem Cæsar Damiano patricio et accubitori amicitia junctus est. Hic imperatoris compos factus, ut Bardas in urbem induceretur suavit : qui muneribus imperatoris domesticos sibi concilians una cum accubitori in palatium ingredi jussus est. Theophane porro protospathario velut generoso (dicebatur is Phalganus) sibi ascito, Damiano quoque vocato, consilium ineunt de Theoclisto Caniciei præposito interficiendo. Imperator a Damiano suusus consensum dedit, et ut hoc fieret approbavit. Dicebat enim Bardas Damiano : « Quandiu cum Augusta stat Theoclistus, nec imperium nec potestatem obtinebit unquam imperator. » Theoclistus autem in Arabindi balneis lotus, prout solebat, deinde in secretum se recipiens, relationum libellos; manibus tenens Lauziacum ingressus est, et hinc inde circumspiciens, Bardam sedentem et sumptuose vestitum vidit; vehementerque turbatus dixit : « Ingressus ad Augustam rursus hominem ejiciam et deturbabo. » Ei vero ad horologium progresso, Michael cum Damiano venit obviam, nec ad Theodoram ingredi permisit : sed libellos aperire et coram legere cum furore imperavit. Id vero exsequenter domum regredi, et retro abire præcepit. Ille amare flens et ejulans discessit ad Lauziacum. Porro Bardas occurrit, colaphisque ad genas incessere, et capillos ejus vellere. Eo conspecto drungarius excubiarum Maniaces Bardæ assistebat, et ne logothetiam percuteret in adversum monebat. Ille autem Theoclistum, ad Scythas occisum membratim minutimque dividunt, ferarum crudelitatem et immanitatem æmulati.

Quod cum a Papia didicisset Theodora, progressa adversus Michaellem et alios cædis participes, prout

Variæ lectiones et notæ.

* Βουλγαρίας ἐκ. Leo. * ὑποταγῆναι Leo. * 854. * Ὅπως ὁ καῖσαρ Βάρδας τὴν λογοθέτην Θεόκτιστον μεληδὼν κατέκοψεν Vat. — συνεφ. Leo Sym. 13 τῷ ιγ' ἔπει, τὸν πατρικίον Δαμιανὸν καὶ παρακοιμώμενον δεξιωσάμενος φίλος αὐτῷ ἔγεγονε. Ὁ δὲ τὸν β. δυσωπηθεὶς ἐπ. τὸν β. ἐν τῇ π. ἔ. εἰσελθὼν δὲ τ. ὁ. τοὺς τῷ βασιλεῖ δώρων ὑποποισάμενος Vat. * εἰσελθεῖν Leo., Sym. qui adjungit καὶ εἰς τὸ παλάτιον ἐρχεσθαι pro δ: — παλ. * τοῦ om. cod. ed. ἄ. τῷ π. om. Vat. * τὸν θ. πρωτοσπαθᾶριον ed. τὸν πρωτοσπ. θ. Sym. Vat. — ὡς ἡ. et ἐπ. om. Vat. sed¹¹ ἀνδριστάτον δντα Vat. * Φάργανον Vat. et Leo, Φαλγάνην Sym. καὶ ἄλλους τινὰς ἀποκτείνει, κ. τ. λ. * αὐτῶν Leo om. Vat. — β. βουλεύεται (βουλεύεται) Vat. — Δαμιανόν Leo (sic). * τὸν λογοθέτην, om. τὸν — λεγόμενον Vat. vel τὸν κενίκλιν L'no, qui canistri (nostriallius portiofolii) claves gerit. * Πειθουσι δὲ καὶ τὴν βασιλεῖα ἐπὶ τ. συναινέσαι· ὑπέκνιζον γὰρ αὐτόν, ἔτι Vat. — τοῦ om. cod. * τῷ Leo. * ἄρξει π. ὁ καταξουσιάζη τῆς βασιλείας; Vat. * Τοῦ δὲ ὀροκίστου, κατὰ τὸ εἰρηθῶ; ἐν τῷ λ. τῶν Ἀ. λουσαμένου καὶ ὑποστρέψαντος; καὶ εἰς τὸ Α. διὰ τῶν ἀσηκρητίων μετὰ τῶν ἀναφορῶν εἰσεληλυθὸς καὶ τὸν β. θιασαμένου ἐν τῇ προελύσει καθήμενον καὶ διαταραχθέντος σφ. καὶ εἰπόντος; ὅτι « Ἐγὼ τούτου ἐνθεν ἐκβαλὼ ὡς τὴν Ἀ. εἰσεληλυθὸς. » Ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ ὠρολόγιῳ ἐγένετο, ὑπ. ἄ. Vat. * εἶσασαν Vat. Leo. — π. τὴν θ. ἔ. Vat. * ἐκέλευσε Vat. — τὰς ἀν. ἀναπτύξαι Vat. * ἔ. αὐτῶν Leo, om. Vat. — καὶ τ. καὶ ἄ. πεποιητὰ εἰς τ. ἄ. ὁ. δὲ Vat. * ἀντέστρεψ. cod. ἀντέστρεψεν Leo, Vat. * β. κατὰ τὸ Leo. * κόρης cod. * καὶ λογοθέτης Vat. * τῷ β. ἄ. ὡς μὴ τὸν λ. τ. Vat. * Ὁ δὲ Βάρδας ἀπεκρίθη ὡς τῇ κελεύσει (ἀποκριθεὶς κ. Leo.) τοῦ βασιλέως τοῦτο ποιεῖν· ἀνεράνη δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς τῇ βουλῇ (τοῦ Leo.) Δαμιανοῦ· καὶ τούτου ὁ Βάρδας ἰδὼν (l. b. Leo.) ἄμα (τῷ Leo.) Θεοφάνη τῷ Φαλγάνῳ, ἄρανας; τὸν λογοθέτην σφ. Vat. et Leo. * τὰ Σκυθ. cod. τὰ Σκυθ. Leo, τὸ Σκυθ. ed. τὸ Σκυθὼν Scythiarum more? τὰ Σκύλα Vat. Cont. et Ced. 157, 17. * Ἐντεῦθεν [ἐ]σιν; εἰπὶν τῷ Βάρδᾳ τὴν Μανουὴλ σι:θλλαίοντα· ἔ. Σπάθην γυμνώσας, Βάρδα, [ἐ]ν τοῖς ἀνακτορ [ἐ]οις, σαυτῷ γυμνώσας; εἰς τομὴν τοῦ σαρκίου. » Vat. et Ced. 158, 2-6. * T. μ. θ. ἡγ. κ. τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἄ. Symi.

arquam erat, indignata est : et imperatore modis omnibus placare moliente, nullum ipsa solamen admisit, neque iram relaxavit, aut leniit dolorem : ex quo imperator in alium mutatus, ut priorem animum et consilium ita corporis habitum, factaque nova induit : et tot modis eam contristare conlenderet, quot rationibus eam colere prius simularret : ac sorores quidem suas Theclam, Anastasiam et Annam ad Cariani mæres deductas, palatio eiecit, Pulcheriam velut matris dilectam in Gastriorum monasterium delegavit, paulo post vero cunctas in unum collectas, in eodem Gastriorum monasterio in monachas detondit.

ἔτι ὡς ἡγαπημένην τῇ μητρὶ ἀπέστειλεν ἐν τῇ μονῇ πᾶσας ἐν τῇ μονῇ τῶν Γαστριῶν ἀπέκασε, (περιβαλὼν αὐτάς τὸ μοναδικὸν σχῆμα).

A senatu deinde faustis acclamationibus exceptus, imperium nullo consorte solusgessit, et Bardam magistrum scholarumque domesticum instituit. Cum matre vero nondum reconciliata ob ea quibus ipsam contristaverat post injustam eadem Theocisti, inimicitiae intercesserunt perpetuae. Ipsa aula ejectam in monasterium cui Gastria nomen, demisit. Ipsa animi morore extra se facta et dementata, propositum matre indignum induit : et adversus Bardam cum pluribus consilium iniiit, cujus participes alios fecit, ac imperatoris prolostratorem : ut nimirum Bardam e pomærio Coamedii redeuntem interimerent. Consilium, antequam perficeretur opere in lucem detectum, in carum eorum qui facinus fuerant meditati, periculum transtulit. In suspicionem siquidem venientes et comprehensi, ad circi metam capitibus truncati sunt. Imperator vero demortui vice Basilium prolostratorem instituit, Bardamque pariter avunculum europalatem.

Tunc temporis pulvis e caelo decidit, et in tecto-

Α κτησε καὶ τῶν λοιπῶν, οἱ τὸν φόνον κατεργάσαντο καὶ τοῦ βασιλέως παντὶ τρόπῳ μηχανωμένου τὴν μητέρα ἐξιλείψασθαι, αὐτὴ ἀπαρηγόρητος ἔμεινε, (μήτε τὴν ὀργὴν ὑφιεμένη μήτε παραμυθουμένη τισίν, ἀλλ' ὡσπερ κλύδων θαλάσσιος, νοθευομένη, παρηγορεῖτο καὶ κατεπειθετο) ὅθεν μεταβαλὼν ὁ βασιλεὺς, ὡσπερ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν γνῶμην, οὕτω δὴ καὶ τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἐνέργειαν, τοσοῦτοις τρόποις λυπεῖν αὐτὴν καταπέιγετο ὅσοι πρὸ τούτου θεραπεύειν ἐσχηματίζετο· καὶ (δὴ τὰς μὲν ἀδελφὰς αὐτοῦ, Θέκλαν, Ἀναστασίαν, καὶ Ἄνναν ἐξῴθει τοῦ παλατίου, καταγαγὼν εἰς τὰ Καριανῶν, Πουλχερίαν τῶν Γαστριῶν· εἰθ' οὕτως μετ' ἄλλοιων ἐνώσας

731 (14) Ὑπὸ δὲ τῆς συγκλήτου (πάσης) εὐφημισθεὶς μόνος αυτοκρατορεῖ, καὶ προβάλλεται Βάρδα μάλιστα καὶ δομειστικὸν τῶν σχολῶν. Μὴ διαλλαττομένης δὲ τῆς μητρὸς αὐτοῦ δι' ἃ ἐλύπει αὐτὴν καὶ τὴν ἀδικὸν σφαγὴν Θεοκίστου, ἐχθρὰ ὑπῆρχεν ἀναμεταξὺ αὐτῶν ἄσπονδος. Ὁ δὲ, καὶ ταύτην τοῦ παλατίου καταγαγὼν, εἰς τὸ μοναστήριον τὰ Γαστρία καὶ αὐτὴν ἀποπέμψαι. Ἡτις, ἀθυμῶ μετεωρισθεῖσα τὸν νοῦν καὶ ὑπὸ ἐκπλήξεως ἀφαιρεθεῖσα καὶ τὸ φρονεῖν, ἀναξίαν ἑαυτῆς συσκευάζει βουλὴν κατὰ Βάρδα βουλευομένη σὺν πολλοῖς καὶ ἄλλοις, σχοῦσα κοινῶν καὶ τοῦ βασιλέως τὸν πρωτοστράτορα, ὅπως, ὑποστρέφοντος Βάρδα ἀπὸ τοῦ προαστείου αὐτοῦ τοῦ Κοσμηδίου, ἀναίρησιν αὐτόν. Ὡν ἡ μελέτη πρὸ τοῦ ἔργου φανερωθεῖσα κατ' ἐκείνων τῶν μελετησάντων τὸ κακὸν ἐξενηνόχεν (φωραθέντας γὰρ καὶ) κατασχεθέντες, ἐν τῇ Σφενδόνη τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθησαν. Καὶ προβάλλεται τὸν Βασίλειον Μιχαὴλ ἀντὶ τοῦ τελευτήσαντος πρωτοστράτορα, ὁμοίως καὶ Βάρδα τὸν θεῖον αὐτοῦ κουροπαλάτην.

732 (15) Ἐπεσε τότε κόνις ἐκ τοῦ οὐρα-

Variae lectiones et notæ.

²⁰ M. καὶ τῶν ἄλλων, οἱ τὸν φόνον κατεπράξαντο, ἡγανάκτει τε Vat. ²¹ καὶ κατεβοῦτο (καταβωμένη αὐτῶν Sym) ἀλλὰ (καὶ Sym.) φωνὴ βριαρὰ καταπτηθεῖσα ὀρθνωδῶς θαλαμύεται· τῶν ἀπὸ στρατηγῶν γὰρ τις ἐκ Μελισσηῶν κατάγων τὸ γένος, καὶ ἀπαφθίγγετο αὐτῇ (γ. ἀ. ἀπ. Sym.) καλινδρομεῖν οἴκαδε, τὴν τοιαύτην ἡμίτραν κρουόντων ἀποκαλῶν Vat. Sym. ²² τοῦ δὲ β. πᾶσι τρόποις μ. τὴν παρηγορεῖν, ἀ. τῆς ὀργῆς οὐκ ἐνεδίδου Vat. ²³ μήτε — κατεπειθετο om. Sym. ²⁴ ὡς ed. ²⁵ οὐ P. marginalis. ²⁶ τε om. ed. ²⁷ Ἄλλ' ὡσπερ — κατεπειθετο. Hæc omnino absona sunt et idem in versione Latina omitimus. Edit. P. Lat. — ὡσπερ — ἐνέργειαν om. Vat. ²⁸ προσώποις Sym. ²⁹ πρὸ τοῦ cod. ed. ³⁰ δὴ om. Sym. ³¹ τε καὶ Vat. ³² μεδιστῆ Sym. τοῦ π. καταβιάζει καὶ εἰς τὰ K. ἀποκαδιστῆ Vat. ³³ Kariv. cod. cum nota emendationis. ³⁴ ἐν τῇ μ. τῶν Γ. ἀπ. Vat. ἐν τῇ μ. τῶν Γ. Sym. ³⁵ μετ' ἃ. δὲ π. ἐν τῇ τοιαύτῃ ε. μ. Vat. εἶτα μετ' ἃ. καὶ. π. ἐ. ἐν τῇ μ. τῶν Γ. Sym. ³⁶ τὸ μ. σ. τ. π. Vat. om. Sym. ³⁷ π. om. Vat. et ed. sed est in Leone et Sym. ὑπὸ τῆς σ. π. ἀναγορεύεται καὶ αὐτ. — μονοκράτωρ. ε. πρ. Vat. ³⁸ κενάλλ. δὲ αὐτῷ τῆς μ. διὰ τὴν ἀδ. Vat. ³⁹ Θ. καὶ δι' ἃ ἐλ. ἀ. τοῦ π. τ. καθήγαγε καὶ εἰς τὸ μ. τὰ Γ. ἀπέστειλε. Μίλλουσα δὲ τοῦ παλατίου ἐξίεναι, προσκαλεσαμένη τὴν συγκλήτον καὶ τὸ ἐν τῷ ταμίῳ χρῆμα κατεμφανίσασα, τὸ τοῦτω ποσὸν διωρίζετο χιλίων κεντηναρίων πρὸς τοὺς ἐνενηκοντα διὰ χαράγματος χρυσοῦ, ὡσαύτως καὶ ἀργυρίου ὡσεὶ κεντηναρίων τριῶν, ὧν τὸ μὲν κατὰ διαθέκας παρήκεν ὁ ταύτης ἀνὴρ, τὸ δὲ κατὰ προσθήκην αὐτῆ συνέλεξε Vat. cf. Sym. 14. ⁴⁰ Περὶ τῆς βασιλείσης Θεοδώρας καὶ τῆς γενομένης ἐπιβουλῆς τῆ Βάρδα καὶ ὅπως οἱ ταῦτα μελετήσαντες τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθησαν. Περιορισθεῖσα δὲ ἐν τῇ μονῇ καὶ ἀθ. συσχεθεῖσα ὡς ὑπὸ ε. καὶ τὸ φ. ἀφ. Vat. ⁴¹ ἀναξίαν ἑαυτὴν Leo, ἀναξίαν ἑαυτῆς Sym. ἀνάξιον ἑαυτῆ Vat. — κατὰ B. σ. β. Vat. κατασχ. β. x. B. ed. — βουλομένη Leo, ἔλου. x. Sym. x. ἐλ. ⁴² πολλῶν καὶ ἀ. Leo. π. ἀ. Vat. καὶ τὸν τοῦ β. πρ. Vat. ⁴³ δὲ ὅ ἐν τῇ προλογίαις τούτων ἐκ τοῦ πρ. ἀ. τοῦ K. ὑποστρέφοντα Vat. — ὑποστρέφοντ. cod. ὑπεστρέφοντα ed. Leo, sed ὑποστρέφοντος τοῦ Sym. ⁴⁴ φωραθ. Vat. ⁴⁵ αὐτῶν Vat. ⁴⁶ ἐξήνεγκε Vat. — Φ. γὰρ καὶ om. Vat. ⁴⁷ Πρ. δὲ τὸν B. δ M. Vat. ⁴⁸ πρωτοστράτορ cod. πρωτοστράτορος Vat. Sym. — τὸν δὲ θ. ἀ. B. x. Vat. ⁴⁹ 857. ⁵⁰ Περὶ τῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεισοῦσης κόνιας αἵματι προσοικυίας Vat. τῆ β' αὐτοῦ ἔτει Sym. ⁵¹ δι Vat. — κατ. om. Vat. x. ἐπὶ τ. x. om. Sym.

νοῦ (κατανεχθεῖσα ἐπὶ τοὺς κερὰμους) αἱματώδης⁶¹ Ἄrum tegulas sanguineo colore infectus dilapsus est. Plures in viis et hortis lapides sanguinis instar rubros repererunt.

Ἔτι καὶ πολλοὶ εὗρισκον λίθους⁶² (ἐν ταῖς ὁδοῖς ἢ κήποις) ἐρυθροὺς ὡς αἷμα.
 Ἐπιβάλλεται⁶³ δὲ Μιχαὴλ Ἀντίγονον, τὸν υἱὸν Βάρδα, δομῆστικον τῶν σχολῶν, τὸν⁶⁴ δὲ ἕτερον υἱὸν αὐτοῦ, δοῦς γυναῖκα, εἰς ἣν καὶ ἐλοιδορεῖτο⁶⁵, προβάλλεται μονοστράτηγον⁶⁶ εἰς τὰ δουρικὰ θέματα⁶⁷. Καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ ἐκείσε, μετ' ὀλίγον⁶⁸ τῇ 8 τῆς Διακαινησίμου προβάλλεται Μιχαὴλ Βάρδα τὸν υἱὸν αὐτοῦ Καίσαρα (ὅς ἐπὶ ἄρματος παρευθεὶς ἔδωκεν ὑπατεῖαν τῇ μέσῃ).

(16) Ἐξῆλθε δὲ⁶⁹ ὁ Ἄμερ καὶ κατέβη μετρίως Σικώπης, ληϊσάμενος πάντα τὰ τῶν Ῥωμαίων· καὶ ἐπέστρεψε μὴ καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ⁷⁰. Ἐκστρατεύσας δὲ⁷¹ Μιχαὴλ ἄμα Βάρδα Καίσαρι, κίνησιν ποιεῖ κατὰ Μιχαὴλ ἄρχοντος Βουλγαρίας διὰ τὴν γῆς καὶ θαλάσσης, μαθὼν τὸ⁷² τῶν Βουλγάρων ἔθνος λιμῷ τῆκεσθαι. Οἱ δὲ Βούλγαροι⁷³ τοῦτο μαθόντες ὡς ἤχη βροντῆς ὑπεκλήθησαν, καὶ πρὸ τῶν ἀγώνων καὶ τῆς μάχης περὶ 733 τῆς νίκης ἀπέγνωσαν (καὶ Χριστοῦ⁷⁴ γενέσθαι καὶ ὀκνοῦντας τῷ βασιλεῖ⁷⁵ καὶ Ῥωμαίοις ἡτήσαντο)⁷⁶. Ὁ δὲ⁷⁷ βασιλεὺς τὸν μὲν ἄρχοντα αὐτῶν βαπτίσας⁷⁸ καὶ δεξιόμενος ἐπέθηκεν αὐτῷ τὸ αὐτοῦ ὄνομα· τοὺς⁷⁹ δὲ μεγιστάνας αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει ἀγαγὼν⁸⁰ ἐβάπτισεν αὐτούς, ἐκτοτε γενομένης εἰρήνης βαθείας⁸¹.

Variae lectiones et notæ.

⁶¹ Αἷμασι προσεικὺσα Vat. — π. δὲ Vat. ⁶² λίθων — ἐρυθροῖς Leo. — ἐν τ. ὁ καὶ τοῖς x. Vat. om. Sym. ὡς ἄ. ἐ. Vat. ⁶³ 858. ⁶⁴ Τῷ γ' αὐτοῦ ἐστὶ Sym. 25. — τὸν ὁ. B. Ἄ. Vat. ⁶⁵ τῷ δὲ ἐτέρῳ υἱῷ ἄ. γ. δ. Vat. ⁶⁶ Βάρδα; Vat. sed nec Sym. nec Leo. ⁶⁷ τοῦτον Vat. — τῶν δουρικῶν Sym. ed., ἐν τοῖς δουρικοῖς Vat. — Καὶ om. Leo. — ἐλοιδορεῖ. cod. ⁶⁸ προβάλλεται Vat. — 8; καὶ τελευτήσαντος ἐ... τῆς δ. τὸν θ. ἄ. B. ὁ M. πρ. K. Vat. Συντόμος δὲ ἄ. τ. τῇ δ' τῶν διακαινησίμου πρ. M. I. τὸν ἄ. θ. K. Sym. Σ. δὲ ἄ. τ. τῇ δὲ (δ') τοῦ διακαινησίμου πρ. M. B. π. τὸν θ. ἄ. K. ed. Tel. ἄ. ἐ. μετ' ὁ. δὲ τῇ τετάρτῃ, κ. τ. λ. Leo ut cod. ⁶⁹ δὲ cod. e β' repetitum — 5; — μέση om. Sym. — ἐποχῆσις Vat. Leo. — Ὁ δὲ Ἄ. ἐξελθὼν μ. Σ. κ. ἄπαντα τὰ ἐν ποσὶ λ. καὶ ὑπ. πρὶν τὸ Ῥωμαίων καταλάβῃ στρατεύματα Vat. Τοῦτω τῷ ἐστὶ (γ') ἄ. Ἄ. μ. Σ. καὶ λ. π. τὰ Ῥ. ὑπ. ἀβλαβῆς Sym. 24. ⁷⁰ καὶ Leo. ⁷¹ 859. ⁷² Ὁ δὲ M. ἄμα τῷ K. B. μετὰ (κατὰ) τοῦ ἄ. Βουλγάρων M. ἐξεστράτευσεν διὰ τὴν γῆς καὶ θ. Vat. τῷ 8 αὐτοῦ ἐστὶ ἐκστρατεύει M. ἄμα K. διὰ τὴν γῆς θ. κ. Γόθοι ἀρχοντες (ἀρχοντες?) Βουλγάρων Sym. 25. ⁷³ λ. τ. τῶν B. ἐ. ἀνεμ. Vat. τ. μ. οἱ B. ἄμα καὶ λ. τῆκόμοιοι Sym. ⁷⁴ τὴν τοιαύτην ἐφοδὸν ἐμ φόδῳ πολλῷ συνεσχέθησαν Vat. sed ὡς ἤχη βρ. ὁπ. Sym. Leo. ὡς ἤχον βρ. ὑπ. cod. ed. ⁷⁵ καὶ χρ. — ἡτήσαντο om. Sym. ⁷⁶ τῷ β. καὶ om. Vat. ⁷⁷ ὡς βαπτίζονται Βούλγαροι cod. in margine cum rubrica. ⁷⁸ Ὁ δὲ Μιχαὴλ ed. ⁷⁹ ἐκ τοῦ ἀγίου αὐτὸν ἀναδείξ. βαπτίσματος τὸ ἐστὶν αὐτῷ ἐπιτέθεικε ὁ. Vat. δ. ἐπ. αὐτὸν τὸ ἄ. ὁ. ed. ὁ. δὲ β. τοῦτους ἐν τῇ πόλει ἀγ. ἐδ. πάντα; καὶ τὸν ἄ. ἄ. M. ἐπωνόμασε Sym. ⁸⁰ οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τ. μ. Vat. ⁸¹ εἰσαγαγὼν Leo Vat. — ἐδ. πάντας Leo. Sym. ἐδ. Vat. — καὶ εἰρήνην βαθεῖαν παποίηκε Vat. om. Sym. ⁸² Τὸν δὲ δυσσεβῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπηρεαζόντων Ῥωμαίους, ἐξηγουμένου αὐτῶν κατὰ Μελιτηνὴν τοῦ Ἄμερ εἰς τὰ Σαμῶσατα τὴν πόλιν Ἰσμαηλιτῶν πολεμικῶς προσιδάσεται ὁ βασιλεὺς, καθ' ἣν προσέδρυσεν ἐπὶ ἡμέραις γ' ἐξείφνης τὰς πύλας οἱ Ἀγαρηνοὶ τῆς πόλεως ἀνοίξαντες εἰς τροπὴν τὸν ἀνακτα διακρούσαντο καὶ τοσοῦτον ἀπῆλσαν ὡς καὶ τὰς σκηνὰς αὐτοῦ καὶ πᾶν ἄλλο τε (ἄλλο τι) τῶν πρὸς χρισίαν ἰσπετρίσασθαι (a. 858 cf. Cont. 23, Ced. 161, 19-18. Εἶτα χρόνου (χρόνου) δύο περιπεύσαντες Ἄμερ καὶ ὁ βασιλεὺς κατ' ἀλλήλων ἐκστρατεύσαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς καταλαβὼν χώρον, φέπῳνυμον Δάξυμον (Δαξιμῶν Gen. 92,1) ἐκείσε σηνοῦται. Ὁ δὲ Ἄμερ παρεκδοτικώτερος (παρεκδοτικώτερον Gen.) διελάων — πρὸς τὴν Ζέλισσαν, ἀπῆε πρὸς τὸ Χωνάρτιον ἐν ᾧ πολέμου συγκροτηθέντος, τροποῦται ὁ βασιλεὺς καὶ (πρὸς φυγαῖν ἀναγκάζεται ἀπιδεῖν Cel. 163,2) καὶ εἰς πανεπὶλὴ ἀπορίαν ἐλθὼν, ἐρη πρὸς αὐτὸν ὁ Μανουὴλ· « Τὰ μὲν φοινικίζοντα πέδιλα καὶ τὴν βασιλικὴν πανοπλίαν ἀπαμφίεσθητι, ὡ δέσποτα· ἐγὼ δὲ λογάδας ἀνδρῶν φ' συλλέξας (ἐν Gen.) μέρος ῥαδίως διελευσόμεθα » οὐ γαγονότος καὶ τό· « σταυρὸς (Σωτήρος Gen.) νεύει· κηκε » τοῦ Μανουὴλ κεκραγόντος, ἀνδρείως δὲ κηκε καὶ ἐξείδουρον. Ὁ δὲ βασιλεὺς δεῖλαι κατασχεθεὶς ὑπεστράφη. Ὁ δὲ Μανουὴλ τὸν βασιλεῖα μὴ ἐκβεθεκῶσα πυθόμενος εἰς ἕτερον μέρος καὶ αὐτὸς αὐθὶς διασίγας εἰσηλθε πρὸς τὸν βασιλεῖα, ἐπὶ δὲ διὰ τὸ τὸν τόπον ὑδάτων καὶ νομῆς σπανίζειν ὑπεχώρησεν ὁ Ἄμερ εἰς λιθάδιον, ὅπερ Δῶρα κατονομάζεται. Ἐνταῦθα δέειν ἐχόμενος ὁ βασιλεὺς τὰς τῶν ἐθρῶν μιζήφονος χεῖρας διέδραπεν Vat. Cont. 24 Ced. 162, 19-163, 5, Gen. 91, 7, 93, 22; sed in Sym. ed nihil; videntur huc esse translata Theophill e vita — 7. Τοῦ δὲ Ἄμερ πάλιν κατὰ Ῥ. ἐξελθόντος Vat. τῷ ε' ἐστὶ τοῦ Ἄ. π. ἐπὶ Ῥωμανίαν ἐ. Sym. τὸν Ἄ. π. ἐ. κ. P. Leo. — συν. Π. καὶ N. εἰς τὸν Ἄ. Sym. — 8. Π. παρὰ τοῦ βασιλέως προχειρίζεται ἡγεῖσθαι τοῦ τάγματος τῶν σχολῶν, ὅς εὐθὺς ἐρομήσας πρὸς τὸν πολέμιον Ἄμερ ὀλίγος ἐπιλέκτο· σὺ καὶ ὁ πλῆθος τοσοῦτω μεστόμενος (μεστόμενος Gen.) φυγὰς εἰς τὸν Ῥωμανὸν ἀπεισι πρὸς τὸν Ἄμερ καὶ φσι· « Γνωστὸν ἐστω σοι, ὡ Ἄμερ, ὅτι Πετρῶνᾶ; ἐκείνος ὁ πρὸς γένους τοῦ βασιλέως τὸ ἀδύσιμον ἔχων,

Ameras in Romaniam movit : eidemque orientalis militiæ magister Petronas et Nazarus Buccariorum dux, structis per viam insidiis ad Lalacaonem redeunti occurrunt : consertisque manibus ameram in fugam vertunt, et salutem pedibus quærere cogunt. Comitum nonnullus fugientem insequitur, et caput ejus amputatum tollens, ad Petronam militiæ magistrum detulit. Regressi igitur duces cum victoriæ titulis de ipsis in circo triumpharunt : et ex tunc magna tranquillitas facta est per Orientem, propter ameræ interitum.

Et aliorum quidem labores et adversus bostes egregia facinora . . . imperator pro sua in Basilium impensiori benevolentia parvi faciebat, et eum solum, a quo commoda reciperet obsequia, reputabat.

IV. De Magistro Paupere.

Michael equorum stabulum marmoribus adornatum et aquarum copia irriguum instruxit, effecitque visu jucundissimum. Eo perfecto, Petrus quidam, quem Magistrum Pauperem vocabant, vir sagax et diceriis assuetus, in urbe morabatur. Michael eidem ad se advocato instructæ domus ineptum ornatum demonstrabat, ab eo laudem recipere cupiens, ac perpetuam nominis memoriam ex hujusmodi operis structura reportaturum se jactans. Ille imperatori ait : « Justinianus Magnus ecclesiam auro, argento marmoribusque pretiosissimis decoratam condidit, ejusque memoria exstincta est : tu vero, imperator, stercore loco destinato equorumque domicilio constructo, celebrem posteritati te futurum asseris ? » Ille laudibus quas ex ejus ore venabatur frustratus, accensus ira, verberatum et per vim tractum Pauperem Magistrum conspectu expulit.

Rumore vero per urbem sparso Bardam Cæsarem cum nuro propria corruptam tenere consuetudinem, eodemque ad patriarcham delato, Ignatius,

Varie lectiones et notæ.

ἐπηύχησε περιθέσθαι σοι πόλεμον, παρ' ᾧ συνήθροισται πᾶς ὁ τῶν θεμάτων στρατὸς κατὰ σοῦ μάχην πραγματευόμενος. » Τότε ὁ Ἄμερ σὺν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πρὸς βουλὴν κινεῖται τὸ τι ὄραν αὐτούς. Οἱ δὲ ἔφρασαν ὑποστρέφειν αὐτούς εἰς τὰ ἴδια, ὡς τῆς προτέρας νίκης ἱκανῆς ὕψεως αὐτοῖς. Ὅς μὴ παύσθεις... Πετρῶνᾳ καλ... ὁ Ἄμερ μαχαίρᾳ πεποινη[λάττητο], τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ μόνου σὺν ἑκατοντάδι ἀνδρῶν διαπεραιωσάμενον [τὸν Ἄλουν ποταμὸν... καὶ φεύγοντες (φεύγοντος)], ὃν κατὰ συνάντησιν ἐν τῷ τῶν Χαρσιανῶν θέματι ὁ Μαχαίρᾳς οὕτω καλούμενος [καθεστώς] κατέσχε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ Val. diversa a Cont. 25 et Ced. 165,6-165,3, sed = Gen. 95,6-97,3. ⁸⁸ τρέπεται ὁ Sym. — χρησόμενος Leo. ⁸⁹ Οἱ δὲ στ. ἐν τῇ πόλει εἰσεληλυθὸς [μετὰ] ἐπιπικίω ἔ. ἐν τῷ ἰπ. Val. ⁹⁰ γ. ἔχεται τῆς ἀνατολῆς Val. ἰγ. εἰρήνη ἐν τῇ ἀ. ed. — διὰ — σφαγῆν om. Sym. ⁹¹ Ὅς δὲ τινες [λέγουσι] ὅτι καὶ Βάρδας σὺν τῷ ὁμαίμονι τοὺς ἐχθροὺς [προπωσάμενος] τὴν τοῦ Καίσαρος κληροῦται ἀνάβρῃσιν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα (858?), ᾧ τινὴ ἡ φιλοσοφία πεφιλοτιμητο⁹² συναθροίξει γὰρ σοφοὺς κατὰ τὴν Μαγναύραν, ὡν τοὺς μὲν φιλοσοφίας καὶ γεωμετρίας, τοὺς δὲ ἀστρονομίας, ἄλλους γραμματικῆς ἀντιποιοιμένους ἐγκαταστήσας προῖκα διδάσκειν παρεκλεύσατο, ὥστε κατὰ τὴν φιλοσοφίαν λέοντα τὸν φιλόσοπον ἐκτέθει καὶ τὸν αὐτοφειτητὴν ἐν γεωμετρίᾳ Θεόδωρον καὶ ἐν ἀστρονομίᾳ Θεοδηγήσιον καὶ γραμματικῆς Κομητᾶν Cont. 26-29, Ced. 165,11-171, 14 sub Theophilo cf. Sym. Th. 10, sed Gen. 98,1. ⁹³ sub Michaelē III. ⁹⁴ θεραπεύοντα αὐτὸν Leo Sym. 26. ⁹⁵ Π. τοῦ πτ. cui. et Par. 1706. ⁹⁶ Sym. 27 τῷ ζ' εἶται — στάβλων τῶν ἰππων Sym. — μ. τοῦ- τὸν καλλωπίσας καὶ οὐδ. ἰπ. τ. οὐν τ. ὁ βασιλεὺς τὸν πτ. πτωχομάχην Sym.) λεγόμενον Πέτρον. ὅς λ. τε καὶ σκ. ἦν, εἰς θίαν τοῦ ἔργου προσεκαλέσατο τὸν ἐξ αὐτοῦ θηρώμενος ἔπαινον· φησὶ δὲ πρὸς αὐτὸν· ὡς Val. ⁹⁷ μέλλων Leo, ὀφείλω Sym. — τ. τοῦ ἔ. Val. — τῷ β. ἀπεκρίνατο· Ἰ. βασιλεὺς τοιοῦτον ἔργον κατασκευασκῶς τὴν μ. τοῦ θῦ ἔ καὶ χ. καὶ ἀ. καὶ π. κατακ. οὐδὲ μνήμης ἀξιοῦται· σὺ Val. ⁹⁸ κοπρῶνα Sym. — κατασκευάσας Val. ⁹⁹ καὶ ed. ¹⁰⁰ διὰ τ. μν. φῆς Val. — Τοῦ δὲ — ἀποτυχόντος — καὶ ὀργισθέντος, κ. τ. λ. ? ¹⁰¹ τυπτόμενον καὶ συρόμενον ἤξήγαγε τὸν πτ. Leo, Sym. ¹⁰² Ὅποια ἄδικα ἔδρασε Βάρδας ὁ Καῖσαρ εἰς τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον. Ὁ δὲ π. Ἰγ. φ. π. Β. τοῦ Κ. δ. ὡς τῇ ἀ. ν. σ. π. τούτῳ π. Val. Τῷ ζ' εἶται φ. θ. ὡς Β. ὁ Κ. τῇ ν. ἀ. Εὐδοκίᾳ σ. ὁ π. Ἰγ. π. τ. παραινεί Sym.

(17) Τὸν δὲ Ἄμερ ἐξελεθόντα κατὰ Ῥωμανίας στρατηλάτης ὦν τῆς ἀνατολῆς Πετρῶνᾳ; καὶ Νάσαρ τῶν Βουκελλαρίων, 734 λοχῆσαντες τὴν ὁδὸν τῆς ὑποστροφῆς αὐτοῦ συναντῶσιν αὐτῷ εἰς τὸν Λαλακάωνα· καὶ συμβολῆς γενομένης τρέπουσιν ⁸⁸ ἄμερ· καὶ φυγῇ χρησάμενον καταδιώκει αὐτὸν τις τῶν κομήτων, καὶ τούτου τὴν κεφαλὴν ἀρας ἤγαγε Πετρῶνᾳ στρατηλάτῃ. Εἰσελθόντες ⁸⁹ δὲ οἱ στρατηγοὶ μετὰ ἐπιπικίων, ἐθριάμβευσαν ταῦτα ἐν τῷ Ἰππικῷ· καὶ ἔκτοτε ἐγένετο γαλήνη ⁹⁰ μεγάλη ἐν τῇ Ἀνατολῇ (διὰ τὴν τοῦ ἄμερ σφαγῆν).

(18) ⁹¹ Καὶ ἄλλων μὲν οἱ πόνοι καὶ τὰ [κατὰ] τῶν πολεμίων ἀνδραγαθήματα ⁹², ἡ δὲ τοῦ βασιλέως ἀγάπη πρὸς τὸν Βασίλειον ἐξέχυτο, καὶ τούτον μό- νον [ἐνόμιζεν] εἶναι τὸν θεραπευτὴν ⁹³ αὐτοῦ.

Δ'. ⁹⁴ Περὶ τοῦ πτωχομάχιστρον.

(19) ⁹⁵ Ἐκτίσσε δὲ Μιχαὴλ σταῦλον τοῖς Ἰπποῖς αὐτοῦ, κομήσας μαρμάρους καὶ ὕδατων ἐπιβροαῖς, κατασκευάσας ὠραιότατον πάνυ· καὶ τούτου τελεσθέντος ἦν τις ἐν τῇ πόλει ὀνόματι Πέτρος, λόγιος καὶ σκωπτικὸς, ὃν καὶ 735 πτωχομάχιστρον ἐκάλου. Τούτον προσκαλεσάμενος Μιχαὴλ ἐν τῷ σταύλῳ, ὑπεδείκνυεν αὐτῷ τὴν ἄλογον τοῦ κατασκευασθέντος οἴκου εὐπρέπειαν, ὡς βουλόμενος ἐπαινεθῆναι παρ' αὐτοῦ, εἰπὼν καὶ ταῦτα· ὡς ἀεὶ μνημονεύεσθαι μέλλω ⁹⁶ διὰ τὴν τοῦ ἔργου τούτου κατασκευῆν. Ὁ δὲ ἔφη τῷ βασιλεῖ· « Ἰουστινιανὸς ἔκτισσε τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν κομήσας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ μαρμάρους πολυτίμοις, καὶ μνήμη αὐτοῦ νῦν οὐκ ἔστιν. Καὶ σὺ, βασιλεῦ, κοπρῶνάων ⁹⁷ ποιήσας καὶ ἀλόγων ἀνάπτουσι ⁹⁸ λέγεις μνημονεύεσθαι διὰ τούτο ⁹⁹; » Ὁ δὲ ἀποτυχὼν τῶν (ἐξ αὐτοῦ) ἐπιπικίων καὶ ὀργισθεὶς τυπτόμενος ¹⁰⁰ καὶ συρόμενος ἐξεβλήθη ὁ πτωχομάχιστρος.

¹⁰¹ (20) Φήμης δὲ διαθεούσης περὶ Βάρδα Καίσαρος, ὅτι τῇ νύμφῃ αὐτοῦ συμφερίζεται, τούτο ἀκούσας Ἰγνάτιος ὁ πατριάρχης, πολλὰκις παρήγεσεν αὐ-

τὴν ἀποσχίσθαι τοῦ τοιοῦτου μύσουσ ⁹⁶ καὶ μὴ πρόσ-
κομμα εἶναι πολλῶν, τὸν ἀρετῆς ὑπόδειγμα εἶναι
ὄφειλλοντα (καὶ σώφρονος βίου). ⁹⁷ Ὁ δὲ [μὴ ^{98,99} πει-
θόμενος ¹ ἐνεῖχε τῷ πατριάρχει συνεχῶς ἐγκαλοῦντι
καὶ] σωφρονεῖν καταπειροῦντι ². Καὶ δὴ ποτε μέλλοντα
κοινωνεῖν τὸν Βάρδαν ὁ πατριάρχης ἀπέσωτο (ὡς
μὴ πειθόμενον (185*) κανόνισ ἢ παραινέσειν). Ὁς ³
ὄργη πληγῆς τὴν ψυχὴν τὸν παραινέτην ὡς ἀνομόν
(τινα ⁴) καὶ φθορὰ τῆς ἐκκλησίας ἐξέτωσε, καὶ βασά-
νοισ ⁵ ἀπειροῖς καὶ ἀνημέροισ **736** ὑπέβαλεν ὡς
ποιήσαι ⁶ παραίτησιν ⁷. Τοῦ δὲ μὴ πεισθέντος, Φώ-
τιον πατριάρχη ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖ πρωτασκηρῆ-
τιν ὄντα (τῷ ⁸ κατ' ἐκεῖνον καιρῷ) καὶ λογιώτατον
πάνυ.

⁹⁰ (21) Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξεστράτευσεν ⁹ κατὰ τῶν
Ἀγαρηνῶν καταλιπὼν ἐν τῇ πόλει (ταύτην ¹⁰ φυ-
λάττειν) Ἰωρῶφον ὑπαρῶν ¹¹ (ὄντα), ὅστις, οὕτω
τοῦ βασιλέως μὴδὲν ἐξ ὧν ἐμαλέτα καὶ κατὰ νοῦν
εἶχεν ἐργασαμένου ¹², τὴν τῶν ἀθῶων Ἰώως ἐμήνυ-
σεν ἀφιξίην, γεγεννημένου ¹³ ἤδη κατὰ τὸν Μαυροπό-
ταμον. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ¹⁴ καὶ τῆς ἐχομένης με-
τεσχήθη ὁδοῦ καὶ δι' ἣν ταύτην ἀφῆκεν, οὐδὲν
βασιλικὸν καὶ γενναῖον εἰργάσατο. — Οἱ δὲ ¹⁵ Ἰώως
φθάσαντες ἔνθεν τοῦ Ἰεροῦ γενέσθαι, πολλὴν ¹⁶ εἰρ-
γάσαντο φόνον Χριστιανῶν καὶ ἀθῶων αἶμα ἐξέχεον·
ὑπῆρχον δὲ πλοῖα ¹⁷, ἃ περιεκύκλωσαν τὴν πόλιν
(καὶ ¹⁸ πολλὴν φόβον τοῖς ἔνδοθεν ἐνεποίησαν). Ὁ δὲ
βασιλεὺς ¹⁹ καταλαβὼν μόλις ἰσχυρε διαπερᾶσαι,
καὶ **737** δὴ σὺν ²⁰ τῷ πατριάρχει Φωτίῳ εἰς τὸν ἐν
Βλαχέρναις ναδὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Μητρὸς παραγέροντο,
κάκει τὸ θεῖον ἐξίλουοντο καὶ εὐμενίζοντο ²¹. εἶτα
μετ' ὀμνυφθίας τὸ ἅγιον τῆς Θεοτόκου ἐξαγαγόντες
ὁμοφύριον, τῇ θαλάσῃ ἄκρω ²² προσέβαψαν, ²³ καὶ
νηγμίας οὐσῆς εὐθύς ἀνέμων ²⁴ ἐπιφορὰ, καὶ τῆς

A ut hoc scelere abstineret, frequentius admonuit,
ne plurimis offendiculum præberet, qui virtutis et
omnis temperantiæ exemplo esse debuerat. Ille
autem patriarchæ crebris monitis inorem non
gessit. Ad communionem igitur Bardam certo tem-
pore accedentem, repulit patriarcha, ceu qui cano-
nicis et monitis non obtemperaret. Hic ira
plaga percussus animum, monitorem velut scele-
ratum et morum corruptorem Ecclesia eiecit, infi-
nitisque vexationibus et tormentis crudelibus sub-
jecit, adeo ut dignitate se abdicaret. Ignatio resi-
stente, loco ipsius Photium secretariorum ducem,
virum ejus temporis eruditissimum, patriarcham
ordinari curat.

D Parro imperator Ooripha præfecto, ut eam custo-
diret, in urbe relicto, adversus Agarenos expedi-
tionem suscepit. Ooriphas imperatori nondum
longe posito, neque eorum quæ meditabatur et in
mente habebat, quidquam exsecuto, impiorum
Russorum ad Nigrum fluvium profectorum adven-
tum nuntiat. Imperator, arreptæ viæ pœnitens,
expeditionem remittit, nihil regium vel generosum
exsecutus. Russi Hierum usque penetrantes plu-
rimam Christianorum cædem ediderunt et innoxium
effuderunt sanguinem. Erant illis navigia du-
centa, quibus urbem circumdederunt, et civibus
terrorem incusserunt ingentem. Urbem versus ap-
pellens imperator, vix potuit pertransire et ingredi,
et exinde cum patriarcha Photio ad sanctæ Dei
Genitricis templum Blachernense accessit, ubi di-
vinum Numen placare contendunt. Deinde cum
hymnorum cantibus sacram Deiparæ vestem effe-
rentes, extremo maris littori eam admoverunt :
magnaque prius data aeris tranquillitate, confestim

Variae lectiones et notæ.

⁹⁶ μίσματος Leo, κακοῦ Sym.—καί—βίου om. Sym.—ἀρ. καὶ σωφροσύνης ὑπ. ἐ. ὁφ. Vat. ⁹⁷ Ὁ δὲ τοῖς
λόγοις ὡς κέντροις πληττόμενος ἐνεκδοτεῖ αὐτῷ ἐπέλ δὲ μ. Vat. ^{98,99} μὴ—καὶ om. ed. ¹ μέλλον Sym. om.
σ. ἐ. καὶ. ² κατεπίγετο ed. αὐτὸν καταπειροῦντος Sym.—μέλλοντος κ. τὸν B. Leo? Sym. τοῦ Βάρδα μέλ-
λωντ. cod. ³ ὡς — ὅς om. Vat. ex homoioteleuto? ὡς — παραινέσειν om. Sym. ⁴ τινά om. ed. Sym.
⁵ β. ἀνημέροισ Vat. β. ἀπ. Sym. ⁶ παραιτήσασθαι τὴν πατριαρχίαν ἐκδιδάσκοντες Vat. ὡς π. π. Leo.
⁷ Ἰεραδίδωσι γὰρ αὐτὸν Θεοδώρῳ τῷ μωρῷ κατὰ κλήσιν (κτῆσιν τῶν ὠμοτάτων Gen.), πρὸς δὲ καὶ
Γοργονίτῃ Ἰωάννῃ καὶ Νικολάῳ τῷ Σκουτέλωπι καὶ ἐν τῷ τῶν Ἀποστόλων ναφ, ἐν — λάρνακι τοῦ Κο-
πρωνίου Κωνσταντίνου περισκελισάντες χειμῶνος ὄρω γυμνὸν εἶσαν. Ἐνθένδε [ὁ Gen.] ἀβητῆς ἐκ τῶν
(ἀ. τῶν Gen.) κρυφίων σαρκῶν ἀποβολὴν ἔποιετο σαπρίας καὶ αἵματος. — Οὕτως ἐγκαρτερῶν τοῖς δει-
νοῖς ὁ πανόλβιος — οὐκ ἐφθέγγετο πρὸς τὸν Κύριον ποιηρόν. — Τοιγαροῦν διανίστηται αὐτῷ ὁ Κύριος
Κωνσταντίνου Ἀρμένιον παραμυθούμενον αὐτόν· οὗτος γὰρ ἀγγεῖδιον ὄλεο ἐμπλεον πληρῶν οἴνου, πρὸς
δὲ καὶ ἄρτον, ἔστιν ὅτε καὶ μήλα, τὴν τῶν κακοποιῶν ὑποχώρησιν λανθάνων, τῷ ὁσίῳ εἰσῆγε καὶ τοῦ λάρ-
νακος αὐτὸν κατεβίβαζεν — ἀποκουφίλων μετ' (ἐπ' Gen.) ὀλίγον τῆς συμφορᾶς μέχρι τῆς ἐκείνων ἐλευ-
σάσεως Vat. = Gen. 100, 12-102, 9. — Ὁ δὲ τε Καίσαρ Φ. π. χ. ἀντ' ἀ. Vat. ⁸ τῷ κατ' ἐκεῖνον καιροῦ ed.
τῷ om. Leo, τῷ κατ' ἐ. x. om. Vat. Sym. ⁹ 884. ⁹ ἐπιστρ. Leo, sed Sym. 37. τῷ ὅ' αὐτοῦ ἔπει ἐκατρα-
τεύει; Ὁ δὲ β. x. τῶν Σαρακηνῶν ἐστράτευσεν. Ὡ. ὑπ. ἐν τῇ π. x. Vat. ¹⁰ ταύτη Leo, i subscr. pro v ;
τ. φ. et ὄντα om. Vat. ¹¹ Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ M. ἐγγόνει, μήνυμα τοῦτω ὁ ὑπαρχος ἐκπέμπει ὡς οἱ Ἰώως
τὴν πόλιν καταλαμβάνουσι Vat. sym. δ; καὶ τὸν βασιλεῖα ἤδη τὸ M. καταλαβόντα δηλοῖ τὴν τῶν Ἰώως ἀφιξίην,
πλοίων οὖσαν διακοσίων Sym. — οὐδὲν Leo. ¹² κατεργ. Leo. ¹³ γεγεννημένους ed. Leo τῶν Ἰώως?
¹⁴ καὶ οὕτω μὲν οὖν ὁ β. τῆς εἰς τὸ πρόσθεν ἐπισχ. ὀρμῆς Vat. Ὁ δὲ β. εὐθύς ὑποστρέφει μὴδὲν ὄλω;
ἐργασάμενος Sym. — ἐπισχ. Leo. ¹⁵ τῷ ἰ' αὐτοῦ ἔπει οἱ Ἰώως ἔνδοθεν τοῦ Ἰ. φθ. Sym. 38, οἱ δὲ Ἰώως
ἔνδοθεν τοῦ Ἰ. γεγονότες Vat. ¹⁶ π. φ. κατὰ χ. κατεργ. καὶ διακοσίους πλοίοις τὴν π. ἐκύκλωσαν Vat.
π. ἐ. φ. περικυκλοῦσιν οὖν τὴν π. Sym. ¹⁷ κτι — ἐνεποίησαν om. Vat. Sym. ¹⁸ τοῦ βασιλέως μ. δ.
ἰσχύσαντος Sym. — ὁ, ἐξίσχυσε Vat. ¹⁹ εὐθύς σὺν Sym. καὶ σὺν Vat. — εἰς τὸν ἐν B. τῆς Θεοτόκου
καταλαβόντες v. πάννυγον ἰκατηρίαν ἐτέλεσαν. Τὴν δὲ προσωνομίαν ταύτην προσεῖληφεν ἀπό τινος ἀρχηγῶ
Σκύθου Βλαχέρνου καλουμένου, ἀναιρεθίντος ἐκείσε Vat. τὸν ἐν B. τῆς θ. v. καταλαμβάνουσι Sym.
²⁰ ἔξυμα ed. — Ε. τὸ θεῖον τῆς θ. ὡ. μ. ὁ. ἐξενεγκόντες Vat. καὶ μ. ὀμνυφθίων τὸ ἀ. τῆς θ. ἐξαγαγ-
μαφ. Sym. ²¹ ἄκρω cod. scl. ἄκρωι pro ἄκρω. ²² προσέβαλον Leo. ²³ ἐ. ἀ. ἐπιφοραί, x. τ. λ. Sym.
καὶ τῆς θ. καταστορνυμένης ὑπαρχούσης ἐ. λ. ἀνέμου ἠγείρετο καὶ x. θιαίων ἐ. ἀλλεπάλληλος, τὲ Vat.

ventorum impetus vehemens excitatus, et in mari prius pacatissimo ductuum insultus ad invicem facti sunt ingentes, adeo ut impiorum Russorum navigia confringerentur, paucis eorum periculo ereptis.

Bardæ vero Cæsari celebri processu delato, et violacei coloris scaramangio induto, Damianus patricius et accubitor ad horologium sedens honorem exhibiturus non assurrexit. Eo viso Cæsar ira excaudit, deauratumque triclinium ingressus, et ad imperatorem considens, ex mœnore et furore lacrymis perfusus est. Causam imperatori roganti dixit ille: «Mibi imperii tui jussu dignitate magna provecto Damianus, in tui ac imperii tui contemptum, senatu comitatuque præsentem non assurrexit.» Iratus imperator Maximianum quondam cubicularium Damianum tollere, et ad Sancti Mamantii emporium abductum detondere, et in custodiam mittere confestim jubet: eodemque die Basilium protostratorem in accubitorem evehit. Hoc audito Cæsar invidit, et ab eo momento Basilium occidere meditabatur.

Βασίλειος ὁ πρωτοστράτωρ, παρακοιμώμενος. Ἐζηλοτύπησε δὲ ὁ Καίσαρ τοῦτο ἄκουσας, καὶ ἔκτοτε ἐζητεῖ ἀποκτείναι Βασίλειον.

Michael autem Basilium cum uxore Maria divorcium inire coegit, data ei Eudocia Ingerina, et dominam germanamque conjugem habere jussit. Erat quippe imperatoris peller, et ab eo ceu venustate præstans dilecta. Priori verò ejus uxori Mariæ certo auri pondere et aliis quibusdam collatis, in Macedoniam ad parentes remisit. Theclam vero sororem suam Basilio despondit ut eam privatim haberet.

Ab eo tempore ab invicem dissidentes, et sinistrum aliquid de se invicem suspicantes, Cæsar et Basilium, quomodo alter alterum perderet, quærebant: privatim vero Basilium Cæsarem quasi adversum se machinantem conviciabatur. Ille autem hæc ut deliria habebat. Basilium imperatorem sibi conciliare meditatus, cum Symbatio patricio et cursus publici logotheta Cæsariæque genero amici-

Α θαλάσσης ἠρεμοῦσης, κυμάτων ἑπανατάσεις ἀλλεπάλληλοι ἐγίνοντο ²¹, καὶ τὰ τῶν ἀθέων Ῥώσ πλοῖα κατεάγησαν, ὀλίγων ἐκπαφευγόντων ²² τὸν κίνδυνον.

²¹ (22) ²³ Βάρδα δὲ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ προελύσει διερχομένου ²⁴ (μετὰ σκαραμαγγίου ὀξέος εἰς τὸ ὄρολόγιον), καθιζόμενος Δαμιανὸς ἔκεισε, ὁ ²⁵ πατρικίος καὶ παρακοιμώμενος, οὐκ ἐπηγέρθη τιμῆσαι αὐτόν. Τοῦτο ²⁶ ἰδὼν ὁ Καίσαρ ἐθυμώθη λίαν· καὶ ²⁷ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς τὸν χρυσοτρίκλινον καὶ συγκαθισθέντος τῷ βασιλεῖ καὶ θακρύνοντος ἀπὸ ὀργῆς καὶ θυμοῦ, ἠρώτησε τὴν αἰτίαν ὁ βασιλεὺς. Ὁ δὲ ²⁸ ἔφη, ὅτι ²⁹ ἡ Τῆ κελεύσει τῆς βασιλείας σου ἠξιώθη τιμῆ· μεγάλης, Δαμιανὸς δὲ ὁ παρακοιμώμενος εἰς ³⁰ ἐνεῖδος ἐμοῦ καὶ τῆς σῆς βασιλείας οὐκ ἐπηγέρθη μοι ἐνώπιον τῆς συγκλήτου. Ὁ θυμῶδες ³¹ δὲ ὁ βασιλεὺς Μαξιμιανὸν εἶνα κοιτωνίτην **738** ³² παρευθὺ προστάττει ἄρα Δαμιανὸν καὶ ἐν τῷ ἐμπορίῳ τοῦ ἁγίου Μάμαντος ἀπαγαγεῖν, καὶ τοῦτον ἀποκτεῖραι ³³ ἔκτισε καὶ ποιῆσαι μοναχὸν, καὶ προστάξει φρουρεῖσθαι. Καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ προβάλλεται ³⁴

(23) ³⁵ Ἐχώρισε Βασίλειον ὁ Μιχαὴλ τῆς ἰδίας γυναικὸς Μαρίας, δεδοκῶς αὐτῷ γυναῖκα Εὐδοκίαν τὴν Ἰγγερίναν ³⁶, διορισάμενος αὐτῷ κυρίως ³⁷ αὐτὴν ἔχειν. Ἦν γὰρ αὐτὴ τοῦ βασιλέως καλλικῆ, καὶ πάνυ ἡγάπα αὐτὴν ὡς εὐπρεπῆ· τῇ ³⁸ δὲ προτέρᾳ αὐτοῦ γυναικὶ Μαρίᾳ δόξεν χρυσίον ³⁹ καὶ ἄλλα τινὰ ἀπέστειλεν ἐν Μακεδονίᾳ ⁴⁰ εἰς τὰ ἴδια. Θέκλαν δὲ τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν προσήρμωσε Βασίλειῳ, τοῦ ἔχειν [αὐτὴν] ἰδίως.

(24) Ἐκτοτε δὲ ὀπιθελέοντο ἀλλήλους ὁ τε Καίσαρ καὶ ὁ Βασίλειος, ζητοῦντες ⁴¹ πῶς ἕτερος τὸν ἕτερον ἀνελεῖ· ἰδίως ⁴² δὲ ἐλοιδορεῖ Βασίλειος ⁴³ τὸν Καίσαρα ὡς κατ' αὐτοῦ μελετώντα· ὁ δὲ ταῦτα ὡς λῆρον ἤκουεν. ⁴⁴ Ὁ δὲ Βασίλειος σπεύδων πληροφωρῆσαι τὸν βασιλέα (185^b) συμφιλιοῦνται Συμβατίῳ, πατρικίῳ καὶ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου, γαμβρῷ δὲ ⁴⁵ Καίσαρος, καὶ δι' ὀρκῶν ἐδεδακώσαντο ἀλλήλους ἐν

Variæ lectiones et notæ.

²¹ Ἐγεγόνεισαν Leo et Sym. om. Vat. — πλ. διαταράσσουσα ὡς ὀλίγα ἐξ αὐτῶν τὸν τοιοῦτον κ. διέφυγον, καὶ ἐπὶ τὰ ἴδια μεθ' ἧτης ὀπίστρεψαν Vat. ²² ἐκπαφυγ. Leo. ²³ 865. ²⁴ Τοῦ δὲ Κ. Β. ἐν τῇ πρ. μ. σκ. εἰσελ. ὁ παρακ. Δ. ἐν τῷ ὄρολόγιῳ καθήμενος οὐχ ὑπανέστη τοῦτω οὐδὲ τ. ὄλωσ ἠξίωσεν Vat. μετὰ — ὄρ. om. Sym. 39. ²⁵ σκαραμαγγεῖου cod. ²⁶ ὁ om. ed. et Leo. ²⁷ Τοῦτο Leo, τοῦτ. cod. ὅπερ Vat. ὁ δὲ θυμῶδες τῷ δ. κλαίων τ. ἀπήγγειλεν Sym. ²⁸ καὶ θυμῷ πληγείας τὴν ψυχὴν σὺν ἀκρυσιν εἰς τὸν χ. εἰσελήλυθε Vat. ²⁹ Ὁ δὲ β. περιθακρὺν θαλασσίαν τὴν ἄ. ἠρώτα Βάρδαν Vat. ³⁰ ὅτι Δαμ. εἰς ὁ π. εἰς ὁ. ε. καὶ ed. ὅτι εἰς ὁ. Sym., ὅτι σὺ μὲν, ὡ βασιλεῦ, τιμῆς με ἠξίωσας· ὁ δὲ π. ἀτιμία ὑπέβαλε Vat. ³¹ εἰς σὺν ὄν. καὶ τῆς σῆς β. οὐκ ἐπ. μοι ἐπὶ τῆς σ. Leo, διερχομένου μου γὰρ ἐν τῆς σ. οὐχ ὑπανέστη μοι, ὅπερ εἰς ὄν. μὲν ἔμῳν, ἐξουθενήμα δὲ ευχάνας τῆς β. σου Vat. ³² θυμοῦ δὲ πλησθεῖς Vat. ³³ Μιξίμ ἀνὸφ τινι κοιτωνίτη κλειστέ π. τὸν Δ. ἀνιλαζίντε ἐν τῷ ε. τοῦ Δ. Μ. ἀγ. καὶ μ. ἀπ. τῇ δὲ Δ. ἡ τὸν πρ. Η. π. πρ. Vat. ³⁴ ἀπ. καὶ εἶναι ἐν φρουρᾷ Leo. ³⁵ Τὸν πρ. Β. π. Leo. ut vat. ³⁶ Τοῦτο ὁ Κ. ἰδὼν ἐλυπήθη λίαν καὶ ἐξ. Sym. Κ. δὲ τ. ἀκ. ζηλοτυπία ἐπλήγη τὴν ψ. καὶ ἐξ. Vat. — τὸν Β. ἀνελεῖν Vat. ³⁷ Τῷ ἰα' αὐτοῦ ἔπει ἐχ. Sym. 40. Ὁ δὲ βασιλεὺς διέξευξε τὸν Β. Μ. τῆς Ι. γ. Vat. ³⁸ Ἰγγερίνα c. d. Ἰγγερίνα Leo, Ἰγγερίναν Vat. ³⁹ κυρί. cod. κυρίαν ed. Leo, Vat. e compendio male lecto. ⁴⁰ τὴν δὲ πρώτην αὐτοῦ γυναῖκα Μαρίαν Leo, et Sym. scj. Basilium. ⁴¹ καὶ πλοῦτον πολὺν Sym. ⁴² ἐν Μ. ἀπ. Vat. ἀπ. Sym. — Β. ἠρμώσατο τοῦ ἰδία ε. αὐτῆν Vat. πρ. Β. τοῦ ε. Δ. ἰδίας Sym. πρ. τοῦ ε. Δ. Ι. Leo. ⁴³ ἐνεδρεῦοντες ἀλλήλους ἀνελεῖν Vat. ζ. πῶς ε. τὸν ε. ἀνέλη Leo, Sym. ⁴⁴ διὸ καὶ Sym. Β. δὲ διελουδορεῖτο τὸν Κ. πρὸς Μιχαὴλ ἐν κρουσῇ Vat. ⁴⁵ βασιλεῖ ed. πρὸς τὸν βασιλέα Sym. ⁴⁶ ἐλογίζετο. Σπαύδων δὲ ὁ Β. πλ. Σ. π. καὶ λ. τοῦ δ. σ. Vat. ⁴⁷ γ. ἐξ Ι'. co. Ι. Leo, γ. δὲ τοῦ ed. γ. τοῦ Sym. γ. ἦνι τοῦ Vat.

δ. λουία καὶ διεγκεῖ ἀγάπῃ⁹⁹ εἶνα· ἐπληροφόρησ⁹⁸ ἄ
 δὲ καὶ Συμβάτιον ὁ Βασιλεὺς δι' ὄρκων φρικτῶν, ὡς
 ε τοῦ βασιλέως ἀγάπῃ⁹¹ 739 πολλὴν ἔχοντος
 πρὸς σε κάμου σκουδάζοντος τὰ ὑπὲρ σου, μελετῆ
 μὲν⁹² προβαλέσθαι⁹³· σε Καίσαρα· ἀλλὰ διὰ τὸν
 πινθηρὸν σου τοῦτο ἀδυνατεῖ ποιῆσαι. Ὁ δὲ⁹⁴
 ἀπατηθεὶς τοῖς ὄρκοις τοῦ Βασιλείου γέγωνε κατὰ⁹⁵
 τοῦ Καίσαρος Βάρδα τοῦ ἰδίου πινθηροῦ, καὶ εἰσελ-
 θὼν εἰς⁹⁶ τὸν βασιλεῖα ἐξωκόσασα πληροφόρησας
 αὐτὸν, ὅτι⁹⁷· ὁ Καίσαρ βούλεται σε⁹⁸ ἀνελεῖν,⁹⁹
 ἔξεπιπῶν⁹⁹ καὶ τὰ τῆς βουλῆς.

(25) Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖς⁹⁸ ὄρκοις (τοῦ)⁹⁹ Συμ-
 βατίου πισθεῖς καὶ τοῖς⁹¹ λόγοις⁹² Βασιλείου βε-
 βαιωθεὶς ἐνδομῶχει κατὰ τοῦ Καίσαρος. Εἰδὼς δὲ (ὁ)
 Βασιλεὺς, ὅτι πάντα καλῶς⁹³ κατὰ τοῦ Καίσαρος
 συνεσκευάσται⁹⁴, ἐν τῇ πόλει μὴ δυνάμενος⁹⁵ τοῦτο
 ποιῆσαι, πείθει τὸν βασιλεῖα κινήσαι στόλον καὶ
 στρατὸν⁹⁶ κατὰ τῆς Κρήτης. Τοῦτου δὲ γενομένου,
 Λέων ὁ⁹⁷ φιλόσοφος Βάρδαν (τὸν) Καίσαρα ταραχθεὶς
 ὑποστέλλεσθαι καὶ συντηρεῖν ἑαυτὸν ἀπὸ Βασιλείου.
 Ὁ δὲ Καίσαρ τὸν βασιλεῖα πάλιν ἐπεφωνεῖτο φεῖδε-
 σθαι⁹⁸ τοῦ Βασιλείου⁹⁹.

740 (26) Ἐπιγενομένης δὲ τῆς Προελεύσεως εἰς
 τὰ Χαλκοκρατεῖα⁹⁹ τῷ εὐαγγελισμῷ (καὶ⁹¹ τῆς
 εἰσόδου γενομένης καὶ τοῦ) εὐαγγελίου τελεσθέντος,
 ἀνῆλθεν⁹² ὁ⁹³ πατριάρχης Φώτιος καὶ ὁ βασιλεὺς
 αὐντῷ Καίσαρι καὶ⁹⁴ Βασιλείῳ τῷ παρακοιμωμένῳ
 ἐν τοῖς κατηγουμένοις, τοῦ⁹⁵ πατριάρχου ἐπὶ χεῖρας
 ἔχοντος τὸ τίμιον⁹⁶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, καὶ βάρβαντες ὁ⁹⁷ βασιλεὺς καὶ ὁ Βασι-
 λεὺς τοὺς τίμιους ὑπέγραψαν σταυροῦς, ὄρκω βε-
 βαιούοντες τὸν Καίσαρα ἀπόδωξαι συνεξελθεῖν⁹⁸ μετ'
 αὐτῶν ἐν τῷ ταξιδίῳ· φανερῶς γὰρ Λέων ὁ φιλό-
 σοφος⁹⁹ παρηγγυᾶτο τῷ Βάρδα μὴ ἐξελεῖν σὺν
 αὐτοῖς· ἐξερχόμενον⁹⁹ γὰρ ἔλεγε μὴ ὑποστραφῆναι.

(37) Ἐπιγενομένης δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Πάσχα

tiam iunxit : et datis juramentis consensum perpetuum et fœdus inviolabile ad invicem habituros promiserunt. Certiorem autem reddidit Basilius Symbatium, horrendis juramentis asserens : (Te plurimum diligit imperator, meque pro te semper sollicito Cæsarem te creare cogitat, sed socieri tui ratione, nequit hoc exsequi.) Ille, Basilius juramentis deceptus, Bardæ Cæsari socio proprio adversarius factus est : et ad imperatorem accedens juramentis adhibitis suscit : (Cæsar interficere te consiliatur :) et conjurationis ordinem aperuit.

Imperator ergo, Symbatii juramentis ductus, Basiliique testimonio confirmatus, secretas in Cæsarem moliebatur insidias. Basilius cuncta contra Cæsarem præbe instructa cognoscens, seque quod paraverat in urbe non posse exsequi, adversus Cretam classem et exercitum movere suadet imperatori. Dum hæc agerentur, Leo philosophus Bardam Cæsarem monet, ut se subduceret, et a Basilio caveret. Cæsar in adversum imperatori attestabatur ut parce Basilio uteretur.

Annuntiationis autem festo ad ecclesiam quæ est in Chalcopratiis processa facto, præacto ingressu, et evangelio lecto, Photius patriarcha et imperator cum Cæsare et Basilio accubitore ad catechumena conscenderunt, et patriarcha pretiosum corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi manibus tenente, calammum intingentes imperator et Basilius venerandis crucibus appositis, subscripserunt juramento, Cæsari affirmantes eum cum ipsis protectionem sine periculo posse capessere : Leo quippe philosophus Bardam manifeste obstabatur, ne expeditionis comes abiret : egressam enim semel non rediturum prædicebat.

Sacro vero Paschatis festo, cum exercitu copioso

Varie lectiones et notæ.

⁹⁹ Τὴν ἀ. ἀ. ἀγάπῃ ἐθ. Ὁ δὲ Β. τὸν Σ. διομύσας ἐπληροφόρησι ὡς Vat. ἀλλήλοις cod. ⁹⁸ ἐπληροφόρησι δὲ Σ. Β. δι' ὁ. φ. δει Sym. ⁹¹ ἀγ. π. σε ὑπερβάλλουσαν ἔ. κ. τὰ ὀ. σου π. Vat. π. σε ἀγ. Sym. ⁹² μ. μὲν πρ. Κ. Vat. βούλεται Κ. προβάλλεσθαι Sym. μ. μὲν πρ. Κ. ed. — πλὴν διὰ Βάρδαν τὸν π. σου τ. ἀ. καταπράξασθαι Vat. ἀ. διὰ τὸν π. σου τ. π. ἀδ. Vat. ⁹³ προβάλλεσθαι cod. ⁹⁴ Ὁ δὲ τ. τοῦ Β. ὁ ἀπ. Vat. ⁹⁵ κ. τοῦ ἰ. γ. π. Vat. ⁹⁶ καὶ τὸν β. ἐ. ἐν ὄρκω τοῦτῳ ἐπληροφόρησι Vat. ⁹⁷ ὡς Leo, Vat. πῶς Sym. ⁹⁸ φησὶν Vat. ⁹⁹ αὐτῷ Vat. ⁹⁰ τε Vat. ⁹¹ τοῦ οἰν. Vat. ⁹² τ. τε λ. Vat. ⁹³ τοῦ ed. Leo, — ἐνεκῶτα τῷ Καίσαρι Vat. — ὁ οἰν. ed. ⁹⁴ αὐτῷ τὰ Vat. ⁹⁵ συνεσκευάστω Leo, Vat. ὁ δὲ Β. πάντα σκευασάμενος Sym. ⁹⁶ Ἐπι μὴ ἰδύνατο ἐν τῇ π. τὸν τοῦτου θάνατον ἀδωξαι καταργάσασθαι Vat. — μηδὲν δ. Sym. ⁹⁷ σ. κ. τῆς Κρ. κ. Vat. κ. σ. κ. τῆς Κρ. Sym. ⁹⁸ ὁ φ. Α. τὸν Κ. Β. ὑπ. π. Vat. Α. φ. Β. Κ. π. ὀ. π. Sym. ⁹⁹ καὶ φεῖδεσθαι τῆς τοῦ Β. ἐπιβουλῆς Vat. cæteris ex homoioteleuto omissis? — ἐπεφώνει τοῦ ed. ἐπεφώνει τῷ cod. ⁹⁰ Πολλὰ δὲ καὶ σημεῖα τῷ τοῦτου θανάτῳ παρηκολουθήκεισαν· αἰτισμοῦ γὰρ γενομένου φρικτωδέστατου, ἐπιπτώκει τὸ ἀγαλμα, ὁ κατὰ τὴν ἁγίαν Ἄνναν τὸ β' κατὰ κίονα ἴστατο, ὅπρ διαγγελθέν ἐπὶ Καίσαρος Λέοντι τῷ φιλοσόφῳ σαφῶς διηρημηνετο, τὸν ἐκ πρώτου ἀνακτος β' ἐκπεσίσθαι διὰ θανάτου· ἀλλὰ καὶ ἐσθῆς αὐτῷ ἐξαπεστάλη παρὰ Θεοδώρου, τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς, τοῦ προσήκοντος μήκου ἐλλείπουσα, ἥτιν πέρδιε χρυσόσπαστο καθιστόρητο, ἣν προσδεδέξμενος ἐπυθάνετο αὐτῇ (αὐτῆς) τί κακοῖδωται; ὡς οἶμαι ἀμφοτέροις τὴν λύσιν προεζωγράφει, διὰ μὲν τοῦ πέρδικος τὸ πρὸς αὐτὸν δοῦρην, διὰ δὲ τοῦ ἐλλειπῶς τὸ ἐλλειπῆς τῶν ἑαυτοῦ ἡμερῶν αἰνιτικόμενος (Sym. 41, Gen. 104, 20-105, 18) ἔλεγε μὲν ὁ οἶν (γούν) ὁ Βασιλεὺς τῷ βασιλεῖ ὑπατίθει φυλάττεσθαι Καίσαρα, ἔθνε δὲ Καίσαρ ὑπεβάλλετο φυλάττεσθαι τ.ν Βασιλείου Vat. ⁹¹ Τῆς δὲ συνήθους πρ. τοῦ τῆς Θεοτόκου εὐαγγελισμοῦ ἐν τῷ τῶν Χαλκοκρατεῖων γ. ναφ, ἀν. Vat. — γ. τοῦ εὐαγγελισμοῦ Leo et Sym. 40. ⁹² χαλκοκρατεῖα cod. ⁹³ καὶ — τοῦ οἰν. Sym. ⁹⁴ ἀνῆλθ. cod. ⁹⁵ τε Leo, Sym. ⁹⁶ Βασ. παρ. Vat. Sym. Leo, τῷ π. ed. ⁹⁷ τοῦ δὲ τίμιου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυ ἡ. Ἰὺ Χϋ προτεθέντος, β. τὸν κάλιμον δε β. καὶ ὁ Β. τὸν τύπον τοῦ σεβασμίου σταυροῦ ἑκάτερος ἐχειρογράφησεν, ὄρκω Vat. ⁹⁸ σῶμα καὶ Λεο, Sym. Vat. ⁹⁹ τοῦτοισ συνελθεῖν (Sym. ἔξελεθ. Leo). ἐν τῇ κατὰ τῆς Κρήτης ἐκστρατεῖα Vat. ⁹⁰ ὁ φ. Α. τῷ Β. π. (παρηγγύα Sym.) μὴ συνεξ. ἀ. Vat. ⁹¹ ἐξερχόμενῳ Sym. — ε. μὴ ὑποστρέφειν Sym. μὴ ὁ. ἔ. Vat. ⁹² μετὰ γούν τὸ Πάσχα Sym. 42. Περὶ τῆς ἀναρέσεως Βάρδα τοῦ καίσαρος Vat. — τοῦ ἀ. π. ἔ. Vat., ἔ. τοῦ π. ed.

solvens imperator, ad Thracensium thema se contulit : classe autem ad locum cui Horti nomen appellente, Basilus accubitor Cæsarem occidere meditabatur : aderant consilio Marianus et Sumbatius et Asyleon, nepos ejus, Petrus Bulgarus, Joannes Chaldius et Constantinus Toxaras : Joanni vero Neatocomiti consilium innotuit. Is veniens ad Cæsaris tentorium, occidente sole, et Procopio Cæsaris protovestiario factus obviam affirmabat : « Dominus vester Cæsar postero mane membratim concidendus est. » Cæsar, his auditis, Procopio dixit : « Abi, dic Neatocomiti : Delirias ; scis te juniorem esse et patricia dignitate nondum dignum ; eapropter hæc zizania tu ipse disseminas. » insomnem noctem Cæsar egit ; summo vero diluculo, suos omnes congregans, quæ nuntiata fuerant, manifestavit : et de illis consilium expetiit. Philotheus protospatharius et generalis fidelis ejus amicus dixit Cæsari : « Crastina die, o domine, aurei et Persici coloris vestimento induere, et inimicis tuis coram appare : a facie tua illi fugient. » τῷ Καίσαρι : « Ἀδύριον, ὃ δέσποτα, περιβαλοῦ τὸν σου, καὶ ἀπὸ προσώπου σου φεύζονται. »

Sole itaque ex oriente consensu equo, ad imperatoris comitalium veste splendida fulgens accessit, multis comitantibus, inter quos Eustathius protostrator, qui et Argurus, vir strenuus. Moxque Constantinus Toxaras Basili consilio morem exhibiturus venerabundus procubuit, et ejus adventum Basilio significavit. Basilus pariter progressus Cæsarem veneratus est, et manu apprehensum ad imperatorem deduxit. Cæsar imperatori assidens dixit : « Exercitu cuncto jam collecto jube, domine, in Cretam transfretari. » Basilus vero retro stans dextra minabatur Cæsari, subito conversus Cæsar minantem se vidit ; at statim Basilium gladio ictum impigrit, et post eum reliqui Cæsarem, imperatore spectante et tacente, membratim conciderunt.

Α ἀπάρας ὁ βασιλεὺς μετὰ πολλοῦ στρατοῦ κατέλαβεν ἐν τῷ θέματι τῶν Θρακησιῶν. (Ἀπλικευσάντων ὡς δὲ αὐτῶν εἰς Κήπους) Ὁ βασιλεὺς ὁ παρακοιμώμενος βουλὴν ἐποιεῖτο ἀνελεῖν τὸν Καίσαρα ὕπῃρχε ὅτι ἐν τῇ βουλῇ Μαρριανὸς καὶ Συμβάτιος καὶ Ἀσυλαίων ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ καὶ Πέτρος ὁ Βούλγαρος καὶ Ἰωάννης ὁ Χάλδος καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Τοξαρᾶς. Ἰωάννης δὲ ὁ Νεατοκομῆτης διέγνω ταῦτα, καὶ κατελθὼν 741 εἰς (τὴν) τοῦ Καίσαρος τένταν, τοῦ ἡλίου δύνοντος, καὶ συντυχῶν Προκοπίῳ πρωτοβεστιαρίῳ τοῦ Καίσαρος, διεβεβαίωτο αὐτῷ, ὅτι ὁ ἄριστος μεληθὼν κατακόπτεται ὁ δεσπότης ὁμῶν (ὁ) Καίσαρ. Ὁ δὲ Καίσαρ ταῦτα ἀκούσας εἶπε Προκοπίῳ : « Ἀπελθὼν εἰπέ τῷ Νεατοκομῆτῃ ὅτι Ληρεῖς, οἶδας ὅτι νέος εἶ καὶ οὐ κρέπαι σοι ἡ τοῦ πατρικίου ἀξία· σὺ γὰρ διὰ τοῦτο τὰ ζιζάνια ταῦτα ἐγείρεις. » Ἀὐτὸς δὲ διατελέσας, ὄρθρου βαθεῖα, τοὺς αὐτοῦ πάντας προσκαλεσάμενος διεσάφησε τὰ λαληθέντα αὐτῷ, βουλὴν ἐπιζητῶν παρ' αὐτῶν. Φιλόθεος δὲ πρωτοσπαθάρης καὶ γενικὸς προσφιλεὺς αὐτοῦ ὢν, εἶπε χρυσοπερικτὸν σου χιτῶνα, καὶ ὄρθῃσι τοῖς ἐχθροῖς

(28) Τοῦ ἡλίου δὲ ἀνατελιαντος, Ἰππὼ ἐπιπέδας παρεγένετο πρὸς τὴν κόρτην τοῦ βασιλέως μετὰ στολῆς λαμπρᾶς, πολλῶν (186) περικυκλούμενων αὐτὸν (ἔχων Εὐστάθιον πρωτοστράτορα γενναῖον τὸν Ἀργυρόν. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ Τοξαρᾶς τῇ βουλῇ Βασιλείου προὑπήνησε προσκυνήσας αὐτὸν, καὶ ὑποστράφεις ἐμήνυσεν Βασιλεῖ τὴν τοῦ Καίσαρος ἀφιξίν). Βασιλεὺς δὲ ἐξελθὼν, προσκυνήσας αὐτὸν καὶ τῇ 742 χεὶρ κρατήσας, προσήγαγε πρὸς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ Καίσαρ συγκαθεσθεὶς τῷ βασιλεὶ ἐφη : « Τοῦ λαοῦ παντὸς, δέσποτα, συνηγμένου, πρόσταθον διαπεράσαι ἐν τῇ Κρήτῃ. » Ὅπισθεν δὲ ἐστῶς ὁ Βασιλεὺς τῇ χεὶρ διηπάει τὸν Καίσαρα. Αἰφνὴ δὲ ἐπιστραφέντος τοῦ Καίσαρος καὶ ἰδόντος αὐτὸν ἀπειλούμενον, παρευθὲ

Variae lectiones et notæ.

Ἐν τῷ θέματι τῶν Θρ. x. Vat. ἤλθιν ἐν τῷ θ. τῶν Θ. Sym. ἠπληχ. cod. ed. Leo, στρατοπεδευσάμενον Vat. — ἀπλ. — Κάμπους omi. Sym. ἠτόπον Vat. ἠλεγόμενον Vat. — β. ἐπ. Βασιλεὺς τὸν Κ. ἀν. Vat. B. κατὰ τοῦ Καίσαρος ἐμελίτα Sym. ἠσυνὴν ἐὰν αὐτῷ ἐν τῇ τοιαύτῃ β. Vat. ἦσαν δὲ ἐν τῇ β. Sym. ὕπῃρχον δὲ ἐν τῇ β. Leo. — Μαυριανὸς ed. et Vat. Μαρ. ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Sym. Leo. ἠκαὶ Βάρδας οἱ αὐτοῦ ἀδελφοί, Vat. ὁ γαμβρὸς τοῦ Καίσαρος καὶ B. ἀδελφὸς Συμβατίου Sym. ἠκαὶ Ἀσ. ὁ τοῦτο ἐξ. καὶ II. ὁ B. Vat. καὶ II. ὁ B. καὶ Λέων ὁ Ἀσσυρίος (προ Ἀσυλαίων) Sym. καὶ II. ὁ B. Leo. ἠΧαλδίας καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Τοξαρᾶς; Leo. ὁ δὲ Νεατοκομῆτης Ἰω. Vat. ἠἸω. δὲ ὁ Νεατοκομῆτης; Leo, δ. δὲ τ. ἠἸω. ὁ Νεατοκομῆτης Sym. — ταῦτα διζγνοῦς τὴν σκηνὴν κατέλαβε τοῦ Κ. ἠδ. Vat. καὶ ὄλοι διὰ Προκοπίου τῷ Καίσαρι Sym. ἠτὴν omi. ed. — δύνοντος Leo, Vat. ἠτῷ Vat. ἠαὐτὸν ὡς Vat. ἠὲ K. Vat. — Ὁ δὲ εἰσελθὼν ἀνήγγειλε ταῦτα τῷ Καίσαρι Leo, ὁ δὲ K. τ. ἀν. Vat. — δ; ἀκ. ἐφη τῷ II. Vat. Ὁ δὲ ἀντιδηλοῖ αὐτῷ Sym. ἠἈπελθε Leo. — τῷ Ἰω. ὅτι Vat. τῷ N. τὰ ζ. τ. σύ διεγ. Leo. ἠοὐκ Vat. — καὶ ἀπρηπῆς σοι Vat. ἠκαὶ διὰ τ. τὰ ζ. ἐμφυτεύεις, ἵνα τοῦ ποθομένου ἐπιτύχῃς Vat. — αὐτὰ ἐγ. ed. v. εἰ καὶ ληροῖς ἐγείρων ζ. Sym. ἠκαὶ Vat. ἠτὰ μνησθέντα ἀ. ἐκονώτατο, γνώμην ζητῶν λαβεῖν παρ' ἀ. Vat. ἠὼν αὐτῷ ἐφη Ἀδύριον Vat. — ὡ omi. Sym. ἠτὸν χρυσοπέφ. σου χ. περιβαλόμενος ὡ. Vat. — χιτωνίσχον Leo. ἠΤοῦ omi. Vat. — τὸν Ἰππὼν ἀναβάς. μ. λαμπροτάτης στ. π. π. ἀ. τὴν σκηνὴν τοῦ β. κατέλαβε Vat. ἠΣυνὴν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ αὐτοῦ πρωτοστράτωρ Εὐστάθιος ὃ ἐπὶ κλην Ἀργυρὸς, ἀνήρ γενναῖοτάτος Vat. — ἔχων — ἀφίξιν omi. Sym. — Εὐστ. omi. ed. ἠK. ὁ T. τῇ B. πρ. ed. ἠπρ. ἀ καὶ ἐμ. B. τὴν αὐτοῦ ἔλευσιν Leo, τοῦτῳ καὶ προσεκύνησε καὶ ὑποστρέψα; τὴν τοῦ K. ἐλ. ἐν τῷ B. ἐμ. Vat. ἠπροσεκύνησεν ἀ. καὶ τῆς χειρὸς κρατήσας π. τὸν β. εἰσηγ. Vat. ἐλθὼν δὲ B. καὶ τῇ χ. x. εἰσηγ. τ. β. Sym. ἠὉ δὲ K. τ. β. σ. ἐ. Vat. ὁ δὲ τῷ β. ἐ. Sym. ἠὩς ὁ λαὸς δ. ἠδῆ ἀπα; ἐπισυνῆκται ἠκίλευσον οὖν τάξιον ἐν τῇ K. δ. Vat. ἠἐπισ. πρ. ὁ. ἐν. τῇ Kp. Leo, συνειλεγμένου προστάττει δ. ἐν τῇ K. Sym. ἠB. ὁ δ. ἐ. τῇ Vat. ἠἐπιστάς ed. glossa. Καὶ εὐθὺς ὁ B. ὁ ἐστῶς τῇ διδ. Sym. — Βασιλεὺς omi. ex homoioteleuto. — τοῦτῳ Καίσαρι Τοῦ δὲ ἀφόνδιον ἐπ. καὶ προσὰπ θεασσάμενον εὐθὺς ὁ B. ξίφει τοῦτον πατεῖ. οἱ δὲ μετ' ἀ. Vat., δίδωσιν ἀ. μ. ξ. οἱ δὲ λ. Sym.

Βασίλειος δέδωκεν αὐτῷ μετὰ τοῦ ξίφους· καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἰο μείληδον κατέκοψαν αὐτὸν, τοῦ βασιλέως βλέποντος ἰ' καὶ σιωπῶντος.

(29) ἰ' Ὡρα δὲ ἦν τρίτη τῆς ἡμέρας· εὐθέως δὲ Α (ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ Βασίλειος) ἐπὶ τὴν πόλιν ὑπέστρεψαν. Ἐρχομένων ἰ' δὲ (κατὰ τὴν ὁδὸν) κατὰ τὸ ἐμπόριον τοῦ Ἀκρίτα ἰ', ἰ' λαοὺ πολλοῦ συνηγμένου ἰδεῖν τὸν βασιλέα ἰ', εἰς τις μοναχικὸν σχῆμα περιβεβλημένος ἰ' ἐφ' ὑψηλῆς στάς πέτρας ἐπεφώνεω μεγάλως τῷ βασιλεῖ· «Καλὸν ταξείδιον ἐποίησας, ὦ βασιλεῦ, τὸν ἴδιον συγγενῆ ἰ' καὶ τὸ πατρῶον αἷμα ξίφει ἀνελὼν· οὐαί σοι, οὐαί σοι ἰ', ὅτι ταῦτα ἐποίησας.» Θυμωθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ Βασίλειος ἀποστέλλουσι μαγγλαδίτην τὸν ἰ' Μωροθεόωρον, τὸν μοναχὸν ξίφει ἀνελεῖν. Οἱ δὲ λαοὶ, ἐπιδραμόντες πρὸς τὸν ἀποσταλέντα ἰ', προσφασίσαντο ἄνουν καὶ δαιμονώοντα ἰ' αὐτὸν εἶναι· καὶ οὕτως μόλις παρῆλθε τὴν τιμωρίαν ὁ μοναχὸς ἰ'.

743 (30) ἰ' Ὅψι δὲ σαββάτῃ τῆς ν' ἐδήλωσε Φωτίῳ πατριάρχῃ ὁ βασιλεὺς διὰ Πεντακτίου ἰ', πρωτοβεστιαρίου αὐτοῦ τὴν ἀναγόμευσιν τῆς βασιλείας ποιῆσαι ἰ' Βασίλειον. Καὶ τῇ ἰ' ἐπαύριον ἐξῆλθον ἰ' δύο σέλλια. Οἱ δὲ λαοὶ διεταράχθησαν, πῶς, ἐνὸς βασιλέως ὄντος, δύο σέλλια ἐξῆλθον. Τοῦ ἰ' (δὲ) βασιλέως διερχομένου ἐν τῇ προελεύσει, ὀπισθεν Βασίλειος περιεπάτει φορῶν σκαραμάγγιον μετὰ σπαθίου, ὡς ἔθος τοῖς παρακοιμωμένοις· μέχρι δὲ τῶν βασιλικῶν πυλῶν εἰσελθὼν. ἰ' ὁ βασιλεὺς οὐκ ἀπέθετο τὸ στέφος, καθὼς ἔθος ἐστὶ (τοῖς) ἰ' βασιλευσίν, ἀλλ' ἀ μετ' αὐτοῦ εἰσῆλθε μέχρι τῶν ἁγίων θυρῶν ἰ', καὶ ἀντιστραφεὶς ἀνέβη ἰ' τρεῖς βαθμοὺς τοῦ ἁμβωνος ἰ' ἔστεμμένο· καὶ ὑποκάτω τοῦ βασιλέως Βασίλειος (ὁ παρακοιμώμενος ἰ'), κάτωθεν δὲ Βασίλειου Λέων (ὁ Κάστωρ ἰ' καὶ ἀσηκρητῆς, ἔχων τόμον ἐπὶ χειρὸς, καὶ Μιχαὴλ πραιπόσιτος; ὁ ἰ' Ἀγγούρης καὶ οἱ δὲ μαρχοὶ ἅμα τοῖς δήμοις. Ἐρξάτο αὖν Λέων ὁ ἀσηκρητῆς ἀναγινώσκειν ἰ' λέγων, ὅτι· «Βάρδας ὁ Κασσαρ ἐβουλεύσατο ἰ' κατ' ἐμοῦ, ἀνελεῖν με ἰ', καὶ διὰ τοῦτο ὑπεξήγαγέ με τῆς πόλεως· καὶ εἰ μὴ διὰ Συμβατίου, ἰ' καὶ Βασίλειου ἰ' ἐμηνύθη μοι, οὐκ (ἂν) ἐν τοῖς ζώσιν ἦμην· ἐταλεύτησε ἰ' δὲ ὑπὸ τῆς ἰδίας ἀ·αρτίας· θέλω δὲ Βασίλειον παρακοιμώμενον, ὡς πιστὸν ὄντα καὶ φυλάττοντα τὴν ἐμὴν ἰ' βασιλείαν

Erat hora diei tertia. Statim autem imperator et Basilius in urbem regressi sunt. Et ad portum Acritæ appellentibus, effusis ex urbe civibus imperatoris videndi cupidis, nonnullus monastico habitu indutus e sublimi petra ad imperatorem vociferabatur: «Præclaram certe expeditionem suscepisti, o imperator, qui affinem tibi conjunctum et paternum sanguinem gladio effudisti: vae tibi, vae tibi, qui hoc patraisti!» Iratus imperator et Basilius, carnificum principem mittunt Maurotheodorum, qui monachum gladio interimeret. Conferius vero populus dementem et agitatum dæmone clamabat: atque ita vix pœnam effugit.

B Cæterum Sabbato Pentecostes circa vespæram Photio patriarchæ per Mendacium protovestiarium, imperii consortium Basilio factum, ut coram enuntiaret, significavit. Postero die sellæ duæ delatæ sunt: populus vero sub uno imperatore, ut duæ sellæ deferrentur, obstupebat. Imperatore solemni processu progrediente, Basilius, ut moris accubitori, breviori tunica ornatus, spatham gerens incedebat. Ad regias autem usque portas progressus imperator, diadema, prout imperatores solent, non deposuit, sed ad sanctas usque fores cum se penetravit, et retro versus, ac redimitus ambonis gradus tres ascendit. Infra ambonem stabat Basilius accubitor, infra Basilium vero quæstor, et a secretis Leo Castor renuntiationis libellum manibus, et Michael præpositus Anguræ, et cum tribus populi eorum duces. Leo itaque a secretis incepit legere, dicens: «Bardas Cæsar mihi necem machinatus est, ideoque urbe me subduxit: et nisi mihi per Symbatium et Basilium innotuisset, vivos inter non amplius agerem; propter scelera vero sua pœnas mortemque pertulit: Basilius vero accubitorem, ceu fidelen et imperii servatorem, qui hoste me liberavit, imperii custodem esse volo, et ab omnibus velut impe-

Varie lectiones et notæ.

ἰ' M. à. Syni. ἰ' ὀρόντος Vat. ἰ' Τρ. δὲ ἄρα τότε ὦ. τῆς ἰ' ἐτύγγανε Vat. ἰ' ἦν δὲ ὡσεὶ ὦ. τρ. Sym.—ὁ β. καὶ ὁ B. om. Sym. ἰ' Γενομένων δὲ αὐτῶν κ. τὸ ἰ. Vat. ἰ' Ἐλθόντων δὲ ἰ. κ. τὸ ἰ. Sym. ἰ' Ἀκρίτ. cod. ἰ' Ἀκρίτου ed. Sym. ἰ' καὶ Vat. — λ. π. σ. τὸν β. i. om. Sym. ἰ' τὸν β. i. Vat. — μοναχὸς τις Sym. ἰ' περι- κειμένως ἐπὶ π. ὁ ἀναβάς μέγα τῷ β. π. ἐπεφώνησε Vat. — τῆς pro στάς Sym. om. Leo. ἰ' σ. ἄν. καὶ αἵματι ὁμογενίῳ φοινίξας τὴν δεξιάν Vat. i. σου καὶ σ. ἄν. Sym. ἰ' ὁ. σοι secundum om. Sym. ἰ' τὸν μ. M. ξ. τὸν μ. α. Vat. ἰ' ἐμπουσιν ἰ. τὸν μ. Sym. ἰ' τῷ ἀποσταλέντι ἰ. Vat. ἰ' ἐπιδραμόντες ἄνουν Leo, οἱ δὲ παρατυχόντες ἔπεισαν τὸν Sym. ἰ' δαιμονοῦντα Leo. ἰ' ἰ. τὸν μοναχὸν Vat. — ὄμ. τῆς τ. Vat. τὴν τ. Leo. ἰ' Ὅπως ὑπὸ Μιχαὴλ ἐστῆθη Βασίλειος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ν'. Vat. — σαββάτ. cod. — ἐμηνύθη Leo, Vat. ἰ' Πεντακτίου Leo. — αὐτοῦ om. Sym. ἰ' ἄν. B. ποιήσασθαι καὶ τὸ βασιλικὸν αὐτῷ περιθεῖναι διδῶμα Vat. ἰ' ἐξῆλθ. cod. δύο σ. ἐν τῇ προελεύσει ἐξῆλθον βασιλικά Vat. ἐξῆλθε δύο σ. ed. — Ὁ δὲ λαὸς διεταράχθη Vat. ἰ' Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐλθὼν οὐκ ἄπ. τὸ στ. πρὸ τῶν β. π. Vat. — δὲ om. ed. ἰ' ἐλθὼν Leo. ἰ' τοῖς om. Vat. — ἀλλ' ἰ' ἔστεμμένος ἰ. Vat. ἰ' ὅπ. δὲ ὁ B. σκ. μ. σπ. φ. ὡς ἰ. τ. π. ἰστί Vat. — ἰ. δὲ ὁ βασιλεὺς μέχρι τρίτου βαθμοῦ ἀνίλθε τοῦ ἀ. καὶ Vat. ἰ' ἀ. πρὸς β. ed. ἰ' τοῦ ἀ. om. ed. — ὄμ. τοῦ ἁμβωνο; B. Leo. ἰ' ὁ. π. om. Vat. ἰ' ὁ Κάστωρ cod. ed. Vat. Leo, Sym. κοναίστωρ margo P. — ἀσ. ὁ K. Vat. — τ. ἐπὶ γ. κρατῶν Vat. ἰ' ᾧ Ἀ. ἐπώνυμον Vat. ἰ' ἄν. οὕτως ὡς Vat. τ. ἀναγίνω. δ. ἰ' Κάστωρος ἰ. ἔχοντα Sym. — Κάστωρ cod. et hac et infra. ἰ' ἰδ. ἄν. Sym. ἰ' ἰδ. κατ' ἰ. τοῦ ἄν. Vat. ἰ' φη(σίν) Vat. ἰ' Σαββ. Vat. ἰ' τοῦτο Vat. — ἄν om. Sym. ἰ' Πλὴν ὁ μὲν ὑπὸ τῆς i. ἰ. ἰ. ἡμεῖς δὲ προνοία Θεοῦ τὰ τῆδε κατελάθμεν· διὸ καὶ βούλομαι B. Vat. ἰ' τὴν ἰ. β. φ. καὶ τῆς τοῦ ἰ. ἐπιβουλῆς ἀπαλλάξοντα, φ. ἰ. Vat.

ratorem excipi. Interim Basilius lacrymis opplebatur : et imperatore Photio patriarchæ stemma capite ablatum tradente, ut in sanctam mensam inferret, ipse Photius super eo preces fudit : tum vero præpositi insignioribus vestimentis, quæ divitiis, et ocreis imperialibus Basilium induerunt : qui ubi chlamyde indutus est, ad imperatoris pedes procidit. Demum egressus patriarcha stemma ex imperatoris capite sublatum ipsi imperatori tradidit, sceptrisque pro more inclinatis, Basillum Michael coronavit : cunctique faustis acclamationibus prosecuti sunt : «Michaeli et Basilio multos annos!» Porro Castor a secretis, qui tomum legerat, Nicomediam pergens in monasterium quoddam virile profectus, medio in pratello mansit. Erat autem ibi puteus, et in eum decidens, submersus et sepultus est ibidem.

μονὴν ἀνδρείων ⁶⁶, ἔμεινε μέσον τοῦ λιθαδίου. ⁶⁷ Ἦν δὲ ἐκεῖσε φρέαρ ⁶⁸ καὶ ⁶⁹ ἔμπεσον ἐν αὐτῷ, ἀπεκνήγη (καὶ ἐτάφη ἐκεῖ).

Symbatius vero, Cæsaris gener, Cæsaris dignitate frustratus, a Basilio se delusum persentiens, adversus Basillum exarsit odio, et consilio cum Georgio Pegane, militiæ magistro, accepto, in ejus locum dux institui postulavit. Gumer deinde, Opaicii comes, cursus publici logotheta effectus est : erumpentesque simul Symbatius et Peganes, regionem omnem subvertere, et agros vitesque igne devastare cœperunt : erat enim messis tempus, faustaque precabantur soli Michaeli, Basillum vero divis devovebant. De quo certiores facti imperatores, reliquos duces in eos arma movere jussuerunt. Porro Nicephorus Maleinus commentus est schedulas per exercitum dispergere, ut iis dolo et arte deprehensis, in apertum civile bellum haud deflecterent. Comprehensus est itaque Peganes, et sublatus in urbem imperatoris jussu induxerunt. Constantinusque Myiars oculis eum privavit : tum ad Milium considere jussu vasculum manibus tenendum tradiderunt, in quod viatores, quod placitum, projiciebant : et post dies triginta Symbatius Armenius a Maleino in Cheltsines hos-

α καὶ τοῦ ἐχθροῦ ἐλευθερώσαντά ⁷⁴ με καὶ πόθεν πολὺν πρὸς με ἔχοντα, εἶναι φύλακα τῆς ἐμῆς βασιλείας (καὶ προνοητήν) ⁶⁵ καὶ ὑπὸ πάντων εὐφημῆσθαι ὡς βασιλέα. » (Βασίλειος ⁶¹ δὲ ⁶² ἐπληροῦτο δακρύων καὶ δέδωκεν ⁶³ ὁ βασιλεὺς Φωτίῳ πατριάρχῃ τὸ στέμμα ἄρα· ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ⁶⁴ κεφαλῆς· ὅς, εἰταγαγὼν ἐν τῇ ἀγίᾳ τραπέζῃ, ἱποήσεν ⁶⁶ ἐπ' αὐτῷ (186^b) εὐχὴν. Καὶ οἱ πραιπόσιτοι ἐνέγκαντες διθετήσιον ⁶⁷ καὶ τσαγγία ἐπέδωσαν τὸν Βασίλειον· ὅς τ βαλὼν τὴν χλαμύδα ἔπεσον εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ πατριάρχης ⁶⁸ καὶ ἤρην ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως τὸ στέμμα καὶ ἐπέσθηκεν ⁶⁹ αὐτὸ ἐν τῷ Βασιλείῳ· καὶ τῶν σκήπτρων πεσόντων, ὡς ἔθος, ἔστειψεν ὁ Μιχαὴλ τὸν Βασίλειον· καὶ εὐφημήσαν πάντες· « Μιχαὴλ καὶ Βασιλείου ⁶⁵ πολλὰ ἔτη ». Ὁ δὲ τὸν τόμον ἐπαναγνοὺς Κέστωρ ὁ ἀσκηρῆτης, ἐξελθὼν ἐν Νικομηθεῖα καὶ ἐλθὼν εἰς δὲ ἐκεῖσε φρέαρ ⁶⁸ καὶ ⁶⁹ ἔμπεσον ἐν αὐτῷ, ἀπεκνήγη

(31) ⁶¹ Συμβάτιος δὲ ὁ γαμβρὸς τοῦ Καίσαρος, (ἀποτυχὼν τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξίας) ἰδὼν ὅτι ἐναπαίχθη ὑπὸ τοῦ Βασιλείου, εἰς ⁶² μίση· κατὰ ⁶³ Βασιλείου κινεῖται καὶ συμβουλευσάμενος μετὰ Γεωργίου (στρατηλάτου) ⁶⁴ τοῦ Πηγάνη (τῆ ἐπαύριον) αἰτεῖται στρατηγὸς προδληθῆναι· ἀντ' αὐτοῦ ⁶⁵ δὲ προσδλήθη λογοθέτης τοῦ δρόμου ὁ Γούμερ, (κἀκεῖνος ⁶⁶ 745 κόμης τοῦ Ὀφικίου). Καὶ ⁶⁷ ἐξελθόντες ἄμα ὁ τε Συμβάτιος καὶ ὁ Πηγάνης ἤρξαντο καταστρέφειν ⁶⁸ καὶ πυρπολεῖν τὰς τε χώρας καὶ (τὰς ⁶⁹) ἀμπέλους — ἦν γὰρ καιρὸς τοῦ θέρους — εὐφημούντες Μιχαὴλ μόνον ⁶¹, τὸν δὲ Βασίλειον ἀποκηρύττοντες. Ταῦτα ⁶² μαθόντες οἱ βασιλεῖς ἐκέλευσαν τοὺς λοιποὺς στρατηλάτας ⁶³ τοῦτους καταπολεμῆσαι. Βουλευσάμενος δὲ Νικηφόρος ὁ Μαλεῖνος ⁶⁴ ἔβριψεν ἔγγραφον ⁶⁵ μέσον ⁶⁶ τοῦ ⁶⁷ λαοῦ ⁶⁸, ἵνα δόλῳ τούτους κρατήσῃ καὶ μὴ (τῷ φανερώς ⁶⁹ πολεμῆν ⁷⁰) εἰς ἐμφύλιον ἐμπέσωσι πόλεμον (καὶ πάντες εἴασαν αὐτούς). Ἐκρατήθη ⁷¹ δὲ ὁ Πηγάνης· καὶ ἄφαντες αὐτὸν ⁷² εἰσήγαγον ἐν τῇ πόλει, καὶ τῇ προστάξει τοῦ βασιλέως τυφλοὶ αὐτὸν Κωνσταντῖνος ἑπαρχὸς ὁ Μυάρης ⁷³ καὶ καθίσαντες αὐτὸν ἐν τῷ Μιλίῳ ἐπέ-

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁰ Καὶ πρ. om. Vat. et Leo, sed habet Sym. ⁶¹ Βασίλειος. ⁶² Βασίλειον om. Sym. — δ. ἐκλ. τούτων ὑποφωτισμένων· ὁ δὲ β. ἐκ τῆς ε. κ. τὸ στ. ἀράμενος ὁ φ. τῷ π. καὶ ε. αὐτὸν ἐν Vat. ⁶³ διδωκώς Leo. ⁶⁴ x. αὐτοῦ ed. — ὡς εἰσαγαγεῖν Leo. ⁶⁵ ἐπ. ἐ. ἐπ' α. οἱ δὲ πρ. ἐ. δ. Vat. ⁶⁶ διαιτήσιον ed. διθετήσιον Leo, Vat. — περιέβαλον τῷ Βασιλείῳ, ὅς ταῦτα περιβαλόμενος τοῖς ποσὶ τοῦ β. προσέειπ. Vat. ⁶⁷ Ὁ δὲ π. τὸ στ. ἐξενεγκῶν τῷ β. ἐπέδωκε καὶ Vat. ⁶⁸ ἐπέδωκεν α. τῷ βασιλεῖ Leo. ⁶⁹ Καὶ δ. π. Βασίλειον Vat. ⁷⁰ ἀνδρῶν Sym. ⁷¹ καὶ ἐτ. δ. om. Sym. ⁷² Τὰ κατὰ Συμβάτιον τὸν γαμβρὸν τοῦ Καίσαρος Vat. — τοῦ Κ. γ. Vat. — τῆς τοῦ Κ. α. ἀπ. Vat. om. Sym. 44. ⁷³ εἰς τὸ κ. αὐτοῦ μ. κ. Vat. εἰς μ. α. x. Sym. ⁷⁴ τοῦ Leo. — μεταβ. cod. prioriter sequens μεθ', sed σύμβουλον λαβὼν τὸν στρατηλάτην Γεωργίον τὸν Πηγάνην Vat. ⁷⁵ στρ. εἰ τῆ ἐπ. om. Sym. ⁷⁶ ἀντ' αὐτοῦ καὶ Leo, προσβάλλεται Sym. ⁷⁷ ἐκ δὲ κ. τῆς τοῦ δ. Vat. om. Sym. ⁷⁸ Ὁ δὲ Σ. ἄμα Γεωργίῳ ε. τὰς τε χ. ἐκπυρπόλου καὶ ἐκρίζοντο καὶ τοὺς ἀμπέλωνας ἠρήμιον Vat. ⁷⁹ τὸν λαὸν ed. ei Sym. (καταστρέφουσι τὸν α. καὶ πυρπολοῦσι τὰς Χ.) ⁸⁰ τὰς om. ed. ⁸¹ μ. M, ε. ἀποκηρ. δὲ B. Vat. — ἀποδεδιύττοντες Leo. ⁸² Τούτο Sym. — γράφουσι Sym. τοῖς λοιποῖς διεκελύτταντο στρατηγοῖ· Vat. ⁸³ στρατηγούς Sym. — x. αὐτούς Vat. — N. δὲ ὁ M. Sym. N. δὲ ὁ M. δευτὸν εἶναι λογισάμενος Vat. ⁸⁴ Ἐμφύλιον πολέμῳ τὰς χώρας μελόνεσθαι, ἐτέρῳ τρόπῳ τούτους διανοεῖται χειρώσασθαι καὶ ε. βίβλας Vat. ⁸⁵ ἔγγραφ. cod. ἔγγραφα Leo, Sym. Vat. ⁸⁶ πάντος Leo, Sym. ⁸⁷ αὐτῶν Vat. ⁸⁸ λαοῦ πάντας ἀποστατήσαι καὶ διαφῆναι τούτους παρεσκευάσας Vat. — τῷ φ. π. om. Sym. τῷ om. Leo. ⁸⁹ μὴ τὸ φανερώς cod ⁹⁰ καὶ π. ἐ. α. om. Sym. ei Leo. ⁹¹ Κρατεῖται οὖν Sym. Κατασχεθέντος δὲ Γεωργίου καὶ ἐν τῇ π. εἰσχεθέντος, προσέταξεν ὁ βασιλεὺς ἐκτυφλωθῆναι αὐτὸν Vat. ⁹² καὶ εἰσαχθεῖς ἐν τῇ π. Sym. ἀποστ. Leo, Sym. ἀποτυφλοῦνται καὶ καθίζουσιν α. ἐν τῷ M. προσαιτεῖν. Κρατεῖται οὐ καὶ ὁ Σ. πρὸ τοῦ Μαλεῖνου εἰς Κελετζίνην. ⁹³ Μυάρης

δωκαν αὐτῷ σκευὸς ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ· καὶ ἐπέβ-
 ρεπτον αὐτῷ πάντας οἱ διαπορευόμενοι ἐν αὐτῷ εἴ-
 τι ἐκ προαιρέσεως εἶχον. Καὶ μεθ' ἡμέρας λ' ἐπρα-
 τήθη Συμβάτιος ⁸¹ ὁ Ἀρμένιος ὑπὸ Μαλεῖνου ἐν
 Κελετζίνη ἐν πανδοχείῳ· καὶ εἰσήγαγεν ⁸² αὐτὸν εἰς
 τὸν βασιλεῖα ὁ Μαλεῖνος ὄντα ⁸³ εἰς τὸν Ἅγιον Μάμαν-
 να. Καὶ προστάζει τοῦ βασιλέως ἄγουσι τὸν Πηγά-
 νην εἰς ὑπάντησιν ⁸⁴ **746** Συμβατίου δόντες εἰς
 χεῖρας τοῦ ⁸⁵ Πηγάνη θυμιατήριον ὀστράκινον ⁸⁶ μετὰ
 θαφίου θυμῶν αὐτόν· καὶ ἀποτυφλοῦσι Συμβατίου
 τὸν ἕνα ⁸⁷ ὀφθαλμὸν, καὶ ἐκκόπτουσι (καὶ) τὴν δεξιὰν
 καὶ δεδώκασιν σκευὸς ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ, ἵνα δεξιῇ
 ἀπήγαγον αὐτοὺς ἐν τοῖς ἴδιοις ⁸⁸ οἴκοις ἔχοντες ἐν φρουρᾷ.

(32) ⁸⁹ Ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ (μηχανικὸν) ἀπο-
 στελλας (τὸν λεγόμενον Λάμαριν ⁹⁰) ἐξάγει Κωνσταν-
 τῖνον τὸν Καβαλῖνον ⁹¹· ἐκ τοῦ τάφου (ὃν εὗρεν ⁹²
 ὕγι'· καὶ θέλων εἰσθαγεῖν ἐν σάκκῳ καὶ μὴ χω-
 ρούμενον, ἐνετύλιξεν αὐτόν.) Ὡσαύτως ⁹³ καὶ Ἰωάν-
 νην ⁹⁴ πατριάρχην ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ τάφου ἅμα τῷ
 ὠμοφορίῳ (αὐτοῦ). Καὶ τούτους ⁹⁵ προστάζει τοῦ
 βασιλέως ἀπέκλεισεν ὁ ὑπαρχος ἐν τῷ πραιτωρίῳ,
 καὶ ἐν ⁹⁶ ἡμέρᾳ ἰππικῶν ἀγαγῶν ⁹⁷ (αὐτοὺς) καὶ ἀπο-
 γυμνῶσας ἔτυψε μαγκλάβια ⁹⁸· καὶ τὰ ὀστέα αὐτῶν
 (ἀποστελλας) κατέκαυσεν ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ· τὴν
 δὲ λάρνακα τοῦ Κοπρωνύμου ⁹⁹, πράσινον οὖσαν καὶ
 θαυμαστήν, διαπρίσας ἐποίησε στήθεα ἐν τῷ ὑπὲρ
 αὐτοῦ κτισθέντι ναῶν ἐν τῷ παλατίῳ ἐν τῷ Φόρῳ ¹⁰⁰.

747 (33) ¹⁰¹ Ἐγενήθη δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς ἐκ Μι-
 χαὴλ καὶ Εὐδο(187*)κίας τῆς Ἰγγρίνης, ἔτι περι-
 ὄντος αὐτοῦ Μιχαὴλ μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ¹⁰² α' Ἰνδικτιῶ-
 νος ιε'. Ἐποίησε δὲ καὶ ἰππικὸν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ
 ἁγίῳ Μάμαντι ἰππεύσας βένετος. Κωνσταντῖνος δὲ
 ὁ ἐξ Ἀρμενίων, ὁ πατήρ ¹⁰³ Θωμᾶ πατρικίου, δρουγ-
 γάριος ὢν τῆς βίτης, ἔπλευσε ¹⁰⁴ λευκός· πράσινος
 (δὲ ἔπλευσεν) Ἀγαλλιανός, ρούσιος· δὲ δ' Ἐκράσας ¹⁰⁵.
¹⁰⁶ Νικήσαντος· δὲ τοῦ βασιλέως καὶ ἐπὶ δεῖπνον ¹⁰⁷.

Variae lectiones et notæ.

Leo. — Ἐπεὶ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν ἐστερήθη, ἐκάθισαν ἂ. ἐν τῷ Μ. σκ. τ. χ. ἄ. ἐπιδόντες, ἐν φ. π. οἱ παριόν-
 τες εἰ. ὀβολοῦ Vat. ⁸⁹ Σ. ὁ Ἀρμένιος Leo, ὁ Ἀ. Σ. Vat. Σ. Sym. — κατεσχέθη ἐν Κ. ἐπὶ τινι π. ἐπεὶ
 δὲ εἰσήγαγον ἂ. ἐν τῇ πόλει ὡς τὸν β. ὁ. Vat. ⁹⁰ πρὸς ed. ⁹¹ ὄντος· αὐτοῦ Leo. — ἐν τῷ ἁγίῳ Μάμαντι
 Vat. — Μ. φέρουσι τὸν Π. Sym. Ἀγ. τὸν Π. Γεωργίου π. τοῦ β. εἰς ὑπ. Σ. Vat. ⁹² ἀπάντησιν ed. —
 Πηγ. μετὰ θαυμάματος ὀστράκινου καπνίζοντα θέαρον Sym. ⁹³ χ. αὐτοῦ Vat. ⁹⁴ ὀστράκινον Leo. —
 ἀντι θυμιάματος θεῖον ἐμβαλόντες Vat. — θαφίου cod. ⁹⁵ τὸν ε. ὁ. Σ. καὶ τὴν δ. χ. ἐκ. καὶ εἰς τὰ Λ.
 τοῦτον ἐκ. Vat. — καὶ om. et Sym. — αὐτὸν Συμβατίον Leo, ἀποτυφλοῦται δὲ καὶ αὐτός Sym. ⁹⁶ καθί-
 ζουσι καὶ ἂ. εἰ; τὰ Τζαύτου προσαιτεῖν Sym. — σκ. ἐν τῷ κ. ἄ. δεδώκτες ὥστε τοὺς παριόντας ἐν αὐτῷ
 τι προσεπιβόρπτειν Vat. ⁹⁷ εἰς τ. ἰ. ὁ. τούτους ἀπ. ἐχ. ἐν τῇ ῥήσει Vat. ἄγουσι ἂ. ἐν τῇ πόλει εἰς
 τ. ἰ. ὁ. Sym. ⁹⁸ Περὶ τῶν ἀθίων σωμάτων τοῦ τε Καβαλῖνου καὶ τοῦ Ἰαννῆ καὶ ὅπως τυ-
 ψάσαντα (τυφθέντα?) Μιχαὴλ ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ ἐπυρπόλησεν Vat. — ἀπ. μ. Leo, ἀπ. Vat.
⁹⁹ Λάμαρι Sym. 45, Λάβαριν Leo, Δαμάριον ed. om. τὸν λ. Α. Vat. — ἐκβάλλει Sym. ἐξήγαγε
 Vat. ¹⁰⁰ Καβαλῖνόν cod. ¹⁰¹ ὀλόκληρον εὐρεθίντα ὁ δὲ τοῦτον ἐξενεγκῶν βουλόμενος σ. τοῦτον ἐμβαλεῖν,
 ἐπεὶ μὴ ἔχωρεῖτο ἐνετύλιξεν (ut. ed.) Vat. om. Sym. ¹⁰² Καὶ Ἰω. Sym. ὦ. καὶ Ἰαννῆν Vat. ¹⁰³ τὸν
 ἀσθεῖ Sym. — τοῦ τ. ἐξήνεγκεν Vat. καὶ αὐτόν ἐκ τοῦ τ. Sym. ἄ. τοῦ ὠμοφορίου cod. ed. μ. τοῦ ὦ. Sym.
 om. αὐτοῦ. ¹⁰⁴ Τ. ὁ ἐπ. πρ. τοῦ β. ἐν τῷ πρ. ἀπ. Vat. — καὶ κατακτελεῖ διὰ τοῦ ὑπάρχου ἐν Sym. ¹⁰⁵ τῇ
 Leo. ¹⁰⁶ ἐξενεγκῶν ἂ. Vat. ἄγ. Sym. ¹⁰⁷ μαγγλ. ed. Sym. μαγγλ. cod. Leo. μαγγλαβίας Vat. — καὶ ἄπ.
 ἔκαψεν (ἐσκ?) αὐτοῦ; ἐν τ. Ἀ. Vat. καὶ τὰ ὁ. ἄ. ἐκ. ἐν τ. Μαυριανοῦ Sym. ¹ τοῦ Κ. ἱερακίτου λίθου
 ὑπάρχουσαν πρίσας στ. ἐπ. καὶ τῷ ὑπὲρ ἂ. κ. ν. ἐν τῷ τοῦ παλατίου φάρῳ ἐπέστησε Vat. ² τοῦ φάρου
 Sym. ἐν τῷ φάρῳ cod. ³ Περὶ τῶν πραχθέντων ἐν τῷ ἁγίῳ Μάμαντι ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ καὶ Βασιλείου. Τῷ
 δὲ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ πρώτῃ τοῦ μηνός, ιε' Ἰνδ. γεννᾶται τῷ Μ. υἱὸς Α. ὁ β. ἐκ τῆς Ἰ. Ε. Vat. — Κων-
 σταντῖνος Sym. 46 et cod. a prima manu. ⁴ μνηός Δεκεμβρίου Leo, τῷ Σ. μηνὶ τῆς; ιε' ἐπινημήσεως Sym.
 — οὗ τοῖς γενεθλίοις ἰ. ὁ β. ἐν τῷ ἂ. Μ. ἐπετέλεσε, β. ἰ. Vat. καὶ ἰππικῶν γενομένων ἐν τῷ ἂ. Μ. ἰππιου-
 σεν ὁ β. β. Sym. ⁵ π. καὶ Γενεσίου δρουγγαρίου δ. τῆς β. Sym. π. καὶ Γ. δρουγγάριος ὢν τῆς β. Leo.
 π. καὶ Γενεσίου δρ. ὢν τῆς β. Vat. ⁶ δὲ ἔπλευσε Leo, δὲ Sym. om. Vat. ⁷ Κρασάς ed. Κρασάς Sym.
 Vat. ⁸ Ὀ; οὖν εἰρήται Sym. 47. — τοῦ δὲ Βασιλείου (sic) ν. Vat. sed νικᾷ δὲ ὁ βασιλεὺς Sym. om.
 Νικήρ. δὲ τοῦ βασιλ. cod. ⁹ δέπνον cod. — ἀνακαίθεντος Vat.

core declarato victore, et ad cœnam una cum Basilio et Eudocia sedente, Basiliscianus patricius, ob currum ab eo solenter rectum, imperatorem laudabat. Eum imperator surgere, et imperiales ocreas detrudere, et induere jussit. Illo renuente, et in Basilium oculos conjiciente, imperator cum furore ita fieri mandavit. Annuente Basilio, ocreas imposuit: ait vero Basilio, Deum obtestatus imperator: « Melius illi quam tibi congruunt: numquid enim, ut te constitui, alium pariter imperatorem; creandi mihi potestas est? » Hæc dicens ira sensim in Basilium exardescerat. Eudocia vero lacrymans imperatori dicit: « Imperii dignitas, domine mi, præstans est, et ea nos indigni honorati sumus: neque illam contemnere justum est.» Respondit Imperator: « Ne super hoc tristeris, Basiliscianum ad imperium promovere animus est.» Porro Basilius ira et mœnore magno tenebatur.

Egresso autem imperatori ad venandum monachus quidam chartam, qua insidiæ a Basilio paratæ descriptæ erant, tradidit. Ea lecta, et in furorem versus, in Basilium machinatur. Matre autem Theodora imperatorem ad Anthemii ædes advocante, Rentacium protovestiarius cum domesticis aliis, ut venarentur, et ipse matri offerret, misit. Basilius autem adversus Michaellem facinus struebat, et profundo mœnore deprimebatur. Ad cœnam vero sedente imperatore, Eudocia Basilium invitavit ut convivaretur: tum imperatore vino sese ingurgitante, Basilius quasi necessitate ductus in cubiculum interius penetrans, seram, cum validus esset, turbavit, adeo ut porta minime claudi posset: et digressus cum imperatore ad cœnam recumbebat. Imperator jam temulentus, et Ingerina pro more ei sollicitante exurgens, a Basilio manu ducebatur, et in penetrabile secedebat, cujus manum cum deosculatus esset Basilius, discessit. Intra cubiculum imperatoris jussu stabat Basiliscianus et Rentacius somno gravatus in lecto ad ejus custodiam. Ignatius

καθεσθέντος ἄμα Βασιλείῳ καὶ Εὐδοκίᾳ, Βασιλικιανὸς ὁ πατρικίος ¹⁰ ἐπήγει τὸν βασιλέα ὡς εὐφυῶς ἐλάσαντα (εἰς τὸ ἔρμα ¹¹). Τοῦτον ἀναστήναι καλεῖσθαι ὁ βασιλεὺς, τὰ τζάγγια αὐτοῦ (προσέταξε) σῦραι καὶ ὑποδήσασθαι ¹². Τοῦ δὲ ἀνανεύοντος καὶ πρὸς Βασιλείου ἀποβλέποντος ¹³, ἐν θυμῷ προσέταττεν ὁ βασιλεὺς τοῦτο ποιῆσαι. Τοῦ δὲ Βασιλείου ¹⁴ ἐπινεύσαντος ¹⁵ αὐτῷ, ὑπέθεσαστο ¹⁶ τὰ τζάγγια ¹⁷. Ἐφη δὲ ὁ βασιλεὺς μεθ' ἔρκου πρὸς Βασιλείου ¹⁸ (ὦ: « ὑπὲρ σε) κάλλιον αὐτῷ ¹⁹ πρέπουσιν· μὴ γὰρ οὐκ ἔχω ἐξουσίαν, ὡς σὲ βασιλεὺς ἐποίησα ²⁰, καὶ ἄλλον ποιῆσαι; » καὶ ὠργίζετο κατὰ Βασιλείου θυμούμενος. Δακρύουσα δὲ ἡ Εὐδοκία ²¹ ἔφη τῷ βασιλεῖ: « Τὸ τῆς **748** βασιλείας ²² ἀξίωμα, δέσποτά (μου ²³), μέγα ἐστὶ, καὶ ἀναξίως καὶ ἡμεῖς ἐτιμήθημεν ²⁴, καὶ οὐ δίκαιόν ἐστι καταφρονεῖσθαι αὐτό. » Ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπε ²⁵: « Μὴ λυποῦ ἐπὶ τούτῳ ²⁶. » καὶ (γὰρ) καὶ τὸν Βασιλικιανὸν βασιλεὺς θέλω ποιῆσαι. » Βασιλεὺς δὲ ἐν θυμῷ καὶ λύτῃ μεγάλῃ γέγονε.

(34) ²⁷ Ἐξεληθόντος δὲ τοῦ βασιλέως; ²⁸ ἐν τῷ κυνηγίῳ, μοναχὸς τις (ὑπαντήσας ²⁹) δέδωκεν αὐτῷ χάρτην ἔχοντα τὴν κατ' αὐτοῦ μελετωμένην ἐπιθυολὴν ὑπὸ Βασιλείου ³⁰. ὁ δὲ ³¹ ἀναγνοῦσα καὶ θυμωθεὶς ἐμελέτα ³² κατὰ Βασιλείου. Τῆς δὲ μητρὸς αὐτοῦ Θεοδώρας καλεσάσης τὸν βασιλέα εἰς τὰ Ἀνθεμίου, (ἀπέστειλε ³³ Ἐντάξιον τὸν πρωτοβουστάριον αὐτοῦ μετὰ ³⁴ ἐτέρων ἀνθρώπων οικεῖον αὐτοῦ ³⁵ πρὸς τὸ θηρεύσαι τι καὶ ἀποτιεῖλαι τῇ μητρὶ αὐτοῦ.) Ὁ δὲ Βασιλεὺς συνεσκευάζετο κατὰ ³⁶ Μιχαῆλ (καὶ ἦν σαυθρωπὸς πάνυ). Ἐπὶ δεῖπνον ³⁷ δὲ τοῦ βασιλέως καθεσθέντος, προσκαλέσατο Εὐδοκίαν καὶ Βασιλείου συνδειπνήσαι αὐτῷ. Τοῦ δὲ βασιλέως οἶνον πολλῷ χρησαμένου, ἀναστὰς Βασιλεὺς ὡς διὰ τινα χρείαν ³⁸, ἀπελθὼν ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ βασιλέως διαστρέφει ³⁹ τὰ κλειθρα ⁴⁰, δυνατὸς ὢν, ὡς μηκέτι κλεισθῆαι τὴν θύραν ⁴¹. καὶ ἀπελθὼν συνεδίειναι ⁴² μετὰ **749** τοῦ βασιλέως. Τοῦ δὲ βασιλέως ⁴³ πάλιν οἰνωθέντος, τῆς Ἰγγρινῆς ὡς ἔθος αὐτῷ συγχαίρουσας, ἀναστὰς Μιχαῆλ χειροκρατούμενος παρὰ ⁴⁴ Βασιλείου ⁴⁵, ἀπῆλθεν ἐν τῷ κοιτῶνι, οὗ τὴν χεῖρα φιλήσας Βασι-

Variae lectiones et-notæ.

¹⁰ ὁ π. Β. τὸν β. ὑπερίσθαιζεν ὡς ἔ. ἠνεχθσαντα ὁ δὲ β. διεκλεύσατο ἀναστάντα ε. ἐπολύσαι αὐτὸν τὰ βασιλικὰ ὑποδήματα καὶ αὐτὸν ὑποδήσαι Vat. ¹¹ ἐν τῷ ἔρματι Sym., om. Leo, Vat. — Εὐθύς οὖν καλεῖται ε. ὁ β. ἀν. Sym. ¹² ὁποδus. cod. αὐτῷ ὑποδήσαι Sym. om. πρ. ¹³ βλ. Sym. — μετὰ θυμοῦ Vat. — προσέταξε καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐπινεύσαν Sym. unde μη in Ge. delendum est. ¹⁴ μή cod. ed. ¹⁵ ἐπινεύοντος Leo, ἐνεύσαντος Vat. ἀνανεύοντος Sym. ¹⁶ κοκκοβαφῆ ὑποδήματα Vat. ¹⁷ τζαγγια cod. ¹⁸ τῷ Βασιλείῳ Sym. om. ὡς ὁ. σε. ¹⁹ ταῦτα Vat. ²⁰ πεποιήμα Vat. ²¹ Ἡ δὲ Ἐ. περιδουχρὺς γενομένην ἔφη Vat. ²² σου Sym. ²³ μου om. Vat. ²⁴ ἦ ἄν Sym. ²⁵ τοῦτο περιειμῆθα Vat. ²⁶ καὶ τῷ Βασιλείῳ εἶπε Sym. — ἐπὶ τούτῳ Vat. κερὶ τούτου Leo. — καὶ τὸν Sym. καὶ γὰρ τὸν ed. — Β. ἐν θ. Sym. 47. Β. δὲ θ. καὶ λ. ἀκαταστέφῃ τὴν ψυχὴν ἐπάτην Vat. ²⁷ τοῦτο cod. ²⁸ 867. ²⁹ Ἐν x. δὲ τοῦ β. ἔ. Vat. Ἐ. δὲ τοῦ β. εἰς κυνήγιον Sym. 48 (praemissis c. 47 de versibus Michaelis petulantia). ³⁰ ὁ π. om. Vat. Sym. — χαρτίου ed. Sym. χερτ. cod. — τὴν ὑπὸ Β. μ. ἔ. διαγράφοντι (sic) Vat. ἔχον τὴν x. ἀ. μ. ὁ. βασιλέως (sic) ἔ. Sym. ³¹ ὡς τινι τῶν ὑπασιπτιῶν προσέταξεν ὁ βασιλεὺς τὴν λόγχην κατὰ τοῦ Β. ρίψαι Sym. cum aliis multis de Michaelis temulentia. ³² ὁ ἀν. x. Β. ἔθηγε τὸν θυμὸν Vat. om. Sym. ³³ μελετὰ Leo. — Τῆς δὲ μ. τοῦ Μιχαῆλ θ. x. τὸν β. εἰς τὰ ἄ. Sym. om. ἀπ. — αὐτοῦ. Ἐπει δὲ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Θεοδώρα ἐν τοῖς Ἄ. τοῦτον ἐκάλεσε τὴν πρ. ἀ. Ρ. ἔφατ. Vat. ³⁴ τὸν Leo. ³⁵ καὶ Leo, Vat. ³⁶ αἰων om. Vat. — αὐτῷ Vat. — θ. καὶ τῇ μ. ἀ. ἀ. Vat. ³⁷ x. τοῦ β. Μ. σ. Vat. σ. κ. Μ. Sym. — καὶ ἦν σ. π. om. Vat. Sym. ³⁸ δεῖπνον Leo. — κατακλιθέντος καὶ σύνδειπνον τὸν Β. καὶ τὴν Ἐ. πεποιητότος καὶ οἰνωθέντος διαφιλήν. ἀν. Vat. ³⁹ προφάσει χρείας σωματικῆς τὰ κλ. διέστρεψε τῶν θ. τοῦ βασιλικοῦ x. ὡς μὴ x. τὰς θύρας Vat. ⁴⁰ πάλιν Leo, Sym. τῷ βασιλεῖ Sym. Vat. ⁴¹ Ἐπει δὲ ἀπλήστως ἐνεφορῆθη τοῦ οἴνου ὁ βασιλεὺς καὶ ἐξανέστη τοῦ δεῖπνου χ. ὑπὸ Β. Vat. — β. πάνυ Leo. ⁴² ὑπὸ τοῦ Sym. — ἐν τῷ ἴδιῳ x. εἰσῆλθε Vat. ἀπ. ἐν τῷ x. αὐτοῦ Sym. ⁴³ Β. δὲ τὴν (αὐτοῦ) χ. φ. ἔ. Vat. οὐ τὴν χ. φ. ἔ. Β. Sym. Leo. — ἐντὸς δὲ τοῦ x. ὁ Β. ἐκοιμήθη κατὰ κέλευσιν τοῦ β. ἐν τῇ x. Ἐντάξιου φύλαξ τούτῳ ἐσόμενος Vat.

λειος ἐξῆλθεν· ἐνδοθεν δὲ τοῦ κοιτῶνος ἦν Βασιλισκίαν· ἡ δὲ τῆ κελεύσει τοῦ βασιλέως καὶ Πεντάκιος ὀπνώσας⁴⁵ ἐν τῇ κλίνῃ πρὸς φυλακὴν αὐτοῦ. Ἰγνάτιος δὲ κοιτωνίτης, ἀπελθὼν τοῦ κλεισι⁴⁶ τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος, εὔρε⁴⁷ διεστραμμένην⁴⁸ καὶ ἀπογνοῦς ἐκαθέσθη ἐπὶ τῆς κλίνης⁴⁹ τῶν τριῶν αὐτοῦ. Τοῦ δὲ βασιλέως⁵⁰ ἀπὸ (τοῦ) οἴνου ὕπνου θανάτου παραπλησίω κοιμωμένου, ἀθρόως⁵¹ ἐλθὼν Βασιλειος μετὰ καὶ ἑτέρων τὰς θύρας ἀνέφην· καὶ ἐμφοδο⁵² ἐξελθὼν Ἰγνάτιος ἀντέπιπτε Βασιλεῖω τοῦ μὴ εἰσελθεῖν. (Πέτρος δὲ ὁ Βούλγαρος,⁵³ διὰ τῆς τοῦ Βασιλείου μασχάλης διελθὼν πρὸς τὴν κλίνην⁵⁴ τοῦ βασιλέως, ἐκρατεῖτο⁵⁵ παρὰ Ἰγνατίου⁵⁶ ἀντιπίπτοντος αὐτῷ)· ἐξυπνος ἐγένετο ὁ βασιλεὺς. Ἰωάννης⁵⁷ δὲ ὁ Χάλδος παρευθὺ μετὰ τοῦ ξίφους δοδὲ τῷ βασιλεῖ ἀπέκοψε τὰς χεῖρας αὐτοῦ⁵⁸, ὁ δὲ⁵⁹ Ἰακωβίτης ὁ ἀπελάτης (ὁ Πέρσης) τὸν Βασιλισκίανον ξίφει τρώσας ἐρρίψεν αὐτὸν ἀ(1877)νωθεν **750**κάτω. Μαρσιανὸς⁶⁰ δὲ καὶ Βάρδας, ὁ πατήρ Βασιλείου τοῦ βαϊκτορος, καὶ Συμβάτιος, ὁ ἀδελφὸς Βασιλείου, καὶ Ἀσουλαιῶν ἐξάδελφος Βασιλείου, καὶ Κωνσταντίνος ὁ Τοξάρης⁶¹ ἴσταντο πρὸς φυλακὴν ἐξώθεν. Καὶ οὐδεὶς⁶² τῶν μετὰ Μιχαὴλ ἔγνω τὰ γινόμενα⁶³. Συναθροισθέντες (δὲ) οἱ μετὰ [Βασιλείου⁶⁴ συνεβουλεύοντο. Ἀσουλαιῶν δὲ ἔφη πρὸς] Βασιλείου, (ὅτι)⁶⁵ « Εἰ καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐκόψαμεν, ἀλλὰ ζῶντα αὐτὸν εἰσάγαμεν, καὶ ἔαν⁶⁶ ζῆ, τί ἀπολογοσόμεθα; » Καὶ χαριζόμενος Βασιλεῖω⁶⁷ ὑποστρέψας (εὔρε⁶⁸ Μιχαὴλ χεῖρας μὲν μὴ ἔχοντα, ἐπὶ τῆς κλίνης δὲ τὸ ξίφος γυμνὸν ἀνηλεῶς ἐπῆξε κατὰ τῆς καρδίας φεῖς⁶⁹ ἐνεκαυχάτο πρὸς Βασιλείου ὡς ἀνδραγάθημα (35) ἱ Κλύδωνος δὲ δυντος ἐν τῇ θαλάσῃ, συναθροισθέντες κατῆλθον⁷⁰ μέχρι καὶ τοῦ περάματος· (καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς τὸν οἶκον⁷¹ Εὐλοίου τοῦ Πέρσου, καὶ τοῦτον ἄραντες ἦλθον εἰς τὰ Μαρσίνης·) καὶ⁷² ἀνελθόντες διὰ τοῦ τείχους ἦλθον μέχρι⁷³

autem cubicularius ad januam cubiculi obserandam progressus, confusam reperit. Quare in desperationem ductus, capillos sibi vellens, in lecto sedebat. Imperatore vero somnum moiiti quam proximum obdormiente, derepente Basilius cum aliis adveniens januas aperuit : tremefactus Ignatius in adversum obstitit, ne Basilius intraret. Petrus autem Bulgarus sub Basillii axilla irrepens, et ad imperatoris lectum penetrans, ab Ignatio vires adversas opponente detentus est, ex quo somnus imperatoris solutus. Joannes vero Chaldius plaga gladio inflictis motus ejus abscedit, Jacobitus vero et Persa Basiliscianum ense vulnerante e lecto in pavimentum deturbarunt. Marianus autem, et Bardas pater Basillii rectoris, et Symbatius, Basillii frater, et Asulæon, ejus gener, et Constantinus Toxaras stabant foris in excubiis : ita ut domesticorum nullus, quæ cum Michaele gerebantur, resciret. At conjurati cum Basilio collecti consiliabantur ; Asulæon Basilio dixit : « Licet manus ejus præsciderimus, vivum tamen reliquimus ; si superfuerit, quam defensionem habebimus ? » Mox Basilius promeritibus intro regressus, Michaelem præcisibus manibus de Basilio misere conquerentem et in lecto jacentem reperit, et districtum gladium in imperatoris cor crudeliter adegit, et intestina ejus discidit : reversusque ad Basilium gloriabatur, quasi facinus egregium patrasset.

καίμενον ἐλατινολογούμενον κατὰ Βασιλείου. Ὁ δὲ⁷⁴ τοῦ βασιλέως, διασχίσας τὰ ἔγκατα αὐτοῦ (καὶ στραμέγα πεπονηκώς.)

Tempestate autem in mari exorta, una convenientes ad fretum, illudque trajicientes, ad Eulogii Persæ ædes descenderunt, eoque assumpto, ad Marinæ deflexerunt : muroque conscenso, ad palatium usque venerunt. Erat porro tabula obturans

Varie lectiones et notæ.

⁴⁵ Βασιλισκίανος ἐν τῇ κλ. Πεντακίον ὕπ. ed. ⁴⁶ ὀπνώσας ἐν τῇ κ. Πεντακίου Sym. Len. — τοῦ παρακοιμωμένου πρὸς παραφ. ἀ. Sym. ⁴⁷ εὔρε Sym. ⁴⁸ τὴν κλειν Vat. ⁴⁹ ἐπὶ τῆς κλ. ἀ. Vat. — τὰς αὐτοῦ χεῖρας (sic) ἐκτίλλων Vat. ⁵⁰ β. εἰς ὕπνον βαθῶν ἐκ (ὕπὸ ed. ἐξ Sym.) τῆς μέσης κατανεχθέντος Vat. — παραπλή. cod. παραπλήσιον ed. ὕπνον θανάτου παραπλήσιον Leo, Sym. ⁵¹ θανάτ. cod. ⁵² B. ἀθρόον ταῖς θύραις ἐπέστη καὶ ἄλλους ἐπαγόμενος ταύτας ἀν. Vat. ἀθρόον Sym. ἀθρόως cod. — ἐταίρων Sym. ⁵³ καὶ ἐ. ἐξῆλθεν ἀνθιστάμενος τῷ B. μὴ ἐ. Sym. ὁ δὲ Ἰ. περίτρομος ἐ. τὸν B. τοῦ ἐ. διακώλυεν Vat. ⁵⁴ ὁ δὲ B. Π. ὑπὸ τὴν μασχάλην B. Vat. Πέτρος — αὐτῷ om. Sym. ⁵⁵ ὤρμησε Vat. ⁵⁶ ἐκρατήθη Leo, δν ὁ Ἰγνάτιος κατασχὼν καὶ ἀντιμαχόμενος πρὸς αὐτὸν, τὸν βασιλέα ἀφύπνισεν Vat. ⁵⁷ καὶ Leo. ⁵⁸ Ὁ δὲ χ. Ἰω. παρατυπικὰ ξίφει πλάσας τὸν βασιλέα ἀμφὼ τῷ χεῖρ ἀπ. Vat. καὶ παρευθὺ Ἰ. ὁ χ. κόπτεται τὰς χ. ἀ. Sym. ⁵⁹ αὐτῷ Leo. — Ἰ. δὲ καὶ ὁ Π. Leo, ὁ Π. om. Vat. Sym. ⁶⁰ Πέρσης Vat. — τρώσαντες ἐρρίψαν Leo cf. Basillii c. 2 ubi ipse Georgii continuator Jacobitzens ab Apelate filio Persis distinguit. — ξ. τὸν B. ἀνελθὼν κ. ἀπερ. Vat. — αὐτὸν om. Sym. ⁶¹ Τὸν δὲ λοιπὸν ἱσταμένον ἔξω πρὸς παραφυλακὴν, ἐπὶ ἀμφοτέροις ἠνώθησαν, Ἀσουλαιῶν ἔφη Sym. Πρὸ τῶν θυρῶν δὲ φυλάττοντες Ἰ. M. καὶ B. ὁ τοῦ B. π. καὶ Σ. ὁ τοῦ B. ἀδελφὸς καὶ Ἀ. ἐ. αὐτοῦ καὶ ὁ T. Vat. — οἱ ἀδελφοὶ cod. — Ἀσουλαιῶν cod. et Vat. ⁶² οὗτοι Leo. ⁶³ ὁ. οὐν Vat. ⁶⁴ τὸ γεγονός· ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ οὗτοι συνελθόντες ἐβ. τὸ πρακτέον Vat. — δὲ om. ed. ⁶⁵ Βασιλείου — πρὸς ex homoioteleuto om. cod. et Leo. — π. B. ἔφη Vat. ⁶⁶ Ἀσουλαιῶν cod. hic et infra. ⁶⁷ οἱ om. Sym. — τοῦ M. ἐξεκ. Vat. — ὁμοως ζ. Sym. ἀλλ' οὐν ζ. Vat. ἀλλὰ om. Leo — τοῦτον Vat. ⁶⁸ ἔαν — Βασιλεῖω om. Vat. χ. P. om. Sym. ⁶⁹ ὁ Χάλδος Leo. ⁷⁰ εὔρε — ὁ δὲ om. Sym. — τὸν M. ἐπὶ τῆς κ. ἐρρίμμενον, ἐκκεκομμένον τὰς χ. καὶ οἰκτρῶς ἀπολοφυρόμενον καὶ τὴν ἀνηλεῖ καὶ ἀπιστον γνώμην B. αἰζῶντα Vat. ⁷¹ δὲ ἀμελιχτον ἔχων ψυχὴν γ. τὸ ξ. κ. τοῦ κ. τοῦ β. καὶ τὴν ἀνηλεῖ καὶ ἀπιστον γνώμην B. αἰζῶντα Vat. ⁷² ἦλθον κ. τοῦ π. Sym. om. καὶ διαπ. — Μαρσίνης. ⁷³ κατέβησαν δ. τὸν ὁ. E. τοῦ II. κατέλαθον καὶ τ. προσλαθόμενοι μέχρι τῶν M. παρεγένοντο Vat. ⁷⁴ καὶ διὰ τοῦ τ. ἀ. τὸ πλάγιον κατέλαθον Vat. ⁷⁵ ἔως Sym. — Ἐπεὶ δὲ π. ἔτυχε τὸν τοῦ τ. περιβρομον

murum, quam Basilius manu tenens comitibus duobus impacta calce confregit, et ad portam palatii penetravit. Tum Eulogius Persa patria lingua Artabasso hetæriarchæ locutus est, ut « Michael gladio interlit, atque: Aperi, Inquit, imperatori. » Artabassus ad papiam contendens, sublatis vi ab eo clavibus, Basilio aperuit. Intro receptus Basilius palatii claves tulit, et Gregorium Philemonis dictum papiam mane instituit. Confestim vero ad Sanctum Mamantem misit, et Eudociam cum multo apparatu in palatium intulit: misso etiam Joannē præposito Decapolitissam ad proprios parentes retulit; Paulo quoque cubiculario, ut Michaelē sepeliret, mandavit. Illuc ipse profectus dextri equi quo vehebatur stragulo involutum comperit, et viscera foris pendentia: feminisque lamentatricibus et lactus pomantia: super eo celebraturis, matreque, et sororibus advocatis, in naviculam impositum ad Chrysopolis monasterium trajici præcipit, ibidemque tumulose conditum sepeliri.

μῆνα ἔφερε δὲ ἐκεῖ θρηνοῦσας 752 (καὶ ἐλεεινολογουμένας **) ἐπὶ αὐτῷ τὴν τε μητέρα καὶ τὰς ἀδελφάς ** αὐτοῦ ** καὶ εἰσαγαγὼν εἰς πλοιαρίον διεπέρασεν ἐν τῇ μονῇ τῆς Χρυσοπόλεως (καὶ αὐτὸν ἐνταφιάσας ** εἶθαψε **.

V. Regnum Basilii Macedonis.

Basilius una cum Michael annu unum et menses quatuor imperavit, et undeviginti solus; præfecto vero, et Mariano Petronæ filio, ad forum convenire, et imperatorem solum coram omni populo renuntiare jussit.

Exercitum porro in Michaelis parricidas a Deo vindictam, et quæ singuli temporibus diversis passi fuerint, referre operæ pretium duxi. Jacobitzes quidem inter venandum una cum imperatore ad

A τοῦ παλατίου· πλὴς δὲ τὴν περιφράσσουσα 751 τὸ τεῖχος· καὶ κρατήσα; Βασίλειος δούφτων μετ' αὐτοῦ (δυντῶν) ** καὶ λακτίσας κητέαζε τὴν πλάκα, καὶ εἰσῆλθε μέχρι τῆς πύλης τοῦ παλατίου. Εὐλόγιος δὲ ὁ Πέρσης ἐλάλησε τῇ αὐτοῦ γλώττῃ Ἀρταβάσδω ** ἑταιριάρχη ὡς ὁ Μιχαὴλ εἶπε: ἐτελεύτησε, καί, ὧ Ἀνοῖξον τῷ βασιλεῖ **. » Καί ὁ Ἀρταβάσδος, εἰσδραμῶν πρὸς τὸν πατίαν ** καὶ ἄρας ἀπ' αὐτοῦ τὰς κλεῖς βιαίας, διήνοιξε: (τῷ βασιλεῖ **). Καὶ γενόμενος ἐνδοθεν Βασίλειος ἦρε τὰς κλεῖς τοῦ παλατίου ἐπὶ χεῖρας; ** καὶ τῇ ἑωθεν Γρηγόριον τὸν ἐπιλεγόμενον τοῦ ** Φιλήμονος ἐποίησε πατίαν· παρευθὲ δὲ ἀποστέλλει ἐν τῷ ἁγίῳ Μάμαντι, καὶ εἰσῆγαγεν ** Εὐδοκίαν τὴν τοῦ Ἰγγερος μετὰ δόξης πολλῆς ἐν τῷ παλατίῳ. Ἀπέστειλε ** δὲ καὶ Ἰωάννην πραιποσίτον τοῦ ἄραι **

B τὴν Δεκαπόλιτισσαν καὶ πρὸς τοὺς ἰδίους γονεῖς ἀπαγαγεῖν. (Ἀπέστειλε δὲ) ** καὶ Παῦλον κοιτωνίτην τοῦ ἐνταφιάσαι ** Μιχαὴλ· καὶ ἀπειλῶν εὔρεν αὐτὸν ἐντετυλιγμένον ἐν τῷ σαγίσματι ** τοῦ δεξιῦ ἱκποῦ οὐ φλαυνεν (καὶ τὰ ** ἔγκρατα αὐτοῦ ἔξω ἐκκρεμάμενα ἔθαψε **.

Ε'. Βασιλεία Βασιλείου τοῦ Μακεδότος.

** Βασίλειος ἐβασιλευσε μετὰ Μαχαίλ ἔτος α' ** (καὶ) μῆνας θ' καὶ μόνος; ἐτη ἰθ'· προστάξε ** δὲ τῷ ὑπάρχῳ (καὶ) Μαρνανῶ υἱῷ Παιτρωνῶ (ἀνελθεῖν ἐν τῷ φόρῳ) καὶ ἀναγορεύσαι; αὐτὸν (μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ μόνον) βασιλέα **. C

(2) ** Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην γράψαι; (τὴν) παρὰ (τοῦ) Θεοῦ γενομένην ἐκδίκησιν εἰς τοὺς τὸν Μιχαὴλ διαχειρισμένους (καὶ ἃ πέπονθεν ἕκαστος αὐτῶν (ἐν) διαφόροις καιροῖς). Ὁ μὲν οὖν ὁ Ἰακωβίτζης κυνη-

Varis lectiones et notæ.

διαφ. δυοὶ ὁ Β. τῶν μετ' ἃ. ἑκατέρῃ χειρὶ προσεδασθεῖς (sic) λᾶξ ἐναλλόμενος τὴν π. κ. καὶ μ. τῆς τῷ π. πύλης εἰσῆλθουσαν Vat. π. δὲ ἦν φ. τὸ τ. Sym. ** δυντῶν om. Sym. ** τῷ ε. Ἄ. τῇ ἰδῆ διαλέκτῳ ἐλ. ὡς ξ. μὲν ἀνήρηται Μ. Βασιλείος δὲ ἐληλ. τῆς βασιλείας κρατήσων Vat. ** τὸν βασιλέα Leo, τὸν Βασιλείου Sym. — Ὁ δὲ Ἄ. δραμῶν Sym. Ὁ δὲ εἰσδρ. Vat. ** καὶ τοῦ παπίου βία ἀποσπίστας τὰς κ. ἀνοῖξε Vat. ** τὸν Βασιλείου Leo, om. Sym. — ὅς εἰσελθὼν κατέσχε τὰς κ. καὶ ε. προβάλλεται π. τὸν τοῦ Φ. Γρ. καὶ ἐν τῷ ἁγ. Μ. ἄπ. τὴν τοῦ Ἰ. Ε. μ. δ. π. ἐν τῷ π. ε. Vat. ** Ταῦτα δὲ γέγονε κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ἐν τῷ ἑτῆρ' ἔτει καὶ νυκτὸς τρίτης ὥρας, ἐπινεμήσας ἃ καθ' ἣν ἐπιφώσκουσαν εἶχεν ἡμέραν Θέκλας τῆς πρωτομάρτυρος Sym. ** ἐπ. τοῦ om. Vat. ** εἰσάγει Ἐ. τὴν τοῦ Ἰγγηρος Sym. ** Ἰω. δὲ πρ. ἐξ ἁπ. ἄρα τὰ τὴν Δεκαπόλιτισσαν τοὺς ἰδίους ἀποκαταστήσαι γονεῦσι Vat. ** ἀπαγάγοι Sym. om. ἄπαγ. ** ἄπ. δὲ om. Sym. ** κηδεύσαι τὸν Vat. — ὅς παραγενόμενος ε. Vat. ** ἐν τῷ σ. τοῦ δ. ἰ. ἐν ἐν τῷ τετρώρῳ αὐτὸς φλαυνεν ἄρα μὲν ἐντ. Vat. ** καὶ τὰ — ἐκεῖ om. Sym. — οἰκτρῶς; τὰ δὲ ε. Vat. — ἔξωθεν Leo. — ἐκκεχυμένα χαίμαί Vat. — εὔρες Leo. — κατέλαθε δὲ θ. Vat. ** καὶ ἐλ. om. Vat. — καὶ τὴν Leo. ** καὶ τὴν ἀδελφὴν ἃ. Sym. — καὶ τὰς ἃ. δ. Vat. ** καὶ ἐπολοφυρομένας ἐλεεινῶς Vat. — καὶ ἐλεεινολογουμένας αὐτὸν Sym. — πλοιαρίῳ οὖν τὸ σῶμα ἐμβάλων ἐν Vat. ** x. ἃ. ε. om. Vat. Sym. — ἐνταφιάσασαι ed. ** Ταῦτα δὲ γέγονασι κατὰ τρίτην ἡμέραν ἐν τῷ [ετῆρ' ἔτει] καὶ νυκτὸς τρίτην ὥραν ἐπινεμήσων πρώτῃν προδιδασθέντι, καθ' ἣν ἐπιφώσκουσαν εἶχεν ἡμέραν φ. τῆς πρ. Vat. e Symeone. ** Ὁ δὲ Vat. ** Τῷ ετῆρ' ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ὡς εἶδ. Β. — ὁ Μακεδῶν ed. Sym. qui plura adiungit de Basilii origine. — καὶ om. Sym. Vat. ** Μονοκράτωρ δὲ γενόμενος τῷ ἐπ. διεκλεύσατο ἐν τῷ φ. ἀνελθόντι τὴν ἀναγορεύσειν τοῦτο ποιήσασθαι· καὶ οὕτως ἀνηγόρευτο Vat. — ὑπάρχῳ Leo Sym. 2. — καὶ om. ed. Vat. Sym. ** ἄν. ἐν τῷ φ. εἰ μ. π. τοῦ λαοῦ om. Sym. ** Ὀρῳφας δὲ, τοῦ πλωμένου στρατοῦ (στρατηγός Sym. 2) ὑπάρχων τότε (χρηματίζων καὶ Sym.) καθηγεμῶν, συναίε τὸ πραχθὲν παρὰ Βασιλείου, φιλοδοξοῦντος τε ἅμα (καὶ φιλοδόξοτος; ὢν Sym.) πρὸς ἐκδίκησιν Μιχαὴλ Βασιλείως ἐκαικίητο (κεκίηται Sym.) Οὗ τῷ αὐτοκράτορι ἐσημανθέντος, τοῦτον μετακαλεῖται (τ. μ. δ αὐτοκράτωρ Sym.). — Καὶ τὰ μὲν πρώτα λόγους αὐτὸν (αὐτῷ Sym.) ἐφυβρίστοις ἐπαπειλεῖ, ἔπειτα ἀποδοχῆς ἀξίῳ ἀνθ' ὧν ὑπὲρ δεσποῦ τοιαῦτα τετολημῆκίαι προήρητο (προήρηται). Ἄλλα δὲ καὶ χρόνον προσεθηκότος, ἐπ' αὐτῷ τοσοῦτον πεπληροφόρητο (πεπληροφόρηται Sym.) ὥστε καταλιμπάνειν αὐτῷ τὴν πόλιν ἐξῶν κατ' ἐχθρῶν Vat. ** Ὅπως; τὸν βίον κακῶς κατέλυσαν οἱ συναρμάτων Βασιλείῳ πρὸς τὴν σφαγὴν. Τοὺς δὲ συναραμμένους τῷ βασιλεῖ πρὸς τὴν τοιαύτην ἐγχείρησιν οἶα μετῆλθε δίκη καὶ οἷος ἕκαστος. κακοῖς συνεκώρθηεν (ἀναγκ. ἡγ.) Vat. Ἄ. δὲ ἐστὶ καὶ π. ὅν γ. ε. ε. τ. τὸν Μ. δ. γρ. Sym. 3. ἰ καὶ Leo et Sym. τὴν, τοῦ εἰ καὶ — καιροῖς; om. Sym. Ὁ μὲν γάρ ἰ. Vat. Ὁ μὲν ἰ. Leo. — τῷ βασιλεῖ ἐν τῷ φ. συγκ. Vat.

Philosophus ad columnam sub aliis structuris stans cum duobus aliis servatus est, necnon alii quinque sub ambone forte sedentes.

Cæterum imperatorem ad ecclesiam accedentem et jamjam sacrorum participem futurum, prædonem et homicidam, sacræque communionis indignum Photius patriarcha vocabat. Ille furore percitus Romanam misit, et Romanis episcopis deferentibus, scriptam in eum sententiam obtinuit, eundemque throno deturbavit, et Ignatium sanctissimum patriarcham secundo instituit.

Ex Eudocia vero Ingeris filia Alexander imperator natus est. Hic puer Basilii fuit legitimus. Imperator vero adversus Agarenos circa Tebricem habitantes armavit, et commissa pugna superatus est, renovatisque præliis Romanos plures Agarenorum armis amisit. In illa autem imperatoris fuga Theophylactus. Abastactus, Romani qui deinde imperavit pater, imperatorem ab Agarenis ferme captum liberavit. Quem acquisitum imperator postmodum agnovit: plures enim imperatori dicebant: « Ego sum qui liberavi. » Ille vero, honore contempto, fundum imperatorium expetiit, quem et impetravit. Reversus in urbem imperator Christophorum generum in Tebricem misit, et maxima victo-

Α Αὐτὸς δὲ (δ^ο φιλόσοφος εἰς κίονα) ὑπὸ συστημάτων²² σταθεῖς μετὰ²³ ἑτέρων δύο ἐσώθη, καὶ ἕτεροι ε²⁴ μόνοι ὑποκάτω τοῦ ἀμβωνος.

²⁵ (3) ²⁶ Φώτιος δὲ ὁ πατριάρχης, ἐλθόντος τοῦ βασιλέως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ μέλλοντος αὐτοῦ²⁷ κοινωνεῖν, τοῦτον λησθῆναι καὶ φονεῖα εἶλεγε καὶ ἀνάξιον τῆς θείας κοινωνίας²⁸. Ὁ δὲ θυμωθεὶς ἀπέστειλεν ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἤγαγε τόμον μετὰ **755** Ῥωμαίων²⁹ ἐπισκόπων, καὶ τοῦτον τοῦ θρόνου³⁰ ἐξέωσε, καὶ προσεχειρίσατο Ἰγνάτιον τὸν ἐν ἁγίαις πατριάρχῃν τὸ δευτερον.

³¹ (6) ³² Ἐγενήθη δὲ Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆς τοῦ Ἰγγηρος Εὐδοκίας, οὗτος παῖς³³ γνήσιος ὢν Βασιλείου. ³⁴ Ἐστράτευσεν³⁵ δὲ ὁ βασιλεὺς κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν τῶν εἰς Τηβρικήν,³⁶ καὶ πόλεμον³⁷ συνάψας ἤτηθῆναι καὶ πολλὰς συμβολὰς Ἀγρηνοῖς πολλοῦς τῶν Ῥωμαίων ἀπεβάλλετο. Ἐν δὲ τῇ τοιαύτῃ φυγῇ³⁸ τοῦ βασιλέως Θεοφύλακτος ὁ Ἀδίστακτος³⁹, ὁ πατὴρ Ῥωμανοῦ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος, διέσωσε τὸν βασιλέα παρὰ μικρὸν ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν κρατούμενον· ὃν ἐπιζητήσας ὁ βασιλεὺς μετὰ ταῦτα, καὶ εὐρῶν, καὶ γνωρῖσας (πολλοὶ⁴⁰ γὰρ εἶλεγον τῷ βασιλεῖ ὅτι ἐῤῷω)⁴¹· ὁ δὲ, τὴν τιμὴν ἀφείλες, τόπον βασιλικὸν ἤτησας, οὗ καὶ τετύχηκεν⁴². — ⁴³ Ὑποστρέψας⁴⁴ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ

Variae lectiones et notæ.

²² ὁ φ. εἰς κ. om. Vat. ²³ π. συστήματι Vat. συστημάτ. cod. συστημάτων Leo, συστημάτων Sym.— στήξ τὸν θάνατον ὑπέφυγε μ. καὶ ε. δύο καὶ ἄλλοι δὲ ε' ὁ. τοῦ α. διεσώθησαν Vat. ²⁴ καὶ Sym. Vat.—ἐτέρους δύο διέσω. Leo. ²⁵ θ' Sym. ²⁶ 867. ²⁷ Τοῦ δὲ β. ἐν τῇ ε. ε. καὶ τῆς ἀγράφτου θυσίας μεταλαβεῖν βουληθέντος ὁ π. φ. τῆς θ. αὐτὸν ἀπέργε μεταλήψεως, ἀνδροφρόνον ἀποκαλῶν καὶ λ. καὶ τῶν ἀγράφτων μυστηρίων ἀν. Vat. ²⁸ αὐτ. cod. αὐτὸν Leo? om. Sym. 6. ²⁹ Ἐφ' οἷς θ. ὁ Βασιλεὺς ἐκ Ῥώμης ἐπισκόπους ἐλάβειν παρεσκεύασε τόμον ἐπιπερομένους τοῦ πάπα καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θ. τ. ἐξώθησεν Vat. ³⁰ Ῥωμαί. ἐπισκόποι. cod. Ῥωμαῖοι ἐπισκόποι? ³¹ αὐτοῦ Leo, bis. — καὶ ἀναβιβάζει πάλιν Ἰ. Sym. ³² 871. ³³ Τῷ ε' αὐτοῦ εἶπε τῆς κγ' τοῦ Ν. μνήδος ἐγ. Ἄ. β. ἀπὸ τῆς Ἰ. Ἐ. γ. π. τοῦ Β. Sym. 8. ³⁴ π. γνήσιος καὶ γν. Β. Leo. ³⁵ 872. ³⁶ Περὶ τῆς ἐκστρατείας Βασιλείου κατὰ τῶν ἐν Τεβρική καὶ τῆς τῆς τοῦ ἤτης Vat. — Ἐκστρατείας Sym. 8. ³⁷ ἐν τῇ Τιβερική—Ἄ. Vat.—εἰς τὴν βρικήν cod. Τιβρικής Leo. Ἀφρικήν Sym. ³⁸ καὶ πολέμους ed. Sym. πολλοὺς εἰς πάντας ἤτ. καὶ π. τῶν Ῥ. α. Sym. καὶ διαφόρους πολέμους τούτοις συμβ. ἤτ. καὶ π. τῶν Ῥ. ἀπέβαλε Vat. ³⁹ φεύγοντα δὲ αὐτὸν ἐν τῷ πολέμῳ φ. διέσωσεν ὁ. Ἄβ. ὁ π. τοῦ μ. τ. β. Ῥ. μικροῦ γὰρ ἐδέησε τοῦτον ὑπὸ τῶν Ἄ. σχεθῆναι Vat. μέλλοντα δὲ κρατηθῆναι καὶ αὐτὸν τὸν β. θ. ὁ Ἄβ. δ. ὁ π. Ῥ. τοῦ μ. τ. β. Sym. om. δν—τετύχησε. ⁴⁰ Ἄβηστ. Leo. ⁴¹ Πολλῶν δὲ λεγόντων τῷ β. ὡς αὐτὸς εἴη ἕκαστος ὁ τοῦτον διασωσάμενος, ἐκείνος ἐξήτει (sequentia legi non possunt) ἐν τῷ τῆς διωξίσεως ἀναφανέντα καιρῷ, καὶ δὴ γνωρῖσθῆναι τὸν Θεοφύλακτον ἐμὲλες τοῦτον τιμῆς ἀξίον· ὁ δὲ ταύτην ἀποσιώσμενος, τ. αὐτῷ ἀποχωρισθῆναι ἤτησας οὗ καὶ ἐπέτυχεν Sym. ⁴² τέτυχεν Leo. ⁴³ Περὶ τοῦ Ἀνδρέου τοῦ Σκυθίου, δς κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐξελεθῶν εἰς αὐτοὺς ἤφαισεν. Ἐπεὶ δὲ ἡ τῶν Ἀγαρηνῶν ὄφρυς ἐκορύσσετο, ὡς μέχρι τῶν Μελαγίνων ἐλάσας στρατὸν, Ἀνδρέαν τινὰ στοχασάμενον (στοχασάμενος?) ὁ βασιλεὺς, ἀνδρα πολυφρόνα καὶ πολυπειρίας μετόχοντα, οὐχ ἦτρον δὲ καὶ ἀνδρείας, κἀν ἐπεκέκρυπτο, καθὼς ἡ τῶν πραγμάτων ἀλήθεια παρεγύμνωσεν. Οὗτος Σκυθίων ἐσπερίων ἐξώρηστο, ὑποστράτηγον δὲ τοῦτον τοῦ κατὰ (τὸ Gen. 115,5) Ὀφίκιον προτίθησι θέματος, δς τοῖς πολεμίοις παρεμβάλων μέγιστην ἐργάζασατο νίκην. Διὰ τοῦτο μετὰ γε πατρικιοτήτος; (πατρικιοτήτα Gen.) τῆς τῶν σχολῶν (εὐμορεῖ κυριότητος Gen. Coni. 50, Ced. 216,17)· καὶ μετὰ τοῦτο ἐπιλήρητο μάγιστρος. — Ὁ δὲ Χρυσόχειρ σὺν Καρδέα καὶ Καλλίστῳ πλείστα (πλείσται cod.) κατὰ (κατὰ Gen.) Χριστιανῶν (Χριστιανούς Gen.) τεκτηνάμενος ὡς καὶ ὁ τοῦτο πατὴρ καὶ μέχρι Νικομηθείας καὶ Νικαίας διελεθῶν, ἀλλὰ μὴ καὶ εἰς τὸ τῶν Θρακησίων θέμα μέχρις Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου κατήτησεν, οὗτινος τῷ ναῦ [οἱ] σὺν αὐτῷ ἐντυχόντες εἰσηγάγον τὰ ἄλλα αὐτῶν, ὅθ. (ἔθεν?) γράμμασιν εἰρηνικοῖς χρησάμενος πρὸς αὐτὸν εἰς (ὁ δὲ βασιλεὺς ὡς πέθει· συνθέσασαι τῇ εἰρήνῃ). Ὁ δὲ αὐτὸς Χρυσόχειρ ἐν τῷ τοῦ Χριστιανοῦ θέματι εἰς Ἀγρῶνας εἰσῆλθων, εἰς τὸ Σίδωρον [δὲ ὁ] δομῆστικός· καὶ τοῖς στρατηγέταις τῶν τε Ἀρμενιακῶν καὶ Χαρσιανοῦ προστέταγε διεπιπῶν· « Ἀρατε τοὺς ὑπὸ χεῖρα ὑμῶν δεχοντας καλλιππους ὄντας καὶ διαπάντας ὡσεὶ ἡμερῶν δύο καὶ δέκα, καὶ παρατρέχετε τὸν Χρυσόχειρα. » Ὁ δὲ Χρυσόχειρ ἀπελθὼν νυκτὸς πρὸς τὸν Βαθυρῶνα ἐσκήνωσε κάτω· οἱ δὲ στρατηλάται εἰς τὸν ζυγὸν προσανέδησαν καὶ ἠύλισθησαν εἰς τινα τόπον ὠνομασμένον Ζωγολόγον· οὗτος γὰρ ἐστὶν ἐκ πετρῶδους συμπήξεως [δυσανάδατος ἐν φ εὐη πολυδενδρος πέφυκαν Gen. 121,16-125,9 cf. Coni. 41.]

Τῶν σὺν στρατηλατῶν κείσε σκηνωσάντων, φιλονεικία τις ἀνέκυψεν ἀνδρική, τῶν ἀρχόντων ἀλλήλοις ἀντιριζόντων, τίνες ἀν εἶναι (εἶεν) κρείττους, ποτέρους (πότερον) οἱ ἀπὸ τοῦ τῶν Ἀρμενιακῶν θέματος ἢ τοῦ Χαρσιανοῦ (Χαρσιανοῦ) ὡρμημένοι. Τῶν οὖν Χαρσιανιτῶν φιλονεικούντων τὰ προσεβία αὐτοῖς ἐπιδούνα

⁴⁴ Ὑποστρέψωντος δὲ τοῦ βασιλέως Sym.

πόλει, ἀπέστειλε **756** Χριστοφόρον γαμβρὸν αὐτοῦ *A ria politus, locum vastavit, et ad solum usque in Τῆ θρι κῆ* ⁸², καὶ νίκην μεγίστην ἐποίησε ⁸¹ καὶ ἐπόρθησε ταύτην καταστρέφας ἕως ἐδάφους ⁸³.

757 (7) ⁸⁴ Ἰγνάτιος δὲ ὁ πατριάρχης ἠκόδομησεν ἐκκλησίαν εἰς τὸ ἐμπόριον Σατύρου ⁸⁷ παρακαλλῆ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ ἀνατόλιου, ⁸⁸ καὶ μονήν ⁸⁹ πεποίηκεν ἀνδρείαν, ἐνθα καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπόκειται.

758 (8) Θέκλας δὲ τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως ⁹⁰ ἀποστείλας πρὸς τὴν βασιλέα δι' ὑπόμνησιν τινα μῆτριον ἔνθα αὐτὴν ⁹¹ ἀνθρωπων, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, ὅτι ⁹² « Τίς ἔχει ⁹³ τὴν κυρίαν σου; » Ὁ δὲ εἶπεν ⁹⁴. « Ὁ Νεατοκομίτης. » Παρευθὺς ⁹⁵ δὲ ὁ βασιλεὺς ἀποστείλας ἤγαγεν αὐτὸν καὶ τύφας ἀπέκειρε ⁹⁶ καὶ τὸ μοναχικὸν σῆμα ἐνέδυσεν αὐτὸν. Ὁσαύτως δὲ καὶ Προκόπιον (188^b) τὸν πρωτοβεσιτάριον αὐτοῦ ἀποστείλας ἔτυψε τὴν Θέκλαν, ὃς

Ignatius autem patriarcha ecclesiam insignem ad Satoris Emporium sub Orientis archistrategi nomine constructam virorum effecit monasterium, ubi corpus ejus depositum est.

Thecla vero imperatoris sorore ad imperatorem hominem quemdam animum simplicem cum supplicii libello mittente interrogavit eum imperator : « Quis dominam tuam habet ? » Respondit ille : « Neatocomites. » Quem cum subito adduci jussisset imperator, verberibus affectum totondit, et monastico habitu induit. Procopio pariter protovestiaro ad Theclam misso, plagis impositis divitias omnes, quae deinde fisco additae sunt, sustulit : Neatoco-

Variae lectiones et notæ.

δοῦναι ἢ τοῖς ἑτέροις, οἱ Ἀρμενιοὶ ἀντίπουν· « Τί φιλονεικεῖτε; πρακτικῆς (πρακτικῶς Gen.) τοῖς πολεμίοις παρεμβάλομεν ἀμφω· καὶ τότε φανερωθεῖ ἕκαστος. ὁποῖος ἀνδρείωτερος τυγχάνει. » Καὶ ἡ πόλις τοῦ συγκρηθέντος, κατεδίωξαν τοὺς ὑπαντιοῦς οἱ Ἀρμενιοὶ ἀπὸ τοῦ Βαθυβύρακος ἕως τοῦ κατωνομασμένου Κωνσταντίνου βαρῶν γαλαπῶς συγκόπτοντες Gen. cf. Coni. 42.)

Θάνατι τοίνυν τοῦ (τὸν) Χρυσόχειρα ὁ Πουλᾶδης πῖλον ἐνέδεδυμένος — προκεκράτητο δὲ κατὰ Τεφρικὴν καὶ τῷ Χρυσόχειρι προσώκιστο — καὶ ἐκεκράγει διαπρωσίως· « Ὀδὲ ὁ στρατηλάτης, ὥδε ὁ δομestικός τῶν σχολῶν· » καὶ ὁ Χρυσόχειρ εἶπε πρὸς τὸν Πουλᾶδην· « Τί σοι κακὸν ἐνεδειξάμην; » Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν· « Πλείστα καλὰ μοι πεποίηκας. » Ὁ δὲ Χρυσόχειρ τῆς πρόσω φυγῆς ἴεμενος, εἰς τινα τάφρον ὁ ἵππος αὐτοῦ διώκλας διελθεῖν· ὃν ἐκείσε διελθεῖν ἀσγολούμενον ὁ Πουλᾶδης διὰ τῆς μασχάλης (κατὰ τὴν μασχάλην Gen.) τιτρώσει κοντῶ καὶ αὐτὸν κατεκρήμνισε. Καταθὰς οὖν ὁ θεράπων αὐτοῦ ᾧ Διακονεῖς τῆς φημιζόμενον, ὃν Ἀέων ὁ βασιλεὺς ἀλλοιωθέντα τὴν πρὸς τὸ κρείττον ἀλλοίωσιν ἐκ τῆς μυσαρᾶς θρησκείας τῶν Παυλικιστῶν προχειρίσατο μηνσουράτορα — τούτου τὴν κεφαλὴν βαστάσας (βαστάξας Gen.) ἤξισσε κομιδῆς ἐνθεὶς τοῖς αὐτοῦ γόνασιν· ὃν εὐρηκότες οἱ στρατηλάται κατέσχον καὶ διατεμόντες τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν τῷ βασιλεῖ προσήγαγον (Coni. 43). — Συναποστέλλει δὲ τῷ δομestικῷ Ἀνδρέᾳ ὁ βασιλεὺς Χριστοφόρον τὸν αὐτοῦ γαμβρὸν ἐν τῇ Τιβρικῇ, οἱ κατὰ κράτος τρεψάμενοι τοὺς Ἀγαρηνοὺς τὴν πόλιν ἐπόρθησαν καὶ ἔ. ἔδ. κατέστρεψαν Vat. ⁸¹ τῇ Ἀφρικῇ Leo, Sym. τῇ βρικῇ cod. ⁸² ποιήσας ἐκπορθῆσεν Leo. ⁸³ Ἐν ταῦταις ταῖς ἡμέραις καὶ Φωκῆς ἦν ἐν Καππαδοκίᾳ, ὃς πρόπαπτος τοῦ μετὰ ταῦτα βεδοσιλευκίτης Νικηφόρου ἐτύγχανεν ὢν, βωμολέτηται σώματος καὶ ψυχῆς γενναϊότητι τὸν κατ' αὐτὸν διαφέρων ἀπάντων, δηλὸς κατέστη τῷ βασιλεῖ, ὃν καὶ τουρμαρῆχην πεποίηκε, Νικηφόρον τε τὸν αὐτοῦ υἱόν, ἕνα τῶν οἰκείων πεποιηκῶς εἶχε παρ' αὐτῶ, τὸ τε ἀστέιον τοῦ νεανικοῦ (νεανίου) καὶ τὸ ἐκ πρώτης τριχῆς διαφανέμενον παράστημα προωόμενος, οὗς ἀμφοτέρω εἶχε μεθ' αὐτοῦ ἐν τῇ κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐστρατείᾳ, ἥδη δὲ τὸν Νικηφόρον ἀνδρωθέντα καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας ἔλασαντα τῷ τοῦ μαγλαβίτου τετιμμηκεν ἀξιώματι.

Ἐπει δὲ τὸ τε τῆς ἡλικίας ἀνάστημα καὶ τὸ τῆς ψυχῆς παράστημα καὶ τὸ τῆς ὕψεως ἀειδὲς (εὐειδὲς ?) καὶ τὸ τῶν ἠθῶν εὐπρεπὲς ἀγαπήτην τὸν ἄνδρα τῷ βασιλεῖ κατεστήσαντο, πρωτοστράτορα τοῦτον προβάλλεται, οἶκον ὠριεῖται μέγιστον, ἐγγίστα τῆς πρωτομάρτυρος Θέκλας τυγχάνοντα, ὃν αὐτὸς τῷ υἱῷ Βάρδῃ τῷ μετὰ ταῦτα τῇ τοῦ Καίσαρος τιμηθέντι ἀξία ὑπὸ Νικηφόρου βασιλέως, υἱοῦ μὲν αὐτοῦ, ἐκγόνου δὲ Νικηφόρου, ἀπεχαρίσατο.

Οὗτος τοίνυν καὶ στρατηγὸς ἐν τῷ τοῦ Χαρισσανοῦ προβάλλεται θέματι, καὶ πολλὰς ἀνδραγαθίας κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐνδειξάμενος καὶ διαφανὲς καταστάς ἐκ τῶν πράξεων, καὶ μονοστράτηγος τῶν δουρικῶν θεμάτων προβάλλεται, Θράκης φημι καὶ Μακεδονίας καὶ Κεφαλληνίας, Λογγιβαρδίας καὶ Καλαβρίας. Οὗτος γὰρ ἰκανωτάτος τε καὶ ἀξιομάχος ἔδοξε πρὸς τὴν τῶν Ἀφρικῶν ἐπὶ Ῥώμην ληϊζόμενων τε καὶ πορθούντων καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς περικοπτόντων ἀρχῆς, αὐτὴν τε τὴν Σικελίαν καὶ Καλαβρίαν καὶ Λογγιβαρδίαν· πόλεις γὰρ ὅλαι ὑπ' αὐτῶν ἔλασαν, ἦ τε Ζόρρηντος καὶ ἡ Βάρης καὶ ἡ ἁγία Σεθηρίνα καὶ Τοργίνα καὶ τὸ Ταυρομένιον, αἱ Τροπαί τε καὶ ἡ Ἀμάντεια.

Οὗτος οὖν ὁ γενναϊώτατος, ἐκεῖ κατελθὼν, ὥσπερ τι καρτερώτατον ἔρυμα τὴν τοσαύτην ἐπιφορὰν τῶν Ἀγαρηνῶν ἀνεχάϊσεν· ἔπειτα περινοίας τούτους στρατηγικαῖς διαλύσας καὶ πολεμικαῖς παρατάξει τροπωσάμενος, τὰς τε πόλεις Ῥωμαίοις ἀνέλωσε καὶ ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἤγαγε χεῖρα, ὅσα τε κατεβλήθησαν τῶν τειχῶν ἀνεκαίψασα, καὶ Ῥωμαϊκῆς δυνάμει ταῦτα κατοχυρώσας καὶ πληθῶν Ἀρμενίων ἐνοικίσας αὐτοῖς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ δούλους χιλιούς ἐν τούτοις κατασκευάσας καὶ οὗς ἡ περιφανεστάτη καὶ εὐγενὴς Δανιηλίνα ἐκείνη τῷ βασιλεῖ ἔδωκῆσθε... τὴν ἔτι περιλειφθεῖσαν πόλιν ἐπολιόρχει Ἀμάντειαν. Καὶ οὗτος μὲν οὕτως ἐν τοῖς δουρικοῖς διέπρεπε θέμασι (Coni. 71, Ced. 236, 8—18).

⁸⁴ Τῷ ζ' εἶσι αὐτοῦ Ἰ. ὁ π. τὴν τοῦ Σ. ἔ. εἰς ὄνομα τοῦ ἁ. τοῦ ἁ. ἐποίησε Sym. — οἰκοδομήσας Leo. — ἔ. ἰδομήσατο περ. καὶ ἀξιοθέατος εἰς τὸ τοῦ Σ. ἔ. ναὸν αὐτὴν κατονομάσας τοῦ Vat. ⁸⁷ Σάτωρος Leo.

⁸⁸ ἐπ' αὐτῶ δὲ καὶ Vat. ⁸⁹ μ. ἀνδρῶν κατασκευάσαν ἀσκητῶν ἐνθα καὶ τὸ λείψανον ἁ. κατετέθη Vat. — ἀνδρεῖον Leo, ἀνδρῶν ἐργάσατο, ἐνθα καὶ ἐτάφη κτλ. Sym. loco-historiae de Thecla Michaelis sorore.

⁹⁰ τοῦ β. ἀδ. διὰ τ. χρεῖαν π. τ. β. ἁ. ἀπ. οἰκείον ὃς περὶ τὸ λέγειν ἀστέιος ἦν Vat. ⁹¹ τὸν ed. et cod.

⁹² ὅτι om. Vat. ⁹³ φρεῖ Vat. ⁹⁴ ὅτι Leo. ⁹⁵ Εὐθύς Vat. ⁹⁶ σφόδρα τὸ μ. ε. ἐν. ἀπέστειλε δὲ καὶ Ἡρ. τὸν ἁ. πρ. πρὸς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, ὃς ταύτην ἔτυψε σφοδρῶς καὶ τὰ προσόντα αὐτῇ ἀφελόμενος τῷ β. ἔ. Μ. τ. ε. δὲ ὁ β. τὸν Ν. ὁ. ἐν τῇ μ. ἔ. πεποίηκεν Vat.

mitem vero œconomum in Magna ecclesia postmodum instituit.

Idem imperator Hebræos omnes, qui tunc temporis sub ejus potestate reperiebantur, baptismum subire coegit, suscipientibus eos viris in dignitate constitutis, ipsoque imperatore eos benigne et liberaliter habente.

Nicolaum autem, de quo superius sermo habitus, Androsalites nomen, Sancti Diomedis mansionarium, cui martyr, ut dictum est de Basilio, apparuit, œconomi et syncelli dignitate decoravit. Joannem vero alterum ejus fratrem, Bigæ drungarium, fratremque tertium Paulum sacelli præpositum, quartum denique generalem Logothetam creavit. Nicolaus syncello postmodum mortuo, corpus ejus ad Arcadianos sepelierunt in propria domo, qua prædium est Sancti Constantini.

Cœpit autem imperator terram fodere non longe a palatio; ad ædificandam enim novam ecclesiam plurimas domus emerat. Porro Syracusas ab Agarenis vastari imperatori nuntiatum est. Navalibus vero copiis circa novæ ecclesiæ structuram et aggerum effossionem occupatis, id exercitui populoque moram attulit et priusquam deinde imœroretoria classis adventaret, Syracusana civitas deditio-nem fecit, de quo imperator plurimum indoluit.

Nicetas autem, Xylinitæ filius, mensæ præpositus, cum secreti ad Augustam amoris delatus fuisset, hunc imperator detonsum monachum effecit: qui sub Leone imperatore œconomus in Magna ecclesia creatus est, et vita functus in monasterio ab eo constructo depositus est. Ejus quoque sorores capillis tonsas moniales reddidit.

Cæterum æramenta plurima cum marmoribus et ex opere tessellato figuras varias et columnas ex ecclesiis et ædibus plurimis novæ alterius exstruendæ gratia sustulit imperator. Inter hæc ornamenta fuit

καὶ ἄρα· πάντα τὰ χρήματα αὐτῆς εἰσκόμισα τῷ βασιλεῖ· τὸν δὲ Νεατοκομίτην ⁸⁷ μετὰ ταῦτα ἐποίησαν οἰκονόμον ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.

⁸⁸ (9) ⁸⁹ Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἐδάπτισε (καὶ) τοὺς Ἑβραίους· ⁹⁰ πάντας ὅσοι τῷ τότε ⁹¹ χρόνῳ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ὑπῆρχον, ἀναδεξιμένων αὐτοῦ· ⁹² πάντων τῶν ἐν ⁹³ ἀξίαις, φιλοφρονησαμένου τοῦ βασιλέως πάντας Ἑβραίους καὶ ἀντιλήψεις καὶ δῶρα πολλὰ παρασχόντος αὐτοῖς· ⁹⁴.

(10) ⁹⁵ Τὸν δὲ προειρημένον Νικόλαον τὸν Ἀνδρσοαλίτην τὸν (καὶ) προσιμόναριον τοῦ ἁγίου Διομήδους, ⁹⁶ ᾧ ⁹⁷ τινι ὁ μάρτυς ἐπεφάνη, ὡς προεῖρηται περὶ τοῦ Βασιλείου, ἐτίμησεν αὐτὸν σύγγελλον καὶ οἰκονόμον, τὸν δὲ ἔτερον αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἰωάννην, ⁹⁸ δρουγγάριον τῆς βίγλης ⁹⁹, τὸν δὲ ἔτερον ἀδελφὸν αὐτοῦ Παῦλον, τοῦ σακελλίου ¹⁰⁰, τὸν δὲ ἔτερον Κωνσταντίνον, **759** γενικὸν λογοθέτην. Τελευτήσαντος; ¹⁰¹ δὲ Νικολάου τοῦ συγγέλλου, θάπτουσιν αὐτὸν εἰς Ἀρκαδιανὰς ¹⁰², τὸν ἐκτουτο οἶκον, ἐνθα ἐστὶ ¹⁰³ νῦν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου τὸ μετόχιον.

¹⁰⁴ (11) ¹⁰⁵ Ἦρξατο δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκχοῖζειν πλησίον τοῦ παλατίου πρὸς τὸ κτίσαι τὴν νέαν (ἐκκλησίαν ¹⁰⁶) οἰκήματα πάμπολλα ἐξωνησάμενος. Ἐμνηύθη δὲ τῷ βασιλεῖ ὡς ἡ Συράκουσα παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐκπορθεῖται. Ἀσχολουμένων δὲ τῶν πλωτῶν ἐν τοῖς κτίσμασι (καὶ ἐκχοῖσμασι) τῆς νέας ἐκκλησίας, ἐγένετο βραδύτης τοῦ στόλου καὶ τοῦ λαοῦ, καὶ παρεδόθη ἡ αὐτὴ Συράκουσα πρὸ ὀλίγου πρὶν ἢ φθάσαι τὸν στόλον, τοῦ βασιλέως πολλὰ (ἐν τούτῳ ¹⁰⁷) θρηνησαντος καὶ ἀποδουραμένου.

¹⁰⁸ (12) ¹⁰⁹ Νικήτα δὲ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ Σουλνίτου κατηγορηθέντος ὡς ¹¹⁰ φιλουμένου παρὰ τῆς Αὐγούστης, τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἀποκείρας μοναχὸν ἐποίησεν (ὅς ἐπὶ βασιλέως Λέοντος; γέγονεν οἰκονόμος ἐν τῇ ¹¹¹ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ· καὶ τελευτήσας τίθεται ἐν τῇ μονῇ, ἣν αὐτὸς κατεσκευάσασ· καὶ ἀπέκειρε τὰς αὐτοῦ ἀδελφάς).

(13) ¹¹² Πολλὰ γὰρ χαλκουρήματα κατέαξεν ὁ βασιλεὺς λόγῳ τῆς νέας ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ μάρμαρα ¹¹³ καὶ ψηφίδας καὶ κίονας ἐκ πολλῶν ἐκκλησιῶν ¹¹⁴ καὶ οἰκῶν ἀνάλαβεν εἰς κατασκευὴν αὐτῆς,

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁷ Νεατοκομίητα Leo. ⁸⁸ 874-875. ⁸⁹ Τῷ ζ' καὶ τῷ η' εἶτε βαπτίζει ὁ Β. π. τοὺς ὑπὸ τὴν χ. ἀ. Ἑ. δούς αὐτοῖς ἀξίας καὶ δῶρα π. Sym. ⁹⁰ Ἐβ. δὲ καὶ τ. Ἐ. ὁ β. τῶν ἀρχόντων ἀν. ἀ. ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ [ἀξίας] καὶ δωρεῶν ἐφιλοφρονήσατο Vat. — καὶ om. ed. Leo. ⁹¹ τότε τῷ ed. — χεῖρα Leo, Sym. ⁹² αὐτοῦς om. ed. ⁹³ ταῖς ed. — φιλοφρονησάμενος Leo. ⁹⁴ αὐτοῦς Leo. ⁹⁵ Ν. δὲ τὸν τῷ ἀ. Δ. νεωκρόνον Vat. τότε δὲ καὶ τὸν πρ. Ν. τὸν πρ. τοῦ ἀ. Δ. Sym. — Ἀνδρσοαλίτ. cod. Ἀνδρσοαλίτης Leo. ⁹⁶ ᾧ τινι — Βασιλείου om. Sym. — ἐπ. τὴν βασιλείαν Β. προαγγέλλων Β. — βα. cod. βασιλέως ed. — τετίμηχεν ὁ. καὶ σ. Vat. ἐποίησεν ὁ. καὶ σ. Sym. ἐπ. ὁ. καὶ σ. Leo. ἐπ. om. Vat. Sym. — ἰδ. ἀ. ἰ. ed. Sym. Vat. ἀ. ἰ. ἀδ. Leo. ⁹⁷ τῆς β. δρ. Vat. — καὶ τὸν ed. τῶν δὲ ἑτέρων ἀ. ἀδελφῶν τὸν μὲν II. τοῦ σ. τῶν δὲ Κ. γ. λ. τετίμηκε Vat. ⁹⁸ ἐπὶ τῆς βασιλικῆς σακελλίης Sym. — τέταρτον Leo. ⁹⁹ Τελ. — μετόχιον om. Vat. Sym. ¹⁰⁰ Ἀρκαδιανούς εἰς Leo. ¹⁰¹ τὸ μ. τοῦ ἀ. Κ. Leo. ¹⁰² 876. ¹⁰³ Τῷ θ' αὐτοῦ εἶται ἡ κτιζεῖν ὁ β. τὴν ν. ἐ. καὶ ἡ Σ. π. τοῖς Ἀγαρηνοῖς Sym. 11. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐ. ἀρξαμένου ἐγγίετα τοῦ π. π. τὸ τὴν ν. ἐ. δομήσασθαι, τοῦ στόλου παντὸς ἐναυθα ἀσχολουμένου, ἡ Σ. ἐπορθήθη Vat. ¹⁰⁴ ἐκχλ. om. ed. — καὶ ἐκχ. om. ed. ¹⁰⁵ ἐν τ. om. ed. ¹⁰⁶ 877. ¹⁰⁷ Τῷ ι' αὐτοῦ εἶται Νικήτα; ὁ Ξ. καὶ ἐπὶ τῆς τραπηγορήθῃ ὡς φιλούμενος Sym. 12. Τὸν δὲ ἐπὶ τῆς τραπηγορήθῃς ἐπώνυμον διαβληθέντα ὡς τῇ Αὐγούστη φιλοῦτο, ὁ βασιλεὺς ἀπέκειρε μ. ἂν μετὰ ταῦτα Λέων ὁ βασιλεὺς οἰκονόμον τῆς μ. ἐ. πεποίηκε Vat. ¹⁰⁸ ἐς — ἀδελφάς; om. Sym. — βσιλι. cod. βασιλεῖς ed. ¹⁰⁹ τῆς μ. ἐ. ed. Vat. — καὶ τελ. — ἀδ. om. Vat. ¹¹⁰ II. δὲ ed. Vat. Sym. 13 et Leo. cum γάρ post c. 12 minus; commodum videretur. — λόγου Leo, εἰς χρεῖαν τῆς εἰρημένης ἐ. καὶ πλείστα μ. ἰ Vat. ¹¹¹ μάρμαρος? (μάρμαρ. cod.) ¹¹² τε Vat. — λόγῳ ταύτης ἀναλάβετο Sym. — εἰς τὴν ταύτης κ. Vat.

ἐν οἷς ἡ στήλη Ἰστατο χαλκῆ ἡ στήμα ἐπισκόπου Α 760 φέρουσα· ἐκράτει δὲ (ἢ αὐτὴ στήλη ἡ) ἐν τῇ χειρὶ βάρβαν ἔχουσαν ὄψιν ἐντετυλιγμένην· ταύτην καταγαγόντες ἀπέθηκαν ἐν τῷ βεστιαρίῳ. Κατεβόησαν· δὲ τοῦ βασιλέως καὶ ἀπειθόντος ἔνθα Ἰστατο ἡ στήλη ὄρθη, ἐνέβαλε τοὺς δακτύλους αὐτοῦ ἐπὶ τὸ στόμα τοῦ ὄφως· ὧν δὲ ἔνδον ζῶν ὄφεις ἔδρακε τοῦ βασιλέως τὸν δάκτυλον, ὃς μόλις δι' ἀντιφαρμάκων ἰάθη, θαυμασάντων πάντων ἐπὶ τοῦτω.

(14) (189^a) Ἀλλὰ καὶ τὴν στήλην Σολομώντος ἐν τῇ βασιλικῇ οὖσαν μεγίστην κατεδάξα προσέταξεν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἐκτυπώθηναί καὶ τεθῆναι κάτωθεν ἐν τοῖς θεμελίοις τῆς αὐτῆς νέας ἐκκλησίας, ὡς περ ἠοῦσαν αὐτὸν τῷ τοιοῦτω κτίσματι Θεῷ προσάγων.

(15) Ἐπιστράτευσε δὲ πάλιν ὁ βασιλεὺς κατὰ Μελιτηνῆς, καὶ αἰχμαλωσίαν ποιησάμενος (καὶ πολλοὺς πολέμους) ὡς πάλιν.

(16) Τελευτῆ δὲ Ἰγνάτιος ὁ πατριάρχης καὶ ἀντ' αὐτοῦ πάλιν ἀναδιδάξει Φώτιον (πατριάρχην) τὸ δεύτερον (αὐτοῦ) ὁ βασιλεὺς. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐν ἔξορῃ τελευτήσαντος Φωτίου πατριάρχου, ἀπετέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ μονῇ τῇ λεγομένῃ τοῦ Ἱερουσίου ἐν τῷ Μερδοσαγάρῃ, οὐσης πρῶτον καθολικῆς ἐκκλησίας· αὐτὸς δὲ Φώτιος ἐποίησεν αὐτὴν μονὴν γυναικείαν.

(17) Πάλιν δὲ ἐκστρατεύει ὁ βασιλεὺς εἰς Γερμανίαν, καὶ ταύτην ἐκπορθήσας καὶ αἰχμαλωτίσας ὡς πάλιν.

(18) Τελευτῆ δὲ Κωνσταντίνου, ὁ υἱὸς Μιχαὴλ βασιλέως ἐξ Εὐδοκίας, ὡς δὲ λόγος, υἱὸς Βασιλείου· ὃν πολλὰ ἐθρήνησεν Βασιλείος, πολλὰ στέργων αὐτὸν, καὶ ἀπέθετο τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τοῖς τάφοις τῶν βασιλέων.

(19) Μαίω (δὲ) α ἐγκαινίζεται καὶ ἐνθρονίζεται ἡ νέα ἐκκλησία (ἡ) ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκαλώπισε κόσμῳ πολλῷ παρὰ Φωτίου πατριάρχου, τοῦ βασιλέως (ἐν τῷ ἐγκαινισμῷ) λῶρον φορέσαντος, καὶ χρήματα πολλὰ δόντος, καὶ Νέαν αὐτὴν ἐπονομάσαντος.

Variae lectiones et notæ.

Ἡ στήλη Ἰστατο χαλκῆν ἦεν ἐν τῷ Σ. Ἰστατο Vat. — Ἰσταται Sym. Ἡ ἐν τῷ Σενάτου Λεο, ἐν τῷ Σενάτω Sym. Vat. — ἔχουσα ἐπ. ed. φ. ἐπ. Vat. Ἡ ἄ. σ. om. Vat. Sym. — β. ἐν τῇ γ. ὁ. ἐγ. ἐντ. Vat. — ἔχουσα ἐπ. Leo, β. ἐντ. ἔχουσαν T. ἦγαγον ἐν τῷ β. καὶ ἔλθον ὁ β. ἔβαλε Sym. Ἡ T. οὖν κατενεγκόντες ἐν τῷ βασιλικῷ β. ἀπέθοντο Vat. Ἡ ὁ δὲ βασιλεὺς, ἐκτίσας κατελθὼν καὶ πλησὼν τῆς στήλης γενόμενος τὸν δάκτυλον ἄ. ἐν τῷ τοῦ χαλκοῦ ὁ. ἐν. στόματι. Ἡ ὦν δὲ ἐκεῖ ὁ. ζῶν ἐδ. αὐτὸν μ. δὲ I. πλείστοις ἀντιφαρμάκοις χρησάμενος Vat. Ἡ τὸν δάκτυλον Leo, Sym. Vat. Ἡ ἐξ Sym. — ἐκεῖ Leo, Vat. καὶ ἦν ἔσοθεν ἄλλος ὁ. ζῶν ὃς καὶ Sym. Ἡ τὸν δ. τοῦ β. καὶ μ. Sym. Ἡ ὁ. ἐπὶ τ. π. ed. om. Sym. Ἡ Καὶ στήλη δὲ Σ. τῇ β. ἐφροσθήκει, ἦν κ. οἰκείαν ἄ. στήλην ἐξέτύπωσε Vat. Ἡ οὐση μεγίστη Leo? — ἐν ὁ. c. I. εἰς ὄνομα ἐκτυπώσας τοῖς θ. τῆς νέας ἔ. ὡς θ. ἔ. τῷ Θεῷ προσήξεν Sym. Ἡ καὶ τ. τῆς ν. ἔ. θ. ὑπέστησεν ἄτε θ. ἔ. τῷ Θεῷ λόγῳ προσνεγκῶν Vat. Ἡ ὡς ed. Sym. ἄτε Vat. ὡστε cod. Ἡ καὶ cod. Leo. Ἡ προσάγειν? Ἡ τῷ ἰα' αὐτοῦ ἔτει ἐκστρατεύει Sym. 13. Ἡ πολλῶν Leo, Sym. λαβῶν ὅπ. Sym. Ἡ κατοροπίσας ed. Sym. Ἡ τῷ ἰβ' ἔτει τ. ὁ. π. I. καὶ π. φ. ἀναδιδάξεται Sym. 14. Ἡ ὁ ἐν ἁγίοις Λεο, ὁ μακάριος Vat. — ἄ. ἄ. π. πατρ. et ἄ. om. Vat. Ἡ Ἀπ. δὲ τὸ σ. ἐν τῇ μ. ἦν I. μὲν κατεσκευάσας καθολικὴν ἐκκλησίαν Vat. Ἡ τῆς ἔρημίας Leo. — Marδ. ed. — οὐση — ἐκκλησία? Ἡ εἰς γυναικείαν μ. μετεποίησεν Vat. Ἡ 880. Ἡ ὁ δὲ β. κατὰ Γ. ἐστράτευσεν καὶ τ. ἔ. ὅπ. Vat. Ἡ τῷ γ' αὐτοῦ ἔτει ἐκ. ὁ. β. κατὰ Γ. Sym. 15. Ἡ κατὰ Συρίας Sym. Ἡ αἰχμαλωτίσας καὶ τ. ἔ. K. δὲ ὁ ἐξ 'E. ὡς δὲ λ. ὁ. B. Sym. 15. Ἡ ὁν B. ἀμετροῦ ἔθ. π. σ. ἄ. Vat. Ἡ π. ὀρηγῆσας ἀπ. ἐν. τ. τ. β. Sym. Ἡ Πρῶτη δὲ τοῦ Μαίω μνηδὸς ἦν ἔ. π. Φ. ἐγκαινίζεται τε καὶ ἐνθ. Vat. Ἡ τῷ ἰδ' αὐτοῦ ἔτει μνηδὸς M. α' ἐγκ. καὶ ἐνθ. ἦν ἔ. π. φ. π. Sym. 16 δὲ om. ed. — ἐνθρονίζεται cod. ἐνθ. καὶ ἐγκ. Leo. Ἡ ἦν — πολλῶν om. Sym. Ἡ τοῦ β. μετὰ λῶρον προσελθόντος καὶ χ. π. διαδοῦ καὶ νέαν ταύτην κατ. Vat. — ἐν τῷ ἔ. om. ed. ἐν τῷ αὐτῆς καινισμῷ Leo.

etiam statua ærea episcopi formam referens, quæ virgam serpente circumvolutam manu gerbat, eamque loco depositam in vestiario locaverunt Profectus illic imperator, et ad locum quo statua fuerat erecta descendens, in serpentis os digitum immisit. Serpens autem ibidem vivus repertus digitum imperatoris momordit, adeo ut, quod mirum omnibus deinde visum est, adhibitis remediis vix sanari potuerit.

Statua quoque Salomonis ad basilicam stante contracta, ex ejus metallo propriam efformari, et in excavatis novæ ejusdem ecclesiæ fundamentis locari jussit: quasi Deo se in hujusmodi opere victimam offerret.

Rursum autem adversus Melitinem arma movit imperator, ex qua plurimis in captivitate ductis, et certaminibus plerisque confectis, reversus est.

Porro sanctus patriarcha Ignatius vita functus est: et in ejus locum Photius iterum ab imperatore suffectus. Photio patriarcha postmodum in exsilio mortem obeunte, corpus ejus in monasterio ad Merdosagarem, nomine Jeremia, quæ prius communis et publica exsisterat ecclesiæ, depositum est: Photius autem mulicbre reddiderat monasterium.

Rursum imperator Syriam versus in Germaniciam expeditionem suscipit, eaque vastata, et captivis abductis domum regreditur.

Constantinus, Michaelis imperatoris ex Eudocia sed, ut ferebatur, Basilius filius, moritur: ob cujus mortem Basilius luctum egit plurimum utpote sibi dilectissimum, ejusque corpus in sepulcris imperatorum reposuit.

Maii vero mensis die primo throno decoratur, et a Photio patriarcha dedicata ecclesiæ quam struxerat, et ornatu vario imperator reddiderat insignem. Ea in celebritate forum gestavit ille, pecuniarum ingentem vim distribuit, et Novam appellavit.

Cæterum Procopius protovestiarius cum thematibus occidentalibus ab imperatore missus est, Eurpraxia per Siciliam magistro militiæ institutæ. Mosulicis filio Cephaleniæ, Rabducho Dyrhachii, Oëniatæ et Apostuppe Peloponesi magistris pariter. Procopius iste post egregia facinorosa plurima et duce præclaro dignas actiones, bello tandem conserto, ab Apostuppe proditus occisus est.

Leo Salibaras Theodorum monachum Euchaitarum archiepiscopum, ceu virum pietate insignem miraculisque clarum, et futurorum notitia celebrem, ad Photium patriarcham adducit. Hunc Photius ad imperatorem Basilium defert, et ad ejus conspectum sistit. Quo delectatus imperator (ejus quippe desiderii sese episcopus componebat) virum in pretio habuit. Mœrore etenim perpetuo, ob filii Constantini mortem cui summopere afficiebatur, vexabatur imperatoris animus, et continuo amoris p' illro tabescebat: eum idcirco deludebat episcopus, et vivum se ostensurum pollicebatur: quod et præstitit. Ad saltum quippe obambulantem imperatori, spectrum quoddam Constantini specie equo insidens, et auro vestibus intertextis vestitum occurrit: quod ubi perspexit oculis, in amplexus irruens deosculatus est, ac ubi disparuit, vidisse se cum arbitrabatur nec fuisse delusum. Eam ob rem monasterium ibidem constructum sancti Constantini nomine insignivit.

His et generis hujusmodi plurimis ex Apollonii disciplina probe perspectis, præfatus Santabareus multam sibi fiduciam apud imperatorem comparavit.

Leoni porro imperii consorti Martinacii filiam locaverat imperator, quam celebratis ab Magnauram et in novemdecim accubitis nuptiis coronaverat Augustam

Exinde imperator Leo ad patrem a Santabareno reus deferitur: Gladium defert, et eo te confodere

(20) ²¹ Ἀποστάλη δὲ παρὰ τοῦ βασιλέως Προκόπιος πρωτοβεστιαρίως μετὰ πάντων τῶν δυτικῶν θεμάτων ²², ὄντος Εὐπραξίου ²³ στρατηλάτου ἐπὶ ²⁴ Σικελίαν, καὶ εἰς Κεφαλληνίαν τοῦ Μουσουλίκου, εἰς δὲ τὸ Δυρράχιον τοῦ Ῥαβδόχου καὶ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ τοῦ Ὀνιάτου ²⁵ καὶ τοῦ Ἀποστύππου. Ὅστις Προκόπιος, πολλὰς πράξεις κατεργασάμενος καὶ ἀνδραγαθίας, ἐσχάτως κολέμου γενομένου καὶ προδοθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀποστύππου, ἐσφάγη.

762 ²⁶ (21) ²⁷ Λέων δὲ ὁ Σαλιβαράς συνοφίξει Φωτίῳ πατριάρχῃ Θεόδωρον ²⁸ μοναχὸν ἀρχιεπίσκοπον Εὐχαιτῶν, ὡς εὐλαθεῖ καὶ ποιούντα τερπνὰ καὶ προορσιτικὰ. Φώτιος ²⁹ δὲ τούτων τῶν βασιλεῖ μεσιτεύει καὶ συνοφίξει, εἰς δὲ ³⁰ ὁ βασιλεὺς ἀρεσθεῖς — πρὸς γὰρ τὰς ἐπιθυμίας ³¹ αὐτοῦ δικάειτο — εἶχεν (οὖν ³² αὐτὸν) ἐν τιμῇ πολλῇ · ὃς ἀθυμοῦντα τὸν βασιλεῖα περὶ τοῦ τελευτήσαντος υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου διὰ τὸ φίλτρον, ὅπερ εἰς αὐτὸν εἶχεν, ἐπλάνα καὶ ἐπηγγέλλετο δεῖξαι ζῶντα (τῷ ³³ βασιλεῖ), ὃ καὶ ἐποίησε. Ἐν γὰρ λόγμῃ τινὶ διερχομένη τῷ βασιλεῖ ³⁴ φάντασμα συνήνησεν ἑπιπῶν χρυσοφάντον ἐνδεδυμένον, ἐν ³⁵ εἶδει τοῦ Κωνσταντίνου, ὃ καὶ ὀφθαλμοῖς εἶδε ³⁶ καὶ περιπλακαί; κατεφίλησε · καὶ γενομένου ἀφανοῦς, αὐτὸν ἰδεῖν ὑπελάμβανε καὶ ὡς οὐ πεπλάνηται ³⁷ διὸ καὶ μόνῃ ἐκείσε κτεῖσα; ἐπινόμεσεν αὐτὴν τοῦ ³⁸ ἀγίου Κωνσταντίνου.

(22) ³⁹ Τούτοις καὶ ἑτέροις πλείστοις ⁴⁰ ὡς ⁴¹ ἐκ τῶν Ἀπολλωνίου ἀκριδῶς μεμυημένος ὁ λεγόμενος Σανταβαρηνὸς ἐποίησε τὸν βασιλεῖα ⁴² πίστιν πολλὴν κεκτηῖσθαι πρὸς αὐτόν.

⁴³ (23) ⁴⁴ Ἠγάγετο δὲ ὁ βασιλεὺς γυναῖκα Λέοντι τῷ βασιλεῖ ⁴⁵, **763** θυγατέρα Μαρτινακίου ⁴⁶, ἣν καὶ ἐτίθει ποιήσας τοὺς γάμους ἐν τῇ Μανναύρῃ ⁴⁷ καὶ ἐν τοῖς ἰθ' ἀκουσίτοις.

⁴⁸ (24) ⁴⁹ Κατηγορήθη δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Σανταβαρηνοῦ εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὡς δεῖ ε

variarū lectiones et notæ.

¹ Πρὸ δὲ τοῦ τὴν εἰρημένον Νικηφόρον τὸν τοῦ Φωκᾶ ἐν τοῖς δυτικοῖς θέμασι μονοστράτηγον προβληθῆναι καὶ τὰ γενναῖα ἐκεῖνα ἀνδραγαθήματα καταπράξασθαι Πρ. ὁ τοῦ β. πρ. ἐν Σ. ἀποστέλλεται, πάντας τοὺς τῶν δ. θ. στρατηγούς ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Val. ² Καὶ πολλὰ ἔργα ἄξια λόγου καταπραξαμένοι, τελευταῖον παρεδίδθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Πελοποννήσου Ἀπ. αὐτὸς τε καὶ οἱ λοιποὶ, καὶ ἐσφάγη Val. Totum §. om. Sym. ³ τοῦ Leo. ⁴ εἰς Leo. ⁵ Oliv. Leo. — Ἀποστούπη Leo his. Val. Ἀποστύππ. cod. ⁶ 883. ⁷ Τῷ ἐ' αὐτοῦ ἔτει: A. ὁ Σ. Sym. 17. — Περὶ Θεοδώρου ἐπ. Σανταβαρηνοῦ ὅπως τὰ κατ' αὐτὸν συνέδη Val. — γνώριμον καθίσταται (καθιστᾶ) τῷ φ. Φ. Val. ⁸ Θ. ἀδδᾶν Leo, Θ. αγ. (μοναχὸν) cod. Θ. μ. τὸν Σανταβαρηνόν, ὃς ὑπὸ τοῦ Φωτίου μετὰ τοῦτο γέγονεν ἀρχ. E. Sym. τὸν μ. Θ. καὶ ἀ. E. ὡς ἐπὶ ὀνόματι Σανταβαρηνός Val. ⁹ T. βασιλεῖω β. μ. εἰς Sym. τ. γνωρίζεται τῷ β. ὡς ἐ. δῆθεν καὶ σημειοφόρον καὶ πρ. Val. ¹⁰ ἐφ' ᾧ ὁ Val. ¹¹ Τὰ γὰρ θυμῆρη τούτῳ πράττειν διετέλει Val. — διὰ τιμῆς ἐ. μεγίστης Val. ¹² οὖν ἀ. om. Leo, Sym. — Ἐπι δὲ οὕτως ἀθ. δεινὸν τὸν β. ἑώρα π. τοῦ τετελευτηκότος ἀ. υἱοῦ Κ. ἄμετρον γὰρ ἐ. φ. περὶ ἀ. δείξειν ἐπαγγέλλεται ζ. ὃ καὶ πεποίηκε Val. ¹³ τῷ β. om. Leo, Sym. — Δ. γὰρ ἐν τ. λ. τῷ β. Val. ¹⁴ ἐφ. τῷ Κωνσταντίνῳ προσοικῶς χρυσοῦφῃ ἐνδ. στολήν Val. ¹⁵ τῷ Sym. ¹⁶ ἰδὼν καὶ περιχυθείς αὐτῷ καὶ καταφίλησας, πέπεικεν ἑαυτὸν ὡς αὐτὸς εἶη ὁ τούτῳ τελευτήσας υἱός Val. ¹⁷ πεπλάνητο Sym. πεπλάνητ. cod. ¹⁸ τοῦ ἀ. K. ἀ. ἐπ. Val. ¹⁹ Τὰ Val. ²⁰ ἐρατοურγήμασιν Val. 16. ἄπερ Val. ²¹ ἀ. μεμυημένον Leo, Ἀπ. βιβλίῳν μεμάθηκεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Θεόδωρος καταπλήξας τὸν βασιλεῖα π. εἰς ἀ. κ. ἄμετρον παρεκείσασ Val. ²² κ. εἰς ἑαυτὸν π. Sym. ²³ 885. ²⁴ Ἰὺν. δὲ τῷ υἱῷ ἡγ. A. τὴν Θ. M. Val. — γυν. om. ed. ante ὁ β. Leo, τῷ ἐ' αὐτοῦ ἔτει ἡγ. ὁ β. γ. Sym. 19. ²⁵ Θεοφανίῳ τὴν Sym. ²⁶ Μαρτινακίου Leo. — τ. γ. ἐν τῇ Μανναύρῃ ἐν τοῖς ἰθ' ἀκκ. π. Val. ²⁷ Μανναύρα ed. Sym. om. cell. ²⁸ 885. ²⁹ Ὅ δὲ Σανταβαρηνὸς Θεόδωρος τὸν ἑαυτοῦ πατέρα τὸν Στανᾶ μιμωμένους βαλὼν τινα δόλον κατὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος συσκευάζει· συνεβούλευσε γὰρ αὐτῷ μ. κατασκευάσαντι ἐπιφέρεισθαι παρὰ τὸν μηρόν, ὡς ἀν. φησι, σοῦ π. Val. Τῷ ἐ' αὐτοῦ ἔτει A. ὁ β. κατηγορήθη π. τοῦ Σ. πρὸς τὸν ἴδιον π. Sym. 21, cetera varians usque ad ἐποίησε. — Ἐκατ. ed.

χαίριον ἐπιφέρειται βουδμενος ἀνελεῖν σε μετ' αὐ- A
 τοῦ, ὁ περ αὐτὸς ὁ μαχαίριον διὰ δολίας συμβου-
 λῆς ἐποίησε τὸν Λέοντα κατασκευάσαι καὶ φορεῖν ὁ
 ἐν τῷ τουβίῳ, εἰπὼν αὐτῷ, ὅτι ἑ Πολλάκις τοῦ πα-
 τρός σου ἐπιζητοῦντος μαχαίριον ὁ διὰ χρεῖαν τινὰ,
 ἵνα τί μὴ δίδως ὁ αὐτῷ; ὁ Καὶ τοῦτο κατασκευάσας
 Λέων ὁ βασιλεὺς καὶ διαβληθεὶς ὁ, ὡς εἴρηται, καὶ
 φωραθεὶς ἐν τῷ τουβίῳ τοῦτο βαστάζων, πολλὰ περὶ
 τοῦτου ἀπολογούμενος, οὐκ ἤκουστο. Ἐτύφθη ὁ οὖν
 Νικήτας ὁ Ἑλλαδικὸς ὁ πρωτοβεστιάριος αὐτοῦ,
 ὃς γέγονε παπίας ἐπὶ ὁ Ῥωμανοῦ βασιλέως, καὶ
 ἄλλοι ὁ μετ' αὐτοῦ πολλὰ δεινὰ πεπονθότες ἐξωρί-
 σθησαν ὁ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέοντα καθέρξας ἐν τῷ
 τρικλινίῳ ὁ τῷ Μαργαρίτῳ ἐβούλετο ἐκτυφλῶσαι
 αὐτὸν, εἰ μὴ Φότιος ὁ πατριάρχης διὰ πολλῶν ὁ
 παρακλήσεων ὁ τοῦτο διεσκέδασεν ἕμα Ζαούτζα B
 Στυλιανῷ μικρῷ ἐταιριάρχῳ τότε δυτι· ἐποίησε δὲ
 ἀπὸ ὁ ὄψεως μῆνας γ' ἠθρῶν καὶ ὀδυρόμενος;
 καὶ ὁ δι' ἐπιστολῶν πολλὰ δυσωπῶν τὸν βασιλέα.
 Μεγάλην 764 δὲ πίστιν τοῦ βασιλέως ἔχοντος εἰς
 τὸν ἅγιον Ἡλίαν ἀποσυνοψίζει Λέων ὁ βασιλεὺς ὁ
 εἰς τὸν ἅγιον Ἡλίαν ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ. Τῆς ὁ δὲ
 προσελύσεως γενομένης, ἰδόντας (189b) αὐτὸν οἱ
 λαοὶ ὁ ἐφώνησαν τὸ· ἑ Δόξα σοι, ὁ Θεός. ὁ Ὁ δὲ
 βασιλεὺς ἀντιστραφεὶς ὁ ἀπελογήσατο αὐτοῖς· ἑ Δο-
 ξάζετε περὶ τοῦ υἱοῦ μου τὸν Θεόν; πολλὰς θλίψεις
 ὑπ' αὐτοῦ ἔχετε ὑπομείναι καὶ ἐπωδύνους ἡμέρας
 δεῖσθαι. ὁ

(25) ὁ Κατηγορήθη δὲ Ἀνδρέας δομέστικος τῶν
 σχολῶν παρὰ ὁ Σανταβαρηνῷ πρὸς τὸν βασιλέα ὡς C
 τὰ Λέοντος φρονῶν, καὶ διεδέχθη ὁ παρὰ τοῦ βασι-
 λέως ἄνετ' αὐτοῦ δὲ προσβλήθη δομέστικος ὁ Στυ-
 πιώτης ὁ καὶ ἀπελθὼν μετὰ λαοῦ ἐν Ταρσῷ ἠε-
 τήθη καὶ πάντας ἀπώλεσεν ὁ καὶ πάλιν ὁ προχει-
 ρίζεται Ἀνδρέας παρὰ τοῦ βασιλέως δομέστικος.

ὁ (26) ὁ Ἐγένετο δὲ συσκευή κατὰ τοῦ βασιλέως
 παρὰ Ἰωάννου τοῦ Κροκόα ὁ, δομεστίκου δυτος τῶν
 ἱκανῶν, χρηματισθέντος παρὰ τοῦ δυτος ἐν Βλα-
 χέρναις ἐγκλείσθαι. Ἐβρέθησαν δὲ πολλοὶ ὁ τῶν

meditatur. « Gladiolum illum dolosis suasionibus
 sibi comparare Leonem fecerat, et in tibiali ge-
 stare, dicens ei: « Patre tuo gladium sæpe sæpius
 ex necessitate aliqua requirente, cur tu paratum
 non exhibes? » Imperator itaque Leo gestare dispo-
 suit: et eam ob rem a Santabareno calumniam
 passus est: illumque tibiali tenere deprehensus,
 defensione quavis instituta, nullatenus audiebatur.
 Eapropter Nicetas Helladicus, protovestiarium ejus,
 qui Romano imperatore papie munus consecutus
 est, verberibus plurimis cæsus est, alique cum eo
 plures, gravissima perpessi exsilio relegati sunt.
 Imperator autem Leonem in custodiam ad Mar-
 garitæ triclinium conjunctum excæcare meditabatur,
 nisi precibus plurimis una cum Zautiza Styliano
 hetæriarcha minore Photius consilium dissipasset.
 Imperatoris itaque conspectu privatus, menses tres
 sortem deflens ac plorans, et frequentibus scriptis
 imperatorem interpellans egit. Devotione vero
 summa et in sanctum Eliam fiducia ferebatur im-
 perator Basilius: Leo quoque ad sancti Eliæ me-
 moriam in vigiliis noctem egit. Imperatore mox so-
 lemni processu incedente, videntes eum populi
 turmæ exclamaverunt: « Gloria tibi, Deus. » Impe-
 rator conversus respondit eis: « Filii mei causa,
 laudatis Deum, calamitates ab eo patiemini plurimas
 et lugubres ab eo dies sustinebitis. »

Accusatus est pariter Andreas scholarum dome-
 sticus a Santabareno apud imperatorem, quasi
 Leonis consiliorum particeps, et ea propter ab
 imperatore dignitate motus est, et in ejus locum
 Stupiotæ domesticus suffectus. In Tarsum vero
 profectio suscepta superatus est cum magna
 suorum cæde. Rursum etiam Andreas domesticus
 restitutus.

Facta est porro adversus imperatorem a Joanne
 Cureua, Incarnatorum domestico, conjuratio, qui
 vaticinio de imperatoria dignitate assequenda a
 quopiam in Blachernis incluso delusus est. Ex se-

Variorum lectiones et notæ.

ἁ Αὐτὸ Λεο. ὁ φέρειν Λεο. ὁ μ. διὰ τ. χ. ἐπ. αὐτὸς σὺ ἐπιδ. ἁ. Ἐπιστραφεὶς δὲ διέβαλεν
 αὐτὸν τῷ ἰδίῳ πατρὶ λέγων ὡς ὁ υἱὸς σου Α. μ. παρὰ τὸν μ. ἐπ. σε β. ἀν. Val. ὁ ἐπίδως αὐτὸς
 Λεο. — ὁ Ὁ δὲ Βασιλεὺς φοροῦντα τοῦτο τὸν Λέοντα πεφωρακῶς ἀληθῆς εἶναι τὴ πρᾶγμα ὑπ-
 ὤπτεισε Val. ὁ δ. παρὰ τοῦ Σανταβαρηνῷ καὶ Λεο. ὁ Ἐτυπτήθη cod. ed. ἐτύφ. δὲ — ἐξωρίσθησαν
 αὐτε ἐποίησε Val. ὁ τε Val. ὁ ἐπὶ ὁ Π. π. ἐγένετο Val. ὁ πολλοὶ τὸν αὐτῷ Val. ὁ Καὶ ἔη χ.
 αὐτὸν ἐν τῷ τρ. ὃς Μαργαρίτης κατονομάζεται Val. ὁ τρικλινίῳ τὸν Μαργαρίτην Val. Μαργαρίτ.
 cod. ἐν τῷ Μαργαρίτη Sym. — ἐκτ. ἁ. ἐδ. V. I. — ἀλλὰ Φ. Val. ὁ Ὁ Λεο, Val. ὁ καὶ Στυλιανὸς ὁ
 Ζαούτζας πολλὰς χρησάμενοι παρακλήσας τὴν τοιαύτην βουλήν δ. Val. ὁ πολλ. παραπλησ. cod. ὁ ὁ-
 πὸ ed. — ὁ Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέων γ' μ. ἐπ. ἀπὸ ὁ. Val. ὁ π. δι' ἐπιστολῆς ἀπολογούμενος καὶ δ. συμπαθεῖα;
 τυχεῖν π. δὲ πολλὴν ὁ βασιλεὺς Βασιλεῖο; εἰς τὸν προσήτην ἔχων Ἡ (Perun?) συγγνώμης τὸν βασιλέα
 Λέοντα ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ ἀξιοῖ Val. ὁ β. ἐν τῇ τοῦ ἁ. Ἡ μ. Λεο, β. τρῶπω τουρδὲ κτλ. Sym. ὁ Τῆς
 δὲ ἐλευσέως ed. Τῆς δὲ κατὰ τὸ ἁ. προσλ. ὁ ὁ λαὸς ἐπεβρέθησαν Val. οἱ λ. ἐπεφρονούντο Δόξα Sym. ὁ ἐπιστ.
 Val. — πρὸς τὸν λαὸν εἶπε Ἡ. τοῦ ὁ. μου δ. τὸν Θεόν· πολλὰς θλίψεις ὑπ' ἁ. περιβλήθησθεαι καὶ ἐπ.
 ἁ. διανύσετε Val. ὁ Κατηγορήθη cod. Κατηγορηθεὶς ed. sed om. καὶ; totum § om. Sym. Διεβλήθη δὲ ἁ.
 ὁ δ. Val. ὁ π. τὸν β. ὑπὸ Σ. Val. ὁ δ. τῆς ἀρχῆς; προσβλήθη δὲ ὁ Στ. δ. καὶ ἐν Τ. κατελθὼν καὶ αὐ-
 σέρως ἠεττήθη; πάντας ἀπέβαλε Val. ὁ Στουπ. Λεο. ὁ Ταρσὸς δὲ ἐκλήθη τῇ πτώσει Βελλεροφόντου
 ἐκείσε φοιτήσαντος καὶ κατὰ τὸν Ταρτὸν πεπονθὼς ἠετράς ἀπὸ τοῦ ταυρον τὸ Ὑρσητεροσίαν κεκλιθῆαι
 τὸ πρὶν διὰ τὸ πρῶτον ἀνικνωτῆσθαι αὐτὸ κατακλυσμῷ ἐξ ὕδατωθείσης τῆς γῆς Val. ὁ εἶτα π. πρ. ἁ.
 δ. Val. ὁ 886. ὁ Τῷ ὁ αὐτοῦ εἶται μελετᾶται ἀνταρσία παρὰ Ἰω. Sym. 22. Συσκευῆς δὲ χ. τοῦ β. π.
 τοῦ δ. τῶν Ικ. Ἰω φ ἐπώνυμον Κροκόας μελετηθείσης; καὶ μ. τῶν ἁ. ἀρχόντων συνόντων αὐτῷ ἐν τῇ
 τοιαύτῃ συσκευῇ Val. ὁ Κουρκουὰ Λεο, Sym. — Ἐν δὲ τῇ Val. — χρηματισθέντα Sym. ? ὁ μετ' αὐτοῦ
 Λεο.

natoris vero reliquisque proceribus ad sexaginta A
sex usque illi adhæserunt, inter quos Michael he-
teriarques, et Catudares, et Myxares, et Babutzicius,
et alii numerabantur. Hac autem conjuratione a
protovestiario Curcua imperatori detecta, cum forte
in Circo ludi celebrarentur, et illuc omnes con-
venirent, adfuit pariter imperator, et ibidem sedens
de iis examen habuit : eisdemque verberibus cæ-
sis et coma detonsis, reliquos ad cutem pilos adus-
sit. Celebri postmodum comitatu festo Annuntiation-
is celebrato, quo conjurationem ad exitum erant
perducturi, illi retro sequebatur nudi, et vinculis
ligati, sicut præceperat imperator, ad forum usque :
eorum bonis demum publicatis cunctos in exsilium
egit.

Cæterum ad venandum aliquando progressus B
imperator, cervum prægrandem obviam habuit :
eoque feram cursibus insequente, conversus cervus,
cornu in imperatoris zonam impacto, ipsum ex
equo sustulit. Accurrens autem e comitibus quis-
piam nudato ense zonam præscindens, imperatorem
liberavit. Ille ad se revertis zonam præscindens,
quasi adversum se gladium exserentis, factum licet
defensione plurima excusantis, et : Liberandi
tui gratia hoc admisi, dicentis, adeoque nihil pro-
ficiantis, caput amputari jussit : verum ex cervi
concussione et laceratione morbo correptus Basilius,
Leone relicto imperatore et Alexandro, mortuus est.

VI. Regnum Leonis Basilii filii.

Leo Basilii filius annos quinque supra viginti,
menses octo imperavit. Stephanus autem, ejus frater,
syncellus erat cum Photio patriarcha ab eo
educatus et eruditus. Leo idem post assumptum

συγκλητικῶν καὶ (λοιπῶν ⁶⁰) ἀρχόντων μέχρι τῶν ζε-
ῆν γὰρ Μιχαὴλ ὁ ἑταιριάρχης ⁶¹, ὁ Κατουδάριος. ⁶²
καὶ ὁ Μυξάρης, καὶ ὁ Βαθουτζίκιος, (καὶ οἱ λοιποί.
Τῆς γοῦν ⁶³ τοιαύτης ἐπιβουλῆς μηνυθείσης τῷ **765**
βασιλεῖ παρὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου τοῦ Κροκία ⁶⁴)
κρατηθέντων τε πάντων, ἐξεληθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ
ἵπποδρόμῳ καὶ καθεστῆς ⁶⁵ ἔκεισε, καὶ ἀνακρίνας
τὰ κατ' αὐτοῦς, πάντας τύφας καὶ κουρεύσας, τὰς
ἔτι περιλειφθείσας τρίχας κατέκασεν. (Μετὰ δὲ
ταῦτα ἐξηλθεν ἐν τῇ προελεύσει τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ⁶⁶,
ὄτε καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ⁶⁷ ἐμελλον ποιῆσαι, περιεπά-
τουσαν δὲ ὀπισθεν αὐτοῦ γυμνοὶ μέχρι τοῦ φόρου δε-
δεμένοι, καθὼς διωρίσατο, εἶθ' οὕτως πάντας δη-
μεύσας ἐξώρισεν).

(27) ⁶⁸ Τοῦ δὲ βασιλέως ἐξεληθόντος πρὸς τὸ κυνη-
γῆσαι, ἐλάφου ποθὲν ἀναφανέντος παμμεγέθους,
ὡς ⁶⁹ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς κατεδίωκεν, ἐπιστραφεὶς ὁ
ἐλαφος ἤρε τὸν βασιλεὺς ἐκ τῆς ζώνης ἀπὸ τοῦ ἱπ-
που ⁷⁰ · φθάσας ⁷¹ δὲ τὶς καὶ τὴν ἑσπάρην γυμνώσας,
τὴν ζώνην ἐκκόψας τὸν βασιλεῖα ἐρρύσατο. Μετὰ ⁷²
δὲ τὸ ὑποστραφεῖναι ⁷³ ἔκλεισε τὸν τὴν ζώνην αὐτοῦ
ἀποτεμόντα ἀποτηθῆναι τὴν κεφαλὴν ὡς γυμνώ-
σαντα ⁷⁴ τὸ ξίφος κατ' αὐτοῦ, πολλὰ ἀπολογουμένου
ὡς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τοῦτο πεποιηκέ-
ναι ⁷⁵, ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησεν · ἐκ δὲ τοῦ ⁷⁶ σπαρα-
γμοῦ τοῦ ἐλάφου νοσηλευθεὶς Βασίλειος τελευτᾷ κα-
ταλιπὼν (Λέοντα ⁷⁷) αὐτοκράτορα καὶ Ἀλέξαν-
δρον ⁷⁸.

766 ⁷⁹ Βασιλεία Λέοντος υἱοῦ Βασιλείου.
Λέων ὁ υἱὸς Βασιλείου ἔδρασευσεν ἑτη κε', μῆ-
νας η'. Στέφανος δὲ ὁ αὐτοῦ ἀδελφός, κληρικὸς ὢν
καὶ σύγκελλος, ἦν ⁸⁰ μετὰ Φωτίου ⁸¹ τοῦ πατριάρχου
ἀνατρεφόμενος παρ' αὐτοῦ καὶ παιδευόμενος ⁸². Ὁ

Variae lectiones et notæ.

⁶⁰ λοιπῶν om. ed. ⁶¹ καὶ Leo, Sym. ⁶² Κατουδης Sym. — καὶ — Κροκία om. Sym. ⁶³ Τῆς
γὰρ Leo. Ἐπειτα τῆς ἐπιβουλῆς καταμνήθη τῷ βασιλεῖ διὰ τοῦ πρ. τοῦ Ἰω. ἀποτείας πάντας Vat.
⁶⁴ Κορκία ed. Κορκούα Leo. — κατελθόντων δὲ Leo. ⁶⁵ κατέσσε καὶ ἐν τῷ l. x. καὶ ἀν. ἀ. π. ἐτιψε
καὶ ἐκούρευσε καὶ τὰς ἔτι π. τρ. κατ. Vat. Μετὰ — ἐξώρισεν om. Sym. ⁶⁶ τῆς Θεοτόκου προελθὼν Vat.
⁶⁷ Ἐκεῖνοι συνεβούλευσαντο καταργάσασθαι, ἐκεῖνος μὲν ἐμπροσθεν περιπάτει, οἱ δὲ ὀπισθεν ἀ. γ. καὶ
δ. μ. τοῦ φ. συνελθόντο (sic) Vat. ⁶⁸ Ὅποια συνέθη τῷ βασιλεῖ ἐν τῷ κυνηγίῳ καὶ τινι στρατιώτῃ. Τοῦ
δὲ β. κυνηγούτος ἐλαφὸς ποθεν παμμεγέθης ἀναφανεῖ; Vat. Τοῦ δὲ β. ἐν κυνηγίῳ ἐξ ἔ. π. ἀ. Sym. 25.
⁶⁹ ὑπὸ τοῦ βασιλέως καταδιώκοντος..... ζώνη τοῦ βασιλέως τὸ κέρασ ἐμβαλὼν ἐνέσπασεν ἐκ τοῦ l. Vat. ἤρε
τὸν β. ἐκ τῆς ζ' ἀπὸ τοῦ l. Sym. ⁷⁰ μετὰ τοῦ κέρατος αὐτοῦ Leo, μ. τοῦ x. Sym. καὶ ἔτα τοῖς κέρασι
τοῦτον ἐπιφερόμενος Vat. ⁷¹ Ἐπει δὲ τις ἐφθῆ τὸν μετ' αὐτοῦ τὴν σπ. γ. καὶ τὴν ζ. διατεμὼν, τὸν β.
δέξωσεν Vat. ⁷² Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑποστρέψας τοῦ τὸν ζ. ἀ. διατεμόντος ἔ. ἀ. τὴν x. ὡς τολμήσαντας
ἐναντίον ἀ. τὸ ξ. γυμνώσαι Vat. ⁷³ ἀποστ. ed. Leo. — ἔ. τὴν ζ. ἀποτεμόντος Leo. ⁷⁴ γυμνώσαντος
Leo. ⁷⁵ Ὁ δὲ π. ἀπολογούμενος ὁ. σου τ. πεποιήκει ὁ ὤνησεν Vat. — σου πεποιήκα Leo. ⁷⁶ Ἐκ τοῦ
τοιοῦτου οὖν σπ. τοῦ ἔ. νόσφ περιπασὼν ὁ βασιλεὺς; B. ἐτελεύτησε Vat. ⁷⁷ Λ. om. Vat. ⁷⁸ τὸν ἀδελφόν.
ἦν δὲ βασιλεὺς; (Βασίλειος Sym.) τῇ μὲν μορφῇ (τὴν μὲν μορφὴν Sym.) τοῦ σώματος ἀνθρώπου, εὐεκτι-
κός, συνόφρους, εὐόματος, σκυθρωπός, μελανόχρους, τὴν ἡλικίαν μέτος τοῦ ἐμῆκουσ, τὰ στέρα πλατῶς,
κατηρῆς, καὶ ἂν τι; εἰσάξη τὸν ἐν αὐτῷ συλλογισμένον (τὸν ἑαυτοῦ συλλογισμένος Sym.). — Ὁ δὲ
εἰρημένος Νικηφόρος; ὁ τοῦ Φωκά, τὴν Ἀμάντιαν καταπολεμῶν καὶ μέλλων ἡδὲ ἐκπορεῖν, κέλευσεν τοῦ
βασιλέως; ἐδέξτο Λέοντος τὸν θάνατον Βασιλείου καταγέλλουσαν καὶ τὴν ἀναδρομὴν ἐγκλειούσαν. Τὸν
θάνατον οὖν τοῦ βασιλέως ἀναμαθῶν, καθ' ἑαυτὸν περιέκρυθεν ὥστε μὴ ἀνέπτυστον τοῖς Ἄγαρνοῖς ἰγγυ-
νέσθαι. Ὅρκω οὖν τούτους βεβαιωσάμενος ὡς εἰ παραδοῖεν αὐτῷ τὴν πόλιν, ἐλευθέρους ἀφῆσεν αὐτοὺς
ἅπαν ἂν βούλοιντο πορευθῆναι, καὶ σταυρὸν ἐμπροσθεν τῆς πόλεως πηξάμενος, πρὸς πλεονα τούτων πλη-
ροφρία, ἐπίσειεν αὐτοὺς τὴν πόλιν ἀπολιπεῖν. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀπῆλθον ἐν Ἀφρικῇ, οἱ δὲ ἐν Λαγυ-
θερδία καὶ Καλαβρία. Ἀνελθόντα δὲ τὸν Νικηφόρον ἐν τῇ πόλει ὁ βασιλεὺς ἀσμενέστατα ὑπέδειξτο καὶ
διὰ πάσης ἤγε τιμῆς. ⁷⁹ Ὡς περὶ τῆς βασιλείας Λ. τοῦ σοφοῦ Par. 1706. ἰ Κόσμου ἔτος 571π', τῆς
θείας σαρκώσεως ἑτη ὡπῆ', Ῥωμαίων βασιλεὺς Λέων ἑτη Sym. Τῷ 571π' ἔτει τοῦ x. τῆς δὲ θ. σ. ὡπῆς
16. Λ. ὁ ὡς B. ed. ⁸⁰ Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Βασιλείου τελευτὴν τῷ τῆς αυτοκρατορίας σκήπτρῳ Λέων καθίστα-
ται καὶ ἔδ. Vat. ⁸¹ Συνῆν τῷ πατριάρχῃ Φωτίῳ ὑπ' ἀ. ἀναγόμενος; καὶ π. Vat. — Φ. π. Sym. Leo.
⁸² Ἀπ. οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν στρ. Ἀ. ἐν Χρ. καὶ ἄλλους συγκλητικούς οὖν αὐτῷ μετὰ κλήρου καὶ x. καὶ
ἀρχαίων καὶ ἐξαρχόντες τοῦ τ. τὸν M. ἐν .). x. κατέθεντο Vat. — αὐτὸς om. Sym.

ἐπὶ (αὐτῶς) Λέων μετὰ τὸ αὐτοκρατορῆσαι ἀπέστει- A
 λεν Ἀνδρέαν στρατηλάτην μετὰ κληρῶν πολλῶν ἅ
 καὶ συγκλητικῶν ἐν Χρυσοπόλει, καὶ ἐξήγαγον ὁ
 Μιχαὴλ (ἐκ τοῦ τάφου καὶ ἔβαλον ἐν γλωσσοκόμῳ
 κωπερισίνῳ, καὶ ἐπὶ κραδβάτου θέντες ὁ καὶ σε-
 πάσντες, βασιλικῶς τε τιμήσαντες) μεθ' ὕμνων
 καὶ τιμῆς πολλῆς (ἐπομένῳν ἐκείσε καὶ τῶν ἀδελφῶν
 αὐτοῦ) ἤγαγεν ὁ εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, καὶ ὁ
 ἀπέθετο ἐν λάρνακι.

(2) ὁ Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν Ἀν-
 δρίαν 767 δομέστικον τῶν σχολῶν ἄμα Ἰωάννη
 Ἀγιοπολίτη σοφωτάτῳ καὶ γεγονότι λογοθέτῳ τοῦ
 δρόμου· καὶ ὁ ἐν τῷ ἀμβωνί τῆς ἐκκλησίας ἀνελ-
 θόντες ὁ, τὰς τοῦ πατριάρχου Φωτίου αἰτίας ἀνα-
 γνόντες ὁ, τοῦτον τοῦ θρόνου κατήγαγον· καὶ πε-
 ριῶρισαν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀρμενιανῶν ὁ τῇ
 ἐπιλεγομένη ὁ τοῦ Βόρδου ὁ.

(3) ὁ Προεβάλετο ὁ δὲ ὁ βασιλεὺς ὁ Στυλιανὸν
 Ζαουέζαν μάλισταρον καὶ λογοθέτην τοῦ δρόμου·
 ἀνήγαγε δὲ Στέφανον τὸν σύγκελλον καὶ ἀδελφὸν ὁ
 (190ᾶ) αὐτοῦ ἐν τῷ πατριαρχεῖῳ καὶ πρὸ τῶν Χρι-
 στοῦ γέννων χειροτονεῖται πατριάρχης ὑπὸ ὁ Θεοφά-
 νου τοῦ πρωτοθρόνου καὶ λοιπῶν ἀρχιερέων, (καὶ)
 ποιήσας ἐν τῷ πατριαρχεῖῳ ὁ ἔτη ζ' καὶ μῆνας ε'
 ἐτελεύτησε, καὶ θάπτεται ἐν τῇ μονῇ τῶν Σικεῶν ὁ.

(4) ὁ Ἐφ' οὗ Λέοντος προεδόθη τὸ κάστρον (ἡ λε-
 γομένη) Ὑψηλή, καὶ ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν,
 αἰχμαλωτισθέντων πάντων τῶν θντων ἐκείσε. Γέγονε ὁ
 δὲ καὶ ἐμπρησμός μίγας πλησίων τῶν ὁ Σοφριανῶν ὁ,
 ἐμπρησθεῖσας καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου ἀποστό- C
 λου ὁ Θωμᾶ, ἦν ὁ αὐτὸς Λέων λαμπρῶς ἀνεκαί-
 νισεν.

(5) ὁ Ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς Εὐχάιτα καὶ
 ἤγαγε 768 Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηνὸν ἐν τῇ
 πόλει. Ἀνδρέας δὲ ὁ δομέστικος ὁ καὶ Στέφανος ὁ
 μάλισταρος (ὁ τῆς Καλομαρίας) οἱ πολλὰ λοιδορη-
 θέντες ὁ ἐπὶ Βασιλείῳ παρὰ Σανταβαρηνοῦ ὑπέθη-
 καν τῷ βασιλεῖ συσκευῆν ποιησάμενοι, ὡς ὅτι Φῶ-

Imperium, Andrea militiæ magistro cum cereorum,
 clericorum et senatorii ordinis copia, Chrysolopolim
 misso, Michaelis imperatoris corpus e sepulcro
 eductum, cypressino loculo conditum, lecticaque
 impositum, regisique vestibus ornatum, hymnisquo
 et pompa multa honoratum efferri jussit. Ponē se-
 quebantur ejus fratres, funusque ad Sanctos Aposto-
 los prosecuti sunt, corpusque tumulo reposue-
 runt.

Imperator postmodum Andream domesticum
 scholarum, una cum Joanne Hagiopolita, viro lit-
 teris præstantissimo, qui etiam cursus publici logo-
 theta exstitit, mandavit, qui ambone ecclesiæ con-
 scenso, et causis in Photium patriarcham lectis,
 throno abdicare se coegerunt, et in Armenianorum
 monasterium Bordonis dictum detruserunt.

Promoverat autem imperator Stylianum Zautzam
 magistrum, et cursus publici logothetam. Fratrem
 etiam Stephanum syncellum in patriarchium induxit,
 qui, imminentibus Christi Natalitiis, patriarcha
 consecratur a Theophane, primæ post patriarcham
 sedis episcopo, et a reliquis præsulibus. Vixitque
 in patriarchatu annos sex et menses quinque, et
 vita functus in Siceonum monasterio sepelitur.

Leonis tempore castrum cognomento Excelsum
 proditum, et missis in captivitatē civium pluri-
 bus ab Agarenis occupatum est. Contigit incendium
 ingens Sophianas proxime, quo Sancti Thomæ ec-
 clesia, quam deinde Leo magnifice reparavit, con-
 sumpta est.

Misso vero ad Euchaitas nuntio Theodorum San-
 tabarenum in urbem vocavit imperator. Andreas
 autem domesticus, et Stephanus magister Bonæ Mariæ
 filius, a Santabareno contumelias passi sub Basilio,
 insidias deinde in eum machinati, suggesterunt,
 imperatori, Photium patriarcham et Theodorum

Variae lectiones et notæ.

ἅ Κληρικῶν τε ed. Sym. καὶ κλ. Leo. ὁ ἐξήγαγε—ἐβαλε ed. Leo, ἤγαγε μετὰ σπουδῆς πολλῆς καὶ τιμῆς καὶ
 ὕμνων Sym. ὁ θ. σκ. β. καὶ τ. Leo, θ. ἐνέμιμος καὶ β. περιστάλλαντες ἐν τῇ πόλει εἰσῆνεγκαν καὶ ὕμνοις μέ-
 χρι τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων ἀποστόλων προέπειψαν ἐπ. ἐκ. καὶ τ. ἀ. ἀδ. Vat. ὁ ἤγαγεν—ἀπέθετο ed. Sym.
 ἐκ τοῦ—τιμήσαντες εἰ ἐπ.—αὐτοῦ om. Sym. ὁ καὶ ἐν λ. κατεθ. Vat. ὁ Περὶ τῆς ἐξορίας Φωτίου καὶ
 χειροτονίας Στεφάνου Vat. Φώτιον δὲ τὸν πατριάρχην ἐπίβουλον φωραθέντα τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει καὶ
 ἐν τῇ μ. τῶν Ἀ. τῇ λ. τοῦ Γόρδου περιορίζει, χειροτονεῖ δὲ τὸν Στέφανον σύγκελλον, τὸν ἴδιον αὐτοῦ
 ἀδελφὸν διὰ τε Θεοφάνου τοῦ πρωτοθρόνου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων Sym. 1. M. τ. ed. M. τ. δὲ Leo.—
 τὸν αὐτὸν στρατηλάτην Ἀ. ἀ. Ἰω. Ἀγ. καὶ λογίῳ πάνυ θντι καὶ λ. γ. τοῦ δ. ἐν τῇ Ἀγία Σοφία ἀπ. Vat.
 ὁ οἱ δὲ ἐν τῷ ἀ. ἀν. καὶ τὰς τοῦ π. Φ. ἀ. εἰς ἐπήκουσιν πάντα ἀν. Vat. ὁ καὶ Leo, Vat. ὁ ἐπὶ π. Leo.
 ἀνήγαγον ἀ. Leo, π. ἐν ed. ὁ Ἀρμενιανῶν cod. Ἀρμενιανῶν Sym. ὁ τῇ λ. τοῦ Βόρδου Leo, τῇ
 λ. τοῦ Γόρδου; περιορίζει, ἐνθα καὶ τελευτᾷ Sym. τῇ ἐπονομαζομένη τοῦ B. Vat. et Conl. ὁ Στέφανον
 δὲ σύγκελλον τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν πατριάρχην προβάλλεται ὑπὸ Θεοφάνου χειροτονηθέντα τοῦ πρω-
 τοθρόνου· ἐξῆσε δὲ πατριαρχῶν ἐτη εἴς (sic) καὶ μῆνας ε', καὶ τελευτήσας ἐν τῇ μονῇ ὑπέπτεται Σικεῶν Vat.
 ὁ Ὁ δὲ β. τὸν Z. Στ. μ. καὶ λ. τοῦ δ. προβάλλεται: Vat. cæteris om. ὁ τζαγγί cod. ὁ τὸν Leo, Vat. ὁ ἀ.
 ἀδ. Leo, σ. τὸν ἴδιον ἀ. ἀδ. Sym. ὁ διὰ τε θ. τοῦ πρ. καὶ τῶν λ. ἀ. Sym. ὁ δὲ καὶ ἐξῆσαν ἐτη ζ' καὶ μ. ε'
 Leo.—καὶ τελευτήσας Leo, om. καὶ ante ποιήσας. ὁ Σικεῶν Leo, Συκεῶν ed. ὁ Ἐπὶ Ἀ. Leo, Har.
 δὲ ἡ π. ἐπώνυμος Ὑψ. καὶ ἡχμαλωτισθῆσαν ὁ. τ. Ἀ. πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῷ Vat. Ἐφ.—ἐκείσε
 om. Sym.—ἡ λ. om. ed. ὁ Γ. δὲ ἐ. ed. Sym. 1.—μ. ἐ. Vat. ὁ Σοφρ. cod. Σοφριῶν Sym. Leo. ὁ καὶ
 τῆς Σιδηρᾶς Sym.—ἐμπρησθέντος καὶ τ. ὁ ναοῦ Sym. καὶ ἐμπρησθῆσε ναὸς Vat. ὁ ἀπ. om. Sym.—
 ὁν αὐτὸς ὁ. Sym. ὁν ὁ βασιλεὺς. ὁ Περὶ τῆς ἐξέτασως Θεοδώρου τοῦ Σανταβαρηνοῦ καὶ Φωτίου ἀπὸ
 πατριάρχου. Ἀποστείλας δὲ ὁ β. εἰς Ἐ. τὸν Σ. θ. ἐν τῇ π. ἡγ. Vat. Ἀγεῖ δὲ θ. τὸν Σ. ἀπὸ Εὐχάιτων ἐν
 τῇ πόλει Sym.—Εὐχάιταν Leo. ὁ τῶν σχολῶν Vat. ὁ Στ. μ. Vat.—ὁ τῆς K. om. Sym. ὁ κινουσαί
 κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Φ. ὡς λοιδορηθέντος τοῦ βασιλέως Ἀ. ὁ αὐτῶν εἰς Βασιλίον κτλ. Sym. οἱ π. πρὸς
 B. διαβληθέντες ὑπὸ τοῦ Σ. ὑπεβέβητο τῷ β. Vat.—4. ποιησάσθαι ed. Vat.

Santabarenum, ex Photii patriarchæ consanguineis aliquem constituere imperatorem consiliatos. Imperator Photium patriarcham et Theodorum Santabarenum ad Pegarum palatia deduci et utrumque seorsim custodiri iussit. Stephano autem magistro et Andreæ Cratero domestico et Guberi patricio et Joanni Hagipolite ab imperatore mandatum, ut eorum causam diligenter inquirerent. Adducto itaque patriarcha, coque cum honore in throno sedere iusso, ipsisque pariter sedentibus, Andreas domesticus patriarchæ dixit : « Agnoscis, domine, abbatem Theodorum ? » Ad hæc ille : « Abbatem Theodorum non novi. » Tum Andreas : « Abbatem Theodorum Santabarenum ignoras ? » Respondit patriarcha : « Theodorum monachum novi Eucharium archiepiscopum. »

Tunc Santabarenum in medium adjuverunt, et dicit ad eum Andreas domesticus : « Hoc mandat imperator : Ubinam sunt pecuniæ et imperii mei supellex ? » Dixit ille : « Ubi, qui hac die regnat imperator, ea depositi. Nunc vero si jubeat isthæc inquiri, eadem recipere potestatem habet. » Tum ad illum Andreas : « Responde : Quem meditaris imperatorem constituere quando fraudulentam molitione suggestisti patri meo obcæcare me : ex patriarchæ amicis aut ex tuis aliquem ? » Qui respondens, ait : « De quibus me accusatis nihil penitus novi. » Magister Stephanus dixit : « Quomodo significasti imperatori, te de ea re patriarcham convicturum ? » Statim autem Santabarenus ad pedes patriarchæ provolutus : « Adjuro te per Deum, domine mi, ut me ecclesiastica dignitate exauctores et deponas, atque ita me sacerdotio privatum velut maleficum illi me puniant : non hæc ullo modo imperatori suggesti. » Patriarcha mox in omnium conspectu dixit : « Per salutem animæ meæ, domne Theodore, archiepiscopus es inque eo quod nunc est et in futuro ævo. » His exacerbatas Andreas dixit : « Non indicasti, abbe, imperatori per me, ut de his patriarcham accusarem ? » Ille se quidquam scire negavit. Igitur reversi nuntiaverunt imperatori quæ dicta erant. Imperator ira et effreni

αυτοῦ ὁ πατριάρχης καὶ Θεόδωρος ὁ Σανταβαρηνὸς βουλὴν εἶχον ποιῆσαι βασιλεῖα ἐκ τῶν ἰδίων Φωτίου ἡ πατριάρχου. Προσέταξε δὲ ὁ βασιλεὺς ἡ ἀγαγεῖν Φώτιον πατριάρχην καὶ Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηνὸν ἐν τοῖς παλατίοις τῶν Πηγῶν, καὶ ἰδίως αὐτοὺς ἡ φρουρεῖσθαι διωρίζατο. Ἀπεστάλησαν ἡ δὲ παρὰ τοῦ βασιλέως Στέφανος μαγίστρος καὶ ἡ Ἀνδρίας δομέστικος ὁ καὶ Κρατερὸς ἡ καὶ ὁ πατριάρχης Γούβερ καὶ ἡ Ἰωάννης ὁ Ἀγιοπολίτης (ἐπὶ τὸ ἐξετάσαι τὰ κατ' αὐτῶν) ἡ. Καὶ ἡ ἀγαγόντες τὸν πατριάρχην καὶ καθίσαντες, ἐπὶ θρόνου ἐν τιμῇ καὶ αὐτοὶ κα' εσθέντες ἡ, ἔφη πρὸς τὸν πατριάρχην ἡ Ἀνδρίας ὁ δομέστικος : « Γνωρίζεις, ὦ δέσποτα, τὸν ἀββᾶν Θεόδωρον ; » Ὁ δὲ ἡ ἀπεκρίθη : « Ἀββᾶν Θεόδωρον οὐ γνωρίζω. » Καὶ ὁ ἡ Ἀνδρίας : « Τὸν ἀββᾶν Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηνὸν οὐ γνωρίζεις ; » Καὶ ὁ πατριάρχης : « Γινώσκω τὸν μοναχὸν Θεόδωρον, ἀρχιεπίσκοπον ἡ ἔντα Εὐχαΐτων.

(ii) ἡ ἡγαγον δὲ καὶ τὸν Σανταβαρηνὸν πρὸς αὐτοὺς, καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ Ἀνδρίας ὁ δομέστικος : « Ὁ βασιλεὺς σοι δηλοῖ . Ποῦ εἶσι τὰ χρήματα καὶ ἡ πράγματα τῆς ἡ ἐμῆς βασιλείας ; » Ὁ δὲ ἔφη : « Ὅπου δίδωκεν αὐτὰ ὁ βασιλεὺς, 769 ὁ κατὰ τὴν ἡμέραν, εἰσὶν ἡ νῦν ἡ δὲ, ἐπεὶ κελεύει ὁ βασιλεὺς ἀναζητεῖν αὐτὰ ἡ, ἐξουσίαν ἔχει ἡ ἀναλαβεῖσθαι αὐτὰ. » Καὶ ὁ ἡ Ἀνδρίας ἔφη πρὸς αὐτόν ἡ : « Εἰπέ, τίνα ἐβούλου ποιῆσαι βασιλεῖα, ὁποθέμενος τῷ ἐμῷ πατρὶ διὰ συσκευῆς σου τυφλώσαι με, τοῦ πατριάρχου ἡ ἰδίου ἡ σόν ; » Ὁ δὲ ἀποκρίθεις ἡ εἶπεν : « Οὐ γινώσκω ἡ τὸ σύνολον περὶ ὧν λέγετε κατηγοροῦντές με. Λέγει οὖν Στέφανος ὁ μαγίστρος ἡ πρὸς αὐτόν ἡ Καὶ πῶς ἐμήνυσας τῷ βασιλεῖ, ἡνα ἐλέγξω ἡ τὸν πατριάρχην περὶ τούτου ; » Ὁ δὲ ἡ Σανταβαρηνὸς παρευθὺ πεσὼν εἰς τοὺς πόδας τοῦ πατριάρχου, εἶπεν : « Ὁρκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ, δέσποτα ἡ, ἡνα πρῶτον ἡ ποιήσης τὴν ἐμὴν καθαίρεσιν, καὶ τότε γυμνὸν ἔντα ἡ τῆς ἡερουσύνης, καλαζέτωσαν ὡς ἡ κακοῦργον ἡ οὐ γὰρ τοιαῦτα ἐδήλωσα τῷ βασιλεῖ. » Ὁ δὲ πατριάρχης ἐνώπιον πάντων ἔφη : « Μὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἐμῆς ψυχῆς, κύριε Θεόδωρε, ἀρχιεπίσκοπος εἶ ἡ καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι ἡ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. » Θυμβηθεὶς οὖν ἡ Ἀνδρίας ἐπὶ τούτοις ἔφη : « Οὐκ ἐμήνυσας, ἀββᾶ, τῷ βασιλεῖ δι' ἐμοῦ, ἡτι ἡνα ἐλέγξω ἡ τὸν πατριάρχην ἐν τούτῳ ἡ ; » Ὁ δὲ

Variorum lectiones et notæ.

ἡ τοῦ Leo. ἡ β. καὶ ἡ ἔμφω αὐτοὺς ἐν τῷ παλατίῳ ἡ γ. τῶν Π. καὶ ἡ ἰδία φρ. διεκλεύσατο V. ἡ αὐτόν L. ἡ δὲ ἀγνώμονες τῶν αὐτῶν κινουμένων αὐτὸς δὲ ὁ μ. Στ. καὶ ὁ δ. ἡ Α. καὶ ὁ Κρ. Vat. om. ἐπὶ αὐτῶν. ἡ ὁ Κρ. ed. Leo, Vat. — καὶ ὁ Γ. πατριάρχης Leo, καὶ Γ. π. Vat. ἡ αὐτ. cod. αὐτῶν Leo? ἡ ἡ Ἀγ. σὺν τὸν π. Φ. καὶ ἡ θ. ἐν τ. κ. Vat. ἡ x. τὴν ἐξετάσιν περισσοῦτο (ἐποιοῦντο), Ὁ δὲ δ. ἡ Α. ἔφη τῷ π. Vat. — Ὁ δὲ ἡ ἔφη οὐ γ. Θ. Ὁ δὲ ἡ Α. τὸν ἀγ. οὐ γ. Θ. τὸν Σ. Vat. ἡ ἡ cod. ἀββᾶν Leo, ε. compendio male lecto cum Photius hunc titulum vitare voluerit, ut servaret titulum archiepiscopalem ante illi collatum cf. § 6 ubi Photius eum hoc modo sibi devincit atque ab accusando retinet. ἡ ἡ Ἐνεχθάντες δὲ καὶ τοῦ Σανταβαρηνοῦ, λ. π. ἡ. ὁ ἡ Α. Vat. ἡ τὴ Leo, Vat. ἡ β. μου Vat. — Ποῦ Leo. — ὁ κατὰ τὴν ἡ. ἡ. om. ed. ἡ νῦν δὲ ἡ ἀναζητεῖ ed. — ἡμέραν βασιλεὺς, νῦν δὲ ἡ ταῦτα ὁ β. ἀναζητεῖ, ἐξ. Vat. ἡ ταῦτα Leo. ἡ τοῦ Vat. ἡ ἡ. π. ἡ. om. Vat. — ἐπιβουλῆς β. π. τῷ π. τοῦ βασιλέως ἡ ὑποθεῖς τῶν ὀφθαλμῶν τὸν ἡ ἰδιὸν ἀποστερῆσαι ἡ ἰδν, σὸν συγγενῆ ἡ τοῦ π. Vat. ἡ ἡ ἡ. om. Vat. ἡ ἡ Οὐκ οἶδα ταῦτα π. ἡ ἡν μοι κατηγορεῖτε Vat. — π. τούτων Leo. ἡ ὁ μ. Στ. Καὶ Leo, Vat. om. π. ἡ. ἡ ἐλέγξειν π. τ. τὸν π. Leo, Vat. ἡ Ὁ δὲ π. τοῖς κοσὶ τοῦ π. προπ. Vat. ἡ μου Leo, ὁ. μου post se Vat. ἡ πρῶτερόν με καθαιρήσης Vat. ἡ μ. Leo, ante ἔντα Vat. ἡ ὡς κα. x. Ὁ γὰρ τοιαῦτα τῷ βασιλεῖ ἐδήλωσα ἡ ὁ δὲ τ. φησί. Μὰ τὴν τῆς ἡ. ψ. σ. Vat. ἡ ἡς cod. εἰς ed. Vat. ἡ ἡ. τ. ἡ Α. ἔφη καὶ οὐκ Vat. ἡ ἡ. ἡνα τὸν π. ἐν τ. ἐλέγξει Vat. ἡ ἐν τούτῳ cod. εἰς τ. ed. — ἀπρηνήτατο μὲν εἰδέναι Leo, Vat.

ἀπηνεῖτο μὴ εἰδέναι τι. Ὑποστρέφοντες ὁ οὖν ἀνήγγειλαν τῷ βασιλεὶ πάντα τὰ καληθέντα παρ' αὐτῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς, θυμῷ τε ἰσχυρῶς ἀκτασάτω ληφθεὶς ὡς μὴ εὐρών αἰτίαν κατὰ τοῦ πατριάρχου, ἀποστείλας ἔτυψε τὸν Σανταβαρηνὸν Ἀθήναις, ὅπισθε δὲ αὐτοῦ ἀποστείλας, ἐτύφλωσεν αὐτὸν καὶ ἐξώρισεν εἰς Ἀνατολὴν.

(7) Μετὰ δὲ ἔτη πολλὰ παρακληθεὶς ὁ βασιλεὺς τοῦτον εἰσήγαγεν ἐν τῇ πόλει, καὶ προσέταξε λαμβάνειν αὐτὸν ἀννόνας ἐκ τῆς Νέας ἐκκλησίας. Ἐτελεύτησε δὲ ὁ Σανταβαρηνὸς ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ζωῆς τῆς αὐτοῦ μητρὸς.

(8) Ἐπὶ τῆς βασιλείας οὖν Λέοντος, Ἀγίων, ἔ Λογγιβαρδία; Ἐξαρχος καὶ δούξ, γαμβρὸς δὲ γεγονὼς τοῦ ῥηγὸς Φραγγίας, ἀντίηρε τῷ βασιλεὶ, πᾶσαν τὴν χώραν εἰς ἐαυτὸν δουλωσάμενος. Τοῦτο γνοὺς ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε Κωνσταντίνον [τὸν] τῆς τραπέζης σὺν κἀσὶ τοῖς θέμισσι τῆς Δύσεως πρὸς τὸ καταπολεμησάαι Ἀγίωνα· καὶ συμβολῆς γενομένης, ἠττήθησαν οἱ μετὰ Κωνσταντίνου καὶ κατεσφάγησαν, μόλις αὐτοῦ διασωθέντος.

(9) Γέγονε δὲ ἑκλειψίς ἡλιακὴ, ὥστε νύκτα γενέσθαι ὥρα ἡμέρας καὶ τοὺς ἀστέρας φαίνεσθαι· ἀλλὰ καὶ βρονταὶ καὶ συνοχὴ ἀνέμων καὶ ἀστραπαὶ γεγόνασιν, ὥστε κατῆλαι ἐν τοῖς ἀναβαθμοῖς τοῦ φόρου ἀνθρώπους ἐπέτα.

(10) Καὶ ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν ἡ Σάμο; τὸ κάστρον, ἀρχιμαλωτισθέντος καὶ τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ τοῦ 771 Πασπαλά. Προχειρίσαστο δὲ Ἀέων ὁ βασιλεὺς Ζαύτζαν εἰς βασιλοπάτορα, συμφιλιωθεὶς ἤδη Ζωῆ τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ, φαρμάκῳ τινὶ τελευτήσαντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Θεοδώρου τοῦ Γουζουινιάτου.

(11) Στεφάνου δὲ πατριάρχου τῶν τῆδε μεταστάτης, χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ Ἀντώνιος ὁ λεγόμενος; Καυλίας. ἦλθε δὲ καὶ ἀγγελία παρὰ

A furore percitus, ceu causa adversus patriarcham non inventa, Santabarenum multis verberibus tonsim Athenas exsulare jussit. Pone vero mittens oculis obravit, et in Asiam relegavit.

770 σφοδρῶς, καὶ τοῦτον ἐξώρισεν (190^b) ἐν

Post annos aliquot placatus imperator hominem reduxit in urbem, et ex Nova ecclesia annonam percipere ordinavit. Idem Santabarenus sub Constantino et Zoe ejus matre defunctus est.

Leone imperante, Agion, Longobardiæ exarchus et dux, regis Franciæ gener, rebellionē in imperatorem mota, regionem omnem suo subjecit imperio. Eo cognito, imperator Constantinum mensæ suæ præfectum una cum occidentalibus cunctis legionibus ad debellandum Agionem misit, et facto congressu victi sunt qui cum Constantino erant, ipsoque vix superstite exteri perierunt.

Facta est autem solaris eclipsis, ita ut per horas sex profunda nox et astra apparent; sed et tonitrua ventorumque impetus et fulgura facta sunt tam horrida, ut in fori gradibus septem homines igne consumpti sint.

Capta urbs Samos ab Agarenis, abducto etiam prætore Paspalas captivo. Leo autem Zautzam imperatoris patris titulo exornavit, cujus filiam Zoen jam adamabat, marito ejus Theodoro Guzinata veneno quodam sublato.

Mortuo autem Stephano patriarcha, in ejus locum Antonius cognomento Cauleas ordinatur. A duce vero Macedoniae venit nuntius Simeonem

Variae lectiones et notæ.

Ὑποστρέφοντες Leo. — τῷ β. τὰ λ. ἀν. Ὁ Vat. ἰ. ἀπ. ed. om. Leo, Vat. ἰ. τε om. Vat. — μὴδ' εὐλόγητον ἄ. κ. τοῦ π. εὐρηκῶς Vat. ἰ. καὶ τῆς συγκλήτου καταψηφισαμένης αὐτῶν, τὸν μὲν Φ. εἴασαν εἰς τοῦ Γόρθονος, τὸν δὲ Σ. τῶν ἀντιπάλων ἐξώρισαν ἐν Α. εἴτα ὅπ. ἐξοπ. ὁ βασιλεὺς ἐτ. ἄ. καὶ ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐξ. κτλ. Sym. 1. τοῦτον om. Vat. — κάστρον δὲ ἀπ. ἐξερ. Vat. ἰ. ἀνατολ. cod. ἰ. Μ. πολλοὺς δὲ χρόνους Sym. μ. π. δὲ ἔτη Leo. — Χρόνον δὲ παραφωκῶτος πολλοῦ ἐκ τῆς ἐξορίας τοῦτον ἀνεκαλίσατο καὶ ἐν τῇ π. ἔ. προστάξας σιτηρῆσαι τοῦτον ἐκ τῆς ν. ἐ. λ. δ. ἐτ. ἐπὶ Κ. Vat. ἰ. ἀνήγαγεν jed. — ἄ. λ. Leo, λ. Sym. ἰ. αὐτὸς Leo. ἰ. Περὶ τῆς ἀνταρσίας τῶν Λογγιβαρδῶν καὶ τῆς ἡλιακῆς ἐκλείψεως. Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ Α. ἰ. ὁ Α. δούξ Vat. Τῷ β' αὐτοῦ ἔπει τῆς Λαγουβαρδίας διαστασιάσης Sym. 2. ἰ. Ἀγίων ed. Ἐγίων margo P. — Λογγιβαρδίας Leo. ἰ. τοῦ β. Φ. γ. Vat. ἰ. καταστασιάσης καὶ π. τὴν χ. ἐφ' ἔ. ποιησάμενος Vat. — πρὸς Leo. — 12. δουλώσαντος ed. — Κ. τὸν τῆς τρ. σὺν π. τ. δουτικοῖς ἐξαρ. Ὁ Vat. τῆ; — Ἀγίωνα om. Sym. ἰ. τὸν Leo. ἰ. ὡς τε Vat. ἰ. τὸν Leo. — Σ. δὲ γ. οἱ κατὰ Κ. ἡ. Vat. ἰ. ἐκείνου περισ. Vat. ἰ. καὶ Sym. 2, τηνικαῦτα καὶ Vat. ἰ. ἡ. ἔ. Vat. ἔ. ἡλίου ed. ὡ. τῆς ἡμέρας 5, ὥστε καὶ Vat. ὡς καὶ Sym. ἰ. ὥρα; Leo ex i. subscr. ? ἐπὶ ὥρας γ Sym. — τοὺς om. Sym. — Γεγ. δὲ καὶ ὄνειροι σφοδροὶ καὶ α. καὶ β. ἐξ ὧν ἐκάρησαν ἐν τῷ φόρῳ α. ἔ. Sym. ἰ. β. ed. — ἀν. τε βίατα φορὰ καὶ ἄ. καὶ β. ὡ. καὶ ἐν τ. τοῦ φ. ἀν. ἄ. χανωθῆναι (sic) ζ'. Vat. — 21. Καὶ om. Vat. Τῷ γ' αὐτοῦ ἔπει ἐπ. Sym. 3. ὑπὸ τῶν Ἀ. post x. Sym. — ἡ om. Ven. ἰ. συμπαραληφθέντος; καὶ τοῦ στρατηγούτου ἐν αὐτῇ Πασπαλοῦ Vat. καὶ ἡμαλωτισθῆ ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ ὁ Πασπαλά; Sym. ἰ. καὶ τοῦ στρατοῦ ἄ. παμπολλοῦ Ven. αὐτ. cod. αὐτῶν ed. om. Leo. ἰ. Α. δὲ ὁ β. βασιλεὺς. τὸν ζ. τιμᾶ, αὐτὸς καινουργήσας τὸ ὄνομα ἡ. γὰρ Ζ. τῆ ἄ. θ. συνεφιλιώθη, τοῦ ταύτης ἄ. θ. φ. Γουζουινιάτης ἐπώνυμον ἀναρθεῖντος; Vat. ἰ. τὸν Ven. Vat. ἰ. εἰς om. Leo, Sym. ἰ. αὐτὸς καινουργήσας τὸ ὄνομα Vat. Sym. ἰ. φ. δὲ τ. Ven. — Γουζουινίτου ed. Γουζουινίτου Ven. ἰ. τὸν Ven. — Στ. τελευτήσαντος π. Sym. 3^b, sed tum VI. a. V. m. patriarcha non fuit inde ab initio Leonis, nisi legere malis III a. Post Symeonis expeditionem, quæ propter Basileopatriis mentionem h. l. adjuncta est, sed ad a. sextum referenda esse videtur, a Logotheta posita est hæc notitia, non vero ad a. tertium Leonis; nam usque ad 7um lacuna est in edd. ἰ. τὸν βίον ἀπολιπόντος Ἀ. ὁ τῆν ἐκωνυμίαν Κ. πατριάρχης ἀντ. ἄ. προχειρίζεται Vat. ἰ. Καυλία; δὲ λέγεται διὰ τὸ ὅτι ἐμῆλλε μετὰ τὸ συνοδεύσαι κτλ. 210^a—211^a (vide præfationem) Ven. — Σ. ὁ ἄ. Β. ἐκστρατεύει κ. ἰ. P. Sym. 3^c. Περὶ τῶν παραθέντων μεταξύ Βουλγάρων καὶ Ῥωμαίων καὶ τῆς τῶν ἀμφοτέρων κατασφάγης. Ἀ. δὲ κατέλαθεν ὡς ἔ. ἄ. Σ. Β. β. κ. Ῥωμαίων στρατεύσασθαι Vat.

Bulgaricæ principem adversus Romanam expeditionem meditari. Causa vero quæ Simeonem movit, hæc erat : Zautzas imperatoris pater servum habuit eunuchum nomine Musicum. Hic Stauracio et Cosmæ prædicitibus mercatoribus Græcis amicitia junctus erat : qui quidem turpi lucro intenti auctoritate Musici, quod erat in urbe Bulgarorum commercium, Thessalonicam transtulerunt, et vectigalibus impositis pessime Bulgaros exercuerunt. Illis Simeoni a Bulgaris significatis, eadem hæc Simeon Leoni imperatori fecit manifesta. Imperator, a patre imperatorio Musico nimis affecto præpeditus, cuncta nihilo magis æstimavit.

Furens igitur Bulgarus adversus Romanos exercitum instruit. Quibus auditis, mittit imperator Crinitem militiæ magistrum cum armis ac multis urbis proceribus adversus Bulgaros : consertaque pugna in Macedonia, vertuntur in fugam Romani, ipso Crinite, et Cortice Armenio, cæterisque omnibus occisis. Ex Chazaris qui auxiliares Leoni advenerant, comprehensi, naribusque præcisi, in contemptum Romanorum ad urbem a Simeone remissi sunt. Quos imperator conspicatus et accensus ira, misit Nicetam, cognomento Sclerum ad Danubii fluminis ripas cum velocibus munera Turcis oblaturum, et ad arma contra Simeonem excitatum. Profectus ille et collocutus etiam cum Turcarum ducibus Arpade et Cusane, in belli societatem consentientibus illis, acceptis obsidibus, ad imperatorem rediit. Ille rursum Eustathium patricium et classis drungarium mari, terra vero Nicephorum patricium et Phocam, et legionum domesticum delegat, qui Bulgariam usque penetraverunt. Pacis postmodum cupidus imperator, Constantinacem quæstorem de pace cum Simeone consulturum misit. Simeon arma bellumque terra et mari in se mota conspiciens, quæstorem quasi dolore agentem sub custodia in-lusit.

Α τοῦ στρατηγῶ Μακεδονία; ὡ; ὁ ἄρχων Βουλγαρία; Συμεὼν βούλεται ἐκστρατεύσαι κατὰ Ῥωμανίας ⁹⁶. Ἡ ⁹⁷ δὲ αἰτία ⁹⁸ ἦν ὠργίζετο Συμεὼν ἦν αὐτῆ Ζαυτζας ὁ βασιλεσπάτωρ εἶχε δοῦλον ⁹⁹ εὐνοῦχον ὀνόματι Μουσικόν. ¹⁰⁰ Οὗτος ἐπιλιώθη Σταυρακίῳ καὶ Κοσμῶ, Ἑλλαδικοῖς φιλοχρόσοις καὶ πραγματευταῖς, οἵτινες, πρὸς αἰσχροκέρδειαν ἀγορῶντες, μαινεῖται καὶ δυνάμει τοῦ Μουσικοῦ δίδεστησαν τὴν ἐν τῇ πόλει (γενομένην) πραγματεῖαν ¹⁰¹ τῶν Βουλγάρων ἐν Θεσσαλονίκῃ, κακῶ; τοὺς Βουλγάρους διοικοῦντες ἐν τῷ κομμερκεῖον ¹⁰². Οἱ δὲ Βούλγαροι ¹⁰³ τῷ Συμεὼν ταῦτα ἀπήγγειλαν ¹⁰⁴. ὁ δὲ ἐπὶ λα πεποίηκε ταῦτα τῷ βασιλεῖ Λέοντι. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ¹⁰⁵ ὑπὸ τοῦ βασιλεσπάτορος κωλυόμενος **772** προσκαθοῦντος τῷ Μουσικῷ, πάντα ὡς λῆρον ἤκουε ¹⁰⁶.

B (12) Μανελίς ¹⁰⁷ οὖν ὁ Βούλγαρος ἐκστρατεύει κατὰ ¹⁰⁸ Ῥωμαίων καὶ μαθὼν ταῦτα ὁ βασιλεὺς ¹⁰⁹ ἀποστέλλει τὸν Κρινίτην ¹¹⁰ στρατηλάτην κατὰ Βουλγάρων μετὰ ὀπλων καὶ ἀρχόντων πολλῶν τῆς πόλεως κατὰ Συμεὼν ¹¹¹. Καὶ συμβολῆς γενομένης ἐν Μακεδονίᾳ ¹¹², τρέπονται οἱ Ῥωμαῖοι, σφαγῆντες τοῦ τε Κρινίτου καὶ τοῦ Ἀρμένιου τοῦ Κουρτίκη ¹¹³ καὶ τῶν λοιπῶν πάντων. Ἐκ ¹¹⁴ δὲ τῶν Χαζάρων, οἱ ἦσαν εἰς τὴν ἑταιρίαν Λέοντος, κρατηθέντες καὶ τὰς βίβλας αὐτῶν κοπίντες εἰς αἰσχύνην Ῥωμαίων, ἐν τῇ πόλει παρὰ Συμεὼν ἀπεστάλησαν ¹¹⁵ οὐ; ἰδὼν ὁ βασιλεὺς καὶ θυμωθεὶς ¹¹⁶ ἀπέστειλε Νικήταν τὸν ἐπιλεγόμενον ¹¹⁷ Ἐκλήρον μετὰ δρομῶντων ἐν τῷ ποταμῷ Δανουβίῳ ¹¹⁸ δοῦναι δῶρα τοῖς Τούρκοις καὶ πόλεμον ¹¹⁹ κινήσαι κατὰ ¹²⁰ Συμεὼν. Ὁ δὲ, ἀπελθὼν καὶ συντυχὼν ¹²¹ ταῖς κεφαλαῖς αὐτῶν Ἀρπάδῃ καὶ Κουσανῇ ¹²², καὶ συνθεμένων πολεμῆσαι, λαθὼν ¹²³ ὄψιδας, ἤλθε πρὸς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ βασιλεὺς ¹²⁴ πάλιν διὰ τῆς θαλάσσης ἀπέστειλεν Εὐστάθιον πατριχίον καὶ δρουγγάριον τοῦ πλωῖμου ¹²⁵, Νικηφόρον δὲ πατριχίον τὸν Φωκᾶν καὶ δομείτικον μετὰ τῶν θεμάτων ¹²⁶ ἀπέστειλε διὰ γῆς, καὶ εἰσῆλθε μέχρι ¹²⁷ Βουλγαρία; **773** Ὁ δὲ βασιλεὺς, τὴν εἰρήνην ἀσκαζόμενος, (1010) μετὰ τοῦτο ἀπέστειλε ¹²⁸ Κωνσταντίνῳ κουζίστωρα ¹²⁹ πρὸς Συμεὼν τὰ περὶ εἰρήνης

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁶ Ῥωμαίων ed. Vat. ⁹⁷ πρόφασιν ἔχων τῆς μάχης ταύτης Vat. om. Sym. ⁹⁸ δι' Leo. — Εὐν. δ. ὁ β. Ζ. Μουσικὸς ἦν ὄνομα τοῦτιψ Vat. om. Sym. ⁹⁹ ε. δ. Leo. πραγματεῖς Leo? ¹⁰⁰ Ὁ. συνεφ. ἀνδράσιν ἐμπορικοῖς καὶ φιλοκερδέσι καὶ φ. ἐξ Ἑλλάδος οὗτι Στ. τε καὶ Κ. οἵτινες μαντεία (μιστ.) τοῦ Μ. κερδαίνειν βουλόμενοι, τὴν μετὰ τῶν Β. πρ. ἐν τῇ π. ἐν Θ. μετεστ. χ. κομμερκεῖοντες τ. Β. Vat. om. Sym. ¹⁰¹ π. πρ. ed. Leo. ¹⁰² κομμ. Leo. ¹⁰³ Τῶν δὲ Βουλγάρων τ. τῷ Σ. ἀναγγειλάντων, αὐτῶ; δ. τ. τῷ β. κατέστησε Λ. Vat. om. Sym. ¹⁰⁴ ἀνηγ. Leo. ¹⁰⁵ Ὁ δὲ π. ὡς λ. ἐλογίζετο τῇ πρὸς τὸν Ζαυτζαν προσπαθῆναι νικῶμενος Vat. om. Sym. ¹⁰⁶ ἤκού. cod. ἤκουσε Leo. ¹⁰⁷ ὁ Συμεὼν ἦρε κ. Ῥ. τὰ ὅπλα Vat. ¹⁰⁸ τῶν Leo bis. ¹⁰⁹ ὁ δὲ β. τὸν Κο. ἔξαπ. κατ' αὐτοῦ στρατηλάτην ὄντα λαῶ πολλῶ καὶ ἄρχουσι καθοπλίσας αὐτὸν Vat. om. Sym. ¹¹⁰ Κρητῆ. cod. sed. — Κρινῆτ. ¹¹¹ Σ. δὲ γ. Vat. om. Sym. ¹¹² ἐν Ῥωμανίᾳ Leo. — ἤττονται Ῥ. Vat. om. Sym. — καὶ κατασφάζεται αὐτὸς τε ὁ Κρινίτης καὶ Ἀρμένιος Κουρτίκης καὶ ἄλλοι πολλοὶ Vat. om. Sym. ¹¹³ Κουρτ. cod. Κουρτιχίον ed. Κορτίκη. Leo. ¹¹⁴ Ἐπεὶ δὲ καὶ Χαζάρους κατέστη ὁ Συμεὼν τῶν ἐκ τῆς ἑταιρίας τοῦ βασιλέως Λ. τὰ; ἀ β. ἀποτεμῶν εἰς ἀ. Ῥ. ἐν τῇ π. ἀπέστειλεν (sic) Vat. om. Sym. ¹¹⁵ θυμοῦ πλησθεὶς Vat. ¹¹⁶ λεγ. Leo. — ἐν τῷ Δ. π. μ. ἔρ. ἐξέπεμψε Vat. μ. ἔρ. ἐν τῷ π. τοῦ Δανουβίου Leo. ¹¹⁷ τοῦ Leo. ¹¹⁸ ὡς τε τὸν Σ. καταπολεμῆσαι Vat. ¹¹⁹ μετὰ Leo? — Ὁ δὲ τοῦτοις σ. καὶ πείσας κατὰ τὸν (τοῦ?) Συμεὼν ἔπλα ἄρασθαι Vat. ¹²⁰ καὶ Leo. ¹²¹ Κουρτ. ed. ¹²² ὁμήρους λ. Leo, Vat. — παρ' αὐτῶν ὡς β. ὑπέστρεψε Vat. om. Sym. ¹²³ Ὁ δὲ β. διὰ τε γῆς καὶ θ. διέγνω Βουλγάρους πολεμῆσαι καὶ διὰ μὲν θ. Ἐ. ἔρ. ἀποστέλλει, διὰ γῆς ἔκ τὸν π. Ν. τὸν Φ. δ. τῶν σ. μετὰ τὴν τελευταίην Ἀνδρόου γενομένην Ἀνδρόου (γενομένην) Vat. om. Sym. ¹²⁴ τῶν πλωτῶν Leo. ¹²⁵ ὦν μ. Β. καταλαβόντων ὁ β. τὸν κ. Κ. π. Σ. ἔξαπ. ἐπὶ τὴν ε. στήριγαν καὶ βουλόμενος σπείσασθαι πρὸς αὐτὸς Vat. om. Sym. — ἤλα; Leo. — Βουλγάρων ed. ¹²⁶ εἰσῆλθ. cod. ¹²⁷ καὶ Leo. ¹²⁸ κούστωρα cod.

συμβουλευόντα. ¹⁰ Συμεών δὲ, τὴν κατ' αὐτοῦ κίνησιν ἄ
 διὰ τε γῆς καὶ θαλάσσης μαθὼν ¹¹, ἐν φρουρᾷ κατα-
 κλείει τὸν κουαίστωρα ὡς ἐπὶ δόλιφ ἔλθόντα. ¹² Περ-
 σαντες οὖν ¹³ οἱ Τοῦρκοι, τοῦ Συμεών ἐπὶ τὸ στρα-
 τευμα Φωκᾶ ἀσχολουμένου, ἤχημαλῶτευσάν πᾶσαν τὴν
 Βουλγαρίαν. ¹⁴ Ταῦτα μαθὼν Συμεών κινεῖται κατὰ ¹⁵
 Τοῦρκων· οἱ δὲ ἀντιπερσάντες συμβάλλουσι πόλεμον
 μετὰ Βουλγάρων ¹⁶, καὶ τρέπεται Συμεών μόλις
 διασωθεὶς ἐν τῇ Δίστρα. ¹⁷ Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἤτησαντο
 τὸν βασιλέα ἀποστεῖλαι καὶ ἀγοράσαι τὴν αἰχμα-
 λωσίαν τῶν Βουλγάρων· ὃ δὴ καὶ πεποίηκεν ὁ βασι-
 λεὺς, τοὺς ¹⁸ πόλιτας ἀποστεῖλας ἐπαγοράσαι αὐτούς.

(13) Ὁ δὲ Συμεών ¹⁹ δι' Εὐσταθίου δρουγγαρίου
 ἔδειθθη ²⁰ περὶ ²¹ (τῆς) εἰρήνης, πρὸς ἣν ὑπέβλεπε ὁ
 βασιλεὺς καὶ ἀπέστειλε Λέοντα τὸν Χοιροσφάκτην
 πρὸς τὸ γενέσθαι εἰρήνην· ἐδέξατο δὲ Νικηφόρος. ²² Β
 ὑποστρέψαι μετὰ ²³ λαοῦ καὶ ὁ δρουγγάριος τῆς
 βίγλης Εὐστάθιος ὁμοίως. Λέοντα ²⁴ οὐδὲ λόγου ²⁵
 ἔξιωσε Συμεών, ἀλλ' ἠσφαλίσατο ²⁶ εἰρκετῆ· ἐκ-
 στρατεύσας δὲ κατὰ τῶν Τοῦρκων, ἐκείνων ὀχύρωμα
 βοηθείας μὴ ἔχόντων ²⁷ παρὰ Ῥωμαίων, ἀλλ' ἀπρο-
 νοήτων ²⁸ ἐαθίντων, πάντας κατέσφαξεν αὐξήσας
 τὴν μεγαλαυχίαν ²⁹ αὐτοῦ. 774 Καὶ ὑποστρέψας
 εὔρῃ Λέοντα ἐν τῇ Μουνδάγρα, ³⁰ καὶ εἶπε πρὸς αὐ-
 τόν· Ὁ ποῦ εἰρήνην, ἐὰν μὴ ³¹ πᾶσαν τὴν αἰχ-
 μαλωσίαν λάβω. Διωρίσατο ³² οὖν ὁ βασιλεὺς
 ταύτην ἀποδοῦναι. Καὶ ἤλθε μετὰ Λέοντος Βουλ-
 γαροῦ οἰκίους τοῦ Συμεών, καὶ παρέλαβεν αὐτούς.

(14) ³³ Νικηφόρου δὲ τοῦ Φωκᾶ τελευτήσαντος,
 ἀφορμὰς ἐζήτει Συμεών τὴν ³⁴ εἰρήνην διαλύσαι· C
 ἐπιζητῶν γὰρ καὶ ἄλλους αἰχμαλώτους ἐξέρχεται ³⁵
 κατὰ Ῥωμαίων. Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς δομέστικον
 τῶν σχολῶν προβάλλεται Λέοντα ³⁶ τὸν Κατακαλὼν,
 ἐν τῇ Ῥάβδῳ τὴν οἰκίαν ἔχοντα, καὶ μετ' αὐτοῦ
 ἀποστέλλει Θεοδόσιον πατρικίον καὶ πρωτοβεσιτά-
 ριον, καὶ περὶ ὧν ἄλλα τὰ θέματα ³⁷ καὶ τὰ τάγματα.
 Καὶ γενομένης συμβουλῆς μετὰ Συμεών εἰς τὸ

Simeone vero cum Phocæ copiis occupato, Turcæ,
 trajecto Danubio, totam Bulgariam captivam fecere.
 His auditis Simeon movet adversus Turcas. Illi
 in contrariam ripam transeuntes cum Bulgaris
 certamen iueunt, ipseque Simeon in fugam verti-
 tur, vix Distræ receptus incolumis. Turcæ autem
 petierunt ab imperatore, ut captivos Bulgaros
 emeret : quod et fecit, missis ex urbe civibus qui
 pretium rependerent.

Simeon Eustathii drungarii ope de pace sermo-
 nem proposuit, cui se facilem præbuit imperator :
 eidemque componendæ Leonem Choerosphactum
 destinavit. Nicephorus cum exercitu redire in ani-
 mum induxit, et Eustathius drungarius pariter.
 Leonem vero neque ad colloquium admittere di-
 gnatus est Simeon, imo sub custodia tenuit. Expe-
 ditione deinde adversus Turcas parata, illisque a
 Romanis auxilium et præsidium non habentibus,
 imo belli apparatu et armorum provisione destitutis,
 cunctos inflatis animis jugulavit Simeon, et reversus,
 cum Leonem in Mundagra reperisset, dixit ad eum :
 « Nusquam pacem componam, nisi captivos omnes
 recepero. » Imperator restituere proposuit : venit-
 que cum Leone Theodorus Bulgarus, Simeonis
 domesticus, qui eos recepit.

Exinde Nicephoro Phoca morte sublato, Simeon
 abrumpendæ pacis quærebat occasiones, et aliis
 captivis expetitis, adversus Romanos movit. Leo
 vero imperator Leonem Catacalum ad Rabdum
 ædes suas habentem scholarum domesticum creat,
 et una cum eo Theodosium patricium et proto-
 vestiarium mittit, qui simul juncti omnes legiones
 et copias jubent trajicere : pugnaque cum Simeone
 ad Bulgarogephyrum inita, fuga omnium facta est

Varie lectiones et notæ.

¹⁰ Ὀν Σ. κατασχὼν ἐν φ. κ. δ. πρὸς αὐτὸν ὑποπτέυσας παραγενέσθαι Vat. om. Sym. ¹¹ Ἰδὼν
 Leo. ¹² Τοῦ Σ. οὖν ἐπὶ τὸν στρ. Νικηφόρου ἀ. π. τὴν Βουλγαρικὴν ἐληθσαντο γῆν Vat. om.
 Sym. ¹³ δι' Leo. ¹⁴ Ὁ Σ. ἐκμ. κ. τῶν Τ. ἐτάπητο· οἱ δὲ Vat. Πολεμηθεὶς παρὰ τῶν Τ. ἠττήθη, καὶ
 πᾶσα ἡ αἰχμαλωσία ἠγοράσθη παρὰ τοῦ βασιλέως Sym. 3. ¹⁵ τῶν Leo, Vat. ¹⁶ π. πρὸς Β. σ. καὶ νικῶσι
 τούτους· κατὰ κράτος ὡς μ. τὸν Σ. ἐν τῇ Δ. περιτωθῆναι Vat. — κατὰ Leo. ¹⁷ Ἦν. οὖν ὁ Τ. τὸν β. τοὺς
 αἰχμαλώτους Β. ὠνήσασθαι Vat. καὶ πᾶσα ἡ αἰχμαλωσία ἠγοράσθη παρὰ τοῦ βασιλέως Sym. ¹⁸ π. τοὺς
 π. ἔξαπ. εἰς τὴν τούτων ἐξώνησιν Vat. ¹⁹ ἀπ. τοῦ ἀγ. ἀ. Leo. ²⁰ τὸν βασιλέα π. τῆς ἐ. ἰκέτευσεν Vat.
²¹ τὰ Leo. ²² π. ἐ. ed. — τὴν χ. Α. π. τὸ ταύτην ποιήσασθαι ἔξαπ. ὁ δὲ δ. Ν. καὶ ὁ δ. Ἐ. ὁ. μ. τοῦ λ.
 ἐπελευσθήσαν Vat. ²³ Νικηφόρ. cod. ²⁴ τοῦ ed. Vat. ²⁵ ἐν ἐ. ἡ. Vat. ²⁶ ἐν Leo, Vat.
²⁷ π. κ. μὴ δυνηθέντων δέξασθαι· π. Ῥ. βοηθίαν Vat. ²⁸ ἀπρονοήτως; ed. ²⁹ μεγαλοφυχίαν Leo,
 Ἰ. δὲ καὶ ἐπὶ τῇ νίκῃ γαυριῶν π. τὴν Α. ἔφη Vat. ³⁰ Μουνδάγρα ed. Μουλδάγρα Leo. Καὶ μετὰ αἰτήσεως
 ἀναλαμβάνεται τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ποιεῖ εἰρήνην Sym. ³¹ Εἰ μὴ πρῶτον π. τὴν ἀ. Βουλγάρων λ. ἐ. οὐ
 π. Vat. ³² Ἐπένευσεν οὖν ὁ β. τ. ἀπ. ἡ. οὖν μ. Α. ὁ Β. Θεόδωρος ὁ ὦν τῷ Σ. Vat. et Cont. ³³ 892.
³⁴ Καὶ μετ' ὀλίγον ἀνατραπεισῆς πάλιν τῆς εἰρήνης, γίνεται πόλεμος εἰς τὸ Β. Sym. 3. Τοῦ δὲ δομέστικου
 Ν. πρὸς τοῦ βασιλέως· ἐξόχως ἀγαπωμένου, ὁ βασιλοεπίτωρ Ζαυτζας τούτον ὦ; δυνάστην προσάδειτο
 γαμικὸν μετ' αὐτοῦ ποιῆσαι βουλόμενος συνάλλαγμα. Τοῦ δὲ πρὸς τούτῳ ἀπανανομένου, μήποτε ὑπόνοιαν
 ἔω τῷ βασιλεὶ Λέοντι, μανίης ἐπὶ τούτῳ Ζαυτζας αἰτίας ἐκίνησε κατ' αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀρχῆς τούτου μετέ-
 στησεν· προσεβλήθη (προεβ. δὲ Cont.) ἀντ. αὐτοῦ τῶν σχολῶν δομέστικος ὁ μάγιστρος Κατακαλὼν, Ἐπὶ
 πολὺ δὲ σχολάσας ὁ Νικηφόρος, αὐτὸς στρατηγὸς ἐν τῷ τῶν Θρακησιῶν θέματι προχειρίζεται· πολλὰς δὲ
 καὶ γενναίας ἀνδραγαθίας οἰκίας αὐτοῦ τῆς ἐν τοῖς πολέμοις καταπραξίμενος βιοτῆς καὶ πολλὰ κατὰ
 τῶν Ἀγαρηνῶν στήσασμενος τρόπαια, τελευτᾷ τὸν βίον ἐν γῆρᾳ κληρῶν υἱοῦς κατακαλῶν Βάρδαν καὶ Λέοντα,
 ὦν ὁ Βάρδας οἰκειώτατος ὦν τῷ βασιλεὶ Λέοντι, ἐστέργετό τε καὶ ἠγαπάτο καὶ δουλείαις ἐξυπηρετεῖτο ταί;
 ἀνηκούσας τῷ βασιλεὶ. Ὁ δὲ βασιλεὺς, καθὼς εἴρηται, τὸν Κατακαλὼν προχειρισάμενος εἰς δομέστικον
 κατὰ τοῦ Συμεών, τούτου ἐξαποστέλλει συναξαποστείλας αὐτῷ καὶ θ. Vat. — Cont. ³⁵ τοῦ ἐ. Leo. ³⁶ εἰσεργ.
 ed. ³⁷ Α. Κ. ed. ³⁸ διαπερασάντων δὲ πάντων τῶν τῆς Ἀνατολῆς θεμάτων τε καὶ ταγμάτων καὶ πολέμου
 μ. Βουλγάρων συγχροτηθέντος περὶ τὸ Β. Vat.

horrenda, omnesque delicti sunt: inter quos patricius Theodotus eius causa non modice doluit imperator.

Ejus tempore castrum Chersonis incolæ ducem proprium Simeonem Jonæ filium interemerunt: castrum etiam Coruin in Cappadocia ab Agarenis captum est.

Porro celebrem processum ad Damiani ædes habuit imperator, Zautza comitante, et supremam post eum potestatem exercente, et Zoe pariter ejus filia solemnitatis socia. Theophano vero ejus legitima-conjux non aderat, sed in Blachernis ad sanctum sepulcrum assiduis orationibus vacabat. Imperatore igitur moram ibi agere meditato, consilium iniere Zautzæ consanguinei et Iltos ejus Tzantzæ, necnon alli, ut imperatorem nocte occiderent. Zoe vero cum imperatore dormiens, audito murmure per fenestram prospiciens, silentium imponebat. Certior autem periculi et insidiarum facta, imperatorem exultavit, qui confestim navigium ingressus, Zautza et reliquis omnibus ibi relictis, ad Pegas trajecit. Sub diluculum festinus palatium ingressus est, et Joanne excubiarum drungario ejeeto, Pardum Nicolai heteriarchiæ filium suffecit. Ipse quippe Nicolaus imperatoris amicitia consors, quæ contra eum Zautzas machinabatur, patefecit. Et ex eo tempore non ingressus est imperator in Zautzæ cubiculum, donec Leo magister et Theodotaces criminis eos convicissent.

Moritur autem Theophano Augusta post imperii annos duodecim, quam brevi spatio temporis interjecto, operatricem miraculorum, quod zelotypiæ et injuriarum memoriæ vidio fuisset immunis, Deus ostendit: et quia elemosynis et orationibus per sacras ecclesias assidue Deo vacasset.

Coronat autem Leo imperator Zoen Zautzæ

A Βουλγαρογέφυρον ¹⁷, ἐγένετο τροπή δημοσία, καὶ πάντες ἀπώλοντο, καὶ ὁ πρωτοβεστῆριος Θεοδόσιος ¹⁸ (δὲ ὄν ὁ βασιλεὺς οὐ μετρίως ἠλιάθη).

(15) ¹⁶ Ἐπὶ τοῦτου ἔσφαξαν καὶ ἐν Χερσῶνι οἱ τοῦ κάστρου 775 τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ ¹⁶ Συμεὼν τὸν υἱὸν Ἰωνᾶ. Καὶ παρελήφθη τὸ κάστρον τὸ Κόρον ἐν Καππαδοκίᾳ ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν.

(16) ¹⁷ Ὁ δὲ [βασιλεὺς] πρόκεινσον ἐποίει εἰς τὰ Δαμιανοῦ, συνόντος καὶ Ζαυτζᾶ ¹⁸ τοῦ παραδυναστεύοντος καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ζωῆς ἅμα τῷ βασιλεῖ—Θεοφανῶ ¹⁹ δὲ ἡ γαμητὴ αὐτοῦ οὐ παρῆν ἔκει ²⁰, ἐν Βλαχέρναις ἐν τῇ ἁγίᾳ σορῷ προσεκαρτέρει εὐχομένη. Δόξαντος ²¹ οὖν τοῦ βασιλέως μείναι ἔκει, συμβούλιον ποιήσαντες οἱ τοῦ Ζαυτζᾶ συγγενεῖς, ὃ τε (υἱὸς ²² αὐτοῦ ὁ) Τζάντζης καὶ οἱ λοιποὶ ἠθούλοντο τῇ νυκτὶ φονεῦσαι τὸν βασιλέα ²³ ἢ Ζωὴ δὲ, μετὰ τοῦ βασιλέως καθεύδουσα καὶ τὴν παραχρῆν ²⁴ ἀκούσασα, διὰ τῆς θυρίδος προσδιεφάμενη ²⁵ αὐτοὺς κατεσφάσεν· ὧς ἐξ τὸ δεινὸν ἔγνω (τῆς ἐπιβουλῆς ²⁶ ἧς ἐμελήθησαν), ἐξόκνισε τὸν βασιλέα, ὃς ²⁷ παρευθὺ ἐισελθὼν εἰς πλοῖον, διεπέρασεν εἰς Πηγᾶς, ἔασας Ζαυτζᾶν καὶ πάντας ²⁸ ἔκεισε. Καὶ πρῶτὸν τάχιον εἰσηλθεν εἰς τὸ παλάτιον ²⁹ ἐξέωςας Ἰωάννην δρουγγάριον τῆς βίβλης καὶ προβαλλόμενος ³⁰ Πάρδον ³¹, υἱὸν Νικολάου ἐταιριάρχου, ἀντ' αὐτοῦ. Ὁ γὰρ Νικόλαος ³² συμφιλωθεὶς ³³ τῷ βασιλεῖ κατὰδῆλα ἐποίει αὐτῷ πάντα τὰ τοῦ Ζαυτζῆ ³⁴. Καὶ ἔκτοτε οὐκ εἰσηρχετο ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ κελλῖον τοῦ Ζαυτζῆ, ἕως Ἀσουλῶν ὁ μάγιστρος ὁ Θεοδωτάκιος ³⁵ διήλλαξεν αὐτούς.

776 (17) ¹⁹ Τελευτᾶ ²⁰ δὲ Θεοφανῶ Ἀδύουστα βασιλεύσασα ἔτη ιβ', ἣν ²¹ οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἀνέδειξεν ὁ Θεὸς θαυματουργὸν διὰ τὸ ἀζηλότυπον αὐτῆς καὶ ἀμνησικακον καὶ διὰ τὸ ἐν ἐλεημοσύναις αὐτῆς (191^b) προσευχάσις ἀδελφίπτως πικροκατερεῖν τῷ Θεῷ (καὶ ταῦς ἁγίαις ²²).

(18) Στέφει ²³ δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς Ζωὴν τὴν θυ-

Variae lectiones et notæ.

¹⁷ Βουλγαρογέφυρον ed. Leo, Sym. Vat. = τρέπονται Ῥωμαῖοι κακῶς καὶ π. ἀπ. οἷς συναπόλετο καὶ πρ. Θ. Vat. ¹⁸ Θεόδωρος Sym. — δι' — ἠλιάθη om. Vat. Sym. Cont. ¹⁹ Ἐπὶ τ. καὶ οἱ τῆς Χερσῶνος οἰκήτορες τὸν αὐτῶν ἀπέκτειναν στρ. Vat. Τῷ ζ' αὐτοῦ ἔτει ἐσφ. οἱ Χερσωνῖται τὸν στ. Sym. 4. ²⁰ αὐτὸν cod. αὐτῶν Leo, ed. Sym. — Σ. τὸν υἱὸν Ἰωνᾶνου ed. Σ. τὸν τοῦ Ἰωνᾶ Vat. om. Sym. — Καὶ π. καὶ Leo Π. καὶ Sym. 4. Π. δὲ καὶ τὸ Κ. ἐν Κ. ὁ Ἀγ. Vat. ²¹ Ὁ δὲ β. εἰς τὰ Δ. ἐξελθὼν εἶχε μεθ' αὐτοῦ καὶ Ζωὴν τὴν τοῦ Ζαυτζᾶ θυγατέρα καὶ αὐτὸν Ζαυτζᾶν Vat. — β. om. cod. et Leo, Ὁ β. Λέων Sym. 4 cf. c. 6. τῷ θ' αὐτοῦ ἔτει. — ἐποίησαν Leo, ποιήσας Sym. ²² ἢ τῷ βασιλεῖ μ. ἐν τοῖς Δαμιανοῦ, σ. οἱ τοῦ Ζ. π. δευ υἱὸς δ. Z. Vat. ²³ υἱὸς δ. ὁ om. Sym. — τῇ ν. τὸν β. διαχειρίσασθαι ἐβουλεύσαντο Vat. ²⁴ Ἡ δὲ Z. ed. Leo, Vat. ἢ Z. τῆ cod. — τῷ βασιλεῖ συγκαθ. Vat. ²⁵ καὶ τὸν θρόνον ἐνωτισθεῖσα διὰ τῆς θ. προκίψουσα κατεσφάσεν Vat. om. Sym. ²⁶ προσβ. P. et cod. prob. ed. Leo. — ὧς δὲ τοῦ δεινοῦ τῆς ἐκ. ἤσθετε ἀκριδῶς, τὸν β. διυπνίασα τὸ πρᾶττόμενον κατεσφάσεν Vat. ²⁷ τῆς ἐκ. ἧς ἐμ. om. Sym. — ἦν Leo. ²⁸ δ. ἐν πλοίῳ εὐθὺς ἐ. εἰς π. δ. Vat. — καὶ π. εἰς π. διεπέρασαν εἰς Π. καὶ τὸ πρ. τ. ἐ. εἰς τὸ π. Sym. ²⁹ π. ἐ. καὶ αὐτὸν τὸν Ζ. καταλιπὼν Vat. Καὶ πρ. ταχίῳ ed. Ταχὺ δὲ πρ. εἰς τὸ π. ἐ. Ἰω. μὲν τὸν β. δρ. διεδέξατο Vat. ³⁰ Θεοδοτάκις cod. ³¹ Π. δὲ υἱὸν Νικολάου ἐ. ἀντ. ἀ. προβάλλετο Vat. — προβάλλετο. Leo. ³² 894. ³³ οὗτος Leo, et Vat. ³⁴ φιλῶς ὡν τῷ β. καὶ πιστῶς περὶ τὰ ἀπόρρητα π. τοῦ Ζ. δὴ α τούτῳ καθίστη (sic) καὶ ἔκπυστα Vat. — ³⁵ ἕως ἂν Λέων ed. Leo. — Θεοδοτάκις ed. Leo. — διήλλαξεν cod. ³⁶ Θεοδοτάκις, cod. ³⁷ 874. ³⁸ Τούτῳ τῷ ἔτει (12° anno post 883, Martio mense = Leonis 9). τ. Θ. Sym. 5, τ. δὲ ἢ Ἀ. Θ. ἔτη β. δωδ. Vat. ³⁹ ἦτις καὶ θαυματουργὸς ἀνεδείχθη, ἀνωτέρα τοῦ τῆς ζηλοτυπίας πάθους φανεῖσα καὶ πρᾶως τὴν παρευδοκίμησιν ὑπενεγκούσα Ζωῆς καὶ ἐν ἐλ. καὶ πρ. τὸν ἅπαντα βίον διανύσασα Vat. — ⁴⁰ καὶ τ. ἀ. ἐ. om. Sym. 5. ⁴¹ Στ. δὲ Ἀ. ὁ β. τὴν δευτέραν αὐτοῦ γυναῖκα Ζ. τὴν θ. τοῦ Ζ. Sym. Σ. δὲ Ἀ. ὁ β. τὴν θ. Ζ. Ζωὴν Vat.

γατέρα Ζαυτζα, ⁷⁶ και εὐλογεῖται μετ' αὐτῆς ⁷⁶ A παρὰ ⁷⁷ κληρικοῦ τοῦ παλατίου, ᾧ ἐπέκλην Σινάπης. (Και ⁷⁸) ὁ μὲν εὐλογήσας καθρέθη · ἡ δὲ ἐβασίλευσεν ἔτος ⁷⁹ α', μῆνας ἧ'. ⁸⁰ Τελευτησάσης ⁸¹ δὲ τῆς (αὐτῆς ⁸²) Ζωῆς, λάρνακα ἐφύρην εἰς τὸ ἀποτεθῆναι τὸ σῶμα αὐτῆς ἔχουσαν ⁸³ ἐνδοθεν γράμματα κεκολλημένα γράφοντα ⁸⁴ οὕτως · « Θυγάτηρ Βαβυλωνῶνος ἡ ταλαίπωρος. »

(19) ⁸⁵ Διεβλήθησάν δὲ τῷ βασιλεῖ ⁸⁶ Λέοντι ὁ τε Μουσικός και ὁ Σταυράκιος ὡς (ὅτι ⁸⁷) παρὰ τῶν στρατηγῶν και ὀφφικιαλίων λαμβάνοντες δῶρα και μεσιτεύοντες· πρὸς τὸν βασιλεοπάτορα · και ποτε εἰσελθόντος τοῦ Σταυρακίου ⁸⁸ μετὰ γραμμάτων τινὸς τῶν στρατηγῶν πρὸς τὸν Ζαυτζαν, ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἐστῶς· ἐν τῷ ἡλιακῷ, ἦλθεν ⁸⁹ ὀπισθεν αὐτοῦ, και κρατήσας ⁹⁰ ἐκ τοῦ τένοντος, ἐξήγαγεν ἔξω ὡς δῆθεν **777** ἐρωτήσων περὶ τῶν στρατηγῶν · και εἰς τὸ Μονόθυρον ἀγαγὼν και τὰ γράμματα ἄρας και ἀποσφενδονήσας παραδέδωκε ⁹¹ τοῖς ἐπιτυχούσιν ⁹² ἔξαγαγεῖν τοῦ παλατίου διορισάμενος ἀποκεῖραι αὐτόν. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Μουσικός ἐν ἀπογνώσει γέγονε · εἰσελθὼν ⁹³ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐνθα ἴστατο ὁ Μουσικός παρεστὼς τῷ Ζαυτζῳ, τοῦτον ἐπὶ τράχηλον ὠθήσας ἐξήγαγε, παραδοῦς ⁹⁴ Χριστοφόρῳ κοιτωνίτῃ ἐν τοῖς Στουδίου ἀπαγαγεῖν και μοναχὸν ποιῆσαι. ⁹⁵ Μετ' ὀλίγον δὲ τελευτῆ Ζαυτζας ἐν τῷ παλατίῳ, και τοῦτον διὰ τοῦ Βουκολέοντος καταγαγόντες, ἀπήγαγον ἐν τῇ μονῇ τοῦ Καυλέα, ἐκεῖσε αὐτὸν θάψαντες.

(20) ⁹⁶ Μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Ζαυτζα Βασιλεῖος C ἐπέικτης ⁹⁷ υἱὸς Νικολάου ἐταιριάρχου συνεφιλιώθη Σαμωνᾶ κουβικουλαρίῳ τῷ ⁹⁸ ἐξ Ἀγαρηνῶν, ὀρεγόμενος τοῦ τῆς βασιλείας ἀξιώματος. Ἐθάβρησε δὲ τῷ Σαμωνᾶ, ὅτι, « Τῆς θείας ἡμῶν ⁹⁹ Ζωῆς τελευτησάσης, ὁ βασιλεὺς λαβεῖν ἔχει ἐτέραν γυναῖκα, και ἡμεῖς πάντα ἔχει· ἀφανισαί. ἀλλὰ δὸς μοι λόγον, ¹⁰⁰ ἵνα σοι θαβρήσω πάντα τὰ βουλευόμενα. » και ¹⁰¹ δόντος αὐτοῦ λόγον τῷ Βασιλεῖ, ἐθάβρησεν αὐτῷ πάντα. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς εἰσελθὼν εἰς ¹⁰² τὸν βασιλέα εἶπεν αὐτῷ, ὅτι « Δέσποτά μου, θέλω σοι εἰπεῖν τι ἰδίως, ὅπερ ἐάν μὲν ¹⁰³ εἶπω, ἀποθνήσκω,

A filiani, et cum ea nuptialem benedictionem subii, clerici cujusdam e palatio cognomento Synapes ministerio. Benedictionis minister officio depositus est. Illa vero regnavit annum unum et menses octo. Zoe isti demortuae inventus est loculus ad corpus ejus deponendum, sculptas intus scriptasque gerens litteras istiusmodi : « Filia Babylonis misera. »

Accusati sunt autem apud imperatorem Leo Musicus et Stauracius, quasi munera a duce aliquo et officialibus accepissent, ut intercessione apud imperatoris patrem eos juvarent. Stauracio itaque cum ducum alicujus libello ad Zautzam ingresso, ut eum imperator ad horologium solare stans conspexit, hominem pone secutus est, et cervice B apprehensum foras eduxit. Ut de ducis negotio interrogavit hominem, ad Monothyrum traxit, et sublati e manu tabulis, et in aerem projectis et excussis, obviis quibusdam e palatio extrudendum tradidit, et praecepit detondendum. Eo cognito, Musicus desperationis motu angebatur. Tum imperator ingressus locum, quo Musicus Zautzæ astans consistebat, cum collo apprehensum trudens abducendum, et Christophoro cubiculario inter Studitas tradidit. Modico post Zautzas moritur in palatio, corpusque per Bucoleontem elatum in Caulæ monasterium ibidem sepeliendum detulerunt.

Post Zautzæ mortem, Basilius operarum regiarum praefectus, Nicolai heteriarchæ filius, Samonæ cubiculario ex Agarenorum genere orto amicis junctus est, et imperii cupiditate exarsit. Samonæ vero mentem confidenter exposuit : « Desuntis nunc Zoe matertera nostra, uxorem aliam imperator sibi copulaturus est, nosque omnes deleturus : sed pollicere secretum, ut quæ modo delibantur fidenter aperiatur. » Eo Basilio secreti fidem promittente, animatus ille mentem exposuit. Samonæ ad imperatorem ingressus dixit ei : « Cuperem, domine mi, aliquid secreto enuntiare; quod si

Variae lectiones et notæ.

⁷⁶ ὅτι διὰ τὸ κατηγορηθῆναι τὴν Ζωὴν μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τῇ ζωῇ τῆς Θεοφανῶ οὐκ εὐλογηθῆ παρὰ τοῦ πατριάρχου ὡς παράνομος ὁ γάμος, και ὁ ἱερεὺς ὁ εὐλογήσας αὐτὸν, εἰ και βασιλεὺς ὤπῃρην, ἀλλὰ γε ἐκαθηρέθη ὑπὸ συνόδου ed. e glossemate marginali. ⁷⁶ μετ' αὐτὰ Val. — π. τινος κλ. τοῦ ἐπ. Σινευπης Sym. ⁷⁷ τοῦ Val. ⁷⁸ και om. Val. ⁷⁹ ἔτος α' και μ. ἢ βασιλεύσασα ἐτελεύτησε Val. ⁸⁰ 896. ⁸¹ και ἐτελεύτησε Sym. (Leonis 10° anno, sub finem, sel. Augustus m. ⁸² αὐτῆς om. ed. — ἐφύρην Leo. ἐφ. δὲ λ. Sym. λ. δὴ ἐφ. — ἐφ' ᾧ ἀπ. τὸ σ. δ. αὐτῆ ἐν ἧτις τοιάνδε ἐνδὸς εἶχεν ἐγκεκολλημένην θ. B. ἡ τ. Val. ⁸³ ἔχουσα Sym. ⁸⁴ γραφέντα Leo. ⁸⁵ 895. ⁸⁶ τῷ β. M. και Στ. Val. τοῦ βασιλέως Λέων τε ὁ M. και ὁ Στ. Leo. ⁸⁷ ὅτι om. Val. — στ. και ἀρχόντων δ. λ. μεσιτεύουσι τοῦτοις τῷ βασιλεοπάτορι Val. ⁸⁸ τοῦ Στ. μ. γ. τ. τ. στ. στ. ὡς τὸν βασιλεοπάτορα εἰσεληλυθὸς ὡς ἐ. δ. ὁ β. ἐν τῷ ἡ. ἐστηκῶς κατόπιν ἀ. εἰσῆλθε και τοῦ τ. ἀ. λαβόμενος, ἔξω ἐξ. δ. κ. τῶν στ. ἐρ. Val. ⁸⁹ εἰσῆλθεν Leo, Val. ⁹⁰ αὐτόν Leo, Val. ⁹¹ ἐξάρας αὐτοῦ ἀποσφενδόνησε τοῦτον και τοῖς προστ. π. τοῦ π. ἐξαγαγεῖν μοναχὸν ἀπ. Val. — παρέδωκε Leo, Val. ⁹² παρατιγούσι Leo. ⁹³ ἐ. ὁ M. τῷ Z. παρίστατο Val. — ⁹⁴ διορισάμενος Xp. x. ἐν τοῖς τοῦ Στ. ἀποκεῖραι αὐτόν Val. ⁹⁵ Μετ' ὁ. Z. τ. και διὰ τοῦ B. κατενεγκόντες αὐτόν ἐν τῇ μ. τοῦ Καυλέου κατέθαψαν Val. ⁹⁶ Συμφιλίωται δὲ ὁ ἐπ. B. τῷ x. Z. τῷ ἐξ Ἀ. τοῦ τῆς β. ὁ. ἀξ. Val. Τῷ φ' αὐτοῦ ἔπει ἐπιβουλῆς γενομένης A. τῷ β. παρὰ τῶν συγγενῶν τοῦ Z. και διαγνωσθείσης Sym. ⁹⁷ ὁ Leo. ⁹⁸ τῷ — ἀξιώματι Leo? ⁹⁹ x. Z. ἐτέρῃ γυναικὶ πάντως· ὁ β. συζευχθήσεται και ἡ. ἐκποδὸν καταστήσει· δὸς οὖν μοι πιστεῖς ὡς φυλάξει; τὸ ἀπόρητον, κάγω σοι π. θ. τὰ ὑφ' ἡμῶν β. Val. ¹⁰⁰ θέλει ἀφ. ed. Leo? ¹⁰¹ και Leo? ¹⁰² Ὁ δὲ τοῦτε πεποιηκῶς πᾶσαν παρ' αὐτοῦ τὴν συσκευὴν ἐδιδάσκατο Val. ¹⁰³ ὡς β. ἐ. ἐφθ θ. σοί τι δ. ἰδίᾳ ἐ. ὅπερ Val. ¹⁰⁴ εἰ μὲν Leo, ἐμοὶ μὲν λεγόμενον θάνατον προξενεῖ, σοὶ δὲ σωπώμενον Val.

edixero, mors me certa manet, si tacuero, tibi moriendum : » confestimque Basilio conjurationem omnem enarravit. Imperatori autem narratis fidem haud adhibenti, imo dicenti : « Num quis ea mihi edicere suggestit, et mercedis spe hoc fecisti ? » Dixit ille : « Mitte, domine, quos placuerit tibi fideles in cubiculum, ut occultati, quod a Basilio et a me perceperint, cuncta describant. » Confestim imperator Christophorum protovestiarium cum Calocyre cubiculario misit : et ingressi in ejus delituerunt cubiculo. Basilius itaque jam inescatus, accepta juramenti fide a Samona, ad ejus oratorium, consilium ei suum et consilii participes aperuit. Illis exsurgentibus Christophorus et Calocyres digressi cuncta imperatori scripto aperuerunt : et confestim Basilio ad se advocato Milliarisiorum millia viginti elemosynarum nomine in matertera Zoes animæ levamen, velut legata tradidit, et in Macedoniam dimisit : et Basilius quidem hoc pacto urbe detrusit. Reliquos vero conjurationis consortes, Pardum quidem excubiarum drungarium ad Stipiotem, quasi eum ad se vocaturum amandavit. Is tamen ut eum vinculis coerceret imperatorio brevi præmonitus fuerat. Simulans etiam imperator foras proficisci, et ad Sanctum Lazarum, ad descensum Sphæristerii, cœnatorium Joannem Garidam cum reliquis confederatis detinuit in cubiculo ; cumque imperator descenderet, cum Joanne Nicolaum hetæriarcham captum urbe eduxit. Basilius porro e Macedonia revocatum et de crimine inquisitum, verberibus subjecit, et crinibus ejus succensis, per mediam urbem tractatum Athenas relegavit exsulem, ubi misere periit. Nicolaum pariter hetæriarcham et Styliænum et Joannem et Zautzæ genus omne, hos quidem detondit, alios publicatis eorum facultatibus omnibus in exsilium expulit ; sicque omnis Zautzæ cognatio per Samonæ delationem sublata est. καὶ Στυλιανὸν ²⁷ καὶ Ἰωάννην καὶ τὴν συγγένειαν ²⁸ (δημύσας ; ²⁹ τὰς οὐσίας αὐτῶν πάσας· καὶ οὕτως μωνᾶ).

Magistris vero cunctisque in dignitate positus ab imperatore advocatis, quæ a Samona significata fuerant, cuncta perfecta sunt. Illi virum velut im-

Α εἰ δὲ μὴ εἶπω, ἀποθνήσκεις σὺ··· καὶ διεξήλωε ⁶ πρὸς τὸν βασιλέα πᾶσαν τὴν ἐπιβουλήν τοῦ Βασιλείου. ⁷ Ἄπιστήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως τοῦ βασιλευσῖν **778** παρ' αὐτοῦ καὶ εἰρηκότος ⁸··· εἰ μὴ τί σοι ὑπέβαλε ταῦτά μοι εἰπεῖν, καὶ ἐκ δωροδοκίας τοῦτο ἐποίησας ; ⁹··· Ὁ δὲ εἶπεν··· Ἄποστείλον πιστοὺς ἀνθρώπους οὓς καλεύεις ¹⁰ ἐν τῷ (ἐμῷ ¹⁰) κελλίῳ, δέσποτά μου, καὶ ἵνα ὧσιν ¹¹ ἐγκεκρυμμένοι καὶ, εἴ τι ἂν ἀκούσωσι ¹² παρὰ ¹³ Βασιλείου καὶ παρ' ἐμοῦ, γράψουσι ταῦτα. ¹⁴ Παρευθὺ δὲ ὁ βασιλεὺς ἀποστέλλει Χριστοφόρον πρωτοβεστιαρίον ἄμα Καλοκύριον κοιτωνίτη ¹⁵··· καὶ ἀνελθόντες ἐκρύβθησαν ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ. ¹⁶ Βασιλεὺς οὖν δελεασθεὶς καὶ λαθῶν λόγον ἐνορχον παρὰ Σαμωνᾶ εἰς τὸ προσευχάδιον αὐτοῦ, ἐξεῖπεν αὐτῷ πάντα τὰ τῆς βουλῆς καὶ τοὺς συμβουλιόμηνους. Ἀριστόντων δὲ αὐτῶν κατελθόντες Χριστοφόρος καὶ Καλοκύριος ¹⁷ διὰ γραφῆς ἀνέγνωσαν πάντα τῷ βασιλεῖ. Καὶ παρευθὺ μὲν ¹⁸ Βασιλεῖον προσκαλεσάμενος δέδωκε μιλιαρῖσια ¹⁹ χιλιάδας κ' ὡς δὴ θέν ψυχικά τῆς αὐτοῦ θείας Ζωῆς (ὡς 192 ²⁰) ὀρισθέντα παρ' αὐτῆς οὕτως) καὶ ²¹ ἀπέστειλεν ἐν Μακεδονίᾳ· καὶ τὸν μὲν Βασιλεῖον οὕτως τῆς πόλεως ἐξήγαγε, τοὺς δὲ λοιποὺς τοὺς τῆς αὐτῆς βουλῆς μετασχηκότας καὶ κοινωνήσαντας, Πάρδον μὲν δρουγγάριον τῆς βίγλης ; ²² ἀποστέλλει πρὸς τὸν Στυπιώτην ²³, δὴ θέν ἀγαγεῖν αὐτὸν, προμνηυθέντος ἐκείνου διὰ βασιλικῆς πιττακίου τοῦτον ²⁴ δεσμηῆσαι. Προφασισάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ἀπελθεῖν καὶ δειπνῆσαι εἰς τὸν Ἅγιον Λάζαρον, εἰς τὸ καταδάσιον τοῦ τζικανιστηρίου, ἐστῆσεν Ἰωάννην Γαριδᾶν μετὰ καὶ τῶν λοιπῶν τῆς ἐταιρίας ἐν τῷ κουβουκλειῳ· καὶ ἐν τῷ κατέρχεσθαι τὸν βασιλέα, κρατήσαντες οἱ μετὰ Ἰωάννου Νικόλαον ἐταιριάρχην ἐξήγαγον ²⁵ τῆς πόλεως. Ἀγαθῶν δὲ ἐκ Μακεδονίας Βασιλεῖον, καὶ ἀνακρίνας ; ²⁶ καὶ τύψας ; ²⁷ καὶ τὰς τρίχας αὐτοῦ καταφλέξας καὶ ἐν (τῇ) μέσῃ θριαμβεύσας ; ²⁸ ἐξώρισεν ἐν Ἀθήναις· καὶ κακῶς ἐκεῖ τελευτᾷ· ὡσαύτως καὶ Νικόλαον ἐταιριάρχην πᾶσαν Ζαυτῆα, τοὺς μὲν ἀπέκειρε, τοὺς δὲ ἐξώρισε πᾶσα ἡ συγγένεια Ζαυτῆα ἐξωλοθρῆθη δ. ἀ Σα-

(21) ²⁰ Πάντας δὲ τοὺς μαγίστρος καὶ τοὺς ἐν τέλει προσκαλεσάμενος ὁ βασιλεὺς ἀνέγνω κατενώπιον αὐτῶν τὰ μνηυθέντα παρὰ Σαμωνᾶ. (Οἱ ²¹ τοῦ-

Variorum lectiones et notæ.

⁶ διεξέπει Leo. — τὴν τοῦ Β. ἐπ. Leo, Vat. ⁷ τοῦ δὲ β. τοῖς ῥηθείσι διακ. καὶ εἰπόντος· Μήποτα ὡς ἐξ ὑποβολῆς τινὸς τ. εἰρήκει Vat. ⁸ εἰ μοι Leo. ⁹ ὁ Σαμωνᾶ··· Εἰ βούλει πληροφορηθῆναι, φησὶν, οὐδὲ βούλει, εἰς τὸ ἐμὸν κελλίον ἀπ. καὶ ἀποκρύφω τούτους ἐν ἀποκρύφῳ Vat. ¹⁰ * κελεύεις cod. ¹¹ ἐμῷ om. Leo. — ¹² εἰσὶ col. Leo. — καὶ ὅσα π. Β. καὶ π. ἐ. λέγονται, γράψουσι καὶ τῆνικαὶτα βεβαιωθήσῃ ὡς οὐδὲν ψεύδους ἐστί τῶν ὑπ' ἐμοῦ σοι ῥηθέντων Syn. ¹³ ἀκούουσι ed. ¹⁴ τοῦ Leo. — ¹⁵ Ἄπ. οὖν ὁ β. Vat. ¹⁶ οἱ ἐν τῷ τοῦ Σαμωνᾶ κ. ἀν. ἐκ. Vat. — εἰσελθ. Leo. ¹⁷ Ὁ δὲ Σαμωνᾶς τὸν Β. δελεάσας καὶ λ. ἐ. δοῦς ; ἐπεισε πάλιν πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐπιβουλήν φανερώς ; ἐξεῖπειν καλ.τ. μετ' αὐτοῦ βουλ. ἀπ. Χρ. καὶ Κ. Vat. ¹⁸ Καλοκύρις Leo. — ἀκούοντος δ. γ. ἐσημῆναντο. Τούτων δὲ ἀριστευόντων οὗτοι κατ. τῷ β. τὴν γραφὴν ὑπανέγνωσαν Vat. ¹⁹ μὲν πρ. Β. Leo, Β. μὲν πρ. Vat. ²⁰ μ. χ. κωδ' (sic) δ. δὴ θέν Vat. μιλιαρῖσια χ. εἰκοσι δ. Leo. ²¹ ὡς — οὕτως om. Leo, Vat. ²² καὶ ἐν Μ. ἀπ. Π. δὲ δρ. τῆς ; Vat. ²³ βίγλης αὐτῷ κοινωνηκότα π. τὸν Στ. ἀπ. δ. τοῦ ἀγ. ἀ. δς προμνηυθεὶς διὰ βασιλικῆς γραφῆς τ. ἐδέσμευσε. Ν. δὲ ἐτ. τῆς π. ὑπέξ. Vat. ²⁴ Στυπιώτην Cod. ²⁵ αὐτόν Leo. ²⁶ ἐξήγαγε Leo, ὑπέξήγαγε Vat. ²⁷ αὐτόν Vat. ²⁸ τ. σφοδρῶς καὶ τρ. Vat. — κατακαύσας Leo. — τῇ om. Vat. ²⁹ τῇ πόλει Vat. — ἐν Ἀ. ἐ. ἐνθα δὴ καὶ κ. ἐτελεύτησε Vat. — ἐκεῖσε τετελεύτησε Leo. ³⁰ Στυλιάνην Vat. ³¹ καὶ τοὺς συγγενεῖς πάντας Vat. καὶ σ. ed. πάντας κρατήσας ἐξ. καὶ ἐξωλόθρευσε τὴν σ. τοῦ Ζ. ἄπασαν Syn. 6. cæteris omissis. ³² δημ. — Σαμωνᾶ om. Vat. Syn. — ³³ ὁ β. πρ. ἐν. αὐτοῦ τὰ ὑπὸ Σ. μ. ἀν. Vat. ³⁴ οἱ — πρὸν. om. ed. — ὑπερῆπηνεσαν Leo, Vat. — τῆς τοῦ β. παρατίτων καταστάντα ζ. καὶ ἀ. ἐ. μ. τ. προειρ. Vat.

τον ἐπέησαν ὡς τῆς ζωῆς τοῦ βασιλέως προνοού-
μενον (καὶ εἰρήκασιν ἄξιον εἶναι τιμῆς μεγάλης²⁹.
Ὁ δὲ παρευθὺ τοῦτον τῆ τοῦ πρωτοσπαθαρίου ἀξία
τετίμηκε καὶ προσωκείωσατο ἑαυτῷ³⁰.

²² (22) Ἐτελεύτησε³¹ δὲ Ἀντώνιος ὁ πατριάρχης,
καὶ (ἀντ' αὐτοῦ) χειροτονεῖται³² Νικόλαος,³³ μυσ-
τικὸς ὢν τοῦ βασιλέως. Παρελήφθη³⁴ δὲ τὸ κάστρον
τῆ Δημητριάς ἐν τῷ θέματι τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Δα-
μιανοῦ τοῦ Ἀγαρηνοῦ.

(23)³⁵ Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς στέφει Ἄνναν θυγατέρα
Ζωῆς 780 τῆς ἀπὸ τοῦ Ζαῦτζα, διὰ τὸ μὴ δύνα-
σθαι ποιεῖν τὰ ἐκ τύπου³⁶ κλητόρια, μὴ οὕσης³⁷
Ἀγούστης.

³¹ (24) Ἠγάγετο³⁸ δὲ ὁ βασιλεὺς κόρην ἐκ τοῦ
θέματος Ὀφικίου, ὠραιοτάτην³⁹ πάνυ, ὀνόματι
Εὐδοκίαν, στέφας καὶ ἀναγορεύσας καὶ γήμας αὐτήν·
εἰς ἧς⁴⁰ παιδοποιήσας ἄρρενα παῖδα, ἐφ' ᾧ τετελεύ-
τησε καὶ αὐτὴ καὶ τὸ γεννηθέν.

(25)⁴¹ Ἐξωνήσατο δὲ οἰκήματα Λέων ὁ βασιλεὺς
ἐκ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ ἐκτίσεν ἐκεῖ
ἐκκλησίαν περιφανῆ⁴² ἐπ' ὀνόματι⁴³ τῆς προτέρας
αὐτοῦ γυναικὸς τῆς Ἀγίας⁴⁴ Θεοφανοῦς.

⁴⁵ (26) Ὁσαύτως ἐκτίσεν ἐκκλησίαν⁴⁶ εἰς τοὺς
λεγομένους Τόπους, ἐν ἁγίον Λάζαρον, κατασκευά-
σας αὐτὴν μονὴν ἀνδρείαν εὐνοούχων, ἐνθα⁴⁷ καὶ τὸ
τοῦ ἁγίου Λαζάρου σῶμα (ἐκ Κύπρου⁴⁸) καὶ Μα-
ρίας τῆς Μαγδαληνῆς (ἀπὸ Ἐφέσου ἀνακομίσας)
ἀπέθετο (ποιήσας⁴⁹ καὶ τὰ ἐγκαίνια τῆς αὐτῆς ἐκ-
κλησίας).⁵⁰ Ἀσχολουμένου δὲ τοῦ στόλου εἰς τὰ κτί-
σματα τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν, παρελήφθη ἐν Σι-
κελίᾳ τὸ Ταυρομένιον ὑπὸ τῶν Ἄφρων (τῆ⁵¹ ἀμελείᾳ,
μᾶλλον δὲ προδοσίᾳ Εὐσταθίου δρουγγαρίου τῶν
πλωτῶν καὶ Καραμάλλου⁵² ἐκεῖσε ὄντος καὶ Μιχαήλ
τοῦ Χαράκτου) γενομένης πολλῆς σφαγῆς τῶν Ῥω-
μαίων. Ἀνελθόντων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ πόλει ΣΙ παρα-
τάξει⁵³ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου, ἐλεγχθέν-
τες παρὰ Μιχαήλ τοῦ Χαράκτου ὡς προδόται⁵⁴,
κατεκρήθησαν θανάτῳ παρακληθέντος δὲ τοῦ βασι-
λέως παρὰ Νικολάου τοῦ πατριάρχου, τὸν θάνατον
συνεχωρήθησαν, (τυφθέντες⁵⁵ δὲ μόνον καὶ δημευ-

peratoris vitæ providentem maximisque honoribus
dignum pronuntiarunt ; quære protospatharii digni-
tate confestini honoratur.

Mortuus est autem Antonius patriarcha, et in
ejus locum Nicolaus imperatoris mysticus pro-
vectus. Demetrias autem oppidum ad Græciæ
thema spectans, a Damiano Agareno captum est.

Imperator Leo Annam, Zoes, quæ Zautzæ fuit,
filiam imperii corona redimivit, quod deficiente
Augusta, instituta ex more convivia celebrare non
posset.

Imperator idem ducta e themate Opsicii venustis-
sima puella, nomine Eudocia, Augustam coronavit,
et imperatricem uxoremque renuntiavit : ex ea
puero masculino suscepto, mater et qui genitus fuit
puer pariter obierunt.

Emit autem imperator Sanctorum Apostolorum
templo vicinas ædes, in quibus prioris suæ conjugis
sanctæ Theophanus sumptuosam ecclesiam con-
struxit.

Ad Topos pariter sancto Lazaro dicatam ædifi-
cavit, et virile eunuchorum monasterium esse dis-
posuit : ad quod sancti Lazari ex Cypro, et Mariæ
Magdalena ex Epheso translatum corpus deposuit,
ejusdem ecclesiæ celebrata dedicatione. Classe vero
in ecclesiarum hujusmodi ædificiis occupata, Tau-
romenium Siciliæ civitas ab Afris capta est, so-
cordia, verius dicam proditione Eustathii, classis
drugarii, et Caramali, necnon Michaelis Characti
ibidem repertorum, quamplurimis Romanorum ea
in clade cæsis. Reversi in urbem, proditionis con-
victi a Michaele Characto, ab imperatore et pa-
triarcha morte condemnati sunt ; patriarcha vero
Nicolao apud imperatorem interpellante, mors con-
donata : verberibusque solummodo subjecti, bonis
eorum publicatis, inter monachos detrusi sunt ;
Caramalus in Pieridii, Eustathius autem in Studii
monasterio. Lemnus etiam insula ab Agarenis,

Variae lectiones et notæ.

²⁹ μεγίστης Leo, Vat. — Ὁ δὲ τ. π. Vat. ³⁰ καὶ οἰκεῖον ἐ. κατεστήσατο Vat. — ἑαυτοῦ ed.
³¹ 896. ³² τῷ ἑαυτοῦ ἔτι τελευτῆ Ἀ. π. Sym. 7. Ἐτ. δὲ Στέφανος Leo et cod. a prima manu ut
videtur, cum Ἀντ. in loco ergo scriptus sit, ἐτ. δὲ ὁ π. Στ. Vat. — ἀντ' ἀ. om Sym. ³³ ἐχειρο-
τονήθη Leo, Vat. πατ. ὁ μ. ἐχ. Ν. ὡ πολλὰ μὲν ἦν τὰ τῆς σοφίας προτερήματα σὺν εὐσχήμονι
καταστάσει Vat. ³⁴ ὁ πατριάρχης Leo, π. Sym. Vat. ³⁵ Τότε καὶ ἡ Δ. παραλαμβάνεται ὑ. Δ. τοῦ Ἀ. Sym.
— ἡ πόλις Δ. ἦ ἐν τῷ θ. Ἐ. ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν Vat. ³⁶ Στ. δὲ ὁ β. Sym. 7. — τὴν ἀπὸ Vat. τῆς
Sym. ³⁷ κατὰ τύπον Vat. ³⁸ Ἀ. μὴ ὁ. Vat. ³⁹ 897. ⁴⁰ τῷ ἰα' αὐτοῦ ἔτι ἡγ. ὁ β. τρίτην ἑαυτοῦ
γυναῖκα τὴν ἀπὸ τοῦ Ὁ. Ἐ. στ. ἀ. καὶ ἀν. ἡ τις ἐξ αὐτοῦ ἀ. γεννήσασα π. ἐτελεύτησε. ἀπέθανε δὲ καὶ
τὸ γ. παῖδιον Sym. 8. — Ὁψ. θ. Vat. ⁴¹ ὠραῖαν τε καὶ περικαλλῆ, ὄνομα δὲ αὐτῆ Ἐ. ἐγγίμει τε ταύτην
καὶ ἔστειλε Vat. ⁴² εἰς ἧς π. ποιήσας ἀ. ed. εἰς ἧς ἀπ. ἐποίησεν ἀ. ἐφ' ᾧ καὶ ἀ. καὶ τὸ γ. ἐτελεύτησεν
Vat. ⁴³ Περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Θεοφανοῦς καὶ τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Λαζάρου καὶ ὡς τότε τὸ Ταυρο-
μένιον ἐλήφθη. Ἐκτίσθη δὲ π. τοῦ τῶν ἁγ. ἀπ. ναοῦ ἐ. ὁ β. ἐπ. ὁ τῆς π. ἀ. γ. θ. Vat. Τούτῳ τῷ ἔτι
(⁴⁴ ?) — πλ. τῶν ἁγ. ἀπ. ἐξωνήσατος ὁ. Λ. ὁ β. κτίσει ἐκ. Sym. 5. — ὁ. ὁ β. Λέων ed. ὁ β. οἰκ. Leo.
⁴⁵ περικαλλῆ Leo, Sym. — ⁴⁶ εἰς ὄνομα Θεοφανῶ τῆς πρώτης ἀ. γ. καὶ κατατίθηται καὶ ταύτην ἐκεῖ
Sym. ⁴⁷ Θεοφανοῦς Leo, Vat. ⁴⁸ 899. ⁴⁹ Ἐ. δὲ καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Λαζάρου ἐ. ἐγγίστα τῶν λεγομένων
τόπων, καὶ μ. ἀνδρῶν ἐ. ἐν αὐτῇ κατασκευάζει Vat. τῷ ἰγ' αὐτοῦ ἔτι κτίσει ὁ βασιλεὺς εἰς τ. λ. Τ. ναὸν
ἀ. Λ. καὶ κατασκευάζει μ. ἀ. ἐ. Sym. ⁵⁰ ἐν ᾧ καὶ Sym. ⁵¹ ἐκ Κ. et ὑπὸ Ἐ. om. Leo, Sym. Vat.
ἀνακ. om. Sym. ⁵² ποιήσας — ἐκκλησίας om. Vat. Sym. ⁵³ Τούτῳ τῷ καιρῷ παραδίδοται Τ. τοῖς
Ἀγαρηνοῖς Sym. Τοῦ δὲ στ. ἐν τοῖς τ. τ. ἐ. ἔργοις ἀ. τὸ ἐν Σ. Τ. π. καὶ πολὺς τῶν Ῥωμαίων φόνος
ἐγένετο Vat. ⁵⁴ τῆ Στουδίου om. Vat. Sym. ⁵⁵ Καραμάλλου cod. ⁵⁶ παρ. cod. παρὰ τε τοῦ β. ed.
Leo. — ἐλεγχθέντ. cod. ἐλεγχθέντων ed. Leo. — ⁵⁷ προδῶτ. cod. προδοτῶν ed. Leo. ⁵⁸ τυφθ. — ἀπ.
om. cd. — καὶ ἀποκαρέντες Leo.

natoris vero reliquisque proceribus ad sexaginta A
sex usque illi adhaeserunt, inter quos Michael he-
teriarques, et Catudares, et Myxares, et Babutzicius,
et alii numerabantur. Hac autem conjuratione a
protovestiario Curcua imperatori detecta, cum forte
in Circo ludi celebrarentur, et illuc omnes con-
venirent, adfuit pariter imperator, et ibidem sedens
de iis examen habuit: eisdemque verberibus cæs-
sis et coma detonsis, reliquos ad cutem pilos adus-
sit. Celebrati postmodum comitatu festo Annuntiationis
conjuratio, quo conjurationem ad exitum erant
perducturi, illi retro sequebatur nudi, et vinculis
ligati, sicut præceperat imperator, ad forum usque:
eorum bonis demum publicatis cunctos in exsilium
egit.

Cæterum ad venandum aliquando progressus B
imperator, cervum prægrandem obviam habuit:
eoque feram cursibus insequente, conversus cervus,
cornu in imperatoris zonam impacto, ipsum ex
equo sustulit. Accurrens autem e comitibus quis-
piam nudato ense zonam præscindens, imperatorem
liberavit. Ille ad se reversus zonam præscindentis,
quasi adversum se gladium exserentis, factum licet
defensione plurima excusantis, et: Liberandi
tui gratia hoc admisi, dicentis, adeoque nihil pro-
ficiantis, caput amputari jussit: verum ex cervi
concuSSIONE et laceratione morbo correptus Basilius,
Leone relicto imperatore et Alexandro, mor-
tuus est.

VI. Regnum Leonis Basilii filii.

Leo Basilii illius annos quinque supra viginti,
menses octo imperavit. Stephanus autem, ejus frater,
syncellus erat cum Photio patriarcha ab eo
educatus et eruditus. Leo idem post assumptum

συγκλητικῶν καὶ (λοῖπῶν⁶⁰) ἀρχόντων μέχρι τῶν ζε-
τῆν γὰρ Μιχαὴλ ὁ ἐταιριάρχης⁶¹, ὁ Κατουδάρης,⁶²
καὶ ὁ Μυξάρης, καὶ ὁ Βαθουζίκιος, (καὶ οἱ λοιποὶ.
Τῆς γοῦν⁶³ τοιαύτης ἐπιβουλῆς μνηυθείσης τῷ 765
βασίλει παρὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου τοῦ Κροκόα⁶⁴)
κρατηθέντων τε πάντων, ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ
ἵπποδρόμῳ καὶ καθεσθῆς⁶⁵ ἐκείσε, καὶ ἀνακρίνας
τὰ κατ' αὐτοῦς, πάντας τύψας καὶ κουρεύσας, τὰς
ἐτι περιλειφθείσας τρίγας κατέκαυτεν. (Μετὰ δὲ
ταῦτα ἐξῆλθεν ἐν τῇ προελεύσει τοῦ Εὐαγγελισμοῦ⁶⁶,
ὅτε καὶ τὴν ἐπιβουλήν⁶⁷ ἔμελλον ποιεῖσαι, περιεπά-
τουσαν δὲ ὅπισθεν αὐτοῦ γυμνοὶ μέχρι τοῦ φόρου δι-
δεμένοι, καθὼς διωρίσαστο, εἶθ' οὕτως πάντας δη-
μεύσας ἐξώρισαν).

(27)⁶⁸ Τοῦ δὲ βασιλέως ἐξελθόντος πρὸς τὸ κυνη-
γῆσαι, ἐλάφου ποθὴν ἀναφανέντος παμμεγέθους,
ὡς⁶⁹ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς κατεδίωκεν, ἐπιστραφεὶς ὁ
ἐλάφος ἤρε τὸν βασιλέα ἐκ τῆς ζώνης ἀπὸ τοῦ ἱπ-
που⁷⁰. φθάσας⁷¹ δὲ τις καὶ τὴν ἰσπάθην γυμνώσας,
τὴν ζώνην ἐκκόψας τὸν βασιλέα ἐβρύσατο. Μετὰ⁷²
δὲ τὸ ὑποστραφεῖν⁷³ ἔκλεισε τὸν τὴν ζώνην αὐτοῦ
ἀποτεμόντα ἀποτηρηθῆναι τὴν κεφαλὴν ὡς γυμνώ-
σαντα⁷⁴ τὸ ξίφος· κατ' αὐτοῦ, πολλὰ ἀπολογουμένου
ὡς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τοῦτο πεποιηκέ-
ναι⁷⁵, ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησεν· ἐκ δὲ τοῦ⁷⁶ σπαρα-
γμοῦ τοῦ ἐλάφου νοσηλευθεὶς Βασίλειος τελευτᾷ κα-
ταλιπὼν (Λέοντα⁷⁷) αὐτοκράτορα καὶ Ἀλέξαν-
δρον⁷⁸.

766 Γ'. Βασίλειος Λέοντος υἱοῦ Βασιλείου.
Λέων ὁ υἱὸς Βασιλείου ἔβασιλευσεν ἕτη κε', μῆ-
νας η'. Στέφανος δὲ ὁ αὐτοῦ ἀδελφός, κληρικὸς ὢν
καὶ σύγκλητος, ἦν⁷⁹ μετὰ Φωτίου⁸⁰ τοῦ πατριάρχου
ἀνατρεφόμενος παρ' αὐτοῦ· καὶ παιδευόμενος⁸¹. Ὁ

Variae lectiones et notæ.

⁶⁰ λοιπῶν om. ed. ⁶¹ καὶ Leo, Sym. ⁶² Κατουδάης Sym. — καὶ — Κροκόα om. Sym. ⁶³ Τῆς γὰρ Leo. Ἐπειτα τῆς ἐπιβουλῆς κατεμνηυθῆ τῷ βασιλεὶ διὰ τοῦ πρ. τοῦ ἱου. ἀποστειλας πάντας Val. ⁶⁴ Κορκόα ed. Κορκόα Leo. — κατελθόντων δὲ Leo. ⁶⁵ κατέσε καὶ ἐν τῷ l. κ. καὶ ἀν. ἀ. π. ἔτυψε καὶ ἐκούρευσε καὶ τὰς ἐτι π. τρ. κατ. Vat. Μετὰ — ἐξώρισαν om. Sym. ⁶⁶ τῆς Θεοτόκου προελθὼν Vat. ⁶⁷ Ἐκεῖνοι συνεβουλεύσαντο κατεργάσασθαι, ἐκεῖνος μὲν ἐμπροσθεν περιεπάται, οἱ δὲ ὅπισθεν ἀ. γ. καὶ δ. μ. τοῦ φ. συνελήφοντο (sic) Val. ⁶⁸ Ὅποια συνέθη τῷ βασιλεὶ ἐν τῷ κυνηγίῳ καὶ τινι στρατιωτῇ. Τοῦ δὲ β. κυνηγούντος ἐλάφου ποθὴν παμμεγέθους ἀναφανεὶς Val. Τοῦ δὲ β. ἐν κυνηγίῳ ἐξ ἑ. π. ἀ. Sym. 25. ⁶⁹ ὑπὸ τοῦ βασιλέως καταδιώκοντος..... ζώνη τοῦ βασιλέως τὸ κέρασ ἐμβαλὼν ἐπέσπασεν ἐκ τοῦ l. Val. ἤρε τὸν β. ἐκ τῆς ζ' ἀπὸ τοῦ l. Sym. ⁷⁰ μετὰ τοῦ κέρατος αὐτοῦ Leo, μ. τοῦ κ. Sym. καὶ ἴστα τοῖς κέρασι τοῦτον ἐπιφερόμενος Val. ⁷¹ Ἐπει δὲ τις ἐβῆ τῶν μετ' αὐτοῦ τὴν σπ. γ. καὶ τὴν ζ. διατεμένον, τὸν β. διέσωσεν Val. ⁷² Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑποστρέψας τοῦ τὸν ζ. ἀ. διατεμόντος ἑ. ἀ. τὴν κ. ὡς τομῆσαντας ἐναντιὸν ἀ. τὸ ξ. γυμνώσας Val. ⁷³ ἀποστ. ed. Leo. — ἑ. τὴν ζ. ἀποτεμόντος Leo. ⁷⁴ γυμνώσαντος Leo. ⁷⁵ Ὁ δὲ π. ἀπολογούμενος δ. σου τ. πεποιήκει δ. ὦνησεν Val. — σου πεποιήκα Leo. ⁷⁶ Ἐκ τοῦ τοιούτου οὐκ σπ. τοῦ ἑ. νόσφ περιεπάτων ὁ βασιλεὺς; B. ἐτελεύτησε Val. ⁷⁷ A. om. Vat. ⁷⁸ τὸν ἀδελφόν. ἦν δὲ βασιλεὺς; (Βασίλειος; Sym.) τῇ μὲν μορφῇ (τὴν μὲν μορφήν Sym.) τοῦ σώματος ἀνθρώπου, εὐεκτηκός, συνόφρους, εὐόματος, σκυθρωπός, μελανόχρους, τὴν ηλικίαν μέσος τοῦ εὐμήκους, τὰ στέφανα πλατύς, κατηρῆς, καὶ ὡς ἂν τις· εἰκόνη τὸν ἐν αὐτῷ συλλογιζόμενον (τὸν ἑαυτοῦ συλλογιζόμενος Sym.). — Ὁ δὲ εἰρημνός Νικηφόρος ὁ τοῦ Φωκά, τὴν Ἀμάντιαν καταπολεμῶν καὶ μέλλων ἡδὴ ἐκπορθεῖν, κέλευσεν τῷ βασιλεὺς· ἐδέξατο Λέοντος τὸν θάνατον Βασιλείου καταγέλλουσαν καὶ τὴν ἀναδρομὴν ἐγκλειούσαν. Τὸν θάνατον οὐκ οὐκ βασιλέως ἀναμαθῶν, καὶ ἑαυτὸν περιέκρυβεν ὥστε μὴ ἀνάπτυστον τοῖς Ἀγαρηνοῖς; ἐγγενέσθαι. Ὅρκω οὐκ οὐκ τοῦτος βεβαιωσάμενος ὡς εἰ παραδοῖεν αὐτῷ τὴν πόλιν, ἐλευθέρους ἀφήσει· αὐτοῦσ δπου ἂν βούλοιντο πορευθῆναι, καὶ σταυρὸν ἐμπροσθεν τῆς πόλεως πηξάμενος, πρὸς πλείονα τούτων πληροφοροῖαν, ἔπεισεν αὐτοῦσ τὴν πόλιν ἀπολιπεῖν. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀπῆλθον ἐν Ἀφρικῇ, οἱ δὲ ἐν Λαγγυθαρδία καὶ Καλαβρία. Ἀνελθόντα δὲ τὸν Νικηφόρον ἐν τῇ πόλει ὁ βασιλεὺς ἀσμενέστατα ὑπεδέξατο καὶ ἐὰ πάσης ἤγε τιμῆς. ⁷⁹ Ὁ περὶ τῆς βασιλείας Λ. τοῦ σοφοῦ Par. 1706. Ἡ Κόσμου ἔτος 766, τῆς θείας σαρκώσεως ἕτη ωπή, Ῥωμαίων βασιλεὺς Λέων ἕτη Sym. Τῷ 766 ἔτει τοῦ κ. τῆς δὲ θ. σ. ὡπὸς 16. A. ὁ ὗς; B. ed. ⁸⁰ Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Βασιλείου τελευτήν τῷ τῆς αυτοκρατορίας σκήπτρω Λέων καθίσταται καὶ 16. Vat. ⁸¹ Συνην τῷ πατριάρχῳ Φωτίῳ ὑπ' ἀ. ἀναγόμενος; καὶ π. Vat. — Φ. π. Sym. Leo. ⁸² Ἀπ. οὐκ ὁ βασιλεὺς τὸν στρ. Ἀ. ἐν Χρ. καὶ ἄλλους συγκλητικὸς σὺν αὐτῷ μετὰ κλήρου καὶ κ. καὶ ἀρωμάτων· καὶ ἐξαγαγόντες τοῦ τ. τὴν M. ἐν .). κ. κατέθεσαν Val. — αὐτὸς om. Sym.

δὲ (αὐτὸς) Λέων μετὰ τὸ αὐτοκρατορῆσαι ἀπέστει- A
 λεν Ἀνδρίαν στρατηλάτην μετὰ κηρῶν πολλῶν
 καὶ συγκλητικῶν ἐν Χρυσοπόλει, καὶ ἐξήγαγον
 Μιχαὴλ (ἐκ τοῦ τάφου καὶ ἔβαλον ἐν γλωσσοκόμῳ
 κωπερισίνῳ, καὶ ἐπὶ κραβάτου θέντες ἕ καὶ σκε-
 πάσαντες, βασιλικῶς τε τιμήσαντες) μεθ' ὕμνων
 καὶ τιμῆς πολλῆς (ἐπομένων ἐκείσε καὶ τῶν ἀδελφῶν
 αὐτοῦ) ἤγαγεν ἑῖς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, καὶ
 ἀπέθετο ἐν λάρνακι.

(2) Ὁ μετὰ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν Ἀν-
 δρίαν 767 δομέστικον τῶν σχολῶν ἄμα Ἰωάννη
 Ἁγιοπολίτη σοφωτάτῳ καὶ γεροντὶ λογοθέτῳ τοῦ
 δρόμου· καὶ ἔν τῳ ἄμβωνι τῆς ἐκκλησίας ἀνελ-
 θόντας ἑ, τὰς τοῦ πατριάρχου Φωτίου αἰτίας ἀνα-
 γνόντες ἑ, τοῦτον τοῦ θρόνου κατήγαγον· καὶ πε-
 ριῶρισαν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀρμενιανῶν ἑ τῇ
 ἐπιλεγομένῃ τοῦ Βόρδονος ἑ.

(3) Ὁ Προεδάτεο ἑ δὲ ὁ βασιλεὺς ἑ Στυλιανὸν
 Ζουότεζαν μάγιστρον καὶ λογοθέτην τοῦ δρόμου·
 ἀνήγαγε δὲ Στέφανον τὸν σύγκελλον καὶ ἀδελφὸν ἑ
 (190) αὐτοῦ ἐν τῳ πατριαρχείῳ· καὶ πρὸ τῶν Χρι-
 στοῦ γέννων χειροτονεῖται πατριάρχης ὑπὸ ἑ Θεοφά-
 νου τοῦ πρωτοθρόνου καὶ λοιπῶν ἀρχιερέων, (καὶ)
 ποιήσας ἐν τῳ πατριαρχείῳ ἑ ἔτη 5' καὶ μῆνας 5'
 ἐτελεύτησε, καὶ θάπτεται ἐν τῇ μονῇ τῶν Σικεῶν ἑ.

(4) ἑ Ἐφ' οὗ Λέοντος προεδόθη τὸ κάστρον (ἡ λε-
 γομένη) Ὑψηλή, καὶ ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν,
 αἰχμαλωτισθέντων πάντων τῶν δυνάμεων ἐκείσε. Ἐγένετο
 δὲ καὶ ἐμπρησμός μέγας· πλησίον τῶν ἑ Σοφριανῶν ἑ,
 ἐμπρησθείσας καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου ἀποστό-
 λου ἑ Θωμᾶ, ἣν ὁ αὐτὸς Λέων λαμπρῶς ἀνεκαί-
 νισεν.

(5) ἑ Ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς Εὐχάϊτα καὶ
 ἤγαγε 768 Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηνὸν ἐν τῇ
 πόλει. Ἀνδρίας δὲ ὁ δομέστικος ἑ καὶ Στέφανος ἑ ὁ
 μάγιστρος (ὁ τῆς Καλομαρίας) οἱ πολλὰ λοιδορη-
 θέντες ἑ ἐπὶ Βασιλείου παρὰ Σανταβαρηνοῦ ὑπέθη-
 καν τῳ βασιλεὶ συσκευὴν ποιησάμενοι, ὡς ὅτι Φῶ-

Imperium, Andrea militiæ magistro cum cereorum,
 clericorum et senatorii ordinis copia, Chrysopolim
 misso, Michaelis imperatoris corpus e sepulcro
 eductum, cypressino loculo conditum, lecticaque
 impositum, regiisque vestibus ornatum, hymnisque
 et pompa multa honoratum efferrī jussit. Ponē se-
 quebantur ejus fratres, funusque ad Sanctos Aposto-
 los prosecuti sunt, corpusque tumulo reposue-
 runt.

Imperator postmodum Andream domesticum
 scholarum, una cum Joanne Hagiopolita, viro lit-
 teris præstantissimo, qui etiam cursus publici logo-
 theta existit, mandavit, qui ambone ecclesiæ con-
 scenso, et causis in Photium patriarcham lectis,
 throno abdicare se coegerunt, et in Armenianorum
 B monasterium Bordonis dictum detruserunt.

Promoverat autem imperator Stylianum Zautzam
 magistrum, et cursus publici logothetam. Fratrem
 etiam Stephanum syncellum in patriarchium induxit,
 qui, imminentibus Christi Natalitiis, patriarcha
 consecratur a Theophane, primæ post patriarcham
 sedis episcopo, et a reliquis præsulibus. Vixitque
 in patriarchatu annos sex et menses quinque, et
 vita functus in Siceonum monasterio sepelitur.

Leonis tempore castrum cognomento Excelsum
 proditum, et missis in captivitatem civium pluri-
 bus ab Agarenis occupatum est. Contigit incendium
 ingens Sophianas proxime, quo Sancti Thomæ ec-
 clesia, quam deinde Leo magnifice reparavit, con-
 sumpta est.

Misso vero ad Euchaitas nuntio Theodorum San-
 tabarenum in urbem vocavit imperator. Andreas
 autem domesticus, et Stephanus magister Bonæ Mariæ
 filius, a Santabareno contumelias passi sub Basilio,
 insidias deinde in eum machinati, suggesterunt,
 imperatori, Photium patriarcham et Theodorum

Variæ lectiones et notæ.

ἑ Κληρικῶν τε ed. Sym. καὶ κλ. Leo. ἑ ἐξήγαγε—ἔβαλε ed. Leo, ἤγαγε μετὰ σπουδῆς πολλῆς καὶ τιμῆς καὶ
 ὕμνων Sym. ἑ θ. σκ. β. καὶ τ. Leo, θ. ἐντίμως καὶ β. περισεύλιαντες ἐν τῇ πόλει εἰσηνεύσαν καὶ ὕμνοις μέ-
 χρι τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων ἀποστόλων προέπεμψαν ἐπ. ἐκ. καὶ τ. ἀ. ἀδ. Val. ἑ ἤγαγεν—ἀπέθετο ed. Sym.
 ἐκ τοῦ—τιμήσαντες εἰ ἐπ.—αὐτοῦ om. Sym. ἑ καὶ ἐν λ. κατεθ. Val. ἑ Περὶ τῆς ἐξορίας Φωτίου καὶ
 χειροτονίας Στεφάνου Val. Φώτιον δὲ τὸν πατριάρχην ἐπιβούλον φωραθέντα τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει καὶ
 ἐν τῇ μ. τῶν ἑ τῇ λ. τοῦ Γόρδονος περιορίζει, χειροτονεῖ δὲ τὸν Στέφανον σύγκελλον, τὸν ἴδιον αὐτοῦ
 ἀδελφὸν διὰ τε Θεοφάνου τοῦ πρωτοθρόνου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων Sym. 1. M. τ. ed. M. τ. δὲ Leo.—
 τὸν αὐτὸν στρατηλάτην ἑ ἀ. ἑ Ἰω. ἑ Ἀγ. καὶ λογίῳ πάνυ δυνεὶ καὶ λ. γ. τοῦ δ. ἐν τῇ ἑ Ἁγία Σοφία ἀπ. Val.
 ἑ οἱ δὲ ἐν τῳ ἀ. ἀν. καὶ τὰς τοῦ π. Φ. ἀ. εἰς ἐπήκοον πάντα ἀν. Val. ἑ καὶ Leo, Val. ἑ ἔπαν. Leo.
 —ἀνήγαγον ἀ. Leo, π. ἐν. ed. ἑ Ἀρμενιανῶν cod. ἑ Ἀρμενιανῶν Sym. ἑ τῇ λ. τοῦ Βόρδου Leo, τῇ
 λ. τοῦ Γόρδονο; περιορίζει, ἐνθα καὶ τελευτᾷ Sym. τῇ ἐπονομαζομένῃ τοῦ B. Val. ei Coni. ἑ Στέφανον
 δὲ σύγκελλον τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν πατριάρχην προβάλλεται ὑπὸ Θεοφάνου χειροτονηθέντα τοῦ πρω-
 τοθρόνου· ἔζησε δὲ πατριαρχῶν ἑτη ε5' (sic) καὶ μῆνας 5', καὶ τελευτήσας ἐν τῇ μονῇ ὑάπτεται Σικεῶν Val.
 ἑ Ὁ δὲ β. τὸν Z. Στ. μ. καὶ λ. τοῦ δ. προβάλλεται: Val. cæteris om. ἑ τζαγγία cod. ἑ τὸν Leo, Val. ἑ ἀ.
 ἀδ. Leo, σ. τὸν ἴδιον ἀ. ἀδ. Sym. ἑ διὰ τε θ. τοῦ πρ. καὶ τῶν λ. ἀ. Sym. ἑ ὅς καὶ ἔζησεν ἑτη 5' καὶ μ. 5'
 Sym.—σὺ τελευτήσας Leo, om. καὶ ante ποιήσας. ἑ Σικεῶν Leo, Συκίων ed. ἑ Ἐπὶ Λ. Leo, Παρ.
 δὲ ἡ π. ἐπώνυμος ἑ Ὑψ. καὶ ἡχμαλωτισθήσαν ὕ. τ. ἑ Ἀ. πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῳ Val. ἑ Ἐφ.—ἐκείσε
 om. Sym.—ἡ λ. om. ed. ἑ Γ. δὲ ἐ. ed. Sym. 1.—μ. ἐ. Val. ἑ Σοφρ. cod. Σοφίων Sym. Leo. ἑ καὶ
 τῆς Σιδορίας Sym.—ἐμπρησθέντος καὶ τ. ὁ ναοῦ Sym. καὶ ἐνεπρήσθησε ναὸς Val. ἑ ἀπ. om. Sym.—
 ἐν αὐτῳ δ. Sym. ἐν ὁ βασιλεὺς. ἑ Περὶ τῆς ἐξετάσεως Θεοδώρου τοῦ Σανταβαρηνοῦ καὶ Φωτίου ἀπὸ
 πατριάρχου. ἑ Ἀποστείλας δὲ ὁ β. εἰς ἑ Ἐ. τὸν Σ. Θ. ἐν τῇ π. ἑ ἡγ. Val. ἑ Ἄγει δὲ θ. τὸν Σ. ἀπὸ Εὐχάϊτων ἐν
 τῇ πόλει Sym.—Εὐχάϊταν Leo. ἑ τῶν σχολῶν Val. ἑ Στ. μ. Val.—ὁ τῆς K. om. Sym. ἑ κινεῖται
 κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Φ. ὡς λοιδορηθέντος τοῦ βασιλέως ἑ ὑπ' αὐτῶν εἰς Βασιλείον κλ. Sym. οἱ π. πρὸς
 B. διαβληθέντες ὑπὸ τοῦ Σ. ὑπέθεντο τῳ β. Val.—4. ποιησάσθαι ed. Val.

merum, quam Basilus manutentis comitibus duobus impacta calce confregit, et ad portam palatii penetravit. Tum Eulogius Persa patria lingua Artabasso hetæriarchæ locutus est, ut Michael gladio interii, atque: Aperi, Inquit, imperatori. Artabassus ad papiam contendens, sublatis vi ab eo clavibus, Basilio aperuit. Intro receptus Basilius palatii claves tulit, et Gregorium Philemonis dictum papiam mane instituit. Confestim vero ad Sanctum Mamantem misit, et Eudociam cum multo apparatu in palatium intulit: misso etiam Joanne præposito Decapolitissam ad proprios parentes retulit; Paulo quoque cubiculario, ut Michaelem sepeliret, mandavit. Illuc ipse profectus dextri equi quo vehebatur stragulo involutum comperit, et viscera foris pendencia in feminisque lamentatricibus et luctus pompam super eo celebraturis, matreque, et sororibus advocatis, in naviculam impositum ad Chrysopolis monasterium trajici præcipit, ibidemque tumule conditum sepeliri.

μὲνα· εὖρε δὲ ἐκεῖ θρηνοῦσας 752 (καὶ ἐλευσινολογουμένας 99) ἐπ' αὐτῷ τὴν τε μητέρα καὶ τὰς ἀδελφάς 98 αὐτοῦ 99· καὶ εἰσαγαγὼν εἰς πλοιαρίον διεπέρασεν ἐν τῇ μονῇ τῆς Χρυσοπόλεως (κάκει αὐτὸν ἐνταφιάσας 98 εἶθαψε 99).

V. Regnum Basilii Macedonis.

Basilus una cum Michael annu unum et menses quatuor imperavit, et undeviginti solus; præfecto vero, et Mariano Petronæ filio, ad forum convenire, et imperatorem solum coram omni populo renuntiare jussit.

Exercitum porro in Michaelis parricidas a Deo vindictam, et quæ singuli temporibus diversis passi fuerint, referre operæ pretium duxi. Jacobitzes quidem inter venandum una cum imperatore ad

τοῦ παλατίου· πλὴς δὲ ἦν περιφράσσουσα 751 τὸ τεῖχος· καὶ κρατήσας Βασίλειος δούκων μετ' αὐτοῦ (δυνάτων) 98 καὶ λακτίσας κατέαξε τὴν πλάκα, καὶ εἰσῆλθε μέχρι τῆς πύλης τοῦ παλατίου. Εὐλόγιος δὲ ὁ Πέρσης ἐλάλησε τῇ αὐτοῦ γλύττῃ Ἀρταβάσῳ 97 ἑταιριάρχη ὡς· ὁ Μιχαὴλ ἔβριθε τελευτήσῃ, καὶ ἄνοιξον τῷ βασιλεῖ 98. Καὶ ὁ Ἀρταβάσδος, εἰσδραμῶν πρὸς τὸν πατίαν 99 καὶ ἄρας ἀπ' αὐτοῦ τὰς κλεῖς βιαίως, διήνοιξε· (τῷ βασιλεῖ 99). Καὶ γενόμενος ἐνδοθὲν Βασίλειος ἦρε τὰς κλεῖς τοῦ παλατίου ἐπὶ χεῖρας 91 καὶ τῇ εὐδῶν Γρηγόριον τὸν ἐπιλεγόμενον τοῦ 92 Φιλήμονος ἐποίησε πατίαν· παρευθὺ δὲ ἀποστέλλει ἐν τῷ ἁγίῳ Μάμαντι, καὶ εἰσῆγαγεν 98 Εὐδοκίαν τὴν τοῦ Ἰγγερος μετὰ δόξης πολλῆς ἐν τῷ παλατίῳ. Ἀπέστειλε 91 δὲ καὶ Ἰωάννην πραιπόσιτον τοῦ ἄραι 92 τὴν Δεκάπολτισσαν καὶ πρὸς τοὺς ἰδίους γονεῖς ἀπαγαγεῖν. (Ἀπέστειλε δὲ) 96 καὶ Παῦλον κοιτωνίτην τοῦ ἐνταφιάσαι 97 Μιχαὴλ· καὶ ἀπειθῶν εὗρεν αὐτὸν ἐντετυλιγμένον ἐν τῷ σαγίσματι 98 τοῦ δεξιῦ ἵκπου οὐφλαυνεν (καὶ τὰ 99 ἔγκατα αὐτοῦ ἐξω ἐκκρεμάμενα· εὖρε δὲ ἐκεῖ) θρηνοῦσας 752 (καὶ ἐλευσινολογουμένας 99) ἐπ' αὐτῷ τὴν τε μητέρα καὶ τὰς ἀδελφάς 98 αὐτοῦ 99· καὶ εἰσαγαγὼν εἰς πλοιαρίον διεπέρασεν ἐν τῇ μονῇ τῆς Χρυσοπόλεως (κάκει αὐτὸν ἐνταφιάσας 98 εἶθαψε 99).

E. Basileia Basilisou τοῦ Μακεδόνορος.

Βασίλειος ἐβασίλευσε μετὰ Μαχαὴλ ἔτος α' 99 (καὶ) μῆνας θ' καὶ μόνος ἐτη 10' προσέταξε 99 δὲ τῷ ὑπάρχῳ (καὶ) Μαρνανῶ υἱῷ Πέτρωνᾶ (ἀνελεθεῖν ἐν τῷ φόρῳ) καὶ ἀναγαρῆσαι 99 αὐτὸν (μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ μόνον) βασιλεία 99.

(2) 99 Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην γράψαι· (τὴν) παρὰ (τοῦ) Θεοῦ γενομένην ἐκδίκησιν εἰς τοὺς τὸν Μιχαὴλ διαχειρισταμένους (καὶ ἃ πέπονθεν ἕκαστος αὐτῶν (ἐν) διαφόροις καιροῖς). Ὁ μὲν οὖν 98 Ἰακωβίτζης κυνη-

Variæ lectiones et notæ.

διαφ. δυσὶ ὁ Β. τὼν μετ' ἃ. ἑκατέρῃ χειρὶ προσεβασθείς (sic) λῆξ ἐναλλόμενος τὴν π. κ. καὶ μ. τῆς τοῦ π. πύλης εἰσῆλθοσαν Vat. π. δὲ ἦν φ. τὸ τ. Sym. 97 δυνάτων om. Sym. 97 τῷ ε'. Ἀ. τῇ ἰδ'α διαλέκτῳ ἐλ. ὡς ξ. μὲν ἀνήρτηται Μ. Βασίλειος δὲ ἐληλ. τῆς βασιλείας κρατήσων Vat. 98 τὸν βασιλεία Leo, τὸν Βασίλειον Sym. — Ὁ δὲ Ἀ. δραμῶν Sym. Ὁ δὲ εἰσδρ. Vat. 99 καὶ τοῦ πατίου βία ἀποστάσας τὰς κ. ἀνοίξε Vat. 99 τὸν Βασίλειον Leo, om. Sym. — ὅς εἰσελθὼν κατέσχε τὰς κ. καὶ ε. πρὸβάλεται π. τὸν τοῦ Φ. Γρ. καὶ ἐν τῷ ἁγ. Μ. ἀπ. τὴν τοῦ Ἰ. Ε. μ. δ. π. ἐν τῷ π. ε. Vat. 99 Ταῦτα δὲ γέγονα κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ἐν τῷ 575β' ἔτει καὶ νυκτὸς τρίτης ὥρας, ἐπινεμήσεως α' καθ' ἣν ἐπιφώσκουσαν εἶχεν ἡμέραν θάλασσης τῆς πρωτομάρτυρος Sym. 99 ἐπ. τοῦ om. Vat. 99 εἰσάγει Ἐ. τὴν τοῦ Ἰγγηρος Sym. 99 ἰω. δὲ πρ. ἐξᾶπ. ἄρα τὰ τὴν Δεκάπολτισσαν τοὺς ἰδίους ἀποκαταστήσαι γονεῖσι Vat. 99 ἀπαγάγοι Sym. om. ἀπαγ. 99 ἀπ. δὲ om. Sym. 99 κηδεῖσαι τὸν Vat. — ὅς παραγενόμενος ε. Vat. 99 ἐν τῷ σ. τοῦ δ. i. ε. ἐν τῷ τετάρτῳ αὐτὸς φλαυνεν ἄρατι ἐντ. Vat. 99 καὶ τὰ — ἐκεῖ om. Sym. — οἰκτρῶς· τὰ δὲ ε. Vat. — ἐξῶθεν Leo. — ἐκκεχυμένα χαμαὶ Vat. — εὖρες Leo. — κατέλαβε δὲ θ. Vat. 99 καὶ ἐλ. om. Vat. — καὶ τὴν Leo. 99 καὶ τὴν ἀδελφὴν ἄ. Vat. — καὶ τὰς ἄ. δ. Vat. 99 καὶ ἐπολοφυρομένας ἐλευσινῶς Vat. — καὶ ἐλευσινολογουμένας αὐτὸν Sym. — πλοιαρίῳ οὖν τὸ σῶμα ἐμβαλῶν ἐν Vat. 99 κ. ἄ. ε. om. Vat. Sym. — ἐνταφιάσασαι ed. 99 Ταῦτα δὲ γέγονα κατὰ τρίτην ἡμέραν ἐν τῷ [575β' ἔτει] καὶ νυκτὸς τρίτης ὥρας ἐπιφώσκειν πρῶτην πρὸβιδασθέντι, καθ' ἣν ἐπιφώσκουσαν εἶχεν ἡμέραν θ. τῆς πρ. Vat. e Symeone. 99 ὁ ἐξ Vat. 99 Τῷ 575γ' ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ὡς 7' ἐθ. Β. — ὁ Μακεδῶν ed. Sym. qui plura adiungit de Basilii origine. — καὶ om. Sym. Vat. 99 Μονοκράτωρ δὲ γενόμενος τῷ ἐπ. διεκελύεσθαι ἐν τῷ φ. ἀνελεθόντι τὴν ἀναγάρουσιν τοῦτο ποιήσασθαι· καὶ οὕτως ἀνηγόρευτο Vat. — ἐπάρχῳ Leo Sym. 2. — καὶ om. ed. Vat. Sym. 99 ἄν. ἐν τῷ φ. εἰ μ. π. τοῦ λαοῦ om. Sym. 99 Ὀρούφας δὲ, τοῦ πλωτμου στρατοῦ (στρατηγός Sym. 2) ὑπάρχων τότε (χηρηματίων καὶ Sym.) καθηγεμῶν, συνεὶς τὸ πραχθὲν παρὰ Βασίλειου, φιλοδέσποτον τὸ ἅμα (καὶ φιλοδέσποτο; ὢν Sym.) πρὸς ἐκδίκησιν Μιχαὴλ βασιλέως ἐκεκίνητο (κεκίνηται Sym.) ὅτ' αὐτοκράτορι ἐσημανθέντος, τοῦτον μετακαλεῖται (τ. μ. ὁ αὐτοκράτωρ Sym.). — Καὶ τὰ μὲν πρῶτα λόγους αὐτὸν (αὐτῷ Sym.) ἐφύβριτος ἐπαπειλεῖ, ἔπειτα ἀποδοχῆς ἀξίῳ ἀνθ' ὧν ὑπερδεσπότην τοιαῦτα τετολημῆναι προφήρηται (προφήρηται). Ἄλλὰ δὴ καὶ χρόνον προεβηκότος, ἐπ' αὐτῷ τοσοῦτον πεπληροφόρητο (πεπληροφόρηται Sym.) ὥστε καταλιμπάνειν αὐτῷ τὴν πόλιν ἐξῶν κατ' ἐχθρῶν Vat. 99 Ὅπως τὸν βίον κακῶς κατέλασαν οἱ συναράμνοι Βασίλειῳ πρὸς τὴν σφαγὴν. Τοὺς δὲ συναράμνους τῷ βασιλεῖ πρὸς τὴν τοιαύτην ἐγγεῖρσιν οἷα μετήλαβε δίκη καὶ οἷος ἕκαστος κακοῖς συνεκώρθηεν (ἀναγκ. ἡγ. ?) Vat. Ἀ. δὲ ἐστὶ καὶ π. θύ γ. ε. ε. τ. τὸν Μ. δ. γρ. Sym. 3. καὶ Leo et Sym. τὴν, τὸν εἰ καὶ — καιροῖς om. Sym. 99 Ὁ μὲν γὰρ Ἰ. Vat. Ὁ μὲν Ἰ. Leo. — τῷ βασιλεῖ ἐν τῷ φ. συγκ. Vat.

γῶν μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ Φιλοπατίῳ, τοῦ **A** Philopatium gladium in terram lapsum levaturus ex equo desiliit: cumque pes ejus terram nondum attingisset, altero in pensili scandula retento, perterritus equus, arrepto cursu per valles et præcipitia traxit, et membratim discerspit. Joannes Chaldus pariter exercitus dux in Chaldia constitutus, quasi contra imperatorem machinaretur delatus, imperatoris jussu ab Andrea militiæ magistro palo affixus est. Imperatoris patruelis Assyeo ab ipso in proprium suburbanum nomine Chartophilam relegatus, ut crudelis et inhumanus in domesticos, nocte ab ipsis gladiis confossus interiiit: eos apprehensus et membratim concisos ad Amastriani Imperator combussit. Apelates Persa a verbibus corrosus vitam amisit. Constantinus Toxaras apud Cibyræotas gladiis comminutus periiit. Marianus, Imperatoris frater, uno e pedibus contrito, vermium esca effectus, moritur.

ἄδελφός τοῦ βασιλέως, τὸν πίδα ¹⁶ συντριβίς ¹⁷

(3) Ὁ δὲ βασιλεὺς, προσελθὼν ἐν τῇ ¹⁸ ἡμέρᾳ τῶν Χριστοῦ γενεθλίων, ἐν τῇ προελύσει εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν ἐβάπτισεν Στίφανον τὸν υἱὸν αὐτοῦ· ἀγαγὼν ¹⁹ δὲ ἵππους **754** λευκοὺς μετὰ ἄρματος, ἐκάθισεν ²⁰ ἅμα τῇ Αὐγούστῃ, καὶ ὁ πραιποσίτος Βαάνης σὺν αὐτοῖς βαστάζων ²¹ τὸ παιδίον μέχρι τοῦ παλατίου, τοῦ βασιλέως ῥίπτοντος ὑπατείας ἐν τῇ ἰδίῳ ²².

(3) Ὁ δὲ βασιλεὺς, προσελθὼν ἐν τῇ ¹⁸ ἡμέρᾳ τῶν Χριστοῦ γενεθλίων, ἐν τῇ προελύσει εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν ἐβάπτισεν Στίφανον τὸν υἱὸν αὐτοῦ· ἀγαγὼν ¹⁹ δὲ ἵππους **754** λευκοὺς μετὰ ἄρματος, ἐκάθισεν ²⁰ ἅμα τῇ Αὐγούστῃ, καὶ ὁ πραιποσίτος Βαάνης σὺν αὐτοῖς βαστάζων ²¹ τὸ παιδίον μέχρι τοῦ παλατίου, τοῦ βασιλέως ῥίπτοντος ὑπατείας ἐν τῇ ἰδίῳ ²².

²³ (4) ²⁴ Ἐγένετο δὲ σεισμός [τῇ ἑορτῇ] τοῦ ἀγίου Πολυεύκτου (μέγιστος ὥστε τὴν γῆν σειεσθαι) ἐπὶ ²⁵ **C** μ' ἡμέρας (καὶ μ' νύκτας). Ἐπείσε ²⁷ δὲ τότε καὶ ἡ σφαῖρα τοῦ ζώδου τοῦ φόρου, καὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἡ ἐκκλησία ἢ λέγεται τὸ Σίγμα, ὥστε πάντας τοὺς ψάλλοντας ἐκεῖσε τελευτήσαι. Λέων δὲ ὁ φιλόσοφος, τυχὼν ἐκεῖ ²⁸, ἔλεγε τοῖς ψάλλουσι καὶ πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐκεῖσε ἐξελθεῖν τῆς ἐκκλησίας: οἱ δὲ μὴ ²⁹ πεισθέντες αὐτῷ συνετέλεσθησαν ἅπαντες.

Porro imperator Natalitiorum Christi die celebri processus apparatu ad Magnam Ecclesiam profectus, Stephanum filium suum baptizavit, et equis candidis ad currum junctis, cum Augusta in eo sedit. Baanes autem præpositus una cum eis ad palatium usque puerum gerebat, imperatore per viam nummorum munus spargente.

Ingens autem sancti Polyeucti festo terræmotus exortus est: adeo ut diebus quadraginta et noctibus totidem terra concuteretur. Decidit tunc equi ad forum positi sphaera, et sanctissimæ Dei Genitricis ecclesia quæ dicitur Sigma adeo ut cuncti ad psallendum coacti opprimerentur. Leo vero Philosophus ibidem forte repertus cantoribus et reliquis hic stantibus ut ab ecclesia discederent monebat. Illi vero minime acquiescentes, eodem simul sine perierunt. Ipse

Variae lectiones et notæ:

κ. μ. τοῦ β. καὶ τοῦ ξ. αὐτοῦ Sym. * ἐπεὶ ὤρμησε καταθεῖν καὶ ἀ. . . πρὶν τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν προσερεισθῆναι τῇ γῇ, ὁ ἰ. διαβ. συνήρπασεν ἀ. καὶ κατεσ. φάραγι καὶ πέτραις καὶ λόγμαῖς καὶ κατὰ μ. δ. Vat. καὶ αὐτοῦ μέλλοντος καταθεῖν εἰς τὸ ἀ. αὐτὸν, ὁ πους ἀ. ἐν τῇ σκ. ἐκρατήθη, καὶ θ. ὁ ἰ. ἐσ. ἀ. κατὰ φάραγγων καὶ κρημνῶν καὶ μ. κατέκοψεν Sym. * ἄρας ed. Sym. * φάραγγα Leo. * Χαλδίας γενόμενος ἐπεὶ κ. τοῦ β. ἐμελέτησε, φωραθεὶς ἀν. Vat. X. γεν. ἐπεὶ κ. β. μελετᾷ ἐφωράθη, ἀνασκοποῦντα π. Ἀ. στ. Sym. * Ἀσυλίω δὲ ὁ τοῦ β. ἰ. βασιλικὴν ὑποστάς ἀγανάκτησιν καὶ ἐν πρ. ἀ. ἰ. ὑπὸ ἰδίων δ. μ. ἐν ν. ἀν. ὦ. πρὸς αὐτοὺς διατιθέμενος Vat. * ἀδελφός Sym. — παρὰ τοῦ βασιλέως Leo, Sym. * ὦ — ὡς om. Sym. ¹⁹ Χαρτοφύλαν Leo. — ἀπ. ὦν καὶ ὦ. Sym. — πρὸς Leo, Sym. — ἀ. δ. Sym. ²⁴ ὦπ' Sym. — οἱ καὶ ἐν. τ. Ἀ. πυρὶ παρεδόθησαν Vat. οὐς κρ. ὁ β. καὶ μ. κ. ἐν τ. Ἀ. ἐκ. Sym. ²⁵⁻²⁶ Ὁ δὲ τοῦ Π. Ἀ. Vat. — Πέρσου Leo. ²⁷ τὴν ψυχὴν ἀπέβρηξεν Sym. κακῶς τελευτήσας Vat. ἐν Κιβυρραϊαῖταις γενόμενος Vat. — Μ. δὲ ὁ τοῦ β. ἀ. Vat. ²⁸ τὸν ποδὸς Vat. τῶν ποδῶν Leo. — συντριβέντι; Vat. ²⁹ ἐκ τοῦ ἵππου. πεισὼν καὶ τοῦ ποδὸς σπίντος Leo, ὡς ἐκ τοῦ ἰ. κατέπεσε Vat. ³⁰ σκώληξι τ. Leo, καὶ σκώληκος ἐκ τῆς σήφαις ἀναξέσαντος ἐν ὀδύνῃ τὸν βίον τελευτᾷ. Καὶ οὕτως μὲν ἡ δίκη τοῦς τὸ μίσος καταπραξημένους μετέληθεν, ἵνα γίνωσιν ἄνθρωποι ὡς ἐφορᾷ τις πρόνοια τὰ ἀνθρώπινα καὶ οὐκ ἀνεπίσκοπα πάντη καὶ ἀπρονοήτα τὰ ὕψι ἀ. καταλιμπάνεται Vat. ³¹ τῇ τῶν χυ γενεθ. ἢ ἐν τῇ μ. π. ἐκκλησίᾳ, τὸν ἀ. ἐδ. Στ. καὶ (ἐκ) τῆς ἐκκλησίας ὑποστρέφων ἄρματος ἐπέβη λ. ἰ. ὑπεζευγμένους ἔγαυσε Vat. De Photio patriarcha h. l. nihil ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν χυ γένων προσελεύσεως ἀπομέντης βαπτίζει ὁ β. διὰ Φωτίου Στ. τὸν υἱὸν ἀ. ἰ. Sym. 4. ³² γένων Leo. ³³ σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ἡ Αὐγούστα καὶ πρ. Β. τὸ π. β. Vat. ³⁴ ἦν Leo. ³⁵ Ὁ δὲ βασιλεὺς μ. τοῦ π. ὑπατείας ἐβρίπτει τῷ λαῷ Vat. ³⁶ 869. ³⁷ Περὶ τοῦ γενομένου σεισμοῦ ἐπὶ Βασιλείῳ καὶ ἡ τοῦ Σίγματος ἐκκλησία πεισοῦσα πάντας κατέγωσεν. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τοῦ ἀ. Π. σ. γέγονε μ. καὶ ἐξέτεινε μέχρι μ' ἡμερῶν· ἐν τε νυκτὶ ὁμοίως καὶ ἡμέρᾳ ἡ γῆ διέσειτο, ὅτε καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος σφ. τοῦ ἐν τῷ κλονι τοῦ φ. ἰσταμένου κατεπ. καὶ ἡ τῆς δπ. θ. ἰ. τοῦ Σ. ἐν ἡ πάντες; οἱ ψάλλοντες συνεχώσθησαν Vat. — Τῷ γ' αὐτοῦ ἔπει τῇ ἑορτῇ τοῦ ἀ. Π. γέγονε σ. Sym. om. μ. ὦ. τῆν γῆν σ. ³⁸ καὶ μ' ν. om. ed. ³⁹ καὶ ἐπώθησαν πολλὰ ἐκκλησία, μεθ' ὧν καὶ ἡ ὄπ. Θεοτόκου; ἡ λεγομένη τὸ Sym. ⁴⁰ τ. ἐκεῖσε ed. ἐκεῖσε παρατ. Vat. — τ. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὁ ἰ. συνεβούλευεν Vat. παρῆναι πάντας ἰ. Sym. ⁴¹ ὦ μὴ π. ἐναπενήγησαν πάντες Vat. οἱ δὲ μὴ π. σ. α. Sym.

Philosophus ad columnam sub aliis structuris stans cum duobus aliis servatus est, necnon alii quinque sub ambone forte sedentes.

Cæterum imperatorem ad ecclesiam accedentem et jamjam sacrorum participem futurum, prædonem et homicidam, sacræque communionis indignum Photius patriarcha vocabat. Ille furore percitus Romanam misit, et Romanis episcopis deferentibus, scriptam in eum sententiam obtinuit, eundemque throno deturbavit, et Ignatium sanctissimum patriarcham secundo instituit.

Ex Eudocia vero Ingeris filia Alexander imperator natus est. Hic puer Basilii fuit legitimus. Imperator vero adversus Agarenos circa Tebricem habitantes armavit, et commissa pugna superatus est, renovatisque præliis Romanos plures Agarenorum armis amisit. In illa autem imperatoris fuga Theophylactus Abasiactus, Romani qui deinde imperavit pater, imperatorem ab Agarenis ferme captum liberavit. Quem conquistum imperator postmodum agnovit: plures enim imperatori dicebant: « Ego sum qui liberavi. » Ille vero, honore contempto, fundum imperatorium expetiit, quem et impetravit. Reversus in urbem imperator Christophorum generum in Tebricem misit, et maxima victo-

Α Αὐτὸς δὲ (δ^ο φιλόσοφος εἰς κίονα) ὑπὸ συστημάτων⁸⁵ σταθεῖς μετὰ⁸⁶ ἑτέρων δύο ἐσώθη, καὶ ἕτεροι ε'⁸⁷ μόνοι ὑποκάτω τοῦ ἀμβωνος.

⁸⁵ (5) ⁸⁶ Φώτιος δὲ ὁ πατριάρχης, ἐλθόντος τοῦ βασιλέως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ μέλλοντος αὐτοῦ κοινωνεῖν, τοῦτον ληστήν καὶ φονέα ἔλεγε καὶ ἀνάξιον τῆς θείας κοινωνίας⁸⁷. Ὁ δὲ θυμωθείς ἀπέστειλεν ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἤγαγε τόμον μετὰ **755** Ῥωμαίων⁸⁸ ἐπισκόπων, καὶ τοῦτον τοῦ θρόνου⁸⁹ ἐξέωσε, καὶ προεξερίσαστο Ἰγνάτιον τὸν ἐν Ἀγίαις πατριάρχην τὸ δευτερον.

⁹⁰ (6) ⁹¹ Ἐγενήθη δὲ Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆς τοῦ Ἰγγηρος Εὐδοκίας, οὗτος παῖς⁹² γνήσιος ὢν Βασιλείου. ⁹³ Ἐστράτευσεν⁹⁴ δὲ ὁ βασιλεὺς κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν τῶν εἰς Τηδρικὴν, ⁹⁵ καὶ πόλεμον⁹⁶ συνάψας ἤττησεν αὐτὰς πολλὰς συμβαλὼν Ἀγερηνῶς πολλοῦς τῶν Ῥωμαίων ἀπεβάλλετο. Ἐν δὲ τῇ τοιαύτῃ φυγῇ⁹⁷ τοῦ βασιλέως Θεοφύλακτος ὁ Ἀβασιακτὸς⁹⁸, ὁ πατὴρ Ῥωμανοῦ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος, διέσωσε τὸν βασιλέα παρὰ μικρὸν ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν κρατούμενον· ὃν ἐπιζήτησα· ὁ βασιλεὺς μετὰ ταῦτα, καὶ εὐρών, καὶ γνωρῖσαι (πολλοί⁹⁹ γὰρ ἔλεγον τῷ βασιλεῖ ὅτι ε' Ἐγὼς)· ὁ δὲ, τὴν τιμὴν ἀφαιρῶν, τόπον βασιλικὸν ἤττησαστο, οὗ καὶ τετύχηκεν¹⁰⁰. — ¹⁰¹ Ὑποστρέψας¹⁰² δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁵ ὁ φ. εἰς κ. om. Vat. ⁸⁶ εἰ συστήματι Vat. συστημάτ. cod. συστημάτων Leo, συστημάτων Sym.— σταῖς τὸν θάνατον ὑπεξέφυγε μ. καὶ ἑ. δύο καὶ ἄλλοι δὲ ε' ὁ. τοῦ ἁ. διεσώθησαν Vat. ⁸⁷ καὶ Sym. Vat.— ἑτέρων δύο διέσω. Leo. ⁸⁸ ὁ Sym. ⁸⁹ 867. ⁹⁰ Τοῦ δὲ β. ἐν τῇ ε. ε. καὶ τῆς ἀρχάντου θυσίας μεταλαβεῖν βουληθέντος ὁ π. φ. τῆς θ. αὐτὸν ἀπέργε μεταλήψεως, ἀνδροφόνου ἀποκαλῶν καὶ λ. καὶ τῶν ἀρχάντων μυστηρίων ἄν. Vat. ⁹¹ αὐτ. cod. αὐτὸν Leo? om. Sym. 6. ⁹² Ἐφ' οἷς θ. ὁ Βασιλεὺς ἐκ Ῥώμης ἐπισκόπους ἐλθεῖν παρεκίνησεν τόμον ἐπιπερομένους τοῦ πάπα καὶ τοῦ πατριάρχου θ. τ. ἐξώθησεν Vat. ⁹³ Ῥωμαί. ἐπισκόπ. cod. Ῥωμανοῦ ἐπισκόπου? ⁹⁴ αὐτοῦ Leo, bis. — καὶ ἀναδιθάξει πάλιν Ἰ. Sym. ⁹⁵ 871. ⁹⁶ Τῷ ε' αὐτοῦ ἔπει τῆς κγ' τοῦ Ν. μνήδος ἐγ. Ἄ. β. ἀπὸ τῆς Ἰ. Ἐ. γ. π. τοῦ Β. Sym. 8. ⁹⁷ π. γενόμενος καὶ γν. Β. Leo. ⁹⁸ 872. ⁹⁹ Περὶ τῆς ἐστρατείας Βασιλείου κατὰ τῶν ἐν Τεφρικῇ καὶ τῆς Τηδρικῆς Vat. — Ἐστρατεύει Sym. 8. ¹⁰⁰ ἐν τῇ Τεδρικῇ— Ἄ. Vat.— εἰς τὴν βρικὴν cod. Τεδρικὴν Leo, Ἀφρικὴν Sym. ¹⁰¹ καὶ πολέμους ed. Sym. πολλοὺς εἰς πάντας ἤτ. καὶ π. τῶν Ῥ. ἁ. Sym. καὶ διαφόροις πολέμοις τούτοις συμβ. ἤτ. καὶ π. τῶν Ῥ. ἀπέβαλε Vat. ¹⁰² φεύγοντα δὲ αὐτὸν ἐν τῷ πολέμῳ θ. διέσωσεν ὁ. Ἄβ. ὁ π. τοῦ μ. τ. β. Ῥ. μικροῦ γὰρ ἔδειξεν τοῦτον ὑπὸ τῶν Ἄ. σχεθῆναι Vat. μέλλοντα δὲ κρατηθῆναι καὶ αὐτὸν τὸν β. θ. ὁ Ἄβ. δ. ὁ. π. Ῥ. τοῦ μ. τ. β. Sym. om. ὃν—τετύχηκε. ¹⁰³ Ἀδριστ. Leo. ¹⁰⁴ Πολλὸν δὲ λεγόντων τῷ β. ὡς αὐτὸς εἶπεν ἕκαστος ὁ τοῦτον διασωσάμενος, ἐκεῖνος ἐξήτει (sequentia legi non possunt) ἐν τῷ τῆς διώξεως ἀναφανέντα καιρῷ, καὶ δὴ γνωρίζων τὸν Θεοφύλακτον ἐμελλε τούτων τιμῆς ἀξιοῦν· ὁ δὲ ταύτην ἀποσεισάμενος, τ. αὐτῷ ἀποχωρισθῆναι ἤττησαστο οὗ καὶ ἐπίτευχεν Sym. ¹⁰⁵ τέτυχεν Leo. ¹⁰⁶ Περὶ τοῦ Ἀνδρόου τοῦ Σκυθου, ὃς κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐξεληθὼν εἰς αὐτοὺς ἤφάνισεν. Ἐπεὶ δὲ ἡ τῶν Ἀγαρηνῶν ὄφρυς ἐκορύσσετο, ὡς μέχρι τῶν Μελαγίνων ἔλαται στρατὸν, Ἀνδρέαν τινὰ στοχασάμενος (στοχασάμενος;) ὁ βασιλεὺς, ἀνδρα πολυφρόνα καὶ πολυπειρίας μετέγοντα, οὗχ ἤττον δὲ καὶ ἀνδρείας, κἂν ἐπεκέκρυπτο, καθὼς ἡ τῶν πραγμάτων ἀλήθεια παρεγύμνωσεν. Οὗτος Σκυθῶν ἐσπερίων ἐξώρμητο, ὑποστράτηγον δὲ τοῦτον τοῦ κατὰ (τὸ Gen. 115,5) Ὀψίκιον προτίθειν θέματος, ὃς τοῖς πολεμίοις παρεμβαλὼν μεγίστην ἐργάσατο νίκην. Διὰ τοῦτο μετὰ γε πατρικίότητος (πατρικίότητα Gen.) τῆς τῶν σχολῶν (εὐμορεῖ κυριότητος Gen. Coni. 50, Ced. 216,17)· καὶ μετὰ τοῦτο ἐπισλήπτο μάγιστρος. — Ὁ δὲ Χρυσόχειρ σὺν Καρθία καὶ Καλλίστῳ πλείστα (πλείσται cod.) κατὰ (κατὰ Gen.) Χριστιανῶν (Χριστιανούς Gen.) τεκτηνόμενος ὡς καὶ ὁ τοῦτο πατὴρ καὶ μέχρι Νικομηδείας καὶ Νικαίας διελθὼν, ἀλλὰ μὴν καὶ εἰς τὸ τῶν Θρακησίων θέμα μέχρις Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου κατήντησεν, οὐτινος τῷ ναῦ [οἱ] σὺν αὐτῷ ἐντυχόντας εἰσήγαγον τὰ ἄλογα αὐτῶν, ὅθ. (ὄθεν?) γράμμασιν εἰρηνικοῖς χρῆσάμενος πρὸς αὐτὸν ἐπὶ (ὁ) ὁ βασιλεὺς οὐ πείθει· συνθέσται τῇ εἰρήνῃ. » Ὁ δὲ αὐτὸς Χρυσόχειρ ἐν τῷ τῷ Χαρσιανῷ θέματι εἰς Ἀγράνας εἰσκήνηται, εἰς τὸ Σίθωρον [δὲ ὁ] δομείων· καὶ τοῖς στρατηγείαις τῶν τε Ἀρμενικῶν καὶ Χαρσιανῶν προστέταχε διεπιπῶν· « Ἀρατε τοὺς ὑπὸ χεῖρα ὑμῶν ἀρχοντας καλλιπτοὺς ὄντας καὶ δαπάνας ὡσαύτῃ ἡμερῶν δύο καὶ δέκα, καὶ παρατρέχετε τὴν Χρυσόχειρα. » Ὁ δὲ Χρυσόχειρ ἀπελθὼν νυκτὸς πρὸς τὸν Βαθυρρύακα ἐσκήνωσε κάτω· οἱ δὲ στρατηλάται εἰς τὸν ζυγὸν προσανέθσαν καὶ ἠλίθισθησαν εἰς τινα τόπον ὀνομασμένον Ζωγολόγηον· οὗτος γάρ ἐστιν ἐκ πετρώδους συμπήξεως [δυσανάδατος ἐν ψ ὕλη πολυδενδρος πέφυκεν Gen. 121,16-125,9 cf. Coni. 41.]

Τῶν οὖν στρατηλατῶν ἐκεῖσε σκηνωσάντων, φιλονεικία τις ἀνέκυθεν ἀνδρική· τῶν ἀρχόντων ἀλλήλοις ἀντιερίζοντων, τίνες ἀν εἶναι (εἶεν) κρείτερος, ποτέρους (πότερον) οἱ ἀπὸ τοῦ τῶν Ἀρμενικῶν θέματος ἢ τοῦ Χριστιανῶν (Χαρσιανῶν) ὠρμημένοι. Τῶν οὖν Χαρσιανῶν φιλονεικούντων τὰ πρῶτα αὐτοὶ ἐπι-
δούνα

¹⁰² Ὑποστρέψαντος δὲ τοῦ βασιλέως Sym.

πόλει, ἀπέστειλε 756 Χριστοφόρον γαμβρὸν αὐτοῦ Ἀ
ἐν Τῆθρι κῆ⁵⁴, καὶ νίκην μεγίστην ἐποίησε⁵⁵ καὶ
ἐπὶ ῥῆσεν ταύτην καταστρέψας ἕως ἰθάφους⁵⁶.

757 (7) ⁵⁶ Ἰγνάτιος δὲ ὁ πατριάρχης ψυχούμη-
σεν ἐκκλησίαν εἰς τὸ ἐμπόριον Σατύρου ⁵⁷ περι-
καλλῆ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ ἀνατέλ-
λοντος, ⁵⁸ καὶ μονὴν ⁵⁹ πεποίηκεν ἀνδρείαν, ἐνθα καὶ
τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπόκειται.

758 (8) Θέκλας δὲ τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως ⁶⁰
ἀποστειλάσας πρὸς τὸν βασιλέα δι' ὑπόμνησιν τινα
μῆτριον ἐντα αὐτῆς ⁶¹ ἀνθρωπῶν, ἠρώτησεν αὐτὸν
ὁ βασιλεὺς, ὅτι ⁶² « Τίς ἔχει ⁶³ τὴν κυρίαν σου; »
Ὁ δὲ εἶπεν ⁶⁴. « Ὁ Νεατοκομίτης. » Παρευθὲ ⁶⁵ δὲ
ὁ βασιλεὺς ἀποστειλάς ἤγαγεν αὐτὸν καὶ τύψας
ἀπέχειρε ⁶⁶ καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐνέδυσεν αὐ-
τὸν. Ὡσαύτως δὲ καὶ Προκόπιον (188^b) τὸν πρωτο-
βεστιαρίον αὐτοῦ ἀποστειλάς, ἔτυψε τὴν Θέκλαν, δὲ

ria politus, locum vastavit, et ad salum usque
dejeit.

Ignatius autem patriarcha ecclesiam insignem
ad Saloris Emporium sub Orientis archistrategi no-
mine constructam virorum effecit monasterium,
ubi corpus ejus depositum est.

Thecla vero imperatoris sorore ad imperatorem
hominem quemdam animo simplicem cum supplicii
libello mittente interrogavit eum imperator : « Quis
dominam tuam habet ? » Respondit ille : « Nea-
comites. » Quem cum subito adduci jussisset im-
perator, verberibus affectum totondit, et monastico
habitu induit. Procopio pariter protovestiaro ad
Theclam misso, plagis impositis divitias omnes,
quae deinde fisco additae sunt, sustulit : Neaoco-

Variae lectiones et notae.

δοῦναι ἢ τοῖς ἑτέροις, οἱ Ἀρμενιοὶ ἀντίπον· « Τί φιλονεικεῖτε; πρακτικῆς (πρακτικῶς Gen.) τοῖς
πολεμίοις παρεμβάλομεν ἀμφω· καὶ τότε φανερωθεῖ ἕκαστος, ὁποῖος ἀνδρειώτερος τυγχάνει. » Καὶ δὴ
πολέμου συγχροτηθέντος, κατεδίωξαν τοὺς ὑπεναντίους οἱ Ἀρμενιοὶ ἀπὸ τοῦ Βαδουρβύρακος ἕως τοῦ
κατωνομασίμου Κωνσταντίνου βαγνῶν γαλεπῶς συγκόπτοντες (συγκόπτοντες Gen. cf. Cont. 42.)

Θάνατι τοίνυν τοῦ (τὸν) Χρυσόχειρα ὁ Πουλᾶδης πῖλον ἐνδεδυμένος — προεκκράτει δὲ κατὰ Τεφρικήν
καὶ τῷ Χρυσόχειρι προσωκλιεῖτο — καὶ ἑκεκράτει διαπρωσίως· « Ὡς δὲ στρατηλάτης, ὧς δὲ δομῆστικος
τῶν σχολῶν· » καὶ ὁ Χρυσόχειρ ἔφη πρὸς τὸν Πουλᾶδην· « Τί σοι κακὸν ἐνεδειξάμην; » Ὁ δὲ πρὸς αὐτόν·
« Πλείστα καλὰ μοι πεποίηκας· » Ὁ δὲ Χρυσόχειρ τῆς πρόσω φυγῆς ἴεμενος, εἰς τινα τάφρον ὁ ἴππος
αὐτοῦ διώκλας διελθεῖν· ὃν ἑκάστος διελθεῖν ἀσχολούμενον ὁ Πουλᾶδης διὰ τῆς μασχάλης (κατὰ τὴν μασχά-
λην Gen.) τιτρώσκει κοντῶ καὶ αὐτὸν κατεκρήμισε. Καταβάς οὖν ὁ θεράπων αὐτοῦ ὃ Διακοντήσης τῆ
φημιζόμενον, ὃν Ἀλέων ὁ βασιλεὺς ἀλλοιωθέντα τὴν πρὸς τὸ κρείττον ἀλλοίωσιν ἐκ τῆς μουσαρᾶς θρησκείας
τῶν Παυλικιανῶν προεχειρίσατο μηνσουράτορα — τούτου τὴν κεφαλὴν βαστάσας (βαστάξας Gen.) ἤξιωσε
κομιδῆς ἐνθεῖς τοῖς αὐτοῦ γόνασιν· ὃν εὐρηκότας οἱ στρατηλάται κατέσχον καὶ διατεμνοῦντες τὴν αὐτοῦ
κεφαλὴν τῷ βασιλεὶ προσήγαγον (Cont. 43).—Συναποτέλλει δὲ τῷ δομῆστικῷ Ἀνδρέᾳ ὁ βασιλεὺς Χριστο-
φόρον τὸν αὐτοῦ γαμβρὸν ἐν τῇ Τιβρικῇ, οἱ κατὰ κράτος τρεψάμενοι τοὺς Ἀγαρηνοὺς τὴν πόλιν ἐπόρθη-
σαν καὶ ἔ. ἰδ. κατέστρεψαν Vat. ⁵⁴ τῇ Ἀφρικῇ Leo, Sym. τῇ βρικῇ cod. ⁵⁵ ποιήσας ἐκπορθεῖ Leo.
⁵⁶ Ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις καὶ Φωκᾶς ἦν ἐν Καππαδόκῃ, ὃς πρόπαππος τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλευ-
κίως Νικηφόρου ἐτύχανε ἰὼν, ῥωμαλέωτι σώματος καὶ ψυχῆς γενναίωτι τῶν κατ' αὐτὸν διαφέρων
ἀπάντων, ὁλοῦς κατέστη τῷ βασιλεὶ, ὃν καὶ τουρμάρχην πεποίηκε, Νικηφόρον τε τὸν αὐτοῦ υἱόν, ἔνα τῶν
οἰκείων πεποικῶς εἶχε παρ' αὐτοῦ, τὸ τε ἀστέιον τοῦ νεανικοῦ (νεανίου) καὶ τὸ ἐκ πρώτης τριχῆς
διατεκνύμενον παράστημα προρωμίως, οὗς ἀμφοτέρους εἶχε μεθ' αὐτοῦ ἐν τῇ κατὰ τὸν Ἀγαρηνῶν
ἐστρατείᾳ, ἥδη δὲ τὸν Νικηφόρον ἀνδρωθέντα καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας ἐλάσαντα τῷ τοῦ μαγλαδίτου τετι-
μηκεν ἀξιώματι.

Ἐπεὶ δὲ τὸ τε τῆς ἡλικίας ἀνάστημα καὶ τὸ τῆς ψυχῆς παράστημα καὶ τὸ τῆς ὕψους κείδεις (εὐεῖδεις ?)
καὶ τὸ τῶν ἠθῶν εὐπρεπὲς ἀγαπητὸν τὸν ἄνδρα τῷ βασιλεὶ κατεστήσαντο, πρωτοστράτορα τούτου προ-
βάλλεται, οἶκον δωρεῖται μέγιστον, ἔγγιστα τῆς πρωτομάρτυρος Θέκλας τυγχάνοντα, ὃν αὐτὸς τῷ υἱῷ
Βάρδῃ τῷ μετὰ ταῦτα τῷ τοῦ Καίσαρος τιμηθέντι ἀξία ὑπὸ Νικηφόρου βασιλέως, υἱοῦ μὲν αὐτοῦ, ἐκγόνου
δὲ Νικηφόρου, ἀπεχαρίσατο.

Οὗτος τοίνυν καὶ στρατηγὸς ἐν τῷ τοῦ Χαρσιανοῦ προβάλλεται θέματι, καὶ πολλὰς ἀνδραγαθίας κατὰ
τῶν Ἀγαρηνῶν ἐνδειξάμενος καὶ διαφανῆς καταστάς ἐκ τῶν πράξεων, καὶ μονοστράτηγος τῶν δυτικῶν
θεμάτων προβάλλεται, Θράκης φημί καὶ Μακεδονίας καὶ Κεφαλληνίας, Λογγιβαρδίας καὶ Καλαβρίας.
Οὗτος γὰρ ἰκανώτατος τε καὶ ἀξιδίμαχος ἔδοξε πρὸς τὴν τῶν Ἀφρικῶν ἐπὶ Ῥώμην ληϊζομένων τε καὶ
πορθούντων καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς περικοπτόντων ἀρχῆς, αὐτὴν τε τὴν Σικελίαν καὶ Καλαβρίαν καὶ Λογγι-
βαρδίαν· πόλεις γὰρ ἄλλαι ὑπ' αὐτῶν ἐτάλωσαν, ἣ τε Σόρβεντος καὶ ἡ Βάρης καὶ ἡ ἁγία Σαθηρίνα καὶ Τοργία
καὶ τὸ Ταυρομένιον, αἱ Τροπαί τε καὶ ἡ Ἀμάντεια.

Οὗτος οὖν ὁ γενναιώτατος, ἐκεῖ κατελθὼν, ὥσπερ τι καρτερώτατον ἔρυμα τὴν τσοαύτην ἐπιφορὰν τῶν
Ἀγαρηνῶν ἀνεγαίτισεν· ἔπειτα περινοίας τούτους στρατηγικαῖς διαλύσας καὶ πολεμικαῖς παρατάξει
τροπωσάμενος, τὰς τε πόλεις Ῥωμαίοις ἀνέστωσε καὶ ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἤγαγε χεῖρα, ὅσα τε κατεδλήθησαν
τῶν τοιχῶν ἀνεκαίμισα, καὶ Ῥωμαϊκῇ δυνάμει ταῦτα κατοχυρώσας καὶ πληθῶν Ἀρμενίων ἐνοικίσας αὐ-
τοῖς, οὐ μὴν ἄλλα καὶ δουλώσας ἢ τούτους καταστρώσας καὶ οὗς ἡ περιφανεστάτη καὶ εὐγενής
Δαυνηλίνα ἐκείνη τῷ βασιλεὶ ἐδώρησατο... τὴν ἔτι περιλειφθεῖσαν πόλιν ἐπολιόρκει Ἀμάντειαν. Καὶ οὗτος
μὲν οὕτως ἐν τοῖς δυτικοῖς διέπρεπε θέματι (Cont. 71, Ced. 236,8—18).

⁵⁴ Τῷ ζ' ἔπει αὐτοῦ Ἰ. ὁ π. τὴν τοῦ Σ. ἔ. εἰς ὄνομα τοῦ ἁ. τοῦ ἁ. ἐποίησε Sym.— ἰ. οἰκοδομήσας Leo.— ἰ.
ἰδομήσατο παρ. καὶ ἀξιοῦσατο εἰς τὸ τοῦ Σ. ἔ. ναὸν αὐτὴν κατονομάσας τοῦ Vat. ⁵⁷ Σάτωρος Leo.
⁵⁸ ἐπ' αὐτῇ δὲ καὶ Vat. ⁵⁹ μ. ἀνδρῶν κατασκευάσαν ἀσκητῶν ἐνθα καὶ τὸ λεῖψνον ἁ. κατετέθη Vat. —
ἀνδρείον Leo, ἀνδρῶν εἰργάσατο, ἐνθα καὶ ἐτάφη κτλ. Sym. loco-historias de Thecla Michaelis sorore.
⁶⁰ τοῦ β. ἁδ. διὰ τ. χρεῖαν π. τ. β. ἁ. ἀπ. οἰκείον ὃς περὶ τὸ λέγειν ἀστέιος ἦν Vat. ⁶¹ τὸν ed. et cod.
⁶² ὅτι οἴν. Vat. ⁶³ φησὶ Vat. ⁶⁴ ὅτι Leo. ⁶⁵ Εὐθύς; Vat. ⁶⁶ σφόδρα τὸ μ. ε. ἐν. ἀπέστειλε δὲ καὶ Ἡρ.
τὸν ἁ. πρ. πρὸς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, δ; ταύτην ἔτυψε σφοδρῶς καὶ τὰ προσόντα αὐτῇ ἀφελόμενος τῷ β. ἔ.
Μ. τ. ε. δὲ ὁ β. τὸν Ν. ὁ. ἐν τῇ μ. ἔ. πεποίηκεν Vat.

mitem vero œconomum in Magna ecclesia postmodum instituit.

Idem imperator Hebræos omnes, qui tunc temporis sub ejus potestate reperiebantur, baptismum subire coegit, suscipientibus eos viris in dignitate constitutis, ipsoque imperatore eos benigne et liberaliter habente.

Nicolaum autem, de quo superius sermo habuit, Androsalites nomen, Sancti Diomedis mansionarium, cui martyr, ut dictum est de Basilio, apparuit, œcouomi et syncelli dignitate decoravit. Joannem vero alterum ejus fratrem, Biglæ drungarium, fratremque tertium Paulum syncelli præpositum, quarum denique generalem Logothetam creavit. Nicolao syncello postmodum mortuo, corpus ejus ad Arcadianos sepelierunt in propria domo, qua prædium est Sancti Constantini.

Cœpit autem imperator terram fodere non longe a palatio; ad œdificandam enim novam ecclesiam plurimas domus emerat. Porro Syracusas ab Agarenis vastari imperatori nuntiatum est. Navalibus vero copiis circa novæ ecclesiæ structuram et aggerum effossionem occupatis, id exercitui populoque moram attulit et priusquam deinde imœrore classis adventaret, Syracusana civitas deditio-nem fecit, de quo imperator plurimum indoluit.

Nicetas autem, Xylinitæ filius, mensæ præpositus, cum secreti ad Augustam amoris delatus fuisset, hunc imperator detonsum monachum effecit: qui sub Leone imperatore œconomus in Magna ecclesia creatus est, et vita functus in monasterio ab eo constructo depositus est. Ejus quoque sorores capillis tonsas moniales reddidit.

Cæterum æraumenta plurima cum marmoribus et ex opere tessellato figuras varias et columnas ecclesis et œdibus plurimis novæ alicrius exstruendæ gratia sustulit imperator. Inter hæc ornamenta fuit

A και ἄρας πάντα τὰ χρήματα αὐτῆς εἰσεκόμισεν τῷ βασιλεῖ· τὸν δὲ Νεατοκομίτην ⁶⁷ μετὰ ταῦτα ἐποίησεν οἰκονόμον ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.

⁶⁸ (9) ⁶⁹ Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἐδάπτισε (καὶ) τοὺς Ἑβραίους ⁷⁰ πάντας ὅσοι τῷ τότε ⁷¹ χρόνῳ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ὑπῆρχον, ἀναδεξαμένων αὐτοῦ; ⁷² πάντων τῶν ἐν ⁷³ ἀξίαις, φιλοφρονησαμένου τοῦ βασιλέως πᾶντας Ἑβραίους καὶ ἀντιλήψεις καὶ δῶρα πολλὰ παρασχόντος αὐτοῦ; ⁷⁴.

(10) ⁷⁵ Τὸν δὲ προειρημένον Νικόλαον τὸν Ἀνδρσαλίτην τὸν (καὶ) προσμονάριον τοῦ ἁγίου Διομήδους, ⁷⁶ ᾧ ⁷⁷ τινὶ ὁ μάρτυς ἐπεφάνη, ὡς προεῖρηται περὶ τοῦ Βασιλείου, ἐτίμησεν αὐτὸν σύγκελλον καὶ οἰκονόμον, τὸν δὲ ἕτερον αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἰωάννην, δρουγγάριον τῆς βίγλης ⁷⁸, τὸν δὲ ἕτερον ἀδελφὸν αὐτοῦ Παῦλον, τοῦ σακελλίου ⁷⁹, τὸν δὲ ἕτερον Κωνσταντίνου, **759** γενικὸν λογοθέτην. Τελευτήσαντος; ⁸⁰ δὲ Νικόλαου τοῦ συγκελλίου, θάπτουσιν αὐτὸν εἰς Ἀρκαδιανὰς ⁸¹, τὸν ἐξουτοῦ οἶκον, ἐνθα ἐστὶ ⁸² νῦν τοῦ ἁγίου Κωνστατίνου τὸ μετόχιον.

⁸³ (11) ⁸⁴ Ἦρξατο δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκχοῖζειν πλῆσιν τοῦ παλατίου πρὸς τὸ κτίσαι τὴν νέαν (ἐκκλησίαν ⁸⁵) οἰκήματα πάμπολλα ἐξωνησάμενος. Ἐμνηύθη δὲ τῷ βασιλεῖ ὡς ἡ Συράκουσα παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐκπορδεύεται. Ἀσχολομένων δὲ τῶν πλωτῶν ἐν τοῖς κτίσμασι (καὶ ἐκχοῖσμασι) τῆς νέας ἐκκλησίας, ἐγένετο βραδύτης τοῦ στόλου καὶ τοῦ λαοῦ, καὶ παρεδόθη ἡ αὐτῇ Συράκουσα πρὸ ὀλίγου πρὶν ἢ φθάσαι τὸν στόλον, τοῦ βασιλέως πολλὰ (ἐν τούτῳ ⁸⁶) θρηνησαντος καὶ ἀποδυσμαμένου.

⁸⁷ (12) ⁸⁸ Νικήτα δὲ τοῦ ἐπὶ τῆς τριπέζης τοῦ Ξυλινίτου κατηγορηθέντος ὡς ⁸⁹ φιλούμενου παρὰ τῆς Αὐγούστης, τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἀποκείρας μοναχὸν ἐποίησεν (ὅς ἐπὶ βασιλέως Λέοντος γέγονεν οἰκονόμος ἐν τῇ ⁹⁰ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ· καὶ τελευτήσας τίθεται ἐν τῇ μονῇ, ἣν αὐτὸς κατασκεύασα· καὶ ἀπέκειρε τὰς αὐτοῦ ἀδελφάς).

(13) ⁹¹ Πολλὰ γὰρ χαλκουργήματα κατέαξεν ὁ βασιλεὺς λόγῳ τῆς νέας ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ μάρμαρα ⁹² καὶ ψηφίδας καὶ κίονας ἐκ πολλῶν ἐκκλησιῶν ⁹³ καὶ οἰκῶν ἀνάλαβεν εἰς κατασκευὴν αὐτῆς.

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁷ Νεατοκόμητα Leo. ⁶⁸ 874-875. ⁶⁹ Τῷ ζ' καὶ τῷ η' ἔτει βαπτίζει ὁ Β. π. τοὺς ὑπὸ τὴν χ. ἀ. Ἑ. δοὺς αὐτοῖς ἀξίαις καὶ δῶρα π. Sym. ⁷⁰ Ἐβ. δὲ καὶ τ. Ἑ. ὁ β. τῶν ἀρχόντων ἀν. ἀ. ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ [ἀξίας] καὶ δωρεαῖς ἐφιλοφρονήσαςτο Vat. — καὶ om. ed. Leo. ⁷¹ τότε τῷ ed. — χείρα Len, Sym. ⁷² αὐτοῦς om. ed. ⁷³ ταῖς ed. — φιλοφρονησάμενος Leo. ⁷⁴ αὐτοῦς Leo. ⁷⁵ Ν. δὲ τὸν τοῦ ἀ. Δ. νεωκόρον Vat. τότε δὲ καὶ τὸν πρ. Ν. τὸν πρ. τοῦ ἀ. Α. Sym. — Ἀνδρσαλίτε. cod. Ἀνδρσαλίτης Leo. ⁷⁶ ᾧ τινὶ — Βασιλείου om. Sym. — ἐπ. τὴν βασιλείαν Β. προαγγέλλων Vat. — βα. cod. βασιλέως ed. — τετίμησεν ὁ. καὶ σ. Vat. ἐποίησεν ὁ. καὶ σ. Sym. ἐπ. ὁ. καὶ σ. Leo. ἐπ. om. Vat. Sym. — ἀδ. ἀ. Ἱ. ed. Sym. Vat. ἀ. Ἱ. ἀδ. Leo. ⁷⁷ τῆς β. δρ. Vat. — καὶ τὸν ed. τῶν δὲ ἐτέρων ἀ. ἀδελφῶν τὸν μὲν Π. τοῦ σ. τὸν δὲ Κ. γ. λ. τετίμηκε Vat. ⁷⁸ ἐπὶ τῆς βασιλικῆς σακελλῆς Sym. — τέταρτον Leo. ⁷⁹ Τελ. — μετόχιον om. Vat. Sym. ⁸⁰ Ἀρκαδιανούς εἰς Leo. ⁸¹ τὸ μ. τοῦ ἀ. Κ. Leo. ⁸² 876. ⁸³ Τῷ θ' αὐτοῦ ἔτει ἡ κτίσειν ὁ β. τὴν ν. ἀ. καὶ ἡ Σ. π. τοῖς Ἀγαρηνοῖς Sym. 11. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐ. ἀρξαμένου ἐγγιστα τοῦ π. π. τὸ τὴν ν. ἀ. δομήσασθαι, τοῦ στόλου παντὸς ἐνταῦθα ἀσχολουμένου, ἡ Σ. ἐπορεύθη Vat. ⁸⁴ ἐκκλ. om. ed. — καὶ ἐκχ. om. ed. ⁸⁵ ἐν τ. om. ed. ⁸⁶ 877. ⁸⁷ Τῷ ι' αὐτοῦ ἔτει Νικήτα; ὁ Ξ. καὶ ἐπὶ τῆς τρ. κατηγορήθη ὡς φιλούμενος Sym. 12. Τὸν δὲ ἐπὶ τῆς τρ. Νικήταν ὁ Ξ. ἐπώνυμον διαβληθέντα ὡς τῆ Αὐγούστη φιλοῖτο, ὁ βασιλεὺς ἀπέκειρε μ. ὃν μετὰ ταῦτα Λέων ὁ βασιλεὺς οἰκονόμον τῆς μ. ἀ. πεποίηκε Vat. ⁸⁸ δς — ἀδελφάς; om. Sym. — βσιλι. cod. βασιλεῖχ ed. ⁸⁹ τῆς μ. ἐ. ed. Vat. — καὶ τελ. — ἀδ. om. Vat. ⁹⁰ Π. δὲ ed. Vat. Sym. 13 et Leo. cum γὰρ post c. 12 minus; commodum videretur. — λόγου Leo, εἰς χρίαν τῆς εἰρημένης ἐ. καὶ πλείστα μ. Vat. ⁹¹ μάρμαρος? (μάρμαρ. cod.) ⁹² τε Vat. — λόγῳ αὐτῆς ἀνελάβετο Sym. — εἰς τὴν αὐτῆς κ. Vat.

ἐν οἷς ὡς στήλη Ἰστατο χαλκῆ ὡς σχῆμα ἐπισκόπου A
760 φέρουσα· ἐκράτει δὲ (ἡ αὐτὴ στήλη ὡς) ἐν τῇ
 χειρὶ βάθρον ἔχουσαν ὄφιν ἐντετυλιγμένον· ταύτην ὡς
 καταγαγόντες ἀπέθηκαν ἐν τῷ βεστιαρίῳ. Κατελ-
 θήντο· δὲ τοῦ βασιλέως ὡς καὶ ἀπυλθόντος ἔνθα
 Ἰστατο ἡ στήλη ὄρθη, ἐνέβαλε τοὺς δακτύλους ὡς
 αὐτοῦ ἐπὶ ὡς τὸ στόμα τοῦ ὄφιν· ὦν δὲ ἐνδὸν ζῶν
 ὄφιν ἔδακε τοῦ βασιλέως τὸν δάκτυλον ὡς, ὅς μάλιστα
 δι' ἀντιφαρμάκων ἰάθη, θαυμασάντων ὡς πάντων ἐπὶ
 τοῦτω.

(14) (189^a) Ἀλλὰ καὶ τὴν στήλην Σολομῶντος ἐν τῇ
 βυζαντινῇ οὐσαν ὡς μεγίστην καταδάξας προσέταξεν
 ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἐκτυπωθῆναι καὶ ὡς τεθῆναι κά-
 τωθεν ἐν τοῖς θεμελίοις τῆς αὐτῆς νέας ἐκκλησίας,
 ὡς περ ὡς θυσίαν ἑαυτὸν τῷ τοιοῦτω κτίσματι ὡς Θεῷ
 προσάγων ὡς.

(15) ὡς Ἐπιστράτευσε δὲ πάλιν ὁ βασιλεὺς κατὰ
 Μελιτηνῆς, καὶ αἰχμαλωσίαν ὡς ποιησάμενος· (καὶ
 πολλοὺς πολέμους) ὡς ὑπέστρεψε.

(16) ὡς Τελευτῆ δὲ ὡς Ἰγνατίος ὁ πατριάρχης·
 καὶ (ἐντ' αὐτοῦ πάλιν) ἀναδιδάξει Φώτιον (πατριάρ-
 χην) τὸ δεύτερον (αὐτοῦ) ὁ βασιλεὺς. Μετὰ ὡς δὲ
 ταῦτα ἐν ἔξορῆα τελευτήσαντος Φωτίου πατριάρχου,
 ἀπέτεθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ μονῇ τῇ λεγομένῃ
 τοῦ Ἰερουζαλὴμ ἐν τῷ Μερδοσαγάρῃ, οὐσης πρῶ-
 τερων **761** καθολικῆς ἐκκλησίας· αὐτὸς δὲ Φώτιος
 ἐποίησεν αὐτὴν μονὴν γυναικείαν ὡς.

(17) Πάλιν δὲ ἐκστρατεύει ὁ ὡς βασιλεὺς ὡς εἰς
 Γερμανικίαν, καὶ ταύτην ἐκπορθήσας καὶ αἰχμαλω-
 τίσας ὡς ὑπέστρεψε.

(18) ὡς Τελευτῆ δὲ Κωνσταντίνου, ὁ υἱὸς Μιχαὴλ
 βασιλέως ἐξ Εὐδοκίας, ὡς δὲ λόγος, υἱὸς ὡς Βασιλείου·
 ὦν πολλὰ ἐθρήνησε Βασιλείου, πολλὰ στέργων αὐτὸν,
 καὶ ἀπέθετο τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τοῖς τάφοις τῶν βα-
 σιλέων.

(19) ὡς Μαῖω (δὲ) α ἔγκαινιζεται καὶ ἐνθρονιζεται·
 ἡ νέα ἐκκλησία (ἦν ὡς ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκαλ-
 ώπισσε κόσμῳ πολλῷ) παρὰ Φωτίου πατριάρχου,
 τοῦ βασιλέως ὡς (ἐν τῷ ἔγκαινισμῷ) λῶρον φορέ-
 σαντος, καὶ χρήματα πολλὰ δόντος, καὶ Νέαν αὐτὴν
 ἐπονομάσαντος.

Variae lectiones et notæ.

ὡς Μεθ' ὦν καὶ στήλην χαλκῆν ἦτις ἐν τῷ Σ. Ἰστατο Vat. — Ἰσταται Sym. ὡς ἐν τῷ Σενάτου Leo, ἐν
 τῷ Σενάτω Sym. Vat. — ἔχουσα ἐπ. ed. φ. ἐπ. Vat. ὡς ἡ ἄ. στ. om. Vat. Sym. — β. ἐν τῇ γ. δ. ἐγ. ἐντ.
 Vat. — ἔχουσα cod. Leo, β. ἐντ. ἔχουσαν T. ἤγαγον ἐν τῷ β. καὶ ἐλθὼν ὁ β. ἔβαλε Sym. ὡς T. οὐκ κα-
 τεναγκάσαντες ἐν τῷ βασιλικῷ β. ἀπέθεντο Vat. ὡς Ὁ δὲ βασιλεὺς, ἐκεῖσε κατελθὼν καὶ πλησίον τῆς στή-
 λης γενόμενος τὸν δάκτυλον ἄ. ἐν τῷ τοῦ χαλκοῦ δ. ἐν στόματι. ὡς Ὀν δὲ ἐκεῖ ὁ ζῶν ἔδ. αὐτὸν μ. δὲ ἰ.
 πλείστοις ἀντιφαρμάκοις χρησάμενος Vat. ὡς τὸν δ. τοῦ β. καὶ μ. Sym. ὡς ἐπὶ τ. π. ed. om. Sym.
 ὡς Καὶ στήλη δὲ Σ. τῆ β. ἐφειστήκει, ἦν x. οἰκίαν ἄ. στήλην ἐξέτύπωσε Vat. ὡς οὐστὴν μεγίστην Leo? — ἐν δ.
 ο. ἰ. εἰς ὄνομα ἐκτυπώσας τοῖς θ. τῆς νέας ε. ὡς θ. ἰ. τῷ Θεῷ προσήξεν Sym. ὡς καὶ τ. τῆς v. ε. θ. ὑπέ-
 στησεν ἄτε θ. ἰ. τῷ Θεῷ λόγῳ προσενεγκῶν Vat. ὡς ὡς ed. Sym. ἄτε Vat. ὡς τε cod. ὡς καὶ cod. Leo.
 ὡς προσάγειν? ὡς Τῷ ἰδ' αὐτοῦ ἔτι ἐκστρατεύει Sym. 13. ὡς πολλὴν Leo, Sym. λαβὼν ὑπ. Sym. ὡς κατορ-
 θώσας ed. Sym. ὡς Τῷ ἰβ' ἔπει τ. ὁ π. ἰ. καὶ π. φ. ἀναδιδάξεται Sym. 14. ὡς ὁ ἐν ἁγίοις Leo, ὁ μακρίσιος
 Vat. — ἄ. ἄ. π. πατρ. et ἄ. om. Vat. ὡς Ἀπ. δὲ τὸ σ. ἐν τῇ μ. ἦν ἰ. μὲν κατεσκευάσας καθολικὴν ἐκκλησίαν
 Vat. ὡς τῆς ἐρημίας Leo. — Μαρδ. ed. — οὐση — ἐκκλησία? ὡς εἰς γυναικείαν μ. μετεποίησεν Vat. ὡς 880.
 ὡς Ὁ δὲ β. κατὰ Γ. ἐστράτευσεν καὶ τ. ε. ὑπ. Vat. Τῷ γ' αὐτοῦ ἔτι ἐκ. ὁ β. κατὰ Γ. Sym. 15. ὡς κατὰ
 Συρίας Sym. ὡς αἰχμαλωτίσας Sym. ὡς K. δὲ ὁ ἐξ Ἐ. τῷ β. M. γεννηθεὶς ὡς δὲ λ. B. ὡς τέλει τοῦ
 βίου ἐχρήσατο Vat. T. δὲ K. ὡς M. ὁ ἐξ Ἐ. ὡς δὲ λ. ὡς B. Sym. 15. ὡς ὁν B. ἀμετρα ἔθ. π. στ. ἄ. Vat.
 ὡς ὁν π. θρηνησας ἄπ. ἐν. τ. τ. β. Sym. ὡς Πρώτη δὲ τοῦ Μαῖου μηνὸς ἦν ἰ. ε. π. Φ. ἐγκαινιζεται ἡ καὶ
 ἐ. θ. Vat. Τῷ ἰδ' αὐτοῦ ἔτι μὴν! M. α' ἔγκ. καὶ ἐνθ. ἦν v. ε. π. φ. π. Sym. 16 δὲ om. ed. — ἐνθρονιζέ-
 cod. ἐνθ. καὶ ἔγκ. Leo. ὡς ἦν — πολλῶν om. Sym. ὡς τοῦ β. μετὰ λῶρον προσελθόντος καὶ χ. π. διαδ-
 καὶ νέαν ταύτην κατ. Vat. — ἐν τῷ ε. om. ed. ἐν τῷ αὐτῆς καινισμῷ Leo.

etiam statua ærea episcopi formam referens, quæ
 virgam serpente circumvolutam manu gerebat,
 eamque loco depositam in vestiario locaverunt Pro-
 fectus illic imperator, et ad locum quo statua fuerat
 erecta descendens, in serpentis os digitum im-
 misit. Serpens autem ibidem vivus repertus digi-
 tum imperatoris momordit, adeo ut, quod mirum
 omnibus deinde visum est, adhibitis remediis vix
 sanari potuerit.

Statua quoque Salomonis ad basilicam stante
 confracta, ex ejus metallo propriam efformari, et
 in excavatis novæ ejusdem ecclesiæ fundamentis
 locari jussit: quasi Deo se in hujusmodi opere vi-
 ctimam offerret.

Rursum autem adversus Melitinem arma movit
 imperator, ex qua plurimis in captivitate ductis,
 et certaminibus plerisque confectis, reversus est.

Porro sanctus patriarcha Ignatius vita functus
 est: et in ejus locum Photius iterum ab imperatore
 succedens. Photio patriarcha postmodum in exsilio
 mortem obeunte, corpus ejus in monasterio ad
 Merdosagarem, nomine Jeremia, quæ prius commu-
 nis et publica existerat ecclesia, depositum est:
 Photius autem muliebri reddiderat monasterium.

Rursum imperator Syriam versus in Germaniciam
 expeditionem suscipit, eaque vastata, et captivis
 abductis domum regreditur.

Constantinus, Michaelis imperatoris ex Eudocia
 sed, ut ferebatur, Basilii filius, moritur: ob cujus
 mortem Basilius luctum egit plurimum utpote
 sibi dilectissimum, ejusque corpus in sepulcris
 imperatorum reposuit.

Maii vero mensis die primo throno decoratur, et a
 Photio patriarcha dedicatur ecclesia quam struxer-
 rat, et ornato vario imperator reddiderat insignem.
 Ea in celebritate forum gestavit ille, pecuniarum
 ingentem vim distribuit, et Novam appellavit.

Cæterum Procopius protovestiarius cum thematibus occidentalibus ab imperatore missus est, Eupraxia per Siciliam magistro militiæ instituta. Mosulicis filio Cephaleniæ, Rabducho Dyrrhachii, Oeniate et Apostuppe Peloponesi magistris pariter. Procopius iste post egregia facinora plurima et duce præclaro dignas actiones, bello tandem conserto, ab Apostuppe proditus occisus est.

Leo Salibaras Theodorum monachum Euchaitarum archiepiscopum, ceu virum pietate insignem miraculisque clarum, et futurorum notitia celebrem, ad Photium patriarcham adducit. Hunc Photius ad imperatorem Basilium defert, et ad ejus conspectum sistit. Quo delectatus imperator (ejus quippe desideriis sese episcopus componebat) virum in pretio habuit. Mœrore etenim perpetuo, ob filii Constantini mortem cui summopere afficiebatur, vexabatur imperatoris animus, et continuo amoris p'iltro tabescebat: eum idcirco deludebat episcopus, et vivum se ostensurum pollicebatur: quod et præstitit. Ad saltum quippæ obambulanti imperatori, spectrum quoddam Constantini specie equæ insidens, et auro vestibus intertextis vestitum occurrit: quod ubi perspexit oculis, in amplexus irruens deosculatus est, ac ubi disparuit, vidisse se cum arbitrabatur nec fuisse delusum. Eam ob rem monasterium ibidem constructum sancti Constantini nomine insignivit.

His et generis hujusmodi plurimis ex Apollonii disciplina probe perspectis, præfatus Santabareus multam sibi fiduciam apud imperatorem comparavit.

Leoni porro imperii consorti Martinacii filiam locaverat imperator, quam celebratis ab Magnauram et in novemdecim accubitis nuptiis coronaverat Augustam

Exinde imperator Leo ad patrem a Santabareno reus defertur: «Gladium defert, et eo te confodere

(20) ¹¹ Ἀπεστάλη δὲ παρὰ τοῦ βασιλέως Προκόπιος πρωτοβεστιάριος μετὰ πάντων τῶν δυτικῶν θεμάτων ¹², ὄντος Εὐπραξίου ¹³ στρατηλάτου ἐπὶ ¹⁴ Σικελίαν, καὶ εἰς Κεφαλληνίαν τοῦ Μουσουλίου, εἰς δὲ τὸ Δυρράχιον τοῦ Ῥαδδούχου καὶ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ τοῦ Ὀνιάτου ¹⁵ καὶ τοῦ Ἀποστύππου. Ὅστις Προκόπιος, πολλὰς πράξεις κατεργασάμενος καὶ ἀνδραγαθίας, ἐσχάτως πολέμου γεγονότος καὶ προδοθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀποστύππου, ἐσφάγη.

762 ¹⁶ (21) ¹⁷ Λέων δὲ ὁ Σαλιβαρᾶς συνοφίξει Φωτίῳ πατριάρχῳ Θεόδωρον ¹⁸ μοναχὸν ἀρχιεπίσκοπον Εὐχαιτῶν, ὡς εὐλαστῆ καὶ ποιῶντα τεράττια καὶ προσηρατικόν. Φώτιος ¹⁹ δὲ τοῦτον τῷ βασιλεῖ μιστεύει καὶ συνοφίξει, εἰς δὲ ὅν ²⁰ ὁ βασιλεὺς ἀρεσθεῖς — πρὸς γὰρ τὰς ἐπιθυμίας ²¹ αὐτοῦ δέκετο — εἶχεν (οὖν ²² αὐτὸν) ἐν τιμῇ πολλῇ · ὃς ἀθυμοῦντα τὸν βασιλέα περὶ τοῦ τελευτήσαντος υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου διὰ τὸ φίλτρον, ὅπερ εἰς αὐτὸν εἶχεν, ἐπλάνα καὶ ἐπηγγέλλετο δεῖξαι ζῶντα (τῷ ²³ βασιλεῖ), ὃ καὶ ἐποίησε. Ἐν γὰρ λέγχμῃ τινὶ διερχομένῳ τῷ βασιλεῖ ²⁴ φάντασμα συνήτησεν ἐπιππὸν χρυσοῦφαντον ἐνεδυμένον, ἐν ²⁵ εἶδει τοῦ Κωνσταντίνου, ὃ καὶ ὀφθαλμοῖς εἶδε ²⁶ καὶ περιπλακαί· καταφίλησε · καὶ γεγονότος ἀφανοῦς, αὐτὸν ἰδεῖν ὑπελάμβανε καὶ ὡς οὐ πεπλάνηται ²⁷ · διδὲ καὶ μόνην ἔκεισε κτίσας, ἐπιπνόμεσεν αὐτὴν τοῦ ²⁸ ἁγίου Κωνσταντίνου.

(22) ¹¹ Τούτοις καὶ ἑτέροις πλείστοις ¹² ὡς ¹³ ἐκ τῶν Ἀπολλωνίου ἀκριδῶς μεμυημένος ὁ λεγόμενος Σανταβαρηνὸς ἐποίησε τὸν βασιλέα ¹⁴ πίστιν πολλὴν κεκτήσθαι πρὸς αὐτόν.

¹⁵ (23) ¹⁶ Ἦγάγετο δὲ ὁ βασιλεὺς γυναῖκα Λέοντι τῷ βασιλεῖ ¹⁷, **763** θυγατέρα Μαρτινακίου ¹⁸, ἣν καὶ ἔπεισε ποιήσας τοὺς γάμους ἐν τῇ Μανναύρᾳ ¹⁹ καὶ ἐν τοῖς ἰθ' ἀκουσίτοις.

²⁰ (24) ²¹ Κατηγορήθη δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Σανταβαρηνοῦ εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὡς ὅτι «Μα-

variae lectiones et notæ.

¹¹ Πρὸ δὲ τοῦ τὸν εἰρημένον Νικηφόρον τὸν τοῦ Φωκᾶ ἐν τοῖς δυτικοῖς θέμασι μονοστράτηγον προδληθῆναι κατὰ γενναία ἔκείνα ἀνδραγαθήματα καταπράξασθαι Πρ. ὁ τοῦ β. πρ. ἐν Σ. ἀποστέλλεται, πάντας τοὺς τῶν δ. θ. στρατηγούς· ἔχων μεθ' αὐτοῦ Vat. ¹² Καὶ πολλὰ ἔργα ἄξια λόγου καταπραξαμένοι, τελευταῖον παρεδίδθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Πελοποννήσου Ἀπ. αὐτός τε καὶ οἱ λοιποὶ, καὶ ἐσφάγη Vat. Totum §. om. Sym. ¹³ τοῦ Leo. ¹⁴ εἰς Leo. ¹⁵ Οἶν. Leo. — Ἀποστόπη Leo bis, Vat. Ἀποστύππ. cod. ¹⁶ 883. ¹⁷ Τῷ ἰθ' αὐτοῦ εἰς: A. ὁ Σ. Sym. 17. — Περὶ Θεοδώρου ἐπ. Σανταβαρηνοῦ ὅπως τὰ κατ' αὐτὸν συνέθη Vat. — γινώριμον καθεστῆ (καθιστῆ) τῷ π. Φ. Vat. ¹⁸ Θ. ἀδδδν Leo, Θ. ἀχ. (μοναχὸν) cod. Θ. μ. τὸν Σανταβαρηνόν, ὃς ὑπὸ τοῦ Φωτίου μετὰ τούτου γέγονεν ἀρχ. E. Sym. τὸν μ. Θ. καὶ ἀ. E. φ' ἐπώνυμον Σανταβαρηνός Vat. ¹⁹ T. βασιλεῖ β. μ. εἰς Sym. τ. γινώριζει τῷ β. ὡς εἰ. δὴθεν καὶ σημειοφόρον καὶ πρ. Vat. ²⁰ ἐφ' ὃ Vat. ²¹ Τὰ γὰρ θυμῆρη τούτῳ πράττειν διετέλει Vat. — διὰ τιμῆς εἰ. μεγίστης Vat. ²² οὖν ἀ. om. Leo, Sym. — Ἐπει δὲ οὕτως ἀθ. δεινὸν τὸν β. εἴρω π. τοῦ τελευτήσαντος ἀ. υἱοῦ Κ. ἄμετρον γὰρ εἰ. φ. περὶ ἀ. δεῖξιν ἐπαγγέλλεται ζ. ὃ καὶ πεποίηκε Vat. ²³ τῷ β. om. Leo, Sym. — Δ. γὰρ ἐν τ. λ. τῷ β. Vat. ²⁴ ἐφ. τῷ Κωνσταντίνῳ προσεικόμην χρυσοῦφῃ ἐνδ. στολῆν Vat. ²⁵ τῷ Sym. ²⁶ ἰδὼν καὶ περιχυθεὶς αὐτῷ καὶ καταφίλησας, πέπεικεν ἑαυτὸν ὡς αὐτός εἴη ὁ τούτῳ τελευτήσας υἱός Vat. ²⁷ πεπλάνητο Sym. πεπλάνητ. cod. ²⁸ τοῦ ἀ. K. ἀ. ἐπ. Vat. ²⁹ Tὰ Vat. ³⁰ τερατουργήμασιν Vat. IG. ἄπερ Vat. ³¹ ἀ. μεμυημένον Leo, Ἀπ. βιβλίῳ μεμάρθηκεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Θεόδωρος, καταπλήξας τὸν βασιλέα π. εἰς ἀ. κ. ἄμετρον παρεκέλευσε Vat. ³² κ. εἰς ἑαυτὸν π. Sym. ³³ 885. ³⁴ Ἰυν. δὲ τῷ υἱῷ ἡγ. A. τὴν θ. M. Vat. — γυν. om. ed. ante ὁ β. Leo, τῷ ἰθ' αὐτοῦ εἰς ἡγ. ὁ β. γ. Sym. 19. ³⁵ Θεοφανὸς τὴν Sym. ³⁶ Μαρτινακίου Leo. — τ. γ. ἐν τῇ Μανναύρᾳ ἐν τοῖς ἰθ' ἀκκ. π. Vat. ³⁷ Μανναύρᾳ ed. Sym. om. cell. ³⁸ 885. ³⁹ Ὁ δὲ Σανταβαρηνὸς Θεόδωρος τὸν ἑαυτοῦ πατέρα τὸν Σιτανᾶ μιμούμενος βαδῶν τινα δόλον κατὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος συσκευάζει· συνεβούλευσε γὰρ αὐτῷ μ. κατασκευάζαντι ἐπιφέρεισθαι παρὰ τὸν μηρόν, ὡς ἂν, φησί, σου π. Vat. Τῷ ἡθ' αὐτοῦ εἰς: A. ὁ β. κατηγορεῖτο π. τοῦ Σ. πρὸς τὸν ἴδιον π. Sym. 21, cetera varians usque ad ἐποίησε. — Ἐκατ. ed.

χαίριον ἐπιφέρειται βουλόμενος ἀνελεῖν σε μετ' αὐ- A
τοῦ, » ὅπερ αὐτὸς ⁵⁵ μαχαίριον διὰ δολίας συμβου-
λῆς ἐποίησε τὸν Λέοντα κατασκευάσαι καὶ φορεῖν ⁵⁶
ἐν τῷ τουβίῳ, εἰπὼν αὐτῷ, ὅτι « Πολλὰκις τοῦ πα-
τρὸς σου ἐπιζητοῦντος μαχαίριον ⁵⁷ διὰ χρεῖαν τινά,
ἴνα τί μὴ δίδως ⁵⁸ αὐτῷ; » Καὶ τοῦτο κατασκευάσας
Λέων ὁ βασιλεὺς καὶ διαβλήθεις ⁵⁹, ὡς εἴρηται, καὶ
φωραθεὶς ἐν τῷ τουβίῳ τοῦτο βαστάζων, πολλὰ περὶ
τούτου ἀπολογούμενος, οὐκ ἤκούετο. Ἐτύφθη ⁶⁰ οὖν
Νικήτας ⁶¹ ὁ Ἑλλαδικὸς ὁ πρωτοβεστιάριος αὐτοῦ,
ὃς γέγονε παπίας ἐπὶ ⁶² Ῥωμαίου βασιλέως, καὶ
ἄλλοι ⁶³ μετ' αὐτοῦ πολλὰ δεινὰ πεπονθότες ἐξωρί-
σθησαν ⁶⁴. Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέοντα καθειρξας ἐν τῷ
τρικλινίῳ ⁶⁵ τῷ Μαργαρίτου ἐβούλετο ἐκτυφλῶσαι
αὐτὸν, εἰ μὴ Φύτιος ⁶⁶ πατριάρχης διὰ πολλῶν ⁶⁷
παρακλήσεων ⁶⁸ τοῦτο διεσκέδασεν ἅμα Ζαυτίζα
Στυλιανῶ μικρῷ ἐταιριάρχῃ τότε ὄντι· ἐποίησε δὲ
ἀπὸ ⁶⁹ ἑφews μῆνας γ' ὀρηγῶν καὶ ὀδυρόμενος
καὶ ⁷⁰ δι' ἐπιστολῶν πολλὰ δυσωπῶν τὸν βασιλέα.
Μεγάλην **764** δὲ πίστιν τοῦ βασιλέως ἔχοντος εἰς
τὸν ἄγιον Ἥλιον ἀποσυνοψίζεις Λέων ὁ βασιλεὺς ⁷¹
εἰς τὸν ἅγιον Ἥλιον ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ. Τῆς ⁷² δὲ
προελεύσεως γενομένης, ἰδόντας (189^b) αὐτὸν οἱ
λαοὶ ⁷³ ἐφώνησαν τὸ· « Δόξα σοι, ὁ Θεός. » Ὁ δὲ
βασιλεὺς ἀντιστραφεὶς ⁷⁴ ἀπελογήσατο αὐτοῖς· « Δο-
ξάζετε περὶ τοῦ υἱοῦ μου τὸν Θεόν; πολλὰς ὀλίψεις
ὑπ' αὐτοῦ ἔχετε ὑπομείναι καὶ ἐπωδύνου; ἡμέρας
διελθεῖν. »

(25) ⁷⁵ Κατηγορήθη δὲ Ἀνδρέας δομῆστικός· τῶν
σχολῶν παρὰ ⁷⁶ Σανταβαρηνοῦ πρὸς τὸν βασιλέα ὡς
τὰ Λέοντος φρονῶν, καὶ διεδέχθη ⁷⁷ παρὰ τοῦ βασι-
λέως ἄντ' αὐτοῦ δὲ προσβλήθη δομῆστικός ὁ Στυ-
πιώτης ⁷⁸· καὶ ἀπελθὼν μετὰ λαοῦ ἐν Ταρσῷ ἠτ-
τήθη καὶ πάντας ἀπόλωσεν ⁷⁹· καὶ πάλιν ⁸⁰ προχει-
ρίζεται Ἀνδρέας παρὰ τοῦ βασιλέως δομῆστικός.

⁸¹ (26) ⁸² Ἐγένετο δὲ συσκευὴ κατὰ τοῦ βασιλέως
παρὰ Ἰωάννου τοῦ Κροκῆ ⁸³, δομῆστικῶν ὄντος τῶν
ἱκανάτων, χρηματισθέντος παρὰ τοῦ ὄντος ἐν Βλα-
χέρναις ἐγκλείστου. Εὐρέθησαν δὲ πολλοὶ ⁸⁴ τῶν

A meditatatur. « Gladiolum illum dolosis suasionibus
sibi comparare Leonem fecerat, et in tibiali ge-
stare, dicens ei: « Patre tuo gladium sæpe sæpius
ex necessitate aliqua requirente, cur tu paratum
non exhibes? » Imperator itaque Leo gestare dispo-
suit: et eam ob rem a Santabareno calumniam
passus est: illumque tibiali tenere deprehensus,
defensione quavis instituta, nullatenus audiebatur.
Eapropter Nicetas Helladicus, protovestiarius ejus,
qui Romano imperatore papie munus consecutus
est, verberibus plurimis cæsus est, aliique cum eo
plures, gravissima perpessi exsilio relegati sunt.
Imperator autem Leonem in custodiam ad Mar-
garitæ trichinium conjectum excæcare meditabatur,
nisi precibus plurimis una cum Zautiza Styliano
B hætariarcha minore Photius consilium dissipasset.
Imperatoris itaque conspectu privatus, menses tres
sortem deflens ac plorans, et frequentibus scriptis
imperatorem interpellans egit. Devotione vero
summa et in sanctum Eliam fiducia serebatur im-
perator Basilius: Leo quoque ad sancti Eliæ me-
moriā in vigiliis noctem egit. Imperatore nunc so-
lemnini processu incidente, videntes eum populi
turmæ exclamaverunt: « Gloria tibi, Deus. » Impe-
rator conversus respondit eis: « Filii mei causa,
laudatis Deum, calamitates ab eo patiemini plurimas
et lugubres ab eo dies sustinebitis. »

Accusatus est pariter Andreas scholarum dome-
sticus a Santabareno apud imperatorem, quasi
Leonis consiliorum particeps, et ea propter ab
imperatore dignitate motus est, et in ejus locum
Stupiotēs domesticus suffectus. In Tarsum vero
profectione suscepta speratus est cum magna
suorum cæde. Rursum etiam Andreas domesticus
restitutus.

Facta est porro adversus imperatorem a Joanne
Curcua, Incarnatorum domestico, conjuratio, qui
vaticinio de imperatoria dignitate assequenda a
quopiam in Blachernis incluso delusus est. Ex se-

Varie lectiones et notæ.

⁵⁵ Αὐτὸ Leo. ⁵⁶ φέρειν Leo. ⁵⁷ μ. διὰ τ. χ. ἐπ. αὐτὸς σὺ ἐπιδ. ἀ. Ἐπιστραφεὶς δὲ διέβαλεν
αὐτὸν τῷ ἰδίῳ πατρὶ λέγων ὡς ὁ υἱός σου Λ. μ. παρὰ τὸν μ. ἐπ. σε β. ἀν. Vat. ⁵⁸ ἐπίδωξ αὐτῷ
Leo. — Ὁ δὲ βασιλεὺς φοροῦντα τοῦτο τὸν Λέοντα πεφωρακῶς ἀληθῆς εἶναι τὸ πρῶγμα ὑπ-
όπτως Vat. ⁵⁹ δ. παρὰ τοῦ Σανταβαρηνοῦ καὶ Leo. ⁶⁰ Ἐτυπτήθη cod. ed. ἐτύφ. δὲ — ἐξωρίσθησαν
αὐτε ἐποίησε Vat. ⁶¹ τε Vat. ⁶² ἐπὶ Ῥ. π. ἐγένετο Vat. ⁶³ πολλοὶ σὺν αὐτῷ Vat. ⁶⁴ Καὶ ἕη x.
αὐτὸν ἐν τῷ τρ. δς Μαργαρίτης κατονομάζεται Vat. ⁶⁵ τρικλινίῳ τὸν Μαργαρίτην Leo? Μαργαρίτ.
cod. ἐν τῷ Μαργαρίτῃ Sym. — ἐκτ. ἀ. ἐβ. V. I. — ἀλλὰ Φ. Vat. ⁶⁶ καὶ Στυλιανὸς ὁ
Ζαυτίζας πολλαῖς χρησίμασι παρακλήσασαι τὴν τοιαύτην βουλήν δ. Vat. ⁶⁷ πολλ. παραπλήσ. cod. ⁶⁸ ὑπὸ
ed. — Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέων γ' μ. ἐπ. ἀπὸ δ. Vat. ⁶⁹ π. δι' ἐπιστολῆς ἀπολογούμενος καὶ δ. συμπαθείας
τοῦδε π. δὲ πολλῶν ὁ βασιλεὺς Βασίλειος· εἰς τὸν προφήτην ἔχων Ἥ (Perun?) συγγνώμης τὸν βασιλέα
Λέοντα ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ ἀξιοῖ Vat. ⁷⁰ β. ἐν τῇ τοῦ ἀ. Ἡ μ. Leo, β. τρῶπω τοῖφδα κτλ. Sym. ⁷¹ Τῆς
δὲ ἐλεύσεως ed. Τῆς δὲ κατὰ τὸ ἐ. προσλ. ⁷² ὁ λαὸς ἐπέβησαν Vat. οἱ λ. ἐπεφωνοῦντο· Δόξα Sym. ⁷³ ἐπιστ.
Vat. — πρὸς τὸν λαὸν εἶπε· Ἡ. τοῦ υ. μου δ. τὸν Θεόν· πολλαῖς ὀλίψαισιν ὑπ' ἀ. περιβλήθησθαι καὶ ἐπ.
ἢ διανύσετε Vat. ⁷⁴ Κατηγορήθη cod. Κατηγορηθείς ed. sed om. καὶ; totum § om. Sym. Διεβλήθη δὲ Ἄ.
ὁ δ. Vat. ⁷⁵ π. τὸν β. ὑπὸ Σ. Vat. ⁷⁶ δ. τῆς ἀρχῆς· προσβλήθη δὲ ὁ Στ. δ. καὶ ἐν Τ. κατελθὼν καὶ αἰ-
σχυρῶ; ἠττηθείς πάντας ἀπέβαλε Vat. ⁷⁷ Στουπ. Leo. ⁷⁸ Ταρσὸς δὲ ἐκλήθη τῇ πτώσει Βαλεροφόντου
ἐκείσε φοιτήσαντος καὶ κατὰ τὸν Ταρτὸν πεπονθῶς ἢ τερσῶ; ἀπὸ τοῦ ταύρου τὸ Ὑρηστέρσιον κεκλήσθαι
τὸ πρὶν διὰ τὸ πρῶτον ἀνικνωτῆσθαι· αὐτὸ κατακλυσμῶ ἐξ ὕδατωθείσης τῆς γῆς Vat. ⁷⁹ εἶτα π. τρ. Ἄ.
δ. Vat. ⁸⁰ 886. ⁸¹ Τῷ ἰθ' αὐτοῦ ἔτει μελετᾶται ἀνταρσία παρὰ Ἰω. Sym. 22. Συσκευὴς δὲ x. τοῦ β. π.
τοῦ δ. τῶν ix. Ἰω φ ἐπώνυμον Κροκῆς μελετῆσθαι καὶ μ. τῶν ἐ. ἀρχόντων συνόντων αὐτῷ ἐν τῇ
τοιαύτῃ συσκευῇ Vat. ⁸² Κουρκουά Leo, Sym. — Ἐν δὲ τῇ Vat. — χρηματισθέντα Sym. ? μετ' αὐτοῦ
Leo.

natoriis vero reliquisque proceribus ad sexaginta A
sex usque illi adhaeserunt, inter quos Michael he-
teriarques, et Catudares, et Myzares, et Babutzicius,
et alii numerabantur. Hac autem conjuratione a
protovestiario Curcua imperatori detecta, cum forte
in Circo ludi celebrarentur, et illuc omnes con-
venirent, adfuit pariter imperator, et ibidem sedens
de iis examen habuit: eisdemque verberibus cæs-
sis et coma detonsis, reliquos ad cutem pilos adus-
sit. Celebrati postmodum comitatu festo Annuntiationis
in Circo, quo conjurationem ad exitum erant
perducturi, illi retro sequebatur nudi, et vinculis
ligati, sicut præceperat imperator, ad forum usque:
eorum bonis demum publicatis cunctos in exsilium
egit.

Cæterum ad venandum aliquando progressus B
imperator, cervum prægrandem obviam habuit:
eoque feram cursibus insequente, conversus cervus,
cornu in imperatoris zonam impacto, ipsum ex
equo sustulit. Accurrens autem e comitibus quis-
piam nudato ense zonam præscindens, imperatorem
liberavit. Ille ad se reversus zonam præscindentis,
quasi adversum se gladium exserentis, factum licet
defensione plurima excusantis, et: Liberandi
tui gratia hoc admisi, dicentis, adeoque nihil pro-
ficiantis, caput amputari jussit: verum ex cervi
concussione et laceratione morbo correptus Basi-
lius, Leone relicto imperatore et Alexandro, mor-
tuus est.

VI. Regnum Leonis Basilii filii.

Leo Basilii filius annos quinque supra viginti,
menses octo imperavit. Stephanus autem, ejus fra-
ter, syncellus erat cum Photio patriarcha ab eo
educatus et eruditus. Leo idem post assumptum

συγκλητικῶν καὶ (λοιοπῶν **) ἀρχόντων μέχρι τῶν ζε-
τῆν γὰρ Μιχαὴλ ὁ ἐταιριάρχης **, ὁ Κατουδάριος. **
καὶ ὁ Μυζάρης, καὶ ὁ Βαθουρζίκιος, (καὶ οἱ λοιοκοί.
Τῆς γοῦν ** τοιαύτης ἐπιβουλῆς μνηυεῖσιν τῷ 765
βασίλει παρὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου τοῦ Κροκόα **)
κρατηθέντων τε πάντων, ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ
ἰπποδρόμῳ καὶ καθεστῆς ** ἐκεῖσε, καὶ ἀνακρίνας
τὰ κατ' αὐτοῦς, πάντας τύψας καὶ κουρεύσας, τὰς
ἐτι περιλειφθείσας τρίχας κατέκαυσεν. (Μετὰ δὲ
ταῦτα ἐξῆλθεν ἐν τῇ προελεύσει τοῦ Εὐαγγελισμοῦ **,
ὅτε καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ** ἐμελλόν ποιεῖσαι, περιεπά-
τουσαν δὲ ὅπισθεν αὐτοῦ γυμνοὶ μέχρι τοῦ φόρου δε-
δεμένοι, καθὼς διωρίσατο, εἶθ' οὕτως πάντας δη-
μεύσας ἐξώρισεν).

(27) ** Τοῦ δὲ βασιλείως ἐξελθόντος πρὸς τὸ κυνη-
γῆσαι, ἐλάφου ποθὲν ἀναφανέντος παμμεγέθους,
ὡς ** αὐτὸν ὁ βασιλεὺς κατεδίωκεν, ἐπιστραφεὶς ὁ
ἐλάφος ἤραε τὸν βασιλέα ἐκ τῆς ζώνης ἀπὸ τοῦ ἰπ-
που ** φθάσας ** δὲ τις καὶ τὴν ἰσπάθην γυμνώσας,
τὴν ζώνην ἐκκόψας τὸν βασιλέα ἐβρύσατο. Μετὰ **
δὲ τὸ ὑποστραφεῖναι ** ἐκέλευσε τὸν τὴν ζώνην αὐτοῦ
ἀποτεμόντα ἀποτηγῆσαι τὴν κεφαλὴν ὡς γυμνώ-
σαντα ** τὸ ξίφος; κατ' αὐτοῦ, πολλὰ ἀπολογουμένου
ὡς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τοῦτα πεποιηκέ-
ναι **, ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησεν. ἐκ δὲ τοῦ ** στασα-
γμοῦ τοῦ ἐλάφου νοσηλευθεὶς Βασίλειος τελευτᾷ κα-
ταλιπῶν (Λέοντα **) αὐτοκράτορα καὶ Ἀλέξαν-
δρον **.

C 766 Γ'. ** Βασιλεία Λέοντος υἱοῦ Βασιλείου.
Λέων ὁ υἱὸς Βασιλείου ἔβασιλευσεν ἕτη κε', μῆ-
νας η'. Στέφανος δὲ ὁ αὐτοῦ ἀδελφός, κληρικὸς ὢν
καὶ σύγκελλος, ἦν ὁ μετὰ Φωτίου ** τοῦ πατριάρχου
ἀνατρεφόμενος παρ' αὐτοῦ καὶ παιδευόμενος. Ὁ

Variae lectiones et notæ.

** λοιοπῶν om. ed. ** καὶ Leo, Sym. ** Κατουδάριος Sym. — καὶ — Κροκόα om. Sym. ** Τῆς
γὰρ Leo. Ἐπειτα τῆς ἐπιβουλῆς κατεμνησθὲν τῷ βασιλεὶ διὰ τοῦ πρ. τοῦ Ἰω. ἀποστείλας πάντας Val.
Κορκόα ed. Κορκουά Leo. — κατελθόντων δὲ Leo. ** κατέγευε καὶ ἐν τῷ Ι. κ. καὶ ἀν. ἀ. π. ἔτυψε
καὶ ἰκούρουσε καὶ τὰς ἐτι π. τρ. κατ. Val. Mstā — ἐξώρισεν om. Sym. ** τῆς Θεοτόκου προσελθὼν Val.
** Ἐκεῖνοι συνεβουλεύσαντο κατεργάσασθαι, ἐκεῖνος μὲν ἐμπροσθεν περιεπάτει, οἱ δὲ ὅπισθεν ἀ. γ. καὶ
δ. β. τοῦ φ. συνελθόντο (sic) Val. ** Ὅποια συνέθετ' ἐπὶ βασιλεὶ ἐν τῷ κυνηγίῳ καὶ τινι στρατιώτῃ. Τοῦ
δὲ μ. κυνηγούτου ἐλάφου ποθὲν παμμεγέθους ἀναφανεῖσιν Val. Τοῦ δὲ β. ἐν κυνηγίῳ ἐξ ἑ. π. ἀ. Sym. 23.
** ὑπὸ τοῦ βασιλείως καταδιώκοντος..... ζώνη τοῦ βασιλείως τὸ κέρασ ἐμβαλὼν ἐνέσπασεν ἐκ τοῦ Ι. Val. ἤραε
τὸν β. ἐκ τῆς ζ' ἀπὸ τοῦ Ι. Sym. ** μετὰ τοῦ κέρατος αὐτοῦ Leo, μ. τοῦ κ. Sym. καὶ ἴστα τοῖς κέρασι
τοῦτον ἐπιφερόμενος Val. ** Ἐπὶ δὲ τις ἐφθῆ των μετ' αὐτοῦ τὴν σπ. γ. καὶ τὴν ζ. διατεμῶν, τὸν β.
δέλωσεν Val. ** Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑποστρέψας τοῦ τὸν ζ. ἀ. διατεμόντος ἐ. ἀ. τὴν κ. ὡς τομῆσαντας
ἐναντίον ἀ. τὸ ξ. γυμνώσας Val. ** ἀποστ. ed. Leo. — ἐ. τὴν ζ. ἀποτεμόντος Leo. ** γυμνώσαντος
Leo. ** Ὁ δὲ π. ἀπολογούμενος ὁ. σου τ. πεποιθήκει ὁ. ὤνησεν Val. — σου πεποιθήκει Leo. ** Ἐκ τοῦ
τοιοῦτου οὖν σπ. τοῦ ἐ. νόσφ' περιπασῶν ὁ βασιλεὺς; B. ἐτελεύτησε Val. ** Α. om. Val. ** τὸν ἀδελφόν.
ἦν δὲ βασιλεὺς; (Βασίλειος; Sym.) τῇ μὲν μορφῇ (τὴν μὲν μορφήν Sym.) τοῦ σώματος ἀνθρώτου, εὐεκτι-
κὸς, συνόργρος, εὐλόματος, σκυθρωπὸς, μελανόχρους, τὴν ἡλικίαν μέγας τοῦ ἐμῆκρου, τὰ στέφρα πλατύς,
κατηρῆς, καὶ ὡς ἀν. τις; εἰκότι τὸν ἐν αὐτῷ συλλογιζόμενον (τὸν ἑαυτοῦ συλλογιζόμενος Sym.). — Ὁ δὲ
εἰρημικός Νικηφόρος; ὁ τοῦ Φωκά, τὴν Ἀμάντιαν καταπολεμῶν καὶ μέλλων ἡδὲ ἐκπορθεῖν, κέλευσεν τὸν
βασιλείως; ἐδέξατο Λέοντος; τὸν θάνατον Βασιλείου καταγέλουσαν καὶ τὴν ἀναδρομὴν ἐγκλειούσαν. Τὸν
θάνατον οὖν τοῦ βασιλείως ἀναμαθῶν, κατ' ἑαυτὸν περιέκρυβεν ὥστε μὴ ἀνάπτυστον τοῖς Ἀγαρηνοῖς; ἐγγε-
νέσθαι. Ὅρκω οὖν τούτους; βεβαιωσάμενος ὡς εἰ παραδοίεν αὐτῷ τὴν πόλιν, ἐλευθέρους ἀφήσειν αὐτοῦς
ἵπου ἀν. βούλοιντο πορευθῆναι, καὶ σταυρὸν ἐμπροσθεν τῆς πόλεως; πηξάμενος, πρὸς πλείονα τούτων πλη-
ροφορία, ἐπεισεν αὐτοῦς τὴν πόλιν ἀπολιπεῖν. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀπῆλθον ἐν Ἀφρικῇ, οἱ δὲ ἐν Λαγχε-
βαρδία καὶ Καλαβρία. Ἀνελθόντα δὲ τὸν Νικηφόρον ἐν τῇ πόλει ὁ βασιλεὺς ἀσμενέστατα ὑπεδέξατο καὶ
διὰ πάσης ἤγε τιμῆς. ** ζ' περὶ τῆς βασιλείας Α. τοῦ σοφοῦ Par. 1706. Ἡ Κόσμου ἔτος 571π', τῆς
θείας σαρκώσεως ἕτη ωπη', Ῥωμαίων βασιλεὺς Λέων ἕτη Sym. Τῷ 571π' ἔτει τοῦ κ. τῆς δὲ θ. σ. ὡς
ἰδ. Α. ὁ β. B. ed. ** Mstā δὲ τὴν τοῦ Βασιλείου τελευτὴν τῷ τῆς αὐτοκρατορίας σκήπτρω Λέων καθίστα-
ται καὶ ἰδ. Val. ** Συνῆν τῷ πατριάρχῳ Φωτίῳ ὑπ' ἀ. ἀναγόμενος; καὶ π. Val. — Φ. π. Sym. Leo.
** Ἀπ. οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν στρ. Α. ἐν Χρ. καὶ ἄλλους συγκλητικούς; σὺν αὐτῷ μετὰ κλήρου καὶ κ. καὶ
ἀρωμάτων; καὶ ἐξαγαγόντες τοῦ τ. τὴν Μ. ἐν .). κ. κατέθεντο Val. — αὐτοῖς om. Sym.

δὲ (αὐτὸς) Λέων μετὰ τὸ αὐτοκρατορῆσαι ἀπέστει- A
 λεν Ἀνδρέαν στρατηλάτην μετὰ κηρῶν πολλῶν
 καὶ συγκλητικῶν ἐν Χρυσοπόλει, καὶ ἐξήγαγον
 Μιχαὴλ (ἐκ τοῦ τάφου καὶ ἔβαλον ἐν γλωσσοκόμῳ
 κωπρισσίῳ, καὶ ἐπὶ κραδᾶτου θάντες⁶ καὶ σκε-
 πᾶσαντες, βασιλικῶς τε τιμήσαντες) μὲθ' ὕμνων
 καὶ τιμῆς πολλῆς (ἐπομένω ἐκείσε καὶ τῶν ἀδελφῶν
 αὐτοῦ) ἤγαγεν⁷ εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, καὶ⁸
 ἀπέθετο ἐν λάρνακι.

(2)⁹ Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν Ἀν-
 δρέαν **767** δομέστικον τῶν σχολῶν ἄμα Ἰωάννη
 Ἀγιοπολίτη σοφωτάτῳ καὶ γεγονότι λογοθέτῳ τοῦ
 δρόμου· καὶ¹⁰ ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς ἐκκλησίας ἀνε-
 θόντες¹¹, τὰς τοῦ πατριάρχου Φωτίου αἰτίας ἀνα-
 γνόντες¹², τοῦτον τοῦ ὀρόνου κατήγαγον· καὶ πε-
 ριῶρισαν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀρμενιανῶν¹³ τῇ
 ἐπιλεγομένῃ¹⁴ τοῦ Βόρδου¹⁵.

(3)¹⁶ Προεβάλετο¹⁷ δὲ ὁ βασιλεὺς¹⁸ Στυλιανὸν
 Ζαούτζαν μάγιστρον καὶ λογοθέτην τοῦ δρόμου·
 ἀνήγαγε δὲ Στέφανον τὸν σύγκελλον καὶ ἀδελφὸν¹⁹
 (190^a) αὐτοῦ ἐν τῷ πατριαρχείῳ· καὶ πρὸ τῶν Χρι-
 στοῦ γέννων χειροτονεῖται πατριάρχης ὑπὸ²⁰ Θεοφά-
 νου τοῦ πρωτοθρόνου καὶ λοιπῶν ἀρχιερέων, (καὶ)
 ποιήσας ἐν τῷ πατριαρχείῳ²¹ ἔτη 5²² καὶ μῆνας 5²³
 ἐτελεύτησε, καὶ θάπτεται ἐν τῇ μονῇ τῶν Σικεῶν²⁴.

(4)²⁵ Ἐφ' οὗ Λέοντος προεδόθη τὸ κάστρον (ἡ λε-
 γομένη) Ὑψηλῆ, καὶ ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν,
 αἰχμαλωτισθέντων πάντων τῶν ὄντων ἐκείσε. Γέγονε²⁶
 δὲ καὶ ἐμπρησμός μέγας πληθύνον τῶν²⁷ Σοφιανῶν²⁸,
 ἐμπρησθεῖσας καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου ἀποστό- C
 λου²⁹ Θωμᾶ, ἦν ὁ αὐτὸς Λέων λεμπρῶς ἀνεκαί-
 νισεν.

(5)³⁰ Ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς Εὐχάιτα καὶ
 ἤγαγε **768** Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηνὸν ἐν τῇ
 πόλει. Ἀνδρέας δὲ ὁ δομέστικος³¹ καὶ Στέφανος³² ὁ
 μάγιστρος (ὁ τῆς Καλομαρίας) οἱ πολλὰ λοιδορη-
 θέντες³³ ἐπὶ Βασιλείου παρὰ Σανταβαρηνοῦ ὑπέθη-
 καν τῷ βασιλεῖ συσκευῆν ποιησάμενοι, ὡς ὅτι Φῶ-

Imperium, Andrea militiae magistro cum cereorum,
 clericorum et senatorii ordinis copia, Chrysolopolim
 misso, Michaelis imperatoris corpus e sepulcro
 eductum, cypressino loculo conditum, lecticaque
 impositum, regisque vestibus ornatum, hymnisque
 et pompa multa honoratum efferri jussit. Pone se-
 quebantur ejus fratres, funusque ad Sanctos Aposto-
 los prosecuti sunt, corpusque tumulo reposue-
 runt.

Imperator postmodum Andream domesticum
 scholarum, una cum Joanne Hagiopolita, viro lit-
 teris præstantissimo, qui etiam cursus publici logo-
 theta exstitit, mandavit, qui ambone ecclesie con-
 scenso, et causis in Photium patriarcham lectis,
 throno abdicare se coegerunt, et in Armenianorum
 B¹ monasterium Bordonis dictum detruserunt.

Promoverat autem imperator Stylianum Zautzam
 magistrum, et cursus publici logothetam. Fratrem
 etiam Stephanum syncellum in patriarchium induxit,
 qui, imminentibus Christi Natalitiis, patriarcha
 consecratur a Theophane, primæ post patriarcham
 sedis episcopo, et a reliquis præsulibus. Vixitque
 in patriarchatu annos sex et menses quinque, et
 vita functus in Siceonum monasterio sepelitur.

Leonis tempore castrum cognomento Excelsum
 proditum, et missis in captivitatem civium pluri-
 bus ab Agarenis occupatum est. Contigit incendium
 ingens Sophianas proxime, quo Sancti Thomæ ec-
 clesia, quam deinde Leo magnifice reparavit, con-
 sumpta est.

Misso vero ad Euchaitas nuntio Theodorum San-
 tabarenum in urbem vocavit imperator. Andreas
 autem domesticus, et Stephanus magister Bonæ Mariæ
 filius, a Santabareno contumelias passi sub Basilio,
 insidias deinde in eum machinati, suggesserunt,
 imperatori, Photium patriarcham et Theodorum

Variae lectiones et notæ.

⁶ Κληρικῶν τε ed. Sym. καὶ κλ. Leo. ⁷ ἐξήγαγε—ἔβαλε ed. Leo, ἤγαγε μετὰ σπουδῆς πολλῆς καὶ τιμῆς καὶ ὕμνων Sym. ⁸ θ. σκ. β. καὶ τ. Leo, θ. ἐνέμιως καὶ β. περιστελλαντες ἐν τῇ πόλει εἰσῆνεγκαν καὶ ὕμνοις μέ-
 χρι τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων ἀποστόλων προέπειψαν ἐπ. ἐκ. καὶ τ. ἀ. ἀδ. Vat. ⁹ ἤγαγεν—ἀπέθετο ed. Sym.
 ἐκ τοῦ—τιμήσαντες εἰ ἐπ.—αὐτοῦ om. Sym. ¹⁰ καὶ ἐν λ. κατεθ. Vat. ¹¹ Περὶ τῆς ἐξορίας Φωτίου καὶ
 χειροτονίας Στεφάνου Vat. Φωτίου δὲ τὸν πατριάρχη ἐπίβουλον φωραθέντα τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει καὶ
 ἐν τῇ μ. τῶν Ἀ. τῇ λ. τοῦ Γόρδου περιορίζει, χειροτονεῖ δὲ τὸν Στέφανον σύγκελλον, τὸν ἴδιον αὐτοῦ
 ἀδελφὸν διὰ τε Θεοφάνου τοῦ πρωτοθρόνου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων Sym. 1. M. τ. ed. M. τ. δὲ Leo.—
 τὸν αὐτὸν στρατηλάτην Ἀ. ἀ. Ἰω. Ἀγ. καὶ λογίῳ πάντῳ ὄντι καὶ λ. γ. τοῦ δ. ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ ἀπ. Vat.
¹² οἱ δὲ ἐν τῷ ἀ. ἀν. καὶ τὰς τοῦ π. Φ. ἀ. εἰς ἐπήκοον πάντα ἀν. Vat. ¹³ καὶ Leo, Vat. ¹⁴ ἐπὶ ἄν. Leo.
 —ἀνήγαγον ἀ. Leo, π. ἐν. ed. ¹⁵ Ἀρμενιανῶν cod. Ἀρμενιανῶν Sym. ¹⁶ τῇ λ. τοῦ Βόρδου Leo, τῇ
 λ. τοῦ Γόρδου; περιορίζει, ἐθα καὶ τελευτᾷ Sym. τῇ ἐπωνομαζομένῃ τοῦ B. Vat. et Coni. ¹⁷ Στέφανον
 δὲ σύγκελλον τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν πατριάρχη προβάλλεται ὑπὸ Θεοφάνου χειροτονηθέντα τοῦ πρω-
 τοθρόνου· ἐξῆσε δὲ πατριαρχῶν ἔτη εἴς (sic) καὶ μῆνας 5, καὶ τελευτήσας ἐν τῇ μονῇ ὕπεται Σικεῶν Vat.
¹⁸ Ὁ δὲ β. τὸν Z. Στ. μ. καὶ λ. τοῦ δ. προβάλλεται Vat. cæteris om. ¹⁹ τζαγγία cod. ²⁰ τὸν Leo, Vat. ²¹ ἀ.
 ἀδ. Leo, σ. τὸν ἴδιον ἀ. ἀδ. Sym. ²² διὰ τε Θ. τοῦ πρ. καὶ τῶν λ. ἀ. Sym. ²³ ὅς καὶ ἐξῆσαν ἔτη 5²⁴ καὶ μ. 5²⁵
 Leo.—καὶ τελευτήσας Leo, om. καὶ ante ποιήσας. ²⁶ Σικεῶν Leo, Συκεῶν ed. ²⁷ Ἐπὶ Ἀ. Leo, Παρ.
 δὲ ἡ π. ἐπώνυμος Ὑψ. καὶ ἠχμαλωτίσθησαν ὕ. τ. Ἀ. πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῷ Vat. Ἐφ.—ἐκείσε
 omi. Sym.—ἡ λ. omi. ed. ²⁸ Γ. δὲ ἐ. εἰ. Sym. 1.—μ. ἐ. Vat. ²⁹ Σοφί. cod. Σοφίων Sym. Leo. ³⁰ καὶ
 τῆς Σιδηρᾶς Sym.—ἐμπρησθέντος καὶ τ. ὕ. ναοῦ Sym. καὶ ἐμπρησθῆσε ναὸς Vat. ³¹ ἀπ. om. Sym.—
 ὄν αὐτὸς-ὁ. Sym. ὄν ὁ βασιλεὺς. ³² Περὶ τῆς ἐξετάσεως Θεοδώρου τοῦ Σανταβαρηνοῦ καὶ Φωτίου ἀπὸ
 πατριάρχου. Ἀποστείλας δὲ ὁ β. εἰς Ἐ. τὸν Σ. Θ. ἐν τῇ π. ἡγ. Vat. Ἄγει δὲ ὁ. τὸν Σ. ἀπὸ Εὐχάιτων ἐν
 τῇ πόλει Sym.—Εὐχάιταν Leo. ³³ τῶν σχολῶν Vat. ³⁴ Στ. μ. Vat.—ὁ τῆς K. om. Sym. ³⁵ κινουσι
 κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Φ. ὡς λοιδορηθέντος τοῦ βασιλέως Ἀ. ὕπ' αὐτὸν εἰς Βασιλείου κτλ. Sym. οἱ π. πρὸς
 B. διαβληθέντες ὑπὸ τοῦ Σ. ὑπεβέντο τῷ β. Vat.—4. πειθαρχαὶ ed. Vat.

Santabarenum, ex Photii patriarchæ consanguineis aliquem constituere imperatorem consiliatos. Imperator Photium patriarcham et Theodorum Santabarenum ad Pegarum palatia deduci et utrumque seorsim custodiri jussit. Stephano autem magistro et Andrea Cratero domestico et Guberi patricio et Joanni Hagiopolite ab imperatore mandatum, ut eorum causam diligenter inquirerent. Adducto itaque patriarcha, eoque cum honore in throno sedere jusso, ipsisque pariter sedentibus, Andreas domesticus patriarchæ dixit : « Agnoscis, domine, abbatem Theodorum ? » Ad hæc ille : « Abbatem Theodorum non novi. » Tum Andreas : « Abbatem Theodorum Santabarenum ignoras ? » Respondit patriarcha : « Theodorum monachum novi Eucharitarum archiepiscopum. »

Tunc Santabarenum in medium adduxerunt, et dicit ad eum Andreas domesticus : « Hoc mandat imperator : Ubinam sunt pecuniæ et imperii mei supellex ? » Dixit ille : « Ubi, qui hac die regnat imperator, ea deposuit. Nunc vero si jubet isthæc inquiri, eadem recipere potestatem habet. » Tum ad illum Andreas : « Responde : Quem meditabar imperatorem constituere quando fraudulenta molitione suggestisti patri meo obsecrare me : ex patriarchæ amicis aut ex tuis aliquem ? » Qui respondens, ait : « De quibus me accusatis nihil penitus novi. » Magister Stephanus dixit : « Quomodo significasti imperatori, te de ea re patriarcham convicturum ? » Statim autem Santabarenus ad pedes patriarchæ provolutus : « Adjuro te per Deum, domine mi, ut me ecclesiastica dignitate exauctores et deponas, atque ita me sacerdotio privatum velut maleficum illi me puniant : non hæc ullo modo imperatori suggesti. » Patriarcha mox in omnium conspectu dixit : « Per salutem animæ meæ, domne Theodore, archiepiscopus es inque eo quod nunc est et in futuro ævo. » His exacerbatu Andreas dixit : « Non indicasti, abba, imperatori per me, ut de his patriarcham accusarem ? » Ille se quidem scire negavit. Igitur reversi nuntiaverunt imperatori quæ dicta erant. Imperator ira et effreni

Α τος ὁ πατριάρχης καὶ Θεόδωρος ὁ Σανταβαρηὸς βουλὴν εἶχον ποιῆσαι βασιλεῖα ἐκ τῶν ἰδίων Φωτίου ἡ πατριάρχου. Προσέταξε δὲ ὁ βασιλεὺς ἡ ἀγαγεῖν Φώτιον πατριάρχην καὶ Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηὸν ἐν τοῖς παλατίοις τῶν Πηγῶν, καὶ ἰδίως αὐτοῦς ἡ φρουρεῖσθαι διωριστά. ἡ Ἀπεστάλησαν δὲ πρὸς τὸν βασιλεῖος Στέφανος μαγίστρος καὶ ἡ Ἀνδρέας δομέστικος ὁ καὶ Κρατερὸς ἡ καὶ ὁ πατρικίος Γούβερ καὶ ἡ Ἰωάννης ὁ Ἀγιοπολίτης (ἐπὶ τὸ ἐξετάσαι τὰ κατ' αὐτῶν) ἡ. Καὶ ἡ ἀγαγόντες τὸν πατριάρχην καὶ καθίσαντες, ἐπὶ θρόνου ἐν τιμῇ καὶ αὐτοὶ καὶ εσθλόντες ἡ, ἔφη πρὸς τὸν πατριάρχην ἡ Ἀνδρέας ὁ δομέστικος : « Γνωρίζεις, ὦ δέσποτα, τὸν ἀββᾶν Θεόδωρον ; » ἡ Ὁ δὲ ἡ ἀπεκρίθη : « Ἀββᾶν Θεόδωρον οὐ γνωρίζω. » Καὶ ὁ ἡ Ἀνδρέας : « Τὸν ἀββᾶν Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηὸν οὐ γνωρίζεις ; Καὶ ὁ πατριάρχης : « Γινώσκω τὸν μοναχὸν Θεόδωρον, ἀρχιεπισκοπὸν ἡ ὄντα Εὐχαρίτων.

(fi) ἡ ἡ ἡγαγον δὲ καὶ τὸν Σανταβαρηὸν πρὸς αὐτοῦς, καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ Ἀνδρέας ὁ δομέστικος : « Ὁ βασιλεὺς σοι δηλοῖ : Ποῦ εἶσι τὰ χρήματα καὶ ἡ πράγματα τῆς ἡ ἐμῆς βασιλείας ; » ἡ Ὁ δὲ ἔφη : « Ὅπου δίδωκεν αὐτὰ ὁ βασιλεὺς, 769 ὁ κατὰ τὴν ἡμέραν, εἰσίν· νῦν ἡ δὲ, ἐπὶ καλεῖται ὁ βασιλεὺς ἀναζητεῖν αὐτὰ ἡ, ἐξουσίαν ἔχει ἡ ἀναλαβέσθαι αὐτὰ. » Καὶ ὁ ἡ Ἀνδρέας ἔφη πρὸς αὐτόν ἡ : « Εἰπέ, τίνα ἐθούλου ποιῆσαι βασιλεῖα, ὁποθέμενος τῷ ἐμῷ πατρὶ διὰ συσκευῆς σου τυφλωσά με, τοῦ πατριάρχου ἡ ἰδίου ἡ σόν ; » ἡ Ὁ δὲ ἀποκρίθεις ἡ εἶπεν : « Ὁ ἡ γινώσκω ἡ τὸ σύνολον περὶ ὧν λέγετε κατηγοροῦντές με ». Λέγει οὖν Στέφανος ὁ μαγίστρος ἡ πρὸς αὐτόν : « Καὶ πῶς ἐμήνυσας τῷ βασιλεῖ, ἡνα ἐλίγξω ἡ τὸν πατριάρχην περὶ τούτου ; » ἡ Ὁ δὲ ἡ Σανταβαρηὸς παρευθὺ πεσὼν εἰς τοὺς πόδας τοῦ πατριάρχου, εἶπεν : « Ὁρκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ, δέσποτα ἡ, ἡνα πρῶτον ἡ ποιήσης τὴν ἐμὴν καθαιρεσιν, καὶ τότε γυμνὸν ὄντα ἡ τῆς ἡερωσύνης, κολαζέτωσαν ὡς ἡ κακοῦργον· οὐ γὰρ τοιαῦτα ἐδήλωσα τῷ βασιλεῖ. » Ὁ δὲ πατριάρχης ἐνώπιον πάντων ἔφη : « Μὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἐμῆς ψυχῆς, κύριε Θεόδωρε, ἀρχιεπίσκοπος εἶ ἡ καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι ἡ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. » ἡ ἡ Θυμωθεὶς οὖν ἡ Ἀνδρέας ἐπὶ τούτοις ἔφη : « Οὐκ ἐμήνυσας, ἀββᾶ, τῷ βασιλεῖ δι' ἐμοῦ, ἡτι ἡνα ἐλίγξω ἡ τὸν πατριάρχην ἐν τούτῳ ἡ ; » Ὁ δὲ

Variae lectiones et notæ.

¹¹ τοῦ Λεο. ¹² β. καὶ ἀμφω αὐτοῦς ἐν τῷ παλατίῳ ἡ γ. τῶν Π. καὶ ἰδία φρ. διεκελεύσατο V. ¹³ αὐτὸν L. ¹⁴ δὲ διαγνώμονες τῶν αὐτῶν κινουμένων αὐτῶς δὲ ὁ μ. Στ. καὶ ὁ δ. ἡ. καὶ ὁ Κρ. Vat. om. ἐπὶ—αὐτῶν. ¹⁵ ὁ Κρ. ed. Leo, Vat.—καὶ ὁ Γ. πατρικίος Leo, καὶ Γ. π. Vat. ¹⁶ αὐτ. cod. αὐτόν Leo? ¹⁷ ἡ γ. οὖν τὸν π. Φ. καὶ ἡ θ. ἐν τ. κ. Vat. ¹⁸ κ. τὴν ἐξέτασιν περισοῦντο (ἡ ποιοῦντο). Ὁ δὲ δ. ἡ. ἔφη τῷ π. Vat.—ἡ Ὁ δὲ ἡ. ἔφη οὐ γ. Θ. Ὁ δὲ ἡ. τὸν ἀγ. οὐ γ. Θ. τὸν Σ. Vat. ¹⁹ α. cod. ἀββᾶν Leo, e compendio male lecto cum Photius hunc titulum vitare voluerit, ut servaret titulum archiepiscopalem ante illi collatum ef. § 6 ubi Photius eum hoc modo sibi devincit atque ab accusando retinet. ²⁰ Evexθέντος δὲ καὶ τοῦ Σανταβαρηὸς, λ. π. ἀ. ὁ ἡ. Vat. ²¹ τὴ Leo, Vat. ²² β. μου Vat. — Ποῦ Leo. — ὁ κατὰ τὴν ἡ. ε. om. ed. ²³ νῦν δὲ ἡ. ἀναζητεῖ ed. — ἡμέραν βασιλεὺς, νῦν δὲ ἡ. ταῦτα ὁ β. ἀναζητεῖ, ἐξ. Vat. ²⁴ ταῦτα Leo. ²⁵ τοῦ Vat. ²⁶ ἡ. π. ἀ. om. Vat. — ἐπιβουλεύου β. π. τῷ π. τοῦ βασιλεῦς ἡ ὑποθεῖς τῶν ὀφθαλμῶν τὸν ἡ ἰδίου ἀποστερηῖσαι οὐδὲν, σὸν συγγενῆ ἡ τοῦ π. Vat. ²⁷ ἀπ. om. Vat. ²⁸ Οὐκ οἶδα ταῦτα π. ὦν μοι κατηγορεῖτε Vat. — π. τούτων Leo. ²⁹ ὁ μ. Στ. Καὶ Leo, Vat. om. π. ἀ. ³⁰ ἐλέγξιν π. τ. τὸν π. Leo, Vat. ³¹ Ὁ δὲ π. τοῖς κοῖ τοῦ π. προση. Vat. ³² μου Leo, δ. μου post ε. Vat. ³³ πρότερόν με καθαιρήσης Vat. ³⁴ μς Leo, ante ὄντα Vat. ³⁵ ὡς κα. κ. Ὁ γὰρ τοιαῦτα τῷ βασιλεῖ ἐδήλωσα ὁ δὲ τ. φσι. Μὰ τὴν τῆς ἡ. φ. σ. Vat. ³⁶ ἡς cod. εἰς ed. Vat. ³⁷ ἡ. τ. ἡ. ἔφη· καὶ οὐκ Vat. ³⁸ ἡ. ἡνα τὸν π. ἐν τ. ἐλέγξῃ Vat. ³⁹ ἐν τούτῳ cod. εἰς τ. ed. — ἀπηρνήσατο μὲδὲν εἰδέναι Leo, Vat.

ἀπρηνεῖτο μὴ εἶδέναι τι. Ὑποστρέφοντες ὅσιν ἄνηγγεῖλαν τῷ βασιλεὶ πάντα τὰ λαληθέντα παρ' αὐτῶν ὅ. Ὁ δὲ βασιλεὺς, θυμῷ τε ἑκαὶ ὀργῇ ἀκατασχέτην ληφθεὶς ὡς μὴ εὐρῶν αἰτίαν κατὰ τοῦ πατοῦρχου ὅ. ἀποστείλας ἔστρεψεν τὸν Σανταβαρηνὸν Ἄθηναις, ὅπισθε δὲ αὐτοῦ ἀποστείλας, ἐτύφλωσεν αὐτὸν καὶ ἐξώρισεν εἰς Ἀντολίην ὅ.

(7) ὅ. Μετὰ δὲ ἔτη πολλὰ παρακληθεὶς ὁ βασιλεὺς τοῦτον εἰσήγαγεν ἑν τῇ πόλει, καὶ προσέταξε λαμβάνειν αὐτὸν ἀνόννας ἐκ τῆς Νίας ἐκκλησίας. Ἐτελεύτησε δὲ ὁ Σανταβαρηνὸς ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ζωῆς τῆς αὐτοῦ μητρὸς.

(8) ὅ. Ἐπὶ τῆς βασιλείας οὖν Λέοντος, Ἀγίων ὅ, Ἰ Λογγιβαρδία; Ἐξαρχος καὶ δούξ, γαμβρός δὲ γερονῶς τοῦ βηγῆς Φραγγίας ὅ, ἀντήρη τῷ βασιλεὶ ὅ, πᾶσαν τὴν χώραν εἰς ἑαυτὸν δουλοσάμενος. Τοῦτο γινούσιν ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε ὅ Κωνσταντίνον [τὸν] τῆς τραπεζῆς σὺν πᾶσι τοῖς θέμασι τῆς Δύσεως πρὸς ὅ. τὸ καταπολεμῆσαι ὅ Ἀγίωνα· καὶ συμβολῆς γενομένης, ἠτετήθησαν οἱ μετὰ Κωνσταντίνου καὶ κατεσφάγησαν, μόλις αὐτοῦ ὅ διασωθέντος.

(9) Γέγονε δὲ ὅ ἑκλειψίς ὅ ἡλιακῆ, ὡστε νύκτα γενέσθαι ὄρα ὅ ζ' καὶ τοὺς ἀστέρους φαίνεσθαι· ἀλλὰ καὶ βρονταὶ καὶ συνοχὴ ἀνέμων καὶ ἀστραπαὶ γεγόνασιν, ὡστε κατῆναι ἐν τοῖς ἀναθαμοῖς τοῦ φόρου ἀνθρώπους ἑπτά.

(10) Καὶ ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν ἡ Σάμος; τὸ κάστρον, αἰχμαλωτισθέντος ὅ καὶ τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ τοῦ 771 Πασπαλά. Προεχειρίσατο δὲ Ἀέων ὅ ὁ βασιλεὺς ὅ Ζαυτζαν εἰς ὅ βασιλεοπάτορα ὅ, συμπιλιωθεὶς ἤδη Ζωῆ τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ, φαρμάκῳ ὅ τιμὴ τελευτήσαντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Θεοδώρου τοῦ Γουζουινάτου.

(11) Στεφάνου δὲ ὅ πατριάρχου ὅ τῶν τῆδε μεταστάντος, χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ Ἀντώνιος ὁ λεγόμενος; Καυλάς ὅ. Ἡλθε δὲ καὶ ἀγγελία παρὰ

A furere percitus, eeu causa adversus patriarcham non inventa, Santabarenum multis verberibus tonsam Athenas exsulare jussit. Pone vero mittens oculis orbavit, et in Asiam relegavit.

770 σφοδρῶς, καὶ τοῦτον ὅ ἐξώρισεν (190b) ἐν

Post annos aliquot placatus imperator hominem reduxit in urbem, et ex Nova ecclesia annonam percipere ordinavit. Idem Santabarenus sub Constantino et Zoe ejus matre defunctus est.

Leone imperante, Agion, Longobardiæ exarchus et dux, regis Franciæ gener, rebellionem in imperatorem mota, regionem omnem suo subjecit imperio. Eo cognito, imperator Constantinum mensæ suæ præfectum una cum occidentalibus cunctis legionibus ad debellandum Agionem misit, et factis congressu victi sunt qui cum Constantino erant, ipsoque vix superstite exteri perierunt.

Facta est autem solaris eclipsis, ita ut per horas sex profunda nox et astra apparerent; sed et tonitrua ventorumque impetus et fulgura facta sunt tam horrida, ut in fori gradibus septem homines igne consumpti sint.

Capta urbis Samos ab Agarenis, abducto etiam prætoris Paspalas captivo. Leo autem Zautzam imperatoris patris titulo exornavit, cujus filiam Zoen jam adamabat, marito ejus Theodoro Guzumata veneno quodam sublato.

Mortuo autem Stephano patriarcha, in ejus locum Antonius cognomento Cauleas ordinatur. A duce vero Macedoniae venit nuntius Simeonem

Varie lectiones et notæ.

ὅ Ὑποστρέφοντες Leo. — τῷ β. τὰ λ. ἀν ὅ Vat. ὅ ἀπ. ed. om. Leo, Vat. ὅ τε om. Vat. — μὴ δ' εὐλογον δ. x. τοῦ π. εὐρηκῶς Vat. ὅ. καὶ τῆς συγκλήτου καταψηφισαμένης αὐτῶν, τὸν μὲν Φ. εἴσαν εἰς τοῦ Γόρδονος, τὸν δὲ Σ. τύφαντες ἐξώρισαν ἐν Α. εἶτα ὅπ. ἐξοπ. ὁ βασιλεὺς ἐτ. δ. καὶ ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐξ. κτλ. Sym. 1. ὅ. τούτων om. Vat. — κάστρον δὲ ἀπ. ἐξέτ. Vat. ὅ. ἀνατολ. conl. ὅ. M. πολλοὺς δὲ χρόνους Sym. μ. π. δὲ ἔτη Leo. — Χρόνος δὲ παμφηχότος πολλοῦ ἐκ τῆς ἐξορίας τούτου ἀνεκαλέσατο καὶ ἐν τῇ π. ἑ. προστάξας σιτηρίασι τούτου ἐκ τῆς ν. ἑ. λ. δ. ἐτ. ἐπὶ K. Vat. ὅ. ἀνήγαγεν jed. — δ. λ. Leo, λ. Sym. ὅ. αὐτὸς Leo. ὅ. Περὶ τῆς ἀνταρσίας τῶν Λογγιβαρδῶν καὶ τῆς ἡλιακῆς ἐκλειψέως. Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ Α. ὅ. Α. δὲ εἶ Vat. Τῷ β' αὐτοῦ ἔπει τῆς Λαγουβαρδίας διαστασιότης Sym. 2. ὅ. Ἀγίων ed. Ἐγίων margo P. — Λογγοβάρδος Leo. ὅ. τοῦ β. Φ. γ. Vat. ὅ. καταστασιότης καὶ π. τὴν χ. ἐφ' ἑ. ποιησάμενος Vat. — πρὸς Leo. — 12. δουλώσαντος ed. — K. τὸν τῆς τρ. σὺν π. τ. δουτικοῖς ἐξαπ. θ. Vat. τῆ; — Ἀγίωνα om. Sym. ὅ. τὸν Leo. ὅ. ὡς τε Vat. ὅ. τὸν Leo. — Σ. δὲ γ. οἱ κατὰ K. ἡ. Vat. ὅ. ἐκείνου περισ. Vat. ὅ. καὶ Sym. 2, τρηκαυτὴ καὶ Vat. ὅ. ἡ. ἑ. Vat. ἑ. ἡλίου ed. κατὰ ἡμέρας ζ', ὡς τε καὶ Vat. ὡς καὶ Sym. ὅ. ὡς καὶ β. Leo ex i. subscr. ? ἐπὶ ὄρας γ' Sym. — τοὺς om. Sym. — Γεγ. δὲ καὶ θνεμοὶ σφοδρὸι καὶ α. καὶ β. ἐξ ὧν ἐκάθων ἐν τῷ φόρῳ α. ἑ. Sym. δ. β. ed. — ἀν. τε βιαία φορὰ καὶ δ. καὶ β. ὡ. καὶ ἐν τ. τοῦ φ. ἀν. δ. χανωθῆναι (sic) ζ'. Vat. — 21. Καὶ om. Vat. Τῷ γ' αὐτοῦ ἔπει ἐπ. Sym. 3. ὑπὸ τῶν Ἀ. post x. Sym. — ἡ om. Ven. ὅ. συμπαραληφθέντος; καὶ τοῦ στρατηγούτος ἐν αὐτῇ Πασπαλοῦ Vat. καὶ ἡχμαλωτισθὲ ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ ὁ Πασπαλά; Sym. δ. καὶ τοῦ στρατοῦ α. παμπολλοῦ Ven. αὐτ. conl. αὐτῶν ed. om. Leo. ὅ. Α. δὲ ὁ β. βασιλεοπ. τὸν ζ. τιμῆ, αὐτὸς καινουργήσας τὸ ὄνομα ἡ. γὰρ Ζ. τῇ α. θ. συνεφιλιώθη, τοῦ ταύτης α. θ. φ' Γουζουινάτης ἐπώνυμον ἀνατρεθέντος; Vat. ὅ. τὸν Ven. Vat. ὅ. εἰς om. Leo, Sym. ὅ. αὐτὸς καινουργήσας τὸ ὄνομα Vat. Sym. ὅ. φ. δὲ τ. Ven. — Γουζουινάτου ed. Γουζιαντοῦ Ven. ὅ. τὸν Ven. — Στ. τελευτήσαντος π. Sym. 3b, sed tum VI. a. V. m. patriarcha non fuit inde ab initiis Leonis, nisi legere nalis III a. Post Symeonis expeditionem, quæ propter Basileopatris mentionem h. l. adjuncta est, sed ad a. sextum referenda esse videtur, a Logotheta posita est hæc notitia, non vero ad a. tertium Leonis; nam usque ad 74^m lacuna est in eod. ὅ. τὸν βίον ἀπολιπόντος Ἀ. ὁ τῆν ἐπωνυμίαν K. πατριάρχης ἀντ. ἄ. προχειρίζεται Vat. ὅ. Καυλά; δὲ λέγεται διὰ τὸ ὅτι ἐμελλε μετὰ τὸ συνοδεῦσαι κτλ. 210^a—211^a (vide præfationem) Ven. — Σ. ὁ α. B. ἐκστρατεύει κ. P. Sym. 3^a. Περὶ τῶν πραχθέντων μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Ῥωμαίων καὶ τῆς τῶν ἀμφοτέρων κατασφάγης. Ἀ. δὲ κατέλαβεν ὡς ἑ. Σ. B. β. κ. Ῥωμαίων στρατεύσασθαι Vat.

Bulgariæ principem adversus Romanam expeditionem meditari. Causa vero quæ Simeonem movit, hæc erat : Zautzas imperatoris pater servum habuit eunuchum nomine Musicum. Hic Staurscio et Cosmæ prædicitibus mercatoribus Græcis amicitia junctus erat : qui quidem turpi lucro intenti auctoritate Musici, quod erat in urbe Bulgarorum commercium, Thessalonicam transtulerunt, et venticigalibus impositis pessime Bulgaros exercuerunt. Illis Simeoni a Bulgaris significatis, eadem hæc Simeon Leoni imperatori fecit manifesta. Imperator, a patre imperatorio Musico nimis affecto præcipit, cuncta nihilo magis æstimavit.

Furens igitur Bulgarus adversus Romanos exercitum instruit. Quibus auditis, mittit imperator Crinitem militiæ magistrum cum armis ac multis urbis proceribus adversus Bulgaros : consertaque pugna in Macedonia, vertuntur in fugam Romani, ipso Crinite, et Cortice Armenio, cæterisque omnibus occisis. Ex Chazaris qui auxiliares Leoni advenerant, comprehensi, naribusque præcisi, in contemptum Romanorum ad urbem a Simeone remissi sunt. Quos imperator conspicatus et accensus ira, misit Nicetam, cognomento Sclerum ad Danubii fluminis ripas cum velocibus munera Turcis oblaturum, et ad arma contra Simeonem excitaturum. Profectus ille et collocutus etiam cum Turcarum ducibus Arpade et Cusane, in belli societatem consentientibus illis, acceptis obsidibus, ad imperatorem rediit. Ille rursus Eustathium patricium et classis drungarium mari, terra vero Nicephorum patricium et Phocam, et legionum domesticum delegat, qui Bulgariam usque penetraverunt. Pacis postmodum cupidus imperator, Constantinacem quæstorem de pace cum Simeone consulturum misit. Simeon arma bellumque terra et mari in se mota conspiciens, quæstorem quasi dolore agentem sub custodia inludit.

A τοῦ στρατηγοῦ Μακεδονίας ὡς ὁ ἄρχων Βουλγαρίας Συμεὼν βούλεται ἐκστρατεῦσαι κατὰ Ῥωμανίας⁹⁶. Ἡ⁹⁷ δὲ αἰτία⁹⁸ ἦν ὠργίζετο Συμεὼν ἦν αὐτῆ Ζαυτζας ὁ βασιλεσπάτωρ εἶχε δοῦλον⁹⁹ εὐνοῦχον ὄνοματι Μουσικόν. ¹⁰⁰ Οὗτος ἐπιλώθη Σταυρακίω καὶ Κοσμᾷ, Ἑλλαδικοὶς φιλοχρῆστοις καὶ πραγματευταῖς, οἵτινες, πρὸς αἰσχροκέρδειαν ἀπορῶντες, μεσιτεῖα καὶ δυνάμει τοῦ Μουσικοῦ διέστησαν τὴν ἐν τῇ πόλει (γενομένην) πραγματείαν¹⁰¹ τῶν Βουλγάρων ἐν Θεσσαλονίκῃ, κακῶς τοὺς Βουλγάρους διοικοῦντες ἐν τῷ κομμερκεύειν¹⁰². Οἱ δὲ Βούλγαροι¹⁰³ τῷ Συμεὼν ταῦτα ἀπήγγειλαν¹⁰⁴. Ὁ δὲ ἐβῆλα πεποίηκε ταῦτα τῷ βασιλεὶ Λέοντι. Ὁ δὲ βασιλεὺς,¹⁰⁵ ὑπὸ τοῦ βασιλεσπάτορος κωλυόμενος **772** προσπαθοῦντος τῷ Μουσικῷ, πάντα ὡς λήρον ἤκουε¹⁰⁶.

B (12) Μανελς¹⁰⁷ οὖν ὁ Βούλγαρος ἐκστρατεῦσε κατὰ¹⁰⁸ Ῥωμαίων· καὶ μαθὼν ταῦτα ὁ βασιλεὺς¹⁰⁹ ἀποστέλλει τὸν Κρινίτην¹¹⁰ στρατηλάτην κατὰ Βουλγάρων μετὰ ὀπλων καὶ ἀρχόντων πολλῶν τῆς πόλεως κατὰ Συμεὼν¹¹¹. Καὶ συμβολῆς γενομένης ἐν Μακεδονίᾳ¹¹², τρέπονται οἱ Ῥωμαῖοι, σφαγίντος τοῦ τε Κρινίτου καὶ τοῦ Ἀρμένιου τοῦ Κουρτίκη¹¹³ καὶ τῶν λοιπῶν πάντων. Ἐκ¹¹⁴ δὲ τῶν Χαζάρων, οἵ ἦσαν εἰς τὴν ἑταιρίαν Λέοντος, κρατηθέντες καὶ τὰς ρίνας αὐτῶν κοπέντες εἰς αἰσχύνην Ῥωμαίων, ἐν τῇ πόλει παρὰ Συμεὼν ἀπεστάλησαν¹¹⁵ οὐδ' ἰδὼν ὁ βασιλεὺς καὶ θυμωθεὶς¹¹⁶ ἀπέστειλε Νικήταν τὸν ἐπιλεγόμενον Ἐκκληρὸν μετὰ δρομῶνων ἐν τῷ ποταμῷ Δανουβίῳ¹¹⁷ δοῦναι ὄψαρα τοῖς Τούρκοις καὶ πόλεμον¹¹⁸ κινήσαι κατὰ¹¹⁹ Συμεὼν. Ὁ δὲ, ἀπειθῶν καὶ συντυχῶν¹²⁰ ταῖς κεφαλαῖς αὐτῶν Ἀρπάδη καὶ Κουσανῆ¹²¹, καὶ συνθεμένων πολεμῆσαι, λαβὼν¹²² ὄψιδα, ἦλθε πρὸς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ βασιλεὺς¹²³ πάλιν διὰ τῆς θαλάσσης ἀπέστειλεν Εὐστάθιον πατρικίον καὶ δρουγγάριον τὸν πλωτμου¹²⁴, Νικηφόρον δὲ πατρικίον τὸν Φωκῆν καὶ δομῆστικον μετὰ τῶν θεμάτων¹²⁵ ἀπέστειλε διὰ γῆς, καὶ εἰσῆλθε μέχρι¹²⁶ Βουλγαρίας. **773** Ὁ δὲ βασιλεὺς, τὴν εἰρήνην ἀσπαζόμενος, (191^a) μετὰ τοῦτο ἀπέστειλε¹²⁷ Κωνσταντῖνάκη κουκίστωρα¹²⁸ πρὸς Συμεὼν τὰ περὶ εἰρήνης

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁶ Ῥωμαίων ed. Vat. ⁹⁷ πρόφασιν ἔχων τῆς μάχης ταύτην Vat. om. Sym. ⁹⁸ δι' Leo. — Εὐν. δ. ὁ β. Ζ. Μουσικὸς ἦν ὄνομα τοῦτ' Vat. om. Sym. ⁹⁹ ἐ. δ. Leo. πραγματεῖς Leo? ¹⁰⁰ Ὁ. συνεφ. ἀνδράσιν ἐμπορικοῖς καὶ φιλοκερδέσι καὶ φ. ἐξ Ἑλλάδος οὕτι Στ. τε καὶ Κ. οἵτινες μαντεία (μυστ.) τοῦ Μ. κερθαίνειν βουλόμενοι, τὴν μετὰ τῶν Β. πρ. ἐν τῇ π. ἐν Θ. μετεστ. κ. κομμερκεύοντες τ. Β. Vat. om. Sym. ¹⁰¹ π. πρ. ed. Leo. ¹⁰² κομ. Leo. ¹⁰³ Τῶν δὲ Βουλγάρων τ. τῷ Σ. ἀναγγαλιάντων, αὐτὸς δ. τ. τῷ β. κατέστησε Λ. Vat. om. Sym. ¹⁰⁴ ἀνηγ. Leo. ¹⁰⁵ Ὁ δὲ π. ὡς λ. ἐλογίζετο τῇ πρὸς τὸν Ζαυτζαν προσπαθῆσαι νικῶμενος Vat. om. Sym. ¹⁰⁶ ἠκού. cod. ἤκουσε Leo. ¹⁰⁷ ὁ Συμεὼν ἦρε κ. Ῥ. τὰ ὄπλα Vat. ¹⁰⁸ τῶν Leo his. ¹⁰⁹ Ὁ δὲ β. τὸν Κρ. ἔξαπ. κατ' αὐτοῦ στρατηλάτην ὄντα λαβὼν πολλῶν καὶ ἀρχουσὶ καθοπλίσας αὐτὸν Vat. om. Sym. ¹¹⁰ Κρητήτ. cod. sed. — Κρινίτ. ¹¹¹ Σ. δὲ γ. Vat. om. Sym. ¹¹² ἐν Ῥωμανίᾳ Leo. — ἠττώνται Ῥ. Vat. om. Sym. — καὶ κατασφάζεται αὐτὸς τε ὁ Κρινίτης καὶ Ἀρμένιος Κουρτίκης καὶ ἄλλοι πολλοὶ Vat. om. Sym. ¹¹³ Κουρτ. cod. Κουρτίκη ed. Κορτίκη. Leo. ¹¹⁴ Ἐπεὶ δὲ καὶ Χαζάρους κατέσχεον ὁ Συμεὼν τῶν ἐκ τῆς ἑταιρίας τοῦ βασιλέως Λ. τὰς ἄ ρ. ἀποτεμῶν εἰς ἄ. Ῥ. ἐν τῇ π. ἀπέστειλεν (sic) Vat. om. Sym. ¹¹⁵ θυμοῦ πληθεὶς Vat. ¹¹⁶ λεγ. Leo. — ἐν τῷ Δ. π. μ. δρ. ἐξέπεμψε Vat. μ. δρ. ἐν τῷ π. τοῦ Δανουβίου Leo. ¹¹⁷ τοῦ Leo. ¹¹⁸ ὥστε τὸν Σ. καταπολεμῆσαι Vat. ¹¹⁹ μετὰ Leo? — Ὁ δὲ τοῦτοις σ. καὶ παῖσα; κατὰ τὸν (τοῦ?) καὶ κατασφάζεται αὐτὸς Vat. ¹²⁰ καὶ Leo. ¹²¹ Κουρσ. ed. ¹²² ὁμήρου λ. Leo, Vat. — παρ' αὐτῶν ὡς β. ὑπέστρεψε Vat. om. Sym. ¹²³ Ὁ δὲ β. διὰ τε γῆς καὶ θ. διέγνω Βουλγάρους πολεμεῖν καὶ διὰ μὲν θ. Ἐ. δρ. ἀποστέλλει, διὰ γῆς δὲ τὸν π. Ν. τὸν Φ. δ. τῶν σ. μετὰ τὴν τελευταίην Ἀνδρέου γενομένην (γανόμενον) Vat. om. Sym. ¹²⁴ τῶν πλωτῶν Leo. ¹²⁵ ὦν μ. Β. καταλαβόντων ὁ β. τὸν κ. Κ. π. Σ. ἔξαπ. ἐτι τὴν ε. στήρων καὶ βουλόμενος σπεισασθαι πρὸς αὐτὸς Vat. om. Sym. — ἦλθ: Leo. — Βουλγάρων ed. ¹²⁶ εἰσῆλθ. cod. ¹²⁷ καὶ Leo. ¹²⁸ κωκίστωρα cod.

συμβουλευοντα. ¹⁰ Συμεών δέ, τήν κατ' αὐτοῦ κίνησιν Ἀ δ' α τε γῆς καὶ θαλάσσης μαθὼν ¹⁰, ἐν φρουρᾷ κατα- κλισίαι τὸν κουαίστωρα ὡς ἐπὶ δόλῳ ἐλθόντα. ²⁰ Πέρα- σαντες οὖν ²¹ οἱ Τούρκοι, τοῦ Συμεών ἐπὶ τὸ στρα- τευμα Φωκᾷ ἀσχολουμένου, ἤχμαλῶτευσάν πᾶσαν τὴν Βουλγαρίαν. ²² Ταῦτα μαθὼν Συμεών κινεῖται κατὰ ²³ Τούρκων· οἱ δὲ ἀντιπερᾶσαντες συμβάλλουσι πόλεμον μετὰ Βουλγάρων ²⁴, καὶ τρέπεται Συμεών μόλις διασωθεὶς ἐν τῇ Δίστρα. ²⁵ Οἱ δὲ Τούρκοι ἠτήσαντο τὸν βασιλεῖα ἀποστellai καὶ ἀγοράσαι τὴν αἰχμα- λωσίαν τῶν Βουλγάρων· ὁ δὲ καὶ πεποίηκεν ὁ βασι- λεύς, τοὺς ²⁶ πολλὰς ἀποστellai ἐπαγοράσαι αὐτούς.

(13) ¹ Ὁ δὲ Συμεών ² δι' Εὐσταθίου δρουγγαρίου ἐδεήθη ³ περὶ ⁴ (τῆς) εἰρήνης, πρὸς ἣν ὑπέβλεπε ὁ βασιλεὺς καὶ ἀπέστειλε Λέοντα τὸν Χαιροσφάκτιν πρὸς τὸ γενέσθαι εἰρήνην· ἐδέξατο δὲ Νικηφόρος· ⁵ Β ὑποστρέψαι μετὰ ⁶ λαοῦ καὶ ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλης Εὐστάθιος ὁμοίως. Λέοντα ⁷ οὐδὲ λόγου ⁸ ἤξιωσε Συμεών, ἀλλ' ἠσφαλιστο ⁹ εἰρκτῆ· ἐκ- στρατεύσας δὲ κατὰ τῶν Τούρκων, ἐκείνων ὀχύρωμα βοηθείας μὴ ἔχόντων ¹⁰ παρὰ Ῥωμαίων, ἀλλ' ἀπρο- νοήτων ¹¹ ἐαθίντων, πάντας κατέσφαξεν ἀδύησας τὴν μεγαλαυχίαν ¹² αὐτοῦ. **774** Καὶ ὑποστρέψας εὔρε Λέοντα ἐν τῇ Μουνδάγρα, ¹³ καὶ εἶπε πρὸς αὐ- τόν· Ὁὐ ποιῶ εἰρήνην, ἐὰν μὴ ¹⁴ πᾶσαν τὴν αἰχ- μαλωσίαν λάβω. Διωρίσατο ¹⁵ οὖν ὁ βασιλεὺς ταύτην ἀποδοῦναι. Καὶ ἤλθε μετὰ Λέοντος Βούλ- γαρος· οἰκεῖος τοῦ Συμεών, καὶ παρέλαθεν αὐτούς.

¹⁶ (14) ¹⁷ Νικηφόρου δὲ τοῦ Φωκᾷ τελευτήσαντος, ἀφορμὰς ἐζήτει Συμεών τὴν ¹⁸ εἰρήνην διαλύσαι· C ἐπιζητῶν γάρ καὶ ἄλλους αἰχμαλώτους ἐξέρχεται ¹⁹ κατὰ Ῥωμαίων. Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς δομestικὸν τῶν σχολῶν προβάλλεται Λέοντα ²⁰ τὸν Κατακαλῶν, ἐν τῇ Ῥάδδω τὴν οἰκῆσιν ἔχοντα, καὶ μετ' αὐτοῦ ἀποστέλλει Θεοδόσιον πατριχίον καὶ πρωτοβεστία- ριον, καὶ περὶ ὧν ὅλα τὰ ἴμματα ²¹ καὶ τὰ τάγματα. Καὶ γενομένης συμβουλῆς· μετὰ Συμεών εἰς τὸ

Simeone vero cum Phocæ copiis occupato, Turcæ, trajecto Danubio, totam Bulgariam captivam fecere. His auditis Simeon movet adversus Turcas. Illi in contrariam ripam transeuntes cum Bulgaris certamen iueunt, ipseque Simeon in fugam vertitur, vix Distræ receptus incolumis. Turcæ autem petierunt ab imperatore, ut captivos Bulgaros emeret : quod et fecit, missis ex urbe civibus qui pretium rependerent.

Simeon Eustathii drungarii ope de pace sermone proposuit, cui se facilem præbuit imperator : eidemque componendæ Leonem Chærosphactum destinavit. Nicephorus cum exercitu redire in animum induxit, et Eustathius drungarius pariter. Leonem vero neque ad colloquium admittere dignatus est Simeon, imo sub custodia tenuit. Expeditione deinde adversus Turcas parata, illisque a Romanis auxilium et pæsidium non habentibus, imo belli apparatu et armorum provisione destitutis, unctos inflatis animis jugulavit Simeon, et reversus, cum Leonem in Mundagra reperisset, dixit ad eum : « Nusquam pacem componam, nisi captivos omnes recepero. » Imperator restituere proposuit : venitque cum Leone Theodorus Bulgarus, Simeonis domesticus, qui eos recepit.

Exinde Nicephoro Phoca morte sublato, Simeon abrumpendæ pacis quærebat occasiones, et aliis captivis expeditis, adversus Romanos movit. Leo vero imperator Leonem Catacalum ad Raddum ædes suas habentem scholarum domesticum creat, et una cum eo Theodosium patricium et proto-vestiarius mittit, qui simul juncti omnes legiones et copias jubent trajicere : pugnaque cum Simeone ad Bulgarogephyrum inita, fuga omnium facta est

Varie lectiones et notæ.

¹⁰ ὃν Σ. κατασῶν ἐν φ. κ. δ. πρὸς αὐτὸν ὑποπεύσας παραγενέσθαι Vat. om. Sym. ¹¹ Ἰζών Leo. ¹² Τοῦ Σ. οὖν ἐπὶ τὸν στρ. Νικηφόρου ἄ. π. τὴν Βουλγαρικὴν ἐληθεσαντο γῆν Vat. om. Sym. ¹³ δὲ Leo. ¹⁴ Ὁ Σ. ἐκμ. κ. τῶν Τ. ἐτρέπετο· οἱ δὲ Vat. Πολεμηθεὶς παρὰ τῶν Τ. ἠτήθη, καὶ πᾶσα ἡ αἰχμαλωσία ἠγοράσθη παρὰ τοῦ βασιλέως Sym. 3. ¹⁵ τῶν Leo, Vat. ¹⁶ π. πρὸς Β. σ. καὶ νικῶσι· τούτους κατὰ κράτος ὡς μ. τὸν Σ. ἐν τῇ Δ. περιτωθῆναι Vat. — κατὰ Leo. ¹⁷ Ἦτ. οὖν οἱ Τ. τὸν β. τοὺς αἰχμαλώτους Β. ὠνήσασθαι Vat. καὶ πᾶσα ἡ αἰχμαλωσία ἠγοράσθη παρὰ τοῦ βασιλέως Sym. ¹⁸ π. τοὺς π. ἐξαπ. εἰς τὴν τούτων ἐξώνησιν Vat. ¹⁹ ἄπ. τοῦ ἁγ. ἄ. Leo. ²⁰ τὸν βασιλεῖα π. τῆς ε. ἰκέτασεν Vat. ²¹ τὰ Leo. ²² π. ε. ed. — τὸν χ. Α. π. τὸ ταύτην ποιήσασθαι ἐξαπ. ὁ δὲ δ. Ν. καὶ ὁ δ. Ἐ. ὁ. μ. τοῦ λ. ἐπελεύσθησεν Vat. ²³ Νικηφόρ. cod. ²⁴ τοῦ ed. Vat. ²⁵ δὲ Leo, Vat. ²⁶ ἐν ε. ἡ. Vat. ²⁷ ἐν Leo, Vat. ²⁸ π. κ. μὴ δυνηθέντων δέξασθαι π. Ῥ. βοήθειαν Vat. ²⁹ ἀπρονοήτως· ed. ³⁰ μεγαλψυχίαν Leo, Ἰ. δὲ καὶ ἐπὶ τῇ νίκῃ γαυριῶν π. τὸν Α. ἔφη Vat. ³¹ Μουνδάγρα ed. Μουνδάγρα Leo. Καὶ μετὰ αἰτήσεως ἀναλαμβάνεται τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ποιεῖ εἰρήνην Sym. ³² Εἰ μὴ πρῶτον π. τὴν ἄ. Βουλγάρων λ. ε. οὐ π. Vat. ³³ Ἐπένευσεν οὖν ὁ β. τ. ἄπ. ἡ. οὖν μ. Α. ὁ Β. Θεόδωρος ὁ. ὦν τῷ Σ. Vat. et Cont. ³⁴ 892. ³⁵ Καὶ μετ' ὀλίγον ἀνατραπέσις πάλιν τῆς εἰρήνης, γίνεται πόλεμος εἰς τὸ Β. Sym. 3. Τοῦ δὲ δομestικοῦ Ν. πρὸς τοῦ βασιλέως ἐξῆχος ἀγαπωμένου, ὁ βασιλεὺς πᾶσι Ζαυτῆς τούτων ὦ· δυνατότην προσελάβετο, γαμικὸν μετ' αὐτοῦ ποιῆσαι βουλευόμενος συνάλλαγμα. Τοῦ δὲ πρὸς τούτῳ ἀπαινομένου, μήποτε ὑπόνοιαν δῶ τῷ βασιλεῖ Λέοντι, μανίαι ἐπὶ τούτῳ Ζαυτῆς αἰτίας ἐκίνησε κατ' αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀρχῆς τούτων μετέ- στησεν· προσεβλήθη (προεβ. δὲ Conti.) ἀνε. αὐτοῦ τῶν σχολῶν δομestικὸς ὁ μάλιστα Κατακαλῶν. Ἐπὶ πολλὴ δὲ σχολάσας ὁ Νικηφόρος, αὐτὴν στρατηγὸς ἐν τῷ τῶν Ἐρακηνῶν θέματι προχειρίζεται· πολλὰς δὲ καὶ γενναίας ἀνδραγαθίας οὐκ πάσης αὐτοῦ τῆς ἐν τοῖς πολέμοις καταπραξίμενος βιοτῆς καὶ πολλὰ κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν στηλομένου τρόπαια, τελευτᾷ τὸν βίον ἐν γῆρα κληῖ υἱοῦ καταλιπὼν Βάρδα καὶ Λέοντα, ὦν ὁ Βάρδα· οἰκειώτατος ὦν τῷ βασιλεῖ Λέοντι, ἐστέρητό τε καὶ ἠγαπάτο καὶ δουλείας ἐξυπηρέτειτο ταῖς ἀνηκούσας τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ βασιλεὺς, καθὼς εἰρηται, τὸν Κατακαλῶν προχειρισάμενος· εἰς δομestικὸν κατὰ τοῦ Συμεών, τούτον ἐξαποστέλλει συνεξαποστellai αὐτῷ καὶ Θ. Vat.—Cont. ³⁶ τοῦ ε. Leo. ³⁷ εἰσεργ. ed. ³⁸ Α. Κ. ed. ³⁹ διαπερασαντων δὲ πάντων τῶν τῆς Ἀνατολῆς θεμάτων τε καὶ ταγμάτων καὶ πολέμου μ. Βουλγάρων συγχροτηθέντος περὶ τὸ Β. Vat.

horrenda, omnesque delati sunt : inter quos patricius Theodosius hujus causa non modice doluit imperator.

Ejus tempore castrum Chersonis incolæ ducem proprium Simeonem Jonæ filium interemerunt : castrum etiam Corum in Cappadocia ab Agarenis captum est.

Porro celebrem processum ad Daniani ædes habuit imperator, Zautza comitante, et supremam post eum potestatem exercente, et Zoe pariter ejus filia solemnitatis socia. Theophano vero ejus legitima conjux non aderat, sed in Blachernis ad sanctum sepulcrum assidue orationibus vacabat. Imperatore igitur moram ibi agere meditato, consilium iniere Zautzæ consanguinei et Illtas ejus Tzantzæ, necnon alli, ut imperatorem nocte occiderent. Zoe vero cum imperatore dormiens, audite murmure per fenestram prospiciens, silentium imponebat. Certior autem periculi et insidiarum facta, imperatorem excitavit, qui confestim navigium ingressus, Zautza et reliquis omnibus ibi relictis, ad Pegas trajecit. Sub diluculum festinus palatium ingressus est, et Joanne excubiarum drungario ejeeto, Pardum Nicolai heteriarchæ filium suffecit. Ipse quippe Nicolaus imperatoris amicitiae consors, quæ contra eum Zautzas machinabatur, patefecit. Et ex eo tempore non ingressus est imperator in Zautzæ cubiculum, donec Leo magister et Theodotaces criminis eos convicissent.

Moritur autem Theophano Augusta post imperii annos duodecim, quam brevi spatio temporis interjecto, operatricem miraculorum, quod zelotypiæ et injuriarum memoriæ vitio fuisset immunis, Deus ostendit : et quia elemosynis et orationibus per sacras ecclesias assidue Deo vacasset.

Coronat autem Leo imperator Zoen Zautzæ

A Βουλγαρογέφυρον ⁴⁷, ἐγένετο τροπή δημοσία, καὶ πάντες ἀπώλοντο, καὶ ὁ πρωτοβεσιτάριος Θεοδόσιος ⁴⁸ (δι' ὃν ὁ βασιλεὺς οὐ μετρίως ἠνιάθη).

(15) ⁴⁹ Ἐπὶ τοῦτου ἔσφαξαν καὶ ἐν Χερσῶνι οἱ τοῦ κάστρου 775 τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ ⁵⁰ Συμεὼν τὸν υἱὸν Ἰωάν. Καὶ παρελήφθη τὸ κάστρον τὸ Κίρον ἐν Καππαδοκίᾳ ὑπὸ τῶν Ἀγαρηῶν.

(16) ⁵¹ Ὁ δὲ [βασιλεὺς] πρόκεινον ἐποίησε εἰς τὰ Δαμιανοῦ, συνόντος καὶ Ζαυτζᾶ ⁵² τοῦ παραδυναστεύοντος καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ζωῆς ἅμα τῷ βασιλεῖ—Θεοφανῶ ⁵³ δὲ ἡ γαμητὴ αὐτοῦ οὐ παρῆν ἐκεῖ ⁵⁴, ἐν Βλαχέρναις ἐν τῇ ἀγίᾳ σορῶ προσκαρτερεῖ εὐχομένη. Δέξαντος ⁵⁵ οὖν τοῦ βασιλέως μείναι ἐκεῖ, συμβούλιον ποιήσαντες οἱ τοῦ Ζαυτζᾶ συγγεῖνοι, ὁ τε (υἱὸς ⁵⁶ αὐτοῦ) Τζάντζης καὶ οἱ λοιποὶ ἠθούλοντο τῇ νυκτὶ φονεῦσαι τὸν βασιλέα· ⁵⁷ ἡ Ζωὴ δὲ, μετὰ τοῦ βασιλέως καθεύουσα καὶ τὴν παραχῆν ⁵⁸ ἀκούσασα, διὰ τῆς θυρίδος προσδιδραμένη ⁵⁹ αὐτοὺς κατεσγάσεν· ὡς ἐξ τὸ δεινὸν ἔγνω (τῆς ἐπιβουλῆς ⁶⁰ ἧς ἐμελήθησαν), ἐξύπνισε τὸν βασιλέα, ὃς ⁶¹ παρεθῆν εἰσελθὼν εἰς πλοῖον, διεπέρασεν εἰς Πηγᾶς, ἑάσας Ζαυτζᾶν καὶ πάντας ⁶² ἐκεῖσε. Καὶ πρῶτ' ἀχίον εἰσηλθὼν εἰς τὸ παλάτιον ⁶³ ἐξεώσας Ἰωάννην δρουγγάριον τῆς βίβλης καὶ προβαλλόμενος ⁶⁴ Πάρδον ⁶⁵, υἱὸν Νικολάου ἐταιριάρχου, ἀντ' αὐτοῦ. Ὁ γὰρ Νικόλαος ⁶⁶ συμφιλίωθείς ⁶⁷ τῷ βασιλεῖ κατὰδὲλα ἐποίησε αὐτῷ πάντα τὰ τοῦ Ζαυτζᾶ ⁶⁸. Καὶ ἔκτοτε οὐκ εἰσῆρχετο ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ κελλῖον τοῦ Ζαυτζᾶ, ἕως Ἀσουλῶν ὁ μάγιστρος ὁ Θεοδοτάκιος ⁶⁹ διήλλαξεν αὐτούς.

776 (17) ⁷⁰ Τελευτᾶ ⁷¹ δὲ Θεοφανῶς Αὐγουστα βασιλεύσασα ἔτη ιβ', ἦν ⁷² οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἀνίδειξεν ὁ Θεὸς θαυματουργὸν διὰ τὸ ἀζηλότων αὐτῆς καὶ ἀμνηστικῶν καὶ διὰ τὸ ἐν ἐλεημοσύναις καὶ (191^b) προσευχαῖς ἀδολοκίμως πρῶτα κατερεῖν τῷ Θεῷ (καὶ ταῖς ἀγίαις Ἐκκλησίαις ⁷³).

(18) Στέφει ⁷⁴ δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς Ζωὴν τὴν θυ-

Variae lectiones et notæ.

⁴⁷ Βουλγαρογέφυρον ed. Leo, Sym. Vat. = τρέπονται Ῥωμαῖοι κατὰ καὶ π. ἀπ. οἷς συναπώλετο καὶ πρ. Θ. Vat. ⁴⁸ Θεόδωρος Sym. — δι' — ἠνιάθη om. Vat. Sym. Conit. ⁴⁹ Ἐπὶ τ. καὶ οἱ τῆς Χερσῶνος οἰκήτορες τὸν αὐτῶν ἀπέκτειναν στρ. Vat. Τῷ ζ' αὐτοῦ ἔστι ἔσφ. οἱ Χερσῶνιται τὸν στ. Sym. 4. ⁵⁰ αὐτὸν cod. αὐτῶν Leo, ed. Sym. — Σ. τὸν υἱὸν Ἰωάννου ed. Σ. τὸν τοῦ Ἰωάν. Vat. om. Sym. — Καὶ π. καὶ Leo Π. καὶ Sym. 4. Π. δὲ καὶ τὸ Κ. ἐν Κ. ὁ Ἀγ. Vat. ⁵¹ Ὁ δὲ β. εἰς τὰ Δ. ἐξελθὼν εἶχε μεθ' αὐτοῦ καὶ Ζωὴν τὴν τοῦ Ζαυτζᾶ θυγατέρα καὶ αὐτὸν Ζαυτζᾶν Vat. — β. om. cod. et Leo, Ὁ β. Λέων Sym. 4. cf. c. θ. τῷ θ' αὐτοῦ ἔστι. — ἐποίησεν Leo, ποιήσας Sym. ⁵² ζ. τοῦ βασιλεπόταρος καὶ π. ed. π. Z. Sym. ⁵³ ἡ γὰρ πρώτη γ. ἀ. Θ. Sym. Θ. δὲ ἡ τοῦ βασιλέως γ. Vat. ⁵⁴ ἀεῖσε Leo bis, Vat. — τῇ ἀ. σ. τῇ ἐν Βλ. Vat. ἐκεῖ ἰ. ἀλλ' cod. Leo, ed. ⁵⁵ Δέξαν δὲ τῷ βασιλεῖ μ. ἐν τοῖς Δαμιανοῦ, σ. οἱ τοῦ Z. π. δε υἱὸς ἀ. Z. Vat. ⁵⁶ υἱὸς ἀ. ὁ om. Sym. — τῇ ν. τὸν β. διαχειρίσασθαι ἐβουλεύσαντο Vat. ⁵⁷ Ἡ δὲ Z. ed. Leo, Vat. ἡ Z. τῆ cod. — τῷ βασιλεῖ συγκαθ. Vat. ⁵⁸ καὶ τὸν θροῦν ἐνωτισθείσα διὰ τῆς θ. προκύψουσα κατεσγάσεν Vat. om. Sym. ⁵⁹ προσβ. P. et cod. προσβ. ed. Leo. — ὡς δὲ τοῦ δεινοῦ τῆς ἐκ. ἤθετο ἀκριβῶς, τὸν β. διωπνίσασα τὸν πρακτικῶν κατεσγάσεν Vat. ⁶⁰ τῆς ἐκ. τῆς ἰμ. om. Sym. — ἦν Leo. ⁶¹ δς ἐν πλοῖω εὐθὺς ἐ. εἰς π. δ. Vat. — καὶ π. εἰς π. διεπέρασαν εἰς Π. καὶ τὸ πρ. τ. ἐ. εἰς τὸ π. Sym. ⁶² π. ἐ. καὶ αὐτὸν τὸν Z. καταλιπὼν Vat. Καὶ πρ. ταχίων ed. Ταχὶ δὲ πρ. εἰς τὸ π. ἐ. Ἰω. μὲν τὸν β. δρ. διεδέξατο Vat. ⁶³ Θεοδοτάκις cod. Π. δὲ υἱὸν Νικολάου ἐ. ἀντ. ἀ. προσβάλλετο Vat. — προσβ. ed. Leo. ⁶⁴ 894. ⁶⁵ οὗτος Leo, et Vat. ⁶⁶ φίλος ὢν τῷ β. καὶ πιστὸς περὶ τὰ ἀπόρρητα π. τοῦ Z. δῆλα τούτῳ καθίστη (sic) καὶ ἔκλυστα Vat. — ⁶⁷ ἕως ἂν Λέων ed. Leo. — Θεοδοτάκης ed. Leo. — διήλλαξεν cod. ⁶⁸ Θεοδοτάκις, cod. ⁶⁹ 874. ⁷⁰ Τούτῳ τῷ ἔστι (12° anno post 883, Martio mense = Leonis 9). τ. Θ. Sym. 5. τ. δὲ ἡ Ἀ. Θ. ἔτη β. δωδ. Vat. ⁷¹ ἦτις καὶ θαυματουργὸς ἀνεβέβηθη, ἀντιπέρα τοῦ τῆς ζηλοτικῆς πάθους φανείσα καὶ πράξας τὴν παρευδοκίμῳ ὑπενεγκούσα Ζωῆς καὶ ἐν ἐλ. καὶ πρ. τὸν ἅπαντα βίον διανύσασα Vat. — ⁷² καὶ τ. ἀ. δ. om. Sym. 5. ⁷³ Στ. δὲ Ἀ. ὁ β. τὴν δευτέραν αὐτοῦ γυναῖκα Z. τὴν θ. τοῦ Z. Sym. Στ. δὲ Ἀ. ὁ β. τὴν θ. Z. Ζωὴν Vat.

γατέρα Ζαυτζα, ⁷⁵ καὶ εὐλογεῖται μετ' αὐτῆς ⁷⁶ παρὰ ⁷⁷ κληρικοῦ τοῦ παλατίου, ᾧ ἐπέκλην Συνάπης. (Καὶ ⁷⁸) ὁ μὲν εὐλόγησας καθηρέθη ἡ δὲ ἑσάσιλευσεν ἔτος ⁷⁹ α', μῆνας ἧ'. ⁸⁰ Τελευτησάσης ⁸¹ δὲ τῆς (αὐτῆς ⁸²) Ζωῆς, λάρνακα ἐφεύρον εἰς τὸ ἀποτεθῆναι τὸ σῶμα αὐτῆς ἔχουσαν ⁸³ ἐνδοθεν γράμματα κεκολλημένα γράφοντα ⁸⁴ οὕτως: «Θυγάτηρ Βαβυλωνῶνος ἡ ταλαίπωρος.»

(19) ⁸⁵ Διεβλήθησάν δὲ τῷ βασιλεῖ ⁸⁶ Λέοντι ὁ τε Μουσικός καὶ ὁ Σταυράκιος ὡς (ὅτι ⁸⁷) παρὰ τῶν στρατηγῶν καὶ ὀφφικιαλλῶν λαμβάνοντες δῶρα καὶ μεσιτευόντες πρὸς τὸν βασιλεοπάτορα · καὶ ποτε εἰσελθόντος τοῦ Σταυρακίου ⁸⁸ μετὰ γραμμάτων τινὸς τῶν στρατηγῶν πρὸς τὸν Ζαυτζαν, ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἔστῶς· ἐν τῷ ἡλιακῷ, ἦλθεν ⁸⁹ ὀπισθεν αὐτοῦ, καὶ κρατήσας ⁹⁰ ἐκ τοῦ τένοντος, ἐξήγαγεν ἔξω ὡς δῆθεν **777** ἐρωτήσων περὶ τῶν στρατηγῶν · καὶ εἰς τὸ Μονόθυρον ἀγαγὼν καὶ τὰ γράμματα ἔρας καὶ ἀποφενδονήσας παραδέδωκε ⁹¹ τοῖς ἐπιτυχούσιν ⁹² ἐξαγαγεῖν τοῦ παλατίου διορισάμενος ἀποκεῖραι αὐτόν. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Μουσικός ἐν ἀπογνώσει γέγονε · εἰσελθὼν ⁹³ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐνθα ἴστατο ὁ Μουσικός παρεστὼς τῷ Ζαυτζα, τοῦτον ἐπὶ τράχηλον ὠθήσας ἐξήγαγε, παραδούς ⁹⁴ Χριστοφόρῳ κοιτωνιτῆ ἐν τοῖς Στουδίου ἀπαγαγεῖν καὶ μοναχὸν ποιῆσαι. ⁹⁵ Μετ' ὀλίγον δὲ τελευτᾷ Ζαυτζας ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ τοῦτον διὰ τοῦ Βουκολέοντος καταγαγόντες, ἀπήγαγον ἐν τῇ μονῇ τοῦ Καυλέα, ἐκείσε αὐτὸν θάψαντας.

(20) ⁹⁶ Μετὰ δὲ τὴν τελευτήν Ζαυτζα Βασίλειος ἐπεικτής ⁹⁷ υἱὸς Νικολάου ἐταιριάρχου συνεφιλιώθη Σαμωνᾷ κουβικουλαρίῳ τῷ ⁹⁸ ἐξ Ἀγαρηνῶν, ὀργόμενος τοῦ τῆς βασιλείας ἀξιώματος. Ἐθάρρησε δὲ τῷ Σαμωνᾷ, ὅτι, ἡ Τῆς θείας ἡμῶν ⁹⁹ Ζωῆς τελευτησάσης, ὁ βασιλεὺς λαβεῖν ἔχει ἑτέραν γυναῖκα, καὶ ἡμεῖς πάντας ἔχει ἄφαντας. ἀλλὰ ὁς μοι λόγον, ἢ ἴνα σοι θαρρήσω πάντα τὰ βουλευόμενα · καὶ ὁ δόντος αὐτοῦ λόγον τῷ Βασιλεῖ, ἐθάρρησεν αὐτῷ πάντα. Ὁ δὲ Σαμωνᾷ εἰσελθὼν εἰς ἡ τὸν βασιλέα εἶπεν αὐτῷ, ὅτι «Δίσποτά μου, θέλω σοι εἰπεῖν τι ἰδίως, ὅπερ ἂν μὲν ¹⁰⁰ εἶπω, ἀποθνήσκω,

A filiam, et cum ea nuptialem benedictionem subit, clerici cujusdam e palatio cognomento Synapes ministerio. Benedictionis minister officio depositus est. Illa vero regnavit annum unum et menses octo. Zoe isti demortuæ inventus est locus ad corpus ejus deponendum, sculptas intus scriptasque gerens litteras istiusmodi: «Filia Babylonis misera.»

Accusati sunt autem apud imperatorem Leo Musicus et Stauracius, quasi munera a duce aliquo et officialibus accepissent, ut intercessione apud imperatoris patrem eos juvarent. Stauracio itaque cum ducum alicujus libello ad Zautzam ingresso, ut eum imperator ad horologium solare stans conspexit, hominem pone secutus est, et cervicem apprehensum foras eduxit. Ut de ducis negotio interrogavit hominem, ad Monothyrum traxit, et sublatis e manu tabulis, et in aerem projectis et excussis, obviis quibusdam e palatio extrudendum tradidit, et præcepit detondendum. Eo cognito, Musicus desperationis motu angebatur. Tum imperator ingressus locum, quo Musicus Zautzæ astans consistebat, eum collo apprehensum trudens expulit, et Christophoro cubiculario inter Studitas abducendum, et monastica pœnitentia subigendum tradidit. Modico post Zautzas moritur in palatio, corpusque per Bucoleontem elatum in Caulæ monasterium ibidem sepellendum detulerunt.

C Post Zautzæ mortem, Basilios operarum regiarum præfectus, Nicolai hæteriarchæ filius, Samonæ cubiculario ex Agarenorum genere orto amicitia junctus est, et imperii cupiditate exarsit. Samonæ vero mentem confidenter exposuit: «Δαφουσία nunc Zoe matertera nostra, uxorem aliam imperatoris sibi copulaturus est, nosque omnes deleturus: sed pollicere secretam, ut quæ modo delibenter fidenter aperiam.» Eo Basilio secreti fidem promittente, animatus ille mentem exposuit. Samonas ad imperatorem ingressus dixit ei: «Cuperem, domine mihi, aliquid secreto enuntiare; quod si

Varie lectiones et notæ.

⁷⁵ ὅτι διὰ τὸ κατηγορηθῆναι τὴν Ζωὴν μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τῇ ζωῇ τῆς Θεοφανῶ οὐκ εὐλόγηθη παρὰ τοῦ πατριάρχου ὡς παράνομος ὁ γάμος, καὶ ὁ ἱερεὺς ὁ εὐλόγησας αὐτὸν, εἰ καὶ βασιλεὺς ὑπῆρχεν, ἀλλὰ γε ἐκαθηρέθη ὑπὸ συνόδου ed. e glossemate marginali. ⁷⁶ μετ' αὐτὰ Val. — π. τινος κλ. τοῦ ἐπ. Σινευπῆς Sym. ⁷⁷ τοῦ Val. ⁷⁸ καὶ om. Val. ⁷⁹ ἔτος α' καὶ μ. ἢ βασιλευσασα ἐτελεύτησε Val. ⁸⁰ 896. ⁸¹ καὶ ἐτελεύτησε Sym. (Leonis 10° anno, sub lineam, sel. Augustio m. ⁸² αὐτῆς om. ed. — ἐφεύραν Leo. ἐφ. δὲ λ. Sym. λ. δὴ ἐφ. — ἐφ' ᾧ ἀπ. τὸ σ. δ. αὐτῆ ἐν ἧτις τοῖνδε ἐντός εἶχεν ἐγκεκολλημένῳ θ. Β. ἢ τ. Val. ⁸³ ἔχουσα Leo, — ἔσθθη Sym. ⁸⁴ γραφίντα Leo. ⁸⁵ 895. ⁸⁶ τῷ β. Μ. καὶ Στ. Val. τοῦ βασιλέως Λέων τε ὁ Μ. καὶ ὁ Στ. Leo. ⁸⁷ ὅτι omi. Val. — στ. καὶ ἀρχόντων δ. λ. μεσιτευοῦσι τούτοις τῷ βασιλεοπάτορι Val. ⁸⁸ τοῦ Στ. μ. γ. τ. τ. στ. στ. ὡς τὸν βασιλεοπάτορα εἰσεληλυθός· ὡς ἔ. δ. ὁ β. ἐν τῷ ἡ. ἐστῆκώς κατόπιν ἀ. εἰσῆλθε καὶ τοῦ τ. ἀ. λαβόμενος, ἔξω ἐξ. δ. π. τῶν στ. ἐρ. Val. ⁸⁹ εἰσῆλθεν Leo, Val. ⁹⁰ αὐτὸν Leo, Val. ⁹¹ ἐξάρας αὐτοῦ ἀποφενδόνθησε τούτον καὶ τοῖς προστ. π. τοῦ π. ἐξαγαγεῖν μοναχὸν ἀπ. Val. — παρέδωκε Leo, Val. ⁹² παρατυχοῦσι Leo. ⁹³ ἔ. ὁ Μ. τῷ Ζ. παρίστατο Val. — ⁹⁴ διορισάμενος Χρ. κ. ἐν τοῖς τοῦ Στ. ἀποκεῖραι αὐτόν Val. ⁹⁵ Μετ' ὁ Ζ. τ. καὶ διὰ τοῦ Β. κατενεγκόντες αὐτὸν ἐν τῇ μ. τοῦ Κυαλίου κατέβαψαν Val. ⁹⁶ Συμφιλιούται δὲ ὁ ἐπ. Β. τῷ κ. Σ. τῷ ἔξ. Α. τοῦ τῆς β. ὁ ἀξ. Val. Τῷ θ' αὐτοῦ ἔπει ἐπιβουλῆς γενομένης Α. τῷ β. παρὰ τῶν συγγενῶν τοῦ Ζ. καὶ διαγνωσθείσης Sym. ⁹⁷ ὁ Leo. ⁹⁸ τῷ—ἀξιώματι Leo? ⁹⁹ τ. Ζ. ἐτέρη γυναῖκα πάντως· ὁ β. συζυγῆσεται καὶ ἡ. ἐκποδῶν καταστήσει· ὁ δὲ οὐν μοι πιστεῖς ὡς φηλᾷξαι· τὸ ἀπόρρητον, κἀγὼ σοι π. θ. τὰ ὑφ' ἡμῶν β. Val. ¹⁰⁰ θέλω ἀφ. ed. Leo? ¹ καὶ Leo? ² Ὁ δὲ τοῦτε πεποιθῶς πᾶσαν παρ' αὐτοῦ τὴν συσκευὴν ἐδιδάσκατο Val. ³ ὡς β. ἔ. ἐφθ θ. σοὶ τ. δ. ἰδίᾳ ἔ. ὅπερ Val. ⁴ εἰ μὲν Leo, ἔμοι μὲν λεγόμενον θάνατον προξενεῖ, σοὶ δὲ σιωπώμενον Val.

edixero, mors me certa manet, si tacuero, tibi A
 meriendum : » confestimque Basilii conjurationem
 omnem enarravit. Imperatori autem narratis fidem
 haud adhibenti, imo dicenti : « Num quis ea mihi
 edicere suggestit, et mercedis spe hoc fecisti? »
 Dixit ille : « Mitte, domine, quos placuerit tibi
 fideles in cubiculum, ut occultati, quod a Basilio
 et a me perceperint, cuncta describant. » Confestim
 imperator Christophorum protovestiarium cum
 Calocyre cubiculario misit : et ingressi in ejus
 delituerunt cubiculo. Basilius itaque jam inescat-
 us, accepta juramenti fide a Samona, ad ejus ora-
 torium, consilium ei suum et consilii participes
 aperuit. Illis exsurgentibus Christophorus et Ca-
 locyres digressi cuncta imperatori scripto aperue-
 runt : et confestim Basilio ad se advocato Miliari-
 siorum millia viginti elemosynarum nomine in
 matertera Zoes animæ levamen, velut legata
 tradidit, et in Macedoniam dimisit : et Basilium
 quidem hoc pacto urbe detrusit. Reliquos vero
 conjurationis consortes, Pardum quidem excu-
 biarum drungarium ad Stipiotem, quasi eum ad se
 vocaturum amandavit. Is tamen ut eum vinculis
 coerceret imperatorio brevi præmonitus fuerat.
 Simulans etiam imperator foras proficisci, et ad
 Sanctum Lazarum, ad descensum Sphæristerii,
 cœnaturum Joannem Garidam cum reliquis con-
 fœderatis detinuit in cubiculo ; cumque imperator
 descenderet, cum Joanne Nicolaum heteriarcliam
 captum urbe eduxit. Basilium porro e Macedonia
 revocatum et de crimine inquisitum, verberibus
 subjecit, et crinibus ejus succensis, per mediam
 urbem tractum Athenas relegavit exsulem, ubi
 misere periit. Nicolaum pariter heteriarcliam et
 Stylianum et Joannem et Zautzæ genus omne, hos
 quidem detondit, alios publicatis eorum facultati-
 bus omnibus in exsilium expulit ; sicque omnis
 Zautzæ cognatio per Samonæ delationem sublata est.
 καὶ Στυλιανὸν ²¹ καὶ Ἰωάννην καὶ τὴν συγγένειαν ²²
 (δημιύσας ²³ τὰς οὐσίας αὐτῶν πάσας· καὶ οὕτως
 μωνᾶ).

Magistris vero cunctisque in dignitate positis ab
 imperatore advocatis, quæ a Samona significata
 fuerant, cuncta perlecta sunt. Illi virum velut im-

εί δὲ μὴ εἶπω, ἀποθνήσκεις σύ· » καὶ διεξῆλθε·
 πρὸς τὸν βασιλεῖα πᾶσαν τὴν ἐπιβουλὴν τοῦ Βασι-
 λείου. ⁷ Ἀπιστήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως τοῖς λαλ-
 θεῖσι **778** παρ' αὐτοῦ καὶ εἰρηκότος ⁸· « Μή τίς
 σοι ὑπέβαλε ταῦτά μοι εἰπεῖν, καὶ ἐκ δωροδοκίας
 τοῦτο ἐποίησας ; » Ὁ δὲ εἶπεν· « Ἀποστείλον
 πιστοὺς ἀνθρώπους οὓς καλεῖσαι ⁹ ἐν τῷ (ἐμῷ ¹⁰)
 καλλίῳ, δέσποτά μου, καὶ ἴνα ὧσιν ¹¹ ἐγκεκρυμμένοι
 καὶ, εἴ τι ἂν ἀκούσωσι ¹² παρὰ ¹³ Βασιλείου καὶ παρ'
 ἐμοῦ, γράψωσι ταῦτα. » ¹⁴ Παρευθὺ δὲ ὁ βασιλεὺς
 ἀποστέλλει Χριστοφόρον πρωτοβεστιάριον ἅμα Κα-
 λοκύρῳ κοιτωντή ¹⁵· καὶ ἀνελθόντες ἐκρύβησαν ἐν
 τῷ καλλίῳ αὐτοῦ. ¹⁶ Βασίλειος οὖν δελεασθεὶς καὶ
 λαβῶν λόγον ἐνορκον παρὰ Σαμωνᾶ εἰς τὴν προσευ-
 χάδιον αὐτοῦ, ἐξείπεν αὐτῷ πάντα τὰ τῆς βουλῆς
 καὶ τοὺς συμβουλευομένους. Ἀριστιόντων δὲ αὐτῶν
 καταθόντες Χριστοφόρος καὶ Καλόκυρος ¹⁷ διὰ γρα-
 φῆς ἀνέγνωσαν πάντα τῷ βασιλεῖ. Καὶ παρευθὺ
 μὲν ¹⁸ Βασίλειον προσκαλεσάμενος δέδωκε μιλιαρ-
 σία ¹⁹ χιλιάδας κδ' ὡς δὴθέν ψυχικά τῆς αὐτοῦ θελας
 Ζωῆς (ὡς 192 ²⁰) ὀρισθέντα παρ' αὐτῆς οὕτως) καὶ
²¹ ἀπέστειλεν ἐν Μακεδονίᾳ· καὶ τὸν μὲν Βασι-
 λειον οὕτως τῆς πόλεως ἐξήγαγε, τοὺς δὲ λοιποὺς
 τοὺς τῆς αὐτῆς βουλῆς μετεσχηκότας καὶ κοινωθή-
 σαντας, Πάρδον μὲν δρουγγάριον τῆς βίγλης ²² ἀπο-
 στέλλει πρὸς τὸν Στυπιώτην ²³, δῆθεν ἀγαγεῖν
 αὐτὸν, προμνησθέντος ἐκείνου διὰ βασιλικῷ πιττα-
 κίου τοῦτον ²⁴ δεσμεῖσαι. Προφασισάμενος δὲ ὁ βασι-
 λεὺς ἀπελθεῖν καὶ δειπνήσαι εἰς τὸν Ἅγιον Λάζαρον,
 εἰς τὸ καταβάσιον τοῦ τρυκαμιστηρίου, ἐστῆσεν Ἰωάν-
 νην Γαριδᾶν μετὰ καὶ τῶν λοιπῶν τῆς ἐταιρίας ἐν
 τῷ κουβουκλίῳ· καὶ ἐν τῷ κατέρχεσθαι τὸν Βασι-
 λέα, κρατήσαντες οἱ μετὰ Ἰωάννου Νικόλαον ἐται-
 ριάρχην ἐξήγαγον ²⁵ τῆς πόλεως. Ἀγαθὸν δὲ ἐκ
 Μακεδονίας Βασίλειον, καὶ ἀνακρίνας ²⁶ καὶ τύφα ²⁷·
 καὶ τὰς τρίχας αὐτοῦ καταφλέξας καὶ ἐν (τῇ) μέσῃ
 θριαμβεύσας ²⁸, ἐξώρισεν ἐν Ἀθήναις· καὶ κακῶς
 ἔκειε τελευτᾶ· ὡσαύτως καὶ Νικόλαον ἐταιριάρχην
 πᾶσαν Ζαυτζᾶ, τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἐξώρισε
 πᾶσα ἡ συγγένεια Ζαυτζᾶ ἐξωλοθρεῖθη διὰ Σα-

(21) ²¹ Πάντας δὲ τοὺς μαγίστρος καὶ τοὺς ἐν
 τέλει προσκαλεσάμενος ὁ βασιλεὺς ἀνέγνω κατω-
 πιον αὐτῶν τὰ μνησθέντα παρὰ Σαμωνᾶ. (Οἱ ²² τοῦ-

Variæ lectiones et notæ.

⁶ διεξῆλθε Leo. — τὴν τοῦ Β. ἐπ. Leo, Vat. ⁷ τοῦ δὲ β. τοῖς ῥηθείαι διαπ. καὶ εἰπόντος· Μήποτε ὡς ἐξ
 ὑποβολῆς τινὸς τ. εἰρήκας Vat. ⁸ ἔ. μοι Leo. ⁹ ὁ Σαμωνᾶ·· Εἰ βούλει πληροφορηθῆναι, φησὶν, οὓς
 βούλει, εἰς τὸ ἐμὸν καλλίον ἀπ. καὶ ἀποκρύφω τοῦτους ἐν ἀποκρύφῳ Vat. ¹⁰ * καλεῖσαι cod. ¹¹ ἐμῷ οἰ.
 Leo. — ¹² εἰσὶ cod. Leo. — καὶ ὅσα π. Β. καὶ π. ἔ. λέγονται, γράψουσι καὶ τῆν·καῦτα βεβαιώθησιν ὡς
 οὐδὲν ψεύδος ἔστι τῶν ὅπ' ἐμοῦ σοι ῥηθέντων Syn. ¹³ ἀκούουσι ed. ¹⁴ τοῦ Leo. — ¹⁵ Ἄπ. οὖν ὁ
 β. Vat. ¹⁶ οἱ ἐν τῷ τοῦ Σαμωνᾶ κ. ἀν. ἔκ. Vat. — εἰσελθ. Leo. ¹⁷ Ὁ δὲ Σαμωνᾶς τὸν Β. δελεάσας
 καὶ λ. ἔ. δοῦς, ἔπεισε πάλιν πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐπιβουλὴν φανερωῦς· ἐξείπαιν κατ.τ. μετ' αὐτοῦ
 βουλ. ἄπερ Χρ. καὶ Κ. Vat. ¹⁸ Καλοκύρις Leo. — ἀκούοντος δ. γ. ἐσημῆναντο. Τοῦτον δὲ ἀρ-
 στεαυόντων οὕτω κατ. τῷ β. τὴν γραφὴν ὑπανεγνώσαν Vat. ¹⁹ μὲν πρ. Β. Leo, Β. μὲν πρ. Vat.
²⁰ μ. χ. κεδ' (sic) δ. δῆθεν Vat. μιλιαρσία χ. εἰκοσι δ. Leo. ²¹ ὡς — οὕτως οἰν. Leo, Vat. ²² καὶ ἐν Μ.
 ἀπ. Π. δὲ δρ. τῆς Vat. ²³ βίγλης αὐτῷ κοινωνηκότα π. τὸν Στ. ἀπ. δ. τοῦ ἀγ. ἀ. ὃς προμνησθεὶς διὰ
 βασιλικῆς γραφῆς τ. δέσμευσε. Ν. δὲ ἔτ. τῆς π. ὑπέξ. Vat. ²⁴ Στυπιώτην Cod. ²⁵ αὐτόν Leo. ²⁶
 ἐξήγαγε Leo, ὑπέξήγαγε Vat. ²⁷ αὐτόν Vat. ²⁸ τ. σφοδρῶς καὶ τρ. Vat. — κατακαύσας Leo. — τῇ
 οἰ. Vat. ²⁹ τῇ πόλει Vat. — ἐν Ἄ. ἔ. ἐνθα δὴ καὶ κ. ἐτελεύτησε Vat. — ἐκείσε τετελεύτησε Leo.
³⁰ Στυλιανὸν Vat. ³¹ καὶ τοῦ συγγενεῖς πάντα; Vat. καὶ σ. ed. πάντα κρατήσας ἐξ. καὶ ἐξωλοθρεῖσε
 τὴν σ. τοῦ Ζ. ἄπασαν Syn. δ. cæteris omiſſis. ³² δημ. — Σαμωνᾶ om. Vat. Syn. — ³³ ὁ β. πρ. ἐν.
 αὐτοῦ τὰ ὑπὸ Σ. μ. ἀν. Vat. ³⁴ ci — προν. om. ed. — ὑπεριπῆνεσαν Leo, Vat. — τῆς τοῦ β. παρτίον
 καταστάνα ζ. καὶ ἀ. ἔ. μ. τ. προειρ. Vat.

τον ἐπήνεσαν ὡς τῆς ζωῆς τοῦ βασιλέως προνοού- A
μενον (καὶ εἰρήκασιν ἄξιον εἶναι τιμῆς μεγάλης ²².
Ὁ δὲ παρευθὺ τοῦτον τῆ τοῦ πρωτοσπαθαρίου ἀξία
τατίμηκε καὶ προσωκείωσατο ἑαυτῷ ²³.

²² (22) Ἐτελεύτησε ²⁴ δὲ Ἀντώνιος ὁ πατριάρχης,
καὶ (ἀντ' αὐτοῦ) χειροτονεῖται ²⁵ Νικόλαος, ²⁶ μυ-
στικὸς ὢν τοῦ βασιλέως. Παρελήφθη ²⁷ δὲ τὸ κάστρον
ἢ Δημητριάς ἐν τῷ θέματι τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Δα-
μιανοῦ τοῦ Ἀγαρηνοῦ.

(23) ²⁸ Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς στέφει Ἄνναν θυγατέρα
Ζωῆς **780** τῆς ἀπὸ τοῦ Ζαυτζα, διὰ τὸ μὴ δύνα-
σθαι ποιεῖν τὰ ἐκ τύπου ²⁹ κλητόρια, μὴ οὕσης ³⁰
Ἀγούσης.

³¹ (24) Ἠγάγετο ³² δὲ ὁ βασιλεὺς κόρην ἐκ τοῦ
θέματος Ὀφικίου, ὠραιοτάτην ³³ πάνυ, ὀνόματι
Εὐδοκίαν, στέψας καὶ ἀναγορεύσας καὶ γήμας αὐτήν·
ἐξ ἧς ³⁴ παιδοποιήσας ἄρρενα παῖδα, ἐφ' ᾧ τετελεύ-
τηκε καὶ αὐτὴ καὶ τὸ γεννηθὲν.

(25) ³⁵ Ἐξωνήσατο δὲ οἰκήματα Λέων ὁ βασιλεὺς
ἐκκλησίαν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ ἔκτισεν ἐκεῖ
ἐκκλησίαν περιφανῆ ³⁶ ἐπ' ὀνόματι ³⁷ τῆς προτέρας
αὐτοῦ γυναίκης τῆς Ἁγίας ³⁸ Θεοφανοῦς.

³⁹ (26) Ὡσαύτως ἔκτισεν ἐκκλησίαν ⁴⁰ εἰς τοὺς
λεγομένους Τόπους, τὸν ἅγιον Λάζαρον, κατασκευά-
σας αὐτὴν μονὴν ἀνδρείαν εὐνούχων, ἔνθα ⁴¹ καὶ τὸ
τοῦ ἁγίου Λαζάρου σῶμα (ἐκ Κύπρου ⁴²) καὶ Μα-
ρίας τῆς Μαγδαληνῆς (ἀπὸ Ἐφέσου ἀνακομίσας)
ἀπέθετο (ποιήσας ⁴³ καὶ τὰ ἐγκαίνια τῆς αὐτῆς ἐκ-
κλησίας) ⁴⁴. Ἀσχολουμένου δὲ τοῦ στόλου εἰς τὰ κτί-
σματα τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν, παρελήφθη ἐν Σι- C
κελίᾳ τὸ Ταυρομένιον ὑπὸ τῶν Ἀφρων (τῆς ⁴⁵ ἀμελείας,
μᾶλλον δὲ προδοσίᾳ Εὐσταθίου δρουγγαρίου τῶν
πλωτῶν καὶ Καραμάλου ⁴⁶ ἐκεῖσε ὄντος καὶ Μιχαὴλ
τοῦ Χαράκτου) γενομένης πολλῆς σφαγῆς τῶν Ῥω-
μαίων. Ἀνελθόντων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ πόλει **SI** παρα-
τάξει ⁴⁷ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου, ἐλεγχθέν-
τες παρὰ Μιχαὴλ τοῦ Χαράκτου ὡς προδότες ⁴⁸,
κατεκρίθησαν θανάτῳ· παρακληθέντες δὲ τοῦ βασι-
λέως παρὰ Νικολάου τοῦ πατριάρχου, τὸν θάνατον
συνεχωρήθησαν, (τυφθέντες ⁴⁹ δὲ μόνον καὶ δημευ-

peratoris vitæ providentem maximisque honoribus
dignum pronuntiarunt ; quare protospatharii digni-
tate confestim honoratur.

Mortuus est autem Antonius patriarcha, et in
ejus locum Nicolaus imperatoris mysticus pro-
vectus. Demetrias autem oppidum ad Græciæ
thema spectans, a Damiano Agareno captum est.

Imperator Leo Annam, Zoes, quæ Zautzæ fuit,
filiam imperii corona redimivit, quod deficiente
Augusta, instituta ex more convivia celebrare non
posset.

Imperator idem ducta e themate Opsicii venustis-
sima puella, nomine Eudocia, Augustam coronavit,
et imperatricem uxoremque renuntiavit : ex ea
puero masculino suscepto, mater et qui genitus fuit
puer pariter obierunt.

Emit autem imperator Sanctorum Apostolorum
templo vicinas ædes, in quibus prioris suæ conjugis
sanctæ Theophanus sumptuosam ecclesiam con-
struxit.

Ad Topos pariter sancto Lazaro dicatam ædifi-
cavit, et virile eunuchorum monasterium esse dis-
posuit : ad quod sancti Lazari ex Cypro, et Mariæ
Magdaleuæ ex Epheso translatum corpus deposuit,
ejusdem ecclesiæ celebrata dedicatione. Classe vero
in ecclesiarum hujusmodi ædificiis occupata, Tau-
romenium Siciliæ civitas ab Afris capta est, so-
cordia, verius dicam proditione Eustathii, classis
drungarii, et Caramali, necnon Michaelis Characti
ibidem repertorum, quamplurimis Romanorum ea
in clade cæsis. Reversi in urbem, proditionis con-
victi a Michaele Characto, ab imperatore et pa-
triarcha morte condemnati sunt ; patriarcha vero
Nicolao apud imperatorem interpellante, mors con-
donata : verberibusque solummodo subjecti, bonis
eorum publicatis, inter monachos detrusi sunt ;
Caramalus in Picridii, Eustathius autem in Studii
monasterio. Lemnus etiam insula ab Agarenis,

Variæ lectiones et notæ.

²² μεγίστης Leo, Vat. — Ὁ δὲ τ. π. Vat. ²³ καὶ οἰκεῖον ἔ. καταστήσατο Vat. — ἑαυτοῦ ed.
²⁴ 896. ²⁵ Τῷ ἰ' αὐτοῦ ἔται τελευτῆ Ἀ. π. Sym. 7. Ἐτ. δὲ Στέφανος Leo et cod. a prima manu ut
videtur, cum Ἄντ. in loco erro scriptus sit, ἔτ. δὲ ὁ π. Στ. Vat. — ἀντ' ἄ. om Sym. ²⁶ ἐχειρο-
τονήθη Leo, Vat. πατ. ὁ μ. ἐχ. N. ᾧ πολλὰ μὲν ἦν τὰ τῆς σοφίας κρητηρήματα σὺν εὐσχημονι
καταστάσει Vat. ²⁷ ὁ πατριάρχης Leo, π. Sym. Vat. ²⁸ Τότε καὶ ἡ Δ. παραλαμβάνεται ὁ Δ. τοῦ Ἀ. Sym.
— ἡ πόλις Δ. ἡ ἐν τῷ Ὁ. Ἐ. ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνοῦ Vat. ²⁹ Στ. δὲ ἔβ. Sym. 7. — τὴν ἀπὸ Vat. τῆς
Sym. ³⁰ κατὰ τύπον Vat. ³¹ Ἀ. μὴ ὁ. Vat. ³² 897. ³³ Τῷ ἰ' αὐτοῦ ἔται ἡ γ. ὁ β. τρίτην ἑαυτοῦ
γυναῖκα τὴν ἀπὸ τοῦ Ὁ. Ἐ. στ. ἄ. καὶ ἀν. ἦτις ἐξ αὐτοῦ ἄ. γεννήσασα π. τελευτήσας. ἀπέθανε δὲ καὶ
τὸ γ. παιδίον Sym. 8. — Ὁψ. θ. Vat. ³⁴ ὠραίαν τε καὶ περικαλλῆ, ὄνομα δὲ αὐτῇ Ἐ. ἔγνημέ τε ταύτην
καὶ ἔστειψε Vat. ³⁵ ἐξ ἧς π. ποιήσας ἄ. ed. ξ ἧς ἀπ. ἐποίησεν ἄ. ἐφ' ᾧ καὶ ἄ. καὶ τὸ γ. ἐτελεύτησεν
Vat. ³⁶ Περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Θεοφανοῦς καὶ τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Λαζάρου καὶ ὡς τότε τὸ Ταυρο-
μένιον ἐλήφθη. Ἐκτίσας δὲ π. τοῦ τῶν ἁγ. ἀπ. ναοῦ ἔ. ὁ β. ἐπ. ὁ. τῆς π. ἄ. γ. Θ. Vat. Τούτῳ τῷ ἔται
(?) — πλ. τῶν ἁγ. ἀπ. ἐξωνησάμενος ὁ Δ. ὁ β. κτίζει ἐκ. Sym. 5. — ὁ. ὁ β. Λέων ed. ὁ β. οἰκ. Leo.
³⁷ περικαλλῆ Leo, Sym. — ³⁸ εἰς ὄνομα Θεοφανῶ τῆς πρώτης ἄ. γ. καὶ κατατίθησι καὶ ταύτην ἐκεῖ
Sym. ³⁹ Θεοφανοῦς Leo, Vat. ⁴⁰ 899. ⁴¹ Ἐ. δὲ καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Λαζάρου ἔ. ἔγγιστα τῶν λεγομένων
Τόπων, καὶ μ. ἀνδρῶν ἔ. ἐν αὐτῇ κατασκευάζει Vat. Τῷ ἰγ' αὐτοῦ ἔται κτίζει ὁ βασιλεὺς εἰς τ. λ. Τ. ναὸν
ἄ. Α. καὶ κατασκευάζει μ. ἄ. ἔ. Sym. ⁴² ἐν ᾧ καὶ Sym. ⁴³ ἐκ K. et ὑπὸ Ἐ. om. Leo, Sym. Vat.
— ἀνακ. om. Sym. ⁴⁴ ποιήσας — ἐκκλησίας om. Vat. Sym. ⁴⁵ Τούτῳ τῷ καιρῷ παραδίδοται T. τοῖς
Ἀγαρηνοῖς Sym. Τοῦ δὲ στ. ἐν τοῖς τ. τ. ἔ. ἔργοις ἄ. τὸ ἐν Σ. T. π. καὶ πολὺς τῶν Ῥωμαίων φόνος
ἐγένετο Vat. ⁴⁶ τῇ Στουδίῳ om. Vat. Sym. ⁴⁷ Καραμάλλου cod. ⁴⁸ παρ. cod. παρὰ τε τοῦ β. ed.
Leo. — ἐλεγχθέντ. cod. ἐλεγχθέντων ed. Leo. — ⁴⁹ προδὸτ. cod. προδοτῶν ed. Leo. ⁵⁰ τυφθ. — ἀπ.
om. ed. — καὶ ἀποκαρτέας Leo.

pluribus ex ea captivis asportatis, occupata est.

θόντες ἀπακάρησαν) μοναχοί, ὁ μὲν Καράμαλος εἰς τὰ Πικριδίου, ὁ δὲ Εὐστάθιος εἰς τὰ ὅ Στουδίου. ὁ Παρελήφθη δὲ καὶ ὁ Δῆμος ἡ νῆσος ἐπὶ τῶν (192^b) Ἀγαρηῶν ἀλμαλωσίαν πολλὴν πεποιηκότων.

Mesopentecostes vero solemnibus imperatore Leone ad Sanctum Mocium, aula comitante, progresso, et ad altare ingressum celebrante, jamque solæ proximo, egressus quidam ex ambone fustem robustum et pinguem in ejus caput impexit, ac nisi fustis impetus obvio multifido candelabro retardatus et impeditus fuisset, eum statim de medio tulisset. Sanguine autem ex imperatoris capite largiter fluente, tumultus et procerum fuga exorta est, plurimique in ea perierunt. Alexander autem ejus frater ingressum celebraturus non advenit, morbum prætexens : ex quo insidiarum hujusmodi auctorem eum existisse suspicio nata est. Samsuas pariter aberat : imo Zoem in palatium conducturus discesserat ut imperatori conjungeretur. Apprehensus igitur qui percusserat imperatorem, et examinatus, poenas plurimas et tormenta in dies aliquot prolata sustinuit, et ut nullum conjunctionis participem confessus est, manibus et pedibus demum præcisatis, ad Circi metam combustus est : et ex tunc processus istiusmodi abrogata est solemnitas.

Aliquo deinde tempore interjecto Marcus, ejusdem ecclesiae sapientissimus oeconomus, qui magni Sabbati tetraodium hymnum a domino Cosma inceptum perfecit, memens eum imperatore accumulans, ne solemnitatem imminueret, rogabat. Imperatore renuente, ait Marcus : « A propheta Davide hoc te, domine, passurum prædictum erat; prævultavi enim : « Quanta malignatus est inimicus in sancto tuo : » et : « Gloriat sunt qui oderunt te in medio solemnitatis. » Ex hoc vero temporis momento annos adhuc decem te, domine, imperium tenere necesse est : » quod ita contigit :

(27) Ἐν τῇ προελύσει δὲ τῆς μεσοπεντηκοστῆς τοῦ βασιλέως Λέοντος ἀπελθόντος εἰς τὸν Ἅγιον Μώκιον καὶ εἰσοδεύοντος, ὅτε ἦλθε πλησίον τῆς σῶλας, ἐξελθὼν τις ἐκ τοῦ ἀμβωνος δέωκεν αὐτῷ κατὰ κεφαλῆς μετὰ ῥάβδου ἰσχυρᾶς καὶ παχείας· καὶ εἰ μὴ (ἡ) φορὰ τῆς ῥάβδου εἰς πολυκάνδηλον ἐμποδισθεῖσα διεχαινώθη, παρευθὺ ἂν τοῦτον ἀπήλλαξε τοῦ ζῆν. Τοῦ δὲ αἵματος σφοδρῶς καταρρέοντος ἐκ τῆς τοῦ βασιλέως κεφαλῆς, ταραχὴ (τε) καὶ φυγὴ τῶν ἀρχόντων γέγονε, καὶ πολλοὶ ἐν ταύτῃ ἀπέωλοντο. Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος προφασίσασα νοσηλεύεσθαι, καὶ οὐ κατήλθεν ἐν τῇ εἰσόδῳ ὡς ἐκ τούτου ὑποπτον αὐτὸν γενέσθαι τὴν τοιαύτην ἐπιβουλήν κατασκευάσαι (οὕτε ὁ Σαμμωνᾶς παρῆν ἐκεῖ, ἀλλ' ἦν ἀπελθὼν ἀγαγεῖν Ζωὴν ἐν τῷ παλατίῳ πρὸς τὸ συνεῖναι τῷ βασιλεῖ.) Κρατηθέντος δὲ τοῦ δόντος τὸν βασιλεῖα (καὶ ἐξετασθέντος) καὶ πολλὰς βασάνους καὶ τιμωρίας ὑπομεμενηκότος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἐπεὶ μηδὲνα καθωμολόγει, τέλος ἐκκοπιεῖς αὐτοῦ χειρᾶς καὶ πόδας ἐκάη ἐν τῇ τοῦ ἱππικοῦ σφενδόνῃ· καὶ ἔκτοτε ἐξεκόπη ἡ τοιαύτη προελύσεις.

(28) Μετὰ δὲ τινα καιρὸν ἀνῆλθε Μάρκος ὁ σφώτατος οἰκονόμος τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, ὃς ἦν ἀναπληρώσας τοῦ μεγάλου Σαββάτου (τῶ) τετραπέδιον τοῦ κυροῦ ὁ Κοσμᾶ, καὶ ἐν τῇ τραπέζῃ τῷ βασιλεῖ συνεσιώμενος, ἐξελιπάρει τὸν βασιλεῖα μὴ ἐκκοπῆναι τὴν ἑορτήν. Τοῦ δὲ βασιλέως ἀπαναινομένου, ἔφη ὁ Μάρκος ὅτι προγεγραμμένον ἦν παρὰ τοῦ προφήτου Δαυὶδ τὸ παθεῖν σε (τοῦτο, δέσποτα)· προσεφίτευσεν γὰρ εἰπὼν· Ὅσα ἐπονηρεύσατο ὁ ἐχθρὸς ἐν τῷ ἁγίῳ σου· καὶ Ἐνεκαυχῆσαντο οἱ μισοῦντές σε ἐν μέσῳ τῆς ἑορτῆς σου. Καὶ δεῖ σε, ὦ δέσποτα, ἀπὸ τοῦ νῦν κρατεῖσθαι τὴν βασι-

Variae lectiones et notæ.

ὅτι τὴν μόνην τοῦ Leo. — ἸΚατεγράθη δὲ καὶ Α. ὑπὸ τῶν Ἀγ. καὶ πλείστοις ἡχμαλωτισθὴ ναὸς Vat. 900. ἡ Leo. Τῷ ἰε' ἔπει π. ἡ ν. Α. Sym. 10. πεποιηκότες εἰ. 902. Περὶ τοῦ γενομένου ἐν τῷ ἁγίῳ Μωκίῳ εἰς Λέοντα τὸν βασιλεῖα cod. Περὶ Μάρκου μοναχοῦ Par. 1706. Περὶ τοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ Μωκίῳ πραχθέντος τῆς ἡμέρας τῆς Μεσοπεντηκοστῆς. Προέλευσιν δὲ τοῦ β. πεποιηκότος τῆς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς εἰς Vat. Τῷ ἰε' ἔπει ἐν τῇ πρ. τῆς ν' τοῦ β. εἰς τὸν δ. M. Sym. 41. ἀνελθ. ed. ὅτι πρῶτον φασὶν Ἡρακλεῖος εἶναι ναὸν Sym. — ἐν τῷ εἰσοδεῖν αὐτὸν Vat. 900. ἐπει πλ. τῆς σ. ἦλθε Sym. καὶ πλ. τῶν ἁγίων γενέσθαι θυρῶν Vat. — ἐκπεπληρωθῆς τις τοῦ δ. Vat. ῥάβδῳ παχείᾳ καὶ ἰσχυρᾷ τούτου (τούτου) ἔπαισε κ. x. Vat. — ἐδ. Sym. καὶ δὴ ἂν ἐθανάτωσε π. εἰ μὴ προνοῖα τιλὸς τῆς ρ. ἀκρον ἐπὶ πολυκάνδηλῳ προσκεκορυφῶς τῆς βίβλου μικρὸν ἀνεσχέθη φορᾶς Vat. — ἡ om. P. — εἰς π. ἡ ῥάβδος ἐνεποδίσθη Sym. τῷ ζῆν αὐτὸν ἀπ. Sym. ὅτι σφ. ἐκ τῆς τοῦ β. κ. κεφ. τ. τε καὶ φ. τῶν δ. ἐγένετο Vat. — 16. τε om. Sym. καὶ π. ἐν τ. δ. om. Vat. Sym. — Δὲ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀλ. νόσον προφασισαμένου καὶ ἐν τῇ εἰ μὴ κατελθόντος, ὑπόληψις γέγονε τὴν τ. εἰ αὐτὸν κατεργάσασθαι Sym. νόσον προφασισαμένου οὐ Vat. ὅτι πεπληρωθῆναι α. τὴν τ. εἰ κατεργάσασθαι Vat. ὅτι βασιλεῖ om. Sym. Vat. — Kr. τοῦ Sym. ὅτι τὸν β. πλῆξας κατασχεθεὶς καὶ π. Vat. τῷ βασιλεῖ Sym. — καὶ ἐξ. om. Sym. ὅτι ὑπομεμνηκῶς ἐπει Vat. — συνεῖναι Vat. καθωμολόγησεν, ἐκκοπιεῖται χ. καὶ π. καὶ ἐν τῷ σφενδόνι τοῦ ἱ. καίεται· ἐκ τ. οὖν Sym. χ. καὶ π. ἐν τῇ τοῦ ἱ. σφ. ἐκ. ἐκτ. δὲ ἡ τ. εἰ. πρ. Vat. Περὶ Μάρκου τοῦ ἀποπληρώσαντος τοῦ μεγάλου Σαββάτου τὸ τετραπέδιον cod. (sic) Καὶ μ. τ. Sym. 11. — M. ὁ σ. μοναχὸς, ὁ ὡν τῆς δ. εἰ. δ. καὶ ἐν μεγάλῳ Σαββάτῳ τ. τοῦ μεγάλου K. ἀνεπλήρωσεν, ἐν Vat. — φιλοσοφ. Leo. τὸ τετραπέδιον τοῦ κ. K. τῆς μεγάλῃς ἑβδομάδος ἦτοί τοῦ μ. σ. πρὸς τὸν β. καὶ σ. αὐτῷ Sym. — τὸ om. Leo. ὅτι κυρίου ed. Leo. ἐν τῇ πρ. τῷ β. σ. ἐλ. τοῦτω μὴ τὴν τοιαύτην ἐ. προέλευσιν Vat. Καὶ τοῦ Leo. Sym. ὅτι M. ἔφη Vat. — προεῖρηται τ. π. τοῦ Δ. Sym. τ. σε καθωποστῆναι Vat. — τ. om. ed. προεῖρηκε γὰρ εἰ Vat. — φησὶ γὰρ Sym. — ἐπονηρεύθη Leo. — ἐπὶ Sym. Ps. LXXIV. 34 τοῖς ἁγίοις. ἔκαυχ. Vat. δεῖ οὖν σε, δ. ἀπὸ τοῦ νῦν εἰ τὴν β. καταρχειν Vat. — ἀπὸ τοῦ νῦν, ὦ δ. Leo.

λειαν ⁹⁹ ἔτη ε' , ὁ δὲ καὶ γέγονε τῇ γὰρ αὐτῇ A
ἡμέρᾳ ἐν ἣ καὶ ἔλαθεν, ἐν αὐτῇ ⁹⁹ καὶ τελευτᾷ.

⁹⁹ (29) ⁹⁹ Ἦν δὲ Ζωή, (ἡ) τετάρτη γυνὴ τοῦ βασι-
λέως ⁹⁹, ἀσταπτος ⁹⁹. ⁹⁹ Τοῦ δὲ βασιλέως ⁹⁹ πρόκεν-
σον ποιησαμένου εἰς τὸ 783 ἐμπόριον τοῦ Βουτίου
⁹⁹ πρὸς τὸ ἐγκαινίσαι τὴν μονὴν Χριστοφόρου ⁹⁹ πρω-
τοβουσιάρχου αὐτοῦ, ἦλθεν ἀγγελία, ὡς εἶτι (ὁ) ⁹⁹
στόλος τῶν Σαρρακηνῶν ἄμα τῷ Τριπολίτῃ ἀνέρ-
χεται· κατὰ ⁹⁹ Κωνσταντινουπόλεως ⁹⁹. Ἀποστέλλει
οὖν ὁ βασιλεὺς Εὐστάθιον δρουγγάριον ⁹⁹ τοῦ πλοῦμου
μετὰ παντὸς τοῦ στόλου (καὶ ⁹⁹ τῶν στρατηγῶν) κατὰ
τοῦ Τριπολίτου, οἱ ⁹⁹ μὴ δυνηθέντες ἀντιπαρατάξα-
σθαι, ⁹⁹ ἀπεστράφησαν κενοί.

(30) ⁹⁹ Ἦλθε δὲ ὀπισθεν αὐτῶν ὁ Τριπολίτης καὶ
εἰσῆλθεν ἐνδοθεν τῆς Ἀδύου μέχρι ⁹⁹ Παρίου. Τοῦτο
⁹⁹ μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν μεγάλῃ ἀθυμίᾳ καὶ περιστάσει B
γένετο καὶ ἀποστέλλει Ἰμέριον ⁹⁹ πρωτασηκρήτιν
κεφαλὴν τοῦ στόλου κατὰ τοῦ Τριπολίτου, μὴ τολ-
μῶντα κἄν ὄλως πλησιάσαι τῷ στόλῳ 784 τῶν
Ἀγαρηνῶν ⁹⁹. Τοῖς δὲ τοῦ Θεοῦ κρίμασι ἀντεστρά-
φη ὁ αὐτὸς Ἄλεων ⁹⁹ ὁ Τριπολίτης, καὶ ἀπῆλθεν ἐν
Θεσσαλονικίᾳ, καὶ ταύτην ἐπολιόρηκε καὶ παρέλαθεν
ἄμα τῷ στρατηγῷ αὐτῶν ⁹⁹ Ἄλεων τῷ Χατζιλακίῳ

eo namque die, quo plagam accepit, eodem pariter
oblit.

Zoe vero, quarta imperatoris conjux, nondum
imperii corona redimita fuerat. Imperatore ad
Botli portum, ut monasterii a Christophoro proto-
vestiario constructi dedicationem celebraret, so-
lemnem processum et comitatum ducente; Agare-
norum classem una cum Tripollita adversus Cons-
tantinopolim accedere nuntius significavit: quare
classis drungarium Eustathium cum navaliibus
copiis ducebisque imperator amandat, qui eas
vires adversas opponere non valuisse, infecta te-
domum redierunt.

Venit autem post illos Tripollita et ultra Aby-
dum ad Parium usque penetravit. Quo cognito
imperator magno mœnore affectus Himerium a se-
cretis præcipuum classis exercitum adversus Tri-
politam delegat: sed neque ipse ad Agarenorum
classem accedere ausus est. Secreto vero Dei ju-
dicio Leo Tripollita faciem vertit, et Thessalonicam
versus abiit, obsessamque una cum civitatis duce
Leone Chatzillcio, plurima strage edita, captivi-
que adductis in potestatem accepit. Rodophylles

Variae lectiones et notæ.

⁹⁹ τ. β' col. τῆς βασιλείας Sym. — ⁹⁹ ἐν ταύτῃ τ. Leo, τῇ ἀ. καὶ τ. Sym. ⁹⁹ 903. ⁹⁹ Τῷ ε' ἔτι
ἠγάγετο ὁ βασιλεὺς καὶ τετάρτην γυναῖκα Ζωὴν ὀνομαζομένην Καρβουνοφίαν Sym. 12. — ἡ om. Ven.
— τοῦ β. γ. ἐν τῷ π. μετὰ ἡτοῦ β. ἀσταφῆς Vat. ⁹⁹ ἡ Καρβουνοφίς Ven. ⁹⁹ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ
βασιλέως Ven. ⁹⁹ 903. ⁹⁹ Περὶ τοῦ Τριπολίτου Ἀγαρηνοῦ καὶ τοῦ στόλου αὐτοῦ καὶ ὅπως τὴν
Θεσσαλονικίαν κατέσχευε. Τῶν δὲ Βουλγαρικῶν ἡφθῶν Ῥωμαίους ἐπιτριβόντων, οἱ εἰς Ἀγαρ μα-
θόντες τοῦτο, στόλον ἐξήσσαν ναύμαχον, ἐπιστήσαντες στρατηγὸν Τριπολίτην Ἄλεοντα, Ἀττάλου μὲν ἐξωρ-
μημένον τῆς πόλεως, τῆς δὲ Χριστιανῶν εὐσεβείας ἀποστήσαντα. Καὶ Τρίπολις μὲν κατωνόμασται ἢ
κατὰ Φοινίκην τρισὶ διαιρεθεῖσα ταί: γενεταίς ἐξ Ἀραβίων καὶ Τυρίων καὶ Σιδωνίων ἀποίκων. Τοῦ δὲ β.
ἐξεληθόντος ἐν τῷ τῶν Β. ἐμπορίῳ Vat. Πρ. δὲ τοῦ β. π. Ven. Τῷ ιη' ἔτι ἀνερχ. κ. τῆς πόλεως ὁ στ.
τῶν Ἀγ. ἄμα τῷ Τρ. Τριπολίται δὲ ἐκλ. et cætera etymologica, 'ex. gr. de Russorum nomine, quæ nec
a Vaticano cod. nec a cæteris Georgii continuatoribus repetita sunt, in solo Sym. edito c. 13 invenienda.
⁹⁹ τῶν Βωτίου Leo. — ἀνακαινίσαι Ven. — τὴν μ. ἐγκ. τοῦ πρ. ἀ. Χρ. ἢ ἀγ. αὐτῆ κατέλαβεν ὡς ὁ
Τριπολίτης ἄμα τῷ στόλῳ τῶν Ἀγαρηνῶν κατὰ Κ. Π. ἀν. Vat. — τοῦ πρ. ἀ. Χρ. Ven. Vat. ⁹⁹ τοῦ ed.
⁹⁹ ὁ om. Ven. — Ἀγαρ. ed. Sym. Leo, Ven. — ἀνέρχονται Leo. ⁹⁹ τῆς Ven. ⁹⁹ Κωνσταντινουπόλιν
Leo. ⁹⁹ τὸν τοῦ π. τρινηκῆτα δ. Vat. — τῶν πλοῦμων Ven. Leo, Sym. 14. — παρόντος τοῦ στ. Sym.
τοῦ στ. παντὸς Vat. τοῦ om. ed. ⁹⁹ καὶ τῶν στρατιωτῶν Sym. om. Vat. — κατ' αὐτοῦ Sym. — δὲ μὴ
δυνηθεὶς ἀντίτ. τούτῳ, ἀπεστράφη κενός Vat. ⁹⁹ καὶ Sym. ⁹⁹ ἀντεστρ. Ven. — κενός Leo. ⁹⁹ Κάτοπον
δὲ ἀ. ὁ Τρ. ἐλθὼν ἐντὸς Ἀ. εἰσελήλυθε καὶ μ. Π. Vat. Ἡ. οὖν ὁ Τρ. ed. Ἡ. ὅπ. ἀ. ὁ Τρ. Ven. Ἡ. δὲ ἐμ-
προσθεν ἀ. καὶ ἰ. μ. Παρταῶν Leo. Ἐλθόντων δὲ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐν Ἀδύῳ — φορηθέντες τὸ σεσὼν, οἷα
τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ — τὴν Θεσσαλονικίαν — πορθοῦσι Sym. 14. ⁹⁹ καὶ Ven. ⁹⁹ τ. τῷ βασιλεῖ ἀγγελθὲν
εἰς μεγάλην αὐτὸν ἀθυμίαν καὶ ἀμυχανίαν περιέστησεν Vat. ⁹⁹ Ἡμερῶν οὖν πρωτοασηκρήτης τὴν ναυ-
τικὴν δύναμιν ἐγγειρίσας κ. τοῦ Τ. ἀπέστειλεν, ὡς Ἀδύον διελθὼν, τὴν καθ' Ἑλλησποντον, ἢν Μιλησίων
κατώκησαν ἄποικοι, Ἑλλησποντον τὸν ἀπὸ Ἑλλῆς τῆς Φορξίου ἀδελφῆς τῷ ἐκεῖσε πηλάγει διαρβήσεις
οὕτως ἀγραιομένον, καὶ Αἰγαίον πηλάγος, ὃ τὴν κλῆσιν ἀπέληφεν ἀπὸ τῆς τῶν ὕδατων φορᾶς ἐσομένην
(αἰσούσης Sym.) κατὰ τρόπον αἰγῶς, ἐξῆς δὲ προσωρικῶς στροβίλῳ τῇ κατὰ Κιβύρραν — καὶ Στροβί-
λος μὲν ἀπὸ τῆς τοπικῆς θέσεως, Κιβύρρα δὲ ἀπὸ (ὡπὸ Sym.) Κιβύρρου ἀδελφοῦ καὶ Λαμψάκου (Λάμψα-
κος Sym.) ἀπὸ φωτὸς λάμψεως ὀνομασμένη, ὅπερ (ἐν Sym.) νυκτὶ Φωκαίων (Φωκίων Sym.) θεμελιούντων
ταύτην (καὶ Sym.) εὐξαμένον θεοῖν ἐπέλαμψεν, καὶ ἡ τῶν θεμελίων βάσις καὶ (om. καὶ Sym.) καλῶς
κεκραταίωτο (κεκραταίωται Sym.). Μετὰ ταῦτα τῇ Ἰμβρῳ διεληλυθὺς, ἦτις ἀπὸ Ἰμβρου κέκληται υἱοῦ
Ἀνδρου (Ἀνθῖος Sym.).

Ὁ δὲ γενετῆς Στάφυλος Διονύσου ἐμίτατος ἔγγονος (υἱός Sym.), Σαμοθράκην δὲ διαβῆς καὶ τῇ Θράκῃ προ-
πέλασας, ἦν Χρυσῆν οἱ πρὶν διεφημίζοντο (quod Sym. ad Thasum refert), Σαμοθράκην δὲ ἐν (τῇ Sym.) Θράκῃ
Χερρόνησον, τὴν προτέραν Θηριούσαν, διὰ τὸ θηρίων πεπληρωσθαι (καὶ Sym.) ἱερὰν Νυμφῶν οὖσαν, μετέ-
πειτα (δὲ Sym.) τοῦ βουὶ συμβραγέντος εἰς νῆσον ευστήναι (συνέστη Sym.) καὶ ὑπὸ Σαμίων μετόικων ἐν κατασχέ-
σει γενέσθαι καὶ (γενομένην Sym.) Σαμοθράκην κληθῆναι (Σαμοθράκη μετωνομάσθη Sym.), τοὺς πολεμίους
κατέλαβε, πλὴν οὐδὲ πλ. τούτων τῷ στ. τετόλμηκεν Vat. — τολμῶντ. cod. τολμῶντες Ven. τολμῶντων
Leo, ed. — μηδ' ὄλως Leo, om. Ven. — τοῦ στόλου Ven. ⁹⁹ Ἀδύορμητος δὲ ὁ Τρ. Θεοῦ τούτου ἀπελαθ-
νοντος, ἀνε. καὶ ἐν Θ. καταλαβὼν ταύτην ἐπ. κατασχὼν καὶ Ἄλεοντα τὸν ταύτης στρατηγὸν, ὃ Χατζιλακίος
ἰππῶμον, σφ. δὲ π. καὶ χύσιν αἱμάτων εἰργάσατο Vat. Ἐλθόντων δὲ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐν Ἀδύῳ ἠρώτη-
σαν τοὺς ἀπάγοντας αὐτοὺς εἶτι Πάλεον ταύτην τὴν ὁδὸν θέλομεν ὑποστράψαι ἢ ἔχομεν ἄλλην εἰ: ἥς ἀπέλω-
μον εἰς τὰ οἰκίαι: Τῶν δὲ εἰπόντων εἶτι Διὰ ταύτην βουλόμεθα ὑποστράψαι, φορηθέντες τὸ σεσὼν τῆς
ὁδοῦ, οἷα τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ, εὐθύς ὑποστρέψουσι, καὶ τὴν Θεσσαλονικίαν καταλαβόντες πορθοῦσιν αὐτήν
καὶ π. σφ. καὶ ἀ. ποιοῦσι Sym. = Com. 20. ⁹⁹ Ἄλεων ὁ om. Ven. ⁹⁹ αὐτοῦ Ven. om. — Χατζιλακ-

autem quidam cubicularius ob necessitatem quam-
piam delatis secum auri libris centum Siciliam
missus fuerat : per viam vero fortuita ægritudine
corruptus balnearum commoditate usus, et vires
recepturus, Thessalonicam diverterat : qui etiam
a Leone captus multisque excruciatu tormentis
mortuus est. Porro Simeon, secretariorum prin-
ceps, qui deinde patricius, et una a secretis primus
existit, iter agens prædictum aurum et munera
per viam a Rodophylle relicta, penes se receperat.
Tripolitæ vero Thessalonicensem urbem evellere
cogitanti significat Simeon, ut aurum accipiat, et
urbem liberet. Eo persuaso, et fide data de auro
Tripolitæ dando, deque urbe salvanda convenit :
quod ita præstitum est.

Samonas autem, monasterii cui nomen Spira ad
Damatrym extructi visitandi prætextu, divitiis
et equis propriis secum abductis, fuga usus est,
et equis publicis omnibus poplitum nervos suc-
cidit. Eo cognito, imperator Basilium Camaterum
hetæriarcham et Georgium Crinitem fugientem in-
secuturos et apprehensuros misit. Samonam vero
Alym fluvium trajicere paratum Nicephorus drun-
garius nomine Caminas deprehendit, nec trans-
meare permisit. Samonas multa licet pollicitus,
cum virum movere non posset, ad pretiosam Siri-
ehorum crucem confugit, fidei, quam ad ipsam
habebat, gratia se venisse simulans. His ita gestis,
Constantinus ducis filius prospere advenit, et eo
secum assumpto, in urbem reduxit : quem impe-
rator in Bardæ Cæsaris æde custodiri iussit. Porro
Constantinum ducis filium de eo interrogavit :
agnitioque ejus vero in Syriam recessu, ne hoc co-

A (και) ποιήσας πολλὴν σφαγὴν καὶ αἰχμαλωσίαν. ¹⁶
Ῥοδοφύλλης δὲ τις κουβικουλᾶριος ἦν ¹⁷ ἀπο-
σταλαὶς ἐν Σικελίᾳ διὰ χρεῖαν τινὰ, ἔχων μεθ'
ἑαυτοῦ χρυσοῦ λίτρας ρ'. ¹⁸ Νοσήσας δὲ κατὰ
τύχην ἐν τῇ ὁδῷ, εἰσῆλθεν ἐν Θεσσαλονικῇ πρὸς
τὸ λούσασθαι καὶ ἀνακτῆσθαι ¹⁹ ἑαυτὸν, (καὶ)
ἐκρατήθη παρὰ Λέοντος. Διερχόμενος δὲ Συμῶν ²⁰
ἀσηκρῆτις, ὁ μετὰ ταῦτα γεγωνὸς **785** πατρικίος
καὶ πρωτασηκρῆτις, ἀνελάβετο ²¹ τὸ τε χρυσοῖον καὶ
τὰ δῶρα, ἅπερ εἶσεν ὁ ²² Ῥοδοφύλλης (1935) ἐν
τῇ ὁδῷ, καὶ πολλὰ βασανισθεὶς ἐτελεύτησε. Τοῦ δὲ
Τριπολίτου βουλομένου τὴν πόλιν κατατρέφαι ²³,
μαθὼν Συμῶν δηλοῖ αὐτῷ λαβεῖν χρυσοῖον καὶ ταύ-
την εἶσαι. ²⁴ ὁ δὲ καὶ γέγονε ²⁵.

B ²⁶ (31) ²⁷ Σαμωνᾶς δὲ προφασισάμενος ἐπὶ τὴν
μονὴν αὐτοῦ τὰ Σπειρὰ ²⁸ ἐξελθεῖν ²⁹, τὴν ἐν τῷ
Δαματρῷ οὔσαν, φυγῇ ἐχρήσατο ἅμα χρήμασι καὶ
ἵπποις αὐτοῦ ³⁰, τοὺς ἵππους τοὺς δημοσίους κατὰ
ἀλλαγὴν ἀγκυλοκοπῶν. ³¹ Τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς
ἀποπέμψαι ἐπισθεν αὐτοῦ Βασίλειον ἑταιριάρχην τὸν
Καματηρὸν καὶ Γεώργιον τὸν Κρινίτην, τοῦ κατα-
λαβεῖν αὐτόν. Τοῦ δὲ Σαμωνᾶ τὸν Ἄλυν βουλομένου
διαπερᾶσαι, κατέλαβεν ³² αὐτὸν Νικηφόρος δρουγ-
γᾶριος ³³ ὁ λεγόμενος Καμινᾶς, οὐκ ἔων αὐτὸν
διαπερᾶσαι. Ἐπεὶ ³⁴ δὲ πολλὰ ὁ Σαμωνᾶς ὑποσχέιτο
καὶ οὐκ ἐπίθε, προσέφυγεν εἰς τὸ Σ. ριχὰ εἰς τὸν
τίμιον σταυρὸν προφασισάμενος ὡς ³⁵ **786** διὰ
πίστιν τοῦ σταυροῦ ἐλήλυθεν ³⁶. Καταλαβὼν οὖν
Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ Δουκῆ, καὶ τοῦτον ἀναλαβόμε-
νος, ὑπέστρεψεν ἐν τῇ πόλει. Προστάξας ³⁷ δὲ ὁ
βασιλεὺς αὐτὸν μὴ φυλάττεσθαι ἐν τῇ οἰκίᾳ Βάρδα
τοῦ Καίσαρος, ἠρώτησε δὲ Κωνσταντῖνον ³⁸ τοῦ

Variæ lectiones et notæ.

πῶ Leo. Χατζαζήλαχη Ven. — καὶ om. Ven. Ῥοδόφυλις Leo, Ῥοδόφυλλος Ven. Ῥοδοφᾶλης Vat. Ῥοδο-
φύλλιος Sym. ¹⁶ Βουλομένων δὲ αὐτῶν καὶ τὴν π. κ. Σ. ὁ πρωτασ. εὐρεθεὶς λαβὼν Ῥοδοφυλλίου τοῦ
ἀποσταλέντος πρὸς τοὺς Φράγγους μετὰ κανισκίου χρυσοῦ λίτρας ρ'. Sym. ¹⁷ ἦν ἀπ. διὰ τ. χ. Ven.
ἔτυχε ἐν Σ. διὰ τ. χ. ἀπ. Vat. ¹⁸ ἔπιπερόμενος ρ' Vat. ¹⁹ Νόσας δὲ περιπεσὼν ἐν Θ. ἔ. ὡς τε λ.
καὶ ἀπολαῦσαι ἀνάσσει. Τοῦτον ὁ Τριπολίτης κατασχὼν καὶ μαθὼν ὡς χρυσοῖον ἐπιφέρειται, π. βασανιστὰς
ἀπέκτεινε μὴ δὲ ἔχειν διατετινόμενον ἔτυχε γὰρ τοῦτο ἐν τῇ ὁδῷ ἀπολιπὼν, ἅπερ Σ. ἀσ. δ. ἀνείλετο, δς μ.
τ. π. καὶ πρ. ἐγ. Vat. ¹⁷ ἔ. ἐκρ. ed. — διερχόμενος δὲ ed. ¹⁸ Σ. πρωτασ. Leo, Σ. ἀσυκρῆτις Ven.
²⁰ ἀνέλαβέ τε τὸ Ven. ²⁰ ὁ om. Ven. — ὁδῷ διὰ πολλῆς β. Ven. ²¹ κατ. τὴν π. βουληθέντος, δ. ἀ. Σ.
χρ. λ. καὶ τ. ἀφείναι δ καὶ γ. Vat. — αὐτὸν λ. χ. μ. ὁ Σ. δ. Leo, μ. δὲ Σ. δ. αὐτὸν λ. χ. Ven. ²² Συμῶν
cod. ²³ ὃν καὶ πείσας καὶ λαβὼν λόγον συνεφώνησε δοῦναι χρυσοῖον τῷ Τριπολίτῃ τοῦ τὴν πόλιν εἶσαι
Leo, ex homoioteleuto om. Sym. Ὅς καὶ δέδωκε τό τε χ. καὶ τὸ κανισκίον τοῖς Σαρακηνοῖς, καὶ εἶσας τὴν
πόλιν καὶ τὰ τεῖχη Sym. Ὅπισθόρμητος οὖν πάλιν ὁ τῶν Σαρακηνῶν στόλος ἀπῆει. Ὁ δὲ Ἡμέριος ταῦτα
διεγνωκὸς πρὸς τὴν κατ' αὐτὸν διανίσταται δίωξιν ὅτι δὲ τῇ Κρήτῃ προσβάλλουσι καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ
ἀπόμοιραν τῆς λείας ἀπένεμαν, οἱ κἀκεῖθεν τῇ πατριδί παλινοστήσαντες ἀπρακτεῖν κατὰ Λήμων ἐώσιν
τὸν Ἡμέριον Vat. adjungens e Conti. 22 : Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔσχε — (om. πατρικίον — ἐκπεφώνηται εἰ καὶ
ἔτρεπεν) — πολλαῖς βωμολοκούμενος, ἔχων καὶ Ἄ. τὸν ἐκ Δ. καὶ αὐτὸς καὶ αὐτῆς μετὰ τούτου (sic) τε
τῆς στρατηγεσίας ἐπιλημμένος καὶ πατρικίος ἐνεμεμνυμένος, ὃν τοσοῦτον οἱ Ἀγ. ἐδ. — ὄνομα πρὸς
ἐκδειμᾶτων ἐν τούτοις ἅπασι λ. ²⁴ 905. ²⁵ Περὶ τῆς εἰς Συρίαν φυγῆς Σαμωνᾶ καὶ τῆς κατασχέσεως
αὐτοῦ Vat. — Τῷ ἰθ' ἔτει αὐτοῦ τοῦ Σ. φυγῇ πρὸς Συρίαν χρησαμένου, ἐπεὶ κατεδιώκον αὐτὸν ἐπισθεν
Sym. 15. — ἐν τῇ μονῇ ἀ. ἢ ἐπώνυμον Vat. = Conti. 20. ²⁶ Σπειρὰ cod. ut Leo. ²⁷ διελθεῖν Ven. —
τὴν om. Vat. — Δαματρὶ ed. ²⁸ δ. 1. τοὺς ἐν ἐκάστῳ σταθμῷ ἀγ. Vat. ²⁹ Ἄπ. οὖν ὁ β. ὅπ. ἀ. τοῦ
καταδιώξαι ἀ. Β. ἐτ. τὸν Κ. καὶ τὸν Κρ. τὸν Γ. Vat. ³⁰ ἦλθε δὲ καὶ εἰς τὸν Ἄ. συναντᾶ αὐτῷ Ν. ὁρ. ὁ
Καμυτῆς μὴ ἔων ἀ. δ. Sym. Ἐπεὶ δὲ τὸν Ἄ. ὁ Σαμωνᾶς ἔμελλε διαπερᾶν Vat. ³¹ ὁρ. ὁ Κ. καὶ κατέσχε
Leo. ³² ἐπεὶ δὲ ὁ Σ. π. ὑπ. ed. ὁ δὲ π. τοῦτον ἰκέτευε καὶ ὑπ. δοῦναι Vat. Προσφύγει ἐν τῷ τιμίῳ
σταυρῷ τοῦ Σηριχᾶ Sym. ³³ ὡς δὲ οὐκ ἐπειθεν, εἰς τὸν ἐν τῷ Σ. καταφεύγει σ. Vat. ³⁴ εὐχῆς δὲθεν
χάριν ἐληλυθέναι πρ. Vat. οὖν ὁ Κ. ὁ τοῦ Ἀνδρωνίκου τοῦ Δ. υἱὸς καὶ τ. ἀναλαβὼν ἐν τῇ π. ὑπ. Vat. πρ.
εὐχῆς χάριν ἐκείσε ἐληλυθέναι Ἄναλ. οὖν τ. ὁ τοῦ Δ. Κ. Sym. ³⁵ Προστάσσει οὖν ὁ β. φ. ἀ. ἐν τῇ οἰ.
Β. τοῦ Κ. ἐπεὶ δὲ ἡ, ὁ β. ἀποσυνοψιθῆναι τὸν Σ. παρήγγειλε τῷ Δουκί — συγλήτου ὅτι ἐπὶ Συρίαν ἐφυ-
γεν ὁ Σ. ἀλλ' Sym. — ἐν τῇ τοῦ Κ. Β. ὁ φ. Vat. ³⁶ Κ. εἰ ἀληθῶς ἐν Σ. φεύγων ἐτύγγανε καὶ μ. τοῦτε
ἀληθῆς εἶναι, παρήγγειλε Κωνσταντῖνῳ μὴ τ. ἔ. Vat. — πῶς Leo.

Δουκὸς περὶ αὐτοῦ· καὶ μαθὼν ὡς ἀληθῶς ἐν Συρίᾳ ἄ
 ἔφυγε, παρεγγύησε τῷ Δουκὶ μὴ εἰπεῖν τοῦτο ἐνώ-
 πιον τῆς συγκλήτου, ὅτε παρ' αὐτοῦ ἐρωτηθῆ ²⁷,
 ἀλλ' ὅτι δι' εὐχὴν ἀπῆλθεν ἐν τῷ Σιριχᾶ ²⁸· ἤθελε
 γὰρ ὁ βασιλεὺς συνψιθῆναι ²⁹ αὐτῷ. Προσκαλε-
 σάμενος οὖν Κωνσταντῖνον τοῦ Δουκὸς ἔμπροσθεν
 τῶν ἐν τέλει, ἔφη ³⁰ οὕτως· « Ἐχεις Θεὸν καὶ τὴν
 κεφαλὴν μου· ἔφρευεν ὁ Σαμωνᾶς ἢ οὐχί ³¹; »
 Ὁ δὲ, ὡς εἰπὼν πρότερον τῷ βασιλεὶ μὴ ὀρκισθῆναι
 καὶ τὸ καλεούμενον εἰπεῖν, ἀκούσας τοὺς ὄρκους,
 ἐξέλειπεν ἐνώπιον πάντων ³² ὅτι εἰς Συρίαν ἔφρευεν.
 Μετ' ὀργῆς δὲ τοῦ βασιλέως τοῦτον ἀποπειμαμέ-
 νου, ³³ ἐποίησε Σαμωνᾶς μῆνας ὃ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ
 Βάρδα· ἀποσυνώψισε ³⁴ δὲ ἐν τῇ ³⁵ αὐτοκρατορίᾳ
 τοῦ βασιλέως.

³⁶ (32) ³⁷ Ἐφάνη δὲ τότε καὶ ³⁸ κομήτης ³⁹ ἀστὴρ
 τὰς ἀκτῖνας ἐπὶ ἀνατολὰς ⁴⁰ πέμπων ⁴¹, φαινόμενος
 ἐν ἡμέραις καὶ νυξὶ μ'. **787** Γέγονε δὲ Σαμωνᾶς
 πατρικῖος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ φυγῆς ⁴². — « Ἐγέννησε
 δὲ υἱὸν ἀπὸ Ζωῆς τῆς ὀδοῦ τοῦ γυναικὸς ⁴³· ἔβαπτί-
 σθη δὲ τὰ Ἁγία φῶτα ὑπὸ Νικολάου πατριάρχου ἐν
 τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, δεξαμένων αὐτὸν Ἀλεξάν-
 δρου βασιλέως καὶ Σαμωνᾶ ⁴⁴ πατρικίου καὶ τῶν ἐν
 τέλει πάντων.

(35) Γέγονε δὲ καὶ ἡ Κύφη τότε ⁴⁵ γηροκομῆτον,
 διωχθεῖσων τῶν ἑταιρίδων.

⁴⁶ (34) ⁴⁷ Εὐλογήθη δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς μετὰ
 Ζωῆς μετὰ τὴν ἑορτὴν παρὰ ⁴⁸ Θεωμᾶ πρεσβυτέρου,
 δε καὶ καθηρέθη. Ἀνηγόρευσε δὲ τὴν αὐτὴν Ζωὴν ⁴⁹
 Αὐγουῤῥταν· καὶ διὰ ⁵⁰ τοῦτο τὴν βασιλεία ὁ πατριάρ-
 χης ἐκώλυσεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσελθεῖν, ὅθεν
 διήρχετο ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ μέρους μέχρι τοῦ Μητα-
 τορικίου ⁵¹, μὴδ' ὄλις εἰς τὰ κατὰ συνήθειαν διερ-
 χόμενος.

⁵² (35) ⁵³ Προεβλήθη δὲ Σαμωνᾶς παρακοιμώμενος
 διὰ τὸ εἶναι τῷ βασιλεὶ συνεργὸς πρὸς πᾶσαν πα-
 ρανομίαν καὶ κακίαν· καὶ κατὰ τῆς ἐκκλησίας
 ἤρξατο ⁵⁴ μελετᾶν· προσκαλεσάμενοι γὰρ Νικόλαον

ram senatu enuntiare, si quandoque interroga-
 retur, commendavit : ac tantum orationis ergo ad
 Siricha faciendæ discessisse affirmaret. Cupiebat
 enim imperator hominem sibi reconciliare. Con-
 stantium itaque coram proceribus advocans, ait :
 « Ita Deum capitisque mei salutem diligit : fugit
 Samonas annou ? » Ille vero, ut prius, imperatorem,
 ne adjuvaretur, rogaverat, et quæ jubebatur pro-
 miserat exsequi, juramenti vi compulsus, coram
 omnibus enuntiavit : In Syriam vere fugiebat :
 eoque tunc cum furore ab imperatore retro aman-
 dato, Samonas in Bardæ domo menses quatuor
 peregit, et annuo die quo imperator potestatem
 accepit redeunte, reconciliatus est.

B Tunc apparuit cometes radios versus orientem
 ejaculans, et dies noctesque quadraginta conspicuus
 permansit.

Post fugam Samonas patricius creatus est. E
 Zoe vero quarta conjuge Constantinum filium Leo
 suscepit, qui Luminum festo a Nicolao patriarcha
 in Magna Ecclesia, suscipientibus puerum e fonte
 Alexandro imperatore, Samona patricio, et proce-
 ribus cunctis, baptizatus est.

Tunc Cyphe ædes, meretricibus expulsis, se-
 nibus fovendis hospitium facta est.

Post festi celebrationem imperator benedictionem
 nuptialem una cum Zoe suscepit a Thoma pre-
 sbytero qui eam ob rem officio depositus est. Eam-
 dem vero Zoem Augustam declaravit imperator,
 quem eapropter ecclesiæ liminibus patriarcha pro-
 hibuit : ut exinde pariter dextera ecclesiæ parte,
 via consueta penitus relicta, ad Mitatoricium usque
 pertransiret.

Samonas deinde acubitor provecus est, quod ad
 omne facinus et pravitatem imperatori manum
 præberet auxiliarem : et adversus Ecclesiam cœpe-
 runt meditari. Vocatum quippe ad se Nicolaum

Varix lectiones et notæ.

²⁷ ἠρωτημένῳ ἀλλ' ὅτι ἐν τῷ Σ. χάριν εὐχῆς παραγένετο Vat. ²⁸ Σιρίχῳ Leo. ²⁹ ἀποσυν. Leo, συγγνώμης
 τυχεῖν τὸν Σαμωνᾶν Vat. — Ἠρώτησεν οὖν ὁ β. τὸν Κ. ἐνώπιον τῆς συγκλήτου ὁ ὡς ἔχει τὸν Θεόν Sym. — Πρ.
 δὲ τὴν σύγκλητον καὶ τὸν Κ. εἰς τὸ μέσον παραγαγὼν ὁ ἐρώτησε· πρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐμῆς κεφαλῆς, ἔφ.
 ἐν Συρίᾳ ὁ Σ. ἢ ο. Vat. ³⁰ ἔφη. Οὕτως cod. ³¹ οὗ ed. Cont. — τοὺς ὄρκους εὐλασθηδὲς· εἶπε γὰρ πρ. μὴ
 ὀρκισθῆμενος ἀλλ' οὕτως ἀπλῶς ἠρωτώμενος· μὴ τὸ δὲ ἐξείπειν, ὠμολόγησε π. ἐν Vat. — εἶπε Cont. Leo, εἰπόντος
 Sym. ³² πάντων et εἰς Σ. om. Sym. — Μετ' ὁ. οὖν τ. τοῦ β. ἀπ. Vat. — Μετ' ὁ. τ. ἀπεπέμψατο Sym. ³³ ὁ
 δὲ Σ. ἐπ. ἐν τῷ ὁ. τοῦ Β. μ. ὁ Sym. ἐπ. Σ. ἀπὸ ὄψεως μ. ὁ ἐν τῷ τοῦ Καίσαρος ὁ. καθήμενος Vat. ³⁴ καὶ
 μετὰ ταῦτα τῆς βασιλικῆς ὄψεως καὶ ὀμιλίας κατηξίωθη Vat. om. Sym. ³⁵ ἐν τῇ γέννᾳ τοῦ υἱοῦ τούτου
 P. ³⁶ Maii 16. ³⁷ Περὶ τῆς γεννηθῆσας Κωνσταντῖνον τοῦ Πορφυρογενήτου καὶ τοῦ κομήτου ἀστέρος. Ἐγ.
 δὲ Λέων Κωνσταντῖνον ὁ. ἀπὸ Ζ. τῆς ὀδοῦ. γαμητῆς οὗ ἐν τῇ γεννηθῆσαι ἐρ. κ. ἀ. τὰς ἀκ. ἐπ' ἀν. ἀφίεις καὶ
 ἐν ἡμ. καὶ ν. φ. μ. δε. ἐβ. ἐν τῇ μ. ἐ. ὁ. Ν. π. ἐν τῇ ἀγία τῶν φώτων ἡμέρᾳ, ἀναδ. ἀ. ἀπὸ τοῦ ἀγίου
 βαπτίσματος Ἁ. β. καὶ Σ. π. καὶ τῶν ἐν τ. ἀπ. Vat. ³⁸ ὁ Leo. ³⁹ κομήτ. cod. ⁴⁰ ἐπὶ ἀνατολ. cod.
 κατ' ἀνατολὰς Sym. 16, ἐπὶ ἀνατολῆς ed. ⁴¹ καὶ Leo, Sym. ⁴² Sept. 1 906. ⁴³ Τῷ κ' τούτου ἔτσι ἀπε-
 συνώψισε Σαμωνᾶς ἐν τῇ γέννᾳ τοῦ υἱοῦ τοῦ β. Κ. τοῦ ἀπὸ Ζ. Sym. 17. — Ἐγ. Λέων ὁ Κωνσταντῖνον
 Leo. ⁴⁴ γαμητῆς Leo, Vat. γαμητῆς οὐσης καὶ ἐβ. Sym. — ἀγ. Θεοφάνεια Sym. ⁴⁵ Σαμωνᾶς πατρικῖος
 Leo, πατρ. καὶ γέγονε καὶ πατρικῖος Sym. ⁴⁶ τότε καὶ ἡ Κ. γ. τῶν ἐκείσε ἐβδ. Vat. om. Sym. = Cont.
 23. ⁴⁷ 907. ⁴⁸ Τῷ κα' αὐτοῦ ἔτσι ἐ. Λ. καὶ Ζωῆ Sym. 18. ὁ Λ. β. ed. γέγονε δὲ τὸν βασιλέα εὐλογη-
 θῆναι Leo. ⁴⁹ ὑπὸ Θ. Vat. — ὅστις καὶ κ. καὶ βασιλίσασαν ἀ. ἀν. Vat. τοῦ καὶ καθαιρθέντος· καὶ ἀν. τὴν
 ἑαυτοῦ γ. Sym. ⁵⁰ εἰς Leo. ⁵¹ διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν ὁ π. τὴν β. εἰς τὴν ἐ. ἐ. διεκ. ὅθεν διὰ τοῦ
 δ. μ. δ. εἰς τὸ μητατόριον Vat. — ὅθεν ὁ π. ἐκ. τὸν β. εἰς τὴν ἐ. ἐ. διὰ καὶ ἤθετο Sym. ⁵² μητατοριῶν
 ed. μιτατορικίου Leo, Sym. ⁵³ 908. ⁵⁴ Σπείρα cod. ⁵⁵ Τῷ κβ' τούτου ἔτσι προβάλλεται τὸν Σ. ὁ β.
 π. διὰ τὸ συνεργῆν αὐτοῦ Sym. 19. — τὸ σ. καθεστάναι τῷ β. π. πρ. καὶ κ. ἄπισαν Vat. ⁵⁶ ἄρχονται
 Sym. — προσκαλεσάμενος γὰρ τὸν π. Ν. πρώτη ἦν τοῦ φ. μ. Vat. — προσκαλεσάμενοι γὰρ Ν. τὸν π. καὶ
 π. λιταροῦσι. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπεισε διὰ τοῦ Β. εἰς μικρὸν πλοῦσιον ἐ. εἰς τὴν Ἱ. περῶσιν Sym.

patriarcham Februarii die primo precibus instabant ut in ecclesiam reciperentur : ut vero flectere non poterunt, a convivio publico, ad quod vocatus fuerat ejectum, et per Bucoleontem ductum, linctumque impositum, in Hieriam trajecerunt, e qua pedes ad Galacrenas usque nive multa delibutus pervenit. In ejus locum Euthymius synaxellus vir gravis, temperantia et pietate insignis, suffectus est : quia dicunt divina revelatione id munus suscepisse. Volebat enim imperator hæresim et legem povere, qua virum tres quatuorve uxores ducere liceret, pluribus doctissimis viris ad id opem conferentibus.

Junio autem mense imperator Leo a Constantino Lite in monasterium ad Merdosagarem positum, ut ejus dedicationem celebraret, et adesset convivio, vocatus est. Post hæc ventus nomine Africus per dies tres invaluit vehementissime spirans, concutiens, et evertens domos : adeo ut omnes ad loca subdivalia fugerent, et mundi finem adventasse cogitarent, nisi Dei in homines benignitate concussio hujusmodi quiescisset.

Imperator autem Himerium, cursus publici logothetani, classis totius caput instituit. Agarenorum vero navali exercitu adversus Romanos moto, Andronicus dux, ut se in navibus Himerio logothetæ adjungeret, et Agarenos oppugnaret, jussus est. Quo tempore Samonas in Andronicum implacatus perseverabat, multaque adversus eum comminabatur, et omnibus modis omnique studio Andronico molestiam inferre, ex quo fugam ipse arripuerat, meditabatur. Suggestit autem cuidam qui scriberet Andronico secreto : « Ne naves ingrediaris, ne forte capiaris ab Himerio. Samonas enim suggestit imperatori, ut ab eo comprehensus, oculus amitteretur. » Himerio exinde Andronicum pluribus adhortantibus, ut classis adesset comes, et cum Agarenis jam imminentibus decertaret, non admisit. Himerius igitur solus die sancti Thomæ, inito cum Agarenis prælio, magnam reportavit victoriam. Quo audito, in desperationem adductus

Α πατριάρχην Φεβρουαρίου μηνός α' και πολλά λιπαρήσαντες δεχθῆναι⁶⁶, ἐπει πείσαι⁶⁷ οὐκ ἔδυνήθησαν, ἀπὸ τοῦ κλητορίου διὰ τοῦ Βουκολέοντος⁶⁸ ἐν πλοίῳ 788 μικρῶ τοῦτον ἐμβιδάσαντες διεπέρασαν⁶⁹ ἐν τῇ Ἡρίᾳ, ἀφ' ἧς περὶ μέχρι Γαλακρηῶν μόλις ἀπέγει, χιόνος ἐπιχειμένης πολλῆς. Κεῖρονται δὲ ἀντ' αὐτοῦ Εὐθύμιος⁷⁰ σὺγκελλιος εἰς πατριάρχην⁷¹, ἀνὴρ ἐτροπερητής, ἐγκρατής τε καὶ εὐλαθῆς πάνν, ὃν φασὶ⁷² καταδέξασθαι τοῦτο ἐξ ἀποκαλύψεως θείας, ὡς⁷³ τὸ βασιλέως βουλευομένου αἰρεσῖν⁷⁴ καὶ νόμον ἐκθεῖναι, τοῦ ἔχειν ἄνδρα γυναῖκας γ' ⁷⁵ ἢ καὶ δ', πολλῶν⁷⁶ εἰς τοῦτο λογιστάτων (198b) ἀνδρῶν συνεργούντων αὐτῷ.

(36)⁷⁷ Ἰουλίῳ δὲ μηνὶ προσεκλήθη Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Λιδός ἐν τῇ μονῇ αὐτοῦ τῇ οὐστῇ ἐν τῷ Μερδοσαγάρῳ, τοῦ⁷⁸ τε ποιῆσαι τὰ ἐγκαίνια καὶ ἀριστήσαι· καὶ γέγονεν ἀνιμος ὁ⁷⁹ λεγόμενος Λιψ, ἕως τρίτης σφοδρῶς ψυθῆσας, συστεισας τε καὶ δονήσας οἰκῆματα καὶ ἐκκλησίας· ὥστε πάντας φεύγειν ἐν ὑπαίθροις⁸⁰ τόποις λέγοντας συντέλειαν κοσμικῆν⁸¹ εἶναι, εἰ μὴ ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία ἐι⁸² δὲ μὲθρον ἔπαυσε τὴν⁸³ τοιαύτην θραῦσιν.

(37)⁸⁴ Προεδάλετο δὲ ὁ βασιλεὺς Ἰμέριον, λογοθέτην τοῦ δρόμου, κεφαλὴν πάντων τῶν πλωτῶν, ἐξελεθόντος τοῦ στόλου τῶν Ἀγαρηῶν κατὰ Ῥωμαίων· ἔδειξτο δὲ καὶ Ἀνδρόνικος ὁ Δούξ⁸⁵ διὰ κελύσεως συναλθεῖν Ἰμερίῳ λογοθέτῃ 789 ἐν τοῖς πλοίοις καὶ καταπολεμῆσαι τοὺς Ἀγαρηνοὺς. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς ἦν ἀδιάλλακτος⁸⁶ ἐχθρὸς⁸⁷ Ἀνδρονίκου καὶ πολλά κατ' αὐτοῦ διηνηκῶς συνεσκεύαζε⁸⁸ καὶ ἐμηχανᾶτο, κακῶσαι τὸν Ἀνδρόνικον παντὶ τρόπῳ καὶ πάσῃ σπουδῇ διαμηχανώμενος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ φυγῆς· ὑπέβαλε⁸⁹ δὲ τινι γράφαι τῷ Ἀνδρονίκῳ κρύφα· « Μὴ εἰσέλθῃς⁹⁰ εἰς τὰ καρᾶδια καὶ κρατηθῆς παρὰ Ἰμερίου· ὁ γὰρ Σαμωνᾶς ὑπέθετε τῷ⁹¹ βασιλεῖ τὸ κρατηθῆναι σε καὶ τυφλωθῆναι παρ' αὐτοῦ. » Πολλὰ⁹² δὲ προτροπομένου Ἰμερίου Ἀνδρόνικον εἰσελθεῖν ἐν⁹³ τοῖς πλοίοις⁹⁴ κατὰ τῶν Ἀγαρηῶν, ἀπεκρίθησε, τῶν Ἀγαρηῶν ἐπιχειμένων. Ἰμέριος δὲ μόνος,⁹⁵ ἐν⁹⁶ ἡμέρᾳ τοῦ ἁγίου Θωμᾶ συμβαλὼν πόλεμον μετὰ τῶν Ἀγαρηῶν,

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁶ τὴν πολυγαμίαν Sym. ⁶⁷ πείσαι om. Vat. ⁶⁸ B. πλ. μ. ἐμβ. Vat. ⁶⁹ δ. ἐν τῇ Ἡρίᾳ Leo, ἐν τοῖς Ἡρίοις δ. Vat. ⁷⁰ ἐφ' P. cod. ⁷¹ ὁ Vat. ⁷² σ. πατριάρχης Vat. — πατριαρχ. cod. πατριαρχίαν Sym. ⁷³ καὶ θεός. ὃν Vat. — ἐκ θ. ἀπ. τὴν ἀρχιερωσύνην x. Vat. x. τὴν τετραγαμίαν Sym. ⁷⁴ καὶ γὰρ διεννοεῖτο ὁ βασιλεὺς νόμον πονηρὸν ἐ. τοῦ ἐ. ἀ. γ. γ' καὶ δ' Vat. — βουλομένου Sym. ⁷⁵ ποιῆσαι Sym. ⁷⁶ γ'. γυν. ἢ δ. Leo, Sym. ⁷⁷ π. τ. λογιστάτων Sym. π. λ. ἀ. εἰς τ. αὐτῶς α. Vat. ⁷⁸ Τῷ Ἰ. μ. γ. ἀ. λιψ Sym. 20. ⁷⁹ μ. τῇ ed. — τῇ πλησίον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τοῦ τὰ ἐ. ἐπιτελήσαι καὶ ἀ. Vat. — Μερδοσαγάρῳ ed. ⁸⁰ τοῦ π. ed. τοῦτο π. P. ⁸¹ ὁ omi. Vat. — τριτ. col. τρίτου ed. Vat. Leo. Τριτωνίαιος σφοδρὸς ὡς συστεισας ὁ. καὶ ἐ. καὶ π. φ. ἐν ὑφ. καὶ λέγειν ε. ἐ. ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ φ. δι' ὁ. ἐπαύθη Sym. φασ. omi. Vat. — Προεδάλετο Leo, ed. Τῷ κγ' εἶται στόλος Σαρακηνῶν x. P. ἐξῆλθε, π. δὲ ὁ β. I. τὸν λ. x. π. τῶν πλ. Sym. 21. ⁸² ὄπ. τ. Vat. ὄπ. Sym. ⁸³ κοσμ. omi. Sym. ⁸⁴ τὴν τ. ἔστισε καταγίδα Vat. ⁸⁵ Περὶ Ἰμερίου δρουγγαρίου καὶ τῶν αὐτοῦ ἀνδραγαθημάτων. Στόλου δὲ τῶν Ἀγ. x. P. κινηθέντος, ὁ β. I. α. τοῦ δ. τοῦ στόλου παντὸς ἀρχηγὸν πρ. Vat. ⁸⁶ Γράφει δὲ καὶ Ἀνδρονίκῳ τῷ Δουκί σ. τῷ Ἰ. ὁ δὲ Σ. ἀδ. ὦν τῷ Ἀ. καὶ π. τρ. x. ἀ. σπουδάζων, πείθει τινὰ γρ. αὐτῷ κρ. Sym. ⁸⁷ Δ. συνεισελθεῖν ἐν τῷ στόλῳ τῷ Ἰ. καὶ τ. Ἀγ. x. Vat. ⁸⁸ ἀδ. ὦν ἐ. Vat. ⁸⁹ τοῦ Leo, Ἀνδρονίκ. cod. — Ἀ. βόθρον αὐτῷ ὑπώρυπτε καὶ τοῖς πρὸς παγίδας ὑπέτιθει δυσμεναιῶν αὐτῷ διὰ τὴν ὑπέθεσιν τῆς φυγῆς Vat. ⁹⁰ συνεσκεύασε ed. ⁹¹ γ. λαθραίως τῷ Ἀ. μὴ ἐν τοῖς πλοίοις εἰσελθεῖν ὅτι φησὶ, παραγγεῖλιας εἰληφεν Ἰμέριος παρὰ βασιλέως ὑπεβλήθέντος παρὰ Σαμωνᾶς κατασεῖν καὶ τυφλώσαι σε Vat. ⁹² εἰσελθ. cod. εἰσελθοὶ ed. ⁹³ τοῦ Leo, ed. τῷ cod. ⁹⁴ ἢ. διὰ τὸν Ἀ. ἀναγκάσαντος ἐ. σὺν αὐτῷ τῶν Ἀγ. ἐπ. οὐκ ἐπέστη Sym. Π. δὲ τοῦ Ἰμ. πρ. τὸν Vat. ⁹⁵ ἐν τ. πλ. ἐ. τῶν Ἀγ. ἐπ. ἀπ. τοῦτο ποιεῖν καταδέξασθαι. ⁹⁶ πλ. μετὰ τῶν Ἀγ. ἐπ. I. δὲ μ. Leo. — τῶν Ἀγ. δὲ ἐπ. Ἰμ. μ. ed. ⁹⁷ μ. τῇ τοῦ ἀ. ἀπ. Θ. μνήμῃ σ. Vat. ⁹⁸ τῇ Sym.

μεγάλην νίκην εἰργάσατο. Τοῦτο μαθὼν Ἀνδρόνικος⁹⁷, ἀπογνοὺς⁹⁸, ἄμα συγγενέσιν⁹⁹ αὐτοῦ (καὶ τέκνοις αὐτοῦ) καὶ ἀνθρώποις αὐτοῦ ἀπελθὼν ἐκράτησε κάστρον τὴν Κάβαλλαν, εἰς¹⁰⁰ τειλειαν ἀποστασίαν ἐλθὼν, ὡς εἰπεῖν, (καὶ) Σαμωνᾶν πρὸς τὸν βασιλέα¹⁰¹. « Οὐκ ἔλεγόν (σοι), ὦ δέσποτα, ἀντάρτην εἶναι (σου) τὸν Δούκα ; »

(39) Ὁ Παρευθὶ δὲ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Γρηγορίην δομέστικον τῶν σχολῶν τὸν¹⁰² Ἱερήριτζην¹⁰³, συμπνευθερὸν ὄντα τοῦ¹⁰⁴ Ἀνδρόνικου¹⁰⁵, καταπολεμῆσαι αὐτόν. Μαθὼν ὁ δὲ τοῦτο¹⁰⁶ 790 Ἀνδρόνικος καὶ ὡς¹⁰⁷ ὁ πατριάρχης Νικόλαος ἐξεώσθη, προσέφυγε τοῖς Ἀγαρηνοῖς ἄμα¹⁰⁸ τοῖς συγγενέσι καὶ τέκνοις καὶ φίλοις ἐξεληλυθόσι¹⁰⁹ τότε κατὰ Ῥωμαίων, καὶ ἀπεδέχθη παρὰ τῷ Ἀμερουμνῇ μεγάλως¹¹⁰.

(39) Ἐλυπητο¹¹¹ δὲ (Ἀλέων) ὁ βασιλεὺς διὰ τὸν Ἀνδρόνικον, καὶ πολλάκις ἐβούλετο¹¹² ἀποστελεῖν αὐτῷ λόγον ἐνυπόγραφον (ὁ¹¹³ καὶ Θεόφιλος διὰ τὸν Μανουὴλ ἐποίησε). Συνεβουλεύσαντο δὲ τινες τῷ¹¹⁴ βίσιλι φιλοφρονηθῆναι εἰς τῶν τοῦ πραιτωρίου Σαρακηνῶν καὶ ἀποσταλῆναι ἐν Συρίᾳ μετὰ λόγου ἐνυπογράφου. Τοῦτο δὲ καὶ πεποιήκεν ὁ βασιλεὺς γράψας διὰ κιναδάρεως καὶ ἀποστείλας¹¹⁵, μετὰ χρυσοβούλλης¹¹⁶ ἐνδοθεν φατίλιου βραχέος τράκτου. Ἐξελθόντος¹¹⁷ δὲ τοῦ Σαρακηνοῦ¹¹⁸ ἀπὸ¹¹⁹ τοῦ βασιλέως, προσκαλεσάμενος αὐτὸν Σαμωνᾶς εἶπεν αὐτῷ· « Οἶδας τί κρατεῖς ; » — τοῦτο εἰπὼν διὰ τὸν κηρὸν¹²⁰. « Τὴν ἀπόλειαν τῆς Συρίας βαστάξ. » Καὶ δούς αὐτῷ¹²¹ περὶ ἡγέειλε τοῦτο βαλεῖν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Οὐζήρ¹²². Ὁ δὲ (ἀπελθὼν) τοῦτο πεποιήκεν· ἐκράτηθη¹²³ δὲ Ἀνδρόνικος καὶ ἰδεσμεύθη μετὰ πάντων τῶν συγγενῶν αὐτοῦ· καὶ μαθὼν ὡς διὰ δόλου τοῦ Σαμωνᾶ ταῦτα (αὐτῷ¹²⁴) γέγονεν, ἀναγκασθεὶς ἐμαγάρισεν (αὐτός τε καὶ 791 οἱ σὺν αὐτῷ).¹²⁵ Ἐκτοτε δὲ¹²⁶ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ

Andronicus, in extremam defectionem præcipitatus, consanguineis fugam comitantibus, castrum Cabbalam occupavit: ex quo Samonas imperatori improperabat: « Nonne prædixeram, domine, ducem adversum te rebellionem meditari? »

Statim ergo misit imperator Gregoriam scholarem domesticum, cognomento Hiberitzen, Andronici consocerum, ut eum debellaret. Quod cum didicisset Andronicus, et Nicolaum patriarcham ab ecclesia pulsum esse, una cum affinibus et natis et amicis fortunæ comitibus ad Agarenos, qui tunc adversus Romanos moverant, transit: qui etiamnum ab Amerumne magnifice susceptus est.

Andronici vero causa tristabatur imperator, et libello subscriptione propria munito ut hominem revocaret, frequenter meditatus fuerat. Quod et Theophilus Manuelis gratia effecit. Consulebant autem quidam imperatori, ut Sarracenorum prætorio detentorum aliquem sibi conciliaret, quem postmodum mitteret in Syriam cum subscripto veniæ concessæ libello. Hunc ergo paravit imperator, rubrisque inscriptis litteris, et aurea munitum bulla intra brevem fusum cereum inclusit. Sarracenum vero ab imperatore discedentem vocavit Samonas, et dixit ei: « Nosti quid geras » (illud propter cereum insinuavit)? « Syriæ perniciem tecum defers. » Et pecuniis muneribusque eidem collatis Uzeris manibus reponere suasit. Digressus ille, quod commendatum fuerat, præstitit. Detentus est itaque Andronicus, et cum consanguineis omnibus in vincula conjectus. Cumque hæc Samonæ dolo in se gesta comperisset, necessitate adactus, ipse sociique fidem negavere. Ex illo tempore Constanti-

Variaë lectiones et notæ.

⁹⁷ καὶ Vat. ⁹⁸ ἄ. καὶ ἄ. ἀπ. ἀπ. σὺν τοῖς σ. ἐποίησε καὶ ἀπ. ἐκ. τὴν Κάβαλαν πόλιν Sym. ⁹⁹ σ. καὶ δούλοις ἄ. πόλιν κατέσχε τὴν λεγομένην Κάβαλαν Vat. Κάβαλαν Leo. ¹⁰⁰ εἰς ἀπ. χωρῆσας Vat. ¹⁰¹ Ὁ δὲ Σαμωνᾶς πάλαι ποτὶ τοιοῦτου ἐπιλαδίσθαι καιροῦ ἐπιθυμῶν π. β. ἔλεγεν, οὐκ ἀσὶ, ὦ δ., ἔ. δ.τι ἀντάρτης ἐστὶ καὶ ἀποστράτης ὁ δούξ καὶ τῆς βασιλείας σου πολέμιος; Vat. ¹⁰² Τῷ κῆ' ἔτει ἀπ. ὁ β. Γρ. τὸν δ. Sym. 22. Παρατυπικὰ γένυ ἀπ. Vat. — ἀποστέλλει ed. Γρ. Ἱδ. λεγ. δ. ὄντα τῶν σχ. καὶ σ. Ἀ. Vat. ¹⁰³ λεγομένου Leo. ¹⁰⁴ τοῦ om. Leo, Sym. ¹⁰⁵ εἰς τὸ Sym. ¹⁰⁶ ἀκούσας τι δει καὶ ὁ π. τ. ἐκκλησίας ἐξ. Sym. ¹⁰⁷ πῶς Vat. — Ν. τῆς ἐκκλησίας ἐξεδώχθη Vat. Ν. τῆς ἐ. ἐξεώσθη Leo. — πρ. πανοικί τηνικαῦτα κ. Ῥ. ἐξελθούσι, ὃν ὁ Ἀμερουμνῆς ἐντίμως καὶ μεγαλοπρεπῶς ὑπεδέξατο Vat. ¹⁰⁸ ἄ. τ. σ. καὶ φ. ἄ. καὶ τ. cl. ἄ. σ. καὶ φ. Sym. ¹⁰⁹ τοῖς Leo. ¹¹⁰ ἐξ. — μεγαλ. om. Sym. — ὄπεδ. Leo. ¹¹¹ μεγαλοπρεπῶς Leo, μεγάλ. cod. ¹¹² 909. ¹¹³ Ἐλυπήθη δὲ Ἀ. εἰς τοῦτο καὶ δὴ Σαρακηνὸν ἀπὸ τοῦ πρ. φιλοφρονησάμενος ἀπέστειλε Sym. — Ἀλέων om. Vat. ¹¹⁴ ἐβούλετο Leo. — ἐν λ. τοῦ πρὸς Ῥωμαίους ὀπιστρέφει Vat. ¹¹⁵ δ. — ἐποίησε om. Vat. — συνεβούλευσαν Vat. ¹¹⁶ τοῦ om. Vat. ¹¹⁷ Ὁ δὲ π. διὰ κ. γρ. καὶ βούλησθε σφραγίσας χρυσ. Vat. ¹¹⁸ πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον μετὰ χρυσοβούλλων διὰ κ. βαλῶν αὐτὸ ἐ. φ. τρ. βρ. Sym. ¹¹⁹ χρυσοβούλ. civl. χρυσοβούλλου ed. χρυσοβούλλου Leo. ¹²⁰ καὶ ἐ. φ. βρ. τρ. κατακλείσας αὐτό. Τοῦ δὲ Σ. ἀπὸ β. ἐ. πρ. τοῦτον ὁ Σ. ἐ. ὁ δ. κατέγεις Vat. ¹²¹ Ἀγαρ. ed. ¹²² προσώπου Sym. — προσκαλεῖται ἄ. ὁ Σ. καὶ φρονί. ὁ Sym. ¹²³ δι' ὃν ἐκράται: κ. ὡς τῆς Σ. εἴη ἀπόλεια Vat. — 26 βαστάξεις ed. Leo, Sym. — Ἀ. οὐν ἄ. Vat. ¹²⁴ χρήματα Sym. Vat. γρ. καὶ ὄψρα Leo. — αὐτὰ εἰς τὰς χ. τοῦ Ὁ. ἐμβ. Vat. — τ. βάλλειν Leo, εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Ὁ. β. αὐτό Sym. ¹²⁵ Ἀζήρ ed. — ἀπ. om. Sym. ¹²⁶ Κρατεῖται οὐν καὶ δεσμεῖται Ἀ. καὶ οἱ σὺν αὐτῷ καὶ μ. ὡς τοῦτο γ. ἄ. διὰ δ. τοῦ Σ, Sym. Ὁ δὲ Κ. καὶ οἱ λ. Sym. — ἰδεσμήθη Vat. — ἄ. σ. Vat. ¹²⁷ αὐτῷ om. Vat. — ἄν. τὴν ἰδίαν πίστιν ἄ. καὶ οἱ σὺν ἄ. ἐξωμόσαντο Vat. ἄν. ἐμαγάρισεν Sym. om. αὐτός — αὐτῷ¹²⁸ μαγαρίζειν vel α κηη inquinare, Hoph. כחמך inquinatus, lavacro baptisimalis renuntians vel α חמך, כחמך, כחמך tradere, vendere, traditor, fieri vel apostata. ¹²⁹ 910. ¹³⁰ Κ. ἐ. ὁ υἱὸς ἄ. εἰδὼς ὡς ἀδ. ἐ. Ἀνδρόνικον ἐκείθεν ἐξ. β. ἄ. φ. χρησάμενος ἀπὸ Σ. ἐξῆλθε, πρὸς βασιλέα ἐπάνεισι σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ, ᾧ δώροισι δει (ὃν δ. Coni. 26) πλείστοις ὁ βασιλεὺς θαφίλευσάμενος, τάδε ψηφί πρὸς αὐτόν, τὰς (στὰς Coni.) ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ χρυσοτρικλινίου τοῦ Κυρίου καὶ Σιωτήρος ἡμῶν εἰκόνα· κ. Μη πεκλάνης καθ' αὐτὸν τὸν (τῷ Coni.) παρὰ πολλοῖς εἶναι ἀδόμοτον Κωνσταντῖνον βασιλεύσαντα Ῥωμαίων. Ὅμνυμι σοι εἰς τὴν παντέφορον δίκην καὶ εἰς τὴν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν εἰκόνα, ὅτι οὐκ ἔδει σὸν διὰ τὸ κατωνομάσθαι (κατωμαθηῆναι Coni.) σε Κωνσταντῖνον, ἀλλὰ τῷ φιλιτάτῳ μου υἱῷ

nus ejus filius et amicorum reliqui Andronicum A
regredi posse nullatenus licitum scientes, soli fuga
usi (quod mirum fuit) ex Syria in Romaniam re-
versi sunt : et per varia loca diversis calamitatibus
agitati, vix pauci cum Constantino ejus filio inco-
lumes evaserunt.

E Tarso denique venit in urbem Abalbases se-
nior, et Samonæ pater, de mutandis captivis tra-
ctatum habituri. Hos imperator in conspectum
admisit, et cum humanitate summa, honore et
gloria in Magnaura excepit. Magnam autem Eccle-
siam sumptuoso decoravit ornatu, omniaque pre-
tiosa vasa Agarenis ostendit, quod indignum im-
peratoris et christianæ institutionis existit, sacra
Dei vasa a gentilibus conspici. Samonæ vero pater
cum filio in Romania manere expetebat. Samonas
autem exhortabatur, dicens : « Tene quam habes
idem : si enim potero, in partes tuas deficiam. »

Die porro Pentecostes Leo filium suum Con-
stantinum Euthymii patriarchæ ope imperii corona
ornavit. Cæterum Samonas dedit in ministerium
Zoe Augustæ Constantinum hominem suum, qui
prius Basilio magistro et Caniciei præfecto mini-
straverat. Qui deinde Leoni imperatori et Augustæ
charissimus existit. Qua de causa in hominem Sa-
monas ferebatur invidia, et consuetudinis accusabat
cum Augusta. Quod quidem imperator suspicatus
ejusdem Samonæ ope in Sancti Tarasii monasterio
monachum tonderi jussit. Paulo post autem Samonæ
mandavit in monasterium proprium, Spira dictum,
eundem recipi, quo rursus facilius ad se vocaret.
Processu igitur ad Damatrim habito, et in Samonæ
monasterio pransurus vidit Constantinum, confe-
stimque Samonem jussit ut consuetis sæculo ves-
tibus eum indueret. Tum inter epulas imperatori

και οι λοιποι ιδόντες ³⁰, ότι αδύνατόν ἐστιν ³¹ 'Αν-
δρόνικον (191^ο) ἐξελθεῖν, βουλή αὐτοῦ μετ' οὐ ³²
πολύ φυγῆ μόνου χρησάμενοι θαυμαστὸν ³³ ὄντως
ἐκ μέσης Συρίας πρὸς Ῥωμανίαν ἐξῆλθον· καὶ
καταπολεμούμενοι κατὰ χώρας ³⁴ (μόλις ὀλίγοι
διεσώθησαν μετὰ Κωνσταντίνου υἱοῦ αὐτοῦ).

(40) ³⁵ Ἐκ δὲ Ταρσοῦ εἰσῆλθεν ἐν τῇ πόλει περὶ
ἀλλαγίου ὁ τε Ἀβαλβάκης ὁ γέρον καὶ ὁ τοῦ Σα-
μωνᾶ πατὴρ· καὶ τούτους ἐδέξατο ³⁶ ὁ βασιλεὺς
μετὰ κοσμήσεως καὶ τιμῆς καὶ δόξης ἐν τῇ Με-
γὰρ ³⁷· ἐκαλλώπισε ³⁸ δὲ καὶ τὴν Μεγάλην Ἐκ-
κλησίαν ἐν κόσμῳ πολυτελεῖ ³⁹ καὶ ὑπέδειξεν ἅπαντα
τὰ τίμια σκεύη τοῖς Ἀγαρηνοῖς, ὅπερ ⁴⁰ ἀνάξιον
ἦν (βασιλείας ⁴¹ καὶ) Χριστιανικῆς καταστάσεως·
τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ τοῦ Σαμωνᾶ πατὴρ ἤθελε συνείπει ⁴²
τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ τοῦ Σαμωνᾶ πατὴρ ἤθελε συνείπει ⁴³
τῷ υἱῷ (αὐτοῦ) ⁴⁴ καὶ μείνει εἰς Ῥωμανίαν). ⁴⁵ Ὁ
δὲ Σαμωνᾶς παρῆγεν ἀπὸ τῶν λέγων· ἰ Κράτει τὴν
πίστιν, ἣν ἔχεις· κἀγὼ, εἰ δυνήθω ⁴⁶, ἐλεύσομαι
πρὸς σὲ ⁴⁷ μᾶλλον. »

⁴⁸ (41) ⁴⁹ Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῆς ν' στέφει ⁵⁰ Λέων ὁ
βασιλεὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον δι' Εὐθυμίου
πατριάρχου. ⁵¹ Δέδωκε δὲ Σαμωνᾶς Κωνσταντῖνον
ἄνθρωπον ⁵² αὐτοῦ τὸν δουλεύσαντα πρότερον Βασι-
λεῖω μαγίστρῳ ⁵³ καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλείου ⁵⁴, δου-
λεύειν Ζωῇ Αὐγούστη, ὅς ⁵⁵ ἡγαπήθη, ⁵⁶ παρὰ ⁵⁷ τοῦ
βασιλέως Λέοντος καὶ τῆς Αὐγούστης· διὰ ⁵⁸ τοῦτο
πολλὰ ἐφθόνη Σαμωνᾶς αὐτῷ καὶ ἐλοιδορεῖ ὡς συν-
όντα τῇ Αὐγούστῃ· ὅπερ ὁ βασιλεὺς, νοήσας
μόνηθς ⁵⁹ εἶναι, ἀπέστειλε καὶ ἀπέκρινεν αὐτὸν
ἀναχθὼν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Ταρασίου, διὰ ⁶⁰ τοῦ
Σαμωνᾶ. ⁶¹ Μετ' ὀλίγον δὲ ὤρισεν Σαμωνᾶν ἀναλα-
θεῖσθαι αὐτὸν ⁶² ἐν τῇ (αὐτοῦ) μονῇ (τῇ) Σπειρᾷ ⁶³,
βουλόμενος πάλιν ἀναλαθεῖσθαι αὐτόν. Ἀπελθὼν οὖν
[εἰς] ⁶⁴ πρόκεινον ἐν τῷ Δαματρῷ, καὶ ἐν τῇ μονῇ
τοῦ Σαμωνᾶ ἀριστήσας, εἶδε ⁶⁵ Κωνσταντῖνον καὶ
παρευθὺ ⁶⁶ ὤρισεν Σαμωνᾶν· καὶ **793** ἐνέδυσεν

variæ lectiones et notæ

θεοῦ διὰ προγόνων δωρῶνται, καθὼς παρα πολλῶν ἁγίων ἀνδρῶν πεπληροφόρηται. Εἰ γὰρ πειραθείης
τοῦτο διαχειρίσασθαι, τῇ πύλῃ ταύτῃ ἡ κεφαλὴ σου ἐκτός σώματος εἰσελεύσεται. Ὁ καὶ γέγονε· μετὰ
γὰρ τὸ ἄραι αὐτὸν τυραννικὰς χεῖρας, ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ αἵματι, λύθρῳ τε καὶ κόνει ἀμαρτωθείσα διὰ τὸν
αὐτῶν πυλῶν προσεκλυθῆναι συμβέβηκεν Vat. (π. εἰσελήλυθεν Vat.) ³⁰ εἰδότες Leo, Sym. ³¹ τὸν Sym.
³² μετ' οὐ π. τῇ β. ἀ. Sym. — φ. χ. ed. μ. φ. χ. Leo, Sym. ³³ ὅπερ θαύματος ἄξιον Sym. — ὄντα
Leo, cod. — ἐκ μὲν Σ. Leo. — αἰς Sym. — ἐξῆλθ. cod. ἐξῆλθε P. ³⁴ κατὰ χώραν πολ. Sym. om. μόλις
— αὐτοῦ. ³⁵ Τότε ἀπὸ Τ. ἐλθὼν ἐν τῇ π. π. τοῦ διαλλαγῆναι — πατὴρ οὗς καὶ δεξιόμενος ὁ β. ὑ. τὸν τῆς
ἐκκλησίας κόσμον Sym. 23. ³⁶ ἐδέξατο cod. ed. Sym. ³⁷ ὑπέδεξατο Leo, τδ. Combess et margo P. et
Leo. — ὁ β. ἐθ. (ἐδέξατο Cont. 28) κόσμῳ πολλῷ καὶ δόξῃ τὴν Μεγαύραν κατακοσμήσας Vat. ³⁸ ἐκαλ-
λώπισ. et ὑπέδειξ. cod. ἐκαλλώπισαν — ὑπέδειξαν ed. ³⁹ ἐ. παντελῶς καὶ ὑπέδειξαν Vat. (sed ἐκαλλώπισε
ut Cont. ὑπέδειξε). ⁴⁰ ὁ. ἀν. ἐστιν χ. κ. τοῦ θεάσασθαι π. τῶν ἀθέων Sym. ⁴¹ β. καὶ om. Sym. Vat.
— ἀθεμίτοις καὶ ἀλοσθένεσι ἀνθρώποις τὰ τῆς τοῦ Θεοῦ λειτουργίας σκ. καταθέσθαι Vat. (καταθέσθαι
Sym. ⁴² ἅγια Leo. ⁴³ τῷ βασιλεῖ καὶ Leo. ⁴⁴ ἀ. καὶ μὴ εἶναι εἰς Συρίαν Sym. om. Vat. ⁴⁵ Ὁ δὲ οὐ
κατεδίξατο τοῦτο, ἀλλὰ μᾶλλον παρῆγει εἰς τὰ οἰκεία ὑποστρέφειν καὶ τῆς ἰδίας ἀντέχεσθαι πίστεως· κἀγὼ
δὲ, φησὶν, εἴπερ δ. τάχιον π. σε ἐπανελ. Vat. ⁴⁶ δυνήθω ed. ⁴⁷ μ. π. σε Sym. ⁴⁸ 911. ⁴⁹ Τῷ κα' ἔπει
αὐτοῦ τῇ ημ. Sym. 24. Τῇ δὲ τῆς ν. ημ. Vat. ⁵⁰ ὁ Vat. — β. τὸν ὑν ἀ. τὸν πορφυρογέννητον Sym. ⁵¹ Ὁ
δὲ Σ. Κ. ἀν. ἀ. τὸν πρ. Β. μ. τῇ κανικλείῳ δ. τῇ Α. Ζ. δ. πρὸς τὸ τοῦτο ὑπηρετεῖσθαι Vat. ⁵² ἀ. καὶ δ.
Leo. ⁵³ καὶ κανικλείῳ Leo. ⁵⁴ τοῦ Sym. ⁵⁵ καὶ Sym. τοσοῦτον Vat. ⁵⁶ πολλά Sym. ⁵⁷ π. τε τοῦ Α.
καὶ τῆς βασιλείας αὐτῆς Vat. π. τ. τοῦ Α. τοῦ β. καὶ τῆς Α. Sym. ⁵⁸ ὅθεν καὶ π. ἐ. Σ. αὐτὸν καὶ ἐλ.
ὡς συνόντι Sym. — ὡς καὶ τὸν Σαμωνᾶν διαφρονεῖσθαι αὐτὸν καὶ λοιδορεῖσθαι τοῦτον ὡς τῇ Α. σ. Vat.
⁵⁹ ἀλ. ἐ. ὑπον. ἀποστειλάς ἀπέκ. ἀ. ἐν Vat. et Cont. ὑπον. ἀπέκ. ἀ. μ. ἐν Leo, ὑπ. ἀ. ἐ. ἀπέκ. ἀ. ἐν
Sym. ⁶⁰ διὰ Σαμ. ἐν τῇ μ. τοῦ ἀ. Τ. Sym. τοῦ ἀ. Τ. μ. τῷ αὐτοῦ Σ. ἐπιτρέψας τοῦτο ποιῆσαι Vat.
⁶¹ Μετ' οὐ δὲ β. τοῦτο ἀν. ἐκέλευσε τῷ Σ. ἐν τῇ τῶν Σπειρῶν μονῇ τοῦτον ἀγαγαγεῖν ἐν τῷ Δ. οὖν ὁ
βασιλεὺς ἐξελθὼν καὶ ἐν τῇ τοῦ Σ. ἀρ. μ. Vat. — Σαμωνᾶ Leo, i subscr. pro v. — τὸν Σ. Sym. ⁶² αὐτοῦ
om. Sym. — τὰ om. ed. ⁶³ ὁ βασιλεὺς v. Sym. ⁶⁴ τὸν Sym. ⁶⁵ π. διεκέλευσε καὶ ἐνέδυσαν ἀ. ἱματίῳ

αὐτὸν κοσμικά · καὶ ἐκέρασε τὸν βασιλεῖα ⁶⁶ εἰς τὸ Ἀ κλητόριον, καὶ ὑπέστρεψε μετ' ⁶⁷ αὐτοῦ ἐν τῷ παλατίῳ.

(42) ⁶⁸ Ὅρων δὲ Σαμωνᾶς αὐξανομένην τὴν ἀγάπην τοῦ βασιλέως ἐπ' αὐτὸν, βουλευέται μετὰ μεγίστου κοιτωνίτου καὶ Μιχαὴλ Τζηρίθωνος ⁶⁹ · καὶ ποιοῦσι χάριτην πολυλοβορον κατὰ τοῦ βασιλέως, γράψαντος καὶ συντάξαντος αὐτὸν τοῦ Ῥοδίου νοταρίου ὄντος τοῦ Σαμωνᾶ. ⁷⁰ Ἐλθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, εὗρεν ⁷¹ αὐτὸν ἐν ψῆυχεται τόπῳ εἰς τὸ μητατώριον ⁷² καὶ ἤρεν αὐτόν · καὶ ἀναγνοὺς ἐν μεγάλῃ θλίψει τὴν ζήτησιν τὸν τοῦτο ποιήσαντα. ⁷³ Γέγονε δὲ καὶ ἐκλειψίς σελήνης, καὶ διωρίσατο ὁ βασιλεὺς ⁷⁴ τοῖς οὐραίοις τότε ἀστρονόμοις εἰπεῖν τὸ ἀποτέλεσμα. ⁷⁵ Εἰσερχομένου δὲ πρὸς τὸν βασιλεῖα Πανταλέοντος μητροπολίτου, φίλου ὄντος Β ἑαυτοῦ Σαμωνᾶ, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Σαμωνᾶς · « Εἰς τίνα ἐστίν ⁷⁶ ἡ κάκωσις ; » Ἐφη αὐτῷ ὁ μητροπολίτης · « Εἰς σέ · καὶ ⁷⁷ ἐάν διέλθῃς Ἰουλίῳ τὰς ἡμέρας, ἔκτασι οὐδὲν καίση κακόν. » Τῷ δὲ βασιλεῖ εἶπεν ⁷⁸ εἰς τὸν δευτέρου ἔχειν κάκωσιν τὴν σελήνην. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπέλαβε ⁷⁹ τοῦτο εἰς Ἀλέξανδρον **794** τὸν ἀδελφὸν ⁸⁰ αὐτοῦ. Μετὰ τοῦτο ⁸¹ ἰδίως Τζηρίθων τῷ βασιλεῖ εἶπε ⁸² · « Ὁ Σαμωνᾶς τὸ πιττάκιον ἐποίησε » · καὶ παρευθὺ ⁸³ καταβιδάζει Σαμωνᾶν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀποκείρει μοναχὸν καὶ ἀπάγει εἰς τὴν μονὴν ⁸⁴ Εὐθυμίου πατριάρχου · καὶ ⁸⁵ μετὰ ταῦτα πάλιν λοιδορηθέντα ἀπήγαγον ⁸⁶ εἰς τὴν τοῦ Μαρτινάκη μονήν. ⁸⁷ Ἐποίησε δὲ Κωνσταντῖνον παρακοιμώμενον, καὶ ἔκτισεν αὐτῷ μονὴν ἐν Νωσιαῖς ; ⁸⁸ καὶ ἀπῆλθεν ἅμα Εὐθυμῖω πατριάρχῃ καὶ C ἐνεκαίνισε ταύτην.

(43) ⁸⁹ Ὁκτωβρίῳ δὲ μηνὶ γέγονε πόλεμος ναυμαχικὸς Ἱμερίου λογοθέτου ⁹⁰ μετὰ Δαμιανοῦ καὶ Λέοντος τῶν Ἀγαρηῶν, στρατηγῶ (194b) ὄντος ⁹¹ ἐν Σάμῳ Ῥωμανοῦ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος · ἠτήθη δὲ ⁹² Ἱμέριος καὶ μόλις διεσώθη, σχεδὸν πάντων ⁹³ ἐκεῖ κινδυνευσάντων.

Variae lectiones et notæ.

κ. καὶ ἔδωκεν εἰς χεῖρας τοῦ βασιλέως τὸ ποτήριον ἐν τῷ ἀρίστῳ καὶ ὑπ. μ. ἀ. ἐν τῷ π. Vat. — Σαμωνᾶ Leo. — ἔδωκεν ed. ἐνέδωκε. cod. ⁶⁶ τῷ βασιλεῖ Sym. ⁶⁷ μετὰ ταῦτα Sym. ⁶⁸ Βλέπων οὖν ὁ Σ. Lec. Καὶ πάλιν φθονεῖται Κωνσταντῖνος ὑπὸ τοῦ Σαμωνᾶ διὰ τὴν πρὸς ἀ. ἀγ. τοῦ β. καὶ β. μετὰ τοῦ Τζηρίθωνος καὶ ἄλλων τινῶν Sym. — τὴν τοῦ β. πρὸς Κωνσταντῖνον ἀγ. αὐξ. πιττάκιον συντίθησι μ. μεγ. κ. καὶ μ. Τζηρ. λοιδορίας κ. ἔχον ἀπαίρους τοῦ Π. Κωνσταντῖνου τοῦ αὐτοῦ ὑπογραφῆς σ. ὅπερ ἐν τῷ μιτατορίῳ ἐβρίσταν Vat. — τοῦ β. ἀγ. Leo. ⁶⁹ Στηρήθωνος Leo. — χαρτ. cod. χαρτίου ed. ⁷⁰ Τοῦ δὲ βασιλέως εἰσεληλυθὸς ἐν. Vat. — Ἐλθόντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐν τῇ μ. ἰ. ἐβρίσταν ἀ. ἐν τῷ μιτατορίῳ. Εὐρών οὖν ἀ. ὁ β. καὶ ἀν. Sym. ⁷¹ εὗρας Leo, εὗρ. cod. ⁷² μητατόριον cod. ⁷³ Περὶ τῆς σεληνιακῆς ἐκλειψῆος καὶ τῆς τοῦ βασιλέως τελευτῆς Γ. δὲ ἰ. σεληνιακῆ Vat. Γ. δὲ τότε ἐκλ. σ. Sym. ⁷⁴ Ὁ δὲ β. τὸν μητροπολίτην Πανταλέοντα προσκαλέσατο μαθεῖν παρ' αὐτοῦ τὸ τῆς σεληνιακῆς ἐκλειψῆος ἀπ. Vat. ⁷⁵ Εἰσερχόμενος δὲ ὁ Πανταλέον μ. πρὸς τὸν β. ἡρ. Sym. ὃν εἰσερχόμενον π. τὸν β. ὁ Σ. ἡρ. Vat. ⁷⁶ Ἔσται Vat. — Ὁ δὲ ἔφη εἰς σέ · καὶ ἐάν τὴν ἡ' τοῦ ἰ. διέλθῃς Vat. Ὁ δὲ ἔφη εἰς σέ · καὶ ἐάν διέλθῃ ἰ. ἡ' Sym. ⁷⁷ ὁ. ἰ. Vat. ⁷⁸ Τὸν δὲ βασιλεῖα cod. et Leo. Πρὸς δὲ τὸν β. Vat. ⁷⁹ ὡς Vat. — εἶπον Leo. — τὴν κ. τῆς σελήνης Sym. ⁸⁰ ὄρωπτευσεν εἰς Ἀ. τὸν ἀ. ἀδ. ἀποθήσεται. Ὁ δὲ Τζ. ἰδίᾳ τῷ β. μ. ταῦτα καθωμολόγησεν ὡς ὁ Σ. εἶη ὁ τὸ π. πεποίηκε π. οὖν κατ. Vat. ⁸¹ ἀ. ἀδ. Leo, Sym. ⁸² δὲ Leo, Sym. — Τζηρίθων Leo, Τζηρίθων Sym. Vat. Τζηρίθων Coni. ⁸³ εἶπεν ὅτι Sym. ⁸⁴ Καὶ εὐθὺ Sym. — καὶ ποιεῖ μ. εἰς ἀπ. Sym. ⁸⁵ ἐν τῇ μονῇ τοῦ π. Ἐ. μ. δὲ τ. π. λ. Vat. ⁸⁶ κ. π. λ. ἀναγνοῦσιν εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μ. Sym. ⁸⁷ ἀπάγει αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μ. Vat. ⁸⁸ παραβιδάζει οὖν τὸν Σ. ποιῶν Κ. π. καὶ κτερίζει ἀ. Sym. ⁸⁹ Νωσιαῖς ed. ὁσιαῖς Leo. — καὶ ἀπελθὼν μετὰ Sym. — καὶ παραγενόμενος ἀ. Ἐ. π. ἐν. ἀ. Vat. — ἐγκαίνισσε ed. ἐνεγκαίνισσε cod. ἐγκαίνισσε αὐτὴν Sym. ⁹⁰ Τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπὶ ἡ' μηνῶς τοῦ ναυμαχικοῦ πολέμου τῶν Σαρακηνῶν γενομένου μετὰ ἰ. τοῦ λ. στ. ὁ. ἐν Σ. Sym. 26 post c. 25 de patre Constantini accubitoris, anno 25; sed quæ initio quadragesimæ et Maio mense facta sunt, jam anno 26 adnumerari debent — ναυμαχικὸς Leo. — ναυμαχία γ. Ἱμερίου λ. Vat. ⁹¹ Ἱμερίῳ λογοθέτῃ Leo. Α. καὶ Α. om. Sym. — τοῦ Ἀγαρηνοῦ ed. ⁹² στρατηγούτου Vat. — ὁ Σ. Leo. ⁹³ ἔει οὐι, Vat. ⁹⁴ ἀπ. τῶν μετ' αὐτοῦ κινδυνευσάντων Vat.

Videns autem Samonas auctum imperatoris in eum affectum, cum cubiculario præcipuo et Michaelæ Tzerithone consilium iniiit : et una libellum conciviciis refertum adversus imperatorem parant, scribente illum et componente Rhodio, Samonæ notario. Imperator in Magnam Ecclesiam profectus, et eo qua Deum precari consueverat sede ad Milatorium reperto, eundem acceptum magna cum animi angustia perlegit, libri requirens auctorem. Contigit autem lunæ eclipsis ; jussitque astronomos qui tunc aderant effectus ejus edicere. Pantaleonem vero metropolitam Samonæ amicum ad imperato- B rem enarrare progressum interrogabat Samonas ; « In quem recideret ejus influxus malignitas. » At ille : « In te. Præteritis tamen Idibus Junii, si evaseris, nihil subinde mali patieris. » Imperatori vero renuntiaverunt illi in secundam ab eo personam lunam pravitate sua minari, quod imperator de fratre suo Alexandro suspicabatur. Post hæc vero Tzerithon imperatori privatim enuntiavit : « Samonas libellum fecit. » Et confestim Samonam in suam se recipere domum coegit : ibique primum tomteri, et in Euthymii patriarchæ monasterium ab- duei jussit : ibique postmodum aliis convictus criminibus in Martinacis monasterium deportatus est. Constantinum autem accubitorem creavit, et in Nosiis monasterium de ejus nemine condidit : abli- que una cum Euthymio patriarcha, et solemnii officio dedicavit.

Mense porro Octobri, Himerio logothetæ una cum Damiano et Leone Agarenis, Sami duce Romano, qui postea regnavit, existente, prælium commissum est, quo victus Himerius, cunctisque in summum periculum adductis, vix incolumis evasit.

Imperator autem Leo cæriaco morbo jactari cœpit, adeo ut in Magnauram orationem Jejuniorum principio habere nequiret. Contigit autem incendium in Magnæ Ecclesiæ cerulariis, quo chartarum thesauri armaria et sacella combusta sunt. Maii tandem die undecimo Leo imperator, cum antea successorem fratrem suum Alexandrum designasset, diem extremum obiit: quem ille, ut aiunt, ad se venientem conspicatus, dixit: « Cave. Post menses tredecim pessimum tempus instat: » et impensissime rogavit et obtestatus est, ut Constantinum filium suum protegeret.

VIII. Regnum Alexandri.

Leonis frater, Alexander, Basilii filius una cum Constantino Leonis filio imperavit annum unum, dies viginti novem. Missoque ad Nicolaum ad Galacrenas nuntio Euthymium patriarcham deposuit, et Nicolaum secundo restituit. Habuit autem Alexander ad Magnauram silentium, et concilium celebravit, atque Euthymium ab Agathe in Steno ædibus advocavit. Sedenteque Alexandro cum Nicolao patriarcha, assessores Euthymii depositioni vacabant attentius, cum dedecore venerandi et per omnia mirandi viri colendam barbam vellicantes, aliaque opprobria et injurias inferentes, quas quiete et mansuete honorabilis et sacer vir tolerabat. Qui ad Agathi ædes iterum relegatus est, uli mox vita functus in proprio monasterio intra urbem juxta Psamathii depositus est.

Alexander, suspicionibus liber quas frater Leo adversus ipsum, dum in vivis esset, fovebat, venatibus continuus et per varia palatia discursibus vacabat usquequaque, nihil imperatore dignum meditalus aut exsecutus, sed semper deliciis, luxuriæ et ebrietatibus indulgens, totum se hujusmodi tra-

A ⁹⁴ (44) ⁹⁵ Ἦρξατο δὲ νοσηλευέσθαι Λέων ὁ βασιλεὺς κοιλιακῶ νοσήματι, ὥστε ⁹⁶ μὴ δυνηθῆναι ἐξελεθῆναι ἐν τῇ Μαναύρᾳ τὴν δημηγορίαν διαλαλήσει ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν Νησιωτῶν. Γέγονε δὲ καὶ ἐμπρησμός εἰς τὰ κηρουλάρια τῆς ⁹⁷ Μεγάλης Ἐκκλησίας, καίντων ⁹⁸ τῶν χαρτοθείων πάντων **795** καὶ τῆς σακέλλης. ⁹⁹ Μαῦν δὲ μηνὶ ἰα' τελευταίᾳ Λέων ¹⁰⁰, προχειρισάμενος Ἀλέξανδρον ¹⁰¹, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βασιλεῖα, ὄν ἰδὼν, ὡς φασιν, εἰσερχόμενον ¹⁰² πρὸς αὐτὸν ἔφη: « Ἴδε ¹⁰³ ὁ κακὸς καιρὸς μετὰ ¹⁰⁴ τοὺς ἰγ' μῆνας, πολλὰ ¹⁰⁵ (ἐκλιπαρήσας καὶ δεηθείς) αὐτοῦ φυλάττειν τὸν ¹⁰⁶ υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον. »

Η'. Βασιλεία ¹⁰⁷ Ἀλεξάνδρου.

¹⁰⁸ Ἀλέξανδρος υἱὸς Βασιλείου, ἀδελφὸς δὲ Λέοντος, ἐβασίλευσεν ἔτος α', ἡμέρας κθ' σὺν Κωνσταντίνῳ ¹⁰⁹ υἱῷ Λέοντος. ¹¹⁰ Ἀποστῆλας δὲ ἤγαγε Νικόλαον ἐκ Γαλακρηνῶν (καταγαγὼν Εὐθύμιον πατριάρχην), καὶ ἐνεθρόνισε τὸ δεύτερον αὐτοῦ Νικόλαον ¹¹¹ πατριάρχην. ¹¹² Ἐποίησε δὲ σελέντιον καὶ σύνοδον Ἀλέξανδρος ἐν τῇ Μαναύρᾳ, ἀγαθῶν Εὐθύμιον (ἐκ ¹¹³ τοῦ Στενοῦ) ἀπὸ ¹¹⁴ τῶν Ἀγαθῶν. Καὶ συγκαθίσας ἄμα Νικόλαῳ πατριάρχῃ ἐποίησαντο τὴν (κατ' ¹¹⁵) αὐτοῦ καθαιρέσειν, ἀτίμως ἀποκίλλοντες τοῦ ἱεροκρεπτοῦς καὶ ἀξιαγαστοῦ **796** ἀνδρὸς τὴν τιμίαν ¹¹⁶ γενειάδην, καὶ ἄλλας τινὰς ὕβρεις καὶ ποιναὶς αὐτῷ ἐπιφέροντες, ἃς ἡσύχως καὶ ¹¹⁷ πρῶως ὑπέμεινεν ὁ τίμιος καὶ ἱερός ἀνήρ ¹¹⁸ (καὶ ὑπερωρίθη πάλιν εἰς τὰ Ἀγαθῶν) ἔνθα καὶ τελευτήσας κατετίθειται ἐν τῇ αὐτοῦ μονῇ ἐν ¹¹⁹ τῇ πόλει, εἰς τὰ Ψαμαθίου. ¹²⁰

C (2) ¹²¹ Οὗτος Ἀλέξανδρος διὰ τὰς ὑπονοίας, ἃς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Λέων ἐτι ζῶν εἶχε κατ' αὐτοῦ, ἀεὶ τοῖς κυνηγεσίαις καὶ τοῖς ἐξω παλατίαις ἐσχολάζεν ¹²², μὴδὲν βασιλεύς: ¹²³ ἔργον διαπραττόμενος, ἀλλὰ διάγων ἐν τρυφαίαις καὶ ἀσελγείαις ¹²⁴ καὶ μέθαις καὶ περὶ ταῦτα ἀεὶ διακείμενος, ὅθεν ἄρξας αὐτὸς

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁴ 912. ⁹⁵ Μετὰ τοῦτο Α. ὁ β. νοσεὶ κ. ν. Sym. 26. K. δὲ ν. περιπεπωκώς Α. ὁ β. εἰς ἀδυναμίαν ἦλθεν ἰσχάτην Val. ⁹⁶ Ὁ. μόλις δ. αὐτὸν κατὰ τὸν βασιλικὸν τύπον ἐν τῷ τῆς ἰγκρατείας καιρῷ δημηγορήσαντα, ἔπειπε οὕτως: « Ὅρατε κατασκήνοτα με καὶ νόσω τρυχόμενον, οὐκέτι τάχα μετ' ὁμῶν μεταλήψομαι τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασιν » Val. = Cont. 32. ⁹⁷ τῆς μ. ἔ. κ. Val. ⁹⁸ καὶ ἐκάησαν τὰ χαρτοθεία πάντα καὶ ἡ σακέλλη Sym. ⁹⁹ αὐτῆς Val. — Τῆ δὲ ἰα' τοῦ Μαΐου μηνὸς Sym. — μ. om. Val. — ἰα' om. ed. ¹⁰⁰ ἡμέρᾳ πρώτη, ἰνδικτιώνος; ἰα' Val. Cont. ¹⁰¹ ὁ βασιλεὺς; Leo, Sym. Val. ¹⁰² Ἀλέξανδρον τῷ αὐτοῦ ἀδελφῷ τὴν βασιλείαν παραδούς Val. — ἄ. ἀδ. Leo, ἄ. ἀδ. β. Sym. ¹⁰³ π. ἄ. ἐρχ. Val. ¹⁰⁴ καὶ Sym. ¹⁰⁵ μ. ἰγ' μηνῶν Sym. ¹⁰⁶ δὲ τούτῳ ἐνεσκήψεν Val. — ἔ. καὶ δ. om. Sym. ¹⁰⁷ τὸν ἄ. ὁ. K. φ. Val. ¹⁰⁸ Καὶ ὁ λόγος τοῦ βασιλέως ἐγένετο: ἀληθῶς γὰρ μετὰ ἰγ' μηνὸς ἐτελεύτησε ed. e glissemate. ¹⁰⁹ Ἀλέξανδρος υἱὸς Βασιλείου ἢ περὶ τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου υἱοῦ β. Par. 1706. Περὶ Νικόλαου καὶ Εὐθυμίου πατριάρχου Ὁ δὲ Ἀλ. δ. Val. ¹¹⁰ Τῷ ζυβ' ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως λιβ' δδ. Ἀ. ὁ. B. ed. ¹¹¹ τῷ Α. ὁ. Val. ¹¹² Γ. καὶ ἐν. αὐτὸν κατ. Ἐ. ὄν καὶ εἰς τοῦ Ἀγ. ἔξορίας μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰ; Μαγναύραν ἦνεγκε καὶ σελ. καὶ συν. ἐκεῖ ποιήσας, τὴν κ. ἄ. ποιούσι, ἀτ. τίλλοντες τοῦ ἰ. καὶ ἀξ. ἐκείνου ἄ. τὴν γ. Sym. κ. Ἐ. π. om. Sym. ¹¹³ τοῦ πατριαρχείου Val. Cont. om. ed. — ἐνεθρ. — πατριάρχην om. Slav. — τὸ δ. τὸν αὐτὸν N. ed. τὸν ἄ. N. τὸ δ. Val. ¹¹⁴ Ποιήσας δὲ σελ. ἐν τῇ Μαγναύρᾳ Ἀλ. καθήγαγεν ἀπὸ τῶν Ἀ. τὸν Ἐ. καὶ ἄμα Νικόλαῳ καθασθείς (sic) Val. ¹¹⁵ ἐκ τοῦ Στ. om. Leo, Val. Sym. Cont. ¹¹⁶ ἀπὸ τοῦ Ἀγ. cod. P. ¹¹⁷ κατ' om. Sym. Val. — τὴν ἄ. κ. ἐπ. εὐθύς δὲ ὡς περ ἀνήμεροι θηρες ἐμπεπηκότες τοῦ ἰ. ἄ. ἐκείνου τὴν σεβασμίαν γ. ἀπέκλιον καὶ ἐπὶ τράχηλον ὠθουσι καὶ ἄ. ἀνυπολόστους π. τούτῳ ἐπέφερον, ἐπιδάττην αὐτὸν ἀποκαλοῦντες καὶ μοιχῶν καὶ ἀλλοτρίᾳ ἐπιπηθήσαντα γυναίκα: ὁ δὲ ἱερός ἐκείνος καὶ αἰδέσιμος πρ. πάντα καὶ ἡ. ὑπέφερεν. Ἐπιφρόνος ὄν ἐν τοῖς Ἀγ. σταλαῖς καὶ τέλει τοῦ βίου χρησάμενος ἐν τῇ π. θ. εἰς τὴν ἄ. μονὴν τὴν ἐν τῷ Ψαμαθίᾳ ὑπάρχουσαν Val. ¹¹⁸ αὐτοῦ ed. ¹¹⁹ πρ. ὁ ἰ. ποιμὴν οὗτος ὅπ. καὶ πάλιν ἐπέμψθη εἰς τοῦ Ἀγ. Sym. ¹²⁰ ἀνήρ ἔνθα καὶ εἰς τὰ τοῦ Ἀ. τ. Leo. ¹²¹ ἐν π. Sym. — π. τῶν Φ. Leo. ¹²² τῷ δὲ κληρικῶ τῷ τίλαντι, κ. τ. λ. Sym. ¹²³ Ὅπως Ἀλέξανδρος τὸν τρυφήλῶν καὶ ἀνεμῶνον βίον δίων (βίων) καὶ ἀσεστίας σχολάζων οὐδὲν ἄξιον βασιλείας διεπραξάτο Val. — Ὁ οὖν Ἀλ. Leo. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλ. μ. βασιλικὸν ἰ. δυνάμενος ποιήσας τ. κ. καὶ τοῖς πονηροῖς ἔργοις ἀεὶ ἐσχ. Τὸν δὲ τοῦ Α. παῖδα παλλάκιον ἔ. β. Sym. 1. ¹²⁴ ε. πρ. ed. ¹²⁵ βασιλ. cod. (βασιλικὸν Sym.). ¹²⁶ τρ. ἀσωτίαις καὶ μ. Leo.

οὐδὲν ⁸⁸ γενναῖον εἰργάσατο, ἀλλὰ παρσυθὺ ⁸⁹ Ἰαν-
 νῆν παπᾶν τὸ ἐπίκλην Λαζάρην βράκτωρα πεποίη-
 καν, ὅς καὶ κακῶς ⁹⁰ τὸ ζῆν ἀπέβηξε μετὰ θάνατον
 Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ Ἑβδόμῳ σφαιρίζων ὡσαύτως ⁹¹
 καὶ Γαβριηλόπουλον καὶ ⁹² Βασιλίτζην ⁹³ (ἀπὸ ⁹⁴
⁹⁵ Σκλαβίνων ἔθνους) σφοδρῶς κατεπλούτισεν ἐκ
 τῶν τοῦ παλατίου χρημάτων ὡς ⁹⁶ φασὶ δὲ, τὸν
 αὐτὸν Βασιλίτζην καὶ βασιλέα ἠθούλετο ποιῆσαι, ὡς
 ἄπιστος αὐτὸς ὢν), καὶ Κωνσταντῖνον ἰδὼν Λέοντος ⁹⁷
 εὐνουχίαι (194^b, 196^a) ὁ καὶ πολλάκις βουλευθεὶς
 διεσκεδάσθη παρὰ (196^a) τῶν ὑπὸ τοῦ **797** Λέοντος
 εὐεργετηθέντων, ποτὲ μὲν ὡς νήπιον ⁹⁸ ὑποβαλλόν-
 των, ποτὲ δὲ ὡς ἀσθενούντα.

(3) Ἐπὶ τούτου ἐφάνη ἀστήρ ⁹⁹ κομήτης ἐκ
 δύσεως ἐπὶ ἡμέρας ιε', ὃν ἔλεγον Σιφίαν ¹⁰⁰ κα-
 λῆσθαι, καὶ αἱματεκχυσίαν (196^b) ¹⁰¹ ἐν τῇ πόλει **B**
 ἐργάσασθαι.

(4) ¹⁰² Οὗτος ¹⁰³ πλάνους καὶ γόησιν ἑαυτὸν ἐξέδοτο,
 οἱ καὶ πεπείκασιν ¹⁰⁴ αὐτὸν, ὡς ἔ τὸ τοῦ συάγρου
 στοιχείον ¹⁰⁵ σοὶ καὶ τῇ σῆ ζωῇ προσανακείται, ὡς
 χοιρόβιον τὸν ἀνόητον ὑποφαίνοντες ¹⁰⁶. Ὁ δὲ, τού-
 τοις ἀπατηθεὶς, αἰδοῖα καὶ ἰδόντας τῷ χοίρῳ προσ-
 ανενέωσεν ¹⁰⁷ ὡς λειπομένους αὐτῷ καὶ τῇ αὐτῇ ¹⁰⁸
 πλάνῃ πεποιθῶς ¹⁰⁹ ἱππικὸν (ποιήσας τὰς τῶν ἐκ-
 κλησιῶν ἐνδυτὰς καὶ πολυκάνδηλα ¹¹⁰ ἄρας, τὸ ἱππι-
 κὸν) ἐστόλισε καὶ τοὺς ζῴδιους ¹¹¹ φωταγίαν ἐποίησε.
 Διὰ τοῦτο ἤρθη ἀπ' αὐτοῦ ἡ τοῦ Θεοῦ χεὶρ, ὡς τὴν
 τοῦ Θεοῦ τιμὴν τεῖς εἰδώλοις προσάψαντος.

(5) Ἰμπίριον δὲ λογοθέτου ἐκ τῆς τῶν Ἀγαρη-
 νῶν ἡττης ὑποστρέψαντος ¹¹², ἀποστειλάς Ἀλέξαν-
 δρου περιώρισεν ἐν τῇ μονῇ τοῦ παλατίου ¹¹³ τῇ λε-
 γομένῃ Καλυπᾶ, ἀπειλήσας **798** ὡς ἐχθρὸν αὐτοῦ ¹¹⁴
 (ἦντα) ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Λέοντος. ¹¹⁵ Ὁ δὲ, ἐκ
 θλίψεως πολλῆς ἀβρωσθήσας (περιωρισμένος ὢν
 ἐπὶ μῆνας 5'), ἐτελεύτησεν.

(6) Ἀπέστειλε δὲ Συμεὼν ὁ ἄρχων Βουλγάρων
 μηνύων ¹¹⁶ Ἀλεξάνδρῳ τὰ πρὸς εἰρήνην, ¹¹⁷ καὶ τοῦ

diderat, regnum non bene auspicatus. Unde pro-
 tinus Jannem clericum, cognomine Lazarem, re-
 ctorem instituit, qui post Alexandri mortem misere
 vitam abruptim in Hebdomo cum pila luderet. Ga-
 brielopulum pariter et Basilitzen, Sclavinorum
 genere ortos, palatii divitiis vehementer auxit;
 ipsum etiam Basilitzen, imperatorem, ut aiunt,
 creare volebat, cum ipse prole careret, et Constan-
 tinum, Leonis filium evirare; et frequenter id aggressus,
 ab iis, quos Leo beneficiis affecerat, modo
 infantilem aetatem, modo infirmitatem prætendenti-
 bus, præpeditus fuit.

Ejus tempore apparuit cometes per dies quindecim
 ad occidentem, quem Xiphiam vocari dicebant,
 et sanguinis effusionem in urbe effecturum porten-
 dere.

Hic erroribus et præstigiatoribus se totum dedit,
 qui etiam suaserunt: « Apri simulacrum tibi vitæ-
 que tuæ repositum est: » porci vitam amentem
 illum agere subindicantes. His ille seductus pudenda
 dentesque porco quasi sibi deficientia renovari
 jussit. Eodem etiam persuasus errore, equestri cele-
 brato certamine, prolatis ecclesiæ vestibus produ-
 ctisque candelabris multifidis ludos exornavit, et
 luminum splendore animalia decoravit. Eam ob
 rem Dei manus ab eo remota est, qui Dei honorem
 idolis adolere non est veritus.

Himerium vero logothetam a clade quam ab Aga-
 renis pertulerat, redeuntem, misso nuntio, Alexan-
 der in palatii monasterium, Calupa dictum, velut
 hostem a fratris sui Leonis tempore sibi infensum
 adjectis minis exsulem egit. Ille, societate hominum
 interdictis per menses sex, ex nimio mærore
 morbo correptus interiit.

Simeon autem Bulgarix princeps, ad Alexan-
 drum legatos de pace servanda misit, ipsi se ami-

Varix lectiones et notæ.

⁸⁸ οὐδὲν cod. ⁸⁹ ἄμα γὰρ τῷ μονοκράτῳ γενέσθαι Ἰω. π. Λαζάρης τούτῳ ἐπώνυμον, β. Vat.—Ἰ. τὸν π.
 τὸν ἐπ. Α. ed. Ἰ. π. τὸν ἐπ. Α. Leo. ⁹⁰ κακῶς Leo. ⁹¹ οὐν φασὶ Leo, οὐν Vat. ⁹² Βασίλ. cod. Βασιλίτζην P.
 Βασιλείον ed. Leo. ⁹³ τὸν Vat. ⁹⁴ ἀπὸ Σκλ. ἔ. om. Slav. ⁹⁵ τοῦ Leo.—Σκλαβήνων ed. Σκλαβίνων Vat.—
 κατ. καὶ τοῖς τοῦ παλατίου περιήντλησας χρήμασι Vat. ⁹⁶ φ. δὲ καὶ βεβουλευσθαι ἀ. πολλάκις τὸν ἀ. εἰς β.
 προχειρίσασθαι, τὸν δὲ Κ. τὸν τοῦ Α. υ. ἔ. Vat. ⁹⁷ εὐνοῦχον ποιῆσαι Leo.—ὁ καὶ π. βουλευθεὶς Leo,
 καὶ βουληθ. codex ex exemplari. in quo folium transpositum erat, descriptus, nam p. 879, 14 καὶ Κωνστ.
 post εὐνουχίαι legitur καὶ ὁ π. β. ed. ⁹⁸ ὑπ. post. ἀσθ. Sym. ὑποβαλλόντ. cod. ὑποβάλλοντα ed. ὑπο-
 βαλλόντων Leo.—νηπί. — ἀσθενούντ. cod. νηπίου — ἀσθενούντος ed. ⁹⁹ ἀ. ἐφ. Vat.—ἔ. ἡμ. μ'. Sym. ἰ
 om. Vat. ¹⁰⁰ ε. καὶ αὐτὸν ἐκάλουν οἱ περὶ ταῦτα δεῖνοι, οἱ αἱμάτων χύσιν προσημάλινεν ἐν τῇ π. γενέσθαι
 ἔφασαν Vat. ¹⁰¹ σημαίνειν Sym. ¹⁰² Οὕτως οὐν Ἀλέξανδρος πλ. ἑαυτὸν καὶ γ. ἐκδεδωκῶς ἐπέστη ὑπ'
 αὐτῶν ὡς ἐν τῷ ἱππικῷ συάγρῳ; χαλκοῦς ἐστῆς αὐτοῦ εἰς στοιχείον. Λέοντι γὰρ τῷ αὐτοῦ, φασίν,
 ἀδελφῷ ἀντιμάχεται χοῖρ. Vat. ¹⁰³ ὁ Ἀλέξανδρος Sym. ἰ.—ἐκδούς τοῦ σ. τῷ στοιχείῳ καθὼς αὐτὸν
 κείνοι εἰδίδαξαν Sym. ¹⁰⁴ πεποιθήσασιν αὐτοῦ σ. ed. ¹⁰⁵ τὸ ἐν τῷ ἱππικῷ Leo, τοῦ ἐν τῷ ἰ. τὴν ζωὴν αὐτοῦ
 προσανακείσθαι ἔφασαν τὸν χοιρῶδη βίον ἐκείνου καὶ ἀνόητον Sym. ¹⁰⁶ ὑπεμφ. Leo, Sym. Vat.—Τ.
 πεισθεὶς αἰδοῖον καὶ ὁ τῷ χ. περιέθετο Sym. ¹⁰⁷ προσανανεώσας (sic) Vat.—λειπομένους Vat.—τῇ
 τοιαύτῃ οὐν πλ. Vat. ¹⁰⁸ αὐτοῦ Leo, τούτων Sym. ¹⁰⁹ ὢν Leo.—ποιήσας — ἱππικὸν ex homoioteleuio
 om. Sym.—ἰ. πεποίηκε καὶ τοὺς ἱεροὺς τῶν ἔ. πέπλους καὶ τοῦ, λαμπτήρας ἀναλέδων τὸ ἰ. κατακόσμησε
 τὴν τοῦ Θεοῦ τιμὴν τοῖς εἰδώλοις ὁ δειλαῖος παρασχών· διὸ καὶ παρὰ Θεοῦ τὴν τ. ἀφῆρηθ' ὡς τάχιστα Vat.
¹¹⁰ πολυκάνδηλ. cod. πολυκάνδηλους? ¹¹¹ τῷ ζῴδιῳ Sym.—φωταγίαν γὰρ ed. φωταυγίαν Sym.—
 ἐποίη. cod.—Ἐθεὶν καὶ ἀπ' ἀ. ἡ Χριστοῦ χ. Sym. ¹¹² Τοῦ μόντοι ἰ. ἐκ Sym.—ἡ. τῶν Ἀγ. Vat.
¹¹³ ὑπ. π. αὐτὸν Ἀ. Sym. ἀπ. ἀπ. π. ἀ. Vat. ¹¹⁴ μ. Παλατίου ἢ ἐπώνυμον Κ. Vat.—Καμπᾶ Leo, Καλυπ.
 cod. Καλυπᾶ ed.—ἐπειπ. ed. διαπειλήσαμεν αὐτὸν ὡς ἔ. φανέντα ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς βασιλείας τοῦ
 Vat. ¹¹⁵ αὐτοῦ ἐπί ed. ¹¹⁶ Ὁ δὲ ἐπὶ μ. 5' π. ἐ. δεινῶς ὑπὸ τῆς θ. καταργασθεὶς Vat.—περιορισάμενος
 Sym. π. ὢν ἐπὶ μ. 5' om. Sym. ¹¹⁷ Ἀηλοῖ Σ. ὁ ἀ. Sym. 3. Ὁ δὲ ἀ. Βουλγαρίας Σ. πρὸς τοὺς πρὸς Ἀλέ-
 ξάνδρον ἔξαπ. Vat.—Βουλγάρ. cod. Βουλγαρίας ed. Leo. ¹¹⁸ τῷ Sym. ¹¹⁹ περὶ τῆς ἔ. Vat. περὶ εἰρήνης

citiam et honorem, exhibiturum, ut antea Leoni, A promittens. Alexander autem, imprudentia et stultitia obcaecatus, legatos inonoratos dimisit, minas in Simeonem jactans. Dissoluta jam tunc pace, Simeon adversus Christianos arma movere parabat.

Alexander autem bene pastus, et vino temulentus, sub caniculæ ardore pila lusurus processit, gladioque divinitus immissio, vulneratus rediit, sanguinem multum e naribus et pudendis effundens, et post dies duos mortuus est, Nicolao patriarcha, et Stephano magistro, et Joanne Elada, et Joanne rectore, et Euthymio, et Basilite, et Gabrielopulo procuratoribus institutis, Constantino consobriino suo Leonis filio, relinquens imperium. Alexander ille cum patre Basilio eodem sepulcro repositus B est.

IX. Regnum Constantini, Leonis filii.

Constantinus, patre Leone mortuo adhuc puer, (septimum enim tantum ætatis annum agebat sub patris tutela imperator relictus est. Habuit etiam imperii procuratores, et sub eorum cura, matre pariter illis adjuncta imperavit annos septem, una vero cum Romano, socero suo, cui subjectus fuit, annos alios viginti sex : solus imperium rexit annos quindecim : adeo ut imperii ejus tempus omne annis quinquaginta quinque concludatur. Palatii itaque potestatem adeptus Nicolaus patriarcha, quatenus et ipse procurator simul cum magistro Stephano et Elada Joanne etiam magistro, rebus communibus providebat, curamque gerebat quotidianorum regni negotiorum.

Cum igitur sic se haberent imperii res, Constantino scholarum duci a quibusdam urbis proceribus ejus amicis suggeritur, eum ceu virum fortem et prudentem, quique posset rempublicam administrare, ut seipsum promoveret, nulloque labore capessendum imperium aggredere. Ille igitur, utpote qui prius illud in votorum somniis ha-

A φιλοφρονεῖσθαι αὐτὸν καὶ τιμᾶσθαι καθὼς περ ὅτι ἐπὶ τοῦ Λέοντος. Ὁ δὲ, ἀνοία καὶ ἀφροσύνη κρατυνηθεὶς, ὅτι τοὺς πρέσβεις ἀτίμως ἐξέπεμψεν, ἀπειλαὶ τὸν Συμεῶν καταπλήξας. ὅτι Λυθείσης οὖν ἔκτοτε τῆς εἰρήνης, Συμεῶν παρεσκευάζετο κινήσαι κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὄπλα.

(7) ὅτι Ἀλέξανδρος δὲ, ὅτι ἀριστήσας καὶ οἰνωθεὶς ἐν τοῖς ὑπὸ κῦνα καύμασι, ὅτι κατῆλθε σφαιρίσαι καὶ ῥομφαίᾳ θεηλάτῳ πηγήεις ὅτι (ἀνελθῶν ὅτι), αἰματος ὅτι πολλοῦ ἐκ τῶν ῥιγῶν καὶ τῶν αἰδοίων ὅτι ἐκφερομένου, μετὰ δύο ἡμέρας ἐτελευτήσας ὅτι καταλιπὼν ἐπιτρόπους ὅτι Νικόλαον πατριάρχην ὅτι, Στέφανον μάγιστρον, καὶ ὅτι Ἰωάννην ὅτι τὸν Ἑλλαδῶν, καὶ ὅτι Ἰωάννην ῥαίκτηρα, καὶ ὅτι Εὐθύμιον, καὶ ὅτι (τὸν) Βασιλίτην, καὶ τὸν Γαβριηλόπουλον, ἐλάσας τὴν ὅτι βασιλείαν B Κωνσταντίνῳ ἀνεψιῷ αὐτοῦ, υἱῷ Λέοντος τοῦ βασιλέως. ὅτι Ἀπέθαντο δὲ Ἀλέξανδρον ἐν ταῖς τάφοις ὅτι μετὰ ὅτι Βασιλείου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

799 ὅτι. ὅτι Βασιλεία Κωνσταντίνου υἱοῦ Λέοντος.

ὅτι Κωνσταντίνος ὅτι δὲ, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Λέοντος τελευτήσαντος, παῖς ἐστὶ τυγχάνων — ἔβδομον γὰρ εἶχε τῆς ἡλικίας ἔτος — ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ ὅτι θεοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ καταλείπειτο ὑπὸ ἐπιτρόποις ὅτι τελεῶν. ἐβασίλευσεν οὖν ἐπὶ ὅτι τῶν αὐτοῦ ἐπιτρόπων καὶ σὺν τῇ μητρὶ ὅτι. ἔτη ζ', ἄμα ὅτι δὲ Ῥωμαῖν πενθερῶν αὐτοῦ ἐν ὑποταγῇ ὦν ἕτερα ἔτη κς', μονοκράτωρ ὅτι δὲ ἔτη ιε', ὡς εἶναι τὸν πάντα χρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτη νε'. ὅτι λαδόμενος οὖν τῆς τοῦ παλατιοῦ ἐξουσίας ὁ πατριάρχης Νικό- C λαος, ἄτε καὶ αὐτὸς ὅτι ἐπίτροπος ὦν σὺν τῷ μαγίστρῳ Στεφάνῳ καὶ ὅτι τῷ Ἑλλαδῶ Ἰωάννῃ καὶ ὅτι αὐτῷ μαγίστρῳ, τὴν τοῦ κοινοῦ πρόνοιαν ἐποιεῖτο καὶ τὴν φροντίδα ὅτι εἶχε τῶν τῇ βασιλείᾳ ἀνηκόντων πραγμάτων ὁσημέραι.

(2) ὅτι Ἐν τούτοις οὖν τῆς βασιλείας οὐσίας, δηλοῦται Κωνσταντίνῳ ὅτι τῷ Δουκί, δομestίαφ ὑπάρχοντι τῶν σχολῶν, παρὰ τινῶν τῶν ἐν τῇ πόλει μεγιστάνων φιλοῦντων αὐτὸν ὡς ἀνδρεῖον καὶ νουεχῆ καὶ καλῶς δυνάμενον τὴν βασιλείαν ὅτι διακυβερνᾶν, εἰσελθεῖν, καὶ ταύτης ἔγκρατης ὅτι γενέσθαι ἀπονητὶ ὅτι. Ὁ δὲ, ἄτε καὶ πρότερον αὐτὴν οὐειρο-

Variæ lectiones et notæ.

Sym. Len. — τοῦ — εἰρήνης ex homoioteleuto omittit Leo, μ. τῷ Ἀ. καὶ τοῦ φ. Sym. μ. ὡς ταύτη, ἀσπάζοιτο Vat. ὅτι καθάπερ καὶ ἐπὶ Ἀ. τοῦ β. Sym. ὡς περ δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ β. A. Vat. ὅτι κρατηθεὶς Vat. ed. συγγρατούμενος Sym. — ἀ. τ. π. Sym. — ἐξ. ἀπειλαὶ χρώμενος κατὰ Σ. καὶ καταπλήθειν τοῦτον οὐόμενος. Τῆς οὖν ε. διαλ. ὁ κ. χρ. κ. Σ. ἐβουλεύετο Vat. = Conit. ὅτι καταπλήσσω. Διὸ καὶ κ. χ. ὁ Σ. κινεῖται Sym. ὅτι Ἀλ. ἀρ. ἐν Sym. ἄ. ὅτι ὁ βασιλεύς Leo. — καὶ οἰν. κ. στ. Sym. — οἰνωθεὶς — καὶ οἰν. ed. ex homoioteleuto Vat. ὅτι κ. τῇ τῆς σφαιράς χρῆσασθαι παιδιᾷ, β. ἐστ. Vat. ὅτι καὶ Leo. ὅτι ἀν. οἰν. Sym. ὅτι αὐτοῦ Vat. ὅτι καὶ αἰδ. αὐτῷ φερ. Sym. καὶ ἄ. καταφ. Vat. ὅτι μνητὶ Ἰουλίῳ ε'. ἐν ἡμέρα Κυριακῇ Ἰνδικτιῶνος; ἄ. Vat. ὅτι κ. ἐπ. τρῶπ. cod. κ. ἐπίτροπον Leo, κατ. Sym. ἐπιτρόπους κ. Vat. ὅτι καὶ Leo, Vat. ὅτι Ἰω. Ἐ. ed. ὅτι μάγιστρον Leo, Vat. ραίκτηρα τὸν Ἑλλαδῶ ἐπιτρόπους Sym. omissis caeteris. ὅτι καὶ B. Vat. ὅτι τὴν δὲ β. K. τῷ υἱῷ Ἀ. — τὴν β. K. τῷ υἱῷ Ἀ. παραδούς ἐν ἔτει (numerus deesi) Vat. ὅτι τελευτήσας δὲ τίθεται μ. B. τοῦ π. ἄ. Sym. Ἀπέθαντο δὲ Ἀλέξανδρος; Leo. ὅτι τῶν βασιλέων Leo, Vat. ὅτι μ. τοῦ ed. Leo, Vat. — π. ἄ. B. Vat. π. ἄ. Leo. ὅτι Περὶ Κωνσταντίνου βασιλέως υἱοῦ Λέοντος Pat. 1706, Κωνσταντίνος υἱὸς Λέοντος ὁ Πορφυρογέννητος; Vat. ὅτι 913. ὅτι Κόσμου ἔτος ε', συη', τῆς ἐτίας σαρκώσεως θη', Ῥωμαίων βασιλεύς K. ὁ Πορφ. ἔτη μη', Leo. — A. Leo, Vat. τ. γὰρ τοῦ π. ἄ. A. ἐπαταετῆς ὦν Sym. ὅτι τοῦ οἰν. Vat. Leo. ὅτι ἐπιτροπ. cod. ἐπιτρόποις Leo, Vat. καταλιμπάνεται ὑπὸ Ἀ. θ. ἄ. ὁ ἐπιτρόπος τ. Sym. ὅτι ὁπῶ Vat. — αὐτῶν Sym. — ἐπ. σὺν ed. Sym. ὅτι ἔτιρ cod. ed. ὅτι καὶ ἄμα Ῥ. Sym. — ὦν ἐν ὕπ. Vat. ὅτι μονοκράτωρ δὲ Sym. — π. τὸν Sym. ὅτι μὴ Sym. — τοῖς μαγίστροις Sym. ὅτι ἐπ. καὶ ἄ. ed. ὅτι καὶ Ἰω. τῷ Ἑλλ. Sym. ὅτι μ. καὶ ἄ. Vat. ὅτι πᾶσαν Sym. ὅτι Τὰ περὶ Κωνσταντίνου Δουκὸς καὶ τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ Vat. ὅτι K. Δ. Sym. 2. — τυχόντι Sym., τυγχάνοντι Sym. Vat. ὅτι Ἐκκλησιαν Leo, scil. ecclesiasticus vel monachus! ὅτι ἔγκρατῆ ed. ὅτι ὡς δὲ τινεὶ φασί, καὶ Νικώσας;

πολῶν 800 καὶ τοῦ στέφους ἄει ἐπιμένους, ὡς A buerat, et coronarum libidine semper aestuabat, quanta potuit velocitate, in reginam urbem una cum selectis copiis et ad quodvis audendum idoneis profectus est; nocturne per portulam protovestiarium Michaelis urbis arcis vicini ingressus, in domo Gregoræ socii insomnis una cum sociis mansit. Nicetas autem a secretis, qui postea fuit protonotarius, Constantini adventum Constantino Eladico patricio significavit, amboque pariter ipsa nocte ad ducesm Constuntinum accedunt: habitoque consilio nondum illucescente die, sed profundis adhuc tenebris, cum lampadibus magnaque populi et armorum multitudine Circi portam, Constantinum imperatorem acclamantes, occupant. Ibi primum ab iis qui Circi tenebant penetralia, ejus equis lanceæ B ictu peremptus est.

πολῶν 800 καὶ τοῦ στέφους ἄει ἐπιμένους, ὡς A buerat, et coronarum libidine semper aestuabat, quanta potuit velocitate, in reginam urbem una cum selectis copiis et ad quodvis audendum idoneis profectus est; nocturne per portulam protovestiarium Michaelis urbis arcis vicini ingressus, in domo Gregoræ socii insomnis una cum sociis mansit. Nicetas autem a secretis, qui postea fuit protonotarius, Constantini adventum Constantino Eladico patricio significavit, amboque pariter ipsa nocte ad ducesm Constuntinum accedunt: habitoque consilio nondum illucescente die, sed profundis adhuc tenebris, cum lampadibus magnaque populi et armorum multitudine Circi portam, Constantinum imperatorem acclamantes, occupant. Ibi primum ab iis qui Circi tenebant penetralia, ejus equis lanceæ B ictu peremptus est.

πολῶν ἀνηρέθη.

(5) Μὴ δεχθεὶς οὖν ὁ Κωνσταντῖνος (ἀλλὰ ἀποσο-
θηθεὶς ὡς περ ὑπὸ τινος ἐκβαχουμένου δαίμονος)
καὶ ἔφροστηχότα ἔχων τὸν λογισμὸν τῷ τῆς βασι-
λείας ἔρωτι, ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ὑπεχώρησε στυγνός
τε καὶ κατηφής, κακῶν οἰωνῶν τὴν τοῦ ἱπποκόμου
κρίνας σφαγῆν. Ἐκείθεν οὖν εὐφημούμενος ἦλθε
μέχρι τῆς λεγομένης Χαλκῆς καὶ διὰ τῆς Σιδηρᾶς
πόρτης τῆς (αὐτῆς 10) Χαλκῆς εἰσεληλυθὼς μέχρι
τῶν ἐξκουσίτων παρεγένετο. Ὁ οὖν μάγιστρος
Ἰωάννης ὁ Ἐλαδᾶς ἐκλογὴν τῶν (τε) τῆς ἑταιρίας
καὶ τῶν ἐλατῶν ποιήσασκεν, 801 μεθ' ὧν δῶν
τούτους ἀπέστειλε κατὰ τοῦ δουκὸς ἰλιθόντων οὖν μέχρι τῆς Χαλκῆς (καὶ 12 πολέμου σουτάντος), πολλοὶ
ἐξ ἀμφοτέρων ἔπεσον τῶν 13 μερῶν (ἔργον ἐκεῖ μαχαίρας γενόμενοι καὶ) τοσοῦτον ὥστε τὸν τόπον
ἐκλιμασθῆναι τῷ αἵματι (ποταμηδὸν 15 καταβρέοντι) ἀνηρέθη δὲ καὶ Γρηγόρας (ὁ) 16 υἱὸς τοῦ δουκὸς καὶ
Μιχαὴλ 17 ἐξ ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ 18 ὁ Κουρτίκης ἐκεῖνος ὁ ἐξ Ἀρμενίων.

(4) Ταῦτα ὁ δοῦξ Κωνσταντῖνος μαθὼν, παραχῆς C
δοι πλείστης γενομένης, τὸν ἱππὸν ἐξήλαυεν ὁ δὲ,
ταῖς ἐκεῖσε ὑπεστρωμέναις ἐνολιθίσθησεν 19 πλαξίν,
εἰς γῆν τὸν ἐπιδάτην κατέβαλεν ἔπει δὲ τις 20
αὐτὸν κατὰ γῆς ἐβρίμμενον 21 κατέλαβε — οἱ 22 γὰρ
ἄλλοι διεσχεδάσθησαν ἅπαντες — ξίφει τὴν τούτου
ἀπίεμα κεφαλὴν 23.

Huc igitur non admissus, ad portam Chalces nomine appulit, et per ferream portam ejusdem Chalces ingressus ad excubitorum usque locum penetravit. Ex adverso magister Jeannes Eladas, consederatorum et remigum delectu habitu, armis instructus contra ducesm misit. Illis itaque ad Chalces appellentibus, inito certamine, multi ex utraque parte gladiis confossi ceciderunt, imo ad eum numerum, ut fluente sanguine locus fluminis in morem stagnaret. Corruit ibidem Gregoras ducis filius, et Michael ejus consobrinus, et Cortices ille ex Armenia oriundus.

Illis cognitiss, tumultu plurimo per civitatem excitato, Constantinus equum caleari vehementius impulit: qui super lapideis tabulatis infra stratis lapsus equitem in terram dejecit, sociis omnibus hinc inde fuga palantibus et dissipatis. Eum in terram projectum solumque derelictum cum quadam conspexisset, ejus caput gladio amputavit.

Variæ lectiones et notæ.

πατριάρχης ἠγνοηκῶς ὡς κατ' ἐπιτροπήν Ἀλεξάνδρου αὐτῷ ἐγκειρίστο τὰ τῆς ἐξουσίας, ἐπιστολὴν Ἀρταβάσθω ἐγγειρίσας φ' εὐερατεύειν ἐνεύρητο, ἐξαπέστειλε πρὸς τὸν τοῦ δουκὸς Κωνσταντῖνον παρακελυόμενος εἰσεληλυθέναι τῇ βασιλείᾳ ὡς τῆς βασιλείας ἐπιλάθεται. Ὅς διὰ τὴν τοῦ γράμματος διαπόρθμευσιν τῆς περιουσίμου Σοφίας πρώτος τῶν ἱερωμένων κεκλήρωτο. Οὗτος γεννήτωρ Ἀνδρέου τοῦ ἐν χρόνοις τοῖς καθ' ἡμᾶς τὴν ζωγραφικὴν τέχνην εἰς ἄκρον ἐλάσαντος ἦτορ Ἀπάλλης καὶ Ἀγάβαρχος, Ἡρακλείδης τε καὶ Φίλωνος οἱ Βυζάντιοι καθεστῆκε Val. = Cont.: 2. — αὐτῆς ἐπιμένους Leo. ἵτους στεφάνους Leo. ἵ τάχος Leo, Val. — καταλαβὼν Leo — ἅμα τῶν ἐγκρίτων τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματος καταλαμβάνων τὴν β. ἰκανῶν ὄντων Sym. — τῶν στρ. om. ed. ἵ καὶ ed. Sym. Val. — δοῦκα ed. Leo. ἵ καὶ ἅμα πρῶτ, οὐκ Sym. ἵ ἱπποδρόμου Leo. — καταλαβόντες εὐφήμων β. ἐν τῷ ἱπικῷ ἔσωθεν Sym. ἵ οὖν ed. οὖν ἐκεῖσε ὁ K. Leo, Sym. Val. — ἀλλὰ — τινος om. Val. ἵ ὡς περ ἐκ Leo, ὡ. ἐκβαχουθεὶς ὑπὸ τ. δ. Sym. ἵ μὴ ed. Leo, Sym. Val. ἵ λ. ἐν τῆς Val. — ἱπποδρομῷ Leo. ἵ τὴν τοῦ ἱ. κρ. Leo, Sym. — ἵ ἔ. ἵ κ. μ. γ. Sym. ἵ αὐτῆς om. Val. — μ. τῶν σκουταρίων Sym. ἵ τῶν τῆς Sym. — καὶ τῶν ἔλλων ποιούμενος Sym. ἵ καὶ π. σ. om. Sym. ἵ τῶν μ. ἐπ. Sym. — ἐ. ἵ. μ. γ. καὶ om. ed. et Sym. ἐκεῖσε Leo, Val. ἵ τοσοῦτοι Leo, Sym. — ὡς Sym. — ἵ ἄλλ. Val. ἵ π. x. om. Sym. ἵ ὁ om. Val. ἵ ὁ Leo. ἵ καὶ K. ed. Val. καὶ ὁ Κουρτίκης Leo. ἵ νολισθῆσας Val. ἵ καὶ τις Sym. ἵ καὶ μεμονωμένον Val. ἵ οἱ — ἅπαντες post κατέβαλε propter homoioteleuton Leo, om. Sym. ἵ ἦτις τῷ βασιλεὶ προσνήνετο καταφανῆς ἅπασιν τῆς ἀπάτης εἰς ἀποτροπήν Sym. Val. Τὸ δὲ τοιοῦτον ἐπιχείρημα κατὰ τινα καὶ ἄλλον τρόπον ἐδεικνύωτο. Νικόλαος γὰρ τις τὰς ἐν Χαλδίᾳ τῶν δημοσίων εἰσπράξεις ἐμπειστευμένος εἰς Συρίαν ἀφίκετο τῆς καθ' ἡμᾶς εἰσεδυσίας ἔξαρτος, ὅς ἐκεῖσε διατρέψων ἀστρολογίας ἢ ἀστρονομίας τινὸς μᾶλλον

His ita peractis, Gregoras magister, ejus socer, D una cum Leone cognomento Chærosphacte ad Magnam ecclesiam profugit, quos vi inde extractos cæsarie multarunt in Studii monasterio; Constantinum autem Hælladicum taureis cæsum vilibusque vestibis indutum et asino impositum per mediam urbem in triumphum egerunt et ad Dalmatæ monasterium abductum supplicii ac condemnationis nomine loco celebri fecerunt inclusum: Leonem vero Catacalitzem et Abessalom Arotæ filium excæcatos in exsilium miserunt. Constantinum autem Eulampii filium et ejus comites Theophilus præfectus ad Circi metam gladio obruncavit. Non modica vero de Niceta a secretis et Constantino Libe perquisitione facta, ipsi, cæu fuga usi, nullatenus reperti sunt. Ipsum autem Ægidem dico multosque, qui cum ipso erant, fortes viros a Damali, quæ est Chrysopoleos locus, ad Lacatem usque geminis lignis sive furcis cunctos suspenderunt: plurimosque crudeliter et sine causa isti procuratores appellati neci tradidissent, nisi judicum quidam iniquum eorum impetum cohibuissent, dicentes illis: « Cum adhuc imperator inter pueros agat, quomodo sine ejus jussu talia patrare aggredi-mini? »

Deinde ducis uxorem, cæsarie deposita, in ejus domum, quam in Paphlagonia possidebat, filio ejus Stephano virilibus prius exsecto, miserunt.

Mense porro Augusto, Simeon Bulgariae princeps adversus Romanos, profectus, cum multitudine gravi Constantinopolim appulit, et vallo a Blachernis ad portam Chrysen vocatam circumducto, urbem obsedit: alisque spei in sublimi elatus subacturum nullo omnino labore promittebat. Probatis autem in adversum mœnium munimentis, urbisque ex populi copia et machinis securitate ac præsidio conspecto, spe deceptus, in locum Hebdomum dictum pacis oblaturus fœdera, reversus est. Procuratoribus pacem oblatam libenter

(5) Τούτων οὕτω τελεσθέντων, Γρηγορά; (μάγιστρος ²¹ ὁ) τούτου πένθερῶς μετὰ Λέοντος ²², ὃν Χοιροσφάκτην ὠνόμαζον, τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ ²³ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ προσέφυγεν, οὓς καὶ βίᾳ ἐκείθεν ἀποσπάσαντες ἀπέκτειραν (μοναχοῦς ²⁷) ἐν τῇ ²⁸ τῶν Στουδίων (μονῆ)· Κωνσταντίνον δὲ τὸν Ἑλαδικὸν βουνεύροις τύψαντες, ²⁹ ῥάχη τε περιβαλόντες καὶ θυμῷ ἐπικαθίσαντες διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐθριάμδουσαν, καὶ ἐν **802** τοῦ Δαλμάτου ³⁰ (ἀπαγαγόντες) μονῆ ἐγκατάκλειστον (τῇ λεγομένῃ) καταδίχη ποιοῖηκασιν ³¹. (Λέοντα δὲ τῶν Κατακαλιτίζην καὶ Ἀδισσαλῶν ³² τὸν τοῦ Ἀρωτῆρᾶ ἐκτυφλώσαντες ³³ ἔξορῆα παρέπεμψαν. Κωνσταντίνον δὲ τὸν τοῦ Εὐλαμπίου υἱὸν καὶ ἑτέρους σὺν αὐτῷ Θεόφιλος ³⁴ ἔσπαρχος ὁ τοῦ Λαμπύδου ἐν τῇ τοῦ Ἰππικοῦ σφενδόνη ξίφει ἀπέτεμεν. Οὐ ³⁵ μικρῶς δὲ διερευνησάμενοι περὶ Νικήτα ἀσηκρητί; καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Λιδῶς, οὐχ εὖρον αὐτοὺς ὡς χρησαμένους φυγῆ) Τὸν δὲ [Ἀλιθὴν ἐκεῖνον] ³⁶ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀνδρείους ὄντας καὶ πολλοὺς ἀπὸ ³⁷ τῆς ἐν Χρυσόπολει δαμάλειως καὶ μέχρι τοῦ Λευκάτου ³⁸ (διδύμοις ξύλοις) πάντας ἀνεσκόλοπισαν ³⁹. καὶ πολλοὺς ἀν τῶν ἐν τέλει τότε ἀνηλεῶς καὶ ἀναίτιως οἱ λεγόμενοι οὗτοι ἐπίτροποι ἀπέκτειναν, εἰ μὴ τινας τῶν δικαστῶν τούτους τῆς ἀδικου ὁρμῆς ἀνεχαίτων

(6) ⁴¹ Τὴν τοῦ δουκὸς οὖν γυναῖκα ἀποκείραντες εἰ; τὸν ἐν Παφλαγονίᾳ οἶκον αὐτῆς ⁴² ἐξαπέστειλαν, εὐνοουχίζαντες καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς ⁴³ Στέφανον.

(7) ⁴⁴ Αὐγούστῳ δὲ μηνὶ Συμεὼν ὁ Βουλγαρίας (ἄρχων ἐκστρατεύσας κατὰ Ῥωμαίων) σὺν δὴλφ (πολλῶν ⁴⁵ καὶ) βῆρει κατέλαβε τὴν Κωνσταντινούπολιν ⁴⁶ καὶ (δὴ περικαθίσας αὐτὴν) χάρακα ⁴⁷ περιέβαλεν ἀπὸ (τῆς) Βλαχερνῶν καὶ μέχρι τῆς λεγομένης **803** Χρυσῆς πόρτης⁴⁸, ἐλπίζων μετέωρος (197^b) ὦν (ἀπονητὶ ταύτην πάντως εἶλεῖν). ⁴⁹ Ἐπεὶ δὲ τὴν τε τῶν τειχῶν κατέμαθεν ὀχυρότητα, τὴν τε ἐκ τοῦ πλήθους καὶ τῶν ⁵⁰ πετροβόλων ⁵¹ ἀσφάλειαν, τῶν ἐλπίδων σφαλῆς ἐν τῷ (λεγομένῳ ⁵²) Ἐδδόμῳ ὑπέσπερσεν, εἰρηνικὰς σπονδὰς αἰτησάμενος. Τῶν δὲ

Variæ lectiones et notæ.

μετεποιεῖτο. Οὗτος ἐν μελαμβαφεὶ γράφει; ὑφάσματι, ἀπεστάλη τοῦτο πρὸς λογοθέτην Θωμᾶν, οὗ δὲ εὐφθίντος παρὰ Μανουὴλ τοῦ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐρμηνέως ἐν ὕδατι, τὰ ἐν αὐτῷ πεφανέρωται γράμματα οὕτω διαγορεύοντα: « Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τοῦ πυρρῶου πετεινοῦ τοῦ δουκὸς· νεωτερισθήσεται γὰρ ἀφρόνως καὶ εὐθὺς ὀλοθρευθήσεται. » Val. = Cont. 3. ²¹ μ. ὁ om. Sym. Cont. ²² Λέοντα Val. Λέοντ. cod. — ὠνόμαζε P, ὀνομάζουσι Val. ²³ Θεοῦ Σοφίᾳ Leo, Σ. ἔ. Sym. — προσέφυγ. cod. προσέφυγε Sym. Cont. ²⁷ μον. om. Sym. ²⁸ τοῦ Sym. — μονῆ om. Sym. — Ἑλλ. Leo, Sym. Val. ²⁹ τ. μετὰ ῥάσου καὶ θυοῦ ἐθ. Sym. ³⁰ τῶν Δαλμάτων Sym. om. ἀπ. μ. — ἐγκατάκλειστ. cod. ἐγκατακλειστους Leo. — τῇ λ. om. Sym. ³¹ Καὶ ἄλλους μὲν τυφλώσαντες ἐξώρισαν καὶ ἑτέρους ἀπεκεφάλισαν Val. Sym. om. Λέοντα—φυγῆ 3. ³² τὸν om. ed. Ἀρωτῆρᾶ Cont. Leo. ³³ ἐν Leo, Val. ³⁴ Φιλῶθεος Leo, Val. Cont.—ὁ αὐτὸς ὕπ. om. Val. Cont.—Λαμπύδου ed. Λαμπύδ. cod. Λαμπούδη Cont. ³⁵ μικρ. cod. μικρὸν Val. Cont. ³⁶ τοὺς δὲ τοῦ φροσάτου Sym. — π. καὶ ἄ. ὁ. Val. Cont. π. καὶ ἄ. ὄντες Leo, ἄ. καὶ καλοὺς ὄντας καὶ π. Sym. ³⁷ ἀπὸ τοῦ Δαμαλίου Sym. ³⁸ Λευκατίου Sym.—δ. ξ. om. Sym. ³⁹ ἐνεσκ. ed. ἀνεσκόλοπη cod. ἀνεσκόλοπισαν Val. — π. δὲ καὶ ἄ. οἱ λ. ἐπ. ἀπ. ἄν Sym. ⁴⁰ πρὸς αὐτοὺς Leo, om. Sym. ⁴¹ τὴν τοῦ Δ. οὖν γ. Val. τὴν οὖν γ. τοῦ Δ. Sym.—ἀποκείροντες e. l. ⁴² αὐτοῖς ἐξ. Val. ⁴³ αὐτοῦ Leo, Sym. (ἐν Π. αὐτοὺς εἰς τὸν δ. ἄ. ἀπέστειλαν). ⁴⁴ Περὶ τῆς ἐκστρατείας Συμεὼν Βουλγάρου καὶ Νικολάου πατρ. ἀρχου Val. — Τῷ δὲ Ἄ. Sym. — Βούλγαρο; ed. Sym. Βουλγ. cod.—ἀ. ἔ. x. P. om. Sym. ⁴⁵ πολυ. cod. ⁴⁶ π. καὶ om. Val. Sym. ⁴⁷ δὴ π. ἄ. om. Sym. ⁴⁸ π. χ. Val.; π. X. καὶ Leo. — ἀπ. τ. π. ἔ. om. Sym. ⁴⁹ Ἀπειρότητι ἐκ τῆς ἐκ τοῦ πλήθους καὶ τῶν ὀπλων καὶ τῶν περιβόλων ἀσφαλείᾳ τῶν ἔ. ἀποσφαλείς Sym. — τοίχων ed. ⁵⁰ ὀπλιτῶν καὶ τῶν Val. Cont. ⁵¹ καὶ τοξοβόλων ὀργάνων Cont. ⁵² λεγ. om. Sym.

ἐπιτρόπων τὴν εἰρήνην ἀσμενέστατα ἀποδεξαμέ- A
 αὐτοῦ (ἀποστέλλει ⁸² Συμεὼν Θεόδωρον μάγιστρον
 αὐτοῦ συλλαλῆσαι τὰ τῆς εἰρήνης · ἀναλαβόμενοι ⁸³
 δὲ ὁ τε πατριάρχης Νικόλαος καὶ Στέφανος καὶ
 Ἰωάννης ⁸⁴ οἱ μάγιστροι τὸν βασιλέα ἤλθον μέτρι-
 τῶν Βλαχερινῶν, καὶ εἰσηγάγον τοὺς δύο υἱοὺς Συ-
 μεῶν, καὶ συνεστήθησαν τῷ βασιλεῖ ἐν τοῖς παλα-
 τίοις. Νικόλαος δὲ ὁ πατριάρχης ἐξῆλθε ⁸⁵ πρὸς
 Συμεῶν, φῆτι τὴν κεφαλὴν ⁸⁶ ὑπέκλινε Συμεῶν·
 εὐχὴν οὖν ὁ πατριάρχης ποιήσας, ἀντὶ στέμματος,
 ὡς φασί, τὸ ἴδιον ἐπιρῆπτάριον τῆ αὐτοῦ ⁸⁷ ἐπέ-
 θηκε κεφαλῇ). Δώροις οὖν ἀμέτροις τε καὶ μεγίστοις
 φιλοφρονηθέντες ὁ τε Συμεὼν καὶ οἱ τούτου υἱοὶ εἰς
 τὴν ἰδίαν χώραν ὑπέστρεψαν (⁸⁸ ἀσύμφωνοι ἐπὶ τῇ
 εἰρημνῇ εἰρήνη διαλυθέντες).

(8) ⁸⁹ Τοῦ βασιλέως οὖν Κωνσταντίνου ἄτα παιδὸς B
 ὄντος καὶ τὴν ἰδίαν μητέρα ἐπιζητούντος — ἦδη
 γὰρ ταύτην ⁹⁰ κατήγαγε τοῦ παλατίου (ὡς ⁹¹ εἴρηται,
 Ἄλέξανδρος ὁ βασιλεὺς) — ἦν καὶ ἀνεβίβασα ⁹² πά-
 λιν. Αὐτὴ οὖν περὶ κρατῆς γενομένη τῆς βασιλείας
 ἀναβιδάζει εἰς (τὸ ⁹³) παλάτιον Κωνσταντίνου ⁹⁴
 παρακοιμώμενον ⁹⁵ (194^b) καὶ Κωνσταντίνου καὶ
 Ἀναστάσιου (αὐταδέλφους ⁹⁶) τοὺς Γογγυλοῦς λε-
 γομένους· **804** καὶ τῇ βουλῇ Ἰωάννου ⁹⁷ τοῦ
 Ἐλαδᾶ καταβιδάζουσι τοὺς οἰκίους Ἀλεξάνδρου
 (τοῦ ⁹⁸) βασιλέως ⁹⁹, Ἰωάννην τὸν βαίκτηρα καὶ
 τὸν (λεγόμενον ¹⁰⁰) Γαβριηλόπουλον καὶ Βασίλτζην
 καὶ τοὺς λοιπούς. Προχειρίζεται δὲ Ζωὴ ¹⁰¹ Αὐγού-
 στα ¹⁰² Θεοφύλακτον Δομηνικὸν ἑταιρειάρχην. Ἰωάν-
 νης δὲ μάγιστρος ὁ Ἐλαδᾶς, νόσφ' ¹⁰³ περιπεσὼν καὶ C
 ἀπαγορευθεὶς παρὰ τῶν ἱατρῶν (κατελθὼν ἐκ ¹⁰⁴
 τοῦ παλατίου) καὶ ἐν Βλαχέρναις παραγενόμενος
 καὶ (ὕπὸ) τῆς νόσου βαρῆθεις ¹⁰⁵, τελευτᾷ. Συμβουλή δὲ
 Δομηνικοῦ (ἑταιρειάρχου ¹⁰⁶ καταβιδάζει ¹⁰⁷ Νι-
 κόλαον πατριάρχην) ἅμα ¹⁰⁸ τοῖς· σὺν αὐτῷ μετ'
 καὶ) φροντίζειν εἰπούσα.

(9) ¹⁰⁹ Μετ' ¹¹⁰ οὐ πολὺ δὲ Κωνσταντίνος παρα-
 κοιμώμενος διαβάλλει ¹¹¹ τῇ Αὐγούστῃ Δομηνικὸν
 ἑτερείάρχην ὡς τὴν βασιλείαν σφετεριζόμενον εἰς
 τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν ¹¹², καὶ τοῦτον ¹¹³ προφάσει πα-
 τρῖκιον ¹¹⁴ ποιήσαντες, κατελθόντο· ¹¹⁵ ἐν τῇ ἐκκλη-
 σίᾳ, ὡς ἔθος ¹¹⁶, εὐχὴν λαβεῖν, οἴκοι ¹¹⁷ μένειν παρε-
 κλεύσαντο (195^a)· προσβάλλεται ¹¹⁸ δὲ Ζωὴ Ἰωάννην
 Γαριδᾶν ἑταιρειάρχην ¹¹⁹ καὶ Δαμειανὸν εὐνούχον τῆς
 βίγλης δρουγγάριον. Δομηνικός ¹²⁰ δὲ ἀπῆλθεν ἐν τῷ
 οἴκῳ αὐτοῦ ἀνόνητα ὀλοφυρόμενος.

excipientibus, Simeon Theodorum magistrum de
 illa tractaturum misit. Nicolaus autem patriar-
 cha, Stephanus, et Joannes magister, imperatore
 secum ducto, Blachernas usque profecti, filios Si-
 meonis geminos induxerunt in urbem, qui in pala-
 tiis una cum imperatore convixati sunt. Nicolao
 vero patriarchæ ad Simeonem accedenti, ipse Si-
 meon caput inflexit. Patriarcha igitur super eum
 orationem fusurus, stemmatis vice, ut aiunt, pro-
 prium capitis tegumentum ejus imposuit capiti.
 Donis itaque immensis et quam maximis exceptis,
 Simeon et ejus filii in patriam reversi sunt, ad
 invicem discordes ob præfatæ pacis conditiones.

Constantino igitur imperatore, ceu pucro præ-
 priam matrem requirente (eam enim longe prius,
 ut fertur, Alexander imperator amoverat) rursus
 in palatium induxerunt. In hunc modum illa impe-
 rii compos, Constantinum accubitorem, et alium
 Constantinum, et Anastasium fratres cognomento
 Gongylios in palatium accersit, ejectis, Joannis
 Eladæ consilio, Alexandri imperatoris domesticis
 et familiaribus, Joanne rectore, et Gabrielopulo,
 et Basilitze, et cæteris. Zoe autem Augusta Theo-
 phylactum Dominicum hetæriarcham instituit.
 Joannes autem Eladas morbo correptus et a me-
 dicis desperatus palatioque digressus, cum ad Bla-
 chernas appulisset, morbo ingravescente moritur.
 Dominici porro hetæriarchæ consilio, Augusta Ni-
 colaum patriarcham dejecit cum indignatione, dicens
 ut res Ecclesiæ suæ curaret.

Haud ita multo post Constantinus accubitor Do-
 minicum hetæriarcham apud Augustam defert ut
 de proprio fratre ad imperium evehendo cogitantem.
 Eo itaque in specie patricio creato, cum ecclesiam
 ut mos est, ad preces audiendas adisset, domi re-
 manere jussus est. Joannes vero Garida in hetæriar-
 cham, et Damianus eunuchus in vigiliæ drugar-
 ium ab Augusta sunt assumpti; Dominicus in
 domum suam frustra ejulans abiit.

Variæ lectiones et notæ.

⁸² ἀπ.—κεφαλῇ om. Sym. ⁸³ ἀναλαβόμενος Leo. ⁸⁴ Ἰω. μάγιστρος Leo, Ἰω. μάγιστροι Vat. ⁸⁵ ἤλθε
 Leo. ⁸⁶ αὐτοῦ Leo. ⁸⁷ αὐτοῦ Leo.—ἐπέθετο Vat. Cont.—Δ. οὖν ἄ. καὶ Leo, δ. τε ἄ. καὶ Sym. ⁸⁸ ἀσ.
 ἐπὶ τῇ ἔ. ἔ. δ. om. Sym. ⁸⁹ Τοῦ οὖν β. K. Sym. 6. ⁹⁰ αὐτὴν ed.—τοῦ π. x. Leo. ⁹¹ ὡς—βασ. om.
 Leo, Vat. nec est de hac re aliquid in Alexandri vita ὡς ἔ. et ὁ β. om. Sym. ⁹² ἀναβιδάζουσι π. αὐτὴν
 Leo, Sym. Vat.—καὶ π. Sym. ⁹³ τὸ om. Vat. ⁹⁴ τὸν ed. Sym. ⁹⁵ Codex media in pagina ea continuat
 quæ inde a p. 796, § 2 regni Alexandri, (f. 196^a)—196^b transtulerat, duobus foliis ejus codicis a quo de-
 scriptus est transpositis. ⁹⁶ αὐτ. om. Sym.—λ. Γ. Leo, Γ. Sym. ⁹⁷ Ἰω. Ἐ. καταβιδάζει Sym. ⁹⁸ τοῦ οἴ-
 κῳ Vat. ⁹⁹ ἦγον Sym. ¹⁰⁰ λεγ. om. Sym.—καὶ B. om. Sym. ¹⁰¹ ἡ Sym. ¹⁰² θ. τὸν Δομηνικὸν Sym. ¹⁰³ ἑται-
 ριάρχην cod. ¹⁰⁴ νόσφ' Sym. ¹⁰⁵ x. ἐκ τοῦ π. om. Vat.—π. ὑπὸ Vat. ¹⁰⁶ βρυονθείης Leo.—Σ. Δ. ed.
¹⁰⁷ ἔτ.—πατρ. om. Leo. ¹⁰⁸ Ζωὴ ed. Vat. ante κατ. Sym. ¹⁰⁹ μετ' ὁ. ἀπὸ τοῦ παλατίου N. π. Sym.
¹¹⁰ τὰ om. Sym. ¹¹¹ περιποιεῖσθαι P. Sym. π. καὶ om. Vat. ¹¹² Οὐ ed. et cod. ¹¹³ Οὐ μ. π. δὲ Vat.
¹¹⁴ πρὸς Ζωὴν τὸν Δ. Sym. ¹¹⁵ ἀδ. ἄ. Svin.—τ. π. e. l. προφαστικῶς· σὺν Sym. ¹¹⁶ ἐν. ¹¹⁷ αὐτῶν Sym.
¹¹⁸ ἐπὶ κατῆλθεν· Sym. κατελθόντα Vat. ¹¹⁹ ἐστὶ Sym. ¹²⁰ τοῦτον Sym. ¹²¹ προσβάλλετο Vat. ¹²² ἔτ. Ἰω.
 τὸν Γ. Sym. Ἰω. τὸν ἔτ. Vat.—καὶ δ. τῆς β. Δ. ἔ. Sym. ¹²³ Δομ.—ὀλοφυρόμενος· om. Sym.

Simeone vero Bulgarorum principe Thraciam iterum devastante, Augusta et imperii proceres de ejus jactantia reprimenda et placanda erant solliciti. His cognitis Joannes Bagas expetit patricii dignitatem, et si postulata consequeretur, Patzinaces adducturum se pollicebatur: postulati compos factus, delatis secum muneribus in Patzinacam regionem profectus est. Obsidibus inde abductis, cum illis in urbem appulit: Patzinacibus trajicere jam pollicitis, et Simeonem debellare,

Accessit etiam ad urbem Asotius, vir robore nominatissimus, principis principum filius, quem virgam ferream duabus extremitatibus apprehensam tenentem ob robur invictum inflexisse, et ad circularem figuram traduxisse narrant, ferri duritia renitentiaque naturali robori manuum obsecuta. Eum advenientem multo cum honore exceperunt, et pari congratulatione in propriam regionem iterum remisissent.

Septembri mense, indictione tertia, Pancratucas Armenius Adrianopolim Simeoni tradidit. Haud diu post, Basilius patricius et canicles, et Nicetas protospatharius Helladicus cum donis multis ad Simeonem missi sunt, qui urbem iterum in suam potestatem recepit.

In Strobilum etiam insulam ameras Damianus, bellicis navibus plurimis virtuteque non modica instructus appulit: eamque cepisset, nisi lapsus in morbum obiisset; Agareni ergo re infecta ad propria remearunt.

Græciæ autem et Athenarum incolæ, continuis a Chase filio Gobæ damnis affecti, ejus luxum et inexplebilem cupiditatem ferre non valentes, lapidibus obrutum ad ipsum Athenarum templi penetrare male peremerunt.

Imperatrix vero Zoe, cognita Simeonis superbia, et ejusdem odio adversum Christianos, habito cum optimatibus consilio, cœdus et pacem cum Agarenis

(10) Τοῦ δὲ Βουλγάρου Συμεὼν τὴν Θράκην (πάλιν) ληξισόμενον (ἐν φροντίδι οὐσης τῆς Αὐγούστης καὶ τῶν ἐν τέλει ὄπως αὐτὸν τῆς ἀλαζονείας παύσωσιν), ἤτησαστο Ἰωάννης ὁ Βωγᾶς γενέσθαι πατρίκιος, ὑποσχόμενος ἀγαγεῖν κατ' αὐτοῦ Πατζινάκου. (Τῆς αἰτήσεως δὲ τυγῶν) δῶρά τε λαβὼν (εἰς τὴν Πατζινάκων χώραν) ἀπῆει καὶ (δὴ) ὁμήρους ἐκείθεν λαβὼν ἤγαγεν ἐν τῇ πόλει, συνθεμένων τῶν Πατζινάκων διαπερᾶσαι καὶ τὸν Συμεὼν καταπολεμῆσαι.

(11) Παρσγένετο δὲ ἐν τῇ πόλει καὶ Ἀσώτιος ἀνὴρ ἐπὶ ῥώμῃ ὀνομαστότατος, υἱὸς ὦν τοῦ ἀρχοντος τῶν ἀρχόντων, ὃν φασὶ σιδηρᾶν ῥάβδον ἐκ τῶν ἄκρων ἐκατέραις ἕρσει κρατούμενα τῇ ὑπερθαλλούσῃ ἀλκῇ διακάμπειν καὶ πρὸς τὸ κυκλικὸν σχῆμα μετὰγειν, τῆς ἀντιτύπου τοῦ σιδήρου φύσεως τῇ βίᾳ τῶν χειρῶν ὑπεικούσης, ὃν παραγενόμενον μετὰ πολλῆς τιμῆς ὑπεδέξαντο, καὶ πάλιν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ἐξέπεμψαν.

(12) Σεπτεμβρίῳ δὲ μηνί, Ἰνδικτιῶνος γ', Παγκρατοῦκας ὁ Ἀρμένιος τὴν Ἀδριανούπολιν τῶν Συμεὼν παρέδωκε. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀπεστάλη Βασίλειος πατρίκιος (καὶ κανίκλειος καὶ Νικήτας πρωτοσπαθᾶριος ὁ Ἑλαδικὸς παρὰ Ζωῆς) μετὰ δώρων πολλῶν, καὶ ἀντιπερίλαβεν αὐτὴν (πάλιν).

(13) Ἦλος δὲ καὶ ἀμυρᾶς ὁ Δαμιανὸς εἰς Στρόβιλον (μετὰ πλοίων πολεμῆσαι αὐτὴν μετὰ πολλῆς τῆς δυνάμεως) καὶ ταύτην περίλαβεν ἂν, εἰ μὴ νοσήσας ἐτελεύτησεν, ὑποστρεψάντων διὰ κενῆς τῶν Ἀγαρηνῶν.

(14) Οἱ δὲ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἀθηνῶν οἰκητορὲς συνεχῶς ἐπιρραζόμενοι παρὰ Χασὸ υἱοῦ τοῦ Γούβη, τὴν αὐτοῦ ἀστυίαν (καὶ ἀπλησίαν) μὴ ἐνεγκόντες, λίθοις τοῦτον ἀνείλον κακῶς ἐνόθεν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ ἐν Ἀθήναις ναοῦ.

(15) Βλέπουσα δὲ ἡ Αὐγούστα Ζωὴ τὴν ἔπαρσιν Συμεὼν καὶ τὴν κατὰ τῶν Χριστιανῶν αὐτοῦ ἐπίθεσιν, βούλην μετὰ τῶν ἐν τέλει βουλευέται,

Variae lectiones et notæ.

⁹¹⁴ 914. ⁹¹ Περὶ τῆς δευτέρας ἐκστρατεύσεως Συμεὼν Βουλγάρου καὶ ὅποια δεινὰ διεπράξατο εἰς τὴν Ῥώμην Vat. — πάλιν om. Sym. 7. ⁹² ἐν — παύσωσιν om. Sym. ⁹³ Βωγᾶς cod. Βωγᾶς ed. Sym. Cont. Βαγᾶ; Leo. — π. γ. καὶ ἀγ. Sym. Vat. ⁹⁴ Πατζινάκας; ed. Vat. κατ' ἄ. τοὺς Π. ἀγ. Sym. — Πατζινάκας cod. hic et infra passim, sed 317 Πατζινάκοι. ⁹⁵ Τῆς ἄ. δὲ τ. om. Sym. ⁹⁶ εἰς τὴν Π. χ. om. Sym. ⁹⁷ τῶν ed. Leo. — ἀπῆλθε Sym. — δὴ om. Sym. — σπεισάμενος ed. ⁹⁸ τῶν om. Vat. — περᾶσαι Sym. ⁹⁹ τότε Vat. ¹⁰⁰ ἐπὶ ῥώμης ed. ἐμπειρίᾳ Leo. ¹⁰¹ σιδηρᾶ ῥάβδῳ Vat. ¹⁰² ἐκατέρων Sym. 8. ¹⁰³ x. ταῖς χ. Sym. x. χ. Vat. ¹⁰⁴ δυνάμει Vat. ¹⁰⁵ μεταγαγεῖν Sym. μετὰγειν Vat. — τῆς σ. Vat. ¹⁰⁶ παραγίν. Leo. ¹⁰⁷ Σ. μ. ed. Leo. Τῶν δὲ Σ. μ. Sym. 9. ¹⁰⁸ Ἀρμένιος Vat. — προέδωκε P. προδαδ. Leo, Sym. ¹⁰⁹ ἦτις τὸ πρὶν μὲν Ὀρρεστιάς ἐκαλεῖτο ἐξ Ὀρέστου υἱοῦ Ἀγαμέμνονος, ὃς ζήλῳ δικαίῳ διὰ τὴν πρὸς τὸν πατέρα Κλυταιμνήστρας δολοφονίαν ταύτην σὺν Αἰγίσθῳ ἀποκτείνας λίαν ἐκμέμνηε, καὶ ἐν τῇ συνελεύσει Ἐθρου, Ἀρξου τε καὶ Ἀρτάκου, τῶν τριῶν ποταμῶν γε λουσάμενος, τῆς νόσου ἀπῆλλακτο, ἐνθά ταύτην οἰκδομήσας ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ἐνόματι κέκληκεν Ἀδριανὸς δὲ Καῖσαρ εὐκτίστοις οἰκῆμασιν αὐτὴν μεγαλύνας πόλιν Ἀδριανοῦ μετακέκληκεν. Αὕτη τρίτης ἡμέρας παρὰ ἀνδρὸς εὐπετοῦς ἐν διόδῳ Φιλιππουπόλεως σταδιάζεται ἠγχαλισμένη δρεὶ τῷ Αἰμῳ, παρ' ᾧ οἱ γ' ποταμοὶ (σγαγγεῖαν οἶον) συμβάλλονται διδριμον ὕδωρ Vat. = Cont. 8. ¹¹⁰ ἀπεστάλησαν Leo. ¹¹¹ ὁ Sym. — καὶ κανίκλης Leo, καὶ — Ζωῆς om. Sym. ¹¹² ὁ om. ed. ¹¹³ ἐλ. Sym. — π. om. Leo, Sym. ¹¹⁴ 915. ¹¹⁵ Δ. ὁ ἄ. μετὰ στόλου Sym. 9, ἄ. Leo. Δ. ἀμ. Vat. — Στρόβηλον Leo, Vat. ¹¹⁶ νῆσον Leo, Vat. ¹¹⁷ μετὰ — δυνάμει om. Sym. — πολεμικῶν καὶ π. δ. Leo, πολεμικῶν καὶ π. τῆς δ. Vat. ¹¹⁸ ὄπ. — Ἀγ. om. Leo, καὶ ἀπεστράφησαν οἱ Σαρακηνοὶ διὰ κενῆς Sym. ¹¹⁹ Ἰούβη ed. Leo, Sym. 9, Vat. ¹²⁰ καὶ ἀπ. om. ed. ¹²¹ βάλλοντες Leo, Vat. ¹²² ἐνδον τοῦ ἐν Ἀ. ν. λ. βάλλοντες ἂν. Sym. ¹²³ 917. ¹²⁴ Περὶ τῆς γενομένης ἐκστρατείας κατὰ Βουλγάρων περὶ (παρὰ) τῆς βασιλείας Ζωῆς καὶ τῆς παντοῦς πανολεθρίας Ῥωμαίων Vat. — Ζ. βασίλισσα Vat. Ζωὴ ἡ βασίλισσα Leo. — τὴν κατὰ χ. ἔπαρσιν τοῦ Σ. β. Ζ. β. μ. τῶν ἐν τ. Sym. 10.

ἀλλάγιον καὶ εἰρήνην μετὰ τῶν Ἀγαρηῶν διαπερ-
 ξασθαι, διαπερᾶσαι δὲ πάντα τὸν τῆς Ἀνατολῆς
 στρατὸν πρὸς τὸ πολεμῆσαι²⁷ καὶ ἀφανίσαι τὸν
 Συμεῶν. Ἀπεστάλησαν²⁸ οὖν ἐν²⁹ Συρίᾳ ἐπὶ τὸ
 ποιῆσαι ἀλλάγιον Ἰωάννης πατριχίος ὁ Ῥαδινός³⁰
 καὶ Μιχαὴλ ὁ Τοξαρᾶς³¹ οὗ γεγονότος, τὴν συνήθη
 τῆς βόγας διανομὴν ποιησάμενοι ἐν τοῖς τάγμασιν,
 ταῦτά τε ἀναλασθόμενοι σὺν τοῖς θέμασι,³² πρὸς τὰ
 Θρακίᾳ μέρη διεπέρασαν,³³ Λέοντος μαγίστρου
 τοῦ Φωκᾶ δομestίου³⁴ τυγχάνοντος³⁵. Ἐξαγαγόν-
 των δὲ³⁶ τὰ σεβάσματα ξύλα καὶ³⁷ ζωποῖα Κων-
 σταντινίου³⁸ πρωτοπαπᾶ³⁹ τοῦ πικλατίου⁴⁰, τοῦ
 Κεφαλᾶ λεγομένου, καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μαλελῆ
 ἐν τῇ Θράκῃ, ἅπαντες προσκυνήσαντες καὶ ἐπομο-
 σάμενοι συναποθνήσκειν ἀλλήλοις πανστρατεῖ⁴¹
 κατὰ 807 Βουλγάρων) ἐξώρμησαν· ἔρχον δὲ τοῦ
 μὲν τάγματος τοῦ⁴² Ἐξκουβίτου Ἰωάννης ὁ Γρά-
 ψων, τοῦ δὲ Ἰκανάτου ὁ τοῦ Μαρούλλου⁴³ υἱός·
 Ῥωμανὸς δὲ ὁ Ἀργυρῶς ἐστρατήγει· καὶ Λέων ὁ
 Ἰδελφός αὐτοῦ καὶ Βάρδας ὁ Φωκᾶς, οἷς συνῆν⁴⁴ καὶ
 ὁ Μελίας μετὰ τῶν Ἀρμενίων (καὶ⁴⁵ οἱ ἄλλοι πάν-
 τες στρατηγοὶ τῶν θεμάτων)· συνῆν⁴⁶ δὲ πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ
 Κωνσταντίνος (πατριχίος⁴⁷) ὁ Διψ Λέοντι
 δομestίῳ, σύμβουλος ἦν⁴⁸ αὐτῷ ἐν πᾶσι τοῖς ἀνήκουσιν.

(16) Μηνὶ δὲ Αὐγούστῳ κ', Ἰνδικτιῶνος ε', ὁ πόλε-
 μος μετὰ Βουλγάρων τε καὶ Ῥωμαίων πρὸς τῷ
 Ἀχελῷ⁴⁹ συγκεκρότητο ποταμῷ⁵⁰, καὶ οἶα τὰ τοῦ
 Θεοῦ κρίματα (ὡς ἀνεξερεύνητα καὶ ἀνετήγνιστα,
 τρέπονται οἱ Ῥωμαῖοι⁵¹ (195^b) πανστρατεῖ, καὶ)
 γέγονε⁵² φυγὴ παντελὴς καὶ φρικώδης ὀλουγῆ,
 τῶν μὲν ὑπ' ἀλλήλων συμπατουμένων, τῶν δὲ ὑπὸ
 τῶν πολεμίων ἀναρουμένων, αἵματος τε χύσις οἶα
 ἐξ αἰῶνος οὐκ ἐγένετο⁵³. Λέων⁵⁴ ὁ δομestικός ἐν
 Μεσημβρίᾳ διεσώθη φυγῶν· ἐσφάγη δὲ πρὸς τοὺς
 ἄλλους ἐν τῇ τοῦ πολέμου συμβολῇ καὶ Κωνσταντί-
 νος ὁ Διψ καὶ Ἰωάννης ὁ Γράψων καὶ ἄλλοι τῶν
 ἀρχόντων ἱκανοί.

(17) Ἀπεστάλη δὲ (τότε καὶ⁵⁵) Ῥωμανὸς πατρι-
 χίος καὶ δρουγγάριος⁵⁶ ὢν τῶν πλωτῶν μετὰ παν-
 τὸς τοῦ στόλου ἐν τῷ Δανουβίῳ ποταμῷ βοηθήσων
 Λέοντι τῷ Φωκᾶ, ἀλλὰ⁵⁷ καὶ Ἰωάννης ὁ Βογᾶς⁵⁸
 καταγαγεῖν Πατζινάκους, ὡς προσίρηται· κειλυ-
 σθέντος⁵⁹ τοῦ δρουγγαρίου Ῥωμανοῦ διαπερᾶσαι
 (τούτους⁶⁰ κατὰ Βουλγάρων ὥστε συμμαχῆσαι
 Λέοντι⁶¹ Φωκᾶ. Ῥωμανοῦ δὲ καὶ 808 Ἰωάννου

A componendam statuit, totumque Orientis exerci-
 tum ad debellandum et delendum Simeonem tra-
 ducendum. Missi sunt autem in Syriam ad foelus
 ineundum Joannes patricius Radenus et Michael
 Toxaras, et infra cum Sarracenis pace, solitisque
 muneribus in milites erogatis, assumptis cohortibus,
 una cum illis in Thraciam trajecerunt, magistro
 Leone Phoca domestici munus obeunte. Eductis
 autem venerabilibus et vivificis lignis a Con-
 stantino palatii sacerdote primore, Cephalo di-
 cto, et a Constantino e Malelia Thracica cuncti
 in terram prostrati, data juramenti fide se pro
 invicem commorituros, cum universis copiis in
 Bulgaros irruerunt. Præerant autem Excubiti
 turmæ Joannes Grapson, Icanati, Marulis filius:
 B Romanus autem Argyrus, et Leo ejus frater, et
 Bardas Phocas, quibus aderat Melias cum Armeniis,
 et aliorum thematum præfecti, totum exercitum
 ducebant. Una cum aliis Constantinum etiam patri-
 cius Libs Leoni domestico junctus erat, et datus
 negotiorum omnium consiliarius.

Mensis itaque Augusti die vicesimo, indictione
 quinta, ad Acheloum fluvium Bulgaros inter et
 Romanos bellum commissum est, et ut se habent
 Dei judicia, quæ omnino inscrutabilia sunt et imper-
 vestigata, Romanorum copiae omnes in fugam ver-
 tuntur: facta est, inquam, fuga et ululatus horrore
 plenus, aliis alios conculcantibus, plurimis etiam
 ab hostibus interfectis, eaque strages hominum
 edita, qualis a sæculo nusquam audita est. Leo do-
 mesticus in Mesembriam fugiens salutem nactus
 est. Constantinus autem Libs, et Joannes Grapson,
 et procerum alii quamplurimi, interfecti sunt.

Eodem tempore Romanus patricius et navalis
 drungarius cum omni classe ad Danubium fluvium,
 Leoni Phocæ suppetias laturus, missus est; sed et
 Joannes quoque Bagas qui Patzinaces adduceret,
 jussu Romano drungario eos trajiceret ut adversus
 Bulgaros eidem Leoni se adjungerent. Romano
 verò et Joanne Bardæ filio in contentiones et ver-

Variae lectiones et notæ.

²⁷ καταπολεμῆσαι Leo, Sym. ²⁸ Ἀπεστάλλ. cod. ἀπεστάλη ed. Leo, § Sym. Vat. ²⁹ α' παπᾶ cod. πανστρατεῖ cod. ut mox paucis interjectis. ³⁰ τῇ Sym. — πρὸς ed. Sym. ³¹ Ῥαδινός Leo, Sym. Ῥαδινός Vat. — Ῥαδινός cod. et Leo. ³² Τὰ θέματα δὲ πάντα φιλοτιμησάμενη Sym. ³³ π. τὴν Θράκην διεπέρασεν Leo, Sym. π. τὴν Θρακίαν γῆν διεπέρασεν Vat. ³⁴ μ. Α. Leo. ³⁵ τῶν σχολῶν Leo. ³⁶ ὡ ἀνδρία μάλλον ἢ ἐπιστατικῆ φρόνησις προσανέκειτο ed. Vat. Sym. ³⁷ δὴ Leo, οὖν ed. ³⁸ τὰ ζ. καὶ σ. ξ. Vat. τὰ σ. καὶ ζ. ξ. ed. Leo. ³⁹ τοῦ Leo. ⁴⁰ Μαλελῆς Leo. — Οἱ οὖν στρατηγοὶ καὶ ἀρχόντες πάντες τὴν εἰς ἀλλήλους ὁμόνοιαν ἐπισφίγγοντες ἐν τοῖς τιμίσι ξύλοις ὤμοσαν καὶ τοῦ ὄρκου γενομένου Sym. ⁴¹ κ. B. om. Sym. ⁴² τῶν Ἐξκουβίτων ed. Sym. ⁴³ Μαρούλλ. cod. Μαρούλη ed. Leo, Μαρούλλ. Vat. ⁴⁴ μὲν Vat. ⁴⁵ καὶ — θεμάτων om. Sym. ⁴⁶ σ. καὶ π. τ. ἀ. ὁ K. Vat. ⁴⁷ πατρ. om. Sym. — Λέοντιος Sym. — σ. αὐτοῦ Leo, Vat. σ. αὐτῷ Sym. ὢν post ἀν. ⁴⁸ ἐπινημήσεως Sym. 10. ⁴⁹ Ἀγγιᾶλου vel Ἀγγιᾶλου? — Ἀγγιᾶλου ed. Leo, Sym. Vat. Cont. — π. συγκεκρότηται Sym. — ὡς. ⁵⁰ πανστρατεῖ καὶ om. Sym. ⁵¹ P. ο. Vat. ⁵² γίνεται σφαγὴ οἶα Sym. ⁵³ οὗ γέγονε Leo, Sym. Vat. ⁵⁴ δὲ Leo, Sym. — ὁ δὲ δουξ Sym. ⁵⁵ τ. καὶ om. Sym. — π. ὄρ. Vat. ⁵⁶ δ. τοῦ πλωτῶν Leo, δ. τῶν πλ. Sym. 10. ⁵⁷ ἀλλὰ — Φωκᾶ om. Leo, propter homoioteleuton. ⁵⁸ Βογᾶς ed. bis Sym. et Vat. Bag. Leo. — Πατζινάκας cod. ed. Vat. — ὡς εἰρηται Sym. ⁵⁹ δὲ Vat. Cont. ⁶⁰ τούτους — Βωγᾶ om. Sym. ⁶¹ τῷ Vat.

visos et inter se disceptantes conspicati, ad propria redierunt.

Bello igitur jam finem consecuto, Romano vero et Boga in urbem reversis, de eorum dissidio quæstio mota est : et in illud periculi drungarium Romanum adduxerunt, ut privationis oculorum sententiam in eum ferrent, quasi incuria, magis autem animi pravitate, non trajecisset Patzinaces, sed citius se subduxisset neque fugientes Romanos in naves suscepisset. Multam vero fuisset passus, nisi a Constantino Congyle et Stephano magistro, plurima apud Augustam auctoritate pollentibus, in contrarium versa esset sententia.

Bulgaris tunc victoria elatis, et ad urbem usque copias educentibus, obviam processit scholarum domesticus Leo, et Joannes heteriarcha et ducis filius Nicolaus ad eam Thraciæ regionem cui nomen Catasyrtas, una cum copioso exercitu adversus Bulgaros instructi. Nocte autem ex inopinato irruentibus in eos Bulgaris, domestico fugam capiente, Nicolaus ducis filius, et cum eo alii plurimi, interfecti sunt.

Theodorus itaque, imperatoris Constantini pædagogus, Constantinum accubitorem in Leonem proprium generum imperium transferre meditari animadvertens, suggestit imp. Constantino, ut Romanum paternum famulum sibi benevolentia conjunctum crearet drungarium, ut semper adesset auxilio, servaret incolumem, et in omnibus, quibus opus foret, adiutorem et socium haberet. De his frequenter sermonem habenti renitentem se præbebat Romanus. Quare Constantinus libellum propria manu exaratum, subscriptione firmatum ad eum transmisit : quem cum manibus accepisset, Constantinum accubitorem et ejus consanguineos aggressurum se, cum opus foret, pollicitus est.

Fama igitur istiusmodi ubique sparsa, et Constantino accubitore Romano, ut cum classe recederet impellente, ipse in contrarium difficilem

του Βωγᾶ) εἰς Ἐριδας ⁶¹ καὶ λογομαχίας ἐλθόντων, ὄρωντες αὐτοὺς οἱ Πατζινακοὶ ⁶² (πρὸς ἀλλήλους διαμαχομένους καὶ) στασιάζοντας ὑπεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια.

(18) ⁶³ Τοῦ πολέμου δὲ ἤδη τέλος λαβόντος καὶ ὑποστραφάντων ἐν τῇ πόλει τοῦ τε Ῥωμανοῦ καὶ τοῦ Βωγᾶ, ⁶⁴ τὰ κατ' αὐτῶν ἐκίνηθη, καὶ εἰς τοσοῦτον κίνδυνον τὸν δρουγγάριον Ῥωμανὸν περιέστησαν, ⁶⁵ ὥστε καὶ καταδικάζουσαν ψῆφον ἀνήνεγκαν ⁶⁶, τῶν ὀφθαλμῶν στερηθῆναι ὡς ἀμελεία, μᾶλλον δὲ (καὶ) ⁶⁷ κακουργίᾳ μὴ διαπεράσαντα τοὺς Πατζινακοὺς, (ἀλλ' ὑποχώρησαντα ⁶⁸ τάχιον καὶ) μὴδὲ τοὺς φεύγοντας Ῥωμαίους ⁶⁹ ἐν τοῖς πλοίοις ὑποδεξάμενον· καὶ τοῦτο ἂν ἐπαπόνθει, εἰ μὴ παρὰ Κωνσταντίνου ⁷⁰ πατρικίου τοῦ Γογγύλου καὶ Στεφάνου ⁷¹ μαγίστρου ⁷², ὡς δυναμένων παρὰ τῇ Αὐγούστῃ πολλὰ, τὰ τῆς καταδίκης ἀνεστράφη.

⁷³ (19) Τῶν δὲ Βουλγάρων ⁷⁴ τμηκᾶδες τῇ νίκῃ καταπαρθένων καὶ ἐκστρατεύσασάντων μέχρι τῆς πόλεως, ἐξῆλθε Λέων ὁ δομῆστικος ⁷⁵ τῶν σχολῶν ⁷⁶ καὶ Ἰωάννης ἑταιρειάρχης ⁷⁷ καὶ Νικόλαος ὁ υἱὸς τοῦ δουκὸς (εἰς χῶρον Θρακῶν οὕτω λεγόμενον), Κατασύρτας ἅμα πλείεσθ λαφ (κατὰ ⁷⁸ Βουλγάρων)· [τῇ δὲ ⁷⁹ νυκτὶ ἀδοκῆτως ἐπιπεσόντων αὐτοῖς τῶν Βουλγάρων] καὶ τοῦ δομῆστικοῦ φυγόντος, ἐσφάγη ⁸⁰ Νικόλαος ὁ υἱὸς τοῦ δουκὸς καὶ πολλοὶ ἕτεροι μετ' αὐτοῦ ⁸¹.

⁸² (20) Θεόδωρος οὖν, ὁ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου παιδαγωγός, ὄρων Κωνσταντίνου παρακοιμώμενον εἰς Λέοντα **809** τὸν ἴδιον γαμβρὸν τὴν βασιλειαν σφετεριζόμενον, ὑπέβηκε Κωνσταντίνῳ ⁸³ βασιλεῖ, Ῥωμανὸν ⁸⁴ δρουγγάριον προβαλέσθαι ⁸⁵ ὡς πατρικὸν αὐτοῦ δοῦλον καὶ εὖνον τὰ πρὸς αὐτὸν, ὡς ἂν ἦ σὺν αὐτῷ καὶ διαφυλάττῃ ⁸⁶ αὐτὸν, καὶ ἐν οἷς ἂν δέοιτο ⁸⁷ σύμμαχον ἔχειν καὶ βοηθόν ⁸⁸. Πολλάκις οὖν περὶ τοῦτου λαληθείς Ῥωμανὸς ἀπίπτο ⁸⁹. Γραμματεῖον οὖν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντίνος αὐτοχείρῳ διαχαράξας γραφῆ, καὶ ὑπογραφῆ διασφαισάμενος ἀπέστειλεν αὐτῷ· ὅπερ οὕτως ⁹⁰ ἐπὶ χεῖρας λαθὼν ὑπέσχετο τὴν κατὰ τοῦ παρακοιμώμενου Κωνσταντίνου καὶ τῶν συγγενῶν ἐπίθεσιν ⁹¹ ὡς δέοι ποιήσασθαι.

(21) Τῆς φήμης οὖν ταύτης διαθεούσης καὶ τοῦ παρακοιμώμενου (Κωνσταντίνου ⁹²) καταναγκάζοντος ⁹³ Ῥωμανὸν ἀποκινήσαι μετὰ τοῦ στόλου, αὐ-

Variæ lectiones et notæ.

⁶¹ εἰς μάχας δὲ ἔ. Sym. ⁶² Πατζινακοὶ Vat. Cont.—π. ἀ. δ. καὶ om. Sym. ⁶³ Τοῦ δὲ π. Leo, τοῦ δὲ π. ἤδη Sym. 10.—ὑποστραφάντος Sym. ⁶⁴ κατ' ἀ. ἐκίνησεν ἢ πόλις Sym. ⁶⁵ περιεστήσαντο Vat.—περιεστήσας cod. περιέστησας?—ὡ. τὴν τῶν δ. στερῆσιν καταδικασθῆναι Sym. ⁶⁶ ἐξην. Vat. ⁶⁷ καὶ om. ed. Leo, Sym. Vat. Cont.—διαπεράσαντα Sym. ⁶⁸ ἀλλ' ὅτι. τ. καὶ om. Sym.—ὑποχωρήσαντας cod. ⁶⁹ Ῥωμαί. cod. Ῥωμαίων Cont. Vat. ed.—ὑποδεξάμενον cod. ὑποδέξασθαι Sym. ⁷⁰ Κ. Γ. ed. K. τοῦ Γογγύλη Leo. K. π. τοῦ Γογγύλ. cod. K. π. τοῦ Γογγύλη Vat. ⁷¹ τοῦ ed. ⁷² μ. π. δ. π. τῇ Ἀ. Sym. ⁷³ 918. ⁷⁴ Τῶν δὲ B. μ. τῆς π. ἔ. Sym. 11. Τῶν δὲ B. τῇ ν. κ. καὶ ἔ. μ. τῆς π. Vat. ⁷⁵ δοῦξ τ. σχ. Sym. ⁷⁶ ὁ Vat. ⁷⁷ καὶ N. ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ Ἰω. ἔτ. Sym.—χ. Θ. ὁ λ. om. Sym. ⁷⁸ x. B. om. Sym. ⁷⁹ τῇ—Βουλγάρων propter homoioteleuton in codice omissum, καὶ τῇν. Sym. ⁸⁰ ὁ Leo. ⁸¹ πάντες ἄρδην ἀπώλοντο Sym. pro καὶ τῷ—αὐτοῦ. ⁸² 919. ⁸³ K. τῷ β. Vat. τῷ β. K. Sym. 12. ⁸⁴ τόν Sym. Vat. ⁸⁵ προσλαβέσθαι Cont. Leo, Sym. Vat. π. P. τὸν δ. Sym. προβαλέσθαι cod. ⁸⁶ διαφυλάττ. cod. διαφυλάττειν Cont. ed.—αὐτῷ ἐν Leo. ⁸⁷ δέη Leo.—σ. ἔχη Sym. ⁸⁸ ἐν οἷς ἂν δέη Sym. ante συμ. om.—Π. γάρ Sym. ⁸⁹ Αὐτοχείρως οὖν ὁ β. K. γ. ποιήσας τῷ Ῥωμανῷ ἐπεμψε Sym. cæteris omissis. ⁹⁰ αὐτὸς Leo. ⁹¹ ἐπ. ὡδε π. cod. ed. ἐπ. ὡς δέοι Cont. ⁹² Κωνστ. om. Syni. ⁹³ καταναγκάζοντος; Vat.

τὸς ⁹⁶ προεφασίζετο ὡς ἀδυνάτως ἔχει τοῦ ⁹⁷ ἀπο- A
πλεῖν μὴ τοῦ στόλου (τὴν) νενομισμένην βόγαν λα-
βόντος ⁹⁸. Ἐν τῇ ἐξαρθήσει δὲ ὄντος τοῦ Ῥωμανοῦ
καὶ τὰ πλοῖα εὐτρεπίζοντας, ἐξῆλθε Κωνσταντίνος
παρακοιμώμενος (ὡς ⁹⁹) ἐπισπουδάσων αὐτὸν τοῦ
ἰκπελευσαι. Ὁ δὲ ¹⁰⁰ δουλικῶ τῷ σχήματι προσυπή-
γησε ¹⁰¹ καὶ προθύμως ποιήσεν τὸ κελεύμενον ἐπιγ-
γέλλετο ὑποστρέψαι (196^a) δὲ βουλομένου τοῦ
παρακοιμώμενου, καὶ εἰ ἔχοι ἄνδρας εὐειδεῖς καὶ
γενναίους ἢ τὴν βασιλικὴν ἐρέττειν ἢ τριήρη εἰπόντος
πρὸς Ῥωμανὸν, οὗτος εὐθύς ἐνευσεν αὐτοῖς ἢ τῇ
χειρὶ ἐτοίμοις οὖσι πλησίον ἔλθειν. Οἱ δὲ τὰ τῆς
βουλῆς ἢ εἰδότες, **§10** ἔγγιστα ἤδη τοῦ δρόμωνος
Ῥωμανοῦ γεγονότος, ἢ ἐπειδὴ οὗτος ὀπίσω τοῦ πα-
ρακοιμώμενου Κωνσταντίνου περιπατῶν, ἢ Ἀναρ-
πάσατε αὐτὸν ἢ (ταῖς χερσὶ) καὶ ἄρατε αὐτὸν, ἢ ἐπι-
φώνησε, παραχρῆμα οὗτοι τοῦτον ἀρπάσαντες εἰς
τὴν τοῦ δρουγγαρίου Ῥωμανοῦ τριήρη ἢ εἰσῆγαγον
καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ κατέϊχον ἢ οὐδεὶς ἢ οὖν ὁ ὑπερασπίζων ἦν ἢ κατοικτεῖρων τὸν ἄνθρωπον ¹⁰², πάντων
τῶν συνόντων αὐτῷ χρησαμένων φυγῆ.

(22) Ταῦτα Ζωὴ Αὐγοῦστα μαθοῦσα προσκαλεῖται
τὸν πατριάρχην Νικόλαον καὶ τοὺς αὐτῆς μεγιστά-
νας ¹⁰³, καὶ ἀποστέλλει πρὸς Ῥωμανὸν, τὸ γεγονὸς
βουλομένη μαθεῖν. Τοῦτων δὲ διαπερασάντων, λίθοις ὁ
λαὸς ¹⁰⁴ ἐξέβλασαν ¹⁰⁵ βάλοντες ¹⁰⁶. Ἐωθεν οὖν ἐξελ-
θούσα Ζωὴ ἐν τῷ τοῦ ¹⁰⁷ Βουκολέοντος ἡλιακῶ ἐπι-
φώνει τῷ υἱῷ καὶ πατρὶ ἢ Πῶς ἄρα γέγονεν ἢ ἀνταρ-
σία αὕτη; ἢ Ἐφῆσε δὲ πρὸς αὐτὴν ὁ παιδαγωγὸς
τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου Θεόδωρος, ὅτι ἢ Διὰ τὸ
ἀπολέσαι Λέοντα τὸν Φωκᾶν τοὺς Ῥωμαίους καὶ
Κωνσταντίνον παρακοιμώμενον τὸ παλάτιον, ταῦτα
γεγόνασι. ἢ

(23) Προσελάβετο δὲ ὁ βασιλεὺς Νικόλαον ¹⁰⁸
πατριάρχην καὶ Στέφανον μάγιστρον συνεῖναι αὐτῷ
ἐν τῷ παλατίῳ, τὴν ἔξουσιαν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τῆς
μητρὸς ¹⁰⁹ ἐπισπώμενος. Τῇ ¹¹⁰ δὲ ἐπαύριον ἀπέ-
στειλεν Ἰωάννην τὸν Τουβάκην, ¹¹¹ Ζωὴν Αὐγοῦσταν
τοῦ παλατίου καταβιβάσαι. ἢ δὲ μετ' ὀλολογῆς καὶ
δακρύων τῷ αὐτῆς προσπλακείσα υἱῷ (πρὸς ¹¹²)
συμπάθειαν μητρικὴν καὶ οἰκτον ἐκίνησε ¹¹³, ὡς τὸν
βασιλέα εἰπεῖν ἢ Ἐάσατε εἶναι μετ' ¹¹⁴ ἐμοῦ τὴν
μητέρα (μου). ἢ Οἱ δὲ ταύτην ἄμα ¹¹⁵ τῷ λόγῳ
ἀφῆκαν.

(24) ¹¹⁶ Προσκαλεσάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ
πατριάρχης **§11** Ἰωάννην τὸν Γαριδᾶν, προ-
βάλοντο ¹¹⁷ δομῆστικον τῶν σχολῶν, δεδιότες ¹¹⁸ μὴ

classis expeditionem, statuto militibus stipendio non-
dum exhibito, prætexuit : Romano vero expeditionem
instruente et classem præparante, processit
Constantinus accubitor, ut classem solveret, ani-
mum suggesturus. Ipse autem æervili habitu occurrit,
et mandata promptius se exsecuturum pollicitus est.
Accubitore deinde regredi parato, et num vultu
speciosos animisque fortes viros haberet, qui regiam
triremem remis impellerent, Romanum interro-
gante : confestim ille annuit his qui essent manu
expediti ut ad se propius accederent. Illi rei ge-
rendæ conscii, cum jam Romanus celoci proximus
esset, isque pone Constantinum accubitorem am-
bularet : « Apprehendite et tollite eum, » vociferati
sunt. Derepente igitur sublato in drungarhi

B Romani triremem imposuerunt, et tenuerunt sub-
custodia, nullo comitum ejus propugnare vel defen-
dere auso, quinimo cunctis fuga turpiter lapsis.
Istis ad Zoem Augustam delatis, illa Nicolaum
patriarcham et optimates sibi bene affectos advo-
cat, et ad Romanum mittit de rerum omnium
gestarum ordine certior fieri sollicita. Illos vero
ad eam proficiscentes lapidibus missis populus
insectabatur. Postridie itaque egressa Zoe ad
solare Bucolcontis horologium, filio et universis in-
clamabat : « Quomodo rebellio hæc contigit? »
Ait ad illam Theodorus, Constantini imperatoris
pædagogus : « Quod Leo Phocas Romanos per-
diderit, et Constantinus accubitor subverterit
palatium, contigerunt hæc. »

Imperator autem revocatam a matre, et ad se
translatam imperii potestatem omnem declaravit,
et Nicolaum patriarcham Stephanumque magistrum
in palatio sibi adesse mandavit. Sequenti luce
Joannem Tubacem, qui Zoem Augustam e palatio
detruderet, misit. Illa cum eulatu et lacrymis
filium complexa ad maternam compassionem et
dolorem movit, adeo ut imperator diceret :
« Matrem meam mecum esse sinite. » Illi solo verbo
petitam dimiserunt.

D Imperator autem et patriarcha Joannem Gari-
dam ad se vocatum scholarum domesticum esse
jusserunt, veriti ne Phocas Leo in rebellionem de-

Varia lectiones et notæ.

⁹⁶ αὐτὸς — ἀποπλεῖν om. Cont. ex homoioteleuto. — ἀδ. ἔχειν ed. Sym. 12, ὡς ἀδ. ἔχει Vat.
⁹⁷ τῆς πόλεως ἀπ. Vat. — μετὰ τοῦ Vat. Cont. — τὴν om. Vat. ⁹⁸ Ὁ. π. K. καταναγκάζων δ. ἐν
τῇ ἐξ ἔξεισι Sym. — ἐξαρθῆ cod. ἐξαρθύσει Cont. Vat. Sym. ed. ⁹⁹ ὡς om. ed. ¹⁰⁰ τοῦτω ed. τοῦτου
Sym. ¹⁰¹ προυπ. Vat. (Sym. omissis seqq. usque ad καὶ πλησίον αὐτοῦ γινόμενος ἀνήρπασεν αὐτὸν) —
προθυμοποιήσεν Leo. ¹⁰² ἔχει Leo, Vat. ¹⁰³ ἐπιτηδείους Leo, Vat. ¹⁰⁴ αἶψα cod. ¹⁰⁵ τοῦτοις Leo, Vat.
¹⁰⁶ ἰδόντας Leo. ¹⁰⁷ γεγονότος Vat. Cont. — γεγ. ἤρπασαν Leo, ἀνήρπασεν Sym. Vat. Cont. ¹⁰⁸ τ. χ.
om. Sym. — ἀνεφ. Vat. Cont. ἐφώνησαν Leo, ἐφώνησε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τ. Sym. ¹⁰⁹ τριήρην ed. —
εἶχον Sym. omissis seqq. et c. 22. ¹¹⁰ οὐδεὶς — παλατίῳ om. Sym. ¹¹¹ αὐτὸν sic Leo. ¹¹² μεγιστά-
νους Leo, Vat. Cont. ¹¹³ αὐτούς Leo, Cont. — 11. ἐξέβλασε Leo, ἐξέβλασ. cod. ¹¹⁴ αὐτούς Vat. — βάλ-
λοντες Vat. Cont. om. Leo. ¹¹⁵ τοῦ Vat. ¹¹⁶ τὸν Leo. ¹¹⁷ ἐπισπώμενον Leo, Κωνσταντίνος δὲ ὁ β.
τὴν ἐξ. ἀπὸ τῆς μ. εἰς ἔ. ἐπ. Sym. 12. ¹¹⁸ τῇ ἐπ. Sym. — ἀπέστειλαν Vat. ¹¹⁹ τὴν Ἀ. Ζ. ἀπὸ Sym.
¹²⁰ πρὸς om. Vat. ¹²¹ ἐκ καὶ Ἐ. εἶπε Sym. ¹²² μετ' ἔ. ἔ. Leo, — μου om. Sym. ¹²³ ἄμα τῷ λ. τ.
Sym. ¹²⁴ Προβάλλεται δὲ ὁ β. μετὰ τῆς συμβουλῆς τοῦ πατριάρχου Ἰω. τὸν Γ. Sym. ¹²⁵ προσβάλλοντε
cod. ¹²⁶ ἐπέδαι: γάρ Sym.

aceret. Renuit ille manus subire, nisi Theodorum A
 lovirum Zuphinezoris filium et Simeonem ejus
 filium hetæriarchas crearet. Juramentis igitur
 eertior factus, in domum suam profectus est. Illi
 confestim consanguineos ejus et palatio deturbant,
 quos ad se confluentes ut Caridas conspexit,
 inusitato timore, mentisque stupore insolito cor-
 reptus est. Confestim itaque Romanum adit, et
 quæ passus fuerat, exponit. Inita mox cum eo
 amicitia, et juramentis hinc inde datis et acceptis,
 et ut mentem unam haberent ad invicem polliciti,
 Romani propositum sequebatur, et consilium obi-
 bat : et ut eum strictiori amoris nexu devinceret,
 mutuo nuptiarum fœdere contracto, virum sibi
 promeruit.

Mensis igitur Martii quarto supra vicesimum,
 Romanus Joannem presbyterum, domesticum suum
 sibi fidissimum, et Theodorum cognomento Ma-
 tzuem in palatium legatos mittit, qui pro defen-
 sione loquerentur : « Non hæc rebellio, quod a me
 gestum est, sed Phocæ molimina veritus, et ne
 circa imperatorem aliquid innovetur timens, idcirco
 palatium ingredi consilior, et custodiam imperatoris
 gerere. » His Nicolao patriarcha non acquiescente a
 Theodoro, pædagogo dicto, significatum est Ro-
 mano, ut cum omni classe ad Bucoleontem appel-
 leret, et ejus sociis ipse consilium haberet (in
 magnam quippe animi anxietatem venerat). Annun-
 tiationis sanctissimæ Deiparæ die, hebdomadis
 porro quintus erat, Romanus una cum classe armis
 instructus ad Bucoleontem appulit, et confestim
 Stephanus magister e palatio egressus est. Nicetas
 autem patricius Romani consocer in palatium pro-
 fectus, Nicolaum patriarcham inde dejecit. Auli-
 corum animis Romani jurejurando firmatis, et
 veneranda cruce ad eum missa, ipse eam adorans,
 et interposito sacramento, mentis propositum
 obvelans, ipse cum eisdem paucisque suis impe-
 ratori reverentiam exhibiturus in palatium conscendit,
 et cum eo templum quod in Pharo est,
 ingressus, data et accepta securitatis fide, magister
 et magnus hetæriarcha ab imperatore confestim
 creatur.

Α εις ανταρσίαν χωρήσει ὁ Φωκᾶς Αἰών. Ὁ δὲ οὐ κατ-
 ἐνευσε τοῦτο γενέσθαι, εἰ μὴ Θεόδωρον γυναικί-
 δελφον αὐτοῦ τὸν Ζουφινέζερ καὶ Σωμεῖωνα τὸν υἱὸν
 αὐτοῦ προεβάλλοντο ²⁴ ἑταιριάρχας. Ὅρκους (οὖν)
 βεβαιωθείς ὑπ' αὐτῶν κατῆλθεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.
 Οἱ δὲ παραυτίκα τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ τοῦ παλατίου
 καταβιδάζουσι. Τοῦτων οὖν πρὸς αὐτὸν παραγεγο-
 νῶτων, ὡς ἐθεάσατο αὐτούς, τρόμος αὐτὸν ἔλαβε ²⁵
 (καὶ φρίκη) καὶ φρενῶν ἔκστασις ²⁶. εὐθύς οὖν ἐξῆλθε
 πρὸς Ῥωμανὸν (καὶ διηγήσατο αὐτῷ ὅσα πέπονθε·
 συμφιλιωθεὶς οὖν αὐτῷ) καὶ ὄρκους δούς καὶ λαβῶν
 (ὥστε ²⁷ μίαν ἔχειν ἀμφοτέρους ψυχὴν), σύμφρων
 αὐτοῦ καὶ σύμπνους ἐγένετο (ὥστε ²⁸ καὶ γαμικὸν
 συνάλλαγμα ποιήσασθαι συναφώνησαν, πλέον ἐκ
 τούτου τὸν τῆς ἀγάπης δεσμὸν ἐπισφίγγοντας).

B (25) ²⁹ Τῇ κδ' οὖν τοῦ Μαρτίου μηνὸς ἀποστέλλει
 Ῥωμανὸς ³⁰ πρεσβύτηρον ³¹, αὐτὸν οἰκίσον καὶ πα-
 στότατον ὄντα καὶ Θεόδωρον τὸν Ματζούκη ³² λεγό-
 μενον εἰς τὸ παλάτιον ὑπεραπολογησαμένους ὡς ³³
 « (Οὐκ ανταρσία γέγονε τὸ παρ' ἐμοὶ διαπραχθὲν,
 ἀλλὰ) τὴν τοῦ Φωκᾶ ἐπίθεσιν ³⁴ ὑφορώμενος ³⁵ (197b)
 δεδιώς ³⁶ μὴ τι νεωτερισθῆ ³⁷ (παρ' αὐτοῦ) εἰς
 τὴν βασιλεία· τούτου ³⁸ ἐνεκεν ἀνελεῖν ἐν τῷ παλα-
 τίῳ βεδοῦλεται καὶ τὴν φυλακὴν ποιῆσθαι τοῦ βα-
 σιλέως ³⁹. » Μὴ συνουδοκοῦντες οὖν Νικολάου τοῦ
 πατριάρχου (τούτοις ⁴⁰), ἐμνήθη **812** Ῥωμανῷ
 παρὰ (τοῦ ⁴¹) ῥηθέντος Θεοδώρου παιδαγωγοῦ αὐτοῦ
 ἐλθεῖν μετὰ τοῦ στόλου παντὸς μέγρι τοῦ Βουκο-
 λέοντος, (ὃς ⁴² μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ βουλευσάμενος —
 τὸ γὰρ ἄγον ἦγεν αὐτὸν) — τῇ ἡμέρᾳ τοῦ εὐαγγελ-
 ισμοῦ τῆς ⁴³ ὑπεραγίου Θεοτόκου — εἰ δὲ ἦν —
 ἦλθεν ἐνοπλος ἅμα ⁴⁴ τῷ στόλῳ παντὶ ἐν τῷ Βου-
 κολέοντι). Καὶ παρευθὶ Στέφανος μὲν ⁴⁵ μάγιστρος
 ἐξῆλθε τοῦ παλατίου, Νικήτας ⁴⁶ δὲ πατρικίος, ὁ
 συμπενθηρὸς Ῥωμανοῦ, ἀνελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ,
 ἐξήγαγεν ἐκείθεν ⁴⁷ Νικολάον τὸν πατριάρχην ⁴⁸.
 Ὅρκους οὖν βεβαιωθέντες οἱ τοῦ παλατίου παρὰ
 Ῥωμανοῦ, ἀπέστειλαν ⁴⁹ αὐτῷ τὸν τίμιον καὶ ζωο-
 ποῖον σταυρὸν· καὶ προσκυνήσας (αὐτὸν ⁵⁰) καὶ
 ὄρκους βεβαιώσας αὐτοὺς ἀνήλθε μετ' αὐτῶν ἐν τῷ
 παλατίῳ ⁵¹ καὶ ὀλίγων τιῶν προσκυνήσων ⁵² τὸν
 βασιλέα· καὶ εἰσελθὼν μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ ναῶ τῷ ἐν
 τῷ Φάρῳ ⁵³ καὶ πίστει αὐτῷ δούς παρευθὶ προχει-
 D ρίζεται (παρ' αὐτοῦ ⁵⁴) μάγιστρος καὶ μέγας ἑται-
 ριάρχης.

Varia lectiones et notæ.

²⁴ προβάλλοντο Vat. προεβάλλοντο bis ed. Sym. προεβάλετο Leo, Cont. — ἑταιριάρχην Len. — οὖν om. ed. ὄρκους. ²⁵ ἐλ. ἄ. ed. — καὶ φ. om. Cont. Vat. Leo. ²⁶ ἔκστασις om. Sym. — καὶ διηγ. αὐτῷ om. Sym. ²⁷ ὥστε — ψυχὴν om. Sym. ²⁸ ὥστε καὶ — ἐπισφ. om. Sym. ²⁹ Ὅπως δρουγ- γάρτος ὁ Ῥωμανὸς ἀνήλθεν ἐν τῷ παλατίῳ τῇ ἐκᾶδῃ οὖν τετάρτῃ Vat. — Τῇ οὖν κδ' Sym. 13. ³⁰ Ἰωάννην ed. Leo, Vat. Cont. ³¹ πρεσβ. — λεγόμενον om. Sym. — πρεσβύτην Leo, e compendio. — ὁ αὐτῷ ed. Vat. Cont. ³² Μαστζούσιν ed. — ἀπολ. Sym. ³³ ὅτι Sym. — οὐκ — ἀλλὰ om. Sym. — ἐπ' ανταρσίας Vat. — ἐμοῦ Leo, Vat. Cont. ³⁴ ἐπ. φοβούμενος; μήτι Sym. ³⁵ καὶ ed. Leo, Vat. Cont. ³⁶ δε- διώσα cod. — παρ' ἄ. om. Sym. ³⁷ νεωτερισθ. cod. ³⁸ τοῦτο πεποίηκα πρὸς τὸ τὴν φ. π. τοῦ β. Sym. — βεδοῦλεμαι ed. Len, Cont. Vat. ³⁹ Μὴ σ. δ. N. Leo, Vat. Cont. ⁴⁰ τούτῳ Vat. Cont. om. Sym. μνήσεται οὖν μ. τοῦ σ. π. ἔ. μ. τοῦ B. Sym. τούτ. cod. ⁴¹ τοῦ om. Vat. Cont. ed. — τοῦ β. π. τοῦ ἔ. ed. Θ. τοῦ β. π. ἔ. Leo, Vat. Cont. ⁴² ὃς — Βουκολέοντι om. Sym. — ἄγων cod. — εἶγεν Leo. ⁴³ τῆς ὑπεραμώμου Παρθένου καὶ ὁ. Θ. Vat. ⁴⁴ ἅμα τῷ σ. ἐν τῷ B. Καὶ Leo, ἐν. ἔ. τῷ σ. π. καὶ τῷ B. Καὶ Vat. ⁴⁵ μὲν Στ. Leo, Στ. μὲν πατρικίος Sym. ⁴⁶ N. δὲ ὁ σ. Sym. ⁴⁷ τὸν π. N. Leo, Sym. ⁴⁸ Καὶ ὄρκῳ β. Sym. ⁴⁹ ἀπ. πρὸς αὐτὸν Sym. — τὸν τ. σ. ed. Leo, τὸν ζ. καὶ τ. τοῦ Κυ- ρίου σ. Vat. ⁵⁰ αὐτὸν om. Sym. — ὄρκῳ Leo, Sym. ⁵¹ καὶ ὀλ. τ. ἐν τῷ π. Sym. ⁵² Προσκυνήσας οὖν τὸν β. Sym. προσκυνήσων οὖν τὸν β. Vat. ⁵³ φάρῳ ed. ⁵⁴ παρ' ἄ. om. Sym.

(26) Ἄδίκη οὖν γέγονε θεία κλέυσις πρὸς Ἀλέοντα τὸν Φωκᾶν παρεγγυωμένη μηδαμῶς στάσιν τινὰ ἰννοῆσαι, ἀλλὰ πρὸς ὀλίγον ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἀναπαύεσθαι ὡσαύτως καὶ γράμματα ἐκελεύσθη Κωνσταντίνῳ παρακοιμωμένῳ γράψαι τὰ ὅμοια αὐτῷ παραγγέλλοντα, τοῦ μηδὲν ἐναντίον βουλευσασθαι, ἀλλ' ἐν ὑποταγῇ εἶναι τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου. Ἀναλαβόμενος οὖν ταῦτα Ἀνδρέας, πριμικήριος τοῦ βασιλικῆς βεστιαρίου, ἀπεκόμισεν αὐτῷ ταῦτα **813** ἐν Καππαδοκίᾳ ὄντι· καὶ ἀναβεξάμενος ταῦτα (καὶ ἀναγνούς) ἀπελθὼν ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἡσύχασεν.

(27) Τῇ ε' ἑβδομάδι τῶν ἁγίων νηστειῶν διδοται ἀβραβῶν γαμικῶν συναλλαγμάτων παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως Ἑλένη τῇ θυγατρὶ Ῥωμανοῦ καὶ τῇ γ' (τοῦ Πάσχα τῇ λεγομένῃ) τῆς Γαλιλαίας (εὐλογεῖται καὶ) σταφανοῦται (ἄμα αὐτῇ) παρὰ Νικολάου πατριάρχου, Ῥωμανὸν βασιλοπάτορα προβαλλόμενος· ἀντ' αὐτοῦ ὁ Χριστοφόρος οὖν υἱὸν αὐτοῦ ἐταιριάζει κατέστησε.

(28) Μετ' οὐ πολὺ δὲ Λέων (198^a) ὁ Φωκᾶς, ἀπατηθεὶς παρὰ τῶν τιῶν ἀρχόντων (καὶ τῶν αὐτοῦ ταγματῶν), πρὸς ἀνταρσίαν κινεῖται, καὶ ἀποστῆλας ἀνελάβετο εἶναι σὺν αὐτῷ τὸν τε παρακοιμώμενον Κωνσταντίνον (καὶ Κωνσταντίνον καὶ Ἀνστατίσιον τοὺς ἀταδέλφους) καὶ Κωνσταντίνον πρωτασηκρήτην τὸν Μαλελίαν, πληροφορῶν ἅπαντας καὶ βεβαιῶν ὡς ὑπὲρ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τὴν τοιαύτην ποιῆσαι συκλήσιν. Ῥωμανὸς δὲ ὁ βασιλοπάτωρ χρυσοβούλλια ποιήσας ἐνυπόγραφα (ὡς) ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, τῆς τοιαύτης ἐπιβουλῆς ἀνατροπὴν περιέχοντα, καὶ ὡς οἱ τὸν Φωκᾶν καταλιμπάνοντες, τῷ βασιλεῖ δὲ προσφεύγοντες, ὑπὲρ τοῦ βασιλέως εἰσι, δοῦς Ἄννη (τινὶ) γυναικὶ ἀναιδεῖ καὶ θρασεῖ καὶ κληρικῷ τινι Μιχαῆλ, ἐν τῷ (αὐτοῦ) στρατοπέδῳ ἐξέπεμψεν. Οἱ δὲ ταῦτα (ἀναλαβόμενοι) διέσπειραν παντὶ τῷ στρατῷ· καὶ ὁ μὲν Μιχαῆλ, φωραθεὶς παρὰ τοῦ Φωκᾶ καὶ ἀνηλεῶς τυφθεὶς, τὴν τε ῥίνα καὶ τὰ ὄτα ἀπετμήθη, ὃς μετὰ ταῦτα παρὰ Ῥωμανοῦ τῆς προσηκούσης ἔτυχεν ἀμοιβῆς, ὡσαύτως καὶ ἡ σὺν αὐτῷ σταλαῖσα γυνή.

Eodemque momento sacrum mandatum ad Leonem Phocam missum, quo relicto seditionis commovendæ proposito, ad modicum tempus domi se contineret, injungebatur. Eum in sensum aliæ litteræ ad Constantinum accubitorem scribi jussæ sunt, rem eandem, et ne quid in adversum molliatur, sed imperatori Constantino obsequens perseveret, commendantes. Sacras acceptas Andreas, imperatoris vestiarii primicerius, ad eum in Capadocia tunc forte degentem, detulit; quibus lectis, domum propriam se recipiens, quiete egit.

Sacrorum autem jejuniorum quinta hebdomade, mense Aprili, Helenæ Romani filiae contractus nuptialis arrha a Constantino imperatore traditur, et tertia Paschatis feria, Galilææ dicta, benedicitur: et cum ea nuptialibus corollis redimitur a Nicolao patriarcha, tuncque Romanus imperatoris Pater declaratur: et Romani vice Christophorus ejus filius heteriarches instituitur.

Haud multo post, Leo Phocas, a nonnullis procerum et legionum ei commendatarum militibus seductus, tumultum excitavit, nulloque nuntio Constantinum accubitorem, Constantinumque alterum et Anastasium fratres germanos, et Constantinum protasecretis, Maleliæ filium, sibi ascivit, hoc cunctis insinuans et persuadens, motum omnem pro imperatoris Constantini obsequio excitari. Romanus autem imperatoris Pater bullas aureas propria subscriptione firmatas, velut imperatoris nomine facinus hujusmodi attentatum repressuras edidit: quibus jubebatur, ut, Phoca deserto, qui ad imperatoris partes transiret, pro imperatore stare censerentur: easdem vero Annæ cuidam impudentis oris et profligatæ castitatis mulieri clericoque cuidam Michaeli, ut per adversarium exercitum spargerent, commendavit. Illi receptas litteras per omnem exercitum distribui curarunt: et Michael quidem in rei gestæ suspicionem veniens, crudeliter exceptus a Phoca, naribus et auribus præcisus multatus est, qui postmodum congruam a Romano consecutus est compensationem, et pariter ea, quæ cum eo missa fuerat, mulier.

Variæ lectiones et notæ.

Ἄνάβασις Ῥωμανοῦ cod. γοῦν Leo. — γ. κ. βασιλικῆ Vat. θ. κ. Cont. γ. κ. Sym. 15. ἀναπαύεσθαι Sym. ἄγραφῳ Sym. — γρ. K. π. Sym. αὐτῶν Vat. Cont. — π. καὶ μ. Leo, Vat. Cont. — τοῦ — βουλ. om. Sym. καὶ ἐν ὄπ. Sym. — δ. β. Vat. Cont. Ἄν. τ. Leo, Ἀπὸ δεξιάμενος παρὰ Ἀνδρέου πριμικήριου τοῦ β. πρωτοβ. ἐν K. ἐν Sym. δέξ. Vat. Cont. — καὶ ἀναγνούς om. Leo. οὖν cod. ὡς ἐντεῦθεν πεπληρωσθαι τὸ κατὰ ποιήσιν λόγιον· εἰ δὲ τότε τὸν μὲν ἀοιδὸν — ὄνδε δομόνδε Sym. Τῇ ἑβδ. ε' ed. τῆ δὲ ε' ἑβδ. Leo. Vat. Cont. Τῷ Ἀπριλίῳ μηνὶ Sym. 14. Ἀπριλίῳ μηνὶ Leo. Vat. Cont. γαμικῶν συναλλαγμάτων Sym. Vat. Cont. ἢ πρὸς κάλλος σωματικὸν ἐπιήκμας καὶ σύνεσις Vat. ἢ π. κ. σ. προση. καὶ σ. Cont. — τοῦ π. τῆ λ. et εὐλ. καὶ et δ. α. om. Sym. ἢ παρὰ om. Vat. — β. γὰρ P. Sym. δὲ Leo, Sym. ἐτ. X. τὸν υἱὸν δ. x. Sym. 920. Περὶ τῆς ἀνταρσίας Λέοντος τοῦ Φωκᾶ Vat. — Μετ' οὐ π. Λέων Leo. μετὰ λαοῦ πλείστου Leo. π. τ. δ. πρὸς Sym. 14. — τῶν ἀνταυτοῦ (sic) Vat. καὶ K. καὶ A. τ. δ. om. Sym. 14. Γογγυλίου τοῦ δ. ed. τοῦς Γ. καὶ δ. Leo. ἀσηκρήτης τὸν Μαλελίαν Sym. πρ. τὸν M. Vat. Cont. ποιεῖται ed. Leo, Sym. χρυσοβούλλων — ἐνυπόγραφον περιέχον, ὅσοι τὸν Φ. τῷ βασιλοπάτορι δὲ π. Sym. — ὡς om. Vat. χρυσοβούλλ. — ἐνυπόγρα. — περιέχον. cod. = χρυσοβούλλιον — ἐνυπόγραφον? περιέχοντα? τὴν Leo. αὐτὰ Leo. τ. om. Vat. ἢν καὶ Βασιλικὴν προσηκούσαν Vat. Cont. ἐν τῷ στ. ἐξ. Sym. ἀν. om. Sym. ἢν. Vat. φ. π. τοῦ φ. ἀν. Cont. Leo. — ἀν. ἐτύφθη Sym. τὴν τε β. om. Vat. ὑπερι. ἀλλὰ μετὰ τ. Sym. Ἄννα Sym.

Qui primus Phocam deseruit, et in Romani A partes transiit, Barymichaelis filius exstitit, seditionis hujusce et tyrannidis dissolutionem auspiciatus; ei comitem se præbuit Balantius, ambo turmarum præfecti. Leo Phocas vero cum exercitu omnium armorum genere fortiter instructo, Chrysopolim profectus, et Constantinopolis cives exterituras, a Juvena lapidea ad Chalcedonem usque castrametatus est. Dum hæc gererentur, a Romano Simeon Caniclei præfectus celoce vectus, libellum imperatoris Constantini manu subscriptum delaturus mittitur.

«Ut imperii mei custodem vigilantissimum et fidelissimum e subditis præter Romanum nullum inveni. Huic post Deum custodiam meam commisi, et vice patris, quod viscera materna et propositum vere paternum in me exseruerit, habere constitui. Leonem Phocam in adversum imperio meo semper insidiantem suspiciatus, in illud machinari opere probavi, et in majestatem tyrannice rebellem comperi: quare domesticum amplius non esse decerno, neque tumultum hunc me volente commovisse, sed spontaneo consilio imperium sibi vindicantem hæc aggressum esse declaro.» His ita coram populo lectis, subducere se cuncti, et Romano imperatoris patri adhærere cœperunt. Phocas in angustias deductus, omni spe lapsus est; quare fuga usus et de ingressu in urbem aliquam desperans, quod sine dignitatis titulo et viribus accederet, et forte non reciperetur, veniens ad urbem Ateus nomine, in loco cui Goeleon nomen, fugiens comprehensus est: exinde Romanus Joannem Tubacem et Leonem ejus cognatum hominem in urbem adducturos misit. Comprehensum itaque oculis privaverunt, nullo licet super hoc accepto jussu, sed spontanea voluntate ad hoc ducti: adeo ut imperatoris Pater Romanus de facinore tristatus fuerit.

Mense autem Augusto Constantini Ctemateni, Davidis Camuliani, et Michaelis manganorum curatoris detectæ sunt insidiæ: quare etiam hi, bonis publicatis, verberibus affecti, et per mediam urbem traducti, in exsilium missi sunt.

(29) ²⁹ Πρώτος οὖν ὁ υἱὸς τοῦ βαρέως Μιχαὴλ ²⁹ καταλιπὼν τὸν Φωκᾶν τῷ Ῥωμανῷ προσέδραμεν, ἀρχὴ γεγονὼς ³⁰ καταλύσεως (τῆς ³¹ τοιαύτης ἀνταρσίας καὶ τυραννίδος), σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ Βαλάντιος ³², τουρμάρχι: ³³ ὄντες ἀμφοτέρω. Λέων οὖν ὁ Φωκᾶς, μετὰ λαοῦ πλείστου (ισχυρῶς ³⁴ καθωπλισμένου) ἐν Χρυσόπολει ³⁵ καταλαβὼν ³⁶, διέστησε παρατάξεις ἀπὸ τῆς ³⁷ (λιθίνης) δαμάλεως μέχρι Καλκηδόνος, τοὺς ἐν τῇ πόλει φοβῶν. Ἀποστέλλεται οὖν μετὰ δρόμωνος παρὰ ³⁸ Ῥωμανοῦ Συμεῶν ὁ ³⁹ τοῦ κανικλείου, λόγον ἐνυπόγραφον τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπιφερόμενος ⁴⁰.

(30) ⁴¹ «Ὡς ἐγὼ φύλακα τῆς ἐμῆς βασιλείας ἐγρηγορώτατον (καὶ ⁴² σπουδαιότατον) καὶ πιστότατον οὐδένα τῶν ὑπὸ χεῖρα ἡ Ῥωμανὸν εὐρηκῶς, τοῦτ' ⁴³ τὴν ἐμὴν φυλακὴν μετὰ ⁴⁴ Θεὸν καταπίστευσα καὶ ἀντὶ πατρὸς αὐτὸν ἐχειν ἔκρινα, σπλάγγνα πατρικᾶ ⁴⁵ καὶ διάθεσιν γονικὴν πρὸς ἐμὲ ἐνδειξάμενον· Λέοντα δὲ τοῦτον ⁴⁶ Φωκᾶν ἀεὶ τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ ὑποπτεύω ⁴⁷ ἐπιβουλεύειν, νῦν δὲ ἔργος· αὐτοῖς ἐπίβουλον **815** εὐρηκα καὶ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς ⁴⁸ τυραννικῶς ἐξανισταμένον· διὸ οὔτε δομῆστικον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νῦν ⁴⁹ εἶναι βούλομαι, οὔτε ⁵⁰ δὲ ταύτην τὴν ἀνταρσίαν μετὰ βουλῆς ἐμῆς πεπραχέαι φημι, ἀλλ' ⁵¹ αὐθαιρέτῳ γνώμῃ ταύτην ποιήσασθαι τὴν ἐπίθεσιν, ἐαυτῷ τὴν βασιλείαν σφετεριζόμενον. ⁵² Τούτων οὖν τῷ λαῷ ὑπαναγνωσθέντων ⁵³, ἤρξαντο πάντες ὑποχωρεῖν, καὶ τῷ βασιλοπάτορι προσρῦεσθαι Ῥωμανῷ ⁵⁴. Τοῦ δὲ Φωκᾶ εἰς ἀμήχανον περιστάτης (καὶ ἀπογόνως ⁵⁵ ὡς πάσης ἐλπίδος ἡστοχηκότος), καὶ ⁵⁶ φυγῇ χρῆσάμενον, καὶ πρὸς τὸ κάστρον Ἀτεοῦ παραγενομένου, καὶ μὴ δεχθέντος (ἐν ⁵⁷ χωρίῳ δὲ ὀνομαζομένῳ Γρηλέοντι φεύγοντος; καὶ συλληφθέντος), ἀπέστειλε Ῥωμανὸς Ἰωάννην τὸν Τουβάκην καὶ Λέοντα τὸν αὐτοῦ συγγενῆ ⁵⁸, ὥστε εἰσαγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν. Οἱ δὲ τοῦτον κρατήσαντες ἀπετύφλωσαν, καίτοι μηδεμίαν περὶ τούτου δεξιόμενοι ἐντολήν, ἀλλ' ⁵⁹ αὐθαιρέτῳ γνώμῃ τοῦτο πεποιηκότες, ὡς ἀγανακτῆσαι ἐπὶ τούτῳ ⁶⁰ καὶ τὸν βασιλοπάτορα Ῥωμανόν.

(31) ⁶¹ Ἀυγούστῳ δὲ μηνὶ κατεμνήθη τὰ τῆς ἐπιβουλῆς Κωνσταντίνου ⁶² Κτηματηνοῦ καὶ Δαυὶδ Καμουλιανοῦ καὶ Μιχαὴλ κουράτορος; ⁶³ τῶν μαγγάνων· καὶ τυφθέντες οὗτοι καὶ δημαυθέντες διὰ μέσης διήλθον τῆς πόλεως, καὶ ⁶⁴ ἐξορία παρεπέμφθησαν.

Variae lectiones et notæ.

²⁹ Π. ὁ υἱὸς τοῦ Βαρυμιχαὴλ Leo. Π. οὖν ὁ υἱὸς τοῦ B. Sym. 14. Vat. ³⁰ Κωνσταντίνος ed. K. τοῦ τάγματος ἀρχῶν τῶν Ἰκανάτων Sym. ³¹ αὐτῷ Sym. ³² τῆς — τυραννίδος om. Sym. — σὺν αὐτῷ δὲ ὁ B. Leo. ³³ καὶ ὁ λεγόμενος Ἀτζμωρος; ed. Sym. Cont. ³⁴ τουρμάρχων ὄντων ἀμφοτέρων Sym. — Λέων δὲ Leo, Λέων ὁ Φ. οὖν Vat. ³⁵ l. x. om. Sym. ³⁶ τὴν Χρυσόπολιν Sym. ³⁷ ἥτις κτλ. etymologica — Καταλαβὼν οὖν τὴν X. ὡς εἴρηται δ. π. ἀπὸ τῆς δ. Sym. 15. ³⁸ λ. β. om. Sym. ³⁹ μετὰ P. cod. ⁴⁰ ὁ ἐπὶ x. Leo, Sym. ὁ ἐπὶ τοῦ x. Vat. Cont. ⁴¹ τὰδε διαγορεύοντα a prima manu codicis in margine, ed. Leo, Vat. Cont. ⁴² Ὡς om. Sym. 15. — Γρηγ. Sym. ⁴³ καὶ ἐ. om. Leo. ⁴⁴ τούτου Leo. ⁴⁵ τοῦτον τὸν Φωκᾶν cod. γε cod. Leo, Sym. ⁴⁶ μητρικᾶ Leo. ⁴⁷ τόν Leo, Sym. ⁴⁸ ὑποπτεύων ἐ. νῦν ἐ. ed. Leo, Sym. ὑπ. ἐ. νῦν μὲν ἐ. Vat. Cont. ⁴⁹ ἀρχῆς; om. Vat. — κατεξ. Leo, Sym. Vat. Cont. ⁵⁰ αὐτὸν Vat. ⁵¹ ὁ. τ. Leo. ὁ γὰρ τ. Vat. Cont. ⁵² ἐπαναγ. Leo. ⁵³ Τοῦ Φ. δὲ Vat. Cont. — περ. φ. τε εἰς Ἀ. χ. Sym. ⁵⁴ χ. φ. Leo, Vat. Cont. ⁵⁵ ἀλλ' ἐν χ. τινὲ δ. Γ. καταντήσαντος Sym. ἐν χ. δὲ ὄν. Γ. φ. καὶ σ. om. ed. — φεύγοντι σ. Leo, καταντήσαντος καὶ σ. Vat. Cont. Ἰω. T. ed. ⁵⁶ συγ. ἀγαγεῖν ἀ. οἱ δὲ ἐτ. ἀ. παρὰ γνώμην Ῥωμανοῦ Sym. ⁵⁷ τοῦτο cod. — καὶ β. Leo. ⁵⁸ Ἀ. δὲ μ. κ. ἐπιβουλή διὰ K. Κτηματροῦ μελετωμένη Sym. 16. ⁵⁹ τοῦ Κτηματινοῦ Vat. ed. Κτηματινοῦ Cont. ⁶⁰ κουροπαλατῶν M. Sym. — οἱ καὶ τ. δ. τε καὶ πομπουθέντες ἐξωρίσθησαν Sym. ⁶¹ ἐν Leo.

³² (32) Ἦγαγον δὲ ³³ Λίοντα μάλισταρον καὶ δο-
μέστικον τῶν σχολῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ διῆλθεν ἐν
μέσῃ τῇ ἀγορᾷ ἡμιόνων ἐφεζόμενος.

(33) (198b) Ἐφωράθη δὲ καὶ Ζωὴ ³⁴ Δύγουστα
ἐπιβουλεύουσα **816** Ῥωμανῶ διὰ πεφαρμαγμένων
βρωμάτων (ὑπὸ ³⁵ Θεοκλήτου νοταρίου τῆς ὀπουρ-
γίας σκευασθέντων) · ³⁶ καὶ ταύτην τοῦ παλατίου
καταβιδάζουσι καὶ εἰς τὸ Πετρίον ἀπάγουσι τῇ ³⁷
τῆς Ἁγίας Εὐφημίας μονῇ ἀποκείραντες.

(34) ³⁸ Προσεκλήθη δὲ παρὰ Θεοφυλάκτου πατρι-
κίου ³⁹ καὶ κόμητος τοῦ στάβλου εἰς ἄριστον ὁ παι-
δαγωγὸς Κωνσταντίνου βασιλέως Θεόδωρος καὶ Συ-
μεὼν ὁ αὐτοῦ ἀδελφός. Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, εἰσ-
ῆλθεν Ἰωάννης δρουγγάριος τῆς βίγλης ⁴⁰ ὁ Κρο-
κόας (λεγόμενος) μετὰ πλείστου λαοῦ, καὶ τούτους **B**
ἀναρπάσας ⁴¹ εἰς τὸ Ὀψίκιον ἐξώρισεν ἐν τοῖς αὐτῶν
προστέλοις ὡς κατὰ ⁴² Ῥωμανοῦ μελετώντας.

(35) ⁴³ Κθ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς (τιμᾶται ⁴⁴
Ῥωμανός) τῇ τοῦ Καίσαρος ἀξίᾳ · καὶ Δεκεμβρίου
μηνὶ ιζ' ⁴⁵, τῇ τῶν προπατόρων ⁴⁶ Κυριακῇ ⁴⁷, τῇ
τῆς βασιλείας στέφεται διαδήματι παρὰ Κωνσταν-
τίνου βασιλέως (τοῦ ⁴⁸ γαμβροῦ αὐτοῦ) καὶ Νικο-
λάου πατριάρχου ⁴⁹.

1Α'. ⁵⁰ Περὶ τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ.

⁵¹ Καὶ Ἰανουαρίου ζ', τῇ τῶν ἁγίων Φώτων
ἡμέρᾳ, στέφει Θεόδωρον τὴν γυναῖκα αὐτοῦ · Μαίῳ
δὲ μηνὶ ιζ' ⁵², Ἰνδικτιῶνος ε', Χριστοφόρος ὁ υἱὸς
Ῥωμανοῦ ἀναγορεύεται βασιλεύς · **817** στέφεται
δὲ τῇ ⁵³ κθ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς παρὰ Κωνσταντίνου
βασιλέως τῇ τῆς ἁγίας ὕ' ἡμέρᾳ · καὶ μόνοι οὗτοι οἱ **C**
δύο ⁵⁴ ἐν ταύτῃ τῇ προσλεύσει προῆλθον.

(2) ⁵⁵ Ἰουλίῳ δὲ μηνὶ Ἰνδικτιῶνος η' (ἡμέρᾳ Κυ-
ριακῇ) ἡ τῆς Ἐκκλησίας γέγονεν ἔνωσις παρὰ Ῥω-
μανοῦ (ἀπάντων ἐνωθέντων μητροπολιτῶν τε καὶ
κληρικῶν τῶν ἀπὸ Νικολάου πατριάρχου καὶ Εὐθυ-
μίου) διεσχισμένων.

(3) ⁵⁶ Ὀγδόῃ δὲ Φεβρουαρίου ⁵⁷ μηνὸς, Ἰνδι-
κτιῶνος θ' ἀποστειλάς Ῥωμανὸς ὑπερορίζει τὸν
μάλισταρον Στέφανον τὸν τῆς Καλομαρίας εἰς τὴν
Ἀντιγόνου νῆσον ὡς τῆς βασιλείας ἐφέσθαι κατη-
γορηθέντα, ⁵⁸ μοναχὸν αὐτὸν ἀποκείρας ἅμα Θεο-

Variæ lectiones et notæ.

³² § 32 om. Sym. ³³ καὶ ed. Vat. Cont. ³⁴ ἡ Sym. 16. ³⁵ ὑπὸ — σκ. om. Sym. ³⁶ καὶ
τ. τοῦ π. καταβιδάζαντες ἐν τῇ τῆς ἁ. Ἐ. μ. ἀπέκειραν Sym. ³⁷ ἐν τῆς Vat. ἐν τῇ τῆς Cont. Sym.
τῆς Leo. ³⁸ Ἐ. οὖν ed. Καὶ ἔ. Sym. 16. ³⁹ καὶ νοταρίου Vat. ⁴⁰ τῆς βίγλης Vat. om. Leo. —
Κουρκούας ed. Leo, Sym. — om. λγ. Leo, Sym. ⁴¹ ἀν. ὡς x. Ῥ. μ. εἰς Ὀψ. ἔξ. Sym. ⁴² τοῦ ed.
⁴³ Περὶ Ῥωμανοῦ Καίσαρος Par. 1706 Ῥωμανὸς ὁ Ἀδάστακος. Εἰκάδι δὲ τετάρτῃ τοῦ Σ. μ.
Vat. Ἐ. δὲ τ. Σ. μ. Leo. Cont. Τῇ κθ' τοῦ Σ. μ. Sym. 17. Ἐ. δὲ καὶ τ. Σ. μ. Ven ⁴⁴ τ. Ῥ. om. Leo.
ΠΕΡΙ ΡΩΜΑΝΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ἐν lineâ 13 XI. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΡΩΜΑΝΟΥ. Exinde lege ta' pro τ.
⁴⁵ τοῦ μηνὸς Cont. Vat. ⁴⁶ πρῶν. ed. ⁴⁷ κῦ Leo, cod. ⁴⁸ τοῦ γ. ἁ. om. Leo, Sym. Vat. Cont. ⁴⁹ ἐν
ἔτει τῷ ς' συνη', Ἰνδικτιῶνος η' Sym. ἐν ἔ. ἐξάκις χιλιοστῶ τετρακοσιοστῶ εἰκοστῷ. Ἰνδ. η' Vat. ⁵⁰ Par.
1706, in codice deest rubrica. 18. Καὶ Ἰανουαρ. ζ' cod. Καὶ Ἰανουαρίῳ ἕκτη Vat. Ἐν ἔτει ς' συνη', Ἰνδ.
ἡ καὶ Ἰανουαρίῳ ζ' Cont. — Καὶ τῶν ἁγίων Θεοφανίων στέφεται θ. ἡ γυνὴ ἁ. καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τοῦ αὐτοῦ
⁵¹ μηνὸς τῆς ε' Ἰνδ. X. ὁ ὡς Ῥ. διαγ. β. Sym. 17. ⁵² 921. ⁵³ Ἰνδ'. ἡ' margo P. in Sym. ε' Ἰνδ. κτιῶν. Vat.
sed est nona, θ'; nam dies S. Ignatii in dominicam a. 920 cadit; a. 919 vero, Ind. 8^a, Veneris in diem;
Pentecoste autem in 17^a Maii annis tantum cadit 935 et 949, 5^a indictione 932 in 20ma ut a. 921.
⁵⁴ Τῇ εἰκάδι τοῦ Leo. ⁵⁵ ἐν τῇ αὐτῇ πρ. Leo. ⁵⁶ Περὶ τῆς ἐνώσεως τῆς ἐκκλησίας Vat. Ἰουλίῳ ed. τῷ
δὲ Ἰουλ. μ. Sym. 18. — ὀγδόῃ Ἰνδ. Leo, ἡ' Ἰνδ. Vat. τῆς αὐτῆς Ἰνδ. Sym. — ἡμ. κῦ cod. Leo, om. Sym.
— π. Ῥ. γ. ἐν. Leo, Vat. Cont. γίνεται ἔνωσις τῶν ἀποσχιστῶν Sym. om. ἀπ. — Εὐθυμίου. ⁵⁷ 924.
⁵⁸ Ὀγδόῃ δὲ φε. μ. Ἰνδ. δ' cod. θ' δὲ φ. μ. Ἰνδ. θ'. Vat. Τῷ δὲ ἡ' μηνὶ τῆς θ' ἐπινεμήσεως Sym.
⁵⁹ Ὁ. δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ, Ἰνδ. θ. ed. — ἰθ' Leo. — ὑποκτεθεὶς Σ: ἐφάνοις ὁ μάλισταρος ὡς τῆς β.
ἐπινεμένος ἀποκείρεται ἐν τῇ τοῦ A. νήσῳ Sym. ⁶⁰ πρῶτον Leo, scl. a. (μοναχόν.)

Leonem insuper magistrum et scholarum do-
mesticum in urbem induxerunt, qui mulo insidens
per medium forum pertransiit.

Delata est etiam Zoe Augusta, ut quæ Romano
per cibos veneno infectos a Theocleto ministerii
notario insidiaretur: quare hanc e palatio recedere
coactam, in Sanctæ Euphemie monasterio ad
Petrium sito tonsis capillis monialem fecerunt.

Theodorus autem Constantini imperatoris pæda-
gogus et Simeon ejus frater, a Theophylacto pa-
tricio et stabuli comite ad convivium vocatus est.
Recumbentibus illis, Joannes drungarius vigi-
liarum, Curcuas dictus, cum populi turba ingres-
sus, raptos eosdem ad Opsicium eliminatos propriis
in suburbanis, velut adversus Romanum machina-
tos, exsulare coegit.

Quarto vero supra vicesimum Septembris men-
sis, Cæsaris dignitate, Decembris autem mensis
declino septimo, Christi Domini propentium festo,
imperii diademate a Constantino imperatore, ejus
genero, et Nicolao patriarcha Romanus ornatur.

XI. De imperio Romani.

Januarii vero die 6, sanctorum Luminum die,
Theodoram uxorem coronat; mox Maii mensis
decimo septimo, indictione quinta, Christophorus
Romani filius imperator renuntiat: et ejusdem
mensis vicesimo, sanctæ Pentecostes die festo, a
Constantino redimitur: istique duo soli in ejusdem
diei processu solenni per urbem progressi sunt.

Porro Julio mense, indictione octava, die Do-
minico, totius Ecclesiæ a Romano inita est con-
cordia, cunctis metropolitibus et clericis, qui a Ni-
colai et Euthymii partibus recesserant, in con-
sensionem redeuntibus.

Mensis autem Februarii die octavo, indictione
nona; mittens Romanum magistrum Stephanum
Calomariæ illum in Antigoniam insulam exsulem
ejecit, imperii affectati delatum; cum prius una
cum Theophane Tichote et Paulo orphanotropho

propriis domesticis in monachum detonsus fuisse. **A** φάνει Τσιχώτη και Παύλω ὀρφανοτρόφω ⁹⁰ ἀνθρώποις αὐτοῦ.

Cæterum Romanus imperator ad Tribunalium solemnem habens processum, cunctis armorum omni genere instructis, factaque militum recensione, derepente Romanus præfatus, et Constantius, inusitata celeritate usi, in palatium revertuntur : a Leone quippe Arsenii domestico, Arsenii ipsius et Pauli Manglanitzæ conspiratio delata fuerat : ex quo verberibus acceptis, et bonis fisco addictis in exilium translati sunt. Erat porro tunc ab imperatore proximus potestate Joannes presbyter et rector, qui Leonem Armenii filium hebdomadarii curavit fieri imperatori prius commendatum.

Erat tunc in Hellade Rentacius quidam, Nicetæ **B** patricii cognatus, homo illiberalis et parricidii reus, ut proprio patri insidiat; qui filii impetum fugiens, navi conscensa, apud Cretenses se receperat; Rentacius interim, data potestate usus, omnes paternas facultates deprædatus, urbem petiit ubi in magna Dei ecclesia refugium quaesivit. Romanus autem, de ejus facinoribus et atrociniis certior factus, eum ex asylo trahi et plecti jubet. Rentacius vero mendacibus epistolis ad Bulgaros missis, ad eos transfugam decreverat; deprehensus autem et convictus oculis privatus est.

πρὸς αὐτοὺς αὐτομολῆσαι ἰβουλεύσατο ⁹¹. Κρατηθεὶς δὲ καὶ ἐλεγχθεὶς τοὺς ὀφθαλμοὺς ⁹² ἀποστραφεῖται.

Bulgaris vero ad Catasyrtas usque post Adraletæ **C** domestici mortem excurrentibus, Potbus, Argyni filius, scholarum domesticus creatus est. Hic ad Thermopolim copiis eductis, Michaelem Moroleontis illum vices suas obeuntem, Bulgarorum motum exploraturum misit. Ille de improviso agmini eorum factus obviam, plurimos quidem occidit, vulneribus autem acceptis, in urbe postmodum vitam finivit.

Eo tempore Insidiæ adversus Romanum imperatorem structæ ab Anastasio sacellario et aurificinæ principe, et Theodoro cubiculario, et Demetrio regii fisci notario, et Nicolao Cubatzæ, qui Constantino imperatori favebant, a Theocleto officii notario delatae sunt : iidemque convicti verberibus

Variae lectiones et notæ.

⁹⁰ τοῖς Sym. ⁹¹ Πάλιν μνησεται ἐπιβουλή μελετᾶσθαι παρὰ Ἀ. καὶ Π. τῶν μ. Sym. 19. ⁹² ὁ Vat. ⁹³ μεθ' ὁ. ἔκ. Leo. ⁹⁴ ἡ δ. Ἀ. Cont. om. Vat. ex homoioteleuto. ⁹⁵ Μαγλαδίτ. cod. μαγλαδίτου Cont. ed. ⁹⁶ καὶ ed. Sym. ⁹⁷ ἦν — προσοικειώσας om. Sym. — ἰω. ὁ πρ. καὶ Leo. ⁹⁸ Ἀρμενίου Leo. — ἐποίηκε Vat. ⁹⁹ Περὶ Πανταχίου τοῦ Ἑλλαδικοῦ Vat. Πεντάκης ὁ Ἑλλαδικὸς π. γενόμενος ἐπεὶ πάντα Sym. 20. — δέ om. Vat. Cont. — Ἑλλαδικός Vat. Cont. — Νικήτ. cod. Νικήτα τοῦ Vat. Cont. ¹⁰⁰ ἄπ. δέ Vat. Cont. — π. ἔλ. Vat. Sym. Cont. ¹⁰¹ καὶ τῆ π. πρ. ψ. γρ. συσκειάσας πρ. Βουλγαρίαν ἀποφυγεῖν ἐμέλλε Sym. — τῆ — καταμαθῶν om. cod. ex homoioteleuto. ¹⁰² ἰβουλέτο Vat. Cont. — Κρ. οὖν τ. ὁ. ἐξορύσσεται Sym. ¹⁰³ τῶν ὀφθαλμῶν Vat. Cont. τῆς τε οὐσῆς καὶ τῶν ὁ. στ.) ¹⁰⁴ Καὶ πάλιν οἱ Βούλγαροι μ. τῶν Κ. ἐξελθόντες μ. τὴν τοῦ δουκὸς Sym. 21. ¹⁰⁵ δέ ed. cod. ¹⁰⁶ Ἀδραλέτο Leo. — προβάλλεται Π. δ. τὸν σγ. ὁ τοῦ Ἀ. Sym. ¹⁰⁷ τὸν M. ed. τὸν τοῦ Μωρολέ. Sym. — τ. ὁ. om. Sym. ¹⁰⁸ ἐισελθῶν ἔσω π. ed. ἐισελθεῖν cod. ἐισελθῶν e linea seq. irrepsit. ¹⁰⁹ καὶ ἄ. δὲ πλ. ἐν τῆ π. ἐ. ἐτ. Sym. καὶ ἄ. ἐν τῆ π. ἐτ. Vat. Cont. ¹¹⁰ Περὶ τῆς ἐπιβουλῆς τῆς κατὰ Ῥωμανοῦ δι' ἧς προφάσειως ὑποδιβάξει τὸν Πορφυρογέννητον ποιήσας αὐτὸν β' βασιλέα Vat. — Πάλιν δὲ μνησεται ἐπ. κ. Ῥ ὑπὸ Ἀ. γεννησομένη σ. καὶ Θ. Sym. 22. — παρὰ Θ. Leo. ¹¹¹ τοῦ om. Vat. Cont. ¹¹² χρυσογέλου cod. Vat. χρυσογέλου Cont. χρυσογέλου Leo. ¹¹³ γ. β. Leo. πρωτονοταρίου τοῦ εἰδικοῦ καὶ ἄλλων τινῶν ὡς δῆθεν ὁ. Κ. β. ἀγωνιζόμενοι ἔλ. ἐτ. καὶ τὴν μέστ' ὁ. ἐιθόντες; ἐξωρίσθησαν Sym. ¹¹⁴ ἰδ. cod.

(4) ⁹¹ Ἐποίησε δὲ Ῥωμανὸς ⁹² βασιλεὺς ἐν τῷ Τριβουνάλῳ πρόκεινον, συνηγμένων ἀπάντων ἔκαστε ⁹³ μεθ' ὅκλων · τοῦ ἀδουμίου δὲ γενομένου, αἰφνίδιον Ῥωμανὸς καὶ Κωνσταντίνος τάχει πολλῶ εἰς τὸ παλάτιον ὑποστρέφουσιν · ἐμνηύθη γὰρ παρὰ Λέοντος, ἀνθρώπου τοῦ Ἀρσενίου, (ἡ αὐτοῦ τοῦ Ἀρσενίου) ἐπιβουλή καὶ Παύλου ⁹⁴ Μαγλαδίτου, οἱ ⁹⁵ τυφθέντες καὶ δημοευθέντες ἐξωρίσθησαν · (ἦν ⁹⁶ δὲ τότε παραδυνασταίων ὁ πρῶτος) Ἰωάννης, ὁ βαίκτηρ, ὃς Λέοντα τὸν τοῦ Ἀρσενίου ⁹⁷ ἐποίησε ἑβδομαδάριον τῷ βασιλεὶ τούτῳ προσοικειώσας).

318 (5) ⁹⁸ Ἐγένετο (δέ) τις Ῥεντάκιος ἐν Ἑλλάδι, συγγενὴς ὧν Νικήτα πατρικίου, ἀπαίδευτός ⁹⁹ τε καὶ πατραλώπας · ὃς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα καταδικῶν φονεῦσαι, ἐπειδήπερ ἐκείνος φεύγων αὐτοῦ τὴν ἐπίθεσιν, ἐν πλοίῳ εἰσαλθὼν, ἐξέπαιε καὶ παρὰ τῶν Κρητῶν κατεσχέθη, οὗτος ὁ Ῥεντάκιος, ἀδαιαν εὐρῶν πάντα τὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐληίστατο καὶ ¹⁰⁰ ἐν τῇ πόλει ἀνελθὼν [τῆ Μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ] προσέφυγεν. Ῥωμανὸς δὲ ὁ βασιλεὺς τὰς αὐτοῦ ἀταξίας καὶ λεηλασίας καταμαθὼν] τούτου τῆς ἐκκλησίας ἐξαγαγεῖν ἰβουλεύσατο καὶ παιδεύσαι. Ὁ δὲ, ψευδεὶς ἐπιστολὰς πρὸς Βουλγάρους κλασάμενος, ψευδεὶς ἐπιστολὰς πρὸς Βουλγάρους κλασάμενος,

(6) ¹⁰¹ Τῶν δὲ Βουλγάρων πάλιν ἐξελασάντων μέχρι Κατασυρτῶν, μετὰ ¹⁰² τὴν τοῦ δομοστικῶν Ἀδραλέστου ¹⁰³ τελευτήν, προσεβλήθη Πόθος, ὁ τοῦ Ἀργυροῦ δομοστικὸς τῶν σχολῶν · καὶ μέχρι Θερμοπόλεως μετὰ τῶν ταγματῶν ἐξελθὼν, ἀπέστειλε Μιχαὴλ τὸν ¹⁰⁴ τοῦ Μωρολέοντος υἱὸν (τοποτηρητὴν ὄντα) τοὺς Βουλγάρους κατασκοπήσαντα. Ὁ ¹⁰⁵ δὲ ἀπροόπτως τῷ λόγῳ αὐτῶν ἐμπροσθεν, πολλοὺς μὲν τῶν Βουλγάρων ἀνέλεν, πληγεῖς δὲ καὶ ¹⁰⁶ αὐτὸς ἐισελθὼν ἐν τῇ πόλει ἐτελεύτησεν.

(7) ¹⁰⁷ Ἐμνηύθη δὲ τότε διὰ Θεοκλήτου νοταρίου τῆς ὑπουργίας ἡ κατὰ Ῥωμανοῦ (τοῦ) ¹⁰⁸ βασιλέως ἐπιβουλή Ἀναστασίου **319** σακελλαρίου καὶ ἔρχοντος τοῦ χρυσογέλου ¹⁰⁹ καὶ Θεοδωρήτου κοιτανίτου καὶ Δημητρίου, ¹¹⁰ βασιλικῶν νοταρίων τοῦ εἰδικοῦ ¹¹¹, καὶ Νικολάου τοῦ Κουδάτζη καὶ Θεοδότου πρωτο-

καράβου, οὗ καὶ ὑπὲρ Κωνσταντινοῦ βασιλέως δῆθεν Ἀ
ἐπιπέδαζον (499^ο). Καὶ ⁷⁵ δὴ ἐλεγχθέντες ἐτύφθη-
σαν, καὶ ἐν τῇ μέσῃ δεῖλθον καὶ ὑπερόριοι κατέστη-
σαν. Ὁ δὲ Θεωδώρητος ἰδίᾳ ⁷⁶ ἐν τῷ λεγομένῳ
Τρικόγγῳ τοῦ παλατίου τυφθεὶς καὶ αὐτὸς ἐξωρί-
σθη· τὸν δὲ σακελλάριον Ἀναστάσιον ἀπέκτειραν
ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἑλεγκῶν ⁷⁷, ἐνθα καὶ τελευτῆ.

(8) Τῆς τοιαύτης ⁷⁸ δὲ προφάτως λαθόμενος
Ῥωμανὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντίνον ὑποβιάζει, καὶ
δευτέρον καθίστησιν· ἑαυτὸν δὲ προάγει ⁷⁹ εἰς τὸ
ἐμπροσθεν ⁸⁰.

(9) ⁸¹ Ἐκστρατεύει δὲ πάλιν Συμῶν κατὰ Ῥω-
μαίων, καὶ πλῆθος Βουλγάρων ἀποστείλας ἄμα ⁸²
Καυκάνῳ καὶ Μηρικῷ καὶ ἑτέροις, ἐκέλευσε κατὰ
τῆς πόλεως δεῖ τάχιστα ἐξελαύνειν. ⁸³ Διελθόντες
οὖν οὗτοι διὰ τῶν ὄρων, ἦλθον μέχρι τῶν Μαγ-
γλαβά ⁸⁴. Τὴν αὐτῶν δὲ ἔφοδον μαθὼν ὁ βασιλεὺς
Ῥωμανὸς (λογισάμενος μὴ τὰ τῶν Πηγῶν παλάτια
καὶ τὸ Στενὸν κατελθόντες ἐμπρήσωσιν), Ἰωάννην
βαϊκτωρ ἀποστέλλει ἄμα Λέοντι καὶ Πόθῳ τοῖς
Ἄργυροῖς λεγομένοις ⁸⁵, ἔχοντας μεθ' ἑαυτῶν πλῆ-
θος ἰκανὸν ἐκ ⁸⁶ τε τῶν βασιλικῶν καὶ ⁸⁷ τῆς ἐται-
ρίας καὶ τῶν ταγματικῶν, οἷς συνῆν καὶ Ἀλέξιος
(ὁ) ⁸⁸ πατρικίος καὶ δρουγγάριος τῶν πλωτῶν ὁ
Μουσελὲ μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ — ἦν δὲ ε' τῶν Νη-
στιῶν ἑβδομάς. **820** — ⁸⁹ Διατάξαντες οὖν οὗτοι
τὸν λαὸν ⁹⁰ ἐν τοῖς πεδίοις· καὶ χαμαλωτέροις ⁹¹
τόποις τῶν Πηγῶν, τῶν Βουλγάρων ἄνωθεν ἀναφα-
νέντων ἐνόπλων καὶ ⁹² βοῆ χρησαμένων ἀσήμεν καὶ
φοβερῶ καὶ σφοδρωτάτως ἐπελασάντων· αὐτῶν ⁹³,
παρευθὺ φεύγει μὲν Ἰωάννης ὁ βαϊκτωρ, σφάττεται
[δὲ ⁹⁴] ὑπὲρ τούτου ἀγωνιζόμενος Φωτεινὸς ὁ τοῦ
Πλατυπόδη (οὐδὲ καὶ πολλοὶ ἕτεροι· μόλις οὖν ⁹⁵
διασωθεὶς ἦλθε ⁹⁶ φεύγων ἐνοπλος μετὰ δρόμωνος
καὶ Ἀλέξιος δρουγγάριος ὁ Μουσηλὲ ⁹⁷, καὶ μὴ
ἰσχύσας ⁹⁸ τέλειον ἀνελθεῖν ἐπὶ τὴν τοῦ δρόμωνος
ἀποβάθραν, πεσὼν ἐν τῇ θαλάσῃ σὺν τῷ αὐτοῦ
πρωτομάνδατῳ ἀπεπνίγη). ⁹⁹ Οἱ ¹⁰⁰ Ἄργυροὶ δὲ
ἐν τῷ καστελλίῳ φυγόντες διεσώθησαν. Πλοῖμοι δὲ
καὶ τὸ (λοιπὸν) ¹ ἅπαν πλῆθος, οἱ μὲν τὰς τῶν πο-
λεμίων χεῖρας φεύγοντες ἐν τῇ θαλάσῃ ἀπεπνίγη-
σαν· οἱ δὲ σιδήρου γεγόνασι παρανάλωμα· οἱ δὲ
χερσὶ Βουλγαρικαῖς (αἰχμάλωτοι) συνελήφθησαν.
Οἱ δὲ Βούλγαροι, μηδένα ² τὸν κωλύοντα ἔχοντες, τὰ
τε παλάτια τῶν Πηγῶν ἐπυρπόλησαν καὶ τὸ Στενὸν ἅπαν κατέκαυσαν. (Οὕτως ³ ἄρα δευτὸν ἀβουλία
καὶ ἀπειρία θρασυτέρα σύμμαχον ἔχουσα.)

Romanas dederunt, et per mediam urbem deducti
sunt et in exsilium relegati. Theodoretus autem
seorsim ad Triconchum palatii plagis acceptis, in
exsilium ejectus est : Anastasium autem sacella-
rium in Elimorum monasterio cæsarie mulctave-
runt ; in quo et defunctus est.

Romanis, eo prætextu accepto, imperatorem
Constantinum primatu deturbat, et secundum con-
stituit ; seipsum vero priorem præponit.

Simeon porro adversus Romanos exercitum
rursus educit, militesque emissos, ducibus Cau-
cano, Menico et aliis, contra urbem quantocius
tendere imperavit. Illi per montes progressi Man-
glaba pervenerunt. Eorum adventu ab imperatore
Romano cognito, ne Pegarum palatia et Stenum
aggressi incenderent, Joannem rectorem una cum
Leone et Potho, dictis Argyris, ex regis confæ-
deratis et gregariis militibus copias secum haben-
tibus misit, quibus insuper adjunctus est Alexius
patricius, Muzelis filius, classis drungarius, cum
navali acie. Erat porro tunc juniorum hebdo-
mas quinta.—Instructo ab eis exercitu in campestri-
bus ac depressioribus Pegarum locis, Bulgarisque
e superiore editiorique parte armata manu ap-
parentibus, et incomposita tremendaque vocifera-
tione usis et impetu magno in eos irruentibus,
d repente Joannes rector fugam arripit ; Fausti-
nusque Platypodis filius pro eo decertans cum aliis
plurimis interfectus est. Vix itaque periculo erep-
tus celocem ingressus est. Fuga quoque subdixit
se Alexius armis omnibus munitus, et Alexius
Muzelis, drungarius. Qui cum ad celocis scalam
commode conscendere nequiret, in mare cum pro-
towandatore præcipitatus, profundo submersus
est. Argyri vero ad castellum fuga sibi consulue-
runt. Classiariorum vero cum reliqua multitudine
alii manus hostium fugientes in mari submersi
sunt, alii ferro absumpti, alii in captivitate
redacti. Bulgari, nullum reperientes obvium, Peg-
garum palatia Steniique spatium omne succen-
derunt. Adeo periculosa est imprudentia cum temer-
ritate et imperitia conjuncta!

Varie lectiones et notæ.

⁷⁵ Καὶ διελ. Vat. Cont. ⁷⁶ ἰδίως Leo. ⁷⁷ Ἑλεγκῶν Leo. ⁷⁸ τοιαύτης — § 16 πολεμικῶν
κατὰ excidit in Vat. toto folio deficiente. — ἑαυτοῦ x. Sym. 23 om. seqq. ⁷⁹ προάγειν cod.
⁸⁰ τῷ τὰς ἐπιβουλὰς καὶ τὸν ἐξ αὐτῶν θάνατον δεδοκέναι, x. τ. λ. Cont. 7. ⁸¹ Π; οὖν ἐκστρατεύουσι
Βούλγαροι μ. τῶν M. Sym. 23. ⁸² ἄμα καὶ χαγάνῳ. Cont. 8. ⁸³ Δ. οὖν διὰ Cont. Διελθόντων οὖν διὰ
Leo. ⁸⁴ Μαγλ. cod. — Ὀπερ μ. Sym. om. λογ. — ἔμπρ. — αὐτ. cod. αὐτῆν Leo. ⁸⁵ λεγ. om. Cont.
Sym. ⁸⁶ ἐκ τε τῶν ταγμάτων καὶ τῶν τῆς ἐτ. Sym. ⁸⁷ τῶν Leo, Sym. ⁸⁸ ὁ om. Cont. Sym. Leo. —
Μωσηλὲ ed. — τῶν v. ἐβδ. ε' Leo. ⁸⁹ Δ. οὖν τὸν ed. Δ. οὐτ. τὸν Cont. ⁹⁰ αὐτῶν Sym. ⁹¹ ἐν. βοῆ Cont.
⁹² περὶ λ. Cont. — ἀ. εὐθύς φ. ὄρ. Sym. ἀ. π. ed. π. μὲν φ. Cont. ἀ. φαν. π. μὲν φ. Leo. ⁹³ ὁ τοῦ Πλατύ-
ποδος ὡς φ. ed. — Πλατυπόδ. cod. — οὐδὲ — ἀπεπνίγη om. Sym. ⁹⁴ ὁ βαϊκτωρ Cont. ⁹⁵ ἐλατῆθεν εἰς
τὸν δρόμον α. ἦλθε δὲ φ. ἐν καὶ Ἀλ. ed. Leo, Cont. ⁹⁶ ὁ M. ὄρ. Leo. ὄρ. ὁ Μωσηλὲ cod. — Μωσηλὲ cod.
sed modo Μουσ. legerat. ⁹⁷ ἰσχ. ἀν. ed. — ἐν τῇ τῷ δ. ἀποβάθρα. Leo, Cont. — ἀναβ. ed. ⁹⁸ Οἱ
om. Cont. ⁹⁹ ὅτε Πόθος καὶ Λέων πατρικίος; Cont. — δ. φεύγοντες Leo. ¹ καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὲν
ἐσφάγησαν, οἱ δὲ ἐν τῇ θ. ἀπόλοντο, ἄλλοι ἀ. γεγόνασι οἱ Α. δὲ ἐν τῷ κ. φ. δ. Sym. — λοιπὸν et
αὐχμ. om. Cont. ² μ. ἰχ. x. Leo. ³ τῶν π. π. Cont. ⁴ οὕτως — ἔχ. om. Leo, Sym.

Februarii porro mensis die vicesimo, indictione decima, Theodora Romani consors moritur, corpusque illius depositum est in ipsa imperatoris Romani domo quæ ab eo in monasterium fuit conversa.

Eodem mense Sophia, imperatoris Christophori conjux, coronatur. Eo tempore Curopalates Iber in urbem advenit, et per medium forum magnifice ornatum cum multo honore et gloria deductus est, et ad Sanctam Dei Sophiam progressus, templi immanitatem et cultum contemplatus (intus enim decoratum et auleis auro variegatis ornatum fuerat priusquam introduceretur), variamque ejus supellectilem admiratus, vere Dei domum esse hunc locum dixit, ac deinde in patriam reversus est.

Θαυμαστὸν καὶ ὑπερμέγεθες τοῦ ναοῦ ἔργον καταπλάγεις καὶ τὸν πολυτελεῖ κόσμον ὑπερθαυμάσας καὶ ἀληθῶς Θεοῦ κατοικίαν εἶναι τὸν ἠώρον τοῦτον εἰπὼν, αὐθις ὑπέστρεψεν εἰς τὰ οἰκεία.¹⁰

Junio postmodum mense Bulgaris iterato bellum inferentibus, et ad Sanctæ Theodoræ palatia penetrantibus, et eadem igne depopulatis, Romanus imperator, copiarum ducibus convocatis, Sactice dicto ei adhærente, sumptis animis milites hortabatur in hostes irrupere, et pro patria præliari commonebat. Illi pro Christianis se mori paratos polliciti sunt. Postera igitur luce, præfatus Sactices, ab imperatore armatus, fidem a se datam veram et constantem demonstravit. Bulgaros quippe retro aggressus, et in eorum castra insiliens, cunctos ibi repertos trucidavit. Bulgari, quod gestum erat percipientes, in castra revertuntur, et consertis manibus Sacticem paucis comitatum terga dare cogunt. Ille fortiter præliatus multis hostium occisis, totque aliis oppugnatus ut resistere non valeret amplius, equum laxatis habenis ad fugam impulit, fluviumque ibidem præterfluentem trajiciens, equo profundi limo infixo ad podicem et coxendicem vulneratur. Equo itaque limo vix extracto, opem ferentibus suis, ad Blachernas defertur, et sacro loculo inpositus, plaga mortifera accepta, nocte mortuus est.

Ἰδιὶ ἀμπαγέτος, τιτρώσεται κατὰ τῆς ἕδρας καὶ τοῦ μηροῦ· μόλις οὖν τοῦ ἵππου ἐκ τῆς ἰλύος ἀνασπασθέντος συνεργεῖα τῶν ὑπὸ χεῖρα, διασώζεται μέχρι τῶν Βλαχερνῶν, καὶ τεθεῖς ἐν τῇ ἁγίᾳ σορῶ, καιρίας τῆς πληγῆς οὐσης, τῇ νυκτὶ ἐτελεύτησε.

Eodem tempore reverendissimus Petronas, imperatoris Romani jussu, ex sede monachorum Sancti Mamantis, prope portam Xylocercus dictam

(10) * Κ' δὲ Φεβρουαρίου μηνὸς ἰ' Ἰνδικτιῶνος Θεοδώρ * σύμβιος· Ῥωμανοῦ τελευτᾷ· καὶ ῾κατετέθη τὸ σῶμα αὐτῆς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως· Ῥωμανοῦ τῷ ὑπ' αὐτοῦ (εἰς *) μοναστήριον ἀμειφθέντι.

(11) * Τῷ δὲ αὐτῷ μηνὶ στέφεται Σοφία ἡ τοῦ βασιλέως 821 Χριστοφόρου γυνή¹⁰. Τηνικαῦτα δὲ καὶ Κουροπαλάτης Ἰβηρ ἐν τῇ πόλει παρεγένετο, καὶ διὰ μέσης τῆς ἀγορᾶς διελθὼν κεκοσμημένης λαμπρῶς μετὰ δόξης πολλῆς καὶ τιμῆς ὑπεδέχθη (δν καὶ ἐν τῇ Ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ Σοφίᾳ ἑἰσήγαγον¹¹, τὸ κάλλος αὐτῆς καὶ τὸ μέγεθος θεασάμενον¹² καὶ τὸν πολυτελεῖ κόσμον — καλλωπίσαντες γὰρ αὐτὴν¹³ καὶ περιστειλαντες πέπλοις χρυσοῦφείοι καὶ κόσμῳ παντοίῳ οὕτως εἰσήγαγον ἐν αὐτῇ¹⁴). Ὁ¹⁵ δὲ, τὸ θαυμαστὸν καὶ ὑπερμέγεθες τοῦ ναοῦ ἔργον καταπλάγεις καὶ τὸν πολυτελεῖ κόσμον ὑπερθαυμάσας καὶ ἀληθῶς Θεοῦ κατοικίαν εἶναι τὸν ἠώρον τοῦτον εἰπὼν, αὐθις ὑπέστρεψεν εἰς τὰ οἰκεία¹⁶.

(12) ¹⁷ Ἰουνίῳ δὲ μηνὶ τῶν Βουλγάρων πάλιν ἐκστρατεύσαντων καὶ μέχρι τῶν τῆς Ἁγίας Θεοδώρας¹⁸ παλατιῶν ἐλθόντων, καὶ ταῦτα πυρὶ παραδόντων¹⁹, εἰς ἄριστον ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς (τοὺς)²⁰ τῶν ταγμάτων ἔρχοντας συνεκάλεσε, συνόντος αὐτοῖς²¹ καὶ τοῦ λεγομένου Σακτικῆ, καὶ παρήγει τοῦτοις καὶ προὔτρεπετο²² κατὰ τῶν ἐναντιῶν ἐξελεθῆναι καὶ τῆς πατριδος ὑπεραγωνίσασθαι. Οἱ δὲ συνέθεντο ἐτοιμῶς τῆς αὐτοῦ βασιλείας καὶ τῶν Χριστιανῶν ὑπεραποθνήσκειν. Τῇ οὖν ἐπαύριον κισθοπλισθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως ὁ εἰρημένος Σακτικῆς ἀληθῆ οὖσαν τὴν ἑαυτοῦ πίστιν (τε²³) καὶ ἀνδρείαν ἀπέδειξεν· ὅπισθε γὰρ τῶν Βουλγάρων (199^b) γενόμενος καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν ἐμπροσθῶν, πάντας τοὺς ἐκεῖ εὐρεθέντας κατέσφαξεν. Μαθόντες οὖν οἱ Βούλγαροι τὸ γεγονός, ὑποστρέφουσιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ πολέμου συγκροτηθέντος, τρέπονσι τὸν Σακτικὴν σὺν ὀλίγοις²⁴ ὑπάρχοντα. 822 Ὁ δὲ, ἐπειδὴ γενναίως ἄγων·σάμενος²⁵, πολλοὺς ἀνελών, οὐκ ἐτι ἀντέχειν ἠδύνατο πρὸς τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, μεθίπει τοῦ ἵππου τὸν χαλινὸν, καὶ εἰς φυγὴν ἤλανε· ποταμὸν δὲ τινα (ἐκεῖσε)²⁶ παραρρέοντα διαπερῶν, τοῦ ἵππου αὐτοῦ ἐν τῇ²⁷

(13) Τηνικαῦτα δὲ καὶ Πετρωνᾶς ἀδελσιμώτατος προστάξει Ῥωμανοῦ βασιλέως ἤγαγε λάρνακα²⁸ ἐνζῶδον καὶ ἕτερα δύο γλυφῆς ἀμοιροῦντα²⁹ ἐκ τῆς

Variæ lectiones et notæ.

* Εἰκάδι δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ Cont. ed. Leo, τῷ δὲ φ. μ.; Sym. 21. K. δὲ φε. μη. cod. — ἰνδ. ἰ' ed. Cont. τῆς ἰ' ἰνδ. τῆς κ. τοῦ μηνὸς Sym. ἰα' ἰνδ. ? ἢ ἢ Sym. καὶ κατατίθεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ β. Ρ. τὸν ὑπ' ἀ. εἰς μ. γενόμενον Sym. * εἰς om. Cont. * Καὶ στ. Sym. 24. ¹⁰ Τότε καὶ Ἰ. κ. ἐν τῇ π. κ. καὶ πρόδος αὐτῷ λαμπρὰ γέγονε καὶ μ. τ. ὑπ. καὶ ἢ ἀγ. Σ. τούτῳ κεκοσμημένη ὑπεδέχθη Sym. om. δν — αὐτῇ. ¹¹ ἀπηγ. Cont. ¹² καὶ Leo. ¹³ θεασάμ. cod. θεασάμενος Leo. ¹⁴ ταύτην Cont. ¹⁵ αὐτῇ ed. ¹⁶ εἰς δν ναὸν εἰσελθὼν καὶ θαυμάσας πάλιν εἰς τὰ ἴδια ὑπ. Sym. ¹⁷ Ἰερὸν Cont. ¹⁸ ἴδια Leo, Cont. Sym. ¹⁹ τῶν δὲ Β. π. ἐκστρ. καὶ μ. τῆς Cont. Καὶ π. οἱ Βούλγαροι ἐν τῷ Ἰ. μ. μέχρι τῶν τῆς ἀ. Θ. π. ἤλθον καὶ τ. π. δόντας τὰ ἐξῆς ἐληθόντο, καὶ πάλιν πολέμου γενομένου, τρέπονται Ῥωμαῖοι Sym. 25 om. seqq. ²⁰ ἢ. π. Cont. ²¹ παραδόντες; co. i. παραδιδόντων Cont. — ἐξανιστάμενος ὁ β. Ρ. Leo. ²² τοὺς om. Cont. ²³ αὐτῷ Leo. ²⁴ προστρ. cod. ²⁵ τε om. Cont. ²⁶ ὀλίγων Cont. ²⁷ καὶ Leo, Cont. ²⁸ ἐκεῖσε om. Cont. ²⁹ τούτου Cont. ³⁰ ἐκτὸς ἰ. Leo. Ὁ δὲ λεγόμενος Σ. πολλὰ ἀνδραγαθήσας, πολλοὺς τε ἀνελών καὶ πρὸς τὸ πλῆθος ἀντιστῆναι μὴ δυνάμενος, καιρίαν πληγὴν φέυγει καὶ ἐν τῷ ναῷ τῶν Βλ. τ. εὐθὺς ἀποθνήσκει Sym. ³¹ τίθεται ed. ³² λαρνοκίθιον ἔνδοξον ἐν καὶ Cont. ³³ ἀ. μ. Cont.

τοῦ Ἁγίου Μάμαντος μονῆς ἀνδρεία, τῆς πλησίον Α
ουσης ²⁴ τῶν Ξυλοκέρκου λεγομένης πόρτης, ἐν οἷς
φασιν ἐναποκεῖσθαι Μαυρικιον σὺν τοῖς αὐτοῦ παισιν,
ἀ καὶ ἀπετέθη ἐν τῇ τοῦ βασιλέως ²⁵ μονῇ ²⁶.

(14) ²⁷ Ἀδριανὸς δὲ τις Χάλδος, πρὸς δὲ καὶ
Τατζάτης Ἀρμένιος πλούσιος πάνυ, τῇ ὑποθήκῃ καὶ
συμβουλῇ ²⁸ Βάρδα τοῦ Βοήλα ²⁹ στρατηγούντος ἐν
Χαλδίᾳ τυραννίδα καὶ ἀνταρσίαν κατὰ Ῥωμανοῦ
βασιλέως συσκευάζουσι ³⁰, τὸ Πάνπερ ³¹ τε λεγόμε-
νον ὀχύρωμα κατασχόντες· οὗς ὁ ³² τῶν σχολῶν
δομέστικος Ἰωάννης ὁ Κροκάς ³³ καταπολεμήσας
τούς μὲν κατέσχευεν, ὧν τὸς περιφανεστέρους ἀπο-
τυλοῖ, τὰς οὐσίας ³⁴ αὐτῶν δημεύσας ³⁵. Τατζά-
της ³⁶ δὲ, ἐν ἑτέρῳ ὀχυρωτάτῳ **823** καστελλίῳ
διαφυγῶν ³⁷ καὶ λόγον τοῦ μήτι κακὸν παθεῖν
δεξάμενος, ἐν ³⁸ τῇ πόλει εἰσεληλύθει, καὶ τῇ τοῦ
μαγλαβίτου ἀξία τιμηθεὶς ἐν τῷ οἴκῳ τῶν μαγγά-
νων διητάτο ³⁹ τηρούμενος. Δρασμὸν δὲ βουλευσά-
μενος ἀλίσκεται, καὶ τῶν ὀμμάτων ⁴⁰ στερίσκειται ⁴¹.
Βάρδαν τὸν Βοήλαν ἀπέκτειραν μοναχὸν, τοῦ βασι-
λέως ⁴² οἰκτεῖραντος φίλον τυγχάνοντα.

(15) ⁴³ Τοῦ δὲ πατρικίου τοῦ ⁴⁴ ἐπονομαζομένου
Μωρολέοντος ⁴⁵ Ἀδριανόπολεως στρατηγούντος,
κρατίστου ⁴⁶ τὰ πολλὰ καὶ περιδείξου τυγχάνοντος,
ὃς κλειίστας κατὰ Βουλγάρων ἀνδραγαθίας ἐπεδείξατο,
(καὶ ⁴⁷ πάλιν) ὁ Βούλγαρος Συμεὼν σὺν παντὶ τῷ
στρατεύματι αὐτοῦ τὴν εἰρημνὴν πόλιν ⁴⁸ περιεκύ-
κλωσε, καὶ χάρακα περιβαλὼν ἰσχυρῶς ταύτην
ἐπολιόρκει ⁴⁹. Ἐπεὶ δὲ ὁ τε σίτος τοὺς ἐν τῇ πόλει
ἐπελλοίπει καὶ λιμὸς ἐπέζεε χαλεπὸς ⁵⁰ — οὐδαμῶ-
θεν γὰρ εἶχον ἐπισιτισθῆσαι — τῇ ἐνδείᾳ πιεζόμενοι
προδεδώκασιν ἑαυτοὺς (τε) ⁵¹ καὶ τὸν στρατηγὸν τοῖς
Βουλγαροῖς, ὃν ⁵² χειρωσάμενος ⁵³ Συμεὼν ⁵⁴· καὶ
δεσμὰ καθ' ὅλου τοῦ σώματος περιβαλὼν, καὶ μυρίαίς
αἰκίαις τοῦτον τιμωρησάμενος τελευταῖον ἀπέκτεινε
(θανάτῳ ⁵⁵ πικρῷ, ἀξίῳ τῆς ἑαυτοῦ ἀπηνεστάτης
καὶ ὀμοτάτης ψυχῆς). ⁵⁶ Βουλγαροῖς οὖν τὴν
πόλεως φυλακὴν παραδοὺς ὑπεχώρησεν· οἱ, τὴν κατ'
αὐτῶν ⁵⁷ τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦ ἐφοδὸν ἀκηκόετες,
ταύτην καταλειπότες ⁵⁸ ἀπῆλθον· καὶ πάλιν ὑπὸ
Ῥωμαίους (αὐτῇ) ⁵⁹ ἐγένετο.

(16) ⁶⁰ Λέοντος δὲ τοῦ Τριπολίτου μετὰ δυνά-
μειως πολλῆς **824** (καὶ ⁶¹ πλοίων πολεμικῶν κατὰ
Ῥωμαίων ἐξεληθόντος καὶ ἐν) ⁶² τῇ νήσῳ Δήμῳ κατα-

sita, eduxit gloriosam thecam duasque alias caela-
tura carentes capsas in quibus Mauricius cum
filiis suis depositus fuisse dicebatur, easque in
imperatoris monasterio reposuit.

Adrianus autem quidam |Chaldus, nec non Ta-
tzates Armenus, vir opulentus, consiliis et hortatu
Bardæ Boelæ, qui Chaldiensi militiæ præerat,
tyrannidem et rebellionem adversus Romanum
imperatorem excitant, et Panper locum munitis-
simum occupant: quos Joannes Curcuas, scholarum
domesticus, cum debellasset, quosdam quidem
tenuit, quorum illustriores, facultatibus eorum
publicatis, excæcavit. Tatzates autem uno vali-
dissimo loco fuga occupato, et securitatis fide
accepta, in urbem reversus est, et manglabitæ
B dignitate honoratus in manganorum palatio sub
custodia servatus morabatur. Fugam autem ma-
chinatus oculorum lumine privatur, Bardam Bue-
lam in monachum detondent, in eum, utpote ami-
cum, imperatore misericordia moto.

Patricio vero quodam cognomine Moroleone,
Adrianopoleos urbis duce, in rebus bellicis fortis-
simo, et solertia præstanti, ut qui adversus Bul-
gariam facinora forti viro digna ostendisset plu-
rima, rursus Simeon Bulgarus cum omni exercitu
dictam urbem obsedit, valloque circumducto validis
armis pressit: frumento autem per urbem defi-
ciente dura fames invasit, ex nulla quippe parte
egestatis calamitate vexati annonam procurare
valebant: quare seipsos et exercitus ducem Bul-
garis tradiderunt; quem apprehensum Simeon,
vinculisque per totum corpus circumdatum et
innumeris vexatum cruciatibus, tandem amara
morte, quod immanissima crudelissimaque ejus
anima dignum erat, interfecit. Bulgaris igitur
commissa urbis custodia, recessit. Illi autem, Ro-
manum exercitum in se movere audientes, urbe
relicta abierunt, eaque iterum Romani potiti sunt.

Leone Tripolita cum copioso exercitu bellicis-
que navibus in Romanos erumpente, et Lemnum
insulam occupante, Joannes Radinus patricius et

Varis lectiones et notæ.

²⁴ οὐσης τῆς E. ed. Cont. Ξυλοκέρκου cod.—συναπ. Cont. om. αὐτοῦ. ²⁵ Ῥωμανοῦ Cont. ²⁶ ἤτοι εἰς τὸ
Μυριάσιον ed. Cont. ²⁷ Ἀνταρσίας δὲ γενομένης ἐν X. ὑπὸ Ἀδριανοῦ Χαλδέως καὶ Τατζάτου Ἀ. τῇ ὑπόθ.
τοῦ B. στ. ἐν X. καὶ τῷ Π. δ. ἐκράτηθη Sym. 26.—δὲ Τατζάκης Cons.—Τζάντζης ed. cod. ²⁸ συνθήκῃ Leo.
²⁹ Βοίλα ed. Sym. ³⁰ σκευάζουσι Cont.—τὸ Παίπερ τὸ λ. P. ³¹ Παίπερ cod. ³² δ. τῶν σχ. Leo τῶν σχ. δ. Ἰω. ὁ
K. Sym. om. οὗς. ³³ Κουρκούας Leo, Sym. Cont.—καταπ. καὶ κατασχόν τούς μὲν Sym. Cont. ³⁴ τὴν οὐσίαν
δ. Leo, καὶ τὰς οὐς. δημεύει Sym. ³⁵ Τούς δὲ πενιχρούς καὶ ἀσήμεους ἀθώους κελεύσας ὅποι βούλοιντο ἀπιέναι
Sym. ed. Cont. ³⁶ Ὁ δὲ T. ἐν. ε. ὀχυρώματι δ. καὶ λ. αἰτήσας ἐν τῇ π. Sym. ³⁷ φυγῶν Cont. — λ. ἀπα-
θείας δ. ed. ³⁸ ε. καὶ μάγιστρος γενόμενος ἐν τοῖς Μαγγάνοις τ. δ. δρᾶσαι δὲ β. Sym. ³⁹ διητάτο cod.
⁴⁰ ὀφθαλμῶν ed. ⁴¹ ἀτερεῖται Cont. ⁴² δὲ Leo, Sym. Cont.—ἀπ. τοῦ β. αὐτὸν κατοικτ. Sym. ⁴³ Συ-
μεὼν δὲ σὺν π. τῷ λαῷ ἄ. τὴν Ἀ. παρακαθίσαντος καὶ I. πολιορκούντος, ἐπεὶ καὶ λ. αὐτοὺς ἐπ. κραταίς
καὶ ὁ. ἐ. ἐπ. πρ. Sym. 29. ⁴⁴ ὄντος Leo, οὕτως Cont. ⁴⁵ ἢ μᾶλλον εἰπεῖν οἰκειότερον Θυμολέοντος Cont.
⁴⁶ κρ. π. καὶ δεξιῶν ed. κρ. τὰ πολεμικὰ καὶ π. Cont. ⁴⁷ καὶ π. om. Cont. Leo. ⁴⁸ τὴν ε. π. σὺν
π. τῷ στ. π. Cont. ⁴⁹ περιεκύκλ. cod. περιεκύκλωσαν ἐπεὶ ed. ⁵⁰ κρταίδ; Cont. ⁵¹ τε om. Cont.
⁵² καὶ Sym. ⁵³ ὁ Sym. ⁵⁴ Σ. μ. τε ἄ. Sym. ⁵⁵ θαν.—ψυχῆς om. Sym. ⁵⁶ Καὶ B. τὴν Sym.—
παρ. φ. Leo. ⁵⁷ ἄ. τῶν P. ἐφ. ἀκ. τὴν πόλιν κατ. Sym. ⁵⁸ καταλιπόντες Sym. Cont. ⁵⁹ αὐτῇ om.
Sym. ⁶⁰ Τοῦ δὲ T. P. A. Sym. 28. ⁶¹ καὶ πλ.—καὶ ἐν om. Sym. ⁶² ἐν Sym.

classis drungarius cum ex improviso aggressus est, et insulem recepit; inloque certamine divinis auxiliis, qui comitabantur Agareni fusi sunt, solo Tripolita fuga servato.

Septembri vero mense, indictione secunda, Simeon Bulgariae princeps, copiis omnibus eductis adversus Constantinopolim expeditionem parat. Inde Thraciam et Macedoniam depopulatur, incendia ubique spargit, evertit cuncta, et ad arborea usque excindit. Ad Blachernas praeterea proventus Nicolaum patriarcham et procerum quosdam, ut de pace conferret, ad se mitti postulavit. Datisigitur ex parte utraque obsidibus convenerunt, priusquidem Nicolaus patriarcha, deinde Michael patricius Stytiotes, et Joannes mysticus, qui ab imperatore secundas tenebat: jam quippe Joannes rector apud imperatorem calumniam passus, causatus aegritudinem, palatium deseruerat; postmodum autem in monasterio Galacrenis proximo detonsus est.

Et hi quidem cum Simeone de pace tractatum habebant; Simeon autem retro eos amandavit, ipsum vero imperatorem videre expetiit, a multis de ejus prudentia, fortitudine et solertia certior factus. Valde laetatus est imperator, pacis quippe cupiditate ducebatur, et effusum quotidie sanguinem deplorabat. Ad litus itaque Cosmidii machinam in mari validissimam excitari jussit: ad quam turrem regiam remis rectam facile esset deducere, septioque munitissimo eam circumvallans, spatium ejus medium ita disponi praecipit, ut in ea ad invicem de pace colloquerentur. Simeon autem missis militibus, sanctissimae Deiparae ad Pegem templum combussit, et loca circumposita devastavit, a pace alienum se, sed vana tantum spe imperatorem deludere, inde significans.

Imperator una cum patriarcha Nicolae ad Bla-

λαβόντος, Ἰωάννης ὁ πατριάρχης καὶ δρουγγάριος τοῦ πλωτῆρος ὁ Ραβίνος κατονομαζόμενος αἰφνιδίως ἐπέθετο αὐτῷ¹⁶ (καὶ τὴν νῆσον κατέλαβεν)· καὶ πολέμου γεγονότος, Θεοῦ συνεργεῖα οἱ ἕπ' αὐτὸν τρέπονται Ἀγαρηνοὶ, μόνοι; ὁ δὲ Τριπολίτης φυγῇ διασώζεται.

(17) ὁ Σεπτεμβρίῳ δὲ μηνί, Ἰνδικτιῶνος β', Συμείων ὁ ἄρχων Βουλγαρίας (900^a) πανστρατὶ κατὰ Κωνσταντινουπόλεως ἐκστρατεύει. Καὶ ληζίζεται μὲν Θράκην (τε)¹⁷ καὶ Μακεδονίαν, ἐμπυρρίζει δὲ πάντα¹⁸ (καὶ) καταστρέφει καὶ δενδροτομαί· μέχρι¹⁹ Βλαχερνῶν παραγενόμενος ἐπέζητησεν αὐτῷ ἀποστλήναι τὸν πατριάρχην Νικόλαον καὶ τινὰ τῶν μεγιστάνων ὥστε περὶ εἰρήνης αὐτοῖς συντυχεῖν· ἔλαβον²⁰ ἑμῆρους²¹ παρ' ἀλλήλων ἀμφοτέρω, καὶ ἐξῆλθε²² πρότερον μὲν ὁ πατριάρχης²³, ἔπειτα²⁴ Μιχαὴλ πατριάρχης ὁ προσαγορευόμενος Στυπιώτης²⁵ καὶ Ἰωάννης ὁ μυστικός τε καὶ παραδυναστεύων· ἦδη γάρ²⁶ Ἰωάννης ὁ βαίκτηρ²⁷, διαβληθεὶς πρὸς τὸν βασιλέα, ἀσθένειαν προφασισάμενος, τοῦ παλατίου κατεληλύθει καὶ ἐν τῇ αὐτοῦ μονῇ τῇ κλησίῳ Γαλακρηνῶν ἀπεκάρη.

(18) Οἱ μὲν οὖν μετὰ Συμείων περὶ εἰρήνης ἐυλέγοντο· ὁ δὲ αὐτοῦ²⁸ (μὲν) ἀπειπέμψατο, αὐτὸν δὲ τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν 825 ἐζήτηι²⁹ θεάσασθαι· παρὰ πολλῶν γὰρ πεπληροφόρητο περὶ τῆς αὐτοῦ φρονήσεως καὶ³⁰ ἀνδρείας καὶ (τῆς συνέσεως).³¹ Ὁ τοίνυν βασιλεὺς σφόδρα ἠγαλλιάσατο· ἐπόθει γὰρ τὴν εἰρήνην καὶ³² τὸ στήναι τὰς καθ' ἑκάστην ἐγγυνομένης τῶν αἱμάτων ἐκχύσεις.³³ Ἀποστειλάς οὖν ἐν τῷ³⁴ Κοσμιδίου αἰγιαλῷ κατεσκευάσεν ἐν τῇ θαλάσῃ ὀχυρωτάτην³⁵ ἀπόβασιν, ὥστε τὴν βασιλικὴν τριήρην³⁶ διεκπλεύσασιν ἐν αὐτῇ προσορμίζεσθαι.³⁷ περιφράξας οὖν αὐτὴν πάντοθεν διατείχιμα μέσον γενέσθαι προσέταξεν, ἐν ᾧ³⁸ ἀλλήλους ἐμῆλλον ὀμλεῖν.³⁹ Ἀποστειλάς οὖν⁴⁰ Συμείων τὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου⁴¹ ναὸν τὸν ἐν τῇ Μηγῇ⁴² ἐνέπηρσε καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ σύμπαντα, ὅλος ὢν ἐντεῦθεν⁴³ μὴ τὴν εἰρήνην ἐθέλων, ἀλλ' ἐλπίζει μετεώροις τοῦτον ἐξαικτανῶν⁴⁴.

(19) Παραγενόμενος δὲ ἐν Βλαχερναις ὁ βασιλεὺς

Variae lectiones et notae.

¹⁶ ὁ Sym. ¹⁷ τῶν πλωτῆρων Leo, Sym. Cont. — Ῥ. αἰφνιδίος Leo, Ῥ. αἰφνιδίον Sym. ¹⁸ ἐπιπεσὼν αὐτοῖς πάντας ἀπόλασε Sym. — καὶ τὴν ν. x. om. Vat. et Cont. ¹⁹ μόλις δὲ μ. ἀ. Tr. Vat. μόλις δὲ μ. ἀ. Tr. Cont. μ. δὲ αὐτὸς Tr. Leo. — μόνοι αὐτοῦ τοῦ Τριπολίτου διαφυγόντος Sym. — διασωθείς Leo. ²⁰ Τῷ δὲ Σ. μ. τῆς β' Ἰνδ. πάλιν Σ. ὁ Βούλγαρος Sym. 29. ²¹ δὲ ed. — ὁ om. Vat. Cont. ²² τε om. Sym. Vat. Cont. ²³ πάντα κατ. Leo. ²⁴ μ. δὲ B. γεν. ἐπ. ἐπισταλῆναι ἀ. Leo μ. τῶν B. παρ. καὶ δὴ ἐπιζητῶν ἀπ. ἀ. Sym. Περὶ τῆς ἐκστρατείας Συμείων καὶ συντυχίας τοῦ Ῥωμανοῦ καὶ Νικολάου πατριάρχου μ. δὲ B. π. ἐπ. ἀπ. Vat. ²⁵ οὖν Leo, Sym. Vat. Cont. ²⁶ ὄμ. ἀμφ. Leo, Sym. — ἐξῆλθ. cod. ἐξῆλθον ed. Sym. Leo. ἐξ. ὁ τε π. καὶ M. Sym. ²⁷ ἐξῆλθ. cod. ²⁸ Νικόλαος Leo, Vat. Cont. ²⁹ εἶτα ed. ³⁰ ὁ Vat. Cont. — ὁ Στουπ. Leo, ὁ Στουπ. Sym. ³¹ Ἰω. μ. ed. Ἰω. μ. ὁ π. Sym. Ἰω. ὁ μ. π. Leo Ἰω. ὁ μ. καὶ π. Vat. Cont. ³² ὁ Vat. ³³ διαβ. τῷ βασιλεῖ ἀπ. Sym. ³⁴ τῶν Leo. ³⁵ οἱ μὲν οὖν τῷ Σ. π. ἐ. δ. αὐτὸς δὲ τὸν β. Ῥ. θ. ἤθελε Sym. 29. ³⁶ ὁ δὲ ἀ. ἀπ. ed. ³⁷ ἐπεξ. Leo, Vat. Cont. — π. π. δὲ πεπ. ed. Vat. Cont. om. — συνέσεως Sym. ³⁸ καὶ συν. Vat. Cont. Leo. ³⁹ Ὁ δὲ β. Leo, ὅπερ ἀκούσας ὁ β. Sym. — σφ. ἐπὶ τούτου Vat. ἐπὶ τούτου σφ. ed. Cont. σφ. ἐπὶ τούτῳ Leo. ⁴⁰ καὶ τὰς γενόμενας τῶν ἀ. ἐ. Leo, καὶ τὸ στ. τὴν τῶν ἀ. χύσιν Sym. καὶ τὸ στ. τὰς γ. τῶν ἀ. χ. Vat. Cont. ⁴¹ ὄσημραι Leo, Vat. Cont. ⁴² τοῦ Sym. Vat. Cont. Leo. ⁴³ ὄχ. ἐν τῇ θ. Vat. ἐν τῇ θ. Sym. ⁴⁴ τρίτην cod. ⁴⁵ αὐτῷ Sym. — καὶ π. ἀ. π. πρ. δ. μ. γ. Sym. ⁴⁶ ἔμβα ἀλλ' Sym. Vat. Cont. ⁴⁷ Ἐπὶ τούτοις ἀπ. Σ. τὸν ἐν τῇ II. τῆς ὄπ. Θ. ναὸν ὃν Ἰουστινιανὸς ὁ βασιλεὺς ἐδομήσατο ἐν Sym. ⁴⁸ ὁ Vat. ⁴⁹ ἐν τῷ ἐν τῇ II. Leo, Vat. Cont. ⁵⁰ ὃν Ἰ. ο β. ἐδ. Vat. Cont. ⁵¹ ἐ. ἐλὼν ἀλλ' Leo, ἐ. ἐθέλειν ἀλλ' Vat. ⁵² τ. ἐξαικτανῶν Vat. τὸν βασιλέα ἐξ. Sym. — ἐξαικτ. cod. ἐξαικτῶν? ⁵³ Καὶ π. ὁ β. ἔμα τῷ π. ἐν Βλ. εἰς τὴν ἁγίαν ἐ. σορὸν Sym. 29.

ἔρα Νικολάου (τῷ) * πατριάρχῃ ἐν τῇ ἁγίᾳ εἰσηλθε σορῶ A
καὶ τὰς χεῖρας ἐξέτεινεν ¹⁰ εἰς εὐχὴν· εἶτα ¹¹ πρῆνθῆς
πεσόντων τῷ ἁγίῳ ἔδαφος ἐκείνῳ τοῖς δάκρυσι κατέβρεχε
¹² τὴν πανάχαρτον Θεοτόκου ἀντιβολῶν, τὴν ἀκαμπτῆ
καὶ ἀμελικτον ¹³ τοῦ τυράννου καὶ ὑπερφηανοῦς
Συμεῶν καρδίαν μαλάξαι ¹⁴ (καὶ πείσαι) ¹⁵ τὰ πρὸς
εἰρήνην συνθέσθαι· ¹⁶ τὸ ἅγιον οὖν κιβώτιον διανοί-
ξαντες, ἔβη τὸ σεπτὸν τῆς ¹⁷ ὑπεραγίας Θεοτόκου
τεθησάριστο ὠμοφόριον, καὶ τοῦτο ἐκείθεν ὁ βασι-
λεὺς ἀνελόμενος καὶ ὡσπερ τινὰ θώρακα ἀδιάβρηκτον
περιβαλλόμενος καὶ τὴν πίστιν τὴν εἰς τὴν ἁμωμον
¹⁸ Θεοτόκου οἶα περικεφαλαίαν τινὰ περιθέμενος,
ἔξεισι ¹⁹ τοῦ ναοῦ, ὅπλοισι ἀσφαλῆσι φραζάμενος· τὸν
οὖν αὐτῷ οὖν στόλον ἀσπίσι τε καὶ ὅπλοισι (ἀσφαλῆσι.)

²⁰ κατακοσμήσας τὸν ὠρισμένον τόπον κατέλαθε B
(20) ²¹ Πέμπτη οὖν ἡμέρα (ἦν) ὅτε ταῦτα ἐγίνετο, B
θ' τοῦ Σεπτεμβρίου ²² μηνός· τετάρτη δὲ τῆς ἡμέρας
ὥρα παρεγένετο ²³ Συμεῶν πλῆθος ἀπειρον ἐπαγόμε-
νος εἰς πολλὰς διηρημένον ²⁴ παρατάξεις, τῶν ²⁵ μὲν
χρυσασπίδων καὶ χρυσοδοράτων τῶν ²⁶ δὲ ἀργυρα-
σπίδων καὶ ἀργυροδοράτων, τῶν δὲ πάσῃ ὅπλων χροιά
²⁷ κεκοσμημένων, πάντων καταπεφραγμένων σι-
δήρῃ, οἱ μέσον αὐτῶν διειληφότες τὸν Συμεῶν ὡς
βασίλεα εὐφήμουν ²⁸ τῇ τῶν Ῥωμαίων φωνῇ· πάν-
τες δὲ οἱ τῆς συγκλήτου βουλῆς τοῖς ταίχεσιν ἐφε-
στῶτες ἔθειώρουν ²⁹ τὰ δρώμενα· ἦν οὖν ³⁰ ἰδεῖν τότε
ψυχὴν βασιλικὴν τῷ ὄντι καὶ μεγαλόφρονα καὶ θαυ-
μάσαι τὸ τοῦ φρονήματος ἀκατάπληκτον καὶ τὸ τῆς
ἀνδρίας παράστημα, ὅπερ ³¹ τοσαύτην πολεμίων
βλέπων ³² ἐπιφορὰν οὐ κατεπλάγη καὶ συνεστάλη καὶ
ὑπεχώρησεν, ἀλλ' ὡσπερ εἰς φίλιον ³³ χωρῶν πλῆ-
θος οὕτως ἀτρέμας ἀπῆει, μόνον οὐχὶ τὴν C
ψυχὴν τοῖς πολέμοις τῶν ὑπὸ κῶν διδοῦς ἀντίλυ-
τρον.

(21) Πρῶτος οὖν ἐν τῇ ῥηθείᾳ ἀποδάθρη κατα-
λαθῶν ³⁴ τὸν Συμεῶν ἐξεδέχετο· ἐπεὶ δὲ ὄμηροι
(309b) ³⁵ ἐξ ἀμφοτέρων **327** ἐληφθησαν τῶν μερῶν
καὶ τὴν ἀποδάθραν οἱ Βουλγαροὶ διερευνήσαντο ³⁶
ἀκριβῶς, μήπω ³⁷ τις δόλος ἢ ἐνέδρα τυγχάνη, κατ-
ῆλθε Συμεῶν τοῦ ἵππου καὶ πρὸς τὸν βασιλέα εἰσ-
ῆλθεν. Ἀσπασάμενοι ³⁸ δὲ ἀλλήλους εἰρήνης λόγους
ἐκίνησαν· εἰπεῖν δὲ λέγεται τὸν βασιλέα πρὸς Συμεῶν·
εἰ Ἀχὴκόδ σε θεοσεβῆ ἀνθρώπον ὄντα ³⁹ καὶ Χρι-
στιανὸν ὑπάρχειν ἀληθινόν, βλέπω δὲ τὰ ἔργα μηδα-
μῶς τοῖς ⁴⁰ λόγοις συμβαλόντα· ἴδιον μὲν γὰρ ⁴¹
θεοσεβοῦς ἀνθρώπου καὶ Χριστιανοῦ τὸ τὴν εἰρήνην

chernas et sanctum loculum progressus, ad preces
manus extendit, deinde pronus in terram cadens
sacrum lacrymis pavementum irrigavit, Deiparam
a labe immunem obstetatus, ut inflexum et rigidum
superbi tyranni Simeonis emolliret cor, et quæ
sunt pacis inspiraret : sacroque scriniolo, quo
veneranda sanctæ Deiparæ vestis reposita est,
aperto, illam inde sublatam ut lorica impetra-
bilem sibi circumdans, et fidem qua in immacu-
latam Dei Genitricem pollebat velut galeam capiti
circumponens imperator firmissimis armis muni-
tus, classis viæ comite clypeis et armis instructa,
ad præfixum locum cum Simeone tractaturus ac-
cessit.

συνομιλῆσαι τῷ Συμεῶν.

Quinto igitur die quo hæc facta sunt, Septembris
mensis die nono, hora diei quarta, Simeon im-
mensa multitudine, in multa ægmina divisa, stipatus
processit. Militum alii aureis clypeis et deauratis
hastis, alii argenteis clypeis pariter et hastis ar-
gento rutilantibus, alii quoque omni armorum
genere ornati, cuncti autem ferro circumcincti,
medium admiserunt Simeonem, quem Græcis pro-
nuntiat, ceu imperatorem faustis prosequebantur
acclamationibus. Senatorii porro ordinis viri muris
innixi quæ siebant contemplabantur. Spectatu vero
dignissima res fuit animus ille imperatoris dignus
et excelsus, mira res illa mentis nullo pacto motæ
constantia, quæ tantum percipiens hostium appul-
sum, nullo modo consternata aut repressa est :
sed nec retrocessit, quinimo velut in amicorum
cætum se conferret, sic intrepidus processit, ani-
mam suam quasi salutis subditorum pretium hosti-
bus offerens.

Prior itaque ad dictam machinam perveniens
Simeonem præstolabatur. Ut obsides ex utraque
parte dati sunt : Bulgari vero ne quis dolus aut
insidiæ laterent, machinam diligenter perscrutati
sunt : Simeon equo desiliens ad imperatorem ac-
cessit, dataque invicem salute, pacis tractatum
moverunt. Imperator dixisse fertur ad Simeonem :
« Virum Dei cultorem et vere Christianum audi-
te : verum opera verbis nullatenus consonantia
in te perspicio. Proprium enim viri Dei cultoris et
Christiani est pacem et charitatem amplecti, si-
quidem Deus charitas est et dicitur, impii vero et

Variae lectiones et notæ.

* τῷ om. Vat. Cont. — εἰσηλθ. cod. εἰσηλθον Leo, σ. ε. ed. ¹⁰ ἐκτείνας Sym. ¹¹ καὶ Sym. — δ.
τὸ ἀ. κ. ἐδ. Leo, Sym. Vat. δ. κ. τὸ ἀ. ἐδ. Cont. ¹² καὶ Vat. ¹³ τοῦ ὄπ. Σ. Leo, Sym. Vat. Cont.
¹⁴ μ. κ. Leo. ¹⁵ καὶ π. om. ed. ¹⁶ καὶ τὸ ἀ. κ. Leo. — τὸ ἀ. οὖν μαφόριον τῆς παναγίας Θ. ἐκ τῆς
κιβωτοῦ ἀν. ἐξῆσι Sym. ¹⁷ τῆς ἁγίας Leo, Vat. Cont. ¹⁸ ὑπεράμωμον Leo, Vat. Cont. ¹⁹ ἐξῆσι Leo,
Sym. Vat. Cont. — ναοῦ καὶ καταλαμβάνει τὸ ὠ. τ. Sym. — περιφ. ed. ²⁰ ἀσφ. om. Vat. Cont. Leo,
— κοσμήσας Leo. ²¹ π. δὲ ἦν ἡ. δ. τ. ἐγ. ἐνάτη τοῦ Ν. μ. τ. δὲ τῆς ἡ. ὠ. Vat. Cont. Θ' δὲ ἦν τοῦ Σ.
μ. ε' δὲ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρα· καὶ τῇ δ' ὥρα παραγίνεται Σ. Sym. — ἦν οὖν. Leo. — ἰθ' ed. ²² Νομδ. cod.
ed. Vat. Cont. Leo. — δὲ om. Leo. ²³ δὲ Vat. δὲ καὶ ὁ Cont. ²⁴ τὰς Sym. ²⁵ τῶν δὲ χ. ed. ²⁶ τῶν δὲ ἀ.
καὶ ἀ. ex homoioteleuto om. Vat. ²⁷ χρεῖξ ed. Leo. — πεφ. ed. ²⁸ ἐπιμόνον (sic) Vat. ²⁹ κατεβῶντο
Leo, Sym. Vat. Cont. ³⁰ ἰ. τὴν ψ. ed. τότε ἰ. ψ. Leo. ³¹ δεῖ Sym. ³² ὄρων ed. — οὐ κατ. καὶ ὄπ. ed.
³³ φίλων Vat. φίλων Leo, Sym. π. φ. χ. Sym. Vat. Cont. Leo. ³⁴ ἀναβ. ed. Leo. ³⁵ ὄμηροι ed. ³⁶ διε-
ρευνήσαντες cod. P. ³⁷ μήπω τις Vat. Cont. — τυγχάνει ed. cod. Vat. Cont. Sym. ³⁸ ἀ. οὖν Leo,
Sym. Vat. Cont. ³⁹ ἀνον καὶ χ. ὑπάρχοντα Leo, Vat. Cont. ⁴⁰ τ. λ. μὴ σ. Vat. Cont. ⁴¹ ἀ. θ. Vat.
Cont.

infidelis est cædibus et cruore injuste fuso gaudere. Igitur si vere te Christianum profiteris, sicut certo tenemus, conpescce tandem cædes injustas, et scelestæ sanguinis effusione abstine, et nobiscum Christianis, cum ipse Christianus sis et nomineris, pacis fœdus percute; et Christianorum dexteræ unius fidei Christianorum sanguinibus ne permittas pollui. Homo quippe es, et mortem ipse et resurrectionem et operum retributionem præstolaris: hodieque cum existas, crastinus dies in pulverem te resolvet: sobris vel unica omnem exstinguet jactantiam. Quam igitur ad Dei tribunal constitutus pro cædibus injustis Deo reddes rationem? quo vultu in tremendum et justum judicem oculos intendes? Si divitiarum cupiditate ductus hoc agis, ego ad satietatem usque, eo quod desideras, implebo. Solum contine dexteram, amplectere pacem, dilige concordiam, ut et tu vitam agas tranquillam et sollicitudinis expertem, et non nihil Christiani subleventur et cessent in Christiano manus inferre. Nefas enim est adversus ejusdem fidei homines te arma movere. « His dictis imperator tacuit. Simeon, ejus moderationem et sermones cum verecundia miratus, pacem componi annuit. Cum igitur sibi invicem vale dixissent, a se mutuo disjuncti sunt, imperatore magnificis muneribus Simeonem cumulante.

Quod vero tunc accidit narrabo prodigium eorum etiam, qui hæc didiudicant fidem exsuperans. Principibus quippe ad invicem colloquentibus, aquilas duas desuper ipsos volasse præstoque advenisse, et ad invicem commistas dicunt: et confestim ab invicem disjunctas, hanc quidem ad urbem advolasse, aliam vero in Thraciam alarum opere delatam. Qui hæc curiosius indagant, omen judicare non faustum; discordes quippe, et pace infecta recessuros divinabant. Simeon collecto exercitu, coram optimatibus imperatoris solertiam et moderationem exposuit, ejusque formæ præstantiam fortitudinemque et animum inturbatum laudavit.

Decembris autem mensis die vicesimo quinto filios suos Stephanum et Constantinum Romanus imperii corona cinxit: sed et Theophylactum eunuchum, illum suum, filium clericum totondit Nicolaus patriarcha, et subdiaconum ordinavit, tan-

καὶ τὴν ἀγάπην ἀσπάξασθαι, εἴπερ ἐθεὸς ἀγάπη ἔστι καὶ λέγεται, ἀσεβοῦς δὲ καὶ ἀπίστου τὸ χαίρειν σφαγαῖς καὶ αἵμασιν ἀδίκῳ ἐκχεομένοις. Εἰ μὲν οὖν ἀληθὴς Χριστιανὸς ὑπάρχεις, καθὼς πεπληροφορηθεὶς, στήσόν ποτε τὰς ἀδίκους σφαγὰς καὶ τὰς τῶν ἀνοσιῶν αἱμάτων ἐκχύσεις καὶ σκεῖται μεθ' ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν τὴν εἰρήνην, Χριστιανὸς καὶ αὐτὸς ὢν καὶ ὀνομαζόμενος, καὶ μὴ θέλει μολύνεσθαι Χριστιανῶν δεξιᾶν αἵμασιν ὀμπίστων Χριστιανῶν. Ἀνθρωπος εἰ καὶ αὐτὸς, θάνατον προσδοκῶν καὶ ἀνάστασιν καὶ ἀνταπόδοσιν σήμερον ὑπάρχεις καὶ αὐριον εἰς κόνιν διαλυθήσῃ· εἰς πυρετὸς ἅπαν κατασβέτε· τὸ φῶς γὰρ· τίνα οὖν λόγον δώσεις τῷ Θεῷ ἐκαὶ ἀπειθῶν ὑπὲρ τῶν ἀδίκων σφαγῶν; ποῖω προσώπῳ τῷ φοβερῷ καὶ δ· καίω ἐνατενίσσεις κριτῇ; Εἰ πλοῦτου ἐρῶν ταῦτα ποιεῖς, ἐγὼ σε κατακόρωσ τοῦ ἐπιθυμομένου ἐμπλήσω· μόνον ἐπίπχεσ τὴν δεξιάν (σου) ἀσπασαί τὴν εἰρήνην, ἀγάπησον τὴν ὁμόνοιαν, ἵνα καὶ αὐτὸς βίον ζήσης εἰρηνικὸν καὶ ἀναίμακτον καὶ ἀπράγμονα, καὶ οἱ Χριστιανὸι 828 παύσωνται ποτε τῶν συμφορῶν καὶ στήσονται τοῦ Χριστιανοῦ ἀναιρεῖν· οὐ ἡμεῖς γὰρ αὐτοῖς ἀφρὶν ὄπλα καθ' ὀμπίστων. Ὅσαυτα οὖν εἰπὼν ὁ βασιλεὺς ἐσίγησεν. Αἰδεσθεῖς οὖν ὁ Συμεὼν τὴν τούτου ταπεινώσιν καὶ τοὺς λόγους (αὐτοῦ) κατένευσε τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι. Ἀσπασάμενοι οὖν ἀλλήλους διεχωρίσθησαν, δώροις μεγαλοπρεπέσι τοῦ βασιλέως δεξιωσαμένου τὸν Συμεὼν.

(22) Ὅδε τότε συμβέβηκε, διηγήσομαι τεράστιόν τι καὶ τοῖς τὰ τοιαῦτα συγκρίνειν εἶδοσι παράδοξον· Δύο φασὶν ἀετούς, τῶν βασιλέων ἐμιλοῦντων, ἀνωθεν αὐτῶν ὑπερπτήναι, κλάξαι τε καὶ πρὸς ἀλλήλους συμμίξαι καὶ παραυτίκα διαζευχθῆναι ἀλλήλων, καὶ τὸν μὲν ἐπὶ τὴν πόλιν ἔλθειν τὸν δὲ ἐπὶ τὴν Θράκην διαπτήναι. Τοῦτο οἱ ἀκριβῶς τὰ τοιαῦτα σκοποῦντες οὐ καλὸν ἐκρίναν οἰωνόν· ἀσυμβάτους γὰρ ἐπὶ τὴν εἰρήνην ἀμφοτέρους διαλυθήσασθαι ἔφασαν. Συμεὼν δὲ τὸ αὐτοῦ στρατόπεδον καταλαβὼν τοῖς αὐτοῦ μεγίστα τὴν τοῦ βασιλέως ἀπήγγειλε σύνεσιν καὶ ταπεινώσιν (ἐξεθείαζε τε αὐτοῦ τὸ εἶδος, τὴν τε βώμην καὶ τὸ ἀκατάκλιτον τοῦ φρονήματος.)

(23) Δεκεμβρίῳ δὲ μηνὶ κε' ἔσπεψε Ῥωμανὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ Στέφανόν τε καὶ Κωνσταντῖνον· ἀλλὰ καὶ Θεοφύλακτον εὐνοῦχον, υἱὸν αὐτοῦ, ὁ πατριάρχης Νικόλαος ἀπέκτειρε κληρικόν, χειροτονήσας ὑποδιάκονον σύγ-

Varie lectiones et notæ.

ἡ ἀγάπην. ἡ τε Vat. post ἔστι: Cont. cf. 1 Io. iv, 8. ἡ τοῦ Sym. — ἐκχεομένων Leo. ἡ καθ. cod. ἡ τῶν ἀναίτων vel ἀνοσιῶν; ἡ ἡμῶν χ. εἰρ. ed. ἡ τῶν χ. ἡ Vat. Cont. ἡ ὢν καὶ ἡ Leo, Sym. ἡ δεξιᾶς Leo, Sym. Vat. Cont. ἡ κρῖσιν καὶ Vat. Cont. ἡ καὶ σ. μὲν ὑπάρχων ἡ δὲ εἰς σ. διαλυόμενος Sym. ἡ ὀβέσι Vat. ἡ ἔρξ, ἐγὼ σε κ. τούτου ἡ Sym. ἡ σου οἰμ. Leo, Sym. Vat. Cont. ἡ παύσονται τοὺς ed. π. π. τῶν Vat. — σ. τὸ χ. Sym. στήσονται τοῦ χ. Vat. ἡ οὐ γὰρ θ. Sym. — αὐτοῦς Leo, Vat. Cont. ἡ τ. ὁ β. εἰπὼν ἡ Sym. 30. — Ὅδε Σ. ἡ. Sym. ἡ αὐτοῦ οἰμ. Sym. — ἔπεν. Leo. ἡ καὶ διαχωρισθέντες Sym. ἡ τ. τε ὃν καὶ Sym. 30. ἡ ἡ. σ. Vat. Cont. ἡ ἡξαι Leo. ἡ κλάξαι cod. ἡ διαλαῖν ed. — T. ἡ. οἱ τὰ Sym. T. οἱ ἡ. Vat. Cont. ἡ τῇ εἰρήνῃ Vat. Cont. Sym. ἡ ἔφασαν Sym. Vat. Cont. ἡ ἔξ.—φρον. om. Leo. ἡ τε Vat. Cont. ἡ M. Δ. Sym. 31. ἡ τοῦ Θεοῦ Leo. ἡ Σ. καὶ K. τὸν δὲ Sym. ἡ θ. τὸν υἱὸν Leo, Sym. ἡ εὐνοῦχον ὄντα ἐποίησε κληρικόν ὁ N. καὶ σ. π. χειροτονήσας ἡ ἐπὶ ὑποδιάκονον Sym.

κελλόν τε προχειρισάμενος, διελεύθοντα πρότερον ἐν Ἀ τῶν τῶν ὑποδιακόνων τάγματι εἰς τὰ ἅγια.

⁷³ (24) Ἀπριλίῳ δὲ μηνί ⁷⁴ 10⁷⁵ ἐτίμησε Ῥωμα- νῶ; Ἰωάννην **829** μυστικὸν καὶ παραδυναστεύοντα, πατρικίον καὶ ἀνθύπατον. ὥστε δι' αὐτὸ τοῦτο φθόνον κινήθηνα αὐτῷ καὶ κατηγορηθῆνα αὐτὸν ὑπὸ τινῶν.

(25) ⁷⁶ Μαίῳ δὲ μηνί ⁷⁷ 15, Ἰνδικτιῶνος 15⁷⁸, τελευτᾷ τὸν βίον ὁ πατριάρχης Νικόλαος, κρατήσας ἐν τῇ β' αὐτοῦ ἀναβάσει τοῦ πατριαρχείου ἔτη 15⁷⁹. καὶ ἀπε- τέθη ⁸⁰ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ μονῇ τῶν Γαλακρηῶν. ⁸¹ Αὐγούστῳ δὲ μηνί πα- τριάρχης καθίσταται Στέφανος Ἀμασεῶς μητροπο- λίτης, εὐνοῦχος ὑπάρχων.

(26) Ὀκτωβρίῳ δὲ μηνί κατηγορήθη (201⁸²) ὁ μυσ- τικός Ἰωάννης καὶ παραδυναστεύων ὡς τῆς βασι- λείας ἐφιέμενος ὑποθήκη τοῦ πατρικίου Κοσμᾶ καὶ ⁸³ λογοθέτου τοῦ δρόμου διδόντος εἰς γυναῖκα τῆν θυ- γατέρα αὐτῷ. Τοῦτου ἐνεκεν καταδιδάζεται μὲν τοῦ παλατίου, συγχωρεῖται δὲ προέρχεσθαι ⁸⁴ καὶ τῷ βασιλεὶ ἐξυπηρετεῖν καὶ σὺν αὐτῷ τὰ ἀνήκοντα ⁸⁵ διοικεῖν· στοργὴν γὰρ ὅτι πλείστην ἐκίκτητο πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανός, ὡς ἐν πᾶσιν αὐτὸν θε- ραπεύειν δυνάμενος, καὶ τελειῶς τοῦτον ἀπώσασθαι οὐκ ἐβούλετο ⁸⁶. Τῶν κατηγορῶν οὖν κατεπειγόντων τὴν βασιλέα καὶ σαφῆ ἀποδεικνύντων τὰ κατηγορη- μένα ⁸⁷, ἐρευνήσας ὁ βασιλεὺς καὶ ἀληθῆ ταῦτα εἶ- ναι μαθὼν, ἐμελλε τοῦτον κατασχῶν ⁸⁸ ἀνετάζειν. Ὅ δὲ τοῦτο προγονοῦς χρήται φυγῆ, καὶ τὴν ⁸⁹ Μονο- κάστανον λεγομένην καταλαβὼν ἀποκρίεται μονα- χός. Πέφρυγε δὲ καὶ Κωνσταντίνος ⁹⁰ ὁ τοῦ Βοήλα ὁ τῆς τραπέζης, οἰκείος καὶ φίλος ὢν αὐτῷ, καὶ τὸν Ὀλύμπου καταλαβὼν, τὸ μοναχικὸν (καὶ ⁹¹ αὐτὸς) σῆμα ἐνδύεται· ἐδοδοίκε **830** γὰρ καὶ αὐτὸς, ἅτε συμμύστης ὑπάρχων ⁹² τοῦ μυστικοῦ καὶ τῶν ἀποβ- ῆροτερώων αὐτοῦ κοινωνός. (Τὸν δὲ πατρικίον Κοσμᾶν ἐν τῷ ὠρολογίῳ τοῦ παλατίου τύψας ὁ βασιλεὺς δι- δέξατο ⁹³)· προβάλλεται ⁹⁴ δὲ ἀντὶ τοῦ μυστικοῦ Ἰωάν- νου Θεοφάνην ⁹⁵ παραδυναστεύοντα.

emendavit : Joannis vero mystici vices obiturus Theophanes protovestiarus et imperii admini- strator promovetur.

(27) ⁹⁶ Ἐγένετο δὲ τὸ τρικαιῦτα καὶ οἰσιμὸς φο- βερὸς ἐν τῷ τῶν Θρακησίων ⁹⁷ θάματι καὶ χάσμα μέγα καὶ καταπληκτικόν, ὥστε πολλὰ χωρία καὶ ⁹⁸ ἐκκλησίας ⁹⁹ καταποθῆναι ¹⁰⁰.

¹⁰¹ (28) ¹⁰² Μαίῳ δὲ μηνί ¹⁰³ 15, Ἰνδικτιῶνος 15¹⁰⁴,

demque syncellum promovit, cum prius ad sanctum ingressum cum subdiaconis allectus processisset.

Aprilis vero mensis die vicesimo nono Joannem mysticum administratorem et patricium et proconsulem Romanum designavit; et propter hoc Joannes a nonnullis invidiose habitus est et accusatus.

Mensis vero Maii die decimo quinto, indictione tertia, mortem obiit Nicolaus patriarcha, post secundam renuntiationem throno potitus annos tredecim, ejusque corpus in Galacrenarum monasterio ab eo condito depositum est. Augusto deinde mense Stephanus, Amaseæ metropolita, eunuchus, initiatus est patriarcha.

Post hæc mense Octobri Joannes mysticus; et post imperatorem administrator, velut imperii affectati, suggestu patricii et logothetæ publici cursus Cosmæ, qui filiam uxorem ei locaverat, accusatus est. Hujus gratia palatio quidem extruditur, ad eum tamen liber illi servatur accessus, et obsequendi imperatoris jussis, et cum eo quæ opus foret administrandi potestas permittitur. Ingens quippe imperatoris erat in eum affectus utpote omnimoda sibi officia præstare valentem, nec omnino eum expellere volebat.

Accusationem porro coram imperatore urgen- tibus adversariis et aperte objecta demonstranti- bus, examine habito, ut vera esse quæ objice- rentur eum imperator agnovit, detentum inter- rogare proposuerat. Qua re prævisa, fugam prior arripit, et in monasterium nomine Monocastanum secedens, monasticam suscipit tonsuram, Fugit pariter Constantinus, Boelæ filius, mensæ præfec- tus, familiaris et ei bene affectus : et in Olym- pum montem digressus, monastico et ipse induitur habitu; timebat enim ceu consiliorum Mystici conscius, et secretorum ejus omnium particeps. Patricium autem Cosmam magistratu exaucto- ratum ad horologium palatii verberibus imperator Theophanes protovestiarus et imperii admini-

Tunc in provincia Thraciæ terræmotus horren- dus factus est, hiatusque stuporem afferens, ita ut plura prædia et ecclesiæ cum hominibus absorpta sint

Maii porro mensis die vicesimo septimo, indi-

Varie lectiones et notæ.

⁷³ 825. ⁷⁴ 10⁷⁵ Leo. ⁷⁶ τοῦ μηνός Vat. Cont. ⁷⁷ Τῆ δὲ 15⁷⁸ τοῦ Μαίου μηνός, Ἰνδ. γ' τ. ὁ π. N. Sym. 32. ⁷⁹ καὶ θάπτεται ἐν τῇ μ. ἀ. τῶν Γ. τῷ δὲ Ἀ. μ. Στ. ὁ Ἀ. ἔ. ὢν γίνεται π. Sym. ⁸⁰ Αὐγ. — ὑπάρχων om. Vat. — Ἰω. δὲ ὁ μ. καὶ π. ἐπαι κατὰ τοῦ βασιλέως φρονεῖν ἠλέγχθη φυγῆ χρησάμενος ἐν τῇ τῆς Μ. ἀπ. μ. Sym. 32. — κατηγορηθ. cod. κατηγορηθείς ed. ⁸¹ 10. λ. τ. δ. K. Leo. ⁸² προσερχ. Leo, Vat. Cont. — ὑπὴρ. Leo. ⁸³ τὸ ἀνήκον εἰ. — ἔ. ὁ β. π. ἀ. Leo. ⁸⁴ ἠβούλετο cod. ⁸⁵ κατηγορούμενα Vat. Cont. ⁸⁶ ἀναμ. Vat. Cont. ⁸⁷ λ. M. Leo. ⁸⁸ K. δὲ ὁ τοῦ Β. ἐν τῷ Ὀλύμπῳ ἀποκρίεται Sym. — K. τοῦ Β. Vat. Cont. — Βοίλα ed. Vat. Cont. Sym. ⁸⁹ καὶ ἀ. om. Vat. Cont. Leo. ⁹⁰ τυγχάνων Leo, Vat. Cont. ⁹¹ Τὸν — διεδέξατο om. Sym. ⁹² πρ. δὲ ὁ βασιλεὺς Ῥωμανός Θεοφ. Sym. ⁹³ πρωτοβαστιτάριον καὶ Leo. πρ. Sym. Vat. Cont. ⁹⁴ Γίνεται δὲ τότε σ. Sym. 32. Ἐ. δὲ τὴν. καὶ σ. ed. ⁹⁵ Θρακίων Leo. — χάσματι Vat. θ. ante τῶν Θρ. Cont. — χ. γῆς μ. κατ. ed. χ. γῆς μ. καὶ κατ. Leo, Sym. ⁹⁶ αὐτάνδρους Leo, Sym. Vat. Cont. ⁹⁷ καταποθῆναι Sym. ⁹⁸ 927. ⁹⁹ Περὶ Συμῶν Βουλγάρου καὶ τῆς ὑπὸ τῶν Χρωδάτων ἤττης αὐτοῦ καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. M. δὲ μ. εἰκάδι ἐβδόμη, πεντεκαίδεκάτῃ Ἰνδικτιῶνι Vat. ¹⁰⁰ Ἰω. ὁ ἀστρονόμος εἶπε Ῥωμανῶν κελ. — εἰς Βουλγάριαν τ. Sym. 35. — ὁ om. Vat. Cont.

ctione quinta, Simeon Bulgariae princepsdiem obiit, Petro filio, quem ex secunda conjugē suscepit, sorore videlicet Georgii Surzubulis, quem illius procuratorem dedit, principe relicto. Michaelē vero, quem ex prima uxore suscepit, totondit monachum; Joannes autem et Benjamin, Petri fratres, adhuc stola Bulgarica induebantur.

Exinde circumpositae regiones, Chrobatii et alii populi, audita Simeonis morte, adversus Bulgaros arma suscipere meditabantur. Fanie autem una cum locustis Bulgarorum terras depascente, timuerunt quidem aliarum gentium invasionem, sed praecipue Romanorum incursus. Habito itaque consilio adversus Romanos ipsi armantur, et per Macedoniam effundunt exercitum, terrorem, ut fieri solebat, Romanis incutientes. Cum audissent vero Romanum imperatorem copias in eos parentem, Petrum, et Georgium quemdam monachum, cognomine Calocyrim, genere Armenum, auream bullam ferentem latenter delegant. Bullae series erat: Bulgaros non ad pacem modo cum Romanis amplectendam paratos esse, sed et ad connubiorum foedera prosequenda.

Monachum hujusmodi cum imperator lubentissime suscepisset, celerem expedit festim, et monachum Theodorum Abucem, et Basilium Rhodium, ut de pace cum Bulgaris tractarent, Mesembriam destinavit. Illi profecti, et negotiis accommoda collocuti, una cum Stephano Bulgaro per continentem iter egerunt. Retro eos Georgius Surzubules appulit, et Constantinopolim cuncti convenientes, pace sancita, cum imperatore foedus inire voluerunt. Mariam vero, Christophori imperatoris filiam, contemplant, et ejus summopere delectati aspectu, Petro scripserunt, ut quantocius accederet, statutis prius pacis conditionibus.

Variae lectiones et notae.

⁹⁹ ἰταλεύτα Leo. κατά Χρωβάτων κεινήγη (ἐκίνησε Cont.) στράτευμα καὶ συμβαλὸν μετ' αὐτὸν πόλεμον, ἤτηθησι τοὺς ὑπ' αὐτὸν (αὐτῶν Vat.) ἅπαντας ἄρθῃν ἀπώλεσεν. (Cont. 20). Ἐντεύθεν ἀνοίγα συσχεθῆς καὶ νόσφ κατακαρδίᾳ ἀλοὺς διέφθαρτο ἀνομήσας διὰ κενῆς Vat. ἴ τὸν Sym. — 11. γ. ἔ. Vat. γ. εἶγς, M. δὲ τὸν Sym. ⁹ προβαλλόμενος cod. ⁹ τοῦ om. Vat. Cont. — Σουρσοῦδουλ. cod. ⁹ ἄδ. ἐπιστολὴν ἐκομίσαντο Βουλγαρικὴν Sym? ⁹ μαθόντες; ed. Sym. 32. ⁹ Κοροβάτοι cod. Χρωβάτοι Sym. ⁷ Τούρκοι Vat. οἱ T. Cont. — κατά B. κινεῖν ἐβούλοντο Sym. ⁹ λ. δὲ μεγίστου σὺν ἀκριδί Vat. Cont. λ. δὲ μεγίστου μετὰ καὶ ἀκριδῶν τὴν Βουλγαρίαν ἐκπ. ἔδ. καὶ μάλλον τὴν Sym. ⁹ καὶ τὴν τῶν ἄ. ἔ. ἐφ. Vat. καὶ τῶν ἄ. ἔ. ἐφ. Cont. ⁹ καὶ ed. Vat. Cont. ¹¹ ἐπ. εἶδεν καὶ κατά Ῥωμανίαν ἔ. καὶ τῆ M. καταλυμαίνονται. Οἱ δὲ Βούλγαροι τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐξέλευσιν τοῦ βασιλέως ἀκούσαντες Sym. ¹² ἐμποήσαντες Vat. ¹³ ἐκστρ. ὁ β. ed. ὁ β. Ῥωμανὸς ἐκστρ. Leo, Vat. Cont. — περὶ εἰρήνης φροντίζουσι καὶ ἄπ. μ. τινὰ Sym. caeteris omissis. ¹⁴ τε εἰ. Leo, Vat. om. (Πέτρον τε καὶ Γεώργιον?) ¹⁵ μνηεᾶ cod. ¹⁶ βούλουται Vat. Cont. ¹⁶ Ὅς παρὰ τοῦ βασιλέως ἄ. δεχθεὶς τὴν εἰρήνην ἐθεσάτωσας καὶ συνάλλαγμα μετὰ τοῦ βασιλέως ποιῆσαι αἰτεῖται Sym. 34. ¹⁷ οὖν ed. Leo. — ἄσ. ἄπ. Vat. Cont. ¹⁸ ἐν M. om. Vat. Cont. καὶ βασιλ. τὸν Ῥόδιον cod. ¹⁸ Θεόδωρον Leo. — καὶ Κωνσταντῖνον βασιλικὸν κληρικὸν τὸν P. Cont. ed. καὶ β. κλ. τὸν P. Vat. Leo. ¹⁹ πένητοι cod. ²⁰ P. τὴν εἰρήνην Leo. ²¹ ἐν Μεσημβρίᾳ, τὸ πρὶν μὲν Μενεβρίᾳ καλουμένη ἀπὸ Μίνου, Θρακῆς τοῦ ταύτην, οἰκίσαντος καὶ Βρία, τὸ παρὰ τῆς Θρακῆς πηλίκου λεγόμενον πρὸς δὲ τὸ εὐφραδέστερον Μεσημβρία νῦν ὀνομάζεται Vat.—Cont. ²² τῆς Leo, Vat. Cont. ²² κατέλαβ. cod. κατέλαβον Vat. Cont. ²³ ὁ ed. Leo, Vat. Cont. — Σουρσοῦδούλη; καὶ Συμεὼν ὁ Καλουτερκάνος καὶ Οὐσάμφις καὶ Συμεὼν τοῦ ἀρχηγοῦ Βουλγαρίας ἀδελφὸς πρὸς γυναῖκα, πρὸς τούτοις καὶ ὁ ἀγχιστεὺς αὐτοῦ Στέφανος καὶ μὲν καὶ Μαργιτίνος, Κρόνος τε καὶ Μηνικὸς δεικτραπύναντο πρὸς τὸν ἀνακτα Ῥωμανόν· θεασ. Vat. Cont. ²⁴ ἐποίησαντο ed.—Σύμφωνά τε ποιήσαντες εἰς τὸ δοῦναι αὐτῷ Πέτρῳ τὴν θυγατέρα X. τοῦ β. M. γράφουσι τῷ Π. ἐλθεῖν Sym. Περὶ τῆς γενομένης πρὸς Βουλγάρους εἰρήνης καὶ τῆς γαμηλίου συναλλαγῆς Vat. — 19. X. M. ed. β. X. Vat. β. M. Sym. ²⁵ ἐγ. τῷ Π. om. Vat.

A Συμεὼν (ὁ) ἄρχων Βουλγαρίας ἰταλεύτησε ⁹⁹. Πέτρον ⁹ υἱὸν αὐτοῦ προβαλλόμενος ⁹ ἄρχοντα, ὃν ἐκ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ἔσχε γυναῖκα, τῆς ἀδελφῆς Γεωργίου (τοῦ) Σουρσοῦδούλη, ὃν καὶ ἐπίτροπον τοῦ ἐαυτοῦ παιδὸς ὁ Συμεὼν κατατέλλοι. πε. Μιχαήλ δὲ ἐκ τῆς προτέρας αὐτοῦ γενόμενον γυναῖκός ἀπέκιερε μοναχόν. Ἰωάννης δὲ καὶ Βενιαμίν, οἱ τοῦ Πέτρου ἀδελφοί ⁹, ἔτι στολῆ ἐκοσμοῦντο Βουλγαρικῆ.

(29) Τὰ κύκλω οὖν ἔθνη τὴν τοῦ Συμεὼν μαθόντα ⁹ τελευτήν, οἷ τε ⁹ Χρωβάτοι ⁷ καὶ οἱ λοιποὶ ἐκστρατεύειν κατὰ Βουλγάρων ἐβουλεύοντο· λημοῦ ⁹ δὲ σὺν ἀκρισι τὸ Βουλγαρικὸν ἔθνος ἰσχυρῶς ἐκπέζοντος, ἐδεδίεσαν μὲν καὶ ⁹ τῶν ἄλλων ἔθνῶν τὴν ἐφοδόν, ἐδεδίεσαν δὲ πλεον ¹⁰ τὴν ¹¹ τῶν Ῥωμαίων **831** ἐπέλευσιν· βουλήν οὖν ποιησάμενοι κατὰ Ῥωμαίων ἐκστρατεύουσι, καὶ ἐν Μακεδονίᾳ καταλαμβάνουσι, φέθον, ὡς εἰκόσ, τοῖς Ῥωμαίοις ἐμποήσαντες ¹²· ἔπειτα μαθόντες ὅτι μέλλει κατ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς ἐκστρατεύειν ¹³, ἀποστέλλουσι Πέτρος ¹⁴ καὶ Γεώργιος κρυφίως τινὰ μοναχὸν Καλοκύριον ὀνομαζόμενον τῷ γένει Ἀρμενιακόν, χρυσοδούλιον ἐπιφερόμενον· διηγῶρευε [δὲ] ἐκ ἐν αὐτῷ ὡς τὴν μετὰ Ῥωμαίων εἰρήνην ἀσπάζονται καὶ πρόθυμοι ταύτη συνθέσθαι εἰσὶν· οὐ μόνον δὲ, ἀλλ', εἶγε βούλονται ¹⁵, καὶ γαμικὸν ποιῆσαι συνάλλαγμα.

(30) ¹⁶ Τὸν τοιοῦτον ¹⁷ μοναχὸν ὁ βασιλεὺς ἀποδεξάμενος ἀσμενέστατα, παρυσθὺ ἀπέστειλε μετὰ δρομμῶνος (ἐν ¹⁸ Μεσημβρίᾳ) τὸν μοναχὸν Θεόδωρον ¹⁹ τὸν Ἀδούκην καὶ Βασίλειον τὸν Ῥόδιον ²⁰, ἐκ εἰς εἰρήνην συλλαλῆσαι τοῖς Βουλγάρους ²¹. Οἱ δὲ παραγενόμενοι καὶ τὰ εἰκότα συλλαλήσαντες ἐξῆλθον ἅμα Στεφάνῳ Βουλγάρῳ διὰ ²² ξηρᾶς. Ὅπισθε ἐκ αὐτῶν κατέλαβε ²³ καὶ Γεώργιος ²⁴ Σουρσοῦδούλος. Καὶ παραγενόμενοι ἐν ΚΠ. τὴν εἰρήνην ἐσπέισαντο ²⁵ καὶ συνάλλαγμα μετὰ τοῦ βασιλέως ποιῆσαι ἤτησαντο· θεασάμενοι δὲ τὴν θυγατέρα Χριστοφόρου βασιλέως Μαρίαν καὶ μεγάλως **832** ἐκ' αὐτῆ ἀρεσθέντες (ἐγράψαν ²⁶ τῷ Πέτρῳ) διὰ τάχους παραγενέσθαι, σύμφωνα ποιήσαντες πρότερον περὶ τῆς γενομένης εἰρήνης.

Variae lectiones et notae.

⁹⁹ ἰταλεύτα Leo. κατά Χρωβάτων κεινήγη (ἐκίνησε Cont.) στράτευμα καὶ συμβαλὸν μετ' αὐτὸν πόλεμον, ἤτηθησι τοὺς ὑπ' αὐτὸν (αὐτῶν Vat.) ἅπαντας ἄρθῃν ἀπώλεσεν. (Cont. 20). Ἐντεύθεν ἀνοίγα συσχεθῆς καὶ νόσφ κατακαρδίᾳ ἀλοὺς διέφθαρτο ἀνομήσας διὰ κενῆς Vat. ἴ τὸν Sym. — 11. γ. ἔ. Vat. γ. εἶγς, M. δὲ τὸν Sym. ⁹ προβαλλόμενος cod. ⁹ τοῦ om. Vat. Cont. — Σουρσοῦδουλ. cod. ⁹ ἄδ. ἐπιστολὴν ἐκομίσαντο Βουλγαρικὴν Sym? ⁹ μαθόντες; ed. Sym. 32. ⁹ Κοροβάτοι cod. Χρωβάτοι Sym. ⁷ Τούρκοι Vat. οἱ T. Cont. — κατά B. κινεῖν ἐβούλοντο Sym. ⁹ λ. δὲ μεγίστου σὺν ἀκριδί Vat. Cont. λ. δὲ μεγίστου μετὰ καὶ ἀκριδῶν τὴν Βουλγαρίαν ἐκπ. ἔδ. καὶ μάλλον τὴν Sym. ⁹ καὶ τὴν τῶν ἄ. ἔ. ἐφ. Vat. καὶ τῶν ἄ. ἔ. ἐφ. Cont. ⁹ καὶ ed. Vat. Cont. ¹¹ ἐπ. εἶδεν καὶ κατά Ῥωμανίαν ἔ. καὶ τῆ M. καταλυμαίνονται. Οἱ δὲ Βούλγαροι τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐξέλευσιν τοῦ βασιλέως ἀκούσαντες Sym. ¹² ἐμποήσαντες Vat. ¹³ ἐκστρ. ὁ β. ed. ὁ β. Ῥωμανὸς ἐκστρ. Leo, Vat. Cont. — περὶ εἰρήνης φροντίζουσι καὶ ἄπ. μ. τινὰ Sym. caeteris omissis. ¹⁴ τε εἰ. Leo, Vat. om. (Πέτρον τε καὶ Γεώργιον?) ¹⁵ μνηεᾶ cod. ¹⁶ βούλουται Vat. Cont. ¹⁶ Ὅς παρὰ τοῦ βασιλέως ἄ. δεχθεὶς τὴν εἰρήνην ἐθεσάτωσας καὶ συνάλλαγμα μετὰ τοῦ βασιλέως ποιῆσαι αἰτεῖται Sym. 34. ¹⁷ οὖν ed. Leo. — ἄσ. ἄπ. Vat. Cont. ¹⁸ ἐν M. om. Vat. Cont. καὶ βασιλ. τὸν Ῥόδιον cod. ¹⁸ Θεόδωρον Leo. — καὶ Κωνσταντῖνον βασιλικὸν κληρικὸν τὸν P. Cont. ed. καὶ β. κλ. τὸν P. Vat. Leo. ¹⁹ πένητοι cod. ²⁰ P. τὴν εἰρήνην Leo. ²¹ ἐν Μεσημβρίᾳ, τὸ πρὶν μὲν Μενεβρίᾳ καλουμένη ἀπὸ Μίνου, Θρακῆς τοῦ ταύτην, οἰκίσαντος καὶ Βρία, τὸ παρὰ τῆς Θρακῆς πηλίκου λεγόμενον πρὸς δὲ τὸ εὐφραδέστερον Μεσημβρία νῦν ὀνομάζεται Vat.—Cont. ²² τῆς Leo, Vat. Cont. ²² κατέλαβ. cod. κατέλαβον Vat. Cont. ²³ ὁ ed. Leo, Vat. Cont. — Σουρσοῦδούλη; καὶ Συμεὼν ὁ Καλουτερκάνος καὶ Οὐσάμφις καὶ Συμεὼν τοῦ ἀρχηγοῦ Βουλγαρίας ἀδελφὸς πρὸς γυναῖκα, πρὸς τούτοις καὶ ὁ ἀγχιστεὺς αὐτοῦ Στέφανος καὶ μὲν καὶ Μαργιτίνος, Κρόνος τε καὶ Μηνικὸς δεικτραπύναντο πρὸς τὸν ἀνακτα Ῥωμανόν· θεασ. Vat. Cont. ²⁴ ἐποίησαντο ed.—Σύμφωνά τε ποιήσαντες εἰς τὸ δοῦναι αὐτῷ Πέτρῳ τὴν θυγατέρα X. τοῦ β. M. γράφουσι τῷ Π. ἐλθεῖν Sym. Περὶ τῆς γενομένης πρὸς Βουλγάρους εἰρήνης καὶ τῆς γαμηλίου συναλλαγῆς Vat. — 19. X. M. ed. β. X. Vat. β. M. Sym. ²⁵ ἐγ. τῷ Π. om. Vat.

(31) Ἐπεστάλη δὲ Νικήτας μάγιστρος, ὁ συμ- A
 πνευερὸς Ῥωμανοῦ ἢ βασιλέως, ὑπαντήσαι ἢ καὶ
 ἀγαγεῖν Πέτρον μέχρι τῆς πόλεως. Τοῦ Βουλγάρου
 οὖν Πέτρου καταλαβόντος, τριήρους ἢ ὁ βασιλεὺς
 Ῥωμανὸς (201^b) ἐπιβὰς ἐν Βλαχέρναις παρεγένετο
 καὶ τὸν Πέτρον ὡς ἑαυτὸν ἀφικόμενον ἐθεάσατό τε
 καὶ κατήσπασατο. Ἐπεὶ δὲ ἀλλήλοις τὰ εἰκότα
 συνωμίλησαν, ὑπογράφονται τὰ τε σύμφωνα τῆς εἰ-
 ρῆνης καὶ τὰ γαμικὰ ἢ συναλλάγματα, μεσολα-
 βούντος· ἐν τούτοις (καὶ συνεχῶς διευθετοῦντος ἢ τὰ
 μετὰξὺ Ῥωμαίων τε καὶ Βουλγάρων) τοῦ πρωτο-
 δεσπιαρίου Θεοφάνους ἢ.

(32) Ἡ δὲ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἐξῆλθεν ὁ πα-
 τριάρχης Στέφανος ἅμα Θεοφάνει ἢ πρωτοδεσπιαρίῳ
 καὶ Μαρίᾳ τῇ τοῦ ἢ Χριστοφύρου θυγατρὶ καὶ πάσῃ B
 τῇ συγχλήτῃ εἰς τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου
 τὴν τῆς Πηγῆς, καὶ ἢ εὐλόγησαν Πέτρον ἢ καὶ Μα-
 ρίαν καὶ τοὺς νυμφικούς στεφάνους ταῖς αὐτῶν ἐπέ-
 θριαν κεφαλαῖς, παρανυμφεούτων ἢ Θεοφάνους
 πρωτοδεσπιαρίου καὶ Γεωργίου Σουρσουβούλου ἢ,
 λαμπρῶς ἢ καὶ πολυτελοῦς γεγυνοῦσας ἢ τραπέζης
 καὶ πάντων τῶν εἰθισμένων τοῖς γάμοις φαιδρῶς
 ἐπιτελεσθέντων, εἰσῆλθε Θεοφάνης 833 πρωτο-
 δεσπιαρίος ἅμα Μαρίᾳ τῇ θυγατρὶ τοῦ βασιλέως
 Χριστοφύρου ἐν τῇ πόλει.

(33) Τῇ γ' δὲ τοῦ γάμου ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ βα-
 σιλεὺς Ῥωμανὸς εὐχαίαν λαμπρὰν ἐν τῇ τῶν Πη-
 γῶν ἀποδόθρα τοῦ βασιλικῆς ἢ δρόμωνος, περικο-
 σμήσας αὐτὴν ὑφάσμασι σηρικοῖς, ἐνθα συνει-
 σιὰθη ἢ Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς, Πέτρος Βουλγάρου C
 ἅμα Κωνσταντίνου γαμβρῶν καὶ Χριστοφύρου υἱῶ.
 Τῶν δὲ Βουλγάρων ἐστάσιν οὐ μικρὰν ποιησαμένων
 πρότερον ἢ εὐφρομισθῆναι Χριστοφύρον, εἰθ' ἢ οὐ-
 τως ἢ Κωνσταντίνον, ὑπέειπε τῇ ἐστάσει τούτων ὁ
 βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἢ, καὶ γέγονε ὅπερ ἠτήσαντο.

(34) Ἐπειδὴ δὲ πάντα τὰ ἐπὶ τοῖς γάμοις συν-
 τελέσθησαν, ἢ ἐμελλε δὲ ἢ Μαρία ἤδη τὴν πρὸς
 Βουλγαρίαν σὺν τῷ ἀνδρὶ (αὐτῆς ἢ) Πέτρῳ (ὀδὸν)
 ὀδεύειν, οἱ ταύτης γονεῖς μέχρι τοῦ Ἐβδόμου συν-
 ἐξῆλθον αὐτῇ ἅμα Θεοφάνει πρωτοδεσπιαρίῳ καὶ
 συνεστιαθέντες ἔκεισε Πέτρῳ, ἐπειδὴ ἢ ἀπαίρειν
 ἐμελλεν, περιχρῆντες τῇ θυγατρὶ καὶ πολλὰ κατα-
 χέαντες δάκρυα καὶ ὅσα εἰκόσ ἐπὶ στερήσει σπλάγγου
 περιποθήτου ἢ, τὸν τε αὐτῶν γαμβρὸν ἀσπασάμενοι

Missus est autem Nicetas magister, Romani im-
 peratoris consocer, qui Petro obviam iret eumque
 ad urbem adduceret. Petro Bulgaro adveniente,
 consensis trirremibus ad Blachernas imperator
 Romanus se contulit: viditque Petrum ad se ve-
 nientem et salutavit. Ut vero de negotiorum diffi-
 cultatibus convenerunt, conscriptis pacis conditio-
 nibus, nuptiales contractus peregerunt officio
 mediatoris fungente et res continuo Romanos
 inter et Bulgaros componente protovestiario Theo-
 phane.

Octobris deinde mensis die octavo progressus
 patriarcha Stephanus una cum Theophane proto-
 vestiario et Maria Christophori imperatoris filia,
 et universo senatu ad sanctissimæ Deiparæ tem-
 plum ad Pegas, Petrum et Mariam conjugali bene-
 dictione sociaverunt et corollas nuptiales eorum
 capitibus imposuerunt, paranymphorum munere
 Theophane protovestiario et Georgio Surzubulo
 fungentibus; mensaque sumptuosa et magnificen-
 tissima instructa, cunctisque ad nuptiarum solenni-
 a spectantibus rite splendideque peractis, Theo-
 phanes protovestiarius una cum Maria imperatoris
 filia in urbem reversus est.

Die autem nuptias sequente tertio Romanus
 imperator ad Pegas magnificum paravit convivium,
 in tabulato celocis imperatorix quod serica cir-
 cumornabant tentoria. Convivio aderant Romanus
 imperator, Petrus Bulgarus cum Constantino ge-
 nere et Christophoro filio. Non minima porro
 contentione a Bulgaris excitata, ut prius Christo-
 phorus, deinde Constantinus acclamationum pre-
 cibus exciperetur, votis eorum imperatore obsecuto,
 quod petebant præstitum est.

Nuptiarum autem celebritate peracta, Mariaque
 in Bulgariam iter capessere cum conjugate Petro
 jamjam parata, Hebdomum usque parentes eam
 comitati sunt cum Theophane protovestiario, ibique
 cum Petro pransi, cum jam proficiscendum esset,
 in eam circumfusis, et largo lacrymorum imbri ma-
 didi, ut decet amantes amico dilectissimo orbatos,
 tristabantur: tandemque generum, filia ejus pote-
 stati tradita, deosculati, in regiam reversi sunt.

Variæ lectiones et notæ.

ἢ Ἀποπέλλεται οὖν N. Sym. 34. ἢ τοῦ Sym. ἢ ὅπ. αὐτῶ καὶ ἀγ. μ. τῆς π. Καὶ ἐλθόντες ἐν Βλ.
 ὁ β. κατελθὼν κατ. αὐτὸν Sym. ἢ τριήρει Leo, Cont. ἢ Καὶ τὰ εἰκότα συνωμίλησαντες ὑπέγραψαν
 τὰ τε σ. Sym. Ἐπεὶ δὲ ἀλλήλων Vat. γράφοντες τὰ συμφ. Leo. ἢ γ. ἀλλ. Leo, reliquis omiis.
 — καὶ σ. — Βουλγάρων omi. Sym. ἢ διευθετοῦντος Vat. διευθύνοντος; Cont. ἢ Θεοφύρου P.
 et cod. Θεοφάνους ed. Sym. ἢ Τῇ δὲ η' Sym. 34. — ἐξῆλθ. cod. ἐξῆλθον? στέφεται Πέτρος καὶ Μ.
 ἐν τῷ ναῷ τῆς ὅπ. Θ. τῶν Π. παρὰ Στ. π. Sym. ἢ Θεοφάν. cod. ἢ βασιλέως Leo, Vat. Cont. ἢ εὐλό-
 γησαν — ἐπέθηκον Vat. Cont. Leo. ἢ τε ed. Leo, Vat. Cont. ἢ παρανυμφεούτων. cod. ἢ Σουρσουβούλ.
 cod. Σουρσουβούλ. Vat. Σουρσουβούλη Cont. ἢ δὲ ed. Leo, Vat. Cont. ἢ γενομένης Leo. — Πάντων δὲ τῶν
 ε. φ. τελ. Sym. omiis reliquis usque ad § 33. ἢ τῇ δ' δὲ ed. τῇ δὲ γ' Leo, omi. Sym. ἢ τοῦ β. ὁρ.
 ἐστῆσας ἐνθα Vat. π. ἀ. ὅφ. σ. παρ' αὐτῇ τῇ ἀποδόθρα τοῦ β. δ. ἐστ. ἐνθα Cont. ἢ συνεστιαθ. cod.
 συνέστη Cont. — P. Πέτρῳ Βουλγάρῳ Vat. Cont. ἢ Οἱ Βουλγαροὶ ε. οὐ μ. ἀ. — ποιήσαντο τοῦ πρ.
 Sym. ἢ εὐφρομισθῆσαι Leo, Sym. ἢ εἰτα K. δ καὶ ἀπένευσεν ὁ β. Sym. ἢ τὸν Vat. Cont. ἢ P. ὁ β.
 Vat. Cont. ἢ Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας λαμβάνει τὴν ἰδὴν γυναῖκα M. ὁ Π. καὶ ἐπὶ B. πορεύεται Sym.
 34. — π. ἐν ταῖς γ. Leo, τὰ ἐν γ. Vat. Cont. ἢ καὶ ἐμ. Leo. ἢ ἢ Vat. Cont. — ἢ αὐτῆς et ὀδὸν
 omi. Vat. Cont. ἢ ἐμ. ἀπ. ed. ἀπ. ἐμελλ. cod. — περιχρῆντων τῇ θ. καὶ π. κατέχευαν τὰ Leo. ἢ πε-
 ποθημένου Leo.

Sic Maria Bulgarorum manibus tradita in Bulgariam profecta est, gaudens simul ac dolens : dolens quidem quod a dulcibus parentibus disjungeretur, aulæque imperialis et æqualium societatis desiderio ; gaudens vero quod viro corona regia ornato conjuncta esset et regina Bulgarorum salutata ; abiit igitur divitiis omnimodis et innumera suppellectili instructa.

Eo tempore legali pacis fœdera composituri e Melitine ad imperatorem Romanum accesserunt. Non diu post Apocaps, Amer nepos, Melitines ameras, et Apolasath, dux nobilissimus et ditissimus, e Melitina advenerunt. Isti congruis honoribus a Romano excepti, pacis conditionibus firmatis, in patriam reversi sunt. Ex tunc vero cum Romanis militaverunt adversus contribules suos Agarenos, et post victoriam per urbem cum Romanis triumphum egerunt, captivos ducentes Agarenos ; quod mirabile et incredibile viselatur, et impiorum Sarracenorum miseriam exemplum fuit. Apocaps autem viro prudente et sagaci vivis erepto, pacem continuo dissolverunt. In eos autem irrumpunt scholarum domesticus Joannes Crocoas, una cum legionibus, et Melias cum adjunctis sibi Armenis, multaque præda quotidie potiti et continui ; incursibus illos vexantes et spoliantes, ad eas angustias Melitinem adigunt, ut eam e vestigio vastent, et funditus ad solum evertant, nec eam tantum, sed et vicinas urbes et regiones quæ pinguis soli feracitate opimorum fructuum spem faciebant. Melitinem igitur in curatorium instituit imperator, plurimis auri et argenti millibus annuatim colligendis eidem impositis.

καταστρέψαι, οὐ μόνον δὲ ταύτην, ἀλλὰ καὶ τὰς οὐσας καὶ πιστάτας καὶ ὄσιους πολλὰς παρέχειν εἶν ἀποκαταστήσας ὁ βασιλεὺς πολλὰς χιλιάδας ἐτησίως ἢ πεποιήκα.

Nicetas autem magister et Christophori imperatoris socer quasi in patrem insurgendi consilium dedisset, et cum imperio dejicere consulisset, accusatus est. Eum propterea urbe pulsus detonderunt monachum eumque in ipsius suburbium relegaverunt.

Variæ lectiones et notæ.

⁹⁰ τούτου Leo, Vat. Cont. — περιθ. Vat. Leo. ⁹¹ ὑπέστρεψ. cod. ὑπέστρεψε Vat. ⁹² ἐν Vat. Cont. sed infra ἐφ'. ⁹³ τῷ γ. cod. ι subscr. pro ν. — ⁹⁴ προσκοινοῦντων ed. ⁹⁵ προσήρμοστο Vat. Cont. ⁹⁶ βουλγρ. προσηγορεύθ cod. — κομ. παντοδαπῆ καὶ ἀπ' Vat. Cont. — ⁹⁷ σκευὴν ed. ⁹⁸ 928. ⁹⁹ Ἐρχονται π. ἀπὸ Μ. καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ὁ στρ. αὐτῶν Ἀπ. Sym. 25. ¹⁰⁰ τῆς Leo, Vat. ¹⁰¹ εἰρήνης Vat. — ποιῆσαι Leo, π. ἐπὶ τῷ π. π. Vat. ¹⁰² παρέχειν cod. Vat. ¹⁰³ ἔγγονος ed. Vat. — ἀμ. τῆς Leo. ¹⁰⁴ ὁ Leo. — 8. ἐ καὶ πλ. ὦν ed. Leo, Vat. ἐ. ὦν καὶ πλ. Cont. ¹⁰⁵ Καὶ ὑποδ. παρὰ 'Ρ. μ. τῆς πρ. τ. σ. τὰ ἐ. Sym. ¹⁰⁶ πρὸς Leo. — Καὶ ἔκτοτε συνεστρατεύοντο 'Ρ. Sym — ¹⁰⁷ Σαρακηνῶν καὶ ἐν τοῖς Sym. ¹⁰⁸ συνεξήρχοντο cod. συνηρχ. Sym. ¹⁰⁹ καὶ π. δ. ed. ¹¹⁰ Ὅπως κατέστη τὴν Μελιτινὴν Κουρκούσας ὁ τῶν σχολῶν δομέστικος Vat. T. δὲ. Ἀπολάσαθ. Sym. ¹¹¹ καὶ δ. om. Leo, Sym. — ¹¹² ἐκ. δὲ κατ' Leo ἐκστρατεύσαντες εὐν κατ' Sym. ¹¹³ πάλιν ed. Vat. Cont. — Ἰω post K. Cont. ¹¹⁴ Κουρκούσας Vat. Cont. Sym. Leo. ¹¹⁵ καὶ Leo. — καὶ τ. Sym. Vat. Cont. om. Leo. ¹¹⁶ Μητίας ed. καὶ Μελίας Sym. — Ἀρμ. οὐ καὶ εἰς Sym. ¹¹⁷ ληϊζόμενοι Vat. Cont. ¹¹⁸ παρέστησαν Leo, κατέστ. καὶ τὰ περὶ αὐτὴν, ὡς καὶ κούρ. ποιῆσαι ταύτην τὸν βασιλεῖα Sym. ¹¹⁹ ἐπ' ἰδ. Leo. ¹²⁰ τς καὶ ὁ π. Vat. τς καὶ π. ὁ. Cont. ¹²¹ καὶ ἄλλας π. ed. καὶ οἴας π. Vat. Cont. ¹²² ἐκ. λαμβάνειν ἐτησίως Sym. ¹²³ αἰτή cod. ¹²⁴ μ. ὁ π. Sym. 36. ¹²⁵ ὁ Leo, Vat. Cont. ¹²⁶ T. ἐξώρισαν τῆς π. καὶ μ. ἐποίησαν Sym. ¹²⁷ ἐν omi. Vat. Cont.

Α καὶ ταύτην ταῖς αὐτοῦ ⁹⁰ χερσὶ παραθέμενοι, ἐν τοῖς βασιλεῖσι ὑπέστρεψαν ⁹¹. Μαρία δὲ Βουλγαρικαῖς παραδοθεῖσα χερσὶ τὴν ἐπὶ Βουλγαρίαν ἀπέη, χαίρουσά τε ἅμα καὶ λυπούμενη · λυπούμενη μὲν ἐφ' ⁹² οἷς γονέων φιλιάτων ἐστέρηται καὶ βασιλείων οἰκῶν καὶ συνηθείας τῶν ⁹³ γένει προσηκόντων ⁹⁴, χαίρουσα δὲ ὡς βασιλεῖ προσηρμόσθη ⁹⁵ ἀνδρὶ **834** καὶ δέσποινᾳ Βουλγάρων ⁹⁶ προσηγορεύθη · ἀπέη τοίνυν πλοῦτον ἐπικομιζομένη λαμπρὸν καὶ παντοδαπὴ καὶ ἀποσκευὴν ⁹⁷ ἀναρίθμητον.

⁹⁸ (35) ⁹⁹ Τότε δὲ καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλεῖα Ῥωμανὸν ἐκ ¹⁰⁰ Μελιτινῆς παρεγένοντο, εἰρηναῖκός ¹⁰¹ σπονδὰς ἐπὶ τὸ ποιῆσαι πάντα παρέχοντας ¹⁰² · μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ Ἀπόχαφ ὁ τοῦ Ἄμερ ἔγγονος ¹⁰³, ἀμηρᾶς ὦν Μελιτινῆς καὶ ¹⁰⁴ Ἀπολασαθ, στρατηγὸς εὐγενεστάτος τε καὶ πλούσιος ὦν, ἐκ Μελιτινῆς παρεγένοντο. ¹⁰⁵ Ἀποδεχθέντες οὖν μεγάλως μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς παρὰ Ῥωμανοῦ καὶ σύμφωνα εἰρήνης ποιήσαντες, ὑπέστρεψαν εἰς ¹⁰⁶ τὰ ἴδια · ἔκτοτε δὲ συνεστρατεύοντο τοῖς Ῥωμαίοις κατὰ τῶν ἐμοφύλων Ἀγαρηνῶν ¹⁰⁷, ἐν τε τοῖς ἐπινικίαις συνεισήρχοντο ¹⁰⁸ τοῖς Ῥωμαίοις ἐν τῇ πόλει, αἰχμαλώτους ἄγοντες Ἀγαρηνοῦς, ὅπερ ἦν θαυμαστὸν καὶ ¹⁰⁹ παράδοξον καὶ δειγμα τῆς τῶν ἀθέων Ἀγαρηνῶν δυστυχίας. ¹¹⁰ Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἀπόχαφ, ἀνδρὸς φρονίμου καὶ συνετοῦ (καὶ ¹¹¹ δυνατοῦ), διέλυσαν τὴν εἰρήνην οἱ τὴν Μελιτινὴν κατοικοῦντες · ¹¹² ἐκστρατεύουσιν (202^a) οὖν κατ' αὐτῶν ¹¹³ ὁ τε δομέστικος τῶν σχολῶν Ἰωάννης ὁ Κροκῶδας ¹¹⁴ μετὰ ¹¹⁵ τῶν θεμάτων καὶ τῶν ταγματῶν, καὶ ὁ Μελίας ¹¹⁶ μετὰ τῶν Ἀρμενίων καὶ πολλὰς προνομὰς καθ' ἑκάστην ποιούμενοι καὶ ταῖς συνεχέσιν ἐπιδρομαῖς αἰχμαλωτίζοντες τοῦτους καὶ ληϊζόντες ¹¹⁷, εἰς τοσαύτην στένωσιν τὴν Μελιτινὴν περιέστησαν ¹¹⁸, ὥστε αὐτὴν συντομώτατα ἐκπορθῆσα· καὶ **835** ἔω· ἐδάφους ¹¹⁹ ὁμόρους αὐτῇ πόλει καὶ χώρας, πολυφόρους τε ¹²⁰ προσόδους. Ταύτην οὖν τὴν Μελιτινὴν εἰς κούρατω χρυτοῦ καὶ ἀργυρίου ἐκείθεν ¹²¹ δασμοφορεῖσθαι τῷ αὐτοῦ προαστέψ.

(36) ¹²² Κατηγορήθη δὲ Νικήτας ¹²³ μάγιστρος καὶ πενθερὸς Χριστοφόρου βασιλεὺς ὡς ὑποτιθέμενος αὐτῷ κατὰ τοῦ ἰδιοῦ γενέσθαι πατρὸς καὶ τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐξεῶσαι ¹²⁴. Τοῦτον οὖν ἐξαγαγόντες τῆς πόλεως ἀπέκειραν μοναχὸν, ὑπερορίσαντες (ἐν) ¹²⁵ τῷ αὐτοῦ προαστέψ.

(37) Ἔτη δὲ Ἰουλίῳ ιη', Ἰνδικτιῶνος ζ', τελευταίῳ A Στέφανος πατριάρχης ποιήσας Ἔτη β' (καὶ) μηνῶν ια'. Δεκεμβρίῳ δὲ μηνὶ ιθ' ἄγουσι Ἐπίτροπον μοναχὸν ἐν τῷ Ὀφικίῳ μονάζοντα, ἐπ' εὐλαβείᾳ καὶ ἀγιότητι μαρτυρούμενον, καὶ χειροτονοῦσι πατριάρχην ἑπὶ χρόνῳ ῥητῶν μέχρις ἀν εἰς μέτρον ἡλικίας φθάσῃ Θεοφύλακτος, ὁ τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ υἱός, ὃν ἐμειλλον πατριάρχην χειροτονεῖν Κωνσταντινουπόλεως.

(38) Ἐκεῖ δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς χειμῶν ἀφόρητος γέγονεν, ὥστε κρυσταλλωθῆναι τὴν γῆν ἐπὶ ἡμέρας ρκ', ὅθεν καὶ γέγονε ἄμεγας λιμὸς (τοῦς πώποτε γενομένους ὑπερβαλλόμενος;) καὶ θάνατος, ἐκ τοῦδ' ἄπολις, ὡς μὴ δύνασθαι τοὺς ζῶντας ἐκκομίζεσθαι τῶν τεθνεώτων. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανός, 836 τὴν ἀφόρητον ἔκεινεν βίαν κατανοήσας, ἀξίαν τῆς αὐτοῦ συμπαθοῦς καὶ ἐλεημονοῦ φύσεως προνοιαῖαν ἐποίησάτο, πολλὰς ἐλεημοσύνας τὴν ἐκ τοῦ λιμοῦ παραμυθησάμενος ἐνδοξίαν, ἀνέφραξέ τε θυρίδας καὶ στανιδώμασι τὰς τῶν ἐμβόλων στοάς, ὡς μὴ τὴν χιόνα καὶ τὸ ψῦχος ἐκείθεν ἐπεισιέναι τοῖς πένησι. Τότε καὶ τὰς λεγομένας ἄρκλας ἐν πᾶσι κατασκεύασε τοῖς ἐμβόλοις, ἀργυρὸν τε κατὰ μῆνα τοῖς ἐν ταύταις κατακειμένοις πένησι δίδοσθαι διετάξατο καὶ τὰ μηνιαία τριμίσια ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῖς πένησι διανέμειναι ὡς εἶναι τὰ διδόμενα τοῖς τε ἐν ταῖς ἄρκλας πτωχοῖς καὶ τοῖς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἀργύρου ἐγκεχεραραγμένοις χιλιάδας ἰβ'. Οὐ μόνον δὲ ταῦτα ἢ συμπαθῆς ἐκείνη ψυχῇ διετυπώσατο τῶν πενήτων προνοουμένη, ἀλλὰ καὶ καθ' ἡμέραν ἑαυτῷ συνεσθίειν πένητας διετάξατο, οἳ καὶ ἀνὰ ἕνα ἐλάμβανον νόμισμα, τετράδι δὲ καὶ παρασκευῆ γ' πένητες μοναχοὶ συνήθειον, τὸ τετυπωμένον λαμβάνοντες ἕκαστος νόμισμα ὅπερ δὲ ἐν τοῖς μοναστηρίοις εἰώθει γίνεσθαι, ὥστε ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐπιτάξεως ἀνάγνωσιν γίνεσθαι, τοῦτο καὶ αὐτοὶ ἐποίει, διπλὴν ἑαυτῷ καὶ τοῖς δαιτυμόσι τὴν τράπεζαν κρατιθεὶς, ὥστε τὸ μὲν σῶμα τρέφεσθαι τῇ συνθειῇ τροφῇ, τὴν δὲ ψυχὴν τῇ καταλήλει τῶν λόγων ἐπεντροφῆν ἡδονῇ, οἷς ἐκεῖνος προσέχων τὸν ἔριον πηγάζει.

(39) Τὴν δὲ πίστιν, ἣν ἐκέκτητο πρὸς πάντας

Mensis autem Julii die decimo octavo, indictione sexta. Stephanus patriarcha moritur: tum Decembri mense Tryphonem monachum in Opsicio vitam solitariam agentem, pietatis et sanctitatis testimonio insignem, ad tempus determinatum ordinant patriarcham, donec ætatis metam imperatoris Romani filius Theophylactus, quem Constantinopolis patriarcham creare statuerant, attigisset.

Vicesimo porro et quinto die mensis ejusdem adeo aspera invaluit hiems, ut terra per dies centum et viginti gelu concreveret. Ex quo fames ingens, quæ unquam exorsæ fuerunt omnes superans, et mortalitas immensa pervagata est, adeo ut vivi mortuis efferendis non sufficerent. Romanus autem imperator intolerandam illam calamitatem contemplatus, affectus ad misericordiam proclivis digna exhibuit argumenta, eleemosynarum liberalitate plurima famis indigentiam consolatus. Exinde porticum spatia tabulatis distinxit, et fenestras apposuit, ita ut nix et frigus in pauperes per ea non ingruerent. Eo tempore cunctis in porticibus arclas, ita dictas, disposuit, et egenis ibidem jacentibus argenteos nummos per menses singulos præcepit distribui, et menstrua trimisia per ecclesias in alios pauperes dividi: adeo ut quæ per arclas et ecclesias erogarentur argenti cusi numismata ad millia duodecim numerarentur. Hæc in misericordiam et pietatem propensus ejus animus liberalis pauperum provisor donari sanxit. Egenos insuper tres diebus singulis secum comedere voluit, singulisque nummum unum distribuebat. Feria vero quarta et Parasceve, monachi tres egentes illi convivabantur, qui definitum accipiebant numisma. Quod in monasteriis observari solet, ut sibi tempore habeatur lectio, hoc ipse exsequebatur, sibi convivisque geminam apponens mensam: dumque usitato corpus enutritur cibo, anima vero simili afflueret sermonum voluptate, quam copioso lacrymarum fonte effuso cum contritione pascebat.

νοῦν κατενύσσετο τὴν ψυχὴν καὶ πόλιν διακρύων

Illam vero fidem, quam omnibus monachis, ac

Varie lectiones et notæ.

Ἔτη ιη' τοῦ Ἰουνίου μηνὸς τῆς ζ' Ἰνδ. Sym. 37. μ. θὲ Ἰουλίῳ ιε' Ἰνδ. ζ' Vat. Cont. Ced. M. δὲ Ἰουλίῳ ὀγδόῃ καὶ δεκάτῃ, Ἰνδ. ἕκτης Leo. Legendum Ἰνδ. α'. — Στ. ὁ π. τ. Leo. Ἐπιτάξας Sym. πατριάρχου εὐσας Vat. Cont. — καὶ om. Vat. Cont. — Τῇ δὲ ιθ' τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς ἀγ. Τ. ἀπὸ τοῦ Ὀφικίου ἐπ' Sym. ἔτη Vat. Cont. ἄγουσης ἐδ. (Ven.) ἰ β. γ. ὅθεν αὐτοῦ μὴ ἀνεχομένου ἐπὶ β. γ. γενέσθαι δόλω πείθουσι κτλ. Sym. ὁ π. τοῦ β. Leo. — Περὶ τοῦ μεγίστου χειμῶνος; καὶ τοῦ καθ' ὑπερβολὴν λιμοῦ. Εἰκάδι δὲ πέμπτη Vat. Τῇ δὲ κε' Sym. 38. — χ. μέγας γ. Leo. ὁ Vat. Cont. τούς — ὅπ. om. Leo, Sym. τούτου Sym. ὥστε Leo. ὅθεν β. Sym. ἀπόρρητον ἐδ. τοῦ ψύχους Sym. — κατ. καὶ τὴν τοῦ λιμοῦ παραμ. Sym. ὁ σ. ἐλεημοσύνης πρ. ed. ὥστε Leo. — στήθος ἐκ. Vat. Καὶ ἄ. ἐν π. τ. ε. κατ. ἀργύρια Sym. δὲ Leo. ἄργυρ. cod. ἀργύρια Vat. Cont. ἀργύριον Leo. τριμίσια Sym. τριμήτια Leo. — τοῖς ἐν τ. ε. π. δ. Leo. — τοῖς πέν. — ἐκκλ. ex homoioteleuto om. ed. διδ. καθ' ἕκαστον μῆνα ἀργυρίου Sym. — ἰ β', γ' δὲ ἄ. πένητες καθ' ἕκαστην συνήθειον λαμβάνοντες ἀνὰ ν. ἐνδὸς Sym. — Καὶ ταῦτα Leo. — ἐκεῖνον ψ. διετύπωσεν Leo, αὐτοῦ ψ. διετύπωσεν Vat. Cont. οἱ ἀνὰ Vat. Cont. Leo. 838, 16 om. Ven. Τῇ δὲ δ' καὶ τῇ π. μοναχοὶ ὁμοίως λαμβάνοντες ἀνὰ νομίσματος ἐνδὸς ἦν δὲ καὶ τις τῶν παιδῶν ἀναγινώσκων ἐν τῇ τραπέζῃ αὐτοῦ Sym. τούτῳ Leo, Vat. Cont. λ. ἕκαστον cod. ἕκαστοι λ. v. Vat. Cont. λ. v. ἕκαστος ed. λ. v. Leo. εἰώθη cod. εἰώθειν Vat. Cont. Leo. — γ. ἐν τῷ κ. ἀνὰ (γινοσκειν) τῆς ε. Vat. Cont. ἀναγινώσκων τῆς ε. Leo. τ. ἄ. Vat. Cont. τῇ δὲ ψυχῇ κατ. Vat. Cont. τὴν δὲ ψ. κατενύσσετο Leo. ἐπιμελῶς ed. Vat. Cont. κατενύσσε Vat. Cont. ὅφει Vat. Cont. φιλομόναχος δὲ εἰ καὶ τις ἄλλος ὢν πᾶσι τοῖς ἀ. ἀνεχομένοις μοναχοῖς τὰς ε. πρ. μετὰ δε-

præsertim sanctitate et pietate inclytis adhibebat, A quis narrare queat? Nullum enim unquam monachum virtutis studiosum vidit, cui cum multo fletu suos non aperuerit actus. Fide et orthodoxia conspicuus, cunctas urbis ecclesias sumptuosis vestibibus præclaræque cereorum ac lampadum copia exornavit et illustravit. Imo et monachos in montibus, nempe in Olympo, in Cymena, in Petra dicta Aurea, et in Barachæo monte degentes non dereliquit, annuos redditus ad eos mittens, eisque censulens ac providens, praxi ac theoria inclytos ad se accersens, eorumque precum benedictiones colligens. Quin etiam illis qui se propter Deum recluserant et in angustissimis coarctaverant recessibus, et omnibus monasteriis annuos redditus quos statuerat, suppeditare non desinebat. Atque hæc pauca ex innumeris ejus liberalitatis beneficiis collegimus.

Petro vero Bulgaro parabat insidias Joannes ejus frater cum Bulgaris aliis: quorum facinore cognito, Joannes quidem verberibus castigatur et carcere includitur: in alios vero inusitatis suppliciis animadvertitur. Petro autem imperatori Romano hæc eadem litteris manifestante, misit imperator Joannem monachum, qui rector exstiterat, prætextu quidem ut captivorum detentorum commutationem faceret, sed reversa, ut Joannem apprehenderet, et adduceret CP.; quod et factum est. Una quippe cum Joanne navim ingressus e Mesembria Constantinopolim navigavit. Non diu post eodem monasticum habitum deponente, et uxorem ducere exquirente, imperator domum et prædia plurima, et conjugem eadem secum Armeniacorum patria ortam dedit, et in Cæsaris ædibus celeberrimas peregit nuptias Christophoro imperatore et Joanne monacho, rectore, paranymphorum munere fungentibus.

Martii porro mensis die secundo cosmites fori columnis superpositus in terram decidit, virosque sex oppressit. Contigit etiam incendium ingens

Α μὲν μοναχοῦς, μάλιστα δὲ τοὺς ἐπὶ ἑγνωσῆν δεσποτῶν καὶ εὐλαβεῖν, τίς ἂν διηγήσατο; Ὅχι ἐθέλειτο γὰρ ποτε μοναχὸν ἀρετῆς ἀντεχόμενον, ἕτινε τῆς ἑαυτοῦ πράξεις σὺν πολλοῖς; ὅχι ἐξηγήσευσε δάκρυοισιν. Πιστότατος δὲ ὦν καὶ ὀρθοδοξότατος, πάσας τὰς τῆς πόλεως; ἑκκλησίας πέλλοις διαφανέσει καὶ φωταγωγίαις λαμπρῶς κατεκόσμησε καὶ κατεφαίδρυνεν. (202^b) ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν ὧ τοῖς ὄρεσι μοναχῶν, τῷ τε Ὀλύμπῳ καὶ τῷ Κυμηνῶ καὶ τῇ Χρυσῇ κατονομαζομένῃ Πέτρῳ καὶ τῷ τοῦ Βαρχαίου ὄρει, οὐ διετίπεν ἐτησίους; ῥόγας; ἐξαποστέλλων καὶ φρονιτῶν τούτων καὶ προνοῶν καὶ τοὺς ὄνομαστοὺς ἐπὶ πράξει; καὶ θεωρῶν μετακαλοῦμενος εἰς; αὐτὸν, καὶ τῶν εὐχῶν αὐτῶν τὰς εὐλογίας τρυγῶν. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τοῖς διὰ; τὸν θεὸν ἐγκλείστοις καὶ (ἑαυτοῦς) ἐν στενωπτοῖς οἴκοις; καθείρξασιν καὶ πᾶσι τοῖς μοναστηρίοις τὰς; ἐτησίους ῥόγας, ἃς διετύπωσεν, οὐ διετίπεν ἐπιχορηγῶν. Ταῦτα ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγα τῶν (ἀπαίρων; ὧν) αὐτοῦ κατορθωμάτων καὶ ἐλεημοσυῶν διεξήλθομεν.

Ἐν (40) ὧ Πέτρῳ δὲ τῷ Βουλγάρῳ ἐπέθετο Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μετὰ καὶ ἐτέρων; μεγαστῶνων τοῦ Συμεῶν, καὶ φαραθέντων αὐτῶν, ὁ μὲν Ἰωάννης τύπτεται καὶ ἐγκλείσται; φυλακῇ, οἱ δὲ λοιποὶ τιμωρίαις οὐ ταῖς τυχοῦσαις ὑποβάλλονται. Ταῦτα; ὅπλα ποιήσαντος Πέτρου τῷ βασιλεῖ Ῥωμανῶ, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὸν μοναχὸν Ἰωάννην, ὃς ἐγγόνειο βαίκτηρ, προφάσει μὲν ὡς ποιῆσαι; ἀλλάγιον; τῶν κρατουμένων αἰχμαλώτων, τῇ δὲ ἀληθείᾳ κατασχῆν Ἰωάννην καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγαγεῖν (δ. ὅτι καὶ γέγονεν). εἰσιθῶν γὰρ ἄμα τῷ Ἰωάννῃ ἐν; πλοίῳ ἀπὸ Μεσημβρίας, ἦλθεν ἐν τῇ πόλει. καὶ μετ' οὐ πολὺ τούτου τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἀπορρέψαντος καὶ γυναῖκα ἐπιζητήσαντος, ἐδῶκεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς οἶκον καὶ κτήματα πάμπολλα καὶ γυναῖκα ἐκ τῆς αὐτοῦ πατρὶδος τῆς τῶν Ἀρμενικῶν ὀρμηκίην, γάμον τε λαμπρὸν ἐν τῇ τοῦ Καίσαρος οἰκίᾳ πεποίηκε, Χριστοφόρου βασιλῆως καὶ Ἰωάννου μοναχοῦ, τοῦ γεγονότος; βαίκτηρος, παρανυμφουσάντων.

Ἐν (41) ὧ Μαρτίῳ δὲ μηνί, ἡμέρᾳ β' κοσμήτης ἔπεσεν ἐν τῷ φόρῳ ἐκ τῶν; στιχῶν Ἰσαμῆνοιο; ἐκείσε κλοσιν (ἐπικειμένων) καὶ ἀπέκτεινεν ἄνδρας

Variae lectiones et notæ.

κρίων ἔλεγε, τὰς τε ἐκκλ. παντοίως ἐκίσμεν καὶ τοῖς ἐν πᾶσιν ὁ. μ. β. ἐξαπέστειλε, τὰ τε μοναστήρια περιέβαλε καὶ τοῖς ἐν αὐτοῖς διὰ; θεὸν ἀποκαταίσειν ἢ καὶ ἐγκ. οὐσι β. τυπώσας οὐ δ. διδόναι κτλ. Sym. — ὄσην Vat. Cont. ὁ δ. οὐκ ἔ. Vat. Cont. ὁ λαμπρ. cod. λαμπραῖς; ὁ ἐν ὁ. Vat. Cont. Leo. Κομηνῶ Vat. Κομηνῶ. — καὶ Cont. — τοῦ Vat. Cont. — Βαρχαίος ed. Βαρχαίου Vat. Cont. Leo. ἑξαποστέλλων cod. ἐξαποστέλλειν ed. ὁ ὡς ed. Vat. Cont. ὁ διὰ; θεὸν Vat. Cont. — ἔ. ἐν om. Vat. Cont. ὁ οἰκίσκοις Vat. Cont. — ὁ ἀπ. om. Vat. Cont. ὁ Ἐπέθετο Π. τῷ Β. Sym. 39. ὁ ἐτ. Βουλγάρων τοῦ Σ. Leo. καὶ φαραθέντας, ὁ μὲν τῇ Sym. ὁ ἐν τῇ Sym. Τούτου μαθῶν ὁ βασιλεὺς ἀναλαμβάνει τὸν Ἰω. Sym. ὁ διὰ; Leo. Vat. Cont. — Π. π. Vat. Cont. ὁ τὸ Vat. Cont. ὁ τῇ ἁ. δὲ Vat. Cont. — Ἰω. κατ. Leo. Vat. Cont. ὁ δὲ ἢ καὶ γ. om. ed. sed habet γάρ. ὁ τῷ Leo. ὁ Ἄλλὰ καὶ Μιχαὴλ μοναχὸς, αὐτὸς ὁ ἀδελφὸς Πέτρῳ (Πέτρου Cont. 29), κατὰ; σπουδῆς ἔχων τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἐπιλαβεῖσθαι. ἰδιοστάτησεν (ἰδιοστάταςεν Cont.) ἐν τινι Βουλγαρικῷ κάστρῳ. καὶ τούτῳ προσεβήθησαν οἱ τῆς Πέτρου ἀρχῆς διεστηκότες Ἐκῆθαι. οὐ μετὰ; τὴν τοῦ βίου καταστροφὴν ἐπῆλθον οὗτοι ταῖς Ῥωμαϊκαῖς χώραις, ὥστε συμβῆναι τούτους; ἀπὸ Μακέντιδος διὰ; Στρώμονος πρὸς Ἑλλάδα καὶ τὴν Νικηπόλιν προσχωρήσαι; καὶ ἐκείσε πάντα ληίσασθαι. Νικηπόλις δὲ ἐπωνόμασται κατὰ; τὸ ἐπώνυμον τῆς νίκης ἣν Αὐγουστος Σεβαστὸς κατὰ; Ἀντωνίου καὶ Κλεοπάτρας εἰργάσατο καὶ τὴν Αἰγυπτίαν ἀρχὴν τοῖς Ῥωμαίοις ὑπέκλεινεν Vat. Cont. ὁ 930. ὁ Μ. δὲ μ. δευτέρα ἢ. Vat. Cont. Μαρτίου δὲ μηνὸς β' ἢ. Leo. τῇ β' ἢ. τοῦ Μ. μ. Sym. — κ. ὃς ἐπέμπεν τῷ φ. ἐν τῷ; ἔ. κ. Leo. κοσμήτης Vat. Cont. ὁ ἐν τοῖς Sym. Vat. Cont. — στιχῶ. cod. στοιχ. ed. ὁ Ἰσαμ. cod. Ἰσαμῆνων ed. — ἐπικ. om. Sym.

ς. Γέγονε δὲ καὶ ἐμπρησμός⁸³ μέγας καὶ φοβερός ἅ et horrendum in fori porticu templo sanctissimæ
εἰς τὸν τοῦ φόρου ἔμβολον πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Doiparæ vicinæ, adeo ut cereorum artificum et
ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὥστε κατακαῖναι τὰ τε κηρο- pellitiariorum fori ad Psechias usque consumerentur
πώλετα καὶ τὰ γουνάρια τοῦ φόρου μέχρι τῶν⁸⁴ officinæ.
Ψυχῶν.

⁸⁴ (42) ⁸⁵ Ἐτελεύτησε δὲ Χριστοφόρος⁸⁶ βασι-
λεὺς μηνὶ Αὐγούστῳ Ἰνδικτιῶνος δ', πολλὰ κοφάμε-
νου αὐτὸν τοῦ πατρὸς, ὡς ἤδη εἰς γῆρας αὐτοῦ ἠλη-
λαχότος καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐπι νηπίων ὄντων· καὶ
ἐτέθη τὸ λείψανον αὐτοῦ ἐν τῇ ῥηθίστῃ μονῇ τοῦ
πατρὸς αὐτοῦ⁸⁷.

339 (43) ⁸⁸ Κατήγαγον δὲ καὶ Τρύφωνα πα-
τριάρχην Αὐγούστῳ μηνὶ Ἰνδικτιῶνος γ', τὸν ῥηθέντα
χρόνον τελέσαντα, καὶ ἀπελθὼν ἐν τῇ ἰδίᾳ μονῇ τε-
λεῦσαι, χηρσεύσας τῆς ἐκκλησίας χρόνον α' καὶ μῆ-
νας ε' διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἀτελὲς Θεοφύλακτου υἱοῦ
Ῥωμανοῦ βασιλέως· αὐτὸν⁸⁹ γάρ, ὡς εἰρηται,
ἔμελλε πατριάρχην ἀποκαταστῆναι.

(44) ⁹⁰ Βασίλειος δὲ τις Μακεδῶν πλάνος Κων-
σταντίνου Δουκά αὐτὸν εἶναι ἐπευφημήσας⁹¹, πολ-
λοὺς μεθ' αὐτοῦ συνεπήγετο. Ὀδτος, κρατηθεὶς⁹²
ὑπὸ Ἐλεφαντίνου, τουρμάρχου ἐκ τοῦ Ὀψικίου
ὄντος, ἤχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ὑπὸ Πέτρου⁹³
ἐπάρχου τῆς μιᾶς ἀλλοτριούται χειρὸς· εἶτα καιροῦ
λαβόμενος καταλαμβάνει πάλιν τὸ Ὀψικιον καὶ
χεῖρα χαλκῆν ἀντὶ τῆς κοπέλας προσαρμοσάμενος
καὶ σπάθην ὑπερμεγέθη κατασκευασάμενος⁹⁴ διήρ-
χeto πλανῶν (αὐθις⁹⁵ τῶν ἀγρυπνεύοντων) πολλοὺς
ὡς αὐτὸς εἶη Κωνσταντίνος ὁ τοῦ Δουκῆ, (οὗς⁹⁶
καὶ συνεφελκόμενος μεγάλην κατὰ Ῥωμανίας ἀντ-
αρσίαν κινεῖ) καὶ⁹⁷ φρούριον κατασχῶν δὲ Πλατεία
Πέτρα κατονομάζεται, πᾶν εἶδος ἐλωθρίμων ἐν τούτῳ
ἀπέθετο, ἀφ' οὗ ἐξορμῶν ἐλεηλάτει καὶ τοὺς παρα-
τυγχάνοντας προενόμειεν. Ἀποστείλας οὖν ὁ βασι-
λεὺς στρατὸν κατ' αὐτοῦ, αὐτὸν τε συνέλαβε καὶ
τοὺς σὺν αὐτῷ, ὃν καὶ ἀγαγόντες (205⁹⁸) ἐν τῇ πό-
λει, ἀνέκρινόν⁹⁹ τε καὶ πολλὰς αὐτῷ πληγὰς ἐπέτι-
θεσαν¹⁰⁰, τοὺς στασιώτας, ¹⁰¹ εἰ τινες εἶεν, εἰπεῖν·
Ὁ δὲ πολλοὺς τῶν ἐν τέλει ἐσυκοφάντει ψευδῶς ὡς
συνόντας αὐτῷ, μὴδὲν δὲ **340** ἀληθῆς κατ' αὐτῶν
λέγειν ἐξελεγχθεὶς, ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ πυρὸς πα-
ρωνόλωμα¹⁰² γίνεται.

¹⁰³ (45) ¹⁰⁴ Χειροτονεῖται δὲ πατριάρχης ὁ πολλὰκις
ῥηθείς τοῦ βασιλέως υἱὸς Θεοφύλακτος Φεβρουα-
ρίου¹⁰⁵ β', Ἰνδικτιῶνος ς'¹⁰⁶, τοποτηρητῶν ἐκ Ῥώμης

Variæ lectiones et notæ.

⁸³ ἐμπ., εἰς τὸν τῆς ὑπ. Θ. τοῦ φ. ε. καὶ ἐκάθησαν τὰ κ. καὶ τὰ γ. μ. τῶν ψ. Sym. ⁸⁴ φηγῶν Lec.
⁸⁵ 931. ⁸⁶ τῷ δὲ Ἄ. μ. τῆς δ' Ἰνδ. τελευτᾷ Χ. ὁ β. καὶ ἐτάφη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ π. ἀ. Sym. 41. ⁸⁷ ὁ ed.
⁸⁸ μετῶν ἢ Αἰγυπτίους Vat. μ. ἢ κατ' Ἄ. Cont. ⁸⁹ τὸ σῶμα ἀ. Leo. ⁹⁰ K. δὲ καὶ τὴν π. T. τὸν β. χ.
τ. καὶ ἐν τῇ i. μ. τ. Sym. 41 cf. § 37. — τὸν β. χ. τ. i. γ', triginta menses inde a 14 Dec. 928. — κατ'
ἀπελθόντος Leo, χ. ε. χρόνου (χρόνον) Cont. ἕνα καὶ μ. ε' Vat. Cont. χηρσεύει δὲ ἡ ἐκκλησία χ. α' μ.
ε', κ. τ. λ. Sym. ⁹¹ αὐτὸν — ἀπ. Sym. ⁹² Περὶ Βασιλείου Μακεδόνης καὶ λαοπλάου Vat. om. Ven.
⁹³ ἐπισημίας ed. Sym. Vat. Cont. ἐπισημίας cod. — συνεπήγετο cod. ⁹⁴ συσχεθεὶς Leo, Sym. σ.
τῆς μ. χ. ἀ. ⁹⁵ Π. ὑπ. Cont. Leo. τοῦ ἐπ. ed. ⁹⁶ κατασκευάσας Leo, Vat. Cont.—ψηχeto πλ. ed. ⁹⁷ ἀ. τῶν
ἀγ. om. Leo, Sym. ⁹⁸ οὗς—κινεῖ om. Sym. — Ῥωμανοῦ Leo, Vat. Cont. ⁹⁹ καὶ φ. κ. ὁ πλ. π. κατ. καὶ
τροφήν πολλὴν ἀποθήμενος μ. κ. Ῥωμανίαν ἀ. κ. προνομείων καὶ λεηλατῶν τ. π. Τούτων κρατήσαντες
ἀνήγαγον ἐν τῇ π. καὶ ἐν τοῖς Ἄ. ἔκαυσαν Sym. ¹⁰⁰ ἀνέκριναν ed. ¹⁰¹ τοῦ ed. ¹⁰² στρατιώτας cod. συ-
στασιώσας Vat. Cont. ¹⁰³ καταλ. Leo. ¹⁰⁴ 933. ¹⁰⁵ Τῷ δὲ φεβρουαρίῳ μηνὶ τῆς ς' Ἰνδ. τῇ ἑσπερῇ τῆς
Ῥαπαντῆς χ. π. ὁ β. Sym. 43. — ὁ πορρ. Leo, ὁ β. Vat. Cont. ¹⁰⁶ Φε. cod. Φεβρουαρίῳ Leo, Vat.
φ. μηνὶ Cont. ¹⁰⁷ τοῦ πατρός φρονήματος ἐφ' ἅπασιν ἐξερχόμενος, ἀλλὰ καὶ τοῖς πρόσω παρεχτινόμε-
νος κατορθώμασι μετὰ καὶ τῆς προσοῦσης ἰλλογιμότητος Vat. Cont.

Mense Augusto, indictione quarta, Christopho-
rum imperator diem supremum obiit, quem pater
multum planxit, utpote jam senior factus filiosque
habens adhuc juniores, et in præfato patris sui
monasterio corpus ejus reconditum est.

Tryphonem porro patriarcham Augusto mense,
indictione tertia, deposuerunt, eoque in proprium
monasterium se recipiente et defuncto, annum
unum et menses quinque, nondum matura Theo-
phy lacti imperatoris filii Romani ætate, Ecclesiam
pastore viuatua permansit: hunc enim Romanus,
ut fertur, patriarcham instituere in animo habebat.

Basilus autem quidam Macedo pravus impostor
Constantinum Ducam selpsum mentitus, plurimos
post se abducebat. Hic ab Elephantino, Opsici
turmarum præfecto, Constantinopolim abductus,
et manuum altera a Petro præfecto truncatur.
Occasione deinde captata in Opsicium rursum
digreditur, et truncate vice manum æream sibi
adaptans, ingentemque spatham sibi accommodans
vagabatur plurimos seducens, quasi ipse Constan-
tinus Ducæ filius foret. Ille multis sibi allectis,
stupendam in Romanum rebellionem movet; et
propugnaculo positus quod Lata Petra vocatur,
omne cibarium genus ibi recondebat, indeque
erumpens latrocinabatur et occurrentes exspoliabat.
Imperator exercitu in eum immissa, ipsum comi-
tesque insequeretur, quem deinde captum et in
urbem abductum, per tribunalia examinatum
multis verberibus subjecerunt ut si quos haberet
rebellionis conscios revelaret. Ille sibi consulens,
insignes dignitate viros quasi secum sentientes,
mendacis confictis et a veritate alienis calumnia-
batur. Convictus tandem, ad Armastriani plateam
ignis pabulum factus est.

Præfatus autem imperatoris filius Theophylactus
Februarii die secundo, indictione sexta, patriarcha
consecratus est, astantibus romani Pontificis lega-

lis, et tomum synodalem de ejus ordinatione tra- A
ctantem proferentibus, eundemque collocantibus
in throno patriarchali.

Præfata autem imperatoris Romani neptis Maria,
Petri Bulgari uxor, ad urbem non semel remeabat
patrem avinque invisura; denique tribus liberis
comitata venit, defuncto jam ejus patre Christo-
phoro, magnisque ab avo divitiis acceptis, cum
honore reversa est.

Cæterum Romanus imperator Stephano filio lo-
cavit uxorem Gabalæ filiam, Catacyle neptim Annam
nomine, unaque cum nuptiali corolla imperii dia-
demate redimitus est.

Turcarum autem adversus Romanos irruptio pri-
ma indictionis septimæ Aprilis mense contigit: qui
ad urbem usque excurrentes, loca cuncta per Thra-
ciam depopulati sunt. Adversus eos igitur patricius
Theophanes protovestiarius et imperii administra-
tor missus est ad res cum eis componendas; qui
quidem eos prudenter eos allocutus quidquid voluit
obtinnit, laudem ab eis plurimam prudentiæ et
consiliorum gratiam reportans. Tunc munifi-
centiam et humanitatem plurimam Romanus
imperator declaravit, nullis parcens pecuniarum
expensis ad captivorum liberationem.

Elegit etiam imperator Constantino filio postremo C
uxorem de Armeniacorum genere, Helenam nomine,
Adriani patricii filiam; eaque defuncta in mense
Februario, indictione secunda, alteri nomine Theo-
phano, ex Mamantis genere oriundæ, eundem cop-
ulavit.

Junii porro mensis die undecimo, Russi ad millia
decem adversus Constantinopolim navigarunt. Con-
tra eos cum triremibus et celocibus, quæcunque
in urbe erant, missus est patricius Theophanes,
imperii administrator et protovestiarius; qui na-
vibus dispositis seque ipso jejuniis, lacrymisque pa-
rato, Russos opperiebatur, eos adoriendi occasionem
expsectans. Ut appulerunt illi, et Pharo vicini ap-

ελθόντων, ἢ καὶ τόμον συνοδικὸν ἐπιφερομένων περὶ
τῆς αὐτοῦ χειροτονίας διαγορευόντα, οἱ καὶ τῷ πα-
τριαρχικῷ θρόνῳ τοῦτον ἐνίδρυσαν.

¹⁰ (46) ἢ Ἡ δὲ εἰρημένη τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ
ἐκγόνη Μαρία, ἡ γυνὴ Πέτρου Βουλγάρου, πολλακίς
ἐν τῇ πόλει εἰσῆλθεν, τοῦ τὴν Ἰδιον πατέρα καὶ τὸν
πάππον αὐτῆς ἐπισκέψασθαι· τελευταίον δὲ μετὰ
παίδων εἰσῆλθε ὕψ, ἦδη τοῦ Πατρὸς αὐτῆς Χριστο-
φόρου ¹¹ τελευταίσαντος· πλοῦτον ¹² οὖν παρὰ τοῦ
πάππου λαβοῦσα (πολὸν καὶ ἐντίμων) ἐντίμως ὑπέ-
στρεψεν.

(47) Ῥωμανὸς δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ υἱῷ Στεφάνῳ
γυναῖκα ἠγάγετο, θυγατέρα οὖσαν ¹³ τοῦ Γαβαλά,
ἐγγόνην δὲ Κατακύλα, Ἄνναν ὀνόματι ¹⁴· ἅμα δὲ
τῷ νυμφικῷ στεφάνῳ καὶ ὁ τῆς βασιλείας αὐτῷ στέ-
φανος ἐπετέθη ¹⁵.

(48) Ἐγένετο δὲ ἐκστρατεία πρώτη τῶν Τούρκων
κατὰ Ῥωμαίων ἰνδικτιῶνος ¹⁶ ζ' Ἀπριλίῳ μηνί
οἱ καὶ καταδραμόντες μέχρι τῆς πόλεως ἐλιθισαντο
πᾶσαν θρακικὴν ψυχὴν ¹⁷. Ἀπεστάλη οὖν ὁ πατρι-
κιος Θεοφάνης ὁ πρωτοβεστιάριος καὶ παραδυνα-
στεύων, μετ' αὐτῶν ποιῆσαι ἀλλάγιον, ὃς καὶ θαυ-
μασίως καὶ συνετῶς αὐτοὺς ¹⁸ μετελθὼν ὄσαπερ
841 ἠβούλετο καταπράξασθαι, πολλὰ παρ' αὐτῶν ¹⁹
ἐπὶ τῇ φρονήσει καὶ εὐβουλίᾳ ἐπαινεθεὶς τε καὶ θαυ-
μασθεὶς, ὅτε καὶ τὸ μεγαλόψυχον αὐτοῦ καὶ φιλάν-
θρωπον ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἐπισβεβάζετο, μηδενὸς
φεισάμενος χρήματος πρὸς τὴν τῶν αἰχμαλώτων
ἀνάβρυσιν.

²⁰ (49) ἢ ἠγάγετο δὲ γυναῖκα ὁ βασιλεὺς Ῥω-
μανὸς τῷ τελευταίῳ υἱῷ Κωνσταντίνῳ ἐκ γένους ²¹
τῶν Ἀρμενιακῶν, τοῦνομα Ἐλένην, τοῦ πατρικίου
Ἀδριανοῦ θυγατέρα, ἧς καὶ τελευταίσαντος Θεοφρα-
σίῳ ²² μηνί ἰνδικτιῶνος β' (ἑτέρα τοῦτον συνέστρεψε
γυναῖκα ὀνόματι Θεοφανῶν ἐκ γένους τοῦ Μάμαντος ²³
καταγομένη).

(50) ἢ Ἰουνίῳ δὲ μηνί ια' ²⁴ κατέπλευσαν οἱ
Ῥῶς ²⁵ κατὰ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ πλοίων χι-
λιάδες ι' ι' ²⁶. Ἀπεστάλη δὲ κατ' αὐτῶν μετὰ τριήρων
καὶ δρομώνων, ὅσα καὶ ἔτυχον ἐν τῇ πόλει, ὁ πα-
τρικιος Θεοφάνης ὁ παραδυναστεύων καὶ ²⁷ πρωτο-
βεστιάριος; καὶ τὸν τε στόλον πρὸς τρεπίσας τε καὶ
ἑτοιμασάμενος καὶ νηστειᾷ καὶ δάκρυσιν ἑαυτὸν
κατοχυρώσας ὡς μάλιστα, τοὺς Ῥῶς προσεδέχετο ²⁸.

Varie lectiones et notæ.

¹⁷ ἀνεθ. Leo, Sym. Vat. Cont. ¹⁸ 954. ¹⁹ om. Ven. Οἱ δὲ εἰρημένοι τοῦ β. ἔγγονοι Vat. Ἡ ἔ. τοῦ β. Ῥ.
ἔγγ. ed. ²⁰ Χριστοφόρου τ. π. ἀ. Vat. ²¹ π. καὶ ἔ. om. Vat. Cont. ²² τὴν τοῦ Γαβαλά θ. Ἀ. ἦτις ἅμα
τῷ ν. στ. καὶ τὸν β. τῆς ἐπέθετο Sym. 43.—οὖσαν Γαβριηλίου ed. ²³ ὄνομα Vat. Cont. ²⁴ ἐπετέθειτο Leo,
Vat. ἐπετέθειτο Cont. ²⁵ 946, 9 om. Ven. ²⁶ M. Ἀ. ἰνδ. ζ' γέγονε πρ. ἔ. τῶν T. x. Ῥωμανίας
καὶ κατατρέγουσι Sym. 44. ²⁷ ἰνδικτιῶνι ἐβδόμῃ Leo, καὶ κατατρέγουσι μ. τῆς π. καὶ ληλητατοῦσι Sym.
²⁸ μ. τῆς π. cod. in margine ²⁹ χώρων Vat.—Ἀποστέλλεται Sym.—πρωτ. καὶ ποιεῖ καταλλαγὴν
μετ' αὐτῶν Sym. ³⁰ αὐτοῦ; Vat. Cont. ³¹ ἐν τῇ Vat. Cont. ³² 941. ³³ Τῷ δὲ ἰδ' τοῦ I. μ. ἡγ. Ῥ.
γ. τῷ τ. ὑ. αὐτοῦ K. ἐκ τοῦ γ. Sym. 45.—γυναῖκα ante τ. E. Leo. ³⁴ ἐκ γένους—Θεοφανῶ om. Vat.
ex homoioteleuto. ³⁵ φ. μ. δευτέρῃ ἑτέρων Sym. ut Cont.—ἑτέρων τούτῳ σ. γυναῖκα ἐκ τοῦ γ. τοῦ
Μάμου ἐκείνου Θ. λεγομένην Sym., om. ed. ³⁶ ἐκείνου Vat. Cont. Sym. ³⁷ Ἰουνίου δὲ μηνός Leo,
Ἰουν. δὲ μη. cod. Τῷ ἐναυτῷ ἐκείνῳ κατ. Sym. 46. Δεκάτης καὶ τετάρτης ἰνδικτιῶνος, Ἰουνίῳ δὲ μηνί
ἐνδεκάτῃ Cont. 39. ³⁸ ἰνδικτιῶνι ιε' ed. ἰδ' ἰνδικτιῶνι Leo, τοῦ μηνός, ἰδ' ἰνδ. Vat. ³⁹ οἱ καὶ δρομῆται
λεγόμενοι, οἱ ἐκ γένους τῶν Φράγγων ὄντες Sym. ⁴⁰ χιλιάδ. cod., χιλιάδων ed. Vat. Cont. ⁴¹ οἱ καὶ Δ. λ.
οἱ ἐκ γ. τῶν φ. δ. Cont. καθίστανται Vat.—Πέμπεται οὖν πρὸς αὐτοὺς ὁ πρ. Θ. μετὰ πλοίων καὶ τὸν στ.
εὐτρ. αὐτοὺς ἔξεδ. Sym. Ἀπ. οὖν Cont. ⁴² πρ. τόν Vat. ⁴³ ἔξεδ. Leo, Sym.

καταναυμαχῆσαι μέλλων αὐτούς. Ἐπει * δὲ ἐκείνοι A
κατέλαβον καὶ πλησίον τοῦ Φάρου ἐγένοντο * (οὗτος *
πρὸς τῷ τοῦ Εὐξείνου πόντου στόματι παρεδρεύων) **,
ἐν τῷ Ἱερῷ λεγομένῳ * ἀθρόον τούτοις. 842 ἐπέ-
θετο * καὶ δὴ πρῶτος ** τῷ οἰκείῳ δρόμῳ διεκπεύ-
σας τὴν τε σύνταξιν τῶν Ῥωμαϊκῶν ** πλοίων διέλυσε
καὶ τῷ ἐσκευασμένῳ πυρὶ πλείστα κατέφλεξε· τὰ **
δὲ λοιπὰ ἐτρέψατο εἰς φυγὴν, ᾧ ** ἀκολούθως καὶ
οἱ λοιποὶ δρόμωνες καὶ αἱ τρίτῃρες ἐπεκδραμοῦσαι **
τέλειαν εἰργάσαντο τὴν τροπὴν, καὶ πολλὰ μὲν πλοῖα
κατέδυσαν αὐτὰνδρα **, πολλοὺς δὲ κατέτρωσαν **,
πλείστους δὲ ζῶντας συνέλαβον. Οἱ περιλειφθέντες
σὺν εἰς τὸ τῆς Ἀνατολῆς μέρος εἰς τὰ Σγῶρα **
λεγόμενα καταπλεύουσιν. ** Ἀπεστάλη δὲ τότε καὶ
Βάρδας ὁ Φωκᾶς διὰ γῆς μετὰ ἱππέων ἐγκρίτων **
παρατρέχειν αὐτούς· καὶ δὴ τούτων σύνταγμα ἱκα-
νὸν ἀποστειλάντων πρὸς τὰ τῆς Βιθυνίας μέρος,
ὥστε τὰ πρὸς τροφήν καὶ τὴν ἄλλην χρεῖαν αὐτοῖς
πορῆσαι **, περιτυχῶν τῷ τοιοῦτῳ συντάγματι ὁ
εἰρήμενος Βάρδας ὁ Φωκᾶς κακῶς ** τοῦτους διέ-
σθε, τρεψάμενος καὶ κατασφάξας αὐτούς **. Κατ-
ῆθε δὲ τῆνικαῦτα καὶ Ἰωάννης ** μάλιστα καὶ
δομέστικος· τῶν σχολῶν ὁ Κροκάς μετὰ παντὸς τοῦ
τῆς Ἀνατολῆς στρατεύματος ** καὶ ** πολλοὺς τού-
των διέφθειρεν ἀποσπᾶσαι· τῆδε κάκεισε καταλαμβάνων **, ὥστε συσταλέντας αὐτοὺς δεῖε τῆς αὐτοῦ
ἐπιθέσεως μένειν ** ἀθρόως ἐπὶ τὰ οἰκεία πλοῖα καὶ μηδαμῷ διεκτρέχειν ** (203^b) κατατολμᾶν.

843 (51) Πολλὰ δὲ καὶ μέγιστα κακὰ οὗτοι διε-
πράξαντο πρὸ τοῦ τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατεύματος κατε-
θεῖν· τό τε γὰρ Στενὸν λεγόμενον ἅπαν ἐνέπρησαν
καὶ οὐ συνελάμβανον αἰχμαλώτους, τοὺς μὲν ἀνε-
σταύρουσαν, τοὺς δὲ τῆ γῆ προσεπατάλευσαν ** τοὺς
δὲ ὡς περ σκοποὺς ἰστώντες ** βέλεσι κατετόξευον·
οἷοι δὲ τοῦ Ἰσρατικῆ κλήρου συνελάμβανον, ἐπι-
σθεν τὰς χεῖρας δεσμοῦντες, ἤλους σιδηροῦς κατὰ
μέσης τῆς κεφαλῆς αὐτῶν κατεπήγνυον, πολλοὺς τε
ἀγίους ναοὺς τῷ πυρὶ παραδεδώκασιν **. Χειμῶνος **
δὲ ἦδη ἐνισταμένου καὶ τροφῶν ἀποροῦντες, τό τε
ἐπιπλοῦν στρατεύματα διείδοντες, τὰς τε ** ναυμαχίας
πλέον τρίτῃρες, ἐβουλεύσαντο τὰ οἰκεία καταλαβεῖν·
καὶ δὴ λαθεῖν τὸν στόλον σπουδάζοντες (Σεπτεμβρίῳ

A pauerunt, primus ille ad Euxini Ponti fauces sta-
tionem posuit, loco cui Hierum nomen, omniumque
prinius celoce propria vectus Russicarum navium
dissolvit ordinem, et preparato igne nautico ple-
rasque succendit, reliquas vero in fugam vertit;
quem pone sequentes reliquæ celoces et triremes,
in adversarios irruentes perfectam hostium edide-
runt stragem, navibus una cum militibus plurimis
submersis, aliis multa parte cæsis, vivis etiam
quampluribus comprehensibus. Superstites igitur ad
eam Anatoliæ partem quæ Sgora dicitur, navigant.
Missus est autem terrestri itinere Bardas Phocas
cum equitibus delectis ad illos persequendos. Agmen
autem validum quod in Bithyniæ partes miserant,
ad cibaria aliaque necessaria sibi suppeditanda,
ad cibaria aliaque necessaria sibi suppeditanda,
B præfatus Bardas Phocas obvium nactus, eos male
excepit fugavitque ac trucidavit. Tunc pariter ad-
venit magister et scholarum domesticus Joannes
Crocoas cum toto Orientis exercitu, et huc illucque
palantes deprehendens, cunctos seu malorum plu-
rimorum auctores internecione delevit, ita ut illi,
ejus impetum reformidantes, contracti et conferti
intra navigia remanerent et amplius appellere non
auderent.

Multa vero et maxima mala exercuerant ante-
quam advenissent Romanorum copiæ. Stenum
enim ita dictum igne vastaverunt, et quos cepere
captivos, partim crucibus, partim palis affixerunt:
alios etiam in metam constitutos sagittis confode-
runt. Quotquot autem sacerdotalis ordinis depre-
hendere, manibus retro vinctis ferreos clavos per
medium caput immiserunt, sanctasque ædes pluri-
mas igne consumendas trailiderunt. Ingruente porro
hieme et annona deficiente, copiasque nuper accer-
sitas, imprimis vero triremes ad pugnam paratas
veriti, domos repetere consiliabantur: regiæ ta-
men classi discessum occultare studebant. Sep-
tembri autem mense indictionis decimæ quintæ in

Varie lectiones et notæ.

Ἐπει δὲ πλ. τοῦ ἐν τῷ Η. φ. ἐγ. Sym. * Φάρος δὲ καλεῖται ἀφ' Ἰδρυμᾶ τι ᾧ πυρὰ ἐπιτίθεται εἰς
ἀθηγαίαν τοῖς ἐν νυκτὶ παροῦσιν; Val. Cont. Sym. * οὗτος — παρεδρεύων om. Sym. Leo. * ὅς κατὰ
ἀντίφρασιν κέκληται· κακόξενος γὰρ διὰ τὰς συνεχεῖς τῶν ἐκείσε ληστειῶν πρὸς τοὺς ἐπιξενουμένους κα-
ταδρομᾶς οὐς, (ὡς, om. Cont.) φασίν, ἀνελὼν Ἡρακλῆς (καὶ om. Cont.) ἀδείας τυχόντες οἱ παροῦσιν·
τούτων Εὐξείνου ἐπινομῆσαν Val. Cont. Sym. * ὁ τὴν ἐπωνυμίαν εἴληψε διὰ τῶν (τό Val. Cont.) τῆς
Ἄργους πλωτῶν ἐκείσε διαρχομένων αὐτόθεν ἀνδρῶσαν ἱερὸν Sym. post ἐπιθετο Val. Cont.—αὐτὸς ἀθ. Τ.
ἐπ. καὶ τὰ μὲν πλ. πλοῖα κατ. Sym. ** ἐν Leo. ** Ῥωμαϊκῶν ed. ** τὰ λ. δὲ Val. τὰ δὲ λ. τούτων
Cont. τὰ δὲ λ. εἰς φυγὴν ἐτρέψαν ὅθεν καὶ τέλειαν τροπῆς γενομένης τὰ μὲν τῶν πλοίων αὐτῶν αὐτ.
κατ. Sym. τὰ λ. δὲ Leo. ** ὡς ed. ** ἐπεκδραμόντες Leo. ** αὐτ. πλείστους Sym. ἀντὰνδρα Leo.
** κατέτρωσαν Leo.—Οἱ δὲ π. εἰς Sym. ** τὰς Ῥωγᾶς λεγομένας x. Sym. τὰ Σγῶρα λ. x. Val.
Cont. ** Καὶ ἐπὶ σ. π. τὰ τῆς Β. μ. ἀπέστειλαν χρεῖων ἕνεκα, ἐντυγχάνει τούτους Β. ὁ Φ. καὶ γὰρ ἀπο-
σταλείς ἦν ἐπὶ τούτῳ μ. ἰ. ἐγκρίτων παρατρέχων ἄ. καὶ κατέσφαξεν ἅπαντας Sym. ** ἐκκρ. τοῦ π. Val.
ἐκκρ. ἀνδρῶν τοῦ π. Cont. ** συμμ. Val. ** αὐτοὺς δ. Val. ** Ἀλλὰ καὶ ὁ Κουρκούας Sym. ** Ἰω.
μ. καὶ δ. τῶν σχ. ὁ Κουρκούας Val. Ἰω. ὁ δ. τῶν σχ. ὁ Κ. Cont. Ἰω. ὁ δομέστικος, ὁ Κουρκούας
Leo. ** στρ. κατέλθων τοὺς ὑπολειφθέντας εὐρίσκων ἀπέκτειναν Sym. ** τ. π. ed. ** διαλαμβάνων
Val. ** μ. ἐπὶ τὸ αὐτὸ παρὰ τὰ Val. Cont.—πλ. μ. δὲ Val. ** διατρέχειν ed. ἐκτρ. Val. παρεκτρ.
Cont. ** Π. γὰρ x. Leo. πολλοὺς δὲ τόπου· καὶ ν. ἐνέπρησαν καὶ τοὺς συλλαμβανομένους Ῥωμαίους
τούς μὲν ἀν. Syni. 46. ** προσεπατάλευσαν Leo, προσπήγνυον Sym. ** ἰστώντες Leo, Val. Cont.—
Τοὺς δὲ τοῦ κλ. ὁ. τὰς χ. δ.—αὐτῶν ἐπήγνυσαν Sym. ** παρέδωκαν Leo. ** X. ἐξ ἡ. καταλαμβά-
νοντος καὶ εἰς τὰ δ. βουλούμενοι ἀπελαθεῖν τὸν σ. λ. ἐσπούδαζον Sym. ** ναυμαχοῦντας tr. ed.

Thraciæ partes transfretari aggressi, præfatum Theophanem patricium habuerunt obvium : vigilantissimum enim ejus et generosum animum latere non poterant. Confestim igitur confictus in mari secundus habitus, quo navigia plurima submersa sunt, et multos eorum confictus præfatus vir : pauci vero cum navibus ad Cæles littora servati incolumes, nocte ingruente fugerunt. Theophanes autem patricius, insigni victoria potitus et multis tropæis onustus revertens, cum honore susceptus et accubitoris dignitate decoratus est.

Præfatus Joannes magister bellicis rebus præstans et multis tropæis insignis habebatur, imperii dilatabat fines, urbesque Agarenorum plurimas devastabat. Propter tanti viri gloriam voluit Romanus imperator nepotem suum Romanum, e filio suo Constantino natum, Joannis filix conjugere. At alius Augustus illum ob tantum collatum honorem invidiose habentibus substitutus est domesticus patricius Pantherius Romani imperatoris affinis. τῶν λοιπῶν βασιλέων κινήθεντος, ἐκπίπτει τῆς Μανθῆριος, συγγενῆς τοῦ βασιλέως ὡν Ῥωμανοῦ.

Indictione prima Aprili mense rursus irruerunt Tarcæ cum isagpis viribus. Patricius autem Theophanes accubitor egressus pacis fœdera in annos quinque servanda cum eis composuit, obsidibus ex nobilibus acceptis, quo effectum est ut pax per annos quinque observaretur.

Indictione secunda Paschaliū protospatharium et Longobardiæ ducem ad Franciæ regem Hugonem filium ejus Romano Constantini ejus generis filio uxorem petiturum Romanus imperator misit, quam multis una cum opibus secum assumptam præfatus Paschalius in urbem adduxit. Septembri deinde mense indictionis tertiæ nuptiæ celebratæ sunt. Hæc, cum viro annis quinque socialis vitæ decursis, mortua est imperante Constantino ejus socero.

μηνὶ α' Ἰνδικτιῶνος) ἀντιπλεῦσαι ὠρμηχάτας²⁵ (ἐπὶ τὰ Θρακῆα μέρη), παρὰ τοῦ ῥηθέντος Θεοφάνους²⁷ πατρικίου ὑπηγηθήσαν (οὐ γὰρ ἔλαβον τὴν αὐτοῦ ἐγρηγορωτάτην καὶ γενναίαν ψυχὴν).²⁸ Εὐθὺς οὖν δευτέρα ναυμαχία συνάπτεται, καὶ πλείστα πλοῖα²⁹ ἐδύθισε (καὶ πολλοὺς τούτων ἀπέχτεινεν ὁ εἰρημένος ἀνὴρ) ὀλίγοι δὲ μετὰ τῶν πλοίων περισωθέντες³⁰ καὶ ἐν τῇ τῆς Κοιλῆς περιπεσόντες ἀκτῇ, νυκτὸς ἐπελοῦσης, διέφυγον. Θεοφάνης δὲ ὁ πατρικίος μετὰ νίκης λαμπρᾶς³¹ καὶ τῶν μεγίστων ὑπέστρεψε τροπαίων, καὶ ἐντίμως καὶ μεγαλαυρωτῶς ὑπεδέχθη καὶ παρακοιμώμενος ἐτιμήθη.

(52)³² Ἐπεὶ δὲ ὁ ῥηθείς Ἰωάννης ὁ μάγιστρος ὁ Κροκόας ἀριστὸς τις ἐγένετο τὰ πολεμικὰ,³³ καὶ πολλὰ ἀνέστησε τρόπαια, καὶ τὰ 844 Ῥωμαϊκὰ ἐκλάτυνεν ὄρια πλείστας τε πόλεις ἐπέβησε τῶν Ἀγαρηνῶν, διὰ³⁴ τὸ περιφανῆς τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς ἡβουλήθη ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς εἰς τὸν αὐτοῦ ἔγγονον³⁵ Ῥωμανόν, τὸν ἐκ (τοῦ) Κωνσταντίνου³⁶ υἱοῦ αὐτοῦ, τὴν τούτου θυγατέρα ἀναλαβεῖν. Φθόνου δὲ αὐτῷ τῆς τοιαύτης ἔνεκεν ὑποθέσεως παρὰ ἀρχῆς, δομέστικος δὲ ἀντικαθίσταται ὁ πατρικίος

(53)³⁷ Ἰνδικτιῶν δὲ α', Ἀπριλίῳ μηνὶ ἐπέβηθον πάλιν οἱ Τούρκοι μετὰ πλείστης δυνάμεως. Ὁ δὲ πατρικίος Θεοφάνης ὁ παρακοιμώμενος ἐξελθὼν σπονδῆς εἰρηνικὰς ἐποίησε μετ' αὐτῶν, ἀμύρους τῶν ἐμφανῶν ἀναλαβόμενος, ἐξ οὗ καὶ συνέβη ἐπὶ χρίνοις³⁸ ε' τὴν εἰρήνην διαφυλαχθῆναι³⁹.

(54)⁴⁰ Δευτέρᾳ δὲ Ἰνδικτιῶνι ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς Πασχάλιον πρωτοσπαθάριον καὶ στρατηγὸν Λογγιβαρδίας⁴¹ πρὸς τὸν ῥῆγαν⁴² Φραγγίας Οὐγγονα ἐξαπέστειλε τὴν⁴³ αὐτοῦ θυγατέρα ἐπιζητῶν εἰς νύμφην Ῥωμανῷ⁴⁴ τῷ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου υἱῷ, ἣν καὶ ἀναλαβὼν ὁ εἰρημένος Πασχάλιος μετὰ πλοῦτου πολλοῦ ἐν τῇ πόλει ἀνήγαγεν. Γέγονε δὲ ὁ γάμος Σεπτεμβρίῳ μηνὶ Ἰνδικτιῶνος τρίτης⁴⁵ 845 ἡγήσασα⁴⁶ ἔτη πέντε ἐτελεύτησεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς αὐτοκρατορίας Κωνσταντίνου τοῦ αὐτῆς πενθεροῦ.

Variæ lectiones et notæ.

²⁵ νυκτὸς Leo, Cont. Vat. ²⁶ N. οὖν ἐκκλεύσαντας ὁ πατρικίος Θ. τούτους ὑπήγησε Sym. om. Σεπτ. μ. α' Ἰνδ. ²⁷ π. Θ. π. ed. ὑπὸ τοῦ β. Θ. Leo. π. τοῦ β. π. Θ. Cont.—Οὐδὲ γὰρ Leo, Vat. Cont. οὐ—ψυχὴν om. Sym. ²⁸ καὶ εὐθὺς Sym.—v. ἐγένετο Leo. ²⁹ πλ. ἐπόντως ed. πλ. ἐδύθησ. cod. πλ. βυθίζονται Sym. om. καὶ π.—ἀνὴρ. ³⁰ παραπ. Vat. Cont. περισωθέντες Leo.—ἐφ. ed. ³¹ λ. καὶ μ. ὑποστρέψας; τρ. ἐντ. Vat. Cont. ὑποστρέψας λ. ἐντ. Leo. ³² Ἰω. μ. ed. Vat. Cont. ὁ Κουρκούας Vat. Cont. ³³ πολ. π. τε καὶ μέγала ἀν. ed. ³⁴ δὲ ed. ³⁵ ἐγγ. Vat. Cont.—ἐκ K. Vat. Cont. ³⁶ Κων. υἱοῦ cod. ³⁷ τοῦ ed. Vat. Cont.—ὡν τοῦ β. P. ed. ³⁸ 943. ³⁹ Ἰνδ. cod. Ἰνδικτιῶνος ed. ⁴⁰ χρόν. cod. χρόνους Leo.—χρο. ε' cod. ⁴¹ Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς πλείστας πόλεις κατὰ τὰ Μακεδονίαν καὶ Θράκην τὰς μὲν ἐκ βάρβρων ἀνωκοδόμησε, τὰς δὲ καινισμῶν ἐναποῆσεν, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν βασιλείον πόλιν περιφανῆ παλάτια ἐκαινούργησεν, ἔτι καὶ κατ' ἀγροὺς τὸ ἐμπροσθὲς ἐμπαρέσχετο, πρὸς δὲ (ἐπὶ Cont.) καὶ λειμῶνας ἀμφιλαφεῖς καὶ εὐκάρπους, ἐξ ὧν οὐ τοχούσα τέρψις ἐγγίνεται, ναι δὴ καὶ γερόντων τροφία ξενουμένων τε καταγῶγια, ἀρβαστοῦντων ἐνδαιτήματα, τῶν κατὰ ψυχὴν ἔνεκεν ἀντιδόσεων Vat. et Cont. cf. Ced. 318,18 : Πλασκόμενος δὲ τὸν Θεόν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς διὰ τὴν τῶν ὄρκων παράθεσιν καὶ μετανοῶν ἐφ' οἷς κακῶς παρεσπύνησεν, ἐποίησε μὲν καὶ ἄλλας εὐποιίας, ἀς καταλέγειν ἔσπον, ἀπέτισε δὲ καὶ τὰ χρεῖα τῆς πόλεως ἀπὸ τῶν πλουσίων καὶ πνήθων, διδωκῶς, ὡς φασί, κεντηνάρια ἰθ', τὰ δὲ γραμματεῖα κατακαύσας; ἐν τῷ κατὰ τὴν Χαλκῆν πορφυρῷ ὀμφάλῳ δέδωκε δὲ καὶ τὰ ἐνοίκια τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ ὕψηλοτάτου καὶ μέχρι τοῦ ἑσάτου ἃ δὲ διετυπώσαστο γίνεσθαι ψυχικὰ ἐπαταίως ἐν τῇ νεοϋργηθείσῃ παρ' αὐτοῦ μνητῷ τοῦ Μυρσελίου, ἴσασσι πάντες μέχρι τοῦ νῦν τελούμενα. ⁴² 944. ⁴³ B' δὲ Ἰνδ. cod. Δευτέρᾳ δὲ Ἰνδικτιῶνος ed. Cont. Τῇ δὲ β' Ἰνδικτιῶνι Sym. 48. ⁴⁴ Λογγοβαρδίων Leo. ⁴⁵ ῥίγαν φ. Ὁ. cod. ῥήγα φ. Οὐγγονα Leo, Vat. Cont. ῥήγα τῶν Φράγγων Sym. 48. ῥήγα φ. Οὐγγονα ed. ⁴⁶ τοῦ Leo. ⁴⁷ τῷ δ. τοῦ γ. ἀ. K. ed. ⁴⁸ ἦτις καὶ Vat. Cont. ⁴⁹ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς Cont. μ. τοῦ ἀ. αὐτῆς post ἔτη Vat. ἐκ. ζ. ε. μ. τοῦ ἀ. ἀ. ε. Leo.—ἐτ. ταῖς Cont.

(55) Ἀνέμου δὲ⁸⁰ βιαίου σφόδρα καταπνεύσαντος Ἀ Δεκεμβρίῳ μηνί, οἱ λεγόμενοι ἐν τῷ ἱπικίῳ δῆμοι κατέπεσον, οἱ ἀπ' ἐναντίας τοῦ βασιλικοῦ θρόνου ἐτύγχανον, καὶ συνέτριψαν τὰ τε ὑποκάτωθεν⁸¹ αὐτῶν βάρη καὶ τὰ στῆθεα λεγόμενα. Χρόνου δὲ περικυκλεύσαντος⁸², τῷ αὐτῷ μηνί τὸν βασιλεῖα Ῥωμαῶν⁸³ τοῦ παλατίου κατήγαγον.

⁸⁰ (56) ⁸⁴ Τῆς δὲ πόλεως Ἐδέσης, ἐν ἣ τῷ Χριστοῦ τίμιον ἐκμαγεῖον ἀπέκειτο, παρὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πολιορκουμένης στρατεύματος [καὶ] εἰς ἀνάγκην μαγίστην περισταμένης, ἀπέστειλαν οἱ ταύτης οἰκῆτορες πρὸς τὸν βασιλεῖα Ῥωμαῶν διαπρεσβευόμενοι τὴν πολιορκίαν λυθῆναι, τὸ⁸⁵ τοῦ Χριστοῦ ἄγιον ἐκμαγεῖον παρέχειν⁸⁶ ἐπαγγεῖλά μιν (204^h). Ὑπὲρ⁸⁷ τῆς τοιαύτης; δὲ χάριτος δεσμίους ἤτησαν τῶν ἐπιφανῶν⁸⁸ ἀντιλαθεῖν, χρυσοβούλλιον τε λαθεῖν⁸⁹ ὥστε μηκέτι τὴν τούτων χώραν παρὰ τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦ ληΐζεσθαι· ὃ ἐη καὶ γέγονε. Τοῦ δὲ ἁγίου ἐκμαγεῖου ἀποσταλέντος; καὶ ἤδη τῆ Κ. Π. πλησιάζοντος⁹⁰, Θεοφάνης ὁ πατριῆκος καὶ παρακοιμώμενος ἐν τῷ ποταμῷ Σαγάρῳ ἐξεληθὼν, ὑπήντησεν αὐτῷ μετὰ⁹¹ λαμπρᾶς φωταγωγίας, τιμῆς τε καὶ ὀμνοδίας⁹². Καὶ⁹³ τῆ ἐ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς σὺν αὐτῷ ἐν τῇ πόλει εἰσῆλθε⁹⁴, τοῦ⁹⁵ βασιλεῶς, [ἐν Βλαχέρναις] **846** ὄντος κάκει' αὐτὸ προσκυνήσαντος⁹⁶. Τῆ δὲ ἐκαῦριον ἐξῆλθον⁹⁷ ἐν τῇ Χρυσῇ πόρτῃ οἱ τε τοῦ βασιλεῶς; δύο υἱοὶ Στέφανος⁹⁸ τε καὶ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος σὺν τῷ πατριάρχῃ Θεοφυλάκτῳ⁹⁹ καὶ μετὰ τῆς δεούσης τοῦ ἀναλαβόντος; τιμῆς, τῆς συγκλήτου πάσης προπορευομένης; καὶ φωταγωγίας μαγίστης; προαγούσης; μέχρι τοῦ¹⁰⁰ ναοῦ τῆς Ἁγίας τοῦ Θεοῦ¹⁰¹ Σοφίας πεζοί¹⁰² δ. ἐκόμεσαν καὶ προσκυνηθὲν ἐκείσε ἐν τῷ παλατίῳ¹⁰³ ἀνήγαγον.

(57) ¹⁰⁴ Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις Ἀρμένιον τι C τέρας τῇ πόλει ἐπεσῆμυσεν¹⁰⁵, παῖδες συμφυεῖς, ἄρρηνες, ἐκ μιᾶς προελθόντες¹⁰⁶ γαστρὸς, σώοι μὲν καὶ ἄρτιοι πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος, ἀπὸ¹⁰⁷ δὲ τοῦ στόματος τῆς γαστρὸς καὶ μέχρι τῶν ὑπογαστριῶν¹⁰⁸ συμπεφυκότες καὶ ἀλλήλοις ὑπάρχοντες ἀντιπρόσωποι, οἱ ἐπὶ πλείστον¹⁰⁹ τῇ πόλει¹¹⁰ ἐνδιαιτρίψαντες καὶ ὑπὸ πάντων ὡς ἐξαισίον τι τέρας ὀρώμενοι, τῆς πόλεως ὡς πονηρὸς τις οἰωνὸς ἐξηλάθησαν. Ἐπὶ δὲ τῆς¹¹¹ μονοκρατορίας¹¹² Κωνσταν-

Mense Decembri vento validissimo perflante, demi in circo, opposita regii throni regione erecti, daci-derunt, subjectaque marmora columnasque pectoralia dictas, contriverunt. Anni autem vertente circulo, hoc ipso mense, Romanum imperatorem e palatio eduxerunt.

Urbe autem Edessa, in qua venerandum Christi sudarium repositum, a Romano exercitu obsessa, et in ultimam angustiam deducta, ad Romanum imperatorem obsidionem solvi missis legatis ejus incolæ precati sunt, sacrum Christi sudarium simul exhibituros polliciti. Huic gratiæ compensandæ nobiles ex suis captivos recipere, foedusque aurea bulla firmatum, ne regionem eorum Romanus exercitus devastaret, petierunt : quod et præstitum est. Sacro vero sudario ita misso, jamque Constantinopolim vicino, ad fluvium Sagarium cum magnifico apparatu et cantibus, Theophanes patricius et accubitor obviam processit, et Augusti mensis die decimo quinto imperatore ad Blachernas veniente, et ibidem adorante, in urbem intulit. Sequenti luce progressus est ad portam Auream : Stephanus autem et Constantinus, duo imperatoris filii, unaque Constantinus ejus gener cum Theophylacto patriarcha, universo præcedente senatu, debito honore susceptum sacrum pignus, prævia cereorum multitudine, ad sanctæ Dei Sapientiæ templum pedes detulerunt : exhibitoque cultu adoratum in palatium induxerunt.

Temporibus istis portentum quoddam ex Armenia in urbem invectum : pueri duo masculi uno ventre progressi, et ad invicem complantati, a ventriculi ore ad pubem usque sibi invicem adhærentes, versisque ad invicem vukibus visebantur, qui cum diutino temporis spatio in urbe morati fuissent, velut infaustum portentum et infestum omen habiti, urbe ejecti sunt. Constantino vero solo imperante rursus ingressi sunt. Ut autem eorum alter mortuus est, medici quidam peritissimi coherescentem

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁰ β. καὶ σφοδρῶν Vat. Cont. ⁸¹ ὑπ. μάρμαρα καὶ στ. Leo. — σθηθεα cod. σθηθεα Vat. Cont. ⁸² περικυκλωμένον Leo, περικυκλωσ. Vat. Cont. ⁸³ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ed. Cont. ⁸⁴ 944. ⁸⁵ Ὅπως τὸ τίμιον τοῦ Χριστοῦ ἀφομοίωμα εἰσῆλθεν ἐν τῇ ΚΗ. Vat. — τὸ τ. τοῦ Χριστοῦ Leo. — τὸ τοῦ Χριστοῦ ἄγιον Sym. 50. στρ. οἱ δ. τ. π. τὸν β. δ. Ῥ. τοῦτο παρέχειν εἰ τὴν π. λύσειεν ὄπερ καὶ γ. καὶ χρυσοβούλλιον ἐδόθη μῆθ' εἰ: ὑπὸ Ῥ. τὴν χ. αὐτῶν λ. Sym. — προϊστ. Leo. ⁸⁶ δὲ Leo. ⁸⁷ ἐπαγγελλομ. Leo, Vat. Cont. ⁸⁸ ὁ. τ. δὲ χ. Leo, ὁ. δὲ τῆς τ. χ. Vat. Cont. ⁸⁹ ἐπιφ. Vat. Cont. — ἀπολ. ed. — χρυσοβούλλ. cod. χρυσοβούλλα ed. — λ. ὡστε τὴν τ. χ. μ. cod. ἀπ. ἀπηντ. ἀ. Θ. ὁ π. Sym. ⁹⁰ τῆς ed. — πλησιασασμένου cod. ⁹¹ Σαγάρῳ cod. Σάγαρ. Leo. ⁹² ὑπήντησεν αὐτὸ cod. ⁹³ μ. φ. καὶ τῆς δεούσης τ. καὶ ὁ. cod. μ. λ. τ. τε καὶ ὁ. Leo. μ. λ. φ. καὶ τῆς δ. τ. τε καὶ ὁ. Vat. Cont. μ. λ. φ. καὶ τῆς δ. τ. καὶ ὁ. Sym. ⁹⁴ κατὰ τὸν Σάγαρον ποταμὸν Sym. ⁹⁵ τῆ δὲ ἐ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς; Sym. ⁹⁶ εἰσῆλθ. cod. εἰσῆλθον. ⁹⁷ δὲ Sym. — ὁ. ἐν Β. Sym. ⁹⁸ Καὶ τῆ ἐπ. Vat. Cont. τῆ ἐπ. Sym. ⁹⁹ ἐξῆλθ. cod. ἐξῆλθεν Leo. — οἱ δὲ τοῦ Leo, οἱ τε Vat. Cont. ¹⁰⁰ Στ. καὶ Κ. Leo, Sym. ¹⁰¹ Θ. καὶ τῆ συγκλήτῳ πάσῃ καὶ τοῦ λαοῦ προπορευομένου μετὰ φ. μ. Sym. ¹⁰² ἁγίου cod. ¹⁰³ τοῦ Θεοῦ om. Sym. ¹⁰⁴ πεζῶν cod. πεζῶν Leo. ¹⁰⁵ τοῦτο Sym. bis. ¹⁰⁶ Περὶ τῶν κεκολλημένων παίδων cod. π. τῶν συγχ. β' ἀρρῶνων καὶ τέρας τι μέγα φαινόμενον Vat. — Διήγησις τεραστίου τινός Ven. Ἐν τ. δὲ Leo. Ἐν τ. Sym. 51. ¹⁰⁷ ἐπεφοιτῆται Leo, Vat. Cont. Sym. ¹⁰⁸ γ. ἀ. μὲν π. Leo, Vat. Cont. Sym. ¹⁰⁹ ἀπὸ δὲ στ. Vat. Cont. ¹¹⁰ τὸν ὑπὸ γαστέρα Leo, τὸν ὑπὸ γ. Vat. Cont. Sym. τὸν ὄψογαστρ. cod. — καὶ om. Sym. — ἀλλήλους Leo. ¹¹¹ ἐν Sym. ¹¹² ἐνδ. ὑπὸ π. ὡς ἐ. τι τ. ἐθαυμάζοντο, ὄθεν καὶ ὡς π. τις ὁ. τῆς π. ἐξηλάθη, πάλιν δὲ ἐπὶ Sym. ¹¹³ τῆς om. Cont. ¹¹⁴ βασιλείας Leo, Vat. τῆς β. Sym. — K. εἰσῆλθε Sym. K. εἰσῆλθησαν Leo.

partem alteram incolumem vivamque serraturos se præstolati, solerter exciderunt; puellus iste diebus tribus superstes mortuus est.

Et in omnibus quidem, ut enarratum supra, monachis fidem habebat imperator: privatim vero præ omnibus Sergium monasticis moribus præstantem colebat et venerabatur. Hic magistri Cosmæ frater, nepos vero Photii patriarchæ fuerat, quem animæ nobilitas, quem carnis ingenuitas reddebat illustriorem. Etenim ad summum virtutis et scientiæ apicem ascendit, ita ut difficile sit discernere in qua magis excelleret adeo summopere in utraque exercitatus erat. Atque in eo præ aliis florebat discretionis donum morumque suavitas et sensus moderatio: neque enim superciliosus erat ut hodierni sapientes, neque jactantiam aut arrogantiam præseferēbat, sed erat ei sermo dulcius melle stillans, mores firmi et constantes, et humilis spiritus. Istum itaque reverendum comitem secum ducebat imperator, quasi veram regulam et amussim ipsius vitam dirigentem. Hic plurimum hortabatur imperatorem ut filiorum curam ægeret, neque illos in malum absque disciplina prouere sineret: nequando, quæ Heli, pateretur, qui pro filiorum pravitate pœnas dedit.

Ut vero a filiis e palatio dejectus est, et in Proten insulam relegatus, hunc rursus habuit calamitatum solatium, et angustiarum remedium lenitivum: eidemque tunc temporis Polyeuctus monachus piissimus aderat, crebris cum hortamentis, ut decebat, consolaturus: hic, patriarcha Theophylacto e vivis sublato, a Constantino imperatore Constantinopolis patriarcha promotus est.

Ut vero Deus miris modis hominem servare conuenit, imperatore Romano in calamitatem non expectatum incidere permisit: ut per eam eruditus, et de propriis delictis admonitus, salutem consequi dignus inveniretur. Toleravit enim filium ejus Stephanum, velut quondam Absalon in magnum David proprium patrem rebellis fuit, ita in eum insurgere. Constantinus quippe, Mariano ex mona-

χίνου πάλιν εισήλθοσαν. Ἐπει δὲ ὁ ἕτερος αὐτῶν ἐτεθνήκει, ἱατροὶ τινες ἐμπειροὶ τὸ συγκεκολλημένον μέρος διέτεμον εὐφυῶς ἐλπίδι τοῦ τὸν ἕτερον ζήσασθαι, ὃς τρεῖς ἡμέρας ἐπιβίους ἔτελεύτησεν.

(58) Ὁ δὲ Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἐν 847 πᾶσι μοναχοῖς πίστιν ἐπέκτητο ἄμετρον, διαφερόντως δὲ ἐτίμα καὶ ὑπερσεβέτο Σέργιον, τὸν ἐν μονασταῖς διαλάμποντα, ὃς ἀελοφύλαξ μὲν τοῦ μαγίστρου ὑπῆρχε Κοσμά, ἀνεψιὸς δὲ τοῦ πατριάρχου Φωτίου, ὃν πλεόν τῆς σαρκικῆς εὐγενείας ἢ κατὰ ψυχὴν ἐτίμα εὐγένεια ἀρετῆς γὰρ εἰς ἄκρον καὶ γνώσεως ἤλασεν, ὡς δυσχερῆς εἶναι διακρίνειν ποτέρῳ μᾶλλον πλεονεκεῖ, οὕτως εἰς ἄκρον ἐκατέραν ἐξήσκησεν ἐπὶ νθείᾳ τε αὐτῷ πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ τῆς διακρίσεως χάρισμα καὶ τὸ χάριεν τοῦ ἡθους καὶ τὸ μέτριον τοῦ φρονήματος· οὐ γὰρ ἀνεσπα τὰς ὀφρῦς ὡς οἱ νῦν σοφοί, οὐδὲ ἀλαζῶν τις ἐδόκει καὶ ὑπερήφανος, ἀλλὰ τὴν λόγον μὲν εἶχε γλυκύτερον μέλιτος ἀποστάζοντα, τὸ ἦθος δὲ πάγιόν τε καὶ σταθερὸν, ταπεινὸν δὲ τὸ φρόνημα. Τοῦτον δὴ τὸν αἰοδιμον ἀδολοκίμως μεθ' ἐαυτοῦ εἶχεν ὁ βασιλεὺς, κανόνα ἔντως καὶ στάθμην τὸν αὐτοῦ βίον ἀεὶ ρυθμίζοντα· ὃς πολλὰ παρήγει τῷ βασιλεῖ τῶν παιδῶν ἐπιμιλεῖσθαι καὶ μὴ ἀπαιδεύτους εἶναι εἰς πονηρίαν ἐκκλίνοντας, μὴ ποτε αὐτοὺς πάθοι· τὸ τοῦ Ἡλίου, τιμωρίαν ἐκ τῆς τῶν παιδῶν παρανομίας ἐκτίσας.

(59) Ἐπειδὴ δὲ τοῦ παλατίου τοῦτον οἱ καίρις κατήγαγον καὶ ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ ἐξώρισαν, πάλιν τοῦτον εἶχε τῶν συμφορῶν παραμύθιον καὶ τῶν θλίψεων ἀκεσώδυνον φάρμακον, ᾧ συνῆν τότε καὶ Πολυεὐκτος μοναχὸς εὐλαδέστατος, καὶ αὐτὸς τὴν εἰκότα παραμυθούμενος, 848 ὃς τοῦ πατριάρχου Θεοφύλακτου τελευτήσαντος, πατριάρχης ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου προχειρίζεται Κ. Π.

(60) Ἐπει δὲ πολλοῖς τρόποις βούλεται ὁ Θεὸς σῶζειν τὸν ἄνθρωπον, συνεχώρησε καὶ τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν ἀδοκίμητον περιπεσεῖν (204b) συμφορᾷ, ἵνα, δι' αὐτῆς σωφρονισθεὶς καὶ τῶν οἰκτιρῶν ἐν συναισθησει παραπτώματων γενόμενος, σωτηρίας ἀξιώθῃ. Συνεχώρησε γὰρ ἐπαναστῆναι αὐτῷ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Στέφανον, ὡς περ ποτὲ Ἀβεσαλὼμ ἐκάνετῃ τῷ οἰκτιρῶν πατρὶ τῷ μεγάλῳ Δαυὶδ. Συμ-

Variae lectiones et notæ.

Ἐπειδὴ ὁ Sym. 848, ὁ om. Ven. ἐτεθνήκειν Leo. — Leo. ἄλλὰ καὶ οὗτος γ' ἡ. Sym. — Καὶ ἐν π. μὲν ὡς ἄ. ε. μ. π. ε. ὁ β. Leo. Ἐν π. μὲν οὖν ὡς ἄ. ε. τοῖς μ. π. ἐκ. ἀμ. Sym. 52. Καὶ ἐν π. μὲν μ. ὡς ἄ. ε. π. ε. ἄ. ὁ β. Cont. Καὶ ἐν π. ὡς ἄ. ε. μ. π. ε. ὁ β. Vat. ὑπερσεβέθεν Leo, Vat. Cont. Sym. — μοναχοῖς Sym. ἄδ. ἐπεφύκει τοῦ μ. Cont. — ἐπεφύκει Leo, Vat. Cont. Sym. — Θωμά Sym. τοῦ πρώτου τῶν κριτηρίων κτλ. Cont. ἐτύγγαθεν Leo, Vat. Cont. εὐσυνγενείας ed. συγγ. Vat. Cont. — εὐγ. τὸ τε τῆς διακρίσεως εὐθὺ καὶ τὸ τοῦ προσώπου χ. τὸ μ. τε τοῦ φρ. καὶ τοῦ ἡ. τὸν μὲν γὰρ λ. Sym. ἔπλεονεκεῖ ἐπ. — οὗτος cod. ἔπ. δὲ Vat. Cont. — δ. ἔρευθος καὶ Vat. Cont. ἔχρειεν cod. κατὰ τοὺς νῦν σοφοὺς Vat. Cont. ὁ om. Sym. — τε om. ed. Vat. Cont. Sym. — σταθρ. cod. — τὸ δὲ φ. πολλὴ φυσικὸν καὶ τ. Sym. κ. ὡς ἂν τι· εἶποι τὸν ἄ. β. ἀεὶ β. οὗτος π. Sym. ἐγκλ. Leo. πορεύεσθαι Vat. καὶ Leo, Vat. Cont. Sym. πάθ. cod. πάθοις Vat. πάθη Cont. — Ἠλί ed. Vat. Cont. Sym. — τ. ὑπὲρ τῆς Vat. Cont. τ. ἐκτ. ὁ. τῆς τῶν π. π. Sym. ὁ καὶ γέγονεν Vat. Cont. Sym. Ἐπὶ δὲ Leo, Vat. Cont. Καὶ γὰρ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν — ὅθεν δὴ καὶ τοῦ π. κατὰγοῦσι τὸν πατέρα αὐτῶν καὶ ἐν τῇ ν. ἐξορίζουσι· ἀλλὰ δὴ καὶ π. αὐτὸν ε. ἐκεῖ· Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς Sym. φ. σ. τούτῳ καὶ Π. ὁ ε. μ. τὰ Sym. οὐκ ἔλαττον (ὡν ἡ κατὰ om. Cont.) τὸν τοῦ εἰρημένου τρόπον Vat. Cont. μετὰ ταῦτα δὲ τὸν εἰλικρινῆ αὐτοῦ βίον Vat. Cont. ἐπὶ ed. — Κ. τοῦ β. Sym. ΚΗ. om. Leo, Vat. Cont. — post patr. Sym. multa alia de Sergio adiungens usque ad finem § 62. Ἐστέφανος τούτου ὁ υἱός· Ῥωμανὸς ἐπαναστῆς τῷ πατρὶ καὶ τε χρ. Sym. 53. — ὁ Θεὸς β. Leo, Vat. Cont. σ. ἄδ. π. Leo, Vat. σ. ἄδ. προσπ. Cont. αἰσθ. Leo. Συνεχώρη. cod. Συνεχώρει Leo. — ἐπ. τὸν ὁ. αὐτῷ Στ. Vat. ἐπ. Δ. τῷ ὁ. π. Leo, Cont. ἐπ. ποτὲ τῷ ὁ. π. Vat. — τῷ Δ. ed.

θούλοις οὖν οὗτος πρὸς τοῦτο χρῆσάμενος τῷ τε Β cho et Basilio Petino et Manuele Curtice propositi
ἀπὸ μοναχῶν Μαρνανῶ καὶ Βασιλείῳ ³¹ τῷ ³² Πε-
τεινῷ ³³ καὶ Μανουὴλ τῷ Κουρτίκῃ, συνειδόμενον
αὐτῷ καὶ τῶν ἄλλων ³⁴ βασιλέων ³⁵, τοῦτον τοῦ πα-
λατίου κακῶς κατήγαγε καὶ ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ
ἐξορίας ἀπέκλειρε ³⁶ μοναχόν.

IB'. Βασιλεία Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεν-
νήτου.

Ἵπελειφθη οὖν αὐτοκράτωρ Κωνσταντίνος ὁ τού-
του γαμβρὸς ³⁷, ὃς παρατυκῶς ³⁸ Βάρδαν τὸν τοῦ
Φωκά τῆ τοῦ μαγίστρου ἀξία τιμήσας ὡς ³⁹ χρόνῳ
πολλῷ τῆν ἐν ⁴⁰ πολέμοις **849** ἀνδραγαθίαν ⁴¹ ἐπι-
δειξάμενον ⁴², δομέστικον τῶν σχολῶν προχειρίζε-
ται ⁴³, εἶτα ⁴⁴ Βασιλείον, ᾧ ἐπικλήν Πετεινός ⁴⁵,
πατρικίον καὶ μέγαν ἐταίρειάρχην, τῷ ⁴⁶ δὲ τοῦ
γένους τῶν Ἀργυρῶν Μαρνανῶ τὰ μοναχικὰ ἀπο-
δύσας, πατρικίον καὶ κόμητα τοῦ στάβλου παποίη-
κεν ὡσαύτως καὶ Μανουὴλ τὸν λεγόμενον ⁴⁷ Κουρ-
τίκην πατρικίον καὶ δρουγγάριον τῆς βίγλης ⁴⁸.
οὐστίνας τρεῖς οὐ μετὰ ⁴⁹ πολὺν χρόνον ἢ τοῦ Θεοῦ
δικαία κρίσις ὡς εἰς χριστὸν Κυρίου παροινήσαντας
καὶ χεῖρας ἀδίκως ⁵⁰ ἐπιβαλόντας (καὶ ⁵¹) τῆς βα-
σιλείας ὀρεγομένους μετήλθεν ἔπι καθοσιώσει γὰρ
καταλθφθέντες ⁵² ἑκάτερος αὐτῶν οἰκτίστην θανάτῳ
τὸ ζῆν ⁵³ ἀπέβρηξεν. τὰ δὲ περὶ αὐτῶν πλατύ-
τερά ⁵⁴ τε καὶ ἐπεξεργαστικώτερα ἐν τῇ προηγου-
μένη ⁵⁵ ἐπεξηγήσει ἐκθίσομαι.

⁽²⁾ ⁵⁶ Μετὰ δὲ μ' ἡμέρας, τῆς κζ' τοῦ Ἰανουαρίου
μηνός, ὑποπεύσας Κωνσταντίνου τὸν ⁵⁷ τε βασιλέα
Στέφανον καὶ Κωνσταντίνον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
μήποτε ⁵⁸ κατ' αὐτοῦ τὰ ὅμοια διαπράξοντα ⁵⁹ (καὶ
λογισάμενος), ὅπερ ἦν εἰκός, ὅτι εἰ τοῦ ἰδίου πατρὸς
οὐκ ἐφείσαντο ⁶⁰, πῶς αὐτοῦ φείζονται ⁶¹, ἐστιάσας
αὐτοὺς ⁶², ἦδη ἐν τῇ τραπέζῃ ⁶³ καθεζομένους, ἐπι-
τῆς βρώσεως οὐσης ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, ἀνῆρ-
πασαν ⁶⁴ τοῦτους οἱ (τε) λεγόμενοι Τόρνικοι καὶ ὁ
πατρικίος Μιχριανός καὶ οἱ λοιποὶ (οἱ) πρὸς τοῦτο ⁶⁵
ἠτοιμασμένοι **850** (καὶ ⁶⁶ τοῦ παλατίου καταγα-
γόντες) καὶ ἐν ταῖς πλησιαζούσαις νήσοις αὐτοῦς
περιόρισαντες ⁶⁷ κληρικῶς ἀπέκλειραν.

(3) ⁶⁸ Μετ' ὀλίγον οὖν αἰτησάμενοι ⁶⁹ τὸν Ἰωάν

cho et Basilio Petino et Manuele Curtice propositi
consciis, necnon aliis Augustis facinus promoventibus
usus, patrem e palatio improbe deturbavit, et ad
Proten insulam relegatum monachum detonderi
jussit.

XII. Regnum Constantini Porphyrogeniti.

Imperator itaque Romani gener Constantinus
relictus est. Hic statim Bardam Phoeæ filium ma-
gistri dignitate ornavit. Qui cum multo tempore
bellicæ virtutis in præliis specimina frequentius
exhibuisset, scholarum domesticus institutus est.
Basilius etiam, cognomento Petinus, patricius et
magnus hetæriarcha provectus est. Imperator etiam
B Marianum Argyrorum sanguine ortum monastico
habitu exutum creavit patricium et stabuli comi-
tem: Manuelem insuper, Curticem dictum, patri-
cium et excubiarum drungarium promovit, quos
quidem tres interjecto brevi spatio justum Dei ju-
diciū (velut eos qui in unctum Domini peccas-
sent, et in eum manus injecissent, violentas impe-
rii cupiditate motos incessit. Majestatis quippe
læsæ rei deprehensi, singuli misera morte vitam
abruperunt. Prolioxorem autem et elaboratam
magis de illis narrationem opere prædicto insti-
tuam.

Post dies vero quadraginta, Januarii mensis sep-
timo supra vicesimum, Stephanum et Constantinum
ejus fratrem, ne quandoque paria in se attentarent,
suspiciatus, et quod simile vero reputans, ut, qui
proprio non pepercissent patri, minus ipsi condo-
narent, recumbentes secum ad mensam, oscis
adhuc in eorum ore positis comprehendi jussit:
abripuerunt porro quidam Tornacii dicti, et pa-
tricius Marianus, et qui ad hoc parati fuerant
reliqui: palatioque eduxerunt, et clericali ton-
sura multatos in proximas insulas deportaverunt
exsules.

Haud diu post, videndi patris desiderio moti,

Variæ lectiones et notæ.

³¹ τῷ πρωτοσπαθαρίῳ ed. Cont. ³² τῷ Πετεινῷ ed. τῷ λ. πετεινῷ Sym. ³³ λεγομένῳ Vat. ³⁴ λοι-
πῶν Sym. ³⁵ ἐπὶ μακρῷ γῆρει καὶ νόσῳ τρυχόμενον εἶδε — βασιλέας Sym. ³⁶ ἐκείρε ed. — 47. Αὐ-
τοκρατορία K. Leo et Cont. Βασιλέως K. υἱοῦ Ἀλέοντος ἐκ δευτέρου, ἐξ ἑτέρου βιβλίου. Τῷ ζυμῷ ἔστι τοῦ
κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ζυμῷ ἑδασίλευσε μόνος ὁ K. ἐκ β' μετὰ καθαρωτῆος χάρις καὶ ἐποίησε
στρατάρχη Β. τὸν Φ. δ. τῶν σγ. Par. 1708. (1). ³⁷ μηνὶ Δεκεμβρίῳ εἰκάδι Ἰνδικτιῶν τρίτῃ, ἐν ἔτει
ζυμῷ Vat. Cont. μ. Δ. κ', Ἰνδικτιῶνος γ', ἐν ἔτει ζυμῷ Cont. Sym. 1. ³⁸ ὃς αὐτ. Vat. Cont. — τὸν Φω-
κᾶν μαγίστρον καὶ δ. Sym. ³⁹ ὡς om. ed. ὃς Leo. ⁴⁰ τοῖς Leo, Vat. Cont. ⁴¹ πολλάκις Leo, Vat. Cont.
⁴² ἐπιδειξάμενος Leo. ⁴³ καὶ Κωνσταντίνον τὸν Γογγύλην Cont. ναυμαχίας ἡγήτορα καὶ στρατάρχη
εἰνῆς τῶν εὐχρηστων Vat. Cont. Sym. ⁴⁴ τὸν δὲ Πετεινὸν π. καὶ κ. τοῦ στ. π. τὸν δὲ K. π. Sym. ⁴⁵ τὸν
Leo. — πετεινῶν ed. πετεινὸν Leo. ⁴⁶ τὸν δὲ τοῦ γ. τῶν Ἀ. Μαρνανῶν Leo, τὸν δὲ ἐκ τοῦ γ. τῶν Ἀ.
M. Vat. Cont. ⁴⁷ ἐπιλ. Leo, Vat. Cont. — βίγλης Leo, Vat. Sym. ⁴⁸ ἐποίησεν Cont. ⁴⁹ μετ' οὐ π. Leo.
— ὁ. ὁ Θεὸς συντόμως ἐπεξῆλθεν ὡς εἰς χ. κὺ π' ἐπὶ Sym. ⁵⁰ ἀδίκ. cod. ⁵¹ καὶ om. ed. Vat. Cont. Leo.
⁵² ὡς Sym. ⁵³ τὸν βίον ἀπ. Sym. omis is reliquis. — ἀπέβρηξεν. cod. ἀπέβρηξε Leo, Vat. ⁵⁴ πλατύτερον
τε καὶ ἐπεξεργαστικώτερον Leo, Vat. Cont. ⁵⁵ προσηρημένη Leo, cf. Cont. 4 qui solus horum exitum
narrat. — ἐκθίσωμ. cod. ⁵⁶ 945. ⁵⁷ ἡμ. ὁ Πορφυρογέννητος ὑπ. Στ. Sym. 2. ⁵⁸ τὸν τότε ed. τοὺς αὐτ-
ἀδελφούς Sym. ⁵⁹ καὶ Vat. Cont. Syni. ⁶⁰ πράξ. ed. καὶ λ. om. Sym. ⁶¹ φείζονται Vat. Cont. ⁶² Δέ-
γεται γὰρ ὅτι φθειροῦσιν ἕξθι χρῆστὰ ὀμίλια κκαὶ, τῶν ὀμιμῶνων τί γίνεται; Sym. ⁶³ ἀ. καὶ φιλο-
φρονήσας ἐτι Sym. ⁶⁴ καὶ Vat. Cont. ⁶⁵ ἀν. οὗτοι οἱ Vat. Cont. — οἱ om. Vat. Cont., λεγ. — λοιποὶ οἱ
om. Sym. — Τόρνικοι: ed. Vat. Cont. ⁶⁶ ἠτρεπισμένοι Vat. Cont. Sym. ⁶⁷ καὶ τοῦ π. κ. om. Sym. —
κατήγαγον καὶ Leo, Vat. Cont. ⁶⁸ περιώρισαν Sym. περιώρισαν καὶ Leo, Vat. Cont. ⁶⁹ Μετ' ὁ. δὲ τὸν ἰ.
π. αὐτῶν ἀ. ἰδεῖν μοναχὸν οὐτα, π. ἀ. κατεχόμενοι ὁ δὲ ὁμοίως; ὀδύρ. μόνος; πρὸς αὐτοὺς ἐφθέγγετο Sym. 2.
⁷⁰ οὗτοι Leo, Vat. Cont.

ad Proten insulam profecti sunt : eumque monastico habitu vestitum conspicati, in luctum proruperunt immensum. Quibus pater collacrymatus ait: « Filios genui et exaltavi : ipsi autem spreverunt me. » Atque ita relegati sunt ; Stephanus quidem in Præconesum, e Præconeso in Rhodum, e Rhododeni in Mytilenem, e Constantinus autem in Tenedos, et inde in Samothraciam, in qua tumultum et seditionem adversus custodes machinatus, ab eis trucidatus est. Michael autem Christophori Imperatoris filium detractis imperialibus calceis clericum esse jussit.

Cæterum Romano imperatore in prædicta insula morante, Theophylactus patriarcha et Theophanes patricius et accubitor inierunt consilium, ut eum rursus in palatium eveherent. Re ipsi communicata et persuasa, tempus explorabant commodum, quo consilio finem imponerent. Eo tamen detecto, et ad Constantinum imperatorem delato, consortes ejus pœnis debitus ultus est. Theophanem patricium misit in exilium, protospatharium vero Georgium et pinceram, et Thonnam primicerium verberibus multatos et detonsos perque mediam urbem traductos exsules deportavit.

Decembri vero mense indictione sexta adversus Constantinum imperatorem structis insidiis, Stephanum imperatorem ex insula erutum in palatium inducere moliti sunt. Insidiis Constantino manifestatis per Michaellem nomine Diabolinum, auctores intolerandis subjecit verberibus : et hos quidem præcisus naribus, alios auribus multatos asinisque impositos per mediam urbem traduxit et in exilium egit.

Cæterum Julii mensis die decimo quinto, indictione

A πατέρα θεάσασθαι, ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ παρεγένοντο, καὶ τοῦτον ἐν τῷ μοναχικῷ σχήματι θεασάμενοι, πένθει κατεσχέθησαν ἀφορήτῳ· εἰς ἐπιδακρύσας ὁ πατὴρ ἔφη· « Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, οὗτοι δὲ με ἠθέτησαν. » Εἶθ' οὕτως ⁶¹ ἐξωρίσθησαν, ὁ μὲν Στέφανος εἰς ⁶² Προικόνησον ⁶³, ἀπὸ δὲ Προικονήσου εἰς Ῥόδον, ἀπὸ δὲ Ῥόδου εἰς Μιτυλήνην, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος εἰς Τένεδον, ἐκείθεν εἰς Σαμοθράκη, ἐν ἧ καὶ ἀνταρσίαν μελετήσας ⁶⁴ παρὰ ⁶⁵ τῶν αὐτῶν φυλασσόντων ἐσφάγη ⁶⁶. Μιχαὴλ δὲ, τὸν τοῦ Χριστοφόρου βασιλέως υἱὸν τὰ βασιλικά πέδιλα ἀφελόμενος, κληρικὸν ⁶⁷ πεποίηκεν ⁶⁸.

(4) ⁶⁹ Ὀντος δὲ τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ ἐν τῇ νήσῳ, ὁ πατριάρχης Θεοφύλακτος καὶ Θεοφάνης ὁ πατρικίος καὶ παρακοιμώμενος βουλήν ἐβουλεύσαντο ὥστε πάλιν ⁷⁰ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦτον ἀγαγεῖν, ἔν καὶ αὐτῷ ἀνακοινωσάμενοι καὶ **851** παρατείσαντες τοῦτον, ἐκαιροσκοποῦν πότε ⁷¹ πέρας τῆ τοιαύτῃ βουλῇ ἐπιθώσιν ⁷². Ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς βουλῆς ἐφωράθη καὶ καταμηνύθη Κωνσταντῖνῳ βασιλεῖ, τοῦ συναεργούσ αὐτῆς ἡμύνοντο ⁷³· τὸν μὲν γὰρ Θεοφάνην πατρικίον ἐξώρισε, τὸν δὲ πρωτοσπαθάριον Γεώργιον καὶ ⁷⁴ πιγκέρην καὶ Θωμᾶν ⁷⁵ πριμικήριον δειρας καὶ κουρεύσας καὶ μέσον τῆς πόλεως θριαμβεύσας, οὕτως ὑπερορίᾳ παρέπεμψεν.

⁷⁷ (5) ⁷⁸ Δεκεμβρίῳ δὲ μηνί, ζ' Ἰνδικτιῶνος, ἐπιβουλήν τινες κατὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντῖνου ἐμελέτησαν, βουλόμενοι τὸν βασιλέα Στέφανον ἐν τῷ παλατίῳ ἐκ τῆς νήσου ἀγαγεῖν. Ταύτης (203^a) οὐ μνηυθείσης τῆς ἐπιβουλῆς Κωνσταντῖνῳ διὰ Μιχαὴλ τοῦ Διαβολίνου λεγομένου, τοὺς ⁷⁹ ἐπιβούλους κρατήσας ὁ βασιλεὺς, τῶν μὲν τὰς ρίνας καὶ τὰ ὄτα ἀπέτεμεν τοὺς δὲ δαρμῷ ἀφορήτῳ ὑπέβαλε καὶ θνοῖς ⁸⁰ ἐπικαθίσας διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐθριάμβευσεν, καὶ ἐξορίᾳ παρέπεμψε.

⁸¹ (6) ⁸² Πεντάκαιδεκάτῃ ⁸³ δὲ Ἰουλίῳ μηνί, Ἰν-

Variae lectiones et notæ.

⁶¹ ἐξορίζονται Sym. ⁶² Πρ. εἶτα εἰς Ῥόδον, ἔπειτα εἰς M. Sym. ⁶³ ἦντινα Νέβριον (Νεβρίαν Cont.) ὠνομασμένην (ἐκ τῆς Cont.) κατὰ χρησμένην δεδομένην ἀπικιλίας Σαμίλων, οἷς ἀφικόμενος (ἀφικόμενοις Cont.) πρὸς νήσον καὶ τῷ Θεῷ Ἰλασκομένοις ἀριστοποιουμένοις τε ἄωρια ἐτύγγανεν, ὀπόθεν ὕδωρ κομίσοντο· γυνὴ δὲ τις ἔφη αὐτοῖς· « Εἰ ἔχετε πρόχον, ἔδωσω ὑμῖν ὕδωρ » ὅπερ λαβόντες ὡς ὁ χρησμός, καὶ γῆν ἐξητήσαντο· τῆς δὲ καὶ ταύτην δεδωκυίας, ἰπρόχον τὴν νήσον ὠνόμασαν καὶ τοὺς ἀργυροῖς νομίσμασιν πρόχον· τῆς δὲ εἰκόνας Vat. Cont. ⁶⁴ καὶ τὸν ἐκ βασιλικῆς κελεύσεως τὴν αὐτοῦ φυλακὴν πεπιστευμένον Νικήταν πρωτοσπαθάριον ἀναιρήσας καὶ αὐτὸς Cont. Vat. ⁶⁵ κατὰ Leo. — φ. ἀ. σφάζεται Sym. ⁶⁶ ἀνεσφάγη, οὐ τὸ σῶμα παρακομισθὲν ταφῇ παραδίδοται μεγαλοπῶτως (ἐν λάρνακι ἐν τῇ μονῇ ἢ παρὰ Ῥωμανοῦ κατοικεῖτο om. Cont.) ἐν ἧ πρὸς τοῦτον ἢ πρῶτη αὐτοῦ σύμβιος ἀπέκειτο Ἑλένη τοῦνομα. Μιχαὴλ Vat. Cont. — βασ. om. ed. ante Χρ. Vat. Cont. Sym. ⁶⁷ καὶ βαίκτορα Vat. καὶ μάγιστρον καὶ Ῥ. Cont. ⁶⁸ ἐποίησε Θεοφύλακτος ὁ πατριάρχης Sym. ⁶⁹ Ὁμοίως καὶ Θ. π. καὶ παρακοιμώμενον ἐξ. καὶ Γ. πρ. καὶ π. Sym. 2. ⁷⁰ π. τ. ἐν τῷ π. ἀγ. Leo, Vat. τ. π. ἐν τῷ π. ἀγ. Cont. 5 post narratum Romani somnium quod hic solus exhibet inter chronographos. ⁷¹ τὸ Leo, Cont. ⁷² ἐπιθήσουσιν Leo, Vat. Cont. — ἐφωράθησαν Leo. ⁷³ ἡμύνοντο Vat. Cont. — π. Θ. ed. Vat. Cont. ⁷⁴ καὶ π. Γ. ed. Γ. ἐν τῷ π. Vat. — οὗς δ. καὶ κ. θρ. ἐξώρισε διὰ τὸ φωραθῆναι αὐτοὺς καιροσκοπεῖν τοῦ εἰσαγαγεῖν π. Ῥ. ἐν τῷ π. Sym. — καὶ μ. τῆς π. θρ. om. Vat. Cont. ⁷⁵ πριμικήριον cod. ⁷⁶ 947. ⁷⁷ Τῷ Δ. μ. Sym. — ζ' Ἰνδ. cod. ἔκτη Ἰνδικτιῶνι Vat. Ἰνδικτιῶνος ζ' Cont. τῆς ζ' Ἰνδ. Sym. — ἐπιβουλῆς γενομένης εἰς τὸ τὸν Στ. ἐκ τῆς· ἔν. ἀγ. ἐν τῷ π. ἐπεὶ παρὰ M. τοῦ Δ. ἐμηνύθη, πάντων κρατηθέντων, τῶν μὲν Sym. ⁷⁸ ἐπ. δ. ἀφ. ὀπ. τοὺς μὲν τὰς ρ. καὶ τὰ ὄ. ἀπ. Leo. ⁷⁹ ἐγχ. Leo, ἐπικ. καὶ θριαμβεύσας ἐξώρισεν Sym. ⁸⁰ 948. ⁸¹ Τῇ δὲ ἐ' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τῆς ζ' Ἰνδικτιῶνος Sym. 4. ἐ' δὲ Ἰουλ. μῆν. Ἰνδ. ζ' cod. Πέμπτη δὲ καὶ δ. Ἰουλιου μηνὸς ἔκτης Ἰνδ. Leo, Η. δὲ Ἰουλιου μ. ἔκτη ἰ. Vat. Η. δὲ Ἰουλιου μ. Ἰνδικτιῶνος ἔκτης Cont. Π. ἰ. μ. ed. — Ῥ. β. Vat. — 18. Πρ. om. Sym. (et Leo ?). — προσελ. Leo pro Ἡρώτῃ tel. ⁸² ἕως ὧδε τὸ πέρας τῶν χρονικῶν συνταγμάτων, clausula indicis codicis Par. 1706. ἐτελειώθη ἡ τῶν νέων βασιλέων χρονογραφία πληρωθεῖσα παρὰ Λέοντος· γραμματικῷ μηνί Ἰουλίῳ· ὁρδῆ, ἑορτῇ τοῦ ἁγίου μεγάλου μάρτυρος Ἰεροκλίου, ἔτους ς' φα' Ἰνδικτιῶνι ἐνδεκάτῃ Leo. Quae sequuntur e Brevariario Sym. edit. desumpta sunt, nec in codice Mosquensi nec in cæteris Georgii codicibus inveniuntur præter Par. 1708 et Ven.

δικτιῶνος ζ', Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ Πρώτῃ Ἀ
νῆσῳ τελευτᾷ· καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει
διακομισθὲν ἐν τῇ αὐτοῦ ἀπειθή μνη.

Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκα· Ἀμήν.
Τετέλεσται καὶ τὰ τοῦ Λογοθέτου.

852 ^α [II. *Μονοκράτορα Κωνσταντίνου τοῦ
Πορφυρογεννήτου*].

^α (5) ^α Μετὰ γυνὴν τὸ μόνον καταλειφθῆναι τὴν
αὐτοκράτορα Κωνσταντίνου, προχειρίζτο Βασίλειον
τὸ πρωτοβεστιαρίον αὐτοῦ, τὸν ἀπὸ παλλακῆς φυ-
σικὸν υἱὸν Ῥωμανοῦ τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως, πα-
τρικίον καὶ παρακοιμώμενον καὶ παραδυναστεύοντα
τῆς συγκλήτου. Οὗτος δὲ ἦν ἐχέφρων καὶ λόγιος καὶ
τῷ βασιλεὶ ἐν πᾶσιν ὑπηρετῶν αἰσῶς· καὶ πρεσβύ-
τως ^β. — ^α Τότε ^α καὶ ^α ὁ πατριάρχης Θεοφύλακ-
τος, ἀβρωστῆσας καὶ ὑπ' αὐτῆς κυριεύεις ^β, ἔτε-
λεύτησε, κρατήσας τῆς Ἐκκλησίας ἔτη κθ'. Χειρο-
τονεῖται δὲ ἀντ' αὐτοῦ ^α (ὁ ἀνωτέρω εἰρημένος)
Πολύευκτος μοναχός, τίμιος ἀνὴρ καὶ ἀγιώτατος.

^α (6) Τότε καὶ ἀποστολικῶν ἐσθῆτων ἀποκεκρυμ-
μένων ἐν τινὶ γωνίᾳ τῆς πόλεως δηλωθεῖσων τῷ βα-
σιλεὶ, μετὰ πάσης τιμῆς καὶ δοξολογίας ἀνελόμενος
αὐτὰς τῷ μεγάλῳ τῶν ἀποστόλων ἀπαιθησαύρισε
ναῦ καὶ τὰ λείψανα τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου, ἃ καὶ
μερισθέντες, τὰ μὲν ἐν τῷ σηκῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστό-
λων ἐτέθησαν, τὰ δὲ ἐν τῷ ναῦ τῆς ἁγίας· μάρτυρος
'Αναστασίας.

(7) ^α Οἶνον βασιλεὺς διὰ τὸν τῶν μάλιστα καὶ
δομestikῶν τῶν σχολῶν, Βάρδαν τὸν ^α Φωκᾶν λεγό-
μενον εἰς γῆρας ἐλάσαι καὶ ἀδυνάτως πρὸς τοὺς C
κόπους ἔχειν, τοῦ δομestikοῦ ἀποκινεῖ καὶ ἀντ' αὐ-
τοῦ προβάλλεται δομestikὸν Νικηφόρον πατρικίον
καὶ στρατηγὸν **853** τῶν Ἀνατολικῶν, τὸν υἱὸν αὐ-
τοῦ ^α. Ὄσαύτως ^α καὶ πατρικίον Λέοντα, τὸν τοῦ-
του αὐτάδελφον, στρατηγὸν τῶν Δυτικῶν προχειρί-
ζεται. Γέγονε δὲ ^α ἐμπρησμὸς μέγας ^α πλησίον τοῦ
ναοῦ τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ, ὡς ^α καῖναι τὸν ἐμβολὸν
τὸν ^α πρὸς τὴν σιδηρᾶν πόρταν.

^α (8) ^α Ἰστέον δὲ ὅτι τῷ ἰδ' ἔτει τῆς βασιλείας
Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου — δεκαπέντε
γὰρ ἐκράτησεν — ἐγεννήθη ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ὁ
ἐκγονὸς αὐτοῦ, υἱὸς δὲ Ῥωμανοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Variae lectiones et notæ.

^α Rubrica a nobis addita *ad textum Breviarium Symeonis Logothetæ editum*. ^α 945. ^α Μετὰ δὲ
Cont. 9 post insertam §. 3 historiam de terre hiantu in domo Joannis Curenzæ factio. — κατ. αὐτ. Cont.
^α Ὁ δὲ φιλόθεωπος Κωνσταντίνος διανοήθη ἀλλάξιον ποιῆσαι μετὰ τοῦ: Ταρσίτας κτλ. Cont. 9 de exa-
ctionibus oneribus sublevatis 10. ^α 956. ^α Ὁ δὲ π. Cont. 11. ^α πρὸς τὸ θανεῖν ἐγγίσει· καὶ μικρὸν
βασθεῖ οὐκ ἐνέδουκεν ἐκκεῖν τῆς πονηρῆς μοχθηρίας καὶ τοῦ μετὰ θάνατον χειροτονεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς
καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἱππῶν καὶ βλακειῶν καὶ αὐθις Cont. ^α ὑπὸ τῆς νόσου κ. τέλει τοῦ βίου χράται,
πατριαρχεύσας χρόνους κθ' Cont. ^α ὁ ἀν. ἐ. om. Cont. — 11. μον. ἀσκητικὸν βίον ἐπαλάμπων κτλ. Cont.
^α Τῶν δὲ ἱερῶν καὶ πῖπλων ὧν παρεῖχεν εἰς τὸ κοινὸν Βαστήριον τὸ μέγα καὶ παθαύμαστον τίς
ἐξείποι Cont. 28. ^α Ὁ δὲ Πορφυρογεννήτου; διὰ Cont. 41. Ἐπεὶ δὲ ὁ Βάρδας ἐγγήρασε καὶ οὐδὲν ἐδύνατο
πλέον εὖ στρατηγεῖν, ἔστειλε τὴν στραταρχίαν εἰς Ν. τὸν Φωκᾶν, ὡς αἰπεῖν ἀπὸ λέοντος· εἰς ἄλλον λέοντα·
Par. 1708 (3) ^α τὸν λ. φ. ἀδ. ἐχ. καὶ εἰς γ. ἐλ. τοῦ Cont. ^α ἄνδρα ἐν πολλοῖς καὶ διαφόροις πολ. μοις
εὐδοκίμησαντα κτλ. Cont. ^α Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν π. Α. τὸν υἱὸν Βάρδα μάλιστα τὸν Φωκᾶ στ. εἰς Ἀνατο-
λικούς ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Νικηφόρου πρ. κτλ. Cont. 45 cf. infra in Romano (§. 1.) ipsum Sym.
^α καὶ Cont. 46. ^α καὶ φοβερός Cont. ^α ὥστε κατακ. Cont. ^α ἀπερχόμενον Cont. ^α 957. ^α Ἐγεννησε
δὲ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ἐλένη, ἡ θυγάτηρ Ῥωμανοῦ, υἱὸν καὶ ὀνόμασαν αὐτὸν Ῥωμανόν· ὡς δὲ ἀνιτράφη
καὶ ἦλθεν εἰς ἡλικίαν, ἔξευξεν αὐτὸν καὶ γυναῖκα, καὶ ἐποίησεν υἱὸν τὸν ἐπὶ ἀνδραγαθίας μέγα Βασίλειον
ἐν Βουλγαροκτόνῳ καὶ ἐδύθη αὐτὸν ὁ πάππος αὐτοῦ ὁ Κ. εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ τὸν τοιοῦτον ἀριετία καὶ
γενναϊστάτον Par. 1708 (4). ^α 953.

indictione sexta Romanus imperator in memorata
insula præmoritur: corpusque ejus in urbem
elatum, eo quod condiderat monasterio deposi-
tum est.

Gloria Deo propter omnia. Amen.
Explicit Logothetæ narratio.

XIII. *Solus regnat Constantinus Porphyrogenitus.*

Postquam solus remansit imperator Constantinus,
Basilius filium protovestiarium ex heretice nothum
Romani imperatoris sui prædecessoris, patricium
creavit, accultorem et senatus principem. Hic
autem erat sapiens et doctus, et imperatori decen-
ter et cum laude ministrabat. Tunc temporis pa-
triarcha Theophylactus morbo correptus vitam
finiit, post ecclesiam quatuor et viginti annos gu-
bernantiam. Ejus loco ordinatus est præfatus Poly-
euctus monachus, vir venerandus et sanctissi-
mus.

Tunc etiam apostolicæ vestes in quodam urbis
penetrati abditæ imperatori revelatæ sunt, qui eas
cum magna reverentia et splendore susceptas in
magna Apostolorum ecclesia recondit, simulque
Gregorii Theologi reliquias, quæ divisæ partim in
Sanctorum Apostolorum templo, partim in eccle-
sia Sanctæ Anastasiæ martyris depositæ sunt.

Interea imperator, cum Bardas dictus Phocas,
magister et scholarum domesticus, in senectutem
provectus sustinendis impar esset laboribus, eum
a domestici munere amovit, et pro eo domesticum
elegit Nicephorum patricium et Orientis præfectum,
ipsius filium. Pariter patricium Leonem, hujus
fratrem germanum Occidentis præfectum creavit.
Accidit autem magnum incendium prope templum
Sancti Thomæ, ita ut fulcimentum portæ ferreæ
deleteretur.

Sciendum est anno imperii Constantini Porphy-
rogeniti decimo quarto (nam quindecim annos
regnavit) natum esse imperatorem Basilius, ejus
nepotem, Romani ejus filii filium. Cum vero Turcæ

circa festum Paschale in urbem irrupissent, ita-
tamque vastassent Thraciam, et prædam ingentem,
statim imperator patricium excubitorumque do-
mesticum Pothum Argyrum cum ejus cohorte et
duce Bucelliariorum, et Thracesio ad illos insequendos
misit. Qui noctu irruentes eos trucidaverant, præ-
damque et captivos omnes abegerunt.

ἐξαπέστειλεν, ὃ¹¹ καὶ νυκτὸς ἐπιπεσόντες κατέσφαξαν αὐτούς, λαβόντες καὶ τὴν πραιδαν καὶ τὴν
αἰχμαλωσίαν πάντων.

Dicitur nascente Porphyrogenito stellam appa-
ruisse splendidam per quadraginta dies, eoque occi-
dente et moriente stellam apparuisse fusca luce ful-
gentem. Morbo vitam finiit, postquam imperatorem
fecerat filium suum Romanum; et in Sanctorum
Apostolorum templo cum patre suo Leone impera-
tore sepultus est. Erat autem procera statura,
candido colore; pulchri cæruleique oculi, nasus
adæcæus, larga fuscæ, altitudo collum, lati humeri;
erat epularum viniq[ue] amans, et sermone comis.
Vixit annos quinque et quinquaginta, et mortuus
est die mensis Novembris decimo quinto, indicti-
onæ sextæ, anno sexies millesimo quadringentesimo
quingagesimo sexto, successorem relinquens Ro-
manum, filium suum, cum matre hujus Helena.

XIV. Regnum Romani, Constantini Porphyrogeniti filii.

Anno mundi sexies millesimo quadringentesimo
quingagesimo sexto, divine Incarnationis nongen-
tesimo quingagesimo sexto, regnavit Romanorum
imperator Romanus tres annos, menses tres, dies
quinque. Erat autem ætate junior, viginti corpore,
sublimis, oculis nasoque pulchris, sermone suavis,
rectus ut cypressus, latus humeris, tranquillus et
manuetus. Hæres imperii a patre Constantino Por-
phyrogenito relictus, cum unius et viginti esset
annorum, cum Basilio filio anniculo et matre He-
lena et uxore Theophanoe, statim patris sui amicos
maximis ornavit dignitatibus, ac muneribus ditatos
e palatio dimisit, elegit vero et creavit administra-

A Τῶν δὲ Τούρκων⁸ καταδραμόντων μέχρι τῆς πό-
λεως ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα καὶ ληισαμένειν πᾶ-
σαν τὴν Θρακίην καὶ πραιδαν πολλὴν λαβόντων⁹,
ὁ βασιλεὺς εὐθύς τὸν πατριχίον καὶ δομῆστικον τῶν
ἐξουσίτων Πόθον τὸν Ἀργυρὸν μετὰ τοῦ τάγματος
αὐτοῦ καὶ τοῦ στρατηγοῦ τῶν βουκελλαρίων καὶ¹⁰
τοῦ ὀφικίου καὶ Θρακησίου κατὰ πόδας αὐτῶν¹¹
καὶ τὴν πραιδαν καὶ τὴν

(9)¹¹ Φασὶ δὲ, ὅτι εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Πορφυρο-
γεννήτου λαμπρὸς ἀστὴρ ἐφάνη ἐπὶ ἡμέρας μ', καὶ
πάλιν ἐπὶ τῇ κοιμήσει καὶ ἐξόδῳ αὐτοῦ ἀστὴρα
φανῆναι ἀμυρὸν ἔχοντα φῶς. ¹² Τελευτᾷ¹³ οὖν
854 νουσήσας, πεποικηκώς βασιλεῖα τὸν υἱὸν αὐτοῦ
Ῥωμανὸν, καὶ θάπτεται ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων
Ἀποστόλων μετὰ Λέοντος βασιλέως, τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ. ¹⁴ Ἦν δὲ τῇ ἰδέᾳ εὐμήκης τὴν ἡλικίαν, λευ-
κὸς τὴν χροιάν¹⁵, εὐόφθαλμος, χαροπὸς¹⁶ ἔχων
(τοῦς) ὀφθαλμοὺς, γρυπὸς ἦτο ἐπίρην, μικροπρόσω-
πος¹⁷, μακροτράχηλος; ¹⁸ εὐρὺς; ¹⁹ τοῦς ὤμους²⁰,
φιλοτράπεζος, φιλοῖον; ἥδυσ τοῖς λόγοις; ²¹ Ἐξῆς²²
δὲ χρόνους νε' καὶ ἐτελεύτησε μηνὶ Νοεμβρίῳ ιε',
ἰνδικτιῶνος ς'²³, ἔτους, ς'υς', καταλείψας αὐτοκρά-
τορα²⁴ Ῥωμανὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ μεθ' Ἑλένης τῆς
μητρὸς αὐτοῦ.

²⁵ [1'] Βασιλεῖα Ῥωμανοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου
τοῦ Πορφυρογεννήτου.

Κόσμου ἔτος ς'υς', θείας σαρκώσεως ἔτει θ'υς'
Ῥωμαίων βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἔτη γ', μῆνας γ',
ἡμέρας ε'. — ²⁷ Ἦν δὲ τὴν ἡλικίαν νέος, σφριγγῶν
τῷ σώματι, σιτόχροος, εὐόφθαλμος, ἐπίρην²⁸, χα-
ροπὸς²⁹, γλυκὺς τοῖς ῥήμασι, ὀρθιος³⁰ ὡς³¹ κυπά-
ρισσος, εὐρὺς τοῦς ὤμους, ἥσυχος καὶ προσηγής.—
³² Καταλείψεις δὲ αὐτοκράτορα παρὰ τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἐτῶν
ὄν κα' σὺν Βασιλείῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐνιαυσιαίῳ ὄντι
καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ Ἑλένῃ καὶ τῇ συνεύῃ αὐτοῦ
Θεοφανῷ, καὶ παρθευθὶ **855** τοῦς³³ ἀνθρώπους τοῦ
πατρὸς αὐτοῦ³⁴ ἐν³⁵ ἀξιώμασι³⁶ μεγίστοις ὑπεο-
ανεβίβασε καὶ δώροισι καταπλουτίσας³⁷ τοῦ παλα-

Variae lectiones et notæ.

⁸ ἐστρατεία; ποιησάντων κατὰ Ῥωμαίων καὶ Cont. 47. ⁹ π. τῇ ε. τοῦ ἀγίου π. Cont. ¹⁰ π. Θρακίαν
ψυχὴν καὶ Cont. ¹¹ λαβόντες ed. om. Cont. ¹² καὶ τοῦ Θρακίῃ κατὰ Cont. ¹³ περάσας Cont. ¹⁴ οἱ
τῇ εὐπροσδέξῳ πρὸς Θεὸν εὐχῇ τοῦ Πορφυρογεννήτου ν. κ. καὶ κατεπολέμησαν λ. τὴν π. καὶ δ. αὐτοὶ
δὲ ὑπὸ τῆς ἀγαν ἡτέρας καὶ τροπῆς ἀσχυρθέντες εἰς τὴν ἰδίαν γῆν ὑπέστρεψαν Cont. ¹⁵ Φ. γὰρ εἰς τὴν γ.
τοῦ ἀνακτοῦ ἀστὴρα λαμπρὸν κομήτην φανῆναι ἡ. μ', νῦν δὲ π. εἰς τὴν νόσον καὶ ἐξόδον δ. ἀσ. κατ' οὐρανὸν
δειχθῆναι ὁλερὸν δὲ καὶ ἀμ. φ. ε. κτλ. Cont. 48, adjungens 49 et 50 de profectione ad balnea Olympi
montis, 51 de morte, 52 et de sepultura. ¹⁶ 959. ¹⁷ Ἐπει δὲ μετὰ μικρὸν καιρὸν ἐμελλε καὶ αὐτὸς τελε-
εῖν, ἀφῆκε τὴν βασιλείαν τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Ῥωμανὸν. Par. 1708 (5). ¹⁸ Ἦν τῇ ε. ὁ Πορφυρογεννήτης
Κωνσταντίνος; ὁ βασιλεὺς ε. Cont. 64. — τῇ ἡλικίᾳ Cont. ¹⁹ τῇ γροιά ὡσεὶ γάλα Cont. ²⁰ χ. ε. δ. Cont.
²¹ ῥοδινοῦ Cont. ²² τῇ ἡλικίᾳ ὀρθιος ὡσεὶ κυπάρισσος Cont. sicut in filio Romano. ²³ τοῖς ὤμοις Cont.
²⁴ καλότροπος, προσηγής τοῖς πᾶσι καὶ ὡς τὰ πολλὰ δειλός Cont. ²⁵ καὶ ταῖς ἀντιλήψεσι πλούσιος, Cont.
²⁶ Οὗτος ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ εἰς χ. ν μῆνας β', ἡμέρας... ἔτ. δὲ μ. Cont. ²⁷ ἰ.δ.
γ Cont. ²⁸ ς'υθ' Cont. ²⁹ καὶ Ἑλλην Ἀβγούσταν τὴν μητέρα Ῥωμανοῦ Cont. ³⁰ τὸν Cont. ³¹ Rubrica
Cont.; B. ³² P. δ. K. Par. 1708—12. ³³ P. δ β. καταλείψθη δ. π. τοῦ π. δ. τοῦ π. K. ε. ὡς κα', τοῦ Πορφυρο-
γεννήτου, B. ἐνιαυσιαίου ὄντος ἄμα καὶ τῇ μ. δ. E. καὶ Θ. τῇ σ. δ. μηνὶ Νοεμβρίῳ ς', ἰνδικτιῶνος; ἔκτερος,
ἔτους ἀπὸ κτίσεως κ. ς'υθ'. Cont. 1. Τῷ ς'υθ' ἔται τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θ. σ. θ'υθ' ἐβασίλευσε P. ὁ υἱὸς K.
Par. 1708 1). — ς'υθ' Ced. 337, 14. ³⁴ Ἦν γὰρ τῇ ἡλικίᾳ ν. Cont. 5. ³⁵ ῥοδινοπρόσωπος Cont. ³⁶ χαρο-
ποῦς καὶ γ. Cont. ³⁷ τῇ ἡλικίᾳ Cont. ³⁸ ὡσεὶ Cont. — τοῖς ὤμοις Cont. ³⁹ ἀλλ' ὁ Ῥωμανὸς οὗτος ἐβρι-
σκεν ἄλλου; ἐπιτρόπους καὶ οἰκονόμους εἰς τὰς βασιλικὰς ὑπηρεσίας Par. 1708 (2). ⁴⁰ κοιτωνίτας καὶ Cont.
⁴¹ πατρικὰ καὶ πρωτοπατάρτα τιμήσας καὶ Cont. ⁴² ἑτέροις Cont. ⁴³ ἀξ. ὑπερβίβασα; καὶ Cont.
⁴⁴ τῶν βασιλικῶν δόμων Cont.

τίου κατήγαγεν· ἐξέλεξατο δὲ καὶ πρόεργινε παρὰ τοὺς ἄλλους ἀναστρέψας καὶ πρῶτους ⁵¹ τῆς συγκλήτου Ἰωσήφ πατρίκιον ⁵² καὶ δρουγγάριον τῶν πλωτῶν, ὄντινα καὶ μετὰ βραχὺ παρακοιμώμενον ⁵³ ἐποίησεν ⁵⁴ τὸν δὲ πρωτοσπαθάριον Ἰωάννην τὸν Χοιρὸν πατρίκιον καὶ μέγαν ἐταιρειάρχην προσέβαλετο ⁵⁵, τὸν ⁵⁶ δὲ πρωτοσπαθάριον Σισίνιον, τὸν ἀπὸ τακελλίου, ἔπαρχον πόλεως ἑχειροτόνησε ⁵⁷ καὶ μετὰ βραχὺ πατρίκιον καὶ γενικὸν λογοθέτην ⁵⁸. Τὰς δὲ ἀδελφὰς αὐτοῦ, Ζωὴν καὶ Θεοδώραν, Ἀγάθην καὶ Θεοφανῶ καὶ Ἄναν, ἀπὸ ⁵⁹ τῶν βασιλικῶν κατήγαγε δόμων καὶ εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον, τὸν λεγόμενον Κανικλείου, ἐν ᾧ καὶ Σοφία Αὐγούστα ἡ τοῦ Χριστοφόρου βασίλειος γαμετὴ ἦν ἀποκεκαρμένη, ἐπήγαγεν καὶ μετὰ δέιπνους ἡμερῶν εἰς τὸ Ἀντιόχου ἐκλήρωσε ⁶⁰ τὴν δὲ Ἀγάθην εἰς τὸ ἰδρυθῆν ⁶¹ φροντιστήριον παρὰ Ῥωμανοῦ τοῦ βασιλέως καὶ πάππου αὐτοῦ ἀπέστειλεν καὶ διορίσαστο χρηγεῖσθαι αὐταῖς ἅ καὶ ἐν τῷ παλατίῳ ἐδίδοντο. ⁶² Τὸν δὲ δομέστικον τῶν σχολῶν καὶ πατρίκιον Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν μάγιστρον ἐτίμησε καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐξέπεμφεν ⁶³ ὡσαύτως καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πατρίκιον Λέοντα μάγιστρον καὶ δομέστικον τῆς Δύσεως ἐποίησεν ⁶⁴ καὶ αὐτὸς **856** ἦν εὐφραϊνόμενος ἐν κυνηγίῳ καὶ θήραις· δι' οὗλου ἀβροδίατος ⁶⁵ τυγχάνων. — Ἐγέννησε ⁶⁶ καὶ ἕτερον υἱὸν μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ Κωνσταντῖνον αὐτὸν ὠνόμασεν, ὃς καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐοτέφρη παρὰ Πολυεύκτου πατριάρχου ἐν τῷ ἁμῶνι τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἡ δὲ Αὐγούστα Ἐλένη ἐν τῷ ⁶⁷ παλατίῳ συνῆν τῷ βασιλεὶ ἕως ἀρρωστήσασα κατὰ τὴν 18^{ην} τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς αὐτῆς, Ῥωμανοῦ τοῦ βασιλέως, ἐν λάρνακι πλησίον

⁶⁸ (2) ⁶⁹ Τὸν δὲ μάγιστρον καὶ δομέστικον ⁷⁰ Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν ὁ βασιλεὺς μετὰ στρατείας ⁷¹ πολλῆς· καὶ ⁷² ἐξοπλίσεως πλοίων πολεμικῶν καὶ ὑγροῦ πυρὸς εἰς ⁷³ τὴν Κρήτην ἀπέστειλεν, ἧτις ὑπὸ

Variae lectiones et notæ.

⁵² τὸς Cont. ⁵³ πραιπόσιτον Cont. ⁵⁴ πρὸς προανέβασεν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ φροντίδα τοῦ ὑπάρχοντος ἀνατίθεικε Cont. ⁵⁵ Ἰω. λεγόμενον τὸν Χοιρινῶν Cont. ⁵⁶ τοῦ φυλάττειν τὸν ἀνακτα ἀπὸ τῶν ὑποπευθεμένων προσώπων Cont. ⁵⁷ καὶ τὸν πρ. Cont. ⁵⁸ ἄνδρα λόγιον καὶ πρὸς τὸ κοινὸν ἐπιτήθειον ὄντινα Cont. ⁵⁹ προσέβαλετο, κ. τ. λ. de Sisinio, § 2 de legationibus ad externos et honoribus in viros generosos collatis. ⁶⁰ ἐκ τῶν β. δ. εἰς τὰ Κ. ἐν οἷς Σ. ἢ Ἀ. ἢ τοῦ Χ. καὶ τοῦ β. ἦν ἀπ. μοναχὴ κατ. καὶ μοναχὰς ἀπέκτεiren, πολλὰ καὶ τῆς Ἐλένης τῆς μητρὸς Ῥωμανοῦ καὶ αὐτῶν ἠλοφρομένων καὶ ἀποκλαιουσῶν καὶ τῆ χειρὶ παρ' ἀλλήλων σφιγγουσῶν καὶ τῷ τραχίῳ ἐπικειμένων, πλέον οὐδὲν ὠφέλησαν ἢ κωροῖς καὶ κανοῖς δάκρυσι, πάλιν δὲ αὐτὰς μετὰ δ. ἢ ἀπ' ἐκεῖσε ὁ αὐτοκράτωρ μετέθηκε καὶ τὴν μὲν Ζ. καὶ Θ. καὶ Θεοφ. εἰς τὰ Ἀ. ἐκλ. καὶ τὴν Cont. 5. ⁶¹ καὶ κατασκευασθῆν Cont. τοῦ τρηκαυτα βασιλεύσαντος Cont. καὶ π. τοῦ αὐτοκράτορος ἀπ. Cont. αὐτῆς Cont. ⁶² Τὸν δὲ Ν. καὶ δ. τῶν σχ. τῶν τοῦ Φ. μ. ἐτ. καὶ κατὰ τῶν ἀρνητῶν τοῦ κυρίου ἐν τῇ ἐπὶ ἐξ. καὶ Cont. 4. ⁶³ π. τὸν Α. στρατηγὸν προσέβαλετο ὄντινα καὶ μετ' οὐ πολὺ μ. Cont. ⁶⁴ Καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν ἀνακτα ἐφραϊνόμενον καὶ ἐν Cont. Καὶ ἀ. ἐδέδωκεν εἰς κυνήγια καὶ εἰς παραδιασμούς καὶ ἐξαφῆκε στρατείας καὶ φοβάτα καὶ ἐγύρευε λαγωνικά καὶ ἀγάρια καὶ κυνηγούς καὶ ἀφῆκε τὴν πολιτείαν καὶ ἐγύρευε τοὺς κάμπους καὶ τὰ ὄρη, καὶ διὰ λαγῶν ἐνὶ ἡ ἀγρίμιν τι ποτε ἤθελε καταλύσει ὑπὲρ φ' Pag. 1708 (5). ⁶⁵ ἀγροδισαίνοντα ὡς τὸν βραχίονα δόμον πάντῃ ἀποστραφόμενον, κ. τ. λ. Cont. 4. adjunctis § 5 aliis de exercitacionibus ejus et de formositate, quæ Sym. initio exhibet. ⁶⁶ 961. ⁶⁷ Ὁ δὲ βασιλεὺς· Ῥ. καὶ ἐ. ὁ μ. θ. τοῦ π. α. ἀπ. π. Κ. τοῦτον ὀνομάσας καὶ μετ' οὐ π. στέφεται· Cont. 6. ⁶⁸ π. οὐσα κληνῆρης καὶ συναγαλλομένη τῷ ἀνακτι καὶ ἐπὶ ἰκανοὺς χρόνους ἀρρωστούσα, εὐσεβῶς τῷ. κ. τὴν 18^{ην} τοῦ Σ. μ. καὶ ταύτην βασιλικῶς τιμῆσας καὶ ἐν τῷ χρυσοκολλήτῳ καὶ διὰ μαργαριτῶν καὶ λίθων κλίνῃ ταθεῖσα, τῆς συγκλήτου προσημύθησεν, ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῷ π. τοῦ π. α. τοῦ π. β. συσταθέντι τῷ ὄντι εἰς τὸ Μυρκαλίον θάπτεται ἐν Α. π. καὶ συνέγγυς τοῦ π. αὐτοῦ (sic) Cont. 6. ⁶⁹ 960. ⁷⁰ Τότε ἐκρατοῦσαν τὴν Κρήτην οἱ Ἀραβες καὶ ἐποίησαν κάτεργα πλεῖστα καὶ ἐκούρυσεν τὰς νήσους καὶ τὰ παραγιάλα ὅλα Ν. δὲ ὁ Φ. ἀνθρακὸς δραστηκὸς καὶ δόκιμος καὶ πολεμιστῆς ἐμπειροῦ ἐνεπιστεύθη τὸν στόλον τὸν πατρικῶν Pag. 1708 (4). ⁷¹ τῶν σχολῶν Cont. — τὸν τοῦ Φωκᾶ ὁ ἀναξ. κ. τ. λ. Cont. ἐκτρο. Cont. ⁷² καὶ δυνάμει· Cont. ⁷³ ἐξ. παραβίων π. Cont. ⁷⁴ εἰς Κ. διορίσαστο ἀπελθεῖν· οἱ γὰρ Κρητικοὶ πολλὰ δευτὰ καὶ κακὰ καὶ ἀίχραλωσίας καθ' ἑκάστην εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐποιούοντο, κ. τ. λ. ἐπὶ γὰρ Μ. τοῦ Ἀμυρβίου

B

C

Balbo, Theophili patre, a Sarracenis ex Hispania egressis subacta fuerat, quia tunc Romani exercitus in reprimenda rebellis et insani Thomæ, Michaelis contubernalis, tyrannide ac seditione erant occupati: ita ut illi insulam hanc tenuerint usque ad diem qua iterum vastata est a magistro domesticoque Nicephoro Phoca, id est centum quinquaginta octo annos. Porro aderant incendiariarum navium cum humido igne duo millia, celoces mille, corbitæ annonis instrumentisque bellicis oneratæ trecenta sexaginta. Profectus igitur ab imperiali palatio domesticus Nicephorus et occupato Phygela: portu, ut universa classis unita remaneret et simul appelleret curavit. Diligenter igitur insulam Romani occupant; ac de navibus descendentes, vallum fossamque profundam aperiunt. Dum sic insulam obsiderent, facta hyeme pluviosa et frigida, consumptisque cibariis, torpedine oppressi milites domum redire voluerunt; quos prudens dux Nicephorus blandis sermonibus retinuit. Comperta igitur imperator exercitus inopia, diversorum frumentum et cibos eis misit. Mense autem Martio increpuit vehementer armorum collisus, factique gravi pugna, Romani castrum ceperunt.

¹⁰ Κατὰ δὲ τὸν Μάρτιον μῆνα πολέμου κρηθέντος οἱ Ῥωμαῖοι τὸ κάστρον.

Octobri mense anni secundi regni Romani accidit in urbe frumenti hordeique penuria: venditi sunt enim nummo quatuor frumenti modii; bordei vero modii sex. Inopia vero non diu duravit, bre vique tempore elapso, venditi sunt nummo octo modii frumenti, hordeique modii duodecim.

Mense Martio argutus est Basilius Volucris imperium affectare et missus in exsilium, in quo

Ῥωμαίους μὲν ἦν τὸ πρότερον, ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Μιχαήλ τοῦ Τραυλοῦ, τοῦ πατρὸς Θεοφίλου, ἐκρητήθη ὑπὸ τῶν ἀπὸ Ἰσπανίας ἀναλθόντων Σαρακηνῶν, διὰ τὸ τῆνικαῦτα ἀσχολεῖσθαι τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα εἰς τὴν τυραννίδα καὶ στάτιν τοῦ ἀντάρτου Μωροθιωμῆ, τοῦ συντρόφου Μιχαήλ, ὡς γενέσθαι τὴν ταύτης νῆσου κράτισιν ἕως τῆς ἡμέρας ἧς καλῶν ἐπορηθῆθαι παρὰ Νικηφόρου μαγίστρου καὶ δομestίκου Φωκά, ἔτη ρηγῆ. ¹¹ Ὑπῆρχον δὲ χελαῖνδια 857 μετὰ τοῦ ὕγρου πυρὸς β', δρόμωνας ρ', καράβια καὶ ματηρὰ σιτάρην ¹² ἔχοντα ἅ δὲ πᾶσα πολεμικὰ τζ' ¹³. Ἀπάρας οὖν τῆς βασιλείας Νικηφόρος ὁ δομestικός καὶ τὰ Φύγελα καταλαβῶν, ἐφρόντιζεν ὅπως ὁ συμπασ στόλος αὐτῷ ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἶη καὶ προσορμίζοιτο. Σπουδῆ οὖν τὴν νῆσον καταλαμβάνωσι, καὶ ἀποδάντων τῶν νηῶν χάρακα καὶ τάφρον βαθεῖαν κατεσκεύασαν. ¹⁴ Τούτων οὕτως παρακαθεζομένων τῇ νήσῳ καὶ ἀπείρου χειμῶνος καὶ ὑποτοῦ καὶ κρύους γενομένου καὶ τῶν σιτῶν ¹⁵ δαπανηθέντων ¹⁶, καταναρχήσαντες οἱ τοῦ στρατοῦ εἰκαδὲ ἑβουλήθησαν ἀναστρέφαι. ¹⁷ Ὁ δὲ συνετώτατος Νικηφόρος καὶ δοῦξ τῆ τῶν λόγων ἡδύτητι τούτου; κατέστειν. ¹⁸ Μαθῶν οὖν ὁ βασιλεὺς τὴν ἐνδειαν τοῦ στρατοῦ ἐπισιτισμὸν παντοίων τροφῶν αὐτοῖς; ἀπέστειλεν. — σφοδρῶ καὶ καρτερῶς μάχης γενομένης, παρέλαβον

¹¹ (3) Ἐν δὲ τῷ Ὀκτωβρίῳ μηνὶ τοῦ β' ἔτους τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ ἐγένετο σπάνη σίτου καὶ κριθῆς ἐν τῇ πόλει· ἐπράθη γὰρ ὁ σίτος τῷ νομίσματι μόδιοι δ', ἡ δὲ κριθὴ μόδιοι ζ' ¹². Οὐ πολὺς 858 οὖν ¹³ χρόνος παρήλαθι ¹⁴, καὶ εὐθύς γέγονεν ὁ σίτος; μόδιοι η', ἡ δὲ κριθὴ μόδιοι θ'.

¹⁵ (4) Τῷ δὲ Μαρτίῳ μηνὶ κατηγορήθη Βασίλειος ὁ Πετερινὸς ὑπὸ τινῶν ὡς τῆς βασιλείας ἐπιέμενος,

Variæ lectiones et notæ.

τοῦ π. θ. ταύτην ἐκράτησαν καὶ τῶν στρατευμάτων εἰς τὴν στ. καὶ τ. τοῦ Μ. τοῦ σ' τοῦ Μ., κ. τ. λ. εὐκαιρίαν εφρόντες οἱ ἀπὸ Σπ. ἀναλθόντες Σ., κ. τ. λ. ὡς εἶναι τὴν τούτων διακρατίην καὶ κατάσχεσιν ἕως τῆς 4. ἧς ἐπορήθησαν π. τοῦ μ. καὶ δ. Ν. τοῦ Φ. ἔ. ρηγῆ (ρηγῆ?) Coult. ¹¹ Νῆες; γὰρ ὕπ. μ. ὕ. π. β Coult. 10. post Josephi laudes § 8 et 9 factas. Καὶ ἐγένετο τὴν θάλασσαν ἄρμενα καὶ ἐπλευσαν εἰς τὴν Κρήτην κατὰ τῶν ἀγρίων θηρίων τούτων τῶν Ἀράδων Par. 1708 (5). ¹² στήσις Coult. ¹³ τζ'. Ὁ δὲ δ. Ν. ἀπ. τῆς β. ἐν Φυγέλιος κατέλαβεν καὶ τοῦτο ἔφρ. δ. ὁ σ. πλοῦς ἐπὶ τὸ ἀ. εἶναι καὶ πρ. τ. μπροσθεν δὲ ὁ συνετὸς ταχυδρόμους γαλιῆς ἀποστείλας — εὐθύς τῷ δρόμῳ καὶ τῆ σπ κατέλαβεν καὶ προσώρμισεν καὶ ἀποδᾶ; τῶν ν. Coult. Καὶ ἐποίησε πολέμους ἰσχυροὺς καὶ ἐνίκησε τοὺς βαρβάρους καὶ ἐνέπρησε τὰ κάτεργα αὐτῶν Par. 1708 (6). ¹⁴ καὶ πρὸς κούρσον ἐχώρει καὶ πάντας παρήλαθι ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ μὴ ἐξελαινεῖν πρὶν ἂν τὴν δύναμιν αὐτοῦ γνώσκωνται· πρὸς δὲ κάστρον χρησῆσας πάντας τοὺς Κρητικούς; τὴς ἔξω δυνάς τοῦ κάστρου μετὰ φόβου ἔξω ἀπέκλεισεν — διακοσμήσας; στρατὸν — Ῥώ; αὶ § 11 de amittit Curupa. Τοῦ δὲ στρατοῦ παρακαθεζομένου ἐν τῇ ν. Coult. 12. ¹⁵ καὶ τροφῶν Coult. ¹⁶ καὶ τῶν περιβολαίων διαλυθέντων καὶ γυμνοθέντων Coult. ¹⁷ Ὁ δὲ ἀνόρητος; καὶ συνετὸς ἡγεμὼν Ν. τῆ διαλατῆ καὶ τῆ ἡδ. τῶν λ. αὐτοῦ πάντας κ. ἔφρ γὰρ πρὸς αὐτοὺς κλ. Coult. 12. inserens § 13 de penuria tritici C. P. mense Octobri (960) orta (quæ § 3 in Syn. leguntur) § 14 de Leonis victoria in Oriente mense Martio reportata (= § 4), 15 de Turcia a Mariano victi. ¹⁸ Τοῦ δὲ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ μαθόντος τὴν στενοχωρίαν καὶ γυμνωσιν καὶ ἐνδ. τῶν τροφῶν τοῦ στρατοῦ τῆ εὐσευλίᾳ τοῦ παρακοιμωμένου Ἰωσήφ παρευθῆ; τὰ πρὸς χορηγίαν ἀ. ἀπ. (Ἡ δὲ βραχὺ ψυχαγωγῆντες; καὶ ἐπὶ μῆσιν ὀκτωκαίδεκα (ὀκτώ; cf. Ced. 7) σχεδὸν καὶ πλέον παρακαθίσαντες; καὶ τῆς τροφῆς καὶ ἀπάνης τῶν Κρητικῶν δαπανηθείσης — τῆ τοῦ Μαρτίου μηνὸς τῆς ἔκτης (5' pro 8') ἰδ. ὁ δομestικός — Ῥώ; — ἐπιλαθεῖν τῷ κάστρῳ ἐκέλευσεν — καὶ ἡ θεάσασθαι τοὺς Σαρακηνούς; γυναῖκα; καὶ παῖδας; Coult. Qui his in verbis desinit cf. Ced. 340, 17 τῆ ζ' δὲ Μαρτίου μηνὸς τῆς ἰδ' (8) ἰνδικτιῶνος. — 17. καὶ ἡ κρ. Coult. 13. ¹⁹ 961. ²⁰ 960. ²¹ καὶ ἦν θεάσασθαι τὸν ἐγγρηγοροννοῦν Ἰωσήφ προνοούμενον τὸ κινῶν· εὐθύς ἔφην ἐξαποστῆλλαι εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ δύσιν τοῦ ἐξελᾶσθαι συνωνάς καὶ ἐμπορευτικά; πλοῖα καὶ τοῦ κωλύσθαι τοὺς σιτοκαπήλους ἀποτιθέσθαι τὸν σίτον· ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ δίκαιος καὶ ἀπροσωπώλητος καὶ πιστός; Coult. ²² ἐν μέσῳ Coult. ²³ παρ. ζ' ἡ η' τῷ νομίσματι ἐπράθη; τοιοῦτης γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ, σπουδαῖος καὶ θερμὸς ²⁴ 961. ὡς ἄλλον τῶν πρὸ αὐτοῦ ἢ μετ' αὐτοῦ (αὐτὸν) μὴ ἐξισωθῆνα; Coult. cf. Ced. 343, 10 20 de crabra bovina.

ὅστις ἐν ἐξορίῃ παρεπέμφθη, ἐν ἧ καὶ τελευτᾷ. Ὁ δὲ βασιλεὺς μαθὼν τὴν τῆς Κρήτης ἄλωσιν ἐδόξεσεν τὸν Θεόν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ὁ δομῆστικός τῶν σχολῶν Νικηφόρος κελεύσει τοῦ βασιλέως πρὸς τὴν πόλιν εἰσῆλθε καὶ μετὰ τῶν λαφύρων καὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἦλθε περὶ ἀπὸ τοῦ οἴκου αὐτοῦ εἰς τὸ Ἴπποδρόμιον μετὰ ⁷⁶ τοῦ ἀμηρᾶ Κρήτης τοῦ λεγομένου Κουροπαλάτου ⁷⁷ καὶ πάντων τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, στολὰς λευκάς περιβεβλημένων πάντων τῶν Σαρακηνῶν. Καὶ ὁ μὲν μάγιστρος τιμῶν καὶ γερόντων μεγάλων ἡξιώθη παρὰ τοῦ αυτοκράτορος. Ὁ ἀμηρᾶς δὲ, πλεῖστα δῶρα καὶ χρυσὸν καὶ ἀργυρον παρὰ τοῦ βασιλέως λαθὼν, σὺν τοῖς τέκνοις αὐτοῦ εἰς χωρία οἰκεῖν συνεχωρήθη, εἰς δὲ τὴν σύγκλητον οὐκ ἀνεβιβάσθη διὰ τὴν μὴ βούλεσθαι αὐτοὺς βαπτισθῆναι. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς Νικηφόρον τὸν μάγιστρον αὐτίς κατὰ τὴν ἐφ' ἂν ἐξαπέστειλε κατὰ τοῦ ἀλαζόνος Χαμβῶδ. Ὁ δὲ ἀπελθὼν πρῶτον μὲν τὸν Χέλεπτι κάστρον παρέλαθεν, ἐξ οὗ καὶ λαφύρων πολλὴ γίνεται συναγωγή ⁷⁸⁻⁷⁹.

A mortuus est. Imperator vero subjectam esse Cretam audiens, gratias Deo egit. Haud multo post iubente imperatore domesticorum scholarum Nicephorus urbem ingressus est, et cum exuviis et captivis incessit pedibus a domo sua in Hippodromum cum emira (émir) Cretæ dicto Curopalate et omnibus ejus cognatis : albis vestibus induti erant omnes Sarraceni. Et magister quidem honoribus præmiisque magnis ornatus est ab imperatore. Emiras vero plurimis muneribus auroque et argento ab imperatore donatus cum liberis suis ruri habitandi facultatem accepit, non tamen in senatum admissus est quia baptismum suscipere noluerunt. Imperator autem Romanus Nicephorum magistrum rursus misit in Orientem adversus arrogantem Hamdam; ille vero profectus primum cepit oppidum Alepum, unde ingentem prædam collegit.

BIBAIION Γ'.

LIBER SEXTUS.

(5) Τότε παρέλαθον καὶ οἱ Τούρκοι τὴν μεγάλην Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας, καὶ ἐποίησαν αἰχμαλωσίαν καὶ αἰματοεχυσίαν πολλήν, καὶ ἠφάνισαν πόλιν λαμπρὰν καὶ περιδοξὸν ⁸⁰.

(6) Καὶ πάλιν ὁ Φωκᾶς ἐσεῖσε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ ἐθυμώθη θυμὸν καὶ ζῆλον δικαίον, καὶ ἔλαβε στρατηγούς καὶ φασάτα καὶ δύναμιν ἰσχυράν, καὶ ἐκίνησε κατὰ τῶν Τούρκων καὶ συνεπλάκη μετ' αὐτῶν καὶ ἔδωκε πολέμους μεγάλους, καὶ ἐτρεψε καὶ κατέκοψε μυριάδας πολλὰς καὶ ἠγλάτωσε τὴν Ἀντιόχειαν ἀπὸ τὰς βαρβαρικὰς χεῖρας, καὶ κατέστησεν αὐτὴν καλὴν καὶ ὠραίαν, καθὼς ἦτον καὶ πρότερον.

(7) ⁸¹ Ὡς ἦτον δὲ ὁ Φωκᾶς εἰς τὸν πόλεμον, ἐτελεύτησεν ὁ Ῥωμανὸς, καὶ ἀφῆκε τὴν βασιλείαν εἰς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Θεοφανῶ καὶ εἰς τὰ παῖδιά αὐτοῦ.

A. Βασιλεία Θεοφανῶ μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς. ⁸² Τῷ ς'υξγ' ⁸³ ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως θξγ' ἔδασίλευσε Θεοφανῶ ἡ γυνὴ Ῥωμανοῦ μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς ἔτη ν'.

Tunc temporis ceperunt Turcæ magnam Antiochiam Syriæ, multosque captivos et magnam fecerunt stragem, et præclaram illustremque urbem deleverunt.

Rursus Phocas gladium suum strinxit, et studio flagranti accensus ducos exercitumque et magnas vires coegit, et in Turcas crumpens, cum eis manus conseruit, multa commisit prælia, fugavit profligavitque multas myriades, et Antiochiam e barbarorum manibus ereptam in decorem fulgoremque pristinum restituit.

Dum vero Phocas bellam faceret, mortuus est Romanus, et regnum uxorisuz, Theophanoni liberisque reliquit.

I. Regnum Theophanomis cum ejus filiis.

Anno mundi sexies millesimo quadringentesimo sexagesimo tertio, incarnationis divinæ non-gentesimo sexagesimo tertio, regnavit. Theophano Romani uxor cum filiis suis annos quinquaginta.

Variæ lectiones et notæ.

⁷⁶. ἄμα τῷ ἀ. Κ. κτλ. ed. ⁷⁷ Κουρουπᾶ? Cont. 11. ἐπίσης δὲ καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν ἐκεῖνον τὸν πάντολμον καὶ θρασὺν ὡσπερ βρέφος καὶ ἐστράφη μετὰ νίκης μεγάλης εἰς τὴν Κ.Π. καὶ ἐδοξάσθη παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ πάσης τῆς συγκλήτου Par. 1708 (7). ⁷⁸⁻⁷⁹ Hucusque Symeonis breviarium editum. Sequentia scl. liber sextus, e codicibus Par. 1708 et Veneto petita sunt. ⁸⁰ Par. 1708 (8), Ced. 344, 13-16. ⁸¹ Par. 17 08 (9), Ced. 354, 16-21. ⁸² Par. 1708 (10) Ced. 334, 22. ⁸³ ς'υξγ' Ced.

Audita Phocas morte imperatoris Romani, Constantinopolim properavit, tremendoque juramento imperatrici fidem dedit se nunquam liberis Romani insidiaturum; atque iterum factus est dux Orientalium exercituum, eumque copiis in Syriam missis est.

Sed invidia et malignitas, quæ multa parient mala hominumque corda exedunt, hoc etiam ad perturbandas illapsæ sunt. Quidam enim palatii eunuchus, qui tunc magna gaudebat confidentia imperatorisque consilia pro libitu mutabat, invidit duci Phocæ, et ægre vidit alterius gloriam atque fortunam: unde ad Joannem Zimisces secretas misit litteras, ut Phocam ferro occideret aut veneno tolleretur, atque urbem ferret Romano imperio supremæ auctoritate politurus.

Erat autem Zimisces vir juvenis, flavus, formosus, peritus belli, solers, strenuus, audax, plenus consilii, bonus, magnanimus, sapiens, placidus, mississimus, expers malitiæ, dulcis, injuriarum immemor, innocens moribus, denique, ut ita dicam, erat hortus variis consitus gratiis, quem Deus plantis decoraverat; et omni virtute ornatus erat. Talis erat Zimisces vir prudens et comissimus; tuncque erat Phocæ contubernalis secundusque post eum dux; erat etiam ejus cognatus.

Ubi pervenerunt eunuchi litteræ in manus Zimisces, eas aperuit ac legit; cumque esset vir omnis malitiæ et pravitate inimicus, tradidit has litteras in manus Phocæ dicens: « O ignominia magna et calamitas Romanorum; obtinent imperium Romanorum illudque venale habent eunuchi pravisimi ac nequitiae artifices! »

Hæc audivit dux, et succensuit, et ardentem spiravit iram; utque leo cum evigilat somnoque excutitur et rugit, sic ille suos aperiebat oculos et rugiebat; et invasit omnes timor ac tremor, et proclamatus est imperator, et festinavit Constantinopolim, nullaque vi aut necessitate illata eam facile ingressus est, et omnes primores, totus populus, imperatrix et patriarcha illum exceperunt cum magna lætitia unanimique consensu eum coronaverunt imperatorem Romanorum.

II. Regnum Nicephori Phocæ.

Anno mundi sexies millesimo quadringentesimo septuagesimo primo, divinæ Incarnationis nongentesimo septuagesimo primo, regnavit Nicephorus Phocas.

Hanc autem imperatorem omnes æstimabant et

(2) Μαθὼν δὲ ὁ Φωκάς τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ, ἔδραμεν εἰς τὴν Κ. Π., καὶ ὤμοσεν ὄρκους φρικτοῦς τῆς βασιλείας, ὅτι ποτὲ τοῦ νὰ μὴ ἐπιβουλευθῆ τὰ παῖδια τοῦ Ῥωμανοῦ· καὶ πάλιν ἐγένετο στρατηγὸς τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἀπεστάλη μετὰ δυνάμειος εἰς Συρίαν.

(3) Ἄλλ' ὁ φθόνος καὶ ἡ βασκανία ἔτιμα προξενουσι τὰ πολλὰ κακὰ, καὶ τρώγουσι τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, εἰσῆλθε καὶ ὧδε νὰ συγχύσῃ τὰ πράγματα. Εἷς γὰρ εὐνοῦχος τοῦ παλατίου, ὅστις εἶχε τότε πολλὴν παρρησίαν, καὶ μετέστρεψε τὰς βασιλικὰς ὑποθέσεις ὡς ἤελεν, ἐφθόνησε κατὰ τοῦ στρατηλάτου Φωκά, καὶ οὐκ ἔφερε νὰ βλέπῃ ἑτέρου καλὸν καὶ εὐτυχίαν· καὶ ἀπίστευεν εἰς Ἰωάννην τὸν Τζιμισχῆν γραφὰς κρυφὰς ὅτι νὰ φονεύσῃ τὸν Φωκᾶν ἢ νὰ τὸν φαρμακώσῃ, καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν πόλιν νὰ γένηται βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.

(4) Ἦτον δὲ ὁ Τζιμισχῆς ἀνθρώπος ὠραῖος, ξανθὸς, εὐμορφος, 860 πολεμιστὴς, ἐπιδέξιος, ἀνδρειωμένος, εὐτολμος, βουλευτὴς, ἀγαθὸς, μεγαλόψυχος, σῶφρων, ἡμέρος, πραότατος, ἀκακος, γλυκὺς, ἀμνησίκακος, ἀγαθότροπος, εἰπεῖν ὅτι ἦτον ὡς παράδεισος μετὰ μεγάλων χαρίτων, ὅπερ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς· καὶ εἶχε πᾶσαν καλὴν ἀρετὴν ἐπ' αὐτόν· τοιοῦτος ἦτον ὁ Τζιμισχῆς ἀγαθογνώμων καὶ χαριέστατος· καὶ ἦτον τότε σύντροφος τοῦ Φωκά καὶ ὑποστράτηγος· ἦτον δὲ καὶ συγγενὴς αὐτοῦ.

(5) Καὶ ὡς ἐφθασαν αἱ γραφαὶ τοῦ εὐνοῦχου εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τοῦ Τζιμισχῆ, ἀνείξε καὶ ἀνέγνωσεν αὐτὰς, καὶ ἦτον ἀνθρώπος μισῶν πᾶσαν κακίαν καὶ πονηρίαν· ἔδωκε ταύτας τὰς γραφὰς εἰς χεῖρας τοῦ Φωκά εἰπὼν· « Ὁ ἀτιμία μεγάλη καὶ ἀτυχία τῶν Ῥωμαίων· ὅταν ἔχουσι τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων καὶ ἀνακατωνοῦσιν αὐτὴν εὐνοῦχοι πονηρότατοι καὶ κακίαι ἐργάται. »

(6) Ἦκουσε ταῦτα ὁ στρατηγὸς, καὶ ἐθυμώθη, καὶ ἔπνευσε πῦρ καὶ ὄργην· καὶ ὡσπερ λέων ὅταν ὑπνώτῃ καὶ ἐξυπνήσῃ καὶ βρυχηθῆ, οὕτως ἤνοιξεν ἐκεῖνος τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ ἐβρυχηθῆ, καὶ περιέδραμε φόβος καὶ δειλία εἰς πάντας· καὶ ἀνεφημίσθη βασιλεὺς, καὶ ἐφθασεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ χωρὶς βίας τινὸς ἢ ἀνάγκης εἰσῆλθεν ἔσω εὐκόλως· καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ λαὸς ὅλος καὶ ἡ βασιλίσσα καὶ ὁ πατριάρχης ἐδέξαντο αὐτὸν μετὰ χαρᾶς μεγάλης, καὶ ἔσπεψαν αὐτὸν ἀπὸ κοινῆς βασιλεία Ῥωμαίων.

[B] Βασιλεία Νικηφόρου Φωκά.

Τῷ κόσμῳ εἶτι τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως Θεοῦ, ἔδραμει Νικηφόρος ὁ Φωκάς.

(2) Βασίλευσαντος δὲ τούτου, ἔβλεπον αὐτὸν

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁵ Par. 1708 (4) lege η'. cum relegata sit a. 970. ⁸⁶ Par. 1708 cf. Ced. 545,25. ⁸⁷ Par. 1708 cf. Ced. 547,8. ⁸⁸ Par. 1708. ⁸⁹ Par. 1708 cf. Ced. 548,2. ⁹⁰ Par. 1708 cf. Ced. 548,6. ⁹¹ Par. 1.08 cf. Ced. 351,1.

πάντες και εύφραίνοντο· ὅτι ἦτον στρατηγικώτατος και τολμηρὸς ἄνθρωπος και δυνατὸς και ἀταπεινωτος εἰς κόπους και πόνους και εἰς τοὺς πολέμους ὡσπερ ἀκμόνην⁹¹.

861 (3)⁹² Ἡρμῶθη δὲ μετὰ Θεοφανῶ τῆς βασιλείσσης· και ἔδειξεν εἰς τὰ παιδία τοῦ Ῥωμανοῦ πατρικὴν στοργὴν και ἀγάπην.

(4) Ὡς γοῦν παρέλαθε τὸ ὕψος τῆς βασιλείας, τότε ἔδειξε και ὁμοίως ἔστιν εἰς ἀνδραίαν και ποταπὴν γεννασιότατην ἔχει ψυχὴν· ὅτι και ἀπ' ἀρχῆς τοιοῦτος ἦν φρόνιμος και συνετὸς ἄνθρωπος· και πολεμιστὴς ἀριστος και στρατηγὸς ἐμπειρος· ἀλλὰ τοσοῦτον ἀγαθὸν ἦν σκεπασμένον, ἕπει ἡ ἐξουσία ἦτον εἰς ἑτέρων θέλημα· ἕπει δὲ ὁ τροχὸς τοῦ καιροῦ ἔφερον αὐτὸν εἰς τοιαύτην μεγάλην ἐξουσίαν, τότε ἐφάνη ὁ Φωκᾶς ὡσπερ ἀστραπὴ, και ἔδραμεν εἰς τοὺς ἔχθρους τῶν Ῥωμαίων· και ὡς πῦρ, ὅταν εὐρη καλὰ μὴν ἢ ξηρὰν ἄλλην ὕλην, και ἔχη μέγαν ἀνεμον, και δώσῃ μέσα εἰς τὴν ὕλην και ἀνασῆ ἡ φλόξ και ὁ καπνὸς και ὁ κτύπος νὰ ὑπομαυρίωσι τὸν ἀέρα, οὕτως ἐποίησε και ἐκεῖνος εἰς τοὺς βαρβάρους και κατέκοπτεν και ἐξολόθρευεν και ἔκαיעν και ἤχμαλῶτιζε και ἐχάλα πόλεις και χώρας βαρβαρικὰς και κατέλει μωριάδας τῶν ἀλλοφύλων και ἐπλάτυνε τὴν ἀρχὴν και ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων· ἐτρόμαξαν οἱ Ἀραβες, ἐφρίξαν οἱ Ἀρμένιοι και οἱ Σύροι, και ἐδειλίασαν οἱ Σαρακηνοὶ και ἐφευγον οἱ Τοῦρκοι, και πάλιν ἔπερναν οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς τόπους αὐτῶν και τὰς χώρας, και ἕνομα τοῦ Φωκᾶ ἦτον φοδερὸν εἰς πάντα, ἕπει πᾶσα ἀρετὴ ἦν ἐπ' αὐτῷ, πραότητα, σωφροσύνη.

(5)⁹³ Πλὴν οὐδαὶς τῶν ἐπὶ γῆς γεννηθέντων ἀνθρώπων ἔστιν νὰ μὴδὲν ἔχη τινὰ ψόγον ἢ ἐλάττωμα, εἰ και μετὰ τῶν ἀγγέλων γέγονεν ἰσοστάσιος· οὕτως γὰρ ὁ μέγας και ἀριστεὺς Φωκᾶς εἰς ὅσα καλά ὄφειλε νὰ ἔχει τὸ κορμὴν τοῦ ἀνθρώπου, εἶχε και τὸ κορμὴν ἐκεῖνου, και ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἦτον πολλὰ ἀγαθὴ και θεοφιλὴς· και εἶχε μωριάδας χάριτας, και τοσοῦτον ἠγωνίζετο εἶναι εἰς τὸν φόδον τοῦ Θεοῦ και εἰς τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, ὅτι εἰς τῆς βασιλείας τὴν **862** ἔδξαν ἐφόρει ἔσωθεν κατὰσαρκα ράσον χοντρὸν, τρίχινον και ἐπάνωθεν τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα. Ἀλλὰ και ἐκεῖνος ὡς ἄνθρωπος εἶχεν ὀλίγον ἐλάττωμα· ὡς γὰρ λέγουσιν, ὅτι ἡ βασίλισσα Θεοφανῶ ἦτον συντέκνισσα αὐτοῦ, και ὕστερον εἶχεν αὐτὴν εἰς γυναῖκα αὐτοῦ· ἄλλο δὲ πάλιν εἶχεν ὅτι οὐδὲν ἦτον εὐεργετικὸς οὐδὲ μεγαλόδωρος· και τοῦτο ἦτον ὅπου δρον χωρὶς φύλλα.

(6)⁹⁴ Ἦτον δὲ τοῦτο, ὅτι ἐγένετο εἰς τοὺς Ῥωμαίους λιμὸς μέγας, και ἀπέθνησκεν ὁ λαὸς ἀπὸ τὸ κακὸν τοῦ λιμοῦ, και πανταχοῦ ἦτον θλίψις και στενοχωρία και ὀδυρμὸς και κλαυθμὸς, ὅτι οὐδὲ αὐτὸ τὸ ξυλοκαύκιον, ὄχθοον τοῦ μωδίου, εὐρίσκετο εἰς

A amabant, quia erat belli peritissimus, impavidus et potens, patientissimus operis laborisque. et in praeliis incudis instar induratus.

Cum Theophanone imperatrice connubio junctus est, et erga Romani liberos paternam ostendit dilectionem et charitatem.

Ubi ergo adeptus est imperii fastigium, ostendit quantam haberet animi fortitudinem et generositatem. Ab initio quidem haud minus erat vit prudens et sapiens, optimusque bellator et dus peritus, sed tantæ dotes erant cooperatæ, quandiu auctoritas fuit in aliorum voluntate. Ut vero temporis currus eum in summam promovit potestatem. tunc apparuit Phocas fulguri similis, et irruit in Romanorum adversarios. Ac veluti cum ignis stipulas aliamve siccam invenit materiam, ventioque augetur vehementi, et medium penetrat lignum, ascendit flamma cum sonitu, et fumus aerem obscurat: sic ille barbaros concidit, perdidit, incendit, captivos fecit, urbes et rura barbarorum depressit, multa delevit alienigenarum millia, et Romanorum potestatem imperiumque dilatavit. Tremuerunt Arabes, Armeni Syrique fremuerunt, timuerunt Saraceni, Turcæ fugerunt, iterumque loca et campos eorum vendiderunt Romani, et Phocæ nomen omnibus terrorem incutiebat, quia omni virtute fulgebat eique omnia inerant bona: potentia, fortitudo, prudentia, mansuetudo, temperantia.

C Attamen nullus est hominum in terra qui non habeat reprehensionem aut defectum licet angelorum ordinem occupet. Maximi quidem optimique illius Phocæ cor omnibus gaudebat dotibus quas habere debet cor humanum, et anima ejus bona erat et pia, et innumeris fulgebat gratiis; atque adeo nitebatur manere in timore et charitate Dei, ut ad imperii gloriam ferret interius super carne cilicium pilosum et insuper regias vestes. Verumtamen et ille, quatenus homo, paucos habebat defectus: dicitur enim cum imperatrice Theophano commercium libidinis habuisse, illamque duxit uxorem; in hoc etiam deficiebat quod non esset beneficus neque munificus, sed omnia sua bona celabat, eratque similis arbori foliis carenti.

ἑσκέπαζε τὰ καλά αὐτοῦ πάντα και ὠμοίωσεν δίν-

D Factum est autem ut ingrueret in Romanos magna fames, et moriebatur populus dira fame oppressus, et ubique erat tribulatio, angustia, gemitus et ploratus, quia ne tylocancium quidem, octava modii pars, quadringentorum assium pretio inveniebatur

Variae lectiones et notæ.

⁹¹ Par. 1708. ⁹² Par. 1708 cf. Cod. 351.14. ⁹³ Par. 1708 [in marg. Σημείωσαι· ὅτι οὗτος ὁ Νικηφόρος ἔλαθε τὴν Κρήτην ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Τουρκῶν, ἤγουν τῶν Μόρων, ἔχων μεθ' αὐτοῦ και τὴν μέγαν Ἀθανάσιον, τὸν ἐν τῷ Ἄθῳ, καλόγγρον ὄντα· αὐτὸς ἀφῆκε και τοὺς Καλέργηδες (Καλέργιδας) ἐν τῇ Κρήτῃ, οἵτινες ἀπ' τούτου καλοῦνται Φωκάδες]. ⁹⁴ Par. 1708. — 11,14 et 28 ὁ. πρ. In marg. Σημείωσαι περὶ τοῦ λιμοῦ. cf. Cod. 372,21 αὐτὸς β' (σημειώματων) τὸν μωδῖον πωλεῖσθαι ἐπέταξε.

quo cognito Phocas moruit et forsitan affectavit beneficium navare, populo, atque decrevit ut aperirentur urbis horrea et caucium quadringentis venderetur assibus : adeo erat liberalis, et quidem quando erant mille frumenti horrea ex tempore abundantiae. Nec æmulatus est Basilium Macedonem imperatorem. Hic enim Basilus die Paschatis festo obequitabat Constantinopolim cum ducibus et primatibus splendidas indutus vestes, dum magna fame sæviebat. Ibi imperator vidit patresfamilias et sacerdotes obscuris indutos vestibus et valde afflictos. Eos interrogavit imperator cur non splendidas vestes induissent ad honorandam Christi resurrectionem. Responderunt : « Quomodo splendide vestiti sint qui non habent panem quo ventrem explant ? » Hæc audiens imperator, flevit ac moruit in intimo corde suo, statimque jussit aperiri imperatoria, et negotiatorum horrea, et vendi duos modios quadringentis assibus, et sic solvit famis necessitatem et populi angustiam. Atque ita factum est.

πραγματευτών, και διελάγησεν να πωληθῶσι μόδια κην και την στενοχωρίαν τοῦ λαοῦ· και ταῦτα μὲν οὕτως.

Suspiciabatur Phocas Zimissem ab imperatrice deamari, et rescivit eum ambire ut regnum eriperet. Itaque ab exercituum præfectura eum detrusum, omni qua pollebat auctoritate ac potestate privatum jussit domum sese recipere, ibique vivere; aliud vero malum ei nunquam intulit.

Imperatrici vero id gravissimum visum est, quod jam non frequenter Zimissem in palatio videret, et Phocam coegit impulsiue ut illum revocaret; qui ei reddidit potentiam qua prius gaudebat. Reversus autem Zimisces, vulnus corde intimaque anima militiam fovens, coram imperatore quidem se simulabat lætum, intus vero celabat et meditabatur consilia perversa innumerasque machinas et artes, atque semper laqueos texebat ut eos data occasione adhiberet. Imperator vero nesciebat fraudes sibi intentas insidiasque in propria domo structas. Sicut enim aquila sublimis in aere indefessim volat, sic et ille in virtutis apicem ascendit : die siquidem videbat primates et imperii negotia, noctem vero totam insomnem ducebat in oratione et psalmodia, psalteriumque legebat, et vix quando volebat brevem somnum capere, ante sacram imaginem recumbebat super tegeticula et paululum dormiebat. A mulierum concupiscentia et aliis carnalibus rebus adeo abhorrebat, ut neque menti ejus succurrerent neque in somno apparent; sed erat ejus vita pura, tanquam boni piique monachi, et omnes ejus affectus ad Deum et justitiæ privilegia tendebant.

κὼν ἀνέβαινον, οὕτε ἐν ὄνειρῳ ἐφαντάζετον· ἀλλ' ἦτον ἡ διαγωγή αὐτοῦ καθαρά και θεοφιλης ὡστερ

τὸ ὕ'. Ἦκουσε δὲ ταῦτα ὁ Φωκάς; και ἄλυπηθη και τάχα ἐφιλοτιμήθη νὰ ποιήσῃ καλὸν εἰς τὸν λαὸν και ὤρσει νὰ ἀνοίξῃσι τὰς ἀποθήκας τῆς μέσης και νὰ πωληθοῦν καυκία εἰς τὸ ὕ'. τόσον ἦτον ἀφιλότιμος, και ταῦτα ἐκαί ὅπου ἦσαν χιλιαὶ ἀποθήκαι σιτηρίου ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εὐθηνίας· και οὐδὲν ἐθυμήθη τὸν Μακεδόνα Βασίλειον τὸν ἀληθινὸν βασιλεῖα· οὐτος γὰρ ὁ Βασίλειος; τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα ἐκαβαλλευσσε μετὰ τῶν στρατηγῶν και ἀρχόντων λαμπροφορημένος ἔσω εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· ἦτον δὲ και τότε μέγας λιμός. Και ὡς ἐδιέβαινε ὁ βασιλεὺς, ἐστράφη και εἶδεν οἰκοδομητάς ἀνθρώπους και ἱερεῖς, και ἴσταν μαυροφορημένοι και πολλὰ θλιμμένοι· και ἠρώτησεν ὁ βασιλεὺς τὴν αἰτίαν ὅπου δὲν ἐλαμπροφόρησαν και αὐτοὶ νὰ τιμῶσι τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ· και ἀποκριθέντες εἶπον· « Τίνα λαμπροφορίαν θέλουσιν οἱ ἀνθρώποι οἱ μὴ εὐρίσκοντες ἄρτον νὰ χορτάσωσι τὴν κοιλίαν αὐτῶν; » Και τοῦτο ἀκούσας ὁ βασιλεὺς; ἐδάκρυσε και ἐλυπήθη ἐνδον κατὰ ψυχὴν αὐτοῦ· και ἐκέλευσεν εὐθὺς· ἵνα ἀνοίξῃσι τὰς βασιλικὰς ἀποθήκας και τῶν δύο εἰς; τὸ ὕ'· και οὕτως; ἔλυσε τοῦ λιμοῦ τὴν ἀνάγκην.

(7) Ὁ δὲ Φωκάς εἶχεν ὑπόψιν εἰς τὸν Τζιμισχῆν, ὅτι ἀγαπᾷ 863 αὐτὸν ἡ βασίλισσα· ἐμαθε δὲ ὅτι γυρεύει νὰ ἐπάρῃ τὴν βασιλείαν, και καθέλεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς στρατηγίας· και ἐπήρην ἐξ αὐτοῦ πᾶσαν δύναμιν και ἐξουσίαν ἣν εἶχεν, και ἐκέλευσεν αὐτὸν ἵνα κάθηται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, και ὡς εἶδεν C νὰ ζῆ· ἄλλο δὲ τί ποτε κακὸν οὐκ ἐποίησεν αὐτῷ.

(8) Τὴν βασιλισσαν γοῦν ἐφάνη τοῦτο καλὰ βαρὺ, διότι οὐδὲν ἐβλεπε τὸν Τζιμισχῆν συχνὰ εἰς τὸν παλάτιν· και ἠγάκασε τὸν Φωκάν και κατέπεισεν ὅτι πάλιν ἐφερην αὐτὸν πλησίον του· και ἔδωκεν αὐτῷ και τὴν ἐξουσίαν, ἣν εἶχε και πρότερον. — Ὡς δὲ ἦλθεν ὁ Τζιμισχῆς πάλιν καρδιότρως, και εἶχε τὴν κακίαν ἔσω ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ἐμπροσθεν μὲν τοῦ βασιλεῖος; ἐφαίνετο περιχαρῆς και ἔσω εἶχε κεκρυμμένα; και μελετημένας τὰς βουλὰς και τὰς πονηρίας, και πάσας μυρίας σκέψεις και δόλους, και αἰ ἐπλεξε τοὺς βρόχους; ὅπως νὰ ἔχη αὐτοὺς εἰς κειρὸν χρείας. Ὁ βασιλεὺς δὲ οὐκ ἐγίνωσκε ὅς παγίδας στένουσι δι' αὐτοῦ, οὕτε τὰς ἐπιβουλὰς τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Ὡσπερ γὰρ ὁ ἀετὸς πέταται ὀψηλὰ εἰς τὸν ἀέρα ἀκόπως, οὕτως και ἐκεῖνος ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς· ὅτι τὴν μὲν ἡμέραν ἐβλεπε τοὺς ἀρχοντας και τὰς ὑποθέσεις τῆς βασιλείας, τὴν δὲ νύκταν διεδίδαζε πᾶσαν ἀγρυπνίαν εἰς προσευχὴν και εἰς ψαλμῳδίαν, και ἐκράτει τὸ ψαλτήριον και ἀνεγίνωσκε· και μόλις ἴσταν ἤθελεν εἶθι πρὸς βραχὺν ὕπνον, ἐμπροσθεν τοῦ εἰκονοστασίου αὐτοῦ ἐπιπτεν ἐπάνω ψαθίου, και ὕπνει ὀλίγον. Ἀπὸ γυναικῶν γοῦν ἐπιθυμίας και ἄλλας σαρκικάς ὀρέξεις, τοσοῦτον ἐμίσει αὐτάς, ὅτι οὐδὲ κατὰ νοῦν αὐτοῦ

Variae lectiones et notæ.

863 960. 86 δώδεκα τοῦ νομίσματος; Ced. 87 Par. 1708 cf. Ced. 575, 7.

κρλοῦ καὶ ἐναρέτου μοναχοῦ, καὶ πάσα ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὴν κληρονομίαν καὶ ἀπολαυσιν τῶν δικαίων.

⁹⁹ (9) Ἔπειτα ἔπειτα οὐδὲν ἠρέσκετον ἡ βασιλισσα· ἔπειτα ἔγρηξεν περιπλοκάς καὶ φιλήματα καὶ αἰματωμείζιας· διὰ τοῦτο ἔβαλλε καὶ αὐτὴ ἐπιβούλην κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐσυμφώνησε μετὰ τοῦ Τζιμισσῆ. **864** ἔπειτα ἠγάπα τοῦτον πολλά, καὶ εἶχεν ἐπιθυμίαν πολλὴν ἐπ' αὐτοῦ. Ἐκείνος δὲ πάλιν ἦτον ἀπὸ τῶν Φωκῶν λυπημένος καὶ θυμωμένος, καὶ ὠμωμένησαν εἰς τὸ ἐπιχειρήματα· μίαν γοῦν νύκταν ἀπ' οὗ ἠγρύπνησεν ὁ Φωκῆς ἀπὸ τῆς προσευχῆς καὶ ἔπασσε νὰ ὑπνώσῃ ἐπάνω τοῦ ψαθίου, ὡς εἶχε συνήθειαν, καὶ ἡ Θεοφανῶ ἀνέβασεν κρυφὰ τὸν Τζιμισσῆ μετὰ καὶ ἐτέρων ἀρματωμένων, δείξας αὐτοῖς κρυφὰ τὸν τόπον ἐν ᾧ ἔκειτο. Αὐτοὶ οὖν ἀπειθόντες πρῶτον εἰς τὸν βασιλικὸν κρᾶβδατον καὶ μὴ εὐρόντες αὐτὸν, ἐφροδῆθησαν καὶ ἐβουλήθησαν τοῦ φυγεῖν· τότε ἐρευνῶντες εὔρον αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ψαθίου κείμενον, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Τζιμισσῆς λακταίαν καὶ ἐξύπνισεν. Καὶ ὡς ἤλθε νὰ ἀνασκηθῆ, ἔδοσαν τὸν σπαθῆαν κατὰ κεφαλῆς, καὶ ἔδευτέρωσαν αὐτὸν καὶ κατεκέντησαν αὐτὸν ὡσπερ κακοῦργο· καὶ ληστὴν· ἐκείνος δὲ ἄλλο τί ποτε οὐκ ἔλάλει, εἰ μὴ τὸ· « Κύριε, ἐλέησον· » ἐφώνευσεν γοῦν τὸν τοιοῦτον ἀνθρώπον διὰ τὴν προδοσίαν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ὡσπερ καὶ ἐν Σαμψὼν ποτε ἀπὸ τῆς Δαλιδᾶς, καὶ ἐχύθη τὸ αἷμα τοῦ δικαίου ἐπὶ τῆς γῆς ὡς τοῦ Ἀβελ διὰ χειρῶν Κάνν τοῦ ἀδελφοκτόνου, καὶ ἀνέπεμπεν εἰς τὸν Θεὸν θρηνητηρίους βοᾶς.

[Γ'] *Basilisla Iωάννου τοῦ Τζιμισσῆ.*

(1) Ἐπὶ τῷ 750⁹ τοῦ κόσμου, ἀπὸ δὲ τῆς ἑνσαρχα οἰκονομίας Ἰωάννης ὁ Τζιμισσῆς.

(2) Ἐἶτα ἀπεισιν ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν ταινωθισόμενος· ἀλλ' οὐκ ἐβίη παρὰ τοῦ Πολυεύκτου εἰς τὸν ναὸν εἰσελθεῖν ὡς φόνω μαματισμένος. Πρῶτος δὲ τὴν ἐπιτιμησίαν ὁ Τζιμισσῆς ἐνεγκῶν, ἀπαλογεῖτο μὴ αὐτὸς αὐτόχειρ γενέσθαι τοῦ φόνου· ἔλεγε τὸν Ἀλβανίτην καὶ τὸν Ἀτζυποθεόδωρον, ἐπιτροπῆ τῆς Θεοφανοῦς, τὸν Νικηφόρον διαχειρίζεσθαι. Τὴν μὲν οὖν Θεοφανῶ ὁ πατριάρχης ἀπήτησε τῶν βιαιωσίων ἀπελαθῆναι καὶ περιορισθῆναι καὶ τοὺς αὐτόχειρας τοῦ Νικηφόρου ἐκδιωχθῆναι· τὸν δὲ τόμον ὄνπερ ἔδωκεν, τοῦ μὴ ἀνευ γνώμης τοῦ βασιλέως ἀρχιερέα **865** τινὰ προχειρίζεσθαι, διαραγῆναι καὶ αὐτὸν τὸν Ἰωάννην δέξασθαι ἐπιτίμια. Ὁ δὲ πάντα ποιῆσαι ὕπεσχετο, καὶ αὐτίκα στέλλει καὶ κατάγει τὴν βασιλίδαν τῶν ἀνακτόρων καὶ τὸν τόμον ἐκεῖ κομισθέντα διέβρῆξε καὶ ἦν ἐν ἰδιωταῖς τελεῶν εἶχε περιουσίαν, διανεῖμαι πένησιν ἐπηγγελιατο. Τούτων δὲ γενομένων κατὰ τὴν γενεθλίαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ ἰορτῆν, ἅμα τε τὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπιτρέπεται εἰσοδοῦν καὶ ἅμα τῷ διαδήματι στέφεται· τὴν δὲ Θεοφανῶ εἰς Προικόνηνσον περιώριζεν.

Variae lectiones et notæ.

⁹⁹ Par. 1708. Ἔπειτα ἔπειτα οὐδὲν ἠρέσκετον ἡ βασιλισσα· ἔπειτα ἔγρηξεν περιπλοκάς καὶ φιλήματα καὶ αἰματωμείζιας. Ὁρα τὴν κακὴν γυναῖκα· σημεῖωται, ἔστατον Par. 1708 cf. Ced. 375, 11. ἔπειτα ἔπειτα οὐδὲν ἠρέσκετον ἡ βασιλισσα· ἔπειτα ἔγρηξεν περιπλοκάς καὶ φιλήματα καὶ αἰματωμείζιας. Ven 275a.

A Sed hæc non satisfaciebant imperatrici, quæ quæ voluptatem appeteret. Itaque paravit et ipsa ei insidias, seque sociavit cum Zimisce, quem peramabat et vehementer concupiscebat : hic porro iterum Phocam dolore ira que prosequeretur. Ambo igitur aggressum machinati sunt. Ideo quadam nocte, cum Phocas, postquam in orationibus vigilaverat, ad dormiendum recubisset in matra, prout solebat, Theophanus Zimisces aliosque armatos clam muris superatis induxit, eisque ostendit locum ubi ille recumbebat. Isti primum intrantes imperatoris cubile eumque non reperientes, timuerunt et fugere voluerunt ; tunc scrutati invenerunt in tegeticula cubantem. Quem Zimisces calce positum e somno excitavit, et defendere se conantis caput gladio percusserunt, geminatisque ictibus eum transfoderunt ut sceleratum et latronem. Ille vero nihil aliud dicebat, nisi : « Domine, miserere mei. » Occisus est igitur hic vir per prodicionem suæ uxoris, ut olim Samson a Dalila, et fusus est sanguis iusti super terram, ut sanguis Abelis manibus Caini fratricidæ, et ad Deum clamores ascenderunt.

B αἷμα τοῦ δικαίου ἐπὶ τῆς γῆς ὡς τοῦ Ἀβελ διὰ χειρῶν Κάνν τοῦ ἀδελφοκτόνου, καὶ ἀνέπεμπεν εἰς τὸν Θεὸν θρηνητηρίους βοᾶς.

III. *Regnum Joannis Zimisces.*

C Anno a creatione mundi sexies millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, ab incarnatione nonagesimo septuagesimo octavo, regnavit Joannes Zimisces.

Deinde se recipit Joannes in Magnam ecclesiam coronam susceptorus, sed a Polyeucto prohibitus est templum ingredi tanquam cæde inquinatus. Zimisces reprehensionem humiliter ferens, se purgavit dicendo non seipsum auctorem cædis fuisse, sed Albanitem et Atzypotheodorum, jubente Theophano, in Nicephorum manus intulisse violentas. Quare patriarcha petiit Theophanonem a palatio in exsiliu eijci, expelli interfectores Nicephori, legem quam hic tulerat ut nullus episcopus sine imperatoris consensu ordinaretur, abrogari, et ipsum Joannem poenam luere. Hic omnia se facturum pollicitus est, statimque jussit imperatricem e palatio educi, legemque supra allatam abolevit, et copiam honorum quæ habebat propria pauperibus distribui jussit. Quibus factis, festo divini Salvatoris nostri die, simul et ecclesiam intrare facultatem obtinet, et diademate coronatur : Theophanonem vero in Proconesum exsulem misit.

τῷ διαδήματι στέφεται· τὴν δὲ Θεοφανῶ εἰς Προικόνηνσον περιώριζεν.

Erat autem et hic animo fortis et audacissimus. A et ubi imperio potitus fuit, arma tulit adversus Arabes et cunctos Romanorum hostes; timerunt gentes formidine magna Zimiscis impetum; dilatavitque Romanorum terram; fugerunt Sarraceni et Armeni, metuerunt Persæ, et undique ad illum afferebant munera, et rogabant ut pacem secum haberet. Excurrit deinde usque Edessam et Euphratem fluvium, et repleta est terra exercitibus Romanorum, Syriaque ac Phœnice Romanis sagis calcatae sunt, et magnas reportavit victorias, et Christianorum gladius falcis instar volabat.

Et reversus est Constantinopolim, et bellavit usque ad Danubium, profligavit multos Tartarorum B Bulgarorumque myriades, satrapas ducesque interemit, qualis leo in boves robustos irruens eosque discerpens. Tunc fluviorum latices in sanguinem conversi sunt, et Romani percurrerunt Istri littora, et sceptrum imperiale cum gaudio trajece- runt in interiorem Tartariam; et commisit cum Bulgaris magnum prælium eosque repulit usque Prestlava urbem magnam et populo frequentissimam; ibique erat Bulgarorum rex cum innumero exercitu; hos vicit cum eorum rege, magnaque reportata victoria Constantinopolim repetiit.

Talis erat pastor Zimisceus, qui feras repellebat C bestias, ovesque suas servabat; qui ne somno quidem satiabatur, et hostium terræ Romanæ maxillas confringebat. Tempore autem quo cessabat a bello, erat erga omnes mansuetus mitisque et beneficus: erat etiam magnificus et horti instar pulcherrimi, in seipso quatuor habebat fontes, justitiam, prudentiam, fortitudinem ac temperantiam, atque omnes alias virtutes: ita ut, si non cædis Phœcæ particeps fuisset, ut nitidissimum sidus refusisset.

Cum autem, utpote homo, naturæ debitum reddidit, tunc ætate florebat Basilius et Constantinus Porphyrogeneti, filii Romani, filii Constantini, nepotis Basilii Macedonis; et illi imperaverunt D Romanis.

IV. Regnum Basilii Bulgaroctoni.

Anno mundi sexies millesimo quadringentesimo

(3) * Ἦν δὲ καὶ οὗτος καρτεροκάρδιος καὶ εὐτολμάτατος· καὶ οὕτως ἔλαβε τὴν βασιλείαν, ἐστράτευσε κατὰ τῶν Ἀράβων καὶ κατὰ παντὸς ἐχθροῦ Ῥωμαίων· καὶ ἐφοβήθησαν τὰ ἔθνη ἀπὸ τῆν ὀρμητῶν τοῦ Τζιμισοῦχ ῥόδον ἔσταν. Καὶ ἐπλάτυνε τὴν γῆν τῶν Ῥωμαίων· καὶ ἔφυγον οἱ Σαρακηνοὶ καὶ Ἀρμένιοι, καὶ ἐδειλάσαν οἱ Πέρσαι· καὶ πανταχόθι ἔφερον αὐτῷ δῶρα, καὶ παρεκάλουν ἵνα ἔγῃ μετ' αὐτῶν εἰρήνην, καὶ ἐξέδραμε μέχρι Ἐδέσης καὶ Εὐφράτου ποταμοῦ, καὶ ἐγεμίθη ἡ γῆ τὰ φασάτα τῶν Ῥωμαίων· καὶ ἡ Συρία καὶ ἡ Φοινίκη κατεπατήθη ὀπὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν φαρῶν, καὶ ἐποίησε νίκας μεγάλας· καὶ τὸ σπαθὶ τῶν Χριστιανῶν ἐκλευσεν ὥσπερ δρέπανον.

(4) * Καὶ πάλιν ἐστράφη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐστράτευσεν ἔως τοῦ Δούναβη καὶ κατέκοψε μυριάδας πολλὰ; Τατάρων καὶ Βουλγάρων καὶ κατέλυσε σατράπας καὶ στρατηγούς· ὥσπερ λέων ὅταν ὀρμηθῆ εἰς βόας μεγαλοκλεῦρους καὶ ἐξεσθίζει αὐτούς. Τότε ἐμετετράπησαν τὰ βεῦματα τῶν ποταμῶν εἰς αἶμα· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐχώρυσαν εἰς τοῦ Ἰστρου τὰ παραπόταμα, καὶ τὰ βασιλικά σκήπτρα ἐδίδοιαν μετὰ χαρᾶς ἔσω εἰς τὴν Ταρταρίαν· καὶ 866 ἐποίησε μετὰ Βουλγάρων πόλεμον μέγαν καὶ ἀπῆγεν ἔως τὴν Πρεσθλάβαν πόλιν μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον· κάκισσε ἦν ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων μετὰ μυριαριθμοῦ στρατοῦ· καὶ κατέλυσε αὐτούς καὶ τὴν βασιλίαν αὐτῶν, καὶ ἐστράφη μετὰ νίκης ἰσχυρᾶς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

(5) * Τοιοῦτος ποιμὴν ἦτον ὁ Τζιμισοῦχ· ὅτι ἐδίωκε τὰ ἀγρία θηρία καὶ ἐρύλασε τὰ πρόβατα αὐτοῦ, ὅτι οὐδὲ αὐτὸν τὸν ὕπνον ἐχόρτηνε, ἢ καὶ συνέτριβε τὰς σιαγόνας τῶν ἐχθρῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς γῆς. Τὸν καιρὸν δὲ καθ' ὃν ἦν ἀγρία πόλεμος, ἦτον πρὸς πάντα ἡμερος καὶ γλυκὺς καὶ εὐεργετικὸς· καὶ ἦτον μεγαλοπρεπῆς καὶ ὀραϊότατος ὥσπερ παράδεισος· καὶ εἶχεν ἐπ' αὐτὸν τέσσαρας ποταμούς, δικαιοσύνην, φρόνησιν, ἀνδρείαν καὶ σωφροσύνην καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀρετὴν, ὅτι, ἂν οὐκ ἤθελε συγκακωνῆσαι εἰς τὸν φόνον τοῦ Φωκά, οὕτως ἤθελε λάμπει καθαρώτατον ἄστρον.

(6) * Ἐπὶ δὲ, καὶ αὐτὸς ἀνθρώπος ὢν, ἔλωσε τὸ χρέος τῆς φυσικῆς ἀνάγκης, ἐξήνθη δὲ Βασίλειος καὶ Κωνσταντίνος, οἱ πορφυρογέννητοι υἱοὶ Ῥωμανοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου ἐγγόνου Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα· καὶ ἐβασίλευσαν Ῥωμαίων.

[Δ'] Βασιλεία Βασιλείου Βουλγαροκτόνου.

* (1) Ἔπ' ἔπειτα τοῦ κόμου, τῆς δὲ θείας σαρ-

Variae lectiones et notæ.

* Pag. 1708. Οὗτος [διὰ] τὸ τοῦ Νικηφόρου πάθος σωφρονέστερον διατεθεὶς ἑαυτὸν τῶν (δὲ) πορφυρογέννητων παίδων σφόδρα ἐπιμελεῖτο καὶ ἡγάπα. (970) Τούτου τοῦ πρώτου ἔτους τῆς βασιλείας θηῆσκει ὁ πατριάρχης Πολύευκτος, καὶ χειροτονεῖται ἀπ' αὐτοῦ πατριάρχης Βασίλειος ὁ Σκαμανδρινὸς ἐπισκοπιούσας ἔτη δ'. (975) Καὶ τῷ ε' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐξορίζεται, καὶ χειροτονεῖται Ἀντωνίος ὁ ἀπ' τῆς μονῆς τοῦ Στουδίτου, καὶ ἐπισκίπτεισεν ἔτη ἐξ, ὁ δὲ (δὴ) ἐπονομαζόμενος Σκανδάλος· χειροτονεῖται δὲ μηνὶ Δεκεμβρίῳ ἰνδ. β', ἔτους ζυπβ' Ven. 273°. * 972. * Pag. 1708. Ὁ βασιλεὺς δὲ οὗτος καὶ πολλὰ τὰ τῆς Ῥωμανίας ὄρα ἐπλ. καὶ πάντα τὰ γειτονοῦντα κυκλόθεν ἔθνη, οὐ χρυσίῳ, ἀλλὰ ξίφασι σιγᾶν κατηνάγκασε, γενναῖος ὢν πάνυ καὶ φοβερός ἐν πολέμῳ καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἀνυπόστατος Ven. 273^b. * Pag. 1708. Ἐχόρτηνε Pag. 1708. * Pag. 1708. Τάλλα δὲ ὁ ἀνὴρ ἡδύτατος ἦν καὶ γαλήνῳς ἄγαν καὶ π. π. ψυχῆν συμπαθεῖ κατηνέμενος. Καὶ εἰ μὴ τὸ τοῦ φόνου μίσος ἦν, οὐκ ἦν ἀνεμπίδοτος· μὴ ὡς ἐν τῶν ἀγίων τούτων καὶ παρὰ πάντων μετὰ θανάτου σιδεοθάει Ven. * 976. * Pag. 1708. Οὗτος κτερίζει τὸν Σωτήρα ἐν τῇ Καλιῇ καὶ θανάτῳ θάπτεται, καταλαμβάνει δὲ βασιλεῖς Βασιλείου καὶ

κώσεως Ξπ' ἑβασίλευσε Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος Ἀ [κα'] Κωνσταντῖνος, υἱὸς Ῥωμανοῦ, ἔτη νγ'.

(2) ¹¹ Οὗτοι γὰρ παῖδια ὄντες περιεκόπησαν ἀπὸ τῆς προγονικῆς βασιλείας ἀναμεταξὺ τοῖς καιροῖς τοῦ Φωκά καὶ τοῦ Τζιμιτζῆ· **867** ὡς γοῦν διέθεσαν κίενοι, καὶ οὗτοι εὗρον ῥάβδιον τὸν καιρὸν καὶ ἐπιτήθειον, πάλιν ἐφανερώσαν καὶ περισύναξαν αὐτὴν ὡς περ χρυσῆν ἀλυσσον. Ὁ γοῦν πρῶτος ἀδελφὸς Βασίλειος ἐμιμήθη τὸν προπάππου αὐτοῦ Βασίλειον ἐκείνου τὸν Μακεδόνα καὶ τὸν καρτερικώτατον Ἡρακλέα, καὶ τοὺς ἄλλους ὀνομαστοὺς καὶ γενναιοτάτους βασιλεῖς· τὰ δὲ βρώματα, πόματα καὶ τὴν εὐπάθειαν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν παντελῶς ἐμίσησεν ἀπὸ καρδίας. Ἠγάπησε δὲ τὴν δυσπάθειαν καὶ τὸν κόπον καὶ τὰ ἄρματα καὶ τὰς στρατείας καὶ τοὺς πολέμους, καὶ ἐν αὐτοῖς ἦν ἡ χαρὰ αὐτοῦ καὶ ὁ γλυκαρμός. Φορήματα δὲ εὐμορφα ἢ κραδάτια χρυσοστρωτα καὶ μαργαριταρόλιθα οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν αὐτοῦ ἀνέβαινον· ἀλλ' ἐπεθύμει νὰ βλέπῃ σκουαρίων κτύπου; καὶ ἄλογα πολεμικὰ καὶ εἰκονιμένα ἐκεῖνα οἰκονόμα, εἰς ἐκεῖνα ἠντηράνιζεν.

¹²⁻¹⁶ (3) Ἄλλὰ ὁ φθόνος καὶ ἡ κακία πάλιν ἐπέβη καὶ ἐνεμπόδιζε τὴν καλὴν αὐτοῦ προθυμίαν καὶ τὸ τοσοῦτον καλόν. Ὁ γὰρ Βάρδας ὁ Σκληρὸς, ἀνθρώπος καὶ μέγας καὶ πολεμικώτατος καὶ συγγενὴς τοῦ βασιλέως, ἠπίστησε καὶ ἐσύναξε φασάτα ἰσχυρὰ καὶ ἐγύρευε νὰ ἐπάρῃ τὴν βασιλείαν. Καὶ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ δυναστεία αὐτοῦ ἦν μεγάλη καὶ φοδερὰ, καὶ ἐτάραξε τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως, ὡς περ εἰς τὸ πέλαιος μικρὸν πλοῖον ὅταν τὸν εὗρῃ ἡ ἀνεμοζάλη καὶ κλύδων μέγας. Ἐπεὶ δὲ ἡ μάχη καὶ ἡ ὀπισθοασία τοῦ Σκληροῦ ἐκράτησε καιρὸν πολὺν, καὶ ἦτον ἐμφύλιος σύγχυσις καὶ τοπικὴ ἀκαταστασία, ἤθρασιν οἱ Ἄραβες ἄδειαν καὶ ἐξέβησαν καὶ κατέλυσαν τὴν Ἀνατολὴν, καὶ ὁ τόπος τῶν Ῥωμαίων καὶ αἱ χῶραι εἶχαι μεγάλῃν στενοχωρίαν ἀπὸ τοὺς Ἀσυρίους. Ἐξέβησαν δὲ καὶ οἱ Βούλγαροι, καὶ ἐκούρσευαν τὴν Θράκην· καὶ ἀπὸ πάσαν μεραίαν ἦτον τὸ κακὸν πολὺ· καὶ ὁ βασιλεὺς ἦτον εἰς τὴν μέσῃν ὡς περ ἄρνιον μέσον εἰς πολλοὺς λύκους, ἢ πουλὶν εἰς δρακόντων στόματα. Ἄλλὰ πάλιν ἐξαίφνης ἐγένετο γαλήνη ἀντὶ χειμῶνος, καὶ ἐφθασεν ἀντὶ **868** τοῦ κλύδωνος εὐδία· καὶ ὁ μὲν Βάρδας ἐποίησεν ὀρκωματικὰ μετὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ἐγένετο ἀγάπη μεγάλη.

¹⁰ (4) ⁸⁸ Καὶ εὐθὺς ἅπαντες οἱ ἀγαπῶντες τὴν

octogesimo quinto, divinæ incarnationis nonagesimo octogesimo quinto, regnaverunt Basilius Bulgaroctonus et Constantinus, filii Romani, annos tres et quinquaginta.

Hi enim, cum parvuli essent, paterna privati sunt corona quandiu regnaverunt Phocas et Zimisces. Cum igitur hi decessissent, illi, opportuna facilitate inventa occasione, rursus apparuerunt unaque ambo regnum obtinuerunt velut aurcum alysson. Prior frater Basilius imitatus est avum Basilium Macedonia fortissimumque Heraculum et cæteros illustres ac nobilissimos imperatores: cibos, potum, oblectamenta et otium tota mente exosus, amabat molestias, laborem, currus, expeditiones et bella, in eisq̄ lætitiā deliciāsque suas ponebat; vestes elegantes lectique auro strati et margaritæ ei ne in votis quidem erant, sed capiebat videre scuta resonantia, equosque bellicos, et gladios nudos cassidesque fulgidas et contos splendentes: in his ponebat curas, in hæc oculos intendebat.

σπαθία καὶ κασίδια ἐκλαμπρα καὶ κοντάρια ἐκσιτίδα·

Sed invidia et malignitas rursus superveniens obtulit tam pulchræ generositati tantæque virtuti. Etenim Bardas Sclerus, vir illustris bellique peritissimus et imperatoris cognatus, renuit obedire armaque collegit valida ut regno potiretur. Ejus factio et potentia erat magna et formidabilis, et vitam imperatoris turbavit, veluti cum in mari parvum navigium corripit procella fluctuumque commotio. Dum autem pugna et apostasia Scleri multum tempus consumeret, regnaretque civilis perturbatio et passim rerum conversio, repererunt Arabes confidentiam, et egressi Orientem vastaverunt, et loca regionesque Romanorum ab Assyriis in magnam angustiam detrusa sunt. Frupe ru it insuper Bulgari Thraciamque invaserunt: ex omni parte ingens ingruerat malum, et imperator in medio erat quasi agnus multos inter lupos, vel pullus in ore draconum. Sed subito recti tranquillitas pro tempestate, turbiniq̄ successit serenum; atque Bardas reconciliationem cum imperatore sacramento sancivit, eiq̄ue magna se junxit amicitia.

Statim imperii omnes amici convenerunt. Basi-

Variæ lectiones et notæ.

Κωνσταντῖνον τῶν πορφυρογέννητους ἀδελφούς Ven. 274^a. ¹¹ Par. 1708 (σνδ'). B. ὁ υἱὸς Ῥωμανοῦ σὺν Κωνσταντῖνῳ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ οἱ πορφυρογέννητοι ὁμοῦ ἑβασίλευσαν ἔτη νγ' Ven. ¹²⁻¹⁶ Par. 1708. Οὗτος ὁ B. νέος; ὡν καὶ γυναικὶ συναφθῆναι [οὐκ] ἠβουλῆθη, ἀλλ' ἔρωτας τῷ Χριστῷ [ἀνεφέρετο], πολεμίῳ καὶ ὀπλιῶν καὶ στρατιῶν κατορθωμάτων [ἐραστής] Ven. ¹⁰ 992—1022. ¹⁰ Par. 1706. Τοῦτου τῷ ε' ἔπει θνήσκει ὁ πατριάρχης Ἀντώνιος, καὶ χειροτονεῖται πατριάρχης Νικόλαος K. Π. ὁ καλούμενος Χρυσοδόρυγος καὶ ἐπισκόπευσεν ἔτη ιγ' (982—995). Οὗτος; κτίζει μοναστήριον ἐν τῷ Ὀλύμπῳ καὶ μετὰ ταῦτα θνήσκει Νικόλαος; καὶ χειροτονεῖται Σισίνιος; πατριάρχης K. Π. καὶ ἐπισκόπευσεν ἔτη [γ'] καὶ τῷ [κγ' = 998] τῆς βασιλείας Βασίλειου ἐθνήσκει ὁ πατριάρχης Σισίνιος; καὶ χειροτονεῖται Σέργιος; ὁ Μανουηλίτης, ἀνθ' ὁσίου, πατριάρχης καὶ ἐπισκόπευσεν ἔτη [κ']· καὶ τῷ ἔτει [μδ' = 1019] τῆς αὐτοῦ βασιλείας τελευτήσαντος τοῦ Σεργίου, χειροτονεῖται Εὐστάθιος πατριάρχης; καὶ ἐπισκόπευσεν ἔτη δ'· καὶ τῷ [να' = 1025] ἔπει τῆς αὐτοῦ βασιλείας θνήσκει Εὐστάθιος, καὶ χειροτονεῖται Ἀλέξιος πατριάρχης K. Π. ὁ Σουδιώτης; καὶ ἐπισκόπευσεν ἔτη ιβ' Ven. 275^a—275^a.

tius autem post hanc restaurationem non quievit, sed movit omnes Romanorum vires, adversus Arabes excurrit, et usque ad Iberos et Phœnicen processit. Itaque tremuerunt reges, toparchæ, et satrapæ; velut rapidum sidus totum perlustravit Orientem, et gentium sanguine inebriatus est ejus gladius, nec dedit requiem cordi ejus nec somnum oculis usquedam expulit feroces lupos barbarosque et infidèles populos, qui destruxerant Christianum ovile, illisque incussit Romani ensis formidinem. Deinde, innumeris inclutus victoriis, cum magna captivorum caterva et dives opum Constantinopolim rediit.

αὐτοὺς νὰ τρέμουν· τὴν σπάθην τῶν Ῥωμαίων. Ἐταλιν μετὰ πλῆθους αἰχμαλωσίας καὶ πλοῦτου πολλοῦ.

Audito vero Bulgaros fiducia elatos propter exercituum in Orientem profectum, calcavisse populosque esse multam Romanorum terram, iterum irastud oque repletus est, et rursus cum impetu et vi contra eos erupit, et campos eorum sanguine irroravit, illosque inundaverunt sanguinis rivi ac torrentes, et ob multas cædes terra fremuit ac pulverulenta facta est; Romanorum autem gladii contique obtusi sunt ossibus barbarorum multisque eorum decollationibus, et impavide conculcaverunt eos Romani equites tum pedites, et cepit imperator oppida regionesque Bulgarorum multas, eisque præfecit custodes sibi fidos. Cepit etiam regionem in qua erat Bulgarorum regina, ibique invenit divitias thesaurosque ingentes, immensum auri argentique pondus, coronas, diademata et regios apparatus.

σίσια τῶν Βουλγάρων· καὶ εὗρεν ἐν αὐτῇ πράγματα καὶ θησαυροὺς πολλοὺς καὶ χρυσίον καὶ ἀργύρουσιν ἀπειρον καὶ στέμματα καὶ διαδήματα καὶ ἀποσκευὰς βασιλικῆς.

Videns autem barbarorum dux tantum impetum, exercitumque suum esse destructum, domuit parrumper superbiam suam et barbaricam humiliavit arrogantiam. Ut vero alium coegit exercitum exterasque auxiliares copias, ruit in bellum et prælia, spirans iram et furorem, clausitque loca aperta et pervia, modo post muros, modo post arcus et vallos, et fecit belli machinas. Et erant milites quos coegerat, trecenta et sexaginta millia: et gloriabatur de hac multitudine. Porro fecit angustias ad hunc finem ut imperatorem cum ejus exercitu impediret quin inveniret exitum qua se expediret. Venit igitur et irruit celer in Romanorum confinia. Ubi autem versabatur, erant campus ingentesque fluvii et montes magni altique et ardui et nivibus obisti Romaniam inter et Bulgariam: et unus erat transitus, quem ille clausit ibique posuit potentem custodiam, et pugnavat quandiu lucebat dies, et postea requiem militibus dabat. Causa vero cur non confestim sit egressus, erat ut imperatori verba daret.

Imperator habebat ubique exploratores cogno-

Variæ lectiones et notæ.

¹¹ 990. ¹² Par. 1708. ¹³ ἰδικούς? ¹⁴ Par. 1708 cf. Ced. 468,5. ¹⁵ Par. 1708. ¹⁶ Νίκη Ῥωμαίων καὶ (κατὰ?) Βουλγάρων.

βασιλείαν συνήχθησαν. Ἄλλ' ὁ Βασίλειος οὐδὲν ἐκατέρησε μετὰ τῆς καταστάσεως ταύτης, ἀλλ' ἐκίνησε πᾶσαν Ῥωμαϊκὴν δύναμιν, καὶ ἐξέδραμε κατὰ τῶν Ἀράβων, καὶ διέβη μέχρι τῶν Ἰσθίων καὶ Ἑσφουίνικης. Ἐπρήξαν γοῦν οἱ βασιλεῖς, καὶ τοπάρχαι, καὶ σατράπαι αὐτῶν, καὶ ὡσπερ ἀστραπὴ σύντομος διέβη τὴν ἀνατολὴν θλίην· καὶ ἐμεθύσθη ἡ Ῥομφαλία αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν αἱμάτων· καὶ οὐκ ἔδωκεν ἀνάπαυσιν τοῦ κορμίου αὐτοῦ οὔτε ὑπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, ἕως οὗ ὅτι ἐδίωξε τοὺς ἀγροῦς λύκους καὶ τὰ βάρβαρα καὶ ἀπίστα ἔθνη. Ἄτινα διέφθειραν τὴν Χριστιανικὴν μάνδραν, καὶ ἐποίησαν ἱστράφη μυριονικηφόρος εἰς τὴν Κωνσταντινούπο-

B ¹⁷ (5) ¹⁸ Μαθῶν δὲ ὅτι οἱ Βουλγάροι εὐρόντες ἄδειαν διὰ τῆς εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἀποδημίας τῶν στρατευμάτων, καταπέτησαν καὶ ἠρτήμασαν πολλὴν γῆν τῶν Ῥωμαίων, πάλιν ἐνεπλήσθη θυμοῦ δικαίου καὶ ζήλου· καὶ πάλιν ἐξέβη μετὰ ὕμης καὶ δυνάμεως κατ' αὐτῶν, καὶ ἔδραψε τοὺς κάμπους ἀπὸ τῶν αἱμάτων αὐτῶν. Καὶ ἐγέμισαν αὐτοὺς τὰ παράπλαγα καὶ τὰ βουάκια, καὶ ἀπὸ τοῦ πολλοῦ φόβου ἐδρώμισεν ἡ γῆ καὶ ἐκοιλίησεν, καὶ τὰ σπαθία καὶ τὰ κεντήρια τῶν Ῥωμαίων ἀποστομώθησαν ἀπὸ τῶν ὀστέων τῶν βαρβάρων καὶ ἀπὸ τοῦ πολλοῦ τραχηλοκοπήμεθός αὐτῶν· καὶ περιπατοῦσαν ἄφοβα καὶ ἀρματωμέναι μὲν καὶ ἀναρμάτωτοι οἱ Ῥωμαῖοι· καὶ παρέλαθεν ὁ βασιλεὺς κάστρα καὶ χώρας τῶν Βουλγάρων πολλὰς **969** καὶ ἔβαλλεν ἐπ' αὐτὰς φυλάκτορας ἰδικούς ¹⁹ του.

C ²⁰ Παρέλαθε δὲ καὶ τὴν χώραν, ἐν ἣ ἦτον ἡ βασιλεύσα Βουλγάρων καὶ θησαυροὺς πολλοὺς καὶ χρυσίον καὶ ἀργύρουσιν ἀπειρον καὶ στέμματα καὶ διαδήματα καὶ ἀποσκευὰς βασιλικῆς.

(6) Ἰδὼν δὲ ὁ ἀρχηγὸς τῶν βαρβάρων τὴν τοσοῦτην βίαν καὶ ὅτι τὸ φοσάτον αὐτοῦ διεφθάρη καὶ ἐρημώθη, ἐκράτησε πρὸς ὀλίγον τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ καὶ ἐταπεινώσε τὸ βαρβαρικὸν θράσος. Ἐπεὶ δὲ πάλιν ἐπεριστάσε στρατὸν ἄλλον καὶ προσκαλεστικὸν φοσάτον ξένον, καὶ ἐξέβη εἰς πολέμους καὶ μάχας θυμοῦ πνέων καὶ μανίας, καὶ ἐκλείσε τὰς κλεισοῦρας καὶ τὰ διαβατῆ, ποῦ μὲν με[τὰ] τείχους, ποῦ δὲ με[τὰ] νευραίας καὶ ξύλα, καὶ ἐποίησε χαντάκια μηχανικά. Καὶ ἦτον τὸ φοσάτον ὡσπερ ἔσυρνε χιλιάδας τέξ, καὶ ἠλαζονεύετον ἐπὶ τοσοῦτου πλῆθους· τὰ δὲ στενώματα ἐποίησε διὰ σκοπῶν, ὅτι ἂν ἀποκλείσει τὸν βασιλέα μετὰ τοῦ φοσάτου αὐτοῦ, νὰ μὴδὲν ἡμπορεῖ νὰ ἔχη ἐκθασιν νὰ γλητώρη. Ἦλθε γοῦν καὶ ἔπεσε κοντὴ εἰς τὰ σύνορα τῶν Ῥωμαίων· καὶ ἐκεῖ ὅπου ἔκειτο, ἦτον κάμπος καὶ ποταμοὶ μεγάλοι καὶ ὄρη μεγάλα καὶ ὕψηλά καὶ σκληρὰ καὶ χιονισμένα μέσον τῆς Ῥωμανίας καὶ τῶν Βουλγάρων, καὶ ἦτον πόρος εἰς, καὶ ἔδρασαν αὐτόν· καὶ ἔβαλλε φυλάξιν δυνατὴν καὶ ἐπολέμα καθ' ἡμέραν ἐμφάνειαν καὶ ἐνέπαυε τὰ φοσάτα· ἡ αἰτία διὰ τὴν ἐξέβη ἐξαίφνης νὰ ἐμπλακῆ τὸν βασιλέα.

²¹ (7) ²² Ὁ οὖν βασιλεὺς διὰ παντός εἶχε κατασκέ-

πους, καὶ ἐγίνωσκε πάντα καὶ ἐστερέωσε τὸν λογισμὸν αὐτοῦ. Καὶ ἵνα δείξῃ ποταπὴν ἀνδρείαν καὶ τόλμην ἔχουσιν οἱ Ῥωμαῖοι, οὐδὲν ἐπέμεινε ἵνα ἐλθῶσιν ἐκεῖνοι ἐπ' αὐτὸν, ἀλλ' οὐδὲ ἐδειλίασεν νὰ στραφῇ ὀπίστω, οὐδὲ ἡγάπα νὰ ἀποκλείεται ἔσω εἰς τὸ παλάτι καὶ νὰ κρύπτεται ὡσερ τρυφερὸν κοράσιον· ἀλλὰ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὰς ποτε μυρισμένας ἔδαιψαν⁷⁷ αὐτὰς αἱ πάχαι· καὶ ὄρωσαι τῆς αὐγῆς, καὶ ἡ σὰρξ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κοινορτῶν καὶ ἀπὸ τῶν ἰδρώτων ἐκδάρθη· καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἡμαύρωσεν ἀπὸ τὴν πυρὰν τοῦ ἡλίου. Ἀπέστειλε δὲ δύο στρατηγούς, ἕκαστον **870** μετὰ καθαρῶν ἐκλεκτῶν, δώδεκα χιλιάδας, καθὼς ὀρθώσουσιν, ἵνα εὕρωσι μοιοπαῖτια ἀπὸ τόπους δυσβάτους καὶ νὰ σύρωσι τὰ ἄλεια αὐτῶν καὶ νὰ ἀναβῶσιν εἰς τὸ ὄρος πεζοί, ἔνθα οὐκ εἶχαι οἱ βάρβαροι προσοχὴν ἢ λογισμὸν, καὶ νὰ καταβῶσιν ἀπὸ τόπους οὓς θέλουσι σύρον αὐτούς οἱ πρόδοδοι. Ὁ δὲ ἕτερος στρατηγὸς ὁμοίως ἐτάχθη νὰ ὑπάγῃ καὶ αὐτὸς δι' ἄλλης ἑδοῦ νὰ πείσῃ ἐπάνω εἰς τὴν φύλαξιν, ὅπου ἐκράτει τὸν πόρον, καὶ νὰ τοῦς δώσῃ οὕτως ἐπιδέξια, ὅπου οὐδὲ κἀν εἰς εἰς αὐτῶν εἰπεῖν νὰ μὴδὲν γητώσῃ νὰ ὑπάγῃ μαντάτον. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἐπῆρε τὸ ὄρος καὶ ἐπ' αὐτὸ ἀνέβη μετὰ χιλιάδων ἰβ'· καὶ ἐγένετο μεγάλη βία ὥστε νὰ διαβῶσιν αὐτὸ ἕως ἡμέρας τρεῖς· καὶ ἐνυκτοπάτησε καὶ κατέβη εἰς τὴν ἄλλην μεραίαν καὶ ἐγκρυμάτωσεν εἰς τόπον σὺνδένδρον καὶ κρυπτόν. Καὶ οἱ Βούλγαροι ἦσαν πλησίον, ἀλλ' οὐκ εἶχαι εἰδῆσιν τινα περὶ τούτων. Ὁ δὲ ἄλλος εὔρε καὶ αὐτὸς τόπους λίαν δυσκόλους καὶ δυσβάτους· ὁμῶς μετὰ σκοποῦ πολλοῦ ἐδιέβη αὐτοῦς καὶ ἀπῆγεν ἀπὸ τοῦ ἔσωθεν μέρους, ἔνθα ἦν ἡ φύλαξις· καὶ πρὸς ὦραν τῆς αὐγῆς ἔδωκεν τὰ ὄργανα καὶ τὰ παιγνίδια τοῦ πολέμου. Καὶ ἐφοβήθησαν οἱ Βούλγαροι φόβον μέγαν εἰς τὸ ἀνέλπιστον κακόν· ἐπήδησαν γοῦν οἱ Ῥωμαῖοι οἱ ἐπάνω αὐτῶν καὶ ἐκύκλωσαν αὐτούς, καὶ ἄλλους μὲν ἐσφαξαν, ἄλλους δὲ ἐπίασαν· καὶ οὐδὲ εἰς ἐγλήτωσεν ἀπὸ τὰς χεῖρας αὐτῶν. Καὶ οὕτως ἐχάλασαν τὸ δέμα· καὶ ὁ βασιλεὺς ὦν ἑτοιμος μετὰ τοῦ φοσάτου εἰσῆλθε καὶ ἀπῆγεν μετὰ προθυμίας κατὰ τοῦ μεγάλου ἐκείνου φοσάτου καὶ οὕτως ἀπερχόμενος καθ' ὄδον ὑπήντησε τοὺς καθαρῶν ὅπου ἤρχοντο διὰ βίγλαν, καὶ ἐπίασεν ἅπαντας· καὶ μετ' ὀλίγων πάλιν ὑπήντησεν ἄλλους ἕκατόν, βίγλας καὶ αὐτοὺς ὄντας, καὶ ἐπίασε καὶ αὐτούς. Οἱ Βούλγαροι οὖν θαρβρύντες ὅτι ἔχουσι βίγλας, ἦσαν ἀμέριμνοι, καὶ ἐκαθέζοντο δίχα φόβον τινά. Καὶ ὁ βασιλεὺς πάλιν ἐνυκτοπάτησε καὶ πρὸς ὦραν τῆς αὐγῆς ἔδωκεν ἐπάνω εἰς αὐτοὺς ἄφνω καὶ ἀπὸ τοῦ ἐτέρου μέρου· ὁ ἐγκρυματωμένος στρατηγὸς ὁμοίως· καὶ εὐρέθησαν οἱ Βούλγαροι ἀναρμώτωτοι καὶ βεβαρημένοι τοῦ ὕπνου καὶ ὤρμησαν νὰ φεύγουν· καὶ ἐγένετο ἡ συντριβὴ καὶ ἡ ἀνάγκη αὐτῶν καὶ ὁ φόβος πολλὰ μέγας· καὶ οὐκ ἐγίνωσκαι ποῦ ὑπάγωσιν, καὶ ἐπιπταν εἰς τοὺς ποταμούς· καὶ ἐπνίγοντο· καὶ κατέσφαξαν **871** εἰς τὸν ἄλλον· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι κατ-

scibatque omnia et sua firmabat consilia. Ut autem ostenderet quāntam fortitudinem et audaciam habent Romani, non expectavit donec in seipsos hostes irruerent, nec timuit ne retrogeretur, nec voluit includi in palatio et occulari ut delicata puella; sed comam capitis sui olim unguentis delibutam nunc pruina et rore matutino irrigabat, caro ejus pulvere ac sudoribus rugabatur; vultus calore solis obscurus fiebat. Misit autem duos duces, utrumque cum duodecim equitum delectorum millibus, ut recta pergerent ad inveniendos tramites ob locorum difficultatem angustissimos, utque traherent equos suos, et montem pedibus ascenderent, ubi barbari non præstolabantur et ne auspicabantur quidem, ac descenderent de locis quæ occupare vellet prævium hostium agmen. Alter vero dux pariter jussus est succedere alia via, ad irrumpeandum in custodibus qui transitum occupabant, et ad eos dextrorsum sic aggrediendum, ut ne ullus quidem ex eis mandatum daret ut quisquam se fuga subduceret. Prior quidem occupavit montem in eumque ascendit cum duodecim millibus, et magna vi enisi sunt, ita ut intra tres dies hunc transgressi sint; et noctu processit descenditque in alteram partem, et suos abscondit in loco abdito et arboribus consito. Bulgari erant proximi, sed nullam habebant illorum notitiam. Posterior vero invenit et ipse loca difficillima et perardua, quæ tamen magna cum constantia transiit, et recessit ab interiori parte ubi erat custodia; ac diluculo primo cecinerunt organa tibiisque. Bulgari autem magno percussi sunt terrore ob inopinatam perniciem: itaque irruerunt in eos Romani, eosque circumvenerunt, et alios trucidaverunt, alios ceperunt, nec ullus ex illorum manibus effugit. Sic vinculum quo impediabantur solverunt. Imperator autem paratus cum suis copiis penetravit et processit confidenter contra illum ingentem exercitum, sicque profectus obvius habuit equites qui præcedebant primum agmen, eosque omnes fecit captivos; paulo post rursus occurrit aliis centum, ad primum agmen et ipsis pertinentibus, quos pariter cepit. Bulgari interea, confidentes sibi superesse primum agmen, erant securi, et sedebant sine ulla formidine. Imperator iterum noctu perrexit, primoque diluculo subito in illos irruit pariterque simul ex insidiis erumpens dux. Reperti sunt Bulgari inermes et somno gravati, capesseruntque fugam, et invasit eos consternatio inopiaque et terror maximus: nesciebant enim quo recederent, cadebantque in fluvius et mergebantur, et alius alium jugulabat; et Romani profligabant eos et immisericorditer trucidabant; et ceciderunt illa die Romano gladio centum et sexaginta barbarorum millia, ita ut flumina pro aquis sanguinem volverent. Fugit illorum dux, ceperuntque Romani ten-

Varie lectiones et notæ.

⁷⁷ πειράν?

toria, opes, arma et sarcinas Bulgarorum, et magno A
 exultaverunt gaudio gratiasque Deo egerunt.

χλιδάς¹⁷·¹⁸ βαρβάρων· και εὐ ποταμοὶ ἀντὶ ὕδατος
 ραριν εὐ Ῥωμαῖοι τὰς τέντας και τὰ χρήματα και τὰ ἄρματα και τὰς ἀποσκευὰς τῶν Βουλγάρων, και
 ἐγένετο χαρὰ μεγάλη και εὐχριστία εἰς Θεόν.

At Bulgarorum rex noluit tacere, ac tolerare
 quod passus erat malum, sed post paucos dies
 collegit exercitus reliquias, misitque et advocavit
 ex aliis gentibus copias auxiliares, et venit in con-
 spectum imperatoris se justificaturus : nec debili-
 tationis suæ illum tædebat, sed similis erat apru
 qui venatori occurrit, ruitque in gladium et mortem
 aspernat. Sic armati sunt Romani ex una parte
 et ex altera Bulgari, et utrinque toti ferro armati
 equites totique ferrei hastarii explicuerunt sua ve-
 xilla et buccinis classicisque sonuerunt in signum
 prælii, et exortus est magnus clamor tumultusque
 et in utroque exercitu tremor ingens. Ut vero con-
 currerunt et se invicem adorti sunt, ut aprī aut
 robusti boves, ac tela jaculati sunt, et crepabant
 confringebanturque gladii, et fragor, clamor et
 summa perturbatio ascendebant ad cælum, et san-
 guis fundebatur super aquas, et equorum halitus
 obscurabat aerem, et imperator Romanorum ascen-
 debat descendebatque velut alacris petrarum avis
 aut strenna grus, et vires copiis suis suppeditabat,
 suosque duces hortabatur ad ostendendum quan-
 to præstarent Romani aliis gentibus. Tandem
 fusi sunt Bulgari, et terga verterunt, sed Romani
 milites, eos pone secuti multos occiderunt et cal-
 caverunt, ac tentoria eorum invaserunt, atque ma-
 gnam reportaverunt victoriam. Sic imperator ar-
 rogantiam et superbiam Bulgarorum fregit et eos
 persecutus eat fecitque servos et subditos.

ἔτραψαν οἱ Βούλγαροι και ἐγύρισαν πρόσωπον νὰ
 ὠτόους ἐξόπισθεν και ἐσκότωναν και ἑκα-επάτουσαν αὐτούς· **872** και ἐκούρσεναν τὴς τέντας αὐτῶν, και ἐνί-
 κησαν αὐτούς νίκην μεγάλην. Οὕτως οὖν παρέλυσεν ὁ βασιλεὺς τὴν ἀλαζονείαν και τὸ θράσος τῶν Βουλ-
 γάρων και ἐδίωξε και κατέστησεν αὐτούς· δούλους και ὑποχείριους.

Quia vero mors nemini parcat, decessit et Basi-
 lius, et corruit firmum Romanorum fundamentum.
 Atamen in provecta ætate mortuus est, et remansit
 regnum fratri ejus Constantino.

V. Regnum Constantini, fratris Basilii.

Anno mundi bis millesimo quingentesimo trice-
 simo octavo, divinæ Incarnationis millesimo trice-
 simo octavo, regnavit Constantinus, Basilii frater,
 annos duo.

Tunc verum patuit proverbium dicens : Calix et
 scaphium ex uno crystallo ; vel Crux et cribellum
 ex eodem ligno. Horum enim duorum fratrum in-
 doles longe diversa erat : siquidem Basilius oderat
 voluptates et intemperantiam, nec cogitabat nisi de

ἑκοπτον και ἐφόνησον αὐτοὺς ἀνηλιῶς. Καὶ ἔπεισον
 ἀπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς σπάθης τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην ρεῖ
 ἔρβρον αἶμα, και ὁ ἀρχηγός αὐτῶν ἔφυγε, και ἐπὶ-
 κήσαν αὐτούς νίκην μεγάλην. Οὕτως οὖν παρέλυσεν ὁ βασιλεὺς τὴν ἀλαζονείαν και τὸ θράσος τῶν Βουλ-
 γάρων, και ἐδίωξε και κατέστησεν αὐτούς· δούλους και ὑποχείριους.

(8) ¹⁹ Ἀλλὰ πάλιν ὁ βασιλεὺς Βουλγάρων οὐδὲν
 ἠθέλησε νὰ σιγάσῃ οὐδὲ νὰ καταπῆ και νὰ ὑπομένῃ
 ὅπερ ἐπαθε κακὸν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπερι-
 σύναξε τὸ ἐναπολειφθὲν φοσάτον· ἀπέστειλε δὲ και
 ἐπροσκαλέσατο φοσάτα και ἀπὸ ἄλλας γενεάς, και
 ἦλθε κατὰ πρόσωπον τοῦ βασιλέως νὰ ἐδικτηθῇ· και
 εἰς τὸν χαλασμὸν και καταλυμὸν αὐτοῦ χορτασίην
 οὐκ εἶχεν· ἀμὴ ὠμοίωσεν ἀγριοχοίριν ὅταν συναπαν-
 τηθῇ μετὰ τοῦ κυνηγοῦ και ἀπὸ τὸν θυμὸν αὐτοῦ
 B κουντᾶ τὸ κορμὶν αὐτοῦ εἰς τὸ ξίφος· και καταφρο-
 νεῖ τὸν θάνατον. Ὅμως, ἤρματώθησαν οἱ Ῥωμαῖοι
 ἀπὸ τὸ ἓν μέρος, και οἱ Βούλγαροι ἀπὸ τὸ ἕτερον·
 και ἐκ τῶν δύο μερῶν ὀλοσιδῆροι ὄντες κ. θαλάριοι
 και ἄρματωμένοι και ὀλοσιδῆροι κονταράτοι, ἐση-
 κωσαν τὰ φλάμουλα αὐτῶν και ἐδώκασιν τὰ βούκινα
 και τὰ τρουμπέτια, σημεῖα τοῦ πολέμου. Καὶ ἦσαν
 μεγάλη βοή και παραχὴ και εἰς τὰ δύο φοσάτα και
 πολὺς τρόμος. Ὡς δὲ συνυπητήθησαν και ἐδώκασιν
 ἀλλήλων, ὥσπερ ἄγρια κατρία ἢ λέοντες ἰσχυροί,
 και ἐτξάκισαν τὰ κοντάρια και ἐκτυπούσαν και
 ἐσυνετρίθοντο τὰ σπαθία, και ὁ κτύπος και ἡ βοή
 και ἡ ἀνάγκη ἀνέβαιναν ἕως εἰς οὐρανὸν, και τὰ
 αἵματα ἐχύνοντο ὑπὲρ ὕδωρ, και τῶν ἀλόγων ὁ χλυ-
 μιτρισιμός ἐσκέπαζε τὸν ἄερα, και ὁ βασιλεὺς τῶν
 C Ῥωμαίων ἀνέβαινε και κατέβαινε ὡσπερ γοργὸς
 πετρίτης ἢ πρόθυμον γεράκιν, και εἶδεν δύναμιν
 εἰς τὰς παραταχὰς αὐτοῦ, και παρεκίνα τοὺς στρα-
 τηγούς αὐτοῦ νὰ δεῖξουν ὅπόσον χρήζουν οἱ Ῥω-
 μαῖοι ἀπὸ τῆς ἄλλας γενεάς. Εἰς τὸ ἕστερον δὲ
 ἔτραψαν οἱ Βούλγαροι και ἐγύρισαν πρόσωπον νὰ
 φεύγουν· τὰ δὲ στρατεύματα τῶν Ῥωμαίων ἐδίωκαν
 αὐτούς ἐξόπισθεν και ἐσκότωναν και ἑκα-επάτουσαν αὐτούς· **872** και ἐκούρσεναν τὴς τέντας αὐτῶν, και ἐνί-
 κησαν αὐτούς νίκην μεγάλην. Οὕτως οὖν παρέλυσεν ὁ βασιλεὺς τὴν ἀλαζονείαν και τὸ θράσος τῶν Βουλ-
 γάρων και ἐδίωξε και κατέστησεν αὐτούς· δούλους και ὑποχείριους.

²⁰ (9) Ἐπεὶ δὲ ὁ θάνατος οὐκ ἔλειπεν τιναν, ἐτε-
 λεύτησε και ὁ Βασίλειος, και ἐχάθη μέγα θεμέλιον
 τῶν Ῥωμαίων. Ὅμως εἰς βαθὺ γῆρας ἀπέθανε,
 και ἐπίμεινε ἡ βασιλεία εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν
 Κωνσταντῖνον ²¹.

D [E'] *Basilica Constantinou ἀδελφοῦ Βασιλείου.*

²² Τῷ ς φλῆ ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρ-
 κώσεως ἀπῆ²³ ἐΒασίλευσε Κωνσταντῖνος, ἀδελφὸς
 Βασιλείου, ἔτη β'.

(2) Ἐνταῦθα ἐφάνη ἀληθῆς ἡ παροιμία ἡ λέ-
 γουσα· Πιθήριον και καρούρα ἀπὸ ὕαλιν ἓνα, ἢ Σταυ-
 ρὸς και πτυάριν ἀπὸ ξύλιν ἓνα. Ἡ γὰρ γνῶσις τῶν
 δύο τούτων ἀδελφῶν ἦσαν ἀπόμακρα ἢ μία τῆς
 ἀλλῆς· ὅτι ὁ μὲν Βασίλειος ἐμίσει τὰς χαρὰς και

Variæ lectiones et notæ.

¹⁷·¹⁸ χλιδάς? ¹⁹ Par. 1708 φάρια in margine? ²⁰ Par. 1708. ²¹ Par. 1708. Τελευταῖα δὲ ὁ βασιλεὺς
 ὁ Β. εὐσχημῶν και θάπτεται ἐν τῷ παρ' ἐκείνου οἰκοδομηθέντι ναφῷ τοῦ ἡγαπημένου ἱω. τοῦ Θεολόγου,
 και καταλιμπάνει Β. τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον ἢ ἢ γαγγρακῶτα Ven. 275^b. ²² 1025. ²³ σε'
 Par. 1708 ; K. ὁ πορφυρογέννητος; ὁ ἀδ. Β. ἐδ. μόνος ἔ. γ' Ven. 175^c.

τοὺς παραδιασμοὺς, καὶ ἦτον ὁ λογισμὸς αὐτοῦ εἰς ἄρματα καὶ εἰς πολέμους καὶ τὸ πῶς νὰ τιμῆσῃ τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος οὐδὲ αὐτὸ τοῦ πολέμου τὸ ὄνομα ἤθελεν νὰ ἀκούσῃ, οὐδὲ εἰς ὕπνον τοῦ εἰδῶν ἄρματα οὔτε φωνὰς πολεμικὰς, ἀλλ' ἔρωγα καὶ ἔπινα καὶ παρεδιάβαζε μὲ γυναῖκας πολιτικὰς καὶ ἀνθρώπους μωροὺς καὶ ὄρχηστὰδας, καὶ ταῦτα γέρων ἀνθρώπος· καὶ παλαιόχρονο· καὶ οὔτε Θεὸν ἐφοβείτο, οὔτε ἀνθρώπους ἐντρέπετον· ἦτον δὲ δειλὸς καὶ τρομερὸς πολλά, καὶ ἀπὸ μικρῆν κατεμπλοχὴν ἐπίλασεν²²· καὶ ἐτῷφλωσεν οὐκ ὄλιγους, αἰτιῶν αὐτοῦς ὅτι εἰσὶν ἐπίβουλοι αὐτοῦ²³.

873 (3) Ἐἶχε δὲ θυγατέρας δύο· καὶ ἤκουσε παρὰ τινος ὅτι ἐξ αὐτῶν βασιλεύσει τις Ῥωμανὸς, εἰς τῶν μεγιστάνων ὁ Ἀργυρόπουλος, καὶ ἠγάγαζε τοῦτον τὴν Ῥωμανὸν νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ συζύγου καὶ ἵνα ἀρμολῆσθῇ τὴν θυγατέραν αὐτοῦ τὴν πορφυρογέννητον ὀνόματι Ζωὴν· ἐξ οὗ καὶ ἐγένετο²⁴· καὶ ἐχάρη τὴν βασιλείαν πολλὰ ὀλίγον καὶ ἀπέθανεν²⁵.

[5'] Βυσιλεία Ῥωμανοῦ τοῦ Ἀργυροπούλου.

²² Τῷ 57μ' ἔπει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σερκώσεως μὲ ἐβασίλευσε Ῥωμανὸς ὁ Ἀργυρόπουλος, ὁ γαμβρὸς Κωνσταντίνου, ἀνθρώπος σοφὸς καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν καὶ φρόνιμος.

(5)²³ Καὶ ἡ χαρὰ αὐτοῦ ἦτον τοῦ Θεοῦ τὰ λόγια καὶ ἀγρυπνίαι ὀλονύκτιαι καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν θείων Γραφῶν, καὶ ὠκοδόμησεν μοναστήριον θαυμάσιον καὶ μεγαλοπρεπὲς εἰς ὄνομα τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἣν λέγουσι περίβλεπτον.

(39)²⁴ Ἡ δὲ βασιλεία ἦτον νέα εἰς τὴν αὐξησιν αὐτῆς· καὶ ἠγάπα ἔρωτομειξίαν καὶ περιπλοκάς ἀνδρὸς, ἐβλεπε δὲ τὸν Ῥωμανὸν ὅτι τὸ πλεόν ἐσωφρόνει καὶ οὐκ ἐνεθυμείτο ἂν ἔχει γυναῖκα· καὶ ἐβαλλεν εἰς τὸν νοῦν αὐτῆς πάσας πονηρὰς ἐνθυμήσεις καὶ μελέτην κακῆν. Ἦτον δὲ εἰς τὸ παλάτιν εἰς νέος εὐμορφος ὃ ὄνομα Μιχαὴλ ἐκ γένους τῶν Παφλαγῶνων· καὶ ὡς ἐπεριπάτεε εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ παλατιοῦ, ὠραιόμενος καὶ κουρτέσης, καὶ ἰδοῦσα τοῦτον ἡ βασίλισσα ἐτρώθη ἔρωτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς καὶ ἐπεθύμει τὸ κάλλος καὶ τὴν λαμπρότητα τοῦ Μιχαὴλ, ὅτι ἦτον τρυφεροπρόσωπος καὶ κατάλευκος· καὶ ῥοδινὸς καὶ περικαλλῆς, ὥστε καὶ εἶχεν αὐτὸν καὶ ἐμοχεύετο μετ' αὐτοῦ καὶ ἐχόρταινεν²⁵ αὐτοῦ τὴν εὐμορφίαν. Καὶ μίαν τῶν ἡμερῶν ὡς ἦτον ὁ Ῥωμανὸς ἔσω εἰς τὸ λουτρὸν **874**²¹ καὶ ἐλούετον, ἐσέθησαν ἄνδρες φονικοὶ καὶ δόλιοι καὶ κακοποιοὶ καὶ εὖρον αὐτὸν γυμνὸν καὶ ἔθηξαν αὐτὸν κάτω καὶ ἐσφίξαν τὸν λαιμὸν αὐτοῦ καὶ ἐπνίξαν αὐτόν. Ἀλλὰ

bellis et armis et quomodo regnum nobilitaret Romanorum. Constantinus vero ne ipsum quidem belli nomen audire volebat, nec in somnis videbat arma clamoresque bellicos, sed comedebat, perrotabat et bacchabatur cum urbanis mulieribus et viris flagitiosis et saltatoribus et quidem senex et annosus; neque Deum timebat neque homines verebatur. Erat autem timidissimus pavidissimusque, et futilibus de causis accusavit multos tanquam sibi insensos.

Habebat autem duas filias; e quarum una filium regnaturum quemdam Romanum Argyropulum, unum e proceribus: ideo coegit hunc Romanum ut repudiata uxore cum filia sua Porphyrogenita, nomine Zoe, matrimonium iniret, quod et factum est. Sed non diu regno gavisus, mortuus est.

VI. Regnum Romani Argyropuli.

Anno mundi sexies millesimo quingentesimo quadragesimo, divinæ Incarnationis millesimo quadragesimo, regnavit Romanus, Argyropulus Constantini gener, vir sapiens timensque Deum cum prudentia.

Delectabant eum divina oracula, et vigiliæ totam per noctem productæ, et sacrarum Scripturarum lectio: et ædificavit monasterium mirabile et magnificum sub nomine sanctissimæ Dei Genitricis, quæ dicitur illustris.

Imperatrix vero cum adolescens in dies cresceret et rebus venereis delectaretur, videret autem Romanum nimis continentem et uxoris negligentem: versabat in mente sua malas cogitationes pravumque consilium. Erat autem in palatio quidam juvenis formosus, cui nomen Michael, ex Paphlagonia oriundus: qui cum deambularet in aula palatii pulcher et junior, videns eum imperatrix amore vulnerata est in corde suo, et concupivit formam et commercium Michaelis, qui erat vultu roseo atque venustissimo cum in sinem ut, eum secum haberet, adulterum. Quædam autem die cum Romano esset in balneo corpus lavans, ingressi sunt sicarii dolosi et malefici: qui eum inventientes nudum, humi dejecti oppresserunt fauces, et ipsum suffocaverunt. Sed nunquam unde essent hæc insidiæ, et utrum id sciret uxor illius Zoe, an non, patuit. Ut vero suffocatus fuit Romanus, regnavit Michael Paphlago, antea obscurus et ignotus.

Variæ lectiones et notæ.

²² ἐπίλασεν Par. ²³ Par. 1708. Οὗτος εἶχε γυναῖκα Βασίλισσαν, καὶ ἔτεκεν ἐξ αὐτῆς θυγατέρας β' Ζωὴν καὶ θυγατέραν ἑτέραν Θεοδώραν, δειλὸς ὢν καὶ πρὸς τοὺς πολέμους ἀσθενής Ven. ²⁴ ὁ καὶ ἐγ. ? ²⁵ Par. 1708 Ὅρων δὲ αὐτὸν τῷ θανάτῳ ἐγγίζοντα, ἵνα τῶν τῆς συγκλήτου προκρίνας Ῥωμανὸν τὸν Ἀργυρόπουλον, συνάπτει τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ Ζωῇ καὶ βασιλεία χειροτονήσας θνήσκει Ven. 275^b. ²⁶ Par. 1708 σος' 349^{ab}. Ῥ. ὁ τοῦ Πορφυρογεννήτου ὁ Ἄ. ἐδ. ἔτη ε' Ven. ²⁷ 1828. ²⁸ Par. 1708 349^b. Οὗτος γυναῖκα, ἔχων ταύτην ἀπώσατο καὶ ἔγημε τὴν θυγατέραν τοῦ Κωνσταντίνου Ζωὴν, ἀλλὰ παῖδας οὐκ ἐποίησεν. Ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ σοφὸς καὶ θεοσεβής· ἐποίησε δὲ τὴν περιφανιστάτην μονὴν τὴν περ. ἐν ἣ καὶ τέθνηκε καὶ ἐτάφη βασιλικῶς Ven. ²⁹ ἐχόρταινεν Par. ³⁰ Par. 1708. — Par. 1708 σος' M. ὁ Π. οὖν τῇ ἰδίᾳ γαμμετῇ Ζωῇ καὶ τῇ ἀδελφῇ ταύτης Θεοδώρα τῶν θυγατέρων Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου ἐδ. ὁ — μου ἐ. ζ' Ven. 276^a.

πῶθεν ἦν ἡ ἐπιβουλὴ οὐδὲν ἐφανερῶθη, ἢ ἐγένεσκεν αὐτὸ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡ Ζωὴ ἡ οὐ· ὡς δὲ ἐπὶ τῆς Ὀρωμανῶς καὶ ἀπέθανεν, ἐβασίλευσε Μιχαὴλ ὁ Παφλαγῶν ὁ πρότερον ἀφανῆς καὶ ἀγνώριστος.

• VII. Regnum Michaelis Paphlagonis.

Anno mundi sexies millesimo quingentesimo quatuoragesimo sexto, divinæ incarnationis millesimo quatuoragesimo sexto, regnavit Michael Paphlago septem annos et octo menses.

In ipsa nocte qua mortuus est Romanus et insuppultus jacebat, Imperatrix accessit patriarcham primoresque palatii et proceres: hi jusjurando se constrinxerunt, et Michael a patriarcha fuit coronatus a ducibusque exercituum proclamatus. Erat autem Michael vultu et corpore pulcherrimus, et anima multis gratis virtutibusque decoratus: nam vir sapiens et cordatus cogitabat apud se ex quanta humilitate quantam nactus esset nobilitatem et quod ex paupertate et obscuritate ad tantum ascendisset imperii fastigium. Ideo erat erga omnes homines tum principes tum pauperes comis humilisque et mansuetus, curabat pauperes et inopes ditabat. Si quem comperiret divitem aut divitis filium infelicem factum, illum creabat primatem. Erat ut optimus pater erga viduas et orphanos; inlrmis et advenis opitulabatur, et nemo eum inviselbat qui non lætus redierit.

εἰς χήρας καὶ ὀρφανά· ἀσθιναί; καὶ ξένους ἐπαρηγόρει· καὶ οὐδεὶς ἀπήρχετο ἰδεῖν αὐτὸν καὶ νὰ μὴ ἐλθῶν ἐπιστραφῆ χαίρων ²².

Attamen tantis pollens bonis, corpore ægrotabat, et vita ejus erat ærumnis plena; et nemo scit utrum ob superabundantiam materiæ calefactæ turbaretur et caderet, an a dæmone vexaretur. Sæpe enim, inter loquendum, subito corruerat in terram; os ejus spumabat; torquebantur oculi, et truces quasi aper proferebat voces: et si non adfuisset qui eum retinerent, caput in muros illisium confringisset. Cæm vero deserbuisset ille æstus, et sensum reciperet, tunc virtute probator fiebat, propriæque oblectabatur animæ, et vehementer cupiebat monachus fieri.

καὶ ἤρχετο εἰς ἀσθησιν αὐτοῦ, τότε ἐγένετο δοκιμώτερος εἰς ἀρετὴν, καὶ ἠγωνίζετο ὑπὲρ τῆς ἰδίας ψυχῆς, καὶ εἶχε μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ γένηται μοναχός.

Erant vero ei fratres germani, fures, nebulones, rudes, porcorum ritu viventes et moribus corrupti. Primus et pessimus erateunuchus, homo maleficus, rudis et injustus; qui totam imperii summam nutu suo movens sursum deorsum versabat, et erat quasi imperatoris flagellum. Ille Michaeli acriter institit ut imperatricem Zoen alloqueretur propter fratris sui filium, ut eum filium scriberet adoptivum. Imperator ejus voluntati paruit, et suum imperatorisque filium adoptavit Michaelem (sic enim ille vocabatur) et Cæsarem eum coronavit, virum stultum, amencum et belluinum. Imperator autem vexatus inlrm-

A [Z] Βασιλεία Μιχαὴλ τοῦ Παφλαγόνος.

²² Τῷ „σφμ“ εἶτε τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεω; „μς“ ἐβασίλευσε Μιχαὴλ ὁ Παφλαγῶν, ἔτη 7 καὶ μῆνας ἡ’.

(2) Κατ’ αὐτὴν γὰρ τὴν νύκτα, ὅτε ἐτελεύτησεν ὁ Ὀρωμανῶς; καὶ ἦτον ἀταφο;, ἐστειλεν ἡ βασίλισσα καὶ ἔφερε τὸν πατριάρχην καὶ τοὺς πρώτους τοῦ πλάτιου καὶ τοὺς μεγιστᾶνας· καὶ ἔδωσαν αὐτοῖς ὄρκον, καὶ ἐστειψεν ὁ πατριάρχης τὸν Μιχαὴλ, καὶ ἀνευφήμησαν αὐτὸν οἱ στρατάρχαι. Ἦτον δὲ ὁ Μιχαὴλ καὶ εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὸ κορμὶν πάνυ ὠραίος· ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἶχε μεγάλας χάριτας καὶ καλὴν ἀρετὴν. Ὡς γὰρ συνετὸς καὶ φρόνιμος ἐνεθυμειτο καὶ ἀναλογίζετο ἀπὸ ποίαν ἀτιμίαν ποίαν δόξαν εἶχε· καὶ ἀπὸ ποταπῆν πτωχείαν καὶ ἀδοξίαν εἰς ποίον ὕψος ἀνέβη τῆς βασιλείας. Καὶ ἦτον πρὸς πάντας ἀνθρώπους καὶ ἀρχοντας καὶ πτωχοῦ; συγκαταβατικῆς καὶ ταπεινῆς καὶ ἡμερο;· ἐκυβέρνα τοὺς πτωχοῦ; καὶ ἐπλοῦτιζε τοὺ; ἀπύρους. Ἐὰν ἐμαθεν ὅτι τινὰς ἦτον πλοῦσιος ἢ πλουσίων ἀνθρώπων υἱὸς καὶ ἐτυχευε, ἐποίησεν αὐτὸν πάλιν ἀρχοντα. Ἦτον δὲ ὡσπερ καλὸς πατήρ εἰς χήρας καὶ ὀρφανά· ἀσθιναί; καὶ ξένους ἐπαρηγόρει· καὶ οὐδεὶς ἀπήρχετο ἰδεῖν αὐτὸν καὶ νὰ μὴ ἐλθῶν ἐπιστραφῆ χαίρων ²².

(3) Ὅμως εἰς τοσαῦτα καλὰ ὅπου εἶχεν, ἐπάσχεν ἀπὸ κακῆν ἀβρώστικαν, καὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἦτον πάντοτε λυπηρὰ καὶ ἐπικίνδυνος· καὶ οὐδεὶς οἶδεν εἴτι ἀπὸ πλεονασμῶν ὕλης θερμαινόμενος; **875** ἐταράττετο καὶ ἐπιπτεν, εἶτε ἀπὸ δαιμόνος ἐκλάζετο. Πολλάκι; γὰρ οὕτως ὡς ἐτατο λαλῶν, ἐπιπτεν ἔβρω εἰς τὴν γῆν καὶ ἤφριζε τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ ἠμαῦριζε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐστρεβλύνοντο οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, καὶ ἐφώναζεν ἀγρία; φωνὰς ὡς αἶγα· καὶ ἴδων οὐκ ἐτύγχανόν τινες νὰ τὸν πιάσουν, ἔκρουε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ συνετρίβεν αὐτὴν εἰς τοῦ; τοίχους. Ὅταν δὲ ἤθελε νὰ ἀποδιαβῆ ἡ ζάλη ἐκεῖνη

(4) ²³ Εἶχε δὲ ἀδελφοῦ; γνησίους, ἀνθρώπους ἄρπαγας καὶ κακοτρόπους, χωριάτας, χοιρολίους καὶ κακοήθεις. Καὶ ὁ πρῶτος καὶ χειρότερος ἦτον ἀπὸ μικροῦθεν εὐνοῦχος, κακοῦργος ἀνθρωπο; καὶ ἀπαίδευτος καὶ ἄδικος· καὶ πᾶσαν τῆς βασιλείας τὴν ἐξουσίαν εἶχεν εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ, νὰ τὴν στρέφῃ ἄνω καὶ κάτω καὶ ἦτον ὡσπερ βᾶγγιλλος τοῦ βασιλέως, καὶ ἠνάγκασε πολλὰ τὸν Μιχαὴλ ἵνα συντύχῃ τὴν βασιλίαν τὴν Ζωὴν διὰ τὸν ἀδελφότεκνον αὐτοῦ, ἵνα ποιήσῃ αὐτὸν ὡς πνευματικὸν υἱόν. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐσυγκατέθη τῇ θελήσει αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν υἱοθετεῖν αὐτοῦ τὸν Μιχαὴλ — οὕτω, γὰρ

Variæ lectiones et notæ.

²² Par. 1706. Ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ λίαν ἀγαθότατος καὶ πάσης ἠθικῆς ἀρετῆς ἀνάπλευς καὶ τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης καρδίας; φιλῶν καὶ φοβούμενος; Ven. ²³ Par. 1708. Συνελάχοτο πᾶσι; τινὶ λαθραίῳ, ὅφ’ οὐ πολλάκι; ἐνεργουμένους; κατὰ γῆς ἀφωτος; ἐβρίπτετο, καὶ νεκρῶ [ὁμοίους] δι’ ὅλης μιά; ὥρα; ἔκειτο ἑω; αὐτὸν καταλιπόντας; τοῦ συμπυλῶντος; δεινοῦ, εἰς τὴν προτέραν ἐπανέρχεται ἀσθησιν Ven.

ὀνομάζετον — εἰς τὴν βασιλίαν, καὶ ἔσπευεν αὐτὸν αὐτὸν Καίσαρα, ἄνδρα μωρὸν καὶ ἀνόητον καὶ κτηνώδη. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ἐνοχλούμενος ὑπὸ τῆς δεσπότης ἀσθενείας ἧς εἶχε, καὶ ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τῆς οἰκείας γνώμης ὡς ἀρετῆς φίλος, ἐξαφῆκε τὴν βασιλείαν καὶ τὸ στέμμα καὶ τὸ διάδημα καὶ πᾶσαν ἀπόλαυσιν βασιλικὴν καὶ δόξαν, καὶ ἐγένετο μοναχὸς καὶ ἀπὸ ἐξ ταραχῶν τοῦ κόσμου ἔδραμεν εἰς μεγάλην γαλήνην. Ἡ δὲ φροντίς τῆς βασιλείας ἐπέμεινε εἰς Ζωὴν τὴν βασιλίαν, καὶ τὸν ἀδελφότεκνον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐκείνον τὸν ματὸν Μιχαήλ. ²⁶

876 [H'] Βασιλεία Μιχαήλ τοῦ Καλαφάτου.

²⁶ Τῷ 599^ο ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ἀνδ' ἐβασίλευσε Μιχαήλ ὁ Καλαφάτης, ἄνθρωπος δαιμονιάρης καὶ προβατόνους, καὶ εἶχε ἀπὸ τῶ φυσικῶν αὐτοῦ πολλὴν μωρίαν καὶ ἀπαιδευσίαν. **B**

(2) ²⁷ Ἡ δὲ νεότης καὶ ἡ αὐθεντία καὶ ἡ ἀλαζονεὶα συνηνώθησαν μετὰ τῆς μωρίας καὶ ἀπαιδευσίας, καὶ ἐποίησαν κακὸν μέγαν. Ὁμοίωζεν γὰρ ἓνα ἄγριον βορδόνιν, ὅταν οὐδὲν δέχεται χαλινάριν εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, ἀμὴ λακτίζη ἀτάκτως· καὶ ἔνθα ἔπρεπε νὰ στρέψῃ μεγάλην τιμὴν καὶ φιλοτιμίαν εἰς τοσοῦτον ἀξίωμα καὶ καλὸν ὅπερ εὔρεν ἀπὸ τῆν βασιλίαν, τοσοῦτας πικρίας μεγάλας ἐπότιζεν. Καὶ τότε ἐνόησε καὶ αὐτὴ ποταπὸν ἐχθρὸν ἔστρεψε, καὶ οἶον ὄφιν περιέβαλεν εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς, καὶ ἑποῖον δράκοντα ἔδωκε τῆς βασιλείας τὸ βυζῖν νὰ τὸ θηλάξῃ. Ἐπεὶ γὰρ ἦλθεν ὁ Μιχαήλ εἰς τὴν μεγάλην ἀξίαν, καὶ ἐπειλάβετο πραγμάτων ἀξιολόγων καὶ ἀναγκαίων, ἄνθρωπος νέος, ἀβουλοῦς, ἀδόκιμος, ἀλαζονικός, καὶ διὰ τοῦτο ἐξεκυλίσθη καὶ ἔπεσεν εἰς κρημνὸν μέγαν. Ἡ γὰρ εὐτυχία ὡσπερ μολιβδὸς ἔστιν· καὶ ἂν οὐδὲν ἔστι καλὰ δυνατὸς ὅπου νὰ βαστάξῃ αὐτὴν καὶ κυβερνήσῃ μετὰ φρονήσεως, ἐμπίπτει εἰς τὴν γῆν πρόμητα καὶ συντρέχεται. Καὶ πρῶτον μὲν ἔβαλεν ἀρχὴν ἀπὸ τοὺς ἀρχοντας καὶ τοὺς ὑψηλοτέρους τῆς πόλεως, καὶ ἐκόλαζεν αὐτοὺς μετὰ μανίας βαρβαρικῆς καὶ εὐνοῦχιζεν αὐτοὺς, ὥστε καὶ πολλοὶ ἀπὸ τῶ μέγα κακὸν τοῦτο παρηλάττησαν ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ οὐκ ἐγνώριζαν αὐτοὺς ἔαν ἦσαν ἄνθρωποι. Οὕτως οὖν ἐφάνη κακὸς καὶ ἄγριος ἀπὸ τῆν ἀρχῆν, ὅτι ἀπὸ τῆν πρῶτην ἡμέραν τὸν ἐγνώρισαν ἀνωφέλτην. Εἶτα ἐπερυσύναξεν κοπέλους, νέους καὶ μωροὺς καὶ εἶχε αὐτοὺς εἰς τὴν βουλὴν αὐτοῦ. Καὶ ἐξώρισεν τὰ βασιλίσσας τὴν Ζωὴν καὶ τὴν Θεοδώραν, καὶ ἀπέστειλεν αὐτάς εἰς νῆσιν, καὶ ἐφόρεσεν αὐτάς μαῦρα. Τοῦτο δὲ ἐποίησεν εἰς ὄδυναν αὐτοῦ ἡμέραν, ὅτι ἐβρίσκειν ἐπάνω του μεγάλας ὀχλήσεις καὶ ταραχάς, ἃς οὐκ ἠδυνήθη ἐπιστρέφαι εἰς γαλήνην. Τότε μαθεῖν χρὴ ἀπὸ τῶ γεγονότος **877** τὸ συμβῆν καὶ ποταπὴν ἔχειν ὑπερταγὴν τὸ κοινόν

mitate qua laborabat, propriaque voluntate et virtutis amore impulsus, abdicavit imperium, coronamque ac diadema et omnes regni delicias et honores recusans, factus est monachus, et a mundi tumultu in magnam transiit serenitatem. Cura vero imperii recidit in imperatricem Zoen et in viri sui fratris filium nequam, Michaellem.

VIII. Regnum Michaelis Calaphatis.

Anno mundi sexies millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto, divinæ Incarnationis millesimo quinquagesimo quarto, regnavit Michael Calaphates, homo diabolicus, mente pecus, et a natura multam stultitiam et ruditatem sortitus.

Imperitia, dominatio et arrogantia conjunctæ cum stultitia et ignorantia, nequissimum eum fecerunt : similis enim erat equo fero qui non patitur in ore suo frenum, sed violenter calcitratur ; et cum debuisset imperatricem magno prosequi honore et studio propter tantum fastigium et beneficium, eam magnis exposuit miseriis. Tunc vidit et ipsa qualem aluisset inimicum, qualemque serpentem in suo fovisset gremio, et qualem edidisset draconem imperii sui ut ab eo sugeretur. Ubi enim Michael ad summam pervenit dignitatem, resque gravissimi ponderis ac momenti suscepit, cum esset adolescens, imprudens, inglorius et arrogans, in ingens decidit præcipitium. Nam felicitas plumbum similis est : si quis bene par non est ei ferendæ et cum prudentia regendæ, pronus in terram corruiet et interit. Ac primo quidem initium auspicatus est a primoribus et proceribus urbis, eosque barbarice tractando eunuchos fecit, ita ut multi propter ingens istud malum ab humana natura delapsi nescirent an ipsi essent homines. Sic igitur a principio se malitiosum et crudelem præbuit, ut a prima die execrationi esset. Deinde congregavit remiges juvenes et stultos, eosque in consiliarios assumpsit ; imperatrices vero Zoen ac Theodoram in exsilium coniecit, relegavitque in insulam, et male tractavit. Sed hoc fecit sibi in malum, nam in se concitavit ingentes turbas ac tempestates, quas non potuit averruncare. Porro ex ea quæ tunc accidit calamitate videre est quam subditus sit communis vulgus clementi, mansuetoque ac benefico principi, et quantum valeat rex quem suus amat populus. Ut enim compertum est Michaellem imperatrices expulsi in insulam, earum genas percussisse, ac truciter tractasse, irata multitudine, et unanimi clamore impetuque et consilio sumpserunt lapides, baculos, et quid-

Variæ lectiones et notæ.

²⁶ Pag. 1708. Καὶ δὴ ἓνα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ παῖδα, συνώνυμον αὐτοῦ Μιχαήλ, προχειρίζεται εἰς βασιλεῖα καὶ πρότερον αὐτὸν υἱοθετήσας τῇ βασιλίδι Ζωῇ· οὐ δὴ γεγονότος, ὁ βασιλεὺς καὶ τοῦ χαλεποῦ ἐκείνου πάθους ἐπισυχνάζοντας, ἐξαιτίας καὶ πρὸς μετάνοιαν καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐρωτικῶς ἔχων ἀεὶ, εἰς τὸ παρ' αὐτοῦ κτισθὴν μοναστήριον τοῦ Κοσμιδίου κατέρχεται, καὶ ἀφῆνης ἀποκείρεται, καὶ ὄλιγον ἐπιβιούσας, πρὸς δὲ ἡγάπησε Θεὸν ἐξεδήμησεν ὁ ἀδελφός, καὶ χοροὺς ἀγγέλων συναριθμεῖται Ven. 270. ²⁷ 1041. ²⁷ Pag. 1708. σση'. M. ὁ ἀνεψίος αὐτοῦ ὁ K. ἐβ. μῆνας δ'. Ven. 277b-28. κωπῆλου?

quid unusquisque corrumpere posset, hic gladium, A ille securim, tertius subulam, alius scalprum. Egressæ sunt et mulieres saxis lignisque armatæ, et cum clamore cursuque effrenato irruerunt ad imperatorem imperatrices efflagitando, eumque magnis affecerunt probris et contumeliis. Tunc Michael, qui priuserat vultu trucii ut draco, humiliatus ac tremuit ut lepus, et deposuit audaciam et arrogantiam, et statim maxima cum celeritate misit rediitque imperatrices et eis paternum restituit regnum. Attamen seditio non exstincta est, sed magis accensa, et populus velementem servabat in exsecrabilem istum et abominabilem. Qui cum videret in quanto vitæ periculo et angustia versaretur, ursi instar a multis canibus cito ad sui salutem meditatus est fugam, et fugit quidem ut lepus in latibulum, curritque in ecclesiam et subter sacram mensam altaris sancti se abscondidit. At vulgi ira ipsius ignis vim superat. Penetraverunt enim templum in quo miser amplectebatur aram, eumque prehenderunt multa vociferantem lamentantemque ac deprecantem; sed ejus oculos gladio effoderunt; apprehenderunt quoque patrum ejus illum eunuchum et merito oculis privarunt.

να φύγη· και ἐφυγεν ὡς περ λαγῶς εἰς τὴν τρύπαν, και ἔδραμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι ὑποκάτω τῆς ἁγίας τραπέζης. Ἀλλὰ ὅταν κινήθῃ τὸ κοινὸν εἰς μανίαν, νικᾷ και αὐτὴν τοῦ πυρός τὴν δύναμιν· ἐπέδησαν γὰρ κάκεισε ἔνθον, ἐνθα ἦν ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι, και ἤρπαξαν αὐτόν. Καὶ ἐπύναξε και ἐθρήνευε και παρεκάλει πολλὰ· ἀλλὰ τέως ἐξώρυσαν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ μετὰ μαχαίρας· ἐπίασαν και τὸν θεῖον αὐτοῦ ἐκείνον τὸν ἑνούχον, και ἐτύφλωσαν αὐτὸν δικαίως.

Tunc remansit regnum Zoe ac Theodoræ. Imperatrix autem vidit et censuit Romanorum imperium indigere viro gubernatore ac duce, et cupiit procreare illum regni hæredem, quia a duobus quos habuerat viris prolem non suscepisset, eratque semper animo ægra propter orbitatem. Misit igitur in Mitylenem, qui sine mora quemdam abduxerunt virum jucundissimum dulcissimumque nomine Constantinum Monomachum, quem Michael Paphlago imperator exsulem illum in Mitylenem relegaverat, quia, ut nonnulli dicunt, regnum affectabat. Alii autem asserunt veriorē causam ob quam illum exsilio multaverat, esse quia eum habebat suspectum consuetudinis cum Zoe imperatrice. Quidquid est, eum hanc in insulam relegaverat, et parum abfuit quin oculos ei effoderet. Deinde, cum circumacta esset volubilis temporis rota et jocosa fortunæ vicissitudo, servus et exsul factus est imperator, et supremus Romanorum dominator, et cum Zoe imperatrice matrimonium iunxit.

IX. Regnum Constantini Monomachi.

Anno mundi sexies millesimo quingentesimo quin-

του λαοῦ εἰς ἡμερον και γλυκὺν αὐθιγνὴν και εὐεργέτην, και πόσα δύναται βασιλεὺς, ὅταν ἀγαπᾷ αὐτὸν ὁ λαὸς αὐτοῦ. Οὕτως γὰρ, ὡς ἤκουσαν εἰ πάντες ὅτι ὁ Μιχαὴλ ἐξώρισε τὰς βασιλίσσας εἰς νησὶν και ἐκοφε τὰ μάλια αὐτῶν και ἐφόρεσεν αὐτὰς μαῦρα, ἐθυμώθη τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἔλον, και ἀπὸ μιᾶς κρωγῆς, και ὀρμῆς, και βουλῆς ἐπήρσαι λίθους βρόδους, και εἰτε ἔδραξεν ὁ καθεὶς, ὁ μὲν σπάθην, ὁ δὲ ἀξίνην, ἄλλος σουδλιν, και ἕτερος ἀπελατίκην. Ἐξέησαν και αἱ γυναῖκες με πέτρας και ξύλα, και μετὰ βοῆς και ὀρμῆς ἀκρατήτου ἐπήρσαν εἰς τὸν βασιλεῖα ζητοῦντες τὰς βασιλίσσας. Καὶ ὕβριζαν και ἐπειοῦσαν αὐτὸν ἀτιμίας μεγάλας, ὅτι Μιχαὴλ, ὅστις ἦν πρότερον ἀγριοπρόσωπος ὡς δράκων, ἐταπεινώθη και ἔτρεμεν ὡς περ λαγῶς, και ἔχασε τὸ θράσος και τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ, και μετὰ συντομίας ἐπεμφεν κάτεργα εὐθέως, και ἤγαγον τὰς βασιλίσσας, και ἔδωκαν πάλιν ταύτας τὴν παππογονικὴν βασιλείαν. Ὅμως ὁ θόρυβος οὐκ ἐσβεσεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐξῆψε πλέον· και ὁ λαὸς εἶχε θυμὸν μέγαν ἐπάνω εἰς τὸν κατὰπτυστον και μισαρὸν. Καὶ ὡς εἶδε τὴν βίαν και τὴν ταραχὴν ἐκείνην και τὸ πῶς ἐστενοχωρήθη, ὡς περ ἕνα κακὸν ἀρκουδὶν ἀπὸ πολλοὺς σκύλους, τάχα διὰ νὰ γλητώσῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ἔδοξίμασε

(3) ** Καὶ ἐμεινεν ἡ βασιλεία εἰς τὴν ζωὴν και εἰς τὴν Θεοδώραν· ἡ δὲ βασίλισσα εἶδε και διέκριεν ὅτι ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων ἀνδρὰ χρῆζει κυβερνήτην και ὀδηγόν· εἶτα ἐπεθύμει νὰ 878 ποιήσῃ και παιδὶν νὰ κληρονομήσῃ τὴν βασιλείαν· ὅτι ἀπὸ τοὺς δύο ἀνδρας ὅπου ἔπρηε δὲν ἔτυχε νὰ ἐγγιστρῶθῃ, και ἦτον πάντοτε κακόκαρδος διὰ τὴν ἀτεκνίαν. Ἀπέστειλε δὲ εἰς τὴν Μιτυλήνην, και ἔφεραν μετὰ κατέργων ἀνδρὰ τινὰ χριέστατον και γλυκυτάτον ὀνόματι Κωνσταντίνον τὸν Μονομάχον, ὃν ὁ πρῶτος βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐξώρισε κάκεισε εἰς Μιτυλήνην, διατὶ ἔλεγαν τινὲς· ὅτι θέλει νὰ ἀρπάξῃ τὴν βασιλείαν. Ἄλλοι δὲ ἔλεγον τὸ ἀληθέστερον δι' ἡν αἰτίαν ἐξώρυσεν αὐτόν, ὅτι ὕφορᾶτο αὐτὸν εἰς ζωὴν τὴν βασίλισσαν. Ἦτον γοῦν ἐκεῖ εἰς τὴν νῆσον περιουσιμένος· και παρ' ὀλίγον ἐφθασε νὰ τὴν τυφλώσουν. Εἶτα ὡς ἐγύρισεν ὁ ἀπτατος τροχὸς τοῦ καιροῦ, και τὸ ζᾶρη ὅπερ παῖζει ἡ τύχη, ἐγένετο βασιλεὺς ὁ δοῦλος και ἐξορισμένος, αὐθέντης τῶν Ῥωμαίων, και ἤρμόσθη μετὰ ζωῆς τῆς βασιλείας· 40.

[4] Βασιλεία Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου.

“ Τῷ 879· εἶτε τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας Σαρ

Variæ lectiones et notæ.

³⁸ γλυτώσῃ Par. ³⁹ Par. 1708. Τοῦτον τὸν Μιχαὴλ [Ἰμα] τῷ τῆς ἡλικίας νέῳ και τοῦ βασιλικῆς ὕψους ἐκ τοῦ αἰφνιδίου ὄγκῳ ἐπαρθένητα ἡ οἰκουρούσα τῇ τούτου ψυχῇ κακία και τοῦ συνήσους αὐτῷ φρονήματος και αὐτῶν τῶν ὀμμάτων αὐτοῦ ἐστέρησεν ⁴⁰ Par. 1708. Ὅρῳσα δὲ τὰ πράγματα ἡ ζωὴ δεομενα ἐνδρό; ἐπιστημονικωτάτου και ζητούσα συνοικεῖν ἀνδρὶ διὰ παιδαγωγίαν, μετακαλεῖται τὸν Μονομάχον Κωνσταντίνον ἀπὸ τῆς ἐξορίας και ἀναγορεύει τὸν ἀνδρὰ βασιλεῖα, και· συνίψθη αὐτῷ Ven. ⁴¹ 1042.

κώσεως αὐτῶν ἐδωκεν αὐτοῖς Κωνσταντῖνος· ὁ Μονομάχος ⁴¹.

(2) Οὕτως ἐστὶν ὁ κόσμος ἀστάθμητος καὶ ὁ βίος· τῶν ἀνθρώπων ὡς παιγνίδι· καὶ οὕτως στρέφει τὰς ὑποθέσεις ὁ τροχὸς ἄνω καὶ κάτω καὶ κυλίνει αὐτά· καὶ κλῶθει ὡς θέλει. Λέγουσι δὲ περὶ τούτου τοῦ Μονομάχου ὅτι εἰς τοὺς πολέμους καὶ μάχας καὶ ἄρματα ἦτον ἀδόκιμος· εἰς δὲ τὰ ἄλλα ἦτον ὠραῖο, μεγαλοπρεπής καὶ φιλόδορος, ἡμερος, γαληνός, εὐεργετικός, πρῶτος καὶ συγκρατατικός. Θάλασσα ἦν εἰς τὰς χάριτας, αὐτοῦ καὶ ποταμὸς μεγαλοδωρίας, καὶ πολλοὶ ἔπιαν καὶ ἐχόρτασαν ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ· καὶ ὡς περ Νεῖλος, ὁ ποταμὸς πλημμυρεῖ καὶ ποιεῖ ὡς περ θάλασσα καὶ ποτίζει τὴν γῆν τῆς Αἰγύπτου, οὕτως ἦτον καὶ ἐκεῖνος πλατὺς εἰς πάντας ἀνθρώπους· εἰς πλουσίους, εἰς πτωχοὺς, εἰς ξένους, εἰς ἀδυνάτους, καὶ εἰς πᾶσαν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς μοναστήρια διέθεσαν **879** καὶ ἐξεκινώθησαν τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ, καὶ εἰς πολλοὺς τόπους ἐκτίσεν διαφόρους ναοὺς καὶ μεγάλους.

(3) ⁴² Καὶ εἰ τις βούλεται γνωρίσει τὴν φιλοτιμίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ τὴ φιλόκοσμον, ἀς ἴδῃ τὴν λαμπρὰν καὶ μεγάλην μονήν, ἣν ἐκτίσεν ἐξ αὐτῶν τῶν θεμελίων εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ἣν λέγουσι Μάγγανα.

(4) ⁴³ Ἀλλὰ μετὰ τοσοῦτων ὧν εἶχεν ἀγαθῶν, ἦτον ἀσθενής, καὶ πάντοτε ἐπίνουεν οἱ πόδες αὐτοῦ· καὶ ἐκαθέζετο πάντοτε εἰς τὴν παλάτιν εἰς ὑψηλὰ καὶ μαλακὰ κρηβάτια διὰ τὴν ἀναπαύσιν τοῦ πόδατος αὐτοῦ. ^C

(5) ⁴⁴ Διὰ τοῦτο ἐξέθεσαν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν πολλὰ κακὰ, καὶ ἐξηγέρθησαν κύματα μεγάλων συμφορῶν. Ἄνθρωπος γάρ τις, ὀνόματι Μανιάκης, γίγαντοπόλεμος καὶ ὀξύς καὶ θρασύκαρδος, ζῆλον θυμοῦ καὶ μανίας, ἐσύναξε φοσάτον δυνάτην καὶ πολὺν, καὶ ἐξέβη μετὰ ἑρμῆς ἰσχυρᾶς, καὶ κατέλυε τὰς χώρας καὶ πόλεις καὶ κάστρα· καὶ ἦλθεν ὡς περ μαῦρον σύννεφον κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ εἶχεν ἐπερσιν καὶ ἀλαζονείαν ἀκράτητον. Καὶ τίς ἤλπιζε τὴν γλιτώσῃ ⁴⁵ ἀπὸ τοσοῦτον κακόν; Ἀλλ' ὅν ὁ Θεὸς φυλάσσει, οὔτε γίγαντας τρέμει, οὔτε θηρία φοβέται, ἀλλ' οὔτε κάμινον οὔτε σιδηρὰ· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Μανιάκης οὐκ ἴσχυσε βλάψαι τὸν βασιλέα, ἔχοντας αὐτοῦ τὸν Θεὸν βοηθόν· καὶ ὡς ἐγένετο πόλεμος, ἔδωκαν αὐτὸν εἰς τὴν πλευρὰν κονταρέαν· καὶ ἔπεσε, καὶ ὄλοι ἐγλήτωσαν ἀπὸ τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

(6) ⁴⁶ Ἀλλ' ἀπ' ἐκεῖνον πάλιν ἐξέβη ἄλλον μέγα καὶ κακόν. Ὁ Τορνίκος, ἄλλον φοβερόν καὶ ἀνήμερον θηρίον, συντρέφων καὶ καταλύων τὰ ἐναπολειφθέντα. Ἀλλὰ καὶ τούτον συντόμως ἀφείλεν ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ· καὶ εἰς τὴν σὺναψιν τοῦ πρ-

A quagesimo quinto, divinæ incarnationis millesimo quinquagesimo quinto, regnavit Constantinus Monomachus.

Sic mundus est instabilis, et vita hominum quasi puerilis ludus; sic fortunæ rota conditiones vitæ sursum deorsum vertit volvitque ac velut stamen pro libitu ducit. Dicitur autem hic Monomachus in bello præliisque et circo inglorius fuisse, in aliis vero rebus maturus, magnificus et munificus, mitis, serenus, beneficus, mansuetus et obsequiosus. Erat quasi gratiarum mare et munificentiæ fluvius, et multi bonis ejus potabantur et satiabantur; et quemadmodum Nilus flumen exundat ut mare et Ægyptiorum terram irrigat: sic et ille erat largus in omnes homines; in divites, in pauperes, in hospites, in infirmos. In omnem Ecclesiam et in monasteria diffundebat et exhauriebantur ejus bona, in multisque locis diversa magnaque templa ædificavit.

Quod si quis velit cognoscere animæ ejus magnificentiam et liberalitatem, videat splendidum et ingens monasterium, quod ab ipsis fundamentis construxit in nomine sancti martyris Georgii, quod Mangana nomen habet.

Sed tot pollens dotibus, infirmus erat pedibusque semper laborans; et sedebat semper in palatio super altis mollibusque cubilibus, ad leniendos pedum suorum dolores.

Propterea in eum irruerunt tunc temporis multa mala, et commoti sunt ingentium fluctus calamitatum. Homo enim quidam, nomine Maniaces, bellator gigantæus, acer et audax, animo et furore fervens, collegit exercitum potentem ac multum, vehementique cum impetu irruens vastavit campos, urbes et oppida, et imperatori ingruit velut obscura nubes, effrenata elatus insolentia. Quis porro sperasset a tanto malo liberationem? Sed quem Deus custodit, is neque gigantes formidat, neque feras horret, neque ignem, neque ferrum. Ideo et Maniaces nocere haud valuit imperatori Deum habenti auxiliatorem: siquidem commisso prælio, latus ejus lancea perforatum est, ceciditque, et omnes ex ejus manibus fuerunt erepti.

Sed in eum rursus irruit aliud ingens malum: Tornicus, alia tremenda et immanis bellua, conterens ac diripiens quæ supererant. At istum quoque brevi sustulit divina justitia: consertis enim manibus, pectore confossus est et mortuus. Tunc

Variæ lectiones et notæ.

⁴¹ 46 Par. 200. K. ὁ Μ. ἐβ. ἔτη 15. Ven. 277. ⁴² 47 Par. 1708. Οὗτος ἀνὴρ ἦν ἀγαθὸς καὶ πάντας εὐεργετῶν καὶ ἐπὶ πάντων δοξάζεσθαι καὶ κολακεύεσθαι [ἔξιος]. Ἐχαιρε δὲ θεάτροις καὶ μίμοις Ven. ⁴³ 48 Par. 1708. Οὕτως τὸ τῶν Μαγγάνων λαμπρότατον μοναστήριον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγ. Γ. ἐκτ. Τῷ δὲ α' ἔτει αὐτοῦ, τελευτήσαντος τοῦ πατριάρχου Ἀλεξίου καὶ ταφέντος εἰς τὴν παρ' ἐκείνου κτισθὲν μοναστήριον, χειροτονεῖται πατριάρχης Μιχαὴλ μόναχος καὶ ἐπισκοπήσῃν ἔτη 15. Ven. ⁴⁴ 49 Par. 1708. — ⁴⁵ 50 γλυτ. Par. ⁴⁶ 51 Par. 1708.

imperator pæce gavisus est, quam nulla unquam A
surlhavit procella.

Multis pressus animi ægritudinibus, solvit et ipse naturale morti debitum, rursusque regnum remansit Theodoræ imperatrici : nam Zoes prius decesserat.

X. Regnum Theodoræ Porphyrogenitæ.

Peracto brevi tempore in potestate præsentens Theodora mortem suam (erat autem virgo), jamjam moritura invenit quemdam senem tremulum ac debilem, nomine Michaellem, virum ex Byzantio oriundum, ad rerum vero ac præsertim tanti imperii administrationem minime natum, tum quia moribus simplicior, tum quia longævus erat et B
ætatis provecæ : non tantum enim senex erat, ut a multitudine vocabatur, sed etiam decrepitis. Hunc igitur ut eligat successorem ministri suadent Theodoræ : quæ statim imperatorio Michaellem cingit diademate, postquam hic tremendo pollicitus jurejurando se nihil unquam sine illorum consilio in imperii administratione gesturum. Deinde imperatricem defecit spiritus, post regnum unius anni, mensium duodecim.

XI. Regnum Michaelis (Stratiotici).

Quo igitur modo dictum est, senex Michael imperator proclamatus a senatoribus et a multitudine, plus æquo liberalis visus est, quemque horum ad C
altas dignitates promovens et honores incongruos plurimis distribuens. Militum vero copias et imprimis eorum præcipuos, quibus peditum equitumque præfectura pridem distributa erat, longo aliter quam cæteros tractavit, neque enim liberalem se præbuit in illos qui urbium reginam modo ceperant, neque benignis quidem eos excepit verbis. Es præerant duo viri, magistri ambo et genere clari, nec minus belli peritia ac fortitudine et animi audacia præfulgentes. Horum unus erat Isaacus Comnenus, alter vero Catacalon Tecaumenus, cui patria erat Colonia. Erat quidem Antiochiæ dux : vix autem proclamatus Michael eum de munere deposuit, et statim cognatum Michaellem magistrum et Antiochiæ ducem instituit, eique Urani cognomen imposuit, ut a prisco Urano ducere originem videretur. Illum igitur Tecaumenum, quod haud bene officio esset factus, sed dissipasset facultates molestusque subditis fuisset, temerario reprehendit impetivitque probis et contumeliis affectit. Imo cum alii clarissimi viri qui cum eo exercituum duces erant, defendere virum conati essent, contra

λέμω ἐτόξευσαν 880 αὐτὸν ἐν τῷ στήθει, καὶ ἀπέθανε. Τότε εἰρήνευσαν ὁ βασιλεὺς καὶ οὐκ εἶχε ποθεν δχλησιν.

(7) 88 Ἀναγκάζοντες αὐτὸν αἱ πολλὰ κακοφύχια. ἔδωκεν καὶ αὐτὸς τὸ φυσικὸν χρέος τοῦ θανάτου· καὶ πάλιν ἐπέμεινε ἡ βσιταλία εἰς Θεοδώραν τὴν βασιλισσαν· ἡ γὰρ Ζωὴ προτελεύτησεν.

[I']. Βασιλεία Θεοδώρας τῆς Πορφυρογεννητου.

Ἐπεὶ δὲ ἐβίβαζεν ὀλίγον καιρὸν εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ προγενώριστὸν τὸν θάνατον αὐτῆς, ἦτον γὰρ παρθένος, καὶ ὡς ἔμελλε τελευτᾶν, εὔρε τινὰ γέροντὰ τρομαλατὸν καὶ ἀδύνατον ὀνόματι Μιχαὴλ, ἀνὴρ ἐκ Βυζαντιοῦ μὲν γεγονώς, πρὸς πραγμάτων δὲ καὶ ταῦτα τοσαύτης ἡγεμονίας μεταχείρησιν ἀποπεφυκώς ἐκ τῆ φυσικῆς νοθείας καὶ ἀγγελίας καὶ διὰ χρίνου μήκος, ὃ τῇ ἐκείνου παρεξέταθη ζωῇ (ἤδη γὰρ οὐ γέρων ἦν, ὡς παρὰ τοῦ δημόδου πλῆθους ὠνόμαστο, ἀλλὰ πρεσβύτης). Τοῦτον οὖν κείθουσι τὴν Θεοδώραν ἀντικαταστήσαι τῇ βσιταλίᾳ· καὶ αὐτίκα ταινωὶ τῷ βασιλεῖ τὸν Μιχαὴλ διαδήματι, πρότερον ὄρκους καταληφθέντα φρικώδεις, μῆτι τῆς ἐκείνων γνώμη· χωρὶς ἐπὶ ταῖς τῆς βσιταλίας οἰκονομησασθαι διοικήσειν. Ἐπὶ τοῦτοις τὴν βασιλίδα τὸ πνεῦμα ἐξέλιπε μοναρχήσαντος ἔτος ἐπὶ ἐννέα μηνῶν 88.

[IΛ']. 88 Βασιλεία Μιχαήλ.

Ὅν οὖν εἰρήται τρόπον ὁ πρεσβύτης Μιχαὴλ ἀτοκράτωρ ἀναβῆθαι τοῖς μὲν τῆς γερούσιας καὶ τῷ δημῶδι πλῆθει καὶ παρὰ τὸ προστικόν ὄππο φιλοτιμότητος, ἕκαστον τούτων εἰς βαθμοὺς προεδιάζων ἀξιομάτων καὶ τιμᾶς προσνέμων ἀκαταλλήλους τοῖς πλείοσι· τοῖς δὲ στρατιωτικῶν καταλόγοις, καὶ μάλιστα τοῖς 881 τούτων ἐξέχοις, οἷς στραταρχεῖν τε καὶ ἰαρχεῖν ἀπονεμένῃσιν πρὸ πολλοῦ, καὶ λίαν ἀντιβρόπως τοῖς ἄλλοις ἐκίχρητο. Οὕτω γὰρ φιλέτιμόν τι πρὸς αὐτοὺς ἐπεδείξατο, ἄρτι καταλαβόντας τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, οὔτε [μὴν] πράσιιν αὐτοῖς ἐδεδίωστατο ῥήμασιν. Ἦστῃν δὲ τούτων πρωτεύοντες ἄνδρες διττῶ, μαγίστρω μὲν ὄντε καὶ ἄμφω, λαμπρῶ δὲ τὰ γένη· καὶ οὐχ ἦττον στρατηγικῇ συνέσει καὶ κρᾶτε· χειρῶν καὶ θάρσει ψυχῶν εἰχέτην τὴν περιφάνειαν. Τούτων ἄτερος ἦν ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος, ὃ δὲ λοιπὸς ὁ Κατακαλῶν ὁ 881-887 (οἱ) Κεκαυμένοι, ὃ D Κολωνεῖα ἡ πατρὶς, ὃν καὶ δοῦκα Ἀντιοχείας τυγχάνοντα ἄμα τῇ ἀναβῆθαισιν παρέλυσε τῆς ἀρχῆς, τὸν οἰκίον ἀνεψιὸν Μιχαὴλ αὐτίκα μάγιστρόν τε καὶ δοῦκα τῆς Ἀντιοχείας προχειρισάμενος καὶ Οὐρανὸν ἐκείνῳ ὑέμενος τὸ ἐπώνυμον, ἵνα πρὸς τὸν ἀρχαῖον Οὐρανὸν ἀναφῆρειν δοκῇ τὸ γένος. (2) Τοῦτον τοῖνον τὸν Κεκαυμένον ὡς δῆθεν μὴ καλῶς χρησάμενον τῇ ἀρχῇ, ἀλλὰ τὰς 88 δυνάμεις καταλελυκένον

Variae lectiones et notæ.

88 Par 1708. 88 Par. 1708 in margine adjungens : λείπεται ἀπὸ τὸ ἀντιβδλ. (1050) Θνήσκει δὲ ἡ βασίλισσα Ζωὴ, καὶ θάπτεται λίαν βασιλικῶς ἐν τῷ παρ' αὐτῆς ἀνεγεβῆντι ναφῷ τοῦ Ἀντιωνίου. Ὁ δὲ βασιλεὺς δωρεὰς καὶ ἐτησίους ῥύγας πάσαις ἐδωρήσατο ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ. Τελευτᾶ δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Μ., καὶ θάπτεται εἰς τὸ παρ' αὐτοῦ οἰκοδομηθὲν μοναστήριον, καταλιπὼν τὴν Θεοδώραν μόνην βασιλισσαν Ven. 88 Par. 1708. ἐξ ἐτέρου (scil. Zonara) σπ. Μ. ὁ γέρον ἀβασίλευσεν ἔτος ἐν. Οὗτος τὸν τῆς βσιταλίας στέφανον καὶ τὸ ὄνομα μόνον εἶχε· τὰ πράγματα δὲ διωκεῖτο οὐχ ὡς τῷ βασιλεῖ, ἀλλ' ὡς ἐδύκει ταῖς ἀνθρώποις τῆς Θεοδώρας Ven. 88 87 ἐ κεκ. Κατ. Zon. 88 τε Zou.

καὶ φορτικὸν τοῖς ὑπὸ χεῖρα γενόμενον, καὶ ἐπέ- A eos etiam lingua non pepercit, nec Comnenum
πληξεν ἰσχυρότερον καὶ θνεῖδαι ἐβλάβε καὶ οὐδ' ipsum reveritus est.
ἐφείσατο ὑβρεῶν· ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων λαμπροτάτων ἀνδρῶν καὶ συνταγματαρχούντων ἐκείνῳ⁸⁹ ὑπεραπο-
λογήσασθαι τοῦ ἀνδρὸς ὠρμηκότων, οὐδ' ἐπ' ἐκείνου τῆς γλώττης ἐφείσατο, οὕτε μὴν αὐτὸν ἠδέσθη τὸν
Κομνηνόν.

(3)⁹⁰ Ταῦτα τοῦ στρατιώτα εἰς ἀθυμίαν ἐνέβαλε
τοῖς μὲν ἄλλοις φιλοτιμότατον ὀρῶντας⁹¹ τὸν Μιχαήλ,
ἐαυτοῖς δὲ μὴδ' ἐν λόγοις τὸ εὐμενὲς ἐνδεικνύμενον.
Ὅμως μέντοι ἐπέσχοι μὴδὲν τι νωτερίσαι, ἀλλὰ
καὶ δευτέραν πείραν ἐπαγαγεῖν ἐβουλεύσαντο⁹².

(4)⁹³ Ἄλλ' ἐτέραν κατὰ τοῦ βασιλέως προτέραν
τούτων ὁ λόγος διηγησάσθω ὡς ἐπανάστασιν [καὶ οὕτω
πρὸς τὴν τῶν ἀνδρῶν τούτων 882 ἐπανελεύσεται]·
ὁ γὰρ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου B
ἐξάδελφος, ὁ πρόεδρος Θεοδόσιος, ἄρει τοῦ Μιχαήλ
[ἀναβρῆθέντος περὶ—δελιην ὄψλαν διὰ τῆς ἀγορᾶς
ἀπήει⁹⁴ ἐαυτῷ προσήκειν τὸ κράτος λέγων⁹⁵].

[1B']. Βασιλεία Ἰσαακίου Κομνηνοῦ.

Μετὰ ταῦτα πολλὰς καὶ στάσεις, ἐτι ζώντος τοῦ
Μιχαήλ, ἐλαβε τὴν βασιλείαν Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνός.
Ἐνα μὲν οὖν ὁ γηραιὸς Μιχαήλ αὐταρχήσας ἐνιαυ-
τῶν, τῆς βασιλείας ἐκπέπτωκε· καὶ οὐ πολὺ ἐν ἰδιω-
τικῷ σχήματι βίωσας, ἀπέτισε τὸ χροῖόν⁹⁶.

(2)⁹⁷ Ὁ δὲ Κομνηνός, τῆ βασιλείᾳ ἐγκαταστάς,
ἐαυτῷ τὴν αὐτῆς ἐπιτυχίαν, καὶ οὐ τῷ Θεῷ, ἐπαγρά-
ψατο· καὶ τοῦτο δὴλον, ὅτι τῷ νομίσματι ξιφῆρη
ἐκτυτὸν ἐνεχάραξε, μόνον οὐχὶ βῶν, ὅτι τοῦτο μοι C
τὴν βασιλείαν, καὶ οὐχ ἑτερόν τι προῦξένησε⁹⁸.

(3) Τοὺς δὲ συναραμένους αὐτῷ φιλοτιμότατα
ἀνημερίψατο, καὶ ἔσπευτεν, ἐκάστω τὰς ἀμοιβὰς ἀπο-
δοῦς, πάντας οἰκαδὲ πρᾶσκευάσαι ἀποχωρεῖν, ἵνα
μὴ τι θορυβηθῶσιν⁹⁹ ἢ τοῦ δήμου κατεξαναστῶσιν
ἀστυπολοῦντες.

(4)¹⁰⁰ Τὸν δὲ πατριάρχην δι' αἰδοῦς ἤγεν ὅτι
πολλῆς καὶ τοῦς αὐτοῦ ἀδελφόπαιδας δι' ἐκείνον καὶ
τιμαῖς ἐτίμησε μεγάλας·¹⁰¹ καὶ ἀρχαῖς ὑπερφηνοῖς
ἐπέστησε· χαριζόμενος δ' ἐτι τῷ πατριάρχῃ, καὶ
τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων οἰκονομίαν τῆ
Ἐκκλησίᾳ ἀπένειμε, μέχρι τότε τοῦ μεγάλου οἰκονόμου

Hinc milites animo fracti sunt, videntes Michae-
lem aliis quidem liberalitatem sibimetipsis vero ne
in verbis quidem benevolentiam ostendere. Atta-
men ab omni rerum commutatione abstinerunt,
imo voluerunt secundum tentare experimentum.

Sed alia huic anterior in imperatorem insurrectio
sermone referenda est (sicque ad horum hominum
rebellionem transitus erit). Imperatoris enim Con-
stantini Monomachi patruelis, proedrus Theodosius,
paulo post Michaelis proclamationem sub vespere
in forum prodiit; ad seipsum pertinere auctori-
tatem dicens.

XII. Regnum Isaaci Comneni.

Post haec multasque seditiones, adhuc vivo
Michaele, potitus est imperio Isaacus Comnenus.
Post unum vero imperii annum de regno de-
trusus est, et cum pauperis privatus vixisset, na-
turae debitum solvit.

Comnenus autem solio insidens, sibimet tantam
fortunam, non Deo ascripsit: id patet ex eo quod
in numismate armatum gladio se representavit,
tantum non clamans: Hoc mihi, non aliud re-
gnum comparavit.

Conjunctionis suae conscios largissime remun-
neravit, et, datis cuique praemiis, omnes domum
reverti iussit, ne, in urbe commorantes, rebel-
larant, populumve ad seditionem commoverent.

Patriarcham ipsum quam maxima prosecutus
veneratione, nepotes propter eum magnis auxit
honoribus excelsisque provexit dignitatibus: pa-
triarchae etiam gratificans, rerum ecclesiasticarum
oconomiam tribuit Ecclesiae, cum usque tunc
magnus oconomus ab imperatore designatus fuis-

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁹ ἐκείνῳ Par. 1708. ⁹⁰ Par 1708. Ἰσαάκιος δὲ ὁ Κομνηνός τῶν ἐν ἀνδρείᾳ καὶ συνέσει τότε διαλάμπων
καὶ πρωτεύων καὶ μᾶλλον τοῖς πολεμικοῖς ἀνδραγαθίμασιν, οὗτος μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ στρατηγῶν πρὸς τὸν
βασιλεῖα εἰσεληλυθὼς ἐπ' ᾧ παρ' ἐκείνῳ καὶ τιμηθῆναι καὶ ἐπαινεθῆναι. τούνοντιον μᾶλλον παρὰ τῶν διοι-
κούντων ἐξουθενώθη, καὶ ὡς εἶπ' τῶν ἀφανῶν ἀντ' οὐδενὸς ἐλογίσθη Ven. 278. 279. ⁹¹ ὀρῶντος Par.
⁹² Par. 1708. Ὅς τῆ τοιαύτῃ ἀτιμίᾳ τὴν καρδίαν ἀλγῆσας καὶ τᾶλλα μακροθύμως ὦν, τότε φιλοσοφῆσας οὐκ
ἤδυνήθη, ἀλλὰ συγκαλεσάμενος τοὺς τῶν στρατηγῶν περιφανεστέρους καὶ τὰ τῆς γνώμης αὐτοῦ ἐξείπων
εὐρίσκει πάντας περὶ τὰ βουλευόμενα ἐτοιμοτέρους Ven. ⁹³ Πρ. δὲ ὁ λ. ἐτ. τοῦ B. Zon. cf. Ced. 619, 12.
Καὶ δὴ τῶν βασιλικῶν οἱ πάντες ἐξεληθόντες καὶ τῆς πόλεως ἀνεχώρησαν Ven. 279. ⁹⁴ Zon. 207 C.—210 E.
⁹⁵ Καὶ εὐθὺς τὴν τῆς Ἀνατολῆς δίον συναθροίσας στρατὸν καὶ βασιλεὺς αὐτοκράτωρ ὡς αὐτῶν ἀνεχρησθεῖς ὁ
Κομνηνός Ἰσαάκιος σὺν παντὶ τῷ πληθει καταλαμβάνει εἰς τὴν Νίκαιαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαήλ αὐτὸς ἐτοιμος ἦν
ἀνευ δ' ἄλλου καὶ πολέμου παραχωρῆσαι τῷ Κομνηνῷ τῶν βασιλικῶν σχήπτρων· οἱ δὲ οἰκούντες οὐκ εἶσαν
τοῦτο γενέσθαι. Ὅθεν καὶ πῖλεμον συγχροτησάμενοι, Ἰσαάκιος νικητῆς ἀνεφάνη, καὶ Μιχαήλ ἀποκαρῆς
ἀνεχώρησεν. Ὁ Ἰσαάκιος δὲ παρὰ πάντων εὐφημούμενος εἰσῆλθε [καὶ] βασιλεὺς. Ven. 279. ⁹⁶ Par. 1708.
ἀνεχώρησεν. Ἰσ. ὁ K. ἐβ. ἐτῆ β' καὶ μῆνας β'. Οὗτος εἶχε γυναῖκα βασιλισσαν Αἰκατερίναν Ven. 280 ⁹⁷ τῆς
βασιλείας κατ. Par. ⁹⁸ Par. 1708. Φρονιμώτατος δὲ ὦν ὁ βασιλεὺς οὗτος, δραστηρικτώτατος ἦπτετο καὶ τῶν
πραγμάτων καὶ τοῦ ταγῆ· ἦν καταπειθῆς Nen. cf. Scyl. 641, 3—5 ⁹⁹ θορυβησῶσι Zon. ¹⁰⁰ Par. 1708.
ἀλλὰ πείρα τοῦ ἀνθρώπου· ἦγάπα καὶ οὐ κολακίᾳ οὐδὲ ἀξιώματι: Ven. cf. Scyl. 612, 5—9 ¹⁰¹ ἐτ. με-
ρίσει Zon.

ses, sicut et sacri custos thesauri : ambos vero A patriarchæ jurisdictioni subjecit.

Nunc vero dicendum quomodo regnum deposuerit, quamvis non consonent circa hoc scriptores. Etenim juxta disertum sapientissimumque Psellum, cum venationi imperator vacaret, armatamque lancea dexteram in ursos et apros intendere, fabri flamine latus ejus, indeque invasit cum fremitu, et febris in visceribus exarsit. Cum autem jamjam aperiendum esset latus, spiritusque deficeret, et exinde vita ejus valde dubia, vel omnino desperata esset, Constantinum Ducam imperio præposuit, et ad meliorem transiit vitam. Thracesius vero narrat imperatorem venatum esse circa Neapolim, sed, ut refert, ahicubi apparuit ei sus visu horribilis, et Comnenus, laxatis equo habenis, persecutus est aprum, qui mare ingressus e conspectu se sustulit. Tum ceu fulgur obvenit imperatori splendor, cujus jactu perturbatus princeps, de equo decidit, humique jacebat, spumam ex ore mittens et omni sensu destitutus. Inde nave conscensa, vectus est in urbem imperialem, et cum paulisper ægrotasset, morbusque insanabilis censeretur eoniam totondit, et purpureo hoc asperum induit pannum, Constantino Duca imperatore instituto, et sic in Studii sese inclusit monasterio, ibique reliquam transegit vitam validus.

καίρασθαί τε τὴν τρίχα, καὶ ἀντὶ τῆς πορφύρας τραχὺ βασιλεία προχειρισάμενον, καὶ οὕτω τῇ τοῦ Στουδίου βιοτῆς ἀναβρῶσθέντα ἐκ τοῦ νοσήματος. 63.

Regnavit autem duos annos tresque menses. C Erat in suscipiendo audax, excelsa præditus indole, in rebus gerendis acerrimus, bellicæ artis peritissimus, eloquentiæ rudis quidem, sed studiosus, ejusque alumnos bene habens. Interrogatus vero cur tyrannidem usurpasset : « Me pigebat, inquit, conservo servire ac debita non obtinere. »

XIII. Regnum Constantini Ducæ.

Anno mundi sexies millesimo quingentesimo septuagesimo tertio, divinæ Incarnationis millesimo septuagesimo tertio, regnavit Constantinus Ducas.

Mie Constantinus Comnenum adjuverat in occupando regno, eique multarum opum thesauros ostendit. Is porro Comnenus vitam amplexus mo-

προχειριζομένου παρὰ 883 τοῦ βασιλεύοντος, ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ σκευοφύλακος· ἐκεῖνος δὲ καὶ 73 ἀφρω ὑπὸ τὴν τοῦ πατριάρχου ἔθετο ἐξουσίαν 72.

72 (5) 'Ἄλλ' ἤδη 73 ῥητέον καὶ ὅπως τὴν βασιλείαν ἀπέθετο 74, εἰ καὶ μὴ συμφωνοῦσιν 77 οἱ συγγεγραφοῦτες περὶ αὐτοῦ. Ὁ μὲν γὰρ πολὺς τὴν γλῶτταν ὁ σοφύτατος Ψελλὸς ἐν ὀφθαλμοῖς· ἐκεῖνον λέγει τὸν βασιλέα σχολάζοντα, καὶ συχναίως τὴν δεξιὰν λογγηφόρον 76 ἐπ' ἀρκτους καὶ οὐκ ἐπανατείνοντα, βληθῆναι πνεύματι ψυχρῷ τὴν πλευρὰν, κἀντεῦθεν φρίκην ἐπισυμβῆναι αὐτῷ καὶ πυρετὸν ἐκ τοῦ βίθους ἀναφλεγῆναι, εἰς δὲ τὴν ἐπιούσαν νύκτεσθαι τὴν πλευρὰν, καὶ τὸ ἄσθμα μὴ ἐβρῶσθαι αὐτοῦ, κἀκ τούτων ἀμφισθητήσιμον γενόμενον τὸ βρώσιμον 78, ἢ καὶ ἀπεγνωκότα τέλει τὴν ζωὴν, καὶ τὸν δούκαν Κωνσταντῖνον τῇ βασιλείᾳ ἐγκαταστήσαντα, πρὸς τὴν κρείττω μετατάξασθαι βιοτήν· ὁ δὲ γε Θρακῆσιος θηρᾶν κἀκεῖνος τὸν βασιλέα 80 ἰστόρησε περὶ τὴν Νεάπολιν, σὺν δ' ἐπιφανῆναί ποθεν τὴν θίαν φρικτὸν, καὶ τὸν Κομνηνὸν ἐνδοξοκότα τῷ ἴππῳ τὸν χαλινὸν, διώκειν τὸν σὺν· τὸν δὲ εἰσθύναι τὴν θάλασσαν, γενέσθαι τε ἀφανῆ 81. Ἐν τοσούτῳ δὲ, ὡς ἐξ ἀστραπῆς, ἐνοκῆσαι λαμπηρόνα τῷ βασιλεῖ, καὶ τῇ ταύτης βολῇ διαταραχθέντα τὸν αὐτοκράτορα, τοῦ ἵππου τε ἐκπαιεῖν καὶ κείσθαι : [παρὰ] τῇ γῆ, ἀφρὸν τοῦ στόματος ἀποπτύοντα καὶ μηδὲν τῶν κατ' αὐτὸν αἰσθανόμενον· ἀκατίῳ δ' ἐκείθεν ἐμβασθέντα, κομισθῆναι εἰς τὴν βασιλεύουσαν 82, καὶ νοσήσαντά τι βραχὺ, εἶτα δὴ καὶ ἀπογνωσθέντα, τριδώνιον ἀμφίσσασθαι, τὸν δούκαν Κωνσταντῖνον προσορμίσαι μονῆ, κἀκεῖ τὸ λοιπὸν καταβιῶναι τῆς

884 (6) Ἐδασίλευσε δὲ δύο ἐνιαυτοὺς καὶ μῆνας τρεῖς, δραστήριος ὢν καὶ τὸ ἦθος σοβαρὸν ἐνδεικνύμενος, πρὸς πράξεις οὐκ ἐπιεικῶς, στρατηγικώτατος τὰ πολέμια, λόγοις μὲν οὐκ ὠμιληκῶς, προσέχων 83 δ' αὐτοῖς καὶ τοῖς τούτων τροφίμοις ἀποδεχόμενος 84. Αἰτιώμενος δὲ ὅτι τυρζνινδὶ ἐπιχειροῦσεν, « Ἄκουον, ἔλεγε, τῷ συνδούλῳ δουλεύειν καὶ τῶν εἰκότων μὴ τυγχάνειν. »

[1Γ]. Βασιλεία Κωνσταντῖνου τοῦ Δούκα.

85 Τῷ 739 φ' ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας Σαρκώσεως 860γ' ἐδασίλευσε Κωνσταντῖνος ὁ Δούκα; 87.

(2) Οὗτος ὁ Κωνσταντῖνος ἦτον συνεργὸς τοῦ [Κομνηνοῦ] νὰ ἐπάρῃ τὴν βασιλείαν, καὶ ἔδειξεν αὐτῷ θησαυροὺς χρημάτων πολλῶν. Αὐτὸς δὲ

Variæ lectiones et notæ.

72 Par. 1708 Scyl. 642,9-643,4 : Τῷ δὲ β' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἰδ. β' Μιχαὴλ τὸν πατριάρχην τῆς ἐκκλησίας ἐξώρισε, καὶ χειροτονεῖ ἀντ' αὐτοῦ πατριάρχην ΚΠ. εὐνοῦχον κοσμητὸν τὸν Δειοχούδην, [δ:] πρωτοπρόεδρος ὢν (ἦν τῆς συγκλήτου καὶ πρωτοβεστιάριος, ἀνήρ δραστήριος καὶ σοφός· καὶ ἐπισκόπους Ἰση δ' καὶ μῆνας ζ'. Ὁ ἐκβληθεὶς Μιχαὴλ θήσκει μετ' ὀλίγον καὶ θάπτεται ἐν τῷ παρ' ἐκείνου ἔγερθέντι μοναστηρίῳ Ven. 28ab cf. Scyl. 653,6-645,6. 73 ἀποξενώσας ἀμφοῖν τὸ δημόσιον Ζον. 211 Α—213 Α. 74 1059. 75 Ἄ ἤδη Pa. 1708 350ab. 76 οὗτος ὁ Ἰσαάκιος Ζον. 213 Β. 77 συμφρον. Ζον. 78 λόγχοφ. Ζον. 79 εἰ βιώσεται Ζον. 80 τούτων Ζον. 81 ὃν οὐ σὺν οἱ πολλοί, φάντασμα δὲ τι δαιμόνιον ὑπεκλήθησαι Ζον. 82 τὴν βασιλείαν Ζον. 83 Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰσ., νόσῳ συμπεσὼν καὶ τὸν θάνατον ὑποκτεύσας καὶ φοβηθεὶς ἕνα τῶν στρατιωτῶν, Κωνσταντῖνον καλούμενον Δούκα, βασιλεία χειροτονήσας ἀποκίρεται καὶ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Στουδίου ἑσυχάσας καὶ μετὰ μικρὸν θνήσκει, καὶ ἐκεῖσε θάπτεται Ven. cf. Scyl. 667,41-649,8. 85 Par. 1708. 86 σῶφρων τε τὰ πρὸς εὐνήν, κ. τ. λ. Ζον. 213 D. 87 1059. 88 Par. 1708. β. Κ. τοῦ Δουκῆ Κ. ὁ Δούξ ἐβ. ἔτη [ζ' καὶ μῆνας] β' Ven. 231a. ζ' μῆνας Scyl. Ζον.

ἐπρωαίρεθῃ τὴν μοναδικὴν πολιτείαν, καὶ ἀπεγυ-
μνῶθῃ οἰκαιοθελῶς πᾶσαν βασιλικὴν δόξαν καὶ φαν-
τασίαν, καὶ ἐγένετο μοναχὸς καλὸς καὶ δόκιμος, καὶ
δίδωκεν ἑαυτὸν εἰς κακουργίαν πολλὴν τῆς μοναδι-
κῆς πολιτείας καὶ κόπους πολλοὺς καὶ μεγάλους, καὶ
ὁ βίος αὐτοῦ ἐγένετο θαυμαστός, καὶ οὗτος⁸⁸ ἐτελευ-
τησε καὶ ἐκέρδησε τὴν βασιλείαν⁸⁹.

(3) Ὁ δὲ Δούκας, ἐπαναλαβὼν τῆς ἀρχῆς τῆς
βασιλείας, ἦτον οὔτε πολλὰ πρόθυμος, ἀλλ' οὔτε
πολλὰ δεῖδός, ἀναμέσον τῶν δύο. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ
θράσος ἐκρατεῖτο· καὶ πάλιν νὰ ὑπέγῃ νὰ κρημνίσῃ
ἔπου ὀρθώσῃ ἄσκοπα, οὐδὲν τὸν ἐφαίνετο καλόν.
Ἔιχε δὲ καὶ παιδιὰ ἑπτὰ⁹⁰.

⁹¹ (4) Τοῦτου τῷ δ' ἔτει τῆς βασιλείας θνήσκει ὁ
πatriάρχης Κωνσταντίνος, καὶ ἐχρήρευσε ὁ θρόνος
ἐξ αὐτοῦ ἄνευ ποιμένου; μῆνας ε'.

885 ⁹² (5) Τῷ δὲ ε' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ,
ἐν ἔτει ἀπὸ κλίσεως κόσμου 590β', ἰνδ. α', μηνὸς
Ἰανουαρίου α', χειροτονεῖται Ἰωάννης ὁ Ξιφιλίνος
πatriάρχης ΚΠ., καὶ ἐπεσκόπευσε ἐτη ια', μῆνας ζ'
εὐσεβῶς καὶ θεαρέτως καὶ πᾶσαν μαθήσεων παι-
δείαν ἄριστα ἐξησκήσας. Οὗτος καὶ ἐν τῷ ὄρει τοῦ
Ὀλύμπου μονάσας ἔδει, παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ
Δουκὸς μετήχθη ἐκεῖθεν, καὶ εἰς τὸν πατριαρχικὸν
ἀνήχθη θρόνον, ἀνὴρ καθαρώτατος καὶ ἀγνότατος.
Οὗτος τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν ἀνελάμπρυνε καὶ
κατεκόσμησε, πάσας τὰς ἐν αὐτῇ ἀναστηλωμένας
εἰκόνας· τῶν ἁγίων ἀνακαινίσας⁹³.

⁹⁴ (6) Καὶ ὡς ἐμελλεὶ καὶ αὐτὸς τελευτᾶν, εἶχε
μεγάλας φροντίδας καὶ ταραχὴν ἢ καρδίαν αὐτοῦ.
Ἠγάπα τὴν βασίλισσαν, καὶ ἤθελε νὰ τὴν ἀφήσῃ
κληρονόμον τῆς βασιλείας· μετὰ τὰ παιδιὰ αὐτῆς· ἀλλὰ
ἐπει ἦτον νέα καὶ εὐμορφος, ἐφοβεῖτο μήποτε ἀρ-
μωθῇ μεθ' ἐτέρου, καὶ πρὶς ἄλλα παιδιὰ, καὶ κατα-
φρονηθῶν τὰ ἴδια αὐτοῦ καὶ χάσουν τὴν βασίλισσαν
εἰς τόπους καὶ χώρας ἄλλας, τὴν δὲ βασίλισσαν νὰ
ἀφήσῃ εἰς τὰ παιδιὰ αὐτοῦ, καὶ νὰ θέσῃ ἐπ' αὐτοὺς
ἐπιτρόπους, ἕως οὗ νὰ μεστῶσουν. Ἀλλ' οὐδεὶς τὸ
μέλλον δύναται ἐκφυγεῖν. Γνωρίσασα οὖν ἡ βασί-
λισσα τὴν βουλήν καὶ τὸ θέλημα τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς,
ἐσύντυχέ τιν εἰς τὸ πρῶτον λυπητικὰ πολλὰ, καὶ
τέλος ὤμοσέ του φρικτοῦς καὶ μεγάλους ὄρκους,
ὅτι ποτὲ νὰ μηδὲν ἐπιέλῃ εἰς δεῦτερον γάμον,
μηδὲ ἀρμωθῆναι ποτὲ ἐτέρῳ ἀνδρὶ, ἀλλ' ἵνα σω-
φρονῇ καὶ φυλάξῃ τὴν βασιλείαν διὰ τὰ παιδιὰ αὐ-
τοῦ. Ὁ μὲν οὖν οὗτος ἀπέθανε· καὶ ἀπεφορτίσθη
τὸ τῆς σαρκὸς βάρος⁹⁵.

[1Δ'].⁹⁶ Βασίλισσα Εὐδοκίας μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς.

⁹⁷ ⁹⁸ Τῷ 590α' ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας Σαρ-
κώσεως 21α' ἐβασίλευσε Εὐδοκία ἡ γυνὴ Κωνσταν-

nasticam, imperialem omnem sponte sua exiit
fastum et splendorem, factusque est monachus
optimus et inclytus, et sese dedit duris vitæ mo-
nasticæ macerationibus, multisque et magnis labo-
ribus, atque post vitam mirabilem mortuus cœ'este
lucratus est regnum.

Ducas vero initium regni auspicatus, neque
valde strenuus, neque valde timidus erat, sed in-
ter utrumque medius. Attamen temeritati sub-
jacebat, atque ut præceps rueret quo temere ten-
debat, nullatenus bonum se præbebat. Erant au-
tem ei septem liberi.

Anno regni ejus quarto mortuus est Constanti-
nus patriarcha, ejusque thronus absque pastore
remansit quinque menses.

Anno regni ejusdem quinto, anno a creatione
mundi sexies millesimo quingentesimo septuage-
simo secundo, indictione prima, die mensis Ja-
nuarii secunda, ordinatus est Joannes Xiphilinus
patriarcha Constantinopolitanus, et annos undecim
sexque menses præfuit hic episcopus pietate in-
signis gratus Deo, et in omni scientiarum dis-
ciplina optime exercitatus. Is, qui Olympum in
montem solitarius modo recesserat, inde a Con-
stantino Duca translatus est, et in patriarchalem
elatus sedem, vir purissimus et sanctissimus. Idem
Magnam ecclesiam illustravit ac decoravit, omnes
sanctorum imagines in ea repræsentatas restaurans.

Cum vero et ipse imperator jamjam esset mo-
riturus, magnis curis et sollicitudinibus angebatur
ejus animus. Amabat enim imperatricem, eamque
volebat relinquere hæredem regni cum suis liberis;
sed cum esset junior et formosa, timebat ne un-
quam conjungeretur cum altero viro, qui alios
procrearet liberos, suos vero despiceret, relega-
tæque imperatrice in alia loca et regiones, regnum
propriis permetteret liberis, tutores eis instituens,
usquedum plenam attigissent ætatem. At nemo
tempus futurum vitare potest. Comperto igitur
imperatrix viri consilio et voluntate, primo eum
verbis affata est molestis, tandem tremendo pol-
licita est juramento se nunquam secundum medi-
taturam matrimonium, sed in continentia victuram
et regnum filiis Constantini servaturam. Hic igitur
mortuus est, et molo carnis fuit exoneratus.

XIV. Regnum Eudociæ cum ejus filiis.

Anno mundi sexies millesimo quingentesimo
octogesimo primo, divinæ incarnationis millesimo

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ οὗτος? ⁸⁹ Par. 1708. ⁹⁰ Par. 1708. Οὗτος εἶχε γυναῖκα βασίλισσαν Εὐδοκίαν τὴν τοῦ Μακεδολότου, καὶ
παιδᾶς ἐξ αὐτῆς Μιχαὴλ, δὲ καὶ βασίλειά ποιεῖ, Ἀνδρόνικον καὶ Κωνσταντίνον τὸν Πορφυρογέννητον, ὄντισα
καὶ αὐτὸν στέφει, καὶ θυγατέρας Ζωὴν καὶ Μαρίαν, Θεοφανῶ, Ἀναστασίαν, Ἄνναν, Εἰρήνην καὶ Καλὴν. —
24 Ven. ⁹¹ 1063 ⁹² 1061. ⁹³ Ven. 281^{ab}. ⁹⁴ 1067. ⁹⁵ Par. 1708. Ὁ δὲ βασιλεὺς Κ. θνήσκει καταλιπὼν
γυναῖκα βασίλισσαν μετὰ τῶν παιδῶν αὐτοῦ· θάπτεται ἐν τῇ μονῇ τοῦ Μωλιδιωτοῦ ἐξωθεν τῆς Χρυσῆς
πόρτας. ⁹⁶ Par. 1708 σπγ' — Ἐ. καὶ τῶν παιδῶν ἀ. Ver. 281^b. ⁹⁷ Τῷ 590α' Par.

octogesimo primo, regnavit Eudisia, Constantini A uxor, cum filiis suis Constantino, Michaelē et Andronico.

Sed tantam tranquillitatem et quietem compensavit magna adversitas et procella, et magnum erat periculum de vita imperatricis et ejus filiorum. Hæc autem erat causa. Erat dux nomine Romanus Diogenes, formosus et vultu decorus, genere Cappadox; strenuus erat et propter dotes quibus fulgebatur, dignus qui regnaret. Hic igitur Romanus videns summam rerum et vires ac potestatem Romanorum subjacere lactentibus parvulis et cerusatae mulieri, erupit velut draco ad sorbendam matrem cum filiis, et nescivit a parvulo uno pumilione cum arcu aquilam in aere volantem in terram dejici, ac tenuem laqueum saginari ab ursis et leonibus. Cum igitur ingenti exercitu congregato calcaret incursaretque imperatorias regiones et urbes, captus est a militibus, eatenis onustus et Constantinopolim ductus ad imperatricem ut ab ea morti traderetur tanquam insidiator.

αὐτὴν σιδηρά, καὶ ἤγαγον αὐτὸν εἰς Κωνσταντινὸν πόλιν πρὸς τὴν βασιλισσαν ὅπως θανατώσῃ αὐτὸν ὡς ἐπιβουλον ὅτι.

Conversa autem imperatrix, cum vultus ejus decorem ac pulchritudinem vidisset, mirata est, et vulneratum est amore cor ejus, et nullam habuit insularum illius rationem, nec terribilis meminit jurisjurandi quod viro suo dederat morienti, ut diximus, sed illum vinculis solutum fecit imperatorem et matrimonio sibi copulavit.

XV. Regnum Romani Diogenis.

Anno mundi sexies millesimo quingentesimo octagesimo secundo, divinæ Incarnationis millesimo octagesimo secundo, regnavit Romanus Diogenes: nam mortis et carceris loco dederat ei imperatrix libertatem et Romanorum imperium. Tales sunt ludi quos facit temporis rota.

Ut autem pervenit Romanus ad summum imperii fastigium ab initio ostendit nobilitatem animæ suæ et audaciam: siquidem non respexit regni pompam deliciasque et fastum, neque amavit vitam reclusam ut vermis qui terram rodit ad vivendum, nec in imo delitescens palatio formidavit pugnas et bella, sed acuit gladium suum, et congruo ac-

τίνου μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. 886 Κωνσταντίνου, Μιχαὴλ καὶ Ἀνδρονίκου· ἐκυβέρνα δὲ τὴν βασιλείαν σὺν τοῖς τέκνοις αὐτῆς ὅτι.

(2) Ἀλλὰ εἰς τοσαύτην ἀμεριμνίαν καὶ γαλήνην ἐσηκώθη μεγάλη σκληρία καὶ ἀνεμοζάλη, καὶ ἠνοήθη στόμα καὶ φάρυγξ νὰ καταπίῃ τὴν βασιλισσαν καὶ τὰ παῖδια αὐτῆς. Ἡ δὲ αἰτία ἦτον τοιαύτη· Ἦτον στρατηγὸς τις ὀνόματι Ῥωμανὸς ὁ Διογένης, εὐμορφὸς καὶ ὠραιόπρῶσωπος, Καππαδοκίης τῷ γένει· ἦτον δὲ, καὶ ἀνδρειώμενος, καὶ ἀπὸ τὰ καλὰ, ὅπου εἶχεν ἐπάνω του, ἄξιον ἦτον νὰ βασιλεύσῃ. Οὗτος γοῦν ὁ Ῥωμανὸς, ἴδων τὴν δυναστείαν τῆς βασιλείας καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων ὅτι καίτοι εἰς ὅτι θυλαστάρια βρέφη καὶ εἰς γόνειον ψιμυθισμένον, ἐκινήθη ὡσπερ δράκων νὰ καταπίῃ μητέρα μετὰ τέκνων· καὶ οὐδὲν ἐγίνωσκεν ὅτι ἕνα μικρὸν βερρίν σὺν τόσῳ βλέπει τὸν ὑψιπέτη αὐτὸν εἰς τὴν γῆν, καὶ λεπτὸν δίκτυον πιάνη ἀρπυγῆς καὶ λόντας. Ὡς γοῦν ἐσύναξε στρατὸν πολλὸν καὶ περιέπατε καὶ ἐκούρευσε τὰς βασιλικὰς χώρας καὶ πόλεις, ἐπάσθη ἀπὸ στρατιωτῶν, καὶ ἐφόρεσαν αὐτὸν σιδηρὰ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν εἰς Κωνσταντινὸν πόλιν πρὸς τὴν βασιλισσαν ὅπως θανατώσῃ αὐτὸν ὡς ἐπιβουλον ὅτι.

(3) Στραφείσα δὲ ἡ βασις, καὶ ἰδοῦσα τὸ κάλλος τοῦ προσώπου αὐτοῦ καὶ τὴν ὠραιότητα, ἐθαύμασε, καὶ ἐτρῶθη ἀπὸ τοῦ ἔρωτος ἔνδον ἡ καρδία αὐτῆς, καὶ εἰς οὐδὲν ἐλογίσαστο τὴν ἐπιβουλήν αὐτοῦ, οὕτω τοὺς φρικωδεστάτους ἐμνήσθη ὄρκους οὓς ἐποίησε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς ἐν καιρῷ τῆς ἀποδιώξεως, ὡς εἴπομεν· ἀλλ' ἔλυσε αὐτὸν ἀπὸ τῶν σιδηρῶν καὶ ἐποίησεν αὐτὸν βασιλεὺς καὶ ἡμῶθη αὐτὸν ὅτι.

[1E]. Βασιλεὺς Ῥωμανοῦ Διογένους.

887 Ὁ τῷ ῤφ' ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας Σαρκώσεως 887, ἐβασίλευσε Ῥωμανὸς ὁ Διογένης· ἀντὶ γὰρ θανάτου καὶ φυλακῆς ἐχάρισεν αὐτῷ ἡ βασιλισσα τὸ κορμὶν αὐτῆς καὶ τὴν αὐθενσίαν τῶν Ῥωμαίων· τοιαῦτά εἰσι τὰ παιγνίδια ἅτινα ποιεῖ ὁ τροχὸς τοῦ καιροῦ ὅτι.

(2) Ὡς δὲ ἦλθεν ὁ Ῥωμανὸς εἰς τὸ ὕψος τῆς βασιλείας, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἔδειξε τὸ πρόθυμον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ τὴν τόλμην τῆς καρδίας αὐτοῦ, ὅτι οὐδὲν ἐβλέψεν εἰς τῆς βασιλείας τὴν δόξαν καὶ τρυφὰς καὶ σπατάλας, οὐδὲ ἠγάπησε ζῶν ἀποκλεισμένην ὡσπερ ὁ σκώληξ ὅπου τρώγει τὴν γῆν καὶ ζῆ, οὐδὲ ἐφοβήθη τὰς μάχας καὶ τοὺς πολέμους νὰ κρύπτεται εἰς τὸ παλάτιν ἔσω, ἀλλ' ἠρόνιζε τὴν

Variae lectiones et notæ.

ἵ Par. 1708. Ἐ. σὺν τοῖς παισὶν αὐτῆς M. καὶ K. καὶ Ἀ. τῶν βασιλέων συνεβασίλευσε μῆνας 7 Ven 282. ὅθλυτέρα? ἵ Par. 1708.—Καὶ δὴ τῶν στρατιωτῶν τις—οὗτος πάνυ περιδοῦτων Καππαδοκίης τὸ γένος, ὄνομα Ῥωμανὸς πατρικίος τὸ ἄξιωμα, Διογένης τὸ ἐπίνομα—ἐν τινι τῶν τῆς Θράκης διαγῶν κάσπεων πρὸς ἀπίστασιαν ἀποχωρεῖ· καὶ εὐθὺς παρ' αὐτῶν (?) κρατηθεὶς δέσμιος πρὸς τὴν βασιλισσαν ἀγεται, καὶ εἰς ἐξέτασιν κριταῖς κατὰ νόμον θάνατον καταψηφίζεται Ven. ἵ Par. 1708.—Ἡ βασιλισσα δὲ, ἀθρόως μεταβληθεῖσα καὶ ὄλη τῇ [ψυχῇ] πρὸς τὸν ἀνδρα γενομένη ἔρωτι, ἀωρὶ τῶν νυκτῶν εἰς τὴν βασιλείαν τε τὸν θανάτῳ καταδίκων ἀναδιδάξει, καὶ βασιλεὺς ἀναγορεύει συναφθεῖσα τοῦτον πρὸς γάμον Ven. ἵ 1067. ἵ Par. 1708. σπῆ; Ῥ. τοῦ Δ. ἅμα τῇ βασιλίῳ Εὐδοκίᾳ καὶ τοῖς ἀπὸ K. τοῦ Δουκῆ παισὶν αὐτῆς Μιχαὴλ, Κωνσταντίνῳ καὶ Ἀνδρονίκῳ τοῖς βασιλεύσι καὶ Νικηφόρῳ καὶ Ἀλεοῦνι υἱοῖς· μετ' αὐτῶν ἐβασίλευσεν ἕτη γ' καὶ γ' Ven.—18 Par. 1708. Οὗτος, παρ' ἐλπίδα τῆς βασιλείας ευχῶν, οὐ πρὸς ἀνέσεις καὶ τρυφὰς ἐβλέψεν· ἀλλ' ὅσον ἦν ἐπ' αὐτῷ, τοῦ στρατοῦ ἐπεμελεῖτο· καὶ πρὸς τῶν ἀθῶν, φημί, Τούρκων, ἄρμενων καὶ ἀντιπαράταξιν οὐκ ἄπαξ ἀλλὰ δις καὶ τρίς ἐστρατοπεδεύσατο, καὶ, εἰ καὶ κρίμασιν ἀρρήτοις διὰ τῆς ἡμῶν ἀμαρτίας, οἱ πολέμοι αὐτὸν κατεστρώσαντο καὶ ἐκυβέρσαν Ven. 282b.

στάθην αὐτοῦ καὶ ἐθυμώθη θυμὸν δέκατον καὶ ζῆλον A κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Σαρακηνῶν, καὶ ἐσκέπασε τὴν γῆν ἀπὸ τὰ σώματα αὐτῶν, καὶ οἱ ποταμοὶ ἦσαν ποῖα δάίγῃ πρὸς τὰ ἀίματα ὅπου ἐχύθησαν, καὶ ἔδειξε νὰ γινώσκουσι ποταπὴν ἀνδρῖαν καὶ φρόνησιν εἶχασιν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ποταποὶ πολεμισταὶ εἶσιν.

(3) Καὶ ἐὰν οὐκ εἶχε πέσει ὁ φθόνος διὰ μέσου καὶ ἐνεμπίδισαν αὐτὸν, ὡς ἦτον φυσικῶς ἀλαζονικῆς καὶ αὐτάρκτους καὶ ἐπηρμένους πολλὰ καὶ ἀπρόσδεκτος καὶ ὑπερήφανος· τότε δὲ μάλιστα ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῆς βασιλείας ἠλαζονεύθη περισσώτερος. Εἶχε δὲ καὶ ἀστατον γνώμην, καὶ ὑφορῶτο ἅπαντας εἰς τὸ κακὸν καὶ ἐδικούς· καὶ ξένους, καὶ ἐφάνετο αὐτῷ ὅτι σχεδὸν οἱ πάντες κατ' αὐτοῦ εἶσιν ἐπιβουλοὶ· διὰ τοῦτο ἦτον. πολλὰ βαρετὸς καὶ ἀγριὸς καὶ ἀχαιρέτιστος, μὴ μόνον εἰς τοὺς ἔρχοντας αὐτοῦ, B ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ προγόνων αὐτοῦ ὃ.

888 (4) Διὰ τοῦτο πανταχοῦ ἐσυνεχύχαιναν γρυφὰ καὶ ἐμελετοῦσαν κατ' αὐτοῦ καὶ κατεσκευάζον παγίδα, καὶ ἐμίσησαν αὐτόν· καὶ ἔβλαβαν βουλήν χωρὶς πολέμου νὰ τὸν προδώσουσιν εἰς τοὺς Σαρακηνούς. Τοῦτο γοῦν κατεσκευάζε Καῖσαρ, ὁ ἀδελφὸς Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα, καὶ ἐβουλεύθη τοῦτο μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου στρατηγούτου τότε τοῦ Ῥωμαϊκοῦ φεσάτου, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν καὶ μεγιστάνων ὁμοίως· καὶ ἐπλεξαν ὑπὲρ τοῦ τοιοῦτου βασιλέως, καὶ μᾶλλον κατ' αὐτοῦ δολιότητος δικτυον. Ὁ μὲν Ῥωμαῖος ἐπίρρασαν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς τὸ Σκουτάριον ὁρμώμενος κατὰ τῶν χριστομάχων Τούρκων. C Οὕτως δὲ ὡς ἐκαθέζετο, ἐπέτασε περιστέρι καὶ ἦλθε καὶ ἐκάθισεν εἰς τὰ γόνατα αὐτοῦ, ὅπερ ἦν κακὸν σημεῖον κατ' αὐτοῦ. Ἐκεῖνος δὲ ἐχάρη πολλὰ δοκῶν ὅτι εἶσιν εἰς καλὸν, καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸ τὴν βασιλισσαν διὰ νὰ ἐξη παρηγορίαν. Ἐπεὶ ἐκεῖνο ὅπερ θέλει ὁ ἀνθρώπος, ἐκεῖνο θαρρεῖ καὶ ἀπαντᾷ χει. Ἄλλ' εἰς τὸν ἀνθρώπον χειροτέρα κακορριζικία οὐκ ἔστι παρ' ὅταν ἔχει ἐχθροὺς τοὺς οικειοκούς αὐτοῦ. Ἐὰν γάρ τινα ἐπιβουλεύωνται τινες τῶν ἐκτός, φίλοι ἢ ἄλλοι τινὲς, ἔχει θεραπείαν καὶ διόρθωσιν τὸ κακόν· εἰ δὲ παρὰ τῶν οικειοκῶν καὶ γνησίων τῶν ἐσθιόντων τὸν ἄρτον αὐτοῦ νὰ ἐπιβουλεύεται τις, οὐ δύναται φυγεῖν τοιαύτης τιμωρίας θανάτους· εἰ γάρ τις μετὰ τοῦ προδότου εἰς μίαν οἰκίαν, πῶς ἔστι δυνατόν φυλαχθῆναι ἀπὸ τῆς πανουργίας αὐτοῦ; Ὅμως οὕτω πάλιν ἰσταμένης τῆς τένας τοῦ βασιλέως, ἔπεσε τὸ μέγα ξύλον, ὅπερ ἐκράτει αὐτὴν, καὶ παρ' ὀλίγον ἤθελε δώσει τὸν βασιλέα κατακέφαλα· ἦτον γοῦν καὶ τοῦτο ἄλλον κακὸν σημεῖον. Ὅμως ἐγένοντο πόλεμοι συχνοὶ καὶ κατέλυον οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς Πέρσας· καὶ ἐφοβήθησαν οἱ Πέρσαι φόβον μέγαν, καὶ ἐστενωχώρηθησαν, καὶ ἐζητοῦσαν τὸν βασιλέα καὶ παρεκάλουν νὰ γένηται εἰρήνη ἀναμεταξύ αὐτῶν· εἰς γάρ τοὺς πολέμους ὅπερ ἐγένοντο, ἐφρίξαν οἱ βάοβαροι τοῦ βασιλέως·

Sarracenos, et eorum corporibus terram stravit, et flavii sanguinem effusum non capiebant, et apparuit fortitudo et prudentia ejus in bello Romanorum. Atque utinam in medium non incidisset invidia enimque impedivisset! Erat nempe natura superbus, sibi complacens, multum elatus, injucundus et arrogans; tunc vero maxime e suscepta imperiali dignitate insolentem se præbebat. Habebat quoque animum instabilem, et omnes de malo suspicabatur, tum familiares, tum alienos, et arbitrabatur fere cunctos sibi insidiari: ideo erat valde molestus, asper et morosus, non solum in suos superiores sed etiam in uxorem et liberos.

Hanc ob causam undique adversus eum clam struebant meditabanturque laquos, eumque odebant, et consilium inierunt ejus absque bello tradendi Sarracenis. Hoc igitur paravit Cæsar, frater Constantini Ducæ, idque deliberavit cum filio suo Andronico, Romani tunc exercitus duce, et cum aliis ducibus et magnatibus, et texuerunt pro illo imperatore vel potius contra eum fraudulentam retiam. Interea Romanus Constantinopoli scutarium profectus est adversus Christianorum inimicos Turcas. Dum forte sederet, columba advolans insedit illius genibus, quod funestum ipsi erat signum; hic vero magnopere gavisus est illud habens auspicium secundum, misitque istud imperatrici ad eam solandam, nam quod quis appetit, illud sperat et amplectitur. At nulla homini majorum est radix malorum, quam inimicos habere domesticos. Nam si quis cui insidietor extraneus, malum hoc sanari et reparari potest. Si vero quis a familiaribus et notis panem suum comedentibus fraude circumveniat, mortem hujusmodi vindictam intentatam vitare nequit: qui enim cum proditore in una domo commoratur, quomodo potest ab ejus artibus subduci? Pariter, restaurato imperatoris tabernaculo, cecidit trabs qua sustentabatur, et parum abfuit quin imperatorem capite feriret: erat igitur id quoque signum aliud sinistrum. Nihilominus frequentes fiebant pugnae, et profligabant Romani Persas, et percussi sunt Persæ terrore magno, et ad angustiam redacti, et rogaverunt imperatorem hortatique sunt ut pax inter utrosque iniretur, nam hostium imperatoris sortem timebant haberi. Hic vero cursitabat, trucidabatque et cæde ac sanguine eorum haud satiebatur: modo Persarum capita ut spicas gladio metebat, modo lancea dejiciebat equites, simul cum equis; et accipiter parvis avibus, vel fulmen, vel ignea falx aut flammæum jaculum, talis videbatur Persis, et multis

Varia lectiones et notæ.

Ἰ Par 1708. Οὕτως, τὴν ῥηθῆσαν Εὐδοκίαν εἰς γυναῖκα μεταλαδῶν, παῖδας ἐξ αὐτῆς ἀποτίκει ἀρρένας δύο, Νικηφόρον καὶ Λέοντα Ven. Ἰ 1071.

cardibus maledabant ejus vestes, et cruor super eo concresebat. Qualis leo fame pressus, et cervum nactus, latera ejus discerpit devoratque artus corporis et sanguine rictus suos respergit, talis erat Romanus Persis. Magna Romani exsultaverunt lætitia; tremuerunt vero Persæ, et pacem fieri postularunt. Imperator sollicitus erat ut sua mens futurum præsciret: sacram fecit liturgiam sacerdos, sanctumque aperuit Evangelium, et occurrit hoc caput: « Si me persecuti sunt, et vos persequentur; » at mærore affectus est exercitus. Attamen fecit pacem eum Persis, eisque firma dedit juramenta, et ad majorem securitatem misit eis crucem suam, ita suam sibi parans perniciem, ac nesciens seipsum, ex quo suam hostibus crucem misisset, omnes suas eis tradidisse vires.

δὲ εἶχε μέριμναν, ἐπεὶ προέβλεπε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ μέλλον· καὶ ἐλειτούργησεν ὁ ἱερεὺς, καὶ ἤνοιξεν τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, καὶ ἐξέβη κεφάλαιον τοῦτο· « Εἰ ἐμὲ ἰδίωξαν, καὶ ὁμοῦ διώξουσιν, » καὶ ἐλυπήθη ὁ στρατὸς. Ὅμως ἐποίησεν ἀγάπην μετὰ τῶν Περσῶν, καὶ ἔστειλεν αὐτοὺς ὀρκωματικὰ βέβαια· καὶ εἰς περισσοτέραν ἐμπιστοσύνην ἀπέστειλεν αὐτοῖς καὶ τὴν σταυρὸν αὐτοῦ· καὶ τοῦτο ἦν εἰς κακὸν αὐτοῦ, μὴ γινώσκων ὅτι ἀπ' οὗ ἔστειλεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, ὅλην τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐκαίνο· τὴν ἔδωκεν *.

Interea Persæ, cum facta esset reconciliatio firmaque pax et valida juramenta, securi erant. et in animo habebant in patriam suam recedere. Verum duces, qui insidiatores erant imperatorem instigabant: « Eia, ergo, dicentes, in hac incuria et fiducia in quibus indormiunt simplices, eos aggrediamur ac destruamus. Atque tantum impulerunt eum et coegerunt, ut ipse fuerit determinatus, et vocatus ad arma exercitus, inflatæque buccinæ et explicata vexilla in signum belli. Conversi Persæ et videntes subitum hoc malum evaginatoque enses, et exercitum cum armis in se irruentem, ea ipsa hora nihil aliud faciendum remansit nisi quod cuique succurrebat: alius gladium arripuit, alius conscendit equum, ut erat, sive armatus, sive inermis; et juramenta imperatoris in summa fixerunt lancea, portabantque ante scipos, et ostendebant quomodo ille fidem suam violasset, Deus vero esset juste judicaturus. Atque ubi manus conseruerunt, primus fugit Cæsar cum sua cohorte. Deinde cuncti duces pariter fugerunt cum suis copiis; et solus remansit imperator sine commilitonibus; dextra lævaque intendebat oculos, et neminem videbat; eratque implicitus laqueis inextricabilibus. Quem ut viderunt emiri ac duces Persarum, certatim accurrerunt, ut Romanum tangerent. Sic igitur promebant et venati sunt leonem rabidi venatores, et comprehensus est servus captivusque imperator Romanorum, et ceperunt bubones aquilam pennis fulgidam aureis, ad ipsamque sultanum duxerunt captivum et catenis vinctum.

λυσιτελισμένων σκύλων, καὶ ἐκρατήθη δούλος· αἰχμάλωτος ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων· καὶ ἔπασαν αἱ νυκτερίαι τὸν ἀετὸν τὸν χρυσοπέτερον, καὶ ἤγαγον ἐπ' αὐτὸν τὸν σουλτάνον ὡς ὑποχρεῖον δεσμευμένον.

Tunc sultanus ille contra spem sese clementem

καὶ περιέτριχε, καὶ ἐπλευροκόπη, καὶ χορτασμὸν οὐκ εἶχεν εἰς τὰς σφαγὰς καὶ εἰς τὰ αἵματα αὐτῶν· ἄλλοτε μὲν ἰδέριζε τὰς κεφαλὰς τῶν Περσῶν μετὰ **889** τῆς σπάθης ὡς περ στάχτας, ἄλλοτε δὲ μετὰ τοῦ κονταρίου αὐτοῦ ἐβρίπτεν τοὺς καταβαρίους ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀλόγων, καὶ ὡς περ ἱέραξ εἰς μικρὰ πτηνὰ, ἢ κεραυνὸς ἢ θρέπανον πύρινον ἢ φλογερὸς καταβάτης, οὕτως ἐφαίνετο εἰς τοὺς Πέρσας· καὶ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς φόνους ἔδειξαν τὰ φορήματα αὐτοῦ, καὶ τὸ αἶμα ἔπηξεν ἐπ' αὐτοῦ ὡς περ λέων ὅταν ἐπιτύχη ἐλάφιν καὶ πεινᾷ καὶ ἐκλύσῃ τὰς πλευρὰς αὐτοῦ καὶ βόφησῃ τὰ σωθικά αὐτοῦ καὶ νὰ αἱματωθῶν τὰ χεῖλη αὐτοῦ, οὕτως ἦτον καὶ ὁ Ῥωμανὸς εἰς τοὺς Πέρσας. Καὶ ἐγένετο εἰς τοὺς Ῥωμαίους μεγάλη χαρὰ· καὶ ἐτρόμαξαν οἱ Πέρσαι.

B καὶ ἐπαρκαλόων νὰ γένηται ἀγάπη. Ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ ἀγάπη στερεὰ καὶ τὰ ὀρκωματικὰ δυνατὰ, ἦσαν ἀνενοιαστοὶ· καὶ ἦν ἡ βουλὴ αὐτῶν νὰ στραφοῦν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Οἱ δὲ στρατηγοὶ, οἵτινες ἦσαν ἐπίβουλοι, ἠνάγκαζαν τὸν βασιλέα, ὅτι Τώρα εἰς τὴν ἀμεριμνίαν αὐτῶν καὶ τὸ θάρρος ὅπου κάθονται ἀπλᾶ, ἂς τοὺς δώσωμεν καὶ τοὺς καταλύσωμεν. Καὶ τὸσον ἐπαρκείνθησαν αὐτὸν καὶ ἐβίασαν, ὅτι ἔδωκεν ὁρισμὸν καὶ ἤρματώθη τὸ φεσάτον, καὶ ἐδῶκασι τὰ βούκνια, καὶ ἐσκόκωσαν τὰ φλάγουλα εἰς σημεῖον πολέμου. Στραφέντες δὲ οἱ Πέρσαι καὶ ἰδόντες τοῦτο τὸ αἰφνίδιον κακὸν καὶ τὰ σπαθία γυμνὰ καὶ τὸ φεσάτον ἀρματωμένον, καὶ κατέβαιναν ἐπάνω τοῦς, τῆς ὥρας ἄλλο οὐδὲν εἶχε τι νὰ ποιήσουν εἰ μὴ ὡς θρωπεὶ καὶ κατευδῶσεν ἕκαστος αὐτῶν· ἄλλος μὲν ἤρπασε σπαθίν, ἄλλος δὲ ἐκαθαλῆκευτεν ὡς ἔτυχεν ἢ ἀρματωμένος ἢ ἀναρμάτωτος, καὶ ἔβησαν τὰ ὀρκωματικὰ τοῦ βασιλέως ἐπάνω **890** εἰς ἓνα κοντάριν, καὶ ἐπῆγεν ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔδειχναν πῶς εἶναι παραβάτης τοῦ ὅρκου αὐτοῦ, καὶ ὁ θεὸς θέλει κρίνει δικαίως· καὶ ὡς ἐδῶκασι κατὰ πρόσωπα, καὶ ἐγένετο ἀνάμιξις τοῦ πολέμου. πρῶτος ἔφυγεν ὁ Καῖσαρ μετὰ τὴν σύναξιν αὐτοῦ. Εἶτα πάντες οἱ στρατηγοὶ ὁμοίως ἔφυγον μετὰ τῶν φεσάτων αὐτῶν καὶ ἐπέμεινε μόνος ὁ βασιλεὺς χωρὶς συντροφίαν· ἠγέρανεν ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν καὶ τινα οὐδὲν ἔβλεπε· καὶ ἦτον μέσα εἰς ἀνεκδάτους βρόχους. Ὡς δὲ ἴδωσι τοῦτον οἱ ἀμυράδαι καὶ οἱ στρατάρχαι τῶν Περσῶν, ἔπεσαν καὶ ἐδίωξαν καὶ ἐφιλονεικοῦσαν τὴν νὰ κατευδῶσῃ νὰ πιάσῃ τὸν Ῥωμανόν· ἐπίασαν γοῦν αὐτὸν, καὶ ἐκυνηγήθη ὁ λέων ὑπὸ τῶν

(5) Τέως δὲ οἱ Πέρσαι, ὡς ἐγένετο ἡ συμβῆσιν καὶ ἡ ἀγάπη στερεὰ καὶ τὰ ὀρκωματικὰ δυνατὰ, ἦσαν ἀνενοιαστοὶ· καὶ ἦν ἡ βουλὴ αὐτῶν νὰ στραφοῦν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Οἱ δὲ στρατηγοὶ, οἵτινες ἦσαν ἐπίβουλοι, ἠνάγκαζαν τὸν βασιλέα, ὅτι Τώρα εἰς τὴν ἀμεριμνίαν αὐτῶν καὶ τὸ θάρρος ὅπου κάθονται ἀπλᾶ, ἂς τοὺς δώσωμεν καὶ τοὺς καταλύσωμεν. Καὶ τὸσον ἐπαρκείνθησαν αὐτὸν καὶ ἐβίασαν, ὅτι ἔδωκεν ὁρισμὸν καὶ ἤρματώθη τὸ φεσάτον, καὶ ἐδῶκασι τὰ βούκνια, καὶ ἐσκόκωσαν τὰ φλάγουλα εἰς σημεῖον πολέμου. Στραφέντες δὲ οἱ Πέρσαι καὶ ἰδόντες τοῦτο τὸ αἰφνίδιον κακὸν καὶ τὰ σπαθία γυμνὰ καὶ τὸ φεσάτον ἀρματωμένον, καὶ κατέβαιναν ἐπάνω τοῦς, τῆς ὥρας ἄλλο οὐδὲν εἶχε τι νὰ ποιήσουν εἰ μὴ ὡς θρωπεὶ καὶ κατευδῶσεν ἕκαστος αὐτῶν· ἄλλος μὲν ἤρπασε σπαθίν, ἄλλος δὲ ἐκαθαλῆκευτεν ὡς ἔτυχεν ἢ ἀρματωμένος ἢ ἀναρμάτωτος, καὶ ἔβησαν τὰ ὀρκωματικὰ τοῦ βασιλέως ἐπάνω **890** εἰς ἓνα κοντάριν, καὶ ἐπῆγεν ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔδειχναν πῶς εἶναι παραβάτης τοῦ ὅρκου αὐτοῦ, καὶ ὁ θεὸς θέλει κρίνει δικαίως· καὶ ὡς ἐδῶκασι κατὰ πρόσωπα, καὶ ἐγένετο ἀνάμιξις τοῦ πολέμου. πρῶτος ἔφυγεν ὁ Καῖσαρ μετὰ τὴν σύναξιν αὐτοῦ. Εἶτα πάντες οἱ στρατηγοὶ ὁμοίως ἔφυγον μετὰ τῶν φεσάτων αὐτῶν καὶ ἐπέμεινε μόνος ὁ βασιλεὺς χωρὶς συντροφίαν· ἠγέρανεν ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν καὶ τινα οὐδὲν ἔβλεπε· καὶ ἦτον μέσα εἰς ἀνεκδάτους βρόχους. Ὡς δὲ ἴδωσι τοῦτον οἱ ἀμυράδαι καὶ οἱ στρατάρχαι τῶν Περσῶν, ἔπεσαν καὶ ἐδίωξαν καὶ ἐφιλονεικοῦσαν τὴν νὰ κατευδῶσῃ νὰ πιάσῃ τὸν Ῥωμανόν· ἐπίασαν γοῦν αὐτὸν, καὶ ἐκυνηγήθη ὁ λέων ὑπὸ τῶν

(6) Τότε ὁ σουλτάνος ἐκαίνο ἀνεπίστως ἐγένετο

Variæ lectiones et notæ.

* Par. 1708.

ἡμερος, καὶ ἤντρανθησεν εἰς τὴν βασιλεία γλυκὺν ἄμμα, καὶ ἐσύντυχέ τον γαλιτὰ καὶ ἐπαρηγόρησεν αὐτόν· καὶ ἔδειξαν ἑκαίνοσ ὁ βάρβαροσ φιλανθρωπότεροσ καὶ ἀγαθῆσ γνώμησ παρὰ τοὺσ φίλουσ· καὶ συγγενεῖσ· καὶ ὁμοφύλουσ, οὔτινεσ ἐπρόδωσαν αὐτόν· καὶ ἐποίησαν ὁμοῦ ἡμέρασ· ἧ', καὶ συνθήσιον, καὶ συνέπινον, καὶ ἐπαρδαβάζαν, καὶ ἐθαύμαζεν ὁ σουλτάνοσ τὴν ἀνδρείαν καὶ φρόνησιν τοῦ βασιλέωσ· καὶ ὑπερτον ἐπέλιθσαν ἀδελφοσύνην καὶ ἀγάπην μεγάλην καὶ ὄρκουσ φροδερῶσ ἀπ' ἀλλήλων. Καὶ ἔδωκεν ὁ σουλτάνοσ τῷ Ῥωμανοῦ χαρίσματα καὶ πλοῦτον πολλόν, καὶ τοὺσ Ῥωμαίουσ ὄσουσ εἰχασι πιασμένουσ· ἐδιόκασί τουσ μὲ τὰ ἄρματα αὐτῶν καὶ ἄλογα αὐτῶν καὶ ἡλευθέρωσαν αὐτοὺσ. Ἐδῶκε τον δὲ καὶ δέκα χιλιάδασ Σαρακηνοὺσ, ἵνα τον συνοδεύτουσ εἰσ τὸν τόπον ὅπερ ἐχρηζε, καὶ ἂν τοὺσ χρῆζε καὶ εἰσ βοήθειαν αὐτοῦ νὰ τοὺσ ἐχη μετ' αὐτόν.

(7) Ἐγλήτωσε γοῦν ὁ Ῥωμανὸσ ὡσπερ πάροδοσ ἀπὸ τῶν μηχανῶν ἧ ὡσ ἰχθῦσ· ἀπὸ τῆ ἀγῆστριν, καὶ πάλιν ἔλιπε νὰ ἐπάρη τὴν βασιλείαν. Ἀλλὰ ὁ φθόνοσ ἐκατέλυσε τὸ ὑάρροσ αὐτοῦ. Οἱ γάρ 891 στρατηγοί τῶν Ῥωμαίων προαπέστειλαν παντιχοῦ γραφὰσ ὅτι εἰσ οἶον κάστρον ὑπάγει ὁ Ῥωμανὸσ νὰ μὴ τιν δέξωνται, ἀλλὰ νὰ σφαλίζουσ τὰσ ὄυρασ, καὶ νὰ τὸν ἀρήσωσιν ἔξω. Ἐπεριπάτει γοῦν ὁ Ῥωμανὸσ ἄνω καὶ κάτω ἀφίλοσ, ἀβοήθητοσ καὶ ἐστερημένοσ τῆσ βασιλείασ, καὶ ὅπου ἂν ἐπήγαινεν, ἐδίωχταν αὐόν.

(8) Ἄλλ' οὐδὲ πάλιν ἐπιτυσεν ὁ φθόνοσ· νὰ σταθῆ ἕωσ ὤδοσ· ὁ γάρ Δουκάσ Μιχαῆλ ὁ υἱὸσ τοῦ Κωνσταντίνου, γεγονώσ εἰσ ἀυθῆσιν ἡλικίασ, καὶ ἐγένετο εἰκοσινετῶν, εἶχε τὸν ὀείον αὐτοῦ τὸν Καίσαρα βοηθόν καὶ συγχροτητὴν καὶ ἅπαντασ τοὺσ δυνατοὺσ στρατηγοὺσ· καὶ μεριστῶνασ, καὶ ἐκάθισε εἰσ τὸν πατρικὸν θρόνον, καὶ ἐπῆρε τὴν γονικὴν βασιλείαν.

[17]. Βασιλεία Μιχαῆλ τοῦ Παραπινάκου.

Ἐπ' ἔσφη ἔτει 14 τοῦ κόσμου, τῆσ δὲ θείασ Σαρκώτωσ ἀπγ' ἐδασίλευσε Μιχαῆλ ὁ Παραπινάκησ· βασιλεύσαντοσ δὲ τούτου εὐθέωσ· ἐξέβαλεν Εὐδοκίαν, τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ παλατίου, πολλὰ κλαίουσιν καὶ παρακαλοῦσαν· ὅμωσ ἐκούρευσιν καὶ ἐποίησιν αὐτὴν καλογεραίαν, καὶ ἐφόρεσιν αὐτὴν καλογεραίαν, καὶ ἐφόρεσιν αὐτὴν ῥάσα, καὶ ἔβαλεν αὐτὴν εἰσ μοναστήρι.

(2) Μιθῶν δὲ ὅτι καὶ ὁ Ῥωμανὸσ ἀκόμη πάσχει, καὶ γυρεύει νὰ ἐπάρη τὴν βασιλείαν, καὶ συνάγει βοηθοὺσ, ἔστειλε φασάτον 892 καὶ ἐπολέμησε· καὶ

A praebuit : imperatorem benignis intuitus est oculis. comiter affatus et consolatus; et ostendit ei barbarus hic animum meliorem et humaniorem, quam isti amici cognatique qui illum prodiderant. Una remanserunt dies octo, et simul comedebant, bibebant et ambulabant, et admirabatur sultanus imperatoris fortitudinem et prudentiam. Denique fratrem pacti sunt reconciliationem firmamque amicitiam, et severo sese invicem obligaverunt sacramento. Ac dedit sultanus Romano munera opesque multas; omnes quoque Romanos quos Persæ captivos tenebant, reddiderunt cum eorum curribus et equis, et liberos dimiserunt; dedit illi etiam decem millia nummorum Sarracenorum, a quibus indigeret ad auxiliandum comitibus.

Ereptus est igitur Romanus ut pardus ex incantamentis vel piscis ex hamo, et sperabat se regno rursus potiturum. Sed invidia spem ejus frustrata est. Duces enim Romanorum miserunt ubique literas quibus jubebant quemcumque locum peteret Romanus, eum haud recipi, sed claudi portas, eumque foris teneri. Obambulabat igitur Romanus hic et illic, amicis, auxilio et regno privatus: et quocumque iret, repellebatur.

Sed nondum quievit invidia neque hic stetit. Duxes enim Michael, Constantini filius, ætatis adeptus incrementum et viginti annorum factus, adiutantibus cooperantibusque patre suo Cæsare cunctisque potentibus ducibus ac proceribus, in patrio sedit throno et paternum illustravit regnum.

XVI — Regnum Michaelis Parapinacis.

Anno mundi sexies millesimo quingentesimo octogesimo tertio, divinæ Incarnationis millesimo octogesimo tertio, regnavit Michael Parapinaces. Regnum autem auspicatus, statim e palatio expulit Eudociam, matrem suam, multum ejulantem ac deprecantem; deinde illam totondit fecitque monialem, et rasam conjecit in monasterium.

Audiens autem Romanum adhuc paratum esse et omnia moliri ad regnum recipiendum et auxilia colligere, misit exercitum et præliatus est. At ille

Variæ lectiones et notæ.

Par. 1708. Ὅθεν (?) καὶ εἰσ τὴν τρίτην αὐτοῦ ταξίδα ἐν τῷ πολέμῳ ὑπὸ τῶν Τούρκων αἰχμάλωτοσ ὄμοι γεγονώσ Ven. 285. Par. 1708. 350^{ab}. ἀρήγουσιν Par. 1708. Καὶ πάλιν ἀναρυσθῆσ οὐ συνεχωρήθη τῆσ βασιλείασ· ἐπιλαθῆσθη. Ἡ γὰρ Εὐδοκία ὑπὸ τῶν συγγενῶν παρακινήθεισα κέλευσιν διὰ τὰρτουσ ἐκπέμπει βασιλικὴν τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν ὡσ αἰχμάλωτον γεγονότα, παρὰ τινουσ ὡσ βασιλέα μὴ προσδεχθῆναι, ὁ καὶ γέγονε Ven. 11 φθόγγονοσ Par. 1708. Μιχαῆλ δὲ ὁ υἱὸσ αὐτοῦσ, ἡλικία ἤδη ἀψάμενοσ καὶ νεανίσκοσ ὢν, γενναίῳ τε καὶ νεανικῶν ἀποτολμῶ. Συμβουλευσάμενοσ γὰρ Ἰω. τῷ Καίσαρι καταγεί τὴν μητέρα τοῦ παλατίου πολλὰ βρώσαν καὶ ὀδυρομένην, καὶ εἰσ τὴ παρ' αὐτοῦ κτισθῆν μοναστήριον ἀποκεῖρει, καὶ γίνεται τῶν σκήπτρων ἐγκρατῆσ· σὺν αὐτῇ δὲ καὶ τοὺσ β' υἱοὺσ τοῦ Ῥωμανοῦ τῶν βασιλικῶν παρατήμων ἀπογυμνῶν καὶ ἰδιώτασ ἀποδεικνύει Ven. 13 1071. 14 Par. 1708 σπε'. β. M. τοῦ υἱοῦ K. τοῦ Δουκόσ Ven. 15 Par. 1708. M. ὁ υἱὸσ K. τοῦ Δουκά σὺν Ἀνδρονίκῳ καὶ Κωνσταντίνῳ ταῖσ ἀδελφοῖσ· αὐτοῦ ἐδασίλευσεν ἔτη 892 καὶ μῆνασ 893. Οὗτοσ εἶχεν γυναίκα βασιλίσσαν Μαρίαν τὴν ἐξ Ἀβασγίασ καὶ παῖδα 894 αὐτοῦσ, ὃν καὶ βασιλέα ποιεῖ, Κωνσταντίνον ὄνομα Ven. 283^b.

captus est, et cuius miseruerat hostes et barbaros, nuic sui olim amici et familiares innumera pruhuerunt venena, et oculos crudeliter gladio effuderant, eumque jecerunt in arctum durumque et nulla remedia suppeditans valetudinarium, et ver-nibus scatuit vultus ejus, vermes ex oculis erum-pebant, et infinita erant mala et calamitas quæ ipsi acciderunt.

Michael vero, semel omni sollicitudine et animi contentione vacuus nec jam quemquam formidans, arma tumultumque belli et exercituum coactiones prorsus amisit; indesinenter enim diu noctumque meus ejus in meditatione scriptorum et librorum lectione versabatur; et sæpe librorum litterarumve delictis captus non edebat, sed lucem usque scri-porum lectioni vacabat.

Tunc agitati sunt undique populi, et ex omni parte in Romanos erupit procella et magna tem-pestas, et ubique vastabantur et expugnabantur urbes ac provinciæ. Imperator enim cochleæ de-gens vitam, ræro prodibat, imo in palatio se abdebat, et obliviscebatur se esse imperatorem. Atque utinam aliquando recogitasset sibi suljacere urbes et rura, et populos commoveri ut dracones, terramque Romanorum ut struthium absorberi! Ingravescerat igitur in Romanos tempestas magna, et omnes in imperatorem indignabantur videntes mundum periclitantem ne penitus labefactaretur. **C** **μεγάλη** και πάντες ἠγανάκτουν κατὰ τοῦ βασιλέως, **C** **τελῶς** ¹⁶.

Erst autem homo quidam illustris, clarus genere ac belli peritus, corpore saucius ac vulneratus ex præliis quæ fecerat ab adolescentia sua, vir inclutus et manu fortis, cui nomen erat Nicephorus Botaniates. Hic exercitum coegit auxiliarem venitque Nicæam et Michaeli significavit tanquam consilium et mandatam ut regno abdicaret, idque occuparet hic senex Botaniates; Michael vero, utpote imperitus belli et imperii negotiis inexpertus, in otio sæderet. Atque brevi pervenit Constantinopolin, et sine bello, sine pugna introivit, et proclamatus est imperator Romanorum.

Καὶ εἰς ὀλίγον ἐφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ χωρὶς πολέμου ἢ ταραχῆς τινος ἐσέθη καὶ ἀνε-φημισθῆ βασιλεὺς Ῥωμαίων ¹⁷.

XVII. — Regnum Nicephori Botaniatis

Anno mundi sexies millesimo quingentesimo nonagesimo tertio, a divina Incarnatione millesimo nonagesimo tertio, regnavit Nicephorus Botaniates

A ἐπίσταν αὐτὸν, καὶ ὃν ἠλέησαν ἐχθροὶ καὶ βάρβαροι, ἐμυριοφαρμάκωσαν αὐτὸν οἱ ποτε φίλοι καὶ εἰκοὶ αὐτοῦ, καὶ ἐξέβαλαν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἀνηλεῶς μετὰ μαχαίρας, καὶ ἐβρίβαν αὐτὸν εἰς μικρὸν καὶ σκληρὸν καὶ ἀπαρηγόρητον νησπέυλον καὶ ἐσπωτή-κίαισε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐξήρχοντο οἱ σκώλη-κες ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, καὶ ἄκραν οὐκ εἶχε τὸ κακὸν καὶ ἡ συμφορὰ ἧτις συνέθη αὐτῷ ¹⁶.

(3) Ὁ δὲ Μιχαήλ, ἡνίκα ἐξέβη ἀπὸ πάσης ἐννοίας καὶ λογισμοῦ καὶ οὐδὲν εἶχε δειλίαν παρὰ τινος, ἐξεπέλυσεν καὶ τὰ ἄρματα καὶ τὰς τιραχὰς τοῦ πο-λέμου καὶ τὰ περισυνάγματα τῶν προσάτων, καὶ οὐδὲ κἀν εἰς ὕπνον τοῦ ἐμελέτα περὶ τοιούτων, ἀλλ' ἀσχο-λάστως νύκταν τε καὶ ἡμέραν ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς τὴν μελέτην τῶν γραφῶν καὶ ἀνάγνωσιν τῶν βιβλίων **B** καὶ πολλάκις ἀπὸ τῶν γλυκασμῶν τῶν βιβλίων ἦτοι γραφῶν οὐκ ἤσθιεν, ἀλλ' ἀ μέγρι τῆς αὐγῆς ἐκαθί-ζετο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν γραφῶν ¹⁷.

(4) Τότε ἐκίνησαν πανταχόθι τὰ ἔθνη καὶ ἐνέ-πευσαν, καὶ ἀπὸ πᾶσαν μερλίαν ἤλθιν εἰς τοὺς Ῥω-μαίους κλύδων καὶ ταραχῆ μεγάλη, καὶ πανταχοῦ ἦσαν πόλεμοι καὶ φθοραὶ καὶ αἰχμαλωσίαι τῶν Ῥω-μαϊκῶν πόλεων καὶ χωρῶν. Ὁ γὰρ βασιλεὺς αὐτῶν ἐζῆ κοχλίου βίον, καὶ ἐξέθτιεν ὀλίγον, καὶ ἐφαίνετο, καὶ πάλιν ἐστρέφετο, καὶ ἐπεκλείετο εἰς τὸ καί-ατιν. καὶ ἐλησμένα ὅτι ἔστι βασιλεὺς καὶ ἤθελε τι-νὰ νὰ τὸν ἐνθυμήσῃ ὅτι ἔχει ὑποκῶτων του κῆστρα καὶ χώρας, καὶ ὅτι τὰ ἔθνη ἐκίνησαν ὡς δράκοντες, καὶ καταπίνουσι τὴν γῆν τῶν Ῥωμαίων ὡστερ **C** στρουθίον. Ἦτον γοῦν εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὀλέθρις **C** βλέποντες τὸν κόσμον πῶς ἐκινδύνευε νὰ χαθῆ παν-

893 ¹⁸ (5) Εἰς δὲ τις ἄνθρωπος ἐνδοξος καὶ μεγα-λογενῆς καὶ ἐμπειροπλέμος — ἦτον τὸ κορμὶν αὐ-τοῦ κατὰτρωτον καὶ κατὰπληγον ἀπὸ τοὺς μεγάλους πολέμους, ὡς ἐπολέμιζεν ἐκ νεότητος αὐτοῦ, καὶ ἦτον δυνατὸς καὶ δόκιμος εἰς τὰς μάχας — ὄνομα Νικηφόρος, ὁ Βοτανιάτης. Οὗτος ἐπερὶσύνεζε προσά-τον σύμμαχον, καὶ ἤλθιν εἰς τὴν Νίκαιαν, καὶ ἐμή-νυσε τὸν Μιχαήλ ὡστερ συμβουλήν καὶ παραγγελλῶν νὰ ἀφήσῃ τὴν βασιλείαν, καὶ νὰ ἐπάρῃ αὐτὴν οὗτος ὁ γέρον Βοτανιάτης· ὁ δὲ Μιχαήλ, ὡς ἀπειρος πο-λέμου καὶ ἀδόκιμος τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων, νὰ καθίσῃ χωρὶς φροντίδων, καὶ νὰ ζῆ ἀνενοχλήτως.

D [IZ]. Βασιλεία Νικηφόρου Βοτανιάτου.

¹⁸ Τῷ 937 ἔτει τοῦ κόσμου, ἀπὸ δὲ θαλάς Σαρ-κώσεως, ἄς γ' ἐβασίλευσε Νικηφόρος, ὁ Βοτανιάτης ἔτη γ', καὶ ἐφόρεσε τὸ διάδημα καὶ τὴν χρυσοπάστον

Variae lectiones et notæ

¹⁶ Par. 1708. Οὗτος, ἀντιπαραταξάμενος τῷ Ῥομανῷ Διογένει ἀντισταμένῳ καὶ τὴν βασιλείαν ζητοῦντι καὶ τρέψας, φεύγοντα συλλαμβάνει, καὶ ἐκτυφλώσας ἀποκτείνει ἐν τῇ παρὰ τοῦ Ῥωμανοῦ κτισθείσῃ μονῇ, ἐν ἣ καὶ μετὰ βραχὺ τεθνηκώς θάπτεται ὁ βασιλεὺς Ῥωμανός Ven. 283b. ¹⁷ Par. 1708 Τῷ δὲ δ' ἔτει τῆς τοῦ Μιχαήλ βασιλείας θνήσκει ὁ ὀσιώτατος πατριάρχης Ἰω., καὶ θάπτεται ἐν περατικῇ μονῇ τῇ καλουμένῃ Ἀγγοῦρια, καὶ χειροτονεῖται πατριάρχης ΚΠ. Κοσμάς, ἀνὴρ γηραιὸς καὶ τίμιος καὶ ἐπισκόπευσεν ἔτη ε' καὶ μῆνας 0'. Ἐπὶ τούτου ὁ σύμπας κόσμος σχεδὸν κατασχεθεὶς ὑπὸ τῶν ἀθέων Τούρκων ἠφάνισται, καὶ ἔρημος εὐκχετόρων ἀπεκατέστη Ven. 283b, 284^a qui in his verbis desinit. ¹⁸ Par. 1708. ¹⁹ 1077. ²⁰ Par. 1708 ²¹ 1708.

αλουργίῳ. Ἐλησμένῳ τε δὲ τὸ πολυχρόνιον αὐτοῦ ἄ
γῆρας, καὶ συνηρμώθη ²² μετὰ τῆς γυναικὸς τοῦ
Μιχαήλ, νέαν οὖσαν καὶ τρυφερὰν κόρην ὁ παλαιὸς
καὶ πεπολιωμένος.

(2) Τὸν δὲ Μιχαήλ ἐποίησε μοναχὸν καὶ μη-ρο-
πολίτην Ἐφεσίων ²³.

(3) ²⁴ Τὸν δὲ καιρὸν ἐκεῖνον ἀπέστειλεν ὁ βασι-
γεὺς Νικηφόρος στρατηγὸς μετὰ φοσάτου ἐπάνω
εἰς τοὺς Βουλγάρους. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων
ἐξέβη μὲ φοσάτον χιλιάδας π', καὶ κατέλυσε χώρας
πολλὰς τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐπῆρεν αἰχμαλωσίαν
πολλήν· ὅπου ἤθειεν, ἠπλίκευε καὶ ἀναπαίετον, οὐκ
ἔχων φόβον παρὰ τινος· ἐπειδὴ ἤκουεν ὅτι οἱ Ῥω-
μαῖοι ἔχουσι διὰ μέσον αὐτῶν ἰδίας ταραχὰς καὶ ἀτυ-
χίας. Ἐξέβησαν γοῦν καὶ οἱ στρατάρχαι τῶν Ῥω-
μαίων μὲ φοσάτον χιλιάδας δώδεκα, καὶ οὐκ ἐτόλμου
νὰ φανῶσι ποθεν φανερά, μή πως ἔκκαθαρίσωσι αὐτούς·
οἱ Βούλγαροι, καὶ νοήσωσιν ὅτι εἰσὶν ὀλίγοι, καὶ κατα-
λύσουσιν αὐτούς. Ὅμως ἐτριγύριζαν **894** καὶ ἐμελε-
τοῦσαν σκέψιν καὶ βουλήν πῶς νὰ ποιήσουσιν κἴν εἰς
ἄκραν νὰ δώσουσιν. Ἐχώρισε ²⁵ γοῦν ὁ στρατηγός, δύο
ἄρχοντας καλοὺς, καὶ φρονίμους, καὶ ἔδωκε τὸν καθ-
ἕνα στρατιώτας καθαρὰς ἐκλεκτοὺς καὶ ἀνδρειω-
μένους φ' μὲ ἄλογα καλὰ καὶ ἄρματα ἐκλεκτά· καὶ
ᾤρισεν αὐτούς, ἵνα ὑπήγνουσι ²⁶ κατοπίσθεν τοῦ
Βουλγαρικοῦ φοσάτου ἀπὸ κρυφαὶ καὶ ἐπιδέξια, καὶ νὰ
βλέπουσιν εἰς τί τόπον ἀπικνεύουσιν, καὶ ποταπὴν φύ-
λαξιν ἔχουσι τὰς νύκτας, καὶ πῶς κοιμῶνται, καὶ τί
ποιεοῦσιν· καὶ ἂν ἠμπορέωσιν, ²⁷ νὰ πιάσων τινὰ
ἀπὸ τῶν Βουλγάρων νὰ μάθων τίνα βουλήν ἔχουσι·
καὶ νὰ τὸν μηνύσωσι συχνὰ μανδάτα νὰ ἐξεύρη. **C**
Ἐξέβησαν ²⁸ γοῦν ἐκεῖνοι οἱ δύο στρατάρχαι· καὶ
ἕκαστος αὐτῶν εἶχε τὴν σύνταξιν αὐτοῦ, καὶ ἵχο-
λουθοῦσαν ἐπιδέξια ὅτι νὰ μηδὲν τοὺς ἀποσκεπάσουσιν
οἱ Βούλγαροι. Καὶ μίαν νύκτα πρόσαργα ἐφθασαν οἱ
Βούλγαροι, καὶ ἀπικνεύσαν εἰς ἕνα εὐμορφὸν κάμπον,
καὶ ἠπλωσαν τὰς τέντας· καὶ ὡς ἦσαν ἀφωρῶμενοι
²⁹, ἦσαν πανταχοῦ σθίας, καὶ ἐκαθέζοντο, καὶ ἐτρω-
γαν, καὶ ἔπιναν, καὶ ἠμοιῶντο ἀνενοήαστοι· καὶ ὀλί-
γοι τινὲς ἦσαν ἄγρυπνοι. Καὶ ὅταν ἐδιέβη ἡ τρίτη
μαῖρα τῆς νυκτὸς, ἤλθασιν οἱ δύο ἄρχοντες μὲ τὰς
δύο συντάξεις κοντά, καὶ ἐβλεπαν τὸ φοσάτον πῶς
ἔνε ³⁰ πολὺ, καὶ τίς ἦτον νὰ καταπροσώπιση αὐτό.
Ἐπάνω εἰς τοῦτο ἔπεσε φιλονεικία μέσον τῶν στρα-
τιωτῶν τοῦ ὧν· καὶ ἔλεγεν ἡ μία μερὰ πρὸς τὴν **D**
ἄλλην, ὅτι· Ἡμεῖς ἡμεῖθα καλλιῶτεροι ἀπ' ἐσῶς. Καὶ
εἰς φρόνιμος στρατιώτης ἐσέβη εἰς τὴν μέσην αὐτῶν,
καὶ εἶπεν· Ἄρχοντες καὶ [σύν]τροφοί, πόθεν νὰ φανῆ
ἡ ἀλήθεια καὶ νὰ τὸ ἐξεύρωμεν ³¹, ὅτι ὑμεῖς ἦσθε καλ-
λιῶτεροι ἀπ' ἡμῶν; Πλὴν, εἰ βούλεσθε, ἡ δοκιμὴ ἐν-
ώπιον ἡμῶν καὶ ὑμῶν ἐστί, καὶ οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν ἐμπρο-
σθεν ἡμῶν κείνται· καὶ ἄς φανῆ ποία μερὰ ἐνεδοκιμω-
τέρα. Ἦκουσαν τοῦτο οἱ στρατιῶται, καὶ ἀνεπερώθη-
σαν, καὶ εἶπασιν ὅτι· Καλὰ καὶ δίκαια λέγεις· καὶ ἔχω-
ρίσθησαν οἱ πεντακόσιοι καὶ ἐπῆρασιν τὴν ἀνωθεν

tres annos, diademate ac purpura vestitus. Oblitus
est autem suæ senectutis, et conjugium inivit cum
Michaelis conjugē, senex et canus cum adolescente
del catauae muliere.

Michaelē idem fecit monachum et Ephesi ar-
chiepiscopum.

Illo tempore misit imperator Nicephorus duces
cum exercitu adversus Bulgaros. Rex vero Bul-
garorum in aciem processit cum octoginta millibus
militum multasque vastavit regiones Romanorum
et multos fecit captivos : prout volebat, suos in
prælia aut castra ducens, metuens neminem ;
audierat enim Romanos intestinis dissensionibus
et calamitatibus vexari. Processerunt igitur, et
Romanorum duces cum duodecim virore millibus ;
ne caudebant in conspectum venire, ne forte Bulgari,
eorum advertentes paucitatem, eos destruerent.
Attamen versabant et meditabantur in animo quid
facerent ad illos opprimendos. Secrevit igitur pri-
marius dux duos duces strenuos ac prudentes, et
utrique dedit quingentos equites delectos et fortes
cum bonis equis armisque delectis : eosque jussit
Bulgarici exercitus tergo insistere clam et dextror-
sum, et observare ubi castra metarentur, quomodo
haberent nocturnam vigiliam, quomodo cubarent,
quam belli rationem adhiberent ; et si possent,
capere aliquem ex Bulgaris qui hostium consilia
et motus exploraret. Profecti sunt igitur duo illi
duces, cum sua uterque militum manu, et pone sub-
bierunt ad dextram, ne a Bulgaris conspicerentur.
Quadam autem nocte Bulgari castra metati sunt
in amœno campo ac tentoria constituerunt ; et cum
essent fatigati, accenderunt ubique ignes, sederunt,
comederunt biberuntque, et recubuerunt securi :
atque pauci tantum vigilabant. Elapsa tertia noctis
parte, venerunt duo duces cum duobus agminibus,
videruntque quam multus esset hostium exercitus,
et quam difficile esset ei obsistere. Tunc temporis
intercidit certamen inter hos milites, utra pars
altera fortior esset. At callidus quidam miles
processit in medium, et ait : « Duces et commilito-
nes, quomodo patebit veritas et qui comperimus
vos esse nobis meliores ? Agedum, si vultis, expe-
rimentum penes nos et vos sit. En hostes ante
oculos monstremus, utra pars sit alteri superior. »
Hoc audito, milites accensi sunt dixeruntque :
« Bona et justa dicis. » Et segregaverunt se quingenti
milites partemque occupaverunt superiorem, alii
vero quingenti inferiorem, et aggressi sunt utrique
Bulgaros. Bulgari autem vestibus depositis somno
graves, ac timore percussi terga dedere ; et cum
obscura esset nox, collidebat unus alium, et se
invicem occidebant intra extraque tentoria. Et
mille Romani de quibus diximus, hostium cladem

Varie lectiones et notæ.

²² συνηρμώθη Par. ²³ Par. 1708 σπ'. ²⁴ Par. 1708. ²⁵ ἐχώρησε Par. ²⁶ ὑπεκένωσι? ²⁷ εὐπόρ.? ²⁸ ἐξεύρη Par. ²⁹ ἀφορώμ. ? ³⁰ εἶναι? ³¹ ἡξεύρ. εἰσοε Par.

dederunt donec dies illuxit. Interfecerunt ipsum A Bulgarorum regem, insignemque et insperatam reportaverunt ab eis victoriam. Supererant tabernacula, lecti, arma, captivi et equi, iisque replebatur campus, et dum sol lucebat, Romani interfecerunt quoscunque invenirent; et miserunt nuntios ad exercitum de secunda pugnae fortuna. Tunc venit dux cum exercitu, viditque ingentem caedem ac terribile opus et internecionem; et glorificaverunt Deum qui vires in tanto discrimine suppeditarat. Captivi venderunt equos et sarcinas, antequam se reciperent; dux vero cum exercitu abiit.

ἐπλάτυνα ²², καὶ οἱ Ῥωμαῖοι πάντοτε κατέσφαζον τὸν καὶ συγχρήσια. Καὶ ἔφθασε μὲ τὸ φοσάτον, καὶ εἶδε τὴν μέγαν ἐκεῖνον φόνον καὶ τὸ φοβερὸν ἔργον καὶ ἀπολείαν ²³· καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν τὸν δόντα δύναμιν εἰς τσαούτην ἀπορίαν· καὶ οἱ αἰχμάλωτοι ἔπερναν ἄλογα καὶ πράγματα, καὶ ἀπῆρχοντο ἐν τοῖς τοῦ ²⁴.

Imperator autem Nicephorus utpote senex fugiens pugnas et bella, sedebat otiosus, aureas splendidasque gestabat vestes, et mulcebat senectutem suam frequentibus balneis, unguentis, et regalibus epulis: comedebat, bibebat et luxuriabat; praefatamque pulcherrimam amabat Michaelis uxorem; ac tantum deliciis et voluptati indulgebat quantum adolescens qui incipit voluptatibus oblectari. Imperii vero munera et magna negotia credebatur hominibus barbaris rusticisque et ebriosis, qui erant a proavis suis servi et ignobiles, nihil boni sciebant, sed erant omnes improbi et ignari. Sic Romanorum imperium simile erat navigio vecto sine nautis et gubernatore. Interea Nicephorus sedebat in thronis sublimibus et auro argenteoque distinctis, aureisque fulgebat vestibus, et alias ex aliis vestes, decem singulis diebus commutans. Si quis autem egeret imperiali officio, primum offerebat munera, sicque regiam inhonestabat majestatem. Honores porro ac dignitates, quae alii reges illustribus concedunt ducibus, proceribus et viris fama celebribus, iste conferebat ruricolis, sarcinatoribus, lignariis, saltatoribus, crumatum venditoribus, aurigis: et fecit honesta inhonesta, et excelsa et gloriosa vilia et futilia: et si die qua nemo esset jus sollicitans se, lebat otiosus nihil prorsus curans utrum invaderentur ejus oppida, sive hostes imminerent, sive exercitus haberet, sive non; sed omnis ejus cura versabatur circa res ante dictas.

σοδαρός· καὶ ἄλλην κάμειαν ἔνοιαν οὐκ εἶχεν, καταλύουσι τὰ ἔθνη τὸν κόσμον αὐτοῦ, εἴτε ἂν ἦσαν πράξεις αἷ ἐδηλώσασιν.

Ūbi regni positus est Botoniatas, feria tertia D Majoris Hebdomadae a patriarcha diademate redimitus est.

Et primum omnibus largitioles praestitit, pecu-

μεραίαν, οἱ δὲ ἕτεροι πεντακῆσοι τὴν κάτω, καὶ ἐδώκασιν ἄμφω τοῦς Βουλγάρους· καὶ οἱ Βούλγαροι ἦσαν γυμνοὶ καὶ βεβαρημένοι τοῦ ὑπνου, καὶ ἐπῆραν δειλίαν καὶ **895** ἐδώκασιν νὰ φεύγουν· καὶ ἦσαν σκοτεινὰ, καὶ συνέκρουαν εἰς μὲ τὸν ἄλλον, καὶ ἐσκοτόνοντο ἀλλήλων; ἔσω εἰς τὰς τένας, καὶ ἔξω· καὶ τὰ σταθία τῶν Ῥωμαίων ἐκείνων τῶν χιλίων ἐθέρισαν καὶ κατέκοπτον ἔως τὸ ἔξημέρωμα. Κατέσφαξαν γοῦν καὶ τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων, καὶ ἐγένετο εἰς αὐτοῦς νίκη μεγάλη καὶ ἀνέλπιστος, καὶ ἔμειναν αἱ τένται, αἱ κατοῦναι, τὰ ἄρματα, ἡ αἰχμαλωσία, τὸ κοῦρσο, καὶ ἔγμεν αὐτὰ ὁ κάμπος, καὶ ἡ ἤλιος; οἱ οὖσοι, καὶ ἔστειλαν μινδᾶτα εἰς τὸν στρατῶν· καὶ εἶδε τὴν μέγαν ἐκεῖνον φόνον καὶ τὸ φοβερὸν ἔργον καὶ τὸν δόντα δύναμιν εἰς τσαούτην ἀπορίαν· καὶ οἱ αἰχμάλωτοι ἔπερναν ἄλογα καὶ πράγματα, καὶ ἀπῆρχοντο ἐν τοῖς ἰδίοις· καὶ ὁ στρατηγὸς ἐστράφη μετὰ τοῦ φοσάτου ²⁵.

B (4) Ὁ δὲ βασιλεὺς Νικηφόρος ἦν ἄνθρωπος γηραιός, καὶ ἐξαπέλυσε τὰς μάχας καὶ τοὺς πολέμους, καὶ ἐκαθέζετο, καὶ ἐκατέλαμπρα καὶ ἔτρωγε τὸ γῆρας αὐτοῦ μὲ συχνὰ λουτρά καὶ μυρίσματα καὶ τραπέζια βασιλικά· καὶ ἔτρωγε, καὶ ἔπινε, καὶ ἐσπατάλα, καὶ εὐφραίνετο τὴν κέρην ἐκεῖνην τὴν ὠραιωτάτην, τὴν γυναῖκα τοῦ Μιχαήλ· καὶ οὕτως ἐνετρούφα, καὶ ἔπαιζεν ὡς περ νέος ὅπου ἀρχεταὶ νὰ χαίρεται τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου· τὰς δὲ βασιλικὰς δουλείας; καὶ τὰς μεγάλας ὑποθέσεις ἐνεμπίστευεν εἰς ἄνθρώπους βαρβάρους, ἀγροίκους καὶ μεθυστάδας, οἵτινες ἦσαν ἀπὸ προπάππων αὐτῶν δούλοι καὶ ἀγνώριστοι, οὐδὲν καλὸν μὴ γινώσκοντες, κακὸν γινώσκοντες πάντες καὶ ἀπαίδευτοι ἄνθρωποι. Καὶ ὠμοίαζεν ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων πλοῖον φορτωμένον χωρὶς ναυτικῶν καὶ ναυκλήρων. Ὁ δὲ Νικηφόρος ἐκαθέζετο εἰς θρόνον ὑψηλὸν· ἀργυροδιχρῦσος, ἐστειλὲν ἀπὸ τὴν χρυσοφορίαν καὶ ἤλασεν ²⁶⁻²⁸ ἄλλα καὶ ἕτερα διάφορα φορητά, τὴν ἡμέραν φορὰς δέκα, καὶ εἰ τε; ἔχρηζε νὰ ἐπάρῃ ὄφρ' ἵκον βασιλικὸν, ἤρχετο, καὶ ἐξέτιζε δῶρα, καὶ ἱτίμωζε τὸ μεγαλεῖον τῆς βασιλείας; καὶ τὰς τιμὰς καὶ τὰ ἀξιώματα, ἅτινα ἐδίδοσαν οἱ ἄλλοι βασιλεῖς εἰς ἐνδοξοὺς καὶ μεγάλους. **896** ἄρχοντας καὶ στρατηγούς, καὶ δοκίμους ὀνομαστούς, οὗτος; ἐδίδεν αὐτὰ τζεγγαρίου, ῥάπτας, πελεκάνους, κωμοδρόμους, κρημοδοκίλους, ζευγηλάτας· καὶ ἐποίησε τὰ τίμια ἄτιμα, καὶ τὰ ὑψηλὰ καὶ ἐνδοξα ταπεινὰ καὶ ἀνοφέλιτα ²⁹· καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ἣ οὐ διήρχετο τις χωριότης νὰ ζητήσῃ ὄφρ' ἵκον, ἐκαθέζετο εἴτε ἂν κούρσεύονται τὰ κάστρα αὐτῶν, εἴτε ἂν φοσάτα, εἴτε οὐκ ἦσαν, ἀλλ' ἡ φροντίς αὐτοῦ εἰς τὰς

D ³¹ (5) Ἐπεὶ δ' ἐν τοῖς βασιλείοις ὁ Βοτανειάτης ἐγένετο, ἀναδίδεται κατὰ τὴν μεγάλην τρίτην παρὰ τοῦ πατριάρχου καινὴ βασιλική.

(6) ³² Καὶ πρῶτον ἅπασι παρέσχε τὸ φιλοτίμημα,

Variae lectiones et notae.

²² ἐπλάτ. Par. ²³ ἀπολείαν? ²⁴ Par. 1758. ²⁵ ἤλασεν? ²⁶ ἀνοφέλιτα Par. ²⁷ Par. 1708. ²⁸ Par. 1708 iterum cum rubrica βασιλεία Νικηφόρου Βοτανειάτου quae alteram indicat continuationem scl. e Zonara petitam 229 B.

τῆς εἰς τὸ δημόσιον ἀπάντων κοινῶς ³⁰ ὀφειλάς A
ἐκτεμῶν ἀπροσδιορίστως, καὶ χρεωκοπίαν τούτων
θέσπισμά τι μεγαλοκρεπῶς ἐργασάμενος.

(7) ³⁰ Ἐτι δὲ τῷ Βρυεννίῳ κατὰ τὴν ἑσπέραν
ἐξημέρη τῆς τυραννίδος [στέλλει τοὺς ἀπαγγέλλοντας
τὴν τοῦ Καίσαρος ἀξίαν αὐτῷ διδόντι, εἰ τῆς τυ-
ραννίδος;] ἀπόσχοιτο, καὶ τοῖς αὐτῷ συναρσάμενοις
τὰς τιμὰς ἐπιθεδαίωσαι, αἷς αὐτοὺς ἐκείνος ἐτίμη-
σεν. Ὁ δὲ σφόδρα τῆς βασιλείας ἐφίετο, καὶ ἀνένδοτος
ἦν. Πάλιν οὖν ἐτέρᾳ πρεσβείᾳ καὶ ἐπὶ ταύτῃ τρίτῃ.
Ὁ δ' ὑπερφανεύετο, καὶ οὐδὲ κατὰ [τὰ] τῶν πρέ-
σβεων νόμιμα τοὺς πρέσβεις ἐδέχετο, ἀλλ' ἀτίμως
αὐτοὺς ἀπεπέμπετο. ³¹ Ὡς οὐδὲν οὖν εἰρηνικῶς
ἀνύειν ἔγνω ὁ βασιλεὺς, καὶ ἄκων πρὸς μάχην ἀπέ-
κυσεν, καὶ τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον τιτιμηκῶς
νωθελισμῶν καὶ προχειρισάμενος μέγαν δομείστικον B
καὶ Ῥωμαϊκῶν αὐτὴν δυνάμειν προστησάμενος,
κατὰ τοῦ Βρυεννίου ἐξέπραττεν ³². ὃς τούτῳ συμβα-
λὼν κατὰ τι χωρίον Καλαβρῆν λεγόμενον, διὰ τὸ
κατάρβυτον εἶναι τὸν τόπον βρῦσσει ὑδάτων πολλαῖς ³³
τε καὶ ἀγαθαῖς, ῥάβδιος τῆς ἐκείνου περιεγένετο
στρατιᾶς· καὶ τῶν μὲν πεσόντων, τῶν δὲ φυγόντων,
εἶλε μονοθῆν **897** τα τὸν τυραννήσαντα· καὶ τοῦ
φωτὸς τὸν δεῖλαιον ἀπεστέρησεν, καὶ εἰσήγαγε τυφλὸν
εἰς τὴν βασιλεύουσιν· καὶ ἡ μὲν τοῦ Βρυεννίου εἰς
τοῦτο τέλος ³⁴ κατήντησεν ἐπανάστασις ³⁵.

(8) ³⁵ Ἐπανάστησαν δὲ καὶ οἱ Βάραγγοι κατὰ τοῦ
βασιλέως ἀνελεῖν αὐτὸν μελετήσαντες· ἀντιταξάμε-
νης δ' αὐτοῖς χειρὸς ἐτέρας Ῥωμαϊκῆς, εἰς Ἰκσαίαν
ἐτρέποντο καὶ συγγνώμης ἐπέτυχον.

(9) ³⁶ Τῷ δὲ βασιλεῖ τούτῳ ³⁷ τῆς ὁμοζύγου τελευ-
τησάσης, πολλὰ μὲν ἐμνηστεύοντο παρθένοι, καὶ
πρὸ τῶν ἄλλων ἡ τοῦ βασιλέως τοῦ Δούκα θυγάτηρ
Ζωή· ὁ δὲ [ἡ] τὴν βασιλῖδα Εὐδοκίαν ἤθελεν ἀγα-
γέσθαι ἢ τὴν ἐξ Ἀλανῶν Μαρίαν, τὴν τῷ πρὸ
αὐτοῦ συνοικήσαν ³⁸. Στέλλει γοῦν τὴν Εὐδοκίαν
μετακαλούμενος· ἡ δὲ, ὡς λόγος, οὐκ ἀπηνήνατο,
ἐκωλύθη δὲ πρὸς τοῦτο ὁ βασιλεὺς παρὰ τινων μονα-
χῶν· καὶ ἀγεται τὴν βασιλῖδα Μαρίαν· οὐδὲν ἤττον
παρνομήτας ἢ εἰ τὴν Εὐδοκίαν ἠγάγετο· μοιχεία
γὰρ ἦν ἀπηρυσισμένη τὸ τολμηθῆν· διὸ καὶ ὁ τὴν
ἐρολογίαν τεταλεικῶς ἐπ' αὐτοῖς, τῆς ἱερωσύνης
ἐκπέπτωκεν.

(10) ³⁹ Ὁ μέντοι προθεβασιλευκῶς Μιχαὴλ, ὡς
εἶρηται, τὴν τρίχα καρεῖς, καὶ ψήφῳ συνοδικῇ D
μητροπολίτης Ἐφέσου χειροτόνητο· καὶ ἀπαξ
φοιτήσας ἐκεῖ, ἐπανῆλθε, καὶ ἐν τῇ τοῦ Μανουὴλ
μονῇ ἐποιεῖτο τὴν διαίταν. Μετὰ δὲ τὸ τὸν Βοτανιά-
την τῆς βασιλείας ἐκπεπτωκέναι, θνήσκων οὗτος ὁ
Μιχαὴλ, πολλὰ δευθεύσας αὐτοῦ τῆς βασιλείας
Μαρίας, ἥδη κάκεινης μοναχῆς γενομένης, συγγνώ-
μην ἐνεῖμε ταύτῃ, καὶ συγχώρησιν ἐπηύξατο ἐκ
Θεοῦ.

(11) ⁴⁰ Ὁ δὲ πρωτοπρίεδρος Νικηφόρος ὁ Βασι-

nias aerario publico debitas cunctis remittens,
earumque remissionem decreto magnifice sanciens.

Deinde Bryennio ad vesperam tyrannidis se ha-
benti misit nuntios qui pollicerentur, modo tyran-
nidi renuntiaret, Cæsaris dignitatem ei conferen-
dam esse, et socios ejus confirmandos in honoribus,
quibus eos ipse honorasset. At ille imperium ve-
hementer cupiebat et nihil concedere volebat. Se-
cunda igitur delegatio, et post banc tertia : ille
vero insolens, nec secundum jura sancita excipie-
bat legatos, imo probrose dimittebat. Ut igitur
agnovit imperator se nihil pacifice lucrari, invitus
bello usus est. et Alexio Comneno dignitate nobil-
issimi magnique Domestici honorato et Romanis
B præposito copiis, expeditionem fecit adversus
Bryennium. Alexius, consortis cum hoc manibus,
in campo Calabrya dicto, quia irriguus est hic
locus fontibus aquarum multis et bonis, facile
illius cinxit exercitum; et cadentibus aliis, aliis
fugientibus, solum relictum principem cepit, et
lumine oculorum effosso cæcum in urbem impe-
rialem duxit, in hunc quidem exitum desitit
Bryennii rebellio.

Insurrexerunt et Varangi contra imperatorem
regicidæ; sed opposita eis alia cohorte romana, ad
preces conversi, veniam impetrarunt.

C Hujus imperatoris mortua conjuge, multæ in con-
nubium poscebantur virgines, et imprimis Ducæ
imperatoris filia Zoe : ille vero ducere volebat vel
Eudociam imperatricem, vel oriundam ex Alanis
Mariam, prædecessoris sui uxorem. Misit igitur ad
Eudociam invitandam : hæc vero, ut fertur, haud
renuit, sed in hoc dissuasus est imperator a qui-
busdam monachis. Tunc duxit imperatricem Ma-
riam, nihil minus legem transgressus quam si Eu-
dociam duxisset : adulterium enim impudens erat
hoc facinus : ideo qui sacram istam peregit litur-
giam e sacerdotio detrusus est.

Interim prior imperator Michael, postquam, ut
dictum est, coma tonsa, synodali suffragio Ephesi
ordinatus est archiepiscopus, et hanc urbem semel
invisit, reversus est et in Manuelis monasterio de-
git vitam; post Botaniatem vero de regno ejectum,
moriens, Michael, instanter effugitante Maria jam
et ipsa moniali facta, veniam huic dedit et indul-
gentiam a Deo petivit.

Primus prædrus Nicephorus Basilacijs, Bryennii

Variæ lectiones et notæ.

³⁰ κοινά; Par. ³¹ Par. 1708 = Zon. 229 B. ³² οὖν οὐδὲν Zon. ³³ ἐξέπαμψεν Zon. ³⁴ πολλῶν τε καὶ
ἀγαθῶν Zon. ³⁵ τέλος Zon.; Par. 1708 = Zon. 229 B. C. ³⁶ ἀντιταξάμενος δ' αὐθις Par. 1708.
³⁷ Par. 1708 — Zon. 229 D. ³⁸ τούτων Par. v. pro i subscr. cf. Zon. 229 D. ³⁹ τὴν τῷ πρὸ αὐτοῦ
συνοικήσαν Zon. ⁴⁰ Par. 1708 — Zon. 229 D. E. ⁴¹ 1708 — Zon. 229 E, 250 A.

successor in urbe Dyrrachio factus, et ipse amorem imperii concepit, collectoque exercitu, cum eo Thessalonicam iit, ubi audito Botaniatem regno potitum esse, ad eum misit pollicitationes, clam vero defectionem ordinavit et auxiliares arcessivit Patzinaco : quo Botaniates comperto misit ei signatas bulla aurea litteras, quibus ei simul et servabatur de his quæ ausus erat oblivio et promittebatur Nobilissimi dignitas. At ille fuit inflexibilis. Unde adversus eum missus est Atecius Comnenus, titulo Augusti honoratus. Qui cum venisset Thessalonicam, cum Basilacio commisit prælium, ejus milites vicit, et ipsum in Thessalonicæ arcein profugum, vivum cepit, hujusque viri oculos, jussu imperatoris, effodit.

Alii quoque contra imperatorem manus levaverant ; sed ex iis quæ Bryennio et Basilacio acciderant, sapientiores facti, arma deposuerunt.

Cum Turcæ Orientem incursarent, mittit contra eos imperator cum forti exercitu Constantinum Ducæ filium, expeditioni adversus Turcas præpositum. Hic vero, ut ad urbem dictam Chrysopolim pervenit, statim rebellat, et a militum multitudine imperator proclamatur. Tum militum alios muneribus imperator seduxit, alios dignitatibus honoribusque sibi conciliavit, alios aliter tractavit : comprehensusque ab eis Constantinus, traditus est imperatori. Tunc tonsus adolescens in insulam relegatur ; narrant quoque unctum fuisse sacerdotem.

Postquam Antiochenus patriarcha Æmilianus e vita migrasset, ei substitutus est alius Nicephorus dictus Maurus.

Imperator, tum propter provectam ætatem, tum propter naturalem indolentiam, rerum administrationem minime curabat, sed Sidæ archiepiscopo negotiorum publicorum curam permittebat. Erant quoque huic imperatori duo servi, quorum unus Borilus, alter Germanus vocabatur. Hi pro libitu omnia et ipsum imperatorem dominumque suum regebant : qui magistratuum incurrebat odium, quia servi justo superbiores et audaciores se in illos exhibebant.

Ut jam dictum est, Logothetes Nicephorus qui pro Urselio steterat, in vinculis ab eo detinebatur. Subita autem morte correptus Urselius suspicionem

λάκιος, τοῦ Βρυέννιου γενόμενος ἐπὶ τῷ Δυρραχίῳ δαδoχος, καὶ αὐτὸς ἐρωτᾷ τῆς βασιλείας ἐνεγκυρόνησε· καὶ στρατιᾶν ἀθροίσας, σὺν αὐτῇ πρὸς Θεσσαλονίκην ἀνθίη· ἐνθα μαθὼν ὡς ὁ Βοτανιάτης βεβασιλεύσει, ἐκείνῳ μὲν ἐπέστειλε δουλικῶς, λάθρα δὲ [τὰ] τῆς ἀποστασίας ἐτύρις καὶ πρὸς συμμαχίαν μετεπέμπετο ἡ Πατιζινάκου· ὁ γνοὺς ὁ Βοτανιάτης, χρυσόβουλλον αὐτῷ στέλλει γραφὴν, ἧμα ἡ περιποιούσαν 898 αὐτῷ ἐφ' οἷς ἐτόλμησε τὸ ἀμείριμον, ἧμα δὲ καὶ τιμὴν ἡ αὐτῷ νοθεύσεως ἡ βραβεύουσιν. Ἄλλ' ἐκεῖνος ἀτεγκτος ἦν· ὅθεν καὶ κατ' αὐτοῦ ὁ Κομνηνὸς Ἄλέξιος στέλλεται, τιμηθεὶς σεβαστὸς· καὶ κατὰ Θεσσαλονίκην γενόμενος καὶ τῷ Βασιλακίῳ συμμιζας, τοὺς περὶ ἐκεῖνον κατετροπώσατο· κάκεινον, τὴν εἰς τὴν [τῆς] Θεσσαλονίκης ἡ συμφυγόντα ἀκρόπολιν, πολιορκίᾳ ἐξώγησε, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξέκοψε τοῦ ἀνδρὸς κελεύσει βασιλικῇ.

(12) ἡ Καὶ ἄλλοι δὲ ἀντάραντες ἦσαν χεῖρας τοῦτῳ τῷ βασιλεῖ· ἄλλ' ἐκ τῶν περὶ τὸν Βρυέννιον συμβάντων καὶ περὶ τὸν Βασιλακίον σφραγισθέντες, τὰ ὄπλα κατέθεντο.

(13) ἡ Τῶν Τούρκων δὲ τὴν Ἐφῶν κατατρεχόντων, στέλλει κατ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς σὺν ἀξιωμακῶν στρατεύματι· Κωνσταντίνου τὸν υἱὸν τοῦ προβεβασιλευκότος· Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα, ἐκεῖνον στρατάρχην τῆς κατὰ τῶν Τούρκων στρατιᾶς παραστήμενος· ὅθεν κατὰ τὴν καλουμένην Χρυσόπολιν διαπαρωθεις, νεωτερίζει· εὐθὺς, καὶ παρὰ τῆς ἐκεῖσε οὐσίας στρατωτικῆς πληθῆδος ἀναγορεύεται βασιλεὺς· Ἄλλὰ τοῦ μὲν τῶν στρατιωτῶν δώριος, ὁ βασιλεὺς ὑπηγάγετο, τοὺς δὲ ἀξιωμάτων τιμαῖς ὀκειώσατο, ἄλλους δ' ἄλλως μετεχειρίσατο· καὶ παρ' αὐτῶν συσχεθεὶς ὁ Κωνσταντίνος, παρεδόθη τῷ βασιλεῖ. Κεῖρεται τοῖνον ὁ νεανίας, καὶ εἰς νῆσον περιορίζεται· λόγος δ' ἔχει καὶ ἱερὰ χρισθῆναι τὸν ἄνθρωπον.

(14) ἡ Τοῦ πατριάρχου δὲ Ἀντιοχείας [τοῦ] Αἰμιλιανοῦ τὴν βίον μετηλλαγτός, προκεχειρίστο ἕτερος· Νικηφόρος ὁ Μαῦρος· λεγόμενος.

(15) ἡ Οὗτο· τοῖνον ὁ βασιλεὺς, τὸ μέντοι καὶ διὰ γῆρα· βαθὺ, τὸ δὲ ἡ τοὶ καὶ διὰ φυσικὴν χαύνωσιν, οὐ πάντι τῆς τῶν πραγμάτων διοικήσεως ἤπειτο ἡ, ἀλλὰ τὸν Σίδης μητροπολίτην καὶ εὐθὺς προσάβήμενος, ἐκείνῳ τὴν τῶν κοινῶν ἀνέθετο πρόνοιαν. Ἦσαν δὲ τῷ βασιλεῖ τοῦτῳ καὶ δύο δούλοι, ὧν ὁ μὲν Βορίλος, ἕτερος δὲ Γερμανὸς ὠνομάζοντο· οὗτοι τοῖνον ἤγον τὰ πάντα καὶ ἕπερον, ὡς 899 ἐβούλετο, καὶ αὐτὸν τὸν κρατῦντα καὶ κύριον ἐαυτῶν, δι' οὗ καὶ μισεῖσθαι τοῦτον παρὰ τῶν ἐν εἰλει συνέβαιεν, προσφερομένων τῶν δούλων ἐκαίνοις ἀλαζονικώτερον καὶ θρασύτερον.

(16) ἡ Ὡ· ἦδη ἡ εἰρηζει, ὁ λογοθέτης Νικηφόρος προ[σ]χωρήσας τῷ Ῥουσελίῳ, ὑπὸ δεσμῶς παρ' ἐκείνου συντετήρητο. ἡ Ἄλλ' αἰφνίδιον θανάτων ὁ Ῥου-

Variæ lectiones et notæ.

ἡ μετακίμπεται Zon. ἡ μὲν Zon. ἡ τιμῆ· Par. 1708. ἡ νοθεύσεως Par. 1708. ἡ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην Par. 1708. ἡ Par. 1708 — Zon. 250 A. B. ἡ Par. 1708 — 250 B. ἡ Par. 1708 Κωνσταντίνος bis ; Zon. 250 B. C. Κωνσταντίνος. ἡ Par. 1708 — Zon. 250 C. ἡ δὲ τ· Zon. ἡ ἤπ. δ. Zon. ἡ Par. 1708 — Zon. 250 C. D. ἡ δ· Zon. cf. 228 A. ἡ τετήρητο Zon.

σέλιος ὑποψίαν παρέσχευεν ὡς παρὰ τοῦ λογοθέτου ἄφραμακῶ ἀνήρητο· διὸ καὶ παρὰ τῶν Ῥουσελλῶ προσηκόντων τῷ Βοτανειάτῃ παραδοθεὶς, εἰς μίαν [τῶν] πρὸ τῆς βασιλείδος τῶν πόλεως κειμένων νήσων περιορίζεται. Οἱ δὲ γε περὶ τὸν βασιλέα δεδοκότες, ὡς εἰς ἔψιν ἐλεύσεται τῷ βασιλεῖ, προσληφθήσεται καὶ πάντα· παραγκωνίσεται, ὑποτιθέσει τῷ Βοτανειάτῃ, ἀμυθῆτων εὐπορεῖν χρημάτων τὴν λογοθέτην, καὶ ταῦτα τῷ βασιλικῷ χρῆναι προσενηθῆναι ταμείῳ. Στέλλεται τοίνυν ὁ Στραβορωμανός, μέγας ἑταιρειάρχης τότε γενόμενος, ἐρωτήσων τὴν ἀνθρωπον ὅπῃ αὐτῷ τὰ χρήματα κέρυπτα. Οἱ δὲ περὶ τὸν βασιλέα οὐς καὶ δεδοκέναι τὴν τοῦ λογοθέτου παρουσίαν ὁ λόγος προδιηγήσατο, πείθουσι τὸν Στραβορωμανὸν ἀνελεῖν τὸν ἀνθρωπον ἐκ τρόπου παντός· ὁ δὲ καὶ γενόμενος κατὰ τὴν νῆσον ἐν ἣ περιώριστο, ἐτάζει τὸν ἀνδρα οὕτω σφοδρῶς, ὡς ἐν αὐταῖς ταῖς βαζάνοις ἐναποψύξει· καὶ ταῦτα ἑτασμὸν [δια]φεύξοιτο· ὁ μὲν οὖν οὕτως ἀπόλωλεν.

⁸⁷ (17) ⁸⁸ Οἱ δὲ Κομνηνοὶ ὁ Ἰσαάκιος καὶ [ὁ] Ἀλέξιος ὑπερβαλλόντως πρὸς τοῦ βασιλέως· καὶ τετίμητο καὶ ἐστέρηγοντο, καὶ διαδόχους αὐτοὺς τῆς βασιλείας ὠνόμαζε. Διὸ καὶ παρὰ τῶν περὶ τὸν Βοτανειάτην σφοδρῶς ἰδασκαίνοντο, καὶ μᾶλλον παρὰ τῶν εἰρημέων δύο βούλων αὐτοῦ, οἱ καὶ πρὸς ἐκείνων τοὺς ἀνδρας διέβαλλον, ὡς τυραννίδα μελετῶντας, καὶ τὴν εἰς αὐτοὺς τοῦ βασιλέως διάθεσιν ὑπώρτυτον τε καὶ παρεσάλειον. Ὁ γόνους οὗτοι καὶ μὴ τι πάθωσι πτοηθέντες, ὡς δὲ λόγος, καὶ πάλαι παρ' ἑαυτοῖς τὸν τῆς βασιλείας τρέφοντες ἔρωτα, καὶ ἄλλοις οἷς ἐθάβρον τὸ βούλευμα κοινωσάμενοι, ἐξῆλθον τῆς πόλεως· καὶ τὴν πόλιν Ἀδριανου κατελιηφότες, **900** εἰς ἑαυτοὺς τὸ στρατιωτικὸν ξύμπαν σχεδὸν ἐπεσάσαντο· καὶ ἀναγορεύεται βασιλεὺς ὁ Ἀλέξιος τοῦ μείζονος προτιμηθεὶς ἀδελφοῦ, ὅτι τε προσέκειντο τούτῳ οἱ στρατιῶται μᾶλλον ὡς στρατηγιχότερον, καὶ ὅτι σπουδῆ τε καὶ ὑποσχέσεσι παρὰ τῶν περὶ αὐτὸν μεθελικύσθησαν. Οὕτως οὖν ἀναβῆθαι ὁ Ἀλέξιος, καὶ τοῦ Ἰσαακίου μὴ πάνυ τι πρὸς τὴν ἀνάρρησιν δυσχεράναντος, τὴν βασιλίδα καταλαμβάνει καὶ πρὸς πολιορκίαν ἡτοίμαστο. Ὁ δὲ Βοτανειάτης τοῖς τεύχεσιν ἐπίστησε φύλακας· ἦσαν δὲ περὶ ⁸⁹ τινὰ πύργον πρὸς τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, ἡ Χαροῦ καλεῖται, φυλάσσοντες Νέμιτζοι—ἔθνος δ' οἱ Νέμιτζοι ⁹⁰ Κελτικὸν—οὗτοι **D** λάθρα τοῖς περὶ τοὺς Κομνηνοὺς ἐκονολογήσαντο περὶ προδοσίας τῆς πόλεως. Ἔωθεν οὖν κατὰ τὴν μεγάλῃν πέμπτην τῆς ἑβδομάδος τοῦ σωτηρίου πάθους τοῦ Σωτῆρος· ἡμῶν, οἱ μὲν περὶ τοὺς Κομνηνοὺς τῷ κατ' ἀντικρυ τοῦ παρὰ τῶν Νεμίτζων κατεχομένου πύργου ἐξωστέρον τελεῖε προσέβαλλον κατὰ σύνθημα. Οἱ δ' ἐφεστῶτες αὐτῷ τοὺς προσβάλλοντας ἐβαλλον καὶ ἀπείργον τοῦ προσεῖναι ἀγχοῦ· ὡς δ' ὅπῃ τῶν Νεμίτζων ἐκ τοῦ πύργου οἱ ἐν τῷ τεύχει ἐβάλλοντο, μὴ οἶοι τε ὄντες καὶ πρὸς τοὺς ἐκτός

dedit ut a logotheta veneno sublatus : quare hic ab Urselii familia Botaniati traditus, in unam insulam ante urbem reginam sitarum relegatur. Imperatoris autem ministri timentes ne imperatoris oculis ille placeret, assumereturque et omnes eijceret, effingunt Botaniati logothetam immensis abundare divitiis, easque in ærario imperiali reponi debere. Mittitur itaque Straboromanus, tunc magnus heteriarcha, sciscitaturus ab homine ubi opes suas abscondisset. Ministri vero imperatoris quos logothetæ præsentiam timere supra diximus, suadent Straboromano ut omni pacto virum interficiat. Is autem, cum appulisset ad insulam, in qua homo exsulabat, hunc tam diræ subjectæ questionis, ut in ipsis tormentis exspiraverit, quamvis polliceretur se omnia vi chirographi daturum, si quæstioni eximeretur. Sic igitur ille perit.

ὄπισχνουμένου ⁹¹ ὡς πάντα δολῆ ἐνυπογράφως, εἰ τὸν Comneni autem Isaacus et Alexius ab imperatore maxime honorabantur amabanturque regni successores eos vocante. Itaque aulicis magno erant in odio, ac præsertim præfatis duobus ejus servis : qui apud hunc illos viros calumniabantur quasi tyrannidem affectarent, in eosque imperatoris offensionem excitabant. Quo audito, illi, ne quid mali sibi accideret, et ut dicitur, jam pridem regni cupidinem foventes, manifestato quibus confidebant suo consilio, egressi sunt ex urbe, et Adrianopoli capti, ad se totum fere exercitum attraxerunt. Tunc salutatur imperator Alexius majori antepositus fratri, tum quia melius erant affecti milites in eum utpote belli peritorem, tum quia studio et promissis fautorum ejus allecti essent. Sic igitur proclamatus Alexius, Isaaco æquo animo ferente, occupavit imperium seque ad urbis obsidionem accinxit. Botaniates vero mœnibus præposuit custodes. Porro turris, sita prope urbis portam quæ Charsii vocatur, custodiebatur a Nemitzis (Nemitzi erant natione Celta) : hi cum amicis Comneni collocti sunt de urbe prodenda. Mane igitur feria quinta Majoris Hebdomadæ salutiferæ Salvatoris nostri Passionis, viri Comneni exteriorum murum oppositum turri a Nemitzis custoditæ aggressi sunt juxta conventionem. Qui vero hunc murum protegebant, ascendentes deficiebant et ab accessu prohibebant ; sed cum a Nemitzis ex turre telis impeterentur muri defensores, non valentes simul resistere externis adversariis et oblectari internis jacula in ipsos a dextra immittentibus, a conatu destiterunt. Tunc mœnium aggressores, applicatis muro scælis ascenderunt, portarumque seras securibus abscedentes, facilem conjugalit aperuerunt aditum. Quo viso, muri interni custodes, gregarii homines et plerique belli rudes, vcl

Variae lectiones et notæ.

⁸⁸ περὶ Par. 1708. ⁸⁹ ὄπισχνουμένου Zon. — ⁹⁰ ἐν ἀπογράφῳ Zon. ⁹¹ 1081. ⁹² Par. 1708 — Zon. 230 B, E 231 A. ⁹³ μ. ὡς στρ. οἱ στ. Zou. ⁹⁴ παρὰ Zou. ⁹⁵ Νεμετζοὶ bis Zon.

potius e foro et vulgari multitudine confluentes, alii descenderunt, alii se precipitantes fugerunt. Unde a plerisque impedimentis expediti, ipsum interiorum murum Comneni milites occupaverunt, reseratisque pariter hujus portis, intraverunt in urbem quicumque aderant; et statim ad opum direptionem concurrerunt ingredientium commista multitudo, ex Thracibus, Macedonibus, Romanisque aliis et barbaris concreta; haud minus infensi civibus suis quam hostes. Etenim usque ad sanguinis effusionem processit malum, et virgines Deo consecratae cum sacrilegio defloratae sunt, et mulieres viris conjunctae per vinum foedatae, et templa divina decoramentis spoliata; et ne sacris quidem calicibus pepercerunt, sed et hos impudentissimi et sanctas phialas incruentae ac tremendae plenas hostiae diripuerunt, effundentes sacra super terram. Quoscumque vero senatores obvios haberent, eos nullis inposuerunt, aliquos etiam vestitu exuentes, per medias vias seminudos et pedestres reliquerunt. Et hoc per totam diem factum est; et calamitas usque ad Bosphorum pervenit, facta communis et universalis; ac nonnulli etiam usque ad Philadelphiam et ultra cucurrerunt. Omnibus autem ad populandum dispersis, Comneni fere soli cum paucissimis comitibus remanserunt, atque Taurum adepti, ultra procedere non ausi sunt: adeo enim viribus ad pugnam erant imminuti, ut si qui eos tuos essent adorti, facile eos cepissent et victos ad Botaniatam duxissent. Sed quod Deus volebat, mutari non poterat. Botaniates comperto Comnenorum adventu, exit e palatio, abjectis quae forte portabat purpureis calceamentis, profectus est in monasterium Periblepti, cujus ipse, post Romanum Argropulum imperatorem, secundus factus est dominus; ibi comam tondet, vestesque mutat, monachorum induens pannum, et postquam ibi vixisset aliquandiu, pulverem pulveri reddidit, et ibidem sepultus est. Comneni vero, nemine eis resistente, regibus sese adscripserunt, eosque facile adamussim equaverunt. Talia eis fuerunt initia, talis in urbium reginam ingressus, talis ad imperium ascensus. Βοτανειάτης μαθὼν τῶν Κομνηνῶν τὴν εἰσέλευσιν, ἀπεισιν αὐτίκα τῶν βασιλικῶν, αὐτοῦ που ρίψας ἃ ὑπέδειτο φοινικόχροα πέδιλα· καὶ εἰς τὴν τῆ; Περιδλέπτου [μονὴν] ἀπελθὼν, ἧς ἐκεῖνος, μετὰ τὸν τὴν τρίχα καὶ μεταμφιάννυται τὴν στολὴν, τριθῶνιον κατὰ μονάζοντας ἐνδυσάμενος, ἐνθα καὶ χρόνον ἐπιθειῖ; τίνα τὸν χοῦν ἀπέθετο τῷ χοί, ταφεί; παρ' αὐτῆ;· οἱ δὲ Κομνηνοὶ μηθὲνδὲ αὐτοί; ἀντιβαίνοντες, τοῖς ἀνακτόροις προσπεφοιτήκασιν, ἀταλαιπώρω; τοῦτοι; ἐπιβάντες καὶ ὁμαλῶ; καὶ μετὰ πολλῆ; τῆ; λειότητος. Τοιαῦτα σφίσι τὰ προσόδια⁸⁸ γέγονε, τοιαῦτα τὰ εἰς τὴν βασιλῆδα τῶν πόλεων εἰσπηρία· τιαῦτα τῆ; βασιλείας ἐπιβατήρια⁸⁹.

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁸ γεν. ἀτοιμόν (ἀποιον?) Par. 1708. ⁸⁹ Φιλαδελφίου Ζον. ⁹⁰ ἀπεθ. Ζον. ⁹¹ προσιτόδια Ζον. ⁹² Par. 1708 — Ζον. 231 A—232 B.

BIBAIION Ζ΄.

ΕΙΣ ΚΟΣΜΟΠΟΙΙΑΝ ΣΥΜΕΩΝ ΛΟΓΘΗΤΟΥ ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΩΝ.

=

LIBER SEPTIMUS.

IN MUNDI CREATIONEM, A SIMEONE LOGOTHETA, EX VARIIS CHRONICIS ET HISTORIS.

[A' 67. Περὶ τοῦ φωτός.]

A

I. De luce.

Θεὸς 68 ἔχρονος 69 τόνδε τὸν κόσμον μὴ πρότερον ὤφιστώτα ἐν χρόνῳ παράγων « ἐποίησεν ἐν ἀρχῇ οὐρανὸν καὶ γῆν 70 » · συνυπέστη δὲ τῇ γῆ τὸ τε ὕδωρ καὶ πῦρ · καὶ τούτου τεκμήριον ἐναργὲς τὸ ἐκ λίθου μὲν καὶ σιδήρου, ὄντων ἐκ γῆς, πῦρ ἀφθονον ἐξάλλεσθαι (ἐκ 71 πηγῶν δὲ καὶ φρεάτων ὕδωρ πλούσιον ἀναδίδοσθαι) · ταύτης γάρ ἐκ μὴ ὄντων ὑποστάσης, δηλονότι καὶ 72 τὰ ἐν αὐτῇ. Πάντα οὖν γέγονε κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βουλήν 73. Ἐπειδὴ δὲ δίκην σκηνῆς ὁ οὐρανὸς περιταθεὶς τὸν ἐναπολειφθέντα τόπον ἐσκότισεν, εἶπεν ὁ Θεός · « Γενηθήτω φῶς » · καὶ εὐθὺς 74 τῷ λόγῳ ἡ φύσις τοῦ φωτός ἡ πάγκalos αὕτη παρήχθη · καὶ τὸ σκότος 75 ἐξ ἀντιφράξεως τοῦ οὐρανοῦ σώματος ἐπισυμβάν διεσκέδασε καὶ τὸν ἀλαμπῆ ἐκ τῆς τοιαύτης αἰτίας ἀέρα λαμπρώτατον ἀφῶν ἀνέδειξεν. Ὅτι δὲ πᾶν ἅ τι ἦν πρὸ τῆς τοῦ κόσμου τοῦδε συστάσεως, ἐν φωτὶ ἦν, δῆλον · οὔτε γὰρ αἱ τῶν ἀγγέλων χορεῖαι, οὔτε πᾶσαι αἱ ἐπευράνιαι στρατιαὶ ἐν σκότῳ 76 διήγον, ἀλλ' ἐν φωτὶ καὶ πάσῃ εὐφροσύνῃ πνευματικῇ τὴν πρέπουσαν ἑαυτοῖς λειτουργίαν ἐκπληροῦσιν, ἐφ' 77 οὗ καὶ οὗτοι ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρήχθησαν. Τούτου τοίνυν τοῦ φωτός ἐκ τῆς εἰρημένης αἰτίας ἐναποκλεισθέντος ἄνω, αὐτῆς ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸ νῦν καταλάμπον καὶ φαιδρύνον τὸν μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς τόπον. Ταῦτα γαγένηται ἐν τῇ πρώτῃ τῆς κοσμοποιίας ἡμέρᾳ. Ἐν ταύτῃ οὖν τῇ ἡμέρᾳ λέγει Μωϋσῆς ἐν τῇ λεπτῇ Γενέσει ἐκτίσθαι τὰς οὐρανόους δυνάμεις.

903 [B'] Περὶ τοῦ στερεώματος.

C

II. De firmamento.

Πάλιν 78 β' ἡμέρᾳ τῆς ἀβύσσου ἀπλῶς· καὶ ἀπείρως 79 τῇ γῆ περικεχυμένης, προσέταξε « στερεώμα 80 » γενέσθαι ἐκ τῶν ὑδάτων « ἐν μέσῳ » αὐτῶν, ὃ καὶ μετὰ ταῦτα « οὐρανὸν » προσηγόρευσε 81 · καὶ οὖν τῷ κελεύσματι τὸ ἔργον ἀπετελέσθη · καὶ στερέωμα ἐκλήθη τὸ δημιούργημα διὰ τὴν φύσιν τῶν ὑπερκειμένων ἢ καὶ ὑποκειμένων ὑδάτων, λεπτὴν οὖσαν καὶ ἀραιὰν 82, οὐρανὸς δὲ διὰ τὸ καθοραῖσθαι τρόπον δέξβεως ὑπὲρ κεφαλῆς ἡπλωμένον 83.

Variæ lectiones et notæ.

68 Th. ἐκ τῆς Γενέσεως· καὶ ἐξ ἄλλων ἱστορικῶν ἐφεξῆς συναγωγῇ ἐκ δ. χ. Θεοδοσίου· P. Ἰουλίῳ Πολυδεύκους ἱστορία φυσικὴ εἰς τὴν x. ἐκ τῆς γ. καὶ χρονικὴν ἐφ. (ed. Bianconi Bon. 1776, vonder Hardt, Mon. 1792). — Rubrica in codice (205°) evanuit. 69 ὁ P. Th. 70 χρόνον P. cod. Vat. 163 p. 1. 71 Gen. 1, 1. 72 ἐκ ἀν. om. Th. 73 καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πάντων cod. 74 βούλησιν Th. — 13 l. 3. 75 οὖν Th. P. 76 τὸ Th. P. 77 σκότι Th. P. 78 ἀφ' cod. 79 ἐν τῇ P. Th. 80 ἀπείρως καὶ ἀπλήτως P. Th. 81 Gen. 1, 6. 82 l. 8. 83 ἀρυρῶσαν? P. 84 ἀπλωμένον. P.

III. De mari.

Tertia die jussit aquas sub firmamento inclusas convenire in unam « congregationem » quam appellavit « mare, » ut « appareret arida » : tuncque illam susceperunt profundi sinus natura cavati. Terra autem vocata est arida, quod nomen ejus naturæ congruit, siquidem terra est proprie aridum. Ubi autem exonerata est pondere aquarum in se inclusarum, deinceps jussa est germinare herbam virentem, et semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum; et statim ad fructificationem adducta, innumeris pullulavit fruticum plantarumque generibus, et pulchra jucundaque visu apparuit. Non solum enim segetum productione fulgebat, sed et cedris, cupressis, aliisque permultis arboribus utro ex ipsa natis erat apprime decorata. ἀλλὰ καὶ κέδρων καὶ κυπαρίσσω συν ἢ ἄλλη τῶν ἱκανῶ; ⁸⁷ κατεκοσμήτο.

IV. De luminariibus.

Quarta die dixit ut fierent luminaria : et statim facta sunt sol, luna et stellæ pro jubentis voluntate : ac purissimam lucem prima die creatam, illa die his sideribus mensus, multiplicem ex iis præstitit mundo utilitatem : quarum prima est quod proprio fulgeant splendore totumque mundum abundanter illustrent; secunda, quod ortu et occasu tempora mensurent; tertia, quod per quædam signa varie adjuvet pie augurantes, nec ultra modum observantes, quæ luna sæpe portenduntur : hæc enim radiis circa diem nitida et pura, stabile prænuntiat serenum; crassa vero cornibus et rubicunda apparens, vel vehementem « nubibus imbrem vel tempestatem fore significat; pariter et sol ignicolor sanguinolentusque factus radiis aut splendore, violentos motus indicat eventuros : sæpe igitur hujusmodi signa profuerunt multis navigatoribus, agricolis et viatoribus. ἀκτίσιν ἢ τῆ ἀπαυγάσµατι, βίασαν κίνησιν δηλοῖ ἐπιγενέσθαι · πολλακίς αὖν ἐκ τῆς τοιαύτης σηµειώσεως ὠφελήθησαν πολλοὶ πλωτῆρές τε καὶ γεωργοὶ καὶ ὀδοπόροι.

V. De piscibus et volatilibus.

Quinto die jussit Deus « producere aquas reptile animæ viventis et volatile sub firmamento cæli. » Et simul cum mandato perfectum est opus, aquis ^D « habentibus producendi animas viventes. Nam statim mare varia peperit natantium genera, fluviique et paludes propriis naturæque suæ competentibus impleti sunt piscibus. Produxerunt iterum aqum volatilia, quæ quamdam habent cum natantibus conformitatem et affinitatem. Sicut enim pisces in aquis pinnarum motu procedant, et frequenti caudæ inflexione rectos motus suos gubernant, sic aves pennis in aere natant, eumque findunt, et quocunque volunt penetrant. οὕτως καὶ τὰ πετεινὰ κατὰ τὸν ἀέρα νηχόμενα τέµνουσι μὲν τοῦτον, περῶσι δὲ ὅπου καὶ βούλονται.

Variæ lectiones et notæ.

⁸⁶ Gen. i, 9, 10. ⁸⁷ Gen. i, 11, 12. ⁸⁸ κινήθ. cod. ⁸⁹ κατεκοσμήτ. cod. ⁹⁰ ἐν ἡμέρᾳ vel ἐν ἡμέρᾳ ἐν τ. καταμερίζας P. Th. ⁹¹ πολυμερῆ cod. ⁹² τί? ⁹³ καὶ ἡ — σηµαινομένη P. — καθ. cod. ⁹⁴ Gen. i, 20.

[Γ'] Περὶ θαλάσσης.

Αὔθις δὲ τῆ γ' ἡμέρᾳ ἐκέλευσε τὰ ἐναπολειφθέντα ὕδατα κάτω τοῦ στερεώµατος συνελθεῖν « εἰς συναγωγὴν µίαν ⁸⁶ », ἣν καὶ ἐπωνόµασε « θάλασσαν » πρὸς τὸ ὀφθῆναι τὴν ξηράν · καὶ οὕτω κοιλότητές τινες βαθεῖαι ἐγγεγεννηµέναι εἰσεδέξαντο αὐτὴν · ξηρὰ [δὲ ἡ γῆ ἐπικλήθη, ἐπειδὴ καὶ ὠδὸν ἐστὶν αὐτῆς κατὰ φύσιν τὸ πρόσρηµα · τὸ [γὰρ κυρίως ξηρόν ἐ]στὶν ἡ γῆ · ἐπειδὴ δὲ ὡσπερ τι βάρος ἀπέθετο τὰ ἐν αὐτῇ [ἐναποκείμενα αὐτῇ ὕδατα, λοιπὸν] βλαστάνειν προσετάχθη « ⁸⁷ βοτάνην χόρτου » καὶ σπ[έρµα κατὰ γένος καὶ ξύλον κάρ]πιμον · καὶ εὐθὺς πρὸς καρπογονίαν συγχινηθ[εῖσα ⁸⁸ τὰ μυρία τῶν βλαστηµάτων] (205^b) τε καὶ φυτῶν προεβάλλετο γένη καὶ εὐπρεπῆς καὶ χαρίεσσα συνανεφάνη · οὐ ^B µόνον γὰρ ἐκ τῆς τῶν ληίων ἀναδόσεως ἐφαιδρύνετο, δένδρων πληθὺ εὐτοµάτως ἐξ αὐτῆς ἀνακυψάντων

[Δ'] Περὶ τῶν φωστῆρων.

Πάλιν ἐν τῇ δ' ἡμέρᾳ φωστῆρας εἶπε γενέσθαι · καὶ ἐγένετο ἥλιος; τε καὶ σελήνη καὶ ἄστρα, καθὼς ἠβουλήθη ὁ κελύσεας · ⁹⁰ καὶ τὸ καθαρώτατον ἐκεῖνο φῶς τὸ ἐν τῇ α' κτίσει, ⁹¹ ἐν ἡμέτρᾳ ἐν τοῦτοις καταμετρήσας, πολυμερῆ ⁹² ἐξ αὐτῶν παρῆσχετο τῷ παντὶ ὠφέλειαν, µίαν μὲν τὴν ἐκ τοῦ φαίνειν καὶ ταῖς οἰκείαις λαμπηδόσι καταυγάζειν τὸν κόσμον πλουσίως, ἐτέραν δὲ τὴν ἐκ τοῦ ἀνίσχειν καὶ καταδύεσθαι, αἰτίαν οὖσαν τῆς τῶν χρόνων ἀπαρθμῆσεως, ἄλλην δὲ τὴν διὰ τινων σηµαίων εὐεργετούσαν διαφόρως τοὺς εὐσεβῶς στοχαζοµένους καὶ µὴ κέρα τοῦ µέτρου περιεργαζοµένους, οἳά ἐστι καὶ ⁹³ διὰ τῆς σελήνης πολλακίς ⁹⁴ σηµαινόµενα · λεπτή γὰρ οὖσα ταῖς ἀκτίσι περιτὴν ἡμέραν καὶ καθαρά, σταθερὰν εὐδίαν καταγγέλλεται · παγεῖα δὲ ταῖς κεραταῖς καὶ ὑπέφυρος φαινομένη, ἢ ὕδωρ λάθρον ἀπὸ νεφῶν ἢ χιµαῶνα ἐσεσθαι µηνύει · ὡσαύτως καὶ ὁ ἥλιος ἀνθρακώδης γινόμενος καὶ ὑραῖμος ταῖς ^C ἀκτίσι.

[Ε'] Περὶ τῶν ἰχθύων καὶ τῶν πετεινῶν.

⁹⁵ Ἐν δὲ τῇ ε' ἡμέρᾳ ἐκέλευσεν « ἐξαγαγεῖν τὰ ὕδατα ἐρεπτά ψυχῶν ζωῶν καὶ πετεινὰ κατὰ τὸ στερέωµα τοῦ οὐρανοῦ πετόµενα » · καὶ σὺν τῷ προστάγματι τὸ ἔργον ἐτελειοῦτο, τῆς πρὸς τὸ ζωογονεῖν ἐπιτηδείότητος ἐγγενομένης τοῖς ὕδατιν. Εὐθὺς γὰρ θάλασσα μὲν τὰ παντοδαπὰ γένη τῶν νηκτῶν ἀπέτεκεν, ποταμοὶ δὲ καὶ λίµναι τῶν οἰκείων καὶ κατὰ φύσιν ἰχθύων ἐπληρώθησαν. Προῆγαγε δὲ αὐθις καὶ τὰ πετεινὰ τὰ ὕδατα, ἐρόπιν τινὰ καὶ συγγένειαν πρὸς τὰ νηκτὰ ἔχοντα. Ὡσπερ γὰρ οἱ ἰχθύες ἐν τοῖς ὕδασι τῇ κινήσει τῶν περῶν ἐπὶ τὸ πρόσω χωροῦσιν, τῇ δὲ συχνῇ μεταστροφῇ τοῦ οὐραίου τὰ; εὐθείας; αὐτοῖς ὀρµὰς ὀακίζουσιν, οὕτως καὶ τὰ πετεινὰ κατὰ τὸν ἀέρα νηχόμενα τέµνουσι μὲν τοῦτον, περῶσι δὲ ὅπου καὶ βούλονται.

905 [C'] *Περὶ τῶν κτηνῶν καὶ τῶν θηρίων.* A

Ἡ Αἰθίοις δὲ ἐν τῇ ζ' ἡμέρᾳ ἐπετρῶπη ἡ ἐξαγαγεῖν ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ γένος, τετράποδα καὶ ἔρπαια καὶ θηρία · ἢ καὶ εὐθύς προήγαγε τὰ τε ἄγρια καὶ ἡμερα ζῶα. Ψυχὴν δὲ ζῶσαν ἐξαγαγεῖν ἐκέλευσεν, ἵνα ἐκ τούτου γινώσκῃται τῆς τε ἀλόγου ψυχῆς ἡ διαφορὰ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ⁹¹ · ἐκ γὰρ γῆς ἐρύθη τῶν ἀλόγων ἡ ψυχὴ, ἡ δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ θεοῦ ἐμφυσήματος συνέστηκεν ⁹² · καὶ ὅτι γενηρὰ ἡ τῶν ἀλόγων ψυχὴ, ἐξ αὐτῆς ἔστι γινῶναι πάλιν τῆς Γραφῆς · εἴρηται γάρ · ἡ Ψυχὴ παντὸς κτήνους τὸ αἷμα αὐτοῦ ἔστιν · ἡ αἷμα δὲ πηγνύμενον εἰς σάρκα μεταβάλλεται · σὰρξ δὲ φθει[ρομένη] εἰς γῆν ἀναλύεται. Εἰκότως οὖν γεώδης ἡ ψυχὴ τοῦ ἀλόγου.

[Z'] *Περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου.* B

Ἐπειδὴ [δὲ] λοιπὸν [τῷ καταλλ.] ἡλπ κάλλιε πάντα διεκοσμεῖτο, ὁ οὐρανὸς μὲν ταῖς τῶν φωστῆρων, [αὐγαῖς, θάλασσα]... δὲ καὶ ἀήρ τοῖς νηκτοῖς καὶ ἀερίοις τῶν ζώων, γῆ δὲ ταῖς [παντοίοις διαφοραῖς] τῶν φυτῶν τε καὶ βοσκημάτων, ὡς περὶ τινὰ βασιλέα [ὁ τοῦ παντὸς ποιητῆς εἰσάγει] τὸν ἀνθρώπον ἐν κόσμῳ, οὐχ ὡς ἀπόδηλον ἔσχατον (206^a) κτίσας, ἀλλ' ὡς ἄρα τῇ γενέσει βασιλεύειν ὀφείλοντα. Τί γὰρ φησὶν ἡ Γραφή: Ἐκεῖνος ὁ Θεός · ⁹³ Ποιήσωμεν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν θηρίων καὶ πάσης τῆς γῆς. ἢ Καὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα κτίσματα ῥήματι μόνῳ παρήχθη · ὁ δὲ ἀνθρώπος ἔσχεν ἐξαίρετόν τι κατὰ τὴν ποίησιν παρὰ ταῦτα. Βουλῆς γὰρ προηγησαμένης ἐκτίσθη, ἵνα ἐκ τούτου δειχθῆ, ὅτι περ τῆμιν τι χρῆμα ὑπάρχει · τὸ γὰρ · ἡ Ποιήσωμεν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, οὐδὲν ἕτερον δείκνυσιν ἢ ὅτι συμβούλιον ἐχρήσατο ὁ Πατήρ τῷ μονογενεῖ αὐτοῦ Υἱῷ ἐπὶ τῇ τούτου κατασκευῇ ἢ τῷ **906** ἀπαυγάσματι τῆς δόξης, ἢ κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἢ καὶ χαρακτηρὶ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. ἢ Οὕτε γὰρ ἐνῆν ἄλλῳ τινὶ συμβούλιῳ τινὶ κεχρησθῆναι ἢ τῷ ζῶντι καὶ ἐνυποστάτῳ αὐτοῦ Λόγῳ τῷ ἀπαραλλάκτῳ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοουσίῳ καὶ ἰσοδυνάμῳ. (Κβ' ⁹⁴ ἔργα, ὡς λέγει Μωϋσῆς, ἔκτισεν ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ζ' ἡμέραις · διὸ καὶ κβ' κβ' γενεαρχαὶ ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι Ἰακώβ.)

[H'] *Εἰς τὸ, «Κατ' εἰκόνα.»*

Ἐπειδὴ τοίνυν, ὡς εἴρηται, βασιλεὺς ὡς περ εἰσῆχθη ἐν κόσμῳ ὁ ἀνθρώπος, εἰκότως οὖν καὶ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γενένηται · εἶδει γὰρ τὸν μέλλοντα ἀρχειν τῶν ἄλλων, ὡς περ τινὰ εἰκόνα εἶναι ἐμφυχον τῆς τοῦ βασιλέως ὁμοιότητος, οὐκ ἐν κερυφίδι καὶ σκῆπτρῳ καὶ διαδήματι τὴν ἀξίαν ἐμφαίνοντα, ἐπειδὴ μὴδὲ τὸ ἀρχέτωπον ἐν τούτοις ἔστιν, ἀλλ' ἐν τῷ κοσμεῖσθαι τῇ ἀφθαρσίᾳ καὶ ἀθανασίᾳ καὶ ἀρετῇ · τούτοις γὰρ τιμηθεὶς ὁ ἀνθρώπος τὴν πρὸς ⁹⁵ τὴν

VI. *De jumentis et bestiis.*

Sexto die jussa est · producere terra animam viventem in genere suo, quadrupedes, reptilia et bestias. ἢ Et statim produxit fera et cicura animalia. Porro jussa est illa producere animam viventem, ut exinde agnoscatur irrationalis animæ ab humana discrimen: ex terra enim generata est brutorum anima, hominum vero anima divino afflata est spiritu. Ac terrenam esse brutorum animam ex ipsa iterum patet Scriptura dicente: ἡ Anima omnis bestię in sanguine ejus est. ἢ Sanguis autem coagulatus in carnem convertitur, et caro corrupta in terram resolvitur. Vere igitur terrena est bruti anima.

VII. *De hominis formatione.*

Cum jəm omnia congruo sibi decore ornata essent, cœlum quippe astrorum splendoribus, mare vero et aer piscibus et aeriis animalibus, atque terra diversis plantarum et bestiarum speciebus: velut regem in mundum Artifex omnium introducit hominem, quem ultimum creavit non tanquam abjectum, sed ut statim ab ortu regnaret. Quid enim dicit Scriptura? Ἐt dixit Deus: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram; et præsit piscibus maris, et volatilibus cœli, et bestiis, universæque terræ. ἢ Et cæteræ quidem creaturæ · uno verbo productæ sunt; homo vero in sua formatione nonnihil ab illis discrepuit: consilio enim præhabito creatus est, ut exinde ostenderetur eum esse aliquid pretiosum. Illud enim: Ἐt dixit Deus: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram, nihil aliud significat quam Patrem de hominis formatione consiliario usum fuisse Filio suo unigenito, qui est, juxta Apostolum, ἡ splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus. ἢ Nullo enim alio consiliario uti poterat quam vivente et personali suo Verbo, quod est imago ejus immutabilis consubstantialisque et coæqualis. Duo et viginti opera, ut dicit Mōses, fecit Deus intra sex dies: itaque duo et viginti litteræ, totidemque libri sunt apud Hebræos, et viginti duo generationes ab Adām. ad Jacob.

γράφματα καὶ βιβλία τοσαῦτα παρ' Ἑβραίοις καὶ

D VIII. *In illud: «Ad imaginem.»*

Quoniam, ut dictum est, velut rex in mundum introductus est homo, convenienter igitur ad imaginem Dei factus est. Necessæ enim erat ut, aliis præfuturus, viva esset regis imago et similitudo, non purpura sceptroque ac diademate suam manifestans dignitatem, cum ipse archetypus his non refulgeat, sed eo quod ornatur incorruptione, immortalitate ac virtute. His enim nobilitatus homo servat exemplaris imaginem et similitudinem. Li-

Variæ lectiones et notæ.

⁹¹ Gen. 1, 24. ⁹² τοῦ ανου P. Th. ⁹³ συνέστη P. Th. 9. Lev. xvii, 11, 14. ψ. πάσης σαρκός. ⁹⁴ I 26. — ⁹⁵ Heb. 1, 3. ⁹⁶ κβ' — Ἰακώβ om. P. ⁹⁷ πρὸς τὸν cod.

herum quoque arbitrium naturæ humanæ regiam dignitatem sublimitatemque et cum divina imagine conformitatem clarissime demonstrat. Et hanc ob causam Dei manibus formatus est homo propter plasmatis dignitatem : totus enim consilio elaboratus est. Deinde post hujus formationem quid dicit Scriptura ? « Complevitque Deus die sexto opus suum quod fecerat, et requievit die septimo, ... et sanctificavit illum, quia in ipso cessaverat ab omni opere suo quod creavit Deus ut faceret. » τὴν ἡμέραν τὴν ζ' — καὶ ἡγάσεν αὐτήν, ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ ὧν ἔρξατο ὁ Θεὸς ποιῆσαι. »

IX. De Sabbato.

Quare Deus soli septimæ diei benedixit, et non omnibus? Quia cæterarum quæque ex opere in singulis facto accepit benedictionem; septima vero, nullo in ipsa opere patrato, ideo et ipsa benedicta est a Deo.

X. De paradiso.

Iterum dicit Scriptura : « Plantaverat autem Dominus Deus paradysum in Eden ad orientem, in quo posuit hominem quem formaverat. Produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu et ad vescendum suave : lignum etiam vitæ in medio paradisi, lignumque scientiæ boni et mali. » Substantiam rationalem honorare sibi proponens Deus habitaculum præparat splendidum et omnis plenum voluptatis, ibique statuit Adamum. Atque hoc quidem loco miranda est ineffabilis Dei benignitas, qui summam habens dominationem æternamque potentiam in universum orbem, agricolam seipsum fecit hominis gratia. Qui enim tantam cæli terræque et maris magnitudinem verbo creavit, multo magis poterat paradysum verbo plantare et unica voce campos felicissimos consecrere radicibus; sed, ut dictum est, propter hominis honorem, hortulanus mystico sit quodam modo ille qui sine labore hunc mundum e nihilo ad existentiam sola voluntate eduxerat.

XI. De animantium appellatione.

Addit Scriptura : « Et adduxit Deus cuncta animalia », et jumenta, et reptilia « ad Adam, ut videret quid vocaret ea : omne enim quod vocavit » ea « Adam, ipsum est nomen ejus. » Miranda quoque hic post hæc dignitas hominis, quam habuit statim ab ipsa natiuitate. Sicut enim pastor sedet Adamus, atque Deus adducit ad eum innumera bestiarum, jumentorumque et volucrum genera, ut regem hunc instituat, quem ad propriam formavit imaginem. Hic autem, divino et prophetico afflatus

Α πρωτότυπον εἰκόνα ὁμοιότητα διασώζει· ἔτι θε καὶ ἡ αὐτεξουσιότης τὸ βασιλικὸν καὶ ἐπηρμένον τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ πρὸς τὴν θεῖαν εἰκόνα ἔμφορὸς ἐμφανέστατα ¹ δείκνυσιν. Καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ χειρῶν Θεοῦ ἔργον ὁ ἀνθρώπος διὰ τὸ τίμιον τῆς κατασκευῆς· βουλῆς γὰρ ἐνέργεια τὸ πᾶν. Ἔττα μετὰ τὴν τοῦτου διάπλασιν τί φησιν ἡ Γραφή; ² « Καὶ συνετέλεσεν ὁ Θεὸς τῇ ἡμέρᾳ ³ τῇ ζ' τὰ ἔργα αὐτοῦ ἃ ἐποίησε, καὶ κατέπαυσεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ζ' ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησεν ὁ Θεὸς ποιῆσαι. »

[Θ'] Περὶ τοῦ Σαββάτου.

Β Τίνος χάριν τὴν ζ' ἡμέραν εὐλόγησεν ὁ Θεὸς μόνην, καὶ οὐχὶ τὰς πάσας; ¹ Ὅτι ἐκάστη τῶν ἄλλων ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ γενομένης δημιουργίας ἔσχε τὴν εὐλογίαν ²· ἐπὶ τῆς ζ', οὐδεμιᾶς ἐν αὐτῇ γενομένης· **907** δημιουργίας, τοῦτου χάριν εὐλογίσθη καὶ αὐτὴ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

[I'] Περὶ τοῦ παραδείσου.

Πάλιν οὖν φησιν ἡ Γραφή· ³ « Καὶ ἐφύτευσε Κύριος ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδέμ κατὰ ἀνατολάς, καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἀνθρώπον ὃν ἔπλασεν. Καὶ ἐξηνέτειλεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὠραῖον εἰς ὄρασιν καὶ καλὸν εἰς βρώσιν καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ. » Τὴν λογικὴν ὑπίστασιν τιμῆσαι προθέμενος ὁ Θεὸς κατασκευάζει καὶ λαμπρὸν οἰκητήριον καὶ πάτης γέμον θυμηθίας, καὶ καθίστησιν ἐκεῖ τὸν Ἀδὰμ. Ἔστι ⁴ δὲ ἐν ταῦτα γενόμενοι τοῦ λόγου, θαυμάσια τοῦ Θεοῦ τὴν ἀπαιτον φιλανθρωπίαν, ὅστις περ πανταρχικὴν ἔχων καὶ αἰδίων ἐξουσίαν εἰς τὸ πᾶν, καὶ γεωργεῖν ἑαυτὸν ἐπέδωκεν διὰ τὸν ἀνθρώπον. Ὁ γὰρ τοσοῦτον μέγεθος οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάσσης λόγῳ ὑποσησάμενος, πολλῶ μᾶλλον ἱκανὸς ἦν καταφυτεῦσαι παράδεισον ῥήματι καὶ λόγῳ ριζῶσαι τὸ πανόλβιον χωρίον· ἀλλ', ὡς εἴρηται, (206b) διὰ τὴν πρὸς τὸν ἀνθρώπον τιμὴν καὶ φυτουργὸς γίνεται μουσικῶ τινι λόγῳ ὁ ἀκαμάτως τόνδε τὸν κόσμον ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι θελήσει μόνη παραγαγῶν.

[IA'] Περὶ τῆς τῶν ζῴων ὀνομασίας.

Δ Ἔττα αὐτὸς ἡ Γραφή· « Καὶ ἤγαγεν ὁ Θεὸς πάντα τὰ θηρία καὶ τὰ κτήνη καὶ τὰ ἔρπετά πρὸς τὸν Ἀδὰμ, ἰδεῖν τί καλέσει αὐτὰ· καὶ πᾶν ὃ ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἀδὰμ ⁵, τοῦτο ὄνομα αὐτοῦ. » Ὅρῳ οὖν ἔστι καὶ ἐντεῦθεν τὴν τιμὴν μετὰ ταῦτα τοῦ ἀνθρώπου, ἣν ἔσχεν ἐξ αὐτῆς τῆς γεννήσεως. Ὡς περ γὰρ ἀγελάρχης τις προκάθηται Ἀδὰμ· καὶ ὁ Θεὸς ἤγε πρὸς αὐτὸν τὰ μυρία τῶν θηρίων καὶ τῶν κτηνῶν ⁶ καὶ τῶν πετεινῶν γένη, ἵνα ἡγεμόνα τοῦτον χειροτονήσῃ, ὃν κατ' εἰκόνα ἰδίαν πεποίηκεν. Καὶ ἐκεῖνος μὲν

Variæ lectiones et notæ.

¹ προφαν. P. ² Gen. 11, 2, 3. ³ ἡμέρᾳ I. ⁴ ἐπειδὴ δὲ ἐμῶν αὐτὴ μένειν ἀέργαστος, οὐδ. Th. οὐδ. — δημ. om. P. uterque ex emendatione anacoluthi? ⁵ Gen. 11, 8, 9. ⁶ ἔτι δὲ P. — γινόμενου καὶ P. Th. pro γενομένου. ⁷ Gen. 11, 19. ⁸ ψυχὴν ζῶσαν Gen. ⁹ καὶ τῶν κτηνῶν cod. ieronym. καὶ τῶν ψυχῶν?

908 θεῖω καταπνευσθεὶς καὶ προφητικῶ πνεύματι, ὀνόματα κύρια ἐκάστω τῶν ἀλόγων ἐπέθηκε· τὰ δὲ ζῶα ὡσπερ τιμὴν μεγάλην ἐκ τῆς ἐπικλήσεως λαβόντα, οὕτως ἐν συζυγίᾳ ὑπεχώρουν.

[1B] Περὶ τῆς ποιήσεως τῆς γυναικός.

Ἐπειδὴ δὲ ἐξ ἀπάντων τούτων τῶν γενῶν οὐδὲν ἦν ὁμοιον τῷ Ἀδάμ, εἶπε πάλιν ὁ Θεὸς, καθά φησιν ἡ Γραφή· «¹⁰ Οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον· ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν, ὁ βοηθὸν λέγων τὸ θῆλυ διὰ τὸν τῆς παιδογονίας λόγον, συνεργεῖν μέλλον τῷ ἀνδρὶ πρὸς τὴν τοῦ γένους ἀξίωσιν τε καὶ διαμονήν. Αὐθις δὲ ἐπιλέγει· «¹¹ Καὶ ἐπέβαλεν ὁ Θεὸς ἔκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδάμ, καὶ ὕπνωσε, καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς, καὶ ὠκοδόμησε τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα¹². » Ἔστι δὲ ὁ εἰρημένως τῆς Γραφῆς σκοπὸς οὗτος¹³. Κρίνας ὁ ἐν σοφίᾳ τὰ πάντα ποιήσας Θεὸς δοῦναι τῷ Ἀδάμ βοηθὸν κατ' αὐτόν, ὡς ἐπηγγέλλατο, οὐκ ἐκ γῆς πλάττει τὸ θῆλυ, καθάπερ καὶ τὸν ἄνδρα, ἀλλ' εἰς ὑπνον τρέπει τοῦτον καταφορᾷ πνεύματος τὸν νοῦν αὐτοῦ φαντασιώσας καὶ τὸν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸν εἰς ἀπληστον εἶπιν ἐκκαλεῖται, ἵνα τῇ φαντασίᾳ τοῦ τοιοῦτου κάλλους κατεχόμενος, μὴ γινῶ τὸ γινόμενον· εἶτα λαμβάνει μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ ἀκαμάτως, ἀσθησὶν ἀλγηδόνας αὐτῷ μὴ ἐπαναγαγῶν· καὶ εὐθὺς ὡς τεχνίτης καὶ ἰατρὸς σύντομος, τὸ λείπον διὰ σαρκὸς ἀνεπλήρωσεν. Ἐν ὅσῳ γὰρ¹⁴ τὴν ψυχὴν τῇ ἀχορίστῃ τῆς θείας ἡδονῆς περιέσπα, τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν, ὠκοδόμησεν εἰς γυναῖκα, μουσικῶς ἐκτυπώσας αὐτὴν εἰς ζῶον λογικόν, κάλλει ἀμηχάνῳ καὶ σχήματι εὐπρεπεστάτῳ κεκοσμημένῳ, καὶ ἀγὰς τοῦτο πρὸς τὸν Ἀδάμ. Εἶτα ἐκείνος, ἅτε θεοῦ πνεύματος μέτοχος ὢν, ἐγνωκῶς, ὅτι ἐξ αὐτοῦ ἦν, φησὶ· «¹⁵ Τοῦτο νῦν ὁστοῦν ἐκ τῶν ὁστῶν μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου· αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς ἐλήφθη¹⁶ » αὕτη. Ὅρων οὖν ὁ Ἀδάμ τὴν γυναῖκα, οὐκ **909** ὡς γυναῖκα θεώμενος ἐπασχεν, ἀλλ' ὡς αὐτὸν ὄρων, πνευματικῶς ἠὺφραίνετο¹⁷, τὴν ὁμοίαν βλέπων καὶ ταύτην ἔχουσαν κατασκευήν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ γυνή, θεωροῦσα τὸν ἄνδρα, μεγάλως ἠγάλλετο, κατ' αὐτὸν οὖσαν ἑαυτὴν ἐννοοῦσα. Ὅντων οὖν αὐτῶν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, νόμον δίδωσιν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐπ' ἐέργεσίᾳ, τοῦ δεῖξαι μὲν ἐλευθέραν τὴν φύσιν ἐν τῇ αὐτεξουσιότητι, ὑποδείξαι δὲ ὡς ὑπὸ δεσπότην καὶ κηδεμόνα εἰσεῖ, λέγων οὕτως· «¹⁸ Ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγῆ, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκαι καλὸν καὶ πονηρὸν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ἢ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε¹⁹ ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε, » τουτέστιν, θνητοὶ ἔσεσθε. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Σύμμαχος ἡρμήνευσε· «²⁰ Ἡ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγη ἀπὸ τοῦ ξύλου, θνητὸς ἔσῃ. »

A spiritu, propria singulis animantibus imposuit nomina : animalia vero, tanquam magnum ex appellatione adepti honorem, deinde bina recedebant.

XII. De formatione mulieris.

Cum ex omnibus his generibus nullum esset simile Adamo, dixit iterum Deus, ut fert Scriptura : « Non est bonum esse hominem solum ; faciamus ei adiutorium simile ipsi : » adiutorium dicens feminam, quia per liberorum generationem adiutura erat virum ad generis propagationem et conservationem. Rursus additur : « Inmisit ergo Dominus soporem in Adam ; cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus, et replevit carnem pro ea ; et edificavit costam, quam tulerat de Adam, in mulierem. » Est autem Scripturae finis hic ; Qui omnia in sapientia fecit, ille statuens dare Adamo adiutricem similem ipsi, ut promiserat, non de humo format feminam sicut et virum, sed hunc in somnum mergit, sapiens spiritum mentemque replens imaginibus, et animae oculos ad amoenam invitans visionem, ut imagine tantae pulchritudinis captus, nesciat quid sibi contingat ; deinde sumit unam e costis ejus sine labore, sensum doloris ei subtrahens ; et statim ut artifex et medicus solers, quod ablatum est carne supplet. Dum vero animam illius insatiabiliter divina delectat voluptate, costam, quam tulit, edificat in mulierem, in animal rationale mirabiliter figuratam, et inestimabili decore formaque pulcherrima ornata ; atque ducit illam ad Adamum : qui, utpote divini spiritus particeps, sciens eam de seipso extractam esse, ait : « Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea ; haec vocabitur virago, quoniam de viro sumpta est. » Videns igitur Adamus mulierem, non affectus est tanquam videns mulierem, sed tanquam videns seipsum, spiritaliter gaudebat, hanc videns forma sibi similem. Pariter et mulier, considerans virum, multum exultabat, se illi similem esse cogitans. His igitur in paradiso voluptatis habitantibus legem dat Deus titulo beneficii, ut ostenderet eorum naturam esse liberam propriique arbitrii, simulque monstraret eosdem domino ac tutori subjacere, sic loquens : « Ex omni ligno paradisi comedite ; de ligno autem scientiae boni et mali ne comedatis : in quocumque enim die comedetis ex eo, morte moriemini, » id est, mortales eritis. Sic enim Symmachus interpretatus est : « In quacumque autem die comedes de ligno, mortalis eris. »

Variæ lectiones et notæ.

¹⁰ Gen. II, 18. ¹¹ λέγει P. Th. — μέλλων cod. ¹² Gen. I, 21, 22. ¹³ οὕτως cod. ¹⁴ γὰρ cod. a secundæ manu, δὲ P. Th. ¹⁵ Gen. II, 21. ¹⁶ ἠύφ. — κατ. om. T. — ταύτην P. ¹⁷ Gen. II, 16, 17. ¹⁸ φάγει cod. — Nota : pluralis — quem et Symeon expressit.

XIII. De ligno scientiæ boni et mali.

A (207*) [II'] Περὶ τοῦ ξύλου γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν.

Sed ne quis arbitretur hoc lignum ejusmodi fuisse ut scientiam daret boni et mali; nihil enim erat nocivum in paradiso; sed ad hunc finem arbor illa constituta erat ut exerceretur libertas. Et lignum haud fuisse Adamo causam scientiæ patet: nam præceptum datum est tanquam scientibus bonum et malum, obedientiam et inobedientiam, ita ut scientia mandatum præcesserit: hoc autem datum est, sicut diximus, ut, quia libera voluntate motus homo secure quidem de omnibus aliis arboribus poterat sumere, ab una autem per legem prohibita abstinere debebat, cognosceret se dominationi subesse illius qui præceptum dederat. Erant igitur in purissimo hoc loco Adamus et Eva degentes immortaliumque florum varietate abundanter fruentes.

XIV. De diabolo et serpente.

At naturæ nostræ inimicus, tantæ hominis dignitati invidens, contra eum bellum suscepit, et serpentem ingressus astitit mulieri, absente Adamo, ac dolose hanc deflexit a bono, Adamumque cum ea fefellit, et ambos fecit legis divinæ transgressores. De illo enim Scriptura sic loquitur: «Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus. » Callidus vocatus est serpens, quia hominem, animal rationale, aliisque intelligentia præstantem, deceptorum erat. Deinde addit: «Et dixit serpens ad mulierem: Cur præcepit vobis Deus ut non comederetis de omni ligno paradisi? Cui respondit mulier: De omni ligno paradisi comedimus; de fructu vero ligni quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus ne comederemus et ne tangeremus illud, ne forte moriamur. » An serpens verbis usus est articulatis? Nequaquam; sed primi parentes omnis malitiæ immines, sensus habebant acutissimos et longe nostris præstantiores, ita ut eorum auditus quamlibet vocem percipere posset. Animalia quoque et jumenta dicuntur olim labii unius fuisse; cum vero Adamus fuit condemnatus, tunc ea obmutuisse; ac serpentem truncatum esse pedibus et reptasse humi, venenumque super ejus lingua esse positum. Deinde Scriptura subdit: «Dixit autem serpens ad mulierem: Nequaquam morte moriemini, scit enim Deus quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, et eritis sicut dii, acientes bonum et malum. Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile: et sumpsit de fructu illius, et comedit, deditque viro suo, et

Ἄλλὰ μὴ τις ὑπολάβοι, ὅτι τὸ ξύλον ταιαύτης ἦν φύσεως, ὡς γινῶσιν παρέχειν καλοῦ τε καὶ κακοῦ — οὐ γὰρ δὴ βλαβερόν τι ἦν ἐν τῷ παραδείσῳ — ὄρος δὲ ἐτέθη ἐπὶ τῷ φυτῷ πρὸς γυμνασίαν τῆς ἐλευθεροσύνης. Καὶ ὅτι οὐ τὸ ξύλον αἴτιον τῷ Ἀδὰμ γινώσεως γέγονε, δηλον· ἢ γὰρ ἐντολὴ ὡς ¹⁹ πρὸς εἰδότε ἀμφω ἐδόθη, τό τε καλὸν καὶ τὸ πονηρὸν, τὴν τε ὑπακοὴν καὶ τὴν παρακοὴν, ὥστε ἡ γινῶσις προέλαβε τὴν ἐντολὴν. Δέδοται δὲ αὐτῇ διὰ τὸ, ὡς εἰρηται, αὐτεξουσίῳ βουλήματι κινούμενον τὸν ἄνθρωπον, ἐπ' ἀδείας τε ἔχοντα ἀπὸ πάντων μεταλαμβάνειν τῶν ἄλλων δένδρων, ἐνδὲ δὲ μόνου νόμῳ προστατομένου ἀπέχεσθαι ²⁰, γινώσκειν ὡς ὑπὸ δεσποτικῆς ἐστὶ ²¹ καὶ τὴν ἐντολὴν δεδωκότα. Ἦσαν οὖν ἐν τῷ καθαρῶτάτῳ τούτῳ τόπων ὁ τε Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐα διάγοντες καὶ τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἀθανάτων ἀνθέων θαυσιλῶς ἀπολαύοντες.

910 [13'] Περὶ τοῦ διαβόλου καὶ τοῦ ὄφρατος.

Ἄλλ' ὁ ἐχθρὸς τῆς ἡμετέρας φύσεως βασκίνας ἐπὶ τῇ πολλῇ τιμῇ τοῦ ἀνθρώπου καὶ φθόνον ἐγκοπήσας ²², τὸν πρὸς αὐτὸν ἦρατο πόλεμον, καὶ τὸν ὄφιν ἐνδὺς ἐπέστη τῇ γυναικί, ἀπόντος τοῦ Ἀδὰμ, καὶ πανούργως αὐτὴν τοῦ συμφέροντος παρατρέψάμενος διὰ ψεύδους καὶ τὸν Ἀδὰμ ταύτῃ συνεπακτῆσας, παραβάτας τοῦ θεοῦ παρεσκεύασε νόμου γεγενῆσθαι. Λέγει γὰρ ἡ Γραφή περὶ τούτου ὡδε: «Ὁ δὲ ὄφρις ἦν φρονιμώτατος παρὰ πάντα τὰ θηρία τῆς γῆς, ἃ ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός ²³. » Φρόνιμος δὲ ἐκλήθη ὁ ὄφρις, ὅτι τὸ λογικὸν ζῶον τὸν ἄνθρωπον καὶ τῶν ἄλλων ἀγγινοῖα διαφέροντα ἐξαπατᾶν ἐμελλεν. Εἶτα ἐπιλέγει ²⁴: «Καὶ εἶπεν ὁ ὄφρις τῇ γυναικί: Τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεός· Οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ; Καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ τῷ ὄφρι: Ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ φαγούμεθα· ἀπὸ δὲ τοῦ καρποῦ τοῦ ξύλου, ὃ ἐστὶν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, εἶπεν ὁ Θεός· Οὐ μὴ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, οὐδ' οὐ μὴ ἀψησθε αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀποθάνητε. » — Ἄρα δὲ καὶ ὁ ὄφρις τῷ κατὰ προφορὴν λόγῳ ἐχρήσατο; Οὐ πάντως, ἀλλ' οἱ πρωτόπλαστοι, ἅτε κακίας ὄντες ἀμύγεις, ἀκριβεστάτας εἶχον τὰς αἰσθησεις καὶ πολὺ τῶν ἡμετέρων διαλλακτούσας ²⁵, ὥστε τὴν ἀκοὴν αὐτῶν πάσης ὑπάρχειν φωνῆς ἀκουστικῆν· καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ κτήνη λαλεῖν λέγει ²⁶ μὴ γλώσση ποτὲ, ὅτε δὲ Ἀδὰμ καταδικάσθη, τότε καὶ αὐτὰ πεφιμῶσθαι, τὸν δὲ ὄφιν καὶ τοὺς πόδας ἀραιρεθῆναι καὶ ἔρπειν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἰδὼν αὐτῶ ἐπὶ τὴν γλῶσσαν ἐντεθῆναι. Εἶτα ἐπάγει: «²⁷ Καὶ εἶπεν ὁ ὄφρις τῇ γυναικί: Οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε, φῆσι γὰρ ὁ Θεός, ὅτι ἢ ²⁸ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, διανοιχθήσονται ὤμων οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἔσεσθε ὡς θεοί, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρὸν. Καὶ εἶδον ἡ

Variæ lectiones et notæ.

¹⁹ ὡς προειδόν. cod. ὡς πρὸς εἰδὸτα P. F. ²⁰ καὶ cod. ὡστε? ²¹ τόν? ²² ἐγκοπήσας cod. a secunda manu. ²³ Gen. iii, 1-3. ²⁴ ἐπιλέγει cod. ²⁵ διαλλακούσας T. ²⁶ scl. ἢ γραφή? vel λέγεται. ²⁷ Gen. iii, 4-7. ²⁸ δ' cod.

γυνή, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρώσιν καὶ ὅτι ἀρεστὸν
 τ.λ. ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὠρατὸν ἐστὶ τοῦ κατανοῆ-
 σαι· καὶ λαβοῦσα τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε καὶ ἔδωκε
 ὀφθαλμοῖς τῶν δύο, καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν. »

911 [E'] *Eis τὸ, « Διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ
 τῶν δύο. »*

Ὁχ, ὡς τότε ἀναδεδεψάντων τῶν πρωτοπλάτων,
 εἶρηται τὸ, « Διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο· »
 δείκνυται γὰρ καὶ πρὸ τῆς βρώσεως ὀρώντες ἐκ
 τοῦ λέγεσθαι· « Καὶ εἶδεν ἡ γυνή, ὅτι καλὸν τὸ ξύ-
 λον εἰς βρώσιν καὶ ὅτι ἀρεστὸν ἐστὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς
 ἰδεῖν, » ἀλλ' ὡς τὸ ἀπειρόκακον ἀποθεμένων διὰ τῆς
 πειρασέως, (206b) ὃ καὶ τὴν γύμνωσιν ἀδιάφορον
 πρῆσθεν· ἐβρέθη δὲ ὅτι « διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ
 αὐτῶν »· Πέφυκε γὰρ ὁ ὀφθαλμὸς ἅπας ὑπὸ τοῦ
 λογισμοῦ διεγείρεσθαι πρὸς ἃ βλέπει· σῦνεστιν γὰρ
 αὐτὸς καὶ ἑαυτὸν οὐκ ἔχει, ὥστε πολλάκις, πρὸς
 ἕτερα τῆς διανοίας ἀσχολουμένης, τυφλοῦ δίκην ἐνώστε
 παρεργόμεθα καὶ τὸ πᾶν γνῶριμον· καὶ ἐπειδὴν
 ἐγκληθῶμεν τῇ ἀσχολίᾳ τοῦ λογισμοῦ, τὸ αἴτιον ἀνα-
 τινέντες ἀπολογούμεθα. Οὕτως οὖν Ἀδὰμ καὶ ἡ
 Εὐὰ τῇ αἰσθήσει τοῦ νοῦ πρὸς τὴν δῶν διεγέρθησαν·
 τὸ γὰρ, « Ἐγνώσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν, » ἀποκάλυψιν
 σημαίνει τὴν ἐγγενομένην τῷ στολισμῷ, οὐκ ἀνάβλε-
 ψιν ὀφθαλμῶν. Λεχθήσεται δὲ κάκεινο, ὅτι πρὸ ²⁰ τῆς
 ἀπαθείας, ἐπειδὴ καιρὸν οὐκ εἶχε τὰ τῆς παιδοποιίας,
 οὐκ ἰδέδοτο ²¹ παρὰ Θεοῦ ἡ παρατήρησις τῆς γυμνώ-
 σεως, ἀλλὰ διήγον ὡς ἄσαρκοι, σαρκικῆς διαθέσεως
 οὐπω καιρὸν ἔχοντες· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀπειθεία ἐπισυμ-
 βῆσα τὸ θνητὸν ἐπήγαγεν ²², εἰκότως τὸ λοιπὸν ἐνεδόθη
 τοῦτοῖς ἡ πρὸς ἀλλήλους αἰδώς· καὶ νενοήκασιν ὑστερον
 τῶν σχημάτων τὴν διαφορὰν προθεωρηθείσαν ²³ τῷ
 πᾶσαντι πρὸς τὸ ἀναγκαῖον τῆς διαδοχῆς τοῦ γένους.

[IG'] *Περὶ τῶν φύλλων τῆς συκῆς.*

²⁴ Γυμνοὺς οὖν ὄντας ἑαυτοῦς αἰσθόμενοι· ²⁵ ὃ τε
 Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐὰ μετὰ τὴν παραβάσιν, ἐκ φύλλων
 συκῆς « ἐποίησαν ἑαυτοῖς περιζώματα, » αἰνιττόμε-
 νοι διὰ τοῦ ξύλου τὸν τρόπον τῆς κακοπραγίας. Ὡς
 γὰρ ἡδὺς ὁ καρπὸς τῆς συκῆς, τραχὺ δὲ καὶ πικρώ-
 τατον τὸ **912** φύλλον, οὕτως πᾶσα ἁμαρτία ἐν τῇ
 πράξει δείκνυται ἡδεῖα, μετὰ δὲ τὴν πρᾶξιν ὀδύνην
 πρᾶξει τῷ πεπραχῶτι. Τί οὖν πάλιν ἡ Γραφή;
 « ²⁶ Καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ περι-
 πατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν, καὶ ἐκρύ-
 βησαν, ὃ τε Ἀδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ — ἐν μέσῳ τοῦ
 ξύλου τοῦ παραδείσου, » μετὰ τὸ τὸλμημα εἰς συν-
 αίσθησιν ἐλθόντες τοῦ πταισματος, τῷ κριτικῷ
 κρατοῦνται φόβῳ καὶ κρύπτεσθαι ²⁷ τὸν ἀλάθητον
 βῆθλαμὸν καὶ παραιτοῦνται τὴν πρόδον καὶ ἀναδύ-
 ονται τὴν παράστασιν. Οὕτω δὲ αὐτοὺς κεκλονημέ-
 νους ὑπὸ τοῦ δέους θειασάμενος ἀνακαλεῖται ὡς πα-
 τηρ φιλόστοργος ὁ Θεὸς καὶ φησι· « Ἀδὰμ, Ἀδὰμ,
 ἡκουσα περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐφοβήθην, ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ ἐκρύβην. »

Variae lectiones et notæ.

²⁰ αὐτῶν c! ὁ. ἄ. cod. ²¹ πρῶην P. Th. — ἀπαθείας cod. ²² ἐδίδ. cod. ²³ ἐπηγάγατο F. Th. ²⁴ προ-
 θεωθεῖσαν cod. ²⁵ Gen. iii, 7. ²⁶ αἰσθόμε. cod. ²⁷ Gen. iii, 8. ²⁸ ὄνεται P. ²⁹ Gen. iii, 10.

A comederunt, et aperti sunt oculi amborum, et
 cognoverunt se esse nudos. »

καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, καὶ ἔφαγον, καὶ διηνοίχθησαν οἱ

XV. *In illud* : « Aperti sunt oculi amborum. »

Non quod primi parentes tunc videre cœperint,
 dictum est : « Aperti sunt oculi amborum ; » exhi-
 bentur enim antequam comederint videntes, siqui-
 dem dicitur : « Et vidit mulier quod bonum esset
 lignum ad vescendum et pulchrum oculis ad vi-
 dendum ; » sed quod per peccatum amisissent
 inali immunitatem, quæ nudationem reddebant in-
 differentem. Dicitum est autem : « Aperti sunt oculi
 amborum : » solet enim oculus omnis ratione mo-
 veri ad ea quæ aspicit, nam ex seipso intellectum
 non habet ; ita ut sæpe, intelligentia in aliis rebus
 occupata, cæci instar prætergrediamur nonnulla
 cognitio facillima : et quando accusamur, mentis
 distractionem causamur. Sic Adamus et Eva sen-
 satione intellectus ad visum excitati sunt, nam
 verba : « Cognoverunt se esse nudos, » designant
 revelationem in mente factam, non aspectum ocu-
 lorum. Accedit illud quod, ante inobedientiam,
 cum locum non haberet liberorum procreatio,
 non data erant a Deo nuditatis tergina, sed vive-
 bant velut sine carne, ad carnales affectus nondum
 excitati ; postquam vero inobedientia induxit mor-
 talitatem, merito deinceps illis inditus est erga se
 invicem pudor, ac denique animadvertierunt se-
 xuum discrimen a Deo provisum ob necessitatem
 successionis generationum.

XVI. *De foliis ficus.*

Se igitur nudos esse percipientes Adam et Eva
 post peccatum, de foliis ficus « fecerunt sibi vesti-
 menta, » hac arbore innuentes naturam peccati.
 Sicut enim ficus dulcis est fructus, asperum ama-
 rissimumque folium ; sic omne peccatum in actu
 videtur dulce, post actum vero dolorem affert ei
 qui fecit. Quid igitur iterum dicit Scriptura ? « Et
 audierunt vocem Domini deambulantis in paradiso
 post meridiem, et absconderunt se Adam et uxor
 ejus in medio ligni paradisi. » Post facinus culpam
 sentientes judicem formidant, seque abscondere
 querunt ab oculo omniscio, et ejus conspectum
 deprecantur et fugiunt præsentiam. Quos tanto per-
 cussos timore videns Deus vocat ut pater miser-
 cors, et dicit : « Adam, Adam, ubi es ? » Qui ait :
 « Vocem tuam audivi deambulantis in paradiso,
 et timui eo quod nudus essem, et abscondi me. »
 πῶ εἰ ²⁸ ; » Καὶ εἶπεν αὐτῷ· « Τῆς φωνῆς σου

XVII. *De damnatione primi hominis et serpentis.* A [IZ'] *Περὶ τῆς καταδίκης τοῦ πρωτοπλάστου καὶ τοῦ ὄφραως.*

Videre igitur erat deliciis olim affluentem paradisi campum, nunc in tribunal asperrimamque ac terribilem iudicii sedem conversum. Producens enim in medium Deus reos ac tentatorem, et inveniens serpentem fuisse seductorem, Evam vero seductam, debitas unicuique penas irrogavit. Serpentem enim declaravit maledictum, eumque jussit super pectus et ventrem reptare, ac terram comedere pro epulari cibo; Evam vero comitem habere ærumnam et in doloribus parere; Adamum denique in sudore vultus vesci pane, donec reverteretur in terram de qua sumptus erat. Deinde subdit Scriptura: « Fecit quoque Dominus Deus Adam et uxori ejus tunicas pelliceas, et induit eos; et ait: Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum et malum. Nunc ergo ne forte mittat manum suam, et sumat etiam de ligno vitæ, et comedat, et vivat in æternum... » Cur ejectionem homo e paradiso, et pelliceis induitur tunicis? ... (Reliquum capitis editum est). Ex prædictis con-jicere licet, hominem etiam post transgressionem mansisse immortalem; ideo ne malum immortale fieret, hominem Deus mortalem declaravit, mortali exuvio cum amiciens. Hoc enim pelliceæ tunicæ designant, ratione ab animalium mortalitate ducta, ut dissolutione corporis ac vinculi omne peccatum funditus aboleatur.

XVIII. *In illud: « Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est. »*

A Deo dictum est: « Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum et malum, » non quod per inobedientiam in virtutis et pravitatis cognitionem progressus fuerit, sed quod talis fuerat ab initio creatus: prius enim dixerat Scriptura: « Deus hominem fecit, ad imaginem Dei fecit eum. » Qui autem formatus est ad imaginem Dei, manifestum est eum jam naturæ suæ infusam habuisse notionem boni et mali. Itaque, ne proprio arbitrio utens, e ligno vitæ arriperet, fletique malus immortalis, ejectionem cum Eva in terram e qua plasmatus fuerat. Quid enim post hæc omnia dicit divina Scriptura? « Et eiecit eum Dominus Deus e paradiso voluptatis ut operaretur terram de qua sumptus fuerat; et eiecit Adam, et habitare jussit in conspectu paradisi voluptatis, et præcepit Cherubim, flammicam circumvolventibus rhombæam, ut viam ad vitæ arborem custodirent. »

XIX. *De Cherubim et gladio.*

Ejecto homine e fortunata regione, invincibiles

Variæ lectiones et notæ.

³⁹ Gen. iii, 21, 22. ⁴⁰ ἠγῆ καὶ ζήσεται. ⁴¹ ἐκ om. cod. ⁴² εἰ ἐγεύσατο τοῦ τῆς ζωῆς ξύλου Leo grammaticus P. V. ⁴³ x. ἀθ. ἢ L. T. P. ⁴⁴ τοῦ παραδείσου ἐξοστρακίζεται, ὅπως μὴ γεύσεται τοῦ τῆς ζωῆς ξύλου καὶ ἀθάνατος διαμείνη Leo. ⁴⁵ δὲ ἄ. ⁴⁶ νεκρώσεως Leo. ⁴⁷ δύσεως cod. ⁴⁸ Gen. i, 27. ⁴⁹ τοῦ Leo. ⁵⁰ κεχρημένος; μεταλάβῃ Leo. ⁵¹ Gen. iii, 25, 21. ⁵² τῆς τρ. τοῦ π. Leo.

Ἦν οὖν ἰδεῖν λοιπὸν βῆμα καὶ δικαστήριον ὄξυ καὶ φοβερὸν τὸ τρυφηλὸν γεγονός τοῦ παραδείσου χωρίων. Ἀγαγὼν γὰρ εἰς μέσον τοὺς βλαβέντας καὶ τὸν βλάψαντα, καὶ τὸν μὲν ὄφιν εὐρηκῶς ἀδικήσαντα, τὴν δὲ Εὐαν ἀδικηθεῖσαν, ὤριστο ἐκίστω τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν. Τὸν γὰρ ὄφιν κατάρτατον ἀποφῆνας, ἐπὶ τῷ στήθει καὶ τῇ κοιλίᾳ κατεδέχασσε σύρεσθαι καὶ γῆν ἐσθίειν ἀντὶ ἐδωδίου τροφῆς, τὴν δὲ Εὐαν σύντροφον ἔχειν τὴν λύπην καὶ ὀδύνας; τίκτειν ἐδικαίωσεν, τὸν Ἀδὰμ δὲ ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου ἐσθίειν κατέκρινεν τὸν ἄρτον ἕως ὅτου ἐπιστρέψαι αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη. Εἶτα αὐτοῖς ἡ Γραφή· «³⁹ Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ καὶ τῇ γυναίκι αὐτοῦ χιτῶνας δερματίνους καὶ ἐνέδυσεν αὐτούς, καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Ἴδού Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν τοῦ γινώσκειν (207^b) καλὸν καὶ πονηρὸν· καὶ νῦν μήποτε ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα καὶ λάβῃ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καὶ φάγῃ, καὶ ζήσεται·⁴⁰ εἰς τὸν αἰῶνα. » Τίνος ἕνεκεν ἐκβάλλεται ὁ ἄνθρωπος; ἐκ ⁴¹ τοῦ παραδείσου καὶ περὶ τῶν δερματίνων **913** χιτῶνων. Ἔστι τοίνυν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐννοεῖν, ὅτι ἠδύνατο ὁ ἄνθρωπος καὶ μετὰ τὴν παράστασιν εἰς αἰῶνας ζῆν ⁴² διὸ ἵνα μὴ ἀθάνατος ⁴³ ἢ τὸ κακὸν ὁ ἄνθρωπος ⁴⁴, θνητὸν ⁴⁵ αὐτὸν ἀπεφῆνατο ὁ Θεὸς νεκρότητι περιβαλὼν· τοῦτο γὰρ οἱ δερματίνου χιτῶνες σημαίνουσι ἀπὸ τοῦ λόγου τῆς τῶν ζῶων νεκρότητος ⁴⁶, ὅπως διὰ τῆς λύσεως τοῦ σώματος καὶ τῆς ⁴⁷ δέσεως; ἢ ἁμαρτία πᾶσα αὐτοπρέμους διαφθαρεῖ. ⁴⁸ [1H'] Εἰς τό· « Ἴδού Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν. »

Ἐφῆται δὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τό· « Ἴδού Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν, τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν ⁴⁹, » οὐχ ὡς προκόψαντος αὐτοῦ διὰ τῆς ἀπειθείας ἐπὶ τὴν τῆς ἀρετῆς τε καὶ κακίας γῶσιν, ἀλλ' ὡς τοιοῦτου ἐξ ἀρχῆς πλασθέντος. Φθίσασα γὰρ εἶπεν ἡ Γραφή, ὅτι· « Ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν. » Ὁ δὲ πλασθεὶς κατ' εἰκόνα Θεοῦ ὄφιν ὡς προκαταβεβλημένην εἶχεν ἐν τῇ φύσει τὴν γνωσιν τοῦ καλοῦ τε καὶ ⁵⁰ πονηροῦ· διὸ ἵνα μὴ τῇ αὐτεξουσιότητι κέχρηται ⁵¹ καὶ λάβῃ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ γένηται κακὸς ἀθάνατος, ἐξεβλήθη σὺν τῇ Εὐᾷ εἰς τὴν γῆν τῆς κτίσεως αὐτοῦ. Τί γὰρ μετὰ ταῦτα πάντα ἡ θεία Γραφή φησιν; «⁵² Καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτὸν Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη· καὶ ἐξέβαλε τὸν Ἀδὰμ καὶ κατέκρινεν αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς καὶ ἔταξε τὰ Χερουβὶμ καὶ τὴν φλογίνην ῥομφαίαν τὴν στραφομένην, φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς. »

914 [10'] *Περὶ τῶν Χερουβὶμ καὶ τῆς ῥομφαίως.*

Μετὰ τὸ ἐκκληθῆναι τὸν ἄνθρωπον ἐξω τοῦ μακα-

ρίου χωρίου, ἀκαταμάχητοι φρουραὶ καὶ λίαν ὑπὲρ- A
 οπτοὶ φυλάττειν τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς
 ἐτάχθησαν, ὡς μηδένα τοῦ λοιποῦ ἰσχύειν παρελθεῖν
 ποσὶ βεβήλοις ⁵⁵. ⁵⁶ ἔκεινον τὸν τόπον· καὶ γὰρ μάχα:ρα
 φλογίνη ἐτέθη ἐκεῖ, ἐπὶ τῷ ⁵⁷ τὸν πλησιάζοντα, ἐξ
 ὕλης ὑπάρχοντα, (τῷ) ⁵⁸ πυρὶ φλεγόμενον ἀναλί-
 σκεσθαι παρ' αὐτὰ καὶ ἀπολλυσθαι· στρέφεται δὲ ἡ
 ῥομφαία, ἵνα ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅτε καὶ αὐτοὶ ὁ
 ἄνθρωπος ⁵⁹ οἰκῆτωρ γένηται τοῦ παραδείσου, τοὺς
 μὲν δικαίους φωτίσῃ παρερχομένους ἐπὶ ⁶⁰ τὸ θεῖον
 τῆς ἀθανασίας χωρίον, τοὺς δὲ ἀδίκους, εἴγε προσεγ-
 γίσαιεν ⁶¹, καταφλέξῃ. ⁶² Καὶ αὐτόματα πάντα ἡ
 γῆ ἔφερε πρὸ τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδὰμ καὶ μετὰ
 τοῦτο· (καὶ ἡ γῆ) ⁶³ μηδὲν φέρειν πόνου χωρὶς· ⁶⁴
 ἐξεκελεύσθη. Ἐξεβλῶν τοίνυν ὁ Ἀδὰμ σὺν τῇ Εὐᾶ
 ἐκ τοῦ παραδείσου καὶ συνελθὼν αὐτῇ, ἐγέννησε τὸν B
 Κάιν, εἶτα ⁶⁵ τὸν Ἀβελ.

custodiæ et valde terribiles ad custodiendam arbo-
 ris vitæ viam statutæ sunt, ne quis deinceps locum
 hunc profanis pedibus pertransire consideret.
 Igneus enim ibi positus est gladius, ut quisque
 appropinquans, utpote e materie consistens, igne
 correptus combureretur statimque periret. Volvitur
 autem rhomphæa, ut in regeneratione, quando ite-
 rum homo paradisi evaserit habitator, justos qui-
 dem illuminet transgredientes in divinam immorta-
 litatis regionem; injustos vero, si vel accedent,
 comburat. Porro sponte nascentia omnia ferebat
 tellus ante Adami transgressionem; at, post pec-
 catum, terra nihil sine labore ferre jussa est.
 Cum igitur e paradiso cum Eva exivisset, eique se
 conjunxisset, Cainum genuit, deinde Abelum.

BIBAION H'.

LIBER OCTAVUS.

(208^a) Ἐρμηνεῖα ἐν [συντόμῳ ἀπὸ Ἀδὰμ [ἕως τοῦ
 τῶν καιρῶν].

[α'] Ἀδὰμ ἐγέννησε τὸν Σήθ, Σηθ τὸν Ἐνώς, Ἐνώς
 τὸν Καϊνᾶν, Καϊνᾶν τὸν Μαλελεήλ, Μαλελεήλ τὸν
 Ἰάρεδ, Ἰάρεδ τὸν Ἐνώχ, 915 Ἐνώχ τὸν Μαθου-
 σαλά, Μαθουσαλά τὸν Λάμεχ, Λάμεχ τὸν Νῶε, Νῶε
 τὸν Σήμ.

Εἶσαν οὖν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ
 ἕτη β[σ]μβ' ⁶⁶.

[β'] Μετὰ δὲ τὸν κατακλυσμὸν Σήμ (208^b) υἱὸς
 Νῶε ἐγέννησε τὸν Ἀρφαξιδ, Ἀρφαξιδ τὸν Καϊνᾶν,
 Καϊνᾶν τὸν Σάλα, Σάλα τὸν Ἐβερ, Ἐβερ τὸν Φαλὲκ,
 Φαλὲκ τὸν Ῥαγαῦ. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Φαλὲκ διε-
 μερίσθη ἡ γῆ· κατὰ τοῦτον ἡ πυργοποιία συνέστη.
 Μετὰ Φαλὲκ Ῥαγαῦ γεννᾷ τὸν Σερούχ, Σερούχ δὲ
 τὸν Ναχώρ, Ναχώρ τὸν Θάρρα, Θάρρα γεννᾷ τὸν
 Ἀβραάμ. Ὁμοῦ ἕτη (ἀπὸ ⁶⁷ Ἀδὰμ ἕως Ἀβραάμ D
 ἕτη) γτιβ' ⁶⁸.

[γ'] Ἀβραάμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαάκ τὸν Ἰα-
 κώβ, Ἰακώβ τὸν Λευὶ, Λευὶ τὸν Κάαθ, Κάαθ τὸν
 Ἀβραμ, Ἀβραμ τὸν Μωϋσῆν τὸν προφήτην. Μωϋσῆς
 ἐξᾶγει τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου.

Ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως τῆς ἐξόδου ἕτη φθ' ⁶⁹.

XX. Compendium historiæ ab Adamo
 usque ad præsens tempus.

C Adam genuit Seth, Seth Enos, Enos Cainan,
 Cainan Malaleel, Malaleel Jared, Jared Henoch,
 Henoch Mathusale, Mathusale Lamech, Lamech Noe,
 Noe Sem.

Sunt igitur ab Adam usque ad diluivium anni
 MCCCXLII.

Post diluivium vero Sem filius Noe genuit Ar-
 phaxad, Arphaxad Cainan, Cainan Sale, Sale
 Heber, Heber Phaleg, Phaleg Ragau. In diebus
 autem Phaleg divisa est terra, et ejus tempore
 constructa est turris. Post Phaleg, Ragau genuit
 Sarug, Sarug Nachor, Nachor Thare, Thare genuit
 Abraham. Simul ab Adam ad Abraham anni
 MCCCCLIII.

Abraham genuit Isaac, Isaac Jacob, Jacob Levi,
 Levi Caath, Caath Amram, Amram Moysen pro-
 phetam. Moyses populum ex Ægypto eduxit.

Ab Abraham usque ad exitum ex Ægypto anni
 DIX.

Variæ lectiones et notæ.

⁵⁵⁻⁵⁶ sic; Leo, et sed deest etiam in ed. Cramerana (C.). ⁵⁵ τό cod. et C. ⁵⁶ τῷ om. Leo. ⁵⁷ ὁ ἀνοσ
 ἂ. Leo. ⁵⁸ τὸν — χωρίον Leo. ⁵⁹ προσεγγίσει cod. προσεγγίσσει C. ⁶⁰ Ἄ. δὲ Leo. ⁶¹ καὶ ἡ γῆ om.
 Leo. ⁶² γ. ἐκ Leo. ⁶³ μετ' αὐτὸν Leo. Cætera Georgius p. 21, 27 sed exhibet e Genesi minori cf. Leo.
 5.14 οὐ μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἐφεξῆς ἐκ τῆς Λεπτιῆς Γενέσεως ἔχουσι τὰ Μακρὰ ἐπὶ κακίᾳ τοῦ Κάιν.
 Non igitur hæc sunt Sym. logotheta: ut præcedentia XIX capita. ⁶⁴ βμβ' etiam Slav. ⁶⁵ ἀπὸ Ἄ. ἔ. Ἄ.
 ἔ. om. Slav. ⁶⁶ γτιβ' Nic. ⁶⁷ φθ' Nic.

Ab exitu filiorum Israel usque ad Davidem anni A DCXLI.

David rex genuit Salomonem, regno potitus annos XL. Salomon genuit Roboam, et regnavit annos XL. Roboam regnavit annos XVII, Abias regnavit annos III, Asa annos XLI, Josaphat annos XXXIX. Hoc regnante prophetaverunt Michæas, Elias et Elisæus. Joram regnavit annos IX, Ochosias annum I, Athalia mater ejus annos VII, Joas annos XI, Amazias annos XXIX, Azarias seu Ozias annos LIX, Joathan annum I, Achaz annos XVI, Ezechias annos XXIX, Manassès annos LV. Hoc regnante conditum est Byzantium. Amos regnavit annos XII, Josias annos XXXI, Joachaz annum I, Joachim annos XIV, Jechonias annum I, Sedecias annos XIV. Hunc effossis oculis Nabuchodonosor captivum abduxit. Atque templum combustum est a Nabuzardan. Sunt ab initio regni Salomonis usque ad captivitatem Judæorum Babylone anni DCXII.

Nabuchodonosor regnavit Babylone annos XXIV; Evilmerodach, filius ejus, annos V; Laltasar, et ipse filius Nabuchodonosoris, annos III. Darius seu Astyages regnavit primus in Persis annos XVII, Cyrus annos XXXI, Cambyses annos XIX, Darius alius annos XXVII, Artaxerxes annos XXXIII, Darius alius annos XIX, Artaxerxes Longimanus annos XXXIV, Ochus annos XXI, Arsēs Ochi filius annos II, Darius filius Arsami annos VI. Hunc sustulit Alexander Macedo, destruxitque Persarum imperium, et regnavit annos XII, et mortuus est Babylone quinque et triginta annos natus: subjecit barbarorum populos duo et viginti, et Græcorum civitates tredecim.

Computantur ab Adam usque ad mortem Alexandri anni V^{CLXXXVIII}.

Post hujus mortem in Ægypto et Alexandria regnavit Ptolemæus annos XXIV, Ptolemæus Philadelphus annos XXX. Sub eo sacri Hebræorum libri in Græcam linguam versi sunt. Ptolemæus Evergetes regnavit annos XXV, Ptolemæus Philopator annos XVII, Epiphanes annos XXIII, Philometor annos XXXV, alius Evergetes annos XXXI, Pthiscon annos XVII, Siderites annos VII, Alexander annos III, Ptolemæus Soter annos VIII, Dionysius junior annos XXIII, Cleopatra annos XII. Anno hujus tertio primus legitime imperium solus obtinuit Caius Julius Cæsar, a quo Cæsarum nomen sumpserunt sequentes imperatores. Hic Romæ imperavit annos IV;

[δ'] Ἀπὸ δὲ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἕως Δαυὶδ ἔτη χμα' ⁶⁸.

[ε'] Δαυὶδ (δὲ ὁ βασιλεὺς ⁷⁰) ἐγέννησε τὸν Σολομῶντα, κρατήσας τῆς βασιλείας ἔτη μ'. Σολομῶν ἐγέννησε τὸν Ῥοβοᾶμ, βασιλεύσας ἔτη μ'. Ῥοβοᾶμ ἐβασίλευσεν ἔτη ιζ', (Ἀδὶά ἔτη γ' ⁷¹), Ἀσά ἔτη μ' [α'], Ἰωσαφάτ ἔτη θθ'. Ἐπὶ αὐτοῦ προφητεύει Μιχαῖλα; καὶ Ἡλίας καὶ Ἐλισσεέ. Ἰωρᾶμ ἐβασίλευσεν ἔτη θ', Ὀχοζίας ἔτος α', Γοθολία ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἔτη ζ', Ἰωᾶς ἔτη μ', Ἀμασία; ἔτη κθ' ⁷², Ἀζαρία; (ὁ καὶ Ὀζίας ⁷³) ἔτη νθ', Ἰωάθ[αμ] ἔτος α', Ἀχαζ ἔτη ις' ⁷⁴, Ἐζεκίας ⁷⁵ ἔτη κθ', Μανασσῆς ἔτη νε'. Ἐπὶ αὐτοῦ ἐκτίσθη τὸ Βυζάντιον. Ἀμῶς ἔτη [ιβ'] ⁷⁶, Ἰωσίας ⁷⁷ λα', Ἰωάχαζ ἔτος α', Ἰωακείμ ἔτη ιθ', Ἰεχονίας ἔτος α', Ζεδεκίας ἔτη ιδ'. Τοῦτον ἐκτυφλώσας Ναβουχοδονόσορ, αἰχμάλωτον εἶλε. Καὶ ὁ νῆξ πυρπολεῖται ὑπὸ τοῦ Ναβουζαρδάν. Εἰσὶν ἀπὸ ἀρχῆς βασιλείας Σολομῶντος ⁶⁸ ἕως αἰχμαλωσίας Ἰουδαίων τῆς εἰ; Βαβυλῶνα ἔτη ριθ' ⁷⁹.

916 [ς'] Ναβουχοδονόσορ ἐβασίλευσεν εἰς Βαβυλῶνα ἔτη κθ', Οὐλεμαροδᾶχ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ε', Βαλτίσαρ (καὶ αὐτὸς υἱὸς ⁸⁰ Ναβουχοδονόσορ) ἔτη γ', Δαρείος (ὁ Ἀστυάγης ἐβασίλευσε πρῶτος Περσῶν ⁸¹) ἔτη ιζ', Κύρος ἔτη λβ' ⁸², Καμβύσης ἔτη ιθ', Δαρείος ἄλλος ἔτη κζ', Ἀρταξέρξης ἔτη λγ', Δαρείος ἔτη ιδ' ⁸³, Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ ἔτη λδ', Ὀχος ἔτη κα', Ἀρσίσχω; ἔτη β', Δαρείος Ἀρσάμου ἔτη ζ'. Τοῦτον ἀνελὼν Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν καὶ καταλύσας τὴν τῶν Περσῶν ἀρχὴν ἐβασίλευσεν ἔτη ιβ' καὶ ἐτελευτήσεν ἐν Βαβυλῶνι ἐτῶν λς' ⁸⁴. Ὑπέταξε βαρβάρων ἔθνη κβ' καὶ φυλάξ Ἑλλήνων ιγ'.

Ὀμοῦ ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως ⁸⁵ τῆς τελευτῆς Ἀλεξάνδρου ἔτη ρερη' ⁸⁷.

[ζ'] Μετὰ δὲ τὴν τούτου τελευτὴν Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας ἐβασίλευσεν Πτολεμαῖος ἔτη κθ', Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἔτη λ' ⁸⁸. Ἐπὶ τούτου αἱ παρ' Ἑβραίοις ἱερὰ βιβλίοι εἰς τὴν Ἑλλάδα ⁸⁹ φωνὴν μετεβλήθησαν. Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης ἔτη κε', Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ ἔτη ιζ', Ἐπιφανὴς ἔτη κγ' ⁹⁰, ὁ Φιλομήτωρ ἔτη λε', ἄλλος Εὐεργέτης ἔτη κθ', Φίσχος ⁹¹ ἔτη ιζ', Σιδηρίτης ἔτη ζ', Ἀλέξανδρος ἔτη γ', Πτολεμαῖος ὁ Σωτὴρ ἔτη η', Διονύσιος νέος ἔτη κη', Κλεοπάτρα ἔτη κβ'. (1) Τῷ γ' ἔτει ταύτης πρῶτος ἐμονάρχησεν ἐννόμως Γάτος Ἰούλιος Καίσαρ, ἀφ' οὗ Καίσαρες οἱ ἐξῆς βασιλεῖς ⁹² ἤρξαντο καλεῖσθαι (οὗτος ἐβασίλευσεν Ῥώμης ἔτη) δ' (2) ὁ Αὐγουστος

Variæ lectiones et notæ.

⁶⁸ [δ'] ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλύσμου ἔτη αφοδ', ὁμοῦ ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως Δαυὶδ ἔτη δυξβ' (δύο) Slav. ⁶⁹ χμθ' ? χλ' Nic. ⁷⁰ δὲ ὁ β. om. Slav. ⁷¹ Ἄ. ἐ. γ' om. Nic. ⁷² κα' Nic. ⁷³ ὁ καὶ Ἰῆξ cod. ⁷⁴ ις' pro μ. Nic. ⁷⁵ ὁ καὶ Ὀ. om. Slav. — νβ' Mic. ut IV Regg. xv, 1,2; Chr. xxvi, 3. — ἔτη ιζ' pro ἔτος α' Nic. ⁷⁶ γβ' Slav. ⁷⁷ Ἐλιαχ. ἔτη ιβ' Nic. — 26. ια' Nic. ut IV Reg. xxv, 2. ⁷⁸ Δαυὶδ? ⁷⁹ ὑπη? ὑμη? Nic. ⁸⁰ καὶ ἀ. ὁ. N. om. Slav. cum Nicephorus LXX annos enumeret sine nominibus regum. ⁸¹ ὁ Ἄ. ἐβ. πρ. II. om. Slav. ⁸² λα' Slav. λ' Nic. pro λς' — κθ' Slav. pro ζ', β' Nic. pro ιθ'. — κη' Slav. pro λς' Nic. post quem desunt in codice Mosq. Xerxis XX anni (XXVIII Nic.). ⁸³ μζ' Nic. pro λδ' — θ' Slav. sed ιθ' Nic. ⁸⁴ Ἀρσῆς Ὀγου ἔτη δ' Nic. ⁸⁵ λβ' Slav. ⁸⁶ ἕως τελ. Ἄ. Nic. ἕως Ἄ. Slav. ⁸⁷ ρρξ' Nic. ⁸⁸ μ' — λη' Nic. ⁸⁹ ἐλλὰδ. cod. ⁹⁰ κς' pro κγ' Nic. ⁹¹ Φούσκων. Nic. — Σ. ἐ. θ'. Slav., om. Nic. Πτολεμαῖος ὁ Ἄλ. ἔτη ι'. Πτ. ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη η' Nic. — Π. ὁ καὶ Δ. ἐ. λ' Nic. Δ. κθ' Slav. ⁹² προσηγορεῖσθαι Nic. unde glossema post ἡ. in cod. Προσίγγιτος e compendio male lecto, a Slavonico repetitum, qui om. ὁ. ἰθ'. Π. ἔτη; Nic. om. Ῥώμης.

Ἐτη νς⁹⁵. Τῷ ιε' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας **A** Augustus vero annos lvi. Hic anno regni sui decimo quinto Cleopatram sustulit, destruxitque imperium Ptolemæorum, qui regnaverant annos ccviii.

Γίνονται οὖν [τὰ] πάντα ἀπὸ Ἀδάμ ἕως ἀρχῆς βασιλείας Αὐγούστου **917** κατὰ τοὺς ἀκριβεῖς χρονολόγους ἔτη ευνζ'. [η'] Τῷ δὲ μγ' ⁹⁶ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐγενήθη τὸ κατὰ σάρκα ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκ τῆς ἀγίας Θεοτόκου καὶ αἰεὶ Παρθένου Μαρίας. Κυρίνος δὲ ὑπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς ἀποσταλεῖς εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπογραφὰς ἐποίησατο τῶν οὐσίων καὶ τῶν ἀκητόρων.

Γίνονται οὖν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ἕως τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ (97 Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ) Χριστοῦ ἔτη εφ'.

[θ'] (3) Μετὰ Αὐγούστον ἐβασίλευσε Τιβέριος ἔτη κβ'. Τῷ ιε' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας, τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας ἀρχεται ὁ Κύριος (ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός⁹⁸). Τῷ ιθ' ἔτει ἔπαθεν (ὁ Κύριος ἡμῶν) ὑπὲρ ἡμῶν τὸ ἐκούσιον πάθος.

Ὅμοῦ ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τοῦ σωτηρίου πάθους καὶ τῆς ἀγίας αὐτοῦ ἀναλήψεως ἔτη εϛγ'.

[ι'] (4) Μετὰ Τιβέριον ἐβασίλευσε Γάϊος ἔτη δ', (5) Κλαύδιος ἔτη ιθ', (6) Νέρων ἔτη ιδ' καὶ φυγῶν αὐτὸν ἔχωσε ζῶντα, (7) Οὐσπεσιανὸς ἔτη ι'. Ἐν ἔτει β' τῆς αὐτοῦ βασιλείας γέγονεν ἡ ἀλωσις τῆς Ἱερουσαλήμ⁹⁹ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Τίτου μετὰ μ' ἔτη τῆς τοῦ Κυρίου ἀναλήψεως. (8) Τίτος (ἐβασίλευσεν¹) ἔτη γ' ². (9) Δομετιανὸς ἔτη ιε', (10) Νερούας ἔτος α'. (11) Τραϊανὸς ἔτη ιη', (12) Ἀδριανὸς ἔτη κα', (13) Τίτος Ἀντωνίου³ (ὁ ἐπικληθεὶς Εὐσεβῆς) ἔτη κ[β], (14) Μάρκος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ις' ⁴, (15) Ἀντωνίου⁵ (ὁ καὶ Βῆρος ἔτη ζ', (16) Κομόδος ἔτη ιβ' ⁶, (17) Ἀντωνίου ἄλλος ἔτη δ', (18) Σεβῆρος ἔτη ιη'.⁷ (Ἐπὶ αὐτοῦ Λεωνίδης ὁ πατὴρ Ὀριγίνου; ἐμαρτύρησεν⁸. (20) Ἀλέξανδρος ὁ Μάμαλος⁹ ἔτη ιγ', (21) Μαξιμιανὸς ἔτη ς', (22) Φιλίππος ἔτη ς', (23) Δέκιος ἔτος α', **918** (24) Αὐριλιανὸς ἔτη ς', (25) Πρόβος ἔτη ζ', (26) Κάρος ἔτη β', (27) Διοκλητιανὸς (καὶ⁷ (28) Μαξιμιανὸς ἔτη) κ'.

[ια'] Ἀρχὴ [τῆς] Χριστιανῶν βασιλείας· (29) Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας; ἔτη λβ' ⁸. Τῷ ιβ' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας γέγονεν ἡ ἐν Νικαίᾳ συνδός ἐν ἔτει τῆς ἀπὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου. Ἐτελεύτησε δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐτῶν εθ' ⁹, καταλείψας γ' υἱόν, (30) Κώνσταντα, (31) Κωνσταντῖνον καὶ (31) Κωνσταντῖνον.¹⁰ (Ἐν μὲν τῇ Ῥώμῃ ἐβασίλευσεν **D** Romæ regnavit Constans, in nova Roma Con-

Varie lectiones et notæ.

⁹⁵ καὶ μῆνας ς'. Nic. unde cod. correxit a prima manu νζ'. ⁹⁶ αςζ' Nic sed sunt σση'. ⁹⁷ μβ' Nic. ⁹⁸ Κυρίου ἢ Ἰησοῦ om. Slav. ⁹⁹ κγ' Nic.—10. ἡ Ἰησοῦς Χριστός; om. Slav.—ἐπ. ἐν ἡλῆμ ὑπὲρ Nic.—ὁ. ἡ. om. cod. a prima manu; secunda adjunct in margine σωτήριον τοῦ κόσμου μὴ Μαρτ. κς'.... e Nic. ¹ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων Slav. ² εβ. om. Slav. et Nic. ³ καὶ μῆνας γ' Nic. ⁴ Ἀντωνίου Nic. ter. — ὁ ἐπ. ἐπ. ε. om. Slav. ⁵ θ' pro ις' Nic. et ὁ καὶ om. cum Slav. ⁶ ιβ' Nic. — ιγ' Nic. pro ζ' — (17) Ἄλιος Περτίναξ μῆνας ς' ἐσφάγη ἐν τῷ παλατίῳ Σε. Nic. ⁷ Ἐπὶ τῆς τούτου βασιλείας Α. ὁ π. Ὁ. τοῦ κακὸφρονος ἐμ. καὶ Ἰππόλυτος ὁ Ῥωμαῖος συγγραφεὺς ἤμιας καὶ Γρηγόριος ὁ Θαυματουργὸς καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρῆς Nic. om. Slav. ⁸ (19) Ἀντωνίου μῆνας β' Slav. Ἀ. υἱὸς Σευήρου ἔτη ζ', ἐσφάγη μεταξὺ βασιῶν καὶ Ἐδέτης (20) Μακρίνος ἔτος α', ἐσφάγη. (21) Ἀντωνίου ὁ Ἠλαγάθαλος ἔτη δ'. ἐσφάγη ἐν Ῥώμῃ Nic. ⁹ Μαμαρίας Nic. ¹⁰ καὶ M. ε. om. Slav. — Hanc codicis rubricam omittunt Nic. et Slav. ¹¹ λα' Nic. Slav. τῷ κ' Nic. — Ἐπὶ τούτου γ. ἢ α' σ. ἀπὸ τῆς ἐν τοῦ κ. ἡμῶν ἕως τῆς α' συνδός τῆς ἀγίας Πατέρων εἰσὶν ἔτη Slav. Τῷ κ' ἔτει τῆς α. β. γ. ἢ α' ἀγία σ. τῶν τῆς ἀγ. π. τῶν ἐν Ν. τῶν Βιβυῶν ἐ. τῆς (τ')? ἀπὸ τῆς τοῦ Κυρίου ἢ. ἐν. ἀπὸ δὲ τοῦ τιμίου πάθους καὶ τῆς ἐνδόξου ἀναστάσεως αὐτοῦ ἔτη σπς' Nic. ¹² ζε' Nic. Slav. ¹³ καὶ ἐν μὲν τῇ πρεσβυτέρῃ Ῥ. Κωνσταντῖνος βασιλεῖα, ἐν δὲ τῇ ν. Ῥ. Κωνσταντῖνον, ὃν Ἀ. δὲ Κωνσταντῖνον Nic. om. Slav.

stantinus, Antiochiæ Constantius. Ili regnaverunt annos xxiv, Julianus vero Apostata duos annos, Jovianus novem menses, Valentinianus Major annos xvi, Valens annos iv, Gratianus annos vi, Valentinianus Minor annos xv, Theodosius Magnus annos xvi, sub quo celebrata est secunda synodus Constantinopoli; Arcadius, Theodosii filius, annos iv, Theodosius Junior annos xlii, sub quo fuit tertia synodus Ephesi; Marcianus annos vi, sub quo facta est quarta synodus Chalcedone; Leo Magnus annos xviii, Leo Minor annum i, Zeno annos xvii, Anastasius annos xlvii, Justinus Thrax annos ix. Justinianus Magnus annos xxxix, Justinus secundus annos xiiii, sub quo quinta synodus habita est Constantinopoli; Tiberius annos iii, Mauricius annos x, Phocas annos viii, Heraclius annos xxx, Constant, Heraclii filius, annos xviii, Constantinus, Heraclii nepos, annos xvii, Justinianus, hujus filius, annos x, Leontius annos iii, Tiberius Absimarus annos vii, Justinianus annos vi, Philippicus annos ii, Anastasius Artemius annos ii, Theodosius annum unum, Leo Conon, primus Iconoclastarum, annos xxv, menses iii, Constantinus filius ejus annos viii, Leo, Constantini filius, annos v, Constantinus cum orthodoxa matre sua Irene, annos x (octavo horum anno facta est secunda synodus Nicæna), Constantinus solus annos viii; mater ejus Irene iterum annos v, menses ii; Nicephorus annos vii, menses ix, Stauracius, hujus filius, annum unum, mensem unum; Michaelannum unum, menses novem; Leo annos vii, menses v; Michael annos viii, menses ix; Theophilus annos xii, menses iii. Theodora, uxor ejus, et Michael ejus filius, annos xxvi; Basilus Macedo annos xix; Leo, filius ejus, annos xxvii; Alexander, Leonis frater, unum annum, mensem unum; Constantinus, Leonis filius, cum matre sua Zoe, annos vii; Romanus Armeniacus, ipsius Constantini socer, annos xvii; Constantinus Porphyrogenitus iterum imperator, annos xv; Romanus, Constantini filius, annos iii, menses iv; Basilus et Constantinus, Romani filii, cum matre sua Theophano, menses vi; Nicephorus Phocas Cappadox, pius et justus, annos vi, menses iv; Joannes Zimisces annos iii; Basilus, filius Romani qui fecerat isocodicia et Magnam ecclesiam, iterum regnavit annos liiii; Constantinus, frater ejus, annos iii; Romanus Argyrus, in balneo Blachernarum suffocatus, annos v; Michael Paphlago, cum auxilio Joannis fratris ac tutoris, annos vii,

Κωνσταντῶν, ἐν δὲ τῇ ἰνέα Ῥώμῃ Κωνσταντίνος, ἐν Ἀντιοχείᾳ Κωνσταντίνος), οἵτινες ἐβασίλευσαν ἔτη κδ', (33) Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης ἔτη β', (34) Ἰουδιανὸς μῆνας θ', (35) Ἡ Οὐαλεντινιανὸς ὁ Μέγας ἔτη ις', (36) Οὐάλις (ἔτη δ'), (37) Γρατιανὸς ζ', (38) Οὐαλεντινιανὸς (ὁ Μικρὸς 11 ἔτη) ια', (39) Θεοδοσίος ὁ Μέγας ἔτη ις', ἐφ' οὗ γέγονεν ἡ β' σύνοδος (ἐν ΚΠ. 12), (40) Ἀρχάδιος (ὁ υἱὸς 14 Θεοδοσίου ἔτη) θ', (41) Θεοδόσιος ὁ Μικρὸς ἔτη μβ', ἐφ' οὗ γέγονεν ἡ γ' σύνοδος (ἐν Ἐφέσῳ 13), (42) Μαρκιανὸς ἔτη ζ'. ἐφ' οὗ ἡ δ' σύνοδος γέγονεν (ἐν Καλχηδόνι 14), (43) Λέων ὁ Μέγας ἔτη ιη', 15 (45) Ζήνων ἔτη ιζ' (46) Ἀναστασίος ἔτη κζ', (47) Ἰουστινὸς ὁ Θράξ ἔτη ι', 16 (49) Ἰουστινὸς ἄλλος ἔτη ιγ', ἐφ' οὗ ἡ ε' σύνοδος γέγονεν (ἐν ΚΠ. 19), (50) Τιθέριος ἔτη γ', (51) Μαυρίκιος ἔτη κ', (52) Φωκάς ἔτη τ', (53) Ἡράκλειος ἔτη λ', (54) Κωνσταντῶν υἱὸς Ἡρακλείου ἔτη κζ'), (55) Κωνσταντίνος ἑγγυσιος Ἡρακλείου ἔτη ιζ', (56) Ἰουστινιανὸς 21 (ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη) ι', (57) Λέοντιος 22 ἔτη γ', (58) Τιθέριος ὁ καὶ Ἀψίμαρος ἔτη ζ', Ἰουστινιανὸς (τὸ β' ἔτη 23) ζ', (59) Φιλιππικὸς ἔτη β', (60) Ἀναστάσιος ὁ 919 καὶ Ἀρτέμιος ἔτη β', (61) Θεοδόσιος ἔτος α', (62) 24 Λέων ὁ καὶ Κόνων, πρῶτος τῶν εἰκονομάχων (ἔτη κα', μῆνας γ'), (63) Κωνσταντίνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη η' 25, (64) Λέων ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου ἔτη ε', (65) Κωνσταντίνος σὺν τῇ ὀρθοδόξῳ μητρὶ αὐτοῦ Εἰρήνῃ ἔτη ι' 26. Τούτων (ἔτος η' 27) γέγονεν ἡ ἐν Νικαίᾳ σύνοδος τὸ β'. (66) Κωνσταντίνος μόνος ἔτη η', (67) 28 ἡ μήτηρ αὐτοῦ Εἰρήνη πάλιν ἔτη ε' μῆνας β', (68) Νικηφόρος ἔτη ζ' (μῆνας θ') 29, (69) Σταυράκιος (ὁ υἱὸς 30 αὐτοῦ ἔτος) α' μῆνα α', (70) Μιχαὴλ ἔτος α' μῆνας θ', (71) Λέων ἔτη ζ' μῆνας ε', (72) Μιχαὴλ ἔτη η' μῆνας θ', (73) Θεόφιλος 31 ἔτη ιβ' μῆνας γ' 32. [ιβ'] (74) Θεοδώρα ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη (κς'), (75) (209b) Βασίλειος ὁ Μακεδῶν ἔτη ιθ', (76) Λέων ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κζ', (77) Ἀλέξανδρος [ὁ ἀδελφὸς Λέοντος] ἔτος α' μῆνα α', (78) Κωνσταντίνος, ὁ υἱὸς Λέοντος, μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ζωῆς ἔτη ζ', (79) Ῥωμανὸς ὁ Ἀρμενιακός, ὁ πενθερὸς αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου, ἔτη [κζ'], (80) Κωνσταντίνος ὁ [βασίλειος πορφυρογέννητος; αὐτοῦ τὸ β', ἔτη ις', (81) Ῥωμανὸς ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου ἔτη γ' μῆνας δ', (82) Βασίλειος καὶ Κωνσταντίνος οἱ υἱοὶ Ῥωμανοῦ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν Θεοφανοῦς, μῆνας ζ', (83) Νικηφόρος Καππάδοξ ὁ Φωκάς; ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλοδίκαιος; ἔτη ζ' μῆνας δ', (84) Ἰω. ὁ Τζ.μισοχῆς; ἔτη γ', (85) Βασίλειος; ὁ υἱὸς Ῥωμανοῦ τοῦ ποιήσαντος τὰ ἰσοκοδ[ίξια] καὶ τὴν

Variae lectiones et notæ.

11 Ο. ὁ μ. καὶ Ὁ. ἔτη ι' Nic. Slav. — Ὁ. Γ. Slav. om. Nic. 12 ὁ νέος Nic. om. Slav. — ις' καὶ μῆνας γ' Nic. 13 ἐν Κ. Π. om. Slav. 14 ὁ ὁ. Θ. ε. om. Slav. ιγ' Nic. pro δ. 15 ἐν Ἐ. om. Slav. 16 ἐν Κ. om. Slav. 17 (44) Λέων ὁ μικρὸς ἔτος α'. 18 (48) Ἰουστινιανὸς ὁ Μέγας ἔτη λθ', ἐφ' ὃν γέγονεν ἡ ε' σύνοδος ἐν Κ. Π. — λη' Nic. 19 ἐν Κ. Π. om. Slav. 20 Κωνσταντίνος ὁ. Ἡ. ἔτη ιζ' Slav. 21 Ἰουστινὸς; cod. — ὁ υἱὸς; ἀ. ἐ. om. Slav. 22 Λέοντιος ἐ. ι' Nic. 23 τὸ β' ἐ. om. Slav. 24 Α. Κ. α' (πρῶτος); τῶν ἱ. Κων. Slav. 25 (63) ιη' Slav. λθ' Nic. 26 γ' Slav. 27 ἔπει ὀδόξῳ Nic. om. Slav. — ἡ ζ' σ. Slav. 28 Μιχαὴλ καὶ cod.? Εἰρήνῃ ἡ μ. ἀ. ἔτη ε', μ. β' Nic. 29 μ. θ' om. Slav. 30 ὁ υἱὸς ἀ. ἐ. om. Slav. — μῆνας β' Nic. Slav. pro ἔτος α' μ. α'. 31 Ἰρόρορος? Slav. ὁ υἱὸς αὐτοῦ Nic. 32 ιζ', μ. ν. Slav. qui h. l. desinit, cum Nic. 754,18 cum Theophilo quidem desinat in ind. 5°, sed 755,20 ad Basilii initium continuatus sit.

μεγάλην νεαράν, ἐβασίλευσε τὸ β', ἔτη γ', (86) Α Κωνσταντίνος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη γ', (87) Ῥωμανὸς ὁ Ἀργυρὸς ἐν τῇ κολουμβήθρα τῶν Βλαχερνῶν πινεῖς, ἔτη [ε'], (87) Μιχαὴλ ὁ Παφλαγῶν διὰ συν-εργείας Ἰωάννου ἀδελφοῦ αὐτοῦ ὀρφανοτρόφου, ἔτη ζ' μῆνας γ', (89) Μιχαὴλ ὁ ἀπὸ Καισαρείας, ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ ὁ Καλαφάτος, ὁ τυφλωθεὶς ἐν τῷ Σίγματι παρὰ Νικολάου ἐπάρχου τοῦ καὶ παρα-κοιμωμένου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων, μῆνας θ', (90) Κωνσταντίνος ὁ Μονομάχος 920 ἔτη ιβ' μῆνας ζ', (91) Μιχαὴλ ὁ ἀπὸ Βασιλ[είου] ἔτος α', (92) Θεοδώρα ἡ Πορφυρογέννητος, ἔτη β'.
(93) Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνὸς ἔτη γ', καὶ νοσήσας ἀπε-κάθη προβαλλόμενος βασιλεὺς Κωνσταντίνον τὸν Δούκα, αὐτὸς δὲ ἐμονάχησεν ἐν τοῖς Στουδίου. (94) Κωνσταντίνος ὁ Δούκας ἔτη η' μῆνας γ', καὶ τε-λευτῶν κατέλιπε βασιλεύειν μετὰ φρικτῶν ὄρκων καὶ ἰδιοχειρῶν συνόδου τε καὶ τῆς συγκλήτου τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τοὺς παῖδας. (95) Εὐδοκία ἡ τοῦ Δουκῆς ἐβασίλευσε μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς ἔτη γ', καὶ ἔλαβεν ἀνδρα τὸν Διογένην ἀναγορευτάσα τοῦτον βασιλεὺς. (96) καὶ ἐκράτησεν ἀπὸ Ἰανουαρίου μηνὸς ἔτους ς' φος'. ὁ αὐτὸς Ῥωμανὸς ὁ Διογένης ἐβασί-λευσε χρόνους γ'· στρατεύσας δὲ κατὰ Περσῶν δια-φόρως, ἐν τῇ γ' αὐτοῦ ἐστρατεύει ἐκρατήθη αἰχμάλ-ωτος παρὰ τοῦ Σουλτάνου τῶν Τούρκων. (97) Τοῦτο δὲ μαθοῦσα Εὐδοκία ἡ δέσποινα γράφει πρὸς τὰ θέματα καὶ τὰ κάστρα τοῦ μὴ δέξασθαι αὐτὸν, εἰ διασωθεῖ ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀλλ' ἐξουθενεῖν αὐτὸν καὶ ἀποδεδεῦτεσθαι. (98) Καὶ αὐτὸς ἀπεκατε-στάθη Μιχαὴλ ὁ Δούκας ἅμα τῇ μητρὶ αὐτοῦ Εὐδο-κίᾳ, (99) ἦν καὶ καταβιδάσας τοῦ παλατιοῦ ἀπέκειρε μοναχὴν, μοναρχήσας αὐτῆς καταλειφθεῖς. Καὶ κρα-τήσας χρόνους ις' καταβιδάσεται παρὰ Νικηφόρου τοῦ Βοτονιάτου, θς καὶ ἐκράτησε χρόνους γ'. καὶ κατεβιδάσθη παρὰ τοῦ κυρίου Ἀλεξίου, (100) θς καὶ ἐβασίλευσε κατὰ τὴν β' τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς ἰνδ. δ' τοῦ ς' φ' ἔτους, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη λς' μῆνας ε'. (101) Ἰω. ὁ Πορφυρογέννητος ὁ υἱὸς αὐ-τοῦ ἐβασίλευσε μὴν Ἀγούστου, ἰνδ. ια' ἔτους ς' χς', καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη κε' 92.

[Ἔστι] δ[ε] καὶ [τοῦτο περὶ τῶν βασιλέων των

Ῥωμανὸς Νικηφόρος Ἰω. Τζιμισκῆς
Ῥωμ.] γεγραμμένον Ῥωμάλια Νικητοῦ | ἰωμένη
Βασιλεῖος Κωνσταντίνος Ῥωμανὸς Μιχαὴλ Μιχαὴλ
[β]λάπτουσα κόσμον Ῥόπαλον, μικρὸν μικρὸν |
Κωνσταντίνος? [Μιχαὴλ?] ἰωμένη
κόσμου λύτρα φέρεις. Ἀπὸ τοῦ κυρίου Ἀλεξίου
921 Κομνηνοῦ γ' εἰσὶν ἕτεραι βασιλείαι, ὧν ὁ ἀρι-
θμὸς ἀποκεκρυμμένους τυγχάνει· τελευταίον, ὡς τὸ
ἱστορικὸν φησιν, ἀπὸ τῶν ὧδε μέχρι τῆς συντελείας
διὰ τὴν λέγονται [αι]· εἰ[σὶν] αἱ τῶν μελλόντων βασιλείαι,
[αι] τοῦ Ἀντιχρίστου, ἕτερος ἱστορικὸς φησιν· [καί]
ὁμοῦ τὸ [τῶν βασιλέων]ρα

Atramento nigro et manu recentiori :

. Ἐλαθα...ρρ.. εἰ νοεθρῶν [ετ]ε[λ]θ νοκαρα τὴν πο-
λέμιον ἐπὶ ἔτος ς' χς'α. νοεθρῶν ι[γ'] ἡμέρα Παρα-
σκευῆς. [13 Nov. 1153, Veneris die].

Variæ lectiones et notæ.

921 Scil. usque ad annum 1143, quo imperium suscepit filius ejus Manuel cujus mortem (1180) scrip-
tor haud compertam habuit, cum numero annorum imperatorum inde ab Isacio Comneno sibi igno-
tum esse dicat et imperatores inde a Julio Cesare nuncupet.

menses iii; Michael Calaphates a Cæsarea, fratris
illius filius, qui cæcatus est in Sigmatē a Nicolao
eparcha et accubitore aliisque proceribus, regnavit
menses ix; Constantinus Monomachus, annos xii,
menses vi; Michael, Basilii filius, annuum unum;
Theodora Porphyrogenita, annos ii.

Σίγματι παρὰ Νικολάου ἐπάρχου τοῦ καὶ παρα-
κοιμωμένου ὁ Μονομάχος 920 ἔτη ιβ' μῆνας
θεοδώρα ἡ Πορφυρογέννητος, ἔτη β'.

Isaacus Comnenus regnavit annos iii, et morbo
corruptus, tonsus est electo imperatore Constantino
Duca, et ipse vixit monachus inter Studitas. Con-
stantinus Ducas regnavit annos viii, menses iii,
et moriens, acceptis diris juramentis et chirographis
synodi et senatus, imperium reliquit uxori suæ
suisque filiis. Eudocia, Ducæ uxor, regnavit cum
filiis suis annos tres, et nupsit Diogeni, quem pro-
clamavit imperatorem; et regnum auspiciatus mense
Januario anni vi^m dclxxvi idem Romanus Diogenes,
regnavit annos iii: pluribus autem adversus Bul-
garos factis expeditionibus, in tertia in captivitate
retentus est a Turcarum sultano. Quo comperto,
Eudocia imperatrix scripsit ad omnes regiones et
urbes ne illum reciperent, si e captivitate aufugeret,
sed despicerent ac detestarentur. Et rursus regno
impositus est Michael cum sua matre Eudocia;
quam e palatio expulsam totondit monialem, re-
manens ipse solus imperator. Et occupato regno
annos xvi, detrusus est a Nicephoro Botaniate; qui
regnavit annos iii, ac detrusus est a domino Alexio,
qui regnare cepit secundo die mensis Aprilis, in-
dictione quarta, anno vi^m dclxxxix, et regnavit
annos xxxvii, menses v. Joannes Porphyrogenitus,
ejus filius, regnare cepit mense Augusto, indi-
ctione undecima, anno vi^m dcxxvi, et regnavit
annos xxv.

Et etiam de imperatoribus Romanis scriptum
(per modum anagrammatis): Romanus. Nicepho-
rus. Joannes Zimisces, Basiliius. Constantinus. Ro-
manus. Michael. Michael. Constantinus. Romphæa
D Nicetæ, Sanando vulnerans mundum; clava, pa-
rum parum mundi redemptionem fers. Ab im-
peratore Alexio Comneno tris alia sunt regna,
quorum duratio est ignota. Denique, ut fert histo-
ria, a præsentī tempore usque ad finem octo sup-
putantur regna: sunt futurorum regna, regna
Antichristi, inquit alius historicus; et item de im-
peratoribus...

... Cepit (somnum mortalem), novem et triginta
annos natus, mense Novembri anno vi^m dclxi. No-
vembri tredecimo, Parasceves die.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΕΞ ΩΝ ΠΑΡΕΣ ΤΗΣ ΑΠΑΞΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΣΥΝΤΕΘΕΙΤΑΙ Η ΩΝ ΜΝΗΜΟΝΕΥΕΤΑΙ.

- Ἀθανάσιος 41, 249? 423, 427, 573? 580, 602.
 Ἀκύλας 19.
 Ἀλεξάνδρεϋς ἐξηγητῆς.
 Ἀναστάσιος Ἀντιοχείας 186, 554. ὁ Σκαίτης 129, 186.
 Ἀριστοτέλης 599?
 Ἀρρικανός 29, 168, 243.
 Βασίλειος ὁ Μέγας 6, 30, 99, 147, 203, 252, 492? 510? 587 (ad Iulianum 43).
 Βίος τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ Θεοῦ 374. τοῦ Σιλδέστρου 382, 390.
 Γελάσιος ὁ Καισαρείας 578.
 Γένεσις λεπτῆ 903. 1
 Γεώργιος 4, 7, 15, 81, 85, 721.
 Γρηγόριος ὁ Θεολόγος 177, 209, 257, 302, 356, 446, 449, 454, 479, 708. ὁ Διάλογος 584.
 Διάλογος 585.
 Διατάξεις τῶν ἀποστόλων 155, 168, 171, 175, 310, 357, 416.
 Διονύσιος Ἀρωπαγιτῆς 163, 250, 251, 425? 585.
 Ἐπιφάνιος 162, 518.
 Εὐπόλεμος 29 (Scriptor anni 160 a. Chr. a Josepho, Clemente Al. et Hieronymo laudatus).
 Εὐσέβιος Παμφίλου 29, 54, 91? 140? 206, 222? 242 — 248? 278? 325, 336, 377, 387, 652, 689.
 Εὐστράτιος 581.
 Ἐφραῖμ ὁ Σύρος 603.
 (Ἠγήσιππος 279—281).
 Ἡρώδης χρονογράφος 428.
 Ἡσίδοδος 29, 30.
 Θεοδοσίων 215.1
 Θεοδώρητος 127, 129, 145, 165, 221, 261, 322, 323, 368? 508.
 Θεόδωρος ὁ Παῖθου 365.
 Θεότεκνος, ὑπομνήματα Χριστοῦ 378.
 Θρακῆσιος (Ἰω. Σκυλίτζης) 885.
 (Ἰούλιος Πολυδεύκης 902.)
 (Ἰουστίνος 43.)
 Ἰούστος 29.
 Ἰππόλυτος Ρώμης 336. χρονογράφος 428?
 Ἰσίδωρος, 100, 111, 419, 430, 483, 492? 496.
 Ἰωάννης Χρυσόστομος 35, 74? 76, 84? 101, 106, 113, 149, 157, 160, 169, 218? 240, 258, 299? 305? 330, 480, 491? 527, 544, 578? 586 (in Matth. l. iv) 601? 642.
 Ἰώσηπος 7, 29, 31, 34, 66, 71, 80, 90, 91, 153, 154, 141, 142, 168, 174, 221, 223, 528, 232, 321, 240, 245 — 246, 380, 500, 302, 509, 311, 599?
 Καισάρειος 26, 27, 557.
 Κλήμης ὁ Ῥωμαῖος 66, 241, 270 — 275. ὁ στρωματεύς 29.
 Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων 61? 71, 224, 225, 439, 441.
 Κύριλλος ὁ Μέγας 110, 324, 325, 553, 546.
 Λογοθέτης ὁ Συμεών 81, 721, 851, 902.
 Μάρκος ὁ τοῦ Χρυσοστόμου μαθητῆς 72.
 Μαρτύριος Ἀντιοχείας 582.
 Μάξιμος 351, 583.
 Νεῖλος 254, 584, 586.
 Νικηφόρος πατριάρχης ΚΠ. 163, 656 683.
 Ξενοφών 265.
 Ὀμηρος 30.
 Παῦλος ὁ Θεβαῖος 374.
 Πλάτων 58, 59, 64, 62, 262 — 264, 265? 328, 530.
 Πλούταρχος (Παράλλ.) 54.
 Προκόπιος 548.
 Σιλουέστρου πράξεις 532, 590.
 Σωκράτης ὁ ιστορικός 277.
 Σύμμαχος 32, 910.
 Τατιανός 29.
 Τερτυλιανός 235.
 Φίλων 240, 243, 246—248, 251, 430? 431? (Φλέγων, Ὀλυμπιάδης 283.)
 Ψελλός 883.
 Ὀριγένης 29, 58.

ΟΝΟΜΑΤΟΛΟΓΙΟΝ.

- A.
 Ἀαρών אַרֹן 80—89, 154, ἀρχηγός, βασιλεὺς τῶν Ἀράβων 660, 663, 674.
 Ἀβελθανέης 791.
 Ἀβαραίμ אַבְרָם διάβασις 90.
 Ἀβαραίς 563, 567.
 Ἀβαραί 554, 562.
 Ἀβέδς 246.
 Ἀβγαρος 255, 633, 687.
 Ἀβδερραχμάν 621.
 Ἀβδίου אַבְדִּיָּא δούλος Θεοῦ 179, 121.
 Ἀβδών אַבְדֹּן δούλος 107.
 Ἀβέλ אַבְעֵל πένθος, 4, 6, 31, 65, 272, 495.
 Ἀβεσσάω אַבְעֵסָא πατήρ δώρου 125.
 Ἀβασσαλώμ אַבְעֵסָא πατήρ εἰρήνης 129, 151, 415, 802.
 Ἀβιά אַבְיָא πατήρ μου Θεός 117, 151.
 Ἀβιάθαρ אַבְיָא 118.
 Ἀβιδος, ὁ ἅγιος 401.
 Ἀβιμέλεχ אַבְיָמֵלֶךְ πατήρ βασιλέως 66, 105, 118. אַבְיָמֵלֶךְ ἀδελφός βασιλέως 615.
 Ἀβίτιος. Avitus 352.
 Ἀβραάμ, Ἀβραμ, אַבְרָם πατήρ πλήθους, אַבְרָם πατήρ ὕψους 29, 64 — 70, 252, 258, 272, 273.
 Ἀβυδος 637, 652, 783.
 Ἀγαμέμνων 805.
 Ἀγαρηνοί 8, 75, 705, 853, 806.
 Ἀγράναι 756.
 Ἀγαθάγγελος, ὁ ἅγιος 272.
 Ἀγάθη 854.
 Ἀγαθόνικος, ὁ ἅγιος 401.
 Ἀγαθός 795.
 Ἀγαθων 611.
 Ἀγαλλιανός 747.
 Ἀγαπητός, ὁ ἅγιος 371, 372.
 Ἀγαρ אַגָּר φυγοῦσα 75.
 Ἀγγαῖο, אַגָּיִי εὐραζῶν 179.
 Ἀγγουρία 902.
 Ἀγένωρ 11.
 Ἀγγσίλιος 265.
 Ἀγιων (willd?) 770.
 Ἀγκίαλος 624, 651.
 Ἀγκυρα 170, 215, 452.
 Ἀγρίππας, βασιλεὺς 227, 228, 239, 268, 282. ὑπαρχος 269.
 Ἀγκίαλος 663.
 Ἀγχούς אַנְחֻס εὐθυμος 121.
 Ἀδὰμ אַדָּם ἄνθρωπος 4, 7, 28, 31, 271, 272, 907.
 Ἀδάμου τάφος 602.
 Ἀδδῶ אַדְדֹּא εἰδώς 179.
 Ἀδελφίος, ὁ ἅγιος 439, ἐπίσκοπος 497.
 Ἀδερ אַדֶּר ὀλολύζων 145, 183, 185.
 Ἀδινών אַדִּינֹן τυφερός 124.
 Ἀδραξάρ, Ἀδαδῆξερ אַדְרָאֶסֶר κίσμος βοηθός 145.
 Ἀδράλεστο; 818.
 Ἀδρίας, Ἀδριατικὸν πῆλαγος 40, 462, 463.
 Ἀδρ ακή 40.
 Ἀδριανός, βασιλεὺς 43, 311 — 343. πάπας 663, ὁ ἅγιος 726. πατριάρχης 841.

- Ἀδριανούπολις 340, 459, 680, 724, 805, 823, 899.
 Ἀδυναί ʾדְּינָא אַרְוֵן 156.
 Ἀδωνιέζεκ רַב־בְּרִיַּת חֲרִים ἀστραπῆς 103.
 Ἀειθαλής, ὁ ἅγιος 361.
 Ἀερόλιθος 506.
 Ἀέτιος 667, 671, 713.
 Αἰγαῖον πέλαγος 463, 783.
 Αἰγίθης 802.
 Αἰγισθός 805.
 Αἰγύπτιοι, Αἴγυπτος 11, 17, 25, 28, 29, 34, 40, 43, 50, 53, 56, 67, 70, 71, 101, 129, 138-140, 152, 172, 193, 194, 207, 214, 242, 257, 258, 261, 277, 304, 371, 372, 446, 455, 472, 475, 496, 500, 502, 566, Αἰθιοπία, Αἰθιοπῶν 7, 40, 88, 129, 257, 348, 524, 566, 576.
 Ἀζαήλ ʾאַזְיָהּ Θεοῦ θεωρῶν 179.
 Ἀζαρίας ʾאַזְרְיָהּ βοήθεια Θεοῦ 153, 156, 159, 179, 189.
 Ἀζούρα 4.
 Ἀζωτος ʾאַזּוֹת הַ πλουτοῦσα, ἄργουσα 216.
 Ἀθανάσιος, ὁ Ἀλεξανδρείας 412, 420—425, 452, 454, ὁ ἐν τῷ Ἄθῳ 861 ὁ Ἰακωβίτης 568.
 Ἀθηναί, Ἀθήνη 43, 68.
 Ἀθῆναι 168, 361, 437, 449, 502, 654, 671, 770, 779, 806.
 Ἀθηναῖς 502.
 Ἀθηναῖος 140, 168.
 Ἀθηνόδωρος, ὁ ἅγιος 372. Ἀλεξανδρεύς 214. Ἰσαυρός 522.
 Ἀθηνόγνωτος, ὁ ἅγιος 372.
 Ἄθως 861.
 Ἄλυς 13, 734.
 Ἀμαζόνες 28, 40.
 Ἀμάν ʾאַמָּן μόνος 196.
 Ἀμάντιος, Ἀμαντός Amantius 512, 524.
 Ἀμαστρίς 623.
 Ἀμδακούμ ʾאַמְדָּאֻמַּת περιλήμμα 161, 197.
 Ἀμβρόσιος, ἐπ. Μεδιολ. 460, 465, 476 — 479.
 Ἀμβρόσιος, σύγχρονος Ὀριγένους 346.
 Ἀμυζίας ʾאַמְיָזִיָּא Θεοῦ κρῆτος 155.
 Ἀμναδάμ ʾאַמְנָדָּאμ ἀρχέλαος 204.
 Ἀμμανίτης ʾאַמְמָנִיתִּי λαογενής? 73, 107, 128, 144—146, 591.
 Ἀμνία 662.
 Ἀμορβάιος ʾאַמּוֹרְבָּא 54, 91, 101, 144, 167, 273.
 Ἀμόριον 628, 645, 674, 701, 712.
 Ἀμράμ, ʾאַמְרָאμ λαὸς ὑψηλός 80.
 Ἀμφιλόχιος 475.
 Ἀμώς ʾאַמּוֹץ ἰσχύς 124. ʾאַמּוֹץ τινος 170—172. ʾאַמּוֹץ βάρος 179.
 Ἀναβαλλιανός 429.
 Ἀναγαβαίος ʾאַנָּאבָּא 190.
 Ἀνανί, Ἀνανίας ʾאַנָּאנִי ὁ οἰκτιρῶν 116, 152, 236.
 Ἀνανίος 219.
 Ἀνάπλους 401, 512, 517, 521.
 Ἀνάργυροι, οἱ ἐν Ρώμῃ ἅγιοι ἱατροί 371, 516.
 Ἀναστασία, ἡ ἅγια 473, 512, 553, 730, 852. γυνὴ Τιβερίου 553. Κωνσταντινίου 884.
 Ἀναστάσιος, βασιλεὺς (I) 516 — 523, (II) 626. Γογγύλης 803 — 819. πατρ. ΚΠ. 635—645.
 Ἀναξαγόρας 53, 140, 198, 200.
 Ἀνατολῶν θέμα 669, 770.
 Ανατολικοί 500, 669, 679.
 Ἀνατόλιος, πατρ. ΚΠ. 504 — 512.
 Ἀνάγαρσις 264.
 Ἀνδραγάθιος 465.
 Ἀνδρέας, ἀπόστολος 279, 336, 438. δομῆστικος 764 — 768. ἐταιριάρχης 724. ζωγράφος 800. κρατερὸς 768. Κρήτης 665. κωμοδρόμος 540. περιμικήριος 812. Σικελιώτης 588. Σκύθης 755—δομῆστικος. ἐταιριάρχης? στρατηλάτης 753?
 Ἀνδρόνικος, ὁ ἅγιος 552. Δούξ 788, 884, 887.
 Ἀνδρσαλίτης 758.
 Ἀνθέμιος 348, 748.
 Ἀνθιμος, ὁ ἅγιος 372. ἐπ. Νικομηδείας 372. Καίσαρ 668.
 Ἄνθος 784.
 Ἀνθοῦσα 490.
 Ἀνίκητος, ὁ ἅγιος 372.
 Ἄννα, ἡ ἅγια 739. γυνὴ Στεφάνου 840—854. θυγάτηρ Θεοφίλου 750. Κωνσταντινίου τοῦ Δούκα 884. Λέοντος τοῦ σοφοῦ 779. παλλακίς 813.
 Ἀντίγονος, ὁ ἅγιος 443. βασιλεὺς 28, 206, 325. δομῆστικος 732.
 Ἀντιγόνου νῆσος 817.
 Ἀντιλίθανος 89.
 Ἀντίνοος 43.
 Ἀντιόχεια Πισιδίας 616. Συρίας, Θεοπόλις 206, 209, 326, 334, 366, 437, 438, 450, 479, 490, 514, 520, 524, 525, 527, 539, 888, 881, 908.
 Ἀντολογος, ὁ ἅγιος 340, 854? (I) Σωτήρ 325, ὁ Σελεύκου 206. (II) Νόθος 325. (III) ὁ μέγας 325. (IV) ἐπιφανὴς φιλοπότορος ἢ φιλομήτορος 206—211, 305—325. (V) Εὐπάτωρ 211, 325. (VI) ὁ Τρύφωνος 326. Ἀντιόχου 320. (VII) Σιδήτης 326. (VIII) γρυπὸς 326, τοῦ Δημητρίου 133. (IX) Κυζικηνός 326.
 Ἀντίπατρος 28, 304, 214, 219.
 Ἀντιφωνίτης 880.
 Ἀντωνῖνος Antoninus 341.
 Ἀντώνιος, ὁ ἅγιος 258, 426, 455, 580. δομῆστικος 663. Κανλέας, 771—779. πατρ. ΚΠ. 700 — 707. Στουδίτης 865.
 Ἄπις 45, 53, 321, 482.
 Ἀποδένιαρ 720.
 Ἀπόκρως ἡ ἔδδομάς 544.
 Ἀπολασάθ 834.
 Ἀπολιναίριος, Ἀλεξανδρείας 520. Λαοδικεῖας 364, 438, 474. ὀρθόδοξος 446.
 Ἀπόλλων 30, 45, 44, 49, 51.
 Ἀπολλωνία 229.
 Ἀπολλωνίας 622.
 Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς 53, 333, 708, 762.
 Ἀποστόλων ναός 279, 400, 428, 552, 766, 780.
 Ἀποστύπητης 761.
 Ἀπόχαψ 834.
 Ἄπρος Aper 370.
 Ἀραβία ʾאַרָּבִיָּא ποδίας.
 Ἀραβὶ ʾאַרָּבִי νομεύς 39, 40, 52, 200, 214, 257, 277, 457, 538, 598, 660, 710, 861.
 Ἀραβίας 591.
 Ἀράμ ʾאַרָּאμ ὕψηλός 204.
 Ἀραν ʾאַרָּאן ὁ ἐγκύων? 65.
 Ἀρῖρατ ʾאַרְיָרָא 33.
 Ἀρδόγαστος 486.
 Ἀργαύτης 607.
 Ἀργεῖος. Ἄργος 11, 83.
 Ἀργυρός 741—901.
 Ἀρδαβούριος 499—511.
 Ἀρέθας, ὁ ἅγιος 524.
 Ἀρειανοί 29, 426—475, 511, 520, —523, 592.
 Ἄρειος 258, 348, 404, 432, 434, 436, 437.
 Ἀρεδδίνδος 720.
 Ἀρζης 805.
 Ἄρῃς 7, 15, 44, 63, 445, 448.
 Ἀριάδνη 513.
 Ἀριδαῖος 28.
 Ἀριήλ ʾאַרְיָהּ λέων Θεοῦ 125.
 Ἀρισταρχος 205.
 Ἀριστόβουλος 219. ὁ ἄρχιερέυς 219, 327. α' βασιλεὺς 239.
 Ἀριστοτέλης 24, 45, 58, 206, 208.
 Ἀρκαδία 40, 43.
 Ἀρκαδιανὰ, οἰκίαι 759.
 Ἀρκαδίος 467—498.
 Ἀρκαδίου πόλις 489, 655, 698. στήλη 636.
 Ἀρκεσθίος 265.
 Ἀρμαθαῖμ, Ἀρμαθέμ ʾאַרְמָתַאִים 117.
 Ἀρμενία, Ἀρμένιος 33, 40, 257, 380, 403, 509, 520, 535, 554, 606, 615, 648, 657, 685, 684, 745, 747, 805, 807, 823, 854, 846, 861.
 Ἀρμενιοὶ 605, 628, 666, 668, 756, 767, 838.
 Ἀρμενιανῶν μονή 767.
 Ἀρμενογενής 844.
 Ἄροτράς 802.
 Ἀρπάθης 772.
 Ἄρραδες, Ἄρραβία 214, 589, 598, 856.
 Ἀρσάκιος, πατρ. ΚΠ. 495.
 Ἀρσένιος, ὁ ἅγιος 497, ὁ Μαγλαδίτης 817.
 Ἄρσης 206.
 Ἀρτάβανος 206.
 Ἀρτάβανος 628, 644 — 646, ἐταιριάρχης 751, 799.
 Ἀρτάκης 805.
 Ἀρταξέρξης ὁ Ἀστυάγης 196, Μακρόχειρ 196, 205, ἕτερος 206, Μνήμων 14, 206, Ὄχος 206.
 Ἀρτέμιος, ὁ ἅγιος 279, 372, ὁ μέγας 443, ὁ βασιλεὺς 625—628.
 Ἀρτεμις 43, 483.
 Ἀρτέμιον 351, 361.
 Ἀρφαξάδ ʾאַרְפַּאξָּאδ ὄρος, Χαλδαίας 7, 36—38, 198.
 Ἀρχάδ ʾאַרְחָא 8.
 Ἀρχέλαος 226, 227.
 Ἄσαδός 591.
 Ἀσαμωναῖοι 221.
 Ἀσάφ ʾאַסָּאφ μαλακός 151.
 Ἀσάφατ 179.
 Ἀστὴρ ʾאַסְתֵּר εὐτυχία 79.
 Ἀστία 11, 28, 138, 197, 206, 257, 336, 460, 520.
 Ἀσκαλῶν, Ἀσκαλωνίτης ʾאַσְכָּלוֹן ἡ τίουσα οἰκίον? 204, 217.
 Ἀσκληπιός 30, 44, 53, 54, 101.

'Ασουάμ 4.
 'Ασπαρ 499, 506, 511, 710, 717.
 'Ασσοῦρ, 'Ασσυρία, 'Ασσύριοι
 ἤτοι διάδοχοι 8, 9, 30, 37—39,
 61, 74, 123, 129, 158, 172, 190,
 197, 648, 684.
 'Αστάρτη ἡ Πρωτοῦ ἀστὴρ 144 —
 146, 321.
 'Αστωρὸθ ἡ Πρωτοῦ εἰκόνες 'Α-
 στάρτης 101.
 'Αστωρῶθιος ἡ Πρωτοῦ 120, ἄστρον
 281.
 'Αστρονόμος 618.
 'Αστρον πῶσις 653.
 'Ασυλέων, ἐξάδελφος Βασιλείου
 740—755, μάγιστρος ὁ Θεοδοτά-
 κιος 775.
 'Ασώτιος 805.
 'Ατεῦς 815.
 'Ατζίμωρος 814.
 'Αστυποθεόδωρος 864.
 'Ατρώας 667.
 'Αττική 30, 40.
 'Αττικὸς, πατρ. [ΚΠ. 499, 500.
 Αἰγάρως 236, 633, 687.
 Αἰγυστεύς 715.
 Αἰγυστιών, κίων 'Ιουστινιανῶ
 548.
 Αἰξέντιος, ἐπ. Μεδιολ. 460, ὁ
 Θεοφόρος 651.
 Αἰρηλιανός 361.
 Αἰσίτις ἡ γῆ 76.
 Αἰσώνιος 423.
 Αἰτονόμος, ὁ ἅγιος 372, 559.
 'Αφαρ ἡ σποδὸς 76.
 'Αφρικανὸς χρονογράφος 355,
 359, μάρτυρ 481.
 'Αφρική 76, 462, 506, 548, 562,
 563, 575, 619.
 'Αφροδισίων 528.
 'Αφροδίτη 7, 8, 43, 44, 54, 63,
 146, 283, 402, 410, 509, 527, 644.
 'Αφρος 339, 699, 780.
 'Αχαάβ ἡ ΚΠΠ ἀδελφὸς πατρὸς?
 78, 151, 169, 175, 182, 187, 424,
 429, 705.
 'Αχαζ ἡ Κρατῶν 152, 158, 185.
 'Αχαζ 40, 462, 607.
 'Αχαρ ἡ ΚΠΠ λοιπῶν 102, 115.
 'Αχελὺς 651, 655, 657, 807.
 'Αχιάβ = 'Αχαάβ.
 'Αχιὰς ἡ ΚΠΠ ἀδελφὸς Θεοῦ 145,
 179.
 'Αχιλλεύς 372.
 'Αχιώρ 199.
 'Αψίμαρος 620—623.
 'Αψίς 722.
 'Αὐδὸς ἡ ΚΠΠ 103.
 Β.
 Βαάλ ἡ ΚΠΠ κύριος ἡ ΚΠΠ κύριοι
 9, 169, 187, 321.
 Βαάνης 606, 754.
 Βασάβ ἡ ΚΠΠ λυπῶν 181.
 Βαθουζίκιος 764.
 Βαδύλας, ὁ ἅγιος 354, 360, 372,
 Βαδυλῶν ἡ ΚΠΠ σύγχυσις 7, 8, 11,
 37—39, 52, 123, 124, 168, 191,
 197, 292, 304, 448.
 Βαδυλωνία 39.
 Βαδυλώνιοι 27, 123.
 Βαθυρῦαξ 750.
 Βακούριος 488.
 Βακτάγιος 646.
 Βάκτρα, Βακτριανή, Βακτριανὸι
 28, 39.
 Βλαάμ ἡ ΚΠΠ μὴ λαός, ἀλλόφυ-

λος 121, 161, 335, 708.
 Βαλάντιος 814.
 Βαλδίνος Balbinus 354, 355, ὁ
 ἅγιος 354 — Βαβυλάς.
 Βαλδίμερ 725.
 Βαλλερία Valeria 372.
 Βαλτάσαρ ἡ ΚΠΠ, ἡ ΚΠΠ
 Βήλου ἄρχων 13, 171, 195.
 Βαναίας ἡ ΚΠΠ θεότακτος 125.
 Βάνης 598, 663.
 Βάραγγοι 906, 907.
 Βιράκ ἡ ΚΠΠ ἀστραπή 104.
 Βαραχέου δρος 837.
 Βαρβάρα, ἡ ἅγια 371.
 Βαρδάνης 624, 673.
 Βάρδας, ἀδελφὸς Συμβατίου 740,
 Βοήλας 822. Καίσαρ 722—728.
 Κορδύλου 724. Νικηφόρου τοῦ Φω-
 κᾶ 773. πατὴρ Βασιλείου 750, 757.
 Σκληρὸς 867, 868, Φωκᾶς 807—
 852.
 Βαρδυσάνης Βαρδυσάνιος 342,
 bis, 438.
 Βάρις 662, 757.
 Βαρνάδας ἡ ΚΠΠ υἱὸς παρακλή-
 σεως 276, 315.
 Βάρναι 613.
 Βαρούχ ἡ ΚΠΠ εὐλογητὸς 179.
 Βαρυμιχαήλ 814.
 Βασάν ἡ ΚΠΠ βουνός 401.
 Βασιλείδης 339.
 Βασίλειος (I) Μακεδῶν 723 —
 763, 862, (II) Βουλγαροκτόνος 853,
 872, ὁ ἅγιος, ὁ μέγας 439, 449,
 454, ἐπαικτικὸς 777. ἐπίσκοπος 'Αν-
 τοιχείας Πισιδίας, ὁ Τρικάκαθος
 666. Σελευκείας 535. ἐταιριάρχης,
 Καματηρὸς 785. κανίκελιος, μά-
 γιστρος 792, 805. Μακεδῶν 839,
 πατρ. ΚΠΠ. 865. πετεινός, υἱὸς
 'Ρωμανοῦ καὶ πρωτοσπαθάρτου 848
 —858. βαίκτηρ 750. 'Ρόδιος 831.
 Βασίλειος, ὁ ἅγιος, ἐπ. 'Αμασειας
 401.
 Βασιλκιανός 747—749.
 Βασιλιτζής 796—804.
 Βασιλσκός ὁ ἅγιος, 371, βασι-
 λεύς 513, 514, στρατηγός 398.
 Βασώης 713.
 Βασταρνία 40.
 Βατταρίτης ἡ ρίζα 600.
 Βεαλφαγῶρ ἡ ΚΠΠ Θεὸς τοῦ
 [δρος] Φεγῶρ 313, 321.
 Βεθὴλ ἡ ΚΠΠ οἶκος Θεοῦ 79, 175,
 181.
 Βεθλεέμ ἡ ΚΠΠ οἶκος ἄρτου
 125, 411.
 Βελισάριος 548.
 Βελλεροφόντης 454.
 Βενταμίν ἡ ΚΠΠ υἱὸς δεξιός 97,
 109, 126, 150, 180, τοῦ Συμεῶν 830.
 Βενίβολος Benevolus 465.
 Βερζητία 654.
 Βερήνα, Βερλίνα Verena 513.
 Βερῶη 662.
 Βέσβιον δρος; Vesuvius 328.
 Βετιλούα ἡ ΚΠΠ οἶκος; Κυ-
 ρίου Θεοῦ 199.
 Βηθλεέμ—Βεθλεέμ.
 Βήλ ἡ ΚΠΠ κύριος 11, 197, 710.
 Βήρος Verus 342, 345
 Βιγίλιος Vigilus 428.
 Βιθυνία 40, 402, 453, 463, 499,
 842.

Βικέντιος Vincentius 413, 414.
 Βικτωρίνος Victorinus 366, 413.
 Βιταλιανός Vitalianus 517—524.
 Βιτέλιος Vitellius 284.
 Βίτων Vitus 414.
 Βλάσιος, ὁ ἅγιος 401.
 Βλαχέρναι 510, 552, 553, 591,
 620, 622, 627, 648, 737, 764, 775,
 802, 822, 824.
 Βλάχερονος 737.
 Βογομίλο; 439.
 Βοιδίτζης 713.]
 Βουιτία 40.
 Βολοσιανός Volusianus 358.
 Βονηφάτιος Bonifacius 507.
 Βόνος Bonus 568.
 Βοδὸς ἡ ἐπιτομή 294.
 Βοδὸς ἀγορὰ 564, 619, φόρον 652.
 Βόραφος 625.
 Βόρδων 767.
 Βόριλος 908.
 Βόσπορος 40.
 Βόστρα 356.
 Βουδάχαρ 592.
 Βουδῶν 539, 620, 617.
 Βουδάν 362.
 Βουδδὰς 363.
 Βουζῆς 177.
 Βουκέφαλος 47, 213.
 Βουκολέων 716, 777, 787, 810.
 Βουλγαρία, Βουλγαρός 517, 613,
 615, 616, 624, 625, 658, 651, 654,
 655, 676, 698, 728, 732, 802, 818,
 865, 903.
 Βουλγαροεγυρον 774.
 Βούς 901.
 Βουτιον, 783.
 Βραχμάνης 24, 25, 264, 362.
 Βρετανία, Βρετανία, Βρετανι-
 κός, Βρετανός 27, 40, 213, 345,
 369, 378, 399, 462.
 Βρίας 831.
 Βρίσσων ἐπίσκοπος 494 εὐνοῦ-
 χος 493.
 Βρουμάλια Brumalia 16.
 Βρούτος Brutus 213.
 Βρύας 707, 712.
 Βρυένιος 906.
 Βυζάντιον, Βυζάντιος; 174, 345,
 361, 399, 523, 524.
 Βύζης 174.
 Βυζούπολις 18.

Γ.

Γαδὰ ἡ ΚΠΠ βουνός 109.
 Γαδαλάς 840.
 Γαθαῶν ἡ ΚΠΠ βουνός 79, 126,
 179.
 Γαβριήλ ἡ ΚΠΠ ἀντὶ Θεοῦ 160,
 310, 592.
 Γαβρηλόπουλος 796—804.
 Γάγγης 25.
 Γάγγραι, ἡ ἐν Γάγγραις σύνο-
 σος 438.
 Γάβ ἡ ΚΠΠ περιπατῶν? 79, 126, 179.
 Γάδερα 39.
 Γάδα ἡ ΚΠΠ ληνός 108, [216, 414.
 Γαδάνης, ὁ ἅγιος 371.
 Γαδάδ, ἡ ΚΠΠ 5.
 Γαινᾶς 498.
 Γάιος Caius 229.
 Γαλαάδ ἡ ΚΠΠ βουνός μάρτυρ 90.
 Γαλακρῆναι 788, 795, 824, 829.
 Γαλάτης 154, 652.
 Γαλατία 40, 257, 452, 499, 520.
 Γάλας, Galba 284.

Γαληνός 342.
Γαλιλαία, Γαλιλαίος 449, 600.
Γαλλία, Γάλλος, Γάλος 17, 213, 257, 358, 359, 378, 390, 439, 461.
Γαλληνός, Gallienus 358—360.
Γάμερ 739.
Γαστρία, τὰ, μονή 700, 730.
Γαγγείσιος 606.
Γεδών 777. τομεις? 104.
Γελθουέ 739 120.
Γενέθλια 539.
Γενέσιος 606.
Γεννάδιος, πατρ, ΚΠ. 511—523.
Γεργασίος 101.
Γερμανία 365, 648, 761.
Γερμανοί 213, 343.
Γερμανός, πατρ. ΚΠ. 604—646.
ἐπ. Κυζίκου 665.
Γέτας Geta 351.
Γεώργιος, ὁ ἅγιος 372, 879. Βεραφός 625. ἐπ. Τιβεριωτῶν 528.
Κρινίτης 785. πατρ. ΚΠ. 611.
Πηγάνης 744. πρεσβύτερος 611.
πρωτοσπαθάριος 850. Σουρσουβούλη 1830. τοποτηρητής Ἀντιοχείας 665.
Γηλαίος 57.
Γήπεδος 504.
Γηών 777. ἐκκρούων 40.
Γιζερύχ 506.
Γοιλέων 815.
Γοθολα 777. 153.
Γοθονήλ 777. 103.
Γολγοθὰ 777. κρανίον 411, 441, 442, 602.
Γολιάθ 777. 118.
Γόμορρα 777. κατοίχης 73, 124, 452, 542.
Γόρασις 482.
Γορδιανός Gordianus 354, 355.
Γορδίας, ὁ ἅγιος 401.
Γόρδων 769.
Γότθοι 454, 459, 464, 501, 504, 517.
Γούβε 806.
Γούβερ, πατριχίος 768.
Γούμερ 744.
Γουρίας, ὁ ἅγιος 401.
Γρατιανός, Gratianus 460—465.
Γρηγοράς Ἱερωδότης 789, 800.
Γρηγόριος, ὁ ἅγιος Ἀρμενίας 372, 403, ὁ μέγας θεολόγος 449, 462, 473, 474, 852. θαυματουργός 359, 361, 520. Καππαδόκης 618. πάπας 636—641, 751. πατριάρχης Ῥώμης 635. πατριχίος Μουσουλάκιος 671. Φιλήμονος 751.
Γύγης 83. γυλάθ 777. ἀνθέμιον, στρεπτόν 135.

Α.

Δαβὶρ 777. λογιεὶον 134.
Δαγίσθεος 552.
Δαγών 777. κήτος, Δερκετώ 709.
Δαδαστανά 452.
Δαδώς 439.
Δακία 378.
Δακίθουζα 454.
Δαλιδά 777. ἀσθενοῦσα 108, 495.
Δαλματία 376.
Δαλμάτιος, ἀδελφός Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου 390 — 429. υἱός Δαλματίου 390—412.
Δαλμάτου μονή 620, 802.

Δαμασκός 777. στρώμα 216, 566, 598.
Δάμασος, πάπας 465, 474.
Δαματρώ 624, 785, 792.
Δαμιανός, πατριχίος 728—737.
δ' Ἀγαρηνός 779—805. εὐνοῦχος 804.
Δαμιανού, τὰ 774.
Δάν, 77. κριτής 79, 90, 184.
Δάναπρις 652.
Δάναστρις 652.
Δανιήλ 777. κριτής Θεοῦ 13, 62, 161, 175, 179—197, 215, 216, στυλίτης 512.
Δανιηλίνα 757.
Δανουδίου 613, 652, 681, 724, 772, 807.
Δαόνιον 553.
Δάξυμον 735.
Δάρι 621.
Δαρεία, ἡ ἅγια 371.
Δαρεῖος, Ἀστυάγης 13, 196, 205, Ὑστάσπου 200, 206, 293.
νόθος 206. Ἀρσάμου 18, 205, 206, 265, 325. Χοσρόης 549.
Διόσκορος, ἐπ. Ἀλεξ. 507, 535.
Διόσπολις 215.
Δίπτυχοι 521.
Δίστρα 773.
Δεδώνη 50, 169.
Δοηκ (Δωηκ ὁ Σύρος LXX) 777. 118.
Δοκῦτης ἀστής 597.
Δοματιανός, Domitianus 285, 327, 331.
Δομηνικός Dominicus 804.
Δομνίκα, γυνὴ Οὐάλεντος 454.
Δομνίνος Dominius 512.
Δόμος, πατρ. Ἀντ. 528.
Δορύλαιον 644, 674, 710.
Δουκάς 883.
Δομνιάδης 74.
Δούναβις 865.
Δράκων 390.
Δρόμωνες 842.
Δρῦς 493.
Δυβράχιον, Δυβράχιτης 174, 516, 761, 907.
Δυτικὰ θέματα 757, 761.

Ε.

Ἐβδομον (μυλιάριον, Septimum miliare a CP.) 481, 494, 498, 558, 612, 803, 833.
Ἐβερ 777. περατικός 37, 38.
Ἐβωνάσιος 777. πτωχός 339, 344.
Ἐβραῖος 777. περάσας 7, 29, 37, 38, 52, 355, 446, 569, 629, 758.
Ἐβρος 805.
Ἐγλώμ 777. δάμαλις 103.
Ἐγλὼν 777. τερέδινθος 107.
Ἐγρήγοροι 37.
Ἐδὲμ 777. τρυφή 5, 907.
Ἐδισσα 36, 458, 500, 525, 633, 687, 845, 865.
Ἐδὼμ 777. ἐρυθρός 75.
Ἐζεκίας 777. Θεὸς ἰσχύων διδοῖ 141, 148, 165, 169.
Ἐζεκιήλ 777. id. 179, 193.
Εἰκασία 700. Εἰκόνες, ἅγιοι 511, 557, 563, 567, 629, 649, 681, 686, 708.

Εἰλάτ 777. 74.
Εἰρήναρχος, ὁ ἅγιος 371, 372.
Εἰρήνη, ἡ ἅγια 461—481. ἡ Χαζάρα 639. ἡ ἐξ Ἀθηνῶν 654—675.
Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα γυνὴ 884.
Εἰρηνόπολις 663.
Ἐκβάτανα 159.
Ἐκκλησία, ἡ νέα 759, 761.
Ἐκλειψις ἡλιακὴ 403, 565, 617, 770. τῆς σεληνῆς 793.
Ἐλάμ, Ἐλαμίτης 777. αἰώνιος 38, 138.
Ἐλαος 485.
Ἐλλά 777. κόσμος 5, 33.
Ἐλεανάν 777. Κύριος χάριτος 24, 125.
Ἐλεάζαρ 777. ὁ Κύριος βοηθῶν 89, 109, 125, 141, 179, ὁ ἱερεὺς 208, 209. Μακκαβαῖος 212.
Ἐλεγμοί 819.
Ἐλένη, ἡ ἅγια 384, 390, 402, 410, 428. θυγάτηρ Κωνσταντίνου, γυνὴ Ἰουλιανῶ 428, ἄλλη 841.
Ἐλενόπολις 428.
Ἐλευθέριος ὁ ἅγιος 340, 511, 687, 673.
Ἐλεσθαάν 524.
Ἐλεφάντινος 839.
Ἐλιάσιμος ὁ ὕψις 327.
Ἐλισάβητ 777. Θεοῦ ὄρκος? 204, 221.
Ἐλισσά 777. Ἡλις? Ἡλιαία 39.
Ἐλισσαῖος 777. Θεὸς βοηθός 38, 179, 185—188, 512.
Ἐλκεσαῖος 360.
Ἐλλαδικός 13, 771, 818.
Ἐλλάς, ἡ 11, 257, 437, 502, 618. ὅμα 779, 806, 838.
Ἐλλη 783.
Ἐλλην 8, 29, 52, 140, 141, 146, 216, 328, 340, 346, 576, 422, 426, 432, 434, 443, 445, 455, 458, 481 — 483, 487, 513, 529, 573, 597, 614, 688. ἑλληνίζειν 326, 391, 446. ἑλληνικὴ πολιτεία 504, σοφία 376. ἑλληνικὸν δόγμα 41, 210.
ἑλληνικός 433, 434. ἑλληνίς 503.
ἑλλητισμός — πολυθεῖα 240, 432 — 444.
ἑλλητις πόλις 28, 463, 783.
ἑλλητις 40 — ἑλλάμ.
ἑλγί — (777) ἄχρειος — 777. Gen. xiv, 18) 71.
ἑλώτις Helvius 344.
ἑλώμ 777. ἐλαφόπολις 101.
ἑμπεδοκλῆς 362.
ἑμρησμός 767.
ἑνθουσιασταί 439.
ἑνώ, ἑνώχ 777. μεμνημένος? 5, 31, 32, 337.
ἑορταί 526.
ἑπαμεινόνδας 467.
ἑπανάστασις δημοτικὴ 517.
ἑπαφρόδιτος Παυλικιανός 606.
ἑπίδαμος 174.
ἑπίκουρος 50.
ἑπίσπαρις 605.
ἑπιφάνιος, ἐπ. Κύπρου 494 — 496.
ἑπίχαρις, ὁ ἅγιος 372.
ἑρμάς 363, 439.
ἑρμῆς 7, 11, 30, 43, 44, 54, 63.
ἑρμογένης, ὁ ἅγιος 371.

Ἐρνά — Ὀρνάν.
Ἐρυθρά θάλασσα, Ἐρυθραῖος 40, 158.
Ἐρυθρώ, Rotrudis 662.
Ἐρως 54.
Ἐσδρας πῆγυ βοήθεια 200, 310.
Ἐσθήρ רַחֵם ἀστήρ 196.
Ἐσθῆς τῆς Θεοτόκου 512.
Ἐσρώμ πῆγυ χωρίζων? 204.
Ἐσσαῖος (ἸΩΠ εὐσεβῆς, πῆγυ θεωρῶς) 243, 255.
Εὐα πῆγυ — πῆγυ ζωή 271, 909.
Εὐάγριος 528, 573.
Εὐαῖοι עַל צְוֹנְתָם 101.
Εὐβοία, Εὐβοιεύς 40, 446.
Εὐγενία, ἡ ἀγία 355.
Εὐγένιος, ὁ ἅγιος 344. ἐπ. Βυζαντίου 354. τύραννος; 486. υἱὸς Ἡρακλείου 564.
Εὐδοκία, γυνὴ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ 502—505. Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ Θεοφίλου, ἡ Δεκαπολίτισσα 723—751. ἡ Ἰγγερῖνα 723—755. Κωνσταντίνου Κοκρωνούμου 654. — Δούκα 884—906.
Εὐδόκιμος νουβελισμὸς 659, 668.
Εὐδοξία, γυνὴ Ἀρκαδίου 493—502, Λέοντος 780.
Εὐδόξιος, πατριάρχης ΚΠ. 401. ἐπ. Μεθ. 460.
Εὐθύμιος, πατριάρχης 788—795. ἐπ. Σάρδης 682. ἐπίτροπος Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου 798.
Εὐλάδιος 283.
Εὐλάλιος 526.
Εὐλαμπία, ἡ ἀγία 354.
Εὐλάμπιος, ὁ ἅγιος; 354.
Εὐλόγιος Πέτρος 750, 751.
Εὐμένης 28.
Εὐνόμιος, αἰρετικὸς 401—438.
Εὐνούχος 546, 667, 713, 804.
Εὐπραξίος στρατηλάτης, 761.
Εὐριπίδης 205.
Εὐρώπη 11, 28.
Εὐσέβιος Παμφίλου, ἐπ. Καισαρείας 205, 400, 436. Νικομηδείας 412, 443. μάγιστρος 522.
Εὐσίγνιος, ὁ ἅγιος 443.
Εὐστάθιος, ὁ ἅγιος 340. Ἀργυρῶς 741. δρυγγάριος 772, 780—783. ἐπ. Σιδαστίας 438. κνίστωρ 703. πατριάρχης Ἀντ. 414. ΚΠ. 868.
Εὐστράτιος ὁ ἅγιος 372, 581.
Εὐτρόπιος, ὁ ἅγιος 371.
Εὐτροπίου λιμὴν 560. μόλος 561.
Εὐτυχῆς, Εὐτύχιος, αἰρετικὸς 366, 507, 515, 521, 535.
Εὐτυχιανὸς 352.
Εὐτύχιος πατριάρχης ΚΠ. 528. Ἰεροσ. 528.
Εὐφημία, ἡ ἀγία 401, 481, 507.
Εὐφήμιος, πατρ. ΚΠ. 521.
Εὐφράτης מְעַן, מְעַן γλυκὺς 40, 141, 162, 172, 865.
Εὐφροσύνη 695—700.
Εὐχάριτα 522, 762, 767.
Εὐχίται 439.
Ἐφῆσος 229, 336, 359, 483, 498, 535, 607, 780, 903, 907.
Ἐφούד מְעַן ἐπωμῆς 19, 20.
Ἐφραῖμ עִיפְרַיִם ἠδξήμενος 82, 180. ὁ ἅγιος 439.
Ἐωσφόρος 146.

Z.

Ζαχάριεα, 622.

Ζάκυνθος 40.
Ζαχαῖος 275.
Ζαμβρῆς, Ζαμβρί רַחֵם ψαλμὸς μου 182, 395, רַחֵם γόμορ μου 182.
Ζάμις 9.
Ζάπετρος 707.
Ζαρῆς = Ζαβουλωνίτης 107.
Ζαχαρίας πῆγυ Θεὸς μνημονεύει 153, 157, 179, 189, 606. πατρ. Ἰεροσ. 566, Παυλικιανὸς 606.
Ζευξίππον λουτρὸν, Ζευξίππου 345, 625.
Ζεὺς 7, 8, 30, 43, 49, 51, 83, 167.
Ζήβ רַחֵם λύκος 104.
Ζηνωδία 513.
Ζήνων 513—516.
Ζιχλία 652.
Ζοραδάβελ רַחֵם διασκορπισμένους εἰς Βάβελ 14, 198, 200, 203, 293.
Ζωή, Ζαύτζα 775, Καρπουνωφίνα 782, θυγάτηρ Κωνσταντίνου 872. Δούκα 884—906.
Ζωρόαστρος 9, 52.
H.
Hareth-al-Macsur 457.
Ἡά הַיָּם δρυς 182.
Ἡλεי יְיָ ἀνώτερος? 113.
Ἡλίας תִּימֵן Κύριος ὁ Θεὸς μου 179—185, 357, 764.
Ἡλιογάθαλος 353.
Ἡλιόδωρος, ὁ ἅγιος 372, ὁ συγγραφεὺς 480.
Ἡλιούπολις 11, 400, 614.
Ἡμέριος 983.
Ἡπειρος, Ἡπειρώτις 40, 462.
Ἡρα, Ἡρη 8, 43, 44, 51.
Ἡράκλεια 361, 565.
Ἡρακλείδης 117, 455.
Ἡράκλειος (I) 554—571. (II) 652, ἀδελφὸς Ἀφιμάρου 623. υἱὸς Κωνσταντίνου 588—605.
Ἡρακλείου μονή 675.
Ἡράκλειτος 205.
Ἡρακλῆς 12, 30, 108.
Ἡρακλιανὸς 571.
Ἡρία 783.
Ἡρώδης 133, 161, 204, 219, Ἀγρίππας 268.
Ἡρωδιάς 227.
Ἡσαῖος תִּיגְוֹ σωτηρία κυρίου 14, 123, 166, 510.
Ἡσαὺ תִּיגְוֹ ἐντροχιος 75—80, 122.
Ἡφαιστος 43, 51.
Θ.
Θαδδαῖος 236, 633.
θάλασσα ἐξεληούσα 528. Ἐρυθρά 40.
Θαλάσσιος 371.
Θαλλέλιος 371.
Θαμμούς רַחֵם ἠχόμενος, Ἄδωνις 321.
θανατικὸν, θάνατος; ἠθῆσις 558, 539, 562, 565, 621, 648, 835.
Θάρρα πῆγυ 64.
Θαρσί; תִּיגְוֹ καταπατημένη 139.
Θάσος 500.
Θεγλαφαλάσαר רַחֵם רַחֵם 322.
Θείκλα πρωτομάρτυρ 757 Noia.
θυγάτηρ Θεοφίλου 730, 739, 758.
Θεμάν מְעַן 74.
Θεμίμις 591.
Θεόδοκτος, τραγωδοποιός 213.
Θεοδηγήσιος αστρονόμος; 734.

Θεοδοσίος (I) ὁ μέγας 443, 462 — 489, 516. (II) ὁ μικρὸς 498 — 505. (III) 627. Ἀβούκης 851, Ἀφιμάρου 648, ἐπ. Ἐφέσου 666. Κωνσταντίνου 590. Μαυρικίου 560. πρόεδρος 881. πρωτοβεστιαρίος 774.
Θεοδοσιούπολις 648.
Θεοδοτάκιος 775.
Θεοδότη 669.
Θεοδοσιων 215, 343.
Θεόδοτος, αἰρετικὸς 343. γενικός 619. πατρ. ΚΠ. 679—683, σπουδίτης. πρωτοκράβατος 819.
Θεοδώρα, ἡ ἀγία 821, γυνὴ Θεοφίλου 700—751. Ἰουστινιανὸς β. 621, 623. Κωνσταντίνου 372—390.
Ῥωμανὸς 816—820. θυγάτηρ Κωνσταντίνου VII 854, VIII 872—880.
Θεοδώρητος, ἐπ. Κύρου 194, 500, 507, 529, 557. κοπιωνίτης 819. πατρ. Ἀντιοχείας 665.
Θεόδωρος, Βούλγαρος 774. γεωμέτρης 734. Γουζουινιάτης 771. ἐπ. Μόμφου ἐπίτας 365, 529, 532, 536. ἐπ. Φαράν. 611. ἡγούμενος τῶν Στουδίου 669, 676, 682, 713—715.
Ἰουδαῖος 356. Κρατερὸς πρωτοσπαθάρης, ἐνούχος 713. Κρίθινος 710. Μυάκης 625. πατριάρχης Καμουλιανὸς 666, Παυλικιανὸς 606. πρεσβύτερος 611. Σανταβαρνός, ἀρχ. Εὐχάιτων 762—770. στρατηλάτης, Τύρων, ὁ ἅγιος 356, 371, 401, 454, 630.
Θεόκλητος 818.
Θεόκλητος 524.
Θεόκτιστος 717—729.
θεοπασχίται 648.
Θεόπεμπτος 213.
Θεότεκνος 378.
Θεοτόκος Μαρία 498 κτλ.
Θεοτόπος, Ἀντιόχεια 527, 539. Κωνσταντινούπολις 697, 698.
Θεοφάνης, ὁ ἅγιος 633. Ζουφινέζερ 811. μάγιστρος; 645, 803. Ματζούκης 811. παιδαγωγός 808. παπίας 660, παραδυναστεύων, πρωτοβεστιαρίος 850—850. πατρ. Ἀντιοχείας 644. ποιητής; 713. πρωτόθρονος 767. Σταυρακίου 677. Τεγλιώτης 817. Φαργάνης 772, 729.
Θεοφάνια 303, 514, 539.
Θεοφανώ, γυνὴ Θεοφίλου 763 — 776. Κωνσταντίνου 841. Ῥωμανὸς 835—865. Σταυρακίου 677, 678. θυγάτηρ τοῦ Δούκα 884.
Θεοφιλίτης 723, 727.
Θεόφιλος, βασιλεὺς 695—717. πατρ. Ἀλεξ. 482—496. πατριάρχης 713. ὑπαρχος 802.
Θεοφοβία 717.
Θεοφοβὸς Πέτρος 702—717.
Θεόφραστος 326.
Θεοφύλακτος, βασιλεὺς 678.
Ἀθάστακτος 755. Δομηνίκου 904. πατριάρχης ΚΠ. 828—852. πατριάρχης, κόμης τοῦ στάβλου 816.
θεραπευταί, θεραπευτίδες 246.
Θεράπιος 671.
Θερμούτις 81.
Θερμούπολις 818.
Θεσσαλία 18, 29, 40.
Θεσσαλονίκη 18, 402, 475, 579, 589, 626, 627, 669, 713, 725, 771, 785, 907, 908.
Θευδᾶς 239.

- τος 660. ἐπ. Θεσσαλονίκης ὁ καθαρὸς 689—696, πατρῷος 854, πρεσβύτερος 676, ὑμνογράφος 715. Φλαύιος 240, 285.
- Ἰωσίας ἴστωθ' Θεὸς ἰάται 172.
- Κ.**
- Καθὸ ἔτη ἀιμωδιῶν, γομφιάζων 80.
- Καθάδης 519.
- Καθαλία 40.
- Κάβαλλα 789.
- Κάδης ἠπρ πόρνη 90.
- Κάδμος ἦπρ ὁ ἀνατολικὸς 29, 53.
- Καθαροὶ 512, 669, Καθαρίνα 882.
- Καῖν ἦρ δόρυ, ζῆλος 4—6, 32, 53, 272, 495.
- Καινάν ἦπρ? 7, 32, 36.
- Καῖσαρ Cæsar 121, 512, 887.
- Καيسάρεια Καππαδοκίας 454.
- Στράτωνος 275, 347. Φιλίππου 444, 631.
- Καيسάρεις 579.
- Καίσαρος οἶκος 838.
- Κάτιος 591.
- Καλαθρία 757.
- Καλαθρῦη 906.
- Καλαυρία 50.
- Καλέργιδες 804.
- Καλή, Κωνσταντίνου τοῦ Δουῆα 884.
- Καλλιγούλας Caligula 229, 238.
- Καλλινίκη 605.
- Καλλίνικος 614, πατρ. ΚΠ. 617 623.
- Κάλλιστος 715, 755
- Καλλίστρατος ὁ ἅγιος 372, 592, 618.
- Καλοκύρις, Καλόκυρος 778, 831.
- Καλυπᾶ 797.
- Καλιχηδών 506, 521.
- Καμβύσης 14, 198.
- Καμπανία Campania 403, 630.
- Κανόαχη 23, 233.
- Κάνωπος, 485.
- Κάνωψ. 485.
- Καπετώλιον, Capitolium 15, 338, 384, 390.
- Καππαδόχη, Καππαδοκία, Καππαδοκεύς, Καππαδοκὴ 40, 138, 474, 498, 514, 520, 460, 564, 566, 712, 757, 775, 885.
- Καρακαλλᾶς Caracalla 381.
- Καράμαλος 778.
- Κάρανος 525.
- Καρθείας 755.
- Κάραι 450.
- Κάρδαμος 669.
- Καρθαγῆνη 55.
- Καρία 28, 49, 460.
- Καριανὸς τὰ 554, 730.
- Καρίνος Carinus 370, 450.
- Κάρος Carus 459.
- Κάρουλος 662.
- Καρποκράτης 340, 566, 575.
- Καρτέριος; 490.
- Καρχηδών 88.
- Κάσπαι πύλαι 520.
- Κάστανδρος 28.
- Κάσσιος Cassius 213?
- Κασσιτεράς 863.
- Κάστωρ 743, 744.
- Καταβόλος 674.
- Κατακαλών 773, 881,
- Κατακύλας 840.
- Κατασύρται 808, 818.
- Καταφρύγες; 542.
- Κατουδάργης 764.
- Καύκανος 819.
- Καυλέας 777.
- Κέδαρ ἠπρ αἰθιῶψ 74.
- Κεδμᾶ ἦπρπρ — Κάδμος 74.
- Κεϊτεῖς ὀππρ πεπληγμένοι? 29.
- Κέκρωψ 29.
- Κελεστίνος Coelestinus 499.
- Κελτικὸς 900.
- Κελτζινὴ 745.
- Κένταυροι 43, 47.
- Κέρδων 340, 342.
- Κεφαλᾶς 727, 806.
- Κεφαλληνία 40, 621, 757, 761.
- Κῆποι 740.
- Κήρινθος 359.
- Κήρυκος ὁ ἅγιος 372.
- Κιβαλή 455.
- Κιβυρῆα, Κιβυρραῖῶται 613, 620, 720, 753, 783.
- Κιθῶσσα 607.
- Κιλικία, Κιλιξ, 10, 11, 23, 28, 40, 257, 261, 365, 438, 452, 481, 525.
- Κίνεος ἦρ δορυφόρος; 104.
- Κίς ἠπρ σκληρός? 117.
- Κλαζομένιος 40.
- Κλαύδιος Claudius (I) 241, (II) 361.
- Κλαυδίνα ἡ ἅγια 443.
- Κλέαρχος 522.
- Κλεόνικος ὁ ἅγιος 371.
- Κλεῖδιον 718.
- Κλεόπας — Ἄλφαῖος 359.
- Κλεοπάτρα 206, 214, 220, 327.
- Κλήμης Clemens, Ῥωμαῖος; 29, 241, 271, 276, ὁ στρωματίτης 343, 359, Ἄγκυρας, ὁ ἅγιος 372.
- Κλυταιμνήστρα 805.
- Κοίλη 843.
- Κοιλησυρία, Κοιλοσυρία 28, 40.
- Κοινοχωρίται 607 (Κυνοχωρίται Petrus Siculus).
- Κολασσαεὶς 206, 607.
- Κολγίς 40.
- Κολώνεια 607, 881.
- Κομαγηνὴ 40.
- Κομανά, Κομάνη 495, 502.
- Κομητᾶς ὁ γραμματικὸς 734.
- κομητής (524?) 540, 558, (597), 681, 786, 797.
- Κόμοδος Commodus 55, 343.
- Κονδᾶκιον 612.
- Κονδᾶκος ὁ οὐρανοῦ 565.
- Κόνων 628, 633.
- Κοπρώνωμος 251, 631 — 659, 746.
- Κόρχυρα 40.
- Κόρας, φιλόσοφος; 45.
- Κορδύλης 724.
- Κόρδυνα 39.
- Κορῆ ΠΠρ κρύος 88, 57.
- Κόρινθος 29.
- Κορνήλιος 162, 235.
- Κόρον 775.
- Κοσιλάου κώμη 481.
- Κοσμάς 771, 782, 829, 817, πατρ. ΚΠ. 909.
- Κοσμίδιον 731, 825, 874.
- Κοτύσιον 522.
- Κούδαρος 597.
- Κουδιαῖος, Κουθιαῖος; ΠΠ 190.
- Κουκουτός 495, 514.
- Κουρβίκος 367.
- Κουρτίκης 772, 801.
- Κουσανός 772.
- Κούσσαρος 591.
- Κούφη 652.
- Κραναός 325.
- Κρασσᾶς 747.
- Κρήτη, Κρητοὶ 11, 40, 43, 85, 360, 462, 620, 699, 701, 721, 739, 742, 785, 818, 856.
- Κρινίτης 772.
- Κρισκέντιος Crescentius 428.
- Κρίσπος Crispus, Κωνσταντίνου 384, 428, γαμβρὸς τοῦ Φωκᾶ 562 — 565.
- Κριταὶ τοῦ Ἰσραὴλ 103.
- Κροῖσος 13, 197.
- κροκόδειλοι 556.
- Κρόνος, 7, 8, 13, 51, 831.
- Κρούμος 676 — 680, Κρούμμος 721 — 724.
- Κτησιφών 370.
- Κοβήλη 44.
- Κύβικος 340, 612, 626, 645.
- Κυθήρη 40.
- Κυκλάδες 257, 699, 701.
- Κυμαῖος, Κύμη 154, 229.
- Κυμηνᾶς 837.
- Κυνοπολίται 54.
- κυνοπόρων 47.
- Κυνοχωρίται 607.
- Κυντιλιανὸς Quintillus 361.
- Κυπριανὸς ὁ ἅγιος 354, 360.
- Κύπρος 52, 90, 214, 257, 277, 446, 513, 660.
- Κυρήνη 40, 138.
- Κυρήνος Quirinus 220.
- Κυριακὸς πατρ. ΚΠ. 623.
- Κύριλλος, πατρ. Ἀλεξανδρείας; 499, 529. Ἱεροσολύμων 441, 474.
- Κύρος 13, 197, 265, 293. πατρ. Ἀλεξανδρείας 611.
- Κύψη 787.
- Κύων 660.
- Κωάδης 520.
- Κώκυτος, 329.
- Κωνσταντία, Constantia 331, 390, 401, 414, 428, πόλις 515.
- Κωνσταντινίχης 773.
- Κωνσταντίνος Constantinus, (I) ὁ μέγας, ὁ ἅγιος 279, 361, 376—429, 759, 762. (II) Ἡρακλιωνᾶς, υἱὸς Εὐδοκίας 570—588. (III) Μαρτινίχης 588. (IV) Πωγωνάτος 590 — 615. (V) Καβαλινός, Κοπρώνωμος 631—659, 746. (VI) ὁ νέος, υἱὸς Εἰρήνης; 659—673. (VII) Πορφυρογέννητος 787—854. (VIII) υἱὸς Ῥωμανοῦ I. 828—850, II. 872, 873 (IX) Μονομάχος 878. (X) Δουκάς 882, 885, 898. ἄνθρωπος Σαμωνᾶ (Διψ?) 792, 793, ἀντάρτης 695, ἄρχων τῶν ἱκανάτων 814. τοῦ Βοήλα 829. Ἀρμένιος 736, 747. γενικὸς λογοθέτης 758. Γογγύλιος 803 — 849. Δουκάς ἡ τοῦ Δουκῆς 786—802. δρογγάριος 743—747. Ἐλαδικὸς 880, 881. ἐπίσκοπος Σωλαίου 649. Εὐλαμπῖον 802. Κάστωρ 743. Κεφαλᾶς, πρωτοπαπῆς 806. Κτηματίνος 815. Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου 390. Λιψ 728—807. Μαλελίας 806—813. τοῦ Μιχαήλ ἡ Βασιλείου 761. Μιούρης; ἔπαρχος 745. παρακοιμώμενος 805 — 813. πρωτασηκρήτης 813. Ῥόδος 831. Σιτουανός 608. Τοξαρῆ;

740—753. ὁ τῆς τραπέζης 770.
Κωνσταντίνου βουδός 756. μονή
762. πόλις 277, 398, 426 κτλ.
Κωνσταντίνος Constantius. Χλω-
ρός; 361—378. ἀδελφός Κωνσταν-
τίνου τοῦ μεγάλου 390. υἱός Κων-
σταντίνου 390—443, 526.
Κώνστας Constans. (I) τοῦ μεγά-
λου Κωνσταντίνου 279, 390, 428
— 443. (II) Κωνσταντίνου, υἱοῦ
Ἡρακλείου 588—604.

Λ.

Λάβαν לבן λευκός 79.
Λαζάρης 79.
Λάζαρος, ὁ ἅγιος 232, 778, 780.
Λακεδαιμόνιος 29, 154
Λαλακῶν 734.
Λάμαρις 746.
Λάμεχ חמל 5, 32, 33.
Λάμης 9.
Λαμπάδια; 540.
Λαμπώδης 802.
Λάμψαικα 783.
Λαοδίκεια 206, 364, 607, 630.
Λάργιος Largius 333.
Λατίνος 29.
Λαυρέντιος, ὁ ἅγιος 534, 501,
504, 510.
Λαυσιακόν, τὰ Λαύσου 729, 746.
Λαυφιδώδ ΠΠΠΠΠ λαμπάδας 104.
Λέα לה' ἐπόζουσα, κοπιώσα?
79.
Λειχουδης πατρ. ΚΠ. 882.
Λείψανα τῶν ἁγίων 643, 654.
Λεόντιος 618, φιλόσοφος 502.
Λεοντῶν Αὐγοῦσα 560.
Λέσβος 40, 673, 674.
Λευτ' η' δανειστής, προσκολλώ-
μενος? 78, 126, 133, 177.
Λευκάκη 616.
Λεύκατον 617, 802.
Λέων (I) ὁ μέγας, μάκελ 512—
513. (II) ὁ μικρός 513. (III) ὁ Ἰσαυ-
ρος; 626—640. (IV) ὁ τῆς Χαζάρης
648 (V) ὁ Ἀρμένιος, ὁ παραβά-
της; 679—694. (VI) ὁ σοφός 747,
766—794. Ἀγαρηνός 794. ἀνθρω-
πος τοῦ Ἀρσενίου 817. Ἀργυρός
807, 819. τῶν Γομοστών 725. δο-
μέστικος 815. Κάστωρ, ἀσηκρη-
τής 742. Κατακλιτής 802. Κα-
τακλιών 773. Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ
773. πάπας 507. Ῥωμανοῦ 886.
Σαλιβάρδης 762. συγγενής Ῥωμα-
νοῦ 815. Συμβάτιος 703. τεσσαρα-
κοντάπηγος, πατρίκιος 671. Τρι-
πολίτης 783, 823. φιλόσοφος 712,
734, 739, 754. Φωκᾶ 853, 854.
χαμαιδράκων 701—735. Χατζιλιά-
κιος 784. χοιροσφάκτης 775, 801.
Λεωνᾶς 28.
Λεωνίδης 345.
Λήμνος 654, 662, 780, 824.
Λιδάνιος 449, 490.
Λιδανός לבן λευκὸν ἕρος 40,
133, 140, 614.
Λιδύη 11, 40, 43, 45, 50, 138,
257, 277, 566.
Λικίνιος Licinnius 381 — 401.
Λιγία 229.
Λιθοσωραία 654.
Λιμός; 243, 353, 380, 565, 646,
653, 835.
Λίψ, Λίβες 45.

Λογγιβάρδια 757, 777, 844.
λογοθέτης 517 κτλ.
λοιμός 358, 380, 538, 562, 563,
626, 647.
Λοκρίς 40.
Λούγδουνον, Lugdunum 465.
Λούδ' η' 39.
Λουκάς, Lucas, ὁ ἅγιος εὐαγγε-
λιστής καὶ ζωγράφος τοῦ Χριστοῦ
καὶ τῆς Θεοτόκου 279, 351, 438,
633, 687.
Λουκίνσιος Lucinius? 507.
Λούκιος Lucius, ἀντάρτης 284.
Ἄρειανός 454—457. Βήρος 342.
Λύδδα ה' 698.
Λυδία, Λύδιος, Λυδός; 12, 30, 38,
40, 197.
Λυκάονες, Λυκαονία 10, 40, 674.
Λυκία 40, 50, 330.
Λυκοπολίτης 54.
Λυκουργός 45, 104, 154.
Λυσανίας 226, 227.
Λυσίας 401.
Λυσιμάχος 28.
Λυχνίτης 40.
Λώτ' η' κάλυμμα 73, 155.

M.

Μαβίας 457.
Μαγεδῶδ' תבב' τόπος τῶν δ'χλων
172.
Μαγνησία 229.
Μαγουσαίος 8, 66.
Μαγώγ תבב' χώρα τοῦ Γώγ 8,
39, 66.
Μαγοτίνος 831.
Μαδαθ, Μαδαθ' תבב' 59, 124.
Μαδιάμ תבב' χώρα 76, 104, 121,
426.
Mady 663.
Μαιώτις 40.
Μαιουσίδα תבב' תבב', תבב' תבב'
ζωή Θεοῦ 5, 32.
Μακάριος, ὁ ἅγιος 345, 455, ὁ
ἕτερος 455, ἐπ. Ἱερ. 410, 414.
Ἄντιοχ. 611, 614.
Μακεδονία 17, 28, 29, 40, 607,
772, 778, 824, 831.
Μακεδονιανοί 494.
Μακεδόσιος, ἐπ. ΚΠ. 415, 438,
474, 480, πατρ. ΚΠ. 522.
Μακεδών 680, 725, 726.
Μακίτις 838.
Μακκαβαίος תבב' σφύρα 206.
Μακρίνος Macrinus 332.
Μακρόβιος 25.
Μακρόβιος, ὁ ἅγιος 401.
Μαλάγινα, τὰ 665 — Μελάγινα.
Μαλαχίας תבב' תבב' ἄγγελος
Θεοῦ 314.
Μαλελεθ' תבב' תבב' αἰνόθεος 532.
Μάλιος Mantius 17.
Μαμαία, Mamia 353.
Μάμας, ὁ ἅγιος 361, 437, 561,
652, 668, 680, 724, 738, 745, 747,
751, 822.
Μαμβρόη תבב' 74.
Μαναάλις 607.
Μανασιμ תבב' ὁ προσφύρων 189.
Μανασηθ' תבב' ὁ ποιῶν ἐπιλα-
θεῖσαι 82, 167.
Μαναύρα 713, 723, 763, 791,
794, 795.
Μανέθων 334.
Μάνης 362.

Μανιάνης 730, 879.
Μανικοφάγος 713.
Μανιγαίος 520, 521, 529, 603.
Μανουήλ, δομέστικος 705—740.
ἐρμηγεύς τῶν Ἀγαρηνῶν 891.
Κουρτίκης 848, 849. μονή τοῦ Μα-
νουήλ 907.
Μανασούρ תבב' ἀλλογενής 639.
Μαξέντιος Maxentius 378, 385,
387.
Μαξιμιανός, Ἐρικούλιος Maxi-
mianus Herculinus 371—378, Γαλ-
λέριος Galerius 372—387. πατριάρ-
χος ΚΠ. 500, κοιτωνίτης 737.
Μαξιμίλλα Maximilla 342.
Μαξιμίνα Maximina 341, 390.
Μαξιμίνος Maximinus 353, 354,
369, υἱός Γαλλερίου 378.
Μαξιμονάς, ἐπ. Ἱερ. 442.
Μάξιμος Maximus, βασιλεὺς 353,
354, 412, 411. Τύραννος 462—465.
ὁ ἅγιος 590. ὁμολογητής 441, 558.
πατριάρχης Ἀντιοχείας 507.
Μαρά — Σαμαίας 125.
Μαργαρίτης 763.
Μαρδαίται 614, 615.
Μαρδόνιος εὐνοῦχος 481.
Μαρδοχαί תבב' ἀνὴρ μικρός
196.
Μαρία תבב' ἀντιλογία, ἀδελφὴ
Μαυσιώης 88 — 90. Ἰουδαία 287.
Θεοτόκος 204, 221, 498, 500,
510, 512, 514, 533, 593. 600, 608,
617, 644, 650, 651, 655, 659. 688,
757, 754. Μαγδαληνὴ 780. ἐξ
Ἀδασγίας 901, 906 — Ἀλανῶν 907.
Παφλαγονίων 662, 668, γυνὴ Βα-
σιλείου 738. θυγάτηρ Θεοφίλου 703.
Κωνσταντίνου Δούκα 384. Χρι-
στοφόρου 832—840.
Μαριανός 515. Βασιλείου ἀδελ-
φός 740—753. υἱός Πετροῦ 752.
ὁ ἀπὸ μοναχῶν 848. ὁ Ἀργυρός
849.
Μαρίνα 662, 750.
Μαρίνος ὁ γέρον, ὁ ἅγιος 372.
Ἐπαρχος 517.
Μάρκελλος Marcellus 428.
Μαρκιανός, βασιλεὺς 504—510.
οἰκονόμος 473, 512.
Μαρκίων 340, 342, 346.
Μάρκος, ὁ ἅγιος εὐαγγελιστής
242, 268, 279, 351, ἄλλος 371, 372.
ἀσηκρητής 494, Ἀντωνίνος 341. Αὐ-
ρήλιος 341.
Μάρουλλος 807.
Μαρτίνα 558.
Μαρτινάκης. Μαρτινάκιος 763.
794.
Μαρτίνος, πάπας 590.
Μάρτιος ἐν Κάμπω 15. μὴν 91,
229.
Μαρτύριος, πατρ. Ἄντ. 514.
Μαρωδᾶχ תבב' 165, 168.
Μασσαλιανοί 438, 443.
Μάσαλμας 627—657.
Μασή תבב' φέρος 74.
Μασιάν' תבב' εὐώδης 74.
Μασμά תבב' ἀκουστός 71.
Μασσαλιανός — Μασαλ.
Μαυάκης 621.
Μαύρα, ἡ ἁγία 644.
Μαυριανός 740.
Μαυρίκιος 533—561, 660.
Μαυριτανία 40; 257, 563.
Μαύρον ἕρος 614.

- Μαῦρος ποταμός 722, 736. πα-
τρικός 624.
Μαυροῦσοι 548, 549.
Μαύρωσις τοῦ ἤλιου 565.
Μαυτας 589—615.
Μέγαρα 174.
Μεδιόλανα, Μεδιόλανον Medio-
lanum 460, 465, 475, 489.
Μεθόδιος πατριάρχης ΚΠ. 718-
728.
Μελέγιννα 665, 775.
Μελάσιππος, ὁ ἅγιος 445.
Μελέτιος ἑπίσκοπος ντιοχειας 461, 474,
490.
Μελισσηνός 713, 730.
Μελίας 807.
Μελιτηνή (χώρα) 404, 648, 733.
730, 834.
Μελιτηνή λεγιών 345.
Μελχι νεβ βασιλεύς μου 74.
Μελχισεδέκ πριγκιπ βασιλεύς
δικαιοσύνης 70—73.
Μελχισεδεκιστιανοί 72.
Μελχώμ νεβ βασιλεύς 62, 146.
Μεμφιδέσθ πσιβισα εδωλον
του 607 415.
Μεμφίτης 54, Μεμφίτις 842.
Μένανδρος, κωμωδός 117, 326.
μαθητής Σίμωνος 335, 339.
Μενόσιος 45, 54, 521.
Μενόδημος φιλόσοφος 213.
Μένης 831.
Μερδοσαγάρης Sagaris lutosus?
760, 788.
Μερόν πριγκιπ αντιλογία, πικρία
320.
Μεσημβρία 613, 652, 807, 831,
838.
Μεσοποταμία 39, 79, 138, 257,
261, 358, 653.
Μεσρέμ πριγκιπ χώραι 89.
Μεταμόρφωσις 688.
Μετανόιας, τά 716.
Μήδεια 40.
Μηδία, Μηδος πριγκιπ 10, 38, 40,
52, 124, 138, 158, 196, 652.
Μηδικόν πύρ 517.
Μηδούσα 10.
Μηλίας 834.
μήλον 548.
Μηνικός 819, 831.
Μίδας 170.
Μιτυληνή 850, 878.
Μιχαήλ πριγκιπ τίς Θεῷ ὁμοιος;
ὁ ἀρχιστράτηγος 160, 162, 164,
308, 401, 518, 582, 583, ὁ ἀνα-
τέλλων 757. Ἀγγούρης 743. βσι-
λεύς (I) κουροπαλάτης 677—679.
Ραγγαβέ 724. (II) ἐξ Ἀμορίου,
Τραυλός 690—699, (III) 711—752.
(IV) Παφλαγών 873—875. (V) Κα-
λαφάτης 875—877. (VI) Στρατιω-
τικός 880. (V) Δούκας, Παραπινά-
της 884—907. Βούλγαρος 725—
735. Διαβολίνος 851. ἐξάδελφος τοῦ
Δουκός 891. ἐπατριάρχης 764.
κληρικός 814. κουράτωρ 815. Μω-
ρολέοντος 818. Οὐρανός 881. πα-
τριάρχης ΚΠ. 879—882. πρωτο-
θεσιτάριος 800. Στυπιώτης 824.
Συμεώνος 830, 838. Τζηρίθων 793.
Τοξαρβός 806. Χάρακτος 780.
Χριστοφόρου 850.
Μιχαίλις πριγκιπ τίς ὡς Θεός;
179, 182, 183, 459.
Μοάνις, Μίუს Thaur 457.
Μολχόμ νεβ βασιλεύς 122,
321.
Μολοσσά 40.
Μόμφου ἐστία 365, 529, 532,
536, 607.
Μοναρχιστιανοί 516, 592.
μοναστήρια, μοναχοί 242, 561,
564.
Μονοβελήται 571, 590, 611.
Μονοκάστανος 829.
Μονότειχος 627.
Μοντανισταί Montanistæ 277,
278, 639.
Μοντανός Montanus 278, 340,
343, 639.
Mortus Cendita 457.
Μοσάμχος (Μοσίμαλλος Jose-
phus c. Ap. I. 22), 22.
Μοσάχ πριγκιπ ἐκτεμμένος? 39.
Μοστίγη 229.
Μουνόδρα 274.
Μούνδαρος 518, 591.
Μουκιανός, ὁ ἅγιος 371.
Μουσαιός 30.
Μουσιανός? Musianus 344.
Μουσικός 774, 776.
Μουχούμετ 571, 591—674.
Μουφουεστία — Μόμφου ἐστία.
Μυάρης 745.
Μυκήναι 117.
Μυριέλαιον 822, 855.
μύρον 514.
Μύρων 705.
Μυσία, Μύσιος 40, 340, 372,
517.
μυστήριον 714.
Μυζάρης 614.
Μωάδ πριγκιπ ἐπιθυμία 73, 103,
125, 144, 146, 185, 188.
Μωάμεθ — Μουχούμετ.
Μωκιανός, Μώκιος, ὁ ἅγιος 371,
401, 527, 781.
Μωροθεόδωρος 742.
Μωροθωμάς 856.
Μωρολέων 823.
Μωσά πριγκιπ σώζων? 185.
Μωσιλή 667.
Μωστής, Μωσσής, σωτήρ, σεσω-
σμένος 8, 28—34, 80—101, 110,
140, 146, 273, Χριστοφόρος 87, 94.
ἐπίσκοπος Ἀράδων 457.
N.
Ναασών πριγκιπ ολιωνιζόμενος
204.
Ναβάτος Novatus 359.
Ναθεήλ πριγκιπ 74.
Ναθεώθ πριγκιπ Ναθαθαίσι 74, 182.
Ναβουζαρθάν πριγκιπ θεών ἀρ-
χοντος κύριος 177.
Ναβουδαί — Ναθεώθ.
Ναβουχοδονόσωρ πριγκιπ θεών
ἀρχων 13, 166, 167, 171, 174 —
194, 292, 322, 709.
Ναζαρθ, Ναζαρθνός πριγκιπ ἀν-
θόπολις? 449.
Ναζιανζός 462, 474.
Ναζιραίος πριγκιπ ἡγιασμένος 179,
258.
Ναθάν πριγκιπ δῶρον? 131, 179.
Νατδ πριγκιπ ἐξορία 5.
Ναμεσίας πριγκιπ 187.
Ναραχώ, Ναραώ 11.
- Νάρκισσος 343, ἐπίσκοπος Ἰε-
ρσο 354.
Ναροσής 377, 552, 553, 717.
Νάσαρ 733.
Ναφές πριγκιπ πνέων 74.
Ναχάρ πριγκιπ στήθος? 41.
Ναυατιανοί Novaliani 277.
Ναυάτος Novatus 360.
Ναυή πριγκιπ σπέρμα 101.
Νεάπολις ἐν τῷ Ἀνάκλι 521,
883. Καμπανίας 630.
Νεαράι 525.
Νεατοκωμήτης 758.
Νεγρά 524.
Νεέλ, Νείλος πριγκιπ ποταμός 23, 40,
46, 83, 462, 482, 483, 555.
Νεεμίας, Νεμίας, Νεμεσίας
πριγκιπ παράκλησις Θεοῦ 200, 205,
310.
Νεκρόπυλαι 652.
Νεκτάριος, πατρ. ΚΠ. 474—
489.
Νεκτεναβί 17, 708.
Νερούας Nerva 353—338.
Νέρων 55, 268—283.
Νεστοριανοί 592.
Νεστόριος 343, 365, 499, 552,
533.
Νε γαλίμ πριγκιπ συστρεφόμενος
19.
Νεγαώ πριγκιπ 172, 174.
νηστεία Μωσείως 85, χριστιαν-
ῶν 541.
Νίζαρος πριγκιπ ἀρχων 591.
Νιζιζός 590, 604.
Νίκαια 404, 443, 453, 463, 627,
636, 665, 715, 756, 882, 902.
Νικηφόρος (I) γεννικός 671—676,
(II) Φωκιάς 854—864. (III) Βοτα-
νιάτης 893—901. Βάρδα 757. Βα-
σιλικός 897, 898. Καίσαρ 654—
668. Καμινός, δρουγγάριος 785.
λογοθέτης 900. Μαλενός 745.
Μαῦρος, πατριάρχης Ἀντ. 898.
ἄλλος 676—683, πατριάρχης 621.
Φωκιά 761—773.
Νίκητας, ὁ ἀποστολικός 276.
Ἀρταδάσδου 646. ἀσκηρής,
πρωτοναρτάριος 800, 802. Ἑλλαδι-
κός 763, 803. ἐπί τῆς τραπέζης,
Συλινίτης 639, 759. μάγιστρος 832,
835. νομολόγος 654, 668. πα-
τριάρχης ΚΠ. 650—660. πατρι-
άρχης 639, 671, 812, 818, 852. πρω-
τοπαθάριος 850. Τριφύλιος 673.
Νικεδομήτος 356.
Νικόλαος, Ἀνδροσαλίτης 759.
διάκονος 339. τοῦ Δουκός 808.
ἐπατριάρχης 775—779. Κουδάτης
819, πατριάρχης 779—788, 795
—829, 868. ὁ τὰς ἐν Χαλδίᾳ πρά-
ξεις πεπιστευμένος 891. προση-
μόναχος 726. σκληρὸς 772. Σκουτέ-
λωψ 736. Χρυσοβέργης 868.
Νικομήδεια 372, 428, 454, 514,
628, 636, 648, 744, 756.
Νικεόπολις 401, 838.
Νικων, ὁ ἅγιος 372. μοναχός 494.
Νινευή, Νινεὺ πριγκιπ τόπος τοῦ
σπέρματος 9, 159, 168 — ἡ Νίνο
40.
Νίνο 8, 9.
Νισάν πριγκιπ ἀρχων, πρῶτος 91,
133, 229.
Νισιδίς 452.
Νιτρία 455.

Νομῶν 118.
νομίσματα 587.
νόμος κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν-
των 589, αἰρετικῶν 475.
Νοσταί 794.
νόσος ἑλληνική 657.
Νουμεριανός Numerianus 370.
Νουμίδια 40.
Νῶς πρὸ ἡσυχία 52—54, 127,
155, 156.

Σ.

Σενοκράτης 206.
Σέρξης 205.
Σηρόκερκος — Ξυλόκερκος.
Σηρόφορος 489, 656.
Συλλίτης 639.
Συλόκερκος πόρτη 517, 822.

Ο.

Ὁδησός 528.
Ὁδοντοτύραννος 26.
Ὁδίας τῆς λαγῆς Θεοῦ 156.
Ὁθων Οἶθο 284.
Ὁκτάβιος Octavius 214.
Ὁλδα πῆλη γαλῆ? 173, 179.
Ὁλοφέρνης 198.
Ὁλύβριος 706.
Ὁλυμπιάδας 18, 154.
Ὁλυμπιάς 18.
Ὁλυμπος 208, 640, 829, 837,
868, 884.
Ὁμάγουλος 658. (codex).
Ὁμηρίται 524, 591.
Ὁμηρος 29, 45, 117, 264.
ὁμολογία τῆς πίστεως 521.
Ὁνήσιμος, ὁ ἅγιος 355, 572.
Ὁνίας τῆς λαγῆς Θεοῦ 208,
325.
Ὁνιάτης 761. Ὁνομάγουλος —
Ὁμάγουλος.
Ὁνώριος Honorius, βασιλεὺς
467, πάπας 614.
Ὁξεία νῆσος 657, 703.
Ὁπιανός 342.
Ὁποδάλαμον 142, 600.
Ὁρέστης 805.
Ὁρεσιτιάς 805.
Ὁρέχ τῆς εὐρος 8,
ὀρθοδοξία, ὀρθόδοξοι 511, 518,
525, 524, 528, 532, 552, 664, 711,
715, 718—721.
Ὁρνάν τῆς πίτις 153, 174.
Ὁρόντης 354.
Ὁρφεύς 50, 104.
Ὁσιρις 43, 54.
Ὁυαδαξάδ 405.
Ὁυαλεντινιανός Valentinianus,
(I) ὁ μέγας 453—461. (II) ὁ νέος,
ὁ μικρὸς 461—486.
Ὁυαλεντινός Valentinus 340 —
346.
Ὁυάλης Valens 425, 453—469,
481.
Ὁυαλεριανός Valerianus 358, ὁ
ἅγιος 401.
Ὁυάνδαλοι Vandalī 504, 508.
Ὁυγγροι 726.
Ὁυγγων Hugo 844.
Ὁυεσπασιανός Vespasianus 141,
257, 282.
Ὁυζήρ 890.
Ὁυήρος Verus 342.
Ὁυήτεγγης Vitigis 550.
Ὁυίκτωρ Victor 336.
Ὁυλεμαροδάχ τῆς ἡγίας ἄγρων
Marodach 12, 194

Ὁυμάρ 658.
Ὁυνοι 516, 517, 520, 726.
Ὁυνοι 552.
Ὁυρανός 8, 881.
Ὁυρβανός Urbanus 454.
Ὁυρβίκιος Urbicus 514.
Ὁυρίας τῆς φῶς Θεοῦ 117.
Ὁυσαμφίς 831.
Ὁυφνί τῆς δρασσόμενος 115.
Ὁυοζίας τῆς κτήμα Θεοῦ 153,
185.
Ὁυος 17.

Π.

Παγκρατούκας 805.
Παῖδες οἱ ζ' ἐν Ἐφέσῳ 370.
Παίπερ 823.
Παλαιστίνη, Παλαιστῖνοι τῶν
— τῶν ἡ κάτω γῆ, οἱ κατώτεροι
12, 38, 70, 71, 142, 197, 257, 261,
277, 376, 457, 538, 566, 591, 598,
599.
Παλαμῆδης 45, 446.
Πάλας 5.
Παλάτιον 15.
Παλλάδιος 494.
Παμμῶ, μοναχός 415.
Παμφυλία 49, 158, 440.
Παναεὶς 444, 510, 632.
Πανθήριος 844.
Πανονία 455.
Πανταλῶν 793.
Παντηλεῖμων, ὁ ἅγιος 371.
παραβολαί 106.
παραδείσιος 186, 605, 907.
παραδόσεις ἐκκλησιαστικαί 277.
παρασκευή 388, 389, 515.
Πάρδος 775, 778.
Παρθία, Πάρθοι 33, 138, 219,
356.
Πάριον 785.
Παρμενίων 22.
Πασπαλᾶς 771.
Πατηλάς 648.
πάσχα 653.
Πασχάλιος 506, 844.
Πατρίναχοι 805, 807, 907.
Πάτμος 356.
Πατρικίος, ἐπ. Προύσης 329.
Παυλιανοί 605.
Παυλῖνος 503.
Παῦλος, ὁ ἅγιος ἀπόστολος 240,
268, 278, 382, 688. ἐπίσκοπος
Ἐδέσσης 500. Θηβαῖος 378, 427.
κοιτωνίτης 751. λεπρός 512. Μαγ-
γαβίτης 817. μοναχός 618. ὁμο-
λογητής 480. ὀρφανοτρόφος 817.
πατριάρχης Ἀλεξανδρείας 423,
ΚΠ. 611, 660—664, σακελλίου
758. Σαμοσατεύς 343, 351, 362,
561, 505, στρατηγός 658.
Παυσολύπων, ὁ ἅγιος 340.
Παφλαγονία, Παφλαγῶν 28, 40,
662, 700, 711.
Παφνούτιος 408, 409.
Πεῖρινθος 370.
Πελαγία, ἡ ἅγια 372, 650.
Πελάγιος 515.
Πελαγίου, τὰ 650, 651.
Πελλήνη 40.
Πελοπόννησος 15, 40, 761.
Πέλοψ 12.
Πεντάπολις 542.
Περίελαπτος, ἡ Θεοτόκος 875,
901.
Περσείδης 9, 10.
Πέρσης, Περσίς τῆς δηρημέ-

νος, διεσκορπισμένος 7—10, 15,
39, 52, 56, 66, 129, 160, 162, 195,
197, 209, 210, 237, 353, 362, 371,
572, 377, 401, 438, 448, 501, 509,
516, 519, 520, 553, 554, 565, 567,
702, 710, 749, 750, 753, 865, 888.
Περτινάξ, Pertinax 344.
Περώζης 516.
Πέτρα 521.
Πετρῖν 618.
Πετρίον 816.
— Πέτρος, ἀπόστολος 150, 152,
161, 252, 268, 3, 382, 688.
ἀββάς 665. ἀρχὼν Βουλγαρίας 850.
Βούλγαρος 740, 749. ἐπαρχός 859.
κναφεύς, πατριάρχης Ἀλεξανδρείας
514, 648. μάγιστρος 664, 666.
Μογγός, Ἀλεξ. 521, 611. πατριάρ-
χος ΚΠ. 611. πρεσβύτερος καὶ
ἡγούμενος 665. πτωχομάγιστρος
735. Σικελιώτης 605. στυλῆτης 651.
Πετρωνᾶς 703, 717, 733, 822.
Πηγαί 768, 775.
Πηγάνης 744, 745.
Πηλεὺς, ὁ ἅγιος 371.
Πίκος 8, 11, 83.
Πικρίδιος 780.
Πιλᾶτος 222, 235, 234, 239.
Πισιδία 40.
Πιτυοὺς 495.
Πλάγιος, ὁ ἅγιος 371.
Πλάκιδος Placidus, ὁ ἅγιος 371.
Πλάκιλλα Placilla 464, 467, 479.
Πλατεία πέτρα 839.
Πλάτη, νῆσος 637.
Πλατυπόδης 820.
Πλάτων, ὁ φιλόσοφος 50, 54, 57,
140, 206, 529—531. Σακουδιώων
669, 676.
Πλωτῖνος 531.
Πόθος ὁ τοῦ Ἀργυροῦ 828—853.
Πολιτιανός Ἀλεξανδρείας 665.
Πολύευκτος ὁ ἅγιος 754, μονα-
χός 847, πατρ. ΚΠ. 852—866.
Πολύκαρπος 341, 342.
Πολυκράτης 336.
Πολυχρόνιος μονοθελητής 611.
Πομπητούπολις 525.
Πόντος 138, 214, 257, 499, 520.
Πορφύριος 344, 443.
Ποσειδῶν 513.
Ποσειδῶν 43, 51, 450.
Πουλάδης 756.
Πουλχερία Pulcheria 502—510,
730.
Πουπῖνος Πουπλιανός Pupinus
354.
Πουπλιανός, Πούπλιος Publia-
nus, Publius 354, 355, 449.
Πραίνετος 493, 636.
Πράσινοι 527, 532, 558, 625.
Πρεσθλάδα μετοικία 866.
Πρίγκιπος νῆσος, Principium im-
sula 552, 563, 673, 674.
Πρίμος Primum 15.
Πρίσκος, Priscus, ὁ ἅγιος 371.
γαμβρὸς Φωκά — Χρισπος.
Πρισκίλλα Priscilla 342.
Προαιρέσιος 449.
Πρόβος Probus 369, ὁ ἅγιος 553,
ἄλλος 461.
Προικόννησος 638, 850, 865.
Πρόκλος, ὁ ἅγιος 371, ἐπίσκο-
πος ΚΠ. 494—504, φιλόσοφος 517.
Προκοπία, γυνὴ Μιχαήλ 679.
Πουάτρο Νικηφόρου 724.

- Προκόπιος, ὁ ἅγιος 372, 831.
 Πατρικίος 501.
 πρωτοεπιστάριος Βάρδα 741, 758, 761.
 Προμηθεύς 404.
 Προτέριος 507, 536.
 Προῦσα 670.
 Πρόχοος 850.
 Πρώτη νῆσος 674, 692, 847, 850.
 πρωτοσύμβουλος chalifa 619, 674.
 Πτολεμαῖος (I) Λάγου 28, 206, 306, 325, 326, 484? (II) φιλάδελφος; 326. (III) Εὐεργέτης 326. (IV) φιλοπάτωρ 326. (V) ἐπιφανής, σωτήρ 326. (VI) φιλομήτωρ 326. (VII) εὐεργέτης, ὁ β' 326. (VIII) Φύσκιος 326. (IX) Ἀλέξανδρος 326. (X) Φύσκιωνος? 326. (XI) Διονύσιος 326.
 πτυχὰ εὐαγγελίων 689 — πύχαι; 390.
 Πυθαγόρας 53, 140, 200, 255, 529—531.
 Πύθια 13, 16, 50, 169, Πύθων 541.
 Πύλαι 669, 705.
 πῦρ ἀπ' οὐρανοῦ 342, 517, 539.
 ὑδατοῦς 613.
 Πύρρος, πατρ. ΚΠ. 611.
 P.
 Ράβδος 774.
 Ράβδουχος 761.
 Ράβις 591.
 Ραγαῦ γῆ φίλος 38.
 Ραγγαδὲ 724.
 Ραγεὺς ἡ γῆ ποιμάνετε Κυρίω? 620.
 Ραφά, Ραφαὴν οἶψιν, κρη ἀκούμενοι, ἰώμενοι 101, 120, 124, 125.
 Ραφαὴλ ἡ γῆ ἰσταί θεός 159, 161.
 Ραφία 528.
 Ραχάβ βῆθ εὐρεία, πλατύουσα? 153.
 Ραχὴλ ἡ γῆ ἀμνός 79.
 Ρέα 8, 44.
 Ρέθεκκα ἡ γῆ σιταυτή 75.
 Ρεντάκιος 742, 748, 749, 818.
 Ρήγιον Regium 558.
 Ρῆμος Remus 15, 30, 158, 212.
 Ρηχάβ ἡ γῆ ἰσπεύς? 243, 279.
 Ρινοκουρούρα 39.
 Ρίπαια ὄρη 264.
 Ρίψιμια, ἡ ἅγια 372.
 Ροδοάμ οὐρανὸν εὐρύδημος? 150, 180.
 Ροδὴ 161.
 Ροδιανός ὁ ἅγιος 372.
 Ρόδιος 206, 793.
 Ρόδος 40, 206, 589, 850.
 Ροδοφύλλης 784, 785.
 Ρουδὴμ ἡ γῆ ἰδεταεὺς υἱὸν 79.
 Ρουσέλιος 900.
 Ρουφινιανὰ Ruffiniana 493.
 Ρουφίνος; Ruffinus 477.
 Ρούφος Rufus 625.
 Ρωμαῖοι 57, 212, 268.
 Ρωμανία 616, 617, 620, 634, 640, 706, 710, 721, 723, 771, 791, 792.
 Ρωμανός ὁ ἅγιος 371. Ἀργυρός; 807. βασιλεὺς, (I) 794, 807—851, (II) 853—859. (III) Ἀργυρόπουλος 873, 874. (IV) Διογένης 8ε5, κόμης Αἰγύπτου 181.
 Ρώμη Roma 15, 29, 158, 257, 264, 275, 290, 635. 639, 644, 664, 687, 688, 754, 757.
 Ρώμος, Ρώμολος Romulus 15, 29, 158, 212.
 Ρῶς 736, 842.
 S.
 Σαδὰ κρη αἰχμαλωτεύων 141.
 Σάβας, ὁ ἅγιος 665, ὁ μέγας 523. ἀρεισιάρχης 439.
 Σαββάτιος, ὁ ἅγιος 372.
 Σαβέλλιος; 344, 415, 432, 434, 474.
 Σαβήρι οἶ 519.
 Σαβιανός, ὁ ἅγιος 372.
 Σάγαρος 548, 845.
 Σαβδουκαὸς οἶψιν δικαιοὶ 191.
 Σάην, Σαίτης, Σάιτος 565.
 Σακτικῆς 821.
 Σαλά ἡ γῆ ἀποστολή 37.
 Σαλαθιὴλ ἡ γῆ ἰστῆσα τὸν Κύριον 198.
 Σαλαμίνη 215.
 Σαλήμ ἡ γῆ σώος 70, 174.
 Σαλμανάς, Σαλμανάσαρ ἡ γῆ ἰστῆσα ἀποδιδούς εὐχὴν? 90, 322.
 Σαλμών κρη ἔνδυμα 204.
 Σαλώμη 228.
 Σαματας ἡ γῆ ἐρήμωσις 125, 179.
 Σαμάρεια ἡ γῆ φυλακῆ, ἀποκοπή 151, 158, 159, 180—191.
 Σαμαρίτης 21, 594.
 Σαμεγάρ ἡ γῆ 104.
 Σαμοθράκη 784, 850.
 Σάμος, Σάμιος 140, 174, 770, 784, 794, 850.
 Σαμουὴλ ἡ γῆ θεόκλυτος? θεώνυμος? 114—119, 179, 498.
 Σαμπεῖρα (chaldæic ἡ γῆ σάμφειρος, σάμφειρος λίθος) 116.
 Σαμφών ἡ γῆ ὁ μικρὸς ἤλιος; 107—112.
 Σαμωνάς, ὁ ἅγιος; 401, κουδικουλάριος 777—794.
 Σαμώσατον 605, 707, 735.
 Σανταθαρηνός 762.
 Σαξιμοδέξιμον ὁ γῆ, 731.
 Σαούλ ἡ γῆ ἐξητημένος 20, 117, —191.
 Σάπυρος 356, 403.
 Σαρακηνοὶ 75, 457, 518, 591, 598, 613, 648, 674, 699, 701, 783, 861.
 Σαραπίων 352, 566, 569.
 Σάρβαρος; 566, 569.
 Σαρδανάπαλος 9.
 Σάρδη 229.
 Σαρδική, ἡ ἐν Σαρδικῇ σύνοδος 438.
 Σαρδινία 40.
 Σάραφθα ἡ γῆ 232.
 Σαριρά ἡ γῆ = ἡ γῆ ψυχρόπολις πατρὸς τοῦ Ἰεροδόμου, ἡ γῆ σφῆξ μήτηρ αὐτοῦ 180.
 Σαρμάται, Σαρματία, Σαρματίς 40, 461.
 Σάρρα, ἡ γῆ ἀρχουσα, γυνὴ Ἀβραάμ 66, 73, 75, Ἰωβίου 160. σιτάν ἡ γῆ ἐπίβουλος; 53, 145.
 Σατορνίλιος, Σατορνίλιος Saturninus 340.
 Σατύρου μοναστήριον 678, ἡμ-

- πῆριον 757.
 Σαυρομάται 343, 461.
 Σαφάτ ἡ γῆ θεός κρίνει 187.
 Σῶρα 842.
 Σαδάστεια 404, 444.
 Σαδαστόπολις 616.
 Σαθηρίνα, ἡ ἅγια 757.
 Σεβοχά ἡ γῆ δασοῦς 126.
 Σεβών ἡ γῆ 107.
 Σεδέκ ἡ γῆ δικαιοσύνη 71.
 Σειρήνη 555.
 σεισμοί 157, 229, 403, 462, 489, 498, 514, 516, 520, 524, 533, 539, 636, 653, 681, 739, 754, 850.
 Σεκουνδός Secundus 490.
 Σέκτος Sextus Empiricus 342
 Σελεύκεια 206.
 Σέλυκος (I) Νικάνωρ 28, 206, 325. (II) Καλλίνικος 325. (III) Κεραυνός 325. (IV) Φιλοπάτωρ 325. (V) Γρυπός 326.
 Σελήνη 11.
 Σέλλα ἡ γῆ ὀπίσω 5, 33, 37.
 Σελούμ ἡ γῆ ἀναπόδοσις; 189.
 Σεμραμῆς 8, 30, 83.
 Σενάαρ ἡ γῆ 8.
 Σεναχειρίμ ἡ γῆ ὀπίσω νικῶντος 158, 166, 322, 680, 684, 695.
 Σεξτίλιος ἡ γῆ Sextilis 17, 214.
 Σεπτίμιος Σευήρος Septimius Severus 345—351.
 Σεράπειον ὄρος 383.
 Σεράπιδος ναός 422, 482.
 Σεραφίμ ἡ γῆ καύσωνες; 165.
 Σεργίος μοναχός 847, πατριάρχης ΚΠ. 551, 564, 568, 571, 611, 868. πρωτοσπαθάριος; 638. στρατηγός 638. Σῦρος 571. Τυχηός; 606.
 Σέρμιον Sirmium 464.
 Σερούχ ἡ γῆ συμπεπλεγμένος; 41.
 Σέσωστρις 11.
 Σευήρος Severus, βασιλεὺς, ὁ β' Ἀλέξανδρος 353. ὁ γ' 378—381. ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας; 366, 518.
 Σέφ ἡ γῆ φύλαξ 124.
 Σεφαρουαίμ ἡ γῆ οἰκῆτορες Σιφάρας, Σαρπίτας? 190.
 Σῆθ ἡ γῆ ἔξαστων? 4, 7, 31, 33.
 Σηλυμβρία 655.
 Σῆμ ἡ γῆ δυομα 33.
 Σῆρες; 26.
 Σῆων ἡ γῆ 101.
 Σιδά; ἡ γῆ στρατιωτής 415.
 Σιδουλλὰ 141, 154, 158, 174.
 Σιδωρον 756.
 Σίγμα 713, 754.
 Σίδα 11, 908.
 Σιδηρά (πόλη) 768, πόρτα 953.
 Σιδών ἡ γῆ θήρευμα 11, 71, 144, 216.
 Σιδώνιος ἡ γῆ θηρευτής 114, 146.
 Σικελία, Σικελία, Σικελιώτης, Σικελός 40, 330, 462, 588, 590, 604, 638, 668, 699, 701—703, 757, 761, 780.
 Σίκιμα ἡ γῆ ὄμο; 105, 180.
 Σιλβέστρος; Silvester 383, 384, 586—414.
 Σιλουανός; Silvanus 603.
 Σιλωάμ ἡ γῆ ἀπεσταλμένος; 153, 239.
 Σιλωνίτης ἡ γῆ 179.
 Σίμων ἡ γῆ εἰσακοφ, ὁ ε' ἀρ-

γιερεύς, ὁ ιβ' 327. ὁ μάγος 155, 239, 241, 268—278.
 Συμωνιανοί 276.
 Συμώνιον 275.
 Σίν, 770 πηλός 90.
 Σινά 770 βάται 84.
 Σινάπης 776.
 Σινάπη 624, 711, 732.
 Σίριδος κρος 7.
 Σιριχά 785.
 Σίριμιον 464, 512.
 Σισάρα κ' 770 παράταξις 104.
 Σισάνιος, πατριάρχης ΚΠ. 500, 868. πατρίκιος, στρατηγός τῶν ἀνατολικῶν 630. Πασσιλάς, ἐπ. Πέργης 666. ἀπὸ σακελλίου 854.
 Τριφύλιος 671.
 Σιών 773 ἄκρα 123, 245.
 Σκευδς 338.
 Σκητις 474.
 Σκιρτός 520.
 Σκλαβίνος 558.
 Σκλάβος 559, 616, 617, 650, 660.
 Σκουτάριον 887.
 Σκυθία, Σκυθία, Σκυθιανός 11, 40, 264, 277, 336, 359, 361, 462, 517, 556, 614, 624, 639, 657, 730.
 Σκύλλα 43.
 Σμέρδιος 200.
 Σμύρνη 162, 336.
 Σοβδ — Σοβδ? 145.
 Σογδοάνης 206.
 Σολομών 770 Ειρηναῖος 121—150, 158, στρατηγός 549.
 Σολομώντος στήλη 760.
 Σολοχάνης ὁ ἅγιος 371.
 Σόλων 45.
 Σομόρ 770 σκασιά 194.
 Σορ 770 πέτρα, Τύρος 74.
 Σόρρεντος Sorri nitum 757.
 Σουδά 770 Νίσιβις 145.
 Σουθεῖς 712.
 Σουλειμάν 637.
 Σούρ 770 τείχος 74.
 Σουσακσίμ 770 151.
 Σουφήρ 770 132, 134.
 Σουφλάμιος 644.
 Σοφία, ἡ ἅγια 461, 526, 619, 632, 660, 800, 820, 855. γυνὴ Ἰουστίνου 550—553, 559.
 Σοφιανὰ 550—553, 563, 652, 660, 767, 768.
 Σοφιανών, Σοφίας λιμὴν 550, 563.
 Σοφοκλῆς 205.
 Σοφονίας 770 Θεὸς καλύπτει 179, 316.
 Σπανία 464.
 Σπειρὰ 782, 792.
 Σπεύσιππος 206.
 σποδὸς ἀπ' οὐρανοῦ 511.
 Σπυριδιών ὁ ἅγιος 406.
 Σταυρακά 578.
 Σταυράκιος βασιλεὺς 675. λογοθέτης 663—671. ἄλλος 771, 776.
 σταυρός 402, 407, 409, 439, 441, 482, 501, 545, 520, 521, 523, 562, 564, 566, 569, 634, 700, 723, 740, 785, 786.
 Στάφυλος 784.
 Στανόν 718, 792, 819, 812.
 Στέφανος, βασιλ. ζύς 828—850. Βασιλείου 753, πατρ. ΚΠ. 767 — 771. Βούλγαρος 831. Δουκός 802. ἐπίσκοπος Ραφίας 528. μάλιστα,

τῆς Καλομαρίας υἱὸς 768, 769, 798, 803, 808, 810, 812. μοναχός 651. μονοθελητής 611. πατριάρχης ΚΠ. 829—835. πρωτομάρτυρ, ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐν τῷ Παλατίῳ 235, 239, 281, 372.
 Στοῦδος, Στοῦδιος 512.
 Στοῦδιον, τὰ Στοῦδιου 512, 517, 777, 780, 801, 883.
 Στραβορωμανός 899.
 Στρατήγη 18.
 Στρόβιλος 783, 805.
 Στρόγγυλον 655.
 Στρώμων 838.
 Στυλιανός 763—777, 779.
 Στυππιώτης 764, 778.
 Σύδιμα 505.
 Συκαί 612, 620.
 Σύλαιον 615, 649.
 Συμβάτιος, ἀδελφός Βασιλείου 750. Ἀρμένιος, λογοθέτης 738—746.
 σύμβολον τῆς πίστεως 814.
 Συμβόλου λιμὴν 621.
 Συμεών — Σίμων, αἰρεσιάρχης 439, ἀρχιεπ. Ἱερουσα. 339, ἀρχων Βουλγαρίας 771—830. ἀσκηρῆτις 784. Βούλγαρος 831. Θεοδώρου 811. Ἰωάννου 774. Καλουτερκάνος 831. κανικλείου 814, 816. στυλίτης 507. ἴτιος 606.
 Σύμμαχος 344.
 συμπόσιον Σολομώντος 139.
 Συναγωγὴ 498.
 Συνέπων 361.
 Σύνοδος οἰκουμενικῆ, ἡ α' 404—463, 532. β' 473—479, 532. γ' 499, 535. δ' 506, 536. ε' 528—537. ζ' 611. ζ' 655. η' 718, ἐν Βλαχέρναις 648. ληστρικῆ 535.
 Συνακουσα 588, 759.
 Συρία, Σύριος, Σύρος 8, 9, 11, 12, 37, 38, 140, 144, 257, 261, 270, 275, 518, 621, 648, 653, 657, 859, 861.
 Σύρτις 40.
 σφαῖρα 516.
 Σφίγγες 47.
 Σώζων, ὁ ἅγιος 354.
 Σωκράτης 205, 263, 265, 266.
 Σωμανίτις 770 232.
 Σώραπις 48.
 Σωσθέσιον 401.
 Σώστρης 11.
 Τ.
 Τάκιτος Tacitus 369.
 Ταράσιος ὁ ἅγιος 792, πατριάρχης ΚΠ. 664—675.
 Τάραχος, ὁ ἅγιος 372, 552.
 Τάρασιος, Ταρσίτης, Ταρσός 10, 44, 474, 674, 832.
 Ταρταρία, Τάταροι 863.
 Τάρταρος 330.
 Τατιανός 40, 342, ἐπίσκοπος Ἀλεξ. 453, 605.
 Τατζάτης 822.
 Ταυρομένιον 757, 780.
 Ταῦρος 11, 901.
 Τελέριχος 655.
 Τελμησαῖς 4, 46.
 τελώνια 576.
 Τένεδος 850.
 τέρατα 554.
 Τέρβελις 621, 639.
 Τερέθινθος 362.
 Τερέντιος, ὁ ἅγιος 481.

τεσσαράκοντα, οἱ ἅγιοι 552.
 Τεφρική 755.
 Τζάντζης 123, 726, 775.
 Τζουδάερ 520.
 Τηθρικὴ 753, 756.
 Τιβερίας 229.
 Τιβέριος (I) 229, (II), 552—554. (III) 620, υἱὸς Κώνστα 500, 605.
 Ἰουστινιανοῦ 625.
 Τιθρική 725.
 Τίγρις 40, 159.
 Τιμόθεος, ὁ ἅγιος 279, 333, 438, ἐπ. Ἀλεξανδρείας 474.
 Τριδάτης 372, 403.
 Τίτος 141, 295, 327.
 Τμόλος 229.
 Τόπιος 780.
 Τοργία 757.
 Τόρνικος 849, 879.
 Τοῦρκοι 567, 725, 772, 830, 840, 844, 853, 858, 861, 886, 902, 908.
 Τραϊανός Trajanns 338.
 Τραϊανούπολις 339.
 Τριβερτις Treveri, 415.
 Τρίκκη 480.
 τρίκογχον 713, 819.
 Τριμιθούς 407.
 τρισάγιον 499, 515, 517.
 Τρισμέγιστος 11.
 Τρίτωνες 47.
 Τροπαί 757.
 τροπάριον 524.
 Τρούλος 708.
 Τρύφων 835.
 Τρωάς, Τρωαῖκά 30, 40, 117.
 Τσαυσός 746.
 τύπος ὁ βασιλικός 552.
 Τύριος, Τύρος 770, πέτρα 11, 18, 146, 193, 216. ἡ σύνοδος 412.
 Τύχη 422.
 Τυθίας, Τυθίε 770 χρηστότης Θεοῦ 159.
 Υ.
 Ὑδρις 556.
 ὑπατεία 671.
 ὑπαπαντή 524 525.
 Ὑπάτιος 528.
 Ὑπερόρειοι 264.
 Ὑπόγοθοι Visigothi 504.
 Ὑρκανεῖα, Ὑρκανία 39, 229, 239.
 Ὑρκανός, ἀρχιερεύς ἐδ' 133, 219.
 Φ.
 Φακίε 770 ἀνοιγμα 158, 189.
 Φακισίας 770 ἀνοιγεῖ θεός 189.
 Φαλέκ 770 μερισμός 37, 38.
 Φαμενών μην 229.
 Φαναγορία 621.
 Φανάρια 605.
 Φαράν 611.
 Φάρας 549.
 Φαραῶ 770 ἀρχηγός 11, 32, 46, 61—81, 121, 709.
 Φαργάνος 792, 729.
 Φαρές 770 ἀφορισμός 204.
 Φαρισσαῖοι, ἀφορισμένοι 245, 216, 249, 262.
 Φάρον 812, 842.
 Φαῦστα Fausta 428.
 Φαῦστος Faustus 275.
 Φεβρουάριος, Februarius mensis 17.
 Φεβρονία, ἡ ἅγια, Febronia 372.
 Φερεζαῖοι 770 οἱ κζ. ω 101.

Φερκεύδης 140.
 Φήλιξ Felix 241, πάπας 515.
 Φήστος Festus 279.
 Φιλαδέλφια 229.
 Φιλαδέλφιον 901.
 Φιλάρετος 663.
 Φιλάντολος 640.
 Φιλήμων 751.
 Φιλιππησίαι 667.
 Φιλιππικός 554—558, 621—625.
 Φίλιππος βασιλεὺς Μακεδονίας 181, 226, 325. Ῥωμαίων 558, ὁ διάκονος 233, 336, 361, 517. Ἡρώδου 226, 227. ὑπαρχος 354.
 Φιλιππούπολις 318.
 Φιλιστιεῖμ οὐγγρῶν ἀλλόφυλοι 8, 107.
 Φιλιστιῶν 206.
 Φιλόθεος, ἀρχ. Ἀντιοχ. 433, 439. πρωτοσπαθάρης 741.
 Φιλονίδης, ὁ ἅγιος 372.
 Φιλοπάτιον 732.
 Φίλων 240, 243—251.
 Φιλότας 28.
 Φινεὲς οὐγγρῶν στόμα ὕψω; 109, 112, 314.
 Φλαβιανὸς Flavianus, ὁ ἅγιος 390, πατριάρχης Ἀντιοχείας 438, 439, 490, ΚΠ. 504—506, 535. ὑπαρχος 487.
 Φλέγων 341.
 Φλοριανὸς Florianus 369.
 Φλώρος Florus 618, 664.
 Φοίνικες 29.
 Φοινίκη 11, 28, 40, 45, 277, 531, 598, 808. πόλις τῆς Λυκίας 589.
 Φοινίξ 11, 12, 446, 589, 627.
 Φορωνεύς 83.
 Φραγγίτα 770, 884.
 Φράγγοι 636, 602, 842.
 Φρίξος 783.
 Φρύγες, Φρυγία 40, 52, 138, 170, 277, 446, Παχατιανή, Pacata 170.
 Φρυγιατικὸς 503.
 Φυγέλα 857.
 Φωκάδες 861.
 Φωκεῖς 784.

Φωκάς 558—564, 757.
 Φωτεινός 438, 563, 820.
 Φώτιος, ὁ ἅγιος 372, πατριάρχης 736—754, 750, 847.

X.

Χαβέρ ܚܒܝ, συνάπτων, ἐπέδων, φαρμακευόμενος 104.
 Χαγάνος 553, 614, 621, 639, 648, 819.
 Χαλιγὰ 591.
 Χαζάρια 621.
 Χάζαρος 621, 648, 772.
 Χαλάν ܚܠܢ 8.
 Χαλθατός ܚܬܘܟܘܬܘܫ, 11, 27, 29, 37, 52, 66, 124, 177, 197, 446, 485.
 Χαλθία, Χάλδος 753, 822.
 Χαλκηδών 508, 536, 537, 565.
 Χαλκή πύλη τοῦ παλατίου 524, 557, 631, 671, 866.
 Χαλκοπρατεία, Χαλκοπρατία 498, 510, 633, 740, 814.
 Χάμ ܚܡ ܬܗܪܘܡܘܫ 7, 11, 35, 156.
 Χαμῆδης 858.
 Χάμερ ܚܡܪ ܕܟܝܡܥܪܝܘܝ 39.
 Χαμῶς ܚܡܘܫ 144, 146, 321.
 Χαναάν, Χαναναῖοι ܚܢܢܐ ܝܡܦܘܪܘܫ 39—41, 66, 70, 74, 75, 81.
 Χαρίτων, ὁ ἅγιος 362.
 Χαρράν ܚܪܢ ܕܟܥܟܘܡܝܢܐ 66, 79, 81.
 Χαρσιανός 734, 756.
 Χαρσίτου πύλη 622, 900.
 Χαρτοφύλαξ 753.
 Χάρυδδης 43.
 Χασέ 806.
 Χερῶν ܚܪܘܒܝ ܬܕܩܘܫ ܕܟܝܢܘܢܝܐ 132, 340, 400.
 χειμῶνες 651, 835.
 Χέλιπε 858.
 Χελιδονία 721.
 Χερσονήται, Χερσῶν 590, 619, 621, 624, 774.
 Χετταῖος ܚܬܝܫ ܕܝܕܘܢܝܘܫ, ܬܗܪܘܫܝܬܝ 144 (I Regg. XI, 5, LXX) ܝܬܝ ܕܬܝܬܘܐܝܘܫ 124.

Χεττούρα ܚܬܘܪܐ ܕܢܗܘܡܝܐܫܡܝܢܐ 76.
 Χίος 40.
 Χιωνία, ἡ ἅγια 371.
 Χοβάδ ܚܘܒܐܕ ܕܕܝܫܘܫ, ܕܘܕܝܫ 74.
 Χοδολαγόμορ ܚܘܕܘܠܐܓܘܡܘܪ 70.
 χοροὶ 438.
 Χοσρόης 549, 560—569.
 Χούς ܚܘܫ ܕܐܝܬܘܠܘܫ 39.
 Χουσαραθέμ ܚܘܫܘܫܐܪܐ ܕܐܝܬܘܠܘܫ ܕܥܥܝܪܐ 103.
 Χριστοφόρος, γαμβρὸς Βασιλείου 756. Καῖσαρ 654—668, κοιτωνίτης 777, πρωτοεπιστάριος 778, 783. Ῥωμανοῦ 814—838.
 Χρύσανθος, ὁ ἅγιος 371.
 Χρυσὴ πέτρα 837, πόρτα 625, 646, 669, 726, 784, 803.
 Χρυσούπολις 18, 534, 612, 628, 645, 652, 674, 752, 760, 802, 814, 908.
 Χρυσόχειρ 755.
 Χρωδάτοι 859.
 Χωθάρερ ܚܘܬܘܪܐ ܕܟܥܫܘܕܝܐ, ܕܓܘܠܘܝ 155.
 Χωνάριον 753.
 Χώρα, μονή 565.
 Χωρὸν ܚܘܪܘܢ ܕܬܘܪܝܘܢ ܕܬܘܢ ܕܫܘܠܝܘܢ 203.

Y.

Υάλλοντες 458.
 Υαμάθιος 796.
 Υαματία 796.
 Ω.
 Ωάτον Ovatum 518.
 Ωδὴδ ܘܕܝܬ ܕܘܠܘܝܘܫ 204.
 Ωγ ܘܓ ܕܝܘܠܘܝܘܫ 101, 120.
 Ωκεανὸς 48, 49, 54.
 Ωρούφας 756.
 Ωρ ܘܪ ܕܪܘܫ 90.
 Ωρεδ ܘܪܝܕ ܕܝܗܪܘܢ ܕܪܘܫ 105.
 Ωριγένης 29, 343, 345—355, 528.
 Ωρωάστρο; — Ζωρωάστρο; 52.
 Ωσέ ܘܫܬܝ ܘܫܘܫܘܢ 179, 189.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟΝ

ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΓΕΩΡΓΙΩΙ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΜΕΤ' ΑΥΤΟΝ ΓΡΑΨΑΣΙ ΕΥΡΕΘΕΝΤΩΝ ΚΑΙΝΩΝ Η ΞΕΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ.

Primus numerus signat paginas editionis Petropolitanae quarum seriem in textu grandioribus typis expressimus; secundus lineas ejusdem editionis, quae, quanquam nostris omnino non respondent, lectori tamen ut quae sita inventi auxilio erunt.

A.

Ἄγαθυνθαί; 675, 14, Leo 203, 22.
 ἀγκυλοκωπῶ 685, 3, Leo 278, 3.
 ἄγουρος 728, 3, Leo 234, 20 — ἄγαυρός.
 ἄγω ἐν 526, 18, 385, 6, 456, 9, κτλ.
 ἀελοφοπήσις 727, 5, Leo 234, 2. (ἀδικητής Leo 94, 7.)
 ἀνούμιον adnumeratio — ῥόγα 817, 16, Leo 305, 1.
 αἰλάμ ܐܝܠܐܡ ܕܡܢ ܡܘܨܘܫ 135 Nota.

αἰματεχυσία 797, 4, Leo 287, 2.
 αἰρατίζομαι 5, 14, Leo 85, 14.
 αἰχμαλωσία 760, 14, Leo 253, 4, κτλ.
 ἀκονίζω acuō 886, 4.
 ἀκούβιτος accubitor 639, 8, Leo 179, 18, 723, 7, Leo 230, 5, 763, 2, Leo 259, 20.
 ἀκυδέρνητος 678, 24, Leo 206, 17.
 ἀλλάγιον 791, 8, Leo 282, 17, 806, 10, 14, Leo 294, 12, 15.
 ἀλλάσω 706, 2, Leo 219, 6.

ἀλληλοῦτα ܐܝܠܠܘܬܐ ܕܬܘܪܝܘܢ ܕܝܢܘܫ 277, 17.
 ἀμῶν (ἀνάδημα) 517, 13, 645, 18, 649, 9, Leo 185, 10 κτλ.
 ἄμωρ ܐܡܘܪ ܕܡܘܫܐ ܕܡܘܫܐ 721, 19, —722, 6, Leo 229, 11 — 15 732, 12, Leo 238, 19.
 ἀμερουμνής 706, 2, Leo 219, 6, 712, 21 — 713, 17, Leo 224, 5 — 225, 5, 790, 4, Leo 281, 17.
 ἀμηράδης 889, 28.
 ἀμήρας 805, 19, Leo 294, 4, 834, 7, Leo 318, 1, 838, 9, κτλ.

ἀμύχανον περιστήναι 815, 8, Leo 303, 1.
 ἀμφοροδίξιος 103, 22, Leo 27, 21, 22.
 ἀναγορεύω εἰς 524, 12, Leo 123, 9.
 ἀνάγω ἐν 548, 23, Leo 152, 1; 767, 8, Leo 263, 18, 846, 9, Leo 326, 19.
 (ἀναδρομή σώματος Leo 101, 3, 125, 11, 137, 3, 145, 12).
 (ἀναίρετης Leo 159, 9).
 ἀναίρησιν 731, 12, Leo 237, 15.
 ἀνακάμπω ἐν 650, 2, Leo 474, 11.
 ἀνακατωνέω 860, 13.
 ἀνακομιζέω ἐν 654, 11, Leo 188, 41.
 ἀναμεταξύ 614, 28, Leo 160, 21, 731, 5, Leo 237, 9.
 ἀναρμάτατος inermis 868, 25, 870, 16, 889, 20.
 (ἀναβρίχθαι Leo 128, 11).
 ἀνασκάπτω 627, 5, Leo 127, 12.
 (ἀνασφίρω ἐν Leo 96, 11).
 ἀναφορά 729, 12, 18, Leo 256, 1, 7.
 ἀναχρίομαι 708, 5, Leo 221, 17.
 ἀνδρομανία 353, 7, Leo 65, 14.
 ἀνέρχομαι ἐν 516, 20, 517, 13 κτλ.
 ἀνώνα annona 770, 6, Leo 265, 20.
 ἀνταίρω 462, 7, Leo 110, 10 κτλ.
 ἀνταρσία 558, 25, Leo 140, 4 κτλ.
 ἀνάρτης 658, 20, Leo 179, 11 κτλ.
 (ἀνταρχέω Leo 78, 1).
 ἀντιδηλώ 659, 6, Leo 190, 14.
 ἀντιπεράω 657, 5, Leo 178, 272, 5, 8, Leo 183, 6 κτλ.
 ἀντιπρόσωπος 846, 15, Leo 327, 1.
 ἀπάγω ἐν 560, 17, 627, 23, Leo 172, 18 κτλ.
 ἀπαθείας λόγος 523, 2, 427, 54, Leo 172, 19, 628, 22, Leo 173, 13, 655, 8, Leo 189, 9, 671 Nota; 674, 3, Leo 202, 20, 704, 11, Leo 217, 4, 705, 26, 27, Leo 218, 22, 722, 9, Leo 229, 17.
 (ἀπαργνώστωσ Leo 110, 5).
 ἀπαρχολέω 5, 5, Leo 8, 8.
 (ἀπέθετο — ἀπετέθη Leo 288, 6 — ἀπέθεντο 798, 18).
 ἀπελάτης 749, 18, 753, 12, Leo 253, 22.
 ἀπέρχομαι ἐν 469, 24, 478, 24, 590, 2, 667, 26, Leo 197, 21 κτλ.
 (ἀπληκ. cod. Leo 244, 3), 903, 3, 25.
 ἀπαικεύω applico, castrametor 740, 15.
 ἀποδιδωμί τινά τι 399 Nota.
 ἀποδράν ἐν Leo 85, 11.
 (ἀπό ὤραν Leo 232, 18 — ἀπό ὠρα; 725, 24).
 ἀποκαθίστημι (Leo 99, 5, 102, 11) 702, 8, Leo 215, 8.
 ἀποκομιζέω ἐν 489, 5, 512, 22.
 ἀποκοπή 712, 4.
 ἀπόκτην περί τινας 712 1, Leo 223, 11.
 ἀποκρησιάριος; 655, 2, Leo 188, 22.

ἀπολύω ἐν 336, 1.
 (ἀπομερισμός Leo 107, 13).
 ἀποπέλων ἐν 589, 19.
 ἀποστέλλω — ἀποστέλλομαι 576, 21, ἐν 199, 6, 3, 468, 7, 606, 6, Leo 112, 15, κτλ.
 ἀπὸ σηκρήτης 664, 7, Leo 195, 11, 676, 2.
 ἀποσυνωφίζω 764, 1, Leo 260, 19; 786, 15, Leo 278, 18.
 ἀποσφενδονέω 777, 2, Leo 271, 11.
 ἀποσγίζω (Leo 77, 2), 609, 5, Leo 198, 4.
 ἀποτάσσομαι 635, 7, Leo 177, 1.
 ἀποτέλεσμα 793, 12, Leo 196, 16, 677, 20, Leo 205, 13.
 (ἀπώγων Leo 195, 3).
 ἀργυροπράτης 520, 20, Leo 121, 20.
 (ἀρειανίζω Leo 91, 19).
 (ἀριστόδειπνον Leo 128, 9).
 ἀρχλα arcus 856, 6, Leo 319, 10.
 ἀρμαμεντάριον, ἀρμάμεντον armamentarium, armamentum 654, 9, Leo 188, 8, 662, 18.
 (ἀρματούριον id. Leo 170, 18 et Cod.)
 ἀρματώω armo 671, 16.
 ἀρματωμένος armatus 664, 6, 868, 25, 889, 16, 19.
 ἀρμενα veia 857 Nota.
 ἀρρενοφθόρος 541, 9, Leo 128, 17.
 ἀσαπιγκτεῖ 655, 5, Leo 189, 4.
 ἀσηκρητίον 720, 12, Leo 236, 1.
 ἀσηκρητίς a secretis 743, 14, Leo 246, 6; 744, 14, Leo 247, 3, 784, 10, 15, 25, (πρωτας. Leo 277, 15 — α' ἀση.), 800, 7, Leo 289, 9, 802, 7, Leo 291, 4.
 ἀσηκρήριον 557, 14, Leo 140, 15.
 (ἀσύμβουλος Leo 152, 12).
 ἀγουστάλιος augustalis 472, 26, 561 Nota.
 αὐτοκρατορέω 731, 12, Leo 237, 7.
 αὐτοκρατορία imperium 720, 18; anniversarius iniii imperii 786, 16, Leo 279, 2.
 (ἀφιλάργυρος Leo 206, 6).

B.

Βάγυλλος bagilus 875, 15.
 βάιον 707, 23, Leo 226, 6.
 βάλλω ἐν 197, 11, 20, 669, 25, Leo 99, 6, 766, 8, Leo 262, 18.
 βαρηθεῖ; ὑπὸ νόσου 552 Nota, Leo 235, 8, 804, 8, ἐκ ν. 716, 30.
 (βαρυνθεῖσα νόσος 227, 20, 293, 3).
 βασιλοπάτωρ 771, 2, Leo 266, 13, 813, 8, Leo 301, 3.
 βεβαίω — πληροφορέω 703, 15, Leo 216, 6.
 (βέμβρανα membrana Leo 89, 2).
 βένετος venetus 528, 8, 552, Nota 617, 25, 707, 24, Leo 221, 8, 747, 4, Leo 249, 6.
 βεργίν, virga 886, 4.
 βεσιτάριον vestiarium 759, 3, Leo 257, 10, 760, 3, Leo 257, 15, 812, 24, Leo 300, 16.
 βίγλα vigilia 667, 1, Leo 196, 21, 703, 8, Leo 216, 2; 730, 4; Leo 236, 12, 747, 6, Leo 249, 8;

758, 20, Leo 256, 17, 778, 18, 804, 18, 870, 23—27.
 βιώσας — ζήσας 341, 10, Leo 69, 10.
 (βομβών Leo 166, 14).
 βουθών 539, 18, 620, 12.
 βουκελλάριος bucellarius 725, 8, Leo 230, 6, 733, 8, Leo 238, 21, 853, 13.
 βούκινον buccinum 871, 19, 899, 14.
 βουνευρέω 714, 16, Leo 226, 9.

Γ.

γαλέα 857 Nota.
 γαμβρός; εἰς (Leo 113, 18), 702, 19, Leo 215, 10, 703, 23, Leo 216, 13, 724, 13.
 γαυρούμαι 707, 19, Leo 221, 2.
 (γεγεμμισμένος Leo 87, 15).
 (γενέσιος Leo 249, 7).
 γενικός, λογοθέτης, praefectus perarii 671, 17, Leo 200, 18, 741, 10, Leo 244, 16.
 γιγανταίος 8, 12, 525, 11—γιγαντογενής Leo 15, 5, 124, 3.
 γληττώνω — ἀπαλάττωμαι 859, 5, 870, 6, 23, 877, 20, 879, 18, 22, 23, 907, 17.
 γλωσσόκομον κυπαρίσσινον 766, 8, Leo 262, 20.
 γλωσσοκοπέω 668, 18, Leo 198, 13.
 γλωσσοτομέω 588, 4, Leo 156, 16.
 γουνάριον pelliceorum taberna 838, 16, Leo 321, 7, 742, 2, Leo 245, 3, 752, 1, Leo 252, 21.

Δ.

δαρμός 851, 14, Leo 530, 21.
 (δευκαπέμπτη Leo 325, 11, δευκατέταρτη 323, 8).
 δεξιολαθηθεῖς 631, 8, Leo 175, 12.
 δέχομαι — κελεύομαι 773, 17, Leo 268, 17.
 (δηλοποιέω Leo 108, 11 — δηλώω 801, 6).
 δήμαρχος 743, 15.
 δήμος 745, 13.
 διαδεχθήναι 764, 10, Leo 261, 4.
 διακινήσιμος ημέρα 752, 9, Leo 238, 6.
 διακινήσαν 706, 31, Leo 220, 9.
 διακομιζέω ἐν 481, 6.
 διαλαλέω δημηγορίαν 794, 17, Leo 283, 7.
 διαλαλία 624, 24, Leo 170, 3.
 (διαλικυρόμαι Leo 93, 8).
 (διαπατέω Leo 95, 5 — πατέω) διαπεράω ἐν 504, 12, Leo 110, 3; 742, 3, Leo 245, 3, 752, 1, Leo 252, 21. πρὸς 806, 16, Leo 294, 16.
 διασώζομαι ἐν 645, 25, Leo 185, 5 κτλ.
 διασφύγω ἐν 823, 1, Leo 309, 1.
 (διαφώνω Leo 37, 6).
 διαχαυνώω 781, 14, Leo 275, 12.
 διδιτήσιον divitissimum? 744, 7 — διδυτήσιον Leo 246, 19.
 δίδωμι — πλήττω 280, 20, 726, 21, Leo 233, 19; 742, 6, Leo 215, 4; 749, 17, Leo 251, 9; 781, 12, Leo 275, 10, 782, 3, Leo 275, 19.
 δικαιοκρισία 617, 1, Leo 163, 19.

κεντηνάριον centenarium 399
 Nota, 501, 10, Leo 108, 15.
 κεράσαι τὸν βασιλεῖα 793, 1, Leo
 283, 19.
 κεφαλή 712, 24, Leo 224, 7,
 725, 10, Leo 232, 4, 772, 16, Leo
 267, 19, 783, 11, Leo 277, 3, 788,
 19, Leo 280, 16.
 κηροπωλείον 838, 15, Leo 321, 7.
 κηρός cereus, 766, 5, Leo 266,
 18.
 κηρουλαρίων censualiorum ha-
 bitatio 794, 18, Leo 285, 4.
 κηγάλις, cancellus 478, 14.
 κινστέρνα, cisterna 192, 3, 517,
 26, 634, 5, 710, 28, Leo 222, 19.
 κισιτόριον citatorium 626, 17,
 Leo 171, 14.
 κλεισούρα 705, 22, Leo 218, 19.
 κλεισουριάρχης 618 Nota.
 κλητόριον 780, 2, Leo 274, 4,
 787, 20, Leo 279, 21, 793, 1, Leo
 283, 19.
 κλιματήρ — κίνδυνος 229 Nota,
 Leo 58, 19, 370, 10, Leo 80, 21.
 (κισιότωρ quaestor Leo 115, 7,
 216, 9, 268, 3).
 κοιότωρ 513, 4, 777, 25.
 κοιιστόριον quaestorium 667,
 22, Leo 197, 18.
 κοινωνίω 558, 7, Leo 141, 9,
 735, 19, Leo 240, 8.
 κοιτωνίτης 737, 19, Leo 241,
 22, 749, 7, 751, 15, 793, 4, Leo
 283, 2.
 κολωνία colonia 607, 5.
 κόμης comes 725, 8, Leo 232,
 734, 4, Leo 239, 2, ἐξκουβίτων
 524, 11, 552 Nota. τοῦ Ὀφικίου
 745, 1, Leo 247, 13, τοῦ στάδιου
 711, 19, Leo 223, 3, 816, 3, Leo
 303, 21, τῶν φοιδηράτων 501, 11,
 Leo 108, 17.
 κομμερκεύω commercior 771,
 16, Leo 267, 3.
 κοντά — πλησίον 904, 5.
 κονταράτος contoarmatus 871,
 18.
 κοντάριον 888, 23.
 κοντάρις 889, 21.
 κορθονᾶς כרְתָרָא προσφορά 223.
 κορμίν corpus 861, 26 κτλ.
 κόρος כר 139, 21.
 κόρτη cortina, aulæum, velum
 e cortio factum (Isidorus, origg.
 XIX. 26) 400, 2, 741, 15, Leo
 244, 20.
 κόσμησις 791, 9, Leo 282, 19.
 κοσμητικά 793, 1, Leo 283, 19.
 κοσμική συντέλεια 788, 16, Leo
 280, 12.
 κουβικουλαρια cubicularia 669,
 3, Leo 198, 23.
 κουβικουλάριος cubicularius 344,
 22, 660, 9, Leo 192, 1, 777, 14,
 Leo 271, 2, 784, 5, Leo 277, 9.
 κουδούκλειον cubiculum 778, 23,
 Leo 273, 9.
 κουράτωρ curator 815, 20, Leo
 303, 12.
 κουρατωρία curatoria provincia
 616, 9, 835, 4, Leo 318, 11.
 κουρέω 901, 7.
 κουροπαλάτης curator palatii
 648, 16, Leo 130, 18, 677, 23,

Leo 205, 14, 751, 18, Leo 237,
 21, 858, 10.
 κουρσεύω, curso, prædor 128,
 16, Leo 235, 8, 765, 4, Leo 261,
 17, 867, 27, 872, 1, 905, 24.
 κούρσος cursus, præda, 857
 Nota, 904, 25.
 κουρτέσης curti conveniens 873,
 21.
 κρά, cras 423, 1, 2.
 κρεμυδόπωλος, κρεμύδας πωλῶν
 905, 20.
 κρύφα 789, 6, Leo 280, 23.
 κυαι[έ]στωρ 773, 2, 5.
 κύστωρ 703, 11, 19.
 κυντέλιος quintilis 214, 6.
 κυνήγιον 748, 6, 856 Nota.
 κύρι 769, 15, Leo 265, 9.
 κυρίως 738, 9.
 κυροῦ 782, 10.
 κώδιξ codex 518, 16, 17, Leo
 120, 9.

Α.

Λαμβάνω — πληθισσομαι 514, 14,
 Leo 118, 10, 590, 15, Leo 150,
 2, 782, 19, Leo 276, 11.
 λαληθείς 809, 6, Leo 297, 3.
 (λανθάνω ἐμπαφῆσαι Leo 19, 17).
 λεγεών legio 343, 10, 15, Leo
 70, 15, 20.
 (λεκτικίον lectica Leo 109, 5).
 λήξις pars 692, 9.
 ληρωδέω 529, 1, Leo 127, 9.
 λιθάδιον 744, 15, Leo 247, 5.
 λιβέλλος libellus 528, 19.
 λιχμάομαι 444, 14, Leo 93, 20.
 λογοθέτης 517, 12, 730, 2, Leo
 236, 16.
 γενικός 758, 22, Leo 256, 18.
 τοῦ δρόμου 705, 13, Leo 218, 10,
 717, 3, Leo 228, 1, 718, 1, Leo
 228, 16, 738, 19, Leo 242, 17,
 744, 23, Leo 247, 15, 776, 1, Leo
 263, 8, 782, 18, Leo 280, 15.
 λόγῳ, τῶν ἐκκλησιῶν 400 Nota,
 Leo 88, 24.
 λούσμα 758, 22, Leo 256, 18.
 λωδός λεπρός 340, 16, Leo 69, 4.
 λωρίκιον lorum 761, 13, Leo
 258, 17.
 λῶρος 703, 1.

ΙΜ.

μαγαρίζω מַגְרִיז, מַגְרִיז 790, 20,
 Leo 282, 10.
 μαγγανεία — μαγεία 449, 14.
 μάγγανον 652, 24, Leo 187, 15,
 815, 20, Leo 303, 12, 823, 3, Leo
 309, 3, 879, 900, 17.
 μαγιστριανός magistrianius 558,
 24, Leo 141, 24.
 μάγιστρος magister 503, 6, 522,
 17, etc.
 μαγκλάδιον Leo 223, 16.
 μαγκλάδιον 712, 8, 746, 15, Leo
 248, 22, μαγγλαδόν 819, 17.
 μαϊουμάς Majuma 660, 3, Leo
 191, 12.
 μακέλλης macellarius 510, 26,
 Leo 113, 11 (μακελ-).
 μάκελλον macellum 445, 13.
 μανήλιον mantile 669, 25 —
 μαντίλιον Leo 199, 6.
 μανδάτον mandatum 870, 24,
 903, 28, 904, 27 (μαντ. cod.).
 μανδριάρχης 708, 13.

μανή מַנְה ἐμέτρησε 195, 27.
 μανσοῦρ מַנְסוּר ἀλλογενής 639, 12,
 Leo 179, 21, 651, 5.
 μάρμαρος marmor 734, 16, Leo
 259, 41, 759, 21, Leo 257, 11.
 ματαιῶ 650, 12, Leo 186, 5.
 μαφόριον 825 Nota.
 μεγιστάνες 733, 14, 810, 9. με-
 γίστανοι 565, 13, μεγίσταν Leo
 140, 21, 38, 18, 298, 4.
 (μελιθριε Leo 107, 3).
 μεμβράνα membrana 400 Nota.
 μένω εἰς 792, 2, Leo 283, 2.
 μερεντίζω — μεσημβρίζω 625, 4.
 μεσοπεντηχοστή 781, 9, Leo
 275, 7.
 μετῶνων — εἰς ἡλικίαν ἤκω
 885, 8.
 μετὰ τοῦ ξίφους 749, 17, Leo
 245, 5.
 μεταθέσιμον 626, 17, Leo 171,
 14.
 μετακομίζω ἐν 481, 10, 501, 1,
 675, 19, Leo 204, 5.
 μετοικίζω ἐν 716, 20.
 μετόχιον 759, 4, Leo 256, 21.
 (μέχρι τὸν ὑπὸ γαστέρα Leo
 326, 24).
 μηνσοῦράτωρ mensurator 756
 Nota.
 μητάριον metarius 793 Nota,
 μητατόριον 787, 13, Leo 279, 15.
 μητατόριον 793, 9, Leo 284, 4.
 (μιλιαρσίον, duodecima pars
 solidi, militum stipendium Leo
 149, 16).
 μιλιάρσιον 636, 19, Leo 180, 4,
 778, 14, Leo 272, 22.
 μίλιον milliarium 138, 2, 191,
 26, 652, 5, Leo 186, 23, 653, 16,
 657, 22, Leo 197, 18, 745, 13,
 Leo 248, 2.
 μνημορῳαίος 518, 27, Leo 120,
 20.
 μόδιον 862, 9.
 μόδιος modius 400, 13, 482, 9,
 616, 8, Leo 183, 12, 643, 11, 857,
 17, 858, 1.
 μόλος molus 561, 21, Leo 144,
 15.
 μονοστράτηγος 732, 7, Leo 238,
 4, 757 Nota, Leo 238, 4.
 μουλκτεύω, mulcto 853, 13.
 μουστικός 779, 18, Leo 273, 23

Ν.

(Νεκρότης Leo 3, 6).
 νηστευτής 553 Nota, Leo 136,
 19.
 νίκος 655, 5, Leo 189, 1.
 (νοσὴ τὴν πλάνην Leo 19, 12).
 νοτάριο; notarius 609, 26, 793,
 7, Leo 284, 2. τῆς ὑπουργίας
 816, 2, Leo 303, 18; 818, 21,
 Leo 505, 17. τοῦ εἰδικοῦ 819, 2,
 Leo 303, 19.
 νοδελήσιμος v. νοδ.
 νόμφη nurus 735, 14, Leo 240, 5.
 νυμφοστολῶ 700, 4, Leo 213,
 10.
 νοδελήσιμος, νοδελισσιμος nobi-
 lissimus 654, 14, 659, 16, Leo
 191, 3; 662, 2, Leo 193, 3; 906,
 13, 908, 2.
 νῶναι nonne 412, 3.

Ξ.
 Ξηρόκερκος (ξυλόκερκος?) circus siccus, ligneus 518, 2.
 Ξυλή 627, 3, Leo 172, 1.
 (ξυλόκερκος circus ligneus).

Ο.
 Οικονόμος Ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησία 758, 10, 759, 17, Leo 257, 8.
 ὄλος — πᾶς 774, 11, Leo 260, 10.
 (ὄλος ἐπονομαζομένου Leo 309, 7).
 ὄξυπαθῆω 613, 10, Leo 161, 12.
 ὀπισθάγκωνα 513, 5, Leo 115, 12.
 (ὀρεγόμενος τῷ ἀξιώματι Leo 271, 22, τοῦ ἀξιώματος 777, 14).
 ὀρθομαρμάρωσις 673, 17, Leo 202, 14.
 ὀρνατόριον ornatum? 625, 15.
 ὄρωνα ἢ τμήματα 652, 12, Leo 187, 5.
 οὐζήρ 790, 17, Leo 282, 7.
 (οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ Leo 144, 16).
 ὀφφικιάλιος officialia 776, 13, Leo 271, 4.
 ὀφφικιον officium 905, 16, 23.
 ὀψιδες obsides 772, 17 — ἀμφοί Leo 267, 20.
 ὀψικιον 616 Nota, 644, 26, Leo 182, 6, 711, 21, Leo 223, 4.

Η.
 Παγκόσμιος; 538, 20, Leo 128, 3.
 πέντα pacta 399 Nota, 501, 8, 15, Leo 108, 11, 21; 613, 20, Leo 16, 21; 614, 10, Leo 160, 14; 630, 20, Leo 180, 4, 669, 24, 27; Leo 199, 5, 7, 678, 21, Leo 206, 15; 834, 6.
 παλάτι 869, 27, 873, 19, 902, 11.
 παλάτιον palatium 400, 1, 503, 15, 514, 2, κτλ. 874, 12.
 πάλιον pallium 283 Nota.
 παπᾶς papa 796, 11, 286, 12 — παπία; 660, 8, Leo 191, 23; 691, 7, Leo 210, 13; 722, 20, 730, 5, Leo 236, 19; 751, 6, 10, Leo 232, 8, 12. Ρώμης 495, 10.
 παραγινομαι ἐν 559, 13 (εἰς Leo 142, 14).
 παραδυναστεύων 671, 14, Leo 200, 16; 775, 5, Leo 269, 18.
 παρακοιμώμενος 738, 20, Leo 235, 11, 737, 11, Leo 241, 15; 738, 5, Leo 242, 4, 740, 5, 16, 743, 8.
 παραλύω ἐκδικούμενα 5, 20, 23, Leo 7, 10, 19, 23.
 παραμυθεομαι ἑμδρω 353, 12, Leo 70, 17.
 παραπέμπω ἐν 838, 4.
 παραστάξιμος 239 Nota, Leo 58, 23.
 πασάζω 653, 4.
 πατέω σπολήν 453, 1.
 πατριαύτης 755 Nota.
 πεζή τε καὶ πλωή 651, 21.
 πεζοπορέομαι 652, 8, Leo 187, 3.
 πεζούλιον — πεζούλιον? exedra 726, 12, Leo 233, 13.
 πελεκᾶνος sculptor 905, 21.
 πέμπω ἐν 454, 4, 635, 16.

πενταγέφυρα 548, 11, Leo 130, 14.
 πεποίηκαν Leo 290, 22 — πεποίησαι 802, 2.
 (περιορισάμενος ὢν Leo 287, 17 — περιωρισμένος ὢν 798, 2).
 περιούσιος λαός 616, 7, Leo 163, 4.
 περίτειχος Leo 48, 7).
 περνᾶω — περᾶω 861, 18.
 πέρνω — παραλαμβάνω 904, 30.
 πηγᾶτων 900, 24?
 πιάζω, πιάνω καταλαμβάνω 858 Nota.
 πιγκέρνης pincerna 851, 5, Leo 330, 14.
 πίνω εἰς 776, 21, Leo 204, 24.
 πίπτω ἐν 553 Nota, Leo 136, 6; 558, 10, Leo 141, 11.
 πιττάκιον breve 778, 29, Leo 273, 5, 793 Nota, 794, 2, Leo 284, 5.
 πλαγιάζω 501, 13.
 πλεῖονα τὸν χρυσὸν κατεβάλετο 677, 1 (πλεῖονως γ. κ. Leo 205, 6).
 πλεῖον τὴν στήλην 760 Nota.
 πλωί τε καὶ πεζῇ 653, 22, Leo 187, 21.
 ποδαγός 343, 21, Leo 71, 5.
 ποιέω — δείκνυμι 565, 3, Leo 148, 9, ἀπὸ ὄψεως 763, 19, Leo 260, 16, εἰς 668, 13, (ἐν ἀχλαλωσίῃ Leo 233, 6), ἐν τῷ οἴκῳ 786, 14, Leo 279, 4, ἐν τῷ πατριαρχείῳ 767, 12, Leo 263, 12.
 ποινάτω punio 668, 21 — ποινάζω Leo 198, 6.
 ποιή ποενα 796, 2, Leo 286, 4.
 πολυκάνδηλον 701; 4, 4, Leo 214, 10, 13, 791, 14, Leo 275, 11, 797, 12, Leo 287, 10.
 πολυλειθορός 793, 5, Leo 284, 1.
 πούλιν pullus 867, 29.
 πόρτα porta 516, 24, 517, 2, 620, 17, Leo 166, 18 κτλ.
 προῖδα praeda 853, 10, 15.
 προιδεύω praedor 498, 3, Leo 105, 9; 517, 3, Leo 118, 21; Leo 172, 15.
 προιδεῖσιτος praepositus 524, 9, 743, 15, 744, 6, Leo 246, 19, 751, 13, Leo 252, 14, 754, 2, Leo 254 Nota.
 προῖτωρ praetor 474, 2.
 προῖτωριον praetorium 562, 18, Leo 145, 23, 714, 18; Leo 226, 11; 715, 12, Leo 226, 16; 746, 14, Leo 248, 21; 790, 9, Leo 281, 21.
 Πρίγκηπος νήσος Principis insula 672, 11, (πρίγκηπος Leo 202, 8).
 Ποιμικήριος primicerius 812, 24, Leo 300, 18; 851, 6, Leo 330, 15.
 (προβάλλομαι εἰς Leo 130, 18, 137, 14, 142, 12).
 προέλευσις 765, 5 κτλ.
 (προεφήτεον Leo 37, 6, 44, 17, 21, 45, 14).
 προθυμοποιέω 343, 18 (297, 15 — προθύμως ποιέω 806, 19).
 πρόκηνος progressio 565, 24, 712, 16, Leo 223, 23; 715, 4, Leo 269, 17; 782, 29, Leo 276, 14; 792, 17, Leo 283, 16.
 προνοητής 675, 2, Leo 203, 11.
 προσαναεῖω 797, 10, Leo 287, 10.
 προσευχάδιον 778, 10, Leo 272, 18.
 προσκολλᾶσθαι 506, 8, Leo 112, 15; 736, 7, Leo 233, 8.
 (προσπέφυγεν Leo 290, 16 — προσεφ. 801, 16).
 προσφύγω ἐν 514, 5.
 προσέκτωρ protector 355, 7.
 (προχειρίζομαι εἰς Leo 100, 5 — προσχ. 462, 2).
 πρωτασκηρῆτις 625, 18, 736, 2, Leo 240, 14; 783, 3, Leo 277, 3.
 πρωτευννοχος 617, 15, Leo 164, 8.
 πρωτοασκηρῆτις 783, 11, Leo 277, 3; 785, 1, Leo 277, 14; 813, 15.
 πρωτοδουκῆριος protovestiarus, primus vestiarum praefectus 701, 4, Leo 214, 10; 720, 3, Leo 235, 15; 741, 2, 743, 2, 748, 11, Leo 250, 8; 758, 7, Leo 256, 6; 761, 15, Leo 258, 18; 765, 12, Leo 266, 10; 765, 1, Leo 261, 15; 774, 11, Leo 269, 9; 785, 2, Leo 276, 16.
 πρωτοκράβος 819, 4, Leo 819, 4, Leo 305, 21.
 πρωτομάγιστρος primus magistrorum 735, 1, 12, Leo 239, 13, 240, 1.
 πρωτομανδάτωρ primus mandatorum 820, 10, Leo 307, 3.
 πρωτονοτάριος 800, 9, Leo 289, 9.
 πρωτοπαπᾶς 806, 19, Leo 295, 19.
 πρωτοπαθᾶριος 713, 8, Leo 224, 20; 741, 10, 779, 16, 893, 17, Leo 294, 2.
 πρωτοστράτηγος 729, 5, Leo 235, 15.
 πρωτοστράτωρ, primus strategum 731, 11, 17, Leo 257, 14; 738, 4, Leo 242, 4; 741, 17, 757 Nota.
 πρωτοσύμβουλος chalifa 620, 1, Leo 166, 5; 637, 6; Leo 178, 3; 674, 19, Leo 203, 6, 706, 12, Leo 216, 14; 712, 18, Leo 224, 2; 713, 11, Leo 224, 2, 23.
 (προθηθῆναι Leo 121, 15 — πῆταιν 520, 17).
 προθηθῆναι 636, 10, Leo 180, 7.
 πτωγομάγιστρος 735, 1, 12, Leo 239, 13, 240, 1.
 πύλαι βασιλικαὶ 742, 8, Leo 246, 1.
 (πυρράκης Leo 139, 3).

Ρ.
 Ραίκτηρ rector 750, 2, 796, 12, Leo 286, 12; 798, 16, Leo 288, 4.
 ῥάπτης sartor 905, 30.
 ῥάσον, rasum, vestimentum 901, 8.
 ῥήξ rex 614, 21, Leo 160, 24.
 661, 21, Leo 193, 14; 770, 9, Leo 266, 1.
 (ῥῖνον Leo 301, 21 — ῥῖνα 814, 4).
 ῥινοκοπίω 588, 4, Leo 156, 15, 620, 18, Leo 166, 5.
 ῥινοτομίω 612, 23.

δινόμητος 605, 7, Leo 159, 16; 619, 5, Leo 165, 16.
 ῥόγα erogatio stipendii, donativum 806, 15, 809, 16, Leo 297, 10; 837, 10, Leo 320, 7; 880 Nota.
 ῥογῶν erogatio, dono stipendium 706, 12, Leo 219, 13.

Σ.

Σάγιμα sagum 714, 3, Leo 225, 21; 751, 16, Leo 252, 18.
 σακελλάριος sacellarius 617, 14, Leo 164, 8; 819, 1, Leo 305, 18; 851, 8.
 σακέλλη sacellum 795, 1, Leo 285, 0.
 σακέλλιον sacellum 758, 21, Leo 256, 18.
 σακίω in saccum pono 562, 15.
 σακίζω 623, 18.
 σέκρετον secretum 357, 1.
 σελεντιάριος silentiarius 515, 25, 516, 1; 521, 2.
 σελέντιον silentium 588, 11, Leo 158, 25; 634, 2, Leo 176, 20; 671, 12, Leo 200, 14.
 σελλίον sella 743, 4, Leo 245, 20.
 σένατον senatus 759 Nota — σύγκλητος 826, 16, Leo 257, 13.
 σεξτίλιος sextilis 214, 15.
 σηκῆτες vide ἀπὸ σ.
 σηκῶν vibro 889, 14.
 σῖα (σία), πῦρ 904, 2.
 σίγγον signum 299, 16.
 σικάριος sicarius 242, 2.
 σιτηρήσιον 770 Nota.
 σκάλα scala 753, 1, Leo 253, 12.
 σκαλωτής scandularius 715, 23, Leo 227, 5.
 σκαραμάγιον (a scara, turma? vestis militaris) 757, 10, Leo 241, 14, ὄξυ, μετὰ σπαθίου 743, 7, Leo 244, 24.
 σκῆπτρον sceptrum 744, 11, Leo 247, 1; 906, 12.
 σκοτώνω, κταίνω 904, 20.
 σκουτάριος scutarius 800 Nota, 867, 10.
 σορός, ἡ ἀγία 775, 3, Leo 269, 20; 822, 8, Leo 308, 14; 825, 15, Leo 311, 6.
 σουδάριον sudarium 633, 10.
 σουλτάνος ἡ κυριότης 900, 1, 3.
 σπαθάριος spatharius 471, 30, 683, 12.
 σπάθη spatha 765, 14, Leo 262, 4; 859, 14, Leo 321, 20; 868, 13, 22, 871, 2.
 σπαθί 865, 18.
 σπαθίον 743, 7, Leo 254, 24; 867, 12, 871, 24, 889, 16, 28, 901, 24.
 σταθοκοπιθεῖς 753, 14, Leo 254, 2.
 σπλάγγχον περιπόθητον 835, 18, σκ. πεποθημένον Leo 317, 18.
 σταύλον stabulum 711, 19, Leo 223, 3; 731, 15, Leo 239, 10, 849, 5, Leo 329, 1.
 σταυρωτός 552 Nota, Leo 133, 3.
 στεῖλας ἐν profectus in 268, 15, Leo 61, 19.
 στέμμα 744, 4, 10; 803, 14, Leo 282, 9.

στέφος 743, 9.
 στέφω εἰς 560, 9, Leo 143, 11.
 στήθος columella? 746, 18, Leo 249, 1.
 στοιχείον 797, 7, Leo 287, 5.
 στοιχέομαι 614, 17, 615, 17, Leo 160, 20, 172, 18.
 σπουδίον studium 669, 9.
 σύγκελλος 758, 19, Leo 256, 16, 828, 24, Leo 314, 10.
 συγχωρηθῆναι τὸν θάνατον 781, 4, Leo 275, 1.
 συλλαλέω τὰ τῆς εἰρήνης 803, 8, Leo 292, 3.
 συμφιλιοῦμαι 723, 1, Leo 229, 22, (235, 10); 738, 18, Leo 242, 16; 771, 2, Leo 266, 13; 775, 19, Leo 270, 10; 777, 13, Leo 271, 21; 811, 11, Leo 299, 7.
 σύμφωνα τῆς εἰρήνης 832, 10, Leo 316, 323; 834, 10, Leo 318, 4.
 σύμψυχα — αὐτανδρα 614, 4, Leo 160, 8.
 συναραιοῦτης 701, 16, Leo 215, 2.
 συνοψίζω 762, 1, 4, Leo 259, 4, 7; 786, 9 (Leo 278, 10 ἀποσ.)
 σύντεκνος 718, 5, Leo 228, 17.
 σύστημα 754, 13 — συστηματίον Leo 254, 18.
 σφυροκοπία 5, 13, (Leo 8, 15 σφυροκόπος).
 σχῆδος scheda 667, 20, Leo 197, 16; 516, 5, 565, 8, Leo 195, 19.
 σχολάριος scholarius 712, 2, Leo 223, 13.
 σωκίζω 501, 13, Leo 108, 19. (σωκιστρον Leo 108, 18).
 σωλία solea 689, 19, 704, 21, Leo 217, 11, 781, 11, Leo 275, 9.

Τ.

Τάγμα πολεμικόν 774, 11, Leo 269, 10; 806, 16, 813, 11, Leo 301, 7 κτλ. ἐκκλησιαστ. 828, 25, Leo 314, 10.
 ταγματικός 819, 22, Leo 306, 14.
 (ταξατίων Leo 255, 7).
 ταξειδιον Leo 243, 21, 345, 11).
 ταξείων (ταξείωτης?) 728, 15.
 ταξίδιον 740, 10, 742, 14, 576, 12.
 τελώνιον τῶν Maudæorum (Pfermann, deutsche Zeitschrift 1856 p. 365) cf. Jo. Eleonem de exitu animarum ad Oct. 29, Ephraemum de defunctis in Christo, Cyrillum Alex. π. ἐξόδου et Macarium de duplici statu.
 τέντα tentorium 741, 1, Leo 244, 8; 871, 5, 872, 1, 883, 13, 904, 1, 20, 24.
 (τετραπέρατος Leo 55, 18).
 τετραβίδιον 782, 10, Leo 276, 3.
 (τέτυχε Leo 355, 6 — τετύχηκε 755, 6).
 τζαγγίον caliga 744, 7, 747, 11, Leo 246, 20, 249, 13, 16.
 τζαγγάριος sutor 905, 20.
 τζουκάνισμα κότταβος margo codicis C. in Cedreno 11, 480.
 τζουκανηστήριον Ced. 538, 21.
 τζουκανηστήριον equile vel canistrum 718, 25, Leo 275, 7.
 τήρων tiru 371 Nota.

τίθημι ἐν 268, 6, Leo 61, 11.
 τιμάω στρατηλάτην 521, 5 — (τ. στρατηγόν Leo 123, 2). πατρικίον καὶ ἀνθύπατον 829, 1, Leo 314, 11.
 παρακοιμώμενον 843, 22, Leo 324, 18.
 τῆμος tractatus? 743, 15, Leo 216, 6; 744, 13, Leo 247, 3; 754, 18, Leo 255, 2; ἐλευθερίας 704, 5, Leo 216, 22; συνοδικός 848, 5, Leo 322.
 τοξοβολίστρα ballista 626, 13, Leo 171, 10.
 τοποτηρητής 818, 16, Leo 305, 13, Ρώμης 840, 5, Leo 322, 9.
 τούβδιον tubulus 763, 7, 10, Leo 260, 5, 8.
 τούρμα turma 702, 18, Leo 215, 8.
 τουρμάρχης: praefectus turmae 713, 9, Leo 224, 21, 814, 10, Leo 302, 4; 839, 9, Leo 321, 16.
 τούφα tufa, vexillum, globus 715, 21, Leo 227, 3.
 τράκτος tractus 790, 12, Leo 282, 2.
 τράπεζα ἡ ἀγία 744, 5, Leo 246, 18, ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης (βασιλικῆς) 759 14, Leo 257, 5, ὁ τῆς τρ. 829, 24, Leo 315, 7.
 τριβουνάλιον tribunal, 857, 8, Leo 140, 10; 561, 7, Leo 144, 10; 639, 8, Leo 179, 18, 679, 4, Leo 206, 22; 817, 14, Leo 304, 22.
 (τρικλίγιον triclinium, Leo 260, 13).
 τρικλινος 617, 13, Leo 164, 6; 667, 18, Leo 197, 14; 671, 12, Leo 200, 14; 700, 6, Leo 213, 11; 716, 16.
 τριμήτια Leo 319, 12 — τριμίτια, trimesses, terni asses 836, 9.
 τύπος 525, 2, Leo 125, 16.
 (τύπος βασιλικός Leo 58, 21).
 τὰ ἐκ τύπου 780, 2, Leo 274, 4.
 τύπῳ 479, 4, Leo 104, 5; 524, 19, Leo 123, 14.
 τύπος μαγκλάδια 746, 15, Leo 268, 22.
 τυραννήσας αὐτόν 726, 16, Leo 231, 7.

Υ.

(Υδρόμυλος Leo 85, 24).
 ὄλιον 702, 25, Leo 215, 15.
 ὀτιλίαι 73, 15, Leo 21, 3.
 ὄπαρχος praefectus Urbi 756, 6, Leo 240, 17; 746, 14, Leo 248, 20; 752, 5, (Leo 253, 2 Ἰπαρχος).
 ὄπατεία consulatus munera 752, 11, Leo 238, 8; 754, 3, Leo 254, 10.
 ὄπερθαυμάζω 821, 9, Leo 307, 14.
 ὄπερθαύματος 552, Nota, Leo 152, 18.
 ὄπερσιδωμα 817, 2 — ὄπερσιδῶ Leo 327, 10.
 ὄπογαστριον 846, 14 — ὄπὸ γαστέρα Leo 326, 23.
 (ὄποπλαγιάζω Leo 108, 19).
 (ὄποσαστριον Leo 113, 12).
 ὄποστέρφω ἐν 199, 27; 496, 18; 554, 10, Leo 139, 17 κτλ.
 ὄπουλαία 631, 25, Leo 176, 1.
 (ὄστέρωθι Leo 13, 21, 22.)

Φ.
 φακτοδάρης factionarius 707, 26, Leo 221, 9.
 φαμίλια familia 599 Nota.
 (φάραγγαν Leo 253, 13 — φάραγγας; 755, 2).
 Φάρης פָּרְיָהּ δηρημένος 195, 28.
 Φάρης 841, 19, Leo 323, 13.
 φασκία fascia 147, 22.
 φάτλιον cereus? 790, 12, Leo 282, 2.
 φατριάρχης, φαῦλος πατρ. 708, 12, 710, 8.
 φειδομαι 759, 16, Leo 243, 12.
 φελώνιον prænula pluviale. — φαλόνης (2 Tim. IV, 18) 691, 9 — φαίνόλιον a φαίνεσθαι (Germanus) Leo 210, 15.
 φεύγω ἐν 282, 7, 400, 2, 415 Nota, 426 Nota, 437, 9, 516, 9, 619, 1, Leo 165, 9; 621, 11. (Leo 127, 11 εἰς), 650, 19, 652, 24, 746, 19, 754, 7, Leo 254, 13, 765, 7, Leo 261, 21; 770, 19, Leo 266, 10.
 φιλοῦμαι τιλ 728, 19, Leo 255, 10, 771, 11, Leo 266, 22 — φιλοῦμαι 759 Nota.
 φιλοκτίστης 522 Nota (Leo 132, 6, 12).
 φλαμούλον flammula 871, 19, 889, 14.
 φορέω τινά 901, 8.
 φόρον forum 770, 19, Leo 266, 10; 838, 12, Leo 321, 5.
 φοσάτων fossatum, expeditio militaris 859, 2, 865, 16, 867, 8 κτλ.

(ροσσαιτικῶς fossatice, hostilliter Ced.)
 φοσάτων 802 Nota, Symeon.
 φυλακτόν crux amuleti 704, 10, Leo 217, 4; 706, 15, Leo 219, 16.
 φυταγωγία 837, 6, Leo 320, 5; 845, 21, 846, 6, Leo 326, 17.
 φῶτα, τὰ ἅγια (ἐν τῇ ἁγία τῶν φάτων ἡμέρα Cont. c. 23) 787, 5, Leo 279, 7.
 φωταψία 797, 13, Leo 287, 11

X.

Χαρτάκιον μηχανικόν 869, 12.
 χάρτης charta 215, 15, 396, Leo 53, 14; 505, 11, Leo 110, 5; 565, 1, Leo 148, 7; 573 Nota; 574, 15; 575, 2, 4; 616, 18, Leo, 163, 15, 642, 4; 748, 7, Leo 250, 4; 795, 5, Leo 284, 1.
 χαρτιατικόν chartaticum, quod pro chartis officialibus datur 877, 2, Leo 203, 7.
 χερτίον 412, 7; 635, 10, 793 Nota.
 χερτιόσιον 794, 19, Leo 285, 19.
 χασούν, χάνω? præcipito? 885, 15.
 (χείμη Leo 121, 19.)
 χειροκρατέω 649, 9, Leo 185, 11.
 χειρώνως 5, 1.
 χελάνδιον 674, 7, Leo 202, 22.
 χερουβίμ חַרְבָּיִם γρύπες, ἀρώ-τες. ὀπορῦγα, ἐπιδάσεις 132 = 136, 687, 3; 913, 24, 914.

χοιρόδιο; 797, 8, 287, 3.
 χρυστέμπορος 619, 15, Leo 185, 17.
 χρονογραφία 1, 16.
 χρονογράφος 1, 3.
 χρόνος, ἔτος 614, 17, Leo 160, 21; 615, 11, Leo 162, 13; 626, 14; 845, 7, Leo 325, 9.
 χρυσοβούλλη (χρυσοβούλι et χρυσοβούλλ cod.) bulla aurea 790, 12, 813, 18, 831, 5; 845, 16 — χρυσοβούλλιον Leo 282, 21, 501, 13, 526, 5.
 χρυσοβούλλον Leo 316, 17.
 χρυσοβούλλος γραφή 897, 50.
 χρυσοπερικῆς χιτῶν 741, 12, Leo 244, 18.
 χρυσοτρικλίλιον triclinium aureum 791 Nota, 737, 13, Leo 241, 17.
 χωριότης rusticus, villanus 905, 25.
 Ψ.
 Ψευδα66δς 592, 15, Leo 154, 3.
 ψυχικόν eleemosyna 778, 14, Leo 272, 23.
 ψελλίζω 2, 4.

Ω.

ὠβίλιας ὤβη κάλυμμα 280, 2.
 ὠμοφόριον 737, 4, Leo 241, 8, 746, 13, Leo 248, 9; 826, 1, Leo 311, 12.
 ὠρσιον horreum 626, 15, Leo 171, 12.
 (ὦ; Leo 118, 10—ὠς 514, 15).

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

GEORGIUS HAMARTOLUS.

Prolegomena.	9
Chronicon.	42
Præmium.	42
LIBER PRIMUS.	47
I. — Genealogia Adam.	47
II. — De Nemro.	51
III. — De rege Niao.	55
IV. — De rege Thura.	55
V. — De rege Lama.	58
VI. — De rege Sardanapolo.	55
VII. — De rege Perseo.	55
VIII. — De rege Sostro.	58
IX. — De rege Pharaone.	58
X. — De conchylii inventione.	59
XI. — De Pelope.	59
XII. — De Cyro.	59
XIII. — De Cambyse.	63
XIV. — De Romo et Remo.	63
XV. — De Irunalibus.	66
XVI. — De rege Philippo, patre Alexandri.	67
XVII. — De regno Alexandri.	67
XVIII. — De veste summi sacerdotis.	67
XIX. — De regina Candace.	73
XX. — De Brachmanibus.	75
XXI. — De Seribus.	79
XXII. — De Bactrianis.	79
XXIII. — De Chaldæis.	79

XXIV. — De Britannis.	82
XXV. — De Amazonibus.	82
XXVI. — De initio regnorum.	82
XXVII. — Scholion sanctorum Patrum.	83
XXVIII. — Sancti Basilii.	83
LIBER SECUNDUS. — Initium Chronici Georgii Monachi.	86
I. — Adami et ejus filiorum genealogia.	86
II. — De constructione turris.	94
III. — Quænam prima lingua fuerit.	95
IV. — De distributione orbis terræ.	96
V. — De quatuor principiis.	110
VI. — De magia et prestigiis.	114
VII. — De apotheosi apud Romanos.	122
VIII. — De Platone philosopho.	126
IX. — De nativitate Abraham.	158
X. — De Sido et Melchisedech.	146
XI. — De urbe ædificata a Melchisedech.	147
XII. — De Salem.	147
XIII. — De nomine Jerusalem.	118
XIV. — Initium Abraham. De Isaac.	151
XV. — De Esau et Jacob.	154
XVI. — De Jacob.	158
XVII. — De morte Esau.	159
XVIII. — De nativitate Moysis.	162
XIX. — Filii Israel egrediuntur ex Ægypto.	162
XX. — De tabula Moysi data.	166
XXI. — De morte Moysis.	175

XXII. — De Moyse iterum.	178
XXIII. — De Josue filio Nave.	191
XXIV. — De Judicibus.	195
XXV. — De Juda.	195
XXVI. — De Gothoniel.	195
XXVII. — De Aod.	195
XXVIII. — De Samegar.	195
XXIX. — De Barac.	198
XXX. — De Gedeone.	198
XXXI. — De Abimelech.	198
XXXII. — De Tho'a.	203
XXXIII. — De Jair.	203
XXXIV. — De Jephthe.	203
XXXV. — De Samsons.	203
XXXVI. — De Heli summo pontifice.	210
XXXVII. — De Samuele.	215
XXXVIII. — Initium regni Saul.	215
XXXIX. — Initium regni David.	222
XL. — De regno Salomonis.	239
XLI. — De cibis Salomonis.	247
XLII. — De regno Salomonis.	247
XLIII. — De regina Æthiopia Sibylla.	251
XLIV. — Regnum Roboam.	263
XLV. — Regnum Abia.	263
XLVI. — Regnum Asaph.	263
XLVII. — Regnum Josaphat.	266
XLVIII. — Regnum Joram.	266
XLIX. — Regnum Ochosis.	266
L. — Regnum Gothollæ.	267
LI. — Regnum Joas.	267
LII. — De Eleemosynis.	267
LIII. — Regnum Amasias.	270
LIV, LV. — Regnum Osias.	271
LVI. — Regnum Joatham.	276
LVII. — Regnum Achaz.	274
LVIII. — Regnum Ezechias.	274
LIX. — De Tobit et Angelo.	274
LX. — Regnum Manasses.	286
LXI. — Regnum Amos.	291
LXII. — Regnum Josias.	294
LXIII. — Regnum Joachaz.	295
LXIV. — Regnum Jachim.	295
LXV. — Regnum Jechonias.	298
LXVI. — Regnum Sedecias.	293
LXVII. — De prima captivitate Jerusalem in Babylone, quæ est secunda post habitationem in Ægypto.	299
LXVIII. — Numerus annorum regum Jerusalem.	303
LXIX. — Initium regum Samariæ.	306
LXX. — Regnum Nabath.	306
LXXI. — Regnum Beaza.	306
LXXII. — Regnum Fla.	306
LXXIII. — Regnum Zambri.	306
LXXIV. — Regnum Achab.	306
LXXV. — De Jeczabel et Elia propheta.	306
LXXVI. — Regnum Ochosis.	310
LXXVII. — Regnum Joram.	310
LXXVIII. — Regnum Jehu.	314
LXXIX. — Regnum Joachaz.	314
LXXX. — Regnum Joas.	314
LXXXI. — Regnum Jeroboam.	315
LXXXII. — Regnum Azarias.	315
LXXXIII. — Regnum Sellum.	315
LXXXIV. — Regnum Manahem.	315
LXXXV. — Regnum Phaceias.	315
LXXXVI. — Regnum Phacei.	315
LXXXVII. — Regnum Osee.	315
LXXXVIII. — De imperio Babylonis.	318
LXXXIX. — De regno Evilmerodach.	323
XC. — De Baltasar.	323
XCI. — Regnum Darii.	326
XCII. — Regnum Cyri.	326
XCIII. — Regnum Cambysis.	327
XCIV. — Regnum Smerdis.	330
XCV. — Regnum Darii.	338
XCVI. — Regnum Artaxerxis Longimani.	338
XCVII. — Regnum alterius Artaxerxis.	338
XCVIII. — Regnum Antiochi Philometoris filii.	339
XCIX. — De secundo exicidio Jerusalem.	343
C. — De Eleazaro septemque pueris Machabæis et eorum matre.	343
CI. — De sacerdote Matathia.	343
CII. — Regnum Antiochi Eupatoris.	346
CIII. — De Juda Machabæo.	347
CIV. — De Romanis. Quid sit Cæsar.	347
LIBER TERTIUS. — Initium imperii Romani.	350
CV. — Regnum Julii Cæsaris.	350
CVI. — Regnum Augusti.	350
CVII. — De quarto imperio quod vidit Daniel.	351
CVIII, CLX. — De Incarnatione Domini nostri Jesu Christi.	354
CX. — De cessatione legitime sacerdotio fungentium ex tribu Juda.	358
CXI. — Augustus imperator in Ægyptum profectus.	358
CXII. — Tiberius imperator.	371
CXIII. — Quare Christi resurrectio octava nominata sit.	374
CXIV. — De Juda Gallilæo.	378
CXV. — De Abgaro.	382
CXVI. — Regnum Claudii.	383
CXVII. — De Claudio imperatore.	387
CXVIII. — De ratione vivendi ascetarum.	390
CXIX. — De solitaria vitæ statu.	398
CXX. — Regnum Neronis.	427
CXXI. — De Simonis cane.	427
CXXII. — De sancto Petro.	442
CXXIII. — De Jacobo, fratre Domini.	443
CXXIV. — Regnum Galbæ.	450
CXXV. — Regnum Othonis.	450
CXXVI. — Regnum Vitellii.	450
CXXVII. — Regnum Vespasiani.	451
CXXVIII. — De expugnatione Jerusalem.	451
CXXIX. — De chronologia ab Adam ad Alexandrum, et de successione regum.	506
CXXX. — Initium regni Titi.	510
CXXXI. — De Domitiano imperatore.	518
CXXXII. — De Apollonio Tyanensi.	518
CXXXIII. — De Manethone Mago, et magicis ejus operibus.	519
CXXXIV. — Regnum Nervæ.	522
CXXXV. — Regnum Trajani.	525
CXXXVI. — Regnum Adriani.	526
CXXXVII. — Regnum Antonini.	527
CXXXVIII. — Regnum Marci.	530
CXXXIX. — Regnum Veri.	531
CL. — Regnum Commodi.	531
CLI. — Regnum Pertinaciæ.	531
CLII. — Regnum Didii.	531
CLIII. — Regnum Severi.	534
CLIV. — Regnum Caracallæ.	542
CLV. — Regnum Macrini.	543
CLVI. — Regnum Aviti.	545
CLVII. — Regnum Alexandri.	545
CLVIII. — Regnum Maximini.	546
CLIX. — Regnum Pupieni.	546
CL. — Regnum Balbini.	546
CLI. — Regnum Gordiani.	546
CLII. — Regnum Justitiani.	550
CLIII. — Regnum Philippi.	550
CLIV. — Regnum Valeriani.	550
CLV. — De pestilente morbo.	550
CLVI. — Regnum Galli.	551
CLVII. — Regnum Decii.	551
CLVIII. — Regnum Æmiliani.	554
CLIX. — Regnum Gallieni et Valeriani.	554
CLX. — Regnum Claudii.	554
CLXI. — Regnum Quintiliani.	554
CLXII. — Regnum Aureliani.	554
CLXIII. — De Apollinario.	558
CLXIV. — De Theodoro Mopsuestiæ.	558
CLXV. — De Eutyche.	559
CLXVI. — Regnum Taciti.	563
CLXVII. — Regnum Floriani.	563
CLXVIII. — Regnum Probi.	566
CLXIX. — Regnum Carli.	566
CLXX. — Regnum Carini.	566
CLXXI. — Regnum Numeriani.	566
CLXXII. — Regnum Diocletiani.	566
CLXXIII. — De casta muliere.	570
CLXXIV. — De alia virgine.	570
CLXXV. — De solitario.	571
CLXXVI. — De regno Constantii.	574
CLXXVII. — De sancto Constantino.	582
LIBER QUARTUS. — Initium cum Deo Christianorum regni, et de Constantino Magno.	591
CLXXVIII. — Regnum Constantini Magni.	591
CLXXIX. — De vita sancti Silvestri.	591
CLXXX. — De Constantinopoli.	606
CLXXXI. — De prima synodo.	611
CLXXXII. — Quod sacerdotem condemnare non oportet.	618
CLXXXIII. — De crucis inventione.	619
CLXXXIV. — De cunctis iudiciis.	626
CLXXXV. — Judex qualis esse debeat.	627
CLXXXVI. — De sancto Athanasio.	634
CLXXXVII. — De sancto Antonio.	642

CLXXXVIII. — De regno Constantii filii Constantini Magni.	653	CCLV. — De cane et ejus domino.	972
CLXXXIX. — De Massalianorum hæresi.	658	CCLVI. — Regnum Constantini et Irenæ matris ejus.	958
CXC. — Regnum Juliani Apostatæ.	663	CCLVII. — Regnum Constantini solius.	969
CXCI. — De hæmorrhoida.	666	CCLVIII. — Regnum Irenæ solius.	967
CXCII. — Regnum Joviani.	675	CCLIX. — Regnum Nicephori.	970
CXCIII. — Regnum Valentiniani et Valentis.	678	CCLX. — Regnum Stauracii.	978
CXCIV. — De monachis deserti.	679	CCLXI. — Regnum Michaelis.	978
CXCV. — De Mavia et orthodoxis.	682	CCLXII. — Regnum Leonis Armenii prævaricatoris.	979
CXCVI. — Regnum Gratiani et Valentiniani.	687	CCLXIII. — Regnum Michaelis Amoraæ.	999
CXCVII. — Regnum Theodosii Magni.	691	CCLXIV. — Regnum Theophili.	1007
CXCVIII. — De sancto Arsenio.	695	CCXV. — De imperatore equo.	1022
CXCIX. — De secunda synodo.	706	CCXVI. — De Leone Sapiente.	1023
CC. — De statu Antiochiæ destructæ.	711	CCLXVII. — De Theodoro et Theophane fratribus.	1026
CCI. — Regnum Arcadii.	726	CCLXVIII. — Regnum Michaelis Theophili filii.	1080
CCII. — De magno Joanne Chrysostomo.	727	LIBER QUINTUS.	103
CCIII. — De epistola papæ Romæ ad Arcadium imperatorem.	735	I. — De regno Michaelis et Theodoræ matris ejus.	1035
CCIV. — Regnum Theodosii Minoris.	739	II. — De Basilii Macedonici educatione.	1039
CCV. — De tertia synodo.	739	III. — De Bulgaris et eorum amara.	1043
CCVI. — De translatione Chrysostomi.	745	IV. — De Magistro paupere.	1051
CCVII. — Regnum Marciani.	747	V. — Regnum Basilii Macedonis.	1071
CCVIII. — De quarta synodo.	750	VI. — Regnum Leonis Basilii filii.	1087
CCIX. — Leonis regnum.	753	VII-VIII. — Regnum Alexandri.	1123
CCX. — Regnum Leonis Minoris.	759	IX-X. — Regnum Constantini, Leonis filii.	1127
CCXI. — Zenonis regnum.	759	XI. — De imperio Romani.	1150
CCXII. — De Petro Fullone.	759	XII. — Regnum Constantii Porphyrogeniti.	1190
CCXIII. — Regnum Anastasii Dyrrhachini.	763	XIII. — Solus regnat Constantinus Porphyrogenitus.	1194
CCXIV. — De regno Coadæ.	767	XIV. — Regnum Romani, Constantini Porphyrogeniti filii.	1195
CCXV. — De Euphemio presbytero.	770	LIBER SEXTUS.	1202
CCXVI. — Regnum Justinii Thracis.	774	I. — Regnum Theophanoni cum ejus filiis.	1202
CCXVII. — Regnum Justiniani.	775	II. — Regnum Nicephori Phocæ.	1203
CCXVIII. — De quinta synodo.	779	III. — Regnum Joannis Zimisæi.	1210
CCXIX. — De pestilentibus, terræmotibus, æstris et cæcibus.	791	IV. — Regnum Basilii Bulgaroctoni.	1211
CCXX. — De vagabundo ejusque cane.	795	V. — Regnum Constantini, fratris Basilii.	1219
CCXXI. — Regnum Justinii.	810	VI. — Regnum Romani Argyropuli.	1222
CCXXII. — De quodam Judæi puero.	810	VII. — Regnum Michaelis Paphlagonis.	1223
CCXXIII. — Regnum Tiberii.	811	VIII. — Regnum Michaelis (alaphatis).	1226
CCXXIV. — Regnum Mauricii.	814	IX. — Regnum Constantini Monomachi.	1227
CCXXV. — De sirenibus, crocodilis et hydris.	815	X. — Regnum Theodoræ Porphyrogenitæ.	1251
CCXXVI. — Regnum Phocæ tyranni.	822	XI. — Regnum Michaelis (Stratiotici).	1251
CCXXVII. — Regnum Heraclii.	826	XII. — Regnum Isaac Comneni.	1254
CCXXVIII. — Regnum Constantini Heraclii filii.	835	XIII. — Regnum Constantini Ducæ.	1255
CCXXIX. — De divite qui fecerat eleemosynam.	835	XIV. — Regnum Eudociæ cum ejus filiis.	1258
CCXXX. — De episcopo et philosopho.	838	XV. — Regnum Romani Diogenis.	1259
CCXXXI. — De milite qui cum agricolæ uxore ceciderat.	842	XVI. — Regnum Michaelis Parapinacis.	1246
CCXXXII. — De variis qui obdormierunt sanctis.	846	XVII. — Regnum Nicephori Botaniatis.	1247
CCXXXIII. — Regnum Heraclionæ.	859	LIBER SEPTIMUS. — <i>In mundi creationem, a Simone Logotheta, ex variis chronicis et historiis.</i>	1262
CCXXXIV. — Regnum Constantis, Heraclii nepotis.	862	I. — De luce.	1262
CCXXXV. — De Saracenorum duce Moameth, qui est Mahomet.	865	II. — De firmamento.	1262
CCXXXVI. — De Terra sancta.	874	III. — De mari.	1263
CCXXXVII. — Regnum Constantini Pogonati.	883	IV. — De luminaribus.	1263
CCXXXVIII. — De Paulicianorum hæresi.	885	V. — De piscibus et volatilibus.	1263
CCXXXIX. — Sextum concilium.	891	VI. — De jumentis et bestiis.	1266
CCXL. — Regnum Justiniani cui a naso præciso Rhinoteti cognomen.	898	VII. — De hominis formatione.	1266
CCXLI. — Regnum Leonii.	902	VIII. — In illud: <i>Ad imaginem.</i>	1268
CCXLII. — Regnum Apimari.	903	IX. — De Sabbato.	1267
CCXLIII. — Regnum Justiniani iterum regnantis.	906	X. — De paradiso.	1267
CCXLIV. — Regnum Philippici.	910	XI. — De animantium appellatione.	1267
CCXLV. — Regnum Artemii.	910	XII. — De formatione mulieris.	1270
CCXLVI. — De Leone Isuro.	914	XIII. — De ligno scientiæ boni et mali.	1271
CCXLVII. — De regno Theodosii Adramytini.	914	XIV. — De diabolo et serpente.	1271
CCXLVIII. — Regnum Leonis, qui et Conon.	914	XV. — In illud: <i>Aperti sunt oculi amborum.</i>	1274
CCXLIX. — De Masalma.	923	XVI. — De foliis ficus.	1274
CC. — De morbo verno.	926	XVII. — De damnatione primi hominis et serpentis.	1275
CCLI. — De homine in misericordia et impudico.	927	XVIII. — In illud: <i>Ecce Adam quasi vixit ex nobis factus est.</i>	1275
CCLII. — De vinculo.	930	XIX. — De Cherubim et gladio.	1275
CCLIII. — Regnum Constantini Copronymi.	931	LIBER OCTAVUS.	1278
CCLIV. — Regnum Leonis Constantini Copronymi filii.	951	XX. — Compendium historiæ ab Adamo usque ad præsens tempus.	1278
		Indices varii.	1287

3 2044 073 502 296

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

